Proletari din toate țările, uniți-vă !

IUL. 2005

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

CRIȘUL

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Mesajul adresat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU

întregului nostru popor, la posturile de radio și televiziune, cu prilejul Anului Nou

Dragi tovarăși și prieteni,

Cetățeni ai Republicii Socialiste România,

Anul 1979, pe care îl încheiem peste cîteva minute, a marcat un nou pas înainte în dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a societății noastre, în sporirea avuției naționale și ridicarea nivelului de trai al poporului, în înfăptuirea obiectivelor edificării socialismului și comunismului pe pămîntul României.

La 23 August am sărbătorit împlinirea a 3 decenii și jumătate de la victoria revoluției de eliberare națională și socială trecînd în revistă victoriile epocale obținute de clasa noastră muncitoare, de întregul popor, sub conducerea Partidului Comunist, în înfăptuirea revoluției și construcției socialiste, în lichidarea înapoierii țării și făurirea unei civilizații materiale și spirituale noi, în afirmarea României ca țară liberă, prosperă și independentă.

În acest an a avut loc, de asemenea, Congresul al XII-lea al partidului, care a făcut bilanțul realizărilor dobîndite în actualul cincinal, a analizat stadiul actual al dezvoltării societății românești și a stabilit obiectivele și sarcinile pentru următoarea etapă istorică.

Toate marile înfăptuiri în transformarea revoluționară a societății, în creșterea potențialului ei material și spiritual, sînt rezultatul politicii partidului nostru, care aplică neabătut ideile socialismului științific, adevărurile universal valabile, la condițiile concrete ale României, al elanului întregului popor care înfăptuiește programul partidului ce exprimă interesele și aspirațiile supreme ale întregii națiuni. Aceste realizări pun în evidență superioritatea orînduirii noastre socialiste care asigură manifestarea plenară a energiei și capacității creatoare a poporului nostru.

Pentru succesele de seamă realizate pe toate planurile în anul 1979, adresez, în aceste momente solemne, cele mai calde felicitări clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, întregului popor care, sub conducerea gloriosului nostru partid, își făurește liber și demn, propriul destin — destinul socialist și comunist.

Noul an în care intrăm este hotărîtor pentru îndeplinirea cu succes a întregului cincinal. Să ne mobilizăm toate forțele pentru transpunerea cu succes în viață a prevederilor planului pe 1980, ridicînd la o calitate nouă, superioară, activitatea din industrie, agricultură, transporturi, construcții, din știință și învățămînt, din toate domeniile construcției socialiste. Să aplicăm ferm noul mecanism economico-financiar, întărind continuu autoconducerea și autogestiunea economică și ridicînd eficiența întregii producții materiale. Să menținem mereu viu spiritul revoluționar în muncă și creație, să militäm neobosit pentru ridicarea nivelului de conștiință al maselor și promovarea în toate sferele de activitate a principiilor eticii și echității socialiste.

Pregătirea și desfășurarea alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și în consiliile populare, ca și crearea organizațiilor proprii ale Frontului Unității Socialiste, vor trebui să determine dezvoltarea și mai puternică a democrației noastre socialiste, participarea tot mai activă a poporului la conducerea societății, la făurirea propriei sale istorii.

Realizînd obiectivele de plan în anul care începe peste cîteva clipe, să asigurăm pregătirea temeinică a trecerii la noul cincinal, la înfăptuirea concretă în viață a Directivelor Congresului al XII-lea și a celorlalte programe-directivă adoptate în înaltul forum al partidului.

Strîns uniți în jurul Partidului Comunist Român — nucleul vital al întregii noastre națiuni — să nu precupețim nimic pentru a zidi în România, cea mai dreaptă și mai umană orînduire cunoscută în istorie — orînduirea socialistă și comunistă.

Dragi tovarăși și prieteni,

Congresul al XII-lea, analizînd în spiritul concepției materialismului dialectic și istoric marile schimbări și mutații care au loc pe arena mondială, a pus în evidență atît intensificarea tot mai puternică a luptei maselor populare, a forțelor progresiste, a popoarelor pentru o viață liberă, independentă și prosperă, cît și amplificarea crizei economice, petroliere și financiare, adîncirea unor contradicții, agravarea conflictelor existente și apariția altora noi, ivirea unor momente de încordare și accentuarea instabilității în viața internațională. Pornind de la aceste realități, partidul nostru a apreciat și apreciază că singura alternativă la agravarea continuă a situației mondiale este renunțarea la politica de forță și dictat, la amestecul în treburile interne ale altor state, la politica sferelor de influență și hegemonie, și promovarea unei politici noi de colaborare egală în drepturi și reciproc avantajoasă între toate statele. În acest spirit, Congresul a definit cu claritate pozițiile internaționale ale României, liniile directoare ale politicii sale externe în perioada următoare.

În anul pe care-l încheiem, patria noastră a continuat să se afirme pe plan internațional ca un puternic detașament revoluționar în lupta pentru progres social, destindere și pace.

Vom promova și în viitor, cu toată hotărîrea, o politică de prietenie și colaborare cu toate țările socialiste — de care ne leagă idealurile și țelurile comune ale noii orînduiri — de relații multilaterale cu popoarele ce pășesc pe calea propășirii economico-sociale independente, lărgind, totodată, în spiritul coexistenței pașnice, raporturile cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Și în viitor vom situa consecvent, la baza întregii noastre politici externe, principiile egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță, — militînd neabătut pentru generalizarea lor în întreaga viață internațională.

Ca și pînă acum, ne vom aduce întreaga contribuție la cauza înfăptuirii securității pe continentul nostru. Împreună cu celelalte popoare europene vom participa activ la buna pregătire a reuniunii de la Madrid, astfel încît aceasta să dea un puternic impuls înfăptuirii unitare a documentelor de la Helsinki, colaborării între toate statele continentului și, în mod deosebit trecerii la măsuri concrete și eficiente de dezangajare militară și dezarmare, fără de care nu se pot concepe pacea și securitatea în Europa și în întreaga lume. Considerăm că este în interesul vital al tuturor popoarelor Europei să împiedice amplasarea de noi rachete și arme nucleare pe continent, făcîndu-se totul pentru diminuarea înarmărilor, pentru reducerea uriașelor arsenale militare concentrate în această regiune a lumii.

O importanță hotărîtoare pentru cauza păcii are renunțarea la forță și la amenințarea cu forța în relațiile dintre toate statele, soluționarea problemelor litigioase dintre ele numai pe cale politică, pașnică, prin tratative între părțile interesate. În acest context, apreciem că trebuie intensificate eforturile pentru realizarea în Orientul Mijlociu a unei păci globale, trainice și juste care să ducă la retragerea Israelului din teritoriile ocupate și la asigurarea dreptului la autodeterminare pentru poporul palestinian, inclusiv constituirea unui stat propriu independent.

Imperativul cel mai arzător al timpurilor noastre, deziderатul vital al tuturor popoarelor, este realizarea dezarmării, și în primul rînd a dezarmării nucleare. Asigurîndu-se un echilibru care să nu pună în pericol securitatea nici unei părți, trebuie făcut totul pentru reducerea sistematică a cheltuielilor militare, a efectivelor militare și armamentelor, retragerea trupelor străine în granițele naționale, lichidarea bazelor și a blocurilor militare și făurirea unei lumi fără arme și fără războaie. Uriașele fonduri ce se cheltuiesc astăzi pentru înarmare să fie îndreptate numai spre asigurarea progresului economico-social al popoarelor, spre îmbunătățirea continuă a vieții pe planeta noastră.

Se impune, totodată, să se acționeze mai ferm pentru lichidarea subdezvoltării în care se mai află o mare parte a omenirii, precum și a oricăror forme de inegalitate și asuprire a altor popoare, pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale bazată pe relații echitabile, de deplină egalitate, care să asigure progresul tuturor țărilor și, îndeosebi, al celor rămase în urmă, să înlesnească accesul neîngrădit al tuturor națiunilor la cuceririle civilizației moderne.

Soluționarea constructivă a marilor probleme ce confruntă omenirea impune, mai mult ca oricînd, participarea activă a tuturor statelor — fără deosebire de mărime sau orînduire socială — la viața internațională, democratizarea largă a relațiilor interstatale, întărirea rolului Organizației Națiunilor Unite în promovarea colaborării, păcii și securității mondiale.

Realitatea demonstrează că stă în puterea popoarelor ca, acționînd unite, cu fermitate și consecvență, să împiedice agravarea climatului internațional, izbucnirea unui nou război și să impună un curs nou în politica mondială, de destindere și colaborare, să asigure triumful cauzei libertății și independenței, pacea și securitatea pe planeta noastră.

Dragi tovarăși și prieteni,

Să facem totul pentru a realiza cu deplin succes planul pe anul 1980 și pe întregul cincinal, pregătind, totodată temeinic trecerea la cincinalul viitor, asigurînd traducerea în viață a istoricelor hotărîri ale Congresului al XII-lea al partidului, a mărețului Program de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism !

Fie ca noul an să aducă tuturor popoarelor izbînzi tot mai însemnate în realizarea aspirațiilor lor de progres și bunăstare, de dezvoltare liberă, de colaborare și pace !

Cu prilejul Anului Nou, vă urez tuturor, dragi tovarăși și prieteni, succese, satisfacții și bucurii cît mai mari în muncă și viață, realizarea dorințelor și aspirațiilor de mai bine, multă sănătate și fericire !

În aceste clipe sărbătorești, vă adresez, dragi concetățeni, urarea tradițională **„La mulți ani" !**

CRIȘUL 1

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI
(615) ● 4 ianuarie 1980
● 8 pagini — 1 leu

300 53.

CRONICA LITERARĂ

Titus Suciu

Drumul
Ed. Facla, 1979

Despre semnificaţia acestui „moment al prozei bănăţene" (în sens mai larg, incluzînd aici şi alte zone literare limitrofe, bunăoară spaţiul arădean), dominat, fireşte, de *Clipa cea repede* a lui Sorin Titel, putem vorbi şi trecînd în revistă cei mai recenţi debutanţi: Paul Eugen Banciu (de pe acum un prozator afirmat), Teodor Bulza, Horia Ungureanu, Titus Suciu. Ultimul a publicat de curînd un amplu şi viguros roman ce se încadrează într-un spaţiu transilvan parţial inventat (valea Mureşului), un spaţiu cu o coerenţă simbolică (vezi consonanţa toponimelor sau antroponimelor: Mureşeni, Mureş-Cetate, profesorul Mureşanu; pînă şi cîinele unuia din protagonişti se cheamă Mureş). Naraţiunea este bine condusă, cu ştiinţa şi rigoarea amplelor desfăşurări epice din romanul ardelenesc: secvenţele dramatice, cu caracter spectacular (poliţist) alternează cu lungi dialoguri, interogatorii, confruntări verbale între personaje (mai ales între Bufantu, poliţistul comunei, şi grupul frînarilor ori al sătenilor). Ultimele sînt scrise cu o deosebită ştiinţă a observării comportamentului uman, a gesticii şi vorbirii ardeleneşti, întortocheate, cu ocolişuri, aşteptări, insinuări viclene. Din acest punct de vedere, multe dialoguri sînt memorabile.

Romanul are astfel multe din caracteristicile unei *naraţiuni colective:* adevărata temă a cărţii rămîne evoluţia lentă, adesea contradictorie, a conştiinţei unei mici comunităţi rurale (şi forestiere), Mureşelul, tulburată tot mai frecvent de evenimentele dramatice din vremea celui de al doilea război mondial. Prozatorul relevă excelent mentalitatea de ansamblu a locuitorilor, nehotărîrea, suspiciunea, izolarea, atitudinea de expectativă; dar în egală măsură şi trezirea lor la realitate (atunci cînd constată că evenimentele îi ating şi pe ei), locuitorii Mureşelului începînd cu mai multă hotărîre să se intereseze de lumea din afară. Pe fondul acestor complicate modificări de viziune şi reacţie, evoluează două grupuri de protagonişti: cel al frînarilor lui Simion care, venind în contact cu un ceas mai devreme cu ideile politice de la oraş, organizează şi cele cîteva acţiuni de sabotare a războiului şi producţiei de război (tipologic ei nu reuşesc totuşi să iasă dintr-un dipar destul de previzibil); şi familia cantonierului Boncotă Gheorghe: Rusalin, fiul plecat fără veste ca să devină activist de partid, ascunzîndu-se acum sub pseudonimul Florea; celălalt fiu, Ilie, trăind cu înfrigurare vîrsta iniţierilor erotice şi a celor sociale, cantonierul însuşi evoluînd de la o participare încăpăţînată, mai mult inconştientă (din spirit de contradicţie) în evenimente, la înţelegerea semnificaţiei şi riscurilor opoziţiei sale faţă de autorităţi (dar „Primejdia nu trebuie să facă din om cărtiţă"), precum şi a destinului politic al fiului său Rusalin.

Interesîndu-se de biografia mai multor protagonişti, romanul de faţă are şi o structură de roman colectiv, alternînd bine mai multe puncte de vedere, deşi la un moment dat se simte o ezitare între ele, ca spre sfîrşit cînd dominant devine punctul de vedere al lui Ilie Boncotă, el fiind folosit ca narator (şi totodată descoperitor) al unor realităţi şi conflicte dramatice în care este sacrificat şi tatăl său. Dar un asemenea centru al perspectivei narative este şi plutonierul Vidişan Cosma (poreclit Bufantu), unul dintre cele mai puternice personaje ale cărţii, agent dinamizator al intrigii propriu-zise (spectaculoase tocmai prin intervenţia sa). Servil şi cameleonic, dar şi ipocrit, insinuant, diabolic (spre final) el întreţine prin spiritul său primar-agresiv principala tensiune a romanului, luînd pe cont propriu o mai veche răfuială cu Gheorghe Boncotă.

Drumul — roman de debut promiţător, incită la lectură îndeosebi prin trama sa epică, dar şi prin numeroasele pagini de foarte bună *proză comportamentistă*, scrise într-un stil oral, truculent, căutînd pitorescul şi expresia metaforică, frustă. Titus Suciu îşi demonstrează astfel încă din prima sa carte vocaţia de prozator pe spaţii largi (vezi şi unele personaje episodice de cert interes, ori numeroasele întreruperi ale firului narativ şi introduceri de planuri secundare) o vocaţie autentică pe care o bănuim substanţial îmbogăţită de romanele sale viitoare.

Marcel POP-CORNIŞ

Laurenţiu Cerneţ

Mic dicţionar de subiecte comice
Ed. Facla, 1979

După atîtea dicţionare literare, folclorice, etnologice şi psihologice, dicţionare gigant, lucrate ani în şir de colective strălucite de specialişti, de doctori, profesori, cercetători, doctor-docenţi, universitari ajutaţi de studenţi fruntaşi, editori întreprinzători sprijiniţi de iubitori cunoscuţi şi necunoscuţi de cultură şi artă, după alte „Mici dicţionare" de popularizare, după atîtea controverse mai mult sau mai puţin sobre (ghici cine intră în dicţionar şi de ce?), mai mult sau mai puţin ştiinţifice, iată o operă asupra căreia acordul poate fi unanim: *Mic dicţionar de subiecte comice* de Laurenţiu Cerneţ. Autorul şi-a propus şi după părerea noastră a reuşit, să ducă la bun sfîrşit dificila misiune pe care editura i-a încredinţat-o: aceea de a alcătui primul dicţionar de subiecte comice din literatura noastră de azi. Cine e la curent cu scrisul lui Laurenţiu Cerneţ ştie că această operă îl preocupă pe autor încă din tinereţele sale. Autorul pleacă, în demersul său, de la premiza că există o „mare harababură în lumea subiectelor comice" şi fără îndoială are dreptate, dar parcă un dicţionar poate face atîta ordine încît să nu mai existe subiect comic care să nu mai revendice loc? Unul dintre substanţialele subcapitole consacrate *motto*-urilor oferă, cordial, cititorului produse de Ion Băieşu, Ion Bănuţă, Emil Brumaru şi atîţia alţii.. Ne putem întreba însă: aceştia sînt toţi? Numai ei puteau — pot — oferi *motto*-uri cititorului atît de însetat de cuvinte mari? Nu numai ei. Opera scriitorului se poate întinde la nesfîrşit, cel mai întins dintre dicţionarele enciclopedice fiind ridicol de restrîns pentru setea noastră de motto-uri. Cine mai ştie pe unde se pot găsi *motto*-uri? În *Almanahul tinerilor scriitori* din 1953 Ion Băieşu scria aceste îndemnuri memorabile: „Fetico, fă, întinde bine lanţul, / Uite, pe-aicea o să fie şanţul...", pe care autorul le decupează cu un gest de solidaritate colegială: umorul băiuşian trebuie împrospătat.

În rest, din dicţionar nu lipsesc subiectele comice nemuritе de marii comici ai ecranului, ai revistelor literare, ai revistei *Urzica* şi a celorlalte reviste. Soţii pisăloage şi funcţionari înecaţi în birocraţii, orăşeni ipohondri şi autori de matrapazlîcuri pe linie de cooperativa Higiena, toţi furnizează (oferă cu generozitate) cîte un subiect comic. Celelalte cărţi ale lui Laurenţiu Cerneţ — celelalte idei comice ale lui Laurenţiu Cerneţ — sînt adaptate noilor condiţiuni — percepte — umoristice. Science-fiction-ul umoristic (parodistic) practicat altădată de Laurenţiu Cerneţ produce, pentru *Dicţionar...*, un *Week end în anul 2900* şi ceva din care se poate vedea că dialogurile timpului liber rămîn şi peste un mileniu între aceleaşi vocabule. Trecerea de la un stil la atul, de la un „tip de umor" la altul se face cu mare repeziciune, uneori în interiorul aceluiaşi paragraf. Ca şi în volumul precedent *(Iubirea, Chiajna şi eu)* pagini excelent scrise sînt consacrate *Cartierului Neolatin*, ameninţat să intre în istoria literaturii române datorită eforturilor reunite a unor prozatori, poeţi, critici literari, toţi adoratori ai locului. Înaintaş al lor (Laurenţiu Cerneţ este primul care a descris pe larg teritoriul), autorul *Dicţionarului* nu uită nici în acest volum să imortalizeze trăsăturile tipice ale umanităţii trăitoare pe acel meleag. Remarcînd disponibilitatea lui Laurenţiu Cerneţ pentru diverse registre, formule, genuri comice, constatăm că *Dicţionarul...* reprezintă o şansă de afirmare a multilateralului său talent. Sperăm că numeroasele ediţii revăzute şi adăugite vor cuprinde texte din toţi contemporanii noştri, din marii noştri contemporani, că nu vor uita nici celelalte cartiere ale oraşului care vor trebui repartizate în mod echitabil, că se va ocupa, cu aceeaşi energie care îl caracterizează, şi de alte probleme ale activităţii umoristice. Lăsînd gluma la o parte, constatăm că talentul lui Laurenţiu Cerneţ şi-a descoperit o formulă de afirmare ce, luată în serios, va putea într-adevăr da măsura vocaţiei sale de autor satiric. Înainte de a fi un volum „definitiv", *Micul dicţionar...* constituie o formulă de lucru pentru viitor.

Cornel UNGUREANU

LECTURI

Damian Ureche

Eminescu — poem

De la acel poem *LUI* al Veronicăi Micle, care, dacă nu o disculpă, mai atenuează din acuze şi infamii, şi pînă la *Trebuiau să poarte un nume* de Marin Sorescu s-a scris o întreagă poezie despre poezia lui Eminescu. Şi acesta este lucrul cel mai greu — deşi în punctul iniţial poezia este apologie şi elogiere — pentru că dramaturgii îl pot face personaj şi prozatorii erou. Într-o primă fază (cazul Micle, Vlahuţă etc.) omagierea se asociază cu imitaţia şi epigonismul asumat (cînd scria Epigonii, Eminescu se trecea şi pe sine în rîndurile lor). Într-o fază mai recentă (de exemplu Mihai Beniuc cu *Poeţilor tineri*), Eminescu devine un reper de diferenţiere şi de raportare, model absolut şi ideal de neatins. Dacă critica biografică şi proza au căutat să demitizeze personalitatea titanului (Călinescu, Lovinescu, Cezar Petrescu) poezia dimpotrivă a îngroşat şi mai mult zona de mister din jurul scriitorului naţional.

Era mai puţin de aşteptat o carte de versuri numită *Eminescu* de Damian Ureche, poet definit pînă acum prin acoperirea unei zone eclectice a modernismului. Un volum compact, de 1300 de versuri, organizate în patru capitole (*Ars poetica, Ars vivendi, Ars amandi, Ars doloris*) precedate de o introducere şi urmată de un fel de concluzie în ritmurile Scrisorilor (mai ales I-a şi a V-a) rămîne un elogiu pentru întreaga breaslă scriitoricească.

Toate datele despre Eminescu se estompează, se generalizează, pînă la nerecunoaştere şi marele poet naţional devine Poetul (cu majusculă), Poezia însăşi emblema spiritualităţii eterne. Însă Eminescu e mai mult un model decît o referinţă (biografică, filozofică, lirică) şi de aceea Damian Ureche nu şi-ar fi putut numi cartea Eminesciada. Este demn de remarcat efortul autorului timişorean de a reformula sistemul ideatic şi imagistic eminescian în termenii sensibilităţii contemporane. O carte care se pune sub zodia lui Eminescu devine implicit un document despre condiţia poetului şi starea poeziei. Remarcabile sînt cîteva definiţii: poetul „este copilul care numără nisip", iar poezia „setea de eternitate", „geometrie a luminii", „sevele candorii", efortul „de a măsura greutatea porumbelului în zbor".

Aşa cum fantasticul este conţinut în real, natural şi prezent, tot aşa personalitatea legendară a lui Eminescu rămîne implicată în viaţa, istoria şi peisajul patriei: *„Cînd un geniu vrea din scama de pe nori să se-nfiripe, / Veacurile prosternate stau la gleznа unei clipe. / Într-un mugure virtejul de ecouri să răsară, / Abur de melancolie pe răbdarea milenară, / Sunet de cariatidă suie-n plinul din vertebre; / Pe argila suferindu, aer zguduit de febre, / Clopotul desăvîrşirii în muţenia-i să bată / sub cupola de cuvinte şi la mii de ani, o dată, /graiul nostru care ştie şi tăceri să se consume / Doar cu litere aprinse la venirea ta pe lume".*

Poemul, remarcabil ca unitate, rămîne şi un exerciţiu stilistic remarcabil şi o performanţă de versificaţie.

Eminescu nu rămîne doar spiritul tutelar, dar Damian Ureche caută să se exprime pe sine prin ritmuri, sonorităţi şi idei eminesciene. E aici o filozofie a omagiului în care epigonismul este exclus.

Aureliu GOCI

„Atunci m-am gîndit..." MARGINALII

Nu tristeţea morţii, ci animaţia vieţii precumpăneşte, aşadar, în corespondenţa orientală; animaţie comică cel mai adesea — comicul bufon al cămilelor care intră fără fasoane prin dughene şi privesc prostite la ce se petrece, dar mai ales comicul grotesc „al vînzătorului de femei posomorît, al negustorului necinstit" şi al loviturilor de băţ ce se distribuie pretutindeni cu o generozitate de necrezut. Foarte dotat pentru acest gen de comic, Flaubert pătrunde repede în atmosferă. El savurează dublu festinurile la care este poftit şi unde sclavi îmbrăcaţi în mătăsuri aduc în vase scumpe feluri apucate cu mîna de meseni şi înfulecate cu sonorităţi diverse, unele de tot regretabile, după cum savurează şi altercaţiile de pe străzi. (Scena bătăii ce o mănîncă un negustor de curmale, povestită cu veselie feroce şi lux de amănunte, e o pagină de antologie a comicului crud). Totuşi, îi piere şi lui rîsul asistînd la ceremonia călcării trupurilor. Un călăreţ păşeşte peste sute de oameni culcaţi la pămînt, strînşi unii în alţii „ca heringii". Călăreţul nu trebuie să-i omoare, dar dacă unii mai sucombă înseamnă că au fost păcătoşi. Nu-l înveseleşte nici alt spectacol: stringerea impozitului cu lovituri de bîtă, cu arestări şi cu datornici ferecaţi. Nu-l înveseleşte nici atît vizitarea unei corăbii cu sclave, cumpărate ori furate şi azvîrlite claie peste grămadă în fundul calei. Îl cutremură bunătatea calculată a negustorului: „în fiecare din aceste corăbii există totdeauna cîteva negrese bătrîne care repetă la nesfîrşit călătoria ca să le încurajeze pe noile venite şi să facă astfel ca ele să nu se descurajeze prea tare, să nu se îmbolnăvească de tristeţe". Cinismul i se risipeşte cu totul la vederea unei micuţe sclave căzute pe mîna grijulie a unor negustori străini:

„Ieri am văzut cum stăpînii îi făceau baie în mare. Bietul ei corpuşor negru era acolo pe plajă, gol, cu picioarele în apă, în plin soare, cu capul cîrlionţat şi cu un mare inel de argint în jurul gîtului. Au săpunit-o cu nisip atît de brutal încît pielea îi singera. Apoi au scufundat-o în apă şi au scuturat-o ca pe un cîţel. Atunci m-am gîndit la tinerele persoane din Europa care ies la plimbare cu mamele lor, au profesori, cîntă la pian, citesc romane, cu picioarele vîrîte în papuci brodaţi".

Cine ştie cîtă grijă are Flaubert să nu-şi trădeze punctul de vedere în scris, pe ce poetică fermă se întemeiază hotărîrea lui de a rămîne impasibil, măsoară şi mai bine răbufnirea de compasiune şi de revoltă, îngăduinţa pe care şi-o dă pentru o clipă de a gîndi ca omul de pe stradă — generos şi naiv. Învăţăm mai bine, citind asemenea rînduri, să deosebim nepăsarea uscată a cutărui suflet mediocru de vocea neutrală a unui mare scriitor. Literatura lui Flaubert îşi trage puterea din sacrificii. El îşi învinge natura scriind, îşi interzice să se confeseze oricît de puţin şi astfel, învingîndu-şi natura, el este ca un învingător care ar fi absorbit toată puterea unui mare învins.

... Oricît de aspră ar fi uneori lumea pestriţă din Orient, Flaubert nu se scîrbeşte de ea, căci acolo, între nemişcarea seculară şi evanescenţa clipei celei repezi, el se desparte în sfîrşit de sine, uită de îndoieli. Totul, aici, îl depărtează de vechile preocupări. Chiar şi dragostea se petrece altfel, misterios şi parfumat, în încăperi luxoase şi sordide laolaltă şi, mai ales, fără vorbăria sentimentală a Louisei Colet. Cuprins de linişte şi indiferenţă, Flaubert coboară în „adîncimi potolite" pînă la marginea de renunţare a filosofiei lui „la ce bun?"

Livius CIOCÂRLIE

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 2 puncte de fixare

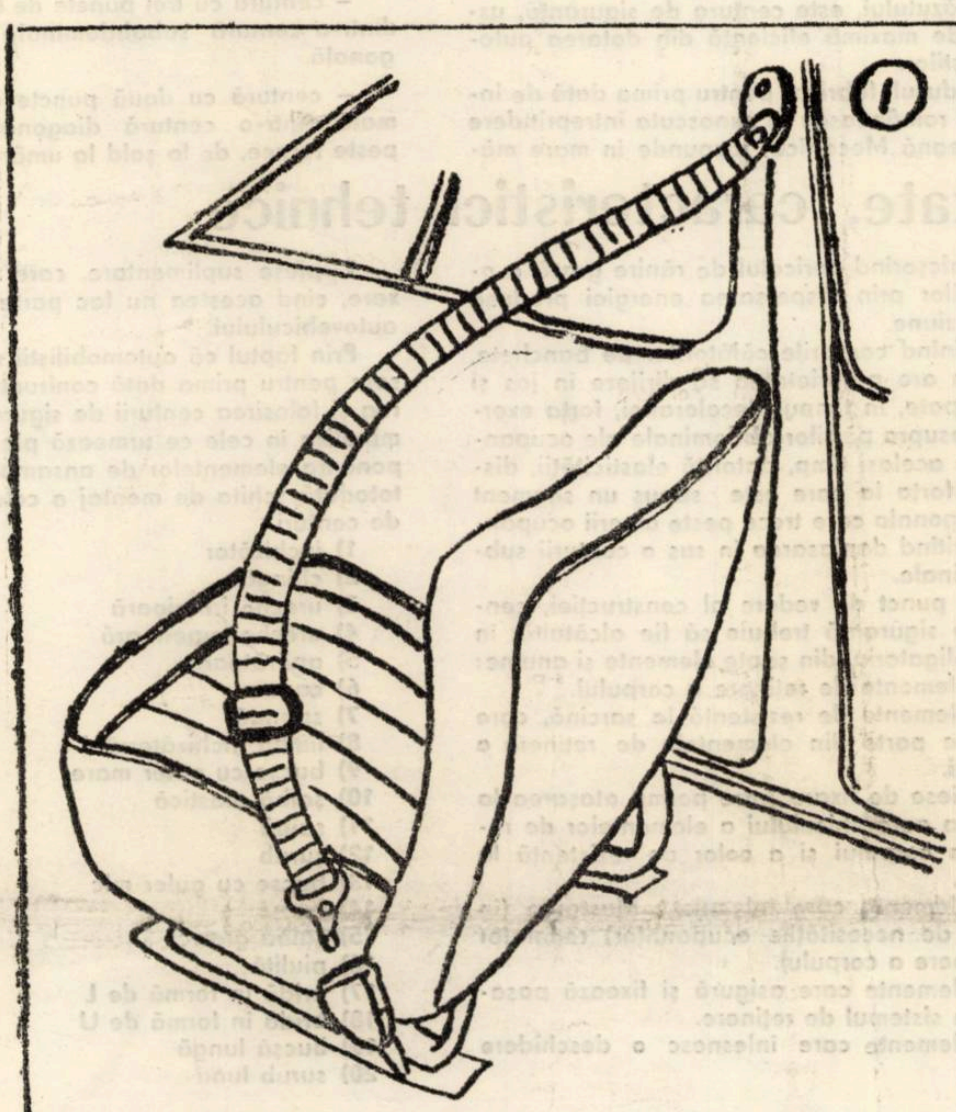

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ŞI U ÎN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este uşor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l acţioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în cc de impact.

*

Prezentînd construcţia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa braţelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasaaerilor în caz de coliziune sau decelerafie bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi oambelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu.

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIŢII DE LIVRARE

Întreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme; procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele = partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehicolului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehicolului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehicolului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

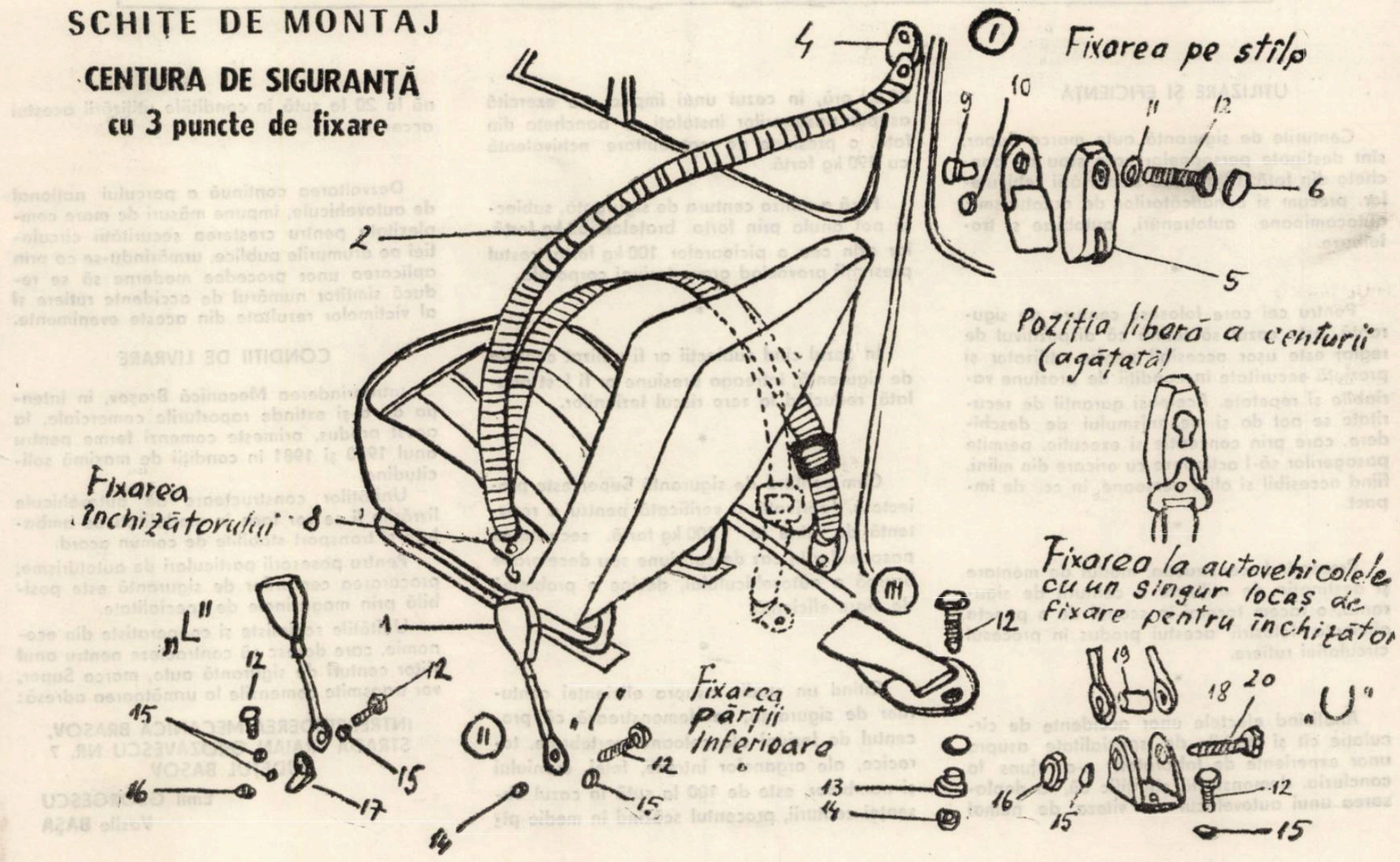

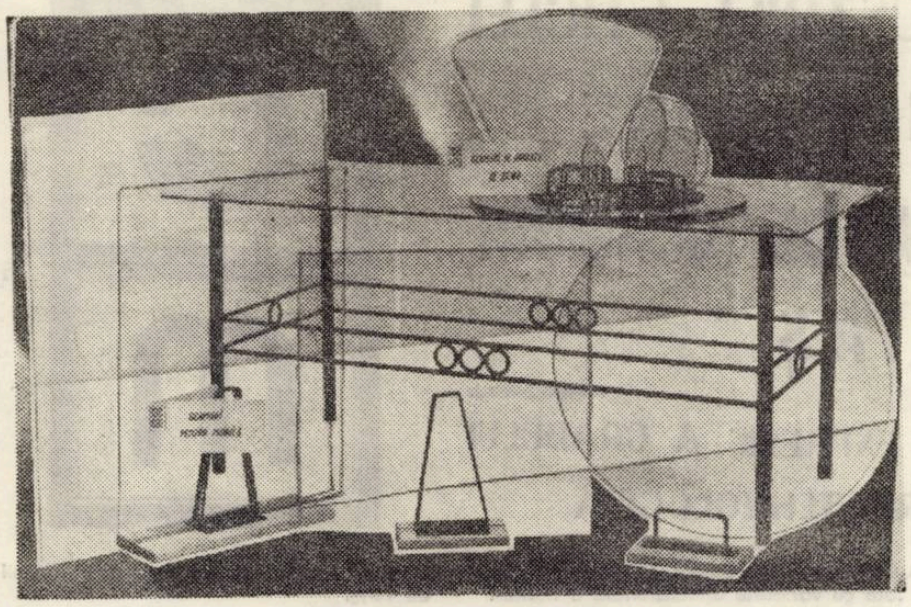

Geamuri pentru aparate de bord și mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din țară și din străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepție și de mare eficiență economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaș.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor și cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potențialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcții mai bune, mai ieftine, cu performanțe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricație a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiștii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanților și arhitecților, dat fiind multitudinea de soluții care le oferă cerințelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcții.

Pe plan mondial indicele de penetrație a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creștere an de an.

Evoluția producției și desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca și în țările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie și de creșterea necontenită a prețului petrolului.

În această conjunctură economică internațională, interesul uriaș arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creșterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicității de „SIGMA" (Asociația producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piața totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendințele pieții mondiale orientate în evoluția desfacerii geamurilor izolatoare și-a pus amprenta în mod vizibil și pe creșterea capacităților de producție în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producție care variază între 35–120 mii m.p. anual și un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relația de plan 1979–1985 evidențiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaș) și o producție ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficiența economică, criteriul de referință în producția bunurilor materiale, în speță, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricație cît și în cea de exploatare și pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Acești factori de influență au condiționat creșterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în țara noastră.

Cu toate că piața internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investițiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanțate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu și foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanșarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam și rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanță desicantă, fapt ce conduce la obținerea izolației termice și fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările și lansarea în fabricație a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluțiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiției, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaș sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanțier mm	Lung. max. mm	Lățimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam șlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oțel, materiale plastice sau metale ușoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolație acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolație termică cu 30% superioară față de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecționarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreținere.

După studiile și calculele realizate de I.P.C.T. București, la o investiție în exploatare pe o perioadă de 8 ani, prețul geamului izolator este competitiv cu prețul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidență eficiența financiară superioară a geamului izolator, eficiență calculată la m.p. de suprafața vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. față de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obișnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. față de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidențiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluții posibile în etapa actuală.

Cercetările și rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcțiile civile (blocuri, fațade, spații comerciale, case de locuit – pentru uși, ferestre, vitrine, pereți despărțitori, balcoane) ;

b) în construcții social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghișee, restaurante – pentru uși, ferestre, perete despărțitor, fațade) ;

c) în construcții industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reținem că produsul corespunde cerințelor înscrise în Programul directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei, fiind în același timp un element de construcție superior geamului simplu, sporește gradul de confort și eficiență în construcțiile civile și social-culturale, îmbunătățind calitatea muncii și a vieții.

IMPORTANT!

Factorii de directivare și decizie din domeniul investițiilor au posibilitatea, încă din exercițiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcțiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a încorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unitățile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Întreprinderea de geamuri Mediaș
Șos. Sibiului nr. 38

Relații suplimentare se pot obține la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din țară și străinătate sînt asigurați de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

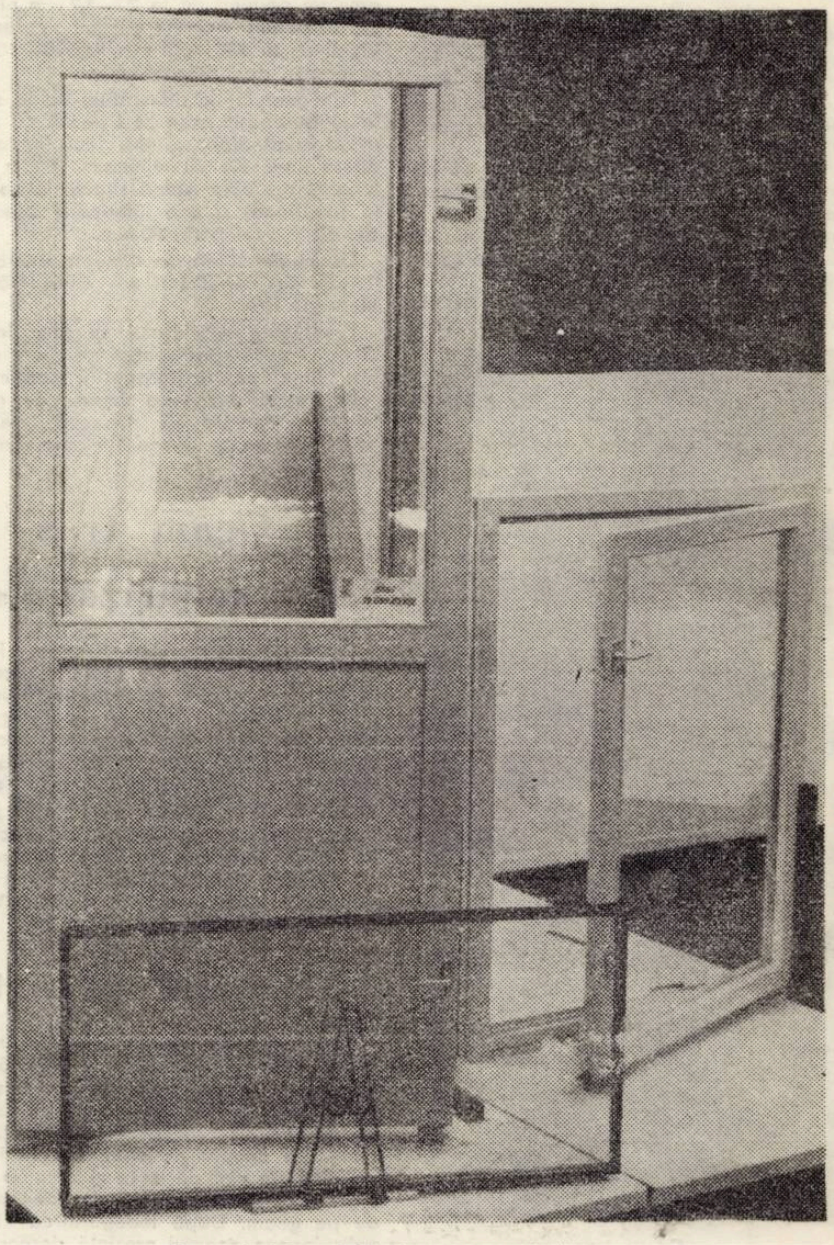

Geam izolator și binale cu geam izolator

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ŞI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAŞ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECŢIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producţiei şi de promovare a noului implică o permanentă legătură informaţională între fabricant şi consumator, în aşa fel încît piaţa produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea şi dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opţiunii fundamentale privind creşterea necontenită a calităţii producţiei, atît în ceea ce priveşte fondul de produse destinat pieţii interne cît şi celei externe, este penetraţia mărfurilor româneşti în sfera de concurenţă a comerţului internaţional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaş se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumuseţe şi robusteţe.

Datorită acestor însuşiri, în peste 60 de ţări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creaţie al făuritorilor al căror meşteşug are vechi tradiţii în acest perimetru transilvan.

Intenţionînd informarea partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricaţie din producţia curentă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, insistînd asupra unui produs nou, o creaţie de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit şi termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

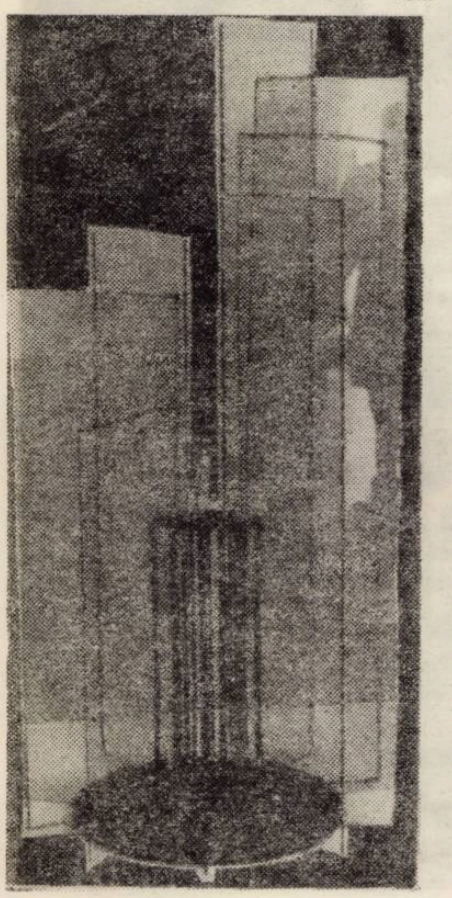

Geam tras

Geam tras pentru construcţii

Un produs apreciat şi foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaş este geamul tras pentru construcţii, similar calităţii Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe şi libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lăţimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm şi lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înţeleg produsele care se livrează cu lăţimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm şi în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară şi una inferioară diferă între ele cu cel puţin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiţionate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cuşcă" pentru transportul pe uscat şi în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situaţii deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase şi în afara dimensiunilor curente de fabricaţie.

Geam tras securizat

Propunem atenţiei beneficiarilor interni şi externi un alt tip de geam fabricat la Mediaş, geam care asigură protecţia deplină la spargere datorită bucăţilor mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistenţă la lovire şi încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecţionarea uşilor securizate, produse de mare efect şi eleganţă, uşi a căror destinaţie vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracţie, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheaţă. Se realizează prin matizarea unei feţe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase şi uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheaţă dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranţă produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuşti sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili şi alte modalităţi de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenţi ideii de diversificare, specialiştii de la Întreprinderea de geamuri Mediaş oferă economiei naţionale geamul muslin. Acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din feţe cu intercalarea unui şablon.

La terminarea operaţiei şi îndepărtarea şabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentaţii geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condiţiile de transport şi ambalare sînt aceleaşi ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmăreşte un efect decorativ, se recomandă la placarea faţadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulaţie şi penetraţie.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obţine prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reţine cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condiţiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisia luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepţională a furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură faţă, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 şi 8 mm şi lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect aşezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condiţiile de ambalare şi transport sînt aceleaşi ca la geamurile muslin şi givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereţi despărţitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

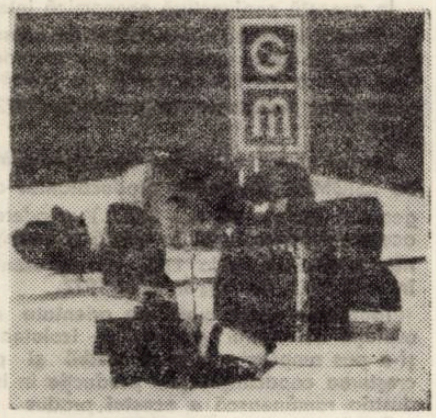

Oglinzi retrovizoare

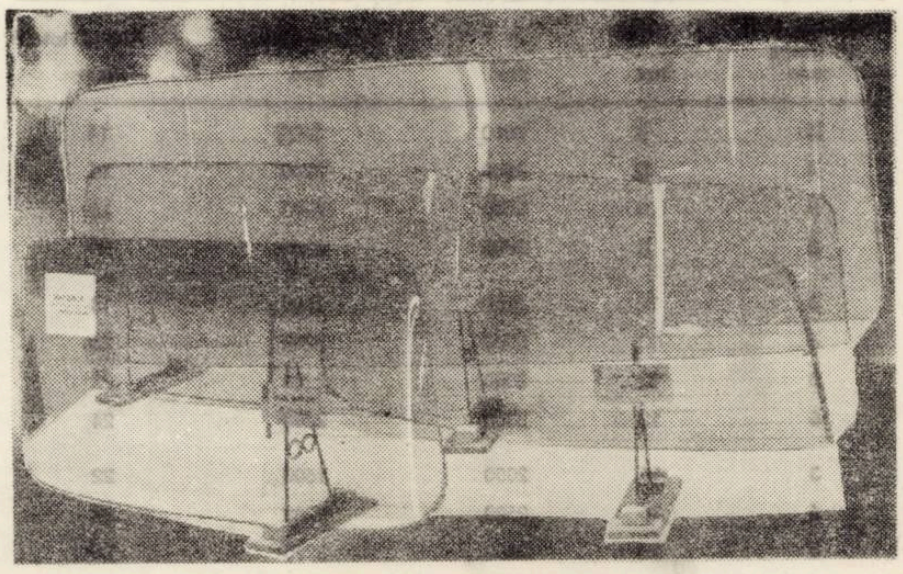

Parbrize din geam securizat şi geam duplex

M.I.C.M. Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenţa tehnică românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele gîrului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor însuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îi au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

În cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireproşabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reţeaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al forţei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CF varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 da N (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un mecanism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rularea pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi, dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 da N (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole, tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu puntea

1. UNIVERSAL 350

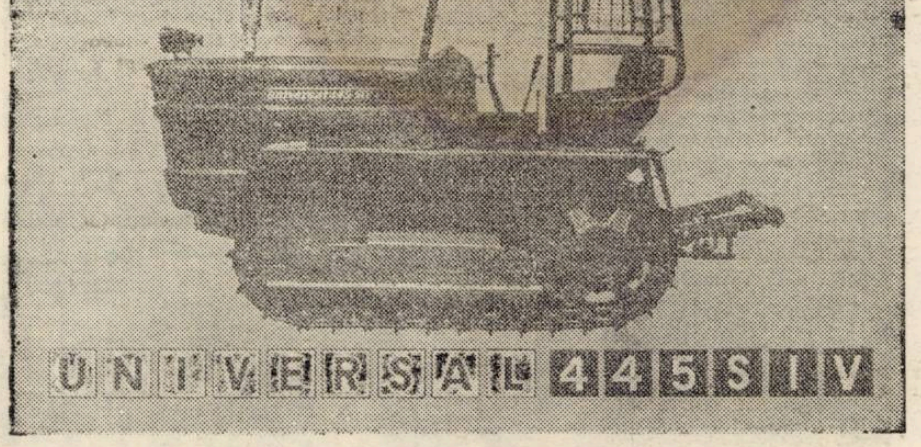

2. UNIVERSAL 445 SIV

3. UNIVERSAL SM 800

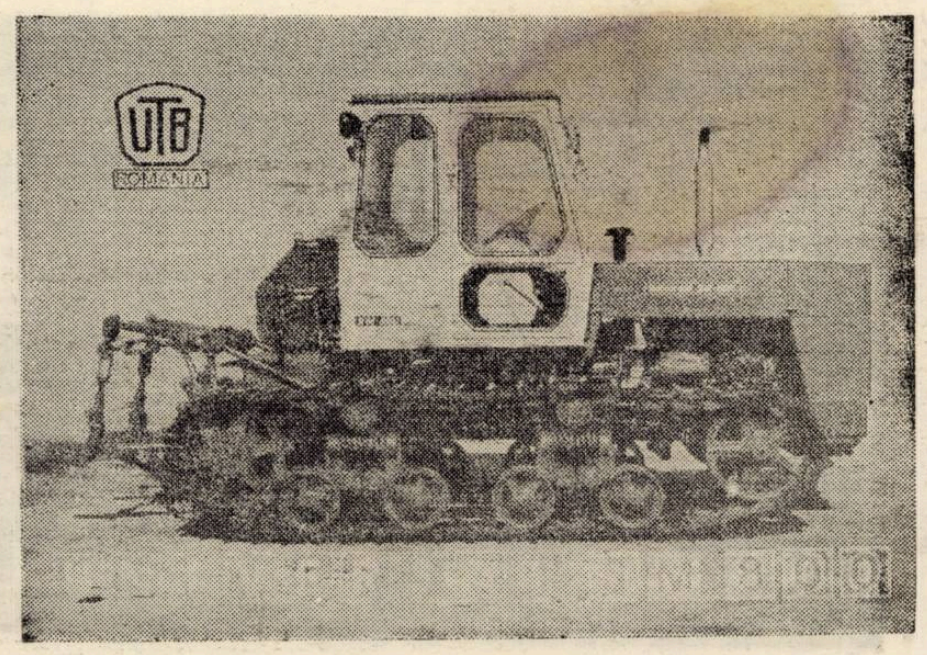

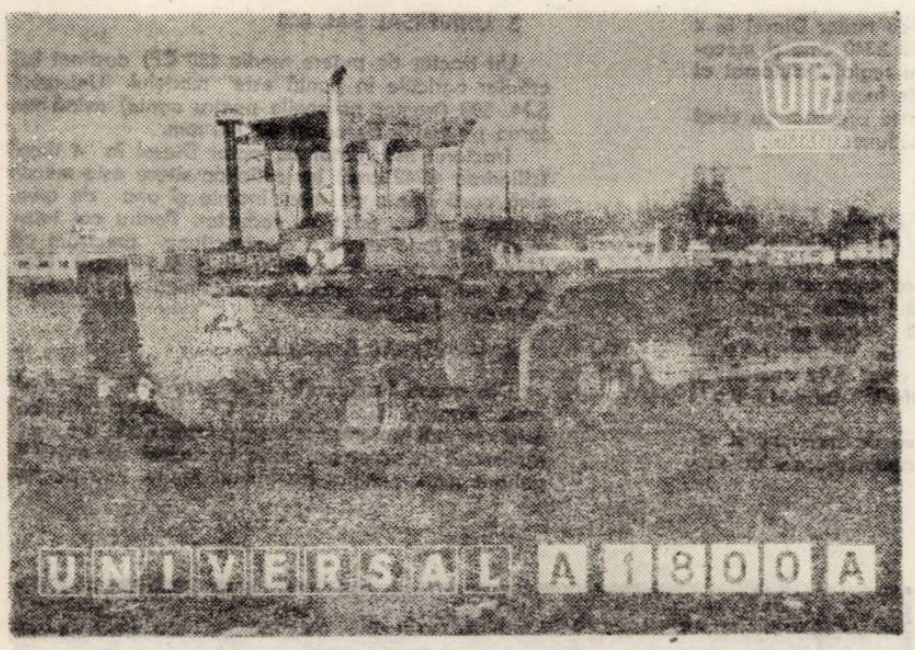

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

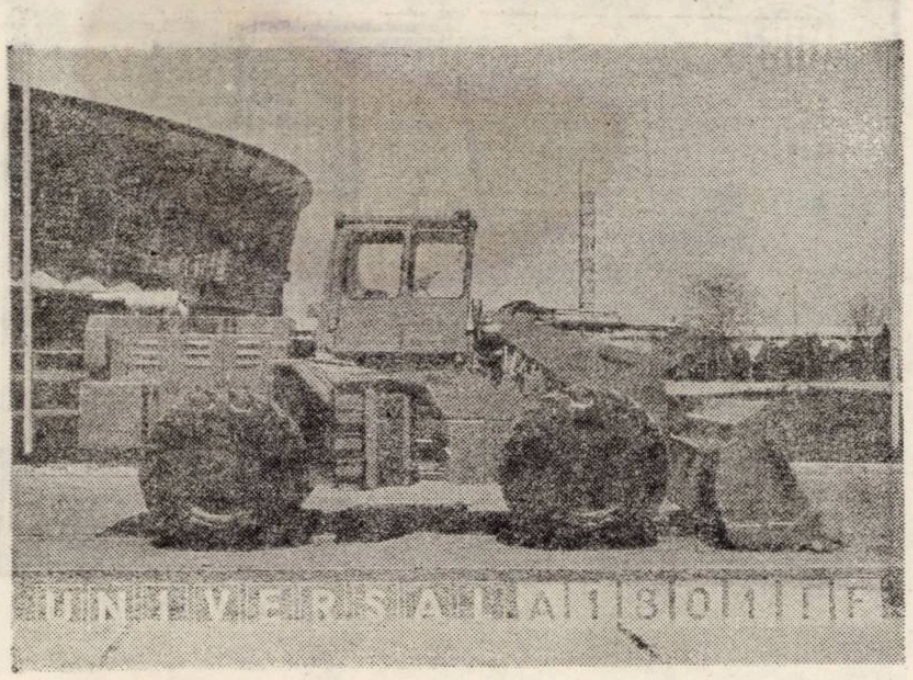

II. UNIVERSAL A 1801 IF

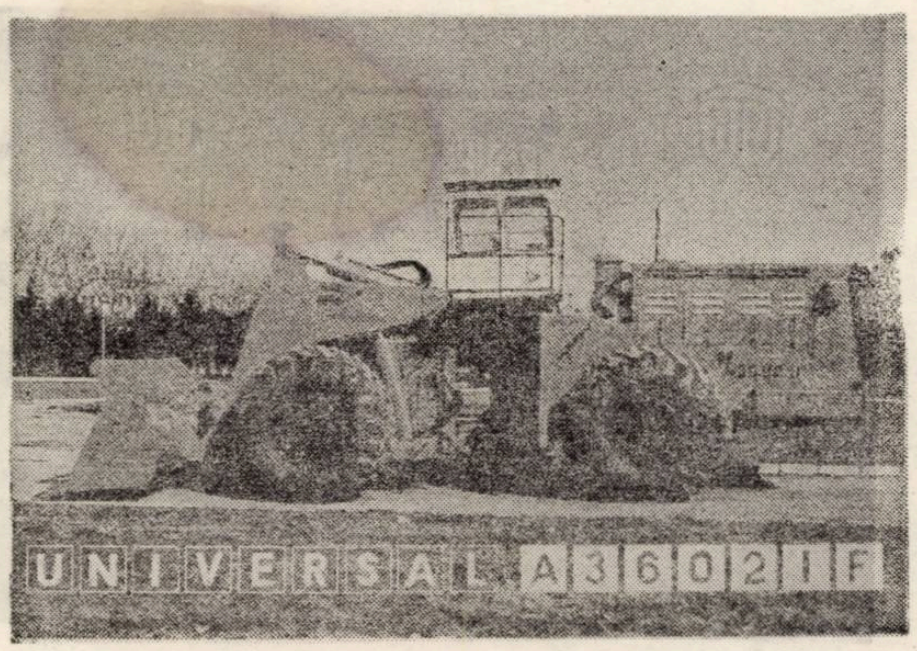

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obtenabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cufărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multipla și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru roci (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11889.

Întreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detaliate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

Gheorghe Grigurcu și poezia română de azi

Rod al activității sale de cronicar literar, de „practician" cu stagiu, *Poeți români contemporani*, (Editura Cartea Românească, 1979) se vrea, și reușește să fie, o „panoramă" cuprinzătoare a poeziei noastre actuale, mai precis, a poeziei deceniilor șase și șapte. Ea continuă, completează și consolidează tabloul deja fixat de Gheorghe Grigurcu, acum șapte ani, prin *Teritoriu liric*. Însoțindu-și cartea cu o „Prefață", autorul fixează cîteva repere, care nu țintesc să contureze o metodologie (este exprimată chiar oroarea de așa ceva), ci să exprime o concepție asupra rostului criticii, ca și asupra modului ei de manifestare. Ea constituie și un bun prilej de a polemiza cu unele învinuiri ce i s-au adus autorului cu diverse ocazii. Astfel, acuzației că nu ar afișa o concepție metodologică, criticul îi răspunde că nici nu consideră utilă o astfel de întreprindere, de vreme ce „în măsura în care reușește a fi expresie literară, critica își transpune ideile în substanță ireductibilă, transparentă", cu alte cuvinte, metoda critică este încorporată și absorbită în subtextul conștiinței critice. Învinuirea de „mimetism", pronunțată în legătură cu critica sa, este combătută prin convocarea unui principiu lovinescian: „fiind o artă, critica se sprijină și pe mijloace artistice". În concepția lui Gheorghe Grigurcu, „critica e creatoare de existență poetică, după cum poezia e creatoare de existență critică... O complicitate a criticului cu poezia statuează pe de o parte acuitatea subiacentă a celui dintîi, pe de altă parte, validitatea obiectivă a celei de-a doua". Dealtfel, din adoptarea acestui punct de vedere, ca și din faptul că autorul are la bază o „formație" de... poet, derivă atît principalele calități, cît și punctele vulnerabile ale criticii sale.

Să ne oprim mai întîi asupra celor dintîi. *Poeți români contemporani*, carte scrisă de un poet, confirmă o mai veche observație călinesciană, după care cei mai buni comentatori de poezie sînt poeții înșiși. Într-adevăr, Gheorghe Grigurcu scrie cu deosebită aplicație și pătrundere despre poeții luați în discuție. Așa cum a observat Nicolae Manolescu în cronica sa, multe articole sînt „superbe prin finețe analitică". Asistăm la recrearea lirismului cu ajutorul uneltelor criticii, la o definire a poeziei prin ea însăși. Fraza este transparentă, împodobită cu asociații neașteptate, iar limbajul precis și elegant, dar voit neologic, ceea ce i-ar scoate din sărite pe lingviștii puritani. În capitolul „Considerații generale" poeții cuprinși în volum sînt caracterizați printr-o singură propoziție ce se vrea „memorabilă": Horia Zilieru „se învește în pelerina romantică, își lasă plete și declamă cu glas cavernos", Anghel Dumbrăveanu „caligrafiază melancolii amabile, de album modernizat". Nu lipsesc caracterizările pregnante, pitorești: Ioan Alexandru, în *Imnele Transilvaniei*, „pare a fi stors singur un coș de struguri, iluzionîndu-se că dispune de rodul unei vii întregi". Maniera aceasta, de sorginte călinesciană, conferă mult farmec criticii lui Gheorghe Grigurcu. Să mai adăugăm și faptul că autorul este un excelent cunoscător al poeziei românești și universale, dovadă desele (chiar prea desele!) și subtilele filiații pe care le stabilește, ori de cîte ori are ocazia. Iar lipsa unor concesii regionaliste, obișnuite în culegerile de cronici, lipsă explicată prin neînregimentarea autorului în vreo grupare literară, asigură volumului o notă de obiectivitate.

Fără a se declara, ca Eugen Barbu, „mare specialist în demolarea prestigiilor false, întreținute cu suliman" (Cornel Regman), Gheorghe Grigurcu dovedește multe afinități cu autorul *Istoriei antologice și polemice*... „Demitizarea", propunerea unei noi table de valori, mai puțin aservită modelor și anumitor inerții asigură nota *polemică*, iar citatul copios („Țelul nostru a fost în consecință cel al încercuirii" atente a zonelor celor mai caracteristice...") pe cea *antologică*. Dealtfel, marea polemică e vizibilă nu numai din moto-ul cărții, ci și din afirmații ca aceasta: „Critica nu poate fi altceva decît expresia unor opțiuni, oricît de largă ori de restrînsă le-ar fi circumferința". Opțiunile criticului le cunoșteam, în mare, încă din *Teritoriu liric* și trebuie să spunem că Gheorghe Grigurcu, spre lauda sa, nu face parte dintre criticii dispuși să-și revizuiască periodic opiniile. Dimpotrivă, el și le consolidează cu noi argumente, bucurîndu-se cînd și alți confrați merg pe același drum („un prilej de satisfacție ne-a oferit-o (sic!) evoluția conștiinței literare, în sensul multora dintre delimitările noastre"). Încă în *Teritoriu liric* autorul nega poezia lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, A. E. Baconsky, pentru ca acum creația acestora să fie refuzată, *de plano*. Dacă, împreună cu autorul, vom spune că „tonul encomiastic e un rău sfătuitor al criticului", același lucru se poate afirma și despre tonul negativist. Căci în sfînta pornire de a coborî de pe soclu valorile consacrate, criticul nu refuză doar opera unui poet, ci a unei întregi generații: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Grigore Hagiu. Mari rezerve are autorul pentru poezia lui Nicolae Labiș, M. R. Paraschivescu și alții. Dar tot atît de violente sînt și elogiile la adresa unor poeți ca: Mircea Ivănescu, Leonid Dimov, sau mai tinerii Emil Brumaru și Cezar Ivănescu.

Pentru a dovedi cum se face „izgonirea" din paradisul literar a poeților consacrați, vom da exemplul cel mai elocvent: Nichita Stănescu. Mai întîi, vom observa că articolul consacrat acestuia este introdus în sumar fortuit, căci nu se ocupă de vreun volum recent apărut. Intenția de ridiculizare apare în primele rînduri: întocmai ca Vlahuță, care a fost „un sonor nume de confuzie", Nichita Stănescu ar reprezenta în evoluția literaturii un caz „de o amară stranietate". Odată pornit pe făgașul negării autorului *Necuvintelor*, Gheorghe Grigurcu condamnă și influențele „dezagreabile" pe care creația acestuia le-a produs la alți poeți (Cezar Baltag, Grigore Hagiu). Mai mult, sînt ironizate pînă și studiile dedicate lui. Despre Ion Negoițescu, autorul unui „text protector" închinat lui Nichita Stănescu, Gheorghe Grigurcu spune: „Nici meritul lui G. Ibrăileanu nu e cu mult diminuat de laborioasa sa cercetare asupra poeziilor lui Al. Vlahuță, reflex al timpului său".

Desigur unele rezerve pe care critica le-a exprimat în legătură cu *Epica magna* sau *Opere imperfecte* ar îndreptăți multe din observațiile lui Grigurcu. Punctul lor de pornire este însă inadmisibil.

Alături de lucrările similare datorate lui Al. Piru, Petru Poantă, Ion Pop, Lucian Alexiu, M. Nițescu, *Poeți români contemporani* completează o imagine a peisajului liric actual. Ca și *Teritoriul liric*, noul volum este un alt pilon al unui edificiu consacrat istoriei poeziei românești, edificiu pe care Gheorghe Grigurcu are nu numai vocația, dar și forțele necesare pentru a-l construi.

Ilie Radu NANDRA

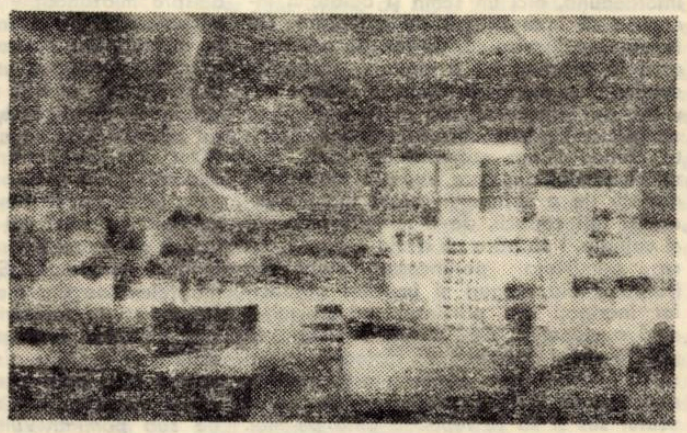

VIRGINIA BAZ-BAROIU: „Miraj"

VIAȚA LITERARĂ

Cu prozatorul ION ARIEȘANU

— *Ce a însemnat anul 1979 pentru scriitorul Arieșanu?*

— Un volum de reportaje literare și convorbiri „Respirație liberă", apărut la Ed. „Eminescu" și abia intrat în librării, traducerea primului meu roman, „O complicată stare de fericire", în limba slovacă, la Ed. „Pravda", din Bratislava, și începerea unei cărți dificile, un gen de *jurnal-ciné-roman*.

— *Ce este, de fapt „Respirație liberă"?*

— Un intermezzo între două cărți mai ample, epice. Și se mai vrea un elogiu al acestor oameni și pămînturi ale Banatului, în ceea ce au mai adînc omenesc, mai atrăgător și mai apropiat de sensibilitatea autorului.

— *Un dialog cu oameni și fapte?*

— Un fel de regăsire a propriei ființe a prozatorului și reporterului în personalitățile ce i-au traversat viața lăsînd, firesc, ceva din zestrea lor spirituală în zestrea intimă a autorului.

— *Traducerea din R. S. Cehoslovacia ce satisfacții v-a adus?*

— E o stare ciudată aceea pe care o încerci să te știi citit, comentat, discutat de oameni străini de limba ta, de țara ta, de critici străini, despre care nu știi cum vor reacționa. Dar e o satisfacție spirituală grozavă să auzi, să simți că o carte e cerută și vîndută, că trece prin mîi de mîini, că acei cititori anonimi o duc în casele lor, că o lecturează, că, din străini, ei îți devin brusc niște apropiați, cartea ta fiind puntea aceea nevăzută, liantul sufletesc dintre tine și ei.

— *Criticii au comentat romanul?*

— În revistele „Romboid" și „Slovenskie pohlady" („Priveliști slovace", un fel de „Viață românească" a Uniunii Slovace) au apărut cronici pozitive, analitice și originale, iar o revistă de literatură universală din Bratislava are și ea în portofoliu pregătit un articol pe marginea cărții.

— *Cine semnează traducerea?*

— Miloța Bagonova, care e traducătoarea a cel puțin zece cărți din proza românească. Printre ele, romane de Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Alexandru Ivasiuc, Costache Anton. Ea e o cunoscătoare profundă a limbii române și a expresivității sale, un om modest și sensibil, care ne iubește țara și literatura, închinîndu-și munca și energia acestui act cultural memorabil care e o traducere într-o limbă străină.

— *Spuneați că ați pornit la scrierea unei cărți dificile. De ce dificile?*

— Fiindcă se ocupă de o perioadă trecută azi, dar nu mai puțin dramatică și prezentă încă în memoria afectivă a unor generații. Fiindcă va aduce confruntări umane tragice, dar necesar a fi date la iveală, din necesități umane și dintr-o echitate a istoriei. Dar pînă voi ajunge la capătul acestei cărți, mai e un lung drum de străbătut, așa încît, pînă atunci tăcere.

— *Și altceva?*

— Altceva ce, poate? Poate că, în 1981, voi preda „Faclei" un volum mai complex, drag mie, de schițe-tablete, nuvele, și niște portrete fraterne, ale unor confrați poeți, prozatori și artiști plastici. Dar pînă atunci...

— *Pînă atunci, putere de muncă și pagini inspirate.*

Întrevedere realizată de Lucian BUREIU

Tudor Vladimirescu în epistole (sumară încheiere) PRETEXTE

...Deci: „...patrie să cheamă pòpolul, iar nu tagma jăfuitorilor"!

Patricid, dar, nu poate fi acela ce merge tocmai cu norodul, cu „pòpolul", — *id est*: cu Patria însăși! Astfel decurge baremi, din ceea ce se cheamă — se *mai* cheamă — raționament și bun-simț logic...

...Numai că logicile celor doi, a Văcărescului, vel vornicul, și a lui Tudor, nu par a fi — și nù sunt! — compatibile (cum, de altminteri, nici pozițiile de clasă ale sus-zișilor* nu sunt — și nu pot fi...), căci „stau/curg ele, logicile astea, „în albii osebite"...; iar ceea ce e, pentru unul, un *scandal*, e, pentru celălalt, Dreptatea („rezonul", n o i m a, *evidența*) însăși...

...Ce mai înseamnă, însă, bietele noastre chingi și ițe logice, pe lîngă *legăturile* mai grele, mai tari, mai vechi, mai „silnice", acestea, — căci nu doar de legitimă alianță (politicească), ci și de sînge, ele, — în ochiurile și rețeaua cărora e Domnul Tudor *prins?!*... Căci el, Vladimirescu, nu (mai) lucrează cam fi taie capul. Inițiativele, dar, nu-i (mai) aparțin. Cum nici el însuși nu-și (mai) aparține... El nu e alta decît o „unealtă", un *instrument* (un scripete..., o pîrghie...) ! o *armă* dreaptă-n mîinile obștești...; e purtătorul de cuvînt și exponentul norodului celui — cu propriile-i cuvinte — „ars și fript" (ori — încă — „amărît și dosădit"), a cărui voie face-se printr-însul, — ce e expresia-i cea mai limpede: *lamura* lui! Adică: „...știindu-mă norodul pe mine dintr-alte vremi că sînt un adevărat fiu al patrii mele, *cu silnicie* (s. m.) m-au luat a le fi și la această vreme chivernisitor pentru binele și folosul tuturor. Dar eu cum am văzut prea cinstita porunca dumneavoastră**, supus fiind, m-am arădicat dă loc ca să plec, iar adunarea norodului nu numai că nu m-au lăsat ci încă sub mare pază m-au pus..."

...Declinare-a oricărei răspunderi?... Disimulare..., mascaradă..., joc (de-a „retoricele suliți")?... Tertipuri, derobade, fente tactice***?... Ș. c. l.

...Ori gîndul — mai înalt și mai... romantic — că, prin neînsemnata sa persoană, are-a se rosti glasul norodului — deci, dacă vreți, *vox Dei?!* Ideea e a epocii — care, de altfel va fi văzut într-însul: bărbatul exemplar și „nelumit", ca, mai tîrziu, Bălcescu, neocolindu-și soarta și răpus, aidoma Viteazului Mihai, prin felonie, de năimiți, și pe la spate..., un om în adevăr al providenței, un — și altminteri decît numai în înțeles restrîns-etimologic — „dar" al acesteia: un *Theo(s)-dor(on)!*

---

* ...a Văcărescului se înțelege de la sine; cît despre a lui Tudor, ea se străvede — limpede — în proclamația-i însăși: „Și iar să știți că niminea dintre noi nu este slobod, în vremea aceștii Adunări — obștii folositoare — ca să să atingă măcar de un grăunți, de binele sau de casa vreunui neguțători, orășan sau țăran, sau de al vreunui lăcuitori, decît numai binele și averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri să să jărtfească..."

...Cît despre zicerea aceasta: „măcar de un grăunți", ea se traduce prin: „nici cît negru sub unghie"! Aiurea, într-o misivă de care-a mai fost vorba (căci adresată Glogoveanului — aceea), o regăsim într-o variantă mai „completă": „Adevărat că pe dumnealui boieru, nu eu, ci nimini nu-l are la credință, măcar de un grăunte de mușțar..."

...Plastic, oricum, superlativul ăsta al micimii — ce, la Arghezi, într-o „horă" (*Abece*), ia forma următoare: „N-aș vrea nici atît să-l supăr / Cît piperul de ienupăr..."!

** E vorba de „porunca", din 3 februarie 1821, în chip de *circulară*, a divanului, — căreia Tudor, prea puțin zăbavnic, o să-i răspundă-n ziua următoare...

...Și nu poate decît să ne frapeze — pe lîngă, mai cu seamă, *calmul*, de-sine-stăpînirea și „migala" (conspirativă) a lui Tudor — această „impacientă" a lui (ce-i drept: în „criză de timp" și-n focul luptei!) De fapt, natura-i însăși e aceea a unui aprig și brevilocvent, a unui „repede", *sumar* și... scurt (cînd acționează), — de unde, poate, și această vorbă, aducătoare de atîtea mari ponoase, ce i se pune-n circă: „*Scurtează*-l de un cap!" (S. m.).

*** Ar fi, din parte-ne, de tot naiv, să nu-i punem, *aici*, la îndoială, Domnului Tudor, buna sa credință — cu-atît mai mult cu cît el este unul ce are să „...întîmpine răul cu rău"!

Șerban FOARȚĂ

ECHO

Concursul de debut în poezie al Editurii „Facla"

Juriul Concursului de debut în poezie, organizat pentru anul 1979, a premiat următoarele volume:

„INIȚIERE ÎN ANOTIMP" de **Ion Căliman** (Comuna Făget, județul Timiș), și **„UZURPARE DE SINE"** de **Martin Seghedi** (Hunedoara).

Cele două lucrări urmează să apară în cursul anului 1980.

De asemenea, juriul a recomandat Editurii „Facla" publicarea, într-un volum colectiv, în anul 1981, a unor selecții reprezentative din creația autorilor **Geo Galetaru, Nicolae Irimia** și **Ioan Morar.**

Termenul de predare a manuscriselor, la Concursul de debut în poezie pe anul 1980, este de 30 aprilie 1980.

Vă prezentăm un tînăr prozator: MIHAI ALEXANDRU

Mihai Alexandru mai păstrează încă, pe subțirii săi umeri, praful stelar al unei adolescențe prelungite. Aceasta, poate, și fiindcă se află mult în preajma mării, ca student în Marină. Lucrările sale, cîte au putut fi citite, într-o seară calmă și prietenoasă, petrecută în ambianța sa familială, mi-au dat aerul de album intim, nescos încă la iveală, din pudoare sau sensibilitate extremă. Dar gîndirea epică, la unele din aceste lucrări, ca aceastâ povestire de față, este, încă de pe acum, robustă. Stilul este bine legat, atrăgător. Descrierile au culoare, povestirea, nerv dramatic, atmosferă, ceea ce, s-o recunoaștem, înseamnă ceva pentru un începător. Romantic, prin atracția pentru mediul marin, pentru istorii sîngeroase petrecute în castele fără memorie, pentru iubiri miraculoase, sau călătorii solitare, dar modern prin regîndirea artistică, la zi, a acestor teme, prin filonul fantast, Mihai Alexandru ne lasă să întrevedem în el un tînăr prozator de certe speranțe ce, prin evadarea firească din temele canonice, ale unei vîrste ce va fi oricum depășită, prin maturizarea sa spirituală, prin cunoaștere, își va extinde aria scrierilor sale de mîine spre un zbor epic mai lung și fără escale. Noi îi dorim aceasta. Și, de aceea, îi spunem, la acest început : oceanul scrisului nu e mai puțin adînc și mai ferit de furtuni decît oceanul adevărat, dar merită să-l traversezi. Zbor liber, albatros !

Ion ARIEȘANU

AUGUST

Spre seară peste rămășițele înnegrite ale cetății s-a așternut liniștea ; din spărturile zidurilor și de pe sub pietre un fum subțire și cenușiu a mai continuat să se scurgă cîteva zile spre apus, semn că flăcările nu osteniseră, ci lucrau în cămările de sub pămînt. Vulturii s-au învîrtit o vreme, înșelați de strigătele sălbatice ale cuceritorilor, dar ochii lor ageri n-au dibuit decît pietre arse. Așa că peste colină au rămas să stăpînească doar murmurul marelui fluviu și uitarea.

Odaia de la baza turnului dinspre răsărit rămăsese singura încăpere acoperită și cu toți pereții în picioare. Turnul se înălța direct din albia fluviului și o fereastră se deschidea chiar deasupra apei. Legendele ar fi putut spune că acolo sălășluia duhul cetății — un duh rău și crud care în nopțile cu lună plină ademenea îndrăgostiții din cetate pînă lîngă turn și apoi îi arunca în apă, iar în nopțile acelea luna răsărea mînjită de sînge și stîrnea cucuvaiele. Dar ultimul geamăt s-a stins în dava de pe malul Dunării de mai bine de douăsprezece veacuri și n-a mai avut cine să poarte pînă la noi poveștile.

În nopțile înăbușitoare, cînd zăpușeala și țînțarii ne goneau somnul, aprindeam lîngă turnul dinspre răsărit un foc de tabără și ne lăsam închipuirea să scormonească printre ruinele pe care acum se cățăraseră ciulini și ierburi galbene.

•

Pentru că toate urgiile veneau din josul marelui fluviu, turnul de la răsărit fusese încredințat bătrînului Zarax — cel mai încercat dintre vitejii cetății — și celor cinci fii ai săi, despre care se spunea că puteau muta cu brațele lor colina cu cetate cu tot de pe un mal pe celălalt și că piepturile lor ar fi putut stăvili laolaltă fluviul. Nici un bărbat din cetate nu-și putea încerca puterea și iscusința cu vreunul din ei, numai că, fiind de ani puțini, nu apucaseră să guste din fructul războiului. Din pricina asta își rătăceau privirile cît era ziua de lungă peste păduri încercînd să deslușească în zare vreun fum de primejdie ; dar armele le rămîneau proptite de ziduri și vigoarea lor hărțuită de zadarnica așteptare mocnea întrinsii ca pîinea uitată în cuptor de pitarul silit de o grabnică bejenie.

Deodată cu ei crescuse în turn o copilă, rămasă acolo de la ultimul neam care încercase să prade și să sfarme cetatea și care fusese trecut prin sabie și prăvălit în apă de războinicii lui Zarax, pentru a se întoarce plutind cu picioarele înainte, cu mîl și stuf în gură spre întinsele șesuri de unde veniseră cu săbii lucitoare și gînduri hulpave. Cînd se împlinise fata n-a știut nimeni, pentru că cei din turn care îi purtaseră de grijă o ținuseră ferită de ochii vecinilor. Sida — cum se obișnuiseră ai casei să o cheme — avea ochi albaștri ca diminețile de primăvară și părul i se unduia ca lanul de secară coaptă în bătaia vîntului. În plus era și înaltă cît un bărbat și așa ceva nu se mai văzuse între coturile Istrului. De aceea nu o scoseseră de acolo și nici ea, sperioasă ca o mînză, nu ar fi îndrăznit să se arate în lumină. Ieșea doar noaptea și cobora pe malul apei să privească oglindindu-se în ea luna și să-și amintească. Dincolo de fluviu se întindeau pădurile și departe peste păduri începea marea, despre care nu-i dăduse nimeni de veste, dar pe care o presimțea cînd răzbăteau în noapte, prin clipocitul valurilor pe care le mîngîia cu piciorul, tînguiri vagi de pescăruși și sfărîmăturii de corăbii.

Într-o noapte înăbușitoare din crucea lui gustar — și zeii au voit ca aceea să fie ultima ei noapte — era de strajă în turn mezinul lui Zarax : Gore. În zare, ca întotdeauna, nici un semn și băiatului începuse să i se urască de așteptare. De la un timp îi păru că, de jos, de sub turn, urcă la urechea lui o cîntare domoală, subțire și puțin tristă. Cîntecul n-avea cuvinte, dar chemarea din el îl scutură ca un frig ce-l prinse din senin și parcă toată carnea îi era mușcată de țipari. Avu un simțămînt din care izvora o clocotindă dorință de a strînge în brațe toate zidurile și toți copacii, de a mîngîia ierburile și valurile. I se păru că acela e glasul care primăvara poruncește slobozirea frunzelor din muguri și învierea gîndacilor înaripați din pămîntul reavăn mirosind a ciuperci. Se simțea în stare să prindă vîntul din zbor, să răstoarne munți și să întoarcă ape. Simțirea asta nouă și neașteptată îl făcu să-și lase lancea și scutul sus și să se repeadă pînă pe mal. La zgomotul porții mici de sub turn cîntecul se curmă brusc ca zborul unei păsări săgetate. Întunericul stăpînea peste Istru, peste păduri, peste cetate, dar pașii îl purtară așa, fără știre, pînă cînd mîinile lui bîjbîinde întîlniră în beznă ceva cald, tremurător. Și dulce... Dezlegă o barcă și vîsli cu putere însutită pînă cînd barca se împotmoli foșnind în mîlul malului cu păduri afunde. Alergară orbi și surzi pînă ajunseră într-un luminiș mărginit de un cerc de brazi nu prea înalți, dar stufoși, asemănător sanctuarului cetății unde nu cu multă vreme în urmă preotul mai bătrîn decît fluviul și mai alb decît zăpada îl învățase măsura zilelor și nopților, rostul stelelor și al soarelui și îi dăduse credința străveche a întoarcerii în fericire printre zei. Luminișul era presărat cu flori pitice, albe, care îi învelea într-un parfum dens, înbușitor. Se îmbătară de mireasmă... Un singur lucru nu-l învățase sfîntul alb.

Cînd au ajuns la malul fluviului, au văzut ridicîndu-se din cetate dîre groase de fum. În timp ce el își părăsise postul de veghe din turn, cetatea fusese atacată dinspre miazănoapte și acum nu se mai vedea piatră pe piatră. Oamenii, surprinși în somn, n-au apucat nici măcar să se ascundă. Gore s-a urcat singur în barcă și a început a vîsli spre locul măcelului strigîndu-i Sidei să se întoarcă în sanctuarul pădurii. Dar ea a rămas pe mal și a văzut cum, străpuns de mii de săgeți, deodată Gore s-a prăbușit în apă. Sîngele lui a înroșit fluviul dintr-un mal în celălalt. Iar acel val cald, împreună cu trupul din care țîșnise, s-au pornit încet, legănat spre mare. Spre seară, peste rămășițele înnegrite ale cetății s-a așternut liniștea ; din spărturile zidurilor și de pe sub pietrele împrăștiate haotic un fum subțire și cenușiu a mai continuat să se scurgă spre apus cîteva zile semn că flăcările nu osteniseră ci lucrau în cămările de sub pămînt. Vulturii s-au învîrtit o vreme înșelați de strigătele sălbatice ale cuceritorilor, dar ochii lor ageri n-au dibuit decît pietre arse. Așa că peste colină au rămas să stăpînească murmurul marelui fluviu și uitarea.

•

Către miezul nopții amuțeam cu toții și, întorși spre răsărit, priveam luna urcînd încet, mare și roșie, de-a lungul a ceea ce ar fi fost pe vremuri turnul și sporindu-și strălucirea pînă cînd umbrele căpătau adîncime ; iar focul murea într-o discretă agonie părăsit și uitat de cîntecele noastre, indiferent și inutil viselor ce ne purtau prin lumi scăpate din sclavia gîndirii logice. Nu ne șopteam nimic atunci ; ne sprijineam unul de celălalt, cu ochii spre cer, nu simțeam nevoia nici măcar să ne privim. Aveam sentimentul straniu că convergem deplin și total în discul argintiu de deasupra capetelor sau inimilor noastre, nu doar privirile ni se întîlnesc acolo, că el este de fapt noi contopiți, sintetizați pînă la un singur punct esențial.

Am început să-mi petrec nopțile în cămăruța de sub turn. Cînd mă simțeam singur îmi era de-ajuns să privesc luna și îmi aminteam că de fapt singurătatea nu există atît timp cît există luna, căci ea nu e decît întîlnirea noastră, oriunde s-ar găsi în univers fîntînile gîndurilor noastre. Mă întindeam pe lespezile reci, cu mîinile sub cap, și urmăream dreptunghiul prăfos pe care razele lunii îl proiectau trecînd prin fereastra îngustă pe peretele din stînga mea coborînd și scurtîndu-se, trecînd peste mine și pînă la urmă dispărînd într-o crăpătură largă a pardoselei. Nu-mi amintesc ce visam, dar într-o dimineață am ieșit în soarele potopitor plin pînă la refuz de o dorință clocotindă de a strînge în brațe toate pietrele și toți copacii, de a mîngîia ierburile și valurile. Am coborît pe malul fluviului și m-am găsit foarte singur. Dincolo de fluviu se întindeau pădurile, iar departe peste păduri începea marea ; nu o puteam vedea, dar o ghiceam mai ales noaptea cînd luna așternea peste dealurile domoale o pulbere cețoasă de o luminozitate opacă și cînd răzbăteau prin foșnetul sălciilor tînguiri vagi de pescăruși. Dintr-acolo venea luna. Ea ieșea din pădure sau din mare. Aveam, deci, să plec spre răsărit. Am dezlegat o barcă și am vîslit pînă am simțit că mă afund în mîlul celuilalt mal. Am mers prin pădure spre răsărit pînă seara, cînd am ajuns într-un fel de luminiș de o alcătuire ciudată : un cerc de brazi, nu prea înalți, dar stufoși, ascundea privirii un rondou cu flori pitice, albe, în mijlocul căruia se înălța o gigantică floare roșu-aprins de forma unei pîlnii. Cercul perfect al brazilor și atmosfera de mister dens, apăsător, îmi dădeau emoția mistică a pătrunderii într-un sanctuar. Din pămîntul încins se ridicau valuri de aer cald, pe care le simțeam pe față ca pe niște răsuflări profunde și florile acelea mici și albe încărcau sanctuarul cu un parfum dulce, îmbătător. Îmi dădeam seama că este vorba de un ritual vegetal, că ceea ce se va întîmpla urmează o legitate inalterabilă și incognoscibilă. Fără să mă tem că prezența mea ar rupe vraja acelui echilibru perfect m-am culcat în iarbă și am așteptat. Mi se învălmășeau în cap basme cu zînele bune și frumoase ale pădurii care dacă le atingi se topesc în aer sau se preschimbă în flori. Nu știu ce îmi spunea că aici trebuia să ajung ; că luna pe care o căutam urma să fie născută sub ochii mei de floarea aceea mare și roșie. Inexplicabil, nu aveam nici o senzație. Nu asistam, ci participam pur și simplu fără voia mea, ca un fir de iarbă, la ceea ce se petrecea. Numai că, în timp ce eu nu mă mai îndoiam de nimic, luna a apărut mare și roșie, de dincolo de zidul fremătător al brazilor. Surpriza a fost atît de desăvîrșită încît am părăsit sanctuarul fără a mai încerca să-i aflu rostul. De un lucru eram însă sigur : dacă luna nu răsare din mijlocul lui, din floarea de sînge, nu poate răsări decît din mare, din sîngele celui purtat de ape.

Apoi întunericul a cotropit tot văzduhul. Digul care începea de la picioarele mele se sfîrșea foarte vag înainte dizolvîndu-se-n negru. Pășind pe el aș fi pătruns direct în împărăția lui Neptun. Am așteptat mult. Digul dispărea deseori sub spumele nebune ; în preajma lui marea începuse să fiarbă. De sus fulgerau, prin șuieratul apăsat al vîntului, țipete ascuțite de pescăruși goniți, dar era prea întuneric pentru a vedea zbaterea lor disperată. La orizont bănuiam o aglomerare de nori de furtună pentru că cerul și marea erau ca de smoală și nu răzbătea nici un licăr de stea. Hainele reci se lipiseră de mine, îmi simțeam buzele sărate, mă usturau obrajii și ochii de stropii sărați ce se năpusteau în rafale, vîntul mă tăia ca o puzderie de lame, dar eu așteptam îndărătnic luna. Pînă cînd, pe la capătul digului, la o înălțime la care aș fi ajuns cu mîna, dacă m-aș fi ridicat pe vîrfuri, a apărut pentru cîteva clipe într-o ruptură a norilor chipul oval și palid — de o strălucire înghețată, înconjurat de o aureolă străvezie, incertă — al Sidei. Cînd am ajuns la capătul digului, spectrul fusese înghițit de nori și întunericul s-a instăpînit din nou peste iureșul de apă. Din față și din părți, imense guri negre se repezeau căscate spre mine hohotind înspăimîntător. Am încercat să fug înapoi pe țărm, dar în spate digul era măturat de cicloane de spumă care m-ar fi smuls ca pe o buruiană uscată aruncîndu-mă diavolilor din fundul mării. Dacă aș avea un reper aș putea spune că am ajuns în punctul adevărului. Dar totul se clatină.

„— Dă-mi mîna !".

NICOLAE BĂDILESCU

IMPRESIE

Era din clipe și era din vînt
și miezul îi lucea de gheață.
Era chiar clipa prinsă-n gînd
de marea doamnă dimineață.

Eu nu făceam decît s-o umilesc
uitînd-o-în rime foarte rare,
ori încercînd în jos s-o cresc,
dinspre răspuns către-ntrebare.

INTERVAL

Cad în jurul meu secunde,
cînd nu cad le-aud ecoul.
Nu se-arată, nu se-ascunde
după frunza veche noul

val și încă nu știu unde
calcă peste lume zeul
drumului, cu văi afunde,
prea rotundul și mereul.

RITM

Chiar înecarea-n umbra mea
va fi o moarte meritată
mai sîngeroasă și mai grea
decît plutirea neiertată

pe marea dincolo de care nu-i
nimic din toate cîte-n lume
te-au învățat să le supui
ca să le dai din tine-un nume.

CLIMĂ

Doar eu și tu, în vechi calești,
gonim peste pustiuri înspre mare.

Doar eu și tu mai bem din cești
înalte, ceaiuri nevindecătoare.

Doar eu, cînd tu nu vei mai fi,
voi întreba și-mi vei răspunde ;
doar tu, că eu nu voi mai ști
dacă-am plecat de mult și unde.

NUMAI

Dacă plec, te duci și tu
dincolo de cer ;
cînd rămîn, tu mă întrebi
dacă o să pier.

Uită-mă ca să te uit într-un
frig polar,
rupe-mă că numai rupt
sînt ca un altar.

TU

Și-am s-ajung să cred că n-ai
decît frig în ochii tăi,
că visezi tot mai urît
urma părăsită-n văi.

Și-am s-ajung să mă întreb
dacă mai exiști sau nu,
cast blestem în umbra mea
și în vechi acorduri, tu.

DUȘAN PETROVICI

MERE OARBE

Cetatea-i deschiă pentru lumină ;
aburea sticla inimii noastre ascunse, —
copacul părea soldatul întors
dintr-un lung pelerinaj,
mîinile noastre : două îndepărtate morți.

Se-nsenina tot mai mult în oraș,
dragostea însemna cu cenușă cărările verii ;
mama era fructul oprit
pe care timpu-l rîvnea,
tot mai viclean,
tot mai precis.

Norii păreau stadioane pustii ;
în așteptarea unui joc mult mai aprins ;
lumina le-ntinse același brocart de aștri
ce se răsfață risipindu-și nisipul în van,
ca într-un joc de copii.

Se-nsenina tot mai mult în oraș,
cîntase un ornic clipa despovărării de ore ;
am stat și am privit : noaptea era departe,
în geam își uita merele oarbe, merele coapte.

PE CERUL ÎNSTELAT

Mîine va fi zi de cumpănă.
Între roți s-a înfipt uriașul țipăt al asfințitului
și ne-a îmbătrînit casele ca pe niște comori uitate.
E o femeie înfometată cea care-mi numără singurătatea
trîntită la pămînt. Nici o vorbă n-am scos despre apele
care și-au înghițit peștii ca să supraviețuiască.
De aceea îmi măresc domul cu încă un vis de Gulliver
a cărui generozitate e pusă mereu la îndoială.
Să-mi fi lăsat veșmintele să te culeagă din marele somn
în care ai înflorit de o mie de ori neprihănită ?
Am învățat să răsfoiesc Cartea Bucuriei
și acum mă întreb de ce n-am pregătit trupul
să-și vomite bandajele.
Depărtarea scîrție din roți ;
mi-a venit timpul să vopsesc orașul
în culorile toamnei.
Pe cerul înstelat desăvîrșirea și-a scumpit lutul,
dar pentru cei ce seamănă
e sărbătoare.

AUTOPORTRET ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ DE TOAMNĂ

Port pe umeri mantia regulamentară
a soldatului ne-încercat în războaie.
Tuns mărunt și în buzunar cu cinci țigări
pentru a-mi mînii bărbăția unor nopți fără-somn,
îmi petrec zilele salutînd militărește Viața
ce și-a lăcuit în roșu cizmele de gips.
Mi-a căzut la pămînt scutul,
o turtă de floarea-soarelui,
din care, în curînd,
nu va mai rămîne nimic
(e toamnă și țăranii își hrănesc cu nădejde vitele)
Bățul din mînă e un soi de armă
cu care lovesc nucile tari ca piatra
și le mănînc lacom miezul alb și uleios :
Ceea ce, uneori, miroase
a Crimă.

ELEGIA SĂRBĂTORII ÎNTÎRZIATE

În minte îmi stăruie o zi prohibită de toamnă ;
anotimpul avea vanitate iar foametea semăna
c-un interminabil război.
Pămîntul măcinat de iluzii își pusese lentilele multicolore
sfidînd cohorta ispășitorilor.
O, mă întrebam dacă rănile s-ar putea lecui
cu laptele mamei, cîte stele și-ar roti neagra petardă
ni-e soră cu șarpele casei,
trebuie să știm
că nu-i prea tîrziu s-așteptăm un miracol.
Măreția acestui lucru de rînd
e sărbătoarea pe care clipa o fură tristeții
așa cum din neant
se desprinde o bilă de humă
și ne trezește din somn
pentru a clinti veșnicia.

VIRGINIA BAZ-BAROIU : „Orașul"

ELEGIA JUCĂRIEI PIERDUTE

Mă leg la ochi
și te caut
căci nu am decît curajul
de a pipăi golul dinaintea mea.
Așa mi se întîmplă să găsesc ființa ta
ca pe-un fluture rătăcit,
cînd aș avea dreptul să plîng dumnezeiește ;
dar eu trebuie să mă bucur,
să-mi repun în drepturi veșmintele
sub care mîrîie vulpea furată.
Ce bine e să te îngropi în cimitirul matern,
unde toate stelele sînt la locul lor
ca gemenii sub lupoaică —
Mi-a înghețat oglinda
de cînd o tot privesc fără să mă văd.
Nu te supăra, am uitat să-mi leg umbra la gît
și ție ți-e frică acum de singurătatea mea.
Trece-mă în Cartea Măștilor !
Frate ! Dac-aș fi știut cît e de mică lumea,
nu-mi făceam chip cioplit din batistele sorții.
O altă bucurie va să-nghită pîinea orbului
ce o să-mi sufle-n lumînări de ziua mea ;
și cine o să vadă aurul mînjind fermecător Natura
dacă mor în lume nebunii care-au inventat Jucăria ?

înspre inima noastră coclită ?
Și dacă mîinile care apucă unealta
ar locui spațiul zeilor,
unde s-ar termina lumea,
și ce basme ar mai urla istoria fericirii perfecte ?
Să facem semn turmentaților ;
dintr-o Isoldă vor scoate
tot aurul lumii
și vor plăti întunericul —
cînd linia vieții din palmă

IOAN HANCA

MĂRUȚA

Ultimele bubuituri de tun se auzeau tot mai surd, tot mai departe. Cerul prinse a se însenina și el, în vreme ce apa Mureșului reflecta tot mai limpede chipurile noastre. Din sat plecaseră soldații, iar sirena uzinei nu mai sunase alarma de cîteva zile.

Nu pot uita niciodată ceasurile, zilele și nopțile petrecute în pivnița aceea răcoroasă, cu pereții mustind de sucul pămîntului. Vecinul meu, trecut prin două feciorii, pîrguit încă înainte de prima însurătoare, era singurul care mai dădea tîrcoale prin ogradă, ca apoi să se-ntoarcă în gîrliciul pivniței aducîndu-ne vești.

...Într-un colț, sub ferestruica de aerisire pe care scăpăta o fîșie cenușie de lumină, stătea ghemuită Măruța, o vecină care ne ținuse multă vreme loc de mamă, sau cam așa ceva. Rămasă și ea văduvă de război, Măruța se trudea din răsputeri să-și crească copiii. Din cîți pețitori se abătură pe la casa Măruței, unii aduși de mînă de către binevoitori, toți au făcut cale-ntoarsă. Ea se hotărî să-și crească singură copiii, să nu aducă om străin în casă, să-i batjocorească. Numai Lovian, om de sat și bun gospodar, întors și el de curînd de la oaste, dar a cărui femeie se-nhăitase cu niște legionari ocupați cu jefuirea prăvălioarelor jidovești, numai el se dovedi mai insistent și mai statornic. Intrase se pare la inima Măruței, dar nu cred totuși ca ea să fi renunțat la hotărîrea de a-și crește singură copiii. De fapt, nimeni nu putea ghici cu adevărat gîndurile lui Lovian. Era după război și oamenii se trudeau să repare și aceste răni, să-și refacă cu adevărat viața.

De la paznicii de noapte și de pe la vecini se răspîndi vestea prin sat cum că Lovian calcă seară de seară pragul casei Măruței. Rînd pe rînd treburile din gospodăria ei au început să se îndrepte după gîndurile lui. Se mai zvonise că chiar votul Măruței, la întîiile alegeri democratice, a fost dat după vrerea lui Lovian.

Copiii Măruței se smulgeau, creșteau odată cu bucuria unui nou răsărit de soare. Se făcuse iar vară și oamenii prășeau acum pentru întîiași dată după război. Numai Măruța purta în suflet o durere grea, apăsătoare, pe care nu o mărturisea nimănui. În vie strugurii se pîrguiau și pentru ea, dealul acesta cu rod bogat era tot mai greu de urcat. Măruța suferea cumplit. Lovian nu-i mai trecuse de multă vreme pragul casei. O stare de neliniște o măcina tot mai mult. Apoi am rămas o vreme singuri, împreună cu copiii Măruței. Am aflat doar mai tîrziu, de fapt, toate astea, mult mai tîrziu, că Măruța fusese undeva într-un sat vecin, la o moașe. Îi erau dragi Măruței cei patru copii, al căror tată rămăsese undeva sub o glie străină, dar nu-l dorea pe al cincelea. De la o zi la alta, fața ei devenea tot mai pămîntie, umerii obrajilor scoși în afară, iar scînteierile din ochii ei mari și căprui se stingeau una cîte una. În pătucul de după ușă, trupul ei, cu chipul livid, greu de recunoscut acum, își trăia clipele din urmă. Cînd treceam pe lîngă pătuc, Măruța întindea după noi brațele ei stafidite rugîndu-ne să stăm tot timpul lîngă ea, cît mai aproape, dar să nu vedem cînd se sfîrșește pentru ca să avem mereu credința că ea de fapt va trăi mereu în preajma noastră, așa că noi să nu cutezăm a face vreun rău în lumea asta.

Pe buzele ei fripte de fierbințeală se deslușea chemarea omului care îi pricinuise suferința și apoi o părăsise, Lovian... Lovian... Dar Lovian făcea acum uitate cărările călcate. Așa se stinse, în floarea vieții, un om din neomenia semenului său.

Toamna, peste țărîna proaspătă și gălbuie, se așternu un covor gros din frunze ruginii.

Soarele scăpăta acum pentru a nu știu cîta oară. De pe creasta de cocoș a Trăscăului era parcă tras cu niște frînghii uriașe de partea cealaltă. Oamenii pare să fi uitat de toate relele care trecuseră peste ei în vremurile acelea îndepărtate. Semnele mormintelor din cimitir își ascund într-însele umbrele. Pe nici unul din ele nu vezi numele Măruței. Unii presupun că ea ar fi sub mușuroiul acela de lîngă nucul cu crengile încîlcite în nesfîrșite spirale. Dar eu unde să așez această floare ? Îi vor găsi oare mormîntul copiii ei, ajunși azi oameni cu stare și rang în societate ? Or fi și ei acum cărunți ca și mine. Ce bine-i că nu putem uita chiar totul.

CORESPONDENȚĂ

*Dorin Con*stantin : Nu mai spuneți !!! *Ion Burcă* (Brașov) : Citiți volumul lui Marin Sorescu, „Singur printre poeți". *Mihai Nicolae* (Bacău) : „părul tău / mai trăiește tot așa / copilăros și neastîmpărat" ? Aveți grijă la gramatică (ți-i, de la ține ?!) *Feleo Hristache* (București) : Acum vreo 20 de ani asemenea texte treceau drept poezie. *Eugenia Nistor : Eroilor*, e o proză poetică scurtă și destul de frumoasă. *Simona Lichnauer* (Timișoara) : „Meditație" e un joc inteligent, dar cu o singură floare... *Anda Ioan Petru :* Era să fie ceva. *Ioan Iovănescu :* Dacă ați izbuti să vă organizați imaginația lingvistică ar ieși, probabil, ceva neobișnuit. *Stejărel Ienescu :* În *Eternitate locală* (de Eugen Seceleanu) sînt versuri asemănătoare cu apuse de *Ionel Taflan. Florespin* (Loco) : Am reținut *Eu am știut doar de pămînt.* Am dori să o publicăm, dar cine o semnează ? *Ion Tătuc* (Brașov) : În versurile dvs. e un puternic suflu patriotic, dar realizarea artistică e deficitară încă. *Arvinte A.* (Bistrița-N.) : *E bine să vă abonați. Constantin A. B.* (Cluj) : Versurile dvs. sînt extrem de moderne... De parcă înainte de ele nici n-ar fi existat poezia. Totuși ați putea face această experiență : să inversați ordinea lor ori să mutați fragmente întregi dintr-o poezie în alta. Am ajunge la texte tot așa de bune. Chiar atît de lipsită de structură (ori coerență) poate fi *ființa* unei poezii ? *A. Andraș-Vărnicean :* Pe ritm Șt. O. Iosif zidiți imagini și expresii de voită modernitate care, uneori, au inedit : *„Acum, de-atîta venind / se duc bolind".* În rest, nimic. *Andrei Herczeg :* Versuri naive, rime-nerime : mercurul-pustiul, viațăvîscoasă etc. Ceva vreți să ziceți totuși, dar... *Ionel Dumitrescu* (Iași) : Poate că *Povestea repetării* e mai izbutită decît celelalte două poezii în care vreți să dați limbajului comun (privirea mi s-a înecat în mare / Nu, nu știu să înot, / Vrei să mi-o salvezi tu ?) semnificație cu adevărat poetică. E adevărat parcă ce v-a spus Ioanid Romanescu (că ați fi „sorescian"), minus însă viziunea de dincolo de cuvinte...,

Vasile VERSAVIA

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

Metamorfoza trupului

Malurile tăcerii s-au surpat
peste gînduri
încît rîul ce a chemat soarele
pe apele sale,
se crede cer.
Și ochii mei sînt cer
atunci cînd
soarele strălucește pe retină.

Un fluture zbura lin
deasupra rîului
și rîul și-a zis că e aer ;
Fluturele zboară
și pe retina mea
Și ea s-a crezut aer.

— Frați sîntem și surori,
Tată și mamă —
Și-au zis unul celuilalt
într-un nesfîrșit ecou :
ochiul privea peștele
și era rîu,
rîul privea ochiul
și se credea om,
rîul din ochi privea fluturele
și era aer...

Liniște

Numai privirea
dezgolită de hotare
ascultă cîntecul crinilor
crescuți pe umerii tăi.

Glas din depărtare

Sărutul tău — un templu — mai pur să mi-l redai
Îndurerat pe buze de-atîta depărtare ;
O floare ce învie la început de Mai
Să îl dezlege-n taină din palida culoare.

Și fluturii știu bine că încă te mai doare
Ninsoarea ce se stinse în aerul amar.
Te mai gîndești la mine ? O umbră de răcoare
Deștepte-ți amintirea cu numele meu iar.

Te mai gîndești la mine ? Nu ! Ochiul fără știre
Mă mai visează seara, contur fără lumină;
Un voievod, mă crede, rămas fără oștire,
Răpus de nemurire pe galbena colină.

Traian MOȚ

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 6 IANUARIE

9,00 Tot înainte ! 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Film serial : „Dick Turpin". Episodul 9. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 16,35 Film serial : „Paul Gauguin". Episodul 3. 17,30 Micul ecran pentru cei mici. 17,50 Pe gheață și zăpadă. 19,00 Telejurnal. 19,15 În întîmpinarea Congresului Frontului Unității Socialiste. 19,30 Film artistic : „Vlad Țepeș". Premieră TV. O producție a Casei de filme cinci. 21,50 Telejurnal.

LUNI, 7 IANUARIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Împliniri și perspective. 19,40 Noi, femeile ! 20,20 Cadran mondial. 20,40 Roman-foileton : „Gustav cel de fier". Episodul 2. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 8 IANUARIE

10,00 Album de personaje. 11,00 Film serial : „Dallas — compania petrolieră Ewing". Reluarea episoadelor 17-18. 12,40 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,55 Din țările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Desene animate. 18,00 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Revista social-politică TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 În întîmpinarea Congresului Frontului Unității Socialiste. 19,45 La ordinea zilei în economie. 20,00 Seară de teatru : „Bolnavul închipuit" de Molière. 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 9 IANUARIE

16,00 Telex. 16,05 Colocviile teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Cîntece de viață nouă. 17,20 Corespondenții județeni transmit... 17,35 Arii și duete din opere. 17,55 Atenție la neatenție. 18,20 Tragerea pronoexpres. 18,30 Itinerarii turistice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 În întîmpinarea alegerilor. Opinia publică are cuvîntul. 19,45 Dosarul energiei. 20,05 Telecinemateca : „Fiul lui Napoleon". Premieră pe țară. 21,40 Telejurnal.

JOI, 10 IANUARIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial : „Paul Gauguin". Reluarea episodului 3. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Școli și profesii în agricultură. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Reportaj pe glob. 17,20 Viața culturală. 18,30 Cronica în piatră. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 În întîmpinarea Congresului Frontului Unității Socialiste. 19,40 Ora tineretului. 20,30 Selecțiuni din concertul concurs de muzică ușoară românească „Melodii '79". 20,55 Lumea materiei vii. 21,40 Telejurnal.

VINERI, 11 IANUARIE

16,00 Telex. 16,05 Școală la școala noi calități. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 19,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 În întîmpinarea Congresului Frontului Unității Socialiste. 19,40 Film artistic : „Corporația Parallax". 21,20 Revista literar-artistică TV. 21,45 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 12 IANUARIE

10,00 Teleșcoală. 10,20 Curs de limbă spaniolă. 11,00 Roman-foileton : „Gustav cel de fier". Reluarea episodului 2. 12,00 Telecinemateca (reluare). 13,35 De la A la... infinit. 17,50 Clubul tineretului. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Tineri în Frontul Unității Socialiste. 19,40 Teleenciclopedia. 20,15 „Dallas — compania petrolieră Ewing". Episodul 20. 21,05 Varietăți de sîmbătă seara. 21,40 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

Teatrale...

Timpul pare să-l fi citit pe Heraclit: nu trece de două ori prin prezent, îl traversează și se duce la treburile lui.

Între *cuvîntul scris* și *timp* se menține o veche dispută: timpul pare a fi de părere că memoria a fost inventată de una dintre clipele lui, o clipă care va fi stat cîndva pe loc fără să avertizeze pe nimeni — cuvîntul scris reface, drept contraargument, o poetică a distincției dintre precizie și exactitate, citînd propoziții asupra cărora planează legile unui fel de-a vedea (al celor care văd)... Și spune: „memoria va apare, totuși, dintre litere". Fiindcă altminteri, zice cuvîntul scris, toate cele pot trece dintr-un an într-altul cu sentimentul că și-au împlinit clipa care interzice uitarea.

Cronologic *vorbind*, am fi voit să oprim un spațiu în revista noastră, în '79, pentru un spectacol al Teatrului german de stat din Timișoara, cel purtînd drept garanție a bunei opțiuni repertoriale numele unui valoros dramaturg contemporan și titlul piesei (sale) socotită de unii „cap-de-operă": amintim „Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă" de Horia Lovinescu. Regia lui Brandy Barasch, scenografia lui George Doroșenco și dăruirea interpreților Peter Schuch (Tatăl), Herbert Schmidt (Abel), Michael Bleiziffer (Cain), Inge Meyer (Ana) au reușit să îndrepte spre teatru un public tînăr, să-i restituie cu claritate profunzimi ale textului... Mai apoi am fi notat și comentat (tot „mai pe larg") sărbătorirea a treizeci de ani de activitate ai Teatrului din Reșița, sau Gala recitalurilor dramatice și Colocviul criticii (de la Bacău), sau recolta de cărți de teatru la care editurile „Junimea" — din Iași, „Eminescu" — din București, „Dacia" — din Cluj-Napoca au trudit cu bune rezultate. (Pare că vom avea posibilitatea să revenim asupra unora). Pare că ne vom înscrie în prezent, în '80, prezentînd cititorilor revenirea Floricăi Teodoru pe scena Teatrului de păpuși din Timișoara cu un spectacol pe un text de Nella Stroescu, scriind despre ultima premieră de pe prima scenă a urbei acesteia, Teatrul Național, „Plicul" de Liviu Rebreanu. Mai auzim, din cînd în cînd (poate în '80 să nu se întîmple) cîte o întrebare de genul: „ce-i acela PROGRAM", ori „dar n-am făcut destul?" Mai ales cînd ne întoarcem de pe la colocviile în care se discută despre statutul criticului de teatru, încercîndu-se a se considera cu seriozitate starea, exigențele și șansa criticii.

Multe ar fi de spus despre „programul" unei profesii, mai ales că, la noi nu prea există domeniu în care să fie lăsate la voia sentimentelor ori a clipei prezentul și viitorul. Ori mai ales la început de an s-ar cuveni să ni se pară că avem înainte un an care, după obiceiul acela al timpului, nu va trece de două ori peste noi.

Mai răspundem, din cînd în cînd, în numele cuvîntului scris. Și mai sperăm, la început de an fiind, că totuși, cele bune, se vor aduna pe încetul, literă de literă, pînă ce vor transcrie, în numele nostru, cuvenitele propoziții — ca pe o probă a faptului că memoria, de oricine va fi fost inventată, poate sluji mersului înainte: al timpului, al cuvîntului scris, al celor care-l așteaptă și îl prețuiesc tocmai fiindcă îl merită.

Antoaneta C. IORDACHE

TEATRU

Tibiscum – vatră de civilizație dacoromană

2050 FILE DE ISTORIE

De o parte și de alta a riului Timiș (Tibiscus – în antichitate), în hotarele a trei sate – Jupa, Iaz, Ciuta – se întinde cea mai mare așezare romană din Banat: Tibiscum. Așezarea s-a format în imediata apropiere a unei fortificații romane ce adăpostea 2–3 trupe auxiliare, deci un efectiv de circa 2000 de soldați, ceea ce a determinat de la început un aflux de populație formată în primul rînd din familiile soldaților, apoi din mici meșteșugari, negustori, agricultori atrași de posibilitățile de prosperare. Condițiile naturale favorizau în mod deosebit aceste locuri: cîmpie propice agriculturii, prezența în apropiere a unor zăcăminte metalice care au oferit posibilitatea înființării unor ateliere meșteșugărești de prelucrarea fierului, a bronzului; nisipul riurilor Timiș și Bistra oferea materia primă necesară fabricării sticlei.

La început, așezarea a depins de castru, fiind subordonată comandantului cohortei I Vindelicorum, cea mai mare unitate din castru, pentru ca mai tîrziu **vicus** – sat – să facă parte din teritoriul Coloniei Sarmizegetusa, capitala provinciei Dacia. Statutul de oraș cu rang de **municipium** i-a fost acordat de împăratul Septimius Severus sau de unul din urmașii săi. An de an, cercetările arheologice au scos la iveală noi mărturii ale vieții economice, politice, militare a anticului Tibiscum; inscripțiile au oferit un bogat material de discuție, important pentru istoria Daciei.

Rîndurile de față se vor opri asupra unei descoperiri mai recente din așezarea civilă și anume din **Clădirea I**, o construcție formată din patru încăperi, dispuse două cîte două, despărțite de un culoar, cu o fațadă spre strada pavată principală, ce traversa orașul de la nord la sud. În această „casă", cercetările au fost reluate în anul 1976, efectuîndu-se cercetarea atentă a fiecărei încăperi, a fiecărui nivel de locuire, iar pentru recuperarea tuturor materialelor, pămîntul a fost cernut. Lucrările au înaintat foarte încet, fiind încheiate de abia în campania din anul 1979. Materialele arheologice descoperite constau în primul rînd din podoabe: foarte multe mărgele din sticlă, unele întregi, altele fragmentare, inele, aplici din bronz emailate, oglinzi din plumb cu caracter votiv etc. La început, totul dădea impresia că ne-am afla într-un magazin antic, cu asemenea produse. În anul 1978 însă în camera nr. 3 au apărut o serie de elemente noi, care schimbau foarte mult această primă impresie: deșeuri din sticlă, de diferite culori, mărgele rebutate neterminate etc. Au apărut fragmente de vase din ceramică de dimensiuni medii, avînd în interior sticlă topită de diferite culori albastră, verde, dar mai ales albă; pe pereții exteriori un strat de lut gros de circa un cm a fost aplicat pentru protejarea vaselor. Acestea sînt primele dovezi palpabile ale topirii sticlei în asemenea vase, a sticlei deja preparate într-o primă fază căreia i se adăuga colorantul. Bucățile mari de lut ars amestecat cu pleavă au completat această descoperire și au permis reconstituirea unor cuptoare de mici dimensiuni, în care pe platforma camerei de ardere erau așezate oale din lut, în care se topea sticla. Accesul la fiecare din aceste vase se făcea prin deschideri mici amplasate astfel încît să permită scoaterea pastei sticloase pentru prelucrare din cîte două recipiente. Metoda se folosește pînă în zilele noastre la prelucrarea unor categorii de sticlă specială, care se produce în cantitate mică. Un număr mare de unelte au ieșit la iveală: în primul rînd cuțite de tot felul din fier, avînd o lamă foarte mică de 3–4 cm, sau de dimensiuni mari. Descoperirea unui număr mare de bare din fier de diferite diametre (2–5 mm) au permis reconstituirea în mare parte a modalităților de realizare a mărgelelor prin înfășurarea benzii de sticlă în jurul unei bare de metal, execuția lor fiind realizată cu mîna. Producția atelierului de la Tibiscum se caracterizează în principal prin bijuterii de sticlă, mai ales mărgele de diferite culori: verzi, albe, albastre, negre, roșii, galbene, violet, și în cadrul fiecărei culori de bază există mai multe nuanțe. Unele mărgele de mai mari dimensiuni îndeosebi de culoare neagră sau albastră au încizate sau aplicate șuvițe fine din sticlă de culoare albă sau galbenă. Una din tehnicile obișnuite de finisare a mărgelelor era șlefuirea lor prin care acestea primeau forme bitronconice, poligonale etc. Un șir de mărgea cu totul aparte îl reprezintă cel executat din două foițe transparente din sticlă, între care era aplicată o foiță din aur, mărgele care, ca dimensiuni, variază între 2–8 mm în diametru.

Varietatea mare de tipuri de mărgele, de forme și culoare sînt cîteva elemente ce dau descoperirii de la Tibiscum un caracter aparte: în primul rînd avem de a face cu o producție de serie foarte bine organizată; piesele recuperate pînă acum permit reconstituirea în mare parte a tehnologiei de fabricație a acestor podoabe și a sticlei în general. Atelierul de sticlă de la Tibiscum poate fi considerat deocamdată un unicat pentru această parte a Imperiului roman, producția sa a fost prin excelență destinată exportului în afara provinciei, îndeosebi la triburile de barbari ce locuiau Cîmpia dintre Dunăre și Tisa, dar și provinciilor învecinate. Modul cum meșterii dacoromani au reușit să realizeze asemenea produse cu un deosebit gust artistic și îndeminare și mai ales cum au înțeles să atragă și să-și formeze o adevărată clientelă în lumea barbară sînt probleme de care ne vom ocupa într-un articol viitor.

Doina BENEA

MUZICA

Catedră – scenă, un binom salutar

Conceptul integrării învățămînt-producție este concretizat, în activitatea Liceului de artă „Ion Vidu", sub forma unor variate manifestări concertistice, menite toate a-i sublinia importanța formativă. Aș cita, de pildă, concertul de sonate în care a prevalat muzica secolului XX: P. Hindemith, Alban Berg, Ștefan Niculescu. Promotori, violonista *Corina Lina*, pianista *Mira Sabo*, *Florin Slusar* și *Flora Toth*, cu contribuții calitative, în care rigoarea tehnică și sobrietatea, lucidul conceptual al interpretării au circumscris exact etosul solicitat.

Cea de a doua manifestare artistică concertistică aparține orchestrei ARS NOSTRA. Repertoriul propus a cuprins creații preclasice și baroce — Telemann, Vivaldi, J. S. Bach, Geminianni. Salutară decizia dirijorului *Marius Tănăsescu* de a promova, ca soliști, nu doar instrumentiști cu statut solistic consacrat, ci nume mai puțin cunoscute, în ambițiosul lor efort de a deveni într-o zi, poate, reprezentativi. Dublul concert de Vivaldi, mult mai puțin cîntat decît omonimul semnat de Bach, nu justifică, prin calitatea scriiturii, această ierarhizare. Frumoase prestațiile celor două soliste: *Adriana Popiți* și *Corina Lina*, luate individual, căci identitatea de concepție și realizare rămîne încă handicapată de temperamentul diferit al celor două interprete. Pianistul-profesor *Robert Stupak*, în transcripția cunoscutului concert pentru vioară în Mi, a vădit meticulozatatea necesară spre a ilumina densitatea unor linii contrapunctice țesute strins, utilizînd o ritmică inflexibilă, metronomică, de la care evada doar în cadențe. Poate un plus de expresivitate ar colora șirul continuu al figurațiilor pianului, împlinirea sosind firesc odată cu renunțarea la folosirea partiturii. Orchestra de coarde a profesorilor liceului (suplimentată din exterior la violoncel și contrabas), sub bagheta lui Marius Tănăsescu, a impus prin deosebita acuratețe, puritate a sunetului, prin respectul liniilor de lumină și echilibru ale muzicii lui Geminianni și Telemann. Poate mai multă tensiune în frazare, o densitate sporită a vibrației tonului la viori, ar concentra calitatea evidențiată pînă azi de această tînără și entuziastă orchestră. Ne-a bucurat interesul stîrnit de concert în primul rînd printre elevii liceului, beneficiarii implicați direct în descifrarea și explicarea complexului proces, presupus în dimensionarea actului artistic autentic.

Doru MURGU

ANIVERSĂRI

Academicianul ȘTEFAN PASCU la 65 de ani

Erudit și pasionat cercetător al istoriei noastre medievale și moderne, profesor și îndrumător a zeci de generații de studenți, neobosit animator al cercetărilor de arhivă din țară și străinătate – în calitatea de conducător științific la doctorat –, excelent organizator al Institutului de istorie – una dintre cele mai dotate și prestigioase instituții de acest gen din țară, autor a peste cinci sute de titluri de carte, studii și articole, reprezentant al istoriografiei românești la zeci de congrese și simpozioane naționale și internaționale, academicianul Ștefan Pascu a fost deunăzi sărbătorit, la împlinirea vîrstei de 65 de ani.

Opera marelui istoric – din care citățm: **Petru Cercel și Țara Românească la sfîrșitul secolului al XVI-lea**, 1942, **Istoria Transilvaniei**, 1944, **Răscoalele țărănești în Transilvania. Epoca voievodatului**, 1947, **Meșteșugurile din Transilvania pînă în secolul al XVI-lea**, 1954, **Bobîlna**, 1957, **Voievodatul Transilvaniei** vol. I și II, 1972, 979 sau colaborator la: **Din Istoria Transilvaniei** – trei ediții, 1960–63, **Istoria României vol. I–IV; Adunarea de la Alba Iulia 1 Decembrie**, 1978, etc., etc. – este o mărturie elocventă de energie morală, de încredere în capacitatea noastră de a pătrunde realitatea obiectivă a trecutului poporului nostru, așa cum se poate cunoaște în lumina concepției materialist-istorice, este o categorică manifestare de optimism robust și încredere în viitorul strălucit al poporului nostru.

Gîndul de omagiere care ne animă cu prilejul evenimentului amintit, îl exprimăm mai sobru, mai adînc și mai elocvent decît o putem face noi, prin versurile poetului latin: **„Sed tua me virtus tamen et sperata voluptas / Suavis amicitiae quemvis effere laborem / Suadet, et inducit noctes vigilare serenas".**

Theodor N. TRAPCEA

PLASTICA

MINERVA OANCE

La a șaptea expoziție personală, Minerva Oance a prezentat iubitorilor de simetrie și culoare din orașul Bocșa – pictură în ulei și acuarelă, care, prin unitatea tematică și optimismul stărilor sufletești exprimate, atestă maturizarea pictoriței din Bocșa și dă activităților culturale din ultima lună a anului 1979, expresia încrederii și bucuriei.

În tablourile pictoriței domină peisajul cărășan, suprins în toate anotimpurile și în momente diferite ale zilei. În ceea ce privește culoarea, domină galbenul luminos, verdele-pal și albastru-violet.

Minerva Oance nu redă numai frumusețea peisajului, ci și o gamă variată de sentimente: bucurie, nostalgie, încredere. Se mai observă, în tablourile Minervei Oance, o strînsă legătură cu folclorul.

De o apreciere deosebită, din partea vizitatorilor, s-au bucurat tablourile în care Minerva Oance redă iarna. Iernile pictoriței, prin amestec de culoare albă cu albastru și verde trezesc bucurie. Așa sînt: „Iarna", „Drum spre Ocna", „Iarna la sălaș".

Se mai remarcă în tablourile pictoriței o linie sigură care realizează echilibrul între contururile redate. Atît în tablourile executate în ulei, cît și în acuarelă, pictorița redă ori un drum bine conturat, ori o cărare, sugerată însă de nuanțele culorilor. Drumul e o urmă lăsată de om sau trezește dorința de a deschide o cale prin necunoscut, fiindcă omul are capacitatea să o facă. Tablourile Minervei Oance dau tărie și puritate sufletului.

Ioana CIOANCĂȘ

ARTA AMATOARE

Expoziția Lucia Heim

La Muzeul Banatului, secția etnografie, ființează expoziția de desen și acuarelă Lucia Heim. Ucenicind la maeștrii Demian și Podlypni, ușor marcată chiar de aceste influențe, artista concentrează în linia desenului grație și forță, crochiuri sau portrete, într-o lucidă sugestie. Tăietura sigură a formei, prospețimea imaginii, suplețea compoziției, toate atestă fluxul metaforei din prima fază din creația artistei.

Acuarela, mai fragilă, ori poate tocmai de aceea mai personală, (peisaje, naturi statice, portrete) în care culoarea de abur, explozia de curcubeu, sau ceață în fața unei flăcări, exprimă, mai întotdeauna, fiorul cald al unei poezii continue. „Portret de copil" și cîteva variante de naturi statice cu flori, arzînd ca o discretă pace lăuntrică, proiectează sub falduri de penumbre copleșitoarea bucurie de a trăi. Unele lucrări țesute parcă din raze alcătuiesc o privelițte incertă de real și fantastic, o adiere de culori pe care parcă ți-e teamă să n-o topești în fața respirației. Lucrările se succed într-o anume gamă de stări sufletești, anunțînd un talent în plină afirmare, prezent în prima expoziție personală a Luciei Heim.

Damian URECHE

„TIBISCUS"

ETNOGRAFIE

O cercetare minuțioasă a fiecărui domeniu, din ceea ce pe plan mai larg se cheamă *civilizație tradițională*, ne dezvăluie substraturi arhaice ori calchieri succesive datorate unor epoci istorice ulterioare. Pe de altă parte analiza structurală și morfologică a fenomenelor în devenirea lor istorică este în măsură a demonstra nu numai drumul evolutiv, neîntrerupt, al faptului de cultură ci și căile de integrare a lui în problematica vieții sociale actuale. Putem prefigura care vor fi căile de integrare a artei populare în viața cotidiană a satului și orașului de mîine. Acestea sînt de fapt întrebările și problemele la care încearcă să răspundă cu seriozitate și competență autorii celui de al treilea volum al prestigioasei publicații „Tibiscus", seria etnografie, editată de Muzeul Banatului.

Aristida Turcuș, Lidia Gaga, Jana Negoiță și Eutimiu Lăpăduș abordează în studiile lor un gen de creație care la prima vedere ar părea mai bine cunoscut — portul popular din Banat. În realitate complexitatea costumului bănățean nu se lasă ușor descifrată numai prin analize descriptive fie ele cît de ample și aceasta este, de fapt, ideea de la care au pornit cercetătorii mai sus amintiți.

Nicolae Țăranu, Constantin Vid și Vasile Cica se opresc asupra unor instalații tehnice țărănești, tradiționale, ca și spre analizarea unor meșteșuguri străvechi, existente încă ori dispărute.

Paleta bogată a realităților etnografice bănățene se explică și prin faptul că de cîteva secole locuiesc în acest ținut, alături de români, și oameni de altă naționalitate : germani, maghiari și sîrbi. Aspectele de cultură materială și spirituală ale acestor etnii își găsesc o prezentare obiectivă, științifică în studiile semnate de Nicolae Săcară (care este și responsabilul acestui volum), V. Cica, Erich Lammert, Hans Gehl și Karl Reb.

Prezentarea unui interior țărănesc din Visag (Stela C. Clepea, care este și secretar de redacție al volumului), structura și semnificația unor obiceiuri de primăvară (Doina Dascălu, Teodor Pleșa), de nuntă (Cornel Veselău, Ion Căliman), de înmormîntare (Sanda Larionescu, Răzvan Ciucă), încercarea de zonare etnografică a județului Arad (George Manea) întregesc tematica judicios echilibrată a volumului. Nu sînt omise nici aspectele istoriografiei etnografice a Banatului. Prețioasele informații etnografice din ziarul „Drapelul" (Rodica Subu Viță) ori contribuțiile folcloriștilor lugojeni la cercetarea și valorificarea culturii populare bănățene (Gheorghe Luchescu) sînt relevabile. Ultimul capitol al volumului este rezervat unor recenzii de cărți etnografice recent apărute, cărți pe care Elena Grigorescu, N. Săcară, L. Gaga, V. Cica, A. Turcuș, S. C. Clepea, Violeta Blaj le recomandă cititorilor interesați.

Ioan GODEA

MUZEALE

Anul 1979... SPORT

...a fost bogat în evenimente sportive, așa încît clasamentul primilor cinci sportivi români nu ne-a fost greu să-l stabilim, împreună cu cîțiva dintre cei mai exigenți și cititori și prieteni ai rubricii cu pricina a „Orizont"-ului (Nicolae Secoșan și Horia Vermeșan). Iată, deci, clasamentul primilor cinci sportivi români ai anului 1979 : 1. echipa feminină de gimnastică ; 2. echipa de lupte greco-romane ; 3. națională de rugbi ; 4. reprezentativa de handbal masculin ; 5. formația de fotbal Universitatea Craiova — de unde se vede că au triumfat nu individualitățile, ci echipele ! Primii cinci sportivi ai județului în care trăim și muncim, Timiș, sînt : 1. Dana Nuțu (șah) ; 2. Dumitru (rugbi) ; 3. Fölker (handbal) ; 4. Dembrovschi (fotbal) ; S. Niculescu (atletism).

În fotbal, primii cinci, pe plan național : 1. Ștefănescu ; 2. Marcel Răducanu ; 3. Dinu ; 4. Dobrin ; 5. Dumitru.

La arbitraje, primii cinci : Otto Anderco, Ioan Igna, C. Dinulescu, Ioan Rus, Nicolae Rainea.

Comentariile, desigur ar fi interesante, la fiecare clasament, tot așa cum s-ar merita și alte ierarhizări, nu numai în vîrful piramidei întrecerilor, cît și la subsol, acolo unde se trage chiulul sau se face sport de mîntuială. Dacă cititorii revistei au și alte opinii — cum e și firesc — am putea ca încă o vreme, în ianuarie, să mai stăm de vorbă.

Oricum, pentru numărul următor, în exclusivitate, o convorbire cu Emilia Eberle.

Nu uit : *La mulți ani !*

Teodor BULZA

LECTURI

Ion Mărgineanu „MUNTELE CU FĂCLII" Ed. „Facla" 1979

O carte generoasă, între document și ficțiune, scoate Ion Mărgineanu la Editura „Facla", numită „Muntele cu făclii". Ea este restituirea, din mărturii, legende și documente, a figurii lui Avram Iancu. Scrisă reportericește, cu o undă de lirism și de culoare locală, întrepătrunzîndu-se datele realității de azi cu datele istoriei de ieri, cu viața trăită de contemporanii sau urmașii legendarului „crăișor al munților", cartea lui Ion Mărgineanu, cu sugestive ilustrații ale cunoscutului grafician clujean, Mircea Bălău, este un splendid omagiu adus luptei și dăruirii acestui erou național, închinate eliberării și înălțării poporului său.

I. A.

EVRIKA!

- **Mă-nchin în fața obiceiurilor unui popor, dar detest obiceiurile unor oameni.**
- **Frina a dus tehnica cu un pas înainte.**
- **Primul care uită de noroc este succesul.**
- **Dirijorul avea o voce atît de frumoasă, încît a devenit corist.**
- **Ca să urci muntele, adeseori îți încovoi spinarea.**
- **Omul rău nu poate să fie fericit, pentru că în adîncul său este conștient de tot ce face.**
- **În fiecare clipă natura realizează imposibilul. Uneori cu ajutorul omului.**
- **Nerușinarea e sora vitregă a curajului.**
- **Cîte unul ți se pare nerecunoscător, pentru că nu ți-a făcut un bine mai mare decît cel pe care i l-ai făcut tu.**
- **Binefacerile hazardului au un mare cusur : nu se repetă niciodată.**
- **Prostul de excepție citește un morman de cărți, ca să răzbune banii cheltuiți pe ele.**

Ion VELICAN

REBUS

DE ANUL NOU

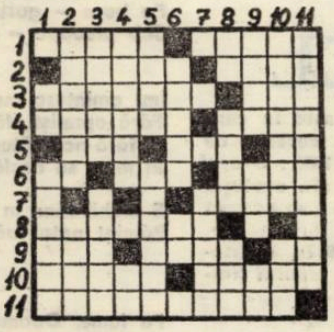

ORIZONTAL : 1) Gătiți pentru noaptea de Anul Nou — Aurul sau argintul (pentru poleială). 2) Cu ocazia Anului Nou (pl.) — Plină la revelion. 3) Un deliciu pe masa de revelion... (pl.) — Timiș ! 4) Face dintr-un pai și-o ață o paiață... la revelion (pl.) — Onomatopee... la gura sobei. 5) Deducție (abr. uz.) — La Alioș... și la revelion ! — Într-un cotlon ! 6) Capul căpriței — Conținutul răvașelor (fig.) — Urcat. 7) Primesc cele mai multe daruri de la Moș Gerilă. 8) Paturi pentru cei mici. 9) Partid politic englez — Verbul Anului Nou, în noaptea de revelion. — Colindat prin centru ! 10) Urare — Ziua de Anul Nou. 11) Strălucitoare... ca o nestemată.

VERTICAL : 1) Cesiu — Se cîntă de Anul Nou. 2) Prăjitură — Iole răsturnate de vînt. 3) La mulți ani — Joc popular tradițional de Anul Nou. 4) Dă semnalul sărbătoririi Anului Nou la eschimoși, indiferent de data calendaristică — ...de zăpadă, bucuria celor mici. 5) În alaiul colindătorilor — Servește la băut. 6) Anii copacilor — La înot ! 7) Turtit. 8) Indemn... la temă !!! — ...Gerilă oaspetele drag de Anul Nou (pl.). — Infinit !! 9) Tradiționalul Moș Gerilă (pl.) — Locul aurului — Ten. 10) Continent în care sărbătorirea Anului Nou se face la fiecare schimbare de anotimp (adj.) — Riu în U.R.S.S.... 11) Urare pe care revista „Orizont" v-o transmite cu ocazia Noului An.

Dicționar : ILP, IIA.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „La munte".

STANCU — PISC — TISA — APOGEU — IȚARI — APA — L — NĂMEȚI — A — IM — ANA — APUSENI — I — ANUR — RA — P — SEI — IDILA — OGOR — DA — ATL — ARA — ARSA — IP — LARICE — POMI — EVEREST — PIN.

SERIAL

Un pas spre viitor (XI)

Așadar, nici microelectronica de astăzi nu are pretenția de a modela un sistem care prin complexitatea sa să poată fi egal cu creierul uman. Totuși ea rezolvă probleme mai „prozaice", dar deosebit de actuale, care în urmă cu 10—15 ani păreau nereale. Fără microelectronică ar fi imposibil să se planifice zborul și aterizarea navelor spațiale, cu sau fără echipaj uman. Microelectronica va face ca în viitorul apropiat să se producă televizoare miniaturale (de buzunar) și aparate radio care vor putea să fie purtate la rever ca o insignă !

Modelarea celulei nervoase (a neuronului) este în curs. Dar cînd e vorba de un complex neuronal, intervin greutățile și de aceea cercetătorii trebuie să rezolve încă o serie de probleme fizice și chimice deosebit de complicate. Iată unele din ele.

Mărimea componentelor unor microscheme nu depășește, uneori, dimensiunile anumitor celule sau microbi, dar funcțiunile celulelor și ale microbilor sînt mult mai complicate. De aceea se va lucra în continuare la reducerea dimensiunilor la tranzistori și semiconductori, folosindu-se metode tehnologice noi. În locul difuziunii termice și fotolitografiei se va folosi, după toate aparențele, prelucrarea cu raze laser, cele ionice și electronice. În acest mod se vor putea obține structuri mai mici decît cele de astăzi.

Țesuturile biologice sînt foarte compacte iar în electronica și chiar în microelectronica de astăzi, legăturile dintre detalii ocupă și de o sută de ori mai mult spațiu decît însești detaliile. Cercetările arată că se poate reduce substanțial numărul contactelor dacă se iau în considerare unele fenomene fizice și dacă se trece de la schemele tranzistoriale tradiționale la cele funcționale. În principiu, tot sistemul de legături se poate înlocui cu propriile lor raze care leagă componentele între ele. Calea aceasta e una din părțile așa-zisei optoelectronici. Pînă în prezent, însă, e imposibil a construi separat și apoi să fie unite miliarde de componente. Natura a realizat un alt drum, mult mai desăvîrșit din punct de vedere tehnologic : înmulțirea celulei. În natura anorganică acestui fenomen i-ar corespunde formarea cristalelor.

Natura ne arată calea de autoînnoire a componentelor monotipice. Problema „tehnologiei vii" îi preocupă pe savanții multor țări și s-ar putea ca în experimentele lor să fie incluse și microorganismele. Ele ar putea face legătura dintre componentele microschemelor. Bineînțeles, pentru a se ajunge aici trebuie să se rezolve o serie de alte probleme deosebit de complicate, dar, în principiu, „tehnologia microbiană" nu e de neconceput. Cu atît mai mult cu cît în metalurgie se și folosesc deja bacteriile la purificarea unor minereuri. Există părerea că sistemele biologice complexe, în special creierul, trebuie modelate cu mijloace cu totul noi — renunțîndu-se la materialele neorganice (semiconductori) și folosindu-se cele organice, ca de exemplu moleculele de proteină. O asemenea rezolvare deocamdată e deosebit de discutabilă. Poate e mult mai bine să se meargă pe calea simbiozei microelectronicii cu natura vie.

(după „POLITIKA")

(SFÎRȘIT)

UNDE M-A DUS VISUL...

Se făcea că mijeau zorii albăstrii ai ultimei dimineți din acest an. Ningea cu fulgi mari ca în ilustratele pe care le trimitem celor dragi, în pragul noului an, pe care fiecare din noi și-l dorește cît mai rodnic, fericit și plin de împliniri. Pe covorul moale al zăpezii pășeam apăsat, cu cele 110 kg ale mele, privind forfota mulțimii, chipurile îmbujorate, oamenii încărcați cu pachete și pungi multicolore prin care ghiceam bucurii pămîntești. Plutea în aer sărbătoarea.

„Te caută redactorul șef îmi strigă secretara", aranjîndu-și zulufii într-o oglinjoară rotundă. Bat timid la ușa biroului. Din fotoliul său, numai zîmbet, se ridică șeful : „salut Umanschi și La mulți ani !" îmi zise, strîngîndu-mi mîna cu căldură. Presimțeam o bucurie. „Uite ce e : de la anul rubricuța ta va deveni rubrică. Desfășoară-te, băiete, pe jumătate de pagină, că de citit are cine să te citească. Succes și dă-i bătaie ! S-auzim de bine !". „Să trăiți tovarășe redactor șef și vă promit că...". Visul (că era vis) mă poartă în continuare la magazinul „Muzica", unde o mulțime imensă umplea pînă la refuz spațiile de obicei goale. E firesc, m-am gîndit. De Anul nou oamenii petrec, vor să asculte muzică bună. Te pomenești că a apărut în sfîrșit discul cu Gheorghe Zamfir acompaniat de orchestra James Last sau celebrul cîntec de leagăn de Mozart cu trompetistul Nini Roso și orchestra „Electrecord", sau colindele „Madrigalului". Ei, ăsta da eveniment !" Da, da, au sosit aceste discuri, strigă o vînzătoare. În plus avem în cantități suficiente discuri din import cu : Baccara, Kenny Rogers, La Bionda, Kraftwerk !". „Urrra ! Nu le mai dați pe sub mînă cunoștințelor ca pînă acum ? Strigă pe lîngă mine un tînăr cu ochelari. „Vai, se poate, răspunse cu reproș vînzătoarea. Dacă ar fi fost discuri single mai treacă-meargă, dar cu ditamai LP-uri e mai greu..." „Uite, să cumperi și „Sanie cu zurgălăi" cu Aura Urziceanu", mă înghiontește fetița mea, Adela, strîngîndu-mi brațul. Dar noi, strigă unul dintr-un grup, noi, care-l iubim pe Mihai Constantinescu, ce ne facem ? Aveți ceva ? „*Erau*, dar... s-au terminat !".

Semne bune anul are ! Cumpăr discurile mult dorite și mă grăbesc acasă să prind emisiunea radio „Curierul melodiilor". Mai nou, a devenit foarte bună, prezentatorii nu mai uzează de expresii stereotipe ca : „se remarcă prin prezența scenică agreabilă" sau „remarcați în această mostră sonoră, omogenitatea..." Așa da ! Și unde mai pui că toate grupurile noastre pop sînt tari (adică cîntă foarte tare). Am citit că la 180 de decibeli, sunetul provoacă moartea „Paza bună...". „Ai citit, mă oprește un amic întinzîndu-mi ediția a treia a „Disco Ghid Rock"-ului. Uită-te la pagina 978 unde scrie clar că primul grup rock din țară l-ai alcătuit tu, aici, la Timișoara, în 1962. Informația cu „Sincron"-ii ca cei mai vechi de la noi e revăzută !" Așa mai zic și eu. S-au lămurit autorii în ceasul al doisprezecelea. Și... m-am trezit, stimați cititori, nu prea tîrziu, spre a vă ura un AN NOU plin de satisfacții, realizări și vise împlinite !

Petru UMANSCHI

CAIET LITERAR-ARTISTIC

Cenaclul literar „George Gârda" din Făget a editat recent al doilea caiet literar artistic, pe anul 1979. Pe lîngă publicarea creațiilor literare, aparținînd tinerilor scriitori de aici (dintre care Ion Căliman, conducătorul cenaclului, este proaspăt premiat al Ed. „Facla"), și a materialelor referitoare la istoria locală și la folclorul literar din zonă, de data aceasta apar în plachetă numeroase prezentări privind și mișcarea artistică de amatori din comună. Ea a înregistrat rezultate deosebite în cadrul Ediției a doua a Festivalului Național „Cîntarea României". Credem că astfel redactorii plachetei, Ion Căliman și Ion Oltean au reușit să atragă atenția, pe bună dreptate, că cenaclul făgețean este integrat cu toate forțele sale creatoare în stimularea mișcării artistice de amatori din zonă

A. T.

ITINERARII

LA URBINO ÎN 1979

CU PHILIPPE DUBOIS

Philippe Dubois cu Mateo d'Ambrosio la Urbino

Ca să ajungi la Urbino, acest orăşel izolat în inima Italiei, trebuie să schimbi trei trenuri la Veneţia, Bologna şi Pesaro.

Trenul spre Bologna pleacă cu două ore întîrziere din cauza grevelor. Am timp să descopăr subtilitatea sufletului feminin ascuns în cele cinci tovarăşe de compartiment care îşi schimbă cu o viteză uimitoare cele mai diverse impresii. La prînz ajung la Pesaro şi după-amiaza la Urbino, unde un minunat apus de soare mă ajută să uit oboseala şi să descopăr farmecul acestui orăşel ascuns între coline. Cu o arhitectonică pur renascentistă, înconjurat de ziduri puternice şi turle măreţe, Urbino ţi se dezvăluie ca un oraş pe care te poţi bizui, cînd doreşti să stabileşti fizionomia autentică a Italiei. Conceput ca un oraş ideal de ducele-arhitect Federigo de Montefeltro, cel cu nasul rupt într-un turnir şi cu fesul roşu în dipticul pictat de Piero della Francesca, Urbino a devenit capitala unui ducat mic, dar important centru artistic şi cultural. Aici s-au născut Rafael şi Bramante, aici a trăit Piero della Francesca. Operele lor sînt expuse la Pallazzo Ducale, devenit acum muzeu.

Astăzi Urbino este cunoscut ca un important centru universitar. Vara, însă, cînd studenţii sînt plecaţi, pare pustiu. Localnicii nu arată să facă altceva decît să şadă în Piazza della Republica şi să bea un capucino, comentîndu-i pe semioticienii care de zece ani dau buzna în fiecare vară, animînd orăşelul cu viaţa şi problemele lor. Sediul lor este pe Colle dei Capucini, dealul pe care călugării se izolau în penitenţă, dar deoarece colocviile se ţin la Universitate, sînt mereu văzuţi discutînd savant sau plimbîndu-se îngînduraţi. La casa lui Rafael îl zăresc pe logicianul Daniel Vanderveken, colaboratorul lui Searle, contemplînd o madonă. Pierdut în gînduri, uită de colocviul la care trebuie să participe şi la care prietenii săi, pragmaticienii, au hotărît mai mult în glumă să-i atace teoriile. Numai după ce s-au lansat serios în discuţii şi aşteptat riposta care nu mai venea, şi-au dat seama că nu este prezent.

Conversaţiile aprinse care se încing sînt contradictorii şi prieteneşti. Fie că sînt purtate pe baza unor hîrtii minuţios pregătite, cu multe trimiteri bibliografice, fie că sînt spontane, ele sînt înregistrate pentru a alimenta cu idei anul semiotic care urmează. Se continuă adesea seara, după cină, pînă tîrziu în noapte şi nimeni nu pare obosit de prea multe ore de curs sau de prea multă pragmatică. După conferinţa pe care Umberto Eco a ţinut-o foarte convingător despre calităţile semiotice ale unui text de Pliniu cel Tînăr, îl rog pe Philippe Dubois, unul din cercetătorii de la Liège care formează Grupul μ să-mi dea un interviu. Amabil, acceptă, deşi pare în permanenţă preocupat de ceva ce depăşeşte clipa şi se ascunde dincolo de cuvinte şi mai ales de interviuri.

— *Phillipe Dubois, vă rog să faceţi pentru cititorii revistei „Orizont" un scurt istoric al Grupului μ, pe care l-aţi reprezentat la cel de-al II-lea Congres Internaţional de Semiotică de la Viena şi pe care îl reprezentaţi şi aici, la cursul de vară de la Urbino.*

— Grupul μ s-a format în 1967 din iniţiativa cîtorva tineri care, dorind să evite izolarea, s-au întîlnit pentru a stabili un cîmp de cercetare comun. Fiind de formaţii foarte diferite şi avînd preocupări variate, ei au hotărît ca acest cîmp de cercetare să fie retorica, de mult neglijată în ultima vreme. Folosind clasificările figurilor retorice din manualele vechi, ei au încercat să scoată la iveală structurile lingvistice ce stau la baza lor. Bazîndu-se pe cunoştinţele pe care le oferea lingvistica post-saussuriană, ei au sistematizat figurile limbajului şi au încercat să explice mecanismul funcţionării lor. Astfel, s-a născut prima carte a grupului, *Retorica generală*, publicată în 1970, la editura Larousse. Lucrarea a cunoscut un mare succes deoarece a apărut într-un moment în care francezii, în special R. Barthes, T. Todorov, G. Genette şi J. Cohen începuseră să se intereseze de retorică. Pe de altă parte, ea reprezenta un manual modern de retorică, utilizabil şi ca un dicţionar, care era fondat pe o modernă teorie a structurilor.

— *Urmărindu-vă evoluţia, se poate constata că aţi încercat o aprofundare a teoretizărilor printr-o aplicare a acestei retorici generale la sectoare specifice ca imaginea sau poezia. Puteţi să ne spuneţi cîteva cuvinte despre cercetările Dv. ulterioare?*

— De fapt ne-am preocupat întîi de retorica imaginii, pe care am abandonat-o temporar, deoarece ni s-a părut că problema este mult prea complexă. Ne-am consacrat retoricii aplicate la discursul poetic şi rezultatele la care am ajuns au fost publicate, după cum bine ştiţi, în „Retorica poeziei". După aceea am reluat problemele de retorică a imaginii şi, de doi ani, lucrăm, se pare cu succes, în acest domeniu complicat şi dificil. Cartea va apare în curînd.

— *Perspective de viitor?*

— Probabil retorica muzicală.

— *Care este componenţa Grupului μ la ora actuală?*

— Probabil ştiţi că Jacques Dubois a părăsit grupul nostru. Azi, 27 iulie 1979, Grupul μ este format din patru persoane care, în ordine alfabetică, sînt Philippe Dubois, Francis Edeline, Jean-Marie Klinkenberg şi Philippe Minguet.

— *Aţi putea să ne spuneţi cîteva cuvinte despre structura semiotică a semnului plastic?*

— Cercetările noastre au plecat de la textele devenite deja clasice ale lui R. Barthes şi au analizat imaginea figurativă din punct de vedere al conţinutului imaginii. În particular, am fost atraşi de imaginile de tip publicitar ca afişele, de exemplu, unde retorica este mult mai evidentă. Astfel, am analizat un afiş de Key care făcea reclamă unei mărci de cafea, „Le Chat Noir", şi care reprezenta o cafetieră stilizată ca o pisică. Aveam de-a face deci cu un obiect mixt pe care l-am numit „chaftière" şi pe care l-am tratat ca pe o metaforă iconicizată. La un moment dat nu am mai folosit imaginea concretă pentru un demers inductiv, ci am făcut o schimbare de ordin teoretic, care implica folosirea imaginii ca un punct de plecare pentru un demers deductiv. Această schimbare ne-a permis să găsim cele două concepte de bază care formează structura semiotică a imaginii plastice: *semnul iconic*, care este legat de conţinutul imaginii, şi *semnul plastic*, care este legat de formă, de substanţă.

— *Grupa de lucru pe care aţi condus-o la Viena despre retorica imaginii a avut mare succes. Care sînt impresiile Dv.?*

— Grupa noastră de lucru a avut succes din cauza noutăţii temei abordate. Ceea ce nu înseamnă însă că sîntem singurii care lucrăm în acest domeniu. S-au remarcat Lindekens, în Belgia, Barilli şi Eco, în Italia, Paolo Valesio în Statele Unite şi mulţi alţii.

— *Cîţi ani aveţi, Philippe?*

— 27.

— *Vă mulţumesc.*

Pia TEODORESCU-BRÎNZEU

CARTEA STRAINA

Cîntarea Cidului*

Don Rodrigo Diaz de Vivar, ilustrul erou al literaturii Evului Mediu iberic, cunoscut îndeobşte sub numele de Cidul, a traversat secolele în haina franceză făurită de Pierre Corneille. Veacul nostru l-a transformat, inevitabil, în erou de film, iar unii regizori de avangardă, cum ar fi Roger Planchon, n-au ezitat să „facă ţăndări" piesa clasicului francez, prin puneri în scenă îndrăzneţe. Noua critică, în frunte cu Serge Doubrovsky, a demonstrat actualitatea piesei lui Corneille, „citind-o" ca scenă a unei dezbateri etice care îl interesează îndeaproape pe omul secolului XX. În vîrtejul unor astfel de lecturi înnoitoare şi tot mai diversificate, contactul cititorului cu *Cîntarea Cidului*, epopeea spaniolă scrisă acum mai bine de 800 de ani, devine o necesară reîntoarcere la autenticitate şi o regăsire, nu lipsită de surprize, a unor semnificaţii uitate.

Cititorul român are astăzi prilejul de a cunoaşte celebrul poem al literaturii Evului Mediu spaniol prin intermediul traducerii realizată de eminentul romanist şi cunoscător al literaturii medievale care este profesorul Eugen Tănase*. După traducerea, acum cîţiva ani, a *Cîntării lui Roland*, — „primul monument al literaturii franceze" — Eugen Tănase oferă acum publicului cititor român ocazia de a lua cunoştinţă cu „primul monument al literaturii spaniole", înfăptuind astfel un act de cultură şi un demers necesar.

Lectura unei epopei medievale presupune, mai mult poate decît lectura oricărui alt tip de literatură, distanţare şi nu identificare, luciditate şi nu regăsire de sine. Epopeea spaniolă acţionează asupra cititorului modern nu prin familiaritatea ci prin singularitatea şi diferenţa ei. Traducerea românească reuşeşte să păstreze intactă fascinaţia unui univers epic îndepărtat şi enigmatic, pe care cititorul şi-l poate apropia doar în măsura în care dobîndeşte conştiinţa şi înţelegerea distanţei, a diferenţei dintre lumea epopeii şi propria-i lume. O lectură modernă descoperă în lumea închisă, ierarhizată, transcendentală, a Cidului, o luptă foarte pămîntească pentru avere şi glorie, iar în eroul epic — „străin" prin exemplaritatea sa ilustrată programatic, o binecunoscută unitate a contrariilor: Cidul „cel născut în ceas bun" este statornic şi pribeag, viteaz şi viclean, tandru şi prădalnic, bun creştin şi prieten al maurilor păgîni, dornic de perfecţiune şi de nemăsurate averi lumeşti — personaj tipic şi singular totodată.

Regăsim, în epopeea spaniolă, uimitoarea capacitate a literaturii medievale de a imagina pornind de la personaje şi situaţii istorice — dar şi plăcerea de a scrie, de a descrie locuri, oameni, sentimente, acţiuni, bătălii. Dincolo de toate acestea rămîne însă pentru cititorul modern o pantagruelică enumerare care sfîrşeşte prin a-şi pierde referentul istoric-geografic pentru a nu păstra decît magia sonorităţilor verbale: Jerica, Onda, Almenar, Burriana, Murviedro, Valencia, Alucat, Saragosa, Huesca, Montalban, Alcocer, Teruel, Tevar, Calatayud, Jalon, Siloca, Cebolla, Cadiella, Jativa, Denia...

Povestea isprăvilor lui Roland e poate mai dinamică, mai plină de mişcare şi tumult, mai „barocă" *Cidul* spaniol e mai „clasic" mai echilibrat, mai domolit. Dar este, paradoxal, mai modern pentru că este ironic şi are umor. Traducerea lui Eugen Tănase constituie, şi din această perspectivă, o incontestabilă reuşită: textul românesc permite cititorului să regăsească savoarea şi construcţia meşteşugită a textului original care adună laolaltă sacrul şi profanul, grandoarea epică şi umorul, dramatismul şi comedia, seriosul şi jocul.

Prin efortul unui cărturar şi traducător de excepţie, *Cintarea Cidului* prilejuieşte astăzi cititorului român bucuria descoperirii unui univers poetic fascinant — descoperire cu atît mai preţioasă cu cît cere la rîndul ei efort şi căutare.

MARGARETA GYURCSIK

* *Cintarea Cidului, traducere, prefaţă şi note de Eugen Tănase. Ediţie ilustrată de Marcel Chirnoagă. Bucureşti, Editura Univers, 1979.*

Din lirica slovacă

VLADIMÍR REISEL

Poetul slovac Vladimír Reisel (n. 1919) este autorul unei opere vaste în care creaţia artistică propriu-zisă se îmbină în mod armonios cu cercetări teoretice de tip structuralist. Primele două volume (*Văd toate zilele şi nopţile*, 1939; *Oraşul ideal*, 1943) ilustrează ceea ce s-ar putea numi „perioada romantică" din evoluţia sa. O nouă etapă este deschisă de placheta *Îţi mulţumim* (1958), căreia i se adaugă cele publicate în 1962, 1963 şi 1967.

Despre poeziile mai recente, unite în volumul intitulat *La noi* (1977), scriitorul spunea: *„Ele vor să fie o imagine a vieţii, a simţirii şi a gîndirii omului timpurilor noastre. A unuia dintre cei mulţi".*

Oferim cititorilor cîteva din poemele acestei cărţi.

ESENŢA

Stă casa părintească într-o rînă,
Dar nu se sfarmă blindele-i ruine
Asemeni mie, prispa ei bătrînă
Coboară lin din sine către sine.

E ca un om. Un arbor e. Pot spune
Că, an de an, înfloare şi-şi desface
Frunzişul întomnat peste genune
Trudind prelung în linişte şi pace

Iar rodul, scos din lut, tăcut, şi-l poartă
Spre omul bun ce bate-ncet la poartă.

NOCTURNĂ

Din marginea abisurilor, luna
Măsoară noaptea. Latră. Risipeşte
Penaju-i auriu peste genune
Şi noaptea, din străfunduri, se trezeşte

În noapte şi în mine, ca o stîncă
E liniştea. Granitu-i se deşiră.
Un prunc şi luna: numai ei respiră
În grota străvezie şi adîncă.

Simţi răsuflarea noastră-ngemănată?
Minunea lumii-ntregi ni se arată.

DRUMURI

Ce drumuri am călcat? De chihlimbar.
Din nord la sud. Şi iar la miazănoapte.
Pe buze — gustul mărilor, amar.
Sub pleoape — nopţi cu dunga lor de lapte.

Îmi amintesc mereu întinsul drum
Fără oprelişti, fără vizitiu
Şi fără-ncărcături de minereu.
În mine se desfăşură şi-acum:

E chihlimbar în slova care-o scriu,
Pămînt natal trăieşte-n versul meu.

PĂCAT

Pe lume, Doamne, cîtă frumuseţe!
Şi frumuseţea cîte lumi ascunde!
Ce zîmbete găseşti şi cîte lacrimi!
Priveşte omul, harnic cum îşi ţese
Covoare şi cununi. Şi-atîtea păsări
Trecînd azurul, neînlăcrimate,
În ţesătura razelor albastre.
Cîte culori! Ce sclipitoare-i vara,
Ce toamne-nceţoşate de lumină!
Iar noi? Prea mulţi măiestrele podoabe
Pe pietre şi pe resturi, pe nimicuri,
Pe fierea-nsingurării le schimbăm.

Prezentare şi traducere de Eugen DORCESCU şi Doina BABEU

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Nr. fr. 303
OFICIUL POSTAL
S I B I U 1
Judeţ Sibiu
Exp. Dir. Jud. P.Tc. Timiş
Orizont AB 1 + VB - = 1 ex.
BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

ORIZONT

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. şi Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş

VIRGIL MIU: „Natură statică cu flori roşii"

IMNELE PATRIEI

Oraţie pentru Noul An

De veacuri, vine clipa
Cu trup aurifer,
Ca o zăpadă lină
Care-a căzut din cer.

Acestei ţări, iubind-o,
Prin zori contemporani,
Să-i fie veşnic pură
Zăpada dintre ani !

Căci s-au gătit cu slavă,
De parcă merg la nunţi,
Şi brazii din ferestre,
Şi brazii de pe munţi.

Din slove şi din doine,
Cu negrăit ecou,
Un brad crescut în suflet
Să fie Anul Nou !

Damian URECHE

TABLETA

O CREANGĂ DE ZĂPADĂ

Am intrat în deceniul al nouălea al veacului pe sub o creangă de zăpadă. Eram uluit şi contrazis de crugul oraşului meu din sud, unde soarele stă pe streaşina caselor şi cîntă, într-o uitare de sine, tot timpul anului, şi unde iarna se arată rar, ca o fantasmă, parcă spre a ne aminti că ea e la fel de frumoasă ca-n îndepărtata noastră copilărie, logodită acum cu munţii şi cerul altor cetăţi.

Am văzut oraşul invadat de propriii săi locuitori : cu străzile şi parcurile ocupate de trupele gălăgioase ale copiilor, sprijinite de ostateci luaţi de lîngă bunicile lor, spre a servi împlinirea preparativelor pe care le presupune întîmpinarea, cu mari şi somptuoase alaiuri, a ninsorilor albe.

Admis tacit în criteriile uitate ale jocului cu fulgii de nea, am auzit cîmpiile traversate de hergheliile blinde ale unui amurg presimţit, răsuflarea clopoţeilor de argint ai unor sănii cu care-am călătorit altădată, apoi nămeţii prin care am înotat pînă la marginea unui vis, am stat o clipă în susurul de albastre cleştaruri, cu care s-a aplecat cineva, mai demult, să-mi spună că n-am tăiat pîrtiile pînă la rîu şi pînă la lumina stelei ce ne aprinde fereastra. Şi m-am lăsat luat de mînă şi inclus într-o horă de pitici prin care te căutam pe tine, Mărite Împărat, să-ţi arăt pădurile, să-ţi chem în auz păsările de lumină şi să te duc eu însumi, călare pe Luceafăr, pînă la Ţara de basm în care locuieşte Sulcina, Povestea Vorbei şi Dumneaiei. Crăiasa Nopţilor.

Copilărindu-mă cu ninsorile, m-am trezit că mă gîndesc cît de frumoşi sînt oamenii, cît de largă e lumea şi cîtă lumină se poate cuprinde într-un viitor stăpînit de inteligenţă şi raţiune.

Călătorind cu zăpezile prin oraşul meu de platani, călătoream pe drumurile ţării mele, sub arcul voltaic ce ne uneşte într-un efort generos de propăşire şi înălţare a patriei noi. Mi-am spus că munca este cea mai mare avuţie a unei naţiuni şi că naţiunile lumii ar putea preface Pămîntul într-o neasemuită grădină.

Un gînd la începutul acestui penultim deceniu al mileniului nostru, în care intrăm pe sub o creangă de zăpadă şi de speranţă în viitorul şi pacea Planetei.

Anghel DUMBRĂVEANU

IN ÎNTÎMPINAREA CONGRESULUI FRONTULUI UNITĂŢII SOCIALISTE

Democratismul orînduirii noastre socialiste

Dezvoltînd în mod creator Programul Partidului Comunist Român, documentele Congresului al XII-lea integrează afirmarea democraţiei socialiste ca o componentă esenţială a progresului societăţii româneşti. Reprezentînd cadrul adecvat al dezvoltării noii orînduiri, democraţia însăşi cunoaşte un permanent proces de adîncire şi perfecţionare. Reliefînd caracterul procesual al democraţiei socialiste, Programul partidului consideră perfecţionarea continuă a democraţiei socialiste ca o necesitate obiectivă a făuririi societăţii multilateral dezvoltate şi trecerii spre comunism, ca una din direcţiile strategice de acţiune a partidului şi poporului nostru în etapa actuală. Etapa în care ne aflăm ridică o serie de probleme noi, complexe, legate de crearea unei economii avansate, bazate pe o industrie modernă şi o agricultură intensivă, de perfecţionarea continuă a relaţiilor de producţie, de participare a poporului la conducerea ţării. Rezolvarea acestor sarcini presupune o viziune clară, ştiinţifică, bazată pe cunoaşterea legilor generale ale dezvoltării societăţii, pe conturarea precisă a direcţiilor prioritare în care trebuie să acţioneze oamenii muncii.

Dialectica acestei dezvoltări relevă rolul conducător al partidului în societatea noastră. Integrat organic în viaţa socială, partidul acţionează în strînsă unitate cu masele cele mai largi. Pornind de la faptul că dezvoltarea democraţiei socialiste nu este o consecinţă automată şi spontană a noilor relaţii de producţie socialiste, ci este expresia preocupării conştiente a forţei politice conducătoare, partidul comunist este permanent preocupat de făurirea şi perfecţionarea unui sistem al democraţiei socialiste pentru a crea un statut social-politic de manifestare multilaterală a producătorului, de exercitare a rolului conducător al clasei muncitoare. Democraţia socialistă reprezintă o formă superioară de organizare a relaţiilor sociale, de ordine şi disciplină în societate, fiind opusă anarhiei şi liberalismului, dezorganizării şi încălcării disciplinei. Avînd un caracter procesual, dezvoltarea democraţiei este determinată tocmai de mutaţiile de esenţă care au loc în societatea noastră, de factorii vieţii materiale şi spirituale. În acelaşi timp, ca urmare a creşterii complexităţii sarcinilor, se accentuează necesitatea creşterii nivelului înţelegerii şi soluţionării problemelor pe care edificarea socialismului le ridică cît şi o creştere a gradului de conştiinţă. Dezvoltarea conştiinţei socialiste a maselor exprimă gradul în care acestea înţeleg posibilităţile oferite de sistemul democraţiei socialiste în vederea participării la conducerea societăţii. În această ordine de idei subliniem importanţa deosebită a înţelegerii caracterului anticipativ al conştiinţei socialiste şi a însemnătăţii teoretice şi practice a poziţiei partidului nostru faţă de raportul dintre conştiinţă şi existenţă. Combătînd poziţia fatalistă despre caracterul obligatoriu al răminerii în urmă a conştiinţei sociale faţă de existenţă, P.C.R., a subliniat rolul deosebit al iniţiativei şi acţiunii umane. Tocmai de aceea măsurile elaborate pe planul educaţiei ideologice urmăresc activizarea conştiinţei, a funcţiilor ei, şi mai ales a acelei anticipative, care constituie o premisă necesară progresului. În această viziune, creşterea ponderii conştiinţei socialiste, înseamnă şi o utilizare mai mare a condiţiilor oferite de democraţia socialistă şi mai ales o nouă modalitate a dezvoltării sociale.

Edificînd progresul social, socialismul realizează o permanentă creştere a participării maselor la dezvoltarea socială. Societatea noastră dispune de un sistem democratic şi un cadru corespunzător actualei etape de dezvoltare a societăţii, care oferă posibilitatea participării maselor la conducere. Aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congres, **„Acum, esenţial este să asigurăm buna funcţionare a acestui cadru democratic, folosirea deplină a posibilităţilor pe care el le oferă. Organismele democraţiei noastre socialiste — consiliile oamenilor muncii, adunările generale, consiliile populare, organele de conducere democratică la nivel naţional — trebuie să capete un conţinut tot mai profund, să acţioneze efectiv ca foruri de dezbatere responsabilă şi soluţionare justă, operativă a tuturor problemelor".**

Preocupat de perfecţionarea tuturor formelor instituţionale de exprimare democratică a societăţii, partidul acordă o mare importanţă sporirii rolului organizaţiilor de masă şi obşteşti. În sistemul democraţiei noastre, un loc aparte ocupă Frontul Unităţii Socialiste, care în urma recentelor propuneri ale secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, îşi îmbunătăţeşte organizarea şi capătă un rol sporit. Constituirea de organizaţii proprii cu caracter politic şi crearea posibilităţii pentru fiecare cetăţean care nu este membru de partid de a se înscrie ca membru individual în F.U.S., vor lărgi considerabil sfera de surprindere a întregului popor în opera de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

Totalitatea măsurilor adoptate de Partidul Comunist Român în vederea perfecţionării democraţiei socialiste, pe baza unei cuprinzătoare şi profunde analize a realităţii, reflectă dialectica procesului de afirmare a socialismului, a experienţei proprii, cît şi a celei acumulate pe plan internaţional. În acelaşi timp se relevă capacitatea partidului nostru de a aplica în mod creator marxism-leninismul la condiţiile specifice ale societăţii noastre.

Actualul sistem al democraţiei socialiste din ţara noastră, exprimă esenţa orînduirii noastre, originalitatea şi specificitatea înfăptuirii noii orînduiri. Acest sistem al democraţiei de care dispunem, este pe deplin corespunzător unui efort al întregului popor de a participa efectiv şi responsabil la opera de edificare socialistă, exercitîndu-şi plenar drepturile şi libertăţile cetăţeneşti. Fenomen deosebit de complex, democraţia socialistă, aflată în continuă dezvoltare, reflectă în acelaşi timp, gradul de maturitate a societăţii, capacitatea sa de a-şi stăpîni propria sa dialectică.

Corneliu POPEŢI

ORIZONT 2

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI
(616) ● 10 ianuarie 1980
● 8 pagini — 1 leu

CRONICA LITERARĂ

Ion Arieşanu

RESPIRAŢIE LIBERĂ

Ed. Eminescu, 1979

Prozator preocupat să surprindă profilul moral al omului de azi, Ion Arieşanu şi-a înscris numele în frumoasa tradiţie etică a scriitorilor ardeleni cel puţin cu cele trei romane *O complicată stare de fericire* (1967), *Vrajă sau transformarea miraculoasă a lucrurilor* (1971), şi *Prietenul pe care-l caut pretutindeni* (1975). Dar, nu mai puţin remarcabil, în volumele *Amintiri de pe planeta Pămînt* (1975) şi *Lumini peste Apuseni* 1974), scriitorul şi-a afirmat vocaţia de reporter, deschis sufleteşte transformărilor de conştiinţă pe care le trăiesc constructorii de şantiere, minunaţii „oameni cascadă" ai generaţiei sale, cei care, prin neliniştea lor creatoare, dau o nouă faţă lumii.

Volumul, *Respiraţie liberă*, apărut în seria *Destine comune*, a editurii Eminescu, depăşeşte, cred, în oarecare măsură, genul reportajului literar, prin unitatea de substanţă şi de stil a ideilor prezentate în conturarea unei viziuni morale, neindividualizate într-un singur personaj, a unor destine umane existente în societatea noastră, deşi adeseori insuficient reliefate şi cunoscute. Atît în partea întîi a cărţii, intitulată „MARILE FAMILII", în care reportajul informează şi oglindeşte realizări vrednice de laudă din localităţile bănăţene mai cunoscute, ca Anina, Nădrag, Tomnatic, Deta, Jimbolia, Tomeşti, Buziaş (a cărei metaforă dă de altfel chiar titlul volumului) şi Timişoara (cu I.A.E.M. şi Kandia), cît şi partea a doua, intitulată „CONVORBIRI DIN IMEDIATA REALITATE", unde se reproduc interviuri, apărute mai întîi în revista *Orizont*, cu personalităţi din diferite sectoare de activitate, nu varietatea problemelor, ci mai ales a oamenilor care le dezbat, şi concepţia de viaţă cuprinzătoare ce le îmbrăţişează impresionează esteticeşte şi conving cu patosul lor ideatic. Această calitate face din „Respiraţie liberă" o carte de idei, de reflecţii generalizatoare, stimulate de experienţele directe, concrete, în problemele de muncă profesională sau în relaţiile omeneşti. Reportajul şi dialogul presupun participarea mărturisită a autorului, dar aceasta este adeseori un artificiu de tehnică literară, mai puţin ingenios decît participarea simpatetică a autorului care, pe nesimţite, învăluie cu vibraţia lui lirică sau cu filosofia lui presimţită paginile cărţii, aşa cum izbuteşte Ion Arieşanu în această carte, pledoarie pentru onestitate, responsabilitate, curaj, neastîmpăr creator şi viaţă sănătoasă şi generoasă.

Foarte interesante, cele douăzeci de „CONVORBIRI DIN IMEDIATA REALITATE", sînt, de fapt, o vastă şi variată investigare maieutică în conştiinţa unor personalităţi. Oamenii care răspund la întrebările, niciodată aceleaşi, puse cu interes şi cu meşteşug de autor, sînt cei mai mulţi oameni de răspundere din Timişoara de azi. Ei şi-au găsit vocaţia în noile noastre condiţii de viaţă şi au, mai presus de alte aptitudini, pe aceea de a depune o muncă cinstită, cu simţ de răspundere şi de omenie. Autorul ştie să iscodească în gîndurile interlocutorilor săi, provocînd reacţii de cele mai multe ori esenţiale pentru trăsătura fundamentală a personalităţii acestora, clarificînd astfel valoarea omului în formularea ideilor expuse. Astfel, pentru compozitorul şi dirijorul N. Boboc este semnificativă convingerea că are datoria *„de a nu lăsa să se piardă ceea ce avem noi mai original, mai specific în spiritualitatea românească"*, pentru medicul Vasile Boici, *teama ca nu cumva să uite că e om şi să devină numai medic*; pentru poetul Vladimir Ciocov, dorinţa de a tinde mereu spre inovaţie şi originalitate în *„marea călătorie spre necunoscutul care este poezia"*; pentru eroul muncii Nicolae Dogaru, faptul că *„ceva ancestral s-a schimbat şi în viaţa satului"*, *„că ceva vechi s-a răsucit în viaţa de aici"* şi că *„omul caută un loc al său omenesc sub soare"*; pentru artistul şi psihiatrul Eduard Pamfil *„cea mai de preţ calitate a fiinţei umane este aceea de a privi în viitor ca şi cum ar fi etern şi a privi în trecut ca şi cum ar trebui să moară mîine"*; pentru pictorul Iulius Podlipny obligaţia *„să căutăm în artă, să facem să lucreze talentul, să meargă mînă în mînă cu inteligenţa, să nu ruginească prin lipsa de gîndire artistică"*; pentru inventatorul dr. ing. Dan Teodoreseu certitudinea că *„ceea ce se învaţă cel mai greu e neastîmpărul"*; iar pentru prof. univ. Dr. G. I. Tohăneanu, pedagog care nu vorbeşte niciodată decît despre ceea ce el însuşi ştie şi înţelege, e esenţială *„pasiunea pentru obiectul cercetării"*.

Nicolae ŢIRIOI

Vasile Dan

NORI LUMINAŢI

Editura Eminescu, 1979

Cel de-al doilea volum nu îl desparte pe Vasile Dan de circumstanţele, comentate, ale unui debut remarcabil: după *Priveliştile* (1977), culegerea de curînd publicată la Editura Eminescu — *Nori luminaţi* — reconfirmă cîteva dintre opţiunile unuia dintre cei mai bine structuraţi lirici apăruţi în a doua jumătate a acestui deceniu; cărţi ale imaginilor (*Priveliştile, Nori luminaţi*) tot atît cît cărţi ale universurilor şi fascinaţiilor imaginarului, cele două culegeri lirice ale lui Vasile Dan documentează, elocvent, nu mai puţin elocvent în orice caz decît au făcut-o la apariţie primele volume ale „echinoxiştilor" Ion Mircea, Adrian Popescu şi Dinu Flămînd, ale lui Paul Emanuel, Mihai Ursachi sau ale lui Dorin Tudoran, asupra implicării poeziei într-o experienţă culturală esenţială; mod nu atît de a reconcilia lirismul cu formulele moderne ale poeziei (domeniu de aplicaţie pentru tentativa poetică a generaţiei anilor '60), cît de a da o poezie pe măsura şanselor oferite de asimilarea unui limbaj poetic modern. Nu voinţă de artă, prin urmare, ci o poezie crescută organic pe un sol saturat de cultură; nu orgoliu al întemeierii, nici fatuitate a singularizării, asumare a libertăţii, în schimb, de a clădi cetate proprie prin reordonarea unor structuri lirice constituite. Examen autoreflexiv al poeziei, contemplaţie şi interogare a spectacolului Lumii; fantezie asociativă dar, deopotrivă, prelucrare, codificare simbolică, congruenţă vizionară.

Nu vor surprinde, prin urmare, în contextul pînă aci evocat, nici atestările livreşti ale poeziei lui Vasile Dan, nici artele poetice numeroase („Caută cuvîntul inspirat pentru acest cadru acustic: / iluminata noapte în care respiră desfoliat ca bobocul / unui lujer, pămîntul; în care aleargă căluţii de mare în dulci / herghelii, iar clopotul îngheaţă albastru în turnul etern. / Cu cîtă sfială risipindu-şi fiinţa / însă există planeta poetului în universul poemului / în care toate vibrează în fluxul şi refluxul cosmic / al unei vieţi" — *Caută cuvîntul inspirat*), nici rafinamentul metaforelor, somptuozitatea uneori extraordinară a imaginii: „Tu ţii ca pe o carte în palme sufletul / meu, îl simţi ca pe o flacără în degete, / ca pe o mierlă în auz. Iată memoria îţi restituie cîntecul / ca marea corabia patriei" *(Ecce . . .)*.

Să notăm însă că toată această mobilizare de mijloace (veritabilă capcană pentru cititorul mai puţin avizat, dispus să rămînă la fascinaţia produsă de cuvîntul strălucitor, să recepteze poezia exclusiv prin virtuozitatea formală a versului), inventarul de imagini, calofilia, o tensiune către tot ce reprezintă aspectul graţios, latura diafană a lucrurilor, nu spun totul despre poezia lui Vasile Dan. Evident, poemele acestuia descriu, cu o rară fervoare, panorame ale unei naturi mitologizate, ale unui univers aflat sub regim muzical, supus legilor armoniei („Acum coboară duios cîntăreţul la flaut, / o brumă sublunară sonorizează văzduhul, / cîmpia în solitudine. Rîuri fără pod, ca ale Styxului, / în care se scutură frunze aprinse din cer — / se arată în carul său de luptă, cu spiţe orbitoare / alergînd: Eol, neînfricat — ca un scut / de semnţe" (— *Ca un fluture e soarele*), închipuie atitudini hieratice, spaţii utopice, focuri ce izbucnesc din păduri, metamorfoze şi procesiuni vernale. Toate acestea există, desigur, în poemele lui Vasile Dan, constituie materia din care acesta îşi alcătuieşte poezia. Poetul enumeră, descrie, evocă — poezia sa este, însă, în mod esenţial, mai mult decît o simplă bucolică, altceva decît o pastelizată evocare a unui spectacol naturist. O ordine simbolică poate fi distinsă în spatele desfăşurărilor picturale — acestea închid mai întotdeauna un ceremonial, sînt o celebrare a unui spaţiu al Logosului, al poeziei; „Ce limbă (larmă divină) vorbesc păsările sub cerul curat, / trebuie să existe o patrie, o insulă a lor în ocean, / în aer un turn al cîntărilor să se înalţe subţire ca un fum. / Cum sclipeşte ca şarpele vegetaţia crudă / sub tălpile moi de copii exaltaţi de un zeu paşnic, / cum o strivesc roţile carului său suplu, ea / răbdătoare, iluminată cum ne inundă. / Cum putrezeşte carnea dulce a mărului: vîntul peceţi / împrăştie, pulberea de seminţe pe pămînt. / Cum cade steaua unei constelaţii galbene în aerul / unei aşezări de poeţi" *(Un turn al cîntărilor)*.

Mai mult decît spaţiul acestei cronici ne-a îngăduit să arătăm, *Nori luminaţi* reprezintă pe unul dintre autorii importanţi ai ultimelor serii lirice.

Lucian ALEXIU

CONSEMNARI

HARRY BRAUNER

„Să auzi iarba cum creşte"

Editura Eminescu, 1979

Harry Brauner reuneşte în volumul *Să auzi iarba cum creşte* amintiri, mărturisiri, medalioane de mari exegeţi ai culturii populare româneşti şi de interpreţi ai muzicii noastre, prezentări ale unor echipe de artişti amatori, cronici ale discului. Cartea învăţatului muzicolog nu aminteşte în nici un fel de tipul folcloristului de cabinet, ci recomandă pe cunoscătorul de la sursă al muzicii populare, al folclorului în genere, care studiază fenomenul folcloric în contextul vieţii socio-culturale, toate observaţiile din această atît de originală carte fiind rodul unei îndelungate şi răbdătoare, erudite cercetări a realităţii folclorice în desfăşurarea ei. Cercetătorul n-a găsit în cîntecul popular doar valori artistice ci şi o tonifiantă vigoare: „Cîntecele oamenilor acestui pămînt mi-au împlinit întreaga viaţă. În preajma neasemuitelor cîntece am fost copleşit nu numai de frumuseţea lor, dar şi de tămăduitoarea lor putere". Sub raport stilistic, paginile impun prin expunerea elegant colocvială, străină de morga doctorală, uneori prin pregnantă observaţie plastică (evocarea Bucureştiului folcloric de altădată).

Cele mai interesante pagini ni s-au părut a fi cele despre Constantin Brăiloiu, eminentul muzicolog care a avut o influenţă hotărîtoare asupra evoluţiei ştiinţifice a lui H. Brauner, cele despre D. G. Kiriac, D. Gusti, Sabin Drăgoi, cele despre compozitori ori muzicologi ca Béla Bartok, Maurice Ravel, Yehudi Menuhin, Jacques Lassaigne, Marcel Cellier, paginile despre Maria Tănase, Gheorghe Zamfir ş.a.

Muzicologul H. Brauner este un avizat cunoscător al întregii arii folclorice româneşti, paginile sale conţinînd însemnări deopotrivă interesante despre folclorul maramureşean, sălăjean, bihorean, hunedorean, oltenesc, muntenesc, moldovenesc, bucovinean. Cercetător neobosit al terenului, cu o neostoită curiozitate de a descoperi şi promova noi talente, muzica autentică, de a le face cunoscute, H. Brauner este unul din cei mai apreciaţi animatori ai vieţii noastre muzicale. Grija de a face cunoscut tezaurul nostru folcloric şi dincolo de graniţele ţării este o altă coordonată a îndelungii sale activităţi. Astfel, sînt concludente paginile atît de vii în care descrie spectacolele date în Anglia (1935) de căluşarii din Pădureţii Argeşului şi de echipa din Bengeştii Gorjului în cadrul festivalului interbalcanic de dansuri ce a avut loc la Constantinopol (1936), prilej cu care jucătorii sînt primiţi de preşedintele turc de atunci, Kemal Paşa Atatürk.

În concepţia lui H. Brauner, misiunea folcloristului contemporan constă în „cunoaşterea şi păstrarea într-o formă cît mai pură a fondului de aur al străvechii noastre culturi". Multe pagini ale cărţii dezbat problema stării actuale a folclorului. Muzicologul crede în tăinicia şi autenticitatea folclorului românesc şi propune măsuri pentru ferirea lui de poluare, de pericole cum sînt standardizarea, uniformizarea, şablonizarea, apariţia unor cîntăreţi „specializaţi" în interpretarea folclorului din toate zonele, a unor „îndrumători" care promovează fără discernămînt „prelucrările", „inovaţiile", a unor „făcători" de texte, toţi aceştia fiind socotiţi de muzicolog „otrăvitori ai gustului publicului". Problema relaţiei tradiţie-inovaţie este însă tratată nuanţat, autorul nerespingînd infiltrarea unor elemente moderne în cîntecele clasice şi nici veritabila iniţiativă.

H. Brauner a publicat o carte erudită, densă în observaţii şi fermecătoare prin culoare şi simplitate, un volum cu un sigiliu inconfundabil în cadrul studiilor despre folclorul românesc.

Iordan DATCU

Fără sfîrşit

Treptat, o fericită apatie îl cuprinde în Egipt pe Flaubert. Cea mai mică muncă îl doboară, de scris n-are de gînd să scrie, de publicat nici atît. „În primele zile încercasem să scriu puţin, dar — slavă cerului — mi-am dat repede seama de inepţie. E mai bine să fii pur şi simplu ochi".

Însă de ce să fii privire, de ce să vrei „să apuci totul", dacă nu pentru scris? De ce pe barcaz joacă un fel de comedii improvizate cu prietenul său Maxime du Camp dacă nu fiindcă n-a încetat să fie artist? I-a rămas esenţialul: „Nu pot să admir în tăcere, am nevoie de strigăte, de gesturi, de expansiune; trebuie să urlu, să rup scaune, într-un cuvînt să-i chem pe ceilalţi să participe la plăcerea mea..." Decît — poate — s-ar mulţumi, ca Rimbaud mai tîrziu, să-şi satisfacă setea de comunicare în scrisori adresate unor prieteni cîştigaţi dinainte la cauza lui. Ştie că întorcîndu-se va avea parte de trudă istovitoare pentru o literatură ce va stîrni un prea slab ecou. De aceea, se smulge cu mare regret din Orient. Despre fiecare loc părăsit scrie nostalgic chiar de a doua zi. „Încă o poartă închisă în urma mea (...). De şase săptămîni am o poştă sălbatică de călătorie tocmai fiindcă se încheie (...). Nu-ţi dai tu seama, îi scrie lui Bouilhet, că odată întors acasă n-am să mai ies...?".

Se întoarce şi, într-adevăr, cu o singură excepţie, nu aşa bogată ca prima, nu va mai ieşi. Mai bine zis, va ieşi doar definitiv. Şi tocmai atunci cînd nu s-ar fi cuvenit. Au trecut treizeci de ani. Flaubert a început să scrie Bouvard et Pécuchet. *Are sentimentul unei încercări capitale: „O, de aş duce-o pînă la capăt .. ce vis!" Are chef să scrie, spune aceste vorbe de necrezut: „... orizontul se luminează". Se desnegurează spune el, mai exact. Nu-l sperie nimic: „Am să-i vin de hac singur! chiar de ar fi să trudesc zece ani...". Mai are o lună de trăit.*

Acestea ar fi observaţiile — prelungite de-a lungul unui şir de săptămîni — pe marginea unor corespondenţe mari. La capătul lor mă întreb care e concluzia. Una singură, poate, mai bine zis un sentiment.

Am pornit de la ideea literarităţii corespondenţelor. Cum literatura este, în bună măsură, lucrarea cititorului, o anumită lectură — îmi ziceam — transformă scrisorile în fapt literar. Acum sînt mai puţin convins. Sau, dacă e să vorbim despre literatură, nu poate fi decît una de un cu totul alt fel. Oricît de multă viaţă, oricît de multă istorie ar absorbi, opera de artă se află în propriul ei timp. În acel totdeauna *identic cu* nicicînd *pe care poveştile îl spun atît de exact: „A fost odată ca niciodată...".*

Scrisorile, în schimb, sînt ca această fotografie din faţa mea. Cîţiva bărbaţi între două vîrste, toţi mustăcioşi, cu jiletcă peste cămaşa albă descheiată la gît, sînt reuniţi în jurul unei mese întinse, cu sticle lungi — destupate — din loc în loc; e vară, după prînz, cînd soarele bate tare pînă sub umbrarul sub care stau. Mă uit la ei şi — cum zac aşa, puţin toropiţi de căldură, de vin, şi mă privesc la rîndul lor — mi se par cumplit de adevăraţi. Spun cumplit, pentru că fotografia e veche de şaptezeci de ani şi toţi bărbaţii aceştia au murit de mult.

Aşa sînt corespondenţele vechi: în ele se păstrează timpul — timpul real, cu tot ce a fost viaţă în el —, dar se păstrează — apropiat şi inaccesibil — dincolo de o apă, dincolo de un mal.

Livius CIOCÂRLIE

MARGINALII

SUBLINIERI

Un topos: insula

În literatura romantică și în literatura modernă, fără a se renunța la simbolurile de bază cu care operează motivul insulei, din cauza unei schimbări de perspectivă totală, cele două tratări respective sînt aproape opuse, lucru care nu s-a întîmplat într-un răgaz atît de scurt. De altfel singurul lucru surprinzător este faptul că schimbarea a avut loc într-un răgaz de timp atît de scurt.

Motivul insulei la romantici a fost mai mult decît ocazia unei convenții sau cea a unei transcrieri. El oferea posibilități de teoretizare sintetizînd mai multe din motivele romantice. Insula romantică era în același timp corespondentul motivelor telurice și cel al motivelor transcendentalismului romantic. Ea oferea scriitorilor posibilitatea de a fi niște teoreticieni, cadrul ei materializabil actualizînd finalitatea teoretică a viziunii romantice. Insula era în special un cadru cu funcție simbolică, mai mult decît un simbol în sine. În insulă natura exista în condiția ei ideală, de sălbăticie exotică și primordială în care sentimentul uman de apartenență la universul generic se putea justifica cel mai bine. La fel, insula era materializarea vegetală, pămînteasică a posibilităților de transcendentare. Spațiul înconjurat de ape putea fi spiritul transcendent, titanic, înconjurat de spiritul comun, de amorfismul acestuia, sau putea fi corespondentul unui spațiu aspațial, presupus, în care transcendența ar fi posibilă. Insula oferea atît subiectul cît și metodele unei teoretizări romantice ; ea se putea identifica și cu obiectul unei demonstrații și cu ipotezele acesteia. Și aceasta se întîmpla în funcție de acel aspect al motivului, care convenea scopului propus. Dacă insula trebuia să însemne rampa telurică spre transcendență, un gen de purgatoriu spiritual foarte aproape de limanul edenic și imaterial al transcendenței definitive, atunci era vorba de aspectul teoretic al cadrului simbolic. Dacă insula era paradisul, și natural și funcțional, în care eroul romantic își atingea integritatea de excepție, era vorba de un simbol.

Non-eroul, anti-eroul modern, personajul pur și simplu, convenția individului, funcționalitatea lui subînțeleasă, îl face tocmai opusul eroului romantic. Alesul este astăzi dezabuzatul, cinicul dus la disperare de incapacitatea de a trăi izvorîtă din propriul lui cinism, elementul cel mai adecvat unei experiențe de autor, cobaiul perfect ; sau în alte cazuri mecanismul de autoreificare, de auto-creație a sinelui, de auto-actualizare prin limbaj. Nu mai există nimic din superioritatea de esență a eroului ; singura superiortiate existentă ar fi cea de funcționare, de reglare. Lumea care se oferă alesului contemporan nu este o ofrandă și nici o răsplată, nici măcar un merit. Alesului cinic i se înfățișează cu o ironie sadică reversul lumii pe care a întreținut-o în lașitatea lui amorfă. O lume egală ecuațional, dar diferită funcțional. Cu atît mai tragic este statutul de ales cu cît lumea care i se oferă este mai realizabilă. Faptul că această lume este realizabilă nu înseamnă că se va și realiza vreodată. Tocmai aici constă ironia procedeelor moderne de a analiza posibilitățile oferite de motivul insulei — în discordanța dintre distanțele teoretice între lumea reală și cea ideală și cele practice, adică metodele de parcurgere a acestor distanțe. Insula „modernă" pare foarte reală și teoretic realizabilă, dar în fond, se simte apăsarea acestei presupuneri și certitudinea imposibilității convertirii ei efective. Nicicînd nu va rezista o astfel de insulă în mijlocul lumii moderne.

Vom alege două exemple aproape tipice, unul aparținînd, marii literaturi romantice și celălalt, literaturii moderne, pentru a ilustra cele spuse mai sus. Este vorba de nuvela **Cezara** de Mihai Eminescu și romanul **Insula** de Aldous Huxley. Vom arăta măsura în care se deosebesc și deci felul în care a evoluat perspectiva din care este privit și exploatat motivul insulei, făcînd în continuu referire la simbolurile de bază.

Atît insula lui Euthanasius din **Cezara** cît și insula Pala din romanul lui Huxley, sînt inaccesibile, dar fiecare în mod diferit. **Insula lui Euthanasius** este aproape de țărm, apa mării care o desparte de restul lumii este liniștită și primitoare. Și totuși nimeni nu pare să știe de existența acestei insule decît sihastrul ei locuitor, Euthanasius, care dezvăluie doar unui ales secretul insulei. Putem presupune că insula nu se arată decît unor anume persoane, cele alese să o găsească, că este doar o convenție pur ideatică, de tip existențial, descifrabilă și convertibilă în materialitate prin puterea celor aleși. Nu este o insulă populată, atracția ei constînd tocmai în pustietatea prolifică de sensuri a stării de „pleistocen feeric". Pala, insula lui Huxley, este locuită dar la fel de inaccesibilă. În afară de faptul că este înconjurată de o mare furioasă, în veșnică furtună, ceea ce face ca o serie de expediții de ocupare a insulei să eșueze, mai există o altă piedică. Aceasta este tipic modernă, mai ales după lectura cărții în întregime se relevă ca atare. Locuitorii insulei nu vor să aibe nici un contact cu lumea exterioară, nu vor să se lase contaminați de civilizația din jur. Nu pentru că ar duce un mod de viață primitiv și cu înțelepciunea asimilată a rousseauiștilor au ajuns la concluzia că civilizația ar denatura relațiile perfecte dintre ei, nici pentru că civilizația lor ar fi mult superioară din punct de vedere tehnic, voind să păstreze secretul acestei superiorități în mod egoist. Sînt inaccesibili pentru că civilizația actuală nu reprezintă decît, selectiv, un anumit mod de abordare al existenței pe care l-au adaptat deja într-o anumită măsură existența lor și nu doresc ca această alegere să fie pervertită prin amestecul lumii de afară. Locuitorii din Pala nu vor să încheie tratate economice cu marile puteri și la prețuri convenabile, pentru că asta ar însemna să-și lase insula la voia marilor puteri, să se lase invadați de civilizația consumului, tehnocrației, lăcomiei, speculației economice, inegalității sociale. Tot timpul asistăm la dedublarea existenței insulei ; care sînt supuse aceleiași legi de perenă transformare de la regn la regn.

Singura formă de viață care se organizează după anumite legi, și acestea ale naturii, este statul idealizat al albinelor. Se sugerează o metaforă transparentă la prima vedere, în fond o demonstrație de „filozofie practică" de influență schopenhaueriană, pusă pentru contrastul cu organizările sociale umane, imperfecte. Insula în sine există pentru acest contrast cu lumea reală, deja pervertită. Contrastul este de esență și nu de mecanism de aplicare al acestei esențe ca pe insula Pala. El anulează total un anumit gen de existență, oferind în loc unul din altă sferă referențială. Statul albinelor este o distorsionare anamorfotică în slujba unei demonstrații, consistența semnificației sale filozofice este arbitrară.

Experiența pe care o trăiesc cei doi eroi este subordonată magiei insulei, în mod necesar singura în stare de-a le oferi împlinirea. Epurați de însemnele existenței între oameni, revenind la starea edenică, dezbrăcați de „forme", abstracți și inconsistenți, cei doi eroi trăiesc experiența ultimă.

Întorși la starea instinctuală, Ieronim și Cezara nu se pot iubi întreg decît aici, purificați. Ieronim este cel care trebuie să suporte transformarea inițială. Cezara, „femeia titanică", parcusese drumul întors spre instinctul pur și pozitiv deja din lumea reală. Ieronim, care nu intuise nimic în lumea reală din întoarcerea spre originar, trăiește experiența acestei reîntoarceri abia pe insulă.

Întîlnirea celor doi eroi, goi, pe o insulă ideală, este prin excelență o imagine romantică. Consumarea dragostei lor ca apanaj al paradisiacului, al bucuriei hedoniste de a-și aminti niște stări primare, este din nou o convenientă de metodă.

Vom dezvolta cu altă ocazie analiza toposului : voiam cu această ocazie, a semnala resursele unui tip de cercetare.

Ioana RAUSCHAN

LECTURI

Roxana Sorescu
INTERPRETĂRI
Editura Cartea Românească, 1979

Într-un scurt preambul al volumului **Interpretări**, autoarea, Roxana Sorescu definește esența demersului său critic prin afirmarea neîncadrării „demonstrațiilor raționale prin care își argumentează emoțiile lecturii" în vreo direcție precisă. Astăzi, cînd „terorismul" metodologic e în expansiune, cînd dictatura teoreticului amenință validitatea analiticului, cînd etalarea uneltelor de lucru se substituie, pentru infeudații metodei, travaliului interpretativ, afirmarea, dintru început, a libertății de spirit în comentariu este, cel puțin, semnul unei vii inteligențe critice. Această poziție înseamnă însă nu cantonare rigidă în afara spațiului conceptual, ci, dimpotrivă, depășire succesivă a unor teritorii străbătute deja (structuralismul, sociologia literaturii, descriptivismul analitic, psihologismul, impresionismul), eliberare din prizonieratul **metodei unice** în avantajul **metodelor,** al posibilității nelimitate de selectare și îmbinare a elementelor necesare în sinteze, de fiecare dată particulare, pe baza principiului fundamental al adecvării la text.

Analizele pe texte din Barbu, Arghezi, E. Jebeleanu învederează o fină aparatură interpretativă care înregistrează și infime nuanțe și oscilații în desfășurarea semnificației, traseul obișnuit al comentariilor fiind **de la sens, spre sens.** Prin elementele semnificantului se adîncesc aspecte de conținut. Recurgerea la diverse modalități analitice într-o perpetuă mobilitate a perspectivelor — situarea la diferite nivele ale poeziei, motivarea unei structuri prin funcțiile limbajului, înregistrarea unor figuri retorice, explicația prin categoriile gramaticii tradiționale, apelul la valoarea simbolică a sunetelor asigură exegezei, ce aspiră spre epuizarea semnificațiilor, complexitate și deschidere.

Nu numai **poezii** ci și **opere** constituie obiect al investigației critice. **Inițierea prin Eros** se intitulează interesantul capitol, bogat în sugestii, dedicat sonetelor închipuite voiculesciene care transformă „o doctrină a cunoașterii într-o inițiere prin iubire", iar originalul studiu consacrat lui Ion Pillat, poetul care a aflat „leacul melancoliei" în „clasicismul și transparența formei" poartă titlul **Măștile melancoliei.** Cel mai amplu capitol este acordat prozatoarei a cărei operă „impune o lume unică în literatura noastră și o capacitate analitică pentru care atributul genială nu pare exagerat" — Hortensia Papadat-Bengescu. De o pătrunzătoare subtilitate și o finețe psihologică remarcabilă este comentariul asupra personajelor ciclului Hallipa. Arta scriitoarei este supusă radioscopiei stilistice în modalități mereu înnoite.

Perspective complementare asupra creației literare pe axa **creator-operă-cititor** aduc capitolele **Mit, limbaj poetic, istorie** și **Lectura și critica literară românească.** Conștientizarea libertății scriitorului față de cuvînt, a dreptului său de a avea un limbaj propriu înseamnă adoptare a unei poziții mitic-demiurgice față de materia creației, consideră autoarea. Un spațiu larg se acordă și teoretizării cititului, potrivit aserțiunii formulate de estetica modernă că singura modalitate de existență a operei este lectura ei. Statutul cititorului devine astfel identic cu acela al scriitorului. În fenomenologia raportului operă – cititor, funcționarea mecanismului lecturii și tipologiile ei (lectura-plăcere, lectura-refugiu, lectura explicativ-științifică sau contemplativ-psihologică) constituie puncte de vîrf ale interesului. Volumul **Interpretări** reprezintă o cercetare modernă în care vocea metodelor nu acoperă vocile textului, în care intuițiile inițiale trecute prin filtrul intelectului devin argumente în sistematizări proprii, o excelentă exegeză critică ce trezește, conform aspirației mărturisite, „dorința operei".

Felicia GIURGIU

PRETEXTE

Notații mateine

Crailе de Curtea-Veche e o carte care nu numai că — ar spune G. Călinescu — își „realizează" pe de-a-ntregul titlul, și-l *onorează*, dacă vreți, ca pe o *cambie*, ca pe o „poliță în alb"..., dar face ca această „curte(-veche)" și acești „crai" (ai ei), care compun sintagma amintită, să-și *re-actualizeze*, fiecare, multiplele lor sensuri, pînă la (ceea ce Ion Barbu numea :) „exhaustiunea"*, *sleirea* celor două — întinse — paradigme...

...Astfel, — și faptul n-a trecut neluat în seamă — „crailе" aceștia sunt (pot fi), d e o p o t r i v ă, *regi(-magi)*, „Crai de la Răsărit", urmînd, și ei — se pare — la '910 vre-o stea cu coadă, o cometă (Halley), ivită-n „acea vară"..., ori înturnîndu-se — în Timp — să se închine „copilului care avea să fie Mozart"..., ba chiar lăsîndu-se jucați pe degete în „Vicleimul" mînuit de Gore Pirgu...; brelan de *rigi* și — cu acesta din urmă — și careu...; *prinți* seculari ori, dimpotrivă, eclessiastici : „odrasle de dinaști" ori „cavaleri-călugări", adică : „mari egumeni ai tagmei prea senine"...; sau — numai — niște simpli *craidoni*...; dacă nu chiar — ca „Crai *de Curtea-Veche*" (s. m.) — niște „apelpisiți" fără de lege și, dar, un soi de *desperados* de Levant !

Că, acum, vorba „crai", în românește, vine din slavonescul „krali", rudă — acesta — cu maghiarul „kiraly", și că — la rîndu-le — acestea două se trag dintr-un crai-„Carol", o știe toată lumea... Or, dacă acest „Carol", ilustru și dinastic, — dimpreună cu atîtea alte nume (ca englezescul „Scarlett" ori ca „Scarlat" al nostru), ca și cu „écarlate" și „scarlatine" — provine *realmente* (cum ne asigură un Vladimir Streinu**) din latinescul medieval „scarlatus", ieșit — la rîndu-i — din persanul „saqirlat" *(id est :* „flamură roșie"), care ajunge — la Bizanț — să desemneze „porphyra" însăși : r o ș u l basileic..., ne mai rămîne să vedem în ce măsură *Crailе (de Curtea-Veche)* „realizează" și acest sens — așa-zicînd — „complementar"...

...Ei bine, „realizarea"-i este — aș judeca — integrală !

Mai întîi, „Carol" însuși — acest *nexus* al celor două serii de sensuri : „crai" și „roșu"... Pentru ca el să poată să *apară*, Pantazi — fără vre-o motivație, alta și ca... din întîmplare — este făcut să locuiască la o bătrînă franțuzoaică, „pe liniștita stradă a Modei", într-o clădire ce aparținea... regelui Carol ! Aici dă buzna Gore, într-o zi, cu „carlinul" (lui Haralambescu) : rasă de cîini al cărei nume se trage dintr-un *Carlo* (Bertinazzi), după cum „șaria" — evocată de Ion Luca, într-un pamflet, al său, antidinastic — e, la origine, și ea, un mic (King) *Charles !*

Este, pe urmă, acel josnic ipochimen : „nenea *Scarlat*" (s. m.), zis și „Ibric" (mare „samsar, geambaș și mai ales altceva"), desăvîrșind ruina junelui Pantazi***..

...Căci, ca și „crai", „scarlat"-ul — la Mateiu — dezvoltă înțelesuri dichotome : deopotrivă nobile și „vile" !

Apoi, „*scarlatul* tocurilor" (s. m.) însuși, pe care-l arborează Craii noștri (ca și, în zilele Congresului vienez, claudicantul prinț de Talleyrand...) : acest strict privilegiu — ori apanaj — monarhic, după cum știm și din tabloul lui Rigaud (înfățișîndu-l pe Regele-Soarele), la care — într-un fel — făceau aluzie „les souliers rouges" ai d-nei de Guermantes (ca și, desigur, cei ai Iepei-Roșii, într-un roman al lui Șt. Bănulescu).

Și, mai cu seamă, e banals (?) *scarlatină*, de care moare tînăra Ilinca, ursita — în zadar — a lui Pantazi, cel pe herbul căruia se vede o „lebădă /.../ cu gîtul străpuns de o săgeată *purpurie*..." (s. m.) Or, a muri de scarlatină — ca și, de bună seamă, a te „topi", cu Crailе, „în *purpura asfințitului*" (s. m.) ori, dacă vreți, „în *sînge*" (s. m.), cu „suta optsprezece" — este, *aici*, a-ți însuși, pînă la capăt, pr(a)estigiile „culorii imperiale", mistuitorul roșu bizantin...; și, de altminteri, moarta are parte de un prohod într-adevăr domnesc, „ca împărătesele de la Bizanț"...

...Cu care, acest roșu, „scarlat"-ul matein va să-și încheie echivoca lui misiune..., după ce alternase — contrapunctic — cu „crai"-i înșiși, în concertul marii cărți !

---

* „Matematicienii și poeții vor înțelege, singurii, taina acelui procedeu de «exhaustiune», de *epuizare* a calităților unei figuri — generoasă și liberă construcție a transcendenței..." (*Răsăritul Crailor*, s. m.).

** Cf. *Pagini de critică literară*, V, Editura Minerva, 1977, p. 441 ...Și dacă zic — la modul dubitativ, desigur, — „realmente", e fiindcă unii etimologiști îl dau pe acest „Carol" ca provenind dintr-un germanic „charal", „karl"/„kerl" *(id est :* „bărbat").

*** Că, între altele, „frate *Scarlat*(e)" (s. m.) e tocmai un apelativ — satiric —, ca și un soi de „criptonim", al regelui *Carol* I, cf. Virgiliu Enc, *Folcloriști români* (Editura Facla, 1977, p. 98).

Șerban FOARȚĂ

„PE MAREA SCENĂ A ȚĂRII"

Azi, orele 17, în sala Operei Române din Timișoara, va avea loc spectacolul televizat „Pe marea scenă a țării", cu participarea unor interpreți și formații profesioniste și de amatori din județul Timiș, laureate ale Ediției a II-a a Festivalului Național „Cîntarea României". Printre participante : Filarmonica „Banatul", corul „Ion Vidu", corala „Sabin Drăgoi", ansamblurile „Timișul", „Doina Banatului", „Rezeda" și altele.

D. R. POPESCU

Cum am scris piesa „Domnul Montaigne bea ape minerale"

(Scrisoare lui Ion Cocora)

M-am apropiat de Montaigne (cu mulţi ani în urmă) enervat de stăruinţa exegeţilor cu barbă sau cu bărbi, a preşcolarilor şi a academicilor care de dimineaţa pînă seara tot au scris (şi mai scriu, şi spun) că englezul Shakespeare ar fi fost un ţişti-bişti fără chelul născut, după propria sa mărturisire, „între ceasul unsprezece şi amiază, în cea de pe urmă zi din Făurar 1533", la castelul din Montaigne. Iubindu-l pe insularul actor (contestat de unii pînă acolo încît îi scot de sub nume opera, trecînd-o pe alt nume, de care nu sînt siguri) m-am apropiat cu securea ridicată de încrezutul care-şi ştia pînă şi ora naşterii din acel 28 februarie francez. Ce este în „Hamlet" sau în alte lucrări luat din „Apologia lui Raymond Sebond" sau din alte eseuri? Şi fostul primar de Bordeaux n-a luat din nimeni nimic? Iată nişte false probleme care se tot vîntură prin opere şi care de fapt au doar o importanţă secundară. Montaigne chiar recunoaşte cu dezinvoltură cum ia din greci şi latini, uneori fără să-i citeze, aşteptînd să fie tras de subtili de urechi pentru o părere a unui autor vechi şi sacru. Aici aş putea însera un citat din Gabriel Matzneff: *„Les écrivains qui prétendent ne rien devoir à personne sont toujours des médiocres. En effet, un créateur n'aime rien tant que rendre hommage à ses maîtres, publier sa dette à leur endroit, les citer, s'inscrire dans une lignée. En literature, il n'y a pas de génération spontanée. Schopenhauer proclame qu'on ne peut pas comprendre ses livres si l'on n'a pas auparavant lu ceux de Platon. Nietzsche ne perd jamais une occasion de se référer aux Anciens qu'il admire et dont il s'est nourri, en particulier aux présocratiques, à Pyrrhon et à Epicure"*. Dar cum stăm cu originalitatea? o să strige Caliban, surprins de neexistenţa unor generaţii ţîşnite brusc din neant. Montaigne, desigur, ştie că importanţa şi originalitatea unui condei se măsoară cu alte pîrghii. Ba el merge pînă acolo încît se declară pur şi simplu diletant, fapt de-a dreptul stupefiant astăzi cînd la rădăcina fiecărui tulean de porumb găseşti cîte un doctor docent. Încet încet am început să mă-ndrăgostesc de gîndirea acestui gentilom gascon. Încet încet m-am apropiat şi de viaţa lui, contradictorie, răscomentată, tulburătoare, aridă. Încet încet am început să ascult şi părerile atîtor şi atîtor comentatori ai vieţii şi operei celui care în copilărie era trezit din somn la ordinul tatălui său în sunete fermecătoare de fluier şi de nai. Sigur că noi cei care n-am cunoscut viaţa la castelele franceze de acum patru secole, şi nici măcar viaţa castelanilor spanioli, repede punem etichete pe asemenea obiceiuri nejuste. Biografii spun c-a fost de mic sănătos tun şi că durerile pricinuite de acele pietre nepreţioase au venit mai tîrziu. După unii se înfuria repede la mînie, dar nu-l ţineau băierile să-şi ţină mînia ca pe domnitorii sîngeroşi şi tîmpiţi. Probabil ar fi fost un rege (de i-ar fi pus printr-o întîmplare absurdă cineva pe cap coroana vreunui regat) blînd. Dar Dumnezeu mai ştie la ce te-ai fi putut aştepta de la el, aflîndu-se într-o asemenea nefericită situaţie?! El care mai degrabă părea adormit în viaţă, cînd a fost primar la Bordeaux a fost tare iute de picior şi nu l-a prins somnul în oraşul unde intrase somnul de veci al molimei. Ce spun despre acest om Saint-Beuve, Pascal şi alţii de calibrul lor se ştie. Emile Faguet, Alice Voinescu, Dan Bădărău şi alţi exegeţi români şi străini sînt ori plini de dragoste în întregime faţă de viaţa ineptului în administraţie Montaigne, fie cel puţin plini de semne de întrebare. Cel care a devenit magistrat la 23 de ani, printr-o ilegalitate, cumpărîndu-şi ca la talcioc titlul şi onoarea pe care ţi-o dă orice titlu purtat, sau orice scaun şezut, cel care la 38 de ani s-a retras în turnul său de fildeş din castelul său senioral, cel care a bătut o parte din Europa călare nu pe mătură, în imaginaţie, ci pe cal (îmi scapă numele latin al copitatului!), cel care se văieta mereu că nu ştie nimic, cel care s-a îndrăgostit cînd era bătrîior de o tînără copilă din Parisul iubit de el, cel care a spus, dar nu cu această ocazie, cînd era mai greu să se pronunţe, că dragostea este o agitaţie deşteaptă, vie şi veselă, cel care era sceptic, cel care nu se fanatiza nici de propriile sale idei, cel care în junie se credea un mare actor (şi Nero avea talentul acesta, şi alţi cabotini deasemeni) şi juca piese în limba latină, în latina pe care o învăţase înaintea limbii supte cum se zice de la maică-sa (dealtfel, maică-sa era o portughezoaică de viţă israelită), cel care căsătorit la vîrsta ridicării la ceruri a lui Cristos zicea că o bună căsnicie este aceea despre care nu se vorbeşte, cel care era de un egoism feroce, cel care era după unii aşa şi după alţii altcum, — cum poate fi definit mai bine decît dacă am folosi despre el una dintre inscripţiile de pe tavanul bibliotecii sale fildeşoide, şi care sună astfel: „Nici aşa, nici altminteri şi nici altcum". Mă spăl pe mîini ca acel contemporan al celui răstignit, Pilat? Fiindcă apucîndu-mă să scriu o piesă de teatru despre domnul Montaigne, practic ar fi trebuit să-l pun pe cîntar. Mult mi-au fost de folos în această întreprindere monografiile unor cercetători (şi mai ales cercetătoare! Curios, domnul Montaigne a trezit şi trezeşte o mare admiraţie din partea sexului feminin). Dar domnia sa ce spune despre faptele sale? Parcă susţine că gîndurile sînt cheia omului, nu faptele. Ia să-l punem la treabă: zice autorul Eseurilor: „Cine nu vede că eu apucat-am pe o cale unde, neîncetat şi fără strădanie, mă voi duce cît va fi hîrtie şi cerneală pe lume? Nu pot ţine condică despre *faptele mele* (s. n.), soarta aşezatu-le-a prea jos; eu însemn *năzăririle mele*" (s.n.). Acestea le spune chiar în capitolul despre deşărtăciune (probabil intuind că va fi cîndva o criză de hîrtie, pe care n-o va apuca în deşertăciunea ei), punînd deasupra vieţii sale am zice noi scrisul său... Această întrebare ce s-ar putea desprinde din cuvintele sale de mai sus a fost una dintre cheile de boltă, cum se zice, ale piesei mele, piesă care nu se opreşte doar la această întrebare, cred eu, deşi nu are în căutare decît două momente din viaţa ilustrului ctitor de gîndire, şi anume: şederea sa la Roma, în 1570, şi Ciuma din Bordeaux, din 1585. Şi mai ce încă? Omul şi opera. Artistul şi societatea. Angajarea în trebile publice. Responsabilitatea artistului în faţa societăţii, în faţa propriei sale opere. Integritatea operei. Responsabilitatea cuvintelor, a faptelor. Interesele personale, interesele omenirii. Comedia şi drama personală, comedia şi tragedia umană, a lumii — şi felul de a te arăta în oglinda acestor comedii şi tragedii. Şi multe alte şotii şi şolticării. Din atîtea legume minunate, tot să dregi o ciorbă de ştevie! Sigur că piesa nu se vrea o reconstituire a unor vremi ce-şi au dealtfel păstrate foarte bine în muzee costumele şi mobilele. Ba noi ne-am luat libertatea să montăm unele fraze ale lui Montaigne nu în anii în care au fost gîndite sau scrise, ci acolo unde ni s-au părut mai potrivite, sau mai nepotrivite. Un autor ce-şi alege un subiect ce ţine de istorie trebuie să mai cunoască apoi şi cîteva din legile fizicii, măcar principiul vaselor comunicante, care ne aduce apa în bucătărie şi la closet. Aşa că noi nu ne-am dat în lături să transplantăm în trecut, uneori parodiindu-le, nişte comportări şi obsesii şi opinii contemporane, ca să îmbogăţim deci trecutul. Istoria trebuie trasă de păr spre noi, adusă spre bucătăria noastră, dar nu strică să mai înfundăm în sacul ei şi în labirintul ei şi unele dintre jucăriile noastre contemporane. Însă nu trebuie în fiecare secundă să avem sau să ni se dea dreptate. Ia să ne mai ascundem noi după un citat al sacrului monstru: „Eu spun în voie părerea mea despre lucruri, ba chiar şi despre cele care îmi depăşesc priceperea şi nu ţin în nici un fel de judecata mea. Părerea ce o dau la iveală o dau ca o măsură a vederii mele, iar nu ca o măsură a lucrurilor".

Aici aş putea pune punct scrisorii mele. Dar trebuie să aduc mulţumiri Mariellei Seulescu pentru fenomenala traducere a Eseurilor, doamnei Alice Voinescu, care m-a ajutat să-l descifrez pe domnul Montaigne, şi de la care nu puţine lucruri am luat în chirie, să-i mulţumesc doamnei Lidia Botte pentru monografia împrumutată (în manuscris), doamnei Maria Vodă Căpuşan pentru traducerile pe care mi le-a desăvîrşit şi pus pe masă, să mulţumesc cărţilor consultate şi autorilor consultaţi (unii prin viu grai), să mulţumesc doamnei Vetuţa Pop pentru că m-a bătut la cap cu telefoanele, să termin această lucrare, să mulţumesc deci tuturor celor care m-au făcut să scriu piesa şi al cărui nume al tuturor voi mai găsi prilejul să-l mai citez şi cu alte prilejuri — şi să nu uit să-i mulţumesc domnului Montaigne, de care m-am apropiat cu securea ridicată şi în faţa căruia am rămas de-atunci în genunchi.

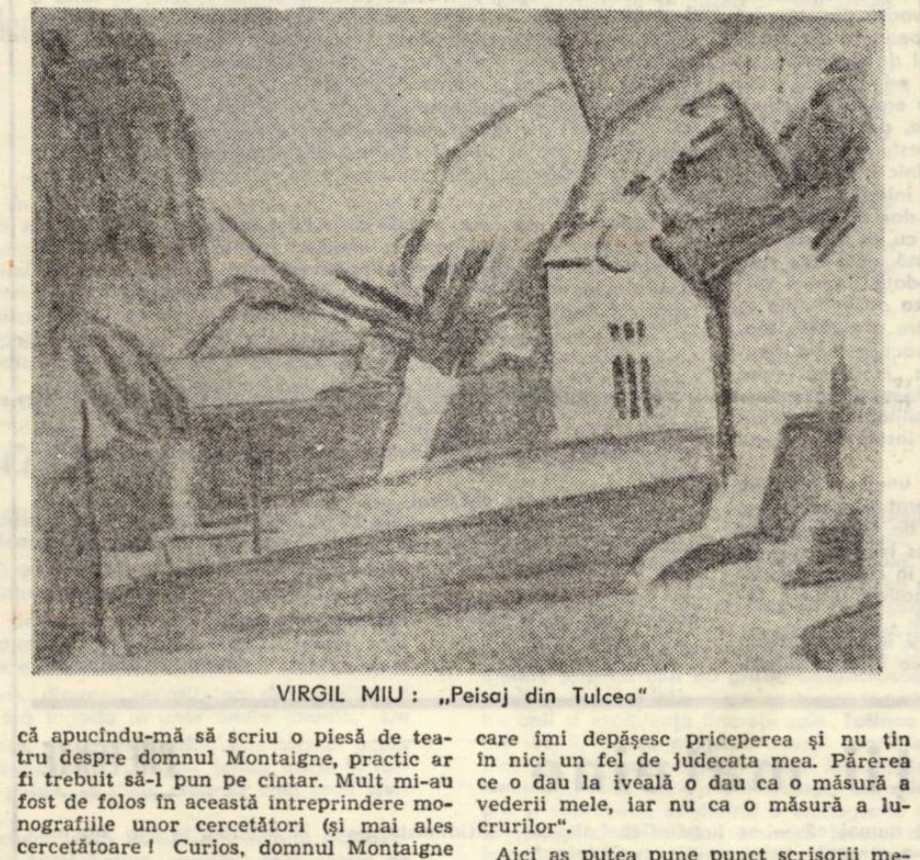

VIRGIL MIU: „Peisaj din Tulcea"

MANUSCRIPTUM – ANUL 10

Din nou excepţională Revista „Manuscriptum" de data aceasta, număr comemorativ (4/79); împlinirea a zece ani de existenţă dar şi, în acelaşi timp, de retrospectivă, fericită am spune, a muncii redactorilor săi. Întotdeauna cu un sumar bogat, mai mult decît necesar istoriei noastre literare, Revista Manuscriptum, a ştiut să selecteze şi să fixeze în conştiinţa noastră acele fapte de istorie literară menite să completeze goluri de informaţie inerente de altfel, să dea certitudine în unele probleme controversate, să în fine, publice lucrări rămase în manuscris, scrisori, memorii etc. Vom remarca şi de astă dată rigoarea ştiinţifică în care e redactată revista, tonul viu, nu de puţine ori polemic al discuţiilor.

Şi acest număr, după cum am mai spus, este dens, de un viu interes. Vom întîlni, aşadar, reprodusă, **Cuvîntarea** lui Perpessicius cu ocazia expoziţiei **15 ani de literatură socialistă** de la Muzeul literaturii române, Cuvîntarea difuzată la radio la 26 aprilie 1959 de către Mihu Dragomir, precum şi cea a lui Victor Eftimiu, o trecere în revistă a activităţii trecute (Mihnea Gheorghiu, Iorgu Iordan), N. D. Cocea în scrisori, texte inedite de G. Călinescu, partea a treia din studiul de folclor comparat (**Inelul şi năframa** de B. P. Hasdeu, în dezbatere o piesă de G. M. Zamfirescu, un text de H. P. Bengescu, altul de Ion Budai-Deleanu, scrisori de şi către Pius Servien, corespondenţă Panait Istrati — J. R. Bloch, restituiri I. L. Caragiale în proces cu... — iată doar cîteva titluri din bogatul sumar al ultimului număr din revista **„Manuscriptum"**.

A. BALTHAZAR

CONVORBIRI

ÎN „FAMILIA" SPIRITUALĂ, UNITĂ A ROMÂNIEI

Cu poetul ALEXANDRU ANDRIŢOIU, redactor şef al revistei „FAMILIA"

— Stimate poete Alexandru Andriţoiu, aţi împlinit 50 de ani — o viaţă bogată în biruinţe literare. Ştiu că primii 20 de ani i-aţi trăit în Ţara Moţilor, printre oameni minunaţi, de atîtea ori evocaţi de scriitori. Cît au contribuit ei la formarea dv.? Cum anume se localizează această zonă în spiritualitatea românească?

— Literatura română este mult mai unitară decît credem noi, uneori. Iosif Vulcan — fiindcă ne aflăm în sediul redacţiei revistei „Familia", al cărei fondator a fost — a dovedit, înainte de Unirea cea mare, unitatea românilor prin spiritualitatea lor. Revista fostului ardelean, ales membru al Academiei Române, s-a numit „Familia" nu pentru că se ocupa de subiecte familiale — deşi s-a ocupat, fără îndoială, şi cu ele din cînd în cînd —, ci vrînd să demonstreze prin însuşi titlul său că românii de pretutindeni, înainte de a fi uniţi politiceşte, au avut o unitate culturală, spirituală, morală, ca o familie. Aşa stînd lucrurile, în orice colţ de ţară ne-am afla, noi aparţinem unei culturi unitare, deşi din punct de vedere al graiului local unii scriitori se deosebesc prin anumite particularităţi fonetice. Din acest unghi Rebreanu este foarte ardelean, nu-i aşa, ca şi Goga, în timp ce Sadoveanu şi Creangă sînt foarte moldoveni, iar, să zicem, Odobescu şi Camil Petrescu sînt munteni, dar cu toţii putînd fi citiţi pretutindeni, căci aparţin unei limbi literare unitare, armonioase, localizată de fapt în toate vetrele în care vorbesc români.

Gîndind în acest mod, pot spune, fireşte, că şi cei 20 de ani ai mei de tinereţe şi de formare ca om, ca cetăţean aparţin Ţării Moţilor aşa cum au aparţinut cei 20 de ani ai lui Beniuc sau cum primii 20 de ani ai lui Goga au aparţinut satelor din Mărginimea Sibiului, ai lui Coşbuc — satelor grănicereşti din preajma Năsăudului. Dar cu toţii aparţinem unei familii — revenind la Iosif Vulcan — de spiritualitate convergent unitară. Ce reţinem din aceşti 20 de ani este ceea ce a reţinut Creangă în „Amintirile" lui din copilărie, ceea ce a reţinut Blaga în „Hronic" despre pămînturile roşiatic lutoase din preajma Lancrămului, ceea ce a reţinut Goga sau Coşbuc din ţinuturile lor de baştină. L-am ocolit cu bună ştiinţă pe Eminescu, care e mult mai mare, evocînd întreg spaţiul românesc. De curînd am citit printre cronoloagele tipărite la moartea sa în presa ardelenească mărturiile unui coleg de liceu — Frîncu zis Dalu — care remarca tocmai această prezenţă a spiritului eminescian şi a poetului în sine spre toate coordonatele geografiei româneşti, din Maramureş pînă la Mare, în ŢARA cu ţări: în Ţara Oaşului, în Ţara Bîrsei, în Ţara Vrancei, în Ţara Moţilor, pretutindeni.

— Permiteţi-mi să vă întreb: cît de adînc sînt înfipte rădăcinile dv. în această Ţară a Ţării?

— Propriu-zis Vaşcăul meu natal nu e plasat în Ţara Moţilor, ci la marginea ei, însă foarte aproape de toate punctele de lumină ale Ţării Moţilor, nu departe de Ţebea sau de Băiţa auriferă. Aşa încît, dacă n-am locuit tocmai în miezul Ţării Moţilor, am trăit între ei pînă la 20 de ani, moţii descinzînd, cum ştiţi bine şi dv. din clinurile munţilor „cu doniţe şi cu ciubară şi cu ciocuri de răşină să le vîndă pe fărină", cum spune cîntecul. Mai ales tîrgurile săptămînale de la Vaşcău şi din centrele comunale mai apropiate ne-au mijlocit aceste contacte. Iar întrucît aici noi n-am stat locului, şi noi ne mişcăm, iar eu eram cînd la Brad, cînd la Hălmagiu, cînd dincolo peste munţi în numa codrului către Sebişul lui Beniuc, se poate vorbi de o osmoză spirituală moţească. De aceea şi începuturile poeziei mele au fost influenţate de poeziile lu Beniuc. De altfel cred că dintre poeţii direct implicaţi în spaţiul şi în timpul moţilor îi putem numi în primul rînd, u preponderenţă, pe Aron Cotruş şi pe Mihai Beniuc.

— Cum s-au impregnat locurile natale în viaţa şi scrisul dv.?

— Fără îndoială, acel timp şi acele locuri au imprimat felului nostru de a gîndi şi de a simţi o anumită asperitate proprie a moilor, un ton mai răspicat, fără contorsiuni, o poezie directă şi optimistă. Cu toate că păstrează şi o melancolie — exprimată în cunoscutul cîntec „munţii noştri aur poartă, noi cerşim din poart-n poartă" —, ei au avut întotdeauna aea combustie spirituală care i-a condus la multe mişcări sociale. Ştim de Horia, Cloşca şi Crişan, de Avram Iancu, dar se cer evocate şi rezistenţa putenică a lui Chinezu către părţile Orăştii şi alte mişcări auxiliare care au făcut din vatra moţească vatra cea mai dens revoluţionară pe parcursul a două secole. Aşa stînd lucrurile, probabil că matricea stilului nostru derivă firesc din psihologia acestui mănunchi de oameni despre care se spune — şi nu fără temei — că descind direct din daci: pînă la port, pînă la obiceiuri, pînă la felul de a gîndi.

VIRGIL MIU: „Dimitrie Bolintineanu"

— Sînteţi, aadar, ardelean, prin naştere, prin facura poeziei — după cum au remarcat diverşi critici. Să-i fie caracteristice aestei literaturi o anumită duritate, o anumită vigoare — nu o dată denumită chiar „zgrunţuroasă"?

— Poate că unii au început în acest mod „zgrunţuros", cum aproape toţi păstrează un ton viguros specific. Dar toţi au sfîrşit prin a se clasiciza. Probabil că acest fapt se datorează şi contactului cu literatura latină şi formaţia clasicizantă dată de marile şcoli ardeleneşti — de la Blaj, Sibiu, Braşov, Beiuş.

— Ce este, în fond, acest clasicism?

— Dacă ne uităm bine la poeţii ardeleni de azi vom sesiza această tendinţă spre neoclasicism. De exemplu, Mihai Beniuc: de la „Cîntecele de pierzanie" pînă la ultimele volume parcurge un drum foarte frumos, îmbogăţit către un neoclasicism pe care Seneca sau Cicero l-ar fi numit „de senectute". Neoclasici sînt şi Aurel Rău, şi Ştefan Aug. Doinaş, neotradiţionalismul este reprezentat de Ion Horea sau Ion Brad. Toţi au început într-un fel de justificată asprime, bătăioasă, a liricii româneşti. Şi eu am început la fel, sub influenţa lui Beniuc, spre a ajunge apoi la acel echilibru uşor parnasian, la mine mai fierbinte, la Doinaş mai rece (nu vorbesc valoric, ci temperamental).

— Conduceţi o revistă de prestigiu, fondată de marele cărturar care a fost Iosif Vulcan. Ce ne puteţi spune despre racordarea seriei actuale la tradiţiile culturale ale Transilvaniei, prin ce se particularizează revista „Familia" în publicistica naţională?

— În cei 14 ani de activitate, revista noastră a publicat multe nume noi, debutînd condeie valoroase, şi tot ea a tipărit număr de număr cărţi întregi: de exemplu, trei din cărţile lui Mircea Maliţa, cartea lui Ovidiu Cotruş dedicată lui Mateiu Caragiale, cea despre Kafka a lui Radu Enescu, apoi din volumele lui Negoiţescu şi altele. O revistă relativ tînără cum este a noastră care poate să pună pe masa cititorului cărţi publicate în întregime în paginile ei înseamnă că şi-a făcut într-un fel datoria. Am încercat, de asemenea, să fim prezenţi în această zonă a Crişurilor şi să reflectăm fenomenul naţional al culturii. Să mă refer numai la cronicile dramatice care surprind fenomenul teatral de pe tot cuprinsul ţării, continuînd, în fond, astfel, linia lui Iosif Vulcan. Revista „Familia" îşi face un titlu de glorie prin resurecţia eseului susţinut cu străşnicie, încă din primele numere, de către Ovidiu Cotruş, Nicolae Balotă, I. Negoiţescu, Radu Enescu, Gh. Grigurcu, Mihail Şora, Mircea Maliţa şi alţii. Pe de altă parte, noi am oferit un foarte larg spaţiu criticii în genere. Ne-am dat seama că o revistă care n-are şira spinării critice bine articulată poate avea cel mai bogat zăcămînt aurifer al beletristicii dar nu convinge. Aici stă, poate, originalitatea noastră.

— Îngăduiţi-mi şi indiscreţia de a vă întreba cît adevăr există în anecdota cu pîinea pe care aţi cumpărt-o în Bucureşti şi aţi ajuns cu ea la Oradea?

— Adevărul este că pretutindeni, pe unde mergi, prin lumea scriitoricească, auzi anecdote similare. Ba mai mult: atunci cînd vin la noi scriitori străini le povestim anecdotele noastre şi cînd mergem la ei auzim pe ale lor. Astfel anecdotele circulă prin toată lumea. Nu mi-a fost, de aceea, mare mirare cînd în Tbilisi, în Caucaz, într-o delegaţie literară, fiind prezentat unor scriitori gruzini, preşedintele Uniunii Scriitorilor mi-a spus: „A, dumneavoastră sînteţi acela cu pîinea?" Iată, mica mea întîmplare ajunsese pînă în Asia Mică. Te pomeneşti că azi este la Vladivostok!

Intrevedere consemnată de
Titus CRIŞCIU

PREZENTE LITERARE

AUREL TURCUŞ

PASĂREA A...

MOTTO:

„...dacă aţi avea şi pasărea Andilandi, ca să vă însoţească la cîntare, nici îngerii cerului nu v-ar întrece; este o pasăre măiastră, a cărei cîntare întrece toate muzicile pămînteşti şi care are darul de-a ghici trecutul şi viitorul şi de-a ceti în inimile oamenilor; ea se află în palatul zînelor din împărăţia Ielelor, spre soare-răsare".

(N. D. POPESCU — „Carte de basme")

mă bate
să mă-ngîndure.
Translucid,
zborul de petale
îmi trece gîndul
peste-abis
şi miezul fructei
să prăvale
numai visat,
căzînd in vis,
pe coasta
unei scînduri
din os adînc
de sîmbure.

CLIPE

Ce va fi, oare, peste-o clipă?
Frunza din ram, lîngă fereastră,
Va bate-n cer, ca o aripă?
Spune-mi, tu, Pasăre albastră!

Ce va fi peste două clipe?
(Pe)trecut ramul, prin fereastră,
va mai putea să-şi înfiripe
frunza? Spune-mi Pasăre-albastră!

Peste trei clipe, clipa noastră?...

CUPRINDERE

Vino din depărtări, Andina! —
ca umerii să mi-i cuprinzi
şi să-i pătrunzi, precum lumina
se adînceşte în oglinzi.

Te-ar purta umărul meu stîng,
ca pe un şoim de vînătoare;
cînd umbrele în jur se strîng,
să îmi alini tot ce mă doare!

Te-ar purta umărul meu drept,
ca pe un vas greu, de ofrandă;
cînd înspre umbre mă îndrept,
să mă vinezi A..., Andilandă!

ZVON DE SFERE

Cer ajutor
firului singur de iarbă
sub care-atîta lume trece;
(el, rătăcitul,
în glastra ferestrei
de la etajul zece).

Îmi încleştez mîinile
în verde,
izbăvindu-mă de cădere,
pînă cînd Pasărea
mă-mbrăţişează cu-aripile:
în prăbuşire-i zvon de sfere.

LA CUMPĂNA DE ZORI

Tot te visez, de-un timp,
la cumpănă de zori,
cînd sîngele din pleoape
vrea cineva să-l soarbă,
dorind — hotarnic — plată,
pentru că-atunci cobori
cu aripile-aprinse
peste privirea-mi oarbă.

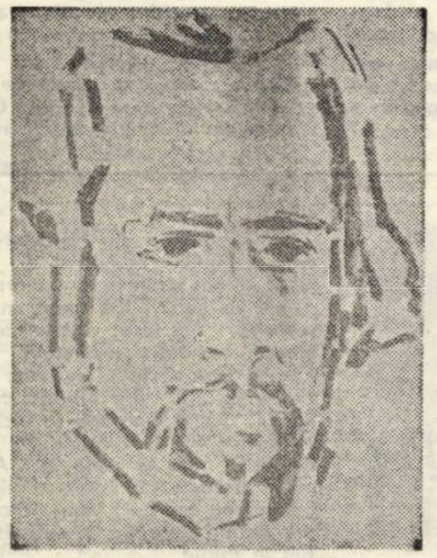

VIRGIL MIU: „Nicolae Bălcescu"

MIERE DE RAZE

Simt peste frunte cum un zbor
îmi şterge picuri de sudoare,
ca un balsam albit de dor —
sau, poate, numai mi se pare...

Simt peste buze cum, uşor,
răcoarea trece — adiere —
ca un balsam albit de dor —
sau, poate-i numai o părere...

Simt peste suflet că mai vor
să-şi treacă razele,-n zbor, mierea,
ca un balsam albit de dor —
sau, poate, e numai părerea...

CĂDERE ÎN SUFLET

Cînd mă cuprinde
spaima fără grai
(de prea mult cer,
de prea multă ţărînă),
mai vino, Andilandi,
din depărtatul plai,
să-i fii, o vreme,
inimii stăpînă;
s-o înveleşti cu-aripa
ca pe-un pui,
ce-i speriat sub umbra
păsării de pradă —
şi, astfel, sîngele-mi,
în drumul lui,
să nu mai cadă-adînc
în suflet, ca-n cascadă.

TOBOGAN

Pipăi eternul
dintr-o floare,
înţărmurit
în sîmbure,
cînd visul
de-a visa visare

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 13 ianuarie

8,00 Tot înainte! 9,25 Şoimii patriei. 9,35 Film serial pentru copii: „Dick Turpin". Episodul 10. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor şi muzică. 14,00 Woody — ciocănitoarea buclucaşă. 15,00 Caleidoscop muzical-distractiv. 16,00 Anul sportiv 1979 (IV). 17,45 Film serial: „Paul Gauguin". Episodul 4. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 În întîmpinarea Congresului Frontului Unităţii Socialiste. 19,40 Muzică uşoară românească. 20,00 Film artistic: „Intervenţie la înălţime" (american). 21,40 Telejurnal. Sport.

LUNI, 14 ianuarie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Revista economică TV. 19,45 Cadran mondial. 20,05 Program de cîntece patriotice şi revoluţionare. 20,20 Prim-plan. 20,40 Roman-foileton: „Gustav cel de Fier". Episodul 3. 21,40 Telejurnal.

MARŢI, 15 ianuarie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial: „Dallas — compania petrolieră Ewing". 16,00 Telex. 16,05 Album literar. 16,30 Curs de limbă engleză. 16,55 Din ţările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Handbal masculin: Steaua — Dinamo. 19,00 Telejurnal. 19,30 În întîmpinarea Congresului Frontului Unităţii socialiste. 19,55 Eminescu, pururi tînăr... 20,55 Orizont tehnico-ştiinţific. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 16 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt educaţie. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Din muzica şi dansurile popoarelor. 17,15 Corespondenţii judeţeni transmit... 17,45 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Revista social-politică TV. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 Noi, femeile! 19,55 Film artistic: „Falansterul". Producţie a Casei de filme unu. 21,45 Telejurnal.

JOI, 17 ianuarie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial: „Paul Gauguin". 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Reportaj pe glob. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Dosarele energiei. 20,00 Ora tineretului 21,00 Spectacol literar-muzical-coregrafic. 21,30 Telejurnal.

VINERI, 18 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Cîntece patriotice şi revoluţionare. 19,45 Film artistic: „Căminul" (american). 21,20 Atelier de creaţie literar-artistică. 21,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 19 ianuarie

10,00 Teleşcoală. 10,15 „Gustav cel de fier". 11,15 „Vlad Ţepeş" (reluare). 13,30 De la A la... infinit". 18,00 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Deplină angajare a întregului popor la înfăptuirea Programului partidului. 19,45 Teleenciclopedia. 20,15 Film serial: „Dallas — compania petrolieră Ewing". Episodul 21. 21,05 Varietăţi muzical-distractive. 21,40 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

VASILE DAN

BAOBAB

Era o seară care încet devenea noaptea
Lecturii: la ferestre se aprindeau lumini
parcă a metalului galben,
parcă a Aurului.

Trage jaluzelele, închide pleoapele, planeţii
orbitele-şi urmează de milioane şi milioane de ani.
Reprezentare în spaţiu a eternităţii să fii,
redus la densitatea maximă
a unui punct iradiant.

Caută-l, caută-l pînă-l găseşti.
El există în dunele de nisip,
el eixstă în furtuna de nisip, în noaptea cosmică
ce se lasă.

Precum cîrtiţa în tunelurile ei filosofice
caută.
Precum viermele în împărăţia frunzei de dud
caută.
Precum ogarul, cu simţul său olfactiv fără greş,
caută (în pădurea în care nu mai există decît un singur
baobab),
Caută-l!

VOX MARIS

Marea urcă între pereţii săi de calcar, apoi se retrage,
umezi sînt obrajii tăi fiindcă se condensează pe ei aburii
ca pe un geam.
Marea urcă între pereţii săi de calcar, apoi se retrage,
tu nu observi, tu faci o descriere versosimilă a Anului 1.
Umezi îţi mai sînt obrajii cei albi, albi ca de calcar
pur,
Anul 1, anul în care fierb norii într-o dumnezeiască
retortă

Cerule!
Unde sînt păsările tale de apă, nesăţioasele,
eu sînt peştele înotînd fericit în apele
limpezi ale mileniului.

MUZICA

OMAGIU

La sala „Olimpia". artiștii amatori și profesioniști ai municipiului au semnat recent un concert de gală, închinat unui moment festiv din viața patriei, intitulat „Te slăvim, Republică măreață". Pe scenă au cîntat, înfrățite. formațiile de elită ale orașului, oferind un spectacol închegat.

Aș cita bagheta rodată pe scenele multor meridiane — unde a adus întotdeauna cinste țării, folclorului românesc — a dirijorului *GELU STAN*, în fruntea orchestrei „Banatul", cu un repertoriu îndrăgit, în care a ținut, inspirat, să predomine lucrările cele mai specifice zonei noastre. Alături de această orchestră, am aplaudat evoluția virtuoasă a instrumentiștilor amatori de la *I.T.C.T.*, pregătiți de un promotor de frunte al cîntării bănățene — *Ion Odrobot*.
Din numeroasele prestații solistice, am desprinde cîntul inspirat, de adîncă filiație cu ethosul străbun, al *Marianei Drăghicescu, Elena Jurjescu, Laza Blagoev, Vetuța Merticariu*, viorile fraților *Vincu* ori taragotul lui *Ionel Acea*.

Evoluția dansatorilor, inclusiv a ansamblului *„Ghiocelul"* în coregrafia dinamică, plină de prospețime a lui *Ciprian Cipu* ori *Miloslav Tatarici*, ca și coloritul distinct al formației instrumentale de muzică germană, au întregit configurația unui spectacol folcloric, în care autenticul și dăruirea s-au conjugat cu strălucire.

În deschiderea spectacolului am audiat două *formații corale* amatoare — al *Regionalei C.F.R.* — ansamblu de vechi și frumoase tradiții în viața culturală bănățeană, care face pași serioși pentru ridicarea la ținuta prestigiului care i-a flancat emblema de odinioară (Lyra C.F.R.) și un mai tînăr ansamblu cameral, posesorul unei măiestrii cvasi-profesioniste, al *Sindicatului învățămînt*, aflat sub bagheta lui *Mircea Idvoreanu*. În repertoriu, cîntece patriotice și prelucrări folclorice care au licitat tocmai valențele expresive ale folclorului din cîmpia timișeană.

Doru MURGU

VIRGIL MIU

Virgil Miu a înțeles să facă pictură pornind de la marile tradiții ale artei noastre clasice, dar în același timp să-și acorde penelul cu sensibilitatea și imperativele epocii noastre. Iată de ce profundul său atașament față de coordonatele artei realiste îl duc spre o permanentă investigare a universului social și uman contemporan, spre abordarea celor mai diverse specii ale picturii de șevalet.

Colorist de mare rafinament, pe o linie ce amintește de decantările și subtilitățile lui Pallady, Miu și-a creat un stil și o gamă a sa, inconfundabile, în care culoarea e supusă temei, dar în același timp își are și valorile ei permanente, supuse unor cerințe ale stilizării de efect care urmărește reliefarea modului și a subiectului prin reducerea la esențial și la semnificativ.

Abordînd peisajul, el îl caută pe cel în care reverberația luminii și căldura solară să se armonizeze cu aerul de puritate care se degajă din pînzele sale, realizînd adevărate mici poeme, concentrate și pline de esență în culoare, comparabile cu rafinată artă a Orientului.

Abordînd portretul, ceea ce caută să surprindă Miu la cel portretizat e acel aer unic de bărbăție, de demnitate și puritate, acea noblețe de stirpe, pe care trebuie să o degaje orice om cu o autentică și bogată personalitate.

Cîteva compoziții realizate în ultima vreme, printre care una cu „Gărzile patriotice la 23 August 1944", un altul, cu

PLASTICĂ

un mare șantier de la Tirgu Jiu sau un vibrant și dramatic moment din sbuciumatul an 1907, îl atestă ca avînd mari disponibilități și în acest domeniu.

În plin proces de fixare și de dezvăluire a marilor sale posibilități Virgil Miu începe să se contureze ca una din cele mai interesante personalități ale artei noastre contemporane.

Ion TĂTARU

Născut la 4 noiembrie 1928 în comuna Galicea Mare, județul Dolj. Absolvent al Institutului „Nicolae Grigorescu", 1956; Expune din 1956 la toate expozițiile de stat. În anul 1965 are o bursă de studii în Italia la Academia de arte „Pietro Vanucci" din Perugia. În același an obține „Medalia de Argint" la Concursul de pictură al tinerilor pictori din Europa, de la Pescara-Italia. 1965, expoziție personală la Roma. 1970, 1974, 1975 expoziții personale în București Călătorii de studii in Italia, U.R.S.S., R.P. Bulgaria, Franța, R.F.G., Spania, Austria.

Revelion la Herculane

În cele cîteva vizite, n-am stat niciodată mai mult de o jumătate de zi la Herculane. De data aceasta era prima dată cînd evadam din oraș să-mi petrec revelionul într-o stațiune. Ca șofer, cel care răspundeam de patru vieți, pe locurile din spate aveam un mire și o mireasă, nu vă pot descrie infernul și frumusețea drumului.

La întoarcerea din Herculane, traversarea drumului Mehadia – Caransebeș mi-ar fi dat dreptul la un premiu. Asta numai ca șofer. Ca turist, însă, totul se schimbă. Am lăsat volanul cu o ușurare bruscă, am lăsat secundele să sune în valurile Cernei, le și auzeam, am trecut pe la librărie, dar librăria condusă de poetul Sabin Opreanu se închisese. Era 31 decembrie 1979, orele 16. Revelionul începea abia la orele 21. Am lăsat să curgă peste mine liniște și uitare și, împreună cu cei trei, am vizitat stațiunea. sub falduri de zăpadă, sub viscol dezlănțuit în rafale.

La orele 21, nu se mai putea circula prin stațiune. Mașini TM, CS, MH, OT, B, DJ, GJ, etc., parcate dens. Am ajuns la locul rezervat pentru revelion, Hotel „Diana". Fast, lumini, muzică, veselie unanimă. La primele urări de mulți ani, a început muzica. Oameni ai muncii din Timiș, Caraș-Severin, Mehedinți, Gorj,

ARTA AMATOARE

București și din alte locuri începeau împreună relevionul. Oltenii, și ei în frunte cu Oblemenco, cu Maria Ciobanu alături, sau Angelica Stoican, și bănățenii cu Ion Milu, Luță Popovici, Florica Roșu, dar mai ales cu animatorul de 8 ore al acestui revelion, cu neuitatul Nelu Zgîrdea, cunoscut iubitorilor de muzică de la concursul „Maria Tănase" din 1969. Dincolo de icrele negre și de pana de morun, de întregul belșug culinar, se ridica glasul acestui solist pentru gusturile tuturor, de la muzică populară la ușoară, la romanțe, pînă la șlagărele mondiale. O rază de o m a g i u pentru interpretul Nelu Zgîrdea, care, la acest memorabil revelion, ne-a amintit că omul, după trudă și încordare, mai înseamnă și cîntec.

Damian URECHE

Culegerea „EMBLEME" a Cenaclului timișorean „ARS POETICA"

CENACLU

Poate că una dintre cele mai spectaculoase deveniri în aria creației tinere din ultimii ani (alături de aceea a cenaclului **„George Gârda"** din Făget) este aceea a cenaclului **„ARS POETICA"**, de pe lîngă Biblioteca județeană Timiș. Condus cu har, competență profesională și răbdătoare înțelepciune de către doi poeți : **Aurel Turcuș** și **Al. Jebeleanu,** această grupare de tinere condeie s-a impus de pe acum în peisajul literar timișorean. Ceea ce face farmecul și prestigiul acestui foarte tînăr cenaclu (ființează din 1977, cînd i-a dat naștere prozatorul **Ion Velican**) sînt, pe de-o parte, atmosfera deschisă, dialogurile sincere, directe, seriozitatea dezbaterilor și opiniilor, dar, pe de altă parte, afirmarea, fără tăgadă ,a unor tinere talente. De altfel, sensul suprem al oricărei grupări literare, sau de alt ordin, este tocmai acela de a afirma, de a trimite pe orbita unei spiritualități mesajele (chiar dacă în formare) ale unor personalități noi și, dacă se poate, în timp, crearea unei școli specifice, a unei direcții.

Chiar și această primă culegere a cenaclului **„ARS POETICA"**, numită **„EMBLEME"**, desăvîrșită și îngrijită de tenacele poet **Aurel Turcuș,** exprimă sentimentul că gruparea literară de pe lîngă Biblioteca județeană Timiș (ce a sprijinit, prin directorul său, cu multă inimă inițiativele tinerilor creatori) posedă de pe-acum un profil distinct, impus de înșiși tinerii devotați unui ideal social-estetic, tineri pe cale de afirmare în cadrul cenaclului și în afara granițelor lui. **Ion Deatcu, Maria Doandeș, Lidia Laudan, George Lelea, Camelia Liliana Lobonțiu, Tatiana Lungoci, Silvia C. Negru, Petru Vasile Tomoiagă** și alți cîțiva își desenează eboșele poeziei lor viitoare.

Ion Deatcu — rapsod al liricii patriotice, al meditației și menirii actului creator, sau al eroticii, într-o manieră tradițională, limpid, gingaș, conturează o stare euforică a purității gestului liric. **Maria Doandeș** denotă o tensiune interioară, în versuri adesea crispate de un dramatism reținut, pornit din interogațiile intime. **Lidia Laudan,** lucrînd cu minuție versul, pare ostilă unei afectivități prea abundente, sau sentimentalism, conturînd un lirism livresc, ce atinge temele eterne, generale, fără viață. **George Lelea** vădește preocupări ale cotidianului, ale existenței directe și ale experienței directe, poezii cu un aer teribilist, de frondă juvenilă, sub care palpită, însă, adeseori, sclipirea unei meditații grave. **Camelia Liliana Lobonțiu** transcrie, într-o gîndire poetică mai de grabă bărbătească, teme ale maturității, nu ale vîrstei poetice, cu o severitate și ardoare academist-mature, de o uimitoare profunzime pentru anii și experiența tinereții sale. **Tatiana Lungoci,** o elegică, în elogii naturiste sau ale iubirii, aduce gingășii, notații sensibile, embleme ale unui suflet eticist și candid, dar o candoare a timidității laborioase. **Silvia C. Negru,** cu o poezie tipic ardelenească, scrie într-un stil abrupt, benucian, aproape brutal prin sinceritatea simțirii și exprimării, conturînd o monografie a satului, a pămîntului natal. **Petru Vasile Tomoiagă** cîntă reflexul amintirii locului de baștină, iubirea sau euforia naturistă, într-o tonalitate adolescentină, de un acut farmec juvenil, în versuri curate și fragile, apte însă și pentru forarea zonelor meditative din adîncuri.

O culegere mi se pare că este sau trebuie să fie o opțiune și pentru anume poeți. Pentru o anume statuare a unei amiciții literare. Pentru o fraternitate în vederi și întru simțăminte comune. **„EMBLEME"**, culegere lirică a cenaclului timișorean **„ARS POETICA"**, spune ceva, în peisajul divers al tinerilor scriitori din această parte de țară, despre calitățile etice și poetice ale tînărului creator, despre simțămintele ce animă sufletele în formare, despre onestitatea actului artistic și atmosfera morală a unei tinerești grupări spirituale din orașul nostru.

Ion ARIEȘANU

DEBUT

NICOLAE BĂRA

Frecventînd de mai mulți ani Cenaclul literar „Victor Eftimiu", de pe lîngă Consiliul județean al Sindicatelor Timiș, tînărul muncitor Nicolae Băra s-a integrat cu pasiune în activitatea acestui grup de condeieri. Avînd în vedere afirmarea sa în cadrul cenaclului, precum și nivelul actual al versurilor sale, izvorîte din stări lirice necontrafăcute, articulate în imagini clare (chiar dacă nu întotdeauna suficient de sugestive), fidele unui conținut bine gîndit, considerăm că acest debut la „Prietenii revistei ORIZONT" e binemeritat, autorul intrînd astfel în atenția noastră, spre a-i urmări drumul scrisului, în împlinirile viitoare.

A. T.

Fereastra gliei

Glia este ca o fereastră
prin care
semințele visează ;
visează fructe și flori
și lanuri de grîne.
Împodobiți-o cu slove de aur !

Dorință

Ceasornicul din piept să-l
răsucesc aș vrea,
Spre începutul căruia i-am
spus copilărie.
Să mai alerg o dată cu calul
pe-o șosea,
Și să mă pierd din nou în
lunca aurie.

Mai dați-mi deci tărîmul
visării de copil,
Din fiecare zi să-mi fie doar
un ceas.
Să zburd, cum zburdă mieii-n
sfîrșitul lui april
Și-apoi să mă întorc la cel ce
mi-au rămas.

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

Cea mai frumoasă grădină

Țara în care trăiesc nu-i
hotar la-ntîmplare,
Aici ne creștem copiii în raze
de soare ;
Sîntem vrednici stăpîni ai
acestui pămînt,
Ne-a unit tricolorul sub măreț
jurămînt.

Țara în care trăiesc nu-i
hotar la-ntîmplare,
E vatră străbună, e doină
pe zare,
Ne înălțăm tot mai sus sub
cupola de stele,
Cum cerul se înalță pe
falnice schele.
Țara în care trăiesc nu-i hotar
l-antîmplare,
E-un cîntec de dor, e visul cel
mare,
E istoria ce urcă pe scări de
lumină.
Țara în care trăiesc, — cea
mai frumoasă grădină.

Făclie

In memoria poetului
GEORGE SURU

Cînd moare poetul
se naște un gol
și lanțul iubirii începe să
doară.
Muzele vin pe aripi de clipe ...
Încotro să îndrept aceste
aripe ?

Vai ! Poetul e dus, iar
noaptea-i tîrzie.
Luceferi i-au aprins la capăt :
făclie.

Cu prof. TEODOR UIUIU

PREȘEDINTELE CENACLULUI „LAMURA" AL SCRIITORILOR ȚĂRANI DIN JUDEȚUL ARAD

— Stimate tovarășe prof. Teodor Uiuiu, vă numărați printre cei mai inimoși animatori culturali din județul Arad, de mai mulți ani îndrumați, în cadrul Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Arad, activitatea scriitorilor țărani din această parte a țării, ați organizat mai multe acțiuni de răsunet național cu aceste talente din popor, iar în prezent conduceți activitatea primului cenaclu al scriitorilor țărani din județ intitulat „Lamura". Cum s-a născut acest cenaclu ?

— Aș dori să menționez încă de la început, că existența scriitorilor țărani din județul Arad se manifestă pe un teren fertil încă de la începutul secolului al XX-lea. Mă refer la acei scriitori plugari, cum îi numea presa timpului (ca de exemplu, ziarele „Românul", „Gura satului", care au apărut la Arad). Am cercetat cu atenție presa vremii și m-am convins personal că scrisul țărănesc are o tradiție îndelungată pe aceste meleaguri.

Ca unul care lucrez în domeniul mișcării artistice de masă, am avut ocazia ca în spectacolele publice, în întîlniri restrînse cu animatori ai vieții culturale din satele noastre, să îmi dau seama că asemenea scriitori plugari există și în zilele noastre. Mai mult, ei există în număr sporit față de numărul pe care presa vremii îi consemna cîndva.

— Am înțeles că premizele despre care ați vorbit, stau la geneza cenaclului „Lamura". Vă rugăm să ne explicați denumirea dată cenaclului pe care îl conduceți cu mult entuziasm și să ne spuneți cînd s-a constituit.

— „Lamura" este un cuvînt străvechi în limba română, el sintetizează floarea unui lucru, partea cea mai valoroasă a unui fenomen. Cenaclul și-a luat acest nume, deoarece considerăm că cei 15 scriitori țărani care îl compun, sînt reprezentanții altor cîteva zeci sau sute de talente din popor pe care noi încă nu le-am identificat pînă în prezent, dar care, după cum v-am spus, există, certamente, în fiecare localitate. Cenaclul s-a născut odată cu declanșarea celei de-a doua ediții a Festivalului național „Cîntarea României". Atunci ne-am dat seama că nivelul la care a ajuns scrisul țărănesc din județul Arad, impune o activitate organizată cu aceste talente, o activitate periodicizată, care să dea posibilitatea unui contact direct și neîntrerupt între un mănunchi de oameni care locuiesc la distanțe mai mari unii de ceilalți. Acest lucru l-a înfăptuit Comitetul de cultură și educație socialistă și Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Arad, prin organizarea cenaclului „Lamura", ai cărui membri se întîlnesc periodic.

— Unde este sediul cenaclului ?

— La Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Arad ; acolo se poartă întreaga corespondență, de acolo se ține legătura cu toți scriitorii țărani din județ. Însă laboratorul și cadrul de desfășurare al cenaclului este, de fiecare dată, localitatea natală a unuia dintre scriitorii țărani.

— Se poate vorbi de o grupare a scriitorilor țărani arădeni membri ai cenaclului „Lamura" ?

Putem arăta cu certitudine că cenaclul „Lamura" se constituie deja ca un detașament artistic popular distinct, cu o puternică personalitate în cadrul mișcării artistice de amatori din județul Arad. Doresc să reamintesc și cu acest prilej că deținătorii premiilor maxime în cadrul primei ediții a Festivalului național „Cîntarea României" se află în județul Arad ; îi am în vedere pe Emilia Iercoșan (premiul I) și Ion Lasca (premiul al II-lea).

— Nu ne-ați amintit încă numele tuturor membrilor cenaclului „Lamura" ?

— Cornelia Bulzan (Julița), Emilia Iercoșan (Iercoșani), Elena Roșca (Sebiș), Elena Vodă (Șicula), George Pocșoară (Zimbru), Ana Muntean (Bîrzava), Elisabeta Mustafa (Lipova), Pavel Munteanu (Tauț), Ion Lasca (Șiria), Iosif Teodor Stepănescu (Vărădia de Mureș), Petru Abrudan (Răpsig), Emilia Slăv (Brusturi), iar dacă nu i-am amintit pe toți, este pur și simplu întîmplător.

— Ce ne puteți arăta despre perspectivele acestui cenaclu al scriitorilor țărani din județul Arad ?

— Înainte de a prezenta perspectivele, amintesc că Aradul găzduiește, bienal, întîlnirea scriitorilor țărani din România. În acest context amintim faptul că în anul 1980 vom găzdui cea de a III-a întîlnire a scriitorilor țărani. De asemenea subliniem faptul că celor mai talentați scriitori țărani din județ le editām cîte un volum personal în care sînt incluse cele mai bune creații. După volumele poetelor Emilia Iercoșan și Cornelia Bulzan, se află în pregătire pentru tipar cel al Elenei Roșca. În perspectivă vor urma Elena Vodă, George Pocșoară, Elisabeta Mustafa, precum și a altora. Încă în cursul anului 1979 vom organiza mai multe schimburi de experiență sub forma unor recitaluri cu public, cu poeți țărani din județele Bihor, Baia Mare și Satu Mare, la ei acasă. Totodată ne propunem ca în continuare, înafara întîlnirilor bienale amintite, să ținem un contact neîntrerupt cu scriitorii țărani din celelalte județe ale țării, prin corespondențe individuale între creatori și prin schimburi de experiență colective. În prezent editām Caietul celei de a II-a întîlniri a scriitorilor țărani din România, și ne gîndim la scoaterea unui buletin în care să prezentām acestor creatori tot ce este nou și de reținut pe linia măiestriei artistice în domeniul lor de activitate.

Emil ȘIMĂNDAN

„CÎNTAREA ROMÂNIEI"

TOP

La tradiționalul top al superlativelor anului, întocmit de revista „Viața studențească", au colaborat, peste 3.500 de studenți din întreaga țară. Ce le place studenților ? Iată, la categoria „interpreți folk", pe primul loc se află *Valeriu Sterian*. Tot aici, pe locul patru, grupul lugojean „Betta", deși muzica lor nu e tocmai folk, fiind mai cuprinzătoare. La „interpreți de muzică ușoară, *Corina Chiriac* triumfă pe primul loc iar pe locul trei îl aflăm pe *Gil Dobrică*. Bine că îl aflăm aici că în programul Revelionului TV. nu l-am putut vedea nici asculta în schimb s-a rezervat un spațiu mult prea generos lui *Marius Țeicu* și *Mihai Constantinescu* care în ciuda strădaniilor, n-au reușit să înnobileze noaptea dintre ani, oferindu-ne momente revuistice infantile, de un gust îndoielnic ● În top-ul general de discuri single, întocmit în S.U.A., *Donna Summer* (în foto) ocupă nu mai puțin de trei poziții, fiind astfel desemnată drept cîntăreața numărul unu pe 1979. În acest clasament, locul unu e ocupat de formația „The Knack". De remarcat că la categoria LP-uri de Soul / Rhythm & Blues, primul loc îl deține grupul Chic, cu albumul „C'est Chic" ● A încetat din viață la vîrsta de 77 ani Richard Rodgers, celebru compozitor de musicaluri ● La München, duetul Baccara finisează cel de-al patrulea LP, din care posturile noastre de radio ne-au și oferit o frumoasă piesă-semnal intitulată „Saylor" ● Din anuarul britanic „Guiness Book of Record" aflăm că ex-Beatles-ul Paul Mc Cartney este... compozitorul cu cea mai largă audiție din toate timpurile ! Discurile vîndute ating cifra record de 200 milioane exemplare. E ceva... ● În „Flacăra" se dau la iveală matrapazlîcurile Întreprinderii de agrement și producție industrială pentru turism din București care „atestează" cum o taie capul așa numiții disc-jockey din localurile stațiunilor balneoclimaterice. Unii n-au studii, alții sînt bișnițari notorii, totul e ca din comisie să facă parte cine trebuie... ● După „Telex", un alt grup belgian se afirmă : „Lou & Hollywood Bananas". Prevăd că piesa de debut a acestui trio (Kingston, Kingston) va face carieră...

Petru UMANSCHI

LIMITE UMANE (I) SERIAL

„Omul a fost și va rămîne unul din cele mai interesante fenomene pentru om", a remarcat cîndva scriitorul rus Visarion Bielinski. Și a avut dreptate. Să ne punem numai o singură întrebare : de ce e în stare omul ? Răspunsul va conține lucruri atît de neobișnuite încît ne va pune față în față cu adevărate „minuni". De pildă : despre rezultatele pe care le obține omul antrenîndu-și sistematic și cu obstinație trupul s-a scris deosebit de mult. Dar iată ce pare cît se poate de interesant : recordurile sportivilor de vîrf sînt tot mai spectaculare, unele din ele par inabordabile, și trec două-trei decenii (uneori doar cîțiva ani) ca apoi să se constate că ceea ce a fost considerat o limită a posibilităților fizice și psihice n-a fost decît temporar așa.

La Helsinki a fost ridicat un monument în memoria marelui alergător finlandez Nurmi. Pe placă stă scris : „Celui mai mare alergător al tuturor timpurilor și popoarelor". Din păcate, timpul a infirmat aceasta. La ediția a IX-a a Jocurilor Olimpice de la Amsterdam, Nurmi a alergat zece kilometri în 30 minute și 18,8 secunde. Asta se întîmpla în anul 1928. Astăzi cu acest rezultat nu se poate cîștiga nici măcar un concurs mediu. Astăzi recordul mondial pe o astfel de distanță este de 27 minute, 22,5, și-i aparține lui Henry Rono (1978 la Viena). Omul e capabil, se pare, și de mai mult, dar care este limita acestui „mai mult" ? Există o asemenea limită ? Bineînțeles, există ! Mai mult de cît i-a fost dat de natură și de cît îi oferă condițiile vieții pe Pămînt, omul nu poate realiza. Pe de altă parte, însă, noi încă nu știm suficient de bine cu cît ne-a „dăruit" natura. Cu alte cuvinte, încă nu cunoaștem prea bine care sînt acele rezerve ascunse — biologice, fiziologice, spirituale, ale ființei umane. Cu această problemă știința se ocupă astăzi deosebit de intens. Pentru ca, orice „străpungere" dincolo de zidurile limitelor umane (actuale) devine o problemă cît se poate de interesantă, iar istoria însăși a păstrat nenumărate date în acest domeniu. Iată doar cîteva care ni se par deosebit de semnificative.

La un spital comunal din Ucraina a fost adusă o femeie a cărei febră îi lăsă perplecși pe medici : 43 grade Celsius ! Orice medic știe că o creștere a temperaturii corpului cu numai o linie deasupra lui 42 aduce după sine moartea. Pare de necrezut, dar medicina încă n-a reușit să dezlege multe „taine" ale corpului uman. Tot așa, răcirea nu poate depăși limita celor 25 de grade sub care n-ar mai fi nici o speranță de supraviețuire. Dar iată și infirmarea acestei reguli. Dorothy Stevens a fost adusă într-un spital din Chicago după ce, în urmă unui leșin, își petrecuse noaptea în zăpadă, pe ger, temperatura ei coborînd pînă la 18 grade Celsius, adică cu șapte grade mai puțin decît „limita" de mai sus ! În ciuda acestui fapt, ea a rămas în viață, spre marea uimire a medicilor. În paranteză fie spus, celebri ghizi ai alpiniștilor de pe Himalaia, cunoscuții șerpași, pot dormi desculți pe un ger de minus 20 de grade.

Un alt caz semnalat în Italia. Un oarecare Zacini s-a transformat într-o ghiulea de tun, fiind literalmente „tras" dintr-un tun special construit. „Ghiuleaua vie" a zburat aproape 100 de metri, iar viteza ei de pornire a fost nici mai mult nici mai puțin decît 223 kilometri pe oră.

(VA URMA)

EVRIKA !

- Cel ce nu cunoaște înfrînarea, nu realizează progresul.
- Cel ce plăsmuiește o altă lume, cu imaginația sa, adeseori nu-și poate imagina în ce lume trăiește...
- Ați văzut ? Păsările se sperie de aplauzele omului.
- Cobilița-i învăța pe olteni să-și înjumătățească greutățile.
- De sus, numai pămîntul se vede frumos, nu și omul.
- Cu toată minunăția perlei, diadema n-a fost niciodată recunoscătoare scoicii...
- Defrișînd pădurile, lovim în propria noastră umbră.
- De cînd cu atîtea medicamente, nimeni nu-ți mai „ia durerea cu mîna".
- O fi căprioara prim-balerină, dar nici lupul nu se lasă : semnează coregrafia.
- Lichelele au un drept în plus : acela de a fi lichea.
- „Dar din dar se face raiul", dar nici cu zgîrciții nu s-a făcut iadul...
- Nu bucuria de a avea un loc de muncă, ci bucuria de a munci !

Ion VELICAN

REBUS

NOCTURNĂ

ORIZONTAL : 1) O „Lumină" (A. Turcuș), „Noaptea" (I. Arieșanu) — Se schimbă într-un „Miez de noapte" (T. Arghezi). 2) „Nopți..." (A. Mihale). 3) Oraș din Olt ! — Surse de lumină (fig.) — Din capul locului ! 4) Autorul poeziei „Mama și noaptea" (Ștefan)... — ...și autorul romanului „Dintr-un jurnal de noapte" (1903-1976). 5) „Oaspetele din faptul serii" (H. Lovinescu) — Cu o lampă fermecată în „O mie și una de nopți". 6) „Bucăți de noapte" (G. Bacovia ; sing.) — Într-o turmă ! — Adormită în cele din urmă ! 7) Citire ! — A se întinde — Viziune nocturnă. 8) Are nopți lungi — „Noapte de iarnă" (N. Cassian ; adj.). 9) Rezultă din „Noaptea creației" (A. Odeanu) — Desiș ! 10) În șagă ! — Oaspete într-o „Noapte de sărbătoare" (C. Pavese). 11) A creat „O noapte furtunoasă" (1852-1912).

VERTICAL : 1) Au „Zbor de noapte" (N. Tăutu) — Purtat de Moș Gerilă. 2) „Beznă" (I. Postelnicu). 3) Cefe ! — Epilog la „O noapte grea" (L. Demetrius) ! — Pe cărare ! 4) Una-i mare, alta-i mică într-o „Noapte înstelată (N. Mărgeanu) — Pasăre răpitoare de noapte. 5) „Diligența de seară" (A. Dumbrăveanu) — Om. 6) În sufletul lui Grigore ! — Regina nopții — Vai ! 7) „Pregătire de noapte" (A. Raicu) pentru un „Vis nocturn" (I. Th. Ilea) — Începe dragostea ! 8) Într-un pîriu ! — Decimetru (abr.) — Indiscutabil. 9) Începe dimineața ! — Apus... e... într-o proveste ! ! 10) „Nopți cu lună în Oceanul..." (I Gheorghe). 11) Mediu pentru o lumină nocturnă — Ieri „Între zi și noapte" (H. Y. Stahl).

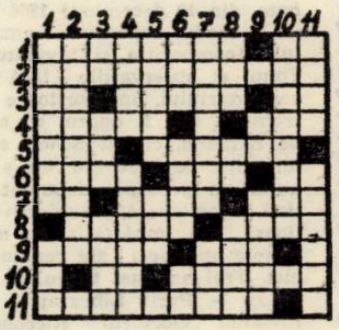

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „DE ANUL NOU"

Brazi — Metal — Urări — Masă — Claponi — Tim — Șarade — Miua — Ded — Lio — Tl — Ca — Ace — Stuit — O — C — E — Țînci — Leagăne — U — A — Ilp — Seci — In — Noroc — Intii — Diamantină.

MEMENTO

Ca în fiecare an,
CARTEA PE CARE AȚI AȘTEPTAT-O 365 DE ZILE !
ALMANAHUL „SCÎNTEIA" 1980
la chioșcuri și librării
Procurați-vă neîntîrziat o carte care se epuizează rapid :
ALMANAHUL „SCÎNTEIA" 1980

- **Un sumar bogat și variat, o prezentare grafică aleasă.**
- **Pentru toate vîrstele, pentru toate gusturile.**
- **448 de pagini bogat ilustrate.**

LUMEA DE AZI, LUMEA DE MÎINE în 448 de pagini bogat ilustrate.
ALMANAHUL „SCÎNTEIA" 1980

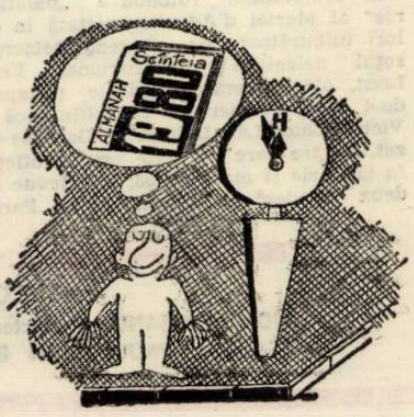

O biografie regăsită: scriitorul timişorean, de reputaţie europeană,

Armand Papadopol (1836–1919)

În primăvara anului 1857, obişnuiţii cafenelei pariziene Dagneaux, situată în strada Ancienne-Comedie numărul 8, făceau cunoştinţă cu un tînăr frumos, de o frumuseţe aproape feminină, brunet, înalt şi foarte comunicativ, ochi plini de strălucire, mari, cu o expresie blîndă şi timidă, un tînăr interesant şi bine crescut, care se afla permanent în compania lui Pierre Buloz, fiul directorului publicaţiei „Revue des deux mondes".

Artişti mai tîrziu de notorietate: Noriac, Nadar, Scholl, Courbet, d'Héricault, Tabar, Murger, Champfleury, Walon, Chintreuil, Lelioux, asimilară rapid în grupul lor pe noul venit, studentul plin de vervă şi optimism căruia îi erau deopotrivă de familiare politica şi estetica, ştiinţa şi religia, literatura şi teatrul, pictura şi muzica. Astfel, cu diminutivul de Andy, cunoscut ulterior de întreg Parisul artistic, bănăţeanul Armand Papadopol se integrează în cercurile boemei literar-artistice ale celebrei cafenele, pregătindu-şi cariera de scriitor, unde îl aşteptau succese, onoruri şi celebritate.

S-a născut la 22 decembrie 1836 la Timişoara, fiind primul din cei trei copii ai magistratului Mihai Papadopol (1809-1893) originar din Snagov şi al lugojanei Maria Drăghici (1816-1846) o rudă apropiată a cunoscutului militant bănăţean pentru cauza românilor, preotul Meletie Drăghici (1819-1891).

Şcoala primară o urmează la Lugoj şi Timişoara iar, din 1846, după moartea prematură a mamei sale, survenită la naşterea celui mai mic frate, Vasile (1846-1926), viitorul renumit chirurg al spitalului militar din Iaşi, peregrinează cu tatăl şi fraţii la Oradea, Kecskement, Carei, Cernăuţi, Ploieşti şi Bucureşti, localităţi în care Mihai Papadopol a deţinut pe rînd funcţia de judecător.

Forţat de împrejurări să frecventeze diferite licee, Armand îşi susţine bacalaureatul la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti, lăsînd o impresie excepţională pentru pregătirea sa umanistă. Avînd o uşoară predispoziţie pentru pictură, în 1855 pleacă în Italia încercînd să-şi valorifice presupusa chemare. Se stabileşte pentru o vreme la Pisa, la sora mamei sale care patrona hotelul „Tre Douzelle", locul unde, în 1839-1840, scriitoarea franceză George Sand îşi consumase o pasională poveste de dragoste.

Hotărîndu-se totuşi pentru facultatea de litere, în toamna anului 1856 păşeşte prima dată în amfiteatrele Sorbonei, asigurat material de cei 2.000 de franci anual promişi de mătuşa din Pisa şi încurajat moral de Papadopol-tatăl, rămas la Bucureşti cu grijile creşterii şi educării fraţilor mai mici.

După debutul publicistic în ziarul „L'Artiste", la 11 aprilie 1857, cu poemul „Cîntec de sosire" (debut salutat prietenește de Flaubert în Le Nouvelliste de Rouen), urmate de alte cîteva colaborări săptămînale cu poezii şi cronici dramatice în „La Revue Independente" şi „Le Temps", Armand Papadopol primeşte oferta publicaţiei „Revue des deux mondes" de-a deveni redactor permanent deţinînd printre altele şi o rubrică cu viaţa cenaclurilor pariziene de elită.

În august 1857 începe să frecventeze ilustrul salon literar şi artistic al Apolloniei Sabatier, soţia baronului Mosselman, situat în Place Pigalle, pe rue Frachot. La cenaclurile săptămînale şi la dejunurile duminicale din acest grandios salon, Papadopol a avut şansa să cunoască şi să se considere amic cu cele mai strălucite personalităţi ale epocii: Buadelaire, Gautier, Hugo, fraţii Goncourt, Maxime du Camp, Feydeau, Dumas-tatăl, Mounier şi alte somităţi de primă mărime.

În somptuoasa rotondă a „palatului roz" al Mariei d'Agault, pictată în culori tulburătoare de Eugene Delacroix, soţul nelegitim al amfitrionei, Franz Liszt, oferea serate muzicale, prilejuindu-i viitorului scriitor să întîlnească pe Victor Lalo, Léo Delibes şi Georges Bizet, despre care va scrie cu însufleţire în ianuarie şi martie 1858, în „Revue des deux mondes" şi „Chronique de Paris", anticipîndu-le celebritatea pe plan componistic.

Perioada 1856-1862 a fost pentru dinamicul şi întrepridul Armand Papadopol o etapă hotărîtoare a vieţii. În 1860 obţine licenţa în litere iar doi ani mai tîrziu pe cea în drept; publică peste 500 de poezii, cronici, articole şi interviuri în cele mai cunoscute şi răspîndite publicaţii franceze; frecventează distinse cercuri de intelectuali ai vremii, fiind apropiatul unor personalităţi de renume.

Graţie contesei Maria d'Agoult primeşte în 1864 postul de consilier la Ministerul Instrucţiunii Politice şi apoi, în 1866, de şef al Conteciosului. Continuă să publice cu perseverenţă în numeroase ziare şi reviste sub pseudonimul Andy iar în aprilie 1866 îşi face debutul editorial cu placheta de versuri „Dimineţile de pînă azi", o culegere de poezii în manieră simbolistă, pe care criticul Catulle Mendes (1841-1909) o semnalează în „Fi-

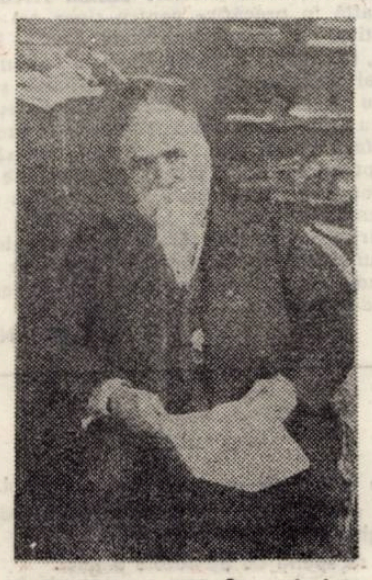

garo" din 18 mai 1866. În acelaşi an, editura Michel Lévy freres — Paris îi lansează în librăriile franceze romanul „Balul marchizei", o lucrare inspirată din realitatea imediată, în care eroina principală, Louise Laumonier, apropiată ca tipologie umană Emmei Bovary a lui Flaubert, îşi trăieşte drama unui adulter eşuat.

Fără a cruţa mediul pervertit, rapace şi lipsit de orizont, ca acela în care se găseşte Louise Laumanier, autorul respinge violenţa, mizeria şi monotonia spirituală, stupiditatea, inerţia, grosolănia şi toate tarele peisajului burghez în care îşi plasează eroii.

Primul care iese în întîmpinarea acestui debut în proză este criticul Aurelian Scholl (1833-1902) care, în publicaţia Debats, din 18 decembrie 1866, o comentează la modul superlativ, remarcîndu-i stilul, compoziţia şi învăţătura morală. Tonul şi observaţiile fără rezerve ale comentariului, îndatoritoare într-un fel, trebuie să-l fi onorat cu atît mai mult pe Armand, cu cît Scholl era pe atunci un critic de prestigiu, iar autorul romanului un proaspăt debutant. Restul criticii, zgomotoasă, subiectivă şi tendenţioasă, n-a împărtăşit, cu mici excepţii, bunele aprecieri ale reputatului publicist. Trei ani mai tîrziu, în mai 1870, A. Patay — Paris Librararire, îi tipăreşte romanul „Doctorul Riccondo", în care autorul oferă o memorabilă întruchipare a unui intelectual ratat, ce nutreşte o existenţă aristocratică, comodităţi nobiliare, are orgoliul rangului şi voluptatea petrecerilor, lume cu idealuri desuete pe care Papadopol o denunţă cu o impresionantă vigoare.

Critica şi în special Victor Henri de Rochefort (1830-1913) şi Ande Theuriet (1833-1907) în „Monitorul universal" şi la „Revue de Paris" îi acordă spaţii întinse, remarcînd talentul prozatorului în realizarea portretistică şi rigoarea descriptivă de o minuţioasă subtilitate.

În arta romanului, Papadopol atinge deplina maturitate cu „Surorile Davis" lucrare apărută în 1873 (Ed. Charpantier — Paris). În numărul din 13 august 1873 al ziarului Le Temps, publicistul Henri Couturier (1826-1895), cel mai sever şi obtuz dintre criticii momentului, se arată extrem de entuziasmat de noul roman, considerîndu-l drept „reuşita anului" sau „o carte cu stil şi compoziţie de-o excepţională forţă a imaginii care trebuie preţuită pentru calităţile ei"...

La finele anului 1873, la recomandarea unui juriu format din 15 literaţi şi publicişti i se acordă premiul revistei „La Semaine" pentru acest roman, iar în anul următor obţine în contul aceleiaşi lucrări distincţia de aur „Maurice Riva", acordată de academia Franceză. La suita de succese ce-l propulsează pe romancier pe firmamentul notorietăţii se adaugă şi contractul încheiat cu editura „American Publishing Company" din Hartford pentru traducerea şi publicarea romanului în Statele Unite ale Americii.

Aceeaşi faimoasă editură americană îl subvenţionează pentru o călătorie în Africa şi Asia (1874-1877) în urma căreia publică volumul „Călător prin două continente" apărut în 1878 la Dallas.

Între 1879-1885, deşi călătoreşte, făcîndu-şi din această preocupare o adevărată satisfacţie morală şi estetică, deşi funcţia de jurist al statului îl consumă o mare parte din fondul de timp, are o prodigioasă fecunditate literară şi publicistică scriind 6 romane, 2 piese de teatru şi aproximativ 300 de articole, cronici dramatice şi eseuri, apărute în publicaţii franceze şi străine.

Din această perioadă se remarcă romanul „Vadul norocului" cu subiect din lumea satului românesc, publicat de editura E. Dentu — Paris (1880) şi piesa „Paradisul bărbaţilor" jucată cu succes mai multe stagiuni, de teatrul Odeon.

Romanul, apreciat de Alecsandri încă de la apariţie, a fost tradus de Elena Miller-Verghy şi publicat în 1896 de editura I. Nistorescu — Bucureşti.

Anul 1886 se înscrie cu majuscule în biografia prolificului scriitor, care, cu publicarea romanului „Vis de adevăr" (ed. Calman — Levy Paris), îşi cîştigă definitiv adeziunea cititorilor şi criticilor francezi. Este vorba de un roman mai puţin obişnuit, structurat pe două planuri: al ficţiunii şi realităţii, unde derularea epică are loc, în ambele planuri, în sens invers, de la prezent spre trecut, ajungînd în final ca cele două elemente de structură să se suprapună, derulîndu-se la timpul viitor.

Fiind o lucrare de factură social-politică, subiectul se referă la evenimentele din Franţa anului 1870 şi în special la prima revoluţie proletară din lume — Comuna din Paris. Martor ocular al acestor momente, Papadopol îşi exprimă prin eroii pe care îi creează solidaritatea cu actul răsturnării de la putere a burgheziei şi proclamarea Comunei.

Critica, foarte receptivă la originalitatea construcţiei şi subiectului, se întrece în aprecieri obiective şi competente. Revistele Le Parisien de Paris, L'Art, Moniteur şi Le Globe, consideră apariţia romanului drept un eveniment editorial, evidenţiind spiritul de observaţie pătrunzător, gîndirea critică şi verva deosebită a scriitorului. Stîrnind un interes aparte, volumul este tradus în engleză şi rusă, apărînd simultan în 1887 la Londra şi Petersburg.

După cum subliniază istoricul literar Claude Renard (1875-1940) în revista Le Mois din aprilie 1920, creaţia lui Armand Papadopol numără 29 romane, 2 volume de versuri, 5 piese de teatru, 2 traduceri din Flaubert în limba germană şi aproximativ 4.500 articole, considerîndu-l al zecelea ca prolificitate într-o ierarhie riguroasă a scriitorilor europeni din a doua jumătate a secolului XIX.

Uitat de contemporani, în special datorită anonimatului din ultimii ani de viaţă cînd grav bolnav a trăit izolat la conacul său din Normandia, romancierul trece în nefiinţă la 28 decembrie 1919 fiind înmormîntat la cimitirul din Rouen.

Un necrolog semnat de Elena Văcărescu, în „Figaro" din 30 decembrie 1919, trage cortina peste biografia acestui reputat scriitor român de expresie franceză.

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

CĂRŢI BĂNĂŢENE

CARTEA DE ŞTIINŢĂ

VASILE SPORICI
Determinare şi structură în genetica modernă

Ed. Junimea, 1979

Editura „JUNIMEA" a oferit cititorilor — eseul „Determinare şi structură în genetica modernă" a dr.-ului în filozofie V. Sporici. Lucrarea, care *„aduce nu numai o idee de ansamblu inoitoare, ci şi un întreg pachet de idei noi"* (C. Noica) s-a bucurat de atenţia de marcă a specialiştilor şi în aceeaşi măsură de epistemologii, filozofii, cartea a fost la fel de bine primită de biologi, medici, matematicieni, fizicieni... Fapt dovedit de numeroasele ecouri în presă în care recenzenţii şi cei ce au utilizat lucrarea *„Determinism şi structură în genetica modernă"*, — ca instrument de lucru — au subliniat *caracterul incitant al soluţiilor propuse, prin problemele ridicate cu îndrăzneală, prin ipotezele inedite propuse atenţiei noastre"* (T. Bugnariu).

Reţine atenţia vivacitatea şi varietatea asocierilor plastice cu privire la *contradicţie*, V. Sporici relevînd caracterul „structurării pe nivele de accentuare a confruntării laturilor contradictorii din fiecare fenomen.

Tocmai această abordare netradiţională, a acestei categorii fundamentale a dialecticii materialiste în eseul lui V. Sporici, poate fi socotită, ca o invitaţie adresată dialecticienilor „profesionişti" la dezvoltarea acestui punct de vedere cu totul inedit.

Referitor la *pluralismul determinării*, ASPECT asupra căruia s-a insistat prea puţin, trebuie remarcată nuanţarea neconvenţională a trecerii de la nedeterminare, în care sincronicul şi diacronicul îşi vădesc complementaritatea ca expresii — de exemplu — ale confruntării creatoare dintre evoluţie şi ereditate, dintre cod şi mutaţie, dintre sistem şi informaţia genetică, dintre organizare şi entropie — în ultimă instanţă — ale interacţiunii: necesitate, întîmplare.

V. Sporici releva astfel, valabilitatea cvasigenerală a principiului legăturii inverse (feed-back) ce dovedeşte că nici un raport nu este pur şi simplu determinativ, ci interactiv, de unde — în cazul nostru — rolul decisiv al informaţiei genetice şi nu numai al codului genetic în procesele vitale.

Subliniind fineţea spiritului dialectic ce a permis nu numai valorificarea multor teze moderne (în special structuraliste), dar şi sesizarea originală a multor noi aspecte ale categoriilor dialecticii materialiste discutate, trebuie să remarcăm faptul că în literatura filozofică marxistă (nu numai de la noi) sînt puţine asemenea abordări ale raportului dintre epistemologie şi ştiinţele naturii.

În cap. III. *„Structura determinismului biologic"*, V. Sporici, propune cititorilor, cîteva sistematizări şi scheme ce scot în evidenţă *„trăsături importante ale evoluţiei, ale relaţiilor obiective din lumea vie, din realitate în general"*. Autorul evidenţiază în mozaicul formelor de relaţii ce se statornicesc între momentele şi nivelele realităţii — pe cea mai pregnantă — interacţiunea dintre „elemente" şi „funcţie", menită să creeze cadrul în care funcţia conferă sens structurilor.

Liantul dintre diferitele sisteme — *omul* — îşi releva astfel *„una din trăsăturile definitorii umane angajate în raporturi complex determinate nu numai cu societatea ci şi cu natura"*. Se face trecerea spre „epilogul" cărţii, care este în fond un corolar socio-cultural ce demonstrează unitatea conceptului de cultură şi complexitatea aspectelor politice, profesionale şi de integrare a ultimelor cuceriri ştiinţifice, în procesul de *„conştientizare* a insului uman angajat în aplicarea deliberată a legilor obiective ale dezvoltării sociale".

Doru PUCĂ

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

CRIZANT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

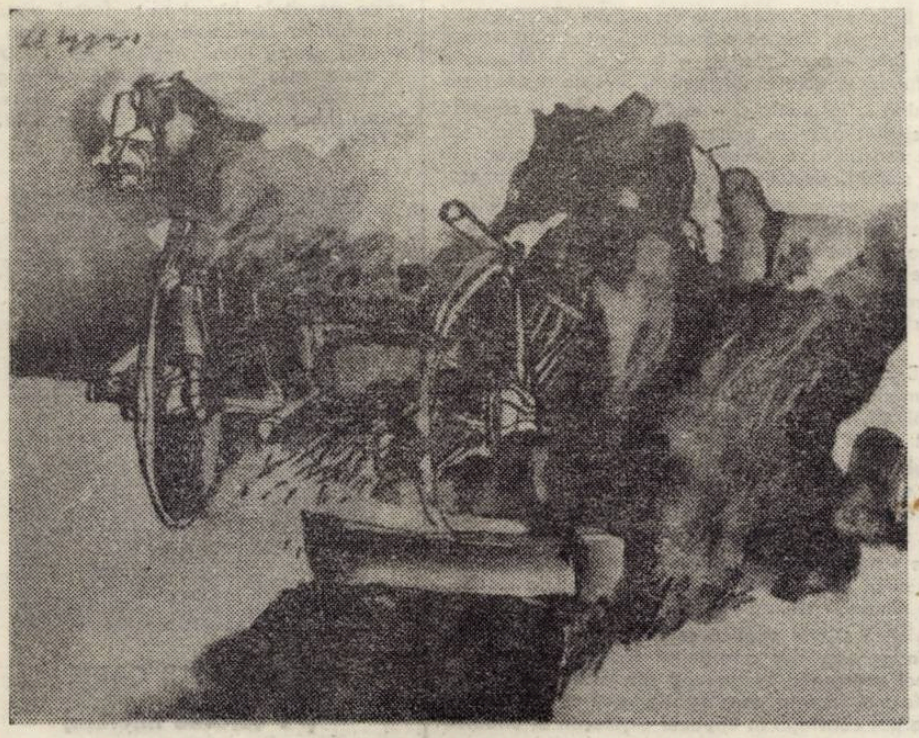

ONISIM COLTA : „Compoziție".

„La cbîrșie, la izvor"...

TABLETA

Vine dinspre Eminescu o sevă pură, seva pe care noi o numim inspirație se adaugă clipei trăite, ca să se identifice cu mirajul scrisului. Cutremurată de adevăr, toată ființa ta se face abur și literă și apoi cuvînt.

Poate așa apare căutatul, prea plinul expresiei, singurul care te divulgă și te numește, El, măria-sa cuvîntul. Cu ce cuvînt pot să luminez eu această iarnă, acest început de an, această feerie de zile mărunte și de nopți dilatate ? Cu ce cuvînt ? Această filă și această noapte albă ? Pe care dintre cuvinte trebuie să-l sacrific, să-l fac brad și să-l duc în casa părintească ? Pentru satul acela netrecut pe hartă, Rugetu, sat-leagăn și sat-legămînt. Sat cu clinchet de nepoți, Liviu, Ion și Camelia. Cu lumina aceea pe care o-mbracă Dobroteasa lui Anghel Dumbrăveanu, sau Muranii lui Marius Munteanu, Borșa lui Valentin Tudor, Ticvanii lui Gheorghe Azap, cu ce cuvînt să luminez prietenia care se cheamă Traian Dorgoșan, Sergiu Siharu sau Mihai Ruva ? Cu ce eșarfă de izvoare să însemn iubirile care s-ar putea numi Ica sau Dona, sau Caroline ? Cu ce dumnezeiești neîmpliniri pot să-mi schimb mărunta sete zilnică cu marea sete pentru cuvînt ?

Aceasta pentru că mi s-a-ntîmplat un miracol. Printre împrăștiatele mele preocupări în afara scrisului, muzică, pictură, pescuit, mi se-ncurcau în gînduri și trei ghivece cu flori, pe care individul uituc pe care-l port în mine se îndura citeodată

Damian URECHE

(Continuare în pag. 6)

IN ÎNTÎMPINAREA CONGRESULUI FRONTULUI UNITĂȚII SOCIALISTE

Sub semnul angajării plenare

Așa cum se arată în Mesajul adresat de tovarășul Nicolae Ceaușescu întregului nostru popor, cu prilejul Anului Nou, în 1979 s-a realizat **„un nou pas înainte în dezvoltarea și modernizarea bazei tehnico-materiale a societății noastre, în sporirea avuției naționale și ridicarea nivelului de trai al poporului, în înfăptuirea obiectivelor edificării socialismului și comunismului pe pămîntul României".**

Cel mai însemnat eveniment politic al anului 1979 este Congresul al XII-lea al partidului, care a dat țării noastre, pentru încă o etapă din istoria viitoare, un program de muncă și dezvoltare elaborat cu rigoare științifică. Raportul prezentat de secretarul general al partidului la cel de-al XII-lea Congres, documentele programatice adoptate oferă imaginea vie a devenirii României în viitor. Formularea orientărilor și direcțiilor, a priorităților de creștere a economiei au la bază concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra dezvoltării economico-sociale a țării — concepție de profunzime științifică, amplu prospectivă, realistă și complexă. Ea integrează organic în modelul românesc al creșterii cerința adaptabilității economiei față de tendințele noi ale dezvoltării pe plan mondial, față de rigorile competitivității, ea integrează cuceririle cele mai noi ale științei și tehnicii, ține seama de evoluțiile atît de contradictorii ale fenomenelor lumii contemporane.

Întreaga dezvoltare de perspectivă a României poartă puternic însemnele calității și eficienței, aflate la baza dinamismului, a întregului nostru progres economico-social. Ele se identifică în sarcinile complexe de restructurare a industriei și a întregii economii, prin creșterea prioritară a ramurilor și produselor de prelucrare avansată, cu consumuri mici de materii prime și energie, dar încorporînd un volum ridicat de creativitate și inteligență ; în asigurarea independenței energetice a țării, lărgirea bazei de materii prime și valorificarea superioară a materiilor prime și materialelor ; în înfăptuirea unei profunde revoluții agrare ca prioritate esențială a următorului cincinal ; în dezvoltarea multilaterală și echilibrată a economiei pe teritoriu ca și în participarea tot mai activă a țării la circuitul economic mondial. Sînt obiective ce constituie componente esențiale ale creșterii susținute a avuției țării și venitului național, ale amplificării accentuate în continuare a bunăstării materiale și spirituale a tuturor cetățenilor.

Congresul partidului a definit cu claritate pozițiile internaționale ale României, liniile directoare ale politicii sale externe pentru perioada următoare. Țara noastră va promova și în viitor, cu toată hotărîrea, o politică de prietenie și colaborare cu toate țările socialiste, de relații multilaterale cu popoarele ce pășesc pe calea propășirii economico-sociale independente, lărgind, totodată, în spiritul coexistenței pașnice, raporturile cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Întreaga politică externă a României se va baza consecvent pe principiile egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța.

1980, pe care l-am început de curînd, este **anul decisiv al cincinalului,** care va crea o solidă punte către următorul cincinal, cu atîta limpezime conturat în documentele Congresului al XII-lea.

Întreaga activitate de elaborare și fundamentare a **planului național unic** de dezvoltare economico-socială a țării pe anul 1980 s-a efectuat sub îndrumarea directă a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Secretarul general al partidului a examinat în repetate rînduri prevederile de dezvoltare pe ansamblul economiei, pe ramuri, ministere și județe, orientînd lucrările de plan spre soluții care să asigure dezvoltarea în continuare în ritmuri înalte a economiei, în condițiile valorificării superioare a materiilor prime și materialelor, gospodăririi mai judicioase a surselor energetice, intensificării recuperării și refolosirii materialelor rezultate din procesele de producție și consum, ieftinirii lucrărilor de investiții, sporirii mai accentuate a eficienței producției și exportului, consolidarea echilibrului material, financiar și valutar al planului, urmărindu-se înfăptuirea programului de creștere continuă a nivelului de trai al întregului popor.

Planul național asigură condițiile extinderii noului mecanism economico-financiar

Filip PAȚAC

(Continuare în pag. 7)

DIVERSITATE DE STILURI, DAR O UNICĂ SURSĂ — REALITATEA VIEȚII

Tot mai pregnant se impune, și mai insistent, în climatul spiritual al Timișorii, o grupare literară originală, atît de poeți cît și de prozatori, diversificată prin stiluri și tendințe, dar izvorînd de la o unică și specifică sursă a artei sale : realitatea vie a vieții, contemporaneitatea. Încă la Conferința scriitorilor, apoi la Congresul culturii și, în fine, în documentele Congresului al XII-lea, s-a insistat asupra ideii de diversificare stilistică a artei, idee cerută imperios de însăși evoluția modernă, actuală, a literaturii noastre. Diversificarea denotă, pe de o parte, eliberarea artei de canoanele conformismului și schematismului, iar, pe de altă parte, îi oferă artistului libera opțiune și manifestare plenară a personalității sale creatoare. Insistîndu-se asupra multitudinii stilistice, s-a insistat, însă, totodată, și asupra sursei de creație a creatorului, ce nu poate fi nicidecum o „terra incognita" a unei lumi pur imaginare, în afară de timp, spațiu și istorie, fără tangențe sau trimiteri la real, ci un teritoriu al vieții, din care creatorul veritabil poate extrage seva artei sale, reflexul timpului său, retopind acest reflex al vremii, acest atac al vieții asupra lui, în retorta intimă a subiectivității sale creatoare, recreînd, cu alte cuvinte, din existența reală, o altă existență, a ficțiunii sale artistice, nu mai puțin impresionantă prin forța de influențare a omului și prin persuasiunea asupra spiritului uman.

Scrierile ultimei perioade, ale scriitorilor timișoreni, în cazul de față poeți, sînt dovada fără tăgadă că, diversificîndu-se în viziuni originale stilistice, aceste scrieri pornesc fără nici o reținere de la izvoarele reale ale existenței, sau, în orice caz, de la ecourile ei în conștiința creatoare a autorilor.

Mai cu seamă la generația mai tînără de poeți se observă mai acut o tendință înnoitoare stilistică, rămînînd însă în matca autohtonă, prin substanța fundamentală a ideologiei lor poetice, pentru un ideal al acestor timpuri istorice. Dacă poeți precum Franz Liebhard, Al. Jebeleanu, V. Ciocov, A. Dumbrăveanu, G. Drumur, D. Grozdan, N. Berwanger, Anavi Adam, Damian Ureche și alții au de-acum un pat stilistic bine stabilit, și pecetea unor personalități lirice quasiimuabile, ei neputînd să șocheze prin smulgerea din această matrice (ceea ce nici nu ar fi nimerit) în schimb, generația mai tînără, în care se înscriu poeți ca Dușan Petrovici, Gheorghe Azap, Aurel Turcuș, Șerban Foarță, Crișu Dascălu, Vasile Dan, Vasile Versavia, Traian Dorgoșan, Marcel Turcu, Lucian Bureriu, Eugen Dorcescu, Nicolae Dolângă și alți cîțiva, poate să o facă, ea constituindu-și abia acum o albie stilistică, un univers poetic personal, sosind la start, impetuoasă, ca să împingă granița stilurilor, să creeze, în diversitatea personalității lor, totuși, o unitate a unei literaturi sudate prin tendințe comune, prin climat fratern, prin zone spirituale de influență, în care ei trăiesc și creează.

Astfel, Dușan Petrovici, de la „Lebede ale puterii" la „Obiecte pierdute", aflat în lucru la „Facla", a parcurs un drum original, nu de îndată vizibil, ca salt calitativ stilistic, dar poezia sa mai recentă atinge alte profunzimi, înainte necunoscute. Ea se alcătuiește pe idei-cheie, idei-șoc, limpezindu-și mesajul, chiar dacă poezia s-ar tulbura, existențial, în adîncuri. Gheorghe Azap a impus viziunea unui rural, a unui patriarhal tradiționalist, însă în

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 8)

CRIZANT 3

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI
(617) ● 17 ianuarie 1980
● 8 pagini — 1 leu

CRONICA LITERARĂ

Gabriela Adameșteanu

DĂRUIEȘTE-ȚI O ZI DE VACANȚĂ

Ed. Cartea Românească, 1979

Cartea de debut a Gabrielei Adameșteanu, **Drumul egal al fiecărei zile,** a avut parte de o primire de zile mari, dacă facem excepție de cîteva voci binevoitoare care își puneau întrebarea, firească în alt cadru, dacă „drumul egal al fiecărei zile" nu intră cumva în contradicție cu „ceea ce ar trebui să facă un tînăr prozator". Tînăra Letiția, eroina romanului, se definea vizavi de o lume cenușie, nu întotdeauna optimistă și prea încrezătoare în viitor ; ea **nu reprezenta,** așa cum credeau cei rezervați față de autoare, această lume, ea se realiza prin opoziție cu ea. Tehnica literară era însă absolut remarcabilă, așa cum este și în aceste nuvele ce prelungesc romanul.

Faptul de viață aparent nesemnificativ este eroul acestor proze. Nimic extraordinar nu se întîmplă în această lume care își trăiește firesc, fără emfază, evenimentele vieții. Un bărbat copt și o tînără stagiară ies de la o ședință și conversează, mai întîi plimbîndu-se, apoi la o bere, despre colegii lor de muncă. Femeia e o inocentă iar bărbatul un înrăit. Omul bîrfește, comentează cu mare dispreț întîmplările din jur : întîmplări zilnice. Lumea devine sumbră, cei din jurul tinerei arată (ar putea deduce tînăra) o față falsificată : o mască. Personajul Onițoiu **știe,** el îi cunoaște, el dă jos măștile. Tînăra trebuie inițiată. Eroii lui Teodor Mazilu, cu care (în momentele în care cotidianul lipsit de „adîncime" își lasă amprenta asupra lor) personajele Gabrielei Adameșteanu se învecinează, erau „programați" de autor, ei erau argumente de lucru ; psihologia lor era nulă, afectarea lor era totală. Gabriela Adameșteanu rămîne tot timpul în teritoriul în care realitatea nu devine argument de parabolă, în care viața zilnică a eroului nu e privită cu mare detașare de autoare. Pe ea o interesează **psihograma** și nu parodia personajului.

Din acest punct de vedere, proza ei este înrudită cu cea a lui Mihai Sin, a lui Alexandru Papilian și, într-o ordine de idei, a lui Dumitru Dinulescu, și ei observatori ai faptului mărunt, aparent lipsit de orice semnificație, și ei la antipodul prozei festive. Dacă Onițoiu, („O plimbare scurtă după orele de serviciu") vizează **instituția,** colegii care renunță la el (monologurile revanșarde derivă din faptul că însul nu mai e ales într-un organism conducător) deci un eșec pe planul afirmării sociale în nuvela care dă titlul cărții alienarea ar fi reprezentată de eșecul sentimental al eroului. Personajul, căsătorit foarte tînăr, visează viața de burlac ca pe o posibilă salvare. Ratarea relației, subiect al tuturor nuvelelor din acest volum, este cu mai multă vervă, poate, descoperită în această nuvelă. Omul are un termen de comparație, încearcă să se judece „prin comparație". O călătorie cu tramvaiul, un drum la spital, toate sînt urmărite cu mare minuție de către autoare ; o privire îndurerată înlocuiește uneori înregistrarea neutră a faptelor.

Am putea să consemnăm felul în care Cehov și Gogol, uneori Rebreanu tuteleză aceste proze în care eroii „nu fac nimic" și în care fiecare cuvînt rostit mărește impresia de nemișcare, de gol, de absență a vieții interioare. În **Neliniștea,** cea de a treia proză a volumului, ceea ce sterilizează este **obișnuința,** lipsa de surprize a cotidianului. Cuplul nu mai există, există doi eroi care trăiesc în desăvîrșită independență unul lîngă celălalt.

S-a observat, pentru romanul cu care a debutat Gabriela Adameșteanu, precizia notațiilor, o conciziune sugestivă (Mircea Iorgulescu) sau „o frază plăcută, feminină" (Laurențiu Ulici). Ceea ce individualizează aceste proze este scriitura energică, în care precizia descripției are nu odată o anumită agresivitate ; obiectele atacă. Lumea din jur nu este, la rîndul ei, indiferentă față de eroii (antieroii) Gabrielei Adameșteanu ; ei atacă. O violență a gestului dar și a cuvîntului rupe ritmul existențelor dar și al scriiturii, **strada** se exprimă fără menajamente și fără „rafinament". Dacă, recunoaștem noile sensuri ale „realismului fotografic" în proza ultimilor ani, și dacă acordăm acestei proze locul firesc pe care ea îl are în definirea literaturii noastre actuale, ultima carte a Gabrielei Adameșteanu reprezintă o operă de clară angajare estetică. Dacă frazele finale ale fiecărei proze (care încearcă, în mod școlăresc, a da sens simbolic unui gest, a unui fapt, a eșecului sau a revelației finale a personajului) lipseau, am fi vorbit și despre o opțiune clară a unui scriitor deosebit de înzestrat.

Cornel UNGUREANU

Nicolae Turtureanu

PENTRU CINE EXIST

Ed. Junimea, 1979

La temelia tuturor poemelor adunate în această culegere – fie că e vorba de texte ce dezvoltă discursiv o temă (culturală, erotică etc. : **Eminescu, Memento, Ce se numește Bacovia),** fie că e vorba de expuneri reflexiv-alegorice **(Totem, Dacă vei crede)** sau de piese reconstructiv-imaginative (alunecînd, uneori, către stampă : **Comentarii la un peisaj de iarnă, Albă ca zăpada, Focul, În fața unui crin)** – se poate descifra o suită de opoziții capabile să sugereze (chiar, într-o anumită măsură, să figureze) o structură de adîncime, un nucleu artistic fertil, exploatat însă cu un prea evident spirit de economie.

Dispunerea în balans a elementelor de rezistență, contrastul însuși parcurg cîteva trepte dinspre o suprafață ușor observabilă (dar abstractă : **a iubi – a uri ; a ști – a nu ști,** p. 8) spre o zonă ceva mai profundă și, esteticește, activă. Sînt de amintit aici cupluri precum **lumină — întuneric** și – mai ales – **foc – zăpadă.** Acesta din urmă, schițat adesea, generează o imagine sintetică în interiorul căreia sensurile se propun și se susțin reciproc în multiple și variate sclipiri. **Crinul,** într-adevăr, în sistemul metaforic al cărții, unește, vag, **zăpada (albul)** și **focul,** entități tratate separat în alte împrejurări : „...să nu deschizi fereastra, / aceasta nu-i ninsoare, / mi se strecoară-n oase / un frig de începuturi / epidemie albă, / durere planetară, / acesta nu e spațiul nemăsurat al meu / și-aceasta nu e viața mea originară ! / / Ardea în vază ca un foc bengal, / un crin imens, un crin imperial...".

Albul pare a fi culoarea predilectă, poetul conferindu-i înțelesuri morale și un statut ontologic aparte. **Marele zid alb, pînzele albe ale Eternității,** relația depersonificatoare dintre individ și **ninsoare** sînt tot atîtea probe : „Dar pentru tine oare mai exist / Zăpadă înnebunită care mă înfășori / cu părul tău electric / și la picioare-mi cazi / ca o jivină albă / eu sînt stăpînul sau stăpîna ești / sau amîndoi sîntem supuși / la împărăția zăpezilor ?... / Nu vrei să scoți nici un sunet / tu cazi indiferentă, / tu cazi cotropitoare / mă bandajezi cu stele din cap pînă-n picioare / Parcă sînt omul de zăpadă, / Omul înghețat de Nord, / vrei să nu mă vadă nimeni, / vrei să mă strîngă celestul nod ?..."

Sinonimia lingvistică și cea poetică se distanțează, de vreme ce **lumina (albă,** în genere, **dar aparținînd focului)** se opune obscurității reci (reci asemenea universului **alb** al **zăpezii).** Am văzut, de altfel, ceva mai înainte, cum opozițiile se neutralizează, cum **focul** și **zăpada** pot conviețui în elipticul oxymoron **al crinului.**

Oricum, **timpul** rămîne un **patinoar** (p. 44), **cerul** e un **zid** (29) sau un **acoperiș albastru** (12), realitățile sînt, toate, vizibile, de preferință **albe.** Doar **soarele** e **negru** (24). În centrul lumii se plasează orașul cu străzile lui radiale, străzi pe care eroul le regăsește în propria sa alcătuire : „Oare unde au crescut / aceste animale care închid străzile / trupului meu decăzut, aceste hiperbole / ale păcatului, meteoriți ai marelui / tot, încremeniți precum ciinii / cu floarea morții în bot ? / / Și totuși sunt zile cînd strig / dar pe unde să trec ? / Ele îmi stau la marginea oaselor / în făina cărora mă-nec".

Pe de altă parte, **întunericul** și **lumina** dau naștere unui contrast violent, unui șoc (24, 31). Relația erotică este, și ea, telurică și tulburătoare, așa cum arată o secvență ca aceasta : „Dimineața ca o disperare / îmi sparge geamurile / din așternuturi ies gol / inhibat de-o inutilă rușine / și încerc să zbor prin fereastră... / sînt aproape scalpat / dar mai este puțin / și voi ajunge – iată brațele tale / degetele ți-au crescut uriașe / de cînd le-ai înfipt rădăcina / în cernoziomul pieptului meu...".

Undeva, departe, dincolo de spațiul geometrizat al **albului,** trece – abia amintit – **riul** (34). Iar în final, **Homo ludens** afirmă, combinînd figurile pe tabla de șah, că în toată această țesătură nu e nici un secret.

Reușita artistică nu ascunde, firește, nici un alt secret în afara aceluia, mereu surprinzător, al talentului și al măiestriei. Dovada acestora se află și aici, ca și în volumele anterioare ale autorului.

Eugen DORCESCU

MEMENTO

GRIGORE POPIȚI

Fiul al Cărașului prin naștere și reprezentant cultural al Banatului prin tot ceea ce a scris, **GRIGORE POPIȚI** s-a stins din viață. Fibra populară moștenită însoțește versurile sale din plachete pe care le-a intitulat, în acord cu substanța lor, **Cintece din fluier, Glasul sufletului și al trupului, Dragoste.** Legătura durabilă, nedezmințită, a lui Grigore Popiți cu Banatul depășește granițele literaturii ; fostul director al arhivelor bănățene se remarcă prin interesul pentru istoria regiunii sale în **Date și documente bănățene, Românitatea graniței militare bănățene, Mișcări de rezistență și răzvrătire în Banat între anii 1774–1775** ș. a.

ULTIMA LUI CARTE

(Pe cărările tinereții)

Ed. Facla, 1979

În ultima dintre cărțile scriitorului, Pe cărările tinereții **peisajul almăjan este prezent din toate perspectivele : de jos, cu amănuntele lui topografice „simțite" de povestitor la diferite vîrste, de sus, de pe platoul Semenicului unde impresiile turistice sînt dislocate de sentimentul apartenenței, din intimitatea cotidiană a locurilor pînă la privirea panoramică. Oamenii figurează în peisaj în măsura în care sînt „oameni ai locului". Membrii familiei sînt legați de Almăj prin întîmplări și legende ; la fel de familiare se dovedesc figurile istorice ale neamului sau cărturarii evocați „pentru a se înțelege mai bine firea și caracterul oamenilor din frumoasa Vale a Almăjului". Memoria afectivă egalizează vîrstele istoriei reactualizînd lejer fapte ale trecutului. Arhivarul, pasionatul de istorie se lasă subminat, fără a se dezminți, de militarul sentimental care reface vizual scene de luptă.**

Viața culturală a Banatului prilejuiește scriitorului notițe despre anii de școală, incursiuni în istoricul învățămîntului cărășan și pagini de istorie literară. Numele dascălilor săi și ale întemeietorilor de școli în Banat, ca Mihail Haliciu-tatăl, Dimitrie Țichindeal, Constantin Diaconovici-Loga sînt reținute cu egală mîndrie și recunoștință. Întocmai elevului de altădată, scriitorul din anii primelor volume se alătură evenimentelor istorice și culturale ale vremii, fără a revendica retrospectiv rolul principal ci afirmîndu-și condiția de participant. Reconstituirea unor acțiuni culturale bănățene ca înființarea „Asociației scriitorilor din Banat", desfășurarea ședințelor de cenaclu, întemeierea Arhivelor Statului din regiunea Banat, deși considerate „pagini răzlețe", devin mărturii necesare pentru istoria literaturii.

Fondul amintirilor literare este susținut tot de orizontul natal, lărgit și îmbogățit în experiența maturității. Poetul Grigore Popiți se vrea justificat de comuniunea cu natura almăjană. Actul creației poetice este simplificat în mărturisire, fiind ilustrat cu fragmente din volumele de versuri și cu efuziuni lirice în proză. Liricizarea descrierilor este singura complicare a cărților lui Grigore Popiți, reliefînd atașamentul față de locul obîrșiei. Fără precauții stilistice, firul amintirii se abandonează simplității, lăsînd în urmă pagini frumoase. Peisajul sentimental primește nuanțele unei trăiri variate. Autorul înregistrează încintat schimbările veacului nostru în Valea Almăjului, ca pe o completare la înzestrarea naturală. Lipsa de reticență în fața noului dezvăluie senectutea caldă, încheiată acum într-un orizont de seninătate.

Brîndușa ARMANCA

O CARTE DE INTERVIURI

MARGINALII

Despre autorul unei cărți de interviuri afli lucruri semnificative din sumar. Cum există o semiotică a titlurilor de romane, ar putea să existe și una a listelor de autori chestionați, cu subînțelesul : „Spune-mi pe cine întrebi ca să-ți spun cine ești".

Așadar, ce aflăm despre Ion Pop din Ore franceze (Univers, 1979), volumul de interviuri pariziene realizate între anii 1973 și 1976 ! Critic el însuși, I. P. confirmă tendința criticii actuale de a se ocupa cu precădere de ea însăși : mai bine de jumătate (15) din cei 29 de autori interogați sînt critici literari. A doua în ordinea preocupărilor, cu șapte autori, ar părea să fie arta plastică. De fapt, însă, prezența ei masivă se datorează dorinței lui Ion Pop de a afla care este locul lui Brâncuși în peisajul artistic francez. De aceea, a doua preocupare rămîne poezia, ceea ce iarăși nu miră la I. P. Ce poate să mire este că cel mai tînăr dintre poeții chestionați (Michel Deguy) are astăzi cincizeci de ani. Să fie vorba de o alegere făcută în spirit conservator ? Ar fi bizar, la un critic interesat de cercetările noi. Dealtfel, dintre cei cinci „bătrîni", trei (Ph. Soupault, Fr. Ponge și M. Deguy) sînt novatori (Ca să nu mai spunem că unul dintre ei, Ph. Soupault, are la optzeci de ani idei la fel de năstrușnice ca la douăzeci). Alegerea făcută reflectă mai curînd absența numelor de rezonanță din poezia de azi.

Parțial, aceeași cauză, dar de rîndul acesta și preferințele lui Ion Pop explică prezența unui singur și – după părerea mea – nu prea important romancier : J. L. Curtis. I s-ar putea adăuga doi autori (Geneviève Serreau și D. Fernandez) care, între altele, scriu și romane. Tot numai o singură incursiune – iar aceea oarecum indirectă — în lumea teatrului (G. Serreau). Celelalte arte lipsesc, ca și eventualele lărgiri ale ariei de investigare în alte zone de cultură (filosofie, știință etc.). Este o constatare, nu un reproș. Nu sînt adeptul criticii care îi explică autorului ce ar fi trebuit să facă. Dealtfel, prin restringere și polarizare, volumul dobîndește unitate și profunzime.

În privința criticii literare, nici un exclusivism. Preferință, în schimb, pentru noua critică (R. Barthes, G. Genette, G. Poulet, J.-P. Richard, J. Rousset, J. Starobinski) și mare simpatie pentru unul dintre precursorii ei : Marcel Raymond. Nu lipsesc criticii de formație tradițională, cu diverse orientări (G. Picon, M. Nadeau, R. Kanters, D. Fernandez), nu lipsește sociologia literaturii, reprezentată de Etiemble, după cum nici eseul (R. Caillois) și teoria (Julia Kristeva, T. Todorov).

Prezent prin Kristeva, grupul „Tel Quel" bîntuie volumul și prin desele referiri ale celorlalți. De fapt, în perioada interviurilor el își epuizase misiunea, dar lucrul acesta nu devenise încă evident. Deocamdată, grupul mai polariza atenția, îndeobște ostilă, a celorlalți critici, care-l atacau pe diferite tonuri, de la cel acru al lui Etiemble, la cel nuanțat al lui J. P. Richard.

Un lucru e sigur. Din zona oarecum restrînsă pe care și-a fixat-o, Ion Pop i-a ales pe autorii cei mai renumiți și, în majoritatea cazurilor, cei mai interesanți. În legătură cu orice altă împrejurare, această observație ar însemna, prin ea însăși, un elogiu deosebit. Nu și în legătură cu Parisul. Acolo, simțul valorilor la modă este atît de ascuțit, încît oricine și-l formează, venind din altă parte, în șase luni. De aceea, pentru a aprecia cartea lui Ion Pop mai trebuie știut cum îi întreabă el pe cei mai sus numiți și ce-i determină să-i răspundă. Este ceea ce voi încerca să arăt. Concluzia ,o spun de pe acum, va fi pozitivă în gradul cel mai înalt.

Livius CIOCÂRLIE

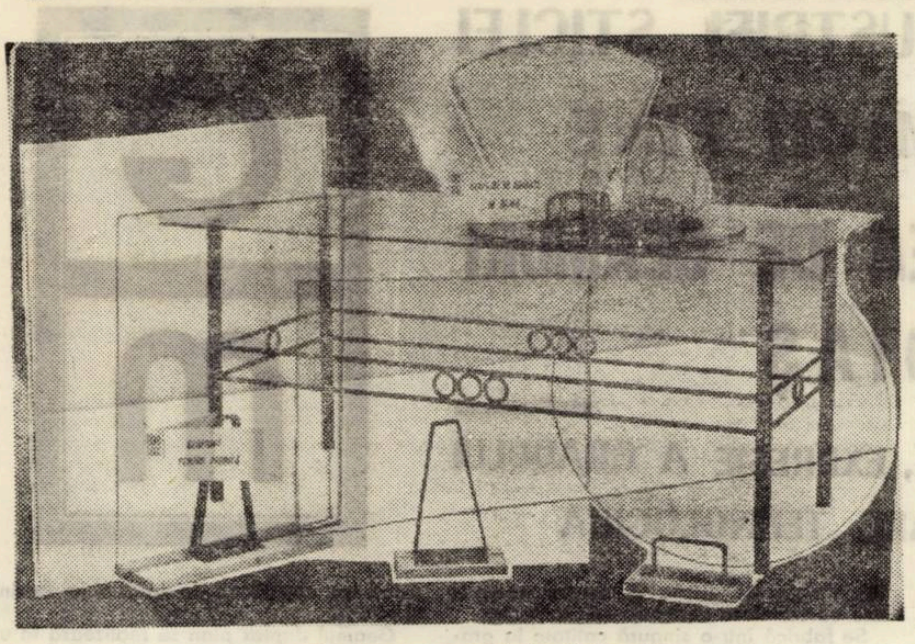

Geamuri pentru aparate de bord și mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din țară și din străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepție și de mare eficiență economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaș.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor și cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potențialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcții mai bune, mai ieftine, cu performanțe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricație a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiștii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanților și arhitecților, dat fiind multitudinea de soluții care le oferă cerințelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcții.

Pe plan mondial indicele de penetrație a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creștere an de an.

Evoluția producției și desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca și în țările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie și de creșterea necontenită a prețului petrolului.

În această conjunctură economică internațională, interesul uriaș arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creșterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicității de „SIGMA" (Asociația producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piața totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendințele pieții mondiale orientate în evoluția desfacerii geamurilor izolatoare și-a pus amprenta în mod vizibil și pe creșterea capacităților de producție în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producție care variază între 35–120 mii m.p. anual și un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relația de plan 1979–1985 evidențiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaș) și o producție ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficiența economică, criteriul de referință în producția bunurilor materiale, în speță, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricație cît și în cea de exploatare și pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Acești factori de influență au condiționat creșterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în țara noastră.

Cu toate că piața internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investițiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanțate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu și foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanșarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam și rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanță desicantă, fapt ce conduce la obținerea izolației termice și fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările și lansarea în fabricație a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluțiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiției, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaș sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanțier mm	Lung. max. mm	Lățimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam șlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oțel, materiale plastice sau metale ușoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolație acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolație termică cu 30% superioară față de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecționarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreținere.

După studiile și calculele realizate de I.P.C.T. București, la o investiție în exploatare pe o perioadă de 8 ani, prețul geamului izolator este competitiv cu prețul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidență eficiența financiară superioară a geamului izolator, eficiență calculată la m.p. de suprafața vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. față de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obișnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. față de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidențiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluții posibile în etapa actuală.

Cercetările și rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcțiile civile (blocuri, fațade, spații comerciale, case de locuit – pentru uși, ferestre, vitrine, pereți despărțitori, balcoane) ;

b) în construcții social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghișee, restaurante – pentru uși, ferestre, perete despărțitor, fațade) ;

c) în construcții industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reținem că produsul corespunde cerințelor înscrise în Programul directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei, fiind în același timp un element de construcție superior geamului simplu, sporește gradul de confort și eficiență în construcțiile civile și social-culturale, îmbunătățind calitatea muncii și a vieții.

IMPORTANT!

Factorii de directivare și decizie din domeniul investițiilor au posibilitatea, încă din exercițiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcțiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a încorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unitățile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Intreprinderea de geamuri Mediaș
Șos. Sibiului nr. 38

Relații suplimentare se pot obține la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din țară și străinătate sînt asigurați de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

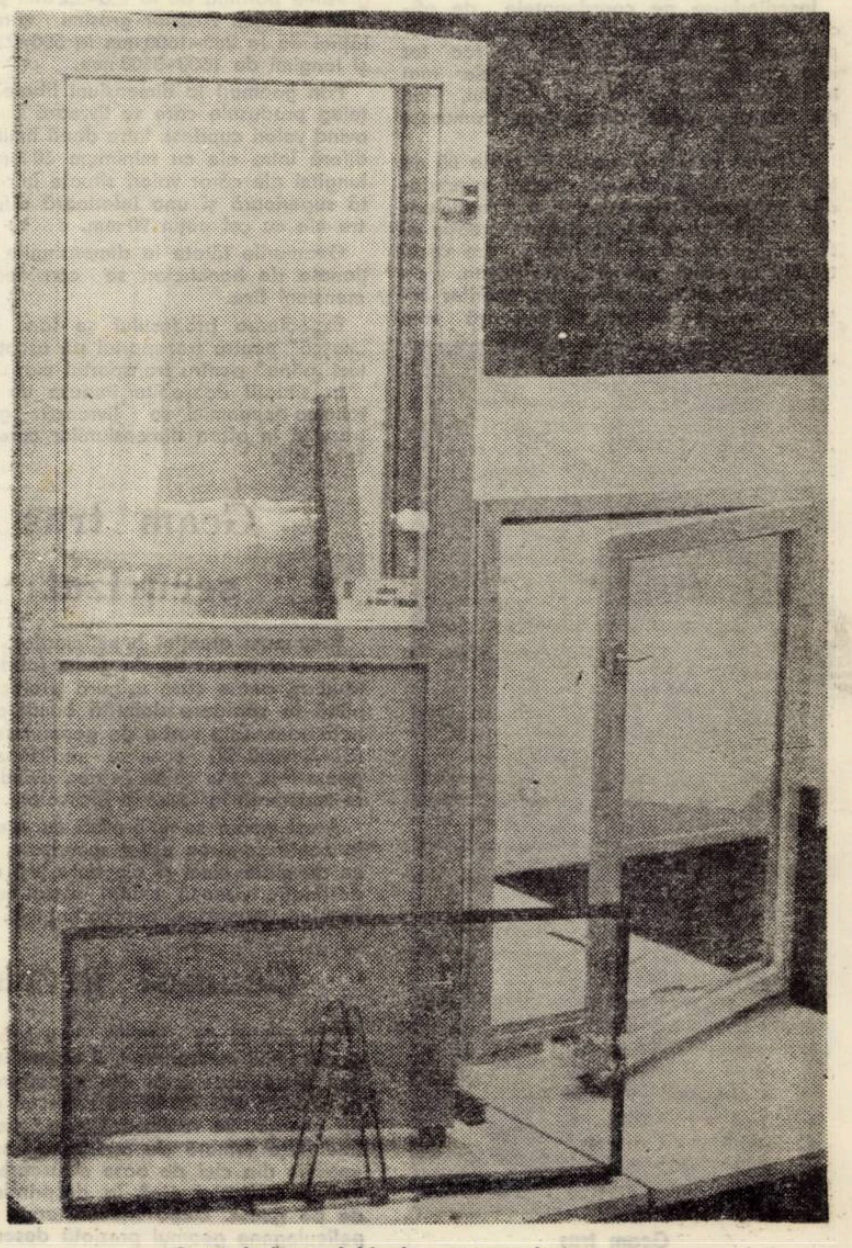

Geam izolator și binale cu geam izolator

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ŞI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAŞ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECŢIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producţiei şi de promovare a noului implică o permanentă legătură informaţională între fabricant şi consumator, în aşa fel încît piaţa produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea şi dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opţiunii fundamentale privind creşterea necontenită a calităţii producţiei, atît în ceea ce priveşte fondul de produse destinat pieţii interne cît şi celei externe, este penetraţia mărfurilor româneşti în sfera de concurenţă a comerţului internaţional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaş se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumuseţe şi robusteţe.

Datorită acestor însuşiri, în peste 60 de ţări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creaţie al făuritorilor al căror meşteşug are vechi tradiţii în acest perimetru transilvan.

Intenţionînd informarea partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricaţie din producţia curentă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, insistînd asupra unui produs nou, o creaţie de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit şi termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

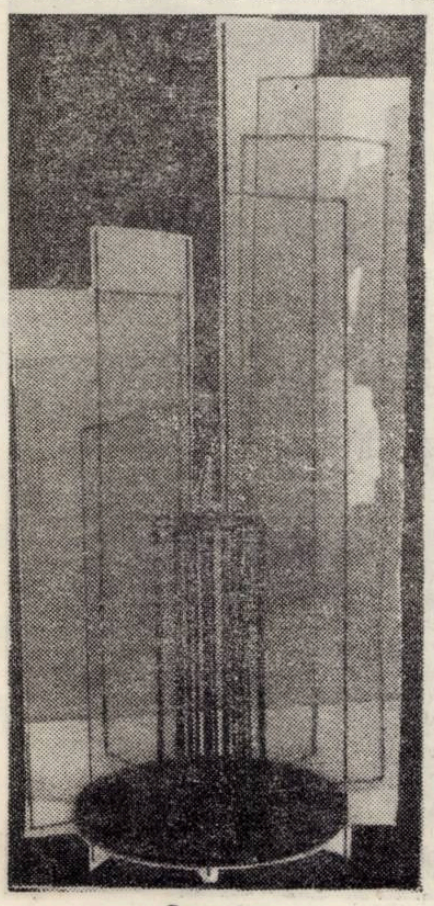

Geam tras

Geam tras pentru construcţii

Un produs apreciat şi foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaş este geamul tras pentru construcţii, similar calităţii Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe şi libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lăţimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm şi lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înţeleg produsele care se livrează cu lăţimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm şi în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară şi una inferioară diferă între ele cu cel puţin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiţionate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cuşcă" pentru transportul pe uscat şi în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situaţii deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase şi în afara dimensiunilor curente de fabricaţie.

Geam tras securizat

Propunem atenţiei beneficiarilor interni şi externi un alt tip de geam fabricat la Mediaş, geam care asigură protecţia deplină la spargere datorită bucăţilor mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistenţă la lovire şi încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecţionarea uşilor securizate, produse de mare efect şi eleganţă, uşi a căror destinaţie vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracţie, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheaţă. Se realizează prin matizarea unei feţe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase şi uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheaţă dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranţă produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuşti sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili şi alte modalităţi de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenţi ideii de diversificare, specialiştii de la Întreprinderea de geamuri Mediaş oferă economiei naţionale geamul muslin. Acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din feţe cu intercalarea unui şablon.

La terminarea operaţiei şi îndepărtarea şabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentaţii geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condiţiile de transport şi ambalare sînt aceleaşi ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmăreşte un efect decorativ, se recomandă la placarea faţadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulaţie şi penetraţie.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obţine prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reţine cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condiţiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisia luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepţională a furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură faţă, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 şi 8 mm şi lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect aşezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condiţiile de ambalare şi transport sînt aceleaşi ca la geamurile muslin şi givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereţi despărţitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

Oglinzi retrovizoare

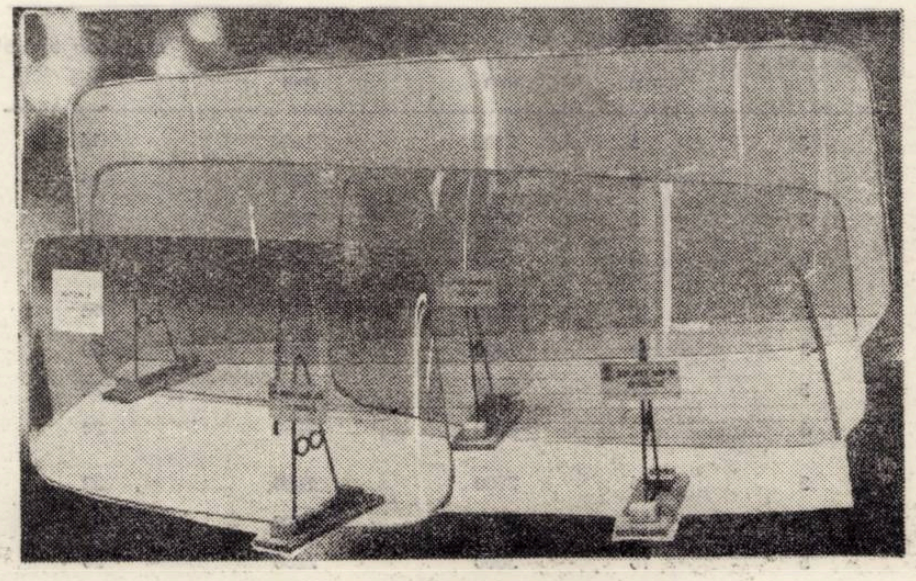

Parbrize din geam securizat şi geam duplex

UMANITATEA GENIULUI

ANIVERSĂRI

● 130 de ani de la naşterea lui MIHAI EMINESCU

Geniul nu-şi cunoaşte esenţa decît prin situarea sa istorică, adică printr-o raportare la existenţa umană pe care o influenţează chiar şi atunci cînd, distanţîndu-se în spirit, creează impresia unui „exilat în absolut", cum ar spune Al. Philippide. Prezenţa sa în viaţa oamenilor se explică printr-o dialectică a raporturilor dintre conştiinţa dependentă şi independentă, aşa cum Hegel o teoretizează într-un capitol din **Fenomenologia spiritului.**

Filosoful pleacă de la premisa că o conştiinţă-de-sine nu se poate realiza decît prin recunoaşterea ei ca atare de către o altă conştiinţă-de-sine sau, în alţi termeni, **Eul** nu parvine la conştiinţa **Sinelui** decît printr-o reflectare în **Altul,** în **Celălalt** care, la rîndul său, nutreşte o dorinţă asemănătoare. Prin urmare, există o intensă aspiraţie a conştiinţelor de a se recunoaşte mutual, o derinţă care generează însă raporturi diferite între ele, în funcţie de capacitatea sau incapacitatea fiecăreia de a-şi asuma riscul morţii, adică de a-şi suprima alteritatea şi a se regăsi pe sine ca fiinţare-în-sine şi pentru-sine. Hegel vorbeşte astfel de „o conştiinţă-de-sine pură şi o conştiinţă care nu este pură pentru sine, ci pentru o altă conştiinţă, adică o conştiinţă **în elementul fiinţei** sau, altfel spus, în forma a ceea ce e lucru **(Dingheit).** Ambele momente sînt esenţiale ; deoarece ele sînt mai întîi inegale şi opuse ale conştiinţei : una, cea independentă, pentru care esenţa este fiinţă-pentru-sine, cealaltă, cea neindependentă, pentru care esenţa este viaţa, adică fiinţa-pentru-altul ; prima este **stăpînul,** a doua este **sluga".** [1]

În limbaju-i metaforic de mai sus, filosoful precizează însă că **stăpînul** nu parvine la statutul de conştiinţă independentă, esenţială decît prin mijlocirea **slugii,** adică a conştiinţei neesenţiale sau servile ; dar, dacă aşa stau lucrurile, atunci, cum bine observă Jean Hyppolite, independenţa stăpînului este „cu totul relativă" deoarece el „nu e stăpîn decît pentru că e recunoscut de sluga, el este autonom prin medierea unei alte conştiinţe de sine, cea a slugii".[2] Remarca aceasta o reţinem, cu precizarea că, mai mult decît atît, raportîndu-se la sluga care îl recunoaşte, stăpînul se raportează implicit la **viaţă,** din moment ce, ne spune Hegel, aceasta constituie esenţa conştiinţei neindependente, adică a slugii. Stăpînul îşi poate asuma riscul morţii (înţeleasă ca fenomen natural, nu ca negaţie spirituală !), căci raportul său cu viaţa este unul indirect, mediat, în vreme ce sluga, în calitatea sa de „conştiinţă **în elementul fiinţei",** aflată adică într-un raport nemijlocit cu viaţa, nu are această posibilitate, de aici elementul ce îi diferenţiază, dar care nu este, totuşi, atît de puternic, încît să ducă la o anulare completă a condiţionării lor reciproce.

Întrebarea este dacă relaţia dintre stăpîn şi slugă rămîne veşnic neschimbată sau există cumva vreo modalitate de eliberare a slugii din condiţia servituţii. Hegel admite o atare posibilitate printr-un proces dialectic ale cărui momente principale nu le mai discutăm aici ; vom sublinia doar faptul că, în operaţia de emancipare a slugii, un rol determinant îi revine stăpînului, în care conştiinţa servilă recunoaşte adevărul propriei certitudini, tot aşa cum adevărul conştiinţei independente (al stăpînului deci !) se află în conştiinţa servilă.[3]

În teoria expusă foarte succint mai sus regăsim unele idei dintr-un text de tinereţe al lui Hegel[4] în care se spune de pildă, că geniul năzuieşte către o integrare în ordinea umanului, în timp ce omul obişnuit aspiră la statutul acestuia ; posibilitatea unei apropieri reale era admisă acolo numai cu condiţia ca geniul să depăşească „negativul lumii existente" şi să treacă de **la idee la viaţă.** Cu alte cuvinte, fenomenul era conceput într-un singur sens, ca potenţialitate exclusivă a geniului sau a **stăpînului,** cum va spune acelaşi Hegel mai tîrziu. Textul respectiv pledă în primul rînd pentru înţelegerea condiţiei spiritului superior, îngăduind mai puţin o apreciere a consecinţelor ce decurg din prezenţa sa în mijlocul oamenilor şi ignorînd posibilitatea acestora de a se ridica la demnitatea unor **conştiinţe independente.**

Reluînd ideea în **Fenomenologia spiritului,** Hegel aprofundează valoarea raporturilor dintre conştiinţe, urmărindu-le în intercondiţionarea lor dialectică şi formulînd concluzia potrivit căreia „...aşa cum stăpînirea a arătat că esenţa ei este inversul a ceea ce ea vrea să fie (adică temeiul adevărului ei se află în afara sa, în **conştiinţa servilă,** nu în sine, n. n.), tot astfel servitutea va deveni în realizarea ei deplină contrariul a ceea ce ea este în mod nemijlocit. Ca conştiinţă **refulată** în sine, ea se va interioriza şi se va preschimba în adevărată independenţă".[5]

În esenţă, această dialectică o dezvoltă, într-o formă poetică firească, şi Eminescu în **Luceafărul,** unde — menţinîndu-ne în sfera terminologiei hegeliene — conştiinţa neesenţială (Cătălina) devine pentru stăpîn (Hyperion) obiectul care constituie adevărul certitudinii lui însuşi, fapt ce probează atît relativitatea independenţei geniului, devreme ce el nu ajunge la intuiţia esenţei proprii decît prin intermediul omului, cît şi **latura umană a fiinţei sale,** adică aceea care-l apropie de oameni, în pofida suferinţei ce se naşte din nepotrivirea cu soarta acestora. În ceea ce priveşte „conştiinţa servilă" (Cătălina), ea îşi are, la rîndu-i, adevărul în conştiinţa independentă (Hyperion), adică în stăpînul prin mijlocirea căruia ia act de propriile limite şi se angajează în efortul de-a se elibera de servitute. Cătălina devine astfel o „conştiinţă independentă", dar de o independenţă relativă, pentru că, deşi optează pentru iubirea lui Cătălin, dînd impresia autonomiei în raport cu conştiinţa geniului, în realitate ea continuă să-l invoce pe Luceafăr, ca să-i „lumineze norocul".

Lumina geniului o transfigurează atît de mult, încît pajul Cătălin, ce părea, la început, prizonierul exclusiv al imanentului, va ajunge acum să vadă în faţa de împărat o fiinţă spiritualizată complet, adevărată stea căreia îi adresează cuvinte asemănătoare celor cu care ea însăşi îl invocase pe Luceafăr : „Cu farmecul luminii reci / Gîndirile străbate-mi, / Revarsă linişte de veci / Pe noaptea mea de patimi. / / Şi de asupra mea rămîi / Durerea mea de-o curmă, / Căci eşti iubirea mea de-ntîi / Şi visul meu din urmă". Izbînda geniului este, aşadar, deplină căci, chiar dacă cele două lumi — a necesităţii şi a contingenţei — nu s-au putut întîlni nemijlocit, iar Hyperion a fost constrîns să se retragă în suferinţa nemuririi sale, „lumea aceea de jos — notează cu îndreptăţire C. Noica— a învăţat cu adevărat să-şi ridice privirile către el, sau către altul ca el, de parcă ar sta să spargă cercul ei cel strîmt, în care doar norocul o petrece".[6]

Eminescu materializează astfel într-un mod strălucit afirmaţia lui Leopardi că operele de geniu au ca esenţă puterea de a transforma suferinţa în izvor de luminoasă consolare pentru cititorul care, descoperind în ele „lo stesso spettacolo della nullità", se simte, totuşi, îmbogăţit şi înălţat sufleteşte. În fond, acesta este înţelesul adînc al tragicului autentic, aşa cum rezultă el din condiţia geniului care, prin opţiunile sale, îşi asumă în mod lucid vina durerii tragice, pentru ca oamenii să poată astfel ajunge la conştiinţa adevăratei raţiuni a existenţei lor.

I. CHEIE-PANTEA

[1] Hegel, **Fenomenologia spiritului,** Ed. Academiei, 1965, p. 111.
[2] Jean Hyppolite, **Genèse et structure de la Phénoménologie de l'esprit de Hegel,** vol. I, Paris, 1946, p. 167.
[3] Cf. Hegel, **op. cit.,** p. 113.
[4] Cf. C. Luporini, **Filosofi vecchi e nuovi,** Firenze, 1947.
[5] **Ibidem.**
[6] C. Noica, **Sentimentul românesc al fiinţei,** Ed. Eminescu, Bucureşti, 1978, p. 107.

Urmarea precedentului: „Roşu" şi „Alb"

PRETEXTE

Echivocă, dar, va fi fiind, se pare, misiunea roşului în *Crai i...*, cît timp aceştia şi-l revendică — „bovaric" —, şi-l însuşesc (pe drept sau uzurpîndu-l) şi, deopotrivă,-s mistuiţi pe „rugul" său... Malefic fără nici-un echivoc şi franc-potrivnic, în roman, el nu le este, însă, decît — aşa-zicînd — „feţelor palide", celor, adică, (aparent-) exangui, depigmentaţi — oricum —, băla(n)i şi speibi, ca, între alţii, cândida Ilinca, Pantazi şi clorotica sa mamă, cea suferind de hematofobie (căci „dacă vedea sînge, leşina...") Ea-i cea care, de altfel, — şi nu pentru că „trage", vai „a prost" ! — va ţine piept aristocraticei ispite a caselor „celor mari cu paraclis de la Cişmeaua *Roşie*..." (s. m.), rămase, ele, de pe urma matusalemicei mătuşi Smaranda, şi care, preschimbate-n lazaret, la '77 (puţin, dar, după-ntemeierea Crucii-Roşii), din propria-i voie caritabilă şi bravă, au să-i aducă timpuria moarte...; aceleaşi case,-n care, rămas de capu' lui, Pantazi însuşi — un soi de *play-boy*, ei, din *Ottocento* — va să cunoască, succesivamente, amorul pentru Wanda — ignobil şi nefast —, seducţia mezalianţei, amărnicele „coarne", apoi : deboşul, declasarea şi ruina (nu fără — ştim — concursul cutărui 'nea Scarlat), ca şi,-n sfîrşit, „psihoza" suicidă — de care-l mîntuie subita moarte a hrăpăreţului unchi Iorgu, în urma căreia, ajuns din nou un potentat, nu face alta decît tocmai să „închidă" zisele case de prearăi auguri, mutîndu-se, techer-mecher, „în Mîntuleasa"... Că, între altele, „Cişmeaua Roşie" nu e o născocire-a lui Mateiu, ci un loc bine cunoscut din Bucureşti, este, desigur, altă vorbă. Nu-i, totuşi, mai puţin adevărat că,-n ceea ce-l priveşte, toponimia (ca şi onomastica, de altfel), fie că o inventă, fie că-i este dată, nu-i gratuită, nici aleatorie. Altminteri, pentru ce să stăruie/apese asupra faptului acestuia, „mărunt", că, o dată, despărţindu-se de Pîrgu, care o ia „spre Poştă", ei şi Pantazi o vor lua „spre Sărindar" — un „sărindar", pe lîngă că numeşte cutare veche stradă,-n Bucureşti, fiind o rugăciune pentru morţi, o „vecinică pomenire" (reluată preţ de patruzeci de zile-n şir), ba chiar un soi de parastas „antum" al celor care, ca Pantazi şi Mateiu, au să se-ngroape, într-un fel, încă din viaţă... Ei bine,-n casa „năvlisită" de Pantazi (căci, „lup de mare", pentru ei, o casă, că-i aparţine sau că o-nchiriază, nu e decît o... navă !), în acest „turn de fildeş" şi, totodată, *criptă* (căci, pasămite, *din-„spre Sărindar"* !), dă buzna Gore Pîrgu — zisesem —, într-o zi, cu „carlinul" lui Haralambescu (o şarlă ce — uitasem să vă spun — e îmbrăcată într-un... „valtrap roşu" !), spre indignarea franţuzoaicei gazde, ce, nu doar „îmbufnată", dar şi „roşie", o să-l anunţe pe acest *goujat*... Or, a „roşi pînă în albul ochilor", e cea dintîi reacţie a Ilincăi — de o „albeaţă", ea, a pielii „nefirească", ba pare-se că şi *noctilucentă* ! —, la apariţia d-lui Pantazi..., în sîngele-i, subţire şi albastru, dîndu-se — zice-s-ar — un soi de luptă, surdă, între hematii şi limfocite, ca un Război al celor două Roze ! Ca şi, pesemne, în Pantazi însuşi — cu „păr roşcat" şi, deopotrivă, *glaucop*, şi coborînd dintr-un Zuani zis „cel roşu" —, lebăda albă („de argint") a căruia — pe, baremi, strălucitu-i herb — străpunsă-i de-o „săgeată purpurie"... Şi cum afinităţile, aici, nu sunt, aş zice, niciodată, „elective" ci magic, mistic, misterios — oricum —, ba şi heraldic, uneori, *predestinate*, nu-i de mirare că, după plecarea-i, pe totdeauna, peste mări şi ţări, „singura persoană /.../ de la noi" cu care el, Pantazi, „păstrase legături", va fi fost, şi ea, o posesoare de „mare flamură albă şi roşie" ! E vorba de Puicheria — şi după soţ, şi după tată — Canta, „imprevizibila" mătuşă de dincolo de Milcov şi viitoarea mamă adoptivă a cândidei Ilinci încandescente..., pe care, însă, nu-i nevoie s-o „înfieze", spre a o face, dimpreună cu averea-i, ereda amintitelor culori, de vreme ce, aceasta, le poartă,-n carnea ei, dintotdeauna — fiind, ea, ca un *album* vrîstat de *rubrici* ! Şi dacă boala „hărăzită" ei e *scarlatina*, cea care i-o transmite, molipsind-o, e o copilă oarecare de pe stradă, umblînd, însă, — aceea — în „faetonul" unei... *lăptărese* ! (într-un scurt jet de alburi seminale şi sanguine roşuri, are să-şi dea, de altfel, şi Paşadia duhul — „închinat", el, cu toate astea, altei masle...)

P.-S. : Aluzia, din trecutele-mi „notaţii", la — ziceam eu — claudicantul prinţ de Talleyrand şi la botinele-i cu talon roşu din zilele Congresului vienez (cf. Jean Orieux, *Talleyrand*, Bucureşti, 1970, p. 408), nu va fi fost, firească, gratuită. Mateiu îi datorează, poate, — pe lîngă un „sublime commandement", *id est* : „Et surtout pas de zèle !" (cf. „Manuscriptum", 2, 1975, p. 115) — viziunea „veaculuI francez" prin excelenţă, căci (zice prinţul) : „Qui n'a pas vécu dans les années voisines de 1789 ne sait pas ce que c'est que *le paisir de vivre*". (S. m.) Nu ştiu, cu toate astea, dacă „dulceaţa traiului" (ghilimelele sunt ale lui Mateiu) e un — aşa-zicînd — citat din Charles Maurice... Este aproape sigur, însă, că celelalte ghilimele : „era atît de frumos seara sub castanii înalţi", par să indice o „retro-versiune" din *Le Mariage de Figaro* (IV, 3) de Beaumarchais, anume : „Qu'il fera beau, ce soir, sous les grands marronniers..."!

Şerban FOARŢĂ

ECHO

ŞCOALA MEHEDINŢULUI, nr. 4–5/1979

Editată sub egida Casei corpului didactic, în colaborare cu Inspectoratul şcolar judeţean Mehedinţi, revista *Şcoala Mehedinţului* a apărut, în anul 1979, într-un număr dublu : 4-5. Marcînd un progres incontestabil în raport cu numerele precedente, volumul de faţă ne propune un cuprins pe cît de bogat, pe atît de variat ca tematică. Simpla enumerare, aici, a secţiunilor — nouă la număr : 1. *Învăţămîntul de azi* ; 2. *Istorie, tradiţie* ; 3. *Ctitorii de lumină* ; 4. *Oameni ai acestor meleaguri* ; 5. *In întîmpinarea centenarului liceului „Traian"* ; 6. *Studii şi cercetări* ; 7. *Pagini literare* ; 8. *Cronici şi revista revistelor* ; 9. *Perfecţionarea* — în care se ordonează cele 230 de pagini ale sale, este, credem, suficient de grăitoare pentru diversitatea direcţiilor de cercetare spre care s-a orientat atenţia colectivului de redacţie şi, se înţelege, efortul colaboratorilor, ca să nu mai spunem că la fel de generos cu cititorul se dovedeşte profilul fiecărei secţiuni în parte. De la articolele fructificînd activitatea la catedră în predarea diverselor discipline sau evocînd momente şi figuri importante din istoria şcolii mehedinţene şi a culturii naţionale, pînă la cele consacrate examinării minuţioase a unor importante probleme de lingvistică, folclor, literatură, istorie sau geologie, acest volum impresionează plăcut prin seriozitatea subiectelor abordate, ca şi prin ţinuta sa ştiinţifică. Şi — fapt mai mult decît lăudabil — în afara cîtorva colaborări externe (cadre universitare din centrele Bucureşti, Craiova, Piteşti, Timişoara), majoritatea contribuţiilor (peste 60) înmănunchiate aci poartă semnătura unor pasionaţi dascăli şi cercetători din judeţul „prins" în titlul revistei. Cu regretul că, în spaţiul restrîns al acestor rînduri, nu putem face o prezentare a volumului aşa cum am dori şi — fără îndoială — ar merita, ne vom mulţumi doar să semnalăm cîteva din articolele pe care el le însumează. Astfel, din secţiunea a 5-a, care se putea numi, la fel de bine, *In memoriam*, reţinem : Stelian Bajureanu : *Moştenirea Odobleja*, Ion Stroe-Oancea : *Un specialist englez asupra ciberneticii savantului român Ştefan Odobleja*, Dumitru Şonea : *Un portret pentru eternitate*, Ovidiu Vişan, Ion Stroe-Oancea : *Omagiu academicianului Al. Dima*. Invecinată cu aceasta şi prin profilul ei este secţiunea următoare, înlăuntrul căreia elogierea activităţii şi personalităţii unor foşti elevi şi profesori ai liceului „Traian" găseşte cuvinte inspirate în articole semnate de Constantin Tudose, Dragoş Ebetiuc, Achim Costea, Iulian Schintei, Iulian Andreescu şi Victor Rusu. La secţiunea *Studii şi cercetări*, remarcabile — între altele — ni s-au părut contribuţiile semnate de : Augustin Z. N. Pop : *Kogălniceanu înnoitorul*, Emil Manu : *Curentele de la începutul secolului al XX-lea. Alternanţa dintre preluarea formelor şi aceea a substanţei folclorice*, I. D. Lăudat : *Perit-au dacii ?*, Emilia Comişel : *Elemente comune în folclorul poporului român şi al popoarelor mediteraneene*, Constantin Negreanu (în linia preocupărilor sale statornice consacrate paremiologiei): *Cîteva observaţii asupra termenilor concreţi referitori la floră şi faună în proverbe*, Dumitru Ivănuş : *Topica propoziţiilor subiective în limba română contemporană* şi Dumitru Tudor : *Dierna-Orşova în epoca romană*. Din cuprinsul celorlalte secţiuni trebuie, de asemenea, menţionate aici articolele datorate lui Victor Tărcovnicu, Theodor Trăpcea, Mihai Burci şi Vasile Pîrvănescu, apoi recenziile — aplicate şi sobre — semnate de I. C. Chiţimia, C. Negreanu, Mihai Buracu, Victor Rusu, Ion M. Negreanu şi D. Şonea, ca şi paginile literare (poezie şi proză) aparţinînd lui: Sorin Teodorescu, Constantin Ciontea sau Nicolae Calomfirescu. Cu acest număr al său, care o plasează, pregnant, între periodicele de bună condiţie ştiinţifică ale cadrelor didactice din ţară, revista *Şcoala Mehedinţului* dobîndeşte atributele unei publicaţii îndreptăţite la o audienţă din ce în ce mai largă în rîndul cititorilor.

D. CRAŞOVEANU

TINERI POEȚI

Ana Pop Sîrbu

FĂRIMITURI AURII

Soarele va cădea pe o ușă închisă
Părul iubitului binecuvîntînd podeaua
Fărîmituri fărîmituri aurii
Plictisul se va legăna într-un scrinciob
Părul iubitului aburind
Printre cutele rochiei mele
Iluzii lustruite vor cădea din el
Dimineața urlînd lîngă albeața unei oglinzi.

CUVINTELE NOASTRE TULBURI

Binecuvîntată fie floarea de colț
Și tu alergînd buimac
Ademenind lîna de aur
Și vocea ta dezgolită
Intinsă a inec
Și aripa tăcerii
Și anotimpul agățat pe numele tău
Și cuvintele noastre tulburi
Ca niște ciuperci ascunse în iarbă
Și uriașul cuib adormit în crin
Și cerbul înflorit pe pragul vîndut
Și zalele firii
Adormite-n icoană.

APOI TOAMNA

Această perdea imensă – singurătate
Numele ei țese alt nume.
Apoi toamna
Cu pînzele arse.
Mai departe se vede chipul tău
Arzînd ca un felinar. Albul acela
Aruncat în spatele numelui meu.

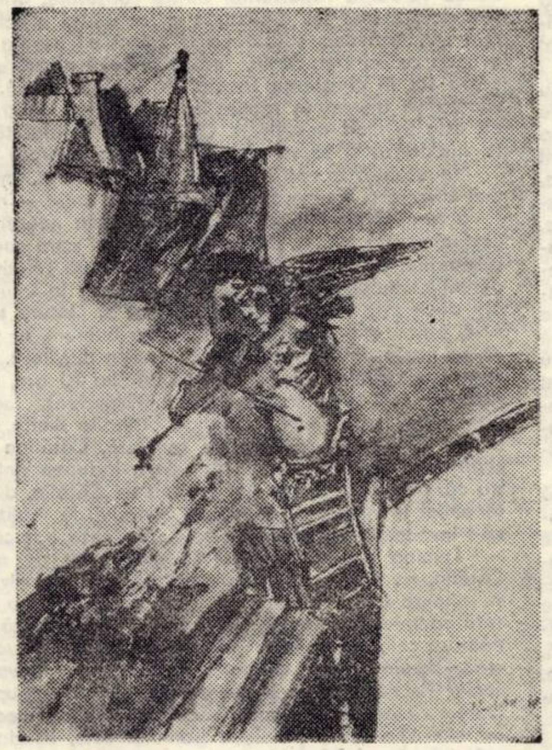

ONISIM COLTA: „Compoziție"

Petru Vasile Tomoiagă

SPRE ANOTIMPUL...

Pe unde toamnă, unde primăvară,
In iarna asta albă ca un vis?
Cînd peste tot, nepămîntesc de clară,
In noapte, fluturi albi a tot ucis...

Aripile foșnesc pe sub picioare
Cînd trec nesigur – adumbrind albui
Cărarea pură și strălucitoare
Urcînd spre anotimpul nimănui.

AM UN ȚINUT

Am un ținut de frunze ruginite,
De ierbi brumate și de fructe dulci –
Copacii-n vînturi – oase ostenite
Scrîșnesc încet ca putrede uluci.
Am ploi mărunte, nesfîrșite parcă,
Și soarele îndepărtat, discret;
Cocori ce zarea toată o încarcă
Și-o prăvălesc nebănuit de-ncet...
Am cerbi pierduți în coama de păduri
Și urși plecați să hiberneze iară;
Am neciopliții munți, înalți și puri,
Pe nesfîrșitul zării – catedrală.
Am un ținut de timp căzut pe creste,
Aproape de mirajele celeste...

Ioana Dinulescu

ALTE MUZICI, MAI PURE

Din toate cîte-mi sînt
prea aproape în jur – hîrtii
nescrise, resturi dintr-o aripă
purtată cîndva, la umărul stîng,
hieroglifa unui izvor ce ștergea
urmele tale-, aleg umbra.
Cuvîntul se rostogolește ca o monedă
clinchetitoare, glasul tău
mă-nstrăinează de alte muzici,
mai pure; dintre toate, aleg
murmurul.
Vibrează între colburi mătasea,
catifeaua se ofilește-n sertar,
cîmpia îmi intră, năvălind,
în casă, gonește herghelii de iarbă
peste prag, în timp ce eu,
din toate cîte-mi sînt
mai aproape, în jur, aleg
neîntîlnitul...

N-AI ȘTIRE CĂ LUMINA

Cum sînt prizonieră în tăcere,
ca-ntr-o cetate inamică
ignorînd invazia ierbii peste creneluri,
adăpostesc o secretă lumină în mine,
o mare pe care gîndurile
o străbat încolo și încoace,
cu toate pînzele desfășurate în vînt.
Cum stau întemnițată
n-ai știre că lumina
între zidurile indiferenței tale,
izbucnește, descătușată,
prin toți porii mei, în afară.

CLOPOT DE LUT

Pietre insomnorate. Ierburi
în devălmășie.
O linie vagă țărmuie
regnurile.
Umbre de păsări pe ziduri.
Siluetele unor femei ce-și limpezeau
obrazul cu rouă, trupul
cu dragoste.
Un șarpe blînd, toropit
între oglinzile amiezii.
O clipă și încă o clipă,
marea aromind la porțile de văzduh
ale turnului.
Pășesc smerită, gura mi-o lipesc
de-o piatră albă și rotundă.
Clopot de lut e glasul tău:
promite-mi, astăzi, veșnicie

Nicolae Irimia

CÎNTEC DE TOAMNĂ

Abia că mai pot înainta
Prin aerul subțire, singeriu.
Zare căzută-n genunchi, mîna ta
Pe-o frunză de toamnă îți scriu

Incepe durerea să se răsfețe
Pe supt cămașa timpului, ruptă;
O, aburul meu hăituit de tristețe-i
Ca un soldat pe cîmpul de luptă

Nu plînge iubito, ascultă
Cum se ascut în mine retrase,
Cum își dănțuie lumina ocultă
Săbiile tale victorioase.

ELEGIE

mamei

Mamă, fîntînă căruntă din alt veac
Amiroase pămîntul nostru-a liliac;
Mamă îngropat parcă-s în tine pînă la
brîu
Și o neliniște nouă suie în bobul de grîu;

Mamă, mi-e dor de lumina pereților, albă
De gardurile cu nuielele împodobite cu
nalbă;

Mamă, steauă blîndă, văzduhul meu
sferic,
Casă a copilăriei sfîșiată de întuneric.

Tot mai departe se pierde-n auz torăitul
de care
Mamă, pe urmele pașilor tăi curg –
lumînare...

CÎNTEC DE PIERDERE

Iată, mă rog ție, floare a florilor
Acoperă-mi vederea
Cu ceața de pe ochii privighetorilor;
M-am vîndut dorului
Și numai palma ta, iubito,
Mai poate îmblînzi gheara frigului –
Impurpurată osîndă.
Mă rog ție, iubește-mă, urăște-mă,
Ninge-mă cu mare dragostea ta
Cît mi-e de bine!
Cîntecul, ca o fiară flămîndă,
Mușcă din inima mea.

Anda Raicu

PRIETENIE

Poftește, stai jos, e cam strîmt aici, dar așa e prevăzut, pentru o singură persoană. Băncuța asta e de mîna lui moș Bulat, singur și le meșterea pe toate, era om priceput la multe, scornea din te miri ce cîte ceva să-ți fie de folos ori de bucurie. La clopot el a pus ciucurele ăla roșu, zicea că mai înmoaie metalul, îl face să semene și el a ființă, iar pe Cocoșat, ce să mai vorbesc, îl împodobea dimineața cînd urcau aici de ziceai că-i pregătit să stea în fruntea nunții. Panglica tricoloră nu-i lipsea vreodată, ciucuri avea vreo douăzeci pe lîngă gît și cînd rîdea, că rîdea al naibii, mă jur, zornăiau clopoțeii ăia mici pe el ca vîntulețul de primăvară în mesteceni. Urcau amîndoi cu voioșie, că era nor, că era zi luminoasă, de parcă i-ar fi așteptat aici mare praznic. Nu exista să nu se primenească moș Bulat în fiece dimineață, punea cămașă albă, își peria pălăria, iar pe Cocoșat îl lustruia că puteai să te oglindești în el și să-ți mai răsucești și mustața de-o aveai. Moș Bulat ținea mustăți mari și îmbîrligate în sus, nu le mai lepădase din război, zicea că se simte gheneral cu ele, iar lîngă Cocoșat și mai și, doar steag de luptă le mai trebuia și gata, se și repezeau la inamic să-l îndoaie. Iar eu nu m-am mirat niciodată de asta, așa și era, cu toate că noi, în ăstălalt potop pe care l-a apucat leatul meu, am avut pe cap prea multe mașinării și avioane și inima ni s-a zbuciumat în altfel, mai tulbure. Ori poate numai mi se pare mie, să fiecare își cunoaște zbuciumul lui și nu-i de măsurat cu al altuia fără să greșești. Îi ceream părerea și lui moș Bulat, iar el zicea *de*, adică mă aproba. Le judeca pe toate fără să se grăbească, vorbea cu lumea puțin și mai mult prin semne, îi lăsa pe alții să spună ce-au pe suflet pînă deșertau tot din ei și se ușurau cu el, pînă și seara, la culcare, își mai aducea aminte de cîte ceva și se scula din pat și glonț la el. Pe vremea aia mă distram, m-am distrat mult timp pînă să pricep cum stau lucrurile în adevărul lor adevărat, mă furișam lîngă gard și-l pîndeam și-l ascultam, că lăsa ușa deschisă, de unde să-i vină în minte că-l spionează cineva la miez de noapte? Intîi se făcea, vezi doamne, că-i spune somn ușor, și pe urmă-l întreba dacă doarme, iar Cocoșatul, cum crezi dumneata că n-ar fi fost pregătit vreodată să-l asculte ori să se arate fără tragere de inimă? Il auzeam cum ofta și cum răsucea aerul pe nări, adică îl îndemna să zică de la capăt tot ce era de zis, punct cu punct, că el era numai urechi. Și moș Bulat îi explica în amănunt cum și ce fel, îl întreba, îl aștepta să-i răspundă și-i mai punea altă întrebare pe cealaltă față a situației, să fie sigur că au dat chiar de calea dreaptă, iar după asta, cîteodată, rîdeau amîndoi încetișor și zău că i-ar fi pizmuit oricine cît sînt de veseli și de gînd la gînd unul cu altul. Asta-i mare lucru și-aș fi dat orice să mă aflu acolo, cu ei, și să fim toți într-o astfel de uneală, fiindcă atunci e omul puternic și are un rost. Ce era între ei era nemaipomenit, cea mai mare înțelegere ce-a existat vreodată, cea mai mare bucurie că se văd și se aud unul pe altul, eu cred că și-n vis continuu ei să-și tot spună ceva ori alergau să se caute. Și cînd moș Bulat îi zicea la urmă alt somn ușor, Cocoșatul poate că încă mai avea o părere de rău că se despart, fiindcă moșul nu ieșea imediat, cu toate că nu mai vorbea, mă gîndesc că se uita în ochii lui, la lumina felinarului, și-i mai spunea ceva fără cuvinte ori doar îl privea și se făceau amîndoi una cu noaptea. Doamnă ori domnișoară, așa ceva se întîlnește rar, ori cine știe, prea sîntem noi grăbiți și nu vedem, deși poate pe lîngă noi și să nu băgăm de seamă. Și ce mă doare pe mine e să-l am acuma toată ziua sub ochi în felul ăsta, de-ai zice că e altul, care-i seamănă numai la trup și asta nu are nici o însemnătate. Păcat că n-ai să pricepi cum a fost, mare păcat, tot ce-ți spun eu acuma poate-ai să socotești scorneli cînd te-oi gîndi la ele și-mi pare rău, deși eu n-am fost amestecat în prietenșugul lor decît pe dinafară, mai mult ca alții și altfel, e drept, dar tot pe dinafară. Dumneata nu ești frumoasă, să mă ierți, pe-aici au mai urcat femei și fete ca niște zîne, dar uite că lor nu le-am povestit niciodată lucrurile astea care mie mi se par o taină a muntelui, fiindcă prea au fost ciudate. Ți le spun fiindcă am citit în ochii dumitale că ce auzi nu auzi numai cu urechile. Ori fiindcă nu te-am văzut grăbită și nici n-ai rîs cu toată gura cum fac toți ăștia care urcă pînă aici și se minunează ca la panoramă și pe urmă o iau din loc și-și văd de-ale lor și nu-și mai aduc aminte decît ghiftuiala și de ce brazi le-au trecut pe lîngă fereastra mașinii. Zău că-mi pare bine că s-a cocoțat tocmai acum ceața, altfel ai fi plecat. Ori nu? Imi place că nu te împotrivești și te cred mai bine. Nici nu te-ntreb de meserie, că orice mi-ai spune acuma sîntem una cu ceața. Așa îi zicea și moș Bulat Cocoșatului — Ce sîntem noi amîndoi? îi zicea. Sîntem doi gheneralі și-avem o datorie, măcar că tu simți pămîntul din patru părți și eu numai din două, dar datoria rămîne. Și ce-aud eu ți-oi spune și ție, iar ce auzi și vezi tu și mie nu-mi stă în putință iarăși ai să faci să ajungă pînă la mine, nu-i așa? Cocoșatul își înălța gîtul, își rotea capul și-a aprobat imediat. Totdeauna stătea el cu capul către pămînt, să fie mai aproape și să-l asculte pe moș Bulat. Din cînd în cînd îi și șoptea ceva la ureche, aveau ei secretele lor, că moșul rîdea și-i făcea cu ochiul, iar Cocoșatul o dată scutura umerii ăia mari și lați și se pornea și el pe-un rîs. Cred că și la lucru își vorbeau ori se gîndeau unul la altul. Mergea așa strună, o dată nu s-a întîmplat să greșească vreunul cu ceva. Numai că, pe vremea asta, moș Bulat cum zărea vagonetul că se apropie o dată striga: Ghenerale! și abia pe urmă trăgea clopotul pentru ăia de jos numai, să le dea de știre că oprește mașinăria. Cocoșatul era gata pregătit și-l saluta pe moș Bulat din cap, adică s-a făcut. Și treaba asta se repeta de cîte ori urcau vagonetele încărcate cu bușteni, pînă se întuneca ori nu mai era de cărat pe ziua aceea. Ți-e frig ori de ce-ți strîngi umerii?...

(Din volumul în pregătire „LUI CATALAN")

Emil Manu

LA ORA MAGNOLIILOR

La ora magnoliilor istoria se scrie singură;
Poștalioane de călători costumați
Ne invadează melancoliile
Venite din albumele vechi.
In loc de cravate purtăm – pentru o clipă
– lavaliere
Și hainele ni se transformă în redingote
gri;
La toate ferestrele cresc balcoane,
In toate turnurile bat orologii estatice
Și-n toate stațiile de taxi se opresc
poștalioane albastre.
Dar totul nu e decît o clipă de nebunie
frumoasă,
O nebunie inofensivă și chiar stenică
Pentru care există ora magnoliilor
Sau cu alte cuvinte
Ora cînd visul devine concret
Ca respirația sau ca plînsul,
Ca o certitudine a celuilalt eu.

Ar rămîne fără poezia unor evuri
romantice
Și ne-am da întîlniri la „ora magnoliilor"
sau la ora „rozelor ce mor".
Dar pînă atunci
Să nu uităm că ne așteaptă la ore
mecanice,
Calculate de matematicieni, nu de poeți,
Iubitele și chiar fantomele noastre
părăsite prea de vreme.

NE ÎNTOARCEM ÎNTOTDEAUNA PREA TÎRZIU

Ne întoarcem întotdeauna prea tîrziu
Lîngă iubite sau lîngă propria noastră
fantomă.
Anotimpurile se succed după o lege
bizară
Și-n goana lor ne tîrăsc sub roțile timpului.
Va trebui să inventăm un aparat
miraculos
Cu care să oprim timpul – acest tiran al
melancoliilor moderne –
Și să aruncăm în foc toate calendarele și
ornicele.
Catedralele, turnurile și, poate, chiar
istoria

CÎND SEARA VINE ALBĂ DIN SONETE

Cînd seara vine albă din sonete
Sau poate numai din tăceri toscane,
Ducînd mereu deliruri simultane
Cu-atîtea nopți și utopii concrete.

Și cînd gonită de-mpărați și regi
Te-ntorci la anii mei mereu întregi,
Să știi că ți-am păstrat în liniștea de lut
Tot paradisul meu pierdut.

TOTDEAUNA MAREA

Totdeauna marea e un spectacol grecesc
Cu apele ca niște iepe ieșite din hamuri,
Ca niște herghelii care vin, care cresc
Uitînd de imnuri și epitalamuri.

Totdeauna marea e o melancolie
elementară
Pentru care Orfeu pregătea o orchestră
de lire
Și noi vrem s-o-mblînzim c-o privire
Sau cu-n refren simbolist de chitară

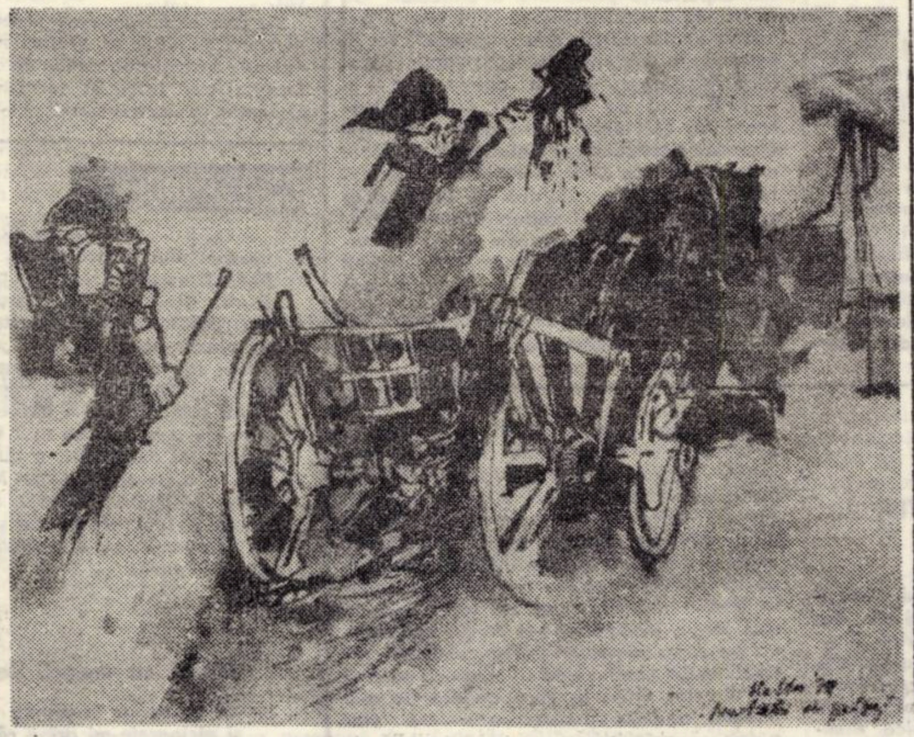

ONISIM COLTA: „Notație în peisaj"

Kubán Endre

Literatura noastră i-a fost pasiunea

Szász MÁRTON – in memoriam

La moartea sa, un publicist bucureștean i-a dăruit titlul de impiegat de mișcare al literaturii bănățene. In realitate, Szász Márton a fost incomparabil mai mult. Scriitor de marcă, poet și traducător. A fost stimat și iubit pe raza întregului județ și s-a bucurat de o audiență largă și la Arad.

Numai că n-a făcut parte din cei ce se complac în lumina de reflectoare a publicității. Modestia sa n-a cunoscut margini. A fost într-atît de nelimitată, încît poate aceasta a fost o greșeală.

Cînd ne-am întîlnit spre a chema în viață Organizația Scriitorilor Maghiari din Banat, a cerut să i se acorde cuvîntul și a oferit o sumă apreciabilă drept premiu în vederea unui concurs menit să descopere noi talente, creația cărora ar fi urmat să apară în primul nostru almanah.

Suma a fost apreciabilă și el nu ne-a dat nici măcar răgazul necesar ca să-i mulțumim. S-a așezat în mare grabă și și-a aplecat capul așa încît fotograful să nu-i poată prinde chipul pe peliculă.

Modestia sa nu m-a surprins. In anii '30, Timișoara a fost vizitată de Dr. Fenyves Ferenc, redactorul principal al cotidianului NAPLO din Subotița. La o întîlnire cu el, a venit și Szász Márton. Pînă atunci eu nici nu l-am cunoscut, aflînd numai acuma că el cu ani în urmă fusese redactor al cotidianului din Bacica, apoi corespondent al său la Beograd, unde i s-a născut și băiatul.

A luat loc printre noi, a stat tăcut, în sfîrșit a plecat. Dr. Fenyves Ferenc s-a uitat prelung în urma lui, dînd îngîndurat din cap.

A fost cel mai bun jurnalist pe care l-am avut. La Beograd nu s-a simțit la el acasă. Intre timp, a depășit și faza preocupărilor de publicist. Dorea să se afirme ca scriitor. L-am trimis la Budapesta, unde ar fi putut să facă o carieră strălucită. Ce i-a lipsit s-o realizeze? Coatele tari. Pe două pagini întregi din NAPLO a demascat pădurea cu uscături a literaturii maghiare, împletirea intereselor, comunitatea între cei mari ai zilei și cei mici. Și cu asta a închis cu zgomot ușa în urma sa.

— Și acuma? am întrebat spre a nu fi obligat să tac.

— Conduce la voi o agenție. Incolo, trăiește exclusiv pentru familia sa. Rar de tot îmi trimite cîte ceva. In suplimentul ziarului nostru îi publicăm scrisul totdeauna la loc de frunte. Intr-o zi, poate, se va întoarce la noi...

Nu s-a întors la Subotița, nici la Beograd. S-a îndrăgostit de Timișoara, de acest oraș în care se vorbește în patru limbi, de vechea Bega, de sălciile de pe malul ei, de micul Parc Gheorghe Doja (azi, Piața Plevnei), loc de joacă pentru fiul său, care aici a crescut și s-a maturizat. O dată, stînd pe balconul locuinței sale și luîndu-ne cafeaua, și-a întins brațul spre gazonul de un verde strălucitor al parcului, pe care copiii se hîrjoneau.

— Vezi, aici va trebui să se înalțe statuia lui Doja. Este locul cel mai apropiat de zidurile cetății de altădată, de lîngă Bega.

— Szobotka Bandi a și început să lucreze la statuie...

A surîs, ștergîndu-și ochelarii.

— Mai are mult pînă va reuși... Spune drept, ai venit pentru bani?

Mi-a aruncat o privire scrutătoare. Mi-a înmînat o sumă frumușică, dar nu și manuscrisul solicitat.

— Să nu reproducem ceva din NAPLO? am întrebat. Una din schițele...

— Nu e timpul pentru ele. Mai tîrziu voi avea scrieri mai bune.

M-a condus pînă la ușă. Cu nou surîs mi-a strîns mîna.

— Szobotka scrie versuri frumoase, în schimb al său Doja este încă inexpresiv...

La apariția Antologiei Scriitorilor Maghiari din Banat, i-am dus un exemplar de onoare, ca unuia care ne-a sprijinit, ceea ce a și fost consemnat la locul cuvenit. A răsfoit volumul cu vădită plăcere.

Bun început, a zis cu voioșie. Mă bucură că nu lipsesc nici traduceri din poeții români.

După alți șase ani, a fost creată Filiala din Timișoara a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Szász Márton a fost din nou printre noi. Își lichidase între timp agenția și s-a făcut cetățean român. A depus mărturie și în cîteva stihuri pline de sincer avînt:

Cu inimă deschisă și cu mîndrie
recunosc:
Patria mea de-acuma-i România!
Eu altă mamă iubitoare nu cunosc.
Să mă comport ca fiu iubitor, mi-e
datoria.

A fost angajat în redacția almanahului *Bánsági Irás* ca redactor tehnic. Nu am avut alt cadru mai înțelegător și mai săritor care, totodată, să publice și schițe atent stilizate, versuri proprii de aleasă ținută și traduceri. Tot acuma și-a extins colaborarea și în UTUNK și SZABAD SZO și a colindat neobosit fabricile, coloniile muncitorești din marginea municipiului, cînd pe jos, cînd pe platforma unui camion. I-a plăcut mult să organizeze întîlniri cu cititorii, dar de îndată ce o asemenea întîlnire se înfăptuia, el se retrăgea cu modestie, lăsînd ca alții mai mari să apară în primul plan.

Literatura noastră i-a fost pasiunea iar el a servit-o cu abnegație.

Nu știu cu ce sentimente a trebuit să constate, la apariția antologiei Poeții maghiari din R.P.R., absența sa din volum. Poate nici nu a considerat-o un fapt demn de remarcat, mulțumindu-se în schimb că mulți alți poeți timișoreni și-au găsit un locșor în această carte.

Nouă, timișorenilor, ne place să sărbătorim. Avem poeți care au avut parte de sărbătorire rînd pe rînd la împlinirea de șaizeci și cinci și șaizeci și opt ani. Szász Márton n-a lipsit de la nici una din aceste festivități. Dar la împlinirea vîrstei de optzeci de ani el nu s-a lăsat sărbătorit.

— Nu aveți de ce, a spus. Mă preocupă alcătuirea unui volum de scrieri alese. Lăsați, la apariția lui...

Volumul a întîrziat și întîrzie încă. In cadrul Cenaclului maghiar, ultima sa

MĂRTURII

scriere citită a fost o schiță, intitulată *Pîinea*. Citez din ea un singur aliniat:

„Slabă mi-e pana să pot descrie cele cîteva clipe. Nu pot decît să mă bîlbîi, precum și-atunci m-am bîlbîit".

Mai la urmă am vorbit cu el la telefon.

— Vezi că ți s-a îndeplinit visul cu statuia lui Doja. Acolo a fost amplasată, unde ai spus tu. Szobotka Bandi s-a întrecut pe sine...

— Este, mi-a răspuns. Dar eu nu prea am cum s-o văd. Trebuie să stau nemișcat în pat...

După șase săptămîni s-a stins din viață. Și a murit nu ca impiegatul nostru de mișcare. S-a mulțumit să ne servească în calitate de acar. A privit cu stimă la munca altora și și-a uitat propria persoană.

Traducere de
Andrei A. LILLIN

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 20 ianuarie

9,00 Tot înainte! 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Dick Turpin. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical: Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Premiul „Oscar" pentru circul românesc. Ninge pe portativ. Metroul – documentar. Serbările zăpezii – ediția a II-a. Spectacolul lumii: „Sena străbate Parisul". 17,10 Film serial „Paul Gauguin". 18,00 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,30 Călătorie prin țara mea. 19,50 Varietăți în platou. 20,25 Film artistic: „Focul magic" (american). 21,50 Telejurnal. Sport.

LUNI, 21 ianuarie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Pe teme economice. 19,45 Cadran mondial. 20,05 Documentar științific: 250.000 de tranzistori pe o așchie de siliciu. 20,50 Gustav cel de fier. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 22 ianuarie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas – Compania petrolieră Ewing. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,55 Din țările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Sindbad marinarul. 18,00 Indrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Intrebări și răspunsuri. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Călătorie prin țara mea. 20,00 Din toată inima „Un cîntec țării"! 20,30 Seară de teatru: „Vivat Unirea"! 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 23 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Colocviile Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Antologia folclorului contemporan. 17,20 Corespondenții județeni transmit... 17,35 Arii și scene din opere românești. 17,55 Itinerare turistice. 18,30 Tragerea pronoexpres. 18,30 Căsuța poștală. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Noi, femeile! 20,05 Telecinemateca: Dueliștii. Premieră TV (englez). 21,45 Telejurnal.

JOI, 24 ianuarie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Paul Gauguin (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Reportaj pe glob. 17,20 Viața culturală. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 De la Unirea din 1859 la Marea unitate de azi a întregului popor român – documentar. 19,50 Focșani – orașul unirii. 20,10 Unire-n cuget și-n simțiri – spectacol festiv. 20,50 Ora tineretului. 21,40 Telejurnal.

VINERI, 25 ianuarie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Călătorie prin țara mea – Reportaj pe platforma de foraj marin „Gloria" – realizare de prestigiu a tehnicii românești. 19,55 film: Al treilea jurămînt. Premieră TV (indian). 21,45 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 26 ianuarie

10,00 Teleșcoală. 10,20 Curs de limbă germană. 10,50 Curs de limbă spaniolă. 11,20 Gustav cel de fier. 12,15 Concert de prînz. 13,00 De la A la... infinit. 17,50 Săptămîna politică. 18,05 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Timp al împlinirilor socialiste. 20,50 Seară de romanțe. 21,00 Dallas – Compania petrolieră Ewing. 21,50 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

TEATRU

Colocviul republican al criticilor de teatru și noi

Există pe suprafața teatrului românesc contemporan aceste întîlniri festivaliere (sau confruntări colocviale) despre care se scrie pentru a da certificat de prezență și sens în actualitate unei mișcări care tinde să ia cunoștință sistematică de reperele ei autentice. Există, de-acum, posibilitatea de a raporta fiecare manifestare (nu doar la cele care o însoțesc, completînd-o, într-un an teatral – ci și) la propria ei istorie. În memoria participanților rezistă (uneori mai nuanțat decît în articolele obligate să reție, în primul rînd, **liniile de forță** ale confruntărilor de opinii ori ale modalităților de expresie, **punctele de contact** ale contribuțiilor individuale cu contextul) idei, dialoguri, polemici, interpretări, spectacole pe care nu le premiază, decît mult după petrecerea lor, evidența apartenenței lor la experiența personală.

Fiindcă, așa cum e firesc, ceea ce nu servește, nu răspunde, nu califică (în parte ori în întregime) ambiția realizată a unei atare împrejurări poate concura (benefic și) alături de „momentele notabile" la coagularea unui concept, unui demers, unor moduri de a considera teoria și practica teatrală. În datele lor durabile, subtile, ori vremelnic relevabile. Poate că uneori, încercînd să ne respectăm misiunea de a scrie despre prezentul teatrului românesc (și pentru cei care ne vor citi mîine) izbutim să trecem cu eleganță peste clipele lui de vremelnicie, tratîndu-le cu neutralitate, ca și cum nu ne-am fi aflat implicați ori răspunzători, în vreo măsură, de ele. Poate părea ciudată o intervenție care, denumind „vremelnică" starea unei părți a domeniului, s-ar angaja cu forță și cu pasionată atenție în a-i analiza tarele și, în același timp, în a afirma neapărata necesitate a rostirii lor. Din perspectiva unui punct de vedere dialectic, impus mai curînd de realitate decît de idee (-ar zice un camusian) ceea ce este durabil coexistă cu ceea ce este vremelnic (cu toate atributele lor, inclusiv cel denumit „important"). Dificultatea reală este aceea de a le recunoaște și păstra, continuu, „în gînd și faptă", într-o relație de (să-i zicem) egalitate activă.

Discuțiile celui de-al șaptelea **Colocviu republican al criticilor de teatru** s-au îndreptat (în opinia și sentimentul meu) spre acești distincți parametri tutelari: durabilitate și vremelnicie. Natalia Stancu, de pildă, reușea să stabilească, printre altele, în intervenția ei, cîteva secțiuni problematice și să descopere (referitor la „șansa supremă a teatrului – dramaturgia de actualitate") propoziții evident valide, nu doar pentru epocă ci și pentru perspectivele ei. Era **important** acest mod de a aborda și distinge legătura **criticii** cu **politica teatrală?**

Stelian Vasilescu, de pildă, ocupîndu-se de felul în care se reflectă viața teatrală în ziarele și revistele din orașele cu teatre naționale recompunea, citat de citat, portrete paralele de critici și ambuscați în domeniu. Dar mai ales cei din urmă au stîrnit puterea de replică a numeroasei asistențe. Dar mai ales despre acest multifrons al vieții teatrale s-a vorbit mai apoi. Despre absența vreunui, „păs durabil" și – deci – lipsa vreunui program, despre multiplicatele modalități perturbante de normalitate rezultînd din intervenții „pe bază de mulțumire locală" în viața teatrală și a scrisului despre teatru.

Cîtă vremelnicie se află implicată în efortul artizanal al unor persoane sau publicații de a reflecta cu desuet sentimentalism spectacolele? Încerc să cred că (măcar în parte), atîta efemeritate cîtă nu izbutim să înlăturăm acționînd, înșine (criticii) mai decis, mai aplicat, în continuitate. Cît de important poate fi să consumăm timp pentru a analiza o realitate nespecifică breslei și pentru schimbarea căreia ne străduim cu toții? Numai cine nu cunoaște (ori recunoaște) valoarea (și de întrebuințare a) propoziției tranșante despre o realitate perfectibilă poate avea „neliniști" în privința oportunității discuției. Este și un semn al încrederii breslei criticilor de teatru în capacitatea ei de autodepășire – și un semn al unor deja durabile realizări faptul că se oprește, cu spirit critic, asupra zonelor albe de pe harta profesională.

Unde tînd să ajungă aceste succinte considerații privind Colocviul de la Bacău?

În a repeta, cu statornicie, necesitatea autoconspectului în breaslă, realizat la colocviile profesionale, în a identifica ultima lui ediție cu o parte a **programului de acum** al breslei. Revistei noastre i-au fost relevate, deschis, meritele și neîmplinirile. Cele dintîi le considerăm a nu ne mai aparține nouă, cele de pe urmă le reținem ca pe „vremelnicia importantă" pe care avem a o face să dispară de pe agenda discuțiilor colocviale. Fac parte din experiența personală a criticului de teatru al acestei publicații și unele și celelalte (chiar dacă doar „unele" vor fi fost citate sub numele lui); doar „celorlalte" li se cuvine (în opinia mea – și – fără abuz de modestie) atenție, deocamdată. (Altminteri, nu-i așa, mult prea **obositor** și **plicticos** și **datat** ar fi să arate un program de viitor mulțumit de momentele lui de trecut durabil?!) La a opta ediție a Colocviului republican al criticilor de teatru, noi înșine vom putea constata cît de departe de vremelnicie vom fi mers pornind de aici: de la a o rosti limpede.

Antoaneta C. IORDACHE

MUZICĂ

CONCERTUL EDUCATIV, LA RĂSPÎNTIE?

Primul concert simfonic al lui 1980 – exceptînd spectacolul cvintetului de jazz din București – a adus spectatorilor filarmonicii o surpriză pe cît de neașteptată, pe atît de plină de promisiuni. Este vorba despre mutația realizată în programul concertului educativ de duminică dimineața, cînd prima piesă a fost înlocuită adecvat celor care au subscris prețul abonamentului pentru un **concert educativ!**

Dacă, dintotdeauna, în viziunea filarmonicii, distincția de educativ era o delimitare fictivă, fără reală acoperire în structura programului, iată acum concretizată o inițiativă inteligentă, care a încîntat, de ce să nu o recunoaștem, pe copiii veniți să învețe tainele acestei arte. Bucuria pe care am surprins-o în privirile lor, la audierea **„Simfoniei copiilor"** de **Haydn**, unde au recunoscut cu uimire cîntecul cucului, al mierlei și privighetorii, ne confirmă faptul că toți tinerii spectatori din această dimineață vor aștepta cu nerăbdare duminica următoare.

Nu ne-am gîndit, scriind aceste rînduri, să propunem filarmonicii, dirijorilor, pregătirea în paralel a unui repertoriu adaptat acestor cerințe, căci timpul probabil nu le-ar permite. Dar astfel de substituiri, în dauna unor partituri greu asimilabile chiar și nouă, nu ar face decît să sporească spectaculos apetitul tînărului care bate la porțile muzicii, ceea ce, într-o viziune mai largă, înseamnă a-ți crește spectatorul pe care, mîine, vei putea conta cu certitudine. La conducerea filarmonicii se află un director tînăr, la care dorința de a-și impune anumite puncte de vedere s-ar putea să coincidă cu o mai sensibilă aplecare înspre astfel de obiective. Vom aștepta cu încredere noi acțiuni care să ne încredințeze că evenimentul de azi nu va rămîne singular, ci va marca debutul unei mai înțelepte politici repertoriale.

La pupitrul acestui simfonic s-a aflat **Nicolae Boboc** și solistul **Dan Grigore**, cu juvenilul, romanticul **Concert nr. 1 de Mendelssohn** și **Simfonia I de Brahms**. Aplaudăm cu plăcere evoluția lui Dan Grigore, pentru care claviatura nu mai înseamnă efort sau „pasaj dificil", ci doar jocuri și jerbe de lumini, condensînd bucuria comunicării propriului extaz în fața capodoperelor restituite.

Doru MURGU

Onisim Colta

PLASTICA

Originar din Maramureș, *ONISIM COLTA* aduce în peisajul plastic arădean o neliniște creatoare fertilă și contaminantă, dublată de entuziasmul unor inițiative menite să faciliteze receptarea căutărilor formale novatoare. Înainte de toate, pictura sa se află sub semnul zborului trăit plenar, ca stare de spirit și metaforă plastică, cu largi implicații filosofice. În ciclul maramureșean, perspectiva aeriană conferă peisajelor sale un aer mirific, deși lectura vizuală a lucrărilor depistează trimiteri la unele elemente ale spațiului nord-transilvănean. Guașele sale sînt notații plastice ale unei sensibilități acut exacerbate, învăluite într-un lirism elegiac, în buna tradiție a picturii postimpresioniste românești. Departe de a fi simple ilustrații mnemonice, ale unui anume spațiu, lucrările se dovedesc a fi un jurnal interior atent elaborat, structurat pe baza unor motive formale bine cunoscute și îndrăgite de artist. Nu vom regăsi în guașele sale nimic din violența acordurilor cromatice contrastante, cu accente fove, ale lui Constantin Dipse și nici din decizia desenului și elementele pitorești caracteristice zonei, întîlnite în grafica lui Paul Erdös. Preferința pentru griurile colorate, spontaneitatea exprimării și candoarea privirii sînt caracteristicile principale ale acestui montaj sentimental maramureșean

În căutarea unui spațiu pictural propriu, Onisim Colta explorează noi tehnici pentru exprimarea valențelor tragice ale zborului. „Omagiu unei aspirații, realizat în tuș și ipsos, are pregnanța și adecvarea simbolică necesare unei autentice embleme ale unor destine omenești. Aspirația pentru un ideal poate să îți creeze aceeași fericire ca zborul însuși. Privirea ironică a artistului asupra personajului său nu diminuează cu nimic optimismul mesajului. Se configurează astfel treptat un spațiu pictural expresionist simbolic, mustind de poezie, un fantastic operant, situat fie la jumătatea drumului între real și imaginar, fie degajat din îmbinarea unor elemente reale cu proiecții subiective, extrem de interesant de urmărit în devenirea sa. Tinerețea pictorului, capacitatea sa de a vibra în fața ideilor și realizărilor artistice, obținute pînă în prezent, ne fac să privim cu încredere evoluția sa.

Virgil FEIER

O familie de artiști

ARTA AMATOARE

La Școala populară de artă din Timișoara, l-am întîlnit pe electricianul Valentin Pintea, unul din cei mai buni cursanți din anul II, canto clasic, clasa profesoarei Doina Sandulovici.

Un talent nativ care merită a fi cultivat.

De mic el își crea cu vocea lui un repertoriu popular al plaiurilor natale din miezul Ardealului. Dar, de fapt, toată familia, toți frații și surorile lui cîntă: Cornelia, Valerica sau Cornel, iar Vasile Pintea e artist profesionist la Filarmonica de Stat „Banatul".

Valentin Pintea e înzestrat și cu o memorie de excepție, recitînd poeme întregi din creația poeților contemporani.

La Întreprinderea de industrializarea laptelui Timișoara, unde lucrează ca electrician, Valentin Pintea a întîlnit nucleul unei brigăzi artistice de agitație, din care fac parte tineri din întreprindere, precum Mariana Pop, Daniela Suciu, Cornelia Militaru, Elena Șuhane, Cornel Comiză, Dan Vișan.

Instructoarea brigăzii, Camelia Buzilă.

Brigadă care va mai cîștiga un nou talent, pe Valentin Pintea. O voce caldă care a încîntat chiar și la nunta lui de la Cluj. Voce pe care o așteptăm și în mijlocul colegilor săi de muncă, pe scenă. Vocea sa limpede ca apele Someșului.

Damian URECHE

CORESPONDENȚA

R. Olteanu (Rm. Vîlcea): Există un ciocot, o frămîntare lăuntrică în versuri, dar ar trebui să vă descoperiți o matrice proprie a expresiei în care tumultul acesta care vijîie pe dedesubt să dobîndească o formă. Reveniți. *Olărașu (?) Dinu* (Reșița): O forță a gîndului covîrșește expresia, o face uneori nefirească, nu o stăpînește deci. Uneori izbucnesc versuri vii („Făcliile s-au stins în vîntul de imagini"! „Cuvintele pocnesc și lava fiartă curge"). Ceva adînc se zbate sub text și s-ar putea să fie un poet. *Ion Bihoreanu:* Vă așteptăm în continuare. *Gabriela Oszterman.* Am reținut mai multe poezii. *Corneliu Vasile:* Singurul plic care ne-a parvenit conține cinci poezii, dintre care *Țărmul aprins* ni se pare de departe cea mai izbutită. *Marcel Popa* (Nămoloasa): Unele texte sînt relatări sau declarații, (ridicole uneori: Pagină de autobiografie, Plagiat cinstit, O față a dialecticii). Doar *Mă-ncearcă o părere* are semne de poezie. *Ioan Labos:* Texte bătrînești. *George Papp:* Simple notații. În *Oricum* există totuși un fior. *Tudor I. Ion Pavel:* Ca și data trecută. *Elena Szabo:* Sentimente calde, duioase, mai trebuie însă stăruință în perfecționarea și modernizarea expresiei poetice, și... lectură.

Vasile VERSAVIA

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

Peisaj cu moară de vînt

ține un copac în palmă
și picioarele-mi prind rădăcini,
buzele
nu pot împiedica
revărsarea nudă a frunzelor
și strigătul mut
rămîne
agățat – stupidă moarte –
de crengile din vîrf,
ține un copac în palmă
și trupul mi se transformă
în scoarță
pipăită
de ochii neîncrezători
ține un copac în palmă
și de-abia cînd
privirea-mi devine coroană
înțeleg
că acel copac sînt chiar eu

Părul risipit în fuga constelațiilor

a fost greu doar
începutul
– mă împrăștiam
printre
aripi
incandescente
o dată
și încă o dată
fugeau de sub mine pașii
strigînd
„strălucire asupra ta
diamant nebun"
mai tîrziu
m-am întrebat
dacă
nu trebuie să-mi ating
umbra
împotriva voinței sale

Gabriela OSZTERMAN

„La obîrșie, la izvor"...

(Urmare din pag. 1)

să le ude. Întors din concediu, le găseam aproape moarte, frunzele ofilite și lăsate, opărite la soare, cereau o picătură de apă. Prin ce minune reveneau la viață, nu pot să-mi imaginez. Acolo în pămîntul apăsat și uscat se mai păstra o licărire care la atingerea apei, putea din nou să mă uimească. Apa punea în ordinea biologică, încă odată, expansiunea frunzelor. Apoi din nou uitam de ele, poate la gîndul că din aceste tulpini necăjite nu vor da niciodată flori, chiar dacă mai pîlpîie întîmplător cîte-o frunză.

Din nou timp, din nou uitare, soarele puternic îmi intra în casă, eu priveam absent pe fereastră, și deodată minunea: una din tulpinile din ghiveci, explodase în floare, sfidînd uscăciunea, arșița și florarul boem. Deasupra pămîntului sterp din ulcica făcută cuib de flori o coroală triumfase...

Cu ce cuvînt pot să luminez această bucurie de a trăi a unei plante, cu ce brațe nevăzute se agață ea de aer, de soare, de întuneric și de speranța apei aminate? Cu sentimentul cu care mă-ntorc de fiecare dată la Rugetu „la riul Cerna, care, deasupra carburanților ce se scumpesc pe meridiane și deasupra metaforelor noastre sonore, curge limpede și înflorește în taină. Cu întorcerea mea „La obîrșie, la izvor", la acea picătură de apă vrăjită, care să-mi bintuie porii cu sănătatea munților.

Aș mai sta o sută de ani lîngă acest cuvînt pe care-l simt, dar nu-l pot exprima. Dar el există, arde și ne fascinează acolo, în marile cuptoare ale emoției!

Vine dinspre Eminescu o sevă *pură*, peste un ianuarie etern ca poezia și ca izvoarele.

Sub semnul angajării plenare

(Urmare din pag. 1)

în toate sectoarele de activitate, întărirea procesului de autoconducere și autogestiune la nivelul tuturor treptelor organizatorice. În acest context, sarcinile de plan au fost fundamentate pornind de la propunerile unităților, într-o strînsă conlucrare cu centralele, ministerele și județele, ceea ce le conferă un grad superior de realism. Prin prevederile planului pe 1980, sprijinite pe realizările din anii precedenți, se va asigura consolidarea și mai puternică a economiei naționale, realizarea unor ritmuri de dezvoltare (în perioada 1976–1980) superioare prevederilor inițiale și astfel un nou și important pas înainte pentru o creștere economico-socială superioară în viitorul cincinal.

Activitatea social-economică în acest an va fi marcată de un important eveniment în viața politică a țării – alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și consiliile populare, care vor avea loc la 9 martie 1980. Pregătirea și desfășurarea alegerilor, ca și crearea organizațiilor proprii ale Frontului Unității Socialiste, vor determina dezvoltarea și mai puternică a democrației noastre socialiste, participarea tot mai activă a poporului la conducerea societății, la făurirea propriei sale istorii.

„Strins uniți în jurul Partidului Comunist Român – sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Mesajul cu prilejul Anului Nou – **să nu precupețim nimic pentru a zidi în România, cea mai dreaptă și mai umană orînduire cunoscută în istorie – orînduirea socialistă și comunistă".**

„SUFLET NOU"

● Revistă a satului bănățean

În ziua de 15 august 1934, cînd, cu prilejul aniversării a 200 de ani de la „descălecarea" oltenilor pe aceste meleaguri, la Comloșu-Mare, județul Timiș, au avut loc mari festivități culturale, în fața a peste 5.000 de țărani și intelectuali din județele Olt, Slatina, Dolj și Timiș. Un moment distinct în cadrul serbărilor de atunci l-a marcat apariția primului număr al publicației „SUFLET NOU" – „revistă a satului bănățean", cum avea să se subintituleze ulterior, al cărei director fondator și permanent animator a fost avocatul ANDREI BĂLAN, el însuși ridicat din rîndurile țărănimii din Comloș.

Categoriile sociale cărora li s-a adresat cu predilecție revista sînt clar menționate în articolul-program, sugestiv intitulat „Cine suntem și ce vrem" : „În primul plan, avem în vedere țăranul român și îndeosebi tineretul". Nu mai puțin clare și precise au fost obiectivele pentru care ea a militat de-a lungul celor 5 ani de apariție, obiective stipulate în același articol-program : „Dar vrem și aceea ca, pe lîngă inițiativa și îndeplinirea după putință din parte-ne a deziderateior noastre, statul să ne dea : șosele bune, școli practice, forme model în fiecare comună precum și dispensare. Credite țăranilor... Ca bănățeni cerem să fim reprezentați real în guvern, iar Timișoara să devină centru Universitar. Cu aceste gînduri și aspirațiuni pornim la drum".

Revista a publicat un ciclu de articole privind trecutul istoric al satelor bănățene, probleme economice, versuri, proză originală și traduceri, eseuri, cronici literare și artistice, studii sociologice semnate de TRAIAN HERSENI și DIMITRIE GUSTI.

D. Gusti, a acceptat să-și prezinte în paginile revistei — concentrat — concepția sa de lucru referitoare la monografia sociologică : „La baza oricărei acțiuni culturale trebuie să stea deci cunoașterea *nevoilor poporului* (s.n.), care se dobîndește prin *cercetările monografice* (s.n.) ale satului, așa cum Institutul Social Român lucrează de mai mult de zece ani". (D. Gusti, „Idei călăuzitoare pentru munca culturală la sate", în „Suflet nou", nr. 9, sept. 1936).

Făcînd apel la diverse mijloace, pe cît acestea îi stăteau la îndemînă, cum ar fi traducerile din literatura universală, interviurile, numerele omagiale dedicate altor arii spirituale ale țării, solicitarea unor colaboratori de marcă, revista încerca să evite cantonarea în periferia fenomenului cultural. Și acum naște emoții lectura interviurilor luate lui MIHAIL SADOVEANU, IONEL TEODOREANU ori G. M. ZAMFIRESCU, prin deplina validare — azi — a unora dintre punctele de vedere exprimate de acești scriitori (vezi nr. festiv al rev. „Suflet nou", din 15 oct. 1935, închinat Iașilor).

În paginile revistei și-au făcut debutul și au continuat apoi să scrie și reprezentanți direcți ai țărănimii, condeieri-țărani autodidacți PETRU PETRICA, PAVEL BLIDARIU, GHIȚĂ BĂLAN-ȘERBAN, care în intervențiile lor abordau la obiect probleme deosebit de stringente ale vieții satului : emanciparea economică și politică a țărănimii, educarea femeilor și fetelor de la țară, problema natalității etc.

Prin orientarea ei progresistă, democratică, prin militantismul paginilor sale, revista „Suflet nou" (1934–1939) poate fi circumscrisă unui tardiv romantism al tentativei poporaniste, în ceea ce avea mai valoros aceasta, Dacă nu a izbutit să-și atingă nobilele-i idealuri, rămîn de apreciat însă coordonatele majore pe care s-a scris revista : culturalizarea satelor, promovarea intereselor țărănimii.

Prof. Traian GALETARU

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Cîini de argint – **Pro Musica** ; 2. Urme de pași pe omăt – **Gramophon** ; 3. Vino cu noi – **Metropol** ; 4. Stele și lumini – **Rodion G. A.** ; 5. După melci – **Nicu Alifantis.** SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. No more Tears – **Donna Summer & Barbra Streisand** ; 2. Heartache Tonight – Eagles ; 3. Pas de slow pour moi – **Jean François Maurice** ; 4. Saylor – **Baccara** ; 5. Kingston, Kingston – **Lou & Hollywood Bananas.**

CURIER...

Ionescu Camelia ; Ivănescu Dan ; Africanu Viorel ; Petrovici Ovidiu ; Carmen Georgescu ; Dincu Zoltan ; Bilea Eugen ; Dan Carmen : pentru ca opțiunile voastre să le iau în considerare, trimiteți-mi și top-ul secției române. **Marius Oltean – Tîrnăveni :** scrii : „De atîta Disco ne cam țiuie urechile. Să cîntăm mai bine cu Ritchie Blackmore : „Long Live Rock'n Roll" ! Mulțumesc pentru programul prietenilor muzicii tinere din Tg. Mureș. Voi scrie despre el. **Elfriede Norman :** 1. Înșiră pur și simplu piesele și interpreții în ordinea preferată (ambele secții). 2. Dorința ta „îndrăzneață" am îndeplinit-o în nr. 1/1980 al revistei. Mulțumesc pentru aprecieri. **Viorel Mușat – Lugoj ; Ion Ciprian – Lipova :** confirm (cam tîrziu) primirea scrisorilor. **Takacs Renate :** n-ai înțeles ! Totul a fost o glumă. Mai citește odată cu tot cu titlu. Mulțumesc pentru urări ! **Markov Nicolae – Dudeștii Vechi ; Vilău Radu :** totul despre ABBA găsiți în ediția a doua a Disco Ghid Rock-ului. Altceva ? **Mick Dănuț – Lugoj :** după „Spirit Having Flown", Bee Gees n-au mai scos alt LP. Cît despre Village People, semnalez un single mai inspirat, „Sleazy", extras de pe un album cu piese monotone. **Ion Grancea – Coșteiu :** interesantă și plină de adevăruri scrisoare ! Mai scrie-mi. **I. C. :** sperăm ca „Progresiv TM" să-și... revină, traversînd această perioadă de criză. Răbdare ! **Cucu Romanța – Berzovia :** niciodată nu-i prea tîrziu ! Iată o fotografie cu „Bee Gees", care ocupă locul 11 în topul anual de single-uri din S.U.A. **Iancu Rodica :** mulțumesc pentru urări. Aștept să-mi mai scrii.

Petru UMANSCHI

SERIAL

LIMITE UMANE (II)

Un om e rănit în inimă. Accident mortal, veți zice. Și totuși... Într-un spital din U.R.S.S. este adus un băiat de 12 ani. Se plîngea de amețeli și extenuare. Cu o mînă își apăsa partea stîngă a pieptului. Medicul constată că băiatul a fost rănit cu o armă de foc, dar nu în piept, ci în jumătatea stîngă a gîtului, în artera carotidă. Ca să i se scoată glontele, băiatul e trimis la Moscova, la institutul pentru chirurgie cardio-vasculară, „Bakuliev". De-abia aici se lămurește totul : glontele străpunsese plămînul stîng, și, rănind ventricolul drept, pătrunsese prin peretele despărțitor în ventricolul stîng. Dar nici aici nu s-a oprit. Purtat de un puternic curent de sînge, ajunsese în carotidă, unde s-a oprit. Băiatul a fost operat și a rămas în viață. Istoria medicinei nu mai cunoscuse un asemenea caz. În întreaga literatură de specialitate pe plan mondial, se menționează doar 30 de cazuri în care inima a putut să elimine din ea glonțul sau un alt corp străin, găsit apoi în altă parte a corpului. Sînt interesante și datele institutului de urgență din Moscova : dintre toți pacienții răniți direct în inimă și operați imediat după accident, în perioada 1960–1970, au murit doar unul din cinci. Mai mult de două treimi din cei accidentați au rămas în viață. O inimă rănită, cîteodată, mai poate „trăi" o vreme. La un duel din secolul trecut, unul dintre adversari, fiind rănit drept în inimă, a mai putut să-și urmărească inamicul încă 200 de pași, să „cîștige" duelul și apoi să se prăbușească, salvîndu-și astfel onoarea.

Limite, limite...

În Ungaria, la Mohács, trăiește Lajos Ekman, care poate să scrie cu litere a căror mărime se măsoară în microni. În anul 1974 el a realizat un record deosebit în acest sens : pe un timbru poștal obișnuit, el a scris un text format din 56.000 de semne ! Medicii s-au interesat imediat de acest „campion al microscrisului" și au constatat că, în comparație cu ceilalți oameni, Lajos Ekman vede toate obiectele din jurul său mărite de zece ori. Cum ? De ce l-a înzestrat natura pe L. E. cu asemenea posibilitate ?

Cît poate un om să reziste sub apă ? 40–50 de secunde ? Pescuitorii de perle pot rămîne sub apă cinci sau chiar șase minute. Un record în acest sens l-a realizat un scufundător din California, Forster, care a rămas sub apă mai mult de 13 minute. E adevărat, înainte de scufundare, a inhalat doar oxigen pur, timp de 30 de minute.

Atleții... Bineînțeles, mulți dintre ei sînt dotați din naștere cu aptitudini deosebite, dar, incontestabil, foarte mulți își dobîndesc aptitudinile printr-un asiduu antrenament. Și de-abia atunci avem de-a face cu oameni care fac adevărate minuni... „Ca omul să poată realiza numere inimaginabile, spune Paul Anderson, un acrobat celebru, trebuie să se pregătească atît fizic, cît și psihic... și niciodată să nu se gîndească la nereușită. Îmi dau silința să dovedesc că mă aflu în aceeași, ba și mai bună formă decît în tinerețe".

În istoria atleticii ruse, e cunoscut numele lui Iakub Cehovski. Perfecționîndu-și propriile aptitudini naturale, el a ajuns la rezultate fenomenale. Pe spinare putea să țină o șină de oțel pe care se căzneau s-o îndoaie 40 de oameni. Cehovski arunca în sus șase greutăți de cîte cinci kilograme și le „prindea" pe piept. Pe o mînă întinsă putea să țină șase oameni, număr pe care nici în ziua de astăzi nici un acrobat nu e în stare să-l realizeze.

(VA URMA)

EVRIKA !

- **Cîte fulgere îi trebuiesc naturii, ca să-și lumineze un singur pas !**
- **Un rob al muncii nu e stăpîn doar pe uneltele sale.**
- **Dacă maimuțele ar ști că ele au dat naștere omului, i-ar pune la punct pe lei...**
- **Cei ce fac binele cu ostentație, pot avea uneori vocația răului.**
- **Atît de ușor se uită fericirea, încît ne vom plînge întruna că n-am cunoscut-o.**
- **Bunul-simț te determină să nu observi absența sa din comportarea multor semeni.**
- **Mașina te stropește în plină stradă, cînd șoferul dă în gropi.**
- **Cursa vieții : la start, viu ; la sosire, mort.**
- **Modestia e invers proporțională cu capacitatea de a-i determina pe alții să te laude.**
- **O mască rîde, o mască plînge... Dar cei mai mulți au optat pentru a treia mască.**
- **Cum s-o fi stîrnit prima ceartă între oameni ? Cînd va fi curs prima picătură de sînge ? Cain întreabă, Cain răspunde.**

Ion VELICAN

REBUS

ECVESTRA

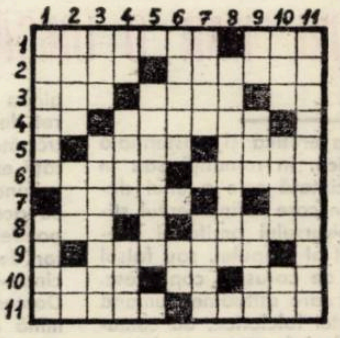

ORIZONTAL : 1) Hrană pentru caii din poveste — Sport cu patru cai. 2) Călărași — Coada-calului. 3) Folosiți în echitație — Autorul poeziei „Calul alb" (1886-1954) — În tîrg ! 4) Horia Bălan — Cal cu un corn în frunte. 5) „Cavalerul de aur" din Pădurea Neagră (N. Batzaria) — Cal cu stea în frunte (fem.). 6) A folosit un cal de lemn — Cal cu aripi... 7) La urma urmei — Notă la călărie ! 8) Între călăreț și șa (pl.) — Șaradă formată dintr-un îndemn cabalin și o piesă din harnașament. 9) Estompați. 10) Cal cu părul roșcat — Trup de minz ! — Zeu al păstorilor la greci. 11) Autorul baletului „Călărețul de aramă" (1875-1956) — Hipism.

VERTICAL : 1) Călăreț — Cal cu părul galben-deschis. 2) Cal pursînge — Insulă în Oc. Pacific — Suflet de hipologi ! 3) Nebuni !... ca metagramă a cailor — Cai tineri, iuți și frumoși. 4) În căpăstru ! — Inima Moldovei — Oraș în Afganistan. 5) Cal-turtit sau cal-de-apă. 6) Oraș în Anglia, celebru prin cursele sale de cai — Insulină ! ! 7) Deslușit — Probă de echitație. 8) Protejat... ca un cavaler la un turnir. 9) Silvia Negru — Glumă cinematografică — Referitor la cal, ca element de compunere. 10) Cai dobrogeni — Mare serbare oficială — În mare... la călărie ! ! 11) Folosește la înhămarea calului.

Dicționar : LAE, OBE.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „NOCTURNA".

Licurici — An — Infrigurate — Lt — Școli — Lo — Iureș — C — Dan — Ene — Aladin — Ceas — Urm — Ta — Ir — Ține — Vis — Iarna — Rece — Scris — Des — A — A — Ag Urător — Caragiale — A.

SPORT

AȘADAR, EMILIA EBERLE...

...Ce faci la Timișoara ? — am întrebat-o pe marea noastră campioană, la capăt de decembrie și de an (acum, desigur, e la Deva, cu inima spre Olimpiada ce vine și aurul ce-l visează și fata și noi). *Mi-a răspuns :* Am venit cu tata la Radio, să înregistrez emisiunea realizată de George Dinu la întoarcerea noastră de la Campionatele Mondiale de gimnastică. *Cîți ani ai ?* În 4 martie voi împlini 16. *Să crești mare ! Nu vrei să te muți la Timișoara ?* Nu. Îmi place Aradul. Și, acum, Deva, unde învăț și mă antrenez. *Ai program greu, bănuiesc.* Șase ore pe zi. Cel puțin. Dacă greșesc exercițiile, repet cam de o sută de ori. *Nu te dor palmele ?* Le-am învățat cu truda. Nici bătăturile nu le mai simt. *Văd că ai palmele muncite ca la tîrnăcop. Cu ce păreri de rău închei anul '79 ?* Regret că am căzut la bîrnă. Dar mă bucură aurul la echipe, la sol, bronzul la paralele și la bîrnă, totuși. *Ce pasiuni ai, în afara gimnasticii, desigur.* Îmi plac păpușile. Am o colecție cu păpuși din toată lumea. *Emilia, să nu ocolim o problemă : cum te simți ca vedetă ? Uite, eu am vrut să mă fotografiez cu tine, să-mi dai un interviu exclusiv pentru Orizont, oamenii te opresc pe stradă, îți sărută obrajii și mîinile, se bucură de izbînzile tale pentru gloria sportului românesc. Deci, cum te simți ?* Ca un om tînăr, ca orice om tînăr care muncește. *Ce-ți dorești în '80 ?* Ce altceva decît aur ? ! Dacă se poate, la toate aparatele și mai ales la individual compus. *Succes, fetiță scumpă !*

● Să nu-l dăm uitării pe cel care a fost marele fotbalist Ion Sbârcea.

Teodor BULZA

IVAN COVACI

BALADA DESPRE SEMNUL ÎNTREBĂRII

Unde-mi sunt miinile costelive,
Unde-mi sunt ochii iscoditori,
Unde-mi sunt picioarele, răsuflarea,
Prin ce piepturi mai bate inima-mi de porțelan,
Ce mări s-au mai inecat în sufletu-mi fără fund,
În fața cărui idol trupu-mi se mai apleacă
Ca o salcie plingătoare,
Bătută de toate vinturile lumii ? —
Gituit de emoție mă tot întreb
Și mingii resemnat
Fruntea de gheață a singurătății...

CAI ALBI

În galop trist
Și eroic
S-au reintors caii albi
În lumea poveștilor.
Din nările lor
Creșteau flăcările
Ca la lămpile de spirt.
Și caii albi
S-au rătăcit
În împărăția poveștilor,
Tot căutindu-mi copilăria.

MICOLA CORSIUC

URMAȘII SOARELUI

Răstigniți
De pădurea baladelor străbune
Ard :
Ard urmașii
Ca un zimbet auriu,
Ca un sunet reverberat de milenii,
Urmașii
Tot vin și vin arzind,
Iar frunțile li-s nimbate
Cu cercuri de foc,
Primăveri albe...
Noi tot ne plimbăm
Între izvoare și delte,
Iar în urma noastră trosnesc
Pașii,
Cum trosnesc palmele
Focului
Înainte de a-și da duhul.

MIHAILO MIHAILIUC

CUVINTELE

Vinez
Cuvintele sălbătăcite,
Cum străbunii vinau
Caii sălbatici.
Prin stepele scite.
Acum
Prin stepele acelea
Mai rinjesc doar idoli
De piatră,
Mingiiați de aripile vinturilor.
Iar cuvintele,
Fierbinți și sărate,
Se scutură în sufletul meu
Ca un polog de stele.
Și eu,
Iubindu-le sau urindu-le,
Le arăt lumii intregi.
Cînd noaptea-i răstignită pe
Altarul stelelor,
Iar bărbații-și iubesc
Nevestele sau iubitele,
Atunci eu farmec
Cuvintele sălbatice.
Într-una vinez cuvintele
Fierbinți și reci
Invidiind magia străbunilor...

MIHAILO NEBELIAC

COLUMB

Arunc ancora
În gurile furtunilor nebune,
În gurile lor pline de oase,
De păsări, animale, oameni.
Plouă cu nopți peste malurile mele,
Plouă cu maluri în sufletul meu.
Și vuiesc valurile pline de oase
Omenești
Și gheare a fel de fel de sălbătăciuni.
Și-i atit de cald !
Arunc ancora
În gurile furtunilor nebune
Și beau din fiecare undă

SCRIITORI UCRAINENI DIN ȚARA NOASTRĂ

Iubirea și ura,
Gluma și tristețea.
Arunc ancora...
Simt cum mă dor malurile,
Cînd poftesc să-mi arunc privirea
Peste ape sălbatice
În care s-a inecat
Dumnezeul foamei,
Cel ce nu-și mai amintește nici în vis
Că mincase toate corăbiile
Și băuse toată apa lumii...

PAVLO ROMANIUC

CAII CU COAMELE ALBE

Iubito, iartă-mă
Că-mi biciuiesc sufletul
Cu cruzimea ochilor pedepsiți.
Întoarcerile noastre incercuiesc și azi
Caii cu coamele albe
Și lasă deoparte biciuirea
Ploilor despletite
Și praful drumurilor ridicat de copite.
Înserarea zimbește pe treptele
Liniștii, cernite de minie.
În curînd voi veni să sculptez,
Cu săruturile speranței ,
Pragul așteptării înălțat pînă la
Triunghiul inimii tale.
Dar, iartă-mă, iubito, că-mi biciuiesc sufletul
Cu cruzimea ochilor pedepsiți.

IURII PAVLIȘ

EXCENTRICUL

Tună și fulgeră
Geniul nemărginirii
Si-și caută
Fiul pierdut.
Iar fiu-i neascultător
Prin bibliotecile timpului
Trezește capodoperele
Căzute ~~într-un somn~~ adînc
Și, de fiecare dată, se întreabă :
„Oare din care capodoperă
A pogorit pe pămînt
Și tatăl meu ?"

IVAN NEPOHODA

PERFECȚIUNE

Soare,
Spune-mi, soare,
Care meșter mare
Te-a rotunjit
Pînă ce-ai devenit
Astru veșnic în zenit ?
Dacă-n locul tău aș fi,
Zi de zi,
Aș compune mari poeme
Pe diverse teme
Și, din inima-ți de foc,
Veșnicia ți-aș sorbi pe loc.

Traduceri de
Ștefan TCACIUC

ȘTEFAN TCACIUC

CUVÎNTUL

Nădejdile în amintire se schimbă,
Se uită trecerile noastre pe pămînt.
Și totuși. Totuși noi avem o limbă
Și limba noastră zămislise un CUVÎNT.

Ce, de la naștere și pîn'la moarte,
Ca pe un talisman în inimi îl purtăm mereu.
Acel CUVÎNT ne ține cald și parte
Și reazim trainic ni-i la bine și la greu.

CUVÎNTU-acela-i citu-i veșnicia
Și-i spune toată lumea : ROMÂNIA.

FILM

Se-mbarcă viața într-o arcă nouă.
Nu vede nimeni. Și nici nu-i nevoie
Cît lumea stă sub Clopotul lui Gauss
Și rîde de pățania lui Noe.

Se-mbarcă viața într-o arcă nouă
Și nimenea drum bun nu îi urează.
O, lume ! Ieși afară de sub Clopot
Și uită-te cum Dumnezeu filmează !

ZILELE

Din zile albe
Și doruri-salbe,
Bunica a țesut
Așa cum s-a priceput
Mie, cămașă,
Timpului ștergar,
Lui Prometeu fașă
Și aripi lui Icar.
Și la urmă — că lumea s-o vadă —
Sieși broboadă.

DIVERSITATE DE STILURI, DAR O UNICĂ SURSĂ - REALITATEA VIEȚII

(Urmare din pag. 1)

structuri ideatice moderne, la care elegia erotică și existențială se convertește, prin cenzurarea autoironică, în romanță sau în fals lamento. La Șerban Foarță, lumea cintată este a unui desuet panopticum, sau a unor „cinticele" în care rafinamentul stilistic unindu-se cu elementul frust al universului periferiei conferă poeziei sale, permanent, aerul desuet al timpului, sau falsul ton romanțios, în eternul joc grațios sau de carusel copilăresc. Aurel Turcuș impune o zonă simbolică în care atitudinea umană este aceea, sensibil singulară, ca și a artei folclorice, de comuniune cu natura și forțele ei magnetice, de înfruntare sau fraternizare cu acest teritoriu adînc și cutremurat de mituri. Crișu Dascălu, la care rafinamentul stilistic și disecarea unor zone diafane ale limbii și afectelor merg mînă în mînă cu luciditatea în căutarea ideii, descoperă structuri poetice ce nu înșeală, un ton al imuabilității sentimentului pur și stenic, în care circulă un aer voit glacial, ca pe un vîrf înzăpezit de munte, dar curat și tonic în esența sa morală. Vasile Dan, rafinat și stilizat, unind prozaicul existenței cu cele mai indecise și diafane stări afective, versifică parcă în stihuri psalmice lumea mișcată a unei mitologii subiective. Vasile Versavia, în fața primului său volum, definește viziunea unui poet la care ideea filosofică transpare, de fiecare dată, în structuri limpezi și luminoase, dar tragice, în adîncul lor de umbră, ale unui univers cu punct de pornire în realul vieții țărănești, o poezie a ancestralului iluminat de trimiteri spre originea unei meditații existențiale grave. Traian Dorgoșan, cîntăreț de admirabile poeme și romanțe, cu un aer de vetustețe atrăgător romantică, de deprimări structurale în linia unei meditații existențiale dar și cu poeme — simbol, încheagă o atitudine original poetică, în stil migălit cu armele bijutierului rece, dar și cu acelea ale afectivului cenzurat. Marcel Turcu, un surrealist ponderat ca structură ideatică, dar un frenetic și fanatic căutător de metafore șocante. Lucian Bureriu, un lucid limpid, disecîndu-și afectele cu bisturiul unei ironii baroce și acide. Eugen Dorcescu, la care cenzurarea stării sentimentale merge mînă în mînă cu o construcție severă, niciodată lăsată pradă afectării sau liberului arbitru, semnele poeziei sale fiind nu atît stări lirice comunicabile, cît imagini și structuri semantice în sine. Sau, în fine, Nicolae Dolângă, un romantic cîntăreț al plaiurilor natale, al naturii patriei, al iubirii senine, un imagist afectuos și sentimental, sincer și direct.

Firește, s-ar putea scrie studii asupra originalității și diversității stilistice ale acestor și altor poeți. După cum și proza timișoreană ne evocă un peisaj divers și atrăgător, ce-și merită cronicarii și eseiștii. Aceste succinte impresii fraterne asupra unor poeți sînt pe cît de subiectiv-personale pe atît de supuse negației ; ele vor să atragă însă atenția asupra efervescenței reale a unei literaturi **ce se face aici și acum**, deasupra căreia, orice critic, ce se ia în serios, merită să zăbovească și să-și aducă menirea de descoperitor sau de îndrumător. Spre binele literelor timișorene și al lui personal.

CARTEA DE IDEI

Tudor Ghideanu

PERCEPȚIE ȘI MORALĂ ÎN FENOMENOLOGIA FRANCEZĂ

Ed. științifică și enciclopedică, 1979

Dacă este un adevăr incontestabil că secolul nostru după ce a cunoscut efectul tuturor revoluțiilor posibile simte imperios nevoia de filosofie, aceasta, în aspirația de a se constitui ca expresie esențializată a umanului, apare în fața vieții traversată de multiple controverse arborate pe fundamentala opoziție dintre gîndirea marxistă și cea nemarxistă contemporană.

Vădind o cuonaștere temeinică a acestora într-un larg registru comparativ și urmărind prelungirile existențialiste ale metodei fenomenologice în cultura franceză, Tudor Ghideanu*) tinde „să rămînă în domeniul aproximării critice, în fața unei filosofii căreia sensul umanului i se propune într-o perpetuă constituire și aminare". Cu această declarată opțiune tematică și metodologică, și fără aspirația de exhaustivizare a fenomenului filosofic francez contemporan, autorul își singularizează spațiul de exegeză la efectele semnificative pe care asumarea ontologică a ambiguității ca prelungire existențialistă a intenționalității fenomenologice în opera lui M. Merleau-Ponty și a Simonei de Beauvoir.

Ideea centrală a cărții este că ignorarea realității și obiectivității contradicției dialectice, fie că duce la Merleau-Ponty la un pozitivism fenomenologic atașat complet temelor existențiale : situație, libertate, contingență, facticitate, prezență, etc., fie că îmbracă expresia ninismului etic (libertatea totală neagă orice ierarhie între situațiile umane) la Simone de Beauvoir, reafirmă adevărul conform căruia, existențialismul, fundamentat pe ambiguitate, traduce asumarea filosofică a eșecului. Aceasta ca o dovadă a faptului că problematica umană a filosofiei nu transcende concretul existenței pe dimensiunea unei opoziții dintre teoretic și empiric, ci se constituie ca *efort principal de esențializare a realității obiective.*

Între obiectele naturale și obiectele culturale (cuvintele) într-adevăr, se desfășoară existența ; filosofia este instrumentul general al comprehensiunii. În acest sens ea structurează axiologic toate modalitățile de exprimare a existenței, inclusiv literatura.

În lumina acestui adevăr opera Simonei de Beauvoir exprimă impasul funciar al unei literaturi bazată pe o filosofie a non-soluțiilor (existențialismul). Fenomenul fiind demeniul trăitului, cum acesta se raportează la om privit în toate ipostazele lui, de la conceptul de om pînă la individul concret, deopotrivă existența individuală ca și cea socială se definesc ca asumare ontologică. Gîndirea, cu mijloacele literaturii (Simone de Beauvoir) sau ale filosofiei (M. Merleau-Ponty,) a raportului dintre eu și lume, mediul natural — mediul social, viață concretă — concepție despre lume și viață etc., în spațiul unui iluzoriu neutralism ontologic, aspirînd la „un nou cogito dincolo de bine și de rău" în perimetrul unei morale „fără sancțiune și fără obligație" conduce în mod inevitabil la o aporie totală a condiției umane.

Arătînd că pozitivările fără precedent din cunoașterea contemporană au determinat necesitatea recunoașterii unanime a marxismului ca reper cardinal al modului de a medita asupra sensului condiției umane, autorul încheie cu convingerea că epoca contemporană, în multitudinea determinărilor sale, refuză perspectiva unei alternative filosofice.

Ștefan BUZĂRNESCU

*) Tudor Ghideanu : *Percepție și morală în fenomenologia franceză*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ORIZONT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Operă de inestimabilă valoare

Tot ceea ce s-a realizat în țara noastră în ultimul deceniu și jumătate, prin munca eroică a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, precum și realismul insuflețitoarelor noastre perspective se află într-o relație indestructibilă cu gîndirea și activitatea practică a secretarului general al partidului. Direcțiile de bază ale dezvoltării viitoare a României, aprobate de Congresul al XII-lea al P.C.R., de întregul popor au fost elaborate cu contribuția hotărîtoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, de o inestimabilă valoare teoretică și practică, scoate în evidență admirabila coerență a unui sistem de gîndire întemeiat pe stăpînirea magistrală a dialecticii materialiste, pe capacitatea de a analiza cu profunzime realitatea în toate compartimentele ei — interne și internaționale, economice și sociale, tehnice și umane — pe o largă deschidere spre nou. Un sistem de gîndire caracterizat prin capacitatea de generalizări noi, avînd valoare metodologică și, totodată, printr-o mare forță de transformare a concluziilor teoretice în programe concrete de acțiune. Un sistem de gîndire care încorporează înțelepciunea și aspirațiile maselor pentru că se întemeiază pe largi și metodice consultări democratice, generînd o activitate cu adevărat populară de reflexie atît în probleme locale, cît și în probleme de interes național. Tovarășului Nicolae Ceaușescu îi revine rolul hotărîtor în îndrumarea, organizarea și conducerea efectivă a giganticei munci de realizare a obiectivelor stabilite.

Aportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea gîndirii politice românești și universale este deosebit de bogat. Amintim contribuția sa la fundamentarea tezei despre creșterea rolului conducător al partidului, ca centru vital al sistemului social-politic socialist ; rolul conducător al clasei muncitoare în sistemul politic socialist ; rolul alianței dintre clasa muncitoare și țărănime — baza socială a noii orînduiri și puteri politice ; rolul națiunii și atributele sale definitorii ; definirea și realizarea unei unități de tip nou între partidele comuniste și muncitorești ; căile de întărire a solidarității tuturor forțelor politice revoluționare, democratice, antiimperialiste ; principiile noi de relații internaționale avînd drept chintesență dreptul fiecărui popor de a fi stăpîn pe propriile destine, de a-și orîndui viața și a dispune de resursele naționale așa cum dorește.

Problematica vastă a direcțiilor de dezvoltare a statului socialist, de amplificare a funcțiilor sale economico-organizatorice, cultural-educative și de apărare, formele inedite de dezvoltare a democrației socialiste, rolul important asigurat organizațiilor obștești în sistemul nostru politic, creșterea funcțiilor Frontului Democrației și Unității Socialiste, elucidarea problematicii drepturilor omului în societatea socialistă și în lumea contemporană sînt aspecte care pun în lumină originalitatea valorilor teoretice și politice create de gîndirea dinamică și prospectivă a secretarului general al partidului.

În lucrările conducătorului partidului și statului nostru se găsesc soluții verificate de viață, la probleme cardinale, cum sînt fundamentele și factorii principali ai progresului economico-social, articularea armonioasă a elementelor macroeconomice cu cele microeconomice, a economicului cu socialul, raportul între forțe de producție și relații de producție, precum și între acestea și mecanismele concrete în care își găsesc întruchiparea ; rolul, conținutul, formele și căile dezvoltării democrației economice în condițiile socialismului ; raportul între cointeresarea materială și echitatea socială. Ne aflăm, astfel, în prezența unei concepții multilaterale și unitare, dezvoltate necontenit în procesul acțiunii, în cursul întregii perioade care s-a scurs de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și care, astăzi, își păstrează întreaga vitalitate inițială, decurgînd din larga sa deschidere spre nou.

În opoziție cu concepțiile transnaționale de diverse coloraturi, care abordînd simplist factorii creșterii, absolutizează spațiile mari și fetișizează la extrem procesele integraționiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu fundamentează teza că **economia națională constituie cadrul de bază al progresului economico-social al fiecărui popor.** Așa cum arată experiența istorică mondială, numai într-un **complex economic național unic** poate să aibă loc o dezvoltare autentică, ceea ce presupune forme, metode și strategii care să țină seama de realitățile locale, să se afle sub controlul deplin al poporului, presupune ca rezultatul ei să revină integral poporului respectiv.

În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu, complexul economic național unic nu numai că nu trebuie să fie un sistem închis, ci dimpotrivă presupune angajarea tot mai largă în diviziunea internațională a muncii, în circuitul economic mondial.

Întreaga problematică a economiei naționale, este abordată de conducătorul român prin prisma premiselor și finalităților socialismului : dezvoltarea proprietății socialiste,

Filip PAȚAC

(Continuare în pag. 4)

Sculptură de **ION POPESCU** (Muzeul din Scornicești)

Doar cunoscînd-o...

Fiu de țăran, el simte lutul țării
Răsfrînt în dor, ca soarele-n cristal.
Cei ce-au rănit prin veac conturul zării,
Răneau mereu și satul lui natal.
De-a fost sămînța plantelor răpită,
Să se hrănească umbra nu știu cui,
Țăranii, strînși pe-o margine de pită,
Plîngeau cu tot cu sat în pieptul lui.
Și el a zis ; O, țară strămoșească,
Făptura mea pe veci să-ți aparțină,
Și viața mea prin tine să trăiască,
Să-ți fie scut și sinceră lumină !
Pun jurămînt să-ți apăr rod și rouă,
Holda din șes și para din furnal,
Jur să mă lupt pentru o lume nouă
Și să înalț pămîntul meu natal !
Ca muncitor, îți jur pe steag și gînd
Să-mi fac mereu din trudă o poruncă,
Căci clasa mea nu a rîvnit nicicînd
Un țel meschin și-o viață fără muncă !
Și cărturar am devenit anume,
Sufletul meu cunoașterii-i ecou,
Doar cunoscînd-o, poți schimba o lume
Și poți zidi un om mai bun și nou.

Vasile VERSAVIA

ORIZONT 4

(618) ● 24 ianuarie 1980 ● SERIE NOUĂ ● anul XXXI ● 8 pagini — 1 leu

Reprezentant al năzuințelor întregului popor

Cel de-al II-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste se înscrie ca un eveniment de mari și înălțătoare semnificații care a dat noi dimensiuni, calitativ superioare, amplului proces de dezvoltare a democrației socialiste, de cuprindere plenară a întregului popor la conducerea societății și a pus în lumină, cu deosebită forță, unitatea granitică a întregii noastre națiuni socialiste în jurul partidului, al secretarului său general. Ampla cuvîntare prezentată la Congres de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU constituie un document de o excepțională însemnătate pentru prezentul și viitorul patriei, un program concret de acțiune în activitatea pe care o desfășoară întregul popor în vederea accelerării progresului societății românești.

Moment de excepțională însemnătate, realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în înalta funcție de președinte a Frontului Democrației și Unității Socialiste a reprezentat o nouă și grăitoare dovadă a sentimentelor de profundă dragoste și deosebit respect, a prețuirii unanime de care se bucură secretarul general al partidului, o înaltă recunoaștere a activității neobosite pe care o desfășoară în fruntea partidului și statului. Această hotărîre a Congresului a întruchipat dorința fierbinte a întregii națiuni, înalta apreciere a excepționalei personalități a tovarășului Nicolae Ceaușescu, eminent conducător de partid și de stat, patriot și revoluționar înflăcărat care și-a dedicat întreaga viață și putere de muncă dezvoltării economice și sociale a țării, continuei adînciri a democrației socialiste, fericirii poporului. Avînd ferma convingere că realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, reprezentant fidel al năzuințelor și idealurilor vitale ale întregului popor, purtător al mesajului de prietenie, colaborare și pace între popoare, militant activ pentru întronarea pe planeta noastră a unei lumi mai drepte și mai bune, în fruntea celui mai larg și democratic organism politic al țării, reprezintă chezășia progresului material și spiritual al României, a făuririi celei mai bune și mai drepte orînduiri pe pămîntul patriei, întreaga națiune socialistă, ca un singur om își exprimă hotărîrea de a înfăptui neabătut, cu dăruire patriotică, politica partidului și statului, politică a întregului popor, slujind cauza înfloririi patriei, a independenței și suveranității naționale, a păcii și colaborării în lume.

Al doilea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste, eveniment deosebit de semnificativ în dinamica sistemului politic din țara noastră, ținut la puțin timp după istoricul Congres al XII-lea al partidului ilustrează hotărîrea neabătută a întregului nostru popor de a îndeplini cu succes Programul partidului pentru **„creșterea în ritm susținut a economiei naționale, afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile, trecerea la o nouă calitate a întregii activități economico-sociale"**. Așa cum a fost subliniat și în magistrala cuvîntare a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, prezentată în prima zi a Congresului, înfăptuirea Programului partidului, a hotărîrilor Congresului al XII-lea impune ridicarea la un nivel tot mai înalt a activității politice, a perfecționării, în continuare, a sistemului politic din țara noastră. Urmărind mo-

Corneliu POPEȚI

(Continuare în pag. 4)

UNIREA - o pagină a istoriei noastre

Afirmată puternic, în cumpăna veacurilor, adînc și statornic pătrunsă în cugetele locuitorilor din toate colțurile pămîntului românesc, năzuința de unitate a constituit o realitate permanentă și o linie directoare a istoriei noastre naționale. **Unirea din 24 ianuarie 1859,** act de importanță covîrșitoare în destinul istoric românesc, a fost rezultatul unui proces secular, pregătit și împlinit de neîncetate strădanii afirmate trainic și mereu mai imperativ. Conștiința originii comune daco-romane, unitatea limbii și vieții spirituale, legăturile economice mereu mai intense peste granițele politice impuse de vitregia vremurilor, au constituit, din generație în generație, cordonatele esențiale ale unui crez general — unirea tuturor provinciilor românești într-un singur stat, național și independent.

Ioan MUNTEANU

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Constantin Zărnescu

MEDA, MIREASA LUMII

Ed. Dacia, 1979

Proza tînără a avut, în 1979, un an de spectaculoasă relansare ; cîţiva dintre autorii noului val au confirmat sau au reconfirmat, prin cărţi solide, speranţele cu care au fost întîmpinaţi. Un studiu consacrat „prozatorilor la a doua carte", ar fi plin de semnificaţii ; Gabriela Adameşteanu, Paul Eugen Banciu, Dumitru Dinulescu, Mircea Săndulescu, Mihai Tatulici sau Constantin Zărnescu nu continuă a publica în virtutea inerţiei – cîţi dintre confraţii lor nu fac asta ? – ci fiindcă îşi reprezintă prin aceste cărţi o etapă a devenirii lor scriitoriceşti. Privind cu prea mare mirare pe unul ori altul dintre aceştia, critica nu numai că nu-şi face datoria, dar e surprinsă în flagrant delict de comoditate.

Există trăsături care i-ar uni pe autorii înşiruiţi mai sus ? În primul rînd, cred, reabilitarea structurilor epice. O puternică infuzie de „fapte cotidiene" caracterizează această proză negreşit tinerească ; personajele vorbesc fără prejudecăţi despre evenimentele virstei lor ; uneori la modul reportericesc circumscriu evenimente „universitare" ; amintirile studenţiei nu impovărează şi nici nu diluează aceste texte a căror remarcabilă prizâ la real aş semnala-o cu prioritate.

Buni profesionişti (debutul lor era deja matur) autorii narează cu o „conştiinţă a meseriei" pe care n-am întîlnit-o la prea mulţi prozatori de azi. Ei ştiu a construi, în numele unei reflexivităţi ce nu e simulată, planul al doilea al evenimentului. Dacă despre unii dintre ei am scris, nu înseamnă că am relevat în suficientă măsură amplitudinea parabolelor, semnificaţia simbolurilor. Totul ar trebui reluat pe larg, ca şi analiza acestei cărţi o lui Constantin Zărnescu, unul dintre prozatorii tineri reprezentativi pentru „evenimentele importante" ale scrisului tînăr de azi.

Spre deosebire de Gabriela Adameşteanu sau de Dumitru Dinulescu, observatori detaşaţi ai faptului mărunt, lucizi, ironici, (a pronunţa cuvîntul „cinism" e exagerat, dar nu în afara adevărului personajelor lor) contemplatori ai existenţelor, „micilor funcţionari", demistificatori în general şi antifestivi în special (în texte ce pun sub semnul ironiei dreptul personajelor lor de a-şi trăi **sărbătoarea**) Constantin Zărnescu reabilitează idila, sărbătorescul, şansa personajului de a exista atît într-un timp al său cît şi într-un timp al literaturii. Dacă prozatorii confraţi înainte numiţi demitizează cu voluptate, el mitizează, aşezîndu-şi personajul cu faptele sale în apropierea mitului. Studenta Meda Medescu se reprezintă pe sine reprezentînd ipostaze ale Feminităţii ; reflexivitatea autorului nu usucă textul, chiar dacă şirul de proiecţii simbolice schematizează reacţiile „dialogului", chiar dacă la un moment dat sărbătoarea studenţească este oprită pentru a ni se oferi un şir de reflecţii ale Medei Medescu cu privire la ,cea mai tragică eroină a literaturii antichităţii", Iocasta. Interpretările nu sînt rele sau nu sînt lipsite, vizavi de necesităţile romancierului, de ingeniozitate ; judecînd „din punctul de vedere al Iocastei" şi nu din „punctul de vedere al bărbaţilor" tînăra studentă propune nu numai o idee de lucru pentru eseist (nu numai o „posibilă dezbatere" de istorie literară) ci şi un tip de feminitate. I s-ar putea reproşa autorului lejeritatea cu care introduce teme grave în momente puţin propice acestora ; să recunoaştem însă că miza artistică a romanului scuză unele dintre suprapuneri. Altfel, mai mult decît din modelele antice, autorul se revendică din modelul Pandrea sau modelul Brâncuşi ; propunînd un personaj, Constantin Zărnescu priveşte cu o oarecare uimire către faptele unei lumi blînde ; patriarhale, desigur, înscrisă în alte ritmuri de existenţă decît cea de azi. Cine a citit oforismele lui Pandrea sau Brâncuşi, poate observa cum **lumea** este (devine) în romanul lui Constantin Zărnescu un personaj de o tulburătoare originalitate. În miezul civilizaţiei moderne (ale oraşului studenţesc, dar nu numai) îşi fac loc ritualurile unei lumi de o elocventă vechime ; o lume arhaică, rezistînd în numele unor legi nescrise, de o sublimă înălţime morală. Didactic, blînd-ironic, romanul lui Constantin Zărnescu descinde, printr-o seamă de „idei de lucru" din literatura lui D. R. Popescu. Modelul nu e apăsător însă pentru tînărul autor : dimpotrivă. El e tratat cu lejeritate, uneori ca „partener de dialog".

Literatura senină a lui Constantin Zărnescu face figură originală în proza de azi, prea plină de personaje crispate, înăcrite de eveniment sau schematizate de reflecţie excesivă.

C. UNGUREANU

Cornel Mihai Ionescu

PALIMPSESTE

Ed. Cartea Românească, 1979

A doua carte a lui Cornel Mihai Ionescu urmează unui debut remarcabil, în 1967, cu **Generaţia lui Neptun.** Volumul era o încercare de stabilire a poeticii Grupului 63, o analiză exhaustivă a formelor de metamorfozare ale unei mişcări de avangardă cu implicaţii sesizabile încă şi azi. Propensiunea către problemele teoretice ale mişcării, apetenţa pentru valorificarea deplină a detaliului cu implicaţii teoretice se vădeau chiar din prima carte. În **Generaţia lui Neptun** toate acestea erau forme ale implicării criticului în noua modalitate de creaţie propusă de un Luciano Anceschi, Angelo Guliermi, Edoardo Sanguineti, Nanni Belestrini etc. În **Palimpseste** ele devin subiecte pe marginea cărora criticul îşi construieşte un sistem propriu de **lectură** şi **interpretare** (în măsura în care termenii nu sînt sinonimi). Am subliniat cele două cuvinte pentru că în jurul lor se desfăşoară (în aceeaşi măsură în care se şi **infăşoară**) întreaga operaţie de descifrare şi rescriere a textelor. În paralel cu atenţia tot mai mare acordată de critica actuală problemelor textului, **Palimpseste** este un model de analiză textuală a literaturii. Preferinţele criticului merg de data aceasta (spre deosebire de cartea anterioară) spre valori pe deplin stabilite. Ar fi o eroare să vedem în demersul lui Cornel Mihai Ionescu o simplă reformulare a unor lucruri ştiute, mai mult sau mai puţin. Autorul este într-o continuă căutare a elementelor care să gireze o **poetică** a literaturii, fără ca din demonstraţii să rezulte cu claritate preferinţa criticului pentru o formă de literatură sau alta. Această abordare aşa-zicînd globală se face prin două metode deosebit de spectaculoase şi eficiente. Ele sînt procedeul **punerii în abis,** împrumutat de la Gide şi tehnica **palimpsestelor** (utilizată, între alţii, şi de Gérard Genette în analiza lui Proust). „Palimpsestul incorporează acea «prezenţă atemporală» pe care Curtius o socotea «calitatea proprie literaturii», anume de a dezvălui «bogăţia inepuizabilă de raporturi posibile» între textele celor mai felurite vremi".

Această hermeneutică deghizată la care se face apel prezintă şi avantajul că permite mişcarea critică într-un spaţiu deosebit de larg. Metoda criticului provoacă apropierile cele mai neaşteptate, circumscriind unor direcţii comune opere din cele mai deosebite ca gen, structură, ideologie etc. Astfel, urmărind acţiunea aceloraşi semne ale retoricii (oximoronul, între acestea, i se pare lui Cornel Mihai Ionescu simptomatic pentru organizarea unor unităţi textuale bine definite), poezia lui Emil Botta este apropiată de tehnica narativă a lui Mateiu Caragiale.

Asianismul şi aticismul sînt alte două concepte ce revin pe parcursul demonstraţiei critice. După stabilirea acestor doi poli ai scriiturii lui Cantemir, criticul încearcă şi o analiză a operei eminesciene pornind de la aceleaşi invariante. Dar, dacă în cazul lui Cantemir conflictul se rezolvă prin supunerea creaţiei la legile retoricii baroce, la Eminescu, opoziţia devine sursa unei permanente teme literare, aceea a „blindei mitologii thanatice".

Analiza poeziei lui Emil Botta, pe lîngă noutatea adusă în plan critic, constituindu-se într-o veritabilă monografie a creaţiei poetice a marelui poet contemporan, este şi un exemplu de abordare comparatistă modernă a unei opere literare. Paralela cu Mallarmé oferă surprinzătoare elemente comune, ce corespund atît unui nivel teoretic, cît şi altuia practic, de creaţie. Implicarea criticului, vizînd şi un alt aspect, cu rădăcini în teoria critică actuală, ce consideră că nu există lectură „inocentă", are loc şi prin modificarea propriei metode critice. „Degradarea" metodei critice a lui Cornel Mihai Ionescu urmează ea însăşi un proces al devenirii, sugerat de existenţa „palimpsestului sonor" – materializare a convergenţei a două opere literare, criticul realizează o combinare a palimpsestului şi a metodei punerii în abis. În felul acesta se obţine o **lectură de adîncime,** în care sensurile operei se adună într-un punct comun. Lectura ca palimpsest se dovedeşte astfel o metaforă a actului creator, în egală măsură în care este şi descifrarea acestuia, lectura. Cercul acesta în care se manifestă actul lecturii pune în evidenţă „actul de graţie prin care cartea devine un cristal în abisul căruia privirea organizează cu rigoare succesiunea infinită a stărilor de transparenţă".

Rezultat al unui „act de graţie" critică similar, **Palimpseste** face dovada uneia din cele mai serioase întreprinderi critice ale anului 1979.

Mircea MIHĂIEŞ

LECTURI

Valeriu Pantazi

Celebrări

Ed. Cartea Românească, 1978

Dispuse în trei secţiuni – fără o delimitare tematică sau stilistică precisă – poemele lui Valeriu Pantazi vădesc o bună cunoaştere a mecanismelor versului dobîndind, în momentele cele mai fericite, alături de fluenţă, vibraţie şi relief metaforic. Istoria, peisajul, lumea ideilor şi a sentimentelor sînt reprezentate, deseori de nume (realităţi) cu binecunoscută rezonanţă : **Decebal, Muntele, Omul, Oraşul.** Acestora li se adresează celebrările poetului. Monologînd sau imaginînd dialoguri, el construieşte texte cu o prozodie variată : de la intonaţii clasicizante („albele lire-petale un cîntec acum de iubit vor rodi"), la metrica liricii paşoptiste (p. 59) sau, de cele mai multe ori, la exuberanţa prozodică (şi semantică) a poeziei noi. Se simte, într-o anumită măsură, influenţa lui Nichita Stănescu al cărui tipar strofic (din **În dulcele stil clasic),** ale cărui ontologie şi epistemologie lirică sînt imitate (parodic ?) în cîteva locuri (p. 84).

Unitar şi bine scris, volumul propune o seamă de piese cu totul citabile. Iată, mai întîi, un tablou al vechimii şi stotorniciei : **„Privesc sufletul lui cum nu doarme / veghind mileniile de belşug, / / Se trezeşte pe grui cu picioarele-n arme / şi cu mîinile grele uitate pe plug. / / El, cu suflarea lui scobeşte piatra / El cîntă blînd, de înfioară spuza : / / Şi fumul urcă liniştit din Vatra / De la-nceputul lumii – la Sarmisegetuza !"**

Se remarcă, apoi, mulţimea textelor vag muzicale şi, totodată, vag descriptive – ele oglindind înclinaţia autorului pentru stări tranzitorii, ambigui, şi pentru culori în schimbare : **„Toamna, ca un evantai de oţel / pentru soare / cuceri Oraşul. / Dinspre cîmpia stropită de pompe imense / veni o mireasmă de ierburi-răcoare / mirosul mi se limpezi. / Pe cer se vedeau sateliţii unui luceafăr / urcînd spre zenith. / / Este ora la care doar liniştea urcă / şi un cer colorat în tonuri descreşte / pînă la violet orizontul. / Pornesc liniştit / mă îndepărtez."**

Eugen DORCESCU

Böszörményi Zoltán

Pe aripi de vîrtej

Ed. Litera, 1979

Cartea lui Bösörményi Zoltán este structurată în mai multe cicluri : „Pe pluta luciditâţii", „Într-o pădure galbenă închipuită", „La marginea lui etcetera", „Eu, partizanul sufletului deschis", „Închipuieşte-ţi că eşti infinit" şi „Priveliştl care respiră". Înaintea acestora sînt aşezate cîteva poeme care sînt tot atîtea întrebări şi căutări febrile, cele care l-au frămîntat pe autor încă din copilărie – din epoca „mărilor poveşti galbene", copilărie ce poate fi foarte bine a întregii omeniri, şi ajungînd la maturitatea unei conştiinţe, ce poate fi şi ea, de asemenea, „proprietatea" omenirii din evul nostru. Ciclurile pomenite sînt organic legate între ele. Citindu-le putem întîlni oameni care merg la lucrul lor, dimineaţa încă nu i-a spălat de oburul somnului dar privesc ca pe ceva firesc primăvara ce trece pe lîngă ei „cu părul despletit" – în universul poeziei orice e posibil, ori stele ce se grăbesc şi ele la lucrul lor **(„Printre ramuri întomnate / rătăceşte inima mea deasemeni tomnatică / se caţără prima stea / se grăbeşte la lucru / în jurul ei / copii-stele / se joacă în alai"** – „Nocturnă"). Vom întîlni sentimente de iubire ori de însingurare (însă „şi singurătatea este un cîmp de bătălie"). Dar mai cu seamă vom găsi pretutindeni obsedante întrebări, încercări de evadare din spaţii ce par închise, folosind cea mai teribilă armă dintre toate – cuvîntul. „Cuvinte care se revoltă". „Şi mă doare", „Aparţin acestui pămînt", iată cîteva titluri de poeme care dovedesc că ne aflăm în faţa unei conştiinţe poetice. Visînd o lume pură, poetul se simte totuşi dator să trăiască în lumea cea adevărată, s-o simtă în întregul ei, netemindu-se de „greşelile" ei, chiar urîte fiind acestea, ci dimpotrivă, înălţîndu-şi cuvîntul împotriva lor.

Bőszörményi Zoltán este un poet care s-a „pregătit" sufletește pentru marile arderi interioare, din care va ieşi purificat, mereu, el crede în poezia sa şi în oamenii cărora li se adresează.

Florin BĂNESCU

FUNDAMENTALĂ GRAVITATE

MARGINALII

Citind poeziile lui André Frénaud, Ion Pop se simte „atras de fundamentala lor gravitate şi de lipsa oricărui spectacol gratuit". Cu alte cuvinte, se regăseşte în ele ; el însuşi nu poate fi caracterizat mai bine. Aşa, grav, neinteresat să afle amănunte pitoreşti şi dedesubturi picante, sau să se aducă în scenă alături de cei întrebaţi, îl regăsim în recentele Ore franceze. Doar rare momente de nostalgie ori de întristare la moartea survenită între timp a unora dintre convorbitorii săi, îl fac să scrie, sobru şi în emoţie, pagini de frumoasă evocare în care se implică subiectiv.

Este evident pentru cine citeşte cartea că Ion Pop n-a avut ambiţia să obţină trofee, înşirînd spre uimirea galeriei capete de monştri sacri. Ce l-a interesat a fost să sondeze cît mai adînc un sol cultural, pe liniile propriilor sale preocupări. A folosit în acest scop un instrument bine pus la punct. A vorbi despre pregătirea generală în domeniul cercetat ar fi superfluu, dar trebuie pomenită acribia cu care i-a impresurat, „cu o încăpăţînare (. .) ardelenească" – sînt cuvintele lui Eugen Simion – indeosebi pe critici şi pe poeţi. A năpustit asupra lor un foc concentrat de întrebări nesăţioase. „Mă întrebaţi cam prea multe lucruri în acelaşi timp şi prea multe lucruri diferite..." se apără Jean Rousset. „Îmi puneţi multe întrebări în acelaşi timp", constată alarmat şi Tzvetan Todorov.

Multe, întrebările îşi au rostul căci, purtate dintr-un interviu în altul, cu grija nuanţării pentru ca fiecare să-şi dea la iveală particularitatea într-un context comun, ele fac să se lege între critici, nu pe deasupra lui Ion Pop ci prin mijlocirea lui, un dialog imaginar. Aşa, de exemplu, Georges Poulet pare să converseze cu Jean Starobinski despre identificarea cu opera pentru a o înţelege din interior sau, dimpotrivă, distanţarea de ea pentru a o aşeza într-un cîmp literar mai larg. Tot G. Poulet, care nu admite rolul inconştientului în creaţie, are de răspuns despre alunecarea spre psihanaliză a discipolului său J.-P. Richard.

Se poate vorbi, dealtfel, de o politicoasă necruţare a întrebărilor. Aduse în discuţie fără ostentaţie, dar destul de stăruitor, nu sînt evitate locurile nevralgice ale fiecărui mod de a citi. Roland Barthes n-a scris niciodată despre poezie. De ce ? Pe de altă parte, oare comentariul nu tinde, la el şi la alţii, să se substituie operei ? Nu s-a mers prea departe cu formalizarea şi analiza ? este de aflat de la Todorov. Cititorul obişnuit n-ar trebui să aibă acces la literatură şi la analiza ei (problemă pusă Juliei Kristeva) ? Sau, la celălalt pol al atitudinii critice, să fie critica literară o parafrazare neanalitică a literaturii, cum pare să fi crezut Gaëtan Picon ? Literatura actuală n-ar trebui să stea şi ea în atenţia lui Jean Starobinski şi a celorlalţi, iar judecata de valoare să fie cumva un concept perimat ?

Astfel aduşi în corzi, cum se spune în box, criticii sînt nevoiţi să recurgă la mijloacele lor cele mai bune dacă vor „să-şi fereascâ obrazul". Tocmai aici se află explicaţia seriozităţii cu care răspund toţi – situîndu-se faţă de ceilalţi, definindu-se încă o dată şi, nu de puţine ori, găsind idei noi în apărarea metodei lor. Nici unul n-a găsit potrivit să se folosească de politeţea înşelătoare prin care francezul ştie atît de bine să şteargă din atenţia lui faptele obscure. E semnul cel mai sigur că putem, cu ambasadori culturali ca Ion Pop, să ieşim în lume cu fruntea sus.

Livius CIOCÂRLIE

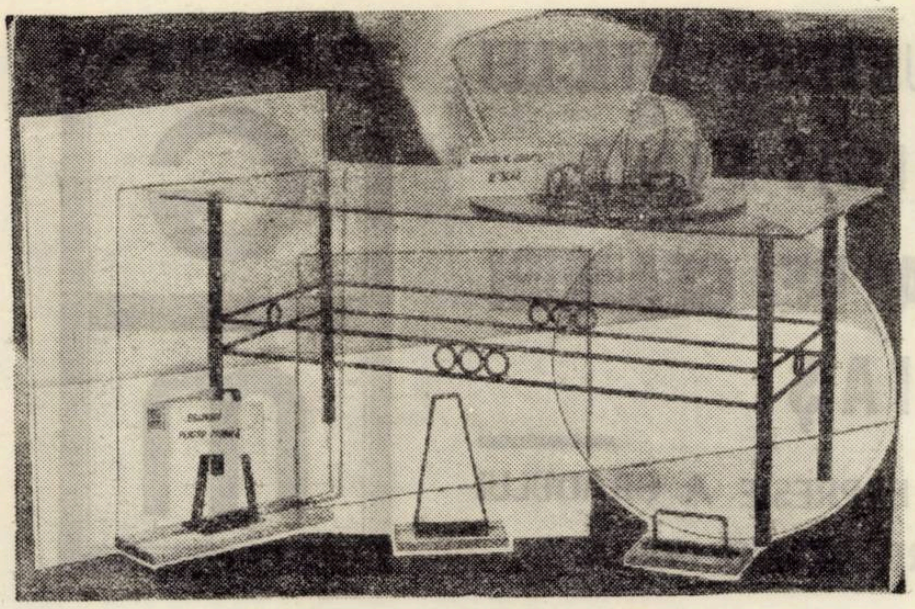

Geamuri pentru aparate de bord și mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din țară și străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepție și de mare eficiență economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaș.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor și cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potențialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcții mai bune, mai ieftine, cu performanțe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricație a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiștii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanților și arhitecților, dat fiind multitudinea de soluții care le oferă cerințelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcții.

Pe plan mondial indicele de penetrație a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creștere an de an.

Evoluția producției și desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca și în țările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie și de creșterea necontenită a prețului petrolului.

În această conjunctură economică internațională, interesul uriaș arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creșterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicității de „SIGMA" (Asociația producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piața totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendințele pieții mondiale orientate în evoluția desfacerii geamurilor izolatoare și-a pus amprenta în mod vizibil și pe creșterea capacităților de producție în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producție care variază între 35–120 mii m.p. anual și un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relația de plan 1979–1985 evidențiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaș) și o producție ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficiența economică, criteriul de referință în producția bunurilor materiale, în speță, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricație cît și în cea de exploatare și pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Acești factori de influență au condiționat creșterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în țara noastră.

Cu toate că piața internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investițiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanțate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu și foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanșarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam și rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanță desicantă, fapt ce conduce la obținerea izolației termice și fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările și lansarea în fabricație a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluțiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiției, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaș sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanțier mm	Lung. max. mm	Lățimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam șlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oțel, materiale plastice sau metale ușoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolație acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolație termică cu 30% superioară față de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecționarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreținere.

După studiile și calculele realizate de I.P.C.T. București, la o investiție în exploatare pe o perioadă de 8 ani, prețul geamului izolator este competitiv cu prețul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidență eficiența financiară superioară a geamului izolator, eficiență calculată la m.p. de suprafața vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. față de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obișnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. față de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidențiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluții posibile în etapa actuală.

Cercetările și rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcțiile civile (blocuri, fațade, spații comerciale, case de locuit – pentru uși, ferestre, vitrine, pereți despărțitori, balcoane) ;

b) în construcții social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghișee, restaurante – pentru uși, ferestre, perete despărțitor, fațade) ;

c) în construcții industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reținem că produsul corespunde cerințelor înscrise în Programul directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei, fiind în același timp un element de construcție superior geamului simplu, sporește gradul de confort și eficiență în construcțiile civile și social-culturale, îmbunătățind calitatea muncii și a vieții.

IMPORTANT!

Factorii de directivare și decizie din domeniul investițiilor au posibilitatea, încă din exercițiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcțiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a încorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unitățile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Întreprinderea de geamuri Mediaș
Șos. Sibiului nr. 38

Relații suplimentare se pot obține la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din țară și străinătate sînt asigurați de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

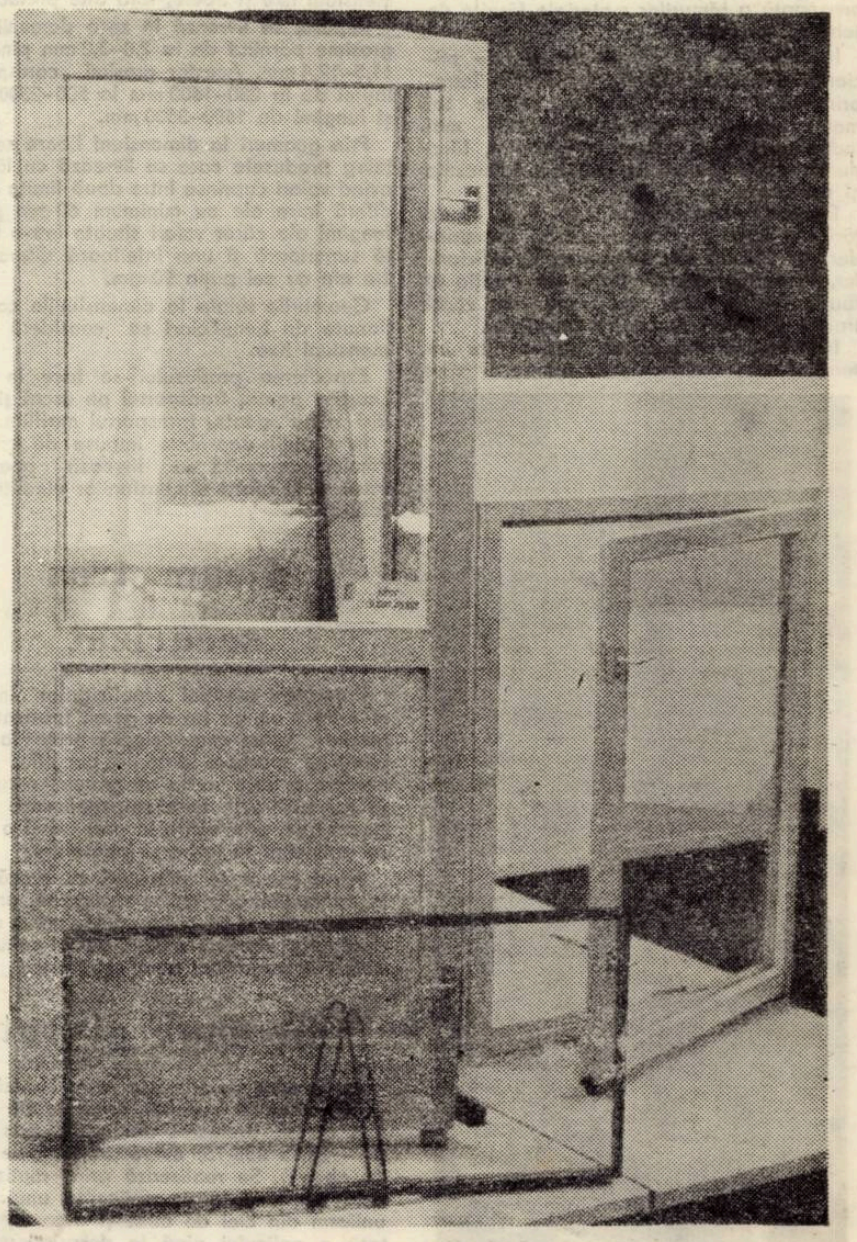

Geam izolator și binale cu geam izolator

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ŞI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAŞ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECŢIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producţiei şi de promovare a noului implică o permanentă legătură informaţională între fabricant şi consumator, în aşa fel încît piaţa produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea şi dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opţiunii fundamentale privind creşterea necontenită a calităţii producţiei, atît în ceea ce priveşte fondul de produse destinat pieţii interne cît şi celei externe, este penetraţia mărfurilor româneşti în sfera de concurenţă a comerţului internaţional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaş se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumuseţe şi robusteţe.

Datorită acestor însuşiri, în peste 60 de ţări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creaţie al făuritorilor al căror meşteşug are vechi tradiţii în acest perimetru transilvan.

Intenţionînd informarea partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricaţie din producţia curentă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, insistînd asupra unui produs nou, o creaţie de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit şi termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

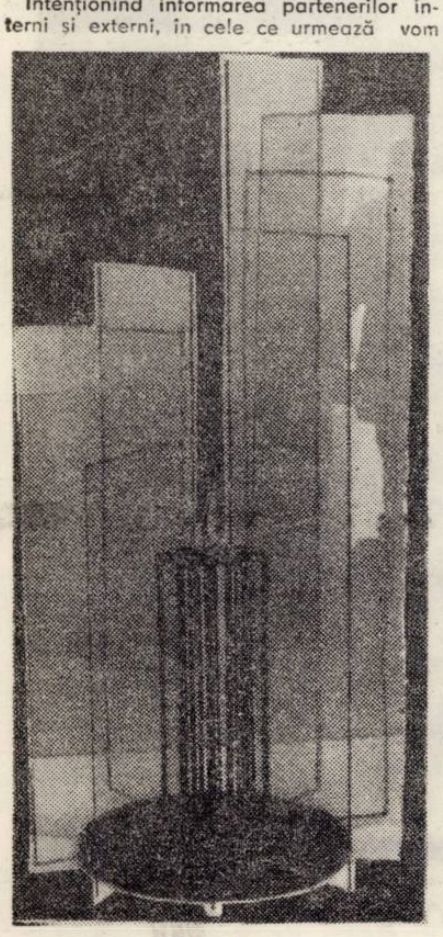

Geam tras

Geam tras pentru construcţii

Un produs apreciat şi foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaş este geamul tras pentru construcţii, similar calităţii Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe şi libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lăţimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm şi lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înţeleg produsele care se livrează cu lăţimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm şi în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară şi una inferioară diferă între ele cu cel puţin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiţionate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cuşcă" pentru transportul pe uscat şi în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situaţii deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase şi în afara dimensiunilor curente de fabricaţie.

Geam tras securizat

Propunem atenţiei beneficiarilor interni şi externi un alt tip de geam fabricat la Mediaş, geam care asigură protecţia deplină la spargere datorită bucăţilor mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistenţă la lovire şi încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecţionarea uşilor securizate, produse de mare efect şi eleganţă, uşi a căror destinaţie vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracţie, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheaţă. Se realizează prin matizarea unei feţe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase şi uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheaţă dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranţă produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuşti sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili şi alte modalităţi de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenţi ideii de diversificare, specialiştii de la Întreprinderea de geamuri Mediaş oferă economiei naţionale geamul muslin. Acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din feţe cu intercalarea unui şablon.

La terminarea operaţiei şi îndepărtarea şabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentaţii geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condiţiile de transport şi ambalare sînt aceleaşi ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmăreşte un efect decorativ, se recomandă la placarea faţadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulaţie şi penetraţie.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obţine prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reţine cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condiţiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisia luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepţională a furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură faţă, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 şi 8 mm şi lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect aşezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condiţiile de ambalare şi transport sînt aceleaşi ca la geamurile muslin şi givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereţi despărţitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

Oglinzi retrovizoare

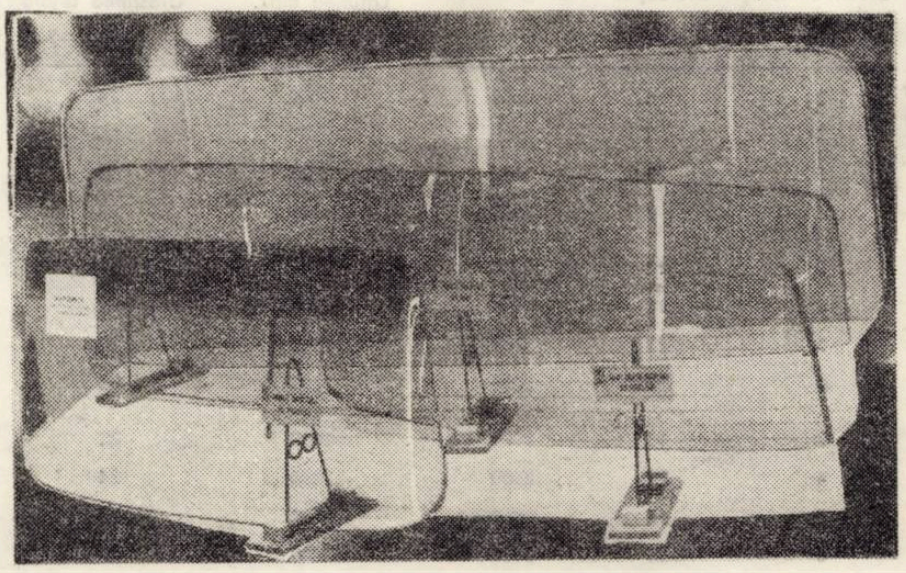

Parbrize din geam securizat şi geam duplex

Poezia lui Vladimir Ciocov

La împlinirea a 60 de ani

ANIVERSĂRI

Poezia lui Vladimir Ciocov (ne referim la volumele **Poemele candorii,** 1972, traducere de Anghel Dumbrăveanu, prefață de Andrei A. Lillin ; **Neliniști albe,** 1978, traducere de Dușan Petrovici) are ca impuls un ascuțit, adesea halucinant, simțămînt al trecerii timpului pe fundalul și sub apăsarea căruia eroul desfășoară un necontenit efort de (auto)cunoaștere și purificare morală. Starea de spirit ce guvernează poemele (și care se degajă, spontan, la lectură) este definită de autorul însuși. Nici veselie, nici tristețe, ci sinteza lor rece, melancolia reflexivă de năzuință și (deseori) de realizare artistică superioară : „Se zbate marea, vîntul crește-n furtuni / cîntînd o melodie nici veselă, nici tristă, / în ritmuri vioaie, ori în cadențe line, / pe care le-nțelege doar pescărușul singur, / zburînd peste ape ca o frunză dusă de vînt" ; sau : „Dar pînă atunci / stătea fără glas, / ca un absent / iar sufletul era pe jumătate viu, / pe jumătate de gheață.

În confruntarea cu lumea și cu sine însuși (entități imposibil de separat în viziunea poetului), **rațiunea, inima** și **sufletul** (triadă frecvent utilizată) reacționează, în general, la unison, din perspectiva unor analogii diferite : rațiunea este **lumina** însăși ; inima — un **șes părăsit, marea-n furtună, un ostrov** ; sufletul, **un ocean.** Pornind de aici, s-ar putea descifra și meta-realitatea imaginii, structurile metaforice complexe care, însă, nu au atît rolul de a corporaliza ideea, cît pe acela de a o expune. **Muntele (dealul, culmea), cărările** și **pădurea** care li se opune ; **grădina, ostrovul, lumina** și **floarea,** pe de o parte ; iar, pe de alta, **ceața, apele cenușii și intunericul** reprezintă, unele, zone cvasiedenice, ferite de intervenția timpului ; altele, un teritoriu problematic, sfîrtecat de urmele și de prezența acestuia. Oricum, ideea contează și — în consecință — numeroase texte se constituie în alegorii **(Dorul de înălțimi, Neliniștită mare, Cîntecul florii pretimpurii** etc.). Surprinzător de simplă, lipsită de ornamente și constringeri prozodice, fraza crește cu tenacitate și vigoare, adăugîndu-și noi și noi rotiri, se dezvoltă în perioade, se suspendă pe negîndite și își reia apoi curgerea, poemele părînd segmente dintr-un flux unic, dintr-o demult începută și niciodată încheiată destăinuire : „Și — atunci — minune, ciudățenia mare — / lacrimi nu ca în versuri, ci aievea erau / și asta în vis / ca ploaia caldă de primăvară curgeau / de-a lungul obrajilor, / să-mi umezească buzele, / să-mi umezească pieptul, / lacrimi fierbinți începură să cadă pe pernă, / să cadă în suflet, / lacrimi-mărgăritare reale, / lacrimi, lacrimi, lacrimi... / Să nu-ți vină să crezi". Propozițiile incidente cu adresă directă la cititor, mențin treaza comunicarea cu acesta, îl solicită, îl apropie și-l integrează în discurs : „Ce-nălțătoare — cuget eu — această cădere..." ; la fel : „...iată că plopul meu nalt, / plopul de lîngă casă / (nu știe nici el a cita oară) / din nou — cum spuneam la-nceput — / s-a-mbrăcat să intre în viață, / să trăiască din nou". Oralitatea caracterizează și piesele erotice a căror anecdotică este — de cele mai multe ori — plasată în trecut. De fapt, limita între ceea ce a fost și ceea ce este nici nu există, ființa chiar dovedindu-se o multitudine de simulacre ce se desprind unele din celelalte într-o imperceptibilă, unidirecțională deplasare **(Despărțiri lente).** Asistăm la o subtilă dedublare, la o antagonică plasare în timp a insului, deduse din jocul complicat al pronumelor **eu** și **tu (Timpul omului, Către mine însumi etc.).** Cel dintîi aparține duratei individuale, cel de al doilea **(tu cel din mine, sinele-mi etern)** se confundă cu principiul și cauza schimbării, cu timpul însuși.

Cum poate fi, așadar, acoperit, prin cuvinte, un asemenea spațiu lăuntric ? Ce enunț, ce ritm sau ce rimă, ce metaforă ar fi în stare (conform unor „arte poetice" răspicat declarate) să contureze, de pildă, tabloul unei case uitate, al celor duși pentru totdeauna de acolo, în ce fel și unde reînvie pașii care au colindat, cîndva, acele străzi ? Cum să fie tradus ecoul din încăperea goală unde s-au consumat, în alt timp, evenimentele unei iubiri (și ea dispărute) ? În aceste împrejurări, nimic mai firesc decît strigătul final, gîtuit, dintr-o poemă admirabilă **(Casa părăsită),** tulburătoare în ciuda (sau tocmai datorită) înșelătoarei sale banalități : „...Dureros de pustie-i casa aceea, / iar sufletul meu nu mai e cel de demult. / Și nimic mai mult, nimic / nu pot să spun mai departe".

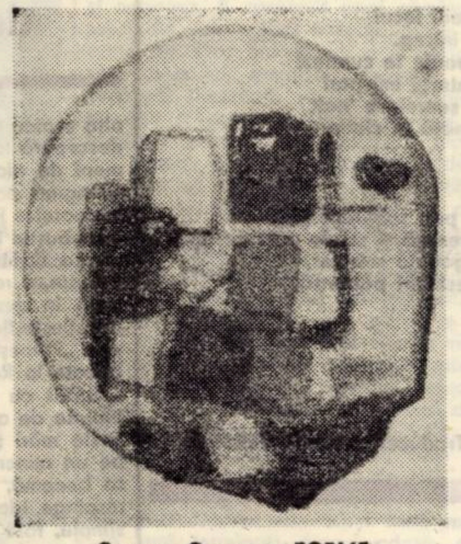

Carmen Cosma — FORME

Timpul (desemnat prin **vînt, nisip, rîu** sau **pustie albă)** are cel mai pregnant corespondent metaforic în **drum** (sau **cărare).** Dar **drumul** este și anticiparea **țintei,** nădejdea de a atinge **ostrovul fericirii,** după cum și certitudinea viitoarei reintegrări în ciclurile cosmice. **Drumul** este prezent oricînd, chiar în clipele de mare tensiune vitală, dînd tîrcoale (ca **o fiară)** cuplului fericit ce rătăcește în noapte : „Noaptea, luna luminează pe deal. Departe, / noi rătăciți într-o priveliște necălcată pînă acum, / undeva, pe panta înaltă cu iarbă și flori. / Noaptea cu valuri dulci de răcoare. Și liniște precum în cerul tăcut. / / Un drum solitar șerpuiește argintat de tainele lunii, / fără să-i pese de bolta scînteietoare, / fără să-i pese de noi, de parcă nu ne-ar vedea. / Ci mult și gol, o ia într-o parte grăbit, ocolindu-ne / asemenea fiarei ce se vrea nevăzută..."

Întotdeauna, însă, **drumul** se dezlipește de șes și grăbește spre culme, **munții, dealurile** reprezentînd (prin **lumina** ce-o poartă deasupra) o atracție de neînvins. **Ținta** (atît de des invocată) rămîne strălucirea și puritatea, eliberarea de noapte, de negură, pieirea rodnică — asemănătoare celei a seminței : „...pentru ca,-n urma lui, așișderi oștirilor demult retrase / sămînță rodnică să cadă, / sămînța binelui să cadă / 'n brazda caldă".

Individul **(val, frunză, fulg de nea, copac** sau **piatră)** nu se poate sustrage legilor ce dirijează și susțin universul. Asupra statutului și rostului său, gîndul și inima se întreabă mereu și-și răspund mereu, într-o permanentă dialectică a încrederii și a îndoielii. Curgerea e, în egală măsură, **reîntoarcere, o veșnică schimbare ce pare — a sta pe loc.** Contemplînd-o, știindu-se el însuși antrenat în flux, autorul se dezvăluie din nou interlocutorului : „Tac munții, cerul tace, / pădurea pare-a plînge... / Și, totuși, nu sînt trist / — cu toate că o tulburare am în suflet, / și-un cuib și-ar face-n mine,-acum, / melancolia...". Ziua, existența își găsesc prețul în fapta care le umple.

Expunerea lirică amănunțită, insistența străină de orice intenție retorică (dar încărcată de o eficientă oratorie), încordarea sinceră și continuă a emoției conferă unitate și altitudine estetică celor două volume în ansamblu, reliefînd totuși, cu deosebire, o seamă de texte precum **Cărări, Pe dealul înflorit, Toată noaptea lîngă tristețe. Casa părăsită, Timpul omului, Poveste adevărată, Bătrînii-n mai** etc.

A contribuit, firește, la revelarea acestei reușite și talentul celor doi traducători, poeți de aleasă și profundă sensibilitate.

Eugen DORCESCU

VIAȚA LITERARĂ

Cu VLADIMIR CIOCOV

— ...l-am molipsit pe mulți sîrbi din partea asta a țării să scrie literatură. Azi mai rar cine nu scrie. E un lucru bun, desigur, dar e necesară și multă selecție.

— Un exemplu de reușită în viață și literatură e cel mai bun stimulent.

— Revista a adunat scriitorii de expresie sîrbă în jurul ei. „Knijevni jivot" publică azi toate genurile și speciile literare, de la poezie la proză și teatru, critică, literatură pentru copii, articole de cultură și artă, ba chiar și umor. O recentă inițiativă de-a mea. Ne adresăm unui cerc larg de cititori.

— Lucrați de 22 de ani în fruntea acestei reviste.

— Da, mi-am legat viața de publicația care a devenit cu timpul tot mai cerută, mai necesară, asumîndu-și rolul nobil de a răspîndi cultură, de a crea emulații artistice. Revista trebuie să completeze ceea ce nu poate face ziarul. E uneori greu să găsești oamenii care să știe să facă de toate, te lovești uneori de lipsa de consecvență a unora, mai ales a criticilor, de absența continuității scrisului altora. Nivelul revistei însă a crescut, prestigiul ei a sporit în țară și peste hotare. Deși nu avem în fiecare număr nume noi, depunem un mare efort în vederea antrenării tinerilor autori. Și să adăugăm colaborarea permanentă cu scriitorii români și de alte naționalități.

— Cum vă simțiți la vîrsta de 60 de ani ? Spuneți-ne, mai poate fi omul și atunci în deplinătatea forțelor creatoare ?

— Mă simt bine doar atunci cînd muncesc. Activitatea îl menține, îl ferește pe om de obsesia bolilor. Totul este să ai un program zilnic de muncă. Eu am activitatea redacțională, scrisul (creația proprie ori traducerile) sau cenaclul. Pana nu trebuie lăsată să ruginească și de aceea nu-i las niciodată o perioadă prea lungă de odihnă.

— Care a fost unul dintre cele mai importante momente din viața dvs. ?

— Neapărat, debutul, prima poezie publicată la 23 de ani. Și apariția volumului antologic, la 50 de ani.

— În afara împlinirii acestei frumoase, rotunde vîrste, ce vă va aduce (și implicit nouă) anul 1980 ?

— „Povestirile neterminate" vor apare la „Facla". E vorba de un volum de poeme în proză.

— Apropierea de realitate prin intermediul sentimentului și metaforei.

— Se poate spune și așa. Apoi, la „Kriterion" îmi apare volumul antologic de versuri „Cărările timpului". Lucrez, fără grabă, la un nou volum de poezie.

— Și traducerile...

— După „Neliniști albe", pe care Dușan Petrovici mi le-a tradus în românește, va urma, probabil, o carte în tălmăcirea lui Vasile Versavia. În ceea ce mă privește, se poate spune că am tradus din majoritatea poeților contemporani, de la Arghezi încoace.

— Sînteți o prezență vie, veșnic neliniștită și activă în cadrul obștii noastre scriitoricești.

— Dacă într-o zi n-am făcut nimic, nu mă simt bine. Și, referitor la obște, cenaclul nostru, de expresie sîrbă, ajută consecvent activitatea mai multor cercuri literare. Particip, sigur, împreună cu scriitorii celorlalte naționalități, la acele frumoase și educative șezători literare...

(Chipul lui Vladimir Ciocov a rămas la fel de tînăr ca atunci cînd l-am sărbătorit, cu zece ani în urmă. Vîrsta sa a ancorat într-un port de tinerețe perpetuă. Tinerețea celui ce scrie și azi versuri pline de elan și de dragoste de om, tinerețea pe care o dă activitatea laborioasă și neîntreruptă).

Lucian BURERIU

Urmare la „urmare" (și...adio)

PRETEXTE

Că nu am stăruit, pînă acum, asupra tîlcului în sine al celor cîteva culori „analizate", e fie pentru că acesta se găsește **(exhaustiv** și, dacă vreți, „de-a gata") în felurite, docte lexicoane..., fie că — mai cu seamă — ceea ce, aici, de fapt, importă e nu atît semnificația (să-i zicem :) „apriorică", **in vitro,** a lor, cît **sensul** însuși — care „se face" (și „des-face") **in context** : o repartiție și „diseminare", a lor, în filele și „faldurile" cărții..., **dialogul,** dar, dintre culorile acestea și „dialectica" cea decurgînd dintr-însul... Putem, de altfel, afirma că, la Mateiu, „cifrul cromatic" (cît, încă, nu e vorba de heraldică — această disciplină strict exactă) nu e cu totul osebit de-acela — așa-zicînd — **comun,** în care albul, între altele, — știm bine — înseamnă puritate, candoare virginală, inocență..., roșul fiind „fața" marilor pasiuni...

...Nu altu-i, astfel, tîlcul canonicei (căci... naționale !) „flori roșii" a gitanei ce-l inițiază pe Pantazi, bălaiul și sfiosul domnișor, în tainele lui Eros... ; după cum izul de „garoafă roșie"*, ce se degajă din „albastrul" domn de Vere (și contrastînd, acesta, nu numai cu glaucopia-i, dar și cu „gheața" celor șapte safire ce-o răsfrîng și... comentează !), e apt să sugereze, dacă nu chiar imunde vocații interlope, **patimi,** oricum, incompatibile cu „staiful" și stoicul statut al unui **dandy.** Adevărat, însă, că lingavul Aubrey este un **dandy,** mai curînd, de carnaval (el travestindu-se cînd într-o antică **almee,** cînd într-o stranie apariție — așijderi feminină — „cu un bogat păr roșu...") ; drept pentru care și Mateiu — compensatoriu — îl „proiectează" într-un cadru mai... „semeț", printre „frumoșii lorzi" ai altei sute și-ai unei Anglii „vesele" — aceia —, „ținînd în mînă trandafiri" (iar nu... garoafe), nobila roză fiind, cu precădere, floarea blazoanelor și stemelor ilustre... Aubrey al nostru are, de altminteri, și obiceiul — oarecum vulgar — de a „roși", din cînd în cînd, „sub suliman"-uri..., ceea ce, totuși, nu i se întîmplă acelui impecabil „gentelman" ce, nesilit și fără cazně, e Pantazi (în ciuda faptului că, altfel, e un „epiforetic", că lăcrimează, dar, ușor și abundent, fiind, el, un prea-sensibil...), străbunii căruia, cu capetele-n mîini, se-nșiruie, ca-ntr-o dantescă theorie, în „vechi" („grecești") „icoane", „pe fund de aur roșu"... Și e aproape sigur că, aici, „aurul **roșu"** (s. m.) al iconeriei (nu fantezistă, dar mai... „liberală" — căci, orișicum, pictură...) devine „smalț" **heraldic riguros** — semn, acest roșu, al măririi, al bravurii, al generoasei cutezanțe, ca și al unei foarte mari vechimi (dovadă „gueules"-ul Talleyranzilor — să zicem —, de care, într-un fel, am mai vorbit...)

...Și fiindcă tot e vorba de blazoane, cuvine-se (fie și dacă-n detrimentul propriu !) a mai spune că **purpura** — heraldic — va să zică „violet" (nu „roșu" !) ; că, dar, „săgeata purpurie" ce străpunge, pe herbul lui Pantazi, gîtul cutărei lebezi, e una... violetă ! Cum violetul, însă, e tocmai un amestec de roșu și albastru (culori, acestea, foarte pantazești), săgeata noastră violetă e nu doar — totuși ! — una demi-roșie, dar sensul ei poate fi unul — așa-zicînd — „homeopatic", „...asemenea acelei suliți /.../ ce singură avea darul să tămăduiască rănile ce făcuse **" ! Și nu e un „homeopat" Pantazi însuși, ce-ncearcă să se vindece de Wanda prin, peste ani, „reeditarea" ei, ce este — „Doamne /.../, cum îi seamănă !" — Ilinca ?!

Alminteri, „purpura" aceasta, la Mateiu, în, baremi, poeziile-i uitate, e, totdeauna, **roșie !...** Un roșu, mai cu seamă, al norilor și zării la crepuscul, sangvinolent și incendiar — acesta —, din „sîngele" și „rugul" căruia încheagă, ca să se spulbere în cele patru vînturi, mari „trîmbe de vedenii", mari **iluzii** (ca — zice-se —, pe cerurile frînce, în zilele Pepinului cel Scurt...), poetul căror, magnific, — și nu numai în proză — e Mateiu : „Sunt seri, spre toamnă, adînci și strălucite / Ce, luminîndu-mi negura-amintirii, / Trezesc în mine suflete-adormite / / De mult, încît cad pradă amăgirii / Cînd cerul pîrguit la zări cuprinde / Purpura toată, și toți trandafirii, / / Și-n sînge scaldă para ce-l aprinde / De vii văpăi..."

...Or, singurul **pendant** — „complimentara" — acestor („bizantine") purpuri nu poate fi, desigur, decît **negrul** : al „negurii... uitării", al nopții și al Morții... Căci, cum citim în **Sub pecetea tainei** : „Peste toată această piclă roșie se lasă grea o perdea neagră."

Șerban FOARȚĂ

* „Garoafa, mai puțin somptuoasă decît roza, are un miros pigmentat, un fel de humor, ceea ce o face aptă să simbolizeze feminitatea spirituală." (G. Călinescu, **Universul poeziei,** V).

** Cf. **Crali de Curtea-Veche, EL, 1965, p. 104.**

VLADIMIR CIOCOV

FĂRĂ TINE

Cald ne-am îmbrățișat atunci, chiar în seara dintîi,
înfrigurați ne-am sărutat pe albele alei, pe umbroasele
alei,

pe cele apropiate, pe cele îndepărtate,
pe toate aleile ne-am sărutat mai apoi
și ele toate ne cunosc
și pașii noștri le cunosc pe toate-atît de bine.
Dar timpul pentru sărutări nu ne-a ajuns niciodată,
căci mereu timpul se împuțina pe pămînt,
pentru zbuciumul iubirii din noi și dintre noi...
Și-ai plecat fără veste
și-n preajma mea crescu singurătatea,
ca-n jurul unui copac pădurean ajuns în cîmpie,
ca pe aleile dureros de pustii
cînd peste băncile părăsite plouă absurd,
cum fără tine plouă și plouă acum
și-un plînset adînc și neîntrerupt se aude.

NU ÎNCĂ

Nu încă, moartea mea frumoasă,
cu coasa în mînă,
cu ochi fără lumină,
mai îngăduie o zi-două, un an ori mai mulți dacă vrei,
căci încă n-aș vrea să mor, nici vremea nu mi-e încă !
Mi-e drag să mai văd cîte ceva pe lume,
mai am încă ceva de spus, mai am ceva să isprăvesc,
mi-e drag să mă mai minunez de o-ntîmplare, ceva să
visez,

mi-e dor de-o îmbrățișare, încă mi-e dor de un sărut,
nu încă, moartea mea frumoasă, nu încă !
Aș mai vrea să trăiesc un pic, să sper și să sufăr,
să mai indur ceva, oricum mi-ar fi durerea,
mai trebuie să-i întăresc cu cîteva cuvinte pe cei slabi,
să curm cu rîsul meu amar ceea ce-i decăzut și sterp,
într-un cuvînt, să mai isprăvesc cîte ceva din ce mi-e
dat pe pămînt, în mine să le finisez pe rînd.
De aceea, cît mă mai am pe mine, atom al demnității,
al inimii și-al îndrăznelii vii,
cît soarele mai luminează,
să mai respir văzduhul
să mai zăresc o ploaie
și-apoi, moartea mea frumoasă, vino, vino, și facă-se
voia ta,

și fă cu mine ce vrei, în sfîrșit !

SATUL COPILĂRIEI

Intrai într-un sat – nici mare, nici mic,
un sat cu case și ulițì obișnuite
și cu-o șosea care trece prin inima lui ;
o, eu credeam că intru-n satul drag de altă dată,
dar în curînd am deslușit cît de mult mă-nșelam
și mi-am spus – o, dar acesta nu poate fi satul natal,
nici nu seamănă – cît de puțin ! – cu acel cuib vrăjit,
cu satul acela îngropat în trecut.
Doar dealul a rămas același
și livezile cu pruni și cu vii desfăcute împrejur ;
doar bisericile au mai rămas aceleași,
cu trei turnuri zvîcnite spre cer, la fel ca-n satul de demult.
O, acesta nu e satul meu, repetai, nu-i satul copilăriei mele
îngropat în ceață și-n trecut ;
Dar acel sat într-adevăr a rămas
undeva departe, pe prima cărare a vieții !
Și chiar de m-aș putea întoarce
nu l-aș mai recunoaște poate acum,
căci trebuie să se fi schimbat și el și poate că seamănă
tocmai cu satul în care acum am intrat ;
pricep prea bine că și eu la rîndu-mi în timp m-am
îndepărtat

de satul care zace la izvorul drumului însuși,
ori și mai departe, în vreme,
satul în care și-acuma,
cu cîntecul inimii lor,
cu freamătul aripilor mari
cocoșii sparg noaptea profundă,
trezindu-i pe țăranii de azi,
la fel ca pe cei de ieri,
pe cei din copilăria mea.

MAREA-ȘI SCHIMBĂ CULOAREA

Tu nu ești monocoloră cum ar fi spuma – să zic –
în orice timp, pe orice val călătorind.
Înfățișarea ta e mai întîi
palid-cenușie,
lucitoare
de parcă înaintea ivirii zorilor ar fi unsă cu argint,
de parcă peste tine
o noapte-ntreagă
ar fi căzut
o ploaie albă.
Te preschimbi în oglindă a cerului, mai apoi amețitoare,
necuprinsă,

cînd lumina de sus se varsă în largul tău...
Și luminezi, mare, luminezi
și valurile tale – le și văd
cum dezvoltă un dans cunoscut
după cîntecul soarelui neauzit.
Te dilați mai apoi în lumină
și pari o cîmpie în care ar rodi focul
pornit să cuprindă pămîntul întreg.
Și iarăși te preschimbi și-n verde te cuprinzi
și-un unic lan al primăverii-ntregi îmi pari
și-ncet-încet te-ntuneci cînd soarele e 'nalt
și-aproape ca mătasa de vînătă te clatini
de parcă fragedul april
te-ar fi îmbrăcat
într-o singură clipă
în mantaua lui strălucitoare prin subțirime ;
iar cînd umbrele încep să crească și scade puterea luminii
devii o pădure de vînturi legănată sub cer,
neagră și sumbră, ca de presimțiri pătrunsă,
dar cu inima caldă,
visînd
o nouă zi
și-un nou răsărit de soare.

Traduceri : Vasile VERSAVIA

NICOLAE SÎRBU

Reșița – din punctul de vedere al mării

„O mare răspundere avem noi, cei de la montajul acestui motor". Îmi amintesc cuvintele tînărului șef de echipă Ion Chincea, acum, cînd respirația uriașului de 30.000 CP a fost temporar întreruptă – respirație pe care o va asculta, purtînd-o departe, Marea cea Mare – cînd motorul este coborît, piesă cu piesă, de pe soclul impunător. La cei 28 de ani ai săi, Ion Chincea fusese de puțin timp numit șef de echipă, încredințîndu-i-se, nici mai mult nici mai puțin decît montajul celui mai mare motor construit vreodată în România. Tineretul prelua astfel – mulți, asemenea lui, erau tineri în echipa pe care o conducea – o mare răspundere.

Acum, cînd lucrarea a fost dusă la bun sfîrșit și motorul naval de 30.000 CP este o realitate, cînd el a devenit un fel de fiu favorit al Reșiței, iată că, dovedind o „bună comportare" în timpul probelor tehnologice, este trimis în aceste zile la Mare. Nu pentru croazieră, nici pentru plajă, desigur. La beneficiar, așa cum zic constructorii, va fi montat, din nou, tot așa, piesă cu piesă, și pus să ducă peste mări și țări navele românești. Constructorii Reșiței au făcut, încă o dată, dovada vocației lor sigure pentru nou și performanță tehnică. Acest motor este, în același timp, un atestat al maturității industriei românești. De altfel, inginerul-șef Ion Tudora m-a pus în gardă, spunîndu-mi că a construi motoare navale este una din cele mai pretențioase lucrări din lume. Puține țări se încumetă să treacă pragul unui astfel de examen. Și iată că România face cu succes aceasta, la Reșița, unde verbul a construi se conjugă cu măiestrie și talent.

Acum, cînd motorul este împachetat cu grijă, piesă cu piesă, pentru călătoria lui spre Mare, nimic nu-ți mai sugerează că aici, în secție, ar fi avut loc un eveniment tehnic. Atmosfera hotărîtă, calmă și încordată, vorbește doar despre starea normală de muncă, de creație. Răspunderea de care vorbea Ion Chincea se îndreaptă acum spre alte motoare. Tot navale, desigur. Pentru că reșițenii se descoperă tot mai mult drept „marinari de uscat", deși nimeni de aici n-a navigat vreodată în furtună. Îi sugerez sintagma aceasta lui Iosif Gurămare, unul din veteranii motoarelor Reșiței. Deși tînăr, experiența lui în materie de „combustie internă" îi dă dreptul să fie veteran. Dar adevărata combustie internă, arderea aceea zămislitoare de unicate, o regăsim în oameni, așa cum aveam să aflu mai tîrziu în desele mele descinderi printre navaliști, cum o dovedește fiecare nou motor naval trimis spre șantiere. Navele „Filipești", „Oituz", „Bobilna" au montate motoare fabricate la Reșița. Motorul de 30.000 CP – care acum este pregătit cu grijă de drum, așa cum sînt pregătiți copiii înainte de a pleca în lume, să-și facă un rost – va duce, peste mări și țări, drapelul României, arborat cu mîndrie pe un mineralier de 150.000 tdw. Și totuși, cu sobrietatea sa bonomă, cu toate argumentele pentru, Iosif Gurămare respinge ideea de ‚marinar de uscat" : „să ni se spună simplu, fără metafore sau mai știu eu ce. Să ni se spună ceea ce sîntem și rămînem : constructori de motoare navale".

Francisc Apro, un alt veteran, știe motoarele pe de rost, pe toate, deși numărul lor crește mereu : atîtea de 6.000 CP, atîtea de 8.000 CP... Iar acum echipele lui Ion Barbu și Iosif Waninger lucrează la alte două motoare de 20.000 CP.

„Mai scrieți și despre tineri, nu numai despre noi bătrînii", mă îndeamnă Eroul Muncii Socialiste Iosif Waninger, așa cum, de-a lungul anilor, i-a îndemnat pe tinerii din preajma sa : să învețe serios o meserie, să fie oameni la locul lor. Două sînt, se pare, preocupările lui Iosif Waninger, ale comunistului și muncitorului Iosif Waninger, din secția de motoare navale a Reșiței : lucrul bine făcut și tinerii.

Sînt peste 600 tineri la navale. Mircea Lăpădat, pe care-l întîlnești seara pe băncile liceului, Emerich Bako, Mircea Fărcășescu, Stelian Radu, Petru Govor, Marian Gui, Ion Vrîncuț. Numele lor comun rămîne pasiunea pentru o meserie importantă. Ea face ca Reșița să fie bine privită din punctul de vedere al mării. Spui numele acestor tineri, constructorii de azi și mai ales cei de mîine ai motoarelor navale românești, și parcă o briză întremătoare adie dinspre Mare.

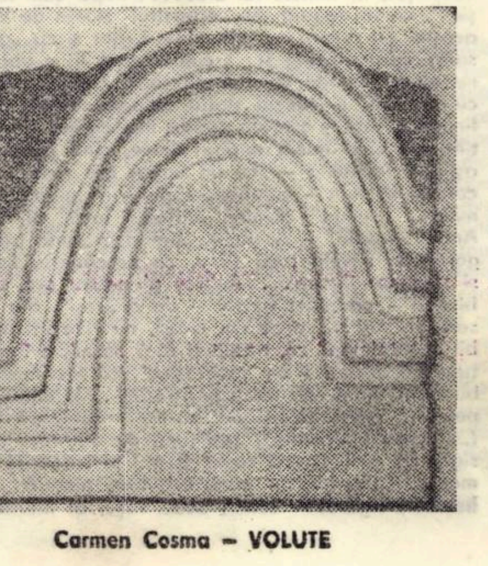

Carmen Cosma – VOLUTE

Operă de inestimabilă valoare

(Urmare din pag. 1)

rolul planului unic de stat, necesitatea unui mecanism economico-financiar care trebuie să se perfecționeze necontenit pentru a da expresie triplei calități a oamenilor muncii – de proprietari, producători și consumatori – a dezvoltării autoconducerii muncitorești și autogestiunii unităților economice, subordonarea strategiilor de dezvoltare țelului final al ridicării nivelului de trai, îmbunătățirii calității vieții oamenilor și înfloririi multilaterale a personalității lor. Ca problemă fundamentală a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate este de subliniat contribuția sa determinantă în formularea ideii cu privire la **necesitatea de a transforma cantitatea într-o nouă calitate.**

Vasta operă creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu alcătuiește unul din izvoarele principale ale prestigiului crescînd al României socialiste pe arena mondială. Pe toate meridianele globului se manifestă interesul cel mai viu, se acordă o înaltă prețuire gîndirii social-politice a secretarului general al partidului, contribuției remarcabile a P.C.R. la îmbogățirea tezaurului teoretic al gîndirii revoluționare, la afirmarea noilor principii și norme de relații în viața internațională. Numărul total al lucrărilor consacrate vieții și operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, apărute peste hotare, se ridică la peste 70 în 18 limbi diferite.

Gîndirea președintelui Nicolae Ceaușescu, caracterizată prin calități deosebite de analiză și sinteză, bazată pe cercetarea științifică, observarea pătrunzătoare a faptelor, înarmează comuniștii români, activul de partid și de stat, pe toți cetățenii patriei cu concepția științifică fecundă a Partidului Comunist Român privind înaintarea pe drumul socialismului și comunismului a societății noastre, întărește forța de atracție a socialismului în lume.

Reprezentant al năzuințelor întregului popor

(Urmare din pag. 1)

bilizarea energiilor tuturor membrilor societății noastre, o conducere cît mai eficientă a societății, prin participarea largă a oamenilor muncii atît la luarea cît și la îndeplinirea deciziilor, sistemul nostru politic este astfel structurat încît să se poată obține coordonarea unitară și conlucrarea eficace între diferitele lui componente. Dezvoltarea politică înscrie astfel, îmbinarea organică între democrația reprezentativă și cea directă, acestea completîndu-se și îmbogățindu-se reciproc.

Un rol deosebit revine Frontului Democrației și Unității Socialiste în organizarea campaniilor electorale și în prezentarea candidaților comuni ai tuturor forțelor politice și sociale în vederea formării organelor supreme și locale ale puterii de stat. Alegerile din acest an vor reprezenta un prim prilej de manifestare a capacității de acțiune a Frontului Democrației și Unității Socialiste în noua sa structură organizatorică, sub conducerea partidului, urmînd a desfășura o intensă activitate politică pentru asigurarea bunului mers al campaniei electorale, pentru alegerea în organele supreme și locale ale puterii de stat a celor mai capabili cetățeni, harnici și devotați cauzei socialismului, propășirii patriei noastre.

Așa cum a subliniat tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în Cuvîntarea prezentată la Congresul Frontului Democrației și Unității Socialiste, acest organism **„trebuie să cultive permanent în conștiința oamenilor muncii sentimentele nobile ale patriotismului socialist, să-și aducă în modul cel mai activ contribuția la întărirea unității și frăției oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități în munca și lupta comună pentru construcția noii orînduiri, pentru progresul și înflorirea patriei noastre – România socialistă".** În același timp Frontul Democrației și Unității Socialiste trebuie să militeze activ pentru a dezvolta spiritul de solidaritate internațională cu toate forțele progresiste antiimperialiste, cu lupta popoarelor pentru progres social, pentru pace, pentru independență.

Realegerea în unanimitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de președinte al Frontului Democrației și Unității Socialiste reprezintă chezășia înaintării neabătute a întregii Românii pe drumul progresului și prosperității.

Elementele calitative noi, cu profunde rezonanțe în viața social-politică a țării noastre, care duc la creșterea rolului Frontului Democrației și Unității Socialiste, reprezintă o nouă manifestare a concepției revoluționare, originale și creatoare, a partidului nostru, a secretarului său general, președintele Republicii Socialiste România, președintele Frontului Democrației și Unității Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, expresie a superiorității orînduirii noastre, a profundului democratism al sistemului nostru, chezășie a progresului material și spiritual al societății românești.

PAVEL BELLU

GROAZA CRINILOR

Posomorîtule, ai frînt crinul roșu
al fecioarei din Lesbos,
și ai desțelenit armonii în țarina mea.
Sînt nufărul în care îți îngropi capul ;
sînt cărarea pe care o calci ;
sînt vinul pe care îl bei.
Dar mi-e groază de copitele
armăsarilor

albi ; de firezul nechezului
tăind zarea. De ronțăitul
sandalelor oștenilor cenușii.
De ogarii noptoși, fugărind ziua.
De lătratul trîmbițelor de aramă...
Să nu mi te fure ! Să nu mi te soarbă
cu lepra amintirii.

TE-AM MEMORAT

Nici oul lebedei n-a memorat mai bine
dansul valurilor.
Nici albatrosul toba furtunii.
Te-ai prăbușit în mine
ca o grădină într-un cristal –
și în fiecare celulă îți reflectez efigia.

Te-am memorat cum copacul
memorează

degetele vîntului.

Te port în inel. Te duc săpată în gînd.
Și prin ochii mei intri și ieși
ca din casa ta.

CU SĂGEATA ADORĂRII

Cu săgeata adorării vom vîna iar
pantera

tinereții ?
Paserile rîsului îți împovărează umerii.
Aproape n-am sfărîmat spicele
somnului

bindu-ți cu ochii capodopera de lut ars.
Îți periu acum prelungile gene
cu cîntecul [illegible]elor mele.

Să mă închin iar rodiilor ? Ori poate
genunchii vor ciuguli nisipul templului?
Nu știu... Ți-e gîndul pur ca o
dunimică

și ne revărsăm unul în altul
ca două rîuri – din aceeași arteră
a supraadîncului.

TEMPLUL INIMII

Dibui, dincolo de coloane, duhul
templului.

Îl aflu la rădăcinile sinilor.

Acolo își desbracă patria ploile de
lapte ;

acolo spicul omeniei, cu ciocîrlii
de pîine. Acolo chiar zeii copilăresc
cu obrazele împrumutate
din icoane.

Acolo, veline zăpezi acoperă și
descoperă

MIREASA, ZEIȚA, MAMA... Trei în
una,

parcă suspină duhul busuiocului
în templul inimii.
care stinge și aprinde făcliile

Carmen Cosma – MASCA

ION [illegible] MĂRGINEANU

Scrisori din Alba Iulia

CÎNTEC DE DUMINICĂ

citind
fiecare
cuvînt
al poemelor
mele
parcă
te întorci
de la
o
nuntă
adevărată

MÎNDRIE SACRĂ

aplauzele
patriei –
frunză de aur
pe trunchiul
literei

CÎNTEC DE LEAGĂN

pasăre, – durere lină
spune-i apei din fîntînă
să mă ieie rădăcină

pasăre, – durere sacră
lasă piatră să m-adape
singele-n mire să-i treacă

pasăre, – inimă grea
cu urît nu mă-ndopa
nici cu amăgiri de stea
locuiește-mi litera
să mă știu cenușă-n ea

IARNA, OGLINZILE

oglinzile,
arbori
cu mîinile ceate
mă primesc în frunzar
și nu mă dai afară
mă-nchid allul lor
ca stea tutebră
căutînd pe orbite
pierduta-mi umătate

2050

poporul meu
se întinde
pînă unde
iubirea
a rămas
inima
adevărului
răsărindu-ne
nume
dintr-o
naștere
în alta

TRAINIC SUPORT

litera –
puntea
cea mai fragilă
e totuși trunchiul unic
și cel mai viguros
prin care lumina
și-a găsit trup
pe care se reazemă
nemurirea ca om

OCHIUL TĂU PRIVIGHETOARE

hălăduiește corn de sat
ochiul tău privighetoare
pielea literei pocnește
precum o stranie răcoare

nu plînge că rămîne
trup –
unghi strîmt și-atîta de
stingher,
metafora prinde culoare
cu cît te-nlănțui rană-n
cer

N-AȘ FI NIMIC

de nu m-ar locui pămîntul
în piele aspră de copac
pe care urc și cad și
singer
și bătucindu-l nu
mă-ncap,

de nu m-ar locui cuvîntul
cu pinteni aprigi de
izvoare
ce, se ascund, mă lasă-n
urmă
hrănit de propria-mi
sudoare

iarba de nu m-ar locui
în haina ei diamantină,
lumină zborului întoarsă
ca vatră patriei, fîntînă

BIOGRAFIE

trece
poetul
prin cetate
toate inscripțiile
se desprimăvărează

TÎMPLA OSULUI CURATĂ

precum apa mării, ia,
cuvîntul nu se poate bea,
cînd n-are haină adevărul
și minciuna e la rang de
stea

cînd prea fudulă umple
lumea
și-abundă pielea ei de
ghiare,
cît de sărac e însuși
versul
n-aduce-a binecuvîntare

dar mai presus de-arsura
frunții
e tîmpla osului curată
ce-n dor mereu ne
în fîntînă,
ca patrie adevărată !

Dumitru Augustin Doman

PIATRA DE CALCAR

Camera e stăpînită de tabloul bunicului, omul vînjos cu mustățile stufoase, cărunte și privirea nepermis de blîndă pentru trupul acela uriaș. Nu e nimeni în cameră, e ușa deschisă, radioul anunță cotele apelor Dunării, e o curățenie desăvîrșită în cameră dar o curățenie care nu se lasă ghicită a fi făcută de puțin timp în urmă, ci dimpotrivă, o curățenie ce pare a fi fost terminată de mult timp, o curățenie prăfuită. Nu e nimeni în cameră și nu e nici un semn care să arate că e locuită cu excepția radioului, excepție pe care n-o admit, pe care o neglijez în fața gîndului meu de-o clipă că e părăsită de mulți ani casa. Doar tabloul bunicului atrage atenția în această cameră, mobilierul e vechi și banal, după ce ies din cameră n-aș fi în stare să spun cum arată mobilierul, în cap aș avea numai imaginea tabloului bunicului. A fost făcut la nunta unchiul Cornel tabloul, era o duminică însorită de aprilie, „voi faceți nunta ca țiganii, primăvara", se opusese bunica dar unchiului Cornel nu-i păsa, adusese taraful șantierului și un fotograf care să facă tablouri. Și pozase și bunicul pentru un tablou, abia se ridicase din pat, era de mult bolnav și n-a mai apucat să vadă tabloul...

Fusese zidarul satului bunicul și era respectat de toți din sat deși nu fusese numai zidar. După ce-a venit din război și-a cumpărat mistrie și toate celelalte scule necesare și nu mai pridideа cu construitul, își făceau oamenii case noi sau renovau pe cele vechi, lucra de multe ori și noaptea. A construit apoi căminul cultural din sat, a luat o sumă mare de pe urma lui. Dar era într-o zi la casa unei fete de-a lui, amurgul înroșea pereții proaspăt încărcați, se grăbea bunicul să termine mortarul preparat cînd îl strigă bunica : „Andrei, ieși puțin..." „Ia lasă-mă dracu', nu vezi groapa plină de mortar, vrei să mă apuce miezul nopții ?..." Însă la poartă îl așteptau trei inși cu mape mari, l-au chemat acasă, stătea peste drum, a adus bunica o cană mare de vin, au băut cîte un pahar, au scos multe hîrtii, le-au umplut cu un scris mărunt, le-au pus pe masă, omul care părea a fi cel mai mare în funcție dintre ei și-a vîrît degetele de la o mînă printre degetele de la cealaltă mînă și a răsuflat ușurat, dar ușurat de o muncă ce era urmată de alta imediat, o alta poate mai dificilă. A început să-i explice bunicului, care atunci abia trecuse de patruzeci de ani, că ei nu vor să facă rău nimănui, au și ei îndatoririle lor, trebuie să-și facă meseria, „ia mai terminați dracu' odată, spuneți ce vreți de la mine...", i-ar fi apostrofat bunicul dacă i-ar fi cunoscut dar așa i-a ascultat pînă i-au spus într-un tîrziu că trebuie să restituie banii pe care i-a primit pentru munca de la Căminul cultural, construcția lui nu corespunde întrutotul planurilor făcute la raion..." Nu corespunde...", a repetat bunicul absent, a semnat niște acte, „ieșiți din casa mea că vă toc...", și-a ieșit el din fire deodată, și-au băgat cei trei actele în mape și au plecat în lătratul cîinelui. A stat apoi gînditor pînă spre miezul nopții în balcon îmbrăcat în hainele de lucru pline de praf de cărămidă și de ciment, n-a îndrăznit bunica să-l cheme nici la masă, nici la culcare. A doua zi s-a îmbrăcat ca de sărbătoare, a intrat peste drum la Brăteanu, i-a restituit arvuna pe care o luase urmînd să se apuce o săptămînă mai tîrziu la casa acestuia, a pornit apoi spre Sfat, a intrat în biroul lui Rahovei, casierul, și i-a pus pe masă banii luați de la cămin. Peste o săptămînă era miner într-un orășel din Banat.

„Fusei pînă la nepoată-mea Lenuța, are copilul cam bolnav", o aud pe bunica intrînd pe poartă, ies în balcon s-o întîmpin dar nu vine în casă, în poala șorțului are o grămadă de buruieni, se îndreaptă spre cotețul porcului. Niciodată nu vine cu mîna goală acasă bunica, acum îmi amintesc, un cui dacă-l găsea în drum îl lua acasă, îl aducea în cutia cu „bondăniți", cutia plină cu placheuri, cuie, potcoave, clește, ciocan... Pe cîmp strîngea chiar și boabele de fasole căzute printre scîndurile carelor, strîngea spice din mers, strîngea orice dar nu din motive de avariție, nimeni n-a acuzat-o vreodată de zgîrcenie, ba chiar era în stare de cele mai surprinzătoare cadouri. Cînd bunicul ajunsese maistru la mină o luase și pe bunica în acel orășel și veneau acasă doar odată pe an, în concediu. Atunci toți îi așteptam cu nerăbdare încercînd să ghicim în sinea noastră ce ne va aduce bunica, pînă unde va merge imaginația ei.

„Te-ai gîndit să mai vii și tu pe-acasă", îmi reproșează bunica, dar e un reproș dulce, după ce mă sărută pe amîndoi obrajii. Stai aci că mă duc pînă la Floarea lui Pătru, m-a chemat de-aseară și n-am avut timp să mă duc pînă acum, vin repede.

Pleacă bunica și eu ies în curte, mă așez pe o grămadă mare de piatră de calcar în fața casei și-i privesc zidul masiv și streașina făcută cu motive populare. Cînd a ieșit la pensie bunicul s-a apucat iar de zidărie și-a început cu casa lui, a dat-o jos și-a refăcut-o. „Să n-aibă nimeni casa ca a mea, unul e Andrei Dobrescu în Șovarna și-o să le-arăt tuturor ce pot face...", se bătuse bunicul cu pumnul în piept. A terminat casa, a săpat o fîntînă în fața ei, într-o zi a adus o cruce de marmură pe care a rezemat-o de fîntînă, „cine mai are cruce de marmură în sat decît Andrei Dobrescu ?...", se fălea bunicul, „parcă i-a fost de cap...", constata bunica superstițioasă mai tîrziu.

Dar nu mai vine bunica, avea dreptate bunicul cînd spunea că se apucă să pună lumea la cale cînd se-ntîlnește cu Floarea lui Pătru și cred și eu, are o țuică „de-ți sparge măseaua Floarea și se-ntind la taclale. O mai cheamă și pe Ioana lui Trușcă, sparg două cepe, scoate Floarea o bucată bună de șuncă preparată de la Crăciun cu ardei pisat, fac niște lipii pe plită și le-ntreabă Floarea : „Auzirăți fă, lui Dumitru Anton i-au luat unii banii pe la Ilovăț, a adormit beat într-un șanț, au trecut unii cu căruța cu lemne, nici el nu știe cine-a fost, el zice c-au fost cu lemne dar eu cred c-au fost cu saci, veneau de la moară și i-au luat banii..." Se minunează bunica dar mai ales se minunează Ioana lui Trușcă, asta are darul ei de-a se minuna, „asta se minunează și dacă țipă porcul de foame", o vorbește noră-sa de rău. De asta nu mai vine bunica, cred că iar s-a întins la vorbă cu Floarea lui Pătru și cu Ioana lui Trușcă, e cald în curte, e ora unu după-amiază dar stau aici pe grămada de piatră și privesc casa bunicului.

E a doua oară cînd văd casa bunicului, casa nou ridicată de bunicul, prima dată n-am putut fi atent la ea, atunci era tristă casa, la ușă flutura pînză neagră, „totul i s-a tras de la ăi măgari", se jeluia bunica. Cînd a ieșit la pensie bunicul a adus în sat din acel orășel din Banat și o căruță cu doi măgari, abia i-a dat jos din camion, „hai cu taica", trăgea bunicul calm de ei, m-am mirat de calmul bunicului, nu-l văzusem niciodată atît de liniștit. Cînd eram mic niciodată nu îndrăzneam să rămîn singur cu el în cameră, repede își ieșea din fire, de multe ori l-am văzut aruncînd pisica pe vîrful piciorului afară, îmi scăpa să plîng de mila ei. Și acum m-am mirat cînd l-am văzut pe bunicul atît de calm, cred că nu și-ar fi ieșit din fire de-ar fi tras de măgari să coboare din mașină, pe scîndurile rezemate, și-o zi întreagă, „ia fost de cap, ce-ți spun eu ?", își dă cu părerea bunica, și după ce-a terminat cu lucrul la casă, și cu fîntîna, și cu crucea de marmură bunicul s-a odihnit o săptămînă și-ntr-o duminică seara i-a spus bunicii : „Mîine punem ceasul să sune la cinci, vreau să mă duc la Albești s-aduc o căruță cu piatră albă, vreau să pietruiesc toată ograda și-o să terminăm și cu noroiul „ți-am spus eu, i se făcuse de cap", își menține bunica explicația. La prînz, a doua zi, s-au oprit la poartă măgarii cu căruța, a ieșit bunica, s-a uitat prin curte, pe șosea, pe căruță, pe lîngă căruță, bunicul nu era nicăieri, măgarii veniseră singuri, biciul era înfășurat după hamuri. „L-ați mîncat, mă, lua-v-ar dracii", a țipat bunica la măgari. L-au găsit pe bunicul pe panta de la Covei, se rostogolise și se oprise într-un salcîm, n-a mai dus-o mult, a zăcut vreo trei săptămîni, nu se putea mișca, se lovise la șira spinării.

„Fă Margaretă, o aud pe bunica la poartă, auzii că te duci la Ilovăț, vezi dacă vrea cineva să cumpere o căruță și doi măgari, am mai anunțat eu dar văd că nu se-ntinde nimeni, vreau să-i vînd, dă-i dracu'"...

Soarele stă în mijlocul cerului ca o lumînare în mijlocul colacului, așa îmi zic eu acum, arde necruțător piatra de calcar, nici n-o pot atinge cu mîna, s-a-ntins iar bunica la vorbă cu Margareta lui Barbu și eu mă grăbesc, trebuie să mai trec și pe la mătușa Domnica, „de cîte ori vii acasă niciodată nu-ți găsești timp să treci și pe la mine", mă mustră ea adesea, deși e impropriu zis adesea, că eu vin destul de rar în sat...

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 27 IANUARIE

9,00 Tot înainte. 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Film serial pentru copii : Dick Turpin. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,15 Anul sportiv 1979. 18,00 Film serial : Paul Gaugain. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Călătorie prin țara mea. 19,55 Film artistic : Candidatul din East Milton (englez). 21,15 Varietăți muzical-coregrafice. 21,50 Telejurnal. Sport.

LUNI, 28 IANUARIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Cîntarea anilor de aur. 19,50 Cadran mondial. 20,10 Orizont tehnico-științific. 20,50 Roman-foileton : Gustav cel fier. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 29 IANUARIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial : Dallas – Compania petrolieră Ewing. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt – educație. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,55 Din țările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Desene animate. 18,00 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Revista social-politică Tv. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Cîntecul oțelarilor gălățeni. 19,50 Călătorie prin țara mea. 20,15 Seară de teatru : Sufletul fiecărui loc, de Corneliu Leu. 21,15 Melodii, melodii... 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 30 IANUARIE

16,00 Telex. 16,05 Școala – la școala noii calități. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Atenție la... neatenție. 17,20 Corespondenții județeni transmit... 17,35 Educația sanitară. 17,55 Interferențe lirice. 18,20 Tragerea pronoexpres. 18,30 Consultații juridice. 18,50 1001 de seri .19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Noi, femeile ! 20,05 Muzică și publicitate. 20,15 Telecinemateca : „Confidentul" (franco-italian). 21,40 Telejurnal.

JOI, 31 IANUARIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial : Paul Gaugain. 11,40 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Reportaj pe glob. 17,15 Tragerea de amortizare ADAS. 17,20 Viața culturală. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Dosarul energiei. 19,40 Ora tineretului. 20,30 Cîntece de viață nouă. 20,45 Teatru Tv. Limanul speranței, de Cezare Rengifo. 21,45 Telejurnal.

VINERI, 1 FEBRUARIE

16,00 Telex. 16,05 În direct de la politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Creatorii, conștiințe în marea conștiință a țării. 19,55 Călătorie prin țara mea. 20,20 Film artistic : Cîntînd libertatea. 21,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 2 FEBRUARIE

10,00 Teleșcoală. 10,20 Curs de limbă germană. 10,50 Curs de limbă spaniolă. 11,20 Roman foileton : Gustav cel de fier. 12,10 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 17,05 Handbal feminin : Confecția București – Tranbjerg (Danemarca). 18,00 Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 18,20 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Manifest electoral. 19,45 Teleenciclopedia. 20,15 Film serial : Dallas. 21,05 Varietăți de sîmbătă seara. 21,40 Telejurnal.

TEATRU

LA TEATRUL DE STAT DIN ARAD

KATHLEEN de MICHAEL SAYERS

Prin a treia sa premieră, Teatrul arădean ne propune o piesă a irlandezului **Michael Sayers, Kathleen,** o piesă care nu pune „mari probleme", constituind o şubredă dezbatere de ordin etic. Subiectul este simplu, de o claritate transparentă şi se reduce la „jocul" impus de Kathleen, spre a-şi alege viitorul soţ, în stare să treacă peste prejudecăţi şi tipare sociale, sfidîndu-i pe vîrstnici bine intenţionaţi, dar depăşiţi de „evenimente". Pindită de capcanele facilităţii, piesa se salvează, într-un fel, prin subtilitatea şi vioiciunea replicii, ca şi printr-o stare de graţie ce învăluie, pe alocuri, evoluţia personajelor. Montarea este plină de fantezie şi vervă. Aceasta este impresia produsă de spectacolul arădean, regizat de **Iosif Maria Bâta,** în care laolaltă regizor, interpreţi, scenograf „s-au prins" într-un joc „al dragostei şi al întîmplării" deopotrivă frumos, colorat, pitoresc, meditativ. O demonstraţie, de fapt, a ceea ce înseamnă spirit de echipă a unor interpreţi dăruiţi fără zgîrcenie şi unei partituri minore. Regizorul Iosif Maria Bâta are şi meritul de a-i fi distribuit în spectacol pe tinerii actori **Virginia** şi **Florin Dobrovici,** prezenţi întîia dată pe scenă, de la absolvirea Institutului de teatru : ceilalţi interpreţi joacă, în general, destins şi cu har, în limitele partiturii. **Kathleen** – fata socotită o „primejdie pentru morala comunei", deopotrivă ambiţioasă şi sensibilă, consecventă şi vulnerabilă – s-a impus în interpretarea VIRGINIEI DOBROVICI, printr-o cuceritoare naturaleţe şi un admirabil simţ al nuanţelor. Actriţa a ştiut să-şi construiască rolul în detaliu, dovedind mobilitate şi siguranţă în trecerile de la o mască la alta, dar mai ales un autocontrol şi un simţ al măsurii de o maturitate surprinzătoare pentru un debutant. Într-un rol de compoziţie Seamus Mc. Gonigal, FLORIN DOBROVICI este de o remarcabilă expresivitate. Evoluînd cu dezinvoltură şi aplomb, dar şi cu o necesară candoare în întruchiparea tînărului „Sburător" (din mitul românesc) care trezeşte fiorii dragostei tinerelor fete (alias Aengus Og). VIRGIL MULLER a realizat, credem, cea mai memorabilă interpretare pe scena arădeană. O menţiune se cuvine şi lui ION ŞTEFAN BARDUA, (Christy), admirabil în unele scene. „Opinia" separată în spectacol, faţă de cele relevate mai sus, fac HANIBAL TEODORESCU, şters şi plat în rolul lui Horaţio Houhlihan şi ALEX. FIERASCU, interpretîndu-l ostentativ, cu îngroşări nepermise şi nu în spiritul textului, pe Părintele Keogh. EMILIA DIMA-JURCA, TEODOR VUŞCAN şi IULIAN COPACEA îşi aduc contribuţia la realizarea unui spectacol cu un real succes de public, un spectacol care, din păcate, scade în tensiune şi nerv spre final, cînd alunecă spre o neavenită melodramă (un spectacol care demonstrează că, din păcate, textele „uşoare" mai fac încă săli pline în teatrele noastre şi nu numai ale noastre).

Flavia DUMA

LA TEATRUL GERMAN DE STAT

„Jocul vieţii şi al morţii în deşertul de cenuşă" de HORIA LOVINESCU

Se spune, despre **„Jocul vieţii şi al morţii în deşertul de cenuşă",** că ar fi cea mai izbutită piesă a lui Horia Lovinescu. Stă, la temeiul acestei aprecieri, marea bogăţie de idei care traversează textul, confruntarea dramatică a personajelor – un joc pe viaţă şi pe moarte – excluzînd concesia, compromisul, dar nu şi şansa (deschisă) celui slab, şovăielnic. Situaţia imaginată este ea însăşi una limită, dură, de lume distrusă de oameni printr-un cataclism nuclear, în care cei patru supravieţuitori au la dispoziţie alternativa : de a se înţelege (ei compunînd, de fapt, o familie) sau de a da frîu liber incompatibilităţilor dintre ei (echivalînd cu cele ale unei întregi omeniri condensate la nivelul unui micro-grup). Horia Lovinescu a ales cea de a doua soluţie, lăsînd, totuşi, un făgaş spre lumină (apariţia unui copil va asigura **perpetuarea** vieţii, a omului şi **posibilitatea** destrămării apăsătorului deşert de cenuşă). (Desigur o asemenea „lectură" nu surprinde decît unul dintre straturile textului – poate, însă, cel mai acut sezizabil de către spectatorul contemporan). Iată o piesă de un gen aparte – rareori întîlnit pe afişul Teatrului german de Stat din Timişoara. Încredinţată unui artist sensibil, de o fină inteligenţă – regizorul **Brandy Barasch** – ea a devenit un notabil spectacol, capabil să tălmăcească limpede, plastic, ideile şi nuanţele unui text valoros prin problematică. Îi sprijină armonios, în acest sens, decorul lui **George Doroşenco,** conţinînd sugestia clară şi impresionantă a universului fizic şi moral în care este localizată acţiunea. Compartimentul mai puţin unitar al acestui spectacol îl reprezintă actorii : **Inge Meyer,** cu siguranţă cea mai bună şi multilaterală actriţă a trupei şi-a înţeles cel mai exact personajul evoluînd de la adolescenţă la maturitatea biologică, ştiind să nuanţeze, să justifice ipostaza de metaforic „măr al discordiei" în care evoluează eroina. Cu meşteşug, dar cu o viziune proprie, nu întotdeauna pe linia textului, Peter Schuch a reliefat un caracter colorat, estompîndu-i, pe alocuri, urîţenia morală. Nici partitura, nici contribuţia profesională a lui Herbert Schmidt nu au fost de natură să scoată personajul Abel din linearitatea şi platitudine ; la rîndul său, Michel Bleiziffer, uzînd de prea multe mijloace exterioare – gălăgioase, subliniind apăsat psihopatia eroului – a slăbit forţa de sugestie, valoarea de simbol a lui Cain.

Ildico ACHIMESCU

ARTA AMATOARE

CARMEN COSMA

Printre elevii şi mai ales elevele reputatei ceramiste Iulia Dinescu, o evoluţie înfloritoare a dovedit Carmen Cosma. De la măştile populare, din trecuta ei expoziţie, sau micile ei compoziţii decorative, la **Expoziţia deschisă la Casa presei,** tînăra artistă amatoare a evoluat progresiv, cu naturaleţe şi firesc artistic. Obiectele ei nu mai au doar o strictă funcţionalitate, nu par numai lucrate cu o dulceaţă prea senină a glazurii, ci ele se constituie tot mai mult şi ca nişte obiecte-simbol, dramatismul formelor lunecînd uneori pe dedesubtul lor, o ceramică ce înglobează într-însa idei, dacă nu grandioase, cel puţin cu aerul modest al unor trimiteri spre forme geometrice, spre obiecte ce pot, în spaţiul dat, să decoreze şi, în plus, să devină însufleţite de însuşi mesajul lor interior, de gîndirea pusă în ele de tînăra interpretă.

Carmen Cosma are vibraţia sinceră a tinerei artiste dotate. Dacă va reuşi să deplaseze punctul de interes al lucrărilor, de la aerul lor încă decorativist şi strict utilitar, spre orizontul chemător al ideii artistice, înglobat în obiectul ceramic, ea îşi va lărgi şi aria de penetrare a obiectelor sale ceramice spre zona profundă a marilor întrebări ale existenţei, spre care orice artă autentică trebuie să tindă şi să răspundă la apel.

Ion ARIEŞANU

O FATĂ DIN BRIGADĂ

TEHNOMETAL Timişoara, orele 12,30. Repetiţie a brigăzii artistice de agitaţie. Instructor de brigadă, publicistul şi umoristul SERGIU SIHARU. Mă aşez într-un colţ de unde nu sînt observat. Mă interesează ponderea artistică a textului, încadrarea tematică în actualitate, şi, mai ales, accentul pe motivele specifice întreprinderii. Am fost mai puţin atent la interpreţi, mă preocupa valoarea intrinsecă a programului de brigadă, autor, instructorul brigăzii. Textul pare ireproşabil din punctele de vedere pe care le urmăresc. Am chemat de o parte o fată din brigadă, **Domnica Herţa,** să-mi verific impresiile acumulate. Aceleaşi opinii pe care şi eu mi le formasem. Textul de brigadă este excelent ; instructorul, la fel .

M-am interesat apoi despre faptul că Domnica Herta n-a lipsit niciodată de la vreo repetiţie şi că are cunoştinţe exacte asupra evoluţiei brigăzii. Foarte înzestrată artistic şi participantă, de la începuturile existenţei brigăzii, la toate spectacolele date în cinstea unor evenimente, alături de alţi colegi ai ei, cum ar fi Şoşdeanu Gheorghe, Lucia Bărboi, Mic Viorel, Lala Mircea, Popescu Daniela, Frenţescu Lucia, Roşu Daniela, Borca Marian, Mariana Horvath şi Gh. Hoka.

Ajutaţi de comitetul sindicatului pe întreprindere, respectiv de tovarăşul **Magheţ Gheorghe,** brigada încearcă să-şi ducă la bun sfîrşit înalta misiune artistică, în cadrul întreprinderii, cu spectacole de bună ţinută artistică.

O notă aparte pentru textul interesant şi bine dozat cu problematica întreprinderii. Instructorul Sergiu Siharu ar trebui sprijinit mai consistent de către conducerea întreprinderii. Iar exemplul fetei din brigadă, **Domnica Herţa,** simbol de punctualitate şi conştiinciozitate, la care adăugăm şi ţinuta ei artistică ireproşabilă, ar putea fi urmat de întreaga brigadă artistică de la Tehnometal, căreia îi dorim ascensiune şi un loc meritat printre brigăzile artistice de agitaţie fruntaşe din judeţul Timiş.

Damian URECHE

MUZICA

REPERE MUZICALE SLAVE

Simfonicul extraordinar de la sfîrşitul săptămînii trecute a înscris un nou reper în acest dialog, prin evoluţia dirijorului FIMCO MURATOVSKI şi a unui solist mai puţin obişnuit, KIRO BOZINOVICI. Programul oaspeţilor a fost în întregime subordonat şcolilor naţionale, propunîndu-ne două nume de primă mărime **Glinka (Uvertura „Ruslan şi Ludmila"), Dvorak (Simfonia a VIII-a),** alături de iugoslavul **VI. Nikolovski (Divertisment pentru flaut şi orchestră de coarde).**

Un program inspirat, sortit unui clar succes de public. Uvertura a avut însă mai puţină strălucire decît de obicei, vinovat fiind tempoul prea lent, preferat de dirijor. M-a influenţat probabil rememorarea comparativă cu scăpărătoarea versiune a maestrului **Antonin Ciolan,** la Cluj, foarte apropiată de cea audiată chiar în dimineaţa concertului, la Radio Bucureşti, semnată **Bernstein.** În Dvorak, am savurat esenţa limbajului autentic naţional, pastorian, Mariana Horvath şi Gh. Hoka.

sul plin de vitalitate, „beethovenian", al acestui atît de îndrăgit compozitor, apreciind la dirijor meticulozitatea cu care a asimilat partitura. Consider că s-a risipit însă în amănuntele tehnice ale interpretării, în detrimentul voltajului emoţional. Tactarea concentrată, în partea a III-a, de pildă, i-ar fi conferit acel „gratioso" valsat solicitat de creator. E drept că nici aportul orchestrei nu a fost optim – precum lipsa de sincronizare a coardelor, intervenţia defectuoasă a cornilor, acordajul clarinetului, timpanului. A compensat însă ţinuta onorantă a suflătorilor de lemn, nota maximă din întreaga orchestră atribuind-o trompetelor lui **Aurel Manciu** şi **L. Papp,** în unisonul monolit, în îndrăzneala atacului, frumuseţea tonului, în strălucirea căreia să înţelegem, oare, că a fost rezolvată în sfîrşit, problema acestei partide ?

Oaspetele solist a fost mai puţin obişnuit prin faptul că a schimbat perpetuu cele trei flaute diferite. Lucrarea s-a constituit într-o veritabilă lecţie de instrumentaţie, cu un scop didactic clar, dar cu virtuţi artistice mai difuze, evidente doar în Dansul final.

Doru MURGU

CORESPONDENTA

George Crişia, B. V. Matei (Timişoara) : Treceţi pe la redacţie. **Ică Augustin** (Slobozia) : Toate textele cuprind versuri frumoase, dar şi stîngăcii, banalităţi. Trebuie să menţineţi întreaga poezie la înălţimea celor mai izbutite versuri. **Ioan Huţu Şirianu** (Arad) : Am reţinut ce ne-aţi trimis. **Schwarz-Buuniakowski** (Bucureşti) : Textele sînt cam bizare. Reveniţi. **Ion Lungu-Mehedinţi** (Lugoj) : Încă nu poate fi vorba de poezie. **Gh. S. Căzănescu** (Hunedoara) : Sînteţi, fără îndoială, un povestitor mai degrabă, decît un poet. „Lecţia..." am predat-o secţiei de proză. **Vasile Sevastre-Ghican** (Tecuci) : Sînt de luat în considerare doar izbînzile evidente din textele dvs. Este important să ştiţi ce trebuie să tăiaţi, să ucideţi, pentru ca poezia să rămînă esenţă şi puritate ! **Iorz Ion** (Caransebeş) : Sînteţi la început şi nu e rău. Mai izbutite : **Trecere în autumnal** şi **Numărătoare sentimentală** (partea finală). **Constantin Oprică** (Bucureşti) : Este evident că sînteţi înzestrat pentru poezie dar drumul spre elaborarea unei identităţi stilistice se desfăşoară încă. Dealtfel, chiar dvs. ştiţi că trebuie să ieşiţi din umbra unui poet contemporan. **Pascu Traian** : Am primit o scrisoare în care ne cereţi să vă răspundem la o altă scrisoare ! Formulaţi păreri despre poezie – unele interesante – dar doriţi, cumva, să vă publicăm scrisoarea ? **Violeta Marian : Despărţire II** ni se pare mai izbutită. **Cătălina Popescu :** Cum vine asta : „M-am născut din dorinţa de căldură a unui om primitiv ?". **Popliuc Gheorghe:** Cele trei poezii ne-au lăsat o impresie mai puţin obişnuită. Reveniţi. **I. Nadiu** (Ialomiţa), **Mihai Vasile** (Loco), **C. Prut** : Soluţia cea mai bună, e să vă abonaţi.

Vasile VERSAVIA

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

GÎNDURI „DE AFARĂ"

Noi sîntem trădătorii nimănui,
Uitaţi de pîine, fără ţară,
Nenorociţi flămînzi, însă sătui
De balivernele „de-afară !".
Tot alergăm din frontieră-n frontieră
Sperînd ca vreun patron să ne tocmească...
În căutarea noastră efemeră
Descoperim că bunăstarea-i doar o mască.
Intruşi în ţara care ne refuză,
De nenoroc noi sîntem hăituiţi
Că legea banului nu scuză
Cînd munca-i numai pentru sărăciţi.
Demult s-a spulberat şi visul
Cu limuzinele la scară,
Şi am rămas numai cu plînsul
Demential, al celor fără ţară.

PLOAIE DE TOAMNĂ

Plouă cu-atîta tristeţe
Că stropii suspină într-una,
O toamnă-ţi adaug, tinereţe,
Din cîte-au rămas, numai una.
Cu toamna trecut-adăugată,
Mai singur ca regele Lear,
Mă simt ca o frunză uitată,
Bătută de ploi fără şir.
Mi-s pleoapele grele de ploaie,
Mi-e parcă mai somn ca oricînd...
Copacii sînt goi şi se-ndoaie
Alături de-un obiect călător rătăcind...:

Ion Bihoreana

AM AVUT UN VIS...

Eram singură,
ca o sămînţă părăsită de palmele vîntului,
în colbul sărat al cărării
Ce-aleargă către golul cîmpiei,
Ca o sămînţă ce-şi simte rădăcinile
imaginare
Zvîcnind de dorul de-a ajunge pom.
Singurătatea mea s-a spart ca o ceaşcă,
Scăpată din mîna bolnavă în gol,
Într-un vîrtej de cuvinte nespuse încă
În timp.

TIMP UCIGAŞ

Timpul ucide
Mult mai sigur
Decît un război.
Ne ia din palme zilele
Şi ne striveşte clipele
De zidul amintirilor.

Firul gîndului îl încărunţeşte
În sărutări de care
Ni s-a urît
Dorindu-le ;

Iar visele uneori
Abia-şi mai trag după ele
Aripile sfîşiate.

Adina Popa

UNIREA - o pagină a istoriei noastre

(Urmare din pag. 1)

Intensa circulație, de o parte și de alta a Carpaților, a valorilor materiale și spirituale, stimulată și de afirmarea noilor forțe și relații de producție capitaliste, va impulsiona și lupta pentru unirea românilor. Avînd rădăcini adînc înfipte în gloriosul trecut istoric al poporului român, în lupta sa pentru neatîrnare, mișcarea românească de unitate națională se va afirma ca o forță politică viguroasă, cu o largă cuprindere socială. Năzuința de înfăptuire a statului național unitar va fi statornic înscrisă o dată cu cristalizarea națiunii și a conștiinței naționale, în apeluri publice sau secrete, în planuri de colaborare sau de luptă comună, în toate acțiunile sociale sau politice ce vor frămînta societatea românească de pe cele două clinuri ale Carpaților.

Să reamintim – și să respectăm în același timp – activitatea prodigioasă a cărturarilor Samuil Micu, Gh. Șincai, Petru Maior, C. Diaconovici Loga, D. Țichindeal, Atanase Șandor etc., activitate închinată cu devotament aspirațiilor poporului român spre libertate și unitate națională. Prin cărțile ce le-au scris, prin școlile ce le-au condus au pregătit generații de tineri în spiritul dragostei de neam, mîndriei și demnității naționale. Lecțiile predate de Moise Nicoară, Damaschin Bojincă, Eftimie Murgu tinerilor moldoveni sau munteni, activitatea numeroșilor dascăli, pictori ori preoți veniți din Moldova și Oltenia pe meleaguri bănățene și transilvane s-au îngemănat în pilduitoare dovezi de patriotism, de înflăcărare a cugetelor pentru unirea națională ce trebuia să se împlinească.

În și din acest climat de continuă consolidare a conștiinței naționale au izvorît acele puternice mișcări sociale și naționale ce au zguduit societatea românească la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și prima jumătate a celui următor. Răscoala din 1784, cu puternice ecouri peste Carpați, se înscrie ca un moment de primă importanță pe coordonatele acțiunilor de renaștere a Daciei, ca simbol al unității pămîntului românesc. Revoluția din 1821, prin planurile și acțiunile lui Tudor Vladimirescu a urmărit nu numai **„mîntuirea țăranului din robia boierului"**, ci și mîntuirea Principatelor din asuprirea străină. Sub stindardul acestui ideal își adresa pandurul din Vladimiri chemarea spre unirea moldovenilor și muntenilor **„ca unii ce sînt de un neam și o lege"**, spre a dobîndi **„dreptățile și privileghiurile ce din vechime au avut țara aceasta"**.

În numele aceluiași ideal, românii bănățeni întemeiază prin 1830–1834, la Lugoj, o societate secretă ce întrunea oameni de cultură, meseriași, negustori, țărani (D. Bojincă, I. Eliade, Zaharia Carcalechi) în vederea înfăptuirii **„Republicii unitare române"** ce să cuprindă toate cele trei țări românești. Pe aceleași coordonate s-a desfășurat și întreaga activitate a partidei naționale, în frunte cu Ion Cimpineanu, a mișcării revoluționare din 1840, a „Frăției" sau „Asociației patriotice". Încă la 1844 s-au pus bazele unei mișcări conduse de Eftimie Murgu ce preconiza, potrivit documentelor vremii ruperea **„Banatului de la patria maghiară și unirea lui cu Ardealul, Moldova și Valahia și să întemeieze un stat românesc puternic"**. Cuvintele **„acuma vrem, și noi a fi în țara noastră"**, cu circulație atunci tainică printre românii bănățeni, vor deveni un adevărat mesaj național în 1848 pe Cîmpia Libertății de la Blaj, cînd din piepturile celor peste patruzeci de mii de oameni va porni acea chemare-manifest : **„Noi vrem să ne unim cu țara"**.

Revoluția română de la 1848, organică și unitară în cauzele ce au generat-o, a dat glas, prin întreaga sa desfășurare, năzuinței de constituire a Statului român modern, unitar și independent. Participarea efectivă a revoluționarilor din Moldova și Țara Românească la evenimentele din Transilvania și Banat, articolele inserate în presa revoluționară, revendicarea programatică a unirii în **„principiile noastre pentru reformarea patriei"** etc., versurile înflăcărate ale lui Vasile Alecsandri sau Andrei Mureșanu sînt doar cîteva dovezi, din atîtea altele, ce relevă fierbintea dorință de unitate națională a poporului român. În perioada care a urmat revoluției de la 1848, lupta pentru unire s-a amplificat, a căpătat noi dimensiuni, cuprinzînd toate păturile sociale românești.

Idealul unirii a fost afirmat în strînsă legătură cu necesitățile imperioase ale societății. **Unirea Principatelor,** afirma în 1856 gazeta „Steaua Dunării", este **„singurul mod în stare a consolida naționalitatea românilor, de a le da demnitate, putere și mijloace pentru a împlini misia lor"**. Lupta hotărîtă, energică a maselor populare, încrederea lor deplină **„în viitorul României"**, a înlăturat toate opreliștile, a biruit toate greutățile, înfăptuind marele act istoric de la 24 ianuarie 1859. Încununare a unei lupte îndelungate a întregii națiuni române, Unirea a constituit un moment crucial în evoluția istorică a poporului român, a creat un cadru corespunzător pentru dezvoltarea modernă a societății românești. Unirea din 1859, **„una din cele mai frumoase pagini ale istoriei noastre"**, a reprezentat o nouă și hotărîtoare treaptă spre independența deplină, un pas decisiv în procesul de formare a statului național unitar român.

TOP

STELUȚE DE ZĂPADĂ...

Predealul a găzduit etapa inaugurală a „Serbărilor zăpezii", ediția a doua. N-au lipsit probele de muzică folk, atractive programe artistice. ● Coloana sonoră a noului film românesc „Cine mă strigă ?" e realizată de Mircea Florian. ● În curs de apariție la „Electrecord", două discuri single cu Anda Călugăreanu și grupul „Expres". ● „Rainbow" vor cînta luna viitoare la „Wembley Arena" din Londra. ● Tot în Anglia se anunță concerte cu Iggy Pop din al cărui grup de acompaniament va face parte și percuționistul Klaus Krüger de la „Tangerine Dream". ● Eric Stewart, chitarist și solist vocal al grupului „10 cc" este impresar și colaborator al formației „Sad Café". După „Little Girl", un alt disc în colaborare va fi editat în luna martie. ● „EMI Records" urmează să difuzeze cît de curînd noul disc „Save Me" al grupului „Queen" programat să apară și într-un film. ● Elton John a concertat în Australia iar David Bowie anunță un mare turneu începînd cu luna martie. Să treacă zăpada... ● Alexis Korner, unul din părinții „White blues"-ului a susținut la Londra un apreciat concert la care și-a adus contribuția și Charlie Watts. ● Lene Lovitch, un nume nou pe scena pop americană. Născută la Detroit, Lene e o artistă completă, coregrafă specializată în dansuri orientale, saxafonistă și dizeuză. Se face cunoscută anul trecut cu fața B (!?) a primului ei disc, piesa „Lucky Number" devenind hit. Întrebată de un reporter despre antecedentele sale artistice, Lene a declarat că pînă a se afirma... dubla filme de groază (les films d'horreur). ● D. D. Jackson **(în foto)** după succesul cu „Fireball" declară că aspiră la o muzică mai profundă... ● Un nume în actualitate : Robert Palmer. Cariera sa muzicală demarează în 1970 alături de grupurile pop Dada, Vinegar Joe, Little Feat, Muscle. În prezent, Palmer compune și imprimă în Nassau (Bahamas). „Muzica sa e exotică, plină de ritm, culoare și lumină" (Alain Wais – „Le Monde").

Petru UMANSCHI

SERIAL

LIMITE UMANE (III)

Cînd se vorbește de rezistență și de rezervele ascunse ale organismului uman, un capitol aparte îl constituie celebrii yogini. Oamenii de știință au început în ultima vreme să se intereseze de realizările lor și au aflat lucruri cît se poate de neobișnuite. Nu trebuie să-i confundăm pe yogini – ale căror performanțe sînt rezultatul unor antrenamente impresionante – cu tot soiul de șarlatani, magicieni, iluziniști etc. Din cele mai vechi documente indiene s-a constatat că practicile Yoga au un conținut complet ateu, ele sprijinindu-se pe cunoașterea perfectă a organismului omenesc. Una din probele interesante pe care le execută yoginii este și așa-zisa „înmormîntare". Iată ce-a consemnat nu demult „Hyndustan Times", în legătură cu un asemenea caz : „Barbarshi Ramdaji intră într-un fel de sicriu. În această ladă, închisă ermetic, el are intenția să rămînă 24 de ore. Într-o cămașă scurtă, cu bastista în mînă, el a fost coborît în acest sicriu la o adîncime de 4,5 picioare. Vîrfurile ascuțite a cinci mii de cuie se ițesc din toate părțile în interiorul acestei lăzi. Deasupra se pune beton, ca nici un pic de aer să nu poată pătrunde acolo. Într-un pahar s-a pus puțină apă... Mîine-zi la ora 16,30, cînd trebuia să fie deschis sicriul, în fața școlii superioare din New-Delhi s-au adunat 5–6 mii de oameni. Yoginul era fără cunoștință, dar elevii săi, în urma unui ușor masaj, l-au readus la starea normală".

În secolul trecut povestea somnului de șase luni al yoginului Harida a înconjurat lumea. În anul 1838 acest yogin, folosind o tehnică specială, a căzut într-un somn greu. După aceea a fost pus într-o ladă pe care au îngropat-o. Respirația yoginului aproape că a încetat. În această stare, sub o supraveghere strictă, el a stat o lună jumătate. Apoi, în prezența a mii de oameni, lada a fost deschisă. Harida părea mort, dar pulsul său se mai auzea. După un timp el și-a revenit.

Cel mai ciudat în aceste „reprezentații" este capacitatea omului de a rămîne multă vreme fără oxigen. Cînd oamenii de știință au început să cerceteze acest fenomen ei și-au îndreptat atenția mai ales asupra acestui aspect. Trebuie spus că majoritatea lor se așteptau ca, la această fază, să-l „prindă" pe „magician". De undeva yoginul trebuia să-și procure oxigen. Și totuși, după multe și amănunțite cercetări, s-a dovedit tocmai contrariul : yoginul în timpul „înmormîntării" sale își folosește minimul de oxigen pe care-l are în „sicriu", cantitate insuficientă pentru supraviețuirea unui om normal. Numai în urma unor antrenamente intense yoginul a ajuns la această inimaginabilă performanță.

Savantul indian Anand a cercetat modul în care se face schimbul de materii în cazul acestor oameni îngropați de vii, în cantainere închise ermetic. De obicei yoginul cheltuia 13 sau chiar mai puțini litri de oxigen pe oră, în timp ce înainte de îngropare el folosea 19,5 l de oxigen. Acesta este probabil rezultatul unei totale relaxări a mușchilor, de care doar yoginii sînt în stare, după ani și ani de antrenamente grele.

(VA URMA)

CENACLU

În ședința cenaclului **„Asociației scriitorilor și al revistei ORIZONT,** de marți, 29 ianuarie 1980, ora 18 va citi proză **TITUS SUCIU.** Referatul îl va susține **I. D. TEODORESCU.**

EVRIKA!

- **Pentru că Eminescu a fost corector la „Timpul" îi se dă o șansă corectorilor din toate... timpurile !**
- **Fiind un ateu convins, toată viața a chibzuit cum să facă să-i dăinuie sufletul și după moarte...**
- **Femeile zgîriau mai ales pe cînd manichiura nu era atît de înfloritoare...**
- **Mai ușor ne stăpînim amarul, decît bucuria ; cu asta-i întristăm adeseori pe semenii noștri.**
- **Vecine, cînd bați cuie în perete, alege-le pe cele mai lungi, să-mi folosească și mie.**
- **Adeseori, tramvaielor noastre le-ar prinde bine și astăzi cîte o pereche de cai.**
- **Cum e posibil să fii reeducat, cînd n-ai fost educat niciodată?**
- **Uneori, mai pricepute sînt în aprovizonare unele gospodine, decît cei plătiți de stat să răspundă de ea.**
- **A plănui o petrecere, îl face pe omul ales mai fericit decît însăși petrecerea.**
- **O, cîți copaci trebuie să moară pentru cîteva tone de hîrtie, pe care să scriem despre frumusețea pădurii !...**

Ion VELICAN

REBUS

UNIREA

ORIZONTAL : 1) Domnul Unirii – Istoric, scriitor și om politic român, autorul lucrării istorice „Unirea Românească" (1871–1940). 2) Mărețul act politic înfăptuit la 24 ianuarie 1859. – Pașoptist și unionist, ministru în timpul lui Cuza (1807–1884). 3) Hotar natural între Moldova și Țara Românească pînă la Unire – Localitate în S.U.A. 4) La Iași, în fiecare zi cîntă „Hora Unirii" (pl.). 5) În sufletul lui Alecsandri – zece !! – Bis ! 6) Timiș ! – Dă satisfacții estetice. 7) Oraș în R. P. Chineză – Lăuntric. 8) Statul centralizat creat în anul 1862 prin Unirea definitivă a Principatelor – Ion Docan. 9) Zer ! – „Unirea" (jud. Vrancea) – Banca Națională a României (abr.). 10) Tratat cu aer suplimentar – Puternic centru al mișcării unioniste.

VERTICAL : 1) Îndată ce – Coimacan al Moldovei, partizan al Unirii. 2) Legislație prevăzută de Convenția de la Paris pentru Moldova și Țara Românească (adj.) – „...Unirii", nemuritoarele versuri ale lui V. Alecsandri. 3) Viață – „Diplomații Unirii" de D. Vitcu. 4) Trag cu arcul – Pașa și-a pierdut capul ! 5) Zeița dimineții la greci – Împins din urmă. 6) A răsuna – Unește fiarele. 7) La roți ! – Deputat clăcaș în Adunarea ad-hoc a Moldovei, exponent al țărănimii, în lupta pentru Unire. 8) Victor Emanuel al II-lea, sprijinitor al Unirii pl.) – Nota Unirii ! – Nu. 9) În sufletul englezilor ! – Adunat (fig.). 10) A scris „Hora Unirii" (1821–1890).

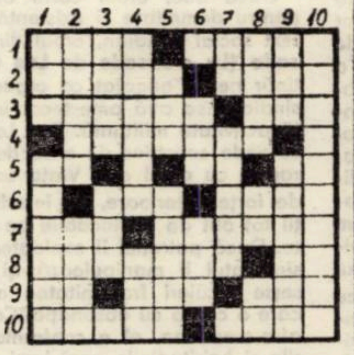

Dicționar – GEE, UHO, EOS.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „ECVESTRĂ".

Jăratec – Șah – Oraș – Plantă – Cai – Isac – Ir – Hb – Inorog – N – E – Basm – Pagă – Ulise – Pegas – Adică – R – La – Șei – T – Diham – A – Voalați – E – Roib – In – Pan – Glier – Sport.

SPORT

AFLAI...

...că : ● Pele – care anul acesta împlinește fix 40 de ani – a refuzat postul de ministru al sportului în Brazilia, scuzîndu-se că e tare ocupat cu alte afaceri, că peste trei ani ar mai sta bucuros de vorbă despre acest subiect cu obiect tentant și că fotbalului din țara sa i se cuvin serioase reorganizări ; ● a apărut o carte, la Junimea, scrisă de excelentul reporter Marius Popescu (păcat că i s-a închis talentul exclusiv în „Sportul"), despre unul din cei mai mari fotbaliști români ai tuturor timpurilor, Nicolae Dobrin. În cuprins, se rezolvă și tainele problemei cu un răspuns nicicînd rezolvat : ce se întîmpla dacă Dobrin ar fi jucat în Mexic ? Oricum, citiți cartea ! ● Dieter Cristian, inimosul handbalist de la „Poli" mi-a zis deunăzi că gestul lui Constantin Jude, antrenorul timișorenilor, prin retragerea din teren a doi jucători în prima repriză a unui meci cu Minaur, n-a avut alt rost decît de a-i sfida pe cei ce fluierau anapoda, făcîndu-se că arbitrează ; cred și eu că Jude ar merita trofeul fair-play pe luna ianuarie '80 și nu să fie incriminat de acel gazetar fără discernămînt ; ● Mi s-a reproșat, amical, că pe locul 5 în clasamentul primilor sportivi timișeni nu trebuia desemnat Aurel Niculescu, nici Dembrovschi pe patru și nici Dana Nuțu pe întîiul. Pînă la proba contrarie, „Orizont"-ul a propus singurul clasament al Timișului pe '79, așa încît mi se pare că e tare lesne să tragi cu pușca vorbelor într-o singură țintă, deacum fixată în colecții și birfe ; mă bucur, desigur, că măruntul spațiu tipografic sportiv provoacă discuții atît de mari, cum le și vrem, spre binele, tot, al sportului ; ● „Poli" se află la băi, la Băile Herculane, unde prof. Ion Ionescu îi pune pe băieți să care saci în spinare și să urce la grotele cele înalte și să găsească acolo cuibul gloriei de mai apoi ; se anunță un retur mare, cu un fotbalist mare, Manea, fost la Unirea Tomnatic, unde Pavel Iatan îl plînge în hohote și nu i-a iscălit, încă, transferul ,

Teodor BULZA

MEMORII

Amintiri despre Pierre Loti (Julien Viaud)

Douanier Rousseau – „Portretul numit al lui Pierre Loti"

La începutul secolului, mama mea, scriitoare şi critică de artă, a întreprins o călătorie în Extremul-Orient. Timp de doi ani, a vizitat India, China şi Japonia. Povestirile ei îmi înflăcărau imaginaţia. Eram atunci irezistibil atras de mirajul ţărilor îndepărtate. Lectura mea preferată erau călătoriile, iar autorul cel mai admirat – Pierre Loti – reprezentantul exotismului autentic. Mina lui măiastră reda cu o fidelitate de fotografie paradisul insulelor din Oceania, farmecul nostalgic al Istambulului sau graţia afectată a unei „mousmê" din Nagasaki.

Petrecusem o vacanţă de neuitat în insula Brehat şi eram cucerit de farmecul ei subtil şi imponderabil. Citind romanul „Pêcheurs d'Islanda" în care autorul îmbină atît de magistral grandoarea terifiantă a Oceanului cu dramatismul sentimentelor omeneşti, Bretania a căpătat pentru mine un sens nou. Doream mult să-l cunosc pe Loti, dar mama îmi spuse că el detesta Parisul şi că venea foarte rar acolo. Loti trăia printre amintiri, în vila sa de la graniţa Spaniei, în Saint-Jean de Luz, pe malul mării, pe care o iubea pătimaş.

Marea era prezentă pînă şi în decoraţiunea casei. Pe plafonul uneia din camere era întinsă un fel de reţea, iar pe aceasta, fixaţi, nişte păianjeni de mare. Efectul era surprinzător. Uneori, cuprins de nostalgia Istambulului, Loti se retrăgea în camera orientală, decorată cu inestimabile covoare de Ispahan şi Şiraz, cu broderii turceşti executate cu fir de aur, pe catifea şi mătase, cu obiecte din argint şi aramă, lucrate la Damasc.

„Dealtfel, adăugă mama, mi-e teamă că vei fi dezamăgit. Loti e un om ursuz, cu un pronunţat spirit de contradicţie (îl a un esprit de «contradiction»)."

Într-o zi mi-a fost dat totuşi să-l întîlnesc pe Loti ! Înfăţişarea lui a fost, pentru mine, surpriză. Era extrem de mic de statură şi părea fragil. Impresia amăgitoare, căci în realitate poseda o forţă redutabilă şi o supleţe de felină. Însuşirile acestea le căpătase la şcoala de gimnastică din Joinville şi avea să le păstreze pînă la bătrîneţe, graţie vieţii ordonate şi exerciţiilor zilnice. Avea o frunte foarte înaltă şi un nas coroiat. Ochii neobişnuit de mari denotau o expresie stranie, de neuitat. Păreau absenţi, privind cercetător undeva departe. Era privirea unui om care se afla în faţa unei enigme pe care nu o putea dezlega. (Loti descindea dintr-o familie de calvinişti. Din tinereţe devenise ateu. Trăia totuşi cu speranţa că moartea nu este un sfîrşit).

În salon păşi, cu un aer important, o splendidă pisică angora. Iubesc animalele şi n-am rezistat dorinţei de a o mîngîia. Pisica se dovedi prietenoasă şi se cuibări în braţele mele, torcînd. Loti îmi aruncă o privire binevoitoare. Se ştie că Loti era un mare prieten al pisicilor. Se apropie, mîngîind şi el superbul animal. Îmi vorbi de angora lui, „Moumoutte", cea cu fire independentă şi intolerantă, apoi de „Chinoise" strecurată pe bordul vasului său, undeva în mările Chinei, lipsită de frumuseţe, dar cucerind prin aerul ei exotic sufragiile pretendenţilor din vecinătate.

Amfitrioana mă prezentă ca pe un tînăr român, admirator frecvent al operelor sale. Loti rămase o clipă pe gînduri. Părea să evoce o amintire, o imagine ...

„... Am debarcat pe ţărmul românesc, **spuse Maestrul,** într-o zi toridă de miez de vară". Aveam impresia că, pe nisipul arzător, lunecă o siluetă albă. Auzeam parcă ecoul paşilor lui Ovidiu, iar, în murmurul valurilor, suspinele poetului exilat. Călătorind prin ţară, admiram priveliştile minunate, atît de variate. Mai tîrziu, am fost frapat de existenţa unei tainice, a unei stranii armonii între peisaj şi popor. S-ar părea că natura însăşi a creat un cadru anume pentru acest neam înzestrat şi paşnic. Paşnic – căci niciodată n-a rîvnit la bunul altuia. Am admirat armonia vechilor biserici, pictate în culori pe care nici intemperiile, nici scurgerea veacurilor nu le-a putut altera. Aşezările de la ţară sunt o încîntare ! Casele albe, ascunse printre grădini, ferestrele împodobite cu muşcate roşii în glastre smălţuite, poarta, pridvorul, sculptate cu măiestrie, totul denotă o dragoste de frumos. Am admirat femeile zvelte, cu trăsături fine şi ţinuta mîndră, bărbaţii vînjoşi, aprigi la muncă, aprigi şi la petrecere. Ospitalieri şi prietenoşi, dînd străinului un „bună ziua" în graiul lor dulce, cu sonorităţi latine. O horă din sat îmi părea un spectacol regizat anume. Spectacolul era întregit de splendide costume ; fineţea broderiilor, îmbinarea culorilor denotau un desăvîrşit simţ artistic. Orchestra era cel puţin surprinzătoare ! Se compunea dintr-un bătrîn cu plete albe, mînuind o cobză străveche, iar doi flăcăiaşi îi ţineau isonul, cîntînd la nişte viori, probabil cioplite de vreun meşter din sat. Desigur, nu cunoşteau notele, dar scoteau din instrumentele lor primitive nişte melodii de o varietate atît de neaşteptată, trecînd de la un cîntec tînguitor de jale la un joc îndrăcit, încît am regretat că nu se află alături de mine prietenul şi maestrul meu, Saint-Saëns, care ar fi apreciat la justa lor valoare aceste improvizaţii uimitoare. Amfitrionul meu a îndemnat pe un flăcău bronzat, cu ochii negri, adînci şi visători să-mi cînte la fluier o doină.

Am admirat la Sinaia decorul grandios şi sever al Carpaţilor. Am ascultat dimineaţa clopotele tînguitoare din mănăstire. Dar prin brazii maiestuoşi trecea un suflu rece, ceva străin sufletului românesc. Totul era rece şi neîndurător, ca inima stăpînului de acolo, cel ce fringea orice elan artistic, orice veleitate de independenţă a celor ce nu se asemănau cu el. Am înţeles că Loti vorbea de Carol I şi de drama sentimentală a Elenei Văcărescu, pe care o admiră".

Loti tăcu şi, după un scurt salut, părăsi salonul.

Cornel COSMUTZA

„Cruciada solitară" a lui CHESTER HIMES

Romancier negru american, exilat în Europa de mai bine de 25 de ani, Chester Himes este mai cunoscut în Franţa, unde a trăit mult timp, decît în ţara sa de origine. El este, totuşi, după cum remarcă majoritatea criticilor, unul dintre pictorii cei mai originali ai Americii negre urbane. Editura Gallimard i-a publicat recent autobiografia intitulată **Regrets sans repentir** şi i-a reeditat multe din opere.

În cea mai mare parte din scrierile sale, foarte variate ca ton şi stil, Himes (care are acum 62 ani şi trăieşte în Spania) tratează fără complezenţă o lume pe care o cunoaşte profund : cea a ghetourilor negre, din marile oraşe americane, unde a trăit înainte de a fugi în Europa spre o scăpa dintr-un univers care-i părea absurd şi agresiv. Prin povestirile sale – şocante, adesea de o truculenţă comică, dar totdeauna neconcesive – privind realitatea cotidiană a ghetourilor americane, Himes şi-a cîştigat o audienţă internaţională. El arată că negrii americani, aşa cum îi înfăţişează în cărţile sale, pun în evidenţă, prin atitudinea şi comportamentul lor, toate stigmatele agresiuni economice şi psihologice la care sînt supuşi : nebunia omicidă, un simţ patetic al inferiorităţii, prejudecăţi de tot felul, aroganţă, servilitate, ură, frică. Această obsesie a adevărului, oricît ar fi de dezagreabilă, caracterizează toată creaţia literară a lui Himes, de la romanele de protest în pura tradiţie a „literaturii proletare", publicate pe cînd trăia încă în S.U.A., pînă la romanele poliţiste pe care a început să le scrie la Paris, din 1950.

În primul său roman, **If he hollers let him** (titlul francez : **S'il braille, lâche-le**) Himes explorează unul din paradoxurile acelei „dileme americane" pe care a trăit-o în anii '40 : exacerbarea rasismului antinegru şi antigalben în momentul chiar cînd Statele Unite purtau război contra fascismului rasist. Mărturia aceasta e direct inspirată din experienţa sa personală, în epoca în care lucra ca muncitor necalificat în industria de război din Los Angeles. Îşi aminteşte cu amărăciune de acea epocă în autobiografie : **„If he hollers let him,** este povestea unui tînăr negru, expus mecanismelor implacabile ale societăţii în care evoluează, sau mai degrabă care-l împiedecă să evolueze".

Dacă Bob, eroul cărţii amintite, luptă pentru demnitate şi existenţă într-un context social cotidian, eroul din **Lonely Crusade (La croissade de Lee Gordon),** un tînăr negru angajat ca organizator de un sindicat, se află amestecat într-o veritabilă activitate militantă. Dar Lee, ca şi Bob, se vede constrîns de a se defini mereu în raport cu omul alb. Viaţa sa e dominată de forţe exterioare, de ierarhii şi birocraţii tot atît de implacabile pe cît de ipocrite. Dacă patronul îi exploatează pe negri, sindicatul îi manipulează, şi Lee nu găseşte nicăieri fraternitatea autentică pe care o caută cu obstinaţie. Ca un Candide afro-american, el e confruntat cu structurile şi habitudinile unei lumi absurd-ostile.

Cu **The Primitive,** Himes merge mai departe încă în descrierea ravagiilor rasismului asupra spiritelor albilor şi negrilor, într-o societate literalmente otrăvită. Femeia albă e înfăţişată aici şi ea ca o victimă a rasismului bărbaţilor din rasa ei, în măsura în care devine ţintă facilă şi fără apărare a negrilor ce caută să se răzbune de umilinţele la care îi supun albii. Eroul, Jesse, sfîrşeşte prin a-şi asasina metresa albă : „Nu există nici o specie animală în care masculul să-şi ucidă femela. Nu erai decît un negru, dar ucigînd o albă

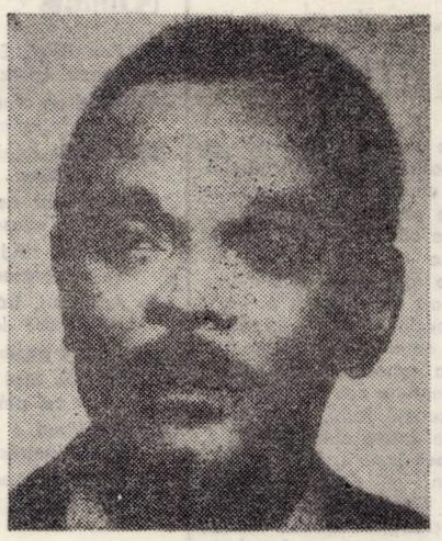

ai devenit o fiinţă umană", îşi spune acesta. Rasismul generează rasism şi ura generează ură.

În spiritul lui Himes, fondul problemei e de ordin istoric şi sociologic. În **The third Generation,** roman în mare parte autobiografic, Himes arată că greaua moştenire psihologică a sclavajului este aceea care explică mentalitatea şi comportamentul populaţiei negre şi albe din S.U.A. Celula familială însăşi e sfîşiată – spre consternarea copiilor – de resentimentele şi neînţelegerile dintre o mamă metisă şi un tată negru. Avem de-a face aici cu un veritabil rasism interior în însăşi comunitatea neagră, consecinţă persistentă a prăpastiei sociale care există în epoca sclavajului între cei care lucrau pe plantaţii şi cei care, relativ „privilegiaţi", erau servitori în casele stăpînilor. Acestor tensiuni din sînul familiei li se vor adăuga mai tîrziu discriminările şi brutalităţile multiple practicate de albi, bogaţi şi săraci, cu mentalitatea lor de stăpîni de sclavi.

Vînzarea primelor sale cărţi i-a permis lui Himes să fugă din ţara sa natală, devenită pentru el un infern. „America m-a rănit cumplit, spune el într-un interviu din **Nouvelles littéraires** (7.XII.1978). Pleacă deci în aprilie 1953 în Europa şi nu se mai întoarce în S.U.A. În timpul exilului său european Himes a rămas totuşi obsedat de America pe care o cunoscuse, cea a „fraţilor săi de suflet" din ghetourile debordante de vitalitate, de frustrare, de viciu şi mizerie, imagine negativă a „Americii albe", unde banul şi violenţa fac legea. Departe de America, Himes a putut descrie realitatea confuză şi înfricoşătoare din ţara sa de origine cu o detaşare şi un umor muşcător de care n-ar fi fost capabil dacă ar fi rămas în S.U.A. La Paris el se angajează pe o cale nouă, scriind nişte romane poliţiste satirice şi comice care au drept cadru Harlemul, adevărate „Scene din viaţa cotidiană a Harlemului", care constituie un fel de „negro's saga", demne de un Balzac negru. Aceste romane poliţiste au fost toate traduse în franceză şi publicate la Gallimard de Marcel Duhamel, în colecţia „Série Noire" înainte de a apărea în versiunea lor originală în S.U.A. Astfel Himes a devenit, cum spune singur în autobiografie, „singurul scriitor francez care nu ştie franţuzeşte".

Himes îşi începe noua sa carieră cu **La reine des pommes (The five Cornered Square,** 1958), care-i aduce Marele Premiu al literaturii poliţiste, „Quai des Orfevres", pe anul 1958. Cititorul face cunoştinţă aici cu doi uluitori poliţişti negri, Gravedigger Jones (Fossoyeur-Groparul) şi Ed. Coffin Johnson (Cercueil-Sicriu), care vor continua în romanele viitoare să parcurgă nebuneşte străzile aglomerate şi zgomotoase ale Harlemului în urmărirea gangsterilor, asasinilor şi escrocilor, într-o sarabandă hilară şi sîngeroasă. Remarcile dezabuzate şi adesea muşcătoare ale celor doi poliţişti exprimă ideile lui Himes însuşi. Ei joacă rolul unui cor antic, comentînd evenimentele care se petrec într-o lume derutantă unde risetele se amestecă cu ţipetele de ajutor.

Pentru Chester Himes, doar umanismul integral şi nu minia necontrolată sau rasismul „à rebours", poate în mod real schimba o ordine socială bazată pe neîncredere, ură şi divizare. Şi această sete de fraternitate autentică şi universală inspiră toată opera sa, „cruciada solitară" pe care o duce pentru adevăr şi justiţie în raporturile dintre oameni.

Petre PINTILIE

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ORIZONT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

PETRU LUCACI : „Stradă la București"

Adunarea generală a Asociației scriitorilor din Timișoara

Vineri, 25 ianuarie, a avut loc Adunarea generală a Asociației scriitorilor din Timișoara. Oaspeții noștri au fost **Augusta Anca,** președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, **Marin Iordache,** secretar cu propaganda al Comitetului județean Timiș al P.C.R., **Gheorghe Iancu,** șeful secției de propagandă a Comitetului județean de partid. Poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara, a prezentat **Darea de seamă** privind activitatea membrilor **Asociației,** de la ultima adunare generală și pînă astăzi. În document se arată că acei aproape 80 de scriitori din 4 județe ale acestei părți de țară, membri ai Asociației, pot afirma cu satisfacție că, în comparație cu anii trecuți, calitatea muncii obștești, ca și calitatea literaturii editate, a crescut, prezența lor laborioasă reușind

ORIZONT

(Continuare în pag. 6)

TABLETA

O breșă în iarnă

Îmi vin în minte celebre versuri inspirate de iarnă : **„A-nceput de ieri să cadă"** (G. Coșbuc), **„Hei, voi, sănii"** (Esenin), **„Où sont les neiges d'antan"** (Villon) și, parcă gelos pe notorietatea lor, mă cuprinde ciuda pe confrații mei, poeții, că nu traduc și ei verbul zăpezii tot atît de măiestrit în caratele fermecate ale limbii noastre românești. Cu siguranță că iarna, ca fiecare anotimp, își are poezia ei, ea simbolizînd, în colierul de metafore ale anului, fragmentul calendaristic ce trimite la ideile de puritate și solidaritate umană, ca și la drămuire și spirit auster. Cert este că acest anotimp ne împrospătează forța de muncă și visare, ne pregătește răbduriu pentru intrarea în primăvară. Și cum iarna este propice meditațiilor de tot felul, cititului, hai să facem o breșă în ea, în poezia ei, pentru a nota lapidar cîteva idei izvorîte dintr-o recentă lectură.

Cel mai mare umorist francez de la Rabelais pînă azi, Raymond Queneau, „cel care nu a primit premiul Nobel", a dat noi valențe celei de „a treia franceze", care nu tocmai se confundă cu franceza populară, cum vom vedea și din citatul de mai jos extras din volumul „Umorul lui Raymond Queneau" de Val Panaitescu (Ed. Junimea, 1979) carte excelentă, fără de care orice bibliotecă păgubește : „Mai bine de o treime din lexicul specific quenian nu face parte dintr-o „a treia franceză" realmente vorbită, ci **este creația personală a umoristului.** Cuvintele populare, familiare, argotice alcătuiesc cam o jumătate din vocabularul de colorit quenian (cele populare și cele familiare avînd aproape aceeași pondere, în timp ce cuvintele argotice nu sînt decît foarte puține.)" Referindu-se la antinomii și nuanțe generate de umor, Val Panaitescu notează : **„Contradicția este una din trăsăturile cu adevărat distinctive"** ale umorului în literatură ; umorul trăiește din contradicții, el le caută anume. (...) Un singur individ este capabil de acte atît de diverse, încît s-ar spune că el este „doi", dacă nu „mai mulți". Faptul acesta nu încăpea în schemele unei anumite psihologii tradiționale, care putea să-i accepte cel mult pe Cain și Abel ca frați, dar nu ca o singură unitate ; totuși acest lucru a fost proclamat de romantici și consacrat, în fine, de excepționala succesiune literară a lui Dostoievski. Această sciziune a personalității umane a afectat bineînțeles și comporta-

Ion VELICAN

(Continuare în pag. 8)

Spațiu larg judecății de valoare

Afirmîndu-se, în anii noii noastre istorii, ca o recunoscută autoritate morală în scara de valori a vieții internaționale, îndeosebi prin dimensiunea umanistă a modului în care a deschis și întreține largi dialoguri cu țările lumii, țara noastră manifestă constant preocupări susținute pentru perfecționarea structurilor sale sociale interne.

Astfel, dacă documentele programatice ale Congresului al XII-lea al partidului nostru, stabilind obiectivul strategic al dezvoltării noastre viitoare, au trasat coordonatele unei reprezentative ascensiuni economice privită ca rezultat al participării conștiente și interesate a întregului popor, devenise necesară perfecționarea corespunzătoare a sistemului de ansamblu al participării. Pentru că, dincolo de elementele concrete ale fiecărui domeniu material și spiritual, etapa istorică pe care o traversăm, revendicîndu-se de la originea unei calități superioare, necesită un salt mult mai profund și cu o sferă de cuprindere mult mai largă : trecerea de la empiric la întemeierea științifică a oricărei acțiuni sociale. Căci indiferent dacă se vizează activitatea socială a individului ori activitatea maselor, sinteza lor organică este **logica acțiunii sociale.** Aceasta menține sau optimizează funcționalitatea sistemului.

În sensul acestei optimizări a sistemului nostru social, Cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la cel de-al II-lea Congres al F.D.U.S. a trasat, în climatul de puternică efervescență cetățenească ce caracterizează forumurile noastre naționale, **structura praxeologică** a polarizării, în raport cu aspirațiile poporului nostru, a tuturor resurselor materiale și umane ce hrănesc ascensiunea societății noastre socialiste. Lărgirea bazei sociale a democrației noastre socialiste, ca garanție a drepturilor și libertăților cetățenești, regîndirea conceptului de participare democratică și completarea lui cu o practică social-istorică novatoare, ori perfecționarea sistemului electoral, reprezintă numai cîteva elemente prin care Congresul F.D.U.S. se va înscrie în istorie ca reper de importanță majoră în cadrul procesului neîntrerupt de edificare plenară a noii societăți.

Plecînd de la adevărul, potrivit căruia societatea noastră își propune mobilizarea și valorificarea superioară a tuturor inițiativelor, sinteza lor în spațiul aceluiași ideal, de la marea tribună a democrației s-a susținut cu ferme convingeri comuniste că participarea liberă trebuie respectată, stimulată și dezvoltată. **„Făurirea socialismului și comunismului presupune lărgirea continuă a orizontului politic și ideologic al oamenilor muncii, înțelegerea tot mai aprofundată de către aceștia a legalităților obiective ale dezvoltării sociale, astfel ca fiecare cetățean să se poată manifesta plenar ca un factor activ, deplin conștient, în realizarea țelurilor și idealurilor noii societăți"** după cum afirma secretarul general al partidului nostru la recentul Forum al democrației și unității socialiste, tovarășul **Nicolae Ceaușescu.**

Deoarece omul, în noua noastră societate este scopul suprem dar în același timp și mijlocul eficient de realizare a **„umanismului desăvîrșit"** (K. Marx) noul cadru al democrației noastre creează un spațiu larg judecății de valoare la care are acces, pentru prima dată la nivel instituțional, întregul popor. S-au pus astfel bazele formării unui autentic și matur spirit de opinie care să permită o participare vie în sincronism cu timpul nostru fierbinte și înalt. În felul acesta, pe de-o parte, vocația dialogului cultivat de țara noastră pe plan extern își găsește expresie pe coordonatele politicii interne, iar pe de altă parte, confirmă un principiu fundamental al dialecticii materialiste : unitatea în diversitate. Categoria social-politică de om al muncii care ne subsumează sferei sale semantice și praxeologice pe noi, toți cetățenii patriei, asigură perspectiva unghiului partinic din care sîntem chemați să analizăm cu înaltă răspundere civică realitățile economice, sociale și morale la a căror redimensionare participăm.

În acest context, organizațiile proprii ale F.D.U.S. dezvoltînd la cetățenii care nu sînt membri ai partidului nostru comunist capacitatea de a înțelege și acționa de pe poziția clasei muncitoare în deplină libertate de gîndire și acțiune, contribuie la cristalizarea unității de interese și de conștiință ca fundament al întăririi unității noastre naționale.

Acționînd, în orice împrejurare, de pe poziția clasei muncitoare onorăm la adevărata sa valoare calitatea noastră comună de cetățeni ai României socialiste, șansa realizării de sine în marea Ființă a Patriei completîndu-ne-o cu marea șansă de a fi contemporani cu epoca afirmării dreptății sociale și naționale. Este marele adevăr la a cărui ucenicie ne cointeresează noul cadru al democrației noastre socialiste.

Ștefan BUZĂRNESCU

IMNELE PATRIEI

Anotimp curat

Din munți pogoară iarna cu fluturi mari de lapte,
Sămînța germinează-n așteptare
și miezul cald al țării e o floare
deschisă fecundării unor simțiri mai apte

acestui anotimp curat, în care
e gîndul nins la tîmplă, înnobilat de fapte,
și visele în arbori sînt mai puțin abstracte
și faptele sînt mai înălțătoare.

E-un înțeles de datini în dorul ce acuză
împlinirii — o pace mai deplină
și-n zvîcnetul din inimi — un bulgăr de lumină,

cu iris de luceafăr — călăuză
ce tot mai sus a prins să se ridice,
să lumineze țara, dintre spice.

Traian DORGOȘAN

ORIZONT 5

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI
(619) ● 31 IANUARIE 1980
● 8 pagini — 1 leu

DICȚIONARELE UNEI LITERATURI

În lipsa altor atribute mai semnificative, anul literar încheiat poate fi descris și ca un an al dicționarelor. O veritabilă avalanșă de opere lexicografice, de toate mărimile și tipurile, majoritatea opere de pionierat la noi, ne-a sechestrat la masa de lucru, distrăgîndu-ne atenția de la celelalte evenimente literare, pentru noi mai obișnuite. Surprize a fost cu atît mai mare cu cît, în domeniul literaturii, bunăoară (dar nu numai aici) ele umpleau un spațiu aproape în întregime virgin. Pe moment ivirea dicționarelor a stîrnit suficiente elogii, dar și oarecare derută atît între comentatori, cît și între cititorii obișnuiți care s-ar putea să înțeleagă mai greu cum de, dacă mai înainte nu exista nici un dicționar de literatură, acum sînt patru care acoperă aproximativ același teritoriu. Dar la o lectură mai atentă cititorul va descoperi că aceste dicționare au structuri diferite, criterii de selecție și de reprezentare diferite, stiluri de prezentare diferite (și uneori chiar și o concepție diferită despre obiectivitatea și exactitatea informației). Astfel că ai nevoie realmente de toate cele patru dicționare pentru a le confrunta, a le completa (și corecta, uneori) reciproc, ori pentru a extrage din ele o viziune de ansamblu, o imagine sintetică mai echilibrată a literaturii române (care lipsește în cite unul din ele).

Excepție face deocamdată de la această observație **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900** (Editura Academiei R.S.R.), elaborat de un colectiv ieșean, o operă copleșitoare prin cuprindere, informație, exhaustivitate, dar care, cum ne avertizează și titlul, se oprește deocamdată la anul 1900. Firește, așteptăm cu deosebit interes continuarea acestei întreprinderi, cu atît mai mult cu cît autorii ne promit cuprinderea unui număr de 10.000 autori din perioada 1900–1950 în volumul II. Dar în vreme ce materialul este prezentat exhaustiv (1.311 de articole), cu o documentație bibliografică de-a dreptul impresionantă (s-o defrișat un material documentar gigantic de manuscrise, opusculuri adesea obscure, ziare și publicații chiar și cu o singură rubrică literară – de aici și destul de numeroasele corecturi sau contribuții originale pe care dicționarul le aduce în acest domeniu, performanță remarcabilă, să recunoaștem) ; în vreme ce dicționarul aplică consecvent criteriul exhaustivității, înregistrînd pînă și manifestările unor scriitori sporadici, ale minorilor și „culturalilor" ; în vreme ce există pînă și un „indice de autori străini traduși", dată fiind importanța traducerilor în perioada de formare a literaturii române, iar articolele propriu-zise îmbină documentația riguroasă cu descrierea amplă a operelor literare, să observăm că unele sinteze de acest fel urmează - cale tradițională, fragmentînd comentariul pe compartimente și insistînd asupra expunerii de teme, motive, influențe, atitudini politice, sociale și literare depistabile în aceste opere (metodă utilă în acest prim volum, mai cu seamă față de temeiatorii și cărturarii literaturii noastre, nu și față de personalitățile literare de excepție).

Micul dicționar al scriitorilor români (Editura științifică și enciclopedică, 1978) coordonat de Mircea Zaciu, M. Papahagi și A. Sasu se remarcă, în schimb, tocmai **prin lecturile moderne,** de tip eseistic („texte-eseu", cum sînt numite elegant de prefațator) care, mai ales în partea de evaluare critică, aduc adesea puncte de vedere noi „din perspectiva unei metodologii și sensibilități contemporane". Aceste articole **personale,** (nu neutre, obiectivate, cum e obiceiul prin dicționare) săvîrșesc și o operă de reevaluare (adesea polemică) a unor profile critice anterioare, deplasînd accentul discuției de la o operă la alta, preferind anumiți scriitori în locul altora. Chiar și omisiunile (ni se atrage atenția tot în prefață) sînt elocvente, autorii dicționarului practicînd adesea arta **litotei** sau a unui mise á disparition" folosite (din motive „de igienă istorică") în cazul unor scriitori minori supralicitați în trecut. Aplicînd cu insistență criteriul estetic (de fapt al lecturii „contemporane") alături de cel istoric, și sacrificînd cuprinderea cantitativă (numărul de articole) în favoarea cuprinderii calitative (extinderea comentariilor la operele scriitorilor socotiți majori), dicționarul ne propune o imagine posibilă (viabilă și autentică, credem) a evoluției noastre literare de la începuturi pînă în ultimul sfert al veacului XX". Deși corectă în ansamblu, această imagine subapreciază unele zone ale literaturii naționale (literatura acestui colț de țară nu figurează absolut prin nici un scriitor, clasic ori contemporan !) ori anumite epoci : epoca veche, de formare a conștiinței estetice figurează numai prin 8 articole, epoca actuală doar prin 36 (ponderea o deține epoca interbelică, cu 56 de articole). Și dacă prefața dicționarului ne promite acoperirea literaturii din penultimul sfert de veac, în fapt poezia (după acest dicționar) se încheie cu Ana Blandiana și Adrian Păunescu, proza cu Augustin Buzura, dramaturgia cu Horia Lovinescu, critica... cu Șerban Cioculescu. Este adevărat că, tot în prefață, ni se atrage atenția că dicționarul urmărește crearea unei „imagini panoramice subtextuale a criticii românești actuale" prin colaboratorii antrenați la alcătuirea lucrării : „Am încercat să polarizăm în jurul ideii dicționarului critici și istorici literari din toate generațiile și centrele de cercetare (Cluj, București, Iași)" ! Cu o asemenea concepție despre „toate generațiile și centrele de cercetare" din țară, nu ne mai miră absența literaturii bănățene din dicționar și nici aceea a unei pleiade întregi de specialiști, de la Eugen Todoran și Gheorghe Tohăneanu, la Cornel Ungureanu sau Livius Ciocârlie a căror colaborare cu autorii acestui dicționar i-ar fi ferit de atari exclusivisme.

Lucrurile stau ceva mai bine (din acest punct de vedere) cu **Dicționarul cronologic al literaturii române** (Editura științifică și enciclopedică) și **Dicționarul de literatură română** (Editura Univers). Ele oferă o imagine mai cuprinzătoare (mai ales ultimul), mai echilibrată la toate capitolele, mai puțin „parohială". Dar din alte puncte de vedere ele sînt inferioare dicționarului coordonat de Mircea Zaciu. Cum s-a mai arătat în intervenții anterioare, **Dicționarul cronologic,** în fond un dicționar al evenimentelor literare, are adesea o concepție destul de discutabilă despre „evenimentul literar", înregistrînd (mai ales în ultima parte, privitoare la literatura contemporană, scrisă în întregime de I. Oprișan) fapte minore și ignorînd alte întîmplări semnificative ale literaturii postbelice. Ele au de asemenea o densitate destul de mare de erori pe metru pătrat de hîrtie și (din nou în ultima parte, opera folcloristului I. Oprișan) comentează plat și didactic opere literare, scapă din vedere nenumărați autori importanți, în schimb nu scapă din vedere să se autociteze de 12 ori. Într-un dicționar în care prevalează aspectele cantitative, mențiunile „evenimentelor" literare, este firesc ca numărul acestora consemnat în index să ofere singurul tablou sintetic și ierarhic al literaturii noastre. Și, firește, în fața citării bizare, strict amicale a unuia sau altuia din colaboratorii dicționarului, ori în fața acumulării disproporționate de date în cuprinsul dicționarului, orice ierarhie pălește, viziunea de ansamblu devine discutabilă (acolo unde nu lipsește cu desăvîrșire).

În schimb **Dicționarul de literatură română** coordonat de Dim. Păcurariu și destinat mai ales cititorilor străini, reușește să adune în doar 432 p. aproximativ 700 de titluri reprezentînd autori, curente literare, reviste și publicații. Aici se preferă cuprinderea și descripția (informația) comentariului evaluator (adesea strălucit în dicționarul lui M. Zaciu sau în mai vechiul „Dicționar de literatură contemporană" al lui M. Popa. De aceea multe din articole sînt simple note biobibliografice care evită judecata de valoare (în fapt orice apreciere) sau expediază aprecierea într-o singură propoziție cam didactică, sau vădit strîmtă. Există și fericite excepții: mai ales articolele elaborate de Eugen Simion sau Florin Manolescu sînt analitice, inspirate, reușind să contureze în doar cîteva propoziții un veritabil microprofil. La fel și articolele lui Marian Popa cu privire la scriitorii de limbă germană. Literatura bănățeană este mai bine reprezentată ; din ultimele serii de scriitori nu lipsesc Anișoara Odeanu (un articol cam expediat), Franyo Zoltan, Franz Liebhard, Anghel Dumbrăveanu (un profil cam depășit, care mai consideră ultimele volume ale poetului ca fiind „mai ales erotice"), Nikolaus Berwanger, Al. Jebeleanu, Sorin Titel, Eugen Todoran, Damian Ureche (descris însă ca autor „de versuri patriotice"). Mai există un articol despre revista „Orizont" al cărei autoare (Valentina Marin-Curticeanu) continuă să creadă că principalii colaboratori ai revistei sînt și azi Traian Liviu Birăescu, A. Lillin, Sorin Titel, Nicolae Ciobanu.

Așadar, fiecare dicționar discutat (mai puțin **Dicționarul literaturii române de la origini pînă în 1900,** o operă lexicografică de mare anvergură) mai suportă îmbunătățiri, completări sau reevaluări ale (mai ales) criteriilor de selecție și reprezentare. Apreciind munca depusă de colectivele de elaborare la aceste lucrări, continuăm să le considerăm prime ediții, perfectibile și provizorii ale unor opere viitoare ; dealtfel sîntem invitați să le considerăm așa bunăoară de prefața lui M. Zaciu care anunță faptul că **Micul dicționar** a fost conceput ca o etapă intermediară în alcătuirea viitorului „Lexicon de la origini pînă în prezent". Colectivul ieșean care a lucrat la **Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900** s-a apropiat mai ferm de acest deziderat, elaborînd primo parte a unui asemenea lexicon. Cum remarcă unul din autori, Florin Faifer, „existența acestei lucrări face imposibile improvizațiile, dă încredere în munca de echipă și demonstrează necesitatea coordonării pe plan național a proiectelor de dicționare, a informării reciproce și colegiale între specialiști, între toți oamenii interesați de fenomenul literar românesc".

Marcel POP-CORNIȘ

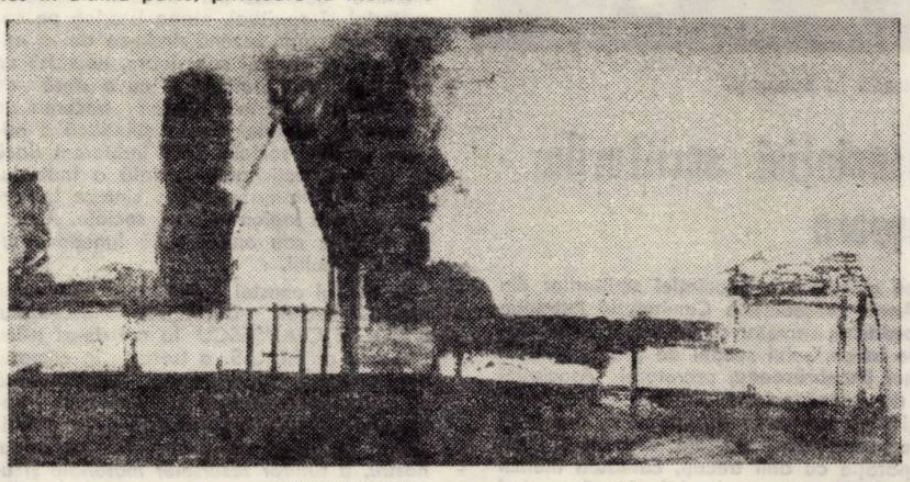

PETRE LUCACI : „Lumina dimineții"

DICȚIONARELE

CRONOLOGIE LACUNARĂ

Purtînd girul Editurii științifice și enciclopedice, un colectiv (Mircea Anghelescu, Dorina Grăsoiu, Emil Manu, Nicolae Mecu, Mihai Moraru, I. Oprișan, Despina Spireanu) coordonat de I. C. Chițimia și Al. Dima ne propune un *Dicționar cronologic* al literaturii române. Fiind a treia lucrare dintr-o serie se pare că ne aflăm în fața unui proiect mai larg, ce vizează o deschidere spre un număr mare de literaturi.

Dicționarul cronologic a fost primit cu răceală, chiar cu ostilitate de către critică. Spre deosebire de alte cazuri în care critica a adoptat o poziție aspră pe nedrept, în cazul de față reacțiile ei sînt pe deplin motivate de articolele (uneori de absența lor...) propuse de autori. În cele ce urmează ne vom referi doar la secțiunea de literatură contemporană. Autorul unic al acesteia este I. Oprișan, personalitate prea puțin cunoscută în spațiul literar actual. Cu toate că numele său este prezent de nu mai puțin de 12 (douăsprezece) ori pe parcursul *Dicționarului* (mai mult decît Cornel Regman, Mihai Pop, Ion Pop, George Bălăiță, Ștefan Bănulescu, Ovidiu Drimba, C. Noica etc) acest fapt nu poate să legitimeze în nici un caz desemnarea sa drept autor al unei părți atît de importante a dicționarului. Lucru grăitor, dealtfel, pentru modul în care dicționarul a fost gîndit. Carența fundamentală însă nu provine într-atît dintr-o greșeală de organizare, cît din predominanța factorului subiectiv în stabilirea criteriilor. Deși *Argumentul* bate monedă pe ideea „ritmul(ui) interior al fenomenelor literare și, de aceea, au consemnat nu numai scriitorii intrați în conștiința publică și operele lor, ci și nume mai puțin cunoscute, care nu pot fi eliminate din istoria literaturii, înregistrarea lor fiind utilă pentru înțelegerea, în complexitate, a fiecărei epoci culturale" (p. 5), acest „principiu ordonator" este călcat la tot pasul. Dacă admitem — și admitem ! — că o riguroasă selecție este necesară, nu mai putem admite ca selecția să nu urmeze niște criterii stabile, bine precizate, cu un caracter — de ce nu ? — estetic. În schimbul unor precizări de acest gen, o notă de subsol dă cîteva sumare indicații despre ordinea prezentării informațiilor în *Dicționar*. Lucru grăitor în sine, dar cu totul nevinovat în comparație cu perplexitatea în care ne aruncă inconsecvența autorilor (sau a autorului, dacă ne referim doar la secțiunea de literatură actuală). Pentru că nu ne putem explica în nici un fel de ce în cazul lui C. Noica, de pildă, sînt menționate doar două lucrări (*Mathesis sau bucuriile simple*, volumul de debut *Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii românești*) și nu ni se spune nici un lucru despre lucrările sale importante ale ultimilor ani (ca să ne referim doar la acestea). Cel ce consultă *Dicționarul...* nu va afla nimic despre *Rostirea filozofică românească*, *Creație și frumos în rostirea românească*, încercări de mare originalitate de a construi o etică și o estetică pornind de la elementele de limbaj. Aceste lucrări, excelent primite de critică și cititori, nu au trecut însă și ștacheta exigenței lui I. Oprișan, ca să nu mai vorbim de alte cărți ale lui C. Noica, *Spiritul românesc în cumpătul vremii* ori *Sentimentul românesc al ființei*, apărute mai recent, de care I. O. n-a putut lua, probabil, cunoștință fiind ocupat cu redactarea *Dicționarului*. Aceeași nonșalanță a tratării e evidentă cam peste tot. Dacă înțelegem că Solomon Marcus este citat cu *Semiotica folclorului*, evident un volum de excepție, depășește limitele priceperii noastre de ce nu este menționată și *Poetica matematică*, operă fundamentală pentru instituirea unei noi poetici a literaturii.

Selecția lui I. O. face ravagii și între cărțile unui Mircea Martin (cea mai bună carte a sa, *Critică și profunzime*, nu este menționată) Liviu Petrescu, autor, în opinia lui I. O., al unei singure cărți, Eugen Uricaru, prezent în *Dicționar* doar cu *Mierea*, deși în constituirea universului literar al acestui excelent prozator o semnificație cel puțin egală o au și *Despre purpură*, *Rug și flacără*, *Antonia*. Exemplele se pot înmulți la nesfîrșit.

În ce privește capitolul de... absențe, mărturisim că nu știm cu ce să începem S-ar putea scrie o bună carte de istorie literară doar cu scriitorii inexistenți în *Dicționarul cronologic*. De la Livius Ciocârlie și G. I. Tohăneanu la Alexandru Deal, Florin Bănescu, Angela Marinescu, Florica Mitroi, Carolina Ilica, Daniel Dimitriu etc. etc spiritul selectiv, prea selectiv, al lui I. O. se manifestă din plin. Adevărat decapitator al literaturii române contemporane, I. O. nu se rezumă la excluderea din *Dicționar* doar a autorilor și operelor. El realizează performanța de a radia și grupări întregi de scriitori. Astfel, consultînd acest dicționar rezultă că în România există o singură *Asociație a scriitorilor*, cea din București. Printr-o figură de stil („omisiunea eloventă"), I. O. desființează, cu o singură mișcare de baghetă, urma tuturor celorlalte Asociații ale scriitorilor din țară, realizînd totodată și un ciudat fenomen de „expresivitate involuntară" (vorba unui interesant critic, nici el prezent în *Dicționar*), a trunchierii realității literare actuale. Sau (se subînțelege ?) toți scriitorii români (cei incluși și cei neincluși în *Dicționar*) aparțin singurei *Asociații* cu drept de adăpost în *Dicționarul cronologic*. Atunci, care ar fi rolul Uniunii Scriitorilor ? Probabil doar să acorde premii, pe care, conform unei metode deja brevetate, I. O. să le menționeze sau nu, așa cum (n-)a făcut-o și în *Dicționarul cronologic*.

Mircea MIHAIEȘ

DICȚIONARELE

DICȚIONARELE ȘI UNITATEA CULTURII

Prin chiar natura sa, orice dicționar tinde să epuizeze, cel puțin în datele esențiale, un domeniu sau altul al culturii. Această aspirație către exhaustivitate (măsura realizării ei) se impune adesea ca un criteriu axiologic aplicabil (și aplicat) întreprinderilor de acest fel, menite să informeze *clar, concis, exact* și, pe cît posibil, *complet*, asupra teritoriului de referință, evident, fără însă a suplini — nu ar fi cu putință și, mai ales, nu ar fi recomandabil — consultarea bibliografiei aferente „termenilor de dicționar". Dacă, exceptînd dicționarele enciclopedice, toate abordările din această categorie procedează la o parcelare a fenomenului cultural, obligatorie cîtă vreme fiecare dintre formele lui cunoaște o dinamică și o evoluție proprie, nu mai puțin adevărat este și faptul că perspectiva generală trebuie să fie aceea a *interdependenței* fenomenelor care definește, în ultimă instanță, însăși *unitatea culturii*.

Se poate vorbi deci despre nevoia unei duble perspective: pe de-o parte, asupra fenomenului ca atare, izolat adică, dar „văzut" în *unitatea* lui, pe de altă parte, asupra fenomenului cercetat prin prisma legăturilor lui necesare cu ariile învecinate. Unitatea culturii, condiționată de unitatea domeniilor ei particulare, constituie premisa, dar și finalitatea, încercărilor de sistematizare sub forma dicționarelor. Fiindcă rolul unui dicționar nu e numai acela de a fi un *instrument de lucru* la îndemîna specialistului ori a cititorului obișnuit, dimensiunii *informative* i se alătură cea *formativă*: semn al maturității unei culturi naționale, dicționarele sînt totodată și calea cea mai simplă, mai rapidă și, de ce nu?, mai eficace de pătrundere în interiorul acestei culturi. Privită dintr-un asemenea unghi, realizarea unui dicționar înseamnă asumarea unei *responsabilități culturale* deosebite.

Problema se pune cu atît mai acut în cazul *dicționarelor de literatură* — relativ numeroase în ultima vreme —, cu cît tentația *judecății de valoare* se manifestă aici mai puternic decît în alte domenii. Aceasta devine uneori argumentul forte împotriva exhaustivității care, avînd în vedere complexitatea fenomenului literar, pare a fi o utopie. Firește, nu pledăm pentru eliminarea criteriului axiologic în acțiunea de întocmire a unui dicționar, însă considerăm că transformarea lui într-un mijloc de mascare a unor prejudecăți ori a unor reticențe subiective nu poate fi decît dăunătoare calității dicționarelor. El este, desigur, necesar nu numai în tratarea, ci și în stabilirea „termenilor de dicționar", atunci cînd obiectivului inițial autorii îi adaugă și alte scopuri, sau cînd aceștia înțeleg într-un *anumit fel* ideea de dicționar.

Situația devine gravă atunci cînd rigoarea selectării valorice nu e temeinic fundamentată. Dacă acestui relativism i se alătură și pretenția exhaustivității, rezultatele, de două ori amenințate, nu pot fi decît precare. Un caz ilustrativ este *Dicționarul cronologic*... coordonat de I. C. Chițimia și Al. Dima. Între intențiile enunțate în *Argument* (v. pg. 5) și realizarea lor distanța este, de multe ori, apreciabilă. În primul rînd, nu sînt deloc clare criteriile aplicate de autori în selectarea momentelor ce au punctat „ritmul interior al fenomenelor literare". Au fost reținute numai acelea care constituie „evenimentele literare" aie fiecărui an? Cu siguranță nu, ipoteza fiind dezmințită chiar în *Argument*: „autorii... au consemnat nu numai scriitorii intrați în conștiința publică și operele lor, ci și *nume mai puțin cunoscute, care nu pot fi însă eliminate din istoria literaturii, unde își au locul necesar și firesc...*" (s.n., p. 5). În paginile *Dicționarului*... lucrurile se prezintă însă altfel. Să luăm numai un exemplu: autorii par a ignora (deliberat?) existența unei vieți literare complexe în această parte a țării. Dacă pentru perioadele de pînă la jumătatea secolului XX mai „scapă" din cînd în cînd un nume de scriitor bănățean, în privința celor contemporani realizatorii (realizatorul) manifestă rezerve exagerate. Datele sînt consemnate la voia întîmplării, cu multe lacune. Unii autori, intrați în ultimul deceniu în atenția criticii și a publicului, înregistrați de alte dicționare (al lui M. Popa, spre pildă), lipsesc (I. M. Almăjan, Sofia Arcan, Al. Deai, V. Ciocov, Dușan Petrovici, I. D. Teodorescu etc.). Nedumerirea noastră este stimulată de faptul că în *Dicționarul cronologic*... apar, în schimb, numeroși autori pe care cititorii și, deopotrivă, critica i-au uitat după prima (și singura) carte. Criteriul aplicat în selectarea momentelor consemnate se învederează a fi tocmai... lipsa de criterii

Pe de altă parte, erorile sînt și ele prezente. Un singur exemplu: Alexandra Indrieș, autoarea romanului *Saltul în gol* și a excelentului studiu *Corola de minuni a lumii*, devine, invariabil pentru autorii dicționarului, Alexandru Indreș...

Sînt de reținut aici nu atît aspectele particulare semnalate, cît semnificația lor: absența unor criterii precise de selectare a termenilor, ca și precaritatea și inexactitatea informațiilor, implică riscul trunchierii unității fenomenului literar și, prin aceasta, a unității culturii în ansamblul ei.

Termenul folosit, pe bună dreptate, pentru aprecierea deceniului încheiat de curînd poate fi amendat: a fost un „deceniu al dicționarelor... preferențiale", din care, totuși, nu au lipsit realizările cu adevărat remarcabile. *Dicționarul literaturii române de la origini pînă în 1900* constituie un exemplu elocvent.

Marian ODANGIU

Statutul unui „MIC DICȚIONAR"

Dicționarul lui Mircea Zaciu *Scriitori români*, cel mai restrîns ca număr de pagini între aparițiile lexicografice destinate literaturii române, se constrînge de bună voie la reducția impusă de colecția „Mic dicționar..." a Editurii științifice și enciclopedice din motive de rapidă necesitate. Dar nu înainte de a-și lua inteligente precauții într-o prefață semnată de coordonator, unde principiile de alcătuire a dicționarului sînt dezvăluite într-un mod ce demonstrează că s-a căutat calea cea mai exactă în redactarea lucrării. Fără intenții sau aparențe publicitare prefața este un bun „pro domo", rareori dezmințit în conținut, semn al conștiinței și conștiinciozității colectivului.

Dimensiunile *Micului dicționar de scriitori români*, dincolo de handicapul aparent, presupune efort special în direcția selectivă, și nu doar efort individual al autorilor deveniți „arhitecți", ci colectiv, încît să rezulte „o propunere a unei imagini posibile... a evoluției noastre literare". Primul cîștig este omogenizarea grupului de autori resimțită în unitatea articolelor. Prima deficiență rezultată tot de aici sînt omisiunile nu total „semnificative" dacă le raportăm la prezențele dicționarului.

Cea mai evidentă realizare a acestei selecții (din circa 4.000 scriitori români — 130!) este proporția „între coeficientul valorii, reprezentativității, aportului la înovarea structural-stilistică a diverselor genuri" cum își propusese. Spațiul lexicografic este folosit cu eficiență, discriminările fiind motivate de dublul criteriu „istoric și estetic, ținînd seama, așadar, de rolul jucat într-o epocă de scriitorul, opera în cauză și valoarea lor artistică, exponențială pentru un curent, un stil, o formă de artă". Un exemplu: lui Ion Luca Caragiale i se rezervă nouă coloane, iar lui George Mihail Zamfirescu patru, George Bacovia este analizat pe șapte coloane, Dimitrie Stelaru pe trei etc. Observațiile acestea sînt mai mult consecința răsfoirii dicționarului și ar putea să nu însemne nimic dacă nu ar rezulta din ele grija ca, odată făcută selecția, nici un scriitor să nu fie supus unei aprecieri expeditive. Consultarea propriuzisă a articolelor este mai importantă pentru deslușirea conformației literare a ideilor și pentru sublinierea opțiunilor. Dicționarul nu este lipsit de personalitate, ea este colectivă ca aceea a unei trupe de balet. Există, desigur, primbalerini. Schema de prezentare a scriitorilor români este uniformă, o schiță bibliografică și literară a autorului cu aprecieri sumare, apoi o privire analitică și evolutivă, asupra operei, cu ilustrări în citate. Valoarea, situarea în epocă a scriitorului reiese din abordarea lui, fiind inhibate exclusivismele dar nu și originalitatea. Se pune în evidență caracterul revelator al povestirii *Remember* pentru poetica mateină, Emil Botta solicită atenția adecvată unui poet reprezentativ, iar la Mihail Kogălniceanu se echilibrează statutul de îndrumător cultural cu acela de scriitor livresc și sensibil observator în *Notes sur l'Espagne*.

Curentele, genurile, influențele literare nu intră în vederea unui dicționar de scriitori; totuși acestea se conturează în analiză relevînd dinamica interioară a literaturii române. Pentru poezie Labiș este o referință recurentă în comentarea liricilor actuali.

Autorii preferă în redactare un limbaj critic de ținută, uneori expresiv în concizione, care satisface cerințe intelectuale. Problema este dacă marelui public, căruia dicționarul îi este destinat „în primul rînd", nu îi devine incomodă consultarea articolelor, în special pentru poezia modernă, din cauza unor aglomerări neologistice ca acestea: „o ambivalență și ambiguă situare în convenție, în dialectica real-imaginar, o devorantă ruptură interioară generată de aici și generînd la rîndu-i acea umoare sumbră, saturniană, acea obsesivă aprehensiune a damnării și acel tragism «sui generis» — foarte tensionat și autentic, dar încifrat, sibilinic, lipsit de suport conflictual explicit" (p. 94).

Brîndușa ARMANCA

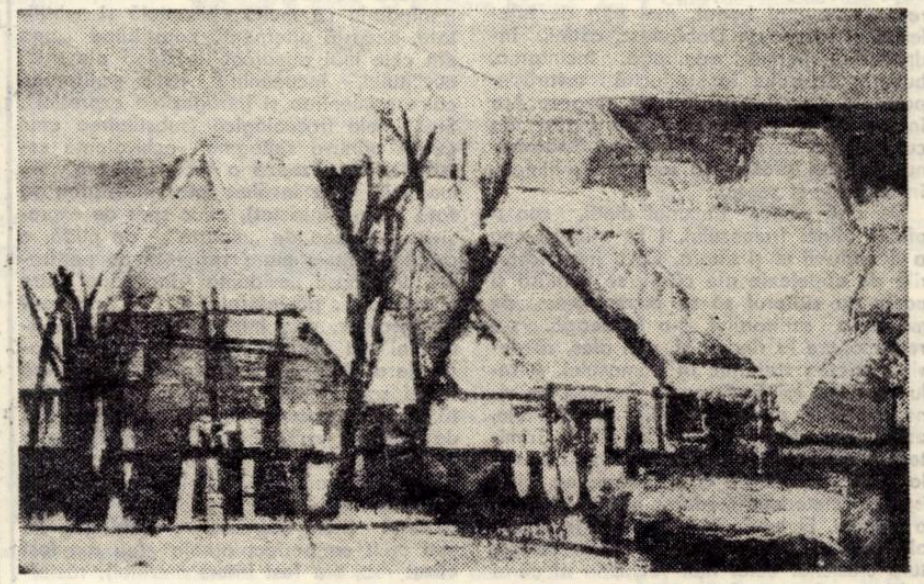

PETRU LUCACI: „Iarna la Buteni"

UMORUL DICȚIONARELOR

Ambițiile recentului **Dicționar de literatură română** (coordonator Dim. Păcurariu, ed. Univers, 1979) sînt, ni se spune în **Cuvînt înainte**, să informeze **publicul nostru cititor, ca și... publicul din străinătate interesat din ce în ce mai mult de România, de cultura ei.** Dacă acestea sînt scopurile, atunci, desigur, ne așteptăm ca exigența celor ce l-au alcătuit să fie pe măsura ambițiilor.

Tot în **Cuvînt înainte,** coordonatorul aicționarului trece în revistă încercările anterioare, pentru că, nu-i așa, din experiență se învață. **Evident, dicționare în care să figureze scriitori s-au mai făcut... Amintim, în această privință, PANTEONUL ROMÂN, publicat de Iosif Vulcan în anul 1869, o suită de treizeci de medalioane despre principalele personalități politice și culturale românești din veacul trecut. Predominâ (mai bine de două treimi) scriitorii, cu unele anomalii (!) izbitoare însă. Figurează, de pildă, scriitori ca G. Sion, V. A. Urechia, dar lipsesc Gh. Asachi, Grigore Alexandrescu, Costache Negruzzi, Cezar Bolliac, Anton Pann, Alecu Russo, N. Filimon, Al. Odobescu** și alții. După un riguros paralelism, Dim. Păcurariu omite din dicționarul pe care-l coordonează figuri de primă mînă din critica și cercetarea literară actuală: Ștefan Munteanu, G. I. Tohăneanu, Sorin Alexandrescu, C. Ungureanu, Marcel Pop-Corniș, Livius Ciocârlie, Irina Mavrodin, Cornel Mihai Ionescu (pe acesta din urmă ne-am fi bucurat să-l găsim în acest dicționar-surpriză măcar la Cornel sau la Mihai, dacă nu unde trebuie). Nu sînt uitați însă: Constantin Bărbuceanu, George Crețeanu etc.

În rînduri patetice, sîntem informați că Tudor Arghezi se revoltă **uneori, supunînd divinitatea unor adevărate interogatorii și rechizitorii, cerîndu-i socoteală pentru tăcerea vinovată, acuzînd-o de neloialitate, amenințînd-o, pîndind-o „ca pe un vînat"...** etc. Tot patetic, dar, de astă-dată, și metaforic, aflăm despre Bacovia că **Totul — linii, forme, culori, mișcare și nemișcare, tăcere și zgomot ne cufundă parcă în Hades.** Și, în continuare: **Începînd să citim (sic!), vedem de obicei un punct (!!!) sau auzim un zgomot (!!!): „Carbonizate flori, noian de negru..." sau „De-atîtea nopți au plouînd..."** Nu înțelegem?! Ni se explică în continuare: **Altfel spus, ni se transmite o anume senzație: vizuală sau auditivă. Curînd, punctul începe să crească. Zgomotul să se amplifice.**

Din ce în ce mai instructiv și mai bine formulat, Nastratin Hogea din poezia lui I. Barbu, **Nastratin Hogea la Isarlik,** este prezentat ca **un personaj hilar, în atmosfera halucinantă a unui univers colcăind spre putreziciune (!), amalgam unsuros de materii coclite, mișcat de senzualități ascunse.** Țiganiada este trecută drept capodoperă a clasicismului românesc din perioada premodernă. În treacăt doar, sînt amintite unele **tendințe baroce,** încolo ea este o **operă clasică în structura ei fundamentală. Concertul din muzică de Bach** este rebotezat **Concert de muzică de Bach,** iar autoarea lui, **Descoperindu-se pe sine,... face o curajoasă imersiune în sufletul femeii** posedînd un **scormonitor simț de observație.**

Din cauza unei campanii antimonarhice, Alexandru Macedonski **Suferă... o arestare abuzivă care îi aduce însă o mică notorietate (sic!) publică. Minulescu citește cu pasiune Baudelaire, Laforgue, Lautréamont, Verlaine, Maeterlink, poeți care au avut o influență d e c i s i v ă asupra formației sale.** Printre altele, **JOCUL IELELOR s-a născut pentru a-l contrazice (!) pe Leibnitz.**

Ionuț Ider este **un fel de d'Artagnan moldovean, ilustrînd, spre deosebire de celebrul erou al lui Dumas, un spor de puritate și poezie, tipic moldovenești.** Mai că ne vine să credem că semnatarul rîndurilor de mai sus este moldovean. Cu aceeași profunzime, este caracterizată și Vitoria Lipan (care **este o energie puternică)** și a cărei caracterizare ocupă aproximativ o treime din spațiul afectat lui Sadoveanu.

În aceste condiții, nu putem decît regreta prezența unor articole scrise cu profesionalism, sintetice, juste, semnate de Paul Cornea, Marian Popa sau Eugen Simion, care, aici, nu fac decît să accentueze și mai mult inexactitățile, formulările lipsite de rigoare critică, plat-metaforice ale coautorilor.

Vasile POPOVICI

A citi și a reciti pe clasici*)

Cuvine-se, de bună seamă, ca revista „Orizont" să afle, la ivirea cărții acesteia, temei de bucurie : în parte măcar, i-a însoțit zămislirea. Colțul de pagină ce-a găzduit și găzduiește încă, săptămînă de săptămînă, **Sadoveniana** profesorului Tohăneanu, cu siguranță se numără între acelea cercetate de cititor cu nerăbdare și plăcere.

Unor ani de „bucurată trudă" întru deslușirea frumosului le datorăm sărbătoarea cărților închinate lui Eminescu și Creangă, a studiilor despre alții mari : Arghezi, Sadoveanu, Blaga, Labiș, Voiculescu... Inchinate, în fapt, frumosului limbii și rostirii neamului acestuia... Dar, cum Sadoveanu se rînduiește între iubirile și bucuriile cele mai de sus și cele mai statornice ale profesorului, era firesc să ne așteptăm să se închege și cartea, privirea cuprinzătoare, sintetică închinată operei „bătrînului pădurar". Adică celui care, citindu-l pe autor, „reprezintă însăși conștiința de sine a poporului român, în ceea ce privește puterile sale creatoare la nivelul artei cuvîntului".

Și, fără îndoială, G. I. Tohăneanu este unul din cei mai avizați și subtili exegeți ai scrisului sadovenian. Continua și pătimașa revenire asupra lui, analiza migăloasă, gustul și sensibilitatea, simțul lingvistic de excepție, relevate exemplar și de cercetările anterioare, îi chezășuiesc interpretului o cunoaștere desăvîrșită a întregii opere, identificarea mijloacelor de înfăptuire a expresiei artistice, deslușirea a ceea ce se vădește a fi unicul și inconfundabilul sadovenian. G. I. Tohăneanu izbutește, poate ca nimeni altul, să pătrundă și să dezvăluie ceremonia și taina artei lui Sadoveanu. Vraja și poezia narațiunii, intuite de cititorul de rînd, se mărturisesc aici prin argumentele operei — comentariile se reazemă mereu pe text —, prin finețe și profunzime analitică, prin relevarea unor detalii și aspecte care scapă simțului comun și lecturii grăbite. Farmecul textului, însă, nu se destramă, căci, întregul, fărîmițat pentru moment, se recompune mai bogat, mai plin de înțelesuri și frumuseți. Dobîndesc, astfel, îndreptățire fermă admirația, încîntarea, bucuria drumului în strălucită tovărășie, prezente de-a lungul întregii exegeze. Așa încît e cît se poate de firesc a găsi de cuviință ca, în ce-l privește pe Sadoveanu, cuvîntul **proză** să reclame ghilimele, înnobilîndu-și sensul.

De altă parte, bucuriei dintîi, cea a aflării tainei frumosului, i se alătură cea a dezvăluirii ei și altora. Căci, între rosturile de căpetenie ale cărții, se numără și acela ca cititorul să se încredințeze de măiestria scriitorului, s-o înțeleagă, s-o redescopere la rîndu-i și, mai ales, să devină prieten statornic al frumosului. A relua lectura lui Sadoveanu, îndemn ce vine răbdător dintre rînduri, va însemna, astfel, bucurie și înaltă desfătare. Trimiteri și analogii cu alți scriitori se adaugă la locul potrivit. Pe G. I. Tohăneanu nu-l ispitesc metodele moderne de investigare a textului. El crede în „uneltele" încercate ale stilisticii tradiționale, ca și în învățătura clasicilor celor mai vechi, în al căror spirit s-a format. Scrie cald și simplu, într-o limbă aleasă, ca unul care-i cunoaște bine tainele și virtuțile. Iar terminologia „tehnică", de specialitate, îi e la îndemînă și cititorul așa-zis nespecialist. Profesorul are, în împărtășirea frumosului „de dincolo un cuvînt", o vocație de netăgăduit. **Evocării**, autorul îi conferă un înțeles mai cuprinzător **(e-vocare)** decît cel cu care sîntem obișnuiți astăzi : „stîrnirea la viață artistică a realității, în toate sectoarele ei, verticale și orizontale". După un prim studiu dedicat expresiei unui ciclu sadovenian, „Povestiri din război", cercetarea se structurează pe „sfere" stilistice : arhaismele și, cu deosebire, sinonimia. La fiecare pas va fi reliefat modul desăvîrșit în care converg mijloacele stilistice — epitet, metaforă, ritm (clauzula mai ales), aliterație etc. — întru realizarea expresiei. Vor fi remarcate particularități de stil ce se regăsesc în stratul dialogat al operei, deosebite de altele, din stratul narativ. Incît, adesea, titlurile de studii apar drept convenții necesare.

Arhaismelor, „cuvinte ale vechimii", „marele pricepător al tainelor din veac" nu le-a menit doar rostul reconstituirii de epocă (și chiar și atunci, „comentîndu-le" prin sinonimele lor actuale, „Sadoveanu rămîne tot timpul conștient de «amănuntul» că, stîrnind la viața artei vremuri de mult apuse, scriitorul își îndreaptă, nemijlocit, evocarea către oamenii veacului său. Și în această privință arta prozatorului se dovedește exemplară, iar procedeele ei — de o incomparabilă consecvență — învederează efortul și izbînda adecvării".) ; aducînd miresme vechi, trezite cu grijă la viață, ele se încarcă și încarcă, adesea, contexte nu numaidecît istorice, cu valori aparte. Cercetătorul le descoperă pe rînd, identificînd o mulțime de nuanțe și aspecte legate de vocabule ca **lamură, libov, mașcat, naramză, strămurare** („Sadoveanu... prețuiește și valorifică artistic sunetul lui (al cuvîntului **strămurare**) straniu și desuet"), ca și de arhaismele semantice **județ, mănunchi, viclean.**

Un subiect drag autorului este sinonimia, căreia contribuții anterioare ale sale i-au lăgit semnificația, limitată de teorie doar la lexic ; ea trebuie extinsă și la fonetică, morfologie, derivare, frazeologie... Chiar și în cazul sinonimelor lexicale Sadoveanu dovedește o artă desăvîrșită, alternîndu-le cu multă chibzuială și subtilitate, această alternanță constituind „una din cele mai remarcabile izbînzi ale artei cuvîntului, încununînd rîvna scriitorului către primenirea și înfrăgezirea expresiei". Sinonimele frazeologice (substituirea unui cuvînt printr-o sintagmă echivalentă semantic) realizează o reconcretizare semantică **(s-a învăluit întru întristarea sa** față de **s-a întristat)**, aduc spor de expresivitate (ideea de „moarte", de pildă, e redată printr-o mare varietate de perifraze), împlinesc „evidenta înclinație către poezie a... prozatorului (...) prin concretețea lor, prin înlesnirea de a crea imagini" **(a sfărîma între gene lacrimi** față, de **a plînge)** și, cu deosebire, „conferă frazei sadoveniene acea aură ușor vetustă, acel ritm domol, uneori tărăgănat, atît de potrivite cu atmosfera îndepărtatelor vremi, chemate, artistic, la o nouă viață". Dacă cercetarea sinonimiei morfologice are în vedere verbul : formele de viitor popular **(l-om îndruma, s-a strînge)**, de mai mult ca perfect arhaic (eu **am fost căzut** rob, **s-a fost întors** mezinul), răsturnarea formelor verbale analitice **(fi-vor** bătrîni și ei, **fost-am** cîntăreț ; cu evidențierea consecințelor prozodice) —, cea a sinonimelor fonetice **pine, mine, samă, sară** = seară, **mulțămi** etc.) îndreptățește concluzia că, dintre acestea, prozatorul le preferă pe cele cu caracter popular și doar în situații bine motivate pe cele regionale : „Și prin această opțiune, Sadoveanu se dovedește un scriitor profund popular, care, evocînd «Moldova cu stejari și cetini», vorbește românilor de pretutindeni". Sinonimele fonetice regionale (moldovenești) apar, în general, la nivelul dialogat, spre a crea oralitatea. Nu e trecută cu vederea o temă plăcută lui Sadoveanu : „îndeletnicirea cu bucatele și paharele". Studiul își are savoarea și umorul ce-i vin pe potrivă. Admirația și prețuirea cu totul aparte a prozatorului pentru cel pe care îl numea „semnul de aur al geniului românesc" se pare că a durat ecouri în opera sa. Cu multă circumspecție și atenție, cercetătorul încearcă identificarea unor asemenea „locuri" eminesciene în proza sadoveniană. Este, socotesc, cel mai interesant studiu al volumului, încununare a întregii cercetări.

Eugen MICU

*) G. I. Tohăneanu, **ARTA EVOCĂRII LA SADOVEANU,** Editura „Facla", 1979.

NICOLAE ȚATOMIR

COSMOGRAME (XVII)

Iar dacă, obosit de-un vechi orgoliu,
M-aș tolăni în cosmicul fotoliu
Să trag din narghilelele stelare
Vecia albă cu aromă tare,
Sorbind c-o moliciune bizantină
Cafeaua neagră -a anilor-lumină,
Familiare, gesturile-mi line
Ar face să se-apropie de mine
Și stelele și oamenii, s-asculte
Folclorul cosmic, cosmostrofe culte,
Și să mă-nchidă, ca pe-o crisalidă,
In egoism pietros de piramidă
Din noaptea cărei să-ncifrez spre soare
Visatele cuvinte-oraculare.

COSMOGRAME (XXI)

...planete-n jurul soarelui, virtejuri
Amețitoare, vuiete și sonuri —
Transpunerea tratatului lui Kepler
In armonii, Harmonices... formule
Incantatorii... Mundi, și al lumii
Herald sonor galactizind s-anunțe
Prezența Terrei în nemărginire
Și-n veșnicie, iată întrebarea
Reverberînd ecouri spre neunde
Pentru-a primi răspunsul netăcerii
Extraterestre preschimbate-n arii
Departe, unde muzica de sfere
Indeamnă matematica să cînte —
Inaripată-n Bach și Beethoven...

ION HURJUI

PASĂREA ROȘIE

Ascultă, bate din nou
In fereastră o pasăre roșie ;
Ochii ei luminează, aripile-i
Sînt strînse și totuși nu cade.

Pasărea taie cu gheara
Fereastra și-o mîngîie
Mai pe urmă ca pe-un copil —
Nici o picătură de sînge nu curge !

Și totuși pasărea roșie-mi pare
O rană deschisă și ochii ei plînși,
Lacul acela în care scăldatu-ne-am.

A.

Mă gîndesc cum va fi arătînd
Acum calea aceea, șoseaua pe care
Călătorea femeia care-mi spunea —
Nu sînt femeie, sînt eu, prima,
Litera A din alfabetul încă neștiut
Al unui cod.
Și s-au oprit în drum șoselele
Care-au adus-o pînă-acum
Și s-a lăsat încet peste genunchii ei
O carte.

NASTASIA MANIU

PRIVIRE VERTICALĂ

Crepuscul în care dorm vocalele cuvintelor,
piatră cu piatră logodindu-se-n somn,
fecunde, clipele însămînțate
într-un verde fără de moarte,
speranța mea — cîmp rodnic.
Peste toate
ochiul fără cruțare deschis
limpezește cu privirea adîncul.

SEMNE

Parfum aveau gîndurile.
Așteptam niște semne în care să citesc trecerea.
Ascultam cum îmbătrîneau cuvintele în lucruri
și treceam alături ezitînd
Nu credeam că pot fi singură pînă la capăt.
Dădeam florilor nume de idei
și alunecam dincolo de timp,
fără să fi învățat nimic din toate acestea.

DORUL EROILOR DE ȚARĂ

Și dac-o să ne fie dor
de munții mirosind a vară,
o să ne crească ramuri verzi
din anotimpul morții-afară.

Și dac-o să ne fie frig
în lumea fără de lumină,
o să primim căldura voastră
prin frunze și prin rădăcină.

Urît de-o să ne fie-n patul
singurătății minerale,
priviri prelungi și exilate
vă vor atinge prin petale.

IGNEA LOGA

TRANSPARENȚE

Știu.
Poezia trebuie să fie,
Ca pămîntul privit
Printr-un strugure,
Toamna,
In constelația din vie...

ARC

Maria, — flacără înaltă și pură,
Trece un cîntec
Prin anotimpul
Singelui nostru,
Ca o sudură...
Trece un cîntec. Numai lumină
Curge în noi și-ntre noi,
Noaptea, în ierbi, pe colină...

METAFORE

Ca un cer de catarge
Gura verii se sparge...
De-acum, pe coline,
Vuind de culori și albine,
In iarba lăptoasă
Tata se-apleacă pe coasă...
Taie smocuri de stele
De pus pe inele,
In țara poemelor mele...
Tata se pierde
Pe aburul verde,
Ca roua, în zori,
Sîngele meu se umple
De ritmuri și flori,
Pînă coboară,
Ca metafora soarelui,
In adîncuri de țară...

PETRU LUCACI : „Margine de oraș"

FLORIN BĂNESCU

ÎNTÎLNIREA*)

Doctorul își dă seama că încearcă să se liniștească cu argumente oarecum naive, „poate că și convorbirea cu portarul am avut-o în vis", „poate că n-am înțeles prea bine mesajul omului din cabina înzăpezită", „poate am interceptat convorbirea altora", își spune el, pe rînd, și că să treacă timpul mai ușor așterne pe o hîrtie posibilitățile de eroare, alcătuiește o schemă complicată (fiindcă la fiecare punct se adaugă întrebări noi, răspunsuri în mai multe variante, ele născînd la rîndul lor noi puncte pe care le numerotează conștiincios). Jocul îl cîștigă, îl absoarbe, e gata să uite de unde a pornit, „poate l-a înghițit ninsoarea" scrie el și atunci se oprește, „pe cine ?" se întreabă și nu mai are vreme să înscrie un nou punct pe lista lui lungă, oricum răspunsul ar fi fost prea simplu, nu uitase nimic, aminase doar, se complicase într-o rețea ce o voise cît mai complicată, așadar nu mai are vreme să netezе nimic, pașii care se aud dincolo de ușă îl fac să intre în panică, „ar trebui să rup hîrtia asta stupidă" își mai spune și ușa se deschide brusc.

Toată liniștea aceea aparentă care domnea în camera de gardă, tot echilibrul pe care doctorul se străduise să-l mențină, ba chiar și nelinștea ce pîndise ghemuită într-un ungher ascuns, totul se duce dracului, o dată cu noul venit pătrunde zgomotul și frigul și mișcarea, străine de atmosfera dinăuntru, dar puternice, capabile să răstoarne starea firească (sau nefirească) de pînă atunci. Și cresc de asemenea mirosuri noi și tari. Ușa rămîne deschisă, Nicolae tropăie pe prag, își curăță pantofii de zăpadă, dă din miini, își scutură umerii, zăpada de pe haine ninge în jurul său, curenți reci se strecoară șerpește, răscolesc hîrtiile, devenite din nou aripi neliniștite, se lasă purtate de curenții aceia care au adus mirosul de iarnă și de tutun și de... „da, chiar de fîn ud și de mere coapte" îi trece doctorului prin minte și se lasă pătruns, cu bucurie, cu voluptate chiar, de frigul tăios, aspirînd cu nesaț mirosurile familiare, atît de bine cunoscute (... o ușă izbindu-se de perete, un bărbat năvălind în odaia scundă, purtînd pe umeri iarna cu tot ce însemna ea pentru gîn[illegible] sa de copil, adică nămeții uriași, haitele de lupi gonind, năluci fumurii, de-a lungul rîului înghețat os, trosnetul armelor cu țeava retezată și namila răsărită dintr-o poveste căzînd în inima unei poieni albe, sîngele gîlgîind fierbinte, înroșind pentru o clipă zăpada ,numai pentru o clipă, căci fierbințeala fiind prea mare topea zăpada în jurul fiarei răpuse, oamenii adunați lîngă un foc uriaș, luciul albastru al securii lovind cu sete trunchiul copacului, retezînd lacom crengile groase, bune să crească văpaia rugului, o sticlă trecînd din mînă în mînă, ajungînd și la el, răchia galbenă ca mierea amețindu-l cu mirosul ei ațîțător, și glasurile pițărăilor trezind satul în dimineața de Moș Ajun ori colinzile dulci adormindu-l în nopți cu stele din care picura lumina curată, ori poveștile despletite din apele serilor și care curgeau, aur bătrîn, topit, în căldarea muierii din lună...).

Nicolae ridică brațele, le desface în cruce, a mai făcut gestul acesta de curînd, își amintește, nu spune decît „bătrîne !" și glasul îi este aspru, răgușit, iar ochii îi strălucesc. „Sînt umezi ?" se întreabă doctorul care se apropie (... și ochii bărbatului cu iarna în spinare erau ușor înrourați, prin aburul care-i învăluia el le simțea dogoarea mereu crescîndă, fiindcă bărbatul se apleca spre el, copilul, întinzînd brațe puternice și acestea îl culegeau ridicîndu-l ca să se simtă imediat învăluit în mirosul de dohan ieftin și de răchie profriptă și de mere culese în toamna uitată undeva în dosul nămeților, și de fîn ce slujise de tihnit culcuș pentru mere, și de cai nădușiți pe drumurile sticloase, lustruite de tălpicile săniilor grele...) așadar doctorul se apropie, desface și el brațele.

Cei doi se îmbrățișează în fața ușii deschise, lumea de afară pătrunde cu vuiet mare în cameră, de bună seamă iarna a cucerit mai întîi holul, apoi lungul coridor, sau poate a trecut ca un tăvălug alb anulînd delimitările acelea convenționale (și totul este, într-adevăr, cunoscut, mirosul acesta de bărbat venit de la drum, tutunul, băutura, celelalte au venit la chemarea lor, s-au alăturat firesc, aroma de mere, de fîn, de iesle, își spune doctorul și se miră că poate în acest moment să se gîndească la așa ceva).

Nicolae l-a cuprins cu brațe tari și îl saltă în joacă, rîde cu poftă de încercările prietenului de a scăpa din strînsoare și în cele din urmă îl eliberează...

... Doctorul încă nu spune nimic, ori nu știe ce să spună, dar continuă să se mire de asociațiile ce le face în minte. „La urma urmei", își spune, „Nicolae e mai mic decît mine și, iată, îmi amintește de tatăl meu, numai că vremurile s-au schimbat, el vine de la un alt fel de drum, dar tot mi-e teamă, asemănarea lor e reală, seamănă în furia lor dezlănțuită din cine știe ce pricini, uite-l cum a dat buzna, așa cum de altfel este obișnuit, vrea să-ți demonstreze că nu-i pasă de nimic, o fi fugit din lumea cea mare purtîndu-și pe umeri lumea pe care și-a făurit-o și care îi aparține numai lui... și în care alții încearcă să pătrundă cu tot dinadinsul, în loc să-și vadă de lumile lor, asta-i, fiecare om ar trebui să aibe o lume a lui și să o respecte pe cea a vecinului... ei, acum nu mai poți scoate o altă foaie de hîrtie și să începi enumerarea unor posibilități de a stabili o legătură adevărată cu el, astăzi va fi de nepătruns, își va juca rolul pînă la capăt, pînă ce-și va epuiza puterile... și apoi ? Apoi îi va fi groaznic de greu, dar probabil de aceea a venit aici, la mine. Aveți același nume, diferența de vîrstă e fără însemnătate, ați copilărit împreună, la facultate ați fost colegi și... cine știe cîte alte lucruri mai puteți împărți ?... Poate e nedrept, de ce n-ar fi fost el acela care să te aștepte, să te întîmpine așa cum se cuvine, el ar fi găsit cuvintele potrivite de rostit acum...". Doctorul e buimăcit de șuvoiul întrebărilor, nici nu încearcă să răspundă, firește, gîndurile nu se ordonă cuminți, n-au o succesiune prea logică, ele năvălesc mai multe deodată și începuturile de răspunsuri care s-ar putea înfiripa n-au vreme să capete limpezime și formă, acum nădăjduiește, din toată inima, că Nicolae va fi cel ce va rupe stavila care s-a așezat între ei.

— Ce mai faci, savantule ? te-ai retras în chilia ta și fără să-ți pese de iarna asta de-o zi pregătești o comunicare pentru vreun congres din Sud, de o să rămînă toți psihiatrii lumii cu gura căscată și va crește subit consumul laptelui de cocos, sigura licoare nevinovată după apa de izvor, dar la ea nu se uită nimeni, e prea la îndemînă, oho, nu spui nimic, nici nu te las chiar dacă ai vrea, încă n-am terminat cu întrebările. Spune-mi, ninsoarea asta tu ai pus-o la cale ? Sînt curios să știu ce mai pregătești...

— Așadar tu erai, iese din muțenie doctorul.

— Să nu strici totul spunînd că nu m-ai așteptat ! Și treci peste „ce mai faci ?", „de ce ai venti ?", „cum te simți ?" și toate celelalte. Lasă-le pe mîine. Auzi ce frumos sună acest cuvînt : MÎINE !

— Bine, spune doctorul. Mă bucur că ți-a plăcut primirea. Și închide o dată ușa aia ! Așează-te unde ai chef, numai termină cu tropăitul. Pe urmă poți să-ți începi numărul, văd că ai început de la poartă. Cine știe ce ai mai făcut, cît ai umblat de capul tău prin spital, te avertizez că nu mă mir de nimic, dar e mai bine să-mi spui tu. Să nu aud de la...

— Așa da ! se entuziasmează Nicolae, ești în sfîrșit tu, același om delicat, protocolar, te dă afară politețea din casă, numai că nu e cazul acum, februarie nu e o lună prielnică pentru plimbările oamenilor așezați, sau ajunși, sau cum dracu' să mă exprim, stimate șef de secție... ori te pomenești că te-au uns director ?!

Il ajută pe Nicolae să-și scoată paltonul de piele, îi ia sacoșa din mînă și îl privește întrebător.

— Restul de bagaje sosesc mîine, am lăsat la gară adresa pădurii ... a hotelului vreau să spun, și-mi vor fi aduse mîine, încă înainte de micul dejun.

— Replică de film, răsuflată. Iar povestea cu gara las-o baltă. Am văzut taxiul care te-a adus. Vrei să mă lămurești de ce ți-ai arătat la poartă superba ta legitimație ? Stai puțin... sper că n-o să-mi spui că ați pornit vreo acțiune specială și...

— Ce-am spus eu ? Pe toate le știi. Sau aproape pe toate. Află bătrîne că n-aveam de gînd să-i dau portarului un raport omănunțit. Și nici ție n-am chef să-ți raportez nimic. În rest, dacă s-a dat alarma generală, comunică-le tuturor că pot dormi liniștiți. A fost falsă.

— Cine ?

— Alarma, firește. Am venit și... gata !

Doctorul se așează pe scaunul său, privirea lui stăruie pe chipul lui Nicolae, calmă, blîndă, liniștitoare, duritatea din glasul său este vădit silită. „De ce trebuie să-i vorbesc așa ? De cîte ori trebuie să-mi repet că în relațiile cu el e nevoie de răbdare ? Peste toate, am impresia că se cam teme de mine. Dacă nu cumva de el însuși. Sper să nu fie nevoie s-o luăm de la capăt. Să ne situăm pe poziții diferite. În roluri diferite, dacă vrei. Și de fapt cine este cel care împarte aceste roluri ?" se întreabă doctorul.

— Nu astăzi, spune Nicolae, nu acum îți voi explica de ce am venit. Acum vreau să fiu liber, înțelegi ? Să n-aud discursuri, sfaturi, lozinci și așa mai departe. Fără : nu tropăiți, nu fumați, nu scuipați pe jos, nu rupeți flori, nu călcați pe iarbă, nu fluierați în biserică, nu... la toți dracii cu atîția de „nu" !

— Am înțeles, fără întrebări. Liniștește-te! Doar că legitimația ta l-a pus pe gînduri pe omul de la poartă.

— Ehei, uite o acuzație gravă ! Să-l silești pe un om să gîndească, și încă pe o asemenea vreme !

— Da, ciudată vreme.

— Ce știi tu despre vreme ? Te-am lăudat degeaba mai înainte. Habar n-ai ce ninsoare e afară. O ninsoare bătrînă. Am schimbat-o eu, nu-mi plac ninsorile festive pregătite de alții.

— Începi să te contrazici, parcă spuneai altceva.

— Ce importanță are dacă am spus și altceva ? Oricum, ninsoarea cea bătrînă am adus-o eu, mă crezi ?

* Fragment din romanul „TANGAJ".

DUMITRU HURUBĂ

MATINEU CU UN CÎINE

Remus Blegeanu sosi la întreprindere atît de dimineață, încît portarul dormea încă, transpirat de spaima că tocmai se visa lucrînd la un C.A.P. Musafirul bătu în poartă, apoi, cu bucuria unuia care se afla în fața celei mai epocale descoperiri, escaladă respectiva graniță dintre el și ghereta gîndindu-se la hașcemeul conform căruia să-i aplice portarului amenda. Insă nici nu atinse bine pămîntul, că un dulău pe lîngă care „Cîinele din Baskerville" era o javră, îl atenționă cu un „ham" care îl făcu să-și întocmească într-o fracțiune de secundă testamentul. Apoi, cu un start ca de campionat mondial, porni spre un plop tînăr ca spre un pămînt al făgăduinței. Pălăria îi căzuse lîngă poartă și cîinele consideră că ea prezenta mai multă importanță decît omulețul care se departa, așa că, după ce o mirosi, se întoarse și, ridicînd piciorul, o dezonoră în modul cel mai jignitor cu putință.

Problema pălăriei nu-l interesa pe Remus Blegeanu. Incepu o rugăciune, însă descoperi stupefiat că, după primele cuvinte de invocare, îi veni în minte un refren dintr-o melodie de muzică ușoară. Cînd ajunse lîngă plop, simți cum un pârîiaș vesel îi curgea pe sub pantalon spre laba piciorului și se văzu mic, lăsat pe marginea Mureșului, sub o răchită, ca să nu-l prindă soarele. Dar trecuseră anii, acum era...

— Ham-hamm! Auzi foarte aproape de gleznă. Țîșni ca din arc și se cățără pe tulpină lăsîndu-și un pantof în gura fiarei. Se miră cu cîtă ușurință se urca și regretă un moment că nu se făcuse alpinist. Ce perspective minunate ar fi avut!

Cîinele duse pantoful lîngă pălărie și nu mai spuse nimic. Se așeză pe labele dinapoi și privea prin întuneric, aiurea. Parcă uitase dintr-o dată că la cîțiva pași de el se afla un răufăcător.

Blegeanu își găsi loc pe o creangă mai groasă și se instală pe ea. Dar creanga se rupse și omulețul pluti cîteva clipe. Apoi, în liniștea de dinaintea zorilor, se auzi : — Hîc ! Atît.

Cîinele mîrîi și căscă, după care se apropie ca să evalueze urmările catastrofei... Căzutul semăna perfect cu un broscoi uriaș. Animalul îl mirosi îndelung și la milimetru patrat, apoi se așeză lîngă el demonstrîndu-i în acest fel că nu se lăsa dus de nas. Incepu să se deratizeze, folosindu-se de labe și bot, părînd că îi convenea situația. Relațiile de bună vecinătate dintre ei ar fi durat mult și bine dacă lui Blegeanu nu i-ar fi amorțit un picior. Milioane de furnicături, de înțepături... De ce oare nu stătuse acasă, în patul cald, lîngă trupul Laviniei ? Ah, de ce nu se făcuse pictor ? Doar de mic avusese înclinații spre această frumoasă artă... Torsuri, nuduri... Femeile cu flori — nud, femeie citind — nud, maternitate — nud, bunica — nud... Pe dracu ! Oare nu cumva înnebunise ? Oricum, nudismul era slăbiciunea pictorilor. Ar fi devenit celebru ca Picasso, sau ca Munteanu... Ehe ! .. Oftă uitînd unde se afla și își întinse picioarele în vederea relaxării. In momentul următor, dulăul suspendă acțiunea de deratizare și se ridică mîrîind cu asprime. Adică inspectorul să nu fi crezut cumva că era o simplă joacă ceea ce se petrecea acolo, la cîțiva pași de poarta întreprinderii. Il prinse de-un pantalon și trase.

— Lasă-mă, șopti Blegeanu. Lasă-mă, domnule, că eu n-am venit la furat, eu... Eu sînt...

— Nu mă interesează, spuse mîrîitul cîinelui.

Te rog, continuă inspectorul. Pe cuvîntul meu că nu... Am vrut să fac o glumă, zău. N-am mai sărit peste garduri de cînd eram flăcău și...

Alt mîrîit.

— Hai, domnule, ce dracu ! Doar sîntem oameni, nu ?

Blegeanu schiță un gest cu mîna.

— Nici o mișcare ! Traduse el mîrîitul.

— Bine, răspunse. Voiam numai să-ți dau niște salam... Ia-l tu. Vezi că e în buzunarul stîng...

— Aha : vrei să mă otrăvești, se enervă dulăul.

— Vai de mine ! Cum poți crede una ca asta ? Pe cuvîntul meu de om dacă m-am gîndit la așa ceva. Ce, mă crezi un hingher ?

Ultimul cuvînt păru că îl lovește pe cîine cu o violență insuportabilă. Se scutură ca de-un vis urît, apoi scheună plîngînd probabil după generațiile de strămoși care dispăruseră în dubele negre ale G.I.G.C.L.-ului și luînd drumul misterios al metamorfozării în...

— Aș putea să strig, zise Blegeanu tot în șoaptă, da am obraz. Că mi-e milă de tine, înțelegi ?

— Nu, răspunse cîinele scuturîndu-l de pantalon.

— Da tu știi cine sînt eu ? îl întrebă omulețul.

Datorită cine știe căror asociații din mintea sa, cîinele mișcă din vîrful alb al cozii în semn de negare.

Dacă-ți spun, cazi lat, să fiu al naibii ! Auzi ? Nu vrei să mi-aduci pantoful ? Nu vrei ? La urma-urmei, ce crezi că mi-e frică de-un...?

— Ham-ham ! lătră dulăul exact lîngă urechea lui Blegeanu făcîndu-l să-și vadă propria înmormîntare. Lavinia, rudele, vecini, prieteni. Toți cu ochii înlăcrimați, fiindcă își aduceau aminte de cine știe ce necazuri. Apoi colegii, subalternii... In față, fanfara. Portarul ieși și fluieră încetișor după cîinele care nu se vedea din cauza întunericului. Animalul scheună ușurel și omul intră înapoi în gheretă înțelegînd, desigur, că totul era în regulă.

— Eu nu te mai înțeleg, zise Blegeanu, șoptit. De ce nu i-ai spus de mine ? De ce îți bați joc așa, domnule ? De ce ?

Incepu să suspine și cîinele păru impresionat. Își desfăcu colții din pantalon și se întoarse să plece.

Blegeanu profită și, fulgerător, ajunse lîngă gard. Se săltă în mîini și se rostogoli dincolo lăsîndu-și un crac de la pantalon în gura dihaniei. Așa, semiîmbrăcat cum era, căzu în capul unei domnișoare care, înainte de a leșina, mai apucă să spună :

— Ah, zburătorul meu drag...

Cîinele lătră scurt, apoi nu mai spuse nimic.

TELEVIZIUNE

DUMINICA, 3 FEBRUARIE

9,00 Tot înainte ! 9,35 Film serial pentru copii : Dick Turpin — ultimul episod. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,20 Sri Lanka. 16,35 Șah. 16,45 Anul sportiv 1979. 17,40 Dosarul energiei. 17,55 Film serial : Paul Gauguin. — ultimul episod. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 In actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,50 Film artistic : Omul de pe stradă (american). 21,50 Telejurnal. Sport.

LUNI, 4 FEBRUARIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,45 Cadran mondial. 20,05 Documentar științific. 20,55 Roman foileton : Gustav cel de fier. 21,45 Telejurnal.

MARȚI, 5 FEBRUARIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial : Dallas. 11,50 Telex. 16,00 Tenis de cîmp : Iugoslavia — România în „Cupa Davis" (partida de dublu). 17,40 Desene animate. 18,05 Indrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Revista social-politică Tv. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate: Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Din toată inima un cîntec țării ! 19,40 Călătorie prin țara mea. 20,10 Seară de teatru : Omul care a văzut moartea, de Victor Eftimiu. 21,50 Telejurnal.

MIERCURI, 6 FEBRUARIE

15,00 Tenis de cîmp : Iugoslavia — România. 16,00 Telex. 16,05 Colocviile teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 16,55 Secvențe neozeelandeze. 17,15 Antologie folclorică. 17,35 Corespondenții județeni transmit... 18,05 Itinerare turistice. 18,30 Tribuna democrației. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Noi, femeile ! 20,00 Telecinemateca : Domnului profesor, cu dragoste (englez). 21,45 Telejurnal.

JOI, 7 FEBRUARIE

10,00 Teleșcoală. 11,05 Film serial : Paul Gauguin. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Școala — la școala noii calități. 16,25 Curs de limbă franceză. 16,45 Curs de limbă spaniolă. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viața culturală. 18,35 La ordinea zilei în economie. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Călătorie în țara mea. 20,00 Ora tineretului. 20,40 Studioul muzical. 21,05 Film documentar 21,40 Telejurnal.

VINERI, 8 FEBRUARIE

16,00 Telex. 16,05 In direct de la... politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,40 Film artistic: Cianura și... picătura de ploaie. 21,25 Lumina viitorului se naște-n vatra faptelor de azi. 21,45 Telejurnal.

SÎMBATA, 9 FEBRUARIE

10,00 Desene animate. 10,25 Ca un fagure de miere. 10,45 Gustav cel de fier. 11,35 Agenda casei. 12,10 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 18,10 Reflector. 18,20 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 In actualitate: Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Teleenciclopedia. 20,05 Film serial: Dallas. 20,55 Varietăți de sîmbătă seara ! 21,40 Telejurnal.

ÎN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN :

„PLICUL" de LIVIU REBREANU

Cine ar căuta în comedia marelui Rebreanu situații comice deosebite, momente spumoase, un comic verbal sau surprize teatrale șocante, s-ar înșela ab initio. Comedia ilustrului romancier pare că merge, mai de grabă, gospodărește, construită sever, fără vervă dialogică, dar cu o substanță și un subtext teatral evidente, chiar dacă, pe ici pe colo, aerul ei didactic transpare. Satira ei este însă vitriolantă, de nuanță mai de grabă tragică, decît comică, iar tipologiile se impun cu putere, bine închegate și deosebit de vii. Provenind dintr-un strat al burgheziei postbelice patriotarde, ce și-a trădat idealurile față de clasa umilă, de jos, specimenele din „Plicul" își confecționează, în locul unei existențe veritabile, una iluzorie, bazată pe demagogie și rapt, pe ipocrizie și corupție, o lume artificială, dezumanizată și ostilă bunului simț și cinstei funciare a ființei umane.

Se pare că Dan Radu Ionescu a accentuat, în spectacolul său, tocmai latura aceasta care se impune mai vizibil din piesa lui Rebreanu : dezumanizarea prin corupție a eroilor, farsa tragi-comică, ce taie piesa de-a lungul ei, și trimiterile la zi ale unor „accente", similitudini și reminiscențe ale unor „practici" ale timpului revolut, reflectate în timpul de azi. Și, trebuie s-o afirmăm deschis, regizorul și-a înjghebat o trupă pentru comedie de o reală suplețe și naturalețe comică.

Arzăreanu, al lui **Sandu Simionică,** chiar dacă în primul spectacol s-a mișcat mai rigid, în scenă, s-a impus, în continuare, drept un personaj comic veritabil, Simionică nu a șarjat, nici nu a marșat pe comicul unor situații. El a conturat un primar aparent stăpîn pe sine și pe situația postului său, însă minat interior de ambiții de mărire, de conformism și parvenire, ipocrit pînă chiar și în iubirea sa. Afectat de trădarea femeii, dar în același timp aruncînd-o el însuși în brațele amantului, mistificator de acte și în același timp patriotard găunos, el devine reprezentantul fidel al burgheziei în ascensiune. Rolul îi mai cere lui Simionică, și el le poate da, o mai abilă și subtilă mobilitate interioară, un plus de vivacitate scenică în unele momente mai tensionate.

Mihaela Murgu, în Victoria, transpune un personaj simpatic, cu toată duplicitatea în care viețuiește, simpatic însă prin luciditatea și naturelețea cu care își prepară trădarea și prin felul firesc cu care înfruntă viciile în care propria ei ființă înoată inconștient. Murgu este încarnarea cînd a ipocriziei, cînd a fidelității în amor, cînd darnică și generoasă cu iubitul, cînd rece și calculată. Ea se mișcă printre eroii din acest panopticum uman ca printre niște mobile fără viață, acordîndu-le exact atîta interes cît ar acorda unor asemenea obiecte neinsuflețite.

Flancu, în interpretarea lui **Miron Șuvăgău,** prinde o ferță comică autentică, o vervă satirică feroce. Personajul este odios, dar structurat pe abilități și prefăcătorii de moment, pe care Șuvăgău i le înregistrează, suindu-l sau coborîndu-l pe toată această gamă a decăderii și corupției morale.

Hurmuz, jucat de **Camil Georgescu,** are firesc, personajul e satirizat în adîncime, cameleonismul său mișcîndu-se odată cu interesele sale, simpatiile și antipatiile sale ridicînd sau scăzînd gradele termometrului său interior tot după interesele personale. **Mircea Belu** construiește, în Galan, prototipul versat al amorezului de provincie, galan(t) și pungaș, sincer cu nimeni, nici chiar cu femeia de care e amorezat pasager, conștient de corupția celor din jur și a celor din ierarhia socială a activității sale dar implicîndu-se și el în aceeași mocirlă. Galan e o apariție, totuși, simpatică, precum amanta sa, Victoria, Belu reușind să schițeze tocmai accentele care deosebesc, în scara personajelor, pe cei odioși de cei mai puțin odioși, sau simpatici, sau nevinovați. **Eugen Moțățeanu,** în Minta, surprinde un inspector zaharisit doar în aparență, cu ticuri penibile, dar care, sub stratul aparent de ramolisment este un mojic și un șperțar, însușindu-și aproape pe neve darurile celor ce vor să-l „corupă" spre a-l îndepărta de la cercetările anchetei. **Viorel Iliescu** face un rol bun în Albeanu, un rol aproape strălucitor în cariera sa de comediant. Flexibil și interesat, potlogar și afacerist, el intuiește rapid situațiile mulîndu-se pe ele și dîndu-și foile tipărite celui care îl răsplătește mai bine. Iliescu are „candoarea" necesară a gazetarului veros, ticurile, vocea, suplețea, jocul său de scenă îl impun în rol cu distincție și adevăr artistic. **Victor Odilo Cimbru,** în Taman, face un rol scurt, dar interpretat din adîncul unei emoții. **Eugenia Crețoiu,** idem, deși doar într-o apariție scenică, e convingătoare, patetică, firească, precum viața unei femei umile. **George Lungoci,** în Aprodul – chiar doar cu gestica, mai mult decît cu replica, e autentic. Păcat de umorul, conținut ardent, al acestui actor, ce nu și-l poate consuma pe un mare rol comic, de genul lui Pristanda. **Ana Ionescu,** în Tinca, deosebit de colorată, dînd vivacitate scenei, în scurtele ei apariții. În fine, îl las la urmă pe **Ovidiu Grigorescu,** nu pentru că rolul său nu m-ar fi interesat ci, poate că, tocmai datorită sentimentului invers pe care l-am încercat – Grigorescu mi s-a părut de un autentic uman și scenic dincolo de orice dubiu. Un funcționar ce, doar printr-un pumn de replici și apariții insignifiante, gesturi și o mimică extraordinară, a creionat un tip cehovian, un funcționar prăfuit, catalogat și știut de-acum în literatura mondială, dar scos de Ovidiu Grigorescu din acest insectar uman cu un firesc și o prospețime ce au emoționat și au convins.

Scenografa **Doina Almășan-Popa,** într-un decor mulat pe caracterele acestor parveniți de după război, a fost în ton cu lumea lor intimă, ca și în celelalte interioare, mai „jupuite", ale primăriei și birourilor de mișcare al gării.

Deci, un spectacol nu spumant, nu tulburător, nu condus de o vervă comică îndrăcită, dar un spectacol onest, un recital actoricesc de comedie, necesar și publicului și timpului nostru.

Ion ARIEȘANU

Eveniment concertistic cu CRISTIAN MANDEAL

MUZICA

După o lungă eclipsă, cînd s-a mulțumit să plutească în inerția unor manifestări bune sau mai puțin bune, Filarmonica ne-a înălțat surprinzător acolo sus, în Olimpul muzelor, dăruindu-ne trăiri emoționale de o intensitate ne mai atinsă – ca să fim exigenți – de la turneul Filarmonicii din Moscova. Factorii declanșatori ai acestui concert-eveniment : dirijorul CRISTIAN MANDEAL și violoncelistul MIHAIL HOMITZER, într-un program cu muzică de largă respirație – Bruckner (Simfonia a IV-a), Ceaikovski, Zeno Vancea (ca un omagiu reverențios al dirijorului pentru Banatul natal al compozitorului).

Performanța obținută de tînărul dirijor trebuie căutată într-o săptămînă de muncă intensă și eficientă cu orchestra, în harul acestuia de a polariza în fiecare component fervoarea ambițioasă a unui cît mai splendid finisaj interpretativ. Versiunea electrizantă dată **„Romanticei"** bruckneriene a declinat efectiv valențele acestui talent neobișnuit.

Talentul său pare zămislit din tăriile tipului de dirijor-demiurg, care-și clădește universul sonor dăltuind înălțimile și abisurile cu atîta putere de convingere, încît actul de re-creare oficiat de interpret pare să se substituie însuși originalului ! Forța acestui talent se sprijină pe o memorie excelentă, pe o gestică nu expres estetică, ci născută din chiar esența emoțională a muzicii vizualizate. Un nume ce va avea, cu siguranță, un cuvînt greu, în ierarhia maeștrilor baghetei românești de mîine. Din orchestră, nota maximă trompetelor, trombonilor, tubei, primului cornist. Impresionante culminațiile lor dramatice, patosul wagnerian, alături de replica suflătorilor de lemn sau ostracizații cordari, care, sub acel torent de foc al marilor intensități, sînt chemați să pulseze continuu replici, căldură, omeneasca zbatere.

Sovieticul **M. Homitzer** s-a impus ca un maestru al violoncelului, de o foarte puternică originalitate. Versiunile canonizate, cum este cazul **Variațiunilor rococo de Ceaikovski,** sînt substituite de forța acestui artist, care restructurează materialul cunoscut spre a obține inedite jocuri de lumini și umbre.

Doru MURGU

Adunarea generală a Asociației scriitorilor din Timișoara

(Urmare din pag. 1)

să devină factor important de reliefare a valorilor spirituale ale omului contemporan de pe aceste meleaguri. Numai în anul trecut, scriitorii noștri au publicat peste 60 de volume în limbile română, germană, maghiară și sîrbă. Un număr însemnat de scriitori au fost distinși cu premii ale Uniunii Scriitorilor și ale Asociației din Timișoara, Premii ale C.C. al U.T.C., ori au devenit laureați ai celei de a doua ediții a Festivalului Național „Cîntarea României". În paralel cu activitatea editorială, s-a subliniat aportul deosebit al scriitorilor în viața obștei : îndrumarea creației celor tineri, în cadrul cenaclurilor acestora, prezența în Festivalul de poezie patriotică, dedicat Congresului al XII-lea al P.C.R., larga participare la șezătorile literare, acest important factor educativ, sprijinirea mișcării artistice de amatori. S-au amintit documentările colective și individuale, vădindu-se interesul sporit față de cunoașterea vieții, a realităților societății noastre. Factor însemnat în instaurarea unui climat propice creației l-au reprezentat revistele **„Orizont"** și **„Knijevni Jivot",** editura **„Facla".** Asociația noastră, se arată în continuare în darea de seamă, a beneficiat de permanenta îndrumare a Comitetului județean de partid, de sprijinul Uniunii Scriitorilor.

În **Proiectul de program** de activitate al Asociației pentru anul 1980, prezentat de prozatorul **Mircea Șerbănescu,** s-au pus în relief deziderate precum necesitatea unei mai intense antrenări a scriitorilor în viața social-politică a acestei zone, sprijinirea tinerei creații, participarea la marile evenimente ale țării, analizarea activității revistelor, realizarea unor traduceri reciproce, în limbile în care se scrie la Timișoara.

Discuțiile ulterioare au fost rodnice, bogate în conținut, sincere și constructive. Au vorbit : **Ion Marin Almăjan** (Editura își propune să reprezinte cu exigență această parte a țării), **Dorian Grozdan** (subliniază atmosfera caldă, exigentă și emulatoare din cadrul Asociației), **Vladimir Ciocov** (propunînd documentări de durată), **Damian Ureche** (ar fi firesc să se vorbească mai mult despre succesele scriitorilor din aceste locuri), **Ion Velican** (ar fi bine ca scriitorul să fie mai pregnant prezent în publicistică), **Mircea Șerbănescu** (presa să acorde mai mult spațiu acțiunilor obștești ale scriitorilor), **Florin Bănescu** și **Gheorghe Schwartz** (este necesar ca arădenii să participe mai des la activitatea Asociației), **Alexandru Jebeleanu** (teatrele nu se interesează de creația noastră dramatică ; critica noastră să fie obiectivă, revistele noastre să aibă atitudini precise, polemice), **Izsák Bálint László** (Timișoara trebuie să devină și mai conștientă de sine, de ridicatul ei nivel cultural), **Ion Arieșanu** (vorbește despre necesitatea creșterii noii generații, despre existența unei valoroase „școli de critică" la Timișoara), **Crișu Dascălu** (necesitatea auto-instruirii teoretice a creatorului), **Paul Miclău** (literatura de aici este de nivel național, ba, uneori chiar mai mult), **Aurel Gheorghe Ardeleanu** (tot despre lipsa de interes a teatrelor pentru dramaturgia autohtonă), **Gheorghe I. Tohăneanu** (există aici condiții pentru un puternic front al culturii, de echilibru între civilizație și cultură), **Traian Liviu Birăescu** (nu ne aflăm pe un loc gol aici, ci pe fundațiile unei vaste tradiții culturale pe care o continuăm), **Florina Gâldău** (Studioul teritorial r.tv. are un interes constant pentru scriitorii de aici).

Tovarășa **Augusta Anca** a subliniat necesitatea sprijinirii intense a tinerilor scriitori, cerîndu-le, totodată, celor prezenți, mai multă autoexigență. În concluzii, tovarășul Marin Iordache a relevat conținutul bogat în idei al lucrărilor scriitorilor Asociației, în lumina documentelor de partid și de stat, scoțînd în lumină climatul de lucru, atmosfera prietenească existentă aici. Vorbitorul a arătat că este bine cunoscută activitatea obștească a scriitorilor noștri, preocuparea permanentă a acestora pentru cunoașterea realității, a făcut recomandări legate de preocuparea pentru calitatea muncii pe manuscris, de necesitatea curajului în abordarea problemelor actualității socialiste.

Tovarășul **Anghel Dumbrăveanu** a precizat cîteva din criteriile și exigențele legate de intrarea în Uniunea Scriitorilor, a apreciat bogăția discuțiilor, amploarea acestora, angajamentul colectiv al scriitorilor Asociației vizînd perioada care urmează.

În încheiere s-a dat citire textului unei telegrame transmise de Adunarea generală a Asociației scriitorilor din Timișoara tovarășului Nicolae Ceaușescu, telegramă în care se exprimă recunoștința pentru grija partidului și statului nostru, pentru dezvoltarea literaturii române contemporane, dîndu-se expresie sentimentelor fierbinți ale obștei scriitoricești din Timișoara cu prilejul zilei sale de naștere.

CENACLUL LITERAR „IZVOARE ÎN CÎMPIE" AL CASEI ORĂȘENEȘTI DE CULTURĂ – CURTICI

Avînd peste 15 ani de activitate neîntreruptă, **Cenaclul „Izvoare în cîmpie" din Curtici** s-a consolidat prin statornicia unor condeieri pasionați în activitatea literară de grup, precum sînt **Francisc Vinganu, Arcadie Comănici, Traian Moț, Angela Don, Stela Moț** (primii trei fiind prezenți pînă acum și în cîmpul literei tipărite). Cenaclul este condus de profesoara **ELENA TEAȘU.**

A. T.

Definirea iluziei

Vîntul adia.
Văzînd copacul plin cu aripi,
păsărea vru să și le înlocuiască
pe ale sale,
la fel cum ai înlocui
caii unui poștalion.

Traian MOȚ

Anotimp

Una
din ideile mele
e anotimp
în care
zboară muze
și un vînt specific
stinge ceasurile.
Poate e toamnă
și ochelarii copacilor cad,
vinul subtil se strecoară în struguri,
precum poeții
în singurătate.

Francisc VINGANU

Ceas

De-aș avea un greier,
l-aș așeza frumos
pe un punct de vedere,
să-mi cînte un recviem.
l-aș da un apus de soare
pentru studiu
și apoi l-aș trimite după
puțină iarnă.
E timpul să mai inventez o noapte.

Petru GROZAV

Pasărea înghețată

Sclipise zboru-n aura de ger...
Tăind pustietatea cenușie,
o pasăre a înghețat în cer
și s-a înfipt ca piatra în cîmpie,
odată cu ninsori îmbelșugate,
plătind cu trupul ei mărunt un ban,
să ningă cu umanitate.

Cu alb ne-nbogățim în fiecare an,
acoperind culori mai frămîntate.
Pămîntul nu devine diafan,
din cer cad cîntătoare înghețate,
nici turtă dulce și nici marțipan,
dar ninge...

Mihai Arcadie COMĂNICI

CENACLURI

Zborul acesta

De ce mi-ai crescut
Ploi între gene
Și liniștea albastră ?
De ce mă colind
Cuvintele albe ?
Se surpă în astru
Fintîna din mine.
Rotindu-se,
Învins
Sferic, invers.
Zborul acesta spre mine
Mă doare.
De ce mi-ai crescut
Ploi între gene
Și liniștea albastră,
De ce mă colind
În bulgăr de humă
Cuvintele-mi albe
Din tine ?

Angela Elena DON

DICȚIONAR DE PEDAGOGIE

La Editura didactică și pedagogică a apărut primul *Dicționar de pedagogie* alcătuit la noi, întocmit sub egida Institutului de cercetări pedagogice și psihologice de un larg colectiv de cercetători din toate colțurile țării. El cuprinde circa 3.000 de termeni prezentați prin definiții descriptive, sub formă de note și scurte articole.

Nu mai este cazul să subliniem necesitatea, rolul și importanța unei asemenea lucrări pentru cadrele didactice. Vom reafirma numai faptul că un asemenea dicționar este oricînd binevenit și primit cu interes și de toți ceilalți cititori, care activează în variatele compartimente ale sistemului educativ al societății noastre socialiste.

Autorii *Dicționarului*, oameni de știință din învățămînt și cercetare (între colaboratori și timișorenii *Victor Țârcovnicu*, *Romeo Poenaru*, *Ion Drăgan* ș.a.) au alcătuit o lucrare de referință terminologică, cu funcție normativă. Sînt descriși în dicționar termeni de pedagogie frecvent întîlniți de către cadrele didactice în activitatea lor, termeni folosiți în cercetarea științifică, pedagogică, ca și o serie de termeni din domeniile învecinate științelor pedagogice. Cu această ocazie se punctează și ilustrează și realizările notabile ale pedagogilor români.

În ce privește lista termenilor, deși autorii nu au în vedere și sistemele de învățămînt de peste hotare și nici personalitățile, ea ni se pare bogată și judicios alcătuită.

Într-o lucrare de un asemenea grad de dificultate apar din păcate și neajunsuri. Este astfel surprinzătoare absența unor termeni utilizați deja în practica școlară și în cercetare, precum *didactogenie* (greșeală datorată profesorului), *lingafon* (instalație didactică folosită pentru însușirea limbilor străine), *sistem didactic* ș.a. După cum nu credem că își aveau locul într-un dicționar termeni precum *bătrînețe* (1/2 pagină), *tabel sinoptic*, *panouri școlare* ș.a.

Tot de aceleași neajunsuri ține și folosirea unui vocabular neadecvat, de mult depășit, care în nici un caz nu poate servi știința : *bagaj de cunoștințe*, *înarmarea elevilor* cu (de ex. p. 188) vocabule pe care, odată cu apariția *Dicționarului* ne-ar fi făcut plăcerea să le vedem dispărute.

În ansamblu însă, Dicționarul de pedagogie este o lucrare merituoasă și utilă, care răspunde unei nevoi reale de pregătire și perfecționare a cadrelor didactice și de unificare a terminologiei pedagogice din publicații și practica didactică din școală, devenind în acest fel un instrument operativ de lucru pentru toți cei interesați.

Horia RĂSVAN

Vasile Popeangă

ȘCOALA ROMÂNEASCĂ DIN PĂRȚILE ARADULUI LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-LEA 1821—1867

Pe linia unor mai vechi și constante preocupări (între altele autorul ne-a dat: *Școala românească din Transilvania în perioada 1867-1918 și lupta sa pentru unire*, E.D.P. Buc., 1974 și *Aradul, centru politic al luptei naționale din perioada dualismului 1867-1918*, „Facla", Timișoara, 1978) profesorul dr. Vasile Popeangă prezintă cititorilor o nouă lucrare de istorie a școlii. Este vorba de *„Școala românească din părțile Aradului la mijlocul secolului al XIX-lea (1821-1867)* apărută recent la Arad sub egida Comitetului județean de cultură și educație socialistă. De această dată, autorul urmărește evoluția școlii românești arădene dintr-o perioadă mai puțin cunoscută, anume aceea legată de revoluția de la 1848 — perioada pre și post revoluționară.

În lucrare sînt analizate, pornindu-se de la o serie de cercetări de arhivă din țară și străinătate, ca și de la o substanțială bibliografie, cele mai importante aspecte ale școlii românești din această zonă, în lupta dusă pentru emanciparea națională a românilor și realizarea unității culturale a acestora. Sînt astfel analizate cu atenție rețeaua școlară din zona cercetată, organizarea și conținutul învățămîntului, rolul și funcția învățătorului în cadrul și în afara școlii precum și orientarea pedagogică a activității școlare.

Autorul menționează că în această perioadă dezvoltarea învățămîntului a devenit mai intensă, prin creșterea interesului pentru școală, întărirea capacității educative a școlilor populare și apariția unor noi proiecte și inițiative pedagogice ale profesorilor, în special ale celor de la Preparandia din Arad.

Prin toate acestea, noua lucrare a profesorului Vasile Popeangă se constituie ca o valoroasă monografie regională prin care se aduc nu numai fapte noi, deseori inedite dar și notabile clarificări asupra legislației școlare și gîndirii pedagogice din această zonă, în epoca studiată.

Romeo POENARU

DIDACTICA

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Cai de argint — *Pro Musica* ; 2. Stele și lumini — *Rodion G.A.* ; 3. După melci — *Nicu Alifantis* ; 4. Puterea prieteniei — *Formula 1* ; 5. Primăvara — *F.F.N.* *SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :* 1. Heartache Tonight — *Eagles* ; 2. No More Tears — *Donna Summer & Barbra Streisand* ! 3. In The Evening — *Led Zeppelin* ; 4. Kingston, Kingston — *Lou & Hollywood Bananas* ; 5. Whatever you want — *Status Quo*.

DE TOATE...

● La Casa de cultură a sindicatelor din Tîrgu Mureș ființează de un an *Clubul „Prietenii muzicii tinere"*, ale cărui programe sînt coordonate de Titus Daschievici, Horvath Gyula, Emil Sabău și Tuderel Rus. Aflu, consultînd un program (tipărit, cu ilustrații !), despre reușite acțiuni menite să popularizeze în rîndul tinerilor valorile muzicii pop autohtone și internaționale. Felicitări ! ● După doi ani de „relache", Pink Floyd ne oferă un dublu LP, „The Wall", editat de Casa EMI Harvest Rec. Extrase de pe aceste discuri s-au și prezentat în programele noastre radio (Studioul T'39) pe programul 3, care ne mai oferă în fiecare marți dimineața, la o oră cam nepotrivită, atractiva emisiune „Reflecton" ● Care au fost cele mai populare discuri ale anului 1979 în Spania ? Iată-le : „Discovery — ELO ; „Communiquee" — Dire Straits. În Italia au dominat nume ca : Renato Zero, New Trolls, I Pooh și bineînțeles Celentano ● Între 5 și 20 ianuarie, la Palais des Sports, Dalida, secondată de 30 de instrumentiști și 12 dansatori, a încîntat un numeros public printr-un show total a cărui coregrafie a fost semnată de maestrul Lester Wilson, cel căruia Travolta îi datorează celebritatea cîștigată prin filmul „Saturday Night Fever" ● Tot despre film și următoarea știre : regizorul Dick Clark a terminat o peliculă despre epopeea Beatles-ilor. Rolurile celor patru au fost încredințate unor amatori cu o asemănare fizionomică izbitoare. Cînd însă a fost vorba de cîntat, s-au ivit probleme, drept pentru care realizatorul a recurs la muzica originală. Ce bine !... ● La trei ani de la debut, grupul „Boomtown Rats" *(in foto)* poate privi înapoi cu mîndrie...

Petru UMANSCHI

SERIAL

LIMITE UMANE (IV)

Oamenii de știință care au verificat posibilitățile yoginilor au constatat că la aceștia inima poate să-și încetinească ritmul pînă aproape de „stingerea" lui. Bineînțeles, de încetarea definitivă a lui nici nu poate fi vorba. Cum reușesc yoginii acest lucru ? Tehnica folosită pare relativ simplă : ei își măresc presiunea în cușca toracică, contractînd mușchii abdominali și ai pieptului. În acest caz dispare pulsul și zgomotul bătăilor inimii, dar electrocardiograma arată că inima își continuă totuși activitatea. Bineînțeles, într-un ritm foarte încet.

Pentru explicarea „minunilor" pe care le fac yoginii, mulți cercetători invocă ipoteza despre anabioză. Adică starea în care toate procesele decurg cu o mare încetineală. Un exemplu arhicunoscut al acestei stări este hibernarea – somnul de iarnă al unor animale.

Cu cîtva timp în urmă, un yogin împreună cu fiul său și-a demonstrat măiestria în fața unor specialiști. Tatăl s-a culcat pe o grămadă de sticlă spartă iar pe piept i s-a pus o scîndură pe care s-au urcat 12 oameni ! Apoi peste scîndură a trecut un automobil. Yoginul s-a ridicat, dar pe trupul său nu se vedea nici o sgîrietură. Cîteva minute mai tîrziu el a mai prezentat cîteva „minuni". Își sugea, de pildă, pîntecul cu atîta forță încît prin concavitatea formată se puteau pipăi vertebrele coloanei lombare. Dar și mai senzațional a fost numărul executat de fiul său de numai șase ani. El avea mușchii abdominali atît de puternici încît puteau suporta o greutate mai mare de o tonă !

SUGESTIA ȘI AUTOSUGESTIA

Cu trei ani în urmă, o veste avea să facă înconjurul lumii : lîngă insula Elba, francezul Jacques Maillol s-a scufundat, fără aparatura necesară pentru un scafandru, la o adîncime de 96 metri ! Scufundarea a durat un minut și treizeci de secunde. Încă 98 de secunde i-au trebuit lui Maillol să iasă la suprafață. Medicii au constatat, la fața locului că scafandrul este într-o condiție fizică excelentă. Era de necrezut. O ieșire atît de rapidă la suprafața apei de la o adîncime atît de mare este deosebit de periculoasă pentru organismul uman. Această performanță ar fi putut fi pusă la îndoială dacă de față n-ar fi fost specialiștii cu toată aparatura necesară la dispoziție. În apă, la adîncimi de 30, 40, 50, 70 și 90 de metri erau fixate camerele de televiziune care înregistrau orice mișcare a performerului. Trebuie adăugat însă că Jacques Maillol practica gimnastica yoga și că înainte de scufundare a executat cîteva exerciții. În toate „minunile" yoginilor un rol foarte important îl au sugestia și autosugestia. Despre acestea stau mărturie experiențele făcute la institutul indian pentru științele medicale.

(VA URMA)

CENACLU

Ședința de marți, 29 ianuarie, a Cenaclului Asociației Scriitorilor și al revistei Orizont a fost dedicată prozei. Proaspătul debutant în roman („Drumul", Ed. Facla, 1979), **Titus Suciu** a citit un fragment de nuvelă „...oflat în prelungirea lumii din carte...". Persuasiv și elevat referatul lui **Ion Dumitru Teodorescu.** Au vorbit cu multă pertinență și căldură : **Marian Odangiu, Brîndușa Armanca, Lucian Alexiu** și **Ion Marin Almăjan,** care a și condus lucrările ședinței. Suma sumarum : „...Proză tradițională... cinematografică... monografică... excelente dialogurile... limbajul gesturilor... O lume fără individualități... structură de povestitor (a autorului)... Literaturizare... Tipare comune... Necesitatea opțiunii pentru idee filosofică majoră..." **În final, Titus Suciu** mulțumește celor ce au luat cuvîntul.

Ședința de săptămîna viitoare este dedicată unui „Medalion **Vladimir Ciocov".**

Mathei ITTU

SPORT

DUMINICĂ...

...am dirdîit pe-o arenă betonată cu ger și acoperită de-un soare dințos, ca să văd întîiul meci de fotbal al anului încă prunc. Se întîmplă, așadar, o primă repetiție în costume pentru fotbal, care vrea să revină curînd în ochii, urechile și inimile noastre : jucau, acolo, două echipe măcinate și de neliniști și de speranțe, „Poli" Timișoara și „Corvinul" Hunedoara, ambele cu niște rosturi mari în față, doar că una or sta mereu acolo unde-i locul, în „B", iar cealaltă s-ar sui, din „B", în aceleași spații înalte, scăpînd de rușinea matineelor și de drumurile desfundate ale diviziei cu principiul : batem acasă și nu e nici un necaz dacă pierdem în deplasare. La „Corvinul" nu erau alinieți nici Dumitrache, nici Radu Nunweiler, nici Mircea Lucescu, ultimul și antrenor, prezent pe banca bătrînilor ca sfetnic. Echipa sa se mișcă bine, dar moale. „Poli" a venit să confirme că Manea va face treabă, muncind cu multă bucurie și știință într-ale fotbalului, activitate care pentru dumnealui se pare că nu mai are nici o taină, cum rar se ivește cazul. Petre Budeanu, mecanizator la Tomnatic, mi-a dat un telefon, să mă întrebe : „Ei, ți-a plăcut Manea ?!" „Cîți ani are ?" i-am replicat, aflînd că omul cu balonul în sînge nu e chiar un puști, în '80 face 27 de ani. „Păcat", i-am mai zis suporterului de la „Unirea" Tomnatic, care, însă, mi-a reamintit că echipa asta a jucat și-n „B", tot cu Manea la cîrmă, că băiatul vine din București și că aproape îmbătrînind i s-a făcut și lui cele liberă în gloria pînă acum localizată.

Iată cum se pot arunca priviri magnetice în ograda fotbalistică a unui județ cu fotbal mult. Se aude și-o veste mare : Giuchici îndărăt, în „A"-ul moșturilor sale ! Și-al încîntării noastre.

Teodor BULZA

REBUS

OCHI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	O	C	H	E	L	A	R	I	■	■
2	F	R	A	P	A	■	A	■	O	■
3	T	I	R	■	R	I	D	U	R	I
4	A	D	T	U	■	M	A	T	D	■
5	L	T	■	I	■	I	R	I	Ș	■
6	M	A	■	T	I	■	E	■	T	A
7	O	L	■	E	L	■	■	■	■	■
8	L	I	N	■	P	■	P	■	■	■
9	O	N	O	R	■	■	A	■	■	■
10	G	E	R	■	■	■	I	■	■	■

ORIZONTAL : 1) Corectează vederea. 2) A bate la ochi — Ten ! 3) Sportul ochitorilor — Însemnele anilor... pe față. 4) Om cu un defect al vederii. 5) Cult ! — Floarea... ochilor. 6) Se folosesc pentru a se ascunde de vederii — Privită la urmă ! 7) Vasul... oftalmologului ! — La falcă ! 8) Pește... potolit — Deschizătura irisului. 9) Se dă la paradă — Care se vede. 10) Desenează iarna flori pe ochiurile ferestrelor — Își fardează ochii... la bilci.

VERTICAL : 1) Oculist. 2) Parte a ochiului pe care se formează imaginea (pl.). 3) Ceartă — Întunecă zarea în plină zi (sing.). 4) Pe de-a-ndoaselea ! — Privește. 5) Vederile celor fără prejudecăți (masc., sing.) — Partid politic englez. 6) În sufletul unui timid ! — Vas tehnic. 7) Vede și prin noapte și prin ceață (pl.) — Se vede doar într-un ochi străin. 8) Într-o cutie ! — A ochi. 9) Nu vede lumea înaintea ochilor (adj.) — Argilă. 10) Nemaivăzut — A lăsa să se vadă.

Dicționar : HART, ILP.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „UNIREA"

Cuza — Iorga — Unire — Tell — Milcov — Gee — Ceasuri — C — Șa — S — Io — Ss — T — Tim — Artă — Uho — Intern — România — Ld — Zr — Sat — BNR — Aerat — Iași.

EVRIKA !

● Critica noastră literară este uneori atît de profundă, încît ar avea nevoie de un periscop.

● În orașele cu străzi numerotate, numele oamenilor pare de prisos.

● Abia cînd crezi că nu mai ai nimic de învățat începi să-ți pui marile întrebări.

● Colierul boilor e jugul.

● Oricît am alimenta creierul cu informații, nu există pericolul obezității.

● Rareori se întîmplă să moară un trup frumos.

● Atîta ficțiune în cărți, încît nu e de mirare că istoria e făcută de anonimi.

● Luna și-a pierdut o parte din farmec după ce a pus piciorul pe ea.

● Foima păunului stă în coadă ; a leului — în coamă ; a omului — în cap.

● Burlacii nu au robot la bucătărie.

● Cînd alcoolul îți repugnă, nu vei înțelege rostul cîntecelor de petrecere.

● Înțeleg : inimă artificială, rinichi artificial, plămîn artificial. Dar și flori artificiale ?

Ion VELICAN

CONVORBIRI

Cu A. IOSEFINI

Directorul Circului de Stat

– Tovarăşe Iosefini, Circul de Stat pe care-l conduceţi a împlinit recent, în decembrie anul trecut, douăzeci şi cinci de ani de existenţă şi a fost decorat cu „Meritul Cultural" clasa I. Un sfert de veac înseamnă puţin, dacă te gîndeşti, faţă de eternitate. O legendă chineză spune că circul a apărut în „anul unu, înainte de nimic", cînd Şi-ka-he, zeul circului, jongla cu stelele la crearea lumii ...

– Şi totuşi acest sfert de veac atîrnă greu în balanţa timpului pentru circul nostru, care nici el nu s-a născut de ieri-alaltăieri, ci e urmaşul circului roman care are o vechime de peste 2000 de ani. Să ne amintim că circul a apărut (şi s-a instituţionalizat) la Roma în sec. IV î.e.n., deşi el este urmaşul jocurilor de întrecere greceşti, ce se practicau în hipodromuri, palestre şi amfiteatre, ca şi al altor jocuri asemănătoare practicate în întreaga lume de cele mai vechi popoare. Să ne amintim iarăşi că la Histria, cetate întemeiată pe ţărmul Pontului Euxin de colonii eleni, se află vestigiile unui mare amfiteatru, din piatră şi marmură, construit prin secolele VI–VII e.n. iar în Dacia romană, la Ulpia Traiana, fosta Sarmizegetusa şi la Porolissum, în Moigradul de azi din judeţul Sălaj, au existat circuri construite special.

– Deci circul românesc e beneficiarul unei vechi tradiţii.

– Într-adevăr, circul românesc este moştenitorul unor vechi şi glorioase tradiţii. Evoluînd şi dezvoltîndu-se în condiţii istorice adesea vitrege, circul românesc a înscris, acum un sfert de veac, odată cu înfiinţarea Circului de Stat, cel mai important eveniment din istoria sa. Acest eveniment, cu valoare de simbol, a însemnat un pas uriaş spre o nouă şi fără de seamăn înflorire. Clădirea monumentală din Bucureşti, cu care statul socialist ne-a dotat în 1961, una dintre cele mai mari şi mai frumoase din Europa, a prilejuit prezentarea unor spectacole de înaltă ţinută artistică, în excepţionale condiţii tehnice.

– Cîte spectacole a susţinut circul ?

– Mii, poate zeci de mii. Trebuie să vă spun că circul are un program non-stop, susţinînd adesea două sau trei spectacole zilnic. În lunile de iarnă spectacolele au loc la sediu, într-o sală de 2.200 locuri. În restul anului se desfăşoară o activitate de turneu în întreaga ţară, cu două circuri mobile din pînză, avînd fiecare o capacitate de 2.000 şi 3.000 locuri. În 25 de ani Circul de Stat a prezentat 130 premiere, care au fost vizionate de cca. 50 milioane de spectatori în ţară şi de alte cîteva zeci de milioane în Capitală. Asta pentru a nu aminti de zecile de milioane de spectatori străini, care au vizionat în acest răstimp numere, trupe sau programe întregi ale circului românesc peste hotare.

– Despre activitatea aceasta de turneu, peste hotare, publicul nostru ştie foarte puţin.

– Din păcate, aşa stau lucrurile şi asta ne mîhneşte. Orice om cunoaşte cel puţin un nume de actor, sau de cîntăreţ, sau de sportiv. Dar cîţi oare dintre noi cunosc numele acelor artişti, care prin arta lor oferă „copiilor de toate vîrstele" – adică adulţilor şi celor ce vor deveni adulţi – o părticică de vis şi de miraculos ? Puţini, desigur, pentru că presa nu se prea ocupă de circ, îi acordă cu zgîrcenie şi doar sporadic atenţie, deşi în tradiţia publicisticii noastre se consemnează cronici de circ semnate de I. L. Caragiale şi Ioan Slavici ...

– Jean Starobinski definea circul ca pe o insulă, un loc rămas intact din ţara copilăriei, domeniu unde spontaneitatea vitală, iluzia, prodigiile simple ale „adresei" (acrobaţilor) şi „maladresei" (clovnilor) îşi amestecă seducţiile pentru spectatorul obosit de sarcinile vieţii cotidiene. Circul mai înseamnă culoare, o culoare care exercită o atracţie vizuală, dar la

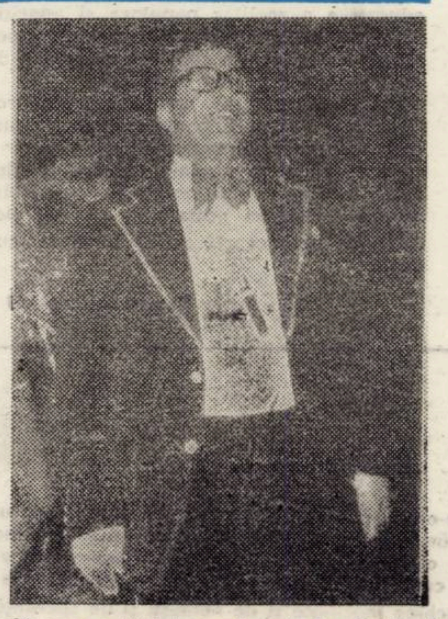

plăcerea ochiului se adaugă şi o legătură psihologică : sentimentul de înţelegere nostalgică a microcosmosului paradei şi al feeriei elementare.

– Da, lumea circului e o lume a sărbătorii. Artă străveche şi profund populară, fără bariere de limbă, de vîrstă, cultură sau tradiţii, circul n-are nevoie de mode şi nici nu reclamă vreo educaţie specială pentru a fi accesibil. El este un spectacol simplu fiindcă e, evident, universal, pentru că ceea ce îl compune este etern. Performanţele realizate aici se numesc „trucuri", dar circul este o artă fără trucaje, fără artificii, un spectacol autentic în care se recunosc valori importante : dăruire de sine, curaj, temeritate, simţul efortului, căutarea frumosului. Şi atunci, de ce să nu-i cunoaştem pe artiştii de circ, de ce să ignorăm realizările circului ?

– Aveţi dreptate. Lumea aceasta a circului, care se înconjoară adesea de o aureolă de mister (poate din discreţie şi modestie) merită totuşi să fie cunoscută de public.

– În epoca noastră, mai precis în ultimii 25 de ani de cînd s-a petrecut evenimentul istoric al etatizării, circul românesc a cunoscut o dezvoltare fără precedent, care i-a permis să se afirme plenar pe toate meridianele globului, repurtînd succese răsunătoare despre care mărturisesc mulţimea premiilor obţinute de trupele româneşti, ca şi relatările presei internaţionale.

– Concretizaţi prin cîteva exemple.

– De mai bine de doi ani, nemuritoarea Rapsodie a II-a a lui Enescu răsună în arenele marilor circuri din Rio de Janeiro, Sao Paulo, Belo Horizonte, Porto Alegre şi din alte oraşe braziliene, acompaniind execuţiile trupei de acrobaţi la basculă, Moşoianu, laureată a Festivalului Mondial al Circurilor din Rio de Janeiro. Trupa de zburători la trapez, Ganea, de sub conducerea acrobatului Emil Petrescu, a participat de curînd la Londra la un festival al celor mai valoroşi voltijori din lume. Juriul, al cărui preşedinte a fost celebrul actor de film american Burt Lancaster (el însuşi fost artist de circ, interpretul rolului principal din filmul „Trapez") i-a acordat premiul doi, loc excepţional în ierarhia celor mai buni zburători din lume. În 1978, cu prilejul Festivalului Mondial de circ, ce a avut loc în capitala Spaniei, trupa de acrobaţi la basculă, condusă de Mihai Stroici, a urcat prima pe podiumul laureaţilor obţinînd „Premiul Oscar al Circului". În sfîrşit, în vara anului trecut, la Paris, cu prilejul unei gale-concurs iniţiată de fundaţia franceză „La Piste", de Ministerul Afacerilor Culturale al Franţei şi de Municipalitatea oraşului Paris, cea mai tînără trupă de acrobaţi ai circului nostru, trupa Constantin, de saltatori la trampolină (plasă elastică), a obţinut una din prestigioasele „Burse Louis Merlin", distincţie care în ierarhia premiilor internaţionale este echivalentul premiului Marguerite Long-Jacques Thibaut, ce se acordă tinerilor interpreţi solişti la vioară şi pian. Nu putem încheia această succintă prezentare fără a aminti de tradiţionalul Festival Internaţional al Circurilor, care se ţine anual la Monte-Carlo, oraş ce a devenit în ultimii ani un adevărat „Bayreuth al circului". În decembrie 1976, pe podiumul laureaţilor s-a aflat clovnul muzical român Grigo Grigorescu, iar anul trecut alte două trupe româneşti : amintita trupă Constantin şi numărul de acrobaţe aeriană a Petruţei Bucur. Anul 1980 l-am început cu un nou succes : la Festivalul Circurilor din Madrid, la 8 ianuarie, trupa de acrobaţi români, Constantin, a obţinut „Premiul Oscar al Circului". După cum se vede, multe succese. Concrete.

– Succese pe care le dorim şi în continuare. Permiteţi-ne ca acum, cu prilejul aniversării Circului de Stat şi al noului an în care am intrat, să urăm circului românesc, din partea cititorilor noştri, un călduros **LA MULŢI ANI !**

Convorbire consemnată de Petre PINTILIE

CARTEA DE ŞTIINŢA

Iosif Popovici

SCRIERI LINGVISTICE

Ed. Facla, 1979

Apariţia, la editura timişoreană „Facla", a **Scrierilor lingvistice** ale lui Iosif Popovici, într-o excelentă ediţie critică, îngrijită de Maria Purdela-Sitaru şi Livia Vasiluţă, prefaţată de G. Ivănescu, m. c. al Academiei R.S.R., marchează un moment important în ampla acţiune de valorificare şi reactualizare a moştenirii culturale din această parte a ţării. De origine bănăţeană, în descendenţă spirituală directă din Paul Iorgovici şi C. Diaconovici-Loga, profesorul universitar clujean Iosif Popovici s-a afirmat, în primele trei decenii ale secolului al XX-lea, ca „cercetător eminent" al limbii noastre şi, în ciuda unor limite şi contradicţii, ca „inovator al lingvisticii române în multe din compartimentele sale" (**Prefaţă**, p. V). Cu toate acestea „numele lui nu s-a înscris decît firav în istoria lingvisticii româneşti, iar opera sa a rămas aproape necunoscută generaţiilor mai tinere" (**Introducere**, p. IX). Asumîndu-şi, în aceste condiţii, sarcina de a edita şi de a comenta, într-o lucrare densă, de înaltă ţinută ştiinţifică, cele mai importante scrieri ale lui Iosif Popovici, semnatarele ediţiei de faţă au înfăptuit „un act de dreptate care trebuia să se producă odată" (**Prefaţă**, p. V). Cercetătoare de temeinică formaţie filologică, stăpînind cu pricepere instrumentul fin al interpretării materialist-dialectice, Maria Purdela-Sitaru şi Livia Vasiluţă reconstituie exact şi multilateral obiectul investigat, sub semnul respectului pentru tradiţiile naţionale, dar şi al exigenţei ştiinţifice. Remarcabil, prin perspectiva largă şi caracterul adesea interdisciplinar al analizei întreprinse, este, în primul rînd, **Studiul introductiv** (p. IX–LVI). În aceste pagini, autoarele sesizează nuanţe, stabilesc asocieri şi coordonate, operează distincţii, ierarhizează valori. Este evidenţiat astfel, la adevărata lui dimensiune, aportul acestui pionier al foneticii experimentale şi dialectologiei româneşti. Într-adevăr, lucrarea lui Iosif Popovici, **Recherches expérimentales sur une prononciation roumaine**, Paris, 1902–1903, constituie prima încercare sistematică de aplicare a metodei experimentale în fonetică asupra unui material lingvistic românesc, în speţă, asupra graiului bănăţean (metodă extinsă apoi şi la studiul limbilor slave). Le revine, în acelaşi timp, celor două cercetătoare timişorene, meritul de a fi subliniat, ca latură de seamă a personalităţii lui Iosif Popovici, activitatea sa didactică şi culturală, în sens larg, desfăşurate în spirit patriotic. Prin cea de a doua secţiune (p. 2–287), de maximă importanţă în economia lucrării, cartea pune la îndemîna specialiştilor, pe baza unei selecţii largi şi judicioase, cele mai reprezentative puncte de vedere formulate de autorul analizat în domeniile majore ale activităţii acestuia : fonetică experimentală, dialectologie, slavistică, lexicologie, filologie, redate astfel circuitului de valori ale ştiinţei lingvistice româneşti. Editoarele lui Iosif Popovici prilejuiesc cititorului contactul direct cu ideile şi gîndirea uneia dintre personalităţile remarcabile ale lingvisticii româneşti şi prin reproducerea studiilor mai puţin accesibile, sau a unor texte pentru prima oară traduse în română din franceză, germană, maghiară. Lista bibliografică a lucrărilor lui Iosif Popovici şi a referinţelor privind activitatea sa, care precedă indicele de autori şi cuvinte ce încheie volumul (alcătuit, în ansamblu pe temeiul unor principii metodologice solide), constituie o binevenită completare a textului propriu-zis al acestei foarte bune cărţi. O carte pe care vom avea adesea ocazia s-o consultăm cu mare folos, atît ca specialişti, cît şi ca iubitori ai limbii noastre.

Doina BABEU

PLASTICA

PETRU LUCACI

Anul expoziţional arădean începe sub bune auspicii. **PETRU LUCACI**, student al Institutului „N. Grigorescu" din Bucureşti (clasa prof. I. Sălişteanu), expune la Galeriile „Alfa" un număr de 30 lucrări. Tînărul pictor nu este un debutant obişnuit. Prezent, cu regularitate, la Saloanele Judeţene şi la expoziţiile Cenaclului tineretului, cu participări la Salonul Municipal de pictură Bucureşti şi la „Republicana" tineretului de la Iaşi, premiat la Festivalul Artei Studenţeşti, Petru Lucaci este o autentică speranţă a penelului.

Acceptarea deliberată a genurilor clasice ale picturii de şevalet şi, implicit, a unei viziuni realiste, se dovedeşte de bun augur pentru arta sa. Situarea în miezul tradiţiei picturale româneşti nu îl copleşeşte. Dimpotrivă. Rostirea plastică este decisă şi limpede ; interpretarea personală a motivelor, evidentă. Ceea ce impresionează, în primul rînd, este rigoarea şi echilibrul construcţiei. Vocaţia construcţiei este mărturisită de fermitatea şi aleasa simplitate a desenului şi de claritatea raporturilor formale. O gamă cromatică preţioasă şi austeră (griuri, olivuri, ocruri mocnite), lipsită de orice edulcorare, asigură caracterul unitar al expoziţiei.

Aceste calităţi îi permit să abordeze, cu egală siguranţă, peisajul, compoziţia, natura statică sau portretul. Mai numeroase, peisajele impun prin compunerea alertă, spontaneitatea accentelor şi remarcabila întrupare a luminii. Punctul de plecare devine adeseori contingent şi peisajele se instituie din ordonarea lucidă a unor semne iconice cu bogată încărcătură expresivă, de extracţie tradiţională. Se conturează, astfel, o posibilă „poetică" a peisajului românesc purtînd sigiliul sensibilităţii pictorului. Merită remarcate : **„Stradă la Bucureşti", „Lumină de toamnă", „Lumina dimineţii"** şi **„Iarna la Buteni"**.

Interioarele şi naturile statice beneficiază de lecţia palladiană şi de abstracţia sintetică a lui Ion Sălişteanu. „Model în interior" şi „Masa cu obiecte" sînt reuşitele cele mai pregnante. Portretele se integrează organic în maniera de tratare a suprafeţei. Pictorul nu îşi propune o analiză psihologică a modelului şi figura umană nu constituie decît „pretextul" unui anume mod de a concepe pictura. „Portret în gri" (dintre uleiuri) şi „Portret în roşu" (dintre guaşe) prefigurează împlinirile viitoare.

Virgil FEIER

O breşă în iarnă

(Urmare din pag. 1)

mentul umoristului Queneau însuşi ; ne amintim că el şi-a orînduit literele numelui, într-una din anagrame, sub forma „ma queue dyra non", sugerîndu-ne astfel că el este „negaţia care afirmă".

Fără să vreau, gîndurile m-au dus la proza umoristică a lui Laurenţiu Cerneţ şi Ion Băieşu (primul, mai livresc-parabolic, al doilea, mai ilustrativ-popular) şi mă întreb : de ce se scriu la noi aşa de puţine eseuri inspirate de proza umoriştilor ? Graţie ritmului cu care e abordată şi prejudecăţilor cu care ne-am blindat „seriozitatea", nu m-aş mira ca, în scurtă vreme, eticheta de **umorist**, pusă oricărui scriitor, să echivaleze cu un afront !

Şi după această breşă în iarnă, să revin la fulgii răzleţi care cad prin faţa ferestrei mele. În stradă – copii. Mulţi copii. Aproape că îmi vine să închei prin a spune că iarna a fost inventată de copii. Şi încă ceva : cîţi dintre noi mai au puterea şi curajul de a se aşeza voiniceşte pe o săniuţă şi, din vîrful unui deluşor, să alunece prin tăria iernii la vale, surîzători şi cuceriţi, cu un nou sentiment de libertate ?

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct) PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

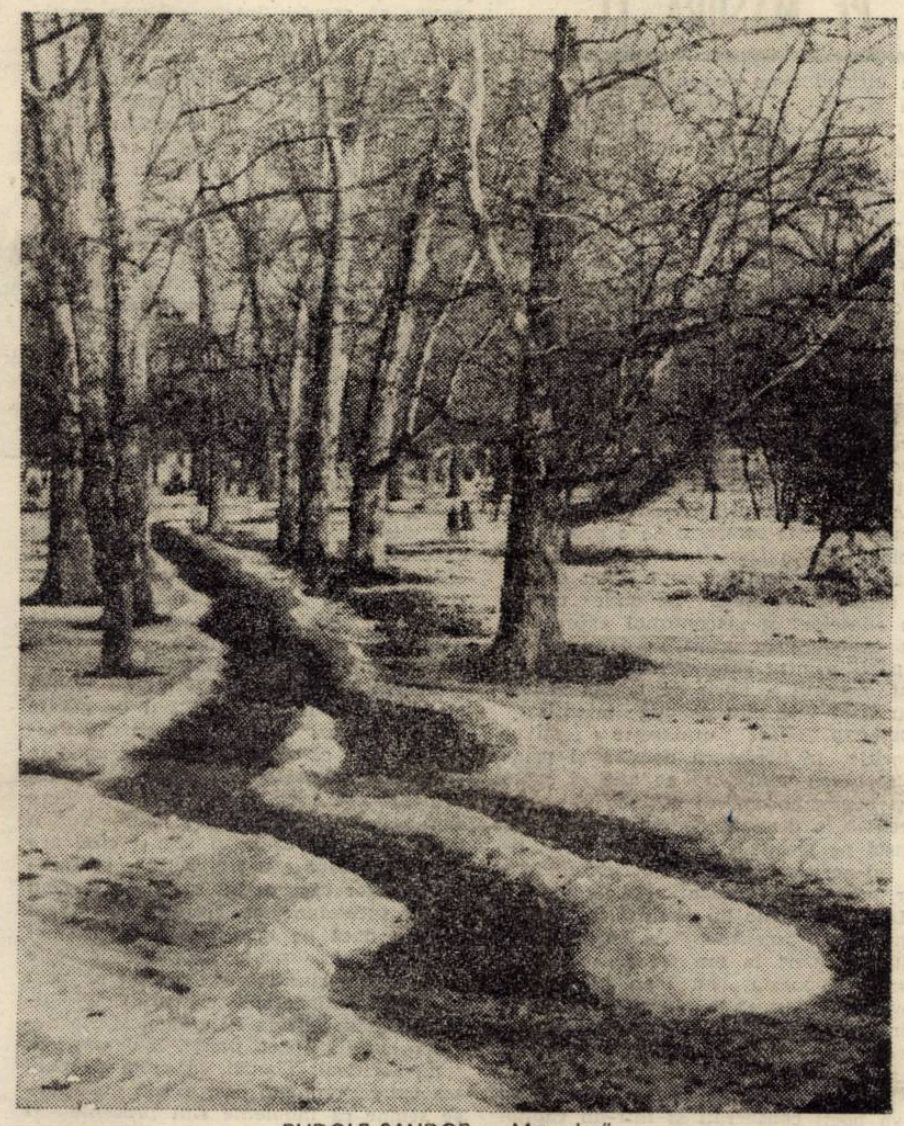

RUDOLF SANDOR : „Meandre"

Misiunea nobilă a școlii românești

Organizat pentru prima oară în istoria învățămîntului nostru, din inițiativa și sub conducerea directă a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU, Congresul educației și învățămîntului** este menit să sintetizeze marea experiență și trăsăturile originale ale dezvoltării școlii românești în vederea trecerii hotărîte, ca în toate celelalte domenii de activitate, la o nouă calitate, superioară, corespunzătoare cerințelor mereu crescînde ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism.

Societatea românească, în mersul ei ascendent și ferm către culmi de progres are nevoie de oameni temeinic instruiți, de buni cunoscători ai realizărilor în continuă și revoluționară înnoire din toate domeniile științei și tehnicii, de oameni capabili să gîndească și să acționeze în mod creator în economie, pe tărîmul culturii, în viața socială.

Dezideratul fundamental al învățămîntului românesc, evidențiat cu claritate în Raportul prezentat la Congresul al XII-lea al partidului, rezidă în faptul că dezvoltarea școlii de toate gradele trebuie să se realizeze în continuare pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, a politehnizării și integrării strînse cu producția și cercetarea. **„Trebuie să acționăm** – sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu** cu prilejul deschiderii noului an de învățămînt – **pentru ca fiecare facultate, fiecare institut, fiecare liceu, fiecare școală să-și desfășoare activitatea pe bazele științei celei mai avansate, să asigure însușirea în cele mai bune condiții a noilor cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în toate domeniile. Numai prin înarmarea lor cu cele mai înalte cunoștințe, tinerii de astăzi, viitorii constructori ai socialismului și comunismului, își vor putea îndeplini în bune condiții misiunea ce le revine, răspunderea față de patrie, față de socialism".**

În țara noastră s-a încheiat, în linii generale, procesul de reorganizare și așezare pe baze noi, moderne a învățămîntului. Este meritul excepțional al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi dat învățămîntului românesc o orientare clară, într-o concepție nouă, revoluționară, în strînsă concordanță cu cerințele dezvoltării dinamice a societății noastre, de a se fi preocupat în mod stăruitor de legarea tot mai strînsă și integrarea acestuia cu cercetarea și producția – factor determinant pentru realizarea unui învățămînt modern, de înaltă eficiență științifică. În pregătirea temeinică pentru viață, pentru activitatea practică, în instruirea prin muncă pentru muncă rezidă, de fapt, înaltul umanism ce caracterizează școala noastră, învățămîntul românesc de toate gradele.

Continua perfecționare a măiestriei pedagogice, a științei predării disciplinelor constituie cheia succesului în procesul instructiv-educativ ; aceasta, în paralel cu strădania profesorului de a fi mereu la curent cu ceea ce este nou în domeniul său de activitate, cu preocuparea de a încorpora în procesul predării atît pasiune și dăruire, cît și cunoștințe noi, renunțînd fără reticențe la tot ceea ce este depășit și nu-și mai află justificare, la metodele rutiniere de predare.

Odată cu efortul pentru realizarea, la un înalt nivel, a pregătirii profesionale și științifice a elevilor și studenților, școlii îi revine menirea, la aceeași înaltă cotă de responsabilitate, de a sădi și forja în conștiința tineretului ideile socialismului, sentimentul de participant activ la marea operă pe care o înfăptuiește poporul nostru sub conducerea partidului. Adîncirea continuă a laturii educative este o cerință pe care partidul, statul nostru o pun ca o permanență în fața școlii, a comuniștilor de la catedră. Societatea are nevoie nu de simpli specialiști într-un domeniu sau altul de activitate, ci de muncitori și intelectuali cu o înaltă ținută civică, cu o concepție înaintată despre lume și societate, cu o viziune științifică – asupra fenomenelor vieții și, în primul rînd, cu o conștiință revoluționară fermă, pătrunsă de mîndria patriotică pentru marile înfăptuiri ale zilelor noastre, de dorința vibrantă de a duce mai departe, de a ridica pe noi culmi aceste înfăptuiri ale poporului.

În preajma înaltului forum al învățămîntului românesc bilanțul este bogat. Ponderea populației școlare reprezintă astăzi 26,2% din totalul populației țării. Numărul elevilor și al cadrelor didactice de liceu s-a dublat comparativ cu 1970.

Pentru perioada 1981–1985 se va asigura formarea profesională a unui număr de 1.750.000 muncitori calificați și 300.000 tehnicieni, maiștri, ingineri și alte cadre de specialitate. Dezvoltarea învățămîntului de toate gradele va permite cuprinderea în grădinițe a tuturor copiilor de vîrstă preșcolară, în treapta I de liceu a întregii generații de absolvenți ai clasei a VIII-a precum și creșterea gradului de cuprindere a elevilor în treapta a II-a de liceu, creindu-se astfel premise pentru generalizarea învățămîntului liceal.

Slujitorii școlii, întîmpină Congresul educației și învățămîntului cu hotărîrea de a realiza sarcinile majore ale dezvoltării și perfecționării învățămîntului de toate gradele, fundamentate în documentele programatice ale partidului și statului nostru, în Legea educației și învățămîntului.

Filip PAȚAC

CONVORBIRI

Cu VASILE BOLOG

● Inspector general al Inspectoratului școlar al județului Timiș

În primele zile ale acestui an, am făcut o vizită la Inspectoratul școlar al județului Timiș, unde am fost primit cu multă amabilitate de tovarășul inspector general **VASILE BOLOG,** cu care am purtat, pentru cititorii noștri, următorul dialog :

– Tovarășe inspector general, ați fost numit abia de cîteva luni în această funcție importantă, de mare răspundere. Cu ce gînduri ați intrat în complexitatea problemelor pe care le presupune conducerea învățămîntului școlar din județul Timiș ?

– Noi, cei care muncim în învățămînt, putem spune că avem o situație fericită de-a ne organiza și desfășura munca, aceasta fiind dată de perspectivele școlii românești conturate cu clarviziune științifică de hotărîrile Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, de faptul că avem o lege a Educației și învățămîntului, că, așa după cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, la marele miting de la Timișoara din 15 septembrie 1979, în țara noastră s-a încheiat procesul de reașezare a învățămîntului pe baze noi, revoluționare.

Convorbire realizată de Theodor COZIANU

(Continuare în pag. 8)

IMNELE PATRIEI

Trăim aici și cerul ne măsoară

Trăim aici și cerul ne măsoară
după brazi, după munți, după schele,
brațele noastre și umerii 'nalți
necontenit zidesc intru visul de mîine !
Ardem aici și arderea noastră-i totală și clară,
prin piepturi ne crește puternic iubirea de țară,
izbîndă ni-s noile-orașe, noile zări de lumină
și cum soarele crește în zbor pe păduri
mereu mai frumos și mereu mai înalt,
noi creștem, implinindu-ne, țară,-ntru tine !

Florentin POPESCU

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI (620) ● 7 FEBRUARIE 1980 ● 8 pagini – 1 leu

Ancheta revistei „ORIZONT"

Critica literară şi receptarea poeziei de azi

1. CARE AR FI, DUPĂ PĂREREA DVS., PARTICULARITĂŢILE RECEPTĂRII POEZIEI, AZI ?

2. CE CĂRŢI DE CRITICĂ A POEZIEI CONTEMPORANE V-AU REŢINUT ATENŢIA ? DE CE ?

CARTEA DE POEZIE CA EVENIMENT

1. 2. Cea mai de seamă „particularitate" a fenomenului receptării poeziei românești în spațiul criticii curente este faptul că ea, receptarea există. Nu cred să fi apărut în toți acești ani din urmă vreo carte cît de cît notabilă, fără să fi fost măcar menționată în perimetrul de cenușăreasă a obișnuitei recenzii sau, după caz, în spațiul ceva mai generos al cronicii literare. Rămîne să ne întrebăm însă dacă asta înseamnă mult sau puțin și aduc întrebarea tocmai fiindcă uneori am rămas oarecum dezamăgit și stricta „normalitate" cu care au fost primite și repede uitate anumite cărți de poezie pe care le vedem mai larg comentate. *Corabia lui Sebastian*, de exemplu, *Spectacol* de Leonid Dimov, ultimele cărți semnate de Ion Mircea, Daniel Turcea sau Angela Marinescu, de asemenea cîteva antologii de autor ale unor poeți de azi puteau să incite la discuții mai interesante și nu neapărat doar în domeniul strict al criticii de consemnare. Unele reviste organizează mese rotunde despre cutare sau cutare roman ori cicluri de articole vizînd personaje reprezentative din proza contemporană, direcții și tendințe, aspecte ale problematicii sociale, toate cu referiri concrete la cărți. Să existe oare prejudecata că numai din proză pot fi decelate idei ? Nu înțeleg de ce nu poate fi privită și o carte de poezie ca un sistem de idei, atunci cînd se simte că autorul ei și-a propus o anumită mizã mai riscantă, mai problematică, un experiment stilistic, eventual (care tot pe idei despre poetică se bizuie), un nou mod de a se situa el, ca individ, în contextul social sau atunci cînd există și o intenție polemică în acea carte, cu adresă la alte moduri poetice prezente în cîmp literar. Prin firea ei, orice cronică este limitativă, după cum și articolul dintr-o eventuală panoramă a poeziei contemporane își impune restricțiile lui legate de sublinierea unor direcții prioritare pentru ansamblul demonstrațiilor. Intre cronică și articolul din carte, cînd nu avem de a face chiar cu același text critic, rămîn pe dinafară observații care țin de aspectul evenimențial al unei cărți, se pierde un răspuns, socotind că o bună carte de poezie este, dincolo de sumarul ei, și o sumă de întrebări, de probleme pe care poetul le adresează criticului și cititorului.

Ar fi nedrept să susținem, bunăoară, că ultimele volume semnate de Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Cezar Ivănescu, Nicolae Prelipceanu, Adrian Popescu, Daniela Crăsnaru, Mihai Ursachi ș.a. nu ar fi avut partea lor de comentariu, însă nu e mai puțin adevărat că, după ce și-au „adunat" o sumă mai mare sau mai mică de cronici, și cărțile lor au fost restituite unei existențe latente și uniforme în care toți poeții există împreună cu toți poeții și cu toate cărțile la un loc. Un exemplu recent : comentînd *La Baaad*, Al. Dobrescu simțea că spațiul cronicii îi este insuficient ; în consecință criticul s-a decis doar pentru o introducere în materia cărții, lăsînd la o parte orice exemplu și încheind cu sentimentul că abia demarase. Aspectele insolite ale unei cărți de poezie rețineau parcă mai mult interesul criticii, cu ani în urmă. Dacă toate revistele literare și de cultură, ca și majoritatea ziarelor, afectează spațiu tipografic pentru comentarea cărții de poezie, nu este mai puțin adevărat însă că autoritate afectivă și pricepere au numai cîțiva cronicari și ei sînt știuți cam de toată lumea. Mai mult ca oricînd „se încearcă" acum în recenzii, ca la un bac de probă, tot felul de recenzenți fără idei și fără gust, ca să nu le mai cerem și intuiție sau opinii ferme. Mulți alți critici de poezie, din cei mai competenți, publică rar sau deloc în periodice, dar uneori ne răsplătesc cu cărți adevărate. Una din ele, controversată, e drept, este *Poeți români* de azi, strălucitoarea carte a lui Gh.

Grigurcu ; o adevărată panoramă de nuanțe, o coborîre în structura textelor. Apoi *Figura spiritului creator* în care Eugen Negrici convinge și pe cei mai neîncrezători de caracterul funcțional, practic al metodelor criticii moderne, pe texte ce pot să meargă de la Antim Ivireanu la Marin Sorescu. Recursul la text al criticii prin metode complementare de investigație este noua față a criticii de poezie din ultimii doi sau trei ani. Livius Ciocârlie sau Roxana Sorescu, tot recent, cu metode diametral opuse dar cu aceeași răbdare de a pătrunde în intimitatea textului semnează cărți de o frumoasă ținută intelectuală. Citind o carte de poezie nou apărută, încerc uneori să-mi imaginez cum ar comenta-o Ion Negoițescu și regret că autoritatea lui critică nu se exercită din nou în spațiul literaturii curente. Citesc totdeauna cu interes articole și cronici de poezie semnate de Nicolae Manolescu, Lucian Raicu, Eugen Simion, Petru Poantă, Mircea Iorgulescu, Laurențiu Ulici, Mircea Martin și unele ale criticilor mai tineri. E bine că începe să fie învinsă o mateahnă : aceea că despre clasici și moderni trebuie să scriem punînd la lucru trusa cu cele mai fine unelte, în vreme ce pentru poezia actuală e suficient doar foiletonul alert și șublerul care evaluează dintr-o repede ochire valoarea de prefinisare. Nu am numit, evident, atîtea alte cărți bune despre poezia românească din acest ultim deceniu. După cum nu mă trage inima să le numesc nici pe cele proaste, parcă totuși mai puține și tot mai semnificativ ignorate.

Dinu FLĂMÂND

O POEZIE VALOROASĂ DAR ŞI CRITICI PE MĂSURA EI

În ultimul timp au apărut numeroase cărți de critică, răsfrîngînd parțial sau chiar în întregime lirismul românesc de astăzi. Trei volume, unul după altul : George Alboiu, *Un poet printre critici*, Dumitru Bălăeț, *Eterna regăsire* și Nicolae Ciobanu, *Insemne ale modernității* (toate la Cartea Românească), oglindesc interesul pe care critici sau poeți făcînd pe criticii îl acordă poeziei noastre contemporane. Iar înainte de acestea alte două controversate cărți: Gheorghe Grigurcu, *Poeți români de azi* și M. Nițescu, *Poeți contemporani* (la aceeași editură) se vor, în special prima, sinteze ale bogatei activități lirice ce se desfășoară astăzi în țara noastră.

Despre primele două nu avem prea multe de spus. Eforturi lăudabile. George Alboiu, „poet printre critici" cum se recomandă, este interesat de o proiectată antologie *De la Labiș încoace*, și ceea ce ne arată volumul său nu e decît o primă formă a acesteia. De unde „mulțimea citatelor" și „laconismul expresiei". Sînt expediați în grabă aproape șaizeci de poeți printre care numeroase promisiuni. Autorul e lipsit de unelte critice chiar dacă este plin de bune intenții.

Dumitru Bălăeț urmărește motivul „mioritic" în literatura noastră și printre scriitorii analizați se află și șapte poeți contemporani. Și el este plin de încredere în destinul poeziei noastre și-n această perspectivă se înscriu „exercițiile" lui „critice", privind „orizontul nunților barbiene" „presentiment mioritic" la Labiș, „Elegiile lui Nichita Stănescu", „sentimentul ascensiunii" la Ion Caraion, „mitul Mumei" la Ion Gheorghe, „mioritism" în poezia lui Ioan Alexandru, „dovezi poematice" la Mircea Ciobanu și „mireasa" în poezia lui Cezar Ivănescu. Întrezărește o „Via magna" a poeziei noastre

Nicolae Ciobanu privește în cartea sa cîțiva poeți consacrați și într-un capitol special, *Tentația poeziei*, discută numeroase volume ale unor debutanți „cîștigători la concursuri" sau în afara lor. Autorul se apropie de cărțile discutate cu multă înțelegere, desprinzînd valorile lirice sau făcînd observații fără ostentație, așa cum se cuvine cînd este vorba de începători. Recunoaște timbrul poetic, insistînd asupra individualizării lui printr-un efort continuu. Depistează cu ușurință modelele, invitînd la depășire, după cum inegalitățile nefiind o fatalitate pot fi rezolvate printr-o mai atentă supraveghere și formarea unei conștiințe artistice. Criticul face tinerilor poeți o primire potrivită și dacă „există vădite motive să sperăm într-o evoluție poetică pe măsură", nici încrederea acordată nu e fără acoperire.

M. Nițescu și-a redus aria cercetării la aproape douăzeci de poeți, majoritatea formați. Primii doi, Zaharia Stancu și Radu Stanca nu mai sînt. Cei ce urmează, de la Ion Caraion la Mircea Ivănescu sînt în plină putere de creație. Iar ultimii de la Sorin Mărculescu la Cezar Ivănescu secondează marea constelație lirică premergătoare lor. Deși perspectiva se vrea unitară și de ansamblu totuși, cu puține excepții, analizele criticului se îndreaptă spre volumele de versuri într-o privire evolutivă. Critica lui M. Nițescu este pătrunzătoare, la obiect și ar fi suficient să citãm cîteva titluri din care vom recunoaște cu ușurință datele esențiale ale poetului discutat : „ipostazele jocului și ființa" (N.S.), „între mit și realitate" (I.G.), „bovarism poetic" (A.B.), „parabolă și humor" (M.S.) și așa mai departe. Nu ne vom opri la unele exagerări în ceea ce privește rezervele criticului față de poezia Anei Blandiana, și satisfacțiile pe care i le oferă Florica Mitroi. In general M. Nițescu se apropie de poezie cu instrumentele unui critic format, interpretările fiind adecvate.

Cartea lui Gheorghe Grigurcu ar fi trebuit să se intituleze „Cărți de poezie română de azi" pentru că deși din Prefață rezultă că vrea să ofere „o imagine cît mai cuprinzătoare a poeziei noastre actuale" poeții pe care-i are în vedere sînt priviți în perspectiva unui volum (rare excepții). Chiar și atunci cînd are în vedere două sau trei volume ale aceluiași autor cărțile sînt analizate la rînd într-o succesiune de cronici. Nu vom discuta dacă pe baza unuia sau a mai multor volume poate rezulta o imagine „cît mai cuprinzătoare", nici nu ne vom opri la ideosincrasiile criticului. Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu nu sînt „poeți mari", ci doar poeți, spune criticul. Timpul va arăta de partea cui e dreptatea deși există numeroase semne că îndoielile sînt prezente și la critici ce i-au susținut pînă nu demult fără rezerve. După cum tot timpul ne va arăta dacă „excepționala forță lăuntrică" a lirismului Angelei Marinescu nu este decît o figură de stil. Sau dacă imaginea nu se va umbri sau chiar va șterge nume ca Ilie Purcaru, Teodor

CONTEMPORANEITATEA IMEDIATĂ

1). Nu sînt prea bine plasat pentru a răspunde la această întrebare fiindcă nu urmăresc decît în parte și cu intermitențe rubricile de comentariu curent din revistele noastre. Constat însă la studenții mei o reorientare a preferințelor și a opțiunilor, o impacientă în fața formelor de inerție poetică perpetuate de anumiți autori „la modă" (cultivați mai ales, de „mass media"). Văd în opinia tinerilor un barometru al schimbării.

2). Intrebarea nu limitează retrospectiva la care invită. Să ne întoarcem pînă la „Poezia unei generații" de Ion Pop, la „Anul de poezie" comentat de Dan Cristea sau la „Modalități artistice contemporane" ale lui Petrică Poantă, cărți aparținînd unor fini pricepători de poezie și ca atare, consultabile în continuare cu profit ? Ori să începem cu cele două „Panorame" ale lui Al. Piru din 1975, stabilind o tipologie și chiar o ierarhie poetică în chipul „dictatorial" bine cunoscut și inimitabil ? In același an a apărut și „Istoria polemică și antologică" a lui Eugen Barbu, lipsită, în genere de criterii, dar nu și de intuiții, citînd excesiv, recompunînd sugestiv, a-

nalizînd insuficient. Numeroase caracterizări parțiale sau globale ale cîte unui poet pot fi, totuși, reținute din cuprinsul ei. Dar pentru aceasta e nevoie ca respectivul autor să nu fie dintre amicii sau în-amicii scriitorului-critic. (Nimeni, de pildă, n-a scris la noi mai cuprinzător și mai convingător despre poezia lui Petre Stoica, de pildă, decît Eugen Barbu !)

N-ar trebui, cred eu, omise din acest bilanț nici cărțile de critică referitoare la poeți din alte epoci, dar încă actuali din atîtea puncte de vedere. Mă gîndesc la cele trei încercări critice asupra lui Bacovia semnate, deloc întîmplător, de trei poeți — e vorba de Gh. Grigurcu, Ion Caraion și Dinu Flămând — aducînd ipoteze noi într-un domeniu în care totul părea să fi fost spus. Trebuie, la fel, reținută contribuția lui G. Gană la situarea poeziei blagiene, a debutantului Dorin Teodorescu la descifrarea poeticii lui Ion Barbu, după cum trebuie subliniate meritele cu totul deosebite a două exegeze eminesciene : „Modele cosmologice și viziune poetică" de Ioana Em. Petrescu și „Poezia elementelor" de Elena Tacciu, ultima, o lectură a lui Eminescu prin Bachelard.

Revenind la contemporaneitatea imediată, menționez „Ideografiile lirice" ale tînărului critic timișorean Lucian Alexiu, cu observații pertinente și nuanțate în ciuda unor categorisiri cam arbitrare sau, în orice caz, insuficient justificate. Și, în fine, last but not least, „Poeți români de azi" a lui Gh. Grigurcu, sinteză subiectivă în limitele unui program estetic, propunînd o ierarhie lirică pe care nu o împărtășesc ; remarcabilă prin aplicația cu care criticul demontează mecanismul poetic indicînd sursa meritului și — mult mai frecvent — a erorii. Multe glorii ale zilei se destramă în această carte severă și deseori nedreaptă. Important e însă faptul că patima negatoare își asociază, de regulă un anume pathos analitic demonstrativ, așa încît cei incriminați, chiar și atunci cînd sînt nedreptățiți, ar putea găsi motive de meditație autoscopică în comentariile lui Grigurcu. Dar pentru asta ar trebui să fie în stare să-și depășească resentimentele.

Mircea MARTIN

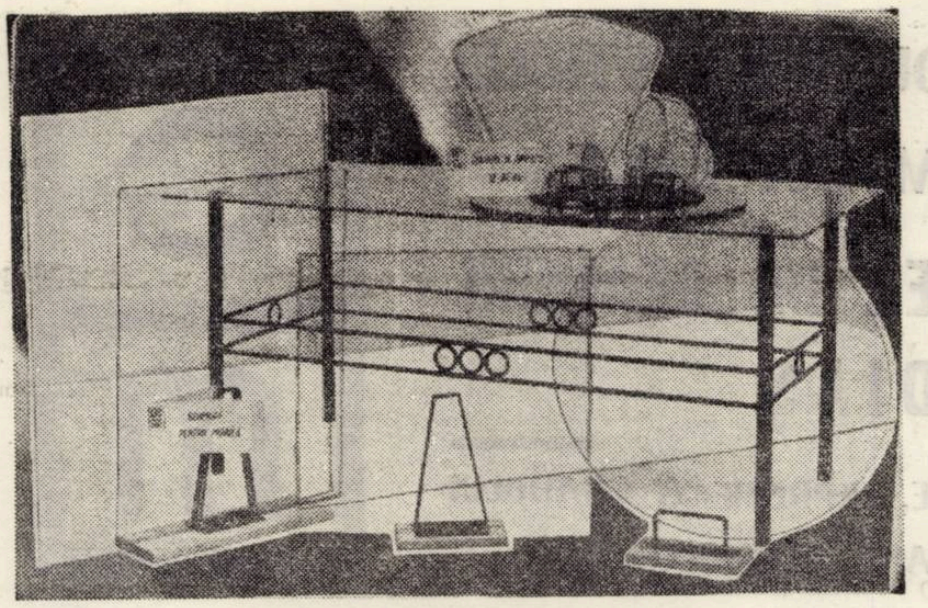

Geamuri pentru aparate de bord şi mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din ţară şi din străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepţie şi de mare eficienţă economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaş.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor şi cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potenţialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcţii mai bune, mai ieftine, cu performanţe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricaţie a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiştii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanţilor şi arhitecţilor, dat fiind multitudinea de soluţii care le oferă cerinţelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcţii.

Pe plan mondial indicele de penetraţie a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creştere an de an.

Evoluţia producţiei şi desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca şi în ţările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie şi de creşterea necontenită a preţului petrolului.

În această conjunctură economică internaţională, interesul uriaş arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creşterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicităţii de „SIGMA" (Asociaţia producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piaţa totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendinţele pieţii mondiale orientate în evoluţia desfacerii geamurilor izolatoare şi-a pus amprenta în mod vizibil şi pe creşterea capacităţilor de producţie în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producţie care variază între 35–120 mii m.p. anual şi un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relaţia de plan 1979–1985 evidenţiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaş) şi o producţie ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficienţa economică, criteriul de referinţă în producţia bunurilor materiale, în speţă, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricaţie cît şi în cea de exploatare şi pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Aceşti factori de influenţă au condiţionat creşterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în ţara noastră.

Cu toate că piaţa internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investiţiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanţate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu şi foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanşarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam şi rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanţă desicantă, fapt ce conduce la obţinerea izolaţiei termice şi fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările şi lansarea în fabricaţie a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluţiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiţiei, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaş sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanţier mm	Lung. max. mm	Lăţimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam şlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oţel, materiale plastice sau metale uşoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolaţie acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolaţie termică cu 30% superioară faţă de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecţionarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreţinere.

După studiile şi calculele realizate de I.P.C.T. Bucureşti, la o investiţie în exploatare pe o perioadă de 8 ani, preţul geamului izolator este competitiv cu preţul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidenţă eficienţa financiară superioară a geamului izolator, eficienţă calculată la m.p. de suprafaţa vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. faţă de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obişnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. faţă de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidenţiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluţii posibile în etapa actuală.

Cercetările şi rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcţiile civile (blocuri, faţade, spaţii comerciale, case de locuit – pentru uşi, ferestre, vitrine, pereţi despărţitori, balcoane) ;

b) în construcţii social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghişee, restaurante – pentru uşi, ferestre, perete despărţitor, faţade) ;

c) în construcţii industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reţinem că produsul corespunde cerinţelor înscrise în Programul directivă de cercetare şi dezvoltare în domeniul energiei, fiind în acelaşi timp un element de construcţie superior geamului simplu, sporeşte gradul de confort şi eficienţă în construcţiile civile şi social-culturale, îmbunătăţind calitatea muncii şi a vieţii.

IMPORTANT!

Factorii de directivare şi decizie din domeniul investiţiilor au posibilitatea, încă din exerciţiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcţiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a încorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unităţile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Întreprinderea de geamuri Mediaş
Şos. Sibiului nr. 38

Relaţii suplimentare se pot obţine la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din ţară şi străinătate sînt asiguraţi de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil GEORGESCU – Vasile BAŞA

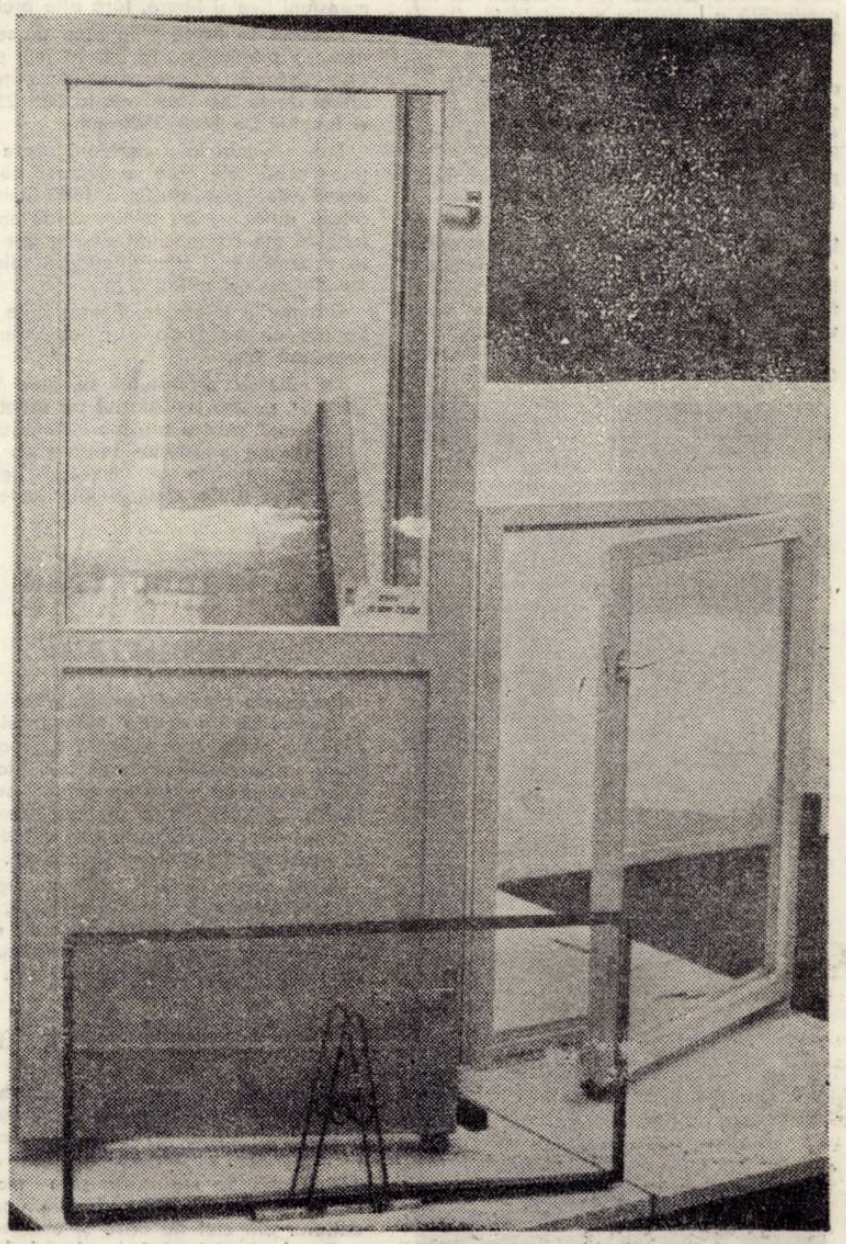

Geam izolator şi binale cu geam izolator

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ŞI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAŞ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECŢIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producţiei şi de promovare a noului implică o permanentă legătură informaţională între fabricant şi consumator, în aşa fel încît piaţa produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea şi dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opţiunii fundamentale privind creşterea necontenită a calităţii producţiei, atît în ceea ce priveşte fondul de produse destinat pieţii interne cît şi celei externe, este penetraţia mărfurilor româneşti în sfera de concurenţă a comerţului internaţional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaş se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumuseţe şi robusteţe.

Datorită acestor însuşiri, în peste 60 de ţări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creaţie al făuritorilor al căror meşteşug are vechi tradiţii în acest perimetru transilvan.

Intenţionînd informarea partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricaţie din producţia curentă a întreprinderii de geamuri Mediaş, insistînd asupra unui produs nou, o creaţie de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit şi termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

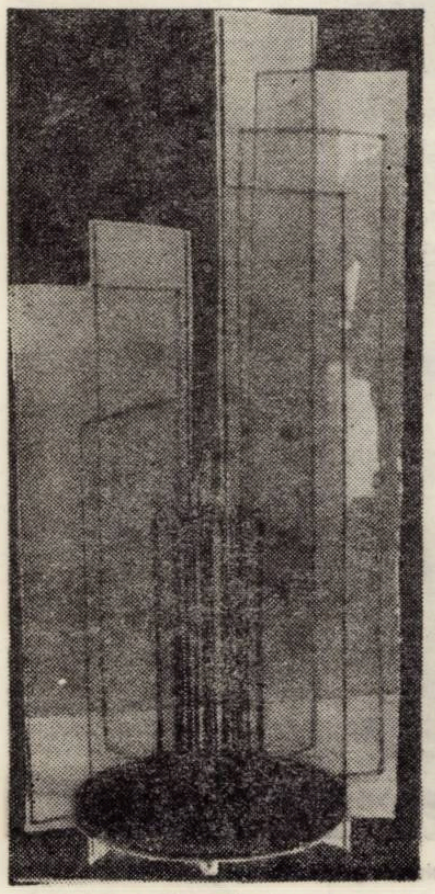

Geam tras

Geam tras pentru construcţii

Un produs apreciat şi foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaş este geamul tras pentru construcţii, similar calităţii Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe şi libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lăţimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm şi lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înţeleg produsele care se livrează cu lăţimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm şi în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară şi una inferioară diferă între ele cu cel puţin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiţionate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cuşcă" pentru transportul pe uscat şi în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situaţii deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase şi în afara dimensiunilor curente de fabricaţie.

Geam tras securizat

Propunem atenţiei beneficiarilor interni şi externi un alt tip de geam fabricat la Mediaş, geam care asigură protecţia deplină la spargere datorită bucăţilor mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistenţă la lovire şi încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecţionarea uşilor securizate, produse de mare efect şi eleganţă, uşi a căror destinaţie vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracţie, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheaţă. Se realizează prin matizarea unei feţe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase şi uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheaţă dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranţă produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuşti sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili şi alte modalităţi de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenţi ideii de diversificare, specialiştii de la Întreprinderea de geamuri Mediaş oferă economiei naţionale geamul muslin. Acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din feţe cu intercalarea unui şablon.

La terminarea operaţiei şi îndepărtarea şabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentaţii geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 şi 8 mm şi în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condiţiile de transport şi ambalare sînt aceleaşi ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmăreşte un efect decorativ, se recomandă la placarea faţadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulaţie şi penetraţie.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaş, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obţine prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reţine cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condiţiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisie luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepţională o furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obţine prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură faţă, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 şi 8 mm şi lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect aşezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condiţiile de ambalare şi transport sînt aceleaşi ca la geamurile muslin şi givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereţi despărţitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

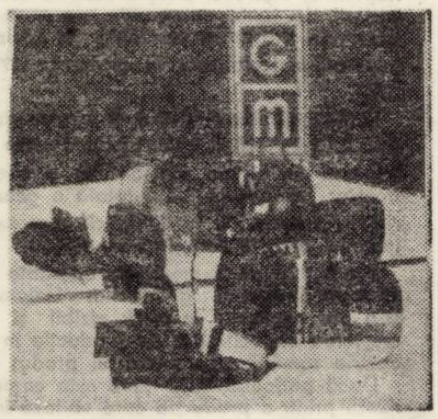

Oglinzi retrovizoare

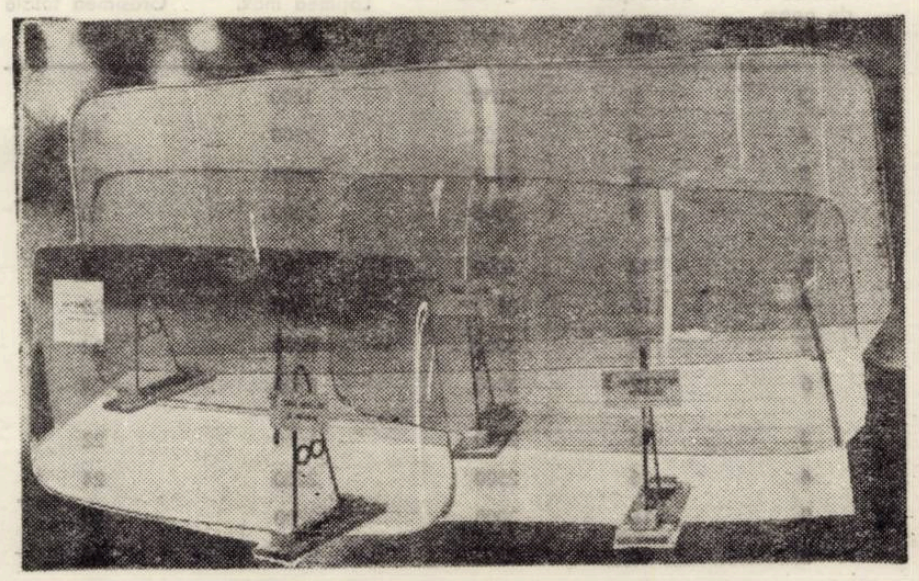

Parbrize din geam securizat şi geam duplex

Pică, Mihail Sabin, Sasa Pană sau Vladimir Streinu. Ori etichete ca „citadinii și intelectualizanții", „ardența senzorială", „fantazarea abstractizantă", „cotidianul feeric" vor rezista.

Gheorghe Grigurcu este un critic ce-și are criteriile proprii. Viziunea sa se vrea cu totul personală și, cu puține excepții, modificarea tabloului poeziei noastre se face în perspectiva acestor puncte de vedere singulare. Un tablou îndrăzneț, dar care tare-mi este teamă că va trebui într-un viitor apropiat revizuit.

În general, se poate afirma că poezia se bucură de o mai largă și mai atentă primire din partea criticii decît proza sau literatura dramatică. Există numeroase sinteze (de la Ion Pop și Petru Poantă la Lucian Alexiu) sau doar volume de cronici apărute în ultimii ani din care rezultă nu numai valoarea liricii noastre actuale, ci și ecoul stîrnit în conștiința criticii. O poezie valoroasă, dar și critici pe măsura ei.

Ion MAXIM

CRITERIILE RECEPTĂRII

1. Iată ceva la care se poate răspunde fie cu cea mai generală aproximație, fie cu un extrem subiectivism. Criteriile receptării poeziei sînt nenumărate — cîți oameni, atîtea păreri. Dacă proza, prin materialitatea ei, obligă critica să adopte un număr restrîns de unghiuri de vedere, poezia, teren, totuși, al inefabilului, predispune în primul rînd la o lectură afectivă. Vai dar cît de subiectivă este pînă și această părere ! Neîndoielnic, se poate citi poezie și cu ambiție, cu preconcepție cu prejudecată, sub stare culturală, uneori cu răutate etc. Fiecare mod de receptare depinde, natural, de particularitățile criticului. Cel format la școala, deseori didacticistă a istoriei literare urmărește global poezia și cu tentații comparatiste. Face din ea un sistem în evoluție, din care lipsesc de regulă nuanțele. Cel entuziasmat de unele sisteme de lectură împrumutate de aiurea, o întinde pe cîte un pat al lui Procust. Cel care preferă să urmărească poetul și nu poezia se limitează la straturile ei exterioare. Cel care, dimpotrivă, exclude pe poet din teritoriul propriei sale poezii, descifrează cu ambiție mecanisme interne la care nimeni nu s-a gîndit. Unul face din critica de poezie o poză ; altul o meserie ; altul un prilej de autoimpunere ; altul un continuu serviciu. Toți însă își mărturisesc propriul sistem de lectură. Răsfoind cîteva cărți despre poezie din ultimii 15 ani, de la Mihail Petroveanu la Daniel Dimitriu și Lucian Alexiu, nu ne-a fost prea greu să deosebim înclinațiile fiecăruia. Firește, în diacronie, factorul timp acționează puternic, favorizînd pe cei din urmă (în critică dictonul *tarde venietibus* funcționează invers). M. Petroveanu, de pildă, urmărește insurgența poetică a lui Mihai Beniuc, într-un „profil liric contemporan" (1963) în tonuri decis elogiative, în timp ce D. Dimitriu analizează aceeași „insurgență" cu o circumspecție justificată, beneficiind de dovada timpului ce deseori selectează dincolo de opinia critică exprimată „la zi". Dar, fondul general al problemei a rămas, cum se vede, același. După cum aceeași a fost de fiecare dată înclinația afectivă a comentatorului. Poezia, în ambele ei stări, de creație și receptare, este un spațiu al iubirii. Cine scrie, citește sau scrie *despre* poezie parcurge acest spațiu generic al versului.

Fără îndoială, particularități anume ale receptării poeziei există, dar din unghiul de vedere al criticii. Subiectiv-afectivă fiind, critica de poezie devine la rîndul ei obiect de lectură, revelînd temperamente critice, mai mult decît atitudini. Pentru că judecățile de valoare în sine diferă prea puțin de la un comentariu la altul ; nu există diferențe flagrante de apreciere nici măcar la nivelul debutului. E firesc deci să ne atragă mai mult *cum* se scrie despre poezie, decît *ce* anume.

Al. Piru „călătorește" pur și simplu printre poeții din *Poezia românească contemporană*, cu un aer cinic și profesoral, dînd „note" pe temeiul recunoscut al propriilor preferințe. Relativismul notărilor a fost asumat, iar timpul scurt de la publicarea volumului său a și răsturnat cîteva dintre ele. Gustul autorului, dominat de istorie, vizează lectura integrală ierarhizantă.

Eugen Barbu realizează un alt fel de istorie a poeziei, profund și declarat subiectivă, pe criteriul versului antologic. Ambiția sa este de tip călinescian, în sensul surprinzătoarei uniuni între eroarea personal-afectivă și definirea sublimă. Numai că ultima nu reușește, precum la Călinescu, să aureoleze eroarea, decît la nivelul unei descripții pitorești. Esențele îi cam scapă.

Cei doi critici de mai sus, mai precis, un istoric literar și un prozator, au drept particularitate comună lectura lacomă, exhaustivă, pe seama căreia își exaltă dreptul la decizie ultimă.

Rafinamentul lecturii poate fi o altă

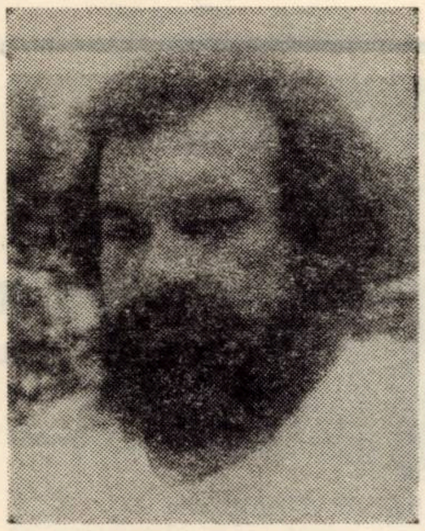

particularitate a criticii de poezie.* Cu 10-12 ani în urmă Nicolae Manolescu, Mircea Martin și Ion Pop și-au propus să dovedească faptul că orice comentariu de poezie este o continuare a acesteia. Aerul lor devine ceremonios, visător chiar. Poezia nu era pentru ei un prilej de îngurgitare, ci unul de degustare spirituală. Că nu timpul cultural i-a influențat, ci dispoziția lor sufletească, ne-o dovedește faptul că exact la aceeași vreme un Aurel Martin comenta o sumă de *Poeți contemporani* cu sobrietate „ardeleană" și cu uneltele teoriei.

Generația ultimă de critici este dominată de spiritul clasificării. Aflați la capătul unui timp de poezie, își iau răspunderea reordonării spiritelor poetice prin prisma afinităților comune. Petru Poantă *(Modalități lirice contemporane)* obține portete de serie poetică de mare finețe. Lucian Alexiu, în aceeași linie, operează cu clasificări vag călinesciene. Daniel Dimitriu împarte poeții între Ares (spiritul insurgent) și Eros (spiritul erotic). Toți trei adoptă critica „de grup", în sensul decupării tabloului colectiv, clar-obscur, rembrandtian (frumos își intitulează M. Iorgulescu un volum, *Rondul de noapte* — ce intră și el, parțial în această discuție). Picturală, critica lor apelează insistent la cromatica limbajului.

Ca în orice domeniu, se manifestă și în critica de poezie particularități strict individuale. Victor Felea scrie cu generozitate nelimitată, acceptînd, pe temeiul iubirii pentru cel ce gîndește prin vers, orice creație, așa cum au procedat mai demult M. R. Paraschivescu sau Mihu Dragomir. Gh. Grigurcu se exprimă cu patimă, uneori nedreaptă. Dan Cristea se caută pe sine în hățișul de poezie care, într-un singur an, e capabil să se transforme într-un labirint.

Adăugînd la cei de pînă aici, specializați oarecum în critica de poezie, pe : Cornel Regman (iubind cu maliție), Mircea Tomuș (iubind cu parcimonie), M. Ungheanu (suspectînd cu sobrietate). N. Turtureanu (poetizînd cu iubire), Laurențiu Ulici (regizînd și riscînd între debuturi) ș.a. — critici care scriu despre poezie „între altele", obținem prin însumare ceea ce ne-am propus la început : critica prin excelență afectivă, deci creatoare.

2. Ne-au reținut atenția, după cum se vede din primul răspuns, *toate* cărțile despre poezie (dacă am omis unele, ne exprimăm acum și pentru ele). De prerat, preferăm nu cărți, ci critici de poezie, într-o selecție exclusiv afectivă, care nu neagă întru nimic valoarea altora: Gheorghe Grigurcu, pentru candida sa pasiune, exaltată și trădătoare în același timp ; Petru Poantă, pentru așezarea frumoasă a vorbelor într-o fizionomie și pentru felul în care știe să iubească și ceea ce nu iubește (și invers) ; Daniel Dimitriu, pentru că declară că „o sinteză atotcuprinzătoare a liricii erotice de azi nu s-a aflat și nu se află printre proiectele mele", (proiect ce pe noi ne obsedează de mai multă vreme), dar și pentru seriozitatea cu care abordează cel mai neserios lucru din lume : poezia ; (Al. Piru), pentru (că) tot (nu va citi aceste rînduri).

Valentin TAȘCU

PARTICULARITĂȚILE RECEPTĂRII

1. Prima particularitate a receptării poeziei noastre actuale este un soi de adormire a criticii în umbra unei generozități care se justifica altădată ca o necesară apărare a diversității de stiluri și talente. Reflexele criticii noastre de poezie au rămas aceleași ca acum 10–15 ani, la fel de tinere, numai criticii au îmbătrînit rămînînd însă solidari cu propriile lor reflexe condiționate și parcele de spațiu tipografic. Diversitatea de stiluri conviețuitoare într-o dulce armonie babilonică nu mai este însă o urgență vitală a spiritului critic, nici un principiu necesar unei anume delimitări polemice față de o perioadă uniformizatoare, ba dimpotrivă ea devine încetul cu încetul expresia unei noi confuzii pe care o putem defini ca pe un cult al talentului ca talent. Putem descoperi această confuzie într-o trecere în revistă a debuturilor ultimilor, să zicem 5–6 ani : cu două-trei excepții (**Petru Romoșan, Traian T. Coșovei** și . . . și ?) absolut neinteresante, plate, bătrînești, epigonice, strict onorabile, dar, desigur, pline de talent. După cum putem regăsi confuzia și urmărind poezia pe care o publică revistele. Ultimul eveniment a fost pagina din **Luceafărul** în care **Cezar Baltag** prezenta, acum 10 ani, un debutant, **Mircea Dinescu**, ultimul sunet original al generației **Nichita Stănescu** care între timp s-a îmbogățit cu orgoliul de a deveni și primul sunet original al unei noi generații poetice. Să nu se mai fi întîmplat nimic în poezia noastră de la **Mircea Dinescu** încoace în afara faptului că **Mircea Dinescu** însuși s-a schimbat ? O „întîmplare" este că generația **Nichita Stănescu** și-a încheiat opera. Oricît de stranie ar fi această judecată de apoi ea este adevărată. Și este nu pentru că așa o doresc eu ci pentru că în fondul activ al climatului poetic de azi domină o altă sensibilitate poetică, cea numită a spiritului însetat de real, deosebindu-se radical de aceea nichitastănesciană a realului însetat de spiritual. Conviețuirea acestor două tipuri de sensibilitate poetică este posibilă în planul valorii, al istoriei literare, dar nu și în planul receptării poeziei. Existența noului tip de poezie cere o critică dacă nu partizană (climatul literar nu este totuși un război), cel puțin capabilă de opțiuni ferme și de sacrificiul pe care îl presupune orice opțiune. Veți spune că între Barbu și Blaga nu i se punea criticii problema opțiunii. Dar între Barbu-Blaga și sămătorism i se impunea această opțiune. Noua opțiune necesară a criticii fiind radical alta este totuși asemănătoare : între „evazionismul" (desigur superb) al poeziei generației anterioare și realismul noii poezii, între neosămănătorismul contemporan și autenticele forme ale conștiinței poetice. Dar, particularitatea criticii noastre de poezie este „lenea", refuzul opțiunii, comoditatea, îmburghezirea spirituală. Critica foiletonistică de poezie s-a „clasicizat" în același ritm cu generația pe care de fapt o și reprezintă, pe care a lansat-o și apărat-o, iar exercițiile sale devin treptat inerte manifestări de istorie literară. Tinerii din critica de poezie sînt „acolo" pentru că au acceptat mentalitatea celor cu ajutorul cărora au ajuns „acolo", reflexele lor condiționate, prejudecățile lor. Dar toate aceste acuzații pot să pară obscure cîtă vreme poeții noului stil (realist, prozastic, sarcastic fără teribilism, grațios fără sentimentalism, livresc fără calofilismul și sterilitatea unei ironii narcisiste) sînt publicați foarte rar și de regulă după ce au fost trecuți prin „stasul" unor cerințe formate în gustul comodităților vechiului stil, deformante pentru autentica lor viziune poetică. **Ion Monoran, Marcel Sămînță, Marcel Tolcea** (alți timișoreni), **Traian T. Coșovei** (prezent acum cu volumul de debut în librării), **Emil Hurezeanu** (cu volumul așteptat în librării), **Eugen Suciu** (cu debutul la **Albatros** în șpalt), **Matei Vișniec, Florin Iaru, Domnița Petri, Elena Ștefoi, Magdalena Ghica, Mircea Cărtărescu** — iată cîteva nume ale unei generații pe care nu revistele ci două-trei cenacluri și propria lor solidaritate întru o nouă poezie i-a format. Poeți deja formați, ei vor debuta masiv în curînd, aducînd în climatul literar o noutate pe care, dacă revistele ar fi fost mai puțin lenevite ca pe vremea debutului lui **Mircea Dinescu, ei** ar fi fost îndreptățiți să o afirme de cîțiva ani. (Dar dacă independența lor poetică s-a definit tocmai în contextul unui recul la lipsa de generozitate a revistelor ?).

Așadar particularitatea receptării poeziei azi este inerția unei gîndiri avantajate de propria sa rotire leneșă într-un cerc prea demult desenat peste care realitatea trece în pofida simpatizării cu Arhimede.

2. Să recapitulăm, deci, și recapitulînd cărțile de poezie îi recapitulăm criticii particularitățile : **Poezia unei generații** a lui **Ion Pop** analizînd monografic radicalismul convențiilor poetice, motivele, temele, funcționarea specifică a limbajelor, o carte respectînd ierarhiile momentului (era la începutul deceniului), **Modalități lirice contemporane** a lui **Petru Poantă,** o carte impunînd un stil de analiză a poeziei, probabil cel mai preocupat de aflarea unor criterii sigure pentru despărțirea apelor de uscat, a poeziei de producția comună, un criteriu fiind postulat în distincția vizionarism-virtuozitate, substanță-artificiu, **Scriitori tineri contemporani,** o carte a cărei coerență și forță constau în subtilitatea insinuării judecății de valoare în chiar subtextul definiției critice și un critic stăpîn pe misterul ironiei în chipul cel mai savant cu putință. Acestea sînt **cărțile ;** fiecare din ele fragmentare în raport cu fenomenul poetic de azi, rămînînd însă valabile prin **tendință.** Celelalte sînt culegeri de foiletoane, unele gongorice și excesiv justițiare (**Marin Mincu : Poezie și generație),** altele prudente și camaraderești dar exacte în latura definiției critice fără a sugera însă și reala dispoziție a formelor de relief pe harta ce o cartografiau (**Mircea Martin : Generație și creație),** altele pur și simplu clownești dar imbatabile în latura subiectivității artiste **(Eugen Barbu : O istorie polemică . . .),** altele foiletînd în sens etimologic, adică „frunzărind" poezia contemporană în feluri dintre cele mai personale dar fără să reușească, astăzi, a ne mai reține atenția. Cine, pentru a se clarifica în legătură cu poezia cutărui poet, apelează acum la foiletoanele lui **Victor Felea, Hristu Cândroveanu** sau chiar **Gheorghe Grigurcu** (altminteri, un stilist de clasă). Lipsește acestor foiletoniști radicalismul unei perspective integratoare. Ceea ce face ca fiecare apariție onorabilă să fie consemnată și comentată în sine, în afara unui context axiologizant prin el insuși, fără de care foiletoniștii pot fi confundați cu referenții de editură. Pentru a fi mai limpede, am să exemplific cu un nume care fără să fi apărut pe coperta unei cărți reprezintă singura modalitate realmente integratoare și radical-novatoare în comentariul de poezie efectuat sub genericul unei cronici literare : **Al. Cistelecan,** în revista **Familia,** un critic care urmărește constituirea artelor poetice în poezia contemporană din perspectiva, ea însăși valorizantă, a unei istorii a viziunilor poetice ca istorie a valorilor. Teza sa critică este deosebit de simplă : poezia ce rămîne este cea inovatoare de tipologii poetice, supraviețuind prin și în limitele propriei sale expresii. Restul este context, conjunctură, modă, epigonism sau pur și simplu talent.

Ioan BUDUCA

RUDOLF SANDOR : „Solitar în miez de iarnă"

OCTAVIAN POPA

VÎNĂTOARE DE JDERI

Tîrziu, cînd Toma a intrat în casă, Verbina împletea agitînd andrelele fără să le privească. La ce s-o fi gîndind ea? Cîteodată îţi dai seama ce vrea după umbrele feţei şi ale ochilor, după mişcările din colţul buzelor. Azi, pare ferecată, mîinile se învîrtesc făcînd mereu aceleaşi mişcări, ca zborul fluturilor, dar pielea obrajilor rămîne întinsă şi trunchiul de piatră.

– Tu nu te culci? întreabă bărbatul.

Femeia nu se clinteşte, învîrte degetele şi andrelele. Dacă te uiţi bine la ele, vezi cum pornesc cercurile, cum se desfac şi se încheie, pare că se gîndeşte, poate că s-a oprit undeva.

– Mă culc cînd o veni somnu la mine.

Bărbatul se aşează pe pat; e timpul să vorbească cu ea, să-i spună tot ce are de spus.

– Mîine coborîm la oraş, începe el domol, am găsit loc pentru mine la fabrica de mobile, unde lucrează inginerul Nichita... Îţi mai aduci aminte? Am umblat la şcoală cu el în satul de jos. Ai fost şi tu cu noi, în urma noastră cu vreo trei ani. La spital sta în pat lîngă mine cu mîna ruptă. Avem loc şi pentru tine, nu mai rămînem în Balda, n-avem ce face aici.

Faţa Verbinei se colorează, o culoare pală, mai mult otrăvită, ochii înţepenesc pe vîrful acelor.

– Ne mutăm la oraş, spune bărbatul, vindem cărămida... şi lemnăria o vindem. Cumpărăm mobilă, ne aşezăm şi noi acolo ca oamenii. Acum, cu piciorul ăsta al meu, nu mai pot munci la pădure.

– Ce lucru ai găsit? întreabă femeia. Du-te tu dacă vrei, au mai plecat şi alţi bărbaţi singuri. Eu ce să fac la oraş? Ce mă pricep să fac? Ştiu să mulg vaca, să sap pămîntul, să adun fînul. Cînd vine ploaia, mă uit sus la deal, dacă-s nori de ploaie, cum o fost ieri, gata să răstoarne pădurea, sau numai aşa, de speriat puii... Altceva nu ştiu...

– Tu nu eşti mai proastă ca sora ta, Fira, zice Toma. Ea a mers la oraş singură, acum zece ani. Azi stă în casa cîştigată cu mîinile ei şi ale bărbatului. I-am văzut pe amîndoi, şi pe copii i-am văzut.

– Asta-i Fira, răspunde femeia, eu n-am mîinile ei, n-am fost niciodată ca ea.

– Ai loc la fabrica de ciorapi, zice Toma. Am fost acolo cu Nichita şi le-am văzut pe toate. Nu ne-au lăsat să intrăm în timpul lucrului, dar ne-am uitat prin ferăstruica tăiată în uşă. Poartă toate păr încreţit, ca lîna de miel. Trebuie să-ţi faci şi tu părul ca ele. Cum stau şi învîrtesc ciorapii la maşină, nici nu se mişcă pe scaun. Am vorbit cu inginera aia a lor, zicea să te duc, vrea să vorbească cu tine, să-ţi spună ce ai de făcut. Nu-i lucru mare. Acolo nu ştii ce-i noroiul şi zloata, nu ştii ce-i ploaia, şi zăduful, calci tot pe covoare.

– Mie nu-mi trebuie oraş, se supără femeia, n-aş putea sta lîngă maşină să nu fac nimic, mi-aş roade unghiile de urît... Nici oamenii nu-mi plac!

– Tu nu-i cunoşti, ce oameni cunoşti tu la oraş? Pe portarii de la spital, pe doctoru care ţi-a scos o măsea...

Toma se ridică în capul oaselor, îi vine să urle, dar nu, se reţine.

– De ce stăm noi în vîrful dealurilor? Pămîntu-i puţin şi slab; tot ce ne trebuie cărăm de jos. Avem un copil, vor mai veni şi alţii; dacă moşu meu s-a urcat pe dealurile astea, o fi avut el ceva atunci de l-a împins în sus. Noi n-avem nimic, e vremea să mergem în jos.

– Ce am eu cu moşu tău? întreabă femeia. Ştii bine de ce a fugit, te faci că nu ştii... După cinci ani de puşcărie, nu mai avea ce face între oamenii de jos. Era bătăuş moşu tău, toată lumea ştie.

– S-a bătut pentru o fată, pentru bunica s-a bătut. Alţii au început bătaia şi nu avea de ales, ori el, ori celălalt, care pe care.

– Nu ştiu, n-am fost acolo, zice femeia.

– Bunica l-a aşteptat, după cinci ani a fugit cu el sus, fără voia bătrînilor. Asta o ştiu chiar de la ea. Anul ce vine fabrica se întinde – a continuat Toma – pînă atunci mai fac un etaj. Tu poţi lucra la început, chiar acolo la ei. Ne dau casă, noi cumpărăm mobilă şi tot ce ne trebuie. Dacă vrei să ştii cum va fi vremea, asculţi sara la televizor. La spital, o femeie negricioasă, cu două rînduri de mărgele, spunea ce timp va fi a doua zi... Are să plouă, are să bată vîntul...

Femeia aruncă lîna pe masă şi se ridică în picioare. Bluza-i iese din fustă, o potriveşte cu mişcări repezi, nu izbuteşte decît cu greutate... s-a îngrăşat în ultimul timp...

– Ai vrea să mă vezi trăgîndu-mă pe scări cu zidarii? Cu pantaloni şi cizme de gumă prin poduri ca Vica? A plecat singură, cînd s-a întors, plozii-i aduceau bagajul... Nici nu ştie cine-i tatăl copiilor.

Bărbatul ascultă, toate se întîmplă aşa cum se aştepta, dar ştie ce are să-i spună, a frămîntat mult timp răspunsul în capul lui:

– Ce ne leagă pe noi la Balda? Unde ai învăţat tu lucrul pămîntului? Poate la

RUDOLF SANDOR: „Chiciură"

tată-tău, cel cu un ochi şi trei sfori de pămînt aruncate pe dealuri...

– De tata să nu te legi, strigă Verbina. Dacă i-au scos un ochi, e treaba lui, nu-i treaba ta. Ochiul l-a pierdut la batoză, nu la blăstămăţii. Eu nu mă leg de Veta... de sora ta... Cînd erai la spital, plecam dimineaţa cu ea, dar mă lăsa pe drum. Ne întîlneam sara la gară; o găseam dormind, zdrobită, jumulită ca o gîscă gata de fript.

– Eu n-am nimic cu tată-tău, încearcă Toma să îndrepte lucrurile. Am vorbit despre el... mă gîndeam la pămînt... Nu vezi ce-i în grădină la noi? În fiecare primăvară curăţim bolovanii aduşi de şuvoaie... Cît de curînd nu mai avem unde să-i punem; în jurul nostru se ridică zidul de pietre ca o cetate.

Verbina se aşează la lucru, dar lasă andrelele pe masă.

– Vara asta ridicăm şi noi casa. Cărămida nu mai aşteaptă, peste iarnă paiele şi trestia au putrezit, apa curgea de sus, umezeala s-a ridicat de jos, din pămînt. Lemnăria-i gata, anul viitor legăm zid de piatră în jurul grădinii. Asta-i loc pentru mere şi prune. Cînd cineva ia în mînă un măr de la noi, nu-l duce la gură, îl duce la nas. Are miros de floare. Aşa mi-o spus doctorul cînd i-am dus merele. Să n-ai nici o grijă, dacă au lipsă de noi, vor veni orăşenii aici. Nu peste mult nu mai ai loc de ei. Acum fac drumurile. În lipsa ta au ajuns aproape de Chei. Stîncile le-au spart cu dinamită. La săpături au găsit ziduri vechi, morminte şi vase. Au mai trăit aici oameni, demult. Aveau ce mînca, n-au murit de foame.

Toma zace întins pe pat; prin pijamaua deschisă iese gîtul alb. Verbina-l priveşte cu ciudă, aproape cu dispreţ. A dormit la spital cu pijamaua, a cumpărat una şi pentru casă. Poate ţine mai bine la frig, dar nu pentru frig a cumpărat-o, că acuma-i vară. Vrea să-mi arate mie cum trăiesc orăşenii. Asta-i treaba lui, altceva nu-i lipsea! Femeia-şi aşterne patul pe divan, stinge lumina şi se strecoară în aşternut. Toma se întoarce şi el spre perete. Va trebui să aştepte. Cu Verbina lucrurile nu se fac dintr-o dată... Aşa o ştie de cînd era mică şi o trăgea de păr să meargă cu el la podeţ... Acolo se adunau grămadă copiii din sat, un pod mic de lemn... Pe ea, chiar cînd mergea, nu o putea atinge...

Bărbatul e din nou la spital. După plecarea doctorilor locul pierdea înfăţişarea obişnuită, bolnavii se sculau din paturi, treceau pe coridoare dintr-un salon în altul şi se opreau pe terase. Aerul proaspăt, şirul de plopi înalţi, întinderile necunoscute ce apăreau departe, dincolo de ziduri, trezeau în ei dorinţa amorţită de a se mişca, de a părăsi aşternutul cu miros fad de medicamente, putreziciune şi de sudoare. În timp ce Ştiblea lega una de alta întîmplările de vînătoare, Toma pornea singur. Întins pe pat, cu piciorul în ghips, se grăbea acasă la el.

De sus vedea satul întreg. Trei dealuri se adunau în jurul lui, dealuri verzi, împădurite, cu brîie subţiri de lut şi de piatră. Casele s-au urcat şi ele pe firul apelor şi al cărărilor, le despărţeau grădini mici cu table înguste de semănături, un lac verde cu broaşte şi rîpe adînci. Toate păreau risipite de-a valma, încă pe vremea cînd se aruncau perii, năframe şi gresii în calea zmeilor.

În curtea albită de lumina lunii, umbrele tufelor, cumpăna fîntînii, pluteau negre deasupra pămîntului. Deschidea portiţa, pe cărarea de piatră tălpile scîrţîiau. Dinspre şopron răzbea mirosul proaspăt de talaş şi cioplitură de lemn. Cînd bătea în geam, capul Verbinei şi al copilului se arătau alături, unul negru, în cîrpa cu flori, altul rotund cu părul mare, mai mult bălai.

După ce stingeau luminile, în salon rămînea numai un mic bec galben deasupra uşii de la intrare. În lumina de sus, Ştiblea, cu capul gros de aramă, continua să spună celor din paturile vecine, cum a ieşit noaptea din ţarc o namilă de oaie. Era oaia lui. Ce i-a venit să iasă? I s-a urît cu viaţa sau lumina pe deal o năucea? Sus era lună plină. Lupul da tîrcoale ţarcului şi fiindcă nu o putea ridica, i-a înfipt colţii în ceafă şi o ducea aşa pe picioarele ei. Chiar cu voia ei o ducea, el pe răzorul de sus cu ierburi galbene, oaia pe cel de jos, cu ierburi roşii şi negre. Nu se zbătea, păşea ca la nuntă, buimacă, pe drumul care ducea la apă. Numai muzicanţii lipseau.

Vînătorul s-a oprit, a vrut să spună că oaia era vinovată, ea a ieşit în calea lupului şi s-a dus pe cărare alături de el. Alţii, din paturile vecine, ziceau că oaia n-are nici o vină, e proastă de felul ei, nu ştie ce face. Aşa-s toate oile din lume şi nu numai ele. Fiindcă îi se făcuse lehamite de oaie, Ştiblea a lăsat-o în gura lupului şi a ieşit la vînătoare de jderi.

Asta a fost lîngă fîntîna lui Fercu... Pe zăpada moale, urmele se vedeau ca scrise cu mîna. De la fîntînă, jderul făcuse salturi mari prin zăpadă şi i se piardă urma. Vînătorul căuta urmele ghearelor. După ce a sărit peste drum, jderul s-a oprit pe movila din faţă, s-a învîrtit în cerc şi a făcut un nou salt. Urmele trăgeau spre pădure. Omul s-a aşezat pe laviţa de lîngă fîntînă, îngropată în ţurţuri de gheaţă, şi în timp ce soarele se ridica peste dealuri, şi-a scos mîncarea şi a tras o înghiţitură de drojdie.

Toma se întoarce, patul e mare, dar locul nu-l ţine. Oaia credea că merge la apă? La dracu, ce să creadă oaia? Oaia e proastă şi mergea în neştire. Nu bănuia că dimineaţa pădurarii vor găsi pe cărare, numai copite şi smocuri negre de lînă.

Lui Toma îi pare rău, dar n-are cui spune. Nimeni nu-l ascultă acum.

Stiblea călca pe linia urmelor. Labele jderului sînt acoperite cu păr... Pe şirul de semne pînă la pădure, ghiarele dinapoi acoperă urma celor dinainte, labele din stînga sînt mereu puţin în urmă. Poate şi Verbina călca aşa prin zăpadă cu cizmuliţele ei roşii, cînd era copilă. Nu umbla drept, trăgea puţin după ea piciorul stîng.

Vînătorul s-a oprit la rădăcina stejarului şi a început să ridă. Totul a rămas însemnat pe zăpadă. Jderul a stat şi el aici, s-a gîndit cev[illegible]inte de a se urca în stejar, a dat [illegible]la ud pe nămeţi. A golit băşica, să nu se ude acolo sus. Ştiblea ştia la ce s-a gîndit jderul. Trunchiul stejarului e găurit; o gaură mare jos şi poate o gaură mai mică deasupra, aproape de locul unde încep crengile. Vînătorul a vîrît ţeava în scorbură şi animalul a ţîşnit spre vîrf.

...Toma se mută în atelierul de la fabrica de mobile pe care i l-a arătat inginerul Nichita. Îmbrăcat în salopetă albastră cu dungi, vorbeşte la telefon cu Verbina. Vorbeşte nu din atelier, din cabina portarului, în pauza de la amiază. Locul e străin; cărări galbene, cărări verzi, duc spre oraş; între case e întunecime ca-n codru. Nu ştii unde să pui piciorul, să te poţi ţine drept. Cine-l cunoaşte pe el în oraş? Dracu, dacă este drac şi încă un ins pe care nu l-a văzut niciodată, insul care-i spune:

– Oaia nu ştia unde se duce; e proastă oaia, credea că lupul o duce la apă. Aşa credea ea. Tu nu înţelegi...

– Ce vrei să spui cu asta? Ce am eu cu oaia?

– Cum să n-ai? Orb eşti tu? Nu vezi tot ce se întîmplă?

– Eu orb? Am doi ochi, văd mai bine ca alţii cu luneta...

– Atunci de ce nu te uiţi la lumea din jur, de ce nu vezi lîngă tine?

– Chiar aşa am făcut şi nu numai singur, am fost cu inginerul Nichita... Noi sîntem prieteni, am umblat la şcoală cu el. Acum l-am găsit la spital...

Vorbeşte la telefon cu Verbina. Femeia ascultă; pare că vrea să înţeleagă, fiindcă nu-l opreşte. Toma ştie că chiar dacă înţelege, face ce vrea, numai ce ea vrea.

Insul continuă mai dulce:

– Satul vostru a pornit în sus, spre Stînca Roşie... Voi încă n-aţi văzut? Casele se vor întinde p[illegible].

Toma aruncă ochii afară, ierburile nu mai au umbră, luna s-a ridicat, lumina vine de sus. Ascultă:

– Hei, cine dracu a vrut să te duci la oraş? Ce cauţi tu acolo? Nu vezi că oraşul vine la voi?

– Eu nu pentru oraş merg, am vorbit cu Nichita el m-a chemat. Ştii, sîntem prieteni şi el mă învaţă... am fost la şcoală cu el, la Balda de Jos. Chiar din prima zi voi lucra la maşină... Eu ştiu lucra, aşa cum lucra tata şi frate-meu Damaschin. Cu Nichita vom face mobilă scumpă, cioplită din lemn. Nu de muncă mi-i frică, mi-i frică de Verbina. N-o silesc să meargă cu mine şi dacă ea vrea, înainte vom zidi casa.

Mai liniştit, e din nou în pădure cu Ştiblea. Jderul a ajuns sus; vînătorul a tras, l-a atins, dar mîna pe el n-a putut-o pune. În ultima clipă animalul a prins creanga cu piciorul dinainte şi cele patru gheare le-a înfipt în gît. A rămas aşa, înţepenit, atîrnat cu picioarele dinapoi între două ramuri, ca într-un leagăn. Toma priveşte stejarul; sus jderul e lipit de crengi. Să fi rămas acolo? Nu se mai vede... Se întoarce la dreapta, nu-şi găseşte locul în pat. După cîtva timp, pijamaua e udă; e asudat, o poţi stoarce ca pe o zdreanţă muiată în apă. E şi prea groasă pentru timpul verii. O scoate cu ciudă, o zvîrle pe scaun şi se îmbracă cu cămaşa pe care i-o dase Verbina la sosire, o cămaşă de in groasă, rară, rece... Femeia i-a urmărit mişcările. Cînd îl aude îmbrăcînd cămaşa, se scoală, merge la pat, ridică zdrenţele de pe jos şi le duce la bucătărie. Acolo le aşează pe sfoară lîngă hainele copilului. Se uită apoi la ceas: s-a făcut miezul nopţii. Îl trage şi-l aranjează să sune la cinci.

– Nu vom dormi prea mult, oricum, Toma s-a întors numai azi. Vom dormi mîine la amiază. Cînd soarele-i în cruce, lăsăm lucrul şi ne aşezăm la mîncare. Secerăm la Malea, lîngă izvor. Bem apă rece şi ne culcăm un ceas. Eu cu muierile de o parte, bărbaţii în altă parte. E cald, m-am încins ca o sobă. Femeia udă un prosop curat, se şterge pe piept, pe spate, în jurul coapselor... Ce bine face răcoarea! Cuprinde sînii cu palmele zice ceva, numai ea înţelege. Cînd se întoarce în cameră, merge drept la patul lui Toma şi se întinde alături de el. A început să vorbească din uşă:

– Credeam că se apropie dimineaţa, e numai miezu nopţii. Acum au oprit motoarele la Chei. Lasă-mă lîngă tine! Pe divan locu-i strîmt şi nici tu nu poţi dormi singur...

REMEMBER

Timişoara într-un portret de iarnă

Sîntem într-o iarnă de basm, cum Timişoara n-a mai cunoscut de multe decenii. Parcurile ei cu arbori seculari, printre care se întîlnesc, ca într-un dans vegetal pe care n-avem cum să-l percepem, arbuşti subţiri în talie, scuarurile şi grădinile s-au împodobit, în cineştie ce ateliere, cu răsuflări de văluri imaculate şi cu ciucuri de lumină albă. Cineva pare a fi înşirat, zile şi nopţi la rînd, mărgele lucrate sub lupă de neîntrecuţi giuvaergii, atîrnîndu-le între crengi înflorite în mătăsuri de crini aduşi cu sînii albastre din regiunea unui surîs de copil.

Vom trece prin oraşul care locuieşte în visul poetului şi vom aprinde un mugur de stea să privim îndelung străzile cu lungi şiruri de castani, de tei şi arţari, întîrziind cu mirarea pe frontoanele marilor edificii cu aer medieval sau lîngă turnurile ca nişte exclamaţii de bucurie ale arhitecturilor noi.

Vom trece peste apele înzăpezite ale rîului cu sălcii, urmînd graţia nenumăratelor poduri care te însoţesc prin cartiere şi parcuri de un romantism tînăr şi seducător.

Timişoara este una din cele mai mari cetăţi ale ţării, după cum este şi una din cele mai frumoase şi mai tinere, veacurile şi mileniile acestui oraş aducîndu-ne mărturiile unei permanenţe româneşti, a unei civilizaţii şi a unei culturi ce îmbogăţesc valenţele tezaurului spiritual al patriei.

De la vasul solar şi de la imaginea călăreţului de pe monedele dacice, păstrate în pămîntul în care dorm bunii şi străbunii noştri, paginile unei istorii zbuciumate fac portretul unui oraş rîvnit de naţii, aduse de vînturile vremilor şi de patima înavuţirilor, portretul unui oraş care-şi cinsteşte eroii, bărbaţii ce s-au jertfit pentru neatîrnare şi pentru dreptate, fără să abandoneze vreodată lupta, nici cînd au fost călcaţi de otomanii mistuiţi de setea pustiului, nici cînd asupritorii veneau din celălalt imperiu, de la apus.

Timişoara – un oraş cum nu mai există niciunde în ţară şi-n lume, mai frumos în fiecare anotimp, şi mereu mai frumos în dragostea celor ce trăiesc în inima lui, români, germani, maghiari, sîrbi şi alte naţionalităţi, a celor ce dau strălucire din strălucirea vieţii lor şi-a muncii, speranţei şi bucuriei în care făuresc aici alte şi alte zboruri, pe urmele înaintaşilor luminaţi de credinţa în viitorul înalt şi liber al ţării. Timişoara, oraşul cu o industrie atît de puternică încît în anii dintre 1975 şi 1980 îşi dublează producţia ajungînd în pragul unei valori numită 40 de miliarde de lei. Drumul de la îndepărtatele ateliere meşteşugăreşti pînă la puterea şi valenţele industrializării socialiste de astăzi este, poate, cel mai frumos poem, din atîtea cîte scriu, în faptele vieţii, muncitorii, artiştii sau oamenii de ştiinţă de-aici.

Timişoara, cetatea care nu este în nici un anotimp mai frumoasă decît în visul poetului care-o priveşte în metaforele anilor şi-i aduce în fiecare dimineaţă o floare crescută anume pentru ziua de mîine. Iar această cetate are atîţia poeţi cutezători ai muncii cîţi oameni a adunat sub marile ei aripi, la marginea bogatelor lanuri de aur ale Banatului.

Anghel DUMBRĂVEANU

DAN ROTARU

RESPIRARE ÎN LUCRURI

O, pune-mă azi rege peste toamnă,
pe-un tron de frunze, sceptrul – tors din vînt!

Mă vor păzi doar florile ce-şi lasă
o nevăzută umbră în cuvînt.

Eu mai aştept netulburat şi gestul
cu care-mi pui lumină în priviri.
O punte peste lume va fi restul –
tu să o treci încet, să nu te miri.

Voi smălţui, o viaţă-ntreagă, umbre,
şi le vor scoate iar în calea ta,
pînă cînd, totuşi, va să se întîmple
că de lumina ochilor voi da.

Va fi o oră-a umbrelor. Cenuşa
va smulge focului căldura. Poate,
într-un tîrziu, îngăduindu-mi visul,
voi respira prin lucrurile toate.

ORE

Cînd ating lucrurile cu umbra mea,
sună.
În visul meu
se aud
cum cad
raze de lună.

Nu asculta
cum veghez aceste ninsori
timpurii!
Uite, cad pe pămînt
orele-n care nu vii!

POEM DESPRE SUFLET

Sufletul meu e ca un geam
în care bat culori din veac –
Sufletul meu, în care mori
cu o durere mai sărac...

Învaţă-mă-ndoiala ta
şi fă-mi din mersul tău destin!
Îndură-te de ochiul meu
şi dă-i un cer cît mai senin!

Cădem în toamnă ca-ntr-un sat
cu sufletul muşcat de nori;
sufletu-n care mai sărac
cu o durere poţi să mori...

SIMETRII DE CEAŢĂ

Cu privirea parcă sărăcesc copacii
şi împart în lucruri umbre şi lumina.
Vino mai aproape, vino şi ascultă
cum mă doare gîndul şi cum creşte vina!

Vinovat de aer, vinovat de murmur,
vinovat de ceru-n care piere steaua,
Vinovat sînt, doamnă, şi că în decembrie,
peste mersul nostru se aşază neaua.

Se destramă fiinţa ca un ţol pe care
l-am purtat la nuntă, l-am purtat la piaţă.
Numai în cuvinte îmi îngădui, doamnă,
să-mi pictez fereastra-n simetrii de ceaţă.

EUGEN EVU

COMUNIUNEA CU PĂMÎNTUL

Aici s-aud în iarbă norii
Umflîndu-se ca-n ugeri grei
Unduitoarea stea din stei
în care s-au topit cocorii

Zac troieniţi în somn martiri
La ale doinei albe porţi;
Pămînt adînc pînă la morţi
înmugurind în trandafiri

Foşneşte-n hronici verzi de grîu
Lumina clarului de doruri
şi ne respiră prin izvoruri
albastrul veşniciei rîu

Aici, neîntrerupţi din fire
nuntim în rostul demiurg
părinţi răsar fără amurg
şi patria ni-i zămislire

Mănoase zodii ard în soare
şi-n rădăcinile sub sate
în taina Sa îmbrăţişate
şi-n florile din răsuflare...

NU DESPRE POEZIE

Nu despre sine spune ce spune
Nu despre curgere strigă izvorul
Sîngele suie în frig de statuie
Clarul miracol, luminătorul...
Nu despre sine poetul vorbeşte
Tace în miezu-i lumina aleasă
ci floarea-n frumuseţe curînd putrezeşte
să picure-n cîntec sămînţa mireasă
Aprindeţi-mi buzele-n flaut, văpăi,
Vernale furtuni ce din seve adastă!
Iubire-i această durere, această
întoarcere-n zările bunilor mei...

PĂDURENEASCĂ

Se-aude-n rîuri alb viespar
prin scorburi nunta se aude
gigantic fagure stelar
în matca vremilor zălude
Bat pădurencele în prund
cu maiul Luna, stea săracă,
încep nedeile rotund
pe vatră timpul să-l desfacă
şi curg prin nunţile de sus
mesteceni miri către izvoare
bărbaţi ai doinelor prin care
un soare arde, nesupus...

REZONANŢĂ

Mă doare pămîntul în somn şi s-arată
Columnă de chipuri a bunilor mei
Pe zarea din vis pînă-n miez subţiată
le sorb strălucirea şi-s una cu ei.

Ce smulgere, iarăşi, din marele-ntreg
Ce sînge străfund azvîrlind curcubeie!
Străvede cuvîntul eterna Maree
ce-n sine răsuflă. Rostind înţeleg
şi-i duh limpezindu-se, astfel, din sine,
Iubire-n cunoaştere sieşi, mereu...
Mă doare pămîntul visîndu-se-n mine
Miezul curat al poporului meu.

DOINA URICARIU

VIETĂŢI FERICITE

Tu vorbeai în ceaţa rece de iarnă
şi tot ce îndrăgeai mai mult erau aburii muţi
învăluindu-ţi gura
ca nişte muguri din vorbe crescuţi.

Mi se păreau vietăţi fericite şi calde
în aura lor de aer, ciudată,
cînd, biciuită de frig,
căldura ta ţi se arată.

Tu vorbeai în ceaţa rece de iarnă,
echilibrul meu, ce naivă părere,
şi tăcerea mea fără aură
avea o neputincioasă putere.

LA ÎNCHEIETURA MÎINII

Te vei risipi cum norii, cum peştii ori gureşe vrăbii,
cum luminile aprinse pe tăişuri de săbii;

sufletul tău tremurînd se aude sub mănuşa de lînă,
la încheietura mîinii sîngele se răzbună;

şi din împietrite oprelişti, din pietricele şi alge,
înalţă un dig pe care-l va sparge,

lăsîndu-se sărutat de sufletul tău, cum gureşe vrăbii,
şi luminile aprinse pe tăişuri de săbii.

ILUZIA

Iluzia, pereţii proaspăt văruiţi,
în cerul gurii tale, bucuria
gîlgîie stins, un felinar vrăjit,
arde încet, ducîndu-ne solia,

stropind un colţ din lucruri cu lumină,
chiar miezul lor cîndva atotştiutul,
chiar vina, nevinovăţia,
cu care primenim doar începutul.
La cîţiva paşi în faţă, jetul alb,
un bot strălucitor adulmecă, dezbină,
pîlpîie stins un felinar vrăjit
stropind un colţ din lucruri cu lumină.

FRUCTUL EXOTIC

Inocenţa în care s-au travestit aceste poeme,
odihnitorul ei obraz adus de departe
e ca o rodie cu roşii cuiburi,
pe care abia acum o cunoşti, cînd ţi se împarte.

Boabe de sînge în malul rotund,
mărgele zemoase, topindu-se-n gură,
care nu-ţi mai spun dintr-odată nimic
şi te întrebi ce forţă obscură

te-a împins să le ceri, să le aştepţi, să tînjeşti
cînd visarea e atît de stăpînă
şi, cu gesturi deprinse de mult şi fireşti,
ţine fructul exotic în mînă.

RUDOLF SANDOR: „Printre gheţuri, pîrîul..."

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 10 februarie

9,00 Tot înainte! 9,20 Film Băiatul furtunii (I). Producţie a studiourilor din Australia. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody – ciocănitoarea buclucaşă. 15,10 Serbările zăpezii. 16,10 Şah. 16,20 Anul sportiv 1979 (partea a VI-a). 17,15 Cutezători spre viitor. 18,20 În actualitate: Pregătirea alegerilor de la 9 martie! 18,30 Constructori la înălţime. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,15 Film: Aurul ultimei speranţe. Premieră pe ţară (american). 21,45 Telejurnal. Sport.

LUNI, 11 februarie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,35 La ordinea zilei în economie. 19,50 Cadran mondial. 20,10 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,50 Gustav cel de fier. Ultimul episod. 21,40 Telejurnal.

MARŢI, 12 februarie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Dallas (rel. episodul 23). 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 16,55 Din ţările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Cîntec mîndru românesc. 17,55 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Întrebări şi răspunsuri. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,35 Din toată inima un cîntec ţării. 19,55 Călătorie prin ţara mea (X). 20,25 La ordinea zilei în economie. 20,40 Teatru TV. Puştile Terezei Carrar. 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 13 februarie

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Consultaţii juridice. 16,45 Corespondenţii judeţeni transmit. 17,00 Antologie folclorică. 17,20 Documentar ştiinţific. 18,05 Atenţie la... neatenţie! 18,30 Forum cetăţenesc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,30 Noi, femeile! 20,00 Telecinemateca: Vautrin. Premieră pe ţară (francez). 21,55 Telejurnal.

JOI, 14 februarie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Documentar ştiinţific. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limbă franceză. 16,45 Curs de limbă spaniolă. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viaţa culturală. 18,25 La ordinea zilei în economie. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,30 Călătorie prin ţara mea (XI). 20,00 Varietăţi muzical-coregrafice. 20,35 Ora tineretului. 21,40 Telejurnal.

VINERI, 15 februarie

16,00 Telex. 16,05 În direct de la politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,35 Călătorie prin ţara mea (XII). 20,05 Film: Întrebarea. Premieră pe ţară (francez). 21,45 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 16 februarie

10,00 Desene animate. 10,25 Gustav cel de fier (rel.). 11,15 Agenda casei. 11,45 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 15,25 Fotbal: Italia – România. Transmisiune directă de la Napoli. 18,10 Dosarul energiei. 18,30 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate: pregătirea alegerilor de la 9 martie! 19,35 Teleenciclopedia. 20,10 Dallas. 21,00 Romanţe şi cîntece de voie bună. 21,40 Telejurnal.

TEATRU

La Teatrul de Stat Reşiţa :

„GAIŢELE"

de Al. Kiriţescu

Cea mai cunoscută dintre piesele lui Al. Kiriţescu ne descoperă o polisemie dramatică mereu proaspătă, provenită din faptul că amprenta socialului — a unor speciali parametri sociali — se grefează, cu pronunţată coloratură, în zona general-umanului, de unde şi acea doză de **trăit** autentic în marea exclamaţie şi expiere comică a dramei. Sînt, acestea, atribute de solidă dramaturgie, care atestă oricînd actualitatea unei reluări pe oricare scenă. **Aneta Duduleanu** ne apare ca un arhetip în care se centralizează psihologia, comportamentul, condiţia unei lumi a parveniţilor. Personaj de vînă interioară, viguroasă, vitalistă, ea aparţine, paradoxal, comediei. Ea aparţine comediei prin monstruozitatea unui egoism specific vitalităţii tiranice. Copiii săi nu sînt decît feţe, ipostaze ale acestui personaj-tulpină. Surorile ei — reverberaţii complementare.

Regizorul Constantin Dinischiotu a încercat să abordeze personajele din „Gaiţele" pe scena reşiţeană, dincolo de caricare, neocolind, firească, comedia de situaţie. Aportul său regizoral se lasă însă doar ghicit. Sesizăm o linie parţial-inedită de abordare a personajelor dar ea se şi dizolvă uşor prin impresia de nefinisare a unor partituri (fără **legato**).

„Duduleanca" **Aurei Rimniceanu** poate deconcerta la o primă cunoştinţă prin deosebirea faţă de variantele scenice mai vechi ale personajului ,deosebire ce stă, de data asta, în bonomie şi calinitatea apostrofelor „gaiţei". Depistăm încercarea interpretei de a grada contactul spectatorului cu nocivitatea personajului, aceea interioară, scursă treptat în fapte, (nu cea a nevrozei produsă în jurul ei de veninul vorbei). Încercarea nu se împlineşte. Interpretei îi scapă, se pare, acel necesar demonism interior, demonism **ingenuu** al personajului, în numele căruia declanşează permanent „spectacolul cu cei din jur" într-un mod neresponsabil de consecinţe. Inteligentă ca mod de concepţie, încercarea aceasta nu se traduce cu egală forţă în toate momentele ce ar fi s-o reclame. În Mircea Aldea, **Cristian Drăgulănescu** se comportă neaşteptat de linear. Mai suscitant apare modul în care regizorul şi interpreta au privit-o pe Vanda : „nu o femeie uşoară, ci o femeie eliberată de prejudecăţi, polarizînd în frumuseţea şi comportamentul dezinvolt opusul meschinăriei provinciale. Fără a epuiza multitudinea de nuanţe (aventuriera conştientă de puterile sale de îndrăgostită), **Gabriela Teodorescu-Zein** află o linie de expresie convingătoare personajului. O Margot cu trăiri nuanţate încă timid este, în spectacol, **Ecaterina Toth-Cristea.** Justificată de datele exterioare şi temperamentale proprii, actriţa **Coca Mihalache** construieşte un personaj foarte expresiv, (un alt soi de parvenită în înalta societate a provinciei, uneori excesiv caricaturizată). La locul lor în personaje (— reflexe degenerescente ale îmbatabilei „gaiţe". —) **Grigore Alexandrescu** şi **Florin Timpu** — precum şi (în cele două „gaiţe" mai mici) **Tanţa Lache** şi **Iuliana Doru.** Individualizarea este obţinută printr-un bun echilibru între abordarea critică şi frusteţea comportamentului.

O deosebit-pitorească „fraulein", **Lelia Columb** şi-a susţinut scenele cu brio-coloristic, mult nerv, ironie. În rolul Zamfirei — **Constanţa Stoia.**

Jeana MORĂRESCU

ARTA AMATOARE

Expoziţia LADISLAU CZERMAK

Vernisajul de la Clubul Ziariştilor din Timişoara consacră un tînăr pictor, inginerul Ladislau Czermak de la Institutul de tehnică de calcul.

Un temperament cenzurat, un puls cromatic dirijat de raţional, tăind cu spaclul în materia plastică surprinzătoare estompări pentru respiraţia nuanţelor. Expoziţia, împărţită în trei game — florale, peisaje, portrete — deşi într-o vădită economie de exponate, reprezintă o certă personalitate artistică. Florile, despovărate de juvenil şi de idilismul de rigoare, suportă o îngheţare sobră cu irizări de cristal, ca nişte ochi magnetici fixaţi în obsesie. Discretele deschideri prin care culoarea comunică cu noi, subtila vibraţie a mişcării în nemişcare, aburii pietrificaţi în naturile statice dau senzaţia unei bune stăpîniri a limbajului plastic. Apoi, un singur portret, dar revelator : „Portret de fată", subliniind suava candoare invincibilă. Ladislau Czermak, dominînd pasta picturală ferm şi imprevizibil îşi începe drumul unei sigure afirmări artistice, printr-o înţelegere majoră a sensului artei, cum însuşi recunoaşte : „Cred că pictura, ca un act de sensibili-

zare a culorilor inerte, transformîndu-le într-o armonie de suprafeţe vibrînde, are menirea să trezească la dialog vizual cei doi poli ai creaţiei : Artistul şi Spectatorul".

Damian URECHE

Cronica spectacolului arădean cu piesa „Luceafărul", de Barbu Ştefănescu Delavrancea, semnată de Dan Weil, a apărut în numărul din 20 decembrie 1979, şi în numărul 12 al revistei „Teatrul". Este vorba de o insuficientă coordonare între autor şi redacţie.

FILM

Un film contemporan: „BAL ÎN POIANA ZIMBRILOR" şi regizorul său: DAN NECŞULEA

Acest film artistic : **„BAL ÎN POIANA ZIMBRILOR"**, creaţie a regizorului **DAN NECŞULEA** şi al scenaristului **CONSTANTIN BANU,** realizat de **Studioul Televiziunii române,** ar merita să fie reluat şi pe ecranele cinematografelor noastre. Filmul afirmă ideea că, deşi puţine, scoase la iveală cu rarisime ocazii, creaţiile Studioului TV, în aria filmelor de artă, pot concura cu cele ale unor studiouri profesioniste de amploare. Căci acest film simplu, nesofisticat, cu oameni de toată ziua, cu mici drame omeneşti şi mici întîmplări firesti, tot de toată ziua, impune atenţiei gîndirea supla, inteligenţa artistică regizorală a unui tînăr creator în filmul contemporan. Povestea filmică, gîndită de scenaristul **Constantin Banu,** sintetizată, poate consemna faptul că, în existenţa fiecărui om, peste legile ce pot lega două fiinţe, peste interesele lor imediate, peste întîmplările neprevăzute, trebuie să acţioneze întotdeauna adevărul, morala faptei cinstite, atitudinea etică tranşantă. O idee generoasă, a acestui timp istoric românesc, capabilă să dea sorţi de izbîndă celui ce luptă întru afirmarea ei, celui ce vrea s-o impună drept un cod moral în societatea şi în existenţa sa proprie. **Dan Necşulea,** regizorul, a reuşit să creeze un cadru propice acestui conflict, dintre tînărul inginer-cercetător Şerban şi familia Inei, fosta lui soţie pasageră, dintre cinstea şi activitatea sa laborioasă şi inerţia şi interesele individualiste ale unei familii de arivişti, uitînd sau abandonînd (dacă vreodată le-au avut) trăsăturile morale cu care au pornit cîndva la drum : iubirea de om, respectul partenerului, interesul pentru comunitate, nu doar pentru propria lor căpătuială. Cadrul gîndit de regizor se înfiripă dinamic, de la primele secvenţe, situat într-o neînsemnată comunitate umană de muncă, pe un mic şantier, unde tînărul inginer, reîntors de la studii din străinătate, unde a fost trimis, prin relaţiile socrului, caută acum recluziunea, caută liniştea, echilibrul sufletesc, după eşecul sentimental şi compromiterea căsniciei sale. Cadrul se înfiripă, deci, într-u acei oameni : un maistru, secretar de partid, ce ştie să facă o distincţie netă între adevăr şi neadevăr, o tînără doctoriţă, capabilă de adînci sentimente pentru pacienţii săi, dar şi pentru un om mîndru, capabil şi el de o iubire adevărată, un director gălăgios, cu toane şi laşităţi, dar uman, totuşi, un muncitor oarecare de la sindicat...

Dan Necşulea are marele har al intuiţiei gesturilor firesti, al naturaleţei, al adevărului acţiunilor şi psihologiilor umane. Filmul său, şi cînd dezbate tranşant atitudini faţă de moralitatea familială, şi cînd discută probleme de muncă, şi cînd notează poezia înfiripării unor sentimente de iubire, în toate ipostazele unei existenţe, filmul său, deci, surprinde, cu alte cuvinte, firescul, autenticul uman : graţia simplă dar adevărată a unei fete la întîia sa dragoste, eul frămîntat al unui tînăr om ce s-a dezechilibrat, dar activitatea şi un nou simţămînt îl vor recupera pentru viaţă, angoasele unor inşi dezorientaţi şi slabi în faţa atacurilor inavuţirii şi presiunii unei fete cinice, sau efigia tăcută, dar adîncă în gîndirea ei lucidă şi frămîntată, a unui comunist adevărat. Un film în care confruntările unor caractere ferme se conturează cel puţin cu tot atîta pregnanţă ca şi lirismul unor scene pline de poezie, sau de dramatismul altora, în care intuim un patetism autentic. Gustul regizorului a mers mînă în mînă şi cu acuitatea minuitorului aparatului de filmat, **Viorel Sergovici** şi, cred, cu monteuza iscusită şi flexibilă care este **Cristina Brătescu.** Apoi, tînărul regizor al Televiziunii noastre s-a slujit, cu eficienţă şi intuiţii sigure, de o trupă de actori, coerent şi cu bun gust condusă. **Traian Stănescu,** actor aparent glacial, la care luciditatea gîndirii intervine, primind asupra emoţiei gesticii pasionale, a întruchipat în inginerul Şerban un tînăr tulburat în adîncuri, în fiinţa lăuntrică, fie de neadevărul în care a convieţuit şi i-a alterat viaţa, o vreme, fie de noua ipostază de-a găsi iubirea adevărată. Jocul său e mobil, eficient şi curat, iar replica sa, cînd tăioasă, cînd tandră, (putînd fi chiar mai tandră în unele momente !). **Mircea Albulescu,** acest mare actor complex, dă în vileag încăodată adevăruri profund intuite, în figura unui om simplu de şantier, aparent nebăgat în seamă, cu tăceri adînci şi cu adevăruri simple, dar mari, ca şi viaţa din jurul său. Jocul lui Albulescu e sob u, omenesc, grav, cu o aparentă detaşare de lucruri cu unde maliţioase în stilul său propriu. **Aimée Iacobescu,** o actriţă de registru larg, ce ar putea fi căutată mai des de către regizori, dă suplete, adevăr artistic şi vivacitate scenică unei femeiuşti parvenite, de duzină. Jocul său e interiorizat, un personaj labil şi duplicitar, intuit cu finete. **Mircea Şeptilici,** în Directorul general, joacă impecabil, abil, carierist, onctuos, dar laş şi fără personalitate, prins între fusta nevestei şi capriciile fetei. **Ileana Stana Ionescu,** în soţia lui, e, ca deobicei, colorată, în perfectă vervă, cînd candid credulă, cînd mamă focoasă, cînd o mieroasă trăgătoare de sfori. Jocul său e pigmentat şi presărat cu mimica şi expresiile favorite actriţei. În fine, **Vasile Cosma,** în Directorul Hangiescu, creionează un personaj simpatic, însă duplicitar, plin de elan cetăţenesc, dar prins între atitudini contrare şi, deci, între labilităţi de caracter. Iar **Doina Lupescu,** în Doctoriţa Anda, schiţează, cu naturaleţe şi poezie, un rol de tînără fată îndrăgostită, sau ultragiată, scenele naturiste denotînd elanul tinerei actriţe spre momente de prospeţime şi simţire tensionate filmic.

Mai joacă, alături de actorul timişorean **V. Iliescu,** în rolul unui tînăr inginer, prins în accidentul iscat pe şantier şi **Constantin Diplan,** întruchipînd un muncitor simpatic, ambii, în roluri mici, dar eficiente în planul filmului. În totul, o creaţie şi un regizor contemporan, ce îşi merită aprecierea noastră, ca şi interesul spectatorilor ce l-au vizionat şi l-au îndrăgit.

Ion ARIEŞANU

CORESPONDENŢĂ

Vidoiu Nicolae : O singură poezie — e drept, de amploare — şi, încă, pe o temă bătătorită îndelung, nu ne poate edifica. **Octavian Suciu :** Este evidentă o **rigoare a formei** dar lipseşte prospeţimea spontaneităţii vii, tinere, ca cea a firului de iarbă care străbate stratul scorţos. **Ana Condraş** (Ialomiţa) : Sînt versuri frumoase şi, interesant, te fură fără să-ţi promită ceva ! Cred că vă domină (obsedează) mai de grabă perfecţiunea decît sensul (ori sugestia) lor. **Constantin Dascălu** (Olt) : În Dvs. trăieşte un om care ar fi avut nevoie de poezie chiar dacă n-ar fi ştiut ce e poezia. Nu ştiu, totuşi, dacă aveţi mediul necesar condiţiei de poet. **Elena Szabo :** „Încearcă să vezi muntele în chip de altar" e un vers frumos. Dar în rest e multă bună intenţie, noblete sufletească etc. fără să intre în sfera poeziei neapărat. **Munteanu Viorel** (Brăila) : O simplitate gravă a versurilor ne face să vă mai aşteptăm. **Sorin Roşca** (Constanţa) : E vorba de o mare capacitate de a angaja cuvintele într-un virtej metaforic şocant. Totuşi, cuvintele acestea (pe care le ameţiţi, le jonglaţi etc.) ar trebui să fie încălzite de inima dvs. ca nişte copii care v-ar continua sincer... Numai inteligenţa, singură, nu poate naşte poezie. **Marcela Marinică** (Urziceni) : Semne ale unei sensibilităţi poetice. **Mirnea Marcela** (Calafat) : Un spirit extrem de neliniştit se zbate dincolo de versuri, nelăsîndu-le, parcă, şansa (ori timpul necesar) cristalizării. Imaginea ierbii, care devine fin în preajma taurului, are ceva straniu. Imagini neobişnuite sînt obiectivate (etimologic : **puse în afară,** în cuvinte deci), cu uşurinţă ori nerăbdare. „Din mările sufletului a rămas numai sarea"... Tot astfel trebuie să se constituie un vers : ca sarea care rezumă zbuciumul marin. **I. Ionescu** (Tmş.) : Nu ştiu ce să vă spun. **Niccolo Pagannini :** Primesc, în continuare, creaţia dvs. şi o citesc cu tot mai multă îngîndurare ! **Deşărtăciune** (Loco) : Am primit poeziile. **I. Jebeleanu : De-ar exista cuvîntul** începe interesant, chiar foarte interesant. **Stejărel Ionescu** (Deva) : Bombăneală ! **Mitică Buţoi :** Am primit textele. **Texte în afara poeziei :** Pătran Aurel, Nicolae Haş, Cristian N., Vasile Zapan, I. C., N. Zăvoian, Aurora Ungur, A. R. R. **Georgevici Doru** (Reşiţa) : „Aşteptare" am predat-o secţiei de proză.

Vasile VERSAVIA

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

Toamna

(tempus edax rerum)

adîncă era rana
săpată cu litere vegetale
în clopotele ochilor mei închişi
încărunţite de zbor
păsările se rugau pe ceafa mea
ca-ntr-un cuib
şi noaptea îşi aduna
lemnele putrezite de prea multă
lumină,
în sicriele cerului
încolţeau fluiere care-mi cîntau numele.

Spleen

Deseori mă linişteşte vintul.
Dorm
ascultîndu-mi visele
care
părăsesc sfîrşiturile.
Deseori, privesc
cum împrăştie
verdeaţa
somnul.
...Şi uneori mi-e dor de-ntuneric.

Gabriela OSZTERMAN

Iluminare de zbor

Zborul înfloreşte lumina patriei
Într-o aleasă descălecare de timp
În cea mai frumoasă cîmpie
Stînjenei cu şestul de piine aburind.
Se desface din spic universul
Semnale trimit macii roşii
Din albia cosmică prefigurînd
Coifurile strămoşeşti de care se apropie
Fiorul de taină al sevelor.
Forme de relief iluminate de zbor
Mai aproape de suflet conturează un ţărm
Pe care orizontul se sprijină.

Caii

În forul Romei flăcările strigă
Înfierbîntînd coloane de bazalt
Şi împăratul Nero în quadrigă
Din umbre se întrupează mai înalt.

E-o alergare purificatoare
Pe flăcările puse căpătîi
Doar caii cu zeiasca lor splendoare
Decît cezarul fi-vor mai întîi.

Macină focul ca o izbăvire
Atotputernicia lui bizară
Şi într-o enigmatică zidire
Eliberează cerul de povară.

Ion CÂRNU

O expoziție ciudată

Trei sferturi din speciile de animale sînt insecte și nici n-am fi crezut că pînă în prezent se cunosc cca. 800 mii de specii și mereu se mai descoperă noi specii, noi taine, care au reușit să treacă neobservate, atîtea milenii.

Dintre insecte, fluturii, prin frumusețea, eleganța și prin varietatea lor, au stîrnit, cel mai înflăcărat interes, formînd obiectul colecțiilor rafinate și renumite, fiind muza inspiratoare a atîtor creații artistice.

Iată-ne, după zece ani de absență, în mijlocul unei expoziții de fluturi de la Muzeul Banatului, expoziție prin care renumitul entomolog timișorean dr. Konig Frideric, cu priceperea și experiența sa (de o viață de om !), a reușit să ne surprindă din nou cu niște „simple cutii de insectar", dar care în interiorul lor păstrează o lume de vis, de neuitat, prin imensitatea materialului biologic prezentat (15 mii bucăți), printr-un aranjament plin de fantezie și originalitate.

La început ni se dezvăluie secretul metodelor de colectare-cercetare a acestor petale zburătoare, după care aflăm cu mirare că din 3.000 specii cunoscute la noi în țară doar 30—50 sînt cele care pot provoca daune însemnate. Stîrpirea lor prin combatere chimică periclitează și viața speciilor rare de fluturi.

Incontestabil că fluturii de zi sînt cei mai populari (ochi de păun de zi, lămîița, fluturele Apollo, coada rîndunicii), deși ei reprezintă doar 5 la sută din totalitatea speciilor, restul fiind nocturne. Varietatea coloristică ne uimește în sala fluturilor exotici. Îmbinările surprinzătoare de forme și culori ne transpun minute în șir într-o lume de basm. Exemplarele care reprezintă fauna australiană sînt totodată și cele mai vechi. Au fost colectate și descrise de Fenichel Sâmuel și Biro Lajos (doi transilvăneni pasionați de descoperirea exoticului pe insula papuașilor — Noua Guinee). Acești fluturi s-au păstrat prin intermediul Societății de Științe Naturale din Timișoara (1874-1918). S-au păstrat pînă în zilele noastre în microclimatul stabil al cutiilor de insectar ferite de dăunători, lumină, praf și umiditate.

Fluturii pe lîngă efectul polenizator, sînt mari consumatori de nectar și producători de mătase naturală, prezentînd prin cantitatea lor și o biomasă însemnată, a cărei lipsă în natură ar produce dezechilibre tragice în majoritatea lanțurilor trofice. De aceea se studiază cu foarte multă seriozitate posibilitățile de ocrotire a acestui grup de insecte. Astăzi se știe deja că nu speciile trebuie ocrotite, ci în primul rînd biotopul (locul de trai) lor, deoarece echilibrul dinamic al naturii se realizează în condiții optime doar pe unități geografice nederanjate.

Ocrotiți fluturii ! — acesta este mesajul final al acestei expoziții ciudate, al acestor viețuitoare gingașe...

Kiss ANDRÁS

Dr. König Frideric și colecția de fluturi de la Muzeul Banatului

TOP

LA GURA SOBEI...

Harvey Goldsmith, impresarul grupului Rainbow, a declarat presei că actualul turneu al amintitei formații va cuprinde integrala înregistrărilor cuprinse pe LP-ul „On Stage". ● Și tot despre turnee, Iggy Pop va prezenta englezilor piesele de pe albumele „New Valors" și „Soldier". ● Remanieri în formația „Barclay James Harvest" ce activează în prezent în componență restrînsă sub titulatura „3+2". ● Pe fundalul unui feeric peisaj hibernal, la TV Mircea Vintilă deapănă, pentru a cîta oară, povestea mielului dar pe firul unui alt... text. Melodie searbădă, lipsită de har și vitalitate. Oare acesta să fie folkul nostru ? Ar veni cam așa : „Un' te duci tu, mielule ? / S-ascult folk bun, domnule !". ● Cine ne strică serile programînd la TV filme ca „Focul magic", care „palpită de un entuziasm desuet" (Cronica) și despre care pe bună dreptate în „Săptămîna" se scrie : „Ascultînd un neinițiat muzica lui Wagner, cum a prezentat-o filmul, firește acesta va opta pentru... Marius Țeicu !" Noi ce să mai zicem ? ● Festivalul de muzică Reggae desfășurat la Montego Bay în iulie 1978 a fost filmat în întregime fiind prezentat pe ecranele pariziene. Apar Bob Marley & Vailers, Peter Tosh, Burning Spear. În timp ce Jimmy Cliff nu mai cîntă Regae, francezii Serge Gainsbourg și Mort Schuman au adoptat această muzică înregistrînd succes. ● În Mexic, sute de admiratori ai muzicii Rock au ars grămezi de albume Disco ca protest față de această muzică controversată, compusă „mai mult pentru picioare decît pentru cap". Puteau însă arde liniștiți și discuri de Rock de proastă calitate că slavă domnului, există și din astea... ● Publicația „Down Beat" anunță rezultatele referendumului de Jazz și pop pe 1979. Apar aci : Earth, Wind & Fire, Dire Straits, Santana... Mulțumim Televiziunii pentru „serialul" Bee Gees, de fapt un interviu-colaj semnat de David Frost de la BBC. ● Grupul timișorean „Pro Musica" figurează pe locuri fruntașe în top-ul revistelor, „Cronica", „Tribuna" și „Orizont".

Petru UMANSCHI

EVRIKA !

DIN MUZICĂ

- A asculta un concert simfonic echivalează cu a călători ; a-l înțelege înseamnă a rămîne adînc în tine însuți.
- În timp ce cîntă, arcușul luptă împotriva ruginii.
- „Timpanele" își fac datoria în muzica simfonică. În muzica pop și-ar face de cap.
- Ciudat, pe unii îi deconectează muzica zgomotoasă...
- Prin muzică descoperim libertatea interioară.
- Vioara a fost smulsă pădurii cu toporul, de aceea îi stă omului în gît.
- În fața orchestrei, bagheta dirijorului devine și ea un instrument. Inconfundabil.
- Ca să aibă succes orchestra, dirijorul duce în spate o sală întreagă.
- La un concert simfonic ni se mișcă sufletul. Dacă e cel puțin la înălțimea suflătorilor.
- Muzica ne apropie de păsări nu prin cîntec și zbor, ci prin simțire.
- Teatrul — cu sufleori, muzica — cu suflători, fotbalul cu... sufletiști. Quod erat demonstrandum !

Ion VELICAN

MUZICĂ

IN ACTUALITATE, CAMERATA FILARMONICII

Încă din vara anului trecut, dirijorul Remus Georgescu **îmi vorbea despre un proiect căruia îi acorda importanță și perspectivă — reinființarea orchestrei de cameră. Îl tenta repertoriul întins și încă foarte puțin investigat — căruia Enescu, prin „Preludiu la unison", i-a dăruit poate cel mai strălucit exemplu de ceea ce noi, românii, putem exprima printr-o aparent simplă monodie — cît și împlinirile stagiunilor trecute, cînd a reușit să ne încinte cu performanțele acestui instrument, minuit cu deosebită măiestrie. Tipul acesta de orchestră este dealtfel intens cultivat în acest deceniu, iar orchestrele unui Menuhin, Barșai, Ion Voicu etc. confirmă împlinirile superioare, virtual posibile : muzică de mare elevație calitativă, cu un condensat număr de interpreți.**

Însăși titulatura completă a unui astfel de opus definește explicit statutul valoric pe care trebuie să-l împlinească interpreții : „Studiu pentru 23 coarde solo", și-a explicat Richard Strauss, una din lucrările sale, radical diferite de — „Metamorfozele".

Ținuta execuției acestei partituri ne-a dovedit că R. Georgescu **a început ascensiunea, cu cei selecționați, oferindu-ne șansa de a aprecia, încă de-acum, dimensiunea viitoarei lor performanțe. Notabil, faptul că munca în această formație camerală tinde să afirme noi virfuri — precum Nina Țapu, I. Fernbach, Dorel Bic, dirijorul nesolicitînd prezențele multilaureatei Sanda Guțu sau a concert-maestrului Dragoș Cocora. Foarte închegat, încă de la debut, aportul violistului Willi Stürzinger și a corzilor grave — Milan Luchin.**

Din restul programului, consemnăm spiritualele peregrinări ale lui Till Eulenspiegel, **făcute cu farmec și profesionalitate (contribuții frumoase la corni și clarinețti), parcurgerea unui teritoriu intens cromatizat, gîndit cu originalitate de** N. Brânduș, **cît și prezența pianistului bulgar** Nikolai Evrov **pentru sensibilitatea și finețea tușeului din** Concertul 2 de Liszt.

Doru MURGU

SERIAL

LIMITE UMANE (V)

În fața oamenilor de știință — a medicilor și matematicienilor — stă un om neobișnuit : omul-calculator. Cu o viteză inimaginabilă el înmulțește și împarte numere cu mai multe cifre, extrage rădăcina pătrată de gradul trei și patru, rezolvă ecuații cu cîteva necunoscute. Știri despre asemenea oameni apar aproape zilnic în presa mondială.

Shakuntala Devy s-a născut în sudul Indiei, la Bangalore. A avut o copilărie grea, deoarece în familie erau doisprezece copii. La cinci ani, însă, ea a uimit pe cei din jur prin neobișnuita ușurință cu care rezolva, cît ai clipi din ochi, cele mai complicate probleme de matematică. Numai în cîteva secunde Devy extrage rădăcinile pătrate de gradul cinci, șase, șapte. Din cînd în cînd participă la concursuri unde se ia la întrecere cu computere, pe care le învinge în viteza de calcul. La universitatea din Sydney, Shakuntala a ieșit învingătoare, luîndu-se la întrecere cu cele mai perfecționate computere. Cunoscutul matematician B. Thornton, care a participat la acest neobișnuit concurs, a declarat : „Un spectacol grozav ! N-am crezut niciodată că creierul uman poate să atingă asemenea culmi !" În U.R.S.S., artistul de estradă Arago, decenii la rînd a uimit publicul cu posibilitățile sale matematice. Încă în timp ce lucra într-un magazin de textile, el a observat că e capabil să facă socoteli complicate cu o rapiditate uluitoare. Mulți oameni de știință au studiat apoi „fenomenul Arago". A. M. Gromov își amintește de un asemenea „examen" : „Arago dădea reprezentații la Kiev în cadrul cenaclului de literatură și artă, unde veneau și savanți cunoscuți. Profesorul de matematică Ruski l-a propus lui Arago să extragă rădăcina pătrată din astronomicul număr 485.765.786.891. Arago rezolva asemenea probleme în 40—60 secunde. De data aceasta, însă răspunsul întîrzia să vină, pe Arago îl cuprinse neliniștea, se întoarse spre profesor și-l întrebă dacă i-a dat un număr exact și dacă se poate extrage din el rădăcina pătrată fără să rămînă un rest. Profesorul Ruski a răspuns că numărul este cît se poate de exact... Arago a început din nou calculul, dar la un moment dat s-a oprit și a spus categoric : „Greșiți, d-le profesor ! În loc de cifrele din urmă, 891, trebuie să fie 961. Profesorul a zîmbit și a zis : Absolut exact ! Intenționat am spus 891, ca să vă pun la încercare...".

Ce se ascunde în dosul acestor ciudate capacități ? Un dar deosebit ? Manifestarea unor procese neobișnuite în creier ? Ori, poate, semnul unui psihic anormal ? Pentru a se răspunde la această întrebare ar trebui mai întîi să se explice ce este memoria, de ce natură e ea, și în ce constă „tezaurul" ei.

(VA URMA)

REBUS

ȘAH

Mutările calului...

a 8 — c 7) O floare... pe vapor ; e 8 — g 7) Piesă la șah ; h 8 — g 6) Ține locul la cafea ; c 6 — a 7) Roman de I. Slavici ; d 6 — f 7) Sacagiu ; b 5 — a 3) Neobișnuite ; d 5 — c 3) Haz. (fig) ; f 5 — h 4) Dau îndărăt ; c 4 — b 2) Semn care indică în muzica vocală locurile unde se respiră ; f 4 — c 6) Plătește despăgubiri... celor prevăzători (abr.) ; c 2 —a 1) Urme ; f 2 — d 1) Intr-o citare ! ; g 2 — e 3) A se cultiva ; h 2 — h 1) Inima Moldovei ;

...sau mutările turnului

ORIZONTAL : 8) Piesă la șah — Mare diviziune a corpurilor în natură ; 7) A se ivi. 6) Bun..., ca formă de salut — 32 mutări ! 5) Măsura mutării ! — Nevoiaș ; 4) Mutare complexă la șah. 3) Titlu pentru unii maeștri. 2) Pasivi. 1) Aer poetic — Intr-o prisacă !

VERTICAL : a) Drum pentru pietoni. b) Mirodenie. c) Inflama ! ! — Te fac să lăcrimezi. d) Vînzător de păsări. e) Transplant. f) În cerc... la o întrecere ! ! — Taimuri. g) Diminutiv feminin — Eterna necunoscută... la școală. h) Uluiți — În ziar !

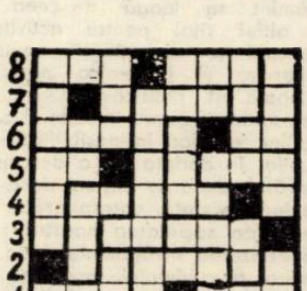

Dezlegarea careului OCHI

Ochelari — U — Frapa — A Tn — Tir — Riduri — Astigmatic — Lt — A Iris — Măști — E Ta — Ol — Alc — V — R — Lin — Pupilă — Onor — Văzut — Ger — Paiață.

Viorel ABRUDAN

SPORT

NELU NUNWEILLER...

...aflîndu-se prin Timișoara, ca antrenor, acum, al națională de juniori, m-a surprins, întîi, prin modestia-i curată și mintea-i luminată ; l-am rugat, nu insistent, să stăm de vorbă. Iată rodul. Aveți echipă bună, care ar putea triumfa la UEFA '80. **E o generație plină de talente, de individualități valoroase.** Concret ? **ca să rămînă argument, acum și mai apoi : portarul Alexa, ieșean, fundașul central Tătăran, de la Baia Mare, inclus deja în lotul lui Mateianu, mijlocașii Ilie, de la Tg. Mureș și Ciordaș, de la UTA, o adevărată speranță a fotbalului românesc, care l-a surprins și pe experimentatul Reinhardt, apoi sînt hunedoreanul Gabor, extremă stîngă, Dorel Zamfir, pe dreapta, transferat la Dinamo, cu o carte de vizită, la nici 18 ani, cum rar se întîmplă, Boieru, de la Nitramonia, virf de atac, mai e Bolba, sătmăreanul, ca să nu mai vorbesc de băcăoanul Viscreanu, slăbiciunea mea, care începe să semene cu acel neuitat Fachetti.** Oferindu-le celor tineri șansa de a confirma spusele dvs. și speranțele tribunelor, să revenim la cei mari, întrebîndu-vă : de ce-ați plecat de la Dinamo ? **N-am plecat de bună voie și nici nesilit de nimeni. Eufemestic, nu am fost dat afară, ci s-a renunțat la serviciile mele, pentru că, în loc să ne clasăm pe poziția a cincea, am reușit argintul.** Mă rog, ați cîștigat, prin bibicul Dinescu, la Timișoara, două puncte care, nedrept, v-au apropiat de liderul de-atunci, Dobrin. Totuși, mare meci ne-a fost dat să vedem : Dinamo — F.C. Argeș. **Nu piteștenii ne-au învins, ci noi înșine. Dacă Dinu își respecta rosturile și stătea în banca lui, dacă aveam și eu curajul să modific linia defensivă, alta era soarta titlului.** Și a dvs., se pare. **Regret și eu că nu pot sărbători în 1980 cei 25 de ani de fotbal, ca jucător și antrenor, numai în Divizia „A". Oricum, antrenorul are o condiție ingrată, depinzînd în mare măsură de capriciile jucătorilor.** Am putea zice că și reversul e valabil. Spațiul ne e mic, iar timpul măsurat : ce doriți în '80 ? **Să dovedesc că-mi văd de treabă și, ca atare, să ne calificăm în UEFA.** Succes, Nelu Nunweiller !

Teodor BULZA

P. S. Regret eroarea din nr. trecut. La „Poli" era și este vorba exclusiv de litera întîi, A.

Cu VASILE BOLOG

(Urmare din pag. 1)

În curînd va avea loc Congresul Educației și Învățămîntului care va marca o treaptă calitativ superioară pe linia perfecționării și modernizării procesului de învățămînt. Este firesc ca gîndurile noastre să se lege nemijlocit de dezideratul realizării și înfăptuirii sarcinilor de mare răspundere ce revin slujitorilor școlii în nobila lor misiune de a pregăti pentru muncă și viață tinerele vlăstare ale patriei.

– Care sînt sarcinile ce decurg pentru învățămîntul nostru din documentele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român ?

– Din documentele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român se desprinde cu claritate ideea necesității unui învățămînt de mare randament, puternic racordat la cerințele epocii noastre și a perspectivelor cerute de progresul neîntrerupt al vieții economice și social-politice. De altfel, din Raportul prezentat de către tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea reiese cu pregnanță faptul că învățămîntul se va perfecționa și moderniza într-o strînsă corelație cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii mondiale. Idealul educativ al lumii de azi este omul total, omul apt să desfășoare o activitate socială multilaterală, să se adapteze rapid la dinamica transformării condițiilor de existență. Iată de ce integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția, necesitatea unei pregătiri practice ferme a cadrelor, în funcție de cerințele producției de bunuri materiale și spirituale, formarea și educarea omului nou, perfecționarea continuă a pregătirii profesionale, științifice și tehnice, sînt sarcini de mare răspundere ce revin învățămîntului în această etapă. Înfăptuirea acestor obiective presupune înțelegerea faptului că eficiența procesului de instrucție și educație sporește în măsura în care educatorul reușește să-și însușească și să aplice metode organizate într-un sistem flexibil, deschis, să beneficieze de o bună pregătire ideologică.

Progresul în metodologia procesului de învățămînt trebuie să fie văzut, cu mai mare eficiență, în perspectiva transformărilor ce au loc în practica socială actuală, în condiția umană, în deplin acord cu interesele și aspirațiile comunității sociale, naționale și internaționale.

– Vă rugăm să vă referiți la realizările școlii timișene, cum și la punctele ei nevralgice ?

– În județul Timiș există în momentul de față o rețea școlară complexă, care răspunde în cea mai mare parte solicitărilor economiei, aspirațiilor și aptitudinilor copiilor și tineretului. Această rețea s-a dezvoltat diferențiat pe structuri și tipuri de școli, în raport cu necesarul de forță de muncă în profil teritorial. Datorită sprijinului nemijlocit primit din partea Biroului Comitetului județean de partid, s-a reușit să se asigure o cuprindere de 87 la sută a copiilor de 3–5 ani în grădinițe și de 99 la sută a celor de 5–6 ani.

În consens cu hotărîrile Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, 90 la sută din absolvenții clasei a VIII-a frecventează treapta I, în licee industriale și agroindustriale, iar 70 la sută din cei care urmează treapta a II-a sînt cuprinși în astfel de profile. Învățămîntul timișean dispune de o puternică bază materială. Aș spune că, cele 465 laboratoare, 410 cabinete, 397 ateliere, noile edificii ridicate în ultimii ani oferă elevilor condiții optime de instruire și de pregătire pentru muncă și viață. Deseori meditez la ceea ce cunoșteam cînd ieșeam de pe porțile Școlii pedagogice din Timișoara, să-mi realizez un vis și un ideal de viață, să fiu educator. Este de-a dreptul minunat să înveți în complexe școlare noi : UCECOM, Industrial 6, Azur, Electrotimiș, Industrial 9, 10 sau 2, agroindustrial din Timișoara și altele. Pe unele din aceste locuri erau atunci mlaștini sau terenuri de joacă pentru copii. Rețeaua de învățămînt în limbile naționalităților conlocuitoare cuprinde azi toate tipurile de școli, mărturie a politicii naționale a partidului și statului nostru, de-a crea tinerilor germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități posibilitatea de-a învăța în limba lor maternă. Toate aceste realizări înseamnă deopotrivă și mari răspunderi. Trebuie să facem mai mult în ceea ce privește ridicarea nivelului de pregătire a elevilor la învățătură, să-i orientăm mai bine din punct de vedere profesional și școlar, să înlăturăm unele fenomene negative de ordin educațional de comportament social. Sîntem datori să pregătim mai bine forța de muncă pentru unele sectoare : construcții, mine-petrol și agricultură, ca de altfel pentru toate meseriile.

– Ce e nou și ce e vechi în învățămîntul acestui colț de țară, atît de bogat în mari și luminoase tradiții ale școlii românești ?

– Mi-ar fi mai ușor să mă refer la ceea ce este nou și în parte cred că am și răspuns. În mod dialectic, între nou și vechi există însă o continuă luptă. De fapt, aș spune că ceea ce este nou în învățămîntul timișean este însăși lupta între aceste două laturi, care se materializează în

RUDOLF SANDOR : „Urmele"

căutările educatoarelor, învățătorilor și profesorilor de-a găsi noi forme de predare-învățare, soluții optime în domeniul integrării învățămîntului cu cercetarea și producția, schimbarea mentalității unor elevi în modul de a gîndi, de a învăța, de a-și însuși ceea ce este nou în știință și tehnică. Ce este nou ? Un anume mod de a înțelege sensul documentelor de partid, privind eradicarea repetenției la ciclul primar și reducerea acestui fenomen la celelalte clase. O viziune clară privind modul de predare a științelor fundamentale (matematica, fizica, chimia, biologia) și a celor sociale, învățării limbii române și a tuturor obiectelor de învățămînt. Ce este vechi ? Rutina din munca unor educatori, superficialitatea în modul de a se pregăti pentru lecții și activități, lipsa de pasiune aș putea spune, la unii, cei drept puțini la număr, de a fi cu adevărat părinți ai copiilor a căror educare și formare le-a fost încredințată, de a-și dărui inima și mintea nobilei misiuni : aceea de a fi dascăl.

– Cum poate fi modernizat procesul de învățămînt pentru a răspunde nevoilor de azi și de mîine ale țării ?

– Modernizarea procesului de învățămînt se leagă de ceea ce este de altfel vital pentru activitatea de instrucție și educație – continua perfecționare și temeinica pregătire profesională și politică a învățătorilor și profesorilor. Eu cred în forța și capacitatea copiilor, elevilor, în posibilitățile lor de a asimila, în dorința de a descoperi noul, adevărul, de a se afirma, de a-și formula idealuri de viață, corespunzător condițiilor create de societatea noastră socialistă. Modernizarea învățămîntului, în sensul adevărat al cuvîntului, înseamnă nu în primul rînd utilizarea unui limbaj frumos meșteșugit, din care să nu lipsească noțiunile de : esențializare, optimizare, individualizare, problematizare etc., ci să reușim practic să deslănțuim forța fiecărui elev, să-l facem să gîndească, să dorească să învețe și mai ales să știe cum să învețe, să fie conștient de necesitatea de-a se pregăti pentru viață, pentru muncă, să știe că el este viitorul constructor al României socialiste și comuniste. Toate acestea cer educatorului creativitate, ingeniozitate în găsirea mijloacelor care să asigure succesul școlar al fiecărui elev în parte.

– Oare în acest proces de modernizare nu se renunță uneori la metode și procedee pedagogice valabile ce țin de tradițiile școlii românești ?

– Întrebarea este pe cît se poate de firească și logică. Întrucît și în educație problema eficienței se pune la fel de acut ca și în celelalte domenii de activitate, paralel cu perfecționarea metodelor tradiționale, are loc un proces de introducere a unor metode și tehnici noi, care să răspundă mai bine cerințelor învățămîntului formativ. Are loc o întrepătrundere între tradiție și inovație, în prezent asistăm la o modificare a poziției educatorului în raport cu obiectul și subiectul educației, în sensul structurării unei noi funcții – aceea de îndrumător, de animator, de stimulator al efortului propriu al copiilor, al activității de autoinstruire și autoeducare. Educatorul trebuie să conjuge generalul cu individualul, cu unicitatea elevului. De aceea, cred că procedează bine acel educator care nu renunță la acele forme, fie ele tradiționale, dar pe care le adaptează noilor cerințe. În același timp, mă declar un categoric adversar al acelora care mai cred că învățămîntul se poate perfecționa folosind doar caietul, creionul și tabla.

– Fiecare din noi ne amintim cu emoție, nostalgie și recunoștință de dascălii noștri, ați putea numi mari figuri de învățători și profesori, în sensul de a le lumina o clipă numele în conștiința cititorilor, referindu-vă bineînțeles la aportul lor în dezvoltarea școlii românești ?

– Drumul vieții mele a fost continuu călăuzit de căldura sufletului unor oameni, fie că s-au numit învățători și profesori și, de ce să nu spun, cu mîndrie, fie că s-au numit activiști de partid și de stat, dat fiind faptul că în anii cei mai frumoși din viață – anii tineri – am muncit ca activist al Uniunii Tineretului Comunist.

Totdeauna m-a fascinat lumina sufletului unui dascăl ca Ion Creangă, legat prin mii de fire de acei copii desculți și săraci ai moldovenilor, de revizorul și luceafărul poeziei românești Mihai Eminescu. Îmi vor rămîne nepieritori din amintire dascălii mei de la Școala pedagogică : Nicolae Apostolescu, Ion Jivulescu, Ștefan Pavelescu, Vasile Ghibedea, Ignățel Veturia, Ștefan Grigore, Gheorghe Boldea, Constantin Mihalache, Olimpia Pincu și alții, care, sădind în inima viitorilor învățători dragostea pentru copii și patrie, au făcut ceva pentru învățămîntul nostru românesc.

– Vă rugăm să vă exprimați asupra acțiunii de mare și complexă răspundere a integrării învățămîntului cu producția ?

– Pentru școală și pentru slujitorii ei, integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția a devenit, grație orientării științifice date învățămîntului de către partid, de către secretarul său general, un deziderat intrinsece procesului de educație. În prezent 30 la sută din planurile de învățămînt asigură instruirea practică a elevilor în profile diverse. Ceea ce trebuie să facem acum vizează mai ales sporirea eficienței pregătirii elevilor în meserie, pentru că, la absolvirea liceului, tînărul va primi certificat de calificare în specialitatea aleasă. Astăzi nu putem spune că ne-am făcut pe deplin datoria de dascăli dacă elevul va avea numai temeinice cunoștințe teoretice și dacă nu stăpînește bine deprinderile cerute de meseria învățată, dacă nu va fi mîndru să spună că este un bun strungar, electrician, agricultor, constructor, învățător etc. Trebuie să facem mult mai mult în direcția evidențierii valențelor educative ale muncii în general ca factor de bază al dezvoltării sociale și nesecat izvor de frumuseți.

– Cum funcționează și cum ar trebui structurate cercurile de elevi pentru a obține randamentul necesar în procesul instructiv-educativ ?

– În județul nostru, circa 18.000 elevi sînt încadrați în 450 cercuri științifice, 232 cercuri tehnice. Acestea au un mare rol în lărgirea orizontului de cultură, în stimularea interesului pentru cercetare, în afirmarea talentului și aptitudinilor tinerilor. Succesul lor se leagă de modul în care profesorii reușesc să-i angajeze nemijlocit pe elevi în realitatea tematicii stabilite. Din păcate, mai ales la școlile din mediul rural, există o anumită inerție în conceperea, organizarea și funcționarea unor astfel de cercuri.

– Vorbiți-ne despre felul în care se realizează educația patriotică a elevilor.

– Într-o formulare științifică originală, cu o remarcabilă forță de penetrație politico-ideologică, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dăruit factorilor educativi un model conceptual aplicativ asupra dimensiunii umanist-patriotice a Omului nou – erou – patriot și făuritor, dimensiuni pe care cei chemați să-l realizeze instruind, să-l construiască, în personalitatea în devenire a tînărului.

Actuala orientare imprimată muncii educative din școala noastră a creat condiții și premize științific fundamentate pentru îmbunătățirea continuă a activității în vederea formării la elevi a sentimentului patriotic. Educatorul trebuie să țină seama de faptul că patriotismul nu este un sentiment abstract, o simplă entitate afectivă, ci un fapt de conștiință, o înțelegere rațională, un mod de a concepe patria. De aceea se impune ca evenimentele să se prezinte antitetic, într-o unitate logică a legăturii dintre trecut, prezent și viitor. Trebuie să-i ajutăm pe tineri să cunoască nu numai istoria patriei, dar și prezentul și viitorul ei, strălucit prefigurat de documentele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român. Este imperios necesar ca ei să cunoască realitățile noastre socialiste, să se mîndrească cu ele, să fie pătrunși de minunatele idealuri ale socialismului și comunismului.

– O întrebare referitoare la colaborarea dintre școală, părinți, organizațiile de copii și tineret și alți factori care concură la formarea generațiilor noi de constructori ai socialismului ?

– Dacă ar trebui să adun într-un singur mănunchi tot ceea ce se poate spune despre școală, atunci din firele acestuia aș alege cu grijă și migală familia, organizația de pionieri și a U.T.C. Noi spunem de obicei că școala este a doua familie a tînărului. Cred că astăzi trebuie să vorbim de una care să le îmbine armonios pe toate și care, încadrate organic în marea familie a societății noastre, a poporului nostru, să conducă la formarea unor oameni sănătoși, destoinici, făuritori ai vieții noi pe pămîntul scump al patriei. Și dacă-mi este permis aș încheia cu ceea ce mi s-a cerut să încep, referindu-mă la funcția de răspundere ce mi-a fost încredințată, spunînd că ea nu poate fi înnobilată decît prin trudă, muncă, perseverență, responsabilitate, dăruire și dragoste pentru școală și elevi.

CENACLU

Marți, 5 februarie a. c. în cadrul **Studioului de poezie al Cenaclului Asociației Scriitorilor și al revistei „ORIZONT"** din Timișoara a avut loc un medalion literar **„Vladimir Ciocov".** După o alocuțiune rostită de poetul **Anghel Dumbrăveanu,** au prezentat comunicări despre opera poetului Vladimir Ciocov scriitorii **Andrei A. Lillin, Neboișa Popovici** și **Eugen Dorcescu.** În continuare actorii **Aurora Simionică** și **Radu Avram** de la Teatrul Național, **Ioana Popescu,** de la Teatrul german de stat, **Iosif Verteș** de la Teatrul maghiar de stat, precum și **Vișeslava Cirici,** redactor la Studioul teritorial de radio, Timișoara au susținut un recital din poezia lui **Vladimir Ciocov.** În încheiere a vorbit poetul omagiat.

Marți, 12 februarie **Monica Rohan** va citi din creația sa poetică. Referent **Brînduța Armanca.**

L. A.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct) PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

„Portret"
Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția ADRIANA OANCEA-ȘUTEU
(Foto MARIAN LAȚCU)

Școala – factor hotărîtor al progresului societății românești

Eveniment important din viața școlii românești, **Congresul educației și învățămîntului** și-a desfășurat lucrările în contextul de amplă mobilizare și efervescență creatoare pe care întreaga noastră națiune îl cunoaște în înfăptuirea programului de progres al țării, inițiat de partid. În lumina obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, școlii de toate gradele îi revin sarcini sporite în făurirea omului nou, în pregătirea forței de muncă necesare înfăptuirii obiectivelor economice, științifice și culturale ale societății noastre. Organizat din inițiativa tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** Congresul educației și învățămîntului s-a desfășurat sub puternica impresie produsă de Cuvîntarea secretarului general al partidului, cuvîntare-program, care exprimă politica partidului nostru față de școală, știință și educație.

Concepția care stă la baza învățămîntului nostru, este realistă și de o vastă perspectivă, corespunzînd pe deplin cerințelor societății noastre. Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, **„dezvoltarea în continuare a învățămîntului pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, a politehnizării, a integrării strînse cu producția și cercetarea, organizarea temeinică a calificării forței de muncă, generalizarea procesului de reciclare a cadrelor, perfecționarea pregătirii profesionale a tuturor oamenilor muncii",** constituie un obiectiv central al actualei etape pe care o parcurge țara noastră.

Creșterea economică accelerată, implicațiile revoluției științifico-tehnice, presupun, existența unor cadre cu înaltă calificare, învățămîntul fiind tot mai mult implicat în progresul material și spiritual al societății noastre. În acest sens, măsurile luate deja, în ultimii ani au dus la transformarea radicală a școlii noastre, la deschiderea ei spre realitățile producției, ale vieții sociale, învățămîntului nostru fiindu-i create toate condițiile pentru a se dezvolta și răspunde tuturor cerințelor pe care i le pun în față dezvoltarea fără precedent a țării. După cum a reieșit din Cuvîntarea secretarului general al partidului, învățămîntului și științei românești îi revin sarcini importante în investigarea proceselor economice, sociale, în elaborarea celor mai eficiente soluții de modernizare a economiei naționale, de perfecționare a relațiilor de producție, găsirea unor noi surse energetice, introducerea celor mai avansate tehnologii. Totodată, sarcini importante revin școlii noastre, cercetării științifice românești, în domeniul aprofundării legilor naturii și ale societății, în studierea proceselor care au loc în univers, în valorificarea practică a acestora în folosul umanității. Școala trebuie să asimileze cuceririle cele mai avansate ale științei și tehnicii contemporane, ale cunoașterii umane, pentru ca tineretul să primească o pregătire multilaterală, la nivelul exigențelor societății noastre. Școala, principal factor de cultură și civilizație, trebuie să formeze oameni temeinic pregătiți, în numeroase domenii de activitate, dar și buni cetățeni, militanți pe tărîm social, înarmați cu concepția științifică despre lume și viață a partidului nostru, materialismul dialectic și istoric.

Congresul educației și învățămîntului, a relevat încă odată, faptul că școala reprezintă în societatea noastră un factor politic de prim ordin un element esențial al progresului. Procesul instructiv-educativ, așa cum se sublinia în Cuvîntarea secretarului general al partidului la Congres, trebuie legat și mai mult de sarcinile actuale și de perspectivă ale societății noastre. Cadrele didactice și cercetătorii, conștienți de misiunea lor istorică și politică, trebuie să acționeze cu toată puterea și convingerea pentru a ridica școala românească pe noi trepte calitative.

În acest sens, Congresul educației și învățămîntului constituie un factor dinamizator al întregului proces educativ-instructiv, în sensul mobilizării și organizării școlii noastre, a cadrelor didactice, cercetătorilor, studenților și elevilor, pentru a se trece la o nouă calitate și în acest domeniu, esențial, al prezentului și viitorului societății noastre socialiste.

Corneliu POPEȚI

IMNELE PATRIEI

VIRGIL CARIANOPOL

POT EU?

Trăim un timp de neuitat.
Pot eu să trec prin el hai-hui,
Să nu opresc, privindu-i ochii
Și toată strălucirea lui ?

Sînt fiul său, crescut cu grijă
De cei care m-au vrut și sînt.
Amestec de lumini și cintec
Pot eu iubirea să nu-i cînt ?

Pot să nu-l laud eu acesta
Ce din cuvinte visuri fac ?
Am dreptul eu trăindu-i mersul
Ca cei neștiutori să tac ?

Cînd strălucește ca lumina
Pot eu, trecînd, s-ascund oricui,
Pot eu să nu strig adevărul
Să nu arăt lumina lui ?

Orișice-ar fi în drum prieteni,
Chiar dacă unora nu plac
N-am dreptu-n fața vieții țării
Să plec din lume și să tac !

Democrație și unitate

Întreaga noastră patrie este străbătută de ecoul vibrant și însuflețitor determinat de **Manifestul Frontului Democrației și Unității Socialiste** care-i cheamă pe toți cetățenii țării să voteze pentru politica Partidului Comunist Român, pentru obiectivele măreț adoptate de Congresul al XII-lea al partidului, prin realizarea cărora se va asigura înaintarea impetuoasă a patriei spre zările tot mai luminoase ale progresului și civilizației socialiste, ale comunismului, ale prosperității și fericirii poporului nostru.

Încrederea și entuziasmul cu care oamenii muncii, toți cetățenii patriei, indiferent de naționalitate, au luat cunoștință de chemarea Manifestului își au obîrșia în aderiunea deplină față de întreaga politică a partidului nostru, politică științifică și realistă, mobilizatoare, verificată și confirmată de marile realizări de pînă acum ale țării în toate domeniile de activitate. Strălucitele eforturi ale poporului nostru, sub conducerea partidului, a secretarului său general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** au adus România la o poziție respectată și prețuită pe toate meridianele lumii, fapt care se explică prin aceea că politica sa internă și internațională sintetizează deziderateie fundamentale ale lumii contemporane, sintetizează aspirațiile de progres și democrație, de pace și independență, de colaborare.

Manifestul Frontului Democrației și Unității Socialiste reprezintă o elocventă expresie a democrației noastre socialiste, a unității depline a întregii noastre națiuni în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** a trăiniciei și superiorității orînduirii noastre noi ; reprezintă, totodată, o mîndră sinteză a succeselor obținute de poporul român în cei mai rodnici ani ai istoriei sale, sub conducerea partidului, în legislatura actuală, precum și o largă deschidere spre cele mai măreț perspective ale patriei în viitor, așa cum sînt formulate în documentele Congresului al XII-lea, în Programul partidului. De asemenea, Manifestul reprezintă ampla platformă politică cu care candidații Frontului Democrației și Unității Socialiste se prezintă la alegerile de la 9 martie. Eveniment politic de excepțională importanță pentru destinele țării noastre, expresie a adîncirii și perfecționării continue a democrației socialiste, alegerile constituie un prilej fericit pentru afirmarea sentimentelor luminoase, care animă întregul popor.

Frontul Democrației și Unității Socialiste, cea mai largă organizație politică, cu caracter revoluționar, democratic și reprezentativ, se prezintă în alegeri într-o deplină unitate, sub conducerea Partidului Comunist Român, iar documentele adoptate de Congresul al XII-lea al partidului reprezintă însuși programul electoral al acestei organizații. Iată de ce, încrederea oamenilor muncii, a tuturor cetățenilor patriei are un temei profund și convingător.

ORIZONT

ORIZONT 7

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI ● (621) ●
14 FEBRUARIE 1980 ● 8 pagini ● 1 leu

CRONICA LITERARĂ

Dorian Grozdan

Romul Ladea şi lumea lui cuprinzătoare

Ed. Facla, 1979

Culegerea de evocări, studii şi articole despre Romul Ladea şi universul lui creator, întocmită cu pioasă amiciţie de către Dorian Grozdan, acum cînd marele sculptor nu mai este în viaţă, dar numele lui are aura perenităţii, este un omagiu necesar adus poate celui mai talentat fiu al Banatului.

Cei care l-au cunoscut şi l-au iubit au ştiut, în paginile masivului volum editat de **Facla,** să dezvăluiască multe laturi neobişnuite ale personalităţii artistului şi omului de excepţie evocat. În ciuda faptului că au scris parcă mai mult despre ei înşişi, cei mai mulţi au reuşit să reliefeze imaginea vie, şi adeseori năstruşnică, cu sufletul cald şi generos, a prietenului minunat, precum şi temperamentul fantastic al celui care s-a dăruit cu egală ardoare artei şi vieţii, dar n-a irosit nici o ocazie de a-şi adînci puterea de pătrundere a propriei vocaţii. Excepţional de valoroase din acest punct de vedere sînt cele scrise – cu sinceritate, competinţă şi înţelegere – îndeosebi de Ion Frunzetti, Ştefan Gomboşiu, Negoiţă Lăptoiu şi Vasile Muscă, pentru a nu pomeni pe toţi cei aproape patruzeci de prieteni ai sculptorului, care au trăit în preajma lui şi îşi amintesc de dînsul, în cele trei etape mai importante din viaţa şi activitatea sa creatoare şi pedagogică. „Un clasic de factură europeană" (Ion Vlasiu) sau „vulcanul cristalizat" care „nu sculpta oameni, ci epoci" (Pavel Bellu) – este continuator de îndîrjită cerebralitate al unei nepreţuite zestre folclorice lăsată de strămoşi, cu arhitectura, doina şi credinţa lor, cum mărturisea el însuşi în 1943 şi care-l cuprindea într-o formulă estetică proprie. El a derutat de multe ori atît critica artistică şi pe contemplatorii operelor sale, cît şi pe tovarăşii săi de confidenţe şi de vis. Personalitatea şi omenia sa generoasă însă au fost totuşi cuceritoare şi nu pot fi uitate. Dorian Grozdan demonstrează acest fenomen etic şi psihologic, fără să insiste asupra creaţiei artistice. Volumul nu reproduce toate lucrările semnificative ale sculptorului – cel puţin relieful poetului Petru Sfetca e o absenţă regretabilă – chiar dacă le menţionează. Bibliografia de asemenea nu este completă, iar unele articole ale lui Petru Comarnescu, V. Beneş şi alţi critici plastici dintre cele două războaie s-ar fi cuvenit, cred, a fi reproduse, deşi întocmitorul cărţii a pus accent pe mărturiile făcute de prietenii sculptorului rămaşi să-i mîngîie, în durerea dispariţiei lui, amintirea.

Efortul stăruitor făcut de Romul Ladea de a se realiza în lumina originalităţii sale – constatat de toţi care au crezut sau nu în talentul şi neliniştea lui creatoare – a avut o evoluţie adeseori spectaculoasă şi nu întotdeauna deplin înţeleasă de cei ce atribuiau temperamentului individual şi nu conştiinţei creatoare comportarea artistului, rămas sufleteşte ţăran hîtru şi ironic, dar fidel unei adînci înţelepciuni şi viziuni folclorice. Desigur că în acest sens volumul clarifică multe din „aspectele necunoscute din viaţa neostenită a celebrului sculptor". Studiul amplu şi inedit al fostului său student şi coleg, Ştefan Gomboşiu, din care era bine să se publice mai multe pagini, putea să completeze imaginea creatorului, poate în măsura în care, evocativ şi sentimental, o face „Portretul unui mare prieten" de Dorian Grozdan, precum şi celelalte pioase amintiri mai cu seamă din perioada timişoreană. Această perioadă, de altfel, mi se pare extrem de importantă pentru viaţa şi pentru creaţia lui Romul Ladea, nu pentru că a trăit între cei mai credincioşi prieteni şi a creat un climat artistic şi literar paradoxal pentru mentalitatea locuitorilor de atunci ai oraşului, ci pentru că aici şi-a cucerit el cele dintîi certitudini creatoare, a ajuns la o maturitate de concepţie şi la tehnică artistică revelatoare şi fecundă pentru sculptura sa, eliberată de atunci şi de mai tîrziu de excese şi şovăiri interioare.

Partea dintîi a volumului (Cronologie – Concordanţe – Interferenţe) este o contribuţie foarte preţioasă adusă de Dorian Grozdan pentru **„o mai dreaptă situare a lui Romul Ladea în contextul epocii şi al artei plastice româneşti",** deşi unele citate care conturează aportul acestuia la formarea unui climat literar în perioada sa timişoreană au fost prea mult trunchiate.

Nicolae ŢIRIOI

Teodor Bulza

Lumini bănăţene

Ed. Sport-Turism, 1979

După **Respiraţie liberă,** de Ion Arieşanu, şi **Reşiţa dincolo de cuvinte,** a tînărului prozator Vasile Bogdan, **Lumini bănăţene,** cartea lui Teodor Bulza este cel de-al treilea volum de reportaje apărut în 1979 care abordează spaţiul geografic cuprins între Dunăre şi Mureş, un spaţiu aparţinînd deopotrivă istoriei şi prezentului ţării. Despre oportunitatea acestor cărţi se poate vorbi invocînd şansa unei experienţe fără precedent : imaginea de azi a Banatului, a marilor sale realizări din anii socialismului, se oferă cititorului dintr-o triplă perspectivă prin intermediul unor autori a căror vocaţie pentru reportaj este cu prisosinţă demonstrată. Sînt importante aici nu atît diferenţele structurale, inevitabil prezente, nu atît predilecţiile reporterilor pentru o anumită zonă din geografia ţinutului, cît efortul comun de a trece dincolo de simpla consemnare a datelor, de a descoperi, cu alte cuvinte, suportul lor uman, acea mişcare interioară a conştiinţelor, generatoare de fapte ce refuză prin ele însele anonimatul.

În cazul lui Teodor Bulza, ordinea cărţilor care au marcat debutul său editorial pare a fi fost schimbată : romanul **Iulie,** apărut la mijlocul anului trecut, constituie, de departe, rodul cristalizării, într-o formă epică superioară, a informaţiilor înregistrate de autor de-a lungul periplurilor lui reportericeşti. Fireşte, romanul este mai mult decît atît : fondul autobiografic incontestabil cît şi virtuţile de romancier ale autorului îi definesc originalitatea, indiferent de raportul existent între acesta şi reportajele cuprinse în volumul recent apărut. Oricum, o asemenea viziune facilitează descoperirea unei dimensiuni esenţiale a cărţii în discuţie. Teodor Bulza nu e numai un reporter înzestrat cu un acut simţ al realităţii, ci şi un foarte bun povestitor. Există în reportajele sale o permanentă propensiune către epic, o poftă naративă cenzurată numai de conştiinţa rigorilor speciei. Altminteri, undeva către sfîrşitul cărţii, autorul face explicită o asemenea „poetică" : „Reportajul nu se scrie, ci se transcrie. Adică îl porţi în inimă, ca pe un sentiment, limpede, curat, unic ; trebuie doar să capete o formă, identitate, particularitate" (p. 132). În consecinţă, reporterul devine el însuşi personaj printre personajele cărţii – de astă dată reale –, este solidar cu ele în trăirea unor evenimente mai mult sau mai puţin apropiate în timp, se situează nu alături, ci în mijlocul lor stabilind legături ce par a fi definitive. Într-un anume sens, textele sale sînt reportaje autobiografice, înţelegînd prin aceasta asimilarea realităţii investigate, asumarea datelor ei ca elemente ale propriei biografii. Patetismul evocărilor îşi găseşte, nu o dată, explicaţia tocmai în acest fapt.

Teodor Bulza evocă povestind şi povesteşte evocînd întîmplări şi oameni care i-au marcat într-un fel sau altul existenţa. Traseul cognitiv al reportajelor sale porneşte întotdeauna de la autocunoaştere. Iată de ce, în oricare dintre „capitolele" cărţii cititorul va descoperi acelaşi aer de familiaritate deplină a autorului cu evenimentele ori personajele abordate. De la oamenii de care se simte legat printr-o veche şi durabilă amiciţie, pînă la cei întîlniţi întîmplător pe parcursul itinerariilor sale gazetăreşti (ca acea aproape bogziană ţărancă din **Stare de necesitate**), eroii reportajelor lui Teodor Bulza sînt priviţi (id est : prezentaţi, analizaţi) ca virtuali protagonişti ai unui roman încă nescris (de alt fel, majoritatea personajelor din primul „reportaj", **Lacrima ce mă-nsoţeşte,** apar în paginile romanului **Iulie**).

Firesc, i s-ar putea reproşa autorului inconsecvenţa faţă de „metoda" obişnuită a reportajului, tentaţia permanentă de literaturizare a discursului său. Cum însă aceasta din urmă reprezintă în cartea lui Teodor Bulza un mijloc discret de persuasiune, de evidenţiere deloc retorică a semnificaţiilor umane pe care le implică dinamica realităţii, obiecţia nu afectează prea mult calităţile incontestabile ale volumului.

„Carte la capătîiul cunoaşterii" – precum autorul însuşi o denumeşte –, **Lumini bănăţene** impune un reporter cu o vocaţie a naraţiunii deja confirmată.

Marian ODANGIU

Vasile Bogdan

Reşiţa, dincolo de cuvinte

Ed. Facla, 1979

Fructificînd nu atît o bogată activitate de reporter, cît mai ales o experienţă de viaţă („La Reşiţa am găsit centrul lumii"), volumul cu care debutează Vasile Bogdan este, după ştiinţa noastră, prima carte de reportaj închinată oraşului de pe malurile Bîrzavei. Fără a fi o „monografie" a Reşiţei, cartea nu este, nici o simplă culegere de reportaje despre cetatea oţelului românesc. Căci cele douăzeci de capitole ale cărţii, comunică între ele, oferind în final trei ipostaze esenţiale ale devenirii acestui oraş : trecut, prezent şi viitor.

Istoria Reşiţei, deşi veche de peste 200 de ani, începe, de fapt, (acesta e argumentul reporterului) la 11 iunie 1948, ziua „în care a murit o lume şi s-a născut alta în locul ei", ziua în care dicţionarele noastre au înregistrat un nou cuvînt : naţionalizarea. Crimpeie din tumultul acelei zile sînt surprinse atît cu ajutorul unor fragmente din presa vremii, cît şi prin intermediul unor mărturii aparţinînd oamenilor care au participat la evenimente. Să remarcăm că monologurile acestora sînt redate întocmai (chiar cu particularităţi dialectale, ceea ce le sporeşte autenticitatea), pentru a păstra emoţia care a rămas nealterată după 30 de ani.

Cele mai multe pagini ale cărţii sînt consacrate oţelarilor de azi. Trăind lîngă „focul logodit cu veşnicia", reşiţenii au descoperit în oţel sensul vieţii lor. Oţelarul Ion Văduva, trecînd peste podul de la Vadul Oii-Giurgeni, mărturiseşte : „L-am trecut şi-apoi m-am întors şi iar l-am trecut, nu-mi venea să cred că-i oţel din mine. Şi cum mergeam aşa pe el am simţit odată că ceva mă doare la inimă şi-am ştiut că acolo, peste apă, în minunea aceea, mic de tot, e şi Ion Văduva".

Este semnificativ în acest sens, textul consacrat întîlnirii dintre corul „Madrigal", condus de Marin Constantin şi oţelari, întîlnire care se termină cu aplauze furtunoase : „Aplaudau muncitorii şi aplaudau madrigaliştii. Omagiul era reciproc : îl unea inegalabila trudă a şlefuirii de sine, munca se închina muncii şi acesta era, propriu-zis, tîlcul întîlnirii".

Trebuie precizat că autorul refuză poetizarea, romantizarea realităţii. Lipseşte din volum acea tendinţă de festivizare, care, într-o vreme, a făcut atîta pagubă literaturii noastre. Dimpotrivă, Vasile Bogdan nu ezită să surprindă duritatea în gesturi şi limbaj a oţelarilor, obişnuiţi nu numai cu victorii şi împliniri, ci şi cu eşecuri şi cu greutăţi. Antonică Dijmărescu, şef de secţie, spune despre nişte tineri : „I-am umplut de bani, pentru că s-a uscat carnea pe ei lîngă cuptoare. Ştiţi dumneavoastră ce este aceea să stai la 300 de grade, să simţi că te sfîrşeşti şi totuşi să-ţi termini cu bine munca ?". Indiscutabil, este strecurată aici o notă ironică şi polemică la adresa unei anumite literaturi care a refuzat să vadă omul „în carne şi oase".

Convocînd la o discuţie, pe cîţiva dintre edilii oraşului, autorul are ocazia să surprindă dimensiunile lui de dezvoltare. „Oraş în mişcare", ca să preluăm formula unui istoric englez, Reşiţa a devenit dintr-o „vale a plîngerii" o cetate a omeniei, a bunăstării. Oraşul vrea să unească în viitor două coordonate spirituale : creaţia tehnică şi cea umanistă, proces aflat, în plină desfăşurare.

Aflat încă în căutarea unui stil propriu, Vasile Bogdan va avea de eliminat în viitoarele lui cărţi reminiscenţele reportajului gazetăresc (cifre, date etc.), pentru ca ele să poată cîştiga în durată şi profunzime. Dacă va opta pentru această formulă, valenţele literare ale reportajelor sale vor creşte considerabil.

Reşiţa, dincolo de cuvinte este o carte scrisă din dragoste pentru om, pentru muncă, pentru omenie şi adevăr. Vasile Bogdan ne-a convins că Reşiţa poate ilustra ceea ce numea Blaga „prea plinul vieţii bănăţene".

Ilie Radu NANDRA

Traian Dorgoşan

Lacrimă albastră

Ed. Facla, 1980

Primirea favorabilă a versurilor din tardiv apărutul volum de debut al lui Traian Dorgoşan nu s-a produs fără o anume grabă – ori suficienţă a receptării critice imediate : fapt aproape banal, pentru că verificabil şi cu alte exemple, comentatorii versurilor din culegerea **Cellalt geamăn** s-au oprit cu insistenţă asupra unui aspect marginal – cel mai la îndemînă, desigur – al poemelor : solicitarea unor mituri şi a simbolurilor mari, în descendenţa impusă de lirica barbiană, eufonia versului barbian – distinctă, desigur, şi aceasta – în o sumă de texte. O dată în plus, contextul poeziei deceniului şapte – căruia poemele lui Traian Dorgoşan îi aparţin prin elaborare şi prezenţă revuistică – se dovedea restrictiv pentru receptarea unei structuri lirice nu lipsite de complexitate, tiparele de circulaţie ale poeziei deformatoare pentru imaginea adevărată a poetului. Situaţie confirmată, suficient de elocvent, şi de noua culegere lirică apărută la Editura Facla : **Lacrimă albastră.** Inabil alcătuit, cuprinzînd texte oarecare lîngă altele remarcabile, ultimul volum recomandă, prin ceea ce are mai reprezentativ, mai întîi preeminenţa, în ordinea poeziei, a unei dispoziţii temperamentale, iar apoi o potrivită considerare a registrului expresiv.

Confesiv lucid, în **Cellalt geamăn,** în stanţe de o distincţie clasică, patetic nu o dată după cum şi : ironic, autoironic, truculent, trădînd plăcerea disimulării, bravînd sincer în numele iluziilor şi fascinaţiilor poeziei, cu o temeritate – şi teatralitate – a gesturilor consemnată de istoria boemei literare, Traian Dorgoşan rămîne, în ceea ce are mai reuşit poezia din volumul **Lacrimă albastră,** un sentimental şi un caligraf de suave clasicităţi, un liric, altminteri, disputat de solicitări diverse, rareori acomodabile. Versuri cu un real accent dramatic, consemnînd, deloc convenţional, sentimentul „detressei" moderne, cunoscut din poezia postsimbolistă, stau alături de altele, ironic-polemice, sarcastice chiar, iscate de o contemplare detaşată, altieră, cumva, a lucrurilor, – autoflagerările şi plîngerile villoneşti sînt precedate de paradări funambuleţşi ori de negre viziuni clădite pe compulsii baudelairiene : **„Ce flăcări sterpe mi pîrjoliră anii / jertfiţi pe rugul demonului meu / claustrat în mine – asemeni unui zeu / în beciu-n care chiţcăie guzganii ! / / Tîrşindu-mi crucea între EU şi EU / – tîlhari ce-mi jecmăniră gologanii – / se bucură să vază golgotanii / cum răstigneşte stîrvu-mi de ateu. / / Dar vine ea şi clipa ce mă cere / mai vrednic sîngelui de mac / cu iz de suflet vajnic, getodac / frunţii-ncoronate cu durere... / ...Şi viaţa-mi irosită în deşert / şi de-aş putea, pe mine, să mă iert !" (Să mă iert).**

E, fără îndoială, în toate acestea ceva mai puţin şi ceva mai mult decît o „poezie de sentiment", iscată din resorturi afective, temperamentale. Fapt surprinzător pentru cel care nu a citit cu atenţie primul volum al lui Traian Dorgoşan, acesta se dovedeşte nu o dată un spirit rafinat, pentru care sentenţiozitatea unor propoziţii, fronda de cuvinte, ca şi frusteţea şi chiar brutalitatea imaginii din unele poeme erotice rămîn numai în parte revelatoare. Elocvente, nu mai puţin elocvente pentru spiritul ce tutelează poezia, preţiozitatea unor metafore, studiul epigramatic de cuvinte **(„Peştele Mic : sînt Peştele Mare. / Peştele Mare : sînt Moartea Mică. / Moartea Mică : sînt Moartea Mare. / Moartea Mare : sînt Peştele Mic. / / Peştele Mare înghite Peştele Mic. / Moartea Mică înghite Peştele Mare. / Moartea Mare înghite Moartea Mică. / Peştele Mic înghite Moartea Mare" etc. – Ofeliana),** parafrazele ironice şi potrivelile grafice documentează asupra a ceea ce am putea numi „manierismul" acestei poezii, structura ei modernă.

Nu în totalitate alcătuit din texte reprezentative, **Lacrimă albastră** este volumul unui poet care merită a fi aşteptat cu real interes în apariţiile viitoare.

Lucian ALEXIU

LAURENȚIU CERNEȚ

PROFILURI

În volumul de povestiri **Omul de un milion** (1966) – debut editorial – Laurențiu Cerneț circumscrie spațiului prozei faptul cotidian, oamenii simpli, aspirațiile limitate. Inclinația spre comic, spre șarjă și poantă, truculența onomasticii cu tentă ironică sînt trăsături observabile de acum. După volumul de debut, vor urma **Experiențele lui Ionete** (1967), **Arșița** (1968), **Citeva luni de trăit** (1971), **Amintirile unui mincinos** (1974), **Draga noastră președintă ; Bărbatul la 30 de ani** (1975), **Un car de suflet** (1977), **Amintiri inventate** (1978), **Iubirea, Chiajna și eu. Mărirea și decăderea lui Alior Sfoiag** (1978). La aceste lucrări în proză se adaugă comedia **Cireșică și visele** (1968) și volumul de reportaj **La un pas de centrul pămîntului** (1975).

Umorul îi este structural lui Laurențiu Cerneț. Prozatorul dorește să mențină valoarea acestei calități și o apără ca trăsătură a prozei. Ideea apare acreditată într-un interviu din **Orizont** nr. 10/1968, unde, amendînd puterea de înțelegere a criticii (ca atîția „neînțeleși"), prozatorul nota malițios : „Spiritul, umorul au fost întotdeauna apreciate de către cititor, dar critica l-a instalat undeva, la subsol, într-un magazin cu firma „literatură minoră". Nu mi-ar displace totuși să fiu minor ca Mark Twain". Și, totuși, prozatorul fiind capabil de realizări în domeniul unei literaturi unde să domine umorul își trădează, adeseori, perspectiva. Pentru că romanele **Arșița** și **Citeva luni de trăji** au o structură epică mai complexă, șarja sau spiritul se pot deduce, uneori, din subtext, dar sînt mereu mascate de transferul spre dramatic. Tudoran din **Arșița** și inginerul Marin din **Citeva luni de trăit** sînt incluși, mai mult, în situații „serioase" care impun chiar dezbateri etice. Tudoran este și el un ins blazat, limitat, lipsit de claritatea unor idealuri. A pune pe seama unui asemenea personaj gînduri mai grave înseamnă a lărgi sfera comportamentului peste capacitatea de realizare a acestuia. Apatic, inactiv și incapabil pentru început de a-și depăși ipostaza de existență, este și inginerul Marin (Meme) din romanul **Citeva luni de trăit.** O lume ternă, mediocră, dominată de inactivitate și lene este schițată de prozator în linii sugestive. Un inginer, Nae Loriță, nu mai reține nimic din pasiunea profesiunii, singura pasiune trecînd pe plan erotic ; Dim Tacu este dominat de o singură dorință – să aibă un automobil. Căsnicia lui Meme și Profana urmează aceeași viață ternă, cu tabieturi după un invariabil și plictisitor program. Romanul ar rămîne pînă aici în limitele unei notații exacte, dar evident savuroasă, a universului închistat, a preocupărilor limitate. Dar modul cum prozatorul conduce de aici înainte traiectoria vieții personajelor schimbă în totalitate optica. Atins de o boală incurabilă, Meme dorește să o ia înaintea timpului. Va deveni activ și inventiv, dorind să acționeze în spiritul dreptății. Personajul este supus unei schimbări, imposibil de sesizat în prima parte a activității sale, oricum între serios și hilar.

Dar cele mai bune pagini ale prozei lui Laurențiu Cerneț sînt cele care degajă umorul. Lucru confirmat de **Amintiri inventate** și de **Iubirea, Chiajna și eu. Mărirea și decăderea lui Alior Sfoiag.** Șarja, umorul, situațiile comice, ironia se întîlnesc din plin. Opera unor colegi de scris este parafrazată, întoarsă spre umor. Comicul realizat prin seriile onomastice este debordant. Nume inventate după un fin control al urechii și o verificare pentru suprapunerea peste un simbol. Personajele din proza lui Laurențiu Cerneț sînt Ionete, Alior Sfoiag, Dovlecel, Păsat, Cezărică, Upitu Ion, Costică Oleleu, Sebastian Malac, Ciorofleac, Stăgîrț etc. Cu **Amintiri inventate,** Laurențiu Cerneț a ajuns la accentuarea unui stil, caracterizat prin concentrare, într-o mare densitate epică pe spațiu redus. Tendința demitizării se observă, sub incidența umorului și ironiei cad personaje celebre **(Amintiri despre Balzac ; Amintiri despre Homer ; Adevărul despre Don Juan ; Cartea mea cu Cleo ; Secretul Penelopei).** Eroul Sebastian Malac, care apare în toate povestirile, nu este nici el ocolit de verva ironiei. Paralel cu demascarea imposturii, a falselor idealuri, a deficiențelor morale, este reliefată și limitarea personajului, un provincial care are, în măsuri diferite, calitățile și defectele altor personaje. **Motrune** rămîne o schiță antologică despre impunerea falselor valori, despre demagogie și impostură. Prin neadevăr se creează impresia unor valori de început. Modalitatea de expresie în schițele lui Laurențiu Cerneț acoperă ideea. **Motrune** pare revelatoare în acest sens : „Cu totul întîmplător – nu spun de la cine, fiindcă mi-am dat cuvîntul de onoare – am aflat cum a fost creată echipa de înaintași : eu am dat declarație că am cunoștință de activitatea lui Oleleu legată de motrune, Oleleu a declarat că el știe ceva de activitatea lui Ciorofleac, Ciorofleac, independent de mine și de Oleleu, a scris negru pe alb cum că el l-a văzut pe Upitu cum usca prune, Upitu a dat un interviu și a spus că-l are fotografiat în cap pe Stăgîrț, cum inventa și el procedeul revoluționar de conservare, iar Stăgîrț, în sfîrșit, a ținut un discurs bătut la mașină despre meritele mele în chestiune". Aceleași modalități de a trata în nuanțe umoristice se întîlnesc în schițele **Grandoare și decadență, Cum am terminat cu vrăjile, Cronici posibile, Referat, Poveste cu traduceri, Cursa cu șoareci.**

Laurențiu Cerneț rămîne un prozator cu o evidentă înclinație spre șarjă și umor. Paginile reușite din proza sa își găsesc motivația în această vocație.

Alexandru RUJA

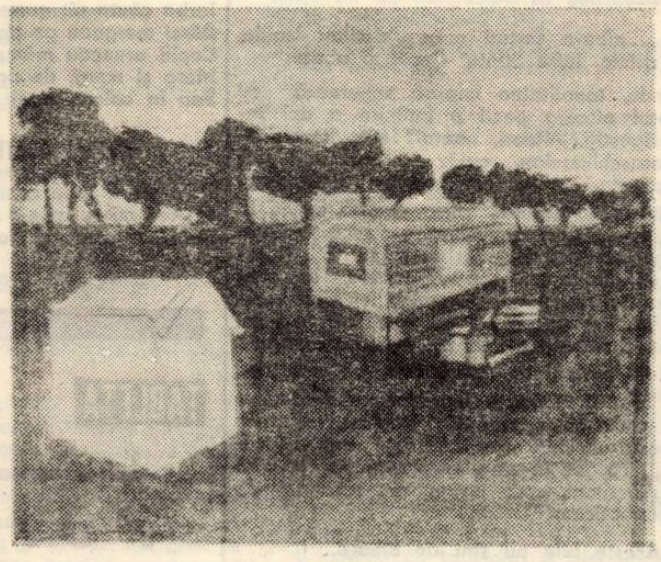

„Amurg"

CENACLU

Ședința de marți, 12 februarie, a **Cenaclului Asociației Scriitorilor și al revistei ORIZONT** a fost dedicată unui debut în poezie : **Simona Grația Dima.** Referentul, **Marcel Pop Corniș :** „...o poetă cu experiență, deja... aflată în plină evoluție..." Despre ciclurile lecturate : „...o poezie reflexivă ... o mitopoezăă... recursul la o voce neutră... aproape inexistente – erosul și confesiunea... frapează versalitatea imagistică..." Au luat apoi cuvîntul : **Cornel Ungureanu :** „...o poezie dezavantajată de lectura în cenaclu... se înscrie poeziei vizionare și reci a noii generații... există riscul de a teoretiza prin emblemele poeziei..." ; **Stela Mirel :** „...Jocul incert al poetei față de modelele poeziei ...poetă în stare de polemică, ce absoarbe temele... ; există o relație între pictural și simbol... ; lipsește ironia, caracteristică poeziei tinere..." ; **Aurel Turcuș :** „...există o ariditate... poezia e în marginea artificiului... există o maturitate în înțelegerea poeziei... ideatica îi scapă autoarei..." ; **Rodica Bărbat :** „...o poezie pornită dintr-un mare patos sau o încercare de a demonstra ce poate autoarea... o poezie aparent încifrată... Ton oracular... pe fragmente, textele sînt închegate..." ; **Maria Doandeș ; Constantin Mărăscu.** Poeta aduce mulțumiri celor ce au vorbit. În final, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** cel ce a condus lucrările ședinței nota : „...o prezență cu totul remarcabilă în cenaclu... un reușit colocviu critic despre poezia tînără... o poezie reflexivă, un discurs poetic încă insuficient... o forță surprinzătoare de a produce imagini... o poezie a unui talent autentic...".

Prin seriozitatea cu care s-au discutat cîteva probleme esențiale ale creației poetice, ședința a fost folositoare tuturor participanților.

În ședința de marți, 19 februarie, **Viorel Sirbu** va citi proză.

Mathei ITTU

PRETEXTE

Alte notații mateine:
„Ale turnurilor umbre..."(I)

Romantic, dacă nu chiar **prea** romantic (pentru, baremi, '910, anul de pomină și grație al celor trei-spre-patru Crai ; căci despre '929, millesimul, adică, al cărții ca atare, nici n-are rost să mai aducem vorba...), Mateiu I. Caragiale e, la noi, poetul cel din urmă al ruinelor...

...Și cum ruinurile – ori, pre limba veche, „risipele" – acestea (și, pare-se, nu numai cele feudale) implică turle, foișoare și donjonuri, creneluri și „bretește" („mari" și „mici" *), se înțelege de la sine că Mateiu e și poetul turnurilor înseși – al unora, desigur, în ruină..., ca unul care, cu Gérard, se vrea, pesemne, un Prinț de Aquitania „... à la tour abolie" ! O spune singur, de altminteri, și de-a dreptul, într-o **Mărturisire** de trei strofe, poemă de sorginte simbolistă (de „tăietură", însă, preeminesciană), și anume : „Sufletu-mi e-un turn de piatră care cade în ruină, / Iedera și mușchiul verde zidurile-i năpădesc, / Străjă a singurătății trist veghează pe colină, / Și în juru-i, seara, tainic, liliecii filfiiesc..." Or, cum în celelalte două strofe, sufletul său fusese, pe rînd, echivalat : cînd cu o „mare moartă", cînd cu o „floare rară", ca și cu o „cîntare-ndepărtată" ori cu o „candelă", în fine, care „se stinge pe-un mormînt" (cu, dar, în genere, – heraldic vorbind – „figuri" **couchant-e** : crepusculare, „occidente", **in declin...**), și cum poema e de dinaintea lui '913 (cînd, în martie, se tipări în „Viața Românească"), iar **Craii...** i se vor fi năzărit – „nebuleusement" : **în ceață,** dar, și ca „fantome" care (expresia-i a lui Valéry) „preced" ! – la '910, putem vedea într-însa un „bruion" – de nu al cărții înseși (față de care tot ce-a scris Mateiu, nu mai puțin romanu-i ulterior – rămas, acela, de izbelișteș –, nu e decît **preludiu** și „vestire" !), al, baremi, personajului în care el va vedea, mereu, un „alt eu-însumi" : Pantazi – cel ce, evocîndu-și mama, are s-o facă după cum urmează : „O **cîntare** ce se stinge, o **floare** ce se scutură, o **stea** ce cade mi-aduc de dînsa negreșit aminte..." (S. m.) Că „turnul" însuși, „care cade în ruină", este, aici, absent, nu-i de mirare – cît timp acest Pantazi, **om al mării** (fie și cînd corăbiile înseși nu ar fi alta decît tot „niște cetăți..." **), trăiește, mai ales, în orizontul și infinita ei orizontală... Poet al turnurilor în ruină – în schimb – e Pașadia, cel „fermecat" și de „vestigii" mai „umile" (ca, între altele, acelea ale istoriei noastre – în contra căreia, altminteri, domnia-sa are nu puțini dinți !) ; el însuși – după Pirgu – o „ruină" : „ruină venerabilă", desigur ; nu, însă, una bine conservată !

Și oricît de anost – și fastidios – este să ții „stricta catagrafie" a temelor (de altfel, recurente și, dar, vizibile cu... ochiul liber !) ori a motivelor cutărui autor, – „ruinurilor" lui Mateiu, eu, le-o voi ține, pentru a fi crezut, desigur, **pe cuvînt...** E vorba, astfel, în mai toate poemele-i (puține, căzute – și acelea – în uitare), de mari „căzinde turle" și „ruinate schituri", „surpate zidării" și „vechi cetăți", „cetăți învinse" și „mărețe curți pustii" (ce „cad", firește, ele, „în ruină"), **„curți vechi"** (s. m.) cu „tăinuite cule" ***, „înalte foișoare" și „turnuri părăsite"...

...Un „castel", așijderi „în ruină", în marginea unei „căderi de apă" și „adumbrit" de 'nalți „copaci stufoși", apare, de altminteri, și-n **Remember,** „nuvelă" – nu-i așa ? – „contemporană" (și, pe deasupra, **citadină...,** berlinează...) – dacă (și cît) se poate chema „contemporan" un paseist, nostalgic, arhaizant și „anacronic", ca Mateiu, cel căruia Berlinul, într-o seară, ca „scufundat /.../ în mare", n-o să-i evoce alta decît tocmai „cetățile vechimii" : Bizanț, Alexandrie, Palmiră, Babilon...

* „...plutind pe marile / Și mișcătoarele / Pustietăți". (M. Eminescu, **Stele-n cer).**

** Cf. **motto**-ul (din Monselet) la **Asfințitul Crailor :** „Vous pénétrerez dans les familles, nous peindrons des intérieurs domestiques, nous ferons du drame bourgeois, **des grandes et des petites bretêches."** (S. m.).

Cît despre **bretêche**-e (sau **bretèche**-e), ele provin din latinescul medieval **brittisca** (adică, pare-se, „fortificație bretonă") și sunt un soi de mici ieșinduri crenelate, „tivind" un turn de apărare.

*** „Culă" – din tc. **kula,** „turn".

Șerban FOARȚĂ

LECTURI

Gheorghe Jurma

PRESA ȘI VIAȚA LITERARĂ ÎN CARAȘ-SEVERIN

Editată de **Comitetul județean de cultură și educație socialistă Caraș-Severin,** cartea aceasta, utilă și necesară cunoașterii mișcării literare și jurnalistice din partea de vest a țării, valorifică o bogată moștenire culturală și, totodată, dă ocazia să remarcăm calități de cercetător istoriografic autorului. În domeniul pînă acum, nespus de sărac în studii asupra trecutului presei bănățene dar și al înfiripării unei vieți literare românești în orașele cu veche tradiție culturală cum sînt Caransebeșul și Oravița sînt încă multe de realizat pentru a da o viziune mai clară și adevărată despre fizionomia spirituală ignorate din păcate sau răstălmăcită a Banatului în concertul celorlalte provincii românești.

Faptul că fondul documentar a fost nesocotit sau a dispărut din bibliotecile publice iar din cele particulare s-a pierdut irecuperabil, explică dificultățile enorme pe care le întîmpină un cercetător în eforturile de a scoate la lumină truda cărturarilor de altădată depusă pentru ridicarea poporului în condițiile deosebit de vitregi din fosta monarhie austro-ungară unde numărul publicațiilor românești era totuși impresionant, deși nu avem decît singura și incompletă **Istorie a presei române din Banat** tipărită de Dr. Aurel Cosma în 1932. Nu știu cît se mai poate îndrepta și completa informațional datele știute care trebuie verificate cu rigurozitatea științifică firească unor competenți cercetători formați la Universitatea timișareană unde s-a format și Gh. Jurma. Deocamdată, dacă bibliografic nu i se pot aduce reproșuri în redactarea acestui valum și nici pentru spiritul ușor influențat de patriotismul local resimțit pe alocuri în capitolele cărții. Poate că secțiunea a III-a – **Scriitori români și Banatul** – cu reproducerea unor opinii și caracterizări ale particularităților specifice provinciei – dealtfel, obiectiv alese – s-ar fi cuvenit să fie comentate de către cercetător. Acesta uită fascinația pe care Eminescu a avut-o asupra sensibilității lui Ion Popovici-Bănățeanul și contribuția științifică la cunoașterea lingvistică, istorică și etnografică a bănățenilor adusă de Bogdan P. Hașdeu, Iosif Popovici, Romulus Vuia, Emil Petrovici, N. Drăganu. Cred că s-ar fi putut stărui mai mult asupra interesului viu pentru folclor arătat de George Cătană, Emil Novacovici și alții, chiar dacă pasiunea lor era amatoare.

Desigur, în viitor unele capitole ale cărții, dezvoltate și privite și din alte puncte de vedere, completate deci cu documente descoperite și comentate mai profund, vor sublinia meritul și vocația științifică a lui Gheorghe Jurma, dacă el va persista în acest domeniu istoriografic ingrat.

Nicolae ȚIRIOI

PORTRETE

ȘERBAN FOARȚĂ – POETUL

„...albe-n șorțuri negre, defilau Isolde, s(z)ilnic, intre Sfintu' Graal și abator"

Inaintarea lui Șerban Foarță în cîmpul poeziei s-a făcut aproape paralel cu aceea din aria criticii, adică, încă din anii primi ai studiilor universitare. Decantindu-se lent, după lecturi și experimente solitare îndelungi, (dintre care acelea de traducător au fost pentru noi și, posibil, și pentru poet, revelatoare) minat, totuși, de o anume fobie stranie a scrisului și de o autocenzurare dusă în extremis, el este autorul, pînă azi, doar a două volume de poeme, cînd alții, din generația sa, le numără pe toate degetele de la o mînă, (sau chiar de la două). Dar, tot noi o spunem, că aceste două cărți ale sale devin reprezentative nu numai pentru căutările poetului, ci și pentru starea poeziei timișorene ce, la această oră, semnifică niște direcții originale în lirica actuală.

Ca și Gheorghe Azap, retractil în poezie la elementele civilizatoare ale veacului, un rustic și un naturist închinat mai cu seamă eroticii și recluziunii bucolice, Șerban Foarță se retrage, claustrat, într-o oasă „belepocă", nițel prăfuită, nițel ridicolă, dar devenind brusc un anotimp al visului, al vîrstei jocului și poveștii, un „răstimp roz", similară cu o planetă a micului Prinț, care poate fi și o lume, mișcată sau nu, a fotografiei, a circului, sau a periferiei. Ca și cum ar descinde, ca personaj, dintr-un asemenea univers, eroul însuși se dedă acestui joc grațios, trăgînd după sine o lungă trenă de ironii subtile, de artificii verbale, un sistem de rime căutate minuțios, demontînd miturile și legendele și habitudinile celor „mari", și conferindu-le un loc comun printre cei din lumea sa imaginară. În jocul poetic intră și dezlegări rebusistice, umoristice, dar nu numai rebusuri de acest fel, ci și imagini livrești, construite de un spadasin verbal, al cărui verb nu împunge grosolan, ci lasă doar urma abia vizibilă a floretei sale fine, despre care nu se știe cînd lovește cu adevărat și cînd se preface doar că lovește, în acest perpetuu joc al disimulării. În tonul poetic intră, pe ici pe colo, și bobițe ale unui sentimentalism cenzurat, travestit într-o ironie picantă sau chiar într-o melancholică amărăciune (disimulată și ea). Și, acestea toate, ca la zaruri, într-un vertij de imagini rococo, în obositul și încă inconștientul sfîrșit de veac, de periferie balcanică, în care hazul sau umorul reiasă din asocierile rizibile, din aparenta răceală a poetului (ca în **Rondelul rozei vînturilor** sau **Despre ethosul phemenin** sau în **Perpetuum mobile**) din pendularea continuă între „vis și viață". Poetul este el însuși în tonul epocii descrise, un tip de arhivar... avar cu el însuși, scotocitor de termeni, făcător de termeni, desueți sau ultraextramoderniști, aduși adhoc în poeme spre a-l servi, fiind, prin acest elan impus spre cuvîntul rarisim, de asemenea, similar lui Azap.

Lumea aceasta cîntată de Foarță este una revolută, fin de siècle, prăfuită, aptă de a fi ironizată, șarjată sau... poetizată, asupra ei poetul aruncînd un pumn de praf ironic, dar, în același timp, învăluind-o și într-o mantie protectoare selenară, prin țesătura căreia se strecoară, din cînd în cînd, și sclipirea cîte unei mici stele apuse. E o amărăciune distilată și stilată în care se înveșmîntă aceste poeme. Poetul are, cum se spune, stil. El e un stilat și în poezie ca și în viață. Nu însă un prețios. Dimpotrivă. Prețioșii îi repugnă. Iar cei fără stil i se par primari. El are foamea selectivă de stil, de puritate (nu puritanism !) prin distanțarea, nepătată, a unei lumi mai pure (fiind una imaginară), în care atitudinea de gentelmen estet și nonconformist și larg umanitarist, de tip Oscar Wilde balcanic, este binevenită, ca și zborul său surizător peste capcanele patimilor grosiere. Poezia aceasta are sunetul diafan, al porcelanului, culoarea pură, chiar cînd acoperă medii imunde, fiind cumva politicoasă, potrivit uzanțelor pe o planetă de tip aparte, și plină de grație, căutînd o compensație, în locul vulgarității, prin rafinamentul ei cam glacial. Astfel se întîmplă în **Valsuri vechi și sentimentale,** sau în **Balada vechiului taxi,** unde, în prima, simțăminte sublime, precum amorul, sînt privite printr-un lornion desuet, descompuse prin asociații hilare de tipul :

„...palida domniță curățase morcovi / și se colorase ca un porcelan"

sau :

unde, tonalitatea impusă sugerează cu totul altceva decît o întîlnire a doi îndrăgostiți. Alteori, „aerul" este barbianoparaschivescian, cu iz de mahala, dar lipsindu-i savoarea zemoasă a focoasei gitane, în schimb, într-o poemă, unică în felul ei, prin atmosfera grotescă, **Balada vechiului taxi,** Șerban Foarță ridică periferia la un spațiu cosmic, în care poezia trecutului stins devine, prin sumbrul taxi, un simbol peren al acelei lumi, într-o uniune a realului cu imaginarul, a vieții palpitînde cu leitmotivul extincției.

Și atracția spre lumea circului, deci a fardului și dedublării, a politeții ce trece peste un chip ascuns sau suferind, a jocului, ca joc în sine, este atracția tot spre rafinament, spre un univers revolut, de panopticum.

„Aceste bile nu sînt de biliard,
aceste farfurii de demîncare,
ele pot fi planete care ard
la un milion de ani, la un miliard
de ani lumină, netede și clare..."

spune poetul în **Cosmojonglerie,** gîndind că, tot ceea ce este circ, poate fi și cosmos. Atracția circului este și atracția spre copilărie, o vîrstă a candorii și jocului pueril. Circul e o lume în lume. E o bel-epocă, așa cum o denumește însuși poetul, dus de un insignifiant, dar nepermis val de afectare. Deci, sub tot acest strat de ironii, sub acest fard, sub aceste politețuri, și măști, răzbate afectuosul, ce visează să devină, printr-o stranie metempsihoză, doar atît : o... simplăroză !

Clasicist sever, prin forma fixă, prin suplețea și limpezimea cristalină a versului și discursului poetic, prin, și, opțiunea pentru echilibru (nu numai verbal), prin construcțiile savante, dar și, chiar, prin echilibristica sa verbală, modern, însă, prin viziunea (ironică !), prin modul de-a se obiectiva, lucid, de subiect, impunîndu-i, totuși, eul său disimulat, modern și prin trimiterile și subtilitățile subtextului, plin de rafinamente și de o permanentă și jucăușă prefacere, Șerban Foarță e un poet de stirpe barbiană, depășindu-și magistrul prin inocularea, în aceste poeme, a unei lente, dar teribile angoase himerice a generației căreia îi aparține. El e, printre poeții timișoreni (și nu numai printre ei), un bard select și un criticist. Dar și un critic poet. Un stilist și un subtil. Un împătimit întru poezie, luată în doze mici ca narcoticul sau ca otrava, în nuanțe, nu în tone sau în vagoane, fiind cînd un senin iubitor, cînd un negru negator al ei. Sub chiar micile jocuri de cuvinte, ironice sau cinice, uneori, țîșnește, neașteptat, îndemnul generos al poetului, spre necesitatea creației ca rost unic al existenței. Poetul ar avea harul (în această menire) rarisim, de-a sufla polenul magic de pe aripile fluturilor, sau, într-o lume tandră, a universului său imaginar, laolaltă cu albinele, de a putea zbura peste lume într-o perpetuă lună mai, o eră a purității și a veșnicei înfloriri. Iată o menire ce ar face cinste oricărei poezii de ieri și de azi. Ca și poetului în cauză.

Ion ARIEȘANU

TINERI POEȚI

TATIANA LUNGOCI

MĂRȚIȘOR GĂSESC LA UȘI

O minge sare pieziș.
Rămii copile-n veselie.
Cîmpie albă, cine te-a adus ?
Zidesc din fum castele într-un vis.
Scările stau mărturii ca să le urc.
Mă tot întreb, ce fac eu acolo sus.
Cu firea îmi zidesc pereții din arțar.
Deschid ușa și ei nu-s.
Nu văd duminici, nici statui.
Culeg tăgadă din luceferi.
Cuvîntu-i încîlcit precum o cocă.
Mărțișor găsesc la uși.
Și de atunci mereu îmi spun :
De ce trudesc atît în vis.

MESTECENII COPILĂRIEI

Cîndva crestam în coajă de mesteceni
Și-n tulpini așezam calmul apei din urcior.
Năluci legănau ciorchine de planete,
Lăsîndu-mă să aleg dacă pot.
Mi se părea că mîna cade în somnul din ploi

Și beam din jăratecul dens al pădurii.
Zînele nopților dădeau drumeților poiene albe în dar,

Iarba căuta alt nume.
Bărci mergeau pe ape înghețate.
Copiii aruncau mănuși omului de zăpadă.
Merg și merg, de parcă aș lovi în palmă
Sau în calmul apei din urcior.

TOTUL ESTE ÎMPREJUR

Pe-o pînză scriu cerului.
O stea mi se ivi s-o sui.
Stau cu zarea și vorbesc pe unde să ocolesc.

Vîntul luă o dimineață și o duse pînă sus.
Totul este împrejur.
Un pisc îmi face semn ca să-l ajung.
Din riuri mi se cerne pat.
Dansatori vin aproape la un pas.
Vara se oprește-ntr-un cîntec de dor.
Crești, dorule, acolo
Unde crezi că poți pleca întreg-napoi.
Din cînd în cînd văd scoici zvîrlite
Ce bîjbîie pe țărm.

DAN EMILIAN ROȘCA

LYKANTROPIA

era o punte cu suspine
o flacără mov
se ridica din ceașcă
în jurul ei ceață
tu mă ajutai să trec prin noapte

flori fără liniște
răsăreau pe muntele venerei
iar eu eram un vîlc
argintiu și bun
dormeam într-o scoică
tu îmi puneai întrebări
și eu nu știam
ce să-ți răspund

ULYXES

învață-mă să fiu
din nou lîngă tine penelope
în mine e un ocean
în care se varsă
toate fluviile

învață-m[illegible]**nă să fiu**
din nou [illegible] **lîngă tine**
să stau [illegible] **din nou**
la umbr[illegible]**a măslinului**
pleoape[illegible]**le mele sînt**
două c[illegible]**ji de lămîie**

și te-ntr[illegible]**eb mai poți**
oare iul[illegible]**i un om**
în care [illegible] **au murit**
atîția p[illegible]**rieteni**

SMARANDA VULTUR

ECHIDNA

un timp [illegible] **neștiut**
în cleps[illegible]**idra cu cenușă**
o drago[illegible]**ste nepomenită**
de lege[illegible]**ndă**
din car[illegible]**e poate**

se va n[illegible]**aște manticorul**
la ceas [illegible] **de amurg**
tu vei î[illegible]**nălța un zmeu**

și eu vo[illegible]**i rămîne**
îngropa[illegible]**t de viu**
sub dăr[illegible]**îmăturile poemului**

ORĂ

Se rup din [illegible] **timpuri**
riuri mari [illegible]**e ceață**
Și-mi împre[illegible]**esoară ființa**
cu-o veghe [illegible] **mult prea aspră**
Întors din [illegible] **lunca unei vîrste pure**
O, sufletul
nu știe nimic să povestească
Și ora de tăcere cade albă
Peste amiaza mea
neprăvălită-n vis
De – aici începe drumul
Spre alt poem încă nescris

AN

Atît de tînăr încă sînt
În coaja aspră-a iernii care vine
mi se zdrobesc de trup
convoaiele de ape
netulburate, ceasului din mine.

Și din tăcerea zămislirii
care înnoadă azi cuvînt lîngă cuvînt
Jos, lîngă țărmul pur al așteptării,
Răsar de umbră
faptele pe rînd.

Dar chiar de-acum
mai dorm învălmășite
miresmele și sîngele și vinul
Nu se desface aerul din fum
și nu știi unde-apasă golul,
unde plinul
S-alege drumul singur prin cetate
Și zilnic cel ce crede îl străbate.

ANOTIMP

Întotdeauna e ori prea frumos ori prea trist,

Mă simt în stare să retez crinii
de prin grădini
înainte de a înflori
și să-i ard în morman
pînă dimineața

Aș vrea alteori să adorm în ploaie
Frunzele nu vor cădea prea curînd
și se clatină aripa verii
din lună pînă-n pămînt

Nu mai pot trăi fără cîntec
Zidirea lui
e ca lumina, ca mierea
Tăcerea ta e osul subțire
pe care înflorește

TABLETA

Poveste

S-a întîmplat demult, dar asta nu are nici o importanță. Cică erau doi și cerșeau la colț de stradă. Unul, bătrîn, cu fața numai brazde, cu barbă albă și cu ochii astupați ca ai lui Homer. Celălalt, tînăr, cu privirea piezișă, agitat și urît ca dracul. În pălăriile de la picioarele lor abia de se zăreau cîțiva bănuți pirpirii, iar puținii trecători care li se perindau prin față nu se sinchiseau să le arunce nici măcar o privire. „Răi oameni mai trăiesc prin părțile astea" zise cu ură cel tînăr, frămîntîndu-și mîinile slăbănoage asemeni unor ghiare. Bătrînul tăcea, de parcă nici n-ar fi auzit căinările celuilalt, dar într-un tîrziu își înclină puțin capul pe umăr și începu cu glas domol, ca și cînd și-ar fi vorbit numai sieși : „Știu un loc – zicea bătrînul– unde oamenii umblă cu sufletul nevinovat și unde-i belșug și bunăstare, încît unul ca alde noi se umple acolo de aur..." Cel tînăr nici nu așteptă să-și sfîrșească bătrînul povestea, că îndată ce auzi cam pe unde vine ținutul acela o și luă la pas întins, mort de curiozitate și nerăbdare să afle dacă vorbele bătrînului au vreun temei. Întrebă în stînga și-n dreapta și într-un tîrziu ajunse într-un oraș mare și frumos, unde toți oamenii aveau fețele zîmbitoare. Mare i-a fost aici mirarea să vadă că, de-ndată ce-și așeză pălăria la picioare, aceștia și începură să arunce în ea numai bani de aur curat, monede mari, sunătoare, de-ți era mai mare dragul să le privești. Pălăria se umplu pe dată, iar omului nostru nu-i venea să-și creadă ochilor. Ba începu să-i fie teamă să nu-și piardă cumva mințile. Cerși așa zile la rînd și se umplu de bani, nici nu mai știa ce să facă cu atîta bănet, își cumpără un palat, tocmi slugi, trăi în huzur și făcu nebunii de tot felul de-i merse vestea peste mări și țări. Și, tocmai cînd îi era viața mai dragă, prin cap îi fulgeră un gînd, un gînd ce, de-acum încolo, avea să-l frămînte zi și noapte... „Păi dacă bătrînul știa toate astea, de ce n-a făcut și el la fel, de ce a rămas să-și ducă traiul în obidă, cerșind de la oamenii aceia ca vai de lume ?..." Întrebarea asta nu-l lăsă în pace și dădu porunci să-l caute pe bătrîn și să-l aducă la el, să afle din gura lui adevărul adevărat. Dar emisarii se întoarseră fără cel căutat, nimeni nici n-auzise de el, o fi murit, ziceau unii, și, oricît l-ar fi căutat, bătrînul nu era de găsit nicăieri. Omul nostru se înfurie, mai tocmi niște oameni întru căutarea bătrînului, îi plăti bine, începu a-și cheltui averea și porni chiar el, înnebunit de gîndul acela, să-l caute cu-nfrigurare pe bătrîn. Rău îi părea acum că nu ascultase povestea înțeleptului pînă la capăt, căci el știa ce știa... Ajunse de unde plecase cu ani în urmă, n-avea nici o lăscaie, îl apucă spaima și rușinea, se-așeză la același colț de stradă și, cu inima grea, își puse pălăria la picioare. De data asta însă era încredințat că bătrînul n-avea să mai apară și că va rămîne singur fără să afle vreodată adevărul.

Dușan PETROVICI

„Joc"

EVOCĂRI

Semn [illegible] de bună amintire pentru poet

Tumultul vie[illegible]ții cotidiene ne face uneori să trecem pes[illegible]te îndatoriri asumate de bună voie pentr[illegible]u a ne satisface obligațiile de stimă și re[illegible]cunoștință față de cei care ne preced. D[illegible]espre poetul David Blidariu, aparținînd prin[illegible]mei generații de intelectuali bănățeni de [illegible] după Unirea din 1918, îmi propusesem s[illegible]ă scriu încă mai de mult, evocîndu-l în [illegible]cîteva rînduri împreună cu fiica sa, inim[illegible]oasa profesoară de limba română Dian[illegible]a Otiman.

Profesor em[illegible]erit, de mai mulți ani pensionar și sufe[illegible]rind, retras din fluxul vieții literare, dar n[illegible]u și de la masa de lucru, David Blidariu [illegible]a continuat să scrie versuri, dovadă [illegible]cele două masive manuscrise de poezie, [illegible] împreună cu care am trăit adevărate mo[illegible]mente de înălțare spirituală, unul fiind de[illegible]dicat frumuseților patriei și mărturisind [illegible] simțirea intimă și puternică niciodată stin[illegible]să a iubirii de patrie, celălalt, rod al c[illegible]ontactului cu peisajul, tradițiile și realitățile Greciei, pătruns de-o nobilă admirație față de darurile și clasicismul acestei țări.

Născut la Bozovici, acum 75 de ani, în 1905, David Blidariu își manifestă de timpuriu sensibilitatea aleasă atrasă spre literatură ; elev fiind, el tipărește împreună cu Petru Comarnescu două numere dintr-o revistă pe care-o intitulaseră „Buciumul". Putem adăuga și acest ghiocel de literatură românească la catalogul atîtor încercări de-a da aripi literelor române într-o vreme cînd problemele majore ale culturii nu însemnau decît deziderate și înfiripări răzlețe. Să nu uităm că tînărul visător cu ambiții se ridica dintr-o zonă a Banatului care a dat istoriei patriei personalități de talia unui Eftimie Murgu și că aceste locuri abia scăpaseră de sub stăpînirea străină anterioară. Să însemne, deci, mai mult decît un lied sentimental această strofă din poezia „Caransebeș", acest oraș de reședință de tradiție al almăjenilor : **„Moment al primelor iubiri, / Lăcaș al primelor dureri !... / Răscolitor de amintiri, / Prozaic azi, romantic ieri, / Oraș al primelor dureri" ?!**

În anii studenției la București – unde l-a avut profesor pe criticul Mihail Dragomirescu și a închegat o strînsă prietenie cu poetul Adrian Maniu – pe David Blidariu îl găsim debutînd cu placheta de versuri „Fiul lui Lucifer". Sînt anii cînd colaborează la revista „Banatul", pe cînd această revistă era redactată de Aron Cotruș. Dar îl găsim prezent și în alte publicații, care îl socoteau ca pe unul dintre poeții fruntași ai generației sale. În volumul „Premise literare", Nicolae Țirioi îl trece în rîndul acelor poeți ai vremii din Banat, care „au încercat să se rupă de sub influența folclorului și a poeziei tradiționale". În adevăr, așa cum demonstrează și volumul de poezii „Miraj" apărut în 1977, prefațat de Paul Anghel și ilustrat de Mac Constantinescu, nume strălucit al artei plastice și graficei românești între cele două războaie, poezia lui David Blidariu trădează o simțire aleasă și o expresie de-o claritate și simetrie impresionantă.

Om de aleasă cultură – a trăit mulți ani în Grecia ca profesor și director de școală – David Blidariu a purtat pe umeri pulberea stelară a poeziei pînă în ultima clipă a vieții, ianuarie 1980. Și poate că se cuvine a medita acum, la stingerea acestor aripi de poet, la versuri precum acestea : „Dar aș dori nevrednica mea slovă / Să-i înfiripe navei tale provă, / Ca s-o prefire tot pe mări albastre, / Sub curcubee și priveghi de astre... / Iar pana-n sînge să mi-o moi, în sînge, / Cînd pentru tine rod de rime strînge... / / Ei, s-o înmoi în propriul meu sînge !"

Mircea ȘERBĂNESCU

TUDOR ȚOPA

Despre încercarea scriitorului (Un răspuns)

Asistam la o ședință interdisciplinară care formula întrebări pentru o anchetă privind atitudinile estetice. Deodată, trei întrebări legate între ele sub/de „genericul" Raportul dintre experiența de viață și cea literară (le propunea un estetician) m-au făcut să mă-ntreb cum aș răspunde eu însumi. Iată-le : 1) Poate un fapt de viață deveni fapt literar ? 2) E cu putință o împlinire literară nelegată de experiența vieții? 3) Răzbate experiența de viață în opera autorilor tineri ? – Venindu-mi greu să răspund pe rînd fiecăreia, și cu atenția solicitată mereu în ședință la ce se tot propunea, deabia ajuns acasă am mai încercat. Iată rezultatul.

„Portret de fată"

La întrebările puse, pe loc s-a ivit un răspuns (nu trei, cîte sînt întrebările) voluminos și dens, translucid și omogen, neformulabil deci în cheia formulării întrebărilor ce-l provoacă. Aproape nemaisuportîndu-se tăcînd, zvîcnește de prea plin, totuși tace, iar la eventuala încercare de a-l descoase și descompune amenință să crape, căci nu e compus și cusut. Înfățișarea lui ar însemna scrierea într-o clipită a unei cărți dintr-o bucată (așa ceva și e, în germene). N-am ce face decît să mi-o imaginez toată scrisă, apoi să o schițez prin extragerea și montarea puținor citate. Vor apărea pe alocuri anumite „tremurări", aproximații, stîngăcii care, dacă citatele ar fi reintegrate în amplul text imaginar (atent imaginat însă, și pînă în amănunt), și-ar pierde relativa stridență probabilă în grăbitul meu montaj, regăsindu-și acolo funcția de caracterizare a personajului : un autor cu scrisul lui cu tot, în mers. Iată citatele (dintr-un jurnal inclus în cartea imaginată).

1963. – Ideea unei narațiuni despre Cuza (domnitorul), de a scrie un „Cuza", ba, de fapt, o carte despre cum scrie cineva un „Cuza" și, totodată, despre ce i se petrece în acel timp, despre ce află, despre cum îl mișcă ce află, și cum îl determină să-l judece, să hotărască, să făptuiască, să-și amintească, să fantazeze ; despre legăturile ce se nasc între preocuparea și îndeletnicirea lui de a scrie un „Cuza" (lectura documentelor, lucrul la întruparea ficțiunii) și ce i se petrece sub toate unghiurile, ce află „din viață" sau din lecturi neasociate direct cu opera propusă ; despre ce l-a făcut să și-o propună și s-o alcătuiască.

1964. – Trebuie să scriu tot. Descripție și narare pasionată a celor pe care îi văd și mi-i închipui, (sau numai mi-i închipui). Tot ce văd și bănui pe pămînt, între pămînt și cer, în cer și sub pămînt. Meditații : să știu de mine cum sînt, unde, cum se face că lumea curge așa sau așa. Clipe de poezie, pură, cînd imaginea îmi bate, împinge ochiul dinlăuntrul ca urcînd din fîntînă. Sau „a scutura cititorul", nu din răutate ci pentru că sigur poate cît mine (chiar dacă încă nu știe citi, să zicem), din încredere, iubire bărbătească : „Nu te înșel, omule ! Arta nu e prefăcătorie. Arta nu e ea însăși viață, nu doar **despre** viață, nu doar a juca viața, a iluziona ; deși îi e în **fire** să joace, să iluzioneze ; **are** însă o fire pentru asta. Atunci mă joc, încerc să te păcălesc, reușesc. Dar te trezesc și îți spun ; iar că ți-o spun, de ce-ar fi mai puțin frumos ? A ști, poate fi fermecător, „o sensibilitate", un vis (în poezie tot **știutul** e supus unei **aflări** necontenite, după cum orice amintire a unui lucru văzut și închipuit este ea însăși văzută și închipuită, devine un **alt** lucru, **acum**). Dacă îmi vine să scriu, de pildă, istoria lui Frederic Stupor Mundi Sceleratul, ori a lui Așoca cel Împăcat, atunci să narez, să descriu, să raționez, să mă supăr, să mă bucur și să-ți arăt cum o povestesc, ce probleme-mi pune (căci, fie și printr-un transfer lesnicios în alți termeni, sînt ale tale, de privesc). – O poetică vie ? Poate sînt făcut să-mi integrez toată poezia, cîtă și dacă e, unei poetici. Sau o poetică poeziei.

1967. – La mine ficțiunea e subită. Un lucru văzut e gata închipuit. A o compara cu focul țîșnit din lovirea cremenii de amnar abia îmi ajunge. Ar trebui să scriu într-una. „Qui m'interrompt me coupe" (Montaigne). O carte avînd drept titlu adverbul **continenter.**

1973. – Ieri am ținut (citind, de frica tracului) o lecție de estetică. N. mă rugase, de încă răsalaltăieri, să-l suplinesc. Transcriu încheierea : „Viața și arta sînt vase comunicante, nu cu cîte-un fund fiecare ; n-am nevoie să „transvazez" (termen de bucătărie) ce e într-unul în celălalt : același sînge circulă liber în ambele. În latină, **fingo** (de unde **fictio**) și **faceo** au sensuri gemene și interferente (**fingo** spuneau brutarii atunci cînd făceau, plămădind, pîinea ; la început lor li s-a dat numele de **fictores** ; apoi, treptat, tuturor celor ce formează, modelează, alcătuiesc, tuturor artizanilor, inclusiv artiștilor, plăsmuitorilor, întrucît aceștia **întrupează** cu artă poezia ; iar mai tîrziu verbul **fingere,** nemaireferindu-se doar la registrul întrupării a ajuns și la sensul de **a închipui, a plăsmui, a inventa,** referindu-se deci și la registrul intim al poeziei, la înțelesul ei fundamental de **creație).** Latinescul **experientia (încercare, perseverență, iscusință)** vine de la **experior (încerc, îndrept, cercetez, pătimesc, aflu, îmi încerc puterile),** care la rîndul lui e un compus al neîntrebuințatului **perior (încerc),** din care nu era viu decît participiul **peritus,** devenit adjectiv, **(încercat, pățit, iscusit)** ; alt derivat al lui **perior** e substantivul **periculum** sau **periclum** (sinonim pînă la un punct cu **experiența : încercare,** dar însemnînd și **pericol, amenințare, osîndire).** Interesant e că, în română, **încercare,** cu care traducem cel mai bine **experientia,** are atît sensul venit de la **încerc,** cît și sensul venit de la **sînt încercat** (cel înrudit cu unul din sensurile lui **experior – pățesc, pătimesc** – și cu cele „negre" ale lui **periculum – primejdie, amenințare, osîndire).** Interesant mai e și că prepoziția **ex,** cu care se îmbină **perior** ca să trăiască în **experior,** semnifică atît o idee de ieșire **(exire),** de scăpare, cît și una de sfîrșire a ceva, de ducere pînă la capăt, de exhaustiv. **Experior** îmi poate sugera acum – prin intermediul încercării noastre – că experiența e atît ducerea la capăt a ceva, aflarea și cercetarea tuturor celor întîlnite, înfruntarea tuturor pericolelor, toată pătimirea implicată, cît și scăparea, prin perseverență și o iscusință crescîndă, din primejdii, de la osîndă. Ultimul cuvînt mi-o aduce aminte pe iscusita **Șeherezada,** sora mai mare și cea mai tînără (chiar și la sfîrșitul celor aproape trei ani cît și-a îmblînzit osînditorul noapte de noapte) a oricărui narator adevărat de azi sau de oricînd. Cine-ar încerca să despartă experiența ei de viață de cea literară și apoi să unească ce e unit și de nedespărțit, socot că s-ar dovedi un neiscusit (imperitus) și s-ar expune unui pericol fără scăpare.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 17 februarie

9,00 Tot înainte ! 9,20 Film serial pentru copii : Băiatul furtunii (II). 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical : Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Instantanee pe glob. Episodul : „Călători români în Orient". 15,50 Șah. 16,00 Anul sportiv 1979 (partea a VII-a, ultima). 17,00 Film serial : Linia maritimă Onedin. Serie nouă – Episodul 1. 18,05 Micul ecran pentru cei mici. 18,20 De ziua ceferiștilor. 18,45 În actualitate : pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României !" în județul Maramureș. 20,20 Film artistic : „Nu te lăsa băiete" Premieră pe țară (american). 21,40 Telejurnal.

LUNI, 18 februarie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,50 Cadran mondial. 20,10 Documentar științific. 21,00 Roman foileton. Primarul din Casterbridge. Producție BBC. 21,50 Telejurnal.

MARȚI, 19 februarie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Curs de limbă engleză. 16,50 Din țările socialiste. 17,15 Almanah pionieresc. 17,55 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Revista social-politică TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,40 Cîntec pentru patria mea. 20,05 Teatru : Capcana. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 20 februarie

14,30 Fotbal : Universitatea Craiova – Olimpia Satu Mare în „Cupa României". 16,20 Colocviile teleșcoală. 16,40 Curs de limbă rusă. 17,00 Curs de limbă germană. 17,20 Documentar artistic. 17,50 Itinerare turistice. 18,10 Profiluri sonore. 18,30 Prezențe la tribuna democrației. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Noi, femeile ! 20,15 Telecinemateca. Azilul de noapte (francez). 21,45 Telejurnal.

JOI, 21 februarie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Primarul din Casterbridge (rel.) 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă franceză. 16,45 Curs de limbă spaniolă. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viața culturală. 18,25 La ordinea zilei în economie. 18,35 Sindbad marinarul 19,00 Telejurnal. 20,00 Ora tineretului. 20,50 Film : Bulevardul fluieră vîntu'. 21,25 Studioul muzical. 21,40 Telejurnal.

VINERI, 22 februarie

16,00 Telex. 16,05 În direct de la... Politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 La ordinea zilei în economie. 19,50 Film : Guerilla (hispano-francez). 21,15 Creatorii, conștiințe în marea conștiință a țării. 21,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 23 februarie

10,00 Desene animate. 10,25 Cenaclul literar teleșcoală. 10,45 Telecinemateca (rel.). 13,00 De la A la... infinit. 17,30 Dosarul energiei. 17,50 Clubul tineretului. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,30 Dallas. 21,20 Varietăți de sîmbătă seara. 21,50 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

TEATRU

ÎN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN :

„UNCHIUL VANEA" de A. P. CEHOV

În scenografia **Emiliei Jivanov,** direcția de scenă a lui **Ioan Ieremia,** cu o distribuție în stare să ne convingă de valoarea și expresivitățile concepției regizorale, iată o montare exponențială pentru posibilitățile colectivului.

„Nu cheia preocupărilor agrare sau a vieții campestre este aceea care deznoadă conflictele lui Vanea, Sonia, Serebreakov, Elena și Astrov", spune regizorul. Ieremia „citește" în textul cehovian o „poveste" despre prăbușirea unei mari iluzii : Serebreakov (căruia instinctul exploatării i-a marcat întreaga existență) considerînd că **„virtual Vanea se ratează prin devotamentul dogmatic, idealist, mistic chiar, față de Serebreakov". „La toate personajele există o neconcordanță între noblețea adevărurilor enunțate și indolența sublimă în care trăiesc... aspirația lor nu e dublată niciodată de acțiune.... viața lor este demult un naufragiu în vorbe, iar vorbele sînt un mod de a supraviețui, un mijloc prin care putem substitui totul...".**

„Tristețea veselă" pe care George Călinescu i-o atribuia lui Cehov se mișcă, odată cu acest spectacol, către amărăciune : chipul spectatorului se înveselește, din cînd în cînd, montarea are veșminte frumoase, dar formulează întrebări care nu pot aduce cugetului veselie. Într-o lume în care „pier pădurile" valorile se alterează, existența umană se impurifică, viața acceptă **„clipele cînd nimeni nu mai poate face deosebire între tandrețe și abjecție, între sublim și ridicol".** Este ridicol acest Vanea, care se agită steril, care-și devoră energia autoconspectîndu-se – nu e decît un neputincios, este ridicolă această Elenă Andreevna care i se oferă lui Vanea, care-și cultivă cu voluptate gesturi de actriță de operetă, care cîntă (nu la pian ci) un cîntec țigănesc, ori sărută un servitor pentru a-l contraria pe Serebreakov, este ridicol veșnic prea-plecatul Teleghin, este ridicol soțul bătrîn care cerșește Elenei o clipă de atenție (se pare că profesorul îa și bătaie) – șantajul sentimental pe care îl practică și ipocrizia cu care încearcă să dirijeze existența celorlalți nu-i dau lui Serebreakov drept la prea multă compasiune.

Sînt de o dramatică tristețe dialogurile lor, mereu subminate de cîte ceva, mereu sugerînd că nu fac decît să consume un timp, că niciodată „vorbitorii" nu se vor înfrunta decisiv : cuvintele lor zboară dar ei înșiși nu sînt decît niște pescărușI definitiv căzuți. Revoltele lor, atîtea cîte sînt, se spulberă chiar în vreme ce se declanșează : beau mult, de plictiseală, ori să-și facă curaj și nu dau dovadă decît de un interes relativ pentru drama celuilalt... Se cunosc : Vanea știe pe dinafară discursurile patetice ale lui Astrov, rostește împreună cu doctorul finalul unuia dintre ele și urmărește cu satisfacție răutăcioasă gestul cu care Mihail Lvovici dă pe gît paharul cu vodcă...

Dar și Astrov este istovit, pe cale de a se integra lumii în care pier pădurile. Îi vorbește Elenei Andreevna despre felul în care au decăzut lucrurile, despre mlaștinile care au înghițit copacii și o cîntărește ca orice bărbat pentru care „ocolul silvic" nu e decît un bun loc de întîlnire – acesta e planul de subtext al lui Astrov, nu cel pe care îl evocă în cuvinte : mai apoi, surprins de Vanea, îmbrățișînd-o pe Elena, se reculege fără nici un fel de efort, își adună hărțile rostind pe un ton rece și precis, fără vreo urmă de tulburare : **„Vremea e frumoasă astăzi..." ;** mai apoi, amețit, îi împărtășește Soniei acea propoziție sublimă **„La om totul trebuie să fie frumos..."** și adoarme înainte să audă declarația de dragoste a Sofiei Alexandrovna...

Cu cîtă speranță poți investi viitorul pe care îl prefigurează discursurile **acestui** Astrov ? Cît de puternice sînt capcanele unei vremi în care speranțele mor în picioare ? Este limpede că istoria a depășit clipa acelei lumi, ori că epoca noastră are alte dimensiuni ; dar viitorul are, mereu, pentru om înălțimea speranței iar personajele capodoperelor conțin, mereu, cîte ceva din noi – indiferent de răspunsurile timpului care ne despart de ele.

Sonia este unica lumină autentică în această complicată istorie despre ratare pe care o construiește Ioan Ieremia. Între atîtea prezențe malformate, în atîta derizoriu, Sonia trăiește momente de adevăr, crede dureros în propriile ei cuvinte, crede cu spaima omului lucid, lovit, dar încă întreg sufletește și ajunge la o tragică înțelegere a lumii și a propriului ei destin : **„Ne vom odihni, ne vom odihni !!!"** este un strigăt disperat, de o disperare profund omenească : acest strigăt acuză contextul care îl generează.

Cadrul scenografic, costumele, banda sonoră a spectacolului și majoritatea interpreților ajută la alcătuirea aparențelor, la îndepărtarea lor, relevînd concepția regizorală, păstrînd trează atenția spectatorului. Despre acestea, în numărul viitor al revistei noastre...

Antoaneta C. IORDACHE

MUZICA

UN GLAS DISTINCT ȘI UNIC

Reîntoarsă dintr-un lung turneu prin Europa de vest, cu un succes de public care a oferit dimensiunea reală a valorii ansamblului timișorean (despre care ne vom ocupa într-un viitor apropiat), Opera Română și-a relansat șirul ritmic al spectacolelor stagiunii.

Așadar, luminile rampei s-au reaprins, incintînd privirea celui care-i pășește pragul prin eleganța de-a dreptul somptuoasă a acestui templu al artei ; elocvent, că forurile de partid au ținut să conjuge coeficienții de vîrf ai economiei bănățene, cu un argument de suprastructură corespunzător !

Pe scenă, ca spre a da replică stagiunilor purtate prin sedii de împrumut, deseori improprii, **am revăzut plantate,** la adevărata lor dimensiune, coloanele marmorate ale Vienei imperiale – „Țara surîsului", spațiul vital desfășurării acțiunii în lambrisatul salon englez al lui Higgins – „My fair Lady".

Avalanșa celor prezenți la aceste prime spectacole, în fond obișnuite, indică adevărul că **Opera își are farmecul său inconfundabil, menit să împlinească aspirația de plenitudine afectivă, vizuală, sonoră a contemporanului nostru,** exact așa precum o făcea „Grand Opera" franceză sau italiană ori mai democratica operă venețiană, teatrul liric wagnerian sau sincretismul grec, acela care a știut înscrie pe cerul Eladei nu doar silueta Parthenonului, ci și ideea de catarzis, de mesaj artistic unic, fuzionînd poezia cu muzica și dansul.

Nu mi-am propus să fac o cronică propriu-zisă a primelor spectacole, ci să reliefez doar ecoul momentului de reintegrare a instituției în viața cetății, faptul că generația deceniului optzeci ignoră categoric licitata problematizare a crizei genului. Se cuvine remarcat plusul de strădanie al artiștilor reveniți în „casă nouă", pentru o calitate sporită (mai puțin orchestra), grija conducerii de a stîrni evenimentul și prin invitarea unor oaspeți – tenorul **Vasile Pop,** urmat în această săptămînă de un „nume" venit din țara Mariei Bieșu, în două spectacole importante – „Trubadurul" și „Tosca". Se anunță debuturi și la pupitrul dirijoral...

Un demaraj făcut cu solicitudine, în convergența ideii că Opera întregește cu un glas distinct și unic pulsul vieții noastre spirituale.

Doru MURGU

ADRIANA OANCEA-ȘUTEU

PLASTICA

O expoziție personală, echivalentă, poate, unei ediții de carte răspunde tuturor riscurilor pe care artistul, conștient sau nu, și le asumă într-un moment anume din evoluția sa. Motiv de satisfacții, de confrun-

tare cu ochiul critic al publicului, de echilibrare între ceea ce simte și ceea ce dă artistul, o „personală" poate încheia o etapă a creației, sau, la fel de bine, poate fi o secțiune prin șantierul tumultuos al său, la o anume dată. Fără a fi prin nimic mai puțin reprezentativă pentru personalitatea artistei, expoziția de pictură deschisă recent de Adriana Oancea-Șuteu la Galeriile „Helios" din Timișoara se cuprinde celei de a doua categorii amintite punîndu-și privitorul în fața unei neliniștite palete de disponibilități. Un risc în plus, asumat de artistă, după ce intrase în conștiința publicului prin lucrări dominate de o viziune distinctă asupra lumii ; un bun cîștigat de artistă prin curajul de a-și re-analiza, la capătul unor etape parcurse cu succes, arta, mijloacele și mai mult decît orice, trăirea artistică. Este un act de mare franchețe să te poți întreba oricînd, sau într-o anume clipă : Ce iubim ? Cum iubim ? pentru că trebuie să iubim lumea, înțelegînd-o ! Acesta mi se pare a fi, de altminteri, mesajul întregii expoziții. Redescoperirea valorilor afective ale culorii, prospețimea tușelor, tratarea diferențiată a portretelor, alăturarea decorativismului de constructivism și studiu, pun privitorul avizat în fața unui tumult interior aflat în plină decantare creatoare. Chiar decupajul liric al unor titluri, menit să tulbure înțelegerea lucrărilor, să-și trimită privitorul pe un teren nesigur – la limita dintre cuvînt și culoare – rămîne un gest inefabil din partea artistei, descoperind, o dată în plus, o mare puritate spirituală cum și o matură voință de limpezire. Ar fi, vorbind cu nepotrivite cuvinte, un pariu cu timpul ; fiecare artist face gestul dar miza rămîne de cele mai multe ori confuză.

Adriana Oancea-Șuteu, artist format, se redescoperă dăruind o parte din sine cu fiecare lucrare pentru ca în final, trezită în mijlocul unei sume de fațete să încerce un firesc sentiment de îndoială, cum fiecare dintre artiști ajunge să aibă în prezența unui prea exact autoportret ; pentru că expoziția personală a Adrianei Oancea-Șuteu este un autoportret făcut cu osîndie în fața oglinzii, fără retușuri, fără capcane pentru critici și avizați, fără gratuitatea repetării unor împliniri. Un autoportret – artista este la cea de a patra personală a sa – care ne vorbește despre o conștiință artistică matură, capabilă să se scruteze sever. Un (nu greșim repetînd) pariu cîștigat în competiție cu sine, cu marile sale resurse artistice, unde rolul principal ajunge să-l ocupe sufletul creator. A vorbi, în acest caz, despre detaliul tratării uneia sau alteia dintre lucrări ar însemna, inevitabil, să pierzi din vedere mesajul întregii expoziții, pentru că un asemenea „autoportret" cum e personala Adrianei Oancea-Șuteu nu se rezumă doar la transparența luminii acrilicelor, nici la umbra densă și vătămătoare a unor verzuri vegetale, nici la limpezimea ingenuă a ochilor de copii, cum nici la ogivele fundalului de compoziție, ci cu obstinație, la întregul ansamblu. Prin recenta expoziție, Adriana Oancea-Șuteu face un pas în întîmpinarea eului său artistic aflat în contact nemijlocit cu universul uman, renunțarea la o viziune în folosul re-asumării lumii la un nivel mult mai adînc constituie garanția înaintării spre definirea artei sale.

Paul Eugen BANCIU

CENACLURI

LA PORȚILE VEACULUI

Volumul **La porțile veacului,** editat de **Cenaclul literar-artistic din Variaș,** cu sprijinul forurilor culturale județene tutelare – Comitetul de cultură și educație socialistă și Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă – este concludent pentru evoluția convingătoare a însuflețitului grup de scriitori și artiști plastici amatori din amintita localitate fruntașă, din Cîmpia timișeană.

Consistența acestei culegeri este dată, fără îndoială, de grupajele de poezii semnate de tinerii poeți **Tiberiu Arăzan** (președintele cenaclului) și **Nicolae Roșianu.**

Cel dintîi își manifestă lirismul printr-un filtru cerebral, lira sa vibrează în rezonanța unei problematici diverse.

Al doilea autor, prin excelentă metaforic și supus efuziunilor lirice, transfigurează elemente ale peisajului agrest în proiecții sufletești, tensionate de elanul sentimentului patriotic, sau de neliniști cosmicizante.

Un alt poet localnic, **Barzin Vlada,** reprezentat în plachetă de un grupaj mai mic de poezii decît al confraților menționați mai sus, atrage atenția prin adînca dimensionare a lirismului de factură meditativă, într-o învăluire melancolică a orizonturilor sufletești. Subliniem reușitele poetului în adoptarea graiului românesc, aceasta fiind, poate, un semn că în anii următori, alături de cărți în limba sîrbă, **Vlada Barzin** va publica și volume de versuri în limba română. (Deocamdată e semnatarul o două plachete de poezie în limba sîrbă : „Cînd crapă mugurii", 1975, și „Fluxuri stelare", 1979).

Culegerea „La porțile veacului" mai cuprinde poezii semnate de **Cecilia Mocanu, Mitică Buțoi** și **Ion George Mihai.**

Înafară de poezie, plaheta însumează și scrieri aparținînd altor genuri literare : **teatru** (un fragment de piesă într-un act, de **Cornelia Gheran), reportaje** (o notă lirică despre Variaș, de **Ilie Gheran,** patru însemnări din lumea „aurului negru" timișean, de **Nicolae Roșianu** și un text de brigadă artistică, de **Tiberiu Arăzan.**

Culegerea beneficiază de o frumoasă ținută grafică, remarcîndu-se atît coperta semnată de artistul plastic lugojean, **Constantin Răducanu,** cît și ilustrațiile din interior, reproduceri după lucrările artiștilor plastici amatori din Variaș : **Doru Arăzan** și **Valerică Vieru.**

Aurel TURCUȘ

DEBUT

IULIAN MĂLIN

Iulian Mălin este un tînăr poet care confirmă încă o dată ideea că talentul poetic poate să apară în sfere dintre cele mai diferite ale activității omenești. Ca și Vasile Morar, publicat în cîteva rînduri de revista noastră și prezentat, recent, de Geo Dumitrescu în **Luceafărul,** Iulian Mălin desfășoară o activitate tehnică, poezia sa, însă, are spontaneități calde, care vin, poate, să compenseze rigoarea unei munci tehniciste, ridicîndu-se în sfera visării și a jubilației naturiste.

W

UNDE-I OARE AMURGUL

Unde unde pentru prima oară
amurgul nu-mi va mai încape în privire
destrămat și pierdut fiind unde
va căuta cu gura înroșită iarbă să respire

Unde va fi cîmpia aceea doar cîmpia
la care să mă închin să te închini
acum simt cum mă răscolește iubito
o boală ruptă din inimă de crini

Oare voi termina cu alte cuvinte
peste apele Styxului cu cine ai să cutreieri
eu am mîinile crude ale ierbii
în care se înăbușă greieri

CU FRUNZELE ÎN SACRIFICIU

Cocorii văd în mine ultimul lor hotar
cînd ornicul de timp se lasă desfrunzit
plopii se răsfring în ochii mei ca-ntr-un cer amar
și iarba se strecoară pe sub pietre cu pas grăbit

Mi se arată umbra ca o ființă vie
și tăcerea e în mine un fel de cuțit
cu frunzele în sacrificiu și în ceremonie
un plop pare de singurătate strivit

N-aș vrea să fiu singur cît să fim amîndoi
să-ți muște iubito luna umărul gol și ochii
eu să strivesc frunzele căzute între noi
tu să nu fii rece ca noaptea ce îmbrățișează plopii

GRÎUL CA UN LAN DE PĂRINȚI

Parcă-i ruptă din mine această cîmpie
trupul țărinei în suflet îl am
răsuflînd în grîu soarele rămîne acum
să aprindem cu el lămpile în geam

Uite împrejurul meu grîul înoată
și sufletul meu se bucură că-i vară
îmbrățișînd grîul noi poate nu știm
că îmbrățișăm lanuri de părinți pînă-n seară

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ȘI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAȘ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECȚIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producției și de promovare a noului implică o permanentă legătură informațională între fabricant și consumator, în așa fel încît piața produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea și dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea și ridicarea gradului tehnologic și calitativ al producției românești, ritmul impresionant de creștere și modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă și mai competitivă a țării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opțiunii fundamentale privind creșterea necontenită a calității producției, atît în ceea ce privește fondul de produse destinat pieții interne cît și celei externe, este penetrația mărfurilor românești în sfera de concurență a comerțului internațional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcționale și economice superioare, adaptarea operativă la cerințele pieților externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea și extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficiență și competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaș se fac tot mai cunoscute și apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumusețe și robustețe.

Datorită acestor însușiri, în peste 60 de țări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creație al făuritorilor al căror meșteșug are vechi tradiții în acest perimetru transilvan.

Intenționînd informarea partenerilor interni și externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricație din producția curentă a Întreprinderii de geamuri Mediaș, insistînd asupra unui produs nou, o creație de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit și termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

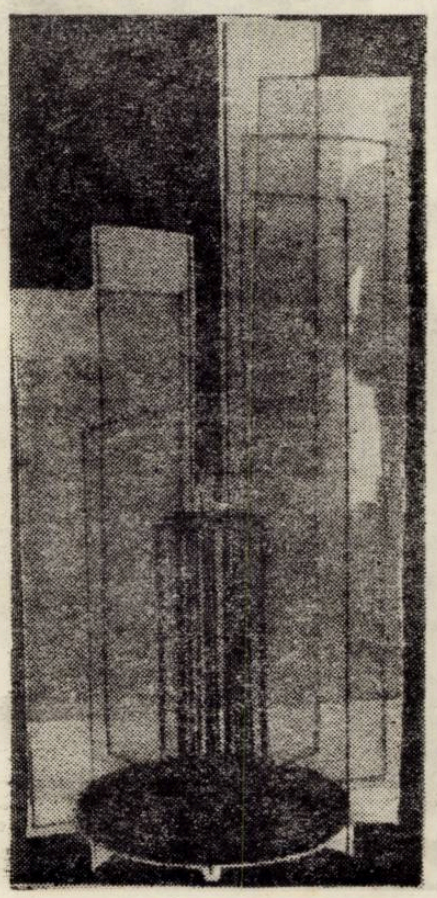

Geam tras

Geam tras pentru construcții

Un produs apreciat și foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaș este geamul tras pentru construcții, similar calității Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe și libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lățimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm și lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înțeleg produsele care se livrează cu lățimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm și în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară și una inferioară diferă între ele cu cel puțin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiționate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cușcă" pentru transportul pe uscat și în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situații deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase și în afara dimensiunilor curente de fabricație.

Geam tras securizat

Propunem atenției beneficiarilor interni și externi un alt tip de geam fabricat la Mediaș, geam care asigură protecția deplină la spargere datorită bucăților mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistență la lovire și încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecționarea ușilor securizate, produse de mare efect și eleganță, uși a căror destinație vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracție, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheață. Se realizează prin matizarea unei fețe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase și uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheață dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 și 8 mm și în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranță produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuști sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili și alte modalități de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenți ideii de diversificare, specialiștii de la Întreprinderea de geamuri Mediaș oferă economiei naționale geamul muslin. Acest reper se obține prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din fețe cu intercalarea unui șablon.

La terminarea operației și îndepărtarea șabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentații geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 și 8 mm și în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condițiile de transport și ambalare sînt aceleași ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmărește un efect decorativ, se recomandă la placarea fațadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulație și penetrație.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaș, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obține prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reține cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condițiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisia luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepțională a furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obține prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură față, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 și 8 mm și lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect așezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condițiile de ambalare și transport sînt aceleași ca la geamurile muslin și givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereți despărțitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

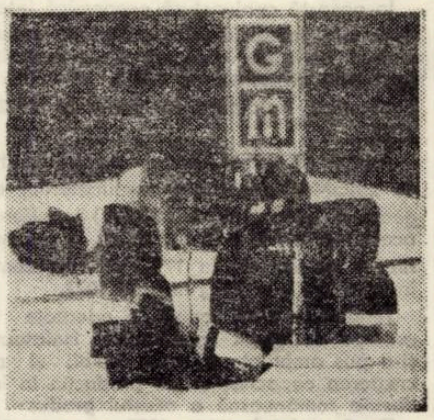

Oglinzi retrovizoare

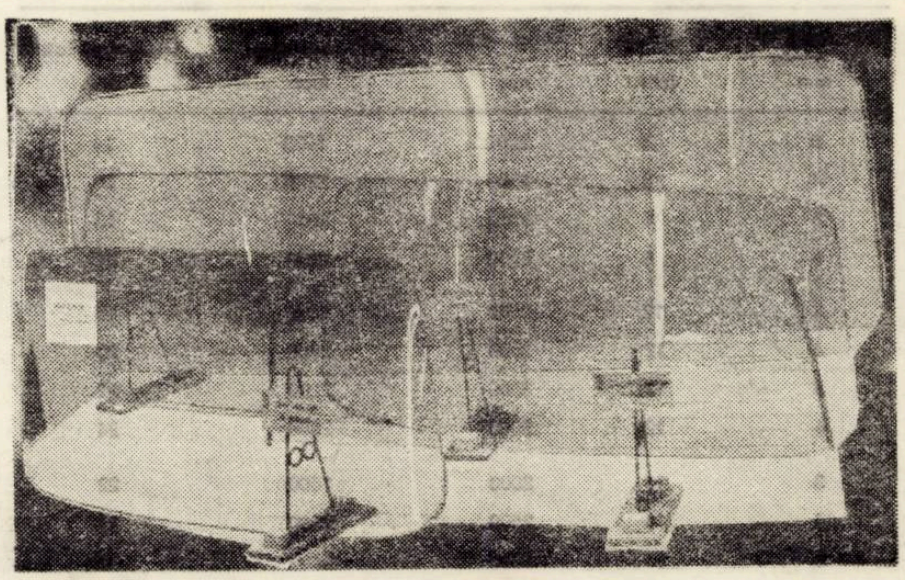

Parbrize din geam securizat și geam duplex

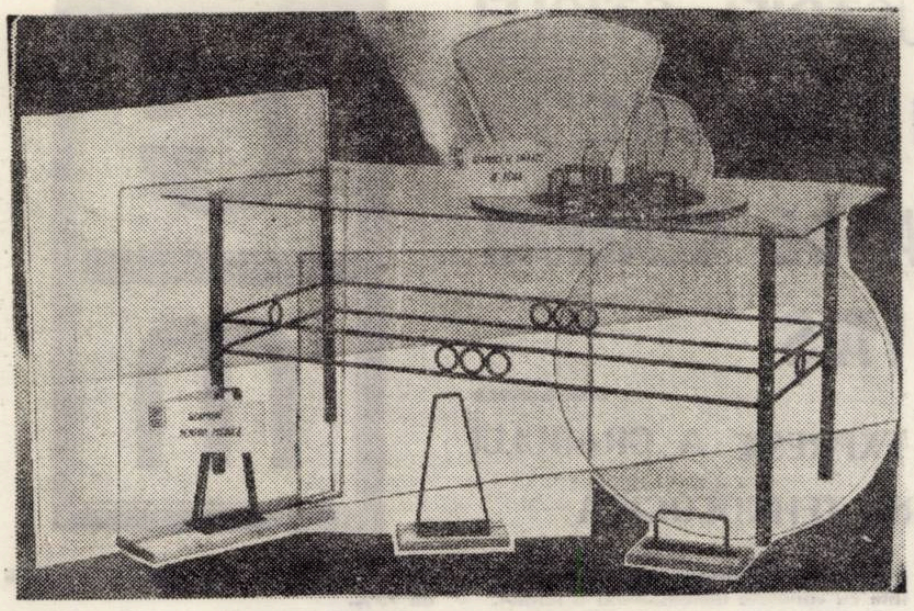

Geamuri pentru aparate de bord și mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din țară și din străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepție și de mare eficiență economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaș.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor și cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potențialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcții mai bune, mai ieftine, cu performanțe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricație a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiștii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanților și arhitecților, dat fiind multitudinea de soluții care le oferă cerințelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcții.

Pe plan mondial indicele de penetrație a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creștere an de an.

Evoluția producției și desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca și în țările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie și de creșterea necontenită a prețului petrolului.

În această conjunctură economică internațională, interesul uriaș arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creșterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicității de „SIGMA" (Asociația producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piața totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendințele pieții mondiale orientate în evoluția desfacerii geamurilor izolatoare și-a pus amprenta în mod vizibil și pe creșterea capacităților de producție în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producție care variază între 35–120 mii m.p. anual și un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relația de plan 1979–1985 evidențiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaș) și o producție ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficiența economică, criteriul de referință în producția bunurilor materiale, în speță, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricație cît și în cea de exploatare și pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Acești factori de influență au condiționat creșterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în țara noastră.

Cu toate că piața internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investițiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanțate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu și foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanșarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam și rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanță desicantă, fapt ce conduce la obținerea izolației termice și fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările și lansarea în fabricație a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluțiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiției, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaș sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanțier mm	Lung. max. mm	Lățimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam șlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oțel, materiale plastice sau metale ușoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolație acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolație termică cu 30% superioară față de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecționarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreținere.

După studiile și calculele realizate de I.P.C.T. București, la o investiție în exploatare pe o perioadă de 8 ani, prețul geamului izolator este competitiv cu prețul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidență eficiența financiară superioară a geamului izolator, eficiență calculată la m.p. de suprafața vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. față de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obișnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. față de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidențiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluții posibile în etapa actuală.

Cercetările și rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcțiile civile (blocuri, fațade, spații comerciale, case de locuit – pentru uși, ferestre, vitrine, pereți despărțitori, balcoane) ;

b) în construcții social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghișee, restaurante – pentru uși, ferestre, perete despărțitor, fațade) ;

c) în construcții industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reținem că produsul corespunde cerințelor înscrise în Programul directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei, fiind în același timp un element de construcție superior geamului simplu, sporește gradul de confort și eficiență în construcțiile civile și social-culturale, îmbunătățind calitatea muncii și a vieții.

IMPORTANT!

Factorii de directivare și decizie din domeniul investițiilor au posibilitatea, încă din exercițiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcțiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a incorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unitățile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Întreprinderea de geamuri Mediaș
Șos. Sibiului nr. 38

Relații suplimentare se pot obține la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din țară și străinătate sînt asigurați de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil **GEORGESCU** – Vasile **BAȘA**

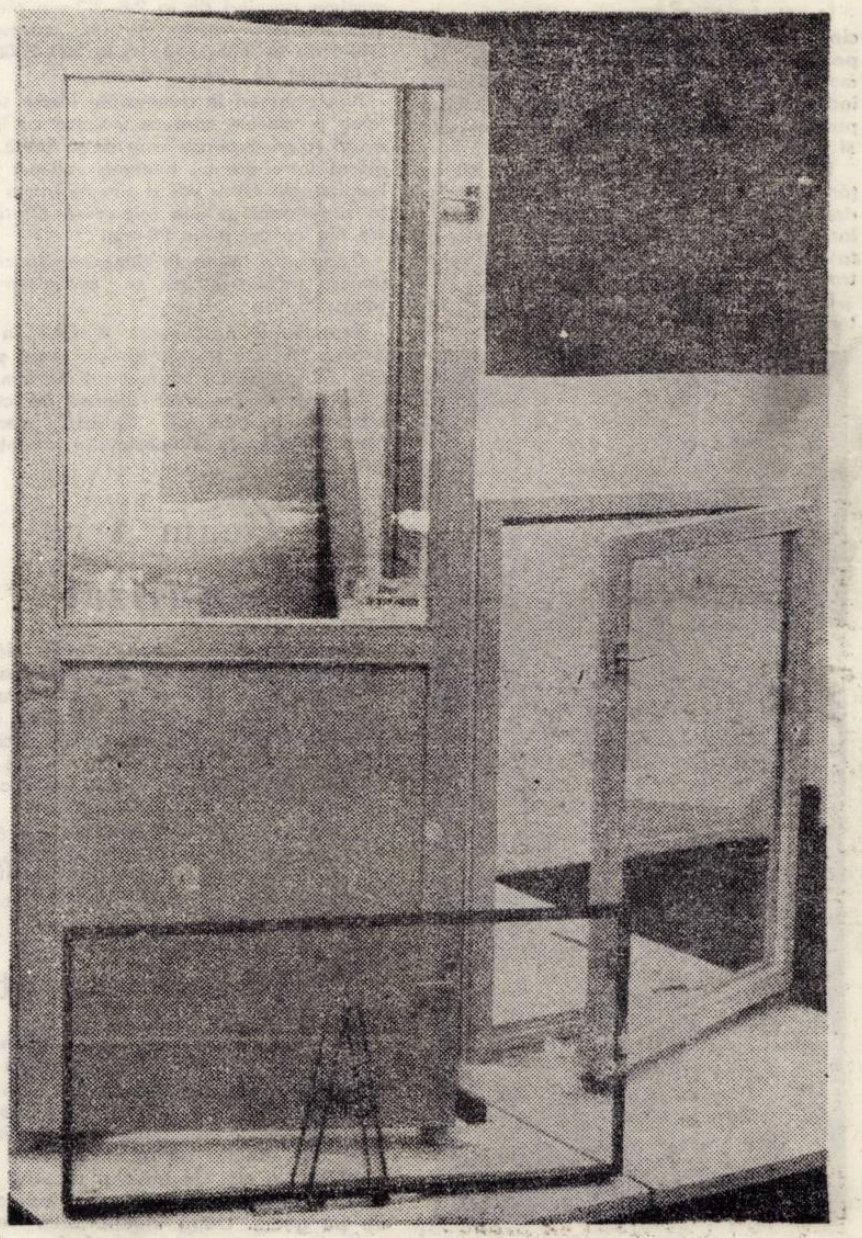

Geam izolator și binale cu geam izolator

2050 FILE DE ISTORIE

DATE INEDITE DESPRE RĂSCOALA DIN 1735

Unul din evenimentele majore ale istoriei arădene este răscoala din 1735, organizată de Petru Seghedinaț din Pecica. Această mișcare, cu caracter antifeudal și antihabsburgic, a cuprins masele române, maghiare și sîrbe din bazinul Mureșului și al Crișului Alb.

Deși cauzele și desfășurarea răscoalei și urmările ei sînt binecunoscute, o seamă de documente și publicații referitoare la această mișcare zac încă în arhivele și bibliotecile de peste hotare. Recent au fost aduse în țară o serie de materiale care oglindesc răsunetul internațional al mișcării într-un moment cînd opinia publică europeană cunoscuse evenimentele din jurul Aradului.

În acest sens ni se pare deosebit de interesant reportajul publicat de cel mai răspîndit organ de presă european intitulat „Mercure istoric și politic", care se tipărea în limba franceză la Haga, în Olanda. În numărul său din iunie 1735, gazeta consacră aproape 5 pagini acestor evenimente. Autorul reportajului aruncă mai întîi o privire asupra situației părților arădene, apoi vorbește de răscoala lui „Peru", sfîrșind prin descrierea bătăliei de la Pădureni și Chișineu-Criș. Peste trei luni, numărul din septembrie, consacră din nou două pagini evenimentelor arădene, arătînd că răscoala a fost înăbușită, iar autoritățile habsburgice au intentat proces conducătorilor arestați.

După o lungă tăcere, în mai 1736, periodicul de la Haga raportează despre executarea capilor răscoalei și tăierea corpului lor în bucăți. La fel se vorbește de procedeul barbar aplicat unui număr de 72 acuzați, care trebuiau să tragă la sorți spre a se alege cine dintre ei urmează să aibe soarta conducătorilor în frunte cu Petru Seghedinaț. De asemenea menționăm și o broșură tipărită în Germania, la Regensburg, în anul 1736. Această tipăritură de 11 pagini descrie acțiunea și procesul răsculaților, încheind cu execuțiile din 4 aprilie 1736.

În tot cazul, autorul anonim al broșurii căuta să informeze opinia publică europeană despre acțiunea pornită din Pecica.

Aceste materiale intrate de acum în circuitul științific local, constituie documente valoroase în vederea elaborării unei noi monografii a răscoalei din 1735.

Eugen GLÜCK

ARTA AMATOARE

Portretul lui IONEL IACOB

Prezentator de spectacole, umorist, actor, autor de texte pentru brigăzi artistice, colaborator la „Urzica", „Rebus", „Drapelul roșu", „Orizont", „Ridendo II", frecventînd 7 brigăzi artistice de la ITC, Industria liniii, Bumbacul, Electromotor, Fabrica de bere, Cooperativa „Avîntul", Fabrica de pălării, acesta ar fi portretul aproximativ al lui Ionel Iacob. Picătură cu picătură, timpul său se cheamă dăruire și, dincolo de studiile ce și le-a completat la seral, el a mai absolvit și Studioul actorului amator, sau Școala populară de artă, secția actorie, cu Geta Angheluță. La liceul seral era cunoscut și iubit, încurajat de profesorul Traian Turcu, sau de către colegii săi, Ion Popescu și Mitel Fugaru. Spectacolele date de el la sfîrșit de an, la absolvire, sau la întîlnirile seraliștilor, la 10 ani de la terminarea studiilor sînt memorabile. Prin dueluri epigramistice, fabule, cronici rimate, prin replici spontane, Ionel Iacob rămîne imbatabil. Lucrează ca inspector la Administrația locală de stat a Consiliului popular al județului Timiș și, în clipele sale libere îl întîlnești la „Ridendo", cenaclul umoriștilor, la concursuri literare, la Brăila, pe scenă, la Timișoara, Lugoj, sau Oțelul Roșu. Bun recitator, chiar și al propriei sale creații. Participant la toate edițiile de pînă acum ale Festivalului Național „Cîntarea României", Ionel Iacob rămîne un simbol de însuflețire și pentru ceilalți. Cu nostalgia discretă că n-a putut fi student la un Institut de teatru, Ionel Iacob iubește cu patimă scena, descoperindu-se pe sine, cu credință și statornicie de poet.

Damian URECHE

DAMASCHIN BOJINCA — Scrieri. De la idealul luminării la idealul național, Ediție îngrijită de N. Bocșan, Ed. Facla, 1978

În preocupările editurii, „Facla" de valorificare a patrimoniului nostru cultural prin reeditarea operelor unor personalități culturale din Banat se înscrie și lucrarea de antologie a scrierilor iluministului bănățean Damaschin Bojincă. Nicolae Bocșan, îngrijitorul ediției face o amplă expunere introductivă asupra vieții, a activității și a operei lui D. Bojincă, întocmind, totodată, un tabel cronologic referitor la aceasta și o bibliografie.

D. Bojincă (1801–1869) și-a desfășurat activitatea în cea mai mare parte în Moldova ca jurisconsult al Moldovei (1833), director al Seminarului de la Socola (1834), profesor la Academia Mihăileană (1841–1847), ministru în primul guvern Kogălniceanu (1860–1861), aducîndu-și contribuția și la pregătirea ediției românești a Codului Calimach care apare în 1835, la elaborarea unor memorii privind învățămîntul național și figurează printre semnatarii actului de înființare a Comitetului Unirii, constituit cu prilejul vizitei comisarilor marilor puteri în Principate.

Scrierile din antologie se axează pe problematica cuprinsă în titlu, reflectînd coordonatele dominante ale preocupărilor publicistice ale lui D. Bojincă într-o perioadă de intensă afirmare a spiritului național în mișcarea culturală. Ea cuprinde : **Răspundere desgurzătoare la cîrtirea cea în Hale ; Istoria românilor ; Descrierea nașterii și a eroicești fapte a mult vestitului și de toată Europa minunatului erou Ioan Corvinus de Huniad ; Vestitele fapte și perire a lui Mihai Viteazul, prințipului Țării Românești ; Istoria lui Radu Șerban ; Viața lui Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei și prințip în impărăția rusească ; O istoriuță ; Istoria lumii pe scurt de la zidirea ei pînă la anul acesta ; Dregătoriul bunei creștere ; Anticile romanilor.**

N. Bocșan selectează texte reprezentative din opera lui D. Bojincă, semnificative pentru concepția istorică și social-politică a învățatului bănățean.

Scrierile lui D. Bojincă ne aduc un crîmpei din idealurile pentru care a militat generația de intelectuali români din perioada premergătoare revoluției de la 1848, dovedind angajarea plenară a acestor intelectuali în mișcarea națională.

Elena BORUGĂ

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Caii de argint — **Pro Musica** ; 2. Stele și lumini — **Rodion G. A.** ; 3. Puterea prieteniei — **Formula 1** ; 4. Vino cu noi — **Metropol** ; 5. Lumina zilei — **Iris.** SECȚIA INTERNAȚIONALĂ: 1. Heartache Tonight — **Eagles** ; 2. Message in the Bottle — **Police** ; 3. No More Tears — **Donna Summer & Barbra Streisand** ; 4. Another Brick in the Wall — **Pink Floyd** ; 5. Gimme, Gimme, Gimme — **ABBA.**

Cu ILIE ȘTEPAN despre „PRO MUSICA"

— „Așadar, la data în care purtăm această discuție, **„Pro Musica"** se află cu piesa „Caii de argint" **pe primul loc** în top-urile a trei reviste din țară : **„Tribuna", „Cronica", „Orizont".** Asta înseamnă ceva, nu ?" — „Înseamnă că roadele muncii noastre se întrezăresc și asta ne bucură. Nu voi spune un lucru nou, dar noi am muncit permanent, convinși că în fața publicului nu poți apare oricum. Repetăm la Casa Tineretului unde am găsit înțelegere din partea unui om inimos, Jurița Galetin. Repetăm cinci zile pe săptămînă pentru spectacolul din luna martie și pentru înregistrările pe care le vom efectua în curînd la RTV București. Pe lîngă materialul sonor existent, de 40 minute, vom mai imprima noi titluri : Poarta de foc, Bună dimineața tei, Malul viselor de lut și altele, toate compoziții originale, pe texte de **Ștefan Dandu,** vechiul nostru colaborator. Și pentru că veni vorba, nu uita să amintești actuala noastră formulă în care activăm din iarna anului 1978 : **Ilie Stepan** (chit.) ; **Dietrich Krauser** (bass, voce) ; **Nicolae Krakovszky** (chit., voce) ; **Erwin Țarfulea** (perc.). Echipa e completată de tehnicienii **Sandu Nădăban** și **Marius Iacovania.** De față acum e și fostul nostru vocalist, **Homoky Zoltan.**

— Pe cînd primul disc single „Pro Musica" ?

— Asta nu depinde de noi.

— Crezul artistic ?

— Nu copiem pe nimeni, vrem să fim noi înșine. Piesele noastre, se zice, au un iz balcanic datorat în parte utilizării într-o anumită tehnică a „double-six"-ului. Consider că asistăm la o renaștere a pop-ului românesc, există un interes pentru ceea ce facem, au apărut pe firmament nume noi . . .

— Asculți muzică în timpul liber ? Ce-ți place ?

— Jethro Tull, Genesis, Bjelo Dugme . . ;

Petru UMANSCHI

SERIAL

LIMITE UMANE (VI)

Lumea înconjurătoare își descoperă pe zi ce trece infinitele-i posibilități, neobișnuite și irepetabile. Încă din anii '50 ai acestui secol a mai avut loc un „salt în necunoscut" cu ajutorul electrozilor. Mai simplu spus, oamenii de știință au început să folosească electricitatea în cercetarea creierului. Acționînd asupra unor părți din creier prin electrozi extrem de subțiri, lor li s-a oferit excepționalul prilej de a afla modul în care funcționează creierul și care este rolul anumitor porțiuni din el.

Neurochirurgul canadian B. Pennfield, în timp ce opera o pacientă, a atins cu electrozi neuronii din partea temporală a creierului. Deodată pacienta a răspuns prin . . . amintiri din copilăria ei îndepărtată ! Datele erau atît de amănunțite încît în împrejurări obișnuite nu și le-ar fi putut aminti niciodată.

Metoda aceasta nouă a fost pusă în practică. E adevărat, ea nu a rezolvat atît de complicata problemă a esenței memoriei, dar s-a dovedit deosebit de eficace. La început experiențele s-au efectuat pe animale. Rezultatele au fost mai mult decît încurajatoare. În creier au fost descoperiți centrii deosebiți pentru „plăcere". Maimuțele pe care se experimenta au „prins" imediat „figura" : trebuiau să apese doar pîrghia care declanșa un curent de o anumită tensiune. O dovadă clară a unui comportament rațional.

Unul din adepții fervenți ai acestei noi metode a devenit și neurofiziologul spaniol Jose Delgado. El a obținut rezultate deosebite prin experiențele pe care le-a efectuat cu maimuțele **macacus resus,** animale deosebit de „supărate". Cînd omul le întinde mîna, acestea încearcă furioase să i-o muște. Dar e suficient să se acționeze cu un curent electric asupra unei anumite părți a creierului lor ca aceste animale să devină deodată supuse și blînde.

Printr-o slabă excitare a hipotalamusului se poate provoca la pisici agresivitatea. Iar prin excitarea așa-zisei formațiuni reticulare se poate provoca la animale teama. Prin perfecționarea metodei, Jose Delgado a început să trimită în creierul animalelor impulsuri cu ajutorul aparatului de radio. Odată el a prezentat publicului un spectacol neobișnuit : lupta omului cu taurul. În arenă a fost introdus un taur în al cărui creier au fost implantați electrozi. În întîmpinarea taurului a pornit însuși Delgado cu un aparat radio în mînă. Apăsînd un buton, taurul furios a pornit la atac. O clipă mai tîrziu, cînd fiara dezlănțuită a ajuns foarte aproape de el, Delgado a apăsat un alt buton și deodată taurul s-a oprit ca și fermecat : avîntul său războinic a dispărut complet. Privindu-l cu indiferență pe Delgado, taurul s-a întors și a luat-o spre ieșire !

După mulți ani de experimentări pe animale, s-a trecut și la cercetarea mai îndeaproape a psihicului uman. Astfel, s-a putut interveni în procesul de gîndire, au fost provocate anumite senzații (frig, cald), sentimente (iubire, ură) . . . Ba și mai mult, s-a putut interveni în tratamentul eficace al unor boli.

(VA URMA)

EVRIKA !

- **Ideea de „fragil" o sugerăm desenînd pahare ; asta pentru că sufletul nu poate fi desenat.**
- **În lanțul de izbînzi, cea mai slabă verigă e norocul.**
- **Dacă vrei, poți să nu vezi, să nu auzi, să nu vorbești, dar nu vei putea niciodată să nu simți.**
- **Și totuși : cenușa renvie din Pasărea Phoenix !**
- **Nu există granițe între bine și bine, între rău și rău.**
- **Dacă a ajuns ministru cel pe care în școală îl strigai pe numele mare, acum vei fi tentat să-l strigi pe numele mic.**
- **Deși fiecare avem un deget arătător, toți îți vor spune să nu arăți cu degetul.**
- **Tactica de a fi prost după împrejurări e contracarată nefericit de cei ce fac pe deșteptii tot timpul.**
- **Frazele nu se termină acolo unde vrei tu, mai ales cînd încep acolo unde vor alții.**

Ion VELICAN

REBUS

PACE

ORIZONTAL : 1) Simbolul păcii ; 2) Zeița păcii la greci — Pace ; 3) Celebru orator roman care a spus : „Armele să cedeze locul togii" (106–43 i.e.n.) — Lac în Olanda ; 4) În sfîrșit, pace ! — A nimici în război (fig.) ; 5) Case ! — În cătune ! . . . — . . . și în Sinaia ! ; 6) Zeul războiului la romani — Carene ! ; 7) Lipsit de strălucire . . . — . . . în ramă ! ; 8) Autorul comediei „Pacea" (c. 446–c. 386 i.e.n.) ; 9) Trăiau în pace cu dacii din Dobrogea — Clari ; 10) Tip — Ferit de război.

VERTICAL : 1) Autorul desenului „Porumbelul păcii" — 15 steaguri ! ; 2) Tot ce vrei . . . — Visul de aur al omenirii ; 3) Polar ! — Mediu ce trebuie folosit în slujba păcii ; 4) Unde (pop.) — Istoric roman ce scria : „Unde fac pustiu, ei îi spun pace" (55–120 e.n.) ; 5) Zeu al cărui sceptru era purtat de către cei ce încheiau pace — Eleganță ; 6) **Rocada mică — Lume (fig.) ; 7)**

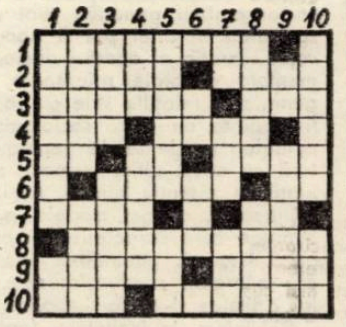

Încete !! — Pronume — Apără pacea și securitatea mondială (abr.) ; 8) Premiu internațional atribuit militanților pentru pace — Sportul tunului ; 9) „Adio, arme" (E. Hemingway) — De strajă păcii și independenței patriei ; 10) Alt simbol al păcii — Unește fiarele.

Dicționar : NES, UNE, SIE.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „Șah" : Cal — Regn — A — Apărea — Rămas — Tu — Ar — Sărac — Rocadă — I — Emeriți — Apatici — Eter — Isa.

SPORT

ÎN ACEASTĂ IARNĂ . . .

. . . ca să văd cîtă acoperire au vorbele lui Nelu Nunweiller — rostite și rămase în „Orizont"-ul trecut —, am fost la arena U.M.T., să-i văd rostul trudei, chiar la cumpăna săptămînilor din urmă. Nu mai numesc pruncii speranță, fiindcă a făcut-o antrenorul cel isteț și cum se cade, doar că m-am bucurat de un joc curat și de multa ambiție a fotbaliștilor, oaspeți sau gazde, cei acasă fiind ucenicii lui Costică Rădulescu, omul cu patima acestui sport pînă în sînge și nesomn, cum ziceam altădată și, repetînd, înseamnă că nu mi-am schimbat punctul privirii cugetului.

Pentru cei care nu știu încă, la U.M.T. joacă și Petre Mehedințu, transferat acolo ca să-și facă sieși voia — și a altora, de bună seamă —, întristîndu-ne pe cei care mai credem încă în rostul său în „A"-ul fotbalistic, tot așa cum mai credem încă în valoarea sa și în trebuințele echipei care i-a spus „Pa !".

Tot la U.M.T., echipă care lansează un retur de excepție, au apărut în lumină doi tineri pînă acum neștiuți, Leman și Ganea ; după cum aleargă și după cum mînglie balonul, se pare că destinul lor se va pecetlui, vorba unui prieten : la „Poli" cu ei ! Sigur, privind d-aci, din colț de tribună și de pagină, ochiul mi s-a bucurat de întîmplare.

Altfel, îi aștept pe elevii lui Ștefan Covaci, ieșiți în lume, să bag de seamă dacă trecerea prin țara lui Pele l-a învățat minte pe Cămătaru că o lovitură de la exact 11 metri e cea mai ușoară muncă de pe fața pămîntului. Deși e februarie, îl aștept pe Cămătaru cobză d-atita carte. Și copt !

Teodor BULZA

Arta și perspectiva sociologică

Reflecția asupra raporturilor dintre artă și societate se bucură de mai bine de un secol de un statut privilegiat în cîmpul diferitelor discipline care se ocupă de fenomenul artistic. Ea are de acum o adevărată istorie, caracterizată prin confruntări acerbe, prin emergența și menținerea mult timp a unor poziții ireconciliabile care au dus la difuzarea unor soluții unilaterale, la blocaje epistemologice în anumite perioade. Abia în ultimele decenii, ca urmare a apariției unor noi perspective în sociologie, antropologie, a dezvoltării unor discipline ca semiotica, poetica, teoria discursurilor etc., a devenit posibilă deplasarea cercetărilor înspre zone mult mai fertile, mai propice punerii în lumină a modului specific de articulare a artei cu socialul, a caracteristicilor acțiunii artistice în raport cu alte tipuri de acțiune etc.

Faptul acesta este vizibil și în cercetarea de la noi. O serie de studii publicate în ultimul timp în revistele de specialitate, traducerea și discutarea unora dintre lucrările mai importante, de sociologie a literaturii și artei, apariția unor sinteze cum ar fi „Sociologia literaturii" de Traian Herseni vin să ateste această nouă etapă în abordarea din perspectivă sociologică a artei.

In acest context, „Arta și acțiunea socială" de Viorel Sîrbu reprezintă o apariție necesară, prin faptul că se aplică întregului domeniu al artelor și urmărește definirea, circumscrierea unei sociologii a artei care vizează ansamblul acestui subsistem al culturii, a unor sociologii particulare (a creației, a operei și a publicului), precum și a unora empirice, subordonate toate sociologiei culturii și celei generale. Obiectul sociologiei artei — se arată în lucrare — îl reprezintă fenomenul artistic, **„în calitatea sa de acțiune socială particulară"**, conexiunea dintre procesul de creație, operă și procesul de receptare, considerate ca realități sociale. In această perspectivă **„sociologia fenomenului artistic ar reprezenta teoria generală a sociologiei artei, metodologia și sistemul principial coordonator"**, aflată însă în relații de **„interacțiune constructivă"** cu sociologiile de la celelalte nivele.

Decupînd cîmpul de cercetare propriu sociologiei, evidențiind continuu componentele care pretind alte tipuri de apropriere, autorul reușește să configureze o poziție teoretică și metodologică care îi permite să aducă o importantă contribuție la înțelegerea artei ca realitate, ca fapt social, fără ca realitatea artei să fie sacrificată, așa cum se întîmplă de multe ori în asemenea demersuri. Opțiunea pentru o abordare sistematică, logică (fără neglijarea dimensiunii diacronice), efortul de conceptualizare, de depășire a soluțiilor empirice, dovedesc nu numai anvergura proiectului, ci și actualitatea sa. Pe această linie, unul dintre meritele principale ale lucrării ni se pare faptul că propune un model simbolic și intuitiv al sistemului artistic în cadrul megastructurii (structura socială de ansamblu), care oferă o înțelegere mai adecvată a dinamicii fenomenului studiat, a interacțiunilor ce se produc la nivelul sistemului precum și a relațiilor cu alte sisteme. Operația de modelare a fenomenului artistic este precedată de ample și pertinente analize asupra termenilor luați în considerare, asupra rolului lor în dinamica intrasistematică.

Oprindu-se la funcționalitatea fenomenului artistic, disociind patru funcții esențiale, autorul demonstrează — într-unul dintre cele mai dense și mai pline de sugestii capitole ale cărții — modul în care obiectul artistic impregnat de socialitate încă din procesul producerii sale devine din dat material, fapt social, adică e actualizat, asimilat ca semnificație, integrat în spațiul social. Disocierile operate, aspectele aduse în discuție privitor la funcționalitatea artistică pun în relief în mod convingător, rolul pe care arta îl are în viața socială. Forța ei constă în faptul că înglobînd și, concomitent, transgresînd logica binară, care funcționează în cazul științei, se angajează într-un proces de construcție și de deconstrucție — la nivelul simbolicului — jucînd, prin aceasta, un rol fundamental în funcționarea socialului, în transformarea acestuia.

Așa cum am menționat, în lucrare se propune un palier de studiu particular (subordonat teoriei generale a sociologiei artei) care presupune o sociologie a creației, a operei și a publicului. Dacă prima și ultima dintre aceste sociologii dispun de obiecte distincte, de o tradiție de cercetare, în cazul celei de a doua discipline apar o serie de dificultăți, ca urmare a **„multiplelor interferențe pe care le realizează cu critica de artă, cu teoria artei sau cu estetica"**. In susținerea acestei sociologii, autorul își ia mai tot timpul precauții, subliniază că la acest nivel **„nu mai putem pretinde sociologiei o puritate totală"**, ezitînd, ni se pare, între dorința de a nu văduvi triada fenomenului artistic de un pandant în spațiul disciplinelor sociologice și presiunea faptelor. Credem că o asemenea sociologie nu prea are obiect deoarece problemele privind socialitatea

operei (deci ale prezenței specifice a socialului în opera de artă) pot să primească o tratare pertinentă în cadrul teoriei și istoriei fiecărei discipline care se consacră unui domeniu sau altul al artei. In cazul literaturii, de exemplu, se conturează tot mai mult, în locul unei istorii văzute ca o succesiune de opere și scriitori, o perspectivă de cercetare avînd ca obiect sistemul generic al discursului literar care dispune de configurații specifice de la o epocă la alta, fiind în strînsă legătură cu o serie de factori sociali, ideologici etc., ai momentului respectiv. Studierea transformărilor acestui sistem al genurilor discursive, a factorilor care participă la procesul respectiv necesită decelarea imbricațiilor de ordin social-istoric cu formele și conținuturile artistice. Cum fiecare gen reprezintă stabilizarea istorică a unor proprietăți discursive, se ajunge la instituționalizarea — desigur foarte elastică și nonrestrictivă — a acestor proprietăți, ele devenind caracteristice pentru o clasă de texte. Procesul de producere ca și cel de receptare se realizează în raport cu aceste caracteristici care devin modele la polul elaborării și **„orizonturi de așteptare"** la cel al receptării. O asemenea perspectivă, atrasă concomitent de formele și conținuturile investite în raporturile lor cu viața socială, face superfluă o sociologie a operei. Rezultatele revelante în legătură cu ansamblul genurilor dintr-un domeniu sau altul al artei pot fi abordate la nivelul teoretic al acestui domeniu, iar elementele generale referitoare la sistemul generic în relațiile sale cu societatea, vor fi studiate de către sociologia artei (în calitatea sa de teorie generală). In legătură cu acest ultim aspect, ar putea fi luată în discuție ideea unei organizări subiacente, a unor modele, principii, constrîngeri care caracterizează o anumită epocă istorică, punîndu-și amprenta asupra operelor, produselor sale, a practicilor artistice și socio-simbolice, în general.

Subliniem, în încheiere, faptul că **„Arta și acțiunea socială"** de Viorel Sîrbu își relevă valoarea deosebită în spațiul românesc al cercetărilor de sociologie a artei atît prin răspunsurile, soluțiile pe care le aduce într-o serie de probleme majore, cît și prin întrebările pe care le provoacă.

Ioan VULTUR

ARTA ȘI ACȚIUNEA SOCIALĂ

Pentru o „sociologie a fenomenului artistic"

Nu chiar de multă vreme revista „Orizont" ne prezenta un tînăr prozator, Viorel Sîrbu, publicîndu-i un fragment dintr-un roman înaintat editurii „Albatros". Mai curînd decît romanul a văzut lumina tiparului lucrarea sa „Arta și acțiunea socială". Avem deci în persoana autorului un om angajat în mișcarea literar-artistică din zilele noastre, atît în calitate de creator, cît și de „anchetator" sociologic al creației (termenul „anchetator" fiind folosit la

sugestia autorului). Complexitatea sarcinii pe care și-a asumat-o, o putem constata cel puțin din bibliografia utilizată. Cu toate că lucrarea se fixează pe o singură latură a fenomenului artistic — cea sociologică — sugerîndu-i limitările ce le crede de cuviință, Viorel Sîrbu încearcă să rezolve o largă gamă de probleme și paradoxuri legate de artă — de arta trecutului, a prezentului sau a viitorului. In fond, autorul încearcă să aducă argumente suficient de convingătoare în favoarea delimitării unei discipline teoretice despre artă, care s-ar putea numi **sociologia fenomenului artistic.** După ce aduce problema la zi, utilizînd o largă selecție bibliografică, V. Sîrbu începe să deruleze în mod sistematic elementele disciplinei sale. Intîi de toate, obiectul, definindu-l prin **„fenomenul artistic, înțeles ca relație între procesul de creație, operă și actul de receptare, precum și palierele inferioare ale acestei structuri"** (p. 65). Desigur aceasta nu este singura definiție a sociologiei artei — arată autorul. Se insistă pe larg asupra posibilităților de înțelegere marxistă a fenomenului artistic ca relație și acțiune socială, înțelegere de care vor depinde atît diversele nivele de generalitate ale sociologiei artei, cît și metoda și caracterul ei de întreprindere interdisciplinară, în relații foarte strînse cu critica, estetica, teoria artei și filosofia, ca și cu alte modalități de abordare a artei. Sociologia fenomenului artistic îi apare astfel ca o sociologie de nivel mediu de generalitate, subordonată materialismului istoric și sociologiei generale și împărțind cîmpul unor sociologii particulare, pînă la nivelul empiric al unor cercetări de teren (p. 75).

In al doilea rînd, în ceea ce privește metoda, autorul observă că aceasta are la bază **„principiul integrării și interdependenței dintre structura operei, cea a conștiinței comune (structura mentală, viziunile asupra lumii) și cea a realității social-economice".** Fenomenul artistic va apărea astfel **„integrat (sub aspectul creației, realizării și receptării) în devenirea obiectivă a socialului, privit în mod particular ca acțiune artistică, dar și în ansamblu, ca istorie a culturii și a civilizației"** (p. 82, 83). Raportarea la Lukács nu trebuie să ne deruteze, căci autorul se detașează în multe puncte atît de acesta cît și de Goldmann, situîndu-se din punct de vedere metodologic mai degrabă pe pozițiile unui **eclectism,** în sens bun, adoptînd, cu alte cuvinte, orice perspectivă care permite o investigare cu rezultate descriptive sau explicative de reținut cu privire la fenomenul artistic.

Refuzînd orgoliul originalității cu orice preț, autorul încearcă o **ansamblare** a celor mai diverse puncte de vedere asupra artei, în primul rînd a celor care vizează direct abordarea sociologică și în al doilea rînd a celor care sînt necesare în virtutea complexității fenomenului artistic, cum ar fi cel psihologic, estetic, teoretico-artistic sau general filosofic. Astfel, V. Sîrbu apropie de marxism pe cei mai diverși autori (desigur, în mod critic) valorificîndu-i în acele puncte care susțin și justifică edificiul sociologiei fenomenului artistic.

Ideea de bază a cărții este aceea că fenomenul artistic, considerat în orice ipostază — creație, operă, receptare — este un fenomen social, acțiune, instituire socială. Ca atare — sociologic vorbind, nu-l putem asocia individului, ci grupurilor sociale. Or, așa stînd lucrurile, înțelegerea sa nu poate fi dată în mod esențial de investigarea structurilor mentale ale creatorului individual, de biografia lui etc. sau a altor fenomene care țin de individ — creator sau receptor — ci de o sociologie a grupurilor sau a operelor. Faptele amintite pot fi doar complementare acestei discipline. Arta, ca fenomen social este determinată social și intră în raport cu acesta, în primul rînd cu aspectele sale economice și politice, într-o conexiune **analogică,** structurală, și nu de coincidență cum au susținut unii autori. Înțelegînd artisticul ca pe un fenomen înlăuntrul său foarte complex, organizat sistematic, autorul elaborează un model intuitiv al acestuia (p. 109), integrîndu-l socialului într-o perspectivă marxistă. Capitolul consacrat acestui scop, **Structura fenomenului artistic, este unul dintre cele mai interesante** și substanțiale. După care, în mod firesc, se ocupă, din perspectivă sociologică, de funcționalitatea fenomenului artistic. Sînt analizate pe larg și interesant funcțiile cognitiv-afectivă, afectiv-persuasivă, axiologică și formativă.

Ultima parte a lucrării este consacrată sociologiilor particulare ale artei : sociologia creației, a operei și a publicului — domenii în care se evidențiază, pe scurt, problematica și direcțiile posibile de cercetare.

Cartea în ansamblu interesează pe deplin, deși însuși autorul mărturisește că nu a elaborat o sociologie a fenomenului artistic ca disciplină, ci a căutat înainte de toate problemele și metodele acesteia. Eliberat de tentațiile de inițiator, preluînd, ansamblînd dar și elaborînd în mod original, ajunge la un „edificiu" propriu, în care îndrăzneala nu lipsește deloc.

In ceea ce privește structura originală a textului, a argumentației în primul rînd, V. Sîrbu s-a condus după un principiu pe care îl acceptăm cu prudență ; forța artei — afirmă el — constă în **„capacitatea ei de a instaura bucuria cunoașterii dincolo de bivalența logicii cotidiene ; arta este polivalentă și nu poate fi descrisă ehxaustiv prin mijloacele limbajului rațional al științei sau al filosofiei"** (p. 64). Gîndul este complex și nu ne putem permite o analiză integrală. Pe scurt însă, credem că autorul se prevalează de ideea inefabilului artei, sub umbrela căreia, ni se pare, au ieșit la iveală uneori prea multe enumerări din text sau trecerile argumentative cu ajutorul particulei **poate.** Nici o realitate, în afară probabil de cea matematică, nu intră în logica bivalentă și nici o soluție nu se reduce la ea. Și nici o cunoaștere nu se produce fără bucurie **„dincolo de bivalența logicii cotidiene".** Dar de aici nu decurge că trebuie să slăbim logica sau caracterul rațional al descrierii în vreun domeniu al cunoașterii (inclusiv al cunoașterii artei) căci logica și științificitatea sînt particularități ale cunoașterii în primul rînd și nu ale obiectului ei.

Cornel HĂRĂNGUȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU MIHAIL GLĂJA CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

CRIZANT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

VOTĂM PENTRU PROPRIUL NOSTRU VIITOR

La 9 martie vom vota pentru grandiosul program adoptat de Congresul al XII-lea al partidului — programul Frontului Democrației și Unității Socialiste. Prefigurînd transformările de largă amplitudine pe care le va cunoaște țara noastră în perioada 1981—1985, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** sublinia în Raportul prezentat celui de al XII-lea Congres că : **„Înfăptuirea prevederilor noului cincinal va accelera dezvoltarea țării atît în domeniul bazei tehnico-materiale, cît și al organizării societății, asigurîndu-se creșterea venitului național pe locuitor, îmbunătățirea condițiilor de trai ale maselor, ridicarea nivelului învățămîntului, științei și culturii, a gradului general de civilizație a poporului nostru. România va depăși, astfel, stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare și va deveni o țară socialistă mediu dezvoltată, parcurgînd o etapă de cea mai mare însemnătate în înfăptuirea Programului partidului, pe drumul spre societatea comunistă".**

Certitudinea realizării acestui obiectiv ne-o dau ritmurile susținute pe care țara noastră le-a realizat pînă în prezent, precum și cele propuse pentru viitor. În perioada 1960—1976, ritmul mediu anual de creștere a produsului național brut, pe locuitor, a fost de 2,3% în Elveția, 3,0% în Suedia, 3,7% în Canada, 2,4% în S.U.A., 3,3% în Danemarca și R.F.G., 4,3% în Franța, 3,2% în R.D.G. și de 8,4% în România.

Alocarea în viitorul cincinal a circa 30% din venitul național pentru dezvoltarea economico-socială, preocupările susținute și mai intense pentru promovarea largă a progresului tehnic și folosirea eficientă a tuturor resurselor, amploarea procesului de formare și perfecționare a pregătirii forței de muncă, aplicarea fermă a noului mecanism economico-financiar în toate sectoarele, accentuarea laturilor calitative ale activității — sînt principalii factori care stau la baza dinamismului economic în viitorul cincinal. Creșterile prevăzute la producția industrială și la venitul național asigură dezvoltarea economiei românești în ritmuri care depășesc de 1,5—2 ori pe cele înregistrate pe plan mondial sau în țările dezvoltate.

În anul 1985 se va putea realiza, așa cum subliniază Directivele Congresului al XII-lea, un venit național pe locuitor de 2.400—2.500 dolari, condiție esențială pentru trecerea României în rîndul țărilor cu nivel mediu de dezvoltare economică. Avînd în vedere ritmurile înalte în care se va dezvolta economia noastră, se profilează perspectiva certă, realistă, de a ajunge din urmă grupul țărilor cu un nivel mediu de dezvoltare în ceea ce privește producția pe locuitor la o serie largă de produse. Deja de pe acum, la unele produse, România s-a apropiat de nivelul țărilor dezvoltate, iar pînă la mijlocul deceniului viitor va crește sensibil numărul produselor industriale la care țara noastră o va realizat nivelul producției pe locuitor din țările dezvoltate.

În concepția partidului nostru, trecerea României la un nivel mediu de dezvoltare economică are ca trăsătură esențială realizarea unei eficiențe economice superioare, mai ales că în acest domeniu sînt de recuperat diferențe mai mari față de țările dezvoltate din punct de vedere economic. **„Trebuie spus** — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu — **că, dacă la produsele de bază am atins sau vom atinge în următorii ani niveluri pe locuitor comparabile cu cele din țările cu o economie dezvoltată, la unii indicatori calitativi, de eficiență, decalajele sînt încă relativ mari — și trebuie să facem totul pentru înlăturarea lor într-un termen cît mai scurt".**

Evoluția spre stadiul de țară cu o dezvoltare medie nu are în vedere doar indici cantitativi, ci, deopotrivă și poate chiar într-o măsură și mai mare, **realizarea unor indici calitativi.** Accentuarea rolului elementelor calitative ale creșterii economice va însemna, firește, o creștere simțitoare a volumului de bunuri, considerabil diversificate, ridicarea nivelului lor calitativ, precum și lărgirea sferei de servicii, va însemna locuințe mai multe, cu un grad de confort mai ridicat, diseminarea largă a elementelor civilizației urbane la sate, condiții mai bune de instruire, de ocrotire a sănătății, de petrecere a timpului liber — toate la un loc însemnînd un nivel tot mai ridicat de viață.

Trecerea României în rîndul țărilor cu dezvoltare economică medie este concepută ca un proces cuprinzînd ample schimbări pozitive atît în baza tehnică-materială și în structura producției, în domeniul venitului național pe locuitor și al eficienței economice, cît și în cel al condițiilor de viață ale oamenilor. Prin aceasta, creșterea noastră economică are o puternică finalitate social-umană, exprimă umanismul societății noastre și constituie un factor puternic al afirmării noii orînduiri sociale.

În numele bunăstării, la care cu toții năzuim, avem datoria să participăm cu toate forțele la realizarea condițiilor necesare transformării României, într-o țară socialistă cu dezvoltare medie, să ne dăm votul candidaților Frontului Democrației și Unității Socialiste.

VICTOR GAGA : „Lada de zestre", lemn

Filip PAȚAC

CONVORBIRI

Cu poetul NICHITA STĂNESCU

Odaia de lucru a poetului Nichita Stănescu îmi aduce în memorie „Țara de piatră". Un om și un topor, un om și un cal. Un om și un brad — scria Geo Bogza. Și aici totul este de-o simplitate ajunsă la esențe. O masă și cîteva scaune. Un tablou. Un prieten sau mai mulți. O sticlă de vin și poetul. Poetul și poezia. Poezia, singura și inestimabila bogăție a acestui îmblînzitor de cuvinte. Îl privesc și mă gîndesc la versurile din **Amphion constructorul :**

„Din umerii lui și din întreaga lui putere
Țîșnesc două pantere, nemaivăzute pantere.
Pe ape se așternu curcubee
Și se fac viaducte și poduri
Curînd peste căi ferate lucind
Peste trenuri trecînd."

E o dimineață de iarnă. În curtea blocului, copiii se bat cu bulgări de zăpadă. Poetul caută în vrafurile de manuscrise cîteva versuri inedite promise pentru interviul nostru. Le-a găsit dar îmi propune să le citim la sfîrșitul convorbirii pe care v-o relatez cu toate ezitările și meandrele pe care le-a cunoscut.

— Pentru că sînteți poetul care a încercat și încearcă un nou limbaj liric vă propun să ne faceți cîteva confesiuni despre poezia proprie, despre poezia noastră contemporană, în context cu poezia lumii.

— Despre propria mea poezie mi-e mai greu să vorbesc. Ori ar însemna să vorbesc prea mult, ceea ce ar fi un egoism, ori prea analitic, ceea ce ar fi un răsfăț. Dar omițînd acest caz, adică al autorului care vorbește despre sine însuși, țin să spun că poezia română, după opinia mea și nu numai după opinia mea, după ecourile aflate în presa internațională dar și la cititorii noștri, după interesul nemaipomenit pe care ea îl suscită, după direcțiile ei foarte variate, dar toate incluse într-un fond de lumină al umanismului socialist, poezia română de astăzi este una dintre cele mai înfloritoare poezii din lume. Și țin să remarc că acest lucru este într-o strînsă legătură cu efortul mai general de construcție al țării noastre. Pentru că printr-un efort de construcție nu înțelegem doar ridicarea unui furnal, a unei uzine, a unui oraș, ci și edificarea unui sentiment sănătos, creativ. Poezia noastră mai are de parcurs cîteva etape, este în plină dezvoltare, dar și atît cît este astăzi, nu numai că nu ne face rușine în lume, dar așa cum spunea, într-un articol din **Time**, un critic englez, **„uneori poezia abstractă**, așa o numea el, **a românilor, face să roșească pînă și pe cei mai buni și dotați poeți englezi determinîndu-i să li se pară lor înșile anemici".** Iată o frază

Întrevedere realizată de
Constantin VIȘAN

(Continuare în pag. 4)

CRIZANT 8

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI ●
(622) ● 21 FEBRUARIE 1980 ●
8 pagini ● 1 leu

CRONICA LITERARĂ

Ion Lăncrănjan

FIUL SECETEI

Ed. Albatros, 1979

Dacă pînă la **Fiul secetei,** cărțile lui Ion Lancrănjan urmăreau definirea unei structuri umane arhetipale, de astă dată intențiile autorului au, aparent, o altă finalitate. După mărturisirea **scriitorului** – implicită pe parcursul romanului și explicită în **Postfața** care îl încheie –, ele vizează relevarea unei „tendințe umane", a unei **„variante umane** prin care **țara** se logodește definitiv cu **ideea"** (p. 699, s. a.). Ce anume semnifică această formulare incifrat-metaforică va afla cititorul la capătul celor mai bine de șapte sute de pagini ale volumului : sensul **ideii** este diseminat în cele patru părți, de fapt, romane cvasiindependente, care compun **Cartea.** Majuscula nu are aici nici un fel de implicații retorice ; un material epic unitar – evoluția personalității eroului central, Vasile Pozdare, cristalizarea ei – sînt urmărite din patru unghiuri diferite, „relatate" la persoana întîi de tot atîtea personaje, una dintre „relatări", ultima, aparținînd chiar eroului.

Care sînt, așadar, sensurile **ideii ?** Într-o primă aproximare, ea poate fi echivalentă cu **revoluția,** singura „mare iubire" a personajului principal fiind tocmai aceasta. Un alt sens posibil este cel de **om nou, complet,** de **conștiință superioară,** de **calitate umană desăvîrșită,** consecință dar și premisă **(în** și **prin** devenire) a **revoluției.** În sfîrșit, într-un plan mai general, **ideea** este sinonimă cu **perfectibilitatea** individului uman, cu „verticalitatea" necesară a evoluției lui. Vasile Pozdare nu e propriu-zis un personaj, un erou (literar), ci **proiecția în idealitate** a unei structuri umane, a unei **conștiințe politice,** a devenirii acesteia. **Fiul secetei** este mai întîi un **roman ideologic** și apoi unul politic.

În ciuda masivității sale, Cartea are o desfășurare narativă restrînsă, un nucleu epic reluat, de la un capăt la altul, în cele patru părți, într-o manieră modernă (multiplicarea viziunilor). Nu lipsește un oarecare schematism în practicarea „metodei", semn al insuficientei asimilări a acesteia, ori al grabei (comodității ?) romancierului în a-și demonstra (ipo)tezele. Nu întotdeauna repetarea „povestirii" dezvăluie și **alte** semnificații ale întîmplărilor decît cele aflate din relatarea lui Iuliu Jeler în prima parte a Cărții **(Ruptura).** Cauza poate fi și aceea că drumul preferat de Ion Lăncrănjan nu este cel de la eveniment la consecințele lui, ci invers.

Ordonarea faptelor urmează ad litteram schema obișnuită a romanelor despre deceniul șase. Cum **Fiul secetei** e în mod evident un **roman polemic,** am fi îndreptățiți să deslușim și aici o intenție de acest fel. Am face-o însă ignorînd gravitatea întîmplărilor relatate, a relatării însăși, în oricare dintre cele patru variante ale sale. Vasile Pozdare ajunge, împreună cu un grup de copii dezlumiți în împrejurările tragice ale secetei din Moldova, într-un oraș ardelenesc deschis înnoirilor ce vor fi provocate de noul curs al istoriei de după Eliberare. Încredințat, pentru a deprinde o meserie, lui Ovidiu Rișnoveanu, unul dintre cele mai interesante personaje ale cărții, el devine în scurt timp activist („revoluționar de profesie") „ușor stîngist", dogmatic exacerbat. Participă cu elan la acțiunea de pedepsire a „elementelor burgheze reacționare" (dînd curs, vom afla la sfîrșit, oarecum inconștient, unor mai vechi aversiuni personale), la aceea de colectivizare a țărănimii, forțînd grosolan lucrurile etc. etc. ... Face însă totul dintr-o convingere totală, dintr-o încredere absolută, nedisimulată, în ideile pentru care luptă. Opunîndu-se astfel „spiritului de gașcă" al celor contaminați de „dogmatită", este, firește, înlăturat cu radicalismul specific epocii, relegat la periferia vieții sociale. Va relua totul de la zero, pînă la „limpezirea apelor", nu fără însă a trece printr-un adînc și complex proces de (auto) cunoaștere și definire, în urma căruia ajunge să își „ia în stăpînire propriul destin". Reprimit în partid, devine curînd director general al uzinei unde și-a făcut ucenicia. O **explozie** de proporții (ale cărei cauze rămîn, pînă la sfîrșitul romanului, obscure) pune capăt noului curs al existenței sale. Vasile Pozdare preferînd să reia totul de la început, funcției de director al unei alte fabrici din oraș. Moartea lui, în finalul Cărții, corespunde afirmării **ideii,** eternizării ei.

Fiul secetei este romanul transformării omului în condițiile societății socialiste, un roman despre realitatea și adevărurile acestei transformări.

Marian ODANGIU

Mihai Sin

TERASA

Ed. Eminescu, 1979

Volumul de proze scurte, **Terasa,** trebuie citit în întregime, deodată, ca un roman. Titlul dat de Mihai Sin volumului său este ales cu o probitate și cu o remarcabilă știință a construcției epice. Cuvîntul, semnul, **terasa,** însemnează deodată, prin plasarea lui ca titlu al unei cărți de proză literară, un punct centrifug, o punte de la limbajul comun și de la comunicarea echivocă la limbajul poetic și plurivocitatea specifică acestuia. Un critic perseverent (interesat mai mult de propria lui dizertație decît de cartea discutată) ar spune că este vorba de o „funcție aperitivă" deghizată, disimulată – cît de moral – în neintenționalitatea simplității !

De fapt **Terasa** este titlul uneia dintre cele 15 proze conținute în volum. Ele au, spuneam, o continuitate axiologică, trebuiesc citite una după alta, fără întrerupere. Există o unitate a valorilor circumscrise retrăirii, alături de unitatea mijloacelor de reactualizare prin limbaj coerent a acestei trăiri. Începe de la : **„Nu pot să suport haosul în amintiri, nu pot să-mi permit să fiu mușcat sau lătrat de nenorocitele astea de amintiri, am încercat întotdeauna să le clasez și să le stăpînesc".** Continuă cu : **„Căci nu-i niciodată prea tîrziu, e de necrezut cît de mult reușim să ne amăgim, aminind niște socoteli gata făcute".** Și cu : **„Să vrei să te asculți, dar să amini asta ... întîrziind mereu plăcerea de a te asculta, începînd să te temi puțin, trebuie să fie nu numai o plăcere ci și o revelație ...".**

O anumită perspectivă existențială esențializează imagini diferite, le subsumează acelorași stări, acelorași trăiri ; nostalgia momentului de tresărire – din nou existențială – nostalgia momentului de revelație se lichefiază într-o înțelegere lentă, dincolo de faptă. Liniaritatea textului (seninătatea aparentă, benignă) se fisurează din cînd în cînd, elementul de incoerență, de dezordine, o frămîntare, o ambiție, o durere, o renunțare, provocînd nostalgia neliniștii, a mișcării, a schimbului. Brusc, textul se autopersiflează, se revocă. Sentimentul de jenă, de surprindere în flagrant delict, de asemănare cu cel care ne comunică, aduce cu sine un „cinism" solidar și prin asta dramatic : **„Numai uneori, seara, înainte de a-mi face patul, simt că mă cuprinde un soi de nerăbdare pe care nu mi-o explic. Desigur, e o formă de nerăbdare ușoară, inofensivă, ca tremuratul de frig și umezeala,** sau ca atunci cînd ai căuta o adresă oarecare (s. n.)" sau : **„... nu mi-era frică. Nu știu ce mi-era,** nimic deosebit, în orice caz (s. n.)". Și : **„Și, oricum, povestea lui Octavian Nucuțu este o realitate, chiar dacă în jurul ei a plutit un timp un vag mister popular. (Este vorba despre un tînăr, scandalagiu, bețiv și bătăuș, ucis se pare cu știința tatălui său, țăran cumpărat la prețul de 1.750 lei). Cu 1.750 lei esențialul s-a rezolvat. Observ că nu sînt trist, ceea ce mă îngrijorează n-are nici o legătură cu cele scrise aici".**

Ironia funcționează ca o deprindere a inteligenței. Permanentul simț al măsurii este dozat de înțelegere. Textul, cu întreruperile sale perspectivice, cu intervențiile sale epice, este o „incifrare" paralelă cu intenția incifrată în titlu. Pentru că titlul are o stabilitate arbitrară, este ales în mod convențional. Convenționalul uniformizează, anulează. În fiecare din cele 15 proze, ceva se surpă sub moralitatea convenționalului. Convențională este „seninătatea", convențional „dramatismul" neputinței de a scăpa unor reflexe condiționate ale procesului trăirii, și scrierii. Important devine deci convenționalul prin avertismentul pe care îl conține lipsa de revoltă în fața frecvenței lui, în fața minimalizării nocivității lui.

Această obișnuință de a trăi convențional și condiționat este dramatică ; tristețea constatărilor copleșește textul, îl sufocă. Există nostalgia unui spațiu deschis, dar puterea de a-l căuta lipsește. **(Excursie într-o dimineață de duminică, În memoria unui atlet începător, Confruntarea).**

O carte despre o problemă existențială comună, frecventă, aproape convențională, ca și titlul ales cu atîta probitate de un scriitor-jucător ; o carte cu atît mai bună cu cît este mai neliniștitoare liniștea ce acoperă foile, cu dizertația lor despre convențională.

Ioana RAUSCHAN

DESPRE DICȚIONARE

MARGINALII

Cîteva ginduri despre dicționarele care au stirnit emoția genului iritabil în ultimele luni.

În primul rînd, mi se pare rezonabil ca, înainte de a avea o părere sau alta, să constatăm un fapt ce trece uneori neobservat : aceste dicționare acum există, iar pînă mai anul trecut n-au existat. Părere fadă, se va zice, problema se pune altfel : dacă avem un dicționar, apoi să fie bun. Decît unul rău întocmit, mai bine lipsă. Nu cred că e așa. Mai mult decît asupra altor genuri de lucrări, asupra dicționarelor se poate reveni. În cazul lor, observațiile critice intră oarecum în procesul de elaborare **și, de aceea, drept este ca ele să fie făcute într-un spirit de** colaborare, **iar pentru judecățile definitive se poate aștepta ediția a doua, ori chiar a treia. Abia cînd în 1980 un dicționar, fie el străin și nu de literatură, își începe – ca și acum zece ani – cele trei rînduri despre Eminescu cu vorbele „Autor de nuvele și de povești populare (!) ...", iar de existența lui Caragiale încă n-a aflat, abia atunci, deci, se poate afirma cu certitudine că acel dicționar nu face doi bani. Este vorba despre Larousse și costă 500 de lei.**

Altceva. Nu mi se pare potrivit ca autorii unui dicționar de literatură să se pună sub protecția unei instituții de cultură, a unor titluri academice, ori a unor merite universitare. Nu vor fi apărați de critici nici dacă-și ingroașă vocea cum fac copiii cînd îl imită pe tăticul la telefon, dar, lucru mai neplăcut, cititorul neprevenit, respectînd instituția, titlurile și meritele, îi va crede pe cuvînt. Dacă e vorba să avem un dicționar științific de felul celui de limbă al Academiei, atunci – așa cum se întîmplă cu recentul dicționar al literaturii pînă la 1900 – lucrarea va fi exhaustivă și va avea caracter informativ, limitîndu-se în aprecieri la ceea ce este bine stabilit.

Dacă n-are acest caracter precumpănitor istoric, dacă vrea să aleagă și să interpreteze, atunci dicționarul trebuie să fie asumat de autori. Să spună limpede în prefață ce au vrut ei să facă și după ce criterii s-au condus. Este modul cum au procedat Mircea Zaciu și colaboratorii săi. A le discuta criteriile e posibil, dar nu privește dicționarul. Dicționarul trebuie luat așa cum este. Și este, după părerea mea, foarte bun.

Acest dicționar ridică o problemă. Există o fișie care cuprinde, ținînd seama de criteriile arătate în prefață, cîțiva scriitori care ar fi putut să lipsească și cîțiva care ar fi putut fi prezenți. Aceștia n-ar trebui să fie aduși în discuție critică decît cu seninătate, pornindu-se de la premisa că acolo unde există alegere fișia aceea va exista, inevitabil, și ea.

Bine, dar cine-i stabilește pe scriitorii a căror prezență sau absență trebuie discutată calm și cine spune de unde începe zona celor a căror prezență sau absență poate stirni pasiuni ? Cu asta ajungem la altă evidență ce scapă uneori. Sînt critici înzestrați cu simțul justeții și alții lipsiți de acest simț. Ca despre orice carte, și despre dicționare se vor spune multe lucruri judicioase și multe ... mai puțin. Iar timpul le va face dreptate tuturor. De unde și ideea unui alt posibil comentariu marginal : așa cum ține de etica meseriei ca, în naufragiu, căpitanul navei să rămînă ultimul la bord, iar medicii – cum ne învață un dramaturg contemporan – să piară odată cu victimele lor, ar trebui acceptat de toți scriitorii dreptul natural al judecății contemporane ca – înșelîndu-se sau nu – să nu aprecieze cărțile scrise de ei.

Livius CIOCÂRLIE

VIAȚA LITERARĂ

Sîmbătă, 9 februarie, la sediul Asociației scriitorilor din Timișoara a avut loc ședința **Consiliului de conducere al revistei ORIZONT.** Au participat tovarășii **Augusta Anca,** președinta Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Timiș, **Traian Iancu,** director al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., **Constantin Bărbuceanu** din partea Uniunii Scriitorilor, membrii consiliului, colegiului și redactorii revistei Orizont. Deschizînd lucrările ședinței, **Ion Arieșanu,** redactorul șef al revistei, a făcut o informare asupra activității din ultima perioadă, analizînd, totodată, raportul revistei cu cititorii și colaboratorii, viabilitatea unor rubrici precum și posibilitățile de tipărire ale revistei. În continuare, **Traian Iancu,** președinte al consiliului de conducere al revistei, care a condus lucrările ședinței, s-a referit la realizările din ultima vreme, cum și la unele tare ce mai greveză asupra calității unor materiale inserate în revistă și în aspectul grafic al publicației. Au luat cuvîntul, apoi, membrii consiliului și ai revistei : **Cornel Ungureanu, Damian Ureche, Aurel Turcuș, Ion Marin Almăjan, Vladimir Ciocov, Antoaneta C. Iordache, Ignat Bociort, Xenia Eraclide Vreme, Adriana Babeți, Gheorghe Leahu, Paul Eugen Banciu, Ion Velican** care, în alocuțiunile lor, au scos în evidență stadiul actual al revistei, îmbunătățirile ce se cer a fi aduse, atît în plan organizatoric cît și în planul formei de prezentare și al conținutului unor materiale din revistă. S-au făcut o seamă de propuneri vizînd ridicarea nivelului calitativ al revistei, restructurarea unor rubrici, grafica și prezentarea artistică, menținerea unui echilibru valoric între toate compartimentele : politic-social, literar și artistic, căruia, în acest profil, revista trebuie să le răspundă. S-a subliniat necesitatea unei exigențe sporite din partea tuturor redactorilor revistei, colegiului și consiliului, o mai amplă conlucrare între toate sectoarele revistei, cu colegiul și consiliul pentru îndeplinirea deziderateloor exprimate. Discuțiile, desfășurate deschis și la obiect au scos, de asemenea, în evidență obligația de a transforma revista, și în continuare, într-o tribună a ideilor majore, pentru a deveni un adevărat ferment cultural în jurul căruia să graviteze bogatele forțe culturale de care dispune astăzi orașul Timișoara și această parte a țării, forțe ce trebuie atrase și angajate în definirea profilului spiritual nou al acestui ținut, în concertul cultural al țării. În continuare a vorbit **Anghel Dumbrăveanu,** secretar al Asociației scriitorilor din Timișoara, redactor șef adjunct al revistei care, pornind de la aprecierile și criticile exprimate, considerînd actuala situație „o criză de creștere", a făcut cîteva importante propuneri privitoare la mai buna funcționare a compartimentelor revistei, cum și la mijloacele de antrenare mai amplă a colaboratorilor din diferitele sectoare, în scopul depășirii acestui moment printr-un salt calitativ. Tovarășa **Augusta Anca** s-a referit, în cuvîntul său, la dimensiunea filosofică a unor materiale, la necesitatea de a se constitui un program mai ferm al revistei, care să mobilizeze în jurul său toate forțele existente în interiorul și în afara redacției. În încheiere a luat cuvîntul tovarășul **Traian Iancu.** După ce a apreciat modul angajat și plin de răspundere în care s-au desfășurat discuțiile, vorbitorul a subliniat, încă o dată, necesitatea ca în cel mai scurt timp, pe baza indicațiilor conducerii de partid și de stat, a propunerilor făcute, să se treacă, din mers, la îmbunătățirea tuturor compartimentelor pentru ca astfel revista să răspundă, în cel mai înalt grad misiunii sale.

M. I.

★

NOTĂ : În cadrul „Lunii cărții la sate" un grup de scriitori timișoreni : **Alexandru Jebeleanu, Dorian Grozdan, Marius Munteanu, Ion Marin Almăjan, Eugen Dorcescu, Titus Suciu, P. N. Dolângă, Vasile Versavia,** la invitația Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Caraș-Severin, au participat, în zilele de 16–17 februarie la întîlniri cu cititorii în localitățile Bozovici, Dalboșeț și Bănia. Din partea gazdelor a participat **Mihai Deleanu,** reprezentînd C.J.C.E.S. Caraș-Severin.

★

În ședința de săptămînă viitoare a Cenaclului Asociației și al revistei Orizont – **Curs de poetică** urmat de un **recital din poezia lui Emil Botta** în lectura unor actori de la Teatrul Național.

CENTRALA INDUSTRIEI STICLEI ȘI CERAMICII FINE

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAȘ

PRODUSE DE CALITATE, EXPRESIE A GRADULUI DE PERFECȚIONARE TEHNOLOGICĂ

Procesul permanent de diversificare a producției și de promovare a noului implică o permanentă legătură informațională între fabricant și consumator, în așa fel încît piața produselor să manifeste elasticitate, element deosebit de important la stabilirea și dimensionarea nivelelor de plan.

Diversificarea și ridicarea gradului tehnologic și calitativ al producției românești, ritmul impresionant de creștere și modernizare a structurilor economice, în special în perioada de după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă și mai competitivă a țării noastre la circuitul economic mondial.

O ilustrare elocventă a transpunerii în fapt a opțiunii fundamentale privind creșterea necontenită a calității producției, atît în ceea ce privește fondul de produse destinat pieții interne cît și celei externe, este penetrația mărfurilor românești în sfera de concurență a comerțului internațional.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcționale și economice superioare, adaptarea operativă la cerințele pieților externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea și extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă a bunurilor materiale făurite de tehnica românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficiență și competitivitate, produsele Întreprinderii de geamuri Mediaș se fac tot mai cunoscute și apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, frumusețe și robustețe.

Datorită acestor însușiri, în peste 60 de țări ale lumii produsele acestei întreprinderi se bucură de adeziunea beneficiarilor, răsplătind astfel efortul de creație al făuritorilor al căror meșteșug are vechi tradiții în acest perimetru transilvan.

Intenționînd informarea partenerilor interni și externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a principalelor repere de fabricație din producția curentă a Întreprinderii de geamuri Mediaș, insistînd asupra unui produs nou, o creație de perspectivă, geamul izolator cunoscut sub denumirile de izovit și termopan.

Nominalizăm cîteva grupe mari de produse :

- geamuri trase
- geamuri trase securizate
- geamuri givrate
- geamuri muslin
- geamuri duplex
- blaturi de masă
- geamuri mate
- oglinzi saline
- jaluzele din geamuri transparente
- geamuri izolatoare

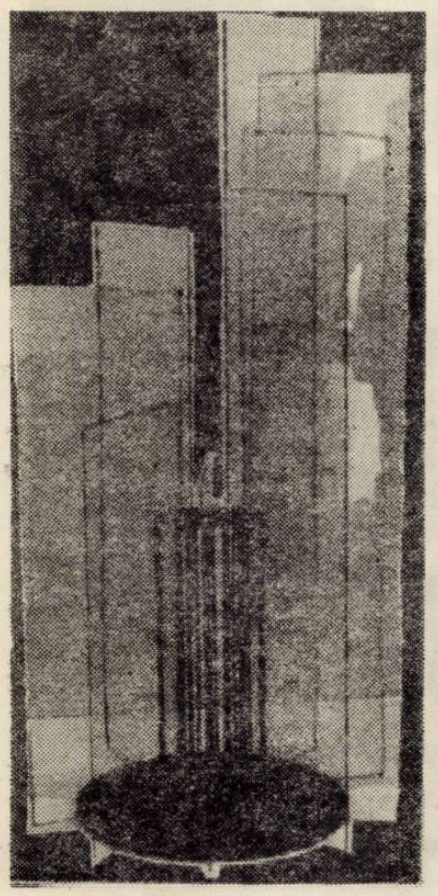

Geam tras

Geam tras pentru construcții

Un produs apreciat și foarte căutat al Întreprinderii de geamuri Mediaș este geamul tras pentru construcții, similar calității Pittsburgh, care se realizează tăiat în dimensiuni fixe și libere, fără alte prelucrări.

Reperul se livrează în zece domenii de grosime pornind de la 2,8–3,2 mm pînă la 11,5–12,4 mm. Acestor grosimi corespund lățimi de la 280–1600 mm la 500–2300 mm și lungimi de 1600–3500 mm.

Prin geamuri la dimensiuni libere se înțeleg produsele care se livrează cu lățimi avînd valori cuprinse între două limite care diferă între ele cu minimum 60 mm și în lungimi ale căror valori situate într-o limită superioară și una inferioară diferă între ele cu cel puțin 90 mm.

Geamurile tăiate la dimensiunile condiționate de beneficiari se consideră dimensiuni fixe.

Expedierea produsului se face în lăzi „cușcă" pentru transportul pe uscat și în lăzi „pline" pentru transportul maritim.

În situații deosebite impuse de criterii tehnico-economici se livrează geamuri trase și în afara dimensiunilor curente de fabricație.

Geam tras securizat

Propunem atenției beneficiarilor interni și externi un alt tip de geam fabricat la Mediaș, geam care asigură protecția deplină la spargere datorită bucăților mici, netăioase. Este vorba de geamul securizat (STAS 1850-62) care se realizează din geam tras, prin călire în aer, avînd o mare rezistență la lovire și încovoiere.

Acest geam se utilizează cu precădere la confecționarea ușilor securizate, produse de mare efect și eleganță, uși a căror destinație vizează clădiri social-culturale, hoteluri, magazine, aeroporturi etc.

Geamul givrat

Un produs de atracție, care îmbină organic utilul cu frumosul, îl reprezintă geamul givrat, prelucrat din geam tras (cal III – STAS 853-75) avînd aspectul de flori de gheață. Se realizează prin matizarea unei fețe urmată de aplicarea unui strat uniform din clei de oase și uscarea treptată a peliculei pînă la desprinderea ei de pe geam. După îndepărtarea masei peliculogene geamul prezintă desenul florilor de gheață dispus în cîmpuri neregulate cu varietate dimensională a florilor.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi între 3 și 8 mm și în lungimi cuprinse în domeniul 1000–2000 mm.

Pentru asigurarea transportului în deplină siguranță produsul se ambalează în lăzi din lemn (cuști sau pline) foile de geam fiind separate prin acoperirea cu hîrtie iar ca amortizare se utilizează polistiren expandat sau talaj.

La cererea beneficiarilor se pot stabili și alte modalități de ambalare.

Geamul muslin

Consecvenți ideii de diversificare, specialiștii de la Întreprinderea de geamuri Mediaș oferă economiei naționale geamul muslin. Acest reper se obține prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) folosindu-se procedeul sablării mecanice pe una din fețe cu intercalarea unui șablon.

La terminarea operației și îndepărtarea șabloanelor geamurile apar cu diferite ornamentații geometrice mate.

Se fabrică într-o singură calitate cu mare varietate ornamentală la grosimi între 3 și 8 mm și în lungimi de la 1000 la 2000 mm.

Condițiile de transport și ambalare sînt aceleași ca la geamul givrat.

Deoarece prin folosirea acestui geam se urmărește un efect decorativ, se recomandă la placarea fațadelor sau la finisarea unor interioare de mare circulație și penetrație.

Geamul duplex plan

O realizare importantă a Întreprinderii de geamuri Mediaș, care contribuie la importante economii valutare, este fabricarea geamului duplex plan pentru industria românească de autovehicole.

Se obține prin lipirea a două foi de geam Pittsburgh prin intermediul unei folii speciale de masă plastică care în caz de spargere reține cioburile.

Produsul corespunde în cel mai ridicat grad condițiilor impuse de controlul optic avînd un coeficient de transmisia luminii de 75%.

Geamul duplex plan se realizează în următoarele dimensiuni :

	L.	l.
max.	2500 mm	1200 mm
min.	300 mm	300 mm

Producătorul contractează orice cantitate asigurînd calitatea excepțională a furniturii.

Ambalarea geamurilor se face în lăzi corespunzătoare dimensional, în pachete învelite cu hîrtie parafinată.

Geamul mat

Din punct de vedere tehnologic acest reper se obține prin prelucrarea geamului tras (cal. III – STAS 853-75) matizîndu-se uniform pe o singură față, pe cale mecanică prin sablare cu nisip.

Se fabrică într-o singură calitate la grosimi cuprinse între 3 și 8 mm și lungimi de 1000 la 2000 mm.

Verificarea gradului de mătuire se face la lumină difuză cunoscîndu-se că unui obiect așezat la 50 cm de geam nu poate să i se perceapă conturul clar.

Condițiile de ambalare și transport sînt aceleași ca la geamurile muslin și givrat.

Se utilizează la vitrarea unor pereți despărțitori la birouri magazine, holuri, culoare etc.

Oglinzi retrovizoare

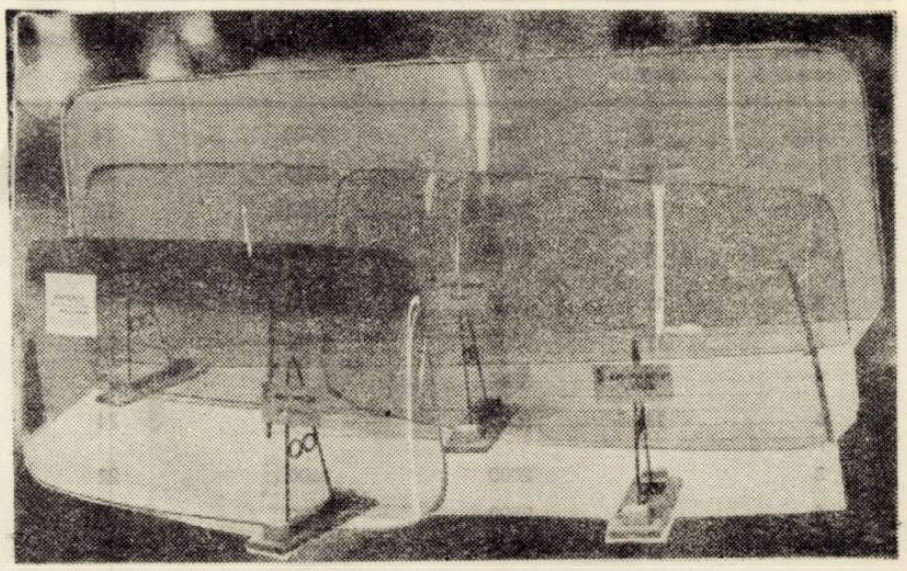

Parbrize din geam securizat și geam duplex

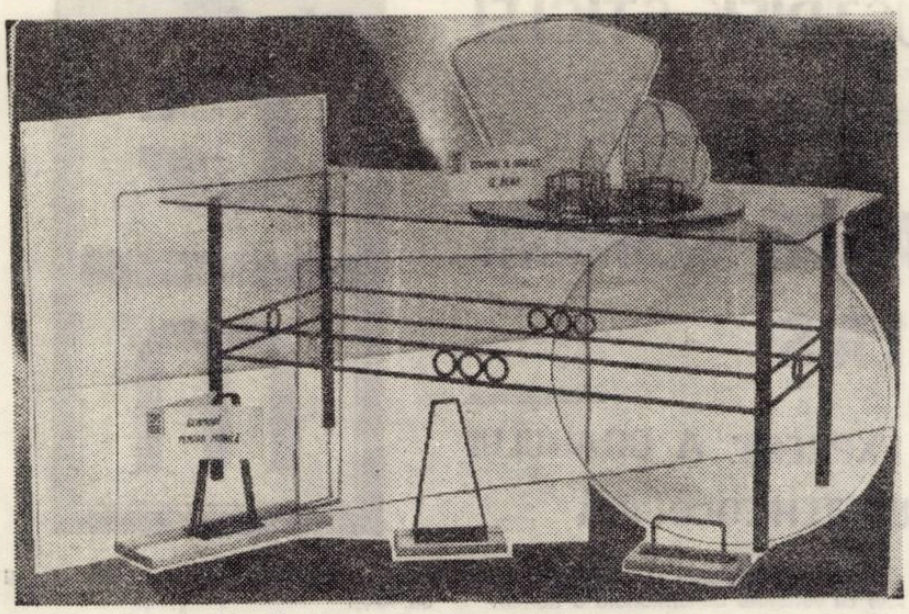

Geamuri pentru aparate de bord şi mobilă

Geamul izolator

Un loc aparte în informarea prezumtivilor parteneri comerciali din ţară şi din străinătate îl rezervăm aici prezentării geamurilor izolatoare (IZOVIT sau TERMOPAN) produse de excepţie şi de mare eficienţă economică ale Întreprinderii de geamuri Mediaş.

Eforturile permanente ale muncitorilor, tehnicienilor şi cercetătorilor pentru o valorificare superioară a potenţialului de gîndire tehnică în scopul realizării unor materiale de construcţii mai bune, mai ieftine, cu performanţe ridicate, s-au materializat în ultima vreme prin introducerea în fabricaţie a unui produs de mare competitivitate, geamul izolator, despre care specialiştii afirmă că va produce schimbări fundamentale, în viitor, în orientarea proiectanţilor şi arhitecţilor, dat fiind multitudinea de soluţii care le oferă cerinţelor de ordin tehnico-economic ale sectorului de construcţii.

Pe plan mondial indicele de penetraţie a produsului este deosebit de ridicat fiind în continuă creştere an de an.

Evoluţia producţiei şi desfacerii geamului izolator în S.U.A. ca şi în ţările puternic dezvoltate economic a fost stimulată în ultimii 5 ani de criza de energie şi de creşterea necontenită a preţului petrolului.

În această conjunctură economică internaţională, interesul uriaş arătat de consumatorii de toate categoriile s-a materializat prin creşterea cu 275% a utilizării geamurilor izolatoare în perioada 1972–1977.

Potrivit cifrelor statistice date publicităţii de „SIGMA" (Asociaţia producătorilor de geamuri izolatoare din S.U.A.) ponderea acestor produse în piaţa totală a geamurilor a crescut de la 17%, cît reprezenta în anul 1972, la 55% în anul 1977.

Tendinţele pieţii mondiale orientate în evoluţia desfacerii geamurilor izolatoare şi-a pus amprenta în mod vizibil şi pe creşterea capacităţilor de producţie în industria românească a acestui produs

Dacă perioada 1972–1978 este caracterizată printr-o producţie care variază între 35–120 mii m.p. anual şi un singur producător (Întreprinderea de geamuri Buzău), relaţia de plan 1979–1985 evidenţiază cel de al doilea furnizor (Întreprinderea de geamuri Mediaş) şi o producţie ce va evolua între 390–480 mii m.p. geamuri izolatoare pe an.

Referindu-ne la eficienţa economică, criteriul de referinţă în producţia bunurilor materiale, în speţă, a geamurilor izolatoare, accentul principal este pus pe reducerea consumurilor de energie atît în faza de fabricaţie cît şi în cea de exploatare şi pe diminuarea consumurilor materiale în etapa de montaj-finisare.

Aceşti factori de influenţă au condiţionat creşterea accentuată a desfacerii în anul 1978 la un nivel superior întregii perioade de cînd se fabrică produsul în ţara noastră.

Cu toate că piaţa internă a geamului izolator este încă lipsită de elasticitate datorită indeciziei factorilor de directivare din domeniul investiţiilor, partenerii comerciali externi, în special cei nord-americani, manifestă un interes aparte pentru produsul românesc ai cărui parametri sînt comparabili cu realizările similare ale celor mai renumite firme din lume.

Geamul izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN este constituit din două sau mai multe foi de geam tras distanţate cu o ramă din profil de aluminiu. Legătura dintre rama profilată din aluminiu şi foile de geam se realizează cu chit butilic iar etanşarea marginilor geamului izolator se realizează cu chit tiocolic. Stratul de aer cuprins între foile de geam şi rama din aluminiu este lipsit de umiditate deoarece în interiorul ramei se introduce o substanţă desicantă, fapt ce conduce la obţinerea izolaţiei termice şi fonice necesare (STAS 9249-73).

Necesitatea obiectivă care a justificat cercetările şi lansarea în fabricaţie a noului tip de geam, are în vedere, în primul rînd faptul că, soluţiile de nitrare cu geamuri simple sînt nerentabile în procesul de exploatare a investiţiei, generînd consumuri considerabile de combustibili.

Caracteristicile dimensionale ale geamului izolator fabricat la Întreprinderea de geamuri Mediaş sînt următoarele :

Grosimea foii de geam mm	Distanţier mm	Lung. max. mm	Lăţimea max. mm	Grosimea totală mm
3	8	2000	1600	14
4	8	2500	2200	16
5	8	3000	2200	18
6	8	3000	2200	20
3	12	2000	1600	18
4	12	2500	2200	20
5	12	3000	2200	22
6	12	3000	2200	24
3	16	2000	1600	22
4	16	2500	2200	24
5	16	3000	2200	26
6	16	3000	2200	28

Pentru realizarea produsului se utilizează geam tras calitatea a 3-a, geam şlefuit, geam armat sau geam ornamentat, fiind posibilă montarea în rame din lemn, oţel, materiale plastice sau metale uşoare.

Avantajele tehnico-economice care pledează pentru extinderea utilizării produsului sînt multiple :

– izolaţie acustică min 20 d.B. ;

– conductibilitate termică kcal/m.h.c. max. 0,09 ;

– izolaţie termică cu 30% superioară faţă de vitrarea clasică ;

– economie de cherestea, circa 45% la confecţionarea binalelor ;

– economie de metal (aproximativ 2,55 kg metal la m.p. vitrare) ;

– reducerea cu 15% a pierderilor de geam la montare – fasonare ;

– reducerea manoperei de fasonare cu circa 50% ;

– economii de circa 30% la cheltuielile de întreţinere.

După studiile şi calculele realizate de I.P.C.T. Bucureşti, la o investiţie în exploatare pe o perioadă de 8 ani, preţul geamului izolator este competitiv cu preţul geamului tras simplu.

Datele de sinteză pun în evidenţă eficienţa financiară superioară a geamului izolator, eficienţă calculată la m.p. de suprafaţa vitrată în exploatare după cum urmează :

a) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice fixe revine la 584 lei m.p. faţă de 690 lei m.p. la fereastra metalică dublă obişnuită ;

b) costul geamului izolator utilizat la ferestre metalice cu 50% ochiuri mobile revine la 784 lei m.p. faţă de 830 lei m.p. la ferestrele cu geam dublu.

Economiile evidentiate sînt argumente notabile care relevă că folosirea geamului izolator în vitraje este net avantajoasă celorlalte soluţii posibile în etapa actuală.

Cercetările şi rezultatele de exploatare pînă în prezent recomandă geamul de tipul IZOVIT-TERMOPAN în următoarele domenii :

a) în construcţiile civile (blocuri, faţade, spaţii comerciale, case de locuit – pentru uşi, ferestre, vitrine, pereţi despărţitori, balcoane) ;

b) în construcţii social-culturale (spitale, policlinici, teatre, case de cultură, hoteluri, gări, săli de sport, aeroporturi, piscine, ghişee, restaurante – pentru uşi, ferestre, perete despărţitor, faţade) ;

c) în construcţii industriale (hale, sere, vagoane, frigidere, industriale, clădiri agrozootehnice etc.).

Concluzionînd prezentarea geamului izolator de tipul IZOVIT-TERMOPAN reţinem că produsul corespunde cerinţelor înscrise în Programul directivă de cercetare şi dezvoltare în domeniul energiei, fiind în acelaşi timp un element de construcţie superior geamului simplu, sporeşte gradul de confort şi eficienţă în construcţiile civile şi social-culturale, îmbunătăţind calitatea muncii şi a vieţii.

IMPORTANT!

Factorii de directivare şi decizie din domeniul investiţiilor au posibilitatea, încă din exerciţiul de plan 1980, să contribuie la promovarea utilizării produsului în construcţiile care le patronează, cunoscînd că măsura de generalizare a incorporării în lucrarea geamului izolator se conjugă cu capacitatea de ofertă a întreprinderii.

Unităţile interesate de noul produs vor transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

Întreprinderea de geamuri Mediaş
Şos. Sibiului nr. 38

Relaţii suplimentare se pot obţine la telefon 928/13131.

Posibilii parteneri comerciali din ţară şi străinătate sînt asiguraţi de toată solicitudinea din partea ofertantei.

Emil GEORGESCU – Vasile BAŞA

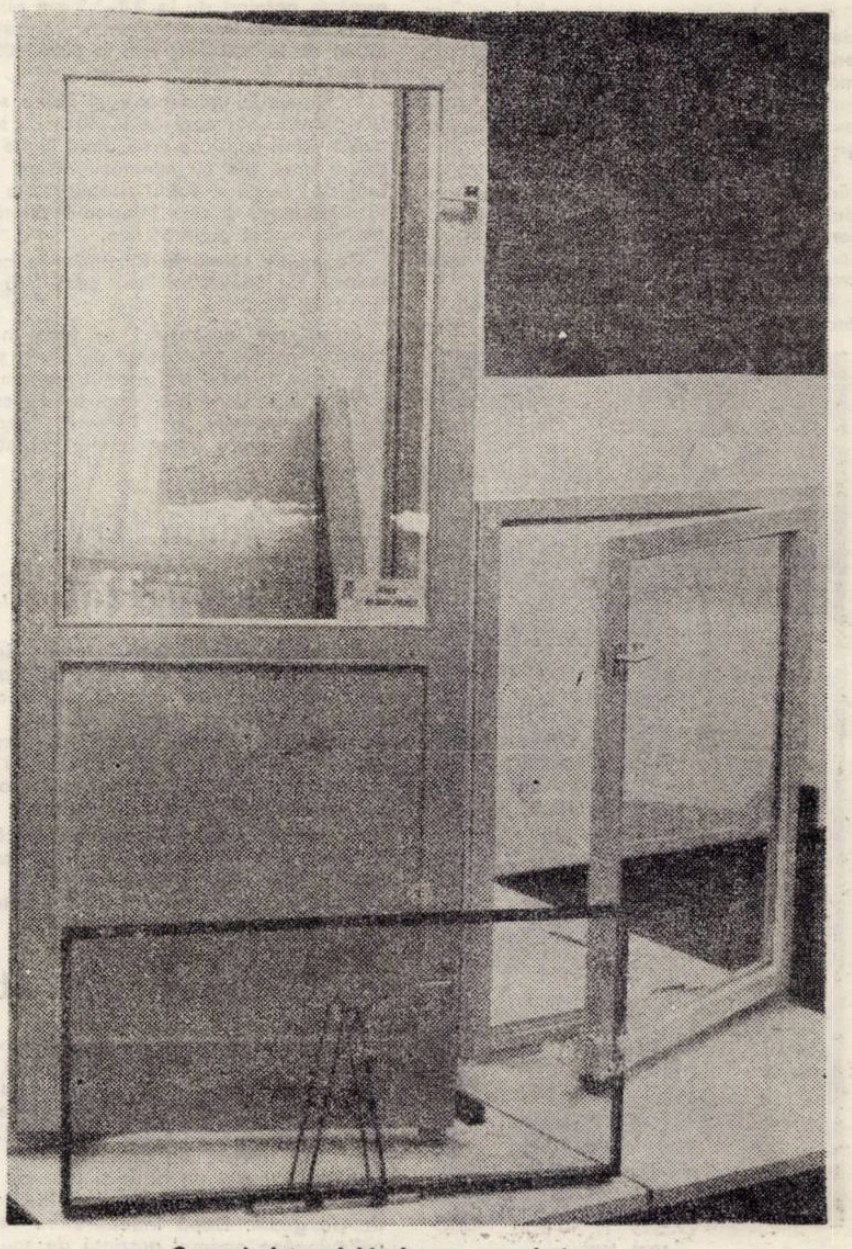

Geam izolator şi binale cu geam izolator

TUDOR VIANU - FILOZOF AL CULTURII

Grupînd studiile de filozofia culturii ale lui Tudor Vianu în „sistematice" şi „istorice" editorii au inclus în volumul al VIII-lea din ansamblul ediţiei de „Opere", studiile de filozofia culturii, în sens strict, precum şi cele de axiologie, urmînd ca textele „istorice" să constituie materia celui de al IX-lea volum (studii monografice, probleme de antropologie, psihologie, morală).

Studiul „Raţionalism şi istorism" reprezintă o „mărturie tipărită" din cursul de filozofia culturii pe care Vianu l-a început în 1929 la propunerea profesorului Dimitrie Gusti. Concilierea caracterului universalist al concepţiei raţionaliste cu particularismul concepţiei istoriste are loc în cadrele unei viziuni activiste asupra culturii. Aşa-zisa rivalitate dintre concepţia unei culturi omeneşti unice indicînd universalitatea şi invariabilitatea aspiraţiilor sale şi concepţia pluralistă a unui „cosmos" de culturi individuale apare în viziunea lui Tudor Vianu ca un proces dialectic, cele două concepţii antinomice soluţionîndu-se într-o înţelegere activistă a culturii, concepţie în virtutea căreia cultura nu mai este o conformare la natură, dar nici opoziţia ei, ci o „întregire şi umanizare" a naturii. Activismul anulează sentimentul dizolvant al crizei culturii moderne, spune Vianu, orientînd căutarea spre creaţie şi afirmaţie umană.

„Introducere în teoria valorilor" este o primă încercare de sistematizare a valorilor, un mic tratat de axiologie, sau cum spune însuşi autorul „mărturia unei conştiinţe care, observîndu-se pe sine, a regăsit semnificaţia obiectivă şi constrîngătoare a valorilor culturii". În 1942 cînd apăruse, Vianu a retipărit în anexe, aşa cum apare şi în volumul de faţă, comunicarea sa prezentată la al 9-lea Congres internaţional de filozofie (Paris, 1–6 august 1937) „Originea şi valabilitatea valorilor". Punctul de plecare al investigaţiei în lumea valorilor este deosebirea dintre acte şi obiecte ale conştiinţei, cu constatarea că între acestea nu există o legătură funcţională, ci doar o corelaţie, obiectele fiind cuprinse de acte şi nu create de ele. Faptul că înlocuirea actelor conduce la schimbarea obiectelor nu îndreptăţeşte concluzia, spune Vianu, că obiectele au fost produse de acte, ci doar că ele pot fi atinse numai de un anumit gen de acte. Corelaţia poate fi deci nimerită sau ratată. Dintre cele patru feluri de acte : reprezentare, gîndire, simţire şi dorinţă şi cele patru feluri de obiecte : imagini, abstracţiuni, afecte şi valori, dorinţa este cea care cuprinde valori ; le cuprinde ca pe obiectele ei corelative. Valorile nu sînt, potrivit tezei lui Vianu, produsul experienţei sociale a bunurilor, ci această experienţă a lucrurilor este, în fapt, condiţionată de prezenţa în conştiinţă a valorilor. Fără a susţine imuabilitatea valorilor, admiţîndu-le, deci, o viaţă istorică, T. Vianu îşi axează construcţia axiologică pe ideea antecedenţei valorilor. Doar faptul că actele de dorinţă sînt succesive, intermitente, alternabile, fac posibilă istoria valorilor morale, estetice, religioase. Ajuns la această concluzie Vianu analizează în lumina ei caracterele şi sistemul valorilor.

„Filozofia culturii", lucrare apărută în 1944, reprezintă cursul predat de Tudor Vianu începînd din 1929 pînă în 1935 sub titlul „Introducere în ştiinţa culturii", lucrare pe care Ion Biberi o aprecia, la data primei sale apariţii, drept „una din cele mai frumoase cărţi ale literaturii noastre filozofice". Cele două secţiuni ale lucrării „Teoria formală a culturii" şi „Teoria materială a culturii" au în vedere definirea esenţei culturii, descoperirea mecanismului său funcţional şi stabilirea menirii sale sociale. Conţinutul noţiunii de cultură este trasat prin elementele sale alcătuitoare : voinţa culturală (energie şi productivitate lăuntrică), încredere în problemele omenirii, valoarea care orientează această energie, bunul cultural subiectiv şi actul cultural obiectiv, şi prin raporturile culturii cu sfera sa. Unitatea valorilor şi conflictele posibile între acestea şi diversele tipuri umane (atunci cînd ele nu fac parte din resortul şi centrul intim al unei anumite structuri) sînt urmărite în aspectele cele mai reprezentative : conflictele valorii economice, conflictul dintre ştiinţă şi morală, ştiinţă şi religie, artă şi morală, politică şi morală. Concluzia analizei întreprinse este posibilitatea resolidarizării valorilor, capacitatea teoretică şi practică de-a concilia valori considerate opuse. Soluţia oferită pentru aşa-zisa criză a culturii moderne, generală de izolarea valorilor, este cea a resolidarizării valorilor în unitatea unei structuri, întrunirea lor într-o structură sufletească completă. Condiţiile materiale şi spirituale ale culturii, mijloacele culturii (tehnica, problema maşinismului, familia, şcoala, cultura populară) şi idealul cultural formează cea de a doua secţiune a lucrării. Raţionalismului, care se limitează a considera răul doar ca eroare a raţiunii şi istorismului, care se rezumă la contemplarea fatalităţii istorice, Tudor Vianu le opune o concepţie superioară a culturii, care are în vedere cunoaşterea prin inteligenţă şi îndepărtarea prin fapte a răului, o concepţie activistă deci, care poate fi regăsită la baza tuturor manifestaţiunilor culturale de interes general în societăţile moderne. Cercetînd problemele fundamentale de filozofia culturii Vianu îşi continuă strădania de-a menţine încrederea în fiinţa umană, în armonia şi posibilităţile devenirii ei.

Ultima parte a volumului o constituie „Curs de sociologie (Puncte de vedere în sociologia contemporană)" titlu sub care este publicată partea a doua a unui „Curs de sociologie" predat în anul şcolar 1932–1933, rămas aproape necunoscut pînă azi. Cultura, ca fenomen prin excelenţă sociologic este definită de T. Vianu ca o „acţiune de promovare a omului la rolul de agent creator al sorţii sale". Obiectivele unei sociologii a culturii sînt stabilirea factorilor determinanţi, problema solidarităţii organice a feluritelor domenii ale aceleiaşi culturi, a atmosferei unitare, a acelui „aer de înrudire" cum o numeşte Vianu (explicitarea, deci, a conceptului aristotelic de entelehie a culturii), analiza evoluţiei culturii, etapele şi tipurile ei. Cercetînd tipurile şi treptele de cultură, tipurile şi treptele istorice şi sociologice, T. Vianu discută problemele în principiu şi din perspectiva ansamblului cercetărilor moderne. Iar cum sociologia culturii nu poate exista ca o disciplină care să aibă în vedere doar cultura ca totalitate, în analiza unor aspecte speciale, Vianu se opreşte asupra curentului sociologiei ştiinţei, Wissenssociologie, sociologia cunoştinţei, trecînd apoi în revistă principalele puncte de vedere în sociologia contemporană. Analiza monografiei sociale şi a specificului naţional constituie ultima parte a cursului, Vianu înclinînd spre avantajele pe care le oferă monografia socială în comparaţie cu cercetarea specificului naţional, analiză în calea căreia se ridică numeroase dificultăţi, generate de caracterul mai puţin vizibil, latent, de „virtualitate din adînc" a specificului naţional.

Căutător de adevăr şi nu de originalitate, refuzînd intuiţiile spontane, dimensiunile necontrolate ale subiectivităţii, speculaţiile metaforice, Tudor Vianu cercetează problemele fundamentale ale filozofiei culturii ilustrînd acea riguroasă disciplină intelectuală prin care Profesorul a rămas peste ani un Model.

Ramona BOCA BORDEI

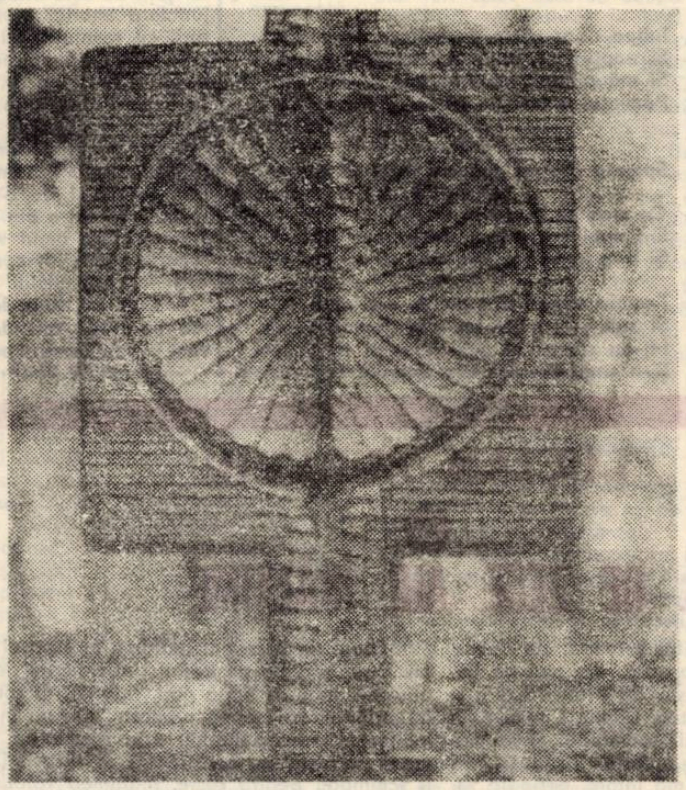

VICTOR GAGA : „Motiv solar", lemn

MICROINTERVIU

DORIAN GROZDAN

– Scriind „Romul Ladea şi lumea lui cuprinzătoare" autorul a utilizat un timp preţios, pe care-l putea destina propriilor creaţii.

– Îmi pregăteam volumul „Anotimpuri aprinse", angajat deja la editură, cînd mi s-a cerut să scriu cartea despre Romul Ladea, o exegeză a vieţii şi operei marelui sculptor de renume european. M-am simţit copleşit de o sfîntă datorie faţă de acea epocă de mare efervescenţă culturală, cînd a trăit Ladea la Timişoara.

– A fost o epocă de aur...

– Aş putea zice că a fost o epocă de aur, căci au început atunci să apară, în limba română, ziare, reviste, cărţi, o mişcare literară, demnă de a fi amintită, Ladea fiind inima acestei înfloriri. Au apărut atunci reviste precum „Colţ de ţară", „Fruncea", Revista Institutului Social Banat-Crişana, „Graniţa", „Grai viu" dar mai ales „Luceafărul", la care eram secretar de redacţie şi la care colaborau cele mai strălucite condeie din ţară, pe lîngă scriitorii locali. S-au ridicat atunci Virgil Birou, Ion Stoia Udrea, C. Miu-Lerca, Grigore Bugarin, Mihai Novac, Petru Sfetca, Anişoara Odeanu, Ilie Ienea, Pavel Bellu, Gh. Atanasiu, Nicolae Ţirioi şi alţii, nume care ne onorează, dar pe care istoriografia noastră şi mai ales dicţionarele care apar azi îi trec sub tăcere considerînd opera lor „literatură bănăţeană" şi atît... Opera lui Ladea, cred, cuprinde mai clar specificul românesc al locurilor de baştină, într-un chip unic, magistral. Dar nu numai în literatură s-au făcut asemenea uitări, ci şi în alte domenii. În 1954 apare cartea lui Gh. Oprescu „Sculptura statuară românească", în care Ladea nu este amintit. Ladea a zis atunci : „posteritatea încă nu şi-a spus cuvîntul" ; dar iată că azi şi-l spune. Iar afirmaţia lui Blaga – şi a altora după el – că în Banat ar fi doar o generaţie spontanee de forme în artă, în joc, în vers, în port, în obiceiuri şi că aici n-ar exista „vîrfuri" în cultură, a fost dezminţită chiar de Ladea care a devenit cel mai bun şi nedespărţit prieten al lui Blaga pînă la moarte. Şi ce ironie : Ladea i-a făcut cel mai frumos monument lui Blaga.

– Trăim, în această parte a ţării, într-o densă ambianţă culturală.

– Cît despre ambianţa culturală, este unanim recunoscut că a existat în Banat ca nici unde în altă parte. Şcolile cele mai vechi de limbă română, (şcoala în care a învăţat Ladea a împlinit un sfert de mileniu), corurile, fanfarele, asociaţiile de teatru, chiar orchestrele ţărăneşti (la Şoşdea), gazetele făcute de ţărani, condeierii plugari, toate sînt argumente ale acestei ambianţe culturale. (Formaţia de dansatori de la Borlova a luat premiul european la Londra, unde regina Angliei s-a minunat cum de aceşti oameni pot să se mişte atît de sprinten în ritmul „poşovăicilor" din Caraş.

– Care e raportul dintre o asemenea ambianţă şi personalitatea creatoare ?

– O personalitate, un geniu, poate ţîşni de oriunde, chiar fără o deosebită ambianţă culturală. Dar ambianţa are o mare înrîurire asupra personalităţilor, a vîrfurilor. Ce s-ar fi făcut oare Ion Vidu sau Sabin Drăgoi fără mediul pe care l-au găsit în Banat ? Sau chiar Blaga, care a fost ajutat de ambianţa Bredicenilor ?

Cred că ar fi bine dacă unii cercetători şi-ar concentra preocupările mai mult şi mai cald spre realităţile culturale din această zonă, ar descoperi noi nestemate la canavaua culturii româneşti. Vor găsi un bogat lexic strămoşesc, necunoscut în altă parte, dovada permanenţei noastre pe aceste locuri şi ar îmbogăţi vocabularul.

Dar cine să facă acest lucru ?

L. B.

PRETEXTE

„Ale turnurilor umbre..." (II)

„Elle aimait les ruines des vieux châteaux, les temples écroulés aux colonnes festonnés de lierre..."
(Gerard de Nerval)

„Căzînde turle", „ruinate schituri", „surpate zidării", şi „vechi cetăţi" ; „cetăţi învinse" şi „măreţe curţi pustii" (ce „cad", fireşte, ele, „în ruină") ; „curţi vechi" cu „tăinuite cule", „înalte foişoare" şi „turnuri părăsite" ; ca şi „castelul", din **Remember,** în risipă... : este – ziceam –, aceasta, „recuzita" şi, mai ales, **vocaţia** lui Mateiu, care – încă o dată –, cu Gérard (ori cu cutare „fille du feu" a lui), va fi iubit, pesemne, „ruinurile vechilor castele" ori anticele „capişti năruite cu stîlpi tiviţi cu iederi"[1] (şi „muşchi verde") ; nu, însă, – totuşi ! –, pare-se, **în sine,** adică (numai) **pentru ele înseşi...,** ca vre-un Hubert Robert al poeziei – el nefiind un simplu „ruinist"...

....Căci, între altele, ceea ce are, aici, un tîlc anume, e că ruinele acestea sunt, mai cu seamă, „chipuri şi icoane" : **imagini** ale sufletului însuşi (ca şi – după faimoasa definiţie –, deopotrivă, nişte „stări de suflet" ; ele, de altfel, **se răsfring,** mai totdeauna, în iazuri sau în ape speculare, ca şi în însuşi „sufletul /.../ fîntînă" (oglindă în oglindă ! – ca într-un „joc" / **a game of shifting mirrors**[2]...; ca într-o infinit-ambiguă **mise en abime...**) ; fiind, nu o dată, „cadre" propriu-zise, adică : **pinax**-uri, tablouri, „peisagii" – ca, în **Remember,** amintita (redondant-romantică) **veduta** (care, de altfel, este un Ruysdaël[3] !)

Iar „«mult» poesc" – să zicem[4] – e nu doar Paşadia ; e, mai cu seamă, astfel, Mateiu însuşi ; şi, ca în **Prăbuşirea Casei Usher,** un „lac comentator"[5] va să-i răsfrîngă „ruinele semeţe", „vestigiile sublime", întreg alaiu-i de „palate părăsite" şi „capişti în ruină"...

...E vorba de acele **„lacuri triste..."** (şi, fie zis în treacăt, secvenţa ce urmează constituie al treilea – după acela „decupat" de Perpessicius şi folosit, pe urmă, de Ion Barbu[6] ; un altul[7] fiind cel divulgat subscrisului, cîndva, de către mateinul zilot Taşcu Gheorghiu –, al treilea, dar, pentadecasilab perfect din **Craii...,** şi anume :) **„...ce oglindă albe turle între funebri chiparoşi" !**

Rămînă-i cititorului plăcerea să pună – unde trebuie, desigur, – trăsura (cuvenită) de unire !

[1] Tălmăcirea frazei lui Gérard – slujind de epigraf acestor rînduri –, dacă se vrea (şi e) arhaizantă (ea fiind, de altfel, o „retro-versiune" !), e pentru că o-ngăduie, nu numai „în principiu", dar şi **de fapt,** Mateiu – preferîndu-i, el, „coloanei" „stîlpul" şi „templului", eminesciana „capişte" ! (Cf. **Craii de Curtea-Veche,** EL, 1965, p. 99 : „...stîlpii capiştii în ruină răsăreau din crîngul de dafini.")

[2] Cf. J.-L. Borgès, **Histoire de l'Infamie. Histoire de l'Éternité,** Paris, 1964, p. 270.

[3] Cf. Mateiu I. Caragiale, **op. cit.,** p. 37.

[4] ...cu Ion Barbu (cf. **Protocol – al unui club Mateiu Caragiale :** „«Mult» poesc, cioplirea unei rare şi pierdute dalte, / Paşadia îşi despoaie înnoptat semeţu-i port...")

[5] Cf. Ion Barbu, **Veghea lui Roderick Usher** („parafrază").

[6] ...în amintitu-i **Protocol** – anume : „Vis al galeşei Florde şi-al ostroavelor Antile..." ; vers care – după unii (răuvoitori, desigur, şi guri rele !) – ar fi „cel mai frumos" al lui... Ion Barbu !

[7] ...pe care n-am să-l dau – firește – în vileag !

Şerban FOARŢĂ

P. – S. Cititorul o să-mi ierte, sper, un – aşa-zicînd – „fragmentarism" al, dacă vreţi, „serialului" de faţă – el datorîndu-se unor condiţii obiective...

...Drept pentru care,-l rog să nu arunce, numaidecît după lectură (în cazul că o face !), aceste mici „notaţii mateine", ci, dacă nu-i e, totuşi, foarte greu (şi, mai cu seamă, dacă ţine la Mateiu !), să ia o foarfecă şi să le decupeze, punîndu-le de-o parte... Aceasta – în vederea unei viitoare lecturi, a lor, „întregi" şi, poate, şi **plăcute !**

Ş. F.

GEORGE SURU

INEDITE

LUMINĂ REĆE

Seară de lacrimă, lumina rece
A primei stele cade pe nuc,
Oare care pasăre mă va insoți
Cînd voi pleca pe drum de ape și vînt
Către tot ce am pierdut, către tot ce-am avut ?

Căci trebuie să existe undeva, undeva,
Un nour limpede, un nour ca un ierer,
Unde tot ce am fi putut iubi,
Unde tot ce ar fi putut să ne iubească,
Să locuiască asemeni
Luminii care trăiește prin umbră,
Să locuiască.

CAMERA

Fără să cer ajutor stelei mele arzătoare,
Puteam să plec înspre zări, parcă eram
O velă desprinsă, ruptă din catarg ;
Nemărginită, marea imi era lingă trup
Și pentru pescărușii aveam destulă hrană
Ca să nu-mi fure ochii și să-mi
Ciopîrțească inima ;
Fără să cer ajutor stelei mele luminate,
Cele patru zări imi erau surori . . .

Mă uit în marea din atlase,
Un pescăruș desenat ne desparte,
Tr'aiesc în alb și negru o lume de culori,
O lume de candori.

PLOAIA CU NUME

De cînd așteptam ploaia de astăzi
Prea mult m-a ars pămîntul
Pămîntul greu și uscat (urăsc)
De dedesubtul rădăcinilor

Cadă din înalturi toate apele curate
Apele pe care nu le-au sorbit morții
Care n-au spălat terasamentele inroșite (la veste)
Apele care n-au gemut in cascade (la veste)
Apele pe care Tata nu le-a mai văzut (după veste)

Ploaia de astăzi să-i poarte Numele
Gheorghe de-a puturi de acum și pînă-n veci (fără veste)
Să fie spicul ca mireasa

Să fie izvoarele ca nourii
Și nourii ca izvoarele
Salcia să nu cheme focul
Bucurați bradul și carpenul
Pietrele să nu mai iese din riuri (cu veste)
Inalțe-se păstrăvii pînă la soare

Și lacrima-mi să curgă de pe față
Pînă la glezne
Intreg să fiu un plins (pînă la veste)
Intreg să merg ca o lacrimă prelungă (pînă la veste)
Să mă ducă pașii prin ceața păsărilor
Pînă la fosta Casă
Unde nucul se închide subt ploaie
Ca o ușă fără de ziduri (după veste)
Ca o masă fără de scaune (după veste)
Ca un șiergar verde
Pe care nu se vor mai așeza
Cele zece degete – Roza viselor – (iubesc)
Ulciorul și laptele și piinea
(Netrecătoare la veste)

ROMANȚĂ

Femeia venea din pustă, era arsă
De vintoase și trup avea de secetă,
Ochii asemeni urmelor de jder
Și pintec chemător ca semiluna de seceră;

M-a iubit așa cum iubești un măr domnesc
De care au auzit doar aezi legendari,
Spunea despre cărțile-mi sfinte că sînt
Cupole cu clopotari spînzurați în zile mari ;

Iubea doar zilele cu eclipse de soare
Și nopțile cu lună de vircolaci roasă
Și mă primea între brațele ei așa cum
Pămîntul primește sămînța de griu sănătoasă ;

Spunea despre cîntecul meu că este o iederă
Ce vrea să ascundă o vină
Și-i spulberam sinii de topaze rare
Și trup în trup eram, ziua să nu mai vină ;

Femeia venea din pustă, era arsă
Și sete ii era de un măr domnesc . . .
Mi-au rămas în ochi struguri tomnateci
Și-n trup busuioc din fîntînile din vest . .

(Urmare din pag. 1)

care ne bucură pe toți, căci ea cuprinde un adevăr. Sigur, ce înțelegea criticul prin poezia abstractă este una, ce înțelegem noi este alta. Noi prin poezia abstractă înțelegem mai degrabă o metodă de lucru decît o abstractizare, adică o transformare a calitativului în calitate. După cum bine știm, numerele au precădere în aspectul ăsta abstract, deci cantitativ. Poezia rămîne totuși pură calitate. Dar lăsînd la o parte toate aceste mici aspecte care pot fi discutate și care sînt de metodă, de metodologie, putem afirma că avem o atît de mare varietate, cum aproape n-am avut-o niciodată. Și chiar dacă deocamdată, din lipsă de perspectivă istorică, am putea spune că nu avem, să zicem, sau poate că avem și nu știm noi, nu ne dăm seama, virfuri cum au fost Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, în schimb, totalitatea poeziei noastre de astăzi are o personalitate absolut flagrantă și puternică, imediat recognoscibilă și care corespunde mai unitar ca niciodată unei spiritualități compacte.

– Vă preocupă noul în poezie, în artă, deci, inovația și în același timp includerea tradiției în această inovație. Sînteți printre poeții care au recitit la modul foarte interesant, contemporan, clasicii și care el insuși propune formula de inovație în spiritul celor mai generoase tradiții ale poeziei și culturii românești.

– După părerea mea, tezaurul nostru de spiritualitate este departe de a fi în totalitatea lui pus în adevărata lui lumină și în adevărata lui măreție. Este și de înțeles de ce se întîmplă așa. Pentru că istoria țării noastre nu este numai istoria acestei țări. Ea este integrată în istoria, în conjunctura istoriei lumii în genere, cu ruputuri, cu revoluții, cu războaie și cu toate cele cîte s-au petrecut în acest secol dureros și foarte grav, secolul XX, un secol în același timp plin de visare și plin de umanism ca reacție față de autodistrugerea personalității umane sau excesului de individualism. Tendința este de o incorporare totală și de o recuperare totală a omului de către om. Și nu numai a omului viu de către omul viu. Omul începe să-și recupereze și tot ceea ce au gîndit înaintașii în sprijinul lui.

– Cum ați situa în acest climat problema libertății, atît de speculată de unele voci ? Problema libertății de creație ? . . .

– Ideea de libertate dacă nu este înțeleasă profund, ci într-un mod speculativ, marginal și necreator poate fi foarte ușor confundată cu ideea de debandadă sau cu o revendicare fără acoperire. Ca să ai copac trebuie mai întîi să-l sădești. În acest sens, am o mare melancolie pentru oamenii necopți sau superficiali sau rău educați, cu precădere rău educați, care fug la umbra copacului altuia. Atîta vreme cît tu însuți nu poți să fii nepotul cuiva este destul de nobil să fii strămoșul cuiva. Libertatea nu se poate asigura decît într-un cadru creativ. Libertatea este o idee creativă nu o idee distructivă. Libertatea nu are nimic comun cu anarhismul. Libertatea este o formă a unui echilibru superior în gîndirea unei păci interioare, a unei aspirații nobile. Or, eu, nu văd o formă de libertate mai mare decît bucuria de a scrie o operă constructivă, de a crea ceva care la rîndul lui creează. Nu poate fi conceputâ libertatea fără echilibru. Noi de obicei definim în termeni marxiști libertatea ca pe o necesitate înțeleasă. Și fără nici o îndoială că așa este dar această formulă trebuie încă și mai nuanțată. Libertatea înțeleasă nu este un joc, ea este o jubilație. Ideea de moarală este o idee de bucurie nu de constrîngere. Zona artistică nu poate fi conceputâ decît ca o stare împlinită a zonei etice. Arta fiind ca un sumum, ca o împlinire a aspirațiilor morale. Dacă o judecăm din acest punct de vedere și o considerăm ca atare, atunci morala ne apare ca fiind un efort, o construcție, iar arte oare rezultatul tainei faptului că se recurge la fondul principal de cuvinte ? Da și nu. Dar plecînd de la această constatare, mi-am creat un sistem de lucru comparativ care încă nu a dat rezultate palpabile dar pe care îl urmăresc cu patimă de cercetător.

Cu poetul NICHITA STĂNESCU

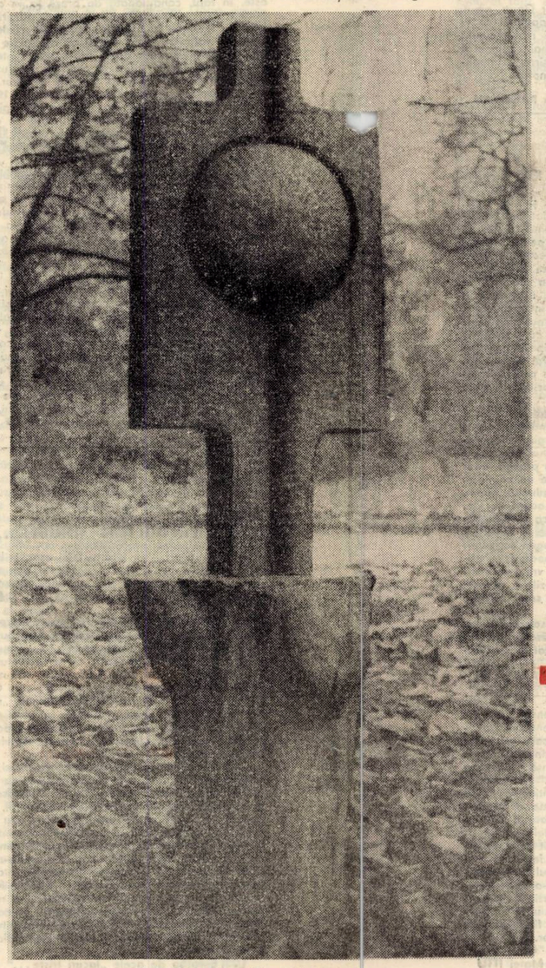

VICTOR GAGA : „Geneza", lemn

– Ați colaborat mult cu pictorii. Poezia dv. este și o dovadă a unui mod de a vedea lumea și cu ochi de pictor ; domină în ea imaginile de mare forță plastică. Există de altfel o tendință foarte pozitivă în epoca noastră de interferență între arte, de colaborare între artiști.

– Arta nu este decît una singură. Mijloacele, limbajul ei diferă. Pentru mine poezia nu este arta cuvintului. Cuvîntul este materialul poeziei. După cum pictura nu este arta culorii ci coloarea este materialul picturii. Există o singură artă, depinde în ce zonă are respectivul artist înclinare mai mare. Nu cred că omul e făcut să fie pictor, muzician sau poet. Cred că are o singură dimensiune estetică, dar ea se manifestă după accidentul conjunctural, educațional și așa mai departe. Acesta este însă un subiect atît de deschis încît poate oferi substanță pentru un ciclu de conferințe. Bineînțeles, dacă nu le-aș ține eu.

– Dar fiindu-vă atît de plăcut să vorbiți despre pictură și pictori să profităm de acest interes al dv. Așadar, măcar pe scurt, o opinie pe această temă.

– Mai pe scurt decît a spus latinul „Ut pictura poesis", ce aș putea adăuga.

– Mă contrariază faptul că cel puțin la noi, unde avem o poezie atît de interesantă, mulți compozitori, mai cu seamă cei de muzică ușoară, nu colaborează așa cum ar fi cazul cu poeții excepționali. Poate o abatere de la acest obicei o realizează muzica folk. Cîntăreții de muzică folk promovează cu îăudabilă îndrăzneală și cu dragoste poezia bună. Și pe cea clasică și pe cea contemporană.

– E o problemă care se discută de foarte mulți ani, problema textului pentru muzica ușoară. Acuma, ca să fiu foarte sincer, iubim muzica ușoară, totuși, e mai bine că are textele pe care le are, pentru că mi-ar fi greu să văd un rock pe „Nu credeam să învăț a muri vreodată", a lui Eminescu. Dar aici aș vrea să fac un alt tip de considerare. Muzica, pictura cît și sculptura folosesc un material mai simplu decît poezia. De fapt, ele sînt specimene tot ale poeziei, cu un material mai simplu, mai nemijlocit, care intră prin canalurile simțurilor mai lute, prin ochi, prin ureche, prin tactil, în cazul sculpturii să spunem, printr-o realizare a geometriilor în spații. De altfel, o definiție perfectă a sculpturii ca tactil o dă **Sărutul** lui Rodin, urmat de **Sărutul** lui Brâncuși, o îmbrățișare. Dar aceste acte care au bucuria limbajului universal, pentru că simțurile au un caracter universal, își recapătă adevărata lor măreție cînd au tendința către cuvînt, către semn. În sensul ăsta lectura lui Brâncuși se face ca lectura unui text mai degrabă decît ca lectura unei arte sculpturale. Totul este încărcat de atîta semnificație și de atîta semn încît sculpturile lui sînt opere de citit ; ele se citesc, ele nu umilesc printr-o măreție care ne sparge, să zicem, ochiul sau ne rupe timpanul sau ne umilește papila gustativă.

În cazul muzicii, care în aparență poate să pară regina artelor, mincinoasă, adevărata, măreața muzică este de fapt poezie. Ea se ridică la cuvînt. Și aicea mă gîndesc să lăsăm la o parte însoțirile primitive ale operei, Mozart bunăoară, se însoțește în multe opere ale lui cu niște librete uluitor de neutre. Dacă n-ar fi fost geniul lui fantastic care să le potențeze atît de mult, operele respective ar fi fost niște catastrofe. Totuși, ce este mai bun, ce e măreț, ce este tezaur al umanității din Mozart sau din Beethoven sau îndrăznesc să spun la noi din Enescu sau dintr-un **Aurel Stroe**, contemporanul nostru pentru care am o deosebită admirație, este faptul că muzica nu se constituie ca un melos pur ci este o tranzacție către semnul cuvîntului. Nu chiar către cuvînt ci către aura cuvîntului. De aici și pacea sufletească sau neliniștea meditativă superioară care o pot stîrni astfel de opere fundamentale. În acest sens, însoțirea picturii cu poezia sau însoțirea muzicii cu poezia nu dă rezultate ideale. Eu, ca să fiu sincer, nu cred că poezia poate fi ilustrată. Nici de desen, nici de sculptură, nici de nimic. Și nici invers. Confluențe între arte există totuși. Ele constau în faptul că toate au tendința către cuvînt și către un sens major al conștiinței umane. Pictura care nu se transformă în conștiință, muzica, sculptura care nu se transformă în conștiință sînt trepte exterioare ale unei piramide încă neconstruite. Să nu credeți că sînt aspru sau că am o gîndire de un dogmatism straniu și iau ca simplu criteriu cuvîntul. Insuși cuvîntul trebuie să aibă tendința spre cuvînt. Cuvîntul fără sens și fără o tendință către conștiință nu este decît un material fragil aocrecare, care nu ne poate spune nouă foarte multe lucruri. Dar așa cum afirmam și mai înainte, țimi cer scuze că mă autocitez, lucrul ăsta nu mi-a plăcut niciodată la nimeni, deci nu-mi place nici la mine, dar iată-mă nevoit să folosesc această metodă de vorbire liberă cam superficială), arta este o dimensiune a luturor oamenilor. Altfel, ea nu și-ar fi găsit locul în societate. Nu există creator de artă și receptor de artă. Toată lumea e implicată în artă, toți sîntem implicați. Arta este dimensiunea fundamentală a spiritului uman, este zona lui cea mai de preț, cea mai înaltă, zona estetică înțeleasă ca o împlinire a zonei etice. A, sigur, de bună seamă că fenomenul acesta al nașterii artei îl provoacă cineva, nașterea propriu-zisă este ajutată, provocată, provocată prin maieutică de către moașe. Dar ce ar fi dacă noi am confunda miracolul nașterii cu dexteritatea moașei ? Ar fi o mare confuzie. În același sens, ne simțim un pic socratici, credem că artistul ca atare e un maieut, adică ajută nașterea operei de artă în interlocutorul său, în acel căruia i se adresează. De fapt, se poate spune fără a exagera despre Coloana fără sfîrșit că ea nu se află la Tîrgu Jiu ; ea este acel obiect care face ca ideea coloanei să se nască în noi. Coloana există în noi în primul rînd, ea este maieutica, ea ne ajută ca semnul ei să se nască în noi. De fapt Eminescu, el de ce este cel mai iubit și cel mai drag ? Și iată că nu trece o zi într-un fel sau altul să nu-i amintim numele. Din orice întîmplare ne vine în minte și numele lui. De ce lucrul ăsta ? Pentru că el ne-a ajutat pe toți să ajungem la o înțelegere a **Luceafărului,** la înțelegerea tragică dar olimpiană a acelui „Nu credeam să învăț a muri vreodată". Dar asta pentru că versurile lui sînt ale noastre ale tuturor. Poemul propriu-zis nu a făcut decît să ușureze nașterea în noi a miracolului. Deci, din acest punct de vedere, eu respingideea de genialitate a artistului, ca fiind o idee vetustă. Nu se pune așa problema. Un mare artist este un artist care ajută arta să nască în toți. Nu arta lui e mare ci, ceea ce face ea în toți, e mare. Noi discutăm foarte mult despre talent. Ce e talentul ? Iată o definiție foarte mult eludată pînă acum. Rodin, autorul cel puțin al **Sărutului** și al **Gînditorului,** opere minunate ale gîndirii noastre de fapt, ale tuturor, prin acea fantă deschisă de el către univers, spunea că a avea talent înseamnă a-ți face plăcere ceea ce muncești. Or care este tendința socială în genere a umanismului socialist ? Să fie de o asemenea natură, să-și caute o asemenea canalizare ca orice fel de muncă să fie însoțită și de jubilația ei.

– Să devină adică o muncă morală, creatoare.

– Munca, deci, care îți face plăcere, care devine morală este asimilabilă ideii de talent. Sigur că lucrul ăsta nu se poate deodată, că presupune un efort general spre acest țel ideal. Și pentru că discutam mai devreme despre detenta uriașă a artelor în țara noastră, despre înțelegerea de care se bucură scriitorii, toți creatorii români și cu precădere, îndrăznesc să spun, poetul român, citit cu atîta patimă și cu atîta dragoste, criticat și elogiat, încadrat într-un fenomen absolut viu, trebuie să remarcăm că toate acestea vin și rezultatul faptului că în societatea noastră au început să apară primele semne mai generale care demonstrează că munca se însoțește și cu o jubilație a ei. Tot mai mulți oameni muncesc cu plăcere și talent, sînt tot mai frecvente cazurile în care munca este o creație.

– Anul 1979 a însemnat pentru poetul Nichita Stănescu un an rodnic.

– Ultimele două cărți pe care le-am tipărit au fost pentru mine și un motiv de izbîndă a unei munci de conștiință, împlinite dar în același timp și un motiv de meditație asupra sensului artei și asupra lucrurilor pe care am vrut să le fac. În ceea ce privește lucrarea pe care o am amînată în față, ea este practic terminată, dar se află în fața cea mai grea ca să spun așa, aceea a revizuirilor și a șlefuirilor, a revenirii autocritice asupra ei. Am intitulat-o deocamdată **„Sufletul și spiritul"** dorind în fine să dăruiesc, celor care imi urmăresc efortul în poezie, o carte mai gravă, mai serioasă în sensul unei solidități a comunicării și a unei lărgiri a unghiului de vedere, în sensul unei mai mari apropieri a înțelegerii sufletului uman în genere și mai puțin a sufletului individual, bunăoară al autorului, atît de necesar mai ales în primele etape de creație.

– Pentru că ne aflăm încă la început de an, ce urare ați face cititorilor dv. ?

– Celor care iubesc literatura și nu numai lor, celor care se ocupă de această frumoasă profesiune le urez să depună un efort mai mare în etapa plină de responsabilități pe care o jalonează documentele celui de-al XII-lea Congres. Aceste documente ne sugerează tuturor un efort de mai adecvată și mai profundă apropiere de sufletul omului, de esența sufletului omului nou, a cetățeanului Republicii noastre, în genere atît de constructiv și atît de creativ, o mai mare apropiere de sensibilitatea lui, de aspirațiile lui, o mai mare înțelegere a efortului fundamental de a edifica într-un timp cît mai scurt, cu o calitate superioară, societatea noastră socialistă multilateral dezvoltată. Țin să adaug la această urare versurile alese la începutul convorbirii noastre.

– Vă ascult.

ASEMĂNARE

Ea nu era numai drragostea mea de ea
Ea era și singurătatea ei de ea
Mume ei dulce, maică-sa
Cu sfinta mea de mamă se asemăna.
Și încă mai sfîntă decît sfînta de maică-mea era.
Ea, cu sape grele și cu lopeți,
Ridica umbra de sub săgeți.

TOATE TREI

Băgase cuțitul în pepene
Ca într-un piept de soldat
Sora ei începuse să mă pieptene
Ca pe un sur împărat.
Mă-sa se uita la mine
Ca și cum aș fi în pintecul ei.
O vechime făcuse din noi patru doar trei.
Trei femei mă-năsteau toate deodată
Cu urlet, cu lacrime-n ochii ,
Bărbat născindu-mă iar nu fată
Și cu dedeochi toate trei mă-năsteau
Toate trei
Și rege, și print, ehe, hei !
Și zmeu
Și balaur
Și mare cimpie
Și munte
Toate trei mă-năsteau, ehe, hei !
Și mamă, nevastă și soră
Secunde năsteau dintr-o oră
Toate trei, toate trei,
Toate trei.

REPORTAJ

LUCIAN BUREREU

DIGUL DE ZECE ANI ÎNĂLȚIME

În forul meu intim, împlinirea unei cifre rotunde, un deceniu, fie aniversare ori comemorare, mă atașează, din nou de Lipova, de oamenii care s-au legat sufletește de Mureș. Era pe la începutul vieții mele ca ziarist, în radioteleviziune. Cîteva luni de viață intensă, pusă în slujba informării, stimulării și laudei oamenilor te pot maturiza, pot determina mutații, fixații și criterii pentru tot restul existenței. De aceea mă întorc, periodic, în acele locuri, pentru a discuta cu oamenii, deveniți vechi cunoștințe, pentru a recunoaște locuri devenite adesea de nerecunoscut ; căci după viiturile din 1970 rănile s-au refăcut rapid, datorită solidarității umane.

Priviți harta și veți remarca acea clepsidră a Lipovei, Radnei și Șoimoșului ; dacă odiniioară cetatea vulturească a insemnat un admirabil loc de refugiu, așezarea ulterioară a localităților nu le-a scutit de năvala apelor. După șesurile și luncile Sărvîrșinului, valea se îngustează ; din elicopter vedeam cum pînzo inundată, lată de 7 km, trebuia să incapă prin acea veritabilă strîmtoare, damnată. Unda galbenă s-a ridicat de două ori, adică și în 1975, pînă la buza podului din centru. Terasamentul căii ferate spre Timișoara, perpendicular pe curent, reținuse apele în oraș, pînă cînd riul l-a spart, răsucind liniile ca pe un gard, în spirală. Peste cinci ani același terasament se dinamita, pentru ca apele să curgă . . .

În '71 imi vizitam cunoștințele, care cu un an în urmă locuiau în corturile pentru sinistrați. Lacrimile nu se uscaseră, dar casele, în roșu, se ridicau cu un cat mai sus, către civilizație și lumină. Munceau oamenii zi și noapte pentru fericirea de azi, cu fațadele ei rezistente și oferind copiilor viitorul ca pe un fruct minunat. Era și bătrîna pe care am intervievat-o, din barcă, și care-mi spunea că se oferă să dea, din pensia ei, pentru cei și mai greu loviți . . . În plin centru, tot acum nouă ani, în camera oficială a primăriei, vedeam dunga îngrasiei depășindu-mi statura. Un dig pentru Lipova părea o întreprindere nu numai uriașă, dar și inestetică ; asemeni unui zid de cetate el trebuia să străbată centura așezării, iar în centru, unde strîmtoarea e mai mare, urmau să fie înălțate ziduri, în prelungirea digurilor propriu-zise. Unii opiniau că se va strica peisajul, că abia vei mai putea vedea acoperișurile de după enorma construcție. Argumentul forte a sosit însă cu cinci ani în urmă . . . E drept, de data aceasta nu s-au mai prăbușit clădiri, orașul s-a predat curat, cu obiectele ancorate prin curți, cu încercate detașamente de luptă. Exista totuși, pe fețele oamenilor, acea umbră de tristețe în fața implacabilului, care nu numai că întîrzia procesul normal al dezvoltării, dar sfida o așezare de oameni care cîntau cu patos „Măi, Murăș", iubindu-și riul pînă a-i înțelege și lui metehnele . . . „omenești" ! Geografia nu putea fi modificată, dar se cerea o promptă intervenție și iată că ne găsim acum, la zece și la cinci ani după spectaculoasele dezlănțuiri ale naturii, cumplite și sublime totodată, în fața uneia dintre cele mai impresionante ziduri de cetate, antiacvatice, făurite vreodată în țară.

Digul de zece ani înălțime al Lipovei va fi terminat în acest an. Dale enorme de beton sînt ridicate de macarale, înmănușînd unul din maluri. Lîngă pod, zidurile. Ocrotesc esplanada. Pe malul celălalt, imi spune primarul, dig va insemna, de fapt, supraînălțarea terasamentului, prin realizarea liniei ferate duble, lucrare paralelă cu construcția de vizavi. Destinul „clepsidrei" va fi schimbat, pentru vecie, înălțimea valului de apărare ajungînd la cota viiturii de acum un deceniu.

Fază cu fază am urmărit, în acest deceniu, redobîndirea demnității Lipovei. În spatele digului de azi, în locul celor peste 200 de case rase de pe fața pămîntului în '70, se ridică replica a peste 540 case particulare noi. În același interval de timp : alimentarea cu apă s-a extins de la 3 la 18,5 km, canalizarea a ajuns la 3,5 km, numărul apartamentelor construite a sporit, de la 200 la 700. S-au ridicat în acești ultimi ani o fabrică de strunguri, una de încălțăminte, de tapișat mobilă, o secție a întreprinderii de vagoane din Arad, s-a dezvoltat o secție a întreprinderii de bunuri metalice, o secție de mobilă de bucătărie. Poate că nu ar fi lipsit de interes ca timișorenii să afle că fotoliile Operei, recent instalate, au fost fabricate aici ; este, mi se spune la primărie, și un semn de stimă și prietenie pe care Lipova le poartă Timișoarei ! Malul temutului riu, loc unde odiniioară era riscant să construiești, s-a impodobit cu un hotel turistic. S-a lărgit activitatea stațiunii balneare construindu-se bungalowuri, modernizîndu-se pavilioanele. (Vizitînd stațiunea în toamna trecută am văzut aceste ample lucrări, aflate în curs, ca și acelea de renovare a muzeului orășenesc, dotat mai nou cu o secție de artă plastică).

Cînd trec prin centrul civic al Lipovei, mi se pare că văd străvechiul bazar turcesc incorsetat de ape înalte de peste un metru și jumătate, unde galbene brăzdate de tractoare, bărci. Pe drept cuvînt, multă lume era îngrijorată în legătură cu destinul acestui monument istoric încercat de igrasie. Edilii însă nu vor face tabula rasa peste pitorescul vechi centru, care va fi conservat în continuare, împreună cu bătrînul bazar.

Aparțin trecutului momentele caracteristice orașelor aflate după trecerea apelor : aerisirea încăperilor, timp de luni de zile, răzuirea mortarului și înlocuirea lui. Atîtea munci în plus, atîtea cancedii de odihnă fără odihnă. Aparține trecutului zimbetul trist și resemnat, din '75, al celor ce știau : nivelul apelor va fi același ca acum cinci ani, odăile vor fi din nou cuprinse . . . Dacă vreodată se va repeta potopul, localnicii il vor privi curioși plimbîndu-se pe trainicul dig, care seamănă, privit din Șoimoș, cu un zid de cetate, ca în stampele medievale, cu acoperișuri răsărind în spate ; cetatea de pe deal și cea de pe mal se oglindesc în unde.

Înseși reziizările oamenilor, viața lor pusă sub semnul increderii în viitor, sub emblema nobilă a muncii, ca replică dată încercărilor unui trecut nu prea îndepărtat, reprezintă digul de zece ani înălțime al Lipovei.

VALENTIN TUDOR

INTR-UN ZUMZET DE STUPINĂ

Într-un zumzet de stupină :
Flori de soare – girbovite,
După vară mai suspină –
Limbi de clopote lovite.

Prin caverne în tulpină –
Puls de tropote grăbite ;
Într-un zumzet de stupină,
Flori, de soare girbovite.

În cuvinte retopite,
Rece, roua nopții-nclină.
Prin semințe izbăvite,
Trece-o toamnă mai senină,

Într-un zumzet de stupină.

DE LUT . . .

Beau dintr-o ulcea de lut
Ars în pălmi bătătorite ;
Laptele – din ierburi
Și din flori de cimp,
Din albul norilor ;
Vinul – vers
De viață,
Apa – din cristalul unui crin
Răsărit în visul meu . . .
De-aș putea și dor să beau
Pînă i-ar seca izvorul . . .
Tu – ulcea, iar eu – ulciorul !

STRIGĂ O PASĂRE

Pasărea care mă strigă
Zboară pe lacuri sărate ;
Nimeni nu merge-n pustiuri,
Nimeni nu vrea să-i arate
Văzduhuri bătute de corb.
Strigă o pasăre-n noapte ;
Iar strigătu-i, vinăt și orb,
Nu pot, din inalt, să-l aud ;
Soarele-n zori se imparte,
Neliniști m-apasă și frig
Pasărea – moare departe,
Zadarnic mă strigă, zadarnic o strig !

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 24 februarie

9,00 Program de dimineață. 13,00 Telex. Album duminical. 14,50 Festival pionieresc pe gheață. 15,20 Șah. 15,30 Telesport. Fotbal : F.C.M. Galați — Chimia Rm. Vîlcea în „Cupa României" (repriza a II-a). Jocurile Olimpice de iarnă. 16,45 Film serial : Linia maritimă Onedin. Episodul 2. 17,35 Constructori la înălțime. 17,55 Micul ecran pentru cei mici. 18,15 Finala „Cupei României" la handbal feminin (repriza a II-a). 18,45 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,25 Film artistic. Acțiunea Venus din Milo (francez). 21,40 Telejurnal.

LUNI, 25 februarie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,30 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,45 Cadran mondial. 20,05 Orizont tehnico-științific. 20,45 Roman-foileton. Primarul din Casterbridge. Episodul 2. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 26 februarie

10,00 Program de dimineață. 16,05 Școala la . . . școala noii calități. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,20 Almanah pionieresc. 17,40 Profiluri sonore. 18,30 Forum cetățenesc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Ai partidului stegari. 19,50 Călătorie prin țara mea (XVI). 20,20 Seară de teatru : Mîine... cu mare dragoste . . . 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 27 februarie

16,00 Telex. 16,05 Vă dăm legătura cu . . . școala. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Curs de limbă germană. 17,30 Tragerea pronoexpres. 17,40 Atenție la neatenție. 18,05 Întrebări și răspunsuri. 18,35 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Noi, femeile ! 20,00 Telecinemateca. Cea mai frumoasă seară din viața mea (titlu-francez). 21,45 Telejurnal.

JOI, 28 februarie

10,00 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă franceză. 16,45 Curs de limbă spaniolă. 17,05 Viața culturală. 18,25 La ordinea zilei în economie. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Călătorie prin țara mea (XVII). 20,00 Ora tineretului. 20,45 Ritm și melodie. 20,55 Teatru scurt. 21,45 Telejurnal.

VINERI, 29 februarie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,30 Anchetă TV. 19,55 Film artistic. Călătorie tăcută (american). 21,25 În clocotul vieții și muncii constructive. 21,50 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 1 martie

10,00 Album literar. 10,20 Telecinemateca (rel.). 12,15 Concert educativ. 13,00 De la A la . . . infinit. 17,25 Dosarul energiei. 17,45 Clubul tineretului. 18,30 Febroarie 1980. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Pregătirea alegerilor de la 9 martie ! 19,35 Călătorie prin țara mea (XVIII). 20,00 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial : Dallas — compania petrolieră Ewing (ep. 27). 21,20 Varietăți muzical-distractive. 21,45 Telejurnal.

TEATRU

ÎN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN :

UNCHIUL VANEA de A. P. CEHOV

II

Un conac de lemn văzut din spate, fațada ne este ascunsă, tonuri de cărămiziu prăfuit, o scară care urcă, un culoar în care dau ușile camerelor – ușile acelui labirint de încăperi prin care umbli fără să întîlnești pe cineva... Undeva, într-o odaie de sus, stau Profesorul și Elena Andreevna, ceilalți locuiesc la parterul clădirii. În spațiul de joc – sub cerul liber – spațiu unic, se află cîteva mobile sugerînd, ca și costumele, prezența unor „oameni cu educație, care se îmbracă elegant, cu lucruri aduse de la Paris". (Cehov). Există, în penumbra arcuită a acelui coridor de care aminteam (deschis spre sală) un leagăn pe care pendulează plictisul, un bufet pe care tronează samovarul, conținînd cele trebuincioase vieții familiei (... mănînc și beau... nu e bine – spune Vanea), o caleașcă – cea care l-a adus pe Serebreakov... Caleașca devine și ea un loc de joc, pătrunde în prim planul scenei – și al spectacolului – pentru a cîștiga în final valoare simbolică.

Este vară, „lumea" își trăiește neîmplinirile „la aer"... Decorul descrie cu liniște și cu simplitate ambianța, „frumoasa" aparență a vieții de aici. Orizontul care se vede prin canatul dreptunghiular al porții conacului este de o albăstrime ireală – pe acolo va veni către noi (va pleca) Astrov, un Astrov înveșmîntat în alb, cu gestul lui de salut parcă prea elegant, ironic, sau desuet, sau teatral : încă o frumoasă aparență. Acest orizont albastru **e jos,** cerul „cel 'nalt" ne e ascuns de conac. Singurele pete de culoare **mai** vie sînt, în spectacol, costumele unui grup de țigani și muzica lor... Se aude, din cînd în cînd, fluieratul unui tren care trece departe de conac : este ascultat cu meditativă concentrare de toți – iată un semn a ceea ce unește aceste personaje : nu vor călători niciodată către posibila lor existență adevărată... Nu vor ajunge „la Moscova" vieții. Vor trăi într-o **cîmpie,** vorbind despre viață și moarte, despre dragoste și muncă și vor visa. „Viitorul luminos" nu va începe din lîncezeala sufocantă a dramelor lor.

Calitatea acestui spectacol al lui **Ioan Ieremia** constă în mișcarea dialectică a sensurilor, personajelor care-l alcătuie : regizorul reușește să creeze, un moment după altul, o impresie pe care clipa imediat următoare o neagă. Decorul și costumele acestei deosebite scenografe care este **Emilia Jivanov** permit bivalența sensurilor. „Adevărata față" a întîmplărilor, a eroilor ei, nu ne este deconspirată de la bun început, regizorul însuși propunîndu-și un „lanț de acumulări succesive a căror totalitate se adună într-o globală relativitate a întregului". Sînt frumoși învinșii lui Cehov și în spectacolul lui Ieremia : trebuie să-i urmărești pînă la capăt ca să le recunoști infirmitățile. În final, Sonia și Vanea trag, din profunzimile scenei, pînă la un pas de spectator, acea caleașcă, o tîrăsc cu efortul cu care vor fi muncit o viață pentru altul, un impostor. Serebreakov : atunci drumul existenței ratate se întinde nesfîrșit în fața lor, abia atunci drama tuturor se închide în cheie tragică. Nu mai e nimic de sperat. Frumoasa poveste, poetică, ridicolă, sublimă, tandră și abjectă s-a limpezit definitiv : au trăit cu virtuozitate o existență care nu duce nicăieri altundeva. Sîntem în lumea în care pier pădurile !

Serebreakov a plecat dar caleașca mai este de față : a devenit un personaj al spectacolului. Reprezentația creează, cu talentul lui **Ioan Haiduc,** un „servant" tînăr al caleștii și Serebreakovilor ; o ființă cu îndatoriri precise, covîrșit de importanța menirilor sale de servitor, lipsit de umor și de capacitatea de a raționa (?). **Daniel Petrescu** este Teleghin, cu indescriptibila lui beatitudine, ridicolă și prea plecată, cu o ipocrizie unsuroasă pe care doar sobrietatea tîmpă a personajului jucat de Haiduc o mai poate concura. **Miron Nețea** are puterea de a ne transmite frămîntata neputință de-a se salva din iremediabil, din ratare, a lui Vanea. Miron Nețea este, cu acest rol, încă o „redescoperire" (ghilimelele se referă la faptul că buni actori ai Naționalului timișorean aveau nevoie doar de încrederea unui regizor care să „riște" să-i vadă că **sînt**...). **Ștefan Mării** (Serebreakov) și **Cristian Cornea** (Astrov) sînt capabili să creeze două personaje care, în mod paradoxal, au ceva comun : în aparență, Serebreakov prestează o muncă de interes obștesc : scrie despre artă ; în aparență, Astrov muncește pentru binele unei comunități viitoare : sădește copaci. Existența tuturor pare a fi oprimată (doar) de Serebreakov. Virtualitățile tuturor se mai sting, încă o dată, pe măsură ce Astrov devine un „scriitor" de vorbe frumoase. Ei sînt două dintre oglinzile focalizatoare ale vieții concrete și gîndurilor personajelor piesei. Cristian Cornea are, însă, momente de nesiguranță – în rol **Viviana Alivizache** este, în Elena Andreevna, o prezență aparte în reprezentație, ea construiește cu discreție, din semitonuri, lenea molatecă a femeii care-și ascunde sub „timiditate" refulări obișnuite, superficialitatea, neștiința de-a se desprinde de viața în care se simte un „personaj episodic". Această Elenă nu este lipsită de inteligență, nici de capacitatea de a-și sesiza, cu ironie, lașitățile – dar pare să fie ales condiția comodă de nevastă alintată și agresivă : s-a obișnuit să-și joace și lamentațiile și micile revolte. **Garofița Bejan** (Marina) evoluează cu profesionalitate, dînd rolului o pondere apreciabilă. **Elena Ioan** (Voinițkaia) nu reușește, de data aceasta, să dea consistență personajului. **Irene Flamann – Catalina** creează, după opinia noastră, cel mai tulburător personaj al spectacolului – și – cel mai expresiv rol al ei din ultimii ani. Sonia este, datorită Irenei, o prezență de o concentrată blîndețe, o continuă licărire de trăire autentică, în lume malformată prin care se mișcă. Ea ne lasă să auzim ceva din încrederea fără margini într-o lume adevărată – cînd Astrov o pierde sub ochii noștri, ea spune „Cît sînt de fericită !" cu o spaimă și o luciditate, cu un plîns atît de ciudat încît avem o clipă senzația că a intuit monstruozitatea jocului dureros de-a cuvintele la care participă. Disperarea Soniei e atît de profundă, culminînd cu acel impresionant final, încît devine greu de acceptat, mai greu decît în cazul lui Vanea, ori Elenei, ori a lui Astrov, evidența decăderii din speranță a Soniei. Într-un fel, „Unchiul Vanea" este spectacolul prăbușirii singurei lumini încă vii la conacul discursurilor despre trăire : Sonia.

Figurația se cuvine menționată – ea face parte din ambianța reprezentației gîndite de Ieremia. Grupul țiganilor nu rămîne un accesoriu pitoresc, ci devine un contrapunct plin de vitalitate ; ceea ce nu e de mirare dată fiind alcătuirea lui : **Mihaela Murgu, Ștefan Iordănescu** – artist emerit, **Adrian Berzescu** și **Coriolan Cioba.**

Antoaneta C. IORDACHE

PLASTICA

Sculptorul VICTOR GAGA – la 50 de ani

Exponent de prestigiu al spiritualității românești contemporane, artist laborios și grav, sculptorul timișorean **VICTOR GAGA** împlinește 50 de ani, vîrstă ce cumulează o muncă complexă și amplă atît în planul activității de creație, cît și al implicării și dăruirii cetățenești. Stabilit la Timișoara, după absolvirea Institutului „Ion Andreescu", cu aproape 25 de ani în urmă, avea să contribuie, alături de alți colegi de generație, cu un elan tineresc nedesmințit nici astăzi, la constituirea unui puternic nucleu artistic.

În activitatea de creație, după ce s-a debarasat progresiv de reminiscențele educației academice, de la care a mai păstrat doar atenția acordată construcției și profesionalismului artistic, Victor Gaga va urmări cu tenace răbdare definirea propriului drum.

Animat de idealurile oamenilor acestui pămînt el își găsește, fără multe ezitări, resursele și forța în lecțiile oferite de arta noastră populară și medievală, izvoare asimilate cu înțelepciune, cărora le transferă sensurile și valorile de limbaj la scara sensibilității contemporane. Artistul a înțeles că are de valorificat o moștenire în care spiritualitatea unui popor e transpusă în forme calme, calde, echilibrate, la proporții apropiate de om, de dimensiunile sale fizice, psihice și morale, cu implicații profunde de meditație și înțeleaptă înnobilare.

Explorînd posibilitățile materialelor – metal, piatră, lemn – sculptorul avea să se regăsească cel mai bine în sculptura în lemn, care de altfel avea să-l impună atît în țară, cît și în numeroase expoziții, peste hotare. Artistul a înțeles, de asemenea, cu claritate, necesitatea imperioasă a unei arte monumentale viabile, bogată în semnificații, implicată în istoria prezentă și trecută, ce reflectă idealurile poporului nostru, martore ale acestui crez al artistului fiind cîteva opere remarcabile, între care se detașează impresionantul obelisc de la Gurăslău.

Pedagog și artist cetățean, Victor Gaga a educat cu responsabilitate numeroase serii de tineri artiști. Exigent cu sine și cu alții, a contribuit și contribuie, cu toată dăruirea, în calitate de președinte al Filialei U.A.P. Timișoara, la crearea și menținerea unui climat artistic stimulator, la integrarea artelor plastice în viața orașului, la impunerea Filialei timișorene pe plan național și internațional.

Împlinind 50 de ani Victor Gaga, omul, artistul, prietenul, aflat la apogeul forței sale creatoare, visează o și mai fecundă osmoză artă-mediu, o și mai complexă contribuție a sa la desăvîrșirea și împlinirea rolului artei timpului nostru.

Ciprian RADOVAN

VICTOR GAGA – cioplitorul

De un sfert de veac, Victor Gaga, cioplitorul, caută în fibra și în linia lemnului dur căldura ce trebuie aprinsă din daltă și din bardă. M-am uitat în „Oglinda" sa și am văzut o fereastră cu trei deschideri, în care se reflectă fata... și fața lumii. Dar fereastra pare a fi și. un zburător, cu aripele-i gata de zbor. Motivul solar – **pare un soare reflectat în discul de lemn, descojit și scobit, întruchipînd tot un fel de pasăre gata pentru elanul zborului. Și, în acest soare, zburînd, se poate reflecta întreg universul.** „Geneza" **lui Gaga e un ou primordial, sămînța cerească a lumii materiale, văzută în expansiunea ei spațială, încadrată și ea de două aripi, fiind, deci, un fel de ou zburător.** Lada de zestre" **este tronul fetei, avuția sa cea mai de preț este înălțarea spre sufletul ei neprihănit, la care, ca să ajungi, îți trebuie o scară stelară. În ea sînt dosite toate comorile unei ființe unice, care începe, acum, odată cu sipetul ei deschis, să intre în lume.** „Scaunul de tors" **este turnul unei bisericuțe dintr-un lemn, ascetic, sever, și, în același timp, înfipt în infinit, ca o săgeată gînditoare a ființei acestui popor. În fine,** „Hyperion" **pare să întruchipeze luceafărul românesc al gîndului înălțat spre steaua ce nu apune, spre viitorul ei de aur. El, zburătorul, e apăsat de marile-i aripe, în care, stînd, se sprijină, pe această planetă, iar, zburînd, pătrunde, cu elanul său vital, în cosmosul stelar, ducîndu-și, între frați și surori, mesajul nostru pămîntesc.**

Sculptura lui Gaga se revendică de la alegoriile, dar și de la rosturile casnice și simple ale unei tradiții țărănești, împinsă de o gîndire creatoare îndrăzneață și aprinsă spre țărmii aspirațiilor universale. Creația sculptorului este tragic însingurată, ca și zburătorii săi, ce ar putea sta încremeniți, în așteptarea unui semn de plecare, la răscruci de drumuri de sat, arătînd, spre oriunde ai vrea să pășești, doar direcția inimii. Sculptorul nu e un lucid, ci un impulsiv pasional ; nu e un cerebral, ci un instinctual, ce-și dă frîu și-și eliberează elanurile arstistice vitale, adunate ghem, de la atîția strămoși tăcuți, lăsîndu-se pe sine, cu ardoare, să curgă odată cu ele, frenetic, în fibrele cioplit urilor sale. Sculptura sa are rădăcini adînci, ca trunchiurile contorsionate ale unei păduri ancestrale, răsucite de la natură, întoarse în sine, dar cu toată vlaga mustind încă în ele. Patetismul sau grandilocvența repugnă sculpturii sale, deoarece, păstrîndu-și efigia de gînditor țăran, cioplitorul își gospodărește lemnul pentru cioplit fără a urmări vreo gratitudine sau vreun interes, ci vrînd să facă din el doar podoabe gînditoare ce-i împrejmuiesc viața cea de toate zilele, precum un gard, un stîlp de casă, un scaun, o ladă, o furcă de tors, o copaie sau o pasăre zburătoare, pusă în colțul dinspre răsărit al casei.

Din butuci și trunchiuri informe, din busturi drepte ca lumînarea, sau din grinzi și inimi de lemn, Victor Gaga, cioplitorul, scoate acești zburători ce, născuți pe pămînt, între granițele vieții obișnuite, aspiră spre cerul zborului cutezător și spre lumea visului neprihănit.

Ion ARIEȘANU

CENACLU

În ședința de marți, 19 februarie, a **cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei Orizont** a citit (mutații motivate) un ciclu de poezii, **Monica Rohan.** Un referat, nu mai puțin sensibil, pertinent a prezentat **Brîndușa Armanca :** „... poezii calde ce nu au așteptat (unele) răbdarea sertarului... un univers tînăr... există o absorbție lirică între sentiment și imagine... un ton al confesiunii discrete... o tensiune blîndă... Poezie cursivă ce creează o anume atmosferă... cantabilitate uneori bine realizată... pericol : plăcerea sonului... exprimare fluentă, fragilă... Universul poetic e pe cale să se îmbogățească... Poeta are de străbătut un drum de vigorizare..." Au luat apoi cuvîntul : **Stela Mirel :** „... Poeta e posesoarea unei voci cu coarde lirice autentice... dar dincolo de ea lipsește contactul cu marii poeți... pericol : o voce autentică dar minoră... Vocea despre **a fi** ne plasează într-un prezent fără culoare și nu etern..." ; **Ion Arieșanu :** „... există o evoluție a poetei... poezia de notație nu se construiește în jurul unui univers și nu pătrunde dincolo de sonuri ... s-ar părea că-și construiește acum o nouă modalitate lirică, de permanentă fulgurație, continuă metamorfoză... M. Rohan e una dintre cele mai dotate poete din generația sa... cred în ea și în modalitățile noi pe care le va găsi..." ; **Cornel Ungureanu :** „... o autoare în creștere... o sensibilitate poetică aparte... o fragilitate deosebită ce ține în picioare o voce... e necesară poetei și o înțelegere din afară a liricii, de o anume fortificare... poezia ei vine din niște resurse deosebite..." ; **Petru Ilieșu :** „... o poetă formată... poezia i se umbrește cînd metaforele sînt căutate, cînd se scapă în notații intimiste... poezia e încă un spațiu închis... ca tehnică se apropie de suprarealiști..." ; **Marian Odangiu :** „... poezie picturală, epică... poeta aglutinează imagini ce pot sugera idei, stîrni sentimente... există o incoerență de adîncime sub coerența de suprafață... o poezie necristalizată în adîncime... nu e reflexul unui univers poetic structurat..." ; **Aurel Turcuș :** „... poezia nu are putere de transcendere... există o seninătate ciudată, rece, din care lipsește vigoarea... sînt sentimente trăite plenar... o poezie a filtrării concretului din universul cotidian, poezie senzorială..." ; **Ion Velican :** „... sînt peste drum de aceste opinii... e o poezie care merge la suflet... rotundă, ușor de ținut minte... senzațiile poetice sînt prezente... De ce să cerem tuturor vigoare ?..." ; **Gheorghe Azap :** „... am opinii identice cu Ion Velican... există o frăgezime a metaforelor..." ; **Lucian Alexiu,** care a condus lucrările ședinței : „... ultimele poezii citite sînt mai interesante decît cele de pînă acum... o sensibilitate feminină ce se regăsește acolo unde textul nu e o improvizație... ce trăiește într-o lume ferită de teroare, ideală ... o poezie delicată care nu clamează în numele unei vîrste ci se identifică cu ea...". În final **Monica Rohan** mulțumește vorbitorilor.

Matei ITTU

CORESPONDENȚĂ

Alexandru-Cristian Miloș (Bistrița) : De o modernitate forțotă, textele produc doar întîmplător cîte o scăpărare. E vorba, în esență, de niște notații voit șocante, o înșirare haotică a cuvintelor în versuri, a versurilor în text. De pildă, în **Evident florile tale de mentă,** ziceți : „Vine trenul și dumneata te faci că nu știi(i) / Mîine se va inaugura sezonul de vînătoare / Femeie totul va fi ca la început..." etc. Astea-s un fel de știri, ori simple propoziții afirmative de tipul **Calul paște iarbă verde.** Versurile acestei poezii pot fi trase la sorți și puse într-o altă ordine, cea fixată de hazard, după care gestul s-ar putea repeta. **Doina Stoița : Trăind în legendă** e poezia cea mai izbutită. **Vali Baltiș :** Deocamdată nu. **Bogdan Jelaru :** Texte sentimentale, care au totuși o rigoare a lor. Oricît ar fi de profunde și intense sentimentele expresia lor poetică e cea care le dă viață artistică. **Minăstireanu Aritina :** Sînteți la început în ale poeziei, dar e vizibilă o anumită îndeminare. E greu de spus ce va urma. **Mihai C. Constantin :** Încă nu poate fi vorba de tipar. **Ana, Viața în ceață** și **Nostalgie,** fără a fi șlefuite, conțin imagini ieșite din comun. **Dietmar Neuhans :** Una din cele două poezii (Tunelul...) are o structură interesantă și-i cumva aburită de tristețe. **Rusu Octavian :** Texte stîngace. **Petronela Ghergulov :** Poate veți trimite și alte poezii. **Ion Cristea** (Alba) : Texte obișnuite. **Louis A. S. :** Texte în afara poeziei. **Pătran Aurel.** Idem. **Mihai Culman :** Textele nu izbutesc decît rareori să se apropie de poezie. **Viorela Georgescu** (Roșiori) : Ne-a plăcut **Autoportret** „Am găsit în mine urme de zbor...". Reveniți.

Vasile VERSAVIA

LELIA MUNTEANU

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

IEȘIT-A SEMĂNĂTORUL

Patrie de vreme bună, patrie cu iarbă verde
Casa ceții tremurată pînă-n sînge o aud
Glezna apei, răcoroasa, mă adoarme și mă pierde
Limpede cerșindu-mi văzul cum stau noaptea tras în sud
Peste grîu e-un ochi de mire și o creastă de oglinzi
O, fecioarele sămînța în văzduh deschis și-o sună
Dragoste, întuneci caii și pămîntule-i aprinzi
Patrie, cu iarbă verde, Patrie de vreme bună

ALEGERE DE LOC

Întoarce-te mireasă-n casa noastră
Nu-ți fie teamă că e arsă șura
Că ochiul meu mai simte viu arsura
Că nu mai pun perdele la fereastră

Mă vei găsi legat de grîu întîi
Pe rodu-acestei toamne răstignit
Și totuși de vei crede c-am fugit
Va fi mai multă pîinea să rămîi
Atît de singur glasul tău adastă
În mîna mea otrava lui se zvîntă
O mînă otrăvită care cîntă
Întoarce-te mireasă-n casa noastră

ZORILE DE ZIUĂ

Stăm azi mireasă în bătaia lunii
Cum stam odată în bătaia pustii
Ca la o vînătoare unde nu știi
Cît se întinde lagărul minciunii

În ochiul tău se crapă zorii zilei
În sînge, capul meu rostogolit
Trecînd acest regat ne-ngăduit
Ce mi se cere iar în schimbul milei

IARBA DE-ACASĂ-N APRILIE

Eu aud cum oarbe-albastre riurile-n cer se varsă
Caii-și pun din nou aripa urcînd lin să se adape
Mai aud cîntînd eroii cîntec trist la iarba arsă
Pun urechea la răscruce și te-aud și mi-ești aproape

Trec bărbații pe poteca fără vînt, cu pasul moale
Și tot urcă și iar urcă roata lumii-n jur să joace
Din pămînt din arbori teferi vor străbunii să se scoale
Pe sub cîmpurile-ntoarse morții dorm și tot n-au pace

SPORT

Simbătă...

...se încheia săptămîna și, odată cu ea, se punea capăt turneului sud-american al reprezentativei noastre, popositâ la Napoli, ca să-l vadă și să nu-l uite. Acolo, lîngă Vezuviu, Squadra azzura a baletat pe o arenă mediteraneană, dar nici noi n-am jucat rău, și mie plăcîndu-mi tare mult acel cuplu de fundași centrali fără pereche, poate, în lumea fotbalistică a... lumii ; îi numesc pe Ștefănescu, laureat al top-ului „Orizont" pe '79, cu locul, cuvenit, întîiul, și pe Sameș, mai șters decît primul, dar mai priceput decît alții. Nici Munteanu II nu trebuie scos dintre fruntași, tot așa cum — fiindcă avem o defensivă beton — nu poate fi uitat acest veșnic contestat și adulat portar, Iordache, dublat la clubul său, acum, de Windt, cel care l-a mutat pe Rică Răducanu taman la Reșița, să plîngă un final de carieră într-o serie de „B" din care sar scîntei. Mă întorc la Napoli, oraș așezat lîngă Mori („Vedi Napoli poi Mori", deci acesta e adevărul, vezi Napoli și dă, apoi, o fugă și pînă la Mori), ca să mori de necaz că din nou atacul nostru a tras gloanțe oarbe și s-a făcut că joacă sportul numit, nu chiar frumos, fotbal. Întrebam, data trecută, cît s-o fi copt Cămătaru, ca să bag de seamă, simbătă, că întîrzie întîmplarea, dar întîrzie pe răbdarea și țigările noastre, tot sperînd să apară minunea. Apoi, oare, era nevoie de un turneu atît de lung și atît de ispititor pentru ca acest Cămătaru să poată da răspuns întrebării care i se leagă de rost ?! N-aș prea crede. Dacă citește revista, îl rog și pe Ilie Balaci să renunțe la mofturi și, în timpul liber, să deruleze filmul meciului cu Causio și Paolo Rossi, pentru ca să poată număra cu certitudine cîte erori puerile i-a fost dat să săvîrșească în numai 90 de minute. Indemn valabil, desigur, și pentru Mulțescu, ieșit parcă la o croazieră și nu să ne desfete.

Dincolo de toate cele zise, meciul a fost frumos, noi dovedind că putem să-l practicăm în deplină cunoștință de cauză, doar că, ici-colo, mai sînt oarece hibe, ce țin, totuși, de viziunea conducerii Federației în reprezentarea la adevărata valoare a fotbalului românesc.

Teodor BULZA

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Cai de argint — **Pro Musica** ; 2. Urare — **Semnal** ; 3. Stele și lumini — **Rodion G. A.** ; 4. Vino cu noi — **Metropol** ; 5. Puterea prieteniei — **Formula** 1. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. Another Brick in the Wall — **Pink Floyd** ; 2. Message in the Bottle — **Police** ; 3. Gimme, Gimme, Gimme — **ABBA** ; 4. Other side of the Road — **Smokie** ; 5. Tusk — **Fleetwood Mac.**

CURIER...

D. Pantea : Cătălin Tîrcolea, tînăr naist, absolvent al Conservatorului a colaborat într-adevăr cu grupul „Supermax" la realizarea LP-ului „Fly with me", lucru specificat și pe mapa discului. Recent, Tîrcolea a imprimat pentru „Ariola", fiind acompaniat la sintetizator de Rick van den Linden de la „Ekseption". **Mick Dănuț — Lugoj :** 1) și totuși, „M" este un trio : Confuzia se explică prin faptul că ai văzut un spectacol Play Back în care au apărut **doar** doi membri. 2) „Kiss" practică un Rock spectacular (Total Show) în care accesoriile concură la realizarea unei atmosfere aparte. Mulțumesc pentru urări. **Elfriede Norman :** trei scrisori frumoase ! Trimite-mi odresa pentru a-ți expedia cîteva reviste spre consultare. **Takacs Renate :** tot cu Beatles ? Bravo ! N-am știri noi privitoare la Harisson cît despre reunificarea grupului, deocamdată nu. Despre „Disco" voi scrie cît de curînd. Adresa cerută : Televiziunea Română, 71281 București, Calea Dorobanților 191, pentru emisiunea „De la A... la infinit". **Adina C. :** „Blondie" **(în foto)** au cîntat recent în Franța. Chitaristul lider al grupului e Chris Stein. **Ernst Fackelmann — Mașloc :** recentul LP „Smokie" se cheamă „Other side of the Road", imprimat în Australia. Despre „Exile", cu alt prilej. **Neamțu Ștefan :** mi-ai dat de lucru, nu glumă ! Răspuns, prin poștă. **Rodica Iancu :** sînt foarte îngrijorat că îmi scrii în timpul orelor de curs ! Dacă află mămica ? Vai, vai... Mulțumesc pentru versuri care, vorba ta, „mi-au dat senzația că plutesc". **Trifan Dorin — Arad :** ești bine informat. Scrii : „De la Silly Familie", am plecat dezamăgit". Întrebarea e : de ce te-ai dus ?

Petru UMANSCHI

SERIAL

LIMITE UMANE (VII)

Încă nu demult creierul era considerat ca fiind împărțit pe sectoare, strict limitate, fiecare din ele avînd o funcție bine determinată. Astăzi această părere este în general părăsită. Creierul funcționează deosebit de unitar, fiind un sistem complex. În orice proces, în orice inițiativă participă multe din porțiunile sale, nenumărați neuroni.

Se pune întrebarea : ce se întîmplă în acest sistem de relații în momentul în care intervine undeva o greșeală, un „scurt circuit" ? Un răspuns interesant îl dau lucrările lui V. Recin, cercetător la institutul de medicină experimentală din Leningrad. Pe un bolnav cu electrozi implantați l-au rugat să repete cîteva cifre sau cuvinte. S-a constatat că în timpul rezolvării acestei probleme, în momentul intervenției greșelii, o anumită grupă de celule începe să intre în activitate, iar electrozii care se aflau în acel loc indicau în ce stare se află. Deci, în acest centru al nostru, care dirijează întreg organismul, există un „detector de greșeli" special. El parcă ar atrage atenția celorlalte părții din creier : „Vă comportați incorect". O asemenea semnalizare, după toate probabilitățile, vine din straturile cele mai profunde ale creierului și ocolește conștiința noastră.

Oare nu provine de aici și convingerea că, în momentul în care omul a vrut să facă ceva, care s-a dovedit mai tîrziu a fi greșit, „o voce interioară" i-a spus să nu facă acel lucru ? Și cercetările au descoperit acel fenomen „supranatural", tainic, care are de fapt cauze cu totul și cu totul materiale. Despre existența acestui „detector de greșeli" stau mărturie și alte fapte. Mulți oameni, de pildă, care trăiesc în condiții naturale ancestrale se pot orienta extrem de ușor chiar și în locuri necunoscute. Indienii din America de sud nu se străduiesc niciodată să țină minte drumul de întoarcere acasă prin junglă. Trebuie spus că această capacitate, ca și multe altele, ne aduc într-o legătură intimă cu lucrurile din care ne-am desprins cîndva. Este binecunoscută capacitatea subconștientă de orientare a pisicilor. În mai 1967, ziarul „Pravda" a publicat povestea familiei Oleinic și a unei pisici. Familia pornise din Ural înspre ținuturile sudice ale U.R.S.S.-ului. Copiii luaseră cu ei și pisica pe care însă au pierdut-o undeva pe lîngă Volga. După concediu, familia se întorsese acasă, iar după un anumit timp acasă a sosit și pisica (care a străbătut, probabil, aproape 2 mii de kilometri, fără să se rătăcească !) A se vorbi de anumite acțiuni conștiente la animale nu este posibil. Despre ce poate fi însă vorba în acest caz ?

(VA URMA)

EVRIKA !

- **Pe timpul sclaviei nu se spunea : „Cei ce nu au bătrîni, să și-i cumpere !"**
- **Lumea e mai rea decît cred cei buni, dar mai bună decît cred cei răi.**
- **Prieteniile scurte dovedesc, din păcate, că mereu ai avut de trecut punți peste rîuri învolburate.**
- **Nu practicați jocuri de... nenoroc !**
- **Cu leii te joci numai cînd vrei să stîrnești rîsul spectatorilor.**
- **Vocația primejdiei o au oamenii norocoși.**
- **A trăi ca un nemuritor, iată un semn al tinereții.**
- **Un om fără „principii" adeseori trăiește în lumina lor.**
- **Unii cred că tăria de caracter vine de la faptul că e indeobște cunoscut că acesta nu poate să fie schimbat.**
- **Ți se tulbură mintea cînd te gîndești că și în atomii celui mai prost om de pe Terra pot trăi savanți de renume „mondial".**

Ion VELICAN

REBUS

CAP

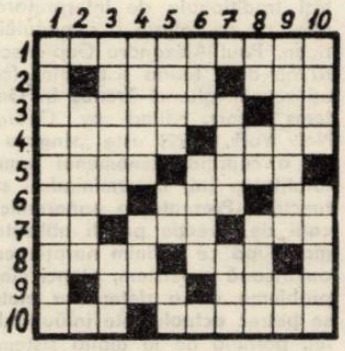

ORIZONTAL : 1) Cu cap (adj.) ; 2) A scos capul — Luminează capul peninsulelor ! 3) Din capul locului — Capul-șarpelui ; 4) A avea pace — A învîrti deasupra capului ; 5) Titi dat peste cap ! — La adunare (pl.) ; 6) A vui — Capăt filetat de țeavă — Curse ! ; 7) Către ! — Rămas... cu capul gol (fam) — Cap de ciocănitoare ! 8) Joc sportiv la țară — Da capo ; 9) Dus de nas (fig.) — „...și spadă" ; 10) Cap — „Centrală" tematică.

VERTICAL : 1) Cap (fig. pl.); 2) Bătute în cap ; 3) Acoperămînt pentru cap (pl.) — Stă în capul mesei ; 4) Spectacol sportiv — Crește pe cap ; 5) Cap la cap cu... pap — Cap la cap ! — Scoase din cap ! ; 6) Incertitudine ! — Cap... la serviciu (pl.) ; 7) Corpul fără cap și membre — Înfipte în părul femeilor ; 8) Cap de efeb ! — Oraș muncitoresc (abr.) — Capete (od.) ; 9) La capătul vieții (pl.) — În capete ! ; 10) Viață — Capul-ariciului.

Dicționar : AUI, PAF, ITU.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului PACE : Porumbel — M — Irene — Tema — Cicero — Nes — Ace — Cosi — L — Se — Tu — Inai — S — Marte — Rn — Opac — O — Am — Aristofan — Sciți — Neți — Gen — Cruțat.

PANORAMIC

● Completăm aici agenda activităților scriitorilor timișoreni în cadrul **„LUNII CĂRȚII LA SATE".** Anghel Dumbrăveanu și Valentin Tudor au fost oaspeții cititorilor din Topolovățul-Mare ; la Ciacova au citit din creațiile lor Mircea Șerbănescu și George Drumur ; elevii din Deta s-au întîlnit cu Damian Ureche și Valentin Tudor ; la Lupac și Carașova s-au deplasat Svetomir Raicov, Cedomir Cionca-Clisurați, Ivo Muncian ; la librăria din Variaș a fost lansat volumul de versuri al lui Vlada Barzin, prezentat de Ivo Muncian. ● **Alte știri :** ● Două întîlniri cu cititori ; la Jimbolia și Buziaș, a avut scriitorul Ion Arieșanu, cu prilejul lansări volumului „Respirație liberă". ● Damian Ureche s-a întîlnit recent cu cadrele medicale de la Spitalul de pediatrie din Timișoara, cu iubitorii „Student-clubului", cu cititorii din Hitiaș. ● Teodor Bulza și-a prezentat recenta carte de reportaje viitorilor săi cititori din Glimboca și Marga. ● Reportajele reșițene ale lui Vasile Bogdan au fost comentate de Ion Marin Almăjan, director al Editurii „Facla" și Mandics György, redactor, în fața muncitorilor Combinatului siderurgic și ai întreprinderii de construcții mașini din Reșița. ● Săptămîna trecută, la Casa de cultură din Buziaș, a avut loc ședința de inaugurare a cenaclului literar „Ahibis", cordonat de profesorii C. Negulescu, R. Petolea precum și de tînărul poet P. V. Tomoiagă. ● La cenaclul „I. P. Bănățeanul" din Lugoj a citit proză satirică Dănuț Diaconescu.

L. B.

ARTHUR RIMBAUD - o aventură a singurătății și un destin unitar

S-au scurs o sută de ani de cînd „meteoritul pur al poeziei franceze, „accidentul sublim" „poetul cu chipul de înger rebel", „omul cu tălpile în vînt" și cu cea mai disputată biografie și evoluție poetică din întreaga istorie a literaturii franceze, reintors bolnav de febră tifoidă, dintr-un sejur epuizant în Cipru, îl întîlnește, la Roche, pe bunul său prieten Ernest Delahaye. O sută de ani de cînd, răspunzîndu-i lui Delahaye care încearcă să deschidă o discuție pe teme literare, Rimbaud pareazâ scurt : **„Je ne m'occupe plus de ça".** Aluzie evidentă la celebra renunțare la poezie, exprimată deliberat în finalul volumului **„Une Saison en Enfer".**

Această dispariție fulgerătoare a lui Rimbaud din lumea literelor avea să genereze falsa enigmă care pînă și azi dă dureri de cap exegeților, și ei fascinați de destinul convulsionat al poetului fantomă. Falsă enigmă, căci se pare (e bine totuși să fim prudenți cînd este vorba de Rimbaud) că majoritatea întrebărilor legate de legenda în care poetul a fost exilat își au răspunsul, ba uneori, din păcate, prea multe răspunsuri. De aceea este absolut necesar ca poetul să fie smuls din atemporalitatea unde gloria obișnuiește să plaseze geniile și să fie integrat în epoca în care a trăit, pornind de la ideea unității destinului său, căci, glorificatorii, ca și detractorii dealtfel, i-au atribuit o pluraritate de destine. La Charleville, Paris, Bruxelles, Hamburg, Milano, Viena, Alexandria, în Cipru sau în deșertul Ogaden, la Harar sau Aden, destinul lui Rimbaud, deși dă senzația unei evoluții sinuoase, ascunde căutările consecvent febrile ale unui revoltat. Rimbaud refuză totul și înainte de toate familia. Dacă fuge în repetate rînduri de acasă, o face pentru că disciplina cazonă instituită de „mother" nu i se potrivește deloc. La „mère Rimb", mamă a patru copii, nu se împacă de loc cu condiția de soție abandonată (căpitanul Rimbaud dădea foarte rar pe acasă), cea ce îi înăsprește caracterul și aceasta nu fără consecințe în familie. Nici ținutul Ardenilor „Charlestohwn"-ul, orășelul în care s-a născut, nu i se par mai digerabile : **„Ma ville natale est supérieurement idiote entre les petites villes de province",** îi scrie profesorului său, Georges Izambard, în noiembrie 1870.

N-are sentimente deosebite nici față de tatăl său, pe care nu prea are ocazia să-l vadă. Pierre Gascar * face aluzie la niște afirmații conform cărora Rimbaud l-ar fi imitat, în secret, pe tatăl său (instabilitatea sa, angajarea în armata olandeză, ușurința de a învăța limbile străine – aluzie la calitățile de arabizant ale căpitanului Rimbaud). În realitate, instabilitatea tînărului poet e legată mai degrabă de spiritul său revoltat, iar angajarea în armata olandeză era o speranță. Cît despre ușurința de a învăța limbile străine, e preferabil să o lăsăm pe seama geniului său.

Așadar, respingînd familia, religia, cultura tradițională, societatea burgheză, care găsește la Charleville forma sa cea mai supărătoare, școala, pe care o părăsește în prag de bacalaureat, după ce obținuse șapte premii întîi, plus premiul pentru poezie, Rimbaud alege angajarea și își propune să „schimbe viața". E drept, încearcă să o facă pe calea aventurii, mai întîi în spațiul spiritual și apoi geografic, dar poate că asta e mai puțin important. Oricum, în esență ideea este generoasă, cu o largă deschidere către oameni, către aspirațiile lor. Prima parte a revoltei lui Rimbaud, aventura spirituală, nu poate fi separată de epoca în care a fost scrisă. Ea este cea mai pură, cea mai sinceră expresie a universului fermecat al copilăriei, pe care îl „fixează" încă de la primii pași în lumea poeziei, așa cum numai un spirit hipersensibil o putea face.

Pentru Rimbaud, poezia trebuie să fie „înainte", căci ea este în relație indisolubilă cu principiul avansat în scrisoarea către Paul Demeny, în legătură cu vizionarismul. Principiul nu este inedit, el este de factură romantică și se găsește la Novalis și la Goethe, chiar dacă acesta din urmă nu folosește termenul ca atare, ci se referă la capacitatea de percepție a supranaturalului.

Lui Rimbaud însă îi revine meritul de a fi găsit soluția practică de a exploata această capacitate : **„le dérèglement de tous les sens",** unde dubla valoare semantică a cuvîntului „sens" nu mai este un secret. În opera sa, procedeul codificării mesajului, chiar dincolo de sonetul vocalelor, este o permanență. O dovedește cu lux de amănunte studiul semnat de Marc Ascione și Jean Pierre Chambon, în revista **Europe** din mai-iunie 1973, studiu în care opera rimbaldiană este disecată în toate joncțiunile, după care, printr-un subsol suspect de bogat, este supus unui riguros proces de „decodificare".

Dincolo de lumea copilăriei, de peregrinările în compania lui Verlaine, de pro-

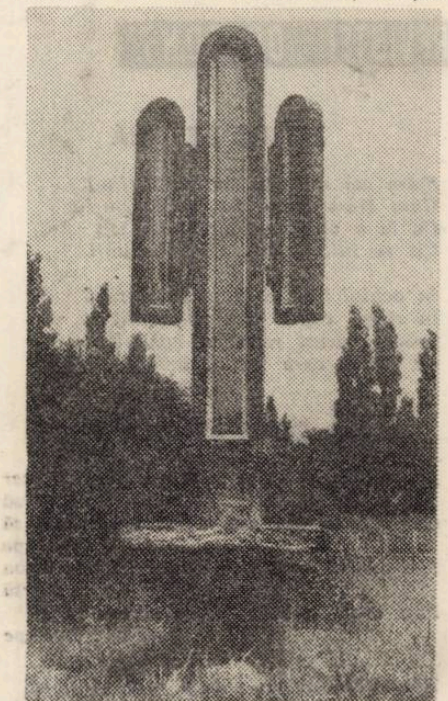

VICTOR GAGA : „Oglindă triptic", lemn

priile-i frămîntări sufletești, Rimbaud, el, poetul fulgurațiilor, se oprește să admire fascinat curajul comunarzilor, în mișcarea insurecțională din primăvara lui 1871.

Chiar dacă nu a trăit evenimentul (acesta este unul din punctele neclare din viața poetului), Rimbaud l-a purtat în suflet și nu a întîrziat să-l „fixeze" în operă, marea aventură spirituală, care însă nu a avut darul de a răspunde aspirațiilor sale. Ca atare, necruțător în primul rînd cu el însuși, se retrage brusc din lumea literelor.

Urmează a doua mare aventură, de data aceasta în spațiul geografic. Mitul orientului, sentimentul mării și al soarelui, cărora nici Baudelaire „roi des poètes", nu le-a rezistat, mirajul aurului, care uneori pare a fi lait-motivul operei sale, îl atrag spre țările calde.

După ce petrece ultimele luni ale lui 1879 și primele luni ale lui 1880 la Roche, pleacă în Cipru și apoi în Africa, de unde nu se întoarce, ci este transportat în mai 1891 la Marsilia.

S-au emis mai multe ipoteze în legătură cu resortul „aventurii africane a lui Rimbaud". Una din ele se referă la faptul că din 1874, Vitalie Cuif nu poate și nici nu e dispusă să-l mai întrețină.

În această situație, Rimbaud încearcă să combine munca remunerată cu aventura. Nu va reuși din simplul motiv că îi lipsește spiritul practic. Comerciant de ocazie, are prea multe idei și din păcate toate inoportune. Cere din Franța obiecte de cult, cînd activitatea misionarilor catolici este întreruptă, bloc-notesuri, cînd cei mai mulți locuitori ai Abisiniei erau analfabeți, cărți de tehnologie în diverse meserii pe care nu le va profesa.

Aventura africană a lui Rimbaud se năruie : nu însă și speranțele care au generat-o. Reîntors în Franța, bolnav de cancer, poetul avea să asculte încă o dată chemarea Ardenilor, dar gîndurile sale erau mereu îndreptate spre orient.

Destinul lui Rimbaud, în esență, rămîne unitar chiar dacă am fi tentați să susținem contrariul. Incendiatorul limbii franceze a rămas fidel dorinței „de a schimba viața", iar căutările sale constituie marea aventură a descătușării, magistral sugerată în poemul **Le bateau ivre,** cheia de boltă a întregii sale opere.

* Pierre Gascar – **Rimbaud et la Commune.**

Aurel RUS

Ipostaze ale literaturii hispano-americane*)

„Sînt convins că romanul nu a murit", rostea odată scriitorul cubanez Alejo Carpentier, afirmînd în același timp încrederea absolută în posibilitățile de înnoire a genului proteic : „romanul se poate salva printr-o elaborare critică și mitică a realității, pe care o ridică astfel într-un plan de universalitate". Este fenomenul atestat cu prisosință de romanul latino-american, așa cum se prezintă acesta cititorului român prin numărul mare de traduceri, apărute mai ales în ultimii ani. Titluri ca **Domnul Președinte, Oameni de porumb, Papa verde, Week-end in Guatemala** ale lui Miguel Angel Asturias, **Un veac de singurătate** și **Toamna patriarhului** ale lui Gabriel Garcia Márquez, **Tunelul** și **Despre eroi și morminte** de Ernesto Sábato, **Recursul la metodă** al lui Alejo Carpentier sau **Copacul care va dăinui** de José Maria Arguedas au devenit puncte majore de referință în favoarea afirmării posibilităților inepuizabile, nu numai ale prozei latino-americane, ci ale romanului în general.

Ivindu-se la numai trei ani de la apariția remarcabilului volum colectiv **Stil și compoziție în romanul hispano-american de azi** (1976), cea mai recentă carte a profesorului Georgescu, **Literatura hispano-americană în lumină sistemică** (1979), avînd caracterul unei ample și documentate culegeri de studii și articole, semnifică o nouă și meritorie împlinire editorială a cercetărilor de hispanistică americană din țara noastră. Intenția **panoramică** este evidentă, în volum fiind dezbătute și aspecte ale liricii (prin eseuri despre Gertrudis Gómez de Avellaneda, Rubén Darío, Pablo Neruda), ale teatrului (în articolul-sinteză **Drumurile dramaturgiei hispano-americane de azi),** fiind prezent și un eseu-portret asupra unui proeminent filosof și pedagog uruguayan **(Umanismul rațional al lui Carlos Vaz Ferreira).** Nu lipsește nici capitolul, devenit obișnuit pentru asemenea culegeri de studii, rezervat fenomenului receptării în România a literaturilor hispano-americane.

Centrul de greutate al cărții lui Paul Alexandru Georgescu, fapt semnificativ, este însă asigurat de exegezele rezervate genului romanesc, argument în favoarea mai sus amintitei afirmații a lui Alejo Carpentier. În țările Americii hispanice, literatura veacului al XX-lea pare să se materializeze, cu predilecție, la nivelul structurilor romanești, fenomen sugerat în parte și de capitolul teoretic **Prolegomene la o teorie sistemică a romanului hispano-american,** capitol ce se străduiește să confere analizelor și comentariilor de text o viziune științifică unitară. Pornind de la intenții polemice la adresa unor modalități tradiționale de interpretare a direcțiilor de dezvoltare a romanului sud-american, Paul Alexandru Georgescu consideră că doar teoria sistemelor (ca izvor, el utilizează volumul **Trends in General Systems Theory,** edited by George J. Klir, New York, 1972) este **„singura capabilă de a cuprinde fenomenul romanului în totalitatea lui, determinîndu-i structura și funcțiile. Prezentările panoramice cu indicații de direcție pot fi utilizate, dar numai după ce definim narațiunea hispano-americană ca sistem, atunci cînd se pune problema de a determina mutațiile care se petrec actualmente înlăuntrul lui".** Astfel, pornind de la teoria sistemelor, aplicată fenomenului literar al Americii hispanice, cercetătorul român elaborează un **sistem de relații** (între un „ansamblu de situații solicitatoare" și un **„corpus** de răspunderi care modelează exemplar condiția umană"), ceea ce îi permite să identifice **tipologii** și **structuri** specifice prozei hispano-americane, în sfera a patru nivele fundamentale – ideatic, tematic, compozițional și expresiv.

În contextul tipologiei elaborate de el însuși, Paul Alexandru Georgescu identifică trei invariante **sistemice** – pe care le numește „tipuri" –, reflectate la nivelul substanței narațiunii prin „situația telurică" (determinată de relația om – natura mirifică și primejdioasă a Americii latine), apoi prin constanta „relațiilor cu fondul indian, respectiv cu masa negrilor" (cu toată gama de forme sociale, de la dictaturile cele mai sîngeroase pînă la eliminarea completă a discriminării, în Cuba socialistă) și, în sfîrșit, cel de-al treilea „tip", cel răspunzînd **„situației actuale** deosebit de complexe a conștiinței sociale". Este ușor de constatat că criteriul ce stă la baza unei asemenea tipologii vizează mai mult fondul tematic și ideatic și mai puțin aspectele esențiale ale **limbajului narativ** ca atare (deși, în textul lui Paul Alexandru Georgescu apar aluzii cu privire la **realismul magic** al lui Asturias sau Carpentier, la **geometrismul** lui Borges, la **fantasticul** lui Julio Cortázar, la **fabulosul** lui Márquez ș.a.m.d.). Incontestabil, raportată la bogăția de semnificații ontologice ale prozelor Americii latine, tipologia stabilită de exegetul român este perfect valabilă, cu o sferă foarte largă de aplicabilitate. Ni se pare însă că a fost omisă din cadrul tipologiei o coordonată ce, din punctul de vedere al **limbajului metaforic,** joacă un rol deosebit pentru întregul roman hispano-american. Este vorba de **dimensiunea barocă,** un baroc care se reflectă atît într-o aglomerare aparent dezordonată și ilogică de simboluri (cf. arborele genealogic al familiei Buendía în **Un veac de singurătate),** cît și într-o adevărată avalanșă de personaje și de situații epice (cf. **Copacul care va dăinui).** Astfel, o invariantă specifică structurii narative a romanului Americii latine o constituie tocmai **sinteza funcțională** a trei elemente de bază – **baroc, magic** și **real** –, sinteză identificată, de pildă, de Andrei Ionescu în creația lui Alejo Carpentier (vezi A. I., **În căutarea identității culturale,** în **Secolul 20,** 1976, nr. 7–8, p. 43–44).

Exegezele propriu-zise din cartea lui Paul Alexandru Georgescu fiind convingătoare analize și comentarii moderne (teoria sistemelor este completată prin metode ale structuralismului genetic și semioticii), vin să evidențieze bogăția și varietatea, nu numai tematică ci și structurală, a romanului Americii latine. Sînt discutate, adesea în contextul literaturii întregii lumi, aspecte specifice ale unor proze ce poartă semnătura unor scriitori de prim rang ca Rómulo Gallegos, Miguel Angel Asturias, Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, Mario Vargas Llosa, Ernesto Sábato, Carlos Fuentes ș. a., cuprinzînd, în mod implicit, și o gamă **națională** extrem de largă, argumentînd și din punct de vedere geografic acea **unitate în diversitate** a romanului hispano-american. Desigur, prezența unui capitol rezervat columbianului Márquez și a altuia pentru peruanul Arguedas ar fi întregit și mai mult **imaginea panoramică** a cărții lui Paul Alexandru Georgescu.

Volumul **Literatura hispano-americană în lumina sistemică** se dovedește astfel a fi o lucrare bogată și utilă, nu numai pentru specialiștii în literatură, ci pentru orice om de cultură doritor să pătrundă în tainele literaturii unui mare subcontinent.

Corneliu NISTOR

* Paul Alexandru Georgescu, **Literatura hispano-americană în lumină sistemică,** Craiova, Scrisul Românesc, 1979.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct) PAUL EUGEN BANCIU MIHAIL GLĂJA CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ORIZONT

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

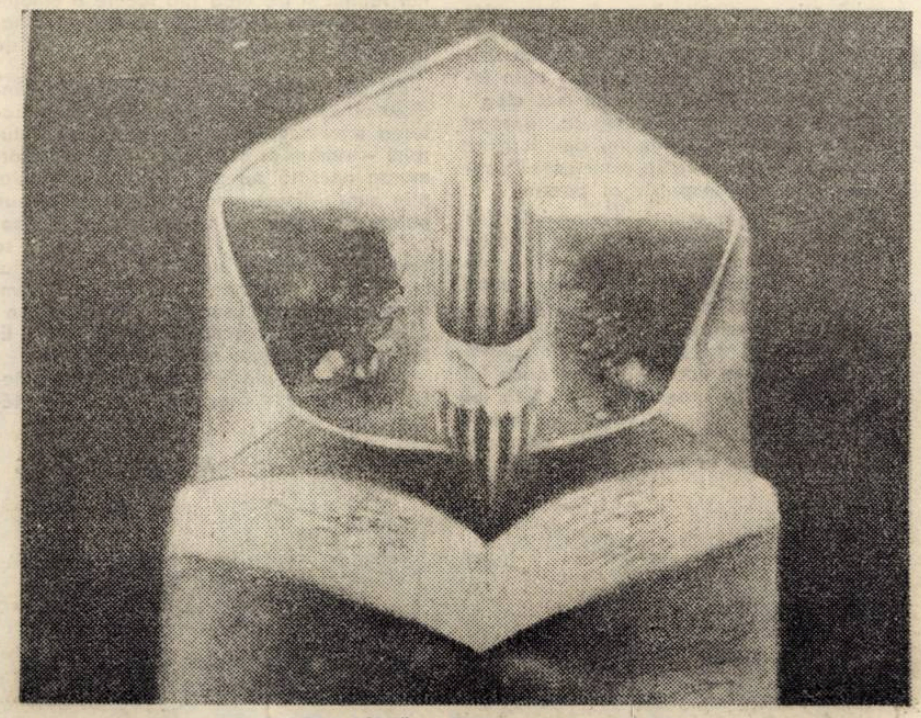

MIRCEA BÎTCĂ : „Fîntînă imaginară III"

MOMENT POETIC ACTUAL

Trăim un moment de mare efervescență a poeziei : volume de reeditări, volume antologice, volume de poezie românească în limbi străine, semnate de Geo Bogza, Emil Botta, Ștefan Aug. Doinaș, Ion Caraion, Nichita Stănescu, Anghel Dumbrăveanu, Marin Sorescu, Cezar Baltag, Mircea Ciobanu, Nicolae Ioana, Tudor George, Constantin Abăluță ; excelente volume de poezie originală unele de surprinzătoare noutate, aparținînd unor autori ori generațiilor „mai vechi", lui Ion Horea, Mihail Crama, Eduard Pamfil, dar și generațiilor mai tinere, afirmate plenar în acest climat favorabil diversificării stilistice : Cezar Ivănescu, Dorin Tudoran, Șerban Foarță, Daniela Crăsnaru... Să adăugăm aici și numele timișorenilor Traian Dorgoșan, Aurel Turcuș, recent intrați în comentariile criticii...

Despre poezie se scrie azi mult, și poate că nu în ultimul rînd datorită noului val al poeziei, care numără poeți fără îndoială de mare talent : de la Eugen Suciu, Traian T. Coșovei și Emil Hurezeanu, recent intrați în librării cu prima lor carte, pînă la cei ce vin, numeroși și deosebit de interesanți : Mircea Cărtărescu, Elena Ștefoi, Ion Monoran, Marcel Tolcea, Florentin Iaru, Matei Vișniec și mulți, foarte mulți alții...

Paginile de comentarii, recenzii, cronici, articole au menirea nu numai de a pune în evidență cîteva nume și titluri de cărți, ci de a omagia densitatea momentului liric actual.

ORIZONT

În paginile 2–3 articole consacrate momentului poetic actual, semnate de : Marcel Pop-Corniș, Eugen Dorcescu, Costin Tuchilă, Alexandra Indrieș, Brînduța Armanca, Mircea Mihăieș

În paginile 3, 4–5 documentarea colectivă a scriitorilor Asociației din Timișoara la I.A.E.M. și „Electrotimiș".

ORIZONT 9

● SERIE NOUĂ ● anul XXXI ●
(623) ● 28 FEBRUARIE 1980 ●
8 pagini ● 1 leu

Democrația ca fapt de cultură

Circumscris mobilizatoarelor obiective ale responsabilizării comuniste trasate de **Programul P.C.R.**, întîiul **Congres al educației și învățămîntului** s-a constituit ca o importantă meditație colectivă asupra menirii sociale cu care este investit sistemul de învățămînt în epoca contemporană, îmbogățind, semantic și metodologic, umanismul socialist cu noi orizonturi explicative și majore valențe teoretice și practice.

Astfel, dacă viitorul unei națiuni este în funcție de sistemul de valori în care se educă personalitatea tinerei generații, răspunderi egale împart și mijloacele, metodele, procedeele și toate situațiile educative conexe acestui scop. Educația, în accepția recentului forum al reprezentanților școlii românești, definește unitatea dialectică dintre cultura generală umanistă, cultura generală tehnică și cultura generală social-politică. La confluența acestor planuri, rosturile școlii se identifică în înalta exigență a modelării, din unghiul partinic al materialismului dialectic și istoric, a unor caractere animate de robusta pasiune a luptei pentru promovarea noului. Aceasta, deoarece școala reprezintă etapa esențială în care omul urcă în propria sa personalitate, momentul cardinal în care universul interior infinit de complex se deschide, cu tendințe novatoare, către contextul natural și social definitiv atașat devenirii poporului căruia îi aparținem. Cum însă în realizarea personalității ne angajăm pe dimensiunea profesiei, combustia socială a acesteia face ca ucenicia lîngă marile valori ale culturii și civilizației din totdeauna să se apropie pînă la identitate de ucenicia la marele ideal comunist.

De aceea, în concepția partidului nostru, școlii socialiste îi revine nu numai rolul de a particulariza, prin disciplinele de învățămînt, cultura epocii ci, îndeosebi, de a-i crea acestuia un nou conținut și o nouă finalitate. Statuată ca **„izvor de cultură nouă și factor de civilizație"**, școala va trebui să formeze noi mentalități, să promoveze o nouă atitudine față de existență, dar și față de modalitatea de a participa la redimensionarea întregii vieți sociale socialiste pentru că o cultură nouă se poate crea doar pe o bază socială (materială și umană) nouă. În lumina acestui imperativ major, integrarea activităților instructiv-educative cu cercetarea științifică, producția propriu-zisă și practica social-politică dă relief strategic reorganizării învățămîntului românesc pe baze revoluționare, deschise asimilării noului în toate domeniile și îndeosebi formării omului nou pe care îl anticipează tînăra generație.

În acest context, sistemul de învățămînt devine vital angrenat – o dată cu cultivarea simțului perspectivei – în dezvoltarea unor interese intelectuale și deprinderi practice legate de cadrul economic și social în continuă redimensionare. Corelate armonios cu idealurile revoluționare ale socialismului, școala, știința și cultura sînt chemate, în noua etapă istorică a țării noastre, să contribuie la stimularea participării și creativității pentru că nu e posibilă construirea unei societăți noi cu o recuzită științifică vetustă.

Ștefan BUZĂRNESCU

(Continuare în pag. 7)

CONVORBIRI

Cu profesor universitar Dr. MIRCEA ANCUȘA

ȘEFUL CATEDREI DE MEDICINĂ SOCIALĂ ȘI IGIENĂ A I.M.T.

Pentru generația mai tînără de medici, proveniți de la Institutul timișorean de medicină, a însemnat o favoare și, adeseori, o revelație, să audieze cursurile Profesorului. Om de știință cu întinse cunoștințe în aria sănătății publice, în speță a Demografiei, pedagog strălucit, interlocutor fermecător și apropiat celor tineri, cu multilaterale rădăcini în solul culturii bănățene și românești, un umanist convins și adînc iubitor al științei și artei, ca aliaj necesar oricărui om de știință și cultură, Profesorul, azi, la cîteva decenii fertile de slujire a școlii superioare timișorene de medicină, îmbină, pentru noi, o personalitate marcantă a științei medicale românești, cu un interlocutor agreabil și un sensibil modelator de caractere, dîndu-se pe sine, cu pasiunea-i cunoscută, nu numai într-un curs de inițiere, ci și chiar într-un scurt dialog înjghebat într-una din serile acestei ierni în casa unui bun și iubit student de-al său. Acolo am convorbit despre unele probleme ale sănătății publice, ale culturii sanitare, ale cercetării și eticii cercetătorului.

– Ce se întîmplă, tovarășe Profesor, la ora actuală, pe glob și la noi, în România, în planul Demografiei ?

– Nașterea, în decursul mileniilor, a fost un comportament natural al ființei umane. Dacă o femeie ar fi „lăsată" să nască, „normal", ea ar aduce pe lume, într-o viață, 15–18 copii. În condițiile de azi, asta ar însemna o tragedie publică. Dar tot tragedie înseamnă pentru un popor și comportamentul negativ, să nu aibă femeia nici un copil.

– Și-atunci ?

– E nevoie de un comportament optimal.

– Ce înseamnă optimal în Demografie ?

– Adică 2–4 copii. Sau unul, dar acela să fie fetiță.

– Care ar fi atunci procentul între cei care „vin" și cei care „pleacă" ?

– Naștere – 18. Moarte – 10. Deci un ascendent de măcar 8%. Dar egal pe toată țara.

– Și el nu e egal ?

– Nu e deloc egal.

– Puteți motiva de ce ?

– Noi, de pildă, românii, ca să rămîn la „casa" în care trăim, ne găsim, adesea, în acest domeniu, într-un stadiu informațional. Cînd, ideal, trebuie să ajungem, la o concepție comportamentală. La stadiul comportamental al unei atitudini de viață. Degeaba așteptăm, în loc să luăm o atitudine. Atitudinea înseamnă deja trecerea de la informație la concepție. La comportament. La educația demografică.

– Asupra rostului creșterii demografice statul nostru a luat o asemenea atitudine, prin lansarea unor legi de protecție a mamei, a copilului, a nașterii, a ocrotirii acestei ființe fragile.

– Da, statul a făcut totul, dar aceasta este doar începutul unei noi atitudini. Ea trebuie să se maturizeze, să crească în conștiința publică. În atitudinea publică umană. Ea trebuie, cum zic, să devină un comportament uman.

Întrevedere realizată de Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 8)

MOMENT POETIC ACTUAL

Poezia lui ROMULUS VULPESCU - sau despre o inedită tautologie

Poezia lui Romulus Vulpescu nu este numai o strălucitoare exaltare a livrescului. Concepția e mai adîncă. Universul a devenit o uriașă Carte, cosmosul e un text și în același timp Cartea (Cultura) se regăsește scrisă în lucruri. Între lume și poem are loc un proces reversibil care actualizează în permanență „scriitura latentă" existentă pretutindeni. Se simte aici, printre altele, ideea mallarmé-ană a Cărții, urmată într-un mod diferit de Romulus Vulpescu, temperament dispus să-i adauge un substrat ironic. El speculează mai ales nepotrivirile conținute de „scriitura cosmică". Experiența Cosmosului devenit Carte este citită în oglindă și, astfel, poetul ajunge să cînte **lumea** cunoscînd – deja – **cartea** care o rezumă. **Același** pare **un altul** și poezia este astfel un diafan și unic act tautologic. Emblema acestei tautologii, dublată de un rînjet universal, este un Narcis livresc : o repetiție savantă a chipului unei obișnuințe – obișnuința cu Cartea. Să existe un sens, o ordine consecutivă în acest euforic spațiu al Cărții ? „Lumea" e consecutivă „Cărții" sau, dimpotrivă, „Cartea" este o consecuție sintetică a „Lumii" ? Ordinea aproape că nici nu mai interesează pentru că oglinda este un spațiu inversat în care nu atît procesul contează cît rezultatul său. Ca într-un paradis al ironiei oglinzilor, idealul lui Mallarmé e întors pe dos : dacă, pentru marele poet francez, Cosmosul organizat după legile „scrierii" este o permanentă geneză, aici Cartea a încheiat drumul ideal, ea cuprinde toate experiențele posibile și e punctul de la care trebuie pornit. Întreaga aventură poetică a lui Romulus Vulpescu stă așadar sub semnul unei inedite tautologii narcisice. Cartea se reflectă în Carte, cultura ca întreg e reversibilă în poemul în mod inevitabil fragmentar – trist sau jovial, încruntat sau nonșalant. Ideea și decorul literar invocate sînt cultivate cu grijă, „gospodărite" de un grădinar maliției, fermecător prin erudiție și simț practic. Rafinamentul intelectual e dublat de spirit aplicativ. În Carte, cititorul trebuie introdus ca într-o grădină labirintică ce ascunde flori rare. Cartea însăși e un obiect de artă. Iată deci această superbă antologie de autor, bijuterie bibliofilă care lasă ciudatul sentiment că, deși s-a predat pentru totdeauna tiparului, tot mîna „Meșterului anonim" este cea care „zugrăvește" cartea : **Arte & Meserie** cuprinde versuri vechi & noi, un portret-prefață, în versuri, de Laurențiu Ulici (ironică, morala ar fi următoarea : plictisit de atîtea autoportrete, Maestrul s-a decis în sfîrșit să pozeze altora . . .), o postfață-portret de Emil Chendea, în care chipul autorului desenat în spirale pare o „mască neagră", gravuri cu nuduri, astrolabi zodiacali, sfere armilare, Grații, Cupidoni, Furii, de Albrecht Dürer, J. Delpierre, desenatori neidentificați, în sfîrșit, cum îi stă bine Cărții-oglindă, un colofon sub forma unei gravuri anonime de pe coperta unui bloc de desen de la începutul secolului nostru. Ironic, dar și heraldic, colofonul este vecin de pagină cu cea mai autentică fîntînă cu cumpănă, reprodusă, desigur, dintr-o carte rară. Totul în prezentarea grafică și tehnoredactarea autorului, care știe să speculeze nu numai rima rară ci și caracterele tipografice, corpul de literă, cerneala, dimensiunile cărții. Nimic din toate acestea nu e gratuit. În „alfabetul de estet" al lui Romulus Vulpescu fiecare amănunt dobîndește o funcție emblematică.

Experiența Cărții guvernează poetizarea sentimentului. Poetul este cel care tace „tulbure" și „teribil" pentru că „În fine,-a deprins disciplina : / mut, / orb, / surd, / gîndește". Oglindirea implică realizarea experienței într-un spațiu finit. Abisul oglinzii mentale a simboliștilor nu este propriu temperamentului lui Romulus Vulpescu. Simțul său metafizic nu vizează profunzimea dublului specular, ci acționează la suprafață, sugerînd sensuri noi pentru vechile mituri, eliberîndu-le de tortura semnificației abstracte, actualizînd istoria prin vis, schimbînd amintirea în prezență, experiența nocturnă în luminozitatea ciclului diurn unde ironia „se simte bine".

„Iscusitul delator din mine", cum se autodefinește – ca un teribil Villon autohton – este și un autor de **Propedeutică,** sugerînd astfel că poezia poate contribui la deprinderea noțiunilor fundamentale. Ea este o instituție serioasă care propagă rarități culturale, cultivă spiritele topind raționalismul renascentist într-un „onirism" manierist care face să se întîlnească balada lăutărească în stil Miron Radu Paraschivescu (textul are titlu latinesc : **Carmen meretricis !,** ironia izvorînd din inadecvarea titlului savant cu conținutul). În cele mai multe cazuri, ironia este rezultatul acestei inversări în oglindă a citatelor culturale, folosite ca „mitice pricini". Procedeu general cunoscut, motivație – dedusă din rezultate – inedită. Deși păstrîndu-și măsura autoimpusă, mania speculară se joacă cu buna credință a cititorului, îi inculcă sentimentul că poate „pipăi" cu ușurință sensul rar, metafora abstractă, anacronismele prezente la tot pasul. Pretutindeni ne întîmpină o „tocmeală de rigoare". Pentru că „știe prea mult", poetul și-a pierdut inocența, și starea trece cu iuțeală asupra cititorului. Într-un **Sonet** decorul intim al experienței erotice este pîndit de „cinicul destin" care învinge candoarea prin perversiune culturală („. . . Și ceas de ceas, un cinic destin părea că vinde / La un mezat de silă un inedit din Proust"). Rima rară a strofei („fără gust-Proust") este excepțional speculată în sprijinul ideii. Superbă, ludică și deopotrivă severă, veselă și tristă, ca un Ianus balcanic, **Arte & Meserie** ne pune în fața unuia dintre cei mai paradoxali poeți din literatura română. Romulus Vulpescu și-a construit cu materia altora un registru personal, transformînd prejudecata culturii în temperament liric.

Costin TUCHILĂ

ILEANA MĂLĂNCIOIU - o trăire acut feminină

Substanța ideatic-emotivă a volumului de poezii al Ilenei Mălăncioiu, **Peste zona interzisă,** o constituie tragicul. Moartea, ca figură antropomorfizată, apare mai pregnant în poeziile **A intrat în odaie pe întuneric** (p. 7) și **Pact** (p. 18). În ambele, victima este mai curajoasă, mai calmă decît călăul. În ambele, instrumentele execuției sînt cuțitele. Metonimic, cuțitul este moartea, ca instrument al călăului. Dar Ileana Mălăncioiu imaginează un executant cu totul neobișnuit al sentinței la care e supusă ființa omenească, prin chiar condiția sa pieritoare, privită însă și fără disperare existențialistă și fără resemnare senină, consolată de vreo speranță, religioasă ori mioritică, a supraviețuirii. Dar aici nu ne interesează concepția despre tragic a Ilenei Mălăncioiu, ca filosofi, ci căutăm să descifrăm ceva din sistemul de semnificare poetică a unei experiențe liminare.

În poezia **A intrat în odaie pe întuneric** călăul este cuprins de ezitare și chiar de o tulburătoare milă, precum se sugerează în strofa următoare : **„Purta mănuși străvezii / lungi pînă la cot / schimba cuțitele dintr-o mînă în alta / și se făcea că le ascute / dar părea să spună : nu pot".** Aici intervine victima, cu o exclamație de revoltă prin care recuză condamnarea într-un limbaj cu inflexiuni familiare, care-l fac și mai emoționant : **„Ei bine, am strigat revoltată / nici eu nu vreau / atîta înțeleg / că mi s-a-ngăduit / să mai aleg".** Intonația seacă, timbrul reținut, dozajul versurilor rimate și nerimate, de lungimi diferite, ca și parcimonia punctuației contribuie la efectul expresiv al poeziei.

Tot ca o trecere eșuată în zona interzisă ni se prezintă și poezia **Pact,** dar intrarea în temă este bruscă, dicțiunea dură, un soi de ironie amară tensionînd enunțul poetic. Urmează însă, într-un amestec tulburător de seriozitate și deriziune, proiectarea anxietății asupra călăului : **„Apoi fiindcă nu putuse dormi / pentru orice fel de-ntîmplare / se pregătise să-mi țină tot el / o cuvîntare".** Finalul răstoarnă imaginea condamnării la moarte în condamnare sui generis la nuntă. Și această echivalare are rădăcini arhaice în gîndirea simbolică, ea fiind revitalizată la confiniile dintre romantism și simbolism, de exemplu de Eminescu și Baudelaire, ca trăire confundată a Erosului și Thanatosului într-o unică experiență acută. În poezia **Pact,** așadar, se combină referințele la trei situații : execuția unei condamnări la pedeapsa capitală / călău, cuțite etc.) ; festivitate, sărbătorirea cuiva / flori, / cuvîntare / ; nuntă sau logodnă / oferta emoționată a buchetului /. Sînt, mai precis, fragmente din aceste situații, părți reprezentînd întregul, deci metonimii situaționale. Îmbinate în poezie, devin metonimii textuale, prin care se obține o metaforă globală dinamică.

Notăm în treacăt că și intertextualitatea, prezentă în volumul **Peste zona interzisă,** mai izbitor prin colajele din Bacovia, este tot o variantă a metonimiei. Tonul reținut și trecerea sub tăcere a emoțiilor aparținînd actantului enunțător, finalul brusc al strofelor etc. țin, evident, de litotă.

Ca să revenim, ceea ce Ileana Mălăncioiu aduce nou și pregnant estetic în tratarea unor motive ca, de pildă, al fluturelui – simbol al sufletului – este transformarea operată pe plan iconic, în special prin supra-dimensionare. Apărînd într-un peisaj de coșmar, în context cu simboluri evidente ale răului cu care omul se luptă necontenit și uneori îl doboară, fluturele se contaminează de această ambianță de infern sordid, dostoievskian : **„Sînt holuri întunecoase, sînt fluturi / lipiți prin ungherele reci"** etc. **(Sînt).**

Dincolo de efectele de intertextualitate, o trăire acut feminină – a Ilenei Mălăncioiu.

Alexandra INDRIEȘ

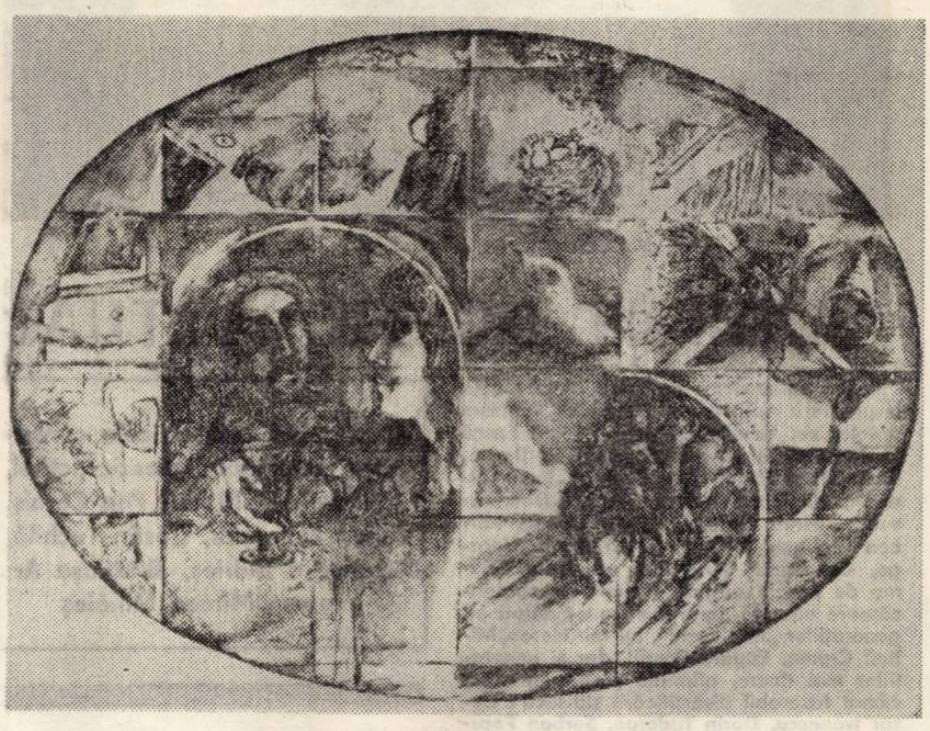

MIRCEA BÎTCĂ : „Pastorală"

NIKOLAUS BERWANGER - declarația patetică

Sorții de izbîndă a poeziei de formula celei pe care o abordează Nicolaus Berwanger stau în refuzul poeticului aparent, mai precis în respingerea poetizării cu mijloace care separă limbajul poeziei de al prozei. Afirmația, declarația, confesia nudă alcătuiesc corpul și substanța poeziei în volumele **Singur cu mine** și **Din patru inimi,** oferite cititorului român prin traducerea lui Anton Palfi. Orice încercare de a circumscrie temele poeziilor ar fi eronată, împingînd în margine continuitatea textelor, fluența mesajului care este calitatea de seamă a cărților. Poezia se încheagă, dincolo de granițele separatoare ale titlurilor, într-o operație de „înrămare" a principiilor chemate să spriJine viața omului adevărul, dreptatea, dragostea de patrie, sinceritatea, omenia. Poetica lui Berwanger este activă, răspicată, sondînd la fiecare vers ascunzișurile și lacunele morale, inerțiile conștiinței pentru a impune o etică a echilibrului, devenită poetică personală.

Pe plan stilistic, morala sa revendică desființarea lentorii și a clișeelor poetice și înlocuirea cu versul tăios, sigur pe sine, asumat persoanei I. Formula poetică predilectă este afirmația, cuvîntul curat. Decomplicarea, domesticirea verbului poetic este cerută de responsabilitatea față de mesaj : **„răspund pentru spusele mele / și-mi apăr cuvintele / chiar dacă un vierme cu chip omenesc / ar vrea să mi le prefacă /. . . / pentru șvabii mei / care resping ipocrizia și tihna cea falsă / pentru ei muncesc și trudesc din condei".** Limbajul redevine frust, el își inhibă calitatea de cod special conferită de poetica modernă, preferînd simplitatea abordării fățișe a lucrurilor. Eșantioanele sintactice repetate la început sau sfîrșit de vers au valoare constitutivă dar și tensională, subliniind posibilitatea poeziei de a mărturisi convingeri.

Poetul Nikolaus Berwanger poartă pe deasupra poeziei mari pancarte, animate de o sinceritate cuprinzătoare și de mărturisita încredere în oameni : **„fiindcă sînt un om din cei ce se-ncred / atît de sincer în om / și-n ciuda multor întîmplări / chiar mai mult de zece ori în fiecare zi".** Gazetarul și poetul se întîlnesc în versurile lui Nikolaus Berwanger fără vreo dominație precisă mai curînd într-o înfășurare dialectică, punînd în relief conștiința dinamitardă, pacifistă în fond, pusă în mișcare de vechi rațiuni ale bunului simț. În numele acestuia se redeschid procese ale conștiinței omenirii, chemată să rezolve problemele conviețuirii pe planetă. Modelul etern rămîne pentru poet „cîmpia bănățeană", iubită „din patru inimi", cîntată „în limba mea maternă". În traducere nu transpar nuanțele graiului șvăbesc care în poezia dialectală oferă expresivitate specială. Vivacitatea, apropierea de suflet a versurilor se transmite în românește prin simplitatea rostirii, apropiată de modul de gîndire popular : „cuvintele mele / nu stau nicodată / răsturnate în cap / chiar dacă gîndurile mele / se războiesc între ele / . . . /.

Imaginea pămîntului natal, rechemat din amintire sau privit în „haina cea nouă", motivează sentimental asumarea rolului de mesager al semnificațiilor morale substanțializate în modul de viață strămoșesc. Frumusețea omului și numele său cel bun este hotărît în virtutea acestei comparații. Satul, țăranii, bunica, părinții, sînt termenii la care se raportează mișcarea universului, extragîndu-se soluții pentru omenire. Transformarea în poezie a tuturor acestora nu este plăcere estetică, ci necesitate : **„nu scriu cu plăcere / despre soare / lună și toate / în muzică toropită de marș / cu pas de lendler / se-nvîrt".**

Poezia lui Berwanger tentează procedeele unui modernism demistificator, jucînd pe muchia declarativismului. Statutul liric se regenerează în predispoziții meditative ce îndeamnă la solilocviu, la descoperirea „inimii din cap", la căutarea visului „tovarășul meu cel mai bun" : **„vă rog din suflet / să fiu înțeles / citeodată / vreau să fiu singur / ca astăzi / singur / și numai cu mine".** Fondul sufletesc al complementarității dinamism-meditație este optimismul care coordonează actul poetic : **„întotdeauna sînt prezent / unde treaba merge mai greu / povestesc numai despre frumos / ce a fost groaznic în viața mea / am uitat de mult / tînjesc cu toate fibrele firii / după tot ce e bun și sincer / în această lume nemărginită".** Comunicația între gînd și poezie transformă registrul de sensibilitate al lui Nikolaus Berwanger într-o fluentă declarație patetică.

Brîndușa ARMANCA

Poezia unei noi generații

Aproape că nu există discuție despre fenomenul liric actual în care să nu apară și o problemă ce, în urmă cu doar un an, părea cu totul colaterală. Este vorba de apariția unei noi generații de poeți, ce poate fi caracterizată, la o primă aproximare, de schimbarea modului de a concepe literatura. Nu putem încă ști în ce măsură poeții ce vin (numiți de Laurențiu Ulici „generația '80") vor inova limbajul poetic, dar este destul de clar de pe acum că ei vin în literatură cu cîteva lucruri bine știute. Unul dintre acestea, și poate cel mai important, este cunoașterea aproape ireproșabilă a meșteșugului poetic. Este impresionantă siguranța acestor tineri, netrecuți cu mult de 20 de ani, de a transforma în fapt poetic experiența lor de viață. O experiență a vieții, dublată, mai mult decît la generația anterioară, de o puternică experiență livrească. În acest sens, se și vorbește deja de caracterul eminamente livresc al poeziei prin care aceşti tineri își caută un drum. Dacă în ce privește proza, preluarea ștafetei s-a făcut aproape pe nesimțite (implicarea autorilor făcîndu-se mai ușor, la generația imediat premergătoare celei de care ne ocupăm, de pildă, prin abordarea unei problematici asemănătoare cu aceea a consacraților, chiar dacă într-un mod intenționat polemic, ca la Mihai Sin ori Eugen Uricaru), toate menționările actuale ale noului val de poeți vorbesc de o insurgență, dar la rîndul ei deosebită de cea de la începutul anilor '70, pentru că vizează aspecte diferite.

Cîteva nume și-au făcut deja loc în circulația curentă a aprecierilor critice, și sînt semne că numărul lor va crește simțitor în scurt timp. Unor poeți trecuți de pragul debutului (Radu Drăgan, Emil Hurezeanu, Traian T. Coșovei, Cleopatra Lorințiu, Eugen Suciu) li se vor alătura o serie de alte nume de valoare cel puțin egală : Matei Vișniec, Marcel Tolcea, Elena Ștefoi, Ioan Morar, Ion Mureșanu, Romulus Bucur, Constantin Mărăscu, Dan Mera, Ion Monoran, Mircea Cărtărescu etc.

Debutul recent al lui Eugen Suciu **(Bucuria anonimatului,** Ed. Albatros, 1979) stabilește un echilibru între limbajul propus de o serie de poeți tineri și cel al generațiilor mai vechi. Poetul nu s-a desprins încă în întregime de influența poeziei produsă de cea mai bună generație de poeți din perioada postbelică. **Inimi de pradă,** de pildă, este o poezie în care influența lui Nichita Stănescu este resimțită din plin : **„ecoul aortei — durează / cît bobul de rouă / pe setea tăciturnă / a monolitului / / iată : / aceasta / e o inimă de pradă".**

Poziția lui Eugen Suciu este una violent tranșantă, atunci cînd se vrea un autor de manifeste, un îndrumător de conștiințe (ca în remarcabilul poem **Muguri alchimici,** subintitulat **Discurs împotriva nepăsării și violenței).** Materialul său poetic exclude debublarea, sau încearcă să o suprime : **„Cîndva eram un sentiment liber / dar adevărul e o așteptare / (...) / așa cum uneori mă întorc la mine ca la o minune / așa cum te iubesc / așa cum din țară / nu poți să faci sanie cu zurgălăi".** Cu toate aceste accentuări ale cuvîntului poetic, impresia generală este că ne aflăm în fața unei poezii a senzațiilor, a aproximațiilor și a cenzurării sentimentelor. Valoarea trăirilor este dată de cantonarea poetului în ipostaze diferite. Una dintre ele este și aceea de „îmblînzitor de arome", un posibil nou concept poetic. Violența de care vorbeam este o caracteristică a limbajului poetic, iar demersul poetului se îndreaptă spre întîmpinarea ei. Atenuarea și înțelegerea modului ei de organizare dau măsura propriei poezii : **„vorbesc de fapt / despre neîntrecuta violență / a vieții / făcute din cuvinte / / (...) gîndește-te / cu ce poveşti o să-l ospătăm / cu ce / o să-i albim oasele".**

Imagismul practicat de Eugen Suciu trimite deîndată la o lume organizată după principii riguros geometrice, urmînd un ceremonial secret. Ca într-un joc al oglinzilor, poezia e reflectarea unei realități doar sugerate.

În unele poezii, distrugerea coerenței e semnul intrării într-un imperiu al simțurilor. Ele sînt percepute din exterior ca semnale ale unei lumi imposibil de surprins în limitele realității obișnuite, fie ea una re-făcută, reflectată. Alteori, presimțind pericolul imposibilității acoperirii întregului spațiu de referință, poezia se creează în momentul **zicerii.**

Poetul oficiază avînd în permanență un surîs mulțios pe buze. Chiar dacă uneori e conștient că nefericirea e o neconcordanță a părților și a întregului, el are luciditatea de a nu scoate realitatea de sub „imperiul clipei".

Precizia notației, dublată de convertirea ei în sens, dau măsura unui talent de excepție.

Mircea MIHĂIEȘ

Patru poeți tineri

Între aparițiile semnificative ale anului literar timișorean 1979, se înscriu și cele patru volume de versuri semnate de Gheorghe Azap, Traian Dorgoșan, Aurel Turcuș și Octavian Doclin (acesta din urmă debutant) — în ordine : **Etetera, Lacrimă albastră, Păzitorul stelelor, Neliniștea purpurei** (toate editate de Facla).

Cel mai comentat și mai cunoscut dintre cei patru autori este Gheorghe Azap (de altfel, el se află la a patra carte, în timp ce Traian Dorgoșan și Aurel Turcuș abia la a doua — după **Cellalt geamăn** și, respectiv, **Umbra riului**). Poezia sa frapează, într-adevăr, mai ales prin limbaj. În fond, Gheorghe Azap preia — conștient sau instinctiv — modelul psihologic și artistic propus de lirica romantică a secolului trecut, menținîndu-l (și subminîndu-l) printr-un lexic ce-l contrazice (argou, cuvinte familiare, chiar triviale etc.). Gheorghe Azap e un autor lexical. Creația sa, strict confesivă, nu construiește o lume, un timp, un spațiu, un ins, o structură imagistică complexă. În toate împrejurările, ea rămîne sinteza dintre sinceritate existențială și perfidie artistică. Deși încadrat în tipar eminescian, Gheorghe Azap este, de fapt, un mecedonskian, un cal troian în cetatea declamației romantice. O spune singur : **„Ce rost că știu să intru acu-n literatură : / Cum a intrat în Troia un armăsar de lemn".** Scrierile lui descalifică, prin exhibare, erotismul văicăreț, disperarea (un titlu : **Dezastrul** etc.), solitudinea, insomnia, gîndul sinuciderii, toată gălăgia și indiscreția romantică, metrica arhaică. Sînt consemnate — prin conștientizare artistică — unicitatea modelului, încheierea unei vîrste poetice. Emblema acestei poezii este contrastul : **Pegas / țidulă ; filomelă / pingele** etc. Pentru „idealizarea" iubitei se poate vedea, între altele, **Eufrosina ;** pentru degringolada celui părăsit, subtilele tulburări de limbaj, cu efect ruinător pentru elegie, din **E vară** ș.a.m.d.

Un lucid și atent cultivator al formei este și Traian Dorgoșan. Ca și la Gheorghe Azap, elanul artistic are o orientare centripetă, cele mai diverse teme tinzînd să se confunde într-una singură, cuprinzătoare, aceea a interiorității profunde, indivizibile **(Narcisiană).** Sentimentalismul este declarat desuet („... De-o asemenea paradă desuetă, / zîmbea ironic muza mea cochetă..."), contactul cu ceilalți devine o rătăcire muzicală, printre reflectări ce curg, la nesfîrșit, unele din altele **(Reflex).** Tentația astralului, obsesia zborului (variante ale introspecției), volatilitatea referentului în genere capătă un sens artistic circumscris cu meșteșug în rigorile prozodice.

Aurel Turcuș este un temperament cu totul diferit. Eleatismului celor doi, îi se opune heraclteanismul său consecvent, clădit pe imaginea **riului** (și destul de frecvent a **focului).** El nu se confruntă cu limbajul artistic, ci cu peisajul — înțeles ca limbaj (istoric sau mitologic). Pentru Aurel Turcuș, referentul se află în afară ; Traian Dorgoșan îl caută în propria intimitate. Pe de altă parte, am văzut că Gheorghe Azap recurge la modelul romantic pentru a-l nega (evident, numai negîndu-l îl salvează, instinctul îi inspiră această generozitate întoarsă). Aurel Turcuș nu surpă, ci asimilează (uneori admirabil) modelul blagian sau folcloric : **„Mireasă, mireasă... / Picioarele mele / stîlpi vor fi la prag, / să îi treci cu drag. / Și mîinile mele / arcade-or să fie / între stîlpi și grindă : / rame de oglindă. / O, și capul meu / va fi-acoperiș, / bătut în șindrilă, / fără nici o milă. / Iar sîngele meu, / de-a lungul vieții / o să poleiască / tavanul, pereții..."**

Meditația și practica estetizantă a celorlalți întîlnește la Aurel Turcuș o adîncă familiarizare cu sensurile vehiculate de poezia română modernă, o aplecare firească spre mituri și simboluri străvechi.

Octavian Doclin e, la debut, mai aproape de Aurel Turcuș decît de ceilalți doi. Și aici domină naturismul, descripția — mai mult sau mai puțin elaborată —, și aici, ca și dincolo, există un **riu** interior (cu funcție structurantă pentru discurs), o **pasăre** misterioasă, o seamă de aluzii și de relicve ce amintesc întreaga serie de autori ai direcției Eminescu — Blaga **(Falsă baladă, Către crin).**

Cele patru volume fac auzite deci patru voci lirice ușor de recunoscut, cu numeroase inflexiuni personale — suficient de personale, credem, pentru a contura, cît de cît, datele unor tipologii estetice din elementele tipologiei stilistice la care ne-am referit, foarte pe scurt, în rîndurile anterioare.

Eugen DORCESCU

Priveliștile iluminate ale unui poet

Doi ani despart prima carte a poetului, **Priveliștile** (1977 — cîștigătoare a concursului de debut al Editurii Facla) de **Nori luminați** (Editura Eminescu, 1979) ; intervalul e marcat de un substanțial progres în poezia lui Vasile Dan, atît sub raportul viziunii, cît și al poeticii implicite, convingîndu-ne încă o dată că ne aflăm în fața unuia din cei mai interesanți protagoniști ai ultimelor promoții lirice.

Ca și volumul anterior, **Nori luminați** este alcătuit din „priveliști" esențiale, aici în registru rimbaldian, de vreme ce ele sînt mereu iluminate de verbul poetic, transfigurate și stilizate spre idee. În ansamblu, acest lirism emfatic, ceremonios, atingînd tonalități imnice, beatice (în care limba poemelor devine o „larmă divină a păsărilor" într-o patrie a poeziei, într-un „turn al cîntărilor") se întemeiază pe o operație de **rafinare** și chiar **purificare** poetică, de transfigurare și literaturizare. De aceea „priveliștile" sau „imaginile povestite" ale poetului nu sînt niciodată pasteluri ori simple decupaje din realitatea diurnă. **Nori luminați** îndeamnă la o transcendere a imediatului sau dramaticului : poetul este în căutarea formelor luminii, transparenței ori măcar a translucidului, evitînd, pe cît îi stă în putință zonele de opacitate sau de grotesc (ornicele vechi, albiile tulburi, mușcătura de cîine a timpului). O poetică apolinică și calofilă pare să determine registrul imagistic al poeziei lui Vasile Dan : cu nori luminați, inundați de lumină solară, de „mici fulgere și pilpîiri", cu „stele ce cad pe lucruri ca roua lucitoare", cu „lumini fosforescente", „nopți electrice", „flame străvezii", „nămoluri aurifere" sau „aura părului populat de fluturi solari". Întreg universul este văzut ca un bulb galben (ori deltă galbenă), ca un pîntec iluminat creator al priveliștilor caleidoscopice și fertile ale vieții. Poetul însuși crește organic din acest univers, situat în interiorul lumii rotunde ca un ochi translucid deschis spre toate zările **(Pămîntul ca un ochi).**

Dar, dincolo de această viziune de tip romantic-transcendentalist, (în vecinătatea lui Emerson, Rimbaud, sau a **Imnelor** lui Ioan Alexandru) se deslușește o autentică experiență modernă a poeziei. Priveliștile lui Vasile Dan sînt priveliștile unui **imagist,** unui vizual, care însă deschide prin cuvinte ample peisaje interioare, peisaje-idei : astfel ochii devin „iazuri suave din care respiră imensele / stele, bronhii ale singurătății", „iluminata noapte în care respiră desfoliat ca bobocul unui lujer, pămîntul", ceața se ridică de pe lume „un stol de cocoare / cu unghiul în sus", soarele își scuturâ polenul de pe aripi în asfințit etc. De asemenea ele sînt în egală măsură priveliștile unui poet cultivat, hrănit de numeroase lecturi care se întrevăd în textele sale, făcînd ca majoritatea poeziilor să devină și poetici implicite. Și nu ne referim aici la acele poezii-pretext în care inserturile livrești sau mitologice sînt mai evidente **(Întîlnirea cu Borges, Iurare în verba magistri, Picula,** ultima, un veritabil studiu de etimologie poetică) ; ci și la celelalte în care viziunea livrescă se suprapune peste viziunea empirică. Pînă și poeziile erotice (într-un fel întreg volumul este o eros-poetică, un epitalam al poetului cu lumea) sînt trecute printr-un tip de metaforă culturală ca în **O, Moira : „Din limba ei moartă cîte un cuvînt rimează / cu un altul viu. Mîinile ei mingiie aerul, îl sanctifică, / îl respiră ca pe o mireasmă a memoriei ei, / a zeiței Mnemosina".** Astfel, în ansamblu, lumea este văzută prin **transparența** ei, dar și prin lentila transfiguratoare (și purificatoare) a „unui vers postum", a unui cuvînt. Numeroase texte sînt citabile și ca metatexte, arte poetice implicite, conform unui regim modern al actului poetic. Mai apoi exercițiul **transfigurator (purificator)** este adesea compromis de realitatea dialectică. Sînt numeroase poeziile care înregistrează invazia zonelor tulburi, opace, ale existentului ; poetul descoperă deopotrivă cețurile exterioare, asediul nopții asupra lucrurilor, efemeritatea „norilor luminați", precum și opacitatea ființei interioare. Acceptare ce înseamnă ralierea la o poetică modernă a literaturii, precum și la o viziune mai dialectică asupra existenței, ambele bine reprezentate de acest volum. Împingînd priveliștile iluminate spre o zonă a rememorării nostalgice, Vasile Dan conferă acestui volum și o tonalitate mai variată, mai dramatică, situată între euforia existențială și meditația gravă asupra lumii și a poeziei. Dacă la aceasta adăugăm și interesantele experimente lirice din **Arsura pe față, Joc de imagini vii pe un ecran, Imagine povestită** (poezii secvențiale, cinematice) care dinamizează și structurează textual poemele lui Vasile Dan, vom înțelege amplarea explorării poetice întreprinse în acest volum, hotărît, printre cele mai bune apărute în ultimii ani.

Marcel POP-CORNIȘ

VIAȚA LITERARĂ

Documentare colectivă

Timp de două zile, scriitorii Asociației din Timișoara, redactori ai revistei noastre, publiciști, au realizat, în această efervescentă perioadă premergătoare alegerilor, o documentare colectivă în două prestigioase întreprinderi timișorene : I.A.E.M. și „ELECTROTIMIȘ". Au participat : Anavi Ádám, Sofia Arcan, Ion Arieșanu, Nikolaus Berwanger, Teodor Bulza, George Bulic, Lucian Bureriu, Marcel Pop-Corniș, George Drumur, Vasile Dan, Eugen Dorcescu, Anghel Dumbrăveanu, Lucian Emandi, Dorian Grozdan, Antoaneta C. Iordache, Ion Jurca Rovina, Hans Kehrer, Hans Mokka, Ivo Muncian, Pongrácz, Maria, Octavian Popa, Corina Victoria Sein, Petru Sfetca, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Aurel Turcuș, Vasile Versavia.

La fața locului, despre realizările oamenilor muncii din județ, din municipiul Timișoara, din întreprinderile vizitate au vorbit tovarășii **Iordache Marin,** secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., **Maria Nuțu,** secretar al Comitetului municipal de partid, dr. ing. Gheorghe Tirpe, director al I.A.E.M., **ing. Arke Marcus,** director al „ELECTROTIMIȘULUI".

Membri ai U.A.P. din Timișoara, în numele cărora a vorbit **Victor Gaga,** președintele Filialei, au expus lucrări într-una din sălile I.A.E.M., oamenii muncii din întreprindere și oaspeții participînd la un vernisaj puțin obișnuit, interesant. Un dialog al artelor cu iubitorii lor.

Scriitorii, publiciștii, trimișii speciali ai presei au vizitat secțiile întreprinderilor, s-au interesat de procesul de producție, de destinele oamenilor aflați în angrenajul producerii acelor prețioase aparate, matrițe, scule și utilaje tehnologice destinate industriei noastre electrice și electronice. Scriitorii au elaborat, aproape ad-hoc, impresii pe care le reproducem în paginile 4—5 ale acestui număr, însemnările, impresiile lor constituind totodată un material pentru scrieri viitoare. Cu un viu interes au fost primite poeziile patriotice, scrierile în proză, pe care oaspeții le-au citit în fața lucrătorilor ambelor întreprinderi, în cadrul unor șezători literare. Din creația lor au lecturat și membri ai cenaclului I.A.E.M. : Zita Bartiș, Maria Căciulan, Monica Iuhaș, Liviu Pîrvan, Leni Potor.

Au avut loc fructuoase discuții, care au relevat atît interesul scriitorilor pentru pulsul vieții acestor importante obiective ale economiei naționale, pentru perspectivele lor de viitor, cît și acela al gazdelor pentru creația literară inspirată din realitățile cotidiene, modalitate atît de eficace în procesul de formare a omului nou.

Documentarea colectivă de pe platforma industrială a Timișoarei face parte dintr-un șir de asemenea acțiuni, de importanță vitală pentru creație, înscrise în agenda de lucru a Asociației, pe anul în curs.

L. B.

Acolo, aproape

Acolo e capătul orașului, acolo, asfaltul se pierde drept în cîmpie, printre case și blocuri și coșuri și fabrici și pomi, acolo, liniile de tramvai mor și deseneazã cercul de-ndărăt, să taie iarăși inima orașului, îndoindu-se pe spinarea apei ce Bega se cheamă, acolo toată lumea se trezește devreme, cu noaptea în gene, să prindă zorii muncii, cu M, da, ai Muncii, și să dea cep suprem vieții halelor, în pragul luminii ce curge și de la soare și de la sudoare, acolo, de vrei, ori ba, simți ce este rostul ființei contemporane, concret, palpabil, în metal mai dur ca bronzul Poetului, în sîrme mai subțiri ca părul Frumoasei sau ca briciul ochiului dinăuntru, dar mai presus decît izvorul minții născocitoare de utilități fără de care veacul n-ar fi putut pune capăt mileniului, nici țara-ne n-ar merge cu fruntea și brațul și inima pline de roze spre sărbătorile neamului nostru bătrîn, acolo, condeiul se teme de caruseI și de rubine, iar hîrtia se topește la focurile trudei, cît cel ce-l ține și o umple să-și creadă isprava abia un sunet în marea creație a lucrurilor eterne, acolo, față în față, îmbujorate, două întreprinderi, A.E.M. și Electrotimiș, ca două ființe, împreună industrie, acolo, două ființe, Miroslava și Gabriel, împreună Pițu, trăiesc, la un loc, primii, un timp rotund și mîndru, iar ceilalți, prin Cătălin-ul lor și industria lor, făuresc numele și fapta și nemurirea mîinelui.

Da, acolo, mai aproape decît ne închipuiam că ar exista.

Teodor BULZA

Memoria prezentului

Spațiile de muncă ale colectivelor de oameni de la I.A.E.M. și „Electrotimiș" impresionează pentru că sînt, deopotrivă, spații ale inteligenței, concentrării, pasiunii și, nu mai puțin, ale sensibilității. Fără migala și exercițiul mîinilor și ochilor celor circa 3.000 de tinere de la I.A.E.M. n-ar fi asigurată precizia în măsurarea aparatelor electrice pe care le desăvîrșesc în ore de intensă concentrare. Fără finețea ochiului și expresivitatea privirii safirele și rubinele n-ar cuceri mirajul microscopic al perfecțiunii. Îngemănarea acestui travaliu de expresă delicatețe cu cel al artei mă duce cu gîndul la o exprimare superioară a ființei omului în noile spații, moderne, de producție materială, asimilînd vădit expresii, nuanțe ale spiritului uman.

A pune în valoare mașina cu program, a crea unicate, între altele, la „Electrotimiș", înseamnă a valorifica inteligența tehnică la un nivel competitiv, de vîrf, înseamnă a prefigura viitorul industriei românești. Și, iată, că în același timp, omul producător dobîndește o nouă valoare, personalitatea lui se conturează și se împlinește prin cantitatea de inteligență și concepție înmagazinată în obiectele prelucrate și finisate micronic de către mașinile create de el însuși spre a-i veni în ajutor și nu pentru a-l supune la un travaliu inutil, obositor.

Ca oameni care scriem, care înmagazinăm în arta cuvîntului memoria prezentului, deschiderile spre mîine, destinele oamenilor, trebuie să cunoaștem, să adîncim această condiție nouă a contemporanilor noștri. Călătoria în spațiile lor de muncă devine revelatoare, tonică, invitînd trăirea și cuvîntul la o decantare artistică emulativă.

Ion Jurca ROVINA

Dincolo de sentimente

Mi-am propus să nu scriu despre sentimente.

Am fost la I.A.E.M. și la „Electrotimiș". Am văzut, în ultimii ani creuzetele imense ale Galațiului, vechea și noua industrie a Reșiței, rulmenții de Bîrlad, florile de sticlă de la Tomești sau Mediaș... Am avut privilegiul să ating cu proprii mei ochi casele muncii, oamenii care construiesc soclul pe care se așează frumos, în siguranță, cuvintele despre România de azi.

Aș putea spune, riscînd să tulbur o metaforă, că e periculos să cunoști îndeaproape cele ce se fac, trăind ani pe drumurile între un loc și altul, pentru că se naște o nevoie esențială de-a nu mai imagina nimic și un nesaț de-a merge mai departe, în altă parte, de-a reveni și de-a descoperi înaintea altora noul...

Aș putea alcătui oricînd o listă a locurilor în care n-am fost, în România, și, aș fi în stare să-mi doresc — riscînd să lovesc cine știe ce nostalgie — o zi într-o mină de cărbuni ori de aur. Aici, mai mult decît o noapte pe lagunele Veneției...

Este mereu ciudată întîlnirea cu patria muncii.

Uneori mă gîndesc că aceste lucruri s-au spus, alteori îmi amintesc că nu mai am deloc douăzeci de ani.

Se pare că nu voi cîștiga vreodată meșteșugul de-a mă ascunde de mine : aceste „vizite timișorene" mi-au stîrnit memoria și speranțele. I.A.E.M.-ul arată, în mine, ca o farmacie, ori o imagine îngrijită a tinereții industriale a țării. Foarte multe femei, în halate imaculate, numărînd meticulos, răbdător, zîmbind, caratele unor secunde de muncă din ora de efort solar a patriei. „Electrotimișul" aduce aminte de îndrăzneală și de un viitor în care mîna, penseta, gestul „clasic" de a prelua o piesă va fi, însuși, memorie. Toate acestea îmi par cunoscute. Numai „amănuntele" îmi trezesc curiozitatea. Într-o peliculă despre „Electrotimiș" revăd un muncitor cu care am vorbit, cîndva : la Botoșani (?)... O ființă cu care ai legat un dialog — clipe numărate — este sau nu un amănunt ?! Mi-am adus aminte că undeva, mai aproape, mai departe, în ciuda vîrstei, rezistă ființa sau realitatea sau tinerețea unui sentiment dificil de ocolit chiar dacă îți spui : „Nu voi scrie despre..." Fără îndoială : repet lucruri cunoscute ! Numai că, uneori, ceva mai adînc decît memoria, decît luciditatea, te obligă să-ți dezvelești gîndurile. Există clipe în care mi se pare că putem avea curajul să folosim propoziții obișnuite, de la capăt. Dacă mă aflu în situația de a spune asta înseamnă că de pe lista locurilor în care n-am fost au dispărut două numere, în vreme ce, pe lista locurilor în care pot reveni s-au adăugat două nume : I.A.E.M. și Electrotimiș.

Antoaneta C. IORDACHE

Inteligența ca materie primă

Două întreprinderi timișorene, A.E.M. și „ELECTROTIMIȘ" sînt două unicate, prin profilul lor, prin angrenajul exact și eficient la economia țării. La sediul aparatelor electrice de măsurat, materia primă parcă ar fi doar inteligența umană, asta pentru că se utilizează foarte puțin metal ori material plastic ; totul este filigranat, ácele indicatoare, ridicate cu penseta, lipite cu letconul, clipesc gingaș, asemeni genelor tinerelor în halate, crăiese ale acestei munci migăloase și fascinante. Munca îmbracă aici mai ales un aspect calitativ, se apropie de artă, trăiește incandescența trecere în imaterial, în zone în care rețelele fragile și suple, sub impulsul nevăzut al magnetismului electric, devin factori de testare ori decizie pentru agregate imense.

La „Electrotimiș", elaborarea unor unicate, comandate imperios de însăși industrializarea țării, are o implicație mai adîncă, pe plan uman, decît în fabrici în care pe locul întîi se află munca în serie. Unicatul reclamă o permanentă implicare a inteligenței creatoare, o calificare superioară, continuă, pentru ca documentația să fie aplicată exact, ba chiar și îmbunătățită. Țara a dat cu încredere pe mîna acestor oameni, încă tineri, agregate reprezentînd capodopere ale creației tehnice moderne. Oamenii „Electrotimișului" au îndrăznit mașini de mare tehnicitate, dislocuind importul adesea. De aceea există un interes suprem pentru multivalența omului de aici, pentru universul său spiritual, pentru valorificarea disponibilităților sale în forme superioare. Școala pătrunde în intimitatea halelor, aici unde mai importantă decît îndemînarea naturală a strungarului este calitatea de programator, această profesiune de ultimă oră. De fiecare dată ceva nou se elaborează sub acoperișul acestui unicat al industriei noastre și asta mă duce cu gîndul la însăși condiția artistului, de fiecare dată nou, perfecționîndu-se pe sine cu fiecare poem, căci fiecare lucru nou poate însemna un pas înainte pentru acest timp, pentru această istorie.

Lucian BURERIU

Schiță de reportaj

Alături de multe, multe alte flori
ce-mpodobesc halele de la I.A.E.M.
Timișoara, pe una din mesele de lucru
am zărit și un buchet de ghiocei.

Greu de descifrat
pentru un neinițiat
acele șuruburi, acele ace, acele șurubelnițe
și fel de fel de ițe
cu care tinerețea lor
face cumetrie.

Dar înflorește tandrețea
printre parametrii severi ai produselor,
stau ciorchine zîmbete pe umerii contoarelor,
irumpe primăvara din rubinele șlefuite.

De aceea, poate,
sentimentele mîinilor lor
iau forma de flori
și candoare.

Ivo MUNCIAN

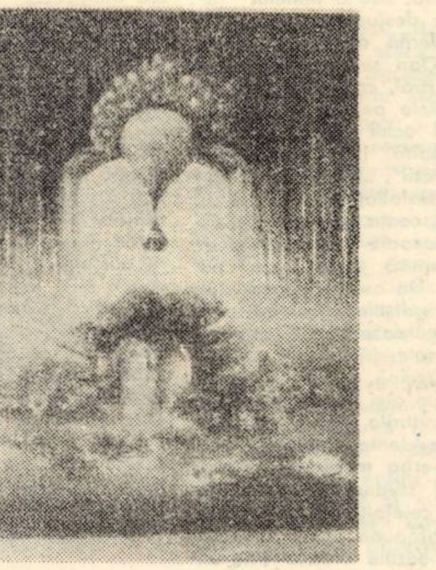

MIRCEA BITCĂ : „Insulă I"

LÎNGĂ INIMA ȘI MUNCA OAMENILOR

Aspecte din documentarea colectivă a scriitorilor Asociației din Timișoara.

Schimbarea

Veneam din iarna de afară, dintr-o zi care se voia neapărat friguroasă și vitregă. Poate că ne pîndea dintre cețurile anotimpului un fel de incertitudine față de modalitatea documentării. Și, în adevăr, scările pe care le-am suit și coridoarele pe care le-am străbătut nu ne-au prea dat încredere în ceea ce ne propusesem. Pe urmă, ajungînd la o ușă și trecîndu-i pragul, am simțit **schimbarea.** Pătrundeam într-un alt anotimp. Ne aflam nu numai într-o hală de întreprindere ci și într-o grădină. Culorile vii, optimiste, plantele și florile risipite pretutindeni, muzica transmisă prin amplificare, și tinerețea, tinerețea prezentă peste tot, ne-au făcut să uităm că veneam din frig și că pînă adineaori ne adunasem ca niște inele în jurul focului interior și nestins al inimii. Ni s-a schimbat și nouă starea psihologică. Am început să cunoaștem oameni, să întrebăm, să cîntărim răspunsuri, să schimbăm impresii.

Încetul cu încetul tot ceea ce ni se spusese dinainte și ce știam din reportaje și fotografii publicate în ziare, devenea o realitate care ne depășea imaginația. Constatam că măsuțele la care lucrează fiecare om al muncii seamănă cu băncile obișnuite într-o clasă. Cochetele halate și bonete sugerau deasemenea uniforma școlară, dealtfel în multe cazuri, nu prea de mult timp părăsită. Cît puteam cuprinde cu ochii și cu mintea, acest loc nu înseamnă numai un obișnuit spațiu de producție industrială, ci și o școală a vieții, în alte condiții, desigur, decît într-o școală, dar cu atît mai mult importantă în fixarea unor trăsături caracterologice definitorii. Aceasta înseamnă că mulți dintre tineri — media de vîrstă a întreprinderii fiind de 23 de ani și jumătate — venind aici direct din școală, au învățat și învață să trăiască, să se poarte în producție, să se comporte între oameni, își întemeiază familii, își clădesc și-și consolidează speranțele.

Secretara U.T.C. pe întreprindere, Ioana Ceulescu, ne dă informații prețioase în această privință, vorbindu-ne de frumosul obicei de a întîmpina cu anunțuri prin rețeaua de amplificare, cu flori, aniversările și evenimentele familiale ale membrilor colectivului. Mai presus decît aceasta, însă, demnă de consemnat și de recomandat este inițiativa tinerilor de la secția safire-rubine, care, în cinstea Congresului al XII-lea, au constituit prima formație de muncă model. Obiectivele ei nu privesc numai munca în directă legătură cu producția curentă, ci țintesc mai departe, nefiind întîmplător ales timpul în care un gînd nobil a devenit realitate. Tinerii din formația-model își propun să muncească și să trăiască **în chip comunist !** Acesta e sensul, acesta e temeiul ! Și aci explicația că în încă două secții pînă acum — la „Proiectări concepție" și la „Aparate de precizie" — s-au constituit astfel de formații.

Așadar, am putut urmări prin ochii tineri ai întreprinderii o producție modernă, miniaturizată, de mare precizie și finețe, concretizată în operațiuni complexe și variate și exprimate în mașini de ultimă expresie tehnică. Am putut urmări delicatele procese tehnologice în care razele laser și microscopul sînt elemente indispensabile unei producții bine pusă la punct de aparataj pînă nu de mult adus exclusiv din import. Fluxul înnoirilor este mereu în mișcare ; în anii ce vin întreprinderea se va extinde, va îmbrățișa noi modalități de expresie tehnică, aducînd în ansamblul economiei naționale un aport pe cît de specific, pe atît de important și de valoros. Dar cea mai însemnată schimbare s-a petrecut și se petrece în oameni.

Mircea ȘERBĂNESCU

Model de frumos

Într-o hală cu sclipiri albastre și argintii, furați de mișcările pricepute ale mîinilor îndeminatice, de gîndul că aici, în lumea mașinilor tăcute este atît de firesc să găsești gingășia și prospețimea tinereții, în acest aer de laborator creator citeam acel adevăr înscris pe un panou, care te întîmpină la intrare : „Întreținerea permanentă și reglarea atentă asigură colaborarea celui mai bun coleg de muncă — mașina" !

Vizitam, de fapt, o formație de muncă model a Întreprinderii A.E.M. Timișoara și am pășit și noi în acea ordine creatoare, care parcă te înconjura cu o certă consecvență. O ordine, în care utilizarea valorilor materiale și spirituale, a capacității creatoare a forței de muncă urmărește să stabilească un echilibru înțelept și prosper.

Și tabloul se repeta sugerînd impresia că acel model de tip nou, acel model creator pătrunde peste tot, unde eforturile oamenilor muncii sînt însoțite de setea descoperirii propriilor capacități de muncă creatoare. Această receptivitate pentru nou, acest proces de schimbare a mentalității omului angajat în marea operă de creare a valorilor — a devenit un etalon al aprecierii. „Sarcina noastră permanentă" — spunea directorul Arke Marcus de la întreprinderea vecină, Electrotimiș — „este aceea de a reuși să ridicăm, să formăm oamenii ! Ne interesează, ca muncitorul să știe mai mult, să fie mai cult, mai receptiv, să aibă o concepție sănătoasă despre tot ce face". Și urmînd aceste criterii am găsit preocupări organizatorice novatoare, am găsit soluții, care tind să asigure responsabilitatea personală a omului muncitor, la implicarea lui în creație și concepție. Și ne-a atras și pe noi această sinceritate a luptei pentru asigurarea ordinii interioare în știința cotidiană a conducerii și executării, rămînînd cu impresia frumosului, minunatului efort colectiv de a umaniza orice loc în care muncim, și umanizîndu-l asigurăm demnitate, asigurăm cutezanța de a privi spre viitor.

Maria PONGRACZ

Un sens vieții și pietrelor prețioase

Știam de cîtva timp că la Întreprinderea de aparate electrice de măsurat din Timișoara se produc pe scară industrială **lagăre de safire și rubine artificiale, aceasta fiind un fapt unic în** țară. Mai auzisem că pietrele artificiale de safir și de rubin trec prin întregul proces tehnologic, chiar în cadrul acestei întreprinderi, începînd cu „nașterea" lor și continuînd cu toate fazele de prelucrare a acestora, spre a ajunge la forma finită.

... Parcurgînd secția de safire și rubine, încă eram sub puternica emoție pe care mi-o făcuse instalația laser, folosită pentru producerea orificiilor extrem de mici în prețioasele bucăți mărunte de rubin, cînd am ajuns în atelierul de prelucrat safirele (cavități). Și acest atelier, ca și celelalte ale secției, are aspectul unui laborator. Aici pe mesele de lucru, lîngă aparatele complexe de prelucrare a cavităților, este cîte un microscop, cu care se verifică modul cum a fost efectuată gingașa operație.

Tinerele care lucrează aici ne invită să privim prin microscop, spre a vedea, comparativ, care este diferența între un safir neprelucrat și unul finisat. Uitîndu-mă prin microscop, simt aceeași tulburare pe care o aveam cînd eram elev și priveam printr-un asemenea aparat (bineînțeles, rudimentar) o secțiune dintr-o plantă, făcîndu-mă lumea miraculoasă a celulelor. Acum constat că suprafața cavității conice este netedă, strălucitoare și-mi lasă impresia că ar fi o celulă dintr-un briliant. Așa și este, de altfel, atît doar că „organismul" acestui fel de briliant va constitui un lagăr de safire, care va fi montat, să zicem, într-un aparat electric de mare precizie.

Una dintre tinerele acestui atelier, care ne vorbește despre specificul muncii de aici, este Elena Drinceanu. Are abia 21 de ani. După terminarea liceului, în întreprinderea aceasta a urmat cursurile de calificare pentru specialitatea în care lucrează, așa cum s-a întîmplat cu o mare parte din personalul muncitor din unitate. „Îmi place meseria aceasta" — îmi mărturisește Elena Drinceanu. „La cursurile de calificare, am aflat numeroase și foarte interesante date despre pietrele prețioase". Simt o mîndrie în glasul ei, cînd mă informează că pietrele artificiale produse în întreprinderea sa sînt mai pure decît cele naturale. „Iată una din marile biruințe ale omului" — pare că își continuă ea gîndul. O biruință a oamenilor de aici, a colegilor tăi de muncă" — subliniez eu, în acest dialog imaginar.

Mă cuprinde o mare bucurie, intuind că interlocutoarea mea și-a împlinit un destin, de care este mulțumită. Se simte bine aici, în climatul minunat de muncă, la fel după servici, la căminul întreprinderii, împreună cu colegele sale de conviețuire. Îi place să citească și să picteze. Pentru ea, care este pasionată de artele plastice, locul ei de muncă atît de marcat de tutelarea spiritului estetic, constituie nu numai un „cadru de producție", ci și o ambianță cu adînci corespondențe sufletești. A visat ea, oare, vreodată, în timpul adolescenței sale, trăită în Calafat și la liceul din Giurgiu, că viața sa va căpăta un sens de care este mîndră, roman în orașul de pe Bega ?

Aurel TURCUȘ

CORINA VICTORIA SEIN

AȘTEPTARE

Treceam pe sub clopot
istovită de odihnă.

Privindu-mă în luciul de aramă
mi s-a făcut frică
de înălțime,
mi s-a făcut dor
de speranță...

Trupul mi s-a arcuit, flămînd.
Eram chemată sub o stea.

DILEMĂ

Pe serpentine
a încolțit iarba și deasupra aerul
mustește de păsări .
Din marginea subțire, ca o geană,
una cîte una apar
tihna, apa și casa părăsită.
Sînt prea aproape de oceanul păgîn,
încît luciul verde se întunecă,
păsărilor le cad aripile
în rază de tăciune.

Eu sînt doar un fluier alb de mesteacăn
rămîn dincolo de îmbrățișări,
dincolo de timp,
de liniște...

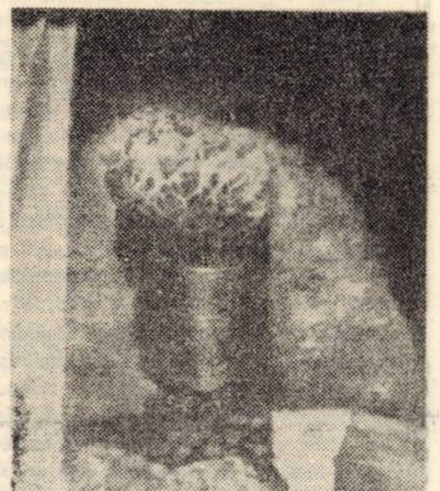

MIRCEA BITCĂ : „Cupă cu corali"

LA NORD

În odaie
flăcările sună blînd,
jocul lor mă mîngîie.

Pereții, netezi de căldură,
mă înșală, furîndu-mi
clipă după clipă.

Geamul, înnegrit
de-atîta tăcere, arde
și vîntul mi se așterne
pe buze...

Legea și patima înfloresc în mine

simplu și greu ;

rotirea pămîntului stîrnește pulbere vie
peste o ardere cuminte.

CÎNTEC

De-o vreme,
ziua își mărește pasul.

În cer s-a spart un geam,
cade o stea,
înfrumusețînd pămîntul.

De-o vreme,
ziua are culori de vatră aprinsă,
se cuibărește
între frica și bucuria
revenirii...

ȘI PLOAIA...

Ploaia ascunde fire de început
și gheme de sfîrșit,
alunecă spre cerdacul semințelor,
pămîntului îi sărută tîmplele și pletele fetelor
prind dogoare de fruct, mireasmă de flăcări...

Se zbate în cercuri —
o urmă în rîul care curge...

La sînul ei bătrînii ucid melancolia,
copiii limpezesc cuvinte ;
în adînc, morților le cresc
în ochi cîmpii.

Un drum spre soare

Proiectînd de multă vreme o călătorie în Grecia, totul părea un vis prea mult visat, în care crezi tot timpul, fără a mai fi sigur că se va împlini vreodată ; ajunsesem să întreprind de-atîtea ori, cu imaginația, această mare aventură a spiritului încît, pe măsură ce mă apropiam, însfîrșit, de ziua plecării, aveam acel neastîmpăr pe care-l încearcă, probabil, conducătorii expedițiilor mari și îndelung pregătite, încolțiți de îndoieli, de teama neprevăzutelor capcane, ori a eșecului posibil. Cercetarea corăbiilor de altădată, a hărților, a proviziilor, a informațiilor despre locurile ce urmau a fi abordate, a tuturor acelor prevederi necesare unei asemenea încercări erau, în cazul călătorului de azi, lucruri cu mult mai ușoare sau, poate, mult mai grele.

Un drum spre sud, spre alt regim solar, un drum spre izvoarele cele mari ale culturii și civilizației europene, în tensiunea unor emoții pe care nu le încerci decît o dată în viață. Voisem să plecăm după echinoxul de primăvară, dar ne ajunsese canicula verii și astfel împrejurările ne duseră mai întîi la Pontul Euxin. Am ascultat, în toate orele zilei, marea la Mangalia, printre vestigiile vechiului Callatis, urmărind traseele argonauților spre țărmii *Linii de aur,* apoi legendele care-au adus-o pe cruda Medee pe pămînturile noastre, apoi un popas la Histria și gîndul întins ca un zbor de pasăre, toamna, spre mirajul și miracolul Helladei, pipăind, iar și iar, cu ochii imaginației, peisajul mirific locuit de nimfe și zei.

In 10 septembrie, sub auspiciile unei toamne luminate de mătăsuri și aur, mașina noastră rulează calm spre Porțile de Fier, trecem peste Danubiu, în Iugoslavia, traversăm Valea Timocului — nu înainte de a poposi la Negotin, unde sîntem primiți, cu surprinsă blîndețe, cu vorbă bună și înțeleaptă, de Maica Anca, Bunica prietenului nostru, marele poet și traducător al literaturii române, Adam Puslojić. Bătrîna, cu statură înaltă și dreaptă, ne cercetează cu priviri inteligente, în care-i bănuim semeția vulturească de altădată, ne uimește cu bogatele-i cunoștințe geografice, dîndu-ne prețioase relații pentru drumul ce ne aștepta. E mistuită de-un dor nestins pentru *năstrușnicul* Adam, pe care-l aștepta în fiece zi. Un popas asupra căruia vom stărui altădată.

Curînd, trecem în Bulgaria, oprim la Vidin, a doua zi vizităm Sofia, rătăcim prin pitorescul oraș Kiustendil, spre granița de sud-est a Iugoslaviei, și ne-nfășurăm în pînzeturile brumării ale unui amurg, pregătiți să intrăm, dimineața, în Grecia.

După formalitățile vamale, pornim spre Thessaloniki, urmărind modificările mediului, care ni se par, de la început, esențiale. Drumul șerpuiește printre coline golașe, anticipînd peisajul montan generalizat, ars de un soare nemilos, prin care călătoresc, obsedant, umbrele de un verde intens ale chiparoșilor cu siluetă subțire și înaltă, de o eleganță ce fascinează mereu, pretutindeni. În văi, vegetația este bogată, beneficiind de aceleași puteri ale zeului Helios. Terase cu vii pitice, livezi de măslini sau de smochini, plantații de tutun. Canale de irigații, sisteme de aspersoare arată hărnicia unor oameni care dăruiesc puținului teren cultivabil virtuțile și principiile apei.

Sîntem amuzați de prezența pitorească și contrastantă a modernelor mașini agricole, alături de cotigile vopsite burlesc, în culori uneori țipătoare, trase de biblicii asini care ne vor ieși înainte mereu, ducînd cele mai neașteptate și grele poveri — de la legătura de surcele a bătrînilor (coborîți parcă din vechi tragedii), care-i însoțesc, dirijîndu-i cu grijă, la marile intersecții ale autostrăzilor invadate de tot soiul de autoturisme — pînă la impresionantele baloturi pe care le cară nu numai prin localitățile mărunte ci, uneori, și prin vacarmul trepidant și tentacular al metropolelor.

Se văd turme de capre pe dealuri cu pămînt roșcat și cu vegetație săracă, tineri ciobani echipați în blugi, cu tranzistoare agățate de umeri, apoi mici localități, vile cu aer sărbătoresc, înconjurate de grădini și umbrare de viță de vie, acoperișe de olane și țiglă, chiparoșii solitari și cerul înalt, de-un albastru ireal, prevestind marea de sud, cutreierată de eroi legendari și de ființele mitului.

Anghel DUMBRĂVEANU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 2 MARTIE

9,00 Tot înainte ! 9,15 Șoimii patriei. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,35 Imagini din Maroc. 16,05 Telesport. 16,30 Fotbal : Politehnica Iași — Universitatea Cluj-Napoca (repriza a II-a). 17,35 Film serial : „Linia maritimă Onedin". 18,25 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 18,40 Călătorie prin țara mea. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena Cîntării României. 20,15 Film artistic : „O singură cale" (american). 21,55 Telejurnal.

LUNI, 3 MARTIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 19,35 Arc peste timp. 6martie '45 — 6 martie '80. 19,55 La ordinea zilei în economie. 20,05 Din inimă un cîntec țării. 20,20 Cadran mondial. 20,40 Roman foileton : „Primarul din Caterbridge". 21,35 Telejurnal.

MARȚI, 4 MARTIE

10,00 Ora tv. de fizică. 11,00 Film serial : Dallas. 16,00 Telex. 16,05 Vă dăm legătura cu... școala. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,15 Almanah pionieresc. 17,40 Tezaur folcloric mehedințean. 18,00 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Revista social-politică Tv. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 19,35 Călătorie prin țara mea. 20,00 Teatru Tv.: „Inimă fierbinte" de Octavian Sava. 21,40 Telejurnal.

MIERCURI, 5 MARTIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Curs de limbă germană. 17,20 Tragerea pronoexpres. 17,30 Corespondenții județeni transmit... 17,45 Itinerare turistice. 18,05 Balada plaiurilor mele. 18,30 Forum cetățenesc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 19,30 Arc peste timp. 19,55 La ordinea zilei în economie. 20,05 Telecinemateca : Ciclul „Mari actori" : Gentleman Jim. 21,50 Telejurnal.

JOI, 6 MARTIE

10,00 Ora Tv. de chimie. 11,00 Roman foileton : „Primarul din Casterbridge". 16,00 Telex. 16,05 Școala la... Școala noii calități. 16,25 Curs de limbă spaniolă. 16,45 Curs de limbă franceză. 17,05 Reportaj pe glob. 17,15 Viața culturală. 18,25 La ordinea zilei în economie. 18,35 „Sindbad marinarul". 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 19,35 Călătorie prin țara mea. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Sub steagul de glorii. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 7 MARTIE

16,00 Telex. 16,05 În direct de la... politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În actualitate : Alegerile de la 9 martie ! 19,35 Noi, femeile ! 20,15 Film artistic : „Trei zile și trei nopți". 21,55 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 8 MARTIE

10,00 Partidului — inima și versul. 10,20 Telecinemateca (reluare). 12,05 Concert educativ. 13,00 De la a la... infinit. 15,30 Fotbal : Politehnica Timișoara — F.C. Baia Mare. 17,20 Votul nostru-i votul țării ! 17,50 Clubul tineretului. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Mîine, cu toții la vot ! 19,35 România azi. 20,05 Omagiu — Selecțiuni din spectacolul organizat de Consiliul Național al Femeilor cu prilejul zilei de 8 Martie. 20,55 Film serial: Dallas. 21,45 Telejurnal.

PLASTICĂ

Mircea Bitcă

Ceea ce ne oferă Mircea Bitcă nu este numai o meditație asupra existenței, nu este numai o viziune proprie asupra lumii, creațiile lui sînt în același timp un decor simbolic pentru „spectacolul lumii", un spectacol al ideilor, după toate canoanele filosofice ale gestului ludic abordat plastic.

Artistului i se-ntîmplă acum o vreme a culorii și a luminii, rostite în tinii de orgă, în arcade agreste, sub semnul motivat al desenelor simbolice în forme de cerc, patrat, triunghi sau elipsă, în lucrările sale regăsind nostalgia mitică a identificării sinelului cu cosmosul.

Dacă am porni în descifrarea genezei artei sale, mai ales a picturii, am găsi cîteva puncte de reper în diversele curente ale ultimelor cinci decenii. O ancoră aproape certă am putea-o arunca în plastica suprarealistă a anilor '25, în maniera de-a explora subconștientul și a descifra ceea ce e ascuns în abisul sufletului omenesc, așa cum au făcut-o pe atunci un Salvador Dali sau un Max Ernst. La artistul devean, mai ales în „Insule" și în „Fîntînile imaginare", regăsim tentativa de redare a automatismului psihic pur, a dicteului gîndirii, dar nu ca la pictorii dadaiști, ci sub imperiul rațiunii, al gestului artistic controlat. Pictura, dar mai ales grafica — „Repere", „Coloana cerului", „Centrul armonic" ș.a. — constituie nu numai o realizare plastică ci și un document psihologic, o pleiadă de simboluri, mai mult sau mai puțin transparentă, ce propun privitorului o infinitate de regăsiri sau de exoduri în absolut.

Dincolo de detaliile ce le-am putea aprecia drept realiste, pictura și grafica lui Mircea Bitcă par stranii, dar nu de un straniu violent, dur, ci accesibil, cald prin cromatică, uman, arta sa înregistrînd și valențele unui constructivism de factură romantică, prin interferența registrelor desenului, prin *jocul* simbolic al armoniei, prin aparentele tendințe suprematiste, depășite ca intenție, prin încărcătura figurativă a tuturor desenelor. Ca argument, e revelatorie varietatea simbolică a ochilor păsărilor de pradă din „Arhitectura privirii", pasărea în colivie din „Procesiune", setea de repaos din „Echilibrul golurilor interioare" sau metaforicul zbor din desenul „Zbor posibil".

Motivele livrești, indubitabil existente în creațiile sale, nu trebuie dezavuate, ele fiind rodul unui *joc* al memoriei, integrat în onirismul formelor, dar reevaluate, recompuse, abstractizate și spontan abordate prin culoare, linie, compoziție.

Prin forța ei de sugestie, prin metafora ei, pictura lui Mircea Bitcă aparține marilor unghiuri deschise nu spre haos, ci spre lumea clasică a armoniei, în centrul căreia omul se regăsește în drumul spre propriu-i echilibru.

Aurelian SÎRBU

★

Doi pictori

Galeria *Pro arte* din Lugoj găzduiește o expoziție de pictură a soților Păscuța și Ion Iovan. Originari de pe meleaguri bănățene, absolvenți ai fostei Facultăți de desen din Timișoara, cei doi tineri plasticieni participă în prezent din plin la viața artistică din Slatina, oraș în care își desfășoară activitatea de cîțiva buni ani.

PĂSCUȚA IOVAN prezintă un mănunchi de lucrări de o remarcabilă vioiciune coloristică. De la sensibilitatea fascinantă și frustă a motivului („Flori de cîmp", „Marină") se trece cu precumpănire la reflecție, la esențializare și sinteză. Un moment de împlinire pe acest drum îl constituie cîteva pînze ca „Armonie" și „Echilibru", semnificative prin concentrarea energică a structurii, prin pulsul vivace al ritmului, prin strălucire și forță de sugestie cromatică.

ION IOVAN expune un ciclu de cinci lucrări sub genericul „Motiv solar". Cu excepția cîtorva titluri („Variantă poetică la cerc", „Omagii vîrstei noastre", „Ritm contemporan" — tot atîtea convingătoare dovezi ale vibrației autentice în fața avîntului constructor al prezentului) celelalte din ciclul amintit sau din afara lui („Domeniul viitor", „Fîntînă de aer") se disting printr-o soluție compozițională consecvent aplicată, cu două registre unite printr-o linie șerpuitoare reprezentînd două planuri existențiale, unul de fond, de scufundare în ceea ce s-ar putea numi memoria ancestrală și altul al reverberațiilor în conștiința contemporană. Pictură de meditație, de potențare a stării poetice prin virtuțile unei linii expresive și ale unui colorit de un grav lirism.

Deliu PETROIU

MUZICĂ

Momente de artă pe scena Operei române

Din agenda unei săptămîni, densă în manifestări interesante, ne vom opri asupra celor onorate cu oaspeți sosiți de peste hotare. În rolul Floriei TOSCA și în Leonora din TRUBADURUL, a evoluat artista sovietică **Ninel Tkacenko.** Două săli ocupate pînă la ultimul loc au confirmat apetența — prefigurată în precedenta cronică — a timișoreanului pentru spectacolul de operă. Solista ne-a cucerit prin frumusețea unei voci de soprană dramatică adesea cu alură de veritabilă „mezzo", dar posedînd un acut lejer, lipsit de stridență. Ca actriță, preferă un joc sobru, ecou al unui temperament mai reținut afectiv, etalînd prototipul eroinei incisive, voluntare, eliminînd în cea mai mare parte accentele de feminitate presupuse. Marea excepție a fost celebra „Vissi d'arte", încrustată cu sensibilitate și farmec, cu admirabile resurse sufletești. A dezavantajat-o net neutilizarea limbii originale, cromatica costumelor, regia precară, la „ceremonialul" morții lui Scarpia, de pildă.

Replica artiștilor timișoreni, dată de la egal, le confirmă valoarea internațională. Aș cita aportul lui **Adrian Marcu**, a cărui voce plină de prospețime a intuit fiorul dramatic dar și omenescul personajului De Luna, dispoziția vocală foarte bună a tenorului **Fr. Dinier,** excelînd în Stretta, **Margareta Zsizsik,** într-o Azucenă tulburătoare, ori prestanța lui **Cs. Airizer.** În Tosca, **Iuliu Mare** a creat un Scarpia nuanțat, impresionînd prin forță vocală (Te Deum), frecventele migrări ale despotului spre lubric, venal, perfidie. În Cavaradossi, **N. Stan** a reușit să-și controleze emisia, beneficiind de o prezență scenică avantajoasă. Frumos rezolvate creațiile lui **Gh. Sara** și **Vasile Tcaciuc.** O mențiune specială dezinvolturii scenice a Corului operei, cu o individualizare — **Simina Ivan.** La pupitrul dirijoral, experiența bogată a maestrului **Mihai Beleavcenco** s-a împletit cu intrarea într-o notă de siguranță meritorie — prin incomodele meandre agogice pucciniene — a tînărului **Bujor Hoinic.**

Vizionînd pentru întîia oară cadrul scenografic semnat **Dumitru Popescu** în Trubadurul, ne simțim datori să aplaudăm monumentalitatea eșafodajului scenic reconstituit de acest înzestrat artist, în toată grandoarea sa, refuzînd expedientele figurațiilor ieftine. Scena respiră autenticitate, acțiunea prinde contur, atmosferă, cîștigînd spectatorul.

Primirea cea mai entuziastă a avut-o însă cel de-al treilea spectacol al săptămînii — „NABUCCO", avîndu-i ca protagoniști pe solii artei bănățene, abia reîntorși din periplul european efectuat timp de aproape o lună. Din cele trei distribuții paralele, prezentate pe aceste scene exigente — fapt care a impresionat deosebit întreaga critică occidentală, fiind arareori posibilă la nivelul unei singure instituții! — am audiat versiunea **Sofiei Chivu** (a cărei penetrație și strălucire vocală te duce cu gîndul la epoca belcantoului), a lui **Emil Rotundu** (construind cu admirabile resurse drama lui Nabucco), **Ioana Drăcea, Nicolae Stan, Carmen Onița, Gh. Sara** (care a egalat ca debit sonor vocea sopranei, depășindu-o, poate, ca priză la public). Alături de acești protagoniști se cuvine adăugat aportul masiv al **Corului** care deși nu a mai bisat celebrul „Va pensiero"... rămîne totuși unul din personajele cele mai importante ale spectacolului, alături de scenografie, care se constituie prin ea însăși ca un punct de atracție și referință: o galerie vie de prototipuri istorice legendare, asimilînd „citatul" documentar cu o concepție funcțională, venită să confere cursivitate unei intrigi nebuloase, prolixă pînă și în programul de sală. Captivantă este osmoza deplină a acestui spectacol, unde fraza verdiană se exprimă la tensiunea vibrațiilor înalte, unde desenul mișcărilor regizorale (impecabila simetrie a oștenilor sau ordonata „dezordine" din mișcarea maselor) se întrepătrund, concurînd toate la ceea ce definește **un adevărat spectacol de operă.** Coordonatorul întregului edificiu sonor, tînărul dirijor **Peter Oschanitzki,** ne-a oferit un veritabil recital de ceea ce înseamnă vocație.

Doru MURGU

ANIVERSĂRI UNESCO

DIMITRIE GUSTI, o strălucită personalitate a sociologiei românești

Savant de mare prestigiu în aria sociologică și filozofică internațională, personalitate complexă, printre cele mai prodigioase ale științei și culturii naționale din prima jumătate a secolului XX, Dimitrie Gusti, de la nașterea căruia se împlinesc în această lună 100 de ani, figurează la locul cuvenit pe agenda de aniversări U.N.E.S.C.O.

Născut la 13/25 februarie 1880 la Iași, viitorul gînditor urmează cursurile liceului „Institutele Unite", unde predau renumiții profesori Poni, Xenopol, Philippide, Caraiani, Țoni, Culianu ș.a., somități care mai tîrziu îi vor deveni colegi la Universitate și Academie.

După un an de studenție, în capitala Moldovei, se înscrie, în 1899, la Facultatea de filozofie din Berlin apoi, în anul următor, se transferă la Universitatea lin Leipzig, atras de personalitatea lui Wilhelm Wundt (1832—1920). În 1904 obține titlul de doctor în filozofie, la Leipzig, iar din 1905 pînă în 1910 studiază sociologia, dreptul și economia politică la Berlin și Paris.

La terminarea temeinicelor studii universitare, care au durat 12 ani, Gusti este numit, în 1910, profesor agregat definitiv la catedra de Istoria filozofiei grecești, etică și sociologie de la Facultatea de litere a Universității din Iași, marcîndu-se astfel începuturile învățămîntului sociologic modern din țara noastră.

Consecvent convingerilor sale științifice, etice și pedagogice, tînărul profesor sfidînd demagogia și metodele huliganice ale lui A. C. Cuza și a altor politicieni din Iașii acelor ani, recomandă studenților să-și formeze gîndirea în cultura filozofică și în sistemul sociologic citindu-i pe Kant și Marx.

Acest act de cutezanță a produs, după propria sa mărturisire biografică, panică și admirație în rîndul intelectualității ieșene. Numit profesor titular, în 1915, își continuă cu succes activitatea științifică la catedră, în publicistică și viața socială, definitivîndu-și o parte din proiecte și formulîndu-și noi teze constructive, de mare anvergură, care se remarcă prin originalitate și valoare practică. Pentru merite didactice excepționale, este ales, în 1918, decan al Facultății de litere din Iași iar, în stera științifică, recunoscîndu-i-se aportul cu totul remarcabil, devine membru corespondent și peste cîteva luni membru titular al Academiei Române.

În 1919 Gusti, împreună cu Pârvan și Madgearu, întemeiază la Iași *„Asociația pentru studiul și reforma socială"*, a cărei doctrină viza *„reforma omului și a societății întemeiată pe trebuințele și aspirațiile poporului"*. Urmărind transformări sociale radicale, Gusti, inițiatorul acestei *„Asociații"*, socotea că, *„refacerea socială și economică este posibilă numai în urma unei activități științifice care, pornind de la cunoașterea exactă a realității sociale românești, să găsească soluții practice pentru reforma adecvată a acestei realități"*.

Dacă la început *„Asociația"* își propune să „stea în afara politicii", mutîndu-și sediul la București și transformîndu-se în *Institutul Social Român*, caracterul ei „nepolitic" a fost abandonat, apreciindu-se că sociologia are întotdeauna o certă semnificație politică, servind implicit — mascat sau deschis — interesele unei anumite clase sociale. Preluînd în anul 1920 catedra de *Sociologie, etică, politică și estetică* de la Facultatea de litere și filozofie a Universității din București, cariera științifică a eminentului sociolog își găsește încununarea și consacrarea plenară.

Încercarea de a pune bazele unei sociologii experimentale, începută încă din 1911 cu cercetarea monografică a satului Tărîța (Iași), este reluată metodic în 1921, prin studii directe pe teren, multidisciplinare și interdisciplinare, care îmbogățesc și adîncesc cercetările particulare din diferite domenii științifice, coordonate de cercetarea de sociologie monografică.

Cele 18 campanii anuale de cercetare, la care au participat peste 1300 de colaboratori recrutați din rîndul studenților și profesorilor din țară, constituie pe plan mondial unul din cele mai puternice sisteme de cercetare sociologică, de investigare socială și de acțiune social-culturală, dintre cele două războaie. Perioada 1921-1946 reprezintă sub aspectul cantității și calității activității științifice cea mai prolifică etapă din viața savantului. Fiind de-o vitalitate și un entuziasm ieșite din comun, se angaja în fiecare acțiune cu pasiune, antrenant, mobilizator, reușind să cuprindă un impresionant registru de activități, pe care deopotrivă le îndeplinea cu responsabilitate și dăruire.

Fără să neglijeze catedra universitară și publicarea operei științifice (peste 800 de studii și 16 volume), reputatul academician este omniprezent: organizează Radiodifuziunea (1928), Casa Autonomă a Monopolurilor (1930), Oficiul Național al Cooperației, pavilioanele României la expozițiile internaționale de la Paris și New-York (1937 și 1939), Muzeul satului (1936), ține cursuri și prelegeri în străinătate, înființează reviste, deține funcția de ministru (1932-1933), este președinte al Academiei Române (1944-1946).

Datorită răsunetului activității sale din țară, precum și ca urmare a prestigiului dobîndit prin comunicările făcute la diferite congrese internaționale, savantul se impune pe plan mondial, fiind, membru corespondent la mai multe Academii din Europa, „Doctor Honoris Causa" al Universității din Leipzig, iar opera sa este tradusă și studiată în Franța, Germania și S.U.A.

În contextul acestei evocări, personalitatea lui Dimitrie Gusti ne apare azi ca aceea a unui savant militant, cu mare prestigiu în cultura românească, a cărui operă durabilă se integrează în circuitul valorilor mondiale.

Emil GEORGESCU — Vasile BAȘA

TOP

MĂRŢIŞOARE .:.

E încă frig. Unde e primăvara? Vorba Margaretei Pîslaru: „Soare cu dinţi / De ce mă minţi? / Scoate din tolbă săgeţile fierbinţi" ● Corul *„Song"* al Centrului universitar Bucureşti condus de Ioan Aurel Mihalea, o prezenţă remarcabilă la cea de-a doua manifestare a ziarului „Scînteia" organizată în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României" ● *Păuniţa Ionescu* se pregăteşte pentru turnee în Bulgaria, U.R.S.S., Cehoslovacia ● Grupul vest-german *„Tangerine Dream* a cîntat în R.D.G. ● Un alt concert, de astădată de binefacere în folosul populaţiei din zonele calamitate de pe glob, s-a desfăşurat la Los Angeles cu participarea lui Glen Campbell, Natalie Cole, The Jacksons, Jane Fonda, Deniece Williams, Travolta şi „Peter, Paul & Mary" ● Pînă la ora cînd grupez aceste ştiri, *„Rolling Stones"*-ii nu s-au decis asupra titlului albumului ce va fi lansat în martie. S-a propus titlul „Emotional Relics" dar producătorul îl găseşte „prea preţios". ● Formaţia *Beach Boys* a fost întregită cu un nou membru, Scott Mathews, care a contribuit şi la realizarea LP-ului „Keepin'Summer Alive", imprimat în Hawaii. ● Angela Stoenescu, Carmen Mureşan şi Angela Olaru, pe scurt grupul *„Expres"*, e îndrumat la capitolul mişcare scenică de către maestrul coregraf (timişorean) Ştefan Thury ● Parafrazînd titlul unei pagini din „Arici Pogonici" spun: „Iată ce pot face, patru mîini dibace". Mă refer la recitalul de jazz de la Casa studenţilor al lui *Eugen Gondi* (baterie) şi *Laurenţiu Butoi* (flaut). ● A 30-a ediţie San Remo a dezamăgit. Aşteptăm consolarea de la festivalul timişorean „Portativul tinereţii" ● *Stevie Wonder* (în foto) meditează la succesul dublului său LP „Journey to the Secret Life of Plants" — „Călătorie în viaţa secretă a plantelor".

Petru UMANSCHI

CENACLU

Şedinţa de marţi, 26 februarie a cenaclului Asociaţiei scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont" a fost consacrată **Cercului de poetică.** Prezidată de poetul Crişu Dascălu, această şedinţă a supus atenţiei prin două prelegeri aspecte ale naraţiunii şi ale limbajului poetic: „Observaţii privind naraţiunea" (conf. dr. Corneliu Nistor) şi „Lexicul poetic" (cercet. Livius Petru Bercea). În a doua parte a serii, actorii Naţionalului timişorean Eugenia Creţoiu, Vladimir Jurăscu şi Ştefan Sasu au susţinut un recital Emil Botta.

Marţi, 4 martie – recital de lirică feminină.

OBS.

SPORT

ÎN PRAG DE MĂRŢIŞOR .:.

...mă apucă şi mă încîntă dorul de primăvară curată, ce vine curînd în calendare, să ne-ntinerească, dorul de Dobrin, de bucurii şi de Nadia — Emilia, neuitînd-o pe nefericita Teodora, de nostalgii şi de Ilie Năstase, de uimiri şi de Adrian Proteasa, cel cu 2,25 la înălţime, în sală, record al României, de flori de gheaţă şi de Eric Heiden, omul-patină, omul-viteză, de cinci ori poleit la Lake Placid-ul abia stins, unde Olimpiada albă a zis lumii că sportul triumfă şi pacea învinge. I-am pus pe toţi alături, în inimă, pentru starea de emoţie şi de glorie pe care o dă performanţa, cum şi Hillary a suit Everestul, cu Pămîntul în spinare, pentru că muntele există şi pentru că urcuşul omului, acolo sus, nu era decît o sforţare numită în limbaj curent record mondial.

A fost o duminică fotbalistică plină — ca să revin la „oile" noastre —, cum va fi şi cea care vine, fluierînd nu chiar a pagubă semnalul reluării campionatului; aşteptăm de atîta vreme momentele de început, sperînd întruna că vom da de aur şi de petrol, cum se vede că o zicem din nou în preambul. Mă tot întreb de ce, oare, nu ne mai săturăm de senzaţionalul sportului, ci ne saturăm de banalităţile sale curente?! Şi ale fotbalului, în special!

Ce-o fi, aşadar, în sezonul ce începe cu Mărţişorul? Sus, Steaua, Craiova, Dinamo, Argeşul şi Baia Mare, jos multele, grijuliile, necăjitele, printre care şi „Poli" — ce-o fi căutînd la coadă?! — îşi pun în gînd felurite planuri, ba cu lozul cel mare în căciulă, ba cu cel, dus din pungi, „mai trage o dată", ca tot noi, tribunele, să plîngem amarul monotoniei din senzaţional şi mai puţin al senzaţionalului din monotonie.

Pentru cititoarele rubricii de faţă, în prag de lună nouă, de Mărţişor, un ghiocel le-nchin.

Teodor BULZA

EVRIKA!

● **Focul a devenit o armă, cînd omul nu s-a mai mulţumit doar cu căldura sa.**

● **Ciudat, nu uităm ziua de naştere, deşi nu ne amintim nici unul de ea.**

● **Arborele genealogic se udă cu lacrimi, de aceea creşte la infinit.**

● **Cel ce-ţi spune să ai gura aurită, îşi vrea sieşi binele.**

● **Deşi sînt preţuite lucrurile durabile, puţini sînt cei ce-şi doresc o casă de veci.**

● **Cei ce au „suflet de aur" nu se dau în vînt după bijuterii.**

● **Castel de apă la Veneţia...**

● **„Apa chioară" pune-n mişcare hidrocentralele.**

● **Adeseori supravieţuieşte cel mai fricos dintre iepuri...**

● **Contemporani ciudaţi: poluarea şi aerul condiţionat.**

Ion VELICAN

Democraţia ca fapt de cultură

(Urmare din pag. 1)

Cercetarea ştiinţifică şi producţia de ştiinţă nouă subordonată opţiunii noastre social-economice devin o singură problemă, relansînd în teoria educaţiei conceptul de învăţămînt productiv-formativ, pentru a sintetiza teoretic o practică şcolară deja încununată de rezultate care-i justifică generalizarea.

Politehnizarea întregului învăţămînt, ca bază a policalificării în perspectiva creării fundamentelor reale ale personalităţii multilateral dezvoltate şi cu o elevată conştiinţă civică, aduce în practica educaţiei socialiste a tinerei generaţii o orientare de inestimabilă valoare pentru sporirea aportului şi participării învăţămîntului la întreaga viaţă economico-socială, punînd bazele unui stil de activitate educativ-formativă întemeiat pe coordonate ştiinţifice cu largă deschidere spre nou, pătruns de spirit militant, revoluţionar.

Ca sistem deschis, cu structuri interne flexibile, învăţămîntul românesc reorganizat pe baze socialiste rămîne, în egală măsură, investit cu răspunderea preluării experienţei educative sedimentată în tradiţia noastră pedagogică cît şi cu integrarea în spaţiul valorilor perene ale poporului nostru a experienţei educative în curs de constituire. Pentru că procesul revoluţionar produce noi capacităţi şi posibilităţi, creează o nouă experienţă, de la cea a producţiei de bunuri materiale şi cea educativă pînă la cea a participării la viaţa obştii. În această perspectivă, recentul forum al învăţămîntului, desfăşurat pe fundalul emulaţiei civice care prefaţează apropiatele alegeri, de la 9 martie, prin aportul constructiv al organizaţiilor proprii ale F.D.U.S., demonstrează că, dincolo de sfera socio-profesională, democraţia este o lecţie pe care trebuie să şi-o însuşească exemplar întregul nostru popor pentru că, numai privită ca fapt de cultură, democraţia poate genera o cultură nouă, izvorîtă din centrele de competenţă colectivă pe care le-a făcut posibile noul cadru instituţional al democraţiei noastre socialiste. Asigurînd forţa de muncă a ţării, şcoala românească de azi va asigura în acelaşi timp forţa autoconducerii competente de către popor a propriilor destine, în numele aspiraţiilor sale fundamentale, continuate pe linia tradiţiilor noastre progresiste. Tradiţia ca sens şi întemeiere – iată una din concluziile esenţiale ce se desprind acum, în preajma alegerilor, din exemplara lecţie deschisă ţinută de slujitorii ţării româneşti, organic angajaţi în împlinirea destinului comunist al poporului nostru.

Duel

LIMBĂ ŞI STIL

Cuvîntul din titlul însemnărilor de mai jos denumeşte o „practică" şi un „nărav" – din fericire, păşite, astăzi, în desuetudine – cărora le-au căzut victime nenumăraţi oameni de seamă.

Din punct de vedere lingvistic **duel** este un neologism romanic (fr. **duel,** it. **duello,** span. **duelo**), a cărui origine constituie un caz sui-generis, rarisim. Dar, mai întîi, să ne „confruntăm" (încă un cuvînt care face... carieră!) cu definiţia lui dicţionărească: „luptă cu armele între **două** persoane, în prezenţa unor martori fixaţi dinainte, în vederea lămuririi unui diferend". Termenul acesta **neologic** purcede – spre surprinderea noastră – dintr-un... **arhaism** latinesc, mai precis, din **duellum** (rostit bisilabic: **due-llum,** cu grupul **-ue-** formînd diftong), variantă învechită pentru **bellum** „război". Acesta din urmă nu s-a păstrat în limbile neolatine, fiind înlocuit cu un termen de origine germanică, reprezentat prin fr. **guerre,** it., span. **guerra.** În română **război** este împrumut vechi slav, iar **răzbel** este refăcut, din **război,** după **bellum.** Menţionez, în treacăt, că, în latină, **bellum** are ca sinonim parţial substantivul **pugna** „bătălie", înrudit cu **pugnus,** care stă la baza rom. **pumn** ca şi a unor neologisme din terminologia „boxului": **pugilat, pugilist** etc. Dealtfel şi **bellum** reapare, tîrziu, în structura neologismului **beligerant.**

Mari amatori de etimologii (dar... „populare"!), cei vechi legau pe **duellum** de numeralul **duo, duae** „doi, două", explicînd forma arhaică **(duellum)** prin faptul că, în război, se înfruntă **două (duae)** (!) tabere vrăjmaşe.

În literatură cuvîntul este folosit atît cu sensul său propriu cît şi cu accepţii figurate. Iată două citate din **Ultima noapte** ... a lui Camil Petrescu: „Nu te bate în **duel** cu unul care nu ştie să să bată"; „priveliştea unui **duel de artilerie".** Cam la „mijloc" între cele două sensuri, dar mai aproape de cel figurat, se situează cuvîntul în aceste cunoscute versuri din Topîrceanu, cu care începe poezia intitulată... **Un duel:** „Eroii mei sunt doi cocoşi / De rasă, pintenaţi, frumoşi / Ca ofiţerii la paradă. / Doi cavaleri aristocraţi, / Dintr-o privire ofensaţi / Încep **duelul** fără **spadă.** / Au **martori** puii speriaţi. / Teren – o parte din ogradă, / Dar n-au motiv de sfadă, / Căci nu se ştie-a cui e vina – / Misteru-nvăluie pricina, – / Deci: căutaţi găina...".

Dintre derivatele lui **duel** cel mai interesant este, fără îndoială, **duelgiu,** „Persoană care are mania de a se duela, care se duelează cu orice preţ" (DEX). Creangă: „Cînd se mîniau (e vorba despre bătrîni) dădeau şi ei tinerilor cîte-un ibrişin pe la nas, numindu-i: bonjurişti, **duelgii,** pantalonari". Interesul acestei formaţii rezidă în amănuntul că un sufix turcesc, destul de vechi **(-giu),** poate fi aninat unui cuvînt neologic: **duel.** Tot aşa stau lucrurile în cazul substantivului, format pe teren românesc, **savantlic,** care nu însemană numai „erudiţie", ci şi, cu valoare depreciativă, „pedanterie, preţiozitate". Derivatul provine din alianţa neologismului **savant** cu alt sufix de origine turcă, în speţă **-lic.**

Faptele acestea – cărora li s-ar putea alătura, cu uşurinţă, multe altele – vorbesc convingător despre puterea, varietatea şi ...„pitorescul" sistemului derivării cu sufixe în limba română.

G. I. TOHĂNEANU

SERIAL

LIMITE UMANE (VIII)

Printre fenomenele aparte ale creierului este cunoscut şi cazul cînd omul nu simte deloc durerea. E adevărat, aceasta se întîmplă extrem de rar. Din mai bine de o sută de cazuri cunoscute, cel al unei fetiţe a atras cu deosebire atenţia cercetătorilor. Încă din copilărie o fetiţă din S.U.A., Christina, manifesta fenomene ciudate de „rezistenţă"; ea n-a plîns nici cînd a căzut de pe bicicletă şi şi-a frînt piciorul! De fractură, părinţii ei n-au aflat decît în momentul cînd piciorul fetiţei s-a inflamat. Mai tîrziu s-au descoperit la Christina fapte neobişnuite: lua o plită încinsă de pe maşina de gătit şi o ţinea îndelung în mînă. Fetiţa nu ştia ce-i aia durere!

Cu ani în urmă, asemenea surprize le-a făcut medicilor şi Monika Haynal din Ungaria. Cînd s-a îmbolnăvit de pneumonie la cinci ani, medicii au observat că ea nu simte nici un fel de durere.

Viaţă fără durere. Să nu credeţi cumva că aceasta este un noroc. Desigur, dintr-un anumit punct de vedere e cît se poate de plăcut să nu simţi durerea, dar nu trebuie să uităm şi partea cealaltă a medaliei; durerea ne semnalizează că în organismul nostru s-a întîmplat ceva neobişnuit. De multe ori e vorba de o simplă reacţie la împungere sau arsură, dar, durerea ne poate indica şi începutul unei boli, al unor perturbări serioase. De aceea „viaţa fără durere" ascunde în sine nenumărate pericole.

Cauzele acestei boli neobişnuite – dacă îndeobşte aceasta poate fi numită o boală – nu sînt încă cunoscute. Se fac doar presupuneri. Iată una dintre ele: insensibilitatea faţă de durere e în relaţie cu perturbarea activităţii fibrelor nervoase care transportă impulsurile dureroase de la terminaţiile nervoase spre anumite porţiuni din creier.

O serie de fenomene legate de memorie stau, cum s-ar zice, încă sub „pecetea tainei". Un experiment senzaţional în acest sens l-a efectuat cercetătorul american Mac Cornnal pe viermi **planaria** la care a reuşit să „transplanteze" obiceiuri moştenite. Astfel, el a introdus cîţiva **planaria** într-o cadă de baie prin care a trecut un curent electric. Deasupra căzii atîrna un bec cu lumină puternică. La aprinderea becului, viermii erau „electrocutaţi" uşor şi, bineînţeles, ca răspuns la durere ei se contractau. După cîteva repetări viermii au „învăţat lecţia", ajungînd să se contracte doar la aprinderea becului. Un reflex condiţionat obişnuit. Fenomenele neobişnuite au apărut de-abia mai tîrziu. Cercetătorul i-a hrănit un timp pe alţi planaria „neantrenaţi". Aceştia din urmă, „au învăţat" mult mai rapid reflexul condiţionat decît cei care n-au fost hrăniţi cu „hrana învăţată". Concluzia devenea clară: memoria inscrisă undeva la nivelul molecular, a fost preluată de viermi odată cu hrana.

(Va urma)

REBUS

MĂRŢIŞOARE

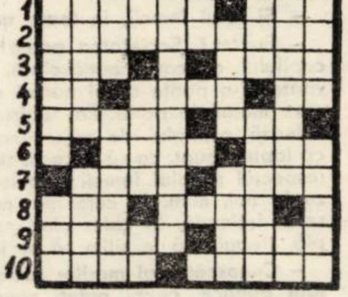

ORIZONTAL: 1) Delicate mărţişoare ale primăverii — Un mărţişor oferit. 2) Darurile primăverii. 3) Localitate în Nigeria! — Plantă acvatică. 4) Nene! — Un mărţişor... oferit de soţie — Horia Luca. 5) Scriitor militar, autorul poeziei „Mărţişorul" (1919—1972) — Exprimă admiraţie (interj.). 6) Bine! — Tîrg în Spania. 7) Plătit în centru! — Scade în mărţişor. 8) Oferă un dar de nuntă — Floare imaculată. 9) Mărţişor oferit iubitei (pl.) — Piatră... preţioasă (adj.). 10) Primeşte mărţişoare de la toţi ai casei (atenţie!) — Frate cu mărţişor (pop.).

VERTICAL: 1) Mărţişoare în buchet. — Din inimă! 2) Se sfîrşeşte în „mărţişor" — Mărţişor. 3) Sir încurcat! — General. 4) 2—3 potcoave! — Se face din vin — Primele mărţişoare!... 5) Vestitoare ale primăverii. 6) Sînt... în mărţişor! 7) ... şi ultimele mărţişoare! — Roşu sau alb la mărţişor (pl.). 8) Decalitru (abr.) — Mărţişorul superstiţiosului... 9) Mare poet român ce a trăit şi a scris la Mărţişor (1780—1967) — 32 mărţişoare! 10) Efectiv — Referitor la proprietatea funciară.

DICŢIONAR: ERI, OZA, SRI.

Viorel ABRUDAN

Dezlegarea careului „CAP". Inteligent — N — Ivit — Far — Inceput — Sa — Tihni — Roti — Iţit — Sume — Aui — Cep — Rs — Tr — Paf — Cio — Oină — Iar — V — R — Ars — Capă — Ins — Creier.

Cu Dr. MIRCEA ANCUȘA

(Urmare din pag 1)

– Dar ea încă nu e un asemenea comportament ?

– Copilul nu e doar un joc. El e forța de mîine. Copilul nu e doar un bun al familiei, nici nu e numai o bucurie a bunicilor și un sprijin pentru cei care zic : „Să nu rămîn singur la bătrînețe". Copilul e o minunată plămadă a naturii, o minune a legilor firii dar el cere nenumărate sacrificii și renunțări pînă va fi apt a deveni om întreg, necesar societății.

– Cine ar trebui să înceapă atunci această educație demografică, în viziunea d-voastră ?

– Chiar dascălii, în școli, între copii. Ei să cunoască aceste probleme sociale, să le dezbată, să insufle necesitatea afirmării lor în viața publică. Există un proverb chinez care spune : „Faci un plan pe un an : plantezi orez ; faci un plan pe zece ani : plantezi copaci ; faci un plan pe o sută de ani : ridici școli". Dacă l-am parafraza la tema noastră am zice : Faci un plan pe un an, creezi asistență pentru gravidități ; faci un plan pentru zece ani, ridici case de nașteri ; faci un plan pentru o sută de ani, creezi o conștiință demografică.

– „Bătrînii", adică cei din generația dinaintea dumneavoastră, să zicem, cum priveau natalitatea ?

– Se făceau anchete sociale, privind aspectul social și moral al satului, dezvoltarea lui și acele anchete erau întunecate în privința demografiei. Unele din ele le-a realizat cunoscutul pediatru Nemoianu în cadrul Institutului Banat-Crișana. Anchetele sale de pe la Balint, Sârbova au fost revelatoare, în acest sens, în așa fel încît regretatul Dr. Petru Groza, la punerea temeliei I.M.F.-ului, a spus despre Banatul acelui timp că el e ținutul dansului, țara cîntecului și corului, dar și patria tuberculozei și a penuriei de copii. Așa a fost „din bătrîni" ...

– Aveți o „viziune" personală de cum s-ar putea face educația demografică azi, în viața satului nostru ?

– Ea trebuie făcută de către toți factorii răspunzători cu afirmarea vieții, ca să zic așa. De uteciști, de organizațiile de femei, de comuniști, de primar, mai ales, părintele comunei. Primarul să nu-i întrebe pe țăranii săi numai cît au cîștigat, cît au arat și semănat, ci și cîți copii ți s-au născut, bade Nicolae. Iar unde dă de familii dezorganizate, să le urească. Să vadă de orfani. De copiii alungați.

– Dar, bine, problema demografiei, azi, în lume, se pune și sub un aspect dramatic, a lipsei hranei. A înmulțirii prea rapide (omenești) față de ritmul ridicării hranei ...

– Da, teoria malthusiană ! Creșterea populației în plan geometric, iar a hranei, în plan matematic ...

– E o teorie cumva fumată aceasta ? Sau grosieră ?

– Tematic, Malthus nu are dreptate, deoarece el nu a avut în vedere revoluția tehnică formidabilă, cel puțin la fel de profundă ca și creșterea populației pe glob, ce evită aceste decalaje de care el vorbea. Dar omul, oare, e sapiens ? Există un sud, un nord, un est, un vest. Și fiecare țară are problema sa demografică. Fiecare țară își face politica sa demografică. Și comportamentul demografic se reflectă în om. Orice familie își face un plan. Este un plan de dirijare. Dar un popor e făcut din familii. Și el este marea familie. Și el are planul său de dirijare. Și lui trebuie să i se adapteze familia mică, nu ? Aici trebuie conștiință. Homo sapiens !

– Și rolul femeii, în toate acestea ?

– Enorm ! Societatea poate da condiții copilului, educație, bunăvoință, dar afectivitatea i-o poate dărui numai mama. Fiecare mamă în parte. Ea, iubirea i se inoculează copilului de către mamă, odată cu laptele supt, ca să zic așa, și, de aceea, respectul și rolul femeii trebuie să primeze la noi, cum, în cele mai multe cazuri se și întîmplă. Și chiar cînd nu se întîmplă, trebuie să le silim să se întîmple.

– Cunoscător al marilor teme ale sănătății publice, ce-mi puteți spune despre ceea ce s-a făcut în acest domeniu atît de important pentru ființa umană ?

– Simplu spus : s-a realizat enorm. Cadre. Baze sanitare. Dispensare. Spitale. Policlinici. Gratuitate ... Enorm. Statul a făcut sacrificii ca în puține alte domenii. Niște acumulări cantitative fantastice. Dar și aici a sosit marele moment al calității. Adică saltul asistenței medicale diferențiate, al asistenței ambulatorii și al ultraspecialității.

– Un exemplu ?

– Ce fac dacă o natalitate e mică ? Mă ocup de copil, nu ? Lupt pentru fiecare copil. Înainte vreme, o femeie năștea zece copii, din care, datorită condițiilor știute, piereau șase. Dar tot mai rămîneau patru în viață. Dar, azi, cînd o mamă naște unul, doi, trei, sau mai mulți poți să lași să piară un copil dintre ei ? Nu poți. Lupți pentru a-i păstra pe toți. Asta înseamnă calitate. Asta înseamnă umanism. Asta înseamnă natalitate.

– Oare pe măsură ce starea sănătății crește, pe măsura perfectibilității ei, nu va crește și costul asistenței sanitare ?

– Cu siguranță că da. Medicația, cadrele, adresabilitatea mărită a bolnavilor, mijloacele de transport înmulțite etc. etc., fac ca sănătatea să devină tot mai scumpă.

– Și-atunci, statul nu va fi în pierdere ?

– Nicidecum, deoarece asistența sanitară, păstrînd integritatea umană, a forței de muncă, va păstra și omul calificat necesar muncii, creației, societății. Într-un studiu O.M.S. se relevează faptul că, pentru un copil, pînă la atingerea vîrstei de 15 ani, se cheltuiesc 5 ani din salariul tatălui. La 45 de ani, se amortizează abia cheltuielile, iar la 65 de ani, omul dă înapoi tot ce s-a cheltuit pentru el, sanitar. Iată deci că a păstra, prin sănătatea publică, integritatea unui om, a nu-l lăsa să se pensioneze prin boală incurabilă, să se piardă socialmente pe la 40–50 ani, a-l păstra nealterat pentru societate, pentru familie, pentru muncă, dar și pentru un sens al fericirii sale proprii, e un sens major și profund uman al sănătății noastre publice.

– Și-atunci, bolile de odinioară pot fi ele eradicate ?

– Chiar dacă nu eradicate total, prin medicație, ele pot fi împinse mai înlături, omului i se poate prelungi vitalitatea și forța încă mulți ani. Cu o boală grea venerică, azi, el nu mai este un incapabil de muncă, ci intră într-un tratament lung și eficient. Și diabeticul poate fi ajutat. Și cardiacul. Și hepaticul. Prin asistențe medicale ultra specializate și ambulatorii, toți acești membri ai societății, înainte vreme abandonați, azi devin utili societății și societatea se sprijină încă, mîndră, pe ei.

– „Războiul" acesta împotriva bolii, ce îngustează drumul spre realizare al ființei umane, cine trebuie să-l ducă ? Cointeresarea cui intră în joc ?

– E prea grea sănătatea, ca bun al umanității, ca să fie lăsată numai pe seama medicilor. Ea devine o obligație a tuturor.

– Și formarea viitorilor medici, în institutele de medicină, este făcută în această linie ?

– Dacă studentul este educat să trăiască, să profeseze într-un sistem medical în continuă transformare ? Adeseori nu ! Deoarece adeseori nu rupem sigiliile tiparelor vechi. Ne lăfăim încă destul de mult în patul medicinei tradiționale. Nu-i deprindem pe tinerii medici spre ce vor face ei la locul lor de muncă. Nu le spunem îndeajuns că medicina generală e în stadiul de dispariție, înlocuită de specializare. Între specialiști, îmi trebuie însă și generalistul, pe care-l voi pregăti să se ocupe mai mult de familie, de necesitățile omului, necesități care sînt ca un eisberg : vîrful vizibil, atîta e cunoașterea medicului, dar marea mărime a necesităților umane e sub apă. Și medicii nu le văd. Nu le știu.

– Și, atunci, ce credeți, ca medic al unei alte generații, de tinerii medici formați azi ?

– Ei nu sînt răi. Dar nu trebuie părăsiți prea de grabă. Ei trebuie să devină practicieni buni. Pe o cazuistică mai restrînsă. Ei trebuie să fie îndrumați, în cei trei ani de specializare. Și cine să-i ajute și să-i îndrume, dacă nu specialiștii buni ai spitalelor ? Ei să nu fie lăsați de capul lor, cu o spoială de activitate, că asta se va răsfrînge mîine în viața lor.

– Ce-ar fi bine să facă ei, tinerii, la specializare ?

– Cred că o responsabilitate concretă acestor tineri nu le-ar strica. Să răspundă un specialist demn de ei. Să nu lăsăm formalismul să se strecoare în conduita lor. Să poarte respect disciplinei alese cum i-ar purta unui prieten bun.

– În privința cercetării științifice, ce opinii îmi furnizați ?

– Cercetarea științifică se face, dar ea trebuie să țină seama să dea mobilitatea teritoriului cercetat. De baza materială. Să nu abordăm teme pe care nu le avem, deoarece o cercetare e fără valoare și fără un sens, dacă nu se revendică de la un rezultat concret. Sensul ei să se răsfrîngă asupra sănătății publice. Adică, a mai scăzut morbiditatea ? Am mai puține boli ?

– Să nu fac, cu alte cuvinte, din cercetare scop, ci mijloc ?

– Exact ! Ea să devină o forță de producție. Să i se constate productivitatea : mai puțini bolnavi, diagnostice mai bune, sănătate mai multă.

– Sînteți un bun și impecabil organizator, de viziune, în acest domeniu vast al sănătății și, se pare, și un incurabil entuziast.

– Da, se spune adesea, că promovăm valoarea. Aceasta e bine să se aplice și în domeniul sănătății, atît de uman, prin definiție. Valoarea, acesta e un important lucru ! Nu numărul lucrărilor. Ci valoarea lor. Există o butadă care circulă : Dacă faci o lucrare și pui doar un autor dedesubt, la bibliografie, atunci e un plagiat ; dacă pui doi autori la bibliografie, e curs ; dacă pui mai mulți autori străini, atunci e teză de doctorat ... Da, să faci teze și cercetări, nu zic, dar să le aplici la realitățile țării tale. Să nu faci ceea ce s-a mai făcut. Adică plagiate. Că asta cui slujește ?

– Dar, aici, în cercetare, nu se fac diferențieri de valoare ?

– Oare e totuna dacă pentru o teză de doctorat s-a cercetat și s-a muncit zece ani, sau zece luni ?

– Nu !

– Se pare că da, deoarece doctoratul se acordă la fel și în cazul întîi și în al doilea. Și, atunci, sigur că se ajunge să se aprecieze : **„Cîte lucrări ai ?"**, nu **„Ce fel de lucrări ai ?"** Știți, Robert Koch și-a concentrat cercetarea și efortul unei vieți în opt rînduri, iar Einstein, într-o formulă, dar care au fost valoarea și faima acestor descoperiri ?

– Și de unde ar putea veni rezolvarea acestei probleme de etică a creației ?

– Rezolvarea ei poate veni doar din exemplul personal al celor responsabili. Ei să fie primul exemplu. Un profesor e mare prin ce lasă. Prin „școala" lui. Prin elevii lui, care îl continuă. Nu prin numărul de lucrări, care pot să nu însemne nimic în plan creator și uman. Să fie sterpe. Ca o familie fără copii. Măcar o amintire, în memoria foștilor săi studenți, să rămînă, căci și asta înseamnă că o lăsat ceva după el. Decît nimic.

– Dar pentru aceasta ar fi nevoie de o mare și îndelungată generozitate ...

– Asta așa e. Și un Hațieganu o avea, de pildă. Dar el a și lăsat cîțiva profesori în urma sa. Să fii generos, da, să fii mîndru dacă elevul tău te depășește. Că asta stă în firea lucrurilor. Să nu-l urăști pentru asta. Eu, profesorul, nu mai pot asimila. Nu mă mai pot integra în noile descoperiri. Dar elevul meu, lipsit de inerția mea, în mod legic, poate mai mult. Să-mi fie teamă ? Să îi ridic piedici ? Să fac demagogie ? Dacă am pus piciorul în tramvai și am intrat, în urma mea să nu mai urce nimeni ? Nu e firesc să urce și următorul ? Să participe și el la efortul vieții după valoarea sa ?

– Un aspect al cercetării pornește uneori și de la dezavantajarea unor tineri la primatul unor lucruri, la paternitatea lor.

– E incorect să iei munca altora. Și unii o iau celor subalterni, crezînd că locul cel mai înalt li se cuvine doar lor, și în semnarea unor lucrări.

– Sînt cercetători ce fac marile investigații, ce ating marile idei și, într-o lucrare, ei sînt pomeniți ultimii, ca niște cenușărese.

– Cam așa este căci uneori o lucrare amplă se bazează pe efortul cîte unui asemenea om, dar tot el e anonimul, tot el e ultimul citat, deoarece șeful lui nu renunță la micile orgolii de paternitate. Ba mai și spune : **„Doar eu i-am dat ideea. El doar a dus-o la îndeplinire".** Dar e absurd ! Ca șef, ai chiar obligația să dai idei. În schimb, el, anonimul, a lucrat trei ani grei pe ideea ta, dîndu-i viață. El te-a ținut trei ani în spate, lucrînd. Așa s-a ajuns că cineva, în cinci ani, a semnat 200 de lucrări. Fiind circa 1500 zile lucrătoare în 5 ani, înseamnă că, tot la 8 zile, respectivul a fabricat o lucrare. Este cu neputință. Doar e om, nu computer.

– Marii dumneavoastră profesori cum acționau ?

– Ei se numeau Moldovan, Goia, Racoviță, Hațieganu, Papilian. De la ei se putea lua, în primul rînd, atașamentul pentru bolnav și, apoi, dragostea față de țară, ca să nu las pe ultimul loc dăruirea față de științele medicale. Ceea ce a însemnat pentru ei o menire sacră a fost ideea de-a creea oameni demni și buni patrioți, care să le continue opera. La fel au fost și unii profesori ai liceului meu.

–Care liceu ?

– „Traian Doda" din Caransebeș. Profesorii noștri făceau efortul să gîndească și ca noi, elevii lor, integrîndu-se astfel lumii și aspirațiilor noastre. Ceea ce nu le era ușor. Dar și noi, elevii lor, majoritatea fii de țărani, 35 din 39, eram într-o perfectă comunitate solidară. Vacanțele, la Borlova, deși erau minunate, vroiam să treacă repede și să mă revăd iarăși cu colegii, atît de fideli eram prieteniilor noastre copilărești, societății noastre de lectură, splendidelor excursii la Muntele Mic, cu un trenuleț dulce forestier.

– Care o fi valoarea școlii medicale timișorene ? O puteți spune ?

– Profesorul Fodor, regretatul, îmi spunea : **„Cînd mă duc în unele județe din Ardeal și-i întreb de absolvenți, oamenii, forurile îmi spun că absolvenții clujeni sînt cei mai buni. Dar eu știu că îmi spun mie așa din complezență. Pe locul doi, ei pun însă întotdeauna absolvenții de la Timișoara, nu pe cei din alte centre. Și cred că oamenii nu greșesc. Că, și pe țară, la secundariat, tot absolvenții școlii timișorene, iasă cei mai buni ...".**

– Cum ar trebui să se comporte generația de medici de azi, față de cei ce vor veni după ei ?

– Să facă tot atît pentru generația care vine din urmă, cît am făcut noi pentru generația lor. Să împărtășească ce au mai bun din prea plinul lor celor ce îi așteaptă. Și să nu uite că începuturile noastre au fost mult mai grele decît ale lor. Ei pornesc de la un alt stadiu. De aceea, să nu dea înapoi la prima povară. Nimic nu se cîștigă ușor și, dacă se cîștigă, e un lucru trecător și fără valoare.

– Experiența aceasta a unei vieți, de cunoaștere și cercetare a sănătății publice, nu ați trecut-o nicăieri decît în visele studenților dumneavoastră ?

– Ba am scris, mulți ani, la o sinteză, pe care am denumit-o „Demografie și familie". O carte nu atît specializată, nu un tratat, ci o carte pentru toată lumea, un gen de carte prieten al familiilor, în care un om își spune gîndul, aspirațiile, visele și încrederea sa în viitorul demografiei și familiei românești. Ea este înaintată spre publicare Editurii „FACLA".

– Se îmbină în dumneavoastră o meticulozitate și un spirit de organizare proverbial, cu un elan tandru, poetic și perpetuu căutător de fraternitate.

– Ele, aceste simățăminte, sînt dobîndite și prin părinți, de la un tată meticulos și sever, ce îmi rupea o pagină cînd nu-i plăcea scrisul și desenul, și de la o mamă blîndă și cu un spirit elevat pedagogic. Dar există și sentimentul că o ființă este și propria sa creație și creația mediului său. Omul e conștiință. Dar e și om. Cu slăbiciuni. Lumea a făcut-o acest om cu conștiință și cu slăbiciuni. El e baza lumii. Dar bunăstarea poate deveni pentru unii un dezastru.

– E aici un paradox ...

– Pe vremuri, un copil sărac de țărani învăța, făcea școală, ajungea om. Azi, un copil are cărți, bani, casă, haine și nu învață. Logic vorbind, nu ar fi permis.

– Dar nu intră numai logică în acestea, ci și întîmplare și hazard, și erorile noastre. Sau erorile sociale.

– Așa este, dar eu, ca dascăl ,un singur lucru le spun studenților mei : „Medicina e omenie, măi copii, dacă nu aveți aceste trăsături ale omeniei, păcat s-o urmați. Dacă nu puteți fi în cel mai înalt grad oameni. Mai presus de orice, oameni, cu bunătate, cu simțire, cu înțelegere, cu duioșie, cu răbdare pentru doleanțele celor suferinzi ...".

– O profesiune de credință pe măsura vieții, a muncii și a aspirațiilor dumneavoastră, a profesorului și omului de știință care sînteți, Mircea Ancuța. Vă mulțumesc !

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct) PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 10 (624) ● 6 MARTIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

6 MARTIE 1945

Un eveniment memorabil în istoria României

În acest an, aniversarea a trei decenii și jumătate de la instaurarea primului guvern revoluționar-democratic din istoria României, **„expresie a victoriei alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, a forței și unității acestor clase cu intelectualitatea, cu celelalte categorii sociale muncitoare din România acelor ani"**, are loc în condițiile unei puternice efervescențe creatoare, cînd toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate, sînt animați de dorința de a întîmpina alegerile de la 9 martie cu noi și măreațe realizări obținute în efortul general de edificare, pe pămîntul patriei noastre, a socialismului și comunismului. În același timp, aniversarea prilejuiește rememorarea tumultoaselor lupte social-politice, ce au avut loc în țara noastră după 23 August 1944, soldate cu victoria de la 6 Martie 1945 a forțelor democrate.

Plecînd de la valoroasa apreciere științifică pe care secretarul general al P.C.R., tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, o dă acestui eveniment și anume că **„instaurarea guvernului de la 6 Martie nu a fost un act politic întîmplător sau efectul unei simple conjuncturi, ci rezultatul unor crîncene bătălii de clasă, revoluționare, duse cu arma în mînă, în care au ieșit victorioase clasa muncitoare, forțele revoluționare, democratice care, în strînsă unitate, au reușit să lichideze împotrivirea înverșunată a reacțiunii și să cucerească pe cale revoluționară puterea politică în stat"**, trebuie să reținem că înfăptuirea actului istoric, revoluționar, de la 6 Martie 1945, prin care s-a materializat dorința marelui revoluționar democrat, Nicolae Bălcescu, „conducerea poporului prin popor" a fost rezultatul unor lupte seculare duse de masele muncitoare pentru putere. Incontestabil că în înfăptuirea acestui act istoric, un rol de frunte l-a avut P.C.R. Preluînd în condiții istorice grele tradițiile înaintate de luptă ale maselor muncitoare pentru putere, P.C.R. a formulat această dorință ca unul dintre obiectivele fundamentale ale revoluției socialiste, ca o necesitate obiectivă, cerută de însuși scopul final al luptei clasei muncitoare și anume acela al construirii socialismului și comunismului pe pămîntul scump al patriei noastre. Iată de ce, în procesul revoluționar neîntrerupt ce s-a desfășurat în România în perioada de după eliberare, 6 Martie 1945 apare ca una dintre cele mai de seamă victorii, o expresie grăitoare a spiritului de luptă manifestat de forțele revoluționare, democratice și pragresiste de pe întreg teritoriul patriei noastre, a capacității P.C.R., de a îngemăna, într-o forță unică, o mare diversitate de mișcări sociale, de a le clarifica țelul luptei și a le conduce spre victorie. Această calitate a P.C.R., de îngemănare a tuturor forțelor revoluționare, democrate și progresiste într-un front unitar de luptă, apare cu atît mai puternic cu cît o analiză atentă a stadiului de dezvoltare economică, socială și politică a țării noastre de după 23 August 1944, pune în evidență existența, alături de cele două clase fundamentale – proletariatul și burghezia – a numeroase categorii sociale intermediare și, drept urmare, a unei mari diversități de interese imediate, situație care pe plan politic s-a reflectat printr-o proliferare a partidelor și organizațiilor. Esențial este însă faptul că în toată perioadă de la 23 August 1944 la 6 Martie 1945, lupta revoluționară a avut o desfășurare unitară și centralizată, ea cuprinzînd întreg teritoriul patriei. Elementul fundamental care a asigurat unitatea acestor forțe în jurul clasei muncitoare și sub conducerea P.C.R. l-a constituit larga comunitate de interese ce legau între ele masele muncitoare, iar, pentru o anume perioadă și pe anumite probleme, chiar și părți însemnate ale burgheziei. Atît înainte cît și după 23 August 1944, aceste forțe, din interese de clasă, de partid sau grup politic, au acceptat să conlucreze cu P.C.R., găsindu-și expresie în platforma-program a Blocului Național Democrat (B.N.D.) din 20 iunie 1944 și în activitatea de guvernare care a urmat actului istoric de la 23 August 1944.

Această conlucrare n-a exclus însă posibilitatea ivirii unor puternice confruntări. În timp ce forțele revoluționare, democratice și progresiste, sub conducerea P.C.R., luptau pentru renovarea structurală a democrației românești, printr-un lanț de reforme și acte esențialmente progresiste, re-

Gheorghe OANCEA

(Continuare în pag. 6)

9 MARTIE 1980

OAMENI DE ARTĂ ȘI CULTURĂ !

Poporul, partidul nostru dau o înaltă prețuire creatorilor, tuturor lucrărilor care, prin valoarea lor educativă și artistică, se înscriu în prestigioasa tradiție a culturii românești progresiste, îmbogățesc cu noi opere patrimoniul cultural al țării.

Frontul Democrației și Unității Socialiste, apreciind rolul însemnat ce revine literaturii și artei în formarea și educarea omului nou, adresează tuturor oamenilor de artă și cultură chemarea de a se afla mereu în clocotul vieții și muncii constructive, acolo unde se făuresc valorile progresului uman, de a făuri opere nemuritoare în care să-și afle întruchiparea emoționantă noua condiție a omului în societatea noastră, idealurile, frămîntările și aspirațiile sale, virtuțile și trăsăturile sale morale, idealurile sale de dreptate și libertate socială, grandioasa epocă din istoria României pe care o făurește cu încredere și pasiune revoluționară întregul nostru popor.

Cultivați prin opere originale, valoroase, durabile, înălțătorul sentiment al dragostei de patrie și popor, încrederea în viitorul comunist al națiunii noastre !

Participați activ și sprijiniți larg ampla mișcare cultural-educativă de masă din cadrul Festivalului național „Cîntarea României", faceți totul pentru îmbogățirea continuă a vieții spirituale a poporului, pentru afirmarea tot mai puternică a nobilei misiuni umaniste a culturii noastre socialiste – de a contribui la formarea omului nou, înaintat, cu o conștiință și morală avansată, cu un larg orizont de cunoaștere și înțelegere, constructor conștient și entuziast al socialismului și comunismului pe pămîntul patriei !

(Din „MANIFESTUL FRONTULUI DEMOCRAȚIEI ȘI UNITĂȚII SOCIALISTE")

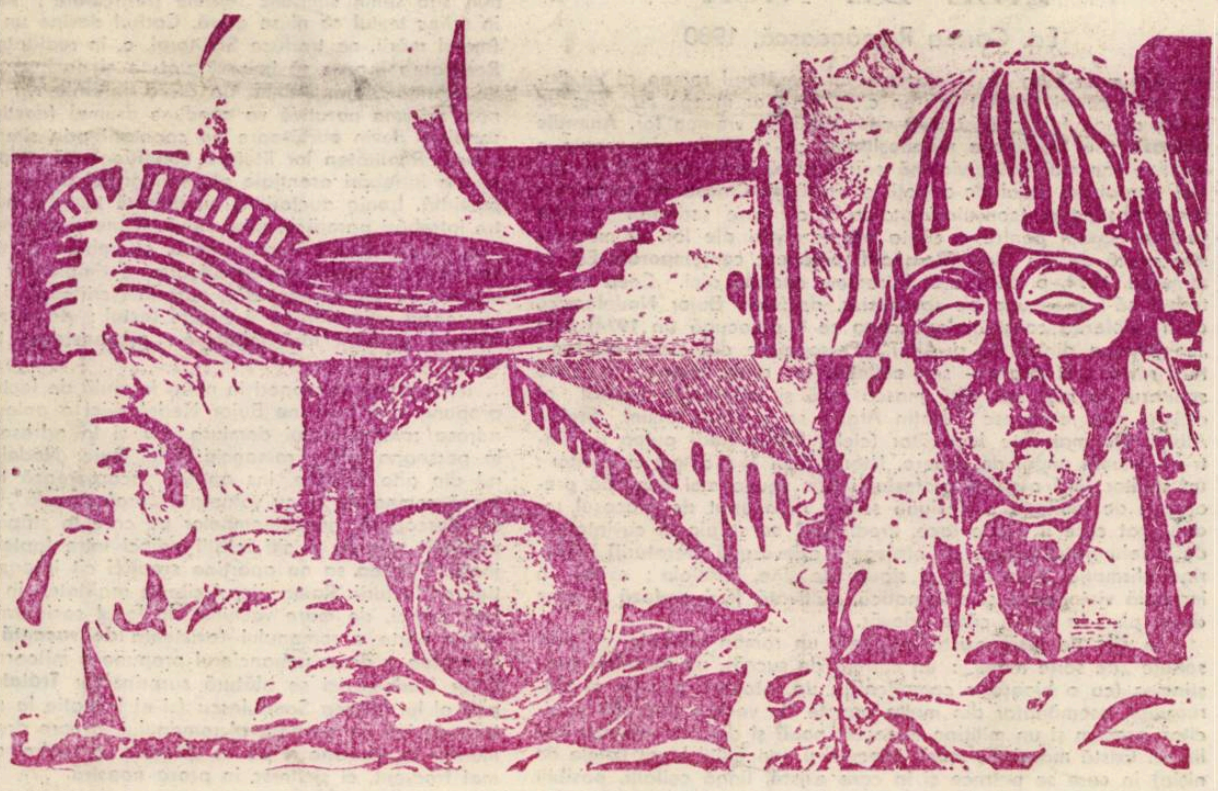

Ilustrațiile acestui număr sînt realizate de GHEORGHE VALEANU.

IZVOR DE MARTIE

Prin aburi de zăpadă, primăvara
Cu tulnice de muguri cu o strig,
Chiar de mai poartă peste piscuri țara
Învolburări de ceață și de frig.

Se-aude seva-n tainice conducte,
Ca un izvor de martie-n lumini,
Vestind cascada grea de vis și fructe,
Miracol vegetal clădind grădini.

Acum sosesc să soarbă limpezimea,
Și inimile, și pămîntul tot,
Iar mugurii de-odată cu mulțimea
Dau strălucire urnelor de vot.

Voi, făurari de cîntece și pîine,
Sădind nădejdi în gînduri și în grai,
Așa arată patria de mîine,
Ca visul nostru sfînt pe guri de rai !

Damian URECHE

EVOCĂRI

O victorie cîștigată prin lupte și jertfe grele

Există evenimente care cu trecerea anilor capătă noi proporții, își dezvăluie întreaga lor semnificație. Pentru noi tinerii și mai puțin tinerii, dar tot atît de entuziaștii participanți la mitingurile și manifestațiile de stradă din toamna anului 1944 și iarna care a urmat, aceste acțiuni au avut farmecul unei opțiuni politice libere și satisfacția morală a participării active la lupta pentru triumful democrației și al progresului. Spiritul revoluționar care înflăcăra conștiințele le-a făcut să triumfe asupra tuturor greutăților, să nu cedeze nici în fața gloanțelor reacțiunii și nici să cadă pradă diversiunilor de tot felul lansate de forțele obscurantismului. Acum, după 35 de ani de la aceste evenimente, se poate aprecia pe deplin însemnătatea victoriei forțelor populare care au impus, la 6 Martie 1945, formarea

William MARIN

(Continuare în pag. 4)

CRONICA LITERARĂ

Grigore Arbore

STOLUL DE ARGINT

Ed. Cartea Românească, 1979

Să-i concedem poeziei din ultimul volum al lui Grigore Arbore – **Stolul de argint,** Editura Cartea Românească, 1979 – ceva mai mult decît situarea favorabilă față de o învăluitoare – și, oricum, vizibilă pe spații largi – undă de poezie mediteraneeană, italică, mai mult decît subordonarea unui principiu cultural, vag calofil, mai mult, poate, decît o educație a privirii – a imaginației – avidă de senzații proaspete : **„Călătorește iarăși stolul de albine / deasupra pajiștilor mingiind / cu dulce zumzet fluviile / rănite de explozia gramineelor. / Este septembrie și lumina inventează / sub aripa vieţuitoarelor cetăți, / cochilii fragede de lacuri, turme erodind / cu strigăte suave păşunile alpine. Dezlănțuit / inaltă de acum poetul / ode mierei prea fragede / din labirinturile stupilor miriștei / eliberate de povara soarelui, ținutului / planind deasupra sa / în palpitinda inimă a unui graur" (Împăcare),** căutînd ceea ce ține de originar, enigmatic, cumva : o aspirație a situării reprezentărilor într-o ordine a esențelor, o inextricabilă fervoare a reflecției asupra celor fenomenale. **„E / toamnă obscură, orice ființă / se confundă cu noțiunile"** – scrie, într-un poem **(Cu aripi moi)** Grigore Arbore, și stanțele, edificatoare, desigur, pentru sugestia de indeterminare, de mister, care colorează universul liric, sînt o dată în plus simptomatice pentru ceea ce s-ar putea numi vocația pentru realii a acestei poezii. În ipostazele cele mai concludente, liric, Grigore Arbore se relevă a fi un contemplativ ce reproiectează lumea categorial, văzînd mai peste tot „embleme", fulgurații premonitorii, peisaje simbolice, mitice. Suavul, straniul, feericul – iată termenii esențiali ce tutelează în mod constant nălucirile poeziei din ultima culegere a lui Grigore Arbore, amalgamul de impresii livresti și reminiscențe memoriale, biografice ale acesteia : **„Armatele de fluturi aiurite / salcimii noștri i-au acoperit sporind / confuzia din văzduhuri între / plante și animale. / / De-ai rătăci prea goală prin livadă / embleme de polen ți-ar fecunda / privirile și umerii și toată / un alb și umblător salcim ai fi. / / Dar trupul tău refuză mingiierea / oricărei aripi ; prea străin / ți-e norul unduios ce crezi că poartă / printre elite picuri de venin. / E-o vară inutilă. Moare / treptat lumina-n tine și se pierde / un gind al meu înfășurat de fluturi, / departe, lent, pe o cimpie verde" (Vară inutilă).**

În elegiacă tincturare a versului ori cu vehemență ironică a tonului, autorul referă la o Arcadie declinantă, crepusculară, produce „comentarii" la un univers pictural, imuabil, de expoziție. Versurile sînt invadate de procesiuni fantasmatice, notifică metamorfoze ori confuzii ale regnurilor, evanescențe florale, o aspirație, permanentă, de situare între confiniile unui cosmos muzicalizat, ale unui spațiu utopic, cu insule și cetăți ce-și decupează plastica solemnă în somptuozitatea unor anotimpuri solare – fără a exclude, totuși, o sumă de decupaje semnificative în substanța cotidianului, raportări ori aluzii la istorie și la civilizația modernă. Mai mult decît în anterioarele volume de versuri, cu reușite certe, Grigore Arbore se exersează într-o poezie de viziune parabolică, sprijinită pe un inventar de imagini și o tematică tipic expresioniste : **„Spre ziuă strigătele stelei polare ajung / peste munții noștri simplificate, intră / rînd pe rînd în curțile caselor incolonindu-se / precum iubitoarele turme suspendate deasupra / monotoniei încordate a luminișurilor. / / S-apropie-nceputul unei alte ere, cîntă / cocoșii înzăpeziți pe acoperișuri preconizînd / intențiile moralizatoare ale anotimpului / bucuros de decadența cerului lung și albastru / din anumite ere nocturne. / / O prăpastie blîndă se naște / între astre și oameni, între păduri și păsări. / . . . / / Nedecis și singur un cal greoi / rontăie casele din margine venind / treptat către inima satului unde / se-nnourează peste multimea adunată / lîngă piedestalul osteanului de cupru. / / Ajuns aici se-asterne-ncetișor / cu coama pe pămînt rememorind / punctele cardinale prăbușite / în ochiul său precum într-o corolă / albă, pietrificată"** (Strigătele stelei).

Prezență discretă în rîndurile unei serii lirice încă insuficient citite și comentate, Grigore Arbore și-a elaborat un stil și un mod propriu de percepere a unui spațiu existential și de cultură care, fără a-l aduce în primul plan al atenției criticii, mai tentată, pare-se, în ultimele două decenii, de pătrunderile spectaculoase în literatură, îl recomandă totuși ca poet de o intelectualitate discretă, de o ținută aproape clasică, echilibrată

Lucian ALEXIU

Bujor Nedelcovici

ZILE DE NISIP

Ed. Cartea Românească, 1980

Nu m-ar mira ca să descoperim următorul roman al lui Bujor Nedelcovici înscriat într-un ciclu care ar începe cu **Zile de nisip,** roman fals polițist, așa cum erau, la vremea lor, **Animale bolnave** sau **Dumineca mironosițelor,** ca și altele preocupate a analiza raportul călău-victimă sau victimă-judecător ori, la modul parodistic, jocul de-a hoții și vardiștii. Cineva ar putea observa obstinația (conștiinciozitatea ?) cu care scriitorul își reia vechile ecuații pentru a căuta noi rezolvări ale lor. O mărturisire citată de Ion Vlad **(Romanul românesc contemporan,** Ed. Eminescu, 1974, p. 556) e în întregime citabilă aici. Ceea ce ar trebui să-l preocupe pe romancier, declară Bujor Nedelcovici, ar fi „violarea conștiințelor", ceea ce îl preocupă (în 1974) este „concilierea dintre Eu și Altul". Personajele din ciclul **Moștenitorii** revin, sînt citate – sînt amintite în acest roman în care scriitorul își reia sub altă mască pînă și personajul central al ciclului său romanesc : Justin Arghir se numește acum Ștefan Albini. Nu mai este Judecător (ciclul **Moștenitorii** putea fi, dintr-un anumit unghi de vedere, Istoria unui Judecător) ci scriitor ; un scriitor fără orgoliul profesiunii (am spune mai degrabă preocupat de umilința profesiunii sale ; preocupat de procesul îndelungat care îl poate face, „realității" ca stăpîn al cuvintelor ; de îndelungatul proces al înțelegerii adevărului literaturii) preferînd afirmației orgolioase și sigure de sine, îndoiala ; există o îndoială victorioasă și sistematică, cultivată fără emfază și care duce, pînă la urmă, către adevăr.

În **Zile de nisip** există mai întîi un roman obiectiv, cu personaje „de serie mare" : un chirurg de succes, un muncitor constincios (cu o biografie complicată), un fotograf, prieten al chirurgului, asemănător din multe puncte de vedere tînărului muncitor, precum și un milițian cunoscut nouă și din alte romane polițiste. Există **marginea mării,** precum și concediul legal (zilele de nisip) în care se petrece și în care există, lîngă ceilalți, posibili infractori. Mai există „localnicii" care trăiesc după legea lor dar și după legile anotimpului.

În această lume intervine **scriitorul ;** intervenția sa nu modifică lumea, nu o supune altor legi : judecă însă altfel. Cum poate deveni realitatea literatură ? Întrebările lui Bujor Nedelcovici pun sub semn simbolic faptele particulare ; ne invită **să citim** în adînc textul ce ni se oferă. Cadrul devine un context simbolic (malul mării, ne traduce Scriitorul, e, în realitate, o **axis mundi**). Realitatea începe să imite literatura și nu invers, cum se pretinde, afirmă **Ștefan Albini.** Ca atare, miturile vor conduce narațiunea, schema narativă va conduce drumul (destinul) eroilor. Personajele devin purtătoare de conotații prin simpla lor „ieșire în lume". Realitatea lor literară condiționează „realitatea" lor. Singurele întrebări esențiale ale scriitorului ar fi : cine pe cine reprezintă. Ironia auctorială nu dizolvă textul ; nu îl conduce către întrebări parodice, dimpotrivă, îl menține la un nivel „literar". Autorul (Scriitorul) interpretează, el trebuie să studieze așezarea semnelor, să studieze semnificația întîmplărilor ; să ghicească viitorul. La un moment dat, autorul (scriitorul) îi explică meticulos sensul întîmplărilor, îi citește textul : descifrează semnificația faptelor aparent fără legătură : prospectează teritoriile Adevărului.

Am putea descoperi în noua formulă de lectură pe care ne-o propune și o propune Bujor Nedelcovici o polemică implicită la adresa romancierului demiurg dar și la adresa romanului scris la persoana întîi : romancierul lui Bujor Nedelcovici (judecătorul din alte romane, ins apatic) incorporează realitatea, recepteză semnalele ei cu voluptate „profesională". Romancierul, însă, descoperă, grație semnelor pe care le stăpînește, grație capacității sale de a citi relații adînci între faptele care îl înconjoară. Puterea sa nu aparține **creației** cît interpretării, nu invenției, cît lecturii. Romancierul citește realitatea în numele unor relații adînci, de mare vechime. În locul sociografiei afirmată în prima parte a romanului (existența **de vacanță** a personajelor) în partea a doua romancierul propune o mitografie. Romanul lui Bujor Nedelcovici se alătură surprinzător **Tratatului despre oaspeți** al lui Mircea Sandulescu (și el invitație la un anumit tip de lectură) într-un moment al romanului în care drumul de la documentar la alegorie și de la alegorie la simbol a devenit nu numai frecvent, ci și firesc în proza noastră.

Cornel UNGUREANU

REVISTA REVISTELOR

Există în momentul de față cîteva reviste lunare a căror apariție se transformă, constant, într-o sărbătoare intelectuală. „Secolului XX" și „Stelei" (despre care va fi vorba în cele ce urmează) li se pot alătura cîteva reviste, nu multe, despre care vom scrie în numerele următoare.

Genericul „Acțiune și poezie" (căruia își subordonează sumarul „Secolul XX" nr. 6), demonstrează, o dată în plus, valoarea consecvenței unui **program** prin care revista militează, cu cea mai înaltă răspundere, pentru propagarea valorilor culturii universale, pentru deschiderea și integrarea culturii și literaturii române în spațiul cultural european. De la acest program, „Secolul XX" nu s-a abătut niciodată. Stă mărturie pentru felul în care revista urmărește acest traseu, ultimul său număr. Despre el se poate scrie (ca dealtfel despre oricare altul) ca despre un volum de literatură ce poate fi așezat în rafturile bibliotecii, spre a fi deschis și consultat drept punct de referință, ori de cîte ori cititorul ar vrea să afle care sînt, de pildă, reverberațiile culturii eline în contemporaneitate și, mai semnificativ, în conștiința culturii românești de azi. Suita de remarcabile fotografii și texte, inteligent montate, purtînd semnătura Cristinei Hăulică, mediază intrarea în „Orizontul Helladei". Prin această poartă de poezie, cititorul pătrunde în universul de neconfundat al lui Ghiorghios Seferis (în traducerile lui Ion Brad, Victor Ivanovici, Polixeniei Karambi, Liei Brad).

„Vitalitatea tragediei antice" în spațiul de gîndire artistică și filozofică românească e demonstrată cu două strălucite argumente : Spectacolul **Electra-Medeea-Troienele** în regia lui Andrei Șerban (cu texte de Andrei Șerban, Clive Barnes, Robert Kanters, Guy Demur, Jacques Franck, Mel Gussow) și grupajul consacrat eseului despre tragic al lui Gabriel Liiceanu (traducerea lui Thomas Kleininger, eseurile semnate de Ștefan Augustin Doinaș și Sorin Vieru). De aceeași ținută – textul lui Răzvan Theodorescu, „O celebrare a duratei eroice" (pictura lui Marin Gherasim), secvența „O bibliotecă a capodoperelor (Robert André si Ov. S. Crohmălniceanu), „La sursele unei experiențe literare insolite" (Gelu Ionescu), cronica traducerilor, carnet.

La o aniversare. Sărbătorindu-și cei 30 de ani de la înființare, „Steaua" nr. 12 (1979) e, cu adevărat, o sărbătoare a literelor românești. Evocările și urările lui Aurel Rău, Dumitru Micu, Francisc Păcurariu, Ion Lungu, Cornel Regman, George Munteanu, Szász János, Pavel Țugui, Alexandru Andrițoiu, Fănuș Neagu, Geo Șerban, C. Ciuchindel, Leonida Neamțu, Mircea Martin, eseurile consacrate „ctitorilor" Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu și A. E. Baconsky, excepționalele inedite ale acestuia din urmă, paginile de poezie și proză purtînd prestigioase semnături sînt cîteva din momentele care conferă acestui număr o aură sărbătorească. Din teritoriul criticii, din nou, cu toate atributele profesionalității, cronica literară a lui Petru Poantă (din care am reținut portretul poetului Anghel Dumbrăveanu), cele „Cîteva reflecții" ale lui Mircea Zaciu, studiile lui Ion Vlad, Mircea Muthu, Ion Oarcășu, V. Fanache, Mircea Vaida și o nouă „Temă" : **Hinterlandul romanului,** un eseu de foarte bună calitate, semnat de Nicolae Manolescu (pe care trebuie să-l elogiem încă odată pentru eforturile depuse în slujba cauzei feminine : cronicile din „România literară" – cele din ultimele luni – pregătesc ziua de 8 Martie cum n-a făcut-o vreodată vreun critic român. Cinste lui Nicolae Manolescu !). **Anemone POPESCU**

VIAȚA ASOCIAȚIEI

● **ÎNTÎLNIRI :** În cadrul „Lunii cărții la sate" și în întîmpinarea Alegerilor de la 9 Martie a avut loc la Făget, o întîlnire cu cititorii, cu membrii cenaclului „Gh. Gârda", la care au participat **George Macovescu,** președinte al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, **Traian Iancu,** director al Uniunii Scriitorilor, **Anghel Dumbrăveanu,** secretar al Asociației scriitorilor din Timișoara. ● La sediul Comitetului județean Arad al P.C.R. a avut loc o întîlnire a scriitorilor arădeni cu tovarășul **Pavel Aron,** membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid. Au participat scriitorii **Gheorghe Schwartz, Ilie Măduța, Lucian Emandi, Vasile Dan, Horia Ungureanu,** poetele țărance **Emilia Iercoșan** și **Cornelia Bulzan.** ● Cenaclul „Lucian Blaga" din Arad a organizat, în cadrul „Lunii cărții la sate", o manifestare literară la Curtici, cu participarea lui **Gh. Schwartz, L. Emandi, M. Traian, D. Siniteanu.** ● Închiderea acestei fructuoase „luni" a fost marcată, tot la Făget, de o întîlnire cu cititorii, organizată de Editura „Facla". Au participat **Ion Marin Almăjan,** directorul editurii, **Al. Jebeleanu,** redactor-șef, **Ion Anghel,** redactor, **Teodor Bulza** și **Aurel Turcuș.** ● În întîmpinarea Alegerilor de la 9 Martie, au avut loc o serie de întîlniri cu publicul iubitor de literatură din Bocșa, Reșița, Gornic, Ticvaniul Mare, la invitația Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Caraș-Severin. Au susținut lecturi **Al. Jebeleanu, Dorian Grozdan, Titus Suciu.** La Ticvani, a avut loc și simpozionul „Contribuții bănățene la cultura națională", în cadrul căruia a fost prezentată lucrarea lui **D. Grozdan** „Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare". ● La Școala interjudețeană de partid din Timișoara, **Anghel Dumbrăveanu** s-a întîlnit cu secretarii adjuncți de la organizațiile de partid din municipiu. ● La Liceul pedagogic timișorean, **Anghel Dumbrăveanu** și **Mircea Șerbănescu** au fost oaspeții membrilor cercurilor literare pionierești. ● La liceul de filologie-istorie, gazda fazei județene a olimpiadei de literatură română, a avut loc o întîlnire literară la care au participat **Anghel Dumbrăveanu, Sofia Arcan, Eugen Dorcescu, Cornel Ungureanu.** ● Poetul **Damian Ureche** a citit în fața publicului (la Slătioara, Horezu, Măldărești) din județul Rîmnicu Vîlcea. A prezentat poetul **Valentin Tudor.** ● La Dumbrava și Jimbolia s-a întîlnit cu cititorii poetul **Anavi Adam.** ● Membri ai cenaclului „Ars poetica", împreună cu poetul **Aurel Turcuș,** au susținut o șezătoare dedicată elevilor din Ghiroda. ● La secția ETNOGRAFIE a Muzeului Banatului, scriitorul **Ion Arieșanu** a prezentat în cadrul unei „Întîlniri cu tineri alegători", pe tînărul artist plastic amator, **Gelu Carpencu,** membru al cenaclului făgețean „George Girda".

PREZENȚE : În revista „Oktiabr", nr. 11/1979 (U.R.S.S.), au apărut, sub titlul „Din poezia românească" traduceri din **Zaharia Stancu, Marin Sorescu, Anghel Dumbrăveanu, Virgil Teodorescu.** ● **APARIȚII :** în cadrul Editurii „Facla", **Nicolae Țirioi** – „Anotimp interior", versuri, „Versificația românească" de **Ionel Funeriu,** versurile lui **Ion Davideanu** sub titlul „Zbor deschis", „Lumea ca literatură" de **Dan Mutașcu.** ● La **cenaclul de expresie germană „Adam Müller Guttenbrunn",** au citit recent **Fr. Schleich, H. Samson, R. Wagner, H. Müller,** bucureștenii **W. Sollner** și **R. Bossert.** ● **În cenaclul „Franyó Zóltán",** au fost discutate recent creații semnate de **Udvardy László și Koczka György.** Din Caransebeș și Lugoj au fost invitați **Horváth Sándór** și **Fülöp Lidia.** Recent cenaclul a fost vizitat de **Kovács Janos,** redactor-șef al revistei „Müvelödés". ● În cadrul cenaclului de expresie sîrbă, au avut loc dezbateri pe marginea lucrărilor semnate de **S. Gvozdenovici.** Va citi, la proxima ședință, **L. Raichici.**

L. B.

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rîmnicu Vîlcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi obiective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vitelor reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rîmnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură caratele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Minulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie, concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce încinge ca într-un briu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

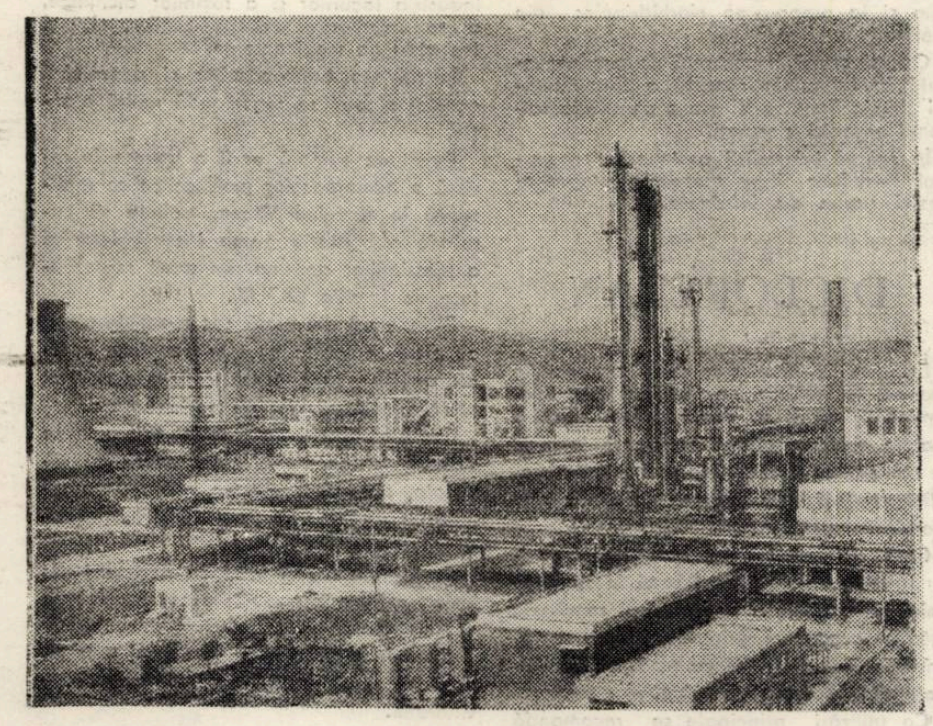

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Giganticele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „minuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de noblеţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezente vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

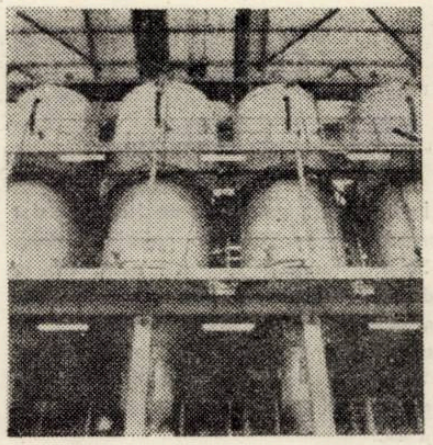

CRIZANT publicitate

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă şi cuprinde aproape toate domeniile de activitate. Vom încerca o nominalizare a principalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şorţ, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,28% carbonat de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare :

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

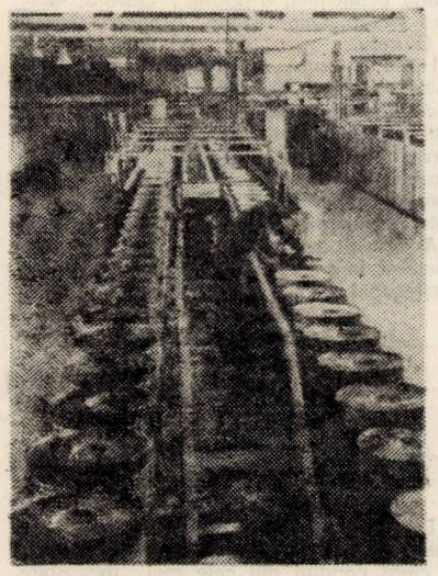

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutralizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

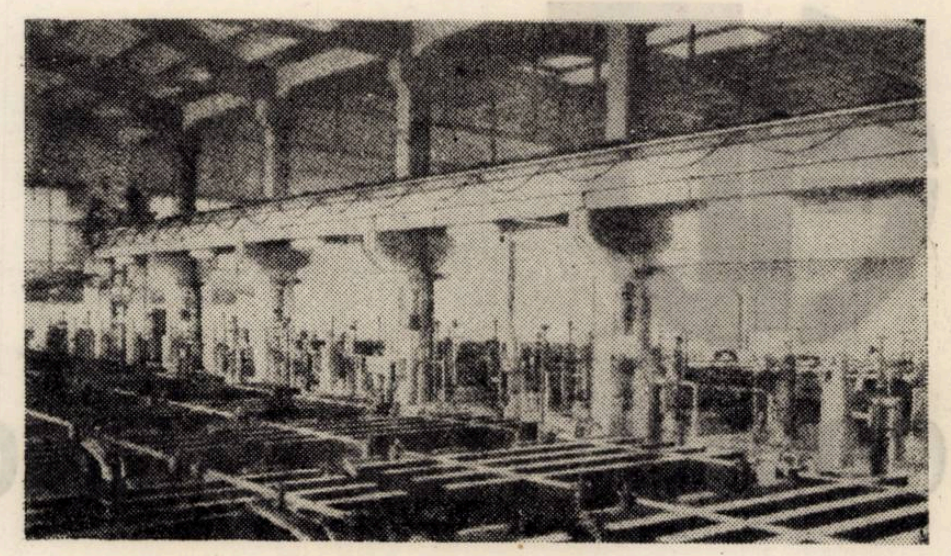

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţia de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vîlcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vîlcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-aface cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vîlcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vîlceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea îşi exercită atributele de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

Literatura și spiritul revoluționar (I)

1. Expresie a transformării tot mai evidente a literaturii într-un instrument nemijlocit de acțiune socială, **spiritul revoluționar** definește însăși esența momentului actual în literatura noastră. Legat indisolubil de dinamica structurilor politice și ideologice ale societății, el reprezintă forma superioară a militantismului, reflexul formării unei **conștiințe revoluționare** cu adînci implicații la nivelul creației literar-artistice. Așa cum sublinia, de la înalta tribună a Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român, secretarul general al partidului, **„literatura este chemată să reliefeze convingător noua condiție umană din societatea noastră, idealurile, frămîntările și aspirațiile omului nou, universul său spiritual tot mai bogat, virtuțile și trăsăturile sale morale înaintate, să militeze pentru triumful noului, al idealurilor de dreptate și libertate socială"**.

Modul în care aceste coordonate se reverberează la nivelul creației și receptării, implicațiile sub aspectul modificării problematicii, dar și a modalităților de expresie, reprezintă cîteva unghiuri sub incidența cărora literatura actuală poate fi relevată ca produs al cristalizării conștiinței ei revoluționare, al manifestării acesteia în forma concretă a spirtului revoluționar.

Atributele definitorii ale creațiilor literare apărute în ultimul deceniu sînt spiritul critic și curajul în abordarea realității, contrare conformismului aplatizant al ilustrării unor abstracțiuni ori teorii generale despre om, despre condiția lui socială, oricît de subtil, de temeinic și de „artistic" ar fi ele demonstrate. Acest refuz adresat dogmatismului este vizibil în faptul că drumul literaturii nu mai poate fi măsurat prin naveta de la ideologie la ilustrarea ei în forme artistice, ci, dimpotrivă, în virtutea acțiunii consecvente a scriitorilor în spiritul umanismului revoluționar, al unei concepții științifice asumate despre lume, prin propensiunea către ideologie, în sensul integrării din ce în ce mai acute a literaturii în dinamica realității. Să mai adăugăm că, prin calitatea sa de a fi un analogon al realului, proza este mult mai sensibilă decît poezia la un asemenea fenomen de ideologizare, în înțelesul amintit al termenului.

2. În literatura ultimului deceniu, două tendințe aparent fără legătură între ele rețin atenția. Mai întîi, proliferarea literaturii de informație ce argumentează nu numai apariția unui nou gust, deci a unui nou public, dar și o anumită individualizare a aspectului cognitiv al literaturii în general. Lucru îndeobște cunoscut, în creațiile de acest fel ficțiunea nu mai are un rol fundamental în structurarea operei, obiectivarea și autenticitatea devenind instrumente esențiale de acțiune. Re-literaturizarea reportajului, anchetei, a memorialului de călătorie, ori a unor specii considerate desuete, precum jurnalul și epistola, înseamnă, în primul rînd, dispariția frontierelor canonice dintre ele și totodată a granițelor ce le separau de teritoriile literare învecinate. Ele reproduc experiențe umane trăite într-un impact decisiv cu realitatea, căreia i se pun astfel în lumină semnificații nu o dată de mare profunzime. Deopotrivă, ele pledează nemijlocit în favoarea adoptării unei atitudini față de realitate, a depășirii statutului de simplu participant la dinamica realului, a situării creatorului în centrul acesteia, cu un rol din ce în ce mai distinct în înțelegerea, conștientizarea și deci modelarea ei. În reportajele lui Geo Bogza, Grigore Ilisei, Mihai Pelin, Ion Arieșanu, Mihai Stoian, Alexandru Monciu Sudinschi, Sânziana Pop ș. a., în memorialele de călătorie ale lui Paul Anghel, Ana Blandiana, Mircea Radu Iacoban, Romulus Rusan ori A. E. Baconsky, în „jurnalele" lui Aurel Gurghianu, Mihai Sin, sau Eugen Simion, în „epistolele" lui Octavian Paler, Ștefan Bănulescu și Mircea Ciobanu, cititorul poate descoperi o structură literară care aspiră la aceeași re-stabilire a unității universului social-uman, a continuității lui semnificative, ca și în nuvelă sau roman. Epicizarea relatării, desfășurarea discursului pe registre parabolice relativizează limitele tradiționale ale acestor „specii" care devin din ce în ce mai greu de abordat prin prisma normelor evocate de aspectul lor formal.

Această mișcare, expresie a unei evidente **democratizări a formelor literaturii,** este departe de a fi univocă, ea realizîndu-se și în sens invers, adică **de la** aceste specii „de frontieră" **către** nuvelă sau roman. Expansiunea documentului autentic, integrarea lui în substanța epică nu doar ca mijloc de persuasiune, ci ca simptom al devenirii literaturii, plasează romanul, spre pildă, pe o traiectorie ce depășește marginile obișnuitelor convenții. Exemplul cel mai apropiat rămîne acela al romanului istoric. Drumul de la **evocare** la **reconstituire** (v. **re-constituire**) este, după opinia noastră, cea mai remarcabilă dintre dimensiunile momentului actual în acest domeniu. El se caracterizează, în primul rînd, prin instituirea unui spațiu de grație unde istoria se intersectează cu propriile-i semnificații sau, profitînd de sugestia jocului de cuvinte, unde istoria este restituită istoriei. Romancierii sînt tot mai mult atrași de ideea că fixarea problematicii social-umane dintr-o anumită epocă nu mai poate face obiectul vreunui exercițiu de stil : ei se ipostaziază ca **participanți activi și responsabili la actul de lectură a istoriei.** Consecința imediată a unei atare situații este **dilatarea** noțiunii de actualitate care devine astfel un criteriu axiologic de evaluare a trecutului. În fond, insurecția armată, naționalizarea, industrializarea, transformarea socialistă a agriculturii, într-un cuvînt, trecerea de la o structură social-politică și economică la alta, au fost însoțite la vremea lor de o literatură angajată nemijlocit de evenimentele respective. E drept că multe dintre romanele apărute atunci au fost date uitării, dar în nici un caz cele apărute în ultimul deceniu nu trebuie socotite drept reluări inutile ale unor teme : spre deosebire de romanele anterioare, accentul cade acum pe problematica umană generată de evenimente, pe descifrarea semnificațiilor participării individului la istorie, contînd mai puțin faptele în sine. Sînt solicitate mult mai intens dimensiunile paradigmatice ale lecturii, prin eliminarea diacroniei în roman sau, mai exact, prin trecerea ei de la condiția explicită la cea implicită. Același eveniment nu mai este privit dintr-un singur unghi, ci din mai multe, uneori contradictorii, relativizîndu-se astfel viziunea, ceea ce constrînge la o desfășurare discontinuă a lecturii, punctată de frecvente reveniri și confruntări retroactive. Cum spuneam și cu altă ocazie, nostalgia general-umanului ni se pare a caracteriza romanul actual, nu prin ignorarea realității concret obiective, particulare, dar nici prin rămînerea în marginile ei. Renunțîndu-se la aspectele ce confereau realismului statutul de „metodă" de investigare a realului (la ubicuitatea naratorului și la singularitatea „vocii" sale, în primul rînd), romanul actual tinde să transforme „metoda" într-un **mod de existență.** Viziunea „esențialistă" este substituită prin cea „existențială", ceea ce înseamnă explorarea realității prin mijloace mult mai adecvate structurilor ei.

Argumentele de mai sus sînt, credem, suficiente pentru a demonstra că între proliferarea literaturii de informație și cea de-a doua tendință, semnalată în literatura actuală, care ar fi aceea a unei evoluții din ce în ce mai accentuate către politizarea ei, nu numai că există numeroase raporturi și interferențe, dar ele se și intercondiționează.

Marian ODANGIU

STRĂLUCIREA ZĂPEZII

Lumea pe care nu a-ți văzut-o
Are marginile
Vineții.
Gîtul uscat al păsării
Scoate triluri măiastre
În ciuda asprelor ierni
Pe care le-a trăit
Fără să plece în țările calde.
Inima înghețată abia mai pîlpîie
Luminarea are flacăra înaltă
Pînă la ceruri
Și nimeni nu știe
De ce pana albă
Are strălucirea zăpezii.

DE-A CASEI

Între timp va trebui să continui :
Să stropesc florile, să șterg de praf frunzele
lămîiului,
Să umplu vasele cu apă
Și să-mi pun rînduială în caiete.
Apoi, furișată să mă scol noaptea
Cînd nu mă simte nici pasărea cerului,
Toți ai casei să știe că dorm
Prăbușită în somnul cel mai adînc.
„Cum te cheamă ?" mă vor întreba vecinii,
„Noi nu te cunoaștem,
Tu nu ești de-a noastră,
Nu, nu ești de-a casei".
Dar eu nici nu sînt eu, voi răspunde,
Eu sînt doar aceea care am fost,
Doar aceea.

Ioana DIACONESCU

Scrieri despre Titu Maiorescu*)

Se scrie, de obicei, în publicistica noastră literară, mai puțin despre cărțile de idei decît, bunăoară, despre cele de poezie. Așa se explică, poate, puținătatea ecourilor de care s-a bucurat lucrarea lui Liviu Rusu : **„Scrieri despre Maiorescu".** Majoritatea studiilor înmănunchiate în carte au făcut totuși ca la apariția lor în reviste să se scurgă destule valuri de cerneală. Năzuința autorului de a ne oferi o imagine asupra „trăsăturilor fundamentale ale ideologiei culturale și literare" ale lui Titu Maiorescu își are obîrșia într-un protest împotriva unei imagini greșite și denigratoare a mentorului **Junimii,** imagine acum revolută, dar care într-un trecut nu prea îndepărtat căuta să cîștige drept de cetate în critica și istoria noastră literară. Maiorescu devenea, în această perspectivă, reprezentantul ideologiei reacționare, a cosmopolitismului. Drapată în mantia unei false principialități, această opinie a căutat să se impună și împotriva ei a reacționat cu vigoare autorul **Scrierilor despre Titu Maiorescu.** Teza de căpetenie a studiului care deschide volumul (**Insemnări despre Titu Maiorescu**) este pe cît de însemnată, pe atît de îndreptățită. Locul lui Maiorescu în istoria literaturii române – ni se arată în studiu – a fost determinat de o necesitate istorică, procesul de constituire a criticii literare moderne. Valorificînd de pe poziții științifice însemnătatea criticului, studiul amintit tindea să restabilească rolul de mare însemnătate jucat de Maiorescu în cultura și literatura noastră.

Însemnătatea cărții depășește însă tărîmul valorificării moștenirii literare. Preocupat de formația spirituală a mentorului **Junimii,** profesorul clujean scrie, în același timp, un excelent studiu de istorie a ideilor, dovedind încă o dată – dacă cumva o atare demonstrație mai era necesară – cît de utilă se dovedește a fi, în cercetarea literară, perspectiva filosofică. Mai ales atunci cînd obiectul cercetării îl constituie formația spirituală a lui Maiorescu. Criticul a avut, cum bine se știe, o formație filosofică, a făcut apel la ajutorul filosofiei (îndeosebi a logicii) în chestiuni de critică literară. În această lumină, problema formației sale filosofice devine o chestiune cardinală, cu importante consecințe pentru înțelegerea atît o ideologiei lui Maiorescu, cît și a fundamentelor criticii sale. Această formație, argumentează Liviu Rusu, împotriva unor opinii încetățenite, nu este una hegeliană. Chestiunea este examinată amănunțit în studiul **Recapitulare sintetică a presupusului raport dintre Maiorescu și Hegel,** un adevărat model de studiu al istoriei ideilor. Încă în **Poesia română la 1867** se invederase la Maiorescu o concepție privind **ideea** ale cărei origini trebuiesc căutate nu la Hegel ci la Herbart. La Herbart (criticul român își însușește acest punct de vedere), ideea rămîne în domeniul psihologiei, a vieții afective, în vreme ce la Hegel ideea se validează pe plan logic și, mai ales, ontologic (ideea este spiritul absolut). Deosebirile între Maiorescu și Hegel apar, însă, mai ales, în ceea ce s-ar putea numi șira spinării gîndirii maioresciene, teoria formei fără fond. Cum bine se știe, amintita teorie privește instituțiile sociale din România acelui timp, ca organisme artificiale, străine de tradiție, transplantate de aiurea, fără rădăcini în patrimoniul spiritual al poporului român. Un astfel de punct de vedere derivă nu din gîndirea lui Hegel, ci din aceea a juristului german Savigny, reprezentant al istorismului într-adevăr în vreme ce pentru Hegel instituțiile sociale sînt creație a statului la rîndul său, o emanație a spiritului absolut. Savigny purcede din istorismul german al cărui părinte este Herder. Instituțiile sociale trebuie să fie, în această lumină, un rod al spiritualității poporului (Volkgeist) în decursul evoluției sale istorice. Or tocmai acesta este punctul de vedere – arată Liviu Rusu – pe care îl întîlnim în teoria maioresciană a formelor fără fond.

Carte de istoria ideilor, **Scrieri despre Titu Maiorescu** este, în măsură egală, un model al demonstrației logice a unei argumentări de natură dialectică, dar mai ales de polemică. Autorul are întotdeauna în vedere un preopinent posibil care trebuie convins, de a cărui eventuală opoziție trebuie să se țină seama. Argumentele sînt din cele mai variate. Ele țin, uneori, de domeniul acribiei filologice, cronologia este, de pildă, chemată în ajutor atunci cînd se discută presupusul doctorat al lui Maiorescu la Sorbona. Alteori argumentele aparțin bunului simț. Ca să ne convingă că Maiorescu era departe de influența lui Hegel, ni se dau informații privind cursul de istoria filosofiei moderne ținut de profesor la Universitatea din București. Autorului **Filosofiei spiritului** îi sînt rezervate numai două ore, în vreme ce filosofia lui Herbart și Schopenhauer este expusă într-un număr dublu de ore. **Însemnări zilnice,** în care Maiorescu își nota lecturile, nu pomenesc de Hegel. Dar ceea ce reține, mai ales, atenția și chiar încîntarea cititorului e logica strînsă a demonstrației, rigoarea argumentelor. Punctele de sprijin ale demonstrației sînt numeroase. Ele folosesc arta citatelor semnificative din opera lui Maiorescu, perfecta cunoaștere a subiectului, dar, mai ales, uneltele logicii. Cartea lui Liviu Rusu ,e în această perspectivă, o carte de polemică, dar o polemică elevată, de idei, ce nu recurge niciodată la argumentul „ad hominem". Ca și la Maiorescu, se caută punctul slab în argumentarea opozantului, adeseori e folosit argumentul prin reducerea la absurd, învederîndu-se contradicțiile și inadvertența aserțiunilor preopinentului. În această perspectivă cartea nu este numai o necesară evaluare a locului de primă mărime ocupat de Maiorescu în cultura și literatura română ci, în aceeași măsură, o demonstrație convingătoare a darurilor dialecticii și a polemicii, daruri pe care cu prisosință le învederează scrisul lui Liviu Rusu.

Traian Liviu BIRĂESCU

* LIVIU RUSU : **„Srieri despre Maiorescu",** Ed. Cartea Românească, 1979.

O victorie cîştigată prin lupte şi jertfe grele

(Urmare din pag. 1)

primului guvern cu adevărat democratic din istoria României. Este azi clar că tocmai venirea la putere a acestui guvern stă la temelia marilor împliniri din anii socialismului.

Istorica victorie de la 6 Martie 1945 a fost rodul luptei forţelor democratice şi progresiste din întreaga ţară. In toate judeţele României s-au purtat înverşunate bătălii între forţele populare şi reacţiune. Este un merit istoric al Partidului Comunist Român că pretutindeni a reuşit să unească forţele progresiste în Frontul Naţional Democrat pe baza unui program de ample şi generoase transformări sociale. La 17 octombrie 1944, s-a constituit la Timişoara Consiliul bănăţean al F.N.D. Din acest organ făceau parte Leontin Sălăjan, secretar al Comitetului regional Banat al P.C.R., Ioan Kali, activist de seamă al mişcării sindicale, dr. Valeriu Novacu şi alte personalităţi distinse. La un miting, organizat de Consiliul bănăţean al F.N.D., în Piaţa Unirii din Timişoara, în ziua de 22 octombrie 1944, la care se adunaseră mii de cetăţeni, elemente reacţionare au deschis foc de mitralieră asupra mulţimii paşnice. Vorbea tocmai Leontin Sălăjan. Calm, oratorul a îndemnat pe cei prezenţi să nu cadă în panică fiindcă peste cîteva clipe provocatorii vor fi reduşi la tăcere. Intr-adevăr, formaţiunile patriotice de luptă, care asigurau securitatea adunării, au dezarmat pe terorişti. Mitingul a putut continua fără alte incidente. A fost prima manifestaţie politică publică la care participasem! N-o voi uita niciodată!

Peste cîteva săptămîni, la 29 noiembrie 1944, răspunzînd apelului Consiliului bănăţean al F.N.D., s-au adunat 25.000 de muncitori, ţărani şi intelectuali în Piaţa Unirii. Se scandau lozincile: „Vrem guvern F.N.D.", „Vrem un prefect al F.N.D.", „Vrem primari aleşi de popor". Mulţimea a ascultat cu o atenţie încordată cuvîntul înflăcărat al lui Sălăjan şi a salutat cu entuziasm propunerea de a impune instalarea ca prefect a juristului dr. Gheorghe Ciorman, iar ca primar al municipiului Timişoara, pe Profesorul dr. Coriolan Drăgulescu. Masele s-au încolonat apoi şi s-au îndreptat spre prefectura judeţului. Manifestaţia miilor de oameni în faţa prefecturii l-a determinat pe vechiul demnitar să-şi dea demisia, iar dr. Ciorman a putut să-şi ia în primire funcţia pe care i-au încredinţat-o masele populare. Noul prefect a apărut apoi pe balconul clădirii, în aclamaţiile furtunoase ale mulţimii, care îşi sărbătorea victoria. Masele s-au încolonat apoi, din nou, îndreptîndu-se spre primărie unde, de asemenea, au reuşit să-şi impună voinţa. Peste cîteva zile, la Arad şi Lugoj, au fost instalaţi, prin acţiuni energice ale celor mulţi, noi prefecţi şi primari. La sate, în numeroase comune din judeţele bănăţene, au fost alungate elementele fasciste din organele locale de conducere şi aleşi noi primari dintre ţăranii cu vederi democratice. Astfel, noi consilii comunale şi noi primari au fost aleşi în comunele Cenei, Checea, Cărpiniş, Beregsăul Mic, Giulvăz, Gîrlişte, Beba Veche, Lenauheim, Dumbrăviţa, Pustiniş, Iecea Mare, Dognecea, Petroman, Otelec, încă în cursul lunilor noiembrie-decembrie 1944.

Elementele reacţionare care mai deţineau poziţii importante în aparatul de stat au încercat să treacă la contraofensivă. In cursul lunii decembrie 1944, în mai multe comune bănăţene, jandarmii au operat arestări printre ţăranii cunoscuţi pentru vederile lor de stînga. In ziua de 3 decembrie 1944, la Mailat, jandarmii au arestat 80 de ţărani, unul dintre ei fiind ucis în bătaie. Arestări masive, urmate de maltratări brutale ale ţăranilor, au avut loc şi în comunele Comloşul Mare, Deta, Checea, Gătaia, Mănăştur. La Buziaş, şeful postului de jandarmi ameninţa cu împuşcarea pe cetăţenii care vor cuteza să se înscrie în partidele şi organizaţiile politice progresiste.

Organizaţii subversive, alcătuite din hitlerişti şi legionari, care aveau un comandament comun la Timişoara, au încercat şi ele prin acţiuni teroriste să răspîndească teama printre cetăţeni. Impotriva acestor terorişti acţionau însă cu fermitate formaţiunile patriotice de luptă aflate sub conducerea P.C.R.

Oamenii muncii nu s-au lăsat intimidaţi nici de jandarmi şi nici de teroriştii fascişti. La începutul lui decembrie 1944, numărul muncitorilor şi funcţionarilor organizaţi în sindicate la Timişoara a depăşit cifra de 20.000. La sate, Frontul Plugarilor, aflat sub influenţa P.C.R., avea organizaţii locale în 130 localităţi din judeţul Timiş-Torontal. Pe la mijlocul lunii decembrie 1944, a venit la Timişoara tovarăşul Nicolae Ceauşescu, pe atunci secretarul C.C. al Uniunii Tineretului Comunist din România. El a ţinut o consfătuire cu activul Regionalei Banat al U.T.C., analizînd cu exigenţă sarcinile, problemele specifice din această parte a ţării şi a făcut totodată un bilanţ al activităţii de pînă atunci. Increderea sa fermă în viitorul socialist al României a impresionat profund pe toţi cei care au participat la această consfătuire memorabilă. Intr-un interviu acordat ziarului timişorean „Luptătorul bănăţean", publicat la 18 decembrie 1944, tovarăşul Ceauşescu a dat o înaltă apreciere contribuţiei Regionalei U.T.C. din Timişoara la îndepărtarea elementelor reacţionare din fruntea judeţului şi a participării ei la democratizarea vieţii publice.

In lunile următoare, confruntarea dintre forţele reacţionare şi cele ale democraţiei a continuat cu înverşunare. La 10 ianuarie 1945, „Luptătorul bănăţean", organ al Regionalei P.C.R. din Banat, relata cu indignare despre o serie de arestări operate printre muncitori şi ţărani de către jandarmerie. La 19 februarie 1945, un grup de huligani reacţionari au atacat sediile comitetului judeţean P.C.R. din Arad şi al gazetei „Patriotul". Intervenţia fermă a muncitorilor a dus la respingerea atacului. Lupta împotriva reacţiunii a atins o tensiune maximă la 24 februarie 1945, cînd, la Bucureşti, au manifestat împotriva guvernului Rădescu peste 600,000, la Ploieşti aproape 70.000, la Timişoara 35.000, la Arad 25.000, la Craiova – 20.000 de cetăţeni. In Capitală, la Braşov, la Craiova, la Caracal şi în alte localităţi, subunităţi de jandarmi au deschis focul asupra manifestanţilor paşnici, unii dintre ei fiind omorîţi, alţii răniţi. Dar la 1 martie 1945 au avut loc din nou puternice manifestaţii de stradă la Bucureşti, Craiova, Arad, Timişoara şi în alte oraşe, masele cerînd formarea unui guvern al Frontului Naţional Democrat (F.N.D.).

Desfăşurarea largă a forţelor muncitoreşti-ţărăneşti într-o amploare nemaicunoscută în istoria României, solidarizarea şi integrarea în componenţa acestora a masei de militari a împiedicat reacţiunea să provoace un război civil. Ameninţările generalului Rădescu, în acest sens, n-au putut fi înfăptuite. Soarta bătăliei pentru putere a fost hotărîtă de mase, regele fiind obligat să numească pe dr. Petru Groza cu formarea unui guvern F.N.D. Caracterizînd condiţiile în care s-a instaurat guvernul revoluţionar-democratic, de la 6 Martie 1945, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta următoarele: **„Victoria de la 6 Martie nu a venit de la sine şi nici nu a fost adusă din afară; ea a fost cîştigată prin lupte, prin jertfe grele date de forţele revoluţionare şi democratice din România".**

Marile realizări ale industriei, agriculturii, ştiinţei, învăţămîntului, literaturii şi artei în anii epocii socialiste sînt dovezi ale justeţei opţiunii maselor de acum 35 de ani. Alegerile de la 9 martie vor constitui fără îndoială un prilej de responsabilă angajare civică de a continua marea operă de edificare socialistă şi comunistă în patria noastră.

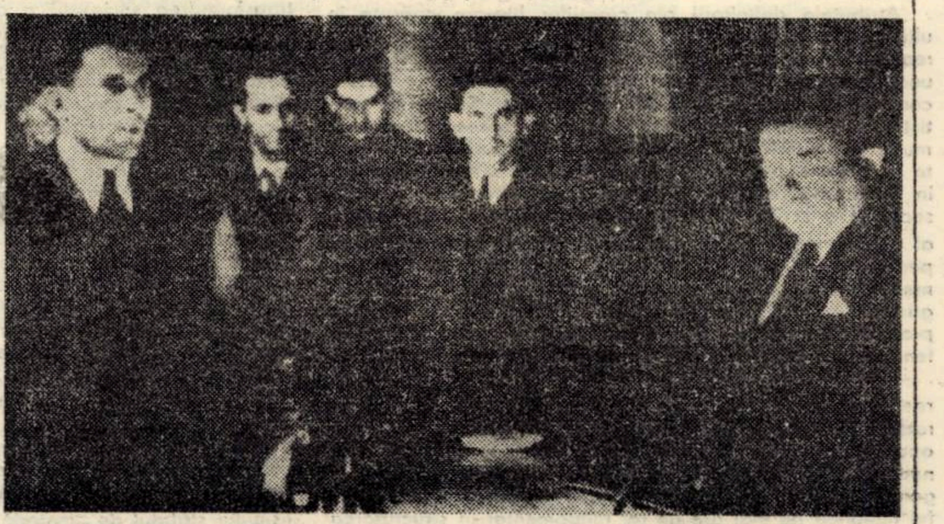

De la stînga la dreapta: Leontin Sălăjan, Alexandru Sencovici, Ion Gh. Cimponeriu, Ilie Drăgan şi primarul demis Liviu Gabor; 29 noiembrie 1944.

Traian Vuia-Petru Groza

– epistolă –

In ajunul alegerilor de la 9 martie, poporul nostru aniversează o victorie istorică: instaurarea – cu 35 ani în urmă – a guvernului de largă concentrare democratică prezidat de remarcabilul om politic şi patriot dr. Petru Groza.

Printre personalităţile progresiste care au salutat primul guvern cu adevărat democratic din istoria României şi victoria sa în alegeri s-a aflat şi preşedintele Frontului Naţional Român antifascist din Franţa, Traian Vuia, genial inventator şi militant pentru libertatea naţională şi socială a poporului nostru. Reproducem mai jos scrisoarea adresată de Traian Vuia (împreună cu P. Ciolan) Preşedintelui Consiliului de miniştri dr. Petru Groza (exprimînd totodată mulţumiri fiicei sale, Lucia Groza Proşteanu, care ne-a pus la dispoziţie acest semnificativ document).

Cezar APREOTESEI

Garches 29 Noembrie 1946

Domnule Preşedinte,

Am urmărit cu mare interes perioada alegerilor de la noi, cu atît mai virtos cu cît a atacurile date în interior de către o opoziţie, care nu vrea să înţeleagă că ceva s-a schimbat în lumea întreagă, se adăugau şi presiuni din o anumită parte a Apusului, cu scopuri mai mult egoiste de cît protectoare.

Ne-am bucurat de rezultatul obţinut de partidele, cari reprezintă Guvernul ce prezidaţi, pentru că el prezintă şi constituie proba cea mai evidentă că imensa majoritate a poporului român a înţeles.

E cu atît mai îmbucurător, cu cît rezultatul alegerilor noastre a urmat rezultatul alegerilor franceze, unde propaganda electorală a dus o luptă pe faţă contra Partidului Comunist, care totuşi a ieşit învingător. (Aceasta constituie un argument formidabil pentru noi, unde alegerile nu au fost niciodată libere).

In ce priveşte persoana preşedintelui GROZA, ţinta tuturor atacurilor, el iese mărit şi confirmat de alegerile prezente şi se spulberă calomnia lansată în străinătate de anumite cercuri româneşti că s-a impus cu forţa la Guvern.

Vă ur... Domnule Preşedinte, ca precum pînă în prezent aţi prezidat în perioada cea mai dificilă, să prezidaţi şi în perioada de reconstrucţie a Ţării şi fiţi încredinţat că precum aţi fost confirmat de votul poporului Român, veţi fi confirmat şi de străinătate.

Traian Vuia – P. Ciolan

POEŢII CÎNTĂ PATRIA, PARTIDUL

ÎNTREBARE

Aproape,
asemenea sîngelui ce-mi aleargă prin vine.
Şi totuşi departe,
ca nalbele
strivite sub paşi
în nu mai ştiu care vară.
Liană, încolăcindu-şi împrejurul gîndului
răcorosul trup purtător de tăcere,
pe care dintre numele tale
de te-aş striga mi-ai răspunde?
Pe cel de-aşteptare, de dor sau de vînt?

Acvilina BIRĂESCU

SÎNGELE AURIT ÎN GRÎNELE PATRIEI

Vremea secerişului nesăţioasă
Ascute-n mine-ntrebările griului
Şi înţeleg că patria e rodul copt
E mirarea şi sămînţa din zîmbet
Paşii copiilor noştri şi mîndria
Şi dragostea şi spaima că vor creşte
E adîncul de sub holde nestins
Graiul fraged al gliei şi mierea
Transparentă a soarelui
E privirea aceasta dezmierdînd
Lanul în care sîngele s-a aurit
Şi grîul cînd mă întreabă ştiu
Cine întreabă şi răspund

Dumitru CONSTANTIN

AŞTEPTÎND

Trupul se-apleacă-n adînc,
Spre izvoare;
Umbre destrămate,
Pline de somn,
Aşteaptă timpul mărturisirii,
După ce florile vor rodi
Pe ultima brazdă întoarsă.

Peste rotunda lumină,
Intrebări netrăite
Işi caută rostul.

Eugenia MIULESCU

LA IZVOARELE PATRIEI

Aici, la izvoarele patriei,
mă ştiu fericit
că munţii îmi ţin temelia
iar vîntul pribeag
s-a dus
precum a venit,
şi eu am rămas
cu rădăcini a fi dăruit.

Aici mă-ntîlnesc
cu turmele blînde,
ce-s toate-n putere
atunci cînd se adapă
fiecare la cîte un izvor.

Ion TOMOIAGĂ MARAMUREŞEANU

ARIPĂ

Castelele noastre sînt prinse de aripa mării –
Cîteodată ne naştem pentru a rupe raze
Altă dată pentru pasul frunzei în timp
Sau poate colindul cailor vrăjiţi
Şi niciodată pentru a toarce iarăşi
Gustul soarelui celei dintîi dimineţi.

Constantina PALIGORA

DORUL DE PĂMÎNT

Pe pajiştea cu stele din dorul de pămînt
Ne urcă în iubire culcarea unui vis
Şi-n zodii de lumină adoarme un sărut
Pecetluit aievea în floarea de cais.

Din dragostea aceasta ce vine din adînc
Cresc zorii unei zile în susur de argint
Şi sute de izvoare ne duc spre infinit
Cîntarea unui suflet în dulcele alint.

Dumitru UDREA

DEPARTE DE HISTRIA

Cînd îngenuncheat în largul oceanului a brizei
val eşti revărsînd către tine prealin senin să le-nvii
ţara Tomisului întunecat luminînd ilustrele efigii
apoi lacrimile tale ce înflorite erau dimineaţa pe firele ierbii
printre dalele calde zale doar ale mileniilor

Cornelia VELŢAN

TELEVIZIUNE

DUMINICA, 9 MARTIE

8,00 Telejurnal. 8,20 Cîntece de bucurie. 8,40 Te cîntăm, partid iubit! 9,00 Ediţie specială. Desfăşurarea alegerilor. 9,10 Oameni de nădejde patria ne creşte! 9,45 Moment folcloric. 10,00 Ediţie specială. 10,15 Viaţa satului. 11,00 Ediţie specială. 11,10 Dulce, dulce Românie. 11,25 Tineri în punctele cheie ale producţiei. 11,40 Zi de sărbătoare. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telejurnal. 13,20 Album duminical. 14,00 Desene animate. 14,20 Muzică populară instrumentală. 14,30 Chipul de legendă al ţării. 15,00 Cîntec nou. 15,30 Telesport. 16,40 Ediţie specială. 16,50 Linia maritimă Onedin (ep. 4). 17,40 Spre zările lumii! 18,00 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 20,00 Din voinţa noastră se naşte viitorul. Spectacol literar-muzical. 21,30 Telejurnal.

LUNI, 10 MARTIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,25 Cadran mondial. 20,10 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,40 Roman-foileton: „Primarul din Casterbridge" (ep. 4). 21,35 Telejurnal.

MARŢI, 11 MARTIE

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial: „Dallas". 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,15 Almanah pionieresc. 17,35 Cîntec şi joc din Argeş. 17,55 La ordinea zilei în agricultură. 18,50 1001 de seri 19,00 Telejurnal. 19,25 Ancheta TV. 19,50 Seară de teatru: „Gotz von Berlichingen" de Johann Wolfgang Goethe. 21,10 Ritm şi melodie. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 12 MARTIE

15,30 Fotbal: Dinamo Bucureşti — F.C. Argeş. 17,35 Corespondenţii judeţeni transmit... 17,50 Itinerare turistice. 18,10 Muzică şi poezie. 18,25 Educaţia sanitară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Noi, femeile! 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Telecinemateca: „Intîmplare pe strada 10" (american). 21,50 Telejurnal.

JOI, 13 MARTIE

10,00 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Colocviile teleşcoală. 16,25 Curs de limbă spaniolă. 16,45 Curs de limbă franceză. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viaţa culturală. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în agricultură. 19,45 Ora tineretului. 20,30 Doinitori de cîntec românesc. 20,50 Film documentar-artistic. Dacii. 21,15 San Remo — 1980. Selecţiuni. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 14 MARTIE

16,00 Telex. 16,05 In direct de la Politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,20 Reflector. 19,40 Atelier de creaţie literar-artistică. 20,00 Film artistic: „Ultimul post de control" (italian). 21,50 Telejurnal.

SIMBATA, 15 MARTIE

10,00 Cum vorbim, cum scriem corect. 10,20 Telecinemateca (rel.) 12,05 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 17,50 Clubul tineretului. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin ţara mea (XXII). 19,40 Teleenciclopedia. 20,10 Film serial: „Dallas — Compania petrolieră Ewing" (ep. 29). 21,00 Romanţe şi cîntece de voie bună. 21,35 Telejurnal.

POEŢII CÎNTĂ PATRIA, PARTIDUL

PĂMÎNT DE LUMINĂ

Pămînt de lumină
Ţară de sunete moi
Răsucite-n spirala auzului
Pe marginea ta dreaptă
Ca un contur al făgăduinţei
Ca o treaptă-a răbdării
Poetul îşi ascute cuvîntul
Retras din legendă
Ţăranul îşi ascute coasa
Eu îmi ascut secunda
De care atîrnă sefîrşitul de veac
Pe marginea ta dreaptă
Ca-ntr-un pridvor de linişte
Fiecare-şi revarsă aburul cald
Pe mîinile tale arse de viscol
Fiecare devine apropiere
Devine sămînţă de aur
Şi bob de nădejde
Ţară de sunete moi
Pămînt de lumină.

Corina RUJAN

FEERIE

Am pîndit noaptea la izvor;
o frunză neagră
îmi acoperea buzele,
două stele
îmi acopereau ochii,
părul
iederă mi se făcuse
iar mîinile
căuş de copil
pentru adunat luna
nebuna
din luciu de ape
tremurat
de bot catifelat
de căprioară.

Mioara DOROBANŢU

CÎNTEC DE ŢARĂ

E dreptul soarelui să guverneze
Impărăţii din care-a smuls zăpezi;
E dreptul lui să scalde, să viseze,
Alaiuri de azururi şi amiezi;

E dreptul brazdelor să bea lumină,
Să se-nvelească-n blana ei de puf,
Cînd primăvara, calmă şi deplină,
Le-ncorporează-n arcuri de triumf;

Şi-i dreptul ţării să-şi adune fiii
Cînd se agită cîte-un vînt buimac,
Să-i ţină trează flacăra tăriei
Şi dreaptă s-o înalţe peste veac.

Constantin CHIOTAN

VASILE BOGDAN

COTELE DE SUFLET ALE DUNĂRII

REPORTAJ

Sticla plesneşte scurt, spuma albă împroşcă metalul proaspăt vopsit, izbucnesc aplauze. Se spun cîteva cuvinte, sute de oameni, moment festiv. Calcul momentan: era nava numărul 1.200 din cîte s-au construit în anii socialismului aici, la Şantierul naval din Drobeta Turnu-Severin. Ceremonia 1.200. Emoţia 1.200. Comparaţi cu cele 129 nave cîte s-au făcut aici în cei 86 ani anteriori Eliberării şi veţi înţelege ce rosturi îşi adaugă azi timpul.

Hala-corp, imensă, tăiată în linii drepte. Construită de cîţiva ani, în locul unor barăci. In perimetrul ei nava se adună bucată cu bucată, în ansambluri care, afară, pe cală, lipite două-trei la un loc, vor forma întregul. Aerul acru al metalului încins, scîntei acetilenice, profiluri desprinse din sculpturi cinematice. Mergem într-acest act de facere ca în istoria şantierului şi chiar despre istorie se simte dator subinginerul Mihai Onică, să-mi spună primele lucruri despre şantier. Infiinţat în 1858, de către o societate austriacă, fiind deci prima întreprindere de profil de pe Dunărea-de-Jos, a fost preluată în 1893 de statul român şi destinată reparării şi executării unor nave modeste. Performanţa vremii: 1938, pasagerul „Mihai Viteazul". 1944, războiul, bombardamentele distrug total şantierul. Dar cinci ani mai tîrziu va produce de 1,7 ori producţia anului 1939. In 1955 cifra se măreşte la 2,58 ori, ca acum să depăşească de peste 16 ori producţia acelui an. „Marele secret al acestor cifre este omul", conchide interlocutorul meu.

Omul, care este greu de distins între felurile de metal aşezate parcă anapoda, fără să se închege logic; omul care este preocupat de-ale sale, cocoţat în poziţii nefireşti pe spinările de fier, sau în văgăuna vreunui ascunziş căruia îi încheie acum rostul; omul acesta priveşte cu atenţie mişcarea plăcii, cu degetele mîngîie clape sidefii, parcă ar cînta la orgă. Nemişcare totală, doar zumzetul discret al luminii ce taie cu precizie metalul. Este tînăr, n-are încă 23 de ani, iar maşina este ultima realizare tehnică pe plan mondial: debitează automat la scara 1/10.

Cîţiva metri mai încolo, alt om. Imi spune că ceea ce face el este sudarea unei bloc-secţii de tanc fluvial de 1.500 tone. „Operaţia e cea mai însemnată la construcţia unui vas. Dacă ai o hibă de sudură, să vezi necazuri... Simplu ca bună ziua", constată rîzînd. Are chef de vorbă, şi-mi povesteşte că sudura a luat locul nituirii. „Aţi auzit, nu-i aşa, de nituitori. Anii aceia eroici. Era şi o întrecere. Treabă de muşchi şi de nervi tari. Acum e altceva: cît pui, unde pui, să fie o cusătură frumoasă, să iasă bine poza. Ei da, poza! Poza roentgen. Nu se poate să iasă prost. Din mîinile mele niciodată", încheie el. Ii scriu numele la sfîrşit. „Ce rost are să ştiţi cum mă cheamă; unul de la şantier, aşa sîntem cu toţii. Trebuie? Ei bine, Adrian Birău, dar la ce-ţi foloseşte"?

Imi foloseşte să-i dau un nume acestei istorii. Prea se scursese anonimă, cu o modestie fără rost. Un nume. Dar un tanc fluvial de 5.000 de tone numără 15–16.000 de repere. Toate exacte pînă la milimetru, intrînd perfect în jocul care le-a fost gîndit. Aceasta e opera a mii de oameni. Anonimi. Acum, oamenii aceştia se numesc „Cernavodă", pentru că aşa a fost botezat cargoul ce se leagănă uşor pe umerii apei. Vopsitorii sînt pretutindeni. „Să-i dea faţa". In cabina de comandă, electroniştii reglează aparatele de măsură, cabinele îşi împlinesc confortul aşa cum îi visăm în propriile noastre locuinţe. Un tînăr înşurubează placa unui aparat şi mă lămureşte că este radioemiţătorul, despre care este bine să ştiu că emite şi în cazul în care se defectează. Celălalt este receptorul de autoalarmă, care funcţionează permanent de la ieşirea din port. Totul este de ultimă oră, „carte în regulă", adaugă el, adică, îmi explică, în cei trei ani de-cînd a venit de la facultate a avut ce învăţa între atîtea noutăţi. „Sînt tot dunărean, din Suhaia, lîngă Zimnicea, şi puteam lua repartiţie la Bucureşti. Dar Dunărea nu se uită. Să fii la curent cu tot ce e nou în lume... e o şansă, nu-i aşa"? Este o şansă, fireşte, dacă-ţi iei munca în serios, îţi legi soţia şi copilul de pasiunile şi neliniştile tale, de lungile drumuri ale navelor în probă, la marele examen al muncii care e marea... Şi, apoi, de la capăt, altă navă, alte probleme. Pentru inginerul Florian Vida, tînăr şi cu vise multe, aceasta e şansa vieţii, o şansă şi un nume în istoria şantierului.

Ne oprim pe puntea navei, cu imaginea şantierului larg desfăşurată privirii. Citirea e simplă, procesul tehnologic raţional întocmit, grijă şi ordine, este comandamentul zilei. La descifrare mă ajută subinginerul Onică: şlepuri şi tancuri de 1.000 tone şi 3.000 tone, nave tehnice pentru dragaj, tancuri costiere, maritime, cargouri, o producţie în continuă diversificare, aşa cum o cer dealtfel şi beneficiarii externi, deveniţi de acum tradiţionali. „Dar mai cu seamă nave pentru produsele noastre, pentru că Dunărea, gîndim noi, trebuie să ne ajute din toate puterile în anii care vor urma".

*

Se apropie miezul zilei, omul de lîngă mine grăbeşte pasul, ne precipităm spre birouri. Transistorul leagănă o melodie fără importanţă, un meloman, gîndesc nedumerit. Apoi o pauză, vocea crainicului cu „Cotele apelor Dunării". Discuţiile se curmă brusc urmînd o ascultare încordată. Mă amuză gîndul că noi, ceilalţi închidem în acest moment radiourile, plictisiţi de curgerea cifrelor. Dar aici... Orşova — 2.460 centimentri, creşte 2 centimetri, Turnu Severin 216 centimetri, creşte 21 centimetri, Gruia 281 centimetri, creşte 12 centimetri, Zimnicea 254 centimetri, scade 2 centimetri... Cînd şi cînd, exclamaţii de bucurie sau încordare. Pătrăţelele se umplu cu cifre. La sfîrşit se compară, cu ce a fost ieri, alaltăieri. Se fac prognoze. „Cotele" sînt, dacă vreţi, istoria la zi a Dunării, o istorie mereu la zi, de o sută de ani încoace, o frămîntată biografie. Acum, la miezul zilei, toţi oamenii de pe fluviu, vaporenii, constructorii, soţiile, copiii, podarii, docherii, toţi ascultă radioul. „Vrem să ştim ce se întîmplă cu apa, cum circulăm; pentru noi asta înseamnă cînd e bine şi cînd nu să dăm drumul la nave spre mare, pentru că sînt nişte praguri: la Gruia, unde se construieşte hidrocentrala Porţile-de-Fier II, la Zimnicea, Călăraşi, unde apa e mai mică şi ne-am putea împotmoli. Dacă creşte, e bine, merge. Dacă scade, stăm, aşteptăm".

*

Pe apa gălbuie, urcă harnic un împingător cu patru şlepuri, cu semnalele uzuale de salut. Simt respiraţia unică a fluviului condensată într-o fracţiune de secundă în miezul unui singur şi cald înţeles.

„Ale turnurilor umbre..." (III)

PRETEXTE

Ruinurile, multe, mateine sunt, dar, – ziceam – icoane şi oglinzi: răsfrîngerile, rare, în afară ale unui suflet închis şi melancolic, care se caută, consideră, adoră – ca un al doilea Narcis – ori, dimpotrivă, – la modul masochist – se dezaprobă (cu complezenţă, însă; ba chiar cu voluptate), între-însele, pe sine... Nici-o privelişte, de altfel, nici-o „cadră" şi nici-un domiciliu, la Mateiu, nu are altă funcţie decît aceasta însăşi (să-i zicem :) „speculară" – proiecţie-n exterior, echivalenţă, aproximaţie, „signatură", decalc, pecete ori mulaj al celui ce-o contemplă, admiră, locuieşte[1]...

... Nu-i vorbă, de o largă recuzită (de sorginte, pare-se, barocă – adică :) „locuri triste", miraze („arnolfinice", adesea, ori numai paralele[2]), măşti, simulacre, „vicleimuri", subite transmorfoze, „déguisements fantasques", ş. c. l., uzează înşişi ipochimenii aceştia – care trăiesc, ca Paşadia (cel dezbinat între „regimurile"-i, două, de noapte şi de zi), „cu schimbul două vieţii" autonome..., ori, ca Pantazi, au o stranie identitate dublă...; fiind, uneori, ubicui, proteici, pleomorfi – ca, mai cu seamă, Pirgu (care „intra /.../ ieşea, /.../ nu era unul singur...") ; ca **Mima** (s. m.) Arnoteanu, ce-şi schimbă-nfăţişarea, una-două, – ba pare-se că şi temperamentul –, faţă cu un Mateiu ebluisat...; inenarabilul Aubrey de Vere rămînînd, însă, maestrul travestiurilor înseşi: ostentatorii, ele, şi, totodată, „sub pecetea tainei" – în ciuda faptului că este, el, fealul (ori servul ?) unei singure culori (ce se întîmplă că-i acelaşi – mort – albastru al tatuajelor cutăror „icioglani" ai temniţelor frînce[3]...)

... Neavenită, dar, învinuirea – de, pare-se, inconsistenţă, anemie şi deficit de caracter (sau de voinţă) – adusă personajelor de faţă..., cît timp nu sunt, acestea, decît nişte miraze / miraje mateine! Un soi de suflete „de închiriat" – să zicem –, cum locuiesc (şi nu numai Pantazi, în scurtă trecere prin capitală, dar Paşadia însuşi) **cu chirie:** într-un sordid – ca Arnotenii – ori, dimpotrivă, somptuos **provizorat...;** avînd, mai toţi, vocaţia distrugerii de sine..., dînd pradă flăcărilor – pi-romani! – nu doar hîrţoage compromiţătoare (la Mateiu, „hîrtiile încurcă"!), dar şi nevinovate misive părinteşti, portrete de familie şi, mai cu seamă, opere de-o viaţă..., fiind bîntuiţi, dar, de ideea de-a nu lăsa vre-o urmă (ca în acele crime care se zic „perfecte") şi regizîndu-şi, cu un fel de rece febră, definitivul lor **effacement**...

... Suflete – cum zice Paşadia – „aţipind pe prispa sălaşurilor Morţii" (ale uneia totale şi de veci !), ei par să fie văduvi de Psyché, de suflet, vasăzică, raţional, – şi, dar, nişte fantome (şi... fantoşe – în mîna, baremi, a lui Gore Pirgu !), nişte vagante duhuri, nişte „bleascuri" – în căutarea unei patrii, a unui adăpost, a unui trup, a unei forme, a unui liman...

... Şi, totuşi, două – cel puţin – dintre acestea nu-s nişte „simple şi elementare miraze ale lumii din afară, care, pe cea lăuntrică, nu pot, nu au puterea s-o răsfrîngă" – aşijderea Undinei lui De la Motte-Fouqué..., nici nişte corpuri, dacă vreţi, **astrale:** „mantii" ce „nu aderă, ci flutură pe axă..."[4], – pe care să le-mbrace (şi dezbrace), după – singur – bunu-i plac, Mateiu!

[1] Cf., între altele, aceste trei – din **Craii...** şi **Remember** – definitorii mostre: I) „Eram unul din rarii privilegiaţi ce treceau pragul acelei bogate locuinţe unde, pînă în cel din urmă ungher, se resfrîngea, sever, sufletul stăpînului."; II) „Eram la Paşadia. In acele cadre văzui simbolul chinurilor sale sufleteşti."; III) „Arborii aceia zugrăviţi mă încîntau totuşi mai mult chiar decît cei adevăraţi, acel mic peisaj melancolic înfăţişîndu-mi o oglindire a sufletului meu."

[2] ... ele putînd să fie „cheia" însăşi a, dacă vreţi, „metodei" lui Mateiu: „... la plăcerea de a mă bucura de prietenia a două fiinţe atît de unice fiecare, s-adăoga aceea, pentru mine nepreţuită, de a mă afla între două taine ce puse, ca două oglinzi, faţă-n faţă, s-adînceau fără sfîrşit".

[3] Cf. **Dictionnaire des Symboles,** I, Paris, 1969, p. 112 („bleu").

[4] Expresia-i aparţine lui Ion Barbu.

Şerban FOARŢĂ

TEATRU

Spectacole ale Festivalului de teatru istoric '80

A treia țeapă de Marin Sorescu la Naționalul craiovean și *Răceala* de același autor la Sibiu, au dovedit multiplele corespondențe dintre parabola istorico-filozofică cultivată de dramaturg și sensibilitatea contemporană : regizorii, Mircea Cornișteanu la Craiova și Iulian Vișa la Sibiu, intrecîndu-se pe ei înșiși în a descoperi imagini scenice sugestive pentru comunicarea lor. Gluma amară și zimbetul îndurerat s-au amestecat continuu în cele două spectacole, dar fără să distrugă seriozitatea și gravitatea meditației. Spectacolul craiovean a fost mai unitar, nu numai din pricina unității piesei, concepută ca o luptă acerbă dusă de erou cu timpul, ci mai cu seamă datorită viziunii centripetale a regizorului care a redus efectele exterioare obligîndu-le să se opună frămîntărilor lăuntrice ale lui Țepeș, admirabil și emoționant jucat de Tudor Gheorghe.

Dacă istoria privită de un poet și interpretată cu mijloacele poeziei a fost bine reprezentată de festival nu același lucru se poate spune însă și despre celelalte dimensiuni ale dramei istorice. Au lipsit în primul rînd capodoperele literaturii noastre clasice. Este adevărat că teatrul din Arad a venit cu *Luceafărul* de Barbu Ștefănescu Delavrancea, dar spectacolul a fost departe de ceea ce se numește o realizare scenică valoroasă. Palid, fără strălucire, fără sondări în adîncul personajelor, fără tensiuni conflictuale, montarea a rămas la suprafața problemelor, nereușind să aducă nimic în plus față de alte spectacole din trecut. S-a manifestat și dorința valorificării unor lucrări încă necunoscute scenei precum *Cuza Vodă* de Ion Luca, pusă în scenă la Teatrul „Al. Davila" din Pitești, dar și de data aceasta, „adaptarea scenică" nu numai că nu a pus în lumină sensurile piesei, ci le-a acoperit cu lămuriri didacticiste pînă la dispariția fiorului artistic. Piesa istorică constituie uneori și prilejul unor spectacole de circumstanță. Inițiativa unor atari montări este necesară și binevenită, dar ele trebuie realizate cu sporită grijă pentru frumos și nu cu scăderi ale exigenței artistice. Sărbătorirea unui veac de la independența țării ne-a adus numeroase piese inspirate din evenimentele gloriosului an 1877, unele dintre ele au fost mai slabe dar au existat și cîteva, transpuse convingător și emoționant pe scenă, devenite adevărate puncte de reper pentru orice istorie de teatru. *Două ore de pace* de D.R. Popescu, la Teatrul Național din Cluj-Napoca, la Teatrul din Tîrgu-Mureș, secția maghiară, la Teatrul Mic din București au prilejuit creații actoricești și realizări regizorale demne de reținut. *Patetica 77* de Mihnea Gheorghiu, pusă în scenă de *Gheorghe Harag*, la Teatrul maghiar din Cluj-Napoca, și la Craiova de Geta Tomescu au fost la rîndul lor spectacole memorabile prin grija față de adevărul istoric și tensiunea conflictuală a momentului evocat. La Craiova, a rămas doar o demonstrație teoretică fără susțineri practice și ideea dramei istorice cu o largă cuprindere, a dramei istorice care aduce în fața noastră fapte și întîmplări cu aer de legendă după cum și aceea inspirată din ziua de ieri. Piesele lui I.D. Sîrbu, *Legenda Nanului*, jucată de Teatrul de păpuși craiovean, și *Seară de taină*, prezentată în încheiere de Naționalul gazdă, au sugerat mai degrabă această cuprindere decît au ilustrat-o. Păpușarii au avut fantezie în spectacolul lor, dar totuși piesa nu poate fi numită o dramă istorică : în ceea ce privește spectacolul Naționalului, interesant din multe puncte de vedere, acesta a fost o meditație dramatică integrată într-un timp istoric, dar ou mai mult. *O șansă pentru fiecare* de Radu F. Alexandru, jucată de actorii gălățeni ca un omagiu adus luptei dusă de comuniști în ilegalitate, a acoperit un gol, dar numai de moment, amintind parcă, cu și mai multă tărie decît pînă acum, de faptul că eroicele acțiuni ale ilegaliștilor încă nu și-au găsit o imagine scenică convingătoare.

Între manifestările organizate în cadrul Festivalului s-a înscris și o vizită la actorii amatori din Bîrca, antemergători (prin spectacolul lor, *Burebista* de Emil Poenaru) faptului că vom sărbători în curînd 2050 de ani de la primul stat dac centralizat. Momentul a fost încărcat cu bucurie dar și cu regret. Poate festivalul ar fi arătat altfel dacă ar fi fost prezent și Teatrul din Brașov cu *Muntele* de D.R. Popescu, această variantă optimistă a eroismului fără paradă, răspuns stenic dat dezamăgitului Romulus cel Mare, eroul lui Dürrenmatt din piesa cu același titlu. Dar teatrul brașovean n-a putut să vină și alte piese bune despre începuturile istoriei noastre încă nu avem pe scenă.. Adeseori m-am întrebat de ce oare nu se joacă *Lupii de aramă* de Adrian Maniu. Există atît tensiune conflictuală în această piesă și atîta poezie eroică încît merită să entuziasmeze pe orice om de teatru. Dar oare numai *Lupii de aramă* zac în pagini de carte? Au fost parcă uitate piesele lui Paul Anghel, *Săptămîna patimilor* și *Viteazul*, dramele lui Mihnea Gheorghiu, ale lui Alexandru Voitin, pentru a nu mai vorbi despre lucrări din perioada interbelică încă necunoscute de publicul nostru!

Se joacă parcă mai puține drame istorice decît altădată, dar să nu exagerăm. Este doar un moment de pauză și nu o caracteristică a teatrului nostru, legat organic de faptele exemplare ale trecutului, de tot ceea ce înseamnă istoria și memoria pămîntului nostru.

Ileana BERLOGEA

PLASTICA

GRAFICA LUI GHEORGHE VĂLEANU

Itinerarul cel mai adecvat pe care evoluează grafica lui Gheorghe Văleanu este un suprarealism epurat de elementele terifiante. Din arsenalul suprarealist descoperim înclinația pentru asociațiile cele mai neașteptate, din regnuri diferite (biologie, arhitectură, floră), reprezentările echivoce, straniul, obsesivul, toate acestea datorate participării masive a subconștientului creator. La acestea se adaugă peisajele onirice, înglobind detaliile unui realism meticulos, cu flori și vrejuri executate într-o manieră de filigran. Cînd insistența asupra reproducerii detaliului este contrabalansată de căldura inimii, cînd procedeele tehnice nu-l subjugă (ca în cazul hașurii prea încărcate din zonele intermediare dintre lumină și umbră), Gheorghe Văleanu ne oferă imagini străbătute de o undă de veritabil mister. Asemenea altor artiști români, atrași de această formulă, graficianul timișorean convertește poetic suprarealismul, obținînd o variantă autohtonă, în care angoasa este înfrîntă de puterea de a visa a ființei. În această împrejurare trebuie să căutăm, deci, ineditul și efectul particular, al demersului său artistic. Curiozitatea îl împinge și spre alte formule, dintre care un anumit decorativism fastuos, dar gol, dublat de o virtuozitate rece.

Se pare că există, însă, în natura acestui artist o neliniște, o căutare continuă care îl stăpînește și pe tărîmul propriu.

Horia MEDELEANU

Candidat

LIMBA ȘI STIL

În primele două luni ale anului au avut loc, în toată țara, „Adunări pentru desemnarea **candidaților** Frontului Democrației și Unității Socialiste în alegerile pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare" **(Scînteia)**. Cum era firesc, în acest răstimp, cuvîntul **candidat** și-a întețit frecvența în procesul comunicării, orale și scrise. Așa stînd lucrurile, m-am gîndit că ar fi util să iau în discuție „istoria" lui, care e de natură să intereseze un public foarte larg, depășind cu mult tabăra „specialiștilor", stricto sensu.

Termenul este un neologism latino-romanic (lat. **candidatus,** it. **candidato,** fr. **candidat,** span. **candidato** etc.), care a pătruns și în alte limbi decît cele neolatine (rus. **kandidat,** germ. **Kandidat**), devenind un cuvînt internațional, un cuvînt „european". În latină există verbul **candere,** care înseamnă, inițial, „a arde, a fi în flăcări", iar, mai tîrziu, „a fi alb, a fi de un alb strălucitor". La rădăcina **cand-** sînt raportabile neologismele **incandescent** și **incendiu.** De asemenea, **candoare** „puritate, nevinovăție" și **candid,** „pur, nevinovat", din lat. **candidus.** Sensurile, numai „morale", ale acestora din urmă se explică prin amănuntul că mentalitatea primitivă atribuia **focului, arderii** – virtuți purificatoare.

Ca multe alte derivate neologice cu sufixul **-id** lat. **-idus**), **candid** poate fi accentuat, în română, pe oricare din cele două silabe ale sale. Așa-zisele „dublete accentuale" – caracteristică frapantă a foneticii limbii noastre – au fost din plin valorificate de poeți. Arghezi : „Tu nu ești frumusețea spiralelor **candide.** / În ochi tu nu duci moartea și perlele **lichide** / În cari răsfring misterul văpăile livide" ; Eminescu : „Nici o scînteie-ntr-însul nu-i **cándidă** și plină" ; „Spună lumii large steaguri tricolore, / Spună ce-i poporul mare, românesc / Cînd s-aprinde sacru **cándida** i vîlvoare". **Cándid** se explică prin latină și italiană, **candid,** prin franceză. Principiul „etimologiei multiple", formulat de Al. Graur, își găsește aplicabilitate, în cazuri ca acesta, la domeniul accentologiei.

Din **candidus** s-a dezvoltat, în latină, adjectivul de formă participială **candidatus,** însemnînd, la început, „îmbrăcat în alb". Care este, atunci, relația între acest sens și cel actual : „Persoană care candidează sau care este propusă pentru a fi aleasă într-o anumită funcție de răspundere" ? Legătura este pe cît de simplă pe atît de interesantă. Romanii aveau, în „garderoba" lor, un „veșmînt de gală" – cum am zice noi astăzi – care se chema **toga candida,** adică „toga cea albă". Cei care rîvneau să dobîndească, pentru ei, una din înaltele dregătorii ale statului trebuiau să se înfățișeze alegătorilor purtînd acest veșmînt. Într-o asemenea împrejurare, ei deveneau **candidați,** adică „îmbrăcați în alb". Mai mult decît oricînd, în această ocazie solemnă, **albul** își actualiza valorile sale „aluzive", trimițînd către ideea de „imaculare", de „neprihănă".

Relațiile dintre **cuvinte** și **lucruri** se tocesc și devin, cîteodată, opace, de-a lungul vremii. Este o bucurie să le redescoperi și să le „obligi" să-ți arate fața lor ascunsă...

G. I. TOHANEANU

Un eveniment memorabil în istoria României

(Urmare din pag. 1)

voluționare, avînd drept scop trecerea nemijlocită la construirea socialismului, forțele reacționare urmăreau doar o simplă ajustare și adaptare a democrației burgheze la noile realități, refuzînd indeobște orice deschideri progresive autentice. Sub acest aspect, ele reprezentau o direcție conservatoare și reacționară, ceea ce a determinat ca, după 26 septembrie 1944, conlucrarea să facă loc, tot mai mult, confruntărilor. Este un lucru confirmat de evoluția evenimentelor ce au avut loc în România după 23 August 1944 și anume că, cu cît se adîncea caracterul democratic al reformelor înfăptuite, cu atît „conlucrarea" făcea loc confruntărilor, în special după publicarea la 26 septembrie 1944 a Platformei-program a F.N.D. Aceste confruntări au dus la criza primului guvern prezidat de generalul C. Sănătescu și la constituirea, la 4 noiembrie 1944, a celui de al doilea guvern, prezidat tot de generalul C. Sănătescu, dar constituit pe noi raporturi de forțe, F.N.D., fiind reprezentat de vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Dr. Petru Groza, de 6 ministere și 3 subsecretariate de stat.

După publicarea Programului de guvernare a F.N.D. (29 ianuarie 1945) și Congresul Sindicatelor Unite (26–30 ianuarie 1945), confruntarea a căpătat proporții din ce în ce mai mari, culminînd cu înlăturarea majorității reacționare din guvernul Rădescu și instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului democratic, de sub președenția marelui om politic și patriot, Dr. Petru Groza.

Referindu-se la valoarea istorică a actului revoluționar de la 6 Martie 1945, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, preciza : **„crearea guvernului revoluționar democratic de la 6 Martie 1945 a constituit un moment de importanță istorică pe calea instaurării puterii muncitorești, țărănești, a marcat trecerea la profunde transformări democratice, revoluționare, care au deschis drumul înfăptuirii revoluției în patria noastră".** Într-adevăr, în cele trei decenii și jumătate care au trecut de la instaurarea primului guvern revoluționar-democratic din istoria poporului român, România a parcurs mai multe etape istorice, jalonate de uriașe prefaceri revoluționare, de măreațe realizări în toate domeniile de activitate. Dînd dovadă de înaltă abnegație și devotament pentru cauza socialismului, a înfloririi patriei, învingînd greutățile de tot felul, clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, întregul nostru popor, urmînd cu încredere și devotament P.C.R., au înfăptuit revoluția democratică și revoluția socialistă, au desfășurat cu succes opera istorică de construcție socialistă, lichidînd pentru totdeauna exploatarea omului de către om, consolidînd noua orînduire și trecînd cu succes la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Marile realizări care s-au obținut în ultimii 5 ani în asigurarea progresului armonios al patriei, în așezarea pe baze moderne a industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri, în creșterea potențialului economic al tuturor județelor, dezvoltarea învățămîntului, științei și culturii, perfecționarea relațiilor de producție și a organizării vieții sociale, lărgirea democrației socialiste și întărirea autoconducerii muncitorești, ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor, generează un profund optimism în rîndurile maselor muncitoare, sînt un izvor de adîncă încredere în justețea drumului pe care P.C.R. și secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, călăuzește întreaga națiune. De aceea oamenii muncii din țara noastră, români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități privesc cu încredere spre alegerile de la 9 Martie, cînd își vor da cu mare bucurie votul „celor mai buni dintre cei buni" cetățeni ai patriei noastre, în frunte cu secretarul general al P.C.R., președintele țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU.**

CENACLU

Omagiind ziua de 8 martie, cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" a programat în 4 martie o seară de poezie feminină : CORINA VICTORIA SEIN și CORINA RUJAN. Referatul susținut de lector dr. **Rodica Bărbat** a incitat la discuție prin subtilitatea analizelor de text, atente, aplicate. Apreciind calitățile referatului și ale poemelor citite, **Ion Arieșanu** s-a referit la devenirea poetică a Corinei Sein : „în cert progres față de volumul publicat... notație mai rafinată, uneori parabolică...". În poezia Corinei Rujan observă „forța auto-analizei, ironia și, foarte des, auto-ironia", fapt care conferă originalitate poetei în concertul liricii feminine. **Vasile Versavia :** „În poezia Corinei Sein e parcurs drumul dinspre notația senzației spre meditație și spiritualizare... Un drum bun... Corina Rujan : ...impresia de notare bruscă a unor trăiri...". **Cornel Ungureanu :** „Corina Rujan aparține unei generații poetice distincte, de excepțional interes : generația „ultimului val" de tineri poeți, care produc unele lucruri notabile, altele contestabile... – E o poetă promițătoare... solidară cu o generație. Corina Sein ....într-un progres, adeseori surprinzător... Apare în aceste versuri o trăire dramatică, o tensiune poetică...". **Lucian Alexiu :** detectează în versurile citite toposuri, teme și o anume sensibilitate ce ține de specificul liricii feminine. „Corina Rujan aparține noii promoții lirice... are o anume dezinvoltură față de niște modele ale poeziei... Corina Sein ...remarcabilă discreție în a propune confesiuni". **Marian Odangiu :** Determină elementele ce disting universurile poetice ale celor două autoare, ambele în proces de cristalizare". În încheiere, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** conducătorul lucrărilor cenaclului a mulțumit celor prezenți, anunțînd programul ședinței viitoare : marți, 11 martie, ora 18 va avea loc o dezbatere cu tema „Poezia timișoreană în contextul poeziei românești de astăzi".

OBS.

TOP

FORMULA „DISCO" (1)

„Traversăm cea mai critica etapă în materie de oscilație a gustului public din intreaga istorie a muzicii pop", declară Rick Stevens, vicepreședintele Casei „Polydor Records" numind muzica Disco „the pop music of tomorrow" — muzica pop de mîine. Dar părerile sînt împărțite : „Disco nu înseamnă artă ci doar un produs de consum (...), muzică de fond pentru gimnastica matinală" decide criticul Albert Goldman, autorul unui studiu intitulat (atenție !) „Cultura Disco". Așadar, avem de-a face cu un fenomen controversat pe care, situați undeva la mijlocul acestor păreri, încercăm a-l descifra cu maximă obiectivitate. Performanțele muzicii Disco există, decurg din însăși funcționalitatea acesteia, căci Disco e, dacă vreți, un combustibil de a cărui penurie nu ne vom teme cel puțin încă cîțiva ani. Disco e un climat sonor dominat de armonii și ritmuri optimiste (Funky) piesele circumscrise curentului avînd în general o desfășurare fluentă a liniei melodice marcată invariabil de acel suport ritmic obsedant, în afara căruia această muzică nu poate fi concepută. La realizarea cadrului ambiantă, concură în egală măsură vocile dar mai ales balansul acompaniamentului instrumental. „Totul în Disco e sunetul", afirmă Jean Marc Cerrone, care în 1976 imprimă primul său LP Disco. „Love in C Minor", vîndut în peste 3 milioane exemplare. Factorul determinant, care a făcut-o extrem de populară, a fost accesibilitatea acestei muzici „funcționale" care proliferează în discoteci. Publicația „Billboard" estimează la 20.000 numărul marilor discoteci existente în S.U.A. în cursul anului trecut, numărul acestora fiind în prezent cu mult mai mare. Din punct de vedere muzical, producțiile Disco derivă dintr-un melanj al așa-numitei „Afro-Cuban Music" cu cîntecul de factură tradițională combinat cu elemente „de osatură" ale muzicii Rock și Rhythm & Blues. Pînă în 1975, anul în care începe să se vorbească de „noul sunet" (Gloria Gaynor : „Never Can Say Goodbye" — primul produs de discotecă după „Newsweek"), paleta multicoloră a muzicii pop era dominată de producții care, în majoritate, nu se pretau dansului. „Progressive Music", promovată de prestigioase grupuri ca Pink Floyd, Genesis, Jethro Tull, Yes, constituia, ca și azi, un compartiment elevat al pop-ului destinat unui auditoriu limitat, avînd o oarecare pregătire muzicală. Disco Sound-ul apare așadar ca o necesitate aducînd cu sine noul : accesibilitatea, o gamă lărgită a sonorităților obținută prin folosirea sintetizatoarelor Moog și Melotronului. Posibilitățile oferite de aceste aparate electronice sînt practic nelimitate, în privința mixajelor și suprapunerilor, a imitării unor instrumente muzicale.

Petru UMANSCHI

MEDALION

VIORICA CERNUCAN

E bine, din cînd în cînd, să ne amintim că mai există și artiști ai scenei printre noi, în acest oraș al Timișoarei, care au slujit cu devotament teatrul românesc, fără emfază, cu o tulburătoare iubire și modestă statornicie. Viorica Cernucan este unul dintre aceștia, servind cu strălucire și talent mulți ani scena luminată a Clujului, cînd directorul ei de scenă se numea Radu Stanca, a cărui actriță preferată ea a și fost. Înnobilîndu-și rolurile cu o fascinație a gestului dramatic, de-o con-

vingătoare originalitate, Viorica Cernucan inseamnă, de un număr de ani, pentru Naționalul timișorean, o prezență luminoasă și necesară, cu toate aparițiile ei rarisime, dar, poate și de aceea, răsplătite cu generozitate de public, o actriță al cărei elan artistic nebănuit, a cărei ardoare de-a juca devin nestăvilite. Într-un moment cînd piesa lui Arbuzov, „Comedie de modă veche", rula, în aceeași săptămînă, la un cinematograf, cu o mare actriță ca Larisa Freindlich, Viorica Cernucan a avut îndrăzneala să întruchipeze aceleași personaj, al Lidiei Vassilievna, pe scena Naționalului nostru, alături de un invitat, Mișu Fotino. Comedie tristă, comedie lirică, piesa lui Arbuzov este povestea unui cuplu în căutarea unui echilibru prin sentiment. Este fabula singurătății, sparte de o nouă prietenie și iubire, ce se poate închega între două ființe solitare, la o virstă critică, atunci cînd ele lunecă spre bătrînețe ...

Candidă și rafinată, elocventă și închistată, cinică și pură, ambiguă și limpede, rece și afectuoasă, Lidia lui Arbuzov devine simbolul femeii construite nu după un tipic psihologic și caracteriologic, ci fiind întruchiparea tranzienței, a nestatorniciei în persoană, o prezență ce tulbură, un om adevărat în căutarea altui om adevărat, dar o căutare prin suferință, deziluzii, trădări și eșecuri.

Jucată de Viorica Cernucan, în continuă vervă, niciodată ternă și banală, iradiind o tinerețe și spontaneitate deloc „făcute", ci izvorînd dintr-un fior autentic, Lidia Viricăi Cernucan a traversat cu supleță și farmec deplin scena Naționalului. Trebuie să-i fim recunoscători actriței, precum și invitatului, Mișu Fotino, actor de finețuri și rafinament, că ne-au oferit un spectacol „în doi", din care n-a lipsit nici poezia, nici tragica îngîndurare asupra existenței, nici umorul spumos, într-o piesă în care, ciudat, s-au regăsit toate virstele, nu doar cei vizați de autor, niște prăfuiți asistenți ai unei „comedii de modă veche".

Ion ARIEȘANU

CENACLURI

CENACLUL LITERAR „LIVIU REBREANU" AL CASEI DE CULTURĂ DIN ORĂȘTIE

În orașul, în care a fost întemeiat unul dintre cele mai importante monumente de limbă românească — „Palia de la Orăștie" — și în care a trăit o bună parte din viața sa marele cărturar umanist, Mihail Halici, autorul binecunoscutei poezii Carmen ... *— prima odă în limba română — aici, deci, există, de peste 25 de ani,* Cenaclul literar-muzical „Liviu Rebreanu" al Casei de cultură. Ioan Vasiu, *secretarul cenaclului arată că „Desele deplasări pe care membrii acestia le fac, fie în întreprinderile și instituțiile din oraș, fie în C.A.P.-urile și școlile din localitățile învecinate, se transformă, de fiecare dată, în instructive și fructuoase dialoguri directe cu iubitorii de poezie, al căror număr este în continuă creștere" O parte dintre membrii acestui cenaclu au apărut în culegerile literare editate pe plan local sau în București, precum și în ziarul județean „Drumul socialismului", în ziare și reviste centrale. Totodată, unii dintre ei sînt laureați ai unor concursuri de creație literară județene și interjudețene, dovedind un potențial remarcabil în cadrul Festivalului național „Cîntarea României".*

Aurel TURCUȘ

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

Rădăcini

părinților mei

Cînd diminețile-ți devin subțiri,
Cînd ziua ți se pare ca un val,
Cînd ți se face sete de iubiri,
Întoarce-te în satul tău natal !

Cînd plouă cu luceferi pe pămînt,
Cînd visele-ți devin tot mai fierbinți,
Cînd poezia-i tot ce ai mai sfînt,
Întoarce-te acolo, la părinți !

Cînd totu-ți pare-un joc copilăresc,
Cînd te sărută cerul tot mai des,
Cînd florile în palme-ți înfloresc,
Întoarce-te de unde ai purces ! ...

Autumnala

Ni se înecă vorbele în flori
Cînd anotimpul sub poală ne-ascunde ;
Amiaza ne sărută uneori
Cu razele-i răzlețe și flămînde.
Trec păsări călătoare către sud,
Ducînd cu ele freamătul pădurii ;
În urma lor abia se mai aud
Copiii cu sărutu-n colțul gurii.
La poarta satului dinspre amurg
Stau ploile, pîndind cu nerăbdare ;
Pe apa rîului bolnav se scurg
Tăcerile iubirii ce ne doare ...

Ioan VASIU

Destin

Sînt nesfîrșite zările albastre,
curate, precum apa de izvor,
ca viersul unui fluier doinitor,
ca limpezimea gîndurilor noastre.

Și strălucesc privirile de foc,
cum jarul scînteind al unor ruguri,
ca soarele ce geme strins în struguri
și risipit în vinuri și în joc.

Și ca un cîntec fără de sfîrșit,
de toți știut și totuși neștiut,
ca lutul-om sau poate omul-lut,
în cercu-atîtor veacuri ne-am rotit.

Și vom porni spre Marele Destin —
rotire nesfîrșită, stea de fum
Rătăcitori prin ieri și prin Acum
intrăm în muguri, fluiere și vin ...

Marilena AVRAM

Dorința

Aș vrea să simt
între palmele înălțate
durerea de roșu aprins
și să aud chemarea
timpului,
ca un contur
de eroi ...

Corina CORNEA

EVRIKA !

(LA DISPOZIȚIA DVS.)

● Cînd se sparge colacul de salvare al minciunii, adevărul iese la suprafață.

● Nu toți „așii" sînt trecuți în cărți.

● Pentru un ceas de răgaz nu veți găsi piese de schimb.

● Brațele de muncă vă așteaptă cu brațele deschise.

● Unii își fac o carte de muncă răsfoind cărțile altora.

● Ca să fii modern nu trebuie să rămîi de căruță ...

● În Cetățile de scaun nu exista nici un fotoliu.

● Cele mai mari cheltuieli de judecată le suportă conștiința.

● Condițiile de mediu sînt atît de căutate, încît pînă și microbii au preferințe.

● Și copacii au început să aibă o creștere aleasă.

● Culcarea copacilor la pămînt este, pentru unii, operă de căpătîi.

● Deși le merită omul, decorațiile se agață de haine.

● Deformarea morală trădează întotdeauna conținutul.

● Cel ce jură să spună adevărul, punînd mîna pe inimă, începe cu o minciună gogonată, la inima lui neputîndu-se ajunge.

● Nu întotdeauna cei ce au ceva de împărțit se mai gîndesc și la ceilalți.

● Ciudat, la oraș apa devine potabilă punînd în ea clor.

● Unele boli sînt atît de învățate, încît devin „boli profesionale" ...

● Cine își vede de drum, își vede de casă.

Nicolae BÂRA

SERIAL

LIMITE UMANE (IX)

Memoria care se mănîncă ! Într-o zi această „fantezie" va putea fi folosită și de oameni : odată cu masa de prînz vom îngurgita și un curs de matematici superior, în pilule ... !

Deocamdată oamenii de știință nu discută despre existența miracolului, a materiei „cu memorie", impregnată cu cunoștințe, ci de însăși natura memoriei. Ni se prezintă două ipoteze principale : 1) La baza memoriei stau structurile moleculare, în acest caz existînd posibilitatea unei materii transportoare de memorie. 2) În procesul memoriei rolul principal îl dețin celulele nervoase; dacă omul învață ceva nou, între neuroni, apar legături noi.

APARIȚIA „STIGMEI"

În perioada ședерii sale la Capri, Maxim Gorki lucra la partea a doua a romanului „Orășelul Ocurov". In această parte există un episod în care soțul, în timpul unei crize de gelozie, își omoară soția cu un cuțit. In timp ce descria această scenă, Maria Andreevna, soția scriitorului, a auzit un țipăt în camera de lucru a lui Gorki. Dînd fuga să vadă ce s-a întîmplat, a avut prilejul să asiste la o scenă neobișnuită pe care a descris-o mai tîrziu: „Pe dușumea — scria M.A. — lîngă masa de scris, stătea, întins, pe spate, Maxim Gorki. M-am aplecat deasupra lui ; nu respira! Mi-am lipit urechea de pieptul lui : inima nu bătea! Ce să fac? I-am desfăcut cămașa pentru a-i ușura respirația și am observat pe pieptul lui o dungă roșietică neobișnuită, care se făcea tot mai roșie ... „Mă doare", șopti el, e groaznic să-ți înfigă unul un cuțit în piept" ... Mă gîndii cu spaimă : s-a-mbolnăvit și halucinează. Cîteva zile, dunga aceea roșie n-a dispărut de pe pieptul său. Cu cîtă forță trăia el tot ce scria !" Deci Gorki simțise atît de acut durerea, simțămîntele și rana acelei femei descrise în roman, încît la el apăruse așa-zisă „stigmă". In greacă, acest cuvînt înseamnă stigmat, semn, și cu ajutorul lui erau însemnați sclavii și răufăcătorii. Mai tîrziu, stigma era aplicată pe pielea fanaticilor credincioși.

Celebrul scriitor francez Voltaire se îmbolnăvea în fiecare an de noaptea Sfîntului Bartolomeu, noapte în care a avut loc groaznicul masacru al hughenoților. Gîndul la acest eveniment îl făcea pe Voltaire să i se urce brusc temperatura, să-i crească pulsul.

Cum pot fi explicate asemenea fenomene? Evident, la apariția stigmatului, un rol deosebit îl au sugestia și imaginația. Dar cum pot ele să provoace schimbări în organism, schimbări care de obicei sînt provocate de acțiuni fizice sau medicamentoase? Se înțelege, din nou trebuie să ne referim la activitatea unor părți din creier, a scoarței cerebrale.

(va urma)

REBUS

FEMINA

ORIZONTAL : *1) Regina legendară a grădinilor suspendate din Babilon. 2) „Nunta ..." de Lucia Demetrius (neart.) — In sufletul Atalantei! 3) Florăreasa lui T. Arghezi — Fată... cu flori imaculate ... 4) ... și fată ... din versurile populare. 5) Intr-o vilă ! — Autorul basmului „Istoria despre Arghir cel frumos și Elena cea frumoasă" (1776-1848). 6) Fata ... zorilor. — Prenumele unei cîntărețe române de operă. 7) Fata ... brutarului — Femeie. 8) Elena Ionescu — A limști ... o fată. 9) Floare iubită de admiratorii lui Pîslaru. 10) Film tematic de Elisabeta Bostan.*

VERTICAL : 1) Operetă de I. Kálmán — O fată .. la temă ! 2) Apare Elisabeta ! — „... din Lammermoor", operă de G. Donizetti. 3) Frumoasa necunoscută a lui M. Sebastian — Apare Rodica ! — Rea ! 4) Fata din inima unui tînăr ! — Poet portughez (1765-1805).

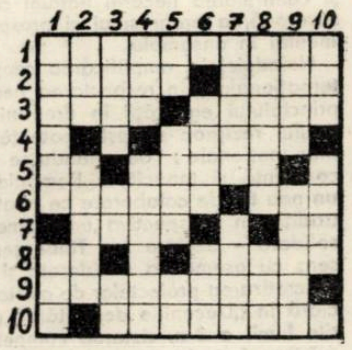

5) Rodica Avramescu — Țară — Măsura Clarei ! 6) Eroina a lui V. Duda — Autoturismul Carolinei ! — Caterinca zbuciumată a lui Gh. Azap — Totalitatea membrilor unei organizații. 8) Prenumele actriței Tomoroveanu — A se ivi. 9) O femeie ... în port — Casa la țară odată. 10) Femeia lui Manole — Cea mai iubită dintre femei.

DICȚIONAR: ACA, BOCAGE

Viorel ABRUDAN

ROMÂNIA ÎN CONȘTIINȚA LUMII :

Democratismul politicii externe românești

Prin orizonturile deschise și anacronismele perpetuate, epoca noastră – multiformă, existențial complexă – nutrește dificilul proces al conturării unei conștiințe planetare, imperios necesară în condițiile accentuării interdependențelor, multiplicării și intersecției problemelor care „asaltează" umanitatea. Ea poate marca saltul – la scară planetară – în perimetrul responsabilității istorice, angajînd, prin deciziile contemporaneității, evoluțiile pe termen lung ale societății, orientînd viitorul în conformitate cu criteriile și disponibilitățile noastre, demonstrînd o solidaritate nu doar în spațiu ci și în timp cu generațiile care vor urma. Firește, conștiința planetară – ca nou cîmp al conștiinței umane – nu poate anula conștiința națională, analiza problematicii mondiale (epurată de influexiuni utopice și abordări imature) permițînd avansarea unor soluții de pronunțat realism și sporită pertinență prin **prezența statului-națiune ca unic interlocutor valabil în dialogul internațional ;** perimarea tabelei de valori a socității burgheze, disfuncțiile economiei mondiale, coexistența mizeriei și supraconsumului în fizionomia lumii contemporane, recunoașterea stringentei necesități a suprimării subdezvoltării pot conduce – prin refuzul pozițiilor negativiste sau a tendințelor nihiliste – nu la un optimism retoric, ci la afirmarea și concretizarea consensului soluțiilor constructive, a „ajustării" strategiei progresului și „ocrotirii" viitorului. Un program realist de măsuri pentru depășirea divergențelor și eliminarea suspiciunilor, inițierea unor acțiuni concertate la scară mondială pentru edificarea unei lumi a dreptății sociale și a echității internaționale asigurînd dezvoltarea liberă a tuturor popoarelor, întronarea noii ordini internaționale configurează evantaiul imperativelor contemporaneității.

Inițiativele României, interesul și larga adeziune de care se bucură prezența românească în dialogul internațional probează realismul politic și responsabilitatea majoră care le direcționează ; amplul tablou al activității internaționale a României evidențiază spiritul umanist și constantele eforturi pentru statornicirea unor noi raporturi în relațiile interstatale, bazate pe respectul reciproc al demnității și suveranității fiecărui popor.

Există deci un „cortegiu problematic" care reclamă – pentru salvgardarea intereselor fundamentale ale umanității – un efort de largă cuprindere a fenomenelor și proceselor distinctive ale epocii, conjugînd MARILE MUTAȚII, CONTRADICȚII ȘI RĂSPUNDERI pe care aceasta le evidențiază cu acuitate. Invederînd interconditionarea și concordanța dintre interesele naționale și cerințele generale ale cauzei păcii, democrației și progresului, POLITICA ROMÂNEASCĂ oferă tocmai – în contextul lumii de azi și în perspectiva lumii de mîine – un examen obiectiv și răspunsuri prompte, originale, la problemele cardinale ale epocii. Fundamentată pe experiența istorică și aspirațiile comune ale omenirii, pornind de la analiza riguros-științifică a complexului tablou al contemporaneității, concepția politică unitară promovată consecvent de România în sfera relațiilor internaționale definește liniile directoare ale unei acțiuni constructive de anvergură, generoase, responsabilă și unanim apreciată, emblematică pentru doctrina de viață a poporului nostru.

Intens preocupată pentru adîncirea relațiilor cu toate statele socialiste, a extinderii relațiilor de colaborare cu tinerele state independente, nealiniate, în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, România socialistă militează neabătut pentru coexistență și cooperare, pentru afirmarea și confirmarea fiecărei națiuni ca entitate suverană, a progresului și prosperității omenirii în ansamblu.

Neîndoielnic, amplificarea cooperării internaționale prin respectarea nealterată a principiului egalității în drepturi și avantajului reciproc servește potențării eforturilor naționale ; dezvoltîndu-se cu curaj, constanță și tenacitate România propune un nou tip de colaborare ce poate dobîndi tradiție în perspectiva unei omeniri mai solidare – declara Jan Tinbergen. În consens cu asemenea deziderate și inițiative, concretizarea proiectelor de asistență financiară în „Deceniile dezvoltării" pentru țările lumii a 3-a, sistarea competiției înarmărilor (spirala acestor cheltuieli amputînd resursele dezvoltării) pot crea noi disponibilități de progres națiunilor sărace ale lumii.

Dar **aglomerarea simptomelor crizei** întunecă amenințător cerul Planetei ; scena economico-socială a lumii de azi perpetuează flagrante anomalii și contradicții, preocupările de consolidare a destinderii și instaurării definitive a păcii în contextul ascensiunii forțelor sociale progresiste coexistînd cu tendința de brutală accentuare a dezechilibrelor și exacerbarea disparităților în „vîltoarea" cursei înarmărilor și proliferării insecurității. Traversăm acum cea mai tensionată perioadă a anilor postbelici, în condițiile unei păci precare și a deteriorării climatului mondial, amintînd coșmaresc de cavernele unui veac nebun și singeros. **Valoarea stării de pace este însă inestimabilă** pentru fiecare din popoarele lumii și pentru umanitate în ansamblul ei, chiar dacă în această perioadă postbelică înregistrăm peste 130 de conflicte, așa-zis, locale.

Date fiind valențele inepuizabile ale păcii, par cu atît mai anacronice și contrare intereselor popoarelor unele manifestări și tendințe negative apărute în ultima perioadă în viața mondială. Așa cum arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în importanta cuvîntare rostită la cel de-al **II-lea Congres al F.D.U.S.,** pe plan mondial, se constată în ultima vreme o accentuare a tensiunii, apar elemente și evoluții care creează pericolul real al revenirii la vechea politică și la vechile practici ale războiului rece, reflex al intensificării tendințelor de hegemonism, de reîmpărțire a lumii în zone și sfere de influență, a exacerbării rivalităților politice și accentuării contradicțiilor economice.

România a subliniat repetat, inclusiv prin valoroase inițiative întreprinse la Națiunile Unite, necesitatea ca toate statele să subscrie hotărît la metodele și căile politice, pașnice de reglementare a problemelor litigioase și diferendelor dintre ele, să depună cu bună credință eforturi pentru eliminarea forței în rezolvarea oricăror dispute internaționale. În complexele circumstanțe internaționale actuale țara noastră apreciază că este de datoria tuturor statelor și popoarelor, a opiniei publice să dea **curs larg dialogului, negocierilor și cooperării,** salvgardînd astfel **Pacea Planetei,** asigurînd **progresul pentru toți,** o participare democratică și decizii prin consens, pentru ca valențele pozitive ale procesului destinderii să-și găsească un cîmp larg de afirmare, în pofida reculurilor, breșelor și pericolelor majore care îl încearcă.

În frămîntata lume contemporană, vocea României și prestigiul președintelui ei îi conferă un loc demn în concertul națiunilor, experiența românească impunîndu-se ca **veritabil model de conduită politică.** Prezidat, deci, de un umanism concret și eficient, de mersul politic românesc în contemporaneitate, angajînd responsabil problematica acestei efervescente perioade și destinul civilizației umane în acest secol „accidentat" este activ prezent oferind **soluții realiste,** vădind **o viziune sistematică, optimistă și constructivă.** Epoca „celor 5 D" (DEZVOLTARE, DEZARMARE, DEPOLUARE, DECOLONIZARE, DEMOCRATIZARE) cu toate distorsiunile ei reclamă rezolvări de fond pentru eradicarea „plăgilor veacului" ; instaurarea unei noi ordini internaționale și afirmarea unei conștiințe planetar-prospective asigură cadrul propice dezbaterii și soluționării marilor probleme ale prezentului și viitorului umanității, pericolelor și intereselor ei comune. Substanța concepției românești, călăuzind dinamica sa prezență în dialogul internațional își află izvorul în patrimoniul spiritual și moral al poporului nostru. Dacă această largă adeziune constituie premisa eficacității politice românești, diversificarea și multiplicarea contactelor, receptivitatea și creativitatea dovedită în dezbaterile internaționale îi atribuie în lumea de azi o indiscutabilă demnitate, România acționînd ferm pentru realizarea unei securități efective, menită a asigura fiecărei națiuni dreptul sacru și inalienabil de a decide asupra propriei evoluții și de a participa activ la dezbaterea problemelor de interes comun. Citorind, într-o societate profund democratică, bunăstarea materială și spirituală, libertatea și demnitatea umană, militînd – concomitent – în viața internațională pentru un nou umanism, ca spațiu moral al solidarității umane, demersul politic românesc probează **fericita concordanță dintre gîndire și faptă, dintre principii și acțiune** proiectînd experiența românească și neobositul devotament al președintelui Ceaușescu la înalta cotă a prestigiului și admirației mondiale.

Componentă inerentă organizării raporturilor interstatale, necesară pentru însăși existența statului (exercitîndu-și, astfel, totalitatea competentelor sale), suveranitatea – în contextul acțiunii interdependenței ca legitate a relațiilor internaționale contemporane – are o aplicabilitate universală ; funcționarea principiului suveranității reprezintă elementul fundamental, comun tuturor membrilor comunității internaționale (coordonînd, prin universalitatea principiului, conduita lor generală), constituind – în același timp – „terenul" elaborării soluțiilor practice (într-o diversitate de interese, scopuri și mijloace de acțiune).

Dacă pe plan național criteriul general – acceptat al democrației este acela al puterii majorității, același criteriu nu mai poate opera în raporturile interstatale. Într-un sistem internațional în care națiunea rămîne și pentru viitorul previzibil unitatea politică de bază, într-o lume în care procesul revoluționar global se desfășoară, practic, într-un cadru național dar într-o infinită diversitate de situații concrete, asigurarea dreptului fiecărui popor de a-și alege calea de dezvoltare apare ca principală condiție a unui sistem internațional democratic. Ca atare, democrația în relațiile internaționale nu înseamnă puterea majorității statelor, ci eliminarea forței din raporturile internaționale, înlocuirea ei cu forța dreptului ; **criteriul democrației internaționale devine astfel nu regula majorității ci regula consensului.**

Promotoare fermă și consecventă a unei politici externe puse neabătut în slujba democratizării, destinderii și păcii, România socialistă și președintele ei nu se mulțumesc cu constatarea tendințelor și proceselor ce se desfășoară pe arena mondială ci, într-un spirit militant și constructiv, străbătut de o înaltă răspundere față de popor și destinele umanității, **promovează un adevărat program politic** pe scena internațională, oferind soluții adecvate problemelor în continuă acutizare și multiplicare ce confruntă omenirea acestui sfîrșit de veac.

Apropiatul vot pe care națiunea îl va da aleșilor ei invită – retrospectiv – la sublinierea acestei poziții prestigioase, a respectului unanim acordat prezenței românești în dialogul internațional prin fertila gîndire politică și neobosita activitate practică a inspiratorului ei, creionînd – concomitent – profilul României de mîine, concordant vocației istorice a poporului nostru și a cutezătoarelor idealuri care îl animă.

Adrian Dinu RACHIERU

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

Teodor Pavel :

„MIȘCAREA ROMÂNILOR PENTRU UNITATE NAȚIONALĂ ȘI DIPLOMAȚIA PUTERILOR CENTRALE"

Ed. Facla, 1979

Afirmată ca o problematică de importanță europeană, mișcarea românilor pentru unitatea națională reprezenta convingerea intimă a unui intreg popor. Cercetările universitarului Teodor Pavel se vor un început în orizontul deosebit de complex al cunoașterii diplomației europene în raport cu situația politică a statului român. Rezultatele obținute prin investigațiile științifice efectuate în țară și străinătate au un interes național, în lucrare, fiind reproduse și o sumă de documente edificatoare pentru luminarea în detaliu a mersului politic românesc din a doua jumătate a veacului XIX.

Structurată pe trei părți și mai multe capitole, cartea deschide perspective sugerînd căi de urmat în redarea unor valoroase corpusuri și documente. În prima parte a studiului său, Teodor Pavel tratează mișcarea națională după războiul de independență, respectiv perioada cuprinsă între anii 1878–1883. Este relevat spiritul de solidaritate națională ca o notă dominantă a epocii, autorul încercînd reliefarea elementelor constitutive printr-o generalizare a fenomenului. El accentuează meritul publicațiilor periodice care dețin un loc aparte în susținerea mișcării naționale.

Diplomația Puterilor Centrale în raport cu mișcarea națională română face obiectul celei de-a doua părți a studiului, împărțit la rîndul său în alte trei capitole : „Întețirea rezistenței naționale românești în Transilvania și Banat", „Dezvoltarea luptei pentru unitate națională pe teritoriul României și consecințele alianței cu Puterile Centrale" și „Mișcarea memorandistă și implicațiile ei politico-diplomatice".

Numeroasele documente extrase din arhivele românești, și în mod special acelea din arhivele din Bonn, Berlin și Viena, complinesc imaginea asupra diplomației epocii, acoperind mai multe lacune, sau oferind noi variante interpretative spre o argumentare exhaustivă a demersurilor politico-naționale românești.

Studiul, ca expresie a unei epoci sau a unui suflet, se va înregistra cu legitim interes de specialiștii în istoria modernă a României, ca și de un public mai larg, avizat în problematica secolului trecut. Este o lucrare prin care se afirmă stadiul actual al unor asemenea cercetări istorice și se poate susține cu deplin temei că preocupările în acest sens tind spre o diversificare masivă. Cartea acordă importanță tradițiilor politice și culturale românești, introduce cititorul în atmosferă, rezervînd răspunsuri la o serie de întrebări cu privire la evoluția societății românești.

Victor A. NEUMANN

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 11 (625) ● 13 MARTIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după sculpturile lui Constantin Grangure.

Pentru un viitor luminos

Alegerile de la 9 martie au marcat un moment sărbătoresc deosebit în viața poporului nostru, cu profunde semnificații, demonstrînd încă o dată adeziunea unanimă a tuturor cetățenilor patriei, români, maghiari, germani și de alte naționalități, la politica internă și externă a Partidului Comunist Român, la programul de dezvoltare economico-socială a țării adoptat la cel de-al XII-lea Congres al partidului. Încrederea și bucuria care au însoțit gestul electoral al fiecărui cetățean în fața urnelor de vot fac dovada iubirii tuturor oamenilor muncii din patria noastră față de tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** conducătorul revoluționar, lucid și curajos, care se află de cincisprezece ani la cîrma țării conducîndu-ne cu clarviziune și fermitate pe drumul progresului și al civilizației socialiste. Sărbătoarea din inimile alegătorilor, manifestată în atîtea forme în ziua de 9 martie, este expresia mîndriei fiecărui cetățean față de realizările fără precedent în istoria țării obținute în acești cinsprezece ani, de cînd în fruntea partidului nostru se află tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** cel mai iubit fiu al românilor, întîiul cetățean al țării, care, prin exemplul personal de muncă și abnegație, de stăruință neobosită și curaj în lupta pentru edificarea unei patrii independente și demne, este un model însuflețitor pentru fiecare cetățean. Viața și activitatea tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** legate încă din fragedă tinerețe de lupta revoluționară, se obiectivează zilnic printr-o imensă capacitate de muncă în viață, activitatea întregului popor român devenind istorie reală — istoria contemporană a națiunii noastre socialiste. Astfel se explică marea bucurie și dragostea fierbinte cu care a fost întîmpinat conducătorul țării, întîiul cetățean al patriei, în momentul exprimării votului său, de către cetățenii Capitalei în ziua de 9 martie.

Această bucurie este fructul sufletesc care exprimă unitatea întregului popor în jurul partidului comuniștilor, al secretarului general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu.** Manifestările călduroase de dragoste profundă, de admirație și stimă cu care au fost întîmpinați tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** tovarășa **Elena Ceaușescu,** ceilalți conducători de partid în circumscripția electorală nr. 1 din Capitală sînt profund emoționante dar, totodată, firești. Și sînt firești pentru că țelul suprem al partidului și statului nostru este asigurarea fericirii și bunăstării omului, satisfacerii cerințelor sale de viață, dezvoltării sale armonioase ca ființă umană, afirmării depline a personalității sale în viață, în istoria pe care o trăiește. Acest țel este expresia cea mai înaltă a umanismului socialist, umanism care își amplifică și adîncește sensurile pe măsura dezvoltării accelerate a patriei, pe măsura transpunerii în viață a documentelor de partid care conturează viitorul nostru luminos. Căci, așa cum se prevede în documentele programatice ale Congresului al XII-lea al partidului, deceniul 1981—1990 va constitui, prin conținutul și transformările prefigurate, o nouă etapă, superioară calitativ pe toate planurile, vieții social-economice, în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism, sub conducerea clarvăzătoare și consecventă a partidului comunist, a secretarului său general.

Alegerile de la 9 martie au constituit o nouă și puternică manifestare a hotărîrii întregului nostru popor de a urma neabătut politica Partidului Comunist Român, de a întări unitatea în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste — chezășia victoriei socialismului și comunismului în România.

Alegerile de la 9 martie au însemnat un vot plenar, exprimat de întreaga noastră națiune pentru viitorul fericit și luminos al generațiilor de azi și de mîine, al generațiilor care ne vor urma și a căror viață și muncă, fericire și demnitate vor înflori într-o țară mai măreață, mai puternică, mai plină de bucurii — România deceniilor viitoare, ridicată pe treptele înalte ale civilizației și progresului uman.

O garanție a acestui viitor pe care îl visăm, îl prospectăm și îl împlinim prin munca noastră a tuturor, zi de zi, o reprezintă alegerea tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** în marele forum legislativ al țării, împreună cu alegerea sa în fruntea partidului și a Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Prin rezultatele lor, prin semnificația lor profund sărbătorească și de adeziune deplină la programul politic al comuniștilor, alegerile de la 9 martie au înscris încă o treaptă importantă și încărcată de lumină în ascensiunea patriei noastre spre noi culmi de progres și civilizație socialistă. Totdoată, ziua de 9 martie a pus în lumină esența democratică a vieții noastre sociale și politice, caracterul unitar al vieții noastre naționale, ca rezultat al identității de țel al comuniștilor, al tuturor cetățenilor patriei, al întregului nostru popor în această etapă eroică a istoriei României.

ORIZONT

DIN ACEST NUMĂR :

- **CRONICA LITERARĂ : „Copyright" de Șerban Foarță (Lucian Alexiu) ; „Bătaia cu aur" de Ion Horea (Cornel Ungureanu) ;**
- **PORTRETE SENTIMENTALE : Crișu Dascălu (Ion Arieșanu) ;**
- **POEME : Sina Dănciulescu, Ion Evu ;**
- **REMEMBER : „Incendiul unui amurg" (Anghel Dumbrăveanu) ;**
- **LIRICĂ SLOVENĂ : Katia Špur.**

Roșie fremătare

Ne sînt eroii-atît de-aproape,
Încît zările noastre cu-ale lor
S-au prins în cercul veghei : pleoape
Pentru privirea-adîncă-n viitor.

Eroii-au-temple-n inimile noastre ;
Flacăra jertfei le-o păzim pe-altare.
Trăiesc în noi, ca florile în glastre,
În pulsul nostru, roșu-n fremătare.

Aurel TURCUȘ

Literatura și spiritul revoluționar (II)

3. În societatea modernă, caracterizată printr-o tot mai acută implicare a individului în viața **polis**-ului, dimensiunea politică a devenit imanentă oricărui act de creație. Într-o primă aproximare deci, orice roman este **și** politic, în măsura în care delimitează un spațiu, unde romancierul **se reprezintă** cu întreaga sa mitologie social-individuală, politică în ultimă instanță.

Fenomenul despre care vorbeam are însă un alt temei, și anume politizarea literaturii actuale se reflectă în cîmpul romanului prin apariția și dezvoltarea **romanului politic,** înțeles ca specie aparte în cadrul genului. Într-un articol recent apărut, Marcel Pop Corniș stabilea patru etape esențiale ale acestei deveniri, a cărei declanșare o localiza în deceniul al șaptelea : **1. romanul justițiar,** 2. **romanul ideologic (romanul puterii),** 3. **romanul mitic-politic** (parabola politică) și 4. **romanul polemic-parodic.** Evoluția către romanul politic îi apărea criticului ca o trecere de la o **etică** a politicului la o **filosofie** a lui. Totodată, cele patru etape ar corespunde tot atîtor forme ale romanului politic în drumul său către conturarea unei conștiințe critice, „conștiința propriilor sale virtuți și limite".

Disocierile operate de Marcel Pop Corniș pot fi verificate pe un număr mare de cărți apărute în ultimii ani. Criteriul cel mai apropiat aplicabil în acest domeniu este acela tematic ; numai că, limitîndune doar la această perspectivă, riscăm să pierdem din vedere și alte aspecte, nu mai puțin semnificative. Deopotrivă, apreciind romanele exclusiv după tema lor, va trebui să admitem drept romane politice și multe dintre cărțile deceniului șase, cărți care, sub acoperirea temei politice, nu erau în fond decît pledoarii la modul cvasidogmatic în favoarea unei anumite structuri social-politice, înglobînd, în afara oricărei încercări de transfigurare artistică, teze și norme ideologice. Problema care se pune aici nu este aceea de a respinge pur și simplu aceste romane. Ele au fost suficient de bine motivate de contextul istoric în care au apărut. Ceea ce li se poate contesta este, în adevăr, statutul de romane politice.

Una dintre coordonatele revelatorii ale romanului actual este aspirația către **autenticitate.** Calea cel mai des folosită în această direcție este apelul la document. Intenția documentară, mai mult sau mai puțin vizibilă în majoritatea cărților apărute în ultimul deceniu, are un sens recuperator : prin integrarea documentului autentic ficțiunea devine verosimilă, aprehensiunea cititorului în fața a ceea ce e pur formativ nu și informativ fiind considerabil diminuată. Dintr-un asemenea unghi, această integrare rămîne o problemă de retorică, văzută ca „manevră tactică manifestă" (Wayne C. Booth), care înlesnește comunicarea prin intermediul operei. Cîtă vreme ea este privită ca mijloc și nu ca finalitate a demersului romanesc, aspirația către autenticitate nu mai ține de domeniul utopiei. Romanul lui Marin Preda, **Delirul** (1975), poate fi citat ca exemplu ; aici, politicul nu face numai obiectul unei atitudini adoptate de autor în raport cu evenimentele tratate, ci el este văzut și ca o dimensiune inseparabilă a acestora,

Marian ODANGIU

(Continuare în pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

Şerban Foarţă

COPYRIGHT

Ed. Litera, 1979

Copyright – iată un titlu de carte polemic, revendicativ, cumva, ironic – cu voia ori fără voia autorului – în orice caz în măsură a ne aminti că, raportat la cutuma editorială a breslei, Şerban Foarţă este, poate, singurul poet contemporan ce deţine copyrightul asupra propriilor texte poetice – culegerile care l-au consacrat apărînd, cu o singură excepţie, la Editura Litera ; un titlu ce-l poate pune în gardă pe comentatorul grăbit a stabili, fără o minimă informare documentaristică – filiaţii, dependenţe, priorităţi în spaţiul contemporan al poeziei. În absenţa volumelor – tardiv apărute – care să atragă în mod firesc asupră-i atenţia, neînregistrat de bilanţurile literare între protagoniştii chermesei imagiste regizată de fanteziştii deceniului şapte, prezent, totuşi, după 1965, prin obscure opuscule precum şi în paginile revistelor literare, Şerban Foarţă a putut fi confundat de o sumă de lectori cu emulii de ultimă oră ai lui Leonid Dimov sau Emil Brumaru, poeţi pentru care autorul **Textelor pentru Phoenix,** al volumelor **Simpleroze** şi **Şalul, eşarpele Isadorei** îşi va fi dovedit, cîndva, şi printre cei dintîi, comprehensiunea în cumpănite consideraţii critice, ori spre care îndreaptă, în mai recentele poeme generos ornate de citate, note, motto-uri, aluzii – reverenţa galant-măgulitoare a dedicaţiei şi parafrazei. Dincolo de faptele evocate aci, încercările de a explica poemele lui Şerban Foarţă prin ficţiunile liricii lui Dimov nu se justifică. Cu aderenţe la poezia unor Francis Carco, Max Jacob şi Cocteau (al căror traducător, remarcabil, este), nu mai puţin la sunetele liricii mallarméene, Şerban Foarţă deturnează, în propriile-i poeme – şi în mod deosebit în cele din producţia mai recentă, truculenţa filologică a liricii barbiene în prodigii de spirit manierist, alexandrin. Paginile recentului volum, apărut la Editura Litera, **Copyright,** ar cuprinde, ne avertizează autorul, „eseuri, lieduri, un roman", versuri, desigur, nu deosebite, net, de cele din anterioarele culegeri, populate cu o iconografie de extracţie livrescă, filologică : „Acum, cînd ea-şi consultă ceaşca, pe care-o ţine ca pe-o floare (din soiul **lupidragi)** de ansa fragilă şi cu dulce galb, / cu ce cuvinte aş putea (fără s-o tulbure) să-i spun, să-i dau de înţeles că ş-a-n-s-a, pe care pare s-o aştepte de la ghiocul univalv al ceştii ca atare, ea (al cărei nume poate fi şi poate că şi e : **Ortansa**), că şansa, aşadar – nu trece ; sau, dacă trece, nu opreşte ; sau, chiar dacă opreşte, nu stă (decît puţin) într-un oraş, **al ei,** urît şi care-şi pierde, pe zi ce trece, înportansa ; de tot urît şi-n care (singur) varul pereţilor e alb" **(Despre mersul trenurilor şansei).**

Sînt poeme de un ironism relaxat, sentimentale, truculente, parodice, supuse, aproape toate, unui spirit raţiocinant („ex anima racionali"), al limbii, înainte de toate, cum ne încredinţează un citat („Carteziană e latina") din Ion Barbu, folosit drept motto la un poem **(Animula)** scris în latineşte, – sacrificînd, altminteri, unui principiu ce-i va fi îngăduit – exempli gratia – unui Cocteau să-şi intituleze un volum : **Poésie critique...**

Cu textele din **Copyringht** Şerban Foarţă duce mai departe un exerciţiu liric insidios, un spectacol de cuvinte rare, sfîrşit în parabole, apologuri ori inocente jocuri ale spiritului – un nivel, posibil, al lecturii putînd releva erudiţia dusă cu inimă uşoară în blasfemie, citarea în pedanterie ironică, exegeza, informaţia, parabolele în fină parodie ; sînt versuri în care lucrul, nu cel mai puţin însemnat, este faconda extraordinară, spiritul asociativ, – un joc, în ultimă instanţă, nu lipsit de gravitate : „Poema-i o kelconkerie, într-adevăr, – cu iz de gnomă / numerică, nu fără nu ştiu ce cabalistică aromă..." **(Despre 69 6666...69...),** după cum nici lipsit de interes dacă am rămîne doar la ceea ce constituie seducţia lingvistică a poeziei : logogrifele, fabulele lexicale, reprezentările lexicomorfe : **„Şi chiar despre felul cum voi trăi de azi înainte...", O promisiune ('n formă de sonet, cu leitmotive) sau Despre acordeoane** etc., la cele care fac din poezia lui Şerban Foarţă o epifanie a cuvîntului şi a literaturii.

Lucian ALEXIU

Ion Horea

BĂTAIA CU AUR

Ed. Dacia, 1979

Nu un volum, ci trei sau patru volume de poezie sînt adunate între copertele acestei cărţi neobişnuite ; neobişnuite fiindcă încearcă să recapituleze toate aventurile lirice ale literaturii lui Ion Horea şi să tragă concluzii asupra celor întîmplate pînă acum. La modul grav sau la modul ludic, la modul solemn sau la modul blînd parodic, la modul aforistic sau la cel discursiv, urmînd elegiile de altădată (tăiate în versuri de o cadenţă impecabilă) sau în picturi de genul icoanelor pe sticlă, scriitorul încearcă a vorbi despre „experienţa unei vieţi", despre lecţia celor trăite. Poezia sa este, din înalt privind lucrurile, didactică. Sub masca rostirii detaşate, a umilinţei celor spuse, poetul îşi susţine „memorialul liric" : nu atît în numele lui, cît în numele trecerii sale prin literatură. Am văzut cu altă ocazie că remarcabilele caligrafii lirice ale lui Ion Horea glosau pe marginea unor opere de vîrf ale clasicismului poetic. Niciodată ca în aceste „cărţi" adunate în **Bătaia cu aur** poetul nu a stăpînit, pe parcursul confesiunii, mai multe tonuri ale rostirii lirice. Poetul nu mai e „caligraf", sau nu e doar atît, freamătul interior se aude mai puternic, **cele trăite** au ecou cum nu au mai avut în poezia lui Ion Horea. Conectarea la „tradiţie" are loc de data aceasta pe căi inedite. Ion Horea e din nou elegiac, patetic, dar ne mai aminteşte că există o linie eroicomicosatirică a poeziei transilvane ce, de la **Trei viteji** a lui Ion Budai-Deleanu, s-a făcut puţin simţită în poezie ; ea s-a afirmat mai ales în operele româneşti şi în divagaţiile epice a unui critic cu strălucită vocaţie luptătoare (Cornel Regman). Recursul la amintire e memorabil, era firesc ca experienţa creatoare să ajungă aici ; deliricizarea textului, infuzia cu fapte (cu „întîmplări") e simptomatică pentru transformările literaturii de azi.

A recupera nu numai imaginea satului, ci a păstra cuvintele unui timp, a regăsi reţeaua de cuvinte care să reţină spiritul vremii era preocuparea centrală a poetului. Există, în momentul de faţă, un număr de autori care, redescoperind **satul,** pornesc de la o tradiţie rurală, pentru a se rosti despre valorile vieţii. Ion Gheorghe sau Marin Sorescu creează o „artă a satului", refăcînd, în spirit naiv, **istorii.** Experienţa lui Ion Horea e „transilvană", reperele ei sînt în altă parte.

Dacă poetul caligrafia, în volumele sale mai vechi, caligrafiile erau rodul unui spirit mimetic superior ; poetul are un „auz" ieşit din comun, armonia versului e de excepţională însemnătate pentru „rostirea lirică" a sa. Poemele eroicomicosatirice din acest volum absolut remarcabile, nu abandonează nici un moment demnitatea stilistică a versului ; poetul respectă în continuare versul, de-liriceză dar nu de-poetizează. Profesionalismul său rămîne intact, autorul nu cochetează cu antipoezia ; imaginea rămîne de o invidiabilă coerenţă în poeziile din acest volum.

Cum este Lumea, în fond, aceasta este întrebare pe care şi-o pune poetul şi încearcă să răspundă, printr-un bine organizat sistem de dialoguri, parabole, „povestiri", imagini : întoarcerea **acasă** este imaginea fundamentală care rămîne, lecţia esenţială a poeziei şi despre poezie. Lirismul **naiv** reorganizează lumea, îi redă unitatea, el e rodul unei experienţe **sentimentale** esenţiale.

Rareori am citit vreun volum de poezie în care bucuria de a trăi, în şi prin literatură, să transpară mai clar. Carnavalescul, înscenările, jocul cu măşti sînt ale eroului liric ce poate întîmpina, senin, toate faptele Lumii. Seninătatea, împăcarea, elogiul valorilor pozitive îşi găsesc loc în această artă poetică, care dă şi titlul volumului : **„Din bătaia cu aur nu vreau să ies înfrînt. / Aştept. Faţa nu mi se vede. Cavalerul în zale / încă legat, încă tulburat de pămînt, / Aşteaptă ivirea Măriei sale.../ / Vara, duhovnic în odăjdii cereşti, / Trecu peste ţară cu dăruire şi teamă. / Ţi se cuvine tot ce doreşti ? / Fructele zilei se arată şi cheamă. / / Care-i marginea, cîtă ispită, cine să ştie ? / Alunecare-i ceasul şi neoprire, / Şi chipul iubit cu melancolie.../ / Tomnatică învolburare, opreşte-te ! / Crengile pline spun de iubire / Şi aurul lor ne cade pe creştete !.**

Cornel UNGUREANU

MARGINALII

Cum îmbătrînim

Întrebată de Ion Pop dacă poartă discuţii cu tinerii care vin s-o vadă, Sonia Delaunay răspunde : „Nu, ei vin să-mi vadă lucrările. Acum, eu sînt deja foarte bătrînă".

Ar fi de găsit în aceste puţine cuvinte – înţelepte mai curînd decît resemnate – o idee despre bătrîneţe care, în secolul nostru, îi poate prinde bine oricui, începînd de pe la treizeci de ani. De fapt, ar prinde bine şi mai devreme, căci întrebaţi-i pe tinerii de cincisprezece ani ce gîndesc nu despre cei de treizeci ci despre cei de optsprezece, însă nu este rezonabil să te aştepţi la ginduri despre trecerea vremii atît de timpuriu.

Trăim într-un secol cînd totul, de la mentalităţi pînă la teoriile despre artă se schimbă cu o frecvenţă căreia cel puţin în domeniul pe care-l am în vedere, acela al disciplinelor umaniste, nu-i rezistă bine decît mintile zglobii şi cele refractare.

Primele, „ţin pas cu vremea". Orice s-ar întîmpla, orice idei noi, cît de neprevăzute, s-ar ivi, mintile acestea nu se neliniştesc. Sînt informate în timp util, află la timp tot ce-i necesar ca să păşească în frunte, tinereşte, şi le întîmpină cu întristată uimire pe acelea care mai cred în de mult perimatele teorii de anul trecut. Este, în fond, singurul lucru pe care nu-l înţeleg aceste minţi : cum poate cineva să iasă în lume cu teorii de anul trecut.

Numai aici, în această unică eclipsă a înţelegerii, le întîlnesc pe celelalte care, odată ce au învăţat la vremea lor, pentru totdeauna, adevărul despre un lucru, nu mai au nicicînd nimic de aflat.

Sigur, ar fi frumos să ţii pas cu secolul şi pare de ruşine să spui că nu poţi. Totuşi, este tocmai ceea ce se poate spune, uneori cu lehamitea celui căzut în propria lui cursă. După ce s-a aflat odată în rîndul dintîi –cu cîtă îndreptăţire, nu este încă momentul să se întrebe –, acum se aude strigat din faţă de mai tinerii lui emuli, sau de vechii lui tovarăşi, mai pieptoşi : „Ce faci ? pe unde umbli ? de ce te-ai oprit ?" Ba, se mai îngrijorează şi unii de pe margini. Şi ei s-au obişnuit să-l recunoască şi să-l strige, din mers, pe numele lui de novator. Nedumerirea lor e de bună credinţă, deoarece el însuşi şi-a dat numele la care nu mai răspunde.

Cînd aude aşa, trebuie – cred că trebuie – să tragă aer, înghiţitura e amară, şi să recunoască : „Nu mă mai cheamă aşa". Altfel ? Altfel poate, cu experienţa pe care a adunat-o, să păşească mai departe printre ei şi bineînţeles, pe seama meritelor sale recunoscute, să-i reprezinte şi să-i orienteze pe căile altei generaţii tinere. Însă, dintre lucrurile triste de pe lume, amestecul vîrstelor este printre cele mai greu de suportat. E greu de suportat o privire pofticioasă de bătrîn.

Dar faptul la care mă refer nu este, la urma urmelor, decît pentru vanitate, atît de grav. Două lucruri rămîn adevărate. Gîndirea nu are – în artă – un singur mod de a fi, cel din urmă (gîndirea autentică nici nu poate fi categorisită prea uşor într-un şir succesiv), iar înainte de a fi înnoită o idee cere altceva : s-o adîncească. Numai adîncind-o poţi spera ca vreodată, cum i se întîmplă Soniei Delaunay, tinerii să vină spre lucrările tale. Acei tineri cu care nu mai eşti în stare să discuţi.

Livius CIOCÂRLIE

VIAŢA ASOCIAŢIEI

ÎNTÎLNIRI

În cinstea zilei de 8 Martie şi a alegerilor de la 9 martie : ● În prezenţa tovarăşei **Augusta Anca,** preşedinte al Comitetului judeţean Timiş pentru cultură şi educaţie socialistă, la o unitate militară din Timişoara a avut loc o vizită de documentare la care au participat scriitorii **Anghel Dumbrăveanu, Nikolaus Berwanger, Damian Ureche.** ● Cadrele medicale ale Spitalului de psihiatrie din Jebel i-au avut ca oaspeţi pe **Anghel Dumbrăveanu, Traian Dorgoşan, Ion Dumitru Teodorescu** şi **Damian Ureche,** iar cele de la Spitalul de pediatrie „Bega", pe **Damian Ureche.** Scriitorii au susţinut lecturi din creaţiile lor recente, au avut loc discuţii vizînd probleme de actualitate în literatură şi artă. ● **ARAD :** în cadrul cercului pedagogic al profesorilor de limbă şi literatură română arădeni, ca şi în comuna Pecica, au avut loc întîlniri cu scriitorii **Florin Bănescu, Vasile Dan, Gheorghe Schwartz, Dorel Sibii, Horia Ungureanu.** ● Alexandru Deal şi Iosif Costinaş au fost oaspeţii cineclubului „Atelier 16" din Arad.

PREZENŢE

La editura „Der Karlsruher Bote" (R.F.G.), a apărut o antologie de lirică feminină românească („Efeuranken"), volum îngrijit de **Veronica Brateş.** În sumarul antologiei este inclusă şi regretata poetă timişoreană **Irene Mokka.**

ÎN CURS DE APARIŢIE

● **Ivo Muncian** este autorul volumului de versuri „Prietenul meu, soarele", în curs de apariţie la editura „Cartea Românească". La „Facla", va apare „Obiecte pierdute", poezii, volum semnat de **Duşan Petrovici.**

CENACLURI. ● În cenaclul de expresie germană „Adam Müller Guttenbrunn", scriitorul şi publicistul **Nikolaus Berwanger** a citit din notele sale de călătorie în Africa. Cu acest prilej, au avut loc discuţii legate de condiţia reportajului. ● Cenaclul de expresie maghiară „Franyó Zóltán" va dezbate, la viitoarea şedinţă de lucru, proză de **Mandics Veress Zsuzsonna ;** referent va fi **Sándor István.**

LA SEDIUL ASOCIAŢIEI a avut loc şedinţa Comisiei pentru cinstirea memoriei scriitorilor decedaţi. Au participat : Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociaţiei, Cornel Ungureanu, preşedintele comisiei, Lucian Alexiu, Crişu Dascălu, Dorian Grozdan, Franz Liebhard, Pongracz Maria, Neboişa Popovici, Mircea Şerbănescu, Elena Borugă, muzeograf, şi Gheorghe Luchescu, director al Casei de cultură a municipiului Lugoj. Comisia a luat în discuţie activitatea de valorificare a moştenirii culturale, identificarea şi inventarierea manuscriselor, programul de aniversări şi comemorări, îngrijirea caselor memoriale. Comisia solicită colaborarea tuturor posesorilor de documente privind personalităţile literare şi viaţa literară din Banat.

L. B.

CENACLU

Desfăşurată în una din şedinţele de lucru (11 martie a. c.) a **cenaclului Asociaţiei scriitorilor şi al revistei Orizont din Timişoara,** dezbaterea (masa rotundă) pe tema : **„Poezia timişoreană şi contextul liricii române contemporane – direcţii şi exigenţe"** s-a înscris printre cele mai reuşite acţiuni din ultima vreme ale cenaclului şi totodată (de ce nu ?) printre manifestările de cultură de ceo mai bună calitate, desfăşurate în ultimul an la Timişoara. Publicul numeros, semn al unei mari deschideri spre literatură, spre lirică, spre arta scrisă, a transformat sala într-o adevărată Agoră a literelor unde, cu matură profesionalitate, au fost delimitate spaţiile de definire ale poeziei ce se scrie în această zonă a ţării, parte integrantă şi de valoare a liricii româneşti contemporane, cum şi interferenţele ce duc, încă din plan axiologic, la depăşirea conceptului, nu de puţine ori trenant, de : „provincial" în literatură. S-a evidenţiat, totodată, marele salt al calităţii, petrecut în literatura ultimilor ani, cum şi nevoia unei mai strînse cooperări între Cenaclu, Asociaţia scriitorilor, editura „Facla", Universitate, revista „Orizont", în scopul dirijării şi susţinerii unitare a celor mai valoroase talente tinere. La reuşita acestei dezbateri şi-au adus aportul : **Cornel Ungureanu** (conducătorul lucrărilor dezbaterii), **Marcel Pop Corniş** (referentul principal), **Nicolae Ţirioi, Brînduşa Armanca, Alexandru Ruja, Marian Odangiu, Şerban Foarţă, Ion Maxim, Ion Arieşanu, Mircea Mihăieş, Crişu Dascălu, Livius Ciocârlie, Gheorghe Azap, Valeriu Drumeş.**

În şedinţa de săptămîna viitoare, dedicată „teatrului în lectură", se va prezenta o piesă de **Iosif Costinaş.**

Mathei ITTU

Vintilă Ornaru :

SONETE

Ed. Eminescu, 1979

La mijloc, între destăinuire dramatică și disimulare glumeață (nu lipsită ea însăși de un dramatism sui-generis) (**François Villon** pag. 100), construite – prozodic – fără greș (ba chiar adăugînd cîte ceva formulelor strofice consacrate), sonetele lui Vintilă Ornaru au drept temă centrală **iubirea,** cu întregul ei șir de așteptări, neliniști, trădări, reveniri și regrete. Uneori, dincolo de (auto)ironie duioasă, de introspecția critică, ușor sceptică, dincolo, deci, de pudoarea care veghează acest gen de confesie, sentimentul se întrezărește, profund, chinuitor, de neînvins : „Sînt singur iar și în singurătate / îmi amăgesc cu vechi speranțe gîndul, / mă văd din nou îngenunchiat de blîndul / surîs al doamnei mele alungate ! / / Din amintiri c-un gest bărbat smulgîndu-l, / îl zvîrl ca pe cămășile uzate, / ca pe-o desagă plină de păcate / și-i profanez cu calomnii mormîntul ! / / Surîsu-atunci îmi vine mai aproape ... / și cînd îl simt al meu, ca o jivină / se mistuie din cercul de lumină, / / în bezna celor mai perfide ape ! / Surîs, blestem, tortura mea divină, / din știreangul tău nu-i mină să mă scape !".

Poetul este capabil să reducă mereu, prin luciditate, excesul pornirilor afective, ceea ce conduce la o stare de echilibru lunecător, cu urmări favorabile asupra nivelului artistic al textelor. De altfel, severitatea formală a sonetului imprimă, vrînd-nevrînd, expunerii un plus de discreție și sociabilitate, o anumită reținere și măsură.

Meditația asupra trecerii timpului și sentimentul istoriei completează repertoriul tematic, înscriind în culegere cîteva dintre cele mai emoționante piese (pag. 77, 82 etc.).

Eugen DORCESCU

Raicov și cartea de scurte proze pentru copii intitulată **„Povestiri"** (Ed. Kriterion), semnată de **Neboișa Popovici.**

„Sonetele" lui Jiva Popovici sînt rodul unei cizelări și șlefuiri de artizan a versului pentru a-i da forma fixă, cu străluciri de marmoră. Poetul, fără îndoială, stăpînește cu siguranță mijloacele de expresie. Temele predilecte ale poetului sînt viața, spațiul, timpul, omul și lupta lui pentru fericire. Sensibilitatea autorului este în deplin acord cu aspirațiile, bucuriile și tristețile timpului său. Nu lipsesc versurile patriotice („Mamă nobilă"), ode închinate revoluțiilor și răscoalelor împotriva orînduirilor sociale nedrepte („Răscoale și revoluții"), imnuri pentru împlinirile și devenirile patriei noastre socialiste. Se face remarcat un mănunchi de versuri inspirate de lupta comuniștilor care, după definiția dată de poet, „sînt izvoare de bucurii și furtuni".

După o incursiune în lumea romanului și a prozei humoristice dialectale, Svetomir Raicov se întoarce la povestirea clasică, vechea sa dragoste, gen în care a dat cele mai reușite scrieri ale sale. Această întoarcere, însă, nu înseamnă repetare, ci o pătrundere în spații noi de viață, o privire asupra unor aspecte inedite ale relațiilor umane. Înrămînd figuri și destine – așa cum face enigmaticul său erou Ignea, Svetomir Raicov ne face să întrevedem în portretele pe care le-a creionat cu măiestrie trăsături mai mult sau mai puțin cunoscute ale personalității sale creatoare.

Materia fluidă a povestirilor este comprimată pînă la esență. Povestitorul ne oferă adevărate pietre șlefuite, pe fațetele cărora se reflectă viața clocotitoare, cu toate speranțele, pasiunile, amintirile, spovedaniile, neliniștile, împlinirile și dezamăgirile ce le implică.

Neboișa Popovici, cunoscut critic literar de expresie sîrbă, este în același timp un subtil cunoscător al lumii copilăriei. Volumul intitulat **Povestiri** include schițe și momente cu tîlc ce se constituie într-o frescă bogat colorată a vîrstei jocurilor. Sînt, firește, vădite virtuțile și tendințele educative ale scurtelor narațiuni cuprinse în volum. Dar cultivarea dragostei de patrie, muncă și învățătură, educația în spiritul cinstei, sincerității, întrajutorării, dreptății, disciplinei și demnității autorul nu le face în mod ostentativ, ci prin mijlocirea unor întîmplări relatate cu fantezie și prospețime.

Cele trei cărți reprezintă tot atîtea confirmări ale talentului și forței creatoare afirmate de-a lungul anilor de autori de expresie sîrbă, condeieri îndrăgiți și apreciați de cititori.

Cedomir CIONCA

I. N. Bucur :

DER KÖNIG DER SKLAVAN

Ed. Verlag, R.D.G., 1979

Romanul de mai sus, aparținînd scriitorului de limbă română I. N. Bucur, a apărut în anul 1979, coeditat de Editura Verlag Neues Leben din Berlin – R.D.G. – și Editura Eminescu din București. Romanul este o traducere datorată soților Jutta și Joschim Uhlisch din Berlin după un prim volum intitulat **Sarmis,** apărut la E.P.L. în anul 1964.

Tipărit în condiții grafice excelente de I. P. „Banatul" din Timișoara, cu ilustrații deosebit de sugestive, semnate de Henri Förster, volumul face parte dintr-un ciclu intitulat de autor **Ciclul dac,** din care au mai apărut în limba română, în anul 1971, **Dicomes,** urmat în 1976 de **Sargetius,** iar ultimul, **Comosicus,** depus la Editura Eminescu, urmează să apară în anul 1980, cu ocazia aniversării a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent.

Volumul, tradus în limba germană cu titlul **Der König der Sklavan,** s-a bucurat de o bună apreciere în țara prietenă.

Apariția romanului **Sarmis** în limba germană constituie un remarcabil succes al autorului, un expresiv mod de a contribui la cunoașterea trecutului nostru îndepărtat și peste hotare.

A. P.

Athenaios :

OSPĂȚUL ÎNȚELEPȚILOR

Ed. Minerva, 1978

Fără a avea dimensiunile și diversitatea „Nopților atice" sau a „Saturnaliilor", lucrarea lui Athenaios se înscrie printre acele scrieri ale antichității care au darul de a instrui în cel mai înalt grad. Athenaios pornește de la un topos al antichității, **ospățul** (symposion), considerat ca fiind cadrul optim al unor conversații de maximă diversitate. Lucrarea nu este atît o enciclopedie (termenul este potrivit pentru lucrarea lui Aulus Gellius) cît un dialog enciclopedic în care se îmbină perfect instruirea cu delectarea. Ca realizare literară, „Ospățul înțelepților" este un dialog artificial ; de altfel scopul declarat al autorului este tocmai acela de a expune cît mai mult din cît mai multe domenii ; prin urmare, participanții la ospățul lui Larensis sînt „cei mai învățați oameni din toate domeniile". Dată fiind complexitatea symposionului lui Athenaios, valoarea sa documentară, nu putem decît să apreciem fără rezerve inițiativa eminentului nostru filolog clasic N. I. Barbu, de a publica traducerea textului antic. Prefața, semnată tot de traducător, este o bună introducere în problematica symposionului în general și a celui „al înțelepților" în special.

Nedumerire trezește însă faptul că textul nu este tradus integral ci este o „selecție", cum se precizează în foaia de titlu. Considerăm oportună o reeditare a traducerii, într-o colecție de profil clasic ; aceasta incluzînd textul integral precum și un comentariu amănunțit. Dar, chiar și selecția oferită, completează cu succes editarea textelor clasice în traducere, ducîndu-l pe cititor înapoi la acel „foarte plăcut banchet" care constituie, după aprecierea traducătorului, „o sursă inepuizabilă de informații privind aproape toate aspectele vieții și moravurilor antice".

Radu NYRESCU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

Constanța Buzea :

CĂRTICICĂ PENTRU FETIȚE-VEVERIȚE ȘI BĂIEȚI-VEVEREȚI

Ed. Ion Creangă, 1979

Prin reeditarea unor texte apărute independent cu cîțiva ani în urmă, Constanța Buzea realizează în **Cărticica pentru fetițe-veverițe și băieți-vevereți** performanța de a se adresa, într-un singur volum, aproape tuturor vîrstelor preșcolare. Dacă editurile rezervă copiilor de această vîrstă pliante conținînd imaginea mult simplificată a realității, Constanța Buzea construiește un model complex de inițiere a celor mici în universul complicat al vieții. Aplicînd asupra unor evidențe seci, forța transfiguratoare a cuvîntelor, poeta improvizează povești cu eroi și destine „exemplare".

Autoarea se adaptează cu ușurință unui specific binecunoscut al percepției infantile, demontînd și reanimînd universul într-o ordine fantezistă ce germinează în jocul de cuvinte. „– La stropitoarea asta și adu apă din mare. / – Aduc toată apa din mare dacă mă duc de mai multe ori ? / – De ce te uzi pe picioare cu apa din stropitoare ? / – Pentru că asta nu e o stropitoare ci e o stropicioare". **(Stropitoarea).** Suavități asemănătoare transmit continuu impulsul afectiv menit să îndulcească rațiunea strict didactică a scrisului : „– Mergem la mare ! / – Ce este MAREA ? – E o apă cît vezi cu ochii albaștri. / – Și dacă închid ochii albaștri ?) **(Dacă închid ochii albaștri).**

Mulțimea pretextelor, gustul absurdului, viziunea umoristică definesc volumul Constanței Buzea și exprimă, în fond, dinamismul propriu vîrstelor vizate. Ilustrația ingenios realizată de Clarette Wachtel susține textele cu filmul unei ludoteci întregi dar și al realității cotidiene. În felul acesta **Cărticica pentru fetițe-veverițe și băieți-vevereți** se oferă micilor necititori ca o carte totală, a cunoașterii și recunoașterii sau ca jurnal autentic al copilăriei.

Carmen ODANGIU

TREI CONFIRMĂRI

Noi apariții editoriale au îmbogățit în ultima vreme literatura de expresie sîrbă din țara noastră. Se cuvin semnalate placheta de **„Sonete"** a lui **Jiva Popovici** (Ed. Facla), volumul de povestiri **„Constructorul de rame"** (Ed. Kriterion) de **Svetomir**

BIBLIOGRAFIE

● **ION FLORIAN PANDURU – PIESE ÎNTR-UN ACT.** Editate de **Comitetul pentru cultură și educație socialistă** și de **Centru de îndrumare al creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Caraș Severin,** piesele lui Ion Florian Panduru pun în lumină un bun cunoscător al lumii rurale, înzestrat cu capacitate de observație și mai ales capabil de construcție dramatică. Premiate în numeroase rînduri, atît la cele două ediții ale Festivalului „Cîntarea României" cît și la concursurile consacrate pieselor într-un act, textele lui Ion Florian Panduru atrag atenția asupra unui dramaturg original, cu însușiri demne de a fi semnalate.

● **SEMENICUL,** caiet al **Cenaclului Semenicul** din Reșița, ne atrage atenția asupra faptelor unui cenaclu de-a lungul a trei decenii de existență. Cum am consemnat și altădată meritele acestui cenaclu în viața literară a Reșiței precum și a județului Caraș Severin, atragem atenția asupra acestui **Caiet,** deosebit de bogat în texte de istorie și critică literară, memorialistică etc. Un loc aparte trebuie rezervat interviului cu Mircea Martin, din nou limpede în disocierea unor spinoase probleme de teorie literară.

● **GIGĂ** nu e un titlu de publicație, ci de rubrică ; o are mai fiecare dintre revistele noastre, mai mult sau mai puțin pusă la vedere. În **Convorbiri literare** Gigă semnează sub pseudonimul **Vasile Mihăescu** și face cînd poezie cînd recenzii, cînd de amîndouă, după cum devine cazul. Cum Gigă nu și-ar respecta condiția fără specializare, cel care semnează cu pseudonimul Vasile Mihăescu se specializează în „poezie timișoreană", împărțind lecții pentru Eduard Pamfil, Crișu Dascălu, Aurel Turcuș. La această bibliografie s-ar cuveni să-i citățm cîteva din producțiunile poetice ale dumisale, în numele cărora dă lecții, dar, cel puțin deocamdată, din respect pentru spațiul nostru tipografic, renunțăm.

A. P.

Literatura și spiritul revoluționar (II)

(Urmare din pag. 1)

ca integrat istoriei înseși. Deasupra seriei de romane – unele cu totul mediocre – preocupate de reconstituirea realității dintr-un unghi politic, **Delirul** încheie un drum. Riscul parcurgerii lui este, cum bine observa Mircea Iorgulescu, „apariția unui schematism «întors pe dos», care ... provine mai puțin din inversarea unor șabloane și mai degrabă din efortul de a se face concurență istoriei". În mod necesar, accentul a fost transferat, problema centrală devenind aceea a individului la intersecția lui cu istoria. Romanele lui Dinu Săraru, **Niște țărani** (1974) și, îndeosebi, **Clipa** (1976), **Caloianul** (1975) și, în special, **Suferința urmașilor** (1978) ale lui Ion Lăncrănjan, cărțile lui Alexandru Ivasiuc, **Iluminări** (1975) și mai cu seamă, **Racul** (1976) propun în acest sens cîteva modele posibile. Contează aici nu realitatea exterioară, ci relația individului cu ea, atitudinea lui, pozitivă sau negativă, de acceptare sau de refuz. Aspirația către autenticitate se realizează aici la nivelul documentului uman implicat. În mod firesc, problematica morală precumpănește în aceste romane (am putea adăuga și alte cîteva titluri : **Orgolii** (1977) de Augustin Buzura, **Anotimpul făgăduinței** (1975) de Alexandru Deal, **Casa Ursei Mari** de Paul Eugen Barbu etc.).

Delimitările făcute pînă acum, pornind de la romane subsumabile aceleiași perspective, nu fără o oarecare doză de relativism, corespund unor **trepte** în devenirea romanului politic, a cărui ordine nu se suprapune, cum lesne se poate observa, celei cronologice. Reconstituirea realității dintr-un unghi politic ar fi prima dintre ele. A doua privește explorarea raportului dintre individ și realitate (istorie). Cea de-a treia, investigarea mecanismelor prin care această relație este interiorizată generînd reacții individuale dintre cele mai diverse.

Aceste elemente sînt, credem, suficiente pentru a încerca precizarea că romanul politic, ale cărui contururi au început să se cristalizeze, este romanul condiției umane specifice epocii noastre. **Ceea ce el tinde să surprindă nu este realitatea, obiectivă, abstractă, nu este individul, izolat, supus alienării, nici relația dintre el și realitate, ci felul în care această relație se răsfrînge asupra lui, modelindu-i personalitatea.** Atributul esențial al romanului politic văzut prin această prismă ni se pare a fi, oricît ar părea de paradoxal, umanizarea omului.

Fețele tăcerii, cea de-a doua carte a lui Augustin Buzura, ca și **Lumea în două zile,** romanul lui George Bălăiță, pot fi socotite, credem, drept două dintre momentele de maximă semnificație pentru evoluția în acest sens a romanului politic. Dincolo de ineditul formulelor narative pe care le propun, cele două romane reține atenția prin modul de abordare a problemei integrării individului într-un context social-istoric dat : Dan Toma, ziaristul din **Fețele tăcerii,** ca și Antipa, din **Lumea în două zile,** reprezintă, judecate la limită, două destine a căror exemplaritate prilejuiește o meditație gravă, eliberată de orice fel de dogme, asupra condiției politice a omului zilelor noastre. Chemat nu să ofere soluții, ci să contribuie la intensificarea procesului de conștientizare a acestei condiții specifice epocii, romanul politic își definește astfel una dintre funcțiile lui esențiale. Apariția unei direcții polemic-parodice, așa cum a fost pertinent semnalată de Marcel Pop Corniș („Prin parodie, detașare ironică, retorică a „discreditării", romanul politic el însuși este **demitizat** ... cîștigîndu-și un statut mai realist, dialectic"), este, de asemenea, simptomatică. Romanele lui D. R. Popescu, Nicolae Breban, George Bălăiță, Laurențiu Cerneț ori Platon Pardău **(Minunata poveste** ... și, mai cu seamă, **Scrisorile Imperiale**), se deschid către universalitate tocmai prin aceea că refuză să ofere soluții gata fabricate în virtutea unor prejudecăți sau circumstanțieri spațio-temporale excesive, prilejuind, în schimb, dincolo de convenția jocului, descoperirea de către cititor a unor disponibilități individuale altfel ignorate. Firește, există și un revers al întregii probleme : evoluția romanului către o politizare din ce în ce mai accentuată, evoluție condiționată de însuși sensul dezvoltării societății moderne, trebuie să fie însoțită de un efort permanent de educare și autoeducare a cititorilor în direcția receptării acestuia. Circularitatea existentă în cadrul unui asemenea proces impune ideea de **cititor activ,** participant nemijlocit la acțiunea de redimensionare a condiției sale umane, pe măsura istoriei **pe care** și **în care** trăiește.

PORTRETE SENTIMENTALE

CRIȘU DASCĂLU

Cînd apărea, în 1968, cu volumul **„Minie și marmură"**, în colecția **„Luceafărul"**, Crișu Dascălu părea un poet format, matur, nu un debutant. El impresiona, între poeții generației sale, prin apetitul pentru fabulos și grotesc, a teroarei pietrei, apei, văzduhului asupra ființei. Poemele sale întruchipau, vizibil, niște „capricii" à la Goya, dar în desen tip Dürer, o transfigurare fantastică, de vehemență lingvistică, dar și de rafinament stilistic, în tonuri cînd de o coloristică italică, cînd intr-un clar-obscur de gotic german. De la debut, poezia sa nu denotă exultanță, nici măcar în erotică, nici efluvii adolescentine. Ea e gravă, posacă, desenată în linii sobre, gravitind în jurul unor meditații existențiale, decît în gesturi pasionale ale existenței directe. Poetul are vocația poemelor de respirație, tip parabolă, alegorii ale umanității, ale nașterii planetei, ale vieții, ale morții. În amplul poem **„Inimi pentru statui"**, poetul celebrează o istorie a umanității, a eului, trecut, prin evoluția sa milenară, de la animalitate la sensibilitate. Primirea inimii, de către om, este primenirea unei existențe elementare prin spirit, prin foc, prin conștiință. Crișu Dascălu are știința terifiantului, ca și noblețea elenistică aruncată ca un halou peste aceste tablouri ale devenirii umanității din haosul primordial. Poemul **„Minie și marmură"** devine alegoria artistului, a creatorului ce, vrind să biruie puterea zeității, a creației zeu, devine el insusi creație și statuie. El ucide zeii-artă, dar se ucide și pe sine. Minia sa este creația sa. Minia sa creatoare se trece in creație, preamărind-o și, astfel, el supravietuind. Poetul denotă, aici, incercarea de-a căuta, în istorii crunte, viziuni coșmarești, ființa poetului intrind în noi mituri. De altfel, în asemenea poeme, poetul își scrie un fel de biografie spirituală, prin biografia umanității. În **„Epic de duminecă seară"**, fabulosul se imbină cu prozaismul existenței casnice ca intr-o poveste, obișnuită pînă la un punct, cînd explodează neprevăzutul : el, poetul, este un copil de război. Deci născut mut, cu degete zgircite în jurul inimii. Crișu Dascălu are, între poeții timișoreni, o tonalitate fără egal. El aduce gestul unei lirici hieratice, epurată de patetism și grandilocvență, o poezie prin care circulă un aer glacial, dacă subtextul n-ar fi exploziv. Lirica sa lasă sentimentul unui curent polar, de o puritate extremă, extirpat de orice urmă de sentimentalism grațios, avind loc sub interioare grave, de tip gotic, în care sunetul de orgă, în penumbra bolților, stăruie în lumina de taină, filtrată prin vitraliile sumbre, de un colorit stins. În această poezie nu se delectează nimeni. Imaginile sint, adesea, de coșmar :

„Dacă cineva ar spune vorbe de dragoste,
Limbii i-ar naște coarne de melc,
Și s-ar prelinge, viscoasă, peste buze,
Pe piept" (Pseudokynegethikos)

Sint căderi în spaime primare. În zonele înspăimintate ale ființei, în căutarea echilibrului între ființă și natură, între ființă și univers, Crișu Dascălu e un spirit grav. Nimic spectaculos în poezia sa, căci spectacolul ei începe abia din interiorul viziunilor sale. Fiindcă poezia sa denotă așa ceva. El are cel mai aprig, între poeții generației sale, harul viziunii, al creării unui ceremonial aglomerat de întrebările ce se ridică în fața eului gînditor. Sigur, ici colo, surprindem mici și scurte fulgere ale unor notații delicate. Rememorări ale vîrstei candide. Uimiri de copil timid. Gesturile unor afecțiuni stinse de mult. Însă, poezia sa se remarcă prin acest atac furibund, grav și solemn, asupra rolului ființei în univers, un univers adeseori ostil, ce sufocă sau destramă această alcătuire umană fragilă.

Ceea ce impresionează însă la Crișu Dascălu este substanța proteică a poeziei sale. Poetul e un inventator și în planul ideatic. El inventă noi legende, noi mituri, sau le răstoarnă pe cele vechi, în alt sens, dar el inventă, și ca stil, nuanțe noi, maleabile, suple, rătăcind în diverse modalitați expresive. La el nu interesează frumusețea calofilă, a versului, a imaginii, ci încărcătura metaforei, alegoria penetrantă, plasticitatea și expresivitatea cuvintului-cheie. Imaginația sa este mereu într-o alertă și perpetuă căutare, cînd luxuriant-bizară, cînd tragic-burlescă. El pare a fi un elaborat elastic, un lucid de tip elenistic, prin meditațiile puse în planul existențial al ființei supuse labirintului lăuntric al întrebărilor și presiunii timpului, dar și un pasional ascuns, ce răbufnește, chiar dacă crusta severității nu dă loc jubilației. Poezia sa nu contractează zone pe care alți poeți le remarcă din plin : erotica, fiorul prieteniei, extincția, sentimentul cetății. Nu, ci substanța acestor poeme este reținut-tragică, sau grav gînditoare, neobișnuit de severă în tonalitatea ei interioară, închisă parcă într-un sipet în care tainele, chiar dacă abundă, sint bine zăvorite.

Ajunși aici, trebuie s-o repetăm : cînd apărea deci volumul **„Minie și marmură"**, Crișu Dascălu afirma efigia sobră și matură a unui poet format ca stil, ca viziune. El nu mai lăsa loc la dubii asupra coerenței poeziei sale. După aproape doisprezece ani, prin **„Încercare asupra bucuriei"**, al doilea al său volum, poetul **„nu obosește, in debordanta-i și, totodată, lucida-i pasiune de a potrivi cuvintele"**, cum se exprimă un critic. Dar, poetul în cauză nu este numai un „monstru lexicofag", cum se autodefinește el insuși. Dimpotrivă, fantezia sa debordantă, imaginația poetică, îndreptate și în acest volum spre zone de mister eleat sau zone marine, spre peisaje ambigue de ev revolut, de atmosferă medieval-helenică, aduc și aici elemente din zestrea poeziei de început. Dar poetul, este, totuși, radical „altul". În acest nou volum, viziunea lui din prima carte e mai puțin densă, mai rarefiată, unitatea ei s-a pulverizat. De data aceasta, biografia sa spirituală transpare doar translucid, ca prin mari cețuri sau adincuri oceanice. El construiește lumi imaginare, nu se mai forează pe sine ca eu, ca ființă, ci disecă acele lumi de imagini. Poetul, aici, e mai limpid, mai clasicist, fantezia sa debordantă lexicală e țărmurită de corsetul celor trei strofe. Poetul devine aici mai grațios, mai cald, mai candid. El caută acum rime rare, o ordine interioară, o severă autocenzurare a simbolurilor alese. El este, și acum, încă, **„Fiul unui verb ursuz"**, cum se autodemască, dar, în același timp, poezia sa se înalță la o destăinuire lirică imperios dureroasă, precum în **„Pe-un șes strălucitor"**, o splendidă afirmare a unui dramatism viril :

„Să fiu un val legănător
Și-n miezul gol al bărcii, riu
Și brațul singur, vislitor,
Și visla însăși eu să fiu".

Poetul presimte o împăcare cu sine. Viltorile dintii s-au potolit. Coșmarele s-au stins. Vîrtejul patimilor a amuțit. Studiul se îndreaptă acum spre sensul „nespectaculos" al interiorizării, spre adîncirea în sine, în echilibrul dintre, eu-natură, eu-mediu, eu și eu. Poemele primesc un calm învăluitor, nu mai apar cețos tulburate de frămîntări prometeice, atinse de grotesc și terifiant. Totul devine perdeluit, surdinizat, calmat, împăcarea cu sine se întinde atotstăpînitoare... **„Și pe ochi-mi cadă ceața sură"** spune, poetul, calm, în **„O lance de fum"**.

Surprinzînd bizarele zbaterii intime, un adevărat studiu liric de tip laocoonic, un elaborat, cu viziuni personale, dar și un spontan derutant prin șocul noutății imagisticii sale : **„Doar copacii, logodnici veșnici, care poartă / Inele de-a dreptul pe inimă pot să / înfrunte, în aur, apa regală a toamnei"**... (Jefuitorii de corăbii") un insolit, dar și un clasicist sever, Crișu Dascălu este poetul egal cu sine însuși, de tip vizionar, ostil logoreicii și versului spumos, opunîndu-le gravitatea căutării dramatice, a ideii poetice care mobilizează ființa și o dispune la meditație și prelungă visare.

Ion ARIEȘANU

IOAN EVU

PE STREI IN SUS

Pe Strei în sus spre Hațeg pe albia bătrînă
Prin ceața cuibărită în sate din păduri
Vin carăle-ncărcate cu pietre mari de riuri
Vegheate-n slăvi de zborul cezarilor vultùri.

Se opintesc țăranii și iau în piept colina
Cu-o mînă-și șterg ciorchinii de sare de pe frunți
Cu alta țin girbaciul și ard pe spate boii
Iar strigătele lor se sparg scrișnind de munți

Și parcă ei, țăranii, ar fi minați din urmă
De nu-știu-ce poruncă ce-o împlinesc tăcuți
Cu buzele-ncleștate și fețe-ncrincenate
Pe drum bătut de veacuri de pașii lor cărunți.

GEAMUL DE APĂ

Ceas transparent
În care poți vedea prin fardul întimplării
Cum se depune sarea în gușa privighetorilor cuminți.
Ca printr-un geam de apă lumea și tu trîntit pe spate
În marele prund
Acele zvonuri voioase trecind pe deasupra
Păsări îți par izbindu-se de faruri.
Tobe și-alămuri.
Unelte cu care tăcerea-și desăvîrșește lucrarea
Astfel mereu aminat fi-va Trilul
Vestind dimineața-n cetate.

COPII CU TOBE

Totul începe și se sfirșește așa :
De la cuvintul îndrăznind să se nască (dincolo de tăcerea
Comună a pietrelor) la drumul lui care trece prin inima ta.
E un imn sfirșindu-ți pe buze un foc pe care-l aprinzi zilnic
La țărmul unde valul nu poate să audă cintecul ctitor
Feștila preacurată a graiului dintii...
Drum hurducat ce suie sfirșind poate în ceruri
La zei părinți în țara cu neaua căpătii
Acolo unde încă mai pilpiie-ntr-o lampă
Al privighetorii și apele-și continuă complotul milenar
Împotriva statuilor.
Vai pietrelor cu-auz atrofiat vai vouă cuvinte ale mele
Cindva închipuiați zăpezi ce-mi erau familiare și-acum
V-ați împăcat cu zgomotul tramvaielor din orașele-n care

Se-aud venind copii cu tobe.

PRETEXTE

„Ale turnurilor umbre..." (IV)

Pe lîngă, dar, vocația ruinurilor înseși, o nostalgie – dacă vreți, **complementară** – a vechilor mari turnuri pare să-i fie proprie lui Mateiu... „Romanul" ca atare e încadrat – simetric – de două „turle verzi" (care, de fapt, sunt una și aceeași – în timpuri, însă, narative osebite) : a(le) bisericii paraginii grotești ce, încă, își mai zice **Curtea-veche** – cărei Curți-vechi, fără această „turlă verde", „...i-ar fi pierit pînă și amintirea" ! Or, în proximitatea aceleiași verzi turle (și poate că, pe vremuri, daurite – căci aurul, în străvezime, este verde ; „verde și aur" fiind, de altfel, culorile „vecerniei mute" – a Crailor – în visul matein...), are să aibă loc „transfigurarea" – prin moarte – a nefericitei Pena... Altfel, lăsînd de-o parte „hagialicul" prin lume și pe mări al lui Pantazi (unul din rosturile căruia-i acela al contemplației în extaz – și ca intr-un **excelsior** intors – a unor ruini „și mai mărețe" !), în **Craii...** turlele nu sunt prea numeroase. (În Moscul lui Ion Barbu, aceste „turle verzi" erau „o mie" !) Însuși cuvîntul „turn" n-o să apară decît numai **o dată** ; și e un turn, acela, de cea mai neagră faimă și, deopotrivă, jalnic – al casei (ori al curții) Arnoteanu... ; și nu doar fiindcă-i vorba de-un „soi de turn de scînduri cirpit cu tinichele..." (întreg „domeniul" Arnoteanu : această „cloaca maxima" și **pandemoniu**, fiind, de altminteri, ca un fel de... „alt eu-însumi" : **oglindă** și „model redus" al Curții-vechi – cea „fără întocmire, fără stil, cu nade, umpluturi...", ș. c. l. ; răsfringere, la rîndu-i, și vrednică icoană, și ea, a unei strimbe, „corcite" și bicisnice istorii...), dar pentru că, în el, sălășluiește, ca intr-o **malebolge**, acea sinistră „iazmă" urlătoare ce s-a numit, cîndva, Sultana Negoianu : „vestita" amazoană cinofilă ; biet Cerber, astăzi, al acestor iaduri, – lătrîndu-și, ea, „în nopțile cu lună", ibovnicii Anubiși de pe vremuri ! („Ascunsă, ori închisă", o astfel de „sultană" avind, prin preajmă-i, – zice-se – și Pașadia ; doar că aceea, noaptea, nu latră, „țipă" numai...)

...De fapt, **ruinele** – „epavele" – **umane** sunt, mai cu seamă, fascinația lui Mateiu ; ba chiar **specialitatea-i** (metodică și rece), în ciuda tonului de **requiem** și litanie, de parastas și „bocet funerar" al deselor pasaje în care sunt deplinse mari „stirpe în cădere" și neamuri vechi, „căzute"..., producătoare, ele, de (numai ?) stirpituri și căzătură – „adevărați", cu toții, Arnoteni, „purtînd /.../ în sine", „fiecare", „plodul propriei sale pierderi și pieiri" (remediul cărora, prescris – cu dinadinsul și nu fără... cinism – de Mateiu însuși, fiind, el, o extirpare de sine, „malthusiană" !) Această fascinație maladivă / „culpabilă slăbiciune" – cum zice Pașadia – de tot ce e „tarat, ratat, epavă" ?... sau o „morală a resentimentului" ?... – fac, oare, din Mateiu al nostru, un soi de nou Procopius (din Caesareo), scriind nu două, ci o singură istorie, dar în registru dublu : de „oraison funèbre", de **panegiric** nu se poate mai solemn și. deopotrivă, de pamflet de taină, alimentat de zvonuri și de bîrfe, cu dedesubturi prea-puțin disimulate sub purpuri bizantine și borangicuri dulci, cronicărești... Pirgu, la urma urmei, – sau Mateiu ? – îl ține de „ruină" pre d-l Pașadia Măgureanu : această fostă „măgură" – prin nume –, și care, ciclic, pleacă la un... „munte" (ceea ce poate că înseamnă, totuși, un soi de revenire la el însuși, adică : la origini...) O „stână" (de bun-simț), un „munte", fusese și mătușa lui Pantazi – neprețuita damă nobilă de verde, vrednică, ea, de toată lauda și imnul turiferarului – cind vrea ! – Mateiu... ; un pisc altissim desemnind, de altfel, și numele de stirpe – **Negoianu** – al fostei noastre cinice Sultane...

...Și ce „perversă"-i ironia lui Mateiu (ori – cine știe ? – poate că a... sorții !) Căci, între „turnurile" astea „fulgerate" (ce, la Tarot, nu vor să zică alta decit „ruină", „deznădejde", „suicid"...), printre atitea „măguri" și „negoiuri" în jalnică risipă, și **peste** ele, se ridică, totuși, – pe nesimțite, însă „oblu, berbecește" și mai cu seamă, „falnic, fără păs" – un singur „turn" aievea (fie și dacă à l'envers, acesta), pe ale cărui flamuri poate că scrie „Perge !", – și care este P i r g u...

...În vechea greacă, de altminteri, **pyrgos** nici nu înseamnă alta decit turn !

Șerban FOARȚĂ

GH. ZINCESCU

ARȘIȚA AMIEZII

Se opri în p...g, cu mîna dreaptă scărpinîndu-și pieptul larg, dezveli... cu stînga încercind să-și vîre în pantaloni cămașa ce...șie și privind printre gene curtea largă. La umbra dudulu gîștele, cu ciocurile larg deschise, așteptau trecerea amiezii. O dudă neagră, mare și grea, căzu pe pămîntul bă...t. Fără să se ridice, gîștele își întinseră giturile într-acol... și sisiiră.

– Să dai ap... la gîște, spuse el cu vocea moale, pășind în bătaia s...arelui. Auzi ? se mai întoarse către dreptunghiul negru a ușii.

– Da tu ce ...abă ai ? se auzi glasul neted al femeii.

– Am, n-am, tu să dai apă la gîște !

Porni către f...ndul ogrăzii. Sub nuc se opri și se lăsă greoi în iarba ...poasă de uscăciune. De după grămada de lemne, fără g...abă, dînd leneș din coadă, un cîine mare, negru, lățos, cu botul deschis și cu limba atîrnînd într-o parte, veni să-i adulmece tălpile goale. „Marș !" spuse bărbatul, apoi se lăsă pe spate și-și puse brațele pe ochi. Cîinele încetă să mai dea din coadă.

În odaie, femeia împinse încet, încet, plapuma cu piciorul pînă cînd aceasta alunecă de pe pat și, trasă de propria-i greutate, căzu moale, fără zgomot, pe dușumea. Apoi împinse perina pînă ce și ea căzu, la fel de moale, fără urma căderii ei, de cealaltă parte a patului și se întinse, pe cearșaful alb, rece. Își mișcă mîna, o trase adică mai către ea de parcă ar fi vrut să facă ceva anume dar la jumătatea drumului renunță și închise ochii. Un fir de aer clătină, abia simțit, perdeaua de la fereastră, ochii cîinelui se deschiseră pe jumătate, apoi, ca de la s...ine, se închiseră la loc.

Atunci caii, ...cu infinită grijă, își scoaseră lanțurile de la git, deschiseră ... ușa grajdului, ieșiră unul în spatele celuilalt, aplecindu...-și capetele și plecară către poartă. Trecură pe lingă b...ărbatul adormit, pe lîngă cîinele adormit, trecură pe lîngă ... ușa larg deschisă, pe lîngă gîștele adormite, deschiseră ... poarta și ieșiră în stradă. Poarta scîrții încetișor iar lil... își bătu vîrful. Ochii cîinelui se luminară mari. Văzu ca... dincolo de gard, în stradă, rupți de umbra săracă a sal...cimilor, văzu cîrdul de gîște moleșit de dudele mari și neg...re, deschise botul și-și scoase limba, gîfiind.

Caii bătură c...u fierul copitelor cărămizile trotuarului, cu giturile întinse d...easupra gardului, apoi o porniră, unul în spatele celuilalt, ... în susul străzii prăfoase, prin dreptul caselor mari, cu ob...loanele de la ferestre trase, trecură de colțul străzii, ie...șiră în largul islazului, făcură la dreapta către răscruce și ... se opriră acolo, față în față, cu giturile încrucișate, ridic...ndu-și și coborîndu-și capetele, fluturindu-și cozile și n...umai arar schimbindu-și de pe un picior pe altul greutate...a corpului.

Șuieră trenul. ... de soare, se au...zi stins șuieratul locomotivei și, mai tîrziu, pufăitul greu ... al alunecării în gol. Drumul rămînea încă pustiu. Aerul ... nu îngăduia altceva decît tremurul îndepărtat al turlei ... bisericii, al salcîmilor tunși scurt, cît să n-atingă sîrmele ... de telegraf. Într-un tîrziu, se văzu silueta lungă a bărb...atului, statura măruntă a copilului și, greu, ca o iluzie, gea...mantanul. Bărbatul lăsă mîna copilului și se opri. Puse ge...amantanul jos, în praful drumului, scoase din haină o batis...tă, își rdiică pălăria albă de pai și-și tamponă îndelung f...runtea.

– Nu mai av...em mult, zise el și băiatul, cu mîinile înfipte în buzunar...ele pantalonilor săi scurți, îl privea de jos în sus, pe sub d...unga părului căzut pe frunte, cu ochii mijiți. Haide !

Apucă geam...antanul, îl săltă din praf și întinse mîna. Caii nechezară ... încetișor, băiatul se întoarse, le văzu crupele lucind arăm...ii în bătaia soarelui și sări de bucurie.

– Tată, uite ... caii !

Bărbatul priv...i mirat încotro arăta mîna băiatului. Caii își desfăcură a...rîs buzele groase.

– Ce te-a ap...ucat, unde vezi tu cai ? Hai să mergem ! și făcu un pas ... în direcția băiatului.

– Dar, tată, ... uite-i acolo...

– Lasă prost...iile, hai să mergem, că n-o să stăm toată ziua aici !

Lăsă geamar...tanul și, din doi pași, îl ajunse. Băiatul se zbătu și în ... ochi îi apărură lacrimi. Apoi se liniști. Se lăsă tras către ... geamantan mai întii, apoi către sat, fără să se uite măcar peste umăr.

– De unde c...ai mai luat-o și pe asta ? bombănea bărbatul ținîndu-i s...trîns palma mică, umedă. De unde și pînă unde... Unde ...ai văzut tu cai ?

– Acolo, tată..., uite acolo ! și încet se desprinde din strînsoarea mîini...i și rămîne în urmă, pe jumătate întors către cai, pe ju...mătate legat de mersul bărbatului. Uite-i cum stau. Nu te ... supăra că merg la ei.

Legătura se ...rupse. Primii pași îi făcu încet, cu o urmă de teamă, se ște...rgea și teama aceea și băiatul fugea către cei doi cai ... care-l așteptau cu capetele întoarse. Ajungea la ei și-l... bătea pe pulpele zvelte cu părul aspru, puțin umed, fier...binți. Caii îl adulmecau cu boturile lor bune încercînd ... să-i prindă mîna cu buzele groase, umede, și pielea îi s...e înfiora de atingere. Se agăța de coama unuia dintre ei ... și încăleca.

– Dii, mă, ca...lule ! chiui băiatul și caii o luară la goană ridicind în u...rma lor praful. Tată, uită-te cum îi duc ! își îndreptă spat...ele, strînse genunchii și calul prinse să joace sub el. Uit...e cît sînt de frumoși, îi struni el în dreptul bărbatului. Dii, ... mă ! chiui iarăși și porniră în goană mare stîrnind aerul ... încremenit.

– De unde ... i s-au năzărit, așa, dintr-o dată, cai !? Bărbatul se opri ... din nou și lăsă obosit geamantanul. Azi-miine... Haide, ... nu te supăra, ajungem imediat.

Goneau caii prin mijlocul drumului, tropotul se izbea de obloanele grele ale caselor, de coroanele prăfoase ale salcîmilor și adormea toropit, fără ecou. La biserică se opriră privind toți trei nehotăriți valea largă ce se deschidea la picioarele lor. Apoi năvăliră la vale pe lîngă zidul gros al conacului. Cotiră scurt la stînga și se opriră. La doi pași, vălăul lung, adînc, apa rece a arteziane căzînd în șuvoi gros. Se apropiară încet, cu grijă. Fornăiră apropiindu-și cu sfiiciune boturile de oglinda apei, își săltară puțin capetele la atingerea cu răceala ei apoi băură lung, fără grabă. Băiatul se lăsă să alunece pe buza vălăului, și porni, ținîndu-și echilibrul cu brațele larg desfăcute, către capătul lui, către țeava groasă pe care izbucnea apa. Își înmuie mîinile în șuvoi, bău, luă apă în pumni și-o aruncă în sus privind cum apa se adună în stropi mari, grei și cade lăsînd mici cratere întunecate în praf.

– Ajunge, zise el într-un tîrziu și încălecă. Porniră la deal cu pas domol, fără grabă, pînă ajunseră înapoi la biserică. Acolo făcură la stînga și o luară printre grădini într-un trap domol, fără osteneala lui, de la sine parcă. Trecură de casă.

– Ai văzut cum i-am dus ? se mîndri băiatul cînd ajunse în dreptul bărbatului. Am fost pînă la arteziană și tot am ajuns înaintea ta.

Sări de pe cal drept în picioare și-l mai bătu pe git. Caii se smuciră îndărăt fornăind, se întoarseră în loc și o luară singuri către casă. Se opriră o clipă la poartă, apoi o împinseră cu pieptul și intrară.

Trecură pe lîngă cîrdul de gîște amorțite de dudele grele și mari. Trecură pe lîngă ușa larg deschisă, pe lîngă bărbatul adormit, pe lîngă cîinele adormit. Își aplecară capetele și intrară în grajd. Cînd își puseră lanțurile, zalele se loviră unele de altele. Caii se priviră și nechezară ușor a rîs. Vîrful liliacului se zbătu lîngă poartă, o boare de vînt trecu prin coroana nucului, frunzele se atinseră între ele cu foșnet mărunt și, sub nuc, ochii cîinelui se deschiseră dintr-o dată mari. Văzu cîrdul de gîște, văzu liliacul, văzu bărbatul înalt, cu pălăria lui de pai, băiatul agățat de mîna lui, geamantanul din mîna cealaltă, sări în picioare și alergă lătrînd și fluturîndu-și coada mare, stufoasă, către poartă.

Bătrînul se ridică greu, într-o rînă, clipi din ochi, apoi se ridică în picioare zîmbind. Porni, adus din umeri și șchiopătînd, către poartă.

– Scoală, bunico, c-a venit nepotul tău ! zise în dreptul ușii.

– Știam eu c-au să vină, zise tare bătrîna, ridicîndu-se de pe pat.

Băiatul alergă în calea bătrînului care se aplecă și-l ridică în brațe.

– Auzi, bunicule, ce i s-a năzărit la răscruce. I s-a năzărit că vede cai. Unde-ai văzut, mă băiete, cai ? se miră iarăși bărbatul cu pălăria de pai.

– De unde cai, zise și bătrînul lăsînd băiatul din brațe. Ce cai mai aveam și eu !... Marș mă, cîine, lasă copilul în pace !

În grajd, caii se priviră între ei rînjindu-și boturile, arătîndu-și a rîs dinții lungi, galbeni, apoi încet, încet, se prelinseră în perete. O boare ușoară clătină vîrful liliacului, stîrni frunzele nucului. Cîinele întoarse capul într-acolo, căscă larg, se întinse apoi și adormi.

SINA DĂNCIULESCU

ANACRUZĂ

Aerul care zboară năuc
Pomul care-și bate marginile

Fiecare-a știut
să fie ce este

Din gravitație gîndul ne-a supt
cu ochi de lapte peste
orice iluzie

Un melc se-ntinde-ncet
din umbră-n umbră

Să fie putere
să fie minciună

Singurătatea
care mă ajunge

PRELUDIU ÎN DO MAJOR

Va fi plouat în zori
frunzele își netezesc pliurile
vietatea suie
pînă la zariștea plină de cuiburi.

Să mă fi uitat
pe-un pervaz sau pe scară
cineva să mă regăsească-ntr-o doară
cineva să fie responsabil pentru
acest zimbet
cineva să mă strige și eu să tulbur
această liniște fără izbîndă
să mă sărbătoresc pentru cine
să mă-ntrec de mine de grai de imagini ?!

Dar fericită pluta și nătîngă !
Singura realitate
din echivocul de Eu – Însămi
amestecat deodată în penumbră
de zmee colorate – arcane
aeroplane de hîrtie – praștii – baloane
vrăbii – guguștiuci tiranici –
atitea resturi șuie – doamne
mă-ncoronează în contumacie !...
Dar fericită pluta și nătîngă
oarbă de sine – fără de trufie
și fără amintire ține-o stradă-ntreagă

ca o pădure vie
în care cerul tot se încovoaie
cu zămisliri de pleoapă și de culme
la geamul meu boncăluind egale
asalturi și retrageri...

FUGĂ

Dar va veni rumoarea
zilele în arpegii pe schiurile-albastre
migrații de lumină în rafale
risul acut de martie

cu neghiobii gingașe și crahuri juvenile...
Privește
calul zăpezii ni s-a dus la cer !
Un salt frugal și anonim
o fericire gureșă ușoară
narcotiză orașul de vitralii

cu văi de fluture și flaut
în perpendiculare
deschideri de răgaz...

Impersonal și simplu mă-ating iarăși
cu bătaia inimii.
Impersonal și simplu
catapeteasmă de povară
a cine știe cărei frumuseți.

Sint doar acoperirea
puterii de-a iubi fără pavăză
de-a viețui în fuga
rumegătoare-a unei margini de februarie
de-a mă împărtăși de primăvară
ca în copilărie
unde toate s-au dus...

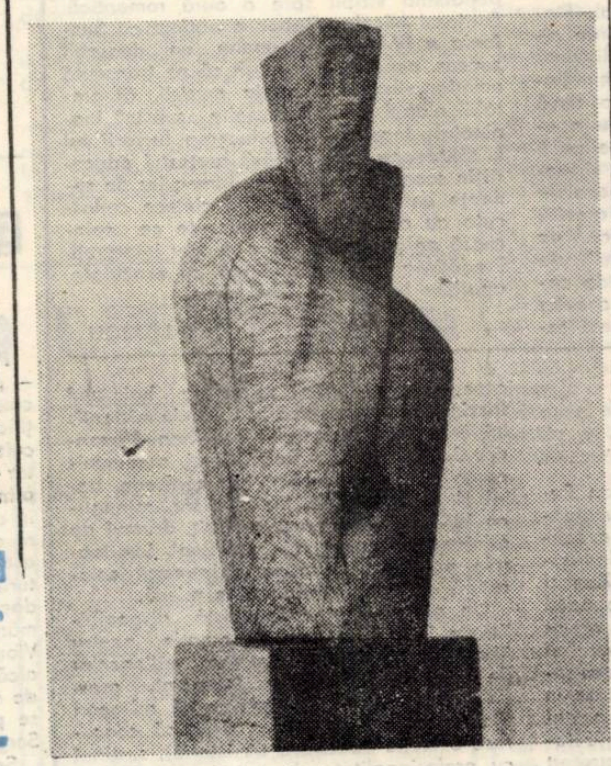

EURIDICE ÎN INFERN

Nimic nu poate răstigni mai mult
decit această gratuitate

ard sfeșnicele-nalte
florile portocalii la fereastră
un braț de aer un picior de apă
în cirje-albastre de pace
incognito ard în refracții
real-ireal divulgate

intrăm în aparență în metaforă
atit de peste măsură e altfel

nu mai avem nici trupuri să ne recunoască
nici grai să poată spune te iubesc
nici amintiri să mai vorbească
în somnul acesta străveziu ondulat

în vîrful ochilor ne mișcăm fascinați
oceanid în propriile vibrații
în vîrful ochilor ne mișcăm
potențial ca undele în apă

gîndul se teme de sublim
gestul plonjează dincolo de noi
oțios
exod de chei în alterații
angoase superbe de crini

îngerii ne prigonesc azi la cer
sintem
într-un lamento în si bemol minor de Chopin
singura
moarte în care nu mai sintem singuri

imprudent și fragil
pînă și trupurile s-au deprins
cu infirmitatea lor castă

atit de peste măsură e altfel
abia peste sfîrșit e frumos

grațios ne mișcăm
ca într-o lacrimă
abia din vîrful ochilor – potir
acum trecutului ca o otravă –
în frusta dulce ah ! relativitate...

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 16 MARTIE

9,00 Tot înainte. 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Film serial : „Întîmplări în țara curcubeului". 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Fotbal : Dinamo – Steaua. În pauză – desene animate. 15,50 Să ridem cu Jerry Lewis. 16,10 Caleidoscop muzical-distractiv. 16,55 Zair. 17,15 Șah. 17,30 Film serial : „Linia maritimă Onedin" (ep. 5). 18,20 Reportaj TV. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,15 Film artistic : „Oaia cu cinci picioare" (francez). 21,40 Telejurnal.

LUNI, 17 MARTIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 15 ani de mărețe înfăptuiri sub semnul unei politici clarvăzătoare, al spiritului revoluționar. 20,00 Din cununa țării mele – cîntece populare. 20,15 Orizont tehnico-științific. 20,40 Roman-foileton : „Primarul din Casterbridge" (ep. 5). 21,35 Telejurnal.

MARȚI, 18 MARTIE

10,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Din țările socialiste. 17,10 Almanah pionieresc. 17,30 Cîntec și joc din Sălaj. 18,00 La ordinea zilei în economie. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 15 ani de mărețe înfăptuiri sub semnul unei politici clavăzătoare, al spiritului revoluționar. 20,00 Pentru tine, țara mea – melodii. 20,20 Teatru TV. : „Scapino", de Molière. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 19 MARTIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Atenție la... neatenție. 16,45 Podiumul laureaților. 17,00 Fotbal : România 1970 – România 1980. 18,50 1001 de seri. 19,0 Telejurnal. 19,20 15 ani de mărețe înfăptuiri sub semnul unei politici clarvăzătoare, al spiritului revoluționar. 19,45 Noi, femeile ! 20,15 Telecinemateca : „Fluviul fără întoarcere" (american). 21,40 Telejurnal.

JOI, 20 MARTIE

10,00 – 11,55 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Vă dăm legătura cu școala. 16,25 Curs de limbă franceză. 16,45 Curs de limbă spaniolă. 17,05 Viața culturală. 18,05 Fotbal internațional. 18,35 Desene animate. 19,0 Telejurnal. 19,30 15 ani de mărețe înfăptuiri. 20,00 Muzică ușoară românească. 20,20 La ordinea zilei în agricultură. 20,35 Ora tineretului. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 21 MARTIE

16,00 Telex. 16,05 În direct de la Politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 15 ani de mărețe înfăptuiri. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,15 Film artistic : „Casa din sud" (mexican). 21,35 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 22 MARTIE

10,00 Desene animate. 10,25 Olimpiada școlară de limba și literatura română. 10,45 Telecinemateca (rel.). 12,10 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 17,50 Clubul tineretului. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 15 ani de mărețe înfăptuiri. 20,10 Cîntece de voie bună și romanțe. 20,45 Film serial : „Dallas – Compania petrolieră Ewing" (ep. 30). 21,35 Telejurnal.

MUZICĂ

INTERFERENȚE VALORICE

Asistăm azi la o adevărată explozie de mijloace menite să declanșeze insolitul sonor, trăiri, senzații, necunoscute în compania clasicilor, expresioniștilor etc., identificabile ca reverberații ale eu-ului creator contemporan, bineînțeles altul decît al antecesorilor. Căile experimentului aduc o deschidere impresionantă, potențată de noile mijloace de filtrare electronică – ori de fantezia unor interpreți care obțin ineditul timbral prin fuziunea unor instrumente neasociate vreodată – precum naiul lui Gh. Zamfir, cu sonoritatea barocă a orgii. Mai recent am audiat o nouă formulă concertistică **Cvartetul de saxofoane,** cu interpreți parizieni. Scopul lor : – de a demonstra că, utilizînd un instrument întîlnit rarisim în lumea simfonicului (specific altui gen de spectacol) pot dimensiona oportun, una din posibilele modalități de a bate la porțile muzicii pure. Clasa instrumentiștilor francezi s-a afirmat într-un repertoriu cuprinzător, adus la zi, prin particularul efectului sonor obținut din combinarea celor patru saxofoane – ele însele, vizual, fiind veritabile bijuterii.

Continuînd bunul obicei încetățenit, ca foștii absolvenți timișoreni, astăzi studenți la Conservator, să revină pe scena care i-a „lansat" – precum Paul Florin, Delia Bugarin, Dragoș Mihăilescu – la Liceul „Vidu" am urmărit un dublu recital. Pianista **Miroslava Ghera** a rămas la un nivel mediocru, cu tempi labili și o distanță afectivă considerabilă de fondul emoțional al fiorului liric chopinian. De o clasă superioară, **violonistul Tudor Leancu** a etalat un ton frumos, o tehnică bine pusă în valoare, preferințe vădite pentru virtuozitate. Claritatea menținută și în pasajele de dificultate sporită, fraza largă, arcuită inteligent, velocitatea cu care atacă un repertoriu de talia „Polonezei în Re" de Wieniawski ori „Introducere și Rondo capricioso" de Saint-Saens, ne-au convins că sîntem în fața unui tînăr de real talent, apt să escaladeze lunga cale a măiestriei artistice.

Din spectacolele **Filarmonicii** am reținut două concerte semnate **Remus Georgescu,** primul pentru **Simfonia a IV-a de Brahms** – unde patetismul dezvoltărilor s-a împletit cu o arhitectonică demnă de un Bramante, iar liniile contrapunctice au străluminat profunzimea de gîndire și sentiment care domină acest admirabil opus final brahmsian. Bravo orchestrei, bravo bagheței dirijorale ! Cel de-al doilea moment a fost reluarea **Oratoriului „Cîntarea străbunilor",** verificînd în timp, valoarea acestei creații. De menționat excelentul monolog al **Ioanei Mogoș** („Exorcisme").

Simfonicul următor, ce programa pe Ion Voicu secondat de Mădălin Voicu, în chip de dirijor, a rămas onorat numai pe jumătate. Aducerea violonistei **Mihaela Martin** nu a dezamăgit, dimpotrivă, solista oferind argumente în plus ale maturizării sale artistice. Ca dirijor, **Mădălin Voicu** este exact, bun cunoscător al partiturii, restituită însă în tempouri trenante și poate chiar prea sobru pentru mesajul lui **Dvorak, „Din lumea nouă".**

Pe podiumul solistic al ultimului concert s-a aflat Liana Isakadze, una din exponentele de frunte ale Școlii violonistice sovietice, care a etalat cu aplomb : temeinicie instrumentală, cultură stilistică, cum și o abilitate tehnică aptă să ridice problematica muzicală spre înaltele zone ale expresivității artistice. În muzica lui Beethoven a preferat să sublinieze trăirile pasionale, în detrimentul echilibrului clasic, pendulînd vizibil spre o aură romantică. Dirijorul **Nicolae Boboc** a obținut cu **Simfonia a IV-a de Schumann** un deosebit succes, pentru că a reușit să ne transmită emoție, vibrație, bucuria muzicii. (Regretabil elanul viorilor devenite „soliste" inopinate). Inspirată introducerea lucrării lui **L. Glodeanu** care a găsit pretextul aducerii în scenă a copiilor, cu lumea lor de sonanțe imaculate, împletind cîntece cunoscute cu onomatopee amuzante ce colorează paleta expresivă a micilor interpreți. Pregătirea muzicală, făcută cu exactitate, aparține lui **Marius Tănăsescu.**

Doru MURGU

FILM

„RUG ȘI FLACĂRĂ"

Există în ultimul film al lui Adrian Petringenaru suficiente dovezi de remarcabilă profesionalitate, de înțelegere a specificității filmului istoric, pentru a îndreptăți spectatorul să recunoască în **Rug și flacără** un meritoriu moment al epopeii cinematografice românești. Deși a extras din romanul lui Eugen Uricaru doar trei capitole, pentru a fi coerent în demonstrația istorică – dealtfel de mare noutate în peisajul nostru artistic – scenariul a trebuit, în mod fatal, să condenseze o factologie arborescentă, căreia i s-ar fi cuvenit cel puțin încă două ore de proiecție. Cinematografic, această epică densă își găsește o bună rezolvare (dialoguri alerte, un montaj dinamic, eliptic). Pe măsura atmosferei poetice a cărții, apar în filmul lui Adrian Petringenaru cîteva secvențe care reușesc deplin refacerea halo-ului fascinant în care epica își învăluie misterul: inițierea revoluționarului ardelean Alexandru Bota în ordinul Rosei Cruci, excomunicarea acestuia, în final, din confrerie, balul și chermesa Marinei Velisar, romantica idilă de la conacul părăsit, drumul de reîntoarcere a eroului în Ardeal, interioarele palatelor, hanurile, o întreagă coloratură de epocă foarte bine prinsă.

Un alt element care atestă disponibilitățile întregii echipe de creație pentru filmul istoric este sobrietatea mijloacelor de expresie. Un dialog temperat, grav, (fapt remarcabil, gîndindu-ne că adeseori filmul istoric românesc a rîvnit să concureze o lecție educativă de istorie), susținut cu profesionalitate de actori, o plastică sugestivă, apelînd discret la simbol, un montaj alert, o coloană sonoră, urmărind subtil epicul. În ansamblu – o peliculă care sugerează un posibil traiect în filmul istoric românesc.

I. PANTEA

ARTA AMATOARE

DIRECTOAREA DE CĂMIN CULTURAL

„Directoarea nu face navetă, spun alioșenii, adică locuitorii comunei Alioș. Ea e a noastră și locuiește aici". Pe învățătoarea Letiția Farcaș am cunoscut-o în Timișoara, la o consfătuire a directorilor de cămine culturale. Absolventă a Școlii populare de artă, secția regie-teatru ea a pus în scenă montajul literar-muzical „Sîntem aici de două mii de ani", sub îndrumarea regizorului Dan Radu Ionescu, de la Teatrul Național din Timișoara. Cu sprijinul profesorilor Margareta Rodica Ivan și Tiberiu Superceanu, ea a pus în scenă deasemenea un fragment din „Arcul de triumf" de Aurel Baranga, cu formația de teatru participantă în etapa de masă și intercooperatistă a Festivalului național „Cîntarea României".

Recent, cu ajutorul cadrelor didactice Dubravco Petrovici și Felicia Ciupuligă, directoarea Letiția Farcaș a prezentat în cinstea alegerilor de la

9 martie, cu brigada artistică de agitație programul „Votăm cu viitorul". La manifestările culturale, ce se prezintă în fața locuitorilor comunei, este antrenat și corul vocal al căminului cultural. Un aport substanțial la aceste acțiuni artistice aduc și cadrele didactice Viorica Ievri, Maria Istrătescu și Doina Ilie. Fiind permanent în mijlocul locuitorilor, în viața comunei Alioș, directoarea de cămin găsește, cu spirit organizatoric, cele mai bune metode de atragerea talentelor noi în formațiile artistice existente. Poate că aria diversității acțiunilor culturale ar trebui lărgită, în așa fel încît și întîlnirile cu artiști profesioniști să nu lipsească, chiar dacă această comună se află la marginea județului. Învățătoarea Letiția Farcaș, o tînără cu alese calități de activist cultural, poate imprima vieții artistice din comuna Alioș un drum ascendent al înălțării spirituale.

Damian URECHE

ECHO

PARADOX '80

Prin ultimul său număr – **Paradox '80** – „Forum studențesc" (supliment scos în colaborare cu Cenaclul de literatură științifico-fantastică „H. G. Wells" al Casei de cultură a studenților din Centrul universitar Timișoara) confirmă remarcabila ținută prin care a înțeles să-și onoreze cititorii în ultima vreme. Seriei scoase în colaborare cu Facultatea de filologie i se adaugă, așadar, încă un supliment ce depune mărturie despre capacitatea colectivului redacțional (responsabil pentru acest număr : Gheorghe Crișan, Dorin Davideanu, Viorel Marineasa, Marcel Sămânță) de a alcătui inteligent un sumar unitar tematic, de a-l așeza în pagină și de a-l ilustra cît se poate de inspirat (grafica Gh. Chiriță, Sergiu Nicola, Mihai-Corneliu Donici).

Semnalînd un moment aniversar – cei 10 ani de la înființarea Cenaclului SF – **Paradox '80** este însă, în primul rînd, o demonstrație dintre cele mai elocvente a forțelor creatoare actuale de care dispune cenaclul timișorean. (Dealtfel, palmaresul înregistrat la ultimele confruntări naționale de literatură și artă științifico-fantastică probează locul de excepție pe care îl ocupă creația SF timișoreană). Între știință și poezie, sumarul **Paradoxului '80** reușește o serie de articole care pun în discuție condiția artei de anticipație (am reținut, între altele, pe cele semnate de Tiberiu Toro, Deliu Petroiu, Sergiu Levin, Eugen Dorcescu, Valentin Laurențiu Vișan, Lucian Ionică, Gheorghe Secheșan, Daniel Vighi, Horia Șurianu, Victor Neumann). De reală utilitate se dovedește bine documentatul „Mic dicționar al literaturii științifico-fantastice românești", întocmit de Mircea Șerbănescu (al cărui nume este adeseori evocat alături de cele ale mentorilor cenaclului, scriitorii : Ovidiu Șurianu și Laurențiu Cerneț). Incitant, prin problemele ridicate – izbutitul interviu cu acad. Eugen Macovschi realizat de Cornel Secu. Pentru cititorul-fan al SF-ului literar, paginile de cel mai mare interes rămîn însă cele de proză : Laurențiu Cerneț, George Suru, Claudiu Iordache, Ovidiu Pecican, Valentin Ciocșan, Antoaneta C. Iordache, Marcel Luca, Robert Kocher, Lucian Ionică, Mircea Bandu, Dușan Baiszki, Lucian Petrescu, Ovidiu Bufnilă, Silviu Genescu, Camelia Bochiș, Mărgărit Primaru și Dorin Davideanu, precum și traducerile realizate de William Petrovitsch și Silviu Genescu.

OBS.

2050 FILE DE ISTORIE

Simpozion de numismatică

De curînd a avut loc la Timișoara primul simpozion de numismatică, organizat de *Societatea numismatică română, secțiunea Timișoara* — manifestarea fiind sub egida Comitetului județean de cultură și educație socialistă. Tematica lucrărilor a cuprins o problematică largă, privind monedele antice, bizantine, medievale, moderne, precum și aspecte referitoare la relația istorie-numismatică.

Lucrările simpozionului au fost conduse de marcanta personalitate culturală, profesorul clujean, dr. docent *I. I. Russu.*

Prezentarea documentalelor comunicări a fost însoțită de proiectarea unor diapozitive și de material numismatic inedit. Lucrările au oferit o bază largă de dezbateri, stimulînd viitoarele cercetări privitoare la o seamă de ipoteze, care au beneficiat, în cadrul simpozionului, de atenția deosebită a mai multor numismați.

Participanții și-au manifestat dorința ca asemenea acțiuni culturale să aibă loc cel puțin o dată pe an — idee la care a aderat și profesorul I. I. Russu, care în încheiere a apreciat în mod deosebit acest simpozion, relevînd, totodată, și importanța numismaticii în cercetarea istorică.

Discuțiile din finalul simpozionului le-am continuat într-un *dialog cu OCTAVIAN DOGARIU, președintele S.N.R. — Secțiunea Timișoara :*

— Ce v-a determinat să organizați acest prim simpozion de numismatică din Timișoara ?

— O mare parte din membrii secțiunii noastre au mai participat cu lucrări de numismatică la diverse manifestări științifice, dar precizez că acele manifestări erau de istorie sau de cultură generală, iar lucrările cu care participam, fiind de strictă specialitate, ne puneau în situația de „tolerați". Astfel s-a simțit nevoia unui simpozion *al nostru,* fără a uita locul numismaticii în cadrul istoriei, așa cum, spre regretul nostru, unii istorici pierd din vedere numismatica.

— Avînd în vedere că monedele sînt documente material-istorice, e într-adevăr de mirare că o parte dintre istorici nu acordă numismaticii importanța cuvenită. Totuși, cum s-ar explica acest fenomen ?

— Cred că anomalia pornește chiar de la programa institutelor de învățămînt superior cu profil istoric, care prevede un capitol insignifiant pentru acest domeniu, prezentat, pe deasupra, doar la modul general și teoretic. Și, prin urmare, absolvenților nu le rămîne decît să-și completeze această lacună, printr-un studiu individual, care este condiționat, înafară de pasiunea celui în cauză, de accesul la o documentație bogată de specialitate, precum și de un material numismatic variat. Dar, cum literatura numismatică din țara noastră este săracă, rezumîndu-se, în ultimii ani, la apariții sporadice, înțelegem din ce cauză foarte puțini istorici sînt angrenați în cercetarea numismatică și, în același timp, cum un număr de *nespecialiști amatori (nu diletanți !)* își aduc contribuția la dezvoltarea acestei științe auxiliare. Activînd într-un cadru organizat (Societatea numismatică), avînd posibilitatea unei colaborări științifice cu secțiunile similare din țară și din străinătate), numismații amatori reușesc să treacă peste piedicile amintite, iar o parte dintre ei devin specialiști remarcabili. În acest sens, după cum a dovedit și simpozionul de față, Societatea numismatică este în primul rînd o școală.

— Pornind de la această idee, considerați, oare, că toți colecționarii de monede sînt specialiști ?

— În cadrul discuțiilor prezentului simpozion, tocmai făceam o clasificare a celor care se ocupă cu numismatica. Spuneam că aceștia se împart în trei categorii : numismați, colecționari și strîngători. Fără a mai lămuri acești termeni (destul de transparenți, de altfel), subliniez că S.N.R., prin acțiunile sale ,urmărește să-și treacă în prima categorie pe majoritatea membrilor săi. Și noi, timișorenii, ne străduim să împlinim acest deziderat.

— Cred că preocupările numismaților bănățeni trebuie să aibă un anume specific, determinat de caracteristicile trecutului istoric al acestui ținut. După cîte am constatat, în cadrul simpozionului s-au prezentat și comunicări de acest gen. Pe linia aceasta, care sînt problemele prioritare pentru viitor ?

— Într-adevăr ne străduim să creăm o școală bănățeană de numismatică, năzuind să rezolvăm în primul rînd problemele de istorie locală. Amintesc, mai întîi, că datoria noastră este de a definitiva un repertoriu al descoperirilor monetare de pe teritoriul Banatului, urmînd să ne preocupe și emisiunile monetare de aici, foarte puțin cunoscute, unele fiind considerate, datorită împrejurărilor istorice din trecut, ca aparținînd exclusiv numismaticii austro-ungare. De asemenea, dorim să continuăm tradiția de emitent a Banatului, prin baterea unor medalii, avînd în efigie marile personalități istorice și culturale din această provincie. Ne-am gîndit și la editarea unui buletin al secțiunii, în care să valorificăm rezultatele cercetărilor noastre, introducîndu-le, astfel, în circuitul științific național. Sînt convins că activitatea numismatică de aici — axată, așa după cum precizam, pe problemele locale — va contribui la afirmarea secțiunii noastre, pe plan național, avînd o pondere tot mai însemnată în îmbogățirea datelor științifice privind istoria patriei noastre.

Aurel TURCUȘ

TOP

FORMULA „DISCO" (II)

Despre locul și rostul sintetizatorului în muzica Disco ne-ar putea spune multe lucruri interesante italianul Gino Soccio cel care sub denumirea „Kebekelectric" (mulți credeau că e vorba de un grup) ne-a oferit dovada unor calități componistico-interpretative care îl situează în fruntea creatorilor genului. În piesa „War Dance" de pildă, Soccio dă impresia că e secondat de cel puțin 20 instrumentiști cînd de fapt el este singurul autor al înregistrării amintite. „Artistul Disco e un fel de decorator de interioare" spune Jean Marc Cerrone socotit de revista Cash Box, producătorul numărul unu al anului 1978 în materie de muzică Disco. Și pînă la apariția acestei muzici s-a folosit sintetizatorul dar meritã amintit faptul că acum începe perioada marilor căutări, arsenalul aparaturii utilizate lărgindu-se. De pildă grupul vest-german „Kraftwerk" folosește oscilatoare electronice pentru a reproduce tonuri umane de un incontestabil efect asupra ascultătorului. Exemple ar fi nenumărate : „Trans Europe Express", „Man Machine". În acest capitol „mecanic" al muzicii Disco să-i amintim și pe belgienii din „Telex" cei care sînt autorii unei versiuni moderne a piesei din pionieratul pop : „Rock Around the Clock" (Bill Haley) și — nu în ultimul rînd — pe Giorgio Moroder. Creator al așanumitului „rub-a-dub Rhythm", Moroder este părintele nucleului Disco european de la München. Cîteva nume de rezonanță, exponente ale „Münich Sound"-ului se cuvin amintite : Amanda Lear, Baccara, La Bionda, Eruption, grupurile „Münich Machine", „Dschingis Khan" și... „Boney M". Tot la „școala" lui Moroder se lansează Donna Gaines, alias **Donna Summer** al cărei debut, puțini o știu, a avut loc în anul 1968 în musicalul „Hair".

Petru UMANSCHI

SPORT

MIERCUREA VIITOARE...

...aș da o fugă pînă-n Capitală — sau Televiziunea va fi „pe fază" ?! — ca să văd cu ochii personali un mare eveniment sportiv : meciul de fotbal dintre cei ce-au fost, acum zece ani, „tricolorii" ajunși la Guadalajara, și cei ce sînt, astăzi, speranțele noastre în confruntările ce vin, cu Anglia, Ungaria și cam atît. Pe de o parte, Răducanu, Sătmăreanu I, Lupescu, Dan Coe, Mocanu, Dumitru, Dembrovschi, Dobrin, Radu Nunweiller, Dumitrache, Lucescu, Neagu și alții, iar dincoace, știuții din întîlnirile internaționale, eșuate, cu Spania, Iugoslavia sau Cipru, cînd n-am izbutit să atingem performanța celor din amintire, așadar, toți acești idoli de ieri sau de-acum vor sta față în față, să rezolve, cîtva, dilema balanței valorice. Cum am mai scris-o, o mare întrebare nu va căpăta nici acum răspuns : ce se întîmpla dacă în Mexic ar fi jucat și Dobrin ?! Taina, din nefericire, a rămas taină, iar noi, la capătul lumii, am fi putut, se pare, să deschidem cel puțin un capitol nu numai nou, ci și fructuos, în istoria, iată, semicentenarei Federații Române de Fotbal.

În campionat, mă doare inima de slăbiciunile clujenilor, amăgiți de vorbele lui Gh. Staicu ; craiovenii urcă, urcă, vrînd să stingă Seaua care, tot răsărind, rar apucă să și strălucească ; Dinamo, expediindu-i pe sătmăreni înspre „B", confirmă grijile lui Angelo Niculescu, cum că cele cinci etape din martie vor fi hotărîtoare pentru scara finală ; frumos joacă — și pe goluri — anonimii lui Teașcă, egali cu vedetele lui Constantin ; Mateianu, la Timișoara, a făcut, cred, experimentul următor : cum se poate evita o „bătaie" catastrofală mizînd numai și numai pe ratările adversarului ? ; ieri a fost o altă etapă, cu alte întîmplări năstrușnice, cum îi stă frumos fotbalului.

Teodor BULZA

CORESPONDENȚA

Ion T. Mihalcea : Glasul destinului ni se pare mai izbutită. În rest, prea multe afirmații, locuri comune. **Vasile Ghebaur : Haiku,** iar din **Galathea VI și VII** pot fi reținute, dar e prea puțin față de ce ați trimis. Bun ni se pare și finalul din **Resturi. George Papp :** Texte declarative. **Mihai C. Constantin :** Imaginea omului „rătăcit printre jertfe" (Dunărea) e izbitoare. Dar numai atît. **Adina Kocik :** Despre ultimele poezii am putea discuta cu folos. N-ar strica să frecventați cenaclul nostru. **Nichita Lazăr :** Uneori întîlnim versuri mai izbutite („...e timpul să-mi aștern o casă ca o vîrstă" ; „o lume venind pe ape...") dar nici o poezie nu se cristalizează ca atare. Cîteodată, utilizați cuvinte ca **„iești"** (?) sau „arealul meu"" !. **Octavian Suciu :** „Copilărie" e duioasă. **Ion Borangic :** În genere, poeziile dvs. sînt prea încărcate, sensurile par trudnice. Să sperăm că veți ajunge la o limpezire cum, de exemplu, în aceste versuri : „Doar buchetul de vrăbii / Poposit la fereastra ta / Amînă cu-o lucire anotimpul". Reveniți. **Dorel Silvania :** S-ar putea ca un grupaj mai mare de poezii să conducă la deslușirea unui sistem de imagini insolit dar întemeiat. Deocamdată ne-a rămas doar impresia de ceva ciudat. **Nicolae Murni :** Un dinamism interior, care covîrșește expresia, pulsează în poezia dvs. Suficientă spontaneitate, suficientă originalitate, dar ni se pare recesară o mai îndelungată preocupare față de frumusețea expresiei poetice. Reveniți. **Jorz Ion :** Nu-s grozave cele patru poezii, dar ultima (Pastel) v-ar îndreptăți, parcă, să stăruiți și să reveniți. **Valeriu Sabău :** E un semn bun în acest grupaj ; ieșiți, și e bine, din universul de imagini strict rural **(Nu, nu sînt eu, Ataşament în toamnă). Dan Antim** (Iaiomița) : V-am publicat un grupaj într-un număr trecut, în ianuarie, dar nu cu acest pseudonim. Ne înșelăm ? **D. C. Motru :** E evidentă o experiență literară îndelungată și-s evidente, în bună măsură, rezultatele ei. Trimiteți-ne cîteva date personale. **Dumitru Anghel :** Am citit cu îndelungă răbdare poeziile dvs., deocamdată nu întrevedem o reală șansă de afirmare, așa cum sperați și credeți. Sînt unele versuri care vin aproape direct din Marin Sorescu. Acesta zicea despre Eminescu că s-a dus „să moară puțin" iar dvs. spuneți despre Decebal : „s-a culcat puțin / și veac după veac / își prelungește nemurirea". **Firim Rozalia :** Deocamdată se pare că e mai important să citiți poezie. **Ioan Jebeleanu :** În legătură cu ce ne-ați trimis, ne-am reamintit simpla și tulburătoarea întrebare a unui mare poet care considera scrisul o jertfă : „Oare de ce om fost blestemat să scriu ?". La dvs. răspunsul pare să fie limpede, căci ziceți : „Să pot fi ceva", „mă uit în oglindă / și constat că am ochi de poet" ; „Nu sînt decît un om ce și-a dorit / o stradă care să-i poarte numele / în țara lui". Ehei, dacă pentru asta ar fi scris, de pildă, Bacovia !

Vasile VERSAVIA

PANORAMIC

● **Chemare la întrecere,** adresată de Căminul cultural Făget către toate căminele culturale din județul Timiș, făgețenii angajîndu-se să realizeze acțiuni săptămînale în instituții, întreprinderi, C.A.P.-uri, manifestări culturale permanente în sprijinul realizării sarcinilor economice, ridicarea pe o treaptă superioară a mișcării artistice de amatori, a calității interpretării și creativității de masă. ● Sub egida Casei de cultură „Ion Vidu" și a Cabinetului municipal de organizare economico-socială din Lugoj, a avut loc o **Sesiune de comunicări științifice „Știința și cultura în sprijinul producției".** ● Cercul de bibliofilie de pe lîngă Biblioteca județeană Timiș a organizat un **Simpozion „Timotei Cipariu",** comunicările fiind susținute de cadrele universitare Ion Iliescu, Ionel Stan, Vasile Țâra și de cercetător științific Doina Bogdan Dascălu. Simpozionului i se alătură o expoziție bibliofil-documentară, deschisă la Bibliotecă (Bastion). ● Cenaclul literar „Ars poetica" a avut întîlniri cu publicul la Săcălaz și la Întreprinderea de ciorapi, aici participînd și Al. Jebeleanu, Marius Munteanu, George Lungoci. ● La Întreprinderea „1 iunie" din Timișoara, actorii Traian Buzoianu, Ion Haiduc, Ștefan Sasu au susținut un recital de poezie. ● Cartea **„Vasile Goldiș, militant pentru desăvîrșirea idealului național"** de Gheorghe Șora, a fost prezentată publicului timișorean de Al. Jebeleanu, la librăria „Mihai Eminescu". ● Cenaclul de literatură științifico-fantastică „H. G. Wells", al Casei de cultură a studenților din Timișoara, cu prilejul sărbătoririi a 10 ani de existență, va avea, la sediul său, duminică, începînd de la ora 10, o ședință dedicată literaturii S.F., cu participarea reprezentanților genului, din mai multe centre culturale.

D. S.

RADIO-TIMIȘOARA

Emisiune literară, miercuri, 18 martie, ora 21 : Actualități din viața literară. „Marile sensuri ale unei creații cu adevărat revoluționare" — dezbatere. „Diminețile omului" — eseu de Anghel Dumbrăveanu. Cum gîndește, cum scrie tînărul creator : Antoaneta C. Iordache. Cronică de librărie : „Lacrima albastră" de Traian Dorgoșan.

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

D. C. Motru

PORTRET

Spic de flacără, se coace
Sîngele, în forme noi,
Peste sînii amîndoi
Cad ninsori tîrzii de pace ;

E privirea-ntoarsă-ncoace
Șoapta nopților de soi ;
Sîngele, în forme noi,
Spic de flacără, se coace.

Vin de sus luceferi goi
Plînsul trupului să-mpace ;
Mierea lumii încă place
Viespilor stîrnite-n noi !

Spic de flacără, se coace...

BĂTRÎNUL

Gîndul miroase a vale,
Privirea se-ntoarce în trup,
Sub talpă lunecă moale
O umbră de lup.

Copiii nopții clipesc în lac,
Stolul peștilor trece
Spre vaduri cu tresie rece
Cînd gurile apelor tac.

Bătrînul pipăie noaptea
Cu ochiul secat de văpăi
Și-mpinge cireada de șoapte-a
Tărinii, cu umerii săi.

C. Cerbu

SOMNUL MELCILOR

Rostogoliți spre somn,
jumătate spirală,
jumătate vis,
în umbra zidului cretă,
melcii...

SPAIMA DE MALURI

nebănuită,
această spaimă a riului,
de
propriile sale maluri
rostogolite prin iarbă.

Dan Antim

ÎN CĂUTAREA VOASTRĂ, PRIETENI

cuvintele nu mai plecau în lume
ci întîrziau pe buzele mele
păsările nu-și mai potoleau setea cu rouă
și sufletul era rănit de flacăra priveliștii
ca o plută lovită de țărmul unde a rămas
îmbrățișam cu teamă copacii
ochiul anotimpului era omăgitor de alb
abia se închegau umbrele înserării pe
gheața subțire
în pragul unei haite se pierdea firul
discuțiilor
deodată am presimțit ceva în depărtare
m-am oprit din drum să aud să privesc
„e tîrziu — să plecăm" a rostit o voce
îndepărtîndu-mă și mai mult de voi

SERIAL

LIMITE UMANE (X)

Apariția stigmatului poate fi provocată la oameni sănătoși și prin hipnoză. Astfel, în palma pacientului, se pune o monedă rece și i se sugerează că e vorba de o monedă încinsă. După un timp, în locul cu pricina apare o „arsură" care poate fi comparată cu o arsură adevărată de gradul doi. La baza acestei arsuri închipuite stau reacții de tipul reflexelor condiționate, dar ele pot apare numai la persoanele care măcar o dată în viață au avut o arsură adevărată sau o rană

Este evident că la apariția stigmatului un rol deosebit îl au fantezia și sugestia. Sînt deosebit de interesante experiențele făcute în acest sens de către profesorul A. Luria, îndeosebi pe indivizii caracterizați printr-o memorie prodigioasă. Unul dintre acești indivizi putea să se gîndească la orice sau — cum el însuși spunea — „să vadă", ceea ce ducea imediat la schimbări evidente în corpul său. Iată ce scrie profesorul Luria : „Într-una din experiențe, omul acela a reușit să-și schimbe temperatura mîinii drepte cu două grade mai mult față de temperatura mîinii stîngi. Pentru asta i-a fost suficient „să vadă", cum mîna dreaptă stă pe o plită fierbinte, iar cea stîngă ține o bucată de gheață. Fără vreun efort special el reușea să-și accelereze bătăile inimii „privindu-se" cum aleargă după tramvai, sau să și le încetinească „privindu-se" culcat în propriul său pat !.

O serie de experiențe interesante s-au făcut cu ajutorul hipnozei. Astfel, unui funcționar modest i s-a sugerat că e Napoleon iar omul acesta și-a schimbat îndată ținuta corpului, intonația vocii și a început să poruncească. În stare normală, o asemenea atitudine îi era total străină. Asemenea fenomene au fost cunoscute încă în secolul trecut, dar oamenii de știință sovietici au reușit de-abia în ultimul timp să aprofundeze cît mai temeinic mecanismele psihofizice ale acestor fenomene.

Unui subiect i s-a sugerat că e pictor celebru, Michelangelo sau Rafael. Apoi i s-a cerut să facă un portret. Subiecții erau studenții diverselor facultăți care nu făcuseră niciodată desen. Ce s-a observat în timpul experienței ? În cei hipnotizați s-au trezit înclinațiile latente spre pictură, desenele lor fiind cu mult mai reușite decît ale celor nehipnotizați, încît la Galeria centrală din Moscova s-a și deschis o expoziție realizată din creațiile acestor subiecți. Profesorul M. B. Motorin a declarat, după aceste interesante experimentări, că niciunul dintre studenții sau studentele hipnotizate nu ar fi putut, în condiții normale, să învețe atît de repede să picteze.

EVRIKA !

- **Un buletin de știri consacrat evenimentelor din interiorul unui atom, ar fi o bombă !**
- **Să zice că oamenii fără suflet sînt răi ; eu aș zice că-s morți.**
- **Suferințele străbunilor au pus temelii moralei ; răsfățul urmașilor adeseori a zguduit aceste temelii.**
- **Inventatorul ancorei, cu siguranță c-a fost un țăran. (Țăranul întotdeauna s-a simțit legat de pămînt...).**
- **Neghina a devenit celebră înfrățindu-se cu grîul.**
- **Mulțimii i te adresezi uneori cu „oameni buni", în speranța că nimeni nu-ți va sparge capul.**
- **În cele din urmă nu despre omul renumit se va vorbi, ci despre fapta și patria lui.**
- **Multe secole a numărat progresul de la „carul de foc" pînă la carul de lemn.**
- **Oile n-au înțeles niciodată de ce poartă păstorii ciomag.**
- **Primii care au băgat bețe în roate au fost rotarii.**
- **Cel mai simplu monument al egoismului este oglinda.**
- **Cu fiecare nou născut apare o nouă conștiință, dar părinții sînt fericiți mai ales cînd copiii le seamănă.**
- **N-aș vrea să fiu veșnic în pragul fericirii...**

Ion VELICAN

DIN LIRICA SLOVENĂ

De vorbă cu scriitoarea KATJA ŠPUR

Intr-unul din răgazurile pe care, din cînd în cînd, şi le permite, între două cărţi scrise sau traduse, scriitoarea slovenă Katja Špur a avut amabilitatea să ne răspundă la cîteva întrebări pe care i le-am adresat nu demult, la Ljubljana, cu scopul de a face cunoscute cititorilor revistei „Orizont" cîteva din gîndurile şi preocupările celei care dedică o mare parte a timpului său de lucru propagării pe calea traducerilor a literaturii române în ţara vecină şi prietenă.

– Mult stimată Katja Špur, într-un interviu pe care l-aţi acordat, la sfîrşitul anului 1978, pentru revista „Luceafărul", împărtăşeaţi publicului cititor din România cîteva din realizările dumneavoastră în nobila misiune de a stabili pe calea traducerilor literare „punţi" durabile între popoarele noastre. Am reţinut preocuparea dumneavoastră constantă pentru popularizarea unor realităţi culturale din România şi a propagării literaturii române în R. S. F. Iugoslavia, şi în mod deosebit în R. S. Slovenia. La ce manifestări culturale aţi mai participat între timp ?

– Îmi stăruie în memorie mereu imagini de oameni şi locuri dragi din România. Îmi amintesc cu plăcere de zilele petrecute la Bucureşti în anul 1978, cînd am fost invitată de Uniunea Scriitorilor din România, şi îmi dau seama că mai am încă multe de făcut pentru literatura română. „Zilele culturii româneşti" în Iugoslavia şi „Zilele culturii popoarelor şi naţionalităţilor din R. S. F. Iugoslavia în România", anul trecut, mi-au prilejuit noi satisfacţii : participarea mea, alături de colegi din alte republici din ţara noastră, ca reprezentantă a scriitorilor sloveni, la manifestările culturale din Bucureşti şi Timişoara, unde m-am reîntîlnit cu publicul cititor român, atît de receptiv la fenomenul literar iugoslav. Tot în 1979, în luna mai, am participat la reuniunea literară internaţională, organizată de Asociaţia scriitorilor sloveni şi de PEN-clubul sloven, la Bled, pentru a participa, într-o dimineaţă, la acţiunea casei editoare „Pomurska" de lansare a celor mai noi traduceri reunite în colecţia intitulată sugestiv „Punţi", şi pentru a prezenta la rubrica „Punţi cu România", romanul lui Augustin Buzura „Orgolii", pe care l-am tradus pentru acest eveniment, beneficiind de această dată de sprijinul lectorului de limbă şi literatură română de la Facultatea de filozofie din Ljubljana.

– Ce a însemnat pentru Dv. anul 1979 ?

– Anul 1979 a fost un an bogat în împliniri literare pentru mine. Am terminat un nou roman („Durerea iubirii"), am lucrat mult la un volum de versuri proiectat a fi terminat în acest an. Se mai adaugă traducerile din literatura română poezii de Eminescu, Arghezi, Bacovia, Blaga, Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Virgil Carianopol, Radu Cîrneci, Ion Bănuţă şi Valentin Deşliu, grupate în două pagini ale revistei bimensuale cultural-politice „Naši razgledi" **(Orizonturile noastre).** În paginile cotidianului sloven „Delo", de asemenea, a apărut un grupaj de poezii, din creaţia scriitorilor Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Damian Ureche, Crişu Dascălu, Aurel Turcuş, Gheorghe Azap, Duşan Petrovici, şi asta n-ar fi încă tot. Mai am gata pregătite spre a fi publicate, într-o formă sau alta, traduceri din poezia românească de inspiraţie folclorică, pe care aş dori să le valorific într-o eventuală colaborare cu scriitorul sloven Jože Šmit – traducătorul „Luceafărului" lui Eminescu – ca ilustrări la un studiu despre creaţia poetică românească inspirată din folclor, într-una din revistele noastre.

– Spuneţi-mi, vă rog, Katja Špur, cum a apărut la Dv. pentru prima dată interesul spre literatura română ?

– Se ştie că, în general, poporul iugoslav manifestă un interes crescînd faţă de România, ţara vecină şi prietenă, faţă de politica ei internă şi externă. În Slovenia, literatura română era pînă nu de mult necunoscută, în lipsa unui traducător din limba română. Puţinele opere accesibile cititorului sloven erau traduse prin filiera limbii franceze. Iniţiindu-mă în studiul limbii române, am ajuns să descopăr treptat o nouă lume, un univers spiritual despre care nu ştiam înainte aproape nimic, şi să-i cunosc pe români, cu caracterul lor deschis, cu ospitalitatea lor proverbială şi să le îndrăgesc tradiţiile culturale, literatura şi datinile.

– Cum apreciaţi receptarea scriitorilor români în Slovenia ?

– Am constatat cu satisfacţie un interes crescînd, atît din partea editurilor, cît şi din partea iubitorilor de literatură de la noi, faţă de creaţia literară românească, prea puţin cunoscută cititorului sloven. Acest fapt se datoreşte în primul rînd afinităţii de idealuri care animă cele două popoare. Publicul cititor de la noi a regăsit în cărţile româneşti un univers de personaje cu preocupări, năzuinţe, idealuri şi comportamente asemănătoare celor din viaţa noastră.

– Ce proiecte aveţi pentru perioada imediat următoare?

– Multe, chiar foarte multe proiecte. În primul rînd va trebui să duc la bun sfîrşit cîteva din lucrările mele, începute cu ani în urmă. Totodată, intenţionez să ofer publicului cititor sloven noi traduceri din literatura română clasică şi contemporană. Dealtfel, în prezent, lucrez deja la un volum de proză scurtă românească actuală. Mi-am propus să mai traduc din Zaharia Stancu, Camil Petrescu, Marin Preda, Alexandru Ivasiuc, D. R. Popescu şi alţii, iar pentru revistele literare slovene – cît mai multă poezie românească. Şi, bine înţeles, voi persevera în direcţia aprofundării cunoştinţelor de limbă română, astfel încît la proxima venire în România să pot vorbi cursiv româneşte.

Cu conştiinţa că dragostea pentru poporul român va constitui un suport moral în activitatea mea de scriitor, că poporul meu este interesat să afle cît mai multe despre realizările din ţara Dv., sînt sigură că voi izbuti să-mi realizez aceste proiecte.

– Vă doresc multă putere de muncă şi sănătate ca şi bucuria de a vă vedea cît mai curînd toate planurile împlinite. Vă mulţumesc pentru cuvintele pline de căldură exprimate la adresa poporului nostru, pentru tot ce faceţi ca literatura română, cultura românească, în general, să intre tot mai mult în circuitul cultural din ţara dumneavoastră. Vă mulţumesc, totodată, pentru amabilitatea cu care daţi curs invitaţiilor pe care vi le adresează Lectoratul de limba şi literatura română de la Universitatea din Ljubljana, cu ocazia serilor culturale româneşti, şi pentru această discuţie.

– Şi eu vă mulţumesc pentru atenţia acordată, asigurîndu-vă că şi în continuare puteţi conta pe concursul meu la propagarea culturii româneşti în patria mea. În încheiere, aş vrea să transmit cititorilor revistei „Orizont" din Timişoara gînduri bune şi respectuoase salutări, iar colaboratorilor ei – urări de noi succese în nobila lor misiune.

Ljubljana, decembrie 1979.

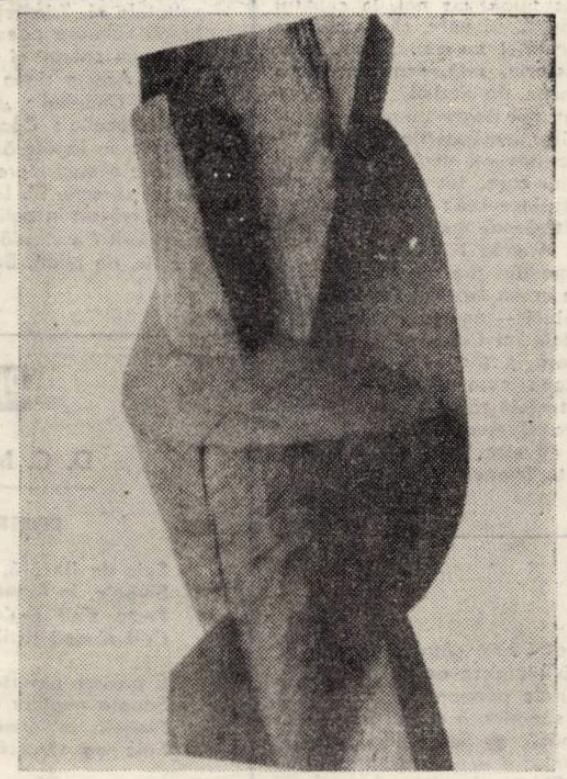

KATJA ŠPUR

CÎNDVA, TU AI FOST PALMA MEA

cît lumea de lată,
cît lumea de bogată,
pentru dimineţile tale ea era o cîmpie roditoare,
pentru picioarele tale ea era iarbă catifelată.

Acum priveşti cu ochii miraţi,
din visul copilăriei trezite,
gingaşa palmă cît o cană mică
ce nu-ţi mai poate astîmpăra setea de mult . . . :

ÎNAPOI LA LEAGĂN

la izvorul timpului
încrucişează-mi mîinile
şi cu apă vie
– cu surîsul tău –
umple-mi fiinţa
ca într-o tinără dimineaţă
să-ţi pot purta pe braţe
amiaza
şi clipele de tihnă
ale serilor mele !

CIORI NEGRE-N PLATANI

În nordice cîmpii pustiite . . .

Pînă la cer urcă grîul,
timpul atîrnă nemişcat în văzduh.
Oare cînd deasupra noastră dimineaţa argintie
se va despărţi din nou de-ntuneric ?

Plînge vîntul pe cîmp,
de grele ce ne sînt lanţurile ;
soarele, casa, libertatea – sînt visele noastre, vise ardente,
iar străinătatea – o gheaţă pe inimă !

Ciori negre-n platani,
în marea hală-a cîmpiei
cu miile
sîntem îngropaţi
de vii !

AU IEŞIT PLUGARII LA CÎMP

Toată ziua au răsturnat pămîntul cu plugul,
iar în urma lor
au rămas brazdele goale.

Ce-aţi făcut oameni buni pe ogor ?
Aţi semănat pleavă în vînt !

Interviu, prezentare şi traduceri
de Richard SÂRBU

INCENDIUL UNUI AMURG

REMEMBER

Intrăm în Salonic la ora amiezii. Moment teriant al vieţii rutiere. Bulevardul Langada, cum vii dinspre Seres, pare, multă vreme, un şantier — o oarecare dezordine trepidantă, o revărsare de automobile, mici magazine cu marfa buind în stradă, amestec de nuanţe orientale şi-un puls agitat, înnoitor şi modern.

La intersecţia cu marele bulevard Egnatia, sîntem în plin centru, oraşul este cu totul schimbat ; intuiţia ne decide să virăm pe o stradă laterală şi să parcăm (după lungi tatonări, în căutarea unui loc) printre nesfîrşitele coloane de maşini adăpostite în umbra imenselor imobile.

Cel mai mare oraş al Greciei, după Atena, poartă de referinţă a lumii elenice, la răscrucea drumurilor dintre nord şi sud, dintre uscat şi mare, dintre civilizaţiile Orientului şi Occidentului, Salonicul este şi una din aşezările care au jucat un rol important în evoluţia şi seismele istoriei acestei lumi.

Întemeiată în anii 316-153 î.e.n. de Casandros, cetatea poartă numele soţiei întemeietorului, Thessalonike, sora lui Alexandru cel Mare. Aşezat pe gradenele muntelui Kortiatis, Salonicul este un grandios amfiteatru, deschis spre scena de lapislazuli a Mării Egee.

Înaintăm pe Via Egnatia, arteră impunătoare, pentru a vedea, înainte de orice, Arcul lui Galeriu, monument triumfal, ridicat în secolul IV, în onoarea împăratului roman Galerius, ginere al lui Diocleţian, cel care instituise sistemul tetrarhic, împărţind imperiul cu Maximian (în 286) iar apoi cu Galeriu şi Constantin (în 292). „Dacă ajungi la Salonic, îmi spusese un prieten, te rog să vezi cu atenţie reliefurile de pe Arcul lui Galeriu şi să-mi spui cum sînt înfăţişaţi dacii". Hotărîm să amînăm orice alt popas şi sîntem într-adevăr răsplătiţi regeşte : monumentalul fragment care se păstrează, cu doi din cei patru stîlpi grandioşi, oferă privitorului scene impresionante, multe din ele bine conservate, înfăţişînd momente de luptă, victorii ale strălucitului bărbat, oşteni, scene de sacrificii sau de beţie a triumfului, bărbaţi, femei cu copii, înconjuraţi de sugestiile viţei de vie, animale, întîmplări din locurile cucerite, în Dacia, Mesopotamia sau Armenia. Cîteva (două sau trei) din aceste reliefuri ni se par a înfăţişa păstori sau luptători daci, în portul specific, cu căciulile şi straiele cunoscute de pe Columna Traiană ; undeva steagul strămoşilor noştri, reprezentînd capul de lup cu coadă de dragon ; ni se pare că auzim şuieratul stindardului în nemuritoarele lupte de altădată.

Arcul lui Galeriu face parte dintr-un complex de construcţii — un palat, un edificiu octogonal, un hipodrom şi Rotonda (ce trebuia să fie mausoleul marelui împărat), cu un diametru de 24 m şi cu însuşiri miraculoase, dînd amplitudini surprinzătoare celor mai firave sunete, o arhitectură menită să interzică orice zgomot care ar tulbura pietatea cuvenitei linişti imperiale, în contrast cu menirea aceleiaşi însuşiri acustice la teatrul din Epidaur.

Ne rupem cu greu din sacrele momente, lăsînd pentru a doua zi vizitarea nenumăratelor lăcaşe de cult, bazilica Aheropitos din secolul al V-lea, bazilica Sf. Dimitrie, dedicată patronului oraşului, proiectată în secolul lui Justinian, rămînînd unul din cele mai preţioase monumente ale epocii, sau biserica Sf. Sofia, construită în secolul al VIII-lea, replică, de proporţii reduse, a celei, grandioase, de la Constantinopol, pe care urma s-o vedem la capătul aceleiaşi călătorii.

Vom coborî în rada portului, un spaţiu imens, cutreierat de vîntul de larg al înserării, şi vom urca în Turnul Alb, vestigiu din secolul al XV-lea, ridicat de veneţieni, care au stăpînit o vreme, între atîţia stăpînitori ce-au rîvnit această cheie de aur a Mării Egee. Suim răsucitele scări de piatră, adăstînd, în lumina tăieturilor din masivele ziduri ale Turnului, spre a revedea decupajul golfului, iar imaginaţia noastră călătoreşte îndepărtatele orizonturi ale epocilor cutreerate de navigatorii greci, de armatele cruciaţilor sau ale otomanilor care n-au plecat de-aici timp de cinci veacuri.

Privim din Turnul Alb, printre creneluri, mişcarea mării, baletul pescăruşilor pe fundalul vapoarelor acostate în incendiul unui amurg din care n-am mai plecat.

Anghel DUMBRAVEANU

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
-I.B.I.U.-

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 12 (626) ● 20 MARTIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

REMARCABILĂ CONTRIBUȚIE LA DEZVOLTAREA GÎNDIRII ȘI PRACTICII REVOLUȚIONARE

Împlinirea a 15 ani de cînd tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** a fost ales în fruntea partidului ne prilejuiește retrospectiva unei perioade fără precedent în îndelungata sa istorie în care țara noastră a cunoscut o dezvoltare pe toate planurile. Alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului și a statului nostru a deschis o vastă perspectivă de progres și prosperitate, inaugurînd o etapă nouă în amplul proces revoluționar din țara noastră.

Congresul al IX-lea al partidului a marcat un moment de răscruce în desfășurarea operei de construcție socialistă în România, purtînd amprenta personalității secretarului general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** proeminentă personalitate a lumii contemporane, devotat cauzei poporului nostru.

Gînditor de excepție, stăpîn deplin pe principiile dialecticii materialiste, pe care o aplică creator la complexitatea fenomenelor vieții economice, politice și culturale ale țării noastre, cît și în general, a lumii, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** prin opera sa teoretică și practică a îmbogățit teoria socialismului științific, patrimoniul cunoașterii cît și creația istorică contemporană.

Rezultatele gîndirii și abordării problemelor dezvoltării multilaterale a societății noastre sînt sintetizate în Programul P.C.R., în a cărui elaborare rolul determinant l-a avut tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** și care reprezintă Carta ideologică a comuniștilor români. Întreaga dezvoltare a țării noastre, în perioada la care ne referim, are la bază viziunea nouă, revoluționară, a secretarului general al partidului, care se întemeiază pe interpretarea științifică și aprofundată a mutațiilor survenite în societate, precum și pe descifrarea proceselor și tendințelor de dezvoltare a fenomenelor în perspectivă.

Elaborarea conceptului de **societate socialistă multilateral dezvoltată** constituie nu numai o contribuție la dezvoltarea creatoare a socialismului științific, dar, prin definirea etapei actuale, de dezvoltare a societății noastre, se are în vedere într-o concepție cuprinzătoare și unitară, și strategia și orientările tactice ale politicii interne și externe ale partidului și statului nostru în condițiile epocii contemporane.

Potrivit acestei concepții, rolul hotărîtor în înfăptuirea unui salt calitativ în structura și dinamica sistemului nostru social revine formării unei economii puternic dezvoltate, moderne, dinamice, capabilă să promoveze cuceririle revoluționare științifico-tehnice contemporane.

Documentele Congresului al XII-lea, elaborate cu contribuția esențială a secretarului general al partidului, pornesc de la prevederile Programului partidului și noilor cerințe decurgînd din realitățile naționale, precum și prin luarea în considerare a condițiilor internaționale actuale, prefigurîndu-se astfel perspectivele noi, ale dezvoltării ascendente a țării noastre. Evoluția României în ultimul deceniu reliefează justețea deplină a aprecierilor tovarășului **Nicolae Ceaușescu** privind caracteristicile acestei etape, realismul obiectivelor stabilite. Concomitent cu progresul economic, asistăm la dezvoltarea tuturor compartimentelor vietii sociale, politice și culturale.

Este meritul secretarului general al partidului de a fi formulat concluzia, de o deosebită valoare teoretică și practică, potrivit căreia, în actuala etapă, statul socialist, ansamblul instituțiilor sistemului politic, aflate în continuă perfecționare structurală și funcțională, acționează ca factor hotărîtor al progresului societății noastre.

Tezele cu privire la rolul factorului subiectiv în noua etapă a dezvoltării țării noastre, cu deosebire privind creșterea rolului conducător al partidului și împletirea treptată a funcțiilor partidului cu funcțiile statului, sînt o importantă contribuție a tovarășului **Nicolae Ceaușescu** la dezvoltarea teoriei și practicii construcției socialiste, aplicate creator la condițiile specifice ale societății noastre.

Elemente noi, originale, în gîndirea conducătorului partidului și statului nostru, îmbogățesc concepția privitoare la adîncirea democratismului orînduirii noastre. Această concepție este ilustrată de experiența pozitivă a structurilor democrației muncitorești, create în ultimii ani, și care asigură larga participare a maselor la conducerea societății.

Concepția privitoare la om, ca valoare supremă a noii orînduiri, este larg argumentată, exprimînd profundul umanism ce caracterizează politica partidului nostru. De o deosebită importanță se bucură aprecierile privind rolul

Corneliu POPEȚI

(Continuare în pag. 3)

Vocația devenirii

E patria portret națiunii creatoare,
Unită de istorii, acțiune, vers și gînd ;
A unei vremi moderne temeinică-ntrupare
În libertate, astăzi, cu patos ridicînd.

Înstăpînim deplina încredere în om,
În amplele-i vocații revoluționare.
Crezînd în forța muncii — inteligență, vom
Pătrunde-n viitorul care destin și far e.

Întîiul om al țării și sol al vremii sale,
Spirit lucid, al vrerii poporului ales,
Stegar democrației și păcii planetare,
Vieții îi conferă un nobil înțeles ;

Ne e mereu exemplu de caldă-nțelepciune,
De dăruire, trudă, clarviziune vie.
Cu glasul împlinirii și-al dragostei, îi spune
„Să ne trăiești, spre glorii l-a sublima
România.

Lucian BURERIU

Diminețile omului, diminețile patriei

Acum, în Cîmpia Banatului, se aud aripile echinoxului de primăvară, cerul se vede mai înalt și mai pur, ca o cupolă de mătăsuri înfiorate interior de o lumină albastră. Văzduhul s-aude cum cheamă cîntecul păsării, pămîntul elaborează culori și arome iar omul mîngîie cu ochii visul mărilor de aur.

Dacă ieși în dimineața cîmpiei, auzi semințele și mugurii, ca o chemare tulburată de clipa întîlnirii cu soarele. E poate clipa cea mai curată a zilei, clipa în care căldura pămîntului urcă prin arterele ființei, amețitor și tandru, și simți cum îți înfloresc gîndurile și cum respiră o dată cu livezile de meri și caiși ; surîsul tău se umple de neastîmpărul apelor și de tainele zborului și ziua ta are ceva din atributele frumuseții acestui orizont fără margini al patriei și timpului tău.

Cînd răsare dimineața în oameni, soarele are necuprinse-nțelesuri și călătorește mai tînăr prin ani și prin fructe, prin năzuințele și izbînzile celor ce-și întind brațele și urcă, pe umărul lor, destinul țării și viitorul de aur pe care-l cîntă Poetul cu glas nemuritor, peste veacuri.

Am ieșit, zi de zi, în dimineața anotimpurilor, am iubit trilul albastru al ciocîrliei, cînd bea vămile zorilor, și inima mea duce pretutindeni izvorul miraculos al bucuriei de a munci, de-a trăi liber în libertatea și măreția patriei mele și-n cîntecul ei necuprins de adevăr și îndemn, de laudă a timpului meu comunist.

Diminețile patriei se răsfrîng în diminețile omului, cum soarele se amplifică în oglinzile mișcătoare ale neodihnitelor spații marine, cum visul se răsfrînge în fructe și-n împlinirile noastre, cum rîsul nestăvilit al copiilor, cum emoția mamelor, cum mersul drept și sigur, cum zborul celor ce suie-n lumină edificiile vremii, cum iureșul trenurilor pe arterele țării, cum nostalgia vapoarelor, cum combustia cetăților industriale, cum încrederea stenică în viitorul și-n măreția crezului nostru, în puterea și măreția partidului și-a conducătorului său încercat.

Anghel DUMBRĂVEANU

ION VLASIU : „Ion Creangă"

CONVORBIRI

Cu artistul plastic ION VLASIU

— Perpessicius vă considera, încă de acum patru decenii, alături de un Tonitza, Han, Sirato, Tache Soroceanu, un scriitor provenit dintre plasticieni. E o deosebire între un asemenea scriitor și unul dedicat de la început și exclusiv scrisului ?

— Deosebirea între scriitori e în funcție de talent și de experiența oglindită în operă. Nu poți fi scriitor fără talent literar. Aș vrea să precizez ca Perspessicius a spus, tot atunci, că scrisul meu nu se aseamănă cu al nici unuia din înaintașii citați. În 1938, mi s-a acordat Premiul Academiei Române pentru literatură, fără un amendament de o natură sau alta. Cred că nici nu era cazul. Cartea mea, începută în 1938 și continuată pînă azi, evoca viața în ansamblu, adică social, politic, moral și cultural, sintetizînd un material de experiență personală, organizat ca un roman fluviu, considerat de critică roman de formație, criteriu valabil, cred eu, în sensul că scriitorul e confruntat cu împrejurările vieții unui artist, în timpul povestit.

Convorbire realizată de Ion TĂTARU

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Nicolae Ciobanu

Insemne ale modernității

Ed. Cartea Românească, 1979

1. Cu o metodă greu de surprins în toate articulațiile ei, dispus întotdeauna să nuanțeze ori să rectifice interpretările consacrate, polemic mai mult prin vocație decît prin aspirație, Nicolae Ciobanu ilustrează în critica actuală tipul de exegeză subordonată tradiției pînă în punctul în care aceasta nu mai poate fi trecută prin necesarul proces de actualizare impus de mereu schimbătoarea perspectivă asupra istoriei noastre literare. Circumspect în fața entuziasmului stîrnit de metodele hipertehniciste, promovînd **criteriul bunului-simț** înțeles „ca o categorie complexă în ordine estetic-profesională", criticul reușește să păstreze de fiecare dată un echilibru între acumulările predecesorilor și rezultatele obținute de cercetarea modernă. Ceea ce îl interesează este, în ultimă instanță, nu valabilitatea – sever radiografiată – a unor perspective critice de largă circulație, sau, cu atît mai puțin, temperarea celor de ultimă oră, ci **actualitatea operei,** măsura în care aceasta poate funcționa ca **literatură** pentru cititorul de astăzi, într-un cuvînt. acele aspecte ale ei subsumabile termenului generic de „insemne ale modernității". Cu o asemenea finalitate, critica lui Nicolae Ciobanu instituie procesul de actualizare invocat mai sus, proces dublat – mai cu seamă în cel de-al doilea volum al **Insemnelor ...** – de o suficient de intransigentă descindere în perimetrul cărților de debut apărute în anii din urmă.

2. Pentru Nicolae Ciobanu, actul critic este, simultan, consecința unui impas și depășirea lui ; zonele istoriei noastre literare cu o serioasă acoperire bibliografică (Alecsandri, Negruzzi, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Călinescu, Lovinescu etc.), cele superficial ori deloc investigate (proza lui Bacovia, memorialistica lui Ionel Teodoreanu), sau acelea încă insuficient decantate pentru a primi girul definitiv al criticii, sînt cercetate cu egală înclinație către **deschidere** și **valorizare.** Spre deosebire însă de formula curentă, Nicolae Ciobanu nu își propune să (re)interpreteze aceste creații, să instituie „o nouă viziune" care, în alte cazuri, fie și susținută cu argumente para-critice, ajunge, de regulă, să reprezinte mai degrabă mitologia criticului decît adevărul operelor abordate, individualitatea lor artistică. Condiția ideală a criticului e generată – după Nicolae Ciobanu – de efortul său de **obiectivare simpatetică,** în sensul definit de Maiorescu. Ea, afirmă autorul **Insemnelor ...**, **„este într-adevăr chezașa posibilității criticului de a-și apropia adevărul operei literare și, implicit, valoarea acesteia". Or, „proba materială că un atare deziderat este realmente satisfăcut nu poate fi alta decît argumentarea afirmațiilor și a negațiilor prin analiză".** Mai multe probleme sînt de reținut din aceste opinii : prima, referitoare la posibila motivare a mobilității formulei critice practicate de Nicolae Ciobanu (investigația monocordă nu poate duce decît la rezultate parțiale, insuficiente pentru a cuprinde tot adevărul operei) ; a doua, legată de sensul pragmatic al actului critic (în viziunea lui Nicolae Ciobanu el presupune un efort continuu de adecvare a demersului la obiect, „metoda" fiind oferită de însăși opera literară asupra căreia se exercită) ; în sfîrșit, a treia, relativă la prioritatea acordată de critic analizei și la menținerea acestei priorități în raport cu sinteza (contestarea aproape vehementă la care procedează Nicolae Ciobanu în fața încercărilor de sistematizare prezente îndeosebi în cărțile tinerilor critici este ilustrativă aici). Datorat, pe de-o parte, apelului permanent la „clasici", pe de altă parte, refuzului adresat noilor metode – un refuz însă cel mai adesea nuanțat ca și, dealtfel, invocarea criticii tradiționale –, „conservatorismul" lui Nicolae Ciobanu, de care el însuși se simte uneori suspectat, se explică prin faptul că autorul **Insemnelor ...** se circumscrie unei direcții de tranziție între critica „universitară" și aceea, să-i zicem, „curentă". S-ar mai adăuga modul reținut de a face polemică, întotdeauna în subtext, al lui Nicolae Ciobanu.

3. Există în majoritatea textelor din **Insemne ale modernității** o anumită reținere vizînd tentația epuizării deschiderilor. Ea are ca sursă intuirea exactă a dialecticii acestora, ceea ce le conferă un statut aparte în economia criticii practicate de Nicolae Ciobanu : prin ideile numai enunțate uneori, demersul său devine el însuși o **opera aperta** în care comoditatea lecturii este fără încetare subminată.

Marian ODANGIU

Lucian Raicu

Reflecții asupra spiritului creator

Ed. Cartea Românească, 1979

Două mari posibiltăți îi sînt oferite unui critic : să se „identifice" cu textul pe care-l comentează și să-l **refacă** din interior sau să se caute pe sine și propriile obsesii în textele altora. Lucian Raicu face parte din prima categorie de spirite, deși afirmația poate să pară, astfel formulată, cel puțin incompletă, căci, dacă ar fi doar atît, o inevitabilă diversitate, imposibil de asumat, ar pîndi demersul criticului. De fapt, cîteva constante pot fi detectate. Una dintre acestea este **creația literară.** Pentru cine n-a citit **Gogol sau fantasticul banalității,** monografia despre Rebreanu, dar, mai ales, **Practica scrisului și experiența lecturii,** cărți care prefigurează, prin problematică și subtilitate, **Reflecțiile asupra spiritului creator,** această ultimă apariție editorială a criticului poate surprinde. Literaturii critice (alăturarea de cuvinte nu este întîmplătoare) i-a fost oferită una dintre cărțile sale profunde, fără a fi greoaie, clare, fără a fi simplificatoare. Acest lucru este pe deplin explicabil, atunci cînd știm că Lucian Raicu este, în aceeași măsură și simultan, critic și scriitor : de aici capacitatea rară de a surprinde nuanța. sensul alunecos, dificil tocmai prin nestatornicie. Capabil să exprime ceea ce abia se bănuie și se simte, criticul este **creator.** Dar iată propriile sale cuvinte : **criticul literar este un creator de valori, altfel nu l-am putea deosebi de atîția foarte onorabili oameni de cultură, intelectuali de marcă, posesori de vaste cunoștințe, profesori eminenți.**

Structurii îi este preferată structurarea. Ni se oferă nu un rigid sistem teoretic asupra creației literare, ci o suită de fragmente-comentarii asupra spuselor și faptelor unor mari scriitori : Tolstoi, Rebreanu, Gide, Cehov, Gogol, Thomas Mann ...

Configurarea momentelor procesului de creație al unui scriitor sau altul nu alcătuiește un adevăr exterior, neutru pentru criticul care enunță. Definind, Lucian Raicu se definește. Există o **inrudire** între autorul **Reflecțiilor ...** și tot ce constituie obiectul acestor reflecții : **Necesara „distanță" critică față de operă nu anulează postulatul, cel mult il nuanțează.** Iar acest postulat (citat) îi aparține lui Plotin : **Cel ce vede e înrudit cu ce e de văzut.**

Cartea aceasta este un jurnal : o bogăție de fapte aparținînd altora, dar la fel de mult, și criticului, un patetism reținut, o implicare totală și lucidă în același timp. Este jurnalul unui critic ce trăiește literatura, pentru care critica este o formă de viață. Asistăm la o perpetuă revelație : detaliul, peste care ai fi trecut indiferent, apare încărcat de semnificații, „adevărurile". pe care le-ai fi acceptat, ca fiind de bun simț, se dovedesc a fi grosolane erori. Citind, ne reamintim că obiectul acestor reflecții este **spiritul creator,** dar remarcăm totodată că arta lui Lucian Raicu este aceea de a prezenta creația ca pe un act ce se desfășoară chiar sub ochii noștri. Grație calităților literare ale textului, sîntem legați de cele spuse nu doar prin intelect, ci și prin sensibilitate, singura capabilă, ni se spune, să asigure pătrunderea justă, deplină, a lucrurilor : **Simplu vorbind, critica nu e posibilă fără consimțămîntul afectiv, fără iubire.**

Prejudecățile, locurile comune, lucrurile acceptate pripit, fără rezerve, venind de la „tradiționali" sau de la moderni sînt demascate fără ezitare : **A face critică literară nu înseamnă a institui formule (plăcute celor ce vor să se instruiască repede, să știe despre ce e vorba ca să-și economisească energia înțelegerii), ci exact contrariul, a le detrona ; a institui în locul lor domnia complexității și a explicațiilor infinite.** Pentru a nu da decît un exemplu, să ne amintim de severitatea cu care era judecată, pînă mai ieri, orice referire la faptul biografic, numit, de aceea, anecdotică. Lucian Raicu argumentează, prin chiar actul folosirii biografiei, că, încă o dată, relația autor-operă trebuie regîndită, că „anecdota" poate avea implicații profunde, sensuri nebănuite (citabilă aici este una dintre experiențele gidiene, comentată în **Reflecții ...** și în **Practica scrisului).**

Vasile POPOVICI

REVISTA REVISTELOR

● (Țiri)bombe, e drept, mai mici decît cea publicată în propria revistă, lansează Marin Sorescu în interviul (excelent !) acordat lui Dorin Tudoran în *Vatra* nr. 2. ● Deplîngem absența *Sintagmelor* din nr. 9 al *Vieții studențești* (care, sîntem siliți a recunoaște, rămîne cea mai zburdalnică rubrică de profil din toate revistele noastre). Dăm, în schimb. o paradigmă din același număr : cronica la „volumul de proză coșbuciană". cu un fragment, la alegere : „Uimirea sa în fața slovelor îmbîrligate și gurguiete a (sic !) totală"... „Și, pe negîndite, iată-l pe moș Toma metamorfozat, involuntar firește, în exigent și modern teoretician al culturii". Morala: ce ție nu-ți place, altuia... ● Între anchetele inițiate în ultima vreme de revistele literare. cele mai bine gîndite, mai inteligent orientate, atacînd (prin întrebări și răspunsuri incitante) cîteva probleme *de fond* ale vieții noastre literare sînt (oare întîmplător ?) cele publicate în revistele studențești *Amfiteatru* (nr. 2) și *Echinox* (nr. 11-12. 1979). „Romanul realității — autenticitate și valoare" și. respectiv. „Dreptul la timp". La prima răspund Ioan Buduca, Ion Cristoiu. Alex Ștefănescu. Mihai Dinu Gheorghiu ! la a doua. Mircea Cărtărescu, Dumitru Chioaru, Magdalena Ghica, Emil Hurezeanu. Virgil Mihai, Marta Petreu, Virgil Rațiu, Eugen Suciu. Lucian Vasiliu. ● O altă anchetă, mai puțin interesantă însă, este cea inițiată în paginile *Convorbirilor literare* nr. 2 (un număr. dealtfel remarcabil. asupra căruia vom reveni) : *Democrația literară — valoare literară* din care aflăm. deloc surprinși, că Adrian Marino vrea să știe fără mailție, „cîte volume a vîndut Ion Dodu Bălan" și de ce, de pildă. în *România literară*, la rubrica Revista revistelor. *Cahiers roumains d'études littéraires*, nu s-ar bucura de drepturi egale cu *Forum studențesc*. Din același număr al *Convorbirilor* mai putem afla, din nou fără vreo mirare. că Mircea Radu Iacoban e „formidabil de satisfăcut" de modul în care critica receptează ceea ce scrie. In rest, un sumar foarte bine conceput, rubrici bine acoperite : sadoveniana, eminesciana. opinii, controverse. Două foarte oportune luări de poziție în ceea ce privește peisajul prozei actuale sînt prilejuite lui Mircea Iorgulescu și Cristinei Felea de apariția unei cărți : *Amintiri într-o curte interioară*, autor Mircea Nedelciu. In proza acestuia (și a colegilor săi de generație, Gh. Iova, Gh. Crăciun, Constantin Stan ș.a.) Mircea Iorgulescu (în *Convorbiri*, nr. 2) întrevede semnele unei „renovări substanțiale a epicii". iar Cristina Felea (în *Echinox*, 11-12). o modalitate de depășire a unui context „prea puțin contrariat de prezențe inedite". ● Două foarte frumoase proze publică *Luceafărul* în ultimul său număr : *Zile de ianuarie*, purtînd semnătura lui Radu Petrescu și *Dimineață de duminică* a Marlenei Gurău. Citățm din prezentarea pe care o face Voicu Bugariu, tinerei prozatoare : „...M-a atras. în primul rînd, la textul semnat de ea, o anume siguranță a scriiturii, la care spiritele ambițioase, dar lipsite de talent literar. ajung foarte greu, după chinuitoare, îndelungate exerciții..." ● In schimb, cu totul ciudată (nu inexplicabilă !) reacția lui Aurel-Dragoș Munteanu, din același număr, veștejind neputința criticilor de a-i citi romanul *Marile iubiri*. „Insuportabilă este suficiența celui care vede în carte altceva decît este. sau a celui ce are în vedere numai sensul literar, acolo unde trebuie căutată „fața ascunsă" a realității artistice". Ce s-ar întîmpla. ne întrebăm, dacă toți prozatorii răi citiți sau neînțeleși pe de-a-ntregul ar începe să... ● Primim la redacție, din Iugoslavia. o revistă de literatură. artă și cultură. în limba română, *Lumina*, într-o cu totul excepțională prezentare grafică și tipografică. Am reținut poemele lui Radu Flora. proza lui Milorad Pavic, studiul lui George Muntean, *G. Călinescu, — echilibrul între național și universal*. ● Un act de dreptate : pagina (masivă) consacrată în *Echinox* poetului Mircea Ivănescu, prin rîndurile semnate de Ion Pop și Ioan Buduca.

Anemone POPESCU

VIAȚA ASOCIAȚIEI

CU PROZATORUL ION MARIN ALMĂJAN DESPRE „UN ROMAN AL TIMIȘOAREI INTERBELICE"

Discut cu directorul editurii „Facla", care mă anunță că în curînd cititorul se va afla în fața noului său roman ...

– ... **„Tornada"**, apărînd în cadrul editurii „Eminescu". Este vorba de o frescă zbuciumată, de mari dimensiuni, propunîndu-și să surprindă viața Banatului interbelic, în speță a Timișoarei, între anii 1919–1944. Eroii mei, români, germani, maghiari și sîrbi sînt destine confruntate cu dramatismul evenimentelor istorice. Vor putea fi întîlniți participanți înfrățiți în cadrul mișcării comuniste și muncitorești, militanți împotriva fascismului și războiului.

– Spune-mi, te rog, cum s-a născut ideea generoasă a cărții ?

– La început, aria de investigație o concepusem mai restrînsă, raportată la evenimentele mișcării de partizani din munții Semenicului. Tema însă s-a comutat spre ceea ce a devenit ulterior. Am descoperit în arhive fapte uluitoare. Am citit cu plăcere aceste documente, plăcere depășind chiar pe aceea a scrisului. Fără să am ambiții de cronicar cred că „Tornada" va fi primul roman al acestui colț de țară, pentru acea epocă, dorindu-se totodată un testament al generației care a trăit atunci.

– Fundalul acestui roman fiind ...

– ... orașul însuși. Îndrăgostit de farmecul său am încercat să reconstitui atmosfera provincial-occidentală a vremii, pitorescul clădirilor, al străzilor, mișcarea lui continuă, în funcție de pulsul evenimentelor.

– Și rezultatul este, deci, faptul că ai realizat o conlucrare rodnică între fantezie și document.

– În literatura română contemporană există două mari romane, **„Delirul"** și **„Incognito"** care se ocupă de această perioadă, cu talentul covîrșitor al lui M. Preda și E. Barbu. Iată de ce o a treia carte pe această temă presupunea riscul de a scrie în umbra celorlalte două. Evenimentele inedite, însă, faptele istorice semnalate de mine, dar mai ales caracterul specific al perioadei istorice respective, în Banat, ca și unghiul din care mi-am privit personajele, modalitatea artistică folosită, conferă romanului originalitate. Am dorit și sper că am reușit să realizez o carte matură, rotundă, în acești ani care constituie pentru mine un jubileu : împlinirea a 40 de ani. **Lucian BURERIU**

CENACLU

În ședința de marți, 18 martie, a **cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei Orizont,** consacrată „teatrului în lectură" a fost prezentată piesa **„De duminică pînă duminică" de Iosif Costinaș.** La reușita prezentării și-au adus aportul, cu talent : **Marius Munteanu, Diogene Bihoi, Teofana Manos, Carmen Cosma, Mișu Homeag și Gheorghe Lugojan.** Referatul a fost susținut de **Livius Ciocârlie :** „... Piesa poate fi socotită drept o variantă umanistă a teatrului absurd... o pledoarie pentru dreptul la spontaneitate... Obiectul piesei – leagănul – funcționează, la început pentru a produce situații scenice, ca pe parcurs să devină un simbol al zborului peste meschinărie, al întoarcerii spre copilărie... Neajunsurile textului : simplificarea situațiilor dramatice... parabola decurge din premize previzibile... Despre autor, ajuns la o bună profesionalitate, conduce piesa cu mijloace mature, echilibrat... nu șarjează, piesa nu e trenantă..." Despre textul lecturat au luat cuvîntul **Marian Odangiu :** „... prin schematismul lor, personajele aduc aminte de commedia dell arte... o viziune maniheistă..." ; **Marcel Pop Corniș :** „... momentele piesei se desfășoară în două registre : al teatrului de replică, așezat pe lucruri banale și unul, transparent, al parabolei... E necesară o accentuare a situațiilor dramatice pentru a explica atitudinea față de personajul principal... ; **Ion Arieșanu :** „... Piesa e o schiță dramatizată, bine construită din punctul de vedere al replicii dar mai puțin al motivației... fiecare scenă trăiește prin ea însăși..." ; **Cornel Ungureanu :** „Autorul știe ce înseamnă o idee pentru o piesă... E necesară o radicalizare a replicilor care ar asigura o tensiune dramtică superioară..." ; **Traian Liviu Birăescu :** „Piesa trăiește prin vivacitatea dialogului... există puncte de minoră rezistență... replica stîrnește interesul spectatorilor...". Iosif Costinaș mulțumește tuturor celor care au vorbit. În final, **Sofia Arcan,** care a condus lucrările ședinței, trage cîteva concluzii.

În ședința de săptămîna viitoare : Curs de poetică urmat de un recital din poezia lui Ion Barbu.

M. L.

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rîmnicu Vîlcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi obiective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vitelor reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rîmnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură caratele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Minulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie, concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce încinge ca într-un brîu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Giganticele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

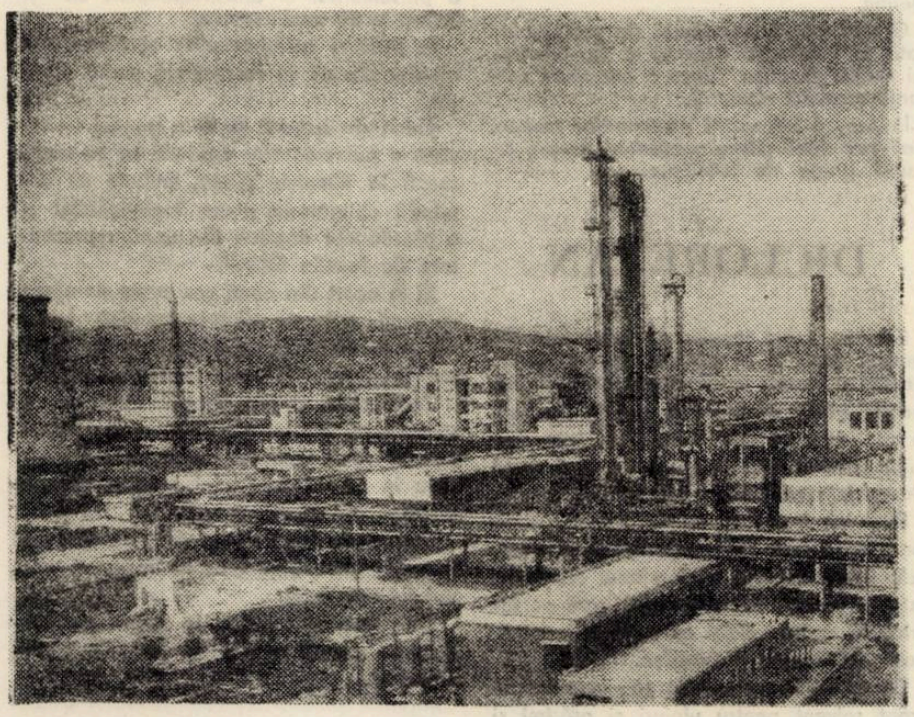

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „minuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de noblеţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezenţe vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

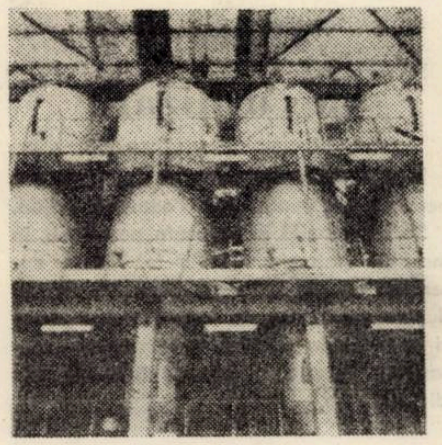

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă şi cuprinde aproape toate domeniile de activitate. Vom încerca o nominalizare a principalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şorţ, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,28% carbonat, de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare ;

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

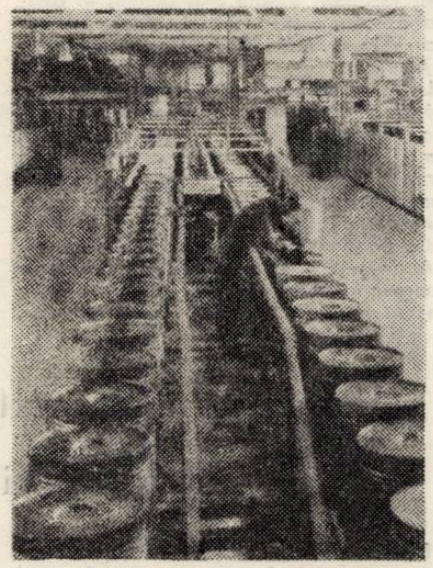

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutralizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

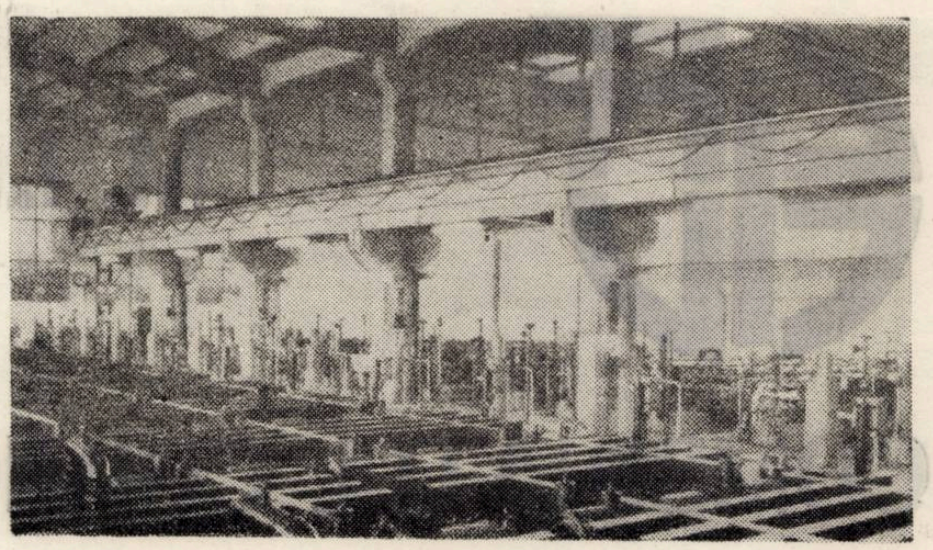

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţia de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vîlcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vîlcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-a face cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vîlcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vîlceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea îşi exercită atributele de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

Demnitate

Demnitate... Cred că acest cuvînt s-a încărcat cu valenţe absolut noi prin activitatea politică a partidului nostru, prin marcanta personalitate a secretarului său general, care, prin muncă neobosită în slujba patriei, a umanităţii, a păcii şi înţelegerii între popoare, ne cheamă de peste un deceniu cu înflăcărare revoluţionară să fim demni. Căci numai dacă vom fi demni în orice împrejurare şi în orice clipă va trebui să fim şi vom fi respectaţi! Din îndemnurile cîrmaciului nostru stimat, un exemplu de dăruire şi capacitate de sinteză, înţelegem că numai dacă toţi, indiferent de limba în care rostim cuvintele mamă şi patrie, ne vom dărui în mod exemplar, fără şovăire, idealurilor poporului nostru, partidului nostru, crezînd într-o Românie puternică, liberă şi prosperă, sîntem şi devenim şi noi mai puternici, liberi, sinceri şi drepţi în cuget şi-n simţire. Am înţeles acest îndemn şi sîntem pătrunşi de demnitatea preşedintelui Nicolae Ceauşescu, care îşi respectă cu sfinţenie poporul, acel judecător suprem al tuturor faptelor. Ne-a vorbit din inimă de atîtea ori, subliniind cu hotărîre că România doreşte ca întreaga ei activitate de colaborare pe plan extern să servească numai şi numai construcţiei socialismului, cauzei păcii, progresului nostru şi al fiecărui popor.

Cîtă demnitate în privirea bărbatului de stat Nicolae Ceauşescu, cînd adresează maselor înflăcărătele cuvinte: Nu dorim în nici un fel să realizăm relaţii internaţionale care să ducă la dependenţă faţă de cineva! Dorim relaţii de deplină egalitate, de colaborare egală! Sau: Atît pentru politica internă cît şi pentru politica internaţională nu am dat şi nu vom da socoteală nimănui din afară, avem de dat şi vom da socoteală întotdeauna numai şi numai partidului şi poporului nostru! Prin demnitatea şefului statului nostru, prin această demnitate comunistă, patria noastră şi-a cucerit un loc demn în lume. Să-l păstrăm deci ca pe lumina ochilor noştri. Să consolidăm această poziţie cîştigată cu atîta trudă, să arătăm tuturora, popoarelor mari şi mici, că în această ţară mîngîiată de valurile Euxinului şi încinsă de brîul albastru al Dunării, oamenii au devenit aievea brazilor din fruntea Carpaţilor: demni şi drepţi! În orice împrejurare, în orice clipă! Acesta ne e legămîntul de comunişti, de patrioţi. Acesta ne e crezul istoric. Istoria ne-o facem noi pentru noi. Iar istoria nu ne-a dat şi nu ne poate da uitării.

Nikolaus BERWANGER

15 ani de artă monumentală

Unul dintre elementele deosebit de pozitive ale politicii actuale a partidului nostru este dezvoltarea fără precedent a artei monumentale în ultimii 15 ani. Arta de for public, busturi şi statui ale marilor personalităţi ale istoriei şi culturii neamului, a cunoscut o înflorire deosebită. Personal, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a impulsionat şi stimulat creatorii artelor plastice pentru o permanentizare în memoria colectivă a marilor figuri şi fapte din trecutul zbuciumat al existenţei noastre milenare pe aceste meleaguri. Primele formaţiuni statale, datînd de peste 2000 de ani, voievodatele, Principatele Române, lupta pentru statul român unitar, pentru unire, pentru independenţă, împotriva năvălitorilor de tot felul, şi-au găsit, prin transpunerea în piatră şi bronz, în fresce, mozaicuri, tapiserii etc., simboluri mobilizatoare ale dîrzeniei şi voinţei de neclintit de a apăra şi păstra liberă şi unită glia strămoşească.

În ceea ce priveşte creaţia proprie, aş putea aminti unele lucrări amplasate în spaţiul acestor locuri, **Eftimie Murgu** la Lugoj, şi **Prietenie** la Moraviţa. Dar confruntarea mea cu problematica complexă a artei monumentale a fost crearea monumentului victoriei lui Mihai Viteazul de la Guruslău, judeţul Sălaj, inaugurat cu prilejul aniversării a 375 de ani de la bătălia pentru Unire din 1601. De la iniţierea acţiunii de edificare a acestui monument au trecut 8 ani. Realizarea propriu zisă a lucrării a durat 270 de zile. A trebuit să înfrunt dificultăţi de tot felul, zile şi nopţi de frămîntare, eram şi şef de şantier, arhitect şi constructor, pentru ca ideea gîndită să se materializeze cum o visasem. Pe măsură ce ideea prindea contur în piatră, îmi creştea certitudinea că izbînda va fi aproape. În strîngerea de mînă prin care secretarul general al Partidului m-a felicitat la dezvelirea monumentului, în faţa a 25.000 de oameni prezenţi la festivitate, am simţit aprecierea şi satisfacţia trudei şi creaţiei mele.

În repetatele întîlniri pe care le-a avut conducătorul statului nostru cu artiştii plastici ni s-a cerut să permanentizăm în conştiinţa prezentului, prin lucrările noastre, ca un factor educativ prin artă, oglinda trecutului zbuciumat şi tumultul epocii pe care o parcurgem.

Victor GAGA

15 ANI DE ISTORIE — 15 ANI DE CTITORIE ROMÂNEASCĂ

În prag de primăvară

Cînd te cuprinde setea zborului, e bine să crezi în siguranţa pasului, în sinceritatea deciziilor născute din frămîntări, în posibilităţile tale de continuă transformare şi devenire. Simţindu-te părtaş, răspunzător pentru soartă, e bine să auzi chemările care te îndeamnă spre clocotul vieţii constructive, să te apropii de cei care se întîlnesc în înţelepciunea gîndului comun, porniţi spre culmi din ce în ce mai înalte. Să auzi cum te îndeamnă, cum te solicită la mînunatul act creator cu fidela şi măreaţa convingere că poţi, că trebuie să fii tu, condeierul de azi, visător şi plin de veşnice frămîntări, sortit luptelor cu tine însuţi pentru o victorie mereu mai mare, — să fii într-adevăr făuritor al zilei de mîine

Sînt gînduri adunate în noi de-a lungul acestor ani de plină efervescenţă creatoare, cînd simţim şi mai bine cu toţii că facem parte dintr-un popor hotărît să-şi continue drumul său liber, drumul său nobil spre fericire. Mugurii de zbor răsăriţi în prag de primăvară, de acum cincisprezece ani au pătruns în adîncul frămîntărilor noastre creatoare, ne-au făcut să fim dornici să trecem proba încercărilor temerare, să fim ataşaţi din ce în ce mai mult tuturor strădaniilor menite să asigure fericirea şi prosperitatea poporului şi ţării. Rememorînd evenimentele semnificative de acum un deceniu şi jumătate, ne vom aminti, cu certitudine, de acei paşi hotărîtori, care au definit drumul nostru sigur de azi spre prosperitate. Ne vom simţi continuu alături de Omul, aflat în fruntea ţării, înzestrat cu sentimentul menirii sale de luptător pentru fericirea poporului care l-a înconjurat cu setea dăruirii sincere, simţindu-se obligat, la rîndu-i, să fie părtaş şi răspunzător de fericirea sa. Simţind din plin chemarea egală pentru toţi de a lucra, de a crea şi visa spre folosul tuturora, liber şi nestingherit, fără deosebire de naţionalitate, am aşternut cuvintele noastre de scîntei în cronica vieţii noastre de astăzi.

Maria PONGRÁCZ

Sub semnul omeniei româneşti

În aceste zile în care întregul popor sărbătoreşte 15 ani de la data memorabilă cînd, prin voinţa întregii naţiuni române, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a fost ales secretar general al P.C.R., ne exprimăm recunoştinţa cea mai profundă pentru modul strălucit în care a condus şi conduce destinele patriei noastre, pentru pilda minunată de om şi comunist pe care o oferă fiecăruia dintre noi.

Am avut fericirea să trăim clipe unice, marcate de cel de-al IX-lea Congres al partidului nostru comunist, care a însemnat o etapă nouă în edificarea societăţii româneşti, să fim contemporani celui care întruchipează toate aspiraţiile şi năzuinţele poporului nostru, vizionar îndrăzneţ şi revoluţionar consecvent, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Această perioadă reflectă pe de o parte preocuparea statornică pe care secretarul general al partidului a manifestat-o pentru mobilizarea şi dinamizarea tuturor energiilor naţiunii în vederea înaintării mai rapide a României pe calea progresului şi civilizaţiei socialiste. Orientările sale strategice fundamentale date în documentele Congreselor şi Conferinţelor Naţionale ale P.C.R. corespund în cel mai înalt grad cerinţelor obiective ale dezvoltării ţării, intereselor noastre naţionale.

Pe de altă parte, ultimii 15 ani ilustrează însemnătatea deosebită pe care partidul nostru, secretarul său general o acordă adîncirii democraţiei socialiste, participării directe şi efective a tuturor oamenilor muncii la conducerea întregii societăţi, evidenţiază contactul nemijlocit cu viaţa, cu realităţile ţării, dialogul permanent şi fructuos cu cei ce muncesc în toate domeniile fundamentale ale devenirii noastre socialiste.

Necontenit în mijlocul şi în fruntea oamenilor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu i-a mobilizat prin excepţionalul său dinamism, prin gîndirea şi acţiunea sa mereu cutezătoare, prin calda sa omenie comunistă, prin sincera sa hotărîre de a sprijini realizarea unei vieţi mai bune pentru toate popoarele lumii, i-a condus hotărît şi ferm pe drumul drept şi liber al pronăşirii socialiste a patriei, al asigurării independenţei şi suveranităţii sale naţionale, al păcii şi progresului întregii umanităţi.

Dialogul tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu oamenii muncii reprezintă esenţa unei politici dusă cu consecvenţă pentru popor, în numele poporului, emanînd de la popor. Acest dialog constituie dominanta unei vieţi, care nu şi-a înţeles altfel menirea, raţiunea de a fi, decît prin calea dreaptă care porneşte de la izvorul vieţii, de la ceea ce este veşnic, nemuritor, inima poporului, gîndul său, năzuinţele sale.

Lucia ZAMFIR

Noua hartă a României socialiste

În anii socialismului, în care ne-am trasat un ţel clar al dezvoltării noastre prezente şi viitoare, am parcurs etapă cu etapă, drumul prosperităţii fiecărui om al muncii în patria noastră. Ultimii 15 ani vor rămîne, însă, avînd în vedere realizările, inscrişi cu litere de aur în istoria noastră. Este perioada care se distinge marcant în măreaţa epopee a luptei pentru construcţia noii orînduiri sociale, etapă de un dinamism fără precedent în istoria noastră nouă. Întreaga noastră dezvoltare economico-socială şi culturală în această perioadă, realizările în construcţia socialistă în general, poartă pecetea gîndirii ştiinţifice, a spiritului novator şi a originalităţii îndrăzneţe a secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Drumul pe care-l parcurgem începînd de la Congresul al IX-lea al P.C.R., este marcat de succese măreţe în toate domeniile construcţiei materiale şi spirituale, fiind, totodată, o bază solidă pentru cuceririle şi iniţiativele noastre viitoare. Acest drum, precum ne învaţă tovarăşul Nicolae Ceauşescu, l-am ctitorit, l-am modelat şi l-am îmbunătăţit continuu. Ne-am aflat în noi bătălii, bătălii fără popas în care, alături de luptătorii experimentaţi, şi-au aflat locul şi oameni tineri, oameni însufleţiţi de idealurile patriotismului şi umanismului socialist. În această perioadă nimic nu ne-a fost atît de veşnic ca să nu poată fi înlocuit cu ceva mai bun, mai avansat, mai uman. Pentru că numai acţionînd într-un asemenea mod se pot afla noi spaţii de acţiune, calitativ superioare în progres. Pentru că numai aşa pot fi explicate aceste măreţe succese în ultimii 15 ani pe noua hartă a României socialiste.

Opera teoretică a tovarăşului Nicolae Ceauşescu impresionează prin unitatea sa. Nu există domeniu în care gîndul său îndrăzneţ să nu ofere direcţii originale de acţiune. Sîntem contemporani cu Omul care prin munca sa teoretică şi practică înarmează partidul, întregul nostru popor cu o teorie nouă, revoluţionară despre construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintarea spre comunism. Trasînd principalele direcţii ale dezvoltării noastre în etapa actuală şi în viitor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu evidenţiază, în acest context, şi importantul rol al creaţiei literare care a cunoscut o permanentă dezvoltare în această perioadă, dîndu-şi o contribuţie inestimabilă la realizarea programului de formare a omului nou, de dezvoltare a conştiinţei socialiste a maselor. În acest context trebuie subliniat şi aportul literaturilor în limbile naţionalităţilor conlocuitoare, parte integrantă a literaturii române, la dezvoltarea vieţii spirituale a oamenilor muncii, la cultivarea idealurilor socialiste, patriotice, în limbile materne.

Prezenţa tovarăşului Nicolae Ceauşescu în fruntea partidului şi a statului constituie totodată şi garanţia că în perioada viitoare vom fi nu numai martori ci şi ctitori ai succeselor noastre.

Svetomir RAICOV

ION VLASIU: „Muză"

Remarcabilă contribuţie

(Urmare din pag. 1)

şi locul naţiunii în lumea contemporană, faptul că noile trăsături pe care le imprimă socialismul nu duc la dispariţia naţiunii, ci, dimpotrivă, o consolidează, deschizîndu-i perspectiva ridicării pe o treaptă calitativ superioară. Promovînd dezvoltarea prieteniei dintre poporul român şi toate popoarele lumii, dezvoltarea raporturilor dintre ţara noastră şi toate ţările socialiste, cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările capitaliste dezvoltate, pe baza principiilor dreptului internaţional, secretarul general al partidului, preşedintele Republicii, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu,** a ridicat România în primele rînduri ale forţelor care militează pentru pace şi progres social. Este cunoscută larga apreciere internaţională de care se bucură conducătorul partidului şi statului nostru, ca urmare a poziţiei realiste, constructive şi active pe care o are faţă de principalele probleme cu care lumea contemporană este confruntată.

Patriot şi internaţionalist, militant de frunte al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu,** prin opera sa teoretică şi practică, a ridicat ţara noastră pe noi culmi ale civilizaţiei materiale şi spirituale, conferindu-i totodată un prestigiu internaţional **deosebit.**

PREZENTE LITERARE

DAMIAN URECHE

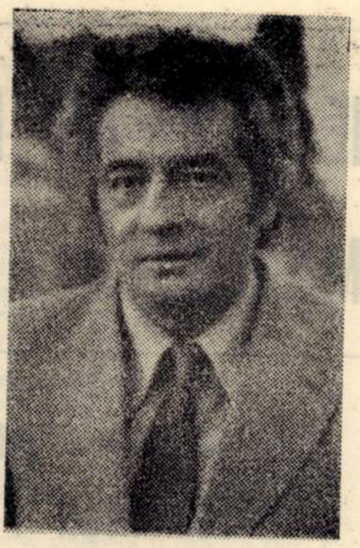

Născut în comuna Slătioara, județul Vîlcea, la 2 septembrie 1935. Absolvent al Facultății de filologie, Universitatea din Timișoara. Debut, în 1958, în „Scrisul bănățean". Redactor la revista ORIZONT Timișoara Membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. din 1967. Laureat al premiului Asociației scriitorilor din Timișoara.

Cărți publicate: „Temperamentul primăverii", 1964; „Invitație la vis", 1967; „Viori fără amurg", 1969: „Prințul marelui puțin", 1971; „Elegie cu Francesca da Rimini", 1971; „Tot ce mă doare", 1972; „Spectacolul privirii", 1976; „Noapte de zile mari", 1976; „Balada neatîrnării", 1977; „Eminescu", poem, 1979.

PASĂREA

Ciudată simetrie de aripă-n balans
Ieșind din gravitații pe-a golurilor haină,
Dinamic abur soarbe suind abrupt în dans,
Cometă rătăcită prin galaxii de taină.

În oase, traiectorii nebănuite curg
Și orga lunecoasă adulmecă spirale;
Elastica secundă zimțează în amurg
Plutirea sincopată de tunete egale.

Acolo, înlăuntru, s-au zvircolit rotund,
Plecări prin care vidul și-a împietrit plăminii,
În aripa de flaut prin care să pătrund,
Deasupra uni viscol din flamura țărînii.

O umbră ce adie pulverizată-n mit
E pasărea. Culcată pe nesfîrșirea lină,
Ca o părere arde pe-un vis incremenit,
Un cuib de bronz să-i sape veciei la tulpină.

SLĂTIOARA

Un pui de munte bate pietre-n cer,
O măgură cu stînci de sacrificiu,
Cînd Cerna roade-n ape de mister
Tăioase roci de var și de siliciu,

Privighetori, descătușate-n tril,
Departe zmălțuit cu alt departe,
Dospită-n lut o urmă de copil
Pe-asfalturile lumii să mă poarte,

Răzbind pe firul apei spre izvor,
Rugetu din ferestre soarbe munții
De parcă iar mă tem să-mi fie dor,
Cînd trece la părinți cascada frunții;

La poartă pașii bat melancolii,
Întorși la rădăcină de azururi,
Și să rămînem uneori copii
Ca o statuie tînără de-apururi.

CAPRICIU CLASIC

Calme-ntîrzieri adîncite-n zi,
În reverberații soarele căzu.
Numai piatra rară nu mă oglindi,
Și, dinspre uitare, vino numai tu.

Elegii solare ca un arabesc
Mistuie avîntul calcinat în trup;
Raze de uraniu taie gînd firesc
Dacă se-ntretaie, dacă se-ntrerup.

Sfere de argilă defăimînd văpăi,
În cuptoare suie berzele de lut;
Clopotul răstoarnă sfintele bătăi,
Rana înflorită tremură pe scut.

Ca o vindecare caut în cuvînt
Peșteri muzicale frînte de izvor,
Lacrima în care mă retrag să cînt,
Aerul în care mă retrag să zbor!

LA ANTITEZE

Partea trăită... Sfînt e restul
Cînd pui pe antipozi temei.
Timidul urcă Everestul
Și bruta crește porumbei.

De umbre gîlgîie fîntîna,
Încît găsești amurg sub roci.
Cînd o iubire-ntinde mîna,
Tu după alta te disloci.

Parfum în ceașca unei frunze
Ca-n eprubeta unui zeu,
Poate mîhnirile ascunse
Ce-au putrezit într-un alt eu.

Cu alb tăiș veni zăpada
Ca tu în cinstea ei să scaperi,
Și, cînd te amenință spada,
Doar cu o rază să te aperi!

Ce rîu vrăjit rotind cucernic
Chiar malurile-și ia cu el,
Doar sîngele atotputernic
Ce ne rămîne infidel!

EVANTAI

Arderea zăpezii o să-ți facă bine,
Vîlvătăi aduce vîntul de la sud,
Ceața copilandră, anotimpul crud,
Subjugate filei, se întorc la tine.

Ce-ai avut cu ceața, fiindcă tu ești clară,
Ce-ai avut cu frigul, fiindcă tu ești jar;
Îndoieli absurde bat prin calendar,
Iarna cea mai dură, vara cea mai vară.

Părăsită bine și iubită foarte,
Inima aceasta, ce ți-am dat-o eu,
Poate că păstrează cheia unui zeu
Și-n cuvinte scumpe s-a închis în carte.

Iar avem o șansă de a face rai
În imensitate, Evă-evantai!

ROATA OLARULUI

Prind început
Învîrtejirile.
Turle de lut
ca mînăstirile.

Glodul dă rod
Goluri de peșteră.
Un voievod
Cu mîna meșteră.

Arde-n cuptor
Sunetul miezului.
Iarăși mă dor
Zorii Horezului.

Sîngele bea
Fagurii stupului.
Pămînt de stea
la forma trupului.

Aerul pur
Umple volumele.
Cîntă-n contur
Apa și numele.

Îmbrățișări
Jertfite jarului
Strînge din zări
Roata olarului.

CAROLINE

Caroline, dans pe gheață,
Memorînd furtuni mai line,
Focul s-a oprit la tine,
Pe vîrtej să soarbă viață.

Nu mai poți uita fîntîna
Însetat, cînd bei odată,
Caroline, fum și fată,
De inel să-ți fugă mîna.

Prinsă-n viscole de pace
Fruntea ta auriferă,
Cînd renunță și cînd speră,
Cînd de-atîtea gînduri tace.

Rană-n soare, Caroline,
Roua-n pagini să te-aștepte!
Ce primejdii pui pe trepte,
De nu mai ajung la tine?

SE REPETĂ NAȘTEREA

Rodi (a cita oară ?) glia,
Cristal de sevă-n cald alint.
Grîu nalt precum melancolia
Despică sori prin labirint.

Pe filă litere-răscruci
Se-nchid în verb și se desfac.
Pocnește miezul unei nuci
În liniștea acestui veac.

Un mugure cu care sufăr
Dă pui de piersică măruntă,
Cînd pe corola unui nufăr
O libelulă face nuntă.

Pe cap au fluturii rubine
Și gize duc în spate stele,
Ca la o pierdere de sine,
Bizar te-amesteci printre ele.

Întru etern să mă ridic
La înălțimea clipei rare
În care universul mic
Dă Universului valoare.

Coroane ard, împărătește,
Peste poeții fără nume.
Dar, liniște! Acum sosește
Încă un mugure pe lume!

NINA CERANU

MÎINE ÎMI ADUN PAȘII...

„Scriind două, trei cuvinte în acest suflet al meu, o fac cu convingerea că nici unul nu poate străluci, nici unul nu poate mări sau micșora fiorul trăirilor mele, al disperării mele și nici șterge mireasma lucrurilor pe care nu le pot numi".

În acest moment, Moița închise ferestrele în strălucirea soarelui de septembrie. Aici se întrerupse firul gîndurilor lui Ștefan. Gesturile moi, plictisite, ale nevestei, lumina amurgului întoarsă către el, îi spori indiferența. Dădu cu piciorul găleții de plastic. Bătrîna îl privi speriată. Precis nepotul ăsta i se pare obraznic și ea, bătrînă cum e, nu greșește niciodată, nici măcar acu, cînd, cu mîna streașină la ochi, trece prin lumina cenușie cele cîteva raze, le trece pînă departe către rai, sau către iad. Ochii ei trădează nostalgia, decantarea stărilor, a faptelor, cumpănirea și costul păcatelor.

Ștefan trecu pe lîngă ea, fluierînd, către seră. În găleți cu apă, Moița așeza flori galbene și roșii, calde în amurg, flori de cinci lei, pentru piața de duminică. Din ușa serei, Ștefan o privi din nou pe bătrîna care-și are rolul ei de jucat în casa lor, un rol pe măsură. Trebuie să treacă de la unul la altul, să se oprească la fiecare, mai ales la Ștefan, să comenteze un lucru sau altul, pe care ei nu-l fac suficient de bine. Privind-o, descoperi acum pentru prima dată de ce nu stă „în picioare" bustul pe care se chinuie să i-l facă bătrînei. Da, pentru surisul viclean, de om care înșeală, care pune moartea pe fugă, pentru privirea temătoare în fața morții. Retrăi acele minute grele, de așteptare, suflul unit, încremenit al celorlalți, cînd poate vedeau aburul ridicîndu-se din gura ei strîmbată de moarte și îl identificau spunînd: „uite sufletul moartei"! După cîteva clipe bătrîna rămase în mintea lui ca într-un fel de ceață. La gîndul nevestei tinere, care se arcuia feciorelnic printre florile îmbobocite, căscă plin de voluptate. De aici, tremurul din el, tremurul interior, vorba îndulcită cu care o chemă, pașii înceți, măsurați. Prin ungherele trupului pîlpîii mai întîi, apoi tremură ceva nelămurit, se mișcă asemeni unor gîndaci uriași. Dorința veni să-l contopească cu seara, cu mirosul căpițelor de fîn, cu trupul fremătător al Moiței. Moița asta fără surprize, fără miracole, mamă bună, noră bună, cum se spune ca să nu spui nimic. De cîte ori o vede plecată are totdeauna revelația destrămării a tot ce-l înconjoară, pentru că sigurat ea îl aduce cu picioarele pe pămînt. Gesturile ei, acum, ar trebui să fie calde, netede, mătăsoase, ca niște chipuri însorite de bătrîni, veniți în stațiune, să prelungească, pentru un an, doi reumatismul articular, să simtă mîna asistentelor tinere.

Rămase în seră, în mirosul mîncării ardeiate. **„Ce dracu-i cu mine? Sînt nebun? Ce voi face cu prima clipă de libertate? Dar cu sutele de mii care vor veni? Am citit undeva că, un militar scăpat dintr-un lagăr de concentrare, pentru că mersese zeci de kilometri prin stepă, în urma unei calești pline cu ofițeri, în prima clipă de libertate, se urcase într-un tren marfar, care, se pare, avea destinația Lisabona, cu dorința să vadă cimitirul, muzeul caleștilor. Mama, în prima clipă de libertate, cînd putuse fugi pentru o zi de la părinți, mă făcuse pe mine. Tata venise din nordul țării, să mă treacă pe numele lui, să facă om din mine. Moița, pentru că ea are cele mai multe asemenea clipe, plînge".** Din seră trecu, fără să dea ochii cu cineva, în fundul grădinii, în dosul gardului viu, sub sălciile plîngătoare pe care î[...] plantase bunicu-său, ciobanul, din niș[te] nuiele. Se așeză în iarbă, cu mîinile [s]ub cap, privind apa care se învolbura su[b] sălcii. Pe urmă, orizontul se întunecă ca înaintea unei furtuni. Albeau doar din[ții] cîinelui, care lătra prin gard. Murmurul cerului, forfota apei.

Sub salcie c[ă]zuse rouă. Se întoarse cu fața la pămînt [p]e fînul jilav. Mirosul îi aminti de niște [...]lipe de sinceritate ale femeii în negru, [p]e care, fără s-o știe, o visa, o mîngîia [n]oapte de noapte, înaintea somnului. Scrîș[ni]nd din dinți putu să treacă peste minut[e]le în care ar fi strîns-o în brațe pe aceast[ă] femeie, să-i pîrîie oasele și gata s-o stri[v]ească cu pornirea lui, să încremenească [c]erul și gestul ei de renunțare. Oftă [pri]vind pămîntul cu pumnii strînși. De ce d[r]acu nu trec rîul, să merg la petrecerea c[e]apiștilor? Sau de ce nu-mi umflu cocoașa de cămilă leneșă, cu vin, să stabilesc ce-i de făcut cu șeful meu? N-ar merita să-i moi spinarea cu parul pentru reclamațiile pe care le face pe unde poate[...]?

Prin spatele grădinii, la doi pași de el, trecu nebunul satului. Ștefan îi făcu loc lîngă el, în iarba înaltă. Privindu-l pe nebun cît de nepăsător e, se văzu în sera prinsă de îngheț, în primăvară, cînd nu se mai așteaptă nimeni, își văzu oile sterpe, cu lîna năpîrlită din lipsa nutrețului și ultima lui speranță, de unde ar fi putut veni salvarea și izbăvirea familiei, vulpile argintii, năpîrlite, lătrînd după masculii pe care el uitase să-i cumpere.

La C.A.P., petrecerea era în toi. Veni pînă la el glasul răgușit al președintelui, cîntecul doinit „Gugulan cu car cu mere", glasul care strigase la ei la poartă ultima dată, în urmă cu cinci ani. „Eu sînt realist...". E formula lui. „Dacă omului îi rentează mai mult creșterea florilor decît cele cîteva norme primite pentru ziua lumină? Datoria e datorie. Legea e lege. Dar trebuie să strig la poarta lor, să cer flori pentru musafirele noastre".

Ștefan tăiase ultimii trandafiri albi. **„Dă-i reporterei, să vorbească frumos în emisiunile literare, despre sufletul de artist al cultivatorului de gladiole. Garoafele sînt pentru activistă, să recunoască în colocvii cu președinții altor C.A.P.-uri, că și C.A.P.-ul nostru este printre cele fruntașe, chiar dacă familia noastră nu lucrează acolo și chiar dacă nu obține zece mii de kilograme-boabe la hectar".** Glumiseră un timp la poartă. Președintele, ca un june, cu brațele încărcate de flori, gata de dus la ofițerul stării civile. La plecare, acesta apucase să-i spună: **„Ștefane, nu uita ce-am vorbit, cu locul de muncă. Dacă ești de acord te pun șef de unitate la „Covrigul". Pă onoarea mea, personal tinăr, clădirea să nu mai vorbim și, cum ești artist, o să-ți placă să ai în fața hanului o lucrare de-a ta pe care am văzut-o la o expoziție, în satul vecin. Îți aduc și modele, dar cu condiția să-mi lași și mie o gaură, să le pot privi dezbrăcate".**

Un timp nebunului îi străluciră ochii. „Ca la ciine turbat", gîndi Ștefan. Pe urmă, pieri ultima lumină din univers. Numără cîte persoane se așează prinz de prinz, seară de seară la masă, le înmulți cu numai cinci lei, rezultatul îl trecu prin ciorapul familiei și nu se mai dezlipi cu gîndul de șeful stațiunii. Își trecu mîna prin părul tuns scurt, cărunt și cîrlionțat. Cînd se întoarse acasă, nebunul plecă agale printre sălcii. În toată tovărășia lor nu scosese o vorbă. Moița trăgea obloanele la cămăruța unde dorm copiii. Cînd îl văzu, tuși de trei ori, scurt, semnalul lor. **„Mă prefac peste fire de obosit. Așa n-o să aștepte, s-o chem în camera plină cu busturi și planșe, cu lut pus la muiat, fără s-o oblig, să se gîndească, în timp ce facem dragoste, la treburile ei de-a doua zi și la boala copilului. Așa ne depărtăm, încet-încet, unii de alții!"**

Stătu răstignit, în patul larg, cu teama întinsă pe tot chipul, cuprins de furie și de concentrare, încordat și în același timp vibrînd de fascinație. Da, eu sînt un artist. Scrisoarea care va veni din București îmi va da posibilitatea să dovedesc oamenilor că o demisie e un fleac, dacă o să le arăt ce pot face cu mîinile astea. Fascinația veni, poate cînd descoperi pe peretele din față, chiar în dreptul geamului, mîinile babei împreunate a rugăciune. Spațiul îngust îi cuprinse pe amîndoi. Baba trecu. Nasul mare, gura strînsă a nemulțumire, chipul lui cuprins într-un foșnet de staniol. Totul alburiu de la lună.

Aprinse lampa de noptieră și, căutînd prin vrafurile de reviste, descoperi placheta în care avea cîteva din pozele lucrărilor sale. Explozii de culori goneau în zigzaguri uimitoare, contopindu-se cu petele de tuș. „Portretele", „Preludii", „Aranjament floral". Urmele de tuș curgeau în fulgere oarbe, pustii, în căutarea inspirației, pornite în căutare de nume. „Meditație", două lacrimi din ochii Moiței. Adormi. Acum, în timp ce luna poleia curtea, baba umbla năucă, mîngîind peretele, cum văzuse că făcea el, cu mîna plină de lut. Sub degetele ei agile și oarbe, se nășteau visuri vechi, pe care el, adormit, nu la mai simți. Se trezi pe la trei, cu gura uscată ca o iască. Avusese de lucru cu șeful în visul scurt. Își trase blugii și nasturii de la brîu zornăiră în pauza dintre bătăile pendulei. De pe perete îl privi frate-său geamăn, absolvent de facultate, cu cele cîteva fire de păr în bărbiță, la care nu renunța nici în ruptul capului, de frică să nu-i confunde lumea și să-i tragă la răspundere pe unul pentru celălalt.

„Nu știe idiotul ăsta că dacă oamenii ne confundă pe stradă, aici în camera mea... Desenele mele nu-i lasă, chipurile astea care încearcă să-mi iasă de sub creion, lutul care se topește în căldura mîinilor mele. Toate așteaptă să le numesc, să dau capetele lor o singură linie, din grumazurile plecate să fac cocoașe și din crupe-alergări de cai. Nu știe că freamătul cîmpiei e prins mai bine de urechea mea?"

Sorbi îndelung apă rece de la frigider și, cînd simți răcoarea în cerul gurii, se întinse în patul larg, cu ochii deschiși. Femeia în negru, la care se gîndea seară de seară, îl cuprinse în mîinile mari, calde și moi, îl ținu strîns între coapsele tari, îl făcu să geamă încet și pe urmă mai tare, îi luă răsuflarea speriată, îl apăsă pe pieptul păros. Se lipi strîns de el. Toamna nu mai există pentru nici unul. Noaptea se destrămă trist și femeia își întinse hainele pe marginea scaunului, plîngînd în hohote copilărești. Noaptea vuia. Copilul bolnav vorbi prin somn. Bătrîna, mumie uscată, picotea pe scări. La cinci sună ceasul. Îndelung, sîcîitor. Femeia în negru plecase. Nici urmă de ea. Nici pași, nici o ață neagră, nici răsuflarea și nici gîlgîitul lacrimilor înghițite. Trecu prin curte și nu se opri decît în stația plină cu oameni, navetiști, care așteptau autobuzul. Miros de benzină, de parfum ieftin. Coapsele tari ale unei femei se lipiră în treacăt de trupul lui obosit. Mașina șefului îl depăși în drumul către stațiune. Doar aici își dădu Ștefan seama că intră pe poartă ca oricare străin venit în treacăt. I se încrucișară privirile cu cele ale șefului. Se înjurară în gînd. Cel puțin Ștefan o făcu. I-ar fi smuls ușa mașinii, să-i spună; **„Bă ăsta, ce-ai cu mine? Eu am o școală de comerț! Tu ce ai! Pile, relații? Ține cu dinții de ele și eu să te port de lanț prin cimitirul elefanților, să-ți cauți fildeș pentru proteză, bă, că atît m-ai ros, că mă și mir cum de n-ai știrbit".**

Pe aleea încă pustie babele alergau la tratament.

Ștefan trecu de colo-colo. După două ore era cel mai liber om de pe fața pămîntului. Libertatea mult visată îl țintui o clipă locului, fără să știe încotro să meargă. Porni încet către casă. Ticlui, în gînd o scrisoare...

„Așadar, aici, în iarba înaltă, crescută fără sfială, mă gîndesc să trec peste teama din mine, peste teama oamenilor, sămi urmez eul care se gudură și-mi mijește ironic ochii asupra vieții, asupra celor din jur, eul pe care-l giugiulesc fără știrea celor din jur. Îmi pun nădejdea într-o șansă? În talent? În forța ce arde în mine? În mîinile astea în care aș frămînta tot pămîntul din lume? Și, totuși, în iarba aceasta înaltă, la marginea drumului pe care mă întorc, simt uimire. Cred că niciodată n-am să știu ce pot face cu atîta libertate. Toți mă vor așezat la locul meu, cu serviciu de opt ore, obosit, atît de obosit încît să pot doar să îngrijesc sera și să-mi mîngîi din două-n două seri nevasta. Totul programat riguros, fără să pună în discuție propria-mi identitate".

ION VLASIU: „Satul uitat"

ION VLASIU: „Tristia"

ANIVERSĂRI

LUCIAN EMANDI

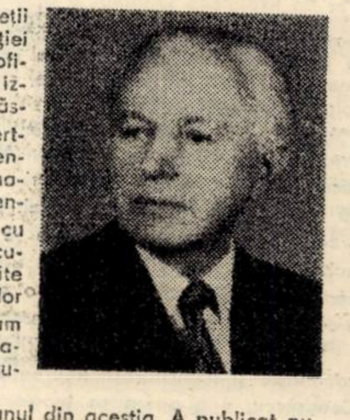

Sînt rari, astăzi, poeții pentru care actul creației este în același timp oficiu și jertfă. Oficiu, izvorît din conștiința răspunderii proprii și jertfă, pentru că se revendică de la același mare meșter ce a unit pentru totdeauna zidirea cu sacrificiul. Pentru care cuvintele nu sînt minuite doar întru ordonarea lor în versuri, ci, așa cum spune Lucian Blaga, „atinse de grație, se mîntuie în expresia lirică.

Lucian Emandi este unul din aceștia. A publicat puțin, doar trei volume de versuri (**Cîntarea fiului pierdut**, 1940; **Pescarii de năluci**, 1942 și **Lumina inimii**, Facla 1977), dintr-o excesivă grijă pentru idee și cuvînt, dintr-o stăruință continuă și din plăcere de-a întîrzia lîngă expresie pentru a-i cunoaște și recunoaște sunetele esențiale, pentru a face mereu un popas în „oazele nemuririi". El are conștiința că este un nou Manole: **„Mă doare ochiul, că prea mult am vrut / S-arunc privirea-n nepătrunsa vreme, / Iar gîndu-n sihăstria mea de lut / / se sbuciumă ca un cocor rănit. / În viață-am renunțat mereu, dar am zidit, / Și-nchis în zid, pribeagul suflet, geme" (Meșterul Manole**, 1942).

Terținele acestui sonet ne arată și altă direcție, a unei responsabilități pentru prozodia supravegheată îndeaproape. O supraveghere de la întîiul pînă la ultimul volum, gîndul fiind obligat să îmbrace haina ordinei și a formelor fixe. Poezia este mod de existență, așa cum se desprinde din poeme, dar meditația asupra ei duce și la o rigoare fără de care nu pare posibilă unei conștiințe în care totul, gînduri și sentimente, se ordonează după o rînduială lirică proprie. De aceea, poetul stăruie asupra unei problematici privind și lumea și universul poetic. Relația conștiință-lume este continuă, ca și cealaltă, conștiință-cuvînt, înțelegînd prin aceasta surprinderea celor necunoscute într-un lirism care să comunice și să încînte. Din ambele relații desprinzîndu-se o cunoaștere prin artă, dezbaterea marilor probleme existențiale, la care orice poet conștient de rostul lui se oprește, integrarea în fluxul existenței („Mă duc pe veci și-n veci rămîn aici", **Post mortem**, 1942; „Abia sosi corabia nălucă, / Și iar se pregătește pentru ducă", **Întoarcere**, 1977), în același timp integrarea poeziei în această permanentă devenire: „Că din cuvînt se naște și prin cuvinte moare / Vecia fără capăt și clipa trecătoare" (**Oare mai sînt cuvinte?** 1977).

Fiind o meditație despre poezie, o meditație lirică, versurile lui Lucian Emandi vor surprinde mai degrabă ideile decît sentimentele. Poemele de dragoste sînt rare (**Inscripție pe amintire, Cîntec pentru Maria Magdalena, Autumnala**), prevalînd cele ce oglindesc problematica și rînduiala.

Credința lui Lucian Emandi în puterea cuvîntului a reușit, trecîndu-l printr-un proces de ideație, să-l transforme într-un lirism limpede, fără simplificări, adînc, fără ostentație. O poezie de o anume factură, cu rezonanțe din ce în ce mai rare, ce-și aduc timbrul specific în marea familie poetică românească de astăzi.

Ion MAXIM

ELAN

Cîteodată tîrziu, în clare amurguri,
Tăcerile toate devin guralive.
Cocoțate pe cataligele fulgerelor
Se avîntă pe acoperișul veciei
Să descîlcească feștilele nopții,
Apoi se afundă prin lungi galerii de soboli
În măduva beznei, spre țărm depărtat
Și abrupt de subpămîntene abisuri,
Venind arhetipuri ascunse printre rădăcinile lumii.

Răstignită între cer și pămînt,
Inima descifrează atunci stenograme ciudate,
Scrise fără cuvinte... Doar vîlvele gîndului
Se tot zbat și aleargă despletite sub zodii,
De la minus infinit la plus infinit.
Ca de la o tăcere la alta,
Călcînd peste cioburi de stele
Și bătucind cu picioarele goale magmă încinsă.

Ce flacără 'naltă și pură dansează frenetic în spații,
Scriind prin cenușă cu semne uitate
Minunile lumii... Tăcerile lumii.

GÎNDUL

Răsad de suflet, rourat de vis,
Din scrumul zilei odrăslind himere,
Cu gleznele mînjite de abis
Strivește clipa, fulgerînd prin ere.

Cu zările pe umeri – tainic șal –
Mirific dănțuind prin constelații,
Se dăruie prin vreme orbital,
Umplînd vecia de semnificații.

ARDERE

Vrînd să topesc în magma poeziei
Tot sufletul acestui veac vulcan,
L-am strîns în cingătorile veciei
Și l-am izbit de ceruri cu elan.

Și aripi mari au înflorit în spații,
Și zboruri uriașe s-au aprins,
Dar sufletul bolnav de constelații,
S-a 'ntors mai însetat de necuprins.

Combustiuni de idealuri sfinte
Am prăvălit pe urmă în cuvinte,
Făcînd [...]untirea vorbelor cu lava.

Și a plesnit vecia ca o coardă,
Iar vorbele s-au risipit, să ardă
Și să incendieze toată slava.

psyche

Scriitori și personaje (I)

În voluminoasa lucrare **Personalități accentuate în viață și în literatură**, prof. dr. Karl Leonhard, director al Clinicii de Psihiatrie și Neurologie a Universității Humboldt din Berlin, încearcă – și reușește, hotărît, numai pentru nevoi didactice – o demonstrație, pe nume de scriitori și personaje literare, exemplificînd tipologii de personalitate normale și patologice. Dacă lucrarea ar fi rămas în limitele stricte ale psihiatriei, rîndurile de mai jos, sigur nu și-ar mai fi avut rostul. Dar cum autorul, prin chiar titlul lucrării, se adresează unui cerc larg de cititori, cititori deci și de literatură beletristică – adică acei oameni care iubind cartea, iubesc deopotrivă personajele ca și pe scriitorul care le-a creat – se înțelege că un comentariu, oricît de sumar, nu ar face, în intenția noastră, decît să apere atît psihiatria cît și literatura și istoria literaturii de intruziuni și contaminări, atît într-un sens, cît și în celălalt.

N-o să ne oprim la aprecierea de valoare a lucrării – deși, după gustul nostru, ne pare a fi **descriptivă** și **cumulativă**, fără a putea ajunge la o sinteză în stare să o individualizeze ca pe o lucrare de referință în peisajele literaturii de acest gen – ci doar la aspectul, deloc neglijabil, al metodologiei de lucru, hibride și inadecvate. Înțelegînd prin „personalități accentuate" acele structuri de personalitate care deviază de la limita normalității atît în sens pozitiv – creația, cît și negativ – boala, autorul își structurează materialul demonstrației pe premisa că „zona personalităților accentuate apare des situată în vecinătatea intensității patologice nevrotice (de dezvoltare) și psihopatice" (V. Predescu). Pornind de aici, ceea ce urmează – alegerea subiecților, metodă, demonstrație, interpretarea datelor în sfera literaturii – se rostogolește peste noi ca un bolovan (de zăpadă) al erorilor. Un singur exemplu: în legătură cu personalitatea **isterică** și **fantezie bogată**, țap ispășitor este găsit Karl May cu o fișe extrem de bogată în elemente în stare să ne convingă. Numitul stă șapte ani la pușcărie pentru furturi, spargeri și excrocherii; la 38 de ani are ultima condamnare, apoi se apucă de literatură, dar nu ca orice literat cuminte ci se „dedă la înșelătorii și în timpul activității sale literare, într-un mod care nu-l mai făcea însă posibil de pedeapsă".

Cum? – vom vedea în următoarea noastră tabletă.

Ion Dumitru TEODORESCU

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 23 martie

9,00 Tot înainte! 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Film serial pentru copii. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umorul și muzica la... startul primăverii. 14,00 Fotbal: F.C. Argeș – Sportul studențesc. 16,30 Arhitectura pakistaneză. 16,50 Linia maritimă Onedin. 17,40 Imagini din R. P. Ungară. 18,00 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,15 Film artistic. Sub semnul lui Monte Cristo. Premieră TV. Coproducție franco-italiană.

LUNI, 24 martie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Dosarul resurselor refolosibile. 19,30 Fuziunea. Documentar științific. 20,25 Cadran mondial. 20,45 Primarul din Casterbridge. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 25 martie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial. Dallas – Compania petrolieră Ewing. 16,00 Telex. 16,05 Școala la... școala noii calități, 18,25 Curs de limbă engleză, 16,45 Grecia – de la Peloponez la Kavala. 17,10 La ordinea zilei în agricultură. 17,35 Clubul tineretului. 18,20 Revista social-politică TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,40 Melodii populare. 19,50 Seară de teatru. Stîlpii societății. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 26 martie

16,00 Fotbal: Dinamo – Universitatea Craiova și Baia Mare – Steaua. 17,45 Teleșcoală. 18,00 Almanah pionieresc. 18,15 Secvențe din Bangladesh. 18,35 Forum cetățenesc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Noi, femeile! 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Telecinemateca. Ciclul: Mari regizori, mari actori. Oklahoma. Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 21,50 Telejurnal.

JOI, 27 martie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Primarul din Casterbridge (rel.). 16,00 Telex. 16,25 Curs de limbă spaniolă. 16,45 Curs de limbă franceză. 17,05 Reportaj pe glob. Leningrad. 17,25 Viața culturală. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 Din inimă un cîntec țării. 19,55 La ordinea zilei în agricultură. 20,10 Ora tineretului. 20,55 Memoria documentelor. 21,20 Interpreți de frunte ai cîntecului popular românesc. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 28 martie

16,00 Telex. 16,05 În direct de la politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,45 Vers și cînt pentru țară și partid. 20,45 Reportaj despre... idei și sentimente. 21,15 Muzică populară românească. 21,35 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 29 martie

10,00 Limba română. 10,15 Telecinemateca (rel.). 12,05 Concert educativ. 13,00 De la A la... infinit. 18,30 Martie 1980. Cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Teleenciclopedia. 20,10 Dallas – compania petrolieră Ewing. 21,00 Varietăți muzicale. 21,40 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

TEATRU

Două spectacole de studio

Atît la **Teatrul Național** cît și la **Teatrul german de stat** din Timișoara au mai existat momente în care dorința actorilor sau regizorilor de a căuta noi posibilități de expresie (noi spații de joc, o altă relație cu publicul și o altă opinie a publicului despre valențele lor), decît cele oferite de scena mare, s-a materializat în spectacole de studio.

„Moartea lui Alfredo Gris" de Rodolfo Santana, în regia lui Ioan Ieremia, a fost, în stagiunea trecută, o asemenea reprezentație : ea a dat prilej publicului să observe un actor, pe Daniel Petrescu, afirmîndu-și talentul cu mai multă vigoare decît pînă atunci. Acum cîțiva ani Ioana Popescu era, în „Năpasta" de I. L. Caragiale, o surpriză pentru publicul Teatrului german de stat.

În stagiunea aceasta ambele teatre au înscris, programatic, în preocupările lor, activitatea studiourilor.

Naționalul nu are încă o sală pentru „Vertical", dar are deja un spectacol care propune un nou dramaturg : Iosif Costinaș. Calitatea reprezentației cu **„La doi pași orașul"** este discutabilă, ideea de a verifica texte noi, de a promova nume noi apare, indiscutabil, conformă cu programul unui studio teatral. Desigur că un teatru poate îmbogăți peisajul repertorial apelînd la piesele nejucate ale marilor noștri dramaturgi, după cum, efortul de a ne face accesibil orice mare dramaturg străin va pune teatrul într-o bună lumină. Ce garanție oferă, însă, un debutant ? Aceea a valorii textului scris. Ori aceea a autenticității direcției pe care se înscrie textul scris. Uneori piesa de debut nu consacră decît posibilitatea autorului ei de a deveni dramaturg. Este suficient pentru pretențiile scenei mari ? Încerc să arăt că în opinia mea, un studio își poate permite experiența de a oferi perspectivă debutanților. Aceasta nu presupune lipsă de discernămînt. Dar un studio poate deveni un laborator de creație, nu doar pentru actori și regizori, ci și pentru tinerii dramaturgi. Mulți dintre ei vin dintr-o experiență a prozei, ori o poeziei, iar confruntarea cu exigențele scenei mari pune în evidență, pronunțat, tot ceea ce contravine teatralității. Încerc să cred că un text limpede, demonstrînd atitudine în raport cu realitatea la care se referă, prezintă interes și anunță un dramaturg. Drumul către o formulă dramatică originală nu e întotdeauna scurt, nici lipsit de ocoluri. Un studio poate grăbi întîlnirea tînărului dramaturg cu opera sa. Dialogul cu scena și cu spectatorul este esențial pentru creatorul tînăr cu atît mai mult cu cît se produce în timp util. Studioul poate manifesta o încredere mai elastică decît scena mare în posibilitățile celor care încearcă să scrie teatru, o exigență mai plină de generozitate față de stadiul la care vor fi ajuns.

Din această perspectivă, prezența în repertoriul studioului „Vertical" a unui text limpede, cum mi se pare „La doi pași orașul", este de notat. O altă reprezentație mai decis creatoare, în raport cu textul, ne-ar putea arăta că Iosif Costinaș se află la un pas de a fi dramaturg, ori că spectacolul acesta situează opinia la un pas de adevăr. În orice caz opțiunea studioului este motivată, iar reprezentația deschide o perspectivă asupra autorului piesei. Se anunță, în programul aceluiași studio, un recital de versuri al actorului Mircea Belu.

Teatrul german de stat a amenajat o sală de repetiții pentru nevoile activității de studio. O piesă scurtă de Oswaldo Dragun, „Omul ciine" a prilejuit unui grup de actori un exercițiu complex, o verificare a posibilităților de expresie corporală, vocală, un spectacol în care masca, gestul, intonația, costumul și recuzita concurează, în egală măsură, la alcătuirea unor imagini spectaculare ce urmăresc explicit pamfletul împotriva alienării omului într-o societate care nu se preocupă de om. Spectacolul este discursiv și direct, interpreții nu-și trăiesc ci își arată personajele într-o atmosferă austeră, într-un ritm sacadat, fiecare secvență fiind executată cu precizie. Un spectacol rece, economicos, care se adresează gîndirii spectatorului, aversiunii lucide, nu sentimentale, față de societatea care împinge individul la periferia umanului, lipsindu-l de drepturile firești, la muncă, la demnitate, societate pe care textul o acuză.

Spectacolul se bucură de interesul publicului, premiul (III) obținut la recenta ediție a **Festivalului de teatru scurt** de la Oradea vine să-i certifice calitatea. Teatrul german de stat intenționează să continue, cu alte piese ale lui Oswaldo Dragun, programul său de studio.

Antoaneta C. IORDACHE

LIMBA ȘI STILUL

Cu trenu'... (I)

Trenurile pot fi : **de marfă** sau **mărfar** (de notat că în maghiară **marha** înseamnă „vită", ca și în textele noastre vechi, de pildă în **Palia de la Orăștie**, 1582 : „să vor prinde la el cea **marhă** furată vie, săva bou fire, săva asin, săva oae") și **de persoane** sau **personal.** Toate trenurile care transportă ... oameni sînt de... persoane **(personale),** deci și **acceleratul,** și **rapidul,** și **pulmanul,** și **simplonul.** Astăzi însă, „personalul" – este, și aceasta, o ciudățenie a limbii – nu mai cheamă în minte ideea de„ persoană" (nu se mai opune, adică, **mărfarului),** ci pe aceea de „viteză redusă", de popas „în toate stațiile și haltele de pe parcurs". Antonimia **personal – mărfar** a încetat cînd au apărut trenurile cu viteză sporită **(accelerat, rapid, expres** etc.) și cînd, într-un fel de „comoditate" a vorbitorilor, **personal** a dobîndit înțelesul actual. Toate aceste denumiri sînt, la origine, adjective **(tren personal, tren accelerat, tren rapid),** care ulterior, cum se întîmplă de atîtea ori, s-au substantivizat. Transcriu din **Steaua fără nume,** a lui M. Sebastian : „Domnișoara Cucu : Dar ce am auzit, domnule Ispas ? Ți-a călcat ieri **rapidul** un curcan ? Șeful : Da' de unde', domnișoară Cucu ? Mai întîi, n-a fost **rapidul.** A fost **acceleratul.** Și pe urmă, nu era curcan. Era rață". Aceeași „migrație" morfologică o întîlnim în titlul și în ultimul vers al poeziei lui Topîrceanu **Acceleratul :** „Doar un pui de pițigoi, / Într-un vîrf de fag pitic, / Stă cu penele vulvoi / Și, făcînd pe supăratul : / – Ce să fie ? Nu-i nimic. / A trecut **Acceleratul ...".**

Tren este un neologism împrumutat din francezul **train** (cf. it. **treno,** span. **tren**), extras din verbul **trainer** „a trage, a tîri", care a pătruns și în românește. Mă refer la **a trena,** niteluș cam „pretențios", însemnînd, între altele, „a tărăgăna". Înrudit cu **tren** este și... **trenă** „coadă lungă a unei rochii, care atîrnă pe jos". Termenul a pătruns în limbajul sportiv, constituind „miezul" locuțiunii „a duce **trena"**=„a conduce plutonul concurenților într-o cursă sportivă (de obicei, ciclistă)". Dar iată comentariul, spiritual, al lui Al. Graur, în cartea sa **Capcanele limbii române** (Editura științifică și enciclopedică, 1976) : „În mediile sportive franceze este foarte răspîndită expresia **mener le train,** la ciclism sau la alte feluri de curse : **mener** înseamnă „a conduce", iar **train** (de la verbul **trainer** „a tîri") e „convoi" (de aici vine și **tren** al nostru). În presa sportivă dintre cele două războaie mondiale se folosea frecvent expresia **a duce trena,** pentru că, evident, redactorii au evitat pe **tren,** care are alt sens, dar au simțit legătura etimologică cu **trenă ;** numai că acesta înseamnă „coadă a unei rochii", deci cel care duce **trena** trebuie să fie ... la urmă, nu în frunte" (p. 40).

Astăzi, cronicile sportive se scriu din ce în ce mai bine, fiind evidentă preocuparea nu numai pentru corectitudinea lingvistică, ci și pentru eleganță, vioiciunea și „pitorescul" expresiei. Exemplare mi se par, și în această privință, „cronichetele" semnate de Teodor Bulza, în revista noastră.

G. I. TOHĂNEANU

PLASTICA

Artiști clujeni la Timișoara

Încercăm un reproș abstract față de ceea ce ar fi trebuit să devină o practică culturală curentă a vieții artistice, a obștilor artistice : schimbul unor asemenea expoziții reprezentative dintre filialele Uniunii artiștilor plastici. Datorăm Muzeului de artă contemporană din Galați acest eveniment „istoric", premieră absolută a ultimilor ani.

Angajate într-un circuit național pe itinerarul Timișoara, Cluj-Napoca, Iași, Galați, expozițiile filialelor rezidente, vizionate pe parcursul ultimului an, reprezintă, prin cumul, un efort salutar, răspunzînd în primul rînd imperativelor informației și schimbului de valori. Periodicitatea unei asemenea idei se impune cu stringență (indiferent sub al cui patronaj), fie și pentru simplul motiv că experiențele artei se ratifică în fluxul impactelor cu socialul, și nu doar în sporadice apariții. O expoziție colectivă precum aceasta a filialei din Cluj-Napoca, nu poate oferi, în mod fatal, decît un portret laconic al unui mediu artistic. Atunci cînd el devine însă relevant, expoziția răspunde total intențiilor care au generat-o. Desigur, ea putea fi condiționată și de alte ipoteze metodologice muzeografice, capabile să surprindă nu numai suma faptelor artistice, ci și tensiunile problematice, iradierile unor soluții artistice, dialectica fenomenologică, ori, dacă nu îndrăznim prea mult, analize semiotice ale imaginii. Și nu numai atît.

Așa cum ni se înfățișează acum, expoziția întruchipează o optică pozitivistă, onestă în consecință și în deplin respect pentru ideea izometriei simezelor cu nivelul atelierelor. Ea apelează — și considerăm că reușește — la efortul nostru de a extrapola o realitate artistică, pornind de la eșantioanele pe care aceasta le poate încorpora. O expoziție de asemenea amploare (peste 250 de lucrări semnate de 105 artiști) poate doar să marcheze, în variante parcimonioase, situația unui atelier sau altul, organizîndu-se logic pe criteriul succesiunii generațiilor și genurilor artistice care sînt, cu cîteva excepții, cele istorice constituite.

Criteriul cronologic, este desigur, și criteriul cel mai confortabil al lecturii simezelor, rămînînd în sarcina privitorului denotarea unor relații, surprinderea unor filiații, decantarea unui timbru particular, care reprezintă declarația de principiu a organizatorilor : „Particularități zonale ...".

Nu ne permitem o comparație între această expoziție și, să zicem, o alta, potențială, a acelorași ateliere, ci spunem doar că, judecată prin prisma expoziției reale, ambianța artistică clujeană atestă o condiție intrinsecă artei contemporane, și anume coexistența tuturor stilurilor și formulelor. Cluj-Napoca se dovedește și cu acest prilej, un centru artistic vital, în care emanciparea și profesionalismul artiștilor tineri garantează continuitatea prestigiului.

Coriolan BABEȚI

2050 FILE DE ISTORIE

Tibiscum - vatră de civilizație dacoromană (II)

Aminteam într-un număr anterior al revistei (1/1980) de existența în așezarea civilă Tibiscum (Jupa – jud. Caraș-Severin) a unui atelier roman de fabricare a podoabelor din sticlă, piatră semiprețioasă, calcar (mărgele, inele, pietre de inel). Cantitatea mare de piese întregi sau fragmentare recuperate se ridică la cîteva mii. Ele atestă o producție de serie, bine organizată, foarte solicitată pe piață.

Prezența pieselor respective în așezările autohtone din vestul Banatului, dar mai ales la populațiile barbare, de sarmați, ce locuiau în Cîmpia dintre Tisa și Dunăre, pentru care acestea constituie una din bijuteriile predilecte, este o problemă importantă pentru înțelegerea corectă a relațiilor complexe ce se stabilesc între Dacia romană și vecinii ei. Identificarea cu precizie a centrelor, unde bijuteriile tibiscense au putut ajunge pe calea comerțului, reclamă un studiu îndelungat în colecțiile muzeale din Iugoslavia, Ungaria și România.

În inventarul mormintelor aparținînd sarmaților iazygi, cunoscute pînă acum în literatura de specialitate, cele mai tipice podoabe de sticlă sînt mărgelele. Prin poziția lor în diferite părți ale scheletului : pe brațe, la gît, pe piept, sau „înfășurate" în jurul picioarelor, **mărgelele** au fost folosite fie direct prin înșirarea pe ață în **coliere, brățări,** fie prin prinderea lor pe veșminte. Dubla calitate a acestei categorii de podoabe denotă importanța deosebită pe care asemenea piese o au în viața cotidiană a celor care le foloseau. Și în acest context **cererea** pentru asemenea produse trebuie să fi fost mare. Obiceiul folosirii podoabelor din sticlă, sarmații l-au adus din nordul Mării Negre, de unde la începutul secolului I e. n. au migrat și s-au stabilit în Cîmpia dintre Tisa și Dunăre. S-a considerat chiar (datorită necunoașterii unui atelier roman de producere a mărgelelor), că sarmații au cunoscut meșteșugul fabricării sticlei și că asemenea produse au fost fabricate de ei (M. Parducz, **Denkmäler der Sarmatenzeit Ungarne,** II, 1941, p. 74–83).

Cercetările noastre s-au oprit asupra colecțiilor muzeale din Vîrșeț, Novi Sad, Belgrad și Timișoara, unde am identificat produsele atelierului tibiscens, cercetare îndeajuns de complicată și de durată întrucît presupune studierea piesă cu piesă a mărgelelor (privind tehnica, dimensiunile, culoarea, compoziția pastei etc.). Cele mai răspîndite sînt mărgelele rotunde de diferite culori, cele biconice sau prismatice din carneol.

În inventarul unor morminte sarmate am putut observa piese executate în atelierul daco-roman, asociate cu altele care nu provin din acest centru. Acest fenomen se datorează tocmai momentului cînd produsele tibiscense încep să se impună atenției sarmaților iazygi, ba mai mult, vor determina înlocuirea diferitelor tipuri (cum ar fi podoabele de carneol rotunde, cu piese similare, tot din carneol, dar șlefuite, de formă prismatică). La un moment dat, atelierul daco-roman n-a mai putut satisface nevoile pieții cu piatră semiprețioasă (carneol) și atunci au „imitat" (cu succes) asemenea piese făcîndu-se din sticlă. Pentru a înlătura transparența sticlei, mărgelele au fost realizate prin suprapunerea a două fișii din nuanțe diferite, alb opac și roșu-violaceu. **Moda** acestor mărgele a fost îndelungată, ea va dura cam 100 de ani, pînă în veacul al IV-lea.

Desigur, se ridică întrebarea firească : ce a determinat apariția unui asemenea atelier la Tibiscum ? Unul din factorii de seamă care a influențat în mod hotărîtor stabilirea unor relații comerciale între acest centru și barbari a fost marea cetate romană ridicată aici. Organizat inițial ca un puternic centru militar, Tibiscum a fost un avanpost în fața mlaștinilor de la est de Tisa, ale căror căi de acces spre Dacia le-a apărat. Tacitus (Annales, II, 6, 2) vorbește de acel **ius commercii** prin care, pe teritoriul unei provincii romane, în apropierea castrului, se organizau tîrgurile la care barbarii veneau să-și vîndă produsele și să cumpere altele meșteșugărești executate în așezarea civilă. Obiceiul a rămas în uzanță și el trebuie să fi impulsionat și activitatea atelierelor de la Tibiscum. Spre sfîrșitul războaielor marcomanice, în anul 179, împăratul Marcus Aurelius încheind pace cu sarmații iazygi (populație ce s-a dovedit a fi neloială) a interzis ca asemenea tîrguri să se desfășoare în provincia romană, lăsîndu-le în „barbaricum" și la anumite date stabilite. Această dispoziție a stînjenit, desigur, un timp comerțul daco-sarmat.

Prezența produselor atelierului de sticlă de la Tibiscum în lumea barbară, în cursul veacurilor II–IV, dovedește existența unor relații comerciale **permanente, intense,** dar mai ales **monopolul** pe care îl deține oficina daco-romană asupra acestei pieți, ale cărei nevoi le satisface în cea mai mare parte. Activitatea atelierului tibiscens și după retragerea aureliană din 275, credem că a fost determinată de aceeași **cerere** de podoabe. Necesitatea unui asemenea atelier, care își putea desface produsele într-o perioadă cînd așezarea nu mai făcea parte dintr-o provincie romană, a fost urmarea firească a relațiilor îndelungate statornicite cu sarmații iazygi, beneficiarii dintotdeauna ai acestor produse.

Activitatea atelierului de sticlă în veacurile III–IV vine să se adauge celui de olărie, atestat, în aceeași perioadă, prin numeroase produse. Descoperirea atelierului de sticlă de la Tibiscum și implicit relațiile comerciale pentru desfacerea produselor sale, pe care le declanșează, este importantă sub două aspecte : pentru înțelegerea **corectă** a contactelor ce se stabilesc între Dacia romană și „barbaricum" pe de o parte și pentru înțelegerea mai deplină a gradului de civilizație atins de provincia daco-romană, pe de altă parte.

Doina BENEA

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Caii de argint – **Pro Musica ;** 2. Ploaie de flori – **Dida Drăgan ;** 3. Urare – **Semnal ;** 4. Vouă – **Metropol ;** 5. Invitație la dans – **Statuar.**
SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. Another Brick in the Wall – **Pink Floyd ;** 2. Coward of the County – **Kenny Rogers ;** 3. Head Games – **Foreigner ;** 4. Message in the Bottle – **Police ;** 5. Let me Out – **Knack.**

FORMULA „DISCO" (3)

Dacă ar fi să-i credem pe unii teoreticieni, „valul Disco" își trăiește ultimele ceasuri fiind eclipsat, zic ei, de revenirea Rock-ului (Rock Comeback). Ca argument se amintește că în cea mai mare discotecă din lume, „Club '54" din New York, Rock'n Roll-ul e din nou la loc de cinste. Pentru un observator atent însă e limpede că pe tot parcursul istoriei muzicii pop, Rock-ul n-a apus niciodată ; cunoscînd, e drept, și perioade mai puțin înfloritoare, a renăscut mereu, înnobilat de harul unor artiști care au știut să-i confere strălucire. Explicația, zic eu, e mai simplă : valul filmelor muzicale americane produse în ultimii ani de către Robert Stigwood (vezi „Saturday Night Fever", „Grease", „Sgt. Pepper") cu scenarii inspirate din anii de început ai Rock-ului, pentru care americanii, mai ales ei, au un cult. Iată motivul pentru care cuplul **Travolta-Olivia** se bucură încă de o imensă popularitate în rîndul unui public care își amintește cu nostalgie de adolescența trăită pe fondul acestei muzici pe atunci neconformiste. Nu, Disco nu va trece prea repede, oricît va fi de aplaudată de unii și hulită de alții. Pe lîngă lansarea unor nume noi (Peaches & Herb ; Village People ; Chic ; T-Connection ș. a.), Disco Sound-ul revitalizează unele grupuri mai vechi intrate, din motive mai mult sau mai puțin obiective, în conul de umbră al uitării. Amintiți-vă spectaculara revenire a grupului „Bee Gees", care a știut să se alinieze cu bune rezultate noului sunet, adoptînd o manieră interpretativă mult gustată de public. În același timp, vechi șlagăre recuceresc sufragiile publicului, fiind oferite de astă dată în manieră Disco de redutabile orchestre ca „Salsoul", „Tuxedo Junction", „Big Apple" ș. a.

Petru UMANSCHI

SPORT

TELEVIZIUNEA . . .

. . . ne-a fericit, ieri, cu meciul, mult sentimental, '70-'80, întinerindu-ne, pe de o parte, și îmbătrînindu-ne, pe de alta, ca amintirile, cînd trec și cînd vin, mai mult cu lacrimi de dor. Fiindcă nu interesează, acum, scorul, vreau doar să notez că de asemenea idei cam duce lipsă fotbalul nostru, anume să nu ne uităm „bătrînii" și nici tinerii, mai ales că peste generații nu se poate trece fără poduri, vîsle, brațe, vaduri, picioare sau valuri ; așadar, să dăm tribunelor tot ce ele merită și tot ceea ce ele speră, la un loc : progresul, încă vis al acestui sport care ne frige inimile. Și cum să nu ni le frigă, la un derbi colțos, Dinamo — Steaua, chiar dacă spectacolul n-a prea fost spectacol, cît așteptarea că, pînă la urmă, va fi ceva demn de interes ; frumusețea meciului, totuși, stătea în banalitatea jocului la care ne-am dus cu sacul pomului lăudat, zău, așa cred, deși nu lipseau din arenă numele Dinu, Dumitru, Sameș, Dudu, nici Sandu Gabriel, iertat, iertat de păcatele de ieri și încă dur ca o piatră de moară. Ghițulescu — crainicul sportiv (celălalt e intangibil și util ca o cafea dublă în zori de zi) mai-mai să plîngă, cum o făcea la neuitatul, pentru el și pentru urechile noastre, Sportul studențesc — Dinamo, așa încît cred că n-ar fi bun de arbitru nici la „serbările zăpezii", de-o fi și Țălnar, nu Țălnár, printre concurenții pe catalige.

Nu-l cunosc pe Nicolae Proca, desemnat de „Orizont" cel mai bun antrenor din '79, însă mi se pare că-l știu de-un veac : e omul care-i trebuia, din nou, Brașovului, pentru a triumfa și în fotbal, cum o mai făcuse pe vremea regretaților Adamache și Năftănăilă. Cîștigînd și pe Litoral, F.C.M.-ul bate orice record al invincibilității într-un campionat și pune Tîmpa în stare de euforie și . . . voiam să scriu ceva de păduri și de ozon, ba, de Ozon, de care de ce oare uităm atît de ușor ? ! Dobrine, curînd vei deveni și tu o dulce și rară aducere-aminte.

Teodor BULZA

EVRIKA !

- **Nimeni nu știe care privighetoare cîntă cel mai frumos . . .**
- **De-auzi materia plîngînd, spiritul l-auzi rîzînd ?**
- **Cămila n-a visat niciodată poteci în deșert.**
- **Brațul oțelit în muncă e nedemn cînd cerșește dreptatea.**
- **În somnul nostru au loc cele mai mari evenimente ale lumii. Și noi îl confundăm cu odihna.**
- **Coada de topor nu făcea nimic fără mîna omului . . .**
- **Toți au cunoscut vina, dar puțini învinuirea.**
- **Într-o lume fără dosare, probabil, n-ar mai trebui să lăsăm margine albă în stînga coalei de hîrtie.**
- **În zori se măsoară dragostea de viață.**
- **Nu mai sînt necesare leagăne, copiii pot fi adormiți și prin hipnoză, nu-i așa ?**
- **Cu atîtea brațe de muncă, Pămîntul poate construi oricînd un alt univers.**

Ion VELICAN

Cu artistul plastic ION VLASIU

(Urmare din pag. 1)

– Cele trei volume „În spațiu și timp" (primele caiete din jurnalul dvs. amplu) chiar dacă fragmentate, s-au bucurat de un viu și justificat interes în rîndurile marelui public. Cum se leagă de romanele memorialistice ?

– Între romanul memorialistic și jurnal deosebirea e foarte mare, dar nu de substanță. Și un gen și altul au un caracter confesional, cu deosebirea că în roman evoci o experiență făcută în trecut, pe cînd jurnalul se scrie în prezent. Se aseamănă prin aceea că și romanul memorialistic și jurnalul au ambiția de a exprima viața ca fapt împlinit. Ficțiunea introdusă într-o narație biografică evocată la persoana întîia, reactualizează într-un fel romanul picaresc. Am și eu un astfel de roman, aproape terminat. Genul conferă orizonturi vaste pentru talent, în sensul că suportă unele contradicții estetice și chiar de viziune.

– De ce ați întrerupt publicarea jurnalelor ?

– Mi s-a mai pus această întrebare. Aș completa răspunsurile date, spunînd că de fapt jurnalul meu nu e scris pentru a fi publicat a doua zi. E necesară o distanță în timp pentru a nu se mai face confruntarea cotidiană cu subiectul. Sigur, nu am nimic de ascuns, jurnalul meu nu este obsedat de informația cotidiană, e un jurnal al gîndirii mele și mai puțin al contradicțiilor sociale.

– Cum credeți că a beneficiat sculptorul de activitatea lui ca scriitor ?

– Nu știu cum se poate aborda o astfel de problemă. A scrie, a sculpta sau a picta înseamnă a trăi exprimîndu-te în materii și forme diferite. Sigur, lărgind modurile de expresie, pătrunzi orizonturi mai vaste. Literatura beneficiază de noțiuni care sînt mai mult sau mai puțin aceleași pentru toți. Cuvintele în care scriitorul îmbracă ideile sale sînt mai accesibile decît formele pe materia plastică sau cromatică. Am în vedere efortul de organizare filozofică a gîndirii noastre. În acest sens, aș putea spune că, scriind, mi-am apropiat virtuțile cuvîntului, mai mult sau mai puțin și, astfel, unele probleme de orientare în labirintul plastic al formelor și al materiei, mi s-au limpezit mai ușor.

– În 1938 ați fost numit profesor de arte decorative la Academia de Belle Arte din Timișoara. Ce puteți spune despre atmosfera care domnea atunci în capitala Banatului ? Care au fost artiștii cu care ați avut strînse legături de prietenie ? Ce influență a avut asupra creației dvs acea perioadă ?

– Am rămas la Timișoara un singur an, fiindcă în anul următor s-a decretat mobilizarea generală. Altfel, poate aș fi rămas acolo cine știe cîți ani ?! Mă simțeam bine cu foștii mei profesori Romul Ladea și Catul Bogdan, care erau încă foarte tineri. Eu aveam 30 de ani, Bogdan 40, Ladea 37, Iuliu Podlipny, grafician expresionist ca viziune cromatică, foarte personal în întreaga sa atitudine, și ca artist și ca profesor, preda desenul. Nu erau mulți elevi. Pe vremea aceea nu se îmbulzeau studenții, fiindcă artele erau cenușăresele profesionale. Viața la Timișoara mi s-a părut odihnitoare, mai ales după agitația vieții mele la Paris. Cînd mi s-a făcut invitația să particip la concurs, am ezitat, mă obișnuisem cu viața liberă.

– Ce a însemnat Parisul pentru Dvs. ?

– Acolo am înțeles ce înseamnă să aparții unui popor, să ai o patrie. Parisul a fost și atunci, și este și acum, un oraș cosmopolit, în care iluzia libertății dă vieții și orașului un nimb optimist. Această libertate, dusă la limitele absurdului, a avut asupra mea un efect tonic, în sensul că m-a ajutat să mă regăsesc. Am scris acolo cartea cu care am debutat în literatură. Eram la Timișoara cînd a apărut această carte cu un titlu care astăzi pare desuet . . . În Timișoara nu era pe atunci o viață artistică, mai ales plasticieni erau puțini. Erau cîțiva scriitori, despre care azi nu se mai vorbește, sau nu destul, deși nu se poate spune că istoria literară a Banatului ar fi prea încărcată. Mi-l amintesc cu plăcere pe Virgil Birou. Era născut în același sat cu Ladea, în Ticvaniul Mic. Ca om era modest și afectuos în prietenie. Cărțile scrise de el s-ar citi cu interes și în timpul nostru.

– Care credeți că este starea actuală a sculpturii românești ? Pe care din sculptorii generațiilor tinere, sub 50 de ani, îi apreciați ?

– Nu mă orientez în sculptură cu calendarul în mînă. Sculptura, spre deosebire de poezie, pictură sau muzică, e condiționată de timp. Eu am spus mereu că materia sculptorului se supune mai greu, fiind legată de o tehnicitate care cere timp și îndelungată meditație. Nu este simplă întîmplare că dintre cei cîțiva sculptori mari din lume, nici unul n-a murit înainte de 70 de ani. Poeți, pictori, muzicieni se pot afirma plenar din tinerețe, însă sculptura cere mulți ani. Piatra, lemnul, bronzul, sînt materiale opace, egale pentru toți, sculptorul trebuie să le dea interpretare originală, să-și găsească forma lui, alfabetul personal.

Dacă mă refer la sculptura noastră, oricîtă modestie aș introduce, n-aș putea să mă exprim fără elogii pentru orizontul larg al problematicii generale. Tinerii, găsesc deja drumuri deschise de cei mai puțin tineri. Sînt mulți care atacă îndrăznet problemele sculpturii cu talent și mai ales cu pasiune artizanală. Privesc cu emoție pașii lor, cu încredere și optimism pentru viitorul sculpturii.

– La ce lucrează sculptorul, pictorul și scriitorul Ion Vlasiu ?

– N-aș putea spune că nu mai am niște obsesii, dimpotrivă ; mi se pare că toate pe care le-am avut strigă mai tare. Fac eforturi să termin cărțile începute. Apoi am în studiu de cîțiva ani, macheta unui monument la Tîrgu Mureș, monument dedicat corifeilor Școlii ardelene și o altă machetă pentru o statuie a lui Ion Creangă, la Piatra Neamț. Am și un volum de proză, în continuarea ciclului memorialistic, depus la Editura Eminescu. Pictura rămîne în continuare genul în afara oricărui program. Pictez în stări sufletești contradictorii ; uneori să mă relaxez, alte ori culoarea îmi suscită spiritul, mă atrage într-o problematică plastică plină de surprize. În general, nu-mi fac planuri mari, important este să lucrezi în fiecare zi, să nu pierzi timpul. Puținul pe care îl poți face azi e hotărîtor !

SERIAL

LIMITE UMANE (XI)

Psihologul sovietic V. Banșcicov ne povestește cazul unei paciente pe care el a vindecat-o prin hipnoză. Într-una din zile, după mult timp de la aplicarea acestei terapii, psihologul a intrat într-un restaurant. Nici nu s-a așezat bine la masă cînd, deodată, lumea a început să se agite strîngîndu-se în jurul unei femei care rămăsese „hipnotizată" pe un scaun din colțul celălalt al sălii. Era tocmai femeia pe care psihologul o vindecase cu luni în urmă și care de îndată ce-și văzu binefăcătorul căzu într-un somn hipnotic adînc ! Oricum, cu hipnoza nu-i de glumit. Numai specialiștii cu mare experiență o pot aplica fără vreo urmare negativă pentru pacient. La un experiment la care au participat 120 de studenți s-a constatat că fiecare al treilea, după trezire, a avut dureri de cap, ameteli, anxietăți, coșmaruri și diverse alte tulburări.

Nu de mult în domeniul hipnozei a fost stabilit un fel de „record mondial". La Nisa, un cercetător a reușit să mențină patru oameni sub hipnoză timp de 200 de ore ! Experiența a fost făcută pentru a se dovedi că prin hipnoză bolnavul poate fi menținut în stare de somn, fără a se recurge la tot soiul de barbiturice. O serie de boli nervoase pot fi astfel mult mai ușor tratate.

Hipnoza poate fi aplicată cu succes și în sport. Medicii pot fără prea mare efort să înlăture la sportivi, aplicînd hipnoza, așa-zisa „febra startului", de care suferă pînă și cei mai dotați campioni. Nu de mult o revistă străină a scris despre un caz senzațional. Aflîndu-se sub influența unui som hipnotic adînc, o fetiță a început să vorbească într-o limbă total necunoscută. Specialiștii au constatat însă că e vorba de unul din dialectele indiene ! La trezire fetița nu-și mai amintea nimic. A fost emisă, în acest caz, o ipoteză fantastică : poate oare memoria să se transmită prin gene ? Atunci întîmplarea cu fetița poate fi explicată. Strămoșii ei îndepărtați au trăit probabil în India, iar dialectul respectiv a fost transmis prin gene, la urmași !

Această ipoteză a memoriei moștenite a emis-o și academicianul sovietic P. K. Anohin. După el „simplul fapt al pieirii cunoștințelor acumulate odată cu moartea omului, e o mare nedreptate a naturii". Oricum, ipoteza memoriei moștenite nu pare atît de fantezistă, deși în ceea ce privește hipnoza și în special somnul hipnotic sînt încă multe „taine" de descoperit. Iar dintre toate minunile pe care omul le descoperă în jurul său, nu trebuie uitată, după cum spune poetul, „cea mai mare dintre minuni, minunea minunilor", care este omul însuși !

(sfîrșit)

PANORAMIC

● La Galeria „Helios", a Filialei U.A.P., expune lucrări de pictură Viorel Cosor, membru al Cenaclului tineretului. ● Sediul Secției de etnografie de la Bastionul Cetății găzduiește expoziția semnată de Gelu Carpencu. ● La Biblioteca județeană (Bastionul Cetății) : Expoziția „Societățile culturale românești din Banat, din secolul al XIX-lea, în slujba idealului de eliberare socială și unitate națională". ● Teatrul Național din Timișoara ne-a oferit în premieră piesa „Se ridică ceață" de Florin N. Năstase. ● O altă premieră : piesa „Vara trecută, la Ciulimsk" de Alexandr Vampilov, pusă în scenă la Teatrul maghiar de stat din Timișoara. ● Taraful și formațiile de muzică ușoară ale Clubului „Banatul", brigăzile artistice de la I.C.A. Metalo-Chimice, O.J.T., I.C.S.A.P., grupul folk „Atheneu", un grup de membri ai Cenaclului literar „Victor Eftimiu" din Timișoara au prezentat pentru muncitorii întreprinderii „Ciocanul"-Nădrag un apreciat program cultural-artistic sub genericul „Vieții împletim cunună". ● În contextul acțiunilor prilejuite de aniversarea a 2050 ani de la constituirea statului dac condus de Burebista, la Chișineu-Criș, județul Arad a avut loc lansarea cărții „Studii privind istoria Aradului", apărută la Editura Politică, împrejurare în care cititorii din această localitate s-au întîlnit cu dr. Gheorghe Unc, de la Institutul de cercetări istorice și social-politice (care a prezentat cartea), cu trei dintre autorii lucrării : Mircea Barbu, Eduard Ivanof, Eugen Glück, precum și cu Carol Bodea, redactorul volumului.

D. S.

RADIO-TIMIȘOARA

Emisiune literară, miercuri, 25 martie, ora 21 : Actualități – O istorie a prefacerilor comuniste în literatura română (eseu de conf. dr. Ion Neață) – Biografia cărților noastre : Aurel Turcuș – Cronică de librărie : **Copyright** de Șerban Foarță.

ITINERARII

O demnitate firească

Note de călătorie din Sudan

Un cer înstelat și o boare răcoroasă ne-au primit cînd avionul societății „Egypt-Air", venind din Cairo, ateriza la miezul nopții pe aeroportul din Khartum. A doua zi, spre amiază, razele soarelui dogoreau prin geamurile hotelului „Grand", construit în stil colonial : 35 de grade Celsius la umbră ! O zi obișnuită de ianuarie în Sudan. Vara, nu arareori, se înregistrează temperaturi în jur de 50 de grade Celsius ! Dimineața, la plecarea mea din București, termometrele arătau minus 20 de grade !! Țara cea mai întinsă din Africa este un cuptor încins. Turiștii o vizitează însă mai rar, deoarece îi lipsește încă infrastructura. Doar cîteva sute de kilometri de șosea asfaltată traversează această regiune de la confluența Nilului Alb cu cel Albastru.

Sudanul este o țară iubitoare de pace, care, după o istorie zbuciumată, și-a găsit calea proprie de propășire. Locuitorii lui au o demnitate firească, inclusiv cei mai săraci. Amabilitatea lor și originara lor bucurie de viață sînt pur și simplu copleșitoare. Simt aici o ciudată unitate între timp, spațiu și spontaneitate. Această țară imensă, cu diversitatea ei de cultură și multitudinea ei de triburi, din 1899 pînă în 1955 dominion anglo-egiptean, constituie o pildă de istorie africană, avînd totodată rostul unei punți de legătură dintre lumea arabă și cea a Africii negre.

Cu toate acestea, sudanezii din Nord și cei din Sud prezintă vădite deosebiri, apartenența de trib avînd încă un rol esențial în viața de toate zilele. În Sud trăiesc cu preponderență triburi nilotice negroide, ocupîndu-se îndeosebi de agricultură și creșterea vitelor. Arabizarea și islamizarea triburilor din Nordul Sudanului s-au produs între secolele IX și XV, în perioada în care arabii musulmani ocupaseră provincia bizantină Egipt. „Trecutul nostru este enorm de complicat", mărturisește dr. Moneim, într-o germană curentă, **„dar pentru mine este limpede că noi, sudanezii din Nord, sîntem negri africani, chiar dacă unele triburi susțin originea lor arabă, fără s-o poată dovedi. Familia mea face parte din poporul nubian, un popor mîndru de trecutul lui cultural înfloritor".**

Sudanezii dau dovadă de un calm, pentru noi, de nepătruns. Ai impresia că ei privesc grijile cotidiene cu mai multă răbdare, încredere și umor, decît noi europenii. Și există numeroase probleme într-o țară care, după cum a subliniat președintele Giafar Mohamed Nimeiri, la cel de al III-lea Congres al Uniunii Socialiste Sudaneze, intenționează să-și făurească viitorul îndeosebi cu forțe proprii. Poate contribuie la aceasta și faptul că acolo timpul este o noțiune diferită de cea de la noi. Oamenii par a trăi după principiul : Sosesc cînd sosesc și plec cînd plec ! **„Punctualitatea este prea nemiloasă** — îmi spunea glumind Salah, un prieten sudanez, cu care mă întrețineam pe această temă — **O societate modernă cere, bineînțeles, o atitudine cu totul diferită față de timp ; am studiat într-o țară cu un înalt nivel de dezvoltare și știu acest lucru".** Oricum : serviciile sînt prestate cu promptitudine, ospătarii din restaurante, personalul de la recepția hotelurilor și șoferii taxiurilor sînt amabili, serviabili ; deși nu au o experiență prea îndelungată în domeniul turismului.

Khartum, capitala Sudanului, cu 1 milion de locuitori, așezat la confluența Nilului Albastru cu cel Alb, în timpul zilei este un oraș deosebit de impulsiv, de o puternică vivacitate orientală. Pe străzi, îmbulzeală, gălăgie, culoare, mișcare ! Circulația este haotică, aș putea spune chiar un coșmar. Fiecare circulă cum vrea, claxonatul fără încetare te agită. Oamenii traversează străzile la întîmplare, mașini conduse cu viteză trec razant pe lîngă ei, dar nimeni nu se scandalizează, rareori cineva folosește cuvinte aspre. În mod ciudat, în decurs de zece zile, la Khartum n-am văzut nici un accident. Mașini tamponate, în schimb, există cu duiumul ! Mai tîrziu, aflîndu-mă la Cairo, cea mai mare metropolă a Africii, cu 9 milioane de locuitori, aveam să aflu că circulația poate fi și mai agitată, mai pestriță. Capitala sudaneză cuprinde trei cartiere : Khartum, Khartum-Nord și tradiționalul Omdurman. Ne îndreptăm spre Omdurman, trecînd pe lîngă clădirea Parlamentului, construită de specialiști români. (Proiectul pentru clădirea impunătoare, terminată în octombrie 1978, este opera unui colectiv de arhitecți bucureșteni, sub conducerea profesorului dr. Cezar Lăzărescu).

Însoțitorul meu, dr. Mohamed Rahman, absolvent al Institutului de medicină din Cluj-Napoca, locuiește aici, în casa-i părintească, și îmi explică într-o română fără accent : **„În Omdurman, orașul meu, totul și-a păstrat originalitatea, aici poți cunoaște poporul, modul în care trăiește și gîndește, aici se conjugă tradițiile vechi cu preocupările pentru un viitor mai bun, de aici, la sfîrșitul secolului trecut, a pornit furtuna revoluției".**

Ore în șir ne-am plimbat pe străzi înguste și străduțe ce semănau cu niște bazare supraîncărcate. Oamenii sînt amabili, se cunosc între ei, mulți îl salută pe medic și am impresia că, pînă și în acest vacarm multicolor, unde fiecare caută să vîndă ceva celuilalt, se instalează cît de cît un confort modest. În piață, alături de minunate fructe sudice — neîntrecute sînt înainte de toate grapefruiturile, cele mai gustoase din lume — găsești pepeni verzi voluminoși, roșii, salată, ceapă, ridichi, vinete și tot felul de arahide, apoi trestie de zahăr, pe care o rod copii cu dinți neasemuiți de albi. Seara, am participat la „Mulid", o serbare religioasă, organizată în toate cele trei cartiere ale orașului. La Omdurman își păstrează însă caracterul cel mai autentic. Serbarea, la care participă tineri și vîrstnici, este consacrată zilei de naștere a profetului Mohamed. 30 pînă la 40 de mii de oameni se înghesuie într-o piață imensă, încadrată de nenumărate corturi de rugăciune, chioșcuri și standuri de vînzare. Numeroase difuzoare produc o gălăgie asurzitoare, preparate tradiționale de carne, puternic condimentate, pregătite și vîndute aici, împrăștie un miros pătrunzător.

Stau în fața hotelului și privesc din nou strada. Șiruri interminabile de mașini, ca într-o metropolă europeană. Dar cum arată ele și cum circulă ?... Ca în povești !

Bărbații, care se plimbă pe stradă, îmbrăcați în burnusuri albe, lungi pînă la glezne, pe cap cu turbanul, au ceva impunător în înfățișare. Femeile sudaneze, în schimb, se înfășoară peste rochie cu o eșarfă albă sau înflorată, lungă de 10 metri, ceea ce le dă o grație deosebită, un farmec în plus.

Nikolaus BERWANGER

CARTEA STRĂINĂ

Romanul ca proces-verbal*)

Plimbîndu-și „oglinda" romanului de la „băltoacele" drumului la adevărurile vieții interioare, Stendhal se vedea pe sine în postura unui stenograf care notează totul conștiincios și adună semnele realului pentru a le reproduce întocmai, ca într-un proces-verbal. Fixîndu-și, la rîndul său, oglinda primului roman, apărut în 1963, tot pe un drum noroios (bîntuit de „greața" sartriană) și pe niște adevăruri existențiale (Camus nu e străin de ele), Le Clézio intră în jocul de-a procesul-verbal, cu dorința declarată de a aboli reprezentarea, reproducerea exactă, și de a sparge oglinda. Romanul său se autodefinește ca „ficțiune totală", bazată pe simpatia dintre autor și cititor" — dintre un autor care se transformă în teoretician pentru a declara că nu se sinchisește de realism, și un cititor căruia i se dă să înțeleagă că nu va pricepe nimic din acest Roman-Joc, dacă se va lăsa călăuzit de „gustul său verist". Și Jocul începe. „La început sînt secvențe, mișcări". În continuare, și pînă la sfîrșit, rămîn tot secvențe, mișcări, metamorfoze. Nimic nu pare să aibă stabilitate, totul se compune și se recompune fără încetare — universul personajul, povestirea. Un univers „ticsit cu mii de jocuri diverse", unde lucrurile au o existență obsedantă (în sens sartrian) și se metamorfozează într-un ritm halucinant. Personajul însuși, despre care nu se știe dacă a dezertat dintr-un azil de alienați sau de altundeva, este rînd pe rînd șobolan, mare, plajă, victimă, agresor. Autorul stenograf îi observă și îi notează cu precizie gesturile, atitudinile, cuvintele, sugerează prin cîteva detalii coordonatele istorice și geografice ale acțiunii, creează „atmosferă" (casa părăsită, barul, strada, grădina zoologică, plaja), nutrind iluzia că prin scriere poate să scoată niște „lucruri străine" din „neclaritatea în care sînt de obicei". Prin scriere, lucrurile par într-adevăr să se clarifice. Chiar și comportamentul atît de derutant al personajului este integrat într-un sistem și în cele din urmă explicat. Personajul — și romanul o dată cu el — provoacă haos și metamorfoze, dar trăiește cu spaima de haos și metamorfoze, cu nostalgia ordinii și a logicii. Nevoia de a explica — prin scriere — este omniprezentă. Personajul e obișnuit să tacă, în schimb, comunică intens prin scrisori, desenează, lasă semne peste tot în urma sa, pe hîrtie, într-un caiet de școală galben, în praf de pereți, în ziar (unde „nebunia" sa este „povestită" la rubrica de fapte diverse și introdusă ca atare în „procesul-verbal"). În același timp, însă, scrierea continuă să producă metamorfoze, și în primul rînd metamorfoza continuă a povestirii însăși, care se scrie mereu altfel pentru că, o dată transformată în text, „această afurisită realitate" devine un perpetuum mobile generator de semne, care se combină după mereu alte reguli.

„Procesul-verbal" astfel scris intră în contradicție cu sine, își subminează neutralitatea scriiturii, înlocuind copia fotografică a realului cu jocul textual. „Proces" are aici un dublu sens : transformare, mișcare, metamorfoză, și punere în discuție, rescriere din perspectivă critică. Textul lui Le Clézio polemizează cu sine, în măsura în care romanul este o rețea de texte ce se completează, se contrazic și se interoghează unele pe altele, metamorfozînd, în acest proces, și vechea metaforă a romanului-oglindă. „Uzată" de atîtea secole de reflectare, „oglinda" lui Le Clézio își pierde strălucirea și netezimea, devine „ochi orb" și „conștiință sterică" situată în vecinătatea absolutului și, tocmai de aceea amenințătoare.

Și-atunci, pentru ca să poată trăi din nou, romanului nu-i rămîne decît să spargă oglinda sau să încerce să treacă dincolo de ea. Să stea, așa cum face personajul său „în fața unei ferestre deschise" sau să se metamorfozeze în fereastră, chiar dacă, privit printre zăbrele ei, universul îi va apărea ca o alcătuire de semne a căror metamorfoză rămîne de descifrat : „Aglaon. Tetragrammaton. Ego Alpha. Omega...".

*) J.M.G. Le Clézio, *Procesul-verbal*, traducere și note de Viorel Grecu. Prefață de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1979.

Margareta GYURCSIK

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

ALVARO MUTIS

Născut în 1923, la Bogota, Alvaro Mutis este astăzi unul din cei mai citiți și comentați poeți din Hispanoamerica. Octavio Paz a întocmit cîndva un inventar complet al mecanismelor poetice folosite de Mutis, cele care fac ca opera sa, deloc vastă, să se bucure de un mare prestigiu. Între acestea se află alianța splendorii verbale cu descompunerea materiei ; fascinația care înregistrează universul dureros al vieții ; descrierea unei realități aparent fără semnificație ; evocarea aproapelui ca pe ceva foarte îndepărtat și transformarea depărtării în ceva apropiat și amenințător ; cercetarea obiectelor mărunte pînă la metamorfozarea lor ; îmbogățirea cotidianului cu orizonturi neobișnuite ; contrastul imagistic.

Observațiile acestea s-au făcut cercetîndu-se mai ales volumele „Elementele dezastrului", 1953, ediție îngrijită de Rafael Alberti, și „Lucrările pierdute", carte apărută în 1964.

Un adevărat cult al prieteniei a făcut ca în jurul lui Alvaro Mutis să se adune mereu numele cele mai prestigioase ale literaturii din continentul sudamerican. Nimeni nu se îndoiește, de exemplu, că Gabriel Garcia Márquez s-a stabilit în Mexic în primul rînd pentru că aici trăiește, din 1956, conaționalul său Alvaro Mutis.

Un volum selectiv din opera poetului se află în prezent sub tipar la editura Albatros, în colecția „Cele mai frumoase poezii". (D. N.).

DESPRE CÎMP

Trecerii hoților sub nevăzutul nopții,
ei îi opun invazia marilor valuri de temperatură.
Zgomotului bărcilor ce se lovesc de diguri,
sunetul înfricoșător al unei trompete îndepărtate.
Blîndei lumini de-amiază, ridicînd aburi prin curți,
strigătul unei păsări închisă-n colivie.
Umbrei ispititoare a plantațiilor de cafea,
murmurul undiței în adîncul rîului tulbure.
Nimic nu schimbă bătălia calmă a elementelor,
în timp ce vremea devorează carnea oamenilor,
apropiindu-i de moartea mizerabilă ca pe niște
animale toropite, amețite de sucuri.
Riul crește și smulge arborii, obligîndu-i
să plutească majestuoși pe spinarea lui.
Dar dacă într-un colț fochistul își iubește soția,
în timp ce se aude mierea curgînd prin faguri,
dacă minerii pot opri aripile vîntului
cu un singur strigăt de tunet,
dacă acestea și atîtea alte lucruri se petrec
indiferente la cuvinte,
indiferente la sărmana piele ce acoperă poemul,
dacă întreaga viață se poate susține
prin amănunte atît de vagi,
ce dorință ne face s-o spunem, s-o strigăm în zadar ?
Unde-i taina acestei lupte sterile
care nu sfîșie și fără grabă ne duce cu ea ?

DESPRE ORAȘ

Cine mai vede la intrarea-n oraș
sîngele vărsat de anticii luptători ?
Cine mai aude galopul armelor
și înaintarea nocturnă a animalelor ?
Cine conduce columna de fum și durere,
rămasă în urma bătăliilor, la căderea serii ?
Nici cel mai mizerabil, nici cel mai vicios,
nici cel mai slab și uitat dintre locuitori
nu-și mai amintește ceva din această istorie.
Azi, cînd zorii năpădesc parcurile
cu mireasma pinilor abia tăiați,
această aromă rășinoasă și strălucitoare
ca amintirea unei iubiri năprasnice,
sau ca durerea unui animal fără apărare,
azi, orașul se dăruiește cu totul
negurii lui murdare și zilnicului zgomot.
Și, totuși, mitul nu a murit, trăiește
în colțurile pe unde cerșetorii descoperă
lanțul fragil al plăcerilor,
în catedralele mușcate de timp, acoperite
cu pulbere, cu blîndă și lentă uitare,
în ușile ce se deschid pe neașteptate,
pentru a-i arăta soarelui un tors strălucitor
de femeie trezită între portocali
— dulce rod mort, aer zadarnic de visare.
În pacea amiezii, în ceasurile din zori,
în trenurile adormite, încărcate cu animale
care plîng absența copiilor lor,
în toate se află mitul pierdut, sterp, irecuperabil.

În românește de Darie NOVĂCEANU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 13 (627) ● 27 MARTIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Cel mai fertil răstimp istoric

Se împlinesc, în această lună de început de primăvară, 15 ani de cînd în fruntea partidului a fost ales tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** cel mai iubit fiu al națiunii noastre. Întregul popor este pe deplin conștient că anii de cînd tovarășul **Nicolae Ceaușescu** se află în fruntea Partidului Comunist Român s-au constituit ca perioada cea mai fertilă, cea mai bogată în realizări, din întreaga noastră istorie.

Consacrîndu-și întreaga putere de muncă, întreaga viață înfăptuirii celor mai nobile aspirații ale națiunii noastre — făurirea pe pămîntul României a celei mai drepte orînduiri — comunismul, ridicarea patriei libere, independente, suverane, pe cele mai înalte trepte de progres, civilizație și bunăstare, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** a adus inestimabile contribuții teoretice și practice la elaborarea politicii interne și internaționale a partidului și statului nostru.

Secretarul general al partidului are o contribuție hotărîtoare la elaborarea unei strategii profund științifice, originale, a dezvoltării în ritmuri înalte a României. Bazată pe cunoașterea aprofundată a realităților noastre, și a experienței celorlalte țări socialiste, a tendințelor și fenomenelor din economia mondială această strategie, sintetizată magistral în Programul Partidului Comunist Român, și-a demonstrat pe deplin justețea, caracterul său realist. În ultimul deceniu, venitul național a crescut de 2,8 ori, producția industrială de peste 3 ori, iar valoarea producției agricole de peste 1,8 ori. Ritmurile înalte de dezvoltare sînt nemijlocit legate de eforturile poporului român, de faptul că el este deplin stăpîn pe destinele sale și pe bogățiile naționale. Așa cum sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** în Raportul prezentat la cel de-al XII-lea Congres al partidului : **„Nimic nu am primit din afară în mod gratuit, nimic nu a căzut din cer ! Stadiul la care am ajuns este expresia muncii eroice a poporului nostru, a hotăririi și încrederii cu care toți oamenii muncii urmează și înfăptuiesc neabătut politica partidului, a țării și forței socialismului, a capacității noii orînduiri de a asigura întregii națiuni un înalt nivel de civilizație materială și spirituală".** Opțiunea pentru dezvoltarea în ritmuri înalte a economiei naționale a constituit baza trainică a creșterii nivelului de trai, dovedindu-se pe deplin că acesta este scopul fundamental al întregii politici a partidului. Ctitor al noii Românii, secretarul general al partidului este, totodată, ctitor al frăției tuturor cetățenilor patriei — români, maghiari, germani și de alte naționalități —, al unității indestructibile a întregului popor în jurul partidului, cheia de boltă a tuturor marilor noastre înfăptuiri de azi și de mîine, coloana vertebrală a demnității noastre, a dăruirii cu care realizăm politica partidului, politică ce se identifică cu aspirațiile supreme ale națiunii.

Tovarășul **Nicolae Ceaușescu** este și arhitectul politicii externe a partidului și statului nostru, politică înțeleaptă care astăzi, împreună cu marile succese dobîndite pe plan intern, au ridicat prestigiul României socialiste la cote fără precedent. Contribuția sa decisivă la elaborarea conceptului de **nouă ordine internațională** este larg recunoscută pe plan mondial, președintele României fiind, în același timp, și un militant neobosit pentru așezarea relațiilor dintre state pe principiile deplinei egalități, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, renunțării la forță și la amenințarea cu forța, colaborării reciproc avantajoase. Manifestînd cea mai înaltă responsabilitate față de destinele poporului nostru, față de destinele omenirii în general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** a avertizat în repetate rînduri asupra pericolului unui nou război, a insistat asupra necesității promovării unei politici de destindere, bazată pe respectarea independenței și suveranității, a dreptului sacru al popoarelor de a-și hotărî singure destinele, fără nici o ingerință din afară, a găsirii căilor pentru soluționarea gravelor probleme cu care se confruntă omenirea în prezent și care îi pun în pericol viitorul.

Pentru perioada 1981-1985, cea de-a doua etapă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, întregul popor este mobilizat în transpunerea în realitate a obiectivelor concretizate în documentele, Directivele și programele-directivă, cu privire la dezvoltarea economico-socială a României adoptate de Congresul al XII-lea. În următorii cinci ani, ca urmare a creșterii puternice a forțelor de producție, a perfecționării relațiilor și a progresului întregii vieți sociale, România va depăși stadiul de țară în curs de dezvoltare, trecînd la noua calitate de țară mediu dezvoltată. Odată cu dezvoltarea puternică a forțelor de producție, cu creșterea avuției naționale și a venitului național se va asigura, în continuare, creșterea sistematică a nivelului de trai material și spiritual al poporului.

Mersul nostru înainte, în toate planurile civilizației socialiste și comuniste, cere și în viitor eforturi creatoare din partea tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, o muncă plină de abnegație din partea fiecărui cetățean al țării. Punerea în valoare a potențialului material pe care l-am creat, cu considerabile eforturi, depinde în primul rînd de capacitatea oamenilor muncii de a rezolva cele mai complexe probleme ale producției, ale dezvoltării economico-sociale a țării. Aceasta este o condiție esențială a transformării acumulărilor cantitative într-o nouă calitate în întreaga activitate economico-socială, a trecerii la noua etapă a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Filip PAȚAC

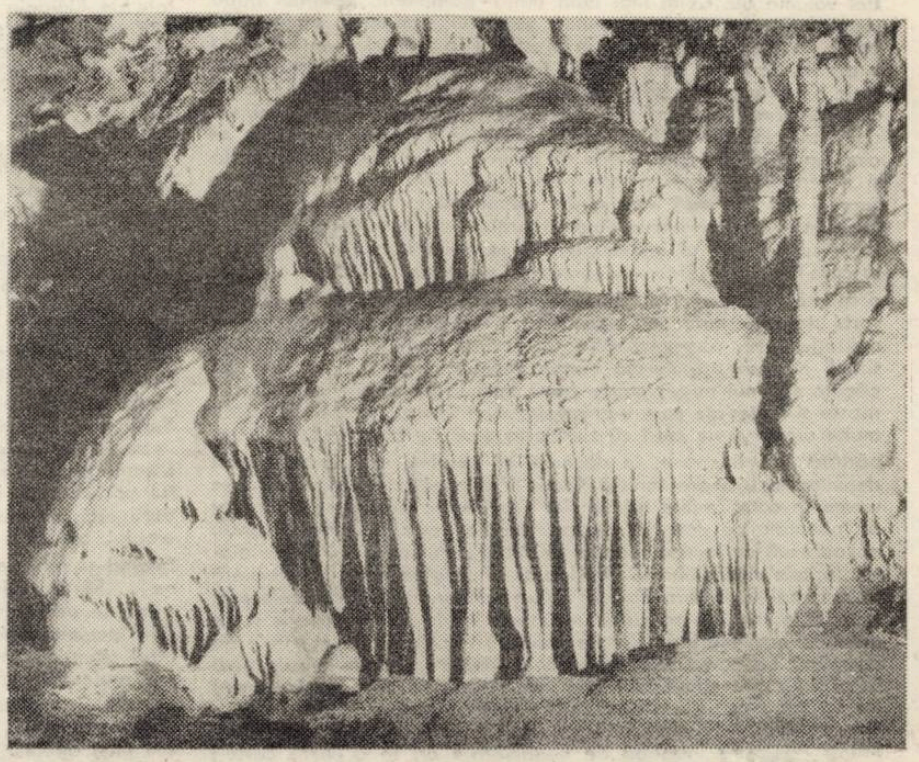

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului fotograf RUDOLF SANDOR.

DIN ACEST NUMĂR :

- Cronica literară : „Cel mai iubit dintre pămînteni" de Marin Preda (Cornel Ungureanu).
- Mircea Eliade — Stratul mitic al istoriei (Eugen Todoran).
- 15 ani de istorie — 15 ani de ctitorie românească (reportaje).
- Remember — O noapte în Olimp (Anghel Dumbrăveanu).

Vasile Versavia

PRIMĂVARĂ

Puternic, cum cireșii, lumina dă în floare
peste cuprinsul țării carpatin ;
din fapte se desprinde parfum de sărbătoare,
prezentul înflorește în pruncii care vin.

Spre viitor cu fața și înspre măreție,
făptura țării sfinte se-nalță cald din noi
și, printr-o minunată simetrie,
din trupul țării sfinte ne ridicăm — altoi.

Lumina dă în floare. E-o blîndă primăvară
peste cuprinsul țării și-n timpul social ;
creanga-și desface viața înafară,
petala naște-o vale și mugurul — un deal.

Anii-lumină ai creației

Vocația industriei, climatul muncii, în ambianța caracteristică a cercetărilor științifice, înseamnă tot atîtea coordonate tradiționale în viața Timișoarei. Vizitînd **Expoziția realizărilor industriei timișorene,** rămîi impresionat de marea „cantitate de inteligență tehnică pe metru pătrat" din municipiu, de ampla revitalizare în acest domeniu nobil al activității umane. În anii din urmă, cel ce a devenit al treilea oraș al țării ca mărime demografică se află într-o dezvoltare impetuoasă, în lumina arcului voltaic al unei activități creatoare febrile.

În angrenajul vitalei industrii a țării, întreprinderile timișorene constituie repere de prim rang, a căror perfecționată existență decurge din directa și atenta îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Vizitele sale, permanentul contact cu problemele pătrunderii acestor obiective în rîndul celor mai moderne creații de acest fel din lume, au determinat creșteri calitative, au determinat apariția unor cadre de elită. Cea mai mare întreprindere a județului este **Întreprinderea mecanică,** înființată în 1960, în locul metalurgiei „Bănățeana" și Atelierele C.F.R., avînd ca scop principal dislocuirea exportului și devenind, pe parcurs, exportatoare. Oamenii păstrează și aici, ca pretutindeni, impresii puternice legate de vizitele tovarășului Nicolae Ceaușescu, cea mai recentă avînd loc anul trecut ; ei poartă, alături de mîndria de „imetist", pe aceea pe care o au oamenii investiți de țară cu cea mai înaltă încredere. Spațiul ocupat de întreprindere este utilat cu o pregnantă tinerețe a ideilor, conform unor concepții moderne ; alături de halele fierbinți se află în prelucrare metalul rece al rațiunii, în clădirea zveltă a Institutului de proiectări, integrat întreprinderii. O mare concentrare de forțe de muncă fizică și intelectuală pe metrul pătrat. Și nu departe, la poalele pădurii, cartierul cel nou, un întreg orășel, făcînd aproape corp comun cu uzina. Oamenii se leagă sufletește de locul de muncă, se stabilesc, pun baza unei tradiții de muncă. Peste 70 la sută din lucrători sînt tineri ; aici se călește oțelul calificării acestora, căci I.M.T. sînt și inițialele unei mari școli a muncii și educației prin muncă ; Grupul școlar profesional este și el integrat întreprinderii, „producînd și livrînd" societății cadre calificate pentru o economie în continuă și profundă dezvoltare.

În platforma industrială din Calea Buziașului, cu trei pătrimi din lucrători femei, „trăiește prin concepție proprie", **Întreprinderea de aparate electrice de măsurat,** singură de acest fel la noi. Finețea desăvîrșită a

Lucian BURERIU

(Continuare în pag. 4—5)

CRONICA LITERARĂ

Marin Preda

Cel mai iubit dintre pămînteni

Ed. Cartea Românească, 1980

(1) Oarecum imprevizibilă, noua apariție a romancierului impresionează mai intîi prin masivitate. Un roman aparținînd tradiției epopeice, a încercat să se descurce un cronicar, un roman frescă, a încercat o clasificare un altul : categorisiri care conțin o bună doză de adevăr, dar desigur insuficiente. În cele trei volume ale **Celui mai iubit dintre pămînteni,** construit după toate legile romanului popular, scriitorul împletește cîteva linii epice pe care le-a exersat în prealabil în **Delirul** și în **Viața ca o pradă.** Scriitorul mai adaugă un roman sentimental (o comparație cu **Intrusul** se poate face) și unul aparținînd cimpurilor concentraționare. Scriitorul se confesează, (ghicim) depune mărturie, transcrie mărturii, propune o imagine a istoriei deceniilor al cincilea și al șaselea. Setea de adevăr, care dădea atita forță și atitea drepturi de succes celor două cărți mai sus amintite, face și din **Cel mai iubit dintre pămînteni** o lectură fascinantă. Care este locul nostru în timp și spațiu, care este (care poate fi) locul scriitorului (al intelectualului) în **noua lume,** iată întrebări la care răspund, fără menajamente, în diverse capitole ale cărții, o seamă dintre eroii ei. Se perindă prin paginile cărții, pentru a vorbi despre istoria cea adevărată, conducători de state, personalități ilustre, oameni politici de mare suprafață. „Voi scriitorii, sînteți neinformați, de-aia cărțile voastre nu sînt bune, dar din păcate nici noi nu vă putem pune încă la dispoziție unele documente și materiale care v-ar inspira. Dar într-o zi se vor deschide multe arhive și nu cred că ziua asta o să fie chiar așa de îndepărtată...", îi spune, în deceniul al șaselea, un foarte înalt demnitar unui mare scriitor. Marin Preda își scrie romanul într-o vreme în care „multe arhive sînt deschise" ; cărțile sale nu mai au păcatele pe care le observa marele demnitar tocmai pentru că accesul lor la document e liniștit și sigur de sine. Multe dintre faptele deceniilor al cincilea și al șaselea apar în premieră în romanul lui Marin Preda ; mare scriitor, una dintre cele mai autorizate voci ale scrisului românesc, Marin Preda depune și de data aceasta **mărturie** despre veacul său ; despre momentele de cumpănă pe care le traversează un popor ; despre erorile unui timp și despre sacrificații unei epoci istorice. El nu este numai un scriitor sau un mare scriitor, el este – opera lui de pînă acum certifică – o conștiință națională. Ca în **Viața ca o pradă,** Marin Preda se întreabă de nenumărate ori în această carte : care este locul scriitorului (al intelectualului) în noua societate ? Răspunsurile nu sînt date imediat și nici cu prea mare viteză...

(2) Excepțional este romanul „cîmpurilor concentraționare", pe urmă al muncilor de reabilitare pe care trebuie să le îndeplinească eroul. Drumul prin infern și salvarea, ieșirea din infern, iată o temă obsedantă pentru scriitorul secolului XX. Sînt paginile în care Marin Preda se simte în largul său, pe teritoriul în care marea sa vocație nu e de nimic îngrădită. Angajat la deratizare, intelectualul Victor Petrini va traversa nu numai un moment semnificativ, ci va da posibilitatea autorului să scrie pagini memorabile, în care priza sa „la real" este fără fisură. Dealtfel, romanul este viguros tocmai în paginile în care autorul nu meditează asupra personajelor, ci le implică pe acestea în devenirea umană : în faptă.

(3) Romanul este al unor formidabile ambiții : scriitorul vrea să se confrunte nu numai cu una sau alta dintre problemele care au răvășit literatura veacului, ci cu toate problemele veacului (sau cu cele mai importante). Fraza inițială a cărții, cea care are, așa cum știm, o importanță crucială în toate romanele lui Marin Preda („Moartea e un fenomen simplu în natură, numai oamenii îl fac înspăimîntător") ne anunță că eroul se află „în fața morții" pe care el, singur, este în măsură să și-o aleagă. Cele trei volume (nu în întregime) reprezintă confesiunea lui, confesiune care dublează eseul „Era ticăloșilor", meditație a lui Victor Petrini privind epoca sa. Confesiunea ar putea apare postum, împreună cu acest eseu. Eroul este filosof, adică profesor de filosofie, și aici scriitorul încearcă a construi romanului său un nou nivel : acela al dezbaterii, din unghi de vedere filozofic, a marilor probleme ale omului în secolul al XX-lea. Atîta vreme cît eroul e martor (sau citează martori) romanul este memorabil ; cînd se deplasează către idei, către comentariul unor cărți ce au făcut vîlvă la vremea lor, observăm că nu filosoful Victor Petrini vorbește, ci scriitorul : că Victor Petrini, contrar spuselor autorului, e absolut lipsit de capacitate speculativă ; oricare încercare a sa de a dezvolta o idee sau alta poate fi privită cu suficientă uimire și suspectată de amatorism. Întîmplările din lumea literară îl interesează pe Victor Petrini mult mai mult decît altele care ar fi fost firesc să-l intereseze în calitatea sa de (fost) asistent la o catedră de filosofie a culturii. Romanul de idei este sistematic deturnat de la calea sa de presantele probleme ale **mărturisirii ;** ale mărturiilor ce privesc nu numai societatea deceniului șase, ci și literatura deceniului al șaselea. Întîmplările de la facultatea de filosofie se aseamănă prea mult cu cele de la o anumită facultate de filologie ca să nu poată fi transferate direct acolo. **Cel mai iubit dintre pămînteni** înglobează (incorporează) fapte și evenimente numite în **Viața ca o pradă.** Încercarea de a le „trucа" pentru a le da generalitate nu-i reușește marelui scriitor, prea legat de viața literară pentru a-i ignora, fie și în numele unui erou exemplar, complicata ei devenire.

(4) Am observat și în alte rînduri că, în drumul lor către marele public, scriitorul secolului XX încearcă un pact cu literatura kitsch : un pact de neagresiune și cîteodată de întrajutorare. În romanul lui Marin Preda drama eroului este „aliată" cu o melodramă aproape „clasică", aproape programatică. Neșansa eroului este nu numai aceea de a avea „un prieten epistolier" (ca în **Gluma)** ci și aceea de a iubi femei a căror rezistență – a căror forță – a sentimentelor este mică. Eroul e abordat și părăsit de ființe cu viață interioară complexă. Romane erotice complicate, istoriile sentimentale ale lui Victor Petrini ar trebui să scoată în evidență, încă în plus, rezistența omului față de „neșansă". Dacă unele portrete sînt memorabile (eroinele lui Marin Preda au o „viață instinctuală" foarte puternică, reacțiile lor sînt imprevizibile, enigmatice), altele sînt doar recapitulative. Fiecare femeie are „secretul ei", uneori de mare încărcătură poetică. Pentru prima oară, în acest roman, scriitorul insistă asupra **degradării** eroinelor. Una dintre ele va fi, pe rînd, iubita ingenuă a eroului, pe urmă – sau în același timp – prostituată, cariera ei trecînd și printr-o redacție literară. Modelul poate fi bănuit lesne... Să nu privim decît ca o ciudățenie faptul că scriitorul transcrie ad litteram o seamă de injurături (unele fără îndoială dînd personajului o notă de pitoresc... alteori subliniind **caracterul** situației). Între argumente pro și contra, credem că ar fi fost preferabilă folosirea punctelor de suspensie...

(5) Cartea cea mai întinsă a lui Marin Preda, **Cel mai iubit dintre pămînteni,** reia o seamă de situații, de leit-motive, de idei ale unei opere : fără a fi o sinteză, așa cum s-a spus, romanul dezvoltă, accentuează, prelucrează teme anunțate într-o seamă de opere anterioare. Paginile de antologie sînt din nou acelea în care scriitorul se referă la etosul țărănesc, la civilizația țărănească sau la lumea „abandonată" de vechea civilizație rurală. Ele ar trage „concluzii" în această carte ce ar fi trebuit să fie a concluziilor. Este din nou reluată problema „religiei" sau a noii religii, enunțată în **Moromeții, II,** și discutată aici într-un nou context. O nouă formă primește tema „prietenului" (aici e multiplicată : unul, prieten, ar fi secretarul, altul ar fi criticul literar, cel care îi vorbește lui Victor Petrini despre ciudatele întîmplări ale vieții literare, altul, soțul Matildei, Petrică Nicolau). Memorabilă, din nou, e lumea de margine, cu petrecerile ei, cu stilul ei de viață, cu „morala ei inflexibilă" sau foarte flexibilă. Cum e Lumea lui Marin Preda ? La întrebările privind „condiția umană" își găsește, în aceste momente de o tulburătoare concretețe, coerență.

Roman cu multe pagini memorabile, **Cel mai iubit dintre pămînteni** este o demonstrație de putere de muncă a unui mare scriitor ; nu o mare operă (dacă e să privim romanul în totalitatea lui) cartea este, desigur, demnă a anunța, la o nouă intensitate, adevărurile unui mare prozator, plasînd accente semnificative asupra unor realități ale timpului nostru.

Cornel UNGUREANU

MARGINALII

PE TEME EMINESCIENE

În Reflecții asupra spiritului creator, **Lucian Raicu scrie la un moment dat despre prejudecata lirismului care „împiedică receptarea normală (...) a noutății incomode", a celei „întemeiate pe discontinuități ale discursului și pe contestarea, pe subminarea inversunată a sunetului liric". Conducîndu-ne numai după modelul eminescian și macedonskian, al cărui criteriu este coerența muzicală a versului, model din care marii poeți interbelici „nu ies în chip esențial", riscăm să nu înțelegem toată importanța unor poeți ai zilelor noastre ca Ion Caraion, Gellu Naum, Mircea Ivănescu. Aceștia „vor dimpotrivă să neliniștească sufletul, să tulbure auzul, să rupă ritmurile incantatorii".**

Ca atîtea alte considerații din cartea lui Lucian Raicu, și aceasta este îndrăzneață și profundă, dar mă gîndesc că pe temeiul ei ne-am putea întoarce pentru o nouă lectură spre poeții interbelici și, poate în primul rînd, dincolo de ei, către Eminescu însuși.

Actualitatea poeziei eminesciene este atenuată de două atitudini bine intenționate și firești. Mai întîi, prea multe studii apar în preajma aniversărilor din ianuarie și din iunie, prea multe în raport cu cele care apar în restul anului. Manifestările aniversare au menirea să sublinieze importanța unei personalități în perimetrul mai larg al culturii și faptul este important, căci un creator autentic participă la spiritualitatea poporului său nu numai ca arhitect, biolog, matematician sau poet, ci și ca o conștiință exemplară, ori ca gînditor. Totodată, însă, perspectiva culturală îl situează pe creator, în timp ce din celălalt punct de vedere, acela al specificului operei sale, el este – cît timp opera lui mai are resurse nedescoperite – părtaș la activitatea contemporană din domeniul său. Eminescu este mare pentru tot ce a întemeiat în cultura noastră, dar și pentru tinerețea mereu imprevizibilă a poeziei sale. Acesta nu este un fel de a vorbi – e destul să ne amintim ce a însemnat în deceniul trecut exegeza lui I. Negoițescu, la capătul căreia o față nouă a poetului se ivise din postume.

Mai este, apoi, fixarea în memoria colectivă a unei linii melodice eminesciene. În mintea fiecăruia dintre noi stăruie un număr mai mare sau mai mic de versuri refren, alături de un număr de replici caragialești. Ni le amintim în cele mai variate împrejurări. Este dovada prezenței adînci a marilor scriitori în conștiința urmașilor, dar și un fel de a ni-i face prea familiari. A-i privi din unghiuri noi, a-i citi altfel – chiar iconoclast – este important pentru ca forța gîndirii lor să nu scadă sub o admirație ce ar dobîndi greutatea unei prejudecăți.

Mă gîndeam la acestea ascultînd nu de mult – și învingîndu-mi o altă prejudecată, cu privire la recitările actoricești – versuri de Eminescu spuse de Alexandru Repan. Găsindu-se, parcă, în nucleul existențial al poemelor, în locul dramei lor, interpretul desfăcea unitățile știute fără să cadă – acesta fiind pericolul – în proză patetică. El respecta prozodia dar, parcă, în ultimul moment. Aveam sentimentul că nu cunosc aceste poeme, că ele erau gîndite atunci, se nășteau atunci. Eminescu devenea un poet nu cu totul știut, unul în stare să te uimească, schimbîndu-se, așa cum te poate uimi un poet contemporan. Poate că scriind Odă în metru antic altfel, în vers scandat, nemelodic, el însuși a atras atenția împotriva lecturii univoce a poeziilor lui. Oricum, dacă lucrurile sînt făcute cu măsură, fără a se căuta noutatea cu orice preț, atunci acesta este un mod esențial de a îmbogăți literatura trecutului : nu descoperind inedite – citind-o într-un fel inedit.

Livius CIOCÂRLIE

VIAȚA ASOCIAȚIEI

ÎNTÎLNIRI

● La Coștei a avut loc o șezătoare la care au participat Traian Iancu, director al Uniunii Scriitorilor, Nicu Filip, Ionel Botez, Nikolaus Berwanger, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Damian Ureche. ● Poetul Anghel Dumbrăveanu a fost oaspetele elevilor și cadrelor didactice de la Liceul industrial nr. 7 din Timișoara.

APARIȚII

● Editura „Facla" anunță volumul de versuri al lui Lucian Emandi intitulat „Îmblînzitorul de taine", aflat în librării.

VARIA

● La Clubul ziariștilor a avut loc o festivitate (cu public) prilejuită de împlinirea celor 60 de ani ai lui Vladimir Ciocav, organizată de Biblioteca județeană, Asociația noastră și Comitetul oamenilor muncii de naționalitate sîrbă. Au vorbit Marcel Pop Corniș, Jivco Milin, au citit din versurile poetului actorii Aurora Simionică, Viorel Iliescu, Mircea Bellu și elevi.

CENACLU

● Cursul de poetică din cadrul cenaclului Asociației și al revistei „Orizont" a fost susținut de Doina Bogdan Dascălu și Dumitru Vlăduț. În aceeași seară recitalul „Ion Barbu" s-a bucurat de participarea actorilor Eugenia Crețoiu, Mircea Bellu, Viorel Iliescu, Monika Baialici.

DIALOG

CU DUȘAN PETROVICI DESPRE NOUA SA CARTE DE VERSURI

– Ce simți, ce gîndești acum, cînd va intra în librării cea de a patra carte a ta (de versuri, firește, în cadrul editurii „Facla") ?

– Cartea se cheamă „Obiecte pierdute" și, dacă aș vrea, aș putea spune multe despre ea. Cred că acest lucru nu e însă necesar. Orice explicație e condiționată și nu e unică. Ceea ce am vrut să spun în poezie nu-i epuizează nici pe departe sensul.

– Un vers la care ții...

– ...„Lumea e plină de obiecte pierdute"... și, într-adevăr, am pierdut sau am uitat multe obiecte în viața mea.

– Să interpretez asta la figurat, desigur.

– Cum vrei. Voiam să zic, scriu să-mi reamintesc acele obiecte, să recuperez ce se poate recupera. Poezia mea e scrisă mai mult din lipsurile ei... Dacă lucrurile sînt numai o parte din ceea ce înseamnă ele – după Claudel – atunci adevărul trebuie căutat acolo unde ele încetează, în pacea și tăcerea lor.

– Aceasta e o interesantă artă poetică. Aș vrea să știu dacă există vreun poet din generația noastră care scrie așa cum ai vrea tu să scrii ? Răspunsul – facultativ.

– Există mai mulți, deși la întrebarea asta, de multe ori am răspuns **nu.** Asta pentru că nu există poet de vîrsta mea pe care să nu fi dorit să-l îndrept, adică să-i rescriu versurile.

– Fundamentala întrebare : ce crezi despre viitorul poeziei ?

– Mai cred în el, deși supertehnicizarea vieții nu e fără urmări în poezia care se scrie azi...

– Poate că nici nu e rău astfel. Fiecare epocă și-a avut arta pe care a meritat-o.

– În orice caz, poezia nu va muri decît odată cu omul...

– Atunci ne mai putem face planuri. Apropos, ce planuri ai ?

– Să scriu, în ciuda celor afirmate într-o poezie din acest din urmă volum : „mă voi lăsa de scris, pentru că scrisul e o muncă grea". Uneori această muncă face bine.

– Așa cum, cu permanentul spectru al sfîrșitului carierei literare, atîția poeți de vîrsta noastră se află, de facto, în perioada cea mai fertilă, cea mai propice creației. Îți mulțumesc. (Și acum, doar pentru cititor : Dușan Petrovici este acel temperament neliniștit care, în modul cel mai constant își dorește mereu cele mai intense schimbări, în viață, în arta sa – viață. Tensiunea emoțională și intelectuală a versurilor sale atestă specificul unei generații lucide și pasionate totodată, pentru care cuvîntul nu înseamnă un gratuit sunet muzical, ci expresivitate și profunzime).

L. BURERIU

CRIZANT publicitate

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă şi cuprinde aproape toate domeniile de activitate. Vom încerca o nominalizare a principalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şorţ, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,28% carbonat, de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare ;

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

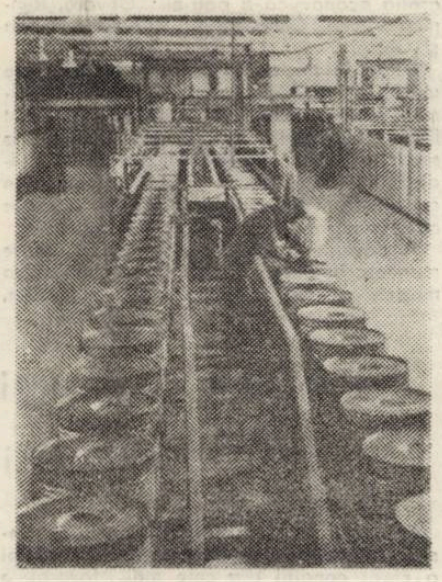

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutralizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

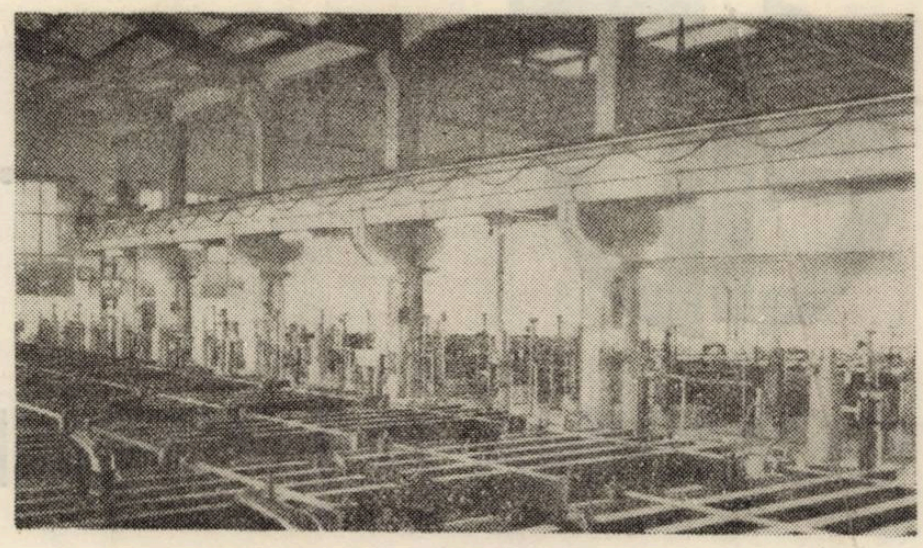

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţia de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vîlcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vîlcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-aface cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vîlcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vîlceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea îşi exercită atributele de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

ORIZONT publicitate

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rîmnicu Vîlcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi ale reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rîmnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură caratele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Minulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie,

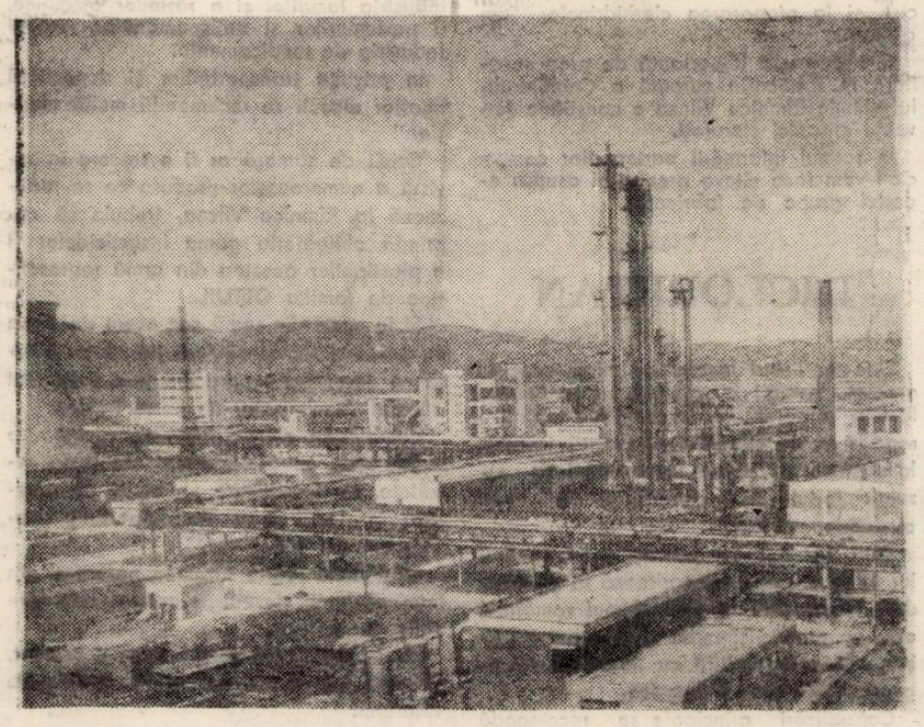

biective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vi-

concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce încinge ca într-un brîu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Giganticele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „mînuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de noblеţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezenţe vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

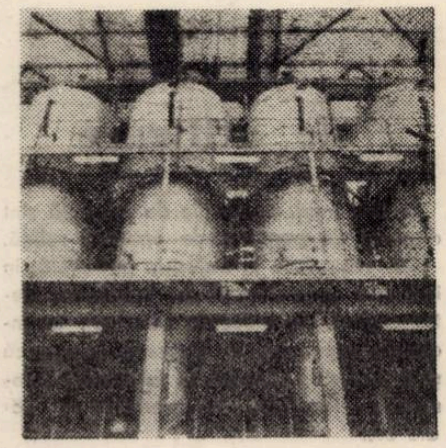

MIRCEA ELIADE — Stratul mitic al istoriei

Ultimul studiu al lui Mircea Eliade tradus în românește (De la Zalmoxis la Genghis-Han, tradus de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980), după traducerile în limbile engleză, italiană, germană, spaniolă și japoneză, aparține de fapt culturii române, prin conținutul lui și prin intenția autorului. Este o reconstituire etnologică a primului capitol de istorie românească, cel al strămoșilor, ca studiu comparativ al religiilor și folclorului Daciei și Europei Orientale, în care regăsim, dincolo de documentele scrise, „vatra" spirituală a poporului nostru, al cărei ultim strat, ca „semn" al istoriei, este **mitul.**

Mircea Eliade nu este un romantic, ca Schelling, care considera că mitul este „germenele" în care istoria unui popor este cuprinsă dintru început, constituindu-i astfel „destinul", ci este un etnolog și istoric al religiilor care redescoperă din datele istoriei și producțiile folclorice ale popoarelor „întregul" din care ele fac parte, găsindu-și astfel împlinirea de **sens uman** într-o virstă **paradigmatică** a desfășurării ei **sintagmatice,** ca înlănțuire de „fapte" istorice. Metoda o enunța savantul etnolog încă în primele lucrări publicate în limba română : „Fiecare produs folcloric — legendă, vrajă, proverb etc. — poartă în sine universul mental care i-a dat naștere, întocmai cum un ciob de oglindă păstrează aceiași lume ca și întregul din care a fost desprins" **(Comentarii la legenda Meșterului Manole,** p. 17). O **metodă semiotică** indică așadar etnologul pentru surprinderea „teoriei generale pe care o presupune orice univers mental consistent" **(Id. ibid.).** Cu alte cuvinte, o **teorie a semnificației,** pe care o presupune orice univers mental, implicat în orice produs folcloric, care devine, în hermeneutica folcloristului, un ansamblu de mijloace care fac posibilă cunoașterea „ansamblului semnificant", înțeles ca mod de organizare interioară a părților : legendă, vrajă, proverb etc., într-un întreg. O teorie semiotică bazată pe caracterul **paradigmatic** al mitului, în raport cu caracterul **sintagmatic** al actelor particulare umane, care prin „participarea" la un „prototip", la „primordialul" relatat de mit, „enunțat" deci printr-un anumit „gen de discurs", primesc o **semnificație** cosmică. Întregul, ca istorie umană, este ceea ce folcloristul și istoricul religiilor reface prin studiul universului mental ce se află implicat în orice produs folcloric sau document etnografic, chiar dacă semnificațiile originare ale acestora nu mai sînt evidente în manifestările folclorice ale perioadelor istorice ulterioare. Ceea ce studiul **De la Zalmoxis la Genghis-Han** oferă acum cititorului român este o suprafață mai mare din „oglinda" istoriei spirituale a poporului român, în care „cioburile", reprezentînd fiecare întregul, se pot mai bine integra, după o regulă pe care o deducem din demersul metodologic al comentariului folcloristic : tot ce este **realitate** istorică în planul evenimentului se împlinește într-o **lume,** conservată în mituri, simboluri, obiceiuri, adică tot ce ține de cultura populară ca univers mental care „întregește" faptul real istoric de-a lungul unor perioade cu atît mai „întemeiate" istoric cu cît ele își mențin structurile originare ale spiritualității care le-a făcut posibile într-un timp istoric linear.

„Am încercat să descriptăm în documente semnificațiile lor profunde, de multe ori camuflate, degradate sau uitate", spune etnologul scriind paginile despre cele mai importante tradiții mitologice și creații folclorice ale românilor, nu atît pentru a completa contribuția istoricilor, folcloriștilor sau a românîștilor la istoria veche, cît pentru a demonstra posibilitățile unei hermeneutici a universurilor arhaice, ce permite să se înțeleagă mai exact valorile spirituale ale societăților arhaice păstrate în cultura folclorică a poporului român.

Pentru specialistul în istoria veche a poporului român, în limbajul „decriptat" al etnologului, nu mai este doar o ipoteză științifică, pentru redescoperirea semnificațiilor mai profunde ale „originii" istorice a poporului român, identificarea „dacilor" cu „lupii", după demonstrația primului capitol al cărții. Dacă dacii se numeau ei înșiși „dáoi" — numele frigian al „lupului" — este de presupus că lupul era un animal emblematic pentru funcția sa războinică, într-un sistem de ritualuri proprii tinerilor războinici, comune indoeuropenilor : pentru a deveni războinic redutabil tînărul se asimila magic în comportamentul fiarei și îmbrăca ritual pielea lupului, fie pentru a împărtăși felul lui de a fi, fie pentru a semnifica preschimbarea în „lup". Deci numele etnic al dacilor probabil că derivă de la epitetul ritual al unei confrerii războinice, fie datorită eroismului și ferocității tineretului războinic al unui trib, fie datorită victoriei unor tineri imigranți, recunoscuți prin epitetul lor de aborigenii supuși. Cuceritorii au putut deveni aristocrația și clasa dominantă și de aceea numele de „daci", folosit de scriitorii latini, s-a impus mai ales în timpul lui Buerebista și Decebal, deci într-o epocă de expansiune maximă, politică și militară, a statului.

Spectacolele mitico-rituale ale Lupului explică transformarea unui epitet inițiatic războinic în eponim etnic, de aceea continuitatea lor în cultura folclorică a românilor, în ceremoniile sărbătorilor de iarnă, este totodată o dovadă de continuitate etnică a românilor pe teritoriul vechii Dacii. Redescoperirea semnificației arhaic religioase a spectacolelor mitico-rituale ale Lupului, ca și a atîtor alte rituale considerate astăzi simple „superstiții", sînt mai mult decît semnele unei religii a epocilor trecute, sînt „semnele" unei **istorii,** pe care nu numai istoria religiilor o are în vedere, ci studiul istoriei în general. În sud-estul european și în regiunea mediteraniană în epoca istorică nu se găsesc decît fragmente mitologice și anumite urme de ritualuri inițiatice reprezentative pentru descendența unui popor dintr-un animal mitic. În temeiul recunoașterii mitului, care servește ca justificare a ritualului inițiatic pentru transmiterea forței „lupului" în ființa umană în condiția de luptător, spune etnologul : „Numele originar al dacilor trebuie să fie așezat printre aceste relicve mutilate, alături de fragmente mai ilustre, ca legenda lui Romulus și Remus" **(Id. ibid.** p. 38). Concluzia aceasta este o nouă „deschidere" spre începuturile **istorice,** nu numai **mitice,** ale poporului român : „Este semnificativ că singurul popor care a reușit să-i învingă definitiv pe daci, care le-a ocupat și colonizat țara și le-a impus limba a fost poporul roman ; un popor al cărui mit genealogic s-a constituit în jurul lui Romulus și Remus, copiii Zeului-Lup-Marte, alăptați și crescuți de Lupoaica de pe Capitoliu. Rezultatul acestei cuceriri și al acestei asimilări a fost nașterea poporului român" (Id. **ibid.**).

În perspectiva mitologică a istoriei, dacă poporul român s-a născut **sub semnul Lupului,** în sensul celor spuse de M. Eliade am putea adăuga că nici **istoria** poporul român n-a fost alta : Dacii, popor de războinici, avînd un cap de lup pe stindardul bătăliilor lor, au fost cuceriți definitiv numai de romani pentru că aceștia, așa cum au „întemeiat o lume" pusă sub semnul Lupoaicei, prin naștere mitică a întemeitorilor Romei, tot o „lume" vor întemeia în Dacia, pentru că, de fapt, zestrea spirituală a comunității indoeuropene, pusă sub semnul Lupului, o aduceau ei în cetatea de pe Capitoliu, și într-o formă „monumentalizată" o readuceau ei în Dacia.

Lupul a apărut și pentru a treia oară pe orizontul mitic al istoriei daco-romanilor și a descendenților lor : **principatele române au fost întemeiate în urma marilor invazii ale lui Genghis-Han și ale urmașilor lui, al cărui strămoș mitic, proclamat de ei, era un Lup cenușiu.** În sensul celor deduse din înțelegerea simbolului mitic al Lupului, de adăugat este că invazia mongolilor lui Genghis-Han n-a fost decît o constrîngere exterioară pentru organizarea unor state ce trebuiau să apere **continuitatea** istorică a poporului român, pe care tocmai vechimea pe pămîntul Daciei avea să o mențină sub semnul „romanității". Sau, dacă am admite în **teoria semiotică** a etnologului, o frontieră comunicantă între ceea ce este „natural" dat, ca istorie obiectivă, și ceea ce este „construit" în discursul etnologic, „romanitatea", cu preluarea moștenirii dacice a „lupilor" în ritualurile folclorice, este **paradigma** istoriei poporului român, pe care, pentru prima dată, cronicarii o redescopereau în „descălecatul nostru cel dintîi", al împăratului Traian în Dacia, iar istoricii și folcloriștii „școlii latiniste" o extindeau pînă la „întemeierea Romei", al cărei simbol istoric este **Lupoaica.**

Formele interioare ale culturii folclorice românești, în țesătura semnificațiilor ei istorice, alcătuiesc conținutul capitolelor următoare ale cărții lui M. Eliade, concepute după aceeași metodă a înscrierii produsului folcloric în universul mental care i-a dat naștere : cultul lui Zalmoxis nu poate fi înțeles decît după ce se dezvăluie sensul inițiatic al ocultării și epifaniei zeului ; mitul cosmogonic românesc — asupra căruia și L. Blaga făcea considerații interesante de filosofia culturii, în studiul **Despre gîndirea magică** — își revelează trăsăturile specifice în sensul ascuns al „oboselii lui Dumnezeu", într-un „creștinism cosmizat" ; mitul întemeierii principatului Moldovei își are rădăcinile în concepția arhaică a „vînătorii regale" ; legenda mănăstirii Argeș își revelează simbolismul în relația cu riturile de construcție, prin descoperirea sensului primordial al sacrificiului uman ; balada păstorească **Miorița** ilustrează într-o mitologie a morții tema arhaică a „animalului năzdrăvan" ; în cultul mătrăgunei persistă, folclorizată și degradată, credința în „iarba vieții și a morții".

Fiecare din aceste capitole, legate între ele în planul de adîncime al semnificațiilor mitice, sînt monografii tematice fundamentale, unele din ele anticipate de studii mai vechi :

Deci o moștenire milenară de istorie românească, cu sensul de cultură, se deschide acum cititorului român, prin traducerea cărții **De la Zalmoxis la Genghis-Han.** Deschidere pe care o dorim continuată și de traducerea celorlalte cărți ale savantului etnolog român, recunoscut astăzi în istoria comparată a religiilor ca un etnolog de prestigiu mondial. În istoria religiilor el aplică de multă vreme o metodă proprie unei discipline care, în cadrul mai larg al etnologiei, am început să o numim astăzi **etnosemiotică,** al cărei domeniu privilegiat este construcția modelelor generale ale comportării umane „semnifiante", deduse din „teoria generală" implicată în produsele folclorice : obiceiuri, rituri, legende etc., constituind „ansamblul" numit **cultură folclorică.** Metodă aplicată de Mircea Eliade încă din primele lucrări și asupra producțiilor folclorice românești **(Comentarii la legenda Meșterului Manole).** Și nu întîmplător buletinul științific editat de etnolog, și care s-ar putea continua acum sub auspicii noi, ca semn al unui „act de cultură" pentru moștenirea istorică a statului dac bimilenar, se numea **Zalmoxis.**

Eugen TODORAN

Arhitectura operei

Patru decenii de activitate scriitoricească au însemnat pentru Pavel Bellu confruntarea cu genurile mari ale literaturii, poezie, roman, dramă, eseu, căutarea deci a drumului propriu în care poezia s-a dovedit vocația tutelară. Autorul o mărturisește la finele volumului din 1977, *Arhitectura gîndului :* „S-a întîmplat — nu știe nici de ce, nici cum — ca sufletul acestui autor să-și afle adăpostul firesc numai în dimensiunea lirismului tragic. Acolo, la hotarul dintre inteligibil și neinteligibil, el vibrează cu toate vocalele sale în floare. Deși a atacat majoritatea genurilor literare, recunoaște — final și învins de propria inimă — că singura modalitate în care respiră solar este lirismul. Toate celelalte genuri — dramă, eseu, chiar epigrama sa — nu sînt decît disimulări lirice".

Inspirația scriitorului se împarte între marca spirituală blagiană, ce pare să fi deschis calea spre lirica sa filozofică, și încrederea în calitatea unei atmosfere bănățene încărcată de istorie și tradiție culturală. Lui Blaga, discipolul îi descoperă trainice rădăcini în „duhul" Banatului, centrînd geneza operei filozofice și poetice în jurul perioadei lugojene. Soluțiile eseului *Blaga în marea trecere* constau în parcurgerea operei blagiene în lumina legăturilor fertilizatoare cu cultura bănățeană, pînă la descoperirea „unui Blaga în sine". Modalitatea eseistică a volumului dezleagă un frîu pătimaș căutînd înțelegerea omenească pe care Pavel Bellu o datora „ca mic prieten față de Marele Prieten".

Piesele într-un act *Iancu și pajura* și *Capul din fîntînă* reconstituie simbolica eroismului în personaje istorice, Avram Iancu, Tudor Vladimirescu, ce esențializează o problematică filozofică omniprezentă în scrierile lui Pavel Bellu. Modelul blagian al tragismului este asimilat, dar lipsa de amploare a dramelor adaptate cerințelor teatrului de amatori scad din adîncimea și puterea lor de semnificare. Cu totul altă anvergură primește eroismul în romanul *Fericita jale a Cumbriei,* conceput ca o îndelungă confesiune a lui Eftimie Murgu. Personajul întruchipează în roman căutarea adevărului interior al istoriei înaintea confruntării cu moartea și înaintea renașterii sale ca simbol într-o „înseninare tragică".

Trecerile acestei proze spre lirism succed patosului răscolitor din poeziile ciclului orphic în apropierea cărora se păstrează. Pavel Bellu pretinde poeziei decomplicarea superbă a realității spre simplitate : *„Cînd vei izbîndi totuși, să desbraci / întreg trecătorul tău nume ; / cînd vei fi modest ca ploaia / și umil ca lumina ; / cînd vei fi în mijlocul semenilor, / pretutindeni — ca steaua de foc / în suava seninătate, atunci / vei vedea pe zeu. / Atunci, limitele din tine vor fi apus / și tu vei afla numele sfios al tainei : / SIMPLITATE. Ea este zeul". (Simplitate).*

Dinspre volumele din 1936, *Candelabre albastre* și 1940, *Flori de piatră* spre cele ale maturității, *Elogiu simplității* și *Arhitectura gîndului,* lumea poeziei crește în complexitate și importanță. Constante rămîn atașamentul față de sonurile clasice, asimilarea accentelor imnice și de odă antică. Înțelegem aici o aplecare livrească, în inspirație cu consecințe frumoase pentru poezia sa, de factură modernă și nu lipsită de grandilocvența gestului liric, cu ispitiri din Blaga dar și din Arghezi. Ilustrele vecinătăți de care conștiința scriitorului nu este străină, îl obligă la eforturi speciale în rotunjirea poeziei căreia îi conferă cursivitate naturală și o metaforizare adeseori subtilă.

Idealul de poezie este pentru autorul *Elogiului simplității* olimpianismul care structurează, un sentiment și o atitudine în parte intuite, în parte fabricate: „cînd sufletu-mi întreg / stă rotund ca o lacrimă : / senin". *(Arhitectura gîndului).* Nucleele tematice ale scrierilor lui Pavel Bellu se găsesc în versurile sale, constituind obsesii unificatoare.

Brîndușa ARMANCA

15 ANI DE ISTORIE — 15 ANI DE CTITORIE ROMÂNEASCĂ

Tinerețea și ideile-forță

„Roboții trebuie să fie prototipul nivelului de inteligență al celor care i-au creat. Să facem deci roboți pe măsura inteligenței oamenilor noștri de știință, a clasei muncitoare". Sînt cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu la marea adunare populară de la Timișoara, cu prilejul deschiderii actualului an de învățămînt. Rostite după ce la Institutul politehnic „Traian Vuia" aflase de preocupările specialiștilor de aici în acest domeniu.

Au trecut de atunci șase luni. Și mult și puțin. Care e astăzi starea roboților din Timișoara ? îl întreb pe prof. dr. ing. Anton Policek, șeful catedrei de electronică și măsuri a Facultății de electrotehnică. „Vizita secretarului general al partidului, indicațiile primite cu acest prilej, ne-au deschis generoase orizonturi de activitate în acest domeniu multidisciplinar. Colaborînd cu colegi de la Facultatea de mecanică și de la întreprinderea „Electromotor" sîntem pe cale de a identifica mijloacele disponibile la ora actuală, soluțiile preconizate în realizarea roboților pe plan mondial. Sîntem în fază avansată de proiectare a unui model de robot, cu mai puține grade de libertate dar care va prefigura, într-o formă elementară desigur, realizările de viitor".

Ce au mai însemnat, de fapt, cele șase luni aici ? Mă privește și-mi spune simplu : „Muncă. Ceea ce ne-a cerut tovarășul Ceaușescu : muncă, gîndire, să-i învățăm totodată pe studenți cu munca și gîndirea". **Munca** se numește aici modelul de optimiscop, altfel spus, un sistem de prelucrare a imaginilor radiologice prin televiziune cu circuit închis, ce aruncă medicilor noi punți spre cunoașterea corpului omenesc. Tot **muncă** se numește echipamentul electronic destinat protecției în exploatările miniere cu spații deschise.

Muncă, iată, activitatea de fiecare oră a profesorului care schimbă biroul cu bancul de lucru, meșterește o seamă de aparate, chiar în biroul său, el, colaboratorii săi. „Este și o problemă de pasiune. Electronica nu se face doar pe hîrtie". Regretă că nu-mi poate arăta și alte aparate, modele, ele sînt solicitate peste tot în țară și aceasta e, de fapt, bucuria muncii lor adevărate.

„La noi, la facultate, vizita secretarului general al partidului a depășit cu mult timpul planificat" ține minte prof. dr. ing. Toma Dordea, șeful catedrei de utilizări și mașini electrice. Se interesa de fiecare problemă, punea întrebări, cerea explicații miniștrilor, dădea indicații. Totul precis, cu dragoste, apreciindu-ne munca, încurajîndu-ne. „Știința să fie cît mai aproape de producție", spunea dînsul, pentru ca visul să aibă tăria ființei, ca mintea să dăruiască oamenilor noi izbînzi de civilizație. Curînd, mai curînd decît credem, vom circula în mijloace de transport acționate de motoare liniare. Baza teoretică e pusă la punct, s-a trecut la partea practică. Tot atunci motorul liniar va fi folosit la transportul de materiale și la aparatele de ridicat și transportat. Cu un consum de energie de două ori mai scăzut ! O performanță. Nu e singura însă. În Timișoara circulă două electromobile. Două mașini „Dacia 1300" care în loc de benzină funcționează cu energie electrică furnizată de acumulatori. Mai sînt probleme de rezolvat, cercetările sînt în curs, sînt și speranțe. Dar electromobilele circulă. Iată un adevăr de netăgăduit.

Alte adevăruri ale muncii, ale profundei angajări a cercetărilor în chiar miezul problemelor economice. Ale participării studenților, acum pe băncile facultății, la rezolvarea diferitelor contracte solicitate de economie. „La început, cînd s-a pus problema integrării studenților în această muncă unele cadre didactice au avut rezerve. Spuneau : să vedem, oare vor putea ? Astăzi este o adevărată concurență între cadrele didactice, să aibă mai mulți studenți. Noi, profesorii, învățînd din entuziasmul lor, ei, studenții, cîștigînd încredere, învățînd cot la cot cu profesorii, descoperind, avînd bucuria noului. Țin de fiecare dată să dau acest exemplu ca să arăt că indicațiile date învățămîntului superior de către secretarul general al partidului au produs mutații calitative în însăși existența noastră. Vizita din toamnă ne-a orientat, în schimb, mai precis activitatea spre cerințele majore ale economiei, acolo unde e nevoie cu adevărat de cuvîntul specialistului", apreciază prof. dr. ing. Ovidiu Crișan, secretarul științific al Senatului Institutului.

Un plus de rigoare, mai multă răspundere, să investești mai mult efort în cercetare — idei forță ce definesc astăzi pasiunea, marea pasiune a oamenilor de știință din institut. Am citat mai sus teme de cercetare, tot atîtea domenii de vîrf, cu contribuții pe plan mondial, cîteva din zecile care demonstrează sfera de interese, ambițiile justificate pe care le nutrim. Și adevărul e că avem forța de a aborda probleme dintre cele mai pretențioase. Porți ale cunoașterii deschise de om cu generozitatea omului.

Și, iată, tinerii aceștia cu priviri cutezătoare, forfotind pe culoarele luminoase ale facultăților, îi ascult dialogînd în limbajul criptic al cifrelor, îl privesc pe profesor meșterind ore întregi cu pistolul de lipit, măsurînd, legînd, apoi studiind, din nou. Citesc scrisorile de mulțumire, alte comenzi, goana de fiecare zi a muncii și-mi spun că Institutul politehnic timișorean este astăzi imaginea mare și adevărată a educației muncii. O școală a seriozității ce nu-și dezminte tradiția.

Vasile BOGDAN

Spațiu al muncii, al roadelor

Înaintînd în calendar, martie a ajuns în primăvară, în anotimpul dulce și dorit, cînd se bucură iarba de colțul răsărit în calea luminii și cînd mieii și cînd pruncii zburdă a căldură și raze de soare pus să înceapă arderea. Aceasta este starea de după hibernare și în cîmpia ce compune I.A.S. Variaș, spațiu al muncii neostenite și al roadelor brațelor, al roadelor minții omului celui priceput și îndrăgostit de-a pururi de pămîntul pe care nu-l calcă zadarnic sub picioare, ci îl ține alături de iubirile vieții sale și îi împlinește rostul firii. Ochiul nu se satură de atîta nemărginire în șesul bănățean ; cernoziomul pare că fierbe în aburul primăverii și doar vîntul astîmpără ivirea prea bruscă a primei-veri a anului încă tînăr.

Stau cu directorul I.A.S., inginerul Ioan Ageu, la un capăt de lan cu grîu firav — covor mărunt de verde și negru, de clorofilă și humus — ca să aflu cum decurge anul agricol, primul de la vizita pe aceste locuri, în septembrie trecut, a tovarășului Nicolae Ceaușescu. De atunci s-au dus, chiar de aici, sute de vagoane de porumb, aproape zece tone la hectar, iar directorul își amintește că a discutat pe îndelete cu secretarul general al partidului, chiar în campanie, în plin lucru și despre izbînzi, dar și despre ceea ce mai este și ceea ce mai trebuie să se facă pentru a-i smulge pămîntului toate sevele rodului și pentru a-i stîrni omului toate izvoarele minții.

— I-am raportat tovarășului Nicolae Ceaușescu realizările de dinainte, producțiile destul de mari și i-am mulțumit încă o dată pentru decorații, pentru ajutor,

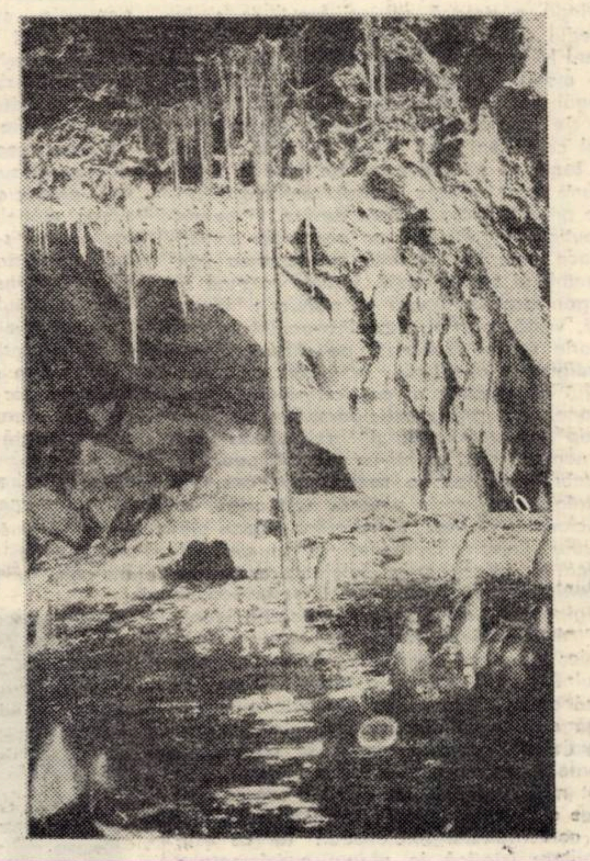

își amintește omul inimos care a rămas acest Ioan Ageu. **Fiindcă eram în toiul culesului, i-am arătat că n-avem încă mașini destul de eficiente pentru recoltatul porumbului și că din cauza aceasta se pierde timp, se risipesc boabe, se cheltuiesc bani, se irosesc energii. Și am mai spus conducătorului partidului și statului nostru că ar fi nevoie de combine mai mari pentru recoltarea silozului, tot din pricina posibilităților insuficiente ale celor vechi. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a dat imediat indicații miniștrilor de resort pentru ca propunerile mele să fie luate în seamă.**

Încîntat, Ioan Ageu, mîngîind un fir de grîu, a adăugat că încă în pragul iernii a aflat de realizarea CRP-4, adică a unei combine pentru recoltarea porumbului pe patru rînduri, care chiar din toamna acestui an va străbate și lanurile Variașului.

— Și producția ? îl întreb pe director.

— La marea adunare populară de la Timișoara, tovarășul Nicolae Ceaușescu a evocat vizita întreprinsă la noi și a cerut ca toate unitățile agricole, deci și Variașul, să producă un vagon de porumb la hectar, pe teren neirigat. Pentru acest cuvînt de ordine „vagonul", n-am stat cu brațele în sîn și nici cu mintea în lenevie. În 7 aprilie începem semănatul porumbului, dar pînă atunci, după cum vedeți în jur, discuim, fertilizăm, ierbicidăm cele 2.300 hectare. Sigur, vagonul va fi supraîncărcat !

În septembrie '79, a trecut pe la Variaș — și momentul a căpătat rezonanțe de mare eveniment — întîiul cetățean al țării, cel care, gîndind sporurile patriei, a socotit necesar să stîrnească și ambiția acestor oameni de a măsura cu cifre sporite puterea hărniciei lor și generozitatea pămîntului, cel ce le știe, dar nu le poate face pe toate.

Teodor BULZA

Anii-lumină ai creației

(Urmare din pag. 1)

produselor finite realizate aici, aparatura fină și de înaltă precizie, mă duce cu gîndul la faptul că se folosește puțină materie primă, părînd a se utiliza mai mult fibrele inteligenței și îndemînării ; cadrul de muncă, utilajul folosit de această fabrică, aflată în curs de perfecționare, „reciclare", sînt ca și de anticipație ; secția safire, de pildă. Răbdătoarea mînă feminină asamblează miniaturile acelea de uriașă importanță. Centrul de cercetare proprie ființează și el, sub același acoperiș. Și una din preocupările nu mai puțin esențiale, aici, e legată de utilizarea rațională a spațiului productiv, în cadrul ambianței propice activităților multiple și eficienței maxime.

Lucrătorii de la **Electromotor"** păstrează vie în amintire, în rezultatele muncii care îi înconjoară, recenta vizită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, anul trecut, sfaturile lui devenind linii directoare în activitatea constructorilor care animă aceste inimi electrice destinate industriei. Au fost atunci făcute recomandări privind mecanizarea fluxului de fabricație, „robotizarea" cu deservire simultană a mai multor mașini. Întreprinderea colaborează cu Politehnica timișoreană în elaborarea unui robot care să deservească mai multe mașini pe linia de prelucrare a arborilor, integrîndu-se complet linia de rotoare cu deservire mecanizată. Tot în lumina unor prețioase indicații, se vor fabrica aici microhidrogeneroatoare, se acționează pentru reducerea consumului de energie prin îmbunătățirea pdrametrilor energetici ai motoarelor ; se vor produce în acest an diverse tipuri de electromagneți pentru instalațiile de ridicat, frîne cu curenți turbionari etc. ; pentru reducerea consumului de materiale se trece la folosirea unor materiale electroizolante superioare... Sînt domenii pe care reporterul nu le poate traduce în limbaj metaforic, cuvintelor trebuindu-le doar propria lor precizie și sobrietate.

Un mare unicat timișorean este și **„Electrotimișul",** producător de matrițe, scule, utilaje tehnologice. Unicatele atrag după ele necesitatea unei calificări în flux continuu, inteligența, îndemînarea trebuind să fie mereu pe fază, treze, receptive la nou. Și aici, mult tineret, aflat la cîrma unor pretențioase agregate, dominîndu-le mai puțin cu forța brațelor, cît cu aceea a spiritualității. Candoarea juvenilă nu e incompatibilă cu industria. Aici nu se pune mult preț pe omul capabil să strunjească în serie și mereu aceeași piesă. De aceea, un personal calificat conduce agregate cu program ; pretutindeni, calculatoare, ecrane de televiziune. Întreprinderea e o școală, mi se spune ; orice om de aici e bun oriunde, lucru care nu se petrece și invers. Se realizează și o permanentă rotație a cadrelor, pentru ca aptitudinile lor să se poată manifesta multilateral. Aici e la mare preț spiritul de inițiativă ; educarea oamenilor conține nu numai comportamentul în ambianța agregatelor, ci un complex de trăsături, aparent legate doar indirect de producție, cum ar fi atitudinea generală civilizată, apoi activitatea de inițiere în probleme de știință și cultură, limbi străine, lucruri atît de necesare în descifrarea și transmiterea în practică a documentațiilor, în aprofundarea unor publicații necesare unui plus de calificare... Am văzut la „Electrotimiș" coborînd viitorul, în această modernă și umană concepție față de maleabilul, profundul material uman, modelat aici „de facto", în mers, de către necesitățile ridicate de implicarea fabricii în întreaga economie ; tradiției muncitorești timișorene i se adaugă noi dimensiuni, munca aflîndu-se într-un complex proces de intelectualizare.

Sînt cîteva din obiectivele timișorene care s-au bucurat și se bucură de atenția întregii țări, de atenția celui mai iubit fiu al poporului nostru. În cincisprezece ani ele s-au aflat într-o creștere continuă, în fața lor aflîndu-se domeniile noi, palpabile deja, ale dezvoltării viitoare. Aportul considerabil al tovarășului Nicolae Ceaușescu la ridicarea acestor citadele ale tehnicii și științei spre competitivitate mondială se oglindește și în procesul de formare a unui om nou, reprezentativ pentru acest colț de țară generații pe deplin informate și formate, capabile să conducă ample, complicate procese de producție ; lor li se asigură condiții de muncă și viață pe măsura a ceea ce le cerem ; condiții pentru autoperfecționare, creație, pentru realizarea unei înalte eficiențe **a vieții** în general. Și nu există ideal mai nobil decît a te pune în slujba intereselor generale ale acestei societăți, atît de tinere în aspirațiile sale, în vitalismul ei cuceritor.

Timișoara — „floare rară" a muncii prețuite ca valoare supremă și virtute, oraș al activității clocotitoare, citadelă stimată și prețuită în salba valorilor industriale ale țării, trăiește anii-lumină ai creației și eficienței.

VENIȚI, DRAGI FII

Veniți, dragi fii, să vă dezvălui țara :
Columne de Carpați reazimă-n soare,
Prin codrii Daciei obîrșesc izvoare...
Eternul anotimp ni-i primăvara.

Eroică ni-i vatra, legendara,
Neamu-ncunună zariști viitoare.
Veniți, dragi fii, să vă cunoașteți țara :
Columne de strămoși ne-nalță-n soare.

Prin munți, cetăți ni-i soarta milenara !
Azi arcul minții, nai-privighetoare,
Scriu chipul Patriei fericitoare,
Cînd viața-n pisc de vis trăiește-și vara.
Veniți, dragi fii, să vă-nlumine țara.

Ioan ȘERB

PONT EUXIN...

Sub geana soarelui somnoros
de mărgean pare țărmul,
de mărgean.
a fost toată ziua senin și frumos,
ca un ochi de copil.
Și-am călătorit ca Magellan,
pe talazuri.
S-a înnoptat și peste Dunăre
a plecat bucuros soarele ;
privesc peste ape, de-aici de pe dig,
văd cum, cu un ochi de Argus, farul
cheamă mereu vapoarele.
și te strig,
te strig...
La fel ca farul, prieten, tovarăș,
pe cer senin, pe furtună, pe ceață,
îți amintesc mereu
și te chem
Lingă mine, în viață...

Wilhelm WEISS

ROMÂNIE DOININD...

În oaza mea de suflet e-atîta poezie
și-atîta dor de țară ce unduie pe zări
că simt doinind în mine întreaga Românie,
cît nu încape-n cerul niciunei depărtări !

Priviți oglinda clară a Dunării albastre,
cetăți invederate vedea-veți strălucind :
simbol al bărbăției și vredniciei noastre
prin secolii de sînge cu sînge biruind !

Avem aici dovada rămînerii acasă,
hotarele-mplinite și vetrele fierbinți
și lacrima ce curge ca vinul de pe masă,
cînd dorul ne aduce aminte de părinți !

În oaza mea de suflet e-atîta poezie
și-atîta dor de țară ce unduie pe zări,
că simt doinind în mine întreaga Românie
cît nu încape-n cerul niciunei depărtări !

Anton STANCIU

NĂSCĂTOR DE ȚARĂ NOUĂ

Ctitor de ev de lumină,
născător de țară nouă
pe mîndrul Drum...
Partid — stindard și soare
Patriei,
credincios poporului,
neînfricat,
slujești Steagul Viu
al demnității.
Partid, Ideea ta strălucitoare,
înălțată spre zarea comunistă,
fascinantă,
ca o coloană de aur în vis,
fi-va în veci nestinsă !

Valeriu M. SIVAN

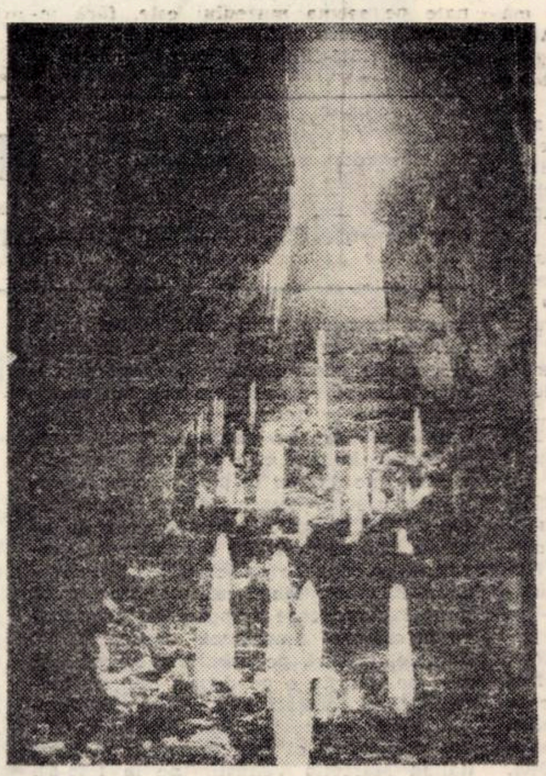

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 30 martie

9,00 Tot înainte ! 9,25 Șoimii patriei. 9,35 Întîmplări din țara curcubeului. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Desene animate : Popeye marinarul. 15,20 Șah. 15,35 Linia maritimă Onedin. 16,25 Fotbal : Iugoslavia — România, finala „Cupei Balcanice". Transmisiune directă de la Belgrad. 18,25 Secvențe malteze. 18,35 Copiii din 1980. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic. „Omul orchestră". Premieră TV (franco-italian). 21,50 Telejurnal.

LUNI, 31 martie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 101 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Dosarul energiei 19,30 Primele semne. 20,25 Cadran mondial. 20,45 Primarul din Casterbridge. Ultimul episod. 21,40 Telejurnal.

MARȚI, 1 aprilie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limba engleză. 16,45 Din țările socialiste. 17,10 Clubul tineretului. 17,55 La ordinea zilei în agricultură. 18,25 Întrebări și răspunsuri. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Anchetă TV. Economie — spirit gospodăresc. 19,55 Seară de teatru. Două vizite la Malu. 21,05 Romanța amintirilor. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 2 aprilie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Almanah pionieresc. 16,40 Atenție la neatenție. 16,55 Fotbal. România — R.D.G. Transmisiune directă de la stadionul 23 August. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Noi, femeile ! 20,00 La ordinea zilei în agricultură. 20,10 Telecinemateca. Ciclul „Mari actori". Balada lui Pancho Villa. Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 21,45 Telejurnal.

JOI, 3 aprilie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Primarul din Casterbridge (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,25 Curs de limba rusă. 16,45 O zi din zilele faptelor noastre. 17,10 La volan. 17,25 Viața culturală. 18,35 Desene animate. Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în agricultură. 19,40 De drag și de voie bună. 20,00 Milenii între Dunăre și mare. 20,30 Ora tineretului. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 4 aprilie

16,00 Telex. 16,05 În direct de la Politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,20 R. P. Ungară. 35 de ani de la eliberare. 18,50 101 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Reflector. 19,45 Film artistic. „Madrin". Premieră pe țară. Producție a studiourilor franceze. 21,25 Cîntă Romica Puceanu. 21,35 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 5 aprilie

9,30 Curs de limba franceză. 9,50 Cultivarea limbii române în școală. 10,20 Telecinemateca — reluare. 11,55 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea (XXIV). 19,45 Teleenciclopedia. 20,15 Film serial. Dallas — Compania petrolieră Ewing. 21,05 Varietăți de sîmbătă seara. 21,35 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

CONSEMNĂRI

PLEDOARIE PENTRU SPERANȚĂ*)

Continuîndu-și opera de impunere a dramaturgiei originale românești, Editura „Eminescu", prin directorul său, Valeriu Râpeanu, prestigios om de cultură, istoric literar de largă cuprindere și fidel îndrumător și iubitor al teatrului contemporan, a scos la iveală, de-a lungul acestor ani, numeroase opere dramatice și pe autorii săi, printre care și volumul de față. Înscriindu-se printre lucrările de stringentă actualitate, pornind, mai cu seamă, de la fenomenul atitudinii civice față de societate și om, cele trei piese într-un act, din volumul **„Semnătură pentru mama",** se revendică de la faptul trăit, de la evenimentul contemporan și întîmplările curente, aparent banale, dar cu subtext exploziv, pe care se construiește apoi întregul eșafodaj dramatic, moral și psihologic, al lucrărilor.

În prima piesă, **„Semnătură pentru mama",** ce dă și titlul volumului, mobilul pare a fi vina veche a părinților, ce ar putea cădea și altera prezentul copiilor. Construită pe trecut-prezent (și ca procedeu dramatic), pe acest balans al timpului, în ale cărui talgere se înalță sau coboară ființa umană și meritele sau slăbiciunile sale, lucrarea trimite la ideea că viața judecă ea însăși pe toți oamenii dintr-un timp istoric dat, dar oamenii trebuie să judece mai bine și mai drept. Ca și pasărea din valurile inundației, căreia singurul salvator i-a fost copilul, cea mai fragilă și mai pură ființă, din cei ce urmăresc lupta vietății cu stihiile, așa și Daniela, tînăra din piesa lui Iordache Marin, devine unica salvatoare a mamei sale, cînd tatăl ei nu are încă această putere și înțelegere, ea semnează în alb pentru mama sa, și pentru lunga ei trenă de erori sau neînțelegeri, din trecutul ei neguros, nu prea plin de speranțe, dar care poate fi recuperat prin încrederea și iubirea copilei de alături. Mizînd pe ideea recuperării morale, a răspunderii morale față de cei ce comit erori, lezînd astfel și societatea și mediul lor familial, **„Semnătură pentru mama"** devine pledoaria pentru speranța venită la timp, pentru salvarea celor căzuți, ca pasărea anonimă din valurile tulburi ale vieții.

În **Acțiunea „T",** dramaturgul reînvie un episod din acțiunea ilegală a unor luptători. Chiar dacă piesa e construită manicheist, pe alb și negru, pe cele două tabere adverse, ea degajă mult omenesc, culoare locală, un limbaj ce particularizează personajele, precum la bătrîna mamă Ioana, autentică, prin psihologie și trăire dramatică. Ea e o eroină cu mult firesc, simplă în actele sale, directă, de o inteligență maleabilă și o vivacitate interioară percutantă. Ea e un personaj dramatic față de ceilalți, ce, uneori, nu se particularizează decît în planul gesturilor și al fizionomiilor, mai puțin în planul lăuntric al atitudinilor și personalității lor individuale. Un episod al rezistenței, cu un anume patetism al jertfei, într-un timp cînd ea era atît de necesară, și de firească, pentru împlinirea umană.

În fine, în **„Secretul",** piesă într-un act și 5 tablouri, se pare că autorul realizează, prin substanța mesajului ideatic, prin construcția ei dramatică abilă, prin replici și ironia fin conținută, prin conturarea unor personaje degajate și pregnante, cea mai organic coerentă lucrare a sa. Fiind o pledoarie pentru adevăr și pentru relații de fidelitate față de munca adevărată și o dezvăluire, în același timp, a birocrației, ce subminează adevărata față a realității omenești, ce ucide spontaneitatea, devenind rutină, piesa, prin eroul său principal, directorul unei întreprinderi, Anton Decebal, un om dintr-o bucată, cinstit, deschis, drept, un „fidel", cum îl numește un personaj, fidel vieții, fidel muncii adevărate, piesa, zic, devine o replică dată închistării, relațiilor neprincipiale față de marele adevăr al muncii, în focul activității omenești. Acțiunea piesei este vie, ea nu trenează nicăieri. Autorul presară o ironie continuă asupra eroilor, a atitudinilor lor, unda acestei ironii scăldînd textul. Ea devine cînd vitriolantă, cînd duios paternă, dar întotdeauna de bonton. Chiar și pe cei atinși de morbul nepăsării birocratice, sau ai unor clenciuri și mici slăbiciuni, ca Mioara, secretara tehnică, pe cei ce învîrt hîrtiile și afacerile cu nepoții, cu miniștrii adjuncți, chiar și pe ei, autorul nu-i anulează ca inși recuperabili. El speră în devenirea lor. El își învăluie eroii într-o dragoste ocrotitoare, într-o permanentă și jucăușă duioșie ironică, colorîndu-și personajele cu ea, stabilind, astfel, o ierarhie a lor, morală, și prin această atitudine de simpatie electivă și personală. Morala mai doarme și ea, ne spune autorul, dar perseverența și curajul de-a o trezi trebuie să rămînă veșnic atente, spre a o repune în drepturile sale, a o readuce cu fața la viață.

Autor cu vocația actualității, autor al cărui moralism intrinsec pieselor este evident, ca și trimiterile spre impunerea unei atari atitudini morale în întreaga noastră existență socială și personală, **Iordache Marin,** prin această carte a sa, **„Semnătură pentru mama",** (din care, prima și ultima piesă pot constitui un bun punct de pornire pentru un spectacol al unei trupe teatrale) aduce, în peisajul autorilor dramatici timișoreni, nu numai un nume nou și o carte, ci și o atitudine, o poziție adevărată față de menirea actului artistic, ale unui autor și ale unui om, ce se află aici printre noi.

Ion ARIEȘANU

***) IORDACHE MARIN — „Semnătură pentru mama" — Ed. Eminescu, 1980.**

PRETEXT

„Ale turnurilor umbre..." (V)

Excurs etimologic

Așadar, Pirgu va să zică „turn"...

...Cuvîntul **pirg** e atestat în românește (fie și dacă, pare-se, numai o dată, fiind, dar, un soi de „hapax" filologic[1]), ca și, de altfel, derivatu-i **pirgopie** („zidire un turn", adică ; și, de aici, — la figurat — „plan" și „afacere"...) ; și cum, într-o mentalitate populară, un plan e, îndeobște, „necurat", iar o afacere, „murdară", e limpede — și de la sine înțeles — hramul ce-l poartă pirgopiile lui Pirgu !

Ei bine, acest „pirg"-u (ce n-are-a face, totuși, cu trainicul, buruienosul „pir"[2]) nu poate fi, în **Craii...** pus, el, în legătură decît cu un singur nume : acela de **Bergami,** al străbunicului lui Pașadia (Măgureanu) ; or, — știe-se — acesta era o venitură de dincolo de Dunăre, recent, un, așadar, cu totul **nou** ciocoi — care trecuse de la „coada butcei" odraslei Domnului Ioan Caragea (1812–1819), Ralu, la ea „în pat", fiind răsplătit, pentru înalta-i faptă, cu „Măgura" și cu „topuzul armășiei"... Cum poate acest „nimeni" (cu toate însușirile-i de preț ; indispensabile, de altfel, unui destoinic **self-made-man** și arivist) să fie **„un** (s. m.) Bergami" ?!... E-o contradicție, evident, în termeni (inexplicabilă — aceasta — la Mateiu), ce se „rezolvă" într-un singur chip : cuvîntul nu-i un nume de familie, ci, mai curînd, un substantiv comun, ajuns — **ad-hoc** și prin majusculă — un nume propriu.

Or, acest grav și prea-sonor „Bergami (ca și, de altfel, derizoriul nostru „Pirgu") trimite la o foarte largă arie de termeni indo-europeni[3], străvechi, semnificînd, cu toții, **înălțarea...**

...La origine ar fi un **bhergh**=„înalt" (cf. **bher,** „a înălța", „a scoate în relief" ; ori **bher,** „a domina", „a se distinge") ; de unde, între altele, sanscritul **brdo** („movilă" — **„măgură" !** — „colină", „deal") și **brhant** („mare, înalt, proeminent", măreț, sublim"), vechi-indicul — așijderi — **brhant** („puternic, strașnic, aprig, mare, gros", „des, dens, ticsit, fortificat", „destoinic, harnic, trainic, iscusit"), armeanul **berj („ridicătură",** „creștet", „vîrf" — în unele compuse, ca substantivul „cer"), germanicele **burg** (de unde și **Burgundia,** „cea care se înalță"), **baurgs** („turn", „cetate"), **brogen** („obraznic, arogant, fudul" ; „a se umfla în pene", „a face pe boierul"), ca și elinul **pergamon** („cetate") și **pyrgos** — care știm ce va să zică...

...Cu care, de altminteri, nu am făcut decît — încă o dată — să trecem în revistă parte din însușirile — „alese" — ale strămoșului lui Pașadia, cît — de ce nu ? — și ale lui alde Gore Pirgu ! Căci, dacă un Mateiu — cum s-a mai spus — nu e, „ca tot românul", **imparțial** (el, pentru care însuși Savaot „are cumpănă deosebită", ba chiar „înșeală la cîntar" — care, cu alte dedesubturi, e și părerea lui Arghezi), fiind înclinat, prin fire și programă, ba chiar îngăduindu-și să nu dea aceleași calificative și sancțiuni unor purtări — în parte — similare, noi nu avem (să-i zicem :) „dreptul" ăsta... Firește că bătrînul Măgureanu este nimbat — în făr' de legea lui — de o aureolă romantic-tenebroasă, de un prestigiu al vechimii însesi — al uneia nu, însă, foarte mari (drept pentru care și Mateiu, el, cel atît de riguros altminteri, este constrîns să „anacronizeze", să „reconstituie", adică, **„greșit** istoricește" — după Iorga —, făcînd dintr-un contemporan al lui Tuzluc și Păturică un soi de armaș Dracea !), iar Pirgu e un parvenit de școală nouă — nu mai puțin, însă, tenace și dibaci (ca și, desigur, la strîmtoare, ticălos), cu toată aparenta-i zăpăceală —, lipsit, firește, de patină și de taină, de „silențiozitate" și de **hieratism...,** nu mai puțin, însă, — și el — un... vîrf : o „măgură", un „turn"... Încît, așa cum Pașadia, referindu-se la străbunicul său, exclamă (încîntat) : „Fu un Bergami", erezii lui Gorică — și ei — pot să afirme (cu ifos) : **Fu un Pirgu !**

---

[1] V. **„Glosar"**-ul la **Documente privind istoria României. Răscoala din 1821,** vol. III, Editura Academiei, 1960, p. 491.

[2] Cf. Al. Cristureanu, **Observații asupra numelor de persoană din „Craii de Curtea-Veche",** în **Studia** Univ. Babeș-Bólyai, fasc., I, 1970, pp. 87–97.

[3] Apud — în continuare — Alois Walde, **Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen,** Berlin-Leipzig, Walter de Gruyter & Co., 1927..., ale cărui semne diacritice, din păcate, nouă ne lipsesc.

Șerban FOARȚĂ

MUZICA

EVENIMENTUL OPEREI ROMÂNE l-a constituit prezența sopranei **Nelly Miricioiu,** voce de o calitate care a determinat juriul numeroaselor concursuri internaționale, unde a participat, să-i acorde premii de mare rezonanță. Cîntăreața a frapat printr-o modestie și colegialitate exemplare. Contopindu-se cu datele personajului întruchipat — Mimi din „Boema" — artista cucerește prin puritatea cu care-și construiește eroina, între candoare și un potențial afectiv latent. Vocal, timbrul și intensitățile scăzute, filajele de mare sensibilitate au devenit argumente esențiale. Un personaj înnobilat de autenticitatea trăirilor, distanțat de orice artificiu, în genul de spectacol scurtcircuitat poate tocmai de spectrul eludării vibrației spontane, în faldurile convenționalismului. **LA FILARMONICĂ,** salutăm revenirea pe podium a unui tînăr dirijor cu o siguranță și o autoritate asupra orchestrei, — incomparabil sporite față de prima sa apariție — **Cristian Brâncuși.** Remarcabilă, seriozitatea cu care și-a pregătit și împlinit concertul, deși evoluția pianistului oaspete nu a contribuit de fel la crearea elevației scontate. Septuagenarul **Emanoil Elenescu** rămîne aceeași baghetă dinamică, fermă, insinuantă sau ironică, înzestrată cu mult har în mobilizarea resurselor orchestrei, spre peroratii cum numai arareori se întîmplă în cazul versiunii **„Ucenicului vrăjitor" de P. Dukas.** Farmecul personalității sale, profesionalismul umorul și spiritul său, nelipsit nici la ceasul aplauzelor, îl recomandă ca o prezență dorită, mai des programată. Violonistul **Dragoș Cocora** ne-a convins că posedă evidente calități solistice — verificate în țară și peste hotare — beneficiind de o deosebită frumusețe a tonului, cald, pasional, pornit din unda unei sensibilități cultivate generos. Cîntul său relevă rotunjimea și puritatea stilului mozartian, iluminînd transparența și spontaneitatea sa (I, III), deopotrivă cu clarobscurul mai tenebros, (II). Viola, rareori prezentă solistic, sub degetele lui **Willi Stürzinger jr.,** devine un instrument expresiv, cu disponibilități cvasiegale cu cele ale viorii. Dialogul contrapunctic al celor două instrumente soliste s-a aflat în zona unei omogenități meritorii, ecou direct al strînsei colaborări dintre interpreți, în cadrul cvartetului „Timișoara". În sfîrșit, să menționăm și actul de curaj al celor mai tineri muzicieni ai orașului, **elevii Liceului „Vidu",** de a ieși la rampă cu un opus simfonic foarte pretențios, **„Italiana" lui Mendelssohn-Bartholdy.**

Doru MURGU

ÎNTÎLNIREA DE LA TIMIȘOARA

Filiala din Timișoara a Uniunii Compozitorilor din R.S.R. a organizat recent o audiție cu lucrări de compozitori clujeni, audiție ce a marcat începutul unor contacte directe cu filialele de profil din întreaga țară. Această inițiativă a stîrnit un firesc și explicabil interes în rîndul membrilor filialei timișorene la prima întîlnire, într-un asemenea cadru profesional cu creația colegilor lor de la Filiala din Cluj-Napoca. Oricum, creația muzicală clujeană este destul de bine cunoscută în țară chiar și peste hotare bucurîndu-se de privilegiul, fără îndoială de invidiat, de a-și fi cristalizat deja ceea ce am numi o **școală proprie de compoziție.** Tocmai din acest motiv, conducerea filialei clujene a făcut o selecție de înregistrări pe bandă magnetică a unor lucrări, aparținînd unor compozitori mai tineri, de real talent, în plină afirmare, unii chiar bine cunoscuți deja, al căror profil merită toată atenția. Întîlnirea de la Timișoara a fost cu atît mai interesantă cu cît „ambasadorul" clujenilor a fost cunoscutul și mult prețuitul compozitor **Cornel Țăranu** care a supus atenției cîteva înregistrări și partituri, cu explicațiile de rigoare, de **Eduard Tereny** — „In memoriam Bakfark", o admirabilă exploatare a resurselor tehnice și expresive ale instrumentelor de coarde, cu procedee și un limbaj evoluat pornind de la o proiecție renascentistă, **Dorin Pop** — „Ethos", splendidă valorificare a spațiului folcloric, **Dan Voiculescu** — „Cantata patriei", inspirată prelungire a liniei tradiționale, **Valentin Timaru** — Concertul pentru vioară și orchestră (prima parte), o lucrare de mare transparență, ce nu ascunde o sensibilitate romantică. Cu acest prilej, Cornel Țăranu și-a prezentat și una dintre cele mai recente compoziții ale sale, intitulată „Ghirlande", o muzică de avangardă prin limbaj, dar acaparatoare prin efectul ei psihologic. Au urmat interesante discuții.

Ioan TOMI

ARTA AMATOARE

Microinterviu cu cineastul SANDU DRAGOȘ

— În Timișoara există — cu o activitate neîntreruptă — cel mai vechi colectiv de cineaști amatori, primul nucleu organizat, care a servit drept model tuturor cinecluburilor din țară. S-a vorbit chiar de o „școală". Termenul pare pretențios, dar credem că are și acoperire. Oferiți-ne cîteva date concrete.

— La Clubul C.F.R. există cursuri de inițiere cinematografică prin care au trecut pînă acum peste 1.500 de cursanți, timp de douăzeci de ani, săptămînal, sînt organizate seri de cultură cinematografică (în ultimii ani, în colaborare cu cineclubul studențesc „Gaudeamus") unde sînt prezentate și discutate cele mai valoroase filme de la Arhiva Națională de Filme, din rețea, de la Tv., cinecluburi etc. Tot aici se organizează și prestigiosul festival „Secvența timișeană", destinat amatorilor, dar cu posibilitatea înscrierii chiar și a profesioniștilor, aceasta pe lîngă faptul că Cineclubul C.F.R. a realizat peste 200 de filme de toate genurile, remarcate atît în țară cît și în străinătate. Chiar și la ultima ediție a Festivalului național „Cîntarea României" am obținut cel mai mare număr de premii (un loc I, trei locuri II și un loc IV, practic toate filmele fiind prezentate în finală, fiecare avînd alt autor principal). Există, totodată, și o intensă activitate de creație tehnică, ajungîndu-se, prin autodotare, la realizarea de copii standard cu sunet sincron, acceptate fără nici o obiecție la Tv., cum și la festivaluri, din țară și străinătate. Pe aceeași bază au fost realizate prezentări de filme la cinematograful de premieră „Capitol" (11 jurnale de actualități și 3 documentare), transformarea cineclubului într-un centru metodic județean și în tabără națională de dezbatere și specializare a cineaștilor amatori avansați. Dar poate că nimic nu confirmă mai complet recunoașterea pe plan național al școlii timișorene, ca încredințarea elaborării îndrumarului pentru cineamatori unui autor timișorean, care sintetizînd experiența acumulată în decurs de două de-

cenii a scris „Imaginea cotidianului" carte apreciată în revistele „Cinema" și „Îndrumătorul cultural", drept „baza teoretică a cineamatorismului" și „Îndreptarul complet" al cineastului amator.

— Azi pare firesc să poți purcede ca amator, la realizarea unui film, dar acest lucru nu a devenit posibil de la sine. Cum se împletesc deci căutările și împlinirile?

— Unele colective de creație profesioniste sau chiar din activitatea de cercetare au putut lua naștere beneficiind de existența unor cineaști amatori pricepuți (este cazul compartimentului imagine al carului Tv., a laboratoarelor de la Institutul de Medicină și de la Universitate, a Arhivei de filme de etnologie — recunoscută astăzi la nivel național și chiar european).

Iată de ce Timișoara este apreciată, pe drept cuvînt, ca leagăn, al cineamatorismului românesc, iar cei care au trecut prin școala de aici au beneficiat inevitabil de climatul creat în decursul celor 22 de ani de existență a primului nucleu de cineamatori.

De la început, cineamatorismului a fost privit aici ca o mișcare de masă, cu obiective specifice, răspunzînd unei comenzi sociale specifice, luîndu-se poziție împotriva individualismului, a hobby-ului mărunt sau a tendințelor de catapultare direct în profesionism a unor „genii".

Specificul artei de amatori vine tocmai din faptul că răspunde unei comune comenzi sociale care o onorează, ținînd cont de teritoriile pe care cinematografia profesionistă nu poate să le cuprindă. Putem aborda toate genurile de film și putem folosi toate manierele de filmare, căci filmul este unul singur.

În afară de aceasta, amatorii — marea lor majoritate — nu fac în primul rînd, artă, ci, cu precădere, film de uz cotidian și numai la apogeu, după ce și-au însușit perfect meșteșugul și dispun de experiența necesară, trec la filmul artistic. Noi credem că filmul se învață și că nu este un har nativ. De aceea și promovăm un program sistematic de educație cinematografică, pe care uneori îl uită pînă și cei care au beneficiat de el.

— Cu o atît de bogată experiență, ce năzuiți în continuare?

— După două decenii de acumulări, credem că a sosit și timpul să abordăm genul cel mai complex: filmul jucat. Experimentele noastre în domeniul filmului jucat vizează un nivel mai înalt decît cel al expresiei (fără a-l neglija și pe acesta) și tind — în ultimul timp — spre nivelul semnificațiilor, încercîndu-se ceea ce pentru întreaga noastră cinematografie este încă un deziderat: dezvăluirea spiritualității poporului nostru, resemnificarea miturilor sale, înfățișarea modului său specific de a lua atitudine față de marile probleme ale vieții. Credem că putem să ne aducem, o contribuție la afirmarea unei școli naționale, fie ea chiar și numai de amatori! Că nu toate încercările reușesc pe deplin, este adevărat și firesc. Dar am avut și succese care nu pot fi echivalate de nici o altă realizare din domeniul amatorismului. Stau mărturie premii la nivel național și mai ales internațional. De exemplu, filmul „Sămînța" a obținut premiul național suprem, trei premii internaționale și a fost prezentat la televiziunea română, cehoslovacă, și în R.D.G., astfel că nu mai putem susține imposibilitatea difuzării filmului de amatori!

În consecință, nu vom respinge, ci vom promova genul filmului jucat cu dialog, încurajînd totodată și celelalte genuri.

Damian URECHE

IOACHIM MILOIA

● Identificarea unor opere de artă

Acum patruzeci de ani, Nicolae Iorga, consemnînd moartea prematură a lui Ioachim Miloia, (3 mai 1897 — 25 martie 1940), sublinia că prin aceasta a survenit o mare pierdere pentru viața culturală a Banatului: „Între fruntașii noii generații caut în zadar unul care să fi unit mai multe cunoștințe cu mai multă dorință de a lucra și cu mai mare spor în opera pe care din fuga unei scurte vieți a putut-o întruchipa, decît harnicul muncitor cultural care a fost — cît mă doare s-o spun — Ioachim Miloia". Apoi, marele învățat se referă la vocația artistică și la excepționala pregătire, pe acest tărîm, a lui I. Miloia: „Artist de chemare, înțelegător adînc al unei arte de frumusețe senină și de bunătate omenească, el făcuse studii de specialitate în Italia..." (N. Iorga — „Ioachim Miloia", în „Neamul Românesc", 3 aprilie 1940). Cu unsprezece ani înainte, la începuturile bogatei activități desfășurate de Miloia în Timișoara, G. Călinescu atrăgea atenția, de asemenea, asupra alesei formații culturale a cercetătorului bănățean: — „tînăr cu competență artistică și studii serioase de istoria artelor, făcute cu celebrul profesor Adolfo Venturi de la Roma" (G. Călinescu, „Un glas din Banat", în „Viața literară", 2-16 februarie, 1929). Cursurile eruditului profesor italian le audiase, dealtfel, și Călinescu, fiind bursier la Roma (1924-1926), pe vremea cînd își desăvîrșea studiile și Ioachim Miloia, în aceeași metropolă. Miloia a studiat în capitala Italiei timp de șapte ani (1920-1927), susținîndu-și aici două doctorate, unul — în istoria artelor, altul — în litere. La perioada aceasta se referă C. Daicoviciu, cînd pomenește de „pregătirea științifică cîștigată în lungi ani de studii", pe care Miloia și-a folosit-o în vederea ridicării prestigiului cultural al Muzeului Banatului, în cei doisprezece ani (1928-1940), cît timp a fost director al acestei instituții (C. Daicoviciu, „Muzeul Bănățean din Timișoara", în „Transilvania", nr. 10, din 1941).

Unul dintre multele merite ale lui Ioachim Miloia este acela că a îmbogățit patrimoniul muzeal din Timișoara, manifestîndu-și marea autoritate științifică, îndeosebi în domeniul artelor plastice. Între cele mai valoroase lucrări de artă, identificate de Miloia și achiziționate pe seama muzeului este, fără îndoială, pictura „Sf. Familie" de Marcello Venusti (1515-1579). Într-un referat adresat primăriei Timișorii, Miloia arată că: „Rareori ne este dat să găsim în cercetările noastre opere de artă adevărată, care să se ridice la nivelul valorilor expuse în muzeele din Apus. De aceea, azi, ori de cîte ori întîmplarea ne scoate în cale cîte o bucată de reală valoare, ne gîndim în primul rînd la bugetul muzeului nostru, atît de sărac, încît nu ne permite achiziționarea de obiecte mai de preț. De data aceasta, cercetînd colecția de antichități a d-lui Achim Klauber, din localitate, am găsit două tablouri care ar putea sta cu onoare în oricare pinacotecă mare. 1. Sf. Familie, pictură pe scîndură, starea în care se găsește e pe deplin mulțumitoare, nefiind retușată sau restaurată. Ocupîndu-mă de acest tablou, l-am identificat, constatînd că este pictat de pictorul italian Marcello Venusti, pe la 1550-60. Acest maestru a fost elev al lui Michelangelo, lucrînd mult timp cu dînsul în Roma. Chiar și în tabloul nostru se vede inspirația michelangeliană, în aranjamentul arhitectonic, în poziția figurilor (îndeosebi a Madonei, la fel și a lui Iosif, proptit în cotul drept)... (Referat nr. 119, din 28 XI 1929, în Arhiva „Muzeului Banatului").

Din fericire, Miloia a reușit să obțină fonduri de achiziție pentru lucrarea respectivă, intrarea acesteia în patrimoniul muzeal fiind consemnată în „Analele Banatului", pe iulie-decembrie 1929 („Din activitatea Muzeului Bănățean. Dare de seamă pe anul 1929", p. 71). Actualmente opera figurează la poziția nr. 7 în registrul de inventar al Secției de artă a Muzeului Banatului, așa după cum se arată în „Ghidul colecției de pictură", publicat de această instituție. Aici, însă, se menționează că tabloul este „atribuit" lui Marcello Venusti, precizarea implicînd dubii în privința paternității lucrării. Credem că s-ar impune certitudinea paternității, avîndu-se în vedere „competența artistică" a lui Miloia, cel care se specializase în istoria artei italiene frecventînd muzeele de acolo și audiind cursurile unor profesori străluciți, cum este mai sus amintitul Adolfo Venturi, autorul „Istoriei artei italiene", operă „de o reputație mondială" (G. Oprescu, „Manual de istoria artei", București, 1945, p. 7).

Au fost însă destule împrejurări în care Miloia n-a avut posibilitatea să achiziționeze pentru muzeu opere de mare valoare, pe care le identificase, cum ar fi, de pildă, lucrarea „Cleopatra" de Pio Provaggi. Referirea la această operă a rămas inedită, ca și referatul despre lucrarea lui Marcello Venusti. Citām din argumentarea lui Miloia, privind identificarea autorului operei „Cleopatra": „Tabloul reprezentînd pe Cleopatra, în momentul de a-și aplica vipera pe sîn, este opera pictorului italian Pio Provaggi, neterminată însă de dînsul, ci de incisorul și pictorul Pozzi L. din Milano. Lucrarea este executată în acuarelă pe hîrtie fină englezească și chiar această tehnică îi ridică valoarea prin faptul că cere mai multă îndemînare și siguranță. Valoarea tabloului e incontestabilă, întrucît atît mobilierul încăperii în care se petrece scena, cît și corpul Cleopatrei, sînt de o finețe de execuție excepțională. Delicatețea tenurilor și transparența lor, o armonie generală a culorilor în care corpul Cleopatrei se detașează cald și moale, fac ca acest tablou să fie considerat ca ceva rar în părțile noastre, destul de sărace în opere clasice" (Referat nr. 102, din 7 iulie 1928, în Arh. M. B.).

Aceeași bucurie de a depista în Banat mari valori ale artei plastice universale este exprimată și în articolul „Tablouri din colecții particulare expuse în pinacoteca noastră" (*Analele Banatului*, nr. 1, 1928, p. 114), în care aduce dovezi concludente, izvorîte din cunoașterea deplină a individualității artistice a marilor maeștri, pentru a se pronunța că autorii celor două opere analizate sînt un Gherard Seeghers și un foarte dotat pictor flamand, elev al lui Titian.

Aurel TURCUȘ

TOP

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Caii de argint – **Pro Musica ;** 2. Urare – **Semnal ;** 3. Ploaie de flori – **Dida Drăgan ;** 4. Vouă – **Metropol ;** 5. Invitație la dans – **Statuar. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :** 1. Another Brick in the Wall –**Pink Floyd ;** 2. Sun Of Jamaica/Island Of Dream – **Goombay Dance Band ;** 3. Coward Of the County – **Kenny Rogers ;** 4. Head Games – **Foreigner ;** 5. Message in the Bottle – **Police.**

FORMULA „DISCO" (IV)

Majoritatea producțiilor Disco se remarcă prin inovații în aranjamentele orchestrale, piesele distingîndu-se printr-un rafinament armonic care cuprinde și compartimentul vocilor, modul lor de tratare, într-o veritabilă masă a „seducției sonore". Este tocmai elementul ce deosebește Disco de muzica „bubble gum" a anilor '70, liniară în privința orchestrațiilor, cu un duct

melodic „tras" de vocea solistului-pilot. Mă îndoiesc că producțiile unor grupuri ca : „Archies", „Crazy Elephant", „Union Gap", atractive doar prin linia lor melodică, ar reuși să intereseze azi. Din nou vom aminti că Disco e sinonim cu reușita pînă la interferența acesteia cu pastișa căci – ar fi nedrept să nu o recunoaștem – ea există, ba chiar abundă. Ignorînd criteriile artistice, unii producători trag tare pe pedala intereselor comerciale, șapirografiind, după tipare verificate, piese sterile (vezi, din mulțimea exemplelor, unele mostre sonore cu „Munich Machine", „Ganymed"). Împănate cu „Gimmick"-uri, acel element surpriză care asigură succesul piesei (un moment de respiro în acompaniament, o formulă ritmică dinamizată, artificii electroacustice), ele ajung să obosească saturate de acest „condiment" a cărui eficiență poate fi utilă doar atunci cînd se uzează de el cu discernămînt. Despre o anume monotonie în Disco vorbește și criticul Robert Hilburn de la „Los Angeles Times". A judeca însă muzica Disco prin prisma unor nereușite, înseamnă a nu fi obiectivi, spune el, subliniind că acest capitol, în manifestările sale de prestigiu, conferă muzicii pop cantabilitate, infuzia de exuberanță și energie atît de necesară. Încheiem deocamdată „serialul" Disco realizat fără pretenția unei tratări exhaustive a fenomenului, cu cuvintele simple ale lui Bernard Edwards, muzician (Chic) : „A da oamenilor ce-și doresc, iată dezideratul nostru". **În foto, „La Bionda"** – doi exponenți ai nucleului Disco european.

Petru UMANSCHI

EVRIKA!

Convorbire colegială cu prozatorul

Laurențiu Cerneț

— Maestre, îmi permiteți să începem cu ceea ce îmi propusesem să vă întreb în cele din urmă : Ceva despre proiectele dumneavoastră literare...

— Eu nu am proiecte. Numai realizări.

— În ce măsură sînteți un scriitor umorist ?

— Există scriitori, după cum există și umoriști.

— În cea mai recentă carte a Dvs., *Mic dicționar de subiecte comice*, spuneți undeva : „Oare pe cine aș mai putea satiriza fără teama că greșesc" ? Întrebare : Sînteți un scriitor curajos ?

— Da, dar mi-e teamă s-o recunosc.

— Adorați proza ? (La proza serioasă mă refer).

— Din cînd în cînd mai citesc și eu cîte ceva, ca tot cetățeanul...

— Păreți un bun „mînuitor" al dialogului. De ce nu scrieți piese de teatru ? (Pe vremuri ați scris pentru Teatrele din Timișoara și Arad *„Cireșică și viselе"*).

— De ce par ?... Da, pe vremuri. Nu știu. Poate din cauza altor preocupări. Aș ține să scriu o *Istorie comică a literaturii* (deja anunțată), o serie de studii (*Femeia, factor de risc în poezia dumbrăveniană, Nevoia de umor la Ioan Alecsandru, Corespondența lui Dan Mutașcu* ș.a.).

— Cîtă recunoștință purtați criticii literare ?

— Dar ea mie ?

— Cîteva opinii despre prostie cred că ar face deliciul cititorilor noștri.

— Mă îndoiesc. După cîte știu, ea a fost eradicată complet.

— Vă știu un poliglot. Cum de ați reușit să învățați atîtea limbi străine ? Ce limbă aveți pe masa de lucru ?

— De unde știi ? N-am reușit. Încerc să învăț o limbă absolut necunoscută.

— Dacă n-ați fi scriitor, ce altă meserie ați prefera ?

— Nu-nseamnă că dacă ești membru al Uniunii Scriitorilor ești și scriitor. Este o prejudecată. Cîteodată mi se pare că aș fi putut fi un bun milițian.

— Pe vremuri ați lucrat la C.F.R. Ați scris cărți despre ceferiști. Ce mai e nou pe linia asta ?

— Aștept noul *Mers al trenurilor*.

— E bine cum vede viața un umorist ?

— Dar cum o vede ?

— Dacă ați fi editor...

— Nu-s.

— Și, pentru desăvîrșirea simetriei, cîteva cuvinte despre începuturile Dvs. literare.

— Eu n-am avut începuturi literare.

(— Mulțam !

— Să fii sănătos)*)

Ion VELICAN

*) *Din corespondența purtată între i. v. și CERNEȚ în ultimele milenii e.n. (N. Mea, L. C.).*

CORESPONDENȚĂ

G. Petronela : Am parcurs caietul cu încercările Dvs. poetice, dar n-am putut reține nimic deocamdată. **Ion Marinescu :** Versurile satirice, ca și epigramele, au uneori farmec. **Aron Pădureanu :** Ziceți că „Vîntul alungă tot ce e pustiu". Așa e ! **Lucien Ossian :** Repetați și credeți acest vers : „Menirea mea este să scriu". O fi, dar nu poezie. **Petre Vlad :** Idei generoase care doar uneori devin poezie adevărată (ca în „De dragoste", sau în finalul „Pe-acest pămînt..."**.MIO :** Doar în „Semănătorul" se schițează un început de poezie. **Dan Cernescu :** Păcat că modelul (Sorescu) vă domină într-atît ! **Solara Opreanu :** S-ar putea să aveți o evoluție frumoasă. Mai izbutite ni s-au părut „Cînd m-am născut", „Amiaza fantastică" și „Cînd nestrunita furtună". **Cornelia Mureșan :** Merită să perseverați. **Aurel Pătran :** N-am putut descifra textele în întregime. **I. Pupăză :** „Starea de cîntec" ni se pare mai izbutită. **Nicolae Nicoară :** Să sperăm că într-o zi vom putea publica o poezie la această rubrică. **Dumitru Branc :** Nu aderăm la acest sol de poezie, fie și numai pentru faptul că o poate face orice om cît de cît instruit. **Daniel Pintea :** Aveți motive să stăruiți. **Nicolae Marius, N. Manolescu :** Ceea ce ne-ați trimis cuprinde un volum de muncă imens, fără ca, totuși, valoarea estetică să fie proporțională. **Manuscrise nesemnate :** Prăpastie, Te aștept, Foșnete timpurii, Tendințe de primăvară.

P. S. Corespondenții noștri sînt rugați să ne trimită și cîteva date personale. Nu e bine să se trimită versuri (publicate) ale altor autori. Nimeni nu poate reține toate poeziile care se publică.

W

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

N. Petrescu-Mărgean

RĂSĂRIT

Voi zbura, spunea arborele,
voi cunoaște amețeala visului, șoptea apa,
voi fi pretutindeni, spunea aerul proaspăt,
voi fi fereastră pentru morți,
medita lacul,
voi fi o parte a lumii
proorocea lumina,
ne vom ascunde numai
murmurau stelele prin iarbă,
vom fi, vom fi spuneau pietrele
păsările, orizonturile...
alunecînd în muzica sîngelui meu
ce dulce supliciu !
lucrurile din jur întîmpinau răsăritul
cu simțurile mele.

IATĂ-MĂ...

Aș vrea să cînt adevărul care lipsește
acestei lumi
freamătul pe care îl face o femeie trecînd
prin visul tău
aș vrea să cînt comportarea arborilor
cînd pe sub ei
buzele îndrăgostiților împart timpul în
două,
pînzele teilor ce ridică
din ochii căprioarelor somnul,
aș vrea să cînt aceste mîini
în care țara își află adevărata greutate,
frigul ce umblă ca o pușlama prin nervuri
imnul zorilor scris de aripile porumbeilor ;
iată-mă murdărind moartea pe bot cu
cuvinte
ca și cum poezia ar avea cariera asigurată
ca și cum eșecul ar fi o sămînță plină de
viitor.

Olga Abegg

FEREASTRA DESCHISĂ...

Gîndurile te leagă la ochi
cu batistă de borangic,
iar tu aștepți în tăcere
să se oprească timpul
în pragul casei,
să-și facă cuib
printre răsurile
ce bat în fereastra
deschisă spre soare...

LA MASA CU ȘTERGARE ÎNFLORATE

Domnește peste țară o liniște firească
și simt cum s-așterne
peste inima mea,
transfigurata pace a zăpezii
ce întinde brațele drept leagăn
de vise împlinite.
Cu pleoapa întredeschisă, colțul ierbii
visează îndepărtate spații
cu soare la zenit,
iar grîul în alb veșmînt
umblă desculț prin cîmpia
viscolită argintiu, sub clar de lună
gîndind pîinea,
la masa cu ștergare înflorate
a patriei mume.

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

Miercuri, 2 aprilie, ora 21 : Actualități din viața literară ; – cărți și idei : „Fiul secetei" de Ion Lăncrănjan. Dezbatere : Cornel Ungureanu, Marian Odangiu și Mircea Mihăieș ; „Ca un fagure de miere" – prof. dr. univ. Gh. I. Tohăneanu ; invitatul emisiunii poetul Dinu Ianculescu ; cronica de librărie.

MAPAMOND

Sîntem singuri în Univers? (I)

(UN PUNCT DE VEDERE)

Ideea unei vieți extraterestre își are originea într-o sociopsihoză de masă (credințe, opinii etc.) a unei civilizații tehnice, dezvoltate. Idei de acest soi aparțin sferei de trăiri fantastice, deosebit de importante în crearea și constituirea miturilor vechilor culturi. Să ne amintim doar, că, după comentarii tîrzii, „Avesta" a fost trimisă oamenilor dintr-o lume superioară, extraterestră. Mohamed a avut viziunea scrisă a legilor „Coranului" pe cer. Fasciculă cu fasciculă, Moise a primit din mîinile lui Dumnezeu „Thora". Scopul studiului de față este acela de a arăta că ipotezele unei biogeneze extraterestre nu-și pot sprijini demonstrațiile într-o reflexie care respectă legile logicii și rezultatele științifice concrete. Prin aceasta nu dorim să diminuăm cu nimic oportunitatea practică, nici valoarea inspirativ-poetică a ideilor despre viața extraterestră, care corespund anumitor trebuințe psihologice și convingerilor individuale. Dorim doar să arătăm că interpretarea rațională a lumii și procedeul logico-discursiv nu se referă la o problemă ca aceasta, ci, dimpotrivă, în mare parte o și contrazice.

Pe scurt, poziția noastră e următoarea :

a) Nu există nici o formă de viață extraterestră ; identică, asemănătoare sau diferită de cea terestră, nici în forma elementară, nici în cea dezvoltată, n-a existat vreodată și nici nu va exista.

b) Viața a apărut pe Pămînt, legic, dar nu după necesități de ordin superior, determinată. Ontologic e necesară doar unicitatea ei, identitatea și irepetabilitatea.

c) Ipotezele privind existența civilizațiilor extraterestre își au analogia în reprezentările de Ev Mediu despre ființe supranaturale, duhuri etc.

d) În locul clasicului geocentrism și antropocentrism, studiul nostru dezvoltă ideea unui biocentrism și sociocentrism.

Principalele postulate teoretice pe care ne întemeiem toate celelalte afirmații despre chestiunea în cauză sînt : principiul individualității relative al legăturii cauzale și neuniformitatea fenomenelor naturale. Am pornit de la principiul logicii dialectice conform căreia totul are loc sub forma unui act particular, și fiecare dintre aceste acte își are, relativ, propria lui adaptare cauzală și sens. Fiecare legătură cauzală separată constituie o anumită stare mijlocitoare, o verigă în mișcare și dezvoltare, încît se poate trage concluzia că există tot atîtea legături cauzale cîte elemente individuale concrete ale realității. Prin aceasta nu se exclude necesitatea unui sistem cauzal global, dar la întîmplări, – fenomene concrete – cauză, proces, întotdeauna e vorba de trecerea în efect, în ceva diferit și în raport cu altceva. Legătura cauzală reprezintă actul mijlocitor, tipic doar pentru acel fenomen care nu se poate generaliza. Prin aceasta e stabilită identitatea real-obiectivă a fiecărei legături cauzale separate, de unde reies, în mod firesc, ideile irepetabilității uneia și aceleași legături cauzale.

(după „STVARANJE")

(VA URMA)

PANORAMIC

● Un nou Cenaclu de literatură SF s-a constituit la Casa Tineretului din Timișoara, fiind condus de ing. Lucian Ionică. ● La același așezămînt cultural s-a deschis Expoziția de caricaturi și desene satirice a lui Ștefan Popa. ● În cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția 1980–1981, se desfășoară Săptămîna culturală a comunei Tormac, județul Timiș (23–30 martie). ● Cartea muzicologului Viorel Cosma, „România muzicală", a fost lansată la librăria M. Eminescu din Timișoara, prezentînd-o Ion Crișan, Ion Românu, Adriana Iacob. După aceea, autorul a ținut, la Muzeul Banatului, conferința „Tradiții bănățene ale cîntecului patriotic". ● La secția de artă a Bibliotecii județene a fost marcată aniversarea bicentenarului lui Barbu Lăutaru, printr-un medalion, la care și-au dat concursul prof. Vasile Vărădeanu și Aquilina Birăescu. Medalionul a fost urmat de vernisajul expoziției „Lăutari bănățeni". ● La muzeul din Novi Sad : Expoziția „Arta populară românească din Banat", organizată de muzeul din Timișoara. Instituția timișoreană este reprezentată de Nicolae Săcară, director adjunct și muzeograf pr. dr. Ioan Godea. ● Din nou, o participare a pictorului Iulius Podlipny cu lucrări la o expoziție internațională de artă din Cehoslovacia (localitatea Moravanay), fiindu-i prezentate picturi create în tabăra de artă din această țară. ● În anul acesta, cu ocazia aniversării centenare a pictorului Corneliu Liuba (28 martie 1880–18 nov. 1953), se va organiza la Muzeul Banatului o expoziție cu lucrări ale acestui artist plastic timișorean. Persoanele care posedă creații de C. Liuba sînt invitate să se adreseze instituției gazdă, spre a împrumuta lucrări pentru expoziție.

D. S.

CARE FEMEIE EȘTI

Pentru că tu ești obîrșia cuvintelor și nașterea inimilor
Îmi încep poemul cu numele Tău.
Satele noastre, femei, le locuim speriați,
Pentru că printre ele, tu ești frumoasă și de neatins
Închin un imn ochilor tăi ; nu sînt dintre acei ce se-mpotmolesc ușor
Nici nu mă pretind un mugure pe care tu-l ademenești
Dar poezia este aceea care m-a învins și mi-a dat curajul
Să-ți ating frunzele, înduplecă-te-n fața mea, privește-mă !
Femeie-ntre femei, femeie-ntre arbori
Îmbracă-ți încet tristețea care deschide apa limbajelor adînci
Din care mă adap. Venele mele moarte își amintesc încă matca străveche
Voi arbori, dați-ne ploaie s-o lumineze, să spele pămîntu-i din juru-i
Și o zeiță să se-ncline cînd își schimbă hainele, cînd somnul îi adumbrește pleoapele,
Dacă nu, atunci o voi cînta singur. Vreau să mă acopăr cu ea ca și cu propriul veștmînt,
Asemeni lui Dumnezeu care se-mpodobește cu toate anotimpurile,
Și să rîvnesc ca pămîntul să fie mai mic și inima mai mare,
Ascultați bine că vă voi spune – Pămîntul nu s-a născut înaintea Ei,
A fost un vînt adormit printre flori, obiecte neclare prin ungherele sumbre
Apoi se plămădise Dumnezeu. Mărturisesc că scrisul este o iluzie,
Dar tu, femeie, tu nu semeni cu scrisul,
Tu ești începutul, temelia și sfîrșitul. Ești iubita vestitoare de păsări
Ești iubita plecării stolului de porumbei.

*

Cum înțelege iubita această tristețe ?
Cum simplifică o femeie vidul ei și devine Iluzie ?
Iar eu rămîn îndrăgostitul iluziilor,
Nici pămîntul nu aleargă după mine, nici marea nu vine spre noi,
Lăsați-mă să văd un val despuiat
Lăsați-mă să văd femeia ce zvîntă apa de pe mine,
Apa, care mi-a muiat scrisul.
Eu zic, femeie, adică, iubită
Eu zic seară, adică iubită și nimic în mine, doar ecoul,
Care femeie ești ? Aceasta e doamna poeziei printre poeți
N-a fost o întîmplare nisipul acesta
Iubita mi-a vegheat orizontul și a fugit ca o furtună,
Nu doarme și pînă acum fug spre praful lăsat de urmele ei.

N-a fost din întîmplare această tristețe
Ea se poticnește lîngă poarta inimii mele,
Încearcă să pecetluiască florile, dar nu poate,
Vrea să-mi ia cătușele, dar nu poate
Și chiar de ar putea, sînt destule pleoapele unei femei
Ca să împiedice furia mării însingerate de un alt azur ?
Ea este acum o iubită de neasemuit, o locuiește marea uneori
Și alteori o înconjoară apele pînă ce devine năucă,
Iubita întrece marginile, încolțită de toate-întîmplările lumii,
Eu ghemuit lîngă ele – sub poala scrisului, ca un copil.
Cum pot să părăsesc femeia ascunsă de mare ?
Cum putem să împărțim între noi valurile mării ?
Nu voi aluneca din vis decît atunci cînd iubita mă va părăsi.
Cine născocește din inimi o vară – iată că iubim o iluzie numită tulpină,
Nu-i pune rîului prea multe întrebări,
Sînt rîul singuratic care fuge fără țintă,
„Chiar tu ești ? – Mărturisește"
Mai rămîne în ochii mei un licăr, ce aleargă mai departe decît crezi
Mai rămîne în palma mea ceva ce poartă inscripția ochilor tăi,
Voi cînta și visa asemeni pinului singuratic,
O primăvară mă învăluie și întreabă despre floarea din brațele tale
Pieptul tău e însuși suspinul mării,
Nu deschide ușa, nimic nu mă va întoarce
Pentru că malurile se-ntind absente
Iar timpul și-a uitat tălpile în nisip.

Sudul Libanului, 1977

DIN LITERATURA LUMII

SAUKI BAZIAA

Sauki Baziaa este un poet al tinerei generații de poeți libanezi.

Combatant activ, prezent pe cîmpul de luptă din Sudul Libanului (mai toate poeziile din volumul **Rînduri grăbite pentru o patrie ucisă** sînt semnate ca datînd din anii 1974–1977) Sauki Baziaa încearcă să dezvăluie hățișul unui dosar perpetuu, pe care poetul îl intentează din mers războiului civil din Liban.

Poezia lui e densă, incisivă, străină ambiguităților tulburi, poemele lui doresc să schimbe radical înfățișarea lumii, privirea lui demonică, ispititoare, frenetică, neagră produce în text o fuziune a cuvîntului cu ființa poetică.

Ana POP SÎRBU

Cînd se trezește trupul din liniștea nopții
Marea se-adună sub căpătîi, iar pămîntul își întinde năvoadele,
Strigătul dimineții te cheamă, învestmîntată
Într-o ploaie lucitoare și două primăveri,
Cine cunoaște femeia care ascunde în fiecare dimineață o durere ?

*

Nu te strădui să mă întreci în poezie,
Ea nu este decît o inimă-ntre rînduri
Iar ochii tăi sînt prima literă-nvățată,
Astfel am uitat scrisul, învață-mă să devin eu însumi amurgul
Ca să culeg soarele, sau învață-mă tînguirea pentru a redobîndi amintirea păsărilor,
Sau lasă poezia ta, copile, să alunece mai departe în mare
Ascunsă sub învelișul spicului, poezia ta e temelia soarelui
Atinge marginea norilor, poezia se-nclină în fața vîntului neivit.

*

De ce adormi dincolo de tînguire ?
De ce vii la umbra arcadei fără să te-nclini ?
Te-am așteptat pe pămîntul plămădit de pleoapele mele
Ca să-l străbați ușoară,
Te-am așteptat în ungherele visului și-n cronici uitate
Și n-ai ajuns. Spuneau că vei veni într-o zi,
Garoafa adormise în mîinile mele,
Apoi le-a mărturisit tainele norilor.
Adunați sub epiderma mea,
Domnița va veni, cineva îi șoptise că păsările sînt înșiruite
Și pietrișul oftează cînd îți atinge tălpile tale.

*

O femeie oarecare trece absentă,
Apele mărilor s-au retras, părăsindu-și matca spre a deveni femeie.
Eu sînt albastrul ce se prelinge între femeie și vînt,
Vestmîntul tău s-a ivit din spuma mării,
N-ai fost albă, dar zăpada a îmbobocit în brațele tale,
N-ai fost albastră, dar soarele lacurilor e atîrnat de privirea ta,
N-ai fost verde, dar ciorchinii îți adumbreau pieptul,
Nu culege vîrsta, chiar tu ești floarea timpului
Cu ultima lui lacrimă. Totul s-a scurs în mare,
Seara se sfîrșește, păsările au trecut,
Părăsind norul de aur din inima mea.
Soarele de la marginea orizontului a adormit,
Dar inima mea rămîne contemplînd amiaza.
Voi adora primăvara ivită în brațele tale
Voi iubi păsările ce-ți sărută ochii înspre dimineață,

E LUNĂ ACUM ÎN TURNUL MORȚII MELE

— fragment —

E lună acum în turnul morții mele,
Să nu-mi treziți cadavrul din văzduhul visului,
Nu mă tulburați, poeții au migrat
Și n-au scris nimic despre sîngele meu,
Eroii s-au prefăcut în scrum
Și nu m-au făcut părtași la moartea lor,
Invadatorii sosesc,
Îi văd cum adulmecă primăvara vecină
Și florile care răsar
Mormintele sînt reavăne
Și nisipul se zbicește puțin,
Au băut toată seva din oasele largi,
Și au zăgăzuit pașii ultimei morți...

*

Seara aceasta adastă întru iubire,
Vîntul s-a pitit departe de penele păsării sugrumate,
Treziți-vă păsări, zăcute-n moartea mea
Și nu uitați să gustați și voi sîngele invadatorilor
E lună acum în turnul morții mele,
Și mama m-a rîvnit la sînul ei, apoi a murit,
Sînt prea singur împotriva a două morți
Cine mă însoțește îi ofer busuiocul meu
Ca să cutreierăm aerul ademenitor al pămîntului
Ca să mă deschid ca un boboc împotriva invadatorilor,
Voi alerga speriat la femeia
Ce va ridica pămîntul de pe cadavrul meu,
De fiecare dată voi muri pentru ea
Și-i voi mîngîia chipul care s-a agățat de pribegia mea
Și de săgeata exilului continuu.

*

Voi mărturisi că Sudul este izbăvirea mea
Că nu există un mort asemănător mie
Decît numai floarea din vecinătatea văzduhului,
Mi-am trimis sîngele spre orbitele lumii,
Așișderea mi-am țintuit fruntea, dar himerele nu s-au prăbușit,
Mi-am țintuit țara cu sîngele meu, dar marea nu s-a scufundat
E lună acum în turnul morții mele
Năframele m-au înconjurat cu negru,
Exilații s-au revoltat împotriva pămîntenilor,
Cei ce mor nu mai au întoarcere
Și visele lor strepezesc în sufletul meu.
Am fugit buimăcit spre poala visului
Pînă mi s-au ivit rănile,
Am adulmecat vîntul de la orizont,
Mi-am ars inima în palme și mi-am trimis-o spre sate,
Le-am spus brațelor mele să nu-mpiedice norii
Peste care zăbovesc ploile-nșelate,
Iar eu voi ținti spre ei toate păsările,
Treziți-vă din somnul nisipului
Și nu mă lăsați singur...

*

E lună acum în turnul morții mele,
Zăpada se prelinge pe morminte,
Mi-am hrănit inima cu restul visurilor mele veștede,
Cu cornul de vînătoare îi chem pe cei ce mor înaintea mea
Zăresc imaginile vechi și-apoi le desenez pe palmele mele
Și-mi arunc sîngele printre aștri, departe.
Îmi zvîcnește corpul spre alt cadavru plin de praf,
Știu că am țintit bine
Și degetele se opun opreliștii
Și apasă pe frînele corpului meu
Apărînd satele-adormite...

În românește de : Ana POP SÎRBU și Jamal OBARI

REMEMBER

O noapte în Olimp

De la Salonic, autostrada, ca o nesfîrșită săgeată de beton, către Sud. Trecem rîul Axios și-n curînd rulăm pe marginea golfului, copleșiți de soarele ardent și de imaginile mereu ademenitoare ale Egeei.

Dincolo de Katerini, semnele serii ; peisajul arată, în dreapta, cele dintîi coline anunțînd legendarul Olimp. Privirile noastre abandonează spectacolul albastru al mării. Sîntem fascinați de culmile tot mai înalte, zugrăvite în aburi de aur. Emoțiile noastre cresc, sîntem cuprinși de apele unei liniști ciudate ; se văd piscurile celeste, țîșnind prin eșarfa subțire a norilor albi. O imagine cu adevărat grandioasă ; cei mai înalți munți ai Greciei, suind în cer, cu turnuri de piatră, pînă la 2 917 m. Ne decidem pentru o aventură unică : vom renunța la foșnetul mătăsos și cald al largurilor și (ca să zicem așa) la confortul unui camping și vom înnopta la poalele inaccesibilului lăcaș unde imaginația omului a așezat poporul de zei al mitologiei grecești. Ne încearcă o umbră de teamă, virăm totuși către zidurile ametitor de înalte, spre Litohoros. Mica localitate are un aer modest ; ne oprim, ușor derutați de mulțimea adunată, în centrul așezării, tineri foind gălăgioși, bătrîni cumsecade la mesele din fața cafenelelor. Vrem să continuăm ascensiunea dar ne dăm seama că drumurile se opresc, parcă intimidate de amenințătoarele ziduri de piatră severă, din față. Întoarcem și observăm un indicator : „Temple Agiou Dionisou". Cărarea urcă printre bolovanii tot mai mari. Gîndul ne duce la legendarii Giganți care, vrînd să pătrundă în Olimp, au îngrămădit masiv peste masiv, dînd astfel naștere munților Osa (1978) și Pelion (1451), însă fără să reușească în dementul lor demers.

Coboară brusc întunericul, sîntem puțin derutați. Deslușim un drumeag printr-o vegetație ciudată – un fel de tufe de stejar cu frunze mărunte, chircite, tăioase, mai degrabă mărăcinișuri. Oprim. În vale, se văd constelațiile așezărilor, dincolo de care bănuim marea topită în beznă. Vom ancora cortul, cu mari dificultăți, pentru că sîntem pe spinările unor aluviuni de stei, vom pune în funcție aragazul de campanie, vom așeza masa și scaunele iar felinarul îl vom ascunde, spre a ne lumina indirect, din aceeași discreție de intruși într-o lume stăpînită de puterile nelimitate și adesea răzbunătoare ale locuitorilor cerului mitic.

E o noapte de răcoare calmă, greierii cîntă nebun, stelele ne cad în gînduri, briza montană răscoală, cînd și cînd, tufele sumbre, de parcă ar trece nevăzute ființe prin preajmă, speriindu-ne clipa de liniști și întrebări.

Dimineața, mă trezesc într-un țipăt de lumină, explorez împrejurimile, examinînd uimit misterioasele fortărețe de piatră detunată și-ntorcîndu-mă mereu în chemarea îndepărtată a mării. Mă uit la bulgării norilor atîrnînd de stînci și mi se pare că zeul suflă cu materii fluide spre a produce perdele între privirile omului și vastul sistem al necunoscutelor sanctuare. Continui expediția matinală și descopăr, în căușele de lut din umărul uriașelor ființe de cremene, tulpinile miraculoase ale unor stînjenei sălbatici. Le culeg și observ că delicatele flori violete au o carne pietroasă, urmare firească a dificultăților în care și-au împlinit minunea de culoare brumată. Astfel doamnele noastre vor fi întîmpinate, la ieșirea din somn, cu corolele lungi, ca niște suave vaze mov, aduse din grădinile zeilor. Ceremonia se petrece într-o atmosferă de umor și bună dispoziție generală. Zeii ne fuseseră favorabili, astfel încît puteam conversa cu o anumită familiaritate despre Zeus, bătrîna noastră gazdă, care, seara, ne turnase, el însuși, cîte o cupă de ambrozie, îmbuteliată la „Plaiurile Drincei".

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 14 (628) ● 3 APRILIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

ÎNCREDERE DEPLINĂ

Poporul român a trăit în aceste zile de primăvară un moment istoric de mare emoție și bucurie, încărcat de semnificații profunde : realegerea tovarășului **Nicolae Ceaușescu** în suprema funcție de președinte al Republicii Socialiste România. Cu acest prilej națiunea noastră socialistă și-a exprimat încă o dată deplina sa încredere în cel mai iubit fiu al patriei, tovarășul **Nicolae Ceaușescu.** Cu acest prilej, Marea Adunare Națională și, prin ea, întregul popor român și-a exprimat cu entuziasm și luciditate voința sa neabătută de a-și urma calea independenței și suveranității, politica sa de pace și colaborare pe plan extern, precum și calea marilor înfăptuiri istorice pe plan intern, menite a ridica patria spre culmile idealului nobil al socialismului și comunismului.

Tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** de-a lungul a 15 ani de activitate în fruntea Partidului Comunist Român, a făcut dovada celor mai înalte calități de conducător patriot, devotat cu întreaga sa ființă aspirațiilor poporului român, rezumînd, în persoana sa, cele mai mari calități ale poporului însuși.

Prin realegerea tovarășului **Nicolae Ceaușescu** în suprema funcție de stat, Marea Adunare Națională a împlinit un act de semnificație istorică, de profundă maturitate și responsabilitate politică, prin care și-a găsit o vie expresie voința milioanelor de cetățeni ai Republicii Socialiste România de a încredința și pe mai departe destinele patriei celui mai strălucit fiu al ei, care întruchipează în viața și în întreaga sa activitate cele mai nobile virtuți și idealuri de libertate, independență, pace și progres ale poporului nostru, personificînd înseși unitatea și coeziunea de nezdruncinat ale întregului popor în jurul partidului. În modul cel mai solemn, pătruns de marea răspundere pe care i-o încredințează istoria contemporană, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** și-a exprimat legămîntul și crezul său în fața Marii Adunări Naționale, în fața întregului popor, dînd glas convingerilor sale de mare patriot și comunist : **„Doresc să asigur Marea Adunare Națională, partidul, întregul nostru popor că nu voi precupeți nimic pentru îndeplinirea cu succes a hotărîrilor Congresului al XII-lea, pentru triumful socialismului și comunismului în România, pentru întărirea independenței și suveranității patriei, pentru politica de colaborare și prietenie cu țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Asigur partidul și întregul popor că nu există nimic mai de preț pentru mine decît interesele poporului, cauza socialismului și comunismului, a prieteniei și păcii între popoarele lumii. Și îmi voi consacra toate forțele, viața — dacă va fi necesar — acestor idealuri, libertății, socialismului și păcii !"**

Aceste gînduri fierbinți, pline de dragoste de țară, de popor, încărcate de marea răspundere în fața istoriei, își au un profund temei în întreaga viață și activitate a tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** în inestimabila sa contribuție adusă la împlinirea celor mai înalte țeluri ale vieții poporului român, la împlinirea celor mai sfinte deziderate ale politicii sale externe și interne, prin care națiunea noastră și-a afirmat cu stăruință și curaj, cu luciditate și clarviziune voința sa de a trăi demn și de sine stătător între popoarele lumii. De la înalta tribună a Marii Adunări Naționale, în discursul solemn de investitură, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** a înfățișat cu deplină claritate principalele direcții de acțiune viitoare în impresionanta operă de edificare în care se află angajat poporul român, a expus cu o strălucitoare putere de sinteză principiile politicii interne și externe a partidului și statului nostru, adresînd o înflăcărată chemare tuturor compatrioților de a-și uni și mai puternic rîndurile, de a nu precupeți nici un efort pentru îndeplinirea măreților obiective ale viitorului.

Țara privește, azi, sigură și mîndră de sine, spre viitorul luminos, spre ziua comunistă de mîine, spre noile culmi de progres și civilizație.

Vasile VERSAVIA

LA STEMA ȚĂRII

Țara are stemă
țesută în luptele oștenilor lui Mircea și Ștefan,
ce n-au lăsat ca iarba noastră să fie călcată
de copite barbare.
Noi ne-am ridicat stema
cu sîngele răscoalelor,
cu visurile luptei proletare,
cu plugurile ce-au arat printre ruine și stele.
Noi ne-am înălțat stema
cu ciocanul de abataj și mistria,
cu focul nestins al oțelăriilor,
cu lumina fără apus a hidrocentralelor,
cu visul nostru urcînd neîncetat,
cu simbolul de aur al timpului nostru,
Președintele Țării.

Horia GUIA

Sculptură de Ina Popescu

EXCELSIOR

Deplin, vibrînd cu lira-mi te-am trăit,
O, timpul meu de visuri, de victorii !
Pășind spre-albastrul unei noi istorii
Sub rostuiri și-ndemnuri de partid.

Suim mereu pe piscuri de bazalt,
Stîrnind festive tonuri argintii,
Convinși de bucuria ce-o veni,
Zbucnește tricolorul mai înalt.

Statornicim tot ce-ați clădit prin timp
Cu inima și-al vitejiei nimb,
Eroilor, astrînși, din veac, în jur !

Ce viitor august a prins contur !
Cu drept conducător îl făurim
Înaintînd spre-un comunist destin.

Al. JEBELEANU

Telegramă

Mult iubite și stimate tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU,

SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Conducerea Uniunii Scriitorilor și obștea scriitoricească din România, alături de întreaga națiune, își exprimă deosebita bucurie sufletească, dragostea și respectul lor, întregul devotament față de conducătorul iubit și stimat al Partidului și al Statului, cu prilejul reinvestirii dumneavoastră, într-o entuziastă unanimitate, de către Marea Adunare Națională, în funcția supremă de Președinte al Republicii Socialiste România.

Noi, scriitorii, ne străduim să răspundem prin scrierile noastre și să ilustrăm dragostea și căldura cu care vă înconjoară întregul nostru partid și popor, al cărui fiu strălucit sînteți, și pe care îl conduceți cu înaltă înțelepciune și cutezanță revoluționară pe drumul construirii socialismului și comunismului în România.

Realegerea dumneavoastră ca Președinte al României socialiste reprezintă un prilej istoric cu profunde semnificații, deoarece el coincide cu un deceniu și jumătate de cînd dumneavoastră sînteți în fruntea partidului, cîrmuind cu fermitate comunistă vastul și complexul proces al dezvoltării economice și sociale al patriei noastre libere și independente, proces în care, noi, scriitorii, ne-am găsit temeiuri de inspirație, de reflectare a vieții, pentru a fi din ce în ce mai bine receptate artistic de masele muncitoare.

În acești ani glorioși, a avut loc o puternică înflorire a tuturor domeniilor de activitate, printre care și literatura umanist revoluționară din România socialistă.

Scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități văd în reinvestirea dumneavoastră în suprema funcție de Președinte al Statului garanția continuării strălucite a politicii interne și externe a României din ultimii 15 ani, înfăptuirea neabătută a Programului partidului, a istoricelor hotărîri ale Congresului al XII-lea.

Dumneavoastră sînteți constructorul revoluției noastre socialiste, a unei vieți noi, mai bună, mai dreaptă, cea mai dreaptă, al orînduirii pe care o numim societatea socialistă multilateral dezvoltată.

Dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Președinte al Republicii, ați creat posibilitatea de afirmare a culturii și a literaturii în țara noastră, pentru perfecționarea omului nou.

Dumneavoastră, tovarășe Președinte al Republicii, ați făcut ca în lume să se cunoască și să se aprecieze cultura și literatura noastră socialistă.

Dumneavoastră, tovarășe Președinte al Republicii, ați dus în lume întreaga faimă a României socialiste, mesajul ei de pace, prietenie, cooperare și colaborare, pentru o nouă ordine economică, pentru ca relațiile internaționale să se bazeze pe respectarea principiilor de independență și suveranitate națională, neamestecul în treburile interne, avantaj reciproc, nefolosirea forței și a amenințării cu forța.

În aceste momente de înaltă solemnitate națională, pe care, alături de întregul popor, le trăim cu mîndrie și bucurie, și noi, scriitorii din România, vă declarăm solemn că sîntem strînși uniți, în jurul steagului Partidului, al României socialiste, în jurul Comitetului Central, în jurul Dumneavoastră, mult stimate și iubite tovarășe Secretar General al Partidului, Președintele Republicii Socialiste România, exprimîndu-vă un fierbinte omagiu, respectul și dragostea noastră.

Să trăiți întru mulți ani fericiți, spre înălțarea scumpei noastre Românii și spre gloria Partidului Comunist Român !

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

OMAGIU PREȘEDINTELUI ȚĂRII

IUBITOR DE TRECUT ȘI PASIONAT AL NOULUI

Cunoaștem cu toții – și nu numai noi – înaltele calități ale Președintelui reales al Republicii noastre, adevărat ctitor al României moderne. Luptător neînfricat, hotărît și demn, patriot desăvîrșit, spirit lucid și clarvăzător, iubitor de trecut și pasionat al noului, tovarășul Nicolae Ceaușescu este o adevărată expresie vie a virtuților și aspirațiilor acestui popor, înfloririi căruia i-a dedicat întreaga sa viață. Am ascultat cu atenție discursul solemn rostit cu ocazia realegerii sale unanime în fruntea țării și ceea ce aș dori să remarc în primul rînd este încrederea desăvîrșită și nezdruncinată pe care Președintele nostru o are în înzestrările acestui neam bimilenar, verificate de-a lungul zbuciumatei sale istorii, niciodată dezmințite. **„Avem datoria sacră de a face să dăinuiască veșnic acest fel de a fi al poporului nostru – omenia, mîndria și sentimentele demnității naționale, dragostea de pace, prietenia cu toate popoarele, hotărîrea de-a fi egal cu toate celelalte națiuni"**. De aceea, nu întîmplător, adresîndu-se creatorilor, Președintele nostru ne îndeamnă, cu orice ocazie, să mergem la izvoare. Căci ele reprezintă trecutul, autenticul, specificul, care la rîndul său este chezășia viitorului.

Dar tot Președintele ne cere să fim receptivi la tot ce reprezintă nou, să avem o largă deschidere spre cuceririle contemporaneității, să fim adevărați oameni ai timpului nostru. Numai astfel vom reuși să ne construim viitorul într-o viziune care să ne fie proprie, pe măsura noastră, într-o lume în care, alăturîndu-ne efortului comun, să ne păstrăm identitatea, rămînînd noi înșine.

Pe această linie se înscrie și festivalul „Cîntarea României", menit să stimuleze și să unifice eforturile creatoare ale întregii națiuni, care să ducă în cele din urmă la realizarea epopeii naționale, oglindă cît mai fidelă a acestor frămîntate și înălțătoare vremuri.

Iată doar cîteva din gîndurile care m-au determinat să-mi exprim deplina satisfacție cu ocazia acestei realegeri, ca și hotărîrea de-a contribui pe măsura puterilor mele la realizarea acestor nobile năzuințe.

Nicolae BOBOC
Artist emerit, Dirijor al Filarmonicii „Banatul"

INIMA MEA ȘI-A TUTUROR

Îmi lipesc urechea de pieptul viu și puternic al acestui timp. Ascult înfiorat tumultul care se înalță din adînc și de pretutindeni, adunînd bătăile de inimă ale națiunii. Sînt inimi de viteji. Inimi de luptători. Inimi care cutează. Și inimi gingașe, capabile să înflorească flori și vise. Este și inima mea, sunînd la unison cu acest tumult care mă emoționează și mă tulbură.

Știu că înainte de mine și înaintea tuturor celorlalți stă la datorie întîiul bărbat al țării, Președintele ei. Neobosit, treaz, înțelept, drept. Acela căruia poporul, monolit și puternic, îi încredințează cu limpede conștiință aspirațiile și nădejdile sale, urmîndu-l în faptă, împărtășindu-i gîndirea și vrerea revoluționară, profundul său patriotism. Tovarășul Nicolae Ceaușescu este recunoscut nu numai ca eminent conducător al propriului său popor, dar și ca un excepțional luptător pentru pace în lume, pentru înțelegere între popoare, pentru o nouă ordine mondială economică și socială care să ridice omenirea pe noi culmi de civilzație și progres.

Urmărind la televiziune, la radio, în presa zilnică evenimentul realegerii sale ca președinte al țării, am trăit momente de înălțare și de conștiință nouă. Secretarul general al P.C.R., iubit ca nici un alt conducător de națiunea în întregul ei, are privirea limpede și clarvăzătoare. Îi ascultăm cu adîncă emoție glasul și cuvîntul. Ne aflăm într-un moment important al istoriei și într-un moment important al construcției socialiste multilateral dezvoltate. În esență, timpul viitor al celor ce ne-au precedat, al celor de azi și al celor ce ne urmează. Contopind în angajamentul propriu angajamentul tuturor, tovarășul Nicolae Ceaușescu exprimă plenar și cu deosebită forță realitatea democrației socialiste din țara noastră.

Ascultîndu-l, ne pătrundem mai bine de datoria și responsabilitățile care decurg pentru azi în interesul prezentului, dar mai cu seamă al viitorului. De aceea îmi țin lipită urechea de pieptul acetui timp. E timpul nostru. E timpul meu. Tumultul lui se înalță din adînc și de pretutindeni, adunînd bătăile de inimă ale națiunii. Ale noastre, ale tuturor. Inimi de viteji. Inimi de luptători. Cele cutezătoare, deopotrivă cu cele care fac să înflorească flori și vise. Inima mea și-a tuturor.

Mircea ȘERBĂNESCU
scriitor

EXEMPLU DE DĂRUIRE, MUNCĂ ȘI ABNEGAȚIE

Ca artist plastic pot să afirm că, prin însăși valoarea muncii noastre, prin această sensibilitate și această artă, prin dăruirea noastră în actul creației, ne aducem prinosul, patriei și acestui timp arzător pe care-l trăim. Din marile creații ale țării și ale epocii contemporane face parte și tezaurul artelor plastice, cel care reflectă epoca pe care o trăim și o transmitem ca pe un mesaj artistic viitorului. Niciodată țara noastră n-a trăit clipe atît de efervescente, ale muncii și ale creației, ale sentimentului de dăruire a acestei bresle artistice, de a se consacra idealului de înnoire a întregii vieți a poporului. Cu aceste gînduri și idei ne apropiem de operele pe care le aducem publicului, pentru înălțarea sa spirituală, pentru ca acest om nou să aibă o viață nouă, o artă nouă, care să-i contureze o nouă conștiință, să-i oglindească permanenta noastră năzuință spre mai bine și spre frumos. Cînd spunem bine putem spune și frumos, pentru că ambele sînt virtuți care tind să înnobileze ființa umană. Pe acest om nou care muncește bine, care ne face viața mai bună, îl întîmpinăm cu frumosul imaginilor din arta noastră. E vorba de frumosul contemporan, nu numai al culorilor, al sunetelor, al luminii, ci și frumosul muncii și al străduinței depuse de milioanele de concetățeni prinse în viltoarea marilor transformări din patria noastră. Pentru că totul ce se construiește și se creează pentru om are continuitate, aceasta rezultă din politica internă a statului nostru, călăuzită de înțelepciunea clarvăzătoare a Partidului Comunist Român. Rolul de mare importanță în conducerea destinului acestei țări avîndu-l tovarășul Nicolae Ceaușescu, exemplu de patriotism, dăruire, muncă și abnegație. Pentru înțelegerea problemelor artelor plastice pentru sprijinul acordat nouă în toate împrejurările, îi datorăm tovarășului Nicolae Ceaușescu recunoștința și dragostea întregii noastre obști. Sîntem conștienți de prestigiul de care președintele nostru se bucură în țară și în arena internațională, și ne exprimăm bucuria cu prilejul realegerii sale ca președinte al Republicii Socialiste România, care asigură continuitatea politicii interne și externe și colaborarea între popoare.

Vasile PINTEA
artist plastic

CĂLĂUZITOR, DĂTĂTOR DE ÎNCREDERE

Omul de al cărui nume sînt legate toate izbînzile noastre, izbînzi ale unui zbor perpetuu spre înălțimile nebănuite de progres și civilizație a fost, deci, reales în înalta funcție de cîrmaci al statului nostru ; realegere – simbol al vrerii întregului nostru popor, al națiunii noastre socialiste, realegere – chezășie de granit a împlinirilor noastre viitoare, prin magistrala contribuție a celui mai iubit fiu al poporului, prin clarvăzătoarea și esențiala dăruire a comunistului de omenie.

Această realegere, ce încununează o operă fără seamăn în istoria noastră, de hotărîre a noilor dimensiuni ale societății noastre socialiste, este expresia încrederii nețărmurite într-un zbor cutezător spre culmi mai înalte de progres și civilizație. În această realegere oamenii muncii văd împlinirea idealurilor lor de prosperitate, de promovare îndrăzneață a noului în toate sferele de activitate, intelectualitatea are garanția împlinirii rodnice a unei munci puse în slujba progresului.

Pentru noi, breasla scriitoricească, prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu și în fruntea țării este prezența unui călăuzitor, dătător de încredere și îndemn pentru un vers înălțat la cele mai ridicate ștachete ale realizării artistice, pentru o operă care reflectă noua condiție umană în societatea noastră. Este prezența care ne va îndemna, cu excepționala-i capacitate de analiză și clarviziune, spre noi realizări, spre împliniri plenare în folosul obștei, al oamenilor de pe tot cuprinsul patriei, indiferent în ce limbă ne-am însușit graiul muncii și-al omeniei, spre folosul umanității pentru că tovarășul Nicolae Ceaușescu este o personalitate marcantă nu numai a ctitoriei magistralelor socialiste și comuniste în țară, ci și a edificării unei lumi pe măsura aspirației popoarelor spre pace, progres și civilizație, spre dezvoltare liberă, suverană și independentă.

Ivo MUNCIAN
scriitor

STRĂLUCITĂ AFIRMARE ÎN CONȘTIINȚA LUMII

Am terminat Institutul de teatru în 1966 ; anii împlinirilor mele se confundă cu o perioadă de nemaiîntîlnită efervescență revoluționară, de avînt creator nu numai în construcția materială a socialismului, dar și într-un efort susținut de modelare a unui om de tip nou, cu o conștiință înaintată, angajat plenar în procesul de înaintare a României către culmile științei, civilizației și culturii.

Într-un deceniu și jumătate am parcurs, alături de colectivul Teatrului maghiar de stat din Timișoara, drumul mereu ascendent al afirmării unei arte teatrale puse în slujba omului. Am învățat că problemele legate de om și existență, de destinul său ca ființă socială liberă și responsabilă, problemele umanismului așadar, fac parte integrantă din procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Teatrul nostru a încercat an de an să răspundă cît mai prompt comandamentelor impuse de această minunată epocă în care ne-a fost dat să trăim și a cărei strălucire este conferită de excepționala personalitate a OMULUI care se află la cîrma țării, inițiator și chezășie a înfăptuirii măreților obiective stabilite la cele mai înalte foruri ale vieții noastre social-politice.

Am înțeles în acești ani că rolul social al artei noastre se exprimă în măsura în care ne integrăm organic în procesul de ridicare a conștiinței maselor la un nivel superior, în măsura în care reușim să mobilizăm spectatorii și să-i convingem că transformarea unei lumi – sarcină pe care ne-am angajat s-o ducem la bun sfîrșit – include și imperativul transformărilor umane petrecute în intimitatea personalității fiecăruia dintre noi, în lungul și anevoiosul proces al devenirii noastre umane, corelată cu devenirea noastră istorică.

Am găsit în personalitatea secretarului general al partidului și a președintelui țării acel model uman care direcționează permanent efortul nostru de neîntreruptă perfecționare, pentru atingerea unei noi calități, asemeni celui care înscrie în filele istoriei contemporane o filă de istorie nouă, de strălucită afirmare în conștiința lumii.

Szélyes IMRE
actor

OPERA CELUI DINTÎI OM AL ȚĂRII

Oricine își îndreaptă atenția spre realizările din domeniul cercetării istorice din ultimii 15 ani poate să constate cu ușurință că, alături de alte științe, și în cea a cunoașterii trecutului poporului nostru au fost făcuți pași importanți. La baza succeselor obținute, un rol important îi revine operei celui dintîi Om al țării, de la a cărei venire la cîrma partidului și statului se împlinesc, în acest început de primăvară, 15 ani.

Pornind de la marele adevăr că „nimic nu se poate construi ignorînd trecutul", secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a cuprins într-o viziune de strălucită sinteză toate momentele esențiale ale istoriei țării și a creat o operă de o profundă analiză. (De o deosebită însemnătate în această privință este volumul de texte alese, apărut recent, sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., **„Istoria patriei și a Partidului Comunist Român în opera președintelui Nicolae Ceaușescu,** Editura Militară, 1979).

În viziunea tovarășului Nicolae Ceaușescu, valoarea istoriei constă în faptul că **„oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punînd în evidență, atît ceea ce a fost valoros, progresist și a servit mersului înainte al societății, cît și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întîrziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică dintre toate popoarele lumii".**

Mărturie a prestigiului crescînd al realizărilor istoriografiei românești pe plan mondial îl constituie și faptul că cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice va fi găzduit în această vară de către capitala țării noastre.

Vasile DUDAȘ
muzeograf istoric la Muzeul Banatului

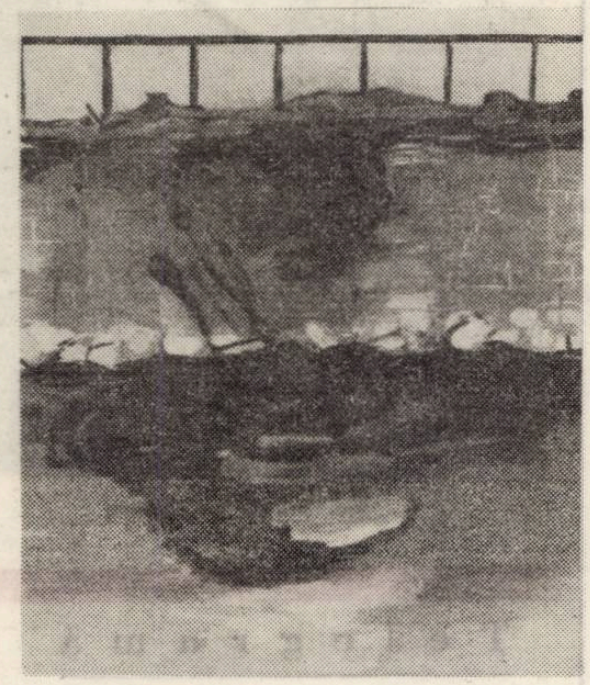

Reproducerile plastice aparțin lui Viorel COSOR.

ÎMPLINIRILE PATRIEI

Sub ochii noștri patria se împlinește
Prin tot ce ne-nconjoară, zi de zi, deplin ;
Din fiecare anotimp al ei, frumosul vis,
Ne-nvăluie în nimburi de lumini, ne-ntinerește, –
Ni-i steag – și-armură ni-i – tot piscul carpatin
Și-un semn de taină ni-i, sub cerul larg deschis.

Cutezători în drumurile țării, ne-ntrerupt,
Deschidem ochii apelor în somnolență,
Dăm dorului arzînd alt salt de rîndunici.
Din roadele de cîmp, la coacere, mă-nfrupt, –
Izvoarele-s cuminți. Din cea mai pură-esență
A dragostei de țară, cresc fiii ei voinici.

Sub ierburi și păduri, străbunii liniștiți,
Adună vîrstele prin trunchiuri de copaci,
Mai sprijinînd o piatră albă la hotare.
De urcă-n steme, stau cu ochii ațintiți
Scrutînd prin liziera cușmelor de daci
Să fim mereu în miezul marilor izvoare.

George DRUMUR

ORIZONT publicitate

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rîmnicu Vîlcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi cetelor reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rîmnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură caratele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Mînulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie.

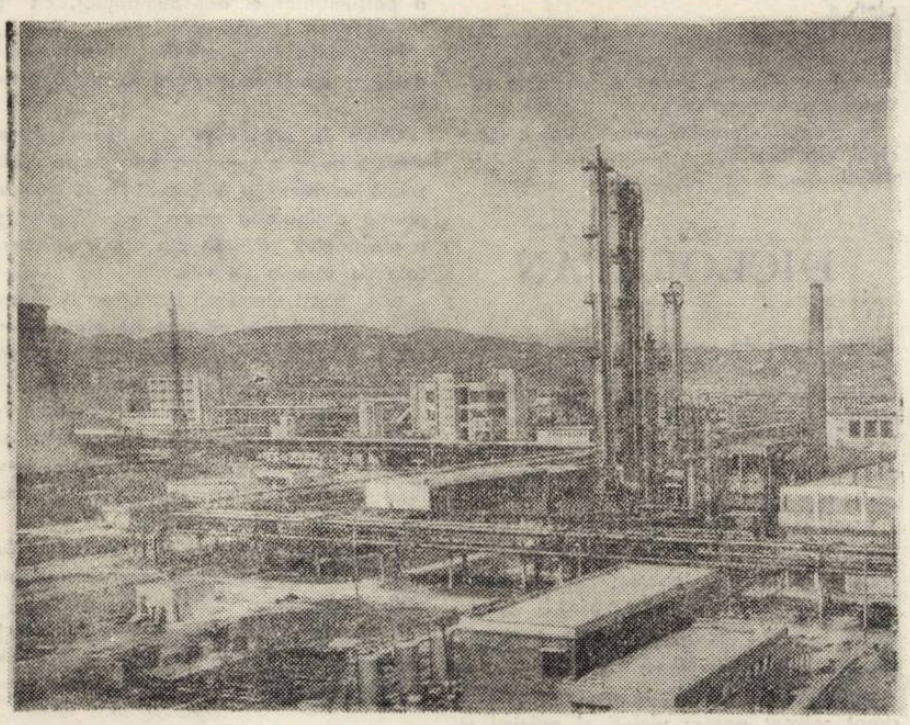

biective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vi- concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce înconjoară ca într-un brîu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Gigantîcele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „mînuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de noblеţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezenţe vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

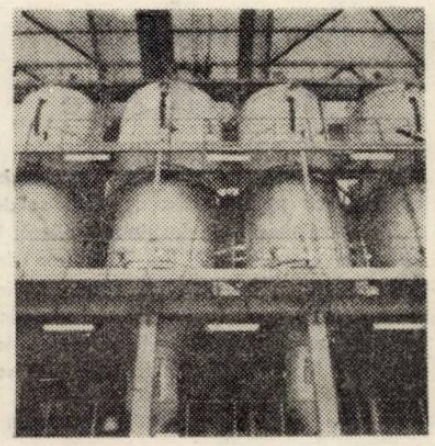

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă şi cuprinde aproape toate domeniile de activitate. Vom încerca o nominalizare a principalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şorţ, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,28% carbonat de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare ;

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

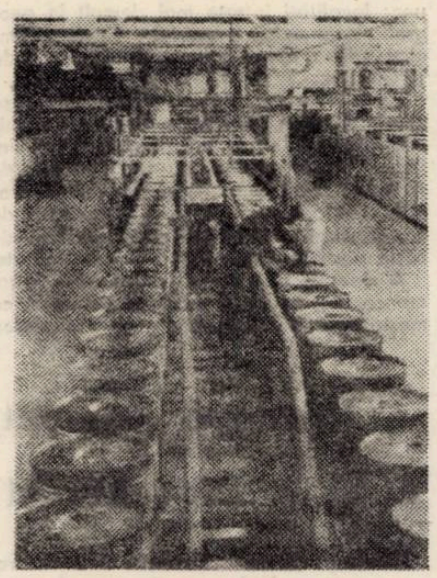

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutralizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

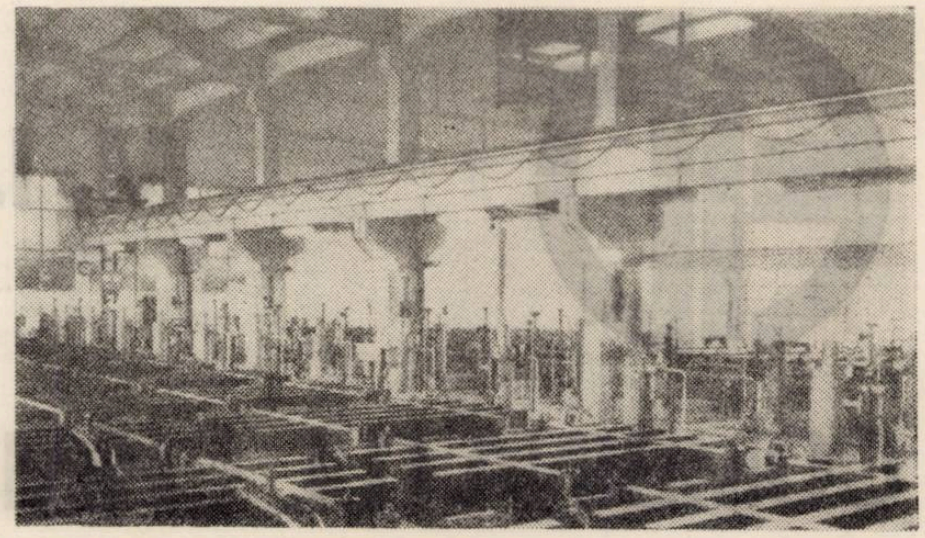

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţia de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vîlcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vîlcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-a face cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vîlcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vîlceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea îşi exercită atribuţiile de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

CRONICA LITERARĂ

1. **Dorin Tudoran**

Pasaj de pietoni

Ed. Cartea Românească, 1979

2. **Emil Hurezeanu**

Lecția de anatomie

Ed. Dacia, 1979

1. Să recunoaștem în stanțele vehemente, agitate pe care le selectează recentul volum antologic al lui Dorin Tudoran, ceva mai mult decît o particulară și intrucîtva abruptă schimbare a sistemului de referințe – produsă de la o culegere la alta – a poeziei : un proces de radicalizare a unei conștiințe lirice, o experiență esențial angajantă, o examinare lucidă, neconcesivă a existenței. Retregerilor studioase ale poetului din primele volume, cultivării, discrete, a uneltelor le-au urmat ieșiri ferme în agora, explorări ale cotidianului, ale străzii, ale civilizațiilor veacului. Părăsind formula inițială a unui fantezism cultivat cu relativă reținere, Dorin Tudoran a ajuns, în volumul **Respirație artificială** și, în parte, mai înainte, în **O zi în natură**, să caute gestul eficient, situația favorabilă inițierii unei parabole în marginea faptului de viață nemijlocit, uneori a unui pretext livresc, de o clară iradiere existențială. Ironică, patetică, pamfletară, poezia de dată mai recentă a lui Dorin Tudoran retopește sedimentările artei și ale existenței într-un tot inextricabil ; în starea de grație, liricul face să răsune o voce vaticinară, aspră : un limbaj depoetizat, o frază laconică, tăiată abrupt servesc confruntării pasionale cu existența, cu timpul, cu istoria. Poetul comunică în numele principiilor unei arte eficiente, prin raportare la care transparentele și meticulos articulatele poeme de dragoste ori fastuoasele notații din culegerile **Mic tratat de glorie** și **Uneori plutirea** nu vor prilejui mai mult decît niște false nostalgii – cîteva fraze ironice, de un bun efect retoric : „Tînjesc să mai scriu / o poezie / ca-n vremea adolescenței : / purtîndu-mă frumos / cu preafrumoasele cuvinte / așezîndu-le / cu grijă / în sicriele lor scumpe / de diamant / ca-ntr-un tabel / al lui Mendeleev / vătuindu-le / împotriva frigului / croindu-le cămăși / de borangic / împotriva zăpușelii. / Dar / deschid ochii / văd : / buldogi / rînjind la mine / colți aburiți / de singe / și degetele dreptei mele / zdrențuite ; / în cealaltă mînă / string disperat / unealta hingherului / (ce bine că sînt / ambidextru !) string disperat / unealta hingherului / și privesc viitorul / cu încredere, / cu nerușinată încredere" **(Confesiune)**.

În ceea ce conține mai interesant, **Pasaj de pietoni** ne propune parabole, un șir de „moralități". Motto-uri din J. L. Borges, Cesare Pavese, R. W. Emerson sau Zbigniev Hebert veghează asupra clarității textelor pe care Dorin Tudoran le-a selectat în ciclurile **La vie en rose** și **Banchetul leproșilor,** poeme, oricum, limpezi, în care se simt numaidecît exasperarea unei conștiințe, voința de confruntare, șarjarea, polemica unui justițiar. În cutare poem (se) vorbește în fraze energice despre însul aservit și dogmatic **(Poeților de azbest),** într-altul despre agresivitatea mieroasă („Vine o carabină / și-mi spune : **„Socot / că sînt o piculină".** / / Numai că din bot / îi curgeau otrăvite bale / în rafale" – **Refren),** în fine, unul dintre poemele memorabile ale volumului este o parabolă despre dezlănțuirea ucigașă a instinctului primar, a spiritului distructiv și despre demnitatea morală a poeților în nu prea îndepărtate circumstanțe tragice ale istoriei : „Stau haidamacii / la umbra unui stejar : / mănîncă / ploșca trece de la unul / la altul / ca o tîrfă de lux / mult rîvnită / / . . . / / mai deoparte / abătut și cu mîncarea neatinsă / dinaintea lui / el îi privește : / nu-și poate ascunde disprețul / mîinile lor nu-i plac / sînt murdare / crăpate / diforme – / rădăcini dezlănțuite / / se-ncruntă / mai bagă o dată / mîna / în panerul de răchită / acoperit cu șervet alb / caută / pipăie / mîngîie agitat / / nemulțumit / se ridică / își șterge mîinile / cu-o batistă albă de mătase / mîinile lui albe / cu degete lungi / și bine desenate / – mîini de pianist – / apoi urlă / «Idioților, / dar ochii lui, / ochii blestematului ăluia / de poet, / unde sînt ? / Neisprăviților, / nu sînteți buni de nimic !» / / . . . / / Ante Pavelici a avut / încă o zi proastă – / poate mîine, cine știe ?" **(Mîini de pianist).**

Se pot cita și alte poeme de acest fel, exemplare prin rigorismul explicit care le tensionează, de o pregnanță a imaginilor deosebită : **Respirație artificială, Abatorul imaginației, Primejdia clipei, Primul testament, Tenebrele speranței.** Sînt poeme ample, uneori de o rară violență a gestului, în care unda emoțională a poeziei lui Dorin Tudoran, mult timp reținută, iese deplin la iveală.

Nu fără a lăsa deoparte în aceste considerații o sumă de texte (în speță poezia de dragoste) pe care volumul le selectează, am insistat asupra unui singur sector al poeziei din **Pasaj de pietoni** pentru consonanța reală cu un șir de experiențe pe care le-a traversat poezia deceniului opt, nu mai puțin cu sentimentul că în astfel de texte structura adevărată a talentului lui Dorin Tudoran se manifestă în modul cel mai nesofisticat posibil.

2. Nu știu, evident, în ce fel receptarea cărții de debut a lui Emil Hurezeanu se va resimți de pe urma a ceea ce – grație preferințelor obștești pentru cifre rotunde și consensului literatorilor pare a se contura drept „senzația" ultimului sezon literar : afirmarea zgomotoasă, însoțită de tot fastul petardelor și confetiilor publicitare, a unei noi generații de poeți – „a anilor '80". Nu știu, apoi, nici dacă experința poetică încercată de cei mai recent promovați ai vieții literare se va dovedi, așa cum, mai de-a dreptul, mai pe ocolite s-a spus, o autentică palinodie estetică – sigur este că, atît cît pot să-mi dau seama după lectura volumului, Emil Hurezeanu este deocamdată beneficiarul firesc – și cu nimic scăzut în merite, prin aceasta – al unor experiențe lirice din imediata proximitate : rafinamentul și distincția cărturărească din poezia „echinoxiștilor" din prima serie, răsfățul lexical și montajul cinic-truculent al stanțelor ironiștilor de pe la începutul deceniului opt sînt pentru poemele din **Lecția de anatomie** termeni de comparație necesari, chiar dacă nu întotdeauna și suficienți pentru a le defini. Cuvintele consacrate nu au întîrziat, de altfel, să se strîngă în jurul versurilor lui Emil Hurezeanu : luciditate, inteligență, subliniere calofilă, rafinament livresc, ironie. S-ar mai putea adăuga, pentru întregirea portretului noului poet: spirit metodic, sensibilitate cultivată, o discretă și simpatică afectare parodică, o situare substanțială în lumea umanităților dublată de un fel de nonșalantă boemă a spunerii : **„Veneția scoboară – acum cu mine. / Voi sta luminat între turbure alge și columbe de cristal. / Brocarte zdrențuite lipindu-se de mine / Cum rugina de vechiul Dodge paradit / Într-un cimitir de Milletrecento unde studenta poloneză / Citea Der Tod in Venedig după multă dragoste. / Dar cine să mai înțeleagă acum chiar și aparența / Cuvîntului latin Amor ? / A rămas puțin din ce-a fost. / Sunt clownul final al acestui ținut. / Și cîte s-au mai întîmplat cînd te gîndești. / O, poate amintirea să mă poarte spre toți grecii / Așteptînd în spume intacte . . ." (Nemo).**

Emil Hurezeanu mi se pare a fi ceea ce se numește un „avizat" al rigorilor poeziei, vorbind în numele ei detașat și patetic, cu sarcasm reținut sau cu o fină apăsare pe coarda sentimental-elegiacă despre existență, civilizație, artă, iubire, moarte. Oricare însă ar fi registrul tematic al poemelor din **Lecția de anatomie,** ceea ce impresionează la acest autor este fervoarea cu care este însumată existenței experiența culturii, o profundă, apoi, și neafișată, vocație de moralist ce irigă, subteran, teritoriile poemelor : **„Fericirea trupului și a mișcării / Stă între gînd și gestul său. / Gravitatea antică necinstind adînostul pierdușilor pe mare / E neliniștea cuprinderii Corpului în Gînd. / Recunoști oare în planșa de anatomie / Creierul omului privind / Răsfrîngerea mîinii, a pieptului, a privirii ? / Mi-amintesc cum arăta acolo un monstru : acesta este modelul fără mișcare / Este trupul singur cu sine. / La Pompei, pe străzi Risul copiilor sfîrșit în mirare / E ceea ce numesc eu fericirea. / Nesfîrșita fericire a trupului gîndit" (Peisaj cu gînd).**

Fapt indiscutabil, regimul propice al acestei poezii este cel al reflecției și evocării ; atunci cînd, totuși, nu transcrie considerații despre existență ori aluzii la o experiență culturală, – Emil Hurezeanu se încearcă în „tablouri" de gen ori în notații naturiste, în fine caligrafii manieriste. Iată această juxtapunere de hai-ku-uri intitulată **Portretul artistului în tinerețe : „Încă pielea mea e umedă și caldă / Cum iarba îndrăgostiților unei veri. / Sub bărbie cu grijă mîngîi perii aspri / Adolescența ierbii pentru grădina părăsită. / Cîndva, cu gîtul înconjurat de un șal neagru / Voi privi vasul chinezesc pe pian. / Acolo e tot timpul verde".**

Livrești, calofile, picturale, nu o dată solicitate de tentații vizionare, – departe de a risipi mari energii lirice dar și, iarăși, departe de a prezenta, cum se întîmplă cu o parte însemnată din cărțile debutanților, o suprafață indistinctă, amorfă, – poemele lui Emil Hurezeanu adaugă poeziei tinere vocea unui liric care dacă împarte, firesc, cu mai mulți autori din serii apropiate o identitate culturală, relevă, lucru mai puțin comun, în măsură a singulariza, în timp : o natură elaborată, un spirit sistematic, capabil a conferi poeziei pe care o scrie un program teoretic.

Lucian ALEXIU

REVISTA REVISTELOR

Profilul revistei sibiene **Transilvania** nu își dezminte nici în primele două numere (apărute în 1980) calitățile constante : echilibrul atitudinii, eleganța, în general o anume inconfundabilă sobrietate. Cu totul aparte ne pare a fi numărul omagial Eminescu, prin care revista își face intrarea în noul an. Cuvintele de început ale lui Constantin Noica **„La ce bun limba română ?" sau Caietele lui Eminescu** cîștigă, rostite într-un asemenea context, o excepțională semnificație : „Operele unei culturi sînt opere și pot fi discutate și revendicate de alții ; pînă și Brâncuși a putut fi trecut pe seama influenței africane primitive sau a solicitării și capacității de înțelegere . . . americane. Toți cărturarii și creatorii noștri, la urma-urmelor, au învățat la școala altora, începînd cu francuzi pașoptiști și sfîrșind cu goetheanul Blaga. Ce mai e al nostru ? Al nostru este cîte un sbucium spiritual sau cîte o căutare în spiritul universal, dar **în cuvînt românesc,** așa cum le-ar putea vedea și ar trebui să le vadă orice cuget românesc în **Caietele** lui Eminescu . . . Dar manuscrisele acestea, cu lecția lor unică, nu sînt „de văzut" ; sînt de răsfoit filă cu filă, de străbătut pînă te dor ochii, așa cum cele două fișiere de la Biblioteca Academiei Române din București, cu lucrările lui N. Iorga, sînt de răsfoit fișă cu fișă pînă ce te ustură degetele". Un text filozofic purtînd semnătura lui Eminescu, **Idealele omenirei,** studiul lui Mircea Zaciu, **Un arhetip eminescian : Mira,** eseul Manuelei Tănăsescu, **În jurul unui motiv eminescian,** cronicile lui Mircea Zaciu, studiul lui D. Vatamaniuc, **Eminescu și publicațiile sibiene** conferă distincție paginilor consacrate marelui poet. Omagiindu-l, revista „Transilvania" a construit întreg sumarul acestui prim număr ca un omagiu adus, de fapt, Poeziei. Așa se explică publicarea inedităților Radu Stanca și D. Ciurezu, a studiului de excepție, **Nietzsche și condiția ditirambului,** semnat de Șt. Aug. Doinaș, precum și a unei serii de texte consacrate poeziei românești : **Bacovia** (al Irinei Petraș), **Căutare în vis** (eseul lui Ilie Guțan despre Al. Philippide), **Sub semnul literei T** (pagini consacrate de către Vasile Avram poeziei lui Emil Botta), **Anotimpurile omului** (un eseu pe marginea ultimului volum antologic al lui Anghel Dumbrăveanu, semnat de Dan Cristea și **Poezia dincolo de aparențe,** (o analiză întreprinsă de Vasile Chifor volumului Patimile al lui Mircea Ciobanu). La fel de dense, paginile așezate sub genericul „mișcarea literară", „cronica edițiilor", „necesitatea artei", „artă", „cultură". Mai puțin explicabil ne pare a fi excesivul interes acordat la „revista revistelor" publicisticii din „Viața studențească".

*

O revistă studențească de cultură, demnă în schimb de tot interesul, este **„Dialog",** (organ al Consiliului U.A.S.C. din Universitatea „Al. I. Cuza" – Iași). În numerele 71–72, 73–74 am descoperit pagini de critică (cronici, eseuri, studii, anchete) ce ar putea fi rîvnite de multe reviste literare. Autori : Luca Pițu, Valeriu Gherghel, Liviu Antonesei, Oana Vasilesu, Tudor Cristian Roșca, Doina Mihaela Sava, Dana Baran, Andrei Corbea, Mugurași Brînzei, Gabriela Scurtu. Numere bine concepute, dense, criterii ale valorii funcționînd liber, în afara oricărei constrîngeri, curajul de a riposta prompt imopsturii literare.

*

În ultimul număr al revistei **Familia** avem surpriza (efectiv plăcută) de a-l descoperi pe Radu Enescu în postură de „turist român la Las Vegas" : „Sorb o bere sprijinit cu spatele de tejgheaua barului. O vampă în rochie lungă, inhalînd febril fumul de țigară dintr-un țigaret de chihlimbar îmi dă tîrcoale și mă învăluie cu priviri galeșe. Să fim serioși, baby . . ."

Anemone POPESCU

VIAȚA ASOCIAȚIEI

ÎNTÎLNIRI

● La Herculane a avut loc o întîlnire a poetului Anghel Dumbrăveanu, secretar al Asociației, cu participanții la tabăra de creație a tinerilor din cercurile literare ale județului Caraș-Severin. ● La Pișchia, în sala Consiliului popular au fost invitați la o seară literară Anghel Dumbrăveanu, Nikolaus Berwanger, Pongracz Maria. ● ARAD : Vasile Dan, Vitalie Munteanu, Gheorghe Schwartz au fost oaspeții iubitorilor de literatură din Sebiș ; o întîlnire similară, la Centrul de proiectări Arad, cu participarea lui Vasile Dan, Cornel Marandiuc, Dorel Sibii, Dumitru Siniteanu, Gheorghe Schwartz, Ligia Tamșa. ● O seară a cenaclului „Ridendo", la Lugoj. În mijlocul uteciștilor au fost Ionel Iacob, Victor Gorșcoväz, Dimitrie Jega, Ion Chira, Virgil Șchiopescu, actorul Ion Olaru. Din partea Asociației, poetul Damian Ureche. ● În cadrul serilor de muzică organizate de Filarmonică secția etnografică a Muzeului Banatului la Bastion, Șerban Foarță a vorbit „Despre muzică și literatură". ● Șerban Foarță și Aurel Turcuș au avut o intrevedere cu elevii din cercurile literare de la Școlile generale 18 și 4, cu participarea criticului Marian Odangiu. ● La Bencec a avut loc o șezătoare literară cu participarea lui Nikolaus Berwanger, Hans Kehrer, Fr. Thomas Schleich și Horst Samson.

PREZENTARE DE CARTE

● Liceul pedagogic din Drobeta-Turnu Severin a avut inițiativa prezentării volumului de versuri semnat de Anghel Dumbrăveanu, apărut în colecția „Cele mai frumoase poezii". Au participat Romulus Cojocaru, Nicolae Calomfirescu, Ileana Roman, Ion Șerban Drincea, prof. Florian Vlădica, președinte al Comitetului municipal pentru cultură și educație socialistă. Elevii au recitat din creațiile autorului prezentat și din propriile lor versuri.

CENACLURI ALE ASOCIAȚIEI

● La cenaclul de expresie germană a citit recent Balthasar Waitz, proză. În ședința de azi, Mathias Schmitz ; în cenaclul maghiar, vineri, prezintă versuri Pataki Sandor, referatul fiind susținut de Anavi Adam, Svetomir Raikov va citi din creațiile sale în viitoarea ședință a cenaclului de expresie sîrbă.

L. BURERIU

CENACLU

LITERATURĂ UMORISTICĂ

De 1 aprilie, la Cenaclul Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" : tradiționala ședință de început a lui prier, consacrată literaturii umoristice.

Ion Velican citește o proză serioasă. *Lucian Bureriu*, în „deghizarea (schița) Moșului Gerilă", ne clănțene cu frig. Venerabilul *Victor Gorșcoväz* acuză un „neastîmpăr primăvăratic" ; ne momește cu un caiet numit „Tu le-auzi și tu le vezi, nu îți vine să le crezi". Un alt venerabil, *Dimitrie Jega*, conducătorul Cenaclului „Ridendo", autor a 5 cărți de epigrame, mîndru că această performanță editorială este atinsă doar de o sută de epigramiști contemporani, ne dezvăluie o parte din corespondența sa, (cu drept de replică) făcută cu blajinii săi confrați. *Emil Șain*, prezentat de conducătorul ședinței ca fiind un reputat colaborator al Radio-Televiziunii Române, nedezmințindu-și prezentatorul, interpretează schițe dramatizate despre nereguli ale deservirii din restaurante și încheie (tot verbal) cu o păcăleală dată unui director de întreprindere. *Ionel Iacob* ne prezintă „perle autentice", strălucitoare, de-ți iau ochii, care au fost pescuite din dosare sociale. *Marius Munteanu*, cel mai iubit dintre parodiștii timișoreni, citește din minunata sa carte (în manuscris, din păcate !) poezii dedicate scriitorilor din Banat. În fine, în „spectacolul privirii" serii intră poetul *Damian Ureche*, începînd cu o vitală parodie dedicată lui Adrian Păunescu, apoi, ținînd seama de dorința unanimă a publicului, ajunge la „un mare poet nedreptățit", Ion Dumitru Teodorescu, pe care îl alintă cu cîntece tandre din „Cărticica de seară" — operă scrisă, în exclusivitate, pentru excepționalul său coleg. Ședința a fost condusă de *Ion Velican*.

Ședința de cenaclu din 8 aprilie : Dezbatere privind condiția traducerilor ; invitat : prof. dr. *Paul Miclău*.

CRONICAR

AUREL TURCUȘ

PORTRETE SENTIMENTALE

Aurel Turcuș face parte din stirpea celor cîntăreți lirici care își decantează lent poezia, cu acumulări abia observabile, însă adînci, și atingînd zone spirituale de grave expresii lirice. Temperament meditativ, unind în creația sa fiorul unui dramatism de factură blagiană, cu o mitologie sui generis, a satului de munte, poetul își circumscrie de pe acum aria personalității sale poetice în tot ceea ce concepe. În acest peisaj aspru se petrec datinile, acolo are loc reculegerea ființei, tot acolo omul e obligat de suferință să-și pună întrebări capitale, sau să se bucure, firesc, de clipa fugară. Iubirea, chiar, aici, se reazemă pe tradiția arhaică și curată, hrănindu-se din ea. Poetul are obsesia unei asemenea iubiri pure, ca și a pietrelor albe, fulgerînd sub apele repezi, în prundișurile sclipitoare. De fapt, poezia lui Turcuș se revendică, adesea, ca și cea blagiană, de la concentrate simboluri, aproape aforistice, fie acela al mărgeanului marin, fie al petalei, sau al pietrei albe, sugerînd curăția, sau statornicia în albia spiritualității milenare. Există, la acest tînăr poet, în multe din creațiile ultimilor ani, sugerată, ideea jertfirii artistului pentru o dăinuire în timp, sau a jertfirii în iubire, pentru o unire mai trainică a cuplului, de nedeslipit.

Scrisul lui Aurel Turcuș dovedește curajul unui om și unui poet necorupt de graba publicării, nici de nerăbdarea de-a se vedea printre stelele zilei. Lirica sa denotă hiperbole poetice originale, hiperbolizare născută din elemente structurale și constitutive, ale unei culturi poetice și etnice, la care numai marea mitologie și mitologia personală a poetului pot da răspunsuri. Poezia sa se realizează și se plimbă printre aceste taine și imaginile sale de acest tip frizează grandiosul, fiind ca niște semne sau ca niște răspunsuri la întrebări primite din univers (vezi poezia **Cupolă**, din vol. „Păzitorul stelelor").

Rol primordial joacă la Turcuș riturile păgîne, elementele de magie populară, lui plăcîndu-i să intre în jocul tulbure al acestor secrete primordiale, al acestor forțe oarbe sau oculte ce guvernează natura sau ființa și, uneori, în anume stadii, și spiritul popoarelor. (Vezi **Mască**). În acest sens, chiar și decorul banal al naturii din preajmă e vitalizat poetic, devenind punct nodal. Dealul din preajma satului, alunecînd pe o margine de cer, devine, din element apropiat, un decor al planetei. Poetul se simte în elementul său pe „muchea genunii", „alinînd o stea", „să-mi fie făclie", deci se simte bine în vecinătatea grandiosului, coborîndu-l în existența sa firească (Vezi **Pe marginea genunii**). Cînd ființa sa se întrupează în accesoriile civilizației rustice, ea trece, de la rotirea unei pietre de moară, personificată, la rotirea eternă, solară, a unui corp ceresc.

Niciunul din poeții timișoreni ai generației sale nu are ca Aurel Turcuș simțul acestor dimensiuni planetare, al metafizicii lor, el inscriindu-și firesc eul liric în ele, făcîndu-ni-le și nouă familiare, coborîndu-ni-le, de la scara gigantescă, la pragul vetrei părintești, al bătăturii natale românești. (Vezi **Moară de apă, Roza căilor ferate** ș. a.).

Poezia sa se realizează în linia meditației lirice, a jertfirii ființei, prin care se poate perpetua spiritualitatea noastră, (Vezi **Pe colină**) sau a dialecticii existenței, a veșnicei Pantha Rhei, a schimbătoarelor unde ale vieții, în care toate curg, sau a poeziei mitologizante, în care contează imaginea-cheie, imaginea-simbol, cu fundal ancestral, mergînd uneori dincolo de istorie, hrănind ca o ardere primordială lirica sa de acest tip.

Trebuiesc scoase la iveală și acele mici poeme lirice, ale poetului, dense, parcă pietrificate în strălucirea șlefuirii lor, în aspirația lor spre o desăvîrșire stilistică și ideatică, precum: **Risipă, Lac meteoric, Mărgean visat,** pe care îl citez, o perlă lirică în rotunditatea sa:

„Te căutam, iubito,
prin străvezimea serii,
mărgean visat adînc
într-un acvariu.
De la un trunchi la altul
o harfă-ntindeau merii,
să ne-nfășoare-n cîntec
de greiere și cariu".

Nici în poezia ocazională poetul nu lasă versuri legere, fără un profund substrat moral, guvernate fiind asemenea poeme, închinate unor personalități, sau tatălui, sau patriei, de simțirea unui urmaș fidel, crescut în umbra tutelară a acelor înaintași, poemele sale celebrînd, cu putere și o dragoste reală, ființa pămîntenilor săi, peisajul românesc, marele suflet popular, poetul înscriindu-se astfel în linia barzilor ardeleni.

Poet enigmatic, prin trimiterea la zone ascunse ale mitului, emblematic, prin simbolurile vechimii, prin versurile lui Aurel Turcuș trece, uneori, un răbufnet de tragică îngîndurare, un răsuflet, parcă, de stihii încremenite sub chingile tăriilor. El scrie o poezie în care se mișcă, trosnesc, zboară, lunecă, foșnesc, strigă nu numai elementele unei naturi familiare nouă: apa, rîul, piatra, fîntîna, pasărea, vatra, dar și natura aspră, înscrisă la scara planetei: steaua, soarele, lumea, astrele, vîntul cosmic, lumina, cerul, sau și mai departe...

Foamea aceasta a poetului de-a intra în mișcarea sau tăcerea de dincolo de fire, unde ar tinde să se instaleze și poezia sa, este foamea spre absolutul primordial, tragic punct și de neatins, spre care el, călăuzindu-și poezia, face din ea mesajul său spre sublim, pe care, chiar neatingîndu-l, dar faptul că-și încearcăt elanul într-acolo, îl investește cu armura poetului adevărat și îl face demn de prețuit între confrații generației sale.

Ion ARIEȘANU

TINERI SCRIITORI

CORINA RUJAN

Corina Rujan este studentă la Matematică, nu din întîmplare, ci fiindcă matematica reprezintă pentru ea o pasiune și, spune ea, un exercițiu spiritual. În aceste versuri, precum și în numeroase altele, limbajul unei pasiuni se face nu numai simțit, ci orgolios afirmat și pus în ecuații patetice. Sensibilitatea poetei se încadrează unui stil literar și răceala programatică a poeziei scrise de ea nu este lipsită de legătură cu experienta poetică a ultimului val al lirismului românesc. Nu trebuie, prin aceasta, să se înțeleagă că versul ei rece și că poezia ei se aliniază, fără inițiativă, unei direcții și unei mode. O seamă de versuri, de o tulburătoare senzualitate, subminează expunerea frigidă; inscenări ironice contestă universul stilizat pe care rigoarea și mult invocata „proprietate a termenilor" îl imaginase. Poeziile Corinei Rujan nu sînt egale între ele, perfect închegate, cuminți, o plăcută agresivitate (care aparține sentimentelor în defensivă!) le dă un aer tineresc, de primăvăratecă prospețime. Corina Rujan nu este numai o promisiune, ci și un nume aparținînd unui stil și unui timp al afirmației poetice.

Cornel UNGUREANU

ARMONIE

E un amestec de soare și apă
În aer
Sint bălți hurducate de umbre
În care nici măcar nu mă recunosc
Așteptarea toacă prelungirile frunzei
Crescute pe spate
Și mersul lebedei printre nuferi
E ca o scuturare de lacrimi
Pe fotografia deșertului
E un amestec de soare și apă
Pe tîmple
Zvîcnește doar un capăt
De anotimp evaziv
Armonie deplină
Pe coapsele zilei
Răsucite-n spirala de VERDE
Și poate tocmai de-aceea
Trec întîi prin cercul de liniște
La ieșirea din somn.

CEASUL MEU

Acesta e ceasul meu
Îi simt pe frunte limbile reci
Și deodată
Aerul se face lumină
Acum văd limpede
Distanța dintre mine și noapte
Ca pe o sfoară verde
Întinsă între două amurguri
Mai văd și cerul
Pe care încă nu scrie nimic
Vai văd și ochiul unui fluture
Cu aripi tîrzii
Acesta e ceasul meu
Și totuși
Cineva îl poartă-n piept
Ca pe o inimă.

FRAGII DIN CARE-AM MUȘCAT

Fragii din care-am mușcat
Într-o noapte
Și legile fizicii
Aplicate la păsări
Cu zbor somnambul
Căderea oblică a unui cuvînt
În starea-aceea
De imponderabilitate a verbului
Și-mi spun
Că numai tăcerea aceasta
Nu ajunge
Ca să învăț
Întunericul.

AFACERE-N UMBRĂ

Să cumpăr o carte de versuri
Din librărie
Să o strivesc sub tălpi
Ca-ntr-un masacru de umbre
O carte verde
Din care să-mi crească
Nostalgii
În sandale
Ca după o însămînțare exaltată
A ierbii
Să devin un cîmp hipnotic
Pe care să pască luna
O formă albastră
Cu chip de femeie
Biosubstanțe
Și rujuri absconse
Clătinîndu-i obrazul.

CĂLĂTORIE ÎN GOL

Nu există drumul acela albastru
Pe care nu mi s-au păstrat urmele
Așa cum nu există
Cercul acesta de somn
În care-am pătruns
Ca o panteră dresată
Printre gratii de cușcă
Așa cum n-o să existe
Dimineața aceea de liniște
În care să-mi spăl rufele
În familie
Mai ușor și mai dezinvolt
Ca în tren
De fapt
Nu există nici trenul
Doar o gară pustie
Mai rezistă între două curgeri
Abrupte
Și un pasager
Cu pașaport fals
Și cu multe inele pe degete
Gîfîind în zadar.

CĂTĂLIN ISMAN

Colocviul intim cu forme străvechi ale poeziei aparține azi conștiinței întregii omeniri. Oda sau imnul, sonetul sau madrigalul, rubaiatul sau rondelul sînt tot atîtea tipare poetice prin care, adesea, sensibilitatea modernă își exprimă și concentrează trăirea. Nimic, deci, de mirare în cultivarea haiku-*ului — formulă multiseculară de poezie japoneză, a cărei calitate fundamentală se constituia printr-o SINGURĂ IMAGINE (citește „metaforă"!) surprinsă, asemenea TIMPULUI OPRIT LA VALOAREA UNEI CLIPE, în trei versuri de o unitate și armonie indestructibilă — de către tînărul timișorean Cătălin Isman, fire prin excelență* iscoditoare *de noi sensuri și umanități în literaturile și înțelepciunile îndepărtatului Orient.*

Haiku-*urile lui Cătălin Isman nu sînt doar un rafinat și subtil joc estetic, ci identificarea unei modalități de a trăi, în sfera poeziei, permanenta uimire în fața lumii mărunte și sensibile a florilor și a ierbii, a insectelor și a ariciului pădurii, a frunzelor de toamnă și a vîntului primăvăratic, a purității fulgului de nea și a amintirilor pline de prospețime ale copilăriei — imagini din care răzbat, ca un ecou încă pulsînd în subtext, firești întrebări existențiale. Metafora lui Cătălin Isman dezvăluie un spirit sensibil vibrînd în fața a tot ceea ce e omenesc, apelînd la virtuțile ancestrale ale* haiku-*ului, cu priceperea unui „bătrîn", pentru a sugera un univers în care ne recunoaștem pe noi înșine. Versuri ce sînt în sine o primă și promițătoare împlinire*

Corneliu NISTOR

Uzii pomi tremurînd —
de pe ram pe față
lacrimă căzînd.

*

Nimeni nu a primit-o;
pe banca din parc
doarme zăpada.

*

În podul vechi
umbrela roasă de șoareci;
ploaie de iarnă.

*

Întîrziată noaptea
umbra nu mai este
decît un om.

*

Mugur tremurînd
la-ndepărtarea gurii —
pruncul adormit.

*

În arenă primit
cu hohote de rîs;
clovnul lăcrimînd.

*

Pe perna moale
mireasma părului tău;
cearceaful rece.

psyche

KARL MAY și psihiatria (II)

Ce enormități se mai pun în circa lui Karl May, vă amintiți, în cartea lui Karl Leonhard? Iată: numitul își permite — desigur pentru a deruta și a se ascunde — să-și ia un pseudonim; nu se mulțumește cu atît „dar și-a mai arogat și alte nume, unele dintre ele foarte pompoase". Își cumpără și un titlu de doctor de la o universitate americană, se dă drept „Old Shatterhand", propriul său erou, cu tot ce decurge de aici: arată carabina Henry (știți, cea din roman!) iar Winnetou îi este un „prieten real"; spune despre eroii săi: „Hobble mai trăiește, Hawkens, Firehand și Hawerfield au murit"; își face cărți de vizită pe care stă scris „Karl May, zis Old Shatterhand". Cineva, prof. dr. Ludwig Curlitt care, avînd desigur, umor, îi ia apărarea lui Karl May, este citat cu umoare de către autorul în discuție: „că a făcut sau nu aceste călătorii, că și-a cucerit carabina Henry și pușca de vînat urși prin luptă, în America sau că le-a cumpărat la talciocul din Dresda de la un negustor de vechituri, că fotografiile sale cu indienii sau beduinii sînt sau nu o înșelătorie — toate acestea nu aduc onoarei lui nici cea mai mică atingere". K. L., vorbește și de „adversarii" lui Karl May care îi reproșează de a fi scris „povestiri pioase", intercalînd în ele „pasaje indecente", numai că justiția — iar procese! — spune nu!, pasajele respective au fost introduse de editor. Citim cu deliciu că aceste povestiri („Povestiri despre Maica Domnului", „Roagă-te și lucrează", „Cu cinstea ajungi mai departe decît cu necinstea", „La nevoie se cunosc prietenii") nu izvorăsc dintr-un sentiment autentic, ci dintr-o capacitate de simulare teatrală (!). O fi gîndit altceva Karl May? Dar „culmea imposturii" după părerea lui K. L. e afirmația lui Karl May cum că: „Vorbesc și scriu franceza, engleza, italiana, spaniola, greaca, latina, ebraica, **româna,** (s. n.), șase dialecte arabe, persana, două dialecte kurde, șase dialecte chineze, malayeza, nanaqua, cîteva graiuri indoneziene, suahela, hindustana, turca, și limbile indienilor siux, apași, komanși, suaqezi, utka, kiova, și keciumani, trei dialecte sud-americane, fără să mai pun la socoteală lapona. Cîte nopți de muncă m-or fi costat toate acestea? (...) Cui i-a dat Dumnezeu un dram de inteligență, acela trebuie s-o valorifice căci odată va trebui să dea socoteală". După un așa tur de forță K. L., conchide: „se poate foarte bine observa aici **patosul îngîmfat al istericului**". Iar noi vom spune în legătură cu K. L.: „Vai de cei pe care mama natură nu i-a înzestrat cu simțul umorului".

Ion Dumitru TEODORESCU

Un tînăr prozator: DANIEL VIGHI

Daniel Vighi, deținătorul premiului pentru proză al revistei „Amfiteatru" pe anul 1979, a mai publicat în revistele „Forum studențesc" și „Amfiteatru" proze scurte ce dovedesc vocația sa de prozator, știința construcției (și a deconstrucției, căci aceste proze sînt în aceeași măsură și polemici implicite cu procedeele tradiționale ale narațiunii), familiaritatea cu modelele cele mai noi ale povestirii, asimilate fără ostentație, densitatea scriiturii, pluralitatea (adesea suprinzătoare) a stilurilor și strategiilor narative.

Despre cercuri (publicată fragmentar în numărul de față), reia și amplifică principalele teme ale tînărului prozator; ea este caracterizată de aceeași mișcare neîntreruptă și fluiditate a formei, stilurilor, strategiilor narative. Sînt utilizate (sau mimate) pe rînd: narațiunea detaliată, comportamentistă, un fel de realism fotografic al derizoriului și diurnului (partea referitoare la dimineața cantaragiului), descripția minuțioasă, ostentativă, a decorului, a succesiunii de obiecte disparate care (ca în noul roman francez) nu reușesc să fuzioneze pentru a comunica un sens și totuși ne ispitesc mereu cu presimțirea unui sens parabolic (secvențele referitoare la strada „Economiei"); discursul „eroului principal" este un fel de discurs metanarativ întrucît el își pune și probleme ale percepției și reflectării realității narațiunea reîntorcîndu-se cu multă subtilitate la structura ei închisă, de cerc.

Marcel POP-CORNIȘ

DIMINEAȚA CANTARAGIULUI

Lumina cade încet și unduios, lungindu-se de-a lungul geamului întredeschis. Vîntul dimineții pătrunde în cameră. Din umbrele încăperii răsare patul, împreună cu masa înălțată pe picioare fragile. Sub masă se zăresc niște papuci de casă, lîngă ei, un scaun încărcat cu haine. Liniștea camerei este împrăștiată de soneria ceasornicului-deșteptător. Afară, străzile se pierd în zorile umede iar de pe firele de iarbă se scutură picături reci. La geamuri se aprind lumini care brăzdează întunericul nopții. Cantaragiul se scoală și aprinde becul. Carafa de sticlă gălbuie sclipește în lumina artificială, pachetul de țigări, cuțitul-miniatură, globul de sticlă albă, ziarul neted: toate strălucesc în lumină. Mașinile trec vijîind deasupra asfaltului. Cantaragiul are ochii umflați și se mișcă greoi prin cameră; își dezbracă pijamaua și o aruncă pe pat; o adevărată insulă multicoloră, asaltată de valurile albe ale cearșafului și plapumei. Gol pînă la brîu, cantaragiul intră în baie și se spală pe față. Stropi mici de apă se agață de chiuvetă. Pe urmă, cantaragiul își afundă fața în moliciunea prosopului și se freacă încet și apăsat ca să-și alunge ultimele urme ale somnului, apoi stinge becul și se întoarce în cameră. (Șovăie o clipă înainte de a se așeza pe scaunul golit de haine, întins în aer ca un schelet). Pe zid i se proiectează umbra adusă puțin de spate, tremurînd nehotărîtă, urcînd și coborînd peste masă și peste ceasornicul-deșteptător, lipită de zid și întinsă pînă deasupra unui calendar fixat cu pioneze.

Cantaragiul își trage ciorapii, pantalonii, cămașa și, în sfîrșit, haina. Apoi aranjează patul, trage plapuma într-o despărțitură specială și acoperă totul cu o cuvertură împodobită cu motive populare. Privește încă o dată în jur, ia de pe masă pachetul de țigări și-l lasă să alunece în buzunarul larg al hainei, stinge becul și închide ușa. În cameră se întinde din nou întunericul. Sub masă se zăresc pantofii de casă, cu boturile întoarse în sus.

În bucătărie cantaragiul își aprinde o țigară și așteaptă să fiarbă apa în ceainicul brăzdat de reflexele roșietice ale sîrmelor reșoului. După ce-a fiert ceaiul îl toarnă într-o ceașcă albă, burduhănoasă, cu un palmier pictat pe fundalul unui ocean întins și liniștit. (Un ocean lipsit de contururi sigure risipindu-se treptat într-un nesfîrșit pustiu alburiu. Palmierul se apleacă deasupra apei, chinuit de vînturi aspre. Sub el freamătă albăstrimea mării, întinsă de la rădăcină și pînă hăt, departe, spre zarea albicioasă în care se topesc treptat valurile calde brăzdate de pești).

Cantaragiul deschide servieta. În fundul ei se găsesc o sumedenie de firimituri de pîine înnegrită și o fișie de ziar. Burta deșălată a servietei cu încuietori din piele, cusute pe marginile zdrențuite, înghite pachetul alb cu mîncare. Încuietorile pocnesc grăbite, servieta ia forma unei pere zbîrcite. (Pe perete atîrnă o mască de gips, schimonosită într-un hohot de rîs, cu nasul roșu, cu pupilele oarbe, cu părul roșcat zbîrlit în spasmele hohotelor). Cantaragiul duce servieta în hol și o așează pe o măsuță rotundă, acoperită cu dantelă îngălbenită. Un bătrîn cu o pălărie de paie în mînă privește sever din adîncimile decolorate ale unei poze așezate deasupra măsuței cu picioare curbate. Cantaragiul închide ușa de la bucătărie, caută peria de pantofi, o găsește, își face pantofii, deschide din nou ușa de la bucătărie și stinge lumina. Pe urmă își ia geanta de pe măsuță, își aranjează basca în oglinda cuierului. Caută cheile. Din adîncul fotografiei, omul cu pălăria de paie privește necruțător. Ușa maronie pocnește închizîndu-se cu un declic metalic. Afară ceața miroase a var stins. O femeie culege pungile de hîrtie și biletele albe de pe trotuar cu un băț care poartă în vîrf un cui ascuțit. Printre băncile din parc s-a făcut ziuă, pietrișul aleii este presărat cu frunze acoperite de rouă; sub bănci sînt împrăștiate pachete de țigări, o coajă de pepene verde umplută cu apă, o cutie de carton turtită. Dincolo de lizieră țipă o locomotivă.

Ca să scurteze drumul spre stația de tramvai, cantaragiul o apucă pe trotuarul îngust din spatele blocului, traversează o porțiune întinsă, presărată cu materiale de construcții, roabe, stive de fier cornier, lăzi cu var și nisip, acoperite de apă, scînduri tăiate pentru schelării, traverse de oțel, dulgheri care fumează. Ocolește corpul masiv al unei macarale încremenită cu brațul în înălțimea umedă dintre zidurile proaspete ale unui bloc neterminat și ajunge la o potecă îngustă care urmărește paralel un gard înalt de sîrmă, în dosul căruia strălucesc metalic nenumărate șine de cale ferată. Poteca cotește în dreptul unei spărturi și cantaragiul se apleacă și trece prin gard apucînd-o pieziș peste traversele ude către gara aflată dincolo de cîmpul metalic al șinelor. Ajuns sub cupola peronului, dispare în spatele unui personal învăluit în aburi care tocmai atunci sosise în stație. De-a lungul peronului, cantaragiul privește ochiurile mici de apă, unse cu motorină, sclipind colorat printre pătrățelele mărunte ale mozaicului. Din tren coboară valuri de oameni înconjurați de rotocoale de abur și fum. Cantaragiul își aprinde o țigară, tutunul pocnește cuprins de flacăra chibritului. Lîngă cantaragiu (așteptînd ca și el să treacă valul de oameni) un tînăr își saltă cureaua de la geantă pe umăr și își aprinde o țigară. Poartă pe tricou o inimă roșie din plastic pe care e trecut un S. „Mai bine tăceai", zice tînărul, cu inima din plastic, prietenului de lîngă el care nu poartă nimic pe haină și care își aprinde o țigară. Tutunul piriie cuprins de flacără. Torentul de genți și fum îi înghite treptat.

CONVORBIRI

Cu poeta MARIA BANUȘ

Un bloc din preajma Muzeului literaturii române. Lumina amiezii de primăvară decupează cu insistență în biroul de lucru al poetei, cîteva tablouri de Petrașcu, o pendulă marcînd muzical trecerea timpului, un manuscris proaspăt. De la „Țara fetelor", volumul debutului, în 1937, al poetei, întîmpinat cu interes de critica vremii și pînă la „Oricine și ceva", carte de remarcabile sinteze lirice, apărută în 1972, Maria Banuș a parcurs o traiectorie poetică originală. Între aceste date se delimitează relieful plin de culoare al unei opere durabile. Volumele „Bucurie", „Despre pămînt", „Se-arată lumea", „La porțile raiului", „Torentul", „Magnet", „Diamantul", „Tocmai ieșeam din arenă", „Portretul din Fayum" nu sînt doar puncte de referință în biografia poetei ci în peisajul liricii noastre.

— Spuneți, într-un vers, că ați refuzat sărăcia schimnicului, izolarea de viață trăind în plin soare, într-o permanentă sete de cunoaștere, de experiență. Această experiență a străbătut toată scara umanului. De la mirarea candidă a adolescenței în fața miracolelor naturii, ale biologiei pînă la sublimul și tragicul cunoașterii mature. În această trăire tumultuoasă a clipei nu avem de-a face doar cu horațianul „carpe diem" ci cu o adevărată vocație a dialogului cu lumea, cu ideile timpului.

— Pornesc de la versul citat... Am refuzat sărăcia schimnicului... Poemul, aparținînd volumului „Portretul din Fayum" face parte dintr-o suită în care există o anumită problematică. Evocarea peisajului solar, a forfotei și a tabloului cu sclipiri și suculențe al pieței, al roadelor pămîntului nu trebuie înțeleasă ca o exaltare univocă a experienței de viață în sine. Semnele se cer inversate. În acea etapă a **Portretului din Fayum** pe care o parcurge poetul, semnul plus se pune tocmai sărăciei schimnicului, asceticului triumf subteran. Cu alte cuvinte, intensului travaliu poetic, ascuțirii uneltelor proprii, meditației în profunzime, opuse tocmai clunecării la suprafața realului. E vorba deci de calitatea trăirii, de acuitatea percepției și a reflecției poetice, care sînt puse în discuție aici, mai mult decît de o întoarcere a poetului la uneltele sale, cum s-a afirmat uneori în interpretarea poeziei mele sau de lauda vieții solare și-a experienței de viață în sine.

— Ați definit în mai multe rînduri poezia. Ce vi se pare a fi ea din perspectiva timpului de azi? Din perspectiva poetei care-și tipărește acum Operele complete?

— Depinde în ce punct al globului ne situăm. Ocupație inutilă, limbaj ezoteric pentru mici grupuri de inițiați, inaccesibilă și nedorită de public. În multe țări, din păcate, de veche și rafinată cultură, poezia are o tristă soartă, de lux marginal și demodat. La noi există o reală apetență pentru poezie în cercuri destul de largi de cititori, tineri mai ales. Și nu numai poezia de tip dialog deschis, direct cu auditoriul ci și acel tip de poezie care implică o familiarizare a cititorului cu limbajul uneori dificil și reclamă o decorare avizată din partea lui. La noi poezia continuă să fie o hrană, a minții și sufletului. Sau o punte.

— Să-i zicem și așa.

— O punte fragilă, legănată la înălțimi amețitoare, pe care cititorul trece cuprins de vertijul marilor înălțimi, de strania distanțare față de obiect spre noi și noi teritorii ale cunoașterii de sine, de lume, în lumea celor apropiate și a netărmuririi.

— Bănuiesc că mulți dintre cititorii poeziei dumneavoastră ar dori să știe la ce lucrați în prezent...

— Nu sînt superstițioasă. Totuși nu-mi place să vorbesc despre lucrul în curs, nefinisat. Am constatat că de multe ori ceea ce am anunțat ca șantier literar a rămas un șantier părăsit, în paragină, sau am clădit ceva nesatisfăcător. Așa s-a născut quasi superstiția mea.

— Ce vă atrage atenția în peisajul liricii contemporane?

— Impresionantă în lirica românească actuală este tocmai varietatea formelor. E un peisaj luxuriant. De la poezia înscrisă în parametrii tradiționali ai versului cu prozodie clasică sau cu un limbaj epurat de expresia prea colocvială, prea de toate zilele, pînă la acel poem pe care un cititor mai puțin inițiat, mai puțin obișnuit cu poezia modernă îl poate privi cu ușurință drept o proză altfel pusă în pagină decît se așează în mod curent. De bună seamă, ipoteticul cititor naiv ar greși de cele mai multe ori în aprecierea sa. Poezia, în marea ei putere și libertate, a izbutit să anexeze domeniilor ei neostenite de milenii tărîmuri ca altădată, dacă cineva ar fi presupus că ar putea aparține imperiului poeziei, ar fi fost taxat drept un glumeț de prost gust. Dacă mă vei întreba unde e linia de democrație, care desparte totuși

domeniul prozei de cel al poeziei, mă vei pune în oarecare încurcătură. Linia nu e o linie, ci un fir subțire, un fir de păr, un fir de aur, un fir miraculos. Poate că prin el trece curentul electric de mare voltaj al unei extreme intensități de trăire, de gîndire, concentrate în minimum de spațiu și de timp.

— Pentru că, într-adevăr, e-atît de greu de definit linia care delimitează poezia de proză, să trecem la proză, poate cu sentimentul că e vorba în acelaș timp și despre poezie.

— În 1978 ați publicat volumul „Sub camuflaj", primul capitol dintr-un jurnal care se anunță de lungă întindere. Recenzînd acest volum, observam că, spre deosebire de multe alte jurnale de scriitor, jurnalul poetei Maria Banuș iese de sub tirania laboratorului de creație, a considerațiilor livrești și că el clocotește de viață. Notația este spontană, nepieptănată, nearanjată...

— Ce intenții stau la baza acestui jurnal?

— Problema publicării în timpul vieții a unui jurnal intim e cît se poate de spinoasă. Am făcut acest lucru, totuși, am publicat o tranșă din jurnal pentru o anumită perioadă a vieții.

— E vorba de anii tinereții.

— Da. Acea perioadă coincidea cu evenimentele tragice ale războiului, care afecta întreaga noastră țară. Întrepătrunderea dintre destinul particular și cel colectiv era mai intimă decît oricînd. Acesta a fost principalul motiv care m-a determinat să-mi asum riscurile unei autodezvăluiri psihice... Dorința ca prin intermediul acestui jurnal să prezint un ungher, fie el cît de restrîns al scenei bucureștene pe care se derulau întîmplări hotărîtoare. Dar unghiul meu de vedere e absolut autentic, nefiltrat prin trăiri și reconsiderări ulterioare. În ce privește, însă, alte perioade, rămîne de văzut ce voi da tiparului în timpul vieții și ce va rămîne în manuscris.

Întrevedere realizată de Constantin VIȘAN

(Continuare în pag. 7)

TELEVIZIUNE

DUMINICA, 6 APRILIE

9,00 Tot înainte! 9,35 Film serial pentru copii: „Întîmplări din țara curcubeului" (ep. 4). 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,30 Fotbal: Corvinul Hunedoara — F.C. Bihor. Transmisiune de la Hunedoara. 17,15 Șah. 17,30 „Linia maritimă Onedin" (ep. 8). 18,20 Ziua sănătății. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României" 20,20 Film artistic: „Rondul de noapte" (francez). 21,45 Telejurnal.

LUNI, 7 APRILIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Cu răspundere și cu toate forțele — la cea mai grabnică dintre lucrările acestei primăveri: Semănatul. 19,35 Dosarul energiei. 19,50 Cadran mondial. 20,10 Orizont tehnico-științific. 20,40 Roman-foileton: „La răscruce de vînturi" (englez, ep. 1). 21,35 Telejurnal.

MARȚI, 8 APRILIE

10,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Statornici pe acest pămînt. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Din țările socialiste. 17,10 Arii din opere și operete. 17,40 Clubul tineretului. 18,25 Revista social-politică TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Muzică populară. 19,55 Seară de teatru: „Unchiul Vania" de A. P. Cehov. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 9 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Almanah pionieresc. 17,05 Forum cetățenesc. 18,00 Fotbal: Olimpia Satu Mare — Poli Timișoara (repriza a II-a). 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Noi, femeile! 20,10 Telecinemateca: „Proprietate condamnată" (american). 21,50 Telejurnal.

JOI, 10 APRILIE

10,00 — 11,55 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Itinerare turistice. 17,05 Viața culturală 18,15 Fotbal internațional. 18,35 Sindbad Marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,45 Ora tineretului. 20,40 Memoria documentelor. 21,05 Muzica e viața mea. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 11 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Dosarul resurselor refolosibile. 19,50 Film artistic: „Adevăratul drum" (american). 21,25 Treizeci și două de anotimpuri. 21,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 12 APRILIE

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Cenaclul literar teleșcoală. 10,20 Telecinemateca (rel.) 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Teleenciclopedia. 20,05 „Dallas — Compania petrolieră Ewing" (ep. 33). 20,55 Varietăți muzicale. 21,35 Telejurnal.

TELEVIZIUNE

TEATRU

IN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN

„Se ridică ceața" de Fl. N. Năstase

Primul text de teatru al lui Florin N. Năstase, **„Se ridică ceața"**, și-a avut, nu de mult, premiera timișoreană. Este pentru a doua oară, în actuala stagiune, că Teatrul Național acordă unor piese de debut șansa întîlnirii cu exigențele scenei și cu publicul. Primele volume ale prozatorului Florin N. Năstase, „Din viață pentru viață" și „Meandre", ieșite de sub tipar în 1976 și 1979, au fost primite de critica literară cu o încredere, lipsită de orice echivoc, în autenticitatea talentului noului scriitor.

Ca și (acum cîțiva ani) Dragomir Horomnea sau (de curînd) Mircea Săndulescu, Florin N. Năstase prezintă, la intrarea în dramaturgie, un certificat de experiență literară ale cărui atribute (atît de numeroase – extrase din inventarul aprecierilor memorabile cu care critica știe înconjura o creație) nu pot decît sensibiliza lumea și preajma teatrului. „Un autentic scriitor umanist, fin și pertinent observator al sufletului omenesc"... cu „tonul cursiv, natural, fraza alertă, dialogul firesc, măsura compozițională",... „stilul sobru",... „deprins să dea literaturii vigoarea pedagogică a unei lecții... de elevată ținută critică și patriotică" nu are cum îi decît binevenit în dramaturgie. **„Se ridică ceața"** este o piesă a căutării adevărului : un proces intentat grabei de a acuza un om, de a crea un vinovat, de a acționa rutinier într-o situație extremă. Un accident de muncă într-o mare unitate industrială pune, firesc, în alertă factori responsabili de producția și destinele oamenilor acelei întreprinderi. Accidentul a costat vieți omenești – iată o premonițiune care agravează datele dezbaterii. Proiectantul cawperului care a explodat este privat de libertate. Un activist de partid, Cernea, descins „din capitală" la fața locului, nu acceptă ideea că un om, oricine ar fi el, orice s-ar fi petrecut, poate fi deferit recluziunii – și oprobriului public pe care aceasta o presupune – fără o temeinică analiză a situației. Stamatescu, proiectantul cowperului, nu este un „escu" oarecare, în profesia lui ; subtilitatea dramaturgului este aceea de a opune celor ce se întîmplă cu proiectantul, înainte de apariția lui Cernea, și celor ce se cred despre el „din punct de vedere judiciar", discursul unei conștiințe care se demonstrează competentă și activă, în raport cu presupusele responsabilități omenești și profesionale ale personajului. Din punctul nostru de vedere, **Stamatescu devine personajul coagulant al mizei dezbaterii** propuse de autor. Situația, starea și replica lui dau valoare poziției și actelor proprii umanismului gîndirii noastre despre om, valoarea lui, întreprinse de Cernea.

Fără îndoială, Cernea **dă dovadă** de calități care îl impun în fața semenilor săi, așa cum autorul declară că și-a dorit să arate. Cercetarea realității, plecînd de la un fapt petrecut în realitate, ori plecînd de la fapte inventate de dramaturg – incidente realității –, nu se abstrage nevoii de a face veridică demonstrația urmărită de text. De vreme ce **posibilitatea** pedepsirii lui Stamatescu, fără drept de apel, este schitată, de vreme ce autocon-

spectul îl relevă ca pe un participant autentic la conclavul social de răspunderi ale actualității, personajul ridică valențele gesturilor-probe, cu care e înconjurat, la nivelul conspectului dramatic asupra adevărului societății noastre). Felul de a scrie teatru al lui Florin N. Năstase, în această piesă, nu e întrutotul lămuritor asupra talentului dramaturgic al autorului. Există, însă, dincolo de schematismul unor personaje, o probitate – și chiar o îndrăzneală – de **a vorbi** deschis (cu o cuceritoare cinste, despre indolență și obtuzitate, o grijă pentru proprietatea termenilor în care se gîndește și se stabilește adevărul comun despre individualitate) care ascut interesul pentru viitoarele piese, viitoarele investigații în realitate resimțite necesare de autor.

Lectura scenică a lui Silviu Purcărete potențiează calitățile piesei. Virgil Luscov a imaginat un spațiu aerat în care grafia „locului industrial" (în care se așează acțiunea) nu interzice „umanul" ori „simbolicul". (La un moment dat, Cernea se află așezat, în centrul scenei, la un hirou, – fundalul se încarcă de o culoare roșie : personajul devine astfel semnificativ-explicit pentru poziția pe care o reprezintă în context).

Actorii Naționalului timișorean sînt expresivi și dăruiți reprezentației. **Miron Nețea** (Stamatescu) se detașează, partea de creativitate a interpretării sale semnalează posibiltaitea de abordare, din importante puncte de vedere, a textului, și a locului piesei în dramaturgia care se referă la actualitatea românească. Cît de ferme par toate celelalte personaje în raport cu Stamatescu ! Siguranța lui Cernea, relevată cu profesionalitate de **Vladimir Jurăscu**, imuabilitatea procurorului Țonea, jucat de **Viorel Iliescu**, Tudor – **Radu Avram**, Matei – **Mircea Bellu**, profesorii universitari Știrbei, Cozma, Popovici, bine surprinși și abordați de **Gheorghe Stana, Camil Georgescu, Eugen Moțățeanu**, Elena soția lui Stamatescu – **Mihaela Murgu**, fiica și soția lui Cernea – **Vivian Alivizache** și **Eugenia Crețoiu**, Bejan – **Victor O. Cimbru** și Pascu, cel cu securitatea muncii, unicul neachitat de vinovăție în piesă – **Alexandru Ternovici** – toată pledoaria pentru adevăr susținută de replică și ocrotită de superficialitate de dăruirea acestor actori se reafirmă, parte de parte, prin prezența în context a personajului interpretat de Miron Nețea. Este lesne de constatat că, în spectacol, Stamatescu e singurul personaj adînc răvășit, pe dinafară și pe dinăuntru, de cele ce se întîmplă. Prezența lui pune în ecuație interogativă contextul, de aceea răspunsurile **regăsite** de piesă, în urma căutării întreprinse de personajele ei, devin relevabile și acceptabile : ele „rezolvă" o întrebare care a depășit aparențele și a afectat profundurile unei ființe, unui om complex, a cărui viață nu intră **„între coperțile unui dosar"... Nu e niciodată destul, nici prea mult, nici de prisos să ne amintim că pledoariile pentru adevăr sînt, mai ales de domeniul teatrului, căci „Teatrul nu se preocupă de realitate, el se preocupă de adevăr".**

Antoaneta C. IORDACHE

LIMBĂ ȘI STIL

Cu trenu'... (II)

Dintre diminutivele neologismului **tren** în dicționarele noastre nu este înregistrat decît unul singur : **trenuț**, însă fără citate. De ce, oare, nu figurează, alături, cel puțin **trenișor,** care fu folosit, la începutul veacului, de poetul gălățean Barbu Nemțeanu (1887–1919), în cea mai cunoscută și mai delicată dintre creațiile sale ? Este „o poezie scrisă cu creionul, surprinzînd patetic cotidianului și al micii provincii burgheze, în care marile simboluri sînt tratate miniatural și ușor umoristic" (G. Călinescu) : **„O, trenișor** de Crasna-Huși, / Locomotiva ta e-un samovar, / Iar tu întregi pari un tramcar, / O jucărie de păpuși, / Cînd dai semnal că pleci, zimbim cu toții ! / Cînd intri-n gară pufăind, zimbim... / Ades mă mir cum nu te fură hoții, / Atît ești de infim !.../ / Și totuși, **trenișor** de Crasna-Huși, / Tu nu-mi inspiri doar glume.../ Tu nu ești jucărie de păpuși, / Tu oglindești o lume !" Amintesc, din treacăt, că minusculul mărfar forestier, care urcă, gîfîind, pînă în creierii munților, de unde aduce, îndărăt spre văi, stive de trunchiuri cu lemn nobil și miros pătrunzător, se cheamă **decovil,** după numele inventatorului său, inginerul francez Paul Décauville.

Sinonime regionale – curente, încă, prin Transilvania – pentru „tren" sînt **gheizăș (ghiezăș),** din maghiară și **țug,** din germană **(Zug).** Am să citez, pentru „pitorescul" lor, cîteva versuri din volumul **Umoristice** (Sighet, 1935) al poetului maramureșean Toma-Murgoi Jiboteanu, respectînd „transcrierea", cam capricioasă, a autorului : „Și-am plecat ghin Baia Mare, / Cu Pițulă-a lui Căldare, / Cu Mnihai a lui Bondoc, / Și cu mai mulți la un loc, / Pă **ghiezășiu' ăl ghe foc,** / ...**Ghiezășu',** bătu-l-ar sfîntu', / Mere iuche ca și vîntu'. / Și che-nsträinea măi vere / Ghe coconi și ghe muere ; / Mere iuche ca și-un smău, / Bată-l unul Dumnezeu, / Amu-l vezi și-odată nu-i... / Tune groaza-n roata lui !" Este vrednic de toată atenția, pentru „arta adecvării" la Sadoveanu, amănuntul că marele prozator recurge la sinonimul regional **țug** numai în povestirile sale „ardelenești". Citez din schița **Broz,** care încheie **Valea Frumoasei** (1938) : „– Departe e acel ținut ? – Departe. Umbli pînă acolo o săptămînă. Te duci o vreme cu **țugu.** Pe urmă umbli pe jos". Odată urca în „țug", Broz își mărturisește sieși „viziunea" sa, rustică și „primitivă", despre această ciudată născocire a civilizației moderne : „Depărtată cale pînă la Praid. Și la tren înhămate niște iepe nebune, care fug cîte o toană și se tot opresc la stații. Și căruțele acestea acoperite și cu ferestre atîta se zbat pe șine, încît zvîrl pe om cînd în colțul acesta, cînd în celălalt... Vagonu nu-i vagon, ci hudubaia hurducăturilor... Cînd să atipești, te pălești cu tîmpla de o scîndură".

Fără să aibă puterea de seducție a **mării** lui Eminescu, a corăbiilor și galerelor minulesciene, **trenul** și **gara** „cheamă". „Puntea" între potecile valurilor și acelea ale fierului a durat-o, cu alcătuirea sa de poet, Mihail Sebastian, prin aceste cuvinte ale profesorului Miroiu : „Într-un tîrg de provincie ca al nostru **gara** este... **marea.** Este portul, necunoscutul, depărtarea".

G. I. TOHĂNEANU

PLASTICA

Expoziția lui VIOREL COSOR

La Galeria „Helios" din Timișoara expune unul dintre talentații membri ai cenaclului tineretului, de pe lîngă Filiala Uniunii Artiștilor Plastici. Este vorba de plas-

ticianul Viorel Cosor. (Născut în 1950, în Sînnicolaul Mare, a absolvit Facultatea de desen din Timișoara). După diverse participări la mai multe expoziții de grup și o personală în localitatea natală, asistăm acum la cea de-a doua expoziție a lui Viorel Cosor. Pictura sa, cu un ton spontan și inventiv, abordează o simbolistică modernă, o poetică aparte a limbajului plastic. Un aer de prospețime cromatică, de curaj compozițional, o comunicare ușor eliptică în căutarea expresiei. Aceste cîștiguri ale tehnicii compoziționale nu sînt însă scutite de o anume epatare, de grandios voit anume. Reușita sa evidentă este însă starea de permanentă tensiune originală, de nerv al nuanțelor.

O anume vocație pentru peisajul citadin îi inspiră artistului o suită de lucrări citabile : „Poarta", „Oraș", „Șosea", „Linie de orizont", „Chei" etc. Un abur delicat circulă și în lucrările „Natură statică", „Întîlniri", „Portret", „Scaune". O plutire de imagini pe străvezimi, dînd naștere unei stări de meditație, se remarcă în picturile de excepție „Pom", „Flori" și „Vis". Deși inegale, exponatele de la „Helios" evidențiază o personalitate artistică în plină ascensiune și formare. Șansa confruntării cu publicul îi oferă pictorului Viorel Cosor certitudinea unei afirmări.

Damian URECHE

Un depozit de podoabe medievale

2050 FILE DE ISTORIE

Relativ recent, pe teritoriul fostului district Ilidia, la 500 m vest de satul Macoviște, în lunca rîului Vicinic, cetățeanul Lucica Nicolae (domiciliat în Macoviște nr. 35), însoțit de un consătean a realizat o descoperire arheologică dintre cele mai remarcabile. Evenimentul s-a petrecut cu totul întîmplător către sfîrșitul primăverii anului 1978. Atunci, apele Vicinicului venind învolburate, au prins a rupe malurile și, părăsind vechea albie, și-au croit cale nouă prin luncă. După potolirea stihiilor, într-o spărtură a malului s-a găsit un vas din ceramică avînd culoarea brună-negricioasă și o mărime mijlocie. În oală se afla o adevărată colecție de bijuterii vechi, compusă din cercei de tîmplă, inele și foițe din argint ornamentat.

Deocamdată, în acest fel, au fost recuperate aproximativ jumătate din piesele depozitului găsit la Macoviște, pe care le prezentăm în continuare. Obiectul cel mai interesant, ne pare a fi un cercel de tîmplă din argint – greu de 45,05 gr. – compus dintr-o verigă torsionată, care poartă la partea inferioară trei sfere (două de dimensiuni mai mici și una dispusă central, alungită în formă de trunchiuri de con cu bazele lipite). Suprafața sferelor este decorată prin granule și filigran. Pentru cercelul de tîmplă se găsesc analogii în descoperirile de podoabe feudale de la Oțeleni, Voinești, Cotnari și Cotul Morii (în Moldova), în cetățile și așezările bizantine de la Păcuiul lui Soare și Garvăn – Dinogeția (în Dobrogea), de asemenea, la Cetățeni – Argeș, pe teritoriul țării noastre. Patru piese asemănătoare, foarte frumos lucrate, sînt prezentate și în expoziția de bază a Muzeului Banatul din Timișoara, din păcate, fără loc de descoperire și nedatate. Cercei de acest tip se găsesc în număr mare în colecțiile muzeelor din Belgrad, Zagreb și Split ; la fel sînt semnalați printre numeroasele obiecte de factură bizantină descoperite în Bulgaria. Analogiile stabilite permit datarea piesei de la Macoviște între secolele XII–XIV, cercelul încadrîndu-se perfect în vechea familie a bijuteriilor bizantine.

Inelele, a doua categorie de podoabe din depozitul recuperat, sînt reprezentate prin cinci exemplare de tipuri și greutăți diferite.

Menționăm și foițele de argint în număr de patru, care cîntăresc între 2,21–2,47 gr, frumos ornamentate cu motive florale și zoomorfe, reprezentînd cîte doi păuni. Întreg decorul a fost executat în tehnica „au repoussé". Plăcuțele, puteau să fie folosite ca aplice pentru îmbrăcăminte, dar și ca ferecături de cărți și de icoane.

Din punct de vedere al tehnicii și stilului, ținînd seama și de numeroasele analogii existente, considerăm că podoabele prezentate de noi sînt de tradiție, sau de factură bizantină. În amîndouă cazurile, credem că originea lor trebuie căutată într-unul din atelierele specializate ale lumii bizantine sud-dunărene. Cercetările întreprinse în diferite țări dovedesc că, între secolele X–XIV, asemenea podoabe sînt comune întregii lumi mediteraneene, Europei Centrale și de Răsărit, pătrunzînd, pînă departe, în Germania și în țările scandinave. Pe teritoriul Banatului de sud, în aceeași epocă, prezența influențelor și urmelor culturii materiale bizantine, pe lîngă puterea de penetrație a culturii Bizanțului din vremea împăraților Macedoneni și Comneni, credem că se explică, în primul rînd, prin reintegrarea Dunării în hotarele marelui imperiu și, implicit, prin reactivizarea tuturor legăturilor tradiționale dintre locuitorii romanici de la nordul și cei de la sudul fluviului.

Precizînd că localitatea Macoviște este atestată relativ tîrziu – doar la anul 1531 – în documentele medievale, considerăm că prezența în zonă a unor podoabe bizantine datate cu două-trei secole mai devreme, poate fi înțeleasă numai în relație cu existența, mult mai timpurie, a reședinței de tip voievodal de la Ilidia – „Obliță". Pornind de la concluzia generală că „spre deosebire de lumea balcanică – unde podoabele de tradiție bizantină persistă pînă astăzi în costumul popular – în țara noastră, podoabele din metale prețioase erau folosite numai de clasa dominantă și orășenimea bogată" – venim în sprijinul ipotezei noastre cu cîteva argumente de ordin istoric, arheologic și topografic. Ne pare convingător faptul că din perioada feudalismului timpuriu la Ilidia sînt documentate, succesiv, un **castrum,** un **oppidum,** apoi sediul unui district românesc, ca și diferiți reprezentanți ai unei feudalități autohtone, care puteau stabili, legături economice și comerciale cu regiunile de la sudul Dunării. La rîndul lor, cercetările arheologice executate la Ilidia, întărind atestările scrise, au scos la lumină și alte materiale, precum și podoabe de factură bizantină.

În contextul prezentat mai sus, valoarea artistică, istorică și științifică a descoperirii din lunca Vicinicului se impune foarte clar, podoabele de la Macoviște contribuind în mod real la îmbogățirea patrimoniului cultural al Banatului

Ilie UZUM

MEMENTO

Toma Caragiu

S-au rotit trei primăveri de la acel moment cumpănă care a pus față în față realitatea și neantul, lăsînd în urmă răceala neființei și un sinistru decor de ruine.

Am depășit acea gravă lecție a naturii dominîndu-ne tristețea și privind cu încredere înainte.

Trecînd săptămînal pe strada Colonadelor, prin fața noului bloc „Continental", mai trainic și mai funcțional decît cel năruit, privirile ni se urcă pînă la înălțimea convențională la care se afla un apartament cunoscut de mulți bucureșteni, reîntorcîndu-ni-se în amintire figura pașnicului locatar pe care am avut bucuria să-l cunoaștem și să gustăm ani de-a rîndul – încă din adolescența noastră ploieșteană plăcerea și folosul orelor petrecute în preajmă-i.

Am fost unii dintre cei cărora Maestrul le-a îngăduit să-i cunoască tandrețea, să-i simtă nesfîrșita bunătate și delicatețe, destrămînd mitul aparentei sale „distanțe", poate o mască menită să-l ferească de inoportuni.

Dacă amintim atît de familiar și de pios numele Maestrului, e numai pentru că Toma Caragiu e undeva aici lîngă noi, foarte aproape, și aceasta nu doar fiindcă ni-l desuscită memoria, ci datorită creației sale care întreține un dialog continuu, peste timp.

Mesageră a distincției de cuget, mareea lui lecție de elevație spirituală, de neîntreruptă ascensiune spre calitate, de severă luptă cu sine, cu perfectibilul, dublată de finețe, stil, de compoziția armoniilor unice – totul atît de pregnant în creația sa artistică – a fost izvorul de emoții și bucurii pe care l-a revărsat generos spre cei ce erau sub inefabila lui vrajă.

Ce fel de cuvinte ar fi pe măsura măreției acestui artist, un adevărat rege-poet al scenei, care timp de trei decenii, seară de seară, a fost unul și același dar niciodată înafara unei aure de inedit ?

Toma ne-a învățat subtilitatea ironiei, zîmbetul grav, tonul sigur, înțelepciunea sensibilă, înțelegerea din iubire, calmul, echilibrul, seninătatea și momentele limită ale artistului care simte și ale învățatului care știe.

Firește, implicația realistă a creației lui Caragiu aparține în primul rînd epocii. Însă, Caragiu-omul, mistuit de emoții, de volptăți și bucurii, bonomul care trecea cu jovialitate peste greutăți trăind împăcat printre oameni, cu grație degajată, cu povara geniului său, era pătruns de un neasemuit sentiment de omenie, care lua aspectul celei mai fraterne existențe.

Omul și geniul artistic au lăsat posterității mărturia indubitabilă a simbiozei dintre geniu, sensibilitate și inepuizabilă dăruire.

Emil GEORGESCU
Vasile BAȘA

Cu poeta MARIA BANUȘ

(Urmare din pag. 5)

– Lirica de inspirație socială, poezia de idei, poezia politică, de eveniment ocupă un loc însemnat în opera ce vă poartă numele. Vă numărați printre poeții care au cîntat actul de la 23 August 1944, noul ev de lumină din istoria României, pacea, multe dintre ideile generoase ale acestui timp de adînci prefaceri politice, spirituale. Sînteți, într-un cuvînt, o poetă a contemporaneității. Ați surprins sufletul acestei epoci în metafore ce se dovedesc durabile. Citite retrospectiv multe poeme semnate de-a-lungul acestor ani nu dau sentimentul unor documente de epocă ci înfățișează tabloul ei viu, convingător, sînt poezie. Cuvîntul-angajare mi se pare a constitui o dominantă a scrisului dumneavoastră. Iată de ce v-aș propune să comentați această idee din punctul de vedere al creatorului care la ora bilanțului se poate mîndri că a avut un crez politic și estetic durabil...

„– Ei, da ! Nu-i ușor să fii călărețul
Și calul
Și spada.
Să fii și satira
Să fii și balada.
Să fii porumbelul ce uită de granițe
Și ram de măslin
Și grenada din raniți.
Să fii și surîsul
Ce știe și iartă
Și vocea răscoalei
Sălbatecă, spartă.
Să fii și deasupra
Să fii și-n viltoare.
Și cel ce se naște și cel care moare.
Să fii străveziu, ca un iezer de munte,
Tulburi puhoaie să-ți joace sub frunte
Să fii recules
Ca cei vechi în tipare
Și iar să le spargi
În extaze solare.
Să fii precum magii,
Precum luptătorii
Să spargi antipozi între pietrele morii
Să fii primitor și tăcut
Ca pămîntul.
S-aduci în vîrtejul mîniei
Cuvîntul.
Să fii oțelarul,
Să fii și cuptorul,
Sub vreme să fii
Și să-i fii ziditorul"

Nu generația mea a descoperit necesitatea imperioasă, resimțită de către artist, de a trăi și de a da glas problematicii timpului său și aspirațiilor sociale și naționale ale țării sale. Înaintașii, geniile noastre tutelare, să numesc doar slăvitul nume Eminescu, și-au pus de-a-lungul vieții condeiul scăpărător în slujba uneia sau alteia din luptele și revendicările poporului. Generației mele i s-a dat altă ecuație viață-artă, mai dificilă poate, spre rezolvare, decît generațiilor anterioare. Ororile fascismului, războaiele fierbinți și reci prin care-am trecut, mutațiile revoluționare și-au pus pecetea apăsat asupra scrisului unora dintre noi. Sîntem copiii veacului nostru. Părinții nu ți-i alegi ; ei îți sînt dați și-i accepți așa cum sînt. Veacul e bătrîn, se apropie de sfîrșit. Multe misiuni, nespus de grele, mai grele ca muncile lui Hercule, are de îndeplinit pentru ca anul 2000 să găsească pămîntul pacificat, umanizat și toate capetele sîngeroasei hidre să fie retezate. Cîți sînt scriitorii adevărați care pot rămîne impasibili la svîrcolirile și zborurile timpului prin care trecem, la efortul tenace care se face – și țara noastră e în prima linie de luptă pentru abolirea războaielor, a violenței. Identificarea cu epoca e un fapt natural pentru poet. Într-un fel sau altul, direct sau pe căi șerpuitoare, el transpare în ceea ce scrie. Repet, să nu uităm că sîntem copiii mai tineri sau mai bătrîni ai secolului XX.

RIDENDO

- Caii-putere nu ne dau bătaie de cap cu potcoavele.
- Alcoolul se urcă la cap mai ales cînd e rafinat.
- Cel mai greu lucru nu e să potcovești un purice, ci să-l prinzi și să-i iei măsura.
- Cel mai vechi banc l-au dat mările.
- Dacă vrei să bei cu măsură, cumpără-ți o cană gradată.
- Beția de cuvinte nu duce niciodată la dezalcoolizare.
- Cînd oamenii umblau desculți, nu se trăgeau de șireturi.
- „Cu sînge rece" a privit termometrul care urcase la 41 de grade.
- Pune banii la ciorap, pînă nu i se duc firele.
- Circul la domiciliu e bun fără spectatori.
- Mulți dinți au căzut în lupta pentru un colț de pîine.
- Tusea măgărească se contractează de cele mai multe ori de la măgarul care nu stă în casă.
- Se pare că balerinele nu iubesc zgomotele, din care cauză umblă mai mult pe vîrfuri.

Nicolae BÂRA

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

9 aprilie, ora 21 : „Actualități din viața literară" – Poezia omenescului – eseu de Crișu Dascălu ; – „Scriitori contemporani bănățeni" – Eugen Todoran – prezintă Cornel Ungureanu ; „Patosul constructiv al zilelor noastre" – literatura de expresie sîrbă în ultimii 15 ani – Cedomir Cionca – Cronica de librărie – „Anotimp interior" de Nicolae Țirioi – prezintă Lucian Alexiu.

CORESPONDENȚĂ

Constantin Dascălu : Versificați greoi, poeziile par a fi niște traduceri neșlefuite. **Olărașu Dinu :** Mai izbutite par poemele 5, 6, 8. Totuși trebuie să știți că poezia nu e o simplă notație. **Iancic Ioan :** Versificație riguroasă, destule versuri au relief și o existență de sine stătătoare. **Ioan Iovănez-Eaz :** N-am putut descifra textele în întregime. **Nicolae Dobra :** Adresa Editurii **Facla** : str. Pestalozzi, nr. 14, 1900 Timișoara; tel. 3 68 80. **George Papp :** Ne-au plăcut : **Doamna Ruxandra, Crochiu, Inchiziție,** E de observat că economia strictă de cuvinte (o calitate indiscutabilă) **incomodează** uneori cîte un cuvînt. Reveniți. **Sinersig :** Într-adevăr, țelul epigramelor e „just". Păcat că epigramele sînt cam modeste. **Mihai C. Constantin : Renunțare** e mai izbutită. **Tiberiu Mimoș :** Cu o singură rîndunică... **Mihai Moraru :** Ar trebui să rămîneți la nivelul primei poezii, **În amiaza cuvintului.** Aceasta se distanțează și ca stil și ca valoare de toate celelalte. **Cristi Florea :** Am întîlnit imagini proaspete, metafore izbutite, dar rău faceți că vă apucați să povestiți în versuri. **Lucia Weiss :** Am reținut **Viscol.** Reveniți cu un grupaj. **Sebastian Bodi** (elev) : În poezia închinată patriei întîlnim și imagini frumoase. **Manuscrise nesemnate : Picături, Floare sălbatică, Puncte, Existență, Ție :** texte foarte slabe. **Licus Murape :** E necesară mai multă muncă pe texte. Unele izbînzi ar trebui consolidate. **Ecaterina Craiu :** Ne-a venit prea tîrziu ! **I. Ionescu :** Texte de brigadă. **Tudor Borcs :** Ne-au plăcut : **Tandre silabe, Lume de aşchii, Loc în loc, Rătăcire.** Vom reveni mai pe larg. Nu frecventați cenaclul „Lucian Blaga" ? **Aurel D. Cîmpeanu :** Am primit plicul dvs. și poeziile ne-au lăsat o impresie deosebită. Vom reveni. Reveniți și dvs. !

Vasile VERSAVIA

SERIAL

Sîntem singuri în Univers? (II)

Imaginea ptolemeică a lumii s-a menținut pînă în secolul al XVI-lea. În centrul Universului se află nemișcat Pămîntul. În jurul Pămîntului se mișcă planetele. Soarele și luna, după epicicluri. Celelalte stele, în sfera lor, se rotesc cu viteze diferite în jurul Pămîntului. Ultima din aceste sfere e *primum mobile*. Astronomii au adus multă vreme corecții sistemului ptolemeic, introducînd noi epicicluri, dar sistemul ca atare părea imbatabil.

În secolul al XVI-lea, astronomul polonez N. Copernic și-a construit sistemul după un principiu logic și simplu, punînd Soarele în centrul lui. Pămîntul și celelalte planete se învîrt în jurul Soarelui. Rotația zilnică a Pămîntului dă impresia rotirii întregii bolți cerești. Alternanța anuală a anotimpurilor depinde de rotația Pămîntului în jurul Soarelui. Prin aceasta, sistemul heliocentric a fost în mare parte confirmat, cu lipsurile sale de rigoare, ca, de exemplu, rotirea în cerc a corpurilor cerești. Mai tîrziu, Kepler a rezolvat această problemă, descoperind legile mișcărilor neuniforme ale planetelor, sub formă de elipsă.

Încercînd să susțină și să arate exactitatea sistemului heliocentric, Galilei construiește primul telescop, pe care-l folosește în anul 1609. Descoperirea a arătat că așa-zisa Cale Lactee conține nenumărate stele de slabă strălucire. Se înveșnicesc și petele solare, cele patru luni ale lui Jupiter, fazele lui Venus etc. Optica deschide un nou orizont asupra noțiunii de Univers. Descoperirile pe care le-a făcut, Galilei le-a prezentat în lucrarea sa *Siderius municius*, în 1610, din cauza căreia vine în conflict cu biserica.

Un alt mare adept al învățăturii lui Copernic, italianul Giordano Bruno, extinde sistemul heliocentric la întreg Universul. După el, Universul e infinit și gigantic. Soarele nu poate fi un corp astral central. În totalitatea ei natura e nemărginită, conține nenumărate corpuri cerești, dintre care multe pot fi populate de civilizații asemănătoare ca a noastră. Această din urmă concluzie a dărîmat bazele antropocentrismului teologic, arătînd că locul omului în lume e mult mai modest decît se credea. Bruno a pus la îndoială punctul de vedere al dogmatismului bisericesc, drept pentru care a fost ars pe rug. Dar pînă în ziua de astăzi omenirea nu încetează să se miște pe itinerariile cerești ale lui Bruno. Imaginația și-a luat un nou avînt. În locul imaterialilor îngeri, omul a început să reflecteze despre ființe asemănătoare lui, cu care sînt populate celelalte lumi. O eroare s-a stins, alta, importantă pe vremea aceea, i-a luat locul. Ființe de pe Saturn, Marte, Venus sau Sirius primeau în imaginația aprinsă a oamenilor însușiri deosebite. Voltaire aduce pe scenă ființe mult superioare nouă, de pe Sirius și Saturn (Micromegas). Jules Verne și Wells fac ceva asemănător. Pe Marte sînt plăsmuiți oameni mici și verzi în diverse ipostaze antropomorfe.

(VA URMA)

PANORAMIC

● La Școala interjudețeană de partid din Timișoara a avut loc simpozionul științific **„Dezvoltarea creatoare a teoriei revoluționare și a practicii construcției socialiste în opera și gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu".** Lucrările simpozionului au fost deschise de tovarășul Gheorghe Iancu, șeful secției de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R. ● Comitetul pentru educație politică și culturală socialistă Lugoj și Casa de cultură „Ion Vidu" au organizat o sesiune de referate **„Realismul, spiritul novator, caracterul științific, trăsături dominante în gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, privind dezvoltarea economico-socială a patriei noastre".** Deschiderea sesiunii a fost făcută de tovarășul Victor Mureșan, prim secretar al Comitetului municipal de partid Lugoj. ● La Casa Tineretului din Timișoara, prof. univ. dr. Ion Zamfirescu de la Universitatea din București a susținut o expunere : **„Teatrul românesc al ultimului deceniu",** care a fost urmată de prezentarea unor fragmente din piesele „A cincea lebădă" de Paul Everac și „Rugăciune pentru un disc-jockey" de D. R. Popescu, în interpretarea actorilor de la Teatrul Național din Timișoara. ● Centrul de științe sociale din cadrul Universității din Timișoara organizează astăzi, la orele 12, în Aula Magna simpozionul cu tema **„Interdisciplinaritate în științele social-umaniste".** Expuneri : „Interdisciplinaritatea și activitatea social-politică" (prof. Ioan Cumpănaș) ; „Probleme ale predării interdisciplinare în învățămîntul filologic" (Prof. univ. dr. Ignat Bociort) ; „Interdisciplinaritatea, o condiție a cercetării științifice moderne" (prof. univ. dr. Ion Iliescu). ● Ucenicia literară a unor elevi talentați își găsește locul de afirmare în paginile unor gazete școlare, precum sînt cea intitulată „Trepte", apărută sub cordonarea prof. Gabriela Uriței, de la Școala generală nr. 18 din Timișoara și „Prima verba", ajunsă la al II-lea număr, prin grija scriitorului Marian Odangiu, profesor la Școala nr. 4 din aceeași localitate.

D. S.

DIN LITERATURA UNIVERSALA

ERNST JÜNGER

În octombrie trecut, în cursul unei călătorii făcute în Republica Federală Germania, am avut fericitul prilej de a-l vizita pe Ernst Jünger, marele prozator, acasă, în Wilfingen Württemberg. Castelul de vînătoare al contelui Stauffenberg, unde Ernst Jünger locuiește retras de ani de zile, e așezat într-un mirific peisaj, romantic. Culmile „Calte Alb", pădurile de plopi, de stejari și brazi, care împresoară castelul, aveau în acel miez de toamnă un aer aparte, o culoare fascinantă. Era o zi senină, calmă, destul de rar întîlnită în ținut, cum avea să-mi spună Jünger însuși, la începutul întrevederii noastre.

M-a întîmpinat chiar el la poarta castelului. E un bărbat extraordinar de frumos, foarte înalt, cu o ținută demnă, elegantă, o privire limpede, directă. Am urcat în camera lui de lucru : o încăpere destul de modestă, plină însă de rafturi cu cărți. Pe birou, vrafuri de scrisori. Mi-a spus mai apoi, între altele, că întreține o bogată corespondență cu Mircea Eliade, de a cărui operă este deosebit de interesat. De fapt, în cursul întrevederii, care a durat aproape o oră, mai mult am vorbit eu. Jünger nu e prea vorbăreț, în schimb e un foarte atent ascultător. M-a rugat să-i povestesc despre Timișoara. I-am spus că, în 1916, prietenul său, medicul Hans Carossa, pe atunci înrolat în armata germană, a trecut și prin Timișoara. Dealtfel Carossa avea să scrie un jurnal din timpul zilelor petrecute în România. I-am vorbit, apoi, răspunzînd dorinței sale, despre scriitorii timișoreni. S-a arătat plăcut surprins de faptul că la Timișoara se scrie, se publică, se joacă pe scenă în patru limbi. Mi-a arătat o statistică a editurii Klett din Stuttgart, din care rezultă că România deține locul doi, din lume, în ce privește numărul traducerilor din opera lui Jünger. Am completat această informație, onorantă pentru noi, spunîndu-i că prima sa carte, „In Stahlgewittern" („În furtuna de oțel") (1920), s-a putut găsi nu mult timp după apariție și în librăriile Timișorii.

Deoarece, acum cîteva zile, la 29 martie, Ernst Jünger a împlinit frumoasa vîrstă de 85 ani, am găsit potrivit momentul pentru a-i evoca fascinanta personalitate de om și de artist, traducînd cîteva fragmente din „Primul jurnal parizian" (februarie 1941–octombrie 1942).

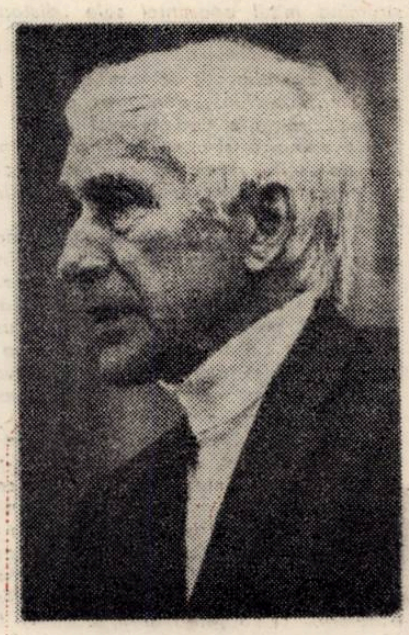

„Primul jurnal parizian"

– Fragmente –

SARS POTERIES, 18 februarie 1941

În zori, sosire la gara Avesnes. Marș pînă la Sars Poteries ; acolo, instalare în gazdă la două doamne, dintre care una de optzeci și doi de ani, care a trăit trei războaie. Cina lor (pe care am putut s-o îmbunătățesc cu o bucată de cîrnat) – mai mult decît modestă consta, în mare, din trei cartofi, acoperiți pe plita cuptorului cu o oală de lut. Această mică mașinărie purta numele de „Etouffoir", probabil pentru că în ea se înăbușeau bucatele.

Saint-MICHEL, 24 februarie 1941

Despărțire de Sars Poteries, mai ales de fecioara mea de optzeci și doi de ani, căreia i-am mulțumit, de dimineață, pentru bunătatea ei, în fața patului. Apoi un marș pînă la noile adăposturi la Saint-Michel. Întîi, pe un ger lin, apoi pe zăpadă apoasă. Localitatea e neprimitoare, cu multe case dărîmate și părăsite, epava unui tanc se înalță din micul fluviu ; apele curg prin el. Imediat se nasc legende. Acolo unde s-au reintors localnicii, ca semn al prezenței lor, sînt legate fîșii albe de pînză la porți. Urmele foametei și ale unei nespuse sărăcii sînt aici mai vizibile decît la Sars Poteries. Copii desculți, cu picioarele înghețate, pîndesc la cazane un blid de mîncare. În casele părăsite fosnesc șobolani, iar la ferestrele oarbe se holbează pisici.

PARIS, 6 aprilie 1941

Simbătă și duminică la Paris. Seara, în societatea locotenent-colonelului Audois la „Rotisserie de la Reine Pédaque", în apropierea gării „Saint Lazare", și apoi la „Tabarin". Acolo, o revistă cu femei goale în fața unei săli cu ofițeri și civili, funcționari ai armatei de ocupație.

VINCENNES, 27 aprilie 1941

Prima duminică la Paris. Între timp, m-am mutat într-o locuință cu o priveliște frumoasă, spre Dujon des Forts. Melancolie accentuată.

VINCENNES, 29 aprilie 1941

Nehotărît, între Pont Neuf și Pont des Arts, am înțeles dintr-o dată că starea labirintică se află în noi înșine. Oriunde am dezerta, purtăm înnăscutul în noi ; nici chiar prin sinucidere nu putem evada din Eu. Înălțindu-ne prin suferință, lumea devine de înțeles.

VINCENNES, 1 mai 1941

Apoi Places des Ternes. Ghiocei. Am cumpărat un buchet, de dragul zilei. Întîlnire cu Renée, tînără angajată a unui magazin. Orașul dă naștere la astfel de legături, aproape fără nici un efort ; îți dai seama că sînt întemeiate pe altarul zeiței Venus. De învinuit e apa și aerul.

PARIS, 8 februarie 1942

Dimineața, la Speidel. Nu încape îndoială că există unii care au pe conștiință sîngele a milioane de oameni. Se dau drept tigri dornici de vărsare de sînge.

PARIS, 17 februarie 1942

Seara, la Calvet, împreună cu Cocteau, Weirmer și Poupet, de la care am primit un autograf al lui Proust, pentru colecția mea. Cocteau ne povestește despre relațiile sale cu Proust. Nu-i plăcea să i se facă ordine în cameră : praful și fulgii stăteau ca o „Chinchilla" pe mobile. La sosire, menajera te întreba, dacă ai adus flori, dacă te-ai parfumat sau dacă ai fost cumva în compania unei femei parfumate. De cele mai multe ori, îl găseai în pat. Purta mănuși galbene, ca să nu-și roadă unghiile. Nu suporta nici un fel de zgomot. Deschiderea ferestrelor era interzisă. Noptiera era plină de medicamente, aparate pentru inhalație etc. Rafinamentului său nu-i lipseau și niște trăsături macabre : se ducea la măcelar spre a se desfăta cu înjunghierea unui vițel.

PARIS, 22 februarie 1942

După masă, la Claus Valentiner, pe Quai Voltaire. Acolo l-am întîlnit și pe Nebel, Outcast of the Islands, care, ca pe timpul cezarilor romani, pleca pe una din insule. Din nou la Wiermer, pentru rămas bun. Acolo, Madeleine Boudot, secretara lui Gallimard, mi-a predat spălturile de corectură de la traducerea lui Henri Thomas la „Falezele de marmoră".

PARIS, 24 mai 1942

După masă, pe Quai Voltaire. O destindere minunată, la priveliștea oferită de acoperișurile vechi. Aici spiritul plutește departe de era atomică. Afară de Valentiner, l-am întîlnit și pe Rantzau, Madeleine Boudot-Lamotte, Jean Cocteau și pe actorul Marais. Conversația s-a concentrat asupra plantelor. De la Cocteau am aflat un frumos nume de floare : „Le désespoir des peintres".

PARIS, 22 iulie 1942

După masă, la Piccaso. Locuiește într-o clădire spațioasă, degradată de magazine și hambare. Casa, Rue des Grands Augustins, joacă un rol și în romanele lui Balzac (Ravaillac, după tentativa de omor, a fost adus aici !). Dintr-un colț, pornește o scară cu trepte din piatră și lemn de stejar. Ajungi la o ușă îngustă, de care e lipită o hîrtie, cu inscripția „Aici". După ce am sunat, mi-a deschis un bărbat scund, într-un halat. Pe cap purta o micǎ pălărie verde, țuguiată : Picasso în persoană. L-am mai întîlnit odată, în mare grabă. Și totuși am fost din nou impresionat văzîndu-l ; un magician. În afară de mica încăpere, locuința lui mai avea o debara și două hambare mari (cel de jos era pentru diverse lucrări, iar cel de sus, se pare, pentru pictură). Pardoseala din cărămidă avea o formă de fagure, pereții galbeni erau sprijiniți cu grinzi de stejar, de culoare închisă. Pe tavan, nervuri negre de stejar. Spațiul era potrivit pentru o astfel de ocupație ; avea gravitatea unui vechi lăcaș, în care timpul pare că încremenește. Jos, ne-am uitat prin niște hîrtii vechi ; după aceea am urcat la etaj. Dintre tablourile expuse acolo, mi-au plăcut mai mult două portrete modeste de femei, dar mai ales un peisaj cu o plajă, care, prin culorile vii, roșu și galben, părea că explodează. Privindu-l, am stat de vorbă despre pictură și literatură, totul din amintiri. Atunci Picasso m-a întrebat care este adevăratul peisaj descris în „Falezele de marmură".

Alte tablouri (o serie de capete asimetrice) le-am găsit monstruoase. În fond e vorba de experimente de natură alchimistă ; în acest sens a fost pronunțat de cîteva ori cuvîntul „retortă". Niciodată nu mi-am dat seama mai limpede ca acum că Homunculus nu este numai o simplă născocire. Chipul omului este văzut într-o întrupare magică, și puțini sînt acei care presimt profunzimea înfricoșătoare pe care o rostește pictorul. Cu toate că nu odată am încercat să schimb subiectul, el a continuat, poate intenționat : „Există chimiști care-și petrec toată viața cercetînd structura unui cub de zahăr. **Astfel** aș dori să știu ce e culoarea".

Despre efect : „Tablourile mele ar avea același efect dacă, după terminarea lor, fără să fie arătate, le-aș înveli și sigila. Este vorba de manifestări nemijlocite".

Despre război : „Noi doi, așa cum stăm aici împreună, parcă am negocia pacea în această după amiază. Seara, oamenii ar putea aprinde pretutindeni luminile".

Prezentare și traducere de

Hans MOKKA

PHILOLOGICA

I. Funeriu

Versificația românească

Ed. Facla, 1980

După o perioadă de mare interes pentru aspectul prozodic al poeziei (înregistrat la începutul secolului, cînd apar cîteva importante lucrări dedicate versificației românești) cercetările cu privire la structura versului intră într-o lungă eclipsă. Aceasta se manifestă nu numai prin penuria studiilor ci și (mai ales) printr-un ciudat regres al ideilor, astfel încît, neglijînd cu totul unele cuceriri ale mai vechilor lucrări (Th. D. Sperantia, **Versificația română și originea ei,** 1906 ; N. I. Apostolescu, **L'ancienne versification roumaine,** 1909 etc.), cercetările au revenit la schematismul tratatelor (sau al gramaticilor) clasice, dovedindu-se la fel de convenționale și inoperante ca acestea. Publicarea unor analize moderne constituia, deci, o necesitate și ea s-a înfăptuit – în ultimul deceniu – (parțial, măcar) prin apariția cîtorva contribuții însemnate (Vladimir Streinu, **Versificația modernă,** 1966 ; L. Gáldi, **Introducere în istoria versului românesc,** 1971 ; N. Constantinescu, **Rima în poezia populară românească,** 1973 ; M. Bordeianu, **Versificația românească,** 1974). Născut din convingerea că „neînțelegerea adecvată a structurilor prozodice" are urmări din cele mai grave în interpretarea și receptarea poeziei, volumul lui I. Funeriu completează fericit această suită. Trebuie să spunem însă, din capul locului, că **Versificația** lui **I.** Funeriu se deosebește prin cîteva marcate trăsături de ceea ce eram obișnuiți să înțelegem printr-un „tratat" clasic de prozodie. În primul rînd, autorul nu ne oferă **o descriere** a elementelor de versificație, ci propune o (re)interpretare a cîtorva fapte din sfera prozodicului, pornind din interiorul structurilor analizate și nu de la scheme prestabilite (generale și imuabile). Componentele versului : **ritmul, rima, măsura, cezura** etc. alcătuiesc în concepția lui I. Funeriu un ansamblu supus unei duble determinări – pe de o parte sistemului limbii naționale, pe de alta matricei artistice (literare). Ca urmare, ele se concretizează, mai întîi, conform tiparului limbii (legea funcționării accentului, spre exemplu, explică existența, în poezia românească, a fenomenului de **abatere de la norma ritmică ;** sintaxa face posibilă crearea rimelor compuse de o mare varietate în lirica modernă etc.). Elementele de versificație se concretizează, apoi, potrivit tendinței estetico-artistice (individuale). Fenomenul de **redresare ritmică,** de pildă, determină „reașezarea" accentului conform impulsului ritmic fundamental, dominant al poemului și impune cadența generale periodicitatea necesară. Tiparul lingvistic (codul) și cel artistic se află, uneori, într-o fructuoasă contradicție, **constrîngerea prozodică** determinînd violentarea codului lingvistic **(écart-ul).** Această din urmă chestiune, dezvoltată în capitolul **Dubla determinare a limbajului poetic,** deschide perspectiva volumului spre fertile generalizări cu privire la mecanismul funcționării limbajului poetic. Urmărind cu atenție felul în care acționează constrîngerea prozodică, ne avertizează I. Funeriu, pătrundem în însuși procesul structurării materialului lingvistic în material artistic (poetic).

Ordonată în opt capitole **(Ritmul, Rima, Măsură, Cezura, Ingambamentul, Statutul prozodic al numelor proprii, Dubla determinare a limbajului poetic și Versificația, argument filologic),** întemeindu-se pe un corpus de texte suficient de reprezentativ (antumele eminesciene, eșantioane din poeții clasici și moderni – Blaga, Voiculescu, Barbu, M. Ciobanu etc.), lucrarea pledează pentru un demers analitic complex, interdisciplinar. Sfera largă de preocupări (incluzînd dezbateri de principiu, dar și observații de amănunt cu privire la statutul cezurii, la ingambament, la comportamentul numelor proprii sau la raportul grafie-rimă), precizia și finețea disocierilor, expunerea fluentă și convingătoare fac din **Versificația românească** o importantă carte de referință, o contribuție științifică substanțială în configurația cercetărilor de stilistică românească.

Olimpia BERCA

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 15 (629) ● 10 APRILIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Reproducerile : după lucrări ale graficienei LIDIA CIOLAC.

CALITATEA — UN CONCEPT UNITAR

Congresul al XII-lea al partidului a stabilit **„ca obiectivul fundamental al viitorului plan cincinal să fie continuarea, pe o treaptă superioară, a îndeplinirii Programului partidului, creșterea în ritm susținut a economiei naționale, afirmarea cu putere a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile, trecerea la o nouă calitate a întregii activități economico-sociale".** Pe această bază se asigură consolidarea și mai puternică a modului de producție socialist, ridicarea gradului de civilizație a întregului popor, întărirea forței materiale și spirituale a țării, a independenței și suveranității României socialiste.

Se împlinesc, în acest început de primăvară, 15 ani de cînd în fruntea partidului, a fost ales tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** cel mai iubit fiu al poporului nostru. Consacrîndu-și întreaga putere de muncă, întreaga viață înfăptuirii celor mai nobile aspirații ale națiunii noastre, făurirea pe pămîntul României a celei mai drepte orînduiri — comunismul, ridicarea patriei, libere, independente, suverane, pe cele mai înalte trepte de progres, civilizație și bunăstare, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** a adus inestimabile contribuții teoretice și practice la elaborarea politicii interne și internaționale a partidului și statului nostru.

Ansamblul documentelor adoptate în unanimitate de Congresul al XII-lea al partidului, reprezintă un grandios edificiu de gîndire și acțiune revoluționară, care poartă, ca pe o superbă efigie, forța ideilor novatoare ale tovarășului **Nicolae Ceaușescu.** Ele prefigurează viitorul luminos al României.

Elementul de bază ce caracterizează dezvoltarea economiei naționale în perspectivă este **calitatea,** mobilizarea largă a factorilor intensivi fiind în măsură să asigure un înalt nivel competitiv produselor românești, iar structurilor productive capacitatea de adaptare corespunzătoare. În acest sens, în cuvîntarea rostită la cel de al II-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** arăta că „Trecerea la o calitate nouă, superioară în întreaga activitate economico-socială impune ca în toate ramurile producției materiale să acționăm susținut pentru ridicarea mai rapidă a productivității muncii, pentru promovarea tot mai intensă a noilor cuceriri ale revoluției tehnico-științifice moderne".

O nouă calitate în activitatea economică înseamnă, înainte de toate, valorificarea intensă, susținută, a tuturor elementelor producției materiale pentru a asigura ridicarea accelerată a eficienței întregii activități economice. Înțeleasă în această viziune, creșterea economică rapidă apare nu atît ca o cheltuire suplimentară, masivă, de resurse — materiale, tehnice și umane — cît mai ales ca un act de folosire a acestora cu chibzuință și înalt spirit gospodăresc.

Pentru a atinge o asemenea performanță trebuie avute în vedere multe laturi ale producției materiale. Primordială este **ridicarea nivelului tehnic al producției, înnoirea rapidă în pas cu exigențele progresului tehnologic mondial,** în contextul afirmării tot mai puternice a ramurilor și subramurilor de vîrf ale industriei. Cerința decurge nu numai din nevoia de a valorifica tot mai temeinic potențialul tehnic de care dispunem, materiile prime și combustibilii — astăzi din ce în ce mai scumpe și mai greu de procurat cît și din necesitatea de a face față exigențelor de competiti-

Filip PAȚAC

(Continuare în pag. 7)

SIMBOLUL ARTISTIC ÎN „CUVINTE POTRIVITE"

I. În binecunoscutul său studiu din volumul **Postume,** 1966, p. 97—159, Tudor Vianu definește simbolul artistic drept **profund** și **ilimitat,** adăugînd, numaidecît, că și alte simboluri (ale limbii) beneficiază de atari însușiri (de pildă „natură" și „forță"). Acestea din urmă, însă, „nu se asociază cu nici o reprezentare individuală, în timp ce simbolul artistic presupune în chip obligatoriu o asemenea reprezentare, a cărei semnificație n-o căutăm, de altfel, dincolo de el, ci în el, și prin el".

Tudor Vianu se plasează, așadar, în punctul de vedere al receptorului, arătînd, în genere, **cum** este (sau cum poate fi) simbolul artistic și nu **ce** este el. Ni se vorbește de „modalitățile ilimitării" : volumul vital, ambivalența etică, aspectul enigmatic, dar nu aflăm nimic despre comportamentul lingvistic, despre structura semantică a simbolului. În plus, nu este limpede deslușită distincția dintre metaforă, metaforă simbolică și simbol — metaforei poetice în ansamblu fiindu-i atribuit un fond latent, difuz, mobil și nelimitat, ceea ce se cuvine a fi nu doar afirmat, ci și dovedit (**Observații asupra metaforei poetice,** Iașul literar, 10/1961, p. 56—60).

O definiție mentalistă, estetică, a simbolului — datorată lui Goethe — se poate găsi în René Wellek, **Istoria criticii literare moderne,** I, p. 235 : (simbolul) „preschimbă fenomenul în idee, ideea în imagine, în așa fel încît ideea dăinuie în imagine, înfinit de activă și mereu inaccesibilă, și chiar dacă ar fi exprimată în toate limbile, tot ar rămîne inexprimabilă". Și totuși, ce este simbolul ? Sorin Alexandrescu constată și el (**Simbol și simbolizare. Observații asupra unor procedee poetice arghezieneîn Studii de poetică și stilistică,** 1966, p. 321) că „spre deosebire de metaforă, simbolul a atras mai puțin atenția lingviștilor, specializați în semantică sau poetică". El însuși identifică în poezia **O zi** simbolul **ceață,** atîta doar că, decodîndu-l fără dificultate („substantiv concret care semnifică o entitate abstractă"), contrazice postulatul fondului latent, labil etc. Încît și răspunsul la întrebarea **„cum** este simbolul ?" pare a se întuneca. Dar simbolul există, fără îndoială și, oricît de complex și de difuz, se înduplecă unei abordări raționale.

II. În concepția noastră (**Embleme ale realității,** 1978, p. 84—89), **simbolul este sinteza dintre metafora personificatoare și metafora depersonificatoare.** Altfel spus, **este expresia lingvistică a unei realități antropocosmice,** a unui **antropos-ergon.** Ontologia nu cunoaște asemenea realități, ele sînt specifice artei (poeziei) : arta se arată capabilă să rezolve incompatibilități ontologice provocînd, prin chiar natura dublă a simbolului, senzația de derută, de **vertige** semantic, impresia ilimitării. Opera poetică are, într-adevăr, în excelența ei, trei nivele : o **aparență** (ceea ce se analizează deobicei : prozodie, anecdotică etc.) ; o **formă** (rezumatul inteligibil al aparenței sensibile, acordul materiei, acțiunii și calității) ; **structurile metaforice complexe)** ; un **sens,** plasarea lumii artistice în timp și spațiu, înfăptuită exact prin sinteza depersonificării și a personificării — prin **simbol.** În acest stadiu abia opera de artă reproduce cu adevărat structura realității. Simbolul, treapta cea mai înaltă a realizării estetice, este un proces, o geneză, exprimate, adesea, printr-un substantiv : **Hyperion,** de pildă, rămîne, înainte de orice, un **om-astru** (și, simultan, un **astru-om).**

III. În **Cuvinte potrivite** (Scrieri, I, 1962, p. 9—119) se recunosc cel puțin trei simboluri : **Psalm** (p. 36), **Despărțire** (p. 115), **Interior de schit** (p. 136). Ne vom referi, pe scurt, la primul text. Lăsînd la o parte ceea ce am numit aparență (rimă, ritm, măsură, strofă, motive etc.), reținem binomul **ins=copac** care (cum am arătat și altădată : **Metafora poetică,** 1975, p. 124—131) se dezvoltă într-o viguroasă **structură metaforică complexă.** Semantic, însă, ampla coerență de forme metaforice este bivalentă, nu rămîne o **depersonificare** oarecare : paralel cu direcția **ins-copac** este prezentă și direcția **personificatoare copac-ins,** într-o constantă și simetrică acumulare de determinări : **singur/pieziș ; pribeag/uitat ; fruct, frunziș/îndîrjire ; tinjesc/umbră ; ramuri/slujesc ; a fi-nflorit, a rodi/mi-este de ajuns** etc. Treptat, se întregește configurația acestui straniu antropos-ergon — deopotrivă individ uman și plantă. Cele două serii de enunțuri, saltul personificator și cel depersonificator, converg spre versul-sinteză din strofa a șaptea care transformă bilateralitatea în indistincție : **Și mă muncesc din rădăcini și sînger.** Acum simbolul este constituit pe deplin, sensul nemaiputînd fi redus la nici un concept anterior elaborării înseși. El oglindește numai unicitatea simbolului — semn a ceea ce se numește îndeobște, cu mai credibile sau mai puțin credibile argumente, capodoperă.

Eugen DORCESCU

IN ACEST NUMĂR :

- Masă rotundă „Poezia timișoreană și contextul liricii române contemporane" (participă Lucian Alexiu, Brînduța Armanca, Marcel Pop-Corniș, Livius Ciocârlie, Șerban Foarță, Ion Maxim, Mircea Mihăieș, Alexandru Ruja).
- Remember — Anghel Dumbrăveanu.
- Poezie — Ion Căliman.
- Un tînăr scriitor — Ana Pop Sîrbu.
- In memoriam — Roland Barthes.

Marcel Pop-Corniş

ŞANSELE UNEI RENAŞTERI LIRICE

Asistăm astăzi (nu fără uimire) la o veritabilă Renaşte poetică în acest colţ de ţară ; ori poate la o **naştere** căci decenii întregi poezia bănăţeană a stat în umbra unei prejudecăţi : aceea că acestei zone culturale, extrem de bogată altminteri, i-ar lipsi o conştiinţă estetic-literară, şi ca atare s-ar putea ilustra mai cu folos în genurile mai pragmatice ale literaturii, bunăoară în proza realistă. Firește, momentele poetice semnificative nu au lipsit din istoria culturii bănăţene : un asemenea moment-eveniment a fost publicarea în 1942 a antologiei **11 poeţi bănăţeni** (la Editura „Vrerea"), atrăgînd atenţia asupra unei autentice generaţii lirice. Cum observa prefaţatorul, Ion Stoia-Udrea, „ceea ce leagă toate aceste nume într-un mănunchi (era vorba de Pavel P. Belu, Grigore Bugarin, Romulus Fabian, Dorian Grozdan, Traian Ieremici, Const. Miu-Lerca, Mihai Novac, Grigore Popiţi, Petru Sfetca, Ion Stoia-Udrea, Tiberiu Vuia) şi dă perfectă unitate, dincolo de marea diversitate a formelor de expresie, întregului volum, este sufletul unic, aparte, dar deplin românesc, al acestei provincii, care vibrează desluşit şi puternic, deşi pe game şi tonuri diferite". Şi totuşi această generaţie a întîrziat să intre deplin în atenţia criticii naţionale, nedreptate care se mai perpetuează şi astăzi în citeva cazuri.

Astăzi, într-un singur an literar (bunăoară cel încheiat) au semnat cărţi de poezie un număr egal de poeţi, din toate generaţiile. Dar nu cantitatea interesează aici (stimabilă şi ea uneori) ci evenimentele calitative : intrarea poetului Anghel Dumbrăveanu între „clasicii" liricii actuale (prin apariţia sa în colecţia „Cele mai frumoase poezii") ; apariţia cîtorva cărţi de excepţie, evenimente ale poeziei naţionale (cele semnate de Gheorghe Azap, Şerban Foarţă, Crişu Dascălu, Nikolaus Berwanger etc.) ; intrarea în poezie a unor noi promoţii literare ale Banatului (incluzînd, aici, firește şi spaţiul cultural al Aradului, Hunedoarei, Severinului) : Vasile Dan, Octavian Doclin, Eugen Suciu, Petru Ilieşu ; în fine, existenţa unui mănunchi de poeţi ai „noului val", competitivi cu cei mai buni poeţi ai centrelor de tradiţie, Marcel Tolcea, Ion Monoran, Constantin Mărăscu, Ioan Morar, Ioan Crăciun.

Dar fenomenul cel mai remarcabil este profesionalizarea poeziei bănăţene, cîştigarea unei conştiinţe estetice, unei ştiinţe sigure a construcţiei. Ea poate fi observată în primul rînd la o întreagă pleiadă de poeţi ironişti, parodianţi, uneori livreşti (în viziune, nu neapărat în mijloace), rafinaţi imagişti şi prestidigitatori ai verbului poetic : Gheorghe Azap, Şerban Foarţă, Traian Dorgoşan, Marcel Turcu, uneori Damian Ureche. Dar şi la alţi poeţi mai gravi, ceremonioşi, calofili (fără excese), ale căror texte, de deosebită densitate ideatică, sînt în acelaşi timp şi metatexte poetice, meditaţii asupra discursului liric : Crişu Dascălu **(Incercare asupra poeziei)**, Vasile Dan **(Nori luminaţi)**, Damian Ureche **(Eminescu)**, Aurel Turcuş **(Păzitorul stelelor)**, Eduard Pamfil **(Arioso Dolente)**, Octavian Doclin **(Neliniştea purpurei)** – simpla enumerare a acestor titluri de volume e sugestivă. În fine să remarcăm şi existenţa unei poezii de atitudine, unei poezii reflexive dar şi unei „poezii acţiune" în cea mai bună tradiţie a liricii sociale şi politice, ca la Nikolaus Berwanger, Duşan Petrovici, Petru Ilieşu, dar şi Alexandru Jebeleanu, Vladimir Ciocov. Anghel Dumbrăveanu, şi-a schimbat, surprinzător „faţa" în **Singurătatea amiezii** sau **Diligenţa de seară,** dar de fapt urmînd o evoluţie firească ce poate fi identificată cu însăşi evoluţia liricii actuale, de la tonul jubilativ, hedonist, şi exacerbarea metaforică a deceniului şapte, la gravitatea meditaţiei, sobrietatea (cenzurarea oricărei frivolităţi imagistice) şi judecata nostalgică în lirica actuală (o poezie ca „Fîntînile Serbiei" putînd fi citită ca un testament al generaţiei lui Anghel Dumbrăveanu – generaţie „de aur" a poeziei postbelice).

Şansele acestei explozii lirice ? Poate o mai insistentă susţinere critică (fără aerul unei campanii) a acestei poezii, poate o discutare mai aprofundată a contribuţiei ei la spectacolul liricii naţionale (şi şansa poeziei bănăţene este existenţa în acest colţ de ţară a unei excelente pleiade de critici ai poeziei, de la Livius Ciocârlie, Alexandra Indrieş, Şerban Foarţă şi Ion Maxim, la Lucian Alexiu şi Rodica Bărbat) ; dar înainte de toate o mai mare atenţie acordată fiinţării ei prin actul editorial. Căci înainte de a putea fi discutată, ea trebuie să apară ; şi nu la interval de şapte-opt ani, ca în cazul unor poeţi din generaţia anilor şaptezeci, nu doar în regie proprie (Şerban Foarţă, Petru Ilieşu), nu doar în paginile revistei „Forum studenţesc" şi citeodată în cele ale revistei „Orizont". Mă gîndesc azi cu tristeţe la cîţi poeţi din vechea generaţie a „Forumului studenţesc" au astăzi cărţi publicate (în orice caz nu Virgil Bradin, Lucian Alexiu, Ion Căliman, Geo Galetaru – deşii ultimii doi au fost remarcaţi recent de concursul de debut al Editurii Facla – Mircea Bîrsilă). Să ne străduim să acordăm şanse mai substanţiale noii promoţii lirice.

Şerban Foarţă

PLEDOARIE PENTRU UN „ABSENT"

În calitate de „împricinat", nu am seninătatea necesară unei abordări preaobiective, adică : la obiect şi ... **sine studio,** a poeziei – dacă vreţi – „locale". Supun, însă, atenţiei d-voastră un **caz** (îndeajuns de simptomatic, el, pentru ceea ce ar fi să se numească : „ingratitudinea provinciei literare" !) ; este acela al lui PETRU SFETCA ...

... Traducător (de avangardă şi elită), în urmă cu mai bine de 35 de ani, al lui Montale şi Umberto Saba, al lui Quasimodo şi Ungaretti ... ; „hermetizant", el însuşi, la modul italian (şi, dar, la antipodul oricăror strîmte, mici regionalisme ...); avînd, în consecinţă, a-i propune poeziei noastre – nu numai ! – **de aici** nişte cu totul alte „privelişti", orizonturi şi **repere** ... ; intrat, după aceea, în cea mai deasă umbră şi acceptîndu-şi – demn – „eclipsa" şi **tăcerea** – din care iese, numai, în '73, cu **30 de poeme** (asupra cărora critica noastră, ea, – ce să mai facă ? **– tace ! ...** ; un „silenţios" fiind, de altminteri, omul însuşi – iar critica, desigur, ştie asta ...), el, Petru Sfetca, – din păcate –, printre noi, trece, şi azi, ca un **absent** ..., ca un „străin" ... ; dovadă, între altele, însuşi acest colocviu – ce nici nu-l aminteşte !

Şi, totuşi, într-o oră de ... orgoliu (care, de fapt, e una a ... adevărului istoric !), tălmăcitorul Petru Sfetca, el, putea să scrie (în **Cumpăna vieţii,** Editura Facla, 1979, p. 79) aceste foarte limpezi – definitive ! – rînduri : „... poeţii Ungaretti, Saba, Montale, Quasimodo, Novalis, Cardareli, Eberhard, Jean Grosjean, Pound, Weinheber, Durrell (şi faimosul poem «Arhipelagul» de Hölderlin) au fost cunoscuţi pentru prima oară sub semnătura noastră."

Şi, totuşi, poezia-i însăşi poartă – şi nu de azi, de ieri ; ci de o viaţă – toate amprentele modernităţii ..., fiind una, dacă vreţi, **europeană** : „lirică de notaţie" – cum se zice –, fără retorică, nici „aparat" ..., deschisă exclusiv emoţiei pure ..., eliptică, discretă, „lacunară" ..., parcimonioasă pînă la asceză :

„Pietriş candid
Pe o implacabilă bogăţie ..."

... Cuvine-i-se – baremi la acest ceas tîrziu, aici şi astăzi – întreg omagiul nostru !

Ion Maxim

CEEA CE ESTE VALOARE LA TIMIŞOARA NU POATE SĂ NU FIE ŞI LA BUCUREŞTI, ŞI INVERS ...

Ceea ce este valoare la Timişoara nu poate să nu fie şi la Bucureşti, şi invers ... Banatul – sau, lărgind sfera, „această regiune a ţării" a cărei literatură polarizează în jurul Asociaţiei noastre, este o zonă geografică asemenea altora : Transilvania, Muntenia, Moldova, Oltenia. Iar faptul că un scriitor se revendică de la una din ele, nici nu-i micşorează, nici nu-i sporeşte valoarea. Pentru că ceea ce este valoare la Timişoara nu poate să nu fie şi la Bucureşti, şi invers, ceea ce nu-i valoare acolo, nu-i nici aici.

Odinioară erau cercetători care încercau să descopere anumite caracteristici regionale, dar , aşa cum există o unitate de limbă, de obiceiuri şi viziune, tot aşa, astăzi, în ţara noastră există o unitate de creaţie. Şi dacă delimitarea geografică rămîne, afirmarea şi circulaţia valorilor sunt singurele criterii ce justifică o apartenenţă sau alta. De aceea perspectiva în care privim poezia realizată aici trebuie să fie cea valorică, deşi un istoric literar ar putea prezenta un tablou privind dezvoltarea ei între cele două războaie şi astăzi, încercînd chiar stabilirea unor generaţii succesive. Să nu uităm, aşa cum a subliniat Şerban Foarţă, că aici existau preocupări pentru poezia străină (Petru Sfetca, la care aş adăuga numele lui Stoia-Udrea) într-o vreme cînd alte centre erau preocupate de o versificaţie „păşunistă". Aş mai aminti realizările lirice ale Anişoarei Odeanu, ca şi numeroase reviste ce au apărut la Timişoara (ultima, de răsunet, „Vrerea"). Cu toate condiţiile grele din trecut, a existat o efervescenţă culturală pe care noi o continuăm astăzi.

Există o constelaţie de poeţi tineri încă, sau abia afirmaţi, alături de cei consacraţi, şi-ar fi suficient să-i citäm pe Şerban Foarţă, Duşan Petrovici, Gh. Azap, Marcel Turcu, Crişu Dascălu, G. Bălan, ca să mă opresc doar la ei, la care aş adăuga pe Petru Ilieşu şi Lucian Alexiu în aşteptarea unui volum. De aceea, cred, cei de dinaintea lor, consacraţi, cum spuneam, citindu-l în primul rînd pe Aghel Dumbrăveanu (deşi lista ar putea fi mult mai lungă, de la George Drumur la Dorian Grozdan sau de la Al. Jebeleanu la Lucian Emandi), pot privi cu optimism viitorul, ovind cui încredinţa ştafeta, atunci cînd va veni vremea. Fără îndoială, există numeroase promisiuni, dar discuţia nu se poate purta decît în faţa unor texte. În aşteptarea lor privirile noastre trebuie să se îndrepte spre cele tipărite.

Privind afirmarea şi circulaţia valorilor, se poate constata o rezistenţă a editurilor şi revistelor (chiar şi revista noastră) la afirmarea unei lirici îndrăzneţe. Marcel Pop-Corniş a citat cazul acelor poeţi ce au trebuit să se afirme prin Editura „Litera". Şi mai constat, cu regret, un spirit provincial la receptarea poeziei de către critică. Gh. Grigurcu nu reţine în ultima carte decît pe Anghel Dumbrăveanu şi Şerban Foarţă (în alta, anterioară, şi pe Ilie Măduţa). Să fie oare Duşan Petrovici, Marcel Turcu, Gh. Azap sau Carolina Ilica mai puţin valoroşi decît Mihai Sabin, Ilie Purcaru sau Angela Marinescu ? Situaţie similară la alţi critici (Al. Piru) sau în numeroasele dicţionare ce au apărut.

Peste toate acestea, însă, peste animozităţi sau indiferenţă, peste împărţiri regionale sau aerele superioare ale acelora ce se cred în „centrul" culturii noastre, valorile, mai devreme sau mai tîrziu, se impun întotdeauna. Preocuparea esenţială a fiecărui poet ar trebui să fie nu receptarea lui acum, aici şi în altă parte, ci realizarea unei lirici de mare valoare, a cărei afirmare stă în ea însăşi.

Livius Ciocârlie

POEZIA BĂNĂŢEANĂ ARE O PERIOADĂ BUNĂ

Poezia bănăţeană are o perioadă bună, cred, însă nu le stă în putere criticilor de aici să impună valori locale, fie ele şi autentice. Prin forţa lucrurilor, bănuindu-se un spor de bunăvoinţă în apreciere, lor li se acordă creditul cel mai mic. În schimb, dacă nu-i pot impune, criticii pot (încerca) – spunîndu-şi cuvîntul în redacţii şi edituri – să-i facă să existe pe tinerii poeţi. Nu este bine că un Petru Ilieşu nu poate să publice decît la „Litera" (stăruinţa criticilor nu va fi folositoare cîtă vreme, ca să apară, poeţii sînt trecuţi, ca săritorii şi aruncătorii, prin concurs). Nu este bine că Mircea Bîrsilă a stat patru ani în Timişoara fără să scoată un volum. N-ar fi bine ca lucrurile să se repete cu alţi tineri promiţători, care scriu acum. Să nu ne facem crez din răbdarea lui Arghezi. Poeţii se formează mai repede decît prozatorii şi sînt mai vulnerabili decît ei. În ceea ce priveşte paguba pe care ar face-o criticii, greşind în cîte un caz, ea nu este mare ; o plachetă de versuri consumă atît de puţin ...

În al doilea rînd, criticii locali pot să reia discuţia despre cărţile publicate, încercînd să completeze sau să îndrepte primele judecăţi. Tot prin forţa lucrurilor, cronicarii reţin evidenţe pe care, lăsînd la o parte ce nu se vede numaidecît, le prefac

MASĂ ROTUNDĂ

POEZIA TIMIŞOREANĂ ŞI CONTEXTUL LIRICII ROMÂNE CONTEMPORANE

– direcţii şi exigenţe –

Masa rotundă organizată de **ORIZONT** a avut în vedere volumele de poezii publicate în ultimul an de poeţi „timişoreni" : Gheorghe Bălan – **Ferigi,** Eugen Dorcescu – **Neliniştea purpurei,** Traian Dorgoşan – **Lacrima albastră,** Şerban Foarţă – **Copyright,** Alexandru Jebeleanu – **Surîsul meduzei,** Ilie Măduţa – **Privighetoarea albă,** Eduard Pamfil – **Arioso dolente,** Aurel Turcuş – **Păzitorul stelelor,** Marcel Turcu – **Levitaţie,** Damian Ureche – **Eminescu,** precum şi antologiile lui **Anghel Dumbrăveanu (Cele mai frumoase poezii)** şi. Gheorghe Azap – **Eţetera,** Petru Sfetca – **Cumpăna vieţii.**

Compartimentarea calendaristică – poezia ultimului an – îşi are riscurile ei ; eliminăm cîteva volume interesante, apărute cu puţin în afara acestui răstimp.

Această masă rotundă nu-şi propune să încheie discuţiile asupra poeţilor afirmaţi în această parte a ţării ; dimpotrivă, ea inaugurează un şir de dezbateri privind „literatura timişoreană în context naţional". Precizarea ni se pare necesară ; dacă numărul volumelor de literatură semnate de scriitori timişoreni este mai mare ca niciodată, analizele ce li se consacră sînt fie ineficiente fie incomplete, fie lipsite de necesara exigenţă a comparaţiilor fireşti.

Nu în ultimul rînd semnalăm că, prin aceste retrospective literare, intenţionăm să dăm o imagine a stării poeziei româneşti de azi. Poeţii numiţi mai sus sugerează (schiţează), prin volumele lor antologice sau „în premieră", tabloul preocupărilor, al căutărilor, al participării generaţiilor la definirea poeziei române de azi. Am mai spune că unele dintre volumele de mai sus, ilustrează şi impasurile liricii române actuale ... de ce n-am vorbi (e pedagogic) şi despre ele ? Pe viitor, desigur.

ORIZONT

ORIZONT publicitate

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rîmnicu Vîlcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi cobiective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vitelor reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rîmnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură caratele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Minulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie, concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce încinge ca într-un briu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Giganticele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

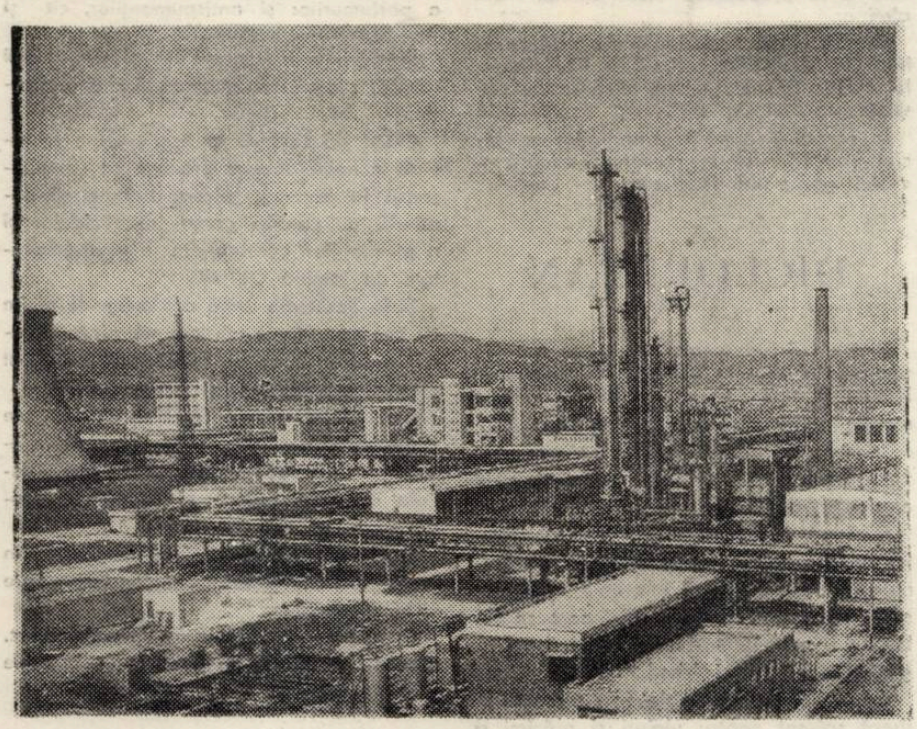

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „minuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de noblеţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezenţe vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

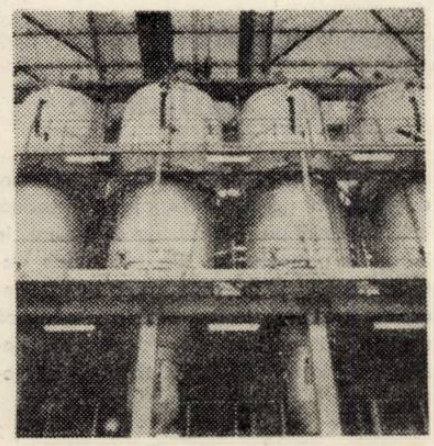

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă şi cuprinde aproape toate domeniile de activitate. Vom încerca o nominalizare a principalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şorţ, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,25% carbonat, de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare ;

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

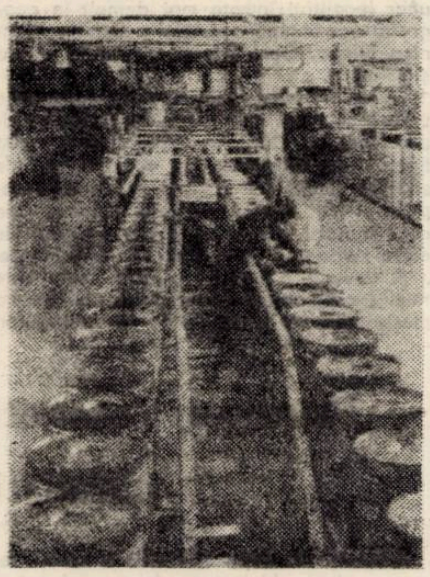

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutrolizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

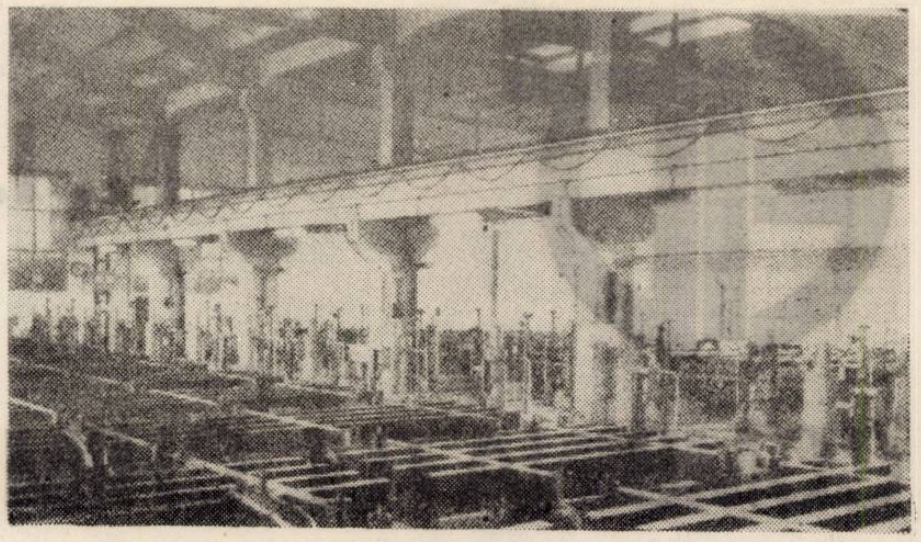

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţie de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vîlcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vîlcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-a face cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vîlcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vîlceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea îşi exercită atributele de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

în clișee. „Anghel Dumbrăveanu este un poet ceremonios al iubirii". „Șerban Foarță este un manierist sentimental". Despre primul am ascultat chiar în seara asta o părere interesantă a lui Marcel Pop-Corniș. Al doilea poate fi de asemenea discutat. Dacă e să vorbim de meșteșug, să observăm măcar că în această privință Șerban Foarță are foarte puțini egali în momentul de față. Să mai observăm că există o adîncime a meșteșugului (o avea Arghezi) și, mai ales, cum prin unele poeme Șerban Foarță participă într-un fel neconfundabil, însă greu de definit, la proza înșelătoare, practicată în prezent de cîțiva din cei mai buni poeți.

Brîndușa Armanca

DORINȚA DE ORIGINALITATE

Aș vrea să spun cîteva cuvinte despre un poet mai puțin discutat : **Marcel Turcu.** Prima ispită, în analiza poeziei lui Marcel Turcu, este circumscrierea în imagine poetică a lumii „jumătate-ascunsă și jumătate albastră", aceasta constituind firul volumelor din 1968 **Farfuria sălbatică** și din 1979 **Levitație.** Cea de-a doua încercare este revenirea la metafore și teme tradiționale, patrie, rod, istorie, în volumul **Tăcerile renului** în care poetul tentează o altă atitudine : „Am pus faptele în locul cuvintelor / Ca să am liniște".

Oscilația între cele două soluții poetice nu este egală, fiindcă poetului i se potrivește temperamental formula abstractizantă cu libertăți asociative care uneori poposesc în gratuitate. O creștere în interiorul aceleiași etape se poate constata între volumul de debut și ultimul, **Levitație,** în controlul mai pregnant acum al versului. Spontaneitățile primei cărți care făceau riscul unor pagini și reușita altora sînt mai „lucrate" în acest din urmă volum. Se propun de pildă în **Levitație** dezlegări începînd cu titlurile poeziilor alese după ordinea neologizării : **Pubescență, Rocaiuri, Polinom, Pluviogramă, Algoritm, Peisaj cu hidrargir.** Controlul asociativ se face însă în limitele unei logici poetice necontrolabile pînă la capăt ceea ce trimite spre dicteul automat bretonian.

În ansamblu, poezia lui Marcel Turcu se lasă dominată de o înclinație „pubescentă" cum ar spune poetul, dar încărcată de gravitate : dorința de originalitate. Îndeminarea în mînuirea versului, căutarea efectelor se asociază, asumîndu-și o latură demonstrativă a poeziei. Complicațiile livrești au și ele un rol aici. Inegalitatea poeziei privită de la text la text nu provine din lipsa stării dominante în și față de poezie, căci aici consecvența este obstinată, ci în realizarea ei. Lui Marcel Turcu nu îi lipsește substanța poetică, dar mijloacele de consolidare sînt nefixate. Între improvizație și imprevizibilitate nu este distanță suficientă. Dar există poezii care se consacră unui trainic drum liric, unde își fac loc prezicerile de bun augur pentru creșterea poetului : **„De-ar fi să iau marea ca adevăr absolut, / Ce sens ar mai avea chipul acesta cu frisoane, de lut, / Ce se deschide mereu către seară / Ca o ușă conștiincioasă dar neclară ? / Ceasul de perete ar intra în perete, la adăpost, / Tablourile vivante din salon n-ar avea nici un rost, / Cărările-ar dispare ca iepurii, de sete".**

Alexandru Ruja

FIXAREA ÎN CONTEXT

Problema poeziei ce se creează într-o anumită parte a țării (în discuție – poezia timișoreană) nu poate să fie existența ei în context național (pentru că faptul este o evidență), ci la ce nivel de exigență și la ce cote valorice ea se fixează în context național. În ce măsură poezia intră în circuitul de valori al liricii actuale.

Există poeți talentați în Banat, care au atras atenția, mai ales, în anii din urmă, prin volume ; majoritatea sînt grupați în jurul revistei ORIZONT. Mă gîndesc la Șerban Foarță, Dușan Petrovici, Aurel Turcuș, Gheorghe Azap, Vasile Dan, Crișu Dascălu, Traian Dorgoșan, Eugen Dorcescu, Lucian Bureriu, Marcel Turcu. Păcat că la mulți dintre ei intervalul de timp în care apar volumele este mare, fapt ce produce dificultăți în receptarea mai rapidă. Sigur că ei „există", într-o interferență a generațiilor, cu poeți mai înainte afirmați ca Petru Sfetca, Al. Jebeleanu, Anghel Dumbrăveanu, Ilie Măduța, Damian Ureche. Un poet ca Petru Sfetca a fost deja integrat unei generații ce include nume prestigioase ale liricii actuale – Geo Dumitrescu, Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru, Ion Caraion ș. a. (v. Emil Manu „Eseu despre generația războiului"). Anghel Dumbrăveanu, de la o poezie a jubilației în fața firii și elementelor, din prime volume, trece (în **Singurătatea amiezii, Diligența de seară**) la o poezie a meditației grave asupra trecerii și existenței. O poezie a eleganței expresive ce îmbină atitudinea fortifiantă cu dimensiunea ei nostalgică. La Ilie Măduța reține (în **Coratia autohtonă**) creația de factură baladescă cu o atmosferă de largă desfășurare. Din acest unghi poezia sa se apropie de cea a lui Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș.

Un poet al expresiei este și Dușan Petrovici manifestînd o sigură stăpînire a cuvîntului, pe care-l așează în nebănuite sintagme într-un joc grațios și fermecător. L-aș integra unei direcții poetice deschisă de Nichita Stănescu. O poezie rafinată, storcînd esența ludică a cuvintelor, scrie Șerban Foarță, la un nivel valoric mai puțin întîlnit la alți poeți de aceeași factură (în **Simpleroze, Copyright**). Aurel Turcuș, poet cu o cultură folclorică rar egalată, dovedește, la a doua apariție editorială, **(Păzitorul stelelor),** disponibități poetice largi. Alături de o poezie a uranicului și teluricului (care-l apropie de Ioan Alexandru și Gheorghe Pituț) se poate evidenția interferarea unui univers fulgerat de subțirimi. Spiritul de perfecțiune și geometrizare domină lirica lui Traian Dorgoșan din **Cellalt geamăn,** pentru a

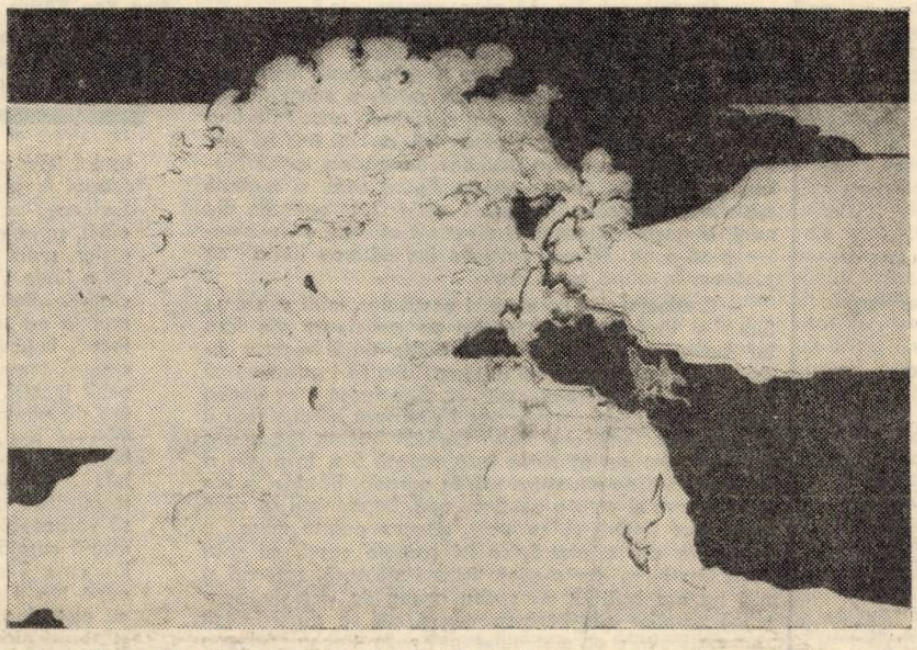

se coverti spre largi metaforizări în volumul **Lacrimă albastră.** O poezie trecută prin cultură este creația lui Vasile Dan (din **Priveliștile, Nori luminați**), expresie a forței verbului poetic de a ilumina realul. Poet cu simțul ironiei, deseori în pocturi lirice regizate, apare Lucian Bureriu (în **Afectivități conștiente**). Inventivitatea verbală, imagismul debordant sînt de remarcat în poezia lui Crișu Dascălu.

Aceste sumare caracterizări pot atrage atenția asupra unui reviriment poetic timișorean. Îl numim așa pentru a-l fixa geografic, valoric el se fixează în contextul liricii contemporane.

Mircea Mihăieș

UN MOMENT DE VÎRF

Se poate vorbi aproape cu certitudine de un moment de vîrf al poeziei Banatului în clipa de față. Volumul antologic al lui Anghel Dumbrăveanu, publicat în seria **Cele mai frumoase poezii,** ultimele cărți ale lui Șerban Foarță, prezența continuă la un nivel înalt de profesionalism a lui Dușan Petrovici, Damian Ureche, Vasile Dan, Aurel Turcuș, nuanța aparte a poeziei feminine reprezentată de Corina Victoria Sein, Antoaneta C. Iordache, Monica Rohan și alte nume din generații apropiate au atras atenția, mai mult decît pînă acum asupra potențialităților lirice existente în această parte a țării. Profitînd de acest moment în care atenția criticilor și a cititorilor este îndreptată spre ceea ce se creează în Banat, credem că este un lucru ce se impune de la sine acela al căutării și lansării în circuitul mai larg de receptare și al unor valori ale generației mai noi, tinere și foarte tinere. Se poate vorbi la ora actuală de existența unor talente deosebite în sînul „noului val", unele din ele dovedindu-se competitive și pe plan național : cazul poeziei lui Marcel Tolcea, recunoscut deja ca o mare speranță a poeziei generației pe care o reprezintă.

Din păcate, și situația este valabilă pentru bună parte din cei care bat la porțile consacrării în întreaga țară, problema afirmării (în speță a debutului) este cu adevărat o... problemă ce poate impieta asupra desfășurării normale a poeziei acestei categorii de poeți. Absența din publicații este, poate, compensată, cel puțin în Timișoara, de existența a două cenacluri deosebit de active : Cenaclul **Hyperior** al Facultății de filologie și Cenaclul **Pavel Dan** al Casei de cultură a studenților. Ele încearcă să suplinească, printr-o activitate deosebit de rodnică absența din ceea ce am putea numi „primele linii" ale activității de creație. Cîteva nume ni se par de pe acum valori aproape sigure : Ioan Morar, Ioan Crăciun, Ion Monoran, Constantin Mărăscu etc. Următorul pas ar urma să fie și acela al prezenței efective în paginile revistei **Orizont,** de pildă, sau între numele editate la editura **Facla.** Este un deziderat care, dus la îndeplinire, ar putea să mai adauge noi modalități de existență unei poezii ce începe să fie recunoscută.

CENACLU

O ședință de excepție, în seria dezbaterilor inițiate de Cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", a fost prilejuită marți, 8 aprilie, de prezența prof. univ. dr. PAUL MICLĂU în cadrul secției de traduceri. Domnia sa a prezentat cîteva dintre problemele ridicate de traducerea, în limba franceză, a sonetelor lui Vasile Voiculescu (deosebit de interesante dovedindu-se referirile la structurile poetice polarizate, la structurile de versificație, la universurile referențiale, la diferența celor două coduri poetice, la aplicarea principiului compensației în traducere). Apoi au fost audiate, în lectura traducătorului, cîteva sonete în limba franceză. **Marcel Pop-Corniș :** „În persoana profesorului Paul Miclău se întîlnesc, în mod fericit, teoreticianul și practicantul traducerii, semioticianul, stilistul, cunoscătorul la perfecție al ambelor limbi. Am fost puși în fața unei întregi poetici, explicite și apoi implicate în practica însăși a traducerii". **Alexandru Jebeleanu :** „Aș sublinia afinitatea traducătorului cu poezia lui Voiculescu sau Blaga, fapt deloc de neglijat în reușita traducerilor sale". **Nicolae Țirioi :** „Alegerea sonetelor pentru a fi traduse este deosebit de dificilă, datorită timbrului specific, inconfundabil al poetului în aceste poezii cu formă fixă. Traducerea, făcută cu multă pasiune și trudă, dovedește o vocație certă de poet a lui Paul Miclău". **Crișu Dascălu :** „Mai multe sînt explicațiile reușitei totale a acestor traduceri : în primul rînd, fenomenul de bilingvism pe care îl reprezintă traducătorul, apoi meditația semioticianului asupra limbajului poetic, viziunea de ansamblu a întregului corpus voiculescian. Performanța e a păstrării unei mari fidelități de sens". **Stela Mirel :** „Poezia, ca și traducerea nu pot fi puse sub semnul rigorii... Textele traduse au fost o sărbătoare pentru ascultători... Poate fi recunoscut, în subtext, modelul androginului". **Eugen Dorcescu :** „Traducerile din această seară ni se înfățișează ca un act de critică literară, în care empatia și analiza rațională se îmbină în mod fericit". **Marcel Tolcea :** „Traducerile de azi – un act de autentică creație literară". În încheiere, traducătorul a răspuns cîtorva din întrebările formulate în dezbatere și a mulțumit asistenței. Ședința a fost condusă de **Marcel Pop-Corniș.**

Marți, 15 aprilie – teatru de lectură. Un text dramatic de Ioan Corlan. Referent – Antoaneta C. Iordache.

OBSERVATOR

Lucian Alexiu

GRAFICUL BUNELOR OPINII

Aș lăsa, neintrînd în preocupările mele, deoparte bilanțurile, pomelnicele sezoniere cu ultimele cărți apărute și cu ultimii infanți din viața literară, aș lăsa deoparte infinitele liste de autori, bune să prevină susceptibilitățile, știutele trucuri (auto)publicitare făcute să întrețină relațiile cordiale între compagnonii de generație, condiția de suporter universal asumată de cutare autor de însemnare critică, excluderile confidențiale între comparși după cum și : literatura euforică despre poeți ce asezonează paginile publicațiilor literare, poveștile cu gnomi, mandragore și ignoranții de critică, vai, literatori geniali, nu aș mai spori, deci, o discuție despre poeți cu digresiuni despre dicționare și drepturi de primogenitură în cutare sector de istorie culturală și aș reaminti că, între anii '60–'70, autorii de aici afirmați în literatură sînt, după o aritmetică simplă, cinci sau șase, tot atîți cîți, dacă-i socotim bine – pe cei care, adică, prezintă cu adevărat interes și s-au impus în conștiința criticii – au debutat în deceniul al optulea ; că, în ultimii ani cel puțin doi poeți și-au publicat cărțile la Editura Litera – Șerban Foarță trei dintre culegerile care i-au apărut, iar Marcel Turcu ultimul și cel mai bun dintre volume ; că, dacă ar fi să ne orientăm după frecvența apariților revuistice, alți doi poeți, Dușan Petrovici și Vasile Dan, ca să rămînem numai la aceștia, se bucură de aceeași notorietate – vreau să spun tratament – ca și oricare fabricator de stanțe sentimentale ori pășunist-mitice ; că, în sfîrșit, copii teribili ai poeziei timișorene (cei care, după toate dezbaterile, anchetele și interviurile găzduite de presă ar reprezenta noua generație de poeți), Ion Monoran, Marcel Tolcea și încă doi sau trei autori tineri vor avea, curînd, și înainte de a semna un volum, vîrsta la care alții mai norocoși se află în momentul culegerilor retrospective...

Acestea, toate, nu dintr-o intenție de minimalizare ori dintr-o voință de situare cu orice preț polemică, ci pentru a nu ridica graficul bunelor opinii despre ceea ce s-a făcut pentru poezia bănățeană la cote de mulțumire prematură.

Marian Odangiu

LIRICA TIMIȘOREANĂ S-A CIRCUMSCRIS FIRESC

Nu mi se pare deloc util a imprima discuției despre **poezia timișoreană în context național** un sens exagerat revendicativ, de vreme ce **aceasta există ca atare,** chiar dacă, să admitem, spiritul preferențial se mai face încă simțit în viziunea unor critici și istorici literari. Cu alte cuvinte, a repudia acele coordonate care definesc profilul spiritual, istoricește constituit, al unei anumite zone geografice – Banatul, în cazul de față –, mi se pare la fel de periculos ca și a le afirma drept unice însemne de recunoaștere a valorilor ; în ambele situații, fie că respingem – spre a intra (?) în grațiile criticii – orice elemente care ar putea evoca apartenența poeziei la un anumit spațiu geografic (spiritual), fie că, dimpotrivă, supralicităm aceste elemente, consecința este aceeași : practicarea unui provincialism îngust, steril și anacronic.

Eliminînd însă această (falsă) problemă, vom constata că, în ultimii ani, lirica timișoreană **s-a circumscris firesc** evoluției în ansamblu a poeziei românești. Prima dovadă : diversitatea modalităților de expresie, de la conformismul față de tradiție al versurilor lui Alexandru Jebeleanu, Dorian Grozdan și Aurel Turcuș, la bogăția imagistică, ușor manieristă, a liricii lui Damian Ureche, Gheorghe Azap și Eugen Dorcescu, de la rezonanța delicat-sentimentală a creației lui Anghel Dumbrăveanu, la registrele încifrat-metaforice ale textelor lui Șerban Foarță, Dușan Petrovici și Crișu Dascălu. Faptul că această diversitate nu e dublată de o unitate **în sine** a poeziei timișorene, poate fi încă un argument pentru a defini momentul actual drept un moment al **depășirii** unor complexe legate de o tradiție literară care, deși bogată, nu a impus valori deosebite pe plan național. Depășirea coincide cu o din ce în ce mai evidentă **deschidere** către fenomenul poetic văzut la dimensiunile întregii noastre culturi, înscrierii poeților timișoreni în multiplele direcți de evoluție a acestuia.

Așadar, nu sublinierea valențelor „competitive" ale liricii bănățene trebuie să intereseze, ci aspectele care, în creațiile poeților din această parte a țării, particularizează dezvoltare poeziei românești actuale și, totodată, îi imprimă coordonate noi, originale.

ION CĂLIMAN

CĂLCÎIUL VULNERABIL*)

Cuvintul – sabie nu-i numai o tăiere
dinspre corabia de dor a risipirii,
ci-i ochiul ingheţat fără vedere,
piratul mistuit de prăzile rostirii,

Şi-i semnul de pe ţărm fără izbindă
că tot ce vine dinspre larg la mal
nu-i numai amăgire de oglindă,
ci-i os de veghe dinspre Decebal.

Cuvintul – sabie e rana şi e fierul
unite-n crestătura cărnii la oblinc,
e arşiţa cu care mă ajunge gerul,
e frigul care macină-n adinc ;

Nu-i semnul fad al unui ţărm spre care
te-ai duce fără teamă să rămii,
ci-i aripa-ndoielii crescută-n căutare,
spre care, vulnerabil, dezvălui un călcii.

PATRIA

Patria pină la singe ţi-e dat să o petreci
şi-n palma ei de iarbă să te poarte,
patria e şi pină la tine un cring de poteci
ce freamătă-n strămoşi pină departe . . .

Patria după retină ţi-e dat să o culegi,
c-un iezer clar adinc să te-nfioare,
aşa cum doar lumina în treacăt înţelegi
că-ţi urcă seva subterană pin' la floare . . .

Patria pină în suflet ţi-e dat să o prelingi,
să i te faci cintare prin şopotele vii,
de brumele vieţii cind vii să i te plingi,
ea să-ţi rodească fruntea cu brumele din vii . . .

Patria, s-ar cuveni s-o spunem pe înţeles mai larg
că ne răneşte pieptul cu dragostea din ea,
şi freamătă-n urmaşi ca-n fiece catarg,
cind vin pe luciul zării chemaţi de cite-o stea.

TÎRZIU AURIFER

De sus a început să curgă nisip
luind, în cădere, alt chip,
în clepsidră se tot aburează,
zborul creşte ca o după-amiază,
frunzele trag la rame pe cer
muşuroaie de tirziu aurifer,
cenuşa învie în rădăcini de plopi,
nopţile mele în gări le îngropi,
de sus a mai rămas puţin de căzut,
bălţile ochilor nu mai au scut,
scapără mirate sub ţărînă
în zarea oaselor care ne mînă
din nou în moara de nisip sub cer
ca muşuroaie de tirziu aurifer.

NAUFRAGIU

Lui Ioan Cernescu

Doar visul mai rămine căutare
şi păsările mor în miezul lui,
zborul lor o aminare-i
peste albastrul nimănui . . .

Precum corăbiile solzii ne colindă,
cum vagi iluzii recompun un port
spre care navigăm fără izbindă
pină ne trece moartea peste bord . . .

De va ajunge cineva odată
să dea de veste că sosim curind,
să se adune toţi copacii roată,
să-şi plece frunţile-n pămint . . .

CONTAMINAT

Cineva intră în mine pe rînd,
aproape adulmecind încăperea,
se aşează treptat în vertebre,
trece prin timple ca adierea . . .

Singele beat se clatină-n urmă,
aproape vinat de-atita scădere,
mai umblă prin preajmă o turmă
să-şi mintuie setea-n viscere . . .

Cineva intră aproape vibrînd,
aprinde teama de noapte, şi strig
cu degetele înfrunzite spre nicicînd,
cu streşinile adormite-n frig . . .

* Din volumul „INIŢIERE ÎN ANOTIMP", premiat la Concursul de debut al Editurii „FACLA" – Ediţia 1980.

Vă prezentăm un tînăr scriitor: ANA POP SÎRBU

Rari oameni, printre tinerii scriitori ce gravitează în jurul revistei noastre, dotaţi cu atita efervescenţă şi spirit proteic, ca profesoara de literatură română Ana Pop Sârbu. O imagistă pasională şi funambulescă, devastată de mici sau mari nelinişti existenţiale, pe care şi le presară şi le trăieşte nu numai în conduita sa zilnică, dar şi în scrisul său, şi biruindu-le continuu, acestea, prin insuşi actul orgolios al gestului creator, făcind artă deci din propria-i viaţă şi implinindu-şi viaţa prin propria-i artă, ea este o imagistă fecundă şi în poezia sa, o poetă de notaţii delicate, difuze, străbătute de un fior de absconzitate şi tragism, de atitudini tranşante, faţă de existenţa intimă. În proză, insă, Ana Pop Sârbu devine condeiul obiectivat, de o severă tradiţionalitate ardelenească, punctat de o tentă fantastă, de un spirit modern al unei proze analitice.

Epica sa traduce o febră şi o tensiune ale dramaticului, extrase din fiecare gest, descripţie, detaliu psihologic, răspunzind unui aer meditativ, unei predispoziţii imperioase spre un moralism şi expresionism transilvan, intr-o albie bine statuată, de o puritate extremă în adincimea lor, dar şi cu un aer de tranzienţă, de poveste veche, peste care se depun imagini de crepuscul, de calmă vremelnicie. Tonul prozei sale, straniu pentru o femeie, este viril, robust, sangvinic, defeminizat, de un realism dur, nesucit spre fraza calofilă, ci lăsat în voia lui, liber şi libertin. O tristă oboseală, o intrebătoare disperare animă aceste tipuri suferinde, ce se mişcă intr-un fel de panopticum al sfirşitului de veac transilvan, închegat în imagini cind dramatic terifiante, cind realist fantaste. Ana Pop Sârbu reuşeşte taina imaginilor şocante, extrase din obsesii ale eroilor, şi tot ea ştie, precum ştia Pavel Dan, la timpul lui, între prozatorii ardeleni, să zugrăvească patina şi aura satului ardelenesc interbelic sau antebelic – cu datini şi credinţe nealterate, chiar dacă le-a bătut furia timpului, dar rămase intacte, ca nişte cruci înverzite şi prăvălite în iarbă, din vechi cimitire de ţară.

Ion Arieşanu

În toate cotloanele mişună timpul*)

Afară-i o vreme noduroasă, sălcie, dezgheţul s-a împlinit, se făcuse dimineaţă, bolnavii spitalului nu se treziseră, tînărul pictor umblă de pe un coridor pe altul, se uită pe fereastră absent, apoi se aciuă prin colţuri, încheind parcă o nouă uneltire cu sine ; stingea şi aprindea lumina, citea un rind două, iar se scula de pe fotoliile prăfuite, iar işi privea miinile, ameţit de răsfăţul porilor, şi de-abea cînd auzi paşi mici pe coridor se intoarse şi o văzu pe asistenta Sia, pe care o aştepta de zile întregi în acelaşi loc. Cînd Sia trecu pe lingă el, Alexandru scoase o lamă şi încercă să o lipească de speteaza fotoliului. Firişoare mici de praf se destrămau sub ezitarea tăieturii de lamă. Asistenta Sia işi prinse părul rotindu-şi-l în jurul unui ac de coc ; acum i se vedeau şi mai bine umerii obrajilor, ochii insufleţiţi priveau ascuns, nu ştiai, de fapt, niciodată ce se intimplă cu fiinţa aceasta. Se logodise cu un profesor de ţară dar care în noaptea logodnei o suise în podul casei şi o bătuse rău, trintind-o cu capul de grinzile podului. Ea atunci a dat foc la singura păpuşă existentă acolo printre paianjeni, tărîţe şi alte nimicuri. Logodnicul în acea clipă era absent, privea insectele mici, verzi, care intrau prin toate ungherele existente în jurul său, dar după citeva minute se-ntoarse să vadă de unde vine mirosul de călţi arşi. În întunericul podului, nu văzu nimic, uşa ce dădea spre lumină era deschisă şi jos de-abia se auziră paşii Siei ce fugise pentru totdeauna din casa aceea. Podul începu să ardă, logodnicul nu mai avu timp să-i prindă de urmă Siei care se sui în primul tren existent la ora aceea, ajunse în capitală şi se aciuă la mătuşa ei, Xenia, unde a rămas multă vreme.

– Domnişoară Sia, vă plac muşuroaiele ?

– Ce-ţi veni la ora asta să mă-ntrebi aşa ceva ? se-ncruntă jenată Sia.

– Vă spun sincer că iar am avut insomnii. Înspre dimineaţă am visat că mergeam printr-o mlaştină. Aveam în spate o ogilndă şi-n faţă încă una. Mlaştina era tare lucitoare şi nu voia să mă inghită aşa cu una cu două. Ceva nedefinit se ridica, iar cădea, iar se hrănea cu mlaştina, iar se repeta figura asta, şi puterile mă sleiau îngrozitor. Deodată, am scăpat oglinzile din mînă şi acum îmi era clar că eram afundat de-a binelea pînă-n git. Numai oglinzile îmi dădeau iluzia că pluteam în afara primejdiei.

– Credeam că-i un vis mai particular, mirii asistenta Sia şi-şi lăsă cutia cu injecţii pe mescioara din faţa lui Alexandru. Cind am ajuns prima dată în casa logodnicului meu (ce-i veni asistentei Sia să-i povestească după luni de zile aşa ceva . . . Sub halat i se vedea bluza verde de muselină, aerul proaspăt al dimineţii ii înţepa pleoapele, era multă fugă în lumina ascunsă a ochilor) cînd am ajuns la ţară, repetă Sia, în prima zi de duminică ne-am strins toţi în ogradă. Bătrinei ii era gura amară şi ceru o cană cu apă. Logodnicul se duse încet spre fintină şi, ce crezi, dinspre poarta mare a casei, de sub o piatră, se ivi şarpele casei, cu solzi rozii. Era lung, dar n-avea tiritura uleioasă, zeţoasă şi nici nu era brăzdat cu pudra aceea de viclenie, specifică şerpilor răi. Mergea alene, nu se auzea decit zgomotul sfiriit al pietrişului pe unde trecea. Aducea cu el toată linişteа pe care mi-o doream. Stăteam pe primul scaun, erau înşirate vreo zece, între noi şi şarpe era cale de opt, nouă metri. Toţi erau înmărmuriţi, nu că vedeau un şarpe, dar erau curioşi spre cine se va îndrepta şi de ce tocmai acum, în prima zi de venire a logodnicei a apărut el de sub talpa casei. Parcă mi se murdăriră obrajii pe loc de frică. Şarpele mirosea a femeie culcată pe o pinză aspră. Din casa aceasta străină îndrăgisem un cal cu genunchii roşi. Şarpele se îndrepta cu făgăduinţă spre mine. Pietrişul era blînd, doar era amestecat cu boabe fine de lut. Se apropie de scaunul meu, eram aşezată între logodnicul meu şi stăpînul casei, aveam în picioare sandale albe, se suie uşor pe virful degetelor, toţi de-ai casei spuneau să nu mă mişc că sigur mă va paşte răul, că ar trebui să las totul de la sine, adică să-mi facă şarpele ce vrea. Mi se subţiară ochii de frică, de ce să nu se-ndure nici unul de mine, logodnicul avea în mînă un briceag şi se tot juca cu el absent, ce uşor ii era să arunce briceagul în şarpe. Toţi însă stăteau nemişcaţi, de parcă dimineaţa aceea îi înlemnise de-a binelea. Am închis ochii, şarpele se lipise bine de pielea mea şi înainta pe picior, eram deja extenuată, îmi închipuiam că nu-i decit o funie înmuiată în apă rece, care-mi atîrnă pe picioare. **„Vezi, zise bătrîna, e piază rea, fata asta, numai la ea se-nteţeşte. Lăsaţi-o in pace să vedem ce-i face".** Logodnicul se sculă şi tăie o toporişcă cu briceagul. Lemnul era verde şi-i simţeam seva, deşi aveam ochii închişi. Mi se păru că şarpele s-a lovit cu fruntea de poala rochiei. S-a agăţat bine de ea şi dintr-o mişcare a ajuns în poală, încovrigîndu-se cit putu de bine. Era greu, deşi era tînăr şi stăruia în bucuria lui . . . Sia se opri. Avea un fel special de a privi. O respiraţie firavă se simţea între cei doi, Alexandru dădu să vorbească, să-i spună că toată povestea ei era literatură curată, că ar fi bine să-i citească **ÎNSEMNĂRILE** lui, care îi stau la dispoziţie oricînd ; după o săptămînă Sia ii citi caietul cu însemnări şi toate semănau cu nişte încăperi găurite, dar le citi în voie, însă nu-i mărturisi niciodată această impresie. Privirea Siei merse la rădăcina ochilor, parcă îi dezbrăca de retina sticloasă, uşor învineţită, nici nu-i păsa că Alexandru era o fiinţă din carne şi oase, Sia işi odihni acum ochii pe umerii obrajilor, privirea ei lenevea indiferentă şi sigură, nu era nici prudenţă, nici frenezie, nici spaimă, nici uimire. Nimic decit o privire. Era un sunet rece, care ieşea din văz şi se întorcea iar în văz. Sia citise însemnările lui Alexandru, puţine cîte erau, risipite în citeva caiete subţiri.

(DIN ÎNSEMNĂRILE PICTORULUI ALEXANDRU, pagina o sută doisprezece). „Văd în colţul camerei un loc izolat, ca o spărtură îmbrăcată în alb. De fapt nu e decit fumul imens, ca buclele copilului ce eram atunci, bucle negre, voalate, resfirate pe fundalul cenuşiu al camerei obscure. Momentul acela de lumină văzută cînd l-am mai trăit ? Se deschise uşa şi intră miss Maria. Era duminică, purta tocuri negre, cu ciucuri de mătase, parcă tăiaţi de acelaşi fum uleios, care ne îneacă rind pe rind imaginaţia. Miss Maria avea o bluză verde, de mătase, resfirată la git, întretăiată de mici porţiuni de dantelă franţuzească, lucrată mărunt, ca parfumul răcoros de mătase privită. O vedeam cum se gătea de slujbă. Stăteam în veranda acoperită de frunzele incandescente ale viţei-de-vie, care atirnau aproape pînă jos, cu circei verzi, lucioşi, uşor înnegriţi de praful de vară al vieţii de la ţară. De departe privită, veranda nu era altceva decit o linie în formă de triunghi, întretăiată de mici goluri, care semănau cu ochii răcoroşi ai peştilor din piraiele Tecii. Cum arăta miss Maria în clipa aceea, în locul acela, cînd soarele de dimineaţă cădea printre grinzile nevăzute de nimeni ale memoriei tocite ? „Du-te şi spune-i Lenorei să-l anunţe pe părintele Ioanid să se cinte astăzi priceasna cu mielul, care-mi place mie mai mult" mi se adresă cu o voce stinsă. Întrezăream un oval adumbrit de vinişoare mici, transparente, un profil topit într-o luminozitate rece, nemisterioasă, o gravitate nesimulată, felul cum işi strîngea ochii cind ridea, nasul drept, acoperit de un puf invizibil, ii dădeau o prestanţă aspră, umbre albe se jucau printre cutele mătăsii ce-i aştepta mersul, un git mic, acoperit cu mărgele lucioase . . ., am mers, i-am spus Lenorei să-i zică părintelui să i se cinte priceasna Mariei, clopotele incepură să bată, o vedeam stind ţeapănă în jilţul dintii, era atunci ca şi acum clipa ei, clipa Mariei. Miss Maria (aşa-i spuneau sătenii) venise din America cu americanu', intrase în sat cu o caleaşcă cu jilţ alb, era răcoare, pe drum era numai colb, avea pe cap aceeaşi pălărie tulbure, gălbuie, cu iz de ieze, trecuse de ritul poros, umplut de amintirile ei şi de somnul ce te trage-n hambarele verii. Stăteam ascuns după preaplinul iederii şi-al viţei de vie. Eu eram copilul Lenorei, iar Lenora era fata Ludovichii, soră cu miss Maria. Multă vreme purtam cu mine poza Mariei. Era cenuşie, se vedea de undeva o uşă întredeschisă, ca o chemare spre lume, sus era un candelabru gata înghiţit de noapte, Maria stătea lingă americanu' ei, el avea ochii cam întunecaţi, era parcă pregătit de plecare, cu umerii uşor lăsaţi, un obraz scormonit de tutunul americănesc, se uita fix în tavan, Maria avea o haină de seară, de un verde fluid, pe un gri auriu, işi ţinea miinile împreunate, de unde aerul ăsta de voal secret şi năting, oare purtase miss Maria haină albă cînd se luase cu americanu' ?"

*

„Cum stai aşteptind un chip, o vreme pe care să o poţi evoca, care să se interpună între singurătatea acelei priviri şi netezimea uscată a acesteia din urmă. Chipul iţi suride, eşti poate tu proiectat intr-o altă visare pe care nu o poţi tăia şi nici înlocui. Şi totul pentru a putea evoca, a privi cum lunecă pe lingă tine blana unei calde ratări. De unde sinceritatea acestei secunde, un animal cu chip nevăzut, un ochi străin, pe care vrei să-l contempli, în timp ce alţii aşteaptă la serata Mariei acelaşi ochi, dar pe care un alt pictor cu un ochi mai atent l-ar înfăţişa ascuns, într-o dublă suspendare ; il priveşti, are un nume, el e invitatul serii, poartă blazon şi armă de cimpie, il cheamă Eusebiu, pictorul venit de prin Reghin, e ca şi cum pensula i-ar salva neajunsurile zilei, ce revin în jurul lui, şi nu e decit secunda ta, un chip pe care vrei, dar eziţi să-l atingi, e vălul tău, care coboară din tine, în timp ce invitaţii se înghesuie în jurul Lui, tu stai cu faţa ascunsă în palme, numai raza privirii dintre tine şi ei alunecă încă o dată, apoi faţa se stinge, ii identifici linia obrazului cu purpura îngropată în el."

*

„Risul meu de atunci era un mic ceasornic, ce încerca să acopere cu intensitatea lui pereţii posibili ai unei serate noi. O prăfuire lentă se aşează, nu ştii de unde vine, poate că lumina aşezată între fibrele ei are nevoie de altceva, de alte contururi, de alte odăi. Şi deodată pictorul Eusebiu o luă de mînă pe miss Maria şi plecară. Serata era doar o formă infirmă de a-ţi pierde vremea, la fel cum ploaia deschide micul spaţiu ce separă mormîntul tău de mormîntul vecinului. „Ai văzut-o la masă pe bătrîna Cleea, bătrîna doamnă din părţile Archiudului, bătrîna aceea ce purta ochelari fumurii ?" Miss Maria işi aminti de Cleea, avea un fel anume de a da din umeri, ceva ce seamănă cu zgomotul impur al unui pahar de cristal căzut pe jos. Miss Maria mergea după pictor, cuvintele lor sălăşluiau în trecutul lor incert, pe care acum în citeva ore voiau să-l netezească. Şi desigur că devotamentul ei febril nu era numai de o seară. Miss Maria avea ochii mult prea depărtaţi unul de altul, pentru a-i putea privi pe amîndoi în egală măsură. Am început, din ascunzătoarea mea, să-i privesc miinile. O întreagă cortină de senzaţii mi se deschidea. Niciodată nu ştiu care punct negru din propria mea absenţă se intîlneşte cu altul care oboseşte mai repede. Aminarea mea de a vorbi semăna cu aceea a muribunzilor. Ce ascunsă perdea puneam între mine şi ei. Nimic mai mult decit o stampă. Pictorul işi încheie la git cămaşa. Un chip impenetrabil, sec, ridică distinct din umeri, a bunăvoinţă, a înţelegere rece, neutră. Dar miss Maria ? Avea o glacialitate stingheră, care parcă mi se prindea pe haine. O prezenţă uleioasă, scăzută, amorfă. O invizibilă dîră de bătrîneţe era aşezată, sub mulţimea cutişoarelor care-i umblau pe chip."

*

Asistenta Sia terminase de citit însemnările din prima jumătate a primului caiet subţire. A doua zi il chemă pe Alexandru. Sia era puţin obosită. De sub halat i se vedeau franjurii fini ai mînecuţei de muselină. O şuviţă de păr o deranja. La rîndul său, Alexandru se simţea vlăguit peste măsură, parcă s-ar fi desprins din trupul lui şi s-ar fi tîrît intr-un trup supt de bătrîn. Mireasma plăcută a Siei il spinzura de franjurii ei. Se uită pe geam şi văzu nori mărunţi. Camelia, bolnava aceea de la salonul 7, cu părul lung, dezordonat, care purta ochelari şi vorbea peltic intră pe uşă val-vîrtej – Pictore, hai să mergem la pantomimă, şi ieşise trîntind uşa după ea, fireşte, nesalutînd pe nimeni. „Lăsaţi-mă cu visele mele, domnişoară asistentă. Uneori zilele se-nchid supte de cine ştie ce ţevi mărunte şi oarbe, ne-agăţăm de spaţiul dintre ele şi nu găsim nimic". „O, zise asistenta Sia, iar începi cu parabolele şi tristeţea asta care te prinde bine. Hai, ia o cafea şi-ţi trece". Sia se întoarse în anticamera mică şi-i fierse repede o cafea slabă, deşi dac-ar fi prins-o medicul de salon i-ar fi făcut imediat observaţie.

*

. . . Întotdeauna mă trezesc greu. Mă uit prin saloane dorind s-o revăd pe Sia. Îi simt şi acum privirea care se sparge de straturile anemice ale comunicării cu mine. Ce înşelător îmi intra în vene credinţa că în acest repaos moneda odihnei va fi de partea mea. Era încă întuneric cind ajunsesem în faţa portarului de la acest mare complex de spitale. În tren, îmi pusesem in gind mii de lucruri. În primul rind nu mai voiam să pictez deloc. Începusem să urăsc pictura. Era pentru mine corabia vopsită ce luneca în voie şi care nu voia nicidecum să mă primească intr-insa. Întunericul îmi dădea forţe. Visam totuşi marea pinză, căreia ii datoram miile mele de indoieli, începutul ratării mele, binecuvintată de alţii, neinţeleasă de mine. Portarul nu voise să mă primească la ora aceea în spital. Avea obrajii scofilciţi, pufăia şi tot minca nişte peşti cruzi. Ca să nu-l văd şi să nu-l aud, mi-am întors privirea spre molizii verzi din jur. M-am uitat spre el şi fireşte iar i-am văzut chipul. Avea o piele boţită şi te izbea monotonia gestului aceluia năting de a privi mult timp scheletul peştelui după ce-l consuma. **„Dacă aş asculta tot ce biiguie bolnavii cind se internează, ar trebui să asurzesc. Unora le e frică de ghips, altora de şocuri electrice, nici unul nu intră prea liniştit".** Molfăia şi vorbea numai pentru el. **„Ce caută pictorul ăsta aici, nu inţeleg. O fi vreun artist din ăsta ca mulţi alţii, dar n-are a face să aştepte pină la opt ca toţi ceilalţi".** Doctorul T. la care avusesem trimiterea pentru o terapie uşoară şi căruia ii fusesem recomandat, m-a primit destul de neutru. Pe la mijlocul consultaţiei, îmi spuse că-i place mult un vechi filozof chinez care a zis că apa e cea mai moale fiinţă, dar e de neînvins. Atunci se deschise uşa şi intră asistenta Sia, cu o bolnavă. **„Cind au ajuns făcliile sus pe deal, Pătru cel mic mă strigă din vie. Eu aveam apa şi ulcelele acolo, ş-o sorbeam că era tare cald do'nu doctor. Eu dezgropam via şi Pavel a' meu bătea parii şi rindunicile nu mai veneau că era răco're şi era intuneric pe turla bisericii şi albinele tăte se rostogoleau pe ape, stăteam citva timp prin curte, dar n-aveam iarbă deloc şi iar mergeam în virfu viii că toţi bulbii trebe aşezaţi cu faţa spre lumină şi m-am tirguit mult cu bărbatu meu ca să-i sădim să iasă mai repede ş-atunci am auzit că a strigat Catinca lui Veliciu, auzi că ţ-o murit fratele, s-o-necat şi de-atunci tot o aud pe-a lui Veliciu că tot strigă cit poate, tot strigă şi tot strigă şi tot strigă . . .".** „Du-o în salon, domnişoară Sia, şi să repetăm tratamentul". Atunci am văzut-o pe asistentă cum ii legă cosiţele bolnavei cu un tifon, bolnava se tot smucea, dar pînă la urmă cedă, puse capul pe marginea uşii, nedezlipindu-se din poziţia aceea citeva secunde, tot o striga în şoaptă pe Catinca a lui Veliciu şi nu reuşea să-i spună nimic.

* FRAGMENT DE ROMAN.

REMEMBER

Iluzii şi repertoriu

De la Litohoron sau Litohoros (litos înseamnă piatră) vom urca spre mînăstirea închinată lui Dionisios, pe un drum care ocoleşte printre coline pentru a aborda apoi, brusc, muntele de piatră, Olimpul. Cale de acces dificilă, covorul de piatră albă, masticată în malaxoare, netasată, face ca înaintarea anevoioasă să se petreacă în fuioarele norilor de praf. Între serpentine primejdioase, versanţii par construiţi din mari blocuri de rocă. Impresie de fortăreaţă inexpugnabilă. Văi adinci, ca nişte genuni ameninţătoare. Insistentele rugăminţi ale echipajului de a conduce încet, cu mare prudenţă. Poate indicibila teamă a intruşilor intr-o lume la care grecii au privit, prin secole şi milenii, cu spaimă şi cu speranţă, convinşi că totul se hotăra aici, după dreptatea, clemenţa sau capriciile zeilor. Uneori, distingem piscuri nebuloase, alteori lumina scaldă creştetul munţilor, intr-o alternanţă care sporeşte impresia (venită din lecturi) că sintem, poate, încă intr-o realitate cu potenţialităţi imprevizibile.

Ajungem pe-un fel de terasă a muntelui, orientată spre mare. Austeritatea stîncilor este ameliorată, aici, de marile perdele de conifere : o oază de linişte.

Mînăstirea e adăpostită de ziduri de piatră, cum ar fi la Neamţ, de pildă, însă fără monumentalitatea lăcaşului din Moldova. O curte interioară de o oarecare intimitate. Înafara unei laturi pe care se află chiliile călugărilor, reconstruită şi amenajată, restul construcţiilor beneficiază de o anumită . . . paragină. Ridicată pe locul unui vechi templu al zeului Dionisos, mînăstirea de azi – ridicată, se pare, prin secolul al XIII-lea – este patronată de sfintul bizantin Dionisios. Creştinul pare a-şi fi insuşit nu numai locul unde i se aduceau jertfe zeului vinului şi al euforiei ; şi-a adaptat numele după cel al înaintaşului şi a preluat şi unele magice îndeletniciri ale celui ce devenise unul din cei mai populari zei ai grecilor. Prilej să ne-amintim că Dionisos era fiul neligitim al lui Zeus, care se plăcuse cu prinţesa tebană Semela. Aceea se pare că-şi dorise să-l vadă pe stăpînul lumii şi-al naţiunii zeieşti în toată orbitoarea lui strălucire, în loc să-l prefere, în continuare, cu limitele lui umane. Dorinţă fatală, pentru că măreţia Olimpianului o fulgeră şi moare. Acela trebuind să-l poarte pe încă nenăscutul Dionisos în coapsa lui, pină s-au împlinit cele nouă luni, necesare şi zeilor, căci oamenii i-au conceput după viaţa şi obiceiurile lor, imprumutîndu-le propriile însuşiri, însă exacerbate pînă la absolut şi desăvîrşire. Astfel, raţionalii şi atit de echilibraţii greci au zămislit poate cel mai fanatic cult din mitologia lor, căci Dionisos cutreiera lumea helenă, dar cu precădere Beoţia, însoţit de o ceată excesiv de zgomotoasă – un fel de cheflii, am zice azi – ceată pe care ei au numit-o thiasos. Ceata era mai ales de femei, care, după cum ştim, sint mai dezlănţuite, dacă se apucă de-o treabă. Atit de dezlănţuite incit, de pildă, la Amfisa (un oraş în care mult ne-ar place să visăm citeva zile pe an, otrăviţi fără leac de frumuseţea lui, cu toate că departe de mare), intrind în viul nopţii, în cetate, o astfel de trupă de femei stăpinite de delirul beţiei, nici nu şi-a dat seama că oraşul era prădat de soldaţi inamici şi-au ocupat piaţa, prăbuşindu-se, inconştientele, intr-un somn salvator.

A nu face însă eroarea de a-l judeca pe Dionisos după chipul şi manifestarea admiratorilor săi. Dezmăţul, practicat de Bacante, de genii ale pădurilor, de satiri şi menade care dansau în melodii de flaut şi tamburină, nu-l tenta ; zeul era maiestuos, conducea cortegiile calm, intovărăşit de-o panteră şi de toiagul său miraculos (thyrsos) ce era infăşurat în iederea cea dătătoare, ca şi vinul, de dulci euforii. Purtind uneori în miini o kantoros (vas, cantă) din care bea numai el, zeul era îmbrăcat somptuos, se purta cu barbă şi avea o infăţişare care atrăgea şi impunea. Prin secolul V i.e.n. Dionisos devine cumulard, preluînd şi funcţiile de zeu al morţilor, cărora le aranja supravieţuirea (nu degeaba era el şi zeul vegetaţiei persistente), substituindu-se adesea lui Hades. Nu se ştie cum, poate şi din pricina virtuţilor vinului, Dionisos o seduce, în vremea aceea, pe tinăra şi neiniţiata Persefona, luind-o cu el în infern. Acolo, bogata în graţii zeiţă (dacă ar fi să ne luăm după o ucrare a sculptorului iugoslav Meštrović expusă la Split) comite imprudenţa de a inghiţi şase seminţe de rodie, ceea ce o leagă magic pentru totdeauna de răpitor, fiind nevoită – căci i-o fi plăcut in încăperile subterane ale zeului adorat – să petreacă o parte a anului la el (poate şase luni) iar cealaltă parte la lumină, alături de mama sa Demeter, zeiţa fertilităţi, care a aflat – numai prin presiuni, ameninţind că nu va mai da roade pămintului, despre răpirea fiicei sale de către Hades, dar noi înclinăm să credem că ere, de fapt, Dionisos, de vreme ce zeul, numit pe nedrept Zgomotosul, apare adesea ca soţ al Persefonei. Substituirea ii reuşise.

Dionisos era plin de haruri. În călătoriile sale, a cunoscut-o, în insula Naxos, pe Aradna, fiica regelui Minos, care fusese abandonată oribil de Tezeu, pe numita insulă, după ce îndrăgostita il ajutase să se descurce în Labirint, spre a ucide Minotaurul. Cam în acel timp, zeul apare, în picturi, în scene de mare idilă, îmbrăţişat cu Ariadna. Nu mai poartă barbă, nici veşminte somptuoase, e tinăr, îmbrăcat sumar, cu bucle lungi – infăţişare impusă probabil, de gustul tinerei femei sau dictată de virstă, care trebuia ajutată prin remenajări intineritoare. Scenele în care sint înfăţişaţi îndrăgostiţii au, se pare, o valoare simbolică – zeul duce o muritoare în spaţiul nemuririi. Iluzii de repertoriu.

Anghel DUMBRĂVEANU

ANTOANETA C. IORDACHE

APRILI

1.

A mai trecut un stol de maci prin gind.
Sub asfalturi germinează lăcusta primăverii rotunde.
Elefanţii enormi care ţin pe spinări ecranul percepţiei se evaporă, vederea atinge prisosul stelar, pămîntul işi expiră amintirea rece, in umbrele umede pătrunde schimbarea – ca un cearcăn de muşchi.
Aceste bălţi sint urmele pachidermelor iar jocul a fost inventat de dresor, maestrul Circului Pol : primăvara nu este decit o interogaţie la care elefanţi glaciari răspund, după un an de gîndire, pornind de departe – aşa cum se intimplă la toate lecţiile de recapitulare a materiei – dar mai ales la aceasta, fiindcă, se zice, planeta a fost anunţată şi va asista la examenul final.
Veselă lume : sevele circulă pe sub scoarţa de sud a memoriei.

2.

Undeva in cosmos există o violă de sticlă.
Păsările au spart acoperişul gravitaţional, aducind ace sonore pentru auzul electric, ecouri lactee pentru timpanele vibratile ale dermei : clipa resimte trecutul ca pe o repetabilă intilnire cu muzica sferelor tinere.
O caravană de amăgiri se desprinde din sol, sau din noi, au dormit somnul dreptelor visind mari gropi ale cunoaşterii : in pustiurile de intuneric dintre astre s-a adunat tăcerea, patru virste solare.
Lumina este un viscol de şoapte : încă n-a inceput alergarea printre miresmele iuţi ale lui mai.
Fiinţa pare alcătuită pentru cuviinţa din muguri ori pentru paloarea dulce din văzduhuri – arhanghelii de abur ai pămintului nou.
Bisturiele ierbii aşteaptă.
Aceste semnale sau grafii in vernil, care se mişcă odată cu privirea intre hume şi ceruri, sint mai fragile decit iluzia, mai insistente decit o pinză de paing : peste toate pluteşte o lacrimă pe care păsările o atacă.
Din aşchii de sunet subţire şi din licoarea de mac a uitărilor se va ţese un ghem şi, mai apoi, explozia polenului, ameţitor de liberă şi vie.
Acest viitor urcă prin trunchiul copacilor ca un alcool.

3.

Casele se ridică din interioarele moi într-o imagine secundă care dublează înălţimea cetăţii, intr-un semn că pretutindeni invenţia se răzvrăteşte împotriva utopiei palpabilului.
Invenţia este un cetăţean al oraşelor in dimineţile glumei. Vremea, care a trimis-o in nefiinţă, s-a stins, iată ! – ai zice – iarna o şterge din registrele ei, inexistenţa n-a salvat identitatea nimănui. Biografia însăşi pare să fi fost in hibernare, oamenii invaţă de la început incintele, pieţele, zilele, speranţa.
Străzile părăsesc ramele de gudron, merg spre cimpie, cu chipuri statúri, cuvintele şi imaginaţia unor civili exemplari.
A inviat poarta oraşului, a invins bucuria în războaiele inimii, ca o troiţă la intrarea in vers.
Lumina primeşte seminţele vieţii in pintecul ei.
Casele, străzile, oamenii se ridică în zbor : a mai trecut un stol de prunci prin aer.
Numai o singură dată intr-o primăvară existenţa tuturor se hrăneşte dintr-un miracol care creşte sub secera gindului.
Obosiţii pămintului au in palme aprili.

TELEVIZIUNE

DUMINICĂ, 13 APRILIE

9,00 Tot înainte! 9.25 Şoimii patriei. 9,35 Film serial pentru copii. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 15,30 Fotbal: Universitatea Craiova – FC Baia Mare. 17,20 Film serial: Linia maritimă Onedin. 18,10 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,20 Film artistic. Simon Templar şi . . . născocitorii de ficţiune. Premieră Tv. Producţie a studiourilor engleze.

LUNI, 14 APRILIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Cu răspundere şi cu toate forţele: semănatul. 19,35 Combustibil pentru totdeauna. 20,30 Cadran mondial. 20,50 Roman foileton. La răscruce de vînturi. Episodul 2. 21,40 Telejurnal.

MARŢI, 15 APRILIE

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial: Dallas. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,15 Almanah pionieresc. 17,40 Clubul tineretului. 18,25 Întrebări şi răspunsuri. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Reflector. 19,55 Muzică uşoară. 20.10 Teatru TV. Suflete Tari de Camil Petrescu.

MIERCURI, 16 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Fotbal: Rapid Bucureşti – Jiul Petroşani în „Cupa României". 18,20 Muzică uşoară. 18,30 Repere daneze. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Noi, femeile ! 20,15 Telecinemateca: Operaţiunea Market Garden. (I)

JOI, 17 APRILIE

10,00 Teleşcoală. 10,30 În direct de la politehnică. 11,00 La răscruce de vînturi. 16,00 Telex. 16,05 Colocviile teleşcoalâ. 16,45 Educaţia sanitară. 17,05 R. A. Siria. 17,25 Viaţa culturală. 18,15 Mult e dulce. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,50 Dosarul resurselor refolosibile. 20,10 Mugurel de primăvară. 20,40 Ora tineretului.

VINERI, 18 APRILIE

16,00 Telex. 16.05 În direct de la . . . politehnică. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Dosarul energiei. 19,50 Film artistic: Operaţiunea Market Garden (II). 21,10 Atelier de creaţie.

SÎMBĂTĂ, 19 APRILIE

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Film (reluare). 12,05 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural – artistic – sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin ţara mea (XXV). 19,45 Teleenciclopedia. 20,15 Dallas – compania petrolieră Ewing. 21,05 Şlagăre dansate.

TELEVIZIUNE

PLASTICA

Tineri plasticieni clujeni

Expoziția filialei U.A.P. din Cluj-Napoca, deschisă la Bastion, își propune să înfățișeze radiografic fenomenul artei plastice transilvane care, de-a lungul timpului, a beneficiat de un destin propriu, împlinit între coordonate stilistice și temperamentale specifice. La această manifestare participă artiști din generații foarte diferite — de la A. Ciupe, Iosif Bene și Gy. Szabo Béla, pînă la Ana Lupaș, Victor Ciato, Florin Maxa sau foarte tînăra Zoe Vida Porumb — figurînd cu lucrări semnificative chiar dacă nu întotdeauna dintre cele mai recente.

Ne propunem în însemnările de față o privire asupra creației unui grup restrîns de foarte tineri artiști: Ilona Benczédi, Al. Antik și Arina Ailincăi, grup aflat la începutul unui drum de căutări.

Sculptorul Ilona Benczédi situează în centrul preocupărilor sale ființa umană, asupra căreia aruncă o pertinentă și necruțătoare privire, înlăturînd astfel, cu luciditate, orice imagine convențional-poetică. Scrutarea unei umanități modeste, surprinsă în momentele cotidianității banale, insignifiante (*„Deșteptare"*) se face adesea cu mijloacele caricaturii. Îngroșarea caracterului sau a situației în care se află personajul capătă uneori nuanțe grotești (*„Somn"*). Autoarea stabilește legile acestei lumi de figurine de teracotă, viu colorate, după legile și regulile oglinzilor deformate din bîlci. Deși nota caricaturală ar părea că diminuează mesajul umanist al operei, sculptura lui Benczédi reflectă o învăluitoare afecțiune asupra condiției umane, o înțelegere de o cuprinzătoare tandrețe față de ipostazele netriumfale ale existenței. Alte valori expresive sînt obținute prin tăierea lemnului, ca în lucrarea *„Deșteptare"*. Forma este încet adusă la viață, prin scoaterea „surplusului" de material, se „trezește" lent din trunchiul de copac și printr-o singulară metamorfoză se preschimbă într-un nud feminin, cu rotunjimi agreste de Venus steatopigă, făptura umană parcă părînd incomplet desprinsă din trunchi.

Ceramiștii Al. Antik și Arina Ailincăi se remarcă prin cîteva lucrări de o intenționalitate precisă, în timp ce Ion Sumedrea, cu ale sale *„Forme pentru vegetație"*, prezintă creații ceramice în sensul funcționalității. Al. Antik figurează cu o singură piesă, amplă și bogată în semnificații, intitulată *„Din lumea celor care nu cuvîntă"*, compusă din numeroase plăci de ceramică albă, înșirate pe paviment, peste care sînt abandonate mici forme și obiecte de faianță albă. Adesea neidentificabile, ele par rebuturi industriale; piese detașate care au făcut cîndva parte dintr-un ansamblu coerent sau rebuturi ale naturii (figurine deformate, mici monștri nefuncționali), recuperate cu grijă de un spectator sensibil. Toate aceste *necuvîntătoare „vorbesc"* totuși, mărturisind despre o civilizație de consum, care produce bunuri și le devorează cu o foame de două ori mai mare, rezultatul fiind un trist cimitir de obiecte și fragmente inutilizabile.

Arina Ailincăi propune un dialog cu privitorul pe o temă de cosmologie, ca în *„Secvențe topografice planetare"*, unde o suită de șase corpuri rotunde, colorate în alb, albastru cobalt și ultramarin amintesc de aerofotografia topometrică. Aceeași temă, dar de o mai acuzată notă de Science-Fiction, este abordată și în *„Mostre conservate dintr-o istorie posibilă"*, în care dispariția civilizației pare ineluctabilă, aceasta supraviețuind doar în cîteva oaze, închise în cuburi de sticlă.

Fecund înzestrați și posedînd deja mijloace de expresie matură, tinerii plasticieni clujeni au deschis larg porțile afirmării artistice.

Ileana PINTILIE

ARTA AMATOARE

MUZEOGRAFUL VASILE CICA

Muzeograful Vasile Cica, de la Secția de etnografie a Muzeului Banatului are o laborioasă activitate în domeniul culturii populare, obiceiurilor, și, mai ales, al cercetării meșteșugurilor și meșteșugarilor din Banat. După o vastă documentație, apar numeroase descinderi în teren, Clisură, Saravale, Simpetru, Igriș, Babșa etc. Lucrează la diverse materiale care pun în lumină rezultatele muncii sale, precum „Costumul popular românesc din Banat", „Ocupații din Banat pe cale de dispariție", „Tehnica împletirii paielor și nuielelor la Saravale și Igriș", „Aspecte etnografice din zona Craina, județul Caraș-Severin" etc.

Lucrează, concomitent, la un volum „Etnografie

și cultură populară bănățeană" și la „Monografia localității Saravale". Vasile Cica este și un activist cultural inimos, participînd la diverse acțiuni culturale în comune și sate, susținînd munca metodică în domeniul brigăzilor artistice, ajută diverselor formații artistice ale căminelor culturale, la diverse concursuri, face parte din jurii și participă la instruiri ale artiștilor amatori din județ. Cu volumul monografic „Cronicarii vieții noi", despre brigada artistică de agitație din Babșa, Vasile Cica reușește să obțină titlul de laureat și premiul II pe țară. Mai lucrează la o monografie „Prietenii cărții", despre biblioteca sătească din Babșa și are sub tipar culegerea de folclor „Mult mă-ntreabă inima". O viață dăruită obiceiurilor și culturii populare, simbol de pasiune și dăruire!

Damian URECHE

★

UN TÎNĂR RAPSOD FĂGEȚEAN

Împreună cu veteranii **Iosif Mihuț, Ion Novăcescu, Gligor Bulzan, Ioan Costea, Eugen Cristea, Ion Vasile,** tînărul instrumentist **Ion Dorel,** reprezentînd valul nou, alături de: **Ion Dobre, Ion Pologa, Dorel Borojan, Cornel Bulzan, Vasile Oprescu, Jenică Borojan,** din cadrul orchestrei de muzică populară „Făgețeana", a Căminului cultural Făget, cîntă, la cei 26 de ani ai săi, la mai multe instrumente: saxofon, acordeon, taragot, fluier. Taragotul însă e preferința sa din urmă, cea mai nouă și cea care îi dă posibilitatea de a-și dezvălui calitățile de autentic și fin interpret de muzică populară. A „prins" măiestria „zicerii" melodiilor inedite și reprezentative pentru folclorul muzical al zonei Făgetului de la **Iosif Cinca-Marosu,** „dascălul" darnic și priceput al mai multor generații de „muzicanți" făgețeni, el însuși, la vremea sa, întemeietor de drum al formației, alături de neobositul muzicolog **Achim Penda.** Dar **Ion Dorel,** ca tînăr în formare, își adună cu migală și sensibilitate artistică „zicăturile" de la alți instrumentiști sau direct de la oamenii satelor din zona Făget, pe care le străbate frecvent, cîntînd. Căci, prin cîntec, dorește să ducă mai departe comoara de preț, autentică, specifică zonei în care s-a născut, să facă omul mai bun și mai frumos, mai iubitor și mai implicat în ceea ce îi aparține dintotdeauna: doina și jocul de doi, briul și cîntecul bătrînesc, să ducă mai departe faima unei orchestre intrată deja în conștiința și inima oamenilor de pe meleagurile bănățene și din alte părți, să fie prezent pe scenele Festivalului național „Cîntarea României".

Ion CĂLIMAN

MUZICA

CORUL FILARMONIC ÎN POSTURI INEDITE...

Filarmonica a decis să „arunce mănușa" colegilor de la Operă, propunînd un concert în care partea secundă a fost susținută exclusiv de **corul filarmonic,** cu un repertoriu din operele lui **Mozart** și **Wagner.** Concurența, se spune, naște calitate. Versiunea unor pagini de muzică corală — prezente de multe stagiuni în repertoriul operei și audiate astăzi pe podiumul filarmonic — a rămas adesea inferioară, sub aspectul cadrului stilistic, omonimelor audiate pe scena operei. Mă refer în special la cele două coruri din opera „Nunta lui Figaro", unde expresivitatea rămîne o problemă de maximă subtilitate, rezultantă a unei impecabile pulsații ternare, cu distribuirea unor impecabile accente tonice, menite a pulveriza invariabila ostinație ritmică. Problema dicțiunii în germană rămîne de asemenea deschisă, perfectibilă. Mozart, cel care a scris cu o simplitate a mijloacelor adesea uimitoare, face interpretul vulnerabil tocmai prin imperativul unei redări perfecte. Abia cînd întregul cor va ajunge să posede mobilitatea și exactitatea solistelor **Maria Moraru** și **Eleonora Oarcea,** baremul calitativ se va apropia de cel optim. În „Flautul fermecat", dozajul sonor a rămas deficitar — s-a cîntat mult prea tare și într-un tempo care a răpit din gravitatea maiestuoasă a momentului.

Incomparabilă a fost adeziunea corului, respectiv a maestrului său, **Diodor Nicoară,** la lumea sonoră wagneriană (exceptînd intonația defectuoasă din „Maeștrii cîntăreți" — probabil accidentală). „Corul torcătoarelor", din „Olandezul zburător", a însemnat elevate pagini de omogenitate în nuanțe scăzute, la corul de femei. Celebrul Marș nupțial din „Lohengrin" sau corurile din „Tannhäuser" au atins apogeul valoric al întregului concert. În special Tannhäuser, inclusiv prin aportul orchestrei — din care decupăm excelenta colaborare a trompetiștilor arădeni — s-a înscris ca momentul cel mai împlinit, mai emoționant al serii. La pupitrul dirijoral, **Nicolae Boboc,** bun cunoscător al genului.

Ținuta orchestrei ne apare maturizată, solicitările dirijorului **Marius Tănăsescu,** a gestului său, ieșit din canoanele unei tactări izometrice, primindu-și spontan releveul sonor. Lucrul cel mai important de subliniat în evoluția acestei tinere orchestre este absența oricărui sentiment de muncă rutinieră, oferind senzația certă a cîștigului de profesionalitate și frumusețe, prin care profesorii acestui liceu doresc și reușesc să demonstreze complementarul condiției lor didactice — acel de artiști instrumentiști.

Doru MURGU

CONSEMNĂRI

Gheorghe Șora s-a aplecat cu multă trudă, vreme de un deceniu, asupra tomurilor de documente păstrate în arhivele din țară și străinătate, a parcurs cu meticulozitate colecțiile de ziare și reviste de la cumpăna de veacuri, a selectat cu obiectivitate și cu un acut simț al datoriei omului de știință o imensă bibliografie de specialitate, cu gîndul curat de a scrie la rîndul său cîteva pagini din lupta acestui popor pentru libertate socială și națională. Dar, spre a caracteriza activitatea acestui harnic cercetător timișorean, vom apela la cuvintele celui mai îndreptățit s-o facă — Acad. prof. Ștefan Pascu: *„Ce s-a scris despre Goldiș s-a îmbogățit cu numeroase și importante lucruri noi, rod al cercetării asidue și conștiincioase a autorului în arhivele și bibliotecile țării. Este, de aceea, lucrarea de față, cea mai completă și mai bogată biografie intelectuală și politică-patriotică a lui Vasile Goldiș apărută pînă acum. Este o-magiul adus unuia din cei mai de seamă arhitecți ai desăvîrșirii unității politico-statale a poporului român și, în același timp, un omagiu tuturor generațiilor care au pregătit și celei ce a înfăptuit, cu sacrificii și jertfe, marele eveniment, încoronare a secolelor de strădanii și stăruință, de eforturi și lupte".* Apariția noii cărți a lui Gheorghe Șora este cu adevărat o sărbătoare editorială avînd în vedere personalitatea celui pe care Octavian Goga îl considera, cu adînc respect pentru faptele săvîrșite, un *„părinte al patriei"*.

Autorul și-a structurat imensul noian de date și de fapte în cîteva capitole semnificativ intitulate „Sub greaua coroană a Pajurei", „Cultură și naționalitate", „În vîltoarea luptei", „Toată suflarea românească la Alba Iulia". Cîteva ilustrații din viața și activitatea lui Vasile Goldiș, un indice de nume proprii și un rezumat în limba engleză încheie demersul științific. Deslușim, încă din primele pagini ale cărții, trăsăturile definitorii ale *omului* Goldiș. Avea o minte lucidă, clar-văzătoare, mereu dincolo de aparențe. Cu „calmul său socratic", indiferent de împrejurări, cu tactul de care dădea dovadă îi uimise și pe cei mai înfocați adversari ai săi. Cumpătat la vorbă, în rostire sau în scris, dar intransigent, sarcastic și de nestăvilit mai ales atunci cînd erau în joc problemele națiunii sale, Goldiș era un orator perfect, reușind să înflăcăreze inimile și simțirile, să atragă de partea sa poporul în „toată măreția și frumusețea sa morală.

Rînd pe rînd, cititorului îi sînt prezentate gîndurile și faptele, așa cum le-au văzut contemporanii: un luptător pentru emanciparea poporului și

Gheorghe Șora

Vasile Goldiș – militant pentru desăvîrșirea idealului național 1 decembrie 1918

Ed. Facla, 1980

fericirea națiunii, gînditorul progresist de talie europeană, patriotul luminat, cinstit și sincer, publicistul și pedagogul național, militantul neînfricat pentru desăvîrșirea unității politice a tuturor românilor, eruditul umanist, democratul convins că luptă pentru drepturile celor mulți și năpăstuiți ca și pentru propriile lui drepturi; omul care ar fi putut trăi la umbra sfintei comodități pe care i-ar fi dăruit-o gloria faptelor sale, dar care n-a făcut tocmai din convingerea că o astfel de ipostază ar fi anulat însuși idealurile pentru care luptase. A fost un poliglot cum puțini erau în generația lui. A militat pentru pace cu toată ardoarea sufletului său, o pace la temeliile căreia trebuiau să stea principiile sacre ale dreptului internațional. El înțelegea prin politică *„dirijarea sistematică a acțiunilor omenești pentru întemeierea fericirii pămînțești"*. A luptat pentru curmarea pe căi politice a urii și dezbinării dintre naționalități, pentru înfrățirea popoarelor asuprite în numele libertății, a bunei înțelegeri și cooperării, pentru progresul omenirii într-un climat de pace și încredere, și respect reciproc. Scrierile lui Goldiș stau mărturie preocupărilor sale constante de a găsi, chiar și în cele mai grele împrejurări, căile cele mai adecvate pentru apropierea dintre români și maghiari, pentru colaborarea între diversele popoare asuprite de șubreda monarhie. Ca o profesiune de credință a lui și a neamului din mijlocul căruia se ridicase, în încheierea discursului de la Alba Iulia, Vasile Goldiș spunea: *„...Va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pămîntul românesc aceleași drepturi și aceleași îndatoriri (...) să prăbușim în noul stat orice privilegiu și să statornicim ca fundament al acestui stat munca și răsplata ei integrală"* (p. 238).

Cartea lui Gheorghe Șora, care va stîrni cu siguranță nu numai interesul istoricilor, ci și al altor categorii de oameni interesați de faptele înaintașilor, mai ales tineretul, se vrea un modest omagiu adus gînditorului, omului de acțiune și militantului Vasile Goldiș.

I. GODEA

CURIER...

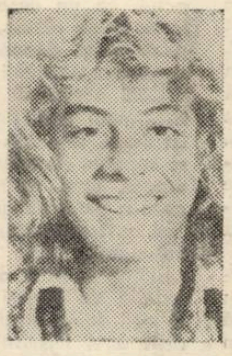

Trifan Florin — Arad: scrii: „După mine, la ora actuală cel mai bun grup pop românesc este, indiscutabil, *„Pro Musica"*. Mă bucur că ți-a plăcut recitalul formației „Gramophon" de la Arad. In privința ierarhizării grupurilor din Ungaria și Iugoslavia, răspunsul meu este: nu se poate face, fără riscul de a deveni subiectivi prin necunoașterea decît în ansamblu a acestora. Voi publica mai des „Curierul...". *Szabo Karmen:* nu posed adresa cerută. Altceva? *Florea Valentin:* îmi scrii că în Lugoj există niște tineri inimoși care fac muzică „cu suflet". Grupul cu pricina sec heamă „Alpha", lider Ionică Grancea. Mulțumesc pentru informație și îl rog pe I. Grancea să-mi scrie pe adresa revistei. *Ion Ciprian — Lipova:* nu trimit fotografii de cîntăreți corespondenților. Eventual le public. *Cucu Rozalia:* despre „Foghat", în curînd. Mai scrie-mi. *Takacs Renate:* mulțumesc pentru aprecierile la adresa rubricii. În momentul în care voi avea știri referitoare la „Beatles", le vei afla. Ce mai face formația pe care au alcătuit-o colegii tăi? Transmite-le succes! *Iancu Rodica:* revista „Orizont" se poate cumpăra în toată țara, deci și la Ploiești. *Pop Dan; Maria Kiss; Codruța Hațegan; Cristian Polonsky; Niță Landru:* repet, trimiteți și opțiunile pentru secția română! *Torpeanu Diana:* voi reveni cu datele solicitate, într-un viitor „Curier". *Elisabeta Moll:* piesa „Sheila" este interpretată de *Leif Garrett (in foto)*, fiind preluată de la Tommy Roe, un cîntăreț popular prin anii '65-'70. *Elfriede Norman:* la data cînd citești rubrica de față, sper să fi primit revistele promise. De întîrziere, mă fac eu vinovat. *Sandu Motoi:* într-adevăr, aflu de la corespondentul *George Miloș* (căruia țin să-i mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi fi furnizat informații) că „Polydor" a lansat un nou LP Gheorghe Zamfir. El se intitulează „Traumland Der Panflöte" și figurează în topul de albume din R.F. Germania. *Stela Popovici:* 1. „Rock With You" — Michel Jackson. 2. Componența „Selector" și „New Music" nu mi-a parvenit. Cîteva nume de premiați la tradiționalul „Advancement of Colored People", a 12-a ediție (27 I a.c., Hollywood Palladium): Teddy Pendergrass, George Benson, Barry White, Lou Rawls, Donna Summer, Dionne Warwick, Diana Ross, Natalie Cole. Dintre grupuri: Commodores, Sister Sledge, The Jacksons, Earth, Wind & Fire, Peaches & Herb. *Cocoș Florin:* Casa de discuri „Electrecord" a anunțat pentru această lună apariția în magazinele muzicale a discului pe care-l aștepți („Trenul cursă de persoane Apahida — Cluj-Napoca").

Petru UMANSCHI

MEMENTO

ACUARELELE ȘI PASTELURILE ANEI GAL

În pofida unor prejudecăți care împing acuarela în perimetrul genurilor de artă minore, Ana Gal ne dovedește, în recenta expoziție de la Arad, că această tehnică posedă multiple resurse expresive. Ajunsă la pragul de sus al carierei, artista timișoreană și-a păstrat nealterată capacitatea de a se bucura franc de frumusețile simple ale lumii înconjurătoare, împreună cu o surprinzătoare candoare a privirii. Flori, fructe, obiecte, case și chipuri umane o atrag deopotrivă pentru bogăția și exuberanța cromatică. Sub pensula în același timp avîntată și sigură, culoarea apare ca o calitate primordială a vieții. Trecerile infinitezimale de la o valoare tonală la alta, fluiditatea, conferă o anumită muzicalitate acestei picturi, iar folosirea culorilor pure, neamestecate, generează o impresie cromatică vie, de prospețime reconfortantă.

Cîteva portrete în pastel relevă o altă fațetă a profilului artistic al Anei Gal. Culoarea se menține la fel de bogată, la fel de intensă, ca în acuarele, linia intervine, însă, pentru a sintetiza forma, punîndu-i totodată accentele necesare. O impresie de lucru bine făcut se degajă din aceste lucrări. Dincolo de rigoarea și supletea meșteșugului regăsim aceeași bucurie de a picta, pentru care privitorul îi rămîne recunoscător.

Horia MEDELEANU

SORIN DUMITRESCU — EXPOZIȚIE

Sîmbătă, 12 aprilie, ora 20, la galeriile de artă „Bastion" din Timișoara, va avea loc vernisajul expoziției personale Sorin Dumitrescu. Pictură, grafică, obiect. Cuvîntul de deschidere va fi susținut de criticul DAN HĂULICĂ.

Duminică, 13 aprilie, ora 10, în spațiul expoziției Sorin Dumitrescu, va avea loc colocviul „La răspîntia gîndurilor", cu participarea invitaților: **Sorin Dumitrescu, Marin Gherasim, Paul Gherasim, Dan Hăulică, Gabriel Liiceanu, Alexandru Paleologu, Nichita Stănescu, Mihai Șora.**

EVRIKA!

● Prietenului îi simți lipsa mai ales cînd simțurile îți sînt adormite.

● Ciinii ce trag sănii, nu speră să iasă vreodată din iarnă.

● Pentru limba tăcerii încă nu s-a alcătuit un dicționar.

● Grădinile Semiramidei au fost suspendate!

● E un semn al progresului cînd primăvara te ține în loc?

● Uneori un om trebuie să plece foarte departe, pentru ca semenul său să-i ierte toate păcatele; și asta pentru că a pleca înseamnă a muri puțin.

Ion VELICAN

CALITATEA — UN CONCEPT UNITAR

(Urmare din pag. 1)

vitate pe piața mondială. O nouă calitate în economia noastră implică deopotrivă reducerea considerabilă a cheltuielilor de producție, creșterea mai accentuată a productivității muncii, utilizarea deplină a capacităților de producție în fiecare unitate, realizarea unor structuri de fabricație cît mai avantajoase din punct de vedere economic, recuperarea și refolosirea tuturor materiilor prime și materialelor rezultate din procesele de producție și consum.

În concepția partidului nostru, trecerea la o nouă calitate cuprinde ansamblul activității economice, organizarea și conducerea, gestiunea economică, promovarea largă a autoconducerii muncitorești, mergînd pînă la formele de retribuire a muncii, în ultimă instanță restructurarea forței de muncă, ridicarea calificării profesionale a întregului personal muncitor.

Trecerea la o nouă calitate este privită de partid ca un **proces global,** ce cuprinde totalitatea laturilor vieții sociale: **o calitate nouă, superioară în condițiile de viață ale oamenilor — o nouă calitate a vieții —,** prin avîntul economiei, prin multiplele măsuri pe care progresul economic le face posibile în sfera retribuției, creșterii și diversificării volumului de bunuri, lărgirea serviciilor, diseminării largi a elementelor civilizației urbane la sate, îmbunătățirea condițiilor de locuit, de instruire, de ocrotire a sănătății, de petrecere a timpului liber; **o calitate nouă superioară în viața politică,** prin adîncirea democrației socialiste, prin asigurarea unei tot mai intense participări a maselor celor mai largi la conducerea statului, a treburilor obștești; **o calitate nouă, superioară în știință, învățămînt,** prin integrarea organică cu producția, prin transpunerea în viață a amplului program-directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic; **realizarea unei calități noi în activitatea politico-ideologică și cultural-educativă — de formare a omului nou,** deoarece, în ultimă instanță, omul nou, cu o înaltă conștiință socialistă, cu un larg orizont de cultură și o competență superioară este factorul decisiv, forța hotărîtoare a progresului social.

O premisă majoră a trecerii la o calitate superioară o constituie — așa cum au reliefat lucrările recentei Consfătuiri de lucru de la C.C. al P.C.R. — promovarea stilului de lucru comunist, dinamic, puternic legat de viață, de practică, de sus pînă jos, în unitățile industriale, agricole, de cercetare și din alte sectoare.

Saltul revoluționar la o nouă calitate, asigură trecerea României, la sfîrșitul următorului cincinal, la stadiul de țară socialistă mediu dezvoltată.

PRIETENII REVISTEI „ORIZONT"

George Papp
DOAMNA RUXANDA

Privirile iau forma celui pe care îl scaldă;
îi tremură sub povară
mîna — cînd rece, cînd caldă.
Se-apropie Doamna cu pasul egal
și-mpinsă de blestem coboară
cu moartea ascunsă-n regescul pocal.

Vasile Sevastre Ghican
OMUL CU INIMA CÎT ȚARA

Omul acesta venit de la țară,
cu inima plină de zări și cîmpii,
nu s-a lăsat niciodată înfrînt
de nevăzutele primejdii,
Omul acesta cald,
mustind de-atîta primăvară,
a fost de fiecare dată
cu-un adevăr mai înalt.
De fiecare dată, sîngele lui
ne-a încălzit
la răspîntii de zbuciumate ape,
la răspîntii de speranță.

ROD

Mă nasc din lumina acestui ev,
cum enigma cristalului
din nisipuri fierbinți.
Și, ca o ardere a sîngelui,
trebuie să trec
mult pe deasupra flăcării mele,
această rană supremă
care mă poartă
spre trupul visat.

Bogdan Vasile Dan
STATUILE CETĂȚII

Statuile cetății se vreau crin
(tăceri imaculate și sublime)
pe fruntea lor cu ambră vom stropi
spre-a le feri de arșița uitării
căci ele lăstăresc din timp în timp
precum pădurea noastră strămoșească
de-aceea zic: cu ambră vom stropi
statuile, ca veșnic să rodească.

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

Miercuri, 16 aprilie, ora 21: Actualități din viața literară a scriitorii și țara: Ivo Muncian. ● „Ca un fagure de miere" — prof. univ. dr. Gh. Tohăneanu. ● Biografia cărților noastre: Alexandru Jebeleanu. ● Cronică de librărie: „Norii" de Petru Creția; prezintă Adriana Babeți.

SERIAL

Sîntem singuri în Univers? (III)

În era cosmică, ai cărei martori sîntem, ideea unei civilizații extraterestre a primit impulsuri deosebit de puternice. Au apărut două mituri ale erei zborurilor cosmice: obiectele zburătoare neidentificate (OZN) și von Däniken. Mărturii despre OZN există cu duiumu, și ele se înmulțesc necontenit în psihoza unei revoluții tehnice fără precedent care a marcat începutul zborurilor cosmice. Privită din unghi istoric, fiece eră și-a avut OZN-urile sale, în concordanță cu gradul de producție materială și conștiința socială modelată de această producție. Războinicii lui Homer din „Iliada" stabilesc cu zeii legături intime ori se comportă față de ei cu dușmănie, dar o fac la modul cît se poate de pitoresc și concret, printr-o comunicare deosebit de reală. Același lucru se întîmplă și în alte mari poeme ale vechilor popoare, în „Mahabharata" de pildă; și se poate trage concluzia că nu e vorba numai de imagini poetice deosebit de sugestive, ci de credințele colective din interiorul unei epoci în care astfel de întîmplări au avut loc sau, mai precis, participanții au avut chiar convingerea că asistă la ele. O serie de întîmplări biblice fac parte din parapsihologie. Vizualizările, apariția „legiunilor îngerești", „corurile de îngeri" sînt fenomene din care fac parte și OZN-urile epocii noastre. OZN-urile sînt proiecția psihică a spiritului erei noastre și de „adevărul" lor nu trebuie să ne îndoim. Majoritatea acelora care au avut un contact vizual cu OZN se comportă așijderi misticilor din Evul Mediu, percepîndu-și imaginea lor interioară ca pe un obiect exterior. Citeodată există chiar și un astfel de obiect exterior căruia imaginația „martorului" îi adaugă tot soiul de detalii. Däniken este reprezentantul tipic al acestei psihoze de masă a omului zilelor noastre care vrea să confere proiecției sale cosmico-antropologice o dimensiune istorică și întrucît există „farfurii zburătoare" care dau tot timpul tîrcoale planetei noastre, este firesc să se presupună că aceste obiecte au fost prezente și în trecutul îndepărtat al omenirii și că oamenii au avut ocazia să vină în contact, din cînd în cînd, cu ele... Consecvența acestei logici ne duce să presupunem că viața pe Pămînt a început odată cu venirea „extratereștrilor", ba mai mult, că ei au impulsionat evoluția noastră socială, culturală și științifică. Ne sînt aduse, firește, și „dovezi" arheologice. Atît lui Däniken cît și adepților săi le putem crede în aceeași măsură în care îi credem și pe „ozeniști", aceștia din urmă fiind oameni vii, concreți, contemporanii noștri de ale căror convingeri nu trebuie să ne îndoim. Ele reflectă la modul cel mai reprezentativ năzuințele cosmologice moderne ale omenirii.

(VA URMA)

PANORAMIC

● La Caransebeș a avut loc a VII-a ediție a Simpozionului „In memoriam Constantini Daicoviciu", la care au participat istorici din numeroase centre culturale ale țării, unii dintre ei fiind reprezentanți de frunte ai istoriografiei naționale: prof. dr. Adrian Daicoviciu, dr. Olimpiu Matichescu, dr. Ioan Glodariu ș.a. Manifestarea a fost completată cu vernisajul expoziției „Arheologia Bazinului Timiș-Bistra", organizată la rezervația arheologică „Tibiscum". Menționăm cu acest prilej, apariția masivului volum cu comunicări științifice „In memoriam Constantini Daicoviciu", editat de Muzeul din Caransebeș. ● Întîmplător, (nefiind nici cartea aceasta difuzată prin rețeaua de librării) am luat cunoștință și de apariția unei valoroase monografii folclorice a satului Marga, din Valea Bistrei, elaborată de D. Jompan și editată de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Caraș-Severin. Oare nici redacțiile revistelor de cultură nu pot fi onorate cu aceste lucrări? ● Recent, am primit la redacție un foarte temeinic ghid al Bibliotecii județene din Tîrgu Mureș, care, după cum se arată în **Cuvînt înainte,** invederează **„profesiunea de credință a unui colectiv harnic și serios, modest și adînc în îndeletnicirea de a da „a doua viață" cărților".** ● Sub auspiciile Bibliotecii județene din Reșița și ale Ocolului silvic din Bozovici, a avut loc ședința de constituire a Cenaclului literar „Eftimie Murgu", care are o arie de manifestare în toată Valea Almăjului. La acest eveniment au participat scriitorii Ion Marin Almăjan, Al. Jebeleanu și Petru Novaș Dolângă. ● La galeria „Pro arte" din Lugoj: Expoziția de grafică a lui Gh. Bălan. ● În holul Teatrului popular din Lugoj: Expoziția omagială „Nicolae Ursu, folclorist și compozitor", organizată de Muzeul Banatului din Timișoara și de Casa de cultură „Ion Vidu". ● La galeria de artă fotografică Bastion — vernisajul expoziției artistului fotograf Hedy Löffler, azi, ora 19.

D. S.

Despre coincidențe

Întîmplarea a vrut să închei o lungă serie de expuneri despre Roland Barthes în chiar ziua morții lui. O coincidență, desigur, nu mai mult. Iar coincidența nu înseamnă nimic. Nu înseamnă nimic, dar este acel fapt asupra înțelesului căruia, în ciuda evidenței contrare, nu încetezi să te întrebi. Coincidența este o structură care generează întrebări fără răspuns. Definiție ad-hoc, aproape identică aceleia pe care i-a dat-o criticul literaturii. După el, lumea operei este stranie deoarece „literatura o reprezintă ca pe o întrebare și niciodată, în definitiv, ca pe un răspuns". Numai fiind astfel poate opera, în pofida numeroaselor eforturi explicative, să nu se lase încolțită și dezvăluită de interpretări. La capătul exegezei, oricît de pătrunzătoare, „toată lumea simte că opera scapă, că este *altceva*". Mai mult, pentru ca s-o ferească de orice primejdie, criticul a imaginat literatura fără operă: „... romanescul fără roman, poezia fără poem (...), producerea fără produs".

Dealtfel, Barthes însuși a semănat cu definiția de mai sus. Vîrsta nedomolindu-l el n-a încetat timp de trei decenii să părăsească teritoriile cucerite, lăsînd în urmă cohorte de mercenari descumpăniți. Brechtian, sociolog, structuralist, inițiator al criticii semiotice, teoretician al desfătării, scriitor gidian, el a rămas — singură constantă — mereu *altul*. Folosite de el, cuvintele au semănat cu cele din dicționare, dar n-au fost aceleași. Mai bine zis, nu le-a folosit, ci le-a inutilizat. Conceptele lui au fost omonime, însă nu identice cu cele ale specialiștilor căci, spre deosebire de acelea, ale sale nu se închideau asupra unui sens cert. Așa fiind, puțini contemporani au reușit la fel — deși mulți au încercat — să irite atîția specialiști. Dintre aceștia, cei chibzuiți și cu stăpînire de sine ar fi putut relua cuvintele spuse de Camus despre un un personaj ciudat:

„Cel puțin să recunoaștem că omul ăsta exercită asupra noastră o influență de netăgăduit. Te silește să gîndești. Te silește pe toată lumea să gîndească. Nesiguranța, iată ce te face să gîndești. De asta îl urmărește ura atîtor oameni".

Dintre scadențele cărora Roland Barthes ar fi vrut să le scape, nu putea să lipsească ultima. Aici, parcă, o ușoară trădare de sine: a dorit să înceteze de a suferi înainte de a fi dispărut, a dorit „moartea eliberată de actul de a muri". Totuși, să nu ne grăbim a crede că l-am surprins într-o atitudine comună nouă tuturor. Nu numai expirării ar fi vrut să-i scape, ci și vieții în același timp. Și-a zis, citîndu-l pe Keats, „pe jumătate îndrăgostit de tihnita moarte". Pe jumătate, adică numai atît cît să devieze „în afara cuplului fatal care leagă moartea de viață, opunîndu-le".

Vieții, cum știm acum, în cele din urmă i-a scăpat. Dar morții? Este, din parte-i, ultima întrebare rămasă fără răspuns. Nu ne vom hazarda nici noi să răspundem, — făcînd presupuneri despre locul criticului în viitorime — în această pagină de literatură funerară, ca să putem subscrie rîndurile de mai jos:

„S-ar spune că literatura este Orfeu revenind din infern; cîtă vreme merge drept înainte, totuși știind că-l conduce pe cineva — realul dinapoia ei, pe care-l scoate puțin cîte puțin din nenumit, ea respiră, umblă, trăiește, se îndreaptă spre claritatea unui sens; însă îndată ce se întoarce spre ceea ce iubește, nu mai rămîne între palmele ei decît un **sens numit, adică un sens mort**".

Livius CIOCÂRLIE

TACIT ȘI BAROCUL FUNEBRU*)

Omorurile din **Annales,** numărate, sunt relativ puține (în jurul a cincizeci sub trei domnii); citite, însă, fac efect apocaliptic: de la element la massă, o calitate nouă se ivește, lumea e convertită[1]. Poate că acesta e barocul: o contradicție progresivă între unitate și întreg, o artă-n care dimensiunea e nu adițională, dar multiplicativă, pe scurt — adică — grosul unei accelerații. De la un an la altul, moartea, la Tacit, **prinde** (cheag, **n. tr.**); și cu cît sunt mai rare, mai disperse momentele coagulării înseși, cu-atît le e totalul mai compact: Moartea generică esie mas(s)ivă, ea nu e conceptuală; ideea nu decurge, aici, dintr-o reducție, ci dintr-o repetiție. Știm bine că Teroarea nu e un fenomen cantitativ, că,-n vremea Revoluției noastre, numărul execuțiilor fu derise înfățișează ca durată: un act desfășurîndu-se treptat — și care se degustă: nu este victimă, aici, de care, printr-un minim tremolo al frazei, să nu fim siguri că știa că expiază; conștiința asta, ultimă, a morții, Tacit le-o lasă, totdeauna, acestor osîndiți ai lui, și poate că într-astfel se și face că morțile acestea dau, la un loc, Teroarea: pentru că el citează omul în cel mai pur moment al său, final; și-i contradicția asta dintre obiect și eu, aceea dintre lucru și conștiință, acest din urmă **suspens** stoic, dar, care, din **a muri,** face un verb specific omului: omori ca fiarele, dar mori ca oamenii; și toate morțile lui Tacit sunt **momente:** imobilitate și dezastru, reptos și viziune — deopotrivă.

Actul se ilustrează-n dauna propriei cauze: între asasinat și suicid — nici-o deosebire, ci, tocmai, un același **a muri,** fie administrat, fie prescris: temei al morții este propria ei **solie;** că centurionul dă, el singur, lovitura ori numai ordinul de moarte, ajunge să apară, așijderi unui înger, ca ireversibilul să aibă loc: **momentul** e de față, și-și află dezlegarea în prezent. Omorurile astea, ele toate, mai că nu au temei: ajunge delațiunea, ca o fatală rază ce bate la distanță: vina numaidecît e absorbită în magica-i denominație: ajunge să fi fost numit culpabil, de te miri ce, spre-a și fi osîndit; inocența nu e o problemă, de cum ești desemnat. Și, de altminteri, prin aceea că-i fapt brut, nu element al unei **Ratio,** e contagioasă moartea: femeia își urmează, în suicid, bărbatul, fără a fi constrînsă la aceasta; rudele mor cu ghiotura, de-a valma, de cum e osîndit unul de-al lor[2]. Pentru cei cîți se năpustesc într-însa, ca oile-n prăpastie, ea, moartea, e o viață, căci pune capăt ambiguității semnelor și convertește nenumitul în numit. Actul se su(pra)pune întru totul numelui său, cu care face una: fecioara, nu ai dreptul s-o ucizi? o siluiești și poți, apoi, s-o gîtui: rigid e numele, și **el** e noima lumii. Ca să parvină, în sfîrșit, la tihna și adăpostul numelui fatal, iertatul, cel grațiat se sinucide. A nu muri nu-i doar un accident, e chiar un soi de stare negativă, aproape derizorie: e numai o **scăpare** (din vedere, **n. tr.**). Suprem rezon al edificiului absurd: Cocceius Nerva își rememorează motivele pe care le are să trăiască (nu-i nevoiaș, nu-i suferind, nu-i rău văzut), și, cu toate-mpărățeștile reproșuri, își pune capăt vieții. În fine, ultimă confuzie: Temeiul, revocat în clipa ireparabilului însuși, e invocat **pe urmă:** răposatul, ca-ntr-o parodie, e sustras domeniilor funebre, vîrît într-o comèdie de proces, verdictul căruia e, încă, îndoielnic: Nero, cică, l-ar fi absolvit, de-ar mai fi avut zile; ori i se face marele hatîr de a-și alege singur moartea; ba chiar e sugrumat sinucigașul, spre-a i se confisca averea.

Pentru că moartea e un protocol, victima e surprinsă, totdeauna, în chiar decorul vieții: unul visa pe o faleză, altul era la masă, cutare în frumoasele-i grădini, un altul își lua baia. **Ivită,** moartea se-ntrerupe un moment: îți faci, atunci, toaleta, îți vezi rugul, reciți cîteva versuri, adaogi un post-script la testament; e ora benevolă a replicii din urmă, răstimpu-n care moartea se deapănă,-i vorbită. Vine, pe urmă, actul: act absorbit, mereu, într-un obiect: **de față** este el, obiectul morții; moartea e **praxis,** e **techné,** iar modu-i e instrumental: stilet, șnur, spadă, răzătoare pentru deschisul vinelor sau pană de gîdilat gîtlejul — otrăvită —, cange ucigașă sau baston, umplutură de saltele — demîncarea celor ce mor de foame —, așternuturi prefăcute-n streanguri, stîncă de pe care te prăvali, tavan de plumb care se năruie (Agrippina), căruță de imòndice cu care încerci să fugi zadarnic (Messalina), moartea, aici, are mereu a trece prin dulcile materii ale vieții, lemnul, metalul, stofa, nevinovatele unelte. Spre-a se distruge, trupul intră în contact, se dă, caută funcția ucigașă a obiectului, care se-ascunde-n superficia lui instrumentală: această lume a Teroarei este una lipsindu-se de eșafod: obiectul însuși se abate, o secundă, de la vocația-i proprie,-nvoindu-se cu moartea, sprijinind-o.

Moartea, aici, e a percepe viața. De unde, „mijlocul la modă", cum se exprimă Tacit: să deschizi vinele ori să ți le deschizi, să faci din moarte un lichid, s-o convertești, adică, în durată și în purificare: în sînge,-ți înmoi zeii, apropiații — e o libație, moartea; o întrerupi și o reiei, exercitezi asupră-i o libertate capricioasă în însăși inima fatalității ei finale — ca Petronius dezchizîndu-și vinele și re'nchizîndu-le, pe urmă, după voie; ca Paulina, soața lui Seneca, readusă, din poruncă neroniană, la viață și păstrînd, apoi, cu anii, în paloarea pustiitului ei chip, amprenta legăturii cu neantul. Căci această lume funerară dezvăluie că moartea, deopotrivă, e lesnicioasă și se lasă greu; e peste tot și-ți scapă; nu i se smulge nimeni și e nevoie, totuși, să te agăți de ea, să însumezi mijloace, hemoragiei înseși să-i adaogi cucuta și etuva (băii-ncinse, **n. tr.**), să reiei fără odihnă actul, ca un desen făcut din multe linii, frumusețea căruia, finală, constă-n multiplicarea și, deopotrivă, în decizia, în rectitudinea traseului dintîi.

Căci poate că acesta e barocul: ca zbuciumul unei finalități într-o profuzie. La Tacit, moartea-i un sistem deschis, ce se supune, deopotrivă, unei structuri și-unui proces, unei repetiri și-unei direcții; ea pare a plodi de pretutindeni și rămîne, totuși, prizoniera cutărui mare plan existențial-moral. Aici, reprezentarea vegetală certifică — încă o dată —, ea, barocul: morțile de față-și corespund, simetria lor e, însă, falsă, stratificîndu-se în timp și potrivit unei mișcări anume, ca a lăstarilor pe un același lujer: regularitatea e trădată, viața diriguie sistemul morții însuși. Teroarea nu-i o contabilitate, ea e o vegetație: totul se reproduce, nimic nu se repetă — poate că-i ăsta tîlcul acestui univers tacitian, unde descrierea măiastră a Phoenixului (VI, 34) pare a rîndui, simbolic, moartea drept cel mai pur moment al vieții.

[1] **Tacit afirmă (IV, I) că Fortuna, sub Tiberiu, a înclinat subit înspre feroce.**

[2] **Vetus, soacră-sa și fata lui: „Atunci tus-trei, într-o aceeași încăpere și cu aceeași armă, își taie vinele și,-n grabă, din decență, acoperiți cu cîte-o haină fiecare, sunt introduși în baie"** (XVI, II).

* **Din volumul lui Roland Barthes „ESSAIS CRITIQUES", Ed. du Seuil, 1964.**

Traducere de
Șerban FOARȚĂ

ROLAND BARTHES

(12 noiembrie 1915 — 26 martie 1980)

LECȚIE*)

Nu demult, am recitit [illegible] Thomas Mann, *Muntele vrăjit*: cartea unei boli bine cunoscute mie — tuberculoza; citind-o, am suprapus în conștiință trei din momentele maladiei: momentul povestirii, care se petrece înainte de războiul din 1914, momentul propriei mele boli, de prin 1942 și momentul de față, cînd acest rău, învins prin chimioterapie, nu mai seamănă cîtuși de puțin cu cel de altădată. Dar tuberculoza mea trecută era — cu mici excepții — chiar cea din *Muntele vrăjit:* egal depărtate de propriu-mi prezent, cele două momente se confundau. Apoi mi-am dat seama cu stupefacție (numai evidențele pot stupefia) că *propriul meu corp era istoric.* Într-un anume sens, el e contemporan cu Hans Castorp, eroul din *Muntele vrăjit;* căci corpul meu, care nu se născuse încă atunci, avea douăzeci de ani în 1907, cînd Hans intră, spre a rămîne acolo, în „tărîmul de sus", corpu-mi fiind mult mai bătrîn decît mine, ca și cum ne-am păstra mereu vîrsta acelor spaime sociale cărora ne-a sortit destinul. Dacă vreau deci să trăiesc, trebuie să uit că am un corp istoric, spre a mă lăsa pradă iluziei că sînt contemporan cu tinerele corpuri din jur, și nu cu propriul meu corp, trecut. Cu alte cuvinte, trebuie să renasc periodic, să întineresc, fiind mereu mai tînăr decît sînt. La cincizeci și unu de ani, Michelet își începea *vita nuova:* o nouă operă, o nouă iubire. Mai bătrîn decît el (se va înțelege desigur că paralela e afectivă), intru și eu într-o **vita nuova,** marcată azi prin acest nou forum, prin această nouă ospitalitate. Inclin să mă las dus de forța oricărei vieți însuflețite: uitarea.

Vine o vreme cînd (îi) înveți (pe alții) ce știi; dar vine apoi o altă vîrstă, cînd (îi) înveți ceea ce nu știi: asta se cheamă *a cerceta.* Iar acum a venit poate vremea unei alte experiențe: cînd *uit tot ce-ai învățat* și lași să opereze doar nebănuita prefacere pe care uitarea o impune lentei decantări a științelor, culturilor ori credințelor străbătute. Această experiență are — cred — un nume ilustru și demodat, pe care-aș îndrăzni să-l pronunț aici fără vreun complex, la însăși răscrucea etimologiei sale: *Sapientia:* nici-o putere, puțină știință, puțină înțelepciune și — cît mai mult cu putință — savoare.

*) Acest fragment reprezintă sfîrșitul Lecției inaugurale, ținută de Roland Barthes în 7 ianuarie 1977, la catedra de semiologie literară de la Collège de France, tipărită integral în 1978, la Editions du Seuil.

Traducere de
Adriana BABEȚI

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel.: 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 16 (630) ● 17 APRILIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

PROSPEȚIMEA PĂMÎNTULUI

Cine a avut norocul în copilărie să pășească desculț în țărîna afinată a ogorului de primăvară, va fi simțit, cu înfiorare, sub talpă, intenția semințelor. Întîmplarea, chiar dacă faptul nu-și va fi dezvoltat atunci întreaga semnificație, va deveni o realitate a sufletului, o amintire de neuitat. Și poate că, de aceea, în mintea omului matur, copilul însuși apare ca o sămînță a Universului, iar semințele, calde parcă și vii, apar ca niște nuclee care poartă la nesfîrșit viața lumii vegetale pe pămînt.

Dintre atîtea fapte ale omului, semănatul este una dintre cele mai minunate. Cu atît mai mult cu cît truda omului – aratul și semănatul – e preluată de sămînța însăși care „trudește" planta, apoi de planta verde care „trudește" rodul. O tulburătoare solidaritate ni se dezvăluie astfel în relația dintre om și sămînță, dintre om și pămînt, relație care a stat din totdeauna la baza vieții sociale, a civilizațiilor înseși. Oricît de mult s-ar modifica împrejurările tehnice în care această relație se desfășoară, ea își va păstra întotdeauna semnificația adîncă și tulburătoare – și atît de simplă totuși.

Progresul tehnic, mecanizarea lucrărilor agricole în primul rînd, va schimba mereu aspectele tradiționale ale muncii ogorului, astfel că țăranul va deveni muncitor agricol – a și devenit de fapt – dar semănatul va rămîne mereu una din cele mai minunate fapte ale omului. Cu atît mai mult cu cît – așa cum remarca secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, atunci cînd sublinia necesitatea sporirii investițiilor în agricultură – această activitate este una din puținele forme nepoluante ale muncii omului pe planetă. Și măcar sub acest aspect, agricultura, această activitate străveche a omului, poate reprezenta pentru activitatea industrială modernă un model și un țel de atins în perspectiva viitorului.

Televiziunea ni l-a prezentat în aceste zile de primăvară pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în cîmp, printre oamenii ogoarelor, luînd pămîntul în mînă și frămîntindu-l, deslușind parcă prin acest gest intenția semințelor, dezvoltînd în gîndul oamenilor îndemnul și imaginea viitoarelor lanuri ale patriei. Imaginea ni s-a părut atît de omenească și de autentică încît ea ne-a rămas în memorie cu toate amănuntele ei. Dacă ne-am întreba de ce ni s-a fixat în minte atît de viu această imagine, poate că o explicație ar veni din chiar prospețimea pămîntului arat și blînd, din chiar prospețimea primăverii însăși, acum cînd ogoarele patriei își încep lăuntrica lor „muncă", și împing viața semințelor spre rod și împlinire.

Scriitorul care își va face timp să iasă primăvara în cîmp, să-și umple simțurile toate de prospețimea pămîntului primăvăratec, va dobîndi poate la întoarcere o mare bucurie și își va simți poate cuvintele mai proaspete și mai pline, ca semințele înseși.

Vasile VERSAVIA

IN ACEST NUMĂR :

- CRONICA LITERARĂ : Dușan Petrovici – „Spirala de aur" ; Mircea Nedelciu – „Aventuri într-o curte interioară". Paragrafe pentru Nori(i) – (Adriana Babeți).
- PROZĂ – Dușan Baiszki, Andrei Oișteanu.
- POEZIE – Gheorghe Azap.
- LITERATURĂ UNIVERSALĂ – Alejo Carpentier – Harpa și umbra (Premiul Medicis – 1979).
- RUBRICI : Marginalii, Viața asociației, Portrete sentimentale, Psyché, Teatru, Limbă și stil, Plastică, Muzică, Top, Ridendo, Corespondența, Serial, Panoramic.

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic ȘTEFAN POPA.

conviețuiri

Cu scriitorul AUREL COSMA

(Din volumul de convorbiri „Mărturisiri și repere" în curs de apariție la Editura „Facla")

Erudit cărturar, perseverent susținător al mișcării literare și cultural-artistice din Banatul interbelic, Aurel Cosma ocupă, alături de Ion Stoia-Udrea, un loc de frunte între fondatorii și conducătorii de reviste și ziare, care au apărut între cele două războaie mondiale în Timișoara. Revista „Luceafărul" a promovat în paginile ei tot ce a fost mai valoros în patrimoniul cultural-artistic, pe vremea aceea, în vestul patriei, și a publicat pe cei mai buni scriitori de aici și din alte centre culturale ale țării, din acel timp...

– Cum a luat ființă „Luceafărul" bănățean ? Ce v-a determinat să scoateți această revistă ?

– În anul 1934, în viltoarea nenumăratelor dezbateri, purtate mai cu seamă în grupuri de scriitori, dar fără să se ajungă la concretizarea ideii de fondare a unei reviste literare, dorită și visată de toți, la insistența multor prieteni și oameni de litere și de cultură, am luat inițiativa de a pune bazele unei reviste cu profil literar, cultural și artistic. Așa s-a născut „Luceafărul", care am dorit să fie o revistă similară cu cele din Capitală, sau din străinătate, cu aspect modern și cu material redacțional reprezentativ. „Luceafărul" a fost locul de întîlnire a scriitorilor bănățeni cu cei din alte centre culturale, revista bucurîndu-se de colaborarea multor literați consacrați. Colecția publicației poate constitui un argument și reper cu privire la contribuția literară a bănățenilor la valorosul tezaur unitar al țării noastre.

– Vă rog, așadar, să-mi spuneți care sînt antecedentele nașterii acestei reviste ?

– E o poveste lungă... Nu voi evoca prima perioadă de după Unire, cînd mă preocupase mult această idee. Legăturile de prietenie și contactul în presa dintre anii 1919–1921, cu scriitorul Camil Petrescu, iar apoi cu dramaturgul Alexandru Kiriței, desigur, au fost pentru mine un imbold. Kiriței mi-a fost director la cotidianul „Nădejdea" din Timișoara, în anul 1922, la care am lucrat pe atunci ca redactor... Mă voi referi puțin la anii pe care i-am trăit în Franța, unde făurisem cu prietenul și colegul Emil Petrovici, academicianul de mai tîrziu, mari planuri, pe care să le înfăptuim în Banatul nostru, cînd ne vom înapoia acasă. Am revenit pe plaiurile natale cu dorința de a funda o revistă literară. N-am ajuns să-mi realizez acest gînd decît mai tîrziu, cînd m-am hotărît să scot pe cheltuiala mea revista mult așteptată. În stăruințele mele m-au încurajat cei mai inimoși scriitori bănățeni, dar mai ales romancierul Cezar Petrescu, legat de Banat printr-un mandat parlamentar, primit deodată cu mine în județul Timiș. Am avut imediat și sprijinul altor prieteni : Adrian Maniu, Ion Pillat, Victor Eftimiu...

– Cine v-a ajutat în activitatea redacțională, la „Luceafărul" ?

– În primul rînd, soția mea, Mary Cosma, care m-a sprijinit la redactarea, corectarea și administrarea revistei. Deasemenea colabora și ea cu articole și note. În perioadele călătoriilor noastre în străinătate am avut sprijinul lui Dorian Grozdan, care a îndeplinit și munca unui secretar de redacție și care făcea legătura între revistă și colaboratorii de pe cuprinsul Banatului.

– Ce scriitori a promovat revista ?

– N-am să vă dau decît două nume de tineri din vremea aceea, astăzi nume de referință în peisajul literar românesc. Primul este poetul și filozoful Pavel Bellu, de la Cluj, originar din Vrăniuțul Carașului, și celălalt este poetul Haralambie Țugui de la Iași, originar din Dorohoi. Aș mai aminti că printre cei mai activi colaboratori din Banat au fost : C. Miu-Lerca, Filaret Barbu, Dorian Grozdan, Grigore Popiți, Ilie Ienea, Grigore Bugarin, Ioachim Miloia, Petru Sfetca, poetul țăran Paul Tîrbățiu...

– Ce colaboratori din țară a avut „Luceafărul" ?

– Au fost numeroși și nu-i pot aminti pe toți. În paginile revistei au apărut numele scriitorilor : George Bacovia, Ion Pillat, Adrian Maniu, Emil Isac, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Aron Cotruș... Aici notează că printre colaboratorii de prestigiu l-am avut și pe ilustrul Traian Vuia, pe care l-am cunoscut pe vremuri la Paris și mi-a încredințat, mai tîrziu, spre publicare în „Luceafărul", impresionantele sale amintiri din viața culturală a Banatului.

– Cum ați reușit să-i asigurați revistei un atît de frumos aspect grafic ?

– De la început am avut colaborarea cadrelor didactice ale Școlii de arte frumoase din Timișoara, precum și a altor pictori bănățeni, ca Virgil Simonescu, Corneliu Liuba și Ion Isac, dar, în special, al reputatului Catul Bogdan, creator de viziuni ornamentale și decorative în spirit și expresii moderne. Coperțile lunare ale revistei erau adevărate opere de artă, în cea

Petru NOVAC DOLÂNGĂ

(Continuare în pag. 8)

cronica literară

Dușan Petrovici

Spirala de aur

Ed. Kriterion, 1980

Sub titlul **Spirala de aur,** Dușan Petrovici a realizat, într-o selecție reprezentativă și o traducere poetică ce beneficiază de infuzia propriului talent, o antologie a poeților sîrbi din România. Antologia (cu un **cuvînt înainte** de Anghel Dumbrăveanu și o postfață semnată de traducător) a apărut în condiții grafice remarcabile în Biblioteca Kriterion – aflată sub îngrijirea scriitorului Domokos Géza. Ea oferă o imagine de ansamblu asupra unui fenomen literar dintre cele mai interesante în peisajul literaturii noastre actuale – literatura naționalității sîrbe din România, – prezență mereu activă în contextul emulației creatoare din țara noastră. Beneficiind de traducerea și selecția lui Dușan Petrovici, poet al cărui talent nu mai este cazul să-l relevăm în acest context, probitatea valorică a antologiei este dincolo de orice discuție și ea se oferă cititorilor cel puțin în dublă ipostază – ca mijloc de informare (pentru cei care doresc să cunoască literatura poeților sîrbi din România) și ca modalitate de semnalare a unei evidențe a literaturii noastre contemporane, creația poeților sîrbi din țara noastră. În **Postfață,** Dușan Petrovici, cu o foarte bună cunoaștere a întregii creații a poeților sîrbi, face o prezentare pertinentă a condițiilor acestei literarturi precum și a specificului fiecărui poet antologat. Este semnalată activitatea de început a unor poeți ca Vladimir Ciocov, Slavco Vesnici, Svetomir Raicov, Laza Ilici, Iova Beliaț, Bojidar Cherpenișan, Slavoliub Lalici considerați „adevărații întemeietori, semnatarii actului de naștere al literaturii sîrbe din România ca fenomen social". Revista **Knijevni Jivot** (anterior **Novi Jivot,** din 1956), editurile, radioteleviziunea împlinesc un cadru propice de manifestare publică a literaturii poeților sîrbi din țara noastră.

Dușan Petrovici traduce din creația a treisprezece poeți sîrbi din România – Iovan Gaier, Lazar Ilici, Vladimir Ciocov, Slavco Vesnici, Iova Beliaț, Jiva Popovici, Iovan Ciolacovici, Gioca Mirianici, Draga Mirianici, Cedomir Milenovici, Vlada Barzin, Ivo Muncean, Slavomir Gvozdenovici. Pentru fiecare poet antologat se dă o notă bio-bibliografică. Dispunerea în antologie se face potrivit criteriului cronologic. Nu intenția unor comentarii în perspectivă axiologică o au aceste rînduri, ci una de semnalare a unui fenomen literar și a unei apariții editoriale demnă de remarcat în acest sens. O antologie este, în mod normal, personală (adică stă sub imperiul unui gust estetic individual), apoi traducerea „suferă implicațiile" pe text ale traducătorului. Cînd acesta este un poet de valoarea lui Dușan Petrovici sînt previzibile serioase urme ale talentului său în textul poetic. Deci nu de un comentariu asupra valorii este vorba, cît de o apreciere în funcție de posibiltatea oferită de textele antologate. A saluta însă colegial realizările literare ale poeților reuniți în antologia **Spirala de aur** (preluînd titlul unui poem de Jiva Popovici) este un omagiu adus muncii neistovite, purtată mereu în lumina frumosului artistic, simțit astfel (ca frumos, ca estetic, deci) indiferent de limba în care a fost creată poezia.

Echivalențele românești oferite de poetul Dușan Petrovici ne pun în fața unui univers poetic complex, refăcut din simțiri particulare de diverse structuri poetice. Poeziile sînt alese din multiple registre afective și tematice mai vaste. Dușan Petrovici a vrut să ofere, prin puține poezii, o imagine cît mai completă, însoțită și de cîteva pătrunzătoare caracterizări critice. De un spațiu mai amplu beneficiază în antologie poezia lui Vladimir Ciocov, mai cunoscut publicului și prin volumele traduse în românește – **Versuri** (1964), **Poemele candorii** (1975), **Neliniști albe** (1978). Toate poemele incluse în antologie sînt din ultimul volum amintit (tradus tot de Dușan Petrovici). Cum apare aici, poetul mi se pare un meditativ, solitar în gîndurile ce-l covîrșesc, apropiat de motivul poetic al erosului. Traducătorul îl apreciază ca o „prezență stabilă în orice antologie a poeziei sîrbe din România și decanul nu de vîrstă, ci de reprezentare al acesteia". S-ar putea discuta, desigur, mai mult și despre ceilalți poeți, dacă ne-ar fi preocupat imaginea oferită prin traducerile integrale ale unor volume ; despre poemele dramatice ale lui Jiva Popovici, despre forța poeziei (Ars poetica) lui Ivo Muncean sau aspectele sociale ale liricii lui Slavco Vesnici, despre imaginile picturale din poezia lui Cedomir Milenovici, despre cîntecele necuprinsului cîmpiei la Draga Mirianici (și apropiat, Gioca Mirianici și Iovan Ciolacovici) despre poezia, surprinzătoare prin finețea imaginilor, lui Vlada Barzin, despre poezia frustă, prin legătura cu rurarul, a lui Slavomir Gvozdenovici. Dar rămînem la aceste scurte aprecieri bazate pe textele din antologia **Spirala de aur,** o apariție ce stă la îndemîna tuturor iubitorilor de poezie.

Alexandru RUJA

Mircea Nedelciu

Aventuri într-o curte interioară

Ed. Cartea Românească, 1979

În mai multe din nuvelele recentului său volum, **Aventuri într-o curte interioară,** Mircea Nedelciu pune cu maximă acuitate o serie de probleme ce par mai degrabă a intra în sfera de interese ale cercetătorului literar decît în cele ale creatorului. Fără a se înțelege din aceasta că pentru scriitor acest domeniu este tabù, cel puțin în literatura ultimilor ani, la noi, o atitudine atît de explicit „teoretizantă" nu este detectabilă la mai nici unul dintre romancieri și nuveliști. Implicarea scriitorilor în aspectele teoretice ale creației se face, de obicei, fie prin meditația pe marginea discursului literar, fie, în mod indirect, printr-o serie de „artificii" de ordin artistic (simboluri, metafore, parabole etc.) ce ne pot trimite la un moment dat la însuși procesul creator în urmă căruia ele există și se pot descifra. În această categorie intră și recenta încercare a lui Andrei Brezianu în **Ieșirea la țărmuri,** unde experimentul de ordin literar dă naștere unui spectaculos hibrid de roman și eseu, în care doar cu mare greutate balanța poate fi înclinată într-o parte sau alta.

Drumul ales de Mircea Nedelciu diferă într-o măsură destul de mare. Traiectoria în care se înscrie **Aventuri într-o curte interioară** este traiectoria urmată între timp de Noul roman francez. Dacă primele romane ale lui Alain Robbe-Grillet, Michel Simon, Nathalie Sarraute, Jean Ricardou etc. erau cele care au influențat în mod decisiv demersul creator al unui Sorin Titel, de pildă, situația actuală a Noului nou roman este mai apropiată de ceea ce ne propune Mircea Nedelciu. A devenit aproape un loc comun al criticii faptul că Noul nou roman este predeterminat de scrierile așa-zicînd teoretice ale autorilor. S-a ajuns acolo încît se scriu romane ce nu se vor altceva decît **ilustrații,** exemplificări ale unei anumite teorii emise de cutare sau cutare scriitor/teoretician.

Păstrînd toate proporțiile și ținînd seama de adevărurile textelor ca atare, un lucru asemănător îl face și Mircea Nedelciu. Atît doar că în cazul său, cel puțin pînă în momentul de față, nu există o teorie unitară a textului, iar „meditațiile" sale sînt fragmentare ... Astfel, în **Excursie la cîmp,** autorul își propune să delimiteze problema **descrierii,** vis-à-vis de interesul arătat ei și de Noua critică. Mircea Nedelciu insistă asupra unui procedeu fundamental al prozei, fără a se limita la a-l privi dintr-un singur unghi. Dimpotrivă, intruziunea sa (și trebuie subliniat faptul că în acest caz „cel care vorbește" este autorul însuși, prezent în povestire cu adevărata sa identitate) tinde să depășească înțelesul curent al termenului de **descriere** (ansamblu textual sinecdotic putînd să existe independent și capabil să se integreze ansamblurilor mai largi, de tipul istorisirii (récit), avînd o structură omogenă și un anumit grad de autonomie, după unele poziții ale Noii critici franceze ; sau după altele, Gérard Genette, de pildă, rolul descrierii este acela de „a modula în succesiv(itate) reprezentarea obiectelor simultane și juxtapuse în spațiu"). Mircea Nedelciu implică în desfășurarea de argumente pe care o prezintă atît statutul vocii auctoriale, cît și al mai vechiului concept de mimesis.

Mai importantă însă decît teoretizarea pe marginea conceptelor cu care operează este calea în care autorul se menține în limita „premizelor" ; sau cum le depășește (încalcă). Acestor deziderate, autorul le răspunde printr-o serie de procedee ce au menirea să creeze un cadru deosebit de cel tradițional. Descrierea, în sensul ei de-acum încetățenit, este subminată prin tehnici ce par împrumutate din cinematografie (nu întîmplător, dealtfel, găsim această frază : „E clar că vede lumea filmic"). Indicațiile de tehnică cinematografică, introduse în text, atribuindu-i și caracterul unui **colaj** („Tehnica Godard : sunet direct, aparatul în mînă, montaj haotic, opinii cît mai diferite") desemnate, prin însușirea procedeului, să înlocuiască însăși narațiunea, alternanta persoanelor locutoare în interiorul aceluiași segment de discurs, și închegarea din imagini, materializări ale „ochiului fotografic", a unor **secvențe narative,** conferă cărții lui Mircea Nedelciu atuurile unei proze experimentale de cea mai bună factură.

Mircea MIHĂIEȘ

---

memento

O datorie onorată

A publica un studiu în volumul comemorativ și omagial **Albert Béguin et Marcel Raymond** (Librairie José Corti, 1979), printre inițiatorii căruia s-au aflat criticii genevezi de primă mărime Georges Poulet, Jean Rousset și Jean Starobinski, nu stă la îndemîna oricui. I-a reușit lui Mircea Martin, iar reușita lui este, dincolo de strălucirea vizibilă, mai adîncă decît s-ar părea. El a făcut în felul acesta nu numai un gest de admirație și nici măcar numai unul de recunoștință față de personalitatea care i-a dat formației sale un accent esențial. A izbutit să facă un gest necesar.

Situația lui Marcel Raymond în critica actuală este ciudată. Este prețuit de toți și din ce în ce mai prețuit dar, deși autor al unei opere considerabile, nimeni nu pomenește decît de o singură carte, „acea carte unică, cea mai mare în critica secolului nostru", cum apreciază Georges Poulet : **De la Baudelaire la surrealism.** Înainte de aceasta și după aceea, Marcel Raymond a scris alte studii, dar a rămas în conștiința publicului și chiar a criticii, pînă la vîrsta senectuții, autorul unei singure cărți, scrise acum cincizeci de ani. Nu este de mirare să percepi o anumită mihnire în interviurile pe care le-a dat în ultimii ani.

La fel ca alții, Mircea Martin a scris și el, cu finețe, despre **De la Baudelaire la suprarealism,** în prefața versiunii românești, eseu pe care l-a reluat în cartea **Critică și profunzime** din 1974. De rîndul acesta, însă, criticul român s-a oprit la cel mai vechi studiu de amploare al lui Marcel Raymond, teza sa de doctorat intitulată **L'influence de Ronsard sur la poésie française.**

La prima vedere încercarea lui pare riscantă, dacă nu compromițătoare, într-o vreme cînd cuvîntul **influență** a fost azvîrlit în zona cuvintelor rușinoase din dicționar. Totuși, pe temeiul alegerii sale, Mircea Martin contribuie în chip remarcabil la modificarea stării arătate, lărgind perspectiva și demonstrînd cu argumente convingătoare că acest lucru trebuia făcut. Înțelegem, citindu-i eseul, că teza lui Marcel Raymond, departe de a fi un studiu de circumstanță – factologic și pozitivist –, străin de inclinațiile ulterior vădite ale criticului, adîncește și mlădiază conceptele lui Lanson. Astfel concepută, influența nu mai presupune o acțiune mecanică a unui scriitor asupra unor urmași, devenind un mod al scriitorilor mai tineri de a explora virtualități ale operei înaintașilor lor. Cu alte cuvinte, tocmai ceea ce face Marcel Raymond cu critica lui Lanson și, poate, Mircea Martin cu cea a lui Marcel Raymond.

Dezbărată de orice prezumție a erudiției, teza de doctorat se dovedește a fi o premisă necesară a lucrării de mai tîrziu și, înainte de toate, o carte validă în sine, a cărei citire face să sporească înțelegerea procesului de formare a criticii actuale, ca și cunoașterea în adîncime a poeziei franceze vechi.

Pornind de la aceasta, o constatare de ordin general. Alături de a altora – prea puțini –, experiența lui Mircea Martin evidențiază – în prelungirea tradiției create de criticii noștri importanți – folosul incontestabil care decurge din contactul adîncit al unui critic în formare cu o școală europeană de prestigiu. Trecut prin filtrele selective ale unei înalte exigențe, talentul românesc – dintotdeauna bogat – renunță la tendința de a fi mulțumit de sine și improvizator. Pericolul ca originalitatea să se piardă nu există în cazul criticilor de vocație – exemplul lui Titu Maiorescu, al lui Eugen Lovinescu și al lui G. Călinescu este edificator. Dealtfel, talentul care s-ar pierde sub povara influenței nici n-ar fi de regretat.

Livius CIOCÂRLIE

---

viața asociației

Cu scriitorul NICOLAE ȚIRIOI

– După mai bine de patru decenii de activitate literară, perioadă în care ați semnat istorie și critică literară, dar și versuri ori traduceri din lirica franceză, în poezie debutați abia acum, destul de tîrziu, cu o plachetă de poeme ...

– Am crezut întotdeauna că literatura, ca orice artă, presupune nu numai vocație și impuls creator, ci și stăpînirea unei tehnici artistice care să-ți permită descoperirea propriei personalități. Or, în domeniul tehnicii literare rămînem, după mărturisirea lui Arghezi, ucenici pînă la adînci bătrînețe.

– Traducerile constituie un fel de exercițiu tehnic pentru un poet ?

– Într-un sens, da. Traducerea unui poem izvorăște din nevoia de „a auzi" o expresie deosebit de reușită în limba ta maternă, care-i dă astfel un plus afectiv de cunoaștere. Iată de ce, încrezător în virtuțile expresive execpționale ale limbii noastre, consider propriul meu volum de versuri drept un omagiu adus limbii române, deosebit de înzestrată cu posibilități expresive încă insuficient exploatate, căreia trebuie să-i fim mult mai credincioși. Poezia mea este neoclasică, de limpezire a unei tensiuni lirice, prin care se transmite fiorul de existență. Cu mijloace riguros disciplinate intelectual, deși cele mai multe poeme din „Anotimp interior", sînt susceptibile de sentimentalitate, placheta reprezintă o experiență lirică, mereu reluată, în vibrație intimă, de descoperire a virtuților de cristalizare afectivă prin cuvînt.

– Care este semnificația titlului cărții „Anotimp interior" ?

– Înseamnă, metaforic, însăși atitudinea psihologică a autorului care vrea să cuprindă aspectele inedite ale realului – permanent generator de frumusețe – reflectat de fiecare dată altfel, în lumina unui anotimp interiorizat. Eu cred că durata trăirii lăuntrice are o reversibilitate cu efect de primenire creatoare, iar nu de sclerozare funcțională. Mi se pare că, în confruntarea cu etapele mereu reluate ale timpului interior, ora inspirației poetului dă vitalitate neistovită frumuseții efemere. Ea se imprimă în cuvintele versului care, stoarse de patimi și de spaimele neantului, rămîn încărcate încă de ecoul unor mari cutremurări.

Dialog realizat de Lucian BURERIU

Radu Coteanu

POEME

Editura Cartea Românească, 1979

O poezie miniaturală, în care fraza – derulîndu-se cu grație și economie (suspensii, elipse, propoziții nominale, în genul celor practicate de Petru Sfetca) – comprimă, sub calma încordare a spiritului, a foarte interesantă sinteză între discreție și forță. Totul (stări sufletești, evenimente, lucruri) se raportează la **timp** (p. 59, 60), într-un peisaj incert, al cărui reper fundamental rămîne **marea.** Pe de altă parte, chiar **timpul,** deși omniprezent, este străin și oarecum abstract.

Și totuși metafora este, deseori, pregnantă, fie că exprimă contemplarea detașată („Iată cocorii lopătînd spre sud / cu latul imensității la git ..." ; sau : „O, însuflețită statuie / alergi pe linia orizontului meu / Dunărea duce neastîmpăr / nesomnul de dragoste al zeilor / Și luna lebădă tristă / făcîndu-mi o rană-n privire"), fie că aduce cu sine o participare afectivă extrem de puternică. În această din urmă împrejurare, distilarea stilistică, aplecarea spre nuanță lasă cale liberă forței de care vorbeam la început, o fac vizibilă, o comunică fără reținere : „Tot mai mult cresc apele / în ochii tăi / Rămîi tot mai departe / și tristă / ca o fîntînă pe care o pîndește / pămîntul".

În ciuda unor slabe și, poate, deliberat asimilate, ecouri din Blaga (36), Barbu (51), Philippide (42) și chiar Macedonski (14), volumul are consistență și originalitate, dovedind, totodată, capacitate de selecție și de concentrare.

Eugen DORCESCU

M. I. Ch.

COMBINATUL CHIMIC RÎMNICU VÎLCEA

între prezent şi solicitările viitorului

Istorie şi contemporaneitate

Rimnicu Vilcea, veche vatră strămoşească a cărei atestare documentară se situează în istoria zbuciumată a sfîrşitului de secol XIV (1388), urbea numeroaselor ctitorii religioase şi a renumitei tipografii înfiinţată în 1705 de Antim Ivireanul, oraşul care în dezvoltările sale succesive a marcat salturi calitative atît în ceea ce priveşte viaţa spirituală cît şi cea materială, tîrgul în care nu se întîmpla nimic, trăieşte în ultimele decenii o puternică angajare în geometria devenirii, cu sentimentul şi convingerea deplinei răspunderi pentru viitor.

Politica demografică dinamică, ştiinţific fundamentată şi consecvent promovată de partid, politica de industrializare socialistă a ţării, a tuturor judeţelor, constituie criteriile esenţiale de autentică valoare teoretică şi practică, în procesul de amplificare şi adîncire a dezvoltării armonioase a ţării.

Criteriul dezvoltării în profil macroeconomic implică aceleaşi tendinţe şi legi ce-

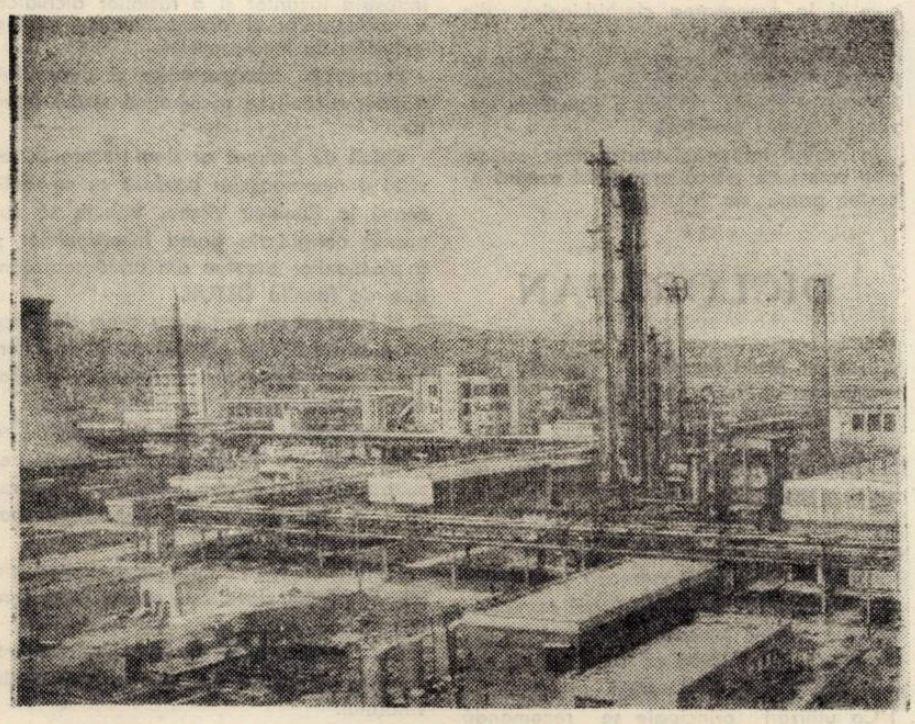

biective la nivel teritorial, angajînd ritmuri ,perspective şi direcţii riguros verificate de cerinţele specifice, toate acestea grefate pe fondul unei viziuni responsabile şi pe efort propriu.

Ritmurile de dezvoltare în special din perioada de la cel de al IX-lea Congres al P.C.R. şi pînă astăzi, necunoscute de Rîmnicu Vîlcea antebelic, ca şi de întreaga noastră societate, reprezintă expresia elocventă a strategiei economice a unei politici suple, dinamice, a unei politici umaniste ce are în vedere în primul rînd asigurarea bunăstării materiale şi spirituale a poporului, sporirea gradului de civilizaţie şi realizarea unei vieţi fericite tuturor celor ce muncesc.

Mutaţiile de ordin socio-economic petrecute în perimetrul acestui judeţ, în care o agricultură înapoiată şi creşterea vitelor reprezentau cîndva singurele surse de existenţă pentru întreaga populaţie de aici, corespund întrutotul intereselor cetăţeneşti şi în acelaşi timp servesc cauzei generale pentru realizarea obiectivelor planului de dezvoltare economică socială a patriei.

Peisajul urbanistic şi economic al municipiului deceniului opt degajă prospeţime, vigoare şi tinereţe, o triadă caracteristică sentimentului care te îndeamnă să priveşti cu încredere şi responsabilitate viitorul.

Practic, Rimnicu Vîlcea şi-a schimbat nu numai felul de viaţă, dar şi înfăţişarea, apărînd astăzi ochilor ca un vast şi tumultuos şantier, cu schele, buldozere şi macarale, cu toată recuzita care asigură coordonatele înnobilării.

În oraşul care îi sugera, altădată, lui Minulescu imagini bahice şi lîncezeală, asistăm astăzi la o explozie de civilizaţie, concretizată în sute de construcţii moderne : blocuri de locuinţe, instituţii de cultură şi artă, magazine, restaurante, spital, un superb hotel, stadion, iar ca o motivare a tuturor acestor realizări, o mare şi puternică industrie ce încinge ca într-un brîu urbea, redimensionînd cotele devenirii oraşului.

Aşezat pe valea Oltului într-o zonă subcarpatică, la confluenţa marilor drumuri ce duc spre Transilvania, Oltenia şi Muntenia, fiind ultimul popas spre celebrele dintotdeauna staţiuni Govora, Olăneşti, Căciulata – oraşul a fost punctul de tranzit chiar pentru propriii locuitori, care din nevoia de a-şi asigura un loc de muncă plecau şi se stabileau acolo unde li se oferea posibilitatea de trai.

Migrarea aceasta masivă de localnici spre cuprinsul ţării, chiar şi după 23 August, avea o singură explicaţie : Rîmnicu Vîlcea a intrat ceva mai tîrziu decît alte oraşe provinciale în circuitul industrializării socialiste.

Giganticele unităţi industriale de astăzi, cunoscute pentru produsele exportate în multe ţări ale lumii, s-au ridicat aproape toate după 1965, astfel că băştinaşii răzleţiţi prin toate ungherele ţării au început să se reîntoarcă la vetre, conştienţi de misiunea renaşterii acestor locuri.

Fără o tradiţie muncitorească, aşa cum au alte citadele industriale ale României, dar cu vocaţia muncii – de fapt un blazon de mare preţ – oamenii Rîmnicului au construit o importantă platformă industrială în care multe unităţi de primă mărime îşi etalează prezenţa în timp ca mesagere spre generaţiile care vin.

C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea – o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti

În perspectiva foarte apropiată a Salonului Chimiei 1980 şi a Tîrgului Internaţional de Primăvară, ambele manifestări de anvergură găzduite de capitala patriei noastre, partenerii externi vor face cunoştinţă, prin intermediul acestei pagini, cu C.I.P.A. Rîmnicu Vîlcea (Centrala Industrială de Produse Anorganice) o secţiune de prestigiu a chimiei româneşti.

Această sferă de tradiţie şi întindere a chimiei naţionale, avînd opţiune pentru ritmuri înalte în strategia dezvoltării viitoare, cuprinde uzine chimice şi combinate în patru judeţe ale ţării aureolînd numele unor localităţi intrate mai demult în geografia economică a patriei : Govora, Rîmnicu Vîlcea, Ocna Mureş, Tîrnăveni, Turda şi Giurgiu.

Luate în parte, fiecare dintre cele şase unităţi chimice, mai puţin Combinatul chimic Giurgiu, aflat în „stagiatură", sînt firme reprezentative, cu vechi state de serviciu (chiar antebelice) ale căror produse sînt apreciate la modul superlativ de consumatorii interni şi foarte căutate de către partenerii comerciali din străinătate.

A devenit o tradiţie pentru cei care muncesc în aceste citadele ale chimiei, ca meşteşugul de „minuitor" al retortelor, formulelor, atomilor, moleculelor etc. să fie, transmis din „tată în fiu" ca un blazon de nobleţe astfel că, în Govora, Tîrnăveni sau Ocna Mureş, se regăsesc în aceleaşi familii mai multe generaţii de chimişti, dovadă a dragostei pentru această minunată profesie.

Produsele acestor fabrici sînt prezente vechi în circuitul economic naţional şi extern, recomandîndu-se de la sine asupra calităţii, imperativ de maximă importanţă pentru C.I.P.A. cît şi pentru cei care le utilizează, de la gospodină pînă la industriile de vîrf.

Într-o economie modernă şi dinamică precum este cea a României socialiste, chimia este o ramură indispensabilă al cărei aport este bine precizat.

Dezvoltările impetuoase ale acestui sector de tradiţie sînt urmarea firească a nevoilor mereu crescînde ale celorlalte activităţi industriale cît şi cererea de export, în continuă creştere care se înregistrează an de an.

Răspunzînd interesului deosebit arătat de numeroşi parteneri externi vom prezenta sumar Combinatul Chimic Rîmnicu Vîlcea şi cîteva din produsele mai importante ale acestui gigant industrial.

Produse competitive realizate de chimiştii vîlceni

Existenţa în zona limitrofă a unor resurse extrem de bogate de sare şi petrol a creat condiţii din cele mai favorabile pentru construirea în oraşul de pe cursul Oltului a unui important combinat chimic.

Utilizînd sarea şi produsele rezultate din prelucrarea ţiţeiului, Combinatul chimic realizează valorificarea superioară a acestora într-un complex de instalaţii de mare capacitate şi de înaltă tehnologie. În labirintul de instalaţii, Fabrica de produse clorosodice este considerată unitatea de bază, fiind în măsură să realizeze acidul clorhidric, hipocloritul de sodiu, hidroxidul de sodiu, clorul lichid cît şi hidrogenul şi clorul necesar celorlalte secţii ale Combinatului.

Fabrica de produse clorosodice a combinatului, construită după ultimele noutăţi ale tehnologiei mondiale şi înzestrată cu utilaje de mare productivitate, cuprinde următoarele instalaţii ;

- instalaţia de electroliză
- instalaţia de concentrare a sodei
- instalaţia de lichefiere a clorului
- instalaţia de sinteză a acidului clorhidric
- instalaţia de hipoclorit de sodiu

În cele cinci instalaţii care constituie sus-amintita fabrică se obţin următoarele produse destinate economiei naţionale ;

- sodă caustică solidă 98,5–99% NaOH
- sodă caustică soluţie 50% – NaOH
- clor lichid 99,7% vol.
- acid clorhidric 32% HCl.
- Hipoclorit de sodiu soluţie 12,5% clor activ.

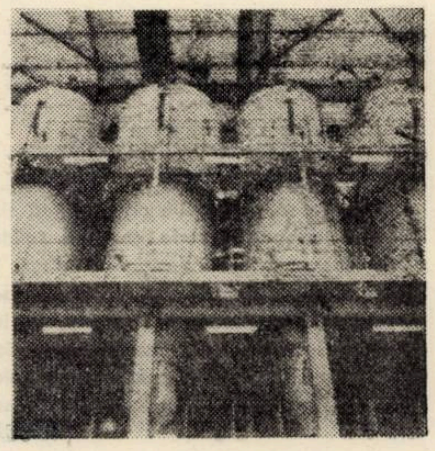

Soda caustică solidă

(Hidroxid de sodiu tehnic)
Na OH

Este un produs în stare solidă de culoare albă şi uneori slab nuanţat pînă la gri-brun.

Răspunzînd standardelor în vigoare, conţine între 98,5–99% hidroxid de sodiu, 0,2–0,4%, carbonat de sodiu 0,08–0,1%, clorură de sodiu şi diferite procente foarte mici de oxizi de fier, aluminiu şi mangan.

Domeniu de utilizare

Sfera de utilizare este extrem de largă i cuprinde aproape toate domeniile de tivitate. Vom încerca o nominalizare a rincipalelor activităţi :

– în industria petrolieră
– în industria petrochimică
– în industria celulozei, la tratarea chimică a lemnului
– în industria săpunului
– în industria textilă, la mercerizarea şi vopsirea firelor
– în industria chimică, la fabricarea fenolului, hipocloritului de sodiu, fosfaţilor sodici, sărurilor sodice, coloranţilor, în metalurgia aluminiului, la regenerarea cauciucului, la uscarea şi decarbonatarea gazelor etc.
– în industria de producere a energiei electrice şi termice, la tratarea şi demineralizarea apei.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Soda caustică solidă se livrează în butoaie din tablă de oţel cu un conţinut de 100, 200 şi 400 kg.

Producătorul realizează şi sodă caustică sub formă de solzi care se livrează beneficiarilor în saci de polietilenă sau în butoaie din tablă de oţel.

Se recomandă depozitarea produsului în spaţii închise şi uscate.

Manipularea butoaielor cu sodă caustică se va face cu mare atenţie de către personal instruit corespunzător şi care trebuie să fie dotat cu echipament de protecţie compus din ochelari, bonetă, salopetă de doc, şort, mănuşi şi cizme de cauciuc.

Sodă caustică soluţie

(Hidroxid de sodiu în soluţie)
NaOH

Produsul este o soluţie în concentraţie de 48–51% hidroxid de sodiu, 0,28% carbonat de sodiu, 0,09% clorură de sodiu şi 0,004% oxizi de fier.

Domenii de utilizare

În linii mari, domeniile de folosinţă sînt aceleaşi ca pentru soda caustică solidă.

Se recomandă în industria petrolieră, în industria petrochimică (la fabricarea detergenţilor), în industria celulozei, în industria săpunului, în industria energetică şi în industria chimică la fabricarea coloranţilor, fenolului, hipocloritului de sodiu etc.

Ambalare, depozitare, măsuri NTS

Produsul se livrează beneficiarilor în cisterne special amenajate şi în cazuri deosebite în butoaie de oţel închise etanş.

La producător şi la consumator se depozitează în rezervoare sau cisterne de oţel. Fiind o soluţie corozivă şi toxică personalul va fi instruit în mod corespunzător şi va purta ochelari, mănuşi şi cizme de cauciuc etc.

Acid clorhidric tehnic (HCl)

Acidul clorhidric tehnic are aspect de lichid transparent, incolor mergînd nuanţat pînă la galben-verzui.

Soluţia conţine o concentraţie de 32% HCl, 0,04% acid sulfuric, 0,005% fier şi 0,05% bioxid de sulf. Datorită tehnologiilor moderne de fabricaţie acidul clorhidric tehnic nu are în componenţa sa arsen şi clor liber.

Domenii de utilizare

Industria modernă reclamă utilizarea acidului clorhidric în foarte multe sectoare.

Reamintim specialiştilor interesaţi principalele domenii de întrebuinţare ;

– în industria chimică de sinteză, organică şi anorganică, la fabricarea medicamentelor, coloranţilor, îngrăşămintelor chimice, răşinilor, fibrelor sintetice şi a sărurilor anorganice
– în procesul decapării din industria metalurgică

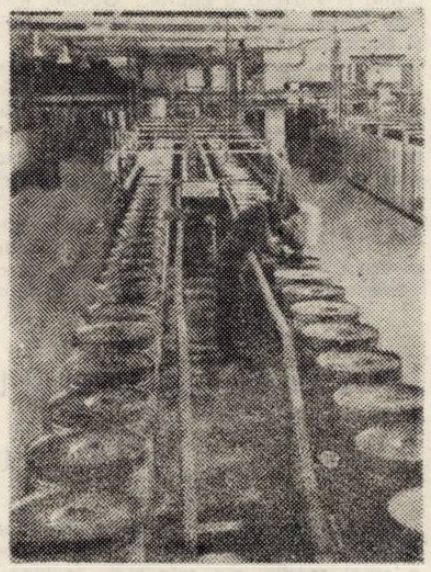

– la producerea zahărului, în fabricile de specialitate
– în metalurgia neferoasă
– în procesul de epurare a apelor de alimentare a cazanelor centralelor termice, la regenerarea masei schimbătorilor de ioni
– ca neutralizant al mediilor puternic alcaline în diverse sectoare industriale.

Ambalare, depozitare şi măsuri de protecţie

Produsul fiind extrem de coroziv, se transportă în cisterne cauciucate sau în butelii de masă plastică închise etanş.

Încăperile în care se depozitează recipienţii cu acid clorhidric trebuiesc bine

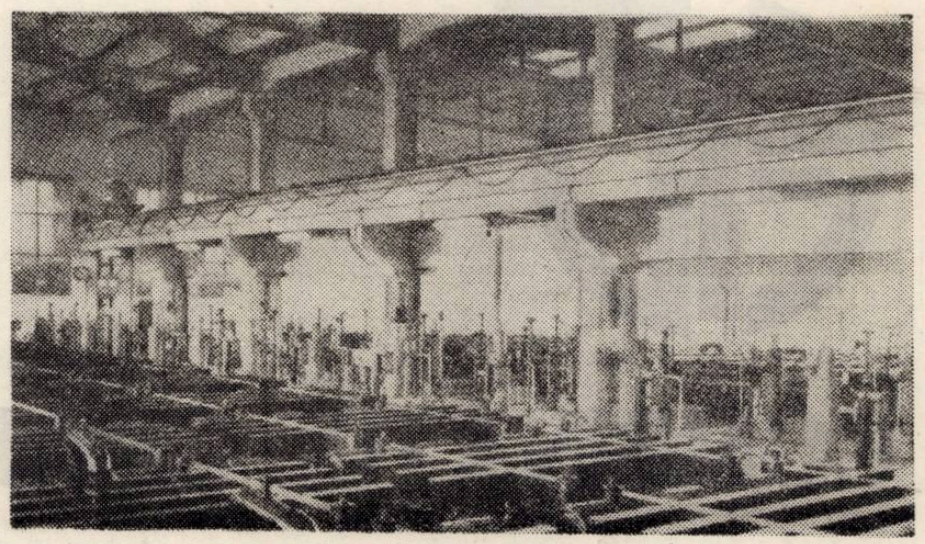

ventilate. Din echipamentul de protecţie al celor care manipulează acidul clorhidric nu vor lipsi mănuşile, cizmele de cauciuc, ochelarii şi masca contra gazelor. Se va evita, în timpul manipulării, contactul dintre soluţia acidă şi metale.

Hipoclorit de sodiu soluţie (NaOCl)

Produsul este un lichid translucid cu slabe sedimente, avînd culoarea galben-verzuie.

În compoziţia sa chimică conţine 12,5% clor activ, 0,3% cloraţi, 1,5% cloruri, 0,7–2% hidroxid de sodiu şi 2,5% carbonat de sodiu.

Domenii de utilizare

În procesul de fabricare a hîrtiei şi a firelor textile, soluţia de hipoclorit de sodiu reprezintă decolorantul cel mai întrebuinţat.

Rezultatele decolorării depinde de valoarea pH-ului.

Se mai utilizează ca dezinfectant precum şi la prepararea clorhidrinelor din olefine.

O altă grupă importantă de produse aflată în fabricaţia curentă a Combinatului chimic Rîmnicu Vilcea o constituie solvenţii organici cloruraţi.

În scopul informării partenerilor comerciali vom face cîteva prezentări asupra acestei grupe de fabricate.

DICLORETAN

Este un lichid incolor cu miros specific aromat. Instabil în contact cu umezeala, lumina şi aerul, se descompune printr-o reacţie acidă căpătînd o nuanţă închisă. În contact cu corpuri foarte încălzite rezultă produşi ca : clorură de vinil, acid clorhidric, acetilenă.

Fără să insistăm asupra caracteristicilor tehnice care se încadrează în standardele internaţionale, dicloretanul românesc este un produs superior celui care se fabrică în multe unităţi cu tradiţie îndelungată din Europa şi America.

Ca utilizări principale se recomandă drept solvent pentru uleiuri şi grăsimi şi ca intermediar în industria chimică organică în special la fabricarea medicamentelor.

Se recomandă multe precauţii la transport, depozitare şi manipulare.

TRICLORETILENĂ

Produsul este un lichid volatil, clar incolor, cu miros caracteristic, neinflamabil, fără aciditate dar cu deosebite proprietăţi narcotice.

Avînd proprietăţi de solvent se foloseşte ca degresor a pieselor metalice fine, la decapări, pentru uscare şi curăţire chimică în industria textilă şi drept agent de extracţie a uleiurilor, grăsimilor şi esenţelor.

Se recomandă depozitarea în recipienţi feriţi de acţiunea luminii, umidităţii şi căldurii.

Vaporii de tricloretilenă pot avea acţiune iritantă asupra organelor cît şi asupra sistemului nervos.

Este indicată o maximă prudenţă în manipulare.

Din grupa solvenţilor organici cloruraţi se cuvine să mai amintim percloretilena şi tetraclorura de carbon, doi solvenţi foarte puternici şi extrem de nocivi. Aceştia au o largă gamă de utilizare cuprinzînd diferite domenii industriale şi chiar sectorul agricol.

Prin gradul lor de nocivitate se impune multă precauţie la transport, depozitare şi manipulare.

Pătrunzînd mai adînc în producţia combinatului vîlcean, descoperim şi recomandăm alcoolii monohidroxilici.

Existînd o instalaţie modernă, complet automatizată, se realizează prin procedeul de oxo-sinteză, pornind de la propilenă şi gaz de sinteză, trei alcooli superiori alifatici : etilhexanol, butanol şi izo-butanol.

Fiind recomandaţi prin parametrii calitativi superiori, au ca principal mod de utilizare fabricarea plastifianţilor.

Evident, domeniul de întrebuinţare este şi mai larg şi vizează, printre alte scopuri, industria lacurilor şi a răşinilor alchidice, a parfumurilor şi antispumanţilor, cît şi industria de medicamente.

În privinţa transporturilor şi depozitării acestor alcooli se recomandă multă atenţie.

Oricît de sumară ar fi o trecere în revistă a numeroaselor produse ce se realizează la Rîmnicu Vilcea, trebuie să cuprindă obligatoriu gama insecticidelor şi a plastianilor acestea din urmă reprezentate de familia OLTUIL.

Şi în acest din urmă caz avem de-a face cu produse foarte căutate pe piaţa internă, a căror bune aprecieri le-a propulsat atenţiei specialiştilor de peste hotare.

Combinatul chimic Rîmnicu Vilcea se străduieşte, cu bune, chiar excelente rezultate, să-şi realizeze un nume de prestigiu în rîndul celor mai importanţi producători din lume.

Contactele foarte largi cu parteneri din întreaga lume, dovedeşte ascensiunea spre vîrful piramidelor.

Cu munca şi hărnicia la timpul prezent, chimiştii vilceni se gîndesc la solicitările viitorului.

IMPORTANT !

Combinatul Chimic Rîmnicu Vilcea îşi exercită atributele de comerţ exterior prin I.S.C.E. Chimimport-export cu sediul în B-dul Republicii nr. 10 Bucureşti.

Prezumtivii parteneri comerciali externi sînt rugaţi să contacteze exportatorul folosind eventual serviciile telefonului 16.06.36.

Producătorul asigură anticipat viitorii colaboratori externi de servicii comerciale ireproşabile.

Emil GEORGESCU, Vasile BAŞA

PARAGRAFE PENTRU NORI(I)

„Am primit *Norii* azi, spre apus (cîteva ceasuri înainte de a fi împlinit treizeci de ani), ca un dar de mare preț. La chemarea lor, am citit deasupra mea acest tulbure semn : nor veșted se zbate în săgețile plopului (negre) — vălul (două fîșii prelungi, tremurătoare) se sfîșie — limba despicată încremenește o clipă — pulberi mucegăite (scame iscate-n sfîșiere) înecă tăcerea — abia zărit, pîlpîitor (în stînga plopului) — un astru*)". (Din jurnalul cititorului, 12 noiembrie 1979).

Cuvinte și priveliști străvechi pentru nori (care nu explică, nu metaforizează și nu metonimizează *Norii* lui Petru Creția, dar fără de care cititorul nu ar fi putut începe străbaterea lor) : *Nephéle* — „ceea ce acoperă" ; 1. Nor, negură, tenebrele morții ; pată nebuloasă în ochi. 2. Un fel de laț pentru prinderea păsărilor (după dicționarul grec-francez al lui A. Bailly). In *Tabla rădăcinilor* (din același dicționar), norul își dezvăluie legăturile secrete cu *nimfa* — cea învăluită *(nubes* însemnînd dealtfel în latină și „rochie făcută din văluri moi, transparente", dar, în același timp, „nor", „mulțime de oameni", „tristețe", „durere", „suferință"). *Nephelo — kéntauros :* norul-centaur (din legenda lui Ixion și a Nephelei). Centaurii — ființe nubigene. Pot fi întîlniți pe cerul lui Aristofan din *Norii*, în *Viața lui Appolonius din Tyana*, scrisă de Filostrat, în *Antoniu și Cleopatra* lui Shakespeare, în *Centaur zburător*, poemă din secolul al XVII-lea, scrisă de Saint-Amant ori, cel mai aproape de mit și poezie, în *Ultimul centaur* al lui Ion Barbu. *Nebulgeea :* „sare ce poleiește pietrele, provenind din umezeala norilor" (din *Tabula obscuriores apud Alchymistes*, întocmită de Ath. Kircher în *Mundus subterraneus*, la *1678). Nephelomantia*, ghicirea în nori (pasaje de rară poezie în *De occulta philosophia* a lui Henricus Cornelius Agrippa von Nettesheim, Francofurti, 1533 — capitolul *Aeromantia).* Astfel, un răspuns întrebării din *Norii* lui Petru Creția : „De ce nu se ghicește oare și în nori ca în cafea, în zborul sau în mărunțaiele păsărilor ?" (p. 113)

Apoi norii din atlase, albume, enciclopedii, vechi tratate : *Modele de cer* și *Scheme de nori pentru uzul elevilor* — planșele lui Cozens ilustrate de E. H. Gombrich în *Artă și iluzie* pentru capitolul *Imaginea din nori.* Tot acolo, norii lui Constable, văzuți însă mai de-aproape în *Studiu de nori cumulus* sau *Studiu de nor întunecat* din albumul *Constable* (Ed. Meridiane, 1977). Pictorul, despre cer : „Cerul . . organul principal al sentimentului" Din *Atlas international des nuages*, O.M.M., Genève, 1956 (a cărui poezie începe cu titlul, deși e o lucrare de știință) : prima clasificare a norilor (după formă) a fost făcută de un contemporan al lui Constable, Luke Howard (în *Despre schimbarea norilor),* care scrie : „ființa norilor este alcătuită după cum urmează: cap, corp (din văluri dense), trenă fragilă". Apoi, în *Encyclopaedia universalis,* tom. II, se poate citi la pagina 953 *Tabela speciilor și varietăților de nori.* Au însușiri, asemeni unor delicate fășturi : fibratus, uncinus, spissatus, castellanus, floccus, nebulosus, lenticularis, fractus, humilis, mediocris, congestus, calvus, capillatur, radiatus, vertebratus, undulatus, lacunosus, translucidus, perlucidus, opacus. Alături, acest text științific, și enumerarea de ceruri și nori din *Norii :* („nobilul, suavul, inocentul, transparentul, verzuiul . . ." (p. 33) sau „nori mari, nori amari, nori zăbavnici, nori viforoși, nori uscați, nori tărăgănați, nori șubrezi, nori subțiri, nori pribegi, nori lini, nori înalți, nori hulpavi, nori frumoși, nori ciltoși, nori aprigi, nori zdrențuiți, nori vîscoși " și încă 129 de nori (la paginile 236-237). Alte două tratate, în care norii își învăluie cuvintele în poezie : *Tratatul despre pictură* al lui Leonardo, partea a șaptea. *Despre nori* și *Mundus symbolicus,* scris de Philippo Picinelli în 1680 (capitolul *Nubes,* însoțit de minunate gravuri ale norilor pe cer de furtună).

„La ce bun, oare, acest exercițiu al privirii ?" (însemnare din jurnalul cititorului, 21 decembrie, ștearsă acum, 28 ianuarie, la transcriere, pentru că răspunsul s-a deslușit, între timp, singur) : „Imi pare din ce în ce mai limpede că tot ce e privitor la nori se preface în poezie. Sau, altfel : orice cuvînt (imagine) atinge norii, se preface în poezie".

Despre *nori,* în *Dictionnaire des symboles* (v. III, p. 284) : „Norul se înfățișează simbolic sub mai multe aspecte, cele mai importante referindu-se la natura sa confuză, greu de definit, precum și la calitatea sa de instrument al apoteozelor și epifaniilor". Pentru ultimul dintre înțelesuri, în Evanghelii *(Matei, Marcu* — Botezul și revelația), iar în *Norii :* „. . . și mirungerea să nu o uiți . . ."

Epifania. Din Damascius *(Rapsodiile orfice,* traduse în *Fragmentele presocraticilor,* I, de către Simina Noica și Constantin Noica — schema Cronos-Eter-Haos-ou (sau chiton strălucitor sau *nor,* din care „a sărit afară Phanes"). *Phanes* și *epipháneia („apariție,* arătare, bruscă revelare, strălucire a luminii și a vorbei)". Legături străvechi cu *phásma* ori cu *ta phainómena,* cu fantasma, fantasticul și fantezia. În *Norii* săi poate fi descoperit pretutindeni *părelnicul* (pare că, parcă, apare, pare, apariție, aparență, dispariție, transparență). „Cerul părea . . ." (p. 8, 35, 52, 85, 123, 220, . . .) ; „norii par . . ." (p. 14, 26, 39, 83, 111, 120, 151, 180, 208, 251, 263, . . .) ; „aburii par . . ." (21, 37 . . .) ; „ceața pare... (p. 122); „soarele pare... părea . . ." (p. 41, 46, 161, 219, 250 . . .) ; „pămîntul . . . vîntul... stelele... lumea... amurgul... duhul... viața...." : toate par. In nori, totul (a)pare, spre a se șterge apoi, spre a dispare încet. In *Norii,* sensul se dezvăluie și se stinge treptat : un sens evanescent.

Deasupra norilor, suspendat vizibil — un nume : epifanii ; dedesubtul *Norilor,* suspendat invizibil — un titlu : epifanii (cum alte cărți s-ar subintitula „roman", „poeme"). *Norii* — o întrețesere de epifanii (așa cum le gîndea Joyce, în *Stephen Hero,* de pildă, sau în *Portret al artistului . . .* Ori cum le scria în *Giacomo Joyce :* micro-compoziții în proză, autonome. „Uneori, epifaniile din care se alcătuiesc *Norii* îmi par niște file dintr-un „jurnal" al scriitorului" (jurnalul cititorului, 10 ianuarie 1980).

Jurnal de cer. Doar pe șase pagini, *Norii* săi poartă deasupra o dată anume : *Jurnal meteorologic,* 1952 (despre acesta amintesc M. H. Simionescu, în *Răpirea lui Ganymede,* Radu Petrescu în *Ocheanul întors* și Costache Olăreanu în *Ucenic la clasici).* Cu excepția celor șase pagini datate, arareori transpare dintre rînduri un *anume* timp al privirii (azi, ieri, toamna aceasta, alaltăieri, . .), căci „pe cerul niciunei zile a lumii nu se află scrisă data ei" (p. 59). Norii din *Norii* sînt priviți (sau imaginați) într-un timp suspendat, care nu curge nicăieri. Parantează deschisă pentru un fragment — descoperit în *Ocheanul întors* — dintr-un ciudat „Jurnal meteorologic", scris în veacul trecut de către preotul Ion Sîrbu din Rudăria, strămoșul lui Petru Creția: „In anu 1856 au fost multe fulgere și trăznete. In anu 1858 au fost două stele cu coadă, una sara, alta dimineața, de cătră apus . . . In anu 1874, toată iarna au fost goală, numa ger destul, iară vara de la 17 aprilie pînă la 7 mai ploaie rece, brumă, și nea destulă". Paranteză închisă.

„Ar fi putut să țină un jurnal al privitului spre cer. Să descrie o geografie celestă. Dar ce anume mă face să spun că *Norii* sînt adeseori scrișii cu nori nevăzuți poate niciodată pe cerul de deasupra noastră". (Jurnalul cititorului, 13 ianuarie 1980). *Norii nevăzuți* (pe cer) : Norii din vis (p. 23, 25, 49, 58, 86, 126...) ; norii din amintire, din uitare (p. 72), norii din fantasme, norii — peisaje ale minții (p. 55).

A privi cerul — a privi sufletul ; a citi cerul — a citi sufletul ; a scrie cerul — a scrie sufletul (sau, cu vorbele poetului : „Cerul / privindu-l / dar sufletul ?", Daniel Turcea, *Epifania). Norii* — o carte (despre cerul nevăzut, interior, lăuntric) în care poți citi mereu că ar trebui să ne oglindim sufletul, cum dorea J. P. Richter ori Paracelsus (în *Liber Paramirum,* unde „omul e constelat de aștri, conținînd stelele, asemeni firmamentului"). In *Norii :* „Și am zărit, semne și pustiu de soartă" (p. 56), căci „semne, doar semne sînt toate" (p. 180).

A scrie norii : a-nlănțui, pentru vecie, fantasmatice, rătăcitoare, pururi mișcătoare apariții, aici, „în locul alb, în acest cast, îngust mormînt" (p. 256), căruia cititorul îi poate da următoarea interpretare : *pagina albă.* A-i trans-scrie prin mijlocirea cuvîntului, a norului de litere, „amăgitor, părelnic însuși el", căci (cartea) *Norii* seamănă cu norii. Insuși cel care a scris-o mărturisește în cîteva rînduri — fiindu-și poate cel mai bun cititor.

A citi „Norii". In două rînduri, autorul își citește propria carte, producînd, într-un fel, ceea ce s-ar chema „meta-text". „Este în cartea asta ceva din năravul scribilor din Babilon". (p. 150) și *„Norii* sînt un alexandrinism" (p. 158). Din *Civilizațiile vechiului Orient* a lui Jean Deshayes s-ar putea afla că scribii erau erudiți, fapt care le aducea prețuirea unanimă („cel care se va remarca în știința scrierii, va străluci ca soarele" — o inscripție) ; uceniceau întreaga viață în arta scrisului, inițierea fiind deosebit de severă ; recopiau zeci și zeci de ani texte, ajungînd să le memoreze aproape pe toate ; „retopeau" textele memorate în alte texte, a căror originalitate finală era uimitoare. Chiar dacă niciunul din paragrafele descoperite nu se referă la „năravul" amintit în *Norii,* toate li se potrivesc. De interpretat ultimul. *Norii* — un text fără precedent, unic, „retopind" marea literatură a lumii care a privit cerul. Un intertext. Apoi, cu siguranță, un „alexandrinism". Fie și numai dacă s-ar verifica adevărul (enunțat, între alții, de Curtius, Hocke sau Rousset) că „tema" norilor bîntuie cu precădere epocile alexandrine. In *Norii* lui Petru Creția se înlănțuie toate „temele", specific alexandrine, atrase de nori (nu atît prin polisemie, ci mai mult prin diseminare) : proiectarea sine-ului în afară, în înalt, *to epékeina ;* citirea naturii (a cerului) ca pe o carte; oglinda — oglindirea pămînt-cer, suflet-cer, *Norii* — nori).

„Secol o secol al norilor" (Apollinaire, *O fantomă de nori).*

AURORA DUMITRESCU

SPLENDOARE

pentru cine această cîntare
din cupe de somn
pentru ce
apă de trandafiri
peste lava tăcerii mele
fumeginde
în fiecare april

o, și leoparzii
sfîșiind pe zăpezi
pietrele amurgului

leoparzii urmărind în viscere
rîsul meu
din fața ferestrei ovale

MARTIE

umbra fumegindă-a călărețului
așteptînd în fața
acestui cerc de flăcări
îmi cere justificări

dar eu nu pot decît să golesc
unul după altul
paharele cu aer
și să urc în răstimpuri
cîteva etaje albe
spre contururile de seară-ale
pleoapelor mele
uitate în fața tablourilor

*) Asteriscul ridică vălul la chemarea unei note ce nu trebuie să vă arunce în trapa unei antinomii, ci, dimpotrivă, să vă dezvăluie ce anume naște nesfîrșita, fremătînda mișcare a cuvintelor (după J. Derrida). Numind în vechime și un aparte caliciu (al florii de mac), *asteriskos* învăluie stilul și, așișderi, stigmatul. Iată nota (copiată din jurnalul cititorului) : „Cum voi citi *Norii :* în oglindă, urmindu-l și urmărindu-l pe cel care i-a scris. Ce se vede și ce se simte citind (privind) *Norii ?* Căci s-a întîmplat astfel : un joc specular. Am început să scriu, citind *Norii,* pe care el i-a scris, în oglindă, citind (timp de treizeci de ani) norii. Asemeni lor, cartea despre nori și — la rîndu-i, această pagină despre *Norii* — „nu trebuie gîndită ca o structură coercitivă, ci mai mult ca un spațiu aluziv de reverberație a unei emoții elementare, difuze și festive (. . .) Și, nici, deși n-ar fi cu neputință, ca un discurs continuu și cumva articulat și construit, nu atît de teama unui migălos plictis, cît din respect pentru natura sau esența celor ce au loc în cer și-n noi" *(Norii,* p. 5). Voi scrie deci dis-cursiv, alergînd liber pe suprafața *norilor,* citindu-i pe fișii ; întrerupînd lectura prin (și pentru) aceste scrieri — pulsații : fișele mele. Îi voi deștrăma astfel, cu siguranță ; le voi risipi — din neputința de a o rescrie — poetica aură. Iar albul dintre rînduri îl voi citi astfel : timpul care trece (între zilele, lunile, anii jurnalului) ; o lege a spațierii („măsură și ordine a diseminării", Derrida, La *pharmacie de Platon),* spații pure, aerate — respirații ale celui ce scrie, păstrînd astfel ritmul. *rithmos* — cadența ori caracterul scrisului) și participînd la marea respirație cosmică ; văl alb interpus între norii de litere ; „fișii de cer alb și mut" (p. 222) ; trasee albe („la trace mnésique"), urma albă a memoriei. Uitarea. Tăcerea : trei rînduri mute

„Îți voi lipi limba de cerul gurii, ca să rămîi mut" (Ezechiel, 3, 26).

Am încheiat, azi, 20 februarie 1980, prima străbatere a *Norilor,* pregătindu-mă astfel pentru a scrie despre ei. In tot acest răstimp (nov. 1979 — febr. 1980) nu am privit niciodată cerul de deasupra mea. Celălalt, lăuntricul, s-a dezvăluit mai bogat în semne ca niciodată. Iar eu, mai singură și mai temătoare în fața cuvîntului".

Adriana BABEȚI

fragment din eseul *Arahne și pînza,* în pregătire la ed. Cartea Românească.

portrete sentimentale

DAMIAN URECHE

Încă din 1964, adică acum 16 ani, cînd debuta în volum cu **Temperamentul primăverii**, Damian Ureche își avea conturate majoritatea temelor sale : rememorarea copilăriei, a mediului familial, cu rezonanță în multe din poeziile acelei perioade, apoi erotice, încă neatinsă de tragismul unor seisme ulterioare, o poezie de iubire candidă și luminoasă. De asemenea, avea conturată o poezie a meditației asupra cotidianului, sau, i-aș spune, o meditație asupra unei microistorii prezente, la care poetul era actor și autor, un participant efectiv și afectiv. De la acel volum, editat de poet la 29 de ani, o vîrstă la care alți barzi se sting sau steaua le apune, Damian Ureche a atins, în volume ca **Invitație la vis, Viori fără amurg** sau excelentul **Tot ce mă doare,** sau **Spectacolul privirii** și **Noapte de zile mari,** trepte rezonabile de creație lirică, de rafinament artistic. Temele sale predilecte s-au diversificat, au primit adîncime dramatică și, mai cu seamă, erotica sa și poezia de meditație, asupra microistoriei prezente, au primit o acuitate a unui tragism autentic, sau, poate, a unui gen de lucidă conștiință a eșecului în plan sentimental sau în planul cunoașterii și deziluziilor existenței. Cu toate acestea, în fața mea, poetul rămîne, cu tot palmaresul și cu toată trecerea anilor, încă tot acel poet aproape imberb al primului volum, cu buclatul său păr sîrmos și negru, supus de modestie și tandrețe pînă la extremitatea cea mai de jos a ei, afectuos și naiv, săritor și neajutorat, generos și sentimental.

Damian Ureche, între poeții timișoreni, este un minulescian, dar fără gestul grandilocvenței și fără apetitul exoticului; minulescian însă prin substanța melopeică, prin reluarea perpetuă a unor leitmotive și simboluri și grupuri de sonuri euforice, cu menirea de-a accentua o stare lirică prin chiar prozaismul și aerul de dialog intim și frust cu cititorul, infiltrate subtil în substratul poemelor. Versurile sale au respirația scurtă și virtuțile sentențelor : **„Într-o seară, inima / Luptă și sărut / Într-o seară, inima / Nu a mai bătut".** Alteori, tonalitatea este de romanță, de lied, cu un anume tragism și înfiorare existențiale, venite parcă din zone de suferință autentic trăită artistic. Poetul pare a fi unul dintre cei mai derutanți și abili constructori ai metaforei, ai improvizației, rapide și adeseori de un efect strălucitor. Poezia sa are un CE incantatoriu, nu ușor de definit, mergînd în întîmpinarea nu atît a cititorului subtil și sofisticat, cît a celui construit mai liniar, dar mai sincer în trăirile micii sale vieți, o taină a melodicității ce ascunde, adeseori, un adevăr liric neașteptat.

Lirica sa nu trezește atît stări meditative și neliniști existențiale grave, mari interogări neliniștitoare. Nu, dar ea este o-tinsă continuu de o sentimentală melancolie, prin virtuțile unui text ce merge drept la inimă, cum se spune, ca o muzică simplă, lipsită de rafinamente, dar umană, de lied limpede și percutant, ce lasă, după ultimul acord, deprimarea senină a durerii învinse – o lacrimă pe un obraz de copil. Poezia sa, între toți poeții timișoreni, are în cel mai acut grad fascinația declamării, tipic minulesciană, a audierii, în care captivează nu numai vraja ei melodică, sau asociațiile insolite, bizare, ci și emoția neobișnuit de acaparantă, aproape virulentă, primară, parcă ar fi izvorîtă din simțuri vii, rănite, din simțăminte îndurerate. În joacă, parcă, poetul aruncă, mai tot timpul, aparent fără nici o legătură cu restul poemului, adevăruri omenești neașteptate, oaze aforistice : **„Oamenii sînt părțile mai bune / Ce-au rămas odată de la zei",** adevăruri ce închegă o viață a lor, singulară.

Damian Ureche se găsește între acei poeți ai generației sale care au știut să-și statornicească sentimentele poeziei sale nu în dauna limpezimii și acurateței și a imagisticii proaspete și bogate, ci păstrîndu-le pe toate acestea. El a știut să cînte simțitor la același fluier natal, dar melodii din ce în ce mai îndrăznețe, mai adînc omenești. Nealterat în fondul său primar – adică autentic – al poeziei sale, al rădăcinilor nobleței sale de fiu de țărani munteni, el a curs la vale cu aceleași izvoare ale copilăriei, curate, chiar dacă vîrsta și suferințele ei i le-au tulburat ; izvoare însă puternice, repezi, tonice și continue. Într-o ambianță poetică, adesea ternă sau prea asemănătoare, prin repetarea unor suflete fără har și fără curaj poetic, Damian Ureche pare a fi bardul care știe cînta și cetatea și pe cei care înfăptuiesc marea sa epopee de azi, dar el poate fi la fel de autentic în cantilene de dragoste, în rememorări ale unor ani duși pe totdeauna, în meditații asupra rostului supraviețuirii și al rostului artei.

Cîntăreț al iubirii, al naturii, al relației umane intime, al mediului citadin și boem, văzute de un fiu coborît din țărani, cu o perpetuă, încă, foame de spațiu originar nealterat, de forme simple, poet al spontaneității, al eliberării de canoane, al unei stări de continuă neîmpăcare cu sine și cu lumea, Damian Ureche, peste toate, este mai ales poetul emoțiunii sincere și deschise. Un natural, niciodată un elaborat sau un livresc, însă întotdeauna egal cu sine, el poate fi iubit mult, sau contestat mult ; tocmai datorită extremității gusturilor. Dar poezia sa rămîne, straniu, în ciuda tuturor acestor

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

psyché

PERSONALITĂȚI ACCENTUATE ȘI NEACCENTUATE (III)

Comentînd pe unul din cei mai mari scriitori psihologi", pe Lev Tolstoi în speță, Karl Leonhard, spirit prin excelență pozitiv, adoptă un ton de o nedisimulată admirație, dar și un entuziasm în spatele căruia bănuim satisfacția omului de știință care, în sfîrșit, își poate demonstra „pe viu", aplicate, tezele sale. „Pentru ca să poată fi vorba de literară psihologică autentică nu este absolut necesar ca în lucrarea respectivă să fie descrisă o **personalitate accentuată".** În acest sens, la Tolstoi, nu vom găsi individualități (personaje în sens clasic, adică n. n.) ci **tipuri.** În romanul **Anna Karenina** de pildă, Kitty este „tipul femeii de curînd măritată", Dolly e o mamă grijulie, mama e tipul matroanei ocupată cu măritișul fetelor sale, Karenin întruchipează tipul funcționarului sec etc.

Dar găsim, în același roman, și două personalități accentuate – „ce-i drept !" – amîndouă **hipertimice,** „oameni de viață", adică, veseli și nepăsători. Levin „ar putea fi considerat un introvertit" dar nu e, de vreme ce, în curînd, la Moscova, se va deda plăcerilor lumești .Chiar Anna Karenina „nu se remarcă aproape deloc ca **personalitate** (s. n.)". Se poate observa lesne, cel puțin din punctul de vedere al teoriei literare, confuzia de termeni : **individualitate – personalitate,** purtînd, la autorul nostru, aceeași încărcătură de sens – ca să nu mai vorbim că această confuzie se menține și în planul psihologiei propriu-zise.

Vom opri aici lista personajelor (care, după K. L. sînt individualități) toate tipice : Boris, Anna Mihalovna, contesta Rostova, etc., etc. De un regim aparte se bucură Andrei, personaj contradictoriu, al cărui comportament pare să nu intre în schema propusă de K. L. Totuși și pentru Andrei se găsește rezolvarea. Este amintit, în acest sens, Kretschmer, cu descrierile sale asupra personalităților schizoide „oscilînd între doi poli : lipsa de sentimente și o sensibilitate exagerată". Tolstoi, în finalul comentariului „ce e drept", este reabilitat : marele prozator doar spusese că Andrei se detașase de viață...

Oricum, în cartea lui K. L., Tolstoi rămîne ceea ce este de fapt : un mare prozator, un psiholog de adîncime, un filosof de fină observație socială.

Ion Dumitru TEODORESCU

prezențe literare

GHEORGHE AZAP

Cîntece ștrengărești

(se execută / cu alăută, / molto vivace / sau cum vă place)

ȘI OARE-N VECI NU-MI REAPARI?

„Odată mai mult, asta era situația"
VERCORS

Și zici că totul s-a sfîrșit !?
Deci și-ntre noi... Deci și-ntre noi
Sînt augurii „la cuțit"
Ca la o stare de război.

Cum însumi astăzi nu mă cruț,
Las insomnia să mă bea
Pînă mă face noaptea țuț,
În izba mea, în izba mea.

S-ar zice că aș fi erou
Pălit în sufletul buimac,
Deși nu-i nici-un lucru nou
Că muzele îmi vin de hac.

Ci sînt mai trist ! Ci sînt mai trist !
Și mă întreb, prevenitor,
De-oi fi în stare să rezist
În viitor ?, în viitor ???

Și oare-n veci nu-mi reapari
Ca un cîrlan ? Ca un cîrlan
De zile mari – de zile mari,
Să facem tumbe-n Canaan...

Vezi tu : s-a țăndărit un cult
De cînd te-ai dus făr de retur ;
Și-am plîns mai mult și-am plîns mai mult
Ca la un film cu Raj Kapoor.

CE ZICI, VEI SUSPINA PUȚIN !

„Sufletul e-un soi de-a cincea roată la căruță"
MELVILLE

O, mon amour **ciudat și sfînt,**
De mă iubeai și tu un bob
Cred că aș fi ajuns să cînt
Și-ntr-un cotlon anaerob.

Din trișca sufletului aș
Fi fluierat ca un mierloi,
Pentru genunchii tăi de caș
Și totodată pentru NOI.

Dar nu te-apleci nici-un micron
Spre jalba dorurilor vii ;
Și ești și leneșă (pardon !) :
Căci nu catadixești să-mi scrii.

Și tot mă bate-un gînd obez :
Din lumea asta să o șterg :
Să nici nu beau nici să fumez :
Să mă ascund într-un aisberg.

Mi-ar sta mai bine, izolat,
După grilaje de azot ;
Spre zări să nu mă mai abat
Nesățios ca un pilot.

Ce zici, vei suspina puțin
Cînd cad într-un solvent concret ? ;
Cînd plec și nu te mai previn ?,
Departe,-n tumulusul Zet.

VORBEAI ÎN LIMBA LUI VILLON

„Au trecut acele zile de sărbătoare !"
ANSEAUMES

Pe vremuri, palpitam în DOI
Sub stelele de hidrargir ;
Prin satul ierburilor moi,
Iubindu-ne : avec plaisir.

Simțindu-mi patosul valsînd
Mai mult decît reglementar,
Deolaltă, și în primul rînd,
Plonjam direct în tintamarre.

Și tare-am fost nesățios
Cînd luna, dacă nu mă-nșel,
Se binocla de sus în jos
La chipul tău de hirondelle.

Iar de-ți făceam castele în
Tărîmul cerului domol,
Tu, cuibărindu-mi-te-n sîn,
Ziceai că-s mai cu seamă drôle.

La rîndul meu, îndatorat
Și meșter ca de obicei,
Mi te-am distins imediat
Cu ordinul Boucles d'Oreilles.

: : : : : : : :

Vorbeai în limba lui Villon :
S-o prinz și eu, încet-încet.
Mais où sont les étoiles d'antan ?
Ils sont passés, ces jours de fête !

PUI VINT ÎNTR-UN HATÎR PROMIS

„Dacă așa stau lucrurile, atunci... n-are rost să mai insist"
A. J. CRONIN

E lună, crug medieval,
Astfel fiindcă jinduiai...
Plutește Bachus peste deal ;
De unde să procur doi cai !?

Cu ce miraj să te transform
În vietatea care-o sper ?
Acum, cînd pătimesc enorm
Sub țăndărica mea de cer.

În care spațiu cilibiu
Să-mi pun dorințele la punct,
Prin cosmos dacă nu mă știu
Măcar un demiurg adjunct ?

Aș vrea cu mine să colinzi
Prin silha satului moșnean,
Să-mi stîmperi nervii suferinzi
Și să-ți vînez cîte-un gotcan.

Dar nu te-nduri ; mai bine zis :
Fără de nici-o șansă că-s ;
Pui vînt într-un hatîr promis
Și nici nu-ți pasă de-al meu păs...

Suspină greierii în șes,
Și sînt extrem de ofuscat
Că nu-mi răspunzi la eS. O. eS...
Oare și tu te-ai măritat ???

FĂRĂ EFORTURI M-AI ÎNVINS

„A plecat, a tulit-o, a scăpat, a fugit !"
CICERO

Tu m-ai trîntit și te-ai ascuns !
Erai zeița mea de tot !
Or, eu n-am fost îndeajuns
De proaspăt și de poliglot.

Avînd carențe-n fel și chip,
Nu reușeam să fiu deloc
Ca o statuie de Lisip,
Ci mai de grabă ca Tlaloc.

Frumoasă, parcă într-adins
Cu mult mai mult ca la tipic,
Fără eforturi m-ai învins :
Numai cu degetul cel mic.

Erai de dulce și de zbor
Și ca un fulg pentru cîntar !
O! cum rîvneam să-mi zici: Alcor,
În caz că te-ai fi vrut Mizar.

Dar, lasă ; azi nu te mai chem,
Căci n-ar avea vreun chichirez,
Ci-mi stau în suflet ca un ghem,
Fără condiții să visez.

Te-ai dus! (Și iarăși VĂLELEU!)
Ce bine-i că nu-ți pare rău !!!
Dar să-ți procuri un cicisbeu
Întocmai după gustul tău !!!

SPORESC OMĂTURILE NOI

„Ah, voi sănii, sănii !"
ESENIN

Iubito, ninge pînă hăt –
Și-am să oftez cu mult mai des,
Fiindcă tumbele-n omăt
De unul singur n-au succes.

Tu nicidecît nu te prelingi
Pe-o indulgență : să mă vezi ;
Și-am procurat niște seringi :
Să-mi faci injecții cu zăpezi.

Valsează fulgii, coliliu,
Și-mi cer măcar un zurgălău,
Dar nici-un clinchet nu mai știu
De cînd lipsește rîsul tău.

Pogoară fulgii, berechet,
Ca-ntr-un spectacol iscusit,
Că-mi vine să ii fac pachet :
Par-avion să ți-i trimit.

Îmi ninge-n plin, ca un puhoi,
Candoarea albă-mi crește-n prag.
Sporesc omăturile noi
Și totuși nu mă mai atrag.

Vezi, nici zăpada n-are sens
Din cazne dacă nu mă smulgi,
Oricît de proaspăt și intens
Lucrează fabrica de fulgi.

EPILOG

„Iată rezultatul !"
Hortensia Papadat BENGESCU

Aveam intenția să dorm,
– Acest deziderat cinstit –
Să fur un strop de cloroform
De la plus-minus infinit.

Aș fi dorit să îmi înmoi
Cearceaful în pelicanol,
Cînd timpul germinează ploi
Coroborate cu Eol.

Da ! să mă culc se cuvenea,
Măcar la ceasurile mici ;
Să memorez că-n izba mea,
Oricum, se află și un prici.

Dar anii se topiră-n vînt,
Și-am stat de veghe în zadar :
Cît printre nori și pe pămînt,
Sau foarte intermediar.

Deci somnul mi-a rămas pierdut
Iar neodihna mi-o străbat
Ca un bizar cosmonaut,
Deși nu am vreun atestat.

Și-atît de multă noapte îi,
Și-atîtea patimi am parcurs :
Că aș lua locul întîi
Dacă s-ar ține un concurs.

ANDREI OIȘTEANU

Andrei Oișteanu s-a născut la 18 septembrie 1948, a urmat cursurile Institutului Politehnic București, unde funcționează și în prezent, ca inginer. În stagiunea 1975/1976 i s-a jucat, la Teatrul „Țăndărică" din București, piesa scurtă **„Vlăcea, regele nebun".** Un eseu de un fin intelectualism – **Grădina de dincolo** – publicat la Editura Dacia (1980) îi aduce elogiile criticii și entuziasmul cititorilor.

Proza pe care o publicăm mai jos și care face parte din romanul în pregătire **Gornistul cu vertebră de delfin,** dezvoltă un discurs de factură parabolică axat pe gustul pentru straniu și bizar, pentru obiecte fanate, pentru epicul picaresc. Sîntem convinși că un autor ca Andrei Oișteanu se va realiza în sfera universului său romanesc. Rămîne să ne demonstreze, cu talentul pe care i-l intuim, previziunile noastre.

I. D. TEODORESCU

IARMAROCUL

Trecuse de mult de poarta cetății, fără să fi băgat de seamă. Ulițele erau ticsite de oameni în haine curate de sărbătoare, în care și căruțe, împingînd sau trăgînd cărucioare, mînînd vite muginde sau cărînd boccele mari umplute cu marfă spre tîrgul cel mare.

Iarmarocul era în afara urbei, nu departe. Îl găseai ușor după zgomot, după mirosul acru de urină de vite amestecată cu paie, sau pur și simplu, urmînd trupul de șarpe format de care, trăsuri, birje și căruțe, ca o coloană de refugiați. Locul pe care se afla tîrgul – un imens teren viran înconjurat de un gard de scînduri, spart pe alocuri – era acum plin de țarcuri, maghernițe, prăvălii, dughene, corturi și tarabe improvizate, toate crescute peste noapte. Tîrgoveții, veniți de prin alte ținuturi, își vindeau marfa direct din căruțe. Era un amalgam de gesturi, de haine, de graiuri și de tot soiul de oameni agitați care consumau febril o cantitate uriașă de energie, de meșteșug și de imaginație pentru a cîștiga cîteva parale, apoi o altă cantitate consumată pentru a le cheltui. Cizmele și bocancii lor ridicau colbul, călcînd pămîntul și cerșetorii betegi.

Simigii grași cu șorțuri albe, rumeni în obraji de efort, se strecurau cu greu printre tîrgoveți purtînd pe cap tavale mari de aramă spoită, cu margini înalte de-o palmă, cărora lesne le bănuiai conținutul după aromele de anason, mac, chimion, vanilie sau susan pe care le lăsau în urmă.

Ca într-un ritual, țigani gabroveni cu cîte un cercel în ureche, cu plete negre lucinde, unse cu unt topit, goi pînă la brîu sau doar în vestă peste bustul fibros și nădușit, forjau și ciocăneau cuțite, topoare, foarfece, vătraie sau potcoave, acționînd în același timp cu piciorul burduful unor foale uriașe. Meșteșugarii nu-și vindeau numai marfa, dar o și făceau pe loc. În felul ăsta nu-și pierdeau vremea și era un mijloc de a ademeni mai mulți clienți, care atrași întîi de mirajul meșteșugului, la care căscau minute în șir gura și ochii, pipăiau apoi cu neîncredere cîte un brici, fierbinte încă, de pe tarabă, îi încercau tăișul pe buricul degetului mare și terminau prin a-l cumpăra, că parcă cel vechi se cam știrbise.

Tîrgoveții vînjoși cu haine groase și incomode de aba țesută în casă, prăfuite, decolorate, uzate și roase pe la mîneci și buzunări, își lăudau cu zgomot marfa. Ca să prindă safteaua tîrgului, plecaseră cu noaptea în cap de prin satele învecinate, după ce trecură de trei ori prin strecurătoare cîte o vadră de apă zicînd : „Cum stă apa în ciur, așa să-mi stea marfa pe tarabă !".

Nebăgați în seamă, copii costelivi lipăiau pămîntul printre bocancii și cizmele gospodarilor, ronțăind halviță, sugiuc sau acadele, luate pe cîte un bănuț de aramă cerșit, șterpelit, sau găsit prin colb. Îl căutau apoi pe bragagiu să-și astîmpere setea. Acesta purta pe spate, prins cu hamuri late de piele, un vas mare de alamă ca un cuptor alchimic. Gîtul lung, subțire și arcuit, pornea din josul vasului terminîndu-se într-un cap de șarpe deasupra umărului. Bragagiul alegea una din cănile de cositor, mari și zornăitoare, prinse în cîrlige de chimir, se înclina făcînd licoarea de mei să traseze prin aer un arc de cerc. Roiuri de viespi ornau și dădeau viață alamei.

Bătrînul era mai mult purtat decît se plimba prin mijlocul acestui sistem închis cu mișcări aparent dezordonate. Era copleșit. Mai mult, simțea că niciodată n-ar fi putut încropi vreo relație de orice fel cu ceva sau cineva din jurul lui. N-ar fi știut ce să spună, ce să gîndească, ce să facă cu mîinile, cu banii sau cu vreo marfă. Era ca un joc ale cărui reguli nu le cunoștea. Slavă Domnului, nimeni și nimic nu-i cerea în vreun fel să îl joace. Se simțea mulțumit că nu era băgat în seamă și că se putea strecura invizibil, ca un privitor absent al unui album ilustrat. Totuși, de cîteva minute ceva, nu știa ce și asta îl speria și mai mult, făcea să se clatine această siguranță confortabilă a **neimplicării.** Se învîrti în loc măturînd cu privirea jur împrejur și deodată, foarte departe, printre lanțuri de scrînciob, printre mîini gesticulînde, printre obraze nădușite și congestionate, printre șiruri de covrigi și roșcove, printre broboade de lînă atîrnate spre vînzare, printre greabăne de cai, descoperi doi ochi care-l priveau. Crezu că se înșeală, dar nu era așa. Fără tăgadă cineva îl privea insistent. Totul dură cît o plesnitură de bici. Avea un sentiment absurd de culpă ca și cum ar fi cotrobăit pe întuneric, știindu-se singur, într-o încăpere în care accesul îi era interzis, pentru ca apoi, scăpărînd un chibrit, să descopere cu umilință camera populată de o mulțime de oameni care-l priveau nedumeriți și neplăcut surprinși.

Fără să-și poată explica de ce, se depărtă în grabă, încercînd să se amestece în mulțime. Intră într-o cîrciumă improvizată în care negustori de vite, puși să-și păgubească agoniseala chimirelor, după ce pipăiseră cu mîinile crupele umede ale marhelor și gingiile iepelor, înșfăcau acum hulpav hartane mari de berbec, fripte pe mangal, a căror grăsime li se prelingea în bărbi și pe postavul prăfuit al surtucelor. Bătrînul îi privi o clipă cu invidie pe acești bărbați știutori și umblați, care văzuseră de toate pe lumea asta, cu retina tocită și bătătorită ca o toacă de schit. Prizau, mestecau sau duhăneau tabac ținut la brîu în chesele brodate, dînd pe gît ca adălmaș ulcele de vin, dă-l prost și ieftin, stricat cu apă și miere, cărat cu chervanul în butoaie mari în care cîrciumarul afundase și cîteva lipitori de baltă, ca să se lipească mușteriii de vin ca lipitoarea. Îngînau și țineau isonul unui taraf de balaoacheși – un cobzar, un țambalagiu și primașul, scripcar – care îi dădeau zor cu cîntări tînguitoare de iuboste și de inimă albastră.

Băiatul de prăvălie, cu un șorț murdar și lung pînă la glezne, nu mai pridideau cărînd vinul cu vedrele dintr-o subtpămîntă noroită de poșirca vărsată. Cîrciumarul îl punea să fluiere, ca semn că nu se cinstește din licoare. Cînd ostoia pierzîndu-și suflul sau cînd era acoperit de cîntul lăutarilor, cîrciumarul deschidea trapa beciului, se lăsa într-un genunchi și răcnea congestionat : „Suflă din gură, pungașule !". Din timp în timp, băiatul dădea fuga în spatele coșmeliei unde spînzura de crengile unui dud, de picioarele dinapoi, cîte un berbec înjunghiat pe care îl belea mînuind cu dibăcie brișca, dînd la iveală carnea roșie, umedă și caldă încă a animalului, lăsînd sîngele să spurce iarba pălită de arșiță și colb.

debut

DUȘAN BAISZKI

La frumoasa vîrstă de un pătrar dintr-un veac, Dușan Baiszki are deja un stagiu de cîțiva ani în ucenicia literară, afirmîndu-se îndeosebi în cadrul Cenaclului de literatură științifico-fantastică „H. G. Wells" al Casei de cultură a studenților din Centrul universitar Timișoara. În primăvara lui 1977 debutează cu o povestire S. F. în „Forum(ul) studențesc" timișorean, apoi colaborează cu povestiri, reportaje, articole la revista amintită (avem în vedere și suplimentul acesteia, „Paradox", de literatură S. F.), la publicațiile „Banatske Novine", „Drapelul Roșu" ș. a., precum și la culegerea literară „Flamuri", apărută la Timișoara, în anul trecut. A obținut două mențiuni, la consfătuirile naționale de literatură S. F. (Craiova, 1976 și Oradea, 1979).

A. T.

DOUĂ ROȚI ȘI DOUĂ MERE

Mișa stă întins pe burtă și privește curios în ochiul de apă stătută. Cu bucata de lemn pe care o ține în mînă, răscolește o zdreanță verzuie de mătasea broaștei. O lume mică dar interesantă. De-ar fi și el o broască, s-ar ascunde în vata asta verde și nu l-ar mai găsi nimeni. Scoate lemnul din apă. Soarele dogoritor îi coace spatele gol. Mișa își privește chipul oglindit în băltoacă. De ce spune Tina că el are urechile mari ? Își pipăie urechea stîngă pentru a se convinge că nu-i așa. El nu-i urît. Doar moș-Lupu e urît și are pielea neagră și zbîrcită. Dar el, Mișa, e copil. Și toți copiii sînt frumoși. Bunica i-a spus că are atîția ani cîte degete are la o mînă plus unul de la cealaltă.

Scuipă în apă și oglinda apei se sparge. Chipul i se urîțește și Mișa se scoală în picioare. Aruncă cu ciudă bucata de lemn în apă care-l minte. Nu mai vrea să fie broască. O ia la fugă pe drumul crăpat, stîrnind în urmă norișori albi de praf.

Soarele arde. Lui Mișa îi este grozav de sete. Pînă la urmă setea învinge teama. Mișa se îndreaptă spre casă. O să intre încet-încet în tindă și o să bea multă apă. Multă. Mama n-o să-l vadă, și n-o să-l ocărască fiindcă e murdar. De-ar fi tata acasă, nu i-ar fi frică. Tata e mare și puternic și ține la Mișa. Astă iarnă se juca cu el de-a caii prin cameră. Tata era calul, iar Mișa, călărețul. Nu l-a mai văzut de mult pe tata. Într-o zi cînd Mișa a venit acasă de la grădiniță, tata și cu mama se certau. Mama îl certa pe tata așa cum îl ceartă pe el acuma. Apoi tata a bătut-o pe mama așa cum mama îl bate pe el acuma. Tata a plecat. Mama i-a spus că tata a plecat departe, tare departe. Ce bine ar fi să se întoarcă.

Intră în curtea casei. Are și el un prun mic în curte dar prunul lui nu mai are pe el decît frunze urîte. Prunele le-a mîncat Mișa.

Intră în casă. În tindă e bine. E răcoare. Bea apă multă. Apa e rece și-i place.

Afară, soarele arde puternic. Undeva, departe, în spatele grădinii, se vede ceva negricios. Acolo, la capătul pămîntului. Mișa ghicește că ăia sînt nori și dacă sînt negri, o să pice ploaie. Astea le știe de la tata. Tata e bun ca și bunicul și bunica. Anul trecut bunicul i-a cumpărat un trenuleț. Mai are și acum cîteva roți de la el. Dacă ar fi tata acasă !

De ce-o fi plecat tata ? Lui Mișa i-a plăcut de el și lui de Mișa. Mișa nu înțelege. Și cu el se ceartă mama dar el nu pleacă de acasă. Cînd se joacă cu copiii, copiii îi spun că e urît fiindcă e orfan. Mișa știe că orfan e un copil care nu are mamă sau tată. Ori el îi are pe amîndoi. Le spune că tata e plecat dar o să se întoarcă. Copiii rîd, îl fac mare mincinos și-l gonesc din jocul lor. Ce răi sînt copiii ! sînt răi ca și mama.

Afară e răcoare ca și în tindă. Mișa știe că va ploua fiindcă pe acoperișul albastru sînt făpturi mari și negre care au mîncat soarele și acu or să toarne ploaie. Și un om se va plimba cu căruța peste nori și va arunca scîntei pe pămînt. Bunica i-a povestit așa. Bunica e bună, nu rea ca mama. Oare tata nu s-a ascuns la bunica ? Poate și lui îi este frică de mama. Din ochii lui Mișa picură bobițe străvezii. De ce îi e frică lui tata ? Nu-i adevărat. Doar el e tare. Poate tata-i la bunica și nu se întoarce acasă fiindcă mama e rea cu el. Ce-ar fi dacă el, Mișa, s-ar duce și l-ar chema pe tata înapoi ? o să-i spună că și pe el îl ceartă mama dar cînd o să fie doi, nu-i va mai certa fiindcă-i va fi frică.

Mișa știe unde stă bunica. Vîntul îl împinge de la spate. A început să picure. Lui Mișa nu-i este frică de ploaie. Doar copiilor mici le e frică.

Pămîntul uscat înghite cu sete picăturile de ploaie. Ploaia miroase frumos. Cînd plouă se face mîncare multă. Ce bine ar fi să-l găsească pe tata la bunica ! Cineva trece strada în goană. Mișa rîde. Un om mare și fricos care fuge de ploaie. Dar Mișa se sperie. Ar vrea să se ascundă dar n-are unde. Se oprește pe loc. Omul acela fricos e mama. Mișa se sperie și începe să plîngă.

– Al cui ești tu, copile ? Fugi acasă că te udă ploaia !

Mișa se oprește din plîns. Se uită în sus. Ce bine că nu-i mama ! A crezut că-i ea. Pornește mai departe. Tălpile goale lăpăie prin noroi. Noroiul îl gîdilă plăcut la tălpi. Cîteva gîște albe se bălăcesc într-un șanț. Giscanul se repede la Mișa și el fuge pentru că nu vrea să-l muște giscanul.

Pe uliță nu-i nimeni. Mișa rîde. Ce-o să-l mai caute mama. Așa-i trebuie dacă-i rea cu el ! Una din făpturile de sus a murit și soarele și-a aruncat voios razele pe pămînt dar soarele a fost mîncat din nou. Omul de sus se odihnește. Se odihnesc și făpturile alea urîte care au mîncat soarele. Apa căzută din cer curge înspumată prin urmele roților de căruță. Ce bine ar fi să-l găsească pe tata la bunica! Și pe mămica. Le-ar da cîte-o roată de la trenuleț. Își amintește că nu le are la el. Atunci va cere bunicii două mere și le va da cîte un măr. Amîndoi îl vor săruta și se vor împăca. Și copiii nu-i vor mai spune că e orfan și mincinos.

Mișa simte că cineva îl gîdilă plăcut pe creștet. Se uită în sus. Făpturile cele urîte au luat-o la goană. Soarele cel frumos strălucește din nou pe acoperișul albastru. Dacă bunica n-are mere, cum o să-i împace pe tăticu și pe mămica ? Da, o să-i sărute pe amîndoi și o să le promită că dacă se împacă el va fi cel mai cuminte băiat. O să-l roage pe tăticu să-i facă un fluier din lemn de salcie. O să meargă iar la grădiniță și o să se joace cu jucăriile acelea frumoase.

Simte că iar i se zbate ceva în piept. A ajuns pe ulița unde-i casa bunicilor. Scoate un chiot de bucurie și o ia la fugă. În fața casei îl vede pe tăticu. Și pe mămica, pe bunicul și pe bunica. Dar ce fac ? Tăticul strigă ceva la mămica.

– Tăticulee ! – țipă Mișa și o ia din nou la goană.

Pe față, încep să-i curgă lacrimile. Nu mai vede nimic. Se poticnește și cade. De ce se ceartă tăticu cu mămica ? Simte că-l doare o mînă. Pe braț i se prelinge un firicel roșu. Mișa se ridică și-și șterge lacrimile.

– Tăticulee !

Dar de ce-i supărat tăticu ? De ce pleacă și nu-l așteaptă. Îl îneacă iarăși plînsul și nu mai poate să răsufle.

– Tăticulee, așteaptă-mă !

Dar tăticu e și el rău ca toți oamenii mari. Nu vrea să-l aștepte. Nici nu mai vrea să-l vadă pe Mișa. Mișa se oprește lîngă bunicul. Acesta îl ia în brațe. Doar bunicul e bun. Mămica e rea fiindcă l-a gonit pe tăticu... Vrea să-i spună ceva, s-o certe așa cum face ea cu el. Se uită spre ea.

– De ce ești rea, mămico ?

Mămica tace și se uită la el. Mișa îi vede lacrimi în ochi. Ea se apropie și-l sărută. Mișa nu mai înțelege nimic. Nu înțelege de ce tăticu cel bun și puternic n-a stat cu el și de ce mămica cea **rea l-a sărutat.**

Televiziune

DUMINICĂ, 20 APRILIE

9,15 Film serial pentru copii. „Întîmplări din țara curcubeului". 9,45 Viața satului. 11,00 Campionatele internaționale de gimnastică ale României. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody, Ciocănitoarea buclucașă. 15,15 Șah. 15,30 Telesport. Fotbal. Steaua – F.C. Argeș. Divizia A. 17,25 Film serial. „Linia maritimă Onedin". Ultimul episod. 18,15 Călătorie prin țara mea. (XXVI). 19,15 Antena „Cîntării României". 20,15 Film artistic. „Expediție submarină".

LUNI, 21 APRILIE

15,00 Box. Turneul internațional „Centura de Aur". 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,35 Dosarul energiei. 19,50 Cadran mondial. 20,45 Roman-foileton. „La răscruce de vînturi". Episodul 3. 21,35 Telejurnal.

MARȚI, 22 APRILIE

11,00 Film serial „Dallas – compania petrolieră Ewing". 15,00 Box. Turneul internațional „Centura de aur". Transmisiune directă de la patinoarul „23 August". 16,45 Clubul tineretului. 17,30 Hochei: Steaua – Dinamo Derbiul Campionatului național. 18,25 110 ani de la nașterea lui Vladimir Ilici Lenin. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Prim-plan. 20,00 Orologiul Kremlinului. Ecranizare după piesa cu același titlu de N. Pogodin. 21,35 Telejurnal.

MIERCURI, 23. APRILIE

15,00 Box. Turneul internațional „Centura de aur". 17,30 Hochei: Steaua – Dinamo (repriza a III-a). 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 20,15 Telecinemateca. Ciclul: Mari actori „Mirii anului II". Coproducție franco-italiano-română. 21,55 Telejurnal.

JOI, 24 APRILIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Roman foileton. „La răscruce de vînturi". 15,00 Box. Turneul internațional „Centura de aur". 17,05 Viața culturală. 18,15 Fotbal internațional. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,35 Ora tineretului. 20,35 Cîntece patriotice și revoluționare. 20,45 1 Mai 1939 – o grandioasă manifestație antifascistă. 21,05 Telerecital Mia Braia. 21,35 Telejurnal.

VINERI, 25 APRILIE

15,00 Box. Semifinalele turneului internațional „Centura de aur". 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 1 Mai 1980. 20,00 Reflector. 20,20 Film artistic. „Medic de periferie". Producție americană. 21,35 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 26 APRILIE

9,30 Curs de limba spaniolă. 9,50 Telecinemateca (rel.). 11,35 Vă dăm legătura cu școala... 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. La ora 16,30 Fotbal : C.S. Tîrgoviște – A.S.A. Tg. Mureș (repriza a II-a) Divizia A. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Teleenciclopedia. 20,10 Film serial. Dallas. Episodul 35. 21,00 Cu mască și fără mască. 21,40 Telejurnal.

LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN TIMIȘOARA

„VARA TRECUTĂ, LA CIULIMSK" de AL. VAMPILOV

Vampilov dă, în cele, nu mai mult, de șase piese cît numără bibliografia operei unui autor dispărut la 35 de ani, severe incursiuni în lumea interioară a unor eroi — niciunul, lipsit de nefericire, de suferință, uneori, de tare care le umbresc chipul moral. Lecția pe care o oferă investigațiile sale este aspră, tulburătoare, implicarea spectatorului se realizează în profunzime. Așa este cazul acestei *„Vara trecută, la Ciulimsk"*, plasată la un capăt de țară, loc al părăsirii iluziilor, al posibilei neglijențe față de propria condiție umană, unde aspirația este înecată de obișnuință, de imensitatea taigalei. Cei ce trăiesc la Ciulimsk, cei ce ajung să facă parte, pentru un timp, din lumea sa, iată personajele dramei, eroi puternici în individualitatea lor, cu pasiuni și trăiri ardente, care îi pot redresa, sau, dimpotrivă, anula.

Regizorul conduce cu discreție întregul tumult al mișcării ideilor și sentimentelor, aprofundînd forajul psihologic al personajelor (acolo unde și actorii au reușit să parcurgă integral complexitatea rolurilor) limpezind, pe alocuri, nuanțe ale conflictului. Ceea ce îi reproșăm lui (*Kovács Ferenc* (regizor la Teatrul de Nord din Satu Mare) este lipsa de intervenție în corectarea unor viziuni deficitare ale unor roluri, viziunea simplistă asupra scenografiei, asupra unor costume ridicole, în falsul lor expresionism (autor *Alexandru Winterfeld*).

Dacă spectacolul a devenit un eveniment al stagiunii scenei maghiare, faptul se datorează în primul rînd unor creații actoricești deosebite. De mulți ani, *Sinka Károly*, actor de talent, este în căutarea unei partituri care să-l reprezinte în acest punct al carierei ; nu o dată și le-a selectat el însuși semnînd, ca regizor, spectacole pe care le dorea capabile să-l exprime mai deplin. Aici, cu Șamanov, pe care îl trăiește intens, înțelegînd, în profunzime, resorturile de acțiune, deruta, oboseala, plictisul, mai apoi, renașterea la viață, la acțiune, refuzul capotării, Sinka Károly creează momentul profesional superior la care a jinduit, pe care îl merita și pe care l-a cîștigat acum. Undeva, pe cote sensibil apropiate, *Kiss Erzsébet* — pînă mai ieri, în roluri care îi evidențiau farmecul, frumusețea îmbracă — cu hotărîrea vocației clare, haina eroinei tragice, de un cenușiu, am spune, strălucitor prin densitate și motivare logică, superbă prin puterea sacrificiului, a unei neajutorate feminități. Un desen fin, trădînd o migăloasă elaborare, alcătuiește schița de portret a lui *Jáno János*, subtil contrapunct al desfășurării acțiunii. *Kilyén Ilka*, dincolo de prospețimea și candoarea vîrstei, bine intuite, nu are puterea de a sugera scenic intensitatea sentimentului de adolescență. Cu Dergaciov, văzut de *Péterffy Lajos* în tușe aspre, se încheie galeria reușitelor. Ceilalți actori ai distribuției au pornit de la viziuni personale, în ton cu roluri anterioare din creația lor, dînd imagini trunchiate sau false ale eroilor pe care îi aveau de truchipat. Mecetkin, al lui *Szélyes Imre*, e caricatural, estompîndu-i-se motivația psihologică ; fireasca aspirație spre o viață plină, adevărată, nu își află ilustrarea aici, ca și în conturul schițat, ca destulă oboseală, de *Czegö Teréz* Kașkinei : un om mărunt sufletește, egoist, incapabil de a gîndi dincolo de confortul personal. Gesturi, mișcări studiate, terne, dau un personaj sub implicațiile textului și în rolul compus de *Bogdán István*, un Pavel primar, gălăgios, dur, ca și personajul lui *Higyed Imre* : cei doi actori au refuzat, parcă, să stăruie asupra explicării unor stări colaterale, neesențiale ale personajelor lor, redîndu-le frînt, în afara ambianței vampiloviene.

Ildico ACHIMESCU

*

LA TEATRUL DE STAT ARAD

„UN PAHAR CU SIFON" de PAUL EVERAC

„Un pahar cu sifon", cea de a doua premieră arădeană a lui Paul Everac, pune în scenă un text dramatic „scris pentru o actriță anume", după cum mărturisește autorul. Într-adevăr, partitura eroinei este deosebit de generoasă pentru interpretă : un amplu colocviu cu propria-i conștiință se derulează în fața noastră timp de aproape trei ore de spectacol. Căci cel de-al doilea personaj al piesei, cetățeanul integru, nu este altceva decît eroul unor acute frămîntări, răspunsul realist la întrebările pe care și le pune eroina. Confruntarea dintre aceasta și *personajul conștiință* atinge cele mai diverse nivele existențiale, rămînînd însă de cele mai multe ori programatic fixată în realitatea imediată a proaspetei ajunse. Personajul este în căutarea evaluării unei mize mari pentru care n-are nici forța și nici puterea de discernămînt necesare descoperirii potului adevărat printre grămezile de luciri calpe.

Confruntarea cu viața de dinaintea ascensiunii redeschide vechi traume și vidul, înfășurat în staniol lucitor, riscă tot mai mult să pocnească. În final, sinuciderea protagonistei pare singura soluție a unui asemenea scenariu.

Scris „pentru o actriță anume", textul nu este la fel de generos și cu partitura-ecou, rolul partenerului reducîndu-se la răsfrîngeri nu întotdeauna convingătoare a contorsiunilor eroinei, de unde și lupta uneori inegală între cele două voci. În timp ce Magda își poate etala toate fațetele personalității. Nuțu rămîne mai tot timpul invariabil pozitiv, așa cum nu poate fi conștiința eroinei. De unde și pendularea continuă între o conștiință absolută a societății și portretul. jalon moral, fața luminoasă a unui personaj în degringoladă. (Opțiune de viziune la care regizorul *Paul Everac* se pare că nu l-a consultat pe dramaturg). Scrisă alert și cu profesionalitate, piesa reconfirmă astfel cu culmi și scăderi sigla autorului. Regizorul *Paul Everac* a pornit la drum cu speranța declarată de a realiza un spectacol de nota 7. Deși nu-i cunoaștem criteriile docimologice, credem că și-a atins scopul : profesionalitatea sa de dramaturg tinde să prindă contururi și în, deja destul de larga sa activitate regizorală. Faptul că, deocamdată, a optat doar pentru piesele sale poate părea întîmplător, din punctul de vedere al directorului de scenă. Tehnic vorbind, bine lucrat, textul montat suferă de inconsecvența de opțiune amintită, încît, dacă autorul și regizorul n-ar fi fost întîmplător aceeași persoană, aș fi fost tentat să cred că cel de al doilea n-a înțeles punctul de vedere al primului.

Dar, una peste alta, spectacolul este demn de atenție și se înscrie în linia pe care o vrem cît mai ascendentă a revirimentului teatrului arădean.

Cei doi interpreți, *Larisa Stase-Mureșan* și *Ion Petrache*, formează un cuplu sudat de atîția ani de muncă pe aceeași scenă. Actori inteligenți, cei doi se oglindesc, adesea, unul în celălalt, travaliul imens necesar acestui spectacol fiind răsplătit cu unele momente de mare frumusețe.

Bine gîndit și realizat, ușor ironic, foarte sugestiv, foarte funcțional și deschis spre numeroase sugestii, decorul lui *Vladimir Popov* contribuie din plin la partea de reușită a acestei seri pline. În schimb, coloana sonoră ne oferă fragmente de multe ori greu de înțeles. Programul de sală înalță un monument, care nu credem că-i este necesar, lui *Paul Everac*.

Gheorghe SCHWARTZ

Damian Ureche

(Urmare din pag. a IV-a)

seisme ale gusturilor, mereu demnă de a fi citită, neîmbătrînind la lectură. De ce ? Poate fiindcă e extrasă din condiția unor trăiri și simțăminte autentice, nu confecționată din erzațuri ? Sigur, poetul scrie arhiabundent. El are și mult fest verbal, din care confecționează cu dibăcie versuri. El are repetări. Și banalități și conformisme. Și enormități. Dar cine, dintre cei ce scriu mult, nu le au pe toate acestea ?

Inima unui om trebuie să dorească, să ceară și să nădăjduiască. Inima unui poet, probabil, trebuie să facă toate aceste trei lucruri la un loc și, în plus, încă ceva : să se descopere pe sine în oglinda lumii și să-i descopere lumii oglinda sa. Este ceea ce, adeseori, face și poetul.

Pescărușul...

... nu este numai o pasăre frumoasă, ciudată și nostalgică, ci și una trăind în azur, în marile spații ale neprihanei. De aceea îl evocă poetul candorii — Nicolae Labiș — asociindu-l albatrosului ucis : „Deasupra țipă-n aer dansînd în salturi bruște, / Sfidînd nemărginirea un tînăr **pescărușe**". Printre cele mai interesante și mai caracteristice poezii ale lui George Călinescu se rînduiește, cred, **Contraste,** care începe cu următoarele distihuri : „În viață am fost plin de contraste, / Cu zile albe sau nefaste. / / Am fost centaur în poieni / Și o șopîrlă-n buruieni, / / O sepie stropind cu tuș, / Un alb, pe mare, **pescăruș...**". Pînă la sfîrșitul poeziei, care însumează 19 distihuri (38 de versuri), „punctul" nu mai intervine, așa încît succesiunea imaginilor și a „contrastelor" devine debordantă...

Ideea de „puritate", însoțită și sporită de peisajul marin, a prilejuit eresul cu privire la „sfințenia" păsării. Un cărturar de seamă al veacului, care a cutreierat și a cules impresii din **Extremul Occident,** povestește că, în unele părți ale acestei lumi, „e o crimă să ataci sau să vînezi un pescăruș" (Mihai Ralea). „Chemarea", strigătul acestei păsări a nemărginirii și a singurătăților înalte sînt răscolitoare : „Prin tufișuri și ripe nici o mișcare ; în singurătate, rar, **tresărea țipătul unui pescăruș,** care filfiia încet cu aripile-i albe, lungi și ascuțite, pe deasupra apei sfărîmate în bucăți de oglinzi scînteietoare" (Sadoveanu) ; „Acolo, în acele clipe, care sînt altfel decît acelea pe care le măsoară bătăile inimii, îmi place să ascult **țipătul nostalgic și pur al pescărușilor.** Neîncetat ei se rotesc între întinderea mării, pururi albastră și pururi în mișcare, și țărmul stîncos pe care cresc măslini sălbateci, iar din pieptul lor țîșnește **țipătul acela, puțin ca un plîns, puțin ca o chemare, ce nu mai e al nici unei păsări din lume, ci doar al pescărușilor...** E poate sufletul mării care capătă glas în glasul lor, pe care îl ascult pierdut de lume, pe țărmul stîncos unde rareori ajunge cineva. Și astfel pătrunde, cred, în ființa mea mărginită și pieritoare, în cîte un amurg de toamnă, prin **țipătul pescărușilor,** ceva din ceea ce în univers e nemărginit și nepieritor".

Din punct de vedere strict lingvistic, **pescăruș** se încadrează în seria „diminutivelor formale". El este derivat din **pescar,** dar relația lui cu „etimonul" nu este, decît „exterior", comparabilă cu aceea dintre **cercel** și **cerceluș, inel** și **ineluș, măgar** și **măgăruș.** În toate aceste perechi de cuvinte, cele așezate pe locul al doilea, derivate din primele, sînt, într-adevăr, diminutive. În alcătuirea lingvistică a lui **pescăruș,** derivarea se însoțește cu comparația absorbită în metaforă : pasărea nu este un **pescar...** mititel, dar, hrănindu-se cu pește, este și ea **un fel de pescar,** nu chiar... pescar, totuși, cam... pescar.

Poet al munților (în ambele sensuri : Ceahlăul și... Sadoveanu), pe care i-a evocat, de curînd, într-o tabletă din **România literară,** Geo Bogza este în primul rînd, alături de Eminescu, un cîntăreț al mării. Poezia cu care închei aceste însemnări se cheamă **Fil-fil : „Albatroși și pescărași** / Mult mai albi decît zăpada / Se-ntîlnesc pe malul mării. / / **Albatroși și pescărași** / Mult mai puri decît azurul / Se cunună în largul mării. / / **Albatroși și pescărași** / Întîrziind în eter / Cad uciși în fundul mării. / / În ochi c-o zare de cer".

G. I. TOHĂNEANU

Expoziția lui ȘTEFAN POPA

Despre caricaturistul Ștefan Popa (cunoscut și sub pseudonimul Popas) „distins în anii din urmă, la numeroase competiții artistice de prestigiu din țară și de peste hotare" — cum se remarca în presă cu prilejul recentului vernisaj de la Casa tineretului — s-au spus de pe acum multe lucruri frumoase și bune. De la caricatură și desen satiric, tînărul a evoluat însă, cu neastîmpăr, fervoare și vervă, spre alte forme de expresie, perfecționîndu-și din mers meșteșugul și exigența, pînă la a atinge acum pragul condiției unui plastician complet.

Caricatura presupune în fapt o reducere drastică de mijloace, în principiu o linie care pune în plină lumină, prin exagerare, un cusur provocînd spontan rîsul. Plastica satirică a lui Ștefan Popa (în care se regăsesc înmănunchiate tușul — peniță sau laviu, — tempera și uleiul, singure sau în intervenții de reproduceri fotografice, colajul obiectual și alte variante ale tehnicii) pornește de la un gînd amuzat și amar în fața contrastelor vremii noastre și se cristalizează într-o imagine cu tîlc ; la

bază stă îndeosebi procedeul asociațiilor imprevizibile, adesea incitate de persistența memoriei capodoperelor, reinterpretate. (**Gioconda** cu cap de mort și cu bomba H în brațe, **Pieta** cu măști de gaz, Creatorul din **Geneza** lui Michelangelo, din al cărui deget se iscă duhul... petrolului, **Venus de Milo** cu drapajul modificat etc.). Privitorul resimte șocul, gustă hazul și ingeniozitatea execuției, dar metafora, parabola sau alegoria care i se înfățișează sub forma operei deschise, declanșează reflecția, îl obligă să presimtă avertismentul și să ia mental atitudine. Criza mondială a resurselor, lupta pentru petrol, amenințarea războiului nuclear, neocolonialismul, captarea energiei solare coboară astfel din sfera problemelor generale ale lumii actuale și intră, odată cu imaginea familiară, în cotidian.

Sînt, firește, pe panouri, și zîmbete mai simple și mai senine (mărul ispitei, refuzat o vreme și mîncat în cele din urmă pînă la cotor, cîntatul din fluierul piciorului ș. a. dar sensul fundamental al expoziției lui Ștefan Popa rămîne acela al unei arte firesc angajate, cu un generos mesaj umanist.

Deliu PETROIU

PROFESIONALITATE ȘI FRUMUSEȚE

Se cuvine să consemnăm lăudabila ambiție a celor mai tineri muzicieni ai municipiului — *elevii Liceului de arte*, de a ieși la rampă cu lucrări de notorietate, precum Enescu sau Mendelssohn-Bartholdy. Șpoccato-ul coardelor, din Simfonia „Italiana", limpezimea armoniilor la suflători ne-au convins de potențialul actualilor absolvenți, cît și de munca fructuoasă a dirijorului lor ; prof. *Petre Ișfanu*. Salutară contribuția solistică a prof. *Ștefan Haill*, în Concertul Nr. 2 de Beethoven. Un amănunt semnificativ ; liceul posedă încă o orchestră, „junioară", condusă de un entuziast, prof. *Gh. Chiculiță*, care nu demult s-a avîntat cu succes în „Bolero-ul" de Ravel ori „Dansurile polovțiene" de Borodin. Tradiția muzicală bănățeană impune și obligă transformarea unor asemenea evenimente în fapt obișnuit.

Orchestra *„Ars Nostra"* a aceluiași liceu a revenit la rîndu-i pe scena Studioului cu un program mixînd noul cu reluări, reevaluate în sensul unui cîștig în profunzime, a unor stratificări valorice binevenite. Astfel, Concertul lui Geminiani (soliști *Corina Lina* și *Victor Ciumac)* pare să devină una din piesele de rezistență ale orchestrei, prin limpezimea sonorităților, calitatea soliștilor, tensiunea și logica acumulărilor expresive. Concertul de Vivaldi (soliști *St. Uțeanu, M. Bratu, V. Ciumac, C. Lina)* au adus suflul proaspăt al unei muzici, azi desuetă, precum s-a întîmplat în Telemann, din al cărui suită lipsește gradația alternanței mișcărilor. *Alexandra Guțu*, în Couperin și-a reconfirmat calitățile unui solist de excepție, ireproșabilul tehnic conjugîndu-se continuu cu dantelării sonoare pline de farmec și culoare.

Ținuta orchestrei ne apare maturizată, solicitările dirijorului *Marius Tănăsescu*, a gestului său, ieșit din canoanele unei tactări izometrice, primindu-și spontan releveul sonor. Lucrul cel mai important de subliniat în evoluția acestei tinere orchestre este absența oricărui sentiment de muncă rutinieră, oferind senzația certă a cîștigului de profesionalitate și frumusețe, prin care profesorii acestui liceu doresc și reușesc să demonstreze complementarul condiției lor didactice, — acela de artiști instrumentiști.

Doru MURGU

aniversări

VERONICA MICLE

● DUPĂ 130 DE ANI

Se împlinesc la 22 aprilie 130 de ani de la naşterea, în Năsăud, a Veronicăi Micle, visătoarea intrată în aura plenitudinei lui Eminescu, cronologic, cea dintîi poetă acreditată de masele largi cititoare din ţara noastră. Patru generaţii i-au cultivat, în paralela rapsodului celebru, fervoarea mitului. În contemporaneitate – consemnăm – ea a fost clevetită de cîteva mahalagioaice invidioase din Iaşi alăturîndu-li-se junimiştii, şi astăzi de o mînă de publicişti, de moralismul universitar ici colo şi de ţifna unor academicieni nedocumentaţi în biografia ei, iluzionaţi că prin prefuarea birfirii ei ca galatee, adaogă noi carate omeneşti artei iubitului său astral.

Lirica Veronicăi Micle, în primul rînd **Vozemiti, Pasăre cu pene-albastre, La portretul unui poet, Lui X, Virful'nalt al piramidei, Soarta mea, Ce n'ar da un mort din groapă...,** oglindeşte prietenia evoluată pasional pentru geniul tutelar al poeziei noastre, care, la rîndu-i, i-a dedicat sau în circumstanţele dragostei pentru „îngerul blond" pornind de la notaţia momentului, a scris poeme de înaltă măiestrie, precum : **Floare albastră, Atît de fragedă..., Sonete, Povestea codrului, O rămîi..., Pe aceeaşi ulicioară, De cîte ori, iubit-o..., Luceafărul** şi altele.

Actorul Ion Livescu relatează într-o veche amintire că vizitînd în iarna 1888 pe Eminescu în ultima-i locuinţă bucureşteană (Clădirea Mercuş, din vecinătatea Teatrului Naţional), o cămară cu ziduri reci, înnegrite de fum, lipsită de sobă, cu scînduri rărite de uzură şi de şobolani („la fiecare pas cu găuri largi ce semănau a gropi mai mult"), a observat la căpătîiul patului, deschis, volumul de poezii al Veronicăi Micle, dăruit lui cu dedicaţie şi că nefericitul suferind i l-a recomandat cu o vibrantă tresărire :

„– E de Veronica ! Cartea ei e vecinic nouă pentru mine... Ce frumoase versuri întîlneşti în cărticica asta. Citeşte-le, citeşte-le şi-o să vezi cită dreptate am !".

La 15 iunie 1889, solitar, Eminescu închidea ochii la Bucureşti şi peste cincizeci de zile poeta îşi sfîrşea existenţa în noaptea de 3 spre 4 august, în umbrarele Văratecului. În necrologul ce Iacob Negruzzi îi publică în septembrie 1889, consemna doliul celebrei lui publicaţii în faţa contribuţiei literare a poetei : **„Plăcutele sale inspiraţii vor păstra memoria** Doamnei Micle, **care a trebui să moară pînă a nu atinge încă al 40-lea an al vieţii sale. Noi perdem în graţioasa autoare un colaborator statornic, care a îmbogăţit cu talentul său coloanele „Convorbirilor literare" timp de treisprezece ani".**

Meritul sincerităţii, al comunicărilor de iubire şi de încredinţări, de admiraţie pentru Eminescu, cum şi colocviul floral cu copilele Valeria şi Virginia, ce i-au continuat harurile poetice, păstrează în stanţele Veronicăi Micle vibraţia patosului artistic prelungit astăzi peste 130 de calendare încheiate de la venirea sa pe lume.

Augustin Z. N. POP

top

AMESTECATE..:

Acum 15 ani, *„Beatles"*-ii deţineau supremaţia topurilor de pe toate meridianele. Ne amintim de epopeea „Beatles" din nou acum cînd se împlinesc 10 ani de la destrămarea grupului. Nimic nu ţine o veşnicie... ● Se scrie mult şi se vorbeşte tot atît despre *„New Wave"*. Ce ascunde această denumire ? Noul val al formaţiilor contemporane de rock, a căror tendinţă generală este *reîntoarcerea la izvoarele lui pure, nesofisticate.* Începutul l-au făcut „Blondie", „Boomtown Rats", „Dire Straits", „Foreigner", „Knack". Luna trecută, sala pariziană Baltard de Nogent a găzduit o interesantă şi concludentă manifestare muzicală, sub genericul *„Europa Rock '80"* : Au participat grupurile franceze avangardiste Higelin, Lavillers, Telephone, Starshoter, Casino, Artefact, Marquis de Sade, Shacking Street, Trust, Lily Drop, Jacno, Taxi Girl, Dolce Vita. Remarcaţi puzderia de nume noi. *Oare cîte vor rămîne ?* Deocamdată aflăm din *„L'Express"* (Jean-Claude Loiseau) că muzica „Noului val" nu e prea nouă, ea amintind de cea a anilor '65 cînd grupuri ca *„The Who"* revoluţionau popul cu un Sound agresiv şi o prezenţă scenică eclatantă. Aşadar, Flash Back în toată regula, notează cronicarul, amintind de „My Generation", de accentele Reggae ce pigmentează muzica „Noului val". La festival au participat şi grupuri anglo-americane ca *Police, Madness* (sextet de care vom mai auzi), *Lene Lovich, Specials), Pretenders* şi *Talking Heads* ● Se scrie în termeni elogioşi despre turneul în Franţa al cvartetului californian *„The Knack"*, lansat de producătorul şi compozitorul Mike Chapman, cel ce i-a descoperit şi pe „Blondie". După primul single de succes, „My Sharona", amintita formaţie a reuşit ca în mai puţin de patru săptămîni să cucerească un disc de platină cu primul lor LP ! ● *Jon Anderson* (ex- „Yes") şi *Vangelis Papathanassiou* au realizat un LP ce se distinge prin rafinamentele armonice şi orchestraţia pieselor. În atenţie, Andy Gibb (în foto) cu „Desire". Acompaniază „Bee Gees". Aşadar, un single „de familie"...

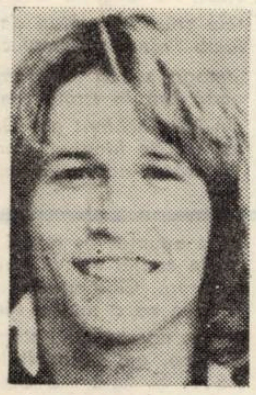

Petru UMANSCHI

RADIO – TIMIŞOARA

EMISIUNE LITERARĂ

Miercuri, 23 aprilie, ora 21 : Actualităţi literare. „Patosul constructiv al zilelor noastre. Literatura de expresie maghiară din ţara noastră în ultimii 15 ani" de Pongracz Maria. Cum gîndeşte, cum scrie tînărul creator : Vasile Bogdan. Retrospectivă literară : Alexandru Macedonski de Ramona Boca Bordei. „Oricît, oriunde" — eseu de Radu Ciobanu. Cronică de librărie : „Confesiunile pămîntului" de Haralambie Ţugui", prezintă Lucian Alexiu.

corespondenţa

L. N. (Timişoara) : Ce nea-ţi trimis nu-i deloc edificator iar sfaturile în acest caz sînt inutile. **Petru Abrudan** (Arad). La fel. **Mihai Culman** (Bucureşti) : Nu întrevedem nici o şansă pe linia aceasta, demult părăsită de poezia noastră. **Ana Codeş:** Versuri greoaie **(„Imensitatea nopţii căzută în a frunţii cale"),** fără perspectivă estetică. **Niccolo Paganini :** Ca de obicei. Ar fi bine însă dacă aţi stărui mai mult asupra textelor şi aţi trimite mai rar, cu mai mult spirit selectiv. **Marius Sîrbu :** Am primit în ultima lună mai bine de zece plicuri groase şi grele. E valabilă şi pentru dv. sugestia de mai sus. **C-tin Oprean** (?) Bucureşti : Nu avem prejudecăţi în privinţa posibilităţilor de colaborare. Importantă e calitatea materialelor şi firească, legătura acestora cu profilul revistei. **Cristian Petre** (Bucureşti) : În **Cintec forestier** întîlnim imagini cu totul banale, expresii improprii. La fel se întîmplă în **Memento. Fluturi** însă schimbă impresia şi lasă încă deschisă o cărare, fie ea şi nesigură. **Angela Dragoş :** Versuri extrem de retorice, declarative, un aer teatral pluteşte peste ele. Păcatul fundamental e că vorbele ţin locul imaginilor, altfel, ideile sînt generoase. **Nicolae Anton :** Forţaţi extrem de mult cuvintele şi le împingeţi pînă acolo unde ele îşi pierd orice semnificaţie, cu scopul de a obţine imagini şocante, teribiliste. În final, poezia devine o negură groasă sau, cum ar zice Hegel, **„o noapte neagră în care toate vacile sînt negre".** Măcar presimţirea unui sens trebuie să le-o lăsăm cuvintelor chiar şi în poezie. Nici nu ne dăm seama dacă această situaţie se naşte din lipsa gîndului propriu-zis, sau este expresia unei extrem de nebuloase afectivităţi. **Stejărel Ionescu:** Nu prea înţelegem cum ar veni asta : **„Aş vrea să fiu o locuinţă / în anul 2000 / aş vrea să mai aud / privighetoarea" ! Nana Flora :** Ceea ce spuneţi dv. în versuri ar fi mai potrivit să spuneţi în proză. **(„Noi n-avem biblioteci, nici case de cultură"). Topîrceanu :** Prea moraliste, prea sfătoase textele dv. **Ana Cod :** Ne-au parvenit toate plicurile. **Ghergulov Petronela :** Între versurile dv. şi cele ale soţului dv. nu pare să fie o deosebire prea mare. Aşa că răspunsul pe care vi l-am dat la această rubrică e valabil şi în cazul de faţă. **Dan Bucur Minătoru** (Craiova) : În **Calului mort** sînt cîteva imagini mai izbutite.

V. V.

cîteva versuri ortodoxe

MARIE-JEANNE JUTEA

NOI

Noi doi am semănat cîmpia
cu miinile noastre,
am adus grîul
şi l-am adîncit în pămînt,
în zare am clădit fumuri de primăvară.
În amurg, cînd spicele sunau pline
spre bucuria lumii,
ne-am învelit într-o negură
risipind orice bănuială
că am fi fost cîndva.

MOARTEA UNUI MESTEACĂN

Un mesteacăn transparent
mi se oprise în globul ochiului.
– Ai traversat pădurea ? mă întreba
Tăceam, tăceam...
El, răsturnat fără ruşine,
mă întreba din nou,
era purpuriu ca şi cum
s-ar fi-nduplecat prin crimă...
Vai mie, rosteam, vai mie !
mesteacănul galben se stinge-n vecie !

VASILE SEVASTRE-GHICAN

POATE IZVOR

Fîntînile sînt suflete de pomi,
apa striveşte în cercuri amurguri fugare.
Poate un nume
m-a furat într-o noapte din somn
şi mă caut de-o viaţă întreagă ;
poate o ploaie măruntă de vară
m-a furat dintre fluturi
şi m-a săpat izvor
lîngă o poartă de linişti...

VIZIUNE

Firească, adîncă tăcere
trebuie să porţi în suflet
şi din bătrînă moarte
trebuie să te fi născut.
Dar cînd un foşnet te va trezi
într-un alt anotimp
vei înţelege refuzul meu
de-a te numi pasăre.

mozaic

● În restaurant se cînta pe mai multe voţci. ● Colosul roade Rhodosul. ● Boxer profesionist, caut cnocaut. ● La biroul de obiecte găsite au sosit cîţiva oameni care şi-au pierdut viaţa. ● Mielul blînd suge la două oi : „o" şi „i". ● Vorba dulce mult diabet adulce. ● Cine fuge după doi iepuri, face stereofonie. ● Las-o baltă, zise broasca. ● Balerina avea un frumos corp de balet. ● „Vă orez la mulţi ani", zise el chinezeşte. ● Nilul plînge cu lacrimi de crocodil. ● Mitraliera era goală-puşcă. ● Dolarul preferă filozofia lui Shop & Hauer. ● La drept sorbind, berea e bună. ● O chema Mirabella Sămînţă şi se pretindea rudă cu Blaga. ● Trebuie să ne alimentăm pofta de mîncare. ● Ştiucă peştele muşcă. ● Legumele îşi dorm somnul de ghiveci. ● Detectivul gîndi : tramvaiul arestaţie. ● Există limbi mai perfecţionate din punct de vedere industrial. ● Cum o să atingă o gloabă producţia globală ? ● Era un expert pentru export. ● Dedal căuta acul într-un Icar cu fin. ● Politicianul numără : ONU, doi trei... ● Ea avea pantalonii simulaţi pe corp. ● Tunu eşti de acord cu războiul. ● Corabia se îndepărtă pînă în pinzele albe. ● Minutele au devenit mai minuţioase. ● Napoleon purta bicorn fiind bi-incornorat de sfînta Elena.

Lucian BURERIU

serial

Sîntem singuri în Univers? (IV)

Al treilea fenomen al erei cosmice, care, oricum, are o justificare raţională, este constituirea corpului ştiinţific internaţional, cu scopul studierii posibilităţii contactelor cu alte civilizaţii. În ultimii ani la NASA s-a creat o grupă specială care se află în permanenţă „în urmărirea" fiinţelor extraterestre, în cadrul programului CETI. S-au transmis mesaje cifrate în întreg Universul. S-a semnalat prezenţa omului – fiinţă raţională – pe Pămînt, cu datele şi caracteristicile sale esenţiale. CETI ca şi celelalte programe de acest gen se compun din oameni de ştiinţă şi cercetători eminenţi ai timpului nostru. Se trimit mesaje în Cosmos şi se încearcă interceptarea semnalelor a căror origine n-ar trebui să fie naturală ci artificială. Se caută rezolvări adecvate în cazul că celelalte civilizaţii au un altfel de sistem de comunicare decît al nostru. Pînă în prezent pe acest plan nu s-a ajuns la nici un rezultat. Şi totuşi, efortul oamenilor de ştiinţă de a da măcar un răspuns parţial la această întrebare pare rezonabil. E clar ce ar însemna contactul cu civilizaţiile superioare nouă şi ce urmări ar avea asupra dezvoltării potenţialului spiritual şi material al omenirii. Pe de altă parte, ipostaza psihologică şi morală a omenirii întregi ar fi schimbată esenţial la aflarea ştirii că nu sîntem singuri în pustia nesfîrşită a universului. Asemenea întreprinderi reprezintă reflectarea epocii în care trăim, forţele tehnice şi tehnologice de care dispune omul. Pe de altă parte, această întreprindere a astrofizicienilor e impulsionată de o motivaţie psihologică, de opiniile generale şi convingerile oamenilor în existenţa altor civilizaţii. Credinţa aceasta s-a încetăţenit în urmă cu cîteva secole şi s-a născut în ziua cînd a fost înlăturată eroarea privind sferele de cristal şi stelele care sînt fixate pe ele ; cînd s-a deschis orizontul unor noi lumi, al căror număr mintea noastră nu-l poate exprima.

În vremea noastră, convingerea colectivă că nu sîntem singuri în Cosmos dobîndeşte caracteristicile unui bun-simţ logic şi a afirma contrariul ar însemna a gîndi împotriva legilor raţiunii. Această convingere a cuprins pînă şi cercurile ştiinţifice de mare prestigiu şi responsabilitate. Cunoscutul astronom sovietic, Ambarţumian, arată că printre miliardele de stele ale galaxiei noastre „există multe planete printre care şi unele pe care există condiţii adecvate de dezvoltare a vieţii, şi altele care posedă o civilizaţie înaintată.

(VA URMA)

cronica

● La Clubul C.F.R. a avut loc o manifestare cultural-educativă dedicată fruntaşilor în întrecerea socialistă din municipiul Timişoara, constituită din organizarea a două expoziţii (una a artiştilor fotografi amatori de la *I.S.P.E.*, alta a caricaturiştilor de la întreprinderile *„BANATUL"* şi *„1 IUNIE"*) şi a unui stand de cărţi nou apărute, precum şi dintr-un spectacol complex, la care şi-au dat concursul brigăzile artistice de la întreprinderile *ELECTROMOTOR, TEHNOLEMN, I.C.S.M.A., I.C.S.M.C., CONFECŢII „BEGA", PANIFICAŢIE, „13 DECEMBRIE", INDUSTRIA LÎNII,* formaţia de muzică uşoară de la *I.A.E.M., ANSAMBLUL „GHIOCELUL"*, şi *ANSAMBLUL „BANATUL"*, după care a urmat vizionarea filmului *„ARTISTA, DOLARII ŞI ARDELENII"*. Manifestarea a fost organizată de Comitetul municipal de partid şi de Consiliul municipal al sindicatelor. ● *GRUPUL SATIRIC* de la Industria Lînii, laureat la cea de-a II-a ediţie a Festivalului naţional „Cîntarea României", a susţinut un spectacol model la Drobeta Turnu-Severin, cu prilejul Consfătuirii interjudeţene a instructorilor de brigăzi şi grupuri satirice. ● Noul spectacol al brigăzilor artistice de la *O.J.T.* şi *I.C.S.A.P.*, intitulat „Cinstim fruntaşii noştri", a fost prezentat, ieri, cu ocazia înmînării steagului de fruntaş pe ramură, colectivului de muncă de la *O.J.T.* ● La Clubul ziariştilor din Timişoara, în cadrul Cenaclului „Cineforum", a avut loc vizionarea, în premieră, a filmului *„Mireasa din tren"*, cu participarea scriitorului *D. R. Popescu*, autorul scenariului, a regizorului *Lucian Bratu* şi a unei mari părţi dintre actorii care au jucat în acest film. ● La Teatrul de păpuşi din Timişoara : în premieră, piesa *„Ultima licornă"* semnată de *Andrei Ujică*, după **romanul lui Peter Beagle.**

D. S.

din literatura universală

ALEJO CARPENTIER

Harpa şi umbra

PREMIUL MEDICIS, 1979

Apărut la Editura Gallimard, romanul celebrului scriitor cubanez A. Carpentier prezintă, pe numai 200 de pagini, istoria sanctificării descoperitorului Americii, Cristofor Columb. Se dezvăluie astfel contrastul dintre aureola cu care biserica vroia să-i încadreze personalitatea, cu ocazia introducerii lui în Panteonul creştin, ca „sfînt al navigatorilor şi pescarilor" (!) şi adevărata sa condiţie de om „prea uman", care-şi povesteşte viaţa dramatică, pusă în slujba idealului de descoperire a miticei „Tări Cocagne", viaţă povestită în aşteptarea ultimului confesor, în cuvinte de o mişcătoare sinceritate. Este drama vorbirii celui ce nu poate încredinţa posterităţii „Totul", dar care simte nevoia unei descărcări sincere, dezarmante, omeneşti. Gloria postumă, edificată încă din timpul vieţii, nu reuşeşte însă să-l ridice pe altarele creştine, alături de Jeanne d'Arc. Columb rămîne Omul care a lărgit acea „imago mundi" medievală şi a deschis o nouă eră în istoria umanităţii.

Un imn închinat atît Omului neliniştit, halucinat de Idealuri, dar şi momentului de geneză a naţiunilor latino-americane.

HARPA

In acea noapte memorabilă, îşi ascunse faţa în mîini : mîinile care acum ezită între pană şi călimară, mîinile care sînt azi ale papei Pius IX. La ce bun să mai aştepte ? De mulţi ani nutrea acest vis, vis care deodată se va împlini, şi lumea va privi canonizarea lui Cristofor Columb ca pe unul din actele cele mai importante ale pontificatului său, deja destul de lung. Reciti încet un paragraf din textul supus atenţiei sale de primatul Bordeaux-lui . . .

Şi, trecînd la foaia care era alăturată cererii, mîna lui parafă cu o mişcare fermă decretul care autoriza deschiderea instrucţiei şi procesului. Sanctitatea Sa închise cartonul roşu cu piesele dosarului cu un suspin de uşurare şi cu impresia că a pus capăt unei mari sarcini.

Acum treisprezece ani, ceruse contelui Roselly de Lorgues, scriitor catolic francez, să scrie o istorie adevărată a lui Cristofor Columb, după cele mai moderne documente, conform cercetărilor biografice care fuseseră efectuate. Şi în această istorie — o citise şi recitise de douăzeci de ori — apărea clar că Descoperitorul Americii merita din toate punctele de vedere să fie aşezat printre sfinţii cei mai însemnaţi. Contele Roselly de Lorgues nu putea să se înşele. Era un istoric minuţios, riguros, impătimit, demn de toată încrederea, pentru care marele marinar fusese întotdeauna încununat cu o invizibilă aureolă. Era acum timpul ca ea să se arate, **ad majorem dei gloriam.** Papa îşi aminti : Columb aparţinuse, ca şi el, celui de al treilea ordin al Sf. Francisc, după cum, tot franciscan era şi confesorul care, într-o anume seară, la Valladolid . . . oh ! dacă ar fi putut fi, El, acel obscur călugăr care, **in seara aceea,** la Valladolid, avusese imensa fericire de a auzi confesiunea generală a Revelatorului Planetei ! Ce minune ! Şi cum o umilă cameră de han trebuie că se populase cu imagini cosmice, preschimbate, prin verbul Celui care povestea, într-un uluitor palat al minunilor ! . . . În nici un caz povestirea lui Ulise la curtea Feacienilor nu putea să se apropie, nici pe departe, în splendoare şi peripeţii, de revelaţiile Celui care, la căderea nopţii va fi cunoscut, misterele morţii, la fel cum le cunoscuse în timpul vieţii pe cele ale unui tărîm de dincolo, ignorat, chiar dacă presimţit de oameni, de pe timpul „vîrstei şi secolelor fericite, cărora cei vechi le dădură numele vîrstei de aur", evocate de Don Quijote în discursul său către păzitorii de capre . . .

MÎNA

. . . cînd mă aplec spre labirintul trecutului meu, în răgazul acestor ultime ore, mă uimeşte harul meu de comediant, de animator de carnaval, de vînzător de iluzii, asemeni saltimbancilor, care în Italia, îşi joacă farsele, pantomimele şi mascaradele din bîlci în bîlci. Am făcut pe mijlocitorul de decoruri pe cînd îmi plimbam, de la o curte regală la alta, Scena mea cu minuni. Am fost protagonist într-o **sacra rappresentazione,** cînd am jucat, pentru spaniolii care mă însoţeau, marea dramă a Luării în Posesie a Insulelor care nici măcar nu se simţeau implicate. Am fost prestigiosul maestru de ceremonii la Marea Paradă de la Barcelona — primul mare spectacol al Indiilor Occidentale, cu oameni şi animale autentice, prezentat în faţa unui public european. Puţin mai tîrziu — cu ocazia celei de-a treia călătorii — văzînd că indienii unei insule se arătau bănuitori, am înscenat ceva în încăperea de la pupa şi i-am pus pe spanioli să danseze vesel în sunetul tamburinelor şi castanietelor, pentru a le arăta că sîntem nişte oameni veseli şi liniştiţi. Apoi, schimbîndu-mi costumul, am fost Astrolog şi Făcător de Minuni pe plaja aceea din Jamaica, unde ne-am pomenit într-o cruntă mizerie, fără hrană, bolnavi şi înconjuraţi, culmea nenorocirii, de locuitori ostili, gata să ne atace. Mi-a venit din fericire în minte să consult cartea **Efemeridelor** de Abraham Zacuto, pe care o port mereu la mine ; am aflat că-n noaptea aceea de februarie urma să fie o eclipsă de lună, şi i-am anunţat de grabă pe duşmanii noştri că în curînd vor asista la o minune extraordinară. Cînd a venit momentul, fluturînd braţele ca o moară fără aripi, gesticulînd ca un necromant, strigînd false formule magice, am poruncit lunii să se ascundă . . . Şi luna s-a ascuns. (Poate tocmai datorită acestei stratageme mai sînt acum în viaţă . . .) Am fost deasemenea Mare Inchizitor, ameninţător şi teribil — aş prefera să nu-mi mai amintesc de asta —, în ziua în care, pe coastele Cubei, am proclamat, prin vocea notarului, că acela care se va îndoi că pămîntul Cubei e un continent, va plăti o amendă de zece mii de maravedios şi, în plus, i se va tăia limba. **Limba tăiată.** Nimic mai mult. Şi Eu-Inchizitor obţinu ce vroia. **Voiam ca insula să fie continent, şi o sută de voci strigară că e un continent . . .**

Totuşi, cel care se dedă impusturii, ameninţării sau violenţei pentru a-şi atinge vreun scop, e repede pedepsit. Iar pentru mine, pedepsele au început aici, jos, fără a le aştepta pe cele de dincolo, fiindcă numai de păţanii, nenoroc, răscumpărare de greşeli am avut parte în ultima călătorie. Şi revin la începuturile mele repudiate de lumea descoperită, amintindu-mi-i pe acei **monicongos** din Cypango, creaturi de coşmar — pe care-i menţionez în testamentul de ieri. Aceşti **monicongos** n-au avut nicodată habar că au trecut la o viaţă mai bună, şi au considerat întotdeauna apariţia mea în faţa plajelor lor ca pe o nenorocire teribilă. Pentru ei, Christophoros — un Christophoros care nu a citat nici un verset din Evanghelie în scrisorile sale — a fost în realitate Prinţul Harababurei, Prinţul Sîngelui şi al Lacrimilor, Prinţul Calamităţilor — cavalerul Apocalipsei. În ce-mi priveşte conştiinţa, imaginea pe care o zăresc acum la picioarele patului ca într-o oglindă : am fost Descoperitorul-descoperit, descoperit, **dezvăluit,** căci relaţiile şi scrisorile m-au **dezvăluit** în faţa Regilor Catolici, stăpînii mei ; **dezvăluit** în faţa lui Dumnezeu, cînd am conceput afacerile murdare pe care le-am propus Alteţelor Lor dînd deoparte teologia ; **dezvăluit** în faţa oamenilor care m-au tratat cu din ce în ce mai puţin respect, şi mi-au impus suprema umilire de a fi legat în fiare de către un bucătar — eu, cu titlul meu de Don, Amiral şi Vice-Rege ! **dezvăluit,** căci drumul meu spre Indii sau Vinland, sau Cypango sau Cathay — a cărei provincie Mangui e poate cea pe care am cunoscut-o sub numele de Cuba —, drum pe care l-am deschis destul de uşor, căci cunoşteam saga normanzilor, e străbătut acum de sute de aventurieri. Am fost Descoperitorul-descoperit, desvăluit ; şi sînt Cuceritorul-cucerit, căci am început să exist pentru mine şi pentru ceilalţi în ziua în care am ajuns **acolo** şi, de atunci, acele pămînturi ultra-marine mă definesc, îmi sculptează silueta, îmi opresc contururile în aerul ce mă-nconjoară, îmi ridică, în proprii ochi, o statură epică pe care deacum înainte toată lumea mi-o va refuza.

UMBRA

Şi omul — condamnat — a — fi — un — om — precum — ceilalţi rămase în piaţă, în locul din care, cînd priveşti spre colonadele lui Bernini, coloana frontală le ascunde atît de bine pe celelalte trei, încît toate patru par să se confunde într-una singură. „E o iluzie, îşi spuse. O iluzie cum au fost pentru mine Indiile Occidentale. Într-o zi, în faţa unui cap al coastei Cubei pe care-l numisem Alfa-Omega, am spus că e capătul unei lumi şi începutul alteia : al uneia **diferite,** pe care nu reuşeam nici eu însumi s-o zăresc . . . sfîşiasem vălul secret pentru a pătrunde într-o deşartă realitate ce-mi depăşea înţelegerea, căci există descoperiri atît de extraordinare — posibile totuşi — încît din cauza caracterului lor excepţional, îl distrug pe muritorul care are îndrăzneala să le întreprindă". Şi, în locul acela al pieţei de unde, cînd priveşti spre peristilurile circulare, patru coloane par a forma una singură, Invizibilul se diluă în aerul care-l acoperea şi-l pătrundea, confundîndu-se cu transparenţa eterului.

Prezentare şi traducere :
Tudor DRAGOMIR

Cu scriitorul AUREL COSMA

(Urmare din pag. 1)

mai bună parte realizate de Catul Bogdan, cu ilustraţii, care au dat publicaţiei o înfăţişare estetică la nivelul superior al revistelor europene. C. Bogdan studiase şi lucrase mult timp la Paris, dobîndind o manieră şi un stil de coloratură subtilă în arta neobizantină . . . Datorită tehnicii şi conţinutului ei enciclopedic, revista s-a răspîndit în toată ţara şi dincolo de hotare, în general în centrele româneşti din Balcani. Am avut grijă ca revista să fie bogat ilustrată cu reproduceri de artă, pictură şi sculptură, create de cei mai valoroşi artişti plastici, dorind să răspîndesc frumuseţile artei de pretutindeni, de la clasici la moderni şi punînd un accent deosebit pe pictura impresionistă.

— Aţi avut şi o editură Luceafărul ?

— Nu a fost o editură propriu-zisă. Revista am editat-o, cum spuneam, pe cont propriu. Dar pe lîngă ea am mai publicat o serie de plachete în **Biblioteca Luceafărul,** pe care o scoteam concomitent cu revista. Prin serialul acesta editorial, am vrut să încurajez tinerele talente bănăţene. În prima serie au apărut 12 cărţi. Printre ele erau primele apariţii editoriale ale unor poeţi, astăzi ajunşi la un nivel de prestigioasă consacrare. Lui Dorian Grozdan i-am publicat primele două volume de versuri : în anul 1935, **Brazde păgine** şi în anul următor, **Cioplituri în lemn.** Am fost şi primul editor al lui Pavel Bellu. I-am publicat, în 1936, cea dintîi plachetă de versuri, **Candelabre albastre,** care l-a făcut cunoscut de foarte tînăr, între poeţii bănăţeni, drept un poet cu mari perspective de viitor. De o sinceră apreciere s-a bucurat din partea mea şi regretatul poet Grigore Bugarin, căruia i-am publicat cîteva plachete de versuri, ca de pildă : **Cîntece de seară,** 1936, şi **Cîntarea dragostei,** 1937. Aceştia au fost printre primii poeţi bănăţeni lansaţi de „Luceafărul". O valoroasă lucrare publicată în Biblioteca Luceafărul, în anul 1935, a fost studiul biografic al lui Filaret Barbu despre **Tenorul Traian Grozăvescu.**

— Vorbiţi-mi, Aurel Cosma, despre scriitorii mai apropiaţi vederilor şi aspiraţiilor Dumneavoastră . . .

— Am scris numeroase amintiri, dar nu sînt toate publicate. Au apărut unele despre Camil Petrescu. Am şi cîteva despre dramaturgul Al. Kiriţescu din vara şi toamna anului 1922, cînd mi-a fost director la „Nădejdea", unde publica zilnic editorialele sale cu pseudonimele Justus sau Kir . . . Pe Tudor Arghezi l-am cunoscut în lunile august şi septembrie 1922, cînd a stat o vreme la Timişoara, dorind să scoată aici un mare cotidian pentru această zonă de vest a ţării. Investigînd posibilităţile de realizare ale planului său, pînă la urmă, a renunţat şi s-a întors la Bucureşti. În timpul acesta ne-am întîlnit cu el la cafeneaua Kronprinz, unde aveam masa presei, moştenită după plecarea lui Camil Petrescu. Avusesem cu Tudor Arghezi discuţii interesante în legătură cu proiectele lui timişorene. Am şi publicat atunci în „Nădejdea" o informaţie despre proiectele lui Anghezi, în nr. 270, din 2 sept. 1922. Mai am multe amintiri despre Cezar Petrescu şi Adrian Maniu, cu care m-am întîlnit adesea la Bucureşti. Lui Adrian Maniu, care se considera bănăţean de origine, i-am sugerat şi l-am îndemnat să scrie frumosul poem **Banatul,** pe care l-am publicat apoi în revista „Luceafărul". Cu Ion Pillat am făcut şi cîteva călătorii în străinătate : în Franţa, Elveţia şi Italia. Iar despre Victor Eftimiu aş avea şi mai multe de spus, mai cu seamă că ne cunoaştem din primii ani de după Unire, datorită prieteniei ce o nutrea faţă de mătuşa mea, Hortensia Cosma, prima soţie a lui Octavian Goga.

REDACŢIA şi ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 17 (631) ● 24 APRILIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Permanența spiritului creator

La 22 aprilie s-au împlinit 110 ani de la nașterea lui Lenin — acea personalitate multilaterală la care gîndirea, sentimentul și acțiunea s-au contopit într-un tot unitar. Vladimir Ilici Lenin a fost un creator al istoriei, dar și o creație a acesteia. În condiții social istorice noi, pe baza studierii realității, el și-a adus din plin contribuția la dezvoltarea creatoare a marxismului. Opera înfăptuită de Lenin are dimensiuni ample : analiza marxistă a societății contemporane lui — adică a imperialismului de la începutul secolului XX, studiul atent al relațiilor din Rusia țaristă și, din aceasta, concluzii teoretice importante pentru transformarea revoluționară a țării. Lenin a creat principiile organizatorice, politice, strategice și tactice ale partidului, teoria despre revoluția proletară a statului socialist și a adus importante contribuții în domeniul generalizării filozofice a marilor descoperiri științifice din vremea sa.

Una dintre caracteristicile fundamentale ale activității lui Lenin a fost îmbinarea organică, dialectică, a teoriei cu practica. Pentru activitatea lui Lenin este definitoriu că nu a fost nici empirist, nici dogmatic, ci un exponent strălucit al îmbinării teoriei cu practica, în sensul că a teoretizat practica și a aplicat teoria în practică. În corelația dintre teoretic și practic, el a acordat totdeauna prioritate practicii. Ni se pare semnificativă precizarea lui Lenin din toamna lui 1917, în postfața la „Statul și revoluția", unde arăta că a doua parte a acestei lucrări nu a putut-o scrie, deoarece a fost „împiedicat" de desfășurarea revoluției : „...e mai plăcut și mai folositor să înfăptuiești »experiența revoluției« decît să scrii despre ea". **Din cele arătate, nu decurge că Lenin ar fi subapreciat cîtuși de puțin rolul teoriei, dar sublinia că, pentru a fi eficientă, ea trebuie să țină pasul cu viața, cu practica. Lenin, care poate fi socotit filozoful practicii, a subliniat totodată valoarea deosebită a teoriei. Poate în întreaga istorie nu găsim revoluționar care să se fi pregătit mai bine teoretic, pentru evenimente practice, decît Lenin. El a fost acela care, teoretic, științific, s-a pregătit și a pregătit revoluția.**

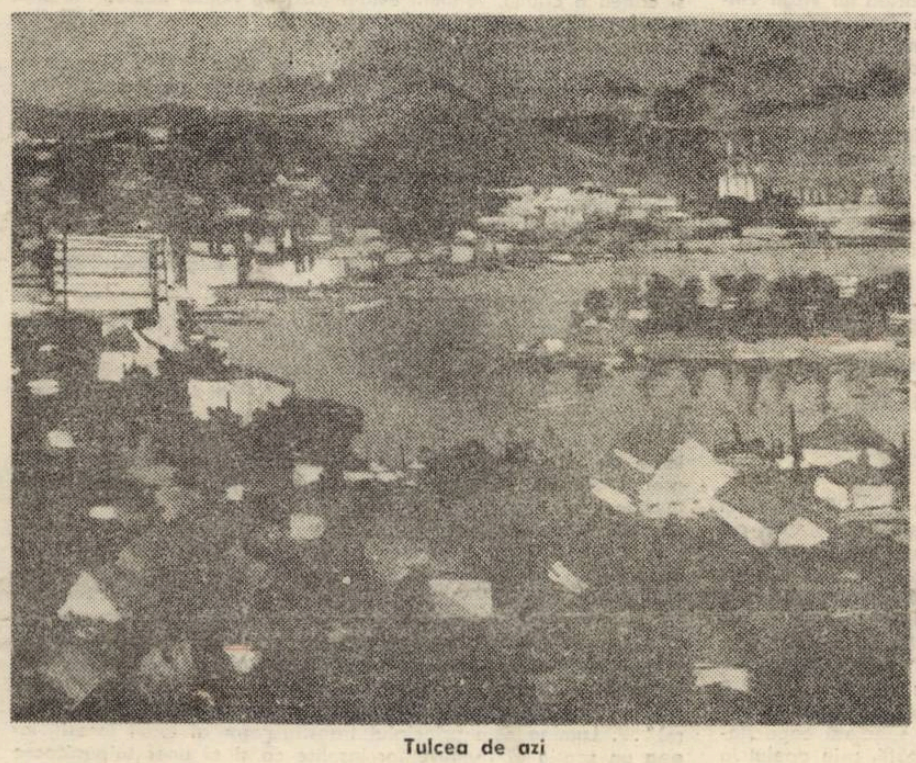

Tulcea de azi

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic **Teodor Răducan.**

Este cunoscut principiul enunțat de Lenin : „fără teorie revoluționară nu există mișcare revoluționară". Se poate afirma că el a transformat filozofia în practică, iar pe aceasta a conceput-o și filozofic. La Lenin — ca o trăsătură distinctivă — teoria, hotărîrile pornesc de la practică și se întorc la ea. Lenin, datorită studiului atent, minuțios, al realității concrete, a reușit o abordare creatoare a problemelor sociale. Dialectica arată că atît lumea materială cît și gîndirea se află într-o permanentă mișcare, schimbare, transformare. Această teză a dialecticii se aplică și ei înșăși. În acest sens, Lenin preciza : „Noi nu privim deloc teoria lui Marx ca ceva finit și intangibil : dimpotrivă, sîntem convinși că ea a pus numai piatra unghiulară a științei pe care socialiștii trebuie să o ducă mai departe în toate direcțiile, dacă ei nu vor să rămînă în urma vieții".

Deosebit de actuale, în epoca contemporană, sînt tezele leniniste cu privire la relația dintre general și particular în revoluția socialistă și în făurirea noii societăți. Lenin privea realitatea socială drept o unitate dialectică între general și particular, lui aparținîndu-i formula sintetică, profund științifică, după care „generalul există numai în și prin particular". Reliefînd existența unor legi generale ale dezvoltării sociale, el le analiza acțiunea în conexiune cu condițiile concrete specifice, ale epocii istorice sau ale cadrului național în care ele se materializau. Viziunea sa profund dialectică în abordarea fenomenelor sociale l-a determinat pe Lenin să atragă permanent atenția asupra necesității de a elabora o strategie și tactică corespunzătoare condițiilor diverse, particularităților fiecărei țări. Diversitatea re-

Ștefan CSIKOS

(Continuare în pag. 5)

TUDOR ARGHEZI ȘI POEZIA FILOZOFICĂ

arghezian

În cunoscuta-i diatribă antiarghezian, Ion Barbu califică poezia confratelui său drept o simplă „așezare mozaicală (a cuvintelor, n. n.) după o foarte primitivă preocupare de culoare, niciodată ridicată la vibrarea și incandescența modului interior". Autorul **Cuvintelor potrivite** este considerat un „poet fără mesagiu, respins de Idee", iar opera sa „o poezie castrată", căreia „Atributul clar al ideei i-a fost smuls". Nu citām aceste afirmații doar pentru sublima și violenta lor injustiție — astfel de „eclipse" ale gustului unor spirite mari au mai fost doar înregistrate de istoria literară —, nici nu le invocăm ca dovadă a tensiunii polemice provocate de apariția „fenomenului arghezian", ci în primul rînd pentru că ele sintetizează cu o exemplară claritate prejudecata ce ș-a creat în jurul literaturii lui Arghezi, prejudecată despre care nu s-ar putea spune că ar fi încetat cu desăvîrșire nici pînă azi. E vorba de o tentativă de a-i refuza acestei poezii **intelectualitatea,** adîncimea gîndirii și de a o reduce la un joc de imagini care, oricît de insolit și de subtil ar fi, rămîne, totuși, un simplu exercițiu de „potrivire a cuvintelor". Așadar, o poezie a cărei forță de penetrație nu depășește stratul tangibil al realului, incapabilă de fulgerări în spațiul Ideii sau de plonjări în abisurile subconștientului.

La o astfel de prejudecată s-a putut ajunge pentru că, așa cum notează undeva Șerban Cioculescu, „Poezia lui Arghezi nu își afirmă decît cu totul accidental și mai ales în tinerețe, înclinarea către enunțarea conceptelor ; în lirica lui nu a încolțit ambiția de a-și adăuga o coardă nouă : poezia de gîndire". Această „poezie de gîndire" sau **Gedankenlyrik** pe care Panait Cerna, bunăoară, încercase s-o impună la noi, dar fără succes, din pricina uscăciunii ei conceptuale, nu anulează însă și statutul autentic al marei poezii din totdeauna, în virtutea căruia aceasta reprezintă o modalitate **sui generis** de contemplație a lumii și de meditație asupra rosturilor ei adînci. **Dispreţuind formele abstracte de comunicare în** avantajul unui limbaj de o concreteţe nemaiîntîlnită în poezia românească, Arghezi reface experienţa originară a omului, prin gesturi ce par ale unui primitiv „care orbecăie pe întuneric, căutînd a se convinge prin dovada pipăită a mîinilor" (Ş. Cioculescu). De aceea substanţa poeziei argheziene va fi căutată — ne previne G. Călinescu — nu atît în conflictul dintre real şi ireal, în inventivitatea verbală etc., cît mai ales în „sensul de explorație metafizică al viziunilor" şi în „intelectualitatea fără cadre raționale a acestei lirice".

Reţinem, aşadar, aventura metafizică a spiritului arghezian, susţinută de o intelectualitate ce subzistă dincolo de cadrele ei raţionale ; cu alte cuvinte, ne aflăm în faţa unei poezii căreia nu i se poate nega profunzimea numai pentru că înţelege să abordeze problemele mari ale existenţei evitînd căile obişnuite şi angajîndu-se pe un drum propriu. E drept că poeziei lui Arghezi nu i se pot descoperi, decît cu rare excepţii, sursele teoretice, aşa cum, de exemplu, se poate face cu poezia lui Eminescu sau Blaga, dar acest lucru nu-i afectează cu nimic dimensiunea „filosofică", dacă prin „concepţie" în poezie, şi mai ales în cea modernă, nu înţelegem neapărat o serie de teme sau de idei versificate, ci — cum bine sublinia P. Constantinescu — o „cutremurare în faţa vieţii, răscolire din temelii pînă în creştetul omului". În acest sens — inferează criticul — „orice lirică majoră este metafizică, prin fiorul nou, integral evocat în jurul întrebărilor despre viaţă". Aceasta este şi raţiunea pentru care — nu o dată ! — poezia a fost apropiată de metafizică, recunoscîndu-i-se o superioritate de spirit graţie căreia, în actul poetic, ca şi-n acela al gînditorului, se deschid spaţii atît de vaste încît orice lucru particular îşi pierde complet caracterul propriu insignifiant şi obişnuit, proiectîndu-se într-un plan absolut. Aserţiunea aceasta heideggeriană aminteşte de o mai veche convingere a lui Novalis, conform căreia „Die Poesie ist das echt absolut Reelle", adică poezia este realul absolut.

Revenind însă la poezia lui Arghezi, vom spune că substanţa sa filosofică este dată nu numai de mecanismul mai sus amintit al actului poetic care — o spune tot Heidegger — face ca poetul să vorbească întotdeauna „ca şi cum el ar exprima şi ar interpela pentru prima oară existentul" ; această dimensiune ideatică rezidă în întrebările şi ideile fundamentale pe care le suscită sau le propune lirica arghezianã. Poetul este, structural, un romantic, chiar dacă atitudinea sa în faţa misterului lucrurilor, ca şi modalitatea de a o exprima, îl disting sensibil de familia romanticilor. Vocaţia absolutului, sentimentul cosmic sau oscilaţia între ideal şi real a unui suflet dramatic scindat şi hărţuit de contradicţii reprezintă tot atîtea elemente care îndreptăţesc încadrarea poetului în spiritualitatea romantică. Desigur, nu e vorba de curentul istoriceşte delimitat, ci de o formă permanentă de spirit o categorie de sensibilitate ce se manifestă printr-o anume atitudine în faţa vieţii şi un temperament de o coloratură specifică. Prin această atitudine, ca şi prin temele **pe care le dezvoltă, „structura poeziei ar-**

gheziene e romantică" (P. Constantinescu), dar, totodată, şi foarte modernă, căci aceste teme se încheagă într-o viziune poetică de o copleşitoare noutate şi pregnanţă artistică.

Să luăm, spre exemplu, dualitatea cerpămînt, atît de frecventă în literatura romanticilor ; la Arghezi fenomenul ia forma întrepătrunderii osmotice a materiei cu spiritul, astfel că miracolul apariţiei vieţii se produce firesc, printr-un act ce sugerează, la scara naturii, naşterea fecioarei : **„Auzi ? / Cartofii sînt lehuzi. / Ascultă, harul a trecut prin ei / Virginal, candid şi holtei, / Dumnezeieşte. / Cel-de-sus şi din veac binevoieşte / Să-şi scoboare sfintele scule / Pînă la tubercule / Şi pentru ugerul cartofilor cald / Face descîntece ca pentru smarald. / Într-o noapte / Li s-au umplut straiele cu lapte / Ca să-şi hrănească un pui / În fiecare vîrf de cucui" (Har).**

Cosmogonia arghezianã nu impresionează deci prin grandoarea, la urma urmei, glacială a marilor cosmogonii romantice, ci printr-o adîncă umanizare a tainei vieţii, prin reprezentarea acesteia ca un act pur **uman.** Poetul se întoarce la semnificaţia originară a mitului, propunînd o explicaţie a „începutului" apropiată de mentalitatea omului primitiv care, lipsit de înţelegerea raţională a fenomenelor, caută să şi le reprezinte concret, prin analogie cu procese din viaţa lui proprie. Însuşindu-şi, la modul poetic desigur, o asemenea logică, T. Arghezi va crea o operă în care omul retrăieşte cu acută intensitate experienţele „copilăriei", parcurgînd etapele cunoaşterii într-un itinerar liric de o neobişnuită forţă emoţională.

Aşadar, poetul nu filozofează abstract, nu ne comunică **idei,** ci ne face să trăim nemijlocit fiorul naşterii vieţii, aşa cum — vom vedea cu alt prilej — nu va specula nici asupra morţii, dar ne va teroriza cu realitatea ei ineluctabilă, ne-o va prezentifica în coşmarul unei conştiinţe angoasate, strivită de fatalitatea neantului.

I. CHEIE-PANTEA

cronica literară

Virgil Vintilescu

Polemica Maiorescu – Gherea

Ed. Facla, 1980

Procedînd la analiza detaliată a acestui mult discutat fenomen al vieții noastre culturale din ultimele decenii ale secolului trecut (fenomen care, în diverse forme și prin diverși purtători, s-a insinuat și în atmosfera deceniilor următoare), Virgil Vintilescu subliniază, dintru-nceput, „caracterul de largă dezbatere al acestei prime mari polemici din istoria literaturii române". Contemporanii, cuceriți de dezbaterea însăși, prinși în miezul și în țesătura ei, nu-i puteau, evident, surprinde nici amploarea, nici însemnătatea la adevăratele lor dimensiuni și în perspectiva viguroaselor ei consecințe – favorabile propășirii teoriei și practicii estetice. Studiile întreprinse începînd cu anii 1963–1964 au fost, însă, în măsură să o facă. Contribuțiile unor cercetători precum G. C. Nicolescu, Z. Ornea, Eugen Todoran etc. au dezvăluit, treptat, complexitatea procesului de apariție și maturizare a conștiinței critice în literatura noastră.

Desfășurată în nouă capitole **(Incursiune în istoricul polemicii, Socialismul teoretic și mișcarea socialistă din România în viziunea junimistă, Conceptul de critică și metodologia criticii, Impersonalitatea și personalitatea artistului, Moralitatea artei, Idealurile sociale și arta, Relația mediu-artist-operă, Autonomia artei și tendențiozismul ei, Ecouri ale polemicii),** cartea lui Virgil Vintilescu are caracterul unei sinteze. Trasînd, mai întîi, cadrul „material", spațio-temporal al confruntării (cronologie, publicații, preopinenți etc.), autorul trece apoi la dinamica ideilor literare – acestea din urmă plasate ele însele într-un revelator paralelism cu dezbateri de ordin social : „Este interesant de semnalat faptul că desfășurarea polemicii cu privire la socialismul teoretic urmează o tactică și o cronologie foarte mult apropiate de cele adoptate cu ocazia polemicii literare" (p. 54). Cercetarea este pronunțat disociativă, extrem de atentă la nuanțe. Corifeilor – T. Maiorescu, C. D. Gherea – le-au urmat o seamă de combatanți (P. P. Negulescu, M. Dragomirescu, Bogdan-Duică, pe de o parte ; A. Bacalbașa, pe de alta) care, nu o dată, au simplificat (și chiar denaturat) opiniile maeștrilor, coborînd, uneori, tonul elevat al acestora la nivelul unor înfruntări de limbaj și nu de idei. Și totuși chiar aceste intervenții s-au dovedit utile și fructuoase. Virgil Vintilescu evidențiază subtilele și foarte modernele observații ale lui Bogdan-Duică privitoare la distanța dintre biografie și operă, distincția eu empiric/eu artistic introdusă în discuție de M. Dragomirescu, rectificările pe care Gherea însuși le-a adus unor formulări preluate din estetica lui Taine sau Sainte-Beuve etc. Capitolul referitor la conceptul de critică și la metodologia criticii, unul dintre cele mai dense și mai instructive, pătrunde în adîncime avansul contradictoriu și încordat al conceptelor, efortul lor de limpezire, ciocnirea și ameliorarea lor reciprocă. Diversele teze tindeau, implicit, atît spre o ireconciliabilă opoziție (M. Dragomirescu – H. Sanielevici), cît și spre o necesară și inevitabilă sinteză : „Fuziunea superioară dintre cele două concepții, realizată de Garabet Ibrăileanu, constituie o etapă importantă în evoluția gîndirii estetice românești și a criticii literare spre formele ei actuale, care capătă contururi tot mai sigure odată cu evoluția fenomenului literar actual și delimitările teoretice de rigoare" (p. 211).

Meritele întreprinderii lui Virgil Vintilescu constau nu doar în bogăția informației, în precizia și obiectivitatea analizei, în exactitatea aparatului filologic (autorul a publicat, în 1975, o competentă ediție a **Fabulelor** lui D. Țichindeal). Istoria conceptelor, văzută dialectic, e completată cu interpretarea lor atentă, cu asimilarea lor (nuanțată) în configurația contemporană a criticii literare (să se vadă referirile la S. Doubrovsky, p. 90–94). Istorie și critică a criticii, volumul evidențiază nu numai „epica" în sine a polemicii, ci și etica ei (asupra căreia, mai ales atunci cînd e vorba de Maiorescu și Gherea, nu ostenește să insiste). În plus, tensiunea opiniilor, înaintarea procesului către sistem, viața fascinantă a ideilor, raportarea lor la mediul social dau la iveală temperamente și pasiuni. Dincolo de replici, se conturează personalitățile celor doi critici care – prin înfăptuirile lor – se completează, nu se exclud.

Polemica Maiorescu-Gherea ni se pare, așadar, o lucrare substanțială, riguroasă și îndelung meditată, un text de referință în cercetările actuale de istorie și critică literară.

Eugen DORCESCU

Nicolae Țirioi

Anotimp interior

Ed. Facla, 1980

Scrise cele mai multe la persoana întîi, poeziile din volumul **Anotimp interior** ne apar ca o suită de confesiuni menținute, cel mai adesea, într-un timp al rememorării și investite cu atributul de a reface o experiență afectivă în care accentul este pus pe sinceritatea comunicării, evitîndu-se cu grijă intimismul ca și autoscopiile străine de o vibrație poetică propriu-zisă. Titlul volumului este, într-un fel, și o discretă invitație la o lectură a poemelor, acceptîndu-se un „anotimp interior" al acestora.

Fără a epata printr-o formulă stilistică de ultimă oră și fără a fi un partizan al izgonirii obiectelor „clasice" ale poeziei, Nicolae Țirioi dovedește, însă, în acest volum o specială capacitate de a configura poetic un spațiu al interiorității, prin apelul la simbolurile – să le numim – consacrate ale poeziei precum : **visul, timpul, apa, marea, țărmul, călătoria, corabia, clopotul.** Dealtfel un enunț poetic ca acesta : „Am dezlipit din ape această-nvățătură : / Că tot ce-i viu în mine se leagă de-un simbol" **(Urme de apă,** pag. 22) este cred, semnificativ pentru încrederea în virtuțile cuvîntului poetic de a configura simbolic realitatea. Unitatea interioară a volumului izvorăște din totala sinceritate în trăirea sentimentelor, trei fiind principalele straturi tematice ale cărții ; 1. poezii de celebrare a naturii, cu precizarea că poemele acestea divulgă o viziune romantică în care accentul cade asupra comuniunii poetului cu natura, o natură resimțită ca interior ; 2. poezii închinate Erosului care se construiesc într-un timp al amintirii, elogiul fiind adus mai degrabă unui principiu al feminității, chiar dacă cea venerată rămîne făptura tulburătoare a femeii ce provoacă bucurii sau stări de adîncă și grea nostalgie ; 3. poezii închinate Patriei – un adevărat imn emoționant prin simplitatea și frumusețea rostirii lui. În **Sonetul patriei** (pag. 40) de pildă, imaginea țării se alcătuiește simbolic : „Ești aer proaspăt, rază idolatră / Văzduh și cer, furtună și mărire / Un vînt de taine săgetate-n piatră / / Ești foc și stea, tu patrie, iubire".

Între aceste texte, ca un chenar, sînt așezate poeme cu valoare de artă poetică **(Ars Poetica, Meșteșug, Ora inspirației)** precum și alte cîteva în care confesiunea lirică vădește o reală tensiune spre reflexie și meditație **(Teatru, Sonet, Sămînță, Similitudini, Nostalgie siderală).**

Dintre simbolurile la care se apelează frecvent **visul, lumina, apa, timpul,** dobîndesc valori și semnificații specifice. **Timpul,** simbol abstract, devine o teribilă realitate concretă a ființei, deși el, timpul, își pierde cel mai adesea valoarea strict convențională („Pe ape negre timpul se-ntoarce-n cercuri oarbe" sună un vers) ; **visul** devine un leac împotriva suferințelor, a uritului și a melancoliei și, mai ales, un adevărat stăpîn în imperiul interiorității poetice („Și-atît de liberi și de singuri iară, / Visăm la Mare)"... **Lumina** este principiul transfigurator al lumii înseși iar **apa** un spațiu al frumuseților insolite ca și al unor tulburătoare enigme. Aspirația principală rămîne aceea spre vegetal, devenit o adevărată obsesie a ființei. Poetul crede că minunile ascunse sînt acelea din seva plantelor și copacilor. În mușchiul neted și moale, în crengi și-n îngrămădiri de plante pulsează o viață misterioasă cu care ar vrea să se confunde dintr-un elan, greu de stăvilit, provocat de amintiri, regrete, nostalgii, speranțe și, mai ales, iubire. Iată cîteva versuri semnificative : „Ades săltai pe țărmuri, prin umbre și prin spini / Rostogolit în ierburi și agățat pe plante" sau : „Căutai culcuș de piatră și trupul mă duru / Întins pe mușchiul moale și răcorit de ape" **(Tu,** pag. 32). Textul cel mai frumos al volumului rămîne, cred, **Călătorie,** prin sublimarea ideii poetice, prin captarea unor sensuri ce rămîn „deschise" în interpretare.

N. Țirioi vede în poezie o modalitate de a configura prin cuvînt experiențe interioare semnificative.

Rodica BÂRBAT

---

revista revistelor

MANUSCRIPTUM ● ASTRA ● ATENEU ● DIALOG

Cu un sumar dens, structurat de marile momente aniversare ale acestui an, revista „Manuscriptum" (nr. 1, 1980) impresionează, ca de obicei, prin eleganța apariției, dar în egală măsură, prin calitatea materialelor documentare. **Eminescu – 130, Dacica – 2050, Centenar Arghezi, Centenar Sadoveanu** – cele patru nuclee tematice ale acestui număr, prilejuiesc tipărirea unor documente inedite, între care, de un deosebit interes : ultimul fragment din caietele eminesciene de **Fiziografie,** însemnările de editor ale lui Perpessicius, paginile din proiectul de monografie eminesciană a lui Pompiliu Constantinescu, epistolele adresate de Arghezi lui Constantin Serienescu. Li se adaugă prezentarea și publicarea de către Ioan Chindriș a textului **Supplex Libellus Valachorum** din 8 noiembrie 1783, piesele scurte ale lui George Călinescu, jurnalul epistolar Panait Istrati (adresat lui Jean-Richard Bloch și, de o frumusețe aparte, traducerea făcută de Barbu Brezianu odei închinate de poetul toscan Felice Bartolozzi principelui Constantin Dimitrie Moruzi.

*

Despre „Astra" (revistă politică-social-culturală a C.J.C.E.S. Brașov) și „Ateneu" (revistă social-culturală a C.J.C.E.S. Bacău) ambele editate de ziarele locale – apariții mult prea rare pentru a mai putea produce, în conștiința cititorilor, efectele, percutante cu ani în urmă – trebuie scris cu o înțelegere (nu îngăduință însă) aparte, pentru efortul de a-și păstra distinct profilul. Respectîndu-și programul anunțat pe frontispiciu, „Astra" (nr. 1, martie 1980) își alcătuiește un sumar politic-social-cultural, deschizîndu-și paginile dezbaterii unor teme de politică și practică a culturii : **Noua calitate în gîndirea artistică** (participă : Ion Sălișteanu, Ion Itu, Mircea Herivan, Vasile Tomescu, M. N. Rusu, Ecaterina Țarălungă, Titus Moisescu, Dan M. Mihăilescu), **Orașul – comunitate culturală** (arh. Mircea Enache), **Cultura creatorului de cultură** (Dan Grigorescu), **Cultura și revoluția tehnico-științifică** (V. E. Mașek), **Cultură și ideologie** (A. I. Brumaru), **Cultura și mass media** (semnează : Pavel Cimpeanu, Paul Caravia, H. Culea, Al. Deniforescu), precum și ampla discuție prilejuită de colocviul „Teatrul contemporan", la care participă, în revistă, Valentin Silvestru, Mira Iosif, Th. Mănescu, D-tru Chirilă, C. Radu-Maria, Angela Ioan, George Genoiu, Emil Rădulescu, Ion Cocora). Despre literatură (critică, poezie, proză), aproape neexistînd, din păcate, nimic...

În schimb, mult mai implicată în fenomenul literar, amintind de trecute zile bune, este revista „Ateneu" (nr. 1). Adrian Marino, declarînd într-un interviu : „Afinitățile mele merg spre hermeneutică, spre critica profunzimilor", pagina consacrată analizei dicționarelor literare, studiile docte ale lui Theodor Codreanu **(Sublimbajele naturii),** Mihai Drăgan **(Mit și viziune poetică la Eminescu),** Vlad Sorianu **(Ipostaze ale exegezei eminesciene),** Gh. Grigurcu **(Critica și cititorul său),** traducerea făcută de Anca Giurescu și Cezar Radu unui fragment din **Tratatul de semiotică generală** al lui Umberto Eco – sînt tot atîtea indicii ale bunei orientări în literatura actuală pe care colectivul băcăuan se străduie, în ciuda precarității spațiului tipografic, să o păstreze.

*

O revistă studențească de cultură, demnă de tot interesul, este „Dialog" – (organ al Consiliului U.A.S.C. din Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" – Iași). În numerele 71–72, 73–74 am descoperit pagini de critică (cronici, eseuri, studii, anchete) ce ar putea fi rîvnite de multe reviste literare. Între semnatarii foarte interesantelor numere din „Dialog" : Luca Pițu, Valeriu Gherghel, Liviu Antonesei, Oana Vasilescu, Tudor Cristian Roșca, Doina Mihaela Sava, Dana Baran, Andrei Corbea, Mugurași Brînzei, Gabriela Scurtu și alții, desigur. Impresie de ansamblu (lăsată de cele două numere ale revistei studențești) : inteligență, vervă, criterii ale valorii funcționînd liber, în afara oricăror constrîngeri, curaj de a riposta prompt impusturii literare.

Anemone POPESCU

---

viața asociației

ATELIER LITERAR

Cu scriitorul ION MAXIM

— Vă apare la Editura „Facla" romanul „Umbra de la Cozia".

— Este un roman istoric, privind epoca lui Mircea cel Bătrîn, el fiind „Marea Umbră" de la ctitoria sa, Cozia. Dar un roman istoric de altă factură decît cea tradițională.

— A suferit romanul istoric o mutație?

— Cred că da. Chiar dacă schimbările sînt încă la început, ele există. Dealtfel așa cum conceptul „roman" a suferit numeroase metamorfoze, cel istoric nu poate rămîne nici el pe loc. Trebuie să facem unele delimitări teoretice. Modelul tradițional de roman istoric urma îndeaproape concepția despre istorie a epocii. Filosofia istoriei este o disciplină relativ nouă, deși preocupările sînt vechi, încă de pe timpul lui Aristotel. Istoricii însă nu au ținut pasul cu teoretizările despre istorie, iar romancierii s-au lăsat și ei prinși în perspectiva evenimențială, care a dominat multă vreme și știința istoriei și știința despre istorie. De unde romanele pe care le cunoaștem și al căror prototip este romanul istoric realizat de către Walter Scott. Romane în care accentul cade pe fapte, pe evenimente, conflicte, bătălii, mari mișcări epice, întîmplări spectaculoase, ce cuceresc cititorii mai ales dacă se strecoară și o poveste de dragoste sau cine știe ce alte acțiuni încredințate iscoadelor. Continuatorii, revedincîndu-se de la acest model, au introdus noi dimensiuni, dar epicul rămîne pe întîiul plan, iar interesul pe evenimentul istoric. Concepția despre istorie a evoluat însă și interesul s-a deplasat de la eveniment la spiritualitate. Cultura, artele sînt mai caracteristice pentru istoria unui popor decît conflictele sau evenimentele care rămîn, oricît ar fi de interesante, la exteriorul unui suflet bogat și creator, împlinindu-se în opere literare și de artă. Pornind de la o asemenea concepție *„Umbra de la Cozia"* încearcă reconstituirea spiritualității românești de la 1400. O minimă desfășurare epică, pretext pentru considerațiile privind artele, credințele, viziunea despre lume și viață a poporului nostru. Este urmărită îndeaproape civilizația lemnului, specifică unor oameni de pădure, arhitectura în încercările ei multiple, ce vor duce la excepționala sinteză moldovenească de mai tîrziu.

— Ce motiv, ce simbol străbate cartea?

— Motivul jertfei străbate întregul roman, de la început pînă la sfîrșit, culminînd cu ultimul capitol. *„Cărarea pierdută"*, în care se subliniază înțelesurile adînci ale baladei *Meșterului Manole,* unind jertfa cu creația. Jertfă pentru țară, dusă pînă la jertfa supremă, pentru că, așa cum știm, voevozii noștri s-au jertfit mereu ca să-și apere pămîntul, hotarele, țara, ființa neamului. De unde o altă idee, aceea a apărării, a evitării războaielor, a rezolvării conflictelor prin bună înțelegere. Ceea ce s-a urmărit a fost prezența unor idei de filosofia culturii și istoriei, deghizate epic. În același timp, o inițiere într-o spiritualitate românească în plină expansiune.

CENACLURI

● La Cenaclul Asociației și-al revistei noastre, „Revistă vorbită", prezentată de Mircea Șerbănescu. Au citit Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Dorian Grozdan, Traian I. Biräescu, Traian Dorgoșan, Corina V. Sein, Nina Ceranu, Monica Rohan. Marți, curs de poetică dedicat centenarului Arghezi. ● Ieri, în cadrul cenaclului de expresie germană, două expuneri : lect. univ. H. Bockel a vorbit despre opera lui Franz Xaver Kappus, destinatarul timișorean al scrisorilor lui Rilke adresate unui „tînăr poet" ; lect. univ. P. Kottler a prezentat un roman în grai șvăbesc al lui L. Schwarz, autorul lecturînd ulterior fragmente din manuscrisul cuprinzînd continuarea lucrării. ● Vineri, la cenaclul maghiar, Pongracz Maria a citit proză, referent fiind Mandics György. Miine, o expunere-dezbatere : criticul literar Egyed Peter va vorbi despre unele dimensiuni ale literaturii de limbă maghiară din deceniul VII. ● Astăzi cenaclul de expresie sîrbă va dezbate poeziile lui S. Mișcovici, referatul fiind susținut de J. Milin.

L. B.

„Eu îți arăt cel mai frumos lucru al meu, adică versul"

Capacitatea de a inventa iubirea este nemăsurabilă pentru un poet predispus la toate avatarurile de drept și de imaginație ale ființei. Origina acestei predispoziții este de natură rațională, iubirea fiindu-i în primul rînd subiect de gîndire, la nivelul șanselor ei de modificare a orbitei umane. Rațiunea ei „practică" este „candidă", în sens voltaire-ian, negînd pînă la purificare iluzorie teritoriul unui sentiment pîndit exact de cele mai umane inconveniente. Inventînd în iubire, Nichita Stănescu urmărește să dea o formă perpetuă, infinită, absolută (străveche obsesie a iubirii poetizate) celei mai relative stări sufletești. Nu e vorba de o încredere ce i s-ar acorda cu orice preț, ci de o șansă ce se dezvăluie în a ei cea mai epurată formă de manifestare : cuvîntarea. Astfel iubirea devine inatacabilă, fiindcă nu se mai expune unui examen empiric, ci unui excurs teoretic. Cu un cuvînt, poetul „bate" din bronzuri inventate o „armură" pentru a apăra de dinafară iubirea de primejdiile ei de dinăuntru. Acesta este cavalerismul pe care îl arborează poetul cuvîntînd în jurul propriei „mese rotunde" despre cele mai imaginate „doamne" și despre cele mai visate iubiri. De fapt, starea generală a poetului, mai cu seamă atunci cînd „pînă tîrziu" așteaptă, natural, o fată este aceea mărturisită de „vis în vis". În acest chip tot imposibilul devine posibil, ba, chiar dat al firescului, explicîndu-se imensul număr de născociri, transferuri și sensibilizări surprinzătoare pe temeiul cărora un sentiment renaște pe măsură ce se ascunde.

Simbolic datele iubirii lui Nichita Stănescu nu pot fi decît cele dintotdeauna : mediul, ființa, gestul, starea de suflet, ritualul și sfîrșiturile ei. Dar ele sînt supuse unui continuu proces metamorfic din nevoia depășirii șentimentului cotidian. Mediul marin, de pildă, cel impregnat de ondulații nostalgice și de abandonări meditative nu-i mai convine poetului ; încearcă și reușește a-l dinamiza printr-o reîncarnare aparent derutantă : „Marea se va preface-n păsări străvezii, / cîte le-ncap ochii deschiși spre ea, / și vor zbura filfiind, cînd ai să vii, / pînă-n piscul văzduhului cu o stea". Într-un alt loc se amintește de „un cer inventat chiar atunci", necesar pentru o îmbrățișare urcată din vis, care devenea la rîndu-i „mai grea sau mai ușoară după voie / asemenea păsărilor în zbor". După cum și luna sau iarba, sau arborii devin de fiecare dată altceva. Întreg acest vîrtej metamorfic, departe de a configura un univers mitologic, prea pretențios pentru poet, intenționează un necontenit transfer de sensibilitate, răspîndirea în toate a ceea ce este hiperbolic în iubire sau este crezut ca atare.

Dacă în medii poetul acționează transformaționist (termen biologic mai exact decît mitologizantul „metamorfic"), asupra gesticii și uneltelor ei procedează prin selecție (altă biologie intuitivă). Poetul inventează o întreagă anatomie a iubirii, alegînd din trup acele părți și acele mișcări care să exprime, de această dată în opoziție cu mediul, nu atît „mișcătorul", cît extazul ei. Iată părțile : mîini, umeri, glezne, genunchi, talpa (sandaua, uneori), profilul, tîmpla, toate ascunse deseori, cum spuneam, într-o mască de fier. De ce oare aceste părți-unelte ale gestului și nu altele ? Conform cavalerismului rătăcitor și imaginar al poetului se preferă umilința în iubire, supunerea și se refuză provocarea. Ele par neutre în numele eroticii, aparțin divinației și autoflagelării. Iată acum și gesturile potrivite lor : „Mîinile mele sînt îndrăgostite", „Dar steaua neagră-a părului tău scurt / îmi atingea, cu clinchet stins, un umăr", „Cu gleznele julite eu te pîndesc cînd treci". Mai departe, aceste gesturi pot declanșa adevărate învăluiri retorice de o virginală eleganță și de o profundă adorație : „Cînd treci, zveltă și fragedă, odată cu zorile, / de parcă ai căuta la tulpina curcubeului comorile, / nu-ți întoarce profilul peste umăr, deși / culorile pe care le-așternp pe zid sînt cele mai vii". Că este retorică, diplomatică chiar această umilire e limpede : poetul încearcă printr-o fantastică estetică a gestului, și mai ales a spunerii lui, subjugarea ființei căreia i se supune.

Această ultimă senzație face parte dintr-un alt șir de invenții la care Nichita Stănescu recurge penrtu a scoate iubirea din complexul prea pedestru al fericirii. Iubirea, cuprinsă în armură și deseori ridicată cu fast în șaua unui cal sau a doi cai, trebuie aruncată în luptă, riscîndu-se nu viața, ci orgoliul ei. Vai de cei care învinng, ar zice poetul ! Și, de fapt, nici lupta nu contează, ci ceea ce premerge sau urmează ei : starea de suflet. Sînt inventate astfel de stări adiacente, din nou altele decît cele cunoscute. Înființînd un timp nou, „viitorul trecut", poetul îl exemplifică printr-o stranie și sadică gelozie anticipată. Nimic nu trebuie cedat mulțumirii care ucide melancolia și nostalgia. Candoarea acestei simțiri este, la fel, voltaire-iană : suferința în iubire, dacă nu ar exista, ar trebui inventată. Ceea ce este echivalent deja cu o religie.

Așadar, aproape nimic nu mai lipsește ; naturile răstălmăcite vibrează, regia tuturor mingiierilor e perfectă (mîini și glezne sînt pregătite, învățate pentru aceasta), totul e gata pentru început și sfîrșit, pentru desfătată durere (și Eminescu a zis: „suferință, tu, dureros de dulce"). Abia acum e inventată femeia. Adevărată creațiune : „Eu te-am rupt pe tine din aer, / zeitate melodioasă, subțire, / ca să-mi trec inelul brațului meu / în jurul mijlocului tău nervos, ca un deget". Adusă pe pămînt, femeia, e posibil să se descompună în contact, ea, diafana, cu elementele dure. Și atunci mai suferă o naștere, din fragmentele obligatorii ale materiei : „Umbra ta, lovindu-se de ziduri, / iar se sparge-n cioburi colorate. / Oh, de aceea m-ai zărit în stradă / adunînd pierdutele-i pătrate. / / Și s-o fac la loc, în ceasul nopții, / peste geamuri ți le-așez cu grijă, / verzi, albastre, galbene și roșii, / încoifate-n creștet cu o spijă". Și de această dată se adaugă adorației o extrem de fină ironie, o nemulțumire continuă. Altfel nu s-ar explica preferința poetului pentru introducerea **obiectului creat** (subiect fiind doar iubirea în sine) în universul său metaforic : „Mi-ar fi plăcut să fii mai bine-o plantă. / O iederă să fii lîngă obrazul meu, sunînd, / cînd reci curenții serii vin în pantă / din cerul rezemat pe-un singur gînd". Ne reamintim că și altă dată iubita era așteptată să răsară dintre ierburi. Poetul ar fi dorit să realizeze erotica ideală prin uniunea carnalului (rod al mediilor, inclusiv al ființei sale, de structură animală) cu această fertilă și unduitoare devenire vegetală. Oricum, o undă de femeie doar plutește printre frămîntările atît de pretențioase ale poetului. Ea nu capătă chip și trup decît în unele „cîntece" pure, fără adresă sau cînd este judecată, de dragul limbajului, pentru niște vini inventate.

Nimic nu este inventat în această formă a iubirii, în afară de iubirea însăși. Visată fiind, nu mai trebuia închipuită. Abia în ritualul major, matrimonial, poetul este iar obligat să născocească o stare cît mai înaltă pentru un fapt atît de des și de egal întîmplat pe pămînt : „Trupul tău drept. Trupul meu drept / ca la o ceremonie de nuntă. / Un preot de aer înțelept / cu două verighete ne-nfruntă". Ritualul este lăsat în seama iernii, care nu face decît să răstoarne peste miri, în loc de

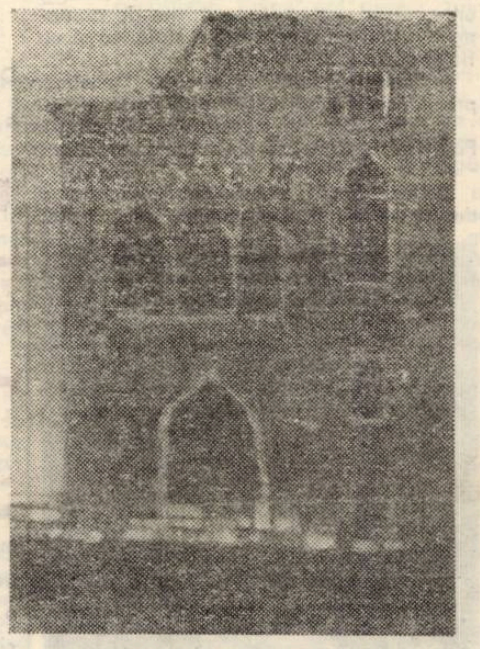

Veneția

flori, „o tonă de zăpadă" : „Murim înghețați. Din noi numai pletele / în primăvară ne-mpodobesc scheletele".

Straniu sfîrșit pentru atîta consum de energie a gestului ! De fapt, totul în iubire se scurge către un fel de Nord, către o limită a înghețului, către o inevitabilă iarnă. **Elegia a opta, hiperboreeana** este pronunția de maximă gîndire afectivă a acestui final care transformă dragostea într-o dispută dintre Viață și Moarte. Greu s-ar fi explicat altfel extrem de bogata alcătuire a prea simplului, în frumusețea sa, sentiment de dragoste. Permanenta obsesie a poetului de a rezolva contrariile printr-un nucleu neutru se manifestă și în acest teritoriu sensibil. Iubirea este o dispută neîntreruptă, nu atît între bărbat și femeie, cum s-ar crede, ci între valorile lor de timp, fie dinspre adolescență spre senectute, fie, pur și simplu, dinspre începutul spre inevitabilul sfîrșit al iubirii. Ce anume ar putea împăca aceste excesiv de diverse linii de concurență ? Evident, nimic, în afară de ceva care ar putea primi un fel de imunitate categorică. Nichita Stănescu deține datele primordiale ale acestei invenții. Nimic nou, de fapt : Cuvîntul.

Într-o cronologie aproape paralelă cu ritualul prelungit al iubirii, cuvîntul e în măsură să substituie orice stare ; este impuls, hrană și leac pentru toate. La o posibilă naștere de sentiment, șocul cunoașterii este determinat de o mișcare a vorbelor : „Invidios pentru cuvintele de dragoste / pe care știi să le spui..." ; **acestea** și abia apoi „pletele" și „ochii căprui" îl fac să aducă în dar cireși, și căpșuni, și gutui, și roșcove etc. La clipa de încremenire a vederii, îmboldul de apropiere este dat de cuvinte : „Cuvintele se roteau, se roteau între noi, / înainte și înapoi, / și cu cît te iubeam mai mult, cu atît / repetau, într-un vîrtej aproape văzut, / structura materiei de la-nceput". Filozofia sui generis a limbajului subliniază o adevărată dramă a zicerii, provocată de dificultatea de a cuprinde în cuvinte tot ceea ce ar trebui. Cu sofistica lui obișnuită, Nichita Stănescu caută în tainele adînci ale literei salvarea mișcării și expresivitatea extazului : „Ah, cuvintele, tristele, / ele curg în ele însele, / deși sensul lor e static. / / Ce tragedie cuvîntul **iubito !** /După litera I urmează litera U, / după litera B, litera I, / apoi T, apoi O... Complicată misie a vorbelor, puse să întrețină toate sensurile, deși, fragile fiind, se pot răni ușor, uneori chiar lovindu-se între ele. Tot ele pot primejdui, din nevinovăție și stîngăcie, exact sensurile pe care au fost sortite să le susțină : „Cuvintele – tristele / jumătate Timp – jumătate lucruri, / atît de lucruri încît / nelămuresc timpul, / atît de timp / încît adumbresc lucrurile".

Pentru poet, cuvintele nu au numai rostul de a inventa și întreține iubirea, ci și cel de a se elibera de ea sau de a o nega. Prin jocul lor, pentru că joc ajunge, abil și de o altă eleganță decît cea a învăluirii, se dezvăluie totul, inclusiv nevoia reținută de provocare și chiar frivolitate. Versurile ce conțin o aspră școală de sensibilizare a cuvintelor, o afectivitate orientată spre estetică și un semn nucleic catalizator pentru orice contradicție reală sau inventată în ceea ce privește spiritul, sună ca o concluzie.

Cît despre poet, hiperboreean în privire, tropical în intenție, tandru pînă la sacrificiu, explorator de regrete, plutește pe deasupra cuvintelor, ca și cum ele ar fi ape, oferindu-și coastele, pînă la cea din urmă, și încă vreo cîteva pe de-asupra, pentru zămislirea mereu altei și altei iubiri cu nume de femeie, însoțindu-se însă perpetuu cu una singură : Poezia.

Valentin TAȘCU

sublinieri

● miniaturi ● miniaturi ●

Agatha Grigorescu Bacovia

„ȘOAPTELE IUBIRII"

Ed. Cartea Românească – 1979

Într-un dialog sentimental al *iubitei* și *iubitului*, venerabila Doamnă a marelui Bacovia adună grațioase imagini șoptite. Este impresionantă această fără odihnă tendință a poetei de-a ține viu un simțămînt, peste decenii, față de cel care a fost printre cei mai reprezentativi poeți români. Căci acest volum ce este altceva decît o dedicație simplă, nesofisticată, dar venită din adîncurile sincere ale unei femei, soții și poete, o Veronică Micle modernă, către cel ce a întreținut și arderea poetei în preajma marii sale umbre și căreia poeta îi închină stihurile :

„Dragule, drag,
Iubirea noastră,
Fluture
În toamnă,
Călător ;
Bruma îi va ucide
Aripile
În zbor".

Ligia Tomșa

„UMBRA OGLINZILOR"

Ed. Facla – 1979

După ani îndelungi de ucenicie, poeta arădeană adună sub titlul de mai sus o poezie de notații delicate, desene fragile, descripții, tablouri naturiste, uneori luxuriante ca imagini, întotdeauna romanțios — sentimentatale. Poemele evocă fie geografii marine, fie teritorii abstracte (geografii mascate, cu un iz vag romantic, prin recuzită). Ceea ce se reține este un sentiment nostalgic al eroticului, într-o poezie tradiționalistă. Notațiile, uneori, sînt fruste, cu o naturalețe a privirii simple, nepatetice, neretorice. Se reține interioarele, istoria cotidiană a cuplului : gelozii, plecări, trădări, nostalgii și un sentiment al delicateței gestului erotic.

Ion Davideanu

„ZBOR DESCHIS"

Ed. Facla – 1979

Deși numit „versuri pentru școlari" (și nu știm de ce) deși, construit, deci, eteroclit, volumul lui Davideanu, al acestui poet de structuri tradiționaliste, aduce la iveală nu numai portrete de o culoare și emoție sinceră, ale istoriei românești, ci și poezii ale naturii autohtone, ale efortului uman constructiv, ale unor efigii contemporane. Expresia poetului este pură, viguroasă, imaginea are sevă și originalitate, ea nu se îneacă în verbozitate și absconseitate, ci taie pîrtii limpezi în cititor. O poezie cu adevărat patriotică, prin substanța ei ideatică și fervoarea sinceritățli și atitudinii cetățenești a poetului în cauză.

Giuseppe Navarra

„ȘI EU L-AM CITIT PE MARȚIAL"

Ed. Eminescu – 1980

Nu știm dacă Editura bucureșteană va mai continua seria de epigramiști contemporani. Oricum, epigrama lui Navarra slujește specia cu suplețe, inteligență și o fină ironie. Epigramistul descoperă cu acuitate tare ale individului în societate : infatuare, obtuzitate, parazitism, incultură, dar și metehne ale firii omenești : lenevie, beție, perfidie, prostie. Ceea ce aduce Giuseppe Navarra în acest volum, bine redactat și cu o grafică de bun gust a lui Clenciu, este subtilitatea... subtextului, rima rară, ironia acerbă, tonul lipsit de frivolitate sau banalitate. Merita, oare, volumul o concentrare a epigramei pe teme, pe cicluri? Posibil. Redăm mai jos o mostră din volum :

Portretul poetului Ion Bănuță, executat de Clenciu, a fost achiziționat de o frizerie.
(gura lumii)

Luară poza înrămată
A bardului cu păr vîlvoi,
Scriind sub ea : „Așa arată
Acei ce nu se tund la noi".

Mihail Ecovoiu Doreanu

„IZBÎNDA FOCULUI"

Ed. Litera – 1978

Interogații sentimentale, atitudini romanțioase, un limbaj desuet și un moralism factice mineză majoritatea poemelor din acest volumaș al unui interesant umorist piteștean. În linia poeziei sentimentale, poetul se mișcă greoi, printr-un hățiș de imagini stufos-neguroase, de prolixitate ideatică. Păcat că unele simțăminte autentice nu primesc acoperirea lor poetică necesară căci există o exaltare poetică sinceră, există și o poezie de factură folclorică cu o vibrație autentică : *„A murit o ciocîrlie / Fir-ar plînsul cînt să fie. / Codrul, dor de răzbunare, / Frunza-și picură-n cărare. / Stîrniți cîntecele ei, / Cu tot cerul de scîntei, / Să le dați din tați în fii, / Să rămînă veșnic vii"*. dar și o tentă de livresc neasimilat ce face rău acestor poeme. Cu o recuzită de amintiri „trăite", dar netransfigurate toate artistic, cu interogații cînd sentimentale, cînd retorice, poetul trebuie să vîslească din greu spre zona unei poezii de emoțiune sinceră, spre gestul liric simplu, firesc, omenesc.

Radu VOINEA

ION VELICAN
BUNI LUNTRAȘI
— *Povestire* —

prezențe literare

Citeva bărci alunecau lin pe Dunăre în jos, egretele zburau agitate peste stuf, parcă fără să bată din aripi, ca niște petale albe, plutind. De grupul lipovenilor se apropia o tînără femeie, ce purta niște cartoane sub braț, și, cum pășea rar, legănat, făcea ca nimeni să n-o bage în seamă, nelăsînd să se bănuiască faptul că intenționa o plimbare de agrement cu barca, ci părea mai curînd o curioasă, o femeie care probabil voia să vadă de aproape apele line ale Dunării și oamenii aceia singuratici, ciudați, care sporovăiau de-ale lor, pe chei.

— Bună ziua ! spuse ea primului ieșit în cale. Pot să închiriez și eu o luntre ?

Vreo trei, patru inși, ce păreau a-și disputa oferta, se îmboldiră spre „clientă". Veneau ușor ca umbrele norilor peste ape, cu miinile în buzunare, fără entuziasm.

— D-apoi le puteți închiria și pe toate, răspunse omul, zîmbitor, arătînd cu mina spre mulțimea bărcilor frumos aliniate și priponite de cite un par.

— Sînteți singură ? întrebă unul dintre ofertanți.

— Mai vedeți pe cineva cu mine ? răspunse ea ironic.

— Dacă ați fi mai mulți, ați plăti mai puțin. Așa, se ridică prețul, zise unul bătrin și slăbănog.

— Taci, nea Ciovlică ! Voi nu vedeți că n-aveți clienți ? Haideți, domnișoară, aici ! — se auzi vocea șefului. Uite, vă duce băiatul ăsta care doarme ca un puturos în barcă. Hei, mă Daneliuc, la treabă ! Tinerei i se înfățișă un uriaș cu barba roșcată, tunsă scurt, cu ochii mici și albaștri, cu brațele vînjoase, un Gulliver al apelor. Coborî malul nu prea înalt, pe lîngă o tarabă cu pepeni verzi, ce-și așteptau și ei cumpărătorii, se urcă pe un fel de punte și încercă să pună piciorul în luntre, dar aceasta nu sta locului și ea nu avea cum să îl pună și pe celălalt. Atunci, uriașul Daneliuc, ce o privea de pe mal, se apropie de punte și, cu picioarele prin apă, făcu pași spre tînără. Întinse miinile spre ea, hotărît, și-i spuse : „Curaj !" Ea se lăsă purtată pe sus, ca de o macara, pînă ce sub tălpi simți minuscula punte mișcătoare a luntrei.

— Bravo, Daneliuc ! se auzi vocea unui bătrin hîtru, din mijlocul unui grup ce șușotea prostii. Te opintești de dimineață...

Ortacii săi riseră, iar el îi mustră cu o privire rece, apoi, fără să spună nimic, păși în barcă și, cu vîsla întinsă, împinse în mil, barca se avîntă „în larg" și în curînd tînăra din fața sa, ținîndu-se de marginile bărcii, văzu canalul de pe care pornisera cum se strîmtează și din stînga se ivea, măreață, Dunărea.

— Te cheamă Daneliuc ? întrebă ea la o vreme, privindu-l sfredelitor.

— Da, răsunse el, așa mi se spune.

— Pe mine mă cheamă Lidia. Dar cîți ani ai ? interogă ea, după o pauză.

— Douăzeci și cinci, spuse el, privind în depărtare, pe lîngă ea. Și tăcu.

Urmă o pauză prelungă, în care Lidia își zise că tînărul din fața ei era cu siguranță un subiect interesant de abordat pentru orice artist plastic. Tăcerea lui însă o exaspera. Chibzui cum să i-o alunge, să încerce a-i deschide baierele inimii spre ceva drag lui însuși, ceva, ce pentru moment nu se lăsa conturat în nici un fel. Dar, în mod surprinzător, chiar el reluă dialogul.

— Ia uitați-vă, o rață cu ciuf !

Pentru ea rațele erau rațe, iată însă că pentru Daneliuc rațele erau cu ciuf, așadar îl chestionă :

— Sînt și altfel de rațe ?

— Oho ! Rața pestriță, rața ciriitoare, rața lingurar, rața moțată, rața cu cap alb...

— Și, numai rațe se văd pe-aici ?

— Oho ! Să am atitea sute cite feluri de păsări își duc traiul pe canale, prin stuf, încolo. Acuși ne abatem din drumul mare al Dunării și-o să vedeți și chirighițe, și corcodei, și lișițe, și pescăruși, și lăcari.

— Dar unde își fac toate păsările astea cuib ?

— Păi, în multe locuri, zise el, între firele de stuf, pe apă, pe prundoaie, pe sfărîmături de plaur, pe plajele de nisip, pe plante plutitoare, în mustăți de salcie...

— Pelicani n-o să vedem ?

— Nu, pelicanii au colonii speciale, dar în altă parte, înspre Sulina. Aici, printre răchiți, sînt doar păsări obișnuite.

— Ce fel de păsări ? întrebă Lidia, neînțelegînd care pot fi acele „păsări obișnuite".

— Păi și cuci avem. Pițigoiul pungar, muscarul sur, silvia cu cap negru, frunzărița gălbuie, filomela, codroșul, cinteza, cioara...

Din loc în loc, deschideri largi de apă ascundeau plase uriașe, implantate aici de obștea lor sătească. Pari de susținere, înfipți pe alocuri, lăsau să se vadă munca pricepută a unor oameni. Se îndepărtaseră mult de sat, și ea își potrivi pe genunchi cartonul pregătit pentru schițe și desene. Schiță din citeva trăsături silueta unor păsări, ce se lăsau privite de aproape ; printre ele, un stîrc, o stufărică și un fluierar de lac.

— Sînteți pictoriță ? întrebă Daneliuc, privind ca și pînă aci, în altă parte.

— Profesoară de franceză, la București. Fac și pictură. Pot să-ți schițez un crochiu ?

— Ce să-mi faceți ?

De astădată o privi direct în ochi și o descoperi zîmbitoare, tînără, afectuoasă.

Portret

— Un crochiu, o schiță de portret. Să vedem, poate reușesc. Și propun să-mi spui „tu" doar am, ca și tine, douăzeci și cinci de ani.

Daneliuc rîse. Cum trăgea la rame, fără efort, ca în glumă, cum se înfățișa în pantalonul său de salopetă și în maiou cu barba sa sîrmoasă, părea un artist plastic boem, pripășit în deltă.

— Vreți ceva mai repede ? întrebă el, la o vreme.

Ea tăcu. Apoi aprecie :

— Pari a fi cel mai bun luntraș din cîți erau acolo pe mal. Faci sport ?

— Păi ăsta ce-i ?

— Vreau să zic, participi la concursuri ?

— Nu. Au zis unii să mă duc la Tulcea, la o întrecere, dar mie nu-mi place.

— Ești cumva artist plastic ?

Daneliuc rîse, încîudat.

— Hm ! făcu el, amuzat. Sînt tractorist la noi la S.M.T. și citeodată fac și pe barcagiul.

Cea care îi schițase portretul, din citeva linii acum i-l arătă.

— Ha-ha-ha, rîse el, sănătos, seamănă cu mine. Chiar așa am eu gîtul ?

Ea întoarse repede cartonul spre ea. Da, exagerase, dar nu îi părea rău, căci în felul acesta îi scotea mai bine în relief forțele vitale. Zise :

— Principalul e să semene cu tine.

— Asta așa-i !

Intrară în labirintul deltei, înconjurați de stuf și sălcii cu trunchiurile prăvălite în apă. Pe deasupra lor, răzbătea zborul scurt, precipitat sau leneș al păsărilor, care scoteau țipete ascuțite ori tînguitoare, repetate ca o bătaie de toacă, răgușite ! — un limbaj specific, deloc asemănător păsărilor de munte ori de șes. Mai era apoi mirosul apăsător de pește. Pe cite un mal uscat se vedeau pescari așteptînd ; într-un loc, unul pusese un tuci cu apă la fiert, pentru a-și pregăti ciorba. Lidia își înălță privirile și văzu cerul senin, soarele urcat în amiază. Un lopătar se înălță greoi din apropiere. Pe o frunză de nufăr, o egretă mică urmărea atentă mișcarea luntrei. Cite un pește bătea apa cu putere, apoi cercurile ei dispăreau încet, încet.

— Îmi place aici, pe istmul ăsta, ce-ar fi să coborîm ? spuse ea.

— Cum vreți...

— Cum vrei !...

— Ei, da, cum vrei, dar puțin mai în jos e o cherhana, acolo puteți, poți minca ciorbă de pește.

— Bună idee, chiar mi se făcuse foame. Hai acolo, e departe ?

— În zece minute ajungem.

Aceste zece minute însă se datorau sîrguinței cu care Daneliuc avîntă iarăși vîslele, ce se ridicau și se cufundau una după alta, parcă înghițind apa, cu sughițuri.

Se apropiau de cherhana, unul, cu gestul obișnuit al omului nedespărțit de lumea peștilor ; celălalt, cu un neastîmpăr în priviri și-n mișcarea umerilor, dar amîndoi cu o nerăbdare mai mult sau mai puțin vizibilă.

— Uite-o ! strigă Lidia cu o bucurie de copil.

Daneliuc, deși cu spatele înainte, o vedea și, cunoscînd obiceiul lui moș Pavca, stăpînul locului, întrebă :

— Iese fum ?

— Da, răspunse ea, de unde știi ?

Daneliuc nu-i dădu nici o explicație. Dimpotrivă, mai puse o întrebare :

— Pe masa de lîngă cherhana se vede o femeie care pregătește peștele ?

— Da.

— E Pelaghia, nevasta lui moș Pavca. O femeie năzdrăvană, se zice că prinde orice pește din Dunăre, ori din bălți, fără năvod.

— Cum ?

— Zice că iese noaptea pe lună, cînd peștii dorm, și cîntă un cîntec, ce sună cam așa : **„Peștișorii mei, veniți și vedeți luna / Peste apele fermecate ale Ghiei / Mîna mea să vă mîngîie solzii de aur, / Ochii mei calzi peste ochii voștri reci".** Și peștii vin la ea, iar ea se apleacă și doar îi scoate din apă, pe rînd. Hei, tușă Ghie !

— E, mă, Daneliuc !

Fu glasul femeii, care se apropie de mal, cu miinile în șolduri.

— Ne faci și nouă o ciorbă ?

— Iote, e-n tuci, e gata. Mă temeam că am făcut prea multă.

Lidia o privi cu teamă și respect, nu părea o femeie năzdrăvană, ci doar una sănătoasă, plină de viață, roșcovană, cu ochi șireți, puțin răgușită la voce, femeie la șaizeci de ani, încă în putere, ageră și binevoitoare. Nefiind punte pentru debarcadere, Daneliuc coborî primul, întinse miinile spre tovarășa-i de drumeție și aceasta se lăsă din nou purtată spre mal. O lăsă ușor pe pămînt. Moș Pavca ieșise și el în pragul cherhanalei, auzind vorbă.

— Bucuros de oaspeți ? întrebă Lidia.

— Bucuros, bucuros ! spuse zîmbind moș Pavca. D'apoi haideți înăuntru la masă, făcu el invitația, cu grabă. Cei doi intrară cu avînt.

— Domnișoara e de la București, spuse Daneliuc.

— Da ? făcu femeia, ajunsă în prag, ușor căzută pe gînduri. Ați venit în deltă singură ?

— Nu, sînt cu părinții, dar ei au rămas azi la mașină. Știți, timpul nu se arăta chiar așa de promițător, dar uite că am avut noroc.

— Și ce cartoane sînt astea ? întrebă moș Pavca.

— Desenează, moșule. Domnișoara desenează. Uite, m-a pictat și pe mine.

Le arătă portretul. Cei doi riseră.

— Așa-i, că sameni, rise nevasta lui moș Pavca. Dar, hai, stați la masă, să vă pun ciorba noastră pescărească.

Totul era aici sub semnul peștelui, căci mirosul lui îmbibase scîndurile cherhanalei. O ancoră veche sta agățată sus, sub acoperiș, pe o sfoară — mult pește uscat ; într-un colț, un butoiaș cu pește mic, alături, într-un coș de nuiele — pește mare, proaspăt. Cînd ciorba pescărească, frumos mirositoare, poposi în farfurii, Lidia avu un moment de uimire, poate stîrnită de exotismul acelui interior, poate datorită acelor oameni, poate datorită sieși, căci avusese puterea de a-și fi lăsat sufletul să fie mișcat în chip nou — cert e că se răspîndise o mare bucurie în ființa ei de „orășancă", plictisită de tabieturi casnice și sociale, o bucurie nețărmurită, căci n-o apăsa nici un gînd pentru moment, ba chiar găsea răgazul acela intim de a-și făuri un plan, de a visa. Gustă ciorba cu lingura aceea de lemn, care părea a fi mai dulce și mai îmbietoare decît toate lingurile inox și argintate din amintirile sale.

După ce mîncară pe săturate, și după ce Lidia plăti bătrînilor o sumă aproape simbolică, își luară rămas bun de la acei găzduitori.

— Acum intrăm în stuf, zise Daneliuc, să culegem nuferi.

— Sînt nuferi aici ?

— Oho !

Luntrea înainta cu greu, Lidia zări prima nufărul, apoi alții și alții le apărură în cale, o colonie întreagă. Cerul era tot mai albastru, soarele trecuse demult de amiază, iar Daneliuc nu încetase a lupta cu obstacolele vegetale. Ea se nelinişti.

— Cum mai ieșim de aici ?

— Nici o grijă ! o asigură tînărul.

— Putem să stăm puțin ? Vreau să pictez un peisaj cu nuferi.

— Cum.

Daneliuc lăsă vîslele slobode și, culcîndu-se pe spate, își întinse picioarele spre ea, o atinse fără să vrea, dar ea nu-și trase piciorul. Rămaseră așa, nemișcați, citeva clipe. Ea, ținînd în poală și hainele, și cartoanele, îi venea greu să lucreze. Ce mult îi lipsea un șevalet. A, o idee : Daneliuc ! Îndrăzni :

— Daneliuc, nu vrei să mă ajuți ?

El se ridică brusc.

— Ce aș putea să fac eu ?

— Întoarce-te cu spatele la mine.

Ea se miră cît de lat era în spate. Cartonul își găsea un excelent șevalet.

— Să stai nemișcat, voi picta cel mai frumos peisaj cu nuferi din cite s-au văzut vreodată. În acuarele. Stai să le scot din săculeț. Va fi prima mea lucrare făcută pe spinarea altuia.

— Dacă vrei, mă întorc cu fața.

— Am glumit.

Pensula ei începu un veritabil du-te-vino între apă și acuarele, cu scurte popasuri de culoare pe hîrtie. Nuferii prindeau o nouă viață, bucuria ei creștea cu fiecare mișcare a pensulei. Daneliuc sta nemișcat, ba își oprea și respirația secunde în șir, pentru a nu-i dăuna în nici un fel. Totul se confunda cu o respirație a singurătății în doi, dar o singurătate în doi pe un cîmp curgător de nuferi. Ea prelungea elaborarea acuarelei, conștientă de momentul decisiv al încheierii acestei lucrări, căci, pînă în acel moment final, toată simțirea ei se va fi revărsat, va fi pătruns pe căi necunoscute în ființa lui nespus de îngăduitoare și supusă. În apă, unde culoarea se desfăcea în mulțime de firișoare, se adunaseră peștișori mici și neștiutori, care atingeau cu botul suprafața apei și apoi dispăreau în adînc.

Cînd lucrarea fu gata, ea se opri, cu coada pensulei între dinți, se lăsă puțin pe spate și privi propria ei realizare, apoi o dădu lui Daneliuc, iar acesta exclamă :

— Minunați nuferi, dar parcă plutesc în ceață, parcă n-ar fi ăștia de lîngă noi, parcă ar fi de pe alt tărîm.

Apoi nu vorbiră minute în șir. Soarele cobora spre asfințit, pe nesimțite. Se apropiau de malul înalt al unui grind, dar stuful nu se îndupleca în nici un fel, nu se ivea nici o „cărare". Se îndepărtaseră mult de traseul obișnuit, aproape că rătăciseră prin locuri nemaiumblate. Plutea un zumzet peste ape, ca o primejdie ascunsă, păsările se vedeau tot mai rar, doar peștii săltau voioși la suprafața apei, presimțind apropiatul asfințit. O „cărare" se ivi curînd și Daneliuc întrebă mîngîietor :

— Ne întoarcem, tovarășa profesoară ?

— Ar fi cazul. Cred că o să-ți plătesc o avere.

— Asta în mod sigur. Ce-ar fi să tragi și dumneata puțin la vîsle ?

Și făcură schimb de locuri. Lidia ținea vîslele ca pe niște pari, pe care îi manevra fără îndemînare, neritmic, stîngaci, ineficient. Daneliuc o învăță cum trebuie să le țină, să le introducă în apă, să tragă, să respire, să se aplece, și ea, ca un bun elev, prinse repede „șmecheria". Apoi la vîsle trecu din nou el, și abia acum își arătă adevărata valoare de vîslaș, căci barca prinse o viteză neobișnuită, lăsînd în dreapta și în stînga păduri de stuf și poiene de plaur, și tot mai în urmă grindul cu pădurile sale de sălcii și plopi.

— Mai avem mult pînă...

— Pînă acasă ?

— Da.

— Într-o jumătate de oră ajungem.

În acea clipă se auzi o explozie puternică în fața lor, în apropierea malului nisipos. Daneliuc se opri din vîslit și, îngrozit, spuse :

— Braconieri !

Intră în stuful din stînga și vîsli din greu pînă la mal. Acolo părăsi luntrea, spunînd :

— Așteaptă aici !

Nu departe, pe mal, Lidia văzu un microbuz, lîngă el un om gras îmbrăcat în blugi și maiou, strîngea pește, mult pește, ce zbura prin aer, aruncat din apă. Îl văzu pe Daneliuc năpustindu-se asupra braconierului, care, căzînd peste un coș de nuiele plin cu pește strigă : „Săriți, mă omoară !", apoi trei inși dezbrăcați în slip, niște tineri după cum se mișcau de iute, ieșiră din apă și se aruncară — doi asupra lui Daneliuc, iar unul se duse la microbuz. Daneliuc îi lovi cu mîna lui ca o piatră de moară, amîndoi căzură, apoi unul se ridică în genunchi și vru să-l prindă de picioare, dar Gulliver îl izbi cît putu de tare în piept, și acela se prăbuși fără să mai miște. În același timp, însă, cel plecat la microbuz, se furișă pe la spate și îl lovi pe Daneliuc cu o lopată în cap. Lidia vru să strige, dar îi pierise glasul, privi îngrozită tot acel măcel. Văzu peștele strivit în picioare, cum îl încărcau cei patru în coșuri de nuiele, și pe Daneliuc căzut la pămînt, înșfăcat de cei patru și tîrît în baltă, apoi, în mare pripă braconierii se urcară în mașină și se făcură nevăzuți. Ea, împinsă acum ca de un resort invizibil, puse mîna pe vîsle și trase cît putu de tare spre locul unde fusese împins Daneliuc. Nu avea spor la vîslit, plaurul o împiedica, simțea că se sufocă de nerăbdare să ajungă, să-l salveze. Descoperi că apa nu era prea adîncă și începu să împingă cu vîslele în mil, pentru a ajunge mai repede la Daneliuc. Iată, îl și văzu cufundat în apa mocirloasă și sîngerie, cu plaur pe cap, cu ghearele înfipte în mal, ca să poată respira ; greutatea trupului mereu îl trăgea la fund, dar el ieșea iarăși și iarăși cu capul însîngerat la suprafață, pînă ce Lidia ajunse cu luntrea lîngă el. Îi întinse o vîslă, el o apucă, dar mîna îi alunecă de pe ea și trupul său dispăru cu totul sub apă. Lidia sări din barcă, îl trase la suprafață și cu micile ei puteri încercă să-l apropie de barcă. Nu știa ce trebuia să facă mai întîi : sîngele îi șiroia pe ceafă, își pierduse cunoștința. Timpul era prețios, prin apropiere nu se întrezărea nici un ajutor. Își rupse o fîșie din bluza de bumbac și îl legă la cap, peste rană, așa cum se pricepea, apoi se opinti din nou cu greutatea lui, punînd o vîslă sub el ca un fel de pîrghie, îl apropie de bordura bărcii, pe care o înclină spre el, îl strigă disperată : „Daneliuc !", el deschise ochii, o ajută prinzîndu-se cu mîna de scîndura cirmaciului, ea îl împinse în sus, el ridică un picior spre barcă, ea îl împinse și pe al doilea, pînă ce trupul lui prelung și masiv se prăbuși pe fundul luntrei. Ea respiră ușurată. Cu greu se cățără la rîndul ei în luntre, îi puse sub cap săculețul cu acuarele și cartoanele ei, cele peste tot purtate. Deasupra se nimerise chiar cel cu portretul său, iată-l așadar cu capul pe sine însuși — osmoză dintre realitate și ficțiune —, el respiră adînc, fîșia de bluză se înroșise de-a binelea, dar Lidia nu pierdu nici o secundă : puse mîna pe vîsle și trase bărbătește pînă ce ieși la „cărare", acolo luntrea începu să alunece tot mai iute. Amurgul era aci și ea, o fată neajutorată, neînvățată cu treaba asta atît de bărbătească, aluneca nefiresc de singură și înfricoșată pe apele tot mai întunecate ale Dunării. Ieși curînd din canale, răsuflă ușurată, căci ajunsă la fluviu nu mai exista pericolul de a se rătăci, trase cu greu împotriva apei, aproape un kilometru, apoi făcu la stînga, pe un mic canal, și văzu sus pe mal mulțime de oameni adunați, pe fundalul roșu al soarelui, apus de-acum. Discutau aprins, dar ea nu distingea încă nici un cuvînt, pînă ce unul strigă :

— Vine și ultimul mohican !

Ea zîmbi amar, amintindu-și că de fapt mohican înseamnă la amerindieni „buni luntrași" (mo-hi-konnius), dar ei nu aveau de unde să știe una ca asta, pentru ei, bănuia ea, Daneliuc sucise capul unei turiste oarecare, petrecuse o zi frumoasă și atît. Iată însă că de cum se apropia, glasurile lor amuțiră, căci în luntre nu se vedea decît silueta unei femei, iar acea femeie, care aducea luntrea goală, strigă cît putu :

— Un doctor, repede !

Două bărci îi și veniră în întîmpinare.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă unul.

— S-a bătut cu niște braconieri, a fost lovit în cap.

— Cu ce erau braconierii ? întrebă al doilea.

— Cu un microbuz.

— Ce culoare avea microbuzul ? întrebă iarăși primul.

— Roșie.

— Aha, făcu el, și împinse luntrea spre mal.

Mai mulți bărbați intraseră în apă și atinseră luntrea cu mîna, iar pe Daneliuc îl luară pe brațe și-l urcară pe mal. Lidia coborî singură, neajutată de nimeni și, îmbrăcată cum era, căzu în brațele părinților ei. „Ce s-a întîmplat, mamă ? Trăiește băiatul ?" au fost cele două întrebări răspicate, pe care le-a auzit clar Lidia, apoi fugi la rănit și, în timp ce îi mîngîia fața, auzi o femeie anunțînd :

— Vine sanitarul !

Daneliuc îi zîmbi fetei și-i șopti :

— Îți mulțumesc.

Șeful barcagiilor îi dădu la o parte pe oameni, zicînd :

— De-acum, legea !

Peisaj de iarnă

PETRE STOICA

DOAR ATÎT

Am un dulăpior cu cărți
mai am
trei portrete cu priviri criminale
o sobă țărănească umilă ca un psalm
citeva nuci cu miezuri amare
un calendar fără an fără zile
somații de plată
și multă multă zăpadă în curte

după plecarea ta calmă
doar atît mi-a rămas
cer iertare miinilor care vor veni să mă
ducă

PE ALTĂ STRADĂ

Nu vă mai deranjați
eu sunt bătrîn și locuiesc pe altă stradă
nu vă mai deranjați
un rechin cu numele de votcă
mi-a băut numele și viața
cui pot pune deci piedică ?
așadar lăsați-mi bucuria
de-a căsca liniștit
lîngă toiagul gloriei

IATĂ

Bătrîn și uitat între zile
ascult șobolanii îmi cîntă romanțe sub ușă
am iubit m-a iubit
vine puțină lumină șchiopătînd
trec în revistă urzicile tinere
mă uit la ceas iată că nu voi mai fi

ILEANA ROMAN

PESTE TĂGADE

Cînd te gîndești
Aproape că nu te mai țin minte
Pari din ce în ce o lumină
Indescifrînd cuvinte

Mă-ntorc cu fața
Ca la o lumină ce-și arde
Trupul liniștit și frumos
Peste tăgade

Întind brațele
Și pare că-mi pierd jumătate
Din trup risipindu-se
În altă realitate.

IN UMBRĂ

Ce vezi în umbra luminării înaltă
Altă umbră văd, stă ca o apă dreaptă
Dar în apă ce vezi și ce auzi
Altă apă tînără cu peștii cruzi
Iar în pești atunci ce crezi că este
Alți pești cu un inel din poveste
Și, în poveste, în poveste cine era
Tot o poveste, povestea cu peștera
În peșteră da a văzut unul idei înalte
Nu erau idei erau umbrele copiate
Atunci în umbră ce vezi, ce vezi tu
Tot o umbră, îi văd pînă și sufletu.

NU VĂ SUPĂRAȚI

În seară cînd și clarul zilei
Se pierde lin în libertăți
Cînd se mănîncă și se bea
Ca-ntr-o bibliotecă pentru toți,

În noapte cînd regina lira
Ea însăși pierde din vedere
În vre-un ținut din miazălapte
Unde desigur
Mai curge miere,

În zori cînd iar ne dezvelim
Din somn, din pături sociale
Nu vă supărați pe Eminescu
Că respirăm
Odată cu gura domniei sale.

Tîrzie, ora anotimpului

Evocîndu-l pe Dionisos îndrăgostit de Ariadna, aminteam detestabila purtare a lui Tezeu față de tînăra cretană. Ne place să credem că legendarul erou (care în viața de toate zilele făcea fel de fel de încurcături, căsătorindu-se, între altele, și cu Fedra, sora Ariadnei) a avut oarecari remușcări după abandonarea iubitei sale în insula Naxos. Căci ce altceva să-l fi făcut să uite că trebuie să abordeze steagul alb, la întoarcere, cum se înțelesese cu tatăl său, Egeu, regele Atenei, care, văzînd steagul negru la catarg, a crezut că Tezeu e mort și, înfrînt de durere, s-a aruncat în mare, dînd astfel, prin moarte, numele său acelor nesfîrșite spații acvatice.

Dar să revenim acum la Dionisios, bizantinul a cărui așezare de pe versantul Olimpului atrage și azi pelerini, veniți să afle tămăduire pentru suferințe de tot felul. Ceea ce impresionează de la început este paupertatea templului și-a ceremoniei. Femei îmbrăcate în negru, amintind personajele nemuritoarelor tragedii antice, adastă în lumina soarelui de septembrie, așezate în tăcere pe resturile ruinelor, lîngă straițe de lînă, geamantane, ori sacoșe de modest vinilin. Lăcașul de ritual, cu ziduri de piatră cioplită înafară, are un pronaos care e mai degrabă o încăpere simplă de veche casă țărănească, pardosită cu mari lespezi de piatră. O vatră înălțată, unde-ar fi putut fi rusticul cuptor, pare a fi reminiscența vechiului altar de jertfe. O femeie așează, în liniște, crengi verzi, amintind simbolurile antecesorului protector. Femeia spune ceva cu glas neauzit. Pe-un colț al vetrei, vase de untdelemn (canistre sau sticle), daruri simple, bancnote. O altă femeie, de-asemenea în negru, stropește pardoseala, cu gesturi ritualice. O vînă de apă repede se prăvale într-un fel de bazin de piatră.

Naosul e o lungă sală văruită, pe care atîrnă, în neorînduială, icoane de iarmaroc, candele aprinse ; multe vase, de toate mărimile, cu același ulei. Undeva icoana lui Dionisios, patronul în odăjdii de un roșu vișiniu, pe-o zare de zugrăveală albastră. Ard lumini în pahare sau sfeșnice. Într-un cui bătut în perete, atîrnă un patrafir. Și din nou femei, bărbați și copii, lîngă rustice cergi împăturite sau coșuri de nuiele, așezate pe unde se nimerește.

Ieșim în curtea lăcașului. Doi călugări, pe o verandă, la o masă, rubiconzi, conversează complet detașați. Din cînd în cînd, vizitatorii urcă și sărută mîna acelor umbre cu sutane și potcapuri.

Sub locuințele oamenilor de cult — chilii de piatră. Toate la fel de înghețate și insalubre. Ne uităm stupefiați la oamenii veniți din cineștiece sate, întinși pe crengi verzi, între bagaje, așteptînd iluzoriile tămăduiri ale ocrotitorului, căutat, fără îndoială, zadarnic.

Plecăm dezamăgiți și nu oprim decît la țărmul Egeei, în baia de lumină albastră din *Termaikos kolpos*. Sîntem pe-o plajă numită, cosmopolit, *Gritsa Beach*. Trecem printre mici case de vacanță, abandonîndu-ne veșmintele în atracția irezistibilă a mării. O apă calmă ne cuprinde și ne răsfață în mătăsuri ușoare. Cu toată ora tîrzie a anotimpului, marea e incredibil de caldă. Faldurile ei senine ne înfășoară blînd și limpede, peștii roiesc în jurul nostru ca-ntr-un acvariu, jucîndu-se ademenitor și ignorîndu-ne, de parcă am face parte din feeria acestui azur seducător. Se văd păsări de mare pe nisipul neurotic de alb, bărci singure. O vreme, sîntem singurii stăpîni ai acestui țărm al făgăduinței.

Vom rămîne aici mult timp, uitînd de orice orar, adunînd scoici copios colorate, asemenea unor petale de plante necunoscute, ori pietre șlefuite, cu răbdarea și finețea bijutierilor, de respirația largurilor, vom alerga pe plăjile goale și ne vom întoarce mereu în îmbrățișările valurilor, înotînd după umbrele noastre, răsfrînte-n adîncuri ca niște ființe ale unei lumi în care-au locuit nereide și zei din legende și întîmplări fără moarte.

Vom pleca tîrziu, cu sentimentul frustrării, promițîndu-ne o revenire în acest paradis al deliciilor mării.

Anghel DUMBRĂVEANU

remember

Permanența

(Urmare din pag. 1)

prezintă, mai mult ca oricînd, elementul caracteristic al epocii contemporane. Tocmai aceasta impune o abordare fără scheme preconcepute a problemei transformărilor revoluționare.

Lenin a fost acel gînditor politic care a înțeles că ideea filosofică de diversitate a lumii, implică formularea acelui principiu politic, revoluționar, în virtutea căruia popoarele își pot și trebuie să-și dezvolte o existență proprie prin autodeterminare liberă, ceea ce înseamnă independență, suveranitate, egalitate.

Partidul Comunist Român pornește de la necesitatea de a transpune în viață legile generale ale dezvoltării, corespunzător condițiilor concrete ale țării noastre. Mai ales după Congresul al IX-lea al partidului, prin valoroasa contribuție teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-a înfăptuit o uriașă muncă de dezvoltare creatoare a socialismului științific. Opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu este impresionantă prin multilateralitatea sa. Practic, nu există domeniu major al științelor sociale — de la economie politică și economie concretă, pînă la filosofie, știința conducerii societății sau istoriei — în care gîndirea sa curajoasă, novatoare, potrivnică închistărilor dogmatice, să nu fi adus teze și puncte de vedere originale, îmbogățind necontenit teoria revoluționară.

televiziune

DUMINICĂ, 27 APRILIE
8,30 Teleșcoală. 9,50 Șoimii patriei. 10,00 Viața satului. 11,30 Box — Aspecte din finalele turneului internațional „Centura de de aur". 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Pe marginea Dunării... la Brăila. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 15,10 Șah. 15,25 Telesport. 16,55 Film serial : Război și pace. 18,00 1 Mai — zi a solidarității internaționale a celor ce muncesc. 18,20 Tot înainte ! 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Cu răspundere, cu toate eforturile la cea mai grabnică dintre lucrările acestei primăveri : Semănatul. 19,25 Antena „Cîntarea României". 20,25 Film artistic : Lancea frîntă. American. 21,55 Telejurnal.

LUNI, 28 APRILIE
16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Reportaj serial (I). 19,40 Cu răspundere, cu toate forțele la cea mai grabnică dintre lucrările acestei primăveri : Semănatul. 19,55 Tineretul, puternică forță socială, viitorul națiunii noastre. 20,10 Cîntece patriotice și revoluționare. 20,25 1 Mai — zi mondială a luptei clasei muncitoare, a popoarelor pentru libertate, independență și pace. 20,45 Roman foileton : La răscruce de vînturi. Episodul 4. 21,35 Telejurnal.

MARȚI, 29 APRILIE
10,00 Ora TV de fizică (consultații). 11,00 Film serial : Compania petrolieră Ewing. Reluarea episodului 34. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 1 Mai — Luptă, unitate, solidaritate. 16,30 Cîntece patriotice și revoluționare. 16,45 Din țările socialiste. 17,10 Tragerea de amortizare ADAS. 17,15 Clubul tineretului. 18,00 Întrebări și răspunsuri. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Reportaj serial (II). 19,40 Cu răspundere, cu toate forțele... 19,55 Teatrul TV. Citadela sfărîmată de Horia Lovinescu. 21,50 Telejurnal.

MIERCURI, 30 APRILIE
16,00 Telex. 16,05 Adolescența — vîrsta creativității. 16,25 Program de cîntece patriotice și revoluționare. 16,35 Forum cetățenesc. 16,55 Fotbal : România — Cehoslovacia. Transmisiune directă de la stadionul „23 August". 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Reportaj serial (III). 19,45 Noi, femeile ! 20,15 Telecinemateca. Ciclul dosarele ecranului. Joe Hilu. Suedez. 21,50 Telejurnal.

JOI, 1 MAI
10,00 Omagiul lui 1 Mai. Cîntece patriotice și revoluționare. 10,20 Primăvara ogoarelor. 10,50 În zi de sărbătoare. 11,30 Angajamente și fapte muncitorești. 11,50 Cîntec drag pe plai străbun. 13,00 Itinerar la început de mai. 16,00 Telesport. 16,40 Film artistic. Telefonistele. 18,10 În premieră la 1 Mai. 18,25 Oameni și flăcări. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 1 Mai muncitoresc. 19,55 Imn muncii. Spectacol festiv dedicat zilei de 1 Mai. 20,55 Instantanee de mai. 21,05 Cîntece de voie bună. 21,40 Telejurnal.

VINERI, 2 MAI
10,00 Tineri în țara tinereții (I). 13,00 Album de mai. Emisiune muzical-distractivă. 16,45 În premieră : Noi cîntece patriotice și revoluționare. 17,00 Tineri în țara tinereții (II). 18,30 Premiul Euroviziunii. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Tineri în țara tinereții (III). 20,20 Film artistic. Cu miinile pe oraș. Italian. 21,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 3 MAI
10,00 Muzică de promenadă. 10,20 Telecinemateca (reluare). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 16,40 Aprilie 1980. Cronica evenimentelor politice. 17,00 Rugby : Selecționata cluburilor bucureștene — Leinster Branch (Irlanda). 18,35 Copii din 1980. 19,00 Telejurnal. 19,25 Teleenciclopedia. 20,05 Film serial. Dallas. Episodul 36. 20,55 Studioul varietăților. 21,35 Telejurnal.

teatru

CONTEMPORAN '80

Festivalul de teatru contemporan de la Braşov s-a dovedit, la cea de-a treia ediţie a sa, o împrejurare profesională de certă importanţă şi utilitate.

Cu o singură excepţie („Un pahar cu sifon" de Paul Everac – Teatrul Naţional Craiova) spectacolele au demonstrat că despre „Contribuţia teatrelor la constituirea unui repertoriu general conform cu sarcinile artistice şi educative ale mişcării teatrale româneşti actuale" (– tema Colocviului) se poate discuta exigent, aplicat. Considerăm, în acest moment, c" repertoriul a devenit o parte din ceea ce denumim **programul unui teatru** ; din această perspectivă un spectacol lipsit de artisticitate descalifică opţiunea (repertorială) însăşi, el nu este nici educativ, nici conform cu sarcinile mai speciale ori mai generale ale unei instituţii teatrale. El este pur şi simplu un spectacol prost iar un teatru care, de exemplu, ar prezenta publicului un afiş de capodopere prin reprezentaţii cenuşii – anartistice n-ar putea uza de „criteriul repertoriului" pentru o susţine că are un program, pentru a-şi reclama valoarea, locul în contextul mişcării teatrale.

Cu nuanţările de rigoare (– impuse de realitatea fiecărui spectacol în parte) putem spune că programul microstagiunii „Teatrului festivalier Contemporan '80" a fost de calitate : piesa parabolă – în reprezentaţii bune a marcat manifestarea arătînd deschiderea reală a gîndirii şi practicii teatrale către ceea ce documentele de partid numesc „promovarea unei diversităţi de stiluri".

Un moment – accentuat – **al piesei parabolă** se cuvine raportat, credem, la acest gînd substanţial – creator de perspectivă din documentele programatice ale vremii noastre, pentru a-l saluta cu justeţe ca pe un fapt integrabil mişcării ideilor pe teritoriul artei teatrale româneşti, pentru a nu-l transforma într-o justificare a „apelului" la „realism" : ca orice exagerare şi abstragere din context a problemei, o atare posibilitate, ar deplasa discuţia în fals şi în trecut.

Am văzut : „Scoica de lemn" de Fănuş Neagu (Teatrul „C. I. Nottara" – Bucureşti), **„Pluta meduzei"** de Marin Sorescu (Teatrul de stat „Valea Jiului" – Petroşani), **„Soldatul necunoscut şi soţia lui"** de Peter Ustinov (Teatrul maghiar de stat – Timişoara şi Teatrul dramatic Braşov), **„Jocul vieţii şi al morţii în deşertul de cenuşă"** de Horia Lovinescu (Teatrul german de stat – Timişoara), **„Haina cu două reţe"** de Stanislav Stratiev (Teatrul Giuleşti – Bucureşti), **„Floriile unui geambaş"** de Sütő András (secţia română a Teatrului Naţional – Tîrgu Mureş), **„Cuibul"** de Tudor Popescu (Teatrul Tineretului – Piatra Neamţ), **„Muntele"** de D. R. Popescu (Teatrul dramatic Braşov), **„Evul mediu întîmplător"** de Romulus Guga (Teatrul Mic – Bucureşti). (Am revăzut „cel mai bun spectacol" al ediţiei precedente, „Fundaţia" de Vallejo – realizat de Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" – Bucureşti).

N-am fost martori (cu excepţia menţionată) la nici o reprezentaţie inactuală – faţă de pretenţiile ideologice şi estetice ale manifestării.

Calitatea spectacolelor a fost, pe larg, apreciată în conclavul critic, discuţiile Colocviului au beneficiat de referatele **Margaretei Bărbuţă** şi **Victor Bibicioiu**, precum şi de o largă participare a celor prezenţi. Nu ne putem permite decît o trecere în revistă a „situaţiei" festivalului, – asupra unora dintre spectacole şi intervenţii vom reveni într-unul dintre numerele viitoare ale revistei.

Întîlnirile cu artiştii amatori din judeţ, precum şi două expoziţii („Retro Contemporan 78–80" – Teatrul dramatic Braşov şi „Teatrul şi vocaţia politică a lumii contemporane" – Teatrul Mic – Bucureşti) au fost, alături de lansările de carte de teatru, clipe relevabile. Înclin să afirm că, acordînd **teatrului de lectură**, o zi din preocupările sale, festivalul braşovean şi-a respectat acea parte a contemporaneităţii sale care ne vizează expres. Intrarea „în normal" a destinului piesei bune şi noi românesti parcurge drumuri, uneori, ciudate – dacă nu cumva inexplicabile (?).

S-a citit un fragment din **„Europa aport – viu sau mort"** de **Paul Cornel Chitic**, piesă publicată, nu demult, de revista „Teatrul", apreciindu-se creaţia dramaturgului în ansamblul ei, autorul însuşi, ca fiind profund ancorate în ambiţiile de vîrf ale dramaturgiei şi spectacologiei actuale. Paul Cornel Chitic nu face parte dintre dramaturgii (deocamdată) „jucaţi", nu este „un caz", dar dacă piesele sale prezintă interesul certificat de colocviul profesional şi dacă aceste piese nu ajung (totuşi) pe scenă „actanţii" care produc această situaţie (paradoxală – sau anormală) există, iar existenţa lor nu e benefică. Iată – cel puţin – un motiv pentru care Vom Reveni asupra discuţiilor prilejuite de Festivalul braşovean. Iată – din punctul de vedere al realităţii – probe că importanţa şi utilitatea unei manifestări festivaliere nu se sting odată cu festivitatea de premiere şi cu gongul final al unei ediţii, a treia pentru Braşov.

Antoaneta C. IORDACHE

plastică

Teodor Răducan

Puţini sînt pictorii contemporani, din generaţiile mai tinere care, de la începutul carierii lor, abordînd un anumit gen şi o anumită specie a picturii, au avut curajul unei consecvenţe neclintite de nimic, urmărind mereu o perfectă aprofundare a artei sale şi a universului investigat, aşa cum o face Teodor Răducan, pictor nedezmintit şi de excelentă al peisajului, conştient de sarcina asumată, de necesitatea unei permanente schimbări a unghiului de privire a peisajului autohton sau străin în corelaţia strînsă şi permanentă pe care el o numeşte „Foamea de spaţiu şi timp".

Contrar altor pictori care, cu obstinaţie, preferă numai anumite locuri sau un anumit gen de locuri Teodor Răducan e într-o continuă, permanentă mişcare, investigînd mereu, căutînd să descopere într-o nouă priveliştе un motiv pictural fascinant, acel geniu al locului, care-l ispiteşte irezistibil. Aria lui e vastă, e un călător frenetic. Pentru un artist însă, mai ales pentru un pictor, călătoria nu mai e numai o aventură în spaţiu şi timp, ci un moment unic, ireversibil şi irepetabil de confruntare a sa cu universuri noi. În acest sens călătoria în spaţiu e un act de cunoaştere, confruntare şi, consecutiv, de realizare din care locul comun, clişeul şi reluările sînt aprioric excluse pentru a nu cădea în banal şi rutină, în agrementul inutil.

Pe Teodor Răducan ceea ce îl reţine în peisaj este esenţa acestuia, spiritul lui, atmosfera pe care o degajă şi care sînt transpuse pe pînză într-o sinteză rezultată dintr-o profundă meditaţie şi o nevoie de ordonare a datelor realului în zone de-o adecvată stilizare. Astfel, calmul, seninătatea peisajului românesc sînt transpuse cu un soi de reală coordonare, cu o entuziastă jubilaţie, în culori potolite, surdinizate, dar mocnind de-o vaporoasă poezie. E aici un soi de reverie, de umilă apropiere de eternele valori ale pămîntului românesc, a acelor locuri pe care, întrebat de ce le picteaza mereu şi mereu (luncile de la Moineşti şi Podeni) de către un amic, colecţionar şi biograf al său, V. Cioflec, marele Luchian a răspuns : *„Simt că aceste locuri mă iubesc"* — Această dragoste o simte mereu Teodor Răducan în peisajele sale inspirate şi de alte meleaguri, eludînd pitorescul şi pătrunzînd înăuntrul locurilor, căutîndu-le esenţa şi perenitatea.

Iată, de pildă, peisajele Spaniei, în care rigoarea aridă a naturii, solemnitatea ei permanentă, ascunde deopotrivă o vitalitate interioară aflată într-o mocnită combustie, o profundă aspiraţie spre dominarea aparenţelor şi a senzualului, spre purificare absolută. Şi, toate acestea, aproape exclusiv în spaţiile de la Grenada şi Alhambra, în care, ca într-un magic creuzet, se topesc veacuri de culturi şi civilizaţii atît de diferite (română, iudaică, maură, creştină) dar atît de fecunde în făurirea specificului spaniol.

În Italia, pe care o cunoaşte printr-un mai îndelungat contact, pictorul pare a fi un iconoclast. El inversează, cu bună ştiinţă, anotimpurile în care s-au complăcut generaţii de picturi, pentru a obţine efecte superbe de lumină şi culoare. Îl interesează acum feţele nevăzute şi, cine ştie, poate cele reale şi eterne ale unor locuri. Iată, de pildă. Veneţia superbă a toridelor zile, pe care au ilustrat-o, demn, atîţia maeştri români, e înlocuită prin Veneţia graiurilor crepusculare de ianuarie în care, puţina şi pilpîielnica lumină dă lucrurilor şi locurilor o nuditate ce invită la reflecţii echilibrate şi la nevoia de-a înţelege şi o altă faţă a lor, arma cea mai comună, mai austeră, dar mai puţin fecundă în inspiraţie.

Grecia stă sub semnul mitului, a fabulosului care ne-a hrănit precoce şi îndelung imaginaţia, dar şi sub a echilibrului geometric perfect, pe care îl descoperi prin contact direct De aici acea superbă vastitate ordonată, seninătatea spaţiilor ce par un decor construit printr-o îndelungă şlefuire şi destinat deopotrivă bucuriilor oamenilor şi eternităţii, aşa cum sugestiv şi-a intitulat pictorul două peisaje : „Între vis şi realitate — Olimpia" şi „Cîntecul pietrelor — Acropole".

Ion TĂTARU

profiluri

GUSTAV WEIGAND — CERCETĂTOR AL GRAIULUI BĂNĂŢEAN

Începuturile studiului ştiinţific al ramificaţiilor teritoriale ale limbii române sînt strîns legate de numele romanistului german Gustav Weigand, de la a cărui naştere s-au împlinit 120 de ani la 1 februarie.

Gustav Weigand este primul lingvist care studiază, pe baze ştiinţifice, prin anchete la faţa locului, toate dialectele limbii române, atît din nordul cît şi din sudul Dunării. După ce s-a ocupat de idiomurile româneşti sud-dunărene, publicînd ample lucrări asupra aromînilor, meglenoromînilor şi istroromînilor, Weigand a străbătut de-a lungul şi de-a latul întreg teritoriul locuit de dacoromîni, pentru realizarea celebrului său **Atlas lingvistic**, apărut la Leipzig în 1909

Anchetele pe teren le începe în 1895 în Banat şi le termină în 1907, cînd va explora graiul mai multor aşezări româneşti din Bulgaria şi din Transilvania de răsărit. Înainte de apariţia **Atlasului**, Weigand a publicat monografii dialectale asupra tuturor ţinuturilor dacoromîne în renumitul „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig", apărut, între 1894–1921, sub conducerea sa. În total, Weigand a cercetat grajul a 752 de localităţi, cu un chestionar de 130 de întrebări (care la început conţineau numai 103 cuvinte-tip). Din Banat, studiază graiul a 60 de localităţi, cele mai multe rurale, dar şi al cîtorva centre urbane (Timişoara, Lugoj, Caransebeş, Oraviţa, Bocşa). Materialul cules pe baza celor 103 cuvinte-tip va fi prelucrat şi concretizat în studiul **Der Banater Dialekt**, publicat în numărul 3 al „Anuarului" de la Leipzig. Tot în 1896, studiul va apărea şi separat şi va fi dedicat, în semn de recunoştinţă, prietenilor pe care şi i-a cîştigat în Banat şi care l-au ajutat în anchetele lui dialectale. Merită să fie amintite aici numele învăţătorilor : Bălan, din Caransebeş, Frăncu, din Ciclova, Liuba, din Maidan, Ancuşa, din Ramna.

Neogramatic prin formaţie, Weigand este interesat în primul rînd de fonetică. De aceea **Atlasul** său şi chiar monografiile acordă o importanţă deosebită pronunţării sunetelor şi grupurilor de sunete şi se ocupă mai puţin de morfologie, sintaxă şi lexic.

Weigand ne dă o descriere amănunţită a sistemului vocalic şi consonantic al subdialectului bănăţean, surprinzînd aproape toate variantele sunetelor graiurilor cercetate. În afara particularităţilor fonetice cunoscute tuturor graiurilor bănăţene (ca : transformarea semioclusivelor palatale **ci, gi** în **şi, ji** ; africatizarea dentalelor urmate de vocalele anterioare : **munce** „munte", **peşce** „peşte", **girept** „dirept" **givan** „divan", „taifas" ; păstrarea lui **n** muiat în cuvinte de tipul **cuni** „cui", **călcini** „călcîi" etc.), el semnalează şi cîteva cu o arie mai restrînsă (ca : transformarea lui **ş, j** în **s, z**, la Ilova, Poiana, Ţerova şi Cuptoare ; consonantizarea lui **u** semivocalic în diftongii descrescători, în Almăj, dar şi în alte părţi ale Banatului : **capt** „caut", **laptă** „laută", **keptoare** „cheutoare" ; rostirea **griu, briu** „griu, briu" pe valea superioară a Begăi şi în jurul Făgetului etc.).

Weigand discută apoi cele mai importante particularităţi morfologice privind flexiunea substantivului, a pronumelui, a verbului etc. Imaginea noastră despre idiomul vorbit în partea de sud-vest a României este întregită de textele culese din toate localităţile cercetate, redate în transcriere fonetică, şi de glosarul de la sfîrşitul monografiei, în care cuvintele-titlu sînt redate, de asemenea, în transcriere fonetică. În capitolul introductiv, în care autorul face descrierea călătoriei sale prin Banat, Weigand a prezentat şi cîteva date privind configuraţia etnică a provinciei dintre Mureş şi Dunăre. Alături de români, care constituie „die Hauptmasse der Bevölkerung des Banats", în această zonă a ţării mai locuiesc germani, sîrbi, maghiari, caraşoveni (pe care el îi consideră de origine bulgărească) etc. Contactul dintre români şi aceste populaţii alogene nu a rămas fără urmări în domeniul limbii. El constată că asupra graiului bănăţean, mai ales în lexic, s-a exercitat o influenţă germană, una sîrbească şi una maghiară. Cea mai importantă, după el, este cea germană, care s-a manifestat în terminologia diverselor meserii, a industriei, a mineritului şi a armatei. Urmează ca însemnătate influenţa sîrbească, mai puternică în sudul Banatului, apoi cea maghiară, mai evidentă în nord.

Dar Weigand nu se mulţumeşte numai cu descrierea şi consemnarea faptelor de limbă, ci trage, pe baza acestora, şi concluzii privitoare la vechimea populaţiei care vorbeşte idiomul respectiv. Astfel el deosebeşte stratul vechi bănăţean de cel al altor populaţii româneşti aşezate mai tîrziu printre bănăţeni (bufenii şi ţărenii, adică cei veniţi din Ţara Românească), atrăgînd atenţia şi asupra fenomenelor infiltrate din regiunile limitrofe (în sud, sud-est dinspre Oltenia, în nord, nord-est dinspre Transilvania).

Comparînd lucrarea lui Weigand despre subdialectul bănăţean cu cele care s-au ocupat înaintea lui de idiomul dacoromîn de sud-vest (vezi de ex. E. Picot, **Documents pour servir à l'étude des dialectes roumains**, în „Revue de Linguistique et de Philologie comparée", t. V, fasc. 3, 1873 şi Enea Hodoş, **Poezii populare din Banat**, Caransebeş, 1892, p. 1–9), vom constata că ea este superioară acestora atît prin bogăţia materialului cît şi prin calitatea explicaţiilor. Materialul discutat de Weigand prezintă încredere prin faptul că a fost cules la faţa locului, după metode destul de riguroase, fiind notat în transcriere fonetică impresionistă.

Cunoştinţele noastre despre subdialectul bănăţean s-au îmbogăţit între timp prin cercetările lui I. A. Candrea, prin materialul cules de autorii **Atlasului lingvistic român**, dar, de la Weigand încoace, o monografie mai amplă despre graiul bănăţean nu s-a publicat [1]. Lucrarea lui despre subdialectul bănăţean rămîne una de referinţă pentru oricine se va ocupa şi de aici înainte de idiomul românesc vorbit în colţul sud-vestic al vechii Dacii.

V. FRĂŢILĂ

[1] Aşteptăm cu nerăbdare publicarea **Atlasului lingvistic român pe regiuni. Banatul**, întocmit de cercetătorii E. Beltechi, N. Mocanu şi I. Faiciuc sub conducerea lui P. Neiescu, dr. în filologie.

film

„Mireasa din tren"

O consonanță aproape perfectă – de sensibilitate, de gînd și fină percepere a unor elemente de viață, doar aparent lineare – între **Dumitru Radu Popescu** (scenarist), **Lucian Bratu** (regizor), **Nicu Stan** (operator de imagine) și **Aurora Leonte, Gheorghe Visu, Radu Gheorghe** (principalii interpreți) naște o peliculă care transpune lumea atît de particulară, puternic individualizată, a scrierilor lui **D. R. Popescu.** De astă-dată, un sondaj în lumea adolescenței (nu a celei văzînd modelul), o incursiune în universul unor tineri cu bogate resurse sufletești pe care nu sînt, încă, apți să le sesizeze, să le folosească în avantajul propriei lor vieți.

Drumul abrupt, plătit cu dureri, cu renunțarea la un trai intimplător, doar aparent „colorat", parcurs de cei doi – Carolina și Mihu – este redat, filmic, cu subtilitate, evidențiindu-se mobilul psihologic al acțiunilor, care vorbește mai limpede, mai complex despre eroi decît cuvintele sau unele fapte ale lor, teribiliste. Însăși opțiunea celor doi pentru o așa-zisă farsă, cu care vor să se impună în drumurile lor prin trenuri, călătoria ca mire și mireasă, ascunde o aspirație, încă insuficient de clară în propriul lor eu, spre puritate, spre adevărata viață pe care au încă timp s-o învețe. Întîlnirea cu un erou de vîrsta lor, Filimon, un om plauzibil, neînfrumusețat nici în chip, nici în mod de a acționa, nici în spirit – cu oamenii obișnuiți, de o mare robustețe psihologică, cu cei care compun colectivul unui mare combinat, le oferă, celor doi, șansa opțiunii libere, în deplină cunoștință de cauză, prezentîndu-li-se, limpede, două drumuri distincte. Întîlnirea, tot în tren, cu un cuplu „adevărat", mire și mireasă, are, la rîndul ei, la capătul unui catharsis suigeneris, valoarea, convingătoare a unei revelații de viață, izolînd tranșant realul de contrafăcut.

Refuzînd soluțiile, personajele și linia convențională a unei pelicule comode, filmul **„Mireasa din tren"** invită la gîndire mult timp după ce ai părăsit sala de proiecție. Efectul său educativ, valențele artistice au calitatea și subtilitatea aparte a literaturii lui **Dumitru Radu Popescu** căreia i se adaugă, în mod fericit, sensibilitatea și inteligența colaboratorilor. Rezultatul este un film cu și despre tineri, lucid, adevărat ca însăși viața și complex asemenea acesteia.

Ildico ACHIMESCU

sport

CORNEL DINU . . .:

. . . scriind d-o vreme frumoase tablete sportive, croind fraze rotunde și moralizatoare, se pare că uită, nu să joace fotbal, ci să-și pună ghetele-n cui. După eșecul în urmărirea craiovenilor – cică s-a „inventat" un penalti, deși văzut penalti de-o țară-ntreagă, în meciul cu Universitatea din Bănie, și-apoi, la Timișoara, cică s-a anulat un gol valabil, amintindu-ne d-un Dinescu-bibicu', cel cu aeroplanul salvator –, Dinamo s-a pus să răstoarne nu susul clasamentului, unde nu mai avea acces, ci coada, devenind un prunc ce rîde la gidilat. Așa că, duminică, C.S. Tîrgoviște a ieșit citva din corzi, învingîndu-și concitadinul tinereții acestuia, cum și „șepcile" au făcut-o, nu spre jena piciorului lui Cornel Dinu, ci a condeiului său de dascăl în toate și repetent în arenă.

Statul în „A" devine, așadar, cauza supremă a echipelor ce au apucat să înfulece deliciile gloriei, fie ea și efemeră, așa încît să nu ne mai mirăm că facem din campionat un scop în sine și nu un mod de a ne ridica din amorțeală atunci cînd ne înfruntăm cu valori d-aiurea și cînd tot pe Dobrin îl invocăm drept întîiul – cum și este, încă !

Am trecut, de curînd, pe la sediul F.R.F., să-i string mîna lui Nicolae Irimie, prim-vicepreședintele, cunoscîndu-l. Sincer, mi-au plăcut gîndurile, proiectele, neliniștile, chiar și vorbele sale, de om lucid și înțelept, doar că faptele celor ce pot da concretețe ideilor sînt pase-n vîntoase. Deocamdată ! – sperăm întruna.

Încă o clipă : după „amicalele" rînduri despre meciul de Cupă, Gloria Bistrița – „Poli", Gheorghe Nertea ne face surpriza de a nota numai cu 9 atitudinea publicului timișorean la partida cu S.C. Bacău, notă egală celei primite de arbitrul Coloși ; corect era : zece pentru un public entuziasmat de scor și de spectacol, și doar nota opt pentru un arbitru copleșit în prima repriză și obstrucționist într-a doua. Zău !

Teodor BULZA

evrika!

(LA DISPOZIȚIA DUMNEAVOASTRĂ)

- Fluierul a rămas călăuza doinei.
- În lumea muzelor „intriga" aparține prozei.
- Vinul de sămînță nu face floare.
- Dacă toți am face din noapte zi, ce treabă i-ar mai rămîne soarelui ?
- Din pricina oamenilor, semafoarele fac fețe-fețe.
- Unii deschid ușă, aruncînd banii pe fereastră.
- Cînd te bate norocul, nu rămîi cu vînătăi.
- Balanța contabililor are uneori greutăți în plus.
- Armele dau focului aripi.
- Cea mai veche concepție este cea despre lume.
- Cele mai multe contracte le deține munca.
- Creșterea aleasă e pentru oamenii aleși.
- Deși casele au nevoie de temelii, vorbele fără dedesubturi sînt cele mai trainice.

Nicolae BÂRA

debut

Ionel Drăgănescu

NEASFINȚITA LUMINĂ

De la debutul în presă și pînă la cel editorial, prin volumul *Neasfințita lumină*, Ionel Drăgănescu a dobîndit o oarecare experiență poetică ceea ce a îmbunătățit condiția debutului, deși se află încă — și cu poeziile strînse între coperțile unui volum — în acea etapă a creației în care maniera și viziunea poetică nu sînt statornicite, profilul liric lăsîndu-se nu atît de pregnant conturat. Autorul încearcă să se autodefinească, prezentîndu-și destinul poetic aflat fie în *„Pămîntean decor"*, fie *„Hoinar prin lumi astrale"*. Autobiografia lirică e notată sincer *(Pe dinăuntru cînt, Atingîndu-mi umărul)* și se completează cu meditația asupra timpului, a vîrstelor *„drumuri printre bornele ceasornicului"*, asupra momentelor vitale de elan *„pentru aripile noastre"* sau pentru *„dreptul la glorie"*. În favoarea autorului e și stăruința cu care „se declară" un poet al plaiurilor natale. Din cele aproape cincizeci de poezii ale cărții, cel puțin zece sînt inspirate de pitorescul Țării Hațegului, de munca minerilor și siderurgiștilor hunedoreni.

Silviu GUGA

Ion Cîrdu

OBÎRȘIE

Este impresionant fenomenul „condeierilor țărani". Nu numai în Banat. Ci în România. Ion Cîrdu, din Caraș, se înscrie în el. Țăran luminat, sensibil la marile simțăminte sociale, ca și la cele intime, la natura patriei sau la natura umană, el transcrie poetic și cîntă ca un rapsod român suita de simțăminte ce-l animă. Vatra strămoșească, graiul, apele, obîrșia neamului, frumusețile naturii rustice, obiceiurile, ba chiar micile meditații existențiale își găsesc loc în acest volumaș, scris cu meșteșug artizanal, din care se degajă o perpetuă sete de viață, o mîndrie țărănească, o înflorită dragoste pentru locuri și oameni.

Paul Doru Chinezu

ÎNAINTEA ECOULUI

Izbînda de căpetenie a lui Paul Doru Chinezu constă în faptul că multitudinea elementelor de relație poetică — deocamdată necristalizate — sînt structurate după o logică personală afectiv-imaginară, conferind astfel poeziilor sale și date originale. Pe ecranul imaculat al afectivității sale pot fi surprinse reflexe existențiale *(„nu mă trezi, mamă / la întretăierea dintre sărbi"*, Lift, p. 5), care promit o evoluție în adîncirea sinelui poetic. Deocamdată, în volumul de față, introspecțiile de acest fel sînt operate îndeosebi în limanul deficienței de intercomunicare, decurgînd de aici sentimentul însingurării, implicit, al înstrăinării. În perspectiva acestei stări sufletești, universul poetic al autorului se conturează prin inculcarea, în imagine a unei lumi obiectuale care simbolizează (chiar convențional, ca o prelungire a poeticii romantismului), fațetele singurătății (poeziile *Țărmul, Albastru, Revenire, Ceșuri, Mîine, Acoperit* — în care apar *țărmul, corabia, catargul* etc.).

Nicu Silade

VISUL ÎN LUCRU

Chiar dacă Nicu Silade s-a cam grăbit să-și strîngă în volum poeziile scrise încă la un prea evident început al creației poetice, versurile sale dovedesc străduința de a-și găsi un drum propriu, prin depășirea unei etape dominate de influențe, îndeosebi, ale lui Bacovia, spre a ajunge la un timbru mai apropiat de o marcă personală. De la efuziunile panteiste *(„ În spicele cîmpiei de lumină / Se leagănă întîiul meu cuvînt"*, p. 5 ; *„Vîntul cocheta cu arbori / Inconjurîndumă-n seve"* p. 34 ;), la gesticulația demiurgă. *(„Strig și depărtările se fring ușor / Se-apropie și luna de Pămînt"*, p. 19), de la desprinderea nostalgică de vîrstele copilăriei și adolescenței *(„O bucată de taină / Pentru ieșirea din / Mantia șifonată a vîrstei"*, p. 35), la intrarea prin poarta meditației, în zarișteа (tulburată de gînduri) a maturității, Nicu Silade ne propune un itinerar poetic, presărat adesea cu versuri izbutite.

LECTOR

(Cărțile recenzate au apărut la Editura „Litera", în anul 1979).

„RITMURI" **caiet literar-artistic**

A apărut recent o nouă culegere din seria **Ritmuri,** publicată de Comitetul județean Hunedoara pentru cultură și educație socialistă și Cenaclul literar județean „Ritmuri hunedorene". Remarcăm, în primul rînd, că numărul colaboratorilor s-a extins. În acest număr aflăm și semnăturile unor scriitori din țară, Ana Blandiana, Anghel Dumbrăveanu, Traian Iancu, Constantin Nisipeanu, Ștefan Popescu și Romulus Rusan. Despre prezența unui mare număr de scriitori, în frunte cu președintele Uniunii Scriitorilor, George Macovescu, pe meleagurile hunedorene, cu prilejul ediției din acest an a Lunii cărții la sate, scrie un emoționant articol Minel Bodea.

Dintre colaborările condeierilor hunedoreni, amintim pe cele ale lui Valeriu Bârgău, Neculai Chirica, Ionel Drăgănescu, Eugen Evu, Ioan Evu, Nastasia Maniu, Marin Negoiță, Martin Seghedi, Miron Țic, Ion Vasiu, cu poezie, Dumitru Dem. Ionașcu, Dumitru Hurubă, Corneliu Rădulescu, cu proză. Reținem, de asemenea, o serie de reportaje despre viața și munca oamenilor din județul Hunedoara, articolul „Dr. Petru Groza – fiu al meleagurilor hunedorene" de Mircea Vaida, cronicile literare de Silviu Guga Bățălan, Dem. Ionașcu și N. Chirica la volumele „Poeme" de Anghel Dumbrăveanu, „Mic dicționar de subiecte comice" de Laurențiu Cerneț și „De la Zalmoxis la Ghingis-Han" de Mircea Eliade, dialogul cu Radu Ciobanu despre „Scrisul – mod de existență", cronici plastice, rubricile de debut și profiluri.

Dana IENEI

serial

Sîntem singuri în Univers? (V)

Baza teoretică a reflecției logice despre existența vieții organizate sau a unei civilizații în Cosmos o constituie, în principal, analogia și posibilitatea concluziei analogice. Din faptul că în natură există nenumărate corpuri cerești materiale, conchidem că multe din ele sînt asemănătoare cu Pămîntul. Întrucît pe Pămînt există un sistem deosebit de complex și organizat al materiei vii, presupunem că măcar pe unul dintre acele corpuri trebuie să existe o viață asemănătoare, deosebită sau cu totul identică celei de pe Terra. În viața practică, concluzia analogică are o importanță deosebit de mare. Principiul ei constă în presupunerea că există o dependență corelativă evidentă între însușirile a două obiecte a căror asemănare o constatăm. Să presupunem că însușirile a două obiecte sînt dependente între ele și că însușirea constatată pe unul din **ele înseamnă în același timp** un dat, respectiv existența aceleiași însușiri și la celălalt obiect. Mai precis, din asemănarea a două obiecte sau două grupe de obiecte, după anumite semne sau însușiri, conchidem că ele trebuie să fie asemănătoare și după alte caracteristici care ne sînt cunoscute numai la unul dintre aceste obiecte. Probabilitatea concluziei crește cu cît suma cunoștințelor noastre despre însușirile ambelor obiecte este mai mare, cu cît numărul însușirilor asemănătoare cunoscute este mai mare, respectiv, numărul diferențelor cunoscute este mai mic. Dacă, de pildă, Marte și Pămîntul aparțin aceleiași categorii de obiecte și depind de același principiu, conchidem analogic :

Pe pămînt există viață organizată și ființe raționale.

Marte se aseamănă deosebit de mult cu Pămîntul.

Pe Marte există viață organizată și ființe raționale.

Pe principiul specificității și al asemănării particulare dintre Marte și Terra am tras concluzia asemănării lor totale. Prin analogie am extins însușirile Terrei pe cele ale lui Marte. Bineînțeles, prin analogie nu se pretinde identitatea bazelor (par ratio). De pildă, tragem concluzia că pe Marte ar exista ființe raționale, dar acestea nu trebuie să fie oameni. Or, analogia nu se poate constitui înafara a ceea ce se poate compara (comparationis). Totuși, trebuie să constatăm că din asemănările cunoscutelor semne ale obiectului A și B nu urmează constatarea necesară despre existența unei anume însușiri a obiectului B, numai pentru că această însușire aparține obiectului A. Concluziile analogice ca și cele inductive au doar o valoare empirică și deci, nu sînt logic necesare, indiferent de exactitatea lor formală. Întotdeauna pot fi anihilate de date empirice noi. Imaginile de pe „Viking" și „Mariner" „ne-au arătat că Marte este o planetă pustie, iar „laboratorul spațial" lansat nu demult, n-a descoperit nici măcar urme de viață elementară.

(VA URMA)

panoramic

● Numărul 1/1980 al **„Revistei muzeelor și monumentelor"** se menține la aceeași cotă înaltă valorică, atît prin conținut, cît și prin ținuta grafică. Menționăm în cuprinsul acesteia articolul „Muzeul – instituție activă în formarea și informarea omului contemporan", de Augusta Anca, președinte al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș, în care e prezentată rețeaua muzeistică timișeană. ● Pînă în data de 5 mai 1980, în foaierul Teatrului popular din Lugoj : **Expoziție de artă plastică a lui Mihai Negru.** ● La Casa de cultură din Buziaș, la 27 aprilie, ora 10, va avea loc vernisajul Expoziției retrospective de pasteluri a pictorului amator **Gheorghe Boicean.** ● Cartea „Vasile Goldiș – militant pentru desăvîrșirea idealului național" de Gh. Șora a fost lansată la Oradea, Arad, și Oțelul Roșu, cu participarea redactorilor Al. Jebeleanu și I. Ilin, de la Ed. „Facla". ● Cenaclul literar „Ars poetica" a susținut un recital de versuri „Omagiu lui Lenin", la Întreprinderea de ciorapi din Timișoara. ● În cadrul Festivalului național „Cîntarea României", Comitetul municipal al sindicatelor din Timișoara a organizat la Clubul C.F.R. o trecere în revistă a brigăzilor artistice și a grupurilor satirice, în vederea permanentizării și ridicării calității acestora. S-au evidențiat în mod deosebit brigăzile artistice de la „Electromotor", „Tehnometal", I.C.S.A.P., O.J.T., I.M.A.I.A., Confecții „Bega", P.T.T.R., I.C.S.M.A., C.F.R., C.I.C.S.M.C., „1 Iunie", „Banatul", PRETIM, I.M.T., precum și grupurile satirice ● la Școala populară de artă din Timișoara o manifestare cultural-artistică „Expoziție-concert", susținută de cadrele școlii. ● Un grup de elevi și profesori din Frumușeni, județul Arad, conduși de poetul și publicistul Vasile Man, directorul școlii, și-au îmbogățit cunoștințele geografice efectuînd o foarte **plăcută** și instructivă excursie în munții din Caraș-Severin.

D. S.

din literatura lumii

LIRICĂ ENGLEZĂ CONTEMPORANĂ

DYLAN THOMAS

Născut în Țara Galilor în 1914, mort în America, într-un turneu de lecturi, în 1953. Personalitate contradictorie a literaturii engleze, atît în viața personală cît și în cea literară, D. T. este considerat, alături de Wilfred Owen, cel mai mare poet galez al acestui secol. A fost, deasemenea, cel mai bun recitator al versurilor sale.

ȘI MOARTEA NU-ȘI VA AFLA POPASUL

Și moartea nu-și va afla popasul.
Goi, morții vor fi mereu una
Cu omul din vînt și cu luna-n apus ;
Cînd oasele le vor fi descărnate și dispărute
Vor avea stele la coate și la picioare ;
De-or fi nebuni, rămîne-vor întregi,
De-or fi-necați în mări, din nou s-or ridica ;
De-amanți vor fi murind, iubirea dăinui-va.
Și moartea nu-și va afla popasul.

Și moartea nu-și va afla popasul.
Sub unduirile mării,
Cei îndelung zăcînd nu vor muri în vînt ;
Cînd mușchii cedează pe os, răsucită,
Întinsă pe roată, pielea încă nu se va rupe ;
Credința în mîinile lor va fi mușcată în două
Și răul va trece printre ele
Cu capetele frînte și încă nu s-or rupe.
Și moartea nu-și va afla popasul.

Și moartea nu-și va afla popasul.
Pescărușii nu le vor mai cînta la ureche
Nici valurile nu se vor mai sparge de țărmuri.
Unde o floare crescut-a, nici o floare
Nu-și va mai ridica spre ploaie coroana ;
Deși morți, mai morți decît morții,
Capete de oameni se vor ciocni printre margarete
În soarele răsărit pînă-n amurg
Și moartea nu-și va afla popasul.

KEITH DOUGLAS

S-a născut în 1920 și a fost ucis pe cîmpul de luptă, în Normandia, în 1944. Douglas a luptat în Africa de Nord în calitate de comandant de tanc ; experiențele sale au fost transpuse într-o singură carte de versuri, intitulată **Alamein la Zem-Zem.** După moarte Ted Hughes i-a alcătuit un volum selectiv publicat la Faber and Faber în 1964, volum care a adus autorului său un binemeritat loc în poezia engleză contemporană.

CUM SE UCIDE

În parabola unei mingi
un copil ce se rostogolește-n bărbat,
m-am uitat în aer prea mult.
Mingea mi-a căzut în mînă, cînta
în pumnul închis : Deschide, deschide,
e un dar desemnat să ucidă.

Acum, pe cadranul de sticlă apare
soldatul ce sortit e să piară.
Zîmbește, se mișcă așa cum mama
știe prea bine, obicei e de-al lui.
Sîrmele-i ating fața. Eu urlu
ACUM. Familiară, moartea aude
și privește : a făcut un om de praf
dintr-unul de carne. Eu sînt cel care face
această vrăjitorie. Blestemat, mă amuză
să văd spulberat centrul iubirii
și valurile dragostei intrînd în neant.
Ce ușor e să faci o stafie !

Țintarul fără greutate își atinge
subțirateca-i umbră de pe-o piatră
și, cu cîtă ușurință, cu cîtă infinită
ușurință, se întîlnește omul cu umbra.
Se contopesc. O umbră este un om
Cînd țintarul morții se-apropie.

PHILIP LARKIN

S-a născut în 1922 la Coventry și a urmat școala la St. John's College, Oxford. Este unanim considerat drept unul dintre cei doi importanți poeți (alături de Ted Hughes) care au apărut după cel de-al doilea război mondial. Este figura centrală a curentului literar numit **the Movement** (Mișcarea). Poetul american Robert Lowell consideră că, din punct de vedere al formei, Ph. Larkin este cel mai bun poet englez în viață. Lucrează ca bibliotecar la Universitatea Hull.

ACASĂ

Acasă-i atît de trist. Stă ca atunci cînd a fost părăsită
Aranjată după gustul ultimului care-i gata să plece
Ca și cum i-ar putea întoarce-napoi. Răpită
De toți cei ce-au plecat, se vestejește așa
Fără o inimă capabilă să-i alunge pe hoți.
Și te întoarce la ce-a fost ea întîi,
La locul vesel ce avea să fie
Pierdut acum pe vecie. Mai vezi încă ce-a fost
Privind tablourile și vasele-n bucătărie
Și muzica din scaunul de pian. Vaza aceea.

APA

De m-ar chema cineva
Să construiesc o religie
Aș folosi mai întîi apa.

A merge la biserică
Ar însemna o trecere prin vad
Și a usca mai multe straie ;

Litania mea ar folosi
Imagini pline de umezeală
Și furiosul ud al devoțiunii

Aș ridica la răsărit
Un pahar de apă
unde lumina din orișice unghi
ar congrega veșnic.

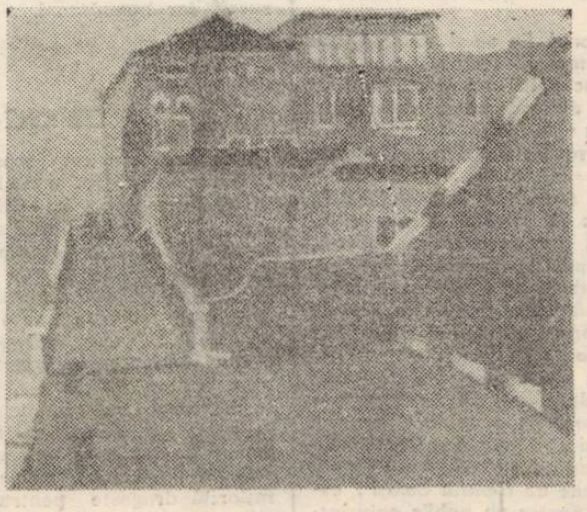

Veneția iarna

PETER PORTER

S-a născut în 1929, în Australia ; în prezent lucrează la Londra, într-o agenție de publicitate. Tema principală a poemelor sale este decăderea societății de consum pe care o privește de pe pozițiile unui australian exilat în Anglia. Poemele sînt scrise în majoritate la Londra și opera sa se integrează celor mai bune tradiții ale poeziei engleze a anilor '60.

ATENȚIUNE, VĂ ROG

Roua polară tocmai a anunțat
O lovitură de rachetă nucleară
De cel puțin o mie de megatone
Care a fost lansată de dușman
Asupra orașelor noastre mai importante.
Acest anunț ne va lua
Doar două minute și un sfert
Deci mai aveți acum
Două minute și opt secunde
Pentru a vă supune ordinului
De adăpost publicat în Codul
De apărare civilă — capitolul „Atac atomic".
La sfîrșitul acestui anunț
Va fi transmisă
O formă prescurtată a Miss-ei —
Serviciile iudaice și protestante
Vor începe simultan —
Căutați repede lungimile de undă
Date în Instrucțiunile
Codului apărării. Nu
Luați cu voi animale domestice (mai ales păsări)
În adăpost — ele vor consuma
Aerul proaspăt. Lăsați bătrînii și
Bolnavii, tot nu puteți face nimic pentru ei.
Nu uitați să aplicați ștampila
După ce toată lumea e în adăpost.
Fixați antena de radiații
Și deschideți barometrul geiger.
Acum, închideți Televizorul.
Stingeți imediat Radioul
Serviciile s-au terminat. În același timp
Puneți dopurile de explozie în urechile
Tuturor membrilor familiei. Luați
Flacoanele de plasmă. Dați copiilor
Pilulele marcate unu și doi
Din conteinerul verde însemnat cu C. D.
Apoi spuneți-le să se culce. Nu spargeți
Capsula buteliei de aer pînă cînd
Indicatorul de radiații arată Negativ
(Urmăriți cucul de pe cadranul de
plastic) sau pînă cînd
Medicul de cartier vă sună la ușă.
Dacă nu veți respecta instrucțiunile, aerul
Se va epuiza sau, dacă cineva din familie
Este grav rănit, administrați-i
Flacoanele marcate cu 'Valley Forge'
(Pachetul roșu din trusa de Supraviețuire nr. 1)
Pentru moarte fără dureri. (Catolicii
vor fi instruiți de preoții lor
Ce să facă în această eventualitate.)
Anunțul nostru se termină. Președintele nostru
A dat deja ordinul pentru un
Contraatac masiv — acesta va fi
Decisiv. Poate unii dintre noi vom muri.
Nu uitați : din punct de vedere statistic
Se pare că nu e vorba de voi.
Toate steagurile filfîie prelung
Pe clădirile Guvernului — soarele strălucește.
Moartea este singurul lucru de care nu ne e teamă.
Sîntem în mîinile Sorții,
Orice s-ar întîmpla va fi Voia Sa.
Acum, fugiți la adăposturi...

TED HUGHES

S-a născut în 1930 în Yorkshire. Este considerat, alături de Ph. Larkin, cel mai de seamă poet englez contemporan. Avînd o carieră poetică încă în plină desfășurare, critica este de acord că dezvoltarea ulterioară a poeziei sale, dominantele ei, sînt greu de prevăzut. A fost căsătorit cu poeta Sylvia Plath.

RELICVĂ

Am găsit acest maxilar la marginea mării ;
Acolo, crabi și ciini de mare, loviți de valuri,
Mai tresaltă o jumătate de oră și apoi se usucă,
Continuînd începutul. Adîncurile-s reci
În acea întunecime, camaraderia nu durează :
Nimic nu se atinge, ci se apucă și devorează. Iar maxilarele,
Înainte de a fi sătule sau de-a-și slăbi strînsoarea,
Devin maxilare căzute, roase pînă la os. Maxilarele
Mănîncă și, terminate, trimit osul pe plajă ;
Aceasta este realizarea mării : scoici goale,
Vertebre, gheare, carapace și cranii.

În mare, Timpul își rontăie coada, aruncă apoi
diverse resturi indigeste, resturi de nădejdi
Căzute de la suprafață. Nimic nu se îmbogățește
În mare. Acest maxilar încovoiat nu a ris, ci
A prins și a strîns și-i acum o biată relicvă.

SCAIEȚI

În limbile de gumă ale vacilor și-n palmele bărbaților plivind
Scaieții înțeapă aerul de vară
Și se sparg sub apăsarea albastră a cerului.
Toți au o izbucnire de răzbunare a
Reînvierii, un pumn plin
De arme explozive, de înghețul Islandic, erupt
Din sîngele subpămîntean al vreunui Viking putrezit.
Ei sînt ca părul galben și ca dialectele guturale.
Toți reușesc să se-mpăuneze cu sînge.
Apoi încărunțesc precum bărbații.
Sînt cosiți la pămînt pe o țarină. Apoi le apar fiii
Cu armele-n mînă, luptînd pentru aceeași țărînă.

SYLVIA PLATH

Sylvia Plath s-a născut în America, în 1932 și a murit la Londra, în 1963. A fost căsătorită cu Ted Hughes cu care a avut doi copii, un băiat și o fată. Despre scriitura sa izvorîtă din stări de extremă tensiune nervoasă și creatoare, A. Alvarez, afirma : „o poezie de asemenea natură este o artă ucigașă". În ciuda caracterului intens personal, poezia Sylviei Plath pare a-și fi aflat un oarecare ecou în poezia generațiilor care i-au urmat.

MARGINE

Femeia este împlinită.
Corpul ei
Mort poartă zîmbetul împlinirii,
Iluzia necesității grecești
Se află în faldurile giulgiului ei.
Picioarele ei
Goale par a spune :
Am ajans atît de departe, s-a terminat.
Fiecare copil mort încolăcit, șerpe alb,
Fiecare la o
Cană mică de lapte, acum goală.
Ea i-a împăturit
Înapoi în trupul ei, ca pe petalele
Unui trandafir închis cînd grădina
Întepenește și parfumuri singerează
Din dulcile și adîncile guri ale reginei nopții.
Luna nu are de ce să fie tristă,
Privind din grămada ei de ciolane.
E obișnuită cu astfel de lucruri
Negurile ei se spulberă și se tîrăsc...

Prezentare și traduceri :
Al. PASCU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 18 (632) ● 1 MAI 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

RUDOLF SANDOR : „Flori de mai"

SĂRBĂTOAREA MUNCII

Între atîtea zile ale anului, care marchează un eveniment sau altul, ziua de 1 Mai e o sărbătoare aparte. Ea nu este legată de un eveniment unicat al istoriei, de un eveniment senzațional dimpotrivă, este simbolul celei mai obișnuite activități omenești : munca. Munca zilnică, munca de zi și noapte, neîntrerupta muncă de zi cu zi și noapte de noapte care, întocmai ca pămîntul însuși, stă la baza cuprinzătoare a tuturor zilelor anului. Toate celelalte zile se adună și se sărbătoresc în această zi. Pe de altă parte, 1 Mai este sărbătoarea celor mai mulți oameni de pe pămînt. Acelor oameni care transformă bucata de Timp, dată lor, sub formă de viață, în muncă. Și dacă este adevărat că omul este ceea ce face în timpul dat lui sub soare, va fi adevărat și că cei mai mulți oameni sînt muncitori și formează acea parte mare a popoarelor care duc de-a lungul istoriei „a lumii cară grele". Munca este substanța vieții popoarelor. Ziua de 1 Mai este sărbătoarea substanței. Și e minunat că această zi s-a nimerit să cadă în dimineața anului, atunci cînd energia naturii însăși se activează și își începe „truda", purtînd spre viață și rod vegetația, lumina, ploaia — toate precedate de o floare. Actul social al muncii se asociază astfel cu efervescența naturii într-o comuniune creatoare spre a ne impune din nou gîndul că viața adevărată se întemeiază pe activitate, pe muncă.

Între popoarele lumii contemporane, poporul român este angajat într-un mare efort de muncă. Între atîtea eforturi și dificultăți sociale și ideologice, pe care Revoluția socialistă a trebuit să le învingă, ea are meritul esențial de a fi dat această șansă uriașă, a concentrării tuturor energiilor românilor spre un singur țel, al modernizării vieții naționale. Alte popoare au avut la îndemînă „soluții externe" pentru rezolvarea unor probleme de viață și progres. Noi, românii, ne avem pe noi înșine, avem la îndemînă o singură energie — cea a brațelor noastre, cea a inteligenței noastre creatoare. O îndelungă experiență istorică le sudează. O îndelungă experiență istorică ne învață că viața noastră ca popor și ca rațiune se întemeiază pe muncă. Numai prin muncă am supraviețuit. De atîtea ori am fost „admiși" în viața istoriei universale doar pentru că din truda noastră am dat și altora. Azi, sub scutul unui țel muncitoresc, vrem să ne edificăm pe noi înșine, ca popor al muncii adînci și eroice, în contextul unei lumi în care munca este un fapt creator care stă la baza independenței și fericirii.

Datele statistice care exprimă efortul românesc de modernizare economică ne îndreptățesc să ne sărbătorim. Politica noastră internă, gîndirea și jertfa președintelui nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se întemeiază pe muncă. Politica noastră externă se întemeiază pe conlucrarea dintre energiile progresiste, întemeiate iarăși pe muncă. Nu e de mirare că unul dintre cele mai frumoase cîntece hrănite de ideologia muncii a fost scris de un român : Ciprian Porumbescu. În România, munca e un fapt estetic. Semn de autentic progres.

Vasile VERSAVIA

argheziana

TUDOR ARGHEZI
și incandescența diatribei

● IRONIE ȘI MELANCOLIE

La încheierea perioadei pamfletare și de creație a prozei argheziene se află apariția *Pravilei de morală practică* (în prima ediție, din 1946, intitulată *Manual de morală practică*), profesiune de credință a pamfletarului moralist. Scriere filtrată de o viziune creatoare, *Pravila...* trebuie privită la nivelul interesului literar urmărindu-se, de-a lungul variatului ei mozaic, pregnanța imaginii datorată procedeelor plamfletului, dramatizarea anecdotei și soluționarea surprinzătoare a problematicii ridicate, adică aventura spectaculoasă a ideii în perimetrul unei morale precis conturate totuși. În general, cartea aduce o învățătură de viață prin confruntare cu imaginea aspectelor dificile ale societății umane, de unde interesul lecturii în planul epic, al anecdoticii.

Tematic, *Pravila...* acoperă problematica om/societate, care constituie obiectivul pamfletelor, *Tabletelor din țara de Kuty* și *Cimitirul Buna-Vestire*, duritatea moralistului îmbrăcînd sarcasmul pamfletar deoarece încandescența diatribei acuză factorii alienanți care primejduiesc condiția umană.

În *Pravilă...* însă, Arghezi face o literatură de reflecție fantezistă, fiindcă universul scrierii este configurat, asemenea întregii proze argheziene, de lentila deformatoare a ochiului ciclopului, pe care scriitorul și-i atribuie într-o poezie *(Biulbiul)*. Textele deschid niște dezbateri, scurte eseuri vioaie, încercînd să modifice prin sensibilă nuanțare clișeele tradiționale în care au fost încorsetate diverse concepte : munca, dreptatea, bunătatea, caracterul, politețea, bătaia, norocul, fericirea, educația etc. Pregnanța sentențiozității este augmentată prin frumusețea metaforei, asociată la o soluționare frecvent ineditâ : „Fără participarea intensă a sufletului, dragostea e-o pilitură de oase și o goană de cai în agonie". Implicînd, cu mîhnire, sancționarea mediocrității, scriitorul angajează tema de mare rezonanță lirică a scurgerii timpului : „Limba ceasornicului tău nu poate ieși din parcursul cadranului, și toate orele trebuiesc împlinite și sunate cu monotonia repetată a zilelor identice". La polul opus, condamnarea implică sarcasmul pamfletului prin trimitere la corporalul indecent : „Ca un purgativ, urmat de efectul lui matematic invariabil, lauda, în special nemeritată, produce evacuarea întregilor bunăvoințe și cufureala sufletului în acte folositoare".

Structura moralistului se reflectă în întreaga operă a scriitorului și multe din normele de conduită inserate de autor în rîndurile *Pravilei...* se găsesc frumos formulate în versurile argheziene (v. *Nu spune, Post scriptum, Restituiri, Dragoste tîrzie, Stihuri, Stinse scîntei, Inscripție pe un cuțit, Lingoare, Ora rece, Priveghere, Nu* etc.). Psalmii, care „formează lotul cel mai important de lirism direct al poeziei argheziene", sînt, de asemenea, „străbătuți de o frămîntare etică" (Pompiliu Constantinescu, *Tudor Arghezi*, 1940, p. 63-64). Recomandările din *Pravilă...* se regăsesc și în texte cuprinse în diverse culegeri ale prozei argheziene. Așa ar fi frumoasa parabolă *Grădina cu leacuri* (din *Ce-ai cu mine, vîntule?*) în care îndemnurile sînt susținute de imaginea omului-monadă suficientă sieși : „Dacă ești într-adevăr, ostenit, caută în tine arama vindecătoare și o vei găsi. Leacul tău nu este altul : cercetează-te bine".

Modalitatea pamfletară acoperă numai o parte a *Pravilei...*, cealaltă parte fiind complementară vizează sublimul naturii umane, realitate care justifică întreg demersul, umanist militant în fond. Dealtfel, frumusețea cărții vine în primul rînd din faptul că lumea proiectată este implicit sau explicit raportată la idealul condiției umane ca secțiune de aur. Idealul moral se configurează dincolo de precepte — în personajele unor anecdote dramatice, care relevă frumusețea morală tainănuită în individualitatea umană. Meditația patetică asupra condiției umane constituie sursa fundamentală a tensiunii lirice a cărții, la care contribuie de asemenea și ceva din scepticismul, pesimismul și fatalismul pascalian, contrabalansate însă în mod surprinzător de atitudinea plină de demnitate a moralismului : limitele condiției umane impun în viziunea argheziană imperativul respectării moralei. În loc să dezarmeze, cu orgoliu titanic, moralistul își recunoaște rolul „trestiei gînditoare" pentru a-și putea realiza eul suportabil.

Istoria culturii românești, de la Dimitrie Cantemir și pînă la Tudor Arghezi, confirmă faptul că întemeietorii de spiritualitate își asumă datoria de învățători, de îndrumători.. În destinul celui mai mare scriitor român al secolului 20 își face loc preluarea acestei îndatoriri. El lasă o *Pravilă de morală practică*, testament de conștiință scriitoricească răspunzătoare pentru destinul omului, dar și operă de largă confluență în mozaicul căreia converg toate modalitățile literare ale prozei argheziene.

Mariana IONESCU

IMN DE ARMINDENI

Veniți cu inimi solidare,
din zări de vis, fără hotar :
e liliacul iar în floare,
privighetoarea cîntă iar !...

...Se-aprinde-un roșu rug de dor
pe piscul cel mai demn din toate —
pogoară munții în cetate,
cetatea suie-n viitor.

Cu galben aur de amiază
nimbat, e sufletul curat —
și timpla frunții, pururi trează,
e păcii în asalt — soldat.

În singe, — albastru, se frămîntă
un riu răsfrînt de cer, sub pleoapă,
la care soarele-și adapă
credința noastră în izbîndă.

Din orga brazilor, firesc,
un imn de-armindeni -naltă vîntul,
cînd, iar, se-nvăluie pămîntul
cu roșu steag muncitoresc...

...E liliacul iar în floare
și cîntă iar privighetoarea —
veniți să le-mplinim chemarea,
bărbați, cu inimi solidare !

Traian DORGOȘAN

cronica literară

Virgil Nistor

Clipa cînd orele tac

Ed. Albatros, 1979

Poetul se află cu această carte la al patrulea volum de versuri, după **Întoarcere în anotimp** (1968), **Ispititoarea pasăre de foc** (1975) și **Pe-o invizibilă harfă percuții** (1976). Întiiul volum conținea toate modalitățile pe care le va încerca poetul : poezia de formă fixă **(Steaua, Singurătate, Meșterul Manole)**, balada **(Corabia fantomă, Baladă romantică)**, precum și poemele unei detașări, și de chemări exotice sau întîmplări ciudate, și de rigoarea prozodică, pentru a ancora într-o notație lirică în care nu numai cele domestice ale fiecărei clipe se desfășoară după rînduieli mai puțin ascunse, libere aproape de orice constringere **(Inocență)**, dar și cele lăuntrice ale unui univers unic și nerepetabil.

Al doilea volum cuprinde întîrziatele balade ale poetului scrise în tinerețe. De la **Pe-o invizibilă harfă percuții** însă, Virgil Nistor a optat pentru ultima modalitate, supravegheată uneori, complet liberă alteori, mai potrivită se pare, sensibilității și temperamentului său : „Azi-dimineața am ieșit cu nepoții în ogradă" **(Intrusul om de zăpadă)** ; „Ce frumos e să dăltuiești în piatră, să modelezi în lut / silueta unei femei sau torsul acelui bărbat" **(Sculptură posibilă)** ; „La masă am oaspeți, nu-mi văd capul / de alergături, pîine proaspătă, caș dulce, / găina cea mai grasă, vinul și fructele, / tot ce-mi rodește mai bun țarina" **(Destin)**. În ultima carte, **Clipa cînd orele trec,** această modalitate își găsește o realizare deplină. Un volum unitar și bine cumpănit în toate cele trei cicluri : **Simplă purificare, Inevitabilul schimb de culori, Pe două ecrane.**

Poetul întîrzie, cu o pasiune pe care i-o înțelegem, lîngă vechi simboluri și mituri **(Prefigurare, Copil cu fluturi, Tinerețe fără bătrînețe, Întoarcerea lui Ulise, Cu Făt-Frumos** etc.). Există în aceste poeme o puritate de poveste și o mirare („Aș vrea să mai văd zăpezile copilăriei / Doamne, cum puteau fi atît de albe acele zăpezi", **Pretext la un itinerar**), o alunecare în mit, pe nesimțite, ca și cum misterul ar fi condiția noastră de fiecare zi, străbătînd firesc „prin porțile altui tărîm / rămas undeva ca o dulce demult așteptare" **(Și totuși era un tărîm)**. Comunicarea dintre cele ascunse și visate, dar tot atît de reale, ca și cele ce par ale unei stări de veghe (delimitare didactică) se face ca într-un schimb de culori, fără să știi dacă sînt aievea sau doar amintiri, într-o clipă cînd orele tac în ceasornice, cînd se destramă atîtea proiectări sau pier răsunetele, recompunîndu-se din ecouri și pulsații abia simțite, cînd obsesiile se adună, mai ales singurătatea se insinuează, într-un univers ce și-a schimbat, dacă nu cumva și-a pierdut rosturile, lipsit de puncte cardinale, chiar de steaua polară, într-o debusolare de-o clipă **(Putină nebunie de vinzare)**. Deasupra tuturor însă este un punct de trecere în care se produce schimbarea, „netulburata schimbare" și acea „lunecare confuză de fulg", pentru a atinge, în final, lumina și sborul : „suntem aripi, numai aripi deschise superb / vom zbura în sfîrșit peste limita primei spirale / întîlnirea va fi între două abstracte trasee / nechemate cuvintele zadarnic plutesc împrejur / adieri descompuse în strigăte parcă informe / și sălbatece cresc din făpturile noastre incendii" **(Purificare)**.

Este ciclul grav al volumului, împlinit, cu o voce ce-și pune timbrul propriu pe gîndurile obsedante și ideile greu de circumscris, beneficiind doar de vagi imagini, simboluri și trimiteri între orizont și mister. Obsesii transmise indirect, neliniștind sau punînd doar o acută problematizare. Apoi, ca pentru a realiza o compensare, mutațiile acelea în care detașarea este mai accentuată, alături de cele solemne fiind și celelalte ale unei existențe nescutită de o **Conversație bonomă** sau **Țigara de dimineață** : „Îți fumezi țigara de dimineață / la ceașca zilnică de cafea / ritualul acesta e destul de anost / de parcă n-ar fi posibil să-ncepi ziua și altfel", și prins în țițele multiple ale întîmplărilor de fiecare zi și a inerțiilor uiți de acțiunile de anvergură în care să fii un posibil erou.

Cu acest ultim volum de versuri (poetul a scris și teatru și proză). **Clipa cînd orele tac,** Virgil Nistor atinge un echilibru liric, impresionînd și prin varietatea motivelor, dar mai ales prin acea surprindere detașată a celor dinăuntru și dinafară, într-o intonație de o rară diversitate.

Ion MAXIM

Victor Felea

Gulliver

Ed. Cartea Românească, 1979

Cîte volume de versuri să fi publicat, pînă la recentul **Gulliver,** Victor Felea ? Pentru cel care va avea răbdarea a le contabiliza, numărul titlurilor se va dovedi, surprinzător poate, deloc modest. Lipsit de notorietatea publicitară de care s-au bucurat, într-o vreme, destui dintre protagoniștii generației sale, Victor Felea nu a încetat să publice carte după carte, cu o precizie, s-ar zice, de metronom, astfel că astăzi, la un sfert de veac de la tipărirea primului volum, el nu este, iată, ceea ce s-ar putea numi un ignorat de critică, în nici un caz un autor căruia să i se conteste meritele. Prea puțin în măsură să suscite mari pasiuni, prezența discretă a poetului (după cum, deopotrivă, a criticului) în viața literară nu a împietat cu nimic la consolidarea unui profil liric distinct. A unei poezii în jurul căreia, retrospectiv judecînd lucrurile, fără deferență și inutile concesii, cuvinte comprehensive s-au strîns nu puține, suficiente în orice caz pentru a impune în stima publică un liric care a făcut din arta nuanței și din discreție un mod liric.

Ce propune, însă, noul volum al lui Victor Felea ?

Nici filologică, după o bănuială a celor tentați întotdeauna să descopere în poemele unui fervent al comentariului critic un complex intelectualist ori măcar limbajul confidențial al unei societăți de inițiați, nici apăsat livrească, în sensul condiționării viziunii de o informație specifică, poezia lui Victor Felea practică, de-abia, cu o infinită discreție, bricolajul tematic în aria umanităților : heracliteana curgere, cîteva mitologicale, biblioteca, itinerariul ovidian sînt în volumul recent al poetului principalele referințe cărturărești, răzlețe, întîmplătoare, ai putea bănui, nu mai semnificative, oricum, decît cutare element de civilizație citadină ori decupaj de interior domestic care dau relief versurilor : „Strada îmi trimite vocile ei zgomotoase / dinamice / Flori mari de lumină invadează orașul – / Și cîți ani au trecut de cînd am pornit / Pe drumul acesta fără întoarcere ? / În urmă – departe / Ocrotitoare văi coline și riuri / Și case și curți și grădini / Și cele șapte peceți de taină ale copilăriei / Într-un vast ținut al memoriei / / Strada în dulce răscoală / Asediază blindul turn al Melancoliei / / Și cîți ani au trecut / Și cîte morminte îmi stăruie-n preajmă / / Dar strada îmi trimite / Vocile ei zgomotoase dinamice" **(Vocile străzii)**.

Cu conștiința, în fond, a literaturii, avizat asupra rigorilor și seducțiilor acesteia, Victor Felea se simte liber să-și selecteze materia poemelor de oriunde, inclusiv din zonele, așa-zicînd, „compromise" poetic, ale sufletului. La confiniile veacului, autorul volumului Gulliver herborizează sentimental, în deplină detașare de moda literară, ironic sau melancolic, în funcție de împrejurări, întotdeauna cu o blîndă afecțiune pentru cele umane : „Aceleași zgomote aceeași priveliște / Care-mi alunecă de sub privire / Precum o frunză palidă – aceeași / Monotonie care mă leagă strîns / De cîteva lucruri de cîteva biete / Idei și senzații – aceleași / Mici deplasări prin oraș și prin casă / Aceleași vechi suferințe insinuîndu-se – aceleași / vechi întrebări aceleași speranțe-nvechite / Dar atît de plăcute-n veșmintele lor / Demodate comode – aceleași ființe / Cu care te miști în același / Spațiu rotund previzibil – / Aceeași acerbă dispută a vieții și morții / Încît se cutremură fragilii pereți / Ai făpturii" **(Permanențe)**.

Rareori o tușă mai energică tulbură această artă a bemolilor și a estompei, rareori această poezie de notație, supusă introspecției și contemplației lucide, este altceva decît un „cîntec de vîrstă", o dezvăluire de sine fără vreun alt orgoliu decît acela al fraternei apropieri de cele înconjurătoare : „Undeva sub stăruitorul asfalt / Dulce pămînt ne însoțește pașii / Către căminele noastre / Un farmec ciudat și puternic / Reînvie pecetluitele fîntîni ale sufletului / Și se-aude respirînd în văzduh / Botul aburit / Al unui cal năzdrăvan" **(Presimțire de primăvară)**.

Neschimbată prea mult în ultimele volume, consemnînd cu aceeași vocație pentru nuanțe aventura cotidiană a existenței și liliale aspirații ale sufletului, lirica lui Victor Felea își comunică, doar, o dată în plus în **Gulliver,** identitatea : „...o muzică inventînd / Psalmii inefabili ai melancoliei" **(Amiaza aceasta)**.

Lucian ALEXIU

---

marginalii

Despre romantism

O dificultate în a defini romantismul decurge din dubla lui natură ; asemănător luminii, corpusculară și ondulatorie, romantismul a fost totodată structură și proces. În varianta sa închegată – cea germană – poetica romantismului a fost la rîndul ei dublă : poetică a simbolului și a actului genial.

Romantismul s-a ivit prin sfărîmarea violentă a modelului clasic. Și-a dat drept conținut variatele împrejurări ale sentimentelor și a reacționat pe planul istoriei în numele patriotismului, iar pe plan social în numele unei generozități liberale. Aceste trăsături – la care se adaugă procesualitatea oricărui gest creator – i-au conferit dinamism. Dinamismul s-a răsfrînt în doctrină prin teoria geniului, adică a creației ca prelungire în cultură a creației naturale, ceea ce, în concepția romanticilor, însemna creația lui Dumnezeu. Ulterior, cu toate că literatura modernă va fi precumpănitor procesuală, nu se vor extrage din teoria geniului premisele teoriei productivității literare deoarece prima era apăsat metafiziciană, iar a doua va avea temei materialist.

Pe de altă parte, romantismul n-a fost numai expresie a vieții sentimentelor ori luptă pentru propășire și nu s-a conceput numai ca actualizare genială a divinității, ci s-a voit în stare de comunicare cu aceasta, de unde a provenit aspectul lui simbolic. Opus prin natura sa procesului, simbolul este o structură cu mai multe nivele : o imagine (marea liniștită, să zicem), un prim sens, cel comun (marea este o cantitate de apă albastră), un al doilea, interior (marea ar revela zona de adîncime a eului) și un al treilea, transcedent (marea ar revela spațiul metafizic).

Practic, în marile poeme romantice, ipostazele coexistă. Tumult sentimental și protest înflăcărat împotriva constringerilor naționale și sociale, un mare poem nu încetează de a fi rezonatorul unui Sens suprem. Teoretic, aspectele sînt greu de cuprins cu o singură privire, de aceea – adesea – fie se întîmplă ca marea diversitate a ideilor despre romantism să pară incoerentă, fie atenția se îndreaptă într-o singură parte ; se vede atunci în romantism numai o dezordine generoasă sau numai un univers de semne ale metaficicului – o pădure de simboluri, cum spunea Baudelaire.

O concepție echilibrată, cu meritul de a reuni laturile, propune Ioana Em. Petrescu în studiul de referință Eminescu. Modele cosmologice și viziune poetică. **Observînd că mișcarea romantică este finalistă, autoarea constată întîlnirea devenirii cu modelul cosmologic platonician, adică a procesului cu simbolul : „Istorismul' romantic e departe de a constitui un argument împotriva cosmologiei sale platoniciene, căci istorismul romantic (...) vizează conceptul de devenire orientat finalist" (p. 15). În romantismul românesc, „misia" poporului este conceptul care semnifică** identificarea ființei cu devenirea , a eternității cu timpul **(cf. p. 16). Unui Radu Ionescu, scriitor care rupe năzuința de istorie („Viața noastră este un lung exil... Sufletul nostru obosit voiește citeodată să-și ia zborul din astă realitate, din astă închisoare tristă, ca să mai revază idealul, patria sa cerească..."), i se opune – ca Michelet, în Franța, unui Lamartine – Nicolae Bălcescu, în viziunea căruia istoria dobîndește o misiune înaltă. Cum ființa – cea lăuntrică și cea transcendentă – este sensul simbolului romantic, înseamnă că în „misia" care își asumă ființa se realizează identificarea procesului cu structura simbolică. Se realizează, deci, suprema năzuință romantică : armonia contrariilor.**

Livius CIOCÂRLIE

---

viața asociației

ÎNTÎLNIRI

„Luna cărții în întreprinderi și instituții" a prilejuit scriitorilor Asociației noastre o fructuoasă activitate. ● La Clubul muncitoresc din Nădrag, în fața unui public format din muncitori ai Întreprinderii „Cioconul", au citit din creațiile lor **Anghel Dumbrăveanu, Ion Dumitru Teodorescu, Corina Victoria Sein.** ● Oamenii muncii din Întreprinderea de construcții mecanice din Bocșa i-au avut ca oaspeți pe **Sofia Arcan, Mircea Șerbănescu, Titus Suciu, Ion Dumitru Teodorescu.** ● La Clubul „Constructorul" din Timișoara, în cadrul unui breviar social-cultural „Timișoara – ieri și azi", a avut loc concursul cine-știe-răspunde „Oameni și fapte timișene" la coordonarea căruia a fost invitat scriitorul **Mircea Șerbănescu.** ● Casa de cultură a sindicatelor din municipiul Lugoj a organizat ședătoarea literară în care au prezentat creații **Aurel Gheorghe Ardeleanu, Pongracz Maria, Nina Ceranu,** prezentați de criticul **Lucian Alexiu.** Au avut loc discuții cu publicul pe temele literaturii în actualitate. ● Facultatea de științe economice din Timișoara l-a avut ca invitat pe poetul Damian Ureche. ● La Institutul de medicină timișorean **Ion Dumitru Teodorescu** și **Vasile Versavia** au susținut o ședătoare literară.

● În „Ziua editurii FACLA" din orașul Arad s-au organizat următoarele manifestări : întîlnirea poeților **Al. Jebeleanu** și **Lucian Emandi** cu cadrele medico-sanitare la Biblioteca medicală ; lansarea volumului de versuri **„Împlinzitorul de taine"** de **Lucian Emandi** la librăria „Ion Slavici". Au vorbit : **Ion Marin Almăjan,** directorul editurii, și **Al. Jebeleanu,** redactor-șef ; întîlnirea lui **Al. Jebeleanu** și **L. Emandi** cu lucrătorii de la „Tricoul roșu" și C.F.R. la Biblioteca Clubului C.F.R. ● La Oțelul Roșu, în cadrul **„Salonului național al cărții",** au participat la întîlniri cu muncitorii, elevii și profesorii din localitate : **Ion Marin Almăjan, Al. Jebeleanu, Ion Anghel,** redactor al editurii. Au mai luat parte colaboratorii editurii „Facla" : **Gh. I. Tohăneanu, N. D. Pârvu, Titus Suciu, Gheorghe Șora, Aurel Berinde, Octavian Doclin.** ● La întreprinderea „Electromotor" din Timișoara s-a organizat, în colaborare cu Biblioteca județeană, o întîlnire cu cititorii. Au vorbit : **Mandics G.,** redactor al editurii și ing. **Dan Teodorescu.** ● Cenaclul cadrelor diactice din Timișoara a organizat un medalion dedicat poetului **Anghel Dumbrăveanu** cu prilejul apariției volumului său în colecția „Cele mai frumoase poezii". Au vorbit **Vasile Bolog** și **Pavel Petroman** din partea Inspectoratului, **Nicolae Țirioi, Dorina Dincă, Dorina Mărgineanțu** au susținut comunicări. Au mai vorbit **Ștefan Pavelescu, Claudia David, Tiberiu Seviciu, Dorian Grozdan, Marius Munteanu,** actorii **Mircea Bellu** și **Gheorghe Stana** de la Naționalul timișorean recitînd din creațiile poetului. ● Scriitorul **Laurențiu Cerneț** s-a întîlnit la Căminul cultural din Gătaia cu un grup de tineri cititori. ● La o unitate militară timișoreană, o ședătoare cu participarea lui **Anghel Dumbrăveanu** și **Damian Ureche.**

L. B.

cenaclu

Desfășurat în ședința de marți, 29 aprilie, a cenaclului **ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA ȘI AL REVISTEI „ORIZONT", CURSUL DE POETICĂ,** manifestare ce tinde să intre în tradiția vieții literare timișorene, a fost consacrat unor aspecte ale creației argheziene. Urmăriți cu un real interes de scriitorii ca și de publicul iubitor de literatură prezent, în marginea operei poetului au conferențiat cercetătorii Livius Petru Bercea **(Cuvinte despre cuvînt)** și Eugen Dorcescu **(Despre simbolul arghezian).** În continuare, au prezentat scurte alocuțiuni criticii literari Crișu Dascălu (coordonatorul cursului) și Marian Odangiu.

Surpriza acestei seri literare, care se înscrie în seria manifestărilor consacrate centenarului Arghezi a constituit-o un grup de elevi de la Școala generală nr. 4 din Timișoara, care au prezentat un montaj literar-muzical-coregrafic **(Tu, omule și frate)** după poemul **Cîntare omului** de Tudor Arghezi. Dovedind o remarcabilă capacitate de a da expresie scenică textului arghezian, micii interpreți au oferit, celor prezenți, printr-o interpretare de o cuceritoare sinceritate și spontaneitate, momente de reală încîntare, de autentică vibrație artistică.

În încheiere, criticul literar Crișu Dascălu, care a condus lucrările ședinței, i-a felicitat pe micii interpreți ca și pe toți aceia care și-au dat concursul la realizarea acestei manifestări inedite.

Ovidiu COSTINIU

sublinieri

O ARTĂ POETICĂ

(Interpretare din ION BARBU)

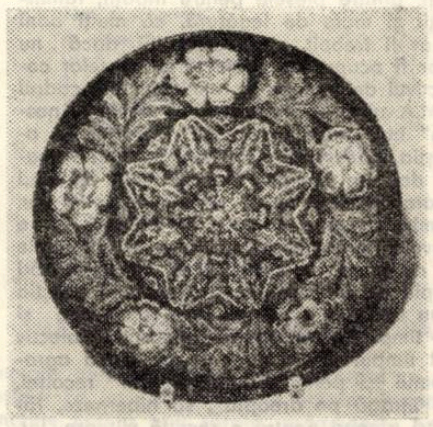

GRUP

E temniţa în ars, nedemn pămînt
De ziuă, finul razelor înşală ;
Dar capetele noastre, dacă sînt,
Ovaluri stau, de var, ca o greşeală.

Atîtea căile de fire stîngi !
Găsi-vor gest închis, să le rezume,
Să nege, dreaptă, linia ce frîngi :
Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume ?

Această poemă deschide şirul poeziilor care supun unei analize sistematice UNIVERSUL CUNOAŞTERII prin urmărirea drumului FIINŢEI.

Datorită informaţiei semantice conţinute şi a informaţiei contextuale rezultate din locul deţinut în sistem, textul dezvăluie situaţia de după trezirea biologică a FIINŢEI ferecate în temniţa Pămîntului, sub semnul căruia se află CUNOAŞTEREA, aproape de DESCOMPUNERE. Fiinţa nu posedă încă conştiinţă, e om doar după aspect — nu şi în esenţă. Despre cunoaştere se poate vorbi deci doar în termeni negativi sau de prognoză. Întrebarea este : **cunoaşterea, activitatea de bază a spiritului ce urmează să se nască duce undeva, e în stare să dea răspuns principalelor noastre întrebări, să sesizeze în aşa fel deplinătatea, încît să ne confirme certitudinea ?**

Întrebările ridicate sînt bine cunoscute, fiind probleme de bază ale oricărei lucrări de teorie a cunoaşterii [1]. Studiul criteriilor cognoscibilităţii şi ale adevărului duce în mod firesc la metodologie, spre a căuta aici un răspuns raţional la întrebarea originară, dacă s-a meritat de fapt să păşim pe calea CUNOAŞTERII, desprinzîndu-ne din biologic, din lumea inconştientă.

Titlul poeziei, „grup"-ul, se referă la elementul de bază al uneia din cele mai importante metode matematice discursiv-raţionale, cu ajutorul căreia matematica modernă a lichidat pe temei structural izolarea ştiinţelor matematice clasice (aritmetică, geometrie, algebră).

În mod intuitiv, conceptul matematic de „grup" înseamnă că dacă o operaţie dată poate fi efectuată între fiecare pereche de elemente ale unei mulţimi numerice, atunci poate fi efectuată şi operaţia inversă (Dacă toate perechile de numere pot fi adunate, atunci toate pot fi şi scăzute ; dacă toate sînt multiplicabile, atunci toate sînt şi divizibile în cadrul aceleiaşi mulţimi). **(Matematikai kisenciklopédia,** Gondolat, Budapesta, 1968, pp. 115–116). Desigur, cele relatate aici nu reprezintă nici pe departe definiţia grupului [2] şi ne îndreptăţesc şi mai puţin iluziile cu privire la înţelegerea acestui concept. Căci, după cum scrie Solomon Marcus, „trebuie să cunoaştem foarte multe cazuri individuale şi trebuie să ne însuşim cel puţin o parte din cariera ştiinţifică a acestui concept, pentru ca acest concept să devină eficient în conştiinţa noastră şi să nu rămînă un simplu produs al articulării". (S. Marcus : **Poetica matematică,** pp. 17, 35–39).

Versul întîi. Primul vers defineşte domeniul de CUNOAŞTERE al FIINŢEI, acel domeniu în care se explică pentru prima dată funcţia CUNOAŞTERII : „pămîntul", dar nu oricare pămînt, ci un pămînt „ars", „nedemn", „temniţă". Această distincţie e de o importanţă deosebită, deoarece precizează că Ion Barbu nu se revoltă împotriva realităţii, nu se revoltă împotriva oricărei existenţe pămînteşti, ci doar împotriva Pămîntului unei **anumite** EXISTENŢE degradate, deci lipsite de energie, incapabile de a da putere zborului înspre Soare. E un pămînt pustiu, numai piatră, opus **pămîntului fertil** care în Universul barbian al CUNOAŞTERII apare sub forma plaiurilor verzi, ca simbol al maximei proximităţi de Soare.

Versurile 2–4. În acest ţinut pustiu, de lavă, în acest deşert împietrit ajunge FIINŢA în focarul investigaţiei, acum, în această clipă de după naşterea biologică, în zorile cunoaşterii, cînd „de ziua, finul razelor înşală", cînd fiinţele ce s-au încumetat să iasă din caverne (nu se află în caverne, cum presupune Dinu Flămînd, forţînd analogia platonică) (Flămînd D. : **Joc secund, o analiză,** în : **Viaţa Românească,** 1973/10) au înjghebat primele frînturi de propoziţii, primele semnificaţii mitice magice — întregirea înfimelor lor certitudini. Dar versul ne spune şi că aceste „pseudoidei" s-au dovedit a fi, implicit, exasperant de neîndestulătoare în bezna nopţii, căci acolo, fără Soare, spiritul nu era încă în stare să aprindă lumini, capul acestor FIINŢE, nefiind încă capabil să creeze valori perene. („Varul" e o rocă instabilă, friabilă ; „ovalul" e o formă nestabilă).

Versurile 5–8. Îndeletnicirea FIINŢEI constă în acumularea anevoioasă, în aşezarea „finului razelor" cunoaşterii în „căi de fire stîngi" în speranţa că va reuşi pînă la urmă să strîngă totul într-un singur stog totalitar, într-o explicaţie a lumii închisă, suficientă sieşi, dobîndind, din punctul nostru de vedere, doar ulterior conştiinţa scopului CUNOAŞTERII. Dar înmulţirea, neîmbinarea căilor „stîngi" (oblice), a sistemelor mărunte îndreptăţeşte dintr-o dată dorinţa FIINŢEI de a pronostica, căci ei, FIINŢEI ridicate din întuneric cu puţin deasupra treptei PIERIRII, îi este într-adevăr de primă importanţă găsirea unui „gest închis", căci numai acesta poate da sens eforturilor sale şi-i poate justifica năzuinţele.

La o analiză mai detaliată însă problema FIINŢEI dezvelește şi alte dimensiuni mult mai profunde, după cum am semnalat deja la începutul comentarului nostru, întrucît poetul nu persistă în generalul ideii de a totaliza, ci lasă să se întrevadă şi **natura** metodei de totalizare căutate şi, ce e mai mult, **natura dificultăţilor ce se vor ivi în găsirea metodei !** Şi toate acestea printr-o unică imagine : ochiul înscris într-un triunghi !

Să ne justificăm afirmaţiile. După presupunerea noastră „virginul triunghi" dă specificul gestului închis căutat, care taie fereastră în obscuritatea spiritului înspre Univers. Şi acest lucru e adevărat, căci odată cu descoperirea triunghiului începe, de fapt descoperirea geometriei !, procesul apariţiei FIINŢEI care abstractizează ! Gestul închis e geometric aşadar, triunghiular [3], triadic, începînd cu Tales, cu numerele triunghiulare pitagoreice, cu Aristotel pentru care Universul e determinat de triadă (I. Maxim : **Orfeu . . .,** p. 153). Triunghiului însă îi sînt proprii 6 transformări care-l lasă neschimbat, faţă de care e invariant ! Cele 6 permutaţii de bază [4] asociate triunghiului echilateral şi care descriu transformările de mai sus alcătuiesc la rîndul lor un **grup** non-abelian, adică un astfel de grup în care contează ordinea elementelor din operaţie !

Transpunînd această idee pe planul universului poetic barbian, recăpătăm aceo proprietate fundamentală a sistemului barbian că între două planuri e posibil atît raportul iniţiatic de sens pozitiv, cît şi cel de sens negativ, aceasta în funcţie de treapta care constituie punctul iniţial, respectiv final al acţiunii noastre. (De ex. înaintînd de pe treapta SENZORIALĂ înspre cea INTELECTUALĂ, CUNOAŞTEREA e **pozitivă** (perihelică) ; înaintînd de pe treapta INTELECTUALĂ spre cea SENZORIALĂ, e **negativă** (afelică).

În ceea ce priveşte a doua noastră ipoteză, conform căreia în această imagine finală ar fi gravată şi natura dificultăţilor ce se ivesc în aflarea unei astfel de metode specifice a structurilor grupale, ea se întemeiază pe faptul că „gestul închis" al imaginii barbiene, spre a-şi găsi adevărata natură — de felul „virginului triunghi" — trebuie să nege întîi ochiul „înscris în triunghi", adică biologicul strecurat şi în abstracţii, pecetea tăinuită a condiţiei noastre umane prihănitoare de abstracţii. Această idee e în consonanţă nu numai cu concepţia unor doctrine hermetice („condiţia noastră biologică otrăveşte Ideea" ; „în locul Ideii Pure, ochiul pune pe prim plan realitatea Manifestată, Vizibilă" : „văzul, vederea suprafeţei frînge viziunea ce aspiră la lucruri invizibile"), ci şi cu problemele fundamentale ale matematicii moderne care, eliberînd mereu de intuire diferitele sisteme axiomatice şi construcţiile logice s-a izbit, dincolo de o anumită treaptă, de dileme manifestate mereu în paradoxuri, bariere (relative) a căror natură, după unii cercetători, s-ar trage tocmai din limitele structurale ale minţii noastre umane, din mărginirea noastră biologică. (Tóth : **Ahile**).

---

[1]) O lucrare de specialitate fundamentală pentru introducerea în aceste probleme şi care se ocupă şi de problemele cunoaşterii poetice : I. Pîrvu-Podgoreanu : **Curs de filozofie marxistă. Teoria cunoaşterii.** C. m. U. B., 1972. Cu privire la problemele cunoaşterii discursiv-raţionale : C. Popa : **Teoria cunoaşterii,** 1972, pp. 42–117.

[2]) În vederea adîncirii noţiunilor de grup de transformări şi grup abstract se poate utiliza Barbilian, Dan : **Opera didactică. Vol. I. Geometria elementară.** Ed. tehnică, Bucureşti, 1968, pp. 23–64 ; pentru adîncirea grupurilor de transformări ETK în special Barbilian, Dan : **Teoria grupurilor şi structurilor,** Curs lito, Univ. din Bucureţşi, 1948.

[3] O proprietate a triunghiului este că „împarte planul în două clase de puncte" T_{18} **(Axiomatica mecanicei clasice,** Curs lito, p. 107). Cele două clase de „puncte interioare" şi „puncte exterioare" pot fi definite prin proprietatea de a putea fi legate de un drum de segmente (o linie frîntă)" (Ibidem). Această proprietate ne sugerează că închiderea gestului duce în mod necesar la „frîngerea liniei", nu poate fi făcută de o legătură între **interior** şi **exterior** fără a distruge închiderea, adică a tăia laturile triunghiului. Această dilemă cu prelungire filozofică adîncă pare să fi fost una din meditaţiile barbiene fundamentale, drept dovadă căruia stau scrisorile schimbate între Ion Barbu şi Oscar Lemnaru tratînd exhaustiunea axiomatică. (Barbilian Gerda : **Ion Barbu. Amintiri,** Ed. Cartea Românească, 1979, pp. 273–276).

[4]) Nu credem ca universul barbian să aibe incidental 6 invarianti fundamentali : PIEIRE, INIŢIERE, SENZORIAL, INTELECTUAL, NUNTĂ COSMICĂ, ABSOLUT, după cum triunghiul luat drept bază de comparaţie are 6 permutaţii care îl lasă invariant. 6 e un număr triunghiular şi în sens pitagoreic, bine asimilabil construcţiei de invarianţă barbiene.

MANDICS György

accente

Semnificaţiile unei cercetări

Cartea lui Mircea Handoca, intitulată onest **Mircea Eliade, contribuţii biobibliografice,** editată de Societatea „Relief Românesc" din Bucureşti, 1980, nu este monografia capitală consacrată savantului literat, dar este prima lucrare de mai mari proporţii, fiind alcătuită prin chiar ajutorul excepţional acordat de Mircea Eliade care în decurs de 12 ani l-a ţinut la curent pe biograful său, cu publicaţiile noi, i-a răspuns la întrebări, i-a risipit multe neclarităţi. Prin structura ei, în primă instanţă bibliografică, lucrarea este de fapt o monografie specială, atît prin intenţionalitate şi argumentări, cît şi prin documentarea istorico-literară (tabel biografic, un studiu privitor la operă, aprecieri critice, iconografie şi indici). Preţioase informaţii şi sprijin generos a primit autorul şi de la unii din cei mai reputaţi cercetători actuali : A. Marino, G. Bulgăr, P. Cornea, Z. Dumitrescu-Buşulenga şi încheind cu L. Stanciu, I. Handoca, Victor Stoleru, I. Fundrea etc. ceea ce probează o dată în plus seriozitatea şi valoarea lucrării.

O străbatere biobibliografică a scrierilor lui Mircea Eliade reprezintă de fapt o aprofundare panoramică a operei, o forare în cunoaşterea mai completă a personalităţii unui Prometeu modern al scrisului. Creaţia polivalentă a lui Eliade este rînduită aici în cele două mii de titluri ale lui şi despre el. Meritul fundamental pe care şi-l revendică, justificat, cartea lui Handoca este acela de a pune în prim plan multiplele înfăţişări ale lui Mircea Eliade. Spre deosebire de cei care văd în Eliade, în exclusivitate, pe cercetătorul miturilor şi al paradigmaticului sau, în alte cazuri, doar pe cel care s-a încumetat, cu unic prestigiu, să decodifice straturile străvechi şi semnele criptice ale istoriei umane şi ale celei româneşti, cartea lui Handoca demonstrează că Mircea Eliade este om de ştiinţă şi creator de ficţiuni, etnolog şi filozof, eseist şi interpret excelent al folclorului, estetician şi filolog, publicist cu nerv şi critic, sociolog şi modern antropolog, istoric de ţinută exemplară pentru cercetarea originală a istoriei religiilor şi istoric al culturii, memorialist şi creator al unei hermeneutici distincte, teoretician al artei şi orientalist etc., dar, mai presus de toate, un ginditor român în opera căruia istoria, cultura şi viaţa poporului nostru pulsează intensiv : „Eu cred în viitorul culturii române mai mult decît în viitorul culturii europene". Acest mare adevăr se răsfrînge asupra întregii opere şi M. Handoca relevă faptul cu multă fineţe şi bună înţelegere. (Vezi Studiul, pag. 15–29). Monografia lui M. Handoca prezintă cel mai adesea, implicit, preocupările multiple ale savantului literat. Este o împrejurare plăcută să constaţi că bibliografia poate face concomitent exegeză istorică, valorificare şi apreciere, sugerînd în subtext larga paletă de preocupări ale lui Mircea Eliade. Sînt întărite aceste convingeri prin însăşi alinierea bibliografică a cărţilor şi a studiilor pe care scriitorul le-a publicat în limba română, dar şi în alte culturi străine. Vin în întîmpinarea identităţii complexe a ginditorului şi toate aprecierile critice semnate de Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, B. Munteanu, E. Lovinescu, G. Călinescu, precum şi extrase din aprecierea lui A. Marino, Ş. Cioculescu, Z. Dumitrescu-Buşulenga, I. Negoiţescu, C. Noica etc. Cartea lui Mircea Handoca mai reuneşte şi texte inaccesibile cititorului de rînd şi chiar cercetătorului avizat, selectate din studiile semnate de celebrităţi ca : J. Masai, M. Lobert, H. Carbin, P. Ricoeur, M. Neslin, J. Bies, G. Durrand, H. Lonck etc. Sînt argumente care arată că bibliografia poate face în compania textelor critice şi exegeză şi informare. Lucrarea are chiar două „adenda" în intenţia ca informaţia să fie cît mai bogată şi de preţ. Ne îngăduim în această privinţă şi cîteva observaţii. Socotim că în imediata vecinătate a volumelor, ba chiar în prelungirea lor, s-ar fi cuvenit să fie aşezate extrasele. În forma actuală, studii ample şi valoroase sînt presărate în puzderia articolelor publicistice, ceea ce înnegurează imaginea pregnantă a creaţiei fundamentale. Observaţia se sprijină pe faptul că însuşi autorul, în mai vechile sale cărţi, a trecut extrasele ca titluri autonome şi nu doar ca articole. Altcum, studiile în general sînt sistematic orînduite, pe ani şi culturi, şi nu ştim cine ar fi putut elabora mai bine această lucrare. N-ar fi exclus ca la o altă ediţie sau la un nou tiraj să se realizeze şi o a treia adendă dacă se vor adăuga toate articolele din publicaţii nedespuiate complet, aşa cum ar fi **Universul literar, Vremea, Lumea, Viaţa literară** ş. a. Un singur exemplu : în revista **Vremea** din 1935 lipsesc titluri ca : **Realităţi româneşti** (392), **În jurul unei polemici** (394), **Carduci** (397), **Sechestru şi literatură** (401) şi **Despre critică şi monografii** (etc.). Este adevărat că autorul nu şi-a asumat nici un moment gîndul exhaustivităţii, dar preocuparea pentru a completa lucrarea merită acest efort, deoarece un simplu articol cum ar fi **Cărţile populare în literatura românească** (1939) ar putea prezenta un interes aparte. Credem că s-ar fi cerut să găsim la locul volumelor originale şi drama **Iphigenia** şi volumul de eseuri **Oceanografie,** după cum nu era lipsit de semnificaţie ca la unele din romane să se arate succesiv şi ediţiile numeroase **(Huliganii** etc.). Volumul **Şantier** este un „roman indirect", nu un „jurnal indian" (p. 30). Să mai adăugăm la aceasta şi unele publicaţii reunite în volume colective ca de pildă Culegerea **Nuvele inedite.** Credem apoi că tocmai M. Handoca ar putea să ne dea informaţii şi despre ceea ce este realizat în manuscris, fiind în măsură să obţină o listă cît mai bună a lucrărilor nepublicate. Vom mai spune autorului că există loc şi pentru referinţele din lucrările de istorie literară semnate de G. Lupi **(La letteratura romena,** 1968), I. Guţea. **(Introduzione a la letteratura romena,** 1971), sau cărţile lui B. Munteanu în limba engleză, 1939, cea a lui Radu Flora, 1963 etc. Eforturile autorului confirmă, şi peste aceste scăpări sau unele omisiuni, pasiunea de cercetător şi vocaţia istoricului literar, probate deplin în această carte.

Ion ILIESCU

reportaj

NINA CERANU

PE OGOARELE PRIMĂVERII...

...drum în cîmpia Banatului, imensă. Primăvara, nedusă la biserică, trece peste sat, peste oameni, peste movile. Tractoare, departe, spulberă pusta. Ochiul aleargă flămînd spre nesfîrșitele întinderi, către sălașele proaspăt văruite. Se umple de imaginile noi, le caută pe cele vechi din memorie.

Niciodată n-am trecut prin aceste locuri cu o treabă anume și, iată-mă azi, cînd încerc să pătrund acest prezent, să cunosc oameni noi, caractere tari, bătute de ploi zile-n șir, ferite de tentația unui loc călduț, în vreo întreprindere orășană.

Ard buruienile toamnei, pămîntul toarce încă în plapoma-i verde, drumurile gem de mașinării agricole mînate din urmă de un plan zilnic, stabilit de conducerea unui Consiliu intercooperatist și-a unui SMA, de pretutindeni, dar, în special din Orțișoara, pentru că aici mă duc pașii dintr-o dorință firească de cunoaștere. S-a pierdut în ceața anilor modul de a se face agricultură cu boi, plug și grapă. Uitate-au rămas și începuturile colectivizării, timpurile tulburi ale unui pămînt segmentat în care înmugurea sămînța bună a unei agriculturi moderne. Începuse să treacă prin toate zvon de viață nouă, fără să-l lase însă pe țărani să creadă că se vor îmbogății peste noapte. Uite așa cred eu în timp ce trec de gară și-mi continui drumul printre șinele de cale ferată, adulmecînd miros reavăn de brazdă aburindă. Nu pot asemui cu nimic mirosul acesta, al copilăriei mele, mirosul de sudoare al tatălui meu, în urma plugului. Cunosc ochiul rătăcitor al țăranului, cum îi știu și glasul tărăgănat, cînd răspunde cuiva străin, cînd acesta îl trage de limbă cu vorbe nemeșteșugite. La umbra acestor țărani am învățat să pășesc, în aerul lor m-am mișcat, în aerul acesta tonic și reconfortant și de aici îmi vine ideea să le spun celor care în graba lor zilnică uită să respire altceva decît miros de bani pentru mașină, să le spun că o gură din acest aer, venit din cîmpie, face mai mult decît o mulțime de „boambe" de algocalmin.

Cu gîndurile acestea am trecut pragul S.M.A. Orțișoara, în biroul inginerului Mihai Czengei, cea mai amabilă gazdă din cîte am întîlnit. Din camera plină cu panouri, planșe și planuri de lucru, găsesc umbra unui om prins cu treburile secției, șeful centrului de fabricație, să cunosc oamenii în ateliere.

„Aici reparăm, aici inovăm și raționalizăm... ne-am specializat... nevoia, lipsa de piese de schimb. Vin utilaje defecte; ori, înainte de a le introduce în ateliere pent RK, e nevoie să le facem un control al motoarelor. Unde ? Am construit un ștand de încercare pentru motoarele combinelor C-12... Nu le demontăm și aici zic că e cel mai grozav lucru pe care am reușit să-l facem, ca să nu mai vorbim de executarea unor piese de schimb pentru grapa cu disc GD-3, 2, GD-4 și altele pentru irigație".

De bună seamă omul acesta după care mă plimb și de care mă simt legată, are mult de umblat. Nu-l stingheresc, trec doar de colo-colo, prin atelierele curate, atîta curățenie cîtă îngăduie profilul acestor meserii. Oamenii își mănîncă ujina care din hîrtie de ziar, care din sufertașe, la turnătorie, în jurul cuptorului în care nu cu mult timp înainte topiseră metalul. Piesele de fontă albăstrii și reci așteaptă mîna finisorului, alături de oala de turnare și de formele gata pregătite cu nisip și cu praf de ciment. Atmosfera e reconfortantă cu toată întunecimea ce-o aduce un nor chiar și-n cămăruța caldă, cu parchet pe jos, unde se fac miezuri pentru piesele ce urmează a fi turnate, lucru fin, suflet de piesă. Femeile, două, în liniștea pauzei, își vorbesc una alteia despre copii și visuri, odihnindu-se mai altfel decît bărbații, pe scaune, în jurul unei mese.

Încerc creionarea acestor eroine, ascunse dincolo de ușile marii secții răcoroase, singurele pe care le văd în afara secretarei a unei contabile și-a bucătăreselor de la cantină ; fețe blînde, ochi albaștrii, ape liniștite, fără teamă de muncă bărbătească, sau de ziua de mîine. Pe una dintre ele poate o cheamă Herta sau Ana, n-are importanță. N-are importanță poate decît faptul că mă simt solidară cu ele și că le stimez în clipa în care, mîncîndu-și clisa cu pîine albă și cu ceapă, uită de „miezuri" și de piese turnate și-mi povestesc că la oraș, e sărbătoare cînd iese omul la iarbă verde și frige puțină slănină, poate cumpărată din piață, că aud ele de multe ori spunîndu-se asemenea vorbe cînd duc analize la doctor.

Ghidul meu rezolvă treburile din mers, trece prin atelier, eu după el, pătrund în acest tumult printre oamenii lui Ioan Silhan, printre piesele pentru irigații, ramificații și mufe de legătură, că mulți bani le-ar fi trebuit, multe investiții, dacă nu s-ar fi ocupat de proiectarea pieselor colectivul de ingineri și tehnicieni din cadrul S.M.A.-ului. „Cam acesta e destinul nostru" îmi spune „meșterul". „Oamenii aceștia, că aproape toți sînt localnici, poate doi, trei ingineri fug din cînd în cînd seara tîrziu în oraș, la familie, cînd nu, rămîn, avem o cameră de oaspeți... e nevoie permanentă, mai ales în campanie și cu mîna pe suflet spun că nu-și văd copiii cu săptămînile, da, oamenii aceștia pun umăr la umăr să iasă totul bine și la timp. Pentru oamenii acestui colectiv tot timpul este campanie că, dacă agronomul își permite după strînsul recoltei, să „tragă pe dreapta", să hiberneze, făcînd planuri pentru o recoltă viitoare, lor, celor din S.M.A., nu le este permis. Trebuie să revizuiască utilajele, să le repare pe cele defecte și uite așa începe o altă campanie. Am înțeles odată pentru totdeauna că banii mulți, puțini, îi vom cîștiga după cum muncim, în acord global, și nu ne stă-n fire să lăsăm greul pe spatele colegului nostru. Începuturile aproape că nu le mai țin minte. Totul e nou, asemenea stației de amestec dijecții de la găini și de distribuire a acestor îngrășăminte valoroase la fiecare plantă în parte. Procedînd la răspîndire ca pînă acum nu vom duce decît la secătuirea pămîntului, la transformarea lui în cenușă. Mai trebuie luptat... nu-i totul pe roze".

Trec prin clipa luptei pentru performanță, pe urmele proaspete ale televiziunii, și împărtășesc nemulțumirea inginerului Ioan Mihai Czengei : „Păi două ore ne-a tot sucit în toate părțile să ne filmeze și cînd colo la „Viața satului" și într-o altă emisiune cu specialiștii din agricultură nu s-a găsit decît puțin loc ca să fie prezentată una dintre cele mai importante inovații ale noastre, unică în țară".

Și, ca să mă conving de acest mare adevăr, de importanța prezentării prin TV a stației automate de descărcare a vagoanelor cu îngrășăminte, la rampa de descărcare C.F.R., Stația Unică de Chimizare, trec prin noroaiele primăverii cu omul necontenit preocupat de grijile semenilor, căutînd noi soluții de a le crea condiții optime de lucru, tuturor celor care n-au renunțat la mirosul ierbii, chiar dacă stau în ateliere opt, zece sau douăsprezece ore, dacă este nevoie, în iz de motorină și de uleiuri arse. Și, pe drumul către rampă, îmi vorbește de comuniștii Gross Ioan și Bumb Grigore, mecanici agricoli, de su-

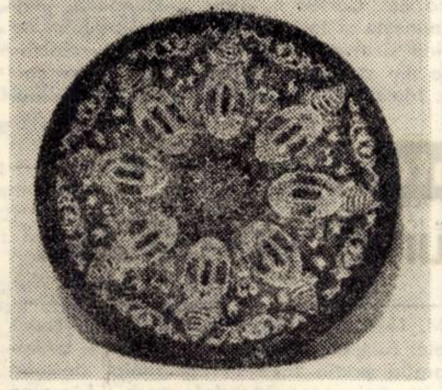

dorii Alba Viorel și Ardelean Dumitru, de Nagy Ioan de la centrul de chimizare de șeful de echipă Macavei Dumitru.

Îl privesc mai atent pe bărbatul brunet, cărunt pe la tîmple, trecut peste patruzeci de ani, cu o lumină ironică în ochi, după ce, preț de cîteva clipe, caut să-l întorc pe toate fețele, și-mi dau seama că-i un om modest, nu se bate cu pumnul în piept, că, uite, ce-am realizat eu, Mihai Jäger !

„Da, eu organizez munca, trec din două în două ore prin secții, controlez, semnez, pun mîna cînd e nevoie, așa se cuvine, cînd unul o ia razna, caut să-l aduc pe drumul cel bun, cum mă pricep, dacă nu-i chip, găsim noi cei din organizația de partid ac de cojocul lui. Am rezolvat problema chiulului prin repartizarea uniformă a lucrului pe meseriași. Nici unul nu se poate plînge că-i supraîncărcat dar nici că-i uitat fără vreo treabă anume. Cum s-ar zice aici, noi, ne rezolvăm nevoile proprii. Sîntem părtași și la pierderi și la cîștig".

Între timp, ajungem la rampă. Lucrul migălit, ajustat la situație, e montat la rampă sub un șopron și așteaptă mîna specialistului. După puțin timp, în care meșterul visează la asolamente, la agricultură modernă, în biroul încălzit îngrășămintele lopătate de-o lopată electrică și de mîinile tinere și neobosite ale unui oarecare Eugen, trec pe banda rulantă în depozitul stației de chimizare, uriașul hangar al îngrășămintelor zburătoare. Aici, în frig, aflu povestea noii și modernei construcții, cu uși glisante, depozitul de bogății, superfosfați uree și azotați.

Mai întîi a venit TCIND-ul cu specialiștii lui și, cînd să zicem hop, ne-a lăsat baltă, s-a tot dus, și noi fără acoperiș deasupra capului. Ia oamenii, sudorii mei, leagă-i cu frînghii și urcă-i la înălțime, după ce în prealabil am văzut eu cum e sus. Toate, în iarnă, cînd făceam foc și ne dezmorțeam mîinile. Cineva, nu zic, inspirat, a scris cu cărbune sau cu ce-o fi scris, pe perete : „AGROCHIN". Ne-au luat treburile, campania, altă toamnă, altă iarnă și investiția neterminată și poate același om a scris „AGROCHININA", evident gustul devenise amar, dar,... au un loc ferit de intemperii, unde să depoziteze îngrășămintele, pentru asolamente, pentru că totul e pus pe hîrtie, cumsecade, programat, culturile împărțite, urmează doar o analiză a solului, din locurile respective pentru a se stabili pentru fiecare cultură ce fel de îngrășăminte-i sînt necesare. „Ne-am învățat minte, nu ne mai permitem să secătuim pămîntul, nici să aruncăm bogăția în vînt, îngrășăminte și semințe la voia întîmplării. Vedeți parcelele astea ? Se poate împrăștia pe o așa suprafață mică pulbere din avioane ? Nici măcar cu utilajele terestre nu-i posibil".

Aici era groapa satului. Fiecare își căra gunoiul. Ei au plantat pomi, au făcut un drum și l-au pietruit. La ieșirea din stație, au amplasat un cîntar uriaș, ce-i drept puțin prea jos, astfel că se scurge multă apă sub el, dar oricum pașii mari au fost făcuți. Într-o oră vagonul e descărcat. Oamenii tineri se odihnesc, asudați, dar „meșterul" e mulțumit de treaba făcută. Mai întîi au vrut mult, apoi bine. Acest salt calitativ se pare că îi situează în „frunce".

În focul acesta nestins din cîmpie, de la o recoltă la alta, s-au călit caractere, s-au evidențiat individualitățile, unii au venit, alții au plecat, e firesc, oriunde se întîmplă, dar cei care rămîn, rămîn conștienți de plenitudinea vieții lor și a celor din jur. La cantină am aflat că cei din campanie, cei ce se află în cîmp, primesc mîncare caldă, transportată de un bătrîn cu căruța, în bidoane. Mecanicii agricoli au grijă doar să-și stăpînească herghelia la însămînțare a culturilor din prima etapă, trag brazde drepte, pentru că altfel n-ar fi posibil să se intre cu cultivatorul în lan. E o artă, trebuie talent să ții linie dreaptă, kilometri întregi, prin imensa cîmpie, din zori și pînă-n seară.

Drumul mă duce spre Cornești, la Secția 3 Orțișoara. Aici îl cunosc pe Gheorghe Danciu, șeful de secție care conduce 23 de oameni, le dă de lucru și celor de la cîmp și celor din ateliere, unde se repară tractoare și combine, că Gheorghe Danciu cunoaște munca din 1956, de cînd a lăsat tractorul și preluat conducerea acestei secții asemănătoare cu cea din Seceani, Calacea, Carani. Seamănă toți cu niște arbori plantați aici în mireasma cîmpului și, cu toate că în tihna acestui sat meșterul Danciu găsește o cafea în casa prietenului său, birtașul, totuși, îl încearcă o ușoară nostalgie pe care n-o ghicesc de unde vine. Amîndoi își deapănă amintirile, își povestesc întîmplări de vînătoare. Sub ochii lor puștile ușoare, unse, așteaptă vînător și vînat.

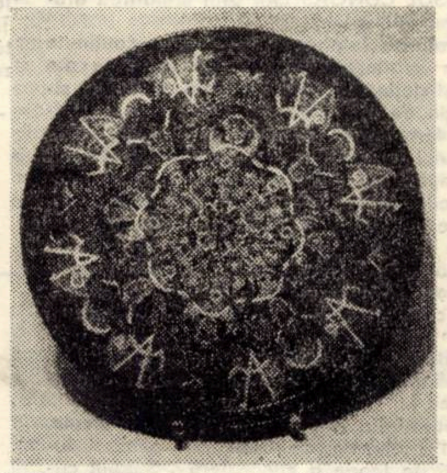

Corneliu Ionescu s-a făcut cunoscut, între artiștii amatori reșițeni, printr-o artă de înalt rafinament și migală de orfevrar. Pictura sa fantezistă, circulînd prin toate mediile : de la natura biologică, geologică, la cea vegetală, dar, mai ales, arta sa de poantilist al porcelanului, de creator de „viziuni" geometrico-florale pe cupele, amforele sau platourile sale fac din arta sa un moment unic în creația artei reșițene. Reproducem cîteva din aceste imagini după creațiile sale.

Ani mulți s-au scurs aici în cîmpie și pentru rutieristul Florea Mihăilă, peste douăzeci. Zece ani detașat la T.C.I.N.D. Timișoara, ceilalți, pe drumurile patriei, cu remorcile pline, ore la rînd, confirmate pe foi de parcurs, ore grele, nu zic, și cîteodată seara cu un păhărel, spre indignarea nevestei care-l așteaptă să aducă împreună pămînt gras pentru răsadnițe. O ascult cum îmi vorbește de bunătatea acestui om, a bărbatului său, în timp ce taie „șoancă" și fierbe ouă. La el, bunătatea îi așa de mare că de două ori a fost accidentat și dus la spital. S-au răsturnat lucrurile din remorcă, în timp ce muta pe unul în casă nouă și altuia îi aducea mobilă. Da, așa e acest om modest, cu ochii albaștri, îmblînzit de dragostea nevestei, de gîndul că, peste patruzeci ani va fi bunic, arzînd însă de aceeași dragoste pentru meserie.

Anonimii de ieri sînt eroii mei de azi, la masa cărora mănînc și în aerul căruia mă mișc. Copiii, afară, în vreme ce plec, joacă „Toate pînzele sus". Iar eu privind la oamenii mei am convingerea că minunat loc este cîmpia vestică și minunați sînt aceia ce-o muncesc. Și că aici trebuie mereu să ne întoarcem, spre a deveni și noi mai drepți și mai buni.

MONICA ROHAN

MIȘCĂRILE TALE

Să-ți luneci mestecenii gîndului tremurători
să treci prin luminișuri largi agale
și fără bucurie și fără durere, în zori,
să sfarme aerul din jurul mișcărilor tale ;

să te afunzi în sufletul tău pînă la brîu
pînă la ochi, numai lacrimile să-ți fie afară
caii să-i lași fără frîu
să tragă pădurea spre primăvară.

... Dar iată mișcările tale sînt pîini
e un fel de prea clar și prea frig
te mușcă lumina și-ai uitat să amîni
felul tău de-a muri cîte-un pic.

TABLOU

Cum să îmi îndrept privirea
spre niciundele culorii
neaua și-a pornit rotirea
străvezie a candorii.

Vîntul viscolește abur
pasărea se-apleacă-n rană
arbori verzi ca o minciună
prin zăpadă se destramă.

Cum să îmi ascund plecarea
din tablou, eu vinovată
am furat zăpada, marea... ;
Cum să jur că sînt curată ?

O FLOARE...

Înaintezi
pe fire invizibile de electricitate
aerul umed sfiriie
miros de aer ars în oraș
pe urmă te oprești buimac
de cealaltă parte a pieței
autobusele își fac loc
printre stropii lungi de ploaie.
O floare curată ucisă-i în mijlocul
bulevardului
și tu înaintezi spre ea prin aerul încărcat
și orașul întreg se răstoarnă
în lacrima ta.

* * *

O pace caldă și moale cutreierîndu-ne
înaltă iarba de pe acoperișe oprește vîntul
norii curg prin streașină ușor
în cămara copilului desculț
se urcă pe mere
ele își deschid odăile simburilor
și-i înfloresc la urechi.

* * *

O, dar eu sînt un hohot de rîs
în coșul florăresei

și cît de plin de mine
și cît de neîncăpător
dintr-odată
și cum nu știu să fiu pentru mine
cum numai pentru voi
cum numai pentru coșul cu fragede lalele
cu lalele rotunde
ce hohotul meu de rîs le sfărîmă
o cît de plin de mine
și cît de neîncăpător
dintr-odată !

FEREASTRA

Arunc un pumn de poeme pe fereastră
calde, moi, pe pîrtii de aer
ploaia crește ca iarba
viorie lacrima pescuitorului se îngroașă
deasupra serii
amurgul ca o vitrină încărcată
își rărește lucrurile carnivore.
Tu du-te acasă, tu pleacă din piață
fîntîna azvîrle nu știu cîți litri
de neliniști între două bătăi de clopot.
În cămin e ceai și ce singurătate se
întîmplă

Să fac ordine – zic
să netezesc perna și fața de masă
fereastra – dreptunghiul meu
în legătură cu dincolo
deschid fereastra
deschid larg-larg fereastra
mă biciuiesc pîrtii de aer.
Să fac ordine – zic
să nu mă gîndesc
să fac ordine
arunc pe fereastră un pumn de cenușă.

prezențe literare

AUREL RĂU

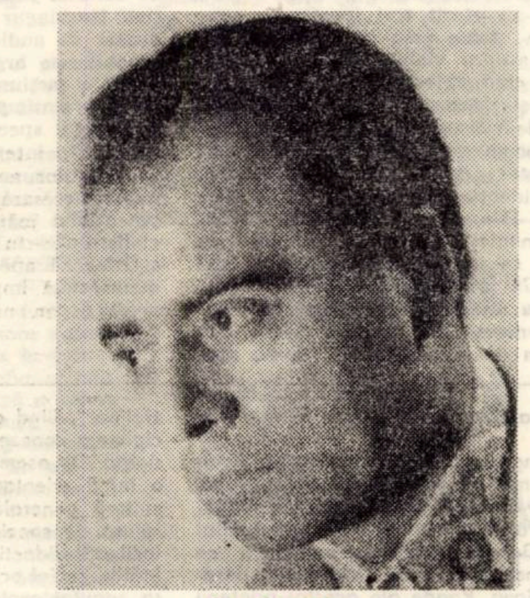

CUM CITEȘTE TATA

El citește cu ochelarii pe nas
(citește din Sadoveanu).

Își mișcă buzele încet ca un cal
care a dat de-un nutreț dur.

Îi învăluie acum pe turci, pe poloni,
și pe craiul Mateiaș vicleanul
(cartea e „Viața lui Ștefan cel Mare")
și pe ciupiții de vînt din Crim.

Duce de două săptămîni
crucea aceasta frumoasă grea
care-l face și pe el
un atlet al lui Cristos.
Fruntea e toată cercuri deasupra ochilor
încremenii ca doi miri.

Și astfel basm mai recent nu știu.
Lectura nu va fi terminată
fiindcă vrăjmașii lovesc la fel cînd nu te-aștepți
(sînt rare spun medicii,
intervalele cînd durerea de trigemen,
ce l-a adus la Cluj, cedează),
nu-l dau pe toți luptătorii
(a făcut și el armata-n Moldova),
cum nu sare nici un rînd,
de parcă cele două coperți ar fi un plug în
pumnii lui strînși,

nu-l dau pe toți cititorii.

WESTERN

S-a reprimat cît s-a reprimat,
s-a păzit cît s-a păzit
și acum rece cu trupu-ntins, cu nervii întinși
piața-n cașul de carton.

Știm, de carton sînt și stîlpii
după care se-ascund
cei ce urmează, cu el odată să smulgă colturile
și să tragă prelung, rotund.

De carton pînă și casele
unde, ajuns, aș fi salvat,
spre care merge, ca-n somn, pe un fir subțire
sufletul meu de acrobat.

Și totuși stăm unu-ntr-altul,
înnebunim așa mari și tari ;
la drept vorbind, iată e singura noastră clipă,
de carton, cînd trăim.

ÎN CUȚITE

Vîntul cald, pămîntul cald...
Se poate sta de-acum pe pămînt – un fluture sepia
netemător de albul munților
a înviat.

Ca un poștaș
ca un inaș merge vine
de la salcîm la pomii-nfloriți, de la pruni la
iederă –
adevărat c-a înviat.
Cu forța cea mai prevenită și cea mai clară,
din jocuri cel „în cuțite".
Stăm trîntiți, în genunchi, pe spate, ceasuri întregi,
prindem cu dinții cu fruntea tăișul
cu palma cu dosul palmei prăselele de os
și împlîntăm fierul în glii.

Luna, de mult în locul soarelui, curcubeul
ducînd în brațe grînele de toamnă ;
fierul ca șarpele cînd îl calci, rece ; pămîntul, reavăn ;
zenitul, mări și oceane adînci
neumbrite.

Ouă-nflorate prin toate cuiburile...

CÎRTIȚE

Sapa e gata să lovească.
Prin duminică,
se aud bătăi de clopot,
prin iarba plină de brîndușe,
lîng-un saivan –
un om ce omoară cîrtițe.

Făptura chtonică, oarbă,
îl simte de sub textura verde,
„Am omorît ieri 5",
merge și vine trasînd și extinzînd
sistemul său labirintic
sistemul său de tunele și de hornuri
sistemul său de periscoape.

Noi mai avem,
în duetul deal-vale,
pînă-n hogașul alpin pur.
Nori genezici
descopăr din cînd în cînd
amfiteatre
pentr-o scenetă cu Cain și Abel,
stîni pentru
oițe bîrsane lăi.
Fagi galbeni
energici
ciupiți de toamnă
nici nu ne văd.

ÎNAINTE DE-A RIDICA ANCORA

Înainte de-a ridica ancora, încărcat ca o albină,
dorește-ți ca un port cum este acesta să mai găsești.
Înghite puțină apă sărată, grămădește puțin soare
în săculețul de lînă aspră ce-ți taie umerii.
Spune-ți că-i bine pe pămînt, că-i mai bine, cu toate nopțile fără cărbuni, gaz, petrol,
fără femeie, fără o stare a sănătății perfectă, fără noroc și fără bani,
cu condiția ca din nou să ai valuri înnebunite, cîntînd de vînt,
zbîrniitoare de dinți albi și înfloriți ca-n desenul lui Hokusai.
Și sub rezerva că nu vei da niciodată nimănui amuleta din simplă piatră, cu noduri, cu-ncolăciri de cîteva
linii care nu-nseamnă nimic, sau la nimic nu duc, și pe care, singur, să-ți omori vremea, pe cînd toți se bucurau și vărsau de vin și dormeau ai șlefuit-o
cu-o jumătate de potcoavă găsită.

mărturii

HARALAMBIE ȚUGUI

O lume despre care s-ar putea scrie mult

CEI PE CARE NU I-AM UITAT ȘI NU M-AU UITAT...

E un sfîrșit de septembrie bogat în aur și azur, așa cum sînt de obicei calmele, splendidele toamne timișorene. Urc încrezător și liniștit treptele clinicii, devenită familiară, de-a lungul anilor. Sînt întîmpinat cu bucurie de toți cei care nu m-au uitat și pe care nu i-am uitat : medici și surori, deopotrivă. Iar în fruntea lor, cu aceeași lumină limpede în priviri și aceeași energie tinerească în gesturi și în gîndire, conferențiarul dr. docent PETRU RĂDULESCU, șef al Clinicii din anul 1973, după ce un lung șir de ani a excelat printr-o muncă asiduă, spornică, plină de abnegație și rezultate strălucite. Da, acestea sînt cuvintele care se cer spuse fără nici o rezervă ! Omul care s-a străduit din răsputeri să pună clinica în pas cu cerințele imperioase de intervenție și tratament postoperator ale unei clinici moderne, obținînd rezultate remarcabile, în condiții și cu mijloace tehnice destul de modeste. Nu pot uita cum mi-a arătat, imediat după preluarea conducerii, noile amenajări pe care le-a făcut, extinderea „Reanimării" de la 4 paturi la 9 paturi cît are în prezent. Și nu pot uita, cu cît spirit de răspundere și conștiință superioară mi-a vorbit și despre unele rezultate mai puțin satisfăcătoare din trecut.

UN ȘEF DE CLINICĂ „MEREU DE GARDĂ..."

Toți cei care lucrează sau au trecut ca pacienți prin Clinica I-a Chirurgicală a Spitalului nr. 2 din Timișoara știu că prezența „confului" (așa i se spune de către cei în subordine) este permanentă. Prezent, dimineața la ora 7, uneori la ora 15 încă operînd, iar la ora 18 îl vezi la contravizite, ca apoi, în toiul nopții, să-l simți apropiindu-se cu grijă pentru a verifica unele cazuri mai grele, se poate spune că e... „mereu de gardă".

Dacă în urmă cu 10 ani un asemenea portret era mai mult intuitiv (eu fiind în acea situație o simplă „umbră" într-un pat de spital) acum, după 6 săptămîni de „urmărire lucidă", zi de zi și oră de oră, fiecare din aceste trăsături îmi îngăduie o apreciere judicioasă. Este, într-adevăr, doctorul RĂDULESCU un idealist autentic în profesia aceasta în care, din păcate, mai apar și aspecte de natură negativă sub raport etic, precum egolatria sau pofta de rapidă ascensiune la ranguri didactice ?...

Pe ce căi și-a deschis drumul acest eminent medic spre funcția de mare răspundere îndeplinită în prezent ?...

Întrebări firești pentru fiecare om care nu ezită să descifreze ceva din problematica vieții noastre de azi, cea atît de complexă, avînd ca temă principală „omul nou".

Răspunsuri pe care autorul acestor însemnări le-a auzit nu numai din gura venerabilului profesor dr. Ioan Danicico (din 1967, pensionar cu titlul de „consultant") și a unor medici de înaltă clasă și moralitate, precum dr. LEONID BEJAN (și el eminent cadru didactic, avînd lucrări recunoscute departe peste hotare) sau a multor altor colegi (de talia științifică a conf. dr. Victor DIMULESCU, care de multă vreme ține splendide cursuri de anatomie), ci de toți pacienții pe care i-a avut în clinică. Fiindcă, în concepția sa, nu admite nici în ruptul capului să se ocupe preferențial de unii bolnavi. Ba, l-am văzut mai ocrotitor și mai afectuos cu cei mai necăjiți, de condiție socială modestă. Fiindcă s-a remarcat permanent prin muncă și numai prin muncă, fie la masa de operații, unde a dovedit curaj și inițiativă în promovarea metodelor noi, fie la instruirea zecilor de serii de viitori medici.

Și toate acestea fără a se „umbri" cu nimic personalitatea și spiritul de inițiativă, al echipei de medici pe care o conduce cu luciditate, dragoste, rațiune și hotărîre fermă. Așa îi văd „onorați" pe medicii : Leonid Bejan (stîlp vechi al clinicii, totdeauna foarte exigent dar mereu cu zîmbetul pe buze, dr. F. Barani, mereu gata la datorie, cu experiență vastă și inimă caldă), dr. Carol Quint (tacticos, calm, meticulos, totdeauna sigur pe ceea ce face, mînuind cu artă „acupunctura", inspirînd încredere și siguranță bolnavilor), dr. Vladimir Fluture (tăcut, parcă visător, dar și purtînd energii nebănuite în adîncul său), o echipă mică, e drept, dar sigură pe ceea ce realizează în permanență.

Și nu trebuie uitat faptul că numărul anual de operații trece de 2.000 ! Stilul de muncă este realmente operativ și alert, întregul colectiv se integrează firesc, spiritul organizatoric al șefului clinicii spunîndu-și cuvîntul.

Comunicativ și totuși sobru, poziția sa față de subalterni este mai mult cea a unui coleg împovărat de răspundere și omenie decît cea a unui șef. Expresiile „dragul meu" sau „draga mea" sînt forme adresative uzuale în limbajul său, atît față de personalul medical cît și față de bolnavi. Fiecare gest al său, inclusiv cel al „smulgerii" pansamentelor finale, este

(Continuare în pag. 8)

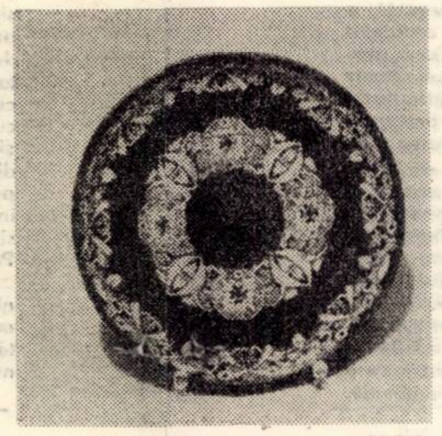

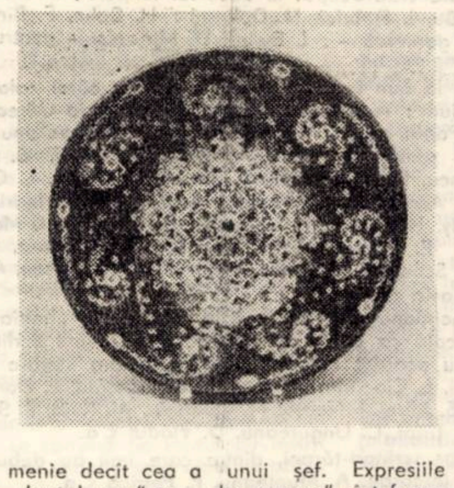

televiziune

DUMINICĂ, 4 mai

8,30 Copiii României socialiste mulțumesc din inimă partidului. 9,15 Film serial pentru copii. 9,40 Pe plai de miorițe. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Primăvară timișoreană. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 15,00 Film serial : Război și pace. 16,00 Fotbal : F.C.M. Galați – Universitatea Craiova în campionatul național divizia A. 17,50 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,15 Cu gîndul, cu inima, cu fapta. 19.50 Antena „Cîntării României". 21,00 Film artistic „Melodiile Broadwayului. 22,25 Telejurnal.

LUNI, 5 mai

15,00 Tenis : Aspecte din turneul internațional „Cupa Națiunilor" de la Dusseldorf. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,45 Forumul tinerei generații. 20,05 Cadran mondial. 20,25 Arii și duete din operete. 20,45 Orizont tehnico-științific. 21,10 Roman-foileton – La răscruce de vînturi – Ultimul episod. 22,00 Telejurnal.

MARȚI, 6 mai

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas. 15,00 Tenis : aspecte din turneul internațional „Cupa Națiunilor". 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,45 Clubul tineretului. 17,30 „Cupa României" la hochei. 18,15 Moment folcloric. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Forumul tinerei generații. 19,55 Pagini de balet. 20,10 Eroi au fost, eroi sînt încă. 20,35 Seară de teatru – Erau foarte tineri. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 7 mai

15,00 Tenis. 16,05 Seara televiziunii cehoslovace. 16,55 Fotbal : Steaua – Universitatea Craiova în semifinalele „Cupei României". 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Te vom urma, Partid al biruinței – Spectacol de gală. 20,35 Seara televiziunii cehoslovace – Film artistic. Solo pentru bătrîna doamnă. 22,05 Telejurnal.

JOI, 8 mai

10,00 Teleșcoală. 11,00 La răscruce de vînturi. 15,00 Tenis. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Reportaj pe glob. 17,05 Viața culturală. 18,15 Mult e dulce. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 Forța vie. 20,00 Te cînt, Partid. 20,20 Ora tineretului. 21,10 Tinerețe, ani de aur. 21,40 Victoria finală. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 9 mai

15,00 Tenis. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,30 Itinerar cehoslovac. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Pace și independență. 19,45 Film artistic – Pe aici nu se trece. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 10 mai

9,30 Curs de limba spaniolă. 9,50 Curs de limba franceză. 10,10 Film (rel.). 11,45 Teleșcoală. 12,05 Concert educativ. 13,00 Moizaic cultural-artistic sportiv. 18,15 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Dallas. 21,20 Flori de mai. 22,30 Telejurnal.

televiziune

muzică

DESCHIDERI DE ORIZONT, ÎN VATRA CORALĂ BĂNĂȚEANĂ

Timp de o săptămînă, la Timișoara s-au desfășurat *Cursurile de perfecționare a dirijorilor corurilor amatoare* din județele vestului țării, sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă Timiș și a Institutului de cercetări Etnologice și Dialectologice București.

Nivelul artei corale amatoare a fost marele beneficiar al acestor instruiri, unde, prin forma în care au fost concepute s-au adus la zi cunoștințele conducătorilor-dirijori, de altfel toți calificați în conservatoarele țării. Ne găsim în fața celei de-a III-a ediții a Festivalului „Cîntarea României" și saltul calitativ scontat, comparativ cu ediția anterioară, obligă la o suită de acțiuni concentrate.

Ceea ce mi s-a părut inspirat în organizarea cursurilor de perfecționare, cu centrul la Timișoara, a fost perpetua implicare a practicului, fie el demonstrativ sau realizat efectiv de participanți, în paralel cu expuneri avizate despre tehnica și măiestria dirijatului coral — prof. *Ion Românu*, asupra evoluției genurilor corale de la polifonia Renașterii, pînă la marile transfigurări ale acestora în creația vocal-simfonică contemporană — *Grigore Constantinescu*, de la Conservatorul „C. Porumbescu". De un deosebit interes s-au bucurat „lecțiile" de creație, incluzînd arta de a contrapuncta o melodie populară nu cu blamante terțe paralele, ci cu o linie care să corespundă cerințelor modale ale tipului structural melodic respectiv. Compozitorul *Mircea Neagu*, de la Institutul de cercetări Etnologice și Dialectologice București, conducătorul întregului curs, a inițiat totodată participanții în subtilitățile transcrierilor corale de diverse forme. Căci parte din dirijorii prezenți sînt dublați și de creatori dornici a oferi lucrări proprii, adiacente specificului formației pe care o conduc.

Ca o finalitate a celor enunțate și exemplificate, a fost organizat pe scena Liceului „Vidu" un concert ilustrativ, aș zice de gală, sub raportul nivelului valoric etalat. Corul bărbătesc *„Sabin V. Drăgoi"*, Corul Căminului cultural din Gătaia, Corala Camerală *„Mioriția"* din Reșița ne-au oferit trei ipostaze, convingătoare toate prin particularul lor expresiv, asupra viabilității artei corale, atunci cînd ea este făcută cu har, cu meșteșug și dragoste. Concertul a fost prefațat de reprezentarea unui raport amplu, documentat și critic, prezentat de *N. Nistor* de la Consiliul Culturii, care a evidențiat carențele și împlinirile celei de-a II-a ediții a Festivalului „Cîntarea României". Discuțiile la care au participat ca invitați compozitori prestigioși ca *Gh. Bazavan, Felicia Donceanu, Dan Buciu* au obiectivat greutățile concrete ale mentorilor mișcării corale, în procurarea de materiale noi, la zi, asupra acordării unui plus de sprijin din partea diverșilor factori de răspundere, toate vizînd în ultimă instanță dorința lor expresă de a-și ordona munca înspre parametrii valorici cvasi-profesioniști. Ambiția, spiritul competitiv pulsează deopotrivă la dirijorii mai vîrstnici, rutinați, cît și la tînăra generație care de-abia a simțit freamătul clipelor de teribilă tensiune din pragul competiției. Un singur regret — prezența unui număr de auditori mult inferior celui scontat de organizatori — pe care viitoarele acțiuni de acest fel vor trebui să le preîntîmpine operativ.

Dialogul specialiștilor de înaltă calificare, prin intermediul dirijorilor cu masa artiștilor amatori, rămîne o componentă necesară, condiționată direct de potențialul măiestriei profesionale a specialistului, în sarcina culturalizării, a satisfacerii apetenței de frumos artistic, manifestată imperios azi, ca și ieri, de acest popor, născut poet și cîntăreț.

Doru MURGU

arta amatoare

MICROINTERVIU CU UMORISTUL VIRGILIU ȘCHIOPESCU

Doctor în științe economice, profesor universitar și prodecan al Facultății de Științe Economice a Universității din Timișoara, Virgiliu Șchiopescu este concomitent și un reputat epigramist și poet în grai bănățean, un pasionat șahist, un violonist amator și un apreciat conferențiar în probleme economice și financiare. Neam adresat acestui intelectual multilateral, cu cîteva întrebări contingente cu domeniile sale de activitate, la care ne-a răspuns cu competența și umorul ce-l caracterizează.

— Cînd și unde v-ați născut ?

— La Turnu Severin, între cele două războaie mondiale, dar mai aproape de primul, decît de al doilea ! Străbunicii mei sînt din sudul Banatului și eu am revenit cu familia la Lugoj, la vîrsta de 7 ani.

— În aceste circumstanțe, vă considerați bănățean, sau oltean ?

— Eu mă consider „Logojan !"

— Ce amintiri v-a lăsat efervescența culturală a Lugojului copilăriei d-vs. ?

— În Lugoj, am ascultat concertele lui George Enescu, conferințele lui Nicolae Iorga și ale lui Lucian Blaga, poeziile lui Octavian Goga și, evident, „Corul Vidu", sub bagheta lui Ion Vidu, Dimitrie Stan și Filaret Barbu.

— Din activitatea culturală de la Lugoj, ce alte nume de rezonanță vă mai leagă ?

— Am colaborat pe linie literară și culturală, sau am legat prietenii cu Anișoara Odeanu, Traian Iancu, Nicolae Breban, N.D. Pârvu, C. Miu-Lerca, Grigore Bugarin, Ion Velican, Gh. Schwartz și alții.

— Ce v-a atras către poezia în grai bănățean ?

— Pe lîngă poezia concitadinului Victor Vlad Delamarina, a contribuit și faptul că, în anul 1948, ca director al Băncii Naționale din Făget, am legat o frumoasă prietenie cu George Gârda, iar mai tîrziu cu „Tata Oancea", pe care l-am vizitat deseori la Vasiova. Roade ale acestor prietenii sînt numeroasele poezii și cronici rimate publicate, precum și volumul „De-ale Șoade" în curs de apariție.

— Ce v-a determinat să scrieți epigramă și ce „producție" aveți în acest domeniu ?

— M-am îndreptat către acest gen „care atacă în glumă lucruri serioase", deoarece genul îmi permite de a mai interveni într-o formă spirituală, pe ici-pe colo, pe unde „mai e loc și de mai bine". Sînt coautor la 12 volume de umor, mi s-a tipărit recent în Editura „Facla" placheta „Catrene bănățene" ; mai am în pregătire un volum de epigrame pentru Editura „Litera" și am colaborat deseori la „Radio-Televiziunea Română".

— Trecînd în domeniul științific, ce condiții credeți că trebuie să îndeplinească un profesor universitar modern ?

— Pe lîngă titlul de doctor, (aspect formal), cred că un bun profesor universitar trebuie să fie un specialist de renume în domeniul său de cercetare și un „interdisciplinar", fiind obligat să cunoască și disciplinele conexe domeniului său de investigare. De asemenea, el trebuie să posede o bună orientare ideologică, o temeinică cultură generală, să-i fie accesibilă literatura de specialitate străină, să posede înclinații didactice și să fie ancorat în realitățile social-economice ale țării. Timișoara, reputat centru universitar, nu duce lipsă de astfel de cadre !

— Aș dori să încheiem cu o întrebare legată de o altă „slăbiciune" a d-vs, „șahul". Cum se împacă acesta cu poezia ?

— Șahul, acest joc al minții, mi-a prilejuit reale satisfacții. Astfel, în calitate de campion al Academiei Comerciale din București, am fost felicitat de Mihail Sadoveanu, pe atunci președinte al federației, iar, în anul 1948, în calitate de cîștigător provincial al „Cupei Unității Tineretului", am fost felicitat de fostul prim-ministru Dr. Petru Groza. Actualmente sînt, alături de prof. dr. docent Pius Brînzeu, animator al mișcării șahiste din județul Timiș. În legătură cu relația „șah-poezie", răspund cu următorul catren ;

Te rog să scrii — da-n mod discret —
De ce sînt eu așa de trist :
Șahiștii toți mă cred poet,
Poeții toți mă cred șahist !

Damian URECHE

cartea de artă

Horia Medeleanu

PROFILURI PLASTICE

Ed. Facla, 1980

Inițiativa editurii „Facla" de a prezenta publicului o succintă privire critică asupra plasticienilor arădeni este binevenită și „Profiluri plastice" *ale lui Horia Medeleanu vin să umple unul din „locurile în care nu s-a întîmplat nimic". Muzeograf, istoric și critic de artă, Horia Medeleanu este un adevărat animator al vieții plastice arădene, devenind în decursul anilor cel mai avizat comentator al său. Avîndu-și obîrșia în cronicile de expoziție publicate în „Orizont", „Tribuna" sau presa locală, cartea beneficiază de o serie de calități forjate în foiletoanele scurte : acuitate a privirii, claritate în exprimare, putere de sinteză a faptului estetic individual. Intregul material a fost însă rescris din perspectiva istoricului de artă, conștient de responsabilitatea sa și este evitată orice apreciere fără un suport solid în creația artistului. Această privire se dovedește profitabilă și criticul vădește o cunoaștere adîncă și nuanțată a evoluției căutărilor plastice românești din ultimii 50 de ani, cu deosebire transilvane.*

Hermeneutica lui Horia Medeleanu are finețea intuițiilor de tip călinescian, filtrate printr-o riguroasă analiză a întregului demers plastic, specific unui creator. Punctul de pornire este al unui impresionist superior, care își găsește justificarea printr-o analiză severă a tuturor sugestiilor estetice oferite de opera unui artist. Aproape tot ceea ce ține de accidentul biografic, de temperamentul artistului este eliminat în favoarea profilului operei, analizată în contextul mișcării plastice românești, a tehnicii și materialelor specifice fiecăreia, astfel încît profilul stilistic se încheagă din multiple perspective. Este decantată, cu regularitate, o dominantă tematică și stilistică a fiecărui plastician, fixată prin sintagme memorabile.

Profilurile nu se asamblează dintr-o simplă însumare de calități și deficiențe ale artistului respectiv. Ele sînt, mai degrabă, o sinteză comprimată, elegantă, a reușitelor notabile. Rezervele criticului sînt exprimate cu decență sau sînt presimțite prin omisiuni elocvente ale unor laturi. Ne aflăm în fața unui stil critic rotund, ale cărui caracteristici principale sînt recepția inteligentă, puterea de sinteză, rigoarea și claritatea analizei fenomenului plastic, văzut din interiorul său, și, nu în ultimul rînd, capacitatea de plasticizare a cuvîntului. Aceste calități ne fac să îl așteptăm pe Horia Medeleanu exercitîndu-și demersul critic în subiecte de mai largă amplitudine. „Profiluri plastice" este o valoroasă sinteză critică, indispensabilă pentru cunoașterea activității unor artiști onești, dintre care unii, în mod cert, sînt de talie națională.

Virgil FEIER

30 DE MINUTE DE LITERATURĂ

● Douăzeci și cinci de ani de emisiune literară la Studioul teritorial de radioteleviziune Timișoara

Poate... Poate ar trebui să încep prin a evidenția strădanii, căutări, realizări redacționale ale primilor colegi care s-au ocupat în decursul timpului, în mod special, de emisiunea literară : I. Birău, I. Dobrici, N. Dolingă ; H. Bohn, F. Binder — pentru emisiunea literară în limba germană — ; I. Beliaț, D. Mirianici — pentru emisiunea literară în limba sîrbă.

Poate ar trebui să numim, de la bun început, scriitorii pe ale căror colaborări s-au bizuit în conținut aceste emisiuni : regretații Virgil Birou, Ion Stoia Udrea, Franyo Zoltan, George Suru, Grigore Popiți, ca și „veșnic tinerii" — în ordinea unui viitor dicționar competent al literaturii române — : I. M. Almăjan, A. Anavi, S. Arcan, I. Arieșanu, P. E. Banciu, F. Bănescu, N. Berwanger, T. Bulza, L. Bureriu, L. Cernet, R. Ciobanu, V. Ciocov, Al. Deal, Anghel Dumbrăveanu, Ș. Foarță, A. Indrieș, B. Izsak Laslo, Al. Jebeleanu, E. Karoly, H. Kehrer, F. Liebhard, G. Mandics, I. Martinovici, C. Milenovici, I. Muncean, E. Pamfil, D. Petrovici, M. Pongracz, J. Popovici, N. Popovici, G. Schwartz, L. Schwarz, M. Șerbănescu, I. D. Teodorescu, A. Turcuș, D. Ureche, I. Velican, V. Versavia ș. a.

Poate ar fi fost indicat să menționăm dintru început contribuția „herțiană" a criticii literare timișorene — remarcată ca atare de președintele Uniunii Scriitorilor, George Macovescu, într-un interviu acordat recent emisiunii noastre literare — : L. Alexiu, B. Armanca, R. Boca-Bordei, L. Ciocârlie, C. Cionca, C. Dascălu, E. Dorcescu, M. Pop-Corniș, G. Jurma, A. Lillin, S. Mirel, I. Neață, M. Odangiu, Al. Ruja, E. Schneider, E. Todoran, G. Tohăneanu, N. Țirioi, C. Ungureanu, D. Vlăduț ș. a.

Poate ar trebui numiți prioritar scriitori-țărani, dintre care unii au debutat în emisiunea literară : I. Frumosu, E. Iercoșan, A. Munteanu, P. Petrica ș. a.

Poate ar trebui să ne grăbim să inserăm și numele acelor condeieri tineri, valoroși, și în calitate de viitori colaboratori permanenți ai emisiunii noastre : A. Babeți, V. Bârgău, V. Dan, C. Iordache, A. C. Iordache, N. Irimia, A. Kiss, M. Mihăieș, S. Mișcovici, Carmen Odangiu, A. Palfi, H. Samson, Ana Pop Sârbu, H. Ungureanu ș. a.

Poate ar trebui să mă scuz că nu pot nominaliza pe toți membrii cenaclurilor literare din a căror creație am prezentat numeroase înregistrări : „Orizont", „Adam Müller Guttenbrun", „Franyo Zoltan", „Dositei Obradovici", „Semenicul", „Ritmuri", „Flacăra", „Timisiensis", „Pavel Dan", „Ars poetica", „George Gârda" ș. a.

Poate, ca bune gazde, ar trebui să dăm întîietate unor participări de excepție, invitați cu nume prestigioase în literatura și critica noastră, care ne-au acordat interviuri, cu referințe elogioase privind contribuția timișoreană la patrimoniul literelor românești : I. Alexandru, A. Buzura, A. Blandiana, M. Iorgulescu, Al. Piru, E. Simion ș. a.

Sigur... Este sigur că, pe întinderea acestor douăzeci și cinci de ani, spațiul emisiunilor literare ale Studioului teritorial de radio și televiziune Timișoara a fost dedicat promovării literaturii din această parte de țară, fenomenului literar de valoare și amploare din județele Timiș, Arad, Caraș-Severin și Hunedoara.

Sigur că s-a acordat aceeași atenție creațiilor, fără deosebire de limba care le-a dat expresie, publicul larg avînd posibilitatea de a recepta prin intermediul unor traduceri de ținută, mesajul de conștiință și angajare — în rosturile contemporanului nostru muncitor — al tuturor literaților bănățeni.

Sigur că au avut posibilitatea de a se adresa iubitorilor de literatură atît autori de numeroase volume editate, cît și tineri talentați în curs de afirmare, membri ai unor reputate cenacluri, sau oameni de la țară care trudesc și pe ogorul slovelor roditoare de sens poetic și adevăr de viață nouă.

Sigur că în spațiul celor treizeci de minute ale emisiunii literare s-a recurs la o diversificare novatoare a mijloacelor de comunicare pentru ascultătorii noștri : radioreportaje, cenaclu literar radio, dicționar de scriitori contemporani bănățeni, rubricile „Cărți și idei", „Ca un fagure de miere", retrospective literare, cronici săptămînale de librărie, evenimente politice în care scriitorii se implică, evenimente literare de actualitate, eseuri radiofonice, pagini din fonoteca de aur a studioului nostru.

Sigur că aceste emisiuni literare nu s-ar fi putut realiza fără pasiunea și bunăvoința tuturor membrilor Asociației Scriitorilor din Timișoara, a cenaclurilor din Arad, Reșița, Deva, Hunedoara, Petroșani, a Centrului de librării Timișoara și a Editurii „Facla".

Este sigur că reușita acestei emisiuni n-ar fi fost posibilă fără motivația de artă a ascultătorilor, de al căror discernămînt și sensibilitate am ținut seama, pe cît ne-a stat în putință, în alcătuirea programului nostru și cărora le mulțumim și pe această cale pentru atenția cu care ne urmăresc și ne scriu.

Florina GÂLDĂU

revista revistelor

top

AMESTECATE...

● Ecouri favorabile după cea de-a 10-a ediție a Festivalului național de jazz născut la Ploiești din inițiativa unui colectiv inimos. Din 1974, prestigioasa manifestare culturală este găzduită de Sibiu. La actuala ediție jubiliară, alături de grupuri cunoscute iubitorilor genului („Nimbus", „Transfer", „Basorelief", „Modal Q") au participat și două formații timișorene : „Gramophon" și „Dixie". Pentru prima oară, cu colaborarea A.R.I.A., la festival a fost prezent și un valoros grup din Praga, „Tradițional Jazz Studio" ; semnatarul prezentei rubrici își amintește că în 1971, fiind prezent la Festivalul internațional Prerov — Cehoslovacia, a asistat la un jam session în care instrumentiștii acestui ansamblu au cîntat pînă noaptea tîrziu alături de cvintetul timișorean de jazz al Casei de cultură, laureat cu „Medalia de argint" la acel festival. ● Stimați confrați Disc Jockey, e de rău ! Ne pîndește o maladie gravă numită *tinnitus* care se manifestă prin puternice depresiuni nervoase și senzația permanentă a unor zgomote în urechi. Printre cauzele apariției acestei boli, cam fără leac, specialiștii americani includ și expunerea auzului pe timp îndelungat la zgomote tari „inclusiv ascultarea abuzivă a muzicii rock, supraamplificată, care distruge celulele delicatelor organe ale auzului, din urechea internă" („Scînteia tineretului", citat din „Newsweek"). Veți spune că dracu nu-i chiar negru, că vă protejați urechile cu căștile de control... Ei bine, nu e așa ! Zgomotul pătrunde și prin pori. Unica soluție rămîne, așadar, strunirea decibelilor pînă la limită admisă, altfel... ● În schimb, zgomotele naturii au o influență tonică asupra organismului precizează revista „Magazin" recomandîndu-ne cu căldură „simfonia" unei ploi de primăvară (chiar cu tunete cu tot), foșnetul frunzelor în bătaia vîntului, susurul unui pîrîiaș de munte. Ba merge să ascultăm și un cor de copii sau un concert de orgă. În rest, atenție mărită, ne somează Vittorio Feltri prin articolul său „Zgomotul — un drog mortal" apărut în „Corriere della Sera". ● În ce mă privește, îmi asum orice risc urmărind în fiecare simbătă în cadrul „Magazinului cultural-artistic-sportiv", serialul „Să ne amintim de Elvis" (în foto).

Petru UMANSCHI

sport

„U"...

...s-a întors în zona orderilor mistuitoare, după ce a triumfat la Tg. Mureș și la București, remizînd apoi la Buzău ; cu cele cinci puncte d-afară, „clasamentul adevărului" i-a săltat pe clujeni la minus unu, situație roză, chiar imprevizibilă, pînă ce Steaua nu le-a scurtat bucuriile primăverii și le-a eclipsat luminile zilei de mîine. Mai sînt patru etape din ăst campionat — incert, precum cele dinainte și cele dinapoi — și limpede nu e decît soarta buzoienilor, fără nici o glorie, retrogradați într-o serie de B, pe care Brașovul lui Proca o cîștigă valsînd lejer pe toate arenele. Scriu despre clujeni cu amărăciune, pentru că mă doare inima de tristețile lor, tocmai cînd se ridică de-acolo un fotbalist mare, Cîmpeanu II, nepotul întîiului, fundașul de mai ieri, pe care nu-l uit și pentru puterea brațelor de a azvîrli mingea din var pînă în poartă.

Vin semifinalele Cupei României, primul mare meci fiind Universitatea Craiova — Steaua București, adevărată întrecere de marcă a acestui an fotbalistic fără nici o noutate valorică, cum și ultima etapă a campionatului va reedita disputa cu pricina, tocmai în Bănie. Re-uns de curînd antrenor al națională, într-un triumvirat de formulă inedită — alături de Ștefan Covaci și Mircea Lucescu —, Valentin Stănescu se poate declara omul sezonului fotbalistic, iar echipa sa poate fi considerată echipa anului. Felicitări, desigur, pentru toate la un loc ! Doar că la formația noastră reprezentativă fluctuațiile pe posturi sînt încă alarmante, fără un program de selecție și promovare, drept pentru care ar trebui pus piciorul în prag și găsită (căutată e !) soluția izbînzilor mereu visate.

Cît despre cealaltă semifinală, care ne interesează și pe noi, cei din jurul „Orizontului", adică Rapid — „Poli", doresc o deplasare la Rm. Vîlcea, ca să mă bucur de un spectacol fotbalistic și de victoria celor mai buni, cum se anunță elevii lui Ion Ionescu, strategul revenit la oștile dragi inimii sale.

Teodor BULZA

ridendo

SENS UNIC...

- De vreme ce are un „imperfect", ce pretenții mai are verbul ?
- Era mai frumos ca soarele, pentru că își avea originea în altă galaxie !
- Pus pe fapte mari, nu s-a mai putut da jos să le împlinească !
- Și el e un băiat de zahăr, dar... rafinat !
- Medicii prescriu pilule, dar mulți bolnavi își au „pastilele" lor !
- Oare peștii electrici pot constitui o soluție pentru... criza energetică ?
- Oare bătutul apei în piuă face muzică ?
- Era una la părinți, dar... era !
- După ultimul consult O.R.L., s-a culcat pe o ureche și a început... să nu mai vadă !

R. OLTEANU

corespondența

● **Niccolo Paganini : Voi fi..., În spatele armei** și **Lirica** (Necuvîntul / întins / între / cuvînt și cuvînt) vădesc o evoluție spre esențializare și simplitate. ● **Pascu Viorel (Zăgujeni) :** Putem remarca, deocamdată, doar unele versuri, ca de pildă acesta : „lichidele semințe stelare". Încolo, sînt vizibile stîngăciile începutului. ● **Mihai Moraru :** Notațiile scurte fixează deseori imagini simple și plăcute : „în clipa de singurătate un trandafir / se dăruiește ochilor tăi", „De ce par niște semințe îngropate / ochii poetului..." ș. a. Dar linia de înălțime, delicată și frumoasă, coboară uneori. Oricum, cîștigul, într-un timp scurt, e vizibil. ● **George Lascu :** În mai multe poezii se mișcă, imperceptibil, deci sugestiv, un gînd învelit în imagini discrete. Pe această linie, ce pare să vi se potrivească, **Regăsire** e cea mai izbutită. Totuși, sînt necesare stăruințe, lecturi. ● **Daniel Armeniu :** Poeziile dvs. au un aer prea tradiționalist, astfel că imaginile par copii ale unor lecturi. E necesar contactul cu poezia pe care nu ați întîlnit-o în manualele școlare. ● **Dietmar Neuhans :** Un (singur) text, dar destul de interesant. ● **M. Raluca :** Prea dihotomice **(Odă)** sau prea explicative **(În memoria bunicului)** textele dvs. Sînteți prea logic și „prea puțin artist", cum ar zice Labiș. **Marius Ionel (?) :** E adevărat și frumos : „Puțin trecut trece din umbră în umbră. ● **Octavian Suciu :** Interesantă **Răsărit** ; candid catrenul despre ghiocei, amintind de poeții Văcărești. ● **Nicolae Danel Petricsek :** Versurile izbutite, care zvîcnesc dintre altele, banale, ca și ușurința versificării proaspete mereu, ne îndreptățesc să vă așteptăm în continuare : „Mai scriu un vers pe-o frunză, ca să tulbur / acest comerț cu stele căzătoare".

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

debut

Ion Crețu

TOAMNĂ

Via își oprinde ruguri pe coline :
A trecut o vară cu păreri de maci.
Ca la o minune tu privești și taci
Cînd își lasă toamna bruma peste tine.

Ieri a fost demult zi binecuvîntată.
Ceasul își împarte clipele egale :
Trei rămîn dovada zbaterilor tale,
Restul irosite pentru niciodată.

Ne-om privi în palmă neștiutul rost,
Fără-o tresărire pentru prima oară :
Mîine, care este, n-o să ne mai doară,
Răsărind statornic între nu și-a fost.

MEDIEVALĂ

Pornim călări la drum, ca Erec și Enide,
Treziți la viață, brusc, de-a lumii clevetire.
Tăcerea între noi stă dreaptă ca un zid
Cînd sa Rondă iar e vie-n amintire.

În mine s-a pornit a bate-un vînt torid
Din rădăcinii uscînd viteaza-mi împlinire ;
În patu-ți voluptos m-am cufundat avid
Uitînd în el de-Artus și tu de-a ta menire.

Pleca-vom, deci, străini, căci singuri ne-am rămas ;
Ne-om căuta febril, înalți în aventură,
Minați neîncetat de al virtuții glas.

Și numai cînd, tîrziu, vom fi lăsat în zgură
Curajul îndoit, iubirea de pripas,
Vom face drumu-ntors, uniți într-o armură.

AMURG

Înserăm
Cînd ne mutăm umbra spre Răsărit,
Precum o relicvă fragilă
Își trece povestea din istorie în mit.

DACĂ AR PUTEA...

Dacă ar putea, o, de-ar putea să accepte
— Oricît de monstruos îi pare —
Ideea că nu este decît un lamentabil gest
Donquijotesc, oarecare ;
Lumina ar înflori ca un trandafir uriaș,
Cu mii de petale,
Iar el ar domni, în sfîrșit, suveran
Ca un număr de aur
Peste atîtea lucruri reale.
Dar, așa, fiecare gînd e un asediu,
În care se simte mai singur, mai prins,
Trăind cu ură clipa cînd va flutura o batistă
Și se va recunoaște, poate, învins.

Lucia C. Cosițeanu

DRUMURI

Memoria drumurilor are rădăcini
În cuvintele vechilor anotimpuri ;
Brațele noi, ca noduri de vînt,
Au învățat gestul pămîntului
Spre a hrăni viziunea
Coroanelor noi.

NOSTALGIE DE TOAMNĂ

Se sparge liniștea-n plînsul copacilor,
Despletiți pe brațele orei de vînt ;
Aud cum fug încet cocorii
Tot mai absenți, tot mai difuz...

Auzi ? eS rostogolește umbra luminii
Peste-ncețoșate oglinzi,
Și, departe, în sufletul tainei,
Neliniștea-mi sapă rana de purpură
A celui din urmă cuvînt !

RADIO-TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

● **MIERCURI,** 7 mai ,ora 21 ● **Actualități :** „Locul și rolul culturii în viața socială" (Dezbatere : Crișu Dascălu, Marcel Pop-Corniș, Eugen Dorcescu). ● **Scriitorii și țara :** „Școala unicatelor de la Electrotimiș" însemnări de Lucian Bureriu. ● „Partidului la aniversare" — Grupaj de poezii. ● **Cronică de librărie :** „Omul bintuit de cuvinte" de Francisc Păcurariu. Prezintă Lucian Alexiu.

serial

Sîntem singuri în Univers? (VI)

În cazul lui Marte și al Pămîntului există un înalt coeficient de asemănare fizico-termică și totuși concluzia privind existența vieții pe Marte nu e justă. Iată cîteva date în acest sens. Anotimpurile anului durează pe această planetă între 142 și 194 de zile. Atmosfera atinge o înălțime de 100 km. Temperatura medie pe Marte oscilează între —20° și —30° C. Planeta este compusă din azot, bioxid de carbon și vapori de apă și are un diametru de 6.800 km (mai mult de jumătate din diametrul pămîntului).

S-a arătat că asemănarea în privința detaliilor fizice și a compoziției chimice nu are influență asupra explicării fenomenului numit viață. Concluzia noastră n-a fost justă întrucît n-am ținut cont de faptul că viața organică este un fenomen natural, de **o categorie deosebită,** de o calitate cu totul nouă. În afară de asta, concluzia noastră a ținut cont de posibilitățile de existență și de condițiile fizice de dezvoltare și menținere a vieții, neglijînd în același timp împrejurările și condițiile în care ea a apărut. Noi nu sîntem siguri în ce etapă a evoluției planetei noastre a apărut viața și cînd s-au format, în sens temporal, condițiile optimale ale apariției ei.

Rezultatele empirice obținute în urma observațiilor și analizelor de laborator ne conving pe de-a-ntregul în imposibilitatea existenței oricăror forme de viață în sistemul nostru solar. Pe de altă parte, concluzia analogică care s-ar referi la lumi aflate la milioane de ani lumină depărtare de noi, privind existența oricărui sistem de viață, ar fi total absurdă.

În afară de analogie, pentru dovedirea vieții în cosmos ne putem folosi și de procedeul inducției generalizatoare. Metoda inducției extinde importanța unei însușiri stabilite empiric, și prin ea se transferă sensul particularului la multe obiecte, trăgîndu-se concluzia asupra universalului din ele. Calea raționării a **particulari ad universale** arată că ceea ce aparține unor sau mai multor obiecte de același grad, aparține și celorlalte. Cu ajutorul inducției și analogiei nu se poate ajunge la nici o certitudine privind existența civilizației extraterestre, nici la existența oricărei substanțe vii dincolo de granițele planetei noastre. Oare o altă metodă, cea deductivă, nu are șanse mai bune ? Aceasta e una dintre cele mai vechi metode și se compune dintr-un întreg lanț de reflecții și rezonări. Valoarea concluziilor deductive constă în însăși structura rezonării și concluzionării independent de intervenția faptelor. Pentru o judecată deductivă, importantă e propoziția de început. Ea variază în funcție de faptul dacă propoziția inițială are valoare axiomatică, ca în logică și matematică. Apoi desfășurarea concluziilor intră în sfera reflecției.

(VA URMA)

panoramic

● În cadrul manifestărilor prilejuite de sărbătoarirea **Zilei solidarității internaționale a oamenilor muncii** și de aniversarea a **„2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent",** Filiala Arhivelor Statului Timiș a organizat la sediul său expoziția **„Sărbătorirea zilei de 1 Mai oglindită în documente",** care va fi deschisă în tot cursul acestei luni. ● La Secția de entografie a Muzeului Banatului : Expoziția de pictură (Aurelia Novacovici) și ceramică (Alice Motoi). ● În prezentarea lui Aurel Gh. Ardeleanu, la Casa de Cultură din Lugoj s-a vernisat Expoziția de pictură a lui Partenie Drăgoi. ● Continuă să fie deschisă, la Casa Armatei din Timișoara, Expoziția de pictură a lui Virgil Vasinca din Brașov. ● La Biblioteca județeană Timiș a avut loc **Medalionul Romul Ladea,** marcîndu-se aspecte ale cărții „Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare" de Dorian Grozdan. Au susținut alocuțiuni Alexandru Jebeleanu, Deliu Petroiu și Mircea Șerbănescu. ● Membrii Cenaclului literar „Ion Popovici Bănățeanu" au avut întîlniri literare cu oamenii muncii de la întreprinderile U.P.S. — 9 Mai și U.R.T. din Lugoj. Prof. Gh. Luchescu a prezentat prelegerea „Lugojul cultural-artistic, tradiție și contemporaneitate". Au citit din creațiile lor : Constantin Buiciuc, Dumitra Martin, Marius Sîrbu, Octavian Suciu, Haralambie Pascaru, Claudiu Buciu, Alex. Doroghi, Sofia Buta, Ion Sîrbu și Dănuț Diaconescu. ● A apărut **„Programul** acțiunilor politico-educative, de perfecționare a pregătirii profesionale, al manifestărilor cultural-artistice și sportive, 1980", al lucrătorilor din presa municipiului Timișoara. Redactor responsabil al lucrării este Nicolae Pîrvu, președintele Sindicatului Presei Timișoara. ● Cu titlul **„Integrarea socio-culturală în societatea socialistă multilateral dezvoltată",** teza de doctorat elaborată de Traian Sencu va fi susținută la Facultatea de științe economice din Timișoara în data de 10 mai ora. 11. Conducătorul științific al tezei este prof. dr. Ioan Cornea de la Universitatea din Timișoara.

D. S.

din literatura lumii

FLAUBERT şi condiţia femeii

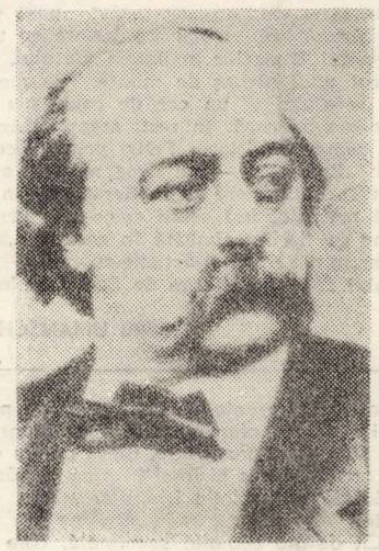

La 8 mai se vor împlini o sută de ani de la moartea lui Gustave Flaubert, artist fanatic, pentru care literatura a însemnat „o etică, o asceză, o religie" (Geneviève Bollème, **Gustave Flaubert, Préface à la vie d'écrivain,** Paris, Ed. du Seuil, 1963, p. 9). În revistele franceze ca şi în ale noastre sînt anunţate o serie de manifestări pe care centenarul morţii sale le va prilejui. Rîndurile de faţă reprezintă cîteva consideraţii referitoare la modul în care Flaubert privea condiţia femeii din epoca sa. În recluziunea la care artistul se condamnase, cenzurîndu-şi sever disponibilitatea sentimentală şi senzual-cerebrală, considerînd că „dragostea nu este, la urma urmei, decît o curiozitate superioară", femeia nu însemna prea mult pentru el. În cazul prieteniei amoroase cu Louise Colet, era evident efortul scriitorului de a o susţine şi legitima cu ajutorul literaturii. Superbei blonde, unanim admirate în saloanele pariziene, Flaubert – preluînd opinia mondenă – îi acorda generos şi atributul de literată, menţinîndu-se totuşi la o anumită distanţă prudentă (şi firesc idealizatoare !) de „Muza" faţă de care se simţea ataşat printr-o legătură superioară aceleia carnale. Efortul de înnobilare totală a raporturilor bărbat-femeie l-a determinat pe Flaubert să caute emoţia autentică şi elevată în dragostea ideală (căci ... nerealizată) pentru Elisa Schlésinger.

Dacă omul şi scriitorul Flaubert avea un adevărat cult al prieteniei, misoginia, care i se atribuie îndeobşte, nu era străină de dezgustul său constant pentru clasa socială căreia el însuşi îi aparţinea. **„Ce jumătăţi de caractere ! Ce jumătăţi de voinţe ! Ce jumătăţi de pasiuni ! Cît este totul de şovăielnic, nesigur şi slab în creierele astea !"**, exclama el, referindu-se la burghezie. În acord cu prejudecăţile vechi şi etern vehiculate, Flaubert îi reproşează femeii nestatornicia, egoismul, spiritul practic, subiectivismul pătimaş, putinătatea inteligenţei („specie destul de stupidă .. ."), în sfîrşit, incapacitatea de a înţelege „religia frumosului".

Se întîmplă însă ca opiniile acestea despre femeie, nefiind dintre cele mai flatante, să fie totuşi contradictorii, căci tot Flaubert, vorbind despre reprezentantele „sexului fermecător", recunoaşte că ele sînt „mai curajoase decît bărbaţii", admite nevoia lor de „a poetiza totul", se îndoieşte de „naivitatea" care le face atît de vulnerabile, ca şi de soarta care le hărăzeşte „tuturor mizeriilor", este tulburat de constatarea că sufletul femeii, „bîntuit de himere", este o prăpastie insondabilă.

Scriitorul s-a aplecat cu umor şi ironie asupra unei comedii scrise de prietenul său Louis Bouilhet, refăcînd-o. „Sexul slab" (titlul ei) e însă acela al bărbatului subjugat de farmecul femeii. Obtuzitatea incredibilă şi ridicolul pudibond al mentalităţii vremii sînt semnalate în două din scrisorile adresate lui George Sand, căreia i se plînge de faptul că piesa a fost în repetate rînduri respinsă de directorii unor teatre şi considerată „necuviincioasă" pentru amănuntul de a fi adus pe scenă o doică şi leagănul unui copil !

În ultimă instanţă, Flaubert conchide foarte exact, afirmînd că, de fapt, **„femeia este tratată, aparent, cu multă deferenţă, dar cu un suveran dispreţ interior".** În corespondenţa adresată aceleiaşi scriitoare – căreia Flaubert i-a purtat o constantă stimă şi afecţiune, socotind că aparţine unui „al treilea sex" – se declară în dezacord cu viziunea ei idealizatoare. Eroinele romanelor sandiene, **Indiana, Valentine, Lélia,** adevărate purtătoare ale unui stindard feminist, stîrniseră vîlvă prin ideile îndrăzneţe pe care le preconizau. Ele revendicau o serie de drepturi cuvenite femeii, îndeosebi pe acela de a trece peste prejudecăţi şi convenţii, atunci cînd e vorba de legitimarea unui sentiment puternic. Liberalismul scriitoarei, non-conformistă şi înzestrată – în tinereţe, mai ales – cu un evident spirit de frondă, avea să culmineze, în anii revoluţiei din 1848, pe care ea o susţine cu entuziasm. Ceea ce Flaubert detesta, însă era sentimentalismul ieftin şi vulgar, „tandromania", pe care le impută cu vehemenţă tuturor romanticilor.

Eroinele create de George Sand, excesiv sentimentale, dar aspirînd spre independenţă, erau înzestrate cu o anume spiritualitate, care nu lipseşte nici Emmei Bovary, cel mai celebru dintre personajele flaubertiene. Plăsmuirea lui, îndelung meditată, dezvăluie o superioară înţelegere a mecanismului atît de complex şi de fragil al sufletului feminin. Se ştie că „Doamna Bovary", unul din cele mai controversate personaje din literatura secolului al XIX-lea, va deveni prototipul unei atitudini de viaţă desemnată de Jules de Gaultier sub numele de „bovarism". Dintre contemporani, Baudelaire, printre cei dintîi, semnalează complexitatea eroinei, cînd – într-un articol publicat la puţină vreme după apariţia romanului – îi descoperă Emmei o fire „bărbătească", înzestrată cu „toate însuşirile virile" şi anume : „1. imaginaţia ... 2. energia ... promptitudinea deciziei ... 3. dorinţa de seducţie" îmbinată cu aceea „de a domina", evidente şi în felul în care Emma (în epoca crinolinei !) adoptase „costumul bărbătesc", „parfumurile şi pomada", într-un cuvînt, în ceea ce Baudelaire numeşte „dandysmul" ei. În treacăt, reţinem faptul că poetul, înscriindu-se în rîndul romanticilor vremii, aşează **imaginaţia** în fruntea „calităţilor virile" ale personajului flaubertian. Fără îndoială că imaginaţia creatoare şi constructivă este un atribut esenţial, dar aceea a Emmei Bovary căuta mai ales zonele perceptibilului, ale concretului : desfătările ochiului, pasiunile trupului.

Emma Bovary era exasperată în egală măsură de mediocritatea intelectuală şi profesională a soţului său, ca şi de meschinăria anturajului în mijlocul căruia îşi ducea viaţa. De aceea Emma invidiază femeile cărora soarta le-a hărăzit să aibă alături un bărbat mistuit de **„ardori tăcute, care lucrează noaptea aplecat asupra cărţilor şi care, în sfîrşit, la şaizeci de ani, ... poartă pe haina lui neagră, prost croită, decoraţii".**

Eşecul lui Charles în operaţia piciorului diform al lui Hippolyte este dureros resimţit de Emma şi Baudelaire nu omite să comenteze, în favoarea eroinei, desigur, semnificaţia reacţiei sale violente în această împrejurare.

Interesant mi se pare episodul în care Flaubert aşează în faţa eroinei sale perspectiva maternităţii. Iat-o pe Emma visînd la copilul pe care-l aştepta : **„Îşi dorea un băiat : voinic, oacheş, o să-l cheme Georges ; şi ideea de a avea un copil de sex bărbătesc era ca o revanşă a speranţei sale asupra tuturor neputinţelor trecute. Un bărbat, cel puţin e liber ; poate străbate pasiuni şi ţări, depăşi obstacole, gusta din fericirile cele mai îndepărtate. Pe cînd femeia este necontenit stingherită. Inertă şi flexibilă totodată, ea are împotrivă-i toate slăbiciunile trupului, ca şi aservirea faţă de legi. Voinţa ei, asemenea vălului legat la pălărie, fluturã la orice adiere ; există întotdeauna o dorinţă care o îndeamnă, o convenienţă care o reţine".**

În fragmentul citat, opoziţia dintre condiţia bărbatului şi aceea, total subordonată, a femeii, este evidentă. Ideea îi aparţine scriitorului, care o transferă apoi eroinei sale, „virilizînd-o". Aservită unor „constrîngeri mediocre şi interminabile" – cum se spune într-una din cele cinci versiuni atestînd nu numai interesul pentru problema abordată, ci şi asiduitatea unui travaliu artistic ce dobîndeşte, pe măsura trecerii timpului, aura legendei – femeia mic-burgheză, potrivit tradiţiilor şi prejudecăţilor existente, era redusă la preocupări pe care ni le închipuim de ordin domestic, familial sau mărunt mondene. Menţionăm de asemenea că variantele mai ample ale textului citat dezbat şi cumpănesc îndelung elementele definitorii pentru condiţia bărbatului şi a femeii. Apar astfel forme interesante oscilaţii în stabilirea ierarhiei valorice a „pasiunilor" bărbăteşti. În varianta a doua, de pildă (G. Flaubert, **Oeuvres posthumes, Madame Bovary, Ebauches et fragments inédits** recueillis par Gabrielle Leleu, Paris, 1936, p. 345), în fruntea acestora sînt aşezate (spontan, fără îndoială !) „marile opere", „marile eforturi" **(les grande travaux).** Punct de vedere aparţinînd evident artistului pasionat, care va renunţa însă la el, socotindu-l impropiu pentru psihologia eroinei sale. Textul se simplifică treptat, fixîndu-se, în versiunea definitivă, la o formulă mai concisă, potrivită temperamentului şi modului de gîndire al doamnei Bovary.

Refuzînd să accepte mediocritatea condiţiei sale, dar complăcîndu-se totuşi într-o visătorie pernicioasă, obnubilantă şi într-o apatică pasivitate, ea nu găseşte nici o ieşire din situaţia în care se afla. Firesc ar fi fost ca miracolul maternităţii s-o fi transformat pe Emma. Ştim însă că nu s-a întîmplat aşa. Dezamăgită de a avea o fată, prizoniera propriului său egoism, Emma nu va acorda copilului decît foarte puţin. Soluţia care i se propune, aceea a compromisului, o va duce către un sfîrşit tragic. Femeia aceasta, devenind roaba propriilor iluzii, substituie întregii configuraţii de obiceiuri şi tradiţii, legate de vechea ei condiţie socială, incoerenţa de fum a plăsmuirilor livreşti. Prăbuşirea survine inevitabil în clipa în care zborul amăgirilor se spulberă, fiind lipsit de suportul ferm al realităţii.

La procesul intentat lui Flaubert, în pledoaria sa, procurorul Sénard, vrînd să motiveze degringolada morală a eroinei, se referea la faptul că ea era victima nefericită „a unei educaţii prea înalte pentru dînsa", nepotrivită „condiţiei" şi provenienţei sale. Astfel, personalitatea Emmei Bovary apare ca un rezultat condiţionat al influenţei exercitate de mediul social asupra unei femei docile şi pasive. Gîndindu-şi îndelung eroina şi construind-o cu o artă infailibilă, Flaubert spunea că ar vrea să-i inculce „suma ştiinţei sale psihologice". Năzuind „să scrie pentru eternitate", el „generaliza" deliberat dar, în acelaşi timp, releva cu forţă, într-un ansamblu complet şi pregnant, ceea ce însemna, în secolul trecut, condiţia femeii supuse unor prejudecăţi implacabile.

Interesul pe care îl stîrneşte personajul „înălţat", după cum spune creatorul său, la rangul unei „valori tipice" **(„sărmana mea Bovary suferă şi plînge în douăzeci de sate din Franţa")** – nu se va epuiza niciodată, pentru că alcătuirea sa interioară, veridică şi tulburătoare, descoperă dimensiunea adîncă şi eternă a sufletului feminin.

Rodica TOHĂNEANU

(Urmare din pag. 5)

O lume despre care s-ar putea scrie mult

un fel de replică dată pedanteriei. Şi toate pansamentele „dificile" sînt făcute, îndeobşte, de el. Aşa a lucrat la marea mea suferinţă din trecut profesorul Danicico, imitat cu fidelitate de excelenta asistentă medicală Irina Hell (azi la Spitalul Judeţean, pentru trasplanturi de rinichi), aşa lucrează acum conferenţiarul Rădulescu, urmat, la rîndu-i, de măiestrele şi exigentele : Ana Marcu, Melania Ciosa, Ilonka Hărăgui şi Florica Lestheim („veterane" în clinică, alături de sora şefă Judith Kornis, urmărind cu atenţie buna desfăşurare a problemelor aşa-zis administrative ale clinicii) urmate de mai tinerele : Mariana Andrei, Mărioara Roşcariu şi altele. Dar la „veterane" cum am putea să le uităm pe Mărioara Puban şi Maria Falcă, deosebit de grijulii în asigurarea asistenţei de noapte ! Şi de asemenea pe cele de la sălile de operaţie şi „Reanimare" : Erika Tetambel, Lucia Funar, Maria Nica, Maria Bobeica, Erna Schweb, împreună cu Petru Pîrvu. Două generaţii de surori medicale, din care prima poate fi dată ca exemplu de experienţă, pricepere, devoţiune în nobila şi extrem de dificilă muncă, iar a doua prin bogate cunoştinţe teoretice, conştiinciozitate şi dorinţă vădită de a se perfecţiona.

După două urcări pe „eşafodul" mesei de operaţii (la ambele cu anestezie locală de cca două ore) mi-am putut da bine seama că dr. Rădulescu „suferă" atunci cînd operează. Şi cred că nu exagerez dacă spun că parcă ar tăia şi ar coase în propriul său trup ! ... De aceea vorbeşte mereu : încît, ferm, sfătos (cu el însuşi mai ales, precum şi cu asistenţi) parcă avînd în faţă un întreg amfiteatru de studenţi) parcă avînd în faţă şi sub mîinile mînuind febril instrumentele pe însuşi fratele său iubit ...

LA DESPĂRŢIRE ...

Am trecut şi de a doua operaţie, cu bine. Mi-am reluat „antrenamentele" zilnice de mers, cu destule dureri, inerente inciziilor adînci, vindecări lente despre care am fost avizat după fiecare intervenţie, datorită situaţiilor „din adîncime" ale defecţiunilor de perete abdominal ce trebuiau remediate, urgent, prin bisturiu. Dar ce se poate aici fără durere şi fără răbdare de Sisif ? Este încurajarea pe care mi-o aduce, ori de cîte ori trec prin salon (fiind mai mult la policlinică) vechiul şi dragul meu prieten dr. Aurel Martin, chirurg valoros, pictor şi prozator de talent, precum şi mai tinerii chirurgi în specializare, dr. Sucik, dr. Purdea, dr. Fazekaş.

S-au perindat pe lîngă mine destui vecini de pat, diferiţi ca vîrstă, profesie, limbă maternă, fiecare plecînd încrezător, recunoscător medicilor şi surorilor care l-au vindecat de insuportabilele „hibe". O lume despre care s-ar putea scrie mult, un flux masiv şi continuu de intervenţii chirurgicale, asigurat de o mînă de oameni ai bisturiului, în permanentă **încordare,** în permanentă **luptă** cu Răul şi Moartea, solicitaţi şi chiar foarte solicitaţi ... ! Iată doar cîteva cuvinte despre una dintre clinicile din str. Gh. Dima, numite, firesc, la înfiinţare, cu vreo 35 de ani în urmă, „Clinicile Noi", aici, în fostul local al Şcolii de Aplicaţie a artileriei. Dar mai sînt totuşi, noi „Clinicile Noi" de altădată ? Evident că da, dacă ne gîndim la calitatea şi rezultatele muncii grele care se desfăşoară aici, acestea constituind şi bastionul central de practică al învăţămîntului medical timişorean.

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 19 (633) ● 8 MAI 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

FORUMUL TINERETULUI

Generațiile tinere aduc viitor pe pămîntul patriei. Prin ele trecutul și prezentul își validează substanța, aspirațiile și efortul legate de ideea de progres și valoare, de permanență și continuitate. Dar dacă **tinerețea** aduce viitorul pe pămînt, e tot atît de adevărat că acest viitor este hrănit de sevele trecutului și prezentului, realizîndu-se astfel **continuitatea proaspătă** a vieții sociale și dobîndă supremă a unui popor : identitatea cu sine însuși.

Iată de ce în această epocă istorică în care poporul nostru își conturează cu atîta stăruință imaginea proprie pe ecranul lumii contemporane, grija partidului, a secretarului său general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** față de generațiile tinere este tot atît de mare ca și grija față de dezvoltarea industrială, economică și socială în general. Dealtfel, evenimentul care marchează viața politică internă a țării noastre, **Forumul tineretului,** este așezat de însuși conducătorul patriei în rîndul evenimentelor de seamă : **„Congresul al XI-lea al Uniunii Tineretului Comunist, Conferința Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști, Conferința Organizației Pionierilor și Organizației Șoimilor Patriei reprezintă — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — evenimente de seamă în viața întregului lineret și a tuturor copiilor din România socialistă, evidențiind cu putere rolul important al tinerilor comuniști, al întregii tinere generații în opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră".**

Sub cupola Sălii sporturilor și culturii din Capitală, ca sub un simbolic cer al libertății și înfloririi s-a desfășurat o sărbătoare și o muncă tinerească, menite să dea sens vieții și activității tinerelor generații ale patriei din perspectiva Programului partidului, a hotărîrilor istorice ale Congresului al XII-lea, care deschid minunate zări de viitor — acel viitor pe care tinerele generații il poartă în ființa lor și-l aduc mereu pe pămîntul patriei.

Sentimentul fuziunii timpurilor, pe care ni-l dă un asemenea eveniment, este o răsfrîngere în conștiință a politicii partidului nostru, politică ce cheamă la viață întreaga istorie a unui popor — trecută, prezentă și viitoare — în numele unei edificări civilizatorii ample, fără precedent, potrivită cu aspirațiile străvechi ale românilor, potrivită cu cerințele unui timp modern, înnoitor.

Fără îndoială că un asemenea eveniment ca acel marcat de **Forumul tineretului** este încărcat de romantism, de acea visare care copleșește pomii primăvara cu lanuri întregi de floare minată spontan spre rodul firesc și dorit. Dar această albă și rozâ și albastră visare e străbătută de luciditatea generației mature care prospectează și cîntărește posibilul în numele realismului politic, în numele posibilului omenesc și istoric. Aplauzele care l-au întîmpinat pe conducătorul patriei în **Forumul tineretului,** căldura poetică dezvoltată de suflarea tînără, fac dovada unei fuziuni părintești între vîrste, în numele unui ideal de fericire și libertate omenească și națională pe care bărbatul matur și cărunt de azi, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** a visat-o din adolescență, pe care, tinerele generații il vor purta mai departe, pînă la maturitatea lor, în numele continuității proaspete și mereu vii care formează identitatea unui popor.

Din toate părțile țării, tineri înfloriți din toate naționalitățile acestui pămînt, s-au întîlnit sub simbolica boltă a Sălii sporturilor și culturii spre a-și gîndi rostul, cum floarea își gîndește rodul.

ORIZONT

TELEGRAMĂ

Către
CONDUCEREA UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.S.F. IUGOSLAVIA
BELGRAD

Dragi tovarăși,

Cu mare și profundă durere am aflat de greaua și ireparabila pierdere pe care o încercați prin încetarea din viață a ilustrului luptător revoluționar, a neobositului militant pentru cauza clasei muncitoare, a întregului popor muncitor, pentru cele mai nobile idealuri și năzuințe de libertate, independență națională, socialism și pace, IOSIP BROZ TITO, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, președintele Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia.

Prin contribuția sa inestimabilă, adusă la edificarea societății socialiste pe pămîntul atît de scump, de sfînt pentru el, pentru toți compatrioții săi, a unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră, tovarășul Iosip Broz Tito este apreciat ca o mare personalitate istorică, care a condus cu eroism și abnegație revoluționară popoarele Iugoslaviei și pe comuniștii iugoslavi în lupta pentru eliberarea țării împotriva invadatorului fascist.

După eliberare, conducînd statul și Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia, a fost în fruntea operei de făurire a noii societăți, pe o cale proprie, independentă, de construire a socialismului, a luptat cu toată hotărîrea pentru progresul și prosperitatea patriei.

Întreaga viață nouă a Iugoslaviei, pe plan material și spiritual, a fost însuflețită și călăuzită de ideile tovarășului Tito, de vasta sa activitate ideologică și practică, de profundul umanism, caracteristic gîndirii sale revoluționare, novatoare și cutezătoare.

În istoria popoarelor iugoslave, personalitatea eroică, multilaterală, a tovarășului Tito a marcat anii cei mai fecunzi și creatori, ani în care Iugoslavia a înregistrat rezultate remarcabile, fără precedent în toate sferele vieții economico-sociale, politice, spirituale, s-a afirmat cu strălucire pe plan internațional.

Noblețea și forța ideilor sale vor fi veșnic prezente în inima și gîndirea tuturor luptătorilor, pentru înălțarea omului pe cele mai înalte culmi ale afirmării umane.

Prieten apropiat și de nădejde al poporului și al țării noastre, tovarășul Tito a promovat împreună cu tovarășul Nicolae Ceaușescu — personalități de excepție ale lumii contemporane, exemplu de prietenie sinceră, plină de cordialitate, înțelegere și solidaritate în soluționarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea în interesul maselor muncitoare — cele mai bune relații între popoarele noastre, legate prin lupta comună pentru socialism, independență, pace, progres și prosperitate.

Scriitorii din România socialistă, alături de întregul popor român, vor păstra în amintirea lor plină de respect imaginea marelui luptător revoluționar, a conducătorului Iugoslaviei, a prietenului poporului și țării noastre, a marii personalități a veacului nostru, a lui Iosip Broz Tito.

În aceste clipe grele, primiți, dragi tovarăși, condoleanțele sincere ale colegilor și tovarășilor voștri din România, sentimentele noastre de compasiune.

**CONSILIUL
UNIUNII SCRIITORILOR DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA**

George Macovescu

OMAGIU UNEI MARI PERSONALITĂȚI CONTEMPORANE

Din adîncul sufletului său, așa cum a știut să-și prețuiască întotdeauna prietenii adevărați, întregul popor român se află astăzi, cu frățească solidaritate, alături de popoarele Iugoslaviei în imensa pierdere suferită prin încetarea din viață a tovarășului Iosip Broz Tito, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia și președintele Prezidiului R.S.F.I., președintele Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia.

Sintetizînd sentimentele împărtășite de întregul nostru popor, în cuvîntul omagial adus memoriei tovarășului Tito la deschiderea Forumului național al tineretului din România, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus : **„Dispariția tovarășului Tito constituie o grea pierdere pentru popoarele prietene iugoslave, pentru comuniștii iugoslavi, pentru tineretul iugoslav, pentru poporul și tineretul nostru, precum și pentru forțele progresiste, revoluționare, antiimperialiste de pretutindeni. În aceste momente doresc să exprim cele mai sincere condoleanțe Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, popoarelor iugoslave și să le asigur că partidul și poporul nostru se află alături de ele".** Aceleași sentimente de profundă compasiune și-au găsit expresie în telegrama adresată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în numele Comitetului Central al Partidului Comunist Român, al Consiliului de Stat, al Guvernului Republicii Socialiste România, al întregului popor român și în numele său personal, Comitetului Central al Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, Prezidiului Republicii Socialiste Federative Iugoslavia.

Proeminentă personalitate a lumii contemporane, ilustru militant revoluționar comunist, tovarășul Iosip Broz Tito și-a închinat întreaga viață luptei popoarelor iugoslave pentru libertate, prosperitate și progres, cauzei eliberării naționale și sociale a tuturor popoarelor, păcii în întreaga lume. Amintirea tovarășului I. B. Tito va dăinui de-a pururi în conștiința poporului iugoslav, a tuturor popoarelor lumii ca erou legendar al luptei de eliberare împotriva cotropitorilor hitleriști, ca unul din făuritorii marii Victorii asupra fascismului care au trezit admirația întregii lumi. Avînd un rol esențial în elaborarea și transpunerea în viață a politicii Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia de făurire a orînduirii socialiste, tovarășul I. B. Tito a aplicat creator principiile fundamentale ale socialismului potrivit condițiilor istorice concrete ale țării, consolidînd puterea populară, întărind unitatea trainică și coeziunea popoarelor și naționalităților din republicile și provinciile R. S. F. Iugoslavia, unitate care a reprezentat chezășia dezvoltării libere și independente a statului socialist multinațional. Totodată, președintele Tito a exercitat o puternică influență în viața internațională, luptînd pentru soluționarea progresistă, democratică a problemelor lumii contemporane, pentru abolirea politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru afirmarea și promovarea noilor relații interstatale. Aflîndu-se între fondatorii mișcării țărilor nealiniate, tovarășul Tito a fost un neabătut militant pentru cauza colaborării, securității și păcii în lume, împărtășind convingerea, alături de România și alte popoare, necesității ca spațiul geografic al Balcanilor să devină o zonă a conlucrării pașnice și bunei vecinătăți.

Prietenia statornicită în veacuri între popoarele noastre a îmbrăcat în acești ani haina unor relații frățești în dezvoltarea cărora, un rol esențial l-au avut legăturile de stimă și respect reciproc dintre tovarășii Nicolae Ceaușescu și I. B. Tito. Pe parcursul celor 18 întîlniri dialogul Ceaușescu-Tito a devenit chezășia unor importante realizări comune deschizînd largi orizonturi pentru adîncirea cooperării pe multiple planuri dintre popoarele noastre, pentru dezvoltarea schimbului de experiență și stimularea cursului ascendent al relațiilor dintre cele două partide, pentru conlucrarea lor pe plan internațional, în interesul cauzei generale a socialismului și păcii în lume.

Iată de ce simțămintele întregului nostru popor, de sinceră compasiune se însoțesc, în aceste clipe, cînd una dintre cele mai ilustre figuri ale veacului al XX-lea intră în legendă, cu simțămintele popoarelor țării vecine, aducînd un ultim și înalt omagiu tovarășului Iosip Broz Tito, ctitorul Iugoslaviei socialiste moderne, militant de seamă al mișcării muncitorești, prieten apropiat al poporului român.

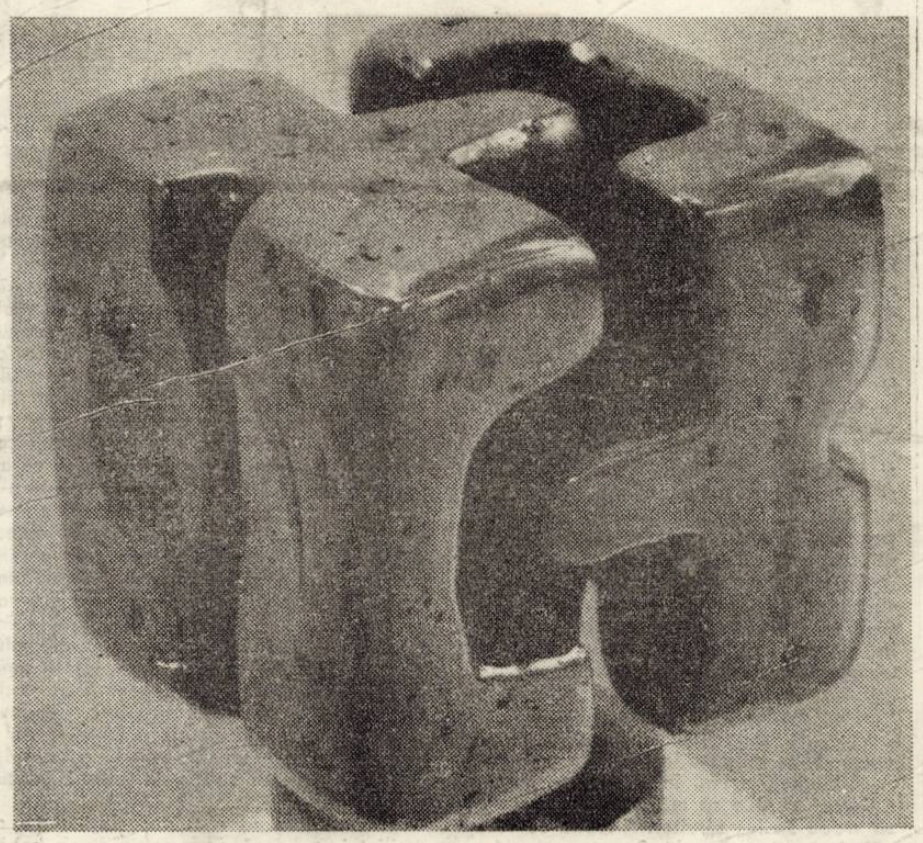

PETRU JECZA : „MONADA"

cronica literară

Nicolae Damian

Macul galben

Ed. Cartea Românească, 1980

Inspirat din literatura autenticității subiective, spre care natura profesiunii (psihiatru) l-a condus inevitabil, Nicolae Damian încearcă să împace în proza sa două tentații contradictorii : analiza introspectivă a unor conștiințe dilematice (vocația profesională) și redarea obiectivă, realist-naturalistă, a unui spațiu existențial concret — și bine determinat (vocația literară). Aparent, soluția aleasă, panoramarea subiectivă a realității, dă cîștig de cauză psihiatrului. Practic, însă, Nicolae Damian optează pentru un compromis, dar unul efectuat pe teritoriul literaturii : universul romanesc nu se constituie la nivelul **ficțiunii reale** tradiționale (creație nemijlocită a autorului), ci la cel al **realității fictive** (evocare a personajelor). Filtrat de sensibilitate și imaginație în două rînduri (o dată de autor, o dată de personaj), el se înfrumusețează, capătă dimensiuni noi, mai mult sau mai puțin reale. Pentru configurarea unui astfel de univers, ridicat la „puterea a doua", Nicolae Damian recurge la descrierea poematizantă, cu dese aluzii emoțional-sentimentale, o descriere ce proliferează însă în dauna narațiunii, sufocînd finele observații psihologice și devenind, cu timpul, o substanță literară ce pare să se autogenereze nestăvilit. Ca și în **Vara** sau **Pribegi, noi visam,** în **Macul galben** (Ed. Cartea Românească, 1980), ultimul său roman, natura compromisului amintit apare clar exprimată : introspecția și descrierea realist-naturalistă se impacă într-o descriere poematizată și poematizantă, făcută dintr-un unghi subiectiv.

Rămas fără sprijinul și ocrotirea tatălui plecat pe front (sau mobilizat numai ?), Adam (numele pare să fie simbolic) a lui Visu, un copil de o vîrstă ambiguă, trăiește revelația cunoașterii. Fluxul conștiinței lui amalgamează haotic senzații ale realității imediate — exacerbate de sensibilitatea hipertrofiată a vîrstei — și aluviunile memoriei într-o pastă călduță, diluată și omogenă. Povestirea va curge deci molcom, în albia tradiției ardelenești, creînd o realitate fictivă cantonată la nivelul sincretic al existenței. Ca atare, descrierea va fi și ea minuțioasă, cu accente calofile.

Uneori, realitatea își pierde orice consistență iar uniformitatea anodină a vieții cotidiene se pulverizează sub presiunea unor anxietăți obscure, ce amintesc experiențele halucinante ale eroului blecherian din **Întîmplări în irealitatea imediată :** Adam Visu suferă de agorafobie, de acuitate morbidă, de tirania obiectelor, culorilor și formelor, de obsesii sexuale timpurii (o scenă, cea a descoperirii primei sale întreprinderi erotice, pare aproape decupată din paginile lui Blecher).

Ca și în romanele anterioare, Nicolae Damian își substituie treptat subiectul. Intenția inițială, aceea de a reda o secțiune orizontală prin conștiința unui copil aflat în fața unei lumi și a unor evenimente pe care nu le pătrunde, se pierde pe drum, locul ei fiind luat de ambiția zugrăvirii universului pitoresc al ardelenilor de pe valea Secașului. Compromisul este de astă dată anulat, viața calmă, patriarhală, a sînpetrinilor fiind surprinsă prin tușe groase, realist-naturiste. Persistă însă amestecul de planuri și o voită ambiguitate a timpului, ceea ce dă o acută impresie de confuz și dezlînat. Dacă relativizarea timpului și a evenimentelor era perfect justificată și chiar adecvată în cazul istoriei **interioare** a copilului Adam Visu, ea nu-și mai află locul într-o relatare făcută în registrul prozei realist-obiective. În acest caz, voința de ambiguitate, ce traversează romanul de la un capăt la altul, în loc să se soldeze cu un cîștig estetic, nu reușește decît să întărească senzația de haotic și fastidios, senzație ce nu mai poate fi salvată nici prin încheierea simetrică a cărții : finalul, constituit prin reluarea primelor fraze ale romanului, pare alipit, nereușind să închidă prin rotunjire, așa cum ar dori autorul, falia de conștiință **inițial** propusă.

Lipsit de trama unei intrigi și sărac epic (în ciuda eforturilor vizibile în a doua parte), **Macul galben** este totuși romanul unui bun cunoscător al psihologiei infantile și al unui stilist rafinat, urmărit mai ales de slăbiciunea cuvintelor rare, prinse de obicei în montura unor fraze simple, nesofisticate. Proza sa se adresează însă unui cititor pe cale de dispariție : profesionistul lecturii atente și răbdătoare.

George ȘERBAN

Cezar Ivănescu

La Baaad

Ed. Cartea Românească, 1979

Poemul este dezvoltarea unei exclamații, spunea Paul Valéry într-una din maximele sale. Cuvintele de mai sus sînt rostite parcă pentru poezia din ultimele volume ale lui Cezar Ivănescu, **La Baaad** (Ed. Cartea Românească, 1979) și **Muzeon** (Ed. Eminescu, 1979). Ca într-un spațiu hispanic, mirarea precede și închide strofa, instaurînd și grafic limitele în care versul celebrează incantatoriu un ceremonial de mari proporții al cărui șaman este poetul închis în propriul act de a scrie : „mă dor mîinile de scris / de la stînga înspre dreapta, / chinu-mi-s, alinu-mi-s, / numai scrisu-mi este Fapta ... !" Simplitatea hieratică a încrengăturii de simboluri (lumina, carnea, cenușa, sîngele, lacrima ...) nu dă naștere unei zone transcendente, ascunse, pe care cititorul ar fi chemat să o identifice, evadînd din text, căci simbolurile, aceste cuvinte privilegiate, nu au menirea, aici, decît să producă ritualul căruia nici un sens nu îi răspunde. Palinodie pură, uneori, poezia lui Cezar Ivănescu este în căutarea unui paradis poetic în care versurile, prin repetare, se refac neîncetat, într-o echivalare mereu mai deplină : „! tu, care iubești toamna, / te bucură, e toamnă, / fără-ndoială toamnă / și toamna a venit, / în propoziții sacre / îți amintesc de toamnă ... !". Ritualul practicat de Cezar Ivănescu nu dă naștere unei poezii eterate, pure : versul se încarcă de senzație și dorință. Exaltare a spiritului incandescent, dar și asumare a trupului și clipei, cu luciditatea deplină că în bucuria prezentului se insinuează repausul infinit „moartea mea ... dulce repauz", aceasta este starea poetică definitorie în volumele de față. De fiecare dată însă, viziunea este una extremă : extatică, grotescă, învecinată cu sublimul ... Și, ca o contrabalansare, intervenția ironiei (spre exemplu, poemul dramatic **Bocet**).

Resursele acestei poezii care se vrea — și este — imponderabilă, suspendată „și totuși suspendată de nimic / ca și cum ai avea aripi, dacă vrei / ca păsările, acele împărătițe ale / imponderabilului, urcînd și coborînd / imobile între aripile lor : aș zice / un mare zbor imobil al gratuității absolute / un extrem echilibru — o extremă / ușurință a întregii materii ..." sînt tanatice.

Tăcerea, bătaia ceasului, plutirea pe ape, brusc curmată, prezente la germinația necontenită a versurilor, niciodată întreruptă definitiv / „! acest cîntec trudit ... / înșiruire fără capăt / ca acel care ară / și cade în coarnele plugului / sîngerînd ..." /, amestec (echilibru ?!) de feminin și bărbătesc, viață și moarte, aerian și senzual, sînt răscumpărate prin nașterea însăși a poemelor.

Creația poetică nu înseamnă pentru Cezar Ivănescu aminare, ocultare a neantului, ci incorporarea lui în ipostaze contrare : pe de o parte, poezia de aparență folclorică, muzicală, monotonă și strălucitoare, pe de altă parte, poemul dramatic, grotesc, expresionist, dar și parodic. De aici, tensiunea deosebită a cuvîntului, jocul de contraste, grav și pătrunzător. Cele două modalități poetice pe care Cezar Ivănescu se dovedește a fi deopotrivă stăpîn desfășoară o dublă posibilitate de expresie : directă, în cazul versului muzical / " ! amintescu-mi Baaadul / Paradisul Cărnii Sfînt / unde Magul Simon Magul / grai avea, n-avea Cuvînt ..." /, metaforică, subtil aluzivă, în cazul poemului dramatic, unde semnificațiile se multiplică în planuri omogene : existențial, poetic sau pur dramatic. În ceea ce privește aspectul dramatic al acestor poeme, el se înfățișează mai degrabă ca mască, ca **șansă** a poetului, a discursului, a „personajului" de a se dedubla : „această lentoare a vremii multiplică distanța / între mine însămi și mine / între un gest și altul între o amintire și alta / o lună întreagă mi-ar trebui ca să trec / dintr-o cameră în alta".

Vasile POPOVICI

---

atelier

Cu scriitorul MIRCEA ȘERBĂNESCU

— ... Am predat cărturari „Facla" volumul de proză scurtă „Stăpînul soarelui", care pledează pentru omenie, o conștiință nouă, pentru frumusețea vieții. Am o veche afecțiune pentru proza scurtă, am scris mult în acest domeniu, deși e o specie dificilă, în care poți foarte ușor reuși sau invers.

— Credeți în revitalizarea speciei, în această perioadă ?

— Nu i-aș zice „revitalizare", în presa literară românească apare multă proză scurtă, ceea ce dovedește, la noi, vitalitatea ei. Avem și înaintași celebri. Dacă ar fi să pledez pentru această specie, aș pleda pentru o **colecție** de calitate și longevivă, în genul „Celor mai frumoase poezii", care să pună în valoare proza scurtă, să o impună atenției publicului și criticii, cu implicația decantării ei valorice. Cu cîteva excepții, se scrie puțin despre proza scurtă, deși interesul cititorului rămîne constant.

— Aveți, totodată, experiență de romancier.

— Lucrez la un roman din lumea tineretului, într-o tematică dorind să reflecte o realitate de stringentă actualitate, aceea a tinerilor ce vin din lumea satelor și-și cîștigă o conștiință, o concepție, un mod diferit de a trăi. Evident, am în vedere un tineret aparținînd zilelor noastre. Personajul principal nu vine în lumea orașului „de la oi", ci cu liceul făcut în comuna natală, cu aspirația de a termina o facultate. Mai pot spune despre acest roman că e conceput și scris într-un stil alert, poate deosebindu-se de ceea ce am realizat în romanele de pînă acum.

— Copiilor ce le pregătiți ?

— O cărticică în care ficțiunea să se adauge realității, sub un titlu generic „Întîmplări ... dar ca-n povești". Am observat, din experiență, cît de mult iubesc copiii acest mod de tratare, cît de mult slujește acest fel de literatură la îmbogățirea cunoștințelor, a fanteziei lor. Mi-amintesc cu emoție cum, citind în fața unor copii una din aceste povești, întîmplător scrisă la persoana întîi, m-au întrebat dacă am trăit eu însumi aceste minunate întîmplări. Aș fi vrut atunci ca mulți, cît mai mulți oameni să vadă acei ochi sclipitori, însetați de cunoaștere ...

Dialog realizat de Lucian BURERIU

---

argheziana

„Cuvîntul meu să ardă"

În poezia românească modernă forma acută a luptei poetului cu cuvintele se configurează în poezia lui Arghezi ca „poeta artifex" a cărui conștiință modernă inundă creația pînă la negarea harului întru posesia deplină a cuvîntului. Tentația demonică („Ce demon am, ce sorți, ce țară") este simțită ca **vinovăție** supremă de a fi încercat un tărîm interzis : „Sînt vinovat că am rîvnit / Mereu numai la bun oprit. / ... / Ispitele ușoare și blajine / N-au fost și nu sînt pentru mine. / În blidul meu, ca și în cugetare, / Deprins-am gustul otrăvit și tare". Poezia însăși prin dubla ei ipostază de cuvînt material și idee poetică se opune împlinirii la care poetul aspiră într-o **pindă** a cuvîntului despărțit de încărcătura sa ideală. Superioritatea naturii ideale a verbului uman este convertită în poezia argheziană într-o obsesie a transcendenței absente, suplinită printr-un „corpus invocationis", **Psalmii** fiind în întregime modul de expresie a acestei chemări : **„Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere / Și te pindesc în timp, ca pe vînat. / ... / Singuri, acum, în marea ta poveste, / Rămîn cu tine să mă mai măsor, / Fără să vreau să ies biruitor. / Vreau să te pipăi și să urlu : Este !"** Structura dualâ a cuvîntului înscrisă în istoria sa nu poate fi transformată în structură monocordă fără a-i neantiza existența, fundamentală rămînînd pendularea „între putință și-ntre amintire".

Soluțiile poetului se înscriu într-o serie de tentative pe un registru larg, de la exaltare la blestem, cu consecințe spectaculoase în vers. Spațiul complex și unitar al cuvîntului este întîi ispitit să se dezvăluie inteligibilității, în fond, să se desfacă din resorturile sale ascunse **(„M-aș umili și m-aș ruga : / Întoarce-mă, de sus, din calea mea. / Mută-mi din ceață mîna ce-au strivit-o munții / Și, adunată, du-mi-o-n dreptul frunții")**. Autarhia cuvîntului este marcată prin poziția conferită, de obiect trufaș al unicei cunoașteri la care aspiră poetul, și prin subordonarea poetului învins aparent de propriu vis, o umilință care include subversiunea. Mărturisirile completează atitudinea : **„Doctrina artistului nu poate să fie în sine decît totală umilință. Talentul care se strecoară în țevile de orgă ale hohotului sufletesc, altceva decît jelea de a fi născut și tristețea de a reîncepe — este un fals talent, o imitație, un rînjet care ar suride. El trebuie înlăturat și ucis".**

A doua încercare, sub același semn al umilinței, coboară spre certitudinea ospățului mic („Cine poate să-mi dărîme / Slava de peste fărîme ?"), care probează ratînd împlinirea în microcosm. Interogația este semnul suspendării himerei. Din eșecul repetat decurge marea revoltă care alimentează la Arghezi un stil unic bazat pe paradoxuri. Tensiunea neconsumată prin umilire se transformă în blestem („Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte"), complinînd singurătatea poetului în fața cuvintelor („Tare sînt singur, Doamne, și pieziș") prin cuvîntul demonic. Absența ideală intuită în limbaj, ca urmare a aspirației nesatisfăcute a poetului, este substituită printr-un **joc dublu :** exorcizarea cuvîntului pînă la virtuți senzoriale și eliberarea de gravitatea căutării prin formule patetice. Prima ipostază a jocului înscrie „blestemele" și „florile de mucigai" care incită fața plastic-explozivă a imaginilor, convertind urîtul în sublim printr-un paradox compatibil doar cu sfera poeziei moderne. Un fond de gratuitate există în jocul arghezian al blesmetelor. Paroxismul tensional depășește obiectul vizat fie sub forma condamnării sterilității, fie a abundenței neîngăduite (cf. Nicolae Balotă, **Opera lui Tudor Arghezi,** pp. 87—110). Poetul se dejoacă pe sine, copleșit de libertatea absolută a de-creării, care proliferează forța cuvîntului : **„Gîtlejul, fierbinte de sete, / Să caute scuipat să se-mbete, / Și limba umflată-ntre buze / Să 'ngâ lumina și ea să refuze, / Și-n vreme ce apa din șesuri se stringe, / Să soarbă-n mocirla copitelor sînge. / Și strugurii viei storși cu mușcătură / Să lase în gură captură. / Coboare-se cerul, furtuni de alice / În cîmp să v-alunge cu stelele-n bice. Despice-se piatra în colți mici de cremeni, / Vîrtej urmărindu-i pe semeni. / Odihnă cerindu-i, pămîntul să-nțepe / Ivindu-se șerpii cînd somnul începe".** Motivația cognitivă a blestemului este limitată de ilogicul dezlănțuirilor care corespunde necesității interioare a violentării, des afirmată de Arghezi. Posesia cuvîntului este reticentă și aici căci blestemul poetic incită puterea lui acaparatoare, indicînd o independență fundamentală.

Actul ludic solicitat pînă la satanism este o adîncire a „vinei", mărturisită cu falsă candoare : **„Însă căutînd cuvinte săritoare și găsind puține, am înlocuit natura lor printr-o natură de adaos și m-am apucat să fac resorturi pentru cuvinte ca să poată sări (...) N-am făcut altceva nimic, m-am jucat".** Blestemul ca joc presupune reguli ale încordării și expresia poetică a lor. Funcția ludică a blestemului la Arghezi poartă o sarcină gravă, fiind emblematică pentru apocalipsa cuvîntului. Descărcarea de gravitate se realizează prin practicarea formulelor iscusite **„Cuvintele să nu mi le mai dezmierzi ; / Să nu le mai spuie agale / Buzele tale, / Să nu le mai cînte cumva / Vocea ta / Și pe cobză deștele. / Hulește-le !"**, și al imprecațiilor duioase : **„Așa este jocul. / Îl joci în doi, în trei, / Îl joci în cîte cîți vrei. / Arde-l-ar focul !"**

Dimensionată pe tensiunea esențială și fecundă a relației dintre poet și cuvînt, poezia lui Arghezi intuiește fiorul metafizic al universului și al poeticului, salvîndu-se în rostire care substantializează un fond pur manifestat demonic : **„Să-mi fie verbul limbă / De flăcări vaste ce distrug, / Trecînd ca șerpii cînd se plimbă ; / Cuvîntul meu să fie plug. / Tu, fața solului o schimbă, / Lăsînd în urma lui belșug".**

Brîndușa ARMANCA

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele=partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Catarămă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

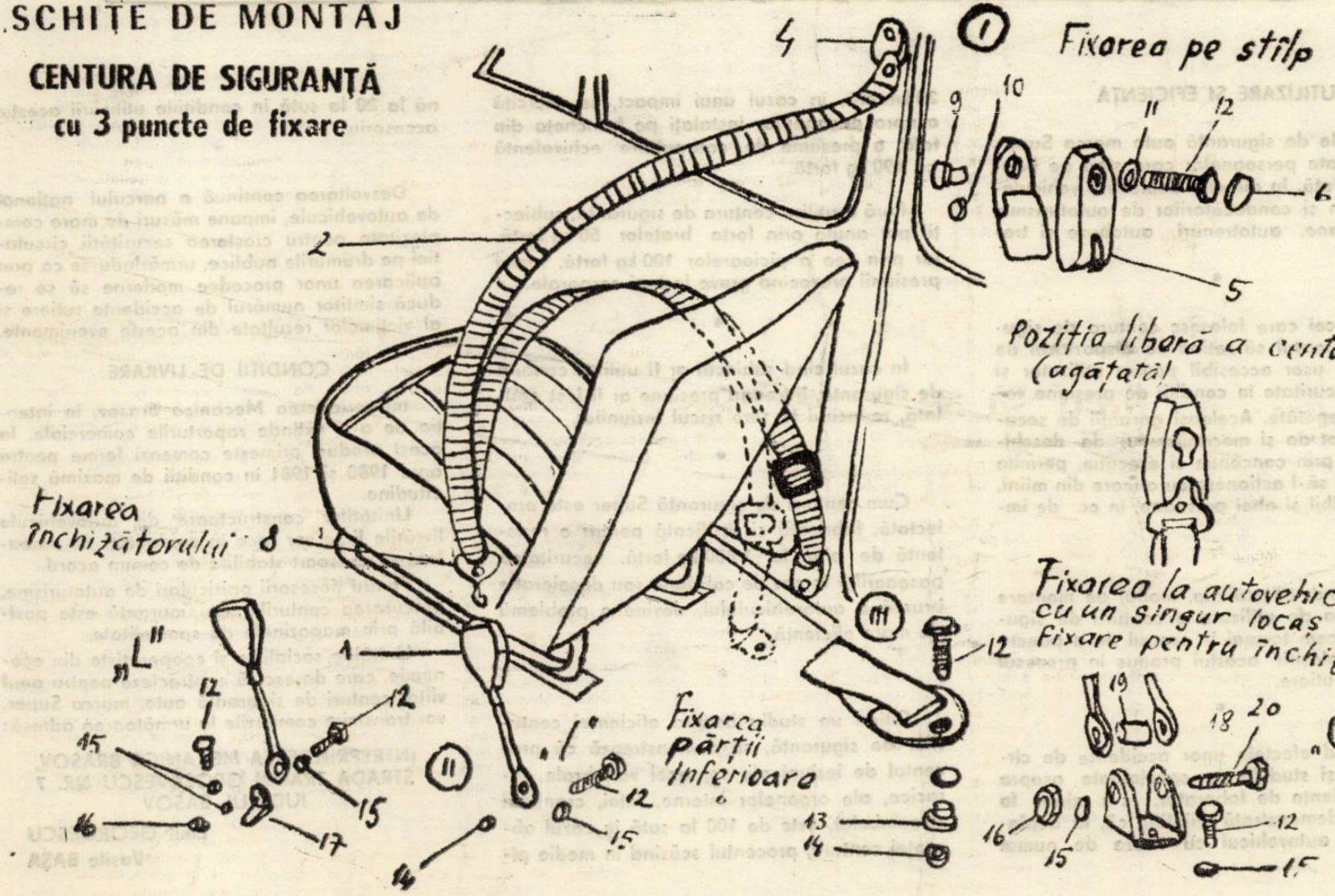

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ, cu 2 puncte de fixare

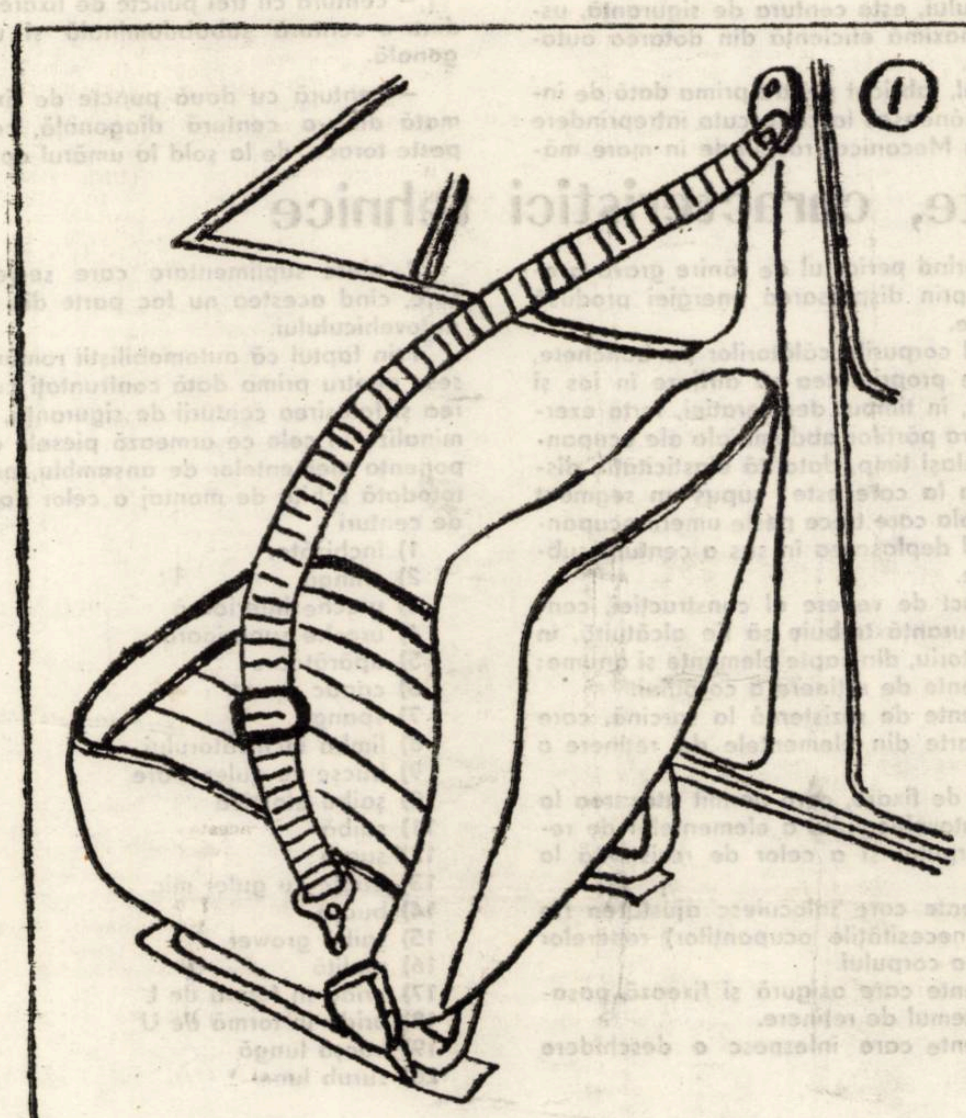

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ IN TREI VARIANTE I ; L ŞI U IN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este uşor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l acţioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în cc. de impact.

*

Prezentînd construcţia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa braţelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerare bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi membrelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu

*

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIŢII DE LIVRARE

Întreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

VIAȚA CĂRȚILOR

Bàlint-Izsák László

Sub zodia soarelui
(A nap jegyében)

Ed. Facla, 1979

Derulîndu-se într-un interval de timp relativ scurt — la şase luni după Eliberare şi pînă în decembrie 1945 — acţiunea romanului lui Bálint Izsak László reface firul evenimentelor, văzute prin prisma unei colectivităţi — cea a unei fabrici timişorene de mobilă — a ecoului lor atît de diferit în conştiinţa personajelor care populează cartea. Evenimente de proporţii, schimbînd temeliile unei lumi şi aşezînd, cu greutăţile inerente începutului, pe cele ale alteia, la care oamenii se raportează în funcţie de universul lor moral, de gradul înţelegerii evoluţiei politice şi sociale a ţării (firește, şi de interesele personale), reacţionînd puternic, resimţind schimbările din jurul lor în universul lor familial. Noua condiţie a omului muncii este o realitate pe care trebuie să fii pregătit s-o primeşti, s-o apreciezi aşa cum se cere, fără abuz, dar şi fără indiferenţă, pare a sugera autorul şi o face prin zugrăvirea unei suite de caractere şi relaţii care dau întîmplărilor izul vieţii trăite aievea — sentiment susţinut şi de inserarea a numeroase pagini din procese verbale, din presa timpului. O aspră confruntare a oamenilor noii vremi cu cei care-i ilustrează pe „foşti", violenta incompatibilitate dintre aspiraţiile fiecăreia, trezirea la conştiinţa adevărului, a finalităţii marii lupte, iată virtuţile tematice ale romanului. Există, în paginile sale, personaje izbutit conturate, viabile, convingătoare prin individualitatea lor umanizată, plauzibilă : Kardos, Samosán, Molnár, Mária Rábai, Ilus Molnár. Scenele de masă dobîndesc, sub condeiul autorului, viaţă, ele au vigoare şi dramatism : ne gîndim la demonstraţia de 1 Mai şi serbarea cîmpenească care o urmează, printr-o apăsată notă convenţională. Un cîştig al romanului care îi dă căldură, amplificînd, pe cîteva direcţii, firul epic principal îl constituie microromanele protagoniştilor, localizate în mediul lor de familie, unde frămîntările sociale şi politice trăite de aceştia se răsfrîng în multiple chipuri, răsturnînd armonia unor cămine, consolidîndu-le pe altele, acolo unde cuplurile sînt statornicite şi durabile fire de viaţă ; obosesc însă prea numeroasele idile petrecute sau rememorate în filele cărţii.

Ildico ACHIMESCU

Horatius

Opera Omnia

(Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi indici de MIHAI NICHITA)

Ed. Univers, 1980

Ediţia este rodul unui „labor improbus", aşa cum ar trebui să fie tot ceea ce se editează referitor la antichitatea clasică. Acribia filologică a lui Mihai Nichita se vădeşte încă din „Nota asupra ediţiei" : consultarea şi confruntarea unui număr impresionant de ediţii ale operei lui Horatius generează textul latin precis. Redarea şi a textului latin contribuie la maxima probitate ştiinţifică a ediţiei.

Remarcabil este faptul că Mihai Nichita a depus o trudă în spirit horatian, căutînd, după cum însuşi precizează, „să îmbinăm plăcutul, fidelitatea faţă de original (urmărită în primul rînd) cu frumuseţea poetică a expresiei româneşti, nu fără unele inevitabile concesii şi compensaţii reciproce" (p. 6).

O trudă rodnică a depus şi Traian Costa, cel care a selectat din nolanul de traduceri bune pe cele mai bune, intervenind acolo unde era necesar pentru ca monumentul horatian să se prezinte omului de cultură român la justa-i valoare.

Ca structură, ediţia îngrijită de Mihai Nichita este completă : am putea afirma chiar că nu necesită nici un comentariu critic. Horatius este redat ca persoană, personalitate şi eternitate. Consistenta „Notă asupra ediţiei" este urmată de „O biografie lirică" ; de fapt un cuprinzător şi analitic studiu introductiv care prin dimensiunile sale intrinseci ne aminteşte de ediţia „Nopţilor atice", o altă reuşită a filologiei clasice de la noi.

Studiul introductiv vădeşte o calitate rară, tot mai rară pe care însă Mihai Nichita o posedă : înţelegerea antichităţii clasice ca eternitate ; îndrăznim să afirmăm că tocmai această calitate i-a dat lui Mihai Nichita „negotium" în alcătuirea unei ediţii exemplare.

Din bogăţia ideatică a studiului reţinem în primul rînd relaţia stabilită între Horatius-omul şi Horatius-poetul, prin aceea că la poetul latin „Asocierea dintre calitatea vieţii şi maniera artistică se întemeiază pe filozofia măsurii şi năzuinţa spre perfecţiune... recte vivere se echivalează cu recte scribere" (p. 46). Mihai Nichita intuieşte una din sursele eternităţii operei lui Horatius, tocmai în faptul că actul poetic este un act existenţial şi nu un joc. Horatius este un magister vitae şi nu un magister ludi. Dată fiind relaţia de mai sus poetul este şi un educator public „folositor cetăţii" ; şi cum arată Mihai Nichita : „Prin această funcţie poetul devine o componentă necesară a ordinii social-istorice. Poetul şi poezia se află astfel la convergenţa dintre macro şi microcosmos, între lumea exterioară natural-socială şi cea interioară a conştiinţei" (p. 46-47).

Deci poetul este componentul unor exemple şi tocmai de aceea apare pe deplin justificată ideea lui Mihai Nichita, după care „vedem în Horatius pe contemporanul nostru". (p. 47).

Revenind la complexitatea ediţiei îngrijite de Mihai Nichita trebuie amintite cîteva „instrumente" deosebit de riguros întocmite : *Tabelul cronologic, Tabelul matric, Notele* şi *Indicele de nume.*

Toate acestea fac ca, nu numai opera horaţiană, verificată de „apriga fugă a anilor", ci ediţia însăşi să fie „un monument mai trainic decît bronzul".

Dan NEGRESCU

PETRU JECZA : „NIKE"

Mihai Stănescu

Pavana clipelor

Ed. Albatros, 1979

Corect, chiar exuberant sub raport prozodic, volumul se păstrează, cu decenţă, la limita dintre intenţie şi reuşită. Autorul exploatează spaţii artistice constituite, preia nu doar metrica, ci şi limbajul caracteristic liricii din secolul trecut. Încărcat de sintagme precum : *bolta nesfîrşită, poteca părăsită, timpul visător, tragicul sfîrşit, suspinele tîrzii, flăminda veşnicie* etc., împiedicat în clişee, textul nu lasă, la capătul lecturii, decît prea puţine şi prea slabe ecouri : „De cînd razele se-ngînă, / stele de argint discret — / ca o ploaie-n toiul verii — / ning şi visul de ţărînă, / ning şi timpla de poet...".

Strădania reflexivă, adresările somptuoase *(Vieţii, Condeiului, poeţilor)*, dialogul ostentativ cu *Cronos* par a izvorî, de cele mai multe ori, numai din neliniştea orgoliului mimetic. În aceste împrejurări, pe autor îl preocupă, în fond, o singură temă : înclinaţia sa de a scrie versuri, înclinaţie pe care, indiferent de context, o declară cu tărie (deşi, probabil, şi cu o tăinuită nesiguranţă) : *„Cînd voi pleca departe-n vreme, / şi vei simţi c-am să-ţi lipsesc, / deschide cartea cu poeme / la care astăzi dăltuiesc. / Mă vei afla ca şi-altădată / în templul meu de făurar, / dar ca o şoaptă-nsigurată, / ca umbra inimii de jar. / La fel mă vei găsi în pagini / şi-n alte cărţi la care scriu, / dar bucuria-ţi fără margini / eu niciodată n-am s-o ştiu...".*

Există, firește, pasaje citabile (recitabile sînt mai toate), vor fi existînd chiar piese întregi ce pot susţine (şi justifica) această treabă a scrisului, căreia Mihai Stănescu i se dăruie cu atîta nădejde şi înverşunare. Iată una dintre ele : *„Prin ochiul ei de magică ispită / Fîntîna poate-ntreg să mă absoarbă, / Cum poate-atrage steaua din orbită, / Făcînd-o joc ceresc pe unda-i oarbă. / Cu puritatea veşnic tăinuită, / Strălucitoare cum e roua-n iarbă, / E un izvor de viaţă nesfîrşită / Din care toţi drumeţii vor să soarbă. / Pe cît de-nalt înclul său de stîncă, / Tot pe atît e-n sine de adîncă. / Un curcubeu, fantasmă de culori, / Ce-aprinde-n inimi cea mai vie sete / Pluteşte-n adîncimi fără viltori / Ca limpezimea apei printre pietre".*

Eugen DORCESCU

Ion Petrache

Nopţile nu vin din afară

Critica literară ne rămîne, în continuare, datoare cu o analiză cuprinzătoare a creaţiei poetice semnate de Ion Petrache. Este un act necesar pe care cele peste zece volume de versuri îl merită. Nu este vorba doar de numărul lor, ci mai ales de reuşita artistică a fiecărui volum în parte. Cel mai recent apărut, **„Nopţile nu vin din afară"**, confirmă în mod concludent atingerea adevăratei maturităţi poetice, a acelei trepte de perfecţiune a versului, uşurat de tot ce ar putea frîna zborul unui fulger de gînd, unei clipe nereţinute de nici o bătaie de ornic sau aripe. Sub acest aspect poemele au, ca şi în alte volume ale lui Ion Petrache, o încărcătură ideatică în stare nudă, o concentrare a expresiei în care profunzimea meditaţiei ocupă tensional nu doar vehicolul-cuvînt, ci şi spaţiul dintre semnele grafice. Imaginea poetică trece, în mod fericit, de la ceea ce am numi, poate impropriu, „poză lirică" la „stare" lirică, adevăratul cîştig al poeziei moderne. O poezie a stării de ascultare, ascultare pură în aşteptarea unei întruchipări visate „înainte de zămislire", încordarea exacerbată în **a simţi, a desluşi** ceea ce deducţia poetică bănuie **a fi tăinuit.** Sîntem părtaşi la această ascultare, auzire imperceptibilă, a unor imperceptibile nuanţe, a nemişcării în frumos, în taina imaginarei nemişcări, a timpului „isprăvit". Sugestia imperceptibilului tulburător este marcată prin prezenţa cuvintelor cu sens imprecis sau prefixate negativ : nimeni, niciunde, năzăriri, vedenii, nefiinţă, nemişcare, neîmpăcare, nesomn, nenăscut, nemurit, nemişcat etc.

Poezie a unor mari combustii şi fine distilări, uneori neadresată „nimănuia", deci, oferită generos tuturor, poemele lui Ion Petrache au, în suavitatea lor, ce rezidă şi dintr-o fină expresie literară, imperative la fel de sublim atingătoare în raport cu trecătoarea fiinţă umană : „Să rămînem frumoşi / ca o poveste de leagăn, / ca un cîntec de leagăn, / ca o lebădă plutind printre aştri. / Să rămînem frumoşi / ca un zefir care se încurcă / pe creştetul nostru cîrlionţat / de mingîierea mamei. / Să rămînem frumoşi / ca scutecele / aduse înapoi de la rîu / cînd le bate vîntul de amiază / să le usuce sub cerul înţelepciunii. / Să rămînem frumoşi / ca doi stejari / care mor de secetă / şi care, privind înaltul, / se tem să nu le audă pămîntul / prăbuşirea".

George MIREA

Constantin Bărbuceanu

Femei singure

Ed. Eminescu, 1979

Drumul sinuos al femeii către asumarea propriului destin, drum marcat de oscilaţia permanentă între dorinţă şi refulare, demnitate şi umilinţă, între iniţiativă şi renunţare, ridicol şi sublim, delimitează o traiectorie psihologică în abordarea căreia s-a cristalizat o întreagă tradiţie a prozei româneşti, de la cărţile Hortensiei Papadat-Bengescu, la cele ale Anişoarei Odeanu şi Henriettei Yvonne Stahl. **Femei singure,** romanul lui Constantin Bărbuceanu apărut de curînd într-o a doua ediţie, „revizuită şi adăugită"*, reactualizează o asemenea temă transferînd accentul pe latura etică şi morală a problemei. Autorul glosează pe marginea desrămării unor cupluri aflate în situaţii limită, cu sentimentul că singurătatea nu e un dat, ci o stare, că adevărul şi binele, indiferent de conţinutul lor subiectiv, se află nu în afara vieţii, ci înlăuntrul ei.

De aici, viziunea vădit maniheistă a cărţii : personajele sînt riguros situate în opoziţie, împărţite în pozitive şi negative (Rodica / Marieta, Radu / soţul Rodicăi, Nadia / Cecilia Steriu etc.). Bovarismul eroinelor principale (Rodica şi Marieta, în primul rînd) e unul factice, de suprafaţă : „femei singure", dar nu şi însingurate, ele dispun de acele misterioase resurse care le ajută să-şi trăiască lucid şi gospodărească viaţa, să interpreteze evenimentele doar atît cît acestea se cuvin interpretate pentru a da existenţei un sens practic. În cele din urmă, personajele romanului se dovedesc mai degrabă complementare decît contradictorii.

Plasînd acţiunea romanului în două medii total opuse — lumea penitenciarului şi cea „din afară" —, Constantin Bărbuceanu adînceşte problematica morală a cărţii şi oferă cititorului posibilitatea de a căuta el însuşi soluţii, de a participa alături de personaje la micile ori marile drame ale existenţei lor.

Femei singure este un roman a cărui lectură poate continua şi după ultima pagină a volumului.

Marian ODANGIU

prezențe literare

GEORGE DRUMUR

O TOAMNĂ IMENSĂ

O toamnă imensă, – ca multe din
toamnele mele,
Înconjurată de vinturi și brumă,
A inceput să-și adune culorile – multele, –
Uscate și ele,
Agățate de frunze, de ierburi, ascunse prin
humă,

Să le ducă dincolo de nopți și de ginduri,
Dincolo de cumpeni, de amestecul ploii,
Șirete uneori, dar uimitor de-abile,
Prinzindu-se de sprincene, ca de lina oii,
Să nu-și piardă fețele prin ceață, ori argile

Puțin mai incolo, se infoaie ingheţuri –
Și urcă prin tulpini – și urcă, tot urcă,
Țărina devine ca jarul de aprinsă,
Somnolind sub zăpezile tinere, ca sub
burcă.

Iar nouă rămasu-ne-au toate boabele
pline,
Să ne ospătăm din dulcele lor miez de
lumini,
Lăudind fecunditatea cimpului, șesurile
line
Și miinile fierbinți ce le-au legat de
rădăcini.

Și ne-ar mai trebui veșminte de semințe,
Amirosind a cimbru – a mentă – a
primăvară,
Să ne-nflorească virstele și-a doua oară,
Precum salcimilor nădejdi, făgăduințe.

E-un cer atit de limpede deasupra mea,
C-aud albastrul lui cum lunecă spre mine,
Cum sună vinu-n strugurii de pe coline,
Cum se apropie o stea de altă stea.

Dar ne-ar mai trebui un anotimp suav.
Se nasc atitea – și atitea se cunună ;
La număr, zilele-s puține, cind se-adună,
Iar timpul peste timp devine mut și grav.

MAI SINT DE TRECUT

De mă uit peste ani, vremea trece,
Și mai sint de trecut niște hopuri,
Să mai stingem în lume uncropuri –
Mai răsare o stea, alta o-ntrece.

Mai avem de urcat niște trepte, –
Ginduri stau cit pietrișul sub lună,
Din cuvintele mele, cit sună,
Să alegem cuvinte mai drepte.

Ne mai trebuie niște păduri
Să le-ntindem pe dealuri uscate,
Să tot curgă, să curgă spre sate,
Neatinse de-omizi, de arsuri.

Din mesteceni ne facem altare
Să ne schimbe în sunet cuvintul,
Să ne urce fintina descintul,
Să ne fie visările clare.

Iar copiilor – fluturi și pace, –
Pești de joacă și păsări de joacă,
Cite-un basm lingă somn, să le placă,
Din legenda cimpiilor dace.

STEME DE CIMP

Steme albe, steme-albastre,
Trec prin inimile noastre, –
Verzi și galbene și roșii,
Stilpii de hotar – frumoșii.

Și le string de sinziene
Cimpurile bănățene,

Să se scalde-n miez de vară
Fetele, intiia oară,

Să viseze-n prima noapte
Mirii cu mustăți necoapte,
Legănându-le-n cuvinte
Lingă somnul lor fierbinte.

Steme albe, steme-albastre,
Verzi și galbene și roșii,
Ies din flori și intră-n lastre
Să le vadă și strămoșii.

ȘI NE-AR MAI TREBUI

Și ne-ar mai trebui un anotimp suav
Al cintecului de baladă pur, ales,
Fierbinte și statornic răsunind pe șes,
Precum culorile sub mină de zugrav.

În inimile noastre-apun și tot apun,
Cuvintele ce-și isprăviră drumuri lungi.
Se leagănă prin liniștele îndelungi
Doar umbra lor subțire, cit un fir de-alun.

FLUTURII LUMII

Aceste zăpezi adormite de cețuri,
Prelinse de vinturi prelungi dinspre seară,
Dau curgerii orelor mici, neumblate,
Deschideri spre arbori – și nu-ntiia oară.

Pesemne că-s multe fintini pe aproape,
Rămase din anii de secetă, goale,
De-mi sug din zăpezile mele de suflet
Visările gindului duminicale.

Culori de amurg in juru-mi se-adună,
Culori năpirlite de arșiți, de ploaie,
Rămase demult fără grai, fără nume,
Pe virfuri de trestii și-abia de se-ndoaie.

Mă-mprejmuie duhul izvoarelor stinse,
Mestecenii tineri, ieșiți din zăpadă,
Cu sevele-ncinse tot sună din frunze
Chemindu-și perechea de-alături să-i vadă.

Prin tulnice verzi curg imnuri de rouă, –
Neliniști reintră-n cuvinte, dar nu mi-i
Povara lor că mă apasă de-o vreme
Ci cum mai găsi mă vor fluturii lumii.

psyché

Personalități demonstrative (IV)

Dostoievski, desigur, oferă un material bogat reflecțiilor psihiatrice ale lui Karl Leonhard. Aflăm, astfel, că personajele dostoievskiene „se află deseori la limita patologicului" ceea ce, pentru cercetători, inseamnă un material uman gata clasat – doar ce să-l și culegi ! Treabă care se și întîmplă. Feodor, de pildă, tatăl Karamazovilor este, așadar, o personalitate demonstrativă dar și un psihopat isteric. Smerdeakov, fiul nelegitim, moștenește aceleași tare. Și Lebedev, din **Idiotul,** este un isteric. Interesantă ne pare analiza pe care K. L. i-o face judecătorului de instrucție Porfiri din **Crimă și Pedeapsă.** Observăm imediat admirația nedisimulată a autorului pentru finețea puțin obișnuită, pentru capacitatea cu totul ieșită din comun a lui Dostoievski de analiză psihologică, astfel incit, se întreabă K. L. oarecum îngrijorat : **„dacă nu este necesară și o anumită capacitate de refulare pentru a putea exprima atit de convingător, prin intreaga comportare, prin cuvinte și atitudini exact ceea ce este necesar din punct de vedere psihologic în fiecare moment",** frază cu sens ambiguu dacă ne gîndim că „refulare" poate fi tradusă, in ultimă instanță, prin „distanțare", sau, cum spunea atit de plastic un scriitor, ca să creezi artă trebuie să fi murit puțin.

Dar să ne întoarcem la judecătorul Porfiri, personalitate și ea, demonstrativă, dar de tip pozitiv, vreau să spun ale cărui trăsături caracteriale urmează o linie etică. Să ne amintim faptele romanului : Porfiri, judecătorul de instrucție, care are intuiția crimei lui Raskolnikov, il supune pe acesta, pentru a-i smulge mărturisirea, unui adevărat bombardament psihologic folosindu-se de un întreg arsenal de mijloace : e ingrijorat de soarta asasinului prezumtiv, ride impreună cu el, pare, prin întregul comportament a-i fi dovedit prietenia, ca, brusc, să simtă slăbiciunea celuilalt, să atace etc. Periculos de inteligent, ambiguu, suplu în învăluire. Ei bine, tot acest comportament axat pe o stranie capacitate de disimulare este a unei personalități demonstrative, al cărui țel este însă unul de asanare și nu de distrucție. Poate că e un perfid, dar acestea sînt datele problemei. Să nu cădem însă și noi în păcatul de a lua ficțiunea drept realitate.

I. D. TEODORESCU

medalion

Kuban Endre

József Attila și Timișoara

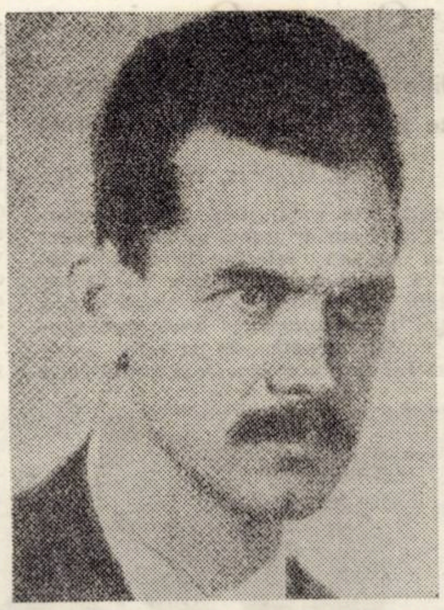

Acum 75 de ani s-a născut poetul maghiar József Attila, moștenitorul unei tradiții lirice revoluționare, inaugurată de Petőfi Sándor și dusă apoi la apogeu, în anii premergători primului război mondial, de Ady Endre. Viața lui József Attila, o continuă luptă cu mizeria, s-a sfîrșit cu un act suprem de protest împotriva exploatării feudalo-capitaliste din anii regimului hortyst : sinuciderea poetului.

Poezia lui József Attila a ajuns la deplina ei eclozlune în viu contact cu lupta în ilegalitate a Partidului Comunist Maghiar. Ca membru de partid, începînd din 1930, poetul participă la întruniri în clandestinitate, ia parte la munca de organizare a muncitorimii maghiare și la agitație. Convins că societatea maghiară trebuie să se elibereze de chingile teroarei albe, horthyste, poezia lui József Attila, pusă în serviciul acestui crez, se alimentează din elanurile revoluționare ale clasei muncitoare maghiare.

Cine a fost József Attila, omul ? In poemul *A Dunánál* (La Dunăre), el notează despre originea sa : *„Tatăl meu — pe jumătate secui, pe jumătate român sau poate, chiar în întregime român".* Poemul face parte dintr-un ciclu mai cuprinzător, apărut în 1936. In strofa finală, poetul subliniază : *„...Vreau să muncesc. Este / luptă îndestulătoare dacă musai e să destăinuim trecutul. / Dunărea e trecutul, prezentul și viitorul, / ce cuprinde pe toate în valurile sale molatece. / Lupta pe care au dus-o strămoșii noștri, / amintirea o transformă-n pace / și dezghiocarea problemelor noastre comune, / asta-i munca noastră — și nu este puțin !".*

Ciuma brună, instalată în 1933 în Germania, care a molipsit și politica oficialităților maghiare, l-a îndîrjit pe poetul József Attila pe pozițiile sale. Conștient de faptul că poezia este o armă, s-a aruncat în lupta contra fascismului, pentru triumful clasei muncitoare. In poezia *Ars poetica,* el arată locul și menirea poetului : *„Cînd îmi lovesc în vers tilharii, / frații, ca tăciunele sar : / duc durînd în lumea mare, / revolta timelor de jar".* (Trad. *Veronica Porumbacu).*

Încă de acum, József Attila vrea să-i știe uniți în lupta contra fascismului pe muncitorii și țăranii săraci, fiind convins că această unire o cere „veacul", protector al tuturor celor exploatați.

Horthy și complicii săi trădaseră deja Ungaria, cînd, în 1937, József Attila, în fruntea colectivului revistei *Szép Szó* (Cuvînt frumos) l-a invitat în Ungaria, pentru o conferință, pe Thomas Mann căruia Adolf Hitler tocmai îi anulase cetățenia germană. Thomas Mann și-a ținut conferința la Budapesta, cu mare succes. În schimb, cenzura horthystă a interzis publicarea poemului, cu care József Attila a salutat sosirea în capitala maghiară a marelui scriitor umanist german. Poezia a fost însă tradusă neîntîrziat în limba germană de mult regretatul nostru confrate Franyó Zoltán și înmînată lui Thomas Mann care, mișcat de acest gest de solidaritate, s-a exprimat cu recunoștință și despre calitatea traducerii. *„Tu bine știi, poetul niciodat' nu minte ; / adevărul îi e slova, realitatea fierbinte, / Lumina ce ne pătrunde mintea și ne unește. / Altfel am sta în beznă despărțiți, prostește".*

Versuri ca acestea au dezlănțuit o prigoană și mai mare împotriva tînărului revoluționar. I se pun cît mai multe piedici ca el să nu mai poată publica în Ungaria. Faptul nu-l intimidează și nici nu-i seacă inspirația. I se cunosc nenumărate poeme rămase în formă de fragment, bruioane și chiar numai notații poetice fugare. În schimb, sub regimul terorii, create în jurul său, a imposibilității de a publica și de a-și cîștiga traiul prin scris, mizeria în care se înfundă pe zi ce trece, îl face, în cele din urmă, negăsind nici o altă cale de a scăpa de prigonitorii săi și de sărăcia și foamea care-i macină sănătatea, să se arunce în fața trenului — nu însă înainte de a-și fi pus în vers întrebarea : *„Omul sărac încotro să se ducă ?".*

József Jolán, sora poetului, ne arată în cartea ei cît de vitregă a fost soarta întregii familii a poetului. Despre tatăl lor, săpunar de meserie, ea scrie că plecînd din Budapesta și-a căutat un loc de muncă la Craiova, trimițînd de acolo alor săi ultima sa scrisoare. Cînd însă mama copiilor a cerut autorităților române să-i impună săpunarului să plătească din venitul său pensia legală pentru copiii săi, el nu a mai putut fi găsit. Și, nici de atunci, susține József Jolán, nu s-a putut afla în ce loc și-a găsit sfîrșitul.

În decembrie 1937, scriitorul Méliusz József a primit de la niște cunoscuți budapestani o misivă, în care s-a afirmat că József Aron ar fi de găsit la Timișoara, în Colonia nouă. După cercetări îndelungate, s-a putut afla că, pe o parcelă din raza municipiului, între Colonia de lîngă Turbine și Colonia Kuncz, trăise și murise într-o cocioabă un oarecare Iosif Aron care ar fi putut fi identic cu József Aron. Méliusz József și-a publicat rezultatul cercetărilor în ziarul *Brassoi Lapok* (Gazeta de Brașov). În anii 50, doi scriitori din Ungaria : Szabolcsi Miklós, membru al Academiei maghiare, și Lőrinczi László au venit pentru cîteva zile la Timișoara spre a elucida taina în jurul dispariției părintelui familiei József. După investigații sistematice au putut stabili că într-un timp acesta a lucrat în curățătoria de mațe a antreprenorului Temmer, ca săpunar. Îmboldit de rezultatele cercetătorilor maghiari, mult regretatul Grigore Popiți a continuat să depisteze și alte urme. In cele din urmă, a dat chiar de un frate vitreg al lui József Attila care-i semăna pînă la confuzie și care, din bunăvoința Uniunii Scriitorilor din R.S. România, se bucură de o pensie lunară, ca rudă apropiată a marelui poet.

Criticul maghiar Gaál Gábor a publicat, încă în 1931, în revista *Korunk,* un studiu pătrunzător despre poetul József Attila, urmărind și în continuare cu atenție apariția volumelor sale. Tot în revista *Korunk* au apărut șase poeme de József Attila, printre care cinci sînt apariții inedite. Din cele 13 traduceri în versuri ale poetului, publicate în *Korunk,* 8 sînt din poeți români.

Însă nu numai în revista *Korunk* poetul József Attila a fost recunoscut ca poet revoluționar de seamă al literelor maghiare. A scris despre el în repetate rînduri și mult regretatul Franyó Zoltán iar Endre Károly a publicat în *Bánsági Irás* o odă înălțătoare închinată poetului.

Printre poeții români, din creația lui József Attila, au publicat volume în traducere Eugen Jebeleanu și Veronica Porumbacu. Poeta anume a învățat limba maghiară spre a putea aduce cititorului român traduceri cît mai fidele. Prefațat de scriitorul Méliusz József, a apărut și volumul operelor poetice complete ale lui József Attila, în 1963, la Editura de Stat pentru literatură din București. Este un volum elegant, pe hîrtie biblio, cu un portret al autorului, volum ce s-a bucurat de o caldă primire din partea publicului cititor de versuri.

Azi, cînd sărbătorim a 75-a aniversare a nașterii poetului József Attila, versul său trăiește pe buzele tuturor iubitorilor de poezie, în limba maghiară, română și germană. El a dăruit omenirii un mesaj înalt poetic revoluționar.

Traducere de :
Andrei A. LILLIN

Moartea
orice retoric
țiunea politi
lăsînd la o
gîndul ne-a du
Camus, Jules R
siderația recipro
strînse de priete
struit o persona
Dintre cei
sale nu au acee
pentru lupta ger
țiunea – roman
rar al Algeriei,
(1948) și multe
viul) – 1961. În
tradus și în rom
de unele filme
piesa **Monserrat**
Italia, Ceasul lir
pețimea unor si
biografia scriitor
piere, de mai m
călătorii aeriene
– relevînd însă c
accepte cu „un s
nea despre el Pie
mai mult decît o
și meditație,
surprins între
una dintre e
demnității de
punctul elevc
zolvînd ieftin
lucidității, do
de a-l condu
țiu pur, însă
adevăr interi
privilegiul lua
Fără a
acestei cărți
care le aducul
nu numai la
tice care det
punînd în joc
traducere mo
te deveni gr
afectivă, car
nuanțe de exig
concizie în rom
tică a prietenulu
„Junimea", de b
torului francez în

PETRU JECZ

Trece
Umbra

Trece
Albe d

Trece
Și sing

Intr
s-a
Priv
Spă
de
își

Niciod
cu mo

prieten al lui Camus

Paul Sartre readuce în actualitate, dincolo de orice slogan şi mul angajat al filozofului care marchează, în bună măsură, opţenţialismului anilor cincizeci din Franţa. Ilustrînd afirmaţia şi atristica proprie a filozofului care a scris „l'Etre et le Néant", ştre un alt „grup" de scriitori şi gînditori oarecum înrudiţi : Albert manuel Roblès. Toţi trei s-au născut în Algeria. Dincolo de con- fiecăruia pentru toţi, între Camus şi Roblès s-au legat relaţii şi, totuşi, trebuie spus, Sartre şi Camus, Roy şi Roblès şi-au con- aparte.

ţi mai înainte, Roblès este, poate, mai puţin celebru, lucrările entă filozofică, însă valoarea lor literară e la fel de pregnantă ei pe care o reprezintă şi el, ca şi Camus. A scris, în 1938, **Ac**lebut, **Travail d'Homme** (1943), care a primit Marele premiu lite- **Les Hauteurs de la ville** (Înălţimile oraşului) — premiul Femina . Mai citäm **Les couteaux** (Cuţitele) — 1956 şi **Le Vésuve** (Vezu- scria un roman-sinteză de viaţă şi atitudine etică : **La Croisière,** te, cîţiva ani după aceea. Pînă atunci, publicul român, în afară te după diverse romane sau piese de teatru ale lui, cunoştea ată de mai multe teatre, şi romanele **Vezuviul, O primăvară în irilor, Înălţimile oraşului.** Sînt opere care aduc vigoarea şi pros- -limită, multe din acestea avînd ca sursă documentaristică însă Să menţionăm şi accidentele care l-au făcut să simtă în apro- ori, bătaia aripilor negre ale morţii, îndeosebi în numeroasele misiuni. Amintim toate aceste elemente ca să ne oprim pe scurt va puncte nevralgice ale destinului pe care Roblès a învăţat să-l oicism ce se refuză evaziunii într-o credinţă spirituală", cum spu- e de Boisdeffre — asupra **Croazierei.** Acest roman-sinteză exprimă de viaţă, este rezultatul unei experienţe lucide, implicînd trăire editaţie inclusă, nediscursivă. Georges Maurer, eroul cărţii, e lumi, între două morale, fără a se putea identifica total cu vre- nînd, pînă la urmă, un izolat care nu revendică nimic în afara acest sens, victoria sa echivalează cu conştiinţa axiologică, care reuşeşte să aprecieze existenţa. Fronda tăcută, ironia, di- lisme, iluzorii şi, pentru aceasta, derizorii, prezenţa continuă a esc dureros fiecare demers al eroului, au, în schimb, calitatea eorges Maurer la constatări-aforisme ce-l situează într-un spa- lulcorat, într-o poziţie care, înlăturînd sublimul, face evident un şti totdeauna complice (...) la orice nedreptate din lume". Este

neobservată — dovadă sînt comentariile publicate —, traducerea mânește nu a fost, după noi, apreciată la nivelul revelaţiilor pe licului. Romanul a beneficiat, în românește, de o tălmăcire atentă nţele de dicţionar, ci, mai ales, la acele nuanţe morale şi este- rofilul deosebit al eroului lui Roblès, modelat cu decisă adresă, de oţel ale lucidităţii de atîtea ori invocată. Este, de aceea, o în cel mai deplin înţeles, o traducere cu o frază alertă, care poa- ără clişee tumefiind sentimentele, ce păstrează o particulară notă e pe alocuri, reverberată de pasionanta meditaţie a eroului, surprinse de **Doina Florea-Ciornei** şi transpuse cu eleganţă şi te. Putem conchide că întîlnirea între această operă caracteris- lui Camus şi formaţia traducătoarei a fost, sub emblema editurii ugur pentru cunoaşterea mai adîncită şi mai exactă a valorii au- ţara noastră.

N. BARBU

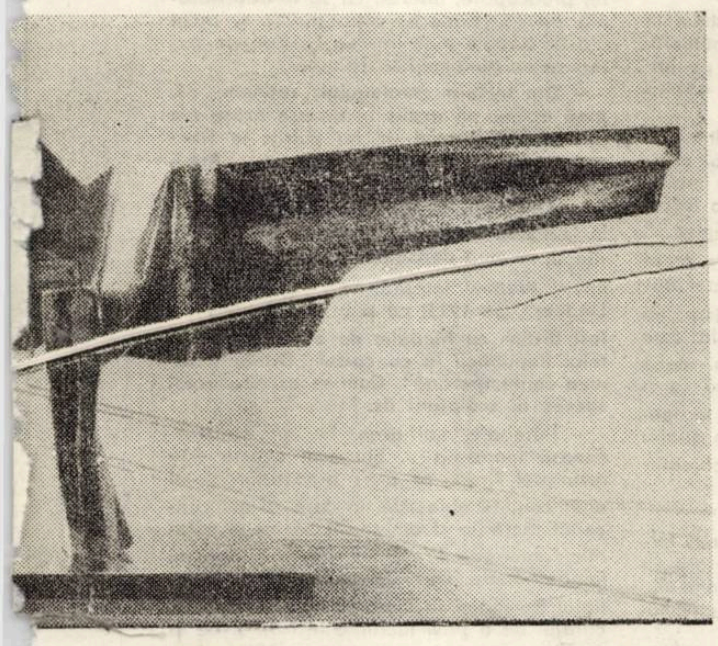

„POESIS"

CLAUDIU BUCIU

ECERI

prin inima mea
şnet mirosea

prin oasele mele
-osii de stele

prin sîngele meu
devine curcubeu

her al casei
dit a mea tăcere
rea
ea

bar în ea.

REALISM

sul nu mi-a arătat
precizie clipa
decît acum
cînd stă
în palma mea
ruginit

TRECEA CÎNTÎND LA VIOARĂ

S-au spart sinii amurgului
de lună muşcaţi
izbindu-ne ochii cu pete de lapte
arzînd

Curg lacrimi din toate vocalele lumii

Înveşmîntat în lut precum străbunii
aştept sfielnic ploaia
Dar zeul se prăvăli-n eter
Trecea cîntînd la vioară
Bacovia
Prin cer.

Vă prezentăm un tînăr scriitor :

VLADA BARZIN

Rarele treceri ale acestui autor prin redacţiile publicaţiilor timişorene îţi prilejuiesc contactul cu un ins rezervat — şi, într-un fel, retractil, stînjenit parcă de nu ştiu ce dezagremente pe care simpla sa prezenţă le-ar putea provoca.

Lucru surprinzător, nimic din toate acestea nu se regăsesc în poemele, atîtea cîte am putut citi în traducerea lui Duşan Petrovici, în volumul antologic **Spirala de aur. Poeţi sîrbi din România,** nimic din felul de a fi al omului nu îşi găseşte un corespondent în textele, nici acestea lipsite de interes, pe care Vlada Barzin le-a scris în românește — suficient de multe, acestea din urmă, şi cu o bună stăpînire a mijloacelor de expresie pentru a face obiectul unei culegeri lirice.

Citite cu atenţie, poemele lui Vlada Barzin relevă un spirit viu, sagace, care interoghează şi afirmă tranşant, care mai ales se interoghează şi se comunică, în raport cu literatura, fără nici o rezervă. În ceea ce au mai interesant, poemele acestui autor, pînă în prezent, a două culegeri lirice publicate în limba sîrbă — **Cînd plesnesc mugurii,** 1975 şi **Fluxuri stelare,** 1979 — propun o confesiune austeră, lucidă, pornind de la faptul de cultură, o meditaţie asupra civilizaţiilor moderne şi a existenţei umane în oraşul acaparator. Teme, desigur, cîteva, ale actualităţii literare, cărora versurile elaborate, epigramatice, într-un fel, şi sentenţioase ale lui Vlada Barzin le adaugă pandantul bucolicei, al unei poezii naturiste, sensibil elegiace — situări, totuşi, mai mult, pentru liric „la firave hotare de vis".

Voce distinctă între poeţii de expresie sîrbă din România, Vlada Barzin anunţă o evoluţie interesantă în spaţiul, nu excesiv de populat al poeziei culturii.

Lucian ALEXIU

AMĂGIND DEPĂRTĂRILE

cineva mă strigă pe nume,
cu păsări ce cresc din ţărînă,
şi drumul reîntoarcerii
e o limbă de clopot
amăgind depărtările rătăcirilor noastre.
cineva visează cu mine.
ca o pradă — femeia,
cu semnul aşteptărilor
pe rana mea de lumină.

OBSESIE

cobor şi ultima treaptă,
marea se odihneşte la picioarele mele,
străvezie, meditînd
la tot ce putea să ni se-ntîmple

puteam să te invoc
să nu fiu singur pe lume, ascultînd
ţipătul acela albastru
al păsării răpuse,
ce se rotea în jurul amiezii
ca un ecou depărtat...

REVENIRI INCERTE

neştiute se frîng vertebrele timpului
peste estuarul surîsului tău,
culori latente amăgesc privirea
şi cercul vicios al selenei
se rostogoleşte în van,
şi cum vom şti să culegem din iarbă
vegetalele noastre lacrimi,
după ce totul a trecut ?
vom reveni la marginea cerului,
ca o promisiune a făgăduinţelor
de pe plaja pustie.

INDEMN

culegătorii de stele
au ajuns pînă la marginea satului,
eliberînd din plasele lor incendiate —
soarele,
noaptea întreagă am ascultat
respiraţia ta,
ca pe o briză pe valuri depărtate
şi doar acum spre ziuă
am ajuns singur
la ţărmul unei speranţe,
cu toate pînzele arborate,
minat de un indemn ireversibil.

PETRU ILIEŞU

DETALIU DINTR-O ANUME SEARĂ

Atunci cînd te gîndeai să pleci
şi totuşi
— seara după cină —
stăteai la fereastra prin care
noaptea
cădea cu o împărtăşită indolenţă
stăteai la fereastră

de afară chipul tău —
o dîră de culoare
lăţindu-se pe geam

şi după o astfel de seară
(sau cină)
cînd de fapt
nimic nu se întîmplă
ci totul rămîne să se întîmple
mult timp apoi

palma-capcană
închizîndu-mi-se peste frunte
cu năpraznică foame

SCHIŢĂ DE INTERIOR

trei scaune
în camera mea
stau
ca un trio de jazz
lucînd de sudoare parcă

picioarele lor depărtate şi curbe
încearcă să păşească

pe spatele unuia
îmi atîrnă
haina (umerii tari)

deschisă-n buzunar
cutia cu
termite

DETALIU DINTR-O : VEDERE SPRE ORAŞ

Fiecare cuvînt
pe care-l eliberez
inconsumabilului aspect continuu
al toamnei
cînd prin aerul rece
aburii răsuflării devin
voaluri
vorbelor
vorbelor voaluri
ce vor încremeni în forme
— noduri gordiene
retezate de porumbei
planînd în cercuri
intrepătrunse şi magmatice
planînd asupra monumentelor
din piaţă
deasupra riului
reasupra liniei orizontului
(fierbînd tremurat linia orizontului)
cercuri intrepătrunse
în ziua ce creşte în tăcere
adunîndu-şi din gesticulaţia-mi
moale
trăsături
cu aurită margine

Iată : peste acest semafor
de timp
aşteptînd să-mi însufleţească
noi personaje
noi decoruri
clădiri de-argint lichid
şi arbori de sticlă

într-o linişte
din care nimic
nu rămîne nejefuit
zgomotul ferestrei
cu neunse balamale
vînată -napoi şi-
nainte

televiziune

DUMINICĂ, 11 MAI

8,30 Tot înainte. 9,05 Şoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii. 9,40 De pe plaiuri sucevene. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor şi muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 15,30 Şah. 15,45 Rugby : România — U.R.S.S. (repriza a II-a). 17,30 Film serial : Război şi pace. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,25 Film artistic : Alexandru Macedon (premieră Tv.). 22,30 Telejurnal.

LUNI, 12 MAI

14,30 Tenis : Finalele turneului internaţional „Cupa Naţiunilor" de la Dusseldorf. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Documentar ştiinţific. 20,30 Primăvara, pe aripi de muzică uşoară. 20,45 Cadran mondial. 21,15 Roman foileton : la răscruce de vînturi. 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 13 MAI

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial : Dallas. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Seara televiziunii cehoslovace. 17,15 Clubul tineretului. 18,00 Revista social-politică Tv. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,45 Plai de cîntec, plai de dor. 20,10 Călătorie prin ţara mea. 20,35 Film artistic : Solo pentru bătrîna doamnă. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 14 MAI

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Legenda lui Scorilo. 17,10 Tragerea pronoexpres. 17,20 Fotbal internaţional. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie : investiţiile. 19,45 Noi, femeile ! 20,25 Telecinemateca : Confesiunile unui spion nazist (american). 22,05 Telejurnal.

JOI, 15 MAI

10,00 Teleşcoală. 11,00 Roman foileton (reluare). 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 16,50 Soare, aer, apă, mişcare. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viaţa culturală. 18,35 Desene animate: Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,45 Ora tineretului. 20,30 Divertisment muzical coregrafic. 21,10 Memoria documentelor : Petrodava. 21,30 Documentar ştiinţific. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 16 MAI

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,35 Lie, ciocîrlie. 19,50 Reflector. 20,10 Film artistic : Un bărbat fatal (american). 21,40 Cuvinte potrivite. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 17 MAI

9,30 Curs de limbă franceză. 9,50 Telecinemateca (reluare). 11,30 Vă dăm legătura cu şcoala... 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,15 Norvegia, ţara fiordurilor. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin ţara mea (XXX). 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Publicitate. 20,40 Film serial : Dallas. 21,30 Spectacol de varietăţi cu public. 22,30 Telejurnal.

televiziune

teatru

IN PREMIERĂ LA TEATRUL DE PĂPUȘI

„ULTIMA LICORNĂ" de Andrei Ujică

Îmi pare că, prin acest spectacol al Licornei, Teatrul de păpuși al Timișoarei, avîndu-l drept nou director pe omul de cultură Ilie Gyurcsik, atinge o treaptă reală de înaltă profesionalitate. Spectacolul, în întregime, (doar cu mici fisuri de tehnică păpușărească) este un fruct copt. Să luăm textul tînărului scriitor **Andrei Ujică.** El are o neașteptată cursivitate interioară, o splendidă limpezime, care îi conferă o spectaculozitate nu atît de mișcare exterioară, ci una de explozie interioară permanentă, o detentă, meditativ-parabolică. Să luăm versurile. prologul, interludiile, scrise cu foc lăuntric și o fervoare cristalină, „pentru copii, dar și pentru rafinați" de poetul **Șerban Foarță,** melodica lor lăuntrică, coloritul lor scînteietor. Să luăm, apoi, muzica lui **Mircea Baniciu.** Ea este atît de poetic evocatoare, atît de liric copilărească și învăluitoare, de o sprinteneală și, în același timp, de-o melancolică îngîndurare, încît te poate duce pînă în pragul lacrimii. Căci ce dacă nu un rămas bun față de candoare, față de vîrsta înfloririi, față de visul de neatins, față de curăția intangibilă, pierdută și veșnic căutată, este această „Ultimă licornă ?" Să-l mai luăm apoi pe tînărul regizor de-acum, cu vocație, **Victor Cârcu,** ce a imaginat un spectacol sincretic de o coeziune și coerență artistică aproape perfecte. El a dat un CE visător și candid, de poveste, întregului spectacol, el a imprimat acea aureolă ce se înalță doar în preajma marilor puri, el a alcătuit acel halo în care și-a învesmîntat eroii, împingîndu-i spre o neîngăduită, adesea, visare, speranță sau hazard, duse uneori pînă în limitele neîngăduitului. El a realizat, de fapt, un poem și pentru „cei mari", nu numai pentru cei mici, un mit al încrederii în secretul perseverenței visării, ca și al iluziilor pure, ce pot fura orice ființă ce își propune să conviețuiască în preajma lor. Și să o mai luăm apoi și pe scenografa **Sofia Krizyzanowska,** această doamnă blîndă a picturii pe mări pînze, a cărei fantezie nesecată inundă și aici scena, în peisaje și simboluri, realități și ficțiuni, în chipuri reale și imaginare, alături de o confraternă pictoriță fantezistă, precum **Lucia Trancotă** și un imaginativ ca **Iosif Benedek.** Și, în fine, să-i luăm pe acești minuitori, ascunși după perdea, aceste voci întruchipîndule pe Molly și Licorna, pe Fluture și pe Baba Fortuna, pe Schwendrick și Harpia, pe Hîrcă și pe Haaggard, să-i luăm pe acești „anonimi" minunați ai Teatrului nostru, artiști de înaltă clasă, devotați artei lor, pasiunii lor păpușărești... De fapt, ajuns aici, nu mai cred că pornisem, atunci, după acest spectacol, spre casă, cu gîndul să scriu o cronică. Nici aceste gînduri nu sînt o cronică. Acum, scriindu-le, știu că ele sînt doar sunetul copilului din fiecare, deci și din mine, rămas mult timp în ecou, colindînd prin suflet, ce își aduce elogiul său simplu, încîntarea sa nesofisticată unui teatru și slujitorilor săi, ce au putut emoționa nu numai vîrsta celor cărora îi este el deschis, ci și, chiar, vîrsta noastră, a celor care privim înapoi, spre copilărie, nu cu mînie și mihnire, ci, doar, cu o nostalgică neputință de-a o mai putea atinge, sau cu o lacrimă, ivită fără voie, în colțul ochiului uimit.

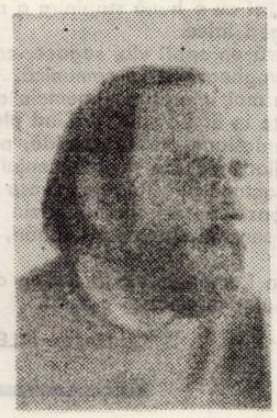

Ion ARIEȘANU

prezențe românești

Prezențe artistice românești pe scenele Italiei

Dragoș Cocora, violonist cu o bogată carte de vizită solistică, în țară și străinătate, a realizat un lucru de invidiat. A reușit să se impună în conștiința unui auditoriu, într-o manieră atît de categorică încît și-a asigurat statutul de artist-oaspete, reinvitat permanent, cu statornicia izvorîtă dintr-o unanimă apreciere a talentului, ținutei interpretative dovedite pe podium.

– Cel dintîi contact cu publicul italian ?

– În timpul turneului Filarmonicii „Banatul", din 1977, cînd am străbătut peninsula din Nord pînă în Sicilia. După un simfonic susținut în provincia Valtellina (la nord de Milano), gazdele mi-au propus „O seară de sonate", concretizată, în final, în patru „seri" – două la Sondrio, Tirano, Morbegno.

– Asupra ecoului acestor prime concerte voi da cuvîntul presei de specialitate : „Cronacandi Milano" – „Dragoș și Ileana Cocora – doi interpreți români de excepțional talent", opțiunile altor critici fiind formulate chiar în titlul cronicilor apărute : „Închiderea stagiunii cu entuziasmantul »duo« Cocora". („Corriere della Valtellina"). „Cînd după ultimul acord al Baladei lui C. Porumbescu (cel de-al treilea bis acordat la finele unei seri excepționale), D. Cocora a depus arcușul, cîteva secunde de liniște absolută au precedat ultimele aplauze. Valurile acestora ne-au confirmat certitudinea de a fi trăit momente muzicale întradevăr extraordinare". Pe spații ample sînt analizate „puternica personalitate artistică a lui Dragoș Cocora, muzician complet... în mîinile artistului „materia muzicală" este plăsmuită pînă la »fineți« interpretativ", alături de pianista Ileana Cocora „devenită parteneră de egală valoare".

– Ce te-a impresionat aici, în afara dialogului cu publicul sălilor de concerte ?

– Frumusețea regiunii Sondrio, aflată în imediata apropiere a lacului Como ; pitorescul orașelor înșiruite pe o vale cu un relief generos – dealuri în imediata vecinătate, acoperite de nesfîrșite podgorii – și fundalul maiestuos al Alpilor, căci Tirano este chiar la granița cu Elveția. Impresionantă amabilitatea tuturor forurilor de conducere, de la primar la ultimul consilier, prețuirea acordată artei românești. La revenirea din decembrie, împreună cu Cvartetul „Timișoara", RTV și presa din toată provincia au făcut o popularizare măgulitoare concertelor noastre, ceea ce ne-a obligat și stimulat pe podium, în dorința de a le oferi interpretări pe măsură.

– Un deziderat onorat deplin, căci presa își confirma după prima apariție „convingerea de a fi asistat la un concert de rezonanță excepțională" („L'Ordine"), remarcîndu-se „marea omogenitate a formației, înaltul grad de sincronizare, sensibilitatea interpreților... perfecțiunea tehnică demonstrată de toți componenții formației" „Meritul principal revine lui Dragoș Cocora, care a știut să impună elemente din experiența și muzicalitatea sa, de a fi reunit muzicieni excelenți, precum puternica personalitate a viorii lui Ioan Fernbach a violei lui Wiliam Stürzinger, violoncelul lui St. Kerekes".

– Ne-a surprins larga audiență, la concerte, cunoscînd dificultatea receptării acestui gen cameral de suprem rafinament, mai ales că unii spectatori, interesați de programul nostru, nu au ezitat să vină din orașele învecinate, de pînă la 60–100 km. Ne-a bucurat oferta primarului ca, timp de încă 10 ani, să revenim an de an, pe scenele lor. Mai mult chiar, în acest an am fost reînvitat să susțin o serie de concerte ca solist cu o orchestră filarmonică. La această oră, împreună cu Cvartetul, sîntem în pragul febrilelor finisări dinaintea pornirii spre Franța, la concursul de la Evian, pentru care am obținut calificarea. Emoțiile întrării în acest concurs al elitelor cvartetului au ajuns la o tensiune maximă. Numărătoarea inversă a început.

Discuție consemnată de Doru MURGU

convorbiri

Cu sculptorul PETRU JECZA

Fără să vreau, în timpul discuției m-am trezit făcînd un neobișnuit inventar : dălți, clește, ciocan de lipit, mască, ochelari de protecție, aparate electrice pentru prelucrat materiale, bormașină, teighea de timplar, menghină, masă cu fir electric, cabluri, dulap, ladă în stil popular, trunchiuri de lemn, poliuretan, flori...

Și un geam mare deschis spre lumină prin care răzbat plopii fără soț ai Timișoarei, iar seara, Luceafărul...

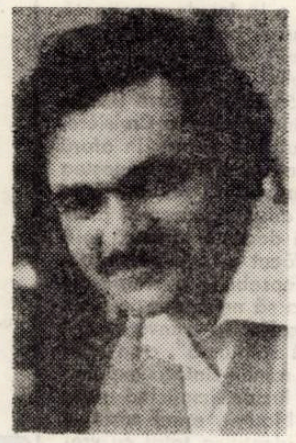

★

– Fără salturi ?

– Chiar, fără salturi... Am avut o evoluție disciplinată. Am avut și profesori buni care mi-au canalizat pașii : pe Izsac Martin, la liceu, apoi, la institut, pe Kos Andrei, Virgil Fulicea, Romul Ladea. Prin ei am reușit să-mi consolidez o bază științifică ținînd strict de meserie. În orientarea gîndirii mele plastice țin să subliniez rolul foarte mare al lui Ladea, de la care, dealtfel, noi, bănățenii am preluat o ștafetă. Bazîndu-se pe o școală franceză de sculptură, a lui Bourdelle, el a reușit să ne insufle dragostea față de această artă. Să fiu bine înțeles : una e să-ți placă și alta e să te îndrăgostești – exact ca în viață. Aș mai spune că pe lîngă această dragoste trebuie să ai convingerea, încă de la început, că ești necesar ; fără această conștiință nu există creație artistică. Se întîmplă că trebuie să te autosugestionezi ; ca artist ești obligat să te crezi util.

– Este aceasta o condiție a artistului în general. M-a surprins inventarul atelierului d-voastră ; există în sculptură, pe lîngă travaliul pur artistic, și unul de așa-zis meseriaș...

– Întocmai... Am curajul să afirm cu orice risc că sculptura este cea mai completă artă, totală chiar ; căci ea îmbină armonios munca intelectuală cu cea fizică.

– Deci sculptorul este un om complet...

– Poate că pentru el cuvîntul de creator este cel mai potrivit, căci el este făuritor de obiecte, cu mîna și mintea lui creează o nouă realitate obiectuală care ieri n-a fost și mîine va fi. Mie îmi place să subliniez că sculptorii trebuie să se și simtă niște mici zei pentru a crea o operă ; adică a organiza volumele în spațiu în așa fel încît să dobîndească încărcătură spirituală.

– A propune o lume, deci...

– O lume a formelor cu conținuturi general valabile. Sculptura este chemată să exprime noțiuni, idealuri ; în momentul cînd ea coboară stacheta, renunță tocmai la acest specific...

– De unde izvorăște lumea lui Petru Jecza ?

– Mai întîi o precizare : n-aș vrea să creez o lume ruptă de cea reală... Îmi place întrebarea pentru că, într-adevăr, cînd invit pe cineva la mine în atelier, obișnuiesc să-i spun să vină în „lumea mea". Cum aș putea totuși s-o definesc ? De unde să o pornesc ?...

– De la izvoare...

– Da, izvoarele artei, în general... Este important să știi de unde să-ți tragi sevele... În ce mă privește, aș vorbi de un izvor spiritual nealterat pornind din mediul în care m-am născut și am trăit...

– Să-l numim...

– Fără a-l banaliza... Să-l concepem ca pe un sentiment care te leagă de o puritate a sufletului ca pe o gîndire nealterată, de o laicizare exagerată a elementului lumesc, ci ancorată adînc în stările primare ale structurii sufletești a omului nostru de aici. Adică, nu o interpretare sau o reinterpretare a tradiției, ci o înțelegere a esențelor ei. Ar fi, apoi, izvorul formelor specifice de expresie, cu pornire încă din școală, de la maeștri ; pentru mine : Ladea, Bourdelle, Brâncuși, Maillol, Henry Moore...

– Și firește, în atelierul artistului : lucrările în lemn, bronz, marmură, ghips... Petru Jecza, sînteți un sculptor încă tînăr, vă deranjează cumva acest atribut ?

– Nu, din contră mi-ar plăcea să rămîn tînăr în calitate de sculptor, chiar dacă vîrsta înaintează, din păcate. Important este să fii mereu tînăr în concepție, în gîndirea artistică, să privești în viitor. Am reținut mai demult o zicală : să trăiești de parcă ai dispărea mîine și să lucrezi de parcă ai trăi mereu. Mai ales partea a doua mă interesează.

– Dar ați străbătut un drum lung în sculptură. Care ar fi etapele parcurse ?

– Mă socotesc între cei norocoși pentru că mi-am început profesia încă din fragedă tinerețe. Ca atare, perioada de formare s-a derulat în mod organizat, cu prea puține oscilații.

★

– Ați sugerat în acest fel și fiorul modern al sculpturii dv....

– Eu compar activitatea noastră cu activitatea științifică. Un om de știință nu poate să aducă astăzi ceva în plus fără să cunoască, să-și însușească tot ceea ce au acumulat secolele, ce au realizat predecesorii, sau chiar contemporanii. Iar oamenii de știință de la noi sînt în relații și corespondență cu colegii lor din alte țări.

– Care ar fi relația artistului nostru plastic în acest sens ?

– Trebuie să fii la zi cu cercetările. Faci opere viabile cu un anumit risc, la un moment dat, în ceea ce privește receptarea. Nu condamn pe nimeni, ci doar pe sculptorii care au posibilități de informare și nu le folosesc din comoditate și închid ochii în fața fenomenelor artistice contemporane. Într-atît s-a specializat arta, încît abordarea ei necesită o oarecare pregătire, preocupare, interes, ca să te poți apropia de ea. Raportul între public și artist plastic trebuie bine înțeles. Noi sîntem datori să ne gîndim și la calitate.

– Din lectura catalogului reținem că, pînă acum, ați expus în diverse orașe ale țării ; aveți lucrări de for public la Timișoara, Sf. Gheorghe, Caransebeș, Arad, iar în ultimii ani ați devenit cunoscut peste hotare prin lucrări și expoziții deschise în U.R.S.S., Polonia, Iugoslavia, Egipt, Suedia și, în mod deosebit, în R.F.G., unde ați primit premiul internațional „Dr. Ludvig Lindner", pe 1975, ca și în Italia, unde ați fost distins cu Medalia de aur a președintelui Republicii la concursul „Dante și lumea contemporană". Cum se explică acest succes al sculpturii dv. ?

– Întrebare mai grea. Nu mă caracterizează modestia... Succesul acesta este rezultatul firesc al unor preocupări și al unor condiții obiective, în care mi-am conceput lucrările și am reușit să mi le valorific, confruntîndu-mă în aceste competiții internaționale. Dezvoltarea societății, prestigiul României în lume ne dau demnitate, curajul de a privi lucrurile în față și de la egal la egal. Aceasta este o atitudine pe care trebuie s-o ai și în momentul cînd execuți lucrările. Și la noi s-a format deacum o conștiință a valorii, susținută de încrederea în forțele proprii. Sîntem competitivi. Dar să nu uităm că au mai putem să reprezentăm stadiul actual al României doar cu linguri de lemn. Alături de manifestările folclorice, realizările industriei, trebuie prezentată mai convingător și arta contemporană profesionistă.

– Revenind la lumea pe care o creați și o propuneți. Cît de implicată se vrea ea în viața omului contemporan ?

– Eu reprezint mai puțin negativul și poate de aici nota optimistă a lucrărilor mele. Totdeauna am avut în față căutarea și fervoarea purității. În general lucrările de sculptură ar trebui să fie destinate spațiilor urbane, instituțiilor sau apartamentelor și chiar birourilor. Să existe o colaborare. Între scopurile ei multiple, sculptura trebuie să-l îmbrățișeze și pe acela de a înfrumuseța viața omului. Actualul meu ciclu de lucrări „Monada" își propune o asemenea generoasă destinație.

Convorbire realizată de :

Ion JURCA ROVINA

9 Mai – Ziua Independenței, Ziua Victoriei împotriva fascismului

La 9 Mai, poporul român sărbătorește aniversarea a două evenimente de importanță istorică, hotăritoare în dezvoltarea sa pe calea independenței și progresului. În urmă cu 103 ani, la 9 mai 1877, a fost proclamată independența de stat a României. Și tot la 9 mai, acum 35 de ani, popoarele întregii lumi salutau măreața victorie din 1945 asupra fascismului, victorie la care poporul nostru și-a adus o contribuție de seamă, deschizindu-și astfel minunate perspective pentru dezvoltarea sa liberă și demnă.

Cucerirea independenței de stat depline a României în anul 1877 a constituit una din cele mai glorioase pagini din istoria patriei noastre. Rezultat al unui îndelungat proces istoric, consecință firească a întregii dezvoltări a societății românești, dobîndirea independenței naționale a reprezentat, totodată, încununarea unor veacuri de lupte eroice ale poporului român pentru apărarea entității sale naționale, a integrității patriei, a dreptului său sacru de a trăi liber. Lupta pentru apărarea gliei strămoșești a constituit, de-a lungul veacurilor, o trăsătură fundamentală și o adevărată permanență a istoriei noastre naționale. Năzuința spre neatîrnare a stat la temelia tuturor acțiunilor întreprinse de Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, i-a însuflețit pe pandurii lui Tudor Vladimirescu, pe revoluționarii de la 1848 și pe făuritorii Unirii din 1859.

Proclamarea independenței și războiul din 1877 au oferit un nou prilej poporului român de pe ambele versante ale Carpaților pentru a-și reliefa conștiința unității naționale, solidaritatea și aspirațiile comune, în pofida frontierelor impuse de vitregia vremurilor. Poporul român, în întregul său, a răspuns cu entuziasm și totală dăruire la ampla acțiune de sprijinire materială și morală a luptei pentru apărarea independenței proclamate la 9 mai 1877. Nenumărate sînt pildele de eroism popular, de sacrificii. Toate clasele și păturile sociale românești, unite pe coordonatele aceluiași deziderat național, au sprijinit efectiv înzestrarea armatei, și-au adus prinosul ofrandelor pentru trebuințele ostașilor de pe front. Românii din Banat, Bucovina și Transilvania, considerînd că lupta pentru înlăturarea suzeranității otomane este o cauză națională, scumpă întregului popor român, s-au solidarizat cu grijile și bucuriile fraților lor de peste Carpați și au contribuit la susținerea campaniei militare din 1877, la alinarea suferințelor ostașilor răniți. „Cauza ostașului român – sublinia Gazeta Transilvaniei – este o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni, fie aceea risipită în orice parte a lumii".

Cucerirea independenței de stat a dat un puternic impuls dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înriurire asupra întregii evoluții ulterioare a României, pe calea progresului intern și a afirmării internaționale. Întreaga dezvoltare social-economică, politică și culturală a națiunii române a impus, ca o cerință majoră, obiectivă, încheierea procesului de făurire a statului național unitar. Realizarea, în 1918, a acestei aspirații multiseculare, ca rezultat direct al luptei maselor populare din toate provinciile românești, a marcat intrarea patriei noastre într-o nouă etapă, deosebit de importantă, a dezvoltării sale și afirmării demne în viața internațională. Se produc mari schimbări în structura societății, în raporturile dintre clase, în afirmarea noilor forțe sociale.

Proletariatul, în frunte cu partidul său revoluționar, își propune sarcini noi, impuse de transformarea democratică a societății românești, devine stegarul luptei pentru salvgardarea suveranității naționale a României, pentru înfăptuirea aspirațiilor fundamentale ale poporului român. Partidul Comunist Român a organizat și condus marile bătălii de clasă din perioada interbelică, a militat neabătut pentru unirea forțelor democratice, patriotice, în vederea barării ascensiunii fascismului în țara noastră, împotriva înfeudării României față de Germania nazistă. Realizînd o largă unitate a tuturor forțelor care se pronunțau pentru răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, partidul a pregătit și a dus la victorie insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944.

După măreața victorie a insurecției, poporul român s-a angajat, cu întreaga armată, cu toate forțele sale materiale și umane, alături de armata sovietică, de întreaga coaliție antifascistă, în războiul antihitlerist, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei naziste. De la 23 August 1944 și pînă la zdrobirea trupelor hitleriste, în mai 1945, armata română a forțat 14 masivi muntoși și 12 cursuri mari de apă, a eliberat peste 3.800 de localități, dintre care 53 de orașe. Pentru faptele lor de arme, diferite unități române au fost citate prin ordine de zi, iar peste 300.000 de soldați și ofițeri au fost decorați cu ordine și medalii românești, sovietice, maghiare, cehoslovace. În afară de aportul uman, poporul român a adus și o importantă contribuție economică la obținerea victoriei împotriva fascismului, contribuție evaluată – după date provizorii – la peste un miliard dolari (valută 1938) ceea ce echivala cu cel puțin de patru ori veniturile bugetare ale României din anul 1938.

Participarea României la războiul antihitlerist, cu întregul ei potențial economic și uman, a fost rezultatul activității conștiente a forțelor revoluționare, al maselor largi populare din țara noastră. Chemarea patriotică „Totul pentru front, totul pentru victorie !", lansată de Partidul Comunist Român, a găsit un larg sprijin din partea oamenilor muncii. Eforturile și sacrificiile pilduitoare ale maselor muncitoare au pus în lumină dragostea lor profundă față de patrie, idealurile democratice de care erau animate.

Deceniile care au trecut de la încheierea victorioasă a războiului antihitlerist au fost jalonate de mari transformări revoluționare, de adînci prefaceri în societatea românească. Strîns uniți în jurul partidului comunist, toți oamenii muncii din patria noastră, fără deosebire de naționalitate, acționează cu energie pentru propășirea continuă și multilaterală a țării, pentru sporirea avuției naționale și afirmarea demnă, suverană, a României socialiste în lume.

Ion MUNTEANU

panoramic

● Luni, 5 mai, la Clubul ziariștilor din Timișoara a avut loc adunarea festivă consacrată **aniversării a 25 de ani de activitate a Studioului teritorial de radio-televiziune Timișoara.** A luat cuvîntul tovarășul **Ilie Morodan,** secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., vicepreședinte al Comitetului executiv al Consiliului popular județean. Despre realizările obținute de colectivul redacțional în cei 25 de ani de activitate, a vorbit tovarășul **Nicolae Opreanu,** directorul Studioului de radio-televiziune Timișoara. Au rostit scurte alocuțiuni tovarășii **Augusta Anca,** președintă a C.J.C.E.S., Acad. **Dan Mateescu,** director al Bazei Timișoara a Academiei R.S.R., **Mihail Glăja,** primul director al Studioului de radio Timișoara, **Erwin Lessl, Ioan Rotărescu, Vasile Filip, Teodor Mateescu, Cornel Sorescu.** În încheierea adunării a fost adoptat textul unei telegrame adresată tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România. ● Același eveniment a fost marcat printr-un simpozion pe tema : „Personalitatea emisiunilor studioului teritorial de radio" la care au prezentat comunicări activiști, ziariști, cum și redactori ai studiourilor teritoriale din Cluj, Craiova, Iași și Timișoara. ● La Clubul presei a fost organizată o expoziție de documente, fotocopii, fotografii, afișe, benzi de magnetofon reflectînd activitatea studioului timișorean de radio-televiziune în limbile română, germană și sîrbă pe parcursul celor 25 de ani. ● În sala de concerte a Liceului „Ion Vidu" a avut loc spectacolul radiodifuzat „Cu tot ce am aparțin acestui pămînt", organizat cu prilejul aniversării studioului timișorean. La reușita spectacolului și-au dat concursul Orchestra ansamblului „Banatul", soliști vocali și instrumentiști, actori de la Teatrul de comedie și Teatrul „Lucia Sturza Bulandra" din București și de la Teatrul Național din Timișoara, cum și soliștii Operei române din Timișoara.

M. I.

★

● Sub egida C.J.C.E.S. Timiș și a C.J.U.T.C. Timiș, Muzeul Banatului din Timișoara organizează cea de a III-a sesiune anuală de comunicări științifice consacrată aniversării a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent. Deschiderea sesiunii are loc astăzi (8 mai) la ora 16, la Casa de cultură a tineretului din Timișoara, urmînd ca desfășurarea lucrărilor să continue în zilele de 9 și 10 mai, pe secții : istorie veche și arheologie ; istorie și arheologie medievală ; istorie modernă ; istorie contemporană și rolul istoriei în educația tinerei generații. Cu prilejul acestei manifestări, la Casa de cultură a tineretului va fi vernisată expoziția „130 de ani de la nașterea lui Coriolan Brediceanu". ● Într-o afinitate contextuală cu anunțul precedent : cîteva opinii desprinse din trecutul muzeologiei românești – „Acum a venit vremea să întoarcem privirea noastră și înapoi și să ne întrebăm mai cu dinadinsul, cine sîntem, de unde ne tragem, cu ce s-au însemnat veacurile trecute, cine a întemeiat acest stat, la ce prefaceri a fost supus" (în ziarul „Muzeul Național" din 1937, nr. 5). Muzeul trebuie să fie „un focar de lumină și o ușurare a studiului istoriei naționale, îndeosebi a artelor și a industriei României" (Alexandru Odobescu). Tot despre rolul acestei instituții în educația maselor, – „muzeul e o casă de învățătură care trebuie dată cu folos vizitatorului" (George Vîlsan). „Un Muzeu nu este o simplă adunare de documente nescrise, ci o școală. Școala oamenilor maturi și a oamenilor neînvățați, școala și a acelora care caută ceva dincolo și de școala cea mai vie". De asemenea, eminentul muzeolog timișorean, Ioachim Miloia, arăta, în anul 1937, că, în acea vreme, instituția pe care o conducea avea menirea „să înlocuiască, într-o măsură oarecare, lipsa unei Universități", prin activitatea de „popularizare cît mai largă a istoriei și în general a culturii naționale (...)". În anul următor, Miloia își exprima dorința ca muzeul timișorean „să devină un templu al creației noastre naționale, al acelei creațiuni care singură are viață și valoare veșnică și care în chipul cel mai potrivit aci la poarta occidentului poate să arate în adevărata lumină trecutul nostru ignorat de străinătate și dreptul nostru la viața de mîine".

A. T.

RADIO-TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

Miercuri 14 mai – „Mărțișorul e patria literaturii mele" – mărturia poetului Tudor Arghezi ; versuri rostite de Mitzura Arghezi și Ion Caramitru ; „Ca un fagure de miere" – prof. univ. dr. G. I. Tohăneanu ; Cărți și idei – dezbaterea romanului „A treia zi" de Gheorghe Schwartz.

În perioada 12–21 mai în fiecare seară la ora 20,50 serialul „Tudor Arghezi – destinul unui adevăr" – evocări.

serial

Sîntem singuri în Univers? (VII)

Nici scepticii nu exclud posibilitatea existenței unor forme de viață extraterestră, asemănătoare, identică sau diferită de cea a planetei noastre. Dar, reflectînd mai profund, trebuie să răspundem la întrebarea : cum se poate trăi după legile cunoscute ale vieții, și totuși undeva în Cosmos totul să fie altfel ? Atitudinea noastră față de această problemă trebuie să se schimbe radical. Trebuie de la început să presupunem că nu e posibil să ne închipuim înmulțirea organismelor, împărțirea celulei sau a nucleului, a genelor, ca purtători ai nenumăratelor informații moștenite, în afara contextului vieții organizate, așa cum se află ea astăzi pe Pămînt. E firesc să punem întrebarea : cum e posibil să ne imaginăm alte forme de viață și alt mod decît cel mitotic de reproducere și împărțire a celulei. Dacă nu luăm în seamă capacitatea celulelor organice de a se folosi de energia chimică, (autotrofie la plante și heterotrofie la animale), atunci nu se poate înțelege în ce mod se face schimbul de materii ; nici finețea procesului din interiorul substanței organice vii. E posibil atunci să existe o altfel de viață, oriunde în Cosmos, și ea să nu fie supusă legilor celulei organice ? În afară de asta, celula organică se caracterizează printr-o mare capacitate de excitație, însușire de a reacționa la surse termice, luminoase, chimice și electrice, la schimbările de mediu sau la cele care se produc în ea însăși. Dacă undeva în Cosmos ar exista viață lipsită de particularitățile și legile celulei organice, atunci ea n-ar fi posibilă fără dezvoltarea, înmulțirea, excitabilitatea și posibilitatea organismelor de a se modifica, rămînînd totuși aceleași. Problema unei alte vieți este tot atît de absurdă ca și existența unui element chimic în afară însușirilor sale de bază care-l fac să fie ca atare. Se poate vorbi oare de existența fierului și el să nu fie metalul cu semnul chimic Fe, cu numărul de ordine 26, cu greutatea atomică 55,847, greutate specifică 7,8 etc. Iar elementele chimice s-au produs ca urmare a unei anumite legături cauzale primare (de proveniență termică sau de altă natură) încă pe timpul cînd natura nu era consolidată, respectiv cînd ea a existat într-o stare haotică. Altfel stau lucrurile cu materia vie. Ea a putut lua naștere ca urmare a unei anume legături cauzale de reacții fizico-chimice complexe, în momentul în care masa cosmică era relativ stabilizată. De aceea elementele chimice pot fi răspîndite în întreg Universul, sau într-o parte a lui, în timp ce viața organică numai pe planeta noastră și strict legată de condițiile care au dominat cîndva aici sau care mai domină și astăzi. În afara planetei noastre, chiar și-n vecinătatea cea mai apropiată a planetelor sistemului solar, în mod necesar este nevoie ca ordinea forțelor termice, luminoase, magnetice, gravitaționale și de altă natură să aibă o structură chimică și relația dintre elemente cu totul diferită. Ca urmare, și viața trebuie să fie diferită, dar cum în alt mod nu se poate trăi, considerăm că acolo nu există viață.

Metoda logico-discursivă a reflecției ne conduce la unitatea organismelor vii, la originea lor comună și excepționalitatea condițiilor în care a apărut viața. Această metodă, oricît ne-ar părea de abstractă la prima vedere, este în esență expresia empiriei și analizei rezultatelor empirice, cu deosebire în științele naturale cu care de altfel este în cele mai bune raporturi. Biologia, respectiv genetica a scos în evidență anumiți factori vitali ai ereditățiii. Empiric s-a dovedit existența unei cifre genetice comune pentru toate ființele vii. Fiecare dintre aceste ființe folosește aminoacizi pentru formarea proteinelor. Carbonul și compușii săi constituie baza materiei organice și este imposibil să ne închipuim că un alt element sau compus ar putea înlocui funcția lui.

Nu putem aborda problema apariției vieții întrucît nu există nici măcar o posibilitate relevantă ca, pe cale empirică sau de laborator, acest lucru să se dovedească. Totuși, biologii, biochimiștii și alți cercetători nu renunță de la încercarea de a formula o teorie despre apariția vieții. Deocamdată nu se poate afirma decît că, datorită unor împrejurări excepționale a izbucnit o flacără care nu s-a stins pînă astăzi : celula vie. Timp de 3–5 miliarde de ani, evoluția, selecția și mutația și-au făcut datoria. Din acest unic organism ancestral și prototip al tuturor organismelor au apărut nenumărate combinații biomorfologice, de organisme inferioare sau superioare, de specii care au împins evoluția pînă la om. Interpretarea modernă a biologiei merge în întîmpinarea tezei pe care noi am expus-o ; anume că viața e unică în funcțiile ei fundamentale, întrucît are o origine comună și a apărut în condiții care nu se mai pot întoarce sau repeta. Materia vie este deci un unicat **sui generis** și a apărut în condițiile care au caracterizat un anumit interval specific în evoluția Pămîntului. Exemplul cel mai bun că viața s-a format pe Pămînt numai în condiții deosebit de excepționale, într-un interval care apoi nu s-a mai repetat niciodată, ne oferă sistemul nostru solar. Există probalitatea că planetele acestui sistem precum și sateliții lor să fi apărut în același timp și, ceea ce este și mai important, sînt constituite din același material.

(VA URMA)

din literatura lumii

MANUEL SCORZA

Fiu al unei indience din Sierra Centrală peruană, Manuel Scorza e implicat prin însăşi originea sa intr-o impotrivire seculară. De timpuriu înţelege să ridice această apartenenţă organică la o asumare conştientă. Luptă pentru înfăptuirea unei reforme agrare şi, la numai douăzeci de ani, cunoaşte închisoarea şi exilul.

Exilat la Paris, redactează un amănunţit „Raport asupra războiului ţărănesc din Peru", fondat pe date reale, analizate cu luciditate. Dar nu numai atit : calitatea de martor nu il satisface. Propria literatură devine receptacolul generos al acestor tragice evenimente.

Fragmentul care urmează face parte din „Balada 3" **(El jinete insomne – Călăreţul fără somn)** in curs de apariţie la editura Univers.

Chaupihuaranga

Invesmintată in negru, dar purtind pe piept inima de argint pe care Raymundo Herrera i-o dăruise in ziua nunţii, Mardonia Marin se ivi in poartă. Lumea se imprăştie jeluindu-se :

– Părintele nostru a murit !

Yanacochanii plingeau in hohote. Nu le venea să creadă. La inceputul oricărei amintiri era bătrinul plecind ori venind cu plingerea lui. Puteau să-şi inchipuie lumea fără reclamaţia lui neobosită ? Dar n-aveau incotro. Trebuiau să creadă că a murit. Şi nu atit din pricina palorii ce incepea să-i invingă albastrul feţei, cit pentru spectacolul de necrezut al ochilor săi inchişi.

Autorităţile obştei invesmintară cadavrul in costumul pe care bătrinul il purta la zile mari. Peste trup, dar lăsindu-i descoperită faţa de neuitat, ii puseră steagul obştei, atit cit rămăsese din steagul sfişiat de ninsorile, de ploile, de vinturile drumului. Il ingropară sub un cer livid. In durerea lor adincă yanacochanii uitară să anunţe obştile vecine că murise, dar ştirea se răspindi repede prin toată fosta trecătoare. Veniră delegaţii cu bărci, cu ambarcaţiuni închiriate anume ; zece preşedinţi, cincisprezece delegaţi şi o mulţime de lume merseră in urma catafalcului, după autorităţile din Yanachocha. Intrară in cimitir, puseră coşciugul la marginea gropii care avea să primească in ea – in sfirşit – somnul bătrinului. Delegatul Robles se pregăti să-l acopere cu ţărina din urmă. Aruncă un pumn de pămint peste coşciug, se pregăti să scrie pe lespede data morţii. In mirosul greu de grozamă, stătu in cumpănă. Ce dată să scrie ? Cind murise don Raymundo Herrera ? Ce zi, din care lună, din care an ? Era inceputul lui 2216 ori sfirşitul lui 2215 ? Stătea cu dalta in mină şi nu ştia ce să facă.

– Cerul ! dădu un ţipăt Crispin, plin de groază.

Ridicară ochii : norii stăteau in loc ! Apele paralizaseră de mult. Acum incremenea cerul !

Atunci se auziră sunind focuri de armă. Escadronul Comandamentului 21 care luni in şir incercase in zadar să-i prindă in cordiliere, dădu năvală pe poarta cimitirului trăgind. Ventura Ara, Lino Malpartida şi Cecilio Camacho căzură la prima rafală. Fata Cecilei Camacho alergă cu pumnişorul ridicat contra jandarmilor : o culcară la pămint.

O luară la fugă strigind : socrul fraţilor Carbajal **I-aţi rănit pe ginere-meu ;** nevasta lui Cipriano Guadalupe **să-mi daţi bărbatul inapoi ;** bătrinul Juan Robles **I-aţi bușit pe Crisostomo Crispin ;** judecătorul de pace Magno Valle **eu n-am nici o legătură ;** nevasta lui Basilio **cu ce imi cresc copilaşii ;** Constantino Lucas **m-au mincat fript.** Nicolás Soto **iertaţi măcar copiii ;** Teodosio Requis **uite că mai vine un pluton ;** Epifanio Quintana **dau foc satului ;** părintelui Chasán **o să daţi seama de asta in faţa lui Dumnezeu ;** Aljandrino Güi **să nu mori, copilaş ;** Rigoberto Basilio **ridicaţi miinile ca să nu mai tragă.**

Căpitanul Reátegui contemplă cadavrele incremenite, răniţii care blestemau ori plingeau in hohote, spaima fugarilor.

– Opriţi focul ! ordonă.

Pe poarta cimitirului, răspindind un miros de praf, intră al doilea detaşament.

– Ai găsit Titlul ?

– Nu, domnule căpitan – răspunse sublocotenentul.

– L-ai găsit pe Inginer ?

– Se aude că ar fi intr-un golf, prin apropiere, domnule căpitan.

– Imbarcarea !

Trupa urcă in şalupele rechiziţionate ce se legănau la chei.

– La Yanachuanca ! ordonă căpitanul Reátegui.

Şalupele porniră cu incetineală. De-a lungul coastelor coborau mai multe femei ţipind : mamele morţilor. Crezind că apa o să le impiedice să-i ajungă din urmă, soldaţii se intoarseră. Dar unul dădu un ţipăt : ajunse la mal, ca şi cind intre pămint şi apă n-ar fi existat nici o deosebire, ramele porniră mai departe pe lac.

– Cu toată viteza ! strigă căpitanul Reátegui, fără să ştie dacă trebuie să creadă ori nu.

Mamele se grăbiră şi ele. Larma se preschimbă in cintec :

Ce fel de curcubeu e negrul curcubeu /
ce se inalţă ? / Pentru duşmanul din Cusco groaznică săgeată / ce se luminează. / Pretutindeni o ploaie cu grindină jalnică bate. / Inima mea presimţea / in fiece clipă, / pină şi-n vise, speriindu-mi / somnul, / musca cea albastră vestitoare de moarte ; / durerea nesfirşită...

Era Apu Inca Atavalpaman, cintecul ce-l ingina durerea strămbunilor **quechnas** acum patru sute şi mai bine de ani !

Soarele se face galben, noaptea cade tainic ;

Cintau mamele urmărind şalupele ticsite.

– Mai repede !

– Dacă dau mai tare crapă motorul – răspunse sergentul, sfirşit.

– N-are decit să crape !

Şalupa ţişni pe apă. Mamele cintau acum :

S-a sfirşit in vinele tale / singele ; / s-a stins in ochii tăi / lumina ; / in străfundul stelei celei mai adinci a căzut / privirea ta. / Geme, suferă, umblă, zboară innebunit, / sufletul tău, porumbel drag ; / in aiurare, se tinguie, suferă / inima ta dragă. / De pedeapsă despărţirii veşnice / inima ta se fringe.

– Ascunde-te acolo ! ordonă căpitanul Reátegui. Barca se refugie in bancul de piclă. Mamele pieriră.

– Opreşte motorul !

Căpitanul isi duse arătătorul la buze. Cintecul funebru se depărtă. Ca să mai insufleţească trupa, Reátegui scoase din raniţă o damigeană cu cognac. Bău şi o trecu soldaţilor nervoşi. Duşca ii calmă. Aşteptară aproape o oră ; apoi, convins că picla il protejează, căpitanul hotărî :

– La Yanahuanca !

Barca se puse greu in mişcare străpungind picla. In sfirşit, prova „Rechinului" despică seninul. Descoperiră atunci cu groază că Mamele îi aşteptau. Cu motorul la maximum, „Rechinul" incercă să fugă. Cintecul gifiit ii urmări :

Sub strașnica stăpinire, ingrămădiţi osinditii / şi pieriţi ; / năuciţi, rătăciţi, cu amintirea neputincioasă ; / singuri, / murit-a şi umbra care ne apăra ; / şi singuri rămas-am / să plingem ; / la cine să ne-ntoarcem şi unde să ne-ntoarcem ? / Pierduţi in aiurare. / Pe cine n-ar copleşi plinsul / pentru omul care l-a iubit ? / Care copil piere cu totul / pentru părinţii săi ?

Soldaţii zăriră atunci „Independenta" ce naviga, şi ea urmărită de o necruţătoare insulă de Mame.

Şi un riu de singe curge, se desparte
in două braţe.

In sfirşit, soldaţii zăriră cheiul Yanahuancăi, unde bărbaţi şi femei fugeau mînaţi de groază. Trupa debarcă uşurată. Mamele işi urmară calea spre Yanacocha. Căpitanul Reátegui işi şterse sudoarea ; işi spuse : „Vina nu-i a indienilor, ci a escrocului care le infierbintă minţile".

– Trebuie să punem mina pe planul obştei cu orice preţ. Percheziţionează satul casă cu casă.

Trupa se desfăşură.

Un bărbat mărunt se ivi in poartă. Plin de funingine şi de singe, timplarul Oré il recunoscu pe Constantino Lucas.

– Ce e, Constantino ?

– Caută carnetul Inginerului.

Alde Hipolito – feţe, haine, umbre necăjite intrară abia ţinindu-l după ei pe Margarito. Il culcară. Margarito incercă să se ridice, se aşeză cu greu. Lucas ii dădu urciorul cu apă primit de la timplarul Oré. Margarito bău, scuipă :

– Asta-i apă.

– Eşti rănit.

– Şi dacă-s rănit trebuie să beau apă ?

Margarito schiţă un zimbet.

– Dacă mor, apoi să beau in sănătatea mea !

Muri. Ţipetele călăfătuiau portul. In uşa timplăriei apăru căpitanul Reátegui, vinăt de minia care in ultima vreme ii lăbărţa faţa.

– Unde-i Inginerul ?

– A plecat in Japonia, domnule căpitan – răspunse timplarul Oré.

Un soldat il lovi cu patul puştii. Timplarul se chirci.

– Unde-i Inginerul, lua-l-ar dracu să-l ia !

– A plecat, domnule căpitan – murmură Oré.

– Te invăţ eu minte să-ţi baţi joc de o autoritate, buhaiule !

Tunetul unui glonţ ii curmă glasul. Oré căzu cu faţa in jos.

Eu am fost cel dintii care mi-am dat seama că riul Chaupihuaranga işi schimbă culoarea. Locuiesc lingă lac. Pescuiam in ziua aceea cind apa incepu să se inroşească. Socotii că era din pricina amurgului ce strălucea. Am rămas să pescuiesc mai departe. A doua zi, in zori, mă dusei la Yanahuanca : văzui atunci Lacul vopsit intocmai ca şi poncho-ul meu. In ziua aceea Chaupihuaranga nu-şi schimbă numai culoarea : işi schimbă şi numele. Yawarcocha se cheamă de atunci. Yawar – singe. Cocha – lac. Yawarcocha, lac de singe, aşa i-am spus.

Nu numai bătrinul Chaupihuaranga se făcu roşu. Alde Rezius imi spun că in ziua inmormintării lui don Raymundo Herrera, riurile de pe inălţimi căpătară şi ele altă culoare. Socrul fraţilor Guadalupe povesteşte că pe la ei, in apropiere de Cordillera Culebra, riurile nu şi-au schimbat numai culoarea, dar s-au şi cabrat. „Nu eram beat, Magdaleno. Iţi jur că am văzut riul Culebra ingenunchind. A făcut o plecăciune şi-a incercat să se intoarcă la locul naşterii sale. Il vezi cum curge acum pe-aici ? Să ştii că vreme de trei zile a vrut să curgă intr-acolo, spre colina Wayracóndor".

Se pare că in Pomayaros, in Rabi, in Taquiambra, in Chinche, riurile şi-au recăpătat apoi culoarea. Aşa o fi. In orice caz, aici apele au rămas indoliate in roşu.

Prezentare şi traducere :
Angela TEODORESCU

Un cintec de azur nesfirşit

Spre sud, pe autostradă, ducind in ginduri răcoarea dulce şi irizarea albastră a mării care ne-nsoţeşte mereu, printre măslini şi cipreşi, ca un cintec de azur nesfirşit.

Pe la Rapsani, un indicator anunţă riul Pinios şi inţelegem că in curind vom intra in Larissa, oraşul principal şi capitala Thesaliei. Numele său, ce pare a veni din cuvintul pelasg Larissa (ceea ce inseamnă citadelă suspendată), evocă vremuri in care aici au trăit mari personalităţi ale lumii antice : Pindar, autorul nemuritoarelor Ode (intre care, Oda a X-a Pythică a fost scrisă la frageda virstă de 20 de ani), Hipocrat, cel mai cunoscut dintre medicii greci, ce ne-a lăsat celebrul Corpus hipocratic şi al cărui jurămint („In orice casă intru, viu să vindec pe bolnavi") este şi astăzi un legămint pentru urmaşii săi, şi Platon, autorul, intre atitea alte fundamentale opere filozofice, al Banchetului şi intemeietorul Academiei ateniene (in grădina lui Academos), – unde a predat timp de şase decenii, pină la moarte (in 347 i. e. n., cind avea senina virstă de 80 de ani).

Strălucitele personalităţi fuseseră chemate in cetatea thessaliană de regii pe jumătate barbari, fascinaţi de splendoarea culturii elene.

Legenda spune că cetatea Larissei a fost intemeiată de regele Argosului, Acrisios, fugit aici spre a evita implinirea groaznicelor preziceri ale oracolului, fugă, după cum se ştie, inutilă. Căci deşi o inchide pe fiica sa Danae intr-un subteran palat (cavou) de bronz, Zeus se indrăgosteşte de ea, se transformă in ploaie de aur şi pătrunde in iatacul frumoasei thessaliene. Şi deşi, cind aceasta il naşte pe viitorul mare erou al Greciei, Perseu, işi inchide fiica şi nepotul intr-un sipet de lemn, pe care-l abandonează mării (naufragiaţii vor ajunge pe insula Serifos, dar şirul intimplărilor nu-l depănăm acum pină la capăt), Acrisios va muri ucis de discul aruncat de Perseu, la jocurile atletice organizate de insuşi nefericitul stăpin al cetăţii, intimplare pe care acesta n-avea cum s-o prevină, neştiind că printre spectatori se afla şi nepăstuitul său bunic. Astfel se intemeie cetatea şi se implini inspăimintătoarea profeţie a oracolului.

Astăzi, Larissa este un oraş de peste 70.000 de locuitori, fără a atrage atenţia prin ceva deosebit. Rătăcim, o vreme, pe străzi şi ne oprim in tihnita piaţă din centrul aşezării, sorbind aburii unei cafele, in respiraţia oleandrilor. Această linişte a amiezii, toropită de soarele necruţător, reaminteşte, parcă, ceva din atmosfera propice meditaţiei din indepărtatele timpuri rămase-n legendă.

Pornind mai departe spre sud, nu urmăm autostrada, cu gindul de a trece prin localităţile mărunte, ceea ce face să-l pierdem pe-un compatriot hunedorean cu care ne-nsoţisem inainte de-a vizita sanctuarul lui Dionisios. Ţinta noastră este acum oraşul Volosm, aşezat in Golful Pagassitikos. De la Agia Paraskei, intrăm intr-un defileu, printre versanţi stincoşi ai munţilor Pelion, in care legenda ne spune c-ar fi trăit centaurul Chiron, fiul lui Chronos, căruia i se incredinţase educaţia eroului de la Troia, Achile, fiu al zeiţei Thetis şi al lui Peleus, regele Mirmidonilor. Drumul continuă printre garduri de piatră, vegetaţia e tot mai bogată, trecem de Elatia, iar inainte de marele port Volos, ne surprinde numele cu atitea rezonanţe contradictorii ale oraşelului Kanalia.

La Volos, vom traversa marele bulevard Demetrios şi vom face lungi plimbări pe falezele unui cer de limpezimi siderale, aşezat inaintea noastră de nemărginitele spaţii ale Egeei. Apoi vom urca muntele printr-un sistem de străzi ce fac din Volos un imens amfiteatru de vile pierdute-ntre dafini, smochini şi palmieri, ori sub omniprezentele perdele ale viţei de vie.

Oaze de verdeaţă meridională şi linişte la Anakassia şi Portaria, pe un drum care se răsuceşte mereu, cu nenumărate meandre, pe terase ce urcă in cer, spre a ne arăta mereu altfel marea, mistuită de incendiile amurgului. Vizităm Makrinitsa, un rai de frumuseţi neasemuite, dincolo de care drumurile renunţă să escaladeze muntele in vegetaţia căruia bănuim şi azi siluetele din mitologie, ale nimfelor.

Vom petrece aici, o noapte de basm, la marginea unei livezi de măslini, privind indelung spectacolul vapoarelor ancorate in port, ca nişte cetăţi luminate fantastic, dincolo de care intunericul mării lasă inţelesurile marilor călătorii din vremile zeilor şi-ale legendelor de un mister tulburător.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE
ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 20 (634) ● 15 MAI 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Sensul inovației sociale

Constituit în miezul unei primăveri, ca împlinire a unui ideal îndelungat nutrit de masele largi de oameni ai muncii, partidul comuniștilor din România a transpus la scară istorică vocația acestui anotimp al perpetuei regenerări asumîndu-și misiunea edificării noii societăți. O societate în care creativitatea istorică a maselor să facă posibilă permanenta revitalizare a sistemului său de valori și perenitatea idealului. De aceea, istoria partidului este o mobilizatoare referință pentru întreaga activitate viitoare, devenirea sa proprie și devenirea țării reprezentînd o singură problemă și nu două.

În acest sens, prin exemplara sa perseverență în efort și prin continuitatea pe care a manifestat-o față de opțiunea sa fundamentală s-a manifestat ca inițiator și conducător al tuturor înnoirilor din societatea noastră în cadrul unui proces complex în care platforma sa politică a polarizat toate forțele sociale progresiste, revoluționare. Cîștigînd în lupta pentru nou convingerea maselor largi populare și devenind un partid de masă, cu largă reprezentativitate pentru toate clasele și categoriile de oameni ai muncii, și-a asumat în mod obiectiv un imperativ istoric : conducerea țării și necesitatea de a reînnoi patria.

Viziunea clară asupra posibilităților, conjugată cu o cunoaștere precisă a priorităților specifice fiecărei etape, armonios cuprinse în practica și documentele continuei noastre revoluții, au transformat partidul în centrul vital al întregii societăți. Cum însă partidul este poporul, reprezentat prin cei mai buni fii ai săi, în noile condiții ale proprietății obștești asupra mijloacelor de producție care generează raporturi de colaborare și ajutor reciproc, actul de conducere însuși, ca sferă semantică și ca areal praxeologic s-a redefinit conform moralei revoluționare. În acest sens, prin exigența integrării partidului în mase — ca direcție programatică particularizată prin instituționalizarea conducerii colective la toate nivelele — actul de conducere exprimă tendința corectării raporturilor dintre decizie și execuție, inovația socială dînd conținut esenței societății noastre revoluționare.

Pe fondul determinismului materialist-istoric, în procesul trecerii la societatea comunistă deci, activitatea economico-socială între oameni egali în drepturi va îmbrăca, din ce în ce mai mult, aspectul coordonării științifice a raporturilor sociale umanizate integral. În perspectiva trecerii la autoconducerea muncitorească a societății de către ea însăși.

Pentru atingerea acestui înalt deziderat a maturității politice și cetățenești de către întreaga societate, tineretul patriei noastre, eșalonat în funcție de vîrstă

Ștefan BUZĂRNESCU

(Continuare în pag. 6)

Grafica acestui număr : ADRIANA OANCEA ȘUTEU.

PERMANENȚĂ ȘI DESCHIDERE

O cultură deschisă nu este o cultură penetrabilă și atît, dar este o cultură susceptibilă de modificarea ei și componentelor sale în așa fel încît să-și asigure nu numai viabilitatea, ci și progresul. O cultură deschisă nu este nici o cultură instabilă, variabilă pînă la a nu-și recunoaște ipostazele anterioare. Dimpotrivă, o asemenea cultură pretinde terenul ferm al permanenței. Transformare permanentă și permanență a transformării — iată esența unei culturi pururi și autentic deschise.

Este evident că asigurarea acestei stricte proprietăți nu poate veni decît din partea unei națiuni aflate ea însăși pe drumul liberei afirmări de sine, din partea unei națiuni avînd aspirația permanenței, dar și vocația de a se situa în ea. Niciodată noi, românii nu am stat mai aproape de acest vital deziderat decît acum, cînd cultura devine tot mai mult o problemă politică, acum, cînd necesitatea îmbogățirii patrimoniului ei este afirmată de însuși Președintele Țării : **„Avem încă multe de făcut pentru a da strălucirea cuvenită literaturii și artelor, pentru a crea opere demne de marea epopee constructivă pe care o înfăptuiește poporul nostru".** Cultură autentică și construcție patetică — iată o relație asupra căreia merită să meditezi.

Cine, în călătorii peste pămînturile Țării, nu a întîlnit, ieșind dintre ogoarele abia semănate ori abia culese, atîrnînd de spinările munților, acele construcții simple, ru-

Crișu DASCĂLU

(Continuare în pag. 6)

argheziana

INSCRIPȚIILE ARGHEZIENE

Prezente în aproape fiecare volum al poetului, **Inscripțiile** se conturează, în opera argheziană, ca un domeniu al confluențelor și al diferențelor interne în același timp. Sub cîteva aspecte, aceste poezii sînt, într-adevăr, **altceva.**

Esențial mi se pare faptul că, din capul locului — încă din titlu — **Inscripțiile** dau seamă de condiția lor lingvistică ; configurația lor are loc în interiorul limbii. De aici, o mare **penetrație** a cuvîntului care izbește prin formele verbale ale prezentului ca și prin adresarea cuvîntului în mod direct, după modelul dialogului **(EU-TU).** La acest nivel, al dialogului, pronumele personale realizează adevărate performanțe combinatorii : **Inscripțiile** par a epuiza toate posibilitățile de împerechere și dispunere pe care ar putea să le realizeze, virtual, limbajul. Astfel, **EU** este cînd poetul însuși **(Inscripție pe Biblie),** cînd paharul **(Inscripție pe un pahar), TU** — prin dedublare în **EU**-l anterior și **EU**-l posterior **(Inscripție pe pereteie chiliei).** Depărtările cosmice pot reduce **EU**-l la o voce care enunță, prezentă doar prin dîra grafică : **„Cine-i aici ? O floare doar îl știe / Și neștiința noastră rămîne pe vecie. / Nu te ruga. Nu plînge. Nu căuta în jos. / A fost ? N-a fost ? E de prisos". (Inscripție pe un mormînt).** De la ambiguitatea vocii, printr-o îndepărtare maximă a celui care vorbește de vorba sa, ajungem la dispariția (mallarméană) a poetului. Rămîn doar inscripția, cuvîntul nud : **„În altar sfîrșesc și-ncep / Cele ce nu se pricep". (Inscripție pe paraclis).**

Cel căruia i se vorbește poate fi cititorul — și atunci versul se încarcă de întreaga forță a cuvîntului în acțiune : **„Tu care știi deschide și descuia cu-o șoaptă / Ești mai presus de mine, de meșter și de faptă (Inscripție pe o poartă de conac) —,** iubita : **„Am scris-o mic, ai s-o citești cu greu. Pune-l în deget, scoate-ți-l mereu (Inscripție pe un inel),** poetul însuși care a învins moartea **(„Într-o viață de-o durată / Ai murit de patru ori. / De aceea n-ai să mori / Înc-o dată niciodată")** și care atinge absolutul : **„Rătăcește în pierzare / Spre un punct sclipit de stea. Poruncește și-o să stea / S-o ajungi din depărtare". (Inscripție pe ușa poetului).** Niciodată încrederea lui Arghezi în puterea cuvîntului rostit n-a fost mai mare. Ambivalentă însă, atitudinea sa nu este peste tot aceeași : pîndit de contradicții și pîndindu-le la rîndu-i ca pe un loc al fertilității, poetul, îndreptat spre divinitate, nu mai găsește în slova scrisă decît sterilitatea prezenței golite de spirit : **„O mie de neamuri, plecate, domoale / Te caută-n ceruri, în vis, în pămînt. / Ascuns te-au găsit în cuvînt. / Sfărîmă cuvîntul : cuvintele-s goale". (Inscripție pe Biblie).** Dispariția **TU**-ului are aceleași cauze ca și absența **EU**-lui : îndepărtarea, părăsirea spațiului intim, al șoaptei și dialogului : **„Toți au fost un timp. Eu sînt. / Eu în cer. Ei pe pămînt. (Inscripție pe biserică).**

Departe de a epuiza acest „joc" al structurilor pronominale, încărcat cu semnificații, trec la un alt aspect al **Inscripțiilor,** care, lucru rar în lirică, au timpul verbelor proiectat înainte : specific le este viitorul sau imperativul. Cuvîntul conduce pasul **(„Cînd pleci să te-nsoțească piaza bună / Ca un inel sclipind în dreapta ta" — Inscripție pe o ușe)** și îndreaptă mîna **(Inscripție pe un cuțit).** Din nou căderea lui e grea : el este acțiunea însăși. Poruncind, el înfăptuiește, iar drumul faptei nu poate trece decît prin șanțul îngust al poruncilor scrise.

Poetul însemnează „cu bățul", la început ca din joacă, ornamental, împodobind lucrurile cu arabescul literei, apoi scrisul începe să acopere toate cele într-un narcisism răspîndit uniform peste fața lumii : **„Făcui semne, cercuri, cruci, / Pe bordeie, pe uluci. / Se găsesc pe cîte toate / Slovele mele culcate". (Inscripție).** Însămînțată cu semne, lumea rodește : **„Slovele cele mai bune / Le-am scris negre, cu cărbune, / Pe deasupra cu vopsele. / Le-am pus ceară cu mărgele, / Și dintr-unele tipare / Mi-a-ncoltit și cîte-o floare" (Inscripție).**

Năvala cuvintelor a umplut totul, așa încît nici pentru ele n-a mai rămas un loc și au început să se acopere unele pe altele după binecunoscuta tehnică a palimpsestelor, a ștergerilor parțiale și a acumulărilor istorice, la fel cu vechile icoane unde prin chipul vreunui sfînt străpunge lancea altuia, războinic ascuns : **„Trei sfinți fură-n timp zugrăviți / Și unul vopsit peste altul. / Uitînduse-n suflet, biserică-nchisă, / Te vezi însutit / Cu toți ciți în tine s-au fost zugrăvit / Și nu s-au cojit" (Inscripție în dosul unui portret).** O pledoarie indirectă este această ultimă inscripție : pentru pregnanța cuvîntului scris, în timp și memorie.

Vasile POPOVICI

cronica literară

Gabriel Gafiţa

Iarna e o altă ţară

Ed. Dacia, 1980

Romanul **Iarna e o altă ţară** poate fi împărţit în patru părţi, această concesie teoretică satisfăcînd mai multe puncte de vedere – semiotic, literar (tradiţional) şi axiologic. Prologul constituie partea întîi, capitolele de la unu la nouă – partea a doua, capitolul zece – partea a treia, iar capitolul unsprezece – ultima parte. Semiotic, prologul înseamnă parabola anticipativă a unei anumite conglomerări de semne : cele care vor urma (este o parabolă oglindită, sau o imagine în negativ). Partea a doua este ordonarea propriu-zisă, specifică cerinţelor epice respective, a semnelor (semnificanţilor). Această ordonare specifică implică un anume cod şi deci o anume decodificare, ceea ce înseamnă un anume mesaj. Partea a treia este contestarea teoretică, semiotică, a ordonării anterioare, este decodificarea perversă, falsificată a semnelor, sau, mai precis, decodificarea posibilă în condiţiile contextuale (constrîngerea asupra textelor, determinarea lor aliterară, pur temporală). Se încearcă (în partea a patra din afara textului propriu-zis) o reordonare a semnelor, ca o concesie inconsistentă, convenţională. În final aceasta înseamnă o reordonare falsă, respectîndu-se de fapt ordonarea iniţială din partea a doua. Care ordonare este singura dorită de autor, intenţionată ordonare în vederea unui singur mesaj acceptat de autor, unei singure decodificări posibile textului său. Autorul are curajul de a nu renunţa la valabilitatea textului din capitolele unu-nouă, cu toate că urmează în capitolul zece contestarea textuală, expresia ei. Ultima parte este gestul consecvenţei cu sine însuşi, în ciuda presiunilor exterioare, aliterare.

Literar, prologul este contrapunctul epic al părţilor doi şi patru, şi paralelizarea hiperbolică a părţii trei. Axiologic, este vorba de perspective mult mai complexe, atitudinea extremă în circumstanţe extreme. Se poate citi în mai multe feluri – „iată unde duce revolta" ; sau „iată unde duce revolta haotică, fără conştiinţă de clasă se luptă anarhic şi se moare în zadar" ; sau „iată unde duce curajul revoltei, la o moarte violentă şi inutilă – se trezeşte întrebarea, oare revolta pasivă care duce la o moarte lentă, psihică, este mai eficientă ?" ; sau „iniţiativa brutală, purificată de scrupule prudente, este mai eficace decît iniţiativa transformată în răspundere, adică îndatoriri, datorie, obligaţii, unică şansă etc. ?".

Din altă perspectivă, prologul se mai poate citi şi ca o dizertaţie paralelă la textul capitolelor următoare, punctul de corespondenţă absolută fiind undeva în urmă. Pe măsură ce se înaintează în timp şi în text, punctele de corespondenţă sînt situate mereu la mai mari distanţe pe cele două drepte paralele. Există o dilatare inegală a distanţelor între aceste puncte, pentru ca pînă la urmă, punctele care se găsesc pe aceeaşi perpendiculară la cele două paralele să fie axiologic opuse, contradictorii.

Partea a doua este ilustrarea epică a unui răspuns posibil la toate întrebările din prolog. Partea a treia este reacţia dublă la povestea de pînă atunci ; pe de o parte se anticipează reacţia cititorului prea comod să-şi însuşească mesajul, incapabil să renunţe la siguranţa sa aproximativă pentru a-şi asuma un risc doar din spirit de solidaritate. Această atitudine este exacerbată de poziţia sigură, consacrată a unui scriitor, probabil cu acelaşi gen de luptă la spate, dar acum destul de docil pentru a o uita, sau destul de temător pentru a se preface că a uitat-o, sau destul de lipsit de scrupule, destul de egoist pentru a putea pretinde că lupta personajului a fost necesară, pe cînd acum o luptă ar părea donquichotească, ridicolă. Ultima parte este continuarea în epic a părţii a treia. Revalorizarea, reordonarea unui sistem de valori, acum verificate, duce la un răspuns prin acţiune.

Cartea este un jurnal mascat. Bine construită, incită de la început promiţînd situaţii multiplicabile după anumite legi epice. Dar esenţa ei nu este desfăşurarea epică ci implicaţiile aliterare, contextuale ale textului. Există portrete remarcabile, descrieri de situaţii, dure, nervoase, ironice, aproape sarcastice.

Iarna e o altă ţară este cartea unei generaţii faţă în faţă cu alte generaţii, sau cartea unui tip de personaje faţă în faţă cu tipul cel mai comun (des întîlnit) de personaje.

Ioana RAUSCHAN

Nicolae Prelipceanu

Jurnal de noapte

Ed. Dacia, 1980

Între liricii afirmaţi pe la sfîrşitul deceniului şapte Nicolae Prelipceanu şi-a cîştigat, dacă nu un loc privilegiat, în orice caz unul distinct : ironică nu în ultimul rînd ca exerciţiu spiritual, închizînd între marginile prozaice ale discursului un fond de reflexivitate (după cum şi, cu o oarecare discreţie a expunerii, de sentimentalism) de cea mai bună factură, poezia sa şi-a impus, foarte repede, formula proprie. Fapt, altminteri, nu extrem de dificil, dacă ţinem seama că printre atîtea compartimentări stilistice – implicite ori explicite programe lirice –, clamoroase modulaţii pe pagini de istorie literară şi vocaţii oraculare, între febricitările jurnalistice, vizionare şi lamentourile felurite ce s-au intersectat într-un deceniu şi mai bine pe spaţii întinse ale poeziei contemporane, fraza eliptică, alertă, conversativă a poemelor lui Nicolae Prelipceanu tensionează o poezie care, dacă nu îşi revendică la tot pasul mari adîncimi metafizice şi nici nu refuză să fie, în felul ei, agreabilă, nu este cu nimic mai puţin profundă. Dimpotrivă. Ca şi alţi fantezişti ai generaţiei sale, Nicolae Prelipceanu a învăţat să vorbească despre lucrurile grave cu aparentă detaşare, cu nonşalanţă, chiar, care pot înşela la o lectură mai puţin atentă, ce ar rămîne la jocurile de cuvinte, la badinerie şi trucurile notaţiilor dintr-o poemă sau alta : „Aparenţa că se apropie noaptea / aparenţa că fierbe cerneala în stiloul meu / aparenţa că sîntem în viaţă şi ne mai şi mişcăm / aparenţa că ninge / aparenţa coşmarului de la ora patru în fiecare noapte / aparenţa hîrtiei / aparenţa aparenţelor şi deşertăciunea deşertăciunilor / aparenţa dedublată / aparenţa simplificată / aparenţa triplată / apa-renţa la Florenţa /... / aparenţa nemişcării celui mort demult / aparenţa locuirii undeva în lume / apa-renţa la Mayenţa / aparenţa nemişcată neclintită mai trăind / aparenţa aparenţa / providenţa providenţa / la Florenţa la Mayenţa / dar carenţa dar carenţa" **(Aparenţele).**

Evident, poeme de felul acestuia, cărora nu le lipsesc efectele spectaculare şi care nu ezită să uzeze, la nevoie, de mijloacele epicului nu rămîn în afara unui dialog, a unei polemici cu ceea ce, într-o tradiţie a poeziei ce-l are ca (mai apropiat) exponent pe Geo Dumitrescu, s-ar putea numi literatura, convenţiile acesteia. Scriind o poezie în care examinarea lucidă a existenţei vine dintr-un spirit, în cea mai nobilă accepţie a termenului, inconformist, dintr-o lipsă de adeziune, structurală, la tot ceea ce constituie convenţie, Nicolae Prelipceanu nu osteneşte, ca şi, altminteri, alţi autori din serii lirice apropiate, să deturneze această dispoziţie ofensivă, polemică, spre domeniile literaturii. Fapt semnificativ pentru demersul acestei poezii, tonul persiflator, accentele ironice ale versurilor, cinismul studiat, 'ot ceea ce ţine de acţiunea demistificatoare şi demitizatoare a poeziei se întîlnesc, peste timp, în textele avangardei interbelice, mai apoi în cele ale fanteziştilor deceniului cinci : „Poetul ironic stă în bucătărie şi spală vasele / din care a mîncat o pîine ironică / tot acolo scrie şi gîndeşte / mirosul complex al bucătăriei fiind mai aproape / de adevăratul miros al lumii / şi îndepărtîndu-l de roze /... / poetul ironic ştie o mulţime de lucruri despre lume / şi lumea nu ştie decît puţine despre el / viaţa domnilor ce ironie strigă uneori lucidul / ironia ce viaţă murmură stins poetul ironic / nu-l căutaţi pe poetul ironic în lume / poetul ironic s-a retras din ea şi vorbeşte singur / îşi spală singur rufele în familia lui tristă / aţi observat ce ironic clipesc farurile în estuare / poetul ironic moare atunci cînd i-a dispărut / ironia de a trăi /... / poetul ironic nu se culcă niciodată pe roze / din roza propriu-zisă el alege numai spinii / el face din Spinoza la plural Spinoze" **(Poetul ironic).**

Epică, epigramatică, parabolică nu o dată, deschisă jocurilor imaginaţiei şi ale cuvîntului ori sacrificînd cu discreţie unui ceremonial suprarealist, poezia lui Nicolae Prelipceanu este – ea însăşi reprezentativă în formula ilustrată – prin spiritul profan şi fantast care o tutelează, una dintre acele prezenţe care fac posibilă (şi necesară) în oricare timp al literaturii delimitarea unor „semne noi de lirism".

Lucian ALEXIU

---

marginalii

Despre romantism (II)

M-am referit în prima parte a acestui comentariu la ideea Ioanei Em. Petrescu potrivit căreia cele două aspecte ale romantismului – viziunea cosmică şi frămîntarea existenţială – se reunesc în concepţia despre o misiune istorică – o „misie" în spaţiul romantic românesc.

Observată la Eminescu, relaţia dintre cele două laturi dă la iveală un parcurs. Într-o primă fază există o armonie, mai bine zis există consubstanţialitatea gîndirii divine cu gîndirea umană, cu accent – totuşi – pe cea dintîi, adică precumpănind cosmologicul faţă de uman. Mai tîrziu se produce o ruptură. „Într-o etapă ulterioară a poeziei eminesciene, sentimentul consubstanţialităţii fiinţă-univers e pierdut" **(Eminescu. Modele cosmologice şi viziune poetică,** p. 17). Apare acum „un acut sentiment de înstrăinare" **(ibid.),** cu dramtica lui consecinţă : „...gîndirea nu mai descoperă divina raţiune muzicală a lumii, ci absurditatea existenţei" (p. 18). În cele din urmă, „Divinul devine la Eminescu **nefiinţă" (ibid.),** iar eul dobîndeşte „o conştiinţă tragică a existenţei într-un univers în care zeii s-au refugiat în nefiinţă, dar condamnă lumea să existe, formîndu-şi, prin gîndire, chipul şi istoria" **(ibid.).** Aşadar, din consubstanţialitate n-a rămas nimic, cele două laturi – cosmosul şi istoria, fiinţa şi existenţa, valoarea şi fapta – s-au despărţit.

Am rezumat – sper, corect – observaţiile autoarei pentru a arăta în continuare cum s-a concentrat la Eminescu un parcurs care, în literatura franceză, a fost lung şi jalonat de mai mulţi scriitori : Rousseau, Baudelaire, Camus şi Sartre. Mai exact, între Rousseau şi Baudelaire drumul a fost străbătut în întregime, iar în gîndirea lui Camus şi în cea a lui Sartre parcursul s-a reflectat.

La Rousseau, în experienţa visătorului, după ce omenirea potrivnică fusese alungată dincolo de orizont, eul şi lumea erau unul şi acelaşi lucru. În expansiunea ei, fiinţa cuprinsese întregul univers. Mai tîrziu, la alţi romantici, a existat o vreme de echilibru cînd, în ciuda ostilităţii lumii, care se interpunea opacă între cer şi eu, întîlnirea lor se întîmpla – prin oglinzile simbolului – în locurile rămase pure în lume – văzduh, parfumuri, ochiuri de apă, flori. Fiinţa lăuntrică şi fiinţa divină îşi corespundeau, însă universul exterior se rupsese de fiinţă. Pe urmă, drama s-a produs cînd, o dată cu pătrunderea lumii în obsesiile eului, acesta s-a înstrăinat la rîndul lui de fiinţă. Sfîşierea s-a petrecut la Baudelaire.

Cînd, după o sută de ani, Camus – în **Străinul** – a creat un personaj ce părea lipsit de viaţă lăuntrică, el figura în spaţiul romanesc înstrăinarea de fiinţă. Meursault exista şi atîta tot, exista fără un principiu intern, iar existenţa astfel lipsită de liantul interiorităţii şi gîndirii îi apărea cititorului ca ceva absurd. S-a elaborat atunci conceptul absurdului, ca reflectare a unei stări existenţiale ivite în literatură mai întîi la Baudelaire. Faptul că Sartre, unul dintre făuritorii conceptului, a scris o carte despre experienţa creatoare a poetului florilor răului este, de aceea, dintre cele fireşti.

Avînd în vedere amplitudinea şi adîncimea problematicii romantismului, ale cărui resurse au continuat să fie explorate în veacul nostru, nu trebuie – cred – să ne temem de a-l pune pe Eminescu în legătură cu acest curent. Nu riscăm să facem din el „doar" un romantic tardiv, citînd vreme el a gîndit romantic într-un fel esenţial. Nici nu riscăm să-l plasăm în afara mişcărilor înnoitoare ale poeziei. (Rimbaud a fost romantic chiar acolo unde a întemeiat poezia modernă – în **Iluminări**) în acest sens, studiul Ioanei Em. Petrescu este exemplar.

Livius CIOCÂRLIE

viaţa asociaţiei

VARIA

În cadrul **„Zilelor culturii R. S. Cehoslovace în R. S. România"**, a avut loc, la sediul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, o seară de literatură cehoslovacă. Oaspeţii noştri au fost scriitorii cehoslovaci prof. dr. **Miloslav Stingl, Karel Misar** şi **Milan Resutik.** În cuvîntul său introductiv, **Anghel Dumbrăveanu,** secretar al Asociaţiei, a subliniat legăturile trainice care există între cele două culturi, tradiţia acestora, cursul lor ascendent. S-a remarcat faptul că scriitorii timişoreni au fost traduşi de edi-turile şi presa cehoslovacă, au efectuat în această ţară vizite de prietenie, au scris reportaje reflectînd aceste vizite după cum, la rîndul lor, scriitorii cehoslovaci au fost traduşi în paginile presei timişorene. Următorul moment al întrevederii de vineri l-au constituit însemnările prozatoarei **Sofia Arcan,** în calitate de delegat participant la ediţia de anul trecut a „Zilelor culturii româneşti în R. S. Cehoslovacă". Au fost depănate frumoase amintiri despre Praga, Bratislava şi alte centre vizitate de delegaţia noastră, au fost evocate întîlnirile de lucru, rodnice, avute cu confraţii din ţara prietenă. Momente de emoţie reală ale serii le-au constituit lecturile din literatura poporului cehoslovac, efectuate cu dăruire şi înalt profesionalism de către actorii Naţionalului timişorean **Elena Creţoiu, Miron Neţea** şi **Gheorghe Stana,** interpretări unanim aplaudate. În încheiere, din partea delegaţiei de scriitori din R. S. Cehoslavacă, a vorbit scriitorul prof. dr. **Miloslav Stingl.**

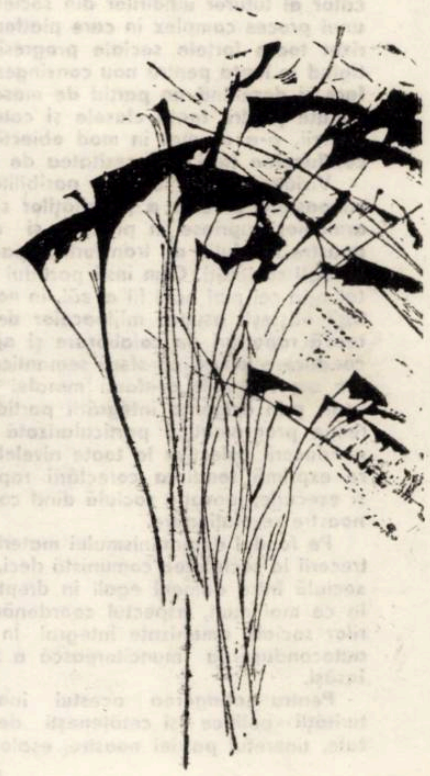

ÎNTÎLNIRI

● Centrul de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă **Arad, Centrul de librării** şi cenaclul „Lucian Blaga" sînt organizatorii, în cadrul Festivalului „Primăvara arădeană", a „Zilelor Editurii **Eminescu",** în cadrul cărora au fost lansate, la librăria „Ion Slavici", volumele „Tangaj" de **Florin Bănescu,** „Nori luminaţi" de **Vasile Dan** şi „A treia zi" de **Gheorghe Schwartz.** A prezentat criticul şi istoricul literar **Valeriu Râpeanu,** directorul Editurii. ● Au mai participat, ca invitaţi : Lucian Alexiu, Ion Marin Almăjan, Nikolaus Berwanger, Alexandru Deal, Anghel Dumbrăveanu, Lucian Emandi, Cornel Marandiuc, Mircea Micu, Anton Palfi, Alexandru Ruja, Gh. Tomozei, Horia Ungureanu, Damian Ureche. ● În cadrul aceleiaşi „Primăveri arădene" a avut loc, prezentarea volumului „Profiluri plastice arădene", apărut la Editura „Facla". Din partea Editurii au luat parte scriitorul Ion Marin Almăjan, director, Wilma Michels şi Al. Jebeleanu. ● La Caransebeş a avut loc o şezătoare literară, în incinta Clubului C.F.R., la care au participat Dorian Grozdan, Al. Jebeleanu, Aurel Berinde.

UN ROMAN AL TIMIŞOAREI

Azi la orele 18, la librăria „M. Eminescu" din Timişoara va fi lansat romanul „Tornada" de Ion Marin Almăjan, o carte despre Timişoara, apărută la Editura „Eminescu". Prezintă Valeriu Râpeanu, directorul Editurii.

L. B.

Două ipostaze ale romanului psihologic

1. După **Duminica mironosițelor** și **Masa zarafului** la care se adaugă lecturile criticului literar, nimic nu o împiedică pe Dana Dumitriu să se considere prozator deplin, cu vină, trecut de faza tatonărilor și dilemelor. Siguranța cu care construiește romanul **Întoarcerea lui Pascal**[1] este întîiul și cel mai de seamă atribut al experienței sale romanești. Preocupată de problematica morală și de repercusiunile acesteia în psihologia individului, cartea Danei Dumitriu fixează pe o structură riguroasă dar nu ușor detectabilă, personaje diverse ale căror relații exterioare se complică în corespondențe intime între destine marcate de vina morală. Petra, Matei, Clara, Ema, Zanet, ca să numim cîteva dintre ele, nu se desfășoară în acțiune, ea rămînînd paralelă sau secundară, ci în oprirea introspectivă și așteptare, unde valorile psihologice se pun în evidență. Aici își exercită prozatoarea finețea analitică și îndeminarea procedeelor de reconstituire, realizînd personaje reflexive, dominate de căutarea determinărilor interioare ale relațiilor umane.

Există o uniformizare a personajelor în atitudinea lor unele față de altele unde predomină suspiciunea și precauțiile, nu totdeauna în favoarea nuanțării psihologice. Trecînd dincolo, dar nu peste esența morală a romanului, se dezvăluie un fir subiacent și mai puțin vizibil care sugerează reflecția asupra prozei însăși. Alternat sau în aceleași momente personajele sînt subjugate de necesitatea de a-și spune povestea, descoperită în procesul amintirii sau făcută special pentru ascultătorul ei. Recluziunea stimulează construirea rolului sau a poveștii despre sine, motivînd atitudinea lui Matei și a Petrei : „Nu-și mai putea povesti sieși ! Avea nevoie de cineva care s-o asculte. În liniștea camerei ei, unde nu pătrundea nimeni, nu avea altceva de făcut decît să analizeze și să reinterpreteze scene din trecut, din perspectiva fiecărui erou al lor, să joace din nou toate rolurile" (p. 22).

Citit astfel, **Întoarcerea lui Pascal** este romanul pregătirii tensionate a căderii lui Pascal, care, trăind cu intensitate problema afecțiunii paterne, omite propria sa poveste deci conștiința existenței sale în afara prăbușirii familiei. Finalul cărții este și începutul libertății interne a lui Pascal și a recuperării personajului prin poveste.

2. Nesocotind riscul de a debuta cu proză de dragoste și eludîndu-l cu naturalețe, Anda Raicu își alcătuiește romanul prin intuirea unui personaj tulburător care dezvăluie sensibilitatea scriitoarei. Nu impresionează în **Norda**[2] construcția propriuzisă, modalitatea alternanței de medii și perspective, cu care romanul actual ne-a obișnuit deja. Interesul maxim al autoarei, transmis lectorului, se îndreaptă spre conturarea personajului feminin care potențează și subordonează fluxul epic. Începînd cu sugestia muzicală a numelui, o invenție onomastică inspirată, și trecînd prin căutarea „secretului" în destinul marcat de experiența erotică a Nordei, romanul reconstituie nu atît o imagine cît o apariție fermecătoare, o intuiție simbolică. Personajele cărții se definesc în măsura în care se raportează la trecerea Nordei prin viața lor, devenind martori, participanți. Introspecțiile de finețe psihologică sînt determinate și acestea de prezența Nordei ca imagine tensională.

Romanul Andei Raicu suportă, pe axa lui de nostalgie, procedee diverse ale prozei, de la digresiune inteligentă la rememorare și observație psihologică complexă, la conturarea atmosferei din medii sociale diferite. Proiecția simbolică a personajului central, realizată prin suprapunerea semnificațiilor adolescenței cu prezența neliniștită și perpetuă a mării, rămîne substanța unificatoare a cărții. De aici decurge alunecarea firului epic, ratarea lui pe alocuri, și preferința pentru poezia atmosferei în susținerea tonului original al romanului.

Brîndușa ARMANCA

[1] Dana Dumitru, **Întoarcerea lui Pascal,** Editura Junimea, 1979.

[2] Anda Raicu, **Norda,** Editura Eminescu, 1979.

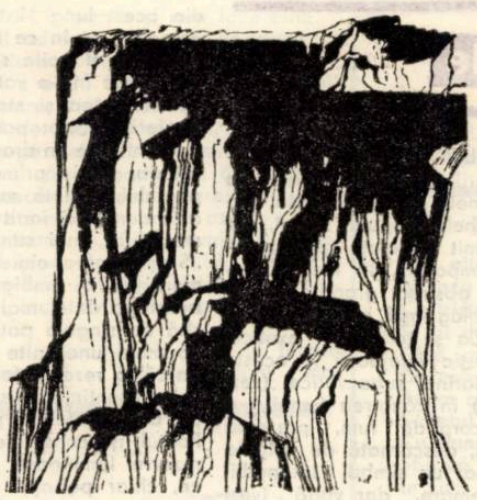

HORIA UNGUREANU: Între povestire și eposul rural

Laureat al unui concurs de debut (la fel cu alți concitadini și colegi de generație, tot mai numeroși în ultima vreme : Carolina Ilica, Florin Bănescu, Dan Vasile, Eugen Suciu), Horia Ungureanu oferea în prima sa carte, **Ochiul zilei de ieri** (Ed. Eminescu, 1976) o bună narațiune cu structură de cronică (vezi succesiunea capitolelor, notată simplu prin cifre) și amploare de epos rural. Privirea panoramică, în buna tradiție a prozei ardelene, era evidentă încă din prima frază a romanului.

Plasată într-un spațiu bine identificat (satul Ridiș, mărginit de Munții Zarandului și de cîmpia arădeană), cronica lui H. Ungureanu reactualizează caracteristici ale prozei clasice a pustei de vest, cu derulări dramatice, adesea violente de întîmplări, și destine puternice, pitorești, vag legendare, de „western" românesc (în sensul pe care Călinescu îl dă acestui termen vorbind despre Slavici). În fapt romanul este o suită de biografii de „ridișeni", cu o anumită autonomie narativă (multe putînd fi citite ca proze separate), dramatism și mister biografic reconstituit uneori prin procedee cvasi-detectiviste (vezi povestea familiei Flundăr, ori a pădurarului Nioma). Dar aceste povestiri individuale, adesea episodice (autorul excelează dealtminteri în prezentarea unor personaje secundare) constituie în cele din urmă o admirabilă **narațiune colectivă** a satului Ridiș, împietrit în obiceiurile sale, izolat parțial de lumea din afară, locuitorii săi trăind ritualic un fel de timp repetitiv, esențial, un calendar secular al ocupațiilor diurne.

Că satul, și mai puțin destinele individuale, constituie adevărata substanță epică, o dovedește și una din temele romanului, anume aceea a relației dintre noii veniți (intruși) și comunitatea Ridișului. Încă în prima parte a cărții narațiunea se oprește asupra destinelor unor venetici ca Manase Steica, cîrciumarul Lup, Iopa, etc., care acceptă, sau dimpotrivă refuză să fie asimilați de comunitate.

Din această perspectivă colectivă rezultă și anumite procedee narative : romanul este constituit dintr-un montaj de monologuri-narațiune, funcția povestirii fiind preluată de mai mulți naratori recrutați din rîndul sătenilor ori chiar de o voce neidentificată, un fel de voce colectivă (ceea ce știe satul despre o anumită întîmplare). Sînt excelente mai ales povestirile bătrînilor precum Dudanu (rolul său crește semnificativ spre finalul romanului, tocmai pentru că el reprezintă un punct de vedere înțelepțesc, conservator, al vechiului sat) în care funcționează din plin **procedeul trenării,** al amînării dezvăluirilor din plăcerea povestirii. Uneori firescul acestor povestiri, naturalețea stilului (oral, rustic fără exagerare) este însă împietată de intruziunea unui suprapovestitor, autorul însuși, care filozofează, folosește clișee descriptive sau chiar sloganuri în descrierea unor întîmplări intervenite în viața satului după Eliberare. Dealtfel partea cea mai slabă a romanului este tocmai această plasare într-un timp istoric și social, referirile la evenimente politice ce nu părăsesc uneori un anume schematism cunoscut.

Vara bunei speranțe (Ed. Eminescu, 1979), a doua carte a prozatorului, continuă narațiunea Ridișului, dar dintr-o perspectivă contemporană (primul roman începe cam prin 1941, al doilea prin 1973). Multe personaje din romanul de debut sînt reluate aici și în cîteva cazuri li se completează biografia ; astfel Lup și Mileaga, expediate în cartea anterioară, devin aici centrale, confecționîndu-li-se biografii spectaculoase. Dar romanul se oprește mai mult (din păcate) asupra „intelectualilor" (sau pseudo-intelectualilor) satului, de unde și o complicare a stilului, ce duce uneori la efecte regretabile (retorism, un gen de discurs filozofard, pompos, cu stridențe și improprietăți stilistice).

Și construcția acestui roman este mai ambițioasă, deși nu face decît să amplifice unele procedee din romanul precedent : astfel, în locul succesiunii de cronică (de fapt falsă și în romanul anterior) capitolele sînt constituite aici din monologurile-povestire a trei personaje : Onuț Hara, Ilarie Lăzărescu (monologuri uneori nefirești prin prețiozitatea stilului) și Aron Mileaga (excelent, cu dese trenări și complicări meandrice, reîntorcîndu-ne la stilul pitoresc și convingător al povestirii din **Ochiul zilei de ieri**). Dar și acești trei naratori recurg în ultimă instanță la alți martori și surse de informație (identificate după procedeul : „Nu-și găsea locul, zicea Nache c-ar fi spus nevastă-sa, Nuța", aceasta în monologul lui Mileaga) conform tradiției orale a satului, **memoriei sale colective** care este rezultatul multor colportori de informație (se găsesc mereu martori pînă și pentru acele întîmplări care se petrec în afara satului). Monologurile povestire se reiau și se completează reciproc, după un procedeu faulknerian cunoscut ; tot faulknerianã este și tensiunea introdusă între povestitor și interlocutorul său (aici între Onuț și Ilarie), ultimul devenind activ, sarcastic și polemic, încercînd să submineze gravitatea reconstituirilor lui Onuț. Situația seamănă cu aceea din romanul **Absalom Absalom,** Onuț Hara jucînd rolul unui Quentin Compson obsedat de trecut și de satul său natal, plecînd la universitate ca să scape de obsesiile sale, dar și pentru a cîștiga perspectivă în judecarea oamenilor și întîmplărilor din existența sa anterioară. Astfel autorul îi confecționează lui Onuț o biografie de intelectual rural **problematic,** hipersensibil la suferința lumii, transfigurînd adevărul cu imaginația sa excesivă, trăind sub „zodia femeii", a numeroaselor femei care (în lipsa bărbaților răpuși de război) i-au fost mentori spirituali : mama sa, doamna Candrea, un fel de simbol al lumii vechi, patriarhale precum parcul conacului ei, aflat acum în părăginire (căci după război ridișenii n-au prea avut timp de parcuri") ori Ofelia, fiica nelegitimă a cîrciumarului Lup, „o țigancă blondă", imprevizibilă dar și superficială, perfect adaptabilă oricăror condiții.

Ca și în romanul precedent, suferă și aici perspectiva socială, epicul propriu-zis fiind redus la doar cîteva elemente supralicitate de monologuri : disputa satului în chestiunea deschiderii unei șosele naționale prin Ridiș și a participării sătenilor la exploatările miniere, dragostea frustrată a lui Onuț pentru Ofelia, ori soarta familiei Candrea, în care o patetică și curajoasă bătrînă încearcă să apere memoria fiului ei adoptiv, Mihai, dezertor în război, precum și mormîntul său amenințat de noile construcții rutiere.

În ansamblu, însă, cu toate scăderile de epică, compoziție și mai ales stil (mai trebuie menționat și finalul moralist, ori schematismul social al unor situații descrise), **Vara bunei speranțe** certifică o autentică vocație de prozator, capacitatea de a construi un epos rural, o narațiune colectivă adesea impresionantă. Nădăjduim că următoarele cărți o vor îmbogăți cu fapte epice și o viziune ideatică demne de o asemenea tentativă.

Marcel POP-CORNIȘ

● miniaturi ● miniaturi ●

Ion Lotreanu

OCHIUL MIERLEI

Ed. Scrisul românesc, 1979

O mare ușurință de a versifica îl face pe Ion Lotreanu să publice cantitativ foarte mult, în detrimentul calității, **Ochiul mierlei** fiind unul din numeroasele volume de versuri tipărite în ultimii ani, alături de altele, de publicistică sau însemnări critice. Actualul volum conține versuri limpezi, transparente și de o varietate deconcertantă : de la **Țara lui Eminescu** la **Laudă limbii române,** de la **O Grecie de vis** la **Parisului, un salut,** de la **Epistola sublocotenentului Vasile Cârlova către colonelul Nicolae Tăutu** la **Epistola lui Titu Maiorescu către secția de critică a Uniunii Scriitorilor.** Și asemenea ciudate titluri ar putea continua. Ion Lotreanu scrie chiar și despre **Vinul românesc** (în perspectivă cantemirică), dar, oricare ar fi tema, adîncirea este aproape exclusă, versurile fiind nesupravegheate încît e de mirare cum pe parcursul a zece ani de poezie Ion Lotreanu nu a reușit să-și formeze o conștiință lirică fără de care rezultatele sunt ca și acelea pe care le consemnăm : **Lingă flacăra unui chibrit / Moartea e o chestie festivă** (Artă poetică, p. 36) ; **„Mai demult pe Usturoaia / păștеau mielul și cu oaia / iarba ce-o-nverzise ploaia"** (Alegro, p. 70).

Alexandru Mitru

IAȘII ÎN LEGENDE ȘI POVESTIRI

Ed. Sport turism, 1979

Specializat în „legende și povestiri", scrise în perspectiva unei edituri ce are în vedere sportul și turismul, după alte orașe privite astfel, Alexandru Mitru se ocupă în actualul volum de capitala Moldovei, pregătind altele, despre alte orașe ce vor intra în schema vizibilă în cărțile tipărite pînă acum. Volumul ce-l avem în vedere, **Iașii în legende și povestiri** este, din păcate, lipsit de unitate. După cîteva pagini dramatizate, interesante altfel, închinate Meșterului ce a zidit Trei-Ierarhii (conform unei legende fără mare semnificație raportată la Meșterul Manole) urmează o lungă povestire (peste 150 p.), **Iarna cărturarului,** privind viața lui Miron Costin și apoi două scurte povestiri despre ultimele clipe ale lui Grigore Ghica Voevod **(Chipul de la Putna)** și ale lui Alecu Russo (Cîntecele), sentimentale și fără profunzime. O anume concepție superficială despre artă, înclinația spre un sentimentalism ieftin și un patriotism insuficient asimilat fac din volumul lui Alexandru Mitru, **Iașii în legende și povestiri,** o carte la interferența dintre literatură și document, prevalînd ultimul element. Punctele de pornire sunt unele realități istorice cărora autorul nu le-a insuflat decît foarte puțină poezie.

Calistrat Costin

SATIRĂ DUHURILOR MELE

Ed. Albatros, 1980

O carte de „parodii și nu prea" cum ne avertizează subtitlul, **Satiră duhurilor mele,** publică Calistrat Costin la Editura Albatros. Intenții ambițioase pentru care sunt necesare o mare inteligență și multă ironie. Detașarea de lucruri, demitizarea, luarea în răspăr a valorilor sau doar a unor obișnuințe, nu-și află finalitatea decît într-o mare reușită lirică. Volumul ocupă un loc aparte în evoluția poetului, de la debutul său în 1976 cu volumul **Planete,** și, dacă cîștigă în ironie, pierde în lirism. Poemele sunt ample, pe alocuri retorice și declarative, iar ironia mai puțin subtilă decît ne-am așteptat („Mă simt călcat pe bătături de cîte ori mă calcă cineva" din **Ascultînd sonata „lumii"** sau „Ori viața ori la loc comanda" din **După doi iepuri sau în loc de Prefață),** după cum unele procedee mi se par facile **(În loc de postfață** la începutul volumului și așa-zisa **În loc de prefață** la sfîrșit). Orizontul poetic s-a lărgit însă mult și o mai atentă supraveghere ar putea netezi calea spre unele reușite ca în poemele **În căutarea punctelor de sprijin, Plecări în larg, Idilă** etc. Punctele de sprijin necesare sunt prezente însă și dozarea potrivită a lirismului cu ironia atîrnă doar de conștiința artistică a poetului.

Paul SILVESTRU

portrete sentimentale

Erotica, dintru început, a dominat majoritatea poemelor poetului. Ea a fost aria şi principiul său cele mai fertile, încă de la **„Pămîntul şi fructele"** (1964) pînă la această oră. Ea i-a dat naştere însuşi poetului. Erotica debuta în acel timp cu o tentă delicat-sentimentală, petrecîndu-se în cadrul naturist, pur, senin. Tot atunci, poetul scrie poeme ale fraternităţii, ale aspiraţiei ideale. Poezia sa era o participare civică, izvorîtă din trăirea directă, nu atît un act meditativ, ci o ilustrare poetică şi patetică a trăirilor cotidiene — o transfigurare frumos exultantă şi graţioasă. Iar marea, ca prim fragment al unei intime obsesii sau cadru poetic, era pe atunci doar un cadru, un decor (ca oricare altul, poate ceva mai luxuriant decît altele) dar atît.

Cu **„Iluminările mării"** — tablourile naturiste prind o viaţă afectivă. Dezolarea, ca stare de spirit, ce va deveni o tonalitate de sine mai tîrziu, încă e mimată, studiată. Chiar şi în ea intră o eleganţă a gestului politicos, uşor hieratic. Suferinţa încă are o ingenuitate, nu lunecă spre tragismul unei vîrste. Tablourile (marine !) vizează recluziunea, pacea unui tărîm de sud sau de nord (căci mările poetului sînt mai de grabă nordice şi a spune că el e un solar e un nonsens !), pline de mistere, de valkirii, de ceţuri, de sturzi, solitari, de ierni îngheţate şi cîntece de păsări vîslind în ceţuri opace. Uneori, încă, despărţirile iubirii sînt superflue, simple notaţii, tablouri în sine, alcătuite într-o retorică de incantaţie muzicală, nu cu miez ideatic. Aici apare deja obsesia visului, ca ţel suprem, dar abstract, şi a femeii ca limită a acestui vis. Oraşul, decorul lui, amurgul, devin motive de exaltare. Poetul e încă doar un descriptiv, un constructor de imagini, ideea poetică e plăpîndă, fără forţă de şoc. Poezia stă tot în zona muzicalului, a simbolului culorii, a imagismului luxuriant, nu coboară înspre întrebări existenţiale. Ea se consumă prin ea însăşi şi prin fascinaţia propriilor sale imagini ce se repetă, ca într-o suită de oglinzi, în alte asociaţii şi forme, într-o construcţie de-acum, dumbrăveniană (vezi : **„Să ne amintim de amurguri", „Mov de Bacovia"**). Chiar şi în poema de dragoste (vezi : **„Poemul de nord"**) poetul aduce o distanţare rece, fără sîngele patimii, durerea nu se alină prin durere, ci, parcă, printr-o oficiere detaşată. Marea, cadrul acestei oficieri, îndeobşte, e văzută nocturn, în ceţuri, în posturi necunoscute, pe cheiuri tăcute, cu păsări, cu corăbii, un peisaj mai degrabă imaginat mental, nu unul trăit şi transfigurat. Un cadru formal exotic, pentru a se derula în el întîlnirea cuplului, peregrinările lui iluzorii. În schimb, încă din acest volum, apare ideea de reală importanţă în lirica poetului : aceea a eroziunii cuplului, a pierderii inocenţei şi a elanului, a ruperii zborului virtuos (vezi **„Cîntecul trecerii"**). Aici, în „Iluminări", poetul începe să abandoneze cadrele prea generalizate, abstracţiunile, el concepe un mediu al său, cu note reale, personale, cu aglomerări de gesturi şi detalii, ce trăiesc încă disparat, dar animă deja poemele (vezi **„Interior"**). Introspecţia devine o atitudine, un strigăt liric, nu numai o contemplaţie pură, evocatoare şi abulică, ci o trăire a actului bucuriei. El începe să cînte actul erotic abandonînd detaşarea rece iniţială, ilustrînd, într-un fel, unic, între confraţii săi timişoreni, efemeritatea acestui simţămînt, a mereu neatinsei aspiraţii către o certitudine în acest act intim, devenind un bard al rafinamentului sentimental, al plînsului şi extincţiei acestui simţămînt, colorat, fie de un senzualism discret, fie de o cenzurare ironică distinsă, delicat reverenţioasă, cu un aer de curtuoazie şi răceală englezească, stranie pentru un bard cu rădăcini levantine.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„Oase de corăbii" înscrie primul presentiment al trecerii, al timpului tînăr, ca motiv poetic. Poemele nu înscriu, însă, nici aici, în ele, însemnele timpului social, ale istoriei. Ele nu trimit la relaţii spaţiale anume, istorice, temporale, la medii anume, ci devin mai abstract grandioase şi mai glaciale. Neologismul abundă ca şi frazarea amplă. Ca şi teritoriile exotice, ireale. Spiritul poetic voiajează în aceste medii (din nou marine, subacvatice, (vezi **Oase de corăbii"**) în căutarea femeii, o abstracţiune, un corp de fum, prezentă doar mereu în vis, descărnată de virtuţile ei fireşti, fiind doar un simbol intangibil şi o perpetuă chemare, dar vagă (vezi **„Cîntec de mare"**). Fraza devine stufoasă şi mai luxuriantă, iar ideatica mai difuză. Poetul devine mai pletoric. Dar, tot acum, el începe să-şi noteze „biografia", teritoriile propriei fiinţe (vezi **„Portretul ascuns"**). Acum încep prieteniile să se stingă. Dragostea să se ducă. Îndoielile să roadă. Temerile să prindă teren. Îndemnurile să dispară. Poemele surprind, aici, printr-o „anecdotică" a lor, printr-un simbol epic, cu trimiteri la întîmplări trăite (vezi **„Pietrele amiezii"**), pentru ca, în **„Singurătatea amiezii"**, accentele şi trimiterile spre motivul trecerii, al timpului, al îmbătrînirii sentimentelor şi iluziilor, cu un destin al lor, implacabil, să fie tot mai acute, ele devenind substanţa volumului acestuia ca şi al celui următor. Acum, poetul trece întregul peisaj, exterior şi interior, prin filtrul simţurilor, dar şi al meditaţiei lirice (vezi **„Incidenţă"**). De asemenea, el, acum, trăieşte simţămîntul curăţiei, ce nu mai poate fi atinsă, fiind maculată. Deprimarea nu mai e ascunsă, oficială, politicoasă. Poetul devine aproape disperat, nu mai joacă rolul eleganţei neatinse de dureri, al politeţei cu orice preţ. El are sentimentul golului. Al părăsirii ! **„E cineva generos să-mi deschidă ?"** exclamă el. Incredibile tristeţi sînt iscate numai la gîndul pierderii amorurilor, a îmbătrînirii sau a pierderii iluziilor. Totul intră într-o disperată şi monotonă asemănare a unor momente de triste eşecuri. Poetul, stilistic, devine mai hieratic, cu frază simplă, uscată, fără savoarea de ieri, voit prozaică, însă în adînc susură disperarea. Mimează un soi de indiferenţă cinică, ironic-melancolică, trimite o perdea de fum, în spatele căreia lui îi place să se ascundă, să-şi dosească simţămintele, tot un soi de eleganţă, de politeţe graţioasă, dar, în spatele ei, sînt acum răni ce nu-şi ascund, încă, sîngerînde, capetele. Acum, poetul învaţă emoţiunea simplă, printr-un fel de participare umilă la propria sa devenire şi prin sinceritatea, nedisimulată, ruptă de gestul grandilocvent de ieri. Gravitatea sa ascunde acum doar o subţire ironie, ce suspină din cînd în cînd sub luciul şters al cuvintelor modest alese, aşa cum s-ar putea vedea într-o poemă, de altfel unică în felul ei, în acest volum, **„Sub sticla unor cuvinte"**.

De abia în **„Diligenţa de seară"**, poetul apolinic al începuturilor coboară la tonul net al îndoielii definitive, la lumina crepusculului, la ezitarea căutării, la impasul deziluziei. El înţelege tot mai greu „fenomenul tînăr", rămînîndu-i adesea de nepătruns şi, după descinderea, ca tînăr doldora de iluzii, în cetatea ce l-a primit, el pierde „legăturile intime de altădată", ca şi prietenii „cu care a învins", ajungînd un „copac în care pasărea se fereşte să cînte". Deziluzia în iubire, în fraternitatea prieteniei, pot fi compensate doar de jocurile fantaste ale vîrstei copile, ale naturii, trăită, atunci, plenar. Eroul liric de azi aşteaptă iluzii ce nu mai apar, cuvintele, chiar, sînt scrise într-o „umilinţă a tăcerii", echilibrul interior al acestei vîrste de azi e rupt, tîrziul, uitarea înconjoară farmecul unui Ieri luminos şi scăparea, din acest lung întuneric al singurătăţii, este din ce în ce mai rară, fiindcă mai rare sînt şi noile simţăminte tinere ce se pot naşte într-o vatră stinsă.

Tonalitatea şi starea meditaţiei poetice conferă acestor poeme o linie interioară coerentă, de un dramatism reţinut, neincantatoriu, ca în primele volume. Limbajul poetului, înainte mai net, coloristic mai abundent, mai înalt metaforic, acum devine mai difuz, mai stins, începînd încă de la „Singurătatea amiezii". O autoironie permanentă, o ambiguitate colindă pe sub aceste cuvinte, mai uscate, o retorică lipsită de sîngele patetic de ieri, ce invada poemele unei alte vîrste. Există, acum, parcă, o rezervă faţă de cuvîntul „poetic" un antisentimentalism potrivnic preţiozităţii, abundenţei şi pletorei de sentiment. Poetul îşi constituie şi aici, e adevărat, rezerve luminoase ale unei biografii lirice, chiar peisajul este uneori arătat în concreteţea lui : Oltul, dealurile natale, pădurea, sau marele oraş din Vest, ele transpărînd discret în tablouri sau decoruri ce încheagă o atmosferă. Revin în scenă, cu acest volum, o seamă de simboluri, nu livreşti, ci pornind organic din substanţialitatea conţinutului acestui volum al poetului. Ele vorbesc de „o vale cu stele", de „o corabie cu fluturi", de „cetăţi ale tainei", de „pasărea ce venea în taină". Toate aceste simboluri pornesc de la relevarea iluziei, a visului tînăr, a nostalgiei disperate după o puritate a vîrstei visării, a timpului pur, cînd „miroseam a pămînt neînflorit", cînd singura avuţie intimă era doar aceea preluată din pămîntul natal şi familial, plin de cuviinţă, o avere intimă a naşterii sale curate, între oameni curaţi.

Lirica poetului înglobează un gen de carte a memoriei, a rememorării unor mari simţăminte pierdute : dragostea, prietenia, speranţa, iluziile artei, dar şi carte a cîntării vîrstei înfloririi, a unei nostalgii perpetue, după lunga ei trenă de foc. Ajunşi aici, mai trebuie spus că, dacă azi, la mai mult de un sfert de secol de la debut, nu se poate spune despre poet că nu a fost răsfăţat de critică, poezia sa, în schimb deşi cantabilă, cu valori melopeice şi simbolice, cu valori meditative, cu o frazare larg whitmaniană, dar fără patosul ei, nu s-a întîlnit în aceeaşi măsură de răsfăţ cu poftă hedonistă a cititorului, dornic de spunere şi miraj verbal. Poezia sa şi-a ajuns, adeseori, doar sieşi, nedevenind, pentru marile mase, tot atît de captivantă, ca a altor poeţi la modă. Temele ei fiind simţămîntul pierderii iluziilor, ale eroticii sau ale vîrstei, ale trecerii timpului, ale extincţiei, poezie hrănită din simboluri ale îndoielii incerte, ale vidului sentimental, ale oferţei spre peisaje crepusculare, nefiind deci o lirică de coloratură „tonică", nici frivolă, sau apropiată de dilemele unei generaţii, ea s-a fixat în aria anilor şaizeci-şaptezeci, cu ideatica întregii sale generaţii hrănindu-şi, încă, din întrebări, destinul şi incertitudinile, deschizînd mai rar fereastra spre „fenomenul tînăr", poate de neînţeles, cu noile sale forme de acţiune (chiar dacă inutile !), de noutate şi de impunere ambiţioasă şi rapidă.

Ion ARIEŞANU

CORINA VICTORIA SEIN

FRICA ALBĂ

...Da, Anisia. Îţi trînteşti şevaletul lîngă singura floare din grădină, margareta albă. O rupi şi degetele tale lungi şi nervoase se apucă să o văduvească de petale. Ce secret vrei să-i smulgi ?

Anisia, să rămînem în grădina unde zace şevaletul şi frica albă...

Peste grădină se stîrneşte vîntul. Pămîntul înfierbîntat are scoarţa crăpată, ca faţa unui bătrîn. Ploaia n-a ajuns pînă aici. Anisia are senzaţia că se află într-un loc necunoscut, ba are şi convingerea că vine de foarte departe. S-a întunecat de-a binelea şi împrejur — doar vîntul. În mijlocul grădinii, zveltă, Anisia lasă să-i cadă printre degete ultima petală. Răcoarea nopţii o scutură de parcă ar sta cu picioarele în apa rîului care curge liniştit la cîţiva metri. Zgribulită, urcă treptele de lemn ale cerdacului. Se sprijină de balustrada lustruită. Luna parcă e ţinută pe fruntea dealurilor şi Anisia încearcă să rămînă cît mai mult sub lumina ei timidă, de măr dat în pîrg. E ora la care tatăl ei ia clopoţelul de pe noptieră şi îl scutură uşor. Bietul om, aşa îşi încheie ziua. Ea nici nu şi-l aminteşte altfel. Cînd era mică, mamă-sa o ducea în camera lui. „Ia-ţi păpuşile. Să te joci în linişte. Tata are sufletul bolnav, să nu-l necăjeşti". Şi Anisia rămînea cuminte în colţul cel mai întunecat. Strîngea cu disperare păpuşile, de cele mai multe ori nişte beţe învelite în cîrpe, înghiţindu-şi lacrimile. În patul dublu, tatăl ei ţinea braţul stîng arcuit peste fruntea de culoarea mierei, uşor boltită, transparentă, străbătută de vinişoare albastre, iar sărutul ei părea mai curînd o slabă zbatere. Tatăl său nu încerca să o reţină în cameră. Îi simţea teama şi, nemulţumit, o alunga cu vorbe aspre. Fata ieşea şi închidea uşa. Nu se depărta, rămînea cu spatele lipit de peretele antreului, atentă să audă cea dintîi chemare. Aşa crescuse ; între o aşteptare şi alta.

Mama ei lipsea mult de acasă. Avea o muncă grea ; poştaş pe raza unei comune cu patru sate şi cu casele împrăştiate pe văi şi pe dealuri. Anisia pîndea, seară de seară, întoarcerea ei acasă. Iarna, însă, aşteptarea ei se transforma în frică. O nelinişte ziua care se sfîrşea pe neaşteptate, lumina nopţilor albe. Spaima ei crescuse într-o seară, cînd, tatăl său o tot îndemna : „Du-te şi vezi dacă se vede maică-ta venind". Era o noapte de sticlă. Crăpau lemnele de ger şi toate sufletele din sat se aflau în faţa focului şi vetrele miroseau a mere coapte. Anisia revenea de afară cu obrajii biciuiţi de vînt. Făcea semn din cap : „Nu se vede..." şi rămînea sub fereastră. Cînd se întunecase, aprinsese lampa cu picior şi îndreptase para de lumină către filele cărţii din mîna lui taică-său. Apoi, se aşezase din nou sub fereastră. Afară se zbenguia viscolul. Gerul se oprea neputincios. Şi pentru că nu voia să se declare învins, frigul îşi oprea răsuflarea pe geam. Sub ochii Anisiei sticla înflorea. Steluţele se adunau în straturi din ce în ce mai groase, curînd desluşea în desenul firelor de lună şi vînt, cum numea ea gheaţa aşternută ca o pătură la fereastră, o floare, se contura văzînd cu ochii o margaretă albă, era aidoma mulţimii de flori care umpleau, pe timpul verii, grădina. Uitase că e noapte, că numai cu cîteva minute înainte se temuse pentru maică sa. Degetele ei se apropiaseră de margareta de gheaţă şi apa începuse să curgă în dîre mici, ca lacrimile pe un obraz înnegrit. Anisia îşi ridicase degetele de pe sticlă şi îşi făcuse mîna căuş, aşteptînd la marginea giurgiuvelei. În noapte încremenise pînă şi aerul. De pe culmile care înconjurau satul izbucniseră, cu o putere neasemuită, urlete. Deşi erau înfiorătoare, se simţea în ele un fior de nelămurită chemare. Anisia, păstrînd stropii de apă în palmă, se refugiase la picioarele patului. Dinţii îi clănţăneau şi nu-şi putea stăpîni tremurul care o cuprindea. Ar fi ţipat, dar avea credinţa că ţipătul ei ar fi rămas în coşul pieptului. Tatăl său o chemase încet : „Anisia, unde eşti ?" se tîrîse pînă la celălalt capăt al patului. „Te-ai speriat ? Sînt lupii... Să nu-ţi fie frică, nişte biete animale singuratice. Atacă omul numai cînd sînt flămînde şi în haită... Dacă s-ar întoarce mai repede maică-ta...". Faţa îi era schimonosită de încordare. Sub pătură, trupul lui neputincios se încorda. Anisia îşi răsfirase degetele şi picăturile cădeau cu zgomot pe podea. „Mama !" Invalidul, adunîndu-şi toată puterea, se ridicase cu cîţiva centimetri. Mîinile strîngeau marginea patului, ochii îi ardeau neputincioşi, curînd, alunecase iar pe aşternutul mototolit.

Ca un clopot care revărsă liniştea, uşa se deschisese şi în prag, cu promoroacă în păr, stătea mama Anisiei. Zîmbea şi căldura din casă topea argintul de pe gene.

„De ce ai lăsat focul să se stingă ?"

...Şi ai alergat să reaprinzi focul. Toată fiinţa ta cînta. În timp ce tu suflai cu sîrguinţă în cenuşa aproape rece, mama ta a aşezat pe masă mai multe pachetele. Erau darurile pentru Anul Nou şi înfruntase nămeţii, viscolul, îşi învinsese teama de lupi, asta ţi-a mărturisit-o mai tîrziu, pentru ca să aducă acele cadouri. Spaima care te cuprinsese s-a topit tot aşa de uşor cum se topise floarea de gheaţă sub căldura mîinii tale.

Anisia continuă să stea rezemată de balustradă pînă ce din casă se aude chemarea dulce a clopoţelului. Anisia, fata crescută în mijlocul naturii, cu temperamentul ei zvăpăiat, dar simplu, aleargă în casă. Înserarea de un cenuşiu cald se cuibărise în unghere. În faţa ferestrei, fotoliul cu rotile, în care stă tatăl său, pare uriaş.

— Bună seara, tată ! Te-ai plictisit ? O, tată, ce după amiază minunată ! Am să fac rost de o maşină şi am să te duc pe cîmp...

— Ştii cît te-ai chinuit cu mine ast' vară...

Anisia rămîne în spatele fotoliului. Priveşte părul rar şi încărunţit de pe creştetul tatălui său şi e cuprinsă de o nemărginită tristeţe. Ar fi dat orice pentru cîteva zile în care tatăl său să fie un om întreg, să poată părăsi fotoliul. Se revoltă împotriva obuzului ce explodase în tranşee şi care aruncase perdeaua morţii peste oameni. Din groapa aceea monstruoasă scăpase numai taică-său, schilod. Ura îi întunecă Anisiei lumina vieţii. Tatăl său o certa şi o sfătuia să nu se mai gîndească. „Lumea de astăzi nu are nici o vină. De ce nu vrei să uiţi ?" „Să uit că te-au schilodit ?". „Nu. Rănile nu trebuiesc uitate... Rănile, chiar dacă au fost suferite de individ, ele au schilodit şi chipul pămîntului. Trebuie însă să uiţi ura... Nimănui nu-i foloseşte şi nu-i face bine..."

Anisia îl admiră. E un act de curaj să vrei să trăieşti şi atunci cînd totul e pierdut. Acum e puţin încurcată. Se crede vinovată pentru strălucirea ochilor ei, pentru apusul de soare admirabil, pentru puritatea margaretei căreia îi smulsese petalele, pentru că nu poate da din bogăţia sa sufletească. Tată său îi cere blînd :

— Ia arată-mi schiţele de azi !

Anisia tresare. Îşi uitase şevaletul în grădină. Mai bine. Pe hîrtia albă dacă trăsese cîteva linii. Zîmbeşte şi se aşează jos, în aşa fel încît să fie sub privirea bătrînului.

— Tare mi-e teamă că n-am să termin peisajul început... Natura e mult mai frumoasă şi eu nu mă simt în stare s-o copiez... Ce vrei, mă ruşinez...

— Poate că ai dreptate. Dacă eşti sigură că nu poţi face un lucru aşa cum trebuie, renunţă... Ai moştenit bunul simţ de la maică-ta... Nici ei nu-i plăceau lucrurile făcute pe jumătate, de mîntuială. N-aş putea să spun că această calitate i-a adus ceva, dimpotrivă...

„N-ai dreptate, tată !" ar striga Anisia, dar nu vrea să-l contrazică. În cei zece ani de cînd mama ei murise nu discutaseră niciodată despre ea, ca şi cum s-ar fi temut că o dată adusă umbra ei în casă, nu s-ar mai fi putut despărţi de ea.

Femeia tăcută, firavă, care nu obosea, oricît de greu ar fi fost jugul la care o înhămase viaţa, continuase să treacă pe la porţile oamenilor împărţind ziarele şi scrisorile şi după ce boala se înrădăcinase în trupu-i împuţinat. „De ce nu te odihneşti, Minodoro ?", întreba, din cînd în cînd, cîte o vecină. „De frică să nu mă prindă lenea din spate şi să mă uriţească..." răspundea ea înălţîndu-şi umerii. Doar în zilele de sărbătoare, cînd vedea femeile şi bărbaţii mergînd la horă, îşi lăsa palmele să-i cadă în poală şi ochii i se stingeau uşor. Îşi simţea sfîrşitul aproape şi îi părea rău. Cine ştie cît de aprigă a fost lupta ei cu boala ? A ieşit într-un fel victorioasă. N-a zăcut. S-a aşezat într-o seară în pat şi i-a spus Anisiei : „Să ai grijă de... dar lasă, dormi..." Dimineaţa, cînd se făcuse frig în casă, Anisia s-a apropiat de patul în care se afla maică-sa. S-a strecurat sub pătură şi, negăsind căldura aşteptată, speriată de rigiditatea braţului sub care voise să se cuibărească, a sărit în mijlocul camerei.

Forfota, bocetele femeilor din sat, compătimirea arătată faţă de copila rămasă orfană, o purtaseră ca într-o ceaţă pînă la cimitir. După ce primii bulgări de pămînt loviseră capacul sicriului, Anisia se lăsase în genunchi şi continuase să arunce cu mîinile pămîntul în groapă. O femeie s-a oprit din bocit şi îşi făcuse cruce : „Doamne fereşte, bietul copil, i-o luat Dumnezeu minţile. N-a vărsat o lacrimă şi acum arată mult sîrg în a termina treaba, e mai grăbită decît groparii...".

Destul de mare pentru a-şi da seama de pierderea ireparabilă şi destul de mică pentru a se teme de moarte, îşi asumase rolul de infirmieră. Cînd terminase şcoala generală, o anunţase pe dirigintă : „Eu nu pot să mai vin la şcoală, am să mă mulţumesc cu atît..." Mama ei avea o soră, pe undeva prin Moldova. A venit şi a preluat grijile casei de pe umerii fragili şi Anisia şi-a urmat drumul.

...Anisia îşi ridică tîmpla de pe marginea fotoliului şi mîna zbîrcită a tatălui său rămîne atîrnată, fără vlagă. Privirea pierdută a ochilor, nefiresc de tineri pentru un om de vîrsta lui, e îndulcită şi fata îşi dă seama că şi el se hrănise cîteva clipe cu seva uşor îngroşată a anilor trecuţi.

NICOLAE DOLÂNGĂ

STÎNĂ

Pe-un clopot uriaş de datini
(datina ierbii, datina naşterii,
datina doinei, datina sufletului)
Coboară şiruri de mioare cu ciobani
Împrejmuindu-l tot mai larg şi blînd
Cu brîul alb al Mumei pămîntene.
Fiul ei dintîi, de lîngă soare,
Îşi rupse umbra care sîngeră-ntuneric
Şi se lungi, limbă de clopot devenind...
Sub clopot cresc flori albe şi flori negre :
Adică zile mari şi nopţi de veghe...
O, ele cad ori cresc la sunetul ciudat
Ce bate-n timp, curbîndu-l către noi.

ELEGIE

În clipa asta n-avem loc,
Conturul ei e mult prea mic —
Distanţa pînă la noroc
E ca un munte Semenic.

Aşa cum vii din depărtare
Pe malul clipei vălurind,
Eu merg ca pe un gînd de sare
În parte-adversă de pămînt.

Cuvîntul cu nisipu-i viu
Curge ca-n urme de iocaste ;
Ţin într-o mînă un pustiu
Şi-n alta, umbra Florii-albastre.

LUCIDA LACRIMĂ

Pe Masa Inimii cuvinte să nu pui
Cînd plouă limpezimi de sub sprînceana
Clipei suspendate :
Orice prezenţă-i plină de univers.

Pe Masa Inimii cuvinte să nu pui :
Cristalul de-Absolut ar vrea să fie
Şi-alăturea abisul !
Dar haide să fugim de-aceste
Nefiresc de pure
Fîşii de spaţiu —
Atîtea ramuri freamătă în braţe
Şi-n degete şi-n unghii
Şi în strigăt !...

JOC

Hai cu mine-n lemnul frînt
Al nespusului cuvînt,
Prin a vieţii după-amiază !
Fibra fibrei cum vibrează,
Crinul lunii se încrină
Din a mîinilor lumină
Alinată-n veşnic lină
Curgere de dor în tină...
E atîta-n lucruri toamnă :
Hai cu mine-n greieri, Doamnă,
Sub a plumbului vocală
Să-mpărţim speranţa pală
În argint sunînd subţire,
Ca şi cum ar fi iubire...

PASĂREA AZURULUI

Cu zborul — sferă sub aripa blîndă —
Pasărea azurului iat-o sub nori
Plutind departe de noroaie...
Cade zborul — ghem de lumini
Peste o lume de limpezi priviri :
Copacii — priviri, case — priviri,
Dar mai ales iarbă — privire
A celor ce-au fost — iar acum
Dorm în cuvinte, fiindcă
Dealuri, cîmpuri şi munţi
Sînt cuvinte, simple, bune
Nemuritoare cuvinte
Altfel cum le-am purta cu noi
Pretutindeni,
Pretutindeni chemînd
Pasărea azurului...

ROMULUS COJOCARU

LANŢURI DE AUR

Prin alte ţinuturi încă nu am fost
Şi încă nu te-am chemat
Cu tristeţea păsărilor în toamnă
Şi cu deznădejdea puiului de cerb
Cînd un salt îl desparte
De colţii fiarei flămînde.
Acum cînd toamna îmi clatină
Sufletul
Cu trunchiuri uscate
Ştiu că te voi găsi pustiită
În ziua care ne va lega
Ca pe nişte sclavi
Cu lanţuri de aur...

ŞI CÎTĂ NEMĂRGINIRE

Pe alte cărări treceau turmele
Şi nimeni nu ştia cînd apele
Vor porni norii
Peste cîmpie.
Veneau dinspre dealuri femei
Ducînd păsări pe umeri
Să întîmpine răsăritul
Ca pe un zeu
Plecat de mult în amurguri.

Şi cîtă nemărginire în frunze
Pentru speranţă şi bucurie.

RÎURI

Arborii aşteptau în linişte
Un alt anotimp ; —
Nopţile erau lungi
Şi melancolia crengilor.
Alte cercuri
În inimă şi trunchiuri
Şi alte iluzii îşi plîngeau
Aripile
Şi alte şi alte rîuri
Se alcătuiau,
Şi îngenuncheau în albastru.

PUNCTE CARDINALE

Sînt trist şi singur, alungat
Într-o linişte prin care nu trec
Păunii, în care
Nu au poposit cirezile
Pentru odihnă ; —
O linişte în care se-aud
Ecourile din alte anotimpuri.
Şi-mi intră în suflet
Printr-o fereastră deschisă
Spre toate punctele cardinale !

CONSTANTIN MĂRĂSCU

CU FIECARE ZI

fiului meu Daniel-Ovidiu

Cu fiecare zi ne-apropiem de sunete
tandri — de parcă pisici siameze
ar fi ghemuite în gleznele noastre —
şi ne mirăm că matricile au fost atît de darnice
încît nici o disarmonie nu apare pregnant,
dar nu e suficient — sub soare
sunetele-s alterabile,
ne-ar trebui o mare iubire de lume
pentru a le putea salva.

NOAPTE

Mă furişez în noapte —
animal docil şi feroce.
Lumina gîlgîie-n conducte secrete
şi-ascult umil durerea creşterii
după chip şi-asemănare —
nu-mi mai rămîne timp decît
să mătur luna de pe trotuarele minţii
cu mîini de copil —
grădini suspendate în mîine.
Te-am căutat printre flori,
printre nori ;
se-ntorceau pescuitorii de stele
cu plasele goale şi am crezut
că plînsul lor e al tău
şi-am alergat nebun pe străzi
vestindu-ţi naşterea.
Pe umeri cîntau în colivii
frumoase păsări de noapte —
Vara aceasta oasele-mi par
din plastic subţire,
vorbind...

MOMENT

O bandă rulantă
pe care, rînduiţi,
oameni binevoitori îmi fac semne ;
glasurile lor ajung la mine
ca un murmur nesemnificativ
şi trupul îmi tremură de răbdare —
ce ipocrizie, lîngă pleoapele-nnegrite
sesizez lumina plăcerii comune.
La temelia cetăţii n-a fost zidită nici o soţie —
le strig — dar ei cîntă în bucuria măruntă
şi banda rulează, rulează...

televiziune

DUMINICA, 18 MAI

8,30 Tot înainte. 9,05 Şoimii patriei. 9,15 Întîmplări din ţara curcubeului (ep. 9). 9,40 Înflorit-a dorul meu. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 16,20 Telesport. 17,20 Film serial : Război şi pace (ep. 4). 18,35 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic : Animalul (francez). 22,00 Telejurnal. Sport. Rezumatul meciului de fotbal Cehoslovacia — România.

LUNI, 19 MAI

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Cadran mondial. 20,00 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,40 Muzică românească. 21,10 Roman-foileton : „Bastardul" (american). 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 20 MAI

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial : „Dallas". 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt-educaţie. 16,25 Curs de limba engleză. 16,45 Tenis — dublu mixt : Mariana Simionescu, Bjorn Borg — Chris Evert, John Lloyd. Transmisiune de la Londra. 17,45 Muzică uşoară. 18,00 Întrebări şi răspunsuri. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Ancheta TV. Lupta şi inerţia. 20,05 Întîlnire muzicală cu Opera română din Cluj-Napoca. 20,35 Teatru TV. : „Făclie în miez de noapte" de Barrie Stavis. 22,10 Telejurnal.

MIERCURI, 21 MAI

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Forum cetăţenesc. 17,15 Fotbal : Olimpia Satu Mare — Universitatea Cluj-Napoca. 19,00 Telejurnal. 19,25 Noi, femeile ! 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,15 Telecinemateca : „Mingea de foc" (american). 22,05 Telejurnal.

JOI, 22 MAI

10,00 Teleşcoală. 11,00 Roman-foileton (rel.). 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Şcoala la şcoala noii calităţi. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Reportaj pe glob. 17,05 Pagini din creaţia corală românească. 17,25 Viaţa culturală. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Arghezi — poet al omului. 21,15 Memoria documentelor. 21,35 Telerecital. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 23 MAI

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Prim plan. 19,45 Cîntec mîndru românesc. 20,10 Reflector. 20,30 Film artistic: „Melodiile Broadwayului" (american). 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTA, 24 MAI

9,30 Curs de limbă franceză. 9,50 Telecinemateca (rel.). 11,40 Limba noastră. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin ţara mea (XXXI). 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Romanţe şi cîntece de voie bună. 20,55 Film serial : „Dallas — compania petrolieră Ewing" (ep. 37). 21,45 Meridianele cîntecului şi dansului. 22,30 Telejurnal. Sport.

televiziune

muzică

CRONICI... AVANCRONICI...

Dintre ultimele manifestări ale filarmonicii, demn de reținut este concertul semnat de șeful de orchestră orădean **ERVIN ACSEL**, sub raportul ținutei artistice, instaurate cu seriozitatea unei vocații împlinite. Paradoxal sau deliberat – sub raportul structurii sale interioare – el a triumfat din nou printr-un opus ceaikovskian : Simfonia a V-a. Antipozii lirismului pe care-i licitează romanticul rus, pînă în zonele limită, au declanașt în farul interior al dirijorului trăiri impresionante. Perpetua confruntare între aspirația juvenilă pură și forțele ostile ale Fatum-ului (subliniate pînă la grotesc în intervenția alămurilor) au zămislit, în fond, acel micro-cosmos de înălțări și căderi, care, înălnțuite, dau dimensiunea destinului omenesc. Ni s-a confirmat faptul că Ceaikovski continuă și azi să tulbure pînzele freatice ale neliniștilor noastre, aprinzînd pe culmi luminile speranței, ale credinței în frumusețe, generozitate, împlinire, avertizîndu-ne totodată vibrant, cu forța geniului său, asupra tăriilor adverse pe care sîntem datori a le înfrunta. Zbaterea continuă, adeseori acerbă, între năzuințe și concretul osill a fost configurată sonor cu o capacitate de comunicare impresionantă, de o orchestră care și-a reconfirmat statutul de rezonator admirabil al dirijorilor, care știu transmite într-adevăr ceva în plus, dincolo de notele și ritmurile orînduite în partitură...

Ultimul simfonic l-a avut la pupitru pe dirijorul **REMUS GEORGESCU**, cu un program adaptat zilelor îndoliate prin care am cinstit memoria unui mare prieten al poporului nostru. Preludiile de Liszt au avut poate cea mai mare putere de evocare a sentimentului încercat la ceasul acestor despărțiri. Boleroul de Ravel, prin promenada uneia și aceleași teme la diverse instrumente, a ilustrat calități, dar mai adesea lacune greu justificabile la o [illegible]esă de asemenea circulație. Solistul serii a fost virtuozul numărul unu al țării, la instrumentul său : **AURELIAN OCTAV POPA.** În Concertul nr. 2 pentru clarinet de Weber, artistul ne-a dovedit că, și la un instrument de suflat, împlinirile de frumusețe sonoră pot egala, dacă nu depăși, pe cele ale răsfățatei viori sau ale pianului. Acest lucru însă doar atunci cînd este vorba de un talent de excepție, ce știe birui lejer orice obstacole de tehnică, emisie, utilizînd de pildă supra-acutul cu degajarea proprie registrului mediu, ori arcui fraze cu o aristocratică eleganță. Cunoscîndu-i aspirația de a se defini și în plenarul sonorităților orchestrale, materializată într-un clar succes ca dirijor, îi așteptăm evoluția în noua ipostază, cît mai curînd.

FESTIVALUL „TIMIȘOARA MUZICALĂ"

Iată acum o succintă avancronică a Festivalului **„TIMIȘOARA MUZICALĂ"** ce-și va derula programul între 17 mai–1 iunie. La loc de cinste, primele audiții românești absolute : **M. HOINIC** – Curcubeu peste țară, **N. BOBOC** – Triptic hunedorean, **D. POPOVICI** – Pastorale bănățene etc., alături de reluări prestigioase precum Carmina Burana. Ca interpreți, la formațiile Filarmonicii „Banatul", se vor alătura invitați din țară și de peste hotare : Filarmonica din Cluj-Napoca, dirijată de **EMIL SIMION**, neîntrecutul Madrigal al lui **MARIN CONSTANTIN**, violoniștii **ȘTEFAN RUHA** și **FLORIN PAUL**, cvartetul RTV bulgare, americanii **MYRIAM FRIED** și **ASCHER TEMKIN**, sovieticii **VLAD. VIARDO** și **RUDOLF KEHRER**. Inedit, față de edițiile anterioare, concertul pentru orgă susținut de francezul **MICHEL ROBERT.**

Simpozionul de muzicologie cu tema **„CONTINUITATEA CULTURII MUZICALE PE TERITORIUL ȚĂRII NOASTRE"**, organizat de Uniunea Compozitorilor și Filiala Timișoara, va fi condus de muzicologul **ZENO VANCEA**, aliniind nume prestigioase precum **GHEORGHE FIRCA, VIOREL COSMA, GH. CIOBANU, EMILIA COMIȘEL, ENEA BORZA** și alții.

Concertul medalion **„ALMA CORNEA IONESCU"**, ocazionat de împlinirea a 80 de ani de la nașterea compozitoarei bănățene, va diversifica profilul manifestărilor acestui nou festival muzical timișorean.

Doru MURGU

plastică

JOSIF BENEDEK

Recent, la galeria de artă Hellios, s-a vernisat expoziția tînărului sculptor Iosif Benedek, membru al Cenaclului Tineretului al U.A.P. din Timișoara. Purtătoare ale unui mesaj optimist, lucrările lui Iosif Benedek invită la meditație despre imponderabil, despre zbor, printr-o organizare structuralist-poetică a spațiului propus. Angajat în disputa cu schemele matematice, în care modulul unitar devine, în anumite condiții limită, întreg, artistul descoperă o nouă posibilitate de redare a echilibrului volumelor, inserînd sugestive grupaje de forme asemănătoare, într-o ritmicitate personală. Iosif Benedek nu dorește o matematizare plată, ci, dimpotrivă, poetizează acolo unde la prima vedere versul nu-și are loc, prin introducerea factorului aleator de vise în cîmpul „operatorului plastic". Artistul intuiește faptul că o configurație devenită simetrică cu ea însăși funcționează ca reper sigur pentru grefarea altor sisteme, indiferent de specificul ultimei reducții, cerc, pătrat sau triunghi.

Faptul că lucrările sînt articulate mobil, urmărește efectul posibil de mișcare, generat de eventualele forțe exterioare, caz în care formele oscilează într-o mulțime de feluri, în funcție de „greutatea" elementului constituient. Configurațiile spațiale propuse au ca lege absolută învingerea forței gravitaționale prin diversificarea vizuală a parcursului compozițional, dificultate care este cu atît mai mare cu cît gradul de abstractizare al compozițiilor variază. Unele lucrări folosesc și elemente cromatice, fapt care dă naștere la asocieri din cele mai interesante, punctînd fericit spațiul mobilelor propuse.

Iosif Benedek nu dorește să devină inaccesibil în gîndire ci, dimpotrivă, se deschide cu generozitate spre natură cu mijloacele plastice ale timpului în care trăiește, sedus de optimism și încredere, formele propuse fiind mesagerul artei sale.

Constantin GRANGURE

Arta în uzină

arta amatoare

La I.A.E.M. Timișoara, din inițiativa conducerii întreprinderii, a avut loc, în 10 mai 1980, vernisajul a 12 artiști plastici amatori, membrii ai colectivului întreprinderii.

De la caricatură la sculptură, de la grafică la pictura de șevalet, autorii, revelații pentru colegii lor de la vestita întreprindere, cei 12 expozanți, au adus, la această primă expoziție a lor, toată sinceritatea, integ patosul și încrederea în sensul autoritar și modelator al artei în viața uzinei, ca și în propria lor viață intimă.

Efortul lor creator artistic simbolizează, fără tăgadă, dorința tăinuită de frumos a omului muncii, setea lor de dialog, într-un perimetru nu numai a creației materiale, ci și în perimetrul existenței spirituale.

Au expus : Nicolae Fleșeriu (inginer proiectant) Ana Paul (pictor), Emanuel Pituț (pictor), Dumitru Suceava (tehnician), Virgilia Ion (grafician), Constantin Cicmaș (maistru principal), Ervin Raicu (reglor) Wiener Horst (sculier matrițer), Marian Pleșu (muncitor), Ariadna Tăgulescu (metrologă), Nicolae Ivanovici (muncitor), Lazar Croitoru (lăcătuș).

Vernisajul a fost prezentat de scriitorul Ion Arieșanu.

2050 - file de istorie

Sesiune de comunicări

Cea de a III-a ediție a Sesiunii de comunicări științifice „Permanență și continuitate", consacrată aniversării a 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent, condus de Burebista, manifestare organizată, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, Comitetul județean U.T.C. și de Muzeul Banatului din Timișoara, sub îndrumarea directă a Comitetului județean de partid, s-a desfășurat într-o atmosferă de înaltă însuflețire patriotică, marcată puternic de mobilizatoarea Cuvîntare a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la deschiderea Forumului Tineretului. Semnificația acestei manifestări științifice de la Casa tineretului din Timișoara a fost subliniată în ședința inaugurală de tovarășul **Iordache Marin**, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., care a evidențiat importanța cunoașterii istoriei naționale, promovarea acestei științe de către politica culturală a partidului și statului nostru.

Sesiunea de comunicări științifice s-a desfășurat pe următoarele secții : istorie veche și arheologie ; istorie și arheologie medievală ; istorie modernă ; istorie contemporană și rolul istoriei în educarea tineretului.

Privitor la reușita acestei manifestări culturale, consemnăm părerile unor participanți, exprimate, drept concluzii, în ședința de încheiere. **Dr. Alexandru Popa**, de la Muzeul din Alba Iulia care a condus lucrările secției de istorie veche și arheologie : **„Cele 20 de comunicări, cuprinzînd un întins interval de timp, începînd din paleolitic, pînă în zorii evului mediu, au fost la un înalt nivel științific ; de asemenea și discuțiile pe marginea lor". Dr. Constantin Șerban** de la Institutul de istorie „Nicolae Iorga" din București : **„Am rămas profund emoționat de valoarea științifică a comunicărilor prezentate. Cele 25 de lucrări privind istoria și arheologie medievală au cuprins o multitudine de probleme, dovedind, printre altele, importanța punerii în valoare și-n circuit științific, a documentelor de arhivă, îndeosebi din Timișoara, dar chiar și cele de peste hotare, pentru o mai bună cunoaștere a istoriei Banatului. Remarc cu satisfacție că la sesiune au participat mulți istorici tineri care s-au impus, fiind la înălțimea cercetătorilor din instituțiile specializate din țara noastră. Lucrările prezentate aici oferă o seamă de date inedite pentru tratatul de istorie al României". Prof dr. Nichita Adăniloaie** de la Institutul de istorie „Nicolae Iorga" – București : **„La secția de istorie modernă, cele 27 de comunicări au cuprins o gamă variată de probleme, privind dezvoltarea economică, socială și politică a Banatului, în primul rînd, apoi propășirea culturală din acest ținut, viața unor personalități de aici, fie mari cărturari, fie mari luptători pentru binele poporului, al patriei. Majoritatea lucrărilor au adus date și fapte noi, interpretări originale, îmbogățind cunoștințele noastre despre istoria Banatului și a Transilvaniei, aceasta fiind ceastă menire" Ion Oltean**, secretar cu probleme de propagandă al Comitetului comunal Făget : **„Remarc importanța teoretică și practică a acestei reuniuni științifice. Dezbaterea în secția a IV-a, cu privire la rolul istoriei în educarea tineretului, comunicările prezentate aici, pătrunse de ideile programatice desprinse din Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la deschiderea Forumului tineretului, au dovedit, încă o dată, utilitatea unui asemenea gen de manifestare, rolul ei formativ. Colaborarea strînsă între Comitetul județean U.T.C. și Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș și Muzeul Banatului a determinat reușita acestei manifestări invederind oportunitatea unei viitoare sesiuni științifice axate pe problemele educării patriotice, revoluționare a tinerei generații, prin cunoașterea istoriei patriei noastre".**

În concluzie, tovarășa Augusta Anca, președinte al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș a arătat că **„această sesiune și-a împlinit dezideratul pe care și l-a propus, acela de a fi o manifestare culturală de amplă rezonanță, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" și al aniversării a 2050 de ani de la întemeierea statului dac centralizat și independent al lui Burebista. E un motiv de mîndrie că au fost prezentate 109 comunicări. Dar nu atît numărul acestora este important, cît faptul că lucrările au transmis multe date noi, rezultate dintr-o cercetare temeinică, migăloasă. Cunoștințele istorice relevate la sesiune au un rol deosebit în formarea conștiinței patriotice, revoluționare a tineretului nostru".**

În încheiere, remarcăm faptul că, spre deosebire de cele două sesiuni precedente, acum, în cadrul secției de istorie și arheologie medievală au fost susținute și comunicări privind arta evului mediu în Banat – fapt care a fost apreciat în mod deosebit de acad. dr. **Virgil Vătășianu**, acesta evidențiind, totodată, dezvoltarea cercetărilor de acest gen, din ultimii ani, în Banat.

Aurel TURCUȘ

Permanență și deschidere

(Urmare din pag. 1)

dimentare chiar, numite barăci ? Neprevenitul, văzîndu-le, va fi numaidecît izbit de precaritatea pe care o degajă, legînd apoi impresia de provizorat cu evidența unei estetici încălcate. Pentru noi, însă, pentru obișnuiții locurilor în care trăim și ai locului în care visăm, întîlnirea cu aceste prea modeste înălțări are semnificația precisă a unei promisiuni. Văzîndu-le, noi citim în arhitectura lor incertă certitudinea marilor construcții pe care le precedă și care, ele, ne vor încînta și ne vor bucura. Caducitatea barăcilor este un motiv de speranță în trăinicia splendidelor clădiri viitoare, așa cum negloriosul efemer se implică, tenace, în eternitate.

Părăsind solul alegoric, voi spune numaidecît că, într-o cultură, operele definitorii pentru spiritualitatea poporului creator și decisive pentru perpetuarea ființei sale profită de experiențele numai aparent mărunte și chiar de eșecurile predecesorilor. Dacă este adevărat că, uneori, o capodoperă poate să fie anticipată de o scriere neinsemnată, dar înnobilată tardiv prin această descendență, presupunerea că orice semieșec ar fi purtătorul unei asemenea paternități rămîne evident inacceptabilă. Dacă o cultură de capodopere nu poate fi gîndită, atunci nici o cultură de mediocrități nu poate fi primită. O cultură devine mereu, printr-o permanentă autogenerare, printr-o continuă mișcare dialectică a afirmării și a negării.

Deschiderea culturii noastre în sensul pe care l-am conferit termenului la începutul acestor rînduri este intens favorizată de existența, printre noi, a unui mare număr de artiști și de savanți a căror fervoare creatoare se întemeiază pe o mereu divulgată complicitate cu eternitatea. Este, desigur, o întîmplare că noi, românii, avem în limbă două verbe, venind din latină pe căi diferite, dar sunînd la fel : îl avem pe **a dura** cu semnificația **„a construi"** și pe mai recentul **a dura,** însemnînd **„a dăinui"**. Noi, românii, ne bucurăm de privilegiul unic de a asocia în permanență înălțarea și dăinuirea, de a rosti, cu un singur cuvînt, construcția eternă și eternitatea construcției. Și tocmai de aceea nu ne este dat să uităm că orice privilegiu este o datorie.

Sensul inovației sociale

(Urmare din pag. 1)

și preocupări socio-profesionale în cadrul propriilor organizații, experimentează diferite secvențe de viață modelîndu-se pentru viață printr-o responsabilă autoconducere comunistă. În acest fel certifică suprema investitură, aceea de a purta, a menține viu idealul nostru comunist și de a-l îmbogăți în conținut. În sfera de cuprindere a acestei semnificații, recentul forum al tineretului, prin cadrul generos deschis dialogurilor naționale de noile structuri ale democrației noastre socialiste, a demonstrat grija deosebită cu care țara așează tînăra generație în ordinea valorilor sale fundamentale. Iar tînăra generație așează în ordinea preocupărilor sale esențiale slujirea țării cu totală dăruire și responsabilitate patriotică. „Patria, socialismul și pacea", **acestea sînt valorile fundamentale pe care trebuie să le slujească tinerii, urmînd îndemnul și exemplul secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care în cuvîntul de deschidere a lucrărilor recentului forum sublinia necesitatea de a rămîne revoluționar tot timpul și în orice împrejurare.**

Romantismul revoluționar – **pe care îl elogia secretarul general al partidului nostru** – ca purtător de ideal și de sens al istoriei noastre naționale, **devine sursa sigură a edificării noii calități în creația istorică în care este angajat întregul nostru popor.**

În spațiul unor largi convergențe a aspirațiilor celor care au reprezentat, la recentul forum, tînăra generație în contextul conștiinței marilor responsabilități pe care le are în fața națiunii, am identificat, încă o dată, modul constructiv în care țara noastră militează, ca forță a progresului contemporan, pentru o lume a dreptății sociale și naționale care să pună bazele unei unități de tip nou între toate popoarele de pe planetă.

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Caii de argint – **Pro Musica ;** 2. Urare – **Semnal ;** 3. Floare de lumină – **Dida Drăgan ;** 4. Primăvara – **Song ;** 5. Vis de primăvară – **Savoy.**
SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. Last Train to London – **Electric Light Orchestra ;** 2. Another Brick in the Wall – **Pink Floyd ;** 3. Women – **Foreigner ;** 4. Do That To Me One More Time – **Captain & Tennille ;** 5. Go, Johnny – **Eruption.**

AMALGAM...

● Winifred Collin are 82 de ani. Ea este prima cîntăreață din lume a cărei voce a putut fi auzită pentru prima dată la radio, prin anul 1920. Azi, fără prezența femeilor, emisiunile radio nici nu pot fi concepute, deși nu văd cine ar regreta absența din programe a unor piese ca cea a surorilor Cupcea ce se termină și începe cu „șub-a-dub-a-da-da-da", închinată, culmea, primăverii ! ● La Casa Tineretului, un regal pop. Mă refer la concertele formației „Pro Musica" ai cărei „Cai de argint" galopează în toate topurile naționale. ● Lectorul Didier Laporte de la biblioteca franceză din cadrul Universității timișorene a oferit studenților un variat program pop și jazz, în regim audio-video-color (sistemul Teleteque). ● O statuie de aproape patru metri, reprezentîndu-l pe Armstrong, a fost ridicată la New Orleans. ● La recenta ediție a Festivalului Euroviziunii, ținut la Haga, reprezentanta Germaniei Federale, Katia Epstein, a prezentat o piesă plagiată după șansoneta „Pigalle". Se mai cunosc cazuri ... ● Spre a asigura succesul de casă al filmelor, tot mai mulți producători recurg la muzica pop pentru realizarea coloanelor sonore. Exemple : „The Wanderers" de Philip Kaufman (Four Seasons, Isley Bros, Ben E. King) și „Over The Edge" de J. Kaplan (Cheap Trick, Van Hallen, Ramones, Cars, Little Feat, Hendrix). ● În „Le Monde", Lucian Malson semnează un excelent articol despre cel ce a fost artistul și omul Charlie Parker. ● În magazinele de discuri, două single-uri excelente cu Adina Dimitriu și grupul „Expres". ● Îl înștiințez pe redactorul muzical George Ioanid că melodia cu Hallyday, difuzată de dînsul în cadrul emisiuni radio „Curierul melodiilor" (8 IV a. c.), nu a figurat în nici un top, cum afirma, nici măcar în țara de baștină a cîntărețului. De asemeni, confuziile, chiar corectate în final, lasă auditoriului o impresie penibilă. ● **Chris Norman (în foto)** se află din nou în studiorulie de înregistrare, unde ne pregătește leit-motivul vacanței '80 !

Petru UMANSCHI

corespondența

Adriana Pîrva (Timișoara) : Am străbătut caietul întreg. O calitate care ar putea apropia scrisul dvs. de poezia adevărată e simplitatea și discreția versului. O lumină sentimentală străbate cuvintele. Dar există o primejdie – cea a simplismului limbajului poetic. Unele versuri sînt parazitare, ar putea lipsi cu folos, nu cu pagubă. **Andrei Caucar** (Petroșani) : Printr-o întîmplare neplăcută (reparată acum) vă răspundem cu întîrziere. E nevoie de o mai severă organizare (și mai firească) a imaginilor. Uneori cuvintele vă scapă de sub control. **Floare Colțea** (Timișoara) : O cursivitate a textului și o îndeminare a gîndului în utilizarea cuvintelor nu lipsesc din textele ce par a fi de început. **Oprea Sălceanu** (Ploiești) : În mai toate poeziile trimise scapără cîte un vers frumos. Dar deseori stau alături versuri care nu „simt" (ele !) nevoia aceasta, și stau așa numai fiindcă le-a fixat autorul. Să mai vedem. **Bogdan Vibăr** (Tîrgoviște) : Într-adevăr, în versurile trimise, **„din cînd în cînd / cade un tradafir în cintec". R. Olteanu** (Vîlcea) : Motto-ul de la **Introspecție („Geamurile din Buzău / Nu se sparg în capul tău")** ne-a amuzat iar **Trec și se petrec** are farmec. Ce-ar fi să rămîneți un timp, măcar ca experiență, la această formulă ? Deseori se întîmplă să ți se potrivească nu modalitatea spre care aspiri conștient, ci tocmai alta pe care nu o rîvnești. **Xaffer :** E multă jale dar și doar cîte un vers frumos în cele trimise (mai ales în terține). Dealtfel terținele vă îndreptățesc să reveniți. **Dietmar Neuhaus** (Timișoara) : O atmosferă bacoviană respiră versurile dvs. Uneori chiar preluați cîte un vers din Bacovia **(„...și mă duce un gînd...") Dan Trublaior** (București) : Imaginile, onorabile, sînt totuși atît de vagi încît duc la o topire a poeziei ca întreg. Ea ca și cum ai spera să ții un fulg în palmă și te trezești cu apă ! **Matyas Oreg** (Timișoara) : Într-adevăr, foarte izbutită. **Din Oaș !** Fără glumă. Rîndurile care o preced – cu adevăr inteligente. Să sperăm că vom trece cu un zîmbet peste supărare. **Ion Dincuță** (București) ; **Mihai R. R.** (Iași) ; **C-tin Dimitriu** (Tmș.) ; **Nicolae Dan** (Bacău) ; **W. Rausch** Arad) : Texte în afara poeziei.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

Dan Șchiopu

ASTFEL SOSIM

astfel sosim deodată
suspectîndu-ne reciproc :
tu — polenul insidios
căzut de pe aripile fluturilor de noapte,
eu — ultima secundă a zilei
cînd crisalidele devin casabile.

CÎTEODATĂ

o liniște rotundă
ne inundă visele
și noaptea
își țese apele freatice
peste solzii somnului himeră
cîteodată ne lasă pradă
poemelor
atunci reînviem vis cu vis
întîmpinîndu-ne fericiți
unul pe altul cu viață.

Adriana Pîrva

CREDINȚĂ

Cred în mîinile tale,
cred în ochii tăi,
și-aș vrea cît de cît
să fiu veșnică pentru tine.

Cred în suflarea ta
și-n mica minciună
pe care o spui zîmbind.

Cred în tine
și cred că e drept să cred.

APA VIE

L-am înălzit cu mîinile mele,
cu ochii, cu părul,
i-am dat să soarbă
din murmurul sufletului meu,
i-am dat apă vie și fragedă apă
să rămînă veșnic cum este.
Cînd m-am oprit din dăruire,
încărunțisem.

Andrei Caucar

PRIN OASE TRECE RĂȘINA

Nu mai adaug nimic
apa e verde — aerul greu
din saltul către cer
izvorul duce-n vis
rochia subțire a miresei.
Nu mai poți crește porumbei
în carnea roză a limbii
doar mîna încearcă să lege
firul ierbii de vînt
și prin oase se aude rășina
curgînd în libertatea soarelui.

CĂUTĂTORUL DE AUR

Mai lasă-mă o noapte,
să mă ningă păsările sorții ;
mai lasă-mi cîteva rînduri,
să pot petrece-n zări cocorii ;
mai lasă-mă un gînd, iubito,
cînd sună greierul, nestînsul —
să te ridic dintre oglinzi
făr' a trezi în flaut plînsul.

RADIO-TIMIȘOARA
EMISIUNE LITERARĂ

Miercuri 21 mai, ora 21 : „Omagiu poetului Tudor Arghezi" – Anghel Dumbrăveanu. „Tudor Arghezi și poveștile eternității vîrstelor" – criticul literar Carmen Odangiu. „Feericul arghezian" – Lucian Alexiu. Tudor Arghezi – „Inscripție pe pămîntul românesc" – Ramona Boca Bordei. Versuri în lectura lui Tudor Arghezi.

TEZE DE DOCTORAT

Tot mai multe teze de doctorat se axează pe problematici ale spiritualității Banatului. De data aceasta notăm lucrarea de doctorat susținută de profesoara **OTILIA MARCHIȘ-MURGU, „Lupta maselor populare din Banat în perioada interbelică 1918-1940".**

Avîndu-l drept conducător științific pe prof. univ. dr. **ARON PETRIC,** lucrarea, axată pe capitolele ei ample : I. — Cadrul general în perioada interbelică ; II — Lupta maselor în Banat în primul deceniu interbelic 1918-1928 ; III. — Lupta revoluționară a maselor în anii crizei economice 1929-1933 ; IV. — Lupta maselor din Banat, în frunte cu P.C.R., în anii creării pericolului fascist, — deci, lucrarea de susținere a doctorului în istorie, a colegei noastre, va putea fi audiată la Facultatea de istorie-filosofie din București, pe 31 mai 1980.

memento

★

„Participare și conducere în sistemul democrației socialiste" este titlul tezei de doctorat a lectorului **CORNELIU POPEȚI,** susținută la Universitatea din Timișoara în 9 mai a.c., conducător științific, prof. dr. **FRANCISC ALBERT.** Concepută pe următoarele capitole : I. — Societatea socialistă ca sistem unitar complex ; II. — Democrația socialistă în Republica Socialistă în etapa actuală ; III. — Conducerea științifică în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate ; IV. — Partidul Comunist Român — forța politică conducătoare în sistemul democrației socialiste, — lucrarea prefigurează principalele tendințe ale progresului societății românești, evoluția democrației socialiste și a conducerii științifice a societății în țara noastră.

evrika!

SENS UNIC...

- Bardul tăcuse : ovea inventor la corzi !
- Liber să-și aleagă calea, a optat pentru drumul în zig-zag !
- Corpul delict se afla în victimă : era orgoliul !
- Luna de miere poate ține stupul în viață ?
- Puterea și Adevărul au hotărît să guverneze prin rotație. Motivul ? Puterea aflase „adevărul" despre ea și Adevărul își supraestimase... puterea !
- Uns cu toate unsorile a început să prindă coajă !
- „Lup singuratic angajez oaie pentru menaj dietetic !".
- A refuzat să i se spună „lady". Între timp, devenise... ladă !

R. OLTEANU

serial

Sîntem singuri în Univers? (VIII)

În faza de început se presupune că planetele erau formate din hidrogen, ca și Soarele. Procesele nucleare de pe Soare au creat o cantitate uriașă de căldură care a redus hidrogenul de pe planetele mai apropiate. Astfel, planetele Terra, Marte, Venus și Mercur au reținut componenți metalici mai grei, în timp ce planetele îndepărtate, Neptun și Jupiter au rămas aproape în aceeași stare ca la început. Indiferent de faptul că masa din care sînt formate planetele sistemului solar este izotropă (deci între ele nefiind o diferență esențială), din punctul de vedere al posibilității apariției vieții există diferențe incontestabile. Aceste diferențe nu se manifestă numai prin numărul componenților și felul elementelor din care sînt constituite planetele ci, înainte de toate, prin raportul, cantitatea și ordinea așezării anumitor materiale, prin proporțiile și relațiile dintre componenții lor. Acest principiu presupune diferențe cu mult mai mari care domină în privința condițiilor generale de pe planete decît s-ar putea conchide din presupunerea originii comune a materialului din care sînt formate.

Despre viață ca fenomen cosmic singular stă mărturie și circulația biologică a elementelor. În procesul de constituire și dezvoltare al organismelor circulă neîncetat elementele chimice care prin însuși acest fapt susțin un sistem biologic **sui generis.** Constatînd că existența vieții presupune un lanț de interdependențe reciproce dintre ființele vii care se hrănesc unele cu altele sau în alte cazuri se ajută (simbioză) este ușor să conchidem că lumea vie și viața nu se pot altfel imagina decît ca integrate în acest sistem de relații, interdependențe etc. Asta înseamnă că nici un alt sistem parțial de viață nu mai poate exista. Nu e posibil să ne închipuim viața redusă la formele inferioare de existență, ca de exemplu, bacterii licheni etc. Viața poate exista doar ca totalitate, totalitatea tuturor gradelor posibile ale evoluției și de aceea ea nu e numai unică ci și un fenomen posibil într-o formă fenomenală posibilă.

Dar să ne întoarcem pe Pămînt și la civilizația de aici. Faptul că între sute de mii și milioane de ființe numai una e purtătoarea civilizației, însuși acest fapt ne spune ceva. În acest fapt se relevă într-adevăr, de netăgăduit, legea de fier a **unicității.** Întrebare : „de ce o altă ființă asemănătoare omului n-ar putea să aibă rațiune și un comportament rațional față de lume, deci să-și creeze propriul ei sistem de civilizație ?

Răspuns : acest lucru ar fi complect absurd. Două sau trei civilizații dintr-o dată care să se suprapună nu sînt posibile. Închipuiți-vă în ce măsură s-ar pune problema perfecțiunii legilor naturale dacă ar exista pe Pămînt mai multe civilizații, să zicem civilizația primatelor, care s-ar încrucișa cu civilizația umană. Perfecțiunea legilor naturale stă tocmai în unicitate.

(VA URMA)

panoramic

● În perioada 10–18 mai 1980 – Festivalul cultural-artistic „Primăvara arădeană", ediția a X-a. Din programul acestei ample manifestări : **Sesiune de comunicări :** „2050 de ani de viață statală pe meleagurile arădene", cu participarea unor cercetători, cadre didactice, activiști de partid și de stat din București, Cluj-Napoca, Oradea, Brașov, Timișoara, Arad. **Simpozion – „Valorificarea patrimoniului natural al județului Arad în lumina documentelor Congresului al XII-lea al P.C.R., prognoze în profil teritorial". Simpozion** „Arta naivă în Festivalul național Cîntarea României". Vernisajul expoziției **„Al treilea Salon național de artă naivă".** Deschiderea expoziției „Istoria tiparului în colecțiile Bibliotecii județene din Arad". Dezbatere „Kitsch-ul și arta". Prezentarea cărții „Profiluri arădene" de Horia Medeleanu. Vernisajul expoziției de artă plastică „Profiluri arădene". La Muzeul județean : expoziție temporară de artă „Marile valori de patrimoniu național ale județului Arad". Tîrgul de artă populară. Parada portului popular din județul Arad. ● La Bienala internațională de gravură, Kracovia – 80, și participări ale artiștilor plastici timișoreni : Lidia Ciolac, Gabriel Kazinczy, Viorel Toma, Xenia Heraclide Vreme. ● Cenaclul tineretului al Uniunii Artiștilor Plastici, Filiala Timișoara a organizat „Expoziția de primăvară", la Galeriile de artă „Helios", ● În holul Universității din Timișoara : o expoziție de carte documentară dedicată lui Mihai Eminescu, posesorul exponatelor fiind Dumitru Grumăzărescu ; la vernisajul expoziției, alături de colecționar, au luat cuvîntul **prof. dr. Vasile Șerban,** decanul Facultății de filologie și prof. dr. Ion Iliescu, președintele Cercului de bibliofilie. ● La Liceul industrial nr. 9 din Timișoara, centenarului Arghezi i s-a consacrat o serbare la care și-au dat concursul elevii claselor a XI-a, iar aniversarea a 2050 de ani de la constituirea statului lui Burebista a fost marcată de o evocare a „Civilizației geto-dacă", făcută de dr. Gh. Șora.

D. S.

din literatura universală

GEORG TRAKL

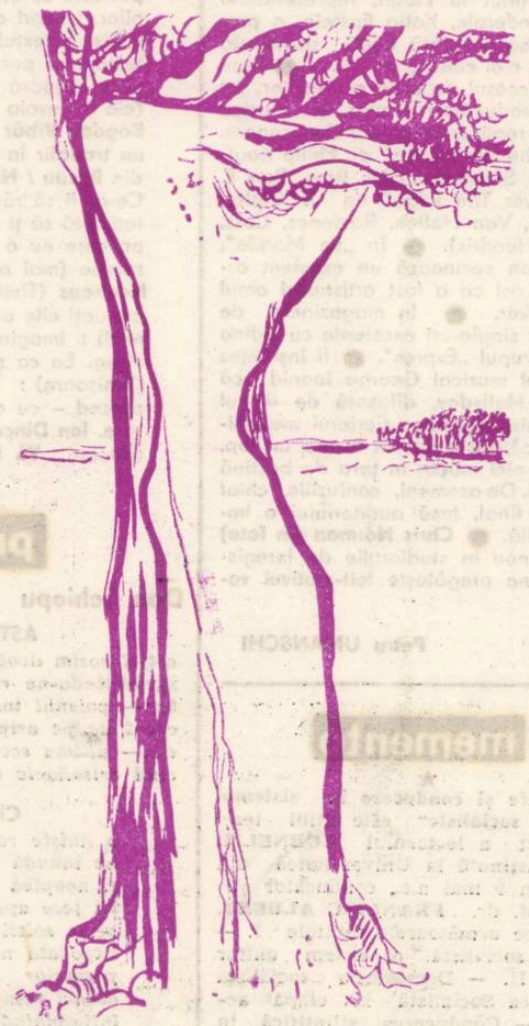

O SEARĂ DE IARNĂ

Cînd zăpada cade la fereastră,
Lung zvonește clopotul de seară,
Pentru mulți e masa-ntinsă
Și e casa plină de belșug.

Cel plecat în pribegie, înspre poartă
Vine pe cărări întunecate.
Pomul harului dă flori de aur,
Sevă răcoroasă din adînc.

Peregrinul intră liniștit în casă ;
Chinul împietrise pragul.
Și, deodată, în lumina pură,
Strălucește pîinea, vinul de pe masă.

*

* *

Noaptea înghite chipuri de purpură,
Lîngă zidul păros
Un schelet copilăresc pipăie în umbra
Celui amețit de bătutură, ris fărîmat
În vin, melancolie lucitoare,
Tortura spiritului — o piatră amuțise
Albastra voce a îngerului
În urechea celui care doarme. Lumină năruită.

*

* *

O, atît de gravă amurgire de vară.
De pe gura ostenită
Răsuflarea ta de aur coboară în vale
La sălașele ciobanilor,
Se adîncește în frunziș.
La marginea pădurii
Un vultur își înalță capul împietrit —
O privire de acvilă
În norii purpurii
Luminează noaptea.

Sălbatec se încing
Trandafirii roșii lîngă gard,
Moare strălucind
În talazul verde al îndrăgostiților
Un palid trandafir

*

* *

Suav s-a deschis peste frunțile noastre noaptea albastră.
Lin ni se ating putrezitele mîini,
Dulce logodnică !

Palide ni se făcuseră chipurile, perle lunare
Se topesc pe întinderea verde a pajiștei.
Împietriți privim spre stelele noastre.
O, preadurerea ! Vinovații hoinăresc prin grădină
În sălbateca îmbrățișare a umbrelor,
Încît în viguroasă minie copacul și vietatea
se prăbușesc deasupră-le.

Armonii suave, cînd în valuri cristaline
Mergeam prin noaptea liniștită,
Un înger trandafiriu pășește din mormintele noastre.

*

* *

Liniștea celor morți îndrăgește grădina bătrînă,
Nebuna care a sălășluit în odăile albastre,
Seara la fereastră apare făptura tihnită

Dar ea coboară perdeaua îngălbenită —
Curgerea mărgelelor de sticlă amintea copilăria noastră,
Noaptea găseam în pădure o lună neagră,

În albăstrimea unei oglinzi răsună lina sonată
Lungi îmbrățișări
Îi petrec surîsul peste gura muribundului.

VÎRSTA VIEȚII

Mai vioi luminează sălbaticii
Trandafiri pe gardul grădinii ;
O, suflet tihnit !

În răcorosul frunziș al viței de vie
Paște soarele cristalin ;
O, sfîntă puritate !

Cu degete nobile
Un moșneag adună fructe pîrguite.
O, licărul iubirii !

În românește de
Petre STOICA

convorbiri

Cu pictorul și poetul Marcel Olinescu

Marcel Olinescu (născut la Botoșani în 1896) moștenește tradițiile artistice și cărturărești din familie. Tatăl graficianului fusese profesor de limba și literatura germană și a scris o monografie despre Franz Grillparzer. Marcel Olinescu a absolvit liceul din Botoșani, după care a urmat Academia de arte frumoase fiind elevul lui Paciurea. Profesor de desen în mai multe orașe, practică deopotrivă pictură, sculptura și grafica, deschizînd numeroase expoziții în țară și în străinătate (Turcia, Egipt, Franța, Italia etc.). Un deceniu, între 1927–1937, este în Arad, redactor al unor ziare și reviste locale : **Hotarul** și **Duh**. Colaborează cu versuri și proză la principalele reviste literare ale epocii : **Societatea de mîine, Viața literară, Eu și Europa, Fruncea, Hyperion.** În anul 1935 își tipărește, la Arad, volumul de versuri **Eu,** poeme în versuri și linii, îmbinînd lirismul cu grafica iar în 1944, preocupat constant de valorificarea virtuților folclorului autohton, publică **Mitologia românească.** În prezent lucrează la un **Dicționar de mitologie românească.**

Poet sensibil, din familia romanticilor, Marcel Olinescu armonizează subtil valențele folclorice optimiste cu tendințele novatoare ale artei. Revelarea aspectelor specificului național, cu adîncimi în straturile arhaice daco-romane devine o constantă în creația graficianului, întemeiată pe valori lirice, de o caldă comunicativitate și profunde rezonanțe emotive. În această ipoteză Marcel Olinescu este urmașul demn al bătrînilor iconari români, al gravorilor țărani de la începuturile sensibilității noastre artistice.

Nae ANTONESCU

— Sînteți grafician și în același timp și poet. În calitatea Dvs. de membru marcant al „Grupului grafic" din București, ați avut nenumărate prilejuri să colaborați cu diverse publicații. La ce ziare și reviste din Transilvania ați colaborat ?

— Atît ca grafician dar și ca poet am avut destule contacte cu scriitori și artiști de la ziarele și revistele din Transilvania, mai ales în timpul cît am activat la Arad, adică între anii 1927–1937. Am fost un colaborator permanent al ziarului local **Știrea,** în paginile căruia semnam articole de fond cu pseudonimul Bătrînul Stradivarius, devenit repede cunoscut și apreciat. Am consemnat de asemenea și unele evenimente culturale : expoziții, șezători literare, conferințe. Între timp, am colaborat și la restul publicațiilor arădene : **Ecoul, Hotarul, Litera, Innoirea, Duh, Fruncea** din Timișoara, **Hyperion** din Cluj, **Eu și Europa** din Deva, **Zărandul din Brad.**

— Fiindcă ați trăit o parte a vieții Dvs. în Arad ce ne puteți spune despre revista „Salonul literar" a lui Al. T. Stamatiad ?

— Eu am venit la Arad în 1927, cînd revista **Salonul literar** încetase să apară. L-am cunoscut pe Stamatiad și pe soția lui, care era pictoriță, prin Al. Negură.

L-am cunoscut mult mai bine pe Aron Cotruș, pe care-l întîlneam la Al. Negură, cu care era bun prieten și cu care colaborase la **Salonul literar.** Era un om dintr-o bucată, sigur pe el, pătimaș în convingerile lui. Avea o vorbire „bolovănoasă" ca și muzicalitatea versurilor sale, în care parcă se auzea pasul greoi al țăranului din culmile munților coborînd spre văi. Firea lui de muntean îl făcea să se împrietenească greu cu oamenii, deși îi iubea mult ,mai ales pe țăranii cărora le visa un trai mai bun.

— Ați făcut parte din Comitetul de redacție al revistei „Hotarul". De ce a apărut această publicație și ce anume scopuri a urmărit ?

— La început a fost **Ateneul popular,** asociația formată din oameni de cultură arădeni, cu scopul de a combate, prin publicații și conferințe, ideile de revizuire a Tratatului de la Trianon. Pentru documentare și combaterea punctelor de vedere adverse a fost necesară o revistă și așa s-a născut **Hotarul.** Însuși numele ales indică orientarea revistei. Majoritatea membrilor din Comitetul de conducere au fost istorici, s-a publicat însă și beletristică, pentru ca revista să poată pătrunde în păturile cele mai largi, încît la un moment dat — cel puțin atît cît am fost eu la conducerea ei — beletristica a trecut pe primul plan. După ce am plecat din Arad, revista a trecut în mîinile altui comitet, s-au schimbat și formatul și preocupările, ajungînd o publicație mai mult social-politică, patronată de secția bănățeană a **Institutului social român** și de **Astra.**

— Un cuvînt despre poetul Al. Negură.

— În 1933, cînd a apărut **Hotarul,** Al. Negură era deja la al treilea sau al patrulea volum de versuri. Era și funcționar ceferist și pe atunci un poet nu putea trăi din veniturile muncii literare, a ajuns corespondent al ziarelor **Universul, Dimineața** și **Adevărul.** Scria pe linia preocupărilor literare ale timpului. Îl admira pe Victor Eftimiu și pe Panait Cerna. Copil de oameni săraci, a cîntat munca și strădaniile celor nevoiași, fiind, ca majoritatea scriitorilor, autobiografic în opera sa. I-am ilustrat volumul de epigrame **Răutăți .nici pentru oameni mari** (1931).

— Ceva despre revista „Innoirea".

— După ce am plecat la București, Tiberiu Vuia a rămas la Arad, înmănunchiind un grup de tineri cu care a trecut la redactarea revistei **Innoirea.** O parte dintre scriitorii din Arad erau nemulțumiți de aspectele accentuat istorice ale **Hotarului** și căutau alte publicații, mai literare. De aici și numele revistei **Innoirea.** Împreună cu cei nemulțumiți am fost și eu și, alături de alții cu preocupări literare, dar și politice de stînga (printre ei Miron Constantinescu, atunci elev la liceul „Moise Nicoară") am înființat asociația **Pro arte** și am scos revista **Duh,** din care nu au apărut decît cîteva numere. **Innoirea,** în schimb, a continuat să fie o revistă ce rivaliza cu orice publicație bucureșteană. Avea un aspect net literar, neexcluzînd articole de idei, eseuri și critică literară. Revista **Innoirea** milita pentru un pacifism bazat pe spiritualitate și cultură.

— Erați un colaborator de frunte al revistei clujene „Hyperion" (1932–1935). Ce părere aveți despre cronicarul plastic V. Beneș ?

— La **Hyperion** l-am întîlnit pe V. Beneș, i-am admirat cultura și pregătirea profesională — pe atunci rară la cronicarii plastici, majoritatea lor fiind amatori. Poate datorită lui și mai cu seamă lui Ladea și Ion Vlasiu, Clujul a putut înjgheba o mișcare artistică de prim rang.

— Cîteva cuvinte despre pictura de grave rezonanțe emotive a lui N. Brana ?

— De N. Brana mă leagă nu numai activitatea în mișcarea plastică românească, ci și faptul că amîndoi am pornit de la folclor și imagistică țăranului român. Singura deosebire între noi este că Brana are o viziune mai sumbră, aș zice că prelungește în arta sa doinele păcurarilor macani, pe cînd eu am o viziune ceva mai optimistă, prelungind linia cîntecelor de dragoste și a basmelor țărănești. Brana este mai epic, eu mai liric.

— Caracterizați mișcarea literară și artistică din Aradul interbelic.

— Aradul a fost un centru cultural românesc de prim rang. Aici au apărut ziarele **Românul** și **Tribuna,** aici a lucrat un timp Caragiale, aici luptau cu cuvîntul V. Goldiș, Ciclo-Pop, Rusu-Șirianu. În Arad și-au făcut ucenicia literară : M. Beniuc, C. I. Șiclovanu, Petre Pascu, Tiberiu Vuia, Lucian Emandi, N. Jianu, Ion Pogană și a activat Aron Cotruș, Al. Negură și Al. T. Stamatiad. Sub acest raport, Aradul a avut o bogată mișcare literară, pe care aș compara-o cu un cuptor din minele de aur, în care se căuta metalul prețios al culturii românești. Poate n-a dat metalul cu cele mai multe carate, dar căutare a fost și încă din belșug.

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef). ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct). PAUL EUGEN BANCIU. MIHAIL GLAJA. CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 21 (635) ● 22 MAI 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 16 pag. — 1 leu

TUDOR ARGHEZI— poet al înaltelor stări meditative

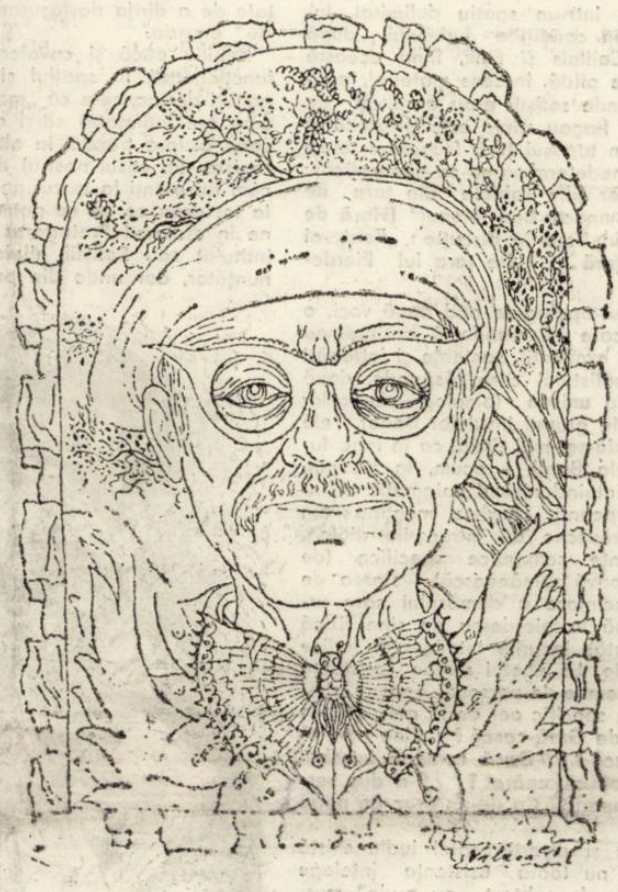

Noutatea argheziană irumpea din așezarea nedomestică a gîndului poetic, din slava vocabulei obscure sau prea lustruite pînă atunci, din cîntecul amar, de liană crudă, din întorsătura unui stil frust, de bici și mîngîiere, curat și impur, văzut dar, mai ales, nemaivăzut, care se întorcea spre țărîna gravă pămînteană, spre **„bătrînii mei pe brînci"**, spre robii „cu saricile **pline" / de osemintele vărsate-n mine"**, spre lumea pură, plină de minuni, a copilăriei, spre zonele imunde, în care se putea descoperi impurul, dar și candidul, spre suișul meditativ al ființei umane într-un univers, adesea, ostil, ce putea fi însă înfrînt de omul-prometeu.

Niciodată, pînă la Arghezi, nu a fost cîntat primordialul, începutul, țarina strămoșească, cu atîta sevă a dragostei și cu atîta patimă neînduplecată. Pînă și cîntul său psalmic se înalță spre o divinitate de neatins, adeseori ostilă, de unde el recade însă nu în umilință sau înfrîngere, ci în dojană și trufie, într-o mîndrie omenească de neînfrînt sau, dacă nu, mai bine, în **„beznă și putregai"** decît învinsă, viața monahală însăși, pedepsitoare pentru o ființă, devenind, pentru poet, un sens al viului și dragostei, nu al recluziunii și osîndirii.

Cîntăreț al naturii cu o nostalgie neistovită, Arghezi a reinventat pastelul-meditație, învăluit într-o dulce melancolie senină, ca și cel eminescian, hărăzindu-l cu nuanțe rar atinse în pastelul românesc **(„Niciodată toamna nu fu mai frumoasă"...)**.

Iubirea, la rîndul său, este un susur uimit către iubită, petrecîndu-se mai întotdeauna printre lucrurile și ființele umile ale firii. Ea este întotdeauna dătătoare de speranță, niciodată ucigătoare **„apropiată mie și totuși depărtată"**, un soi de fîntînă perpetuu vie, spre care poetul aspiră cu o vecinică devoțiune. Iubirea, existența se pot petrece într-o natură văzută în elementele ei primare, blînde, supuse, autentice, nesofisticate. Acolo, totul se însuflețește și ființele obscure participă la actul trăirii poetului, Arghezi surprinzînd, ca nimeni altul pînă la el, această lume mică, a gîngășiilor, însă needulcorate, a gîzelor și pașnicelor ființe animaliere, a naturii mereu însuflețite, el întorcîndu-se, ca un naturist împătimit, născut iar nu făcut, spre origini, spre primordialitate, spre naturalețea deplină, firească, a ființei, ce-i conferă acea latură de omenesc înalt și desăvîrșire a începutului creației. Aici, în miezul naturii, eul solitar ca și cuplul se vor simți, abia, acasă, se vor regăsi în **„grădina de iarbă mare și catifea"**.

Adunător de datini, jertfind la ele, poetul slăvește elementul autohton și tradiția, ce învinge, prin statornicia lor, veacul prea furibund și repezit. Alteori, el înfruntă tainele existențiale : moarte, viață, curgere, veșnicie, cu o atitudine meditativ — poetică fără egal, versul său deschizînd alte întrebări și temeri, eliptic în răspunsuri ,dramatic în interogații.

Tot ca nicodată pînă la el, nu a introdus nimeni în vers, și în cușca rimei, universul recluziunii, al decăderii și temniței, al lumii de crimă și grotesc, dar și de înălțare prin suferință, ca a nufărului țîșnit din cloacă. Uritul argheziar devine, poetic vorbind, un urît celest, florile sale de mucigai gîfîind parcă, sacadat, în cătușa versului grăbit, unde **„cîțiva ispășesc ori un furt, ori un vis"** (vezi „Cina") unde **Totuna-i ce faci / Sau culci pe bogați sau scoli pe săraci"** (Idem). Perpetuă încîntare sau uimire drăcească scapără din aceste versuri, alături de o dulce fraternitate cu osîndiții pentru ca, în „Hore", poetul să atingă ironii superbe, cosmice, făurind mitologii noi, pămîntene, coborînd pînă și divinitatea la treapta realului, firescului. Elementul de vers popular pare, aci mai ales, structurat, strunjit într-o formă, parcă, etern argheziană. Ca și vocabula. Ca și tonalitatea cu iz de popor de jos, adeseori grosieră, dar nicodată banală, intrată odată cu poetul definitiv în odăjdiile versului cult.

Cîntarea omului, argheziană, devine, la anii cînd poetul se înalță ca un venerabil patriarh al poeziei române, o cîntare a devenirii umane, pășind de pe treptele animalității spre cele civilizatorii, prin îndreptarea ființei spre muncă, născocire, gîndire și jertfă. Poetul cîntă, acum, împăcat sau răzvrătit, ca întotdeauna, comuniunea luminată a muncii creatoare, a aspirației, a fraternității : **„Tu-ți risipești ursita de grabnică pieire / Făcîndu-te din omul prigoanei, omenire"** (vezi „Om cu om"), cîntă revoluțiile ce întineresc omenirea, ca și forța de neînvins a gîndirii, cînd omul poate fi frate și stăpîn al său.

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 4)

Dedicăm acest număr poetului TUDOR ARGHEZI, cu prilejul împlinirii unui secol de la naștere.

Continuitate și valoare în poezia lui Arghezi

O parte din comentariile critice referitoare la creația argheziană de după Eliberare au acreditat ideea lipsei de continuitate în poezia lui Arghezi precum și existența în volumele acestei perioade a unor simple versificații. Pentru cine parcurge cu atenție opera argheziană este, însă, o evidență poezia de valoare. Filonul unei poezii de forța celei argheziene nu se poate rupe, artificial, la anumite date pentru a se schimba în totalitate ; el continuă, firesc, în timpul mare al elaborării scrierilor. Pentru opera lui Arghezi nu se poate fixa o imagine definitivă. Apar multiple fațete ale acelorași idei sau motive, luminate printr-o profundă trudă poetică, comentariul descoperind mereu alte sensuri și înțelesuri.

Sfera poeziei se lărgește, ca în **Cîntare omului** (1956) și **1907** (1955), unde elogiul omului, în efortul de evoluție spre momentele înalte ale rațiunii și creației conjugat cu efortul de eliberare socială își găsesc expresii cuceritoare într-o viziune nouă. În **peizajele** din **1907** evocă evenimentul social în caracteristicile cunoscute. (Al. Piru observa, în **Prefață** la **Stihuri** — 1974, că „este un pandant al romanului lui L. Rebreanu, cea mai viguroasă evocare în versuri a însingeratului an"). Evocarea, artistic, este dominată de puterea plasticizării în portrete **(Coconu Alecu, Duduia, Cucoana-Mare, Pătru al Catrincii)**. Acestea se impun prin detașarea unor dimensiuni : „E-o domnișoară-naltă, subțire și trecută, / Și nu e nici femeie de tot și nici bărbat. / Cu noaptea-n cap se duce la plug și semănat. / La seceră, la coasă, călare și ciufută. /.../ / Era rostirea vie, în carne simț și minte, / A unei noi ființe, de-al treilea tipar. / În loc de fraga gurii-i crestat un buzunar, / Și-n loc de trup se-ngustă un sac de oseminte. / / Femeie, nefemeie, la bine și la rău, / Turtită ca o tavă și-un sul de rogojină. / Sătulă de-ntuneric, scîrbită-i de lumină, / Făptură ne-mplinită și fată fătălău". Modalitatea poetică folosită nu este nouă la Arghezi.

Poezia lui Tudor Arghezi se continuă în tensiunea generată de marea dramă a cunoașterii ; gîndul ardent se dezlănțuie în întrebări și căutări sfîșietoare. Starea contradictorie caracterizează însuși spiritul uman, atras mereu de dorința pătrunderii universului. Se dezvăluie, astfel, continuitatea unei poezii de valoare : „Parc-aș trăi și parc-aș fi murit, / Parcă aș fi și parcă aș fi fost, / Parcă-s pribeag și fără adăpost, / Un pai, o pleavă un scaiete, / O ușă fără de părete / Sau o fereastră-n gol". **(Ora confuză** în **Crengi** — 1970). Aproape fiecare volum — **Cadențe** (1964), **Silabe** (1965) — indică o mare diversitate în fragmente, expresie a unui spirit neliniștit, iscoditor, mereu nemulțumit cu sine. **Psalm (Frunze** — 1961) și **Psalm mut (Ritmuri** — 1966) dovedesc continuarea unei fructuoase direcții a poeziei lui Arghezi.

Oscilația între real și ideal, între concret și abstract se desfășoară mai larg în poezie. Intensitatea drumului spre înțelegere este covîrșitoare : „Vreau tîlcul plin să-l capăt și rostul lor întreg / Să-l pipăi dintr-odată, să pot să-l și dezleg, / Nu lacăte-ncuiate, zăvoare și crîmpeie / Cu mii de chei știrbite, și fără nici o cheie. / Să număr codrii-n piscuri și nuferii din baltă, / Mi-a ostenit răbdarea din stepa ceastalaltă **(Psalmistul)**. Viziunea și atitudinea din **Flori de mucigai** se continuă în versuri de mare forță sugestivă (în **Crengi** există o poezie avînd același titlu, iar **Zlătarii** este notată „Din flori de mucigai" — 1965—1966 — în ediția **Poeme noi** — 1972, îngrijită de Al. Piru).

Verva pamfletară, verbul șfichiuitor reamintește forța blestemelor : „Pizmașul scuipă-n lacrimile mele, / Usca-i-s-ar gingia cu măsele, / Batjocorind oftatu-meu cinstit, / Decum a tremurat și s-a ivit. / Intra-i-ar mucegaiurile-n oase, / Îmi pizmuia și florile frumoase. / Rămîne-i-ar și limba-n gît, / De ce, întotdeauna fățarnic m-a urît ? **(Dedicație** în **XC** — 1970). În **Blesteme de babă** revine chiar, la modul fulminant, blestemul. Limbajul pitoresc, asociația surprinzătoare, imprecația necruțătoare, arată trecerea neschimbată, prin vîrste, a unei modalități poetice.

Ca în **Cuvinte potrivite** se întîlnesc în creația de după Eliberare, poeziile de artă poetică. Pentru Arghezi poezia rămîne o ceremonie sacră, „nuntă de graiuri și cuvinte", iar sub simplitatea versurilor se simte sisifica muncă pentru supunerea cuvîntului. Mereu, Arghezi găsește comparații simple, inteligibile, apropiate unui univers cunoscut, pentru explicitarea cît mai largă a sensurilor artei. În aparenta lejeritate a versului există o coeziune internă strînsă, o disciplinare voită. (v. **la aminte** în **XC** — 1970). Atmosfera din admirabila **Duhovniceasca,** și altele la fel din **Cuvinte potrivite,** reapare în cîteva poezii din volumul **Noaptea** (1967). Un presentiment al mistuirii în marele cosmos înfiorează de mister aceste poezii : „O voce umblă-n crucea nopții, poate-o șoaptă. / Parc-o aud și parcă nu / Vorbind cu dumneata și tu, / E singuratecă și depărtată. / Mă strigă cîteodată. / Se-aude, se arată / Suspinată / E poate un ecou, un semn, un funigeu / Al unui gînd de prin trecutul meu / Rămas pe lîngă vreo fîntînă, / Într-un salcîm ori în țărînă, / Care mă caută crezînd că m-a pierdut. / Cățelul amintirilor mă latră, / Mă caută-n văzduh și-n piatră. **(Între zodii)**. Noaptea determină în poezia lui Arghezi un spațiu al interferenței, cînd amintirile se reculeg și se încearcă viitorul. Ambiguitate, neliniște, veghe, somn se întretaie într-o poezie a întrebărilor zguduitoare : „Pribeag prin noaptea lumii, neliniștea mă fură / M-am întîlnit cu mine la cîte-o cotitură. / / M-am despărțit în două cu-o pravilă-nțeleaptă : / Unul

Alexandru RUJA

(Continuare în pag. 11)

Forme ale creației ludice în Hore

„A scrie pe dedesubt", manieră inițial-programatică în textele argheziene, cunoaște în **Hore** o nouă modalitate asupra căreia vom încerca să zăbovim în cele ce urmează. Predispoziția lui Arghezi spre crearea de universuri artistice, evident, secunde dar nu secundare, rezultate dintr-o amplă gamă de acte artizanale sau scriptice, nu apare, cum s-a spus, doar în **Facerea lumii, Balet pe șapte silabe,** din ciclul „copilăreștilor", ci, după părerea noastră și în **Hore,** unde putem sesiza o veritabilă cosmogonie ludică formată din șapte „hore" sau „zile", precedate de poezia **Abece**, „haosul" inițial, **pretextul,** din care semnele apar și se consteleză în textura celor șapte poeme – ritualuri desacralizate, profane, dar cu rafinată învestitură estetică. Deși predilecția lui Arghezi se îndreaptă, după cum se știe, cu simpatii vădite spre ipostaza artizanală a Demiurgului, gama semnificațiilor și implicațiilor verbului „a face", în ordine materială, este extrem de bogată, interesantă și semnificativă la acest poet, în ciclul **Horelor,** eul liric arghezian preferînd forma de Demiurg – scriptor.

Pentru ca cititorul să intuiască sfera în care plasăm analiza noastră la a IV-a horă : **Examen de ucenici sau Între paideia și ludus** (al doilea titlu, propus de noi, vrea să sugereze semnul paradigmatic al interpretării), enumerăm doar titlurile celorlalte hore/zile ale acestui cosmos liric : pretextul – **Abece sau Fața secundă a universului,** I, **Hora lui Esop sau Metoc à la Hieronymus Bosch,** II, **Horă de hîtru sau creație și invidie,** III, **Horă de băieți sau Ierarhia picioarelor,** V, **Horă în grădină sau Caricarea logosului,** VI, **Horă-n bătătură sau Trecerea de la libera scholie la școală,** și, VII, **Horă de șoareci sau Jocul de-a moartea.**

Deschiderea discursului liric în **Hore** este de-o echivocitate aparte, de-o ambiguitate remarcabilă ce permite lecturi multiple și considerații critice variate. „Sînt în mine niște doi", spune Arghezi în poezia senectuții **Caut cheia pe-ntuneric.** Poetul ludic mărturisește că „nici o jucărie nu e mai frumoasă ca jucăria de vorbe" **(Poveste cu oi),** dar că el nu știe „ce povestește gîndul" în asemenea poeme „copilărite". Ciclul **Horelor** a fost citit în semnificațiile lui de negare și torpilare a învățămîntului și savantlicurilor, de hiperbolizare burlescă și grotescă, absurdă chiar a unei lumi întoarse pe dos, adică o viziune a unui sistem social (cel de ieri) în care legile funcționează de-a-ndoaselea. Acestui fel de lectură de nuanță **ainos,** de povestire fabulistică și de apolog îi putem infra- sau supra- pune o lectură afină (afinitatea este și etimologică) de parcurgere a textului în registru **ainigmata,** în care semnificațiile se profilează prin opoziție la ceea ce se spune „clar", echivocizînd sensurile într-o întrecere cerebrală agonală a unor adversari prin- și, cum spune Huizinga, în jocul competitiv al dezlegărilor enigmelor și ghicitorilor, de obicei, cu substraturi mitice și cosmogonice. Dacă în **copilărești,** ludicul se manifestă în stilizare prin reducție, maniera estetizantă transformîndu-se în manierism de multe ori, ne spune N. Balotă, în **Hore,** după părerea noastră, ludicul preferă semnificații paidetice și de întrecere în spirit și înțelepciune. **Horele** sînt o jucărie de vorbe și tîlcuri, mai ales de tîlcuri.

Examen de ucenici debutează în tonalitate hilară, a **mimusului,** a farselor străvechi, a întrecerilor, sacre la început, profane mai tîrziu, competiții binare de întrebări și răspunsuri, de strofe și contra-strofe melodice, de distihuri disjunctive și complementare. Atmosfera de apolog ludic ce funcționează într-un spațiu delimitat, închis (una din condițiile ludicului, după Huizinga), Caillois și Fink, fiind această închidere, de pildă, în sens material, agora helenă unde sofiștii erau ascultați de cetățenii ce flanau zilnic este prezentă și la Arghezi în toposul **țară** (sugerînd totuși suficient în nedeterminarea sa geografică): țară a kuților **(din Tablete din țara de Kuty),** „țară unde-i bun tutunul" **(Horă de băieți),** iar în hora în discuție : **„Poate-ai auzit de-o țară ... / De țara lui Pierdevară".**

În discursul-apolog se aud două voci, a maestrului care își manifestă aptitudinea paidetică în explicații, sentențe și întrebări și a gimnosofistului care răspunde, două voci acum la **unison** (omolog cîntecelor inga fuka din grupul insulelor Babar, ele contrapunîndu-se, mai tîrziu, ca în inga fuka din insula Buru) – acum, la început, ucenicul neintuind nivelul enigmatic al întrebărilor-capcană. Arghezi menține din structura străveche a întrecerilor-dialog, dar cu nuanțe semantice specifice (de basm și snoavă românească), starea de uimire și încîntare a demosului care urmărește pînă la pierderea de sine fizică (gura căscată) jocurile inteligenței ludice și sapiențiale. La poetul român asistența primește însemne de personaj generic, simbolic, cu un specific aer de la noi : **„Ce-ai să-mi spui de Gură-cască ? / Cine nu-i să nu-l cunoască ? / / Dacă te-aș fi întrebat / Despre Papură-mpărat ? / / S-a dus vestea-aș fi răspuns / Ca de-un drac de popă tuns".**

Încîntarea și divertismentul ludic există chiar dacă nu toată asistența înțelege semnificațiile de subtext, „nu aude" murmurul izvoarelor din cauze de inegalitate genetică a inteligențelor și a nivelelor de cultură. Tudor Arghezi, avem impresia, împinge la extrem nereceptarea semnificațiilor de subtext dar și de context, pînă la ipostaza de dialog al surzilor : **„Și acel ce nu aude / Are-n țara ceea rude".**

Sintagma „și acel ce nu aude" va avea reverberații și în duelul rebusist superior din partea a doua a poeziei, dar aici răstate de a dirija desfășurarea după „metoda" proprie.

Regula etică și cavaleresc-egalitară ce funcționează în spațiul și timpul multor genuri de joc, cere ca „maestru" (recte cel care are întîietate) să-și avertizeze adversarul asupra trecerii la altă etapă sau alt registru (în cazul nostru) de întrebări. („Acum fiți atenți la trucul pe care îl folosesc, la tot ceea ce eu nu pot rezolva", se spune în dialogul **Protagoras** de Platon, subintitulat **sau Sofiștii, dialog endeitic,** denunțător, dar unde din prima pagină atît

Socrate cît și Hippocrates îl consideră pe Protagoras : „Cel mai iscusit bărbat din vremea noastră").

Într-o succintă paranteză, precizăm că **Examen de ucenici** dezvoltă într-adevăr, un examen (cu președinte, comisie și candidați) dar concomitent și un „examen": „În întregul Extrem Orient, scrie Huizinga, rezultatul favorabil al unei solii depindea de talentul de improvizator al conducătorului soliei. În orice clipă trebuie să fie pregătit pentru întrebările și miile de cimilituri pe care i le impuneau împăratul sau mandarinii. Așadar : diplomație în formă ludică" **(Homo ludens,** Univers, 1977, p. 207).

Un examen plurivalent are loc și în poezia lui Arghezi. Trecînd de la apologul pe care am încercat să-l comentăm pînă acum, președintele comisiei de examen îl avertizează pe candidatul-ucenic : **„la seama să nu te-nșeli / că trecem la socoteli. / / Zece, șapte, nouă, una / De-o potrivă-s totdeauna".**

Sugestia sferei filosofice parcă îndrumă spre structura numerică a universului, în care se caută **unitatea** acestuia, arhéul prim. Întrecerea enigmistică și sapiențial-cosmogonică este tutelată de ezoterica și geometria pitagoreică în planul de adîncime. E o trecere de la aparențe la esențe, de la phisis (devenire) la arhetipuri și structuri, de la alegorie și străfucirile exterioare ale metaforei, la „miezul din simburi" căutat și de autenticul savant din tableta **Sămînța.**

„Examenul" e o luptă spirituală între maeștri și ucenic, toți „inițiați" în jocurile de oglinzi ale semnificațiilor „textului". Vocea președintelui avertizează și în această direcție : **„Citești drept ? / Dar scriu întors. / Pui mușlar și iese orz".**

În comentariile la poezia **Abece sau Fața secundă a universului,** arătam că așternerea textului pe „coala cerului" de către Demiurgul-scriptor implică și posibilitatea inversării „semnelor" Apelor Superioare (cerul) în oglinda Apelor Inferioare pămîntene. O scriere dreaptă, dar o lectură întoarsă, de data aceasta. Înmulțirea perspectivelor înseamnă și sporul semnificațiilor și al nivelelor de interpretare, imaginile din oglindă derobîndu-se (în ambele sensuri ale cuvîntului, cum zice G. Genette), dublul și ascunsul mărind posibilitatea simulacrului și multiplicînd semnificațiile ludice, pe de o parte. Pe de altă parte însă, iluzoria existență fugace a prihismului în imagine speculară apare în adevărul ei : „de umbră, de fantomă și vis". Scrisul arghezian încă din începuturile sale aspiră spre deschideri de semnificații. În **Epitaf,** din **Cuvinte potrivite,** citim : **„Pentru ca noaptea în oglindă, / Priviindu-ți sînul scris / Strugure, dudă sau ghindă / Să te uiți în carne și să citești în vis"** (s. n.). . La un subtil și multiplu joc de ghicire a arhetipurilor mitice, ezoterice și cosmogonice în diversitatea devenirii este supus și ucenicul din examenul arghezian.

Simion MIOC

Cosmogonie și escatologie arghezianăă

Vorbind, cu un prilej anterior (,,Orizont" 17), despre *intelectualitatea* poeziei argheziene și modul ei specific de manifestare, remarcam prezența unei spiritualități fără cadre raționale, actualizată într-o viziune de o copleșitoare forță emoțională, în capacitatea eului liric de a trăi pînă la coșmar și angoasă anumite stări-limită sau de a percepe unele adevăruri fundamentale, nu prin grila abstractă a conceptelor, ci printr-o intuiție concretă a faptelor, prin dovada pipăită a mîinilor. Arghezi este, în acest sens, ca și Sadoveanu, „un gînditor care a pipăit natura" (G. Călinescu), adică a respins elaborările abstracte ale minții în avantajul trăirii nemijlocite a realității în toată marea și inepuizabila ei concretețe. Cosmogonia din *Har* ne-a ilustrat acest fenomen, prin tentativa poetului de a-și reprezenta nașterea vieții ca pe un act uman, fără să recurgă la diverse speculații ori teorii savante.

De fapt, în cosmogonia arghezianâ, Creatorul este dezbrăcat de insignele transcendenței și se comportă ca orice om obișnuit, nefiind scutit de greutățile și chiar de ignoranța acestuia : „A vrut Dumnezeu să scrie / Și nici nu era hîrtie. / N-avea nici un fel de scule / Și nici litere destule" *(Abece).* La lipsa sculelor se adaugă nepriceperea : „Nici carte nu prea știa. /Orișice învățăcel / Știa mult mai mult ca el" *(Idem).* De aceea nici nu ne surprinde „Că din scrisele prea dese / Nici lucru prea bun nu-i iese" *(Ibid.).* Poetul nu se sfiește să împingă ideea și mai departe, proclamînd (supremă erezie !) superioritatea demiurgică a omului : „Te căutam prin lume să mă-ntîlnesc cu tine, / Să-ți spun că ce făcuseși putea ieși mai bine. / Cînd maică-mea frămîntă aluatul, mă-nțelegi ? / Ea scoate-ntotdeauna din vatră pîini întregi". *(Aluatul).* Într-o astfel de perspectivă, vom conveni, împreună cu Eugen Todoran, că, la Arghezi, cosmogonia nu mai este o *teogonie* ci o *antropogonie,* căci „lumea nu începe cu *Dumnezeu,* ci cu *omul,* care-l gîndește pe Dumnezeu asemeni lui, din aceeași substanță..." *(Secțiuni literare,* p. 315).

Nu mai puțin original se dovedește Arghezi și în reprezentarea celuilalt pol al devenirii universale, stingerea sau apocatastaza (avînd o structură romantică, autorul *Cuvintelor potrivite* a încadrat evoluția lumii între cei doi poli : cosmogonic și escatologic, dar, cum se va vedea și în continuare, viziunea sa artistică diferă de cea a romanticilor). I-a fost recunoscută întotdeauna poetului forța excepțională de a surprinde lumea în dezorganizare, marile convulsii ale materiei pradă ineluctabilului proces de dezagregare și putrefacție. Dar dacă la Bacovia, de pildă, — celălalt mare obsedat de „plînsul" materiei în descompunere — fenomenul se produce într-un ritm lent, agonizant, disperarea însului crescînd din conștiința că existența nu e decît un „sfîrșit continuu" (I. Caraion), la Arghezi tabloul devine apocaliptic, de o violență terifiantă, ca în celebrele *Blesteme* : „În împărăție de beznă și lut să se facă / Grădina bogată și-ograda săracă. / Cetatea să cadă-n nămol, / Păzită de spini și de gol. / Usca-s-ar izvoarele și marea, / Și stinge-s-ar soarele ca luminarea. / Topească-se zarea ca scrumul. / Funingini, cenușă, s-acopere drumul, / Să nu mai dea ploaie, și vîntul / Să zacă-mbrîncit cu pămîntul".

Nefiind un poet „savant" (cum observa T. Vianu), Arghezi nu și-a construit escatologia pe baza unor date științifice ca, bunăoară, Eminescu, ci a postulat-o doar ca termen fatal al unei evoluții ciclice. Din această condiție decurg o serie de consecințe care, în planul viziunii artistice, sporesc nota de modernitate a liricii argheziene.

În poezia lui Eminescu oamenii, reduși la proporțiile ridicole ale unor „mușunoaie de furnici", pierd sentimentul distanței uriașe dintre existența lor meschină și infinitatea universului. Ei se cred minunați într-o „lume mică de se măsoară cu cotul", și uită „cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată" de o rază care, „cum s-a stinge, totul piere, ca o umbră-n întuneric...". Prăbușirea cosmică oferă un spectacol a cărui grandoare rămîne, totuși, rece, întrucît ei este contemplat doar de conștiința vizionară a bătrînului dascăl, a geniului deci, care, cu superioară ironie, meditează la soarta oamenilor inconștienți de fragilitatea condiției lor în lume. Rezultatul este că însul eminescian nu trăiește nemijlocit teroarea escatologică pe care o percepe — dacă o percepe ! — doar indirect, grație conștiinței meditatoare a geniului.

Altfel stau lucrurile cînd e vorba de escatologia arghezianâ. Aceasta se încheagă din vedeniile apocaliptice ale unei conștiințe chinuite de avalanșa întrebărilor insolubile. Omul se simte acum implicat direct în procesul dezagregării unei lumi din care face parte organic. Nu mai există, ca la romantici în general, distanța astronomică între lumea lui și universul infinit, ci totul se confundă într-o unică și teribilă viziune, aceea a precipitării în neantul morții : „Toți nu mai sînt. / Toți au plecat, de cînd ai plecat. / Toți s-au culcat, ca tine, toți au înnoptat, / Toți au murit de tot. / Și Grivei s-a învîrtit în bot / Și a căzut. S-au stîrpit cucuruzii. / S-au uscat busuiocul și duzii. / Au zburat din streașina lunii, / Și s-au pierdut rîndunelele, lăstunii. / Știubeiele-s pustii, / Plopii-s cărămizii, / S-au povîrnit părețîi. A putrezit ograda..." *(Duhovnicească).*

Sentimentul de teroare metafizică se adîncește din momentul în care aflăm că „Aici nu mai stă nimeni / De douăzeci de ani... / Eu sînt risipit prin spini și bolovani...". Ceea ce înseamnă că însul nu mai este un simplu martor care contemplă *din afară* spectacolul decrepitudinii cosmice, ci, prin latura materială a ființei sale, împărtășește destinul obștesc fiind acum „risipit prin spini și bolovani". Moartea lui se definește astfel în raport cu moartea universală pe care însă, așa cum s-a văzut, conștiința n-o percepe cu detașarea geniului romantic, ci cu sentimentul angoasant al participării nemijlocite la funesta ei realitate.

I. CHEIE-PANTEA

Argheziana

Nu-mi mai trimite îngeri : mi-e prea plină
cu îngeri toată casa, pînă la tavane,
şi alţii stau să intre, ca nişte garnizoane
grupate pe-ntuneric în curte şi grădină.

Mi-au năpădit şi ape şi şesuri. Pe colină,
sub slavă plopii frunza şi-o pierd şi din icoane,
cu trîmbiţe de-arginturi, cu suliţi şi ocheane,
prea sfinţii-mi cercetează creangă şi rădăcină.

Îmi umblă prin cuvinte, taie şi combină
silabele cu ceaţă culeasă din gorgane
şi-mi spînzură de ele fragmente de firmane,
îmi cîntăresc tăcere, sudoare şi nevină.

E-o vraişte prin toate şi nu mai am hodină,
nici loc de pas de-atîtea cîntări şi neumane
iubiri ce mă-nconjoară cu miere şi osane
şi filfîit de aripi albe de alumină.

Piezişi, pe piscuri singur, de piatră carpatină,
am stat, eternitatea privind-o pe cadrane
de nimenea ştiute să ţi-o aştept. Amvoane
s-au prăbuşit cu ruga-mi în pulberi şi rugină,

dar nici un pui, pe-atuncea, măcar cît o albină,
nu mi-ai trimis să-mi ardă prea multele liane
ale-ndoielii mele ţesută-n antifoane
şi să-mi arate drumul şi drumul să mă ţină.

Şi-acum întreaga-ţi stirpe continuă să vină,
din către zori de noapte pe jos şi-n faetoane,
neostenind de-atîtea poveri şi de blazoane
cereşti înghesuite la taina de la cină.

Obezi sau paralitici, a floare de glicină
amirosind şi-a smicuri, cu gesturi mitocane
mi-arată unde-i doare şi-ascultă-n microfoane
porunca hîrşiită de-o voce androgină.

Mărite-mpărăţia ţi-e-n pană de lumină
de ţi-a scăpat oştirea din sacrele maidane ?
Ori, din păcat, mulţime de dosuri diafane
a tot crescut şi cerul nu poate să-i mai ţină ?

Darie NOVĂCEANU

Tudor Arghezi şi romanul-poem

Despre încercările argheziene de-a da prozelor sale precum „Ochii Maicii Domnului" şi „Cimitirul Buna-Vestire" un statut adecvat aflăm din subtitlul pe care li-l oferă – iniţial „roman", în final „poem", soluţie supusă echivocului. Dar zădărnicirea încercărilor ce continuă şi azi de-a categorisi ferm cele două opere nu este cauzată doar de aparenta inconsecvenţă, cît de asocierea propriu-zisă, căci romanul şi poemul, prin origine şi specific, se exclud reciproc, supunîndu-se lesne unei analize prin opoziţie. Deconcertantă, deci, este coliziunea dintre construcţia proteică, deschisă a unuia şi cea închisă într-un spaţiu armonic a celuilalt, dintre succesiunile imprevizibile specifice romanului şi repetarea pe aceeaşi linie melodică proprie poemului, dintre genul ce aspiră la totalitate şi concentrarea poemelor, care sînt, cum le definea Monique Parent „des morceaux . . .".

Aşa cum s-a remarcat, Arghezi, funciar inapt pentru realitatea obiectuală în care rezidă materia primă a speciei romaneşti, nu s-a vrut romancier. Sau, desigur mai exact, s-a vrut un alt fel de romancier. În binecunoscutul său articol din 1922 „Cum se scrie românește", spirit pamfletar, întotdeauna stimulat de ideea de-a scrie în opoziţie cu ceva, supune unui arghezian, deci necruţător, rechizitoriu estetic romanul „Ion", reproşînd autorului faptul de-a nu fi substituit „vieţii materialelor în libertate, o viaţă esenţială, concentrată", literatura nefiind doar „actul de-a aglutina priveliști şi personaje". Rolul artistului este de-a fi „activ în spectacol", de-a lua „o atitudine în cuvinte, o frîntură în imagini, o iuţire şi o abreviere lapidară, un ritm (. . .). Ceva să umble prin fundul cuvintelor, să le reînsufleţească, să le croiască un destin, să le stăpînească şi să le comande". Dar aceasta nu ţine doar de o „zămislire", ea fiind „mai mult o inspiraţie".

Arghezi, poetul, iubitorul de imagini concentrate pînă la esenţe, căci „versul concentrează în sine volume", rectificînd realitatea planturoasă şi prolixă prin expurgarea a tot ce nu se concentrează în idee fundamentală, era prin structură şi prin estetică profesată înaderent la determinările ordonate, gradate logic, care guvernează romanul tradiţional. Romanul flux relatează vizibil, tot ceea ce se oferă cunoaşterii în linie dreaptă, pe orizontală sau pe verticală, o cunoaştere a întregului ca entitate cognoscibilă şi definibilă. Romanul care „pictează viaţa", cu ficţiuni care trebuie „să ne explice" aşa cum preconiza M-me de Stael, romanul a cărui deviză era „a vedea ceea ce s-ar putea vedea" cum lansa Antoine de La Sale, acest roman în care personajul şi acţiunea sînt suma relaţiilor vizibile, unde imaginile sînt informale trimiţînd pe un drum sigur din exterior spre interior, descompunerea fiind urmată apoi de recompunerea fidelă într-un întreg, este un gen străin marelui poet. „Vizibilul" are alţi parametrii, dacă îi are, şi atunci cînd scrie „lumina ochiul şi-l aşază / Şi-n încăpere caută să vază" Arghezi sorteşte vederii interioare capacitatea de-a pătrunde pe dinlăuntrul lumii. Ademenit de „zaua de granit" a lucrurilor, străduania sa este de-a le „descremeni", prin „cîntec", prin „rugă", actul creaţiei fiind tocmai descoperirea vieţii lor esenţiale.

Romanul balzacian despre care Proust spunea că „afirmă tot ce trebuie să ştim noi, fără să lase loc imaginaţiei noastre (. . .). El nu ascunde nimic, spune totul" este romanul observaţiei care nu violentează lumea pentru a smulge sensurile ei tutelare, ci acceptă tot ceea ce se oferă vederii prin dăruire de la sine, orice obstacol fiind lesne transgresat prin puterea logicii deductive. Arghezi, dimpotrivă, caută tocmai ceea ce s-ar părea că nu trebuie să ştim, forţează lucrurile şi cuvintele să-şi dezvăluie sensurile îndărătnic zălogite. Dacă la Balzac, cum spune Marcel Raymond „a inventa înseamnă a înţelege. El lămureşte povestind. Explică descriind", la Arghezi „a înţelege" înseamnă „a inventa", actul descoperitor fiind actul creaţiei înseşi, nelămuritor şi inexplicabil.

Această viziune ordonatoare a unei lumi, cu fenomene şi procese clasificabile, cu sensuri clare, exprimate într-un limbaj amplu lămuritor, este străină celui ce trăieşte simultan „firea" şi „nefirea", celui care spune despre sine „M-am zămislit ca-n basme cu şapte frunţi şi şapte / Grumazi şi şapte feste. / Cu-o frunte dau în soare, cu celelalte-n noapte / Şi fiecare este / Şi nu este" sau „Sînt înger, sînt şi diavol şi fiară şi-alte-asemeni / Şi mă frămînt în sine-mi ca taurii-n belciug / Ce se lovesc în coarne cu scînteieri de cremeni / Siliţi să are stînca la jug".

Limbajul arghezian are în vedere, cum însuşi preconiza, „aspectul nou al aceloraşi cuvinte, puse să comunice unele cu altele şi să se împrumute între ele", adică o nouă „atitudine" faţă de cuvînt. Menirea sa nu mai este aceea de-a comunica „vizibilul", de-a îmbrăca realitatea obiectivă. El trebuie să exprime partea de neatins, partea secretelor lumii, întreaga operă argheziană fiind un efort de înţelegere a lumii prin cuvînt.

Romanul modern refuză limbajul ca instrument pentru „a povesti", el nu „ilustrează". „Scriitura" prin însăşi abolirea dicotomiei tradiţionale conţinut-formă conferă funcţiei creatoare a limbajului alte temeiuri. Romanul nu mai poate fi „rezumat", căci limbajul său este ireductibil, un unicat precum poezia. Romanul în forma sa modernă se corelează conceptului de „poetic", concept care la rîndul său şi-a lărgit hotarele nestatornicite. Istoria „poeticului" vine să confirme caracterul „prospectiv" şi nu „abstractiv" al conceptelor care prin „funcţia lor de introducere" mai puţin reproduc un „dat", cît deschid „noi perspective logice, care asigură cunoaşterii o nouă vedere de ansamblu asupra totalităţii unui anumit complex de probleme", cum remarca E. Cassirer în analiza pe care o face formelor simbolice.

Înţelegînd literatura ca „un adaos, nou în permanenţă, la materia primă oferită de-a gata de natură ; scrisul este menit să complinească materia cu un accent personal, să o transforme", Arghezi milita programatic în spiritul unei viziuni moderne pentru o artă neconstrînsă de limitele unei realităţi palpabile. Scrisul nu mai are tradiţionala menire de-a imita lumea, ci de-a o transforma, căci literatura devine locul unei cunoaşteri. Ea nu mai comunică nişte adevăruri dinainte obţinute, ci le caută, le scotoceşte sensurile, acest „adaos" la materia primă a naturii fiind actul descoperitor.

În vreme ce romanul observaţiei urmărea procesul în care esenţa se fenomenalizează, romanul modern urmăreşte devenirea fenomenului în esenţă. Devenirea prin caracterul său de afirmare şi negare simultană suspendă personajul într-o stare ambiguă. Celebra doamnă Dalloway a Virginiei Woolf avea senzaţii vagi, de deströmare : „trupul acesta, cu tot ce putea el, părea să nu fie nimic – absolut nimic. Avea senzaţia extrem de bizară că este invizibilă ; nevăzută ; necunoscută". Această sublimare în „nimic" se datora acelei stări ambigue, nu de trecere, ci de „între", de „between" / „Between the acts" este titlul programatic al ultimului său roman /. Marcel Proust regăseşte esenţa existenţei în intemporal, „nu în trecut, nu în prezent, ci în raportul care leagă trecutul de prezent, adică între ele", cum va spune G. Poulet. Înţelegerea argheziană a umanului este de asemenea una de „between", de „entre les deux", este cum va spune în „Cimitirul Buna-Vestire" : „linia dintre ce ştii şi ce nu se poate şti". Pe acest hotar dintre cunoaştere şi necunoaştere, această „graniţă de-a lungul căreia trăiesc manechinele cu gîtul dat la strung, fără căpăţînă, bont, şi fără braţe, pe un singur picior, omul sintetic, – linia dintre ce ştii şi ce nu se poate şti" se consumă actul creaţiei, cuvîntul poetic fiind scormonitorul ce poate transgresa linia neînduplecată a limitelor umane. Apar noi personaje, care nu se mai lasă „povestite", pentru că sînt „manechine", marionete („păpuşi de cîrpă şi paie ţin lumea înlănţuită de cîlţii şi tărîţele lor"), o lume ce aminteşte de cea pirandelliană, cu „paiaţe, paiaţe, paiaţe . . . moarte de frică", o lume căreia i se smulg „hainele de mascaradă", descoperind travestiul. Este un personaj care nu mai are afinităţi cu eroul balzacian, despre care Mauriac spunea că este „totdeauna coerent, neexistînd nici o acţiune care să nu poată fi explicată prin pasiunea sa dominantă şi nici una care să nu urmeze fidel linia personajului său". Universul romanului arghezian este adesea haotic, caricatural, grotesc, halucinant, fantastic, apocaliptic, un univers ca o imensă parabolă a unei lumi ce se consumă pe acel hotar dintre adevăr şi necunoaştere.

Romanul-poem este o nouă formă a căutării argheziene pornită ca şi poezia din „voia" sa „de bine, frumos şi adevăr", o căţare a sensurilor majore ale omenirii, o omenire pentru care se înalţă ruga sa : „Dă-mi pacea şi răbdarea s-o caut şi s-o cînt".

Ramona BOCA BORDEI

Tudor Arghezi şi Pico della Mirandola

– COINCIDENŢE –

Locul poemului arghezian **Cîntare omului** printre marile creaţii sociogonice ale literaturii universale a fost magistral stabilit şi analizat de Tudor Vianu în cunoscutul său studiu **Tudor Arghezi, poet al omului.** Acceptînd ideea lui Tudor Vianu că prin **1907,** Arghezi începe o etapă nouă de creaţie, trebuie totuşi să subliniem că şi în **Cîntare omului** poetul rămîne la fel de european ca şi în psalmi ; european în sensul ideii lui Paul Valéry, care observă că, spre deosebire de spiritul asiatic, cel european tinde către concret, către material, ceea ce în conştiinţa religioasă se manifestă sub forma continuei căutări a revelaţiei divine (Paul Valéry, **Regard sur le monde actuel,** în **Ouvres complètes).** Pico della Mirandola arată că omul este creat de Sùpremul Arhitect, în timp ce „ereticul" Arghezi, (interesant că şi Pico a fost eretic prin 400 din cele 900 de teze filosofico-teologale) într-o căutare veşnică, îl sugerează ca şi creator al lumii şi al omului pe „Iehova sau Satan" **(La stele).** Dar oricine ar fi creatorul, atît pentru filosoful italian cît şi pentru Arghezi, omul este o creaţie finală „la capătul şleirii puterilor" divine cum spune Pico ; iată de ce, adresîndu-i-se lui Adam, Creatorul îi explică, în discursul renascentistului : „Nu ţi-am dat, Adame, nici un loc sigur, nici o înfăţişare proprie, nici vreo favoare deosebită". (Pico della Mirandola, **De dignitate hominis,** ed. Gehlen, f.a., tr. n.). Şi iată aceeaşi idee redată aproape identic de Arghezi : „N-aveai nici loc, nici ţară, nici neam şi nici nume". **(Umbra).** Paradoxal, însă, la ambii acel „nici un loc" înseamnă centrul Universului, deci o dominantă ce face din om (creaţia ultimă) fiinţa cea dintîi într-o anume ierarhie. Dacă la Pico omul este „în centrul Universului pentru ca de aici să priveşti mai uşor cele ce se află în lumea din jur", la Arghezi omul e caracterizat prin „privirea stăpînă" căreia „toată firea / Îşi arată deasupra şi-n jur nemărginirea" **(Împlinire).** Consecinţa acestei poziţii este tendinţa către slavă (Pico) sau înălţarea în slavă (Arghezi). În aceste condiţii, omul devine un privilegiat căci prin gîndire el primeşte puterea arbitrului propriei persoane. Omul îşi stăpîneşte propria-i condiţie prin „hotărîrea spiritului său", după voinţa şi hotărîrea sa în viziunea filosofului italian, pentru ca la Arghezi omul singur să-şi „afle", adică să-şi făurească destinul. După cum la Pico omul îşi hotărăşte forma („Forma pe care însuţi o preferi") în funcţie de tărîmul în care va trăi (celest sau terestru), la Arghezi „Tărîmurile toate te aşteptau deschise / Şi te mutai pe toate **în voia ta deplină"** (s.n.) **(Chemarea înălţării).** De fapt acesta este elementul care apropie cel mai mult cele două opere : increderea deplină în puterea de decizie a omului. Măreţia viziunii, atît în **De dignitate hominis** cît şi în **Cîntare omului** provine tocmai din prezentarea omului ca fiind propriu-i demiurg.

Puterea de decizie asupra propriei stări este şi un reflex al multiplelor feţe ale omului, ce sugerează tocmai vastele sale capacităţi. Filosoful italian, citîndu-l pe persanul Evantes, arată că „omul nu are o înfăţişare proprie din naştere" . . . ci „este o fiinţă cu natură diversă ca formă şi schimbătoare". Arghezi, la fel, în poezia **Copil din flori** (titlul este foarte semnificativ), vede în om o fiinţă ce ţine „de două firi / cînd eşti ce nu fuseşi, cînd pari a fi tu".

Dar nici Pico della Mirandola, nici Arghezi nu uită că măsura trebuie să caracterizeze omul ca fiinţă raţională. Filosoful renascentist avertizează asupra faptului că „abuzînd de libera alegere" s-ar putea „să ne-o facem vătămătoare", deci se impune o autocenzurare a omului, adică victoriile nu se nasc „de nu te-nvingi şi tu" cum spune Arghezi. Şi aceasta pentru că, încă de la cei vechi se ştie, există o măsură în lucruri.

Deci iată-l pe Arghezi foarte apropiat de viziunea unui renascentist, apropiere care nu face decît să scoată mai bine în relief această „cîntare a demnităţii omului", dacă ne este permisă împletirea în virtutea ideii lui Blaga după care „Poeţii toţi sînt un singur, neîntrerupt popor" sau, parafrazîndu-l pe filosoful-poet, am spune că „Gînditorii toţi sînt un singur, neîntrerupt popor".

Dan NEGRESCU

Omagiul meridianelor lirice

Paralel cu o nouă etapă de aleasă, înaltă prețuire a operei lui Tudor Arghezi pe plan intern (începînd cu 1955 — „1907", 1956 — „Cîntare Omului", 1957 — Premiul de Stat pentru poezie, deputat în Marea Adunare Națională etc.), „cuvintele potrivite" ale marelui poet, printr-o susținută acțiune de traducere și publicare, au început să cucerească treptat, dar cu o mare forță de convingere, meridianele lirice ale literaturii universale moderne.. Afirmare puternică, aureolată la 30 aprilie 1965 de premiul internațional „Gottfried von Herder" pentru literatură. Intensele reverberații emoționale iscate în lume de poezia argheziană s-au materializat, între altele, în numeroase poeme dedicate ilustrului lor contemporan de către poeți de primă mărime ai lumii.

Marele poet grec Iannis Ritsos, bun cunoscător al poeziei românești, din care a tradus substanțial cu prilejul antologiei pe care i-a consacrat-o în anul 1961, impresionat de timbrul aparte al liricii argheziene scrie poemul „Lui Tudor Arghezi", publicat pentru prima oară în numărul din mai (5), 1960, al revistei „Viața românească". Poemul debutează cu o sui generis definiție a poeziei, a „stării de grație", de o rară expresivitate și forță de sugestie : „colo unde pămînt și cer se plămădesc, / acolo unde patima atinge seninătatea, / un gest familiar astupă hăul / și adîncul lui orb — / acolo încolțește poezia".

Poezia — „marea limită umană / trecînd toate hotarele" — îl fascinează pe Iannis Ritsos prin capacitatea sa de a genera momente faste, de revelație, de descifrare a unor tîlcuri de o părelnică „inviolabilitate" : „E undeva, afirnată în umbră / o cheie tăcută, / strălucind ca un ochi unic, / care supraveghează și ordonează / și, astfel, deschide uși mari sau mărunte, / întunecate, inviolabile ; / îndărătul lor, lumina stă și așteaptă / ca un om răbdător, cu brațele încrucișate"...

Un asemenea atribut suprem, al cunoașterii prin intuiții lirice de mare finețe și pătrundere, înnobilează stihurile lui Arghezi, scriitor care îi prilejuiește marelui său contemporan grec revelația întîlnirii cu însăși poezia : „Această cheie tainică am văzut-o / pe geamurile ochelarilor tăi / ca o fulgerare de lumină... / era / marea limită umană, poezia — / trecînd toate hotarele"...

În sumarul volumului „România, te iubesc" (Cluj, Editura Dacia, 1978, p. 10) poetul grec Iannis Manikas a inclus și poemul de amplă respirație „Poetului român Tudor Arghezi". Discursul poetic, apelînd la virtuțile de expresie ale prozaismului voit, ia turnura unui reportaj liric ce decantează implicațiile etice ale elementelor biografice : „În Gorj, copil fiind, ți-ai scris cea dintîi poezie, / și ai dedicat-o tatălui tău... / Ai fost martorul unor evenimente triste, / da, multe nenorociri ai văzut — / chiar și morți — pe pămîntul Patriei tale". Tribulațiile unei existențe marcată de răsturnări spectaculoase de situații, de dramatice confruntări cu sine și epoca sa, precum și buna cunoaștere a operei argheziene i-au sugerat poetului grec Iannis Manikas liniile dominante ale unui profil moral intuit și restituit cititorului cu finețe și pătrundere psihologică : „Ființa, demnitatea, libertatea / s-au născut din sîngele tău... / Nicicînd lașitatea nu ți-a atins / metalul pur al sufletului, / iar poezia ta a răsunat dulce și cinstită, / ca pîinea cu care se hrănesc românii...".

Poetul grec percepe cu acuitate nota vaticinară, vigoarea protestatară a scrisului „luptătorului Arghezi", omagiindu-i în acorduri solemne, de odă, condiția de artist angajat, militant, care a „devenit suflet din sufletul poporului : „Le-ai cîntat durerile, obida, / ai încercat să le alinți suferința... / Chipul tău nobil, Tudor Arghezi, / le-a dat speranță celor mulți. / Adevărul e mai presus de stele ! / Trecerea ta lumina ca un fulger / risipind negura grea / și strădaniile tale / ca fișiile unui curcubeu multicolor / au adus pe meleagurile Patriei tale / zorii libertății... / Mare poet, frate al nostru, Arghezi, / ai răspîndit în juru-ți / lumină neîntinată, omenească".

Victor RUSU

„Iarba cerului"

(Urmare din pag. 10)

lui V. Voiculescu. În toate metaforele de mai sus relația este biunivocă (de doi termeni : pămînt / apă ; pămînt/cer ; cer/apă ; cer/pămînt ș. c. l.), relație, de altfel, clasică pentru structurile metaforice. Mult mai inedite par a fi, însă, structurile cu trei termeni, în care intervenția simultană de planuri și permutațiile, în lanț, ale pămîntului, apei și eterului dau imaginea unui univers reînnoit perpetuu în sine. Același „ochi simultan" este propriu lui Arghezi : „Cocorii taie brazdă stearpă și arsă, / Nămolul Tăriilor de ceară" **(Dragoste)**, cît și lui I. Barbu : „... Pierea o după-amiază / Schimbată-n apa multă a ierbii ce-nviază, / Cînd, greu și drept, pe sceptrul de pai mărunt la fir, / Gîndacul serii urcă ghiocul de porfir", indiferent dacă două universuri diferite — cel de „smirc" și „nămol", la Arghezi, și cel de „seve vegetale", la Barbu — rezultă din asemenea asocieri totalizatoare. La finele efortului intelectiv de refacere a lumii din elementele primordiale, se închegă **meditația :** „Eu, ca să-mi aduc aminte de adînc și nesfîrșit, / Între două șesuri limpezi am oprit și-am poposit" (T. Arghezi, **Apă trecătoare**), unde cele „două șesuri" semnifică **apa** și **cerul**, în răsfrîngeri paralele, reciproce, infinite și veșnice.

LA MĂRȚIȘOR

Lui Tudor Arghezi

La Mărțișor cad boabe de rouă ca oglinda,
Prin care se mai vede eșarfa unui vînt,
Pe semne, cînd comete își tulbură colinda,
Coboară poezia din slavă pe pămînt.

Olimpuri, giuvaere, argintării și raiuri,
Și cîntece de orgă, atîtea cîte sînt.
Și-o forfotă-n văpaia din sfinte mucegaiuri,
Cînd vine poezia din ceruri pe pămînt.

E roșie zăpada din curți de abatoare,
Și-un trandafir doar spinii mă lasă să-i mai cînt.
Printr-un grafit domestic, înfiorînd izvoare,
Coboară poezia din slavă pe pămînt.

Îmblînzitor de ape, de spaime și cuvinte,
Cîte se-ating de lutul ce-n taină îl frămînt,
La Mărțișor, pe-o piatră cu ținere de minte,
Eterna poezie răsare din pămînt !

Damian URECHE

TUDOR ARGHEZI— poet al înaltelor stări meditative

(Urmare din pag. 1)

Poet al înaltelor stări meditative, cu suișuri și căderi în spaime și interogații metafizice existențiale, cîntăreț al universului casnic naturist, ingenuu, copilăresc, apropiat și dătător de sens profetic, dar și al mediului de „bube și noroi", ca și al omului descătușat, prin acțiune și gîndire din stadiul de fiară, fabulist, rarisim, miniaturist, foiletonist, mai ales, ilustru romancier, creator de romane — poeme, de romane-parabole, poetul de geniu autohton, de stirpe românească, Tudor Arghezi, ca și Brâncuși, a irumpt dintr-o glie, caldă încă, de pilpîirea strămoșilor, venind, prin vasele comunicante ale unei simțiri geniale, pînă la noi, și schimbînd **„sapa-n condei și brazda-n călimară".**

Reîntorcîndu-ne spre el, azi, la un veac de cînd a văzut lumina lumii, ca spre un divin Eminescu al timpurilor moderne, îi vom recunoaște, pentru noi, ca și pentru cei de mîine, faptul că a cîntat ca nimeni altul disperarea ca și fala scrisului îndrăznet, clădindu-și cu temeinicie țărănească unicitatea lui în literatura noastră, luptînd cu inerția mălăiață a limbii supte de savoare și lipsite de sîngele ei primordial, dar făcînd lauda vocabulei cu îndrăzneala fulminantă a verbului încendiar, spre înălțarea supremă a meditației și, toate acestea, într-o lirică de-o scînteietoare și plastică frumusețe, precum domnia sa, însuși, împăratul cuvintelor române, rostește :

„Mă simt ca un stihar de voievod
Țesut încet cu degetele calde
Ale întregului, năpăstuit, norod".

Cuvinte despre cuvînt

De-a lungul a mai mult de șase decenii, poetul n-a încetat să ivească, de obicei spontan și polemic, o seamă de „cuvinte despre cuvînt", din care putem închega o atitudine constantă a sa în ce privește materialul alcătuitor al poeziei. De aceea, sub rezerva timpului cînd au fost scrise, ni se par cu atît mai lipsite de înțelegere manifestările unui spirit de talia lui Caracostea, care nega, în totalitate, estetica și poezia lui Arghezi, afirmînd că, peste decenii, istoricul literar va fi surprins „să constate că, în discuțiile stîrnite, este vorba de orice, de libertatea artei, de moralitate, de atitudini în fața vieții, de tradiție și modernism etc., etc., tot felul de elemente periferice și de conținut — numai despre această bagatelă : poezia însăși, cu multele ei cerințe, ai căuta în zadar un cuvînt de maturitate a judecății critice" **(Prolegomena argheziana).**

Că nu e așa o dovedește faptul că din tabletele de limbă și din artele poetice în versuri ale lui T. Arghezi se pot sintetiza cîteva fațete ale atitudinii sale față de cuvînt. Esențiale rămîn intervențiile poetului în precizarea rolului cuvîntului în poezie și în afirmarea „democratizării" lexicului, în sensul dreptului fiecărui cuvînt de a deveni material artistic.

De la expresia aflată în imediata apropiere a aforismului : „Pînă la descoperirea unor valori mai concentrate, cuvîntul e aur și gîndul e briliant" sau „Gătit de sărbătoare cu fir, să luăm aminte / Că stihul e o nuntă de graiuri și cuvinte" poetul ajunge la a-și spune cu apăsare, cu greutatea meșterului care asudă asupra lucrului, părerea despre acest „meșteșug blestemat" al cuvintelor. Ceea ce izbește mai întîi sensibilitatea artistului e corespondența dintre lucruri și cuvinte, de unde posibilitatea poeziei de a re-crea lumea : „Vocabularul e harta prescurtată și esențială a naturii și omul poate crea din cuvinte, din simboale, toată natura din nou, creată din materiale în spațiu și o poate schimba". Lumea — rezultat al scrisului — nu e un edificiu oarecare, de unde ideea că simpla considerare a cuvîntului ca **material de construcție** poate duce la banalizarea artei, așa cum se întîmplă la cei ce cred că „a scri ar avea sensurile, împrumutate de la celelalte meșteșuguri, pentru evitarea cît mai sumară a marelui obstacol, necunoscut nici celor mai mulți scriitori. A scri ar însemna ba a construi, ba a organiza, ba a zugrăvi, ba a povesti..." Refuzul artei ca simplă copie a vieții îl aflăm și în cuvintele care condamnă neputința unora dintre confrați de a transfigura artistic materialul pe care-l au la îndemînă : „Cuvîntul n-are în condeiul care și-l asumă așa, un simplu înțeles grafic, ca în seria lui activă alte verbe, puse să exprime acțiuni materiale : am dat la rîndea, am strănutat, am plîns..." Arghezi conferă cuvîntului valoarea supremă în poezie, versificația devenind un auxiliar : „Poezia nu are nevoie de un calîp special, de cuvinte măsurate și rimate la capăt. Cuvîntul însuși e o măsură... Acolo unde nu-i mai este cu putință să reproducă și să cuprindă, îl ajută versificația".

Mai trebuie notată ideea funcționalității cuvîntului nu ca material separat, ci, obligat de înlănțuirea textului, ca o rotiță într-un angrenaj complex, unde „un cuvînt numește, alt cuvînt îl pune în mișcare, un alt cuvînt îi aduce lumina...".

Trecînd peste definiția concentrată dată poeziei, drept „cuvinte potrivite", reține atenția metafora cuvîntului-floare, de unde, prin talent, poezia devine o adevărată **ikebana :** „Poeții fac buchete de cuvinte și parfumul buchetelor lor este poate talentul".

Continuă să uimească (și să sperie, poate) imensitatea lexicului arghezian. Poetul însuși s-a simțit dator să precizeze sursele și componența vocabularului său poetic. Extremele acestuia cuprind un spațiu pe care expresia „de la pămînt la cer" îl definește perfect, iar Arghezi va sesiza avantajul scriitorului față de alți artiști, el avînd „față de compozitorul muzical nu șapte note cîte are acesta, ci sute de mii, cîte cuvinte are limba în care scrie și cîte mai poate să scoată și el din vocabularele imperecheate". Poetul n-a cunoscut, cel puțin teoretic, restricții în ce privește recurgerea la un domeniu sau altul al vocabularului românesc, gest de curaj pe care îl considera obligatoriu pentru actul creației, întrucît cuvintele sînt, la început, aceleași pentru toți și, drept urmare, stofa scumpă trebuiește croită cu îndrăzneală, căci aparține tuturora și nu constituie monopolul unei categorii restrînse la măsurătoarea cu cotul. Cu prețul de-a știrbi foarfeca într-o stea sau de-a sfîșia anapoda mătasea, cerul imaginației trebuie spintecat în diagonale mari și necontenit".

Declarata legătură din **Testament** cu limba populară („graiul lor cu-ndemnuri pentru vite") este reluată în tabletele de limbă, unde stăruie, sub diverse forme, ideea : „cuvintele îmbelșugate ale graiului comun și simplu oferă scrisului variații de literatură bogată". Nu putem trece cu vederea nici sinteza din poemul **Cuprinsul,** unde Arghezi își „inventariază" sursele actului său creator și implicit ale vocabularului :

Nu rămîne singulară nici declarația privitoare la crearea „din bube, mucegaiuri și noroi" a unor adevărate bijuterii artistice, „frumusețî și prețuri noi". Revenind, într-o tabletă, asupra preferințelor sale lexicale, poetul dezvăluia faptul că „a(m) căutat cuvinte virginale, cuvinte **puturoase,** cuvinte **cu rîie"** (s. n.), iar în ciclul **Buruieni** își declara adeziunea totală la acest compartiment al lexicului, admirînd biruința a ceea ce numește „blestemată bălărie proastă" și declarîndu-și satisfacția de a fi scos „din brazdă rădăcina fără nume / Și neștiuta miere-a buruienii".

Deși adept declarat al limbajului dur, Arghezi n-a desconsiderat gingașul, diafanul, care vor înlocui, în ciclurile **Versuri de seară** și **Copilărești,** teluricul și grotescul. Poezia sa e invadată de o lume miniaturală, artistul vrea să-i ofere cititorului „Măcar cîteva crîmpeie, / Măcar o țandără de curcubeie, / Măcar nițică scamă de zare, / Nițică nevinovăție, nițică depărtare...". Aceste extreme lexicale nu se resping, dovadă faptul că însuși poetul alătură, într-o tabletă, vaste arii lexicale, logic antonimice, dar artistic convive : „Un cuvînt cîntărește un miligram și un alt cuvînt poate cîntări greutatea muntelui răsturnat din temelia lui și înecat în patru silabe. Cuvinte fulgi, cuvinte aer, cuvinte metal...".

Livius Petru BERCEA

Tudor Arghezi
PAMFLETE
Ed. Minerva, 1979

Citesc în postfața ediției semnate de Mariana Ionescu această frază ce mi se pare uluitoare : „În fiecare dintre ultimele trei secole cel mai de seamă scriitor român a fost un înnăscut pamfletar. Trebuie să-i citãm pe Cantemir, Eminescu, Arghezi, pentru a susține, o dată cu evocarea operei lor, o ierarhie și în domeniul pamfletului". Trei secole de literatură — și în fiecare dintre ele, cel mai de seamă reprezentant al scrisului — cel chemat să reprezinte spiritualitatea națională în timp și spațiu este, în același timp, un pamfletar ! Nu aș spune înnăscut... sau aș amîna folosirea acestui cuvînt : aș spune un scriitor pentru care mînia, prelungită și fără măsură, trebuie să izbucnească, să se reverse, să-i dea măsura locului său în lume.

Despre drepturile pamfletului în cetate s-a scris foarte mult, însăși autoarea acestei ediții, foarte interesante dealtfel, grupează în deschiderea textelor cîteva dintre justificările argheziene. De-a lungul timpului, atît Arghezi cît și exegeții lui, le-au repetat, cu o insistență care le transforma în axiomă : „În pamflet ca și în comedie reușita ține de domeniul risului. Scriitorul își domină subiectul. În proza dogmatică și banală scriitorul suferă disciplina greoaie a dramatizării sau copleșirea tragicului. De aceea pamfletul oferă lectura cea mai plăcută unui intelectual. El reprezintă pumnul cel mai formidabil dat stupidității umane". Este dreaptă această definiție ? E, într-adevăr, pamfletul, lectura cea mai plăcută care se oferă unui intelectual ? Este pamfletul pumnul cel mai formidabil dat stupidității ? Iată cîteva întrebări care apar în mod firesc chiar și în momentele omagiale, atunci cînd, recunoscînd geniul autorului, nu putem să nu stăruim, cu mai multă atenție decît o facem de obicei, asupra afirmațiilor sale.

Înainte de a ne despărți de cele trei nume ce au marcat cele trei secole de scris românesc, să mai adăugăm, așa cum o face oricare dintre comentatorii pamfletului românesc, abundența de pamflet. Pe lîngă felul în care se integrează Scriitorul în societate, aceasta ar putea vorbi despre o anume neașezare a culturii. Opera de observație, creația echilibrată, vîrsta clasică e pusă mereu în cumpănă de explozia subiectivă : de momentul în care talentul („pur și simplu") își cere drepturile sale de a exista. O luptă disperată a scriitorului pentru a fi : pentru a exista într-o societate care îl dă mereu la o parte. Într-o societate care trișează și îl trișează, care falsifică și care vrea să îl falsifice. El traduce o stare de exasperare ; ei reprezintă orgoliul jignit al creatorului. Creația clasică e înlocuită de cea lăvuitoare, explozivă, fără limite și fără cenzură. Titanismul scriitorului este evident mai mult ca oriunde în limbile de foc pe care pamfletul le aruncă asupra lumii prost alcătuite.

Să despărțim, din necesități de lucru, cele trei nume de „de vîrf" ale pamfletului românesc. Facem această operație pentru a constata că pamfletul „în stare pură" primește, abia prin Arghezi, un statut evident. Pamfletul devine gen bine precizat, cu mari drepturi în viața socială, abia după ce gazetăria își cîștigă un anumit statut și anumite drepturi : gazetarul, așa cum se știe, reprezintă o formă a angajării. El trebuie să convingă un public, să opteze în fiecare moment pentru un adevăr sau pentru altul. De multe ori altcineva optează în numele său și atunci opțiunea intră într-un cerc : intră în circuitul gazetăresc obișnuit, în care o mînie naște alta, un abandon naște o supărare ce, la rîndul ei...

Într-una dintre intervențiile sale publicistice, solicitat să-și spună părerea asupra unei lucrări ce i-a fost consacrată, Arghezi evită diplomatic un răspuns tranșant ; cel care vrea să-i cunoască opera, spune

scriitorul, ar trebui să-i cunoască adevărurile vieții sale. Cel mai superficial dintre acestea, în ceea ce ne privește, este următorul : Arghezi a fost gazetar e viață de om ; gazetăria a fost, pentru el, o profesiune remunerată. Într-un studiu alcătuit în vremea în care încerca să facă ordine în literatura română, Ion Vitner nota că papagalul Coco, ilustrul reprezentant arghezian, **putea sluji orice stăpîn.** Nu e locul să demonstrăm aici că pogoanele de hîrtie arate în acea vreme de scrisul lui Vitner ar avea vreo legătură cu adevărurile literaturii, dar nici nu ne-am încumeta să afirmăm că numitul critic nu avea toate dosarele bine puse la punct. Excepționalul serial publicat, în ultimii ani, în revista **Amfiteatru** de Ion Cristoiu demonstrează, cel puțin pentru perioada 1945-1948, că condeiul arghezian nu era întotdeauna „înțelegător", așezat pe cea mai prielnică direcție : prielnică istoricului literar și citabilă. Nu putem înțelege evoluția pamfletului arghezian dacă nu studiem, cu mare răbdare, publicistica românească a primei jumătăți a veacului al XX-lea. Să recunoaștem, tot pentru a consemna măreția și gloria scriitorului, că nu întotdeauna cauzele apărate de el au fost cele drepte. E drept că, în cazul antologiilor ilustrative, azi putem alege : avem de unde.

Aceasta ar fi prima observație, cea mai superficială, privind pamfletul arghezian. O a doua ar viza stilul în care scriitorul se integrează în viața literară. Ea ar putea decurge din prima, dar să nu exagerăm; stilul în care Arghezi refuză oricare „definiție" a literaturii este simptomatic pentru credința, fanatică, în drepturile literaturii. Pamfletele împotriva lui Mihail Dragomirescu și împotriva lui Lovinescu de aici vin. Prima etapă a scrisului arghezian refuză normele, ordinea, definițiile. El este elevul lui Macedonski, dar și al lui Bogdan-Pitești, a căror ideologie trebuie încă analizată pentru a înțelege primul sfert al veacului 20 în literatura română.

Pe acest drum începem să ajungem către substanța reală a resorturilor pamfletului arghezian : să observăm că deformarea pamfletară aparține „poeticii" argheziene. Că opera pamfletară e continuă, timp de jumătate de secol (revenirea poetului, după 1954, în literatură, ridică alte probleme) : **Lumea** este rău organizată, jignirea se află în adînc. Organizarea umană e imperfectă, nimic nu se poate salva. În acest caz, drepturile **cuvîntului** sînt definitive și fără limite.... În cele trei secole, pamfletul a fost reprezentat, în literatura română, crede Mariana Ionescu, prin cei mai mari scriitori ai noștri. În ceea ce mă privește, sînt ceva mai optimist, în ce privește secolul XX : nu s-a terminat încă, mai sînt douăzeci de ani... o cincime a lui. Timp suficient pentru apariția celui mai mare scriitor al său, a celui care, să nu fie în același timp, și mare pamfletar...

Cornel UNGUREANU

POETICA PAMFLETULUI

„A nu fi de acord cu alte conștiințe raționale înseamnă a fi de acord cu sine. «Trebuie să-mi acorzi — vei spune celuilalt — că sînt de acord cu mine ; și la rîndul meu admit, prin dezacordul meu, că ești de acord cu dumneata»", — acest gînd al lui Constantin Noica întîlnește într-o armonie mai deplină decît ar rezulta la o primă comparație o idee a lui Arghezi : „El (pamfletul, n. n.) este bine scris cînd izbutește să strecoare îndoiala de sine însuș în chiar personagiul pamfletizat". Dacă în cazul filozofului avem de a face cu o meditație ce conduce la rădăcinile adînci ale ontologicului, în cazul lui Arghezi aserțiunea are valoarea unei „declarații de principiu", a unei destăinuiri a creatorului pe marginea propriei creații. Și, într-un alt plan, aceste două poziții, vizînd de fapt același aspect, se întîlnesc. Ele se referă la aceeași realitate, a dez-acordului asupra existenței, indiferent care ar fi formele ei. **Propozițiile** despre polemică, așa cum au fost ele dezvoltate de curînd de către Constantin Noica, și poetica explicită a pamfletului din două sau trei scrieri argheziene sînt meditații pe marginea unui „logos", adică a unei „desfășurări organizate".

Dar (cel puțin în cazul lui Arghezi) nu numai atît. Într-o scriere cu caracter programatic din 1925, și apoi în 1928 într-un interviu acordat lui I. Valerian, Tudor Arghezi expunea în mod răspicat o serie din principiile ce trebuie să guverneze, în opinia sa, orice demers literar rataşabil genului numit **pamflet.** Articolul la care ne referim, intitulat chiar **Pamfletul** nu rămîne însă o seacă enumerare de idei, menite a fi un îndreptar spre uzul creatorului, un **aide-mémoire** sau o rețetă de fabricație. Depășindu-și din chiar punctul de plecare caracterul (doar) prescriptiv, pamfletul conține și o strălucitoare soluție practică a ideilor enunțate. Prea marele talent al scriitorului transformă o poetică ce se voia explicită într-una implicită, asemeni vrăjitorului care transforma în aur tot ceea ce atingea.

Departe de a îngreuna descifrarea ideilor de bază, această modalitate de a expune o poetică este avantajoasă pentru că oferă simultan și exemplificarea practică a unor deziderate teoretice.

Încercînd o analiză morfologică a genului, două aspecte i se par lui T. Arghezi total condamnabile. Ele sînt legate de abuzul de vorbe ce instaurează un deșert al sensurilor, tradus prin absența motivației („Singurul cusur al domnului care grăiește consistă, ca și cusurul domnului care scrie, în facultatea pămîntului călcat de multe picioare : de-a face praful nemotivat") și **lipsa prospețimii cuvintelor** („Cuvintele trecute prin aparatul de ostenit cu vocea sau cu peniță, își pierd noimele și figura, nu mai scapără din cremenea lor și ajung să intre în concertul scîrțiiturilor, al pocniturilor, al tîrșelii, degradări pentru neantul de condensație al zgomotelor fost utile"). Tudor Arghezi nu numai că nu cade în capcana fără ieșire a nonsensului ridicat la rang de valoare supremă, dar replica sa este instantanee, urmînd însuși momentului enunțării „interdicțiilor". Limbajul său este de o cruzime voită, de un neașteptat al formulărilor ce conțin în ele însele o viziune polemică. Pamfletele argheziene sînt, din aceleași motive, întotdeauna, „monocorde", preferînd epuizarea unui singur subiect, pe care îl privește din toate aspectele posibile, în conformitate cu scopurile care i-au determinat.

Ca într-un veritabil **work in progress,** instituirea unei poetici a pamfletului este necontenit lărgită, de dublul proces al teoretizării și expunerii practice a ideilor. De la aspectul acesta aproape colateral al abordării problematicii pamfletului, Tudor Arghezi se îndreaptă spre ceea ce este punctul central al oricărui discurs de acest gen : personajele. Corectarea de perspectivă restituie „acțiunii" plenitudinea și viabilitatea unui gen pe deplin constituit. Dealtfel, acest lucru este hotărîtor și într-o altă privință, în trecerea de la polemică la pamflet. Existența unor personaje bine individualizate este de natură să instituie o anumită ierarhie. La Tudor Arghezi este vizibilă, din primul moment, aplecarea spre **caricatural, polemic** și **tipologic.** Primul aspect este realizat prin chiar incriminatele cuvinte lipsite de sens, prin unirea lor cu „mirii absenți ai unor intenții inconsistente". Ceea ce dă prospețime acestor cuvinte intrate pe mîna retorilor grandilocvenți este persistența în întrebuințarea lor în sensurile cele mai „tocite". **Resemantizarea acestor cuvinte este** de un mare efect, atît parodic cît și explicit polemic : „Atitudinea lui statuară, de mare savant politic, grandilocvența lui strălucită, paralel cu nulitatea completă a ideii, sprintenă și curgătoare, erau de-o substanță care te făcea să te gîndești la tatăl". Polemicul este implicat într-o modalitate ce amintește poziția de graniță a pamfletului, fiindu-i și genul proxim. Discursul polemic, sursă a pamfletului, face trecerea de la caricatural la tipologic : „Printre cei vii încă și în scris, memoria reține, ca o pildă izbutită superior, pe domnul profesor Mihail Dragomirescu, nedepășit încă de niciunul din elevii săi eminenți. Același ritm, aceeași infanterie verbală, același zgomot fără sunet".

Care ar fi însă rolul pamfletului, ca entitate literară și ca parte a discursului social ? Mai întîi, Arghezi stabilește că pamfletul reprezintă „un remarcabil gen literar", așadar cu drepturi de existență deplină în republica literelor. El are o funcție **compensatorie** și **recuperatoare** în cadrul vieții sociale („pamfletul săvîrșește, și pentru artă și pentru știință, și pentru compensațiile vieții sociale, opera lui de invigorare") transpusă și sub forma **surîsului** ori a **rîsului** (valoarea socială a acestora a fost pe deplin motivată și în alte numeroase contexte).

Specie singulară din punct de vedere al creației („pamfletul nu poate exista în pictură sau în arhitectură, ci exclusiv în presă), pamfletul are un regim privilegiat și din punct de vedere al receptării sale. Această particularizare se traduce prin faptul că el este, într-o oarecare măsură, handicapat de prejudecățile ce se răsfrîng asupra sa și asupra creatorului său („cel care a scris pamfletul, de bună seamă, capătă numele de pamfletar — și „pamfletar este mai rău decît „asasin"). Și totuși, Arghezi susține că acest gen literar, atît de expus perisabilului își are șansa în însăși modalitatea de existență care l-a impus — să rămînă de domeniul public, „neapărat să concretizeze vizual și să corespundă egal cu subiectul". Doar în felul acesta el va atinge și acele profunzimi care sînt ale vieții, dar și ale literaturii.

În fine, în ciuda instrumentelor proprii de creație și a faptului că pamfletul îi lasă scriitorului libertatea subiectului, îl domină pe acesta cu propria-i disciplină, cu propriile-i canoane, ce nu sînt mai puțin aspre decît cele ale dramaturgiei, de pildă. Abia după respectarea acestui lung șir de percepte, pamfletul devine un gen viabil și „reunește toate însușirile care fac prețul lucrărilor de artă — și-i lectura cea mai plăcută", transpunînd adîncimile logos-ului într-o aparență literară ce ascunde propriile-i înșelătoare transparențe.

Mircea MIHĂIEȘ

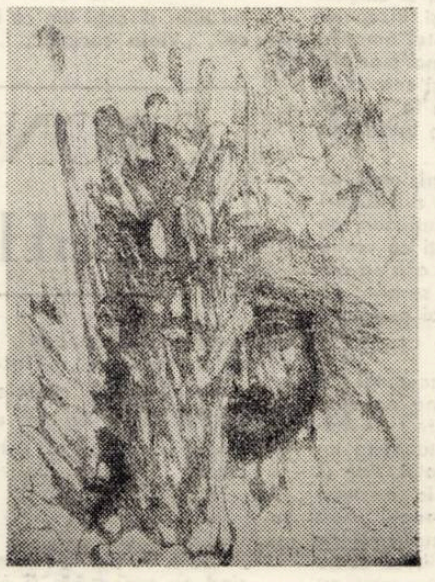

ADA
(Argheziană)

Adă, măi, Adă,
Un pumnuleț de zăpadă,
Din stradă, adă !
Vezi, să nu te vadă
Multul omenesc, trecînd grămadă ;
Vezi, să nu-ți cadă
Ur sîn afară din iie, ca nadă
Vr-unui zănatic, Adă...

Fata iese desculță din odaia
Unde tata zace bolnav d-aia...
Fata s-a dus după zăpadă
Și nu s-a mai întors în ogradă.
N-a mai adus nea. să-i răcorească
Boala din suflet, boala trupească.

S-o fi aplecat mai tare
Și cu desculțele picioare
O fi tăiat v-o suflare.
O fi simțit o mînă de bărbat
Sorbindu-i șalele și s-o cutremurat
Și o plecat...

Lucian BURERIU
Lugoj, 1963

Tudor Arghezi și drama metafizică (I)

Reluarea discuției asupra religiozității sau nereligiozității poeziei argheziene ar fi de puțin folos, mai ales că problema se poate rezolva în alți termeni. Există cîteva nuclee în jurul cărora se disoun, se structurează anumite poeme : o dramă metafizică, fără îndoială, ce se despică în două aspecte contradictorii ; un echilibru al atîtor tendințe antinomice ; o dramă socială începută în tinerețe, abandonată și reluată apoi la senectute, alături de moralistul și pamfletarul ce-și înmoaie penița în acid și ironie, iar penelul urmărește caricatura. Toate se amestecă, se întretaie, fiind aproape imposibil de stabilit anumite **etape** din pricina reluărilor, abandonărilor, alcătuind un univers ciudat, plin de taine și de neprevăzut. Pentru Arghezi poezia era, intuitiv, un **mod de existență,** așa cum pentru poetul și gînditorul Blaga, creația era **statutul ontologic** al omului. Cine ar întreprinde o exegeză pornind de la premisele filosofice ale lui Lucian Blaga ar atinge — și nu numai în cazul lui Arghezi — rezultate neașteptate. Pompiliu Constantinescu a încercat una, dar i-a lipsit perspectiva filosofică, rezumîndu-se la unitatea stilistică asigurată de transcendentul care coboară. Cu toate acestea Arghezi i-a preferat interpretarea față de altele mai pertinente.

Există o legătură între începutul poeziei argheziene și Macedonski. Ecouri simboliste, influența lui Baudelaire, atmosfera eminesciană, un anume idilism semănătorist, o direcție gîndiristă, mai tîrziu, sunt ușor de recunoscut. Dar toate acestea vor fi esențial depășite, chiar dacă accidental se păstrează uneori. Arghezi și-a găsit de timpuriu vocea și mai ales mijloacele proprii de exprimare. Pentru că elementele de șoc ale poeziei sale, pentru cititor, sunt mai ales exterioare. Ele provin, pare-se, din dorința poetului de a se distanța cu orice preț de înaintași, mai ales de Eminescu, apăsător ca o aripă uriașă ce nu lasă, la umbra ei, să crească decît iarbă. Bacovia ieșise din forța de atracție prin universul său decadent, Blaga, cel mai puțin afectat, prin versul liber, Barbu printr-o poetică lucidă, Arghezi prin silabisirea limbii și făurirea, prin caznă, a unor noi posibilități de expresie. Poate aceste modalități conștiente s-au întîlnit și cu structuri interioare pe măsura lor. Poetul pare să fi fost — cel puțin într-o parte a vieții — bîntuit de neliniști și spaime, care, în revărsarea lor continuă, apucau alte căi decît cele obișnuite, statornicindu-se într-un mod poetic despre care avea să spună mai tîrziu : **„Era o sinteză personală... o gramatică ce nu trebuie ținută în seamă... și nu folosește unui ucenic literar... Cred că mai mult l-ar dezola"** (Ion Biberi, **Lumea de mîine,** 1945). Pecetea personală a acestei arte poetice e prea puternică pentru a mai putea fi utilizată și de alții.

Pentru Tudor Arghezi, poezia e însăși viața : **„pretutindeni și în toate este poezie, ca și cum omul și-ar purta capul cuprins într-o aureolă de icoană". Și cum** viața este o **taină,** și poezia i se pare un miracol, o **stare de har (starea de grație** a lui Blaga), urmată de meșteșugul potrivirii cuvintelor. Scrisul ar fi chiar o robie, o suferință, împuținarea propriei vieți pentru a da naștere unei alte și noi vieți. O „religie" chiar, cum socotește Manolescu, pornind de la „sentimentul religiozității", amintit de poet. E important de subliniat, în acest punct, deși doar în treacăt, că **misterul creației** este aidoma **misterului dragostei : „Scrisul, ca și dragostea e poezie" (Dintr-un foișor),** idee reluată din **Ochii Maicii Domnului,** de unde citățm : **„Dragostea este alt mister. Ea se împlinește cum se face aurul și sarea în pămînt, în neștiință și cu colaborarea harurilor convergente".**

Dar dacă scrisul e o vocație, un cult, o „religie", atunci care-i semnificația celeilalte chemări urmată în tinerețe ? Și pentru Blaga scrisul era o datorie, dar despărțit de formele religioase care erau, pentru el, tot creație, investea poezia cu o funcție soteriologică. Arghezi chiar dacă nu dezbate teoretic problema, nu socotește, cel puțin într-o parte a poeziei sale că lucrurile s-ar prezenta altfel. Dar echilibrul pe care o asemenea certitudine îl implică nu se vădește. Poetul și-a cîștigat, probabil, convingerile în timp ori a ascultat deodată de ambele voci (două chemări harice : **poezia** și **sacerdoțiul),** din care apoi nu a rămas decît una **(poezia)** și cenușa celeilalte **(experiența metafizică)** sau ambele, ca doi poli de atins, după cele două naturi contradictorii ce par să-și fi găsit uneori echilibrul și unitatea în sufletul poetului. Paralelismul **dragoste-poezie** este din cele mai interesante și, chiar fără o trimitere la esențial, trebuie subliniat. **Ideea jertfei** stă la baza ambelor **taine.** După cum și paralela **poezie-viață** rămîne tot ca o împreunare de haruri prezente în **Doamna Fire : „Și-n mijlocul atîtor iviri ar fi-n zadar / Să nu simt că svicnește și-n noi același har" (O vecină),** ceea ce duce la o **participare cosmică,** frecventă în cazul acelor poeți ce se simt solidari cu natura.

Poetul nu a fost un spirit religios, după puținul ce l-a înțeles din conținutul scripturilor : **„Mi-e indiferentă forma de religie",** spune el în interviul citat, ca în altul să completeze : **„nu sunt un practicant ortodox, dar n-aș putea intra în altă biserică"** ceea ce poate însemna că ținea totuși la **„formele"** ortodoxiei, cel puțin în perspectivă gîndiristă, fără a fi însă un practicant, nu însă în sensul lui Nichifor Crainic care pleda teoretic pentru ortodoxie, viața lui fiind însă departe de normele morale. Atenția lui Arghezi, ca a mai tuturor poeților mari se îndreaptă spre **Absolut.** Nu e vorba deci de un poet chinuit de „fiorii" religiozității, ci de un poet cu o **neliniște metafizică,** după definiția și distincția scolastică a unei Ființe **absolute** ca atare, și a cărei existență este căutată și dovedită, obiect al metafizicii — și a existenței sale personale, obiect al teologiei, existentă inclusă în dogmele și practicile unei religii. Metafizica implică un sentiment **sui-generis,** dincolo de dogme și canoane, isvorît dintr-o neliniște interioară sau o mirare în fața celor ascunse din univers și înțeles într-un mod cu totul personal. Sentimentul infinitului cosmic, miracolul vieții, al universului sufletesc, **setea** cunoașterii sau nostalgia eternității, tristețea căderii etc., pot genera și întreține o criză metafizică. Religia presupune un răspuns ferm la toate aceste probleme. Ea se bazează pe credință, are un corp constituit de principii și norme, pe o ierarhie ce trebuie respectată pînă la **perinde ac cadaver.** Dealtfel ascultarea și disciplina este caracteristică tuturor organismelor și organizațiilor, indiferent de forma și obiectivul lor, pentru că altfel scopul nu se poate realiza. Un poet și un chinuit al metafizicii, un ins cu gustul problematizării oricărei chestiuni este de la început o încălcare a ordinei și ierarhiei, o răzvrătire, ceea ce este incompatibil cu credința, religia, biserica. Cine face parte dintr-un asemenea organism trebuie să se supună rînduielii lui, să asculte și să îndeplinească ceea ce i se ordonă. Arghezi n-a înțeles și nici nu a putut concepe o asemenea disciplină pentru că drama lui era strict metafizică. El s-a dus la mănăstire, după cum mărturisește, să-l caute pe Dumnezeu și să-l „deslușească", cînd în mod normal acolo se pătrunde pentru o desăvîrșire spirituală ce presupune o credință de neclintit, adică tocmai ceea ce-i lipsea poetului. Dealtfel caracterul acesta de transcendență, în sensul larg al cuvîntului, îl vom găsi în scrierile lui și atunci cînd nu va fi vorba de o criză ce duce la drama luciferică, ci la o vizune de natură paradisiacă.

Alexandru George consideră toate acestea un unicat. Firește, orice experiență poartă pecete personală, dar nu trebuie uitat că drumul (în termeni strict metafizici sau religioși) este al tuturor celor ce se întreabă, al răzvrătiților într-o ordine morală impusă sau al celor ce vor o explicație rațională a misterelor sau o cauză atîtor lucruri ce rămîn mereu ascunse, adică un răspuns unei cascade de întrebări, Arghezi limitîndu-se doar la o criză de tinerețe, ceea ce pare ciudat și în contradicție cu cei ce susțin continuitatea **dramei sale existențiale.** Mulți trec prin chinurile îndoielii, ani și ani, fără să părăsească locașul sau părăsindu-l, așa cum a făcut Arghezi. Se pare că acesta-i modul normal de existență al unuia care a părăsit lumea : să fie veșnic chemat de ea și s-o refuze. Drama nu e singulară, deci, singulare pot fi **ecourile** ei. Pentru că miile de chinuiți ai nemuririi pier fără a lăsa în urma lor **cenușa** unei **arderi** (sau lăsînd-o altfel), așa cum a lăsat-o ierodiaconul Iosif literaturii române, un Baudelaire, Bloy, Péguy, Claudel, Godoy celei franceze.

Dacă există deci o dezbatere religioasă în poezia sa atunci aceasta este minimă pentru că religia presupune totalitatea unei credințe constituită în timp și a unor forme de manifestare cu caracter de lege. **Absolutul metafizic este dincolo de ele.** Fiorul, neliniștea, căutarea transcend sentimentul religios integrat într-o formă de cult. Orice experiență metafizică de această natură, ieșind din cadrele generale, a fost și este suspectată de autoritatea religioasă, experiența fiind strict personală și, se pare, periculoasă pentru ceilalți. Dacă Arghezi nu părăsea de bunăvoie mănăstirea, mai tîrziu, ar fi fost constrîns s-o facă.

Experiența mănăstirii nu i-a rezolvat criza, dimpotrivă i-a adîncit-o din pricina corupției constatate. A pus însă o pecete de neșters pe limbajul poetului. Lexicul este extras din lecturile sfinte, iar imixtiunea în viața laică îi va da un alt relief, dînd în același timp poeziei o coloratură neîntîlnită pînă atunci. Esențialul nu este însă aici, deși amănuntul trebuie reținut. E în altă parte așa cum vom vedea.

Ion MAXIM

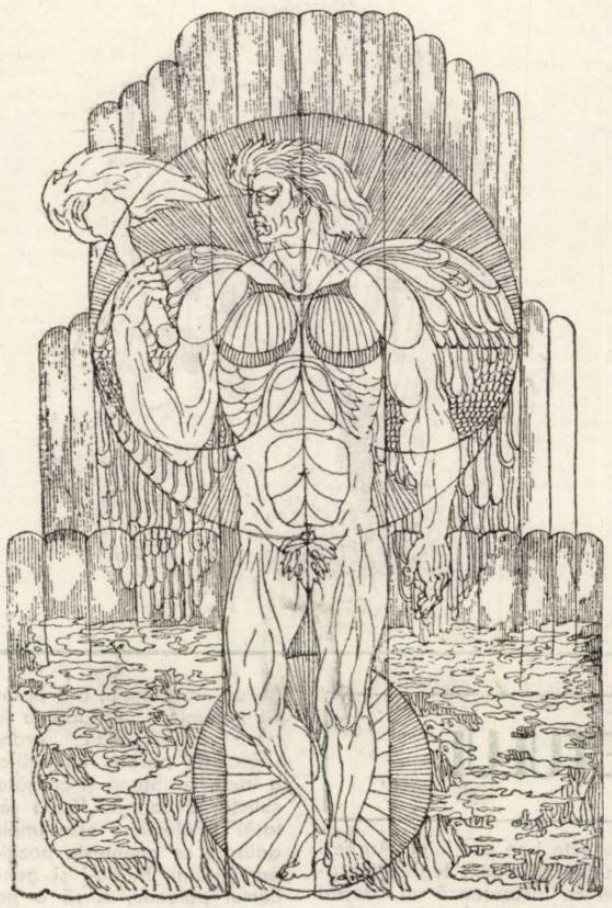

„ARGHEZIANA"
lui Gheorghe Văleanu

„Argheziana" lui Gheorghe Văleanu se regăsește tot de la linia de indescriptibilă finețe a graficii sale de realist fantast, de alcătuitor de lumi imaginare. Poetica argheziană află un teren fertil pentru „viziunile" și „simbolurile" artistului timișorean, ce trimite spre lumea de taină a liricii argheziene semnele și codul unei imaginații fertile și străluminate de o expresivă frumusețe plastică.

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

1896

„În cer murea ultima stea și se făcea lumină înaltă"
Ion Theo

JURNAL : „Clipa este continuitatea timpului. Clipa leagă timpul trecut de timpul viitor și este o limită a timpului pentru că este începutul unei părți și sfîrșitul alteia... Dar, fiindcă clipa este sfîrșitul și începutul unui timp, dar nu al aceluiași timp, ci sfîrșitul timpului care a trecut și începutul timpului viitor, atunci s-ar părea că ar fi ca și cercul care este, în sine, și convex, și concav ; și că tot așa și timpul este mereu la început și la sfîrșit. Din această pricină pare că este totdeauna altul". (Aristotel, Fizica)

Alexandru Macedonski : **„Dintre cei tineri, unul, de curînd de tot, pare a fi înțeles mai mult sau a fi sugestionat mai mult de temperamentul său, evoluțiunea, pe care, încă din timpul lui Omer, cei înzestrați cu schinteie dumnezeiască o îndeplinesc.** Ion Theo, **așa se numește cel care, de un șir de vreme, m-a surprins cu versuri mai presus de vîrsta sa, dar nu și mai prejos de talentul său".**

JURNAL : „Într-adevăr, clipa nu este începutul și sfîrșitul aceluiași timp pentru că ar însemna ca contrariile să existe din același punct de vedere ; și timpul nu va înceta niciodată, pentru că întotdeauna un timp va fi pe punctul de a începe". (Aristotel, Fizica)

Alexandru Macedonski : **„Acest tînăr, la o vîrstă cînd eu gîngăveam versul, rupe cu o cutezanță fără margini, dar pînă astăzi, coronată de cel mai strălucit succes, cu toată tehnica veche a versificării, cu toate banalitățile de imagini și de idei, ce multă vreme au fost socotite, la noi și în străinătate, ca o culme a poeticei și a artei".**

1910

JURNAL : „Începînd cu anul 1910 și pînă la primul război mondial, opera lui Tudor Arghezi devine subiectul unor discuții din ce în ce mai vii. „Viața românească", „Viața socială", „Ramuri", „Rampa", „Revista idealistă", „Cumpăna", „Țara nouă", „Tribuna", „Fronda", „Absolutio", „Flacăra", „Cronica", „Sentimentul" și altele publică articole care, în majoritatea lor, recunosc în Tudor Arghezi un talentat scriitor, un artist al cuvîntului de primă mărime în epocă". (Alexandru Bojin)

1915

Gala Galaction : **„Sînt aproape nouăsprezece ani de cînd ne cunoaștem și ne stimăm (...). Ne-am legat prieteni și am rămas prieteni de-a lungul anilor aducători de prefaceri și de ruine, de-a lungul inegalităților și surprinderilor vieții. (...) Ne lega cultul poeziei și al libertății impresiilor noastre. (...) Nimic nu poate să încovoaie sufletul lui Arghezi în favoarea cuiva decît convingerea lui, sinceră și tare că acesta e un om de caracter sau de talent, de onoare sau de merit. (...) Această cutezanță, această frumoasă libertate, îl fac, pe cît de primejdios și temut, pe atît de unic și de apreciat — mai ales de aceia care nu au cu el nici în clin nici în minecă".**

1927

JURNAL : „În treizeci de ani, cîți mi-au trebuit să scriu o carte, am scris o grămadă de alte cărți. Cele mai bune au fost cu simplicitate expediate la ceruri cu colaci de fum. Trebuia să scriu. Mi-era foame, mi-era somn să scriu : mă odihneam de o muncă zilnică, deseori foarte grea, în colaborare cu o putere de concentrare în răbdare și un efort agresiv". (Tudor Arghezi)

Ion Barbu : **„Domnul Arghezi e un neinstruit meșteșugar al versului. Individualitatea, noțională, a cuvîntului, nu e topită în aceea, fonetică, a versului. Lexicul special pus în circulație și care face așa de curioase pamfletele și schițele sale, dăunează poeziei. E neglijat, urît".**

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe cataramе şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele=partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerаţiei, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

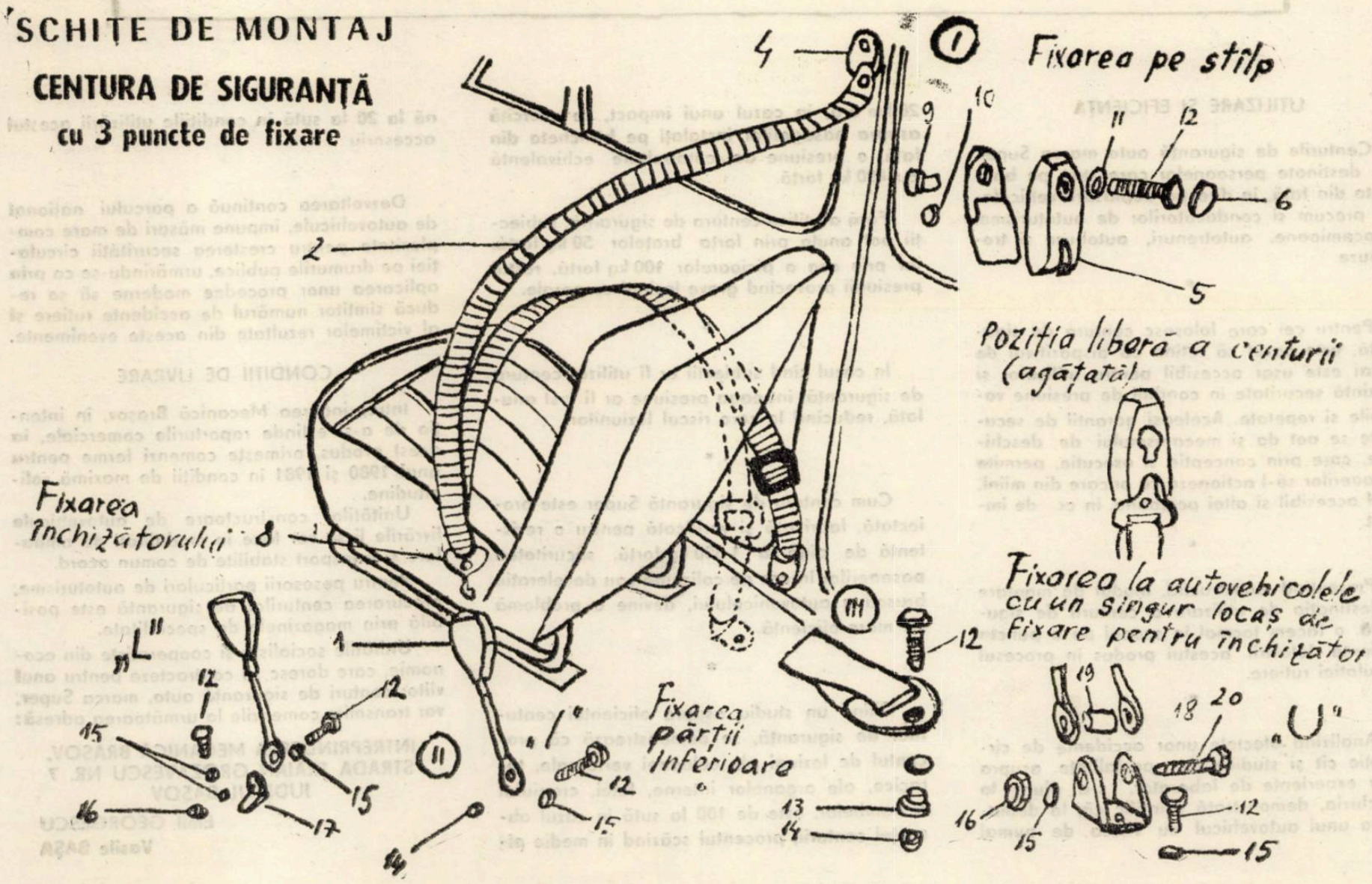

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 2 puncte de fixare

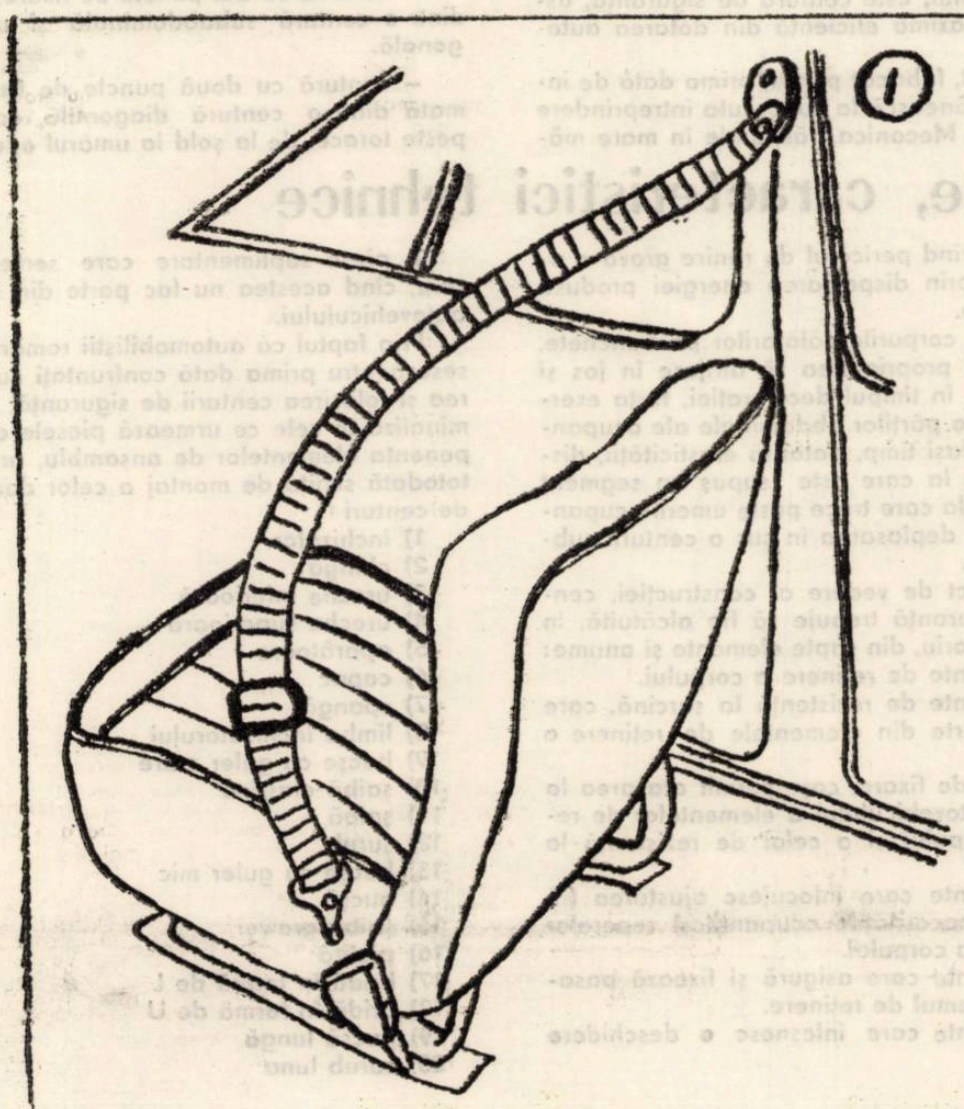

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ IN TREI VARIANTE I ; L ŞI U ÎN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este usor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l actioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în cc de impact.

*

Prezentînd constructia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa bratelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerate bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi oambelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIŢII DE LIVRARE

Întreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

Tablete din Ţara de Kuty (1935)

Călătoria într-un spaţiu necunoscut ca element al unei naraţiuni este nu doar o componentă diegetică (loc comun al literaturii), ci şi un semn metatextual, în măsura în care marchează intrarea în ficţiune, dislocarea spaţiului textual de cel al lumii reale. Cînd universul imaginat este o utopie, forţa constructivă, ordonatoare, sistemică a acesteia accentuează ruperea de lume pînă la a-i opune un model disjunct. Călător prin Ţara de Kuty, Arghezi e departe însă de a fi un visător şi nu are nici ambiţia de a propune un model coerent al unei „alte lumi". Calificată de Nicolae Balotă **(Opera lui Tudor Arghezi, 1979)** drept „utopie absurdă", călătoria prin Ţara de Kuty se refuză sistemului ca şi intenţiei de a imagina „o lume a satisfacţiei imaginare sau a compensaţiei" (doar Tableta Copiii Ţuţi ar putea fi eventual citită ca o replică ironică a unei astfel de utopii), fiind mai degrabă „o contestare a realităţii înseşi", „o maşină de război" cu forţă distructivă (cf. J. N. Vaurnet, **Utopie et atopie**, Littérature, 21, 1976). Ca şi parabola, fabula, alegoria, motivul jurnalului de călător printr-o ţară utopică (a-topică) este o formă de „purcedere indirectă şi drum şerpuit", o formă adică de „a rosti fracţiuni de adevăruri, acceptate în toate timpurile mai bine decît adevărul întreg", scăldînd „certitudinile şi faptele în laptele fantezist", după cum ne dezvăluie Arghezi însuşi în tableta **O răzbunare.**

Relatarea împrejurărilor în care are loc aterizarea forţată în Kutyland este pe alocuri o parodie a unui alt topoi literar — eşecul unei călătorii proiectate, pretext al utopiei — aşa cum discursuri parodice sînt reportajul senzaţional din ziarul New Ţuţy Herald **(Eroica)**, discursul conferenţiarului din **Elogiul omului uscat**, comunicarea savantului de la Academia din Ţuţy (care descoperise în preistorie pe filinţi şi başogi cu ajutorul aparatului Spinozal) sau a preşedintelui Academiei din **Invenţii**, discursul despre bacterii din **Medicină**, cel al „ilustrului advocat care apără culpabilitatea unui vinovat" sau al juristului care defineşte „faptul juridic" din **Juridice.** Discursul parodic, relativizant şi deformator, este un mod de surpare din interior a unei ordini acreditate şi la Arghezi el se realizează în special ca parte componentă a unei satire în care sînt denunţate elocinţa devenită scop în sine, stereotipia de limbaj şi de gîndire, înstrăinarea într-o logică a absurdului care-şi neagă obiectul pe măsură ce-l construieşte. Ţinta centrală a „demolărilor" din Ţara de Kuty este o ordine în exces, patima clasificărilor, a categorisirilor absurde, a schimbărilor doar de dragul reformei **(Proiect)**, „legiuirea vieţii aproapelui" în scopul „legării ei de stîlpul unui gard" prin legi abuzive şi arbitrare („căci această nemotivare mai ales arată originea divină a unui aparat de autoritate", **Organizare**), hărţuiala impozitelor şi a „ordonanţelor", toate urmărind să alieneze individul, să facă din el" un individ integral consacrat autorităţii", „insul de anticameră perpetuă degajat de cele pămînteşti", „să-i inculce sentimentul de a se simţi de o sută de ori pe zi copleşit de o culpă imprecisă, haotică,... în panică eternă" **(Om şi om, Organizare Finanţe, Emulaţii).** Parodia cea mai savuroasă (în sensul celor arătate mai sus, prin disproporţia mijloacelor faţă de scop) este fără îndoială tableta **Probleme de circulaţie.** Ţara de Kuty devine adesea o replică a unei ţări de cutii, în care individul are soarta exemplarului dintr-o colecţie, pus sub etichetă, fixat într-un inventar, pierzîndu-şi orice individualitate precisă umană. Colecţie de note, discursuri, impresii, interviuri, portrete, dintr-un fals jurnal de călătorie, Ţara de Kuty e construită fragmentar şi descriptiv. Tehnica e cea a fotografierii, a instantaneului, a înregistrării „pe viu" sau a caricaturii. Naratorul îşi asumă rolul unui ziarist străin, al unui reporter, al călătorului într-un compartiment de tren, al participantului la o expediţie, al vizitatorului unei instituţii, tot atîtea bune pretexte literare pentru a asambla între ele bucăţile obţinute prin concentrate descrieri. Colecţia de portrete cuprinde cîteva exemplare specifice pentru causticitatea verbului arghezian, deseori subliniată. Tehnica evocă maniera suprarealistă şi pe cea a colajului. Personajul e urmărit cu lupa, descompus în detalii anatomice, observaţia fiind însoţită de comparaţii hiperbolizante ce distrug graniţa dintre regnuri, dintre obiect şi fiinţă. Arghezi încearcă să compenseze puterea de condensare a semnului pictural, care poate evoca în simultaneitate realităţi distincte, prin multiplicarea comparaţiilor desfăşurate în viziuni de coşmar, într-un veritabil ex-stasis al discursului (cf. Nicolae Balotă, op. cit., p. 423). Alcătuiri hibride şi diforme se perindă prin faţa noastră ilustrînd un „realism microscopic şi fantasmatic" (E. Panofsky) în care obiectul e deplasat spre o viziune a sa, obţinută „nu prin transfigurare ci prin violentare" (N. Balotă). Arta portretistului, spune Nicolae Balotă, devine adesea la Arghezi „o artă a asediului". Regăsim în unele pagini (ca în tableta **Mya Lak**) şi nostalgii clasiciste prin efortul de tipizare ce aminteşte portretul provincialului din Scrisorile lui Negruzzi, dar îngroşarea notei distruge mereu echilibrul şi adesea portretul devine o formă a „ocării", a „hulii", a batjocurei argheziene.

Tabletele din Ţara de Kuty sînt un adevărat pharmakon, remediu şi otravă. Ele participă la o poetică a fragmentului în care discursul descriptiv e modelat din interior de însăşi deschiderea pe rînd a acestor cutii (imagini din Kuty), citirea textului putînd fi, aşa cum arată Arghezi în Cuvînt înainte, „începută orişiunde, fără final şi putînd sfîrşi oriunde, acolo unde vrea cititorul să-i puie o zăloagă, să o abandoneze sau să o arunce". Putem vorbi mai curînd de o utopie negativă. Fiecare tabletă e un proiect al unei Kutyland, denunţînd cu ironie dar şi cu oarecare amărăciune eşecul în absurd, în non-topos, al oricărui principiu ordonator care nu ţine seama decît de rigorile interne ale sistemului clădit, ignorînd, din prostie sau din neştiinţă, din îngîmfare sau din reacredinţă, bunul simţ şi în cele din urmă însăşi realitatea. Ele sînt însă şi un avertisment („scapără iute punctul de foc al condeiului" spune Arghezi) : utopia transformată în realitate încercînd să aducă în lumea reală o lume „în afara ei", fictivă, u-topică constituie o formă de intruziune a iraţionalului şi de degradare a umanului.

Smaranda VULTUR

Titlu şi atmosferizare

Un interesant text arghezian, de densă substanţă lirică, aparţinînd volumului **Cuvinte potrivite** este **Melancolie :**

„Am luat ceasul de-ntîlnire
Cînd se turbură-n fund lacul
Şi-n perdeaua lui subţire
Îşi petrece steaua acul.

Cîtă vreme n-a venit
M-am uitat cu dor în zare.
Orele şi-au împletit
Firul lor cu firul mare.

Şi acum c-o văd venind
Pe poteca solitară
De departe, simt un jind
Şi-aş voi să mi se pară".

În spaţiul semantic al poeziei se interferează coordonatele temporale **(ceas, vreme, ore, acum)** şi cele afective **(melancolie, dor, jind)**, traiectul simţirii devenind „aventură" în timp.

Primele două strofe cuprind expresia aşteptării trecute, într-un cadru „localizat şi temporalizat" prin intermediul unei imagini cu funcţionalitate în plan iconic. Împlinirea aşteptării, vizualizarea, pătrunderea în zarea privirii a făpturii dorite anihilează proiecţia imaginară, curmînd înfrigurarea aşteptării.

Acum, operator temporal, marchează pragul metamorfozei afective, opţiunea pentru complexul suferinţei, traseul liric conducînd astfel de la tentaţia realului la ispita imaginarului. Mutaţia presupune însă doar schimbarea parametrilor exteriori, interioritatea stăruind sub semnul absolutului melancoliei, amplitudinea maximă a oscilaţiei volitive neatingînd modulaţia emotivă fundamentală.

Dorinţa de păstrare a ritmului psihologic, de prelungire a stării de aşteptare înfrigurată exprimă şi o reacţie defensivă, o retragere din orizontul realului în acela al ficţiunii. Prinsă în arcanele visării sensibilitatea tinde spre menţinerea tempoului simţirii.

Elanul apropierii devine nostalgie a departelui, mai ademenitoare decît realizarea fiind promisiunea, absenţa care acoperă dezvăluind decît prezenţa reală. Dubla orientare — propensiunea spre real şi izolarea în mental nu înseamnă sciziune interioară, dedublare existenţială, ci dinamism psihic potrivit unei logici a sentimentului. Voinţa de ontic se transformă în dorinţă a imaginarului.

Sentimentul de melancolie, anunţat prin titlul care „atmosferizează" întregul text, suferă o importantă complicare prin substituirea lexemului prin două sinonime aproximative : **dor** şi **jind.** Dacă melancolia sugerează o stare de durată, ce se poate prelungi sau permanentiza în afara unei cauzalităţi imediate, dorul, şi în special, jindul, au obiect, sînt tranzitive. Ceea ce se jinduieşte — o stare, contrazice însuşi nucleul semnificativ iniţial al cuvîntului („Jinduiesc la taine coapte / guri sosite-n miez de noapte" scrisese Blaga despre rîvna la belşugul cireşilor).

Titlul oferă cheia semantică a poeziei, dorul şi jindul fiind piloni de susţinere în arhitectura imaginară a melancoliei.

Felicia GIURGIU

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

JURNAL : „M-a nemulţumit în ceasul cînd am pornit să mă ţin de cuvinte, ca de nişte funigei şi să zbor cu ele, toată literatura ce se făcea şi se făcuse... nu am căutat să fac literatură, dar am căutat cuvintele care sar şi frazele care umblă, de sine stătătoare. Nu ştiu, am sentimentul că încă nu le-am găsit şi probabil nu le voi mai găsi. Însă căutînd cuvinte săritoare şi găsind puţine, am înlocuit natura lor printr-o natură de adaos şi m-am apucat să fac resorturi pentru cuvinte, ca să poată sări. Jucăria e dealtfel lesnicioasă de fasonat : constringi cuvîntul să fie strivit între arc şi un capac şi cînd vrei să sară cuvîntul dai drumul la capac şi cînd vrei să stea încordat pui capacul la loc şi închizi cîrligul. Atîta tot". (Tudor Arghezi)

Felix Aderca : **„A apărut între noi şi cartea mult aşteptată a poetului pe care de douăzeci de ani îl caută, îl suspină şi îl recită cu ochii închişi sufletele însetate".**

George Călinescu : **„Tudor Arghezi ne-a adus poezia monumentală şi grea a zborului sufletesc către lumină, a angelicului fulgerător şi melancolic, a tristeţii mortale dar netulburate de neliniştea năzuinţii, a singurătăţii astrale dar extatice, fără eminesciana sugestie etică a tragediei omului superior".**

JURNAL (glose) : Orice operă de artă creează în jurul ei un spaţiu curb, care este acela al lecturii, al presimţirii şi, deci, al căutării Celuilalt. O căutare neobosită între oglinzi paralele : imaginea va fi mereu aceeaşi şi mereu nouă. Cel-care-citeşte se citeşte de fapt, îşi citeşte propriile-i limite şi propriile-i deschideri.

Eugen Lovinescu : **„După o indiscutabilă influenţă asupra întregii literaturi contemporane, pe care a fecundat-o şi o domină şi prin drept de întîietate şi prin drept de talent, în pragul unei consacrări definitive drept cea mai originală creaţiune poetică de la Eminescu încoace..., poezia arghezianâ a rămas tot un cult de bisericuţă literară, cu admiratori exaltaţi, dar puţin numeroşi sau ei înşişi producători de literatură şi fără o influenţă asupra maselor cititoare".**

Mihai Ralea : **„Imaginaţia d-lui Tudor Arghezi, cînd constituie universul, îl prezintă condus de semne misterioase, de puteri nevăzute. El are senzaţia directă a haosului universal, a devenirii eterne, a descompunerii, a destinului misterios, a fiinţelor oarbe sau perfide care ne veghează ori ne pîndesc... Imaginea sa despre lume e a unui păgîn înfricoşat. Psalmii săi sînt dezolaţi, dar reci. Sufletul lor caută mîntuirea, dar e uscat, nu mai iubeşte.... E din familia vracilor, a căutătorilor de esenţe ultime, de elixiruri şi filtre, dar nu din aceea a preoţilor, a sfinţilor şi a apostolilor. În Evul mediu, d. Tudor Arghezi ar fi fost ars de viu".**

N. Davidescu : **„O serie întreagă de idei generatorii au fost puse în circulaţie, orînduite şi valorificate, şi, tot aşa, complexe răscoliri de sensibilitate au fost smulse din sufletul contemporan şi raportate la ele. Poate că, din această pricină, am putut înregistra, ca un rezultat indirect al înfloririi romanului, o reacţiune, în generaţia noilor scriitori, împotriva lirismului pur, şi o manifestă înclinare spre idee. Volumul de poezii a d-lui Tudor Arghezi, Cuvinte potrivite, a fost punctul de intersecţie al acestor tendinţi în ciocnire".**

1931

JURNAL : „Ce sîntem noi, într-adevăr, ce este caracterul nostru, dacă nu condensarea istoriei pe care am trăit-o de la naştere... Fără îndoială, noi nu gîndim decît cu o mică parte din trecutul nostru ; dar cu trecutul nostru întreg, în care intră şi curbura originară a sufletului nostru, dorim, voim, acţionăm. Trecutul nostru ni se manifestă deci în mod integral prin îmbrîncealа lui şi sub formă de tendinţă, deşi numai o slabă parte din el devine reprezentare". (Henri Bergson)

Perspessicius : **„Săditâ cu un sfert de veac şi mai bine în urmă, odată cu întîiele Agate negre, poezia d-lui Arghezi a prins consistenţă, s-a ramificat şi s-a îmbogăţit cu tot ceea ce experienţa d-sale diversă i-a adaos de la an la an. Trecut prin cîteva iaduri pămîntene, omul a fost însoţit întotdeauna de poet, pentru**

Marian ODANGIU

(Continuare în pag. 8)

DESCOPERIREA LUI ARGHEZI

Cînd l-ați citit întîia oară pe Arghezi ? Cum au reverberat cuvintele-i (în versuri sau proză), atunci, în ființa dumneavoastră, „fragilă, nouă, virginală..." ? Cum (mai) reverberează ele astăzi, prin stratul dens, de succesive experiențe și lecturi ?

„Ochii tăi s-au pus pe slove și
cuvinte,
Ca niște albine albastre, însetate
de mirodenii sfinte
Și sugînd mierea cărții s-au
îmbătat cu ea".
(Tudor Arghezi, **Mireasa**)

Ioan Alexandru

Cuvintele potrivite mi-au ajuns în mînă cînd eram elev în clasa a doua a liceului „Gheorghe Barițʺ din Cluj. La internatul liceului, noaptea, cu alți elevi pasionați de literatură, copiam versurile lui Blaga la lumina lunii și citeam filozofie existențialistă și Psalmii lui Arghezi. Pe dealul Feleacului, noaptea, la foc, recitam pînă se lumina de ziuă din acele cerești bucurii de care a fost cutreierat din cînd în cînd țăranul și monahul Arghezi.

Petru Creția

Este vreun rost în a privi în adîncul unei amintiri, mereu mai vechi, cu fiecare înnoire a ei ? Unul poate ar fi, dar numai cînd e mult mai mare amintitul ca amintitorul.

Cînd este întrebat cu privire la Arghezi, oare ce ține minte, despre sufletul de demult, sufletul tîrziu de acum ? Ține minte, cu părtinirea fie și eretică a oricărei amintiri nemăsluite, proza lui. Sau, mai exact, textele care ni se înfățișează, cu vorbele, înșiruirile, prozodia și apucăturile specifice acestui fel de proze. Urma izbirii de gînd, în toată prospețimea și agresivitatea lor, a nemaiauzitelor urzeli, se mai simte și azi : o putere stăpînitoare și fără greș, care venea peste noi, instituind, cu un fel de silnicie suavă, robusta noutate a lucrurilor care nu puteau nici să nu fie, nici să fie altfel.

Se simte și după cum vine, amintindu-ți, scrisul : ca o comemorare dinlăuntru a cuvîntului, un fel de mimetism omagial și tandru, fără dinadins, pe care e păcat să il renegi.

Căci prozele lui Tudor Arghezi sînt, în suișul anilor noștri, o treaptă. Mai generoasă decît s-ar crede : puterea care le-a însuflețit nu s-a consumat toată în ele. Cu ea, Arghezi n-a făcut numai prozele lui, ci și ceva din proza noastră aproape a tuturor. A tuturor ciți scriem într-o limbă în care, peste fondul străvechi și peste secularele aluviuni răsăritene, laice ori nu, veniseră să se adauge, fiindcă așa trebuia, cuvinte de aceeași obîrșie, dar trăite de două mii de ani în altă parte, într-o lume semeață, la a cărei alcătuire și mișcare nu participasem.

La Arghezi (și nu numai la el, firește, dar la el lucrul e mai exemplar și mai prădalnic) tot ce timpul și împrejurările lăsaseră răzleț sau dezbinat se întîlnește și se adună în simultaneitatea unei rostiri imperioase, sub sceptrul unei autorități care n-a stat să șovăiască. Cu o modernitate al cărei decurs din tradiție pare uluitor de firesc în îndrăznelile lui, a făcut o singură țară din trecut și viitor, din răsărit și din apus, din ogradă și altar, din ogor și din stînă, din cîmp și din oraș, din buruieni și din esențele cele mai pierdute, din ceea ce aveam și ceea ce abia dobîndisem, din vechimea fără timp a celor statornice și din zbaterea clipei ca să poată dura. Cu o încumetare aproape haină, n-a întrebat și n-a cruțat, nefiind doar a unui ins, ci a unui mare glas, străvechi în felul lui, care dădea expresie nouă unei străvechi comunități.

*

Dacă, în locuri și în ceasuri sacre, consfințite de cine știe ce tradiție, s-ar citi cîte ceva și din scriitorii din veac, atunci, printre cînturi și rugi, printre răspunsuri, tropare și înălțarea tainelor s-ar cuveni să se citească, în vreo duminecă a anului, și din **Ce-ai cu mine, vîntule ? Zburătorul**, de pildă, care a desăvîrșit. Acel zburător înecat, cu aripi de serafim (de nu vor fi fost chiar de arhanghel) care nu se știa dacă vine din cer sau din bezna mării și care, prin alcătuirea lui, depășea **„cercul de subalterări și fatalități care dau virtejului omenesc neclintirea lui pe loc și-l robesc farmecului trist al apropierii".**

Iar Arghezi a fost un martor fără greș, de vreme ce, după 30 de ani, foarte departe și cu totul neștiutor de-ale noastre, asemenea ființe mărturisește că a văzut și fericitul Márquez. Nu fără o curioasă (și instructivă) scindare a ființei : între frumusețea mai presus de fire și de lume a înecatului Esteban și aripile enorme ale acelui mizer domn foarte bătrîn care, cum știm cu toții, încetînd a mai fi un obstacol în calea vieților noastre, s-a învrednicit, totuși, înger, să zboare (ușor nu-i va fi fost) pînă la a nu mai fi decît un punct imaginar pe orizontul mării.

Anghel Dumbrăveanu

Intîlnirea mea cu poezia lui Tudor Arghezi a avut loc tîrziu, nefiresc de tîrziu. In școala acelor ani, numele lui nu era pronunțat, cum nu fuseseră pronunțate nici numele celorlalți foarte mari poeți neacceptați : Blaga, Barbu, Bacovia.

Pe Tudor Arghezi l-am întîlnit în singurătate, contrariat și uluit de universul nou, în care intrasem neavizat. O cărticică de buzunar, cu un cuvînt înainte al Poetului, facsimilat, mi-a reconsiderat brusc sensibilitatea, opțiunile și întrebările, modificîndu-mi bucuria scrisului, exercitînd asupră-mi o fascinație și o teroare lirică, dacă nu cumva expresia este prea inexpresivă pentru ceea ce mi se întîmpla atunci, călătorind între cuvintele potrivite în **Testament, Rada** sau **Lingoare.**

De-aici a început un alt drum al căutărilor și al lecturilor mele, într-un fel de iluminare. Astfel, Arghezi, Blaga, Bacovia, Barbu, cum Eminescu și alți mari poeți ai lumii, au dat alt înțeles muncii mele, căutîndu-i obsedant, iubindu-i și evitîndu-i la nesfîrșit, pînă azi și pînă cine știe cînd.

Șerban Foarță

Pe la paișpe-cinșpe ani, prin '57, cînd începeam a potrivi cuvinte (marele-mi model era Bacovia, descoperit **de mine** – adică NU **prin alții** : familie, școală, anturaj, amici... – într-o „vitrină înghețată", prin ianuarie, – ploua peste zăpada cea netopită încă !...), despre Arghezi știau toți cîte ceva... Unul, că era un răspopit ; altul, că făcuse pușcărie ; cutare, că (de ce ?) compune „proze" (fiind un vocabul defectiv, acesta, – cum prea-bine se știe – de plural !) ; cutărescu, că-i dăduse o prefață – la un volum de schițe – băiatului lui*** (moșier, epigramist și neom cu noi), drept mulțumire că-l adăpostise după detenția de la Tîrgu-Jiu ; cutărică – un bucureștean –, că se tocmise, pentru niște poame, cu el, nu prea demult, ș. c. l. (Octogenar aproape – vîrstă la care alții sunt clasici sau... clasați –, Arghezi era, încă, un **caz** și un „scandal" !) De articolul lui Sorintoma, însă, nu pomenea, în urbea noastră, nimeni... Avea, și el, să fie descoperirea **mea !**

Cum, între timp, – de la o zi la alta – cota poetului creștea vertiginos, el devenind un fel de alt M. Sadoveanu, și cum reeditarea-i nu începuse încă, – nu pot decît să-i fiu îndatorat micii broșuri cu scoarțe moi și cenușii (sustrasă dintr-o bibliotecă, de la „index" – căci, pare-se, ajunsă, estimp, stînjenitoare...), ba chiar **de două ori** îndatorat : întîi, pentru că, astfel, – prin citate – luam cunoștință de un alt Arghezi decît acela al momentului sus-zis... ; al doilea, că – printr-insa – aveam un soi de... minus-revelație : a criticii, să zicem, „sicofante".

P.–S.

Curînd după aceea – printr-un concurs de-mprejurări, ferice –, puteam citi, în tihnă – și nu fără emoții bibliofile –, **Cuvinte potrivite** de Arghezi... Ediția era **princeps** (datată fiind : „...în timpul Săptămînii Patimilor, anul 1927"), exemplarul – pe cît cred –, de lux (cules „...cu literă nouă englezească"), ba chiar și însoțit de următorul – proaspăt și în albastru – „envoi" autograf :

Nobleței artistului care emoționează prin operă și zguduie prin suferință, arhitectului Gheorghe Cantacuzino.
3 Oct. 1956, în expoziție. *T. Arghezi*

(Nobleței artistului care emoționează prin operă și zguduie prin suferință, arhitectului Gheorghe Cantacuzino. 3 Oct. 1956, în expoziție. T. Arghezi).

(Cît despre amintita „expoziție", e vorba de aceea, de pictură, a dedicatarului, din '56, – „vernisată" de Arghezi însuși).

Alexandru George

Prima mea întîlnire cu Tudor Arghezi, adică, de fapt, cu scrisul lui, căci persoana poetului, sau „insul" lui, mult dezamăgitor, avea să mi se revele cîțiva ani mai tîrziu, s-a produs pe cînd aveam vreo 12–13 ani și într-un mod aș zice ciudat, dacă această ciudățenie nu ar intra în norma firească a contactelor cu un om atît de dificil. Intr-adevăr, opera lui Arghezi nu se oferă limpede, rezumativ, prin piese esențiale. Chiar dacă ele există (și negreșit că așa e), către ele trebuie să te îndrume cineva de incontestabilă competență. Or, cîți intelectuali erau pe atunci, în timpul războiului, într-o asemenea situație ? Arghezi nu era un obiect în programul didactic. Abia după 1944 cred că a fost introdus în școli, pentru a fi scos foarte repede mai apoi, adică se citau și se studiau cîteva din poeziile lui în ultima clasă și asta cu rezerva destul de accentuată a profesorilor și fără prea mare interes din partea elevilor. In nici un caz nu riscai la bacalaureat să fii chestionat asupra poetului **Cuvintelor potrivite,** apărute cu două decenii mai înainte.

Corpul profesoral era destul de conservativ în opinii și în gusturi, și el a jucat un rol imens, deși niciodată cunoscut exact și analizat de cineva în ceea ce privește plămădirea conștiinței critice și literare a epocii. Toți profesorii secundari de literatură română din perioada interbelică erau produșii unui învățămînt în care personalitățile dominante erau N. Iorga, Ovid Densusianu și Mihail Dragomirescu. Toți profesorii trecuți prin Facultatea de litere din București erau iorghiști în adîncul sufletului, cu adaosul unei mai mari deschideri pe care le-o inculca Densusianu, iar în aplicațiile metodologice erau sclavii metodei dragomiresciene (dealtminteri, excelentă la nivelul analizelor de liceu).

Pragul de sus în materie de poezie era Cerna și în materie de roman Sadoveanu și Rebreanu – acesta din urmă recomandat cu prudență și nu cu gura întreagă. Revoluția pe care a înfăptuit-o în domeniul artei și mai ales al poeziei generația lui Arghezi (Bacovia, Barbu, Lucian Blaga) rămînea în afară de îndrumarea firească a învățămîntului de pe vremea mea.

Rămînea să te descurci cum puteai și să descoperi la întîmplare ; în acest sens, ediția de **Versuri**, apărută la Fundații, ultima oară în 1943, era greu accesibilă pungilor normale (eu însumi am putut-o cumpăra la anticar, abia în 1947, în timpul devalorizării banilor, plătind suma cea mai mare pe care am dat-o vreodată pe o carte : 500.000 de lei !).

Primul meu contact cu personalitatea artistică a lui Tudor Arghezi nu a fost pe linia poeziei, ci a prozei sau, dacă vreți, a teatrului, căci e vorba de schița dialogată **Negustorul de ochelari,** pe care am descoperit-o într-un număr din „Biletele de papagal", împrumutat mie de un prieten care avea (fără să știe ce are) toată colecția revistei. Piesa este esențială ca o mostră a unui anume tip de umor (eu o socot adevăratul punct de plecare al teatrului lui Eugen Ionescu), dar pentru cel care caută pe „poetul" Arghezi, această întîlnire e și mai mult de natură să-l dezorienteze.

Mai e de mirare că, rămînînd un arghezian, adevăratul mare fior poetic mi l-a dat tot pe atunci Bacovia, descoperit în ediția similară, tot de la Fundații ? Arghezi rămîne un scriitor care trebuie căutat și descoperit, el nu se propune deschis poate nici celor care, de necaz, rămîn doar să-l... studieze.

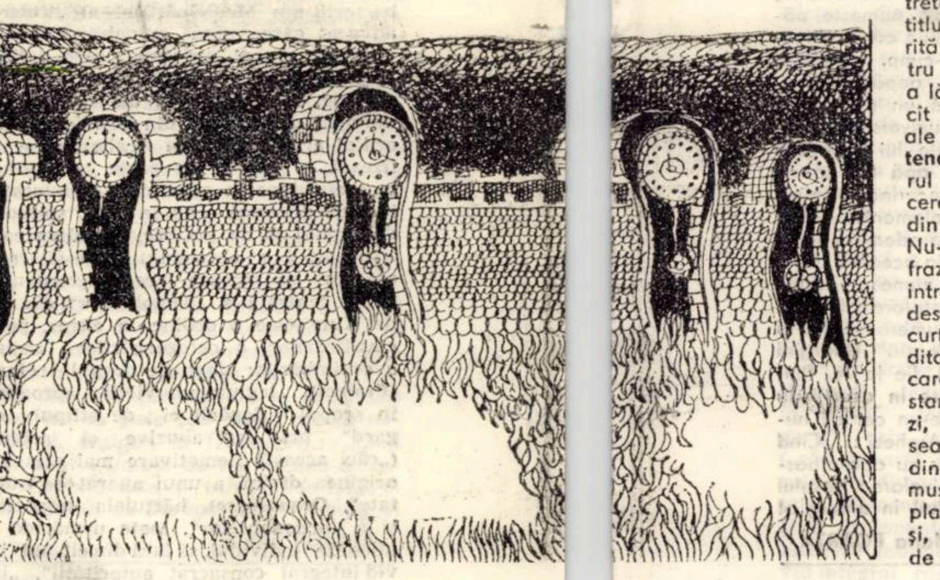

Alexandru Paleologu

Prima lectură din Arghezi am făcut-o dintr-un text care nu-i aparținea lui. Aveam 10–12 ani, cînd am citit parodia lui Topîrceanu la blestemul lui Arghezi, care mi-a deschis nu numai gustul pentru poezia acestuia, ci și un întreg sistem de lectură. Nu e fără importanță că m-am întîlnit cu el astfel, pe unda blestemelor, a poeziei imprecației, a imaginii ultragiante. Cred că tocmai de aici, de la acest caracter șocant, trebuie pornit în înțelegerea poetului. Țin minte că introducerea lui Arghezi în manualele școlare a fost un adevărat scandal. Abia mai tîrziu mi-am confirmat celelalte dimensiuni ale poeziei sale : extraordinara puritate, elementele de mistică, ideea de lumină. E un clișeu alternanța Arghezi între obiect și sublim. Nu e o alternanță în doi timpi, o asemenea dialectică fiind prea simplă. Lucrurile sînt mult mai amestecate, mai poliedrice. Tocmai de aceea prețuiesc în mod deosebit cartea lui Alexandru George. Prin tăieturi discontinue în poezia lui Arghezi, el a semnalat dificultatea de a situa etapele acestuia. În tinerețea mea era un clișeu : Arghezi – un baudelairian. Problema e eronată. La el e o altă poetică, e drept, tot atît de savantă, dar de cu totul alt tip de sunet și de asumare existențială. Cele două tipuri nu sînt opuse, ci interferente.

(Continuare în pag. 12)

Radu Petrescu

Numele poetului mi s-a părut foarte frumos cînd l-am auzit prima dată, înainte de vîrsta băncii școlare. Avea ceva de soare concentrat, de astringențe absolute și un suav parfum de libertate. Autoportretul în peniță care face vizavi paginei de titlu a **Florilor de mucigai,** admirabil tipărită de Cultura națională, corespundea întru totul numelui, ca, urma, piciorului care a lăsat-o pe pămînt. Atunci nu am citit decît prima poezie din carte. Sulurile de foc ale versurilor **(Le-am scris cu unghia pe tencuială...)** s-au pierdut imediat în jurul meu, dar arsurile lăsate în aer de trecerea lor m-au îndreptat spre cîteva fraze din **Poarta neagră** și din **Icoane pe lemn.** Nu-mi amintesc deloc care au fost acele fraze, dar știu că în fiecare dintre ele am intrat ca într-o tufă mare de spini, ca să descopăr că tufa avea coridoare, scări și curți interioare, încăperi de aer, de lichiditate, de pămînt și de flăcări : sîngele care curgea din tăieturi se volatiliza instantaneu, cu un murmur profetic. A doua zi, în cu totul altă vîrstă lăuntrică, găseam în casa părinților mei cîteva numere din **Bilete de papagal** și, minunat de frumusețea revistei, o irepresibilă vocație de platonic vînzător de ziare se trezi în mine și, fără bani (căci era vorba în realitate de a împărtăși pe alții din bucuria dublei revelații a revistei frumoase și a vocației mele), vîndui amicilor de pe toată strada miraculoasele foi zburătoare. Șansa a fost că vocația mea cea nouă s-a curmat de la sine, ca și speriată, oarecum înainte de a fi epuizat cu totul prețiosul depozit. Și, apoi, în prima clasă de liceu, la ora de română, aflam dintr-un text al **Cărții cu jucării,** citit de profesor, deosebirea dintre literatură și untură. Dar pe Arghezi am început să-l înțeleg mult mai tîrziu, după ce terminasem liceul, și nu voi sfîrși niciodată să-l înțeleg.

Mircea Horia Simionescu

Pe la 12–13 ani, cînd am început să zmîngălesc literatură, neglijîndu-mi îngrijorător lecțiile, bunica mea, fostă premiantă de onoare la „Elena Doamna", favorită a lui Slavici și fina Anei și a lui Titu Maiorescu, în chip paradoxal admiratoare a poeziei lui Mircea Dem. Rădulescu și a lui Vasile Militaru, cărora le dedica în serbările școlii primare de fete, unde era institutoare, largi programe netelevizate, dar cu siguranță îndelung aplaudate, cititoare entuziastă a lui Pisani de la „Universul" – a considerat util să-mi dea îndrumările ei : „Să nu care cumva să mă faci de rîs cu compozițiile tale și să întinezi poezia ca nelegiuitul Arghezie ! (citește ca ardezie).

Numele nelegiuitului m-a tulburat adînc. Curînd, Radu Petrescu mi-a pus în mînă ediția definitivă a Fundațiilor, pe care, lipindu-mi ochii și sufletul, am citit-o pe furiș, am iubit-o și am dorit aprig s-o urmez.

Pe la 25–26 de ani, aflător în redacția condusă de Sorin Toma, am fost avertizat de șeful meu de secție să nu cumva să pronunț vreodată (pe culoar, pe scară sau în lift) numele Arghezi, căci putrefacția poeziei lui mă va putregăi pe loc. L-am iubit atunci și mai aprig pe nelegiuit și, cu mari sacrificii și temeri, mi-am procurat cărțile lui.

După reconsiderarea Poetului, el, care n-a știut niciodată aceste întîmplări, mi-a trimis din Mărțișor, pe adresa aceleiași gazete, corecturile unei tablete, înmînate de mine în ajun, scriind pe plic cele alăturate, greșind voit titulatura funcției mele și răzbunîndu-se astfel, cu armele lui, martoră fiindu-i eternitatea, pe bunica, pe nașii ei adoptivi și pe toți hingherii de papagali. Dacă și verbul așezat pe un plic oarecare poate să pedepsească, putem să lucrăm și să dormim fericiți – la 14 sau 83 de ani.

Tovarășului Simionescu
Redactorul ziarului «Scînteia»
cu cele mai calde sentimente și salutări
înimoase. *T. Arghezi*
20 april 1964.

Eugen Todoran

Eram student cînd am început să-l cunosc mai bine pe Arghezi. Eram sub impresia discuțiilor pe marginea unui studiu al lui Pompiliu Constantinescu, acuzat de critica literară a timpului că tratează opera unui poet prin generalizările filosofice ale altui poet. Ceea ce nu era de acceptat nici de Arghezi însuși, cel de al doilea poet fiind Blaga, cu teoriile sale despre structurile fundamentale ale stilului ca fenomen de cultură.

Am reținut însă de atunci o idee pe care am și dezvoltat-o într-un studiu publicat în **Revista Fundațiilor,** anume că există un fond de cultură românească, folclorică chiar, în viziunea lui Arghezi, ce poate fi considerat astfel un poet „național", oricîtă raportare la literatura europeană se făcea atunci, la simbolism în special. Și acest fond specific românesc îl reținem în coordonata stilistică a „transcendentului care coboară" – „taina" unui Cineva, transcendent „ascuns" în formele vieții pămîntești – deci o concepție „naturistă", chiar „panteistă", specifică viziunii folclorice românești. Ideea am reluat-o, din studiul citat, într-o nouă interpretare, după datele criticii moderne, a „urîtului sacru" în poezia lui Arghezi **(Secțiuni literare).** Miezul poeziei lui Arghezi l-am identificat într-o dialectică interioară care alternează valorile și răstoarnă semnificațiile, „urîtul sacru" fiind o paradoxală „coincidență a contrariilor" în sufletul încordat al omului care măsoară înălțimea lumii **de sus** după adîncimea beznei **de jos.** „Stilizarea" folclorică devine astfel o foarte modernă perspectivă poetică, în care poezia lui Arghezi se apropie de a lui Baudelaire, ca includere a urîtului în ordinea sacrului printr-o demitizare a tragicului, într-o transcendență fără „obiect". De aici se face loc **Cîntării omului.**

Gheorghe Tohăneanu

Pe Arghezi poet al copilăriei, l-am descoperit timpuriu, în primele clase de liceu, străbătînd cu înfrigurare **Cartea cu jucării,** piesă „nepereche" a literaturii noastre îndreptate către cei mici. De atunci, am reluat în cîteva rînduri lectura cărții, la „etaje" diferite ale vieții, bucurîndu-mă că, de fiecare dată, am reușit să descifrez alte și alte noime, cu priință alcătuirii mele intime : „Nici o jucărie nu e mai frumoasă decît jucăria de vorbe", citesc, și astăzi, la începutul capitolului **Poveste cu oi...**

Pe poetul propriu-zis l-am aflat mai tîrziu, abia în ultima clasă de liceu (1943). Intr-adevăr, îndată după apariția **Cuvintelor potrivite** (1927), Arghezi stîrnește nu numai un prozelitism fervent pînă la fanatism, ci reușește, deopotrivă, să-și „cîștige" o liotă de detractori înverșunați pînă la violență. Nonconformismul vădit nu numai în poezie, ci și în bogata sa activitate publicistică, pe de o parte, revoluționarea și „democratizarea" lexicului poetic, pe de alta, în sfîrșit, apriga campanie de presă împotriva lui, patronată de N. Iorga în coloanele ziarului „Neamul românesc" – unde Arghezi era „executat" aproape zilnic – au ferecat porțile școlilor vremii pentru poetul **Florilor de mucigai.** Cu atît mai puternic și mai profund a fost cutremurul ființei mele lăuntrice cînd, în preziua examenului de bacalaureat, profesorul de română ne-a citit și interpretat acel straniu cîntec al morții care se cheamă **De-a v-ați-ascuns...**

De atunci...

De atunci, prin lungul alai al anilor, mă adun mereu – cuget și suflet – lîngă versurile poetului-faur, așezîndu-le foarte aproape de acelea ale lui Eminescu și Blaga. „Carte frumoasă, cinste cui te-o scris...".

Anchetă realizată de
Adriana BABEȚI

televiziune

DUMINICĂ, 25 mai

8,30 Tot înainte. 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Întîmplări din țara Curcubeului. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Caleidoscop muzical-distractiv. 14,45 Buenos Aires – reportaj. 15,00 Cutezători spre viitor. 16,00 Iordania – imagini contemporane. 16,15 Război și pace. 17,15 Fotbal. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,25 Film : Jocul de cărți. Premieră TV (italian). 22,15 Telejurnal.

LUNI, 26 mai

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Primăvara în Mehedinți. 20,00 Documentar științific. 20,50 Cadran mondial. 21,10 Roman foileton : Bastardul. 22,00 Telejurnal.

MARȚI, 27 mai

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Din țările socialiste. 17,05 Clubul tineretului. 17,50 Revista social-politică TV. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul materialelor refolosibile. 19,40 Un moment glorios al luptei pentru idealul unirii. 380 de ani de la unirea politică a Țărilor Române sub Mihai Viteazul. 20,00 Teatru : Visul unei nopți de iarnă. 21,40 În primă audiție. Noi melodii de muzică ușoară românească. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 28 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 17,00 Fotbal : Steaua – Universitatea Craiova. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,45 Noi, femeile ! 20,35 Telecinemateca : Scandal la Roma. Premieră pe țară (american). 22,00 Telejurnal.

JOI, 29 mai

10,00 Teleșcoală. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Itinerare turistice. 17,05 Viața culturală. 18,05 Sinbad marinarul. 18,30 Handbal masculin : România – Spania (repr. a II-a). 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,40 Ancheta TV „Lăcomia strică omenia". 20,10 Ora tineretului. 21,00 Coruri, arii și scene celebre din opere. 21,35 Documentar științific. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 30 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Obștea hotărăște și înfăptuiește. 19,45 Muzică populară. 20,00 Reflector. 20,20 Film : Cheamă-mă în depărtarea luminoasă (sovietic). 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,10 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 31 mai

9,30–12,00 Program de dimineață. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 17,00 Manifest pentru sănătatea pămîntului. 17,25 Mai 1980. Cronica evenimentelor politice. 17,45 Handbal masculin : România – R.D.G. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,50 Teleenciclopedia. 20,50 Dallas. 21,30 Un zîmbet printre melodii. Emisiune muzical-distractivă. 22,30 Telejurnal. Sport.

televiziune

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

(Urmare din pag. 7)

care toate spectacolele au fost derivate în icoană, inscripție și psalm".

1933

JURNAL (glose) : Între operă și receptarea ei există un teritoriu suficient de vag pe care îl acoperă necontenita mișcare de du-te-vino între nou și deja-văzut ori deja-citit. O mișcare esențial contradictorie care, încercînd să se închidă, obține efectul contrar deschizîndu-se, lărgindu-și în permanență registrele. Aprehensiunii inițiale față de sensuri îi ia locul pofta pantagruelică de semnificații, expansiunea în dosul căreia se ascunde, punînd-o în mișcare, sentimentul dispariției tuturor marginilor.

Pompiliu Constantinescu : **„Fenomenul Arghezi e un fapt pur artistic ; este cel mai curat metal, în care unda de rezonanță se răsfrînge într-un necontenit ecou artistic. Diferențele de coarde ale spiritului creator arghezian se aud numai înlăuntrul ideii de frumos. Violent și trivial, mohorît și suav, grav ca un clopot și fluid ca o reverie, el cîntă în aceeași orchestră cu egală virtuozitate, deși alternează mai multe instrumente. (...)** Icoane de lemn **sînt cel mai vehement pamflet asupra vieții monahale și o diatribă în contra ortodoxismului. (...)** Poarta neagră **ne deschide o dublă perspectivă interioară : spre gheena păcatului și spre feeria paradisului. (...) Față de lirica sa permanent încordată,** Flori de mucigai **reprezintă aproape o reacție interioară. (...) Realismul atît de unitar al acestor poeme, evocînd viața pușcăriei, se limitează cu predilecție la un pitoresc trivial, dincolo de al cărui aspect fiorul propriu al creatorului s-a stins, ca o făclie sugrumată de miasme".**

1934

JURNAL (glose) : Există, firește, o istorie a receptării, paralelă cu aceea a literaturii față de care se situează în opoziție ori, dimpotrivă, se confundă cu ea. Curgerea paralelă presupune schimbul reciproc de poziții al indiferenței și implicării.

Nicolae Iorga : **„«Viața Socială» dă un nou prilej de manifestare d-lui Theodorescu-Aghezi, al cărui modernism e mai tolerabil în proză, pe cînd poezia e, cum se spunea la «Viața Românească», unde începea a fi apreciat, «absconsă». Totuși am văzut cum conducătorii revistei ieșene nu întîrziară să facă loc producției poetice a «absconsului», a cărîi calitate se învederează ușor oricărui om care mai are un pic de gust literar : ...bucăți în care cu un ritm bleg se înșiră cuvinte lipsite de orice legătură peste un îngrozitor pustiu de gînduri și sentimente. (...) la 1925 «Viața Românească» declara că «acest mare scriitor a făcut o revoluție în istoria scrisului românesc» și «cînd se va face istoria literară a timpului, se va vedea decisiva sa contribuție». O facem astăzi, istoria** literaturii, **și ni e imposibil să subscriem, pe departe, această uluitoare sentință. (...)** Cuvintele potrivite **cuprind ce poate fi mai scîrbos ca idee în ce poate fi mai ordinar ca formă. (...) Era, cum s-a spus imediat, regele noii poesii... Ce decădere pentru critică !"**

1940–1948

JURNAL : „...a fi în timp înseamnă a fi măsurat de timp..." (Aristotel, Fizica).

Vladimir Streinu : **„Poetul-pornograf era, firește, Tudor Arghezi, care, intrat de curînd în manualele școlare, este și scos fără întîrziere. In același timp, însă, deși societatea noastră întreagă, în mod oficial, acoperea pe poet cu oprobriul general, din vîrful ierarhic al intelectualității acestei societăți veneau semne de înțelepciune și solidaritate. Critica, deși expresie în primul rînd a societății, a putut astfel să intervină destul de sensibil pentru a se înțelege că nu poetul greșește, ci societatea. Aceasta este, desigur, o adevărată glorie a deceniului care se încheie cu 1940. ...Un Tudor Arghezi, căruia i s-a înlesnit păstrarea libertății lui de poet, a putut să-și dezvolte înzestrarea în acel neuitat spectacol de frumusețe eternă din Hore, în timp ce doi, trei mediocri cu care fusese asociat în pornografie, liberi fiind și aceștia să facă ce puteau, au pierit pentru totdeauna, înecîndu-se în propria lor mediocritate".**

Tudor Vianu : **„Tudor Arghezi trece astăzi, dacă nu în ochii marelui public, cel puțin în aceia ai cunoscătorilor și pentru cea mai mare parte a criticii literare, drept cel mai de seamă artist contemporan al cuvîntului (...). Obiecțiile pe care le-a stîrnit în unele cercuri s-au adresat rareori artistului. Au putut fi atacate atitudinile sau temele scriitorului, nu mijloacele sale de artă. Dacă uneori a displăcut ce scrie Arghezi, rareori a fost contestat chipul cum scrie".**

JURNAL (glose). Istoria receptării este inevitabil marcată de reveniri : în cadrul ei se manifestă mult mai pregnant decît în aceea a literaturii necesitatea **sintezei. Cu cît ne depărtăm în timp de momentul impulsului, inițial, cu atît aceasta devine mai acută. Pe de altă parte, am putea spune fără teama de a greși că tocmai în punctele în care necesitatea sintezei capătă forme concrete, istoria receptării se confundă mai adînc și mai semnificativ cu aceea a literaturii. În asemenea circumstanțe,** implicarea **e sinonimă cu** identificarea.

Șerban Cioculescu : **„Obscuritatea lui Arghezi, în ultimă analiză, nu este decît efectul de perspectivă a cititorului, neadaptat la climatul liric și la peisajul sufletesc al poetului. Mesajul lui Arghezi nu e obscur pentru că autorul și-l dorește astfel, ci pentru că este în stăpînirea unei personalități atît de complexe și contradictorii, încît lectorul se lovește la tot pasul de accidentele tărîmului moral necunoscut".**

1949

JURNAL : „Fiecare epocă, fiecare formațiune socială, fiecare clasă socială sau comunitate umană admite un anumit sistem de valori : schimbările istorice și sociale modifică atît criteriile de valorizare, cît și pe cele de înlănțuire și ierarhizare a valorilor. (...) Contestarea tablelor de valori recunoscute la un moment dat și promovarea unora noi, corespunzătoare necesităților materiale și spirituale modificate, a reprezentat o parte integrantă a prefacerilor sociale care au marcat istoria omenirii". (Dicționarul de filozofie).

Sorin Toma : **„Din păcate nimic nu omoară mai sigur poezia decît lipsa de sinceritate. În mîna unui om care nu crede, care nu încetează să creadă în nimic și care de mult a încetat măcar să regrete că și-a pierdut orice credință, această jonglerie (...) sună fals, din ce în ce mai fals, din ce în ce mai lipsit de forță. Mai mult : plictisește. Ca orice șablon. (...) Căci totuși, din cînd în cînd, poetul, pornit pe calea așa zisei „artă pentru artă", se privește pe sine însuși și constată că nu-și inspiră prea multă stimă. Noroc că nu se ia prea în serios și că rămîne la un ton de ironie ușoară. (...) Cum a putut poetul să decadă atît de jos ? Ne răspunde singur (...): a alunecat, în ciuda parașutelor și camuflajelor mistice pe calea morții sufletești, pe calea despărțirii de oameni, pe calea dezumanizării. (...) Urmînd evoluția păturii proaspete a burgheziei noastre, Arghezi a ajuns să strecoare publicului cititor o adevărată contrabandă de droguri, stupefiante, afrodisiace și otrăvuri spirtuale. (...) Tudor Arghezi ar fi putut deveni un mare poet. Dar Artistul din el a murit înainte de a fi ajuns la aceasta".**

Ion Vitner : **„O altă observație, neglijată de mai toți comentatorii săi, este asupra simbolului operei argheziene. Aceasta stă sub simbolul lui Cocó, al papagalului căruia poetul i-a făurit o tristă notorietate. Nu credem că este întîmplătoare această întîlnire – în perioada în care se manifestă descompunerea morală a poetului – dintre Cocó și Tudor Arghezi. Simbolul ac-**

(Continuare în pag. 10)

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

Arghezi - la marginea expresiei

„Aş vroi întotdeauna să povestesc (...) lucruri leneşe, gîndite fără zgomot, fără tumult şi fără sînge (...), desene curate şi simple...". Iată numai una dintr-un şir întreg de mărturisiri, de explicitări ce însoţesc o anumită categorie de texte argheziene (textele despre copii, despre universul vegetal şi animalier din **Versuri de seară, Copilărie, Pe o palmă de ţărînă, Cartea cu jucării, Poeme** ş. a.) şi care ar trebui să le situeze „la marginea expresiei", adică exact acolo unde, conform unei alte mărturisiri a poetului, literatura încetează să mai existe atunci cînd cineva se întreabă şi află „Ce-a voit să spuie autorul" **(Cum citim şi înţelegem).** Prezenţa de neignorat a explicitărilor, transparenţa şi univocitatea textelor amintite par într-adevăr să închidă drumul exegezei, să-i impună nişte limite şi chiar o rapidă epuizare paradigmatică. Totuşi literatura lui Tudor Arghezi **nu** încetează aici. Ea continuă să se producă, să fiinţeze chiar şi „la marginea expresiei". Faptul e verificat de plăcerea lecturii, de antrenarea în discuţia critică a unor elemente categoriale ca bucolicul sau miniaturalul şi, în ultimă instanţă, de nevoia raportării la întreg universul poetic arghezian. Dincolo de remarcarea continuităţii stilistice şi de recunoaşterea unei estetici unitare, practicate pe tot întinsul operei, spiritul critic se simte obligat, de cele mai multe ori, să caute o motivaţie, o raţiune a scrierii, pentru a valida, eventual, o vîrstă distinctă a creaţiei (una din cele patru, după Vladimir Streinu).

Într-o ordine a ipostazelor poetice şi nu neapărat într-o cronologie a lor, „miniaturalele şi domesticele" impun un Arghezi „copilărit" prin propria lui voinţă. Deşi programată, „copilărirea" nu este un produs artificial ci, mai curînd, o stare naturală, o stare de rezervă, actualizată periodic. „Infantilizarea" este aşadar consecinţa unei potenţări sau a valorificării unei disponibilităţi eterne şi împlineşte o funcţie compensatorie, terapeutică, în vederea echilibrării lăuntrice. Arghezi îşi procură o stare de expectativă în contemplarea fascinată a ceea ce nu e altfel decît este. Lumea alcătuirilor elementare oferă vederii un cîmp inepuizabil de fenomene ce nu se explică, dar nici nu se refuză. Revelarea legităţii universale sub aceste aparenţe seducătoare ocupă conştiinţa poetică cu sentimentul firescului şi minunatului în acelaşi timp. Un Arghezi protector şi patern, concesiv şi bonom se hrăneşte din inerţiile firii, din inaccesibilitatea ei involuntară.

Pe de o parte, contemplarea unei lumi suficiente sieşi tinde să amortizeze orice trăire, să anuleze orice discurs. Pe de altă parte însă, inconştienţa şi anonimatul oferă poetului un dat maleabil, apt să suporte acţiunea cuvîntului. Orice numire devine posibilă, necenzurată şi nelimitată. Arghezi surprinde şi studiază comportamente, atribuie şi distribuie identităţi, reluîndu-şi, fără să bage de seamă, meşteşugul şi propriile-i inerţii. Numeroasele portrete ce însoţesc apariţia fiecărei vieţuitoare implicate în o mulţime de episoade şi evenimente, trădează nu numai sensibilizarea estetică, ci şi căutarea morală. Tentat să aplice şi să extindă o întreagă tipologie, Arghezi se loveşte de reversul maleabilităţii. Obiectele care îl preocupă sînt labile, rezistente şi imprevizibile, relativizînd efortul de fixare lingvistică. Arghezi devine pictorul aflat în faţa unui model în mişcare ce se lasă greu construit. Portretele sînt reluate, identităţile ambiţios refăcute, evenimentele multiplicate. Miniaturalul se impune ca produs stilistic al minuţiei, bucolicul trădează aspiraţia utopică, întreţinînd iluzia unui univers bine articulat, stabil şi suficient sieşi (gospodăria, ograda, grădina, prisaca). Arghezi schiţează şi abandonează fiziologii compromise de identitatea cu sine a modelului şi de puterea individuaţiei. Textele par a fi în cele din urmă **fişe** întocmite în vederea unei mari construcţii finale, care poate fi ridicarea la alegorie, la povestea unică şi, de ce nu, la rangul unei mitologii coerente. Ele rămîn premise ale unei asemenea sinteze mitologice, documente preţioase ale unei virtuale deveniri pe care însuşi Arghezi o intuia ca posibilă : „O carte ar ajunge în toată lumea, căci tot ce se poate gîndi despre lume încape într-o singură carte" **(Cuibul).**

Carmen ODANGIU

„Iarba cerului"

„Îmi atîrnă la fereastră / Iarba cerului, albastră, / Din care, pe mii de fire, / Curg luceferii-n neştire". **(Incertitudine).**

Iată o metaforă, am zice, strict „à la Arghezi", inconfundabilă, deci, printre alte imagini ale poeziei. De unde am putea purcede la un excurs asupra originalităţii în poezie. Arghezi nu deţine, totuşi, monopolul metaforei de faţă, astfel încît s-ar pune întrebarea : cum, dacă nu e unic, mai poate fi original, ori, nefiind original, mai poate fi unic ? În care caz sîntem constrînşi, pînă la determinarea „diferenţei specifice", să căutăm „originalitatea" unei imagini în **identitate** (v. sensul conceputului matematic de **identitate,** „egalitate valabilă pentru orice valori ale mărimilor variabile care intervin în ea". Cf. F. Marcu – C. Maneca, **Dicţionar de neologisme,** 1978). Transferul de substanţă în „iarba cerului" este întemeiat pe confuzia (poetică) dintre **cer** şi **cimp,** pe interversiunea unor suprafeţe plane (întinderi, desfăşurări) ce ne impresionează, într-un anume mod, vederea. Or, la nivelul impresiilor, poezia este, încă, „democrată", iar „supuşii" ei se recunosc oarecum anonim, prin grupuri de afinităţi impresive. Astfel se explică, nu estetic, ci psihologic, existenţa aceleiaşi imagini (sau a unora similare) la mai mulţi poeţi, mai mari sau mai modeşti, – o imagine – „loc comun" sau **topos.** Identitatea **cer-cimp,** constituind nucleul unor serii întregi de metafore, apare formulată ca atare la Eminescu : „Trecut-ai cînd ceru-i cîmpie senină" **(Mortua est)** ; „Apare luna clară cîmpiilor azure" **(Împărat şi proletar)** ; „Cîmpii albastre se întind" **(Demonism).** Epitetele metaforice, în formulele cu termenul propriu **(cer)** absent, sînt mărcile semantice ale transferului,

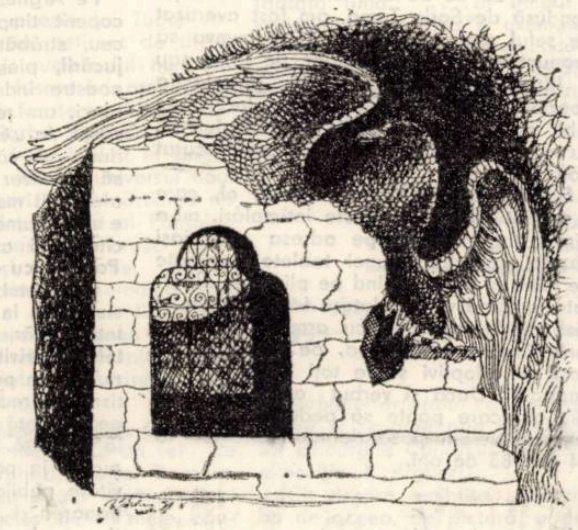

căci : **cer=cimp+** / de azur /, / albastru / ş. c. l. „Iarba cerului", în acest caz, se dovedeşte a fi o sinecdocă la metafora nucleară a „cerului-cîmp", absentă ca formulă, dar implicată în determinanţi **(ceresc, albastru** ş. a., ca inadecvare de tip „oximoron"). Înseamnă că, din momentul în care este anunţată printr-o sinecdocă (prin „pars pro toto"), structura de bază are toate posibilităţile să apară în mod expres în contextul operei, cum se şi dovedeşte : „În jarul alb al cîmpului de sus" **(La stele)** ; „În seara sură, care-ncepe, / Stau faţă-n faţă două stepe, / Una, de ceruri, alta, de pămînt". **(Stepele).** „Cîmpul ceresc", la Arghezi, este, deci, bărăganul, stepa. În consecinţă, şi „iarba cerească" va fi una din specia gramineelor, cu bob şi spic, în a căror strălucire poetul mută pulsaţia stelelor. (Amintim, în treacăt, că astronomii denumesc o stea strălucitoare din constelaţia „Fecioarei", **Spica**). Stelele argheziene – din contextele : „Pe cer scînteiau stele de mei şi orz" **(Convoiul)** ; „Tresari din tot azurul cînd l-au atins cocorii / Şi stelele din spice adie ca o holdă" **(Ţi-e sufletul)** ; „Din apus la răsărit / Toată iarba de pe cer / Mişcă-n bob cît un piper, / A-nflorit şi-a tresărit". **(Miez de noapte)** – sînt similare Luceafărului de seară al lui I. Barbu (în **Nastratin Hogea la Isarlik),** iar cerul, însuşi, unul cu iarbă păioasă şi măruntă la fir, a cărei sicativitate este mai compatibilă cu strălucirea minerală a cerului înstelat : „Cînd, greu şi drept, pe sceptrul de pai mărunt la fir / Gîndacul serii urcă ghiocul de porfir". I. Barbu merge, însă, cu L. Blaga şi Al. Philippide, atunci cînd numeşte cerul „plai de vis", evocînd, astfel, o altă „iarbă", moale şi lisă, iarba pajiştilor – la Blaga : „pajiştea cerului" **(Pe ape),** la Philippide : „pajiştile-albastre" **(Viaţa alături).** Asocierea **cerului** cu **pajiştea** presupune un cer diurn, după cum tot diurn este cerul străbătut de „nori-turme" – la Arghezi : „Turmele albe de azur şi foc" **(Schivnicie),** ca şi la I. Barbu : „...greaua turmă / De nori haotici şi obscuri" **(Peisagiu retrospectiv)** sau la V. Voiculescu : „cirezile de nori" **(Nori de vară)** – fiind vorba, acum, de un cer văzut ca **bărăgan** şi **stepă.** Alt cer, din nou nocturn şi înstelat, e sugerat de metafora (sinecdocă) de tipul eminescienelor **stele** – „flori de lumină", de Arghezi în : „Văzduhul miroase-a vechi prin noapte, / Flori vechi răsar de-a pururi cu vechile lumini". **(Restituiri),** dar mai cu seamă într-o frumoasă replică la poema eminesciană **La steaua :** „Cînd vom putea încremeni-n tulpini / Floarea ce piere cum se naşte / Şi-a cărei umbră de lumini / O simţi şi nu se mai cunoaşte ?" **(Nelămurire).** Cerul este, de astă dată, **grădină** – ca la I. Barbu : „grădină îmi sta cerul" **(Nastratin Hogea la Isarlik)** sau V. Voiculescu : „S-a-nchis grădina serii..." **(Metamorfoze)** – şi e numit ca atare, prin metaforă bazală : „Şi seara învelindu-şi grădinile cu crep, / ... Nu ştiu culesul lumii de unde să-l încep / Din cîte flori de aur mi-ajung pînă-n zăbrele". **(Heruvic),** sau mediat, prin metafora „stelelor-flori", ca „pars pro toto" : „Cred că atîrnă din văzduh glicine / Şi, de pe bolţi, zorele / Şi muguri şi ciorchini de stele". **(Descintec),** aşadar, un **cer-grădină** în care enumerarea speciilor florale naşte un soi de „fitologie astrală", ca, aiurea, la un I. Pillat, cu **stele-**„nuferi" sau „lalele". De la un **cer-cimp** la **cerul-grădină** este evidentă, în primul rînd, o reducere la scară, apoi, o închidere şi circumscriere a perimetrului – „hortus conclusus", dar şi „grădină a raiului" –, reducţie care, traversînd „răsade(le)-întregi de stele" ale lui I. Barbu, este încheiată şi desăvîrşită de Arghezi : „Întregul cer se aşează la geamuri ca o glastră" **(Înginare).** Ca revers al reducerii la scară, extensia (dilatarea) duce la un **cer-ţară(ţinut),** pustiu – acesta – ca un fel de „Waste-land" : „Pe uliţele-albastre din cerurile tale, / Sînt mii şi mii de stele şi tîrguri, toate goale, / Cătunele deşarte-n cerdac au, fiecare, / O candelă-n opaiţ şi-un muc de luminare". **(Psalmistul).** Substituţia, prin extensie, devine una de lumi, inter-versiunea fiind marcată semantic prin determinanţi adverbiali ai spaţialităţii **(de sus ; de jos),** după cum una sau alta din lumi îşi ţin, alternativ, locul. Astfel, dacă, la Arghezi, cerul e „cîmpul de sus", la Blaga, pămîntul e „cerul de jos", iar, la I. Barbu, este de presupus un cer – „Ţările de sus" atunci cînd, printr-o interesantă dublare a mutaţiilor, numeşte pămîntul – „Ţările de jos". Aceasta dezvăluie că, în structura ei de adîncime, metafora „cerului-cîmp, grădină, ţară" se întemeiază pe o mutaţie care, depăşind imaginarul concret, vizual, senzorial, indică un proces de gîndire abstract vizînd intelectualizarea universului, anume : conceperea acestuia în elementele lui esenţiale şi primordiale, ca **pămînt, aer-(eter)** şi **apă** (ca să nu mai vorbim de **foc**-ul stelar). Poetul, concurînd Demiurgul, construieşte „lumi" din aceleaşi elemente, atîta doar că, liber de determinare, el are la-ndemînă jocul („secund" ?) al mutaţiilor. Simptomatic, la această structură de adîncime, este că poeţii care numesc „cerul" prin „pămînt" (şi invers) cultivă, ca metafore afine, şi definiţiile cerului ca „apă". Ele există, numeroase, fie la I. Barbu, cu cerul – „apă calmă, generală" **(Margini de seară)** sau „baie albastră" **(Driada),** fie la Al. Philippide, cu „mările din cer" **(Întîmpinare în azur)** sau la I. Pillat : „Pe-un iaz cu stele sau pe-un cer cu nuferi" **(Pescarul),** cît şi, desigur, la T. Arghezi : „Cînd vom putea opri din zbor / Umbra de sus cu ape-albastre" **(Nelămurire).** Posibilă este şi echivalarea şesului cu apa (marea cu talaze), ca **Bărăgan(ul) în amurg** al

Maria FOARŢĂ

(Continuare în pag. 4)

(Urmare din pag. 9)

ceptării tacite a oricărei idei şi al repetării ei mecanice, scoate în evidenţă profilul moral al scriitorului. ...Adîncirea acestei idei duce la considerarea activităţii publicistice a poetului Arghezi, care, urmărită de-a lungul anilor cuprinde ... adeziunea artistului la toate pactizările şi trădările".

JURNAL (glose). Seria indefinită de oglinzi care este receptarea aspiră către identitatea operei descriind cercuri concentrice ce se depărtează progresiv de nucleul iniţial. Aflată în relaţie nemijlocită cu timpul, această îndepărtare marchează, în esenţă, trecerea de la actualitate la actualizare – pozitivă ori negativă faţă de operă –, înţelegînd aici un proces amplu de permanentă adecvare. Trecutul, ca timp, este substituit de prezentul care, prin dilatare, îl acoperă. Prezentul, ca timp verbal, e înlocuit de perfect – timp al dilatării prezentului, al amintirii.

1960

Ion Agârbiceanu : „Eu nu pot afirma că l-am cunoscut pe Arghezi ca poet decît după ce i-a apărut întîiul volum de versuri, Cuvinte potrivte. Pentru mine a fost un cutremur de admirare şi de bucurie. Nu mă înduram să las o poezie şi să trec la alta : o reciteam mereu, înfricat parcă să nu pierd lumea nouă în care intrasem. Era o strălucită realitate poetică, îmi părea de o claritate uimitoare, pe care dacă ai atinge-o ar răsuna ca un clopoţel de argint. Mă ameţea noutatea versului, a cadenţei, a modului uimitor cum se potriveau cuvintele în vers, ca nişte nestemate şlefuite în suportul lor".

George Călinescu : „Sînt printre primii tineri care au salutat ivirea în celebritate a lui Tudor Arghezi, într-un stil desigur alambicat, avînd în vedere vîrsta mea. În primul rînd pe mine şi pe toţi ne-a izbit facultatea extraordinară a poetului de a scoate, din limbajul în-

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

vectiv şi comun, un encaustic rar, dînd lustru indignărilor şi gingăşiilor, făcînd din toate opere de artă".

JURNAL (glose). Amintirea este o trădare ; ea are ceva din virtualitatea oglinzilor. Sensul amintirii este descendent, fiindcă ea presupune dilatarea prezentului spre trecut. Sub presiunea acestei dilatări, imaginile îşi pierd autenticitatea : din reale devin, cel mult, verosimile. Şi rămîn astfel.

1960–1980

AD REM : Deceniile al şaptelea şi al optulea reprezintă etapa cea mai importantă în receptarea operei argheziene. Locul pe care aceasta îl ocupă în istoria literaturii române a fost definitiv marcat prin studiile şi articolele semnate de George Călinescu, Tudor Vianu, Şerban Cioculescu, Dumitru Micu, Ov. S. Crohmălniceanu, Alexandru George, Mihai Petroveanu, Emil Manu, Alexandru Bojin, Eugen Simion, Ion Dodu Bălan, George Ivaşcu, Cornel Regman, Nicolae Manolescu, Alexandru Piru, Silvian Iosifescu, Ion Negoiţescu, Constantin Ciopraga, Lucian Raicu, Eugen Todoran, George Munteanu, Nicolae Balotă ş. a.

EPILOG PRINTRE CONTEMPORANI

Cine este PENTRU DUMNEAVOASTRĂ Tudor Arghezi ?

K. E. (lăcătuş) : „Pentru mine Tudor Arghezi este scriitorul pe care îl admir la fel de mult ca şi pe Ion Creangă şi Mihai Eminescu".

V. P. I. (student) : „Pentru mine înseamnă mult : poetul care m-a cucerit de multă vreme ; acel ceva care nu se poate spune în cuvinte, care trăieşte atunci cînd Arghezi se află alături prin versurile sale".

B. A. (elev) : „Părerea mea despre acest poet nu este prea sigură. De aceea am să fiu sincer : nu am citit prea mult din opera lui, dar, după cîte am auzit de la unii şi de la alţii, a fost un poet care a scris întotdeauna ceea ce a simţit el. Nu sînt sigur însă sper aşa să fie".

Epistole Arghezi

Toată viața lui Tudor Arghezi se confundă cu scrisul său. Din ceea ce a gîndit la masă și a compus cu tocul pe hîrtie, Arghezi ori a publicat și a devenit un dar de spirit, ori a dat acel text uitării și focului așa încît manuscrisele Arghezi sînt tot atît de rare și prețioase ca și cele ale lui Eminescu. Iată aici 2 epistole care grăiesc despre Arghezi tatăl și Arghezi educatorul :

„Stimate Domnule Director,

Pusesem de gînd să vă vorbesc la Marila despre situația băiatului meu școlară și să vă rog să binevoiți să-mi dați un sfat. Îmi permit acum să vă scriu, mai ales că tinerii, Dra și Dl Crețu, au avut amabilitatea să-și încarce bagajele cu această scrisoare.

Silit de boala mea însă neisprăvită să vin la mare, nu aș fi putut pleca singur și mi-am luat cu mine și familia. Ca să-mi termin tratamentul, ale cărui efecte nu le prea văd în primele 15 zile, trebuie să stau toată luna lui August. Pregătirea băiatului, întreruptă în iunie de scarlatină, e din nou întreruptă din pricina mea. Lecțiile pe care le facem împreună lasă mult de dorit și mă tem de un eșec în septembrie ; căci deși aș fi auzit că sesiunea de toamnă ar fi fost amînată cu 15 zile, îmi dau seama cît de puțin însemnează două săptămîni pentru finalul unei preparații. La unele materii băiatul răspunde bine și la altele prost.

Anul care a trecut a fost cît se poate de rău și pentru mine și pentru el. Am cîștigat amîndoi atît, că n-am murit eu, cum s-au așteptat medicii, și mai puțin pregătiți pentru profesia lor decît fătul meu pentru examenul de clasa a IV-a.

M'am întrebat dacă n'ar fi util să piardă un an sau mai bine zis un examen, ca să-l fac să cîștige doi ani în anul viitor. Cîștigul propriu zis ar fi că n'ar suferi decalificarea unui examen insuficient și că în toamna anului 1941 ar putea să promoveze în clasa VI-a. S'ar putea să-i rămîie bun, ca un examen dat în prima lui parte, primul trimestru din 1939, pînă în ianuarie sau iunie viitor, cînd ar fi să dea examenul care ar trebui dat acum în septembrie ? În afirmativă, băiatul ar promova în clasa V-a, dînd, evident și capacitatea și în septembrie 1941 s'ar prezinta tot ca preparat în particular pentru întîia sesiune a clasei a V-a.

Toată problema consistă în evitarea unei eventuale repetențe. Restul se aranjează treptat de la sine, dacă logica mea școlară nu e fantezistă. Am impresia că ritmul întîrizat, imaginat mai sus, nu contravine la spiritul școlarității. Dar sunt neliniștit și nu aș vrea să fac o gafă.

Dacă ați binevoi să puneți pe tînărul Crețu să-mi răspundă, întemeiat pe explicațiile Dv. încadrate în regula liceului, v'aș rămîne mult recunoscător. Probabil că ar trebui să vă adresez o cerere oficială, motivată nu prea mă pricep cum. Asemenea cerere ar putea, mă rog, întîrzia pînă după întoarcerea mea, adică pînă în primele zile ale lunii septembrie sau ar fi necesar să v'o trimit la liceu de pe acum ?

Natural că soarele și marea îi erau trebuincioase și băiatului meu (Iosif Theodorescu-Arghezi, cl. IV-a) după perioada scarlatinei.

Aș dori să nu vă fi cerut prea mult și să nu fiu nedelicat, Stimate Domnule Director, fără voia mea.

Devotat T. Arghezi"

Această primă epistolă e datată din 12 august 1940. Cea de a doua din 28 septembrie 1944, este ca și prima o scrisoare adresată tot unui profesor al copilului său.

„Stimate Domnule Crețu,

E o eternitate de cînd n'am mai avut prilejul unui plăcut contact cu Dv. Dați-mi voie să acopăr această pauză cu o reverență și să-mi găsesc pretextul unei scrisori în prezența din nou a fătului meu între elevii Dv.

Băiatul meu a avut în vreo 2 săptămîni două întîrzieri de la școală, pe care îmi permit să vi le explic pentru o motivare generală : întîrzierile fiind de forță majoră se pot repeta.

El pleacă de acasă, dela vre-o 12 km. distanță de școală zilnic la orele 6.30. Tramvaiul nostru periferic se întrerupe la Bellu, unde intervalul de timp sau posibilitatea corespondenței durează cînd 15 minute, cînd 45 și mai mult. Uneori, elevul dv. ajunge la liceu la 7,30 — cazul fericit. Citeodată, la orele 8 și cinci minute sau zece — și atunci pierde întîia oră. Regulamentul îi interzice intrarea în clasă după 8.

Dacă adaog că educația copiilor mei e făcută pe temeiul sincerității integrale, atît la bine cît și la rău, că minciuna și frauda sunt inexistente între părinți și odrasle, veți înțelege mai bine de ce și pentru noi și pentru copiii noștri o întîrziere echivalează cu o suferință. Mai ales că în ultima absență, cînd colegii băiatului meu au dat și un extemporal, care lui îi lipsește.

Vă rog să binevoiți să țineți seama — și să primiți odată cu expresia celor mai bune sentimente respectuoasele mele salutări.

T. Arghezi"

Ion ILIESCU

TUDOR ARGHEZI la Timișoara, în anul 1922

L-am cunoscut pe Tudor Arghezi în septembrie 1922. Eu eram atunci tînăr gazetar și redactor la ziarul „Nădejdea" din Timișoara. Tudor Arghezi, după numele său Ioan N. Theodorescu, venea atunci în orașul nostru cu intenția să scoată aici un mare cotidian. Mi-a fost prezentat de Ștefan Vlădescu, redactor șef la ziarul „Banatul Românesc", urmașul lui Camil Petrescu în această funcție. Ștefan Vlădescu se pregătea tocmai să-și scoată un săptămînal propriu cu titlul „Cuvîntul Banatului", care a și apărut, după aceea, timp de doi ani. Gazetarii din oraș obișnuiau să se adune la „masa presei", în localul cafenelei „Kronprinț" din clădirea teatrului comunal. Camil Petrescu, cît timp a stat la Timișoara, a adunat aici în jurul său grupul de colegi pe care îi anima cu amicul Vlădescu să bem un „șvarț", l-am găsit la faimoasa „masă" pe redutabilul pamfletar bucureștean, Tudor Arghezi. Era un om foarte simpatic, comunicativ, cu un temperament combativ și cu un spirit ascuțit de observație. L-am întîlnit cîteva zile de-a rîndul. Locuia în marele hotel unde era și cafeneaua. A vrut să se documenteze direct de la colegii săi de presă, localnici, despre condițiile în care ar fi avut șanse de succes cu scoaterea unui cotidian de anvergură pentru toată regiunea de Vest a țării În ziarul „Nădejdea" eu am publicat următoarea informație în legătură cu popasul lui Tudor Arghezi la Timișoara :

„De cîteva zile se află în localitate dl Tudor Arghezi, unul dintre cei mai talentați ziariști și publiciști pe care îi are țara noastră. Sîntem informați că dsa voiește să scoată un mare ziar cotidian în localitate. Ne pare bine că asemenea inițiative au început să fie luate și de reprezentanții autorizați ai celor care țin condeiul în mînă și reprezintă a patra putere în stat". (Nr. 270 din 2 septembrie 1922).

Mulți oameni de condei din București veneau să ne viziteze orașul în primii ani de după unire și să ia contact direct cu populația de aici, căutînd să se documenteze la fața locului despre condițiile vieții noi din statul unitar al României. Unii au și rămas aici și au activat în presa locală, sau în calitate de corespondenți pentru cea din București.

După plecarea lui Camil Petrescu se simțea o nevoie acută de un mare cotidian românesc la Timișoara. În vremea aceea, în afară de gazetele unor partide și de cîteva fițuici locale, românii nu aveau altă presă. De aceea, Tudor Arghezi, atunci deja o figură proeminentă, dorea să întemeieze aici un cotidian al său. Și-a dat seama că ar fi întîmpinat multiple greutăți, îndeosebi că, din motive politice, nu ar fi putut conta pe sprijinul oficialităților, care erau îndatorate să ajute presa guvernamentală. Și problema imprimării era dificilă. Destule neajunsuri și griji avusese și Camil Petrescu din cauza numărului insuficient de culegători (zețari) români din tipografiile timișorene, iar cei de altă limbă culegeau cu greșeli. Aveam o mare tipografie românească, instalată cu un an în urmă de „Cartea Românească" din capitală, cu lucrători români și cu utilaje moderne, precum și cu litere noi, dar această imprimerie era foarte aglomerată cu lucrări grafice comandate de oficialități, iar pe deasupra avea prețuri mult mai ridicate decît tipografiile vechi, rămase din fondul grafic de pe vremea dominației austro-ungare. Dar ceea ce l-a pus pe gînduri și l-a determinat pe Tudor Arghezi să renunțe la planul său a fost concurența cotidienelor bucureștene, care erau preferate de cititori. Între timp, în ultima vreme, ziarele din capitală își organizaseră redacții locale, corespondenți și colportori în diverse centre ale Banatului.

Cu toate că îi plăcea foarte mult orașul Timișoara, în cele din urmă, însă, Tudor Arghezi a abandonat proiectul său și la plecarea spre București ne-a spus că nu va mai face niciodată o astfel de experiență, în provincie.

Aurel COSMA

Continuitate și valoare în poezia lui Arghezi

(Urmare din pag. 1)

colindă lumea și celălalt așteaptă. / Ce-așteptați între morminte de piatră și statui ? / Vorbirea și cuvîntul din urmă-al nu știu cui **(Pribegie).**

În **Copilărești** se distinge continuarea poeziei ludice. Poetul „se copilărește" intenționat, aparent într-un joc gratuit al cuvintelor, dar de mare grație și virtuozitate stilistică. Cere sufletului să revină la vîrsta candorii și ingenuității : „Fă-te suflete, copil / Și strecoară-te tiptil / Prin porumb cu moț și ciucuri, / Ca să poți să te mai bucuri" / /. Ludicul se asociază miticului. **Facerea lumii (Balet pe șapte silabe)** imaginează, în limitele jocului, creația : „Era noapte peste tot / Ca-n cutia cu compot. / Era ceață, / Ca-n borcanul cu dulceață / Și tăcere / Ca într-un hîrdău cu miere". În **Abece** ironia se desfășoară în valuri dese. Se îmbină, deopotrivă, în **Copilărești** meditația mai gravă, de subtext, cu gratuitatea jocului verbal și evocarea universului copilăriei, a lumii gîzelor și animalelor **(Hoțu, Zdreanță, Cuibul, Bănuțul, Arici, arici, bogorici, Inimă de ciine, Mița, Giri-giri).** Poetul ironizează pe cei care pun la îndoială bogăția unor asemenea versuri (v. **Prefață** la **Țara piticilor**), **copilărirea** devenind la Arghezi una dintre cele mai prolifice modalități ale existenței poetice. Sub aparența facilitate a versului se simte greutatea elaborării, poetul trebuind să devină „analfabet", deci să reînceapă, la vîrsta maturității, observația de la punctul inițial. Oricum, ieșirea din dogmă și clișee se impune : „E nevoie să-ți explic / Ești prea mare, Fă-te mic. / Uită regula o dată / Și, cu cartea dezvățată, / Mergi nițel de-a bușile. / Poți închide ușile, / De ți-e teamă și rușine / Să te faci de rîs ca mine. / Ieși din dogmă și, tiptil, / Fă-te la citit, copil. / Asta Domnule Confrate, / Dă alean și sănătate. / Eu, cum vezi, încet, încet, / M-am făcut analfabet".

Aceste linii, posibil de adîncit într-o zonă mai vastă, dovedesc continuarea creației argheziene la nivelul unei mari poezii și după Eliberare.

(Urmare din pag. 10)

C. R. (profesoară) : **„Pentru mine Tudor Arghezi este un poet pe care îl citesc uneori, fără a-l admira în mod deosebit".**

B. I. (muncitor) : **„Pentru mine Tudor Arghezi este un poet al copiilor, dar și al oamenilor maturi. Poezia sa cuprinde toate lucrurile și pe înțelesul tuturor".**

E. E. O. (student) : **„Arghezi se rezumă la o vagă amintire din anii liceului. Cam așa ceva mai dăinuie pe undeva prin celulele creierului : „Flori de mucigai", o paralelă cu Baudelaire, ceva cu „năzdrăvan cum altul nu-i" și, poate, Baruțiu ...".**

M. I. (student) : **„Consider că se cere prea mult unui student politehnist atunci cînd este întrebat ce înseamnă pentru el un om al literelor și este rugat să-l caracterizeze altfel decît au făcut-o cei competenți. Personal, apreciez în general poezia (mai ales poezia modernă) și în acest sens îl apreciez și pe Tudor Arghezi".**

F. I. (profesor) : **„Pentru mine Tudor Arghezi este un poet studiat în liceu, dar pe care de atunci nu l-am mai citit".**

N. C. (șofer) : **„Pentru mine Tudor Arghezi înseamnă un mare poet care a pus în strofe viața grea a oamenilor din trecut".**

T. I. (tehnician) : **„Tudor Arghezi a fost un poet și un povestitor care și acum descrețește prin poeziile și poveștile sale frunțile celor mari și bucură copiii".**

M. C. (profesoară) : **„Un mare poet pe care îl citesc cu plăcere, fără a fi, pentru mine, autorul unei cărți de căpătîi".**

F. C. (muncitor) : **„Tudor Arghezi este, zic eu, un poet al copiilor".**

M. L. (studentă) : **„Mi-a fost întotdeauna foarte greu să vorbesc cu mine însămi despre Tudor Arghezi, pentru că, de cîte ori citeam din operele lui eram, fie contrariată — punînd chiar sub semnul întrebării valoarea artistică a poeziei —, fie impresionată de inteligența, profunzimea și frumusețea versurilor. Pentru mine Tudor Arghezi reprezintă o unitate a contrariilor".**

CRONOLOGIE ARGHEZIANĂ

M. N. D. (elev) : **„Am auzit că este un mare poet al literaturii noastre. Dar, fiindcă nu l-am citit prea mult, nu pot spune ce înseamnă pentru mine Tudor Arghezi".**

P. C. (studentă) : **„Pentru mine Tudor Arghezi este poetul „Cîntării omului". N-aș vrea să minimalizez restul creației sale, dar eu consider că acest poem se numără printre cele mai valoroase creații literare din secolul nostru. Prin aceasta Arghezi și-a cîștigat bucățica lui de eternitate".**

S. V. (electrician) : **„Arghezi este un poet militant. A scris multe poezii despre iscusința minții omului. Acestea îmi plac".**

B. E. (maistru-instructor) : **„Pentru mine Tudor Arghezi este un poet al copiilor și tineretului".**

S. I. (lăcătuș) : **„Nu l-am cunoscut personal, dar îl admir foarte mult".**

M. L. (studentă) : **„În mod deosebit, și pentru mine, Tudor Arghezi nu reprezintă cît ar merita ; din păcate am citit prea puțin din Arghezi în afara materialului din liceu. Această întrebare m-a pus însă pe gînduri. Promit că am să citesc mai mult și dacă eventual sondajul se va repeta ...".**

D. G. (controloare) : **„Tudor Arghezi este un poet fără prea mare importanță pentru mine".**

B. A. (elev) : **„Pentru mine acest poet este un poet la fel de bun ca și Eminescu sau Coșbuc".**

S. I. (student) : **„Pentru mine este un poet pe care îl cunosc destul de puțin datorită faptului că am urmat un liceu industrial, iar acum sînt student la o facultate tehnică. În momentul în care răspund la această întrebare nu-mi amintesc decît poezia „Zdreanță".**

M. P. (asistent univ.) : **„Îmi place Tudor Arghezi pentru felul propriu de a descifra tainele lumii. Pentru mine este un poet veșnic tînăr".**

JURNAL : Nu există, cred, un mai adînc omagiu decît acela pe care îl poate aduce adevărul. Sau, mai degrabă, parafrazîndu-l pe Lessing, efortul sincer pe care îl faci spre a-l cunoaște și a-l restitui, fie și, prin forța împrejurărilor, parțial. Și, cu siguranță, apropierea de spiritul arghezian nu este posibilă decît astfel, adică, în marginile adevărului.

MARIN PREDA

În ziua de 16 mai 1980 a încetat din viață scriitorul Marin Preda, vicepreședinte al Uniunii scriitorilor, director al Editurii „Cartea Românească", membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, deputat în Marea Adunare Națională, personalitate de frunte a literaturii noastre contemporane.

Marin Preda s-a născut la 5 august 1922, în comuna Siliștea, județul Teleorman, dintr-o familie țărănească.

Legat profund de viața poporului, cunoscînd îndeaproape situația țărănimii române, Marin Preda a debutat în literatură cu lucrări care reflectă condiția socială a lumii rurale dintre cele două războaie mondiale. După volumul de debut „Întîlnirea din pămînturi", confirmarea marelui său talent literar, care îl înscrie în rîndul celor mai de seamă creatori contemporani, a adus-o romanul „Moromeții", operă fundamentală a literaturii române postbelice, expresie strălucită a angajării conștiinței scriitorului la reflectarea vastei problematici sociale a epocii în care a trăit.

Creator de veritabilă vocație, Marin Preda a văzut în prefacerile revoluționare pe care le-a cunoscut societatea românească după 23 August 1944 o sursă fundamentală de inspirație, care a marcat în mod substanțial și fecund paginile cele mai inspirate ale bogatei sale opere. Cu puțin timp înainte ca viața lui să se fi sfîrșit atît de neașteptat, Marin Preda și-a reafirmat convingerea că în opera scriitorului trebuie să fie prezente și determinante epoca în care trăiește, evenimentele și oamenii implicați în ea. Operele sale „Risipitorii", „Intrusul", „Marele singuratic", „Delirul", „Imposibila întoarcere", „Viața ca o pradă", precum și ultimul său roman, în trei volume, „Cel mai iubit dintre pămînteni" – cărți care ocupă un loc de frunte în patrimoniul valorilor literaturii noastre – sînt mărturia puternicei apartenențe a scriitorului la realitățile naționale, a înțelegerii schimbărilor de esență produse în anii socialismului în viața societății noastre, o contribuție de seamă la făurirea culturii și spiritualității socialiste, la creșterea influenței pe care literatura și arta nouă o au asupra progresului și civilizației românești. Multe din cărțile sale au fost traduse în limbi de circulație universală.

Pentru valoroasa și bogata sa activitate literară și socială, Marin Preda a fost ales membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, iar ca o expresie a prețuirii de care s-a bucurat ca artist și cetățean, a fost ales, la 9 martie a. c., deputat în Marea Adunare Națională.

Prin încetarea din viață a scriitorului Marin Preda, literatura română suferă o grea pierdere.

Memoria lui va dăinui în inimile celor care l-au cunoscut, ale numeroșilor săi cititori.

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

UNIUNEA SCRIITORILOR

Cărțile sale erau „autobiografiile" sale

Aproape imposibil să scrii ceva, **acum**, despre Marin Preda... Despre el trebuia să scrii, trebuia neapărat să scrii, atunci cînd trăia; trebuia să scrii pentru a vorbi despre condiția scriitorului **azi**, despre drepturile și despre îndatoririle sale... trebuia să scrii pentru a vorbi despre lumea de azi și de cea de acum patru decenii, despre scriitorul de azi și cel de acum două decenii... Despre Marin Preda trebuia să scrii pentru a vorbi despre timpul de ieri și de azi al patriei, dar și despre spiritul nostru critic... despre datoria noastră și despre dreptul nostru de a consemna limitele, chiar atunci cînd în fața noastră exista un mare scriitor... Față de Marin Preda, entuziasmul nostru putea trăi întreg, adică recunoscînd datoria lui de a numi, în pauzele, în minutele, secundele adevărului, de a numi, deci, eroarea, inadecvarea, drumul fără ieșire... Marile opere ale lui Marin Preda nu sînt strălucite fiindcă sînt fără eroare, ci sînt mari pentru că, inegale fiind, ne lasă șansa de a vorbi nestingheriți despre Adevăr. Despre adevărul care există chiar deasupra Marilor, a Marilor Scriitori, a acelor creatori care, fără îndoială, au transformat felul nostru de a gîndi despre literatură. Negînd anumite pagini ale sale — căci de atîtea ori scriitorul iubea mai mult adevărul decît literatura și, uneori, poate chiar mai mult decît Adevărul, drepturile sale de a imagina o lume purificată de oricare spectacol al obișnuitului — ne exercităm drepturile noastre de a afirma că Literatura nu se sfîrșește cu nimeni, oricît de mare ar fi cel care o scrie, și nu începe cu nimeni, oricît înzestrare ar avea creatorul ei. Că ea e un proces unic, continuu, oricîte idei aberante ar încerca să-i stranguleze curgerea. Dealtfel, puțini au fost cei care au scris la fel de insistent împotriva acestor idei aberante ca Marin Preda. Trăind o viață între scriitori, mai întîi admirîndu-i, trăind precum puțini admirația față de ei, apoi încercînd să-i înțeleagă, unit de unii cu o devoțiune ce rar se mai întîlnește în lumea de azi, Marin Preda putea să-i înțeleagă; putea să fie alături de ei; putea să intuiască adevărurile lor și putea să afirme, fără ezitare, drepturile lor de a avea acces către adevăr.

Fără îndoială, adevărurile pe care le rostește Marin Preda nu sînt adevăruri confortabile... Scriitorul are puterea de a se despărți mereu de sine, de lumea lui, de înfățișarea lui, pentru a rosti adevărul lumii sale, adevărul ființei sale, adevărurile condiției sale. Există multă cruzime în toate cărțile lui Marin Preda. Lumea nu e blîndă în **Moromeții**, așa cum nu e blîndă în nici una dintre cărțile sale. Oamenii sînt bătuți, sînt torturați, sînt maltratați, unii sînt mutilați de semenii lor. Scriitorul nu își cruță personajele, marile sale personaje. Nici unul dintre eroii săi nu rămîne întreg... dacă nu considerăm **revenirile** unora dintre eroii săi experiențe purificatoare. Și să ne gîndim că scriitorul a trebuit să trăiască viața fiecăruia dintre eroii săi, să retrăiască situațiile fiecăruia dintre ei... pentru romanele sale.

L-am văzut de cîteva ori, vorbea greu, cuvintele apăreau nefiresc, neobișnuitele lor sunete nu aveau aproape nimic comun cu încăperile în care erau rostite... scriitorul avea ceva de mare pasăre rănită, cu greu întorcîndu-se către **ceilalți**, către noi ceilalți. Lumea sa era cufundată în adînc, acolo erau bucuria și infernul, șirul nesfîrșit de cuvinte care trebuia să intre în lumină... atunci cînd va fi timpul lor. În **Fragmentele din jurnal**, consemnînd o aniversare — cred că douăzeci de ani de cînd studia istoria religiilor — Mircea Eliade nota șirul nesfîrșit de pericole pe care a trebuit să le traverseze scriind despre zeii și credințele Lumii... Fiindcă (explică altundeva Mircea Eliade) trebuia să trăiască — să retrăiască — pentru fiecare zeu și pentru fiecare erou al scrisului său. Și era fericit că a reușit să treacă de acest nesfîrșit șir de încercări.

Mă gîndesc acum la toate meandrele pe care a trebuit să le străbată eroul său, **cel mai iubit dintre pămînteni**, pe care l-aș fi vrut nu filosof, ci ziarist sau scriitor... toate situațiile fără ieșire din care el, scriitorul, a trebuit să-l scoată, desigur prin sine. Experiență epuizantă, de ce nu aș spune-o: ucigătoare.

Relațiile lui Marin Preda cu viața nu au fost niciodată calme, protocolare, previzibile... Experiențele sale n-au fost niciodată liniștite, calme, egale cu ele însele. Erau mereu orgolioase, uimit orgolioase... Poate cele mai mari cărți ale sale sînt „autobiografiile sale", poate cea mai uimitoare — și mai frumoasă — carte a ultimului său deceniu literar e **Viața ca o pradă**. Ascultați ce titlu: **viața ca o pradă**. Pentru scriitorii deceniului al cincilea, de care se ocupă într-o parte a acestei cărți, viața era cucerită cu entuziasm, cu avînt, ohoooo, cu bună pregătire fizică și... culturală. Marin Preda este unul dintre scriitorii care și-a dat osteneala să elimine din lumea și viața literară vorbele găunoase, umflate, frazeologia emfatică. Literatura era pentru el o profesiune dură, privită nu numai cu necontenită uimire, ci și cu respectuoasă credință. Literatura era un zeu capricios, care putea fi uneori îmbunat prin sacrificii; un zeu capricios, imprevizibil. Imprevizibil, așa cum era și Viața, zeitate unică... Care putea fi totuși învinsă prin cealaltă zeitate, prin, poate, literatură. Ce luptă împotriva iluziilor și ce existență în interiorul iluziei în opera lui Marin Preda... În fiecare dintre operele sale de ficțiune... Ce dispreț suveran pentru iluzie și ce pasiune pentru „noua religie" pe care Nicolae Moromete ar putea să o descopere și care ar putea fi literatura!

Este greu, aproape imposibil, să scriu ceva acum, despre Marin Preda. Omul trăia într-un prezent care nu era numai al său, era al nostru al tuturor; dar el era, pentru întreaga gîntă literară, istoricul timpului prezent. Nu era întotdeauna ușor să fii de acord cu adevărurile pe care acest mare, unic scriitor le consemna în Cărțile sale — în Istoriile sale. Ceea ce nu înseamnă că nu el era acela care dădea prezentului literar vitalitate, putere, poate și orgoliu; ei, cu toată seria de scriitori, de critici, de autori cărora nu numai opera, ci și prezența sa le-a dat dreptul de a exista demni în literatură. Demni, dar și polemici, exercitîndu-și, astfel, dreptul de a trăi și a scrie întru libertate. Și — dacă aceste cuvinte nu sînt sinonime — adevăr.

Cornel UNGUREANU

Înnoitorul (I)

limbă și stil

Din lungul alai al „înnoirilor" operate de poet la toate nivelele limbii, am să spicuiesc doar cîteva, privind domeniul pasionant al formării cuvintelor: **„Fluturimea** mă plătește / De dureri, împărătești". Neînregistrat în dicționare, **fluturime** înseamnă „mulțime de fluturi", fiind alcătuit după modelul unor formații ca **junime, tinerime** sau... **motănime** (Eminescu). Printre valorile sufixului **iș** figurează și aceea colectivă **(rămuriș, smeuriș).** Se poate spune, astfel, că, între **-ime** și **iș,** se constituie un raport de sinonimie parțială, la nivelul sufixelor. Arghezi creează, așadar, substantivul **greieriș** „mulțime de greieri", atribuindu-i însă, spre uluirea (acesta e termenul!) cititorului, un sens... temporal: „Cam după amurgul cu mirodenii, / Pe la **greieriș,** / Cînd își ivește din papuri, furiș, / Luna creasta. / Cam pe vremea asta". De la turcismul **tertip** „șiretlic", „viclenie" poetul derivă numele de agent **tertipar** („care umblă cu tertipuri"): „Ce șiret! Ce calic! Ce **tertipar!** / Pune un lucru tot într-alt țipar".

Sufixul **-iu** este, în chip surprinzător, atașat unor teme verbale: „Au rămas cu niște babe, / Vinete, **scilcii** și slabe". Legătura derivatului **scilciu,** neatestat în dicționare, cu verbul **a scilcia,** este evidentă. În versurile următoare, adjectivul plural **scirții** (**-ii** formează diftong și este sub accent), creat de Arghezi, este incomparabil mai dens și mai expresiv decît, să zicem, **scirțiitor,** a cărui „eficiență" fonostilistică se diluează din pricină că lungimea cuvîntului atenuează caracterul lui onomatopeic: „Broaștele... / Se clătesc în beregată / Cu faianță sfărîmată / Și înghit la ceasu-ntîi / Cioburile ei **scirții".**

Procedeul derivării regresive, bine reprezentat în română, îi prilejuiește poetului formația **plămăd („plămadă"):** „Dihănii în cojoace cu gheare, colți și coarne / Pîndeau să te răstoarne: / O lingură de sînge într-un **plămăd** de carne". Un fel de derivat regresiv este și adjectivul **ciufûl,** obținut din **ciufulit** prin retezarea sufixului participial **it:** „La moara adormită cu roata-n apă vie / S-au și sculat dulăii, molateci și **ciufuli".** Presiunea rimei **(căciuli)** își va fi spus, și ea, cuvîntul.

Adjectivul **agurid** „acru" este rodul alianței dintre derivarea regresivă (din subst. **aguridă)** și schimbarea clasei gramaticale: „laptele amar și **agurid".**

Turcismul **haihui** este „analizat", ca și cum ar fi compus din două cuvinte: **hai-hui.** Așa stînd lucrurile, poetul își permite să facă... rocada: „De cinci ori am ațipit / Și de cinci ori m-a trezit / Oaspele afurisit. / Mă frămînt, ascult, aștept / Cu dușmanul să dau piept, / Dar el, molcom și **huihai** (!), / Dă din cobză și din nai". De bună seamă, poezia se cheamă... **Greierele.**

G. I. TOHĂNEANU

Al. Paleologu

(Urmare din pag. 9)

La Arghezi e mai degrabă un model mallarméean.

Apoi, un efect de neșters l-au avut asupra mea **Florile de mucigai, Psalmii** și cîteva poezii din **Cuvinte potrivite.** Tot în acel timp, cînd aveam 12–13 ani, am citit **Poarta neagră,** un moment de referință al prozei românești, prin investitura cu aura culturii, a imaginilor și reprezentărilor în mod obișnuit, eliminate ca fiind urîte, necitabile. Am citit, tot în tinerețe, dar mai tîrziu, traducerea în românește a **Amantului doamnei Chatterley,** făcută de Zaharia Stancu. M-a frapat ce scabros, efectiv scabros sună în românește pasaje care în engleză sînt doar șocante cu efect estetic. Explicația de atunci nu mi-a fost infirmată nici azi: literaturile occidentale au cunoscut perioade (evul mediu, renașterea) cînd vocabularul nu ocolea nimic din ce e omenesc, așa cum aceste cuvinte nu sînt ocolite nici în Biblie. Literatura noastră s-a constituit după aceste perioade. Primele noastre texte, cele religioase, nu au pus în circulație acest limbaj suculent, care nu s-a perpetuat în textele scrise. Aceste cuvinte și-au găsit în schimb refugiul sub formă de inscripții clandestine, pe ziduri sau în locuri puțin stimabile. Doar Creangă și Arghezi au putut statornici un barem înalt al dreptului la existență estetică al tuturor cuvintelor. Pentru aceasta le sînt recunoscător. Nu știu de ce exemplul lui Arghezi nu e azi recomandat. Ce se face acum în proza care își revendică așa numita valorificare a balcanismului, caută mai mult un aspect pitoresc, dealtfel legitim, nu însă universal, cu semnificații universale, cum inițiaseră Arghezi și Creangă.

În general, poeții mai tineri trădează un afect anti-arghezian, mergînd pînă la a-i tăgădui lui Arghezi chiar și calitatea lirică. Mai există încă o tendință: aceea de a-l judeca pe Arghezi negativ, pornind de la un punct de vedere moral. Nu mă grăbesc să calific acest punct de vedere, deși aș putea-o face fără riscul de a greși. Mi se pare pueril, influențat de circumstanțe istorice pasagere. Pentru lămurirea acestui aspect, mă mulțumesc să-l trimit pe cititor la serialul lui Valeriu Anania din „Luceafărul". Paginile lui, nu sînt numai foarte frumoase și pline de autenticitate comunicativă, dar îmi par a fi hotărîtoare în ce privește aspectul în discuție. Moda anti-arghezianã se bazează pe redescoperirea tîrzie a lui Blaga și Barbu. Nu putem suporta mai multe genii deodată. Dacă, de pildă, Ion Barbu sau Bacovia au o dimensiune redusă ca spațiu tipărit, nu înseamnă că un autor capabil de emisie continuă și vastă trebuie să fie judecat prin raportare la acest gen de exigență reductivă. A nu realiza dimensiunea covîrșitoare sub raportul forței verbale și al adîncimii existențiale la Tudor Arghezi, odată cu minuția lui artizanală, e un fenomen de impacientă care își are și el un termen, mai îndepărtat sau mai apropiat, după care lucrurile vor intra în poziția lor firească, acolo de unde mărimea lui Arghezi nu va mai putea fi obiect de contestație.

Damaschin T. Bojâncă — în actualitate

1. Mai întotdeauna se crede, dacă nu chiar se și spune, că personalităților de la hotarul dintre două epoci mereu le lipsește cîte ceva, spre a putea fi atît „la înălțimea" înaintașilor lor, cît și „la valoarea" celor de după ei. Asemenea personalități (în fond, nedreptățite) sînt socotite, concomitent, ca **urmași** (fie **vrednici**, fie **epigoni**) și ca **pionieri (merituoși** sau **modești)**. De fiecare dată însă, justificat sau nu, coeficientul peiorativ nu lipsește din aprecieri. Dar, există și situații cînd, la un moment dat, această schemă de receptare nu mai funcționează, cînd, adică, în conștiința posterității, se produc unele mutații de atitudine. Recentele **Scrieri** ale lui Damaschin Bojâncă (de ce Bojincă ?), tipărite de Facla, par să indice (deși încă se mențin comparații transante) tocmai o astfel de intenție de a-l așeza pe autor, cu mai multă rigoare, în contextul epocii sale, de a-l scoate, în bună măsură, de sub eticheta aproape exclusivă, de „emul" al lui Petru Maior, de a-i evidenția nu numai „minusurile" activității sale, ci și, mai cu seamă, contribuțiile, deloc neglijabile, la devenirea culturii noastre moderne.

2. Îngrijitorul ediției, Nicolae Bocșan, este, cu siguranță, unul dintre cei mai buni cunoscători ai luminismului românesc. În examinarea climatului istoric (național, social-politic) și cultural al Banatului, N. Bocșan avansează puncte de vedere adesea originale cum, tot la fel, se vădește un erudit cercetător al izvoarelor lui Bojâncă, al relațiilor acestuia cu luminile europene și cu spiritualitatea românească, în genere.

Ediția realizată de N. Bocșan, destul de cuprinzătoare, readuce în actualitate texte definitorii pentru Bojâncă și epoca sa. Sînt, astfel, reproduse, integral, scrierile despre Mihai Viteazul și Radu Șerban, precum și fragmente, mai reduse sau mai întinse, din **Respundere desgurzătoare, Istoria romanilor, Ioan Corvinus, Viața lui Dimitrie Cantemir, O istoriuță, Istoria lumii, Diregătoriul** și **Anticile.** Sumarul este deci reprezentativ pentru activitatea lui Bojâncă, anterioară perioadei ieșene.

3. Damaschin Bojâncă (1801-1869) s-a afirmat, într-adevăr, într-o epocă de tranziție, o epocă în care luminismul face tot mai mult loc romantismului pașoptist, pe scurt, o epocă ce evoluează — în formularea lui N. Bocșan — „de la idealul luminării la idealul național". În această epocă (mai ales în deceniul al III-lea al secolului al XIX-lea) mișcarea culturală din Banat dobîndește o amploare și o intensitate mai greu de regăsit în altă parte a spațiului spiritual transilvan. Să notăm, rezumativ, că epoca a fost marcată de elaborarea (sau finalizarea unor lucrări de recunoscută valoare, de idei și concepte, unele, mult peste nivelul epocii respective. Într-o asemenea epocă, cum spunea Petru Maior, „bănățenii între românii cei mai procopsiți se vor număra". **(Istoria ..., 1812, p. 340).** Acum de pildă, este momentul cînd, prin Murgu, Bojâncă și alții, se cristalizează conceptul modern de **națiune**; acum, bănățenii încheie (redactează de la I la Z) și tipăresc **Lexiconul** de la Buda; acum, printre primii în Europa, Eftimie Murgu aplică teoria circulației cuvintelor și descoperă existența fondului principal lexical; acum, preparandia din Arad devine un focar puternic de educație și luptă națională; tot acum, se intensifică lupta, cu evidente implicații naționale, de emancipare religioasă a românilor bănățeni, ca și, în general, lupta pentru emanciparea culturală a maselor; în fine, acum apare, bucurîndu-se de o largă difuzare, **Gramatica** lui C. D. Loga și, același Loga în 1821, proclamă cu entuziasm că „au sosit primăvara luminii neamului românesc".

Pe măsura **acestei** epoci se dimensionează și personalitatea lui Damaschin Bojâncă. A avut nevoie epoca de un polemist? — Bojâncă s-a angajat imediat în dispută. A avut nevoie epoca de cunoașterea patrimoniului popular? — Bojâncă a alcătuit **Anticile...** A fost nevoie de un redactor de revistă? — Îl găsim pe Bojâncă la „Biblioteca românească". Chiar și episcop al românilor, de care iarăși era nevoie, Bojâncă ar fi acceptat să fie. Prin urmare, trebuie să înțelegem că tot ce a gîndit și a realizat Bojâncă a corespuns, mai cu seamă, nevoilor stringente ale epocii sale și mult mai puțin s-a datorat îndemnurilor venite dinspre înaintași către el. Deci, așa cum a fost epoca așa a fost și Bojâncă. Iar epoca n-a fost nici minoră, nici altceva asemănător, ci dimpotrivă, a fost o nouă „etapă de creație în slujba idealului național" (N. Bocșan).

4. În ansamblul operei lui Bojâncă, scrierile și preocupările istorice dețin un întins teritoriu. De altfel, studierea istoriei a fost, după cum se știe, o direcție principală de manifestare a Școlii ardelene. Însă, o comparare a lui Bojâncă-**istoricul** cu marii săi predecesori ardeleni (Micu, Șincai, Maior) nu cred să fie deloc operantă pentru înțelegerea demersului istoriografic al lui Bojâncă (și al altora din vremea sa). „Istoriile" lui Bojâncă sînt **altceva** decît „istoriile" corifeilor. Diferența ține, în primul rînd, de **scop** și, în funcție de acesta, de metodă, de concepție și de mijloace de exprimare. Cu excepția **Respunderii** (care, în esența ei, rămîne tot o lucrare de istorie), celelalte scrieri de factură istorică ale lui Bojâncă nu sînt lucrări *polemice* (în sensul propriu, imediat, al termenului). Toate acestea sînt scrieri „de popularizare", scrieri necesare în procesul de formare și dezvoltare a conștiinței naționale. Scopul declarat al unor asemenea scrieri este **educativ**; ele se adresau **românilor**, nu „**cirtitorilor**" străini. Să mai observăm încă ceva: scrierile istorice ale lui Bojâncă sînt „scrieri de revistă", **publicistice** (în înțelesul ce-l are și astăzi acest termen), deci scrieri **voit accesibile.** Mai mult: scrierile istorice ale lui Bojâncă, fiind tipărite la vremea lor, au circulat intens, au contribuit efectiv la influențarea conștiințelor. Și, totuși, în ce constă **noutatea** lui Bojâncă? Răspunsul ni-l dă editorul: „în alegerea temelor și subiectelor tratate"; în „interesul pentru istoria medievală"; în „selecția semnificativă a personalităților" și în faptul că a ales voievozi din evul mediu (în special Mihai Viteazul) care „aparțin întregului spațiu românesc, simbolizînd și prin aceasta unitatea istoriei românești". Cu-

sublinieri

noscînd toate acestea, nu cred să mai rămînă prea mult loc pentru reprosul rostit de unii cercetători, cum că lui Bojâncă „i-a lipsit erudiția". Adevărul este că Bojâncă n-a fost erudit, fiindcă **n-a trebuit** să fie. Erudiția, în scrieri cum sînt cele ale lui Bojâncă, ar fi fost categoric dăunătoare. Și, probabil că, atunci, cercetătorii i-ar fi reproșat autorului... atîta erudiție. (Să ne amintim de Iorga, care a reproșat corifeilor tocmai erudiția !).

Oricum, trebuie reținută afirmația lui N. Bocșan că, în cultura românească, scrierile istorice ale lui Bojâncă „deschid drumul istoriei romantice".

5. Între preocupările lui Bojâncă se înscrie, și nu în ultimul rînd, studierea culturii populare. Interes pentru diferite obiceiuri au manifestat însă și alții (inclusiv corifeii), înaintea lui Bojâncă. Spre deosebire de aceștia (înverșunați, îndeosebi, împotriva „superstițiilor"), Bojâncă impune o altă direcție, deosebit de fertilă, care — după părerea lui Ion Breazu — „va stăpîni pînă tîrziu în a doua jumătate a secolului al XIX-lea interpretarea folclorului român în Transilvania". Definitorie pentru noua orientare este preocuparea de a valorifica materialul folcloric și etnografic cu scopul demonstrării originii și continuității noastre: „aceste datini... sînt mai mari și mult mai temeinice mărturii spre adeverirea urzirii românilor de la vechii romani...". În ceea ce mă privește, cred că este limpede că ceea ce a făcut Bojâncă în **Respundere** (1828) și, mai ales, în **Anticile romanilor** (1823-1833) a fost similar cu ceea ce a făcut Eftimie Murgu în **Widerlegung** (1830). În timp ce Murgu demonstrează (pe urmele lui Iorgovici, firește) **latinitatea limbii** române prin însăși limba română, Bojâncă descoperă **romanitatea poporului** român în însăși spiritualitatea românească.

6. O altă lucrare fundamentală, și de largă circulație, a lui Bojâncă și a epocii sale este **Diregătoriul bunei-creștere** (1830). Este de notat că, față de această lucrare, în ultimii ani, cercetătorii au arătat un interes, aș zice special. Și, de fiecare dată, s-au pronunțat elogios. De pildă: „o sinteză a crezului iluminist român" (Adela Becleanu-Iancu), sau: „chintesența ideilor pedagogice de mare circulație ale vremii" (G. Em. Marica). Să mai adăugăm și concluzia lui N. Bocșan: „una din realizările remarcabile, poate cel mai complet și elaborat tablou al modelului uman al luminismului românesc". Singura precizare ce ar mai fi necesară este că acest „tablou" a fost gîndit și realizat de Bojâncă în relație foarte directă cu climatul național și cultural bănățean, ca rezultat al cerințelor **obiective** ale mișcării de emancipare, amplă și densă, a românilor din Banat.

7. La capătul acestor însemnări, aș dori, din nou, să subliniez oportunitatea apariției **Scrierilor** lui Damaschin Bojâncă. Poate că această ediție va constitui prima etapă, primul pas, de altfel hotărîtor, spre o exegeză de mai mare amplitudine și mai nuanțată, așa cum o reclamă meritele învățatului bănățean. Pînă atunci însă, ediția întocmită de N. Bocșan, în totalitatea ei (texte, studiu, note), ne obligă la o altă perspectivă asupra lui Bojâncă. Firește, putem să nu fim de acord cu un enunț sau altul al editorului dar, esențialul este că imaginea lui Bojâncă, în cadrul epocii sale, este deja sensibil **alta**, decît cea de pînă acum. Ceea ce nu-i puțin !

Petru OALLDE

LUI TUDOR ARGHEZI

Tu te-ai ivit din toți pesemne mai isteț,
Caligrafia ta la vamă n-are preț...
Și chipul tău, din carte, pe polița-mi modestă,
Cu bască și cu vestă,
La masă desenat,
L-am smuls din cleiuri și l-am înrămat.

În loc cu vremea nu te-ai oprit să stai
Și ai țesut gherghefe cu flori... de mucegai.
Tu ai lovit cremeni cu-amnare iscusite
Și ai cernut molozul prin măestrite site.
Din igrasii, din bube, din scorburi, din noroi,
Ai frămîntat argila în nestemate noi,
În horbote de slove, pe margini fin tivite
Ca în cuvinte de-aur prea bine potrivite.

Ai răscolit cu bățul șanțul străzii
Și te-ai vîrît în tainele ogrăzii;
Ai asmuțit întreaga sărăcime
De-a dat vărsatul negru-n boierime;
Ai tras cu prăștii grele și după arătănii

Ai speriat conace și locuri de mătănii;
Ai spart hambare grele sub lacăt ferecate
Și ai lăsat vătafii cu gurile căscate.

Argații de la curte,
Din două vorbe scurte,
Au dat foc bătăturii
Și-au prins în joc toți furii,
Și s-au jucat de-a țurca,
Că-aveau din teacă scoasă furca.
De foame hămesită gura
A dat ciocoiu-n seceră de-a dura...

Din cîte-s pe pămînt, din toate...
Ei și-au cerut tainul la dreptate.

Ca nu cumva gingia să clănțăne în gură,
În loc de pravili și prescură,
Au tăbărît boierii-n ei toți plumbii,
De au jelit în sat trei săptămîni golumbii

Tu ai aprins cu morții opaițe în noapte
În primăvara rece lui nouăsutesapte.
Ca anu-acela roșu, de ură și revoltă
Ai aruncat sămînță ș-ai înzecit recoltă.

Aurel CHERLEA

P. S. Versurile acestea au fost citite de autor la o ședătoare literară a revistei Gazeta literară, în 1956, la biblioteca Universității din București, de față fiind și TUDOR ARGHEZI.

viața asociației

OMAGIEREA LUI TUDOR ARGHEZI

● **ASOCIAȚIA** noastră l-a omagiat pe Arghezi. La sediu au fost invitați profesori universitari, actori, traducători, scriitori, redactori ai revistei noastre. După cuvîntul introductiv rostit de poetul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, au rostit **alocuțiuni**, de fapt, veritabile comunicări științifice, conf. univ. Simion Mioc, conf. univ. Stela Mirel, poetul și cercetătorul Crișu Dascălu, care au vizat aspectele ludice, particularități ale liricii de senectute ori virtuțile lingvistice de excepție ale poetului. Admirabile lecturi susținute de actorii Naționalului, Miron Nețea, Horia Ionescu, Eugenia Crețoiu, Ecaterina Herberescu și Maria Jereb au scos în evidență sensuri noi, au subliniat expresivități. Lecturi în limbile germană, maghiară și sîrbă reprezentînd traduceri din marele poet, efectuate de Hans Mokka, Anavi Adam și Neboișa Popovici, au completat această seară festivă. ●

ÎNTÎLNIRI CU CITITORII

În cadrul Festivalului „Primăvara arădeană" a avut loc la Chișineu-Criș, județul Arad, o ședătoare literară în cadrul căreia au fost prezentate medalioane ale scriitorilor Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Lucian Emandi, Ilie Măduța, Ion Dumitru Teodorescu, Alexandru Deal, cu contribuția profesorilor Alexandru Ruja, Tatiana Hărțău, Ana Marian, Ilie Măduța, Ion Leric, de la Liceul din localitate, urmate de un recital din lucrările scriitorilor prezenți, susținut de elevi. După lecturile autorilor, ample discuții referitoare la fenomenul literar actual, într-o atmosferă de viu interes.

ATELIER LITERAR

Cu scriitorul LAZA ILICI

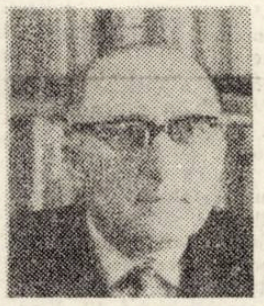

— Aveți o carte la editura „Kriterion".

— Romanul „Dorința" de fapt, întîiul meu roman, în care este oglindit satul contemporan, al anului 1970. Un sat în care C.A.P.-ul e rămas în urmă printre altele, din cauza prea rapidei succesiuni de președinți; vine aici un inginer bun, pentru a scoate lucrurile din impas. Intensă activitate a organizației de partid, îndreptată în direcția descoperirii punctelor nevralgice. Problema este pusă, desigur, din unghiul de vedere al intelectualului, al amintitului zootehnist, cu ezitările lui, cu problemele sale omenești. El ajunge să accepte, să îndrăgească munca, în acel colț de țară.

— Rezolvarea este, deci, pozitivă. La baza romanului dumneavoastră stau fapte reale, după cîte observ.

— Desigur, fapte reale și o zonă bine definită, a Mureșului, în Banat. Lucruri asemănătoare pot spune și despre „Drumurile lungi", apărută anul trecut, o culegere de povestiri satirice. Care s-a epuizat, dealtfel, rapid. În prezent lucrez la un volum de povestiri cuprinzînd fapte și oameni aparținînd aceleiași zone.

— Cum vedeți munca pe manuscris?

— Ca o continuă revenire asupra personajelor, structurii cărții. În medie, e bine să scrii cîteva pagini pe zi, pe care, în aceeași zi, să le lași în forma definitivă. În general, minus momentele în care am probleme cu sănătatea, la această vîrstă de 66 de ani, muncesc mult. Am zece volume apărute, multe lucrări, peste o sută cincizeci de lucrări scurte publicate în presă.

— Ați fost gazetar. Această perioadă și-a pus pecetea asupra modului dumneavoastră de a scrie, de a vă documenta...

— Am trecut prin toate fazele gazetăriei, de la corespondent la redactor etc. Sigur, ca documentare și ca o anumită modalitate de abordare artistică te învață multe lucruri gazetăria. Mă documentam întotdeauna minuțios, procedam politicos cu oamenii iar ei își deschideau sufletul și așa puteam afla multe. Însă proza mea nu împrumută stilul reportericesc, suflul său scurt, alert. Prefer să zugrăvesc oamenii așa cum sînt ei, iar pentru asta e nevoie de spațiu, de timp.

L. B.

Simfonicul inaugural

Timişoara muzicală

Aliniată ambiţiilor artistice ale atîtor centre de vechi sau noi tradiţii culturale, Timişoara a ales pentru desfăşurarea festivalurilor sale muzicale, cum nu se putea mai firesc pentru un „oraş al florilor", primăvara.

„Din anul 1969 incoace, din doi în doi ani, în miez de armindeni, viaţa muzicală a oraşului nostru trăieşte momente sărbătoreşti prin multitudinea, varietatea şi ţinuta artistică a concertelor reunite sub genericul deja familiar nouă şi întregii ţări, Festivalul „Timişoara muzicală", ajuns astăzi la cea de-a şaptea ediţie, timp în care şi-a dobîndit, fără îndoială, o personalitate distinctă", cum aprecia în cuvîntul de deschidere preşedintele Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, tovarăşa **Augusta Anca.**

Concertul inaugural a aparţinut orchestrei Filarmonicii „Banatul", sub bagheta lui **Remus Georgescu.** În program, fericit plasată, o primă audiţie absolută aparţinînd unui creator timişorean, **Mircea Hoinic,** — „Curcubeu peste ţară". Creator fertil, de o modestie direct proporţională cu valoarea opusurilor pe care ni le dăruieşte, M. Hoinic continuă, prin noua sa lucrare, maniera componistică evidenţiată în „Divertisment" ori în „Suita pentru flaut", noul apărînd cu precădere în modalităţile tehnice utilizate aici, mai moderne, mai complexe, precum ultimele două secţiuni, de o forţă expresivă impresionantă. Miezul lucrării, care împrumută titlul întregii piese, este partea a treia, unde cu mijloace baroce este descrisă o zi de vară. Din senin, o furtună face să amuţească totul, sub răpăitul ploii torenţiale. Şi acum urmează momentul cel mai frumos, apariţia curcubeului, peste întreaga ţară, un curcubeu sub a cărui arcadă sînt reunite toate soliile frumuseţilor sonore ale României, de la fluieraşul de soc pînă la dangătul clopotelor Putnei, în ale căror armonice vibrează evocator vremuri de restrişte legendare. Un curcubeu unind imemoriabilul străbun cu farmecul unei clipe de vară, un gînd fugar care răscoleşte sensibilitatea artistului M. Hoinic, explicitată în pagini originale, de un descriptivism de fel exterior, totul comunicînd emoţia descoperirii, a revelaţiei.

Solistul concertului a fost pianistul **Vladimir Viardo,** într-un concert frecvent abordat de solişti, cît şi de studenţi sau elevi foarte dotaţi, Nr. 3 de **Beethoven.** Dar iată că acest concert, „cuminte" în şirul creaţiilor beethoveniene, se materializează sub degetele acestui tînăr pianist într-o pledoarie ardentă asupra forţei incandescente, pe care o conţine, latent, orice opus semnat de Titan. Ca temperament, Vl. Viardo se apropie de puternica originalitate a unui Başkirov, nu în sensul similitudinii de concepţie, ci a puternicei personalităţi interpretative. Tehnic este sclipitor. Îşi clădeşte edificiul sonor cu o temeinicie impresionantă. În spatele frazelor care urcă, se înalţă, îi auzi parcă respiraţia marcată de efortul ascensiunii; îl vezi apoi jubilînd pe culmi, ori înspăimîntat de vecinătatea abisului. Trăieşte extraordinar fiecare clipă, fiecărui sunet doreşte să-i confere un sens. Curajoasă înscrierea unui tînăr, încă lipsit de aureola consacrării internaţionale, în deschiderea unui festival.

Simfonia I de **Gustav Mahler** a constituit apoteoza concertului de deschidere, în primul rînd prin dimensiunile „berlioziene" ale orchestrei, mult amplificată. Interpretarea propriu-zisă a acestei complexe pagini a survolat amplele spaţii spirituale pe care Mahler le anunţa chiar de la prima sa simfonie. Un cald cuvînt de apreciere a ţinutei instaurate de dirijor, instrumentiştilor care şi-au adus un generos obol, calitativ şi cantitativ, încă de la cea dintîi bătaie de gong a Festivalului.

Pe podium, corul Filarmonicii

În sala Liceului „I. Vidu", luni seara s-a desfăşurat cea de-a doua manifestare, susţinută de corul Filarmonicii, sub conducerea dirijorului **Diodor Nicoară.** Programul s-a constituit dintr-o primă parte dedicată exlusiv creaţiei preclasice, urmată în cea secundă de prime-audiţii româneşti. Ceea ce a realizat corul în prima parte este materializarea unei ambiţii, aceea de a realiza, la proporţiile unui ansamblu de amploare, ceea ce în mod curent este audiat la un nivel foarte apropiat de perfecţiune; mă gîndesc la „Madrigal" sau „Cappella Transylvanica", deci formaţii camerale în cadrul cărora emisia fiecărei voci este riguros selectată şi controlată. Factura lucrărilor alese de dirijor, Monteverdi, Ingegneri, Croce, Palestrina, da Vittoria, a evidenţiat preferinţa pentru lucrări de amplă respiraţie melodică, nelipsite însă de fiorul tensiunii disonantei, pe care Monteverdi şi succesorii săi o implantează în diafanul sonor celest. Frazele au fost frumos conduse, arcuirea lor incumbînd tensiune, planul dinamic ajungînd la finalitatea reliefurilor logice, limpezimea armonică rămînînd însă pe alocuri descoperită. Să apreciem corespunzător efortul corului filarmonic de a ne redescoperi parfumul, încă viu, mireasma unică a acestei muzici pe care secolele scurse par a-i sublinia, paradoxal, puritatea primară, formidabilul echilibru interior implicat. Partea secundă a concertului a fost acoperită de creatori contemporani, D. Nicoară refuzînd clasicilor bănăţeni (care i-au consolidat reputaţia) vreun loc în acest program. Am audiat lucrări de I. Tomi, R. Georgescu, S. Păutza, D. Popovici, G. Bazavan, L. Profeta. Ultimii trei compozitori sînt şi autorii pieselor celor mai gustate. Succesul serii l-a adus basul **Sergiu Ţapuchievici,** în „La Steaua", concepută în stilul song-urilor, rememorînd ceva din crepusculul genului întronat de Armstrong şi creaţiile de Negro Song, răsădite însă din plămadă românească. Plină de frumuseţe linia contrapunctică adusă de **Maria Moraru,** în cadrul evoluţiei lui S. Ţapuchievici, acest artist autentic, izvor de sensibilitate, care-şi valorifică inteligent resursele vocale. Imnele bizantine ale lui D. Popovici, cu sonanţele lor înmiresmate, aducînd eufonia vechilor cîntece bizantine, evocă patina cîntecelor psaltice, acelea care au jucat un rol atît de important, într-o vreme, la menţinerea unităţii noastre naţionale. Transparenţa, „aeratul" armonic, inflexiunile de alură orientală, atmosfera de psalmodiere adie aici cu inconfundabile date stilistice. „Dacii liberi" a lui C. Bazavan, prin ritmica sa motorică, ostinată, prin textul care scurt-circuitează momentele cele mai semnificative din hronic, rămîne o piesă nu doar de actualitate, ci de trainică valoare artistică.

Doru MURGU

teatru

Epoca unei cărţi de teatru

Numele, activitatea şi cărţile lui Valentin Silvestru aparţin teatrului românesc într-un fel pe care diverşi comentatori l-au însoţit cu elogii. Valentin Silvestru practică şi susţine o critică cultivată şi fără prejudecăţi, o prezenţă continuă şi autentică în fenomenul teatral: exerciţiul său este un punct de sprijin al mişcării ideilor pe suprafaţă. Articolele şi cărţile sale depun mărturie probă despre epoca de teatru pe care o parcurgem — dar — o observa aceasta, ca şi a remarca ingeniozitatea ori precizia scrisului său — nu ne-ar apropia îndeajuns de **momentul Valentin Silvestru.** Activarea breslei critice, a vieţii teatrale pe direcţii în care se recunosc tradiţii şi ambiţii ale teatrului românesc racordate programelor şi cauzelor societăţii contemporane, punerea în funcţiune şi menţinerea sistemului festivalier: iată schiţa unui climat în care conştiinţa criticii de teatru, denumindu-şi demersul drept o realitate asumată cu vigoare, poate face apel la înriurirea şi exemplul lui Valentin Silvestru.

„Elemente de caragialeologie" (Ed. Eminescu, 1979) poate fi citită, din această perspectivă, ca o invitaţie la un mod de lectură propriu criticului de teatru. Manifestat pe spaţii mai ample decît cele ale cronicilor, ori foiletoanelor. Valentin Silvestru propune „elemente" deschizătoare de drum în „caragialeologie". Autorul consideră că „aria naţională şi mondială de răspîndire a operei caragialene, volumul studiilor ce-i sînt consacrate şi menţinerea pieselor într-o neistovită actualitate teatrală impun un termen nou, ccela de **caragialeologie".** În cartea sa criticul parcurge o bogată bibliografie, reţinînd, din vasta exegeză, opinii privind piese şi spectacole, alcătuind un „portret" puternic şi colorat al modului de valorificare a operei lui Caragiale.

Atitudinea autorului cărţii este, constant, capitol de capitol, aceea a lectorului atent, dispus „să consulte" păreri diverse, pregătit să-şi argumenteze aderenţa ori inaderenţa la ele, astfel încît Valentin Silvestru scrie, cu „Elemente de caragialeologie" una dintre cele mai interesant — personale cărţi ale sale. Ne conduce cu subtilitate către propria sa opinie despre dramaturg, oferindu-ne posibilitatea **să-i alegem punctul de vedere.**

A citi din nou opera lui Caragiale devine un exerciţiu în care ne regăsim implicaţi.

Spectaocolele de referinţă sînt, aici, vii, nu doar în măsura în care criticul reuşeşte să le refacă strălucirea, ci, într-o curgere a demonstrării inepuizabilelor resurse ale operei — pe de o parte, ale gîndirii creatorilor de spectacol — pe de altă parte. Ideile şi reprezentaţiile novatoare sînt consemnate, comentate, desluşite şi evaluate exigent şi generos. Dealtminteri autorul însuşi se preocupă (nu doar scriind despre „comediile care-şi mai aşteaptă spectacolul") de căutarea unor ginduri de spectacol care să extindă, să adîncească întîlnirea spectatorului cu Caragiale.

În textul cărţii lui Valentin Silvestru, Caragiale apare încă o dată contemporan şi expresiv.

Cartea reuşeşte să abiliteze termenul nou, dar şi, cu atît mai important, **modul de teatru** al lecturii operei ca pe un „bun de seamă" al lucrurilor datorate de epocă — lui Caragiale.

Antoaneta C. IORDACHE

convorbiri

Cu dramaturgul PAUL EVERAC

Dramaturgul **PAUL EVERAC** a fost invitatul profesorilor de limbă şi literatură română din Timişoara. Cu această ocazie a avut amabilitatea să răspundă mai multor întrebări. Consemnăm o parte din răspunsurile date, cu atît mai mult cu cît ele constituie o punte de plecare în apropierea noastră şi a elevilor din clasele liceale de optica dramaturgului.

— A creşte înseamnă, cel puţin pentru o porţiune de timp, a adera la un model. Care ar fi modelele în care aţi crezut înainte de a ajunge dramaturg?

— Trecînd, ca orice om, prin mai multe etape, am avut mai mulţi mentori. Voluptatea gîndului corsat şi prins în expresie mi-a dat-o Valéry, indeosebi. Voluptatea trăitului, a imediateţii, am primit-o de la Gide. Sentimentul echilibrului şi prospecţiei multilaterale mi l-a potenţat Goethe. Au fost cei mai influenţi, dar nu singurii.

— În ce împrejurări v-aţi decis să scrieţi teatru?

— Nu m-am „decis"; m-am „pomenit", şi asta s-a întîmplat în liceu, cu încercări răzleţe. Prima piesă pe care o semnez şi care poartă sigla „Opus nr. 1" se numeşte „Robinson" şi e scrisă în 1948 la Arad.

— Ca oameni ai şcolii, sîntem obligaţi să analizăm şi să explicăm semnificaţiile unei cărţi. Cum credeţi că s-ar impune să-i apropiem pe discipolii noştri de ea fără să îi aducem prejudicii?

— Trăindu-i valorile, cu nobila exaltare pe care o dă faptul de artă. Făcînd analiza ei cea mai minuţioasă, sigur după ce a fost citită şi răscitită, dar recompunînd-o, apoi, în inefabilul şi în unitatea ei.

— Mijloacele de investigaţie artistică ale oamenilor sînt puţine, însă şcoala este chemată să ofere citeva. Care ar fi, după opinia dumneavoastră, cele dintîi?

— Aşezarea în context, depistarea mijloacelor artistice, desprinderea „filozofiei" ei şi respectul acordat nobilei sale detaşări din contingent.

— Admiteţi să se contrafacă orice, dacă nu se observă în spectacol?

— Ce nu se observă de către cei mai fini observatori, nu este contrafăcut. Înţeleg prin „observator fin" pe cinul care cunoaşte perfect valoarea şi semnificaţia textului.

— Orice creator doreşte să rămînă stăpîn pe mijloacele sale. Acesta a fost motivul care v-a determinat să regizaţi unele din piesele proprii?

— Regizez numai piesele cu semnificaţii sau modalităţi mai specioase, adică pe cele investigatorii, şi numai pentru a le explicita. Pe cele clare (cele mai multe) le las regiei, care nu m-a fraudat decît rar.

—La ce lucraţi acum şi ce gîndiţi c-ar fi imperios necesar să realizaţi?

— Mă gîndesc la o dramturgie a omului de pe glob, adică la o ieşire din provincialism „la mare", sau „la mai mare". Doresc ca dramaturgia noastră să înceapă să formuleze mai deschis răspunsurile româneşti la problematica omului.

— În ce consideraţi că stă modernitatea teatrului dumneavoastră în raport cu operele dramaturgilor noştri contemporani?

— Nu ştiu. Toţi investigăm. Se pare că eu am un sentiment mai acuzat al clasicismului, al formei structurate. Poate şi al mijloacelor tradiţionale. Modern sînt doar ca punere a problemei.

— Dobrian ori Velcescu, Iliescu sau Săvoiu, ori alte personaje din drama de idei „Ştafeta nevăzută" îşi au prototipurile în viaţă sau sînt corolarul imaginaţiei creatorului lor?

— Velcescu, Iliescu, Săvoiu pot fi întîlniţi în fiecare zi, în forme uşor schimbate. Dobrian, din nefericire, nu. El este o invenţie. Un prototip ideal, confabulat. Un model oferit societăţii. Un erou posibil.

— Se discută în mod frecvent despre teatrul politic. În ce măsură teatrul dumneavoastră este un asemenea teatru?

— Teatrul politic începe de la dihotomia dintre sisteme, sau de la dihotomia dintre linii politice ori clase politice în cuprinsul unui sistem. Judecaţi şi dumneavoastră care sînt întruchipările dramaturgiei româneşti în această direcţie. În ceea ce mă priveşte „Fluturele pe lampă", „Acord", „Cartea lui Ioviţă", satisfac definiţia de mai sus. Dar şi „Viaţa e ca un vagon" are un sîmbure politic dezbătînd prerogativele muncitorului în societatea socialistă.

— Ce s-ar putea întreprinde pentru spectatori, respectiv pentru cititori ca să poată înţelege, de la început, intenţia dramaturgului?

— Înţelegerea publicului (mai „dezinteresată" decît a regizorilor) ţine, invariabil, de cultură. Nici o lămurire ocazională nu substituie cultura, care e o lămurire continuă şi sistematică.

— Care ar, fi după opinia dumneavoastră, direcţiile dezvoltării teatrului nostru actual?

— Mai spre adevăr.

— Putem sconta pe faptul că literatura dramtică are forţa de-a asana relele care mai există uneori în viaţa noastră cotidiană?

— Teatrul îşi face, cît poate, datoria, denunţînd, lăudînd, creînd modele, supunînd discuţiei. Numai prin idei şi sentimente se poate ajunge la idealitate.

Discuţie consemnată de profesor Pavel PETROMAN

top

TELEX . . .

La 14 octombrie, Cliff Richard (în foto) va împlini 40 de ani. Momentul aniversar va fi marcat de un concert extraordinar pe care cîntăreţul îl va susţine acompaniat de „The Shadows" ● Trofeul „Privighetoarea de aur" care se oferă anual celui mai îndrăgit solist de către revista cehoslovacă „Mladi Svet" a fost înmînat lui Karel Gott ● Aflăm că grupul ABBA a adus ţării sale în cursul anului trecut un beneficiu de 130 milioane coroane suedeze ● În Bulgaria se afirmă un nou grup axat pe practicarea muzicii disco de calitate : „Factor". Solista vocală e Margarita Goranova ● În Anglia, debut promiţător : formaţia „Runner" (lider Alan Melville) al cărei sound ne aminteşte de „Uriah Heep" („Run for your Life") ● Din cauza timpului afectat înregistrărilor pentru cel de-al 16-lea LP, „Kiss" şi-a amînat turneul în Europa ● „Fool for a pretty Face" se cheamă noul disc single al formaţiei „Humble Pie" condusă de „veteranul" Steve Marriot ● Între 8-10 august, pe aeroportul vechi de la Portsmouth, se va desfăşura un mare festival „Country & Western". Şi-au anunţat participarea Johnny Cash, Hank Williams, D. D. Prestige ş.a. ● „First Steps" — Primii paşi, se cheamă albumul ce marchează debutul noului grup instrumental „Second Vision" editat de casa de discuri „Crysalis". Din această formaţie face parte şi John Ftheridge, ex-„Soft Machine" ● La Londra a avut loc un concert de binefacere sub deviza „Protejaţi natura !". Au participat foşti membri ai formaţiei „Fair-port Convention" şi grupul Renaissance, apreciat pentru calitatea muzicii promovate, un amestec de elemente rock şi muzică clasică ● Timişorenii pe micul ecran : Adina Dimitriu şi „Pro Musica" ● Noul solist vocal al grupului australian AC/DC e Brian Johnson, ex-„Geordie" ● Un nou hit Country : „Don't Fall in love with a Dreamer" (Kenny Rogers). ● Colaborarea „Blondie" — Moroder a dat roade ! Piesa „Call Me" e „Number One" în multe topuri ● A apărut în magazinele noastre volumul trei din seria „Formaţii pop româneşti", LP pe care apare şi grupul. Iugojean „Betta" ● A.R.I.A. aşteaptă confirmarea unor turnee în România a Gloriei Gaynor şi a formaţiei „Wings". Aşteptăm şi noi !

Petru UMANSCHI

sport

MAI O ETAPĂ . . .

. . . şi gata cu acest campionat, nu mai bun şi nici mai rău decît cele dinainte, interesant, fără îndoială, prin jocul clasamentului, ba în suişuri, ba în căderi, ba cu „lucrări" plănuite în spatele cortinei şi văzute de arene întregi, ba cu surprize adevărate, puse, cum se-ntîmplă, tot pe seama matrapazlicurilor. Zicînd mai o etapă şi gata, m-am referit numai la „A"-ul fotbalistic, pentru că „B"-ul şi „C"-ul curg încă ; Rapidul a deraiat chiar în propria-i gară, frînat de Metalul Plopeni — mare bucurie pentru timişoreni, sperînd ca semifinala de la Vîlcea să nu le fie decît o haltă în calea spre Cupă. Înfrîngerea Rapidului complică finalul în seria a II-a, singura neclară, poate pînă-n capăt ; Braşovul şi Hunedoara sînt cu un picior în „A", lăsînd echipelor rămase cu degetu-n gură mesajul amical : mai încercaţi !

Nu mă pot pronunţa asupra etapei de ieri, şi din pricina „rotativei", dar şi pentru motivul că vreau să salut faţa nouă a reprezentativei noastre, cîrmuită acum de Valentin Stănescu. Cît s-a văzut în rezumatul TV şi cît s-a putut auzi la radio, concluzia e dătătoare de speranţe în ceea ce înseamnă spirit ofensiv şi cursivitate. Cu mici excepţii — prea . . . mari sînt erorile apărării — echipa stă bine în teren şi se mişcă ordonat, aşa încît viitorul ne poate zîmbi, dacă ne ţinem pe aceeaşi cărare a seriozităţii ; cred că la penaltiul repetat, arbitrul a avut dreptate ; Marcel Răducanu, fentînd, credea că-i pe Ghencea, unde totul se poate. Învinşi cu 2–1, am cîştigat, dincolo de măruntele gafe, structura unei echipe. Să avem încredere în omul şi dur şi blînd — dar priceput — Valentin Stănescu !

Teodor BULZA

echo

POEZIE ŞI TEATRU

. . . poezie şi cultură, poezie şi umanitate. Cuvinte ce stau mereu împreună, lămurindu-se unele pe altele într-o înlănţuire ce se înnobilează graţie aceleiaşi prezenţe vechi de cînd lumea şi pururea nouă : poezia.

Iată de ce numele lui **Tudor Arghezi** stă oläturi de noi — pretutindeni — în mersul înainte. Iată de ce — ostăzi mai mult ca oricînd — toţi iubitorii de poezie, oamenii de cultură, actorii înţeleg să-l omagieze pe marele poet. **TEATRUL NAŢIONAL DIN TIMIŞOARA** a prezentat în aceste zile **recitaluri de poezie** în şcoli (Liceul nr. 4, Şcoala generală nr. 24, Liceul agro-industrial, Liceul pedagogic), la Asociaţia Scriitorilor, la cămine studenţeşti, **montaje** („Arghezi — poet al omului") la Biblioteca municipală, în comunele Şag, Gătaia, Peciul Nou, Buziaş, pentru a încheia cu spectacolul omagial din **după-amiaza zilei de azi** (cu colaborarea actorilor şi soliştilor din instituţiile de artă timişorene, în regia lui Miron Neţea).

Doina POPA

serial

Sîntem singuri în Univers? (IX)

Întrebare : omul de rînd nu va înceta niciodată să se întrebe de ce n-ar exista oameni şi pe alte planete, de ce specia umană nu poate exista într-o formă multiplicată ?

Răspuns (printr-o întrebare) : dar de ce nu existaţi Dvs. sau Eu multiplicaţi în mai mulţi indivizi, pe Pămînt sau în afara lui ? Răspuns : asta nu e posibil . . . Atunci trebuie acceptată teza conform căreia specia umană nu poate exista în mai multe exemplare. Probabilitatea că individul poate exista în nenumăratele lui ipostaze. Dacă e absurdă multiplicarea individului, atunci e absurdă şi multiplicarea speciei ca şi a fiinţelor vii în general. Legea identităţii e pentru tot ceea ce există ; şi totuşi de ce oamenii cred cu atîta obstinaţie nu numai în alte forme de viaţă ci şi în alte civilizaţii în Cosmos ?

Există mai multe motive. Ei cred graţie unui instinct social şi a necesităţii unei comunicări sociale mai largi. Parte din dorinţa de a-şi intensifica propria dezvoltare generală folosind eventual experienţa unor lumi mai dezvoltate. Cred şi pentru faptul că **necunoscutul** le incită curiozitatea. Omul şi-a pierdut zeii în care credea şi acum caută alţii care nu mai corespund vechii fantezii ci unei organizări raţionale a gîndirii, în speţă alţi oameni şi alte civilizaţii. Aici teama, însingurarea, neputinţa, limitarea biologică şi moartea au creat la om necesitatea şi chiar deprinderea să se adreseze la ceva care-i depăşeşte posibilităţile, în care să creadă cu obstinaţie.

Iată acum cîteva modele în legătură cu structura şi dinamica Universului.

— Universul e staţionat într-un spaţiu şi timp infinit. În interiorul său există nenumărate sisteme supuse gravitaţiei universale ;

— Universul e limitat, dar se află într-o stare de permanentă creare, de producere a noi mase ;

— Nu există un sistem unic de coordonare a spaţiului şi timpului. Fiecărui sistem inerţial îi corespunde propriu lui timp-spaţiu ;

— Universul e finit ;

— Universul e infinit în sens calitativ şi cantitativ. Fiecare parte a lui se compune din nenumărate alte părţi şi caracteristici. Electronul, după proprietăţi, are complexitatea Universului ;

— Caracteristicile spaţio-temporale ale Universului depind de cantitatea şi ordonarea materiei, avînd o curbură mai mică, respectiv, mai mare în structura respectivă. Spaţiul e cvadrimensional şi curbat în apropierea maselor cosmice. Universul e finit, dar nu are limite.

(VA URMA)

corespondenţa

Nicolae Ion Dragu (Prahova) : Să nu credeţi că la vîrsta Dvs. sînteţi „bătrîn" ; Sînt scriitori care şi-au stabilit „identitatea stilistică" mult mai tîrziu, Dintre poeziile trimise, **Demitizare** şi **Portret unu** ni se par mai izbutite. **George Pop** : Frumos acest fragment de poezie : „cuvîntul minune / fiţi siguri, va naşte urechi". **Inscripţie,** în schimb, ni se pare un fleacuşteţ. În rest, simple notaţii, excepţie face catrenul **Abulică. Stelian Marinescu** (Cluj-Napoca) : **Coşmar** şi **Zbor** („tu vei veni căldată-n anotimpuri") sînt mai izbutite. În principiu, însă, trebuie multă „ştiinţă" pentru ca limbajul comun să devină poezie. **B. Ioniţă** : Nu putem formula nici o părere. **Apetrei Nicolae** (Dej) : Poeziile patriotice sînt destul de banale. **Floare de colţ** e mai interesantă şi n-ar strica să mergeţi pe linia asta. **Viorel Mirea** (Mehedinţi) : Dacă toate strofele ar fi ca aceasta : „şi v-am scris domniei voastre / — mult am fost dorit această — / la lumina scurtei lacrimi / despre nefiinţa noastră", atunci poezia **Scrisoare** ar fi cu totul alta. În orice caz, din tot ce ne-aţi trimis, ni se pare vizibilă şansa unei evoluţii. **C. Botezatu** (Slatina) : Cu excepţia finalului, care e banal pentru că e explicativ, **Trup abandonat** e o poezie izbutită. La fel **„Se pare că . . ."**. Ar trebui să reveniţi asupra acestor poezii. **Mihai C. Constantin** : Poeziile din plicul mai vechi **(Îmbrăţişare, Oraşul** etc.) sînt mai slabe. Vom da şi de plicul din urmă. **Tîrşolea V.** (Bucureşti) : Deocamdată, doar un lucru e de reţinut : rimele rare pe care le folosiţi. **P. Bălu** : Texte nebuloase, haotice, în negura cărora scapără uneori cîte o imagine vie. **A. Pelea** : Frumoasă, **Pe curba amurgului.** Cînd aveţi prilejul treceţi pe la redacţie. **Marian Popescu** : Am descifrat cu greu scrisul dvs. Pe viitor trimiteţi texte dactilografiate. Poeziile sînt sub semnul lecturilor şcolare din Eminescu, **Dan Mişca** : Nu se scrie **poezi !** În rest . . .

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

Erich Kotzbache

EŞTI ŞI NU EŞTI

Viaţă, gheb ascuns sub haină,
lumii taina ţi-o destainã :
Eşti şi nu eşti ! Pe ce dracu
v-aţi dus, ani, de-a-berbeleacu ?
Prea arare-n aşternut
o femeie cu-mprumut
peste sternul dumisale
ca pe-o cruce mă prăvale :
sînii — două furnicare —
să-i strivesc sub pieptul tare.
Din otavă, greieri beţi,
cu tarafu să-mi nuntească ;
păsările în boscheţi
peste noi să clevetească !

FIRELE

Fire-ntr-o urzeală cîte
sînt de ţesător ţesute,
pe noi tocmai, mîna-cleşte,
laoleltă ne urzeşte ?
Firule, de trag, bag samă :
ţesătura se destramă !

BIBLIOTECĂ ARHAICĂ

Întîmplările din viaţa unui copac
însemnate de nimfa copacului
în pergamentul făcut sul
în scoarţa copacului
de la un an la altul sporind
manuscrisul copacului.

Copacii
rînduiţi pe poliţele de dealuri
— bibliotecă
răsfoită cu ferestrăul.

CA ULISE DE CATARGU-I

De condei cu împletite
vene fedeleş legat,
ca la stîlpul infamiei,
iată-mă şi lapidat !

Într-un şarpe împletite
vene, carnea mi-aţi pătruns.
Laokoon, ca tine, încă
lupt cu şarpele ascuns !

Iederi-vene petrecute
peste piept şi umeri laţi,
ca Ulise de catargu-i
de condei legatu-m-aţi.

Adrian Pricop

ŞERPI

Şerpii de casă
Privesc inofensivi ;
Pămîntul înghite soarele,
Şerpii de casă cară bîrne
În păduri de rouă.

ZBOR ÎNFRÎNT

Disperată agiţi aripile,
Te împrăştii pe stîncile sfinte,
Lacrimi de sînge pentru un zbor înfrînt
Şi pentru un suflet ucis prematur,
Lacrimi pentru o cruce
Cioplită într-o floare . . .

Anton Cărăuş

DE DEPARTE SE AUDE CHEMAREA

În casa cu balconul
plin de romanţe
şi-o livadă încărcată
de liniştea florilor
în şezlongul căptuşit de ani
cu o tradiţie
Bătrîna
m-aşteaptă ghicind în cafea
drumul
făcut-nefăcut pîn-la ea.

ÎNMUGURIND SPICE

Un lan adolescent e ţara
Tot alergînd pe stînci fugare

Şi noi înmugurind în spice
Cu chipul spînzurat de soare

Cînd au venit semănătorii
Pămîntul filfîia senin

De sus ploua cu apă blîndă
Şi încolţeam cîte puţin.

panoramic

● În Timişoara a avut loc **„Festivalul căluşarului timişean"**, ediţia 1980 — manifestare constînd dintr-un simpozion „Evoluţia şi valenţele educaţionale ale jocului călăşeresc" şi din spectacole prezentate de formaţiile de căluşari din judeţul Timiş. ● În perioada 19–25 mai — **Săptămîna culturală din comuna Lovrin, ediţia a VII-a,** cu un program bogat de manifestări : Expuneri privind noile dimensiuni ale vieţii spirituale din judeţul Timiş în lumina documentelor Congresului al XII-lea al P.C.R., ; rolul femeii în viaţa economică şi spirituală a judeţului Timiş ; rolul filmului istoric în educaţia patriotică. Întîlnire cu brigada ştiinţifică „Ştiinţa secolului XX". Şezătoare literară pe tema „2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat şi independent", un simpozion şi un program de filme documentare, consacrate acestui eveniment. Spectacole susţinute de Ansamblurile artistice „Banatul" şi „Timişul" din Timişoara, de formaţiile artistice ale căminelor culturale din Tomnatic, Lovrin, Gottlob, Bacova. Seară de teatru, cu piesa „Două surori" de Hans Kerer, în prezentarea Teatrului german de stat din Timişoara. Parada portului popular din comuna Lovrin. ● La Teremia Mare : **Primăvara culturală,** ediţia a IV-a (18–25 mai), manifestare dedicată aniversării a 2050 de ani de la crearea statului dac condus de Burebista. Desprindem din program : Spectacole susţinute de formaţiile artistice ale Casei de cultură din Sînnicolaul Mare şi ale Căminului cultural din Teremia Mare. Simpozioanele „Mărturii istorice ale continuităţii poporului român pe meleaguri bănăţene" şi „Aspecte ale integrării sociale a forţei de muncă" (din Raportul de anchetă pe marginea cercetării socio-culturale din zona Teremia Mare).

D. S.

mărturii

CUM L-AM TRADUS PE ARGHEZI

● CU POETUL DE EXPRESIE SÎRBĂ, VLADIMIR CIOCOV

– Traducerea lui Tudor Arghezi în limba sîrbo-croată e un important act de cultură. Cum ați ajuns să-l transpuneți în limba dv. maternă ?

– Am îndrăgit poezia lui Tudor Arghezi foarte de timpuriu, încă de pe băncile școlii. Creațiile argheziene mi-au plăcut pentru conținutul lor foarte original, pentru forma și expresia necomune, pentru ritmul lor caracteristic și muzicalitatea deosebită a versului arghezian – pietros și înaripat în același timp. Nu știam, pe-atunci, că voi deveni eu însumi poet și voi ajunge să traduc un asemenea mare poet.

– Ce experiență a precedat acest act ?

– De traduceri m-am apucat imediat după ce m-am afirmat eu însumi cu poezie originală. Pot să spun că am tradus aproape paralel cu creația originală, mai ales de cînd am lucrat în presă, la ziar, apoi la revistă. Am tradus cu dragoste mai întîi din poezia lui Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, A. E. Baconsky, Maria Banuș, Aurel Rău, Anghel Dumbrăveanu și alții, mai tineri, lucru care m-a ajutat să cunosc mai bine literatura română contemporană și să-mi perfecționez mijloacele artistice. Cred că a traduce înseamnă a te îmbogăți și perfecționa mereu.

– Poezia argheziană trebuie să fie foarte greu de tradus !

– De Arghezi m-am apropiat ceva mai tîrziu (în privința traducerii). Îmi părea la început ceva de necrezut, un lucru de nerealizat să traduc din poezia lui atît de desăvîrșită și de nouă. Dar, treptat, am început să mă eliberez de complexul acesta. Mi-a fost într-adevăr greu la primii pași. Versul său cizelat, pînă la strălucire, muzical, rima imperechiată care reprezenta și ea o greutate în plus mi-a dat multă bătaie de cap. Cuvintele bine potrivite, puse la locul lor, unele mai vechi dar cu strălucire nouă, acele cuvinte luate din graiul poporului, întrebuințate cu atîta plasticitate, toate acestea trebuiau respectate și transmutate într-o altă limbă, cu corespondențe adecvate, păstrînd ideea originală și forma în cea mai mare măsură.

– Cum au fost primite traducerile ?

– Traducerile au fost primite cu destul interes și cu o oarecare mirare, și – de ce să nu spunem ? – și cu neîncredere, referitoare mai ales la posibilitatea de-a fi tradus un poet atît de mare într-o limbă slavă. Dar eu nu m-am lăsat înfricoșat și după primele succese am continuat să traduc și chiar să și public poeziile traduse. La un moment dat m-am gîndit să iau cu asalt și poezia îndrăgită, încă de la școală, „Testament". Pot să spun că, deși începutul a fost relativ ușor, adică am intrat cu bine în ritmul și atmosfera argheziană, această poezie a fost și, cred, rămîne, după părerea mea, cel mai greu de tradus. Am lucrat foarte mult la ea. Fiind o adevărată capodoperă a lui Arghezi și a poeziei române, o sinteză profundă a istoriei și vieții unui popor, avînd un limbaj caracteristic, m-a făcut să asud destul de mult, să revin de nenumărate ori la cîte un vers, la cîte un cuvînt. Și parcă și-acum, s-ar putea mai face cîte ceva... După un timp am tradus și „Duhovnicească", poezie ținută în minte și păstrată în inimă de mulți. Nu a fost nici ea mai ușor de lucrat, deși parcă nu atît de greu ca „Testament".

– Dintre nesfîrșitele dificultăți, care anume au fost cele mai mari ? Arghezi zicea : „...cu regret că lăcătul limbii nu poate fi deschis cu cheie străină" (Am citat din memorie).

– Greutățile cele mai mari : păstrarea ideilor originale, a conținutului unic arghezian, a atmosferei poeziei și aceasta la fiecare poezie. Forma, expresia, cuvintele, nu au fost mai ușor de găsit. În plus, ritmul poeziei sale, un ritm aparte, care nu seamănă cu nici unul altul, un ritm – și regulat și mai puțin regulat, cu versuri mai lungi și mai scurte în aceeași poezie, reprezentau tot atîtea greutăți ca și rima care se cerea respectată riguros. Atît ritmul cît și rima am căutat să le redau întocmai, ba am creat și unele rime inedite. Am recurs și la unele inversiuni, dar am respectat originalul. Pot să spun că, deși am rămas fidel, m-am străduit să re-creez versurile în limba sîrbă, să prezint poeziile în așa fel încît să pară a fi scrise de Arghezi în limba în care au fost traduse. Unii zeloși s-ar putea să-mi reproșeze îndrăzneala. Dar eu m-am condus tocmai după concepția lui Arghezi care a tradus la rîndu-i pe Crilov, în mod liber și, în același timp, fidel. O traducere care se vrea **prea traducere**, ca să zic așa, nu este întotdeauna reușită. Este bună acea traducere care este și creatoare.

– Și cum verificați, cumva obiectiv, deci prin alții, că ați reușit ?

– Pentru verificarea unei traduceri este necesar să treacă și un timp, forma dată să devină cunoscută iar cititorul să se fi obișnuit cu ea. O verificare bună este și citirea unei poezii în ambele limbi, aceasta fiind în măsură să arate în ce mod a fost respectat originalul și în același timp re-creat.

– E foarte bine deci că volumul e bilingv...

– Da, în 1976, a apărut volumul bilingv – „Testament" – „Zaveștanje" – cu 55 de poeme selectate din toate cărțile cele mai reprezentative ale lui Tudor Arghezi, cele mai multe din „Cuvinte potrivite" și „Cîntare omului". Traducerea lor a fost cea mai grea, dar și cea mai reușită.

– Chiar așa ?

– Despre reușita traducerii s-a vorbit destul în presă. Vreau să amintesc pentru ilustrare doar una : „Aparent paradoxal, reușita este poate cu atît mai evidentă cu cît traducătorul își permite, în interesul ideii și imaginii de ansamblu, să se îndepărteze mai mult de litera și vocabula argheziană, cum procedează de exemplu în traducerea poeziei **Cîntec de adormit Mitzura cînd era mică**, din care citîm prima strofă în ambele versiuni :

„Doamne, fă-i bordei în soare / Pod suncem joj stvori bože, Într-un colț de țară veche, / Kućicu gde tlo je suho, Nu mai'nalt decît o floare / Ko cvet da je taći može, Și îngust ca o ureche". / I uzanu kao uho".

(D. G., „Arghezi în limba sîrbo-croată") Eu am fost mulțumit de faptul că, în sfîrșit, am isprăvit o treabă bună. Pe lîngă cele mai reușite volume originale, socotesc că traducerea cărții „Testament" reprezintă un lucru de preț pe care l-am dus la capăt.

– Ce ați vrea să mai adăugați ?

– Am avut destule greutăți și cu editarea cărții, deoarece am întîlnit și oameni care nu prea voiau să înțeleagă însemnătatea unui asemenea act cultural, menit să îmbogățească o literatură sau alta. Dar acesta este un alt capitol. Înfrîngerea tuturor greutăților și piedicilor ivite în cale asigură în toate cazurile, ca și în acesta, un succes și mai mare.

Convorbire realizată de

Vasile VERSAVIA

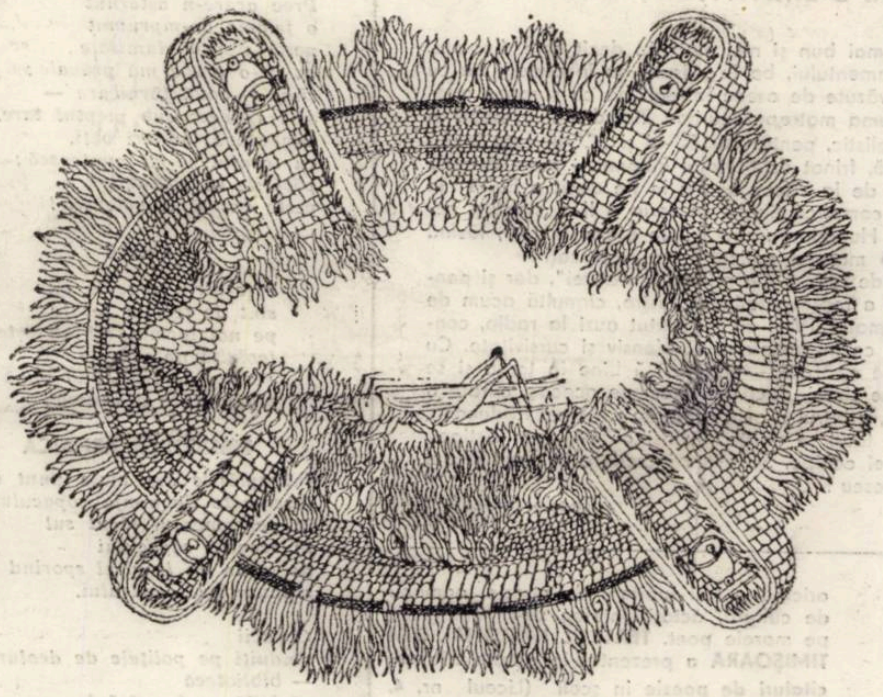

LECUITORUL

lui Tudor Arghezi

Suavă, foaia Lui de pergament
a pus-o-n zidul templului :
fereastră.
Sclăvind lumina,
o-mpărțea în rînduri,
de care să se-anine
viața noastră.

Neprihănit și cald, tăciunele
din vatra jertfei
era tîrs de leac,
cu care,-n rînduri, runele
le-nsămînța-n fereastra
unui veac.

Aurel TURCUȘ

remember

„GRECIA GRECIEI"

Dimineața, la Macrinitsa, ne trezește un soare orbitor. Ieșim dintre măslinii cu coroanele lor argintii și ne uităm îndelung, ca dintr-un balcon al munților Pelion, peste întinderile scînteietoare ale mării. O bucurie ciudată – poate paroxismul luminii, poate nostalgia drumurilor Egeei, ce vor rămîne închise, acum, pentru noi. Apoi teama nemărturisită că întîrziem prea mult în frumusețea acelor locuri, departe de marile cetăți ale culturii antice ; o precipitare și-un neastîmpăr, o foame de spații noi contravine mereu fascinațiilor clipei, cu care știm că nu ne vom mai întîlni.

Urmînd drumul întoarcerii, coborîm etajele localităților prin care suisem în amurg, descoperind altfel ariile mării, ce ne atrage mereu, obsedant. Vom revedea străzile Volosului, falezele albastre în briza de dimineață și vom decide corectarea itinerariilor, lăsînd orice popas (Lamia, Teba) pentru traseul înapoierii în țară, îngăduindu-ne numai rare și fugare opriri, spre a ajunge cît mai curînd la Atena.

În Golful Malia, ne aflăm la numai 6 km de Termopile. Întrerupem zborul de sud, spre a privi aceste locuri în care s-a scris una din paginile nemuritoare ale războaielor medice, în iulie 480 î. e. n., cînd generalul spartan Leonida, în fruntea unei armate mici, îl înfruntă, în acest defileu strategic, pe Marele Rege persan Xerxes, care pornise, cu o imensă oaste, să cucerească Grecia. Invadatorii, conduși de trădătorul Efialte, pe o potecă de capre, îi surprind din spate pe luptătorii greci, care mor cu toții, acoperindu-se de o glorie nepieritoare. „Ei au luptat – spune Herodot – cu săbiile, cu mîinile și cu dinții".

Epopeea medică avea să cunoască unul din cele mai glorioase momente în 29 septembrie 480 i. e. n., în strîmtoarea dintre insula Salamina și țărmul atic, în golful Saronikos, aproape de Eleusis, unde Xerxes este înfrînt definitiv. Iată ce scrie Eschil, în Perșii, despre catastrofa navală de la Salamina : „Corăbiile s-au răsturnat și marea a dispărut sub mulțimea epavelor și a cadavrelor însingerate. Țărmurile și recifurile sînt copleșite de morți și tot ce a mai rămas din flota barbară fuge în neorînduială, cu toată iuțeala posibilă". **Și :** „Grecii lovesc și răpun pe barbari cu bucăți de vîsle, cu frînturi de epave, de parcă ar fi fost niște toni, niște pești scoși din năvod. Pînă departe în larg se întinde asupra mării vaietul și plînsul, pînă cînd ceasul nopții întunecate potolește totul". **Temistocle, marele făuritor al victoriei de la Salamina și cel ce a făcut din Atena cea mai mare putere navală a lumii grecești (care, după constituirea Ligii de la Delos, trei ani mai tîrziu, în 477, obținea supremația unui adevărat imperiu), avea să cadă pradă unor intrigi (pentru că, după cum aflăm de la Plutarh, „năzuia spre democrație mai mult decît se cuvenea"), fiind nevoit să se refugieze, penibil, chiar la Xerxes, unde moare în 464, fără să-și poată revedea patria.**

După acest excurs istoric, prilejuit de vizita la Termopile și, mai tîrziu, la Salamina, mașina noastră își reia drumul, prin soarele torid al unui septembrie meridional, către Atena, cetatea-lumină numită cît se poate de expresiv, de logograful Isocrates, „Grecia Greciei". Intrăm în Atena la ceasurile după-amiezii, cînd circulația are febrilități debordante, nevoiți să adăstăm, în canicură, la mari intersecții, orientîndu-ne după hărți, folosind din plin intuiția, pentru a ajunge în piața Sintagma, unde vom căuta așa-numita poliție a turiștilor, spre a ne aproviziona cu informațiile necesare, cu hărți și pliante noi și cu multă răbdare. După complicate căutări, ezitînd și revenind, uneori exasperant, pe străzi laterale, atrași de edificii noi și de vestigii, putem constata, obosiți, dacă nu epuizați fizic și nervos, că mașina noastră a găsit, însfîrșit, un loc de parcare, chiar în fața imobilului în care ne stabilim pentru cîteva zile, beneficiind de ceea ce viața în cortul de campanie ne frustrase, urmînd să ne abandonăm unor recuperări – între care cafeaua pe terasa mingiiată de brizele serii, liniștea unei străzi cu palmieri legănînd leneș imense evantaie și impresia de calmă vacanță. Căci, a doua zi, vor urma drumurile prin cetatea la care am visat parcă dintotdeauna și marile revelații ale marilor surse ale culturii și civilizației europene.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 22 (636) ● 29 MAI 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

COPIII ȚĂRII

Mi se păstrează deosebit de vie și tulburătoare în suflet emoția pe care am trăit-o, la începutul acestei luni, în marea sală a Palatului sporturilor și culturii, cînd am participat la deschiderea Forumului național al tinerei generații. Atunci, ascultînd, împreună cu mii de copii și de tineri, mobilizatoarea **Cuvîntare a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU,** mi s-a relevat ideea că una din puterile cele mai mari ale unui popor este aceea de a-și zămisli viitorul prin creșterea fiilor săi, întru menirea străbaterii zărilor pe care și le dorește. Numai o societate echitabilă este capabilă să rezolve problema perfectării educației fiilor săi, în direcția conștientizării maximale, modelatoare a personalității, spre a forma oameni de tip nou, angajați plenar în activitatea neîntreruptă, de realizare a progresului general. Reprezentanții tinerei generații prezenți la lucrările marelui Forum – și odată cu aceștia, toți copiii și tinerii acestei țări – și-au exprimat înalta recunoștință față de partid, de secretarul său general, față de întregul nostru popor, pentru grija permanentă de a se crea cele mai bune condiții în vederea dezvoltării personalității umane, potrivit unui prezent demn al patriei și în perspectiva încununatului nostru viitor.

Cea mai adecvată modalitate de formare a unui tineret care să corespundă cerințelor vremii noastre este aceea de a-l angaja în întreaga problematică a vieții sociale, stimulîndu-l să se manifeste liber, creator, în fundamentala operă de edificare a noii societăți. În documentele și hotărîrile de partid sînt prefigurate cu claritate cadrul de acțiune pentru tînăra generație, problematica largă a vieții tineretului. În **Programul P.C.R.** se arată că : **„Partidul nostru pornește de la faptul că tineretul reprezintă o puternică forță socială, că tînăra generație este viitorul însuși al națiunii noastre socialiste. De aceea, el pune și în viitor, în centrul preocupărilor creșterea și educarea tineretului în spiritul concepțiilor înaintate despre lume și viață, pregătirea maselor de tineri din punct de vedere profesional și politic, participarea activă a acestora la înfăptuirea programului general al partidului".** Dealtfel, în acest scop, Forumul tineretului a adoptat **Programul unitar privind educarea comunistă, revoluționară, prin muncă și pentru muncă a tinerei generații din patria noastră, participarea tot mai activă a întregului tineret la înfăptuirea obiectivelor Programului Partidului Comunist Român** – document elaborat de Consiliul Național al Organizației Pionierilor și Organizației Șoimilor Patriei, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist și Consiliul Asociațiilor Studenților Comuniști.

Acum, în preajma **Zilei internaționale a copilului,** avînd în vedere și **Rezoluția celei de-a IV-a Conferințe Naționale a Organizației Pionierilor,** imaginea noastră despre copiii patriei se cristalizează în dimensiuni mai bogate, esențiale, sub cheia de boltă a unui optimism funciar. Grădinițele, școlile – profilate în baza transformării revoluționare a învățămîntului, într-o viziune unitară, originală și de largă perspectivă – împreună cu familia, cu întreaga societate, oferă chezășia unei copilării fericite – a jocului fără griji, dar și a dezvoltării interesului și răspunderii față de muncă și învățătură, a pasiunii de a participa la activitățile social-utile. Din zi în zi, tot mai mulți copii sînt cuprinși în cadrul cercurilor tehnico-aplicative, urmînd ca, pînă în anul 1990, fiecare pionier și școlar să participe la o formă de activitate tehnico-aplicativă sau științifică, spre a-și însuși în mod sistematic și novator, cunoștințe importante din domeniul științei, tehnicii și culturii moderne. Se va intensifica în continuare stimularea talentelor literar-artistice, în cadrul cercurilor de creație din școli și de la casele pionierilor și șoimilor patriei. E îmbucurător faptul că, avîndu-se în vedere atenția pe care o acordă partidul nostru cultivării spiritului creator, cea de a IV-a Conferință a stabilit ca, într-un timp cît mai scurt, Consiliul Național al Organizației Pionierilor să acționeze împreună cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste și C.C. al U.T.C., pentru înființarea unei case de filme pentru copii și tineret, a unei reviste de literatură și a unei galerii de artă pentru copii.

Retrăiesc și acum marea emoție pe care mi-au produs-o cuvintele tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** rostite la deschiderea Forumului tineretului : **„Întotdeauna gîndul meu e la copiii țării mele, la tineretul, la poporul nostru ! (...) În numele vieții copiilor, a omenirii, să facem totul pentru pace, pentru independență !"** Floarea fără moarte a copilăriei strălucește cu cea mai vie culoare în nimbul păcii, în certitudinea viitorului temeinic gîndit al patriei, în colaborării acesteia cu toate țările lumii pentru înlăturarea definitivă a spectrului războiului, pentru dreptul omului la viață, la fericire.

Aurel TURCUȘ

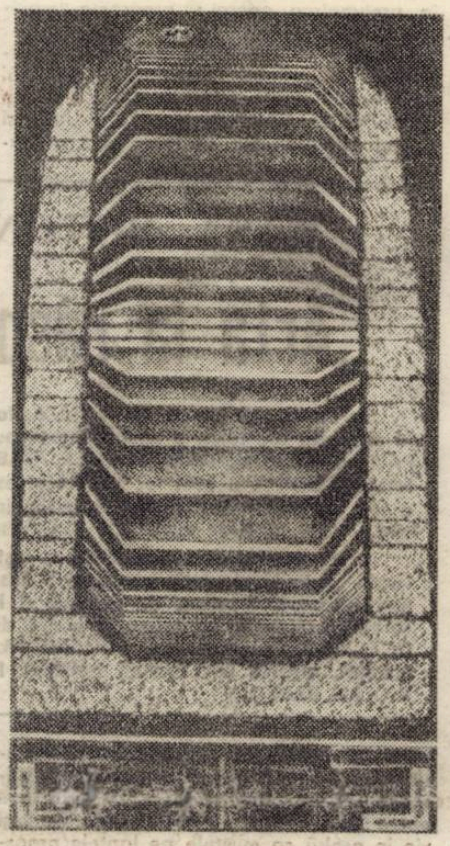

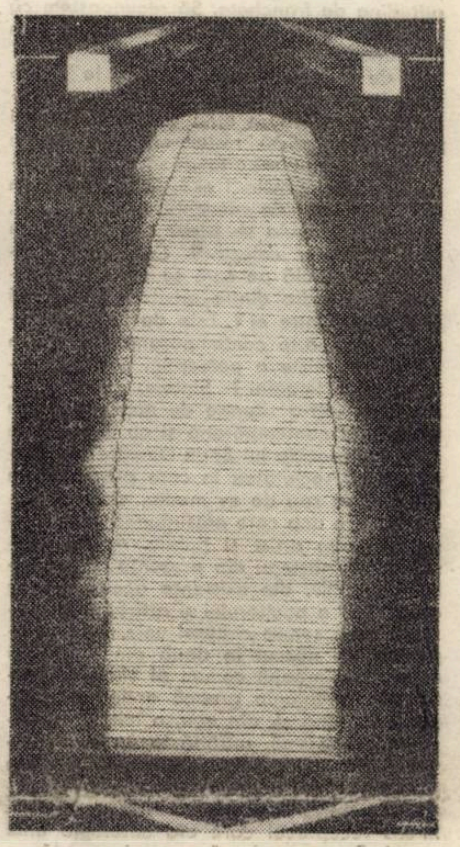

În acest număr, masa rotundă „Arta la răspîntia gîndurilor", ocazionată de expoziția artistului plastic **SORIN DUMITRESCU.**

Trec la arat de ceață Moromeții

In memoriam MARIN PREDA

Era de necrezut. Ce brazde-adînci
Îi înfășau în umbre tari pometii,
De parcă, înainte de-a fi ziuă,
Trec la arat de ceață Moromeții.

Era de necrezut. Un fum fierbinte
Plutea deasupra ființei și durerii.
Cel ce-a condus imperii de cuvinte
Ne impunea răzmerița tăcerii.

Ploua cumplit de parcă cerul însuși
Se-mpotrivea să cadă-n bernă riul.
Cu ce izvoare ne-am putea mîndri
De-a fi și noi de unde crește grîul ?

El ne așteaptă ca pe niște ploi,
Ca soarele ce-mparte-n spic dreptatea,
Dar grîul crește chiar și fără noi,
Stînd pe părinți cu toată greutatea.

Și noi, niște țărani, de-acuma domni,
Mereu în librării cu-o carte groasă,
Mereu uitînd măruntul sat natal,
Ori să timitem trei cuvinte – acasă.

Țărani români, mari obsedați de zare,
Chiar unul dintre voi și cel mai teafăr,
Cu fruntea prin reformele agrare
Ca să răstoarne brazdă de luceafăr,

Țărani români, în timp ce voi, continuu,
La brîul țării dați fîntîni de pîine,
El scapără în marmura iubirii
Un veșnic astăzi și un veșnic mîine.

Sub văluri pale, ultimul țăran,
Pe-nțelepciuni de lut săpîndu-și rana,
Cu mîna de pe coarnele de plug,
Tăcu, spre nemurire-ntinde pana.

Era de necrezut. Năuc priveam
Cum cade-n lut fragilul fir al vieții,
De parcă înainte de-a fi ziuă,
Trec la arat de ceață Moromeții.

Damian URECHE

ROMANUL POLITIC

Participant direct la viața politică și socială a României, cititorul de astăzi este o specie deosebit de curioasă, el caută cu fervoare tocmai acele cărți care ridică aspecte din realitatea imediat înconjurătoare ; fie că acestea țin de domeniile politic și social sau de cel sufletesc. Într-un caz sau în celălalt șocat că se poate vorbi de un roman politic. Să mă explic. Astăzi, ca niciodată, problemele spirituale ale omului nu pot fi desprinse de cele sociale, politice ; ar fi o iluzie deșartă să-ți propui să scrii, să zicem, un **Adolphe,** sau **Suferințele tînărului Werther** (las că nici măcar aceste cărți nu sînt rupte total de contextul social), o dramă a iubirii desfășurată în pustiul lui Zarathustra. Cel care ne-ar sancționa ar fi însuși cititorul, cel care la urma urmei este beneficiarul direct al creației noastre. Că este așa și nu altfel o dovedesc cele mai bune cărți ale deceniului : **Princepele, Delirul, Galeria cu viță sălbatică, Fețele tăcerii, Suferința urmașilor.** Majoritatea acestor cărți propun și discută aspectele deosebit de complexe și grave ale anilor 50-60, venind ca o replică tîrzie la romanul searbăd, idilic, fals, al perioadei respective.

Cantonarea cu îndărătnicie în epoca respectivă dovedește lipsa de curaj a noastră, a tuturor, neînțelegerea exactă a comandamentelor politice și sociale, a rostului însuși al literaturii. Secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne-a invitat în numeroase ocazii, să prospectăm lumea noastră de astăzi, să scriem despre contemporanii noștri, să spunem adevărul despre ceea ce facem și gîndim acum.

Iată o lacună pe care avem datoria de onoare s-o completăm.

Nu neg că s-au făcut încercări, unele timide, de a aborda realitatea imediată. Dar ele sînt încă insuficient de bine conturate, n-au așa cum spuneam, suficient curaj, luciditate. Se abuzează de discursivism, se simplifică încă foarte mult ; creăm personaje care vorbesc mult și fac prea puțin, nu vedem încă suficient de clar unde începe „eroul" cel care ține pe umerii săi marea ctitorie a socialismului și-i dă cu fiecare zi mai multă strălucire, ne prefacem că nu observăm grăunțele stricate în fluviul de aur curat, uităm că mai sînt clevetitori, furi, oameni cu două fețe și uneori chiar trădători. Departe de mine intenția de a sublinia toate temele posibile pentru o literatură a prezentului.

De bună seamă arsenalul artistic este divers, fiecare scriitor își poate alege modalitatea care-i convine, care i se potrivește. Poți scrie un roman în cel mai pur stil clasic, fără ca valoarea sa să fie cu nimic diminuată, poți scrie un roman psihologic preluînd cuceririle ciștiguri ale prozei universale, esențial rămîne însă să ai tăria scrutării lumii care te înconjoară.

Și iată, după opinia mea, a scrie roman politic înseamnă să scrii despre România anului 1980, cu înțelepciune și îndrăzneală, cu aceeași înaltă răspundere cu care alții construiesc uzine, case, făuresc pîinea ogoarelor sau cercetează miracolele științei.

Ion Marin ALMAJAN

DAN HĂULICĂ

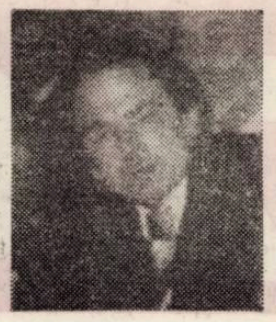

GABRIEL LIICEANU

EDUARD PAMFIL

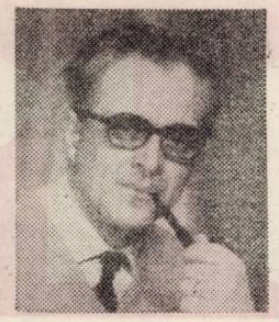

AL. PALEOLOGU

MIHAI ȘORA

MASĂ ROTUNDĂ „ORIZONT"

„Arta la răspîntia gîndurilor"

În seara zilei de 12 aprilie, a. c., la Galeriile de artă „Bastion" din Timişoara, în prezenţa artistului, a unui numeros public şi a invitaţilor – MARIN GHERASIM, PAUL GHERASIM, DAN HĂULICĂ, GABRIEL LIICEANU, ALEXANDRU PALEOLOGU, MIHAI ŞORA – a avut loc vernisajul expoziţiei SORIN DUMITRESCU. Manifestarea a fost deschisă de alocuţiunea preşedintelui C.J.C.E.S. Timiş, tovarăşa AUGUSTA ANCA. Criticul DAN HĂULICĂ a vernisat expoziţia, printr-un amplu discurs.

În dimineaţa zilei următoare a fost organizată, în spaţiul expoziţiei, masa rotundă „Arta la răspintia gindurilor". Discuţiile au fost precedate de vizionarea unui film-document (realizat de operatorul HORIA LAPTEŞ). Pelicula urmărea desfăşurarea expoziţiei în versiunea ei primă, din sala Dalles. Au luat cuvintul : DAN HĂULICĂ, GABRIEL LIICEANU, EDUARD PAMFIL, AL. PALEOLOGU, MIHAI ŞORA, ION MAXIM, MARIN GHERASIM, MARCEL POP CORNIŞ, SORIN DUMITRESCU şi CORIOLAN BABEŢI.

DAN HĂULICĂ : Dacă nu e un miting, întîlnirea aceasta a debutat cu neprevăzutul unui happening. Dar ideea de a vă arăta filmul era o idee care intra în logica discuţiei noastre. Era un îndemn la o relativitate necesară a punctelor de vedere, ca şi a perspectivelor spaţiale. Cred că acesta va fi şi spiritul dezbaterii – găzduită în expoziţia Sorin Dumitrescu, pornind de la ea, încălzită de ea. „Arta la răspîntia gîndurilor" – anunţa revista „Orizont". O răspîntie e, într-adevăr, aceea care ne întîmpină la intrarea expoziţiei, un semn tensional, care îndeamnă şi dezbaterea noastră să desfăşure cu francheţe contrariile ; astfel încît să plecăm mai degrabă tumultuos îmbogăţiţi, decît cu un sentiment de pacificare convenţională a propriilor noastre gînduri.

GABRIEL LIICEANU. Aş dori să vă propun, pentru începutul discuţiei noastre, o atitudine de francheţe. Să recunoaştem că arta lui Sorin Dumitrescu, cu care sîntem confruntaţi astăzi, la Timişoara – indiferent de metamorfozele pe care le suferă ea prin trecerea într-un nou spaţiu al expunerii – ridică în mod constant aceeaşi problemă : există nişte repere spirituale la care se pot raporta deopotrivă creatorul operei şi privitorii ei ? Există deci un sistem minimal de convenţii, organic creat, în virtutea căruia se poate constitui fiinţa unui spectator colectiv ? Care este platforma spirituală pe care se pot întîlni autorul cu fiecare dintre privitorii operei lui şi privitorii între ei ? Este de fapt problema întregii arte contemporane. Ce privim noi ? Ce linişte a percepţiei avem în faţa acestor imagini ? Sîntem, s-o recunoaştem, într-o situaţie de neprivilegiu cu toată arta contemporană şi cu expresia ei de aci, expoziţia lui Sorin Dumitrescu. Gîndiţi-vă că societatea în care producea un artist antic sau de ev mediu, chiar renascentist, era una care presupunea nişte consensuri între artist şi public. Aceste consensuri se năşteau din prezenţa unui „limbaj" colectiv, din existenţa acelei imense comunităţi a privitorului şi artistului în graniţele unui socius cultural unic. Arta europeană s-a născut în două din marile ei etape pe limbajul comun al cîte unei mitologii : mitologia greacă antică şi mitologia creştină şi, din nou, o mitologie antică sau creştină, retrăită la un nivel personal de către marile individualităţi ale Renaşterii. Mereu, însă, între public şi artist, apărea un consens, pe baza acestui imens receptacol care era mitologia unei epoci. Epoca modernă nu mai posedă o asemenea mitologie, care să facă posibilă spontaneitatea comunicării. Cînd artistul vine să ne propună mesajul său, el nu se mai întîlneşte decît cu fragmentele de conştiinţă în care sîntem angajaţi fiecare dintre noi, şi nu cu structurile publice ale unui spirit obiectiv. Unde ne vom întîlni, artistul şi noi înşine ? Trebuie să avem francheţea de a recunoaşte că trăim într-o rupere de cod cu arta contemporană. Aceasta este prima problemă pe care aş vrea să o supun meditaţiei d-voastră. Este vorba, pur şi simplu, de o dramă a artei contemporane.

Dar cum ni se înfăţişează ea, la o privire mai atentă ? Artistul, deci Sorin Dumitrescu, vine în faţa noastră, a tuturor, cu mărturisirea lui proprie.

SORIN DUMITRESCU : Eu sau altul.

GABRIEL LIICEANU : Sigur că el sau altul ; sîntem într-o situaţie paradigmatică. Deci, el vine în faţa noastră cu această mărturisire. Opera, pentru orice artist autentic, nu este un obiect de sine stătător, ci este o formă de a se mărturisi. Dar odată ce actul creaţiei a fost încheiat, opera se ridică, cu eminenţa ei gravă, în faţa noastră, ca un obiect de sine stătător. Opera capătă independenţa idealului întrupat. Din clipa aceasta, artistul se livrează expresiei sale obiectivate şi spune : **„eu nu mai sînt eu ; eu sînt această operă a mea. Sînt absorbit în întregime în ea".**

Al doilea pas. În clipa în care artistul este chestionat, aşa cum l-am chestionat noi toţi, plini de uimire în faţa stranietăţii de primă instanţă a obiectelor sale, el începe să vorbească, să se explice. Această inteligenţă, specifică artistului contemporan sau modern, anticii şi artiştii de ev mediu nu o aveau. Ei nu spuneau mai mult decît făceau. Cu adevărat, ei erau retraşi în opera lor. Or, Sorin Dumitrescu ştie să vorbească. El sau altul. Această inteligenţă verbală vine să spună în cele din urmă că el nu şi-a epuizat înţelesurile ultime în operă. Şi că de fapt mai are ceva de spus. El simte nevoia să se explice, dincolo de ceea ce, cu un gest mut, a pus pe pereţi. Deci, în pasul al doilea, artistul spune : **„opera nu mă reprezintă în întregime. Nu mi-a epuizat adevărul. Idealul este în operă, dar este mai mult decît în operă".** Cu alte cuvinte, artistul face un pas de retragere din operă şi se refugiază în idealul său. Există acest impas al artei contemporane care este limbuţia artiştilor : mulţimea de programe, de „ideologii", care încearcă să suplinească tocmai absenţa, despre care vorbeam la început, a unei mitologii. Dat fiind că nouă ne lipsesc consensurile de percepţie, acel spaţiu aperceptiv unic, artistul trece, compensativ, la raţionalizarea obiectului său. Creatorul nu mai iese la iveală numai cu opera, ci şi cu idealul său, explicitat verbal în prelungirea operei : programe, manifeste, masa noastră rotundă etc.

Lucrurile nu se opresc însă aci. Modernitatea l-a inventat şi pe criticul de artă, care complică şi mai mult situaţia ca un al treilea element, suprapus artistului şi operei. Simt nevoia să invoc aici o vorbă a lui Hegel, dintr-o splendidă judecată pe care el o face în **Fenomenologia spiritului** asupra artei moderne. În zorul unei opere nou create, spune Hegel, „ceilalţi vin în grabă ca muştele pe laptele proaspăt". Am venit cu toţii aici, cu gîndul că vom spune ceva despre idealul însuşi, despre opera însăşi despre sensurile înseşi care sînt prinse în aceste lucrări. Şi de fapt, terminăm cu toţii prin a suprapune acestui discurs al artistului propria noastră faptă, discursul nostru. Opera se complică astfel prin încă un strat, care este creaţia criticului însuşi.

Există deci în arta contemporană şi în prelungirea ei o disperată tentare a universalităţii care se realizează însă mereu prin cîte un act de supremă individualitate. Asistăm mereu la această faptă „disperată" a artistului, care vine cu inima sau cu gîndul lui în faţa noastră şi spune : **„iată, aceasta este legea lumii"**, pentru ca în cele din urmă să termine în acest arest al individualităţii, unul firesc, pe care îl aduce cu sine absenţa mitologiei în epoca contemporană.

EDUARD PAMFIL : E interesant cum un om neavizat şi puţin iniţiat în discuţia care începe, poate totuşi să se regăsească aici, rezonînd intens la tot ce s-a spus pînă acum. Cred că acest lucru este datorat unui fapt care e marca – aş spune, fără emfază – supremă, a condiţiei noastre spirituale : aceea că una dintre cele mai vechi aşezări ale sufletului este consumul de mit. Necesitatea de mit se transformă pentru noi în generarea mitului. Mitul a fost probabil inventat de Demiurg, pentru ca acesta să se facă înţeles. (Altfel, dialogul nu are sens, el, demiurgul, neputîndu-se detalia). Pentru ca sufletul şi fiinţa să poată să se salveze în universul dominat de demiurg era nevoie de o decodare. Iar decodarea era posibilă în mit. Artistul (începînd cu cel din faţa noastră şi terminînd printr-un imens circuit încheiat tot cu el sau cu vecinul său) **creează mitul.** Aceasta, fiindcă omenirea nu mai dispune de o mitologie. Perfect de acord. În momentul în care artistul vrea să vorbească, el trebuie să-şi inventeze codul. Trebuie să se cifreze, neputînd să intre în legătură directă cu contemplatorul lui. El trebuie să intre în dialog, iar pentru aceasta trebuie să inventeze un cod. Dar acest cod nu poate fi decît o mitologie. Deci artistul este azi un **mitogen,** un inventator admirabil al limbajului cel mai adecvat, intermediar între structura expresivă care e prinsă în ceea ce construieşte el şi cel care primeşte expresia sufletului său. De aceea, admirabila întîmplare o omului din secolul nostru este cea prin care mitul rămîne acel intermediar inevitabil. Ca în toate marile momente ale istoriei faptelor de artă, însă de data aceasta era posibil să încapă toată lumea acolo unde putea fi el văzut) – şi îmi pare foarte regretabil lucrul acesta, pentru că filmul – admirabil mod de a urmări o desfăşurare – m-a făcut să găsesc, mulţumită lui, unul din motivele de meditaţie la care ne invită o creaţie cum a fost cea a lui Sorin Dumitrescu. Sau a altora. A vorbit Gabriel Liiceanu despre faptul că astăzi creatorul de artă nu mai are ca pornire primară şi consensual acceptată – o mitologie. Şi, deci, specifica el (şi profesorul Pamfil dealtfel), necesitatea de a reinventa sau de a propune o ipoteză proprie sau eventual dedusă din anumite date ale lumii actuale, a unei alte mitologii, plauzibile şi acceptabile în măsura în care o ratifică sau îi dă o structură coerentă creaţia lui. Dar cred că s-ar putea face o afirmaţie : orice mitologie e reductibilă la o cosmogonie. Orice cosmogonie presupune un anumit proces dinamic, creator şi destructiv : o alternanţă de distrugere şi creaţie, de haos şi cosmos. Întîmplarea mutării expoziţiei lui Sorin Dumitrescu de la Bucureşti, din sala Dalles, în sala aceasta, de la Bastion, e un eveniment de această natură. Acolo am putut vedea un lucru (urmărit şi în film în mod foarte clar) : arta lui Sorin Dumitrescu (sau a lui Şerban Gabrea, de pildă) nu ne mai înfăţişează într-o sală de expoziţie o adiţiune de unicate remarcabile, o antologie de tablouri, ci ne oferă un **sistem totalizant ;** nu deschide un spaţiu intern al fiecărui tablou, ci ia în posesie şi domină spaţiul real, se instaurează în acesta printr-un act de autoritate şi impune, pe o anumită rază a sa, ceva ce aş numi **aria monumentală.** O expoziţie de genul acesta este un monument în totalitatea lui, care se instaurează în spaţiul în care ne aflăm, ne integrează în acest spaţiu, ne face să circulăm în el. La Dalles puteam circula perfect în această cupolă, puteam cuprinde fenomenul în totalitatea lui operantă. M-am gîndit ce se va întîmpla cînd, la Timişoara, sala va obliga la o percepere fragmentată a expoziţiei. Ce mi s-a părut extraordinar de interesant în filmul văzut, este că am asistat la cataclism, la fenomenul care curmă o cosmogonie ca să o facă posibilă pe următoarea. Am putut vedea acolo şi o imagine absolut simbolică, superbă, cea a dragonului ucis. Acel obiect de lemn, cu fantele aurite, a fost văzut apoi zăcînd pe jos, orizontal şi în zig-zag, ca un dragon ucis. Uciderea dragonului este unul din acteie instauratoare pentru oricare alt ciclu de civilizaţie. Şi spun civilizaţie, pentru că opera aceasta, acest gen de artă, a lui Sorin Dumitrescu (şi a altora) este nu numai un act de cultură, ci mult mai mult : un act civilizator. Pentru ca apoi să se repete cosmogonia, cu alt sens, cu alte distribuiri, aici, la Timişoara. Lucrul e cu atît mai interesant, cu cît expunerea de pînă acuma, deci cele două versante sau cele două etape ale expoziţiei, cea globală, totală de la Dalles, care putea fi cuprinsă dintr-o dată, se transformă dincoace într-o contemplare itinerantă, pe etape revelatorii, iniţiatic revelatorii. Încă ceva : aici, ca şi în filmul văzut mai înainte, ca dealtfel şi în filmul consacrat de Dan Hăulică tapiseriei din holul Teatrului Naţional, se dezvăluia un mod de a lucra, o muncă teribilă, migăloasă, perseverentă şi continuă, aşa cum numai lucrătorii de catedrale ou dovedit-o. S-a văzut că artistul este capabil de efort muscular şi mental continuu. El nu se poate repausa în momentul în care s-ar spune „fecit". Gata. El nu e niciodată gata, ci e o fiinţă în perpetuă nevoie de a munci. Spunea, mi se pare Gobineau, că sînt în lume numai două valori, „il y a l'amour, puis le travail, puis rien". Dragoste şi muncă : aceasta e unica deviză reală a artei.

MIHAI ŞORA : Trebuie să recunosc, aşa cum au recunoscut toţi cei de dinaintea mea, că sîntem puşi în faţa unei absenţe de cod. Totuşi, vorbirea noastră nu e o vorbire arbitrară. Aş pleca de la ceea ce spunea Pascal, într-un punct nodal al proiectatei sale Apologii : „Nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit". Noi sîntem vital angajaţi într-un sistem de aşteptări care este însuşi centrul pulsator al sistemului dinamic al lumii în care trăim. De aceea aş fi preferat să numesc dezbaterea noastră, nu : **„Arta la răspîntia gîndurilor"**, ci : **„Arta într-o lume la răspîntie".** O lume la răspîntie nu e o lume aflată într-o situaţie zero, ci într-un proces de cristalizare, la un anumit nivel al acestui proces, pe care aş putea să-l numesc punctul de cristalizare al sistemului ei de aşteptări. Aş încerca, împreună cu Dvs., să pun cîteva întrebări sistemului de semne în care trăim şi care ne trimit înspre anumite înţelesuri. Să spunem că avem în faţa noastră un copac. El este în primul rînd un-copac-pur-şi-simplu : toate înţelesurile lui posibile stau învălătucite în el ca într-un ghem. Nu e nevoie să-i pui întrebări. Totuşi există o serie de întrebări pertinente care pot fi puse unui copac. Un silvicultor ştie, de pildă, ce întrebări să-i pună. Un economist sau un timplar ştiu şi ei să pună întrebări copacului. Pentru unul din ei copacul este cherestea şi poate să se funcţionalizeze şi să răspundă la întrebări care sînt nu numai din ce în ce mai precise, adică mai puţin difuze, ci şi din ce în ce mai mult **de-contextualizate.** Obiectul pe care îl face artistul nu poate fi însă niciodată decontextualizat, – deci înţelesul şi întrebările pe care i le poţi pune, niciodată nu se pot acoperi cu un singur răspuns. Există însă şi în acest domeniu (la modul tendenţial, firește), **un fel de proces** de decontextualizare, şi deci de precizare a cadului şi de unicizare a înţelesului, însă doar în măsura în care se organizează consensualitatea în interiorul unei colectivităţi care s-a stabilizat, în care idealurile s-au precizat, mai mult chiar : s-au încorporat şi au cristalizat. Niciodată, însă, univocizarea unui semn artistic nu poate să meargă pînă la limita de-contextualizării. Semnul artistic nu poate decît să trimită spre un halo, dacă, de pildă, tipul de parcurgere a semnelor-elemente, este de acest tip, să-i spunem : timişorean ; nu poate decît să trimită spre un centru intraobiectual, dacă consideraţi că obiectul este ansamblul expoziţiei, adică un spaţiu organizat, în care toate semnele mici trimit spre un centru pe care nu-l mai putem localiza. Oricum ar fi, însă, această trimitere nu se petrece pe o direcţie fixă şi nu are o lungime dinainte determinată. Este un centru-halou difuz. Evident, niciodată decriptările unui obiect artistic nu se pot face prin răspunsuri lipsite de ambiguitate. În acest sens, cred că trebuie înţeleasă afirmaţia lui Gabriel Liiceanu de la început : „nu sîntem într-o situaţie privilegiată". Aşa este. Sîntem, însă, mai mult sau mai puţin apropiaţi de centrul pulsator al sistemului de aşteptări al colectivităţii din care facem parte. Artistul vine să răspundă aşteptării noastre prin rezultatul muncii lui, care s-a desfăşurat în timp, nu ca o ilustrare a unui sistem de coordonate foarte bine precizate. O expoziţie este un mare sistem dinamic de micro-sisteme, căci fiecare din tablouri

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 2 puncte de fixare

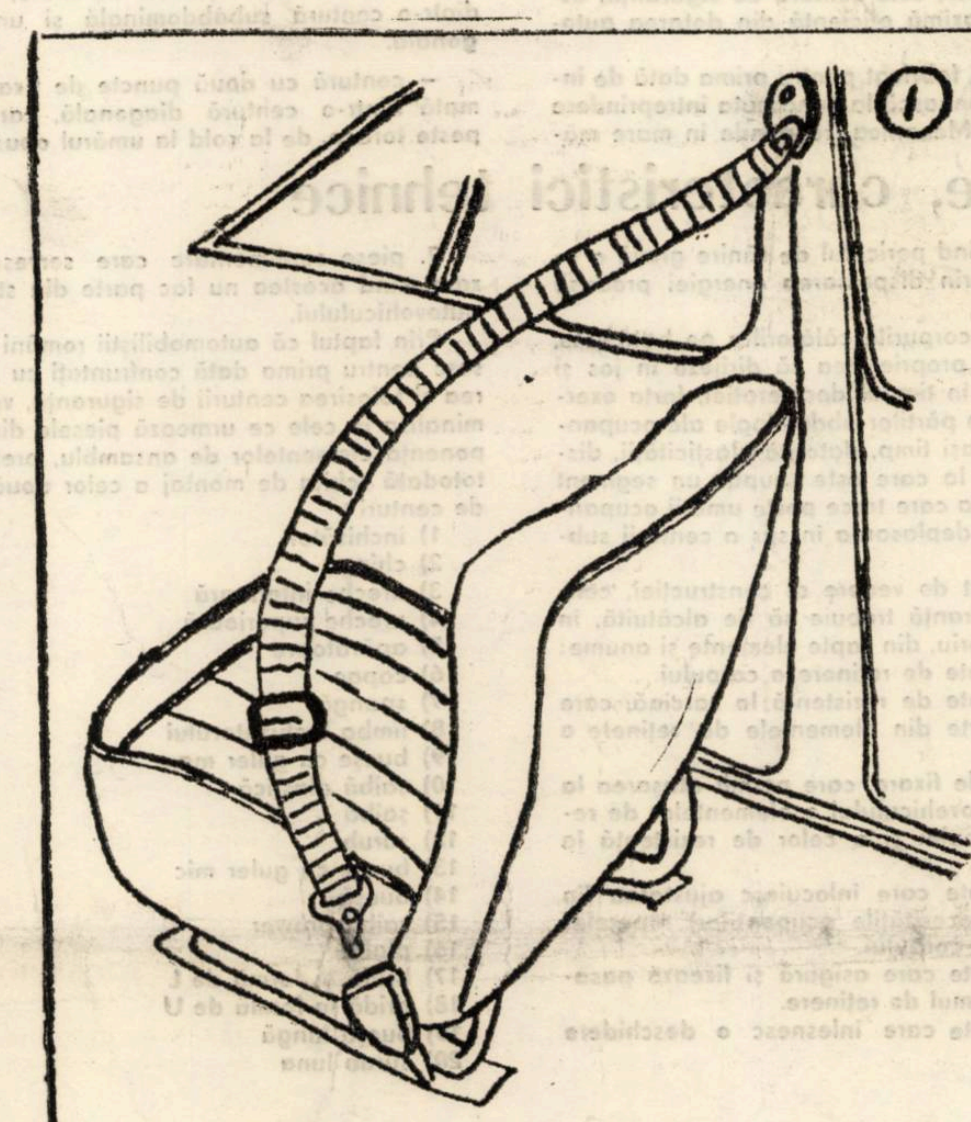

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ IN TREI VARIANTE I ; L ŞI U IN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este uşor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l acţioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în ca. de impact.

*

Prezentînd construcţia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa braţelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerare bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi gambelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDITII DE LIVRARE

Intreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRASOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele=partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

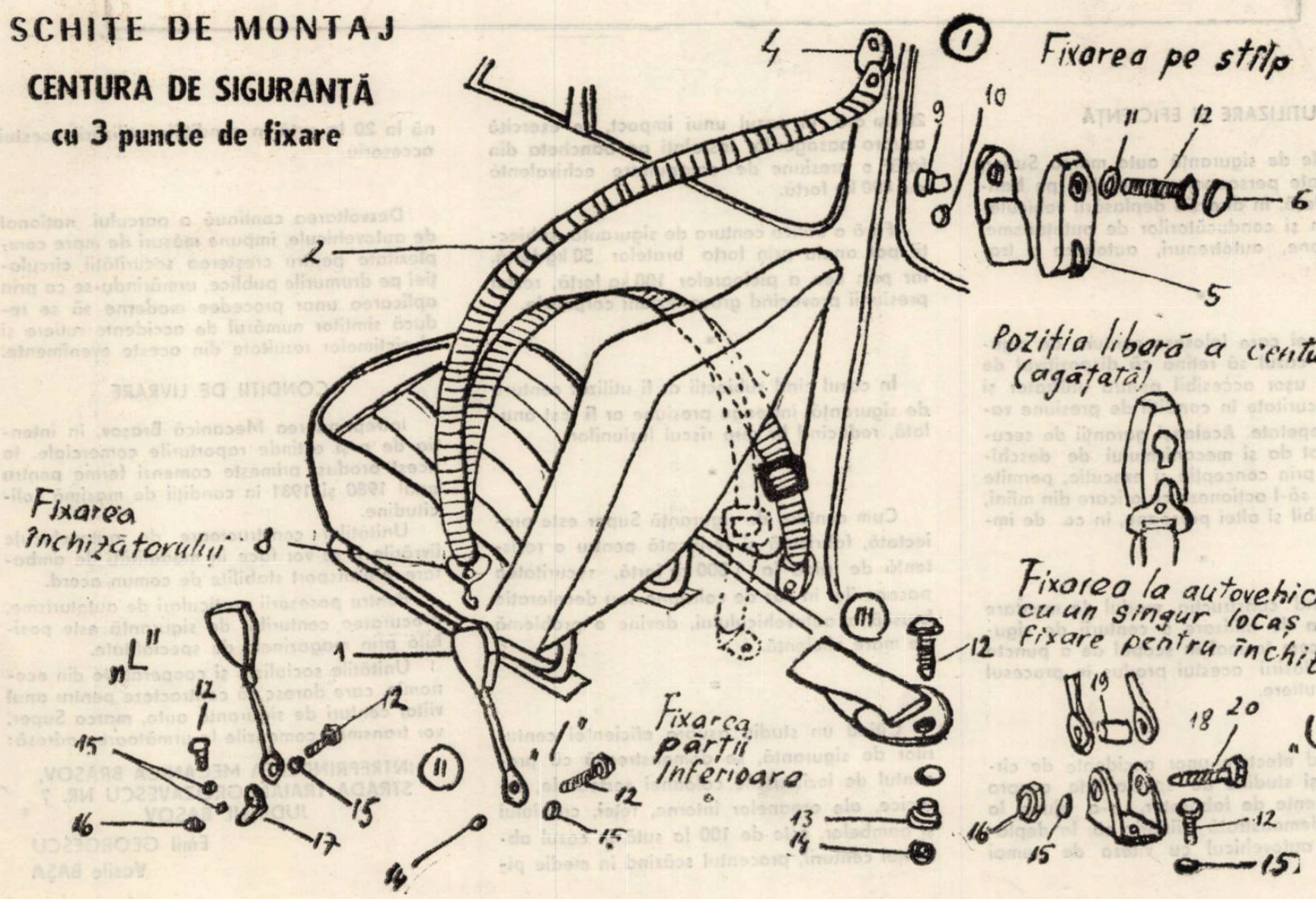

constituie un micro- sau un sub-sistem realizat într-un prezent (dilatat), bine circumscris pe axul timpului, al acestui sistem de sisteme realizat în scurgerea timpului, şi care poate fi reordonat în feluri şi chipuri. Poate, deci, că se produc mici deplasări de înţelegere, după felul în care a fost receptată sau chiar organizată expoziţia. Expoziţia de la Dalles a beneficiat de un spaţiu care permitea vizitatorului să aibă un contact instantaneu, global, cu expoziţia, spaţiu care provoca instantaneu un sentiment global la spectator, absorbit dintr-o dată într-un anumit tip de emoţie. Aici, la Timişoara, întrebările se pun mai tatonant. Se ia un contact, aşa zicînd, pas-cu-pas, iar sentimentul de unitate se cîştigă abia la capătul unui mers prin labirint. Ar putea fi făcute, aici, transpuneri foarte interesante la nivelul acelor „orizonturi subconştiente spaţiale", despre care vorbea Blaga. Ar fi un fel de interpretare autohtonă a unui fenomen autohton.

ION MAXIM : Aş porni de la ideea absenţei unui cod în arta modernă, atît de diversă, deconcertant de diferită de la artist la artist. Arta clasică avea unul bine statornicit, aşa cum a arătat Gabriel Liiceanu. Un pictor spunea totul prin tablourile sale, fără să mai fie nevoie să adauge o explicaţie sau alta. Teoretizările creatorilor sunt o invenţie modernă şi au un rol bine precizat. Modelul clasic rezulta din lucrări şi caracteristicile lui au fost apoi statornicite, încît cine-l cunoaşte, va recunoaşte ce intră într-un curent sau altul constituit, nu în constituire, cum este cazul artei moderne. De aceea, aflîndu-mă în faţa pînzelor lui Rafael, expuse la Muzeul Vatican, unde în sala ce poartă numărul opt se află trei celebre lucrări, nu a trebuit să întîrziu prea mult, deoarece, dintr-o privire, am recunoscut semnele, pentru că ele alcătuiesc un cod precis, descifrabil şi cunoscut. Lipsa unui cod în arta modernă a fost ridicată chiar aici, în directă legătură cu expoziţia la care luăm parte. Tocmai lipsa codului, dacă cele spuse de Gabriel Liiceanu sînt adevărate, i-a obligat pe artişti să intervină cu teoretizările lor. Iar dacă nici din aceste teoretizări nu se poate stabili un cod, semnele fiind insuficiente, atunci nu ne rămîne decît să căutăm noi unul sau să-l inventăm. În acest sens socot participarea spectatorului creatoare.

O ultimă idee priveşte încercarea de a stabili totuşi o teoretizare. Aş duce mai departe gîndul lui Mihai Şora, care l-a amintit pe Blaga, recunoscînd la Sorin Dumitrescu, ca şi în cazul întregii arte moderne, o minus-cunoaştere. În cazul lui Brâncuşi s-au făcut unele consideraţii, dar teoretizarea ar trebui, credem, extinsă, înţelegînd prin acest tip de cunoaştere o potenţare a celor ascunse. Voinţa de a fi mai puţin înţeles, de a fi deosebit de alţii, de a propune alte forme, chiar dacă pentru aceleaşi vechi înţelesuri, de astă dată ascunse cu tot dinadinsul, este caracteristică acestei arte şi acestui mod de cunoaştere.

MARIN GHERASIM : Genericul acestei dezbateri, **„Arta la răspîntia gîndurilor"** mi se pare cu adevărat important. Am putea chiar să spunem, şi mai semnificativ, „Arta la răspîntie". Sau am putea vorbi mai degrabă despre omul la răspîntie, despre fiinţa la răspîntie, şi atunci desigur că lucrurile se luminează altfel şi le putem privi dintr-o altă perspectivă. Cred că ceea ce încearcă să facă Sorin Dumitrescu este de a restabili o anumită integralitate a fiinţei umane. Faptul are drept consecinţă directă aspiraţia către integralitatea unei creaţii. Cînd vorbeam de omul la răspîntie, mă gîndeam că există o criză a fiinţei care îşi caută identitatea şi un crez. În locul omului unidimensional, se încearcă aici restabilirea omului total. Analizăm acum expoziţia lui Sorin Dumitrescu, dar se poate vorbi despre o aspiraţie mai generală, a timpului nostru. Acei „alţii" – mereu invocaţi – sînt şi ei importanţi, pentru că reprezintă un simptom al unei crize şi o dorinţă acerbă de a găsi răspunsul. Sorin Dumitrescu încearcă să restabilească această unitate a omului, sinteză de raţionalitate şi senzualitate, luciditate şi iraţionalitate. Opera lui reprezintă tocmai înmănuncherea acestor date opuse, a acestor constituenţi opuşi ai fiinţei umane. Analizînd modalităţile de exprimare, limbajul lui S. D., se observă acelaşi proces de integrare a elementelor polare. Dacă există o gîndire structurală, care asigură o anumită unitate a viziunii şi a limbajului, în acelaşi timp artistul este preocupat şi de efemer, de fenomenalitate, de raportul dintre structură şi întîmplare, dintre idee şi obiectualitatea concretă. Dar proteismul sau dorinţa integralităţii poate să nască unele capcane. Există pericolul eclectismului. A dori să fii o fiinţă integrală, poate să te expună pericolului de a fi o fiinţă nedeterminată. De aici, un alt pericol : acela al unei arte fără o determinare precisă, fără un scop de înaintare bine definit. Deci problema nu este numai de o îmbrăţişa cu mintea, cu intelectul totalitatea, ci este de a ţi-o asuma existenţial. S-a vorbit aici despre omul modern care nu ar avea o mitologie. Dar părerea mea este următoarea : criza omului modern decurge nu din faptul că nu are o mitologie, deoarece el are chiar foarte multe mitologii, dar disparate : a maşinii, a omului care dobîndeşte succes social, a vedetei, a sportivului de anvergură. Însă ele nu se constituie în ceva mai important decît o mitologie : nu se constituie într-o credinţă. Dacă este vorba de o criză a omului modern, atunci eu aş vedea-o ca o criză a lipsei de credinţă, a lipsei unei credinţe. Deci tot labirintul acesta în care artistul modern se angajează trebuie să fie luminat de un scop. În ce scop toate acestea ? Sorin Dumitrescu lasă întrebarea deschisă şi cred că e bine că o face aşa. Dar el pune în antiteză toate aceste date în opera lui şi nu limitează înţelesurile : ne lasă pe noi să decidem sau să proiectăm asupra operei lui lumina propriilor noastre convingeri şi credinţe.

MARCEL POP-CORNIŞ : Aş porni şi eu de la delimitarea celor două spaţii care au găzduit expoziţia. În primul caz, erau puse în evidenţă viziunea integralistă şi, aş spune, utopia organicistă a pictorului. Această perfectă dispunere de picturi era ameninţată acolo numai de prezenţa unei structuri-obiect centrale, bine numită aici, dragonice. Un fel de elice frîntă, care stîrneşte o mişcare interioară în acel spaţiu, o anume circulare a spectatorilor. La Timişoara, am impresia că ne aflăm în interstiţiile unui leviatan şi că sîntem obligaţi să descoperim acelaşi arhe-text al lumii, printr-o altă mişcare, aparent mai haotică, dar cu rezultate, poate, mai impresionante. Pentru că s-a vorbit aici despre măsura în care arta modernă comunică sau obligă la un efort de invenţie din partea spectatorului, aş spune că, dimpotrivă, în cazul lui Sorin Dumitrescu e vorba de o pronunţată activitate semiologică, poate chiar prea pronunţată uneori, şi de o constantă activitate de textualizare a obiectului structural, a semnului iconic (însoţit adeseori, la propriu şi la figurat, de un text). Am impresia că, pe undeva, utopia pictorului este de a epuiza sensurile arhetextului într-un obiect textual. Operaţie, firească, imposibilă, pentru că la urma urmei orice text individual nu poate fi decît o aproximare fragmentară a arhe-textului aflat la orizontul tuturor posibiltăţilor. Această utopie a totalităţii şi organicităţii există aproape în fiecare exponat, în diferite moduri de organizare, care încearcă să constituie un fel de hipersemne. Ea trădează această formidabilă capacitate şi credinţă în posibilitatea percepţiei semiotizante, în posibilitatea de a redescoperi semnul, de a-l hipersemiotiza, fie în nişte hiper-percepţii, fie în nişte compoziţii constructiviste care încearcă să-l reconstituie în integralitatea sa. Această viziune semiotizantă este pîndită la un moment de primejdia ocultării codului, primejdie existentă în toată arta modernă. Dar artistul de faţă vine cu o altă soluţie : o redescoperire a arhetipului vizual. Problema ar fi, în ce măsură aceste arhetipuri iconice pot să structureze o concepţie, în ce măsură ele trimit spre o metafizică. Ea se realizează, pentru că viziunea pictorului este una integralistă, textualizantă şi contextualizantă. Expoziţia lui este, de aceea, şi o lecţie de citire a universului, o lecţie de percepere a unui nou context.

SORIN DUMITRESCU : Aş dori să vă mulţumesc pentru faptul că această amplă desfăşurare de gîndire splendidă are loc în preajma obiectelor mele. Fie ca ea, gîndirea aceasta, să fie rouă pe obiectele mele. Alexandru Paleologu spunea, la un moment, că profesiunea de pictor e guvernată de doi termeni : de muncă şi de dragoste. Nu ştiu din ce cauză, publicului sau aceluia care vine în faţa obiectelor noastre, i s-ar cere altceva decît tot muncă şi dragoste. Vreau să spun că nimic mai străin în cîmpul imaginii decît o poziţie neprietenă, neblîndă faţă de fenomenul morfologic pe care îl reprezintă o expoziţie. Am intervenit tot timpul, spunînd „şi alţii", pentru că fenomenul e aproape general. E o întîmplare a vieţii mele faptul că mă aflu acum aici. Dar aţi uitat întîmplarea lui Marin Gherasim ? A lui Bernea ? Şi aşa mai departe. Spun lucrurile acestea, pentru că o expoziţie îşi dezvăluie alte semnificaţii pentru noi, cei care muncim ani de zile. Personal mă simt ca o legiune romană în drum spre Galia. Momentan, mi-am întins corturile aici. Ideea aceasta de stop-cadru pe care o face de obicei publicul vis-à-vis de o expoziţie, atentînd prin clasificare la fixarea artei şi artistului cu pricina," îmi pare neînţeleaptă. Pe de altă parte, însă, nimic mai mortificant – aceasta în legătură cu acel contact cald şi cordial cu obiectul – decît ecranul conceptual care, de obicei, printr-o accedere impură la obiect, creează o problematică, la rîndu-i, destul de străină nouă. Nu vreau să spun prin asta că noi am sta într-un fel de pace bovină în atelierele noastre, sau că atelierul nostru ar fi un staul, unde-i bine şi cald. Îndoială există, cred, în toţi colegii mei şi în mine. Problema e să nu punem problema fals. Nu e în măsura mea să dispun de logica întîmplărilor de gîndire care s-au pus aici. Discern însă că mobilul, apa freatică ce nelinişteşte spiritele conceptuale e problema reprezentării. Aceasta e problema fundamentală. Care e distanţa între fenomen şi reprezentare ? În ce mod se pliază sensul peste semn ? Pop-Corniş nu ştie probabil că eu am spus la foarte multă lume că ceea ce prezint aici este un ansamblu lingvistic. Bineînţeles, într-o acoperire ştiinţifică destul de modestă, dar care se justifică printr-un frison, printr-o tensiune subiectivă pe care o am faţă de problemă. Dealtfel, ceea ce spunea domnia-sa m-a interesat foarte mult. Subliniez însă (fără a vrea să dau o direcţie discuţiei) că problema unde toate lucrurile se încurcă grozav şi de unde noi, artiştii pătimim iar comentariul penalizează în nedreptate, este lipsa acută a definirii reprezentării şi a raportului imaginii faţă de reprezentare sau al reprezentării faţă de fenomen.

CORIOLAN BABEŢI : Sorin Dumitrescu este, desigur, Sorin Dumitrescu şi „împrejurările sale" : „circum-stantia" (Ortega y Gasset). Din aceste împrejurări cu care, deloc întîmplător, S. D. este contemporan, extrag şi propun un concept vehiculat în lumea ştiinţelor şi în arhitectură de Buckminster Fuller : cel de synergie. Îl propun pentru că semantica sa acoperă o realitate bogată şi simptomatică, printre altele, şi condiţiei artei contemporane. El poate concilia două puncte de vedere enunţate mai sus de G. Liiceanu şi Al. Paleologu ... Totalitate mai bogată decît simpla sumă a obiectelor artistice şi mesajelor, synergia spaţiului expoziţional este, în organicitatea sa, comparabilă cu aceea a firului de iarbă sau tulpinii de bambus, a căror rezistenţă (fizică) este superioară sumei simple de rezistenţe ale fiecărei celule alcătuitoare. Synergia expoziţiei lui S. D., în ambele versiuni muzeografice (Sala Dalles sau Galeria „Bastion"), este diferenţa dintre mesajul izolat (secvenţial) al fiecărui obiect artistic şi aserţiunea globală coerentă a întregului program materializat (în 78 de obiecte). Synergia se descrie în acest cîmp al intercomunicării, al dialecticii sensurilor, al dialecticii nucleului semantic cu haloul său ; ea este deci starea dinamică a sensului global pe care i-l conferă ricoşeurile, translaţia şi complementaritatea sensurilor secvenţiale.

Nimic mai adevărat că mitologiile colective au stat la baza marilor stiluri ca limbaje consensuale ale comunităţilor, ale socius-ului cultural. Noi nu mai vorbim în schimb de stilul lui S. D. Resimţim o pierdere, o devalorizare a statutului şi conceptului de stil, tocmai datorită diseminării, pulverizării lui în ipostaze extrem subiective. Artistul este asediat de tezele crizei de limbaj, (el însuşi co-autor al punerii în criză a limbajelor la începutul de secol XX). Azi însă, aici şi aiurea, mulţi dintre artiştii ultimului deceniu acuză şi chiar exhibă o tensiune izvorîtă pe de-o parte din paradoxul damnării la o mitologie subiectivă şi, pe de altă parte, din voinţa de a (re)construi imagini şi sensuri totalizante ale lumii, de a recupera sau, dimpotrivă, de a decela în contemporaneitate modalităţi de limbaj articulate pe structura conceptului şi simbolului. O atare tensiune, foarte asemănătoare în substanţă cu tensiunea izvorîtă din relaţia secvenţei cu întregul operei a generat şi expoziţia lui S. D. Spuneam că S. D. este el şi împrejurările sale, gîndind şi la apariţia lui, care este pe cît de singulară (prin condiţia exclamativă a poeticii sale), pe atît de sensibil integrată unei istorii a atelierelor româneşti – spre a mă opri numai la acest nivel de exemplificare. Această ecuaţie synergică în care este asamblată gîndirea şi opera artistului, pe care o văd materializată în detalierea unui program intrateritorial, am întîlnit-o în atelierele lui Paul Gherasim, Horia Bernea şi Marin Gherasim, de pildă. Unicatul imaginar al operei se detaliază, se „specifică" parcă în intenţia auto-explicării sale prin mijloacele limbajului plastic. Lecturez în expoziţia lui S. D. parafraze la o ontologie simbolică, ordonată de criteriul (şi conceptul) axial al devenirii morale a fiinţei istorice ; expoziţie care-mi apare ca fragment simpatetic al unei ambianţe artistice, la rîndu-i mai bogată prin conexiunile posibile decît simpla sumă a evenimentelor şi mesajelor sale.

DAN HAULICĂ : Iată-ne, ajunşi la sfîrşitul acestei discuţii, cu perspectiva dezintegratoare pe care o anunţa la început Gabriel Liiceanu, dar, în acelaşi timp, cu nostalgia unui sens de totalitate, pe care îl propune dealtminteri expoziţia însăşi. Acel punct de pornire, mie mi-a lăsat un spin în inimă, pe care nu mă sfiesc să-l îndepărtez cu ardoare. Exersat în arcanele platoniciene, filozoful care a deschis dezbaterea judeca falibilă condiţia artei moderne, considerînd că este un statut lacunar acela al artistului care trebuie să se explice ; care, mai ales, ştie că trebuie să se explice, în loc să tacă. Revenind la ceea ce spunea Sorin Dumitrescu, eu cred că Dragostea pe care o reclamă arta, nu numai cea modernă, este – precum, tocmai, într-un vestit mit platonician – fiică a Bogăţiei, dar şi a Nevoii. Această penurie, a liniştitei, seninei creativităţi, pe care Gabriel Liiceanu o deplora în arta modernă (penurie venind din lipsa unui context totalizant, a unei coerenţe) este însă creatoare în cel mai înalt înţeles. O atare condiţie lacunară, „neprivilegiată" a artei nu este dealtminteri contemporană, ci vine din Renaştere, de cînd a început ofensiva individualismului, care a sustras artistul structurilor compact colective. Ea este de fapt o condiţie dată, pe care trebuie să o vedem în faţă. Iar arta modernă a avut nu numai eroismul de a o vedea în faţă, ci şi pe acela de a o transforma într-o raţiune de bărbăţie, într-un izvor de putere. Iată de ce vreau să insist asupra acestui orgoliu al artei moderne, care nu este nicicum luciferic. A şti să-şi explice ceea ce face este, pentru artist, un orgoliu al dificultăţii asumate ; loial asumate. În secolul al XIX-lea, pe vremea lui Cézanne, se spunea în atelierele academiste, era o deviză frecventă : „Copiez bêtement – prostește – ce que vous avez devant vous". Tristă platitudine a unui empirism pasiv. Toată arta modernă e o insurecţie împotriva acestei idei de copie servilă, stupidizantă, a realului. De aici, îndrăznelile artei moderne, îndrăznelile eroice ale generaţiei dintre 1900–1915, o generaţie extraordinară care a creat veacul nostru (gîndiţi-vă la un Joyce, la un Brâncuşi, la Picasso, Matisse ori Kandinsky, la marii deschizători de drumuri în muzică, la Stravinski sau Schönberg). O generaţie care a dat atîtea talente de anvergură uriaşă, mai numeroase decît se pot cita în oricare din marile secole clasice ale istoriei – de la Pericle la Ludovic al XIV-lea. Această generaţie eroică a avut curajul să repună problemele artei într-un fel nou, capabil să transforme necesitatea lucidităţii, dintr-un instrument de dezagregare, într-un instrument de sinteză, de nouă coeziune – în condiţiile date, ale dispersiunii individualiste din epoca modernă. De aici, extraordinara epopee a artei moderne, pe care o văd ca pe o epopee mînată de curajul de a simplifica eroic, pînă la celula ultimă a operei. Acest curaj începe de la impresionism : reducţia la elementul ultim, la senzaţie. Dar simplificarea impresionismului e o dificultate asumată. Pentru că

Masă rotundă consemnată de

Adriana BABEŢI

(Continuare în pag. 6)

ION MAXIM

MARIN GHERASIM

MARCEL POP CORNIŞ

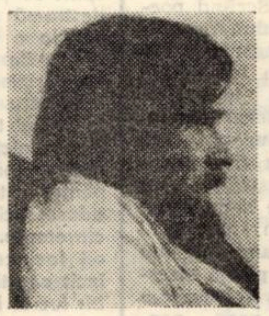

SORIN DUMITRESCU

CORIOLAN BABEŢI

portrete sentimentale

TRAIAN DORGOŞAN

Există, în lirica poetului, din capul locului, o împlinire a cuvîntului prin sentiment. De aici, se desprind două ipostaze : trăirea cuvîntului, adică a sentimentului, sau negarea lui, adică indiferenţa, moartea, tăcerea lui. Femeia este născătoare de sentiment. Deci un cuvînt. Ea poate însemna aspiraţie, visare. Dar tot ea le poate aneantiza, deci poate arunca sentimentul şi cuvîntul în abis. Ciudat este că un întreg ciclu, **Evadarea din umbră**, din volumul **Cellalt geamăn**, este închinat eroticii. Zic ciudat, deoarece erotica lui Dorgoşan este tot ce poate fi mai îndepărtat de aspiraţiile poetului, iar dacă ea se justifică, aceasta se întîmplă doar în sfera incidentalului din lirica sa. De un tip aparte, hieratico-glacială, ocolind elementul senzual sau picant, ba chiar micile frivolităţi, fiind statuară, reţinută, austeră, totuşi, poezia sa erotică poate fi, totodată, şi născătoarea de sentiment. De împlinirea prin cuvînt. Şi, aceasta, deoarece cu toată această distantă austeritate, poetul cîntă iubirea cu un aer de umilitate şi elegantă îngenunchiere depuse la picioarele ei. Un ton de graţioasă plecăciune desprindem de-aici, similară cu a galanţilor unui secol revolut, chiar dacă nu artificială ca a lor. Poetul, în această umilitate răbdătoare, încearcă, dramatic, să „demonstreze" imposibilitatea frîngerii unui sentiment, ce, în ciuda glacialei sale reţineri, palpită, totuşi, omeneşte. Ba, mai mult. Acest sentiment nu poate fi frînt, deoarece cuplul constituit pe aceeaşi unică materie şi pe acelaşi unic spirit este un **dublu**, este umbră fiecare pentru celălalt şi amîndoi fac parte din marea Umbră a iubirii, din care nu se poate nicicum evada. Pentru că nu poţi evada din cineva care este tu însuţi.

Mai cu seamă în **Hoţii de stele** şi în acest ciclu mai sus numit, poetul nostru urmează, în meandrele subterane ale gîndirii lirice şi prins în cătuşele stilistice ale versului, exemplul ilustrului său maestru, Ion Barbu. Chiar contorsionarea voită a frazei fiind aici barbiană, deşi postura sa şi elementele de recuzită sînt altele. Căci, îndreptat spre o poezie de severităţi clasice, spre forme fixe (sonetul fiind abordat cu predilecţie), cu un verb acid, scînteietor şi tăios, adeseori, ca un scalpel, prin abordarea unor simboluri, livreşti, a întreţinerii unei atmosfere, Dorgoşan este, totuşi, un tipic post-romantic. Însă o romantică niţel întîrziată, pregnant anticalofilă, (deşi gestul grandilocvent uneori nu lipseşte), optînd pentru cuvîntul rarisim, ca şi Şerban Foarţă, ce sclipeşte şocant ca o nestemată printre, uneori, bucăţi de sticlă. Tot ca autorul „Simplerozelor", Dorgoşan exersează şi el într-o poezie joc în sine. Sau joc verbal. Mai puţin strălucitor ca al lui Foarţă, dar totuşi un joc de cantabilităţi, cu trimiteri de sensuri şi sonuri, ce se reiau în lanţ (vezi „Reflex").

Dar cel puţin prin două constituente de certă originalitate ; **poezia spectacol şi poezia desprinderii din contingent,** Traian Dorgoşan se înscrie între poeţii timişoreni, şi ai generaţiei sale, drept un autor de certă vocaţie, demn sieşi şi aspiraţiilor sale.

Vom observa că, în adevăr, ca puţini între poeţii de-aici, autorul **„Lacrimii albastre"** este un constructor şi un organizator de arhitecturi lirice savante. El are o exactitate a gestului liric grandios. Poetul alege, pentru acest spectacol, fie figuri legendare, fie mituri prelucrate, fie personaje sau teme ilustre, pe canavaua cărora brodează „poveşti" lirico-epice, extracţii personale, meditaţii cu sensuri noi, afectiv-subiective (vezi „Crimă şi pedeapsă", „Quasimodo", „Pygmalion", „Lacrima albastră", „Van Gogh", „Pasărea măiastră"). Poemele sale devin astfel nişte parabole desfăşurate, în care cultul pentru dramatic, pentru teatral şi epic este vizibil. Poate că Dorgoşan este, în acest fel, cel mai apt, între poeţii timişoreni, pentru poemul de largă respiraţie, el avînd nostalgia epicului abandonat de o întreagă floare a poeziei româneşti şi pe care un poet ca William Carlos Williams îl vede în sensul antic şi renascentist. Aici, poetul atinge zonele sale cele mai perfecte. Personificările sale au o atractivitate şocantă : **„Noaptea — javră şchioapă de-un picior"**, iar metaforele : **„mistralul dorinţei", „sufletul — pînză ascuţită de yola", „dromaderii sîngelui"** devin adesea insolite. Într-o asemenea poezie-spectacol, poetul este autor şi regizor, fiinţa lui fiind totodată şi scena şi piesa, iar ochiul său enorm scrutînd înăuntru şi înafară desfăşurarea spectacolului.

Pentru a vorbi aici despre al doilea constituent al poeziei sale : **desprinderea de contingent,** este nevoie de un scurt intermezzo, pornind de la două dedicaţii din volumele sale : una, lui Ion Ţuculescu, a doua, lui C. Brâncuşi. Ambele dedicaţii trimit, conştient, sau nu, la înseşi obsesiile-simbol ale poetului : ochiul şi pasărea. Ochiul lui Ţuculescu devine şi pentru poet simbol al văzutului şi nevăzutului, al interiorităţii de nepătruns, al labirintului lăuntric, o poartă de ieşire spre lume a preaplinului sufletesc, dar şi o fereastră închisă, o pavăză pentru ascunderea misterelor. Pasărea brâncuşiană devine, iarăşi, şi pentru poet, treapta aspiraţiei celeste ideale, puritatea originară, forma primordială ce prospectează absolutul, desprinderea de contingent, de primar, de banal, de cenuşiu. Aceste două obsesive elemente devin, pentru poet, simbolurile-cheie pe care poezia sa se bizuie, pornind de la ele şi întorcîndu-se la ele. Căci, paradoxal, pentru un poet ce a cîntat ca nimeni altul (alăturat fiindu-i aici doar Gh. Azap) condiţia boemei şi tribulaţiile ei de sînge, situarea fără voie în contingentul acaparator, poezia sa se revendică, totuşi, de la o sete de înstelată distanţare tocmai de această boemă şi tocmai de acest contingent, sufocant pentru poet, în fond, un suflet fragil şi, adeseori, neajutorat. Acest aspect inedit al poeziei sale (inedit, în sensul reluării sale originale) al eului liric ce, maculat pămînteşte, se opune disperat şi maculării spiritului creaţiunii sale eterate, acest aspect, zic, mi se pare unul dintre cele mai demne de apreciat în această lirică ce anunţă un decor pur, de fragilităţi, chiar cînd este cîntată o lume imundă ; şi aceasta, datorită ridicării simbolurilor sale, al ochiului lăuntric şi al păsării scînteietoare şi imaculate, spre sensul suprem al aspiraţiei, o aspiraţie demnă şi temerară, pură şi solitară a eroului liric inflexibil.

Creaţia poetului, în al doilea volum, trebuie s-o spunem, rămîne, încă, e adevărat, la un rafinament stilistic şi la un echilibru interior, dar ea nu mai are arderea primordială, diminuată fiind de unele reluări. Ca şi cum poeme mai vechi devin aici neconforme cu altele recente, ele trebuind să fie scrise (sau chiar au şi fost !) înainte. Chiar dacă unele teme : a dedublării, a ochiului obsesiv, a păsării sînt reluate (uneori cu vivacitate iniţială) ca şi prospecţia zonelor tulburi ale boemei (vezi „Bacco Via") poetul rămîne cu ceea ce deja el a construit iniţial.

Reticentă şi în veci limbută, poezia sa nu cîntă niciodată satisfacţia sensibleriei grosiere, ci atinge zonele de meditaţie şi aspiraţie, departe de colbul banalului, teritorii fără prihană unde, ca şi Hyperionul eminescian, eroul poate colinda, îngîndurat şi solitar, în căutarea ideii şi a forţei sale regeneratoare. Scriind poema faptului trăit, situarea eului, fie el şi „cellalt geamăn", în contingent, a curioasei vocaţii boeme, poezia lui Traian Dorgoşan creşte şi se înalţă în acelaşi timp spre intangibil, spre ideea sinelui ambivalent, spre spaţiile pure în care nedemnul sau macularea pot fi aruncate (precum în „Lacrima albastră") ca un greu tangaj, peste bord, spre a nu obosi marile aripe ale poetului în zborul ... **„ ... în care steaua mea de aur / de mii şi mii de ani mă-aşteaptă / păzită straşnic de-un balaur / — ce-l voi răpune-n luptă dreaptă — / oprit în prag, pentru-o clipită, / vedea-voi steaua cucerită ..."**.

Ion ARIEŞANU

Hans Mokka

In memoriam Ştefan Luchian

GARĂ MICĂ

Pe negre catalige
păşesc plopii în noapte,
lăsînd în pulberea norilor,
melancolia unei iubiri neîmplinite.
Vîntul presară nisip în lalele,
din luna plină soarbe o mierlă
tăcerea nopţii.

Micul tren vesteşte despărţirea.

BEŢIE

Luna soarbe parfum de tei,
pe coroanele platanilor
împletesc privighetorile cununi.

Cu diadema lunii pe frunte
mama şi copilul dorm.

AMIAZĂ

Perechea de buze umple ulcior după ulcior.
Căldura îmbrăţişează şoldurile plopilor
şi le sărută cu argint coroana.
Dragostea fuge dincolo de drum
căutînd adăpost în şopronul cu fîn.

Fîntîna păstrează taina.

NOAPTE SUB STICLĂ

In lumina săpată de aştri
pomii îşi frîng mîinile,
iar orologiul aruncă
surde lovituri
în valea eternităţii.

Sub sticla amuţită
se odihneşte pămîntul,
trandafirul şi dragostea.

CERUL E O STRADĂ

In iatacul coroanelor
vîntul îşi ridică pleoapele.
Trandafirii închid
lacrimile nopţii,
Cerul e o stradă întinsă
din albastru şi argint.

Portativul rîndunelelor
indică sudul.

Traduceri de Adelheid **MOKKA**

Ion Ţăranu

Steaua abia mi se ţesea*)

Crantz îmi propuse să tăiem plaja pînă la umbrela lui Veliman, spusei că ar trebui să merg ... „lasă nevasta, hai că e acolo şi Zarzalin şi Cucuz şi Barbir şi unul Razkany, redactor şef la una din revistele de expresie maghiară".

Cucuz, — o ! — secretarul general de redacţie la revista „Meridian" ... dar schema lor e completă ... sigur, n-ar fi rău să-l cultiv ... poate iese mai devreme Tudor Badea — Strat la pensie ... O figură şi Strat ; şi-a pus **Strat** în coadă ca să arate că nu e rudă cu Tudor Badea de la secţia de presă, mereu era întrebat, sînteţi rudă cu tovarăşul ? Nu-l cunosc, nici nu-l cunosc. Lasă bădie Tudor că am auzit noi ! Lăsaţi-mă naibii cu Tudor ăla ! Îşi puse coadă, dar zvonurile nu conteniră ; se hotărî să iasă la pensie că avea anii ... la anul, în 1968. Anii au trecut greu ; treceau anii şi fotografiile curgeau, îi făceau mizerie colecţionarii fiindcă şi Strat făcuse mizerii, făcea mizerii, face mizerii, nu-şi ţine gura.

Era dintr-un sat vecin cu Horia Sima, iar la îngropăciunea lui Moţa şi Marin legiunea locală a organizat deplasarea unui tren pentru funeralii. Cine voia să meargă la capitală pe daiboj nu avea decît să se înscrie pe listă ... Tudor Badea, licean, a ţinut să profite de-o excursie gratuită să vadă şi el Bucureştiul. N-a bănuit că va apare în planul doi într-o fotografie mare din ziarele legionare : „Poporul îşi conduce eroii". Cînd îi era mai bine lui Badea, fotografia asta reprodusă apărea pe masa tuturor secretarilor cu propaganda încă de la venirea lor „ca să se ştie cu cine avem de-a face". Deci trebuia ţinut seama şi de perspectiva ieşirii la pensie ... Chiar dacă la anul ...

Dar era acolo Barbir, el putea orice, avea soluţii şi cînd nu avea, trebuia să ştiu, să insist pentru că există un loc în schema lui. Mai trebuie, desigur, să vrea Zarzalin, dar Crantz mă avertizase : dacă i-ai spus o dată, nu insista, ăla are toane, hotărăşte într-o clipită, ori te ia ori nu te ia. I-ai spus ? Îi spusesem. Crantz era un sfătuitor de crezut aici, nu mă mai puteam îndoi ca altădată, cinstit aici fiindcă avea tot interesul să scape de mine. „E o fiinţă gelatinoasă Barbir, cred că nici nu ştie ce vrea, nu poate nimeni să-l prindă, lunecă, nu spune ce gîndeşte".

Crantz avea motivele lui să-l discrediteze şi pe Barbir şi pe Zarzalin. Volumul „Strofele primare" i se restituise. Circula că rezoluţia redacţiei suna : **să absolve gimnaziul mai întîi !** Aceasta părea cu atît mai de necrezut cu cît Fabian temporiza deciziile.

Nimeni nu se poate sustrage vorbelor. Pe lîngă biografia oficială a unui om de spirit se ţes şi circulă, proliferează şi se destramă zeci de variante, zeci de adaosuri la o variantă. Încît Barbir, care conducea de nouă ani Teatrul Mare, era forfecat şi meliţat în fel şi chip. Se ştie ce e un teatru mic, darmi-te unul mare ! Lua în serios teatrul, avea meritul că făcuse ordine aici, într-o zi îşi semnară demisiile doi regizori, angajă alţii puşi la index, iar pentru asta trecuse dincolo de minister, adusese cîţiva actori mari şi asta alimenta cleveteala. Adevărul este că într-un teatru ori faci ceva, ori nu faci, bîrfa tot iasă, încît conştient de asta Fabian Olimp Barbir lucra. Inteligenţa lui gravă însă, îi dicta să nu-şi facă public programul. Vorbea puţin despre sine. Vom vedea, vom cumpăni. De aceea era supranumit Cătinel.

Încă înainte de război fusese iniţiat în răspunderile administrative la Facultatea de teologie din Cernăuţi. Era cel mai tînăr profesor şi doctor în istorie, iar, pentru asta, pentru trecutul cultural al familiei sale, care formase un fel de dinastie culturală mai mult de un secol, cît Bucovina a fost răpită şi ocupată de imperiul austro-ungar, tocmai spre a-i facilita penetrarea în Bucureşti — bucovinenii ca şi oltenii sînt foarte chibzuiţi, — l-au solicitat în funcţii şi îndemnizat de tînăr. Ce **istorie** la facultatea de teologie ? Poate istoria teologiei, aşa da ! Chiar subiectul tezei de doctorat ar fi fost de un misticism ignorabil : „Argumente ştiinţifice privind existenţa lui Dumnezeu". Ei, nu, e prea de tot ! Nu, sări o altă cunoscătoare, subiectul era cu totul altul. „De ce neam erau cei trei magi de la răsărit ?". Un subiect de geografie istorică. Coca Mărgean povestea (auzise chestia de la Alice Arvunar care a trecut pe lîngă titlul de artistă emerită, dar din cauza lui Barbir ...) povestea că la începutul carierei de director nu-i prea surîdea lui să se ocupe de învăţămîntul ideologic al actorilor, inventa fel de fel de impedimente, ba că el n-are timp, ba că ei învaţă papagaliceşte şi uită ; ba una, ba alta. Instructorul de la oraş se ţine două săptămîni de dînsul, vede Fabian că nu-i nici un rost să scape : „Cît trebuie, tovarăşu' ?" „Două ore". „Două ore !?" „Nu găsesc atîta timp". „E sarcină !" „Dacă e sarcină fie — o oră luni, marxismul şi miercuri, după repetiţii, leninismul". Se mai cunoşteau şi alte **variante** şi totuşi nimeni nu lua nici o măsură, deşi cîteva tovarăşe artiste auziseră cu urechile lor cum propovăduia misticismul printr-un proverb personal : „Pe un bun marxist nu-l părăseşte niciodată bunul dumnezeu". **Oricum, dacă ar fi fost cine se crede, ar fi fost luat, dragă, în Bucureşti, dar aşa ?!**

După război venise cineva în Tabun şi tot **cineva** scrisese o carte despre „Macchiavelli" şi fu repede primit în rîndul scriitorilor. (Pe atunci erau scriitori şi oameni care nu aveau nici o carte, era de-ajuns să lucreze cineva la o revistă literară ; spun pe atunci, cu înţelesul de acum, pentru că acest **acum,** în situaţia mea, mi se pare a fi al unui foarte îndepărtat trecut).

Cînd am fo primul interviu cu el mi-am dat sea că Fabius Cătinel ştia să cîştige o b e. Avusesem înţelegere să ne întîlnim opt jumătate dimineaţa în teatru. Venii înte de ora fixată şi pe unul din fotolii e pe coridorul larg îmi revedeam între e. Doi actori aveau de discutat cu el ş entru că înţeleseseră că va dura convo a, socotiră nimerit să intre în cabine primii. Barbir apăru Cătinel la ora fix cu mers graţios, „bongiorno siniori", bi larg ca şi cum l-aş fi fotografiat. B impecabil, într-un costum maron, cu tistă la piept, proaspăt, bine făcut, bine ănit, bine dispus, sfidind răcoarea toamn Mă apucă delicat de braţ, conduci în anticameră, să mă dezbrac. Coma o cafea mare, cum vrea dumnealui de dulce şi una mică, cu zaharină, pentru el. Secretara îl informă că aşteaptă înăuntru tovarăşii Vizante şi Buzdugan. Aştep tă pînă mă dezbrăcai de balonseid. Mă luă cu aceeaşi infinită gingăşie de braţ, deschise uşa şi mă invită în cabinet. Se arătă extrem de surprins de prezenţa celor doi, dar mă asigură că în cinci minute lichidează problema cu tovarăşii ... Şi apoi va fi al presei, adică tot al teatrului, pentru că tot probleme de teatru discută şi cu presa, precizarea era pentru Vizante, deschiderea stagiunii, repertoriul, ereziile vieţii teatrale, nişte consideraţii strict personale. Dar, întîi şi întîi cu tovarăşii. Dacă eu eram de acord ? Desigur.

Octav Buzdugan se făcea sau era foarte încurcat. El venise pentru că Vizante îl împingea, sindicatul reprezintă doar interesele actorilor, Tăvuţă, îl prelucra pe coridor, chiar de faţă cu mine, colegul. Pardon, să vă cunoaşteţi, secretarul de partid al teatrului şi sindicatul nostru. Ei, ce grijă are sindicatul la noi ... Cere mereu să facem afişaj modern, nou ! Pe toate coridoarele, fotografiile actorilor mari, cît mai mari, rame aurite şi drept passepartou catifea vişinie ! Şi, are dreptate, are dreptate ! tot mai surîzător, mai înţelegător. Nu ne-a spus marele Shakespeare că dum or sînt oglinda vremurilor ? Chiar aşa ne-a spus sindicatul. Se gîndeşte prea mult la director, trebuie să-l critic, tovarăşe Vizante, mi-a propus o nişă cu purpură, îmi cere doar să mă fotografiez. Nu e cazul !

Şi formulări de o disimulată desconsiderare a directorului, de justificări discutabile în întregime şi de ciudate reabilităţi a rolului său, prin care desfiinţa de fapt tot ce afirmase la început, hotărî că ar dori ca nişa aceea să fie destinată secretarului de partid ales ... El va fi întotdeauna, aşa cum este şi acum dealtfel, nu-i aşa ? un actor de maximă probitate morală şi profesională ... Şi-l vopsi pe Vizante frumos, prea frumos, iar Buzdugan era luat martor şi nu avea altă cale decît să aprobe mereu.

Se aduseră cele două cafele, **molto grazzia,** ce rău îi părea că nu avuse cunoştinţă de această delegaţie, comanda şi pentru tovarăşii, dar cred că terminăm în trei minute, sau e mai lung ? Vizante mulţumi pentru intenţie, dar era o problemă neînsemnată care se putea rezolva numaidecît. Ceva era necurat în felul lui Vizante de a deschide discuţia, că în ultima vreme moralul e scăzut în rîndul artiştilor (Cătinel nu părea convins, dar dădu aprobativ din cap — **numai în ultima vreme),** că nu trebuie să fie un du-te vino în teatru, că numai Panainte Naiban mai lipsea ? actori tineri mai avem şi vor fi nemulţumiri. Barbir făcea impresia unui om absorbit de cafeaua sa şi părea a nu-i urmări nici prima salvă de argumente, nici a doua care o repeta pe prima, nici celelalte care cobeau : ce nevoie avem noi de Naiban între noi ? Cei de la Teatrul tineretului vor fi nemulţumiţi că le luăm cel mai bun actor.

Cătinel se trezi brusc. „Adică e cel mai bun de la ei ?" Îşi sorbise cafeaua. Aveţi contrapropuneri ? Cei doi nu aveau asemenea contrapropuneri, dar nu-l voiam pe **Naiban.** Şarja de argumente fu luată de la început, Cătinel iar căzu în absenţa lui, şi ei vorbeau şi el tăcea. Deşi teatrul acela îmi plăcea, din cînd în cînd îmi făcea semne de linişte, nu arătam nici o nerăbdare, dar mai apoi pricepui — eram argumentul că e presat de timp. Şi, deodată, după mai mult de-o oră de indiferenţă şi amorţeală părelnică rupse tăcerea : **azi dimineaţă nu era ţipenie de ou** pe piaţă, iar ieri erau cîte pofteam, ce părere aveţi ?

Vizante să facă apoplexie, — nici un ou ! — Buzdugan îşi muta privirea de la unul la altul şi ieşi de-a-ndoaselea, urmat la scurt timp de Vizante care arăta de parcă i s-ar fi comunicat exilul. Fabian nu comentă nimic faţă de mine, strecură doar o pildă care-mi confirmă că ţinea la noimele cuvintelor vechi pe care le cunoştea cu adîncul : „Precum David a zis, ce ei vor blestema, tu vei blagoslovi".

Nu era de acord să-mi dea un interviu propriu-zis, propunea ca, pe marginea consideraţiilor sale, să inventez eu întrebări. Fireşte, aş fi avut „contrapropuneri", dar aveam destulă minte să trag **învăţăminte** din lecţia sa şi să cîştig timp. Prezentă structura stagiunii şi apoi, ca om care urmăreşte viaţa teatrală, arătă, aşa, în general, şi unele păcate ale scenei. Vorbi în numele publicului. Teatrul, signiorio, nu se face numai pe scară, dar numai cel de pe scenă se vede. Exultam !

Trăim Marele Moment al Teatrului. (De aici îşi începu înregistrarea Barbir). Astăzi sînt şi mulţi şi buni actorii români. Şi găsi multe argumente în favoarea tezei sale : că actorul cu adevărat mare visează să aibă cu cine se întrece pe scenă. Apoi urmară la rînd micile păcate, actorii care ştiu rolul, dar nu ştiu de unde vine şi cine e, social, personajul jucat, actorii care, ca să strălucească ei, cer directorilor de scenă parteneri slabi. Şi păcatelor mai grele le spuse pe nume, păcatele artiştilor mari care, după o anumită vîrstă se însoară cu actriţe tinerele şi se zbat să le facă emerite pe afiş, pentru că sînt emerite în pat. Urmă păcatul de moarte din teatru : regizorul director pierde teatrul şi strică oamenii. (Deveni de o sinceritate pasionată). Regizorul director e director, e tartor. Cînd directorul e om de cultură, scriitor, se mai poate trăi, fiindcă există o instanţă, un arbitru, dar cînd regizorul conduce, dacă actorul nu se gudură, nu capătă piniţă. Şi nu ştii cît talent are, pentru că nu joacă, iar dacă nu-l distribuie unul, nu-l ia nici al doilea şi nici al treilea. Şi aşa i se pune o notă din oficiu, fără să fie ascultat. Şi omul e terminat. Iar cînd nu joacă, îşi pierde şi bruma de talent ce-o mai are. Da, regizorul director e o calamitate. Micul senzual din el se preface într-un mare senzual, micul tiran din el se preschimbă într-un mare despot, toate voile i se fac, micul său talent devine o mare creaţie. Ştiam eu oare — îmi şopti după ce închisei reportofonul, ca şi cum s-ar fi temut să nu asculte cineva — circulă zvonul că la Teatrul Mare va fi adus un regizor ca nou director. Eu auzisem ceva ? „Aş !"

Crantz nici nu vru să audă de un interviu atît de amplu cu Barbir. Nu intra pe atunci în vederile lui, nu era dintre oamenii lui, nu avea nici un interes ... Nu ştia el cum se întoarce roata. Ehei, Barbir auzi tot de la Zotovic, ori de la altcineva, cîţi binevoitori nu sînt într-o redacţie ... Zotovic fu acela ce reduse interviul la strictul necesar — repertoriul pentru stagiunea 1967—1968, nici o consideraţie în rest ...

Panainte Naiban intră în Teatrul Mare şi Vizanti pleacă nu peste mult timp fără ca Tabunul să fi simţit vreo pierdere. Şi Octav Buzdugan ajunse director.

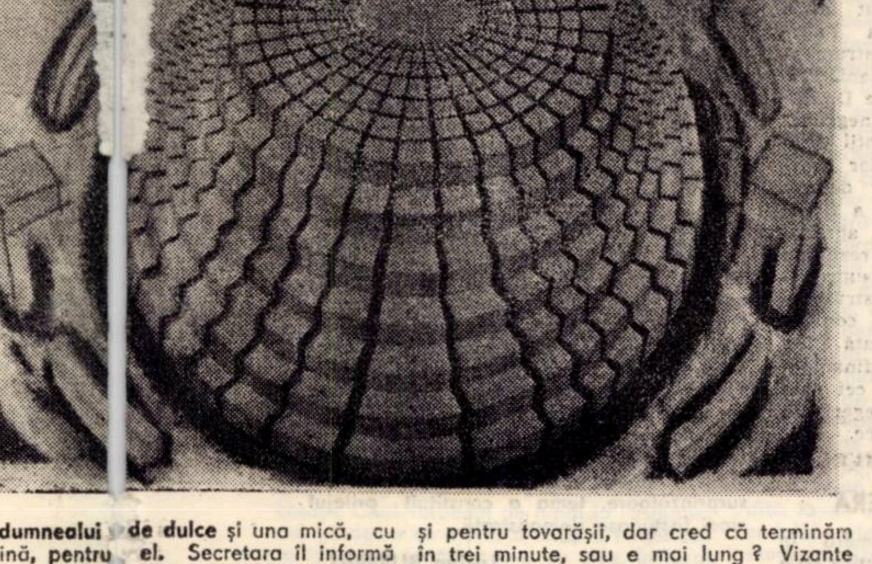

* Fragment din romanul în lucru, „CAVALERII SOARELUI".

Nicolae Jinga

IMN

Lumină dăruită-n părţi egale
lumină
vreau să nu te mai sfîrşeşti
dacă sărut stamina frunţii tale
îmi umplu ochii două mări astrale
în care-noată singurii tăi peşti

tu stai deasupra noastră ca un herb
acord suav al zilei peste lume
te-ai revărsat şi constelaţii fierb
poemul curge-n marele tău verb
nu-i nici o muzică să-l mai îndrume

de-acum va trebui să inventez
un drum mai scurt şi sigur către tine
stelei cu plumbul nopţilor în miez
cîrtiţei paşnice şi fără crez
palmelor mele oarbe şi străine

FLAUT

Am nostalgia unui vîrf de munte
alunec des pe schiul povestirii
evoc şi sar o margine a firii
care mi-a tras cu praştia în frunte

în ochii mei poate mai plîng izvoare
şi mătci subţiri de lacrimi se-mpreună
şi curg într-o privelişte nebună
de prunduri pendulînd amăgitoare

de-aceea par puţin ciudat pe stradă
parcă hipnotizez ogari de curse
şi calculez distanţa dintre urse
prin ochelari abulici de zăpadă

parcă trăiesc destinele cetăţii
într-o secundă de schimbări la faţă
prin sînge umblă un castel de gheaţă
şi prin castel stafia purităţii

de-aceea pleoapa zvîcnetul şi-l curmă
din timp în timp m-ajung sclipiri de flaut
în mări de suflet mă scufund şi caut
unde surîd corăbii fără urmă

încep curenţii zilei să mă poarte
acum cînd se echilibrează cerul
strig în văzduh precum corăbierul
să-i bată vîntul bun acestei soarte.

CERUL ARE MARGINI

E vreun cîntec nou să nu rămînă
atîrnat de rădăcini mai vechi ?
cerul are margini de ţărînă
dau de arbori dacă-ntind o mînă
şi de păsări străvezii perechi

cade ploaia de lumini din sfere
cercul meu pe raza altui cerc
cred în gînduri şi le fac să spere
cred că nu va exista durere
să n-o pipăi sau să n-o încerc

de-am vorbi ca iarba-ntr-o culoare
poate-ar ninge-n fiecare zi
din burduf de zodii migratoare
poate-ar prinde pietrele să zboare
şi delirul nu s-ar mai sfîrşi

să ne vindecăm de nerăbdare
şi de spinii care mai împung
tălpile desculţe în mirare
plasma lumii bucură şi doare
fermentează greu şi îndelung

psyché

Consideraţii finale (V)

Iar acum — cîteva observaţii finale în legătură cu relaţia pe care o stabileşte Karl Leonhard între autor şi operă, între operă şi receptor, între receptor şi interpretare, rămînînd încă, noi, la scriitorul ce-i oferă un material copios analizelor sale psihiatrice : Dostoievski. După cum observa George Steiner, „Dostoievski avea metafizica excesului. Nu încape îndoială că experienţa sa personală a confirmat şi a ascuţit simţul pentru fantastic. Dar nu trebuie să restrîngem o metodă poetică şi o filosofie atît de coerentă şi subtilă ca a lui Dostoievski la domeniul faptului biografic". Aceasta înseamnă să cădem — va spune mai departe acelaşi George Steiner — în eroarea lui Freud care, studiind Fraţii Karamazov, **a redus o realitate subiectivă, încărcată dramatic şi ideologic, tema paricidului, la nivelul unei obsesii personale. Aceasta înseamnă o sărăcire nepermisă a elementului faptic, o reducţie de semnificaţii, transformarea prozatorului într-un simplu şi conştiincios înregistrator de reacţii, relaţii fiziologice etc.**

Credem, astfel, că esenţialul în demonstraţie a fost spus. Vom mai adăuga că romanele sale — şi, în general, opera literară — nu ar fi putut fi scrise fără o tradiţie, în speţă, la Dostoievski fiind vorba de moştenirea tradiţiei „neo-gotice" (G. S.) cu toată scenografia ce o presupune : subterane, felinare în ceaţă, fecioare sărmane, desmoşteniţi ai soartei, eroi damnaţi, satanici, femei fatale şi vampiri, umili, posedaţi şi martiri etc. Preluînd deci aceste convenţii, Dostoievski le-a filtrat prin propria-i, halucinata-i sensibilitate (în faţa unei celebre frumuseţi a timpului, Seniavina, în ianuarie 1846, de pildă, Dostoievski leşină !) dîndu-le o formă nouă ce-i era proprie ; creează un univers de tenebre da, şi de tenebre, dar asemeni altui mare scriitor drag nouă, Faulkner, un univers propriu, un ţinut în care pot păşi doar cei cu carte de liberă trecere ..., obţinută, vezi bine, pe cale simpatetică. Şi atunci, dacă receptarea se realizează pe această cale, cum altfel reinterpretarea ? Orice reducţie e o mutilare. Iar Karl Leonhard produce această reducţie.

I. D. TEODORESCU

televiziune

DUMINICĂ, 1 iunie

8,30 Frumoasă ni-i copilăria. 9,00 Film artistic. „Amintiri din copilărie. 10,25 Viaţa satului. 11,45 Gala copiilor (I) 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Umor şi muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 14,20 Gala Unicef. 15,20 Secvenţe italiene. 15,35 Război şi pace. 16,30 Telesport. Fotbal. Finala „Cupei României". Handbal masculin : România — R.F. Germania. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,16 Copiii, viitorul ţării. 19,30 Gala copiilor (II). 20,45 Film : Preţul succesului. Premieră pe ţară (francez). 22,15 Telejurnal.

LUNI, 2 iunie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,30 Panoramic de pe Vitoşa. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,45 Cadran mondial. 20,15 Tinereţea operetei. 20,35 Orizont tehnico-ştiinţific. 21,15 Bastardul. 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 3 iunie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Ţara cîntecelor mele. 15,00 Tenis. Turneul internaţional de la Roland Garros. 16,30 Teleşcoală. 16,50 Almanah pionieresc. 17,15 Clubul tineretului. 18,25 Din ţările socialiste. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Dosarul resurselor refolosibile. 19,45 Concursul şi festivalul cîntecului popular „Maria Tănase". 20,15 Anchetă TV. 20,40 Teatru TV „John Gabriel Borkman". 22,10 Telejurnal.

MIERCURI, 4 iunie

15,00 Tenis. 16,30 Teleşcoală. 16,55 Itinerare turistice. 17,20 Tragerea pronoexpres. 17,50 Din grădina cu flori multe. 18,30 Atenţie la ... neatenţie ! 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,40 Noi, femeile. 20,20 Telecinemateca. Ciclul : Mari actori. Inspectorul Brannigan (american). 22,05 Telejurnal.

JOI, 5 iunie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Tenis. 16,30 Teleşcoală.. 16,50 Reportaj pe glob. 17,10 La volan. 17,25 Viaţa culturală. 18,15 Mult e dulce. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,30 La zi în agricultură. 19,50 Moment folcloric. 20,10 Ora tineretului. 20,50 Autograf muzical. Ion Voicu. 21,20 Jurnalul ştiinţelor şi călătoriilor. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 6 iunie

14,30 Tenis. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 Imagini din Suedia. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Reflector. 20,05 Film : Omul fără identitate (bulgar). 21,40 Atelier de creaţie literar-artistică. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 7 iunie

9,30 Curs de limbă franceză. 9,55 Telecinemateca. 11,40 Teleşcoală. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. Tenis. Fotbal. Belgia — România. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Călătorie prin ţara mea. 19,50 Teleenciclopedia. 21,10 Dallas. 22,00 Romanţe şi cîntece de voie bună. 22,30 Telejurnal. Sport.

televiziune

IN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN : **teatru**

„OPT FEMEI" de ROBERT THOMAS

Comedie (polițistă !) sau pseudocomedie, sau comedie tristă, sau, poate, chiar tragicomedie, **„OPT FEMEI"**, de francezul ROBERT THOMAS, cu o tentă de farsă grotescă, atinge, prin intrigă, replică, personaje, conflict dramatic, o treaptă onorabilă a profesionalizării dramaturgice. Nici chiar atît de ușurică, în mesajul său ideatic-moral, nu pare a fi această piesetă bulevardieră. Căci, în țesătura ei, de aparentă strălucire, a unei familii burgheze, satisfăcute, prin ochiurile rărite, se întrevăd rînjind tarele sinistre ale unei clase sociale, modul trist în care se conviețuiește într-o atare familie, aparențele binevoitoare sub care licărește fondul întunecat al rănilor conștiinței.

Concepută sumar, în stilul foiletonului polițist, în care un pater familias, sub obîăduirea căruia conviețuiesc opt femei, se spune că este asasinat, și la care oricare din cele opt personaje poate fi probabilul ucigaș, piesa lui Robert Thomas, în ciuda farsei amuzante, a sarabandei de intrigi, abil țesute, unele impuse deux ex machina, a capcanei, pentru ca cele opt femei să-și dea pe față sinceritatea, felul de-a gîndi și de-a trăi, este un tragic panopticum în care înoată, ca într-un mediu viscos, eroinele noastre, fără șanse le-a ieși la suprafața limpezită.

Regizorul a înțeles tocmai condiția aceasta de subtext a piesei, nu numai pe aceea de farsă, scoaterea la iveală a tarelor unor psihologii și clase sociale, surprinzînd fizionomiile morale ale unor atari ființe. Căci, reflectate în personaje, în acțiunile, destăinuirile, actele și gîndurile lor, viciile ies la suprafața lucrurilor în mari proporții și cu o strălucire subită, această poftă de a **se spune**, sau de **a spune** despre celălalt, a eroinelor, fiind dusă uneori pînă la absurd. Destăinuirile primesc, în piesă, un soi de valoare „documentară" într-un context psihologic-uman. Meritul spectacolului constă și în această franchețe prin care actrițele noastre s-au mulat pe aceste personaje, debordant de paradoxale, de duplicitare, de proteice și în care ele au întuit lumea din care eroinele, provin, mecanismele, dramele sau melodramele care le animă existența zilnică.

Într-un rol de sobrietate, nu atît comic, cît minuțios intuit, al unei femei, făcută să trăiască într-o casă străină, o întîlnim pe actrița **Lulu Popescu-Pop**, pe care o revedem după un număr apreciabil de ani. Ea întruchipează cu aplomb și finețe o madame Chanel, ce este un fel de resort tainic în piesă, cunoscătoare a intimităților familiale. Mamy, în interpretarea **Eugeniei Crețoiu**, reprezintă nu o bătrînă atît zaharisită, cît una pleznind de vitalitate și rapacitate, violentă, ipocrită, gata de orice act, suspectîndu-și fiicele și refuzînd orice ajutor ginerelui pîndit de faliment. Actrița a magnetizat adeseori atenția prin intervențiile ei de un comic savuros. **Elena Ioan**, în rolul soției celui asasinat, Gaby, accentuează micile urme de mărinimie ale eroinei, dar pigmentează cu ferocitate și rolul femeii trădătoare, gata de compromis, oarbă și surdă la apelurile din jur (chiar și ale fiicelor) afară de cele ale trădării conjugale, făcînd pe soția ultragiată, cînd ea însăși își ultragiase soțul vroind să-l părăsească în chiar noaptea fatală. **Geta Iancu**, în Augustine, încarnează o insă infantil-ipocrită, o mironosiță în aparență, dar cu gînduri și impulsuri tulburi chiar față de defunct, cu micile sale ipocrizii, prefăcătorii, cînd sincer candidă, cînd lasă fără voie, cînd furibund ofensată. Geta Iancu a oglindit un personaj complexat, colorat arhiabundent și de afectarea actriței și de verva ei proverbială, alcătuind, cu Eugenia Crețoiu, un plăcut „dublu" comic. **Coca Ionescu**, în Pierrette, un gen de „famme fatale", a dinamizat, la apariție, scena. Jocul său, puternic defeminizat, cu o anume ferocitate a gesturilor grosiere, menite să ultragieze „sensibilitatea familiei", a fost admirabil. Actrița a mărșat pe violența de limbaj, pe o gestică degajată, pe lipsa de jenă, și pe un aer de exotism ieftin, a însăși tipologiei colorate pe care o reprezenta Pierrette. **Aurora Simionică**, în Suzon, se interpune în rolul acuzatorului, deși biografia ei însăși pare încărcată, la vîrsta debutului în viață, cu elementele decăderii și corupției. Actrița joacă onorabil această duplicitate de caracter, severitatea ca și lașitatea, în urma descoperirii răului ce o surpă moral și fizic. **Ioana Maria Rațiu**, această actriță a Teatrului german local, a interpretat o Louise cu inteligență scenică și farmec lăuntric. Ea surprinde cu dezinvoltură și viciile personajului, dar și savuroasa lui impertinență de demascator al familiei. Ioana Maria Rațiu face un rol plăcut, mișcîndu-se cu degajare în această faună, avînd bune intuiții asupra psihologiei eroinei, toate conlucrînd la o apariție inedită, de bun augur, pe scena Națională. În fine, **Ana Ionescu**, această încă tînără și dotată actriță, a realizat ea însăși un mic recital în rolul zvăpăiatei Catherine, făcînd uneori să duduie scena sub picioarele ei, sub violența ei de limbaj, sub sinceritatea replicilor și, în final, sub degajarea ironică a descoperirii, a jocului ascuns pe care ea l-a pus la cale, fără să bănuie sfîrșitul tragic. Catherine este, de fapt, un port parol ascuns al autorului și unicul personaj pozitiv, dacă se poate spune așa, cu toate tarele educației sale, unicul demascator al mascaradei urzite de o familie ce își asasinează, indirect, pe unicul lor bărbat și sprijin.

Într-un antren continuu, un tempo giflit, replicile zburînd parcă din gura personajelor, regizorul **Mihai Berechet**, în scenografia **Emiliei Jivanov** (ce a conturat un interior burghez de provincie, vetust și zăbrelit în impostură) a conceput un spectacol agreabil și trepidant. Se poate spune, ajunși aici, că regizorul a știut să mizeze pe aceste opt actrițe ale Naționalului cu intuiția sigură că ele vor deveni, sub mîna sa, o familie, unită pe scenă, de concepereа unui spectacol într-o curgere vertiginoasă (minus începutul actului II, ce trenează). Ele, actrițele, prin acest spectacol, au constituit o replică dată celor ce n-ar putea descoperi, la Naționalul nostru, personalități marcante actoricești. Dovadă că ele, cele **„OPT FEMEI"**, au fost marcante. Toate la un loc. Și fiecare în parte. Dar au avut nevoie de un regizor inteligent, de un concept sigur de spectacol modern și de înțelegerea superioară a actului creator. Și, toate acestea, s-au rotunjit, iată, într-un spectacol. Sigur, nu un spectacol „de idei", cum se spune, nici cu „adîncimi în abisul uman", nici într-o „piesă-simbol", deci care nu va ridica ștacheta de calitate artistică cum se dorește dar, totuși, într-un spectacol de bun simț, agreabil, deconectant și, chiar cu unele trimiteri spre psihologiile umane și spre un mod de-a conviețui, în afara urîtului și a ipocriziei, pe un teren fertil hărăzit frumosului și binelui uman.

Ion ARIEȘANU

Timișoara muzicală

DIRIJORUL ASCHER TEMKIN ȘI VIOLONISTUL FLORIN PAUL

Speram o reeditare a momentelor de strălucire avute de orchestră în această stagiune, dacă nu mai mult, de la un dirijor care a traversat Atlanticul spre a ne vorbi în felul său despre modul în care îl înțelege pe Mozart, într-o simfonie de fel celebră (Nr. 31) sau pe Ceaikovski, într-o binecunoscută aventură, „Romeo și Julieta". Versiunile lui Ascher Temkin au fost însă lipsite de personalitate, uneori chiar sincronizarea (la Mozart) devenind labilă. Mai ferm pe mesajul partiturii ne-a apărut în uvertură. Gestica, hipertrofiată, stereotipă, a sugerat orchestrei exact atît cît ne-a oferit.

Lugojeanul **FLORIN PAUL**, în Brahms, aureolat încă de nimbul laurilor cîștigați la concursul „Paganini", este de o tinerețe explozivă, doritoare de a brava tehnic, spre a avea liniștea de a-l pătrunde pe Brahms în toate tainele zăvorîte acolo, în misterioasele și maiestuoasele catedrale ridicate din fabuloase împletiri polifonice.

Imprudența lui Florin Paul în a-l aborda pe Brahms, nu aparține studentului, încărcat de virtuale promisiuni, ci profesorului său, puțin pripit în a-și lansa discipolul într-un festival muzical pe culmile unor astfel de solicitări.

CVARTETUL „TIMIȘOARA"

Cvartetul timișorean a evoluat cu un program nu total inedit, dar evoluat considerabil ca realizare, comparativ cu prezențele anterioare, rod firesc al perioarei de studiu intens ce a precedat deplasarea în Franța. Cvartetul sună cu un rafinament pe care nu l-a mai avut pînă azi, individualitatea violei lui **William W. Sturzinger**, a violoncelului lui **Stefan Kerekes** ori a viorii secunde, **Ioan Fernbach**, colaborînd de la egal cu vioara I a lui **Dragoș Cocora**. Cvartetul în Fa major KV 590 de Mozart este o piatră de încercare pentru orice cvartet, iar maniera în care l-am audiat nu a făcut decît să sporească mîndria Filarmonicii că posedă astfel de instrumentiști virtuoși, de autentici muzicieni. Prima audiție cu Cvartetul nr. 3 de D. Bughici ori reluarea Cvartetului „negrilor" de Dvorak, au iluminat concepții diferențiate stilistic ale componenților cvartetului, care știu să sublinieze detașat nu doar frumusețea particulară a fiecăreia din aceste partituri, ci și apetitul pentru a realiza culori sonore, rezultate din relieful dinamic diferit al suprapunerii a două, trei sau patru instrumente. Cvartetul „Timișoara" ne-a convins că acest gen, atît de dificil dată fiind complexitatea scriiturii și a rafinamentului incumbat, rămîne, pentru cei care au depășit hotarul acestei înțelegeri, un tărîm al marilor bucurii artistice.

Doru MURGU

ORCHESTRA DE CAMERĂ

Existența unei orchestre de cameră în acest oraș deschide brusc perspective spre un repertoriu care, altminteri, ar rămîne în conul de umbră. Dealtfel, creșterea numărului acestor formații este simptomatică într-o lume care a epuizat pînă la consecințe romantismul tîrziu, în care adevărurile se pot spune fără orchestre hiperdimensionate.

În fruntea formației sale camerale **Remus Georgescu** este chemat, așadar, să completeze o ambianță artistică în Timișoara, să așeze, după cum am și remarcat de ani de zile, o tradiție.

Am asistat la un concert de spectaculozitate instrumentală (orgă mare, orgă electronică în loc de clavecin) și acustică ; echo-ul sălii dă întotdeauna senzația că instrumentele sînt mai bune decît în realitate. Au fost interpretări omogene, tensionate dramatic, lansînd mari spații de meditație ; „Pastoralele bănățene" de Doru Popovici, Cantata nr. 202 lui J. S. Bach cu soprana Virginia Manu, voce de excepție, apoi aceea ascezăă ecuatorială a lui Heitor Villa-Lobos „Bachianas brasileiras" nr. 5. Am simțit tracul micii orchestre mutate în preajma artileriei sublime a orgii-mari. În Concertul nr. 4 de Haendel orga a avut acordurile intime și orchestra pe acelea monumentale. Dozajul sonor inteligent, aparținînd, în egală măsură interpretului francez **Michel Robert** și dirijorului. Fără îndoială, momentul forte al serii l-a constituit prima-audiție a lui F. Poulenc (unul din „cei șase", alături de Milhaud, Honegger . . .). Concertul s-a constituit ca o miraculoasă contopire orgă-orchestră, dificil de realizat și implicînd, din partea compozitorului, o cunoaștere exactă a specificului emisiei diferitelor instrumente moderne, o punere în acord ce nu lasă senzația de simplu dialog între orga solistă și rest ; acalmie ca la C. A. J. G. Franck, monumente de glacială saturație fonică à la O. E. P. Ch. Messiaen (în „Dieu parmi nous"), ori sentimentalism ca în simfoniile lui Ceaikovski. (Specificul național al muzicii franceze pare a se naște din mai mulți părinți, nu toți francezi). Oficiind sever și modest, R. Georgescu a făcut să scapere arcul voltaic între secole, bagheta sa descriind o acoladă cutezătoare ; aplauzele i-au subliniat reușita, reușită inaugurînd un anumit gen de concerte pe care Filarmonica le semnează prin pecetea „originalitate".

MICHEL ROBERT

Recitalul de orgă al tînărului interpret francez a cuprins și obligatorii piese de Buxtehude (Preludii și fuga în re minor) ori J. S. Bach (Toccata, Adagio și fuga în do major), cu toate că, din tempo-urile accelerate și o generală atitudine în fața partiturii, pe organist nu-l prinde postura preclasică și nici un fel de patetism. Lui **Michel Robert** îi place să creeze, lucid, atmosferă, ambiante, din piese care creează mai mult sentimentul naturii decorative decît acela al ascezei și implorarea divinității. De aceea, școala franceză îi oferă partiturile cele mai potrivite ; organistul, omul-orchestră, a părut mai ales dispus să valorifice toate resursele instrumentului, de aceea M. Dupré ori antiwagnerianul Franck (Coral nr. 1) i-au oferit cel mai fericit prilej. Parcă mai lipsea din context Messiaen cu ale sale „Oiseaux". Pagini muzicale apolinice și cu multă strălucire exterioară, dînd senzația că orga este, în fond și un instrument laic. Virtuozul M. R. a scontat mult pe capacitatea sa de a realiza performanțe (fizice).

Improvizația pe o temă dată „de public" a fost construită, inevitabil, pe principiile Franck ; sublimată și în posturi surprinzătoare, tema a constituit prilejul unei fastuoase demonstrații.

Lucian BURERIU

(Urmare din pag. 3)

nu numai artistul se expune la a nu fi înțeles de către privitor ; dar dificultatea el și-o creează față de sine — pentru că el însuși nu mai este același în momente diferite ; deci nu trișează nicicum, sporindu-și sieși, în primul rînd, dificultățile. Sporindu-le, de ce ? Ca să ajungă la o purificare a elementelor ultime cu care operează. Un fel de „reimaculare", dacă vreți, a materialului constructiv al operei — amenințată în veacul al XIX-lea de prea multe hibride aluviuni culturale, de prejudecăți care se acumulaseră, insolent, tinzînd să blocheze, printr-un conglomerat de triste convenții, experiența artistică a acelui moment istoric. Acest proces salutar continuă, de-a lungul ultimului secol, în variate forme. Gîndiți-vă la epurarea imaginii în sens geometric-constructivist, ori în sensul intens muzical al cromatismului la fauvi. E un discurs care difuzează de-a lungul unui întreg secol pînă în zilele noastre, de la care ne revendicăm și astăzi. Deci, împotriva opiniei frivole, puțin zăpăcite, pe care o constatăm uneori și în presa noastră — după care arta modernă **ar complica zadarnic** lucrurile, deci împotriva acestei lenețe prejudecăți, lipsită de vreo bază istorică, eu propun foarte apăsat : să știm să apărăm arta modernă, tocmai pentru curajul ei de a opera esențial, cu o luciditate eroică.

De aceea Thomas Mann putea conchide, referindu-se la Joyce : „El a sport enorm dificultatea de a fi romancier". E o formulă care spune totul. Artistul face acest lucru nu din orgoliu facil, ci tocmai pentru că își asumă, cu o loialitate întreagă, sarcina. El e singur. Nu mai e Dumnezeu asupra sa : nu mai e demiurgul care să-i creeze — cum spunea profesorul Pamfil — codul pentru dialog. Dar Dumnezeul pe care artistul îl creează este acesta, al imenselor dificultăți. De aceea el trebuie să moară pentru pictura lui. De aceea se lasă damnat și bătut cu pietre, ca Cézanne și ca atîția mari eroi ai artei moderne. De aceea se angajează inextricabil în arta sa. Nu e vorba numai de Flaubert, cu vorbele cunoscute : „Madame Bovary c'est moi". Brâncuși însuși spunea : „Cocoșul sînt eu". Brâncuși care era departe de orice instanță narcisiacă, el care nici măcar nu se considera artist, ci meșter. Dar intra în acest model mental, care e de fapt modelul eroismului nostru modern. De aceea l-am aprobat din toată inima pe Sorin Dumitrescu, atunci cînd pleda pentru drepturile gînditoare ale artistului. Degas recunoscuse odată : „La peinture n'est pas bien difficile, quand on ne sait pas . . . Mais, quand on sait . . . Oh ! Alors ! . . . C' est autre chose !" — hohotea sarcastic marele pictor. Deci a ști nu este un lux, dimpotrivă, este o intrare în miezul facerii lucrurilor, dar pentru a spori dificultățile, nu pentru a le eluda. Iar Picasso instituia, la rîndu-i, cu o întorsătură intraductibilă : „C'est beau un artiste qui sait ce qu'il fait". Știe ce face — ca să facă — nu ca să nu facă. Aceasta mi se pare a fi perspectiva esențial creatoare a lucidității contemporane.

Sigur, el poate să vorbească prea mult. Îmi amintesc că Fellini mă prevenea, cerîndu-i un interviu, că i se întîmplă să spună multe prostii, sciocchezze, cînd începe să facă un film ; îmi repeta că trebuie să se încălzească, asta îi este indispensabil ca să se pună în mișcarea trebuitoare creației. Deci nu trebuie, naiv, să considerăm sacrosanctă orice declarație a artistului. Uneori, creatorul se amuză : apare — ca aici, la Sorin Dumitrescu — un nor de enunțuri verbale în jurul unei propuneri plastice. Unele din ele îl exprimă profund, au un sens de confesie lirică, altele sînt autoironice. Să nu absolutizăm deci, enunțurile declarative, să lăsăm această ambiguitate să funcționeze ca un element de creație, paradoxal definitoriu. Și pentru că am vorbit despre ambiguitate, gîndiți-vă la civilizațiile vechi, la clasicitatea anticilor — care, pentru o vedere grăbită, lasă producții rotunde, în care totul este spus, în finitudinea **operei**. Dar — pentru a-l agasa din nou pe prietenul nostru, aici de față — ce inventează Platon, dacă nu un nou mod de a spune, în care gîndirea discursivă capătă frăgezime narativă, ca să urce pînă la ambiguitatea mitului ? În **Caietele** sale, în care este gîndire pură, nedirecționată spre publicare, spre o utilizare modernă de „literator", Valéry compara la un moment dat, această nevoie tenace, de a-și nota ideea, de a deșira fără oprire firul gîndurilor, cu activitatea păianjenului — la fel de fantastic irepresibilă. Dar nu uitați că Arahne, **păianjenul**, era tocmai una din ființele mitologic consacrate zeiței Athena.

top

CURIER...

Niță Landru, Polonski Cristian : topuri incomplete ! **Diana Torneanu — București :** termenul „Rosco" nu derivă de la numele celebrului disc-jockey britanic Rosko Emperor, ci provine din îmbinarea a doi termeni : Rock și Disco. Așadar, Rock de discotecă de genul celui practicat de „Liquid Gold", Mike Theodore ș.a.

Renate Takacs : 1. cartea lui J. Marny pentru care te zbați nu face două parale ! Dacă ții neapărat s-o ai, scrie-mi. Ți-o dăruiesc pe a mea fără regret ! 2. Ringo Starr deține un rol în filmul „Prinț și cerșetor". Despre „Wings", în România, deocamdată nimic.

Ionică Grancea-Costeiu : 1. Greutățile sînt inerente oricărui început. Pe lîngă „scule", talentul și perseverența vă vor ajuta să răzbateți ! S-auzim de bine despre „Alpha" ! 2. „Sfinx" se află în țară, după ce o perioadă a cîntat într-un local din Charleroi (Belgia).

Pocriș Vadim — Constanța : LP-ul „Sing for the Day (George Baker) cuprinde 12 piese în dulcele stil „Paloma Blanca", compuse toate de J. Bouwens.

Carmen Sălișteanu — București : „Am văzut-o și ascultat-o pe Suzi Quatro ! Vai ce fericită sînt !" — Ca să-ți menții fericirea, iată și răspunsul solicitat : L.P.-ul se cheamă „Suzi... And other four Letter Words". **Carol Schmidt — Brașov :** mulțumiri pentru aprecierile la adresa rubricii. **Marius Oltean — Tîrnăveni :** 1. John Denver, pe adevăratul său nume John Henry Deutschendorf, e născut la 31 dec. 1943 în Roswell-New-Mexico. Se remarcă cu două hituri : „Take Me Home Country Roads" (1971) și „Annie's Song" (1974); 2. De acord cu tine cînd scrii că un cronicar trebuie să fie obiectiv, deși, să știi, nu putem nici noi exclude o doză de subiectivism ! Uite ,mie nu-mi place nici în ruptul capului muzica „Noului val" („Roots" — de pildă). De ce ? Pentru că nu găsesc nimic nou. Cît despre muzică...

Ion Ciprian — Lipova : scrii despre „Progresiv TM" : „a fost un spectacol plin de culoare". Atunci e bine : Cît privește topul pripriu-zis, consider că apariția lui, număr de număr, nu este necesară. În felul acesta, mai cîștig puțin spațiu...

Mick Dănuț — Lugoj : „Alpha" poate să se lanseze în cadrul unui festival județean, ca „Portativul tinereții", așa cum s-au petrecut lucrurile cu grupul „Omicron". LP-ul cuplului „*Baccara*" se cheamă „Colours".

Derek și prietenii : 1. „My Friend Jack" (BONEY M) e o reclamă de la „Smoke" (nu e vorba de Smokie !). Iată și componența grupului „DSCHINGIS KHAN" : Wolfgang Heichel ; Steve Bender ; Edina Pop ; Leslie Mandoki : Henriette Heichel și Lovis Hendrik.

Liviu Petrașcu — Loco : mă voi strădui pentru calitatea clișeelor. Mulțumesc pentru aprecieri. **Elfriede Norman :** mulțumiri ! (în foto : Baccara).

Petru UMANSCHI

umor

SENS UNIC...

- **Și-au împărțit calitățile : el — Făt Frumos ; ea — Lacrima !**
- **Așteaptă toamna pentru simpla plăcere a bobocilor !**
- **Auzind vestea a rămas tablou ; acum își așteaptă... rama !**
- **E regretabil faptul că „taxele comunale" vin de la oraș !**
- **Cel mai diversionist procedeu este croșetatul : doi pe față, trei pe dos !**
- **Oare dulceața inimii nu te-mbolnăvește de diabet zaharat ?**
- **Vinde castraveți grădinarului pentru că acesta, între timp, s-a specializat în... cultura oțetului !**
- **Într-un abator, cele mai sacrificate lucruri sînt... cuțitele !**
- **A scrie ușor înseamnă a citi greu !**
- **Unii specialiști afirmă că și limba macazului de cale ferată are circulație internațională !**
- **Curajul nu este o mărime direct proporțională cu înălțimea la care vrei să ajungi !**
- **Noaptea e un sfetnic bun pentru cine nu doarme !**
- **E un șef bine informat ; zilnic își trage papucul de limbă !**
- **Este un consacrat : a apărut deja în două ediții... ale cărții de telefoane !**
- **Șeful este o sumă de calități, dar să nu se înțeleagă că sînt... cumulate !**

R. OLTEANU

★

DE-ALE COPIILOR ● Tata, eu am mai văzut premiera asta pe țară. ● Uite, acolo, puiul de căprioară și mama de căprioară. ● N-ai dreptate ; ți-am spus eu că Andreia are o bunică, dar și o străbunică, care a murit. ● Barza ne-a adus din țările calde, adică din Africa. ● Pleacă trenul ! Puneți-vă centurile de siguranță ! ● Casc să iasă somnul afară. ● „Gamela", ce nume frumos. ● Cîntecul e compus de antena de televiziune. ● N-am habar, trebuie să-mi vină habarul. ● Eu cred că dracul e un om din plastic. ● Seara este o noapte mai mică. ● Serios e cînd nici nu rîzi, nici nu plîngi. ● Nu mai spun nimic, căci am adormit deja. ● Sînt murdar, simt cum umblă microbii pe mine ! ● Un copil nu poate să fie niciodată cuminte de tot. ● Din ou se face pui, din pui găină și din găină cocoș. ● Vorbesc tare, că trebuie și eu să aud ce spun, că altfel greșesc la vorbație. ● Tata nu e șef ; mama e mai mare șeafă. ● Rîsul este o seriozitate laterală. ● Mai bine cumpărai becuri gata arse, să mă pot juca și eu cu ele.

Culese de Lucian BURERIU

corespondența

Romanița Negru : sînt un fel de scrisori textele trimise. **Lucian Suciu** (Arad) : Ideea din **Oh, da !** e frumoasă. **Dumitru Anghel** (Pitești) : Încă nu poate fi vorba de colaborare. **Mioara Dristan :** „E-atît de greu să fii poet / Să mîngîi slovele rebele / Și să le-arunci în patru zări / Dar să trăiești murind în ele...". **Cornelia Mariana Poenar :** Temele pe care le-ați ales pentru vers sînt nobile, dar e necesară cu adevărat o „transfigurare poetică", fără de care textele rămîn doar simple declarații. **P. Șiculan :** Un singur vers a scăpărat frumos : „nemotivată umbră pe perete". **Gellu Dorian :** Texte obișnuite. **Mircea Radu Zăgrean** (Dej) : Printr-o întîmplare, un plic mai vechi, cu poezii frumoase, ne-a picat abia acum în mînă. Îl vom valorifica. **Valeriu Salcie** (Tecuci) : La fel. **Sim. Gurgu :** Vom reveni. **Rodica Topuzu** (Alexandria) : Trimiteți cîteva date despre dvs. **Horean Mircea :** Se vede că sînteți încă la început. **Florea Ștefan Dianu :** O fantezie de basm lucrează în versurile dvs., dar e prea multă dezordine și-s destule neglijențe. **Pascu Traian :** Părțile în proză ale poemelor dvs. par a comunica lucruri interesante uneori. Dar e greu de înțeles ce vreți să faceți. **Mihaela Popescu** (Loco) : Desigur, oricine poate frecventa un cenaclu. Cele două poezii pe care ni le-ați trimis nu sînt în măsură să ne permită formularea unei păreri clare. Să mai vedem. **Octavian Suciu : Cearta** (De cînd mă cert cu voi / fragile elemente / Am strîns în piept / și foc și vînt / și apă / și mai mult pămînt") avea șansa să fie o poezie profundă. Generoasă, ingenioasă e și ideea din **Cojile de pîine.** Dar e păcat că interveniți explicativ, didactic și, în plus, declarativ. **Ioan Iepure** (Arad) : Sînteți un caz ciudat. O poeticitate înnăscută plasticizează idei simple dar fundamentale **(Lumina, Lunga ursită ploioasă, Mama în pintecul căreia băteam)** ; totuși, e păcat că nu stați bine cu gramatica (**glaxi,** în loc de galaxii, **pierivor** în loc de pieri-vor!) Uimitor e faptul că talentul dvs., buruienos sub acest aspect al instrucției, e de o forță impresionată și dezvoltă imagini ample. Să rămînem în legătură. **Texte în afara poeziei : Nuțu Acit, George O. Banu, Lucien Ossian, Mitică Buțoi, Mădălin Rusu,** Text iscălit indescifrabil : **Puștiule, spune-mi ce vrei...**

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

COPII–POEȚI

Andreea Prelici

Cl. a III-a B, Șc. gen. nr. 22
Timișoara

PARTIDULUI

Partidule, iubești copiii
Pentru că ei îți sînt fiii.
Fii ce au străbuni eroi
De la ei ne tragem noi.

Patria ni-e bogăția
Partidul ne e mîndria
Tricolorul îl cinstim
Cu steag roșu ne mîndrim.

PRIMĂVARA

Primăvara, pomi cu flori multicolore
Surîd și înalță calde imnuri spre soare.
Soarele răspunde cu raze calde, aurii,
Peste tot clinchete de glasuri de copii.

Primăvara, lanuri, valuri de verdeață
Pe ele flori lucesc, plutesc pline de viață.
Soarele răspunde cu raze calde, aurii,
Verdeața cîntă : „Soare, vino, vii ?"

Primăvara, copiii înalță baloane spre soare,
Soarele răspunde zîmbind în zare
Și, rumenind obraji dolofani și zglobii,
Îi pare rău că nu-i copil și el printre copii.

IARNA

Ceva alb, alb, alb,
Dalb, dalb, dalb,
Cristalin, lin, lin,
Fulgii vin, vin, vin.

Sorin Predescu

Cl. a III-a A, Șc. gen. nr. 24
Timișoara

CREIONUL ȘI STILOUL

Un creion se fălea
Că e cineva,
Că e foarte căutat
Mai ales la desenat.

Stiloul nu se lăsa
Și mai tare se lăuda !

S-au certat, s-au tot certat
Pînă cînd s-a înserat ;
Apoi în penar intrară
Și acolo se-mpăcară !

CODRULE

— Codrule, cu plete mari
Și cu oastea de stejari,
De ce ești tu supărat
Și așa de-ngrijorat ?

— Sînt cam trist că vine toamna
Și știu cît e de rea doamna,
Îmi ia frunzele frumoase,
Animalele n-au case
Îmi rămîn copacii goi,
Oh, oh, oh și vai de noi !

LA CULES

Din via de la bunica
Vrea să plece rîndunica
Departe în alte zări,
Peste ape, mări și țări.

În livadă și în vie,
În cîmpia ruginie,
A venit toamna zglobie.
Iată, pionierii-n vie !

serial

Sîntem singuri în Univers? (X)

– Cu noțiunea de Univers epuizăm întreaga lume materială ;

– Universul se limitează numai la lumea fizică, și, în acest sens, e o parte din lumea materială ;

– Universul astral e o parte din Univers, și nu Universul în întregime ;

– Universul există ca o simetrie a lumii și antilumii, a materiei și antimateriei ;

– Universul e izotrop și omogen ;

– Universul e anizotrop și neomogen ;

– Universul nu e izotrop în întregime, ci numai la nivelul unor sisteme deosebite ;

– Universul este în medie omogen în ceea ce privește distribuția materialului și mișcarea maselor cosmice ;

– Universul are multe legi, exact atîtea cîte zone din care este format există ;

– Masele cosmice sînt distribuite uniform ;

– Masele cosmice sînt distribuite uniform numai în sistemele limitate, dar nu și în totalitatea Universului ;

– Universul se dilată în toate direcțiile, uniform și neîncetat ;

– Universul se dilată neuniform și sensul acestei dilatări nu are nici un rol ;

– În Univers are loc o expansiune neîntreruptă a maselor cosmice, pînă la o anumită limită, apoi materia în intervale exacte se strînge și iarăși se dilată ;

– Metagalaxia nu e un sistem static. Universul se dilată și se strînge la extrem. Întrucît se strînge pînă la o masă limitată de concentrație enormă, el prin „explozie" începe un nou proces de dilatare ;

– Universul e organizat după principiul repartiției ierarhice a materiei cosmice sau al unei ierarhii infinite de sisteme, de dimensiuni tot mai mari.

Sistemul axiomatic al lui Euclid și mai tîrziu cel al lui Hilbert n-au reușit să explice esența absolută a spațiului, deși acesta din urmă este mult mai desăvîrșit decît primul. S-a constatat că spațiul e multiplex, și există mai multe forme ale lui, depinzînd de sistemele coordonatoare în care apar aceste spații. O axiomatizare totală ar trebui să țină cont de caracteristicile comune ale tuturor spațiilor, ceea ce e practic imposibil. Iată cîteva modele principale de spațiu ;

– Spațiul e ceea ce e și ființa universală deplină, golul e de neimaginat.

– Spațiul e forma de observare a structurii ideale a lumii.

– Spațiul nu e totuna cu lumea, dar e cauza apariției și existenței ei.

– Spațiul e identic cu materia, există atîta spațiu cît și materie.

(VA URMA)

panoramic

● În 24 mai, la **Institutul de Medicină Timișoara,** s-au desfășurat lucrările celei de **A XI-a sesiuni științifice a cadrelor didactice** și ale celei de **A XXIII-a sesiuni a cercurilor științifice studențești.** De asemenea, la **Institutul Politehnic „Traian Vuia",** în zilele de 24–25 mai a avut loc cea de **A XII-lea sesiune științifică a studenților.** ● **Societatea de științe filologice din R.S.R. – Filiala Timișoara,** a organizat la Universitate o **ședință de comunicări științifice cu tema : Centenar Tudor Arghezi,** la care **au** participat cu lucrări G. I. Tohăneanu, Șt. Munteanu, I. Cheie, D. Petroiu, O. Berca, E. Berca, M. Foarță, L. Bercea. ● Cu prilejul **Spectacolului omagial „100 de ani de la nașterea lui Tudor Arghezi",** susținut la **Teatrul Național** din Timișoara, în holul acestei instituții a fost vernisată o **Expoziție de cărți,** semnate de marele poet, și de reviste, conduse de el, sau care au beneficiat de colaborarea sa. Exponatele sînt din fondurile bibliotecilor : județeană, universitară și din cea a profesorului universitar dr. Iliescu, organizatorul expoziției. ● **În holul sălii de spectacole a Liceului „Ion Vidu" din Timișoara : Expoziția omagială „Alma Cornea-Ionescu – 80 de ani de la naștere".** ● Pînă la data de 2 iunie, la **Galeriile de artă „Bastion" – Timișoara : Expoziția de pictură a lui Alfred Alster.** ● **În holul Universității din Timișoara : Expoziția de acuarele și pictură a prof. univ. dr. Constantin Stegăroiu.** ● **La galeria „Pro arte" din Lugoj : Expoziție de pictură, sculptură și grafică, „Laborator '80",** cu lucrări ale tinerilor artiști din județul Timiș. ● La librăria „Eminescu" din Timișoara a avut loc lansarea volumului **„Umbra performerului" de Paul Slăvescu,** fiind prezentat de Teodor Bulza. La Jimbolia, la „Ceramica", scriitorul Ion Arieșanu, a avut o întîlnire cu cititorii săi, cu ocazia apariției și discutării volumului „Respirație liberă".

D. S.

— În ziua următoare, Miercurea Mare, de dimineață, un nou atac asupra blocului. Asalturi repetate. Am reușit să curățăm o parte a obiectivului, de suboameni. Acolo se aflau nu zece, ci în jur de șaptezeci de buncăre. Luptă acerbă. Dușmanul ataca cu grenade, mine, „cocktailuri Molotov" și pistoale. Evreii, ageri ca niște pantere, treceau dintr-o ascunzătoare în alta. Aveau — trebuie să recunosc — metode splendide de semnalizare, de legătură și de mișcare în coridoarele ca de șobolani. În final, geniștii au aruncat în aer multe locuri de apărare, puncte de legătură și de trecere. Blocului i s-a dat foc. Flăcările, dogoarea și fumul i-au alungat pe evrei! Doamne, ce mai urlau din cauza prăjirii și a afumării! Cu cită plăcere se predau! Ce-i drept, unii dintre ei s-au sinucis, însă restul au fost evacuați și... imediat în vagoane, spre Treblinka!

— În total, în ziua aceea, am prins cinci mii de evrei din „fortul cartierului militar". Din păcate, numai jumătate. Restul ne-a scăpat. Unele buncăre au rămas. Știam că se află la adîncime, în pivnițe. Dar nu cunoșteam poziția exactă a acestora și nici căile prin care se ajungea la ele. Apoi am controlat de mai multe ori acest obiectiv și de fiecare dată a trebuit să cucerim noi puncte de rezistență sau adăposturi. Era un praf ingrozitor, un miros dezgustător, fum și iad pe pământ. Iar în parcul Lazienki (în apropierea locuinței mele), o primăvară caldă de aprilie. Și primele flori.

*

— Pe 22 aprilie 1943, Joia Mare, lucrurile au stat cam la fel. Le-am ordonat SS-iștilor mai multă prudență și cumpătare în acțiune. Le-am interzis riscul și fanfaronada. Dintr-o dată s-au văzut rezultatele: doar un singur rănit, dintre Schutzpolizei. Ce merită consemnat în acea zi? Trei împrejurări. Una — revenirea luptătorilor evrei la casele arse sau parțial distruse, de unde au deschis focul. Le-am tras o chelfăneală zdravănă! Mulți au căzut, iar în jur de două sute au fost luați prizonieri.

— A doua problemă — dificultatea noastră în fața evreilor și a polonezilor care puseseră stăpînire pe canalele de sub ghetou. Asemenea „catacombe" sînt un mijloc fenomenal pentru fugă și surprindere. Evreii făcuseră imposibilă inundarea canalelor. Cei cîțiva SS-iști care coboriseră acolo, au fost întîmpinați cu foc de armă. Nici grenadele fumigene, nici creozotul nu au dat vreun rezultat. Niciodată nu am învins canalele! Același fenomen l-au observat mai tîrziu ofițerii noștri de stat-major în timpul Insurecției din Varșovia.

— Al treilea eveniment, care a intervenit în acea zi de joi, a fost participarea femeilor evreice la luptele duse. Este vorba de organizarea grupelor de fete din „Haluzzenbewegung". Din acea zi ne-au dat mult de furcă.

Însăși instituția de femei luptătoare cu arma în mînă, de femei-soldați, diversioniști, sabotori, partizani, era de neînchipuit pentru Stroop. O distanță prea mare despărțea sexul frumos din Detmold (angrenat în regimul „Kirche, Küche und Kinder") de fetele din Organizația Evreiască de Luptă! Stroop era șocat de „emanciparea militară a femeilor", de care, pentru prima dată, luase cunoștință în Polonia. A întrebat dacă este adevărat că zidul centralei telefonice din Varșovia a fost aruncat în aer, în timpul Insurecției din 1944, de un detașament de mineare alcătuit din femei din cadrul Armatei naționale. Am confirmat, adăugînd cîteva amănunte despre această acțiune militară a femeilor care au luptat sub comanda „Doctorului", adică a medicului Zofia Franio, membră în conducerea secției de diversiune a Comandamentului Principal al Armatei Naționale.

— Dacă nu le-aș fi văzut cu ochii mei pe aceste fete evreice din timpul luptelor din ghetou, aș crede, Herr Moczarski, că înfloriți puțin lucrurile. Însă voi aveți aici, în Polonia, femei, nu glumă!! — zise Stroop admirativ.

— Cred — a spus el odată — că nu erau ființe omenești, ci mai degrabă diavolițe ori zeițe. Liniștite. Îndeminatice ca niște acrobate. Deseori trăgeau cu pistoalele cu ambele mîini în același timp. Înverșunate în luptă, pînă la capăt. Periculoase în imediata apropiere. O „Haluzzenmädel" încolțită arăta ca un mieluțel. Complet resemnată. Dar îndată ce se apropia grupul alor noștri de ea la cîțiva pași, își căuta grenada ascunsă în fustă sau șalvari, o arunca în SS-iști și începea să toarne cu blesteme pînă la al nouălea neam, de îți se făcea părul măciucă! În astfel de situații am înregistrat pierderi și de aceea am dat ordin ca fetele să nu mai fie luate prizoniere, să nu fie lăsate să se apropie prea mult și să se tragă în ele cu pistoale automate de la distanță. (...).

— Joia aceea Mare ne-a obosit — povestea Stroop în ziua următoare. În mai multe rînduri au tras în noi. Am suferit pierderi în oameni și materiale. Armata începuse să mi se cam împrăștie. Am observat simtome de teamă la ai noștri. De aceea, după ce m-am consultat cu doctorul Hahn și generalul Krüger, după ce am obținut acordul Berlinului, am hotărît să ard casă cu casă. Am distrus chiar și acele blocuri unde se aflau depozitele noastre și instalațiile industriale. Geniștii ajunseră la o mare dexteritate în aruncarea în aer a clădirilor. La o jumătate de oră de la darea ordinului prima casă începuse deja să ardă! Evreii alergau ca niște diavoli. Apăreau cînd ici, cînd colo, la ferestre, pe balcoane și pe acoperișuri. Uneori trăgeau în noi, alteori căutau căi de salvare. Citeodată cîntau niște cîntece, probabil psalmi. Alții strigau în cor: Hitler kaput! Moarte nemților! Trăiască Polonia!

— Era o învălmășeală nemaipomenită. Incendii, fum, flăcări, scîntei duse de vînt, praf, fulgi care zburau, miros de materiale și trupuri arse, bubuituri de tun și grenade, limbi de foc și „parașutiști"...

— Ce fel de „parașutiști"? — întrebă Schielke.

— Evreii, evreicele și copiii de evrei care săreau pe pămînt, pe asfalt sau trotuar, de la ferestrele, balcoanele și mansardele caselor, al căror parter ardea în flăcări. Mai întîi aruncau pilote, plăpumi și alte zdrențe și apoi săreau pe ele. SS-iștii mei începuseră să-i numească „parașutiști". Toată noaptea a durat distracția asta...

Stroop surescitat. Gesticulează. Imită focul de armă după rațele sălbatice. Se învîrtește prin celulă și din cînd în cînd strigă: paf! paf!

— Așa îl lau băieții mei pe dușman, din zbor! — ne spune cu mîndrie.

Se uită la noi. Încet, devine palid, dar încă mai păstrează culoarea trandafirie. Fredonează **Horst-Wessel Lied.** După zece minute tace și el.

Prezentare și traducere de
Constantin GEAMBAȘU

din literatura lumii

KAZIMIRIERZ MOCZARSKI

Aflat, în prezent, la cea de a treia ediție, romanul lui Kazimirierz Moczarski a fost publicat mai întîi (în anii 1972-1974) în paginile lunarului „Odra". Geneza cărții este fascinantă. Autorului polonez îi este dat să se afle, timp de 252 de zile, în aceeași celulă, alături de polițistul german Schielke și de unul dintre cei mai mari și mai odioși criminali de război, Jürgen Stroop — direct răspunzător de exterminarea ghetoului din Varșovia, cît și de suprimarea altor numeroase vieți omenești din teritoriile pe care a acționat: în Uniunea Sovietică, Balcani, Germania etc.

Inscriindu-se în rîndul lucrărilor care au abordat tema ascensiunii fascismului, „Convorbiri cu călăul" reprezintă un roman inedit, avînd în vedere condițiile în care a luat naștere, un document de mare valoare și o mărturie irepetabilă.

Drapele deasupra ghetoului

(fragment)

itinerarii

O țară-Polonia și oamenii ei

● SECVENȚE DINTR-O CĂLĂTORIE

Copiii. Anual, în Polonia se conferă — în cadrul unei ceremonii devenite tradiționale, un... „Ordin al surîsului" prin care cineva — în 1979, bunăoară, Kurt Waldheim, secretarul general al O.N.U. — devine Cavaler al ordinului respectiv, titlu și însemn pe care i-l oferă copiii unei întregi țări: pentru că a servit, în acel an, cel mai bine interesele lor. Am citit despre acest ritual și aveam să văd, apoi, într-o dimineață, transmisia sa directă. Pot spune că mai emoționat decît ei toți, maeștrii de protocol-copii, era el, sărbătoritul, căruia i se spunea, cu emoție, cu seriozitate „Jură că vei face, și de acum încolo, tot ce poți pentru ca noi să trăim în pace, în liniște...". La Varșovia există, dealtfel, o Alee a copiilor, conducînd spre o uriașă clădire a cărei panglică inaugurală o-a tăiat chiar de ziua lor, la 1 Iunie 1979: Centrul internațional de sănătate infantilă. Dotată după rigorile cele mai înalte ale științei medicale, clădirea este străjuită de uriașe figuri sculptate în lemn și piatră, reprezentînd o girafă, un hipopotam, o broască țestoasă, un cal: animale de pe toate continentele.

„Ce-e nou la... Timișoara"? Întrebarea mi-a fost pusă nu o dată; cei care mă întrebau fuseseră aici și urmau să mai vină, aveau aici prieteni și foști colegi de muncă, orașul le spunea atîtea și le era dor. Inginerul Josef Panek, este unul dintre cei peste 3.500 de specialiști polonezi care lucrează, peste hotare, la montarea fabricii de zahăr, la asigurarea asistenței tehnice. A fost la Sascut, Urziceni, Țăndărei, Pașcani și Timișoara, cunoaște orașul și, spune, se va reîntoarce negreșit. La Jelenia Gora, marea fabrică „Fampa" produce mașini pentru industria hîrtiei: informația, sumară, o dețineam înainte de a ajunge în mica așezare de un pitoresc amintind de Zakopane. Am fost întîmpinată de directorul tehnic ing. Lubomir Fedot, cu un corect și cald: „Ne bucurăm că ați venit în vizită la noi" și de consilierul ing. Jozef Kasprzak cu amabilul oficiu de translator: fusese la Brăila, București, Bușteni, Piatra Neamț, la Zărnești, în Vrancea și, într-un răgaz de timp liber, la Timișoara unde studiază și tineri din Polonia: „Aveți o Politehnică excelentă"! Mai apoi mi se pare deja firesc ca directorul celei mai vechi edituri poloneze, „Ossolineum", a Academiei Poloneze de Științe, să-mi declame, într-o românească ușor stîlcită, versul care îi place cel mai mult din Eminescu, trecînd apoi, rapid, ca pentru a-și ascunde emoția, la raftul unde-i aflu, cu un sentiment apropiat celui pe care îl încearcă el. Istoria României, Istoria artelor din România, pe Eminescu (toate, reeditări impuse de cerințele publicului).

Cinstire. Peste șase milioane de polonezi și-au pierdut viața în timpul celui de-al doilea război mondial; prinosul de recunoștință al concetățenilor nu a pierdut nimic din intensitate peste decenii. Cu adînc respect, cu pioșenia cuvenită marelui Erou anonim, pe străzile Varșoviei, la Cracovia, pretutindeni pe unde m-au purtat pașii: în mici așezări rurale, în stațiuni de mare răsunet turistic — am văzut, pe ziduri de case, la colțuri de străzi, lîngă monumente, flori, mereu proaspete și candele: semn că amintirea sacrificiului este vie. Refacerea marilor distrugeri pricinuite de război a urmat, cu răbdare, reconstituirea în amănunt a celor mai semnificative edificii care însemnau atît de mult în istoria și cultura poloneză. Pînă în 1971, cetatea — punct nodal în arhitectura orașului vechi Varșovia încetase să mai existe, după ce fusese incendiată și apoi aruncată în aer, în 1944. Asemenea întregului oraș vechi, ea a fost refăcută, aidoma modelului. Pe insula Tumski, la Wroclaw, catedrala, ridicată în secolul al XII-lea, a avut, la rîndul ei, de suferit din greu de pe urma războiului. Aceeași grijă în redarea aspectului inițial, aceeași muncă migăloasă, de multe luni și ani pentru a putea străjui, din nou, cu înălțimile sale, orașul, vestind victoria rațiunii, a bucuriei de a construi, de a perpetua tradiția, cultura, triumful logicii asupra barbariei.

Teatrul. Să fii în Polonia și să vizitezi doar sala în care, peste două săptămîni este aplaudată trupa lui Grotowski sau a lui Tomasewski, să treci prin fața unei clădiri din același oraș al marelui teatru și să te țintuiască locului firma, afișele și reclamele celui mai mic teatru polonez, „Kalambur", teatru al studenților, a căror muncă minunată, desfășurată cu pasiune în timpul liber a făcut ca la Wroclaw să se adune, an de an, toate trupele studențești de teatru „neprofesionist" din țară. În Polonia, ca oriunde în Europa, teatrul își ia, în august, vacanța. Și totuși, am avut prilejul să urmăresc un spectacol la Teatrul Național din Varșovia unde se juca „Școala femeilor", departe de ceea ce visasem pentru prima întîlnire cu teatrul polonez. Pînă la spectacol, însă! Adam Hanuszkiewicz, directorul și primul regizor al acestei scene este un inovator al artei teatrale, lectura scenică dată textului lui Molière fiind plină de surprize, un spectacol alert, modern, inteligent, jucat de actori de prim rang: alături de ei, trei studenți la actorie, dintre cei mai buni.

Flori. Cu unul din acele minuscule buchete de flori, de rafinat efect coloristic și armonios eclectism — buchete pe care aveam să le văd în mîinile tinerilor care își așteptau logodnica, ale copiilor care le duceau acasă mamelor, (buchete cu tije foarte scurte, compuse din cîteva flori ornamentatate cu fire de verdeață, prinse cu panglici), — m-a primit, la aeroport, colega de la ziarul-frate al „Drapelului roșu", „Slowo polskie" din Wroclaw, reportera Barbara Guvzik. Buchete asemănătoare mi-au fost apoi oferite la fiecare vizită, la Ministerul Industriei Chimice, la „Watra", întreprindere textilă, al cărei nume mi-a amintit, nostalgic, de casă, în stațiunea alpină numită Karpacz. Și, mai mult decît toate dovezile de prietenie, m-a emoționat gestul colegilor din Wroclaw care mi-au întins, în ziua sărbătorii noastre naționale, un buchet splendid, cuprinzînd gîndul lor bun pentru țara noastră, pentru bucuria ei din acea zi, pe care o împărtășeau.

...De vrei să te reîntorci, mi s-a spus, așează-te, o clipă, pe treptele care duc spre Universitatea cracoviană, pe una din băncile Aulei Leopoldine, aruncă o monedă în fîntîna cu apă limpede din curtea Muzeului Copernic... Am cunoscut oameni pe care îi voi revedea cu bucurie — ca oaspeți ai noștri sau la ei acasă, în țara pe care au reclădit-o cu efort, cu demnitate. Bun-rămas; la revedere, Polonia!

Ilidico ACHIMESCU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel.: 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 23 (637) ● 5 iunie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Sentimentul istoriei

Recenta întîlnire de lucru a tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei — membri și membri corespondenți ai Academiei R.S.R., ai Academiei de Științe Sociale și Politice, directori ai institutelor de cercetare, profesori și alte cadre de învățămînt și cercetare științifică, muzeografi — consacrată pregătirii istoricilor români în vederea celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice, care va avea loc la București, în perioada 10—17 august 1980, evidențiază încă o dată atenția deosebită pe care o acordă secretarul general al partidului, dezvoltării cercetării istorice din țara noastră, situării acestei științe în locul binemeritat, reclamat de importanța sa socială. În lumina Programului partidului, cercetarea problemelor istorice se integrează pe deplin în activitatea politică și ideologică a construirii socialismului, a formării omului nou în spiritul muncii, al patriotismului, al umanismului revoluționar.

Poporul nostru are un acut sentiment al istoriei, acesta izvorînd din miezul milenar al ființei sale plămădit, întru statornicie, pe pămîntul patriei. Multe și minunate fațete are acest nobil simțămînt. A le numi pe toate, cu exemplificări, ar însemna să desfirăm, pe o lungă rază de lumină, trecutul nostru glorios, ar însemna să reliefăm, în întreaga sa dimensiune, marea operă de edificare a noii societăți, ar însemna să desprindem cu luciditate din timpul viitor imaginea țării pe care o visăm.

Întărirea sentimentului istoriei, în sufletul tuturor fiilor țării, se săvîrșește acum, prin angajarea patriotică, revoluționară în slujba națiunii noastre, a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Oamenii de știință români din domeniul istoriei au sarcina, așa cum reiese din indicațiile date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, să exprime, prin rezultatele cercetărilor lor, crezul istoric fundamentat științific, al prezentului nostru socialist. Într-o viziune largă, științifică, ei trebuie **„să acționeze în așa fel încît congresul să contribuie la întărirea colaborării și conlucrării între popoare și națiuni, între state, pornind de la principiile noi de relații internaționale, care se afirmă cu putere astăzi în lume, ale deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității fiecărei națiuni, neamestecului în treburile interne ale altor popoare".** Această cerință se poate înfăptui prin abordarea problemelor istorice de pe pozițiile materialismului dialectic, relevîndu-se condițiile generale în care s-au format popoarele, conlucrarea acestora, interdependența civilizațiilor lor.

Noi ne putem mîndri că sentimentul istoriei este clădit în inima poporului nostru pe piedestalul sfînt al năzuinței și al luptei neîntrerupte pentru pace, al apărării ființei naționale, de pe nestrămutata vatră strămoșească. Sentimentul istoriei, sentimentul păcii se manifestă acum în voința noastră de a ne dărui întreaga energie pentru progresul țării, pentru afirmarea plenară a României în rîndul statelor lumii, trăind în libertate și dreaptă colaborare cu toate popoarele.

Aurel TURCUȘ

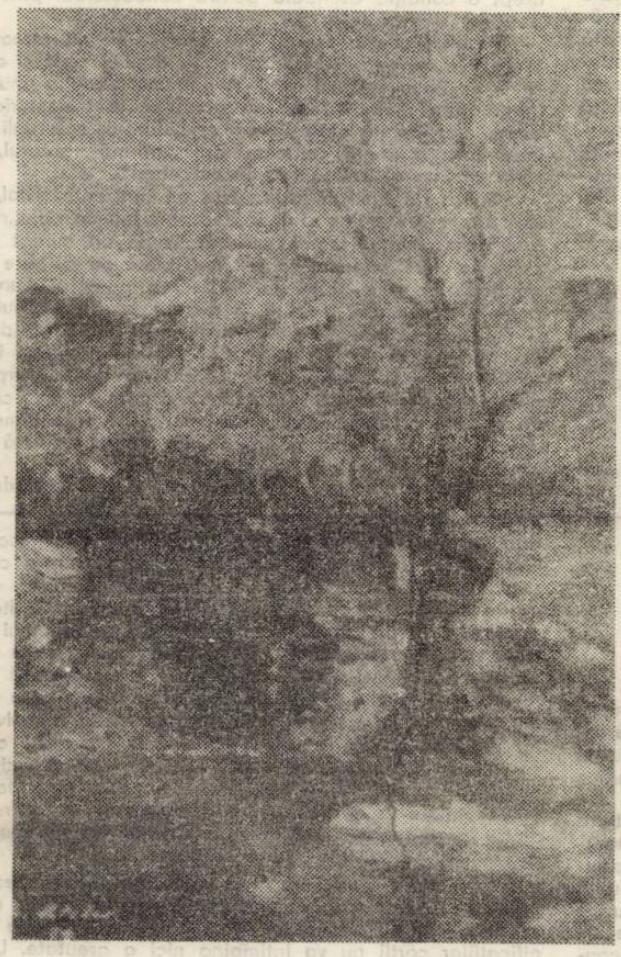

ALFRED ALSTER : Peisaj de pe Valea Carașului

Răsfringere

Cutreierind cuprinsul scump al țării
poetul, cald, în suflet îl răsfrînge,
rezumă-n lacrimi valurile mării
și lutul sfînt în oase și în sînge.

Cutreierat de patrie, poetul
se umple iar de doruri și de vis ;
se-alcătuiește-n suflet, cu încetul,
poemul care încă n-a fost scris.

Și, ca-ntr-o nevăzută simetrie,
între poet și lutul cu eroi,
se-alcătuiește ființa poeziei
care-i cuprinde — blîndă — pe-amîndoi.

Vasile VERSAVIA

Semnificație majoră

Înmînarea noilor carnete de partid, în acest an, reprezintă un eveniment cu semnificație majoră în viața partidului nostru, a fiecărui membru de partid, deoarece, așa cum arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU: „prin aceasta se confirmă încă o dată — ca să spunem așa — calitatea de membru al Partidului Comunist Român, constituind, totodată, o apreciere a activității depuse de fiecare pentru înfăptuirea politicii partidului și realizarea prevederilor Statutului, a contribuției aduse la dezvoltarea patriei noastre în conformitate cu Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism".**

Totodată, acest eveniment este încărcat de semnificații emoționale în conștiința comuniștilor români pentru că această împrejurare cheamă la autoanaliză cugetul fiecărui membru de partid, în strînsă legătură cu idealul de viață și de luptă pentru care a optat, trăiește și aspiră. Comunismul nu este doar o soluție în planul vieții sociale, el este și o cale a vieții omului concret și individual, ridicîndu-l pe acesta spre o demnitate nouă, spre o viață autentică — activă și morală, individuală și dăruită în același timp celorlalți.

În cuvîntarea ținută cu prilejul înmînării noului carnet de partid tovarășul **Nicolae Ceaușescu** ridica, pe de altă parte, și o problemă de ordin general privind raportul dintre conștiință și viața socială în momentul istoric pe care îl străbatem. Anume, secretarul general al partidului menționa efectele pozitive pe care trebuie să le genereze acest eveniment pe planul conștiinței ideologice și politice : **„Trebuie — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — să facem în așa fel încît să ridicăm nivelul conștiinței ideologice și politice, cel puțin la nivelul realizărilor obținute în dezvoltarea bazei materiale a socialismului și comunismului. Să facem astfel încît în viitor, nivelul conștiinței să devanseze cu ceva nivelul realizărilor dobîndite în dezvoltarea bazei materiale, tocmai pentru a putea înțelege mai bine evenimentele, cerințele dezvoltării sociale, ale noului și a acționa în deplină concordanță cu legitățile generale obiective în vederea înfăptuirii neabătute a politicii interne și externe a României socialiste, a partidului nostru comunist".**

E de înțeles că, un asemenea scop trebuie și poate fi atins dacă el este urmărit cu convingere și dăruire de comuniștii români, urmînd pilda dăruirii și abnegației exemplare a secretarului general, prin promovarea permanentă a spiritului critic și autocritic în viața socială, prin promovarea și mai statornică a competenței și a ideilor noi, a curajului și răspunderii civice în toate domeniile de activitate.

Vasile RANGA

Forme ale creației ludice în „Hore" II

argheziana

În distihul referitor la geometrie, format din întrebări și răspunsuri : „Ce e cercul ? Un pătrat. / Cum e unghiul ? Crăcănat", ucenicul nu se hazardează în definiții geometrice, eschivîndu-se în aporie și metaforă. Din punct de vedere științific răspunsul la întrebarea : „Ce e cercul ? Un pătrat". este nul, e un nonsens. Orice definiție cît de vagă trebuie să precizeze genul proxim și diferența specifică. Cercul poate fi definit pornindu-se și de la pătrat, dar imediat adăugîndu-se **atribute** care să-l diferențieze de acesta și să-l precizeze. Din acest punct de vedere, candidatul dovedește ignoranță sofistică. La nivelul jocului enigmistic, al rebusului superior, al jocului de sinonime, din perspectiva unui relativism fundamental, gimnasofistul știe că o definiție adevărată, de pildă, în geometria euclideană, nu mai este adevărată în geometriile neeuclideene, și atunci își alege ca formulă și pentru cerc și pentru pătrat sintagma : **figură geometrică în spațiu.** În spațiul geometriei și cercul și pătratul se pot înscrie unul în celălalt. La o presupusă întrebare a comisiei de examen, privitoare la spațiu, el ar putea replica printr-o întrebare à la Zenon, consemnată de Aristotel în **Fizica** sa și preluată de toți comentatorii presocraticilor : **„Zenon întreabă ; dacă spațiul este ceva, atunci în ce se află el ?".** Dar să părăsim această demonstrație unde nu ne recunoaștem nici o fărîmă de pricepere.

În planul mitopoetic și simbolic sînt însă uimitor de multe dovezi ale apropierii și întrepătrunderii dintre cerc și pătrat. În culturile arhaice, simbolica pătratului și a cercului formează un model arhetipal pentru unitatea lumii. Babilonienii simbolizau relația pămînt-cer, spiritual-material, prin cerc și pătrat. Arhitectura, mai ales a templelor hinduse, tibetane, javaneze, cunoscuta **mandala** combină cercuri și pătrate, semnificații de univers spiritual și material. Arhitectura islamică este preocupată de trecerea de la pătrat la cerc. La Mecca, în templul Ka'ba, cubul negru se ridică într-un spațiu circular alb. Templele circulare galo-romane sînt înscrise în pătrate.

Platon considera cercul și pătrarul frumoase în sine. Pentru astrologii medievali și ai Renașterii, cvadratura cercului era problema introducerii individului în spiritualitatea cosmosului, în Creator. În simbolica arhetipală a subconștientul colectiv a lui C. G. Jung, cercul semnifică totalitatea psihismului, Sinele, iar pătratul materialitatea, corpul.

Există în șirul **Inscripțiilor** argheziene una care îl vădește pe cunoscătorul Simbolicii : **Inscripție pe ușa poetului : „Într-o viață de-o durată / Ai murit de patru ori. / De aceea n-ai să mori / Încă dată niciodată. / / . . . Amintirile, treptat, / Au scăzut, și-ncet, pe-ncetul, / S-a iscat din morți poetul, / Ca un cerc dintr-un pătrat".** Arta poetului se iscă și se ridică peste moartea fizică, trupească. Armonia și frumusețea artei (ca și a cercului), născută în temporalitate și terestritate le depășește însă atingînd „eternitatea".

Dictionnaire des symboles al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrandt, din care am reprodus aspectele de mai sus, despre cerc și pătrat consemnează încă două idei referitoare la pătrat, pe care le adăugăm, cu riscul de a mări și mai mult paranteza și a ne îndepărta de la firul principal al interpretării. Dacă pătratul este simbol pentru pămînt în opoziție cu cerul, la alt nivel însă, el este simbol al universului

Simion MIOC

(Continuare în pag. 7)

cronica literară

Aurel Rău

„Flori de hîrtie"

Ed. Eminescu, 1980

Tandră și evocatoare această carte a poetului. Ivită, parcă, dintr-un spațiu de fraternitate cu marile spirite ale poeziei, dintr-un soi de elan patriotic pe deplin sincer și dintr-un elan de poet și urmaș. Căci, majoritatea lor, aceste **celebrări,** aceste **omagieri,** aceste **jurnale de călătorie sau de poezie** sînt efigii surprinse concentrat și exploziv, rapide fulguranții de poet, ce face o critică artistă, un eseu pătrunzător și generos ajungind adeseori pînă la carnea și osul marilor dispăruți. Pentru poet, poezia lui Petőfi **„irumpe cu genialitatea unei națiuni care se trezește."** Montale este**„nu un om al mării, ci al țărmului, de aceea, o poezie care reușește să fie în același timp mișcare și incremenire, oscilație la limite".** Călătoria pe urma lui Garcia Lorca pare o îngînduratâ și tragică odisee în căutarea unei ființe, parcă, tainice și **vrăjite** prin aura morții. Efigia lui St. John Perse pare a fi desenată ca pentru alura unui magician, cu un sentiment dus pînă la adorație, extractele din versurile poetului, ca și din Garcia Lorca sau Montale devenind embleme pentru o operă și o conștiință poetică. Alteori, concepind portretele unor scriitori români, eseistul devine mobil ca stil, în tonul, parcă, al creației celor dispăruți. Astfel, Sadoveanu este evocat vag melancolic ; Arghezi, minuțios ; măreț și miraculos este văzut Călinescu ; rafinat și distant Adrian Maniu ; plin de sevele naturii este văzut Pillat ; blînd afectuos Speranția ; frust și sincer, Zaharia Stancu, și blînd și delicat și camaraderesc A. E. Baconsky.

Lecțiile de poezie și portretele iluștrilor sînt tot atîtea tentații pentru autor spre o cunoaștere intimă a marilor creații ale secolului. El, parcă, acceptă formula acelor stiluri, capcana uriașei lor înriuriri, nu după un dicteu impus sau o conformistă idolatrie, ci după o înțelegere prealabilă și o rafinată pătrundere a intimității acelei poezii, ce deschide însuși poetului rute noi de cunoaștere, înglobarea și propensiunea propriei poezii în idealitatea înaintașilor.

Ciclul **Poezia Jurnal fragmentar** devine astfel jurnalul unui poet, ce, prin minuscule sinteze asupra poeziei europene și ale celei interbelice românești, conduse parcă de un seismograf al unei conștiințe severe, chiar dacă uneori exclusiviste, reușește să impună atenției noastre acele efigii. **Aurel Rău** scrie această carte cu ardoare, cu un patetism reținut și cu o pătrundere a unui gust neindoielnic. Niciodată sedus de efemer și conjunctural, ci poposind întotdeauna la umbra marii Poezii, păzind, parcă, precum un devot, intrarea în republica marilor spirite. Eseurile sale devin și un gen de mărturisiri cenzurate și deghizate, răzbătînd din țesătura lor patima pentru situarea propriei sale lirici în cerul de sus al poeziei ilustre.

Fragile, ironice, sentențioase, întotdeauna ,însă, elegante și denotînd un gust princiar, dar și un fel de îngenunchiere austeră în fața tainelor mai marilor săi, poetul oficiază, parcă, perpetuu un cult al poeziei elevate. Aceasta dovedește o trudă și o iubire neistovite asupra valorilor. Dovedește și frenetica pasiune de a-și desăvîrși propria sa creație la forjeria acestor tulburătoare spirite mereu căutate și mereu regăsite. De aici, înțelegerea efortului de traducător și propagator al valorilor poetice europene de către poet, susținerea acestei vocații de traducător drept o condiție esențială pentru cunoașterea, prin vers, a popoarelor și spiritelor lor.

Fragile, aceste eseuri, dar concise și, nu rareori, scînteietoare, ele dovedesc credința fermă a unui poet și om de cultură în destinul regal al artei, slujind întotdeauna unui ideal, niciodată doar unei himere, întrupîndu-se în traiectoria poeziei eterne, eternă prin efortul unor modelatori spirituali și înaintași, între care și poeții contemporani, afirmă autorul, se pot înscrie ca **„un al treilea arc de curcubeu".**

Scrisă de un antipatetic, de un antisentimental, de un auster și un sentențios și mai degrabă într-un stil „rece", înflorit însă de asociații insolite, străbătută de un curent subteran repezit, frenetic, sagace, ca și omul, plină de culoare și vivacitate spiritiuală, cartea **„Flori de hîrtie",** a poetului **Aurel Rău,** este o carte a evocării, a vieții în trecere, a momentului fugitiv, dar și a transcedentalului umbros, o carte în care, doar cu rare excepții, putem să nu fim captați sau să rămînem indiferenți la rememorările și esențele extrase dintr-o iubire perpetuă pentru marea poezie. Căci sinceritatea cărții poetului este contaminantă, ca și palpitul ei omenesc, subteran, pulsînd în ritmul unei inimi deschise și larg încăpătoare. Inimă de poet. Inimă de contemporan.

Radu VOINEA

Gheorghe Schwartz

Ziua a treia

Ed. Eminescu, 1980

Pentru un lector atent prima frază din romanul recent publicat al lui Gheorghe Schwartz – dacă lăsăm deoparte cursivul, parabola care deschide cartea – are valoarea unui avertisment : „Ziua următoare se nimeri să fie o zi de iarnă, dar o zi nu suficient de rece pentru a fi doar ea în stare să-i împiedice pe pașnicii lugojeni să-și continue viața sub streșini...". De ce „Ziua următoare..." ? Parte dintr-un serial epic, **Ziua a treia** este un antract, intermediază între romanul anterior al lui Gheorghe Schwartz, **Pietrele,** și ceea ce notele de subsol și digresiunile care însoțesc paginile cărții pe care o discutăm aci anunță a fi materia unui volum (ori, a unor volume ?) încă în stadiu de proiect. A vorbi deci despre **Ziua a treia** făcînd abstracție de prima secvență a ciclului epic poate deveni o încercare riscantă, dacă nu și abuzivă. În **Pietrele,** prozatorul își precizează temele preferate, propune cîteva nivele de lectură a textului ; un roman de speță marquez-iană, poetic (prin urmare simbolic) este continuat (ori intesectat) de pagini scrise în respectul total al tradiției prozei realiste, documentul (documentarul) străbate aproape pe neobservate granițele fabulosului și ale fantasticului, însemnele utopiei se suprapun, pînă la identificare, peste cele ale realului. Doi dintre protagoniștii romanului nutresc visul unui Lugoj metropolitan, cu Timișul transformat în cale de navigație continentală, un personaj închipuie (în celălalt veac) un proiect senzațional privind iluminatul public, cititorii unei cărți ajung să trăiască, efectiv, întîmplările pe care aceasta le narează etc. Eroii lui Gheorghe Schwartz au în **Pietrele** nume predestinate, sînt întemeietorii de clan și cineva, cu pasiunea genealogiilor, descoperă **coincidențe stranii** în existența unor oameni care au trăit în secole diferite.

Într-un fel sau altul, toate acestea sînt transferate de Gheorghe Schwartz în cel de al doilea roman dedicat lumii lugojene. Atît numai că aci clare, extrem de clare sînt în primul rînd semnele, mesajele istoriei : prioritate are fresca socială,înșirarea unor fapte din categoria celor asupra cărora timpul și-a dat, fără dubii, verdictul. Prozatorul duce mai departe biografia cîtorva personaje din **Pietrele,** transformă cîteva prezențe de fundal în protagoniști. În ceea ce cuprinde mai revelator. **A treia zi** este cronica anilor premergători celei de a doua conflagrații mondiale. Timpul, contextul istoric încetează să mai fie favorabil utopiei, personajele angrenate în proiecte himerice sînt eliminate de intrarea în scenă a unor forțe agresive, a spiritelor primare. Lugojenii „autentici", aceia care dau culoare urbei se retrag, într-un fel sau altul, din fața violenței, cîțiva aleg alternativa împotrivirii, a rezistenței. Aceasta este de fapt și tema esențială a cărții, posibil de rezumat cu o frază a unuia dintre protagoniști : „E vremea călătorilor, își spunea Fitacok, e vremea călătorilor sau a luptei...".

Implicarea istoriei nu prea îndepărtate oferă deci înțeles deplin parabolelor propuse de roman, morala textului devine transparentă, cititorul doritor să se edifice foarte repede asupra semnificațiilor cărții nu va întîmpina nici o greutate. Un Hortensiu D. Luca, ins (în **Pietrele**) cu vocația faptelor tenebroase și cu veleități de stăpîn al urbei ajunge, în secvența a doua a serialului, șef al unei bande de energumeni, patronat de o organizație teroristă. Flavius Raica, unul dintre cei urmăriți de himera canalizării Timișului și de reorganizarea citadină a Lugojului este ucis de legionari. Vancu cel Tînăr, alias Vancu Gaură, își petrece timpul improvizînd, la orgă, **retras** într-unul din nivelele subpămîntene ale unui imobil pe care l-ar fi dorit primul zgîrie-nori lugojean, în vreme ce doctorul Jager, altă figură pitorească a cărții, întreține corespondență cu dispăruții orașului.

Prozatorul își cunoaște, ar rezulta din toate aceste, meseria, planul epic al romanului descoperă, în subtext, o construcție simbolică. Sprijinită mai mult pe documentar, arhitectura operei își poate regăsi la nevoie coerența în contextul mai larg, al ciclului epic, la nivelul căruia luminile și umbrele sînt dozate după o proporție convenabilă, răsturnărilor spectaculoase de planuri le poate da sens perspectiva auctorială.

Lucian ALEXIU

---

marginalii

A existat romantismul?

După cîteva păreri referitoare la romantism, nu mi se pare nepotrivită transcrierea acestor rînduri ale lui Albert Béguin : „Criticii, esteticienii, truditoarele furnici universitare – toate aceste spirite altfel demne de toată lauda și de neînlocuit – stăruie, în ciuda ironiei lui Valéry, nu numai în a vrea să surprindă o esență a clasicului și a romanticului, dar și să întemeieze pe examinarea operelor rostul unor termeni analogi".

Cu alte cuvinte, a încerca să definești romantismul înseamnă să te bați cu morile de vînt. Un joc de copil, travestit cu morgă într-o căutare promisă unor fructuoase încheieri. Este ca și cînd ai lipi abțibilduri într-un registru de expert contabil, la adăpostul copertelor lui groase, care impun respect.

Simplă butadă ? Paul Valéry a glumit adesea, însă Béguin a scris întotdeauna cumpătat și grav. Și atunci ? Să tragem concluzia că există numai opere și nu există romantism ? Că, în genere, nu există curente literare de nici un fel ?

Într-un sens, în cel mai adînc, acesta este adevărul. Opera există mai întîi și pentru totdeauna în unicitatea ei. În sine, ea există nu numai solitar, neintegrată în serii, dar există chiar înainte de a însemna ceva. Sensul aparține, deja, în parte, cititorului. Cu totul al operei este ceea ce alt critic a numit **miezul ei dur, opac, ireductibil.** De unde și părerea, din nou a lui Béguin, că experiența fundamentală a contactului cu o capodoperă este neputința de a o înțelege într-un prim moment. Cît timp durează stupoarea, nu poate fi critică deoarece critica începe o dată cu sensul, încît în acel prim moment nu numai a vorbi despre romantism, ci a spune indiferent ce este neavenit. Însă urmează un al doilea și un al treilea moment.

Chiar și cînd opera devine obiect al studiului critic, se poate încerca menținerea ei în sine, operația explicativă limitîndu-se la descrierea analitică. Este ce a încercat să facă școala formalistă și apoi **noua critică,** dar, în pofida intenției de a fi scoasă din context, opera s-a deschis și a intrat în relații diverse îndată ce a fost încredințată criticii propriu-zise, adică interpretării de sens. S-a constatat fenomenul de rezonanță dintre structura operei și psihicul adînc (Ch. Mauron), ori conștiința socială (L. Goldmann), ori, în sfîrșit, zaristeа metafizică (J. P. Richard). Ce-i drept, această variantă nouă a teoriei reflectării menținea operele izolate unele de altele și, deci, nu relua discuția despre curentele literare, nu vorbea din nou despre romantism. Îndată însă ce semiotica a găsit principiul mișcării literaturii în intertextualitate, adică în replica pe care textul o dă unor texte dinaintea lui, operele s-au grupat iarăși după criteriul poeticii lor comune și astfel a reapărut studiul curentelor literare – al romantismului.

Universitară sau nu, situarea operelor în spațiul cîte unui curent nu înseamnă înghesuirea lor în țarcuri închipuite, ci corespunde – și ea – unui adevăr. Corpuscul și totodată undă, opera se arcuiește asupra secretului ei irepetabil, dar se și destinde în desfășurări mai restrînse, doar literare – curentele – sau mai largi – desfășurările întregii culturi.

În ceea ce privește protestul ironic al lui Albert Béguin, el exprimă latura lui – potențial existentă la orice critic – de artist. Oricît de evidentă ar fi înscrierea sa într-un spațiu comun, artistul își apără unicitatea, care este adevărul său cel mai profund. Astăzi, cînd moartea, ca o fiară, îl smulge pe unul dintre cei mai mari, măsurăm adîncimea aceasta mai mult ca oricînd.

Livius CIOCÂRLIE

---

viața asociației

VARIA

În cadrul spectacolului omagial ARGHEZI care a avut loc în sala Teatrului Național timișorean au conferențiat prof. univ. dr. Eugen Todoran și poetul Anghel Dumbrăveanu. ● Pentru a stimula creația literară, îndeosebi a autorilor tineri bănățeni, cenaclul de expresie germană „Adam Müller-Guttenbrunn" al Asociației scriitorilor din Timișoara a instituit pentru lucrările prezentate în cenaclu un premiu. Primii laureați, Franz Th. Schleich și Johann Lippet. ● A apărut „Cariatide" (pe luna mai), supliment al ziarului arădean „Flacăra roșie". Dintre semnatari, Cornel Ungureanu, Damian Ureche, Nikolaus Berwanger, Ilie Măduța, Cornel Marandiuc, Vasile Dan, Lucian Emandi, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu, Ligia Tomșa, Florin Bănescu, Dumitru Siniteanu, Alexandru Ruja, Dorel Sibii, Nicolae Prelipceanu, Mircea Micu. ● Comedia pentru artiști amatori „Zarvă pentru un înger" de Hans Mokka, a fost interpretată de Teatrul German de stat din Timișoara în cîteva localități din Ardeal (Hălchiu, Prejber, Petrești) cu mare succes.

ÎNTÎLNIRI

● Robert Kirsch, critic și prozator din S.U.A., a fost, de curînd, oaspetele scriitorilor timișoreni. ● Anghel Dumbrăveanu a fost oaspetele Liceului „ C. D. Loga". ● Întîlnire literară la Ocna de Fier. Au participat Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, Dorian Grozdan, George Drumur. ● La Arad, în librăria „I. Slavici", a fost lansat recent-apărutul roman „Tornada" de Ion Marin Almăjan. A prezentat criticul Eugen Dorcescu. ● La Tomnatic, șezătoare cu participarea lui Mircea Șerbănescu, Alexandru Deal, Anton Palfi, Franz Schleich. ● „Decada cărții pentru copii", deschisă la Biblioteca județeană Timiș i-a avut ca invitați pe George Drumur, Mircea Șerbănescu, Valentina Dima, Ivo Muncian. ● Întîlnire literară la Jimbolia. Au participat Alexandru Jebeleanu, Dorian Grozdan, Aurel Berinde. ● Cu copiii din grădinița nr. 24 s-a întîlnit, recent, Valentina Dima, iar cu cei de la grădinița nr. 32, Damian Ureche. ● La Clubul „Industria liniî" din Timișoara, Mircea Șerbănescu a avut o întrevedere cu copiii din cartierul Fabric. ● La Școala generală din Frumușeni (Arad) Ion Marin Almăjan, Alexandru Jebeleanu și Eugen Dorcescu s-au întîlnit cu elevii și profesorii.

APARIȚII

În librării, „Schneewittchen, öffne deine Augen" („Albă-ca-Zăpada, trezește-te"), versuri, Editura „Facla", volum semnat Nikolaus Berwanger.

CENACLURI

În două din ședințele sale recente, cenaclul de expresie maghiară al Asociației scriitorilor din Timișoara a discutat lucrări de Gulyas Ferenc și Anavi Adam. Este gata și cea de a doua culegere. „Lépcsők" („Trepte"). Cenaclul german a organizat ședințe în localități ca Peciu Nou, Pișchia, Bencecul de Sus, Coștei, Tormac, Jamu Mare, Tomnatic etc.

FESTIVITATE DE PREMIERE

Astăzi la orele 17 vom asista la Clubul Presei din Timișoara la festivitatea de decernare a premiilor cenaclului de expresie germană „Adam Müller-Guttenbrunn" al Asociației scriitorilor timișoreni. Momentul va marca totodată închiderea stagiunii cenaclului.

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI ÎN EMISIUNEA LITERARĂ RADIO TIMIȘOARA

MIERCURI, 11 VI, ora 21 : În dezbatere, ultimul roman al lui Marin Preda ; „Ca un fagure de miere" ; Prof. dr. G. I. Tohăneanu ; reportaj de la festivitatea de decernare a premiilor cenaclului german ; „Imnele Moldovei" de Ioan Alexandru, carte prezentată de Marcel Pop-Corniș.

L. B.

TEZĂ DE DOCTORAT

La Universitatea din Timișoara, în ziua de 9 iunie a.c., orele 10, lector universitar RODICA BĂRBAT, eseist și istoric literar de rară distincție, colaboratoarea revistei noastre, își va susține teza de doctorat. Avîndu-l drept conducător științific pe prof. univ. dr. EUGEN TODORAN, autoarea va desfășura în fața auditoriului, prezent în sala 149 a Universității, tema : „EMINESCU ȘI ESENȚA POEZIEI MODERNE".

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 2 puncte de fixare

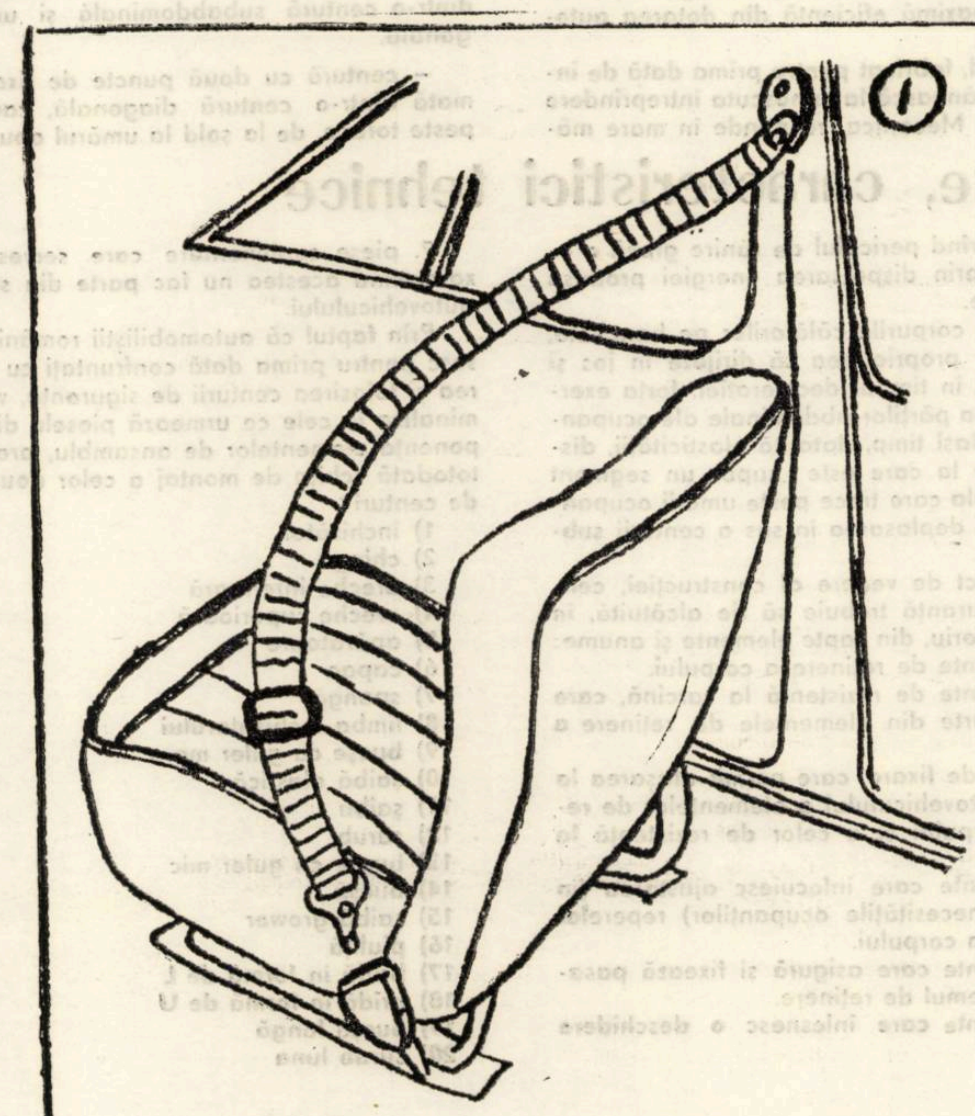

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ IN TREI VARIANTE I ; L ŞI U IN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este uşor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l acţioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în ca. de impact.

*

Prezentînd construcţia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa braţelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerare bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi gambelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDITII DE LIVRARE

Intreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă:

ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerare bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele=partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehicolului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerării, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehicolului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehicolului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

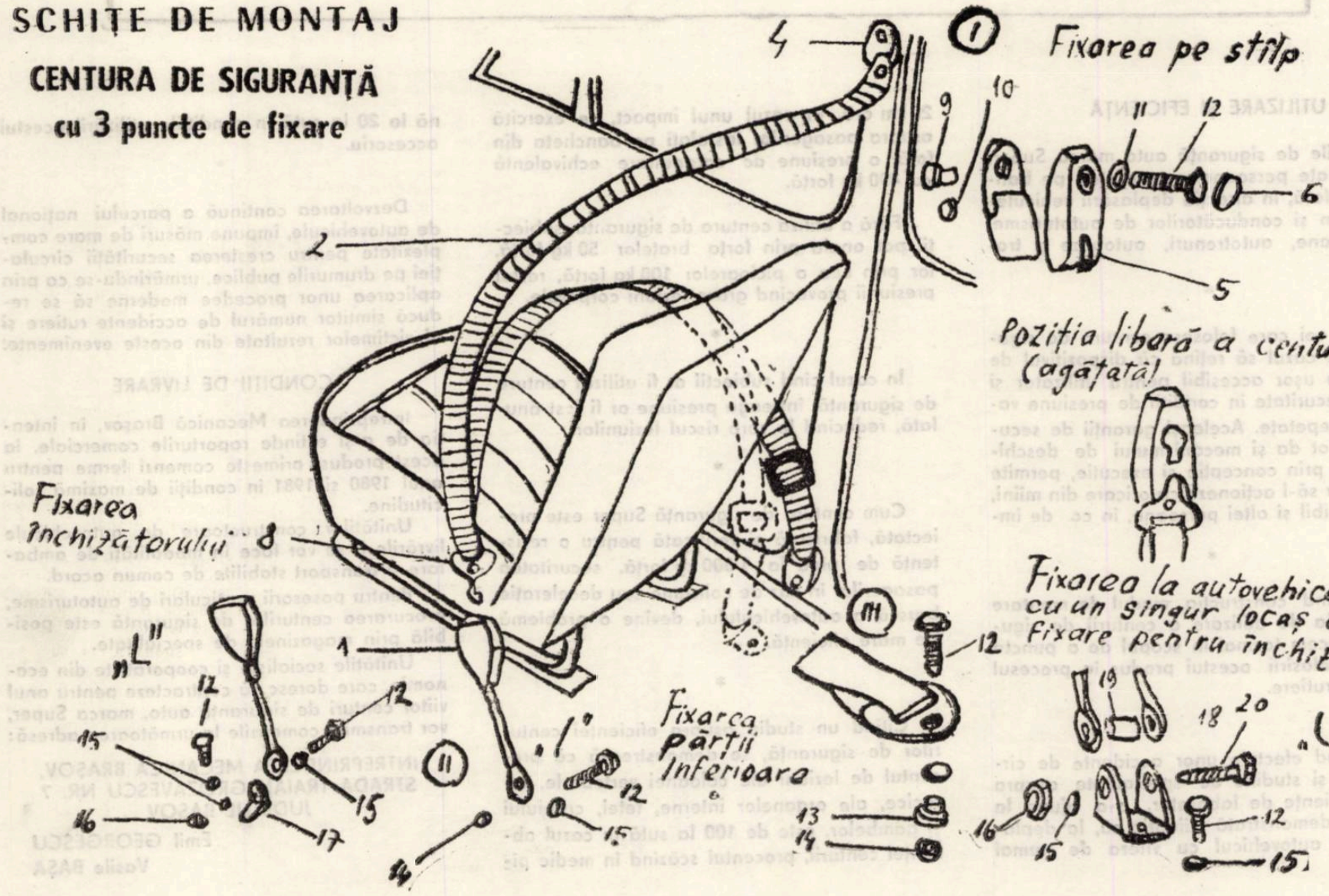

prezențe literare

SCRIITORUL ȘI ORAȘUL

O precisă situare într-o zonă geografică au romanele lui Ion Marin Almăjan, scriitor preocupat de cartografierea clară a locurilor de afirmare a eroilor săi. **Spune-mi unde duce acest drum, Neîmpăcații în minie, Sentimentul puterii** și **Tornada**, romane apărute între 1972 și 1980, se revendică din același spațiu ; un Oraș și un Ținut sînt sondate, în primele trei, prin intermediul aceluiași personaj, în cel de-al patrulea, printr-un șir de personaje ce nu trădează eroii cărților precedente. Revenirea a procedeelor narative, a numelor și a locurilor, ar putea să ne facă să bănuim, dacă nu ciclul epic, cel puțin o încercare programatică de a **studia**, în aceste cărți, un teritoriu. La prima vedere, s-ar părea că scriitorul este mai puțin interesat de arta literară, cît de aceea de a da imagine, prin literatură, Ținutului, Orașului și Personajului ce le traversează. Tot la o privire superficială s-ar părea că scriitorul încearcă să se sincronizeze „vîrstelor prozei" prin cărți în care datele etnografice să iasă mai clar în evidență ; ciclul romanesc ar recapitula nu numai momente ale istoriei locurilor sau situații ale Personajului (uneori nici nu este vorba de asta) cît momente ale prozei românești din deceniul al optulea. **Spune-mi unde duce acest drum** ar sincroniza reacțiile Personajului cu acelea ale furioșilor momentului literar, ce fac, de la Buzura la Constantin Stoiciu, de la Horia Pătrașcu la Alexandru Deal (și cîți alții) succesele momentului. **Spune-mi unde duce acest drum?** e o narațiune despre epoca de formare a unui tînăr. Carte despre o vîrstă în care inocența e sistematic contrariată : experiențele erotice ale eroului, nefericite, avertizează asupra „capcanelor citadine". **Neîmpăcații în minie** se ralia cărților care se ocupau, fără menajamente, de cooperativizarea agriculturii și, mai ales, despre abuzurile unei anumite perioade. **Sentimentul puterii** ar intra „în dialog" cu cărțile despre putere, ce recoltează, grație (de pildă) unor romane de Al. Ivasiuc, mari succese. **Tornada** ar reprezenta, pentru partea de vest a României, vremurile și „dezvăluirile" **Delirului.** La prima lectură ar fi vorba de o seamă de încercări de sincronizare cu literatura de succes a momentului ; la o privire mai atentă, putem observa că romancierul ne documentează : ne oune la dispoziție fapte, evenimente, istorii, privitoare la un ținut. Dacă în primul dintre romanele sale centrul de greutate cădea asupra Personajului în formare, cartea însăși fiind ezitantă, atît stilistic cît și compozițional, în următoarele există o infuzie semnificativă de evenimente. În **Sentimentul puterii**, personajul principal e Ziarist : în **Tornada**, eroul cel mai apropiat autorului e Pan, ziarist intransigent, inamic al oricărui compromis. Faptul că eroii lucrează la un ziar, că scriu articole, că încearcă să îndrepte stări de lucruri nu sînt elemente de suprafață, ele aparțin datelor de esență ale prozei lui Ion Marin Almăjan. Unghiul de vedere prin care ziariștii săi studiază lumea e unul care favorizează nu numai romanul justițiar, nu numai romanul-anchetă, ci și paginile destinate actualității vii, **imediate.** Prin Ziarist, romanele sale încearcă să prindă pulsul evenimentelor, trepidația imediatului. Orașul — istoria lui — se confruntă mereu cu faptele cotidiene, cu cele aparținînd efemerului ; istoriile orașului — eternitatea orașului — reprezintă ecranul pe care se proiectează întîmplările zilnice ale eroilor săi ; anii de formare ai ziaristului — căci despre ei este vorba și în **Sentimentul puterii** și în **Tornada** — îl preocupă pe autor doar în măsura în care ei conferă identitate unui personaj : așa cum, la alt nivel, Orașul și Ținutul confirmă calitatea și drepturile Personajului său. Ziaristul trebuie să oficieze întemeierea adevărului, el ar trebui să fie cavalerul fără prihană, existența sa ar trebui să fie imaculată ; experiențele ziariștilor lui Ion Marin Almăjan sînt mai degrabă amare, **Sentimentul puterii** studiind mecanismele uzurii, ale ratării și ale maculării „gazetarilor" Orașului. În **Tornada** aceleași mecanisme distrug, fărâmițează, anihilează ; eroii „preferați" ai scriitorului se sustrag mecanismelor distrugătoare ; prețul nu e mic, lecția de viață e exemplară.

Exploziile „subiective" ale personajelor lui Ion Marin Almăjan sînt confruntate cu — am spune — realitățile unui oraș ; scriitorul nu inventează nimic, realitatea orașului e „transcrisă" fără modificări mari. Documentarul e aproape fără fisură, el sporind cu fiecare roman al scriitorului. Acesta este, acesta a fost orașul. Monografismul scriitorului bănățean, mereu preocupat a inventaria **toate** valorile locului, mereu preocupat s-o ia de la capăt în studiul lumii care îi aparține, poate fi descoperit și în proza lui Ion Marin Almăjan. Preocuparea de a pune deci în fața cititorului nu o **ficțiune** ci documente, o imagine clară a unei realități imediate sînt elocvente. Orașul și Ținutul sînt suficient expresive prin realitatea lor, orice avînt al imaginației ar dizolva o imagine necesară. Ca și la Petru Vintilă, există un orgoliu al identificării, al recuperării unor imagini ce altfel ar putea să se piardă. Topografia, istoria, etnografia sînt cum nu se poate mai „veridice" : Orașul nu este unul imaginar, ci unul real, cunoscut în amănunt, studiat cu mare grijă și cu pasiunea amănuntului semnificativ. În **Spune-mi unde duce acest drum?** romanul — Bildungsromanul lui Crivobara — se inaugura în această confesiune-descriere-mărturisire :

„Locuiesc într-un bloc nou, în partea de răsărit a Timișoarei, acolo unde tramvaiul cotește spre cimitir. În stînga, la numai cîteva sute de metri, începe cîmpia. Bălți, stufăriș, cor de broaște, maluri împînzite de gunoaie. De altfel, tot orașul și-a prelungit rădăcinile pe baltă. Se zice că atunci cînd a fost ridicată cetatea erau trimiși aici în surghiun cei care călcau strîmb în fața drăguțului de împărat. Veneau, stăteau cîteva luni și începeau să se îngălbenească la față, tușeau sec în batistele de olandă, cu monogramă aurită. În vremea aceea cetatea nu a crescut prea mult, în schimb cimitirul s-a întins ca o pecingine cuprinzînd o bună parte din centrul de astăzi al orașului. Mai tîrziu, oamenii l-au arat, au plantat castani peste osemintele atîtor Iosef, Maria și Franz.

Orașul vechi începe cu o stradă mai încolo...".

Ținuta stilistică a frazei nu e întotdeauna fără cusur, scriitorul pare grăbit, ca și personajul său, a spune lucrurilor pe nume : orașul însă e oricum fascinant, teribilele sale istorii sînt, prin ele însele, memorabile. Nemaipomenitele imagini (orașul construit pe mlaștină, orașul ridicat pe mormintele celorlalți, a exilaților morți aici) nu sînt dezvoltate, oricare romancier cu experiență ar fi insistat asupra lor. În romanul lui Ion Marin Almăjan ele ne indică doar că Personajul va avea de înfrînt rezistența unei Cetăți ; a unei Cetăți neobișnuite. Descriind precipitat, scriitorul ne pune în față o Cetate așezată în preajma cîmpiei ; o așezare care poate constitui, ea însăși, o prezență simbolică. Personajul următoarelor cărți ale lui Ion Marin Almăjan nu va ezita să numească, pe larg, monumentele de seamă ale Orașului. Acestea se încadrează biografiei sale ; ele îl înscriu într-un timp, îl așează pe o anume orbită. Ele, am spus, îi oferă identitate. Imaginile se „purifică", scriitorul nu mai e atît de grăbit a-și lămuri cititorul asupra situării în lume a Personajului său. Topografia devine, în **Sentimentul puterii**, plină de semnificații, amintirea celor petrecute altădată conotează personajul. Alternarea prezentului cu a trecutului, făcută cu mai puțină repeziciune, capătă gravitate.

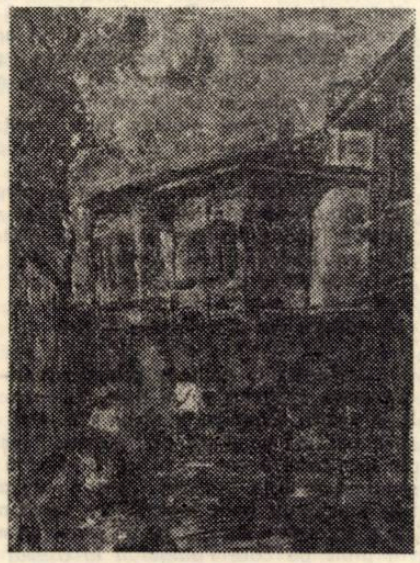

ALFRED ALSTER : Stradă veche

La modul teribilist, scriitorul dă o explicație aproape fiziologică nevoii de „istorie" dar și stilului său de a investiga realul. Capitolele își datorează scurtimea nu absenței suflului romancierului, ci intenției autorului de a cuprinde într-o unitate compozițională (doar) o reacție a personajului său. Există, în cele scrise de Ion Marin Almăjan, corespondențe (demne de a fi analizate) cu textele lui Alexandru Deal, mai interesat în romanele sale de transfigurare, de **mitologia orașului decît de oraș în sine ; cartierele** orașului devin la Alexandru Deal indicative ale creșterii și ale maturizării ; fantaștii săi adolescenți cresc odată cu cartierele orașului, învăluite de un nimb legendar. O legătură aproape organică există între personaje și „cartiere". Ion Marin Almăjan recuperează geografia reală a orașului, Alexandru Deal (ca și Gheorghe Schwartz în **Pietrele**) pornind de la greografia reală încearcă a construi geografii imaginare. La Alexandru Deal contururile „orașului" se dizolvă, își pierd identitatea (importantă rămîne doar confesiunea Adolescentului, vibrația vîrstei), la Ion Marin Almăjan documentarul nu e niciodată abolit, chiar dacă pare trecut cu vederea ; scriitorul precizează locul eroului în Lume, însă entuziasmul său e bine temperat, privirea suficient de încruntată, chiar sumbră ; într-o lume ce are o identitate exactă, o geografie și o istorie a ei : Almăjan e interesat de ritualurile Cetății.

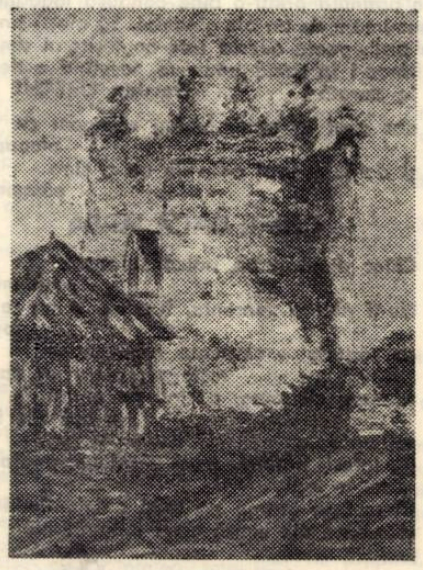

ALFRED ALSTER : Ruinele Cetății Cnejilor

Istoria este personajul principal al celui mai bun roman al prozatorului, **Tornoda.** Intențiile „monografice" și pînă acum evidente, sînt slujite în acest roman de o documentare de istoric : autorul rămîne în arhive, descoperă documente pe care le folosește, în premieră, în acest roman. Să observăm, înainte de a ne ocupa de acest roman al istoriei Orașului, că Ion Marin Almăjan a circumscris, în primele sale cărți, Lumea unui ținut ; așa după cum în cele mai interesante cărți ale ei Maia Belciu se ocupase de un ținut înzestrîndu-i locuitorii cu toate harurile — Ion Marin Almăjan se va ocupa de Țara Almăjului ; după cum nimeni, pînă la Maia Belciu, nu studiase ținutul, „nemurit" de prozatoare — trecerea Corei Irineu prin acele locuri fixa doar un reper — nimeni nu a scris (dacă facem abstracție de cîteva pagini ale lui Virgil Birou) despre Țara Almăjului. Scriitorul e primul care pătrunde într-un ținut și, asemeni exploratorilor, are orgoliul de a nota totul cu literă mare. Orașul nu e privit cu mare dragoste de Ion Marin Almăjan, el merită a fi studiat, nu incorporat ; el merită cinstea, dar nu în măsura în care o merită Ținutul ; acesta este rezervorul marilor valori, de aci se recrutează eroii fără prihană ai prozelor lui Ion Marin Almăjan. Hiperbolele sale, mai puțin evidente ca ale Maiei Belciu (exaltarea îi este străină lui Ion Marin Almăjan, predispus mizantropiilor „dezrădăcinării"), le continuă pe acelea ale lui Virgil Birou sau Ion Stoia Udrea, interesați și ei, după cum am văzut, a elogia energiile nemăsurate ale localnicilor, forța cu care Eroul locului (oare cea mai cunoscută operă a lui Ladea-tînărul nu e Iovan Iorgovan ?) învinge. Ion Marin Almăjan rescrie, pe pagini evident omagiale, texte despre mineri, redescoperă lumea aspră, a minei ; duritatea cu care eroul lui Ion Marin Almăjan se confruntă cu lumea poate fi înțeleasă și în sensul tradiției numite de noi mai înainte. Firește că tocmai înfruntarea dintre erou și ceilalți ne previne asupra faptului că nu trăiam în „cea mai bună dintre lumile posibile" ; ca și în romanul lui Virgil Birou, ca și în eposul lui Ion Stoia Udrea, imaginea Paradisului refuzat mi se pare a domina proza lui Ion Marin Almăjan.

Tornada este o imagine a Orașului de-a lungul unei istorii ; scrisă în spiritul romanului fresică, cu capitole consacrate diverselor clase sociale, **Tornada** recapitulează, nu odată, fapte și întîmplări cuprinse în alte romane ale Orașului (Crepuscul de Radu Ciobanu, de pildă). Scriitorul încearcă însă a recompune romanul Orașului, cel **ignorat** pînă la el de romancieri ; nu tehnica romanească e pe primplan, nu arta romanului, ci interesul pentru eveniment. Evenimentul trebuie studiat în specificitatea lui, în aspectele particulare pe care el le îmbracă **aici.** O seamă de fapte din viața de altădată a Orașului sînt transpuse în roman, o seamă de Personaje ale vieții politice și culturale pot fi regăsite ; respectul pentru documente e viu pe cele mai multe dintre paginile cărții. Dacă **Delirul** sau **Incognito** lădeau avînt romanului popular, cu datele lui senzaționale, cu „dezvăluirile" lui spectaculoase, cu numeroase pagini consacrate serviciilor secrete, cartea lui Ion Marin Almăjan urmează, într-o direcție a ei, cea mai autentică tradiție a romanului popular. Reconstituirea amănunțită (de bună calitate) a evenimentelor, se cere a fi, în altă ordine de idei, citată. Cum se înlocuiește vechea administrație a Timișorii — după Unire — cum se instalează noua administrație ? Care sînt problemele ei ? Romanul este, din acest punct de vedere, un roman al puterii, așa după cum erau și celelalte romane ale scriitorului ; primul prefect al orașului trebuie să înfrîngă rezistența unei administrații puțin favorabilă lui. Un portret al lui Maniu (el îl trimite pe Corbuleanu să preia prefectura județului Timiș) nu e lipsit de precizie și de sobrietate.

Din acest moment — acela al preluării puterii — romanul se ramifică, devine o „frescă" a locului ; autorul e preocupat a cuprinde Totul : și felul în care naționalitățile conlocuitoare reacționează față de preluarea puterii, și, mai tîrziu, felul în care Orașul va ieși din izolarea lui, cîștigîndu-și o nouă individualitate. Întotdeauna atent la **Viața de familie** a personajelor, scriitorul urmărește cum eroii săi alcătuiesc un grup social, o celulă socială. Există o fascinație a vechimii, un spirit conservator de bună calitate pe care îl promovează pozitivii lui Ion Marin Almăjan ; teziste, demonstrative, o seamă de pagini se sprijină pe ideea că Țara-matcă este cea care promovează adevăratele valori ; **familiile** din **Tornada** reprezintă adevărate teritorii de afirmare a puterii sau de receptare a „loviturilor istoriei". Toate personajele lui Ion Marin Almăjan au o viață de familie care reflectă nemijlocit **evenimentul** ; viață izolată, „intimă", nu există, „intimitatea" nu poate fi protejată ; cele exterioare asaltează din toate direcțiile „celula" familială. În familia Corbuleanu, cel care e „purtătorul de semn negativ" e fiul prefectului (a fostului prefect) înrolat în mișcarea legionară și mai apoi ucis într-o încercare de evadare. Eșecul politicianului e văzut prin eșecul familiei. Ziaristul Dionisie Linția e părăsit de soție datorită abdicării de la etica de ziarist — de la etica adevărului ; conducătorul de ziar își pusese condeiul în slujba unei cauze nedemne. Femeia are o mediocritate fundamentală, însă, condusă de instincte, poate intui adevăruri ce scapă celorlalți. Una e soție de ofițer superior și devine trădătoare, vînzînd secrete militare nemților ; în oraș există o agentură de spionaj fascistă, condusă de o patroană de casă de mode.

Ca și în alte romane ale scriitorului, femeile senzuale abundă. Un moment de mare puritate — de contrapondere epică — ar fi cel consacrat relației dintre Pan Slăvin și o tînără evreică, desigur amenințată de evenimente. O ilegalistă iubește patetic, puritatea ghicindu-se în orice gest al ei. Ghicim aci modele literare pe care autorul le preia fără milă ; au mai fost preluate și de alții, în obsedantul deceniu șase ; Ion Marin Almăjan încearcă a „repune în drepturi" personaje și structuri epice compromise prin schematizare excesivă. Un interes deosebit al romanului ar fi legat tocmai de felul în care scriitorul reușește să reconstituie climatul cultural al urbei ; felul în care funcționează viața spirituală, revistele, cafenelele literare ale orașului, celebrele Spieluhr sau Kocsonay, cum se desfășoară alcătuirea unui ziar, cum o expoziție poate stîrni interesul sau dezinteresul oficialităților...

Bune pagini sînt cîteva consacrate „ratării" unui ziarist ; scriitorul făcuse în **Sentimentul puterii** un folositor exercițiu asupra subiectului, exersase tema : înfruntarea dintre „bătrînul" ziarist, conducător al ziarului, și tînărul, plin de energie, este condusă, cu finețe ; ce ne rezervă, deci, cotidianul, care ar fi surprizele lui ? Ca în **Delirul** sau în **Incognito**, apar în romanul lui Ion Marin Almăjan specialiștii politicii, oameni fără iluzii, experți ai evenimentului. Ei trag concluziile.

Cornel UNGUREANU

portrete

Un tînăr poet, NICOLAE POPA

Se spune despre pictorul Nicolae Popa că pictează metafore. „Pierderea singurătății", deși nu se poate picta, el a pictat-o ! Dar, între timp, culorile s-au metamorfozat în cuvinte și tabloul cunoscut a devenit poezie. Iată cum „Pierderea singurătății" devine titlul unui volum de poezii, în curs de apariție la Editura „Eminescu". În prologul cărții, autorul se confesează : „Această carte s-a scris în carne de crin". El nu comentează ideea de candoare, ci ne-o propune ca pe-un anotimp continuu al ființei umane. Există în această carte, într-o purificată ipostază, starea de poezie, confluența dintre iubire și meditație, ca o permanență a existenței noastre. Eul liric se convertește în discreția livrescă, nuanțele vocabulei menținînd o tensiune, un cîntec murmurat în mare taină. Ieșit din vîrtejul de culori spre imperiul cuvintelor, pictorul se lasă sedus de poet. Există o acută capacitate de filtrare a sentimentului, patetismul fiind exclus. Muzica interioară e obținută printr-o bine condusă logodnă livrescă. Sub coaja cuvintelor mocnesc semințele de jar ale gîndului. Să pierzi singuratatea scriind, salvarea din izolare prin artă, poate acesta este copleșitorul simbol al pierderii singurătății. Iar noi, descifrîndu-i în taină poemele, însoțind astfel poetul descoperit, să trecem de la clipă la durată !

Damian URECHE

DEPĂRTARE

Ce frumos v-aș fi scris
dacă nu fulgera, dacă nu înflorea liliacul
cînd împrejurul orașelor
ați pus anfore cu omăt.

cu buzele crăpate visînd
Printre calde lanterne cu capul clătinat
cum eterata fecioară îmi stinge manuscrisul,
mă gîndesc ce frumos v-aș fi scris
dacă nu fulgera
dacă nu înflorea liliacul...

CIORCHIN

Cioplițí-vă casa
din trupul lui Adonis
Gleznele femeii să le afumați cu cimbru
la lumina unui ciorchin

Gînditori împodobiți-vă pieptul
cu talaș de ulm
și lăsați sugarii
să se înveselească în saliva lor
ca șerpii neprimiți de pămînt.

LÎNGĂ IEZER

Sub cupola arsă a unei ciuperci otrăvitoare
unul la altul ajungem cu pleoapa, iubito
De atîta mîngîiere, cu o carte despre sînii sub genunchi,
am putea asurzi.

De atîta tăcere am putea înălța lîngă iezer
un foc limpede, un foc disprețuitor,
dar unul la altul, iubito, ajungem cu pleoapa
și dalbul cartof zumzăie ca o stea efemeră.

CHIAR DACĂ IARBA

Chiar dacă iarba ridică spinoase probleme,
Nu-ți pierde speranța, bătrîne, și nu te topi,
ca zăpada — oseminte supreme se rostogolesc de pe case
și merg cît merg, cîntînd pe pereți, în opincile lor înflorate...
Și, totuși, bătrîne, nu-ți pierde speranța
și nu te topi...
Dimineața toarnă pe roibi cafele fierbinți
și scoate din spuză cinci tulburătoare castane.

SOLSTIȚIU DE PRIETEN

Se închină lui CORNELIU MIRCEA albastru Doctor de Singurătăți

Rareori nu înnoptăm pe marginea
ceștilor pustii. În răcoarea
încheieturilor tale apare elicea,
unei stele, căci totul e posibil,
darnicule Om, cînd te-mpaci
cu obosita fărîmă și duci
departe luntrea cu inscripții
pe care nu le mai revezi.
Totul e posibil dacă-ai ști
ce ușor poți să pierzi puterea
neîntinatei, peste
o fragă colorată să umbli...

memento

Expoziție Mihai Eminescu

Nu vom înceta niciodată să elogiem cu venerație și să prețuim cu cinste pe cel mai mare poet al românilor, Mihai Eminescu, indiferent dacă sînt sau nu ani de aniversare, dacă stima se aduce protocolar sau spontan, ca și în cazul expoziției documentar-bibliofile inaugurată la Universitatea timișoreană.

Expoziția organizată prin valorificarea colecției eminesciene, a lui D. Grumăzescu, de la Iași, probează nu numai cît de mult și de statornic poate fi prețuit Eminescu și cît de variate sînt înfățișările acestei iubiri, ci ea mai arată ce poate realiza o pasiune generoasă și nepedepsită, cum este și aceea a bibliofiliei, pentru cultura autentică și viața spirituală a noastră.

În cele 17 vitrine, puține din cîte i-ar fi trebuit, expoziția sa ne poftește la bucuria de a admira cîteva piese de o valoare unică. Așa, de pildă, amintim prima ediție a poeziilor tipărite în 1884, despre care T. Maiorescu îi scria lui Eminescu entuziasmat că volumul a avut „Cel mai mare succes" literar, de public și de librărie. Din cele 1000 de exemplare care au reprezentat ediția totală de atunci, în numai 7 săptămîni s-au vîndut peste 700 sute de exemplare. Dacă avem în vedere că alte cîteva zeci de exemplare au reprezentat un mic tiraj de lux, care a fost valorificat în afara comerțului, ne dăm seama că această carte, pe lîngă valoarea intrinsecă, a reprezentat un record comercial și un pisc editorial. Așa cum se consemna în publicațiile vremii, cartea lui Eminescu a făcut „cea mai mare onoare artei tipografice" de la noi. Stau alături în expoziție un exemplar din tirajul 1000, modest, dar demn și două volume edit III, cu coperta romantică, originală, cu acel portret miniatural horos-text în fața foii de titlu etc. Lecția cărții lui Eminescu este atît de mare încît ne cutremurăm la gîndul că vom conversa cîteva secunde cu fragmentul de viață și cultură venit prin aceste ediții, de la Eminescu și pînă la noi, peste arcul de veac și peste toate vicisitudinile istorice care s-au scurs de atunci. Expoziția însă adăpostește și ne oferă deopotrivă și celelalte ediții maioresciene, 4, 10, 11 și alte numeroase edităꞏri ale lui Eminescu. Prin calitățile distincte ale diverselor cărți tipărite la noi sau în alte limbi de circulație universală, cărți care se bucură de prestigiul rarității vechimii, frumuseții, „Luceafărul" ilustrat de Teiușanu, cărți cu dedicații și unele cu intenționalități bibliofile, cărți ilustrate de graficieni celebri etc. opera eminesciană face din prezenta expoziție un act de strălucire care luminează la mari distanțe.

Parcă niciodată nu s-a întîmplat ca o operă cum este cea a lui Eminescu să releve mai cu pregnanță cît de mare este vitalitatea culturii noastre. Gustul viu și puternic pentru Eminescu și pentru cărțile sale sînt ilustrate în această expoziție D. Grumăzescu din Iași care este o performanță. Aș înclina să cred că puține vor fi bibliotecile din țară care ar putea ajunge sau egala calitatea și starea pieselor din colecția aceasta.

Ion ILIESCU

PAUL EUGEN BANCIU

CREPUSCUL*)

II.

În piață, cerdacul orașului Burna, acolo unde se adunau oamenii la ora tihnei să privească spre strada principală, a apărut într-o zi de joi un cablu. Lucrătură de Paing, să lege acoperișurile celor două case mai înalte din oraș : Primăria și Hotelul „Margareta". În aceeași zi au apărut și niște afișe. În dreptul ferestrei sale de la primărie, Ștefelea explica unei femei ce se afla în spatele lui, poate chiar soției sale, Eleanor, venită din întîmplare la el să-i ceară bani pentru cumpărături, (...sau, nu... Cumpărăturile erau făcute de către Archine, servitorul lor,)... Ștefelea spunea : „Știu tot ce va face ! Un circusant, nu merită nici doi bani... șase drumuri dus-întors, de cinci ori pe zi ... Caca maca !... Să-ți explic...

...prima oară Paingul trece simplu, de pe un acoperiș pe altul cu o bară albnegru în mîini, pentru echilibru ;

...a doua oară merge pînă la mijlocul drumului, se oprește, pune bara în cruce pe cablu și, foarte aproape de capul statuii, are să-și coboare un trapez pe care va executa cîteva răsuciri ;

...a treia oară pornește cu o bicicletă fără cauciucuri pe același fir de sîrmă pînă la capăt și înapoi ;

...urmează o pauză în care, jos, printre oameni, va apare o femeie cu pulpele pline, îmbrăcată într-un costum ponosit de franch cancan. Asta e tot, n-ai ce vedea..."

*

La prînz, după prima parte a programului, spectatorii își odihneau ochii și sufletele ; unii spuneau că artistul face rotirile la trapez prea repede și prea aproape de capul statuii, alții spuneau că artistul era un fricos și că de teamă își făcea acolo numerele mai grele pentru că, la nivelul capului statuii, pămîntul era mult mai aproape de picioarele lui. Cîțiva, mai temători părăseau locul, ori se făceau că nici nu aud și preferau să-și mute privirile pe picioarele dezgolite ale femeii ce ținea o tavă de argint în care enoriașii umblătorului pe sîrmă — cum bombănea Beligar, trebuiau să depună cîte zece creițari pentru ceea ce au văzut și pentru ceea ce vor vedea, sumă pentru care puteau să asculte și muzica de patefon amplificată peste întreaga piață. Dacă ar fi fost după oameni, ar fi trebuit ca, în cele două săptămîni, cît a stat Paingul în oraș, să nu mai lucreze nimeni, pentru că dimineața era reprezentație, la prînz așișderea, iar după-amiaza și seara altele trei, astfel că piața era mereu tixită de lume. Beligar asistase pentru prima oară la reprezentație într-o vineri, apoi, pentru că materialul didactic i se păru cu totul extraordinar, își ținu, vreme de zece zile, orele de pictură în plină piață, demonstrînd tuturor ciracilor săi „posibilitatea imposibilului". După a cincea reprezentație se scăpă cu vorba spre unul dintre elevi : „mie Paingul acesta mi se aseamănă cu cineva din oraș și nu ar fi mare lucru dacă este tocmai acela sau tatăl lui !..." Cîțiva dintre spectatori, mai cu seamă din cei veniți de la țară, se plîngeau că, deși plătesc zece creițari, ca toți ceilalți, nu pot să vadă decît prima parte a spectacolului ; orășenii le explicau că totul s-ar trage de la nivelul de cultură, că prin asta se deosebesc oamenii : unii plătesc și văd, alții plătesc dar înțeleg cu totul altceva, iar, mai tîrziu, același profesor Beligar se vîrî în vorbă și spuse că fenomenul este la fel de natural ca și eclipsele solare.

*

„...Partea a doua a programului — îi povestea Ștefelea soției sale, Eleanor, într-o seară, după ce hotărîse că nu are nici un rost să-și piardă vremea ieșind în furnicarul acela de lume să se facă de minune în fața întregului oraș : nevastă de funcționar înalt laolaltă cu servitoarele și soldații — începe cu un prînz, un mare prînz pe care Paingul îl ia așezat pe un scaun pus pe picioarele din urmă, lîngă o masă în echilibru... Preparativele, transportul, așezarea la masă a Paingului, mîncarea omletei cu furculița și cuțitul durează mai bine de un sfert de oră, deși tuturor spectatorilor li se pare că trece mult mai mult timp ;

...după ce Paingul își termină festinul, urmează o scurtă pauză, atunci se aude vocea răgușită a femeii : Spectatori și spectatoare, pe acest fir de cablu, domnul profesor Alexander va dansa o națională !..."

„...ultimul punct din program — spunea Ștefelea soției sale, Eleanor într-o cu totul altă seară, după ce o domoli explicîndu-i că sosirea profesorului Alexander în oraș nu are nici o legătură cu evenimentele care se petrec în Europa și cu atît mai puțin nu poate fi un semn al unui mare război ce ar avea de gînd să înceapă — este mersul, un dus-întors, legat la ochi, peste întregul cablu".

După cîteva reprezentații succesive, la care fusese prezent, Beligar petrecu o noapte de coșmar, cînd uită cu totul de micile lui viețuitoare din curte și, speriat de ceea ce visase, trecu desculț pînă la stradă, să se încredințeze că ecourile vocii femeii se stinseseră peste oraș. Amplificată la dimensiunea pieții, vocea care în pauza dintre acte cerșea cei zece creițari într-un fel dulceag și sec totodată, mieros și indiferent, numai să placă, să atragă fără să dea nimic în schimb decît un fior parșiv îl înspăimîntase mai mult decît mersul Paingului pe ață. În noaptea aceea, era o joi spre vineri sau, oricum, cam așa arăta, după ce cochilia de piatră a orășelului se golise și de ultima ființă, i se năzări că ecourile vocii, pornite în valuri spre munții Jirei și Ciulpăului, se întorc peste oraș să-l tulbure cu prevestirile lor, îi ajung pe oameni în somn și acolo, în lumea întoarsă a întunericului din ei se deschide o altă Piață pe care ei o văd de sus, prin chiar ochii Paingului, fiecare dintre ei fiind însuși Paingul. Jos, văd restul lumii, spectatorii mărunți striviți sub umbra statuii... asta se petrecea la primul dintre ecouri ; la cel de-al doilea se întîmpla ca femeia să coboare, ca o mare pătură asupra pieții, o pătură neagră, care prindea contur de om și se așeza, imensă, pe capul statuii. Se juca, putea să se joace astfel : mișcînd ața Paingului cu un deget, în vreme ce nefericitul fugea bezmetic de la un capăt la altul să se salveze ; femeia apăsa pe mijlocul cablului, Paingul de ocazie aluneca spre mîna ei și nu mai putea să înainteze spre nici unul dintre capete. Atunci, cu cealaltă mînă, femeia desfăcea cinci ferestre din hotelul Margareta, cu fiecare deget cîte una, să nimerească. dincolo de ele, cinci oameni, să-i strivească de ziduri, să se bucure de sîngele ce i se prelingea pe degete. Femeia nu purta ciorapi de plasă neagră și stătea cu picioarele desculțe printre spectatori. Între degetele de la picioare sugruma, de la brîu în jos, cîte un om, opt de toți, care se zbăteau neputincioși să scape, să iasă din groapa degetelor ei, să fugă peste ele, departe, în viața dinainte sau de apoi, unde femeile sînt la fel de mari și slabe ca și bărbații... De jur împrejurul femeii se resfirau oameni striviți, pete de sînge, membre disparate, smulse din trupuri... singurul privilegiat rămînea Paingul, tot fără nici o șansă, dar mîndru că în felul său chinuit este măcar deasupra celorlalți. Drapajul negru al fustei de cancan acoperea statuia cu totul. Femeia stătea pe capul kaiserului ca pe un taburet și hohotea deasupra pieții... pe acest fir de cablu, domnul profesor Alexander va dansa o națională !... Și pentru Beligar, pînă la următoarea reprezentație, noaptea se continuă neschimbată, ca un balans de pendul fecund...

*

Despre coșmarul pe care-l trăise, profesorul îndrăzni să-i vorbească numai doctorului Saftiu, dar nu la o serată de sîmbăta, pentru că, pe tot parcursul săptămînilor cît stătuse Paingul în oraș, nu-și mai făcuseră vizite, ci direct, la cabinetul aceluia : „Semne de boală", diagnostică doctorul, fără să mai explice nimic altceva. Își aduse aminte de prevestirile unei babe care zicea, (strigase ea și în plină piață asta) : „Îl vedeți pe Alexander ? Are să fie bătaie de oameni și moarte în lume !..." apoi Saftiu își reveni și-l întrebă : „Ce ai cu Paingul ?..." „Am, îi răspunse Beligar, că uite, după program, pe Paing nu-l mai vede nimeni. Lumea vorbește că are felul lui de a fi vedetă : apare cu zece minute înainte de spectacol, însoțit de femeia aceea pe care n-a apucat nimeni să o vadă și altfel îmbrăcată, pentru că ies pe ușa hotelului gata costumați de lucru, fac cîțiva pași. Paingul urcă scara să verifice starea cablului, ca un electrician, femeia dă drumul patefonului, pune la baterie difuzoarele și așteaptă sunetul : Marșul lui Radetzky, Polca Mazur... Cei doi nu se ceartă, nu-și vorbesc în public. Poate că nici nu au ce să-și vorbească, dar, totuși... După spectacol se întorc în camera lor de la hotel, sau aiurea, pentru că nu-i mai vede nimeni. Despre femeie se știe că nu citește cărți, nu vede operetă, nu ascultă muzică, decît aceea de la patefon : șase valsuri, două uverturi și p[illegible] marșuri... Despre Paing se vorbește că ar fi fost castrat, sau că ar fi suferit un accident militar în acea zonă pe vremea războiului, a unuia dintre războaiele la care a participat. Oricum, nu ia masa nici la restaurantul „Cetate", nici la bufetul din colț, ci numai în camera lor, după un tipic anume : vine un ospătar — șeful hotelului a spus asta — cu o măsuță pe rotile și o lasă în fața ușii. După ce ospătarul pleacă, se deschide ușa, ia[illegible]să femeia, numai cît să apuce unul dintre mînerele măsuței și o trage înăuntru. După o oră, ospătarul știe, măsuța apare în fața ușii, cu toate resturile mîncării, iar în colțul din dreapta, mereu în acel loc, peste nota de plată, banii, întotdeauna cu un mic supliment, pe care omul și-l vîră degrabă în buzunar. Zi de zi la fel... Nu e ceva în regulă, domnule Titi !...".

De la cabinetul lui Saftiu, Beligar se duse direct în piață și-i fu dat să vadă ceea ce se aștepta : în ușa hotelului apăru Paingul, fără vreo undă de tristețe ori bucurie, rece, gata pentru scurtele sale călătorii, în urma lui sosi femeia, zîmbind într-un anume fel, rece și nu prea complicat. În fiecare mînă ducea cîte o cutie. „Totul, exact, dinainte știut, calculat, astfel încît chiar moartea, dacă ar fi venit — își spuse Beligar — ai fi îndemnat să crezi că e trecută în program ca o sinucidere, iar sinuciderea ca asumarea firescului drept la neființă". O bătrînă, ce-i va fi venit, s-a aruncat la microfon și a strigat : „Să nu spuneți ziua povești că vi se vor destrăma hainele de pe voi și veți rămîne printre zdrențe !"... „Madam Pantelimon, — îi spuse Eleanor soțului ei, spre seară, — am auzit de la o doamnă din vecini asta, că ar fi venit madam Pantelimon să-l vadă pe Paing, pe Alexander, cu care se avuseseră la vremea tinereții, mai înainte să se fi măritat cu Bob.... Cică l-ar fi recunoscut și de aia urlă mereu : Să nu povestiți !... Să nu povestiți !"

III.

După una dintre reprezentațiile de prînz, Saftiu se întîlni cu Matei Pînzaru și, cu[illegible]n pentru un proaspăt bacalaureat, și atunci ca și mai tîrziu, era o mare cinste să se știe în prezența unui personaj important, mai cu seamă așezați la o masă pe terasa restaurantului Margareta, tînărul se ținu bățos, aproape rigid, dar se simți deodată golit de orice gînd, astfel că tuturor întrebărilor celuilalt : „Nu ți se pare ciudat că nu ne-am mai văzut în ultima vreme ?... Nu este oare o anomalie să fim prezenți cu toții la spectacolele circului dar să nu dăm unii de alții ?... Nu-i așa că e bine, baroana ?..." răspunse prin scurte și umile aprobări cu capul. Pe cînd se risipiseră spectatorii, Saftiu îl zărise și-i strigase : „Domnule Matei, unde umbli cu ochii împăienjeniți ?... Ce bine că te văd ! Mi-era dor de voi, de seratele Beligarilor. Ce mai faci ?... Hai la o bere !"... „Da, bine..." îi răspunse, atunci, tînărul și intră, în urma celuilalt, pe terasa restaurantului. „Cu dumneata, conchise după un timp Saftiu, nu se poate purta un dialog. Sau ești prea inhibat sau, mă rog, poate că ai nevoie de un prieten cu care să te arunci puțin în viață..." Tînărul dădu din cap aprobator, neputincios, ba într-un fel complice : Luați-mă în pază ! ar fi spus, dar nu, ar fi fost peste putință să formuleze chiar și în gînd asemenea cuvinte, așa că își cobori privirea sub masă. „Un rom și două halbe — ceru Saftiu, apoi — ei da, alta e viața,... bine că a venit ceva trăsnit și la noi în oraș. Un fleac, în fond, dar important ca orice experiență omenească... vezi, dar marile experiențe umane se petrec întotdeauna în taină... (sosi comanda, ridicară halbele) Noroc, și să trăiești ceva mai bine ! (șopti, sau nici măcar nu apucă să spună ci îl privi : hai, lasă-te, măi puștiule, de mofturi, și-aruncă-te cu mine prin bordeluri ! dar Saftiu nu făcea versuri și nu avea nici simțul metricii poetice, astfel că, după ce-și șterse spuma berii de pe mustață continuă :) Ce-ai zice de o vizită la von Mathilda ? O trăsnaie, la urma urmelor, dar cum noi răbdăm să nu ne atingem de epiderma ei decît cu privirea, va trebui să ne rabde și ea". Matei constată că masa lor se clatină și, cu un aer preocupat, de gospodar, mototoli o hîrtie pe care o vîrî sub unul dintre picioare. „E cam nepotrivită ora — spuse tînărul terminîndu-și treaba — dar ideea nu e mai puțin obișnuită decît prezența circusantului din piață"... „Hai — se lumină Saftiu — că astăzi sau altădată multe se mai vorbesc și despre ea..." pufniră amîndoi în rîs.

*

Pînă la fostul castel de vînătoare trebuiră să ia o trăsură, altminteri ar fi ajuns prea tîrziu pentru o vizită. „Sîntem niște dobitoace — comentă Saftiu în vreme ce parcurgeau strada principală a cartierului „La vile", pentru că drumul i se păru prea lung și simți cum răcoarea serii cerea să fie umplută cu ceva real și viu — niște apendice geologice sîntem. Avea dreptate Ștefelea, cretinul... Să ne ferească Dumnezeu de ziua în care nu vom mai fi ceea ce părem acum !... Mi-e teamă, puștiule, mi-e teamă de pacea aceasta nefiresc de lungă, de domnia interminabilă a împăratului, de liniștea asta prin care trecem fără să înțelegem încotro ne îndreptăm. Omul nu este o ființă pașnică, mai are în el ceva rudimentar. Eu, bunăoară, deși medic, trebuie să duc lipsă de un lucru pentru a-i aprecia valoarea. Trebuie să fiu îngrozit pentru a putea să înțeleg rostul păcii, al liniștei... Reflex, reflex la ceva anume... Eu, dumneata, noi, mica încrengătură de limacși din curtea lui Beligar, care știm că nu-ți poate fi rău decît dacă bei prea mult, sau mănînci prea mult sau stai în curent... în fine, sînt o mie și una de neputințe fiziologice, noi ?... Mergem la Mathilda ?... Bine, mergem, dar dumitale ți-ar trebui, mai degrabă, o țigancă...".

Coborîră direct în curtea conacului, pentru că găsiseră, neașteptat, porțile date în lături. Ferestrele de sus mai păstrau în oglinzile lor cîteva pete mov ; de-o parte și de alta a aleeii cu pietriș, ce se termina lîngă terasa clădirii principale, erau tufe de trandafiri. „Să nu spui sărutmîna, ci bună seara ! Iar dacă o vezi că se ridică și începe să se foiască, e semn că trebuie să plecăm". Sunară, apăru un servitor : „Doamna nu vă primește astăzi ! A, sînteți doctorul... În adevăr nu se simte bine. Poftiți !..." Saftiu nu avea la el gentuța cu cilindrii și conuri, mica trusă cu obiecte geometrice de măsurat sănătatea, dar luă același aer grav dintotdeauna. „Într-o bună zi — își spuse, călcînd cu obstinație numai pe carourile negre ale pardoselii din imensul hol care se deschidea spre brațele curbe ale scărilor — nu va mai fi nici Mathilda, doar bucuria unui doctor, sporită de prezența neofitului, adus pentru a lua contact cu haina de frumusețe a unui trup tînăr de femeie, va dăinui..." Mathilda, însă, nu era bolnavă decît pentru servitori, și, prin ei, pentru orice oaspete nepoftit. O găsiră în dreptul ferestrei răsfoind o revistă primită, de bună seama, de la Ștefelea. „Sărumîna !"... „Boule, ți-am spus : Bună seara doamnă von Löwe !" „Bună seara !... Cine v-a dat voie să intrați aici ? Bamfy !... Bamfy !!"... „Doamnă, sînteți bolnavă, dînsul știu că este doctor..." Cei doi se așezară pe o sofa așteptînd ca Mathilda să se mai liniștească, să-și găsească un loc și să le spună ceva dinainte știut : „Ei bine, ce vreți ? Este mai mult decît o porcărie și dacă n-ar fi fost povestea cu boala mea, v-aș fi scos imediat afară !... Bamfy ! Un ceai și nu mai asculta la ușă !... Bamfy, trei ceaiuri, auzi ?! Trei !... Bamfy, știu că ești acolo pentru că nu te-am auzit coborînd !... Așa !... Și-acum cu voi, aici nu e casă de toleranță și nici vila profesorașului aceluia, să veniți cînd vă place ! Vă beți ceaiul, sau nici măcar atît, așteptați pînă vine Bamfy și pe urmă plecați !..."

*

Von Löwe, cu mîna pe capătul argintat al unei săbii, înfiretat pînă la nivelul barbișonului crăiesc, privea absent dintr-un tablou de doi metri : „peste două zile are să se petreacă atentatul de la Sarajevo. sărmanul Ferdinand !... peste trei zile, armatele imperiului vor intra în Serbia, peste o lună Germnaia va declara război Rusiei iar două zile mai tîrziu, Franței... asta pe 21 ale lui Iulius, căci pe 22, Anglia are să declare război Germaniei .. și voi faceți vizite necivilizate unei distinse doamne ?... Mă rog, este treaba voastră... Pe copila asta v-am lăsat-o vrînd, nevrînd... Vă spun, treaba voastră, dar poimîine începe războiul ! Eu sînt cam sătul de femei și nici chiar aici, în tablou, unde, de ce să nu recunoașteți, semăn neașteptat de mult atît cu Franz Iosef cît și cu Wilhelm... Nu-i așa ? Aici, deci, în tablou... ă... Ce-am vrut să spun ?... În fine, plecați pentru că aduceți dezonoare acestei doamne !..."

*

Saftiu se ridică primul, după ce stărui cîtva cu privirea pe chipul bătrînului, apoi îi făcu semn și celuilalt să se ridice : „Acum stați și așteptați pînă vă vine ceaiul !" spuse femeia. Saftiu se apropie nepermis de mult de Mathilda. „Sînteți, în adevăr, bolnavă ! — șopti și-i atinse cu un deget marginea de sus a buzei cărnoase — iată, aveți o exemă". Își plimbă degetul de-a lungul graniței dintre pielea feței și roșul răsfrînt al buzei. „Exemă de mîncare, de suferință". Femeia începu să freamăte, apoi simți nevoia să se ridice de pe scaun și să se arunce de gîtul doctorului, sau a tînărului, dar se opri la timp. își domoli respirația neroadă și zise : „Ești un porc, doctore Saftiu ! — și-l împinse spre sofa. De azi înainte n-am să-ți mai dau prilejul să mă vezi. N-aveți decît să vă petreceți hoiturile prin curtea profesorașului, eu n-am să mai calc pe acolo. Bamfy !!...". Majordomul intră purtînd tava cu cele trei ceaiuri. Adulmecase tot drumul aromele lichidului gălbui ca pe o ființă interzisă lui, dar nu tocmai necunoscută. „Condu-i pe domnii !"... „Sărumîna !" „La revedere, se spune ! La revedere doamnă și însănătoșire grabnică !..." Trăsura îi aștepta în fața terasei. „Să zicem — spuse Saftiu pe cînd ieșeaua din curtea conacului — că pe Mathilda n-ai s-o mai vezi, dar, după cîte știi, ochii care nu se văd se iubesc mai mult... Dacă n-ar fi fost pe perete acel Franz Iosef secundul ... Mîine, poimîine ai să o vezi într-un parc cu un cîine, așteptînd să se întîlnească cu o altă doamnă cu cîine, să zicem a lui Marcoș, deși aia e o țoapă și încă mai crede că pudelul și cockerul nu sînt mai mult decît niște pisici dezvoltate ; doamnele se vor opri în dreptul unei bănci să discute, în picioare, despre mersul modei la Viena și despre eleganții husari imperiali, în vreme ce vor trage cu ochiul spre jigodiile lor care se vor mirosi pe sub cozi. Femeilor le vor fermăta mîinile și pielea de pe pîntec, dar se vor face că nici nu observă cîineasca iubire. Nu vor mai fi capabile să lege două cuvinte ca lumea și vor țipa una la alta, fără să se certe, fără să se audă, pînă într-un nefericit moment cînd micuțele lor orătănii, șocate de scandalul stăpînelor, se vor crispa o clipă, atît cît e deajuns pentru a rămîne legate una de alta, ca două locomotive neputincioase... Simbolic, pentru că ăsta e blazonul caselor înalte : doi lei legați, doi vulturi sau două javre în zgardă, de care, două doamne, domni, sau regi trag într-o parte și-n alta pentru a scăpa de marea rușine... Acesta e blazonul baronului von Löwe.. .Puah !... Hai la circusant, că mai are o jumătate de reprezentație !..."

*

În piață, circusantul petrecea o călătorie deasupra a șaptezeci și două de feștile puse de-o parte și de alta a sîrmei lui. Sus, Carul mare, Casiopeea, Carul mic iar printre ele, pas cu pas, Paingul aluneca galben pe fir...

---

*) Fragment din romanul „Pluta Meduzei".

ALFRED ALSTER : Peisaj de iarnă la Lăpugiu de jos

VIOREL GHEORGHIȚĂ

S-AR FI PUTUT

S-ar fi putut, într-o anume vreme,
Frumusețea ta, desprinsă din visare,
Pe limba ei, cu dulce-ntruchipare,
Să prindă grai și iar să mă recheme...

Iar eu s-ar fi putut să-ți cresc în cale
Cu trup înmiresmat ca toporașii,
În neaua mieilor să-ți număr pașii,
Să mîngîi slova împlinirii tale...

S-ar fi putut... Și parcă trec prigorii
Pe șes sărat, în zbor cu osteneală,
Să-mi colbăie-nțelepții de cerneală,
Că n-am iubit așa ca toți feciorii.

O, pasăre de foc în cuib de nea,
Pe cerul vînăt s-a mai stins o stea.

REGRET

Cînd aș fi fost așa precum un flaut,
Să mă-nfior cu taina gurii tale
Tu nu mi te-ai adus — corolă de petale —
Eu n-am pornit hoinar să mi te caut.

N-am plîns stingher, nu am iscat volume,
— Țesute foi cu versu-ți din privire —
Nici tu te-ai ridicat, întru iubire,
Cu brațe lungi ca plopii, peste lume.

Și iată că, din ascunzișuri, Graalul
Cu lebăda și argintata-i barcă,
— Întruchipare gîndurilor parcă —
Vestește iar, atît de trist, finalul...

Că n-am pornit hoinar, să mi te caut
Cînd aș fi fost așa precum un flaut.

PRIMIRE

S-au îmbrăcat măceșii albi în zale
Și s-a aprins întinerita lună,
Să lumineze-n geam, ca o cunună,
Bătaia rece-a degetelor tale.

Învinsă de cumplită iarna asta,
Prin iarba gerului suind timidă,
Te-ai ridicat pînă spre flori, omidă,
Să înțeleg și să deschid fereastra.

O, vis plăpînd, apropie-te, spune !
Voi fi ca un copil luînd aminte
La basmul căruia i-am pus nainte
O inimă arzînd ca un cărbune.

În casa mea, oricînd afla-vei locul
Dar, vai, arareori de-acum și focul.

ARTHUR PORUMBOIU

POEM PENTRU MINE ȘI TRANDAFIR

Cînd mă voi lăsa cunoașterii Trandafirului
ramura sa am să fiu ;
ploaia va lumina trupurile noastre
și-n soare ne vom deschide
amîndoi ;

eu, nevăzut, abia auzindu-mi
vocea-n poemele rămase ca runele
pe-un colț de piatră ;

el mîndru, puternic, neclintit
în lucrarea-i unică ;
amîndoi ocrotiți de soare,
dar numai el viu.

IMN LA DESCHIDEREA TRANDAFIRULUI

Contur pur —
zorii.
Ziua avea pupile de azur.
Femeia avea pielea mai proaspătă
ca petalele florii ;
și nu trandafirul era vasul mirositor,
ci subțioara ei
și luminoasa linie a glesnelor
aproape o oglindă de mireasmă de tei.
Tînăr contur
prin care sîngele-și afirma forța ;
mai pur
ca luptătorul ducînd torța.

Prezență cu mîini
de bucurie-aducătoare ;
zonă de prunci —
Născătoare

FRUNZE DE ACANT

N-o să primesc frunze de acant
drept coroană.
Mă bucur că am putut isca
un cuvînt
care s-a putut auzi
după ce viața mea
devenise hrană
frunzei de acant

televiziune

DUMINICĂ, 8 IUNIE

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial : „Întîmplări din țara curcubeului". 9,40 Cu cîntecul și jocul pe plaiuri dobrogene. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Cu albumul duminical... în turneu. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 P.S. pe o pagină de ziar. 14,40 Caleidoscop muzical-distractiv. 16,00 Telesport. 17,15 Șah. 17,30 Film serial : „Potopul". Premieră TV. (sovietic). 18,20 Permanent la datorie. Reportaj cu prilejul „Zilei miliției". 18,35 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Călătorie prin țara mea. 19,40 Antena „Cîntării României". 20,55 Film artistic : „Cei trei muschetari" (american). 22,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 9 IUNIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 De pe scenele lirice ale lumii. 20,05 Cadran mondial. 20,25 Documentar științific. 21,15 Roman-foileton : „Bastardul". Episodul 4. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 10 IUNIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial : „Dallas — compania petrolieră Ewing". 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Itinerar lusitan. 17,10 Clubul tineretului. 17,55 Revista social-politică TV. 18,30 Almanah pionieresc. 19,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Ancheta TV. 20,10 Teatru TV. : „Nu e sărbătoare în fiecare zi", de A. N. Ostrovski. Interpretează colectivul Teatrului academic mic de stat al U.R.S.S. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 11 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Corespondenții județeni transmit... 17,00 De la Mureș pîn'la Criș — selecțiuni de la cea de-a X-a ediție a festivalului „Primăvara arădeană". 17,25 Atenție la... neatenție. 18,00 Călătorie în lumea operei. 18,30 Educația sanitară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,40 Noi, femeile ! 20,20 Telecinemateca : „Mingea de foc" (american). 22,10 Telejurnal.

JOI, 12 IUNIE

10,00 Teleșcoală. 11,00 „Bastardul" (rel.). 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Reportaj pe glob. 17,05 Viața culturală. 18,15 Regiunea Kent. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 Azi, în agricultură. 19,40 Ora tineretului. 20,30 Concursul și Festivalul cîntecului popular „Maria Tănase". 20,55 Tudor Vladimirescu — cu prilejul aniversării a 200 de ani de la nașterea marelui patriot și revoluționar. 21,30 Jurnalul științeic și al călătoriilor. Al 7-lea continent (II). 22,10 Telejurnal.

VINERI, 13 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,2[illegible] Reflector. 19,45 Muzică ușoară. 20,00 Din tezaurul arhivelor. 20,20 Film artistic : „Revanșa". Producție a casei de filme 5. 22,10 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 14 IUNIE

9,00 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Telecinemateca (rel.). 11,4[illegible] Limba noastră. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,0[illegible] Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial : „Dallas — compania petrolieră Ewing" (ep. 40). 21,25 De pe scenă în arenă. 22,30 Telejurnal. Sport.

Timişoara muzicală

CVARTETUL BULGAR

Una din manifestările de înaltă ţinută din Festival, prezenta cvartetului de coarde al Radioteleviziunii bulgare, o formaţie interpretînd cu aleasă omogenitate, perfect sudată, piese „din toate timpurile", cum obişnuiesc acele cvartete care sînt profilate pe orice stil : Mozart, Brahms, Debussy. Creînd ambianţa unei subtile minuiri a nuanţelor, interpreţii Gheorghii Tilev, Vladimir Lazov, Ioncio Bairov, Svetoslav Marinov, au reuşit dramatice tensiuni alternate de acele linişti interiorizate în piesa de Brahms : o menţiune specială pentru violoncelist, un temperament mergînd spre echilibru şi precizie, catalizînd parcă întregul cvartet, reuşind asta fără să impună propriului instrument o strălucire ieşită din atribuţii. O seară sub semnul noblefei unui gen muzical tot mai prezent şi în oraşul nostru.

O „ÎNCHIDERE" ÎN ATMOSFERĂ „TRIOMFI"...

... sub bagheta lui Nicolae Boboc, cu colaborarea corului Filarmonicii, solişti şi cor de copii. Prima audiţie a „Tripticului hunedorean" de N. Boboc, piesă surîzătoare, luminoasă, pe cunoscute motive populare, de franchefe ritmică şi melodică, dimensiuni ce nu contrazic subtilitatea scrierii, echilibrul şi complexitatea orchestraţiei. Cu exces de seriozitate, pe care ar fi sancţionat-o Pascal Bentoiu, publicul a audiat controversata „Carmina Burana", „floarea şi buruiana" unui neoclasicism nu se ştie în ce măsură inutil. Dirijorul a cultivat cu grijă şi bun simţ mai ales aspectul muzical-solemn al piesei, tratînd cu discreţie porţiunile de grotesc şi trivial. Admirabile parodii au realizat soliştii E. Brănişteru Vasile. D. Trandafir, Szilagyi Karoly, coriştii, alămurile ; nestruniţi, ar fi izbucnit, poate, în explozii de ilaritate... Ceea ce a condus partitura spre dimensiunile unui eveniment cultural a fost calitatea generală a interpretării acestei „Triomfi" de Carl Orff, calitate pe care o datorăm acelei concepţii dirijorale dispuse să amendeze mediocritatea unei lucrări prin tratarea „serioasă" a acesteia, prin strunirea ansamblului întru corectitudine. Şi, în ultimă instanţă, cred în interpreţii care **înfrumuseţează** o operă, aducînd servicii reale compozitorului. Un asemenea interpret a fost în acea seară, Nicolae Boboc.

LUCIAN BUREREIU

O SEARĂ LA OPERĂ

Contribuţia Teatrului liric la sărbătoarea muzicală a primăverii timişorene ne-a prilejuit reaudierea, după ani de aşteptare, a unuia din cele mai semnificative modele ale genului, **„Faust"**. Un mare spectacol, pe care atenţia conducerii se cuvine a-l păstra cu respectul cuvenit, alături de alte mari împliniri, precum „Turandot" sau „Lohengrin". La succesul spectacolului a concurat şi valoarea a doi invitaţi, **tenorul Vaghif Karimov** şi dirijorul spectacolului, **Ioan Iancu,** de la Opera din Cluj-Napoca. Tenorul sovietic ne-a făcut surpriza prezenţei în această operă, audiată deobicei cu voci lirico-lejere, a unui timbru de spinto, cu suficiente disponibilităţi spre a satisface solicitările extensiunii din acut. Faptul că oaspetele nu a fost în cea mai bună formă vocală, l-a obligat la un plus de precauţie în cînt, la o reţinere care s-a extins, evident, şi în evoluţia sa scenică. A plăcut însă frumuseţea timbrului, prezenţa unui temperament pătimaş, disimulat cu grijă în secvenţele de candoare sufletească ale personajului şi, nu în ultimul rînd, pentru că a respectat originalul cîntînd în limba franceză. Celălalt oaspete s-a constituit în mintea şi sufletul care a vertebrat întregul spectacol. Ioan Iancu e un interpret care concretizează aproape toate cerinţele necesare unui dirijor de operă. Cea mai esenţială este capacitatea de intuire a posibilităţilor fiecărui solist, ale cărui intenţii de frazare le sesizează spontan, preluînd totuşi iniţiativa, în numele unei concepţii generale. Respiră, cîntă, trăieşte cu fiecare din protagoniştii spectacolului. Dialogul cu corul punctează cu acurateţe momentele-cheie, ştiind, de pildă, să implinească suplefea valsului (II), sub aspectul nuanţelor, dar şi al „avîntului" scontat, largi spaţii pentru desfăşurările de grandoare vocală ale tenorilor şi başilor. Gestul este exact, încheierile precise, tempii poate ceva mai dinamici comparativ cu cei asimilaţi în tradiţia instituţiei. Cu fosa orchestrală contactul a fost de totală comuniune.

Dintre interpreţii centrali se detaşează evoluţia **basului Gh. Sara,** care în Mefisto face una din cele mai frumoase creaţii nu doar ale sale, ci ale scenei lirice timişorene. El are forţa vocală „satanică" a personajului, ştie să rîdă sardonic colorînd personajul cu o evoluţie scenică perfect acordată replicilor muzicale. Celelate personaje s-au înscris pe orbita valorică cunoscută din evoluţiile precedente. **Elena Brănişteru-Vasile, Mira Popescu-Belavcenco, Vasile Hojda, Vasile Tcaciuc, Marilena Chirici.** Mai sărac ca în precedentele spectacole a fost „Noaptea Valpurgiei", nu sub aspectul calităţii aportului solistic, cît al prezenţei numerice în scenă. Aplauze la scenă deschisă **corului** şi **orchestrei,** în care s-a făcut simţită vocea unei harpe pe care acest ansamblu o merită, cît şi al orgii lui Ingrid Szirovatka, tuturor celor care au contribuit la redescoperirea universului sonor semnat Gounod.

Doru MURGU

MEDALION ALMA CORNEA-IONESCU

Reuşita manifestare din 21 mai a fost prilejuită de împlinirea a 80 de ani de la naşterea Almei Cornea-Ionescu care şi-a înscris definitiv numele în istoria culturii româneşti, datorită complexei sale activităţi de compozitor, pedagog şi muzicolog. Expoziţia, realizată cu această ocazie de către Biblioteca judeţeană, incluzînd o serie de documente inedite din arhiva familiei, a ilustrat premisele formării precum şi activitatea A. C. I. Prezentării făcute de prof. Laura Popescu, i-a urmat un concert care a demonstrat prospeţimea şi viabilitatea creaţiilor de inspiraţie folclorică. Am avut ocazia să ascultăm lucrări miniaturale, cu caracter didactic, în interpretarea unor elevi ai Liceului de artă „Ion Vidu" (un **bravo !** pentru micuţa Cordun Veronica din cl. I), lieduri în sensibila tălmăcire a sopranei Ana Stan Slusar, lucrări instrumentale pentru pian şi vioară, protagonişti fiind Alla Popa şi prof. Octavian Nicolaevici, o lucrare camerală, concepută ca o suită pe teme populare, Ioana Mogoş (flaut) împreună cu membrii cvartetului „Timişoara" (Dragoş Cocora, Ioan Fernbach, Wiliam Stürzinger, Ştefan Kerekeş) dovedindu-ne şi de această dată măiestria lor interpretativă.

Rodica GIURGIU

Înnoitorul (II)

limbă şi stil

Pe lîngă formarea de cuvinte noi cu ajutorul derivării, există încă o cale, mult mai fertilă, de înnoire a limbajului poetic. Mă refer la **derivarea semantică,** adică la actualizarea disponibilităţilor expresive ale termenilor din fondul vechi al limbii, sub presiunea angrenajului contextual, consecinţă, deci, a unor asocieri lexico-sintactice imprevizibile. În versurile „Cu mîna bălăcind în undă / **Strici luna** rece şi rotundă", Arghezi realizează o asemenea asociere, de pe urma căreia, în contextul dat, expresia inedită **Strici luna** ajunge să semnifice „tulburi imaginea lunei răsfrîntă în apă". E un gest care „strică" însăşi armonia şi „rînduiala lumii" – cum ar zice Călinescu – aflîndu-şi „pedeapsa" în verbul **bălăcind,** cu sunet „rău" şi cu sens peiorativ. „M-am născocit din **ape de azur,** / Am îngheţat sub **turluri de lumină",** spune potirul de cristal (Inscripţie pe un pahar), iar asamblarea contextuală a ultimelor cuvinte are ca efect senzaţia de „încremenire materială" a luminii. Iată, acum, una din cele mai originale şi mai... neaoşe metafore ale cerului : „Ne vom iubi negreşit, mereu, / Strînşi bucuroşi la masă, / Subt **coviltirile lui Dumnezeu".** Într-adevăr, substantivul **coviltir,** în jurul căruia se structurează imaginea, face parte din terminologia „carului".

Aceeaşi impresie de „inedit" o stimulează revitalizarea unor sensuri astăzi perimate, dar încă vii în limba veche. În primele versuri ale poemului **Dacica :** „Mă uit la tine, şubred vas de lut : / Trei mii de ani **ai încăput",** verbul **a încăpea** este tranzitiv şi înseamnă „a cuprinde, a conţine", întocmai ca la Eminescu, în **Călin :** „A frumuseţii haruri goale, ce simţirile-i adapă / Încăperile gîndirii mai nu pot să le **încapă".** Este vrednic de reţinut, cred, amănuntul că adjectivul derivat **încăpător** – curent şi astăzi – purcede tocmai de la acest sens, însemnînd „care cuprinde mult", „spaţios, mare". Pe de altă parte, substantivul participial **încăput** devine sinonim parţial, la Arghezi, cu „volum", „cuprins". Citez din aceeaşi **Inscripţie pe un pahar :** „Şi nencetat, ca pietrele de rouă, / Para renaşte-n locu-mi tot virgin, / Cu-o licărire-n fundul meu mai nouă, / Pe cît mi-i **încăputul** de puţin".

În versurile imediat următoare „concilierea" – teoretic, imposibilă – între un substantiv ca **linişte** şi un epitet ca **linoasă** este nu numai realizată ci şi consolidată cu ajutorul triplei aliteraţii a consoanei lichide l- : „E o **tăcere moale,** de rugă de sfeştanii, / Şi **liniştea linoasă** se leagănă-n cîntar". Şi de data aceasta, asocierea celor doi termeni – surprinzătoare şi aproape derutantă – are drept consecinţă impresia de concreteţe, de materialitate a liniştii, senzaţia de vătuire şi de anulare a oricărui zgomot.

Substantivele **floare, minune, stea** sînt, la Eminescu, sinonime metaforice ale „iubitei". Dintr-o altă perspectivă, Arghezi vede în ele denumiri poetice posibile pentru „mînă". Citez din **Cîntare omului :** „Ţi-o-ntorc pe dos şi faţă şi nu mă pot supune / Să cred că **floarea** asta ce-o ţin nu-i o **minune,** / O-asemănam cu-o **floare,** dar seamănă cu-o **stea".** Perindarea celor trei termeni vădeşte sentimentul de insatisfacţie nu numai faţă de cuvîntul propriu, ci şi faţă de metaforă. Abia izvodită, imaginea este abandonată în favoarea alteia, iar ultima opţiune este sprijinită de alternanţa timpurilor (imperfect-prezent) şi de opoziţia netă statornicită cu ajutorul conjuncţiei adversative : „O-**asemănam** cu-o floare, **dar seamănă** cu-o stea". Într-adevăr, ridicate deasupra capului şi răsfirate în aer, degetele sînt, în viziune poetică, colţurile unei stele, începuturi de „raze", căci, din aceeaşi perspectivă, **mina** poate deveni „sursă de lumină". Dintr-o altă poziţie faţă de obiect, pe o altă direcţie asociativă, prin reţinerea altor trăsături specifice **mina** fusese, la început, **floare.** Echivalenţa trimite foarte departe, către obîrşii. Prinsă în angrenajul întregului poem, imaginea sugerează, între altele, „momentul" – lungul... „moment" – al dezangajării membrelor anterioare din procesul mersului ; numai atunci **mina** a putut „înflori", **braţul** devenind „lujer", **căuşul** palmei – „potir", iar **degetele** răsfirîndu-se, libere, în spaţiul vast, ca nişte „petale"...

G. I. TOHĂNEANU

EXPOZIŢIA ALFRED ALSTER

Alfred Alster, chimist principal la Institutul de medicină din Timişoara, se află la a treia expoziţie personală de pictură. Prima, la Lugoj ; a doua, la Institut, iar a treia, cea de astăzi de la Bastion. Artistul a început cu microsculptura în ceramică, apoi a trecut la pictura de şevalet. Fire meditativă, un poet al drumeţiei şi al peisajului, pictorul umple pînzele cu o tulburătoare sete de natură, de monumente istorice, fragmente geografice de-o muzicală frumuseţe. **„Au înflorit pomii", „Iarna în pădure", „Primăvara pe Valea Sebeşului", „Moara din Girlişte", „În amurg", „Primăvara pe Valea Cărăşului", „Peisaj din Sasca Montană"** etc. Pictorul are inclinaţia de a surprinde realist fulguiri de zăpezi peste case, şantiere şi locuri pitoreşti, precum Valea Lotrului sau Valea lui Liman. Expoziţia de culori a lui Alfred Alster de la Bastion este o încîntare de gînd şi de simţire !

arta amatoare

SOLISTUL VOCAL BUJOR PETRU ISPAS

Din Ansamblul tineretului al Casei de cultură din Lugoj face parte şi lăcătuşul mecanic de la I.U.P.S. 9 mai, tînărul solist vocal Bujor Petru Ispas. L-am întîlnit pe coridoarele de marmură ale Comitetului de cultură din Timişoara, la un examen de atestare. De la vîrsta de 17 ani, a apărut pe scenă şi, de atunci, el îşi desăvîrşeşte continuu înclinaţia spre muzică. A cîntat pînă acum pe scenele din Surduc, Belinţ, Coştei, Zgribeşti, Lugoj, Balinţ etc. Născut în Bichigi, într-un sat colinar cu o bogată vatră folclorică, el îşi formează de pe acum un repertoriu al său, cu bijuterii muzicale ale folclorului din cunoscuta zonă a Făgetului. O voce în plină şi meritată afirmare – Bujor Petru Ispas.

Damian URECHE

teatru

La Teatrul german de stat

„DOUĂ SURORI" de Hans Kehrer

Încă un spectacol în care se observă momentul bun al Teatrului german de stat din Timişoara. Piesa („o pasiune şvăbească în două părţi") se ocupă de fapte trăite de populaţia germană din această parte a ţării în vremea ultimului război şi după aceea. Două femei bătrîne, surorile, stau de vorbă despre **casă, pămînt, patrie,** despre război, viaţă şi pace, despre ele însele şi ai lor. Întreaga piesă nu e altceva decît discuţia acestor femei : undeva într-un sat din Banat. Memoria nu le dă pace, prezentul le obligă la dialog, au de „împărţit" o casă plină de amintiri şi un fel de a se raporta la ele, au de înţeles ceea ce s-a petrecut cu propria lor viaţă **atunci,** ceea ce urmează **acum.** „Trecutul, spune Hans Kehrer, are o viaţă tenace. Putem să-l învingem – dar nu-l putem uita. Şi numai în măsura în care îl biruim aparţinem trecutului sau prezntului". A birui un trecut agitat : iată pentru ce se bat cuvintele piesei lui Kehrer. Mai apoi prezentul vine cu legile lui, cu felul de a gîndi şi a trăi al altei ere, al altei generaţii. Nu sînt decît surorile în scenă, dar sînt şi bărbaţii pe care i-au pierdut, evenimentele care le-au marcat existenţa, copiii care vor să plece la oraş, nefericirile, truda, bucuriile unei vieţi. Personajele care nu apar. Viaţa, în cele din urmă, nu este nici ea altceva decît o prezenţă tenace ; obligă la dialog. Nu se poate trăi „ca şi cum n-ar fi fost nimic", nici ca şi cum na-i avea „aici rădăcini : casa, grădina, grădinăria, uliţa mea, cimitirul nostrfu, satul meu, patria mea !" Nici fără a ţine seama de tine, nici fără a ţine seama de ceilalţi.

Spectacolul pune textul lui Hans Kehrer în condiţia expresivităţii. La rampă stă macheta unei case (– aceea care va trebui lăsată cuiva tînăr, pe mai departe). În scenă „viaţa cea mare" a surorilor purtată pe drumurile războiului, lagărelor, coloniilor de muncă, în geamantane, căruţe. O „călătorie" la care sînt de faţă doi bărbaţi, două fiinţe care nu vorbesc, dar pe care Resi şi Juli le tratează după aceleaşi legi ale „convenţiei" potrivit căreia amintirea are o persistenţă tenace, este **în** şi **împreună** cu ele. Întregul spectacol, de altminteri, „se comportă" cu memoria celor două surori într-un mod original schiţînd „la timpul prezent" trăirile importante. Un anume tip de selecţie intervine şi într-un alt plan al gîndirii spectacolului : geamantanele supradimensionate conţin pămînt, sau nimic vizibil – un gol în care rezistă plinătatea unei case (– din geamantane se construiesc, de altfel, forme care amintesc de casă, de acasă...).

Original ca formulă spectaculară (regia : **Hans Kehrer)** şi scenografică (decor şi costume : **Ferenc Kovács) „Două surori"** beneficiază de interpreţi capabili să dea textului sens, tensiune replicii, să ritmeze spaţiul în care joacă (Juli : **Helga Sandhof ;** Resi : **Adele Radin ;** primul bărbat : **Herbert Schmidt ;** al doilea bărbat : **Norbert Hauser).**

Textul şi spectacolul se aliniază ascendenţei Teatrului german de stat din Timişoara, fapt consemnabil, fapt de care nici munca secretariatului literar, nici dorinţa expresă a colectivului actoricesc de a-şi revigora mijloacele interpretative, nu sînt străine. După „Jocul vieţii şi al morţii în deşertul de cenuşă" de Horia Lovinescu, „Omul ciine" de Osvaldo Dragun, cele „Două surori" ale lui Hans Kehrer marchează încă o „întîmplare" teatrală demnă de atenţie, premiată la recenta ediţie a Festivalului de la Sfîntu-Gheorghe.

Antoaneta C. IORDACHE

top

SECȚIA ROMÂNĂ: 1. Caii de argint – **Pro Musica**; 2. Bal la Apanida – **Semnal**; 3. Zina nopților – **Progresiv TM**; 4. Floare de lumină – **Dida Drăgan**; 5. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu**; **SECȚIA INTERNAȚIONALĂ:** 1. Call Me/Atomic – **Blondie**; 2. Another Brick in the Wall – **Pink Floyd**; 3. My Friend Jack/I See A Boat On the River – **Boney M**; 4. Women – **Foreigner**; 5. What's another year – **Johnny Logan.** Propunere: Cant't tell you why – **Eagles.**

ADUNATE...

● După întoarcerea din turneul întreprins în U.R.S.S., Păunița Ionescu se pregătește pentru o serie de spectacole în Cehoslovacia și Bulgaria. În luna septembrie, interpreta se va afla în Cuba, alături de grupul clujean „Semnal M", apoi va participa la tradiționalul „Schlager Festival" de la Dresda. Așadar, o agendă încărcată... ● La festivalul „Lira de aur" (Bratislava) ne-a reprezentat tînărul cîntăreț Nicu Pop ● Grupul american „Osmands" s-a destrămat, componenții săi urmînd să activeze pe plan muzical, individual. ● „I'm Ready" se cheamă noul LP al lui Muddy Waters care, alături de Chris Barber, B. B. King, Dizzy Gillespie, Fats Domino va fi prezent în iulie a. c. la Festivalul de jazz organizat anual de compania „Capitol Records". ● Phil Lynott de la „Thin Lizzy" a lansat LP-ul „Solo in Soho". Odată cu acest eveniment, grupul amintit a terminat lucrul la cel de-al II-lea album, „China Town". ● „Shadows" au reimprimat celebra piesă „Riders in the sky", de astă dată în sonoritați disco. Oricum, și versiunea de acum 20 de ani plăcea... ● Chris Thompson, chitarist și solist vocal la „Earth Band" și-a alcătuit o formație, „Night". Paralel cu noul grup, își desfășoară activitatea alături de vechii colegi conduși de Manfred. Mann. ● **Ringo Starr (în foto)** e tot mai puțin prezent în studiourile de înregistrare, preferînd platourile de filmare.

Petru UMANSCHI

umor

VÎNĂTOREASCĂ. – De ce stau acolo urșii la coadă? – Păi, se vînd cozi. ● Ea era fiică de vînător: o chema Alice și era de o frumusețe răpitoare. ● Ce-l mai atacară în ședința pe tovarășul Lupu. Cred că l-au luat de fazan... ● Doctorul Vasile Odobescu lucrează la cartea **„Fals tratament de vînătoare".** ● Concurs de frumusețe; miss Europa, mi-s bănățean, mi-s compromis, mistreț... ● În noaptea aceea vînătorul visă o căprioară goală-pușcă. ● Tatăl: – Îți spun o poveste vînătorească; a fost odată un pește de aur... Fiul: (cu grijă filială) – Tată, nu crezi că ai greșit filiala? ● Ah, ospătar, mereu păsările astea scheletice! Mie să-mi aduci fazan umplut cu carne. ● Stimați ascultători, și acum coruri din opere. Începem programul cu corul vînătorilor și pescarilor din opera „Freischütz"...

Lucian BURERIU

DUPĂ DOUĂZECI...

sport

...ȘI DOI DE ANI, PE CUPA ROMÂNIEI SE AFLĂ ÎNSCRIS DIN NOU NUMELE TIMIȘOAREI, atunci, „Știința", acum „Poli" (chiar așa!), interesant fiind amănuntul tehnic următor: meșterul cu ciocanul, alias F.R.F., pregătind două tăblițe, pe una a bătut în soclu piroanele susținătoare ale Stelei, iar pe cealaltă a înfipt două cuișoare de lemn, ușor de scos și de azvîrlit în uitare. Da, puțini au crezut în triumful timișorenilor, zicîndu-se că finala propriu-zisă s-a jucat la Pitești, între Steaua și Craiova, așa încît pentru învingătorii din start singura problemă mare era aceea a scorului. Doar că, în final, deși s-a jucat cu o minge perfect rotundă, socotelile din tîrg le-am modificat pe cele de acasă; „accidentul", amarnic regretat de unii specialiști într-ale teoriei fotbalului, s-a notat din min. 30, cînd Marcel Răducanu s-a dus în vestiar, pedepsit pentru un pumn deloc amical ce-l țintea pe Manea; „accidentul" s-a mai marcat și cînd Vișan, la primul său act de curaj ofensiv din lunga-i carieră, a avut, cică, obrăznicia să-l bată măr pe renumitul lordache; „accidentul" s-a mai înregistrat și cînd Nedelcu, strivit mereu la ficați și rinichi de menghina Sameș – Florin Marin, care l-au și obligat să părăsească arena, s-a înălțat ca o rachetă și a tras ca din pușcă, cu capul, în plasa aceea imensă. Portarul s-a tăvălit de durerea rușinii, steliștii au răcnit, iar C. Alexe, de la masa presei, l-a văzut acolo taman pe Cotec (?!), autor al unui fault nu presupus, ci creat de imaginația sa părtinitoare, precum, de-atîtea ori a exclamat, în direct, a mare supărare, amicul Ion Ghițulescu (luni, la matineu, a întors privirile spre merituoșii învingători), care pe bucureșteni îi numește pînă și pe numele cel mic, iar celorlalți le zice cînd oaspeți (mersi!), la modul „mingea se află la oaspeți, oaspeții pasează, oaspeții șutează, oaspeții se apără", cînd outsider-i. Amărît – și pentru că îl cunosc bine pe C. Alexe – îl întreb d-aci, unde și-a ascuns epitetele pentru timișoreni în cronica și filmul meciului (apărute luni; marți, tonul a fost altul, dar, de-i dai omului cu paru-n cap, scuza nu-i destulă, ci gîndul rău, dintîi, e acuzatorul!) și de unde le-a potrivit măiestru pe cele închinate magistralului, senzaționalului, superbului, colosalului, exemplarului, formidabilului etc., etc. fotbal practicat de steliști?! „Sub așteptări" a arbitrat Nicolae Rainea. Cînd „sub"?! Cînd pierde Steaua, cînd pierde Dinamo?! Nicicînd „peste" așteptări?! Nici cînd fluieră pe marile stadioane ale lumii, fiindcă, zicem, cum de se poate ca în fotbalul nostru, destul de cețos, să apară un arbitru atît de luminat, atît de ferm, atît de categoric, atît de demn, atît de curajos?

Ne-ați necăjit, zău, C. Alexe, așa încît, de ne-om vedea în Cupa Cupelor sau în orice cupă, permiteți-mi să vă privesc în ochi și să vă cer răspuns întrebării de-acum: de ce vă doare cînd ciinele cel mic – uneori, din întîmplare – îl mușcă pe cel mare?!

De aceea: bravo „POLI"!

Teodor BULZA

Forme ale creației ludice în „Hore" II

(Urmare din pag. 1)

creat, pămînt și cer, prin opoziție cu increatul; el este antiteza transcendentului. (Vol. I, p. 264) După Plutarh (**Isis**, 106), pitagoreicii afirmau că pătratul reunește forțele Rheei, Afroditei, Demetrei, Hestiei și Herei. Comentînd acest pasaj, Mario Meunier precizează: „pătratul are următoarea semnificație: Rhea, mama zeilor, sursa timpului (duratei), se manifestă prin modificările a patru elemente simbolizate de Afrodita care este apa generatoare, de Hestia care este focul, de Demetra care este pămîntul, de Hestia care este focul". Iată deci patru elemente ale presocraticilor mitologizate și geometrizate.

Reluînd acum versul: **„Ce e cercul? Un pătrat"**, din această perspectivă mitopoetică, observăm că întrebarea maestrului și răspunsul ucenicului formează un tot.

La prima vedere, imaginea din: **„Cum e unghiul? Crăcănat"**, este omologă cu răspunsul unui elev al vestitului pedagog, Marius Chicoș Rostogan, cel care confunda conturul unei orbite astrale cu un castravete. Plastica ușor licențioasă a unghiului crăcănat s-ar putea să fie o capcană metaforică, deoarece plastica celor două drepte ce se îndepărtează din același punct / centru poate semnifica o deschidere, e drept antropomorfică; dacă triunghiul echilateral simbolizează perfecțiunea, absolutul, divinul, după Platon, în **Timaios**, acest triunghi tăiat în două e omul. Sigur, ne aflăm departe de nostalgia gravă după frumusețea feminină, armonioasă și pură în decantarea ei exprimată tot printr-o figură geometrică: **„Tu nu ești frumusețea spiralelor candide"**, din poezia cu același titlu, din **Cuvinte potrivite.** Alăturarea celor două imagini-simbol nu se vrea o judecată de valoare, de ierarhizare estetică. Simbolul unghiului din **Examen de ucenici,** își are valențele sale în contextul ludic al textului.

Dacă examinatorii și examinat caută unitatea arhetipală a devenirii, din perspectiva pitagoreică subliniată mai sus, operațiile aritmetice, aparent opuse, alăturate și egalizate paradoxal și „absurd", sînt egale în fond, schimbările din lumea fenomenală sînt aparențe: **„Înmulțești? Ca și cînd scazi. / Ce-a dat ieri? Ce dă și azi. / Cum e împărțirea bună? / Cînd sporește și adună".** Și concluzia: **„Ce-i altfel? Tot ce-i la fel!".**

Ceea ce ni se pare interesant de discutat, în continuare, în **Examen de ucenici** este faptul că ludicul se întrepătrunde cu tragicul. Este acceptată de mult ideea că ludicul înglobează și seriosul vieții. Dar la Arghezi este vorba de altceva. Figură centrală în imaginarul poetic arghezian, **oximoronul,** cunoaște în **Hore** și mai ales în cea comentată aici, o tensiune a disperării ce nu poate fi mascată de ludic. Dacă miniaturalul și bucolicul sînt pentru Arghezi modalități de înseninare și potolire a încrîncenărilor titaniene, romantice, sui generis, din **Cuvinte potrivite,** în **Hore** desacralizarea ritualurilor – proces istoric inevitabil – nu rămîne în sfera profanului, ci se încarcă de o sacralitate neagră, de sens negativ, care „traduce" o sete de distrugere profanatoare, de **cor**cire a regnurilor, mergînd mai jos în infernalii (ca să folosim un cuvînt frecvent la N. Balotă) decît făcuse în poezii ca: **Triumf, Prigoana, Fiara mării** sau în **Flori de mucigai.** Dacă în **Versuri de seară,** în poezia **Logodnă** II se desfășoară o circulație firească și opulentă între regnuri, de eden terestru: **„Pe cîmpul palid, în sulfină, / Vitele pasc și rumegă lumină. / / Ramurile, poamele / Fac mierea, smirna și toate aroamele / / Și călușeii cercului de zodii / Curcubee de jivine și jigodii. / / ... Pămîntul dă din el / Tidve, ismă, mușețel, / Boance, piersice, struguri".** Veninul, după programatica din **Testament,** e preschimbat total în miere, soare lichefiat, mitologic, vorbind. În **Examen de ucenici,** otrava și apocalipsa din **Triumf,** de pildă, revine, cu miasme mai tari parcă: **„Pui mușchi și iese orz. / Pui cartofi, ies toamna gilci. / Piatra ce-i? Un fel de zgîrci / / Despre măduvă și carne... / Niște copite și coarne / Și se vede pe copită / Potcoava nejumulită. / / Ce ia cofa din izvoare? / Păcură și apă tare. / / Ce-ți fac vacile-n pășune? / Ce să facă? Rod cărbune".** Este adevărat că și în **Triumf** sunase ceva omolog: **„De țițele femeii rămase fără lapte / Prunci orbi și muți, schelete și sluți ai spînzurat. / Albinele, din bozii, aduc la stupi otravă, / Izvoarele-năcrite-s și strugurii scămoși / ... Și zările mîncate de mucegaiuri, put".** De la **„înăcrirea izvoarelor"** se trece la „preschimbarea" lor în **„păcură și apă tare".** Sîntem atît de departe de harul care trece prin cartofi: **„Virginal, candid și holtei, / Dumnezeiește".** Depărtarea este sensibilă și de gîlcii bolnavului din spațiul imaginarului patibular, limitat totuși, al **„Golgotei șeasă"** (oricum, tot Golgotă, chiar dacă inversată). În **Examen de ucenici,** transmutațiile dintre regnuri dau îmbolnăviri ale acestora, corciri și teratologii atroce. Omul, măsura tuturor lucrurilor, după spusa sofistului Protagoros este viciat și răsturnat în biologia sa: **„Cum sînt puse oasele? / La om, pe de-a-ndoasele".** Athanorul imaginarului poetic arghezian este răsturnat și funcționează coșmaresc. Se caută nu aurul, ci pămîntul greu, negru, etapa nigredo. În acest sector, lăsîndu-ne antrenați de simbolismul athanorului alchimic, Arghezi e izomorf cu athanorul imaginarului poetic bacovian. Rezultatul alambicării plumbului, glosează fin Svetlana Matta, lasă în fundul vasului „pămîntul mort".

De la barochismul cantemiresc al struțo-cămilei, dincolo de procesul **anamorfozelor,** ajungem la Arghezi la corciri funambulești „Citirea în vis" dă viziuni de coșmar. Ludicul din **Examen de ucenici** parcă ar sintetiza cele patru categorii ale acestuia, stabilite de Roger Caillois: agonalul, hazardul, mimeticul și vertijul, sinteză făcută sub semnul vertijului. Din structura melosului de divertisment și aparentă lejeritate a **Horelor** se aude, pentru o ureche atentă, un cîntec funebru. Cercetînd în **Dictionnaire Grec-Français,** de M. A. Bailly sensurile cuvîntului **ainos** (lectura noastră aplicată **Examenului de ucenici** a intenționat să surprindă semnificații din cele două nivele afine: ainos și ainigmatos), întîlnim, ca ultim sens, al zecelea: chant funèbre.

Regizorul Televiziunii, **Dan Necșulea,** care, în aceeași săptămînă, a semnat regia unui film: **„Manifest pentru sănătatea pămîntului",** după lirica lui **Adrian Păunescu,** film ce reconstituie interesul electrizant al umanității noastre pentru pace, un apel și un strigăt incendiar spre paza și „sănătatea pămîntului", film patetic, cu largi desfășurări de planuri și perspective; care, apoi, a semnat, de asemenea, regia unui documentar după textul lui **Dr. Mircea Mușat, „Momentul glorios al luptei pentru idealul Unirii",** înfăptuit acum 380 de ani la Alba Iulia, de Mihai Viteazul, iată că, în aceeași săptămînă, a realizat și adaptarea și regia unui text aproape uitat al lui Tudor Mușatescu, **„Visul unei nopți de iarnă".**

Este un act de recuperare artistică ceea ce face **Dan Necșulea,** de repunere în atenția publică a unui dramaturg român, dacă nu cu un text strălucitor, cel puțin cu o comedie lirică onorabilă. Regizorul a încercat, și în mare parte a și reușit, să dea o tentă modernă, să împingă textul piesei, din zona unei comedioare cu pigmentări melodramatice, spre un teren tonic, creînd atmosfera unei comedii lirice luminoase, de bun simț, cu trimiteri la contemporaneitate. Visul fragil al fetei modeste de prăvălie, dintr-o noapte de iarnă, prin punerea în scenă a lui **Necșulea** primește valențe umane și un halo poetic. Totul se întîmplă într-o lume credibilă, umanizată, textul nu degenerează într-o peltea sentimentală, într-o prăfuită comedioară vetustă. Și, aceasta, probabil, fiindcă **Necșulea** a avut și intuiția sigură în a alege și mînui niște actori de prestanță, chiar și atunci cînd ei nu au avut cine știe ce roluri. Dar, în primul rînd, i-a știut alege pe Rodica Mandache și pe Florin Piersic, ce au marcat cu personalitatea lor spectacolul întruchipînd roluri memorabile.

echo

IN PREMIERĂ LA TELEVIZIUNE

„VISUL UNEI NOPȚI DE IARNĂ" de Tudor Mușatescu

Rodica Mandache (Maria Panait) și-a pus rar în lumină, cu atîta acuitate a detaliului psihologic și o autentică trăire scenică, datele talentului său. Ea a fost o candidă însuflețită de magia iubirii, trecînd de la naivitate la înțelegere prin gama unor simțăminte colorate de jocul său de prințesă în haine de cenușăreasă. Jocul ei a alternat între înfocare și deziluzie, între uitare de sine și hotărîre, între seriozitate și copilărie, pigmentat însă pe tot parcursul de acea plăcută tentă de umor și poezie, un fel de „între vis și viață".

Florin Piersic (Alexandru Manea) deși în rolurile de compoziție este, adesea, de neîntrecut, aici a întruchipat, cu un elan actoricesc cel puțin egal, rolul unui frumos și celebru scriitor dezabuzat și debusolat în iubire și în plan social, ce își regăsește elanul și echilibrul interior printr-o iubire frustă, neconformă cu societatea din care el provine, dar posibilă pentru el, ca ins în căutarea veritabilului sentiment. Piersic umanizează un posac, un însingurat, un frigid în planul sentimentului. Treprefăcătorie continuă, marcată de tarele unei existențe superflue. Aerele sale, replicile, duplicitatea lor dau măreție goliciunii lumii din care ea provine. **Margareta Pogonat** (Doamna Panait) interpretează o mamă grijulie, tachinată de un soț cu „filosofii" de om trecut prin viață. Ea este firească, simplă, umană, ca pătura din care provine, maternă, dar cu tenta de umor specific. **Ștefan Radoff** (Gogu Panait) vine în scenă cu o austeritate înțeleaptă, de părinte ce pricepe repede „drama" fetei sale, dublată de umorul suculent al omului de bun simț. Actorul surprinde colorat personajul intuind mica lui lume, tipicurile, obișnuințele și naivitățile unui fost poștaș. Personaj, între ridicol și uman, creionează, din cîteva tușe, în Milică, și **Grigore Gonța,** după cum **Bogdan Mușatescu** are o apariție agreabilă și un sens motivat dramatic în scenă.

Încheind o viziune scenică modernă, dar nesofisticată, relevînd mai ales elementele poetice și sociale ale piesei lui **Mușatescu,** punînd, mereu, asupra personajelor, tușeul unei ironii nu distructive, ci pulverizînd asupra lor doar un umor nevinovat, luminos, prietenesc, **Dan Necșulea** a conturat un spectacol plăcut, făcut cu meșteșug și dăruire, dovedind, încă o dată, prețuirea și talentul unui regizor al Televiziunii noastre.

Ion ARIEȘANU

din literatura lumii

ITALO CALVINO

Linia invizibilă între teorie şi text

Romanul lui Italo Calvino, **Oraşele invizibile,** este un text multiplicat şi multiplicabil la infinit. Marco Polo povesteşte lui Kubilai-Han despre oraşele invizibile ale imaginaţiei sale de călător. Marco Polo este semnul pentru transmiţător, semnul T, iar Kubilai-Han este semnul R adică receptor. Între ei (ele) există un contact care se consumă într-un anumit cod. La încifrarea şi descifrarea acestuia participă textul întregii cărţi. Textul cărţii este infinit, precum infinite sînt modalităţile de încifrare şi descifrare ale codului între T. şi R. în împărtăşirea unui context comun, supus funcţiei de referinţă. Asupra acestor lucruri vom reveni mai tîrziu. Vom sublinia existenţa în text atît a transmiţătorului, cît şi a receptorului (care de obicei se află în afara textului propriu-zis), pentru a demonstra dubla valoare a textului lui Calvino – cea de expunere teoretică şi cea de discurs literar, de aplicare a teoriei pe măsura dezvoltării ei în text. Este vorba de o paralelizare convenţională între procesul lecturii (descifrarea de către R.-cititorul – a mesajului unui T.-scriitorul – mesajul referindu-se la un context – o situaţie lingvistică dată – cunoscut atît de T. cît şi de A.) şi procesul scrierii. În cartea lui Calvino acest proces de comunicare între textul literar şi receptorul din afara lui, devine contextul – situaţia lingvistică – al textului în sine, devine discursul literar al cărţii propriu-zise. Asistăm la procesul de formare a unui text literar, paralel cu demonstraţia tehnicii literare aplicate.

Textul este spaţiul în care se consumă procesul semnificării ; el nu se reprezintă ca un spaţiu finit, ci ca un produs pe cale să se nască, „altoit" pe alte texte (intertextualitatea). Textul este deschis semnificărilor infinite. (Barthes).

La una din extremele discursului se află expunerea metodologică şi axiologică a textului în sine. Se dezvoltă o teorie a scrierii, a combinării elementelor teoretice şi teoretizante, bazată pe continuitate ; demonstraţia se defoliază în procesul lecturii într-o infinitate de semnificări paralele. Spaţiul textului este împărţit la infinit de aceste **cadenţe verticale,** care ierarhizează textul conform principiului de echivalenţă. Acest principiu de echivalenţă nu este decît rezultatul materializării în discurs prin limbaj poetic, transpunerea lui pe verticală fiind urmarea existenţei lui pe orizontală. Pentru că la cealaltă extremă a textului se află eliberarea scriiturii, discursul poetic propriu-zis. Ideea este multiplicabilă **pe orizontală** într-o infinitate de reprezentări, de **ambasade de fabulă** (oraşele invizibile) **orizontale.** Pe orizontală funcţionează selecţia bazată pe principiul echivalenţei ; acesta operează asupra posibilităţilor de a stabili relaţii între modelul real (oraşul real – Veneţia) şi oraşele invizibile din imaginaţia povestitorului Polo.

Funcţia poetică a limbajului se realizează prin proiectarea principiului de echivalenţă de pe axa paradigmatică (orizontală) a selecţiei pe cea sintagmatică (verticală) a combinării. (Jacobson).

Între axa paradigmatică şi cea sintagmatică, multiplicate la infinit, textul devine o plasă magnetizată, în ale cărei „goluri" se creează mişcarea textului, absorbţia lui de semnificare, fluxul intertextualităţii dînd naştere plurivocităţii limbajului lui Calvino.

Cele 11 tipuri de oraşe imaginare, „invizibile" pe care le descrie Polo sînt în concordanţă sau în opoziţie cu un model real – Veneţia. Ele există ca urmare a relaţiilor care se stabilesc între funcţiunile limbajului în comunicare şi cele ale imaginarului în fabulaţie. Aceste relaţii generează asociaţii de metode şi asociaţii de finalităţi – oraşele şi memoria, oraşele şi dorinţa, oraşele şi semnele, oraşele şi ochii, oraşele şi numele etc. Cele 11 perspective „iluzorii" sînt reflexele etapelor de încifrare şi descifrare ale metaforei. Discursul „realist" (despre Veneţia) nu se produce. El există disimulat ca premiză la nivelul textului cărţii (descrierea unor oraşe fantastice, invizibile). Deci discursul cărţii este de tip fantastic, în opoziţie cu un imanent text „realist".

„Fantastic" şi „realist" denumesc două reacţii diferite la stimulul textului ; ele se nasc prin declanşarea sistemelor de referinţă (intertextualitate) ale textului. (Todorov).

Modelul real se refuză traducerilor univoce, el se transformă în discursul fantastic într-o serie de imagini-stimuli, imagini-oglinzi. Încă o dată asistăm la dedublarea textului – de o parte antiteza ca premiză teoretică şi de cealaltă, metafora de tip manierist.

Dragostea lui Marco Polo pentru oraşul său îl face să nu-i rostească numele, să nu-l descrie în mod direct. Nu este vorba de pietate sau de teamă mistică de cuvînt ; Calvino îl dăruieşte pe Marco Polo cu un fel de conştiinţă semiotică avant-la-lettre. Marco Polo ignoră cu bună ştiinţă semnul, semnificatul, el caută direct imaginea care să corespundă unei senzaţii reale. **(„A iubi un cuvînt, inseamnă a iubi o imagine". Fr. Bacon).** Între semnificat şi semnificant nu mai există o relaţie doar arbitrară, ci una subiectivă, o motivaţie de tip afectiv. Cuvîntul investit cu o forţă de fiinţare o implică acum şi pe cea de des-fiinţare. Intervine aici funcţia emotivă a limbajului poetic, funcţia care subiectivează procesul de transmitere, de comunicare.

La prima vedere, cartea este împărţită în 9 capitole. Primul şi ultimul conţin 10 subcapitole, iar restul cîte 5 subcapitole. Există la începutul şi sfîrşitul fiecărui capitol scurte texte „tampon", care prin continuitatea discursului lor poetic formează un ultim capitol 10.

Aceste scurte fragmente, funcţionînd într-o succesiune logică, **ca etape de creare a metaforei în procesul comunicării,** reprezintă şi concluzia teoretică a celorlalte 9 capitole. Capitolul 10 se constituie mai evident decît restul textului ca un discurs dublu, cel al teoriei aplicative şi al rezultatului aplicării acesteia (textul care se produce pe parcursul discursului). Este punctul asupra căruia se repliază întregul text, punctul de originare şi fiinţare al acestuia. În acelaşi timp el se află în centrul textelor concentrice (descrierile oraşelor imaginare), existînd ca un punct de perspectivă într-un spaţiu infinit, mereu perpetuabil. Capitolul 10 este reverberaţia infinită, potenţialitatea infinitului, premiza existenţei **absolute** a textului.

Numărul pitagoreic 10 ca numerele folclorului magic, 3, 7, 9 (toate existente în matematica textului lui Calvino – 9 capitole în care în mod succesiv se prescrie drumul spre absolutul unui text, numărul 7 reprezentînd cele 7 trepte ale fiecărui capitol, numărul trei obţinîndu-se printr-un calcul algebric în urma împărţirii sumei algebrice a capitolelor la suma aritmetică a subcapitolelor), **aceste numere deci funcţionează ca surse de semnificare auxiliare. Ele sînt reprezentări arbitrare ale finitului şi infinitului potenţial.**

În fragmentele care alcătuiesc capitolul 10, limbajul lui Polo evoluează de la comunicarea prin gesturi pînă la formularea frazelor rafinate care ascund metafora. De la semne univoce, la cele echivoce şi apoi la gestica bogată a reprezentării plurivoce. Polo povesteşte despre nişte oraşe imaginare, la început emblematice, finite, prizoniere ale semnelor lor. Treptat oraşele devin simbolice, cu multiple semnificări posibile. Smnificantul se suprapune semnificatului, devine reprezentarea lui anamorfotică, diformă, subiectivizată. Este momentul în care se naşte metafora – adică transferul. De la T la S s-a transmis un anumit cod care a fost descifrat şi apoi însuşit de R în aşa măsură încît rolurile se inversează.

Perspectiva infinită (în procedee tipic manieriste : mise-en-abime, metafora-oglindă) duce la reversibilitatea potenţială a imaginilor şi la iregular ca formă a expresiei artistice. Reversibilitatea (subliniată mai ales în subcapitolele destinate oraşelor şi numelor lor) şi iregularul (hiperbolic în subcapitolele despre oraşele tubulare) încarcă metafora textului, o îndesesc ca pe o urzeală. Veneţia cea adevărată se sufocă sub nesfîrşirea reprezentărilor ei imaginare, sub forţa metaforei pe care o inspiră.

Metafora manieristă este o nesfîrşită oglindire şi renunţarea la o înfăţişare care se oglindeşte pe sine. (Kleist).

Ioana RAUSCHAN

carte

LINGVISTICĂ LITERARĂ *

Sînt vreo 30 de ani de cînd lingviştii noştri au început să se ocupe de „limba scriitorilor", ceea ce înseamnă de fapt felul în care scriitorii utilizează limba comună pentru a scoate efecte estetice. Am protestat, pe atunci, împotriva acestei activităţi, susţinînd că analiza operelor literare presupune pregătire în domeniul literaturii, nu în cel al lingvisticii. De atunci, cercetările au făcut mari progrese, în special la Universitatea din Timişoara, şi am fost silit să recunosc că atitudinea mea fusese greşită : am ajuns la concluzia că „limba scriitorilor" constituie un domeniu de graniţă, că presupune pregătire în domeniul literaturii, dar şi cunoştinţe lingvistice. În orice caz, am socotit că rezultatele cercetărilor în acest domeniu interesează numai pe criticii literari.

Sînt acum silit să retractez şi această ultimă parte a raţionamentului meu. Motivul este constituit de lectura cărţii Arta evocării la Sadoveanu, **de G. I. Tohăneanu (apărută recent în Editura Facla). Lucrarea e bazată pe un material enorm : autorul a scos note din întreaga operă a lui Mihail Sadoveanu (dar şi din ale altor scriitori, de exemplu sînt foarte frecvente citatele din Eminescu), ceea ce i-a fost de folos pentru a pune în lumină meritele marelui nostru scriitor, deci a prezentat idei şi materiale utile pentru critica literară. Dar a adus o contribuţie nu mai puţin utilă lingvisticii, şi despre aceasta îmi propun să vorbesc aici.**

Printre faptele de limbă ilustrate cu exemple din opera lui Sadoveanu se găsesc, bineînţeles, elemente lexicale : arhaisme, regionalisme, cuvinte populare, familiare, argotice, profesionale, care evocă un anumit mediu (de exemplu termeni militari), interjecţii, onomatopee, în ansamblu formaţii expresive. Comentariile adăugate contribuie la înţelegerea scrierilor, dar în acelaşi timp pot interesa pe lexicografi. Ca exemplu, ajunge să citez monografia cuvîntului lamură **(p. 41–52), amplu studiu lexical. Se discută apoi pe larg problemele de sinonimie. Dar expunerea nu se limitează la vocabular : afară de formarea cuvintelor (care, în oarecare măsură, este legată de lexicografie), se ajunge la pronunţarea sunetelor, deci la fonetică, la morfologie şi la sintaxă, deci la gramatică, astfel că specialiştii în istoria limbii, ca şi cei care se ocupă cu descrierea felului actual de a vorbi, vor găsi aici informaţii şi idei utile. Un singur exemplu : la p. 258 se discută forma de plural** oaspi **(în loc de** oaspeţi**) şi se arată că ea lipseşte din Dicţionarul limbii române, pe care-l publică Academia R.S.R. şi care are obligaţia să însereze toate cuvintele şi toate variantele acestora.**

Rezultă din cele arătate că Arta evocării la Sadoveanu **va fi de mare folos nu numai criticilor literari, ci şi tuturor lingviştilor care se ocupă de limba română. Prin aceasta se dovedeşte încă o dată că lingvistica literară este o disciplină care îşi justifică existenţa.**

Al. GRAUR

* G. I. TOHĂNEANU – Arta evocării la Sadoveanu – Ed. Facla, 1980.

Colina sacră

remember

Privim Atena de pe acoperişul-terasă al marelui imobil în care locuim. Oraşul este o imensă aglomerare de clădiri alburii. Impresie de ariditate, din pricina absenţei din imagine a oricărui verde abur de vegetaţie. Soarele crud dă o aprindere albă acestui senin conglomerat de construcţii, de unde o senzaţie de atmosferă sărbătorească, de aşezare balneară. Încercăm să identificăm colina Acropolei, Lycabetul, cartierul Plaka, sîntem stăpîniţi de un fel de neastîmpăr şi pornim îndată pe străzile oraşului-lumină, către **Colina sacră,** spre a vedea, înainte de orice, Partenonul şi celelalte monumente de nepieritoare celebritate ale Greciei clasice.

Drumul spre Acropole ne pare cunoscut de cînd lumea, nu avem nevoie să întrebăm pe nimeni încotro s-o luăm, ne lăsăm fluxului străzii, fără grabă, ca într-o aminare a unei mari întîlniri, dar fără să întîrziem în atracţiile nenumărate ce ne ademenesc mereu. Vom lăsa pentru mai tîrziu extazul în faţa grădinilor prin care trec portocalii împovăraţi de fructele încă verzi, ireal de rotunde, vom întîrzia toate popasurile ispititoare, fie că e vorba de farmecul şi întîmplările străzii moderne, fie că e vorba de siluetele coloanelor sau ale portalurilor din locuri sfinte ale culturii elene, la care aveam să ne-ntoarcem, după drumul dintîi, care nu putea fi altul decît cel început în acea dimineaţă de soare copleşitor şi de emoţii neîncercate : drumul spre Acropole.

Şi totuşi a trebuit să ne oprim cîteva momente în revărsarea impresionantă de oameni grăbiţi, de grupuri amestecate şi pitoreşti de turişti sau de şcolari. Astfel, am urmărit cu discreţie, dintr-un colţ de stradă, doi tineri, poate doi gemeni, blonzi, îmbrăcaţi în identice costumaţii de blugi, cu plete la fel de lung revărsate pe umeri. Aceşti tineri nordici erau singurii pietoni care nu se grăbeau. Unul din ei avea un rucsac ancorat în spinare şi-un al doilea pe care-l ducea în braţe. Căci însoţitorul său se tîra în cîrje ; făcea doi sau trei paşi şi se oprea pentru a-şi recupera puterile mersului şi pentru a mai putea înainta cu doi sau trei paşi. Întîmplarea era tulburătoare, prin voinţa de-a învinge orice obstacole, a tînărului infirm, şi de-a cunoaşte, de-a ajunge el însuşi, cu preţul unor eforturi supraomeneşti, să vadă acele biruinţe fără seamăn ale geniului uman, care au învins timpul şi stau mărturie a frumuseţii şi măreţiei omului. „Sînt multe minuni în lumea aceasta – spune Sofocle – dar niciuna nu este mai mare ca omul. El este fiinţa care ştie să străbată marea întinsă în ceasul în care suflă vîntul de sud şi vuiesc furtunile... Înarmat contra oricărei primejdii el nu se află lipsit de apărare faţă de orice i-ar aduce viitorul".

Astfel cugetînd, o dată cu marele poet tragic, la frumuseţea şi măreţia omului, n-am apucat traseul direct către Acropole, ci am urcat pe străzile înguste de la poalele dinspre nord ale Colinei. Sub zidurile înalte, pe care flutura steagul grec, printre măslini ori tufe de oleandri şi smochini, printre case liliputane, văruite proaspăt, pe-o cărăruie care se numeşte atît de evocator **Klepsidras,** pe lîngă o bisericuţă de proporţii familiale, însoţiţi de agave şi chiparoşi, iată strada **Theorias,** într-o calmă clipă care ne-apropie de intrarea pe care-o căutam în lumina amiezii.

Însemnînd „oraşul de sus", fiecare cetate greacească avea un **akropolis** – nucleul originar al oraşelor, unde erau aşezate divinităţile şi unde locuiau căpeteniile. În conştiinţa contemporană există însă o singură **Acropole,** aceea de la Atena, o culme înaltă de 75–90 m şi lungă de 270 m. În secolul al V-lea î. e. n., prin construirea unor ziduri laterale de susţinere, platoul primeşte lăţimea definitivă de 156 m. Astăzi, singura intrare este cea dinspre vest, renunţîndu-se, prin realizarea fortificaţiilor, la vechea poartă secundară, cu scară, dinspre Nord. Citadela aparţinea, din cele mai vechi timpuri, zeiţei Atena, care luptase pentru apărarea ei, după cum spune legenda, cu Poseidon, zeul mărilor, cel ce imprimase în stîncă urma tridentului său. În incintă se afla şi palatul regal, pe locul Erhteionului de azi, dar îndepărtata perioadă micenian a lăsat prea puţine vestigii aici, marea istorie a Acropolei începînd în **Secolul lui Pericle,** căci abia în 480 terenul este curăţat de aşezările profane, revenind în întregime nemuritorilor zei ai Helladei.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.F.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 24 (638) ● 12 iunie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TINERETUL - CHEZĂȘIE A VIITORULUI ȚĂRII

Tineretul românesc — o adevărată forță socială propulsivă a progresului societății noastre — se bucură de întreaga atenție din partea partidului și poporului care i-au creat condiții minunate de dezvoltare și afirmare specifică în muncă și viață în contextul efortului general al națiunii în ascendența ei spre comunism. Relevînd aportul constructiv al tineretului la toate înfăptuirile revoluționare ale poporului nostru, în **Cuvîntarea, la deschiderea Forumului tineretului, tovarășul** NICOLAE CEAUȘESCU sublinia : **„La toate aceste măreț realizări, cu elanul revoluționar ce o caracterizează, tînăra noastră generație a adus și aduce o contribuție inestimabilă, fiind tot timpul prezentă pe marile șantiere, în marile cetăți industriale, în munca pentru transformarea orașelor și satelor patriei noastre, învățînd și însușindu-și cele mai noi cuceriri ale științei și culturii în școli și universități, în toate sectoarele de activitate, dînd dovadă de spirit revoluționar și abnegație, îndeplinindu-și cu cinste misiunile încredințate de partid și popor".** Această apreciere este un motiv de mîndrie națională și în același timp de angajare fermă a tineretului pe aliniamentele complexe ale construcției societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului în țara noastră.

Formarea, dezvoltarea și integrarea socială multilaterală a tineretului constituie o dimensiune fundamentală a procesului revoluționar din țara noastră, o dovadă incontestabilă a superiorității socialismului. Grija pentru tineret semnifică preocuparea mereu redimensionată calitativ a partidului și poporului nostru pentru viitorii constructori ai socialismului și comunismului în România.

Activitatea complexă și vastă de educație multidimensională revoluționară și integrare activă a tineretului în efortul general de înfăptuire a obiectivelor etapei actuale beneficiază de ideile esențiale cuprinse în cuvîntarea secretarului general, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** la deschiderea forumului tineretului. Una din problemele centrale analizate în acest document este educația prin și pentru muncă a tineretului.

Dacă munca este factorul fundamental al educației, atunci plasarea tînărului față de muncă nu are decît o alternativă — înscrierea hotărîtă în activitate la nivelul cerințelor actuale față de care orice formă a sustragerii de la muncă semnifică autodeposedarea de mijlocul fundamental de realizare a personalității. Pregătirea teoretică a fiecărui tînăr constituie efortul continuu de însușire a celor mai noi cuceriri din știință, tehnică, cultură, temeiul ridicării pregătirii profesionale și politice — formă a muncii constitutivă activității sociale eficiente, condiție esențială a realizării sarcinilor în orice domeniu.

„Tinerii — spunea secretarul general al partidului — **trebuie să fie îndemnați să meargă să muncească acolo unde este mai greu, acolo se făuresc caracterele, adevărații revoluționari, adevărații conducători ai patriei noastre socialiste!"** Această indicație trebuie să stea în centrul activității de orientare profesională efectuată de școală, familie, în educația părinților și tinerilor pentru învingerea tendinței de cocoloșire, a fricii de efort și chiar a neîncrederii în forțele și capacitățile proprii ale tînărului.

Climatul moral al muncii caracterizat prin solidaritate, unitate, voință fermă, întrajutorare, prietenie este factor propulsor al angajării și dăruirii în muncă, al încrederii în capacitățile proprii, este garanția realizării obiectivelor individuale și de grup ; el este spațiul firesc de afirmare al exemplarității pozitive, a comportamentului acțional, al influenței lui educative, al prețuirii corecte a muncii și a valorii personalității. În astfel de condiții se poate exercita cu succes o conlucrare autentică și eficientă a inteligențelor, energiilor și a entuziasmului elanului revoluționar. Concepția programului partidului conform căruia conducerea de către partid trebuie să se efectueze prin integrarea organică a membrilor săi în colectivele de muncă vizează în mod esențial rolul formativ al exemplului pozitiv, viu, al comportării în muncă, al organizării activității sociale.

Efortul pentru realizarea unei noi calități în toate domeniile de activitate constituie climatul necesar în care tineretul își manifestă potențialul său de receptare și acțiune creatoare, în care se afirmă ca subiecți ai propriei lor formări multidimensionale justificînd efortul și încrederea partidului și poporului nostru, potențînd substanțial siguranța în viitorul socialist și comunist al patriei noastre.

Nicolae STANCIU

Coloristă de vocație în pictură, vibrantă graficiană Adriana Șuteu Oancea, aduce în desenele sale o puritate a liniei, un nerv și o atmosferă poetică, vizibile și în cele care ilustrează, azi, revista noastră.

TUDOR ARGHEZI

argheziana

A călca prin semiramidele lui fermecate, fără să tulburi muzica sferelor, încercînd să numești nenumitul și să nu te încurci în văpăile ce ard pe comori, ca în credințele de demult, mi s-a părut totdeauna, cum mi se pare și astăzi, un lucru temerar și, în multe privințe, primejdios pentru cineva care poartă în sine, de o viață, bucuria și suferința unui drum pînă la el.

La 100 de ani de la nașterea acestui fără asemănare corp ceresc al Poeziei românești, mi se pare potrivit să ne amintim un gînd cu valoare definitorie, al lui George Călinescu : „Ca să înțelegi poezia lui Tudor Arghezi trebuie să ai vocația miturilor grozave, a viziunilor cosmice". Sentența marelui cărturar, ca o referențială coloană de marmură între atîtea încercări de a explicita sublimitatea unei opere de încă imprevizibile repercusiuni asupra dezvoltării fenomenului liric, ni se pare a conține germenele de aur al oricărei exegeze argheziene, dacă aceasta nu vrea să cadă în capcanele unei interpretări la nivelele de suprafață ale unei cosmogonii de necuprinse valențe.

Cel ce-a venit din adîncurile timpurilor românești să ne aducă „Rodul durerii de vecii întregi", Tudor Arghezi, este, asemenea tuturor marilor poeți ai lumii, și, poate, mai mult decît mulți dintre ei, un înnoitor de neobișnuită și frapantă originalitate al limbajului artei, înțelegînd prin aceasta înnoirea concepției înseși asupra poeziei, a înaltelor ei rosturi și a înaltelor și sempiternelor ei chemări în fața umanității.

Tipărindu-și cea dintîi carte de poezie la 47 de ani — o vîrstă la care destui cîntăreți se uită deconcertați, dacă nu înspăimîntați sau resemnați, cum li s-au sleit fîntînile din ograda speranței —, Tudor Arghezi ne-a lăsat un exemplu pentru totdeauna de ceea ce avea să spună, către amurgul vieții, tinerilor scriitori : „grăbiți-vă încet" și „poate că se mai poate".

Iubit frenetic de o întreagă emisferă a lumii literare, încă de la ieșirea lui în nemărginitele spații ale poeziei, și contestat așișderea, cu o patimă grăbită, necontrolată și, pînă la urmă, îndeajuns de rușinoasă, născocitorul **Florilor de mucigai,** netulburat de învolburările contradictorii prin care a trecut, și-a văzut de **Calea Înaltă** pe care venea spre viitor, cu un sentiment al timpului de tăria oțelului inoxidabil sau a metalelor fără moarte, cum fără moarte este arta lui, acum unanim recunoscută în zestrea cea mare a literaturii și spiritualității românești.

Ceea ce a contrariat, uneori pînă la acel „fanatism întors" al detractorilor, era tocmai noutatea izbitoare a poeziei pe care o dăruia geniul său, o poezie izvorîtă **din graiul cu îndemnuri pentru vite** și din „sudoarea muncii sutelor de ani". Adunînd „durerea noastră crudă și amară" și frămîntînd-o **mii de săptămîni** cu răbdarea și visul înaintașilor care-au suit pînă la noi pe brînci, Tudor Arghezi avea să împlinească o datorie îndelung așteptată, căci „Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte și izbăvește-ncet pedepsitor".

Traiectoria de aur a acestei mari poezii, în care „slova de foc și slova făurită / Împărecheate-n carte se mărită" nu putea fi deviată de nici-un abstacol, urmîndu-și destinul asemenea unui fluviu maiestuos și puternic, lăsînd în urmă efemerele și gureșele opinii vetuste, care nu se sfiau să-l claseze, cîndva, pe Tudor Arghezi între „valorile cu totul străine literaturii", cum nu se sfiiseră, cît a trăit, să-l acuze pe Mihai Eminescu că „strică limba românească".

„Cel mai mare poet al nostru de la Eminescu încoace", cum afirma Mihail Ralea — și o dată cu el nenumărați scriitori de prestigiu ai vremii —, adusese atîtea înnoiri limbii literare încît Camil Petrescu conchidea cu un astfel de copleșitor omagiu : „Se poate spune că într-un fel se scria românește înainte de Arghezi și altfel se scrie acum". Poezia lui era un „Hotar înalt cu două lumi pe poale, / Păzind în piscul datoriei" sale.

Astăzi, putem afirma, cu emoționată mîndrie, că opera lui Tudor Arghezi se constituie, înainte de toate, într-o laudă nemuritoare a limbii și simțirii românești, pe care le-a îmbogățit cu valori expresive nerevelate pînă la el, printr-o trudă de bijutier și de vraci dăruit cu un har unic și cu geniul nepereche al înțelegerii frumuseții și măreției omului în perspectivele large ale istoriei și ale universului. Un geniu românesc al eternității pămîntului Mioriței, al națiunii și limbii române.

Un popor care-și sărbătorește cîntecele și făuritorii de frumuseți, cum își sărbătorește eroii, neatîrnarea și faptele muncii pe plaiul ca o „gură de rai", este un popor care are de spus lumii înțelesurile și valorile unei spiritualități nepieritoare. Între aceste mari valori românești, ce vorbesc limba universalității, îl vom recunoaște de-a pururi pe făuritorul **Cîntării omului** și-al **Horelor,** Tudor Arghezi — unul din cei mai mari cîntăreți ai acestui pămînt.

Anghel DUMBRĂVEANU

cronica literară

N. Steinhardt

Incertitudini literare

Ed. Dacia, 1980

Unul dintre criticii noştri de azi cu o formulă bine precizată, cu o remarcabilă mobilitate în toate zonele literaturii este N. Steinhardt, scriitor cu har şi cu suficient umor pentru a se cantona, uneori polemic, uneori doar ostentativ, prin aproape toate faptele sale scriitoriceşti, într-o anume zonă a inactualităţii literare. Erudiţia sa nu îl împinge, aşa cum se întîmplă cu mulţi dintre eruditi, către **ultima oră** a literaturii : el stăruie între scriitorii „penultimei ore", scoate din arhive dosare aparent clasate, sondează — nu pentru a anatemiza ci a-şi argumenta opţiunile — gustul public. Numele pe care mizează eseistul sînt cele ce au fost la modă altădată ; şi nu de puţine ori, N. Steinhardt e fascinant, în numele acestor excursii de plăcere pe care le propune de-a lungul şi de-a latul teritoriilor literaturii. Critica lui epicureică ar putea fi comparată cu aceea a lui D. I. Suchianu (cu precizarea că N. Steinhardt e mai la obiect şi că lecturile sale sînt mult mai nuanţate) sau cu a lui Marin Sorescu. Comparativismul autorului **Incertitudinilor ...** se sprijină nu numai pe vrafurile de cărţi, ci şi pe lectura ziarelor, a revistelor, a „amintirilor" ; literatura despre care ne vorbeşte e de multe ori „cea trăită". Familiaritatea lui cu cititorul nu trebuie să ne inducă în eroare ; ea e mai multă o „tehnică interpretativă" şi nu un scop. Ea poate fi o cale a înţelegerii operei. După introducerile jucăuşe, după titlurile ce flatează bunăvoinţa de cititor, autorul ne conduce către un raft de „lecturi dificile", către cărţi legendare pe care le foloseşte cu aplomb. Eseistul comentează literatura dar o şi trăieşte, marii autori au fost citiţi în amănunt, marile dispute par a fi cunoscute pînă la infinitul mic. Afirmaţiile paradoxale sînt susţinute cu mare vervă, pentru uzul publicului larg (care şi el trebuie transformat în cititor de eseu) autorul repovesteşte totul, reia idei comune, relatează dar nu se sfieşte o polemiza cu autorităţile criticii sau a teoriei literare. Atotştiutor, N. Steinhardt are suficient umor pentru a polemiza, nu odată (şi chiar prin titlul acestei cărţi) cu postura de atotstiutor a comentatorului de literatură. Nu înseamnă că toate afirmaţiile lui N. Steinhardt sînt adevărate, că unele nu sînt doar exerciţii de stil critic. Expeditiv, jovial sau doar încercînd să popularizeze, în mod plăcut, teme sau idei literare, N. Steinhardt întrebuinţează un stil eficient campaniilor de susţinere (şi trebuie să constat că aceste campanii tind să înlocuiască în presa de cultură, tot mai mult, analizele reci la obiect, ale operelor contemporanilor noştri, mai mult sau mai puţin iluştri) şi mai puţin folositor analizelor descoperirii în profunzime a operei. Firește că **Feţele tăcerii** este o carte „nespus de tristă" dar superlativul acesta nu abate analiza de la căile către adîncimea operei ? Lucrurile se complică atunci cînd autorul încearcă a generaliza : cînd, pe texte ce se recitesc azi **altfel,** încearcă a trage „concluzii". **Nopţi la Serampore,** scrie N. Steinhardt, se încheie cu afirmaţia netă că aventurile psihice de tip indianist sînt toate simple amăgiri". Unde a găsit autorul această afirmaţie ? Toate concluziile (vezi pag. :16—117) asupra celebrei nuvele îţi lasă impresia că autorul încearcă a descoperi cu orice preţ în nuvelă „o lecţie". Drumul autorului către cititorul comun, adică în spre cititorul firesc de literatură, face prea multe concesii „spectacolului critic". Nu orice idee şi nu orice carte trebuie (poate fi) comentată jovial şi „rezumată" ad hoc. Fără să se intimideze de numele sau de textele mari ale literaturii, eseistul pare a le trata cu prea (studiată) expresivă indiferenţă.

Într-o secţiune a acestui volum, în care se ocupă de **Arta fermecătoare** eseistul mi s-a părut a se afla mai în largul său. Scriind despre **Erich Kästner pentru copii** (şi adulţi), **Walter Scott şi Alexandre Dumas, De ce este Jules Verne nemuritor ?, Drumul lui Iordan Chimet între poezie şi adevăr,** el este cel mai aproape de terenul pe care magistratura sa se poate exercita deplin : aceea a rostirilor „în apel", a pledoariilor pentru „arta fermecătoare", nu odată uitată de criticii, istoricii şi teoreticienii literaturii.

Cornel UNGUREANU

Ilie Măduţa

Nălucile de aur

Ed. Cartea Românească, 1980

A spune despre Ilie Măduţa că este o prezenţă discretă pînă şi în plutonul, cu tot mai rari aderenţi, al celor pentru care raporturile cu mediul scriitoricesc se reduc mai curînd la gesturi de strictă civilitate nu înseamnă, desigur, prea mult. Nepresupunînd vreo raţiune polemică, distanţarea de tumultul vieţii literare nu edifică, în mod necesar, asupra creaţiei, şi odată constatată lipsa de interes a autorului de a se construi ca „personaj" în literatură, ceea ce îi rămîne comentatorului de poezie este să distingă biografia interioară a operei — în cazul de faţă — felul în care poezia îşi constituie şi îşi oferă spre descifrare emblemele.

La mai mult de un deceniu de la debutul editorial, Ilie Măduţa dovedeşte o remarcabilă constanţă a preocupărilor : precum în **Corabia autohtonă** (1969), volum care la momentul respectiv a recoltat, împreună cu un premiu literar, cîteva fraze elogioase din partea unor critici de marcă, recenta şi, pînă acum, cea mai bună dintre culegerile publicate de autor, **Nălucile de aur,** alătură poeme în care precumpăneşte nota lirică, sentimentală, versuri de accent baladesc şi texte în care reflexivitatea este slujită de o remarcabilă capacitate de concretizare plastică. Dintru început fixată pe aceste cîteva direcţii de afirmare, poeziei lui Ilie Măduţa nu-i vor lipsi, încă o dată în **Nălucile de aur,** cele ce i-au fost considerate drept atribute esenţiale : polarizările conceptuale, parabolele sprijinite pe subsidii livreşti, pastelismul, alegoriile şi ipostazierile de o clasică electiune a reprezentărilor : „Frumoase sînt pe cîmpuri tomnaticele zile / cu zborul scurt de graiuri prin cerul luminat, / atunci îmi place gîndul cu murmur să-mi abat / prin ierburi toropite şi somnul de reptile. / / Trag funigeii care de aer către sat / şi norii în văzduhuri aşează albe grile, / îmi înfloresc prin şanţuri brînduşele subtile / ca vineţiul cearcăn al unui vechi păcat. / / Frumoase sînt pe cîmpuri nălucile de aur / a toamnei ce se-ndreaptă spre gurile de ger..." etc. **(Nălucile de aur).**

Mai mult decît altădată, Ilie Măduţa se relevă a fi — în prima parte a volumului, cel puţin — un liric discret şi grav, un fervent al versului lapidar în poeme în care singura surpriză, pentru cel familiarizat cu poezia din anterioarele culegeri, o poate constitui tendinţa de a schimba sistemul de reprezentări, altădată mult mai îndatorat liricii blagiene (bucolicei şi poeziei filosofice a acestuia), cu figurativul alegorizant al poeziei lui Voiculescu : **Primăvară grea, Înainte de furtună, Întoarcerea băştinaşului. O, timp !, Vae soli, Pe suflet de-ntunerec, False consideraţii de biologie** etc.

Notă aparte în actualul volum al lui Ilie Măduţa face ciclul **Mituri şi balade.** Cu cîteva excepţii, pînă acum, risipite doar prin reviste, baladele urmează, de departe, modelul doinaşian (mai rareori pe acela al poeziei lui Radu Stanca — posibil de exploatat în creionarea unor tablouri de Ev Mediu danubian : **Amintire, Paloşul blestemat),** al unei poezii de descifrare a realelor şi realiilor — pentru neiniţiat numai decorativă, solemnă, capabilă să mobilizeze un lexic colorat şi fast imagistic : „Într-un adînc de codru singuratec / călcam pe urma unui melc gigant, / prin ierburi şi prin tufele strivite / dîra i se vădea de diamant. / Din rădăcini erau împinşi copacii, / izvoarele se încîlceau în bale, / dar el pesemne căuta în codru / o umbră mai jilavă şi mai moale. / Îl urmăream scîrbit de existenţa / unică a acestei mari jivine, / un limax straniu cît un deal aproape / scînteietor de răni şi de lumini. / Şi l-am găsit în stînci înţepenite — / dădu-se peste-un loc arid şi gol — / duhnea a alge putrede iar trupul / mustind se prescihmba într-un nămol. / Deasupr-acestei mortăciuni din care / ici-colo sfîşiau vulturi şi corbi / în aerul cu buri de cretă albe / vag luminînd de viermi cornoşi şi orbi, / pe leşul melcului, pe-o culme-naltă / trei crini sălbatici se zbăteau uoşr : / din larg semînţele de vînt aduse / îşi azvîrliseră ancora lor" **(Melcul uriaş).**

Fără să descopere o faţetă inedită a poeziei, **Nălucile de aur** este un volum reprezentativ pentru un autor care, rămas, în anii maturităţii, fidel primelor lirice afecţiuni, a adăugat în timp excelenţa tehnică a versului, aspiraţia de virtuozitate a poeziei.

Lucian ALEXIU

---

revista revistelor

Ethnologica

În cadrul publicaţiei **Recherches sur l'histoire comparative des institutions et du droit,** a apărut sub direcţia lui Romulus Vulcănescu, o foarte interesantă culegere, **Ethnologica,** asupra căreia ne oprim şi pentru bogăţia, cît şi pentru varietatea materialelor. O primă parte cuprinde studii în cinstea lui Mircea Eliade, unele din ele cu aplicaţie directă asupra operei marelui scriitor (cele semnate de Romulus Vulcănescu, Constantin Noica, Sergiu Al. George, Adrian Marino, la care adăugăm şi cîteva pagini din **Fragmentarium** şi **Insula lui Euthanasius,** selectate şi traduse de Mihai Rădulescu, toate în franţuzeşte), altele tratînd numeroase teme, dintre care reţinem interpretările lui Livio Franga (în latineşte) Mihai Rădulescu, Aneta Spiridon, Paul Tutungiu, Viorel Sorian, Dan Lăzărescu, Magdalena Tampa, cîteva în franţuzeşte, majoritatea în englezeşte.

O a doua parte intitulată **Perspective etnologice în investigaţii istoriografice,** aduce contribuţii de Vasile Vetişeanu, Virgil Mirescu şi Paul Simionescu, fiecare ocupîndu-se de cîte o problemă privindu-l pe Haşdeu, respectiv Xenopol şi Nicolae Iorga.

Noi comentarii etnologice conţine dări de seamă despre diferite volume de la notele lui Adrian Marino privind cartea lui Ion Culianu, **Mircea Eliade,** la numeroase alte cărţi româneşti.

Un **Calendar al manifestaţiilor ştiinţifice şi congreselor internaţionale** şi o **Bibliografie** întregesc culegerea.

Adresată unui public mai larg, atît din ţară, cît mai ales din străinătate, studiile cuprinse în **Ethnologica,** întotdeauna la obiect şi cu informaţia la zi fac un serviciu de prim rang culturii noastre.

Iosif MIRESCU

Timiş, istorie şi contemporaneitate

Albumul editat de COMITETUL PENTRU CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ TIMIŞ (în redactarea lui MIHAIL GLĂJA, GH. TOMOROGA, CEZAR IOANA) defineşte, sintetic, pregnant şi cu mare diversitate chipul şi intruchipările prezentului şi ale trecutului unui ţinut fertil şi legendar al Banatului, în speţă, Timişul.

Autorii albumului au conturat o oglindă colorată şi fidelă, un atractiv caleidoscop economic, social-uman, spiritual al acestei zone a României, notînd nu numai creaţiile şi mărturiile unui trecut istoric sau intrat în umbra timpului, ci mai cu seamă creaţiile prezentului socialist, iluminat de fervoarea contemporaneităţii, de capacitatea de dăruire a omului de-aici.

De la mărturiile arheologice ce atestă, pe aceste locuri, existenţa şi perpetuarea acestui popor, trecînd prin cele ale istoriei frămîntate, pînă azi, harta umană a Timişului evocă nu numai diversitatea ocupaţiilor, a muncii şi creaţiei omeneşti, ci şi o rîvnă curată, o unitate de spirit exemplară a tuturor celor ce au trăit şi conlucrează pe aceste vechi plaiuri.

Notînd frumuseţile sublime ale naturii, peisajele unice, frumuseţile datorate efortului uman, menţionînd ceea ce a edificat societatea românească în aceste decenii, extraordinara dinamică economică, dar şi creaţiile spirituli, autorii albumului ne-au oferit o imagine deosebit de plastică şi atractivă, o carte pentru informarea şi deprinderea dintîi de-a ne familiariza şi a iubi locul muncii şi vieţii noastre cea de toate zilele.

Ilustrată cu nenumărate imagini ale trecutului şi prezentului, cu lucrări de artă sau monumente arhitectonice, cu momente oferite de arta creatorilor de frumos, cu impresionante edificii patinate de timp, sau altele, ale prezentului, mari laboratoare ale muncii şi efortului uman, albumul „Timiş, istorie şi contemporaneitate" devine o plăcută şi instructivă evocare, nu lipsită de nervul gazetăresc, o oglindă sintetică, fidelă a oamenilor şi locurilor unde trăim, muncim şi creăm noi, cei de azi.

Radu VOINEA

---

viaţa asociaţiei

ATELIER LITERAR

NIKOLAUS BERWANGER

— Scriitorului şi redactorului-şef al ziarului „NEUE BANATER ZEITUNG", Nikolaus Berwanger, i-a apărut volumul de versuri „Schneewittchen öffne deine Augen" (Ed. „Facla").

— Este, de fapt, cel de al cincilea volum de texte lirice care-mi apare.

— Ce să însemne acest „texte lirice" ? Să nu le spunem versuri ?

— Faptul că pentru mine forma nu are importanţă ; nu mă ţin de regulile liricii. **Textele** mele sînt gînduri, meditaţii, sinteze, pentru mine conţinînd mai ales mesajul liric, uman. Mă simt şi în acest volum un scriitor angajat, neînţelegînd prin asta acceptarea totală a ceea ce se petrece în jurul meu, ci o continuă luare de poziţie, plecînd de la o experienţă vastă şi nu întotdeauna îmbucurătoare vizavi de poziţia omului în societate.

— O poezie de atitudine, de angajare ?

— Prin angajare înţeleg şi o poziţie critică a autorului, lucru pe care îl şi realizez spre, în textele acestea. Nu înfloresc nimic, nu ocolesc problemele dificile ale contemporaneităţii, nici frumuseţea acestor vremi, rămînînd adeptul maximei **„omul rămîne bun".** Volumul implică note de nostalgie, dar nostalgia nu se compară cu o deplîngere, ci e o interiorizare a unei experienţe. Cu toate că la 45 de ani nu eşti încă la perioada marilor evocări. În acest sens îmi mai ofer timp. Fiind vorba de timp, sînt de părere că e cel mai de preţ capital al omului epocii tehnice. În genere, în multe texte, îmi pun întrebări privind epoca tehnicii şi ştiinţei şi nu accept în totalitate tot ce e rezultanta lor, inclusiv tehnicizarea gîndirii. În textul „Timp modern", de pildă, compar creierul cu o centrală electronică, stomacul cu un combinat chimic şi-mi pun întrebarea, în final, ce face totuşi sufletul, care stă părăsit de prea multe ori în faţa unor silozuri de locuit ? Sînt, ca om, ancorat total în viaţa cotidiană, prin preocupările de om politic, de ziarist ; poezia devine pentru mine şi un refugiu, o adunare a gîndurilor, după săptămîni şi luni de stress şi nu ştiu dacă voi avea cîndva timp să aştern totul pe hîrtie. Cu alte cuvinte, pentru mine, lirica rămîne o preocupare importantă, dar o potecă pe lîngă o mare şosea. Rămîn un ziarist înflăcărat, cu toate că sînt de părere că această minunată profesie suferă mult, chiar în epoca noastră, a marilor prefaceri. Ar trebui să facem ziare mult mai bune, la modul profesionist, mai curajoase, agresive chiar. Dacă n-o facem, este şi vina acelora care ar trebui s-o facă, adică a noastră, a gazetarilor. Nu mă mulţumesc şi sufăr cînd văd aspectul grafic al unor publicaţii de-ale noastre, aspect depăşit de epocă. Sînt nemulţumit şi de volumul presei noastre. Cu alte cuvinte, putem mai mult şi sînt convins că va veni timpul cînd şi noi, cei ce vorbim şi scriem atîta despre progresul tehnic în ţara noastră, vom trece şi la fapte în propria noastră bucătărie ...

— Vă rog să aruncăm o privire pe masa dvs. de lucru.

— În curs de apariţie, volumul în limba română „Confesiuni cotidiene" ; în lucru, „Căsuţa mamei", poem amplu, închinat problemelor populaţiei germane din Banat, apoi ciclul de versuri „Adnotări de poet din Europa occidentală". Mă preocupă şi un volum de călătorii. Colaborez cu poetul şi prietenul meu Petre Stoica, care îmi traduce un volum de versuri. Lucrez la textul autobiografic „Unul despre el", la două cărţi monografice despre colegii timişoreni Peter Barth şi Hans Kehrer. Cînd reuşesc să fac toate acestea ? (Am mai spus-o şi cu alte prilejuri) : lucrez 24 de ore pe zi şi, dacă nu-mi ajunge timpul, şi noaptea ...

Întrevedere consemnată de Lucian BURERIU

RADIO TIMIŞOARA

PREZENŢE SCRIITORICEŞTI ÎN EMISIUNEA LITERARĂ

MIERCURI — 18 iunie — ora 21. Actualităţi. Biblioteca „Eminescu" — interviu cu colecţionarul D. Grumăzescu. Retrospectivă literară : G. Călinescu. Cum gîndeşte, cum scrie tînărul creator : Horst Samson. Cronică de librărie : „Nălucile de aur", de Ilie Măduţa. Versuri de Duşan Petrovici.

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 2 puncte de fixare

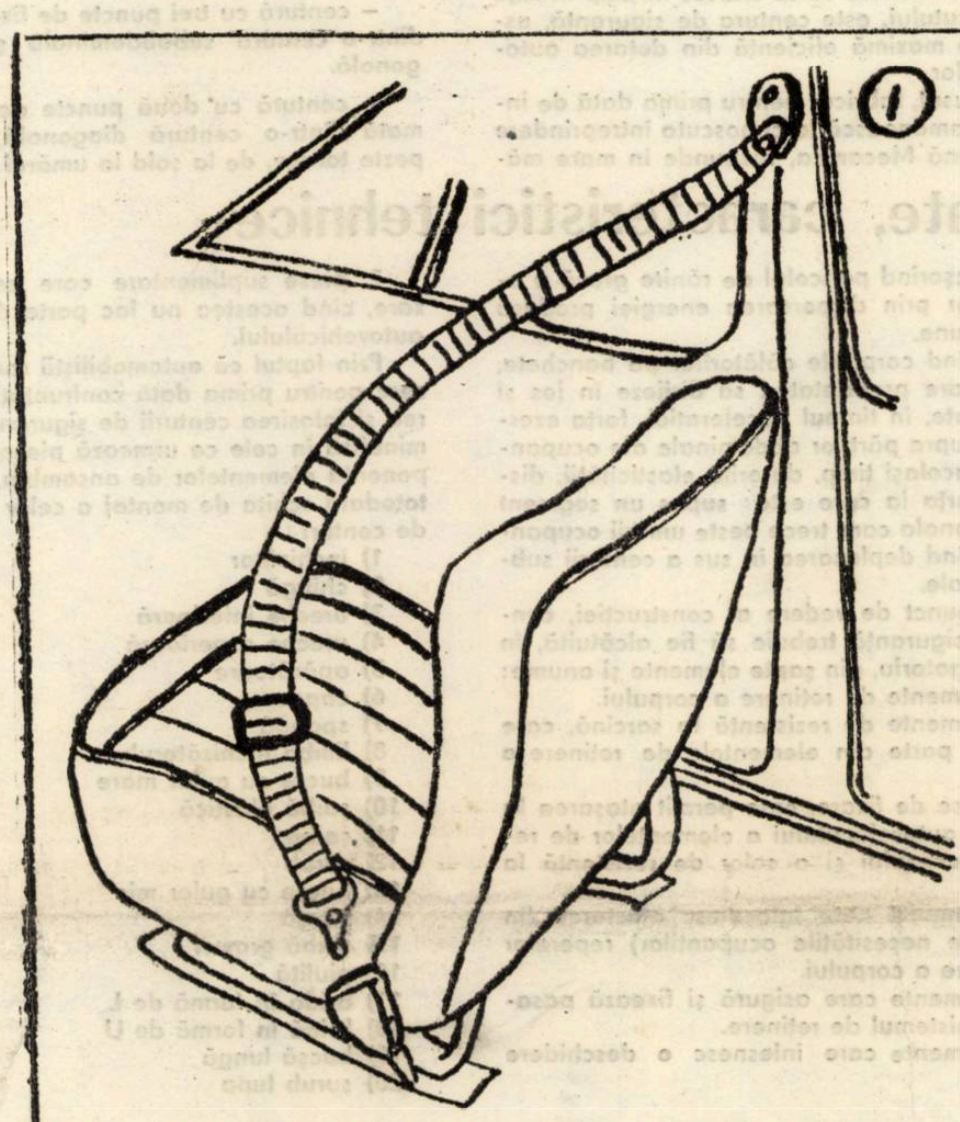

INCHIZATORUL SE FIXEAZĂ IN TREI VARIANTE I ; L ŞI U IN FUNCŢIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I şi L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEŞTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEŞTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ŞI EFICIENŢĂ

Centurile de siguranţă auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din faţă, în direcţia deplasării vehiculelor, precum şi conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze şi troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranţă, este cazul să reţină că dispozitivul de reglaj este uşor accesibil pentru utilizator şi prezintă securitate în condiţii de presiune variabile şi repetate. Aceleaşi garanţii de securitate se pot da şi mecanismului de deschidere, care prin concepţie şi execuţie, permite pasagerilor să-l acţioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil şi altei persoane, în cc de impact.

*

Prezentînd construcţia, modul de montare şi destinaţia de utilizare a centurii de siguranţă, o facem tocmai în scopul de a puncta eficienţa folosirii acestui produs în procesul circulaţiei rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulaţie cît şi studiile de specialitate asupra unor experienţe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată ştiinţific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalaţi pe bancheta din faţă, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg forţă.

Fără a utiliza centura de siguranţă, subiecţii pot anula prin forţa braţelor 50 kg forţă, iar prin cea a picioarelor 100 kg forţă, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

In cazul cînd subiecţii ar fi utilizat centura de siguranţă, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranţă Super este proiectată, fabricată şi verificată pentru o rezistenţă de pînă la 1 800 kg forţă, securitatea pasaaerilor în caz de coliziune sau decelerafie bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficienţă.

*

Citind un studiu asupra eficienţei centurilor de siguranţă, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feţei, craniului şi oambelor, este de 100 la sută în cazul absenţei centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condiţiile utilizării acestui accesoriu

*

Dezvoltarea continuă a parcului naţional de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creşterea securităţii circulaţiei pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simţitor numărul de accidente rutiere şi al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIŢII DE LIVRARE

Intreprinderea Mecanică Braşov, în intenţia de a-şi extinde raporturile comerciale, la acest produs, primeşte comenzi ferme pentru anul 1980 şi 1981 în condiţii de maximă solicitudine.

Unităţilor constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalităţi de ambalare şi transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme; procurarea centurilor de siguranţă este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unităţile socialiste şi cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranţă auto, marca Super; vor transmite comenzile la următoarea adresă:

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV,
STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7
JUDEŢUL BAŞOV

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

INTREPRINDEREA MECANICĂ BRAŞOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoare practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Mecanica, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele=partea centurii care ţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile ficărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschiedere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehicolului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume:

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17) bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) surub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

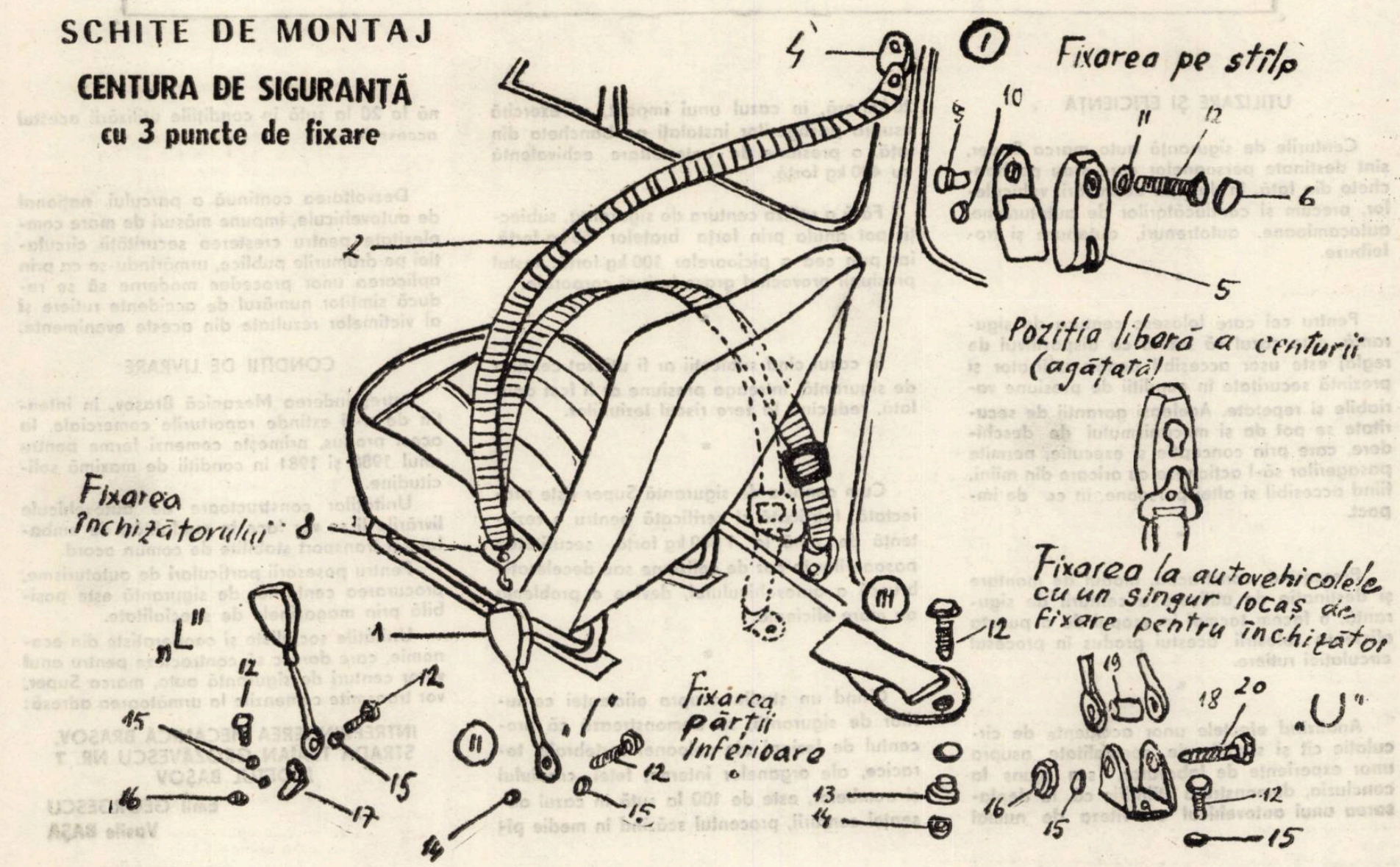

mărturii

Şi mie mi-a deschis uşa Marin Preda...

În toamna lui '79, am mers la Bucureşti să-l cunosc pe Marin Preda. Acum, cînd a dispărut marele scriitor, umbletul meu de atunci spre „Cartea românească" seamănă cu o îndoliată lumină ; ca tînăr scriitor la începutul drumului, o întîlnire cu Marin Preda putea însemna o verticală dilatare a speranţei ; îi duceam poezie şi proză, întrebîndu-mă dacă-şi va opri ochiul pe vreunul dintre manuscrise.

Aici, în Timişoara, la o zi după moartea scriitorului, am auzit în tramvai doi ţărani, ţărani autentici, glăsuind astfel :

– Ştii că a murit Marin Preda ?

– Ăla mare ?

– Ăla care a scris cartea aia, **Morometii.**

– Hm !

– Ştii, cu Ţugurlan, cum citeau ei ştirile la fierărie ...

(N-am mai prins dialogul, căci la Primărie trebuia să mă dau jos).

*

Drumul spre „Cartea Românească" l-am făcut pe jos din centrul Bucureştiului. O dungă de curaj, un păienjeniş de senzaţii, în toate şi-n tot – emoţia mea nedomesticită. Oare voi avea şansa să-l văd pe Marin Preda, îmi spuneam, făgăduindu-mi în gînd că sigur aşa va fi. Mergeam pe o stradă îngustă, lungă, lungă, care nu se mai termina. Undeva pe la mijlocul ei, sau la capăt, era editura. Aminam în gînd treptele clădirii. Un scriitor, din care ai dat teze şi ai fost ascultat în anii adolescenţei, ţi se pare, ca om, o mirişte greu de pătruns.

*

În anticamera, dominată de o secretară omenoasă, aşteptau cîţiva redactori. Există o virilitate a aşteptării, o lunecare tardivă în exerciţiul aşteptării, un surghiun precaut în ierarhia aşteptării.

– Aş vrea pentru cîteva minute să stau de vorbă cu domnul Marin Preda. Sînt de la Timişoara.

Secretara s-a ridicat, a ciocănit uşor în uşa cabinetului şi, peste cîteva secunde, ca şi cum mi-ar fi dezvăluit că natura lucrurilor e aceeaşi pretutindeni, l-am văzut pe Marin Preda, deschizînd larg uşa şi invitîndu-mă.

*

Toată priveliştea pe care am avut-o în faţă semăna cu un frumos tablou de primăvară. Omul era minunat de bun în secunda aceea, o privire uşor obosită, dar tînără, o lumină zvîrlită la jumătatea vîrstei, s-a ridicat de la jilţul biroului, a venit spre mine, mi-a întins mîna, şi m-a poftit să iau loc. Era El, Marin Preda, în carne şi oase ; parcă toate apele despărţitoare s-au unit în acea comunicare simplă şi netedă. În ceea ce mă priveşte, simţeam că în încăpere pluteşte echilibrul şi mirarea.

– De unde eşti „de loc" ?

– Din Ardeal, zic.

– Cum, chiar din Ardeal ?

– Da, din Bistriţa-Năsăud, din satul romancierului Francisc Păcurariu şi al tînărului filozof de la Cluj, Tudor Cătineanu.

Înşirînd imediat amănuntele astea, îmi venea să-i spun, dar n-am mărturisit, că-n satul meu, mai toţi ţăranii, acum zece ani, îşi dădeau copiii la litere sau la filosofie. Îl vedeam că stă tare tihnit pe scaunul său şi că nu se grăbeşte în conversaţie.

– Şi cu ce trebi prin Bucureşti ? Mie îmi venea să amîn răspunsul ca să pot gusta mai pe îndelete din pluta vremelnică a acestei întîlniri. Fereastra era deschisă, afară era o toamnă călduţă, fel de fel de artişti se vînturau prin clădirea aceea, bucureşteni necunoscuţi, care mă intimidau prin firescul lor nervos.

– Drept să vă spun, am venit prin Bucureşti cu treburi mai grele, dar şi ca să vă cunosc. V-am adus nişte manuscrise de proză şi poezie ca să mi le vedeţi. Acum zece ani, n-am avut curajul să debutez, dar de astă dată vreau să-mi încerc norocul la Dumneavoastră. I-am întins cele două plicuri cu manuscrise. A luat din fiecare o foaie, cum s-a nimerit, şi mi le-a citit.

– Curios, proza dumitale îmi place mult mai mult decît poezia. Aplecîndu-se puţin de şale şi-a adunat palmele în cruce : „He, he, he, şi chiar aşa, vrei să intri în literatură şi cu poezie şi cu proză".

Pe loc mi se făcu frică de eventualul sarcasm a lui Moromete ...

– Uite, zice, ţi-l recomand pe Florin Mugur, să se ocupe de proza dumitale şi cînd te-ai hotărît să-ţi publici proza, vino la noi degrabă. În ceea ce priveşte poezia, nu te pot ajuta aşa de repede, că, după cum bine ştii, la poezie se dă concurs.

– Bine, am răspuns, înmărmurită de eventualul noroc.

– Şi zici că eşti din Ardeal ? De fapt, toţi poeţii tineri din Ardeal nu se pot dezbăra de aerul lui Blaga. Unde ai terminat facultatea ?

– La Cluj. La Biblioteca Centrală din Cluj, se stătea la coadă ca să poţi ocupa locul unde citise Lucian Blaga.

– Cunoşti cumva poezia Lilianei Ursu ?

– N-am citit decît cîteva poezii prin periodice, mi se pare că erau unele bune.

– Să ştii că poezia dumitale seamănă foarte mult cu a ei.

Părea că are chef de vorbă, stătea tihnit pe scaun şi nicidecum n-avea de gînd să se ridice. Pe loc, mie însă mi se terminară cuvintele. Aducîndu-mi acum cu precizie aminte de fiecare cuvînt, mi se pare că Marin Preda avea un bun simţ al absenţei în dialog. Deşi toată discuţia era vie, se vedea că se interesează de soarta debutului meu, toată prezenţa lui era adînc călătoare. Ca şi cum nu voia să dea buzna în neliniştile, eşecurile sau viaţa altora. Firește că acum îmi pare rău că m-am ridicat prima de pe scaun, că am întepenit aşa într-o muţenie care nu era a mea, trebuia să-l întreb mai multe, mai cu seamă că în alte împrejurări tare-mi plăceau întrebările. Dar n-am făcut-o. Nu ştiam cît de plăpîndă era pentru marele Marin Preda pecetea anului 1980 ce venea. I-am dat mîna „să trăiţi domnule Marin Preda", rareori salutam aşa, dar îmi amintesc cu exactitate că astfel mi-am luat rămas bun de la omul şi directorul editurii „Cartea Românească". N-am mai văzut secretară, redactori, anticameră, nimic n-am mai văzut în faţa ochilor, am ieşit iute, ca şi cînd nici n-aş fi fost. Nu se-ntîmplase aievea ...

*

Acestei întîlniri îi dedic modestul meu poem, de aducere aminte şi de adîncă veneraţie, pentru cel care a zidit românilor Morometii –

Fotolii vechi, cu funii de safire
Fildeş nebun cu aripa-înec
Un pas în primăvara ta de mire
Cărunt ecran din care am să plec ...

E semn că verdele ecou e-n uşă
Cuvînt de sticlă îngropat în vie
Ploaia uscată arde în cenuşă
Lasă greşala-nchisă în chilie.

Biet spic de grîu însingurat în lan,
Topor ceresc s-adoarmă în scrisoare ;
Lumină de coşmar, toridul an,
Se-apleacă otrăvit de depărtare.

Ana POP-SÎRBU

memento

O invitaţie la „Gambrinus"

● **Presa timişoreană relatează în 1901 despre Caragiale**

Ziarul timişorean „Temesvarer Zeitung" din anul 1901 relatează un episod semnificativ din viaţa turbulentă şi zbuciumată a lui I. L. Caragiale. Acest fapt denotă că soarta scriitorului a fost cunoscută încă de la începutul secolului nostru în cercurile intelectualilor germani din Banat. Ziarul citat scrie printre altele : „Caragiale, autor de comedii, pline de umor, şi nuvelist, căruia literatura română îi datorează perle de zugrăvire sensibilă a relaţiilor sociale din patria sa, este de fapt o personalitate deosebit de populară în ţară ; cu toate acestea, operele lui ca şi creaţiile altor scriitori naţionali remarcabili nu pot concura producţiile de masă, larg răspîndite în România, ale literaturii de senzaţie franceze".

Ziarul continuă apoi : „Întrucît Caragiale nu este omul care, după obiceiul unei anumite clase de intelectuali, s-ar apuca să trăiască din autoadmiraţie sau de pe urma mecenatului unor protectori mărinimoşi, a făcut o nouă încercare, preluînd berăria „Gambrinus" din Piaţa Teatrului, pentru a-i asigura existenţei sale un reazim mai trainic". Legat de o reprezentaţie a piesei sale „O scrisoare pierdută", la Teatrul Naţional de atunci, ziarul reţine următoarea poantă a „berarului poet", cum îl numea pe Caragiale : „Recent, la o premieră a comediei „O scrisoare pierdută", cunoscută ca o inspirată piesă de succes, publicul numeros aplaudase într-un mod atît de frenetic, încît, la sfîrşitul piesei trebuia adus, din berăria lui, autorul, pentru a se prezenta publicului care-l reclamase în mod furtunos. Caragiale se lăsă înduplecat, ieşi la rampă, iar după o plecăciune reverenţioasă rosti următoarele cuvinte : „Vă mulţumesc pentru aplauzele pe care le-aţi dat piesei mele. La revedere, peste un sfert de oră, la Gambrinus".

Publicul a primit invitaţia cu plăcere şi voie bună, iar un sfert de oră mai tîrziu, în spaţioasa berărie nu s-a mai găsit nici un loc liber.

NIKOLAUS BERWANGER

cartea de idei

Tache Papahagi

MIC DICŢIONAR FOLCLORIC

Ed. Minerva, 1979

În seria mare de dicţionare cu care editurile ne asaltează în ultima vreme, (unele, de altfel, de certă valoare şi reală necesitate), lucrarea lui Tache Papahagi, cunoscut ca discipol şi continuator al lui Ov. Densusianu, se înscrie ca un remarcabil eveniment ştiinţific, o premieră absolută în domeniile ce le abordează : folclor, etnografie, dialectologie.

Prin noutatea şi concepţia cercetării, această operă lexicografică de excepţie poate fi apropiată, pînă la un anumit punct, de **Dicţionarul de idei literare** (vol. I) al lui Adrian Marino. În cele peste 100 de articole, autorul realizează adevărate **micromonografii a unor cuvinte-temă** din universul ideatic şi de simţire al folclorului românesc, cu penetrante incursiuni în spiritualitatea europeană şi mai ales în cea sud-est europeană, relevînd, în ultima instanţă, un mod propriu de a gîndi şi a simţi, o concepţie de viaţă şi o viziune artistică, specifice poporului nostru.

Eruditul folclorist, dublat de un avizat etnograf şi dialectolog, consacră prima parte a dicţionarului unor aspecte teoretice ca : definiţia, domeniul şi originea folclorului, relaţia sa cu etnografia şi filologia, universalitatea, specificitatea şi verosimilitatea trăirilor în folclor etc., astfel că lucrarea surprinde şi prin multitudinea domeniilor ştiinţifice cu care vine în tangenţă : filosofie, artă, teologie, cosmografie, literatură, istorie, drept, sociologie ş. a. Autorul ne derulează apoi, întregul eşafodaj al unui ansamblu de teme folclorice, „o bogăţie unică de fapte, culese personal în numeroase cercetări de teren şi de informaţii înregistrate în lucrările de referinţă ale domeniilor abordate".

Scris într-un stil cursiv, atrăgător, cu participarea şi căldura sufletească a naratorului din epica populară, **Micul dicţionar folcloric** trezeşte o adevărată emulaţie spirituală în conştiinţa lectorului şi incită la noi cercetări şi studii asupra acestui nesecat rezervor de gîndire şi simţire românească, care este folclorul.

Vasile PISTOLEA

consemnări

Percepţia timpului în „MOROMEŢII"

O noţiune nicidecum periferică, prin implicaţiile sale psihosociale, a „Morometilor" o constituie **timpul.** Conjugată cu motivul **disimulării, temporalitatea** rămîne o altă dominantă a romanului, abordată însă de scriitor nu din perspectiva mecanicii clasice, căci pentru Newton „timpul absolut" înseamnă timpul „adevărat şi matematic în sine şi după natura sa", care „curge în mod uniform fără nici o legătură cu ceva extern şi se numeşte durată" (Emil Luca, „Elemente de fizică modernă" vol. I, Ed. Junimea, Iaşi, 1974, pag. 6–7), ci dintr-o perspectivă vecină relativismului einsteinean. Sub acest aspect, volumul I al „Morometilor" este în întregime aşezat sub semnul variabilităţii temporale, uşor recongnoscibilă dacă apelăm fie şi la simpla tehnică contrapunctică : „În cîmpia Dunării, cu cîţiva ani înaintea celui de-al doilea război mondial, se pare că timpul avea cu oamenii **nesfîrşită răbdare ;** viaţa se scurgea aici fără conflicte mari" şi : „Trei ani mai tîrziu, izbucnea cel de-al doilea război mondial. Timpul **nu mai avea răbdare" („Morometii",** vol. I, ed. III, 1972, pag. 5 şi 421, s. n.).

Cui se datorește faptul că nu doar timpul oamenilor, ci parcă şi „timpul" animalelor se tîrăşte, la început, cu viteza melcului : „Calul **se opri** din scărpinat şi porni **nepăsător** spre prispa casei unde zăcea Paraschiv. Moromete se luă după el, dar calul nu-l luă în seamă, **se opri** lîngă prispă şi întinse gîtul lîngă parmaclîc, unde începu să roadă cu dinţii dintr-un drob de sare" (id., pag. 7, s. n.), pentru ca apoi să-şi accelereze derularea spre final ? Care să fie **cauzele** acestei **percepţii diferenţiate** a timpului morometian ?

Una se pare a fi absenţa iniţială a evenimentelor cruciale, cardinale din viaţa celor două colectivităţi sociale : familia lui Ilie Moromete şi satul Siliştea, entităţi patriarhale, cu rosturile lor netulburate, osificate de mult într-atît, încît se desfăşoară de la sine, asemeni unui „perpetuum-mobile", căruia parcă pînă şi impulsul iniţial îi prisoseşte dintr-o totală inutilitate. Cînd apar însă factorii perturbatori şi evenimentele se precipită, amintitele colectivităţi sînt ameninţate cu dezagregarea, echilibrul originar, caracteristic sistemelor relativ închise, neputîndu-se reface decît pe alte coordonate şi printr-un greu tribut plătit noilor imprejurări : imposibilitatea conservării invarianţilor.

Altă cauză credem că ar trebui căutată în devenirea înceată, dar ireversibilă, a satului însuşi, în tendinţa deplasării acestuia de la condiţia de grup social **„medio"** (în care coexistă raporturile directe şi personale între locuitorii care se cunoşteau reciproc, cu relaţiile indirecte, mediate, instituţionalizate), la cea de grup social **„macro"** (cu accentul pe ultimul tip de relaţii), tendinţă generată de afluxul de persoane străine, necunoscute băştinaşilor, mesageri ineluctabili ai vremurilor noi : „...s-ar fi zis, văzînd ce oameni ieşeau acum la iveală, că un sat parcă nu era o aşezare de cel mult două mii de case adunate într-o vale a unui rîu şi ascunse sub salcîmi, ci o groapă fără fund din care nu mai încetau să iasă atîţia necunoscuţi" („Morometii", vol. II, ed. III, 1972, pag. 66). Păstrarea „statu-quo"-ului ţine astfel doar de domeniul imaginarului, lucru posibil, un timp, pentru Ilie Moromete, nu însă şi pentru purtătorii „religiei noi", printre care se află şi tînărul notar, personaj iniţiatic, ale cărui luciditate şi clarviziune îi apar debusolatului Niculae Moromete ca descinse dintr-o zonă a ocultului.

Prin urmare, odată referenţialul schimbat, noţiunea clasică de **timp** devine inoperantă, inadecvată noilor realităţi. **Percepţia timpului** morometian se acordă astfel cu fluxul accelerat al evenimentelor, se acomodează noilor structuri socioumane : timpul se grăbeşte, nu mai are „răbdare", **se relativizează ...** (Pantelimon Gelu, „Psihologie socială", Buc., 1974, cap. VIII-1).

Traian GALEŢARU

profiluri

EUL LIRIC sau EȚETERA de Gheorghe Azap

Eul liric este un loc profanat. Gîndirea veche, clasică și nouă cu rîvnă îi caută resorturile, îl demontează, îl scot la lumină, în ciuda patimii sale pentru umbră, penumbră. Iar cînd teoria imanenței textului, cercetat în sine și pentru sine, ca lucrare anonimă, ruptă de cel care l-a închegat, cînd o asemenea teorie îngroapă eul liric de viu, acesta se revoltă. Deducem că eul liric e paradoxal. Dar mai presus de toate e lacom : „Dă-mi ! că sînt lacom și că am bacili. / Dă-mi degetele ! Dă-mi poza ta ! Dă-mi tot ! / Dă-mi mugurii aceia infantili ! / Dă-mi șansa să ajung lingă compot" **(Maxima cerere).**

Eul liric este un mit romantic. Ca semnificant el este sumbru. Ca semnificat, el suferă, e dominat de afectivitate impulsivă. Trama lui mitică este demonică, fiind chemat să schimbe fața lumii, lucrînd interior, dar uneori și pe baricade. Damnat, scandalagiu, dezarticulat ca o pictură cubistă, eul liric modern se „manifestă" : automat și univoc, producînd „scîntei" (André Breton). Sub toate chipurile, eul liric s-a instituit însă ca o ființă sacrosanctă, cultivată ca atare de istoria literară, plasată în Panteonul spiritual al nației.

Dar iată că a venit vremea marilor demitizări, printre care una din cele mai spectaculoase poate fi socotită psihanaliza, extinsă încă de întemeietorul ei, doctorul Sigmund Freud, la cîmpul literelor și mai ales al făuritorilor acestora. Mai toate direcțiile noii critici franceze pornesc de la psihanaliză, o preiau sau se definesc în raport cu ea ; peste tot însă este vorba de a sonda instanțele psihice ale subiectului creator, plasat la cele trei nivele : pulsiunile pornite din ego, cenzurate de conștiința eului, sau a supra-eului colectiv.

De fapt, dacă i-aș spune prietenului meu, eului liric în discuție, că este prada defulării dorințelor libidinoase, refulate în inconștient, că îl rod complexele oedipiene (ceea ce bănuiesc că e adevărat, căci iată ce spune : „Mamă, m-ai adus pe lume ca pe-o floare desuetă ; / Suflă anii și mă-ndoaie-n grohotișuri hămesite ; / Stele matrimoniale nu mă strigă din trompetă ; / Noaptea, pînă sub coșciuge, fără milă mă trimite" — **Covîrșit mai sînt de nouri),** deci dacă i-aș interpreta poemul subliniind alăturarea dintre chemarea mamei și stelele matrimoniale, ori că m-ar agresa, ori că, din fals respect pentru condiția profesorală, mi-ar replica : — „Ce vorbiți, domnule profesor ?" Ca țăran ascuns într-o fostă prisacă, unde rugina este de polen și sufletul de miere, ar accepta doar determinările arhetipale, roșind la invocarea întemeierilor lor psihanalitice.

Curios, atras ca albina de soare, îmi va asculta o altă ipoteză, la care va replica, „O fi, Dom'le ! Se poate !" Această ipoteză este că eul liric se instituie ca o instanță semiotică, care poate integra alcătuirea psihanalitică, însă doar ca un caz particular, pe lîngă celelalte. Instanța semiotică a eului liric are prin urmare o dimensiune semantică, alta sintactică și alta pragmatică. Le vom aborda pe scurt, în perspectiva actuală, cînd ultima le luminează și pe celelalte.

Va trebui deci să ieșim din impasul psihanalitic al restrîngerii la pulsiunile interne pornite din ego și să luăm în considerare, cum se spune, și stimulii externi. Necazul este că eului liric nu-i place această sintagmă de sorginte behavioristă și pragmatic-americană. El preferă o alcătuire mai vastă, care îl impresionează global, ca o strălucire de cale lactee : „Departe... Ca o foame de vîrcolac mă rumpe / Pohodul printre stele și bolți de ciumafai ; / Cu douăzeci de unghii să-mi proiectez un drum pe / Arena veșniciei în care mă-ntîmplai //... Am sete nesfîrșită și sațiu de-o potrivă ; / Mi-e poftă de viață ! și-n veci de veci aș vrea / Să o filtrez în mine, prin pori de sugativă, / Ori să-mi dizolv pupila, ca să renunț la ea" — **Departe.**

Relația pare deci de filtrare a universului referențial de către eul liric. Chiar această operație depășește însă ipoteza prea simplă a reflectării iconic-superficiale în oglindă. Dar eul liric de azi concepe și altă soluție : „Ori să-mi dizolv pupila, ca să renunț la ea". Este varianta disperată a autodezagregării prin sinecdocă a organului vederii și astfel, prin metonimie, a perceperii imaginii lumii și a imaginii interioare, într-o aspirație a neantului.

Oricum, universul referențial al eului liric se înfățișează în viziuni noi, astronautice, populat de O.Z.N.-uri, de unde electromagnetice. Am vrut să-i spun că lumea este tabulară pentru a-i sugera alcătuirea globală, cuprinzătoare ; de acord cu acest „omniloc", mi-a dat să înțeleg că înainte de toate relieful contează : „Nu pot concepe viața fără dealuri. Dacă mă lasă C.A.P.-ul și primăria, am să-mi fac o casă ceva mai sus de biserică, înconjurată de mesteceni". Deducem, așadar, că universul este pentru el ondulatoriu și nu corpuscular.

Mai presus de toate lumea este entropică, aflîndu-se deci mereu în stare de balans, de incertitudine, de neordine : orice chip, orice frîntură de imagine, de eveniment, de freamăt și de înfiorare, orice pornire, înconjoară eul liric, care astăzi se încadrează în acest anticoncert. Percepînd aceste frînturi, inclusiv propria sa frîntură, eul liric reduce din entropia lumii prin realizarea informației. Aceasta este mai întîi de natură probabilistică, constînd în diferența dintre incertitudinea inițială și cea rămasă după realizarea „evenimentului". Apoi, însă, ea este și de natură semantică, depozitîndu-se în presemne poetice. Mitul eului poetic vrea ca toate aceste informații să dea roade, dar se știe că „multe flori sînt, dar puține rod în lume or să poarte", că nu toate „catargele" ajung la destinație, unele dintre ele eșuînd sub mare, era să zic în „subconștient".

Putem oare spune că, elaborînd discursul poetic, eul liric reduce din entropia lumii ? Ipoteza structurală, aceea a ordinii funciare a alcătuirii poetice se bazează pe postulatul reducerii entropiei. De fapt, semnele limbii sînt instrumente ale informației, iar articularea lor înseamnă în general scăderea entropiei. Numai că articularea în discurs poetic introduce o nouă entropie, care rivalizează, demiurgic, cu entropia lumii. Iată, de pildă, cum eul liric introduce explicit antideterminări ca „interoghez", „în deșert", „incert" (N. B.) non-„adresa", „imagina", „sorții" (N. B.), „vid", „invalid", „baloane de săpun", „infinit", „chițibuș" etc. : „Doamnă șatenă ; Doamnă de alun, / Mi se înclină sorții către vid, / Proiectele fiindcă îmi apun / Într-un cotlon de spațiu invalid, / Ascuns între baloane de săpun" — **Dragă Doamnă-simplă.**

În afară de această entropie, trebuie luată în considerare entropia din momentul receptării textului ca atare, nesfîrșita entropie provenită din nivelul semantic cu întreaga sa combinatorică.

Eul liric este pe de altă parte semnificantul înțelesurilor lumii : el concentrează universul referențial, îl sublimează prin semnificații, îl îmbogățește prin metareferință, înțelegînd prin aceasta analogul referențial al metasememelor : metonimii și metafore ale lucrurilor. Astfel eul liric devine o „tabula entropica".

Receptarea discursului liric ar trebui să însemne realizarea unei mari cantități de informații. Așa se întîmplă lucrurile în raport cu textul și cu receptorul tradițional. Acum însă eul liric transmite un mesaj nu pentru a aduce liniște informațională, ci pentru a isca neliniștea entropică : „Iarăși greieri. Vermuială. / Toamnă rea vezi bine că-i / Bruma septentrională / M-a exclus dintre flăcăi. / / Cade frunza. Xantofila / Bagă spaima în copaci, / Despuindu-i cu de-a sila / Și lăsîndu-mi-i posaci" — **Toamnă rea.**

Cum am sugerat, există o sintaxă pragmatică a eului liric în care lumea și el se alcătuiesc într-un singur text în care universul este tema și eul liric rema. Mai interesant este că eul liric făurește sintaxa nouă a lumii prin ieșirea din codul lingvistic și intrarea în „sistemul simbolic în veșnică lucrare și necontenită prefacere" (cf. revista „Langages", 54, iunie 1979, p. 39). Marea tehnică de a reface sintaxa lumii este metafora, readusă acum în accepția ei animistă, atropomorfică, rituală și mitologică, analizată cu luminozitate de Tudor Vianu **(Problemele metaforei)** ; dar este vorba acum de o altfel de atitudine a omului modern, care crede în literalitatea metasememelor, introducînd o nouă ordine, bazată pe opțiuni ieșite din pluralitatea de lecturi a lumii.

Eul liric transfigurează receptorul, precum și calea lui, transformînd-o-n violină, instrument de nebănuite armonii. El ascultă cîntecul sferelor, îl amplifică și ne transmite noile acorduri, sporind cantitatea de absolut din univers.

Paul MICLĂU

Dorin Tudoran

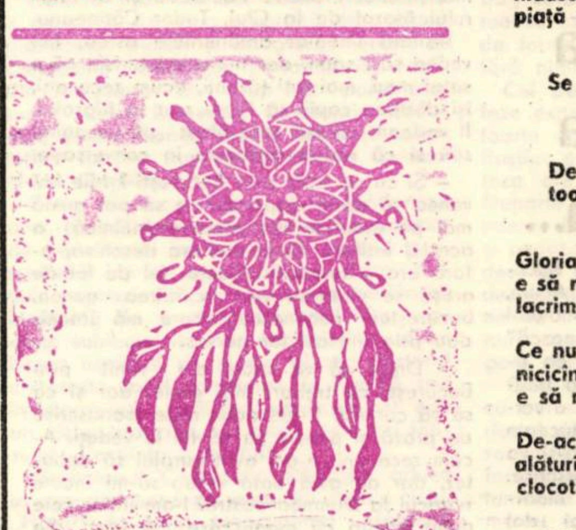

ATÎT NUMAI

În fiecare os mi-ați sădit
un mausoleu
în fiecare picătură de sînge
port, roșie —
o piață.

Dacă i-ar da prin minte
copilului meu
să sufle spre mine
cît într-o luminare, atît numai —
n-ar auzi decît
prăbușindu-se-un vraf de ziare ;
mausoleu peste mausoleu,
piață cu piață.

PRO DOMO

Se știe :
„Eu pot eșua
imaginea mea —
niciodată".
De-aceea
toate aceste scrijelituri.

GLORIE CEPII !

Gloria cepii
e să ne facă a vărsa
lacrimi.

Ce nu poate ea
nicicînd
e să ne facă să plîngem.

De-aceea strig
alăturîndu-mă satisfacției voastre
clocotitoare :
„Glorie cepii !".

SLAVĂ ȚIE, CARACALLA !

Întinși pe-un braț de paie
intram pe Via Appia Antica
într-o căruță cu coviltir.

Mă strîngeai în brațe
și, printre lacrimi,
aproape că urlai :
„Ce triumf ! Cum
de-am putut să mă tem !?"
Străbătusem Sudul.

Al. Jebeleanu

ELEGIE

Ce tristeți în sufletul neprihănit se strecurară !
De parcă ți-ar fi mușcat din zile un balaur,

Pe chipul tău, o penumbră de aur
Stinse accentele de primăvară.

Unde voi regăsi, iubito, sursele tale de bucurie ?

Cum voi recompune liniile albe, diminețile,
Cînd neguroasa melancolie ți-a mutilat singurătățile,

Îndepărtînd glasul meu de poezie ?

Teamă mi-e că vor amuți și privighetorile,
Ramurile vor fi sfîșiate, aleele pustii,
Se vor topi una după alta, bolnave, culorile...

Poate vor seca și apele fără iubire,
Gust de cenușă vor avea ciorchinii de liliac și serile.

Și de la cine, iubito, voi mai cere mîntuire ?

DOAR DRAGOSTEA...

Trec prin deșert, prin miriști anonime,
Prezența ta — magie — mi-e oriunde.
Ființă-ți jucăușă îmi răspunde ?
Ori neființa ? Cerul ce senin e !

În zori sau noaptea, ceasuri după ceasuri
Mă urmărești, te urmăresc în gînd.
Știu, dorul tău și harfele la rînd
Mai împrumută îngerilor glasuri.

Da, pentru tine-aș arde ca o pară,
Iradiind prin alge-n ierni tîrzii,
Regretul l-aș preface-n primăvară.

Sihastru trec prin sterpele cîmpii,
Umil durînd geometricul sonet
Cînd sferele mă dăruiesc discret.

INTERLUDIU

Oricît de-nfrînt mă simt, răzbat la tine,
Obrazu-mi să-l cufund în părul tău.
Cu rostul și cu semnele stăpîne
Pe tonuri și pe tihna mea mereu.

Răspline ore, fiece clipită
Le retrăiesc adînc de șapte ori,
Ți-e trupul desfătare risipită
În patimi și meandre, în candori.

Ce blestem ispășesc de-mi ești departe ?
Terestră ? Idolatră ? Siderală ?
Ți-am captivat tăcerile în carte.

Dar nu-mi alungi verzuia îndoială ;
Obscur incinsă și tăinuitoare
Tot prelungești nevolnica-mi eroare.

MOMENTE LA PLECARE

Cînd ești absentă îți vorbesc în gînd,
Noaptea o cernem, ziua împreună ;
Pe inima-mi cu nimbul tău stăpînă
Și-obrazul în fîntîna mea răsfrînt.

Mă copleșești și sînt, umil, al tău
Și alte chipuri parcă mi le-alungi.
Fie că rîzi albastru sau că plîngi
Un dialog cu tine țes mereu.

Aleele din parc îți aparțin
Și locuri perindate împrejur
Parfum au luat din tine și contur.

Pe frunzele stejarilor imprim
Un nume care-n taină ți l-am dat
Iar Veșniciei îi mai scriu un psalt.

ABIA-N FURTUNI...

Da, azi, cînd și sărutul ți-e amar,
Seisme cînd ne-amenință iubirea
Se dezvelește-n zumzet amintirea
Și răscolește-ntr-un ținut de jar.

Abia-n furtuni evoc și prețuiesc
Iubirea noastră sacră, fără seamăn
Și fără timp. Cu meteorii geamăn
Inelul ți-e din aliaj ceresc.

Icoana ta dintr-un sezon torid
Mi s-a fixat în inimă cu nimb
Cum aș putea din doruri s-o desprind ?

Nealterată-n sorociri de vreme,
Iubirea oscilînd în anotimp,
Hölderlian respiră în poeme.

I. GRINEVICI

MISS ARABELLA*)

...Copilăria Ștefanei se mistuise odată cu sănătatea mamei sale, care căzuse la pat, a doua zi după ce fata împlinise paisprezece ani. Femeia avusese, mai demult, dureri în pîntece, dar se ferea să se vaite, și plîngea numai cînd bărbatul era la slujbă, sau se întîmpla să zăbovească la cîrciumă. O căutase un doctor grăbit și distrat, fornăind pe nas ca un cal, care lăsase o rețetă și plecase numărînd banii bolnavei. Absent cum era, nimeri în bucătărie, unde cleveteau două vecine, iscodindu-i părerea. Peste două săptămîni, cînd mama Ștefanei se certase cu una din femei, aceasta îi strigă de peste gard, cu o voce pițigăiată, care răsunase peste ogrăzi :

— Canceroaso, nu-ți mai calc în casă cîte zile vei mai avea ! Ai cancer, prăpădito !

Astfel, bolnava află că prin măruntaiele ei rodea un rău fără leac, după care nu se mai sculă din pat. Privea pierită pe fereastră, la viața altora, plîngînd fără glas și rușinîndu-se de ea însăși. Într-o dimineață, își chemă fiica. Ștefana fu înspăimîntată de chipul mamei, care arăta groaznic, pe care moartea pornise să-și cioplească pecetea. Privi mai tot timpul la cămila albastră, brodată pe covorașul de deasupra patului.

— Iartă-mă, Ștefana... iartă-mă, pentru că ți-am dat viață — zicea ea încetișor, și fetei i se păru că rîde ușurel, pentru că patul începuse să se zgîlție. Nu ești destul de mare ca să pricepi... Tata nu te iubește. Ne urăște pe amîndouă, săracu'. Ai să rămîi singură, șopti bolnava, privind în tavan, cu ochii sălbăticiți.

Apoi ceru să-i aducă din curte o creangă de liliac.

Profeția ei se adeveri chiar peste o săptămînă. Căsuța, pentru care se ancorase în Giurgiu Manole Roiu, în urmă cu cincisprezece ani, privea tăcută în urma dricului împodobit cu flori, în care stăpîna pleca fără întoarcere pe plaiuri „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin", cum nazalizase popa Drîmbă, un bețiv înrăit.

În curte creșteau doi duzi, un tei bătrîn cu coaja neagră și o droaie de pisici. Primăvara și toamna, copacii rămîneau în grija vînturilor. Iarna, zăpezile îi îmbrobodeau atît de gros, încît nu trebuia să-ți bați capul. Pisicile însă rămăseseră în grija Ștefanei. Manole Roiu nu se sinchisea de nimic. Casa, slujba, fata și vioara sa veche, păstrată într-un toc roș, nu-l mai nelinișteau în nici un fel. Casa, pe care o luase de zestre, se părăginea ca și grădina ; slujba din port era atît de neînsemnată, încît nu-și dădea nici măcar osteneala să lipsească vreodată, fata creștea de la sine, iar viețuitoarele cu blana tărcată își vedeau cam singure de rosturile lor pisicești.

Numai cu vioara se întîmpla altminteri. Arareori, în serile ploioase cînd se întorcea băut, o scotea din tocul ei zdrențuit, privind-o îndelung, în tăcere, cu ochii tulburi. Ștefana nu pricepea de ce nu cînta nicodată, și mai ales de ce spunea că moarta îl împiedecase să cînte la vioară. O vreme, crezuse că asta se datora faptului că răposata suferea adeseori de durere de cap, dar nici acum, după moartea ei, nu-l auzise pe Manole Roiu să cînte. Într-o seară îl găsi, palid, răvășit, mîngîind instrumentul grațios și lăcuit, contemplîndu-l neputincios. În mintea ei se făcu atunci lumină.

— Tătucuțule, am s-o duc eu mîine la domnul Vișan s-o repare. Ai să vezi ce bine o să cînte pe urmă...

Domnul Vișan era un vecin șchiop, care repara primusuri, lega cărți, lipea crătiți și punea pînă și pingele. Manole Roiu o privi cu ură, scrîșnind din dinți, și Ștefana înțelese că nu se mai putea drege nimic. Începuse să strîngă bani, într-o pușculiță de pămînt în formă de butoi, ca să cumpere pe ascuns o vioară nouă, care să cînte ca lumea. Viața însă, rostuise ca Zamfirică, un motan mustăcios și leneș, pe care fata îl împodobea cu cele mai fișnețe funde, să fie rupt de dulăii plotonierului din vecini. Ștefana tocmi un sicriaș în care îngropă motanul în fundul curții, astfel că banii pentru instrument zornăiră în buzunarul șchiopului.

După moartea atît de violentă a lui Zamfirică, Ștefana pierduse plăcerea să mai dădăcească pisicile. Se lăsă cuprinsă de viața de la liceu, cu clase înăbușitoare, cu colege gălăgioase, care o înspăimîntau, cu grija lecțiilor și a șorțurilor primenite, cu gulerașe scrobite. Fata descoperise patima spălatului. Se îndrăgosti apoi de tainica viață a plantelor.

În după-amieze, cînd apusul zugrăvea pe cer tablouri fantastice, scăldate în văpăi sîngeroase, rătăcea pe malurile triste ale Dunării, cu pămînt negru și gras, culegînd buruieni și ierburi fără nume, întorcîndu-se cu un paneraș burdușit. Florile mărunte de „nu mă uita", de culoarea ochilor Ștefanei, nu creșteau printre sălciile pletoase. Lăptăreasa se minuna că „domnișoara" îi dădea, din dulap, rochii ciupite de molii, dar încă bune de purtat, pe mănunchiuri de flori neînsemnate, de care se săturaseră pînă și vacile. Într-o după-amiază de primăvară, în care răsunau clopotele vestind Deniile, Ștefana se hotărî să culeagă flori de aur din teiul care înflorise năvalnic lîngă bucătărie. Se urcase pe magazia de lemne, ca să ajungă la ramurile înflorite. Rupsese o creangă și, amețită de parfumul dulceag, rămăsese să privească zarea, în care mureau tînguirile clopotelor.

Peste gard, locuia cu chirie un slujbaș tînăr de la vamă, gălbejit, cu o mustăcioară ce părea o muscă mare și neagră ce i se lipise de buza groasă, uitînd să mai zboare. Ștefana, înfiorată de culoarea de peruzea a înaltului și de toate presimțirile primăverii, apropie creanga înflorită de buze, mirosind-o, cu ochii întredeschiși. Apoi o aruncă peste gard, la picioarele vameșului, în papuci, care își lustruia pantofii, fugind apoi rușinată, în penumbra odăii. Se privi în oglindă speriată și se trînti în pat, înăbușindu-și lacrimile în pernă. Dar nu vameșului îi fu rostit să deschidă către viață ochii albaștri ai Ștefanei...

Pe malul Dunării, în marginea Giurgiului, lîngă drumul pietruit, pe care curgea neîntrerupt un șuvoi de căruțe și mașini, se găsea o baracă cu nemți. Pe hărțile portocalii, străbătute de panglici albastre care închipuiau rîurile, la marele cartier general al Führerului, locul acesta era însemnat cu un infim pătrățel negru, care zicea că și acolo veghea un punct militar, la hotarul a două meleaguri înrobite. Eroii în uniforme de culoarea mucegaiului înverzit își ucideau timpul anevoie, pescuind, ascultînd muzică de dans, transmisă de la Breslau, sau rătăceau prin oraș vînînd femei și făcînd scandaluri prin localuri. Locotenentul Gustav Schmaltz comanda detașamentul care păzea un tun antiaerian, gustînd din plin tihna din spatele frontului. De la începutul războiului, conferențiarul Schmaltz, de la universitatea din Dresda, sub pretextul miopiei și al junghiurilor la inimă, rămăsese să lîncezească aici, rătăcind toată ziua pe mal, scuipînd plictisit în valurile mîloase ale Dunării.

Într-o zi, întîlnind o fată care culegea ierburi și neavînd altă treabă se luă după ea, ajutîndu-i să umple coșulețul de papură. Ștefanei, ofițerul cu ochelari și obrazul stropit de coșuri, i se păru mai frumos decît toți artiștii italieni din pozele pe care le avea acasă. Îi plăcea și ciocolata, în pachete verzi, cu care-i umplea buzunarele, dar mai ales faptul că atunci cînd trecea cu el, soldații germani, care îngroziseră orașul, îi salutau în poziție de drepți, zîmbind ca niște mielușei.

Într-un amurg înmiresmat, în umbra sălciilor de pe mal, conferențiarul apăru într-o tunică nouă, mirosind a colonie și rom, cu un aparat fotografic. O însuflețire ciudată sclipea în ochii miopi ai locotenentului, care pomenea ceva despre front, dar nu izbuti s-o fotografieze, deoarece se lăsase întunericul. Atunci o îmbrînci, nerăbdător, într-un tufiș de troscot și ochii speriați ai Ștefanei citiră pe cer o pagină necunoscută pînă atunci.

A doua zi, locotenentul dispăru odată cu detașamentul de hitleriști. Baraca din marginea șoselei se umplu de alți purtători ai aceleiași uniforme. În a patra lună, cînd fapta vitejească a locotenentului ieși la iveală, fata își privi îngrozită rotunjimea nefirească a pîntecului, și se gîndi să se arunce în Dunăre. Păru hotărîtă, dar, mai mult decît moartea, o îngrozi apa cenușie și rece, alergînd cu o încăpățînare oarbă. Plînsese de frică și ciudă și se întorsese acasă doborîtă. Strînse în grabă cîteva lucruri, hrăni pentru ultima oară cele trei pisici și, luînd ierbarul sub braț, plecă fără să mai întoarcă capul. La colțul străzii, își aminti însă ceva și se înapoie furioasă. Scrise pe colțul mesei un bilet pe care nu-l mai isprăvi și scoțînd vioara, din învelișul zdrențuit, o călcă în picioare.

Abia peste trei zile, în gara amețitoare a Bucureștilor, unde ajunsese istovită, cunoscu, din întîmplare, un student palid și înalt, care locuia într-o mansardă de bloc. Acolo, la etajul al cincilea, după o săptămînă, în care studentul aplică toate cunoștințele sale căpătate în doi ani de medicină, izbuti cu chiu cu vai s-o descotorosească de odrasla locotenentului teuton. Recunoscătoare Ștefana îi lăsă viitorului Esculap ierbarul cu coperțile negre și, vîrînd cheia la locul știut, sub un carton tocit, se aruncă în clocotul capitalei. Jurase în ziua aceea răzbunare cruntă bărbaților, însă, odată cu timpul jurămîntul păli, și aducerea sa aminte se șterse.

...Nici măcar în arenă, cînd călărea acum pe spinarea albă și rotofee a lui Jim, Ștefana — devenită de mult **„Miss Arabella"**, adesea nu se putea opri să nu se simtă măgulită de privirile pofticioase ale bărbaților, care aplaudau sirguincios călăreața despuiată, zburînd ca un diavol, în costumul său de paiete, care ardea ca jăratecul.

* **Fragment din romanul „SALTIMBANCII", aflat sub tipar.**

Traian Pop Traian

IMAGINE

Ce imagine stranie iarna
măsurată de pluguri de la un capăt la altul
tocmai astăzi cînd cei ascunși în mine
sînt plecați din zori să bea apă neîncepută
cu palmele ei
zbirniie vagi furtuni prin urme tăcute-n omăt
sînt calm dar n-aș dori s-aștept prea mult
dați-mi un țurțure să descarc în el electricitatea solară
ce se apropie de mine precum plugurile de haina de lut
pe care odată și-odată tot o voi proba
orbit de lumina de deasupra

SINGURĂTATEA CORABIEI

printre pomii încărcați de păsări ce nu mai pleacă
ochii cofetăriilor cu nume de munți privesc descompunerea
corabiei ce se depărtează
mercenară a nimănui
starea de spirit cîntărește ziua ucisă de ploaie și frig
fără început sau sfîrșit întrebările
rememorările
adunare primitivă de fapte și neputințe
strivită în glasuri tabagice
anii i-am transformat în măști
și ne purtăm ca pe niște corpuri neînsuflețite
ni s-a făcut program fără să fim consultați
oare copii vor naște roboți
pentru bazilici vechi sau mai noi
răspîndite deja peste tot
cu turle antiaeriene superioare cu un cat
caselor de locuit
liniște
pe străvechea corabie se vorbește despre pace
bătrînul trecut în neființă pentru toți
a fost aruncat peste bord
tîrînd în pelerina largă apropiatul mariaj
nu-i exclus ca totul să ni se pară o.k.
i-au fost ultimele cuvinte

VOI MĂ VEȚI IERTA PENTRU TĂCERILE MELE

voi mă veți ierta pentru tăcerile mele
agale pășind
în zilele ce nu vor mai avea soare
nu veți înregistra decesuri în dreptul fiului mare
tot mai către lume fugar
suflet singur la porți nevăzute
instrument la care cîntă pe rînd tristețea
mîndria noaptea timpul
cînd trec de la o creșă la alta
voi veți ierta și înțelege
cu bunul simț al oamenilor de rînd
că vreau să locuiesc cu arta cu blestemul ei care cere tot
ca un actor pierdut în costumul lui
ce uită să mai treacă pe la cabină

televiziune

DUMINICĂ, 15 iunie

8,30 Tot înainte. 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii. 9,40 Cu cîntecul și jocul pe plaiuri dobrogene. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody — ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Temerarii. 15,10 Film serial. Potopul. 16,00 Telesport. 18,00 Cutezătorii spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,15 Călătorie prin țara mea. 19,35 Antena „Cîntării României". Emisiune realizată în județul Gorj. 20,45 Film : Bravul soldat Rossolino. 22,20 Telejurnal.

LUNI, 16 iunie

15,00 Volei femenin România — Polonia. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,45 Cadran mondial. 20,10 Orizont tehnico-științific. 20,55 Bastardul. 21,45 Melodii fără vîrstă. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 17 iunie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas (rel.). 16,00 Telex. 16,25 Volei feminin România — U.R.S.S. 17,10 Clubul tineretului. 17,55 Revista social-politică TV. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Ancheta TV. 20,10 Teatru TV. Pădurea împietrită. 21,45 Melodii populare. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 18 iunie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Volei feminin. România — Cuba. 17,25 Ecran de vacanță. Cireșarii. 18,15 Tragerea pronoexpres. 18,25 Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim... 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 La ordinea zilei în economie. 19,35 Noi, femeile. 20,15 Telecinemateca : Cît de mult te-am iubit (italian). 22,15 Telejurnal.

JOI, 19 iunie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,30 Volei feminin România — R. P. Chineză. 17,25 Viața culturală. 18,10 Copilărie, ani de aur. 18,35 Sindbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,45 Ora tineretului. 20,25 Concursul și festivalul cîntecului popular „Maria Tănase" Craiova. 20,55 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent. 21,15 Liliacul. Premieră TV. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 20 iunie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Reflector. 19,40 Film : Leii cei tineri (englez). 21,55 În pași de dans. 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 21 iunie

9,30 Ecran de vacanță. Din legendele Olimpului. Desene animate (sovietic). 9,55 Muzică populară. 10,05 Telecinemateca (rel.). 12,05 Concert educativ. Omagiu enescian. 13,00 Mozaic cultural-artistic. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,35 Dallas. 21,25 Meridianele cîntecului și dansului. 22,30 Telejurnal. Sport.

televiziune

„EVUL MEDIU ÎNTÎMPLĂTOR" de Romulus Guga

teatru

În jocurile perfide ale fiecărui timp, omul caută speranței un nume. Prin forța împrejurării de a trăi omul nu e străin de răul din lume; ne-am obișnuit să spunem că soarta lumii depinde de fiecare dintre locuitorii ei și n-am concepe dreptul la indiferență al cuiva aflat oricît de departe de epicentrul răului. Distanțele nu mai sînt ocrotitoare azi, în măsura în care păreau gîndirii altor epoci, ni se pare normal și moral să ne ocupăm de întîmplările absurde, contrariante ale vremii cu aceeași îndărătnică atenție cu care menținem în curățenie obiectele propriei case.

Din această perspectivă, nimic mai firesc în dramaturgia românească actuală decît piesa lui Romulus Guga, decît poziția dramaturgului, decît decizia de-a și-o rosti, scriind **„Evul mediu întîmplător"**. Este corect să observăm că „tragicomedia în două părți, trei interogatorii și un epilog" este **sentința unei conștiințe** aflate alături de cei care, pretutindeni, văd și gîndesc speranța ca pe o posibilitate a omului de a se împotrivi anacronismelor, mecanismelor care le pun în funcțiune, — deoarece, totuși, „omul e mai presus decît teroarea". Nu trebuie căutată speranța doar în finalul piesei lui Romulus Guga, doar la suprafața replicii, doar în cuvintele pe care le schimbă personajele. Romulus Guga nu comite o declarație ci o piesă de teatru, de aceea textul își regăsește sensul în profunzimi, acolo unde încrederea matură a dramaturgului în om face posibilă trecerea personajelor sale prin „ultimul spațiu al unui mod de viață", demontîndu-l, arătîndu-mi-l în „lumina prea proaspătă pentru a părea reală", punîndu-ne în imposibilitatea de-a accepta figura, regula, consecința acestui ev mediu întîmplător cu care sîntem confruntați. Altminteri „singurul nostru reper" în labirintul cimitirului viu al unei epoci în care „a gîndi e periculos", în care „omul trebuie să fie necrutător, stăpîn și necrutător", în care „conștiința e un lucru atribuit celor slabi, mărunți și neînsemnați" („Ea nu trebuie să existe"), în care „totul începe cu o trădare", în care „cărțile trebuie arse" („Lumea n-are nevoie de ele"), în care chiar și a visa că ești om e periculos, n-ar putea fi identificat într-un fel care să ne asigure că trăim în altă parte. Există, printre personaje, „poate în afara spațiului" (scenei) — spune Guga, „un obiect ciudat... o glastră uriașă din lemn a unei flori înalte... poate e un om, dar cu siguranță o ființă care crește, învață, se maturizează... un partener de dialog posibil" față de care Străinul — un cronicar anonim — se comportă în felul în care personajele cehoviene se purtau cu veșnica lor așteptare a altei vieți, undeva departe de provincia existenței în care erau prinși, fără scăpare. „Străinul va avea grijă ca floarea să stea la soare, sau să o acopere cu pînze ușoare spre a o feri", ea este singurul indiciu „în a înțelege cînd s-a întîmplat un lucru și cînd altul", un fel de reper al timpului care trece, un reper că timpul trece, pentru ca, în cele din urmă Străinul să ancoreze de(o) floare ultima lui replică: „Vom aștepta aici, în dreptul acestei flori. Lîngă acest semn de recunoaștere... Vom aștepta...".

Dar, între timp, piesa a lăsat în urmă resemnarea femeii resemnate, pe aceea a Judecătorului „rechiziționat" de cărțile puterii (...„iar eu nu sînt decît o fațadă... a ordinii și liniștii"), mărturiile despre condiția umană a celor învinși sau precauți, despre condiția inumană a terorii și soldaților ei, despre sacrificiul conștient al unuia dintre ei, și, a alcătuit un îndreptar de speranță al cărui ecou depășește cadrul scenei.

Întreaga piesă este un interogatoriu al condiției umane, posibilul lui mod de a decurge într-o zi într-o anticameră a timpului: acolo unde diminețile încep cu un urlet iar seara un om este ucis fiindcă a devenit responsabil. În evul mediu întîmplător se pune la cale distrugerea condiției umane „științific" și „teatral", se repetă o variantă pentru a se găsi varianta optimă (...„îți trebuie și puțină imaginație, foarte mult tact, metode noi, ginguașe, lucrăm doar cu psihicul uman, pe vremuri era mai simplu, existau mijloace mecanice..."), caporalii și sergenții siluesc viața unor oameni pînă cînd aproape nimeni nu mai deosebește viața de jocul de-a viața.

Aceasta putem povesti: în jurul soldatului recalcitrant Honterius se petrece o înscenare rafinat regizată pînă la consecința ei finală: moartea celui capabil de revoltă. „Actorii" și martorii n-au o soartă prea bună, ei „obțin" un text care convine terorii, dar nu distruge speranța celui condamnat la moarte, și, nu prevede că acestuia i se vor alătura, chiar prin așteptarea vremii adevărului și umanismului, două dintre personajele piesei. Dacă privim cu atenție vom pricepe că există o limită a participării la joc, chiar a celor care nu au încă puterea să nu se teamă, vom vedea că în angrenajul teatrului terorii apar gînduri nepermise, doar că ele se sting iute, nu ajung să fie monolog. Dar monologul lui Honterius reorganizează cuvintele din profunzimea celor care tac în evul întîmplător: „....Dacă a fi om este o crimă, dacă a avea o conștiință, un lucru netrebnic, atunci eu sînt un criminal, recunosc și semnez... Știu ce licăloasă e lumea voastră... Acest mod de viață îl refuz. Omul e liber și măreț. Chiar și în beciurile voastre... Cred în cel care rabdă, care speră, care luptă...". Iresponsabilitatea personajelor conștiente de joc devine cu atît mai mare. Iar radiografia condiției umane realizată de Romulus Guga cu atît mai bogată: în a interoga resemnarea, tăcerea asupra răului pe care încetează să-l permită doar ca pe o categorie filozofică, în a deschide speranței un drum, oricît de firav, tocmai în teritoriile din care a fost exclusă. De aceea „Evul mediu întîmplător" este o veritabilă dezbatere: contrariile, aici, au forță și sensul textului nu decurge din expunerea simplistă (și simplificatoare) a adevărului firesc din punctul nostru de vedere. Speranța își regăsește valoarea cu fiecare disperare depășită iar piesa își accentuează valențele dramatice prin puterea autorului ei de a-i menține tensiunile „în vigoare" pînă la ultima replică.

Antoaneta C. IORDACHE

EXPOZIȚIE DE GRUP

plastică

Galeria Pro-Arte din Lugoj găzduiește o expoziție de grup alcătuită din cîțiva plasticieni, pictori și sculptori, membri ai Cenaclului Tineretului, patronat de U.A.P. din Timișoara. Din grup fac parte pictorii: **Călin Beloescu, Constantin Răducan, Eugen Gondi, Emeric Szöcs** și sculptorii: **Rodica Bușțiuc, Gheorghe Goidaci** și **Ion Cinghiță.**

Călin Beloescu revine cu încăpățînarea unei obsesii la un motiv afectiv, încărcat de semnificații pentru el, pe care îl preschimbă într-un motiv plastic. Gara, trenul, vagonul sînt simboluri ale călătoriei încărcată de emoția schimbării. Dar aceste subiecte oferă în același timp, și un bogat material de studiu plastic. Pictorul urmărește jocul volumelor, în lumină sau în clarobscur, dedicînd unui subiect cîte un ciclu, așa cum, de pildă, este cel intitulat „Coștiința tunelului".

Graficianul Constantin Răducan aduce în expoziție patru panouri, din ultimul ciclu, „Hotar", în care preocuparea esențială este culoarea. Fiecare panou conține cîte o formă identic decupată, desprinsă dintr-o realitate redusă la esențe, peste care trasează linii despărțitoare, de hotar, înconjurate de adevărate micelii de alte linii subțiri, intersectate. Culoarea, așternută uniform, departe de a dezvălui un univers sensibil, este agresivă, păstrînd ceva din nota de avertisment pe care o au semnalizatoarele.

Eugen Gondi este un pictor înclinat aparent spre scrutarea amănunțită a realității. Figura umană deține un loc privilegiat în universul său plastic, dar Gondi se situează departe de acea analiză amănunțită a modelului pe care o cere portretistica. El elaborează o simbolistică legată de omul devenit inaccesibil, o veritabilă enigmă, prezentîndu-l deobicei cu ochii acoperiți sau cu spatele întors la privitor. Metafora, cu substrat suprarealist, conduce astfel spre imaginea unei umanități rămase nedescifrate.

Emeric Szöcs se înscrie pe linia desenatorilor, caracterizați printr-o vervă excepțională și o imaginație debordantă, ce își trag seva din Bosch. Desenele sale se situează în miezul fantasticului, într-o lume de forme continuu metamorfozabile, dar fără nimic amenințător în ea.

Cei trei sculptori, care vin să completeze expoziția, sînt personalități creatoare foarte deosebite unele de altele. Rodica Bușțiuc expune cîteva piese din gips, ipostaze ale unor sculpturi aflate în lucru. Departe de a fi, cum s-ar crede, de un interes limitat, cele două reliefuri (pozitiv și negativ) din ciclul „Visul", împreună cu desenul pregătitor și „Portretul" de gips, dezvăluie tainele unei munci adesea pline de trudă, de reveniri, decepții și elanuri, care pot fi descifrate cu greu în opera definitivă.

Gheorghe Goidaci figurează în expoziție cu trei sculpturi din metal, de dimensiuni destul de mici, înrudite printr-o tratare asemănătoare a formelor. Artistul vădește înclinație spre o analiză ce merge în profunzimile umanului, scrutînd sentimentele mereu valabile și la fel de adînci ca semnificație: ocrotitoarea dragoste maternă, dezvăluită în „Permanența unui gest" sau radiografia unui suflet care se deschide, ca o fereastră spre exterior, în „Dimineața". Înrudită cu primele două doar prin formă, „Ctitorii" este o imagine schematizată a smeriților ocrotitori ai culturii, replică dată portretelor votive din pictura medievală.

Sculptorul Ion Cinghiță urmărește, în ciclul „Zbor", rezolvarea volumelor în funcție de spațiu și lumină. Suprafața netedă a lemnului delimitează net forma pe care o conține, iar lumina accentuează muchiile și adîncește zonele scobite. Tendința de elansare este contracarată de masivitatea formei dense. Această contradicție dintre teluric și aerian dă naștere unui echilibru dinamic, înclinînd poate ușor în favoarea materialității. Prin această expoziție, tinerii plasticieni dovedesc că „laboratorul" lor experimental legitimează speranța unor majore afirmări viitoare.

Ileana PINTILIE

carte

Radu Rey

„Viitor în Carpați"

Ed. Scrisul Românesc, 1979

După, probabil, un lung stagiu prin edituri, în sfîrșit apare — cum să-i spunem? — eseul, sau dacă vreți, romanul epic documentar Viitor în Carpați **al cărui autor este medicul veterinar Radu Rey, după cum am aflat, de mult stabilit în Vatra Dornei și activînd acolo (ca de altfel și prin ideile cărții sale) pentru revigorarea zonei montane în tot ceea ce aceasta presupune: zootehnie, silvicultură, turism, etnologie, etnografie și folclor, pentru o mai economică agoniseală a bogățiilor în sensul exploatării intense dar rationale a tuturor resurselor pe care întreaga curbură a Carpaților o poate pune la dispoziția omului gospodar.**

Nu vom insista asupra detaliilor tehnice pe care cartea ni le pune cu prisosință la dispoziție, nici asupra soluțiilor ingenioase, profund realiste, uneori surprinzătoare, întotdeauna reconfortante sub aspectul economico-gospodăresc. Prin excelență o fire constructivă, soluțiile doctorului Radu Rey vizează întotdeauna viitorul, viitorul Carpaților noștri, coloană vertebrală a patriei, dar, mai ales, viitorul locuitorilor populînd arcul carpatic. Carte de un profund spirit științific, dar și vizionar în același timp, Viitor în Carpați se înscrie printre acele lucrări de sinteză esențiale, de pionierat. „Se întrezărește — spune în Prefață prof. dr. docent Vasile Gheție — poate nașterea unei adevărate științe de sinteză destinată a da răspuns multiplelor întrebări pe care specialitatea montană le presupune, — o montologie?".

Oricare va fi destinul acestei cărți, a căilor pe care le trasează economiei montane — și nu numai — putem afirma, din punctul de vedere al unui simplu cititor care iubește zonele descrise în carte, că ne aflăm în adevăr în fața unei largi perspective vizionare. Rămîne ca viitorul să confirme prin practică ceea ce prin carte doctorul Radu Rey anticipă.

Ion Dumitru TEODORESCU

cartea de istorie

Municipiul Arad în contextul istoriei României

Între studiile consacrate Aradului, și apărute în ultima vreme, se distinge riguroasa și ampla *sinteză* propusă de prof. Al. Roz. de fapt, întîia încercare de a se reconstitui într-o viziune unitară „drumul" parcurs de orașul de pe Mureș, de la origini pînă în prezent. Intenția autorului, mărturisită în prefață, este de a oferi o imagine de ansamblu asupra „evoluției societății omenești de pe această multiseculară vatră", evidențiind și marile perspective ale municipiului, ca de altfel, ale întregii țări, deschise de orînduirea socialistă. Dar cartea prof. Al. Roz, apărută sub egida Universității cultural-științifice din Arad, nu este numai o lucrare de sinteză, ci ea constituie o reală contribuție a autorului la elucidarea unor probleme fundamentale ale istoriei acestor locuri.

Investigațiile făcute în arhive, în țară și străinătate, cu privire la *Geografia* lui Ptolemeu au furnizat date noi cu privire la Dacia, la situația daco-geților și la vechimea așezărilor lor, între care este menționată și Ziridava. Argumentele oferite de Ptolemeu, confirmate de săpăturile arheologice, au permis localizarea **Ziridavei pe vatra municipiului** Arad sau în zona din jur. Dar întreaga istorie a acestor locuri este gîndită și consemnată, cum este și firesc, într-un context larg, al istoriei României, remarcîndu-se, aportul adus de arădeni, alături de întregul nostru popor, la propășirea patriei și edificarea ei pe noi trepte de civilizație. După o succintă retrospectivă în „date" a istoriei orașului, prof. Al. Roz poposește în capitole aparte asupra epocii medievale și moderne, relevînd „devenirea" economică, culturală și demografică a acestei părți de țară. Un loc important în contextul cărții îl ocupă mișcarea muncitorească arădeană, autorul urmărind-o prin timp, de la începuturile sale pînă la organizarea insurecției armate antifasciste și antiimperialiste din 23 August 1944 și participarea la războiul antifascist. Sînt rememorate principalele acțiuni și aportul socialiștilor și comuniștilor din Arad, aflați în primele rînduri în lupta împotriva exploatării, pentru o nouă orînduire, pentru socialism, aici funcționînd primul Comitet Regional P.C.R. din această zonă, acțiunile muncitorilor arădeni, în repetate cazuri, fiind date exemplu pentru proletariatul întregii țări. Nu mai puțin interesant și necesar este capitolul despre „Orașul azi", cu privire la economia, agricultura și la funcțiile municipiului.

O amplă biografie, un indice de nume și geografic completează această prestigioasă carte, pe care o considerăm un punct de reper fundamental într-o cunoașterea istoriei acestor locuri.

Flavia DUMA

„Mehedinți — istorie și cultură"

Culegerea de comunicări științifice „Mehedinți — istorie și cultură", editată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă Mehedinți, ne reține atenția prin sumarul bogat, divers și cu valoare de referință, o serie dintre materiale tratînd probleme direct legate de istoria Banatului.

Ne referim în primul rînd la studiul semnat de Marius Bizerea referitor la documentele ce atestă continuitatea existenței unor familii românești pe teritoriul Banatului, începînd din secolele XII—XV și pînă în prezent, ca și la cel al lui Victor Fizeșian privitor la tezaurul de la Sînnicolaul Mare, ca prim document epigrafic în limba română și completînd interpretările date aceluiași tezaur în recent apărutul volum al lui Radu Florescu și Ion Miclea „Tezaure transilvane în Muzeul de istoria artei din Viena". Mai avem în vedere, de asemenea, materialele privind pregătirea mișcării memorandiste prin corespondența bănățenilor cu George Barițiu (autori V. M. Zaberca și V. Leu), afirmarea în Lugoj a ideilor de libertate și independență națională la finele veacului trecut (autoare Rodica Vița), preludiile la unirea din 1918 pe care le găsim în coloanele gazetei „Opinca" ce răspîndeau idealul de republică (Flaviu Bizerea), noi pagini inedite din corespondența lui Ion Vidu, de data aceasta adresate lui D. G. Kiriac (Vasile Cica), prezențe ale corului severinean „Doina" și ale revistei de folclor mehedințean „Izvorașul" dincolo de Carpați (Constantin Catrina).

Volumul înmănunchiază, în majoritatea paginilor sale, referiri la istoria, etnografia și cultura Mehedințiului, dar acordă și spații, pe drept cuvenite, unor probleme de interes foarte larg, cum sînt „Contribuții la cunoașterea folclorului muzical din evul mediu (sec. IX—XVI)" de Emilia Comișel, „Noi date privind istoria României cuprinse într-un manuscris sîrbesc din secolul al XVI-lea: Pomelnicul mănăstirii Cruședol" de Mite Măneanu și altele.

Constantin JUAN

top

CU LADISLAU HERDINA DESPRE „PROGRESIV TM"

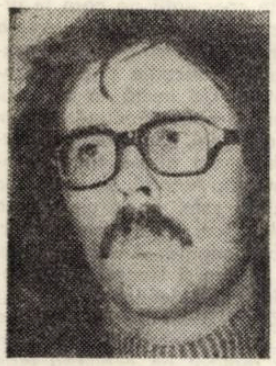

— Ladislau Herdina, te numeri printre cei mai buni chitariști pop din țară; o confirmă nu numai succesul de public, părerea specialiștilor, ci și referendumurile găzduite anual în revistele de la noi, care au ribrici „Top". Nu ți-am ascultat formația în „Live" din decembrie trecut, cînd, mărturisesc am plecat de la „Olimpia" oarecum dezamăgit. Cred că ai avut neșansa unui moment mai puțin izbutit în închegarea unei noi echipe, după dezlipirea de Tudan și Ochescu ...

— Formula actuală, constituită de mai bine de un an, cuprinde, alături de mine, pe Nicolae Iovin — chitară, voce (ex. „Carusel"), **Mircea Marcovici** bass ; voce; **Gh. Nanu** — percuție. Avem și doi colaboratori pentru reprizele de înregistrare : **Ionel Pop** — sax ; flaut (ex-„Cacusel") și organistul **Ladislau Simon** (ex-„Magic"). Datorită unei munci intense, zecilor de turnee prin întreaga țară am reușit să închegăm o formație a cărei caracteristică, cred, e omogenitatea.

— Constat cu plăcere că grupul e din nou în formă. V-am ascultat atent cîteva noi înregistrări — „Zina nopților" de pildă ...

— E o compoziție a mea pe textul clujeanului ... **Iuliu Merca**, liderul grupului „Semnal". A scris textul special pentru noi.

— Sînteți frecvent difuzați la radio și Tv. cu această piesă, care se află și în topul nostru.

— Am mai înregistrat și filmat : „Vorbă dulce din bătrîni". Aici textul aparține unui vechi colaborator, pe care-l știi: Ștefan Covacs.

— Altceva ?

— Am fost cam ocoliți în momentele în care am fi avut nevoie de o mînă de ajutor, un sprijin .. . Timișoara nu ne-a fost „mumă". In ultimele luni am activat sub egida unor instituții din alte județe. Crezi că e firesc, mai ales cînd ne numin **„Progresiv TM" ?**

— Proiecte ?

— Noi imprimări la RTV., un single la „Electrecord" și, în toamnă, probabil un LP.

— Dar vara ?

— Celor ce se vor afla pe litoral și vor dori să ne asculte le vom cînta la „Calypso" în stațiunea Venus. Pentru noi, vara va fi un prilej de a pune la punct unele piese.

— Ce ascultați în timpul liber ?

— Jazz-Rock cu Chick Corea, Al Di Meola, Stanley Clark și Ritchie Blackmore ...

PETRU UMANSCHI

P. S. Aflăm că peste puțină vreme vom avea pe ecrane filmul „ABBA". Aferim !

sport

VARA ...

... s-a așezat peste arene, cum și cîmpiile se bucură de sosirea anotimpului cel dulce, dar cîntecul sezonului îl scriu poeții ; în fotbal, Cupa a stîrnit atîtea discuții încît capacu-i tresaltă încă în vitrina librăriei „Eminescu", unde stă de-o vreme, între cărți și discuri, să-i spună urbei bucuria. Adevărul ar fi — dacă tot ne-am „înfruntat" cu reproșuri, nu toate răutăcioase — că acest mîndru trofeu fotbalistic răsplătește nu atît echipa de fotbal „Poli" Timișoara, cît însăși tradiția fotbalistică și însăși dragostea de fotbal ale orașului, județului ; s-a comentat mult finala Cupei, s-au tras critici spre Rainea — cel mai bun arbitru român al anului competițional —, s-a scris mult despre semifinala de la Rm. Vilcea, dar nu s-a zis nimic despre recordul mondial stabilit de arbitrul Sever (!) Drăgulici, care din patru penaltiuri ale rapidiștilor a repetat două (două ratate, două reluate, două eșuate) — dar evenimentul s-a dus în arhive și scris acuma-i finalul.

Cît privește șansele Politehnicii în Cupa Cupelor, sigur că nu vom zice : au mai pățit-o și alții ! Ne-ar fi drag să vedem toate echipele românești în faze superioare ale întrecerilor europene, așa cum Craiova a izbutit în toamna ce s-a dus ; a venit vara, a început campionatul european, fotbalul e-ntr-o oarecare vacanță ; să punem mîna pe carte și să ne lipim ochii de pereții televizoarelor, făcînd conspecte și croind planuri ; cred că toamna ce vine va fi mai rodnică pentru fotbalul nostru, mai ales că la Bruxelles „tricolorii" au învins pe gazon, nu și pe tabela de marcaj (arbitre, orbitre !) ; un cuplu tot mai găunos, Ștefănescu-Sameș, îl salută pe nou-venitul, ofensiv, Cămătaru-Adrian Ionescu, și își face nostra culpa din recitaluri penibile, crezîndu-ne ăi mai breji. Ba !

Să vină Dobrin, cît poate umbla încă în pantaloni scurți !

Teodor BULZA

arta amatoare

MEDALIE DE AUR

Recent a avut loc Festivalul național de umor „Tudor Mușatescu", ediția I, de la Cîmpulung Muscel la care au participat cele mai bune formații artistice de amatori, de satiră și umor din țară. Județul Timiș a fost reprezentat de formația **„Potcoava"** a Comitetului sindicatului de la Industria Linii, căreia i s-a decernat premiul I și medalia de aur, impunîndu-se astfel față de cunoscutele formații de acest gen, precum sînt cele ale Întreprinderi „Bănești" — jud. Tîrgu Mureș, Cooperativei „Artă și precizie" București, Spitalului județean Oradea, Întreprinderii de Transporturi București ș. a.

Grupul satiric timișorean a prezentat un program „Să facem haz ... de necaz", textul și regia aparținîndu-i lui Emil Șain. La această manifestare excelentul artist amator Corneliu Lupu, din grupul satiric „Potcoava", a obținut premiul special al juriului. Hotărît că „Potcoava" le-a adus noroc ...., datorat însă numai unei munci îndelungate, cu toată dăruirea din partea întregii formații, și, desigur, harului artistic ol acestor pasionați actori amatori.

A. T.

corespondența

Ana Iancu : Ne trimiteți o scrisoare plină de nemulțumiri și reproșuri, mîhnită de un răspuns la această rubrică. Ziceți : **„La 14 ani îmi spunea cineva (un critic) că fac poezie și am stofă, la 18 ani deja publicasem, citeam în cenacluri, iar la 22 de ani, mă timpisem, făceam „imagini" și care din fericire erau „frumoase" ! ... Cu ce drept tăiați aripile atîtor tineri ?"** Ați putea constata că un număr foarte mare de tineri au publicat poezii în rubrica noastră. Dar trebuie să știți că **nu toți tinerii** care ne trimit lucrările lor au și „aripi", adică — aptitudini creatoare. Ar fi o neghiobie să se creadă că toți cei care „scriu" sînt și poeți ! În ceea ce vă privește, chiar la 22 de ani, ați mai avea cîte ceva de învățat. De pildă, nu se scrie **chear**, ci chiar, nu se scrie **„de-a fii"**, ci **de-a fi**, nu se scrie **„mie tare greu"**, ci **mi-e** tare greu, ș.a.m.d. Nu credem deci că sînteți pregătită pentru „un duel", cum ziceți. Despre poezii mai putem discuta cu folos, n-aveți motive să disperați. **Ucsap Viorel :** Și dvs. sînteți prea convins de valoarea „celor 4 poezii" trimise, încît ziceți ; **„Depinde cum se mulează critica d-voastră asupra poeziilor de mai jos".** Poeziile sînt mimetice, declarative („Nu, nu au murit" !), sfătoase („Să nu uităm fîntînile apuse"), versuri lipsite de coerență („Morminte singure ascultă dulce murmur / Oricît de-adînc să fie, e răscolitor / Statui de neam și timp, străjer un vultur / Plutesc în liniște de pace și popor". Cum adicătelea ?!). **Sebastian Popescu :** Imaginea cuprinsă în „Casa de mîine" pare preluată dintr-o poezie, pe aceeași temă, a lui Aurel Turcuș. E prea puternică asemănarea spre a fi o coincidență. „Dacă" e un catren izbutit. **Valeriu Sabău** (Cluj) : Am primit ambele plicuri. **Bogdana S. :** Cele cinci poezii (în special **Desen**) fac dovada posibilităților pe care le aveți. Reveniți, cu numele adevărat. **Elena Szabo :** Încă nu e vorba de poezie. **Mihai Imbri, N. Roșu, Ciulea Păun, Petru Abrudan, Leonte Ionel, Igmar Nw., Cristian Ionescu, D-tru C. I., Corina Sabin, Vasile Negru, Alex. Lorian :** Idem.

prietenii revistei „ORIZONT"

MIRCEA RADU ZĂGREAN

ROTIȚI-VĂ !

(Cuvintele se-nșiruie în cînt,
Nici o lumină nu le mai îmbie,
Încep să iasă aburi din pămînt
Cînd grîul crește, spic, în poezie.)

Rotiți-vă, prieteni, cu floarea-soarelui !
Umpleți paharul vremii de cuvinte,
Nimeni nu plînge iscălind durerea
Să scurme-n palmă cîteva morminte.

Rotiți-vă, prieteni, cuvintele-s cu voi,
Eu stau cu biciul într-un vîrf de frază,
Mă uit la voi și-mi pare că zăresc
Cum vă prefaceți vii după-amiază.

Rotiți-vă, prieteni, cu floarea-soarelui !
Voi fi străjerul vostru și al meu,
Vă voi rosti ce nu mai vreți a spune
Și-n timp ce vă rotiți, vă voi privi mereu.

MAI PICURĂ

Mai picură din streșini cuiburi părăsite,
Mici suferinți de paie și de praf ;
Vîntul ne cheamă înspre vîntul lumii
Ca într-un dans de patimi și de jaf.

Mai picură din streșini amintiri,
Ca un refren al nopții, cu porumb în șură ;
Noi stăm lipiți de stîlpii din pridvor
Pîndind cum cade ceața și ne fură.

VALERIU SABĂU

MAI MULT DECÎT UN STRADIVARIUS

nu vă mai dați coate nemulțumiți și speriați
cînd iarăși spun
tatăl meu țăranul
pentru că el există
deși frumusețea i-a cutat adînc obrajii
există chiar dacă puterea dintr-însul l-a făcut mai blînd
și înțelept
și tocmai privirea lui calmă-l mai ține azi între noi
el există ca o dovadă măruntă a ultimului război
el există așa cum există flori în parcul central
priviți numai cu atenție dumneavoastră
țăranul acesta coborînd din iarnă ca din propria-i
căruță
cum își ridică palmele aspre spre cer
și rîde
bucuros și îndelung
că poate răspîndi iar în juru-i
miros de coasă
de sapă
de sudalmă
și sudoare
pentru răsărit
apus
miazăzi
și miazănoapte
și tocmai din acest motiv
nu-i voi spune niciodată
că valorează mai mult decît un stradivarius

PEDEAPSA FRUMOASĂ

da
nici nu mai am ce face cu mine și
inima mea — călciiul lui Ahile
vă va da tîrcoale
cînd seara își va vinde pe o nimica toată
cele din urmă povești
pîndiți numai clipa pîndiți și ochiți
prada deodată îndelung și precis ca un
scîrbit și mult îmbătrînit pluton de execuție
iar de nu mai aveți cartușe
aruncați încărcătoarele după cîini
și legați-mă cu premiile mele de supus
cuvîntător
strîns
ca pe-un tîlhar de fluturi
legați-mă de o căruță stoarsă de prea lunga
rostogolire a roților prin istorie
și pedepsiți caii pe urmă
peste rănile mirării.

serial

Sîntem singuri în Univers? (XI)

— Spațiul, timpul, și mișcarea reprezintă însușirile principale ale materiei.

— Spațiul e forma apriorică a gîndirii ;

— Spațiul e absolut și static, independent de materie.

— Spațiul e izotrop în părți și anizotrop în întregime.

— Spațiul real e limitat de alte forme de spațiu sau goluri.

— Spațiul e același lucru cu mișcarea dinamică a materiei.

— Spațiul e principiul individuației lumii fizice. În raport cu timpul, spațiul poate preceda timpul, apare după acesta sau să fie coexistent cu el ;

— Spațiul e curb și cuadrimensional.

— Spațiul e multidimensional și supradimensional.

— Există nenumărate spații în dependență de ordonarea maselor cosmice și a cîmpurilor lor gravitaționale, însușirile acestor spații putînd fi identice, diferite sau contrarii între ele.

— Spațiu e continuu — discontinuu, euclidian — neeuclidian, izotrop — anizotrop, rectiliniu — curbiliniu, cvadrimensional — multidimensional.

— Spațiul e cantitate fără sens, respectiv sens fără cantitate.

— Toate procesele fizice se desfășoară în spațiu, alternativ ele fiind însuși spațiul.

Vechile mituri nu se potrivesc cu reprezentările omului epocii cosmice. Acesta vrea să aibă propriile sale mituri, să comunice cu ființe asemănătoare lui, de la care să învețe sau să le transmită învățătura. Iehova, Zeus, Budha sau Ahura Mazda au o prea mică importanță pentru omul care a urmărit vizual periplul cosmic al astronauților. Omul așazisei ere științifice dorește să stientizeze mitul sau să mitologizeze știința. Nu mai e actuală nici literatura științifico-fantastică a lui Jules Verne, care a dat aripi adevăratei științe, ci reprezentările fantastice ale unor constelații îndepărtate în care ar trebui să clocotească viața ca-n laboratoarele experimentale ale biologilor. Filme ca „Războiul stelelor" aduc beneficii de milioane de dolari. „Întîlnirile" cu OZN scot din anonimat mii de oameni. Obiectele arheologice neidentificate stîrnesc imaginația pentru apariția a noi teorii despre existența unor civilizații extraterestre.

Nici partea comercială a problemei nu e de neglijat, dar înainte de toate domină spiritul care-și imaginează și modelează Universul conform necesităților noastre artistice, științifice și social-etice. Fără exagerare putem spune că destinul civilizației noastre e strîns legat de ceea ce așteptăm de la Cosmos. Dacă logica e împotriva fantasticului, cu atît mai rău pentru logică. Trebuie să înțelegem că arta a devenit aproape în întregime cosmică. Pictura, sculptura, muzica, literatura ...

(VA URMA)

panoramic

● **Din programul „Săptămînii culturale pentru tineret", organizată la Făget,** între 4—11 iunie : **Sesiune de comunicări științifice** „Permanență, continuitate", dedicată aniversării a 2050 de ani de la instituirea primului stat dac centralizat și independent. Un program artistic „Sîntem nepoți de daci și de romani", cu participarea formațiilor artistice locale, laureate în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". **Dezbateri** privind angajarea socială a tinerei generații și o sesiune de comunicări științifice **„Cultura civitatis"**, abordînd o problematică diversă, referitoare la educația ateist-științifică a tineretului, cu colaborarea unor studenți de la Institutul Politehnic Timișoara. O întîlnire a membrilor Cenaclului literar „George Gîrda" cu publicul, la Clubul tineretului din Făget. ● La Teatrul Popular din Lugoj a văzut lumina rampei piesa **„Nevestele vesele din Windsor"** de William Shakespeare. Regia artistică și scenografia, realizate de Dan Radu Ionescu. ● Între Cenaclul „Ion Popovici Bănățeanul" și membri ai Comuniunii literare române din Virșeț a avut loc la Lugoj un schimb de experiență. ● Societatea profesorilor de muzică și desen din R. S. R. — Filiala județeană Timiș și-a sărbătorit 10 ani de la înființare, aniversarea marcînd-o printr-un program bogat de manifestări cultural-artistice. **Felicia Carolina Istodor,** membru al acestei Societăți și al Cenaclului Tineretului Timișoara și-a deschis o expoziție personală de grafică, în găzduirea Bibliotecii municipale „Mihail Sadoveanu" din București. ● Cabinetul județean Timiș pentru activitate ideologică și politico-educativă, în colaborare cu Inspectoratul școlar județean Timiș și Casa corpului didactic a organizat o **Sesiune de referate** (peste 150 de lucrări), dedicată aniversării a 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat și independent.

D. S.

Dinamica intercomunicării

Cartea lui Corneliu Mircea, **Inter-comunicare** (Ed. științifică și enciclopedică, colecția Psyché, 1979) dovedește din plin virtuțile eseului, ca gen posibil și în literatura științifică, de orientare antropologică. Eseistul nu se simte obligat să se inregimenteze în nici o școală sau doctrină teoretică tradițională ; el își alege subiectul și il dezvoltă convingător. Așa face și Corneliu Mircea în acest „eseu de antropologie psihologică". Tema sa este comunicarea dintre oameni, considerați ca indivizi umani, fundați în și definiți prin „sinele" lor. Autorul reușește performanța de a scrie un eseu despre comunicarea dintre oameni fără a pomeni nici un cuvint despre limbaj. De altfel, cartea e scrisă cu o deosebită rigoare, dezvoltindu-se metodic și ordonat o anumită viziune asupra omului și a inter-comunicării, autorul lăsînd deoparte tot ce crede că l-ar îndepărta de subiect. De fapt, practică un fel de „punere între paranteze" care-i permite ca din vastitatea problemoticii antropologice – chiar și numai psihologice – să se concentreze doar asupra unui sector. Este avansat astfel un anumit model al omului, centrat cum s-a spus, de „sine", organizat nivelic, marcat de variantă individuală și desfășurat în inter-comunicare duală, în cadrul micro-grupurilor și a societății. Restul este ignorat metodic : este ignorat limbajul, apoi dimensiunea cultural spirituală a existenței umane (autorul anunță de la început că se ocupă de „antropologie psihologică") ; este ignorată de asemenea dimensiunea activă a omului, cea a motivației, deliberării și acțiunii, a muncii și creației ; și, la fel, rămîne necomentată problema conștiinței. Asupra acestui ultim aspect vom mai reveni, după ce vom urmări, pe scurt, textul lucrării.

Corneliu Mircea scrie mereu cu o arzătoare pornire filosofică ; și deși ne avertizează că în lucrarea de față nu urmărește realizarea unui text filosofic explicit, trimiterile la autori și probleme filosofice nu lipsesc. Faptul se cuvine subliniat, deoarece conceptul de „sine" – despre care ne avertizează că trebuie să-l înțelegem doar ca pronume reflexiv – nu e nedemn de implicații filosofice. Sinele acesta întemeietor este năstrușnic și neastîmpărat, relevînd o dialecticitate a existenței individului uman ce nu poate ființa fără a fi în inter-comunicare și care se amplifică prin aceasta. Lectorul nu poate să nu se gîndească, citind aceste pagini, la „Fenomenologia Spiritului" a lui Hegel, deși autorul urmează un cu totul alt drum, oprindu-se în planul psihismului. Ni se relevă progresiv cum sinele, marcînd individul ca Unul, il mișcă, il tensionează, il mută în celalalt, il reintoarce amplificat, il retrimite în altul într-un vîrtej al îmbogățirii de sine prin intercomunicarea definitorie omului. Dar această imagine fluidă se stabilizează progresiv, pe măsur* ce ni se relevă structurarea nivelică a psihismului, particularizarea și individualizarea individului în cadrul variantei, felul în care inter-comunicarea se realizează și ea nivelic, modul în care ea depășește condiția duală, desfășurîndu-se în cadrul micro-grupurilor și al societății. Autorul face apel la datele cunoscute ale psihologiei, pe care le replasează în viziunea sa originală asupra omului. Dinamica inter-comunicării se desfășoară în cadrul unui sistem, relativ stabil, al existenței omului ca ființă inter-comunicantă. În afară de „sine", încă doi termeni, încă două concepte sînt amplu și profund comentate. În primul rînd, conceptul de psihism este urmărit în plurisemia sa originală și dezvoltat bogat, fapt pentru care colecția „Psyché" ar merita să-i mulțumească. Apoi conceptul de informație este restituit unei viziuni larg antropologice, fapt important într-o perioadă în care sensurile sale s-au restrîns mult, prin dezvoltarea ciberneticii și informaticii. Același lucru s-ar putea spune și despre termenul de comunicare.

Dacă ar fi să încheiem acest scurt comentariu, am ridica doar problema absenței din viziunea autorului a conceptului de conștiință. Conceptul de „sine" conține ceva din reflexivitatea conștiinței și dacă ar fi apărut în discuție problema conștiinței, lucrurile s-ar fi complicat mult Dar în absența ei, referirile la antropologiile psihologice ale acestui secol devin dificile. Rămîne apoi în suspensie problema conștiinței morale care, oricum, este greu de alungat dintr-un discurs asupra inter-comunicării umane.

Cartea lui Corneliu Mircea merită să fie citită nu numai pentru ceea ce oferă, ci și pentru ceea ce promite. Ea este un exemplu al îndrăznelii de gîndire, o invitație făcută psihologilor pentru exercițiul lecturii și meditației filosofice. O carte prin care autorul provoacă pe alții și se provoacă pe sine la continuarea dezvoltării sistematice și riguroase a temelor abordate.

Mircea LĂZĂRESCU

sublinieri

Corneliu Mircea

INTER-COMUNICARE

Ed. Științifică și Enciclopedică, 1979

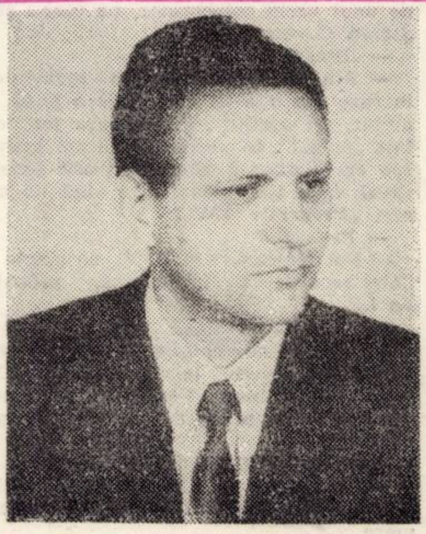

Vocația eseului

Eseul de antropologie psihologică publicat la inceputul acestui an de către Corneliu Mircea încearcă să discute fenomenul comunicării interumane, de unde și titlul său, **Inter-comunicare.** Problemă nu din cele mai ușoare, dezbătută pe parcursul a patru dense capitole. De fapt, o deschidere către un univers plin de surprize, propus discuției cu mijloacele psihologului și psihoterapeutului, dar mai ales ale filosofului : **„Este posibil, și de fapt, inevitabil ca tratatarea unui astfel de subiect interdisciplinar să atingă și orizontul filosofiei, cu atit mai inevitabil cu cit ființa umană se supune, și în varianta ei psihologică, aceleași profunde și subtile dialectici ce i-a cauzat cindva întemeierea".**

Trei idei aș vrea să subliniez în urma lecturii acestei interesante, originale și utile cărți. Prima, pornește chiar de la „întemeiere". Sînt implicate în considerațiile teoretice atîtea direcții ontologice, încît dacă autorul nu a realizat încă o ontologie, este pe punctul de-a o face. Meditația lui se duce în jurul ființei, firește, a ființei umane, în jurul sinelui mai ales, urmărit în treptele sale caracteristice, pînă la deplina conștiință de sine. Există în această carte numeroase pagini ce dovedesc o rară înclinație speculativă. Și, a doua idee, privește chiar capacitatea speculativă, aș putea spune, fără teama de a greși, o vocație pe care țin s-o subliniez. Ideile sunt surprinse în ceea ce au esențial și urmărite în multiplele și variatele lor forme de o gîndire dialectică, singura potrivită realității lor dinamice. Pentru că în constituirea sinelui există o mișcare permanentă : „Am cumpănit și am gîndit ființa sinelui, crezînd-o în repaus ; dar iată că aceasta ne-a înșelat așteptarea, dezvăluindu-și natura **dinamică.** Pătrundem „înăuntrul" sinelui și tresărim uimiți : sinele „se zbate" viu, sub ochii noștri : el este ființa-în-mișcare : el insuși e **mișcarea** ființei „de la sine în spre sine".

Teoretizările eseului continuă astfel, cînd într-un crescendo tulburător prin implicațiile sale privind ființa și ființa noastră, cînd într-un descrescendo în care ne regăsim pe noi și toate ale noastre, lăuntrice, în aceste speculații pe care le urmărești cu mirare și curiozitate, asupra cărora revii pentru a le surprinde sensurile, a le cunoaște adîncurile și a le contempla frumusețea. Ele invită la popasul necesar, cînd ideile cheamă după ele, în sufletul nostru, alte idei, semnificațiile dezvăluite atrag după ele altele, într-o confruntare permanentă. Autorul, se vede din toate considerațiile sale, a stăruit asupra problematicii filosofice, de la presocratici pînă la filosofia modernă. A stăruit mai ales asupra lui Platon și Hegel, de la care a deprins, firește, dialectica.

Fără îndoială că teoretizările pretind un mare grad de abstractizare, dar Corneliu Mircea a realizat un echilibru între mijloacele cele mai adecvate și speculație, după definiția dată cîndva eseului : încercare de a surprinde ideile prin mijloacele literare. Iar a treia subliniere este tocmai aceasta : calitățile stilistice, făcind din cartea sa o lectură cu mari satisfacții, ținînd de ambele direcții. Speculația este limpede, forma îngrijită, un întreg în care gîndul și cuvîntul se cumpănesc : **„Este miraculoasă puterea cîte unui cuvînt de a prinde realitatea în tiparul lui și de a-i dezvălui natura plurimodală, schimbătoare și fertilă ...".**

Așa începe povestea sufletului, căci despre „psyche" este vorba aici. Iar povestea este prea frumoasă ca să nu fie și adevărată, iar adevărul e prea adînc, să nu aibă și o înfățișare pe măsura lui. Povestea sufletului e complexă, dar în același timp prea legată de fiecare din noi ca să nu-i înțelegem necunoscutele ce ni se dezvăluie treptat : **„Psyche s-a deschis tot mai adînc spre lume și spre sine, oglindindu-și ființa prin ființa lumii, pînă la una din răspîntiile la care „descoperirea" extatică il aruncă în deschiderea infinită a ființării".** Textul acestei cărți are marele merit că ne deschide și nouă, dacă nu apetitul speculației, cel puțin interesul pentru a urmări această miraculoasă poveste în care este implicată ființa umană. Și el amintește, prin calitățile lui, primul volum semnat de Corneliu Mircea, **Cumpăna dorului.**

La sfîrșitul considerațiilor, chiar dacă ești sau nu de acord cu răspunsurile date, chiar dacă întrebările rămîn (și valoarea unei cărți de idei constă tocmai în noile întrebări ce le stîrnește, pe lîngă cele pe care ea însăși le aduce) și întrebările sunt numeroase, cartea însăși sfîrșind cu ele (și nici că se putea altfel acolo unde este vorba de niște realități cu atîtea deschideri), îți dai seama că atingi anumite înțelesuri, apropiindu-te, încet, de luminile și umbrele propriei noastre ființe, ale propriului nostru suflet. În orice caz simți că te afli în fața unui gînditor stăpîn pe mijloacele teoretice, mînuind cu îndemînare dialectica, avînd vocația eseului și de la care ești îndreptățit să aștepți alte încercări în care să primeze dezbaterea filosofică.

Ion MAXIM

Eugenio Montale

DUPĂ PLOAIE

Pe nisipul umed apar ideograme
în forma piciorului de găină. Privesc primprejur
dar nu văd refugii sau adăposturi de zburătoare.
Va trece o rață obosită ori poate șchioapă.
Nu aș putea să descifrez acest limbaj
chiar dac-aș cunoaște chineza. Ar fi destul un suflu
de vînt să-l șteargă. Nu e adevărat
că Natura e mută. Vorbește la întîmplare
și singura speranță e să nu se ocupe
prea mult de noi.

ELEFANȚII

Cei doi elefanți au îngropat cu grijă
elefantul cel mic.
I-au acoperit cu frunze mormîntul, apoi
s-au îndepărtat triști.
Lîngă mine cineva și-a șters o geană.
Era cu adevărat o lacrimă furișată
pe care o cere mila cînd e fără apărare,
în proporție inversă masivei
imponențe a cazului. Alții rîdeau
fiindcă apăruse deja un bufon
pe ecran.

DESPRE UN PISOI PIERDUT

Sărmanul orfan
încă nu se sălbăticise
și fu alungat din casă
să nu sfișie mocheta cu unghiile.
Mi-amintesc încă, trecînd pe strada aceea
unde se petrecură fapte demne de istorie,
nedemne însă de memorie. Poate cîte-o firmitură
să zboare spre el.

*
* *

Omuciderea nu e punctul meu forte.
Oameni, nici unul, poate cîte-o insectă,
cîte un țînțar strivit cu papucul
pe perete.
Mulți ani, plasele de țînțari
i-au apărat. Ca urmare, vreme îndelungată
fui însumi insectă, dar ne-apărată.
Am descoperit acuma că a trăi
nu este o chestiune de demnitate sau de vreo altă
categorie morală. Nu depinde,
nu depinse de noi. Dependența
poate să ne exalte cîteodată dar nu ne bucură nicicînd.

MÎNIA

Mînia e străveche ca și omul,
dar credea că are un scop.
Acuma își e destulă sieși. E un pas înainte,
dar nu suficient. Omul trebuie,
rămînînd totuși biped, să se schimbe
în alt animal. Numai atunci
va fi, ca și fiarele patrupede, inofensiv,
dacă nu e atacat. Îi vor trebui
niște ani ori milenii. O clipă.

În românește de Ștefan DAMIAN

Din volumul

„QUADERNO DI QUATTRO ANNI" – 1977

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 25 (639) ● 19 iunie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

EPOCA NOASTRĂ

Perioadele de mare fertilitate din istoria unui popor au o semnificație deosebită pentru că ele întreține șansa consolidării unui loc în timpul și spațiul istoric și contribuie în cea mai mare măsură la sporirea identității cu sine a unui popor. Evoluția unui popor, adevăratul progres, se realizează în interiorul unei identități de sine, al unei etnicități, al unui spațiu în care trecutul istoric se actualizează mereu și se deschide spre viitor ca substanța cuprinsă în sămînță. Identitate și deschidere. Acestea sînt funcțiile cele mai importante care asigură dinamismul vieții unei națiuni, iar o politică menită să creeze viață istorică adevărată este aceea care înțelege să vitalizeze aceste funcții.

O asemenea perioadă istorică este cea inaugurată acum 15 ani de Congresul al IX-lea al P.C.R., perioadă în care politica românească și prin ea întregul popor, printr-o energie mereu sporită, a pus în lumină, cu stăruință și eroism, propria sa istorie milenară, implicîndu-se totodată, în mod spectaculos și eficient, în viața lumii contemporane.

Semnificativ și tulburător e faptul că această epocă se adună, ca o carte, sub numele marelui fiu al poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui biografie rezumă însăși viața românului în istorie. Izbucnit direct din lutul strămoșesc, fiu de țăran, încărcat și cu răbdarea pămîntului, dar și cu energia și vitalitatea acestuia, Nicolae Ceaușescu s-a dovedit a fi un zbucium rodnic, care a ridicat Patria în marea lumină a universalității, descătușîndu-i totodată energiile lăuntrice, în numele modernizării economiei, a forțelor de producție, în numele sporirii calității vieții în perspectiva progresului.

În acești 15 ani, România a cunoscut transformări de maximă amploare, asimilînd elementele progresului mondial prin propria-i viziune, iluminată de principiile independenței și suveranității, echității și egalității, demonstrînd că în istoria contemporană popoarele sînt factori constitutivi reali ai omenirii înseși, indiferent de mărimea lor, indiferent de puterea lor întemeiată pe forță. În acest sens România a demonstrat că însemnătatea unei țări în lumea contemporană se întemeiază pe înțelegerea legilor progresului, a filozofiei istoriei, a adevărului. Desigur, marile realizări în viața unui popor nu se pot sprijini pe „sabie", dar se pot sprijini pe adevăr ; pe adevărul istoric, pe adevărul tehnologic, pe adevărul sufletesc — căci popoarele sînt suflete — și viața lor se subordonează mereu unui ideal în numele căruia își mobilizează energiile.

Un alt semn major al vremii pe care o străbate poporul român în această perioadă este spiritul critic, promovat de conducătorul patriei noastre, atît în raport cu realitatea internă, cît și cu cea internațională. A critica înseamnă, înainte de toate, a netezi drumul posibilului, drumul progresului. În raport cu viața internațională, a fi critic înseamnă a propune soluții principiale pentru rezolvarea contradicțiilor care apar, iar, pe plan intern, — a numi factorii inerțiali care împiedică noul și viața însăși să triumfe. Contactele României cu factorii internaționali esențiali care mijlocesc rezolvări și clarificări autentice sînt cea mai bună dovadă a prezenței României pe plan mondial. Pe de altă parte, efortul intern de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, angajînd toate energiile naționale, justifică încă o dată ideea de măreție față de epoca pe care o trăim.

Recenta Cuvîntare a secretarului general al Partidului nostru la Ședința plenară lărgită a Consiliului Național al Oamenilor Muncii, privind problemele înfăptuirii în cele mai bune condiții a sarcinilor stabilite pentru anul 1981 și pentru viitorul cincinal, fac încă o dată dovada atitudinii revoluționare, profund critice și înnoitoare a politicii noastre, în perspectiva viitorului pe care ni-l apropiem cu iubire și luciditate. „Trebuie să înțelegem bine că este necesar să îmbunătățim permanent calitatea, să ridicăm necontenit nivelul tehnic al producției. Noi am creat o industrie modernă, puternică, dotată cu mijloace de înaltă tehnicitate. Realizăm, în general, în multe sectoare produse competitive, și comparative cu cele ce se realizează pe plan mondial... Trebuie însă să avem în vedere că realizările de pînă acum nu ne pot mulțumi". Un drum al optimismului și al efortului calitativ ni se deschide prin chiar aceste cuvinte care definesc realizările unei epoci și deschid zarea epocii viitoare.

Vasile VERSAVIA

Traducerile, funcția epistemologică a unei culturi

Chiar dacă orice alt aspect al traducerii rămîne încă incert, de utilitatea actului în sine, azi nu se mai îndoiește nimeni. Căci, înainte de a fi **posibile**, traducerile sînt **necesare**. Ele au, în cuvintele lui Henri Meschonnic (**Pour la poétique II**, 1973),. „o importanță epistemologică... în 'practica teoretică' a omogenității, în asigurarea fuziunii între semnificant și semnificat". Cu alte cuvinte, traducerea (interpretarea) este un moment esențial al oricărui act de limbaj, de comunicare, ea acționează ca o forță centripetă, cenzurînd excesul diversificator al limbilor („complexul turnului Babel"), pluralitatea sau diseminarea semantică. „În interiorul unei limbi, sau între mai multe limbi, comunicarea umană ia forma traducerii" (George Steiner, **After Babel. Aspects of Language and Translation**, 1975). Căci, de vreme ce limba este, în cuvintele aceluiași autor, „modelul cel mai elocvent al fluxului heraclitean", al schimbării, orice schimb de informații (mesaje lingvistice) va presupune o operație de traducere-interpretare, o decodare a mesajului inițial, o mediere în plan diacronic sau sincronic (adică o apropiere în **spațiu** și **timp** a mesajului de receptor). Astfel conceput, modelul comunicațional transmițător-receptor se îmbogățește cu perspectiva actului de traducere, cu transferul vertical și orizontal al unui mesaj dinspre limba sursă spre limba receptoare (sau țintă).

Prin urmare, **„si linguarum utilis sit cognitio, interpretari utilissimum** (Lawrence Humphrey, 1559) ; și totuși, în istoria limbii și a literaturilor, problema traducerii a fost adesea tratată doar marginal. Ea nu a beneficiat multă vreme de un studiu sistematic ori de autoritatea poeticilor și retoricilor antice sau medievale.

Abia la sfîrșitul veacului XVIII romanticii germani (Herder, Schleiermacher, A. W. Schlegel, Humboldt) vor contura un moment al meditației teoretice asupra traducerii, ca parte integrantă a unei noi teorii despre limbaj și cunoaștere. Traductibilitatea devine o problemă epistemologică și ea își caută de pe acum un vocabular și o metodologie adecvată de abordare. Mai apoi, după o perioadă de reflecții optimiste ori, dimpotrivă, sceptice, asupra **Mizeriilor și splendorilor traducerii** (titlul celebrei cărți a lui Ortega y Gasset), la care contribuie în egală măsură literați și filozofi (Goethe, Schopenhauer, Matthew Arnold, Ortega y Gasset, Ezra Pound, Paul Valéry, Benedetto Croce, Walter Benjamin), se remarcă din nou, la începutul deceniului al cincilea, un reviriment al perspectivei teoretice. Fundamentarea unei **teorii mai generale** și a unei **poetici** a traducerii nu mai pare o simplă utopie ; la realizarea acestui deziderat converg noile științe și demersuri metodologice : comparatismul literar și stilistic, poetica structurală, semantica structurală și semiotica, logica și psihologia. Bibliografia fundamentală a „traductologiei" se îmbogățește rapid cu cîteva lucrări de referință : I. A. Richards, **Toward a Theory of Translating**, Z. S. Harris et alia, **Eight Papers on Translation** (1954), **Mechanical Translation** (1954), Edmond Cary, **La Traduction dans le monde moderne** (1956), Theodore Savory, **The Art of Translation** (1957), Reuben A. Browner, ed., **On Translation** (1959 — volum ce conține contribuțiile lui John Hollander, Roman Jakobson, Eugene Nida etc.), Willard V. O. Quine, **Word and Object** (1960), Georges Mounin, **Les Problèmes théoriques de la traduction** (1963), K. Ciukovski, **Visokoie iskustvo** (1969), Leon Levițchi, **Îndrumar pentru traducătorii din limba engleză în limba română** (1975).

Marcel POP-CORNIȘ

(Continuare în pag. 6)

Dedicăm acest număr COLOCVIULUI NAȚIONAL DE TRADUCERI ȘI LITERATURĂ UNIVERSALĂ

☆

Ilustrațiile : desene de TAȘCU GHEORGHIU

convorbiri

Cu MIHAI ȘORA

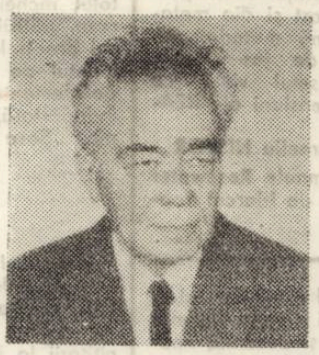

(I)

— Cum, în „culisele" acestei convorbiri, vă arătaserăți — am zice — încîntat de vechea „utopie" heliadescă a unei Biblioteci Universale (și ținînd seama și de experiența de editor, a D-voastră, — îndelungă — ba, pare-ni-se, și de fondator al noii serii BPT), vă rugăm să vă rostiți în acest sens...

...Întrucît fac — totuși — oare, traducerile o literatură (cf. Mihail Kogălniceanu) ? Ori — dacă nu — ce altă fac ?

— Eu aș îmbina, în răspunsul meu, „utopia" heliadescă a Bibliotecii Universale cu „îndemnul", tot heliadesc, „Scrieți, băieți, scrieți !" „Utopia" și „îndemnul" la care ne referim ar figura, în cazul acesta, cei doi poli ai unui cîmp tensional în afara căruia nici o cultură — și, implicit, nici o literatură — nu sînt posibile. A, da !, poate în îndepărtatele și obscurele perioade de etnogeneză (deci și de logogeneză) (deci și de glossogeneză), atunci să fi fost posibilă o (auto)exprimare involuntară conjugată cu o (hetero)semnificare deliberată, indisolubil topite, ambele, într-un unic act de rostire **sponte sua** (de rostire, adică, virgină de orice paradigmă prealabilă). Dar nici atunci, îmi vine să cred. Desigur, putem să-i consultăm, în privința asta, pe cei ce și-au limpezit complet ideile asupra perioadelor de zămislire colectivă. Dar nici ei nu cred (eu) să poată cumva crede că o cultură s-ar naște gata înarmată din etnia policefală, precum Minerva din capul părintelui ei. Pînă și problema ordinei de succesiune mi se pare, dealtfel, a fi o falsă problemă : oul sau găina. Într-adevăr, care a fost întîi ? Polul Nord ? Polul Sud ? Sare-n ochi, nu-i așa ?, că bi-polaritatea și cîmpul tensional sînt sincrone. Și chiar dacă un diacronist înrăit ne-ar căuta nod în papură, plasîndu-se (și tîrîndu-ne și pe noi după el) la nivelul (invadat de grele neguri) al începuturilor, tot ar trebui — în acest sfîrșit de mileniu cel puțin, în care ne e dat să ne desfășurăm activitatea (literară, firește) (Dar nu e împlintat oare faptul literar în întreg modul nostru de viață ; în inextricabilul hățiș al modului nostru de **a fi** și de **a avea ?**) — tot ar trebui, spuneam, să recunoască și el, împreună cu noi, că, deși traducerile prin ele însele nu fac în nici un caz o literatură, apoi o literatură din care traducerile ar lipsi nu s-ar fi putut în nici un caz ea însăși constitui. Exemplul Bibliei lui Luther îmi stă chiar pe vîrful limbii : o traducere prin care se instituie o nouă stare a germanei (das Neuhochdeutsche) și se face posibilă o literatură națională la nivelul marilor literaturi ale lumii... Dar să ne întoarcem mai bine privirea spre noi înșine și să-l pomenim aici pe bunul Dosoftei, prin pana căruia (cu prilejul tocmai al unor traduceri) curge o rostire **poetică** românească pe care urechea noastră înfiorată o percepe și astăzi **ca atare** ; sau să-l numim pe Neagoe Basarab, care s-a inspirat foarte îndeaproape din modele străine preexistente (din „prefabricate", cum le numește Dan Zamfirescu) și să nu-l uităm nici pe admirabilul său traducător în românește, Udriște-Năsturel ; sau să amintim Biblia lui Șerban, comparabilă ca importanță cu omoloaga ei luterană. Însfîrșit, să nu pierdem din vedere faptul acesta profund semnificativ că — înainte de a ne fi dăruit, nouă tuturora, acel vers incantatoriu în unduirea căruia, prin oricîte avataruri îi va mai fi dat să treacă de acum înainte, sufletul nostru cel mai dinlăuntru se va regăsi mereu pe sine, cîtă vreme limba românească va continua să răsune pe fața pămîntului — Eminescu însuși a considerat că cel mai important lucru pe care-l avea de îndeplinit (ca pe o datorie) la începuturile ctitoriei lui culturale, era să ni-l

(Continuare în pag. 7)

Îndatorați și recunoscători convorbitorului de față, ne mai rămîne să aducem aceleași calde mulțumiri tuturor celor cîți vor fi răspuns solicitării noastre — întru alcătuirea acestui „Orizont", pe de-a-ntregul închinat traducerii (ca mod de viață, teorie, artă ș.a.m.d.),

Adriana BABEȚI și Șerban FOARȚĂ

cronica literară

„Visul cu bufon" al tălmăcitorului*)

Întîlnirea lui Gérard de Nerval cu Leonid Dimov, traducătorul său în vers românesc, se săvîrşeşte pe tărîmul magic din „cealaltă viaţă care e visul", pe cărări bîntuite de umbra lui Orfeu – „la hotarul dintre viaţă şi moarte, dintre vis şi realitate, dintre somn şi veghe", acolo unde poetul **Himerelor** îşi contemplă „turnul căzut pentru vecie" iar poetul **Hipnagogicelor** pare a zări „nişte turle de burguri mari". Asemenea Prinţului Aquitaniei, autorul **Cărţii de vise** îşi are şi el turnul său. Dar nu un turn în ruină, ci un Turn Babel pe care îl escaladează etaj cu etaj, privelişte cu privelişte, traversînd un vis şi scriind deopotrivă semmele realului şi ale imaginarului. Nerval îşi află şi el locul în turnul lui Dimov, în „verzile amiezi coclind de aşteptare", în „iubiri de doamne stînd la clavecine", în turlele năruite ale vechilor urbe – un loc privilegiat în acest „Turn Babel răcoros, cu melodii", „sport" şi „înălţat pînă-n tării", mereu altul şi acelaşi pe vecie **(Turnul Babel,** în „A. B.C.").

Afinitatea poetului traducător cu poetul tradus (vizibilă şi în tălmăcirile anterioare ale lui Dimov din Cavalerul barochist Marino, din („iremediabilul bufon" Andrei Belii ş. a.) vine, poate, în cazul de faţă, şi dintr-o transformare a poeziei în „însuşi locul unde se hotărăşte soarta poetului", transformare semnalată de Albert Béguin la Nerval şi pe care nu credem că greşim descifrînd-o şi în poezia lui Dimov. Poetul care nu poate rezista chemării depărtărilor şi care îşi recheamă „coapse din vis" pentru a le transporta „Pe punţi de transatlantic plutind din port în port" (Dimov, **Vis cu mire)** are despre poezie o viziune apropiată de cea a poetului care, obosit de călătorie, îşi lasă visul să se odihnească pe întinderi verzi scăldate de ape (Nerval, **Popasul, Fantazie).** „Numai poetul – spune Dimov (în **Argument** la volumul „Spectacol") – este silit de tainice puteri să facă un nobil aliaj între poezie şi viaţă, între poezie şi lume. El devine astfel bufonul unui împărat. Nobilul măscărici al Totalităţii". Soarta „măscăriciului" romantic Nerval se joacă în încercarea dramatică de transfigurare, prin poezie, a propriei vieţi într-un mit. Soarta „bufonului" modern Dimov se decide în construirea, prin poezie, a unui spectacol verbal halucinant şi ironic totodată, menit să-l salveze de spaime şi obsesii. Este interesantă de semnalat poezia sa cu titlu nervalian, **A la tour abolie,** cu ironia sa aţintită spre miturile Prinţului aquitan, dar şi cu tentativa – nervaliană – de a trece dincolo de efemer şi de tenebre : „Într-un turn cu scara în ruină / Să cobor tot dau, înspăimîntat / Şi mă tot trag, zîmbind, înspre lumină".

În frumoasa ediţie românească recent apărută – sărbătoare poetică şi estetică (muzica versului nervalian se împleteşte cu cromatica sugestivelor ilustraţii ale lui Octav Grigorescu) – poetul şi traducătorul stau faţă în faţă, se confundă şi se înfruntă „cu un aer fratern", dînd cititorului ocazia să măsoare, odată în plus, marea şansă ce i se oferă prin publicarea unei ediţii bilingve. Poetul Dimov ştie că inefabilul – fie el nervalian sau altul – nu se poate traduce. Şi mai ştie că, în orice încercare de a transpune cît mai exact sensurile poeziei, stă la pîndă, inevitabil, ambiguitatea. Traducerea sa – „funambulescă încercare" – este aşadar o tentativă – pe deplin reuşită – de tălmăcire a sensului şi de interogare a sa. Universul poetic nervalian îi apare astfel cititorului român în ceea ce are specific şi fascinant : corespondenţa misterioasă între lumea reală şi lumea visului, amestecul de mituri păgîne şi legende creştine, oscilaţia între diurn şi nocturn. Sinteza contradicţiilor nervaliene, acel obsedant **soare negru din melancolie** strălucind în **El Desdichado,** în **Aurélia,** în **Călătorie în Orient** este, pentru traducător, simbolul însuşi al ambiguităţii nervaliene : **„melancolie** este oare Melancholia lui Durer ?"

Deşi atent în primul rînd la tălmăcirea exactă a sensului – întreprindere foarte dificilă de captare a unor semnificaţii de-abia întrezărite, fugare ca tînără fată sprinţară de pe **aleea din Luxembourg** – Dimov restituie cititorului român şi o altă dimensiune fundamentală a liricii nervaliene : magia versului, forţa de sugestie, vraja muzicii sale. Versiunea românească a unor poeme ca **El Desdichado, Popasul, Fluturii, În crîng, Fantazie** este, cum ar zice Verlaine, „de la musique avant toute chose". Recunoaştem, în traducerea românească, pasiunea lui Dimov pentru cuvînt, virtuozitatea cu care ştie să-l folosească pentru a reface, în alt limbaj şi într-un alt spaţiu cultural, experienţa poetică atît de singulară a lui Nerval.

Prin remarcabila sa traducere, Dimov – poetul „visului cu bufon" – îşi serveşte, din nou, împăratul – Poezia, acel ceva care, odată spus, nu se mai poate spune **în alt fel** fără a pierde o parte din sine spre a o regăsi, **altfel,** în **altul.**

Margareta GYURCSIK

* Gérard de Nerval, **Poesii** (ediţie bilingvă), Traducere de Leonid Dimov, Cuvînt înainte de Vasile Nicolescu, Editura Univers, Bucureşti, 1979.

Utopie şi parodie*)

Apariţia recentă, în prestigioasa colecţie „Globus" a Editurii Univers, a romanului din 1965 al lui Kurt Vonnegut, jr., **Fii binecuvintat, domnule Rosewater sau Nu strica orzul pe gişte,** facilitează un contact hotăritor al cititorului român cu unul dintre cei mai reprezentativi prozatori americani contemporani, integrat pe deplin, dacă nu ca vîrstă (Kurt Vonnegut, jr., are deja 58 de ani !), cel puţin ca viziune asupra prezenţei realităţii în artă şi a unei anumite **structuri romaneşti,** acelei generaţii de scriitori actuali din S.U.A. – printre care John Barth, Thomas Pynchon, William Burroughs, Richard Brautigan –, al căror spirit critic şi contestatar se manifestă în primul rînd prin respingerea şi parodierea a tot ceea ce înseamnă TRADIŢIE AMERICANĂ (pe plan social, istoric, filozofic, estetic, literar). Este acea generaţie pe care, nu de mult, un critic ca Richard Kostelanetz o califica drept o nouă generaţie a „romanului american al absurdului".

Sugestiva şi adecvata tălmăcire în limba română a lui Marcel Pop-Corniş ne dezvăluie, totodată, atît prin textul propriu-zis al romanului, cît şi prin bogata prefaţă alcătuită de traducător, virtuţile reprezentative ale prozei americane din deceniile şapte şi opt ale veacului nostru. Pornind de la conştiinţa necesităţii reflectării în artă a aspectelor tragice ale existenţei americane, respingînd în acelaşi timp formula construcţiilor epice de largi proporţii cultivată de realismul tradiţional al unor Theodore Dreiser, Sinclair Lewis, John Dos Passos, generaţia lui Kurt Vonnegut, jr., mult mai evident decît generaţia imediat anterioară (cea a lui J. D. Salinger), nutreşte ambiţia de a produce un **nou roman american,** care să asimileze, în **creaţii-sinteză** de o maximă concentrare a expresiei, forme ale gîndirii tehnico-ştiinţifice, ale culturii umaniste, ale celei de „mass-media", ale artei „pop", ale tehnicii gazetăreşti, ale industriei publicitare ş.a.m.d.

Romanul de scurte dimensiuni **Fii binecuvintat, domnule Rosewater sau Nu strica orzul pe gişte** reflectă tocmai acest proces de „înnoire" a artei literare americane. Dacă la nivelul problematicii sale sociale şi etice, concentrează în sine „istoria" mai multor familii (Rosewater, Buntline, Rumfoord), îngroşînd aspectul parodic al dezumanizării acestora (în acest sens, ni se pare magistrală epistola personajului Selena Deal, text ce reprezintă bunul-simţ şi spiritul critic al omului din popor), sugerînd implicit tragismul existenţei celor mulţi, loviţi de arbitrarul legilor liberei concurenţe, romanul lui Kurt Vonnegut, jr., constituie şi o excelentă mărturie de ceea ce poate însemna „noul roman" în literatura americană contemporană : o structură unitară, organizată în interiorul ei pe o mulţime de probleme tematice şi variaţiuni de natură stilistică şi compoziţională. Unitatea e conferită de tema majoră a UTOPIEI AMERICANE METAMORFOZATĂ ÎN PROPRIA EI PARODIE (geneza şi destinele Fundaţiei Rosewater domină toate filoanele acţiunii), în timp ce textul propriu-zis poate fi citit şi ca un captivant **colaj** de stil epistolar, confesiv, juridic, istoric, pseudo-ştiinţific, publicitar, de literatură anticipativă, liric (!) etc.

Obiectivîndu-se astfel în meandrele unei bogate variaţii stilistice şi compoziţionale (nu este evitată nici experienţa „romanului în roman"), Kurt Vonnegut, jr. reuşeşte pe deplin să transmită cititorului impresia zguduitoare a **autenticităţii.** Noul puls stilistic, alături de bogăţia de semnificaţii din text şi din metatext, alături de marea varietate tipologic-umană materializată de text (de la milionari la oameni din cele mai de jos straturi ale societăţii americane), reflectă însuşi dinamismul vieţii ca atare, ceea ce ne sugerează indubitabil noi dimensiuni ale REALISMULUI.

Corneliu NISTOR

*KURT VONNEGUT, jr., **Fii binecuvintat, domnule Rosewater sau Nu strica orzul pe gişte,** traducere şi prefaţă de Marcel Pop-Corniş, Bucureşti, Editura Univers, 1980.

marginalii

Arghezi, traducător al lui Baudelarie (I)

Felul cum „trădează" traducătorul devine revelator atunci cînd el însuşi este un mare poet. La o comparare atentă, se va constata că îndepărtările de original nu sînt întîmplătoare, ci converg către poezia proprie. În ceea ce-l priveşte pe Arghezi, el l-a „trădat" extensiv pe La Fontaine. Cele douăzeci şi două de versuri ale fabulei **La cigale et la fourmi** se întreiesc în versiunea lui Arghezi, care profită de prilej ca să inventarieze gospodăria miniaturală a furnicii **(Muşuroiul sta clădit, / Plin cu tot ce-ai fi rivnit. / Magazia cu făină / Era sub o rădăcină ; / Şi, la rînd, în multe caturi, / Erau saci cu mei pe paturi. / Adunaţi într-o firidă, / Simburi roşii de stafidă. / În dulap şi-ntr-un sertar, / Mălai galben şi zahar. / Ouăle cu coaja mică / Erau ouă de furnică, / Căci cumetrele îşi fac / Prăjituri şi cozonac. / Într-un beci închis cu scoabe, / Boloboace : struguri boabe).** Pe greier îl pune să se lamenteze îndelung, iar la sfîrşit, o încondeiază pe furnică pentru că, nesimţitoare, după ce-şi potrivise „Negri-i ochelari cu laba", trîntise ivărul la uşă lăsîndu-l pe cîntăreţ buimac.

Pe Baudelaire, în schimb, Arghezi îl „trădează" intensiv. Cu o singură excepţie, cînd se îndepărtează – dar nu în aceeaşi măsură –, el se ţine aproape de textul celor mai bine de zece poezii traduse. Totuşi, deosebirile sînt numeroase şi semnificative.

Îl simţim mai aproape pe Baudelaire în versiunea arghezian, mai modern. Cuvintele explicativ gramaticale – **mai curînd decît, de vreme ce** – cad, iar perifrazele moştenite de la clasici se estompează. „Instrumentul blestemat al răutăţilor tale", cum îl numeşte mama poetului pe fiul hărăzit ei de cer, dispare cu totul din **Binecuvintare.** Extrasă din perifrază şi devenită imagine, ideea se întunecă întrucîtva, ceea ce impune un mai mare efort interpretativ. **„...la nuit (...) / Où mon ventre a conçu mon expiation !"** („noaptea (...) / **Cînd pîntecul meu şi-a conceput ispăşirea !"),** scrie Baudelaire, pe limba ocolită a lui Bossuet ; **„...noaptea cînd fui prinsă furiş de cingătoare",** traduce Arghezi, mai abscons, însă şi mai direct. Pe alocuri, o sintaxă mai complicată, în altă parte înmulţirea virgulelor **(„Drept, inima, -n cinci locuri, prin coaste i-o înjunghii"** e un vers lipsit de virgule în original), au ca efect sincoparea versului, strîngerea ţesăturii în ochiuri mai mici şi mai zgrunţuroase. Spaţierile vocalice şi consoanele moi, Arghezi le supune unor explozii dur consonantice, ca în trecerea de la potolitul **vallées** la scăpărătoarele **prăpăstii sparte.** În regimul imaginilor, mişcarea se petrece de fiecare dată dinspre general şi abstract către surprinzător şi concret.

Lui Arghezi „produsele generoase" **(produits généreux)** nu-i sugerează nimic ; el face să se vadă „strugurii pe rod". Unei „tinere păsări" **(jeune oiseau)** îi spune pe nume : „mierla". **A mînca** şi **a bea** poate oricine ; lui îi „gustă limba" şi îi „soarbe gura". Imaginile şterse prin folosinţă comună se împrospătează. La Arghezi şerpilor nu li se **dă naştere (mettre bas),** ci şerpii **încolţesc.** La nevoie, cîte un cuvînt inexistent în original apare să dea nerv. Francez, Satan Trismegistul stă pur şi simplu „pe perna răului" („Sur l'oreiller du mal"). Naturalizat la noi, mai leneş şi mai balcanic, Satan **se incolăceşte** pe aceeaşi pernă. Dincolo, la îngeri, **ambrozia** zeească **(l'ambroisie)** se împămînteneşte mai cu modestie într-un **dumicat,** cuvînt care – împreună cu altele – duce observaţia dinspre planul general al modernităţii versiunii româneşti spre ceea ce-i în ea specific arghezian, adică, totodată, nebaudelairian.

Livius CIOCÂRLIE

viaţa asociaţiei

ŞANTIER LITERAR

Ion Dumitru Teodorescu

– Te-am văzut făcînd o ultimă corectură a unei cărţi gata culese şi pe care o vom vedea curînd, desigur, în librării.

– La „Cartea Românească" îmi apare romanul **„O săptămînă de bunătate".**

– Ai bunătatea să ne spui cîte ceva despre carte...

– Nu e vorba de nici o bunătate aici, ci de memorarea unui timp revolut, al războiului, al flagelului, de urmele lăsate în conştiinţe, cu implicaţii în comportamentul actual al personajelor. „Săptămîna" este, de fapt, aceea a procesului de conştiinţă.

– Aşadar, analiză...

– E un roman de analiză, uşor parabolic, sub aspectul mijloacelor artistice.

– Cîteva detalii ?

– Un grup merge la vînătoare, iarna. Cabana e surprinsă de o avalanşă, oamenii trebuind să rămînă claustraţi, pînă vor fi salvaţi. Claustrare care va ţine o săptămînă. Ca şi în cărţile mele precedente, romanul se vrea un apel la tandreţea umană, la compasiune, la nevoia omului de comunicare, cinste şi loialitate.

– Porneşte, aşadar, de la un element de senzaţie.

– Ca pretext, da. Trebuie să-ţi mai spun că mai am, la aceeaşi editură, un volum de poeme, majoritatea deja apărute în presă. Cartea poartă titlul „Lut" şi e structurată pe grupaje ; sonete „de patrie", „de piine", „de dragoste", „de cuget".

– Ce mecanism ascuns te-a determinat să apelezi la poezie ?

– Sînt, în fond, un temperament liric ; e vorba de un lirism reflexiv. Aşa că acest volum a ţîşnit, s-a impus cu necesitate. Pînă atunci, lirismul meu se infuza în proză. Tind acum spre proza obiectivă, narativă şi de analiză, care presupune mai multă „sobrietate" a mijloacelor de expresie. Am simţit nevoia înlăturării abundenţei de imagini, preferînd nuditatea frazei şi a ideii. Aceasta presupune, cred, şi o decantare a expresiei.

– Asta în proză. Aşadar, poezia „te-a eliberat" de lirism, ca o supapă necesară în procesul de auto-apărare, de apărare a prozei tale, dacă am înţeles bine.

– Oricum, deocamdată nu mai simt nevoia să scriu poezie, considerînd capitolul încheiat. Dealtfel pregătesc un roman, „Străinul de dimineaţă", pe care-l voi preda la „Facla", carte în care sentimentul de dragoste este puternic infuzat de elementul social. Şi, în perspectivă mai îndepărtată, o dramatizare a romanului meu „Şase căluţi în galop".

Întrevedere consemnată de Lucian BURERIU

VARIA

Comitetul de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Hunedoara, împreună cu Editura „Facla", a organizat recent „Zilele" acestei edituri. Au avut loc întîlniri cu cititorii la librăria „Eminescu" şi la Liceul de chimie din Deva, o discuţie privitoare la problemele literaturii actuale şi la activitatea editorială, cu muncitorii de pe şantierul hidrocentralei de pe Riul Mare în Retezat. La întîlniri au participat Ion Marin Almăjan, Paul Eugen Banciu, Al. Ivebeleanu, Marcel Pop-Corniş, Titus Suciu, Virgil Vintilescu.

☆

Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă, Oficiul judeţean de turism Timiş organizează în data de 22 iunie, începînd cu orele 10, la VALEA LUI LIMAN, „Sărbătoarea cîntecului, jocului şi portului popular". Participă aproape 1.000 de artişti amatori şi creatori populari din judeţul Timiş.

RADIO – TIMIŞOARA

EMISIUNE LITERARĂ, 25. VI, ora 21

Actualităţi din viaţa literară ; „Biografia cărţilor mele" : Anghel Dumbrăveanu ; „Ca un fagure de miere" – prof. univ. Gh. Tohăneanu ; „Cărţi şi idei..." – **Tornada** de Ion Marin Almăjan (dezbatere cu participarea lui C. Ungureanu, M. Pop-Corniş şi M. Mihăieş) ; Cronică de librărie : **Polemica Maiorescu – Gherea** de V. Vintilescu (prezintă Ramona Boca Bordei).

„DILIGENȚA" lui Anghel Dumbrăveanu în spațiul poetic francez

Traducerea oricărui poet autentic înseamnă sporirea vibrațiilor operei sale în conștiințe și contexte inedite. În plus, la întîmplările din ținuturi adesea himerice, se adaugă o nouă aventură, aceea a limbajului în care sînt transpuse poemele.

Astfel, lucrarea artistică – sonetul –, se preface în obiect referențial, pe care protagonista îl părăsește, ea fiind de fapt creația lui. Franceza va dobîndi aici expresia „lit berçant des vagues" și conturarea mai acută a epitetului „indignée", care în original se află într-o alcătuire sintactică mai specifică.

Inedit este și dorul pentru lucruri nefăcute, îndeosebi neiubirea în luna mai. Cum aici dorul este implicit, el capătă ușor haina francofonă. Dacă femeia părăsește indignată poemul, fata ingenuă adoarme în schimb între poeme ; în franceză, acestea „sentent tous ses mouvements", ceea ce cultivă ambiguu și parfumul și simțirea cuprinzătoare. Dorul fetei la sfîrșit se nominalizează, dar verbul este mai pregnant în versiunea propusă. Poetul își începe ziua sub icoana iubitei ; păstrarea, cu anumite riscuri, a vorbei „icône" în franceză aduce prospețimea unei fericite zone de cultură și trăire, care ilustrează cel mai adînc dintre dialoguri – traducerea poetică.

Paul MICLĂU

UN CHEVAL GALOPANT

Il y a tant de choses que je n'ai pas faites :
je n'ai jamais aimé personne au mois de mai,
sauf l'oiseau qui vient en secret
mourir quelques heures avec moi ;
je n'ai pas laissé la fleur m'embrasser sur la bouche
quand elle me demandait dans un rêve
si je n'ai pas conclu le pacte avec le diable,
en le laissant étriller mes chevaux
et emporter des étoiles dans son sac.

Maintenant pousse l'herbe
sur mes mains
qui surent rendre
malade la femme.
On entend un cheval galoper
à travers la journée d'hier.
Ou peut bien être l'oiseau qui mourait
chaque nuit avec moi ?

HISTOIRES DU PAYS DE LA CHIMÈRE

J'habite cette mansarde
Accrochée au candélabre d'un châtaignier.
Ne me connait que le voisin
Du palier,
Qui se lève très tôt
Et souffle dans un tronc de roseau,
Pour éteindre les étoiles.
Souvent je cause avec la pluie
Et le voyageur,
Racontant des histoires du Pays de la Chimère.
Parfois vient une fille,
Pour que j'embrasse ses épaules,
Mais elle a froid et s'endort
Entre mes poèmes,
Qui sentent tous ses mouvements,
Confirmant ce qu'elle me dit toujours en entrant :
Je ne suis que corps
Et je désire tes caresses.

JAMAIS L'OUBLI

Entre nous il y a des neiges et des sables.
Demain, peut-être déserts, océans.

Jamais l'oubli

Sous ton icône je commence ma journée.
Mon aile pousse de ton épaule.
Ils m'ont voué à la mer, implacable et pur,

Pour être et ne pas être vaincu.

Entre nous il y a des neiges et des sables.
Demain, peut-être le ciel tombé.
Mais la joie de traverser la nuit,
Pour t'accueillir sur l'autre bord,

Où jamais l'oubli . . .

sublinieri

O notă despre „traducerile imaginare"

Într-un studiu fundamental pentru înțelegerea poetului („Alegorism ?", 1946), Tudor Vianu nota : **„Viziunea și nu numai limba poetului este îndatorată poporului, într-un fel și un grad pentru care nu cred că există echivalențe în operele altor poeți (. . .). S-ar putea vorbi, în legătură cu poezia de care ne ocupăm, despre o viziune pastorală a lumii, despre un adevărat panpastoralism, Metaforele ei similează toate aspectele universului văzut, și chiar realitățile morale cu înfățișări ale indeletnicirii pastorale, cu veșmintele și ființele cu care se înconjură ciobanii".**

Studiul lui Tudor Vianu are în vedere volumul „Poeziilor definitive", pe care V. Voiculescu l-a editat în 1944 la Fundații, fără a include aici textele scrise după 1939 ; aceasta este, putem afirma noi, imaginea lui Voiculescu „de altădată", în care majoritatea versurilor aparțineau într-adevăr acestei lumi și defineau, precum nici un poet român, o **civilizație pastorală.** Tipul de experiență prin care V. Voiculescu **vede lumea** este, după 1933, **cel al literatului.** Observăm că în locul păstorului apare, în poezii **vinătorul,** schimbarea avînd, după părerea noastră, semnificații adînci ; lumea idilică e înlocuită cu o alta, în care se instaurează alt tip de relații. Poetul își transcrie alt tip de experiențe, în numele altei **lumi** pe care el, ca poet, trebuie să o accepte sau să o refuze.

Poezia care deschide volumul „Destin" este încă o trecere în revistă a posibilităților vechiului „sistem de semne" ; toată lirica ideii se va afirma în numele „păstoritului" ; poetul nu e decît un **păstor** care păstorește gînduri, idei. **Spațiul mioritic** – cel de pînă acum, cel al păstoritului, are parte de o nouă interpretare. Noua sa lectură nu ignoră nimic din ceea ce ar putea fi vocație nouă, de covîrșitoare importanță. Peisajul e acum spiritualizat, vechiul tipar găzduiește nu o realitate geografică, ci una interioară. Nu faptul real, ci morala lui, nu evenimentul, ci semnificația, nu semnificantul, ci semnificatul. În **Trista minune** sîntem preveniți asupra esențelor – asupra decantărilor necesare. Strivirea, sfîșierea, distrugerea **formei** consacrate pentru a obține esența – mireasma – este, cel puțin în **Ultimele sonete . . .,** un procedeu des numit ; în **Destin** el este afirmat pentru a arăta cum „simțirea" se poate înnobila.

Odată cu **Destin** – odată cu această nouă etapă a poetului – figurația **ideii** înlocuiește cu mare viteză „civilizația" pastorală ; pietrele prețioase, metalele nobile descoperite sub straturi de humă – ele însele sînt „gîndul". Experiența voiculesciană nu este pe de-a-ntregul autonomă : succesul lui Valery, energica intrare în „conștiința critică" a lui Ion Barbu, numeroasele polemici în jurul **poeziei pure,** a ermetismului, a literaturii „de idei", propun cititorului de cărți ezoterice (care a fost și care a rămas V. Voiculescu) un context nou. Apelul la „marile mituri" ale omenirii este, acum, relaxat. Divinitatea nu mai e unică, inexpugnabilă. Lecturile și „cărțile" au uzurpat drepturile Unicului, în numele **esenței** și a **esențialului.** Poetul devine, la rîndul lui Creator, așezîndu-se în centrul lumii. Există o lume subterană care este explorată, în care poetul trebuie să coboare, există un **adînc** roditor. **Centaurul** este momentul de apogeu al acestei etape, cotitură decisă către literatura **cealaltă.** Păstorul nu mai e privilegiat, el este făptură „subalternă", reprezentantul unei civilizații pe care poetul o privește acum cu detașare : cel ce rostește lungul monolog al **destinului** nu mai e păstorul, e **centaurul.** Poetul și-a asumat destinul centaurului, oile sînt „răpite" de acesta. Poezia se constituie ca „ecou" **al ființei** – al centaurului – lovite de dor : **„Lovit de dor scot sunet de aur greu / Și lumea-i toată numai ecoul meu : / Luceferi și gize, cu păsări și pești / Plutesc analoage și-alături pe apă, / Oglindiri ideale, imagini cerești, / Potrivnice în planuri, se string să se incapă".** Iată o artă poetică nouă, mai înainte am încercat să o numim în cadrul altui tip de relații. Toate ființele acestei lumi sînt „analoage" centaurului, se regăsesc în el. Proza – viitoare – a lui V. Voiculescu este aici dar și o cheie pentru înțelegerea poeziei. Dacă **iubirea** transformă ființele lumii în realități analoage, oare cîntecele de iubire nu pot reprezenta, prin ființa poetului, Universul ?

Ce înseamnă Cartea ? Vom descoperi în terținele sonetului „Scutul Minervei" un șir de analogii, unele dintre ele și pînă aici analizate. Ecoul de aur, altoiul de nemurire, zeificarea poetului grație Minervei, iată cîteva sugestii pentru comentariile viitoare : „Și simți cum prin amurgul de lut al tinereții / Altoi de nemurire pe sterpul trunchi al vieții / Un zeu se zbate-n tine cînd eu te-nbrățișează". Altădată puneam în relație cele 18 sonete din „Scutul Minervei" cu cele nouăzeci din „Ultimele sonete . . .", relație evidentă pentru cine își dă seama că, după **Destin,** Cartea începe să devină, în opera lui V. Voiculescu un obiect autonom, o **unitate.** În **Întrezăriri** V. Voiculescu își așează poeziile în ordine alfabetică, accentuînd ideea de dicționar, de enciclopedie, de Carte de înțelepciune. Lumea este – apare tot mai clar subliniată în acest volum ideea – o carte. Scriitorul este un Demiurg înzestrat cu vocația creației absolute. O **Antologie** începe astfel : **„Chemare lungi de liniști trag codrii gravi deodată / Și-nalte slove roșii pun plopii-n fruntea zării. / Pe fiecare față de deal, îngenuncheată, / Cu aur scrie toamna antologia țării".** Ca valoare artistică imaginea e poate forțată (ca și altele care sînt supuse, cu necruțare, unui program dictatorial), ca indicație ne e însă suficientă : **toamna** devine scriitor – autor de **antologie.** Nu poetul va alcătui o antologie a toamnei, ci Toamna va alcătui antologia frumuseților, va grupa într-o Carte semnele măreției lumii.

Pentru poezia de pînă la 1944 – cea care îi era oferită de volumul „definitivelor", Tudor Vianu întrebuința, ca element definitoriu, termenul **panpastoralism.** Am spune, după toate cele de pînă aici, că panpastoralismul devine „panliteraturism". Totul devine, sau încearcă să devină, o „funcție a literaturii", registrul alegoric se hrănește copios dintr-un posibil „dicționar de termeni literari", desfășurarea epică a unor poeme se relaționează cu alte „poeme", mai vechi ori mai noi. **Anul 1940** e o replică cunoscutei poezii a lui Grigore Alexandrescu. Totul ia ființă ca vers, pagină, literară, poem, poezie, carte.

O poezie cu acest titlu, **Cartea,** se încheie astfel : **„Stup în care slove-naripate / Cu polenul lumii încărcate / Sucul nemuririi ce-au trecut, / / Roi de buchi, semințe-ale ideii / Magic cosmos strîns în scoarțe ; zeii / Au pierit că nu te-au cunoscut".**

O astfel de **carte** înzestrată cu forțe magice ar fi – ea comentîndu-se mereu prin autorul ei – **Ultimele sonete . . .**

*

Așadar, o carte magică. Poetul coboară către tărîmul în care Poezia își poate păstra vocația ei miraculoasă iar creatorul putea fi taumaturg – către poezia Renașterii și a Evului Mediu (către **Vita nova** a lui Dante, text inițial și inițiatic, formulă de cunoaștere „fără reproș"), marcat de toate experiențele literaturii moderne pe care, ca **poet,** a trebuit să și le asume. **Ultimele sonete . . .** aparțin nu numai lui Shakespeare, ci și tuturor marilor transformatori de poezie ce vin după el ; exegeții au remarcat o seamă de „influențe", o seamă de versuri comparabile cu o seamă de poeți – de sonete – celebre. Am spune că **Ultimele sonete . . .** au o partitură sonetistică proprie și una aluzivă, cea proprie, încercînd a pune în valoare un timp și un loc, cea aluzivă scoțînd în evidență momentele cele mai importante ale transformărilor literaturii din epoca de glorie a sonetului și pînă în vremile poetului V. Voiculescu. El e constrîns a veghea la demnitatea „tălmăcirii" . . .

Experiență unică în literatura modernă, **Ultimele sonete . . .** nu trebuie analizate decît în cadrul care a făcut propice această experiență. Superlativele abuzive care au însoțit, de atîtea ori, analizele sonetelor, și care au creat, la rîndul lor, o neîncredere nu rar mărturisită în autenticitatea substanței lirice voiculesciene, trebuie înlocuite cu studiul liniștit, care să dea la o parte cantitățile de moloz, de rostire șovăielnică, pedestră, în numele elanurilor exemplare. Despovărată de admirații inutile, opera lui V. Voiculescu se poate prezenta cititorului de azi la adevăratele ei dimensiuni. Selecția poate încă favoriza întîlnirea – marea întîlnire, cu cititorul adevărat de poezie, cel înzestrat cu vocația întîmpinării.

Cornel UNGUREANU

ancheta „ORIZONT"

Inaugurăm, aici, o serie de dezbateri privind aspecte și probleme ale traducerii, la noi, pornind de la premisele acestea :

1. Credeți că se traduc în limba română cele mai semnificative opere ale literaturilor străine ? Exemplificați (pro și contra).

2. Cum sînt receptate traducerile literare în presa de cultură ?

Andrei Bantaș

Prima întrebare comportă un răspuns oarecum complicat, întrucît se compune dintr-o parte pozitivă și una negativă – cel puțin după părerea mea – întemeiată pe observații din ultimii 30 de ani. În acest răstimp s-au făcut uriașe progrese în traducerea operelor esențiale, majore sau semnificative ale literaturilor străine. Încă de prin 1950 (cînd în jurul Editurii pentru literatură și artă de atunci se constituiseră „cercuri" Shakespeare, Mark Twain, Molière etc., cu participarea celor mai calificați traducători și confruntatori și polarizîndu-se sau atrăgîndu-se condeiele de frunte ale literaturii române ca stilizatori, versificatori sau chiar ca traducători) se tindea către înfăptuirea acelui „vis al lui Eliade" rămas în cultura noastră sub numele de „Biblioteca Universală". Majoritatea bibliotecilor noastre atestă realizarea acestui deziderat magnific prin serii complete din operele lui Tolstoi, Molière, Shakespeare (și acum de curînd Horațiu), în afară de unele ediții bibliofile, specializate, sau cu o selecție de înaltă calitate.

Pe de altă parte, nu putem să nu observăm cu mîhnire lipsa aproape cronică din librării și anticariate atît a acestor clasici, cît și a bunilor autori contemporani, reprezentați în mod susținut și înțelept în programele editoriale din aceleași decenii.

2. Cea de-a doua întrebare pare izvorîtă în mod aproape evident dintr-o constatare : nici măcar publicațiile literare – ca să nu mai vorbim de celelalte și nici de radio și televiziune – nu oglindesc activitatea de traducere decît cu foarte puține excepții („Steaua", „Contemporanul", „România Literară", dacă nu mă înșel și, cu mai puțină consecvență, „Orizont", „Cronica", „Argeș", „Familia"). Majoritatea recenzenților se ocupă de aparițiile editoriale în ansamblu (și mă alătur celor care protestează mai mult sau mai puțin vehement împotriva tonului „egalizator" al cronicilor, care nu-l călăuzesc și nu-l inițiază într-un spirit educativ, de înaltă ținută culturală, pe cititor), făcînd de cele mai multe ori abstracție de traduceri. Acestea sînt menționate în buletinele și anunțurile de apariții recente sau viitoare, iar apoi **dispar** din atenția publicațiilor, concomitent cu dispariția lor din librării. Nici în acest domeniu nu putem vorbi cu seninătate de o îndrumare a cititorului, pe de o parte pentru că recenziile la cărțile traduse apar tîrziu, iar pe de altă parte deoarece recenzenții se ocupă rareori de calitatea traducerii. După impresia mea, numai Dan Grigorescu (în „Contemporanul") și Gelu Ionescu (în „Steaua") comentează cu competență și interes acest aspect al cărților pe care le prezintă publicului. În calitate de membru al Uniunii Scriitorilor îmi este imposibil să nu relev diferența de interes pe care o vădesc cronicarii literari – uneori chiar între cea mai obscură cărticică de divertisment și traducerea chinuitoare și uluitoare a **Sonetelor** lui Shakespeare de către Teodor Boșca, a **Morții lui Arthur** de către Ion Larian Postolache ș.a.m.d. Oare ne poate consola faptul că nici traducerile lui Arghezi, Philippide, Lucian Blaga și ale altor artiști infinit mai mari decît noi, nu au avut o soartă mai bună în momentul apariției lor ?

Stéphane Mallarmé

SONETE*)

EVANTAI

al Doamnei Mallarmé

Cu nu altă melodie
Decit zbaterea-i spre cer
Viitorul vers adie
Din mirificu-i ungher

Aripă-n surdină solul
Evantaiul tău de-o fi
Cel prin care-n urmă-și golul
Vre-unei reci oglinzi jertfi

Sclipăt limpede (și unde
Aprig urmărit un dram
De cenușă cind pătrunde
Pace nu mai pot să am)

Astfel pururi ne rămînă
În nelencșa ta mînă.

ARIETĂ (I)

O singurătate una
Fără lebădă nici splai
Oglindește-și sur lacuna
În privirea-mi ce luai

De la 'nalta gloriolă
Care pentru noi prea sus
Le e roșie-aureolă
Multor ceruri în apus

Nălucind însă pe ape
Ca din albe lenjuri moi
Pasărea ni-i iar aproape
Dintr-un salt dacă-ți înmoi

În acum tu însăți undă
Bucuria ta fecundă.

ARIETĂ (II)

Fără doar și poate, căci
Prea-mi dorisem să survină
Izbucnind de printre crăci
Sus cu fùrie și surdină,

Fără alt ecou sau cu
Voce-n cring mult prea ciudată,
Pasărea ce-n viață nu
O auzi decit o dată.

Cintăreața, mult mai rău
E că-mi lasă mie spinul
Îndoielii fu al său
Ori al meu buimac suspinul

Sfișiată va să stea
Într-o zi pe vre-o șosea !

* * *

O, numai rivnei fără mas
De rare Indii echivoce
– Prinos al vremii, cap rămas
În urma ta această voce

Cum jos pe-o vergă în balans
Cu caravela intr-aceste
Se inspuma-n zburdalnic dans
O pasăre de nouă veste

Cobindu-i pururi și avan
Timonei fără s-o corumpă
Un zăcămint cu sclipăt van
Nopți, pătimiri și piatră scumpă

Răsfrint prin glas menind fiasco
În palid zîmbetul lui Vasco.

* * *

Sufletul cind leneș dindu-i
Cale liberă și-i el
Un inel de fum la rîndu-i
Abolit în alt inel

Deconspiră vre-o havană
Doct arzind ca pentru a-și
Smulge din cenușa vană
Muguru-i de jar golaș

Cintul astfel cind regalul
De pe buze zbor și-l ia
Tu inlătură realul
Cel nedemn din calea sa

Sens prea limpede nu-ndură
Vaga ta literatură.

* E vorba – formalmente – de sonetul „usité à la Renaissance anglaise" (cf. **La Déclaration foraine**), anume : trei catrene și un distih final – acest criteriu exterior fiind, de altfel, și singurul ce-ndreptățește reunirea, aici, a unor piese ce, altminteri, – la Mallarmé – nu sunt grupate ca atare... ; o anumită, dar, monotonie – a lor – nedatorîndu-i-se lui, ci celui care, imbinîndu-le într-astfel și tălmăcindu-le, semnează,

Șerban FOARȚA

GOETHE, „FAUST" (vv. 1–32)

Cîteva lămuriri

„Dedicație", scurt „prolog" ce precede cele două prologuri propriu-zise („în teatru" și „în cer") ale tragediei **Faust**, este o poezie a cărei traducere am revăzut-o mereu, la interval de ani de zile, înainte de a ajunge la versiunea ultimă (a șaptea). Principiile care m-au călăuzit în lucrul meu mi-au fost mereu prezente în conștiință, în tot procesul traducerii operei lui Goethe. Comparația între cele două versiuni de față (penultima, din 1979, și ultima, din aprilie 1980) le vor pune, parțial, în lumină.

E vorba, mai întîi, de respectul absolut față de **forma** prozodică a textului goethean. Această poezie e scrisă în **stanțe**, tipar de versificație de origine italiană, practicat frecvent în Renaștere, căruia Goethe îi acorda o stimă deosebită : faimoasa „Elegie" de la Marienbad, de pildă, utilizează aceeași formă. Un exeget avizat ca Wolfgang Kayser subliniază că poetul vedea în stanță un etalon de **Spruchdichtung** (nu de **Sprechdichtung**), adică o formă destinată să exprime simțirile și ideile „cele mai elevate". În acest tip de poezie, inclinată spre solemn și sentențiozitate, versul – ca unitate prozodică – se decupează în mod deosebit, manifestă o anume independență (în sensul că, de cele mai multe ori, acoperă exact o propoziție), pretindu-se foarte rar la ingambament (excepție : vv. 15–16). În versiunea mea ultimă, am recurs totuși la acest procedeu, dar o singură dată (vv. 29–30) din strictă necesitate.

În al doilea rind, am ținut necontenit seama de **opiniile exegeților lui Faust**. Fără aportul acestora, o serie de probleme ale interpretării (deci, și ale tălmăcirii) ar rămîne irezolvabile. Ca să dau doar două exemple : expresia **schwankende Gestalten** (literal : **figuri șovăitoare**) mi s-a clarificat pe deplin abia cu ajutorul lui Erich Trunz care citează un pasaj semnificativ din scrierile morfologice ale lui Goethe, permițîndu-mi astfel să optez pentru expresia **figuri sfios-plăpinde** din versiunea mea ultimă ; la fel, pentru versul 21 (pe care editorii lui Goethe l-au început cind cu **Mein Leid**, cind cu **Mein Lied**), același Trunz (în opoziție cu Reinhard Buchwald, de pildă) precizează că e vorba de o greșeală de tipar, sesizată chiar de Riemer, secretarul lui Goethe ; și că, deci, se cade a citi **cintare**, nu **durere**.

În fine, al treilea principiu de lucru a fost acela de a obține, în traducerea românească, o cît mai pronunțată **concretețe poetică**. Această concretețe, această „carne" imagistică a versului mi s-a părut că trebuie **obținută** în românește (ea nefiind un dat al originalului), printr-un spor de vizualizare. De ce ? Pentru că în limba noastră multe cuvinte care exprimă noțiuni generale nu au carnația termenilor germani. Iată de ce, de exemplu, în versul ultim al acestei „Dedicații" am simțit nevoia să evit cuvintul **realitate** (în original : **Wirklichkeiten**), preferind o perifrază (**aievea-n jur**) care să „prindă" noțiunea, dar să și „solicite" ochiul. Acelaș argument m-a determinat să adopt **Și iar mi-e fraged chinul**, față de **Și iarăși sufăr**, pentru originalul **Der Schmerz wird neu.**

În ce privește dificultatea, obscuritatea, imprecizia unor versuri din original (cum sunt vv. 15–16, unde versiunea ultimă prezintă un plus de fidelitate, față de cea penultimă), am căutat să păstrez textul în aceeași indeterminare poetică ; lămuririle – absolut necesare pentru o justă înțelegere – urmind să fie date în **Notele** și **Comentariul** care vor însoți ediția românească. Încercarea mea, procedind la această traducere, este aceea de a oferi cititorului român nu numai cea mai fidelă versiune a lui **Faust** (de la respectarea strictă a formelor prozodice și numărul total de versiuni, pînă la variațiile de timbru poetic și nuanță a ideilor), ci și – expuse foarte succint – cît mai multe din interpretările, de ansamblu și de amănunt, pe care o exegeză uluitor de bogată le-a dat operei. În felul acesta, cititorul va avea posibilitatea să realizeze, mai întîi, **propria sa lectură**, personală ; apoi, o **confruntare a ei cu lecturile fundamentale** de care a beneficiat **Faust**, cu diversele interpretări care asigură viața postumă a textului ; întoarcerea la text pentru o **nouă lectură mult mai avizată**, grație citirii **Notelor** și **Comentariului**. Numai în felul acesta se va înțelege de ce **Faust** continuă să fie considerat ca o capodoperă a umanității.

Șt. Aug. D.

Dedicație

VERSIUNEA PENULTIMĂ

Vă-ntoarceți iar, figuri șovăitoare,
Ce-n ochiu-mi vag demult v-ați arătat.
Să-ncerc să vă rețin acuma oare ?
Spre-acest miraj mai sunt eu inclinat ?
Cum vă-mbulziți ! așa să-mi stați ușoare
Din fum și ceață-n preajmă ne-ncetat.
Suflarea vrajei voastre, tinerește
Mișcindu-mi sufletul, mă cucerește.

Voi readuceți zilele voioase
Și-atitea umbre dragi in pilc tăcut :
Ca basme-aproape stinse vin sfioase
Prietenia, cel dintii sărut ;
Și iarăși sufăr, ca un jalnic glas e
Al vieții labirintic drum pierdut ;
Și-i chem pe bunii, ce, in clipa rară
De fals noroc, naintea mea plecară.

Ei nu aud cintarea ce urmează,
Iubiții, care-ntiiele-au desprins ;
Rărită-i zarva prietenilor trează,
Și ah ! ecoul cel dintii s-a stins ;
Durerea mea pentru străini vibrează,
De-aplauze sunt ca de-un fior cuprins ;
Iar cei mișcați cindva de mine-anume,
De mai trăiesc, s-au risipit în lume.

Și-ncerc un dor demult uitat de-o sferă
Cu duhuri reculese-n calmul sfint ;
Cu linced zvon plutește-n atmosferă,
Ca harfa lui Eol, șoptitu-mi cint ;
Și lacrimi după lacrimi curg ; severă,
Bătaia inimii-n amurg mi-o zvint ;
Ce am, abia mai văd ca-n depărtare,
Iar ce-a pierit, aievea îmi apare.

VERSIUNEA ULTIMĂ

Vă-ntoarceți iar, figuri sfios-plăpînde,
Ce-n ochiul vag de timpuriu ați nins ;
Să vă rețin acum, abia născinde ?
De-acest miraj mai sunt eu azi atins ?
Cum vă-mbulziți ! ei bine, creșteți blinde
Din fum și ceață-n juru-mi dinadins ;
Cutremurat mi-e pieptul tinerește
De suflul vrajei ce vă aburește.

Voioase zile-mi ies cu voi in cale
Și-atitea umbre dragi se-ntorc tăcut ;
Ca basme-aproape stinse vin agale
Prietenia, cel dintii sărut ;
Și iar mi-e fraged chinul, sună-a jale
Al vieții labirintic drum pierdut,
Numind pe bunii, ce-nșelați de soarte
Spre mindre ore, mă-ntrecură-n moarte.

Ei nu aud cintarea ce-o să vie,
Cei scumpi, cărora-ntiia le-am cintat ;
Pierdută-i tînăra devălmășie,
Răsunetul dintii e ah ! sfărmat.
Cintarea mea-n auz străin invie,
Sub ploi de-ovații stau infricoșat,
Iar cei pe care-i bucuram cu cintul,
De mai trăiesc, i-a risipit pămintul.

Și mă cuprinde-un dor uitat de sfera
Acelor duhuri grave-n pașnic stol,
Cu linced sunet umple atmosfera
Șoptitu-mi cint, ca harfa lui Eol,
Fiori mă prind, și lacrimi curg ; severa
Mea inimă zvicnește slab, domol ;
Tot ce posed, mai văd ca-n depărtare,
Iar ce s-a stins, aievea-n jur mi-apare.

În românește de

Ștefan Augustin DOINAȘ

MOARTEA LUI SOCRATE

(Platon, „Phaidon", 115 a – 118 a)

«Cit despre mine (**spune Socrate cu o bruscă schimbare de ton**) iată, ceasul a venit și, cum ar zice un erou de tragedie, soarta mea mă cheamă. Mai e foarte puțin și trebuie să merg să îmi fac baia : cred că e mai bine ca, înainte de a bea otrava, să mă spăl, să nu mai dau femeilor de lucru cu spălarea unui leș». «Fie cum zici, Socrate», **îi răspunse Criton.** «Spune însă ce anume dispoziții lași, acestora sau mie, cu privire la copiii tăi sau la orice altceva ? Ce să facem oare ca să-ți fie în măsura cea mai mare de folos ?» **Și Socrate :** «Nu vreau să faceți decit ceea ce v-am spus mereu, nimica altceva : să aveți grijă de voi înșivă. Și atunci totul va fi bine și pentru mine și pentru-ai mei și pentru voi, chiar dacă acuma nu făgăduiți nimic. Dimpotrivă, dacă nu aveți grijă de voi, dacă nu veți voi să trăiți mergînd pas cu pas pe urmele celor vorbite de noi și altădată și acum, atunci oricite și oricit de tari făgăduințe ați face acum, ele zadarnice or să vă fie.» **Criton :** «Desigur, ne vom strădui din răsputeri să facem cum spui tu. Am vrea însă să știm și cum ai vrea să te înmormîntăm». «Întocmai cum doriți. Firește, însă numai dacă izbutiți să mă prindeți, dacă nu vă scap».

Spunînd asta începu să ridă potolit și, intorcindu-se spre noi, adăugă : «Nu reușesc cu nici un chip să il conving pe Criton că eu, Socrate, sînt acesta de acum, care stă de vorbă cu voi, care încearcă să păstreze bunul șir al celor spuse. Pentru el, Socrate este însă cel pe care o să-l vadă peste-un ceas ca pe un trup fără viață și despre care, iată-l, mă întreabă cum anume să-l îngroape. Iar ceea ce m-am ostenit să vă înfățișez pe larg pînă acum, că, după ce voi bea otrava, nu voi mai fi aicea, lingă voi, ci voi pleca spre acele neștiute bucurii ale preafericiților, acestea toate el le socotește vorbe spuse doar așa ca să vă liniștesc pe voi și totodată să mă liniștesc pe mine. Astfel că vă rog să fiți chezași față de Criton tocmai pe dos decit ce se gîndea să fie el chezaș înaintea judecătorilor mei. El afirma, sub jurămînt, că n-o să plec ; voi, tot sub jurămînt, încredințați-l că, odată mort, n-am să rămîn aic, că voi pleca. Poate așa lui Criton o să-i fie mai ușor cînd o să vadă trupul meu ori ars, ori îngropat și n-are să se supere prea tare la gîndul că indur chinuri cumplite, nici nu va spune, în cursul funeraliilor, că pe Socrate îl expune, pe Socrate îl petrece, pe Socrate îl îngroapă. Căci, să știi bine, Criton, bunul meu : reaua folosire a cuvintelor nu este numai o greșală de limbă, ci și un chip de a face rău sufletelor. Așa că tu să fii voios, să-ți spui că nu pe mine mă îngropi, ci numai trupul meu, și să-l îngropi cum ți-o plăcea ție mai mult și cum vei socoti mai potrivit cu obiceiul».

După acestea Socrate s-a ridicat și a trecut în altă încăpere, să se spele. Criton l-a urmat, spunîndu-ne să așteptăm acolo.

Și am așteptat, vorbind între noi despre ce auzisem, cintărind iarăși gînduri și, din cînd în cînd, căinindu-ne pentru cîtă nenorocire putuse să se-abată peste noi, socotind că pierdem nimica mai puțin decît un tată și că de-acuma înainte ne vom petrece zilele orfani.

Socrate, dincolo, și-a făcut baia, apoi i-au fost aduși copiii (avea doi băieți încă mici și unul mai mare), au venit femeile din familie și, în prezența lui Criton, a stat cu ele de vorbă și le-a făcut ce recomandări avea să le facă, apoi le-a spus să se retragă, împreună cu copiii, iar el s-a întors între noi.

Lipsise mult și soarele era acum aproape de apus. Socrate, imbăiat, se așeză, dar n-a apucat bine să schimbe citeva vorbe cu noi că slujitorul celor Unsprezece s-a și înfățișat la el. Cu vorbele acestea : «Măcar de tine nu voi avea să mă pling, ca de alții care, cind vin să le aduc otrava, căci așa este porunca, se minie pe mine și mă umplu de blesteme. Tu, însă, am văzut eu bine în toată vremea asta, ești, dintre toți ciți au venit aici, omul cel mai generos și mai blind și mai nobil. Sînt încredințat că nici în clipa asta nu pe mine te vei supăra, ci pe aceia care te-au adus aici. Și-acum, doar înțelegi ce veste îți aduc, rămîi cu bine. Și încearcă să înduri ce ai de îndurat cît poți mai bine». **Și, podidit de plins, s-a-ntors să iasă. Socrate, ridicind ochii spre el, i-a spus :** «Și ție, rămas bun. Vom face precum zici» **și, adresindu-ni-se nouă :** «Ce om cu frumoase purtări ! Tot timpul cit am stat aici a venit pe la mine și citeodată stătea de vorbă cu mine, ca omul minunat care se află ; iar acum cu cîtă generozitate

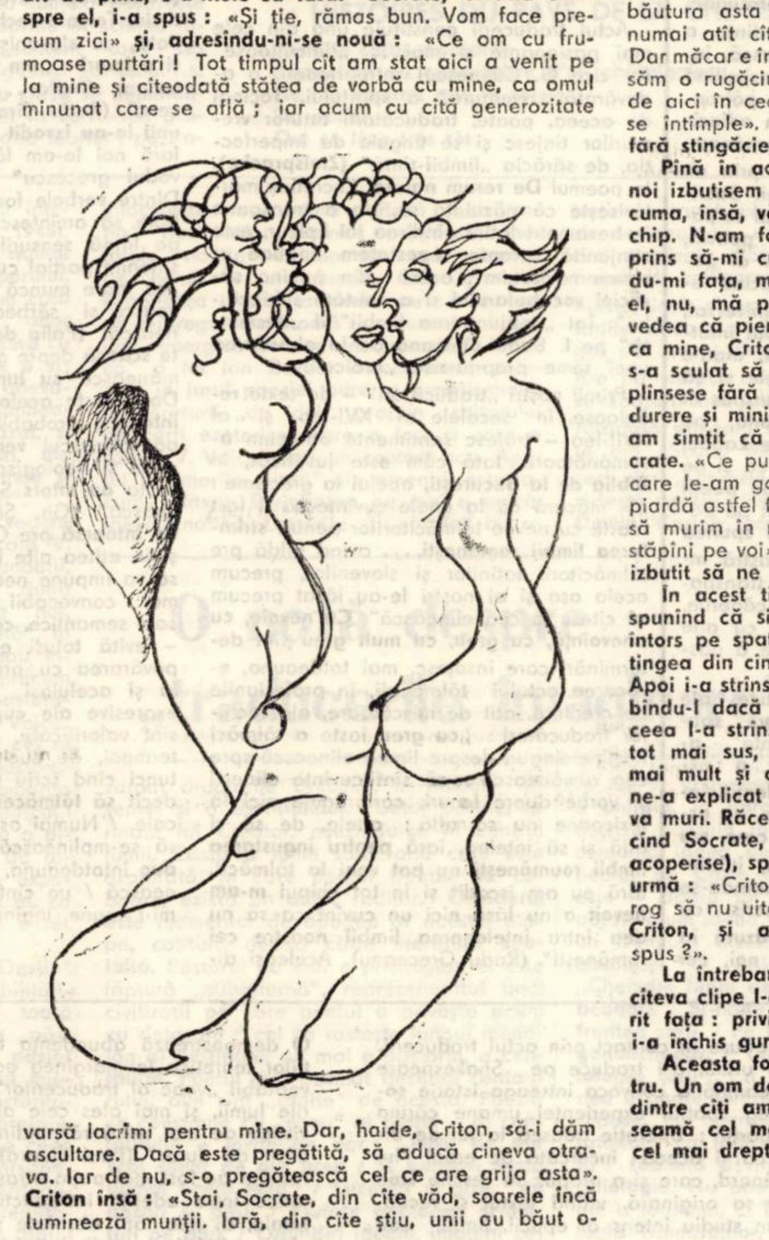

varsă lacrimi pentru mine. Dar, haide, Criton, să-i dăm ascultare. Dacă este pregătită, să aducă cineva otrava. Iar de nu, s-o pregătească cel ce are grija asta». **Criton însă :** «Stai, Socrate, din cîte văd, soarele încă luminează munții. Iară, din cîte știu, unii au băut otrava multă vreme după ce li s-a spus s-o facă și încă după ce-au mincat și au băut îmbelșugat sau chiar s-au bucurat de dragostea pe care mai doreau s-o facă. Hai, nu da zor, e încă timp destul». **Socrate i-a răspuns :** «Este firesc ca aceia de care spui să fi făcut ce spui, închipuindu-și că se-aleg cu vreun folos. Iar dacă eu nu am să fac nimic din toate astea este de asemenea firesc, de vreme ce socot că n-am nimic de ciștigat luînd otrava citeva clipe mai tîrziu. Cel mult ca să mă simt, în propriii mei ochi, ridicol, că mă agăț așa de viață, zgîrcindu-mă cu ceva care de fapt s-a isprăvit. Haide, ascultă-mă și fă ce te-am rugat !»

La acestea, Criton a făcut un semn către un slujitor care-i stătea in preajmă, iar acesta ieși și, zăbovind o vreme, se întoarse cu cel care urma să dea otrava. O aducea, pregătită, într-o cupă. Văzindu-l, Socrate întrebă : «Ei bine, dragul meu, tu te pricepi la treaba asta, spune-mi ce să fac». «Nimic alta, spuse omul, decît să bei și după-aceea să te plimbi pînă ce ai să-ți simți picioarele îngreunate. Atunci întinde-te, iar ce urmează vine de la sine». **Și îi intinse lui Socrate cupa, care o luă. A luat-o, Echecrates, cu un calm perfect, fără nici un tremur, fără nici cea mai mică alterare a culorii sau a expresiei chipului, și, țintindu-l pe acela cam pe sub sprincene, cu știuta lui privire ca de taur, l-a-ntrebat :** «Spune-mi, te rog, libațiuni se pot face sau nu din băutura asta ?» **Și omul îi răspunse :** «Noi pregătim numai atît cît credem că ajunge de băut». «Înțeleg. Dar măcar e îngăduit – și este chiar o datorie – să adresăm o rugăciune zeilor pentru buna noastră petrecere de aici în cealaltă lume. Asta îi rog și fie ca asa să se întimple». **După cuvintele acestea, fără șovăială, fără stingăcie, fără tulburare, goli cupa.**

Pînă în această clipă, cea mai mare parte dintre noi izbutisem să ne ținem, de bine de rău, plînsul. Acuma, însă, văzindu-l că bea, că a băut, n-a mai fost chip. N-am fost în stare să mă stăpinesc nici eu, au prins să-mi curgă lacrimile valuri pe obraz. Acoperindu-mi fața, mă sleiam de plins, dar nu-l plingeam pe el, nu, mă plingeam pe mine, nefericirea mea de a vedea că pierd un prieten ca acela. Chiar mai curind ca mine, Criton, văzind că nu își poate ține lacrimile, s-a sculat să plece. Iar Apollodor, care și pînă atunci plinsese fără încetare, acuma începu să hohotească de durere și minie, in așa hal că toți care ne aflam acolo am simțit că inima ni se zdrobește, în afară de Socrate. «Ce purtare e aceasta, oameni de mirare. Și eu care le-am gonit pe femei tocmai să nu ajungă să își piardă astfel firea. Căci eu așa am învățat, că se cuvine să murim în reculegere și pace. Hai, liniștiți-vă, și fiți stăpîni pe voi». **Cind l-am auzit așa, ne-am liniștit și-am izbutit să ne oprim din plins.**

În acest timp Socrate se plimba, pînă l-am auzit spunind că simte o greutate în picioare. Atuncea s-a intors pe spate, cum il sfătuise omul. Iar acesta ii atingea din cind în cind picioarele, să vadă ce-i cu ele. Apoi i-a strîns cu putere degetele de la un picior, intrebindu-l dacă simte. Socrate a răspus că nu. După aceea l-a strins ceva mai sus, de pulpe, și după-aceea tot mai sus, arătîndu-ne astfel cum se răcea mereu mai mult și cum înțepenea. Continuînd să îl atingă, ne-a explicat că, atunci cind o să fie și inima cuprinsă, va muri. Răceala îi ajunsese aproape pînă către mijloc, cind Socrate, dezvelindu-și fața un moment (căci și-o acoperise), spuse vorbele acestea, care-au fost cele din urmă : «Criton, îi sînt dator lui Asclepios un cocoș, vă rog să nu uitați să i-l dați». «Da, așa vom face», **zise Criton, și adăugă :** «Gindește-te, mai ai ceva de spus ?».

La întrebarea asta însă n-a mai fost răspuns. După citeva clipe l-a scuturat un fior și paznicul i-a descoperit fața : privirea devenise fixă. Criton, văzindu-l așa, i-a închis gura și ochii.

Aceasta fost-a, Echecrates, moartea prietenului nostru. Un om despre care putem spune fără șovăială că, dintre ciți am cunoscut în vremea lui, a fost debunăseamă cel mai bun și, îndeobște, cel mai înțelept și cel mai drept.

În românește de

Petru CREȚIA

După douăzeci de ani...

– „romanțul" unui „anecdot" –

La-nceputul lui februarie 1970, țintuit de-o troahnă-n casă, am dat cep unui vis mai vechi de-a scrie-o piesă de teatru despre Villon (poznă pe care-o coceam de vreo douăzeci de ani, de pe cind îl tradusesem) : nu cine-știe-ce originală, de vreme ce toate replicile erau compuse din versuri de-ale lui, culese din toată opera și distribuite celor 13 personaje ; în fond, un „montaj literar" cu muzică și cu dansuri, incherbat din crimpeie de traducere și din cintece vechi. Lucrarea am „imbucat-o" (în multele sensuri ale cuvintului) in vreo două-trei zile, dar bruma de om-de-teatru din mine s-a oțărit a pagubă în fața lipsei de oralitate a textului, a falsității rostirii (năzuite pe scenă) : versurile „nu intrau în gura" actorilor, datorită unei sume de servituți (lexicale, sintactice, morfologice, ba chiar fonetice, intre altele). Drept care, am început să le dreg și să le mitocosesc, incercind a le „moderniza" în expresie, ca să le „contemporaneizez" limpezindu-le scenic. Peticeala a fost un eșec, mai categoric decît încropirea „dramatică". Pe nesimțite, cotul sting a dat pustiei teatrul impingîndu-l în afara zonei de lucru și făcind loc dreptei să scrie **altfel**, adecvat bag seama acum, oricum contemporan, poezia lui Villon, poezie care ,la vremea ei, acum mai bine de 500 de ani, fusese contemporană cu auditorii/cititorii destinatari. În '51–'52 (anii studenției și-ai primei versiuni a traducerii), transliterasem cu acribie filologică și cu intransigență juvenilă toate particularitățile, curiozitățile și dificultățile originalului, conștient de constringerea (fatală) a măcar unei renunțări ; și-am renunțat la ceea ce, pe-atunci – inconștiență a virstei ! – consideram a fi elementul nu superfluu, desigur, perisabil, insă : forma, servitute (credeam) a rigorilor clasice ; forma, cea menită oricum, intr-o probă prin absurd a opțiunii-limită, focului (**opus igni...**) ; forma, altfel spus, în cazul baladelor, respectarea riguroasă a rimelor de-a lungul tuturor strofelor componente. Am păstrat intactă schema generală și rimele de refren, dar mi-am limitat efortul numai în interiorul fiecărei strofe. Rabatul ăsta – gîndeam eu – e un păcat venial, care micșorează culpa... O comiteam, la urma urmelor, intru salvgardarea esenței : fidelitatea față de **conținut** (pe care, prostește, il opuneam **formei**, potrivit concepțiilor care-mi decimau intelectul...). Acum însă – acel „acum" din '70 – la 38 de ani de existență, orgoliul „meseriei" îmi dicta o altă conduită : și acest obstacol („minor", mă mințeam eu) trebuia învins. Care nu mi-a fost surpriza, cînd am constatat că efortul de-a respecta cu strictețe **toate** „formele" originalului (chiar și ceea ce crezusem că ar fi „formalismele" medievale) se vedea răsplătit prin dobindirea unei fidelități autentice, exhaustive, pe toate planurile discursului poetic, depășind super-anuatul concept de „conținut" și atingind sensul real al actului creator : **structura.** Ca să nu mai vorbesc de cursivitatea ideilor și de fluența exprimării, calități care se articulau miraculos de lesne...

Acesta-i „anecdotul" Villon. Iată și „anecdotul" anecdotului.

Față de prima versiune (apărută în 1958), cea de-a doua, care urma să apară în mai 1971, era nu numai completă și bilingvă, dar și concepută ca o **summa** cultural-istorică a epocii : adică, înzestrată cu **addenda** baladelor în jargon și cu versurile atribuite lui Villon, cu texte de referință despre autor (de la contemporanii lui pînă la ai noștri), cu acte și cu documente legate de viața, de aventurile și de moartea lui, precum și de fortuna literară postumă. Printre aceste aferențe, se număra o „compunere școlară" a elevului de 16 ani Rimbaud, care, în 1870 (coincidență ?), imagina o scrisoare de epocă adresată regelui Ludovic al XI-lea, **Epistolă de Charles d'Orléans prin care cere iertarea lui Villon, amenințat de spînzurătoare**, pastișă deliberată, alcătuită din versuri și din sintagme extrase din opera vagantului. Textul debuta cu o mînă de citate de prin rondelurile prințului-poet, traduse și ele în maniera primei versiuni. Trebuia să le „modernizez", aducîndu-le la numitorul textului villonesc recent rescris. Cum nu puteam transpune versuri izolate, am tradus integral rondelurile din care făceau parte. Și furat de plăcerea lucrului, m-am pomenit, la-nceputul toamnei lui '70, și cu selecția din Charles d'Orléans, venită pe lume printr-un accident de travaliu ; și apărută în 1975. Oricum, înaintea lui Villon, care-și mai așteaptă, în noua lui vestimentație românească, editorul. **Habent sua fata libelli. Auctoresque.**

Romulus VULPESCU

P. S. **Prin** patru sute cin'ze'șase..., piesa, n-a apărut, nu s-a jucat...

AUTOBIOGRAFIA UNOR TĂLMĂCIRI

„...readus în limba noastră"*)

Lautréamont a exercitat asupra mea o puternică și răscolitoare, greu de cuprins în cuvinte, fascinație. La 16 ani, așadar la virsta cînd un spirit prinde formă și se împlinește, se situează cea dintîi lectură a **Cinturilor** și de atunci datează și dorința de a găsi o versiune românească a acestei cărți. Cînd, după decenii, dorința mi s-a împlinit, efortul a fost dureros și de mare tensiune. Dificultatea majoră era de a găsi în limba română acea identificare cu originalul în însăși textualitatea sa. Opera ducassiană intinde lectorului, la fiece pas, insidioase capcane, deliberat mașinate și construite într-o metodă, o știință. Un exemplu ar fi virtuozitatea retoricii (nu spunea Léon Bloy că stilul **Cînturilor** amintește de măreția stilului lui Bossuet ?), o retorică, însă, asupra căreia Lautréamont operează acel „renversement", explicat de Marcelin Pleynet, al tropilor care se desfășoară nu ziua, cum le-o comandă regula lor clasică, ci noaptea. E un exemplu. O altă dificultate mi se părea acea tentativă a lui Lautréamont de a-i dărui lui Maldoror o mitologie demnă să cuprindă și să ilustreze ferocile isprăvi ale unui personaj temerar, hotărît să înfrunte Marele Tot. Surprinderea în limba noastră a acestei scenografii malefice mi-a prilejuit-o, în servituțile și grandorile unei osîrdii benedictine, ipoteza lui Maurice Blanchot, asupra căreia e păcat că nu s-a oprit mai îndelung : „Dacă se găsesc zece reminiscențe în spatele aceleiași imagini a lui **Maldoror,** dacă aceste zece arhetipuri sau modele sînt tot atîtea măști care se acoperă și se supraveghează unele pe altele, fără ca nici una să apară ca adevăratul mulaj al acestui obraz pe care ni-l amintesc, nici ca pe deplin străin, e semnul că Lautréamont a fost în acord cu citeva puncte rare ale spațiului imaginar în care mitica putere colectivă și puterea personală a operelor văd conjugîndu-li-se izvoarele". (Maurice Blanchot, **L'Expérience de Lautréamont)** Cum, pe de altă parte, același M. Pleynet ne asigură că insidiosul „renversement" pornit, după el, în trecut, în urmă, adică spre **Cintul I,** unde se găsesc toate premizele operei maldororiene, nu e întotdeauna utilizat, autorul, nesfiindu-se a urma, în repetate rînduri, regulile retoricii clasice ; sarcina de prim ordin a traducerii era de a manipula în limitele acestei retorici, menită a se desfășura în spațiul mitologic amintit mai adineauri. Sarcină dificilă, plină de riscuri și de primejdii. Trebuia readus în limba noastră „acel fel de magie verbală sau de verbalism incantatoriu", de care vorbește Tristan Tzara, prin care Lautréamont demonstrează, slujindu-se de retorică, mult mai bine decît Hugo, că „rațiunea este capabilă de **dépaysement** și logica de disecție". Dacă adăugăm la acestea următoarele reflecții ale lui André Breton (care pentru traducător au stat în centrul trudei sale și căreia i-au fost imboldul și speranța), se vor înțelege citeva din reperele care au dus la bun sfirșit această temerară tentativă a unei versiuni românești a **Cinturilor :** „Nimeni, în fond, scria André Breton, n-a păstrat mai multă măsură ca el (Lautréamont, **n. n.**) în limbajul său. Lautréamont a avut atît de net conștiința infidelității mijloacelor de expresie, incît n-a incetat de a le trata de sus : el nu le-a trecut nimic cu vederea și, de cite ori a fost necesar, le-a făcut de rușine. El a făcut astfel, intr-un chip oarecare, imposibilă trădarea lor..." **(Les pas perdus,** NRF).

Tașcu GHEORGHIU

* Aceste confesiuni sînt decupate dintr-o mai amplă convorbire realizată de Andrei Ujică.

televiziune

DUMINICĂ, 22 IUNIE

9,00 Ansambluri folclorice. 9,20 Film serial: Întîmplări din țara curcubeului. 9,45 Omul și viața rațională. 10,00 Viața satului. 11,30 Tot înainte ! 12,05 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody. 14,20 Platforma tinereții. 14,35 Cîntec, joc și voie bună. 15,45 Luxemburg. Reportaj. 16,30 Telesport. 17,55 Film serial: „Potopul. (3). 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Călătorie prin țara mea. 19,35 Antena „Cîntării României". 20,45 Film artistic : Pentru veșnicie și încă o zi. (englez). 22,25 Telejurnal.

LUNI, 23 IUNIE

16,00 emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,40 Cadran mondial. 20,05 Documentar științific. 21.00 Roman foileton: Bastardul. 21,50 Muzică ușoară românească. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 24 IUNIE

10,00 Telescoală. 11,00 Film serial: Dallas. 11,50 Telex. 16.05 Telescoală. 16,25 Clubul tineretului. 17,20 Almanah pionieresc. 17,45 Armonii pe portativ. 18.10 Revista social-politică TV. 18.30 Din țările socialiste. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 20,10 Teatrul TV: Ascensiunea lui Arturo Ui trebuie oprită, de Bertolt Brecht. Premieră pe țară. Spectacol realizat de Berliner Ensemble. 22,10 Telejurnal.

MIERCURI, 25 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 17,50 Melodii populare. 18,10 Atenție... la neatenție ! 18,30 Dosarul energiei. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Noi, femeile ! 20,05 Teatru Tv. Jocul de-a vacanța. 22,15 Telejurnal.

JOI, 26 IUNIE

10,00 Telescoală. 11,00 Roman foileton : Bastardul. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 17,00 Reportaj pe glob. 17,15 Viața culturală. 18,10 Copilărie, ani de aur. 18,35 Desene animate. Sinbad marinarul. 19,00 Telejurnal. 19,30 La zi în agricultură. 19,50 Ora tineretului. 20,40 2050 de ani. 21,05 Jurnalul științelor și călătorilor. 21,45 Drumul unor cîntece. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 27 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea Loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 O Românie cum n-a fost nicicînd. Emisiune de versuri. 19,40 La ordinea zilei în economie. 20,00 Film artistic. Zile din trecut. 21,45 Muzică populară. 22,05 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 28 IUNIE

9,30 Ecran de vacanță. Din legendele Olimpului. 9,55 Telescoală. 10,15 Film artistic. Revanșa. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic. 16,30 Volei masculin : România – Iugoslavia în semifinalele turneului internațional de la Oradea. Transmisiune directă. 18,30 Iunie 1980 – cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Întîlnirea de simbătă seara. 21,20 Film serial. Dallas – Compania petrolieră Ewing Ultimul episod. 22,10 Șlagăre dansante. 22,30 Telejurnal.

televiziune

FRANYÓ ZOLTÁN

portrete sentimentale

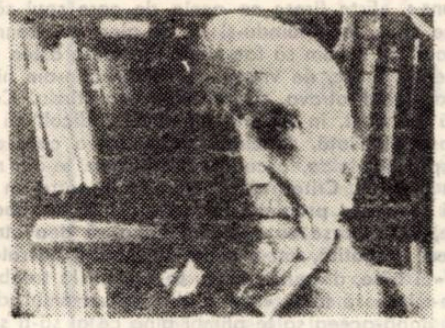

Franyó Zoltán a fost, pentru mine, unul dintre cele mai alese spirite ale literaturii noastre. Nu numai pentru că ființa sa ginditoare s-a alcătuit în preajma atîtor figuri celebre ale unei literaturi europene, avîndu-i prieteni și colegi de breaslă pe Rebreanu, Ady, Rilke, Krléza, Zweig, Hofmannsthal, Stancu sau Blaga, ci fiindcă omul și literatul s-au format vehiculînd literaturi, transpunînd în limba sa maternă și în germană specificul și geniul popoarelor, spiritualitatea și pecetea lor, luînd de la fiecare un picur divin pentru propriul său spirit ardent și neliniștit.

Om de-o vivacitate intelectuală ieșită din comun, de un dinamism fizic și interior sui generis, fiind, parcă, veșnic, un generator de electricitate umană permanent la pîndă pentru a descoperi un poet, o sensibilitate, un vers frumos, el a fost, în peisajul literaturii române, pînă la 1 ianuarie 1979, ziua trecerii sale în neființă, nu numai cel mai virstnic scriitor, dar și cel mai neîntrecut și complex traducător al timpurilor moderne, și nu numai de aici, ci de pretutindeni.

Alcătuit pe o frenetică dorință de cunoaștere a spiritualității europene, pe orizontala și verticala ființei popoarelor, a marilor figuri poetice, Franyó a fost el însuși un neîntrecut gazetar, un eseist de rafinată expresie, un cunoscător și degustător al limbii și, mai ales, un pasional și un neîntrecut orfevrar al actului transpunerii lirice. Exista un foc neînțeles, în acest omuleț modest îmbrăcat, veșnic în criză de timp, între telefoanele, scrisorile, teancurile sale de reviste, sau între volumele sale care îl înecau, literalmente, în locuința sa de pe Calea Bogdăneștilor. Informat întotdeauna mai bine și mai minuțios ca noi, mai tinerii, reținînd rapid mișcări literare, versuri, chipuri de poeți, valori, el se mișca prin lumea poeziei, ca să-și afle un „nume nou", așa cum alții se mișcă prin tîrg ca să-și recruteze clienții. Niciodată în odihnă, niciodată în repaus creator, pînă la 92 de ani, el se găsea cînd în rapidul de București, cînd în expresul de Wiena, conferențiind, editînd, traducînd, un mesager neîntrecut în elocvența sa, fluturîndu-și pretutindeni drapelul imaculat al poeziei și fraternității. Legat de meleagurile natale românești, bihorene, ale Budapestei și Wienei, apoi de ale Timișoarei noastre, el și-a dăruit transpunerii marilor valori lirice românești anii cei mai fertili ai vieții sale zbuciumate. Văzînd în Eminescu unul dintre rarele genii lirice ale lumii, al cărui romantism european de o calitate pură putea să intre în strălucirea zodiei lui Byron-Hugo-Vörösmarty-Lermontov-Mickiewicz, Franyó a înțeles gama unică a vocii poetului nostru național, crescendo-ul metafizicii tristeții sale, ca și al îndoielii sale profunde, străbătînd spre văpaia marilor credințe, a pătruns poezia sa deplin românească, întregită prin cultura europeană, asimilînd în ea o existență unică artistică, pătrunzînd, astfel, prin jocul formelor, în adîncimile societății și ale sufletului românesc, exprimînd vocația unui popor și, prin el, vocația omenirii, vocația speranței. Sacrificîndu-se din tinerețe, pentru idealul ca poporele să-și cunoască reciproc poezia, Franyó a fost un spirit nu numai al poporului nostru, ci și al lumii. Tălmăcind tezaurul poeziei române, ca și cel universal, mai bine de cinci decenii, el a avut întotdeauna sentimentul că, traducînd, marile valori ale umanității pot să circule și să fie reciproc cunoscute. Așa i-a transpus el în limbile sale, maghiară și germană, pe antici ca și pe clasici, pe Louise Labbé, ca și pe Goethe, pe Cervantes ca și pe Eminescu, pe Zaharia Stancu și pe poeții contemporani. „Cred că puține sînt pe pămînt popoare ca al nostru – **îmi spunea celebrul traducător la ultima noastră întrevedere** – în a cărui poezie să transpară cu atîta putere biruințele și căderile, tragica sa existență prin secole, cu alte cuvinte, toată plasma socială care a născut o asemenea lirică".

Descoperitor de valori poetice ale literaturii românești, despre care spunea că „e saturată de talente", **avînd un soi de fanatism în a exprima adevărul artei sale, identificîndu-se, ca cetățean și om de litere, cu aspirația socială a poporului din care s-a născut, în ținuturile Crișului Alb, iubitor al formei perfecte, dar nesupunîndu-se doar șocului formei, făcînd din scris cu adevărat o profesiune demnă, văzută în tot sacrificiul dăruirii sale, cum noi, cei mai tineri, uneori, uităm să o facem, Franyó Zoltán, timișoreanul traducător de geniu, a încercat, prin mijlocirea limbii sale proprii, să strălumineze calea cunoașterii și înfrățirii neamurilor, prin ingenua, dar atît de teribila haină solară a poeziei.**

„Nimic n-a putut opri, în calea mea – **îmi spunea el tot la acea ultimă întrevedere** – pînă acum, iubirea pentru poezie. Ea mi se pare minunea care a săvîrșit ca viața mea să fie încă vie pe pămînt. Loviturile soartei, războiul, rănile, pierirea prietenilor, exilul, moartea fiului meu, propriile mele avataruri din anii grei, perchezițiile, loviturile unor neprieteni, șocurile și durerile, bucuriile și speranța, toate au putut fi trecute și învinse deoarece am ținut de mînă poezia. Marea poezie. Cu ea alături am luptat. Și cu ea am învins".

Și, noi, acum, credem cu adevărat că ai învins, Franyó Zoltán !

Ion ARIEȘANU

limbă și stil

Terminologia traducerii

Actul traducerii constituie una din cele mai pasionante și mai... „dificultoase" (ar zice G. Călinescu) întreprinderi, o adevărată „aventură" a spiritului. Tocmai de aceea, poate, traducătorii tuturor vremurilor tînjesc și se tînguie de imperfecția, de sărăcia „limbii-țintă" **(Zielsprache)**. În poemul **De rerum natura,** Lucretius mărturisește că năzuința sa, de a transpune în hexametri latini gîndirea lui Epicur, este stînjenită „propter **egestatem linguae** et rerum novitatem", adică „din pricina **sărăciei vocabularului** și a noutății subiectului". Tot „neajungerea limbii" îl „desmintă" pe I. Budai-Deleanu de la abordarea unei teme propriu-zise „eroice".

Primii noștri „traducători" – de texte religioase, în secolele al XVI-lea și al XVII-lea – trăiesc sentimente oarecum asemănătoare. Iată cum este justificat, în **Biblia de la București,** apelul la grecisme : „Și măcară că la unele cuvinte să fi fost foarte cu nevoe tălmăcitorilor pentru **strîmtarea limbii românești,** ... avînd pildă pre tălmăcitorii latinilor și slovenilor, precum aceia așa și ai noștri le-au lăsat precum să citesc la cea elinească". **Cu nevoie, cu anevoință, cu greu, cu mult greu** sînt determinări care însoțesc, mai totdeauna, evocarea actului tălmăcirii, în profesiunile de credință, atît de mișcătoare, ale vechilor traducători : **„cu greu** iaste a tălmăci neștine singur, despre limba elinească spre cea românească ; că sînt cuvinte elinești și vorbe dupre locuri, care unele nici în lexicoane nu să află ; altele, de să și află și să înțeleg, iară **pentru îngustarea limbii roumânești** nu pot veni la tălmăcit, iară eu am iscodit și în tot chipul **m-am nevoit** a nu lăsa nici un cuvînt ca să nu dea întru înțelegerea limbii noastre cei românești" (Radu Greceanu). Aceleași dificultăți le-a întîmpinat și Dosoftei, traducînd **Viața și petrecerea sfinților : „abiia cu mult greu** am scris și această svîntă carte de o am tălmăcit pe rumâneaște".

În ceea ce privește terminologia, verbul **a traduce** – neologism direct din latină **(traducere)** – avea să pătrundă mult mai tîrziu. Textele vechi se mulțumesc, deocamdată, cu slavonismele **a tălmăci, a tîlcui** și **a izvori : „am tălmăcit viețile** și istoriile tuturor sfinților... după Synaxariul grecesc" (Radu Greceanu) ; „unele cuvinte unii le-**au izvodit** într-un chip, alții într-alt, iară noi le-am lăsat cum au fost în izvodul grecescu" **(Noul Testament,** 1648). Dintre verbele fondului latin moștenit, trebuie să amintesc aici pe **a scoate,** care, pe lîngă sensurile sale obișnuite, devine sinonim parțial cu „a tălmăci", „a izvodi" : „cu mare muncă **scoasem** den limbă grecească și sărbească pre limbă românească" **(Palia de la Orăștie,** 1582) ; carte **scoasă** depre greciaște... pre limba rumânească **cu lungă nevoință"** (Dosoftei). Dobîndește același sens și străvechiul **a întoarce,** probabil prin calc semantic după latinescul **verto, vertere, versum** (de unde și neologismul **versiune) :** „Ulfila acesta **au întors** S. Scriptură în limba goticească" (Gh. Șincai) ; „Epistolia... **să fie întoarsă** pre Grecie" (Petru Maior). Ca și în atîtea alte împrejurări, pînă la urmă se va impune neologismul **a traduce,** mult mai convenabil datorită „specializării" sale semantice, care – fără a fi „absolută" – evită totuși echivocul și, implicit, împovărarea cu prea multe sensuri a unuia și aceluiași termen. Disponibilitățile expresive ale cuplului **traduce – tălmăci** sînt valorificate, prin alternarea celor doi termeni, de Lucian Blaga : „Chiar și atunci cînd scriu stihuri originale / nu fac decît **să tălmăcesc.** / Așa găsesc că e cu cale. / Numai astfel stihul are un temei / să se-mplinească și să fie floare. / **Traduc** întotdeauna, **Traduc** / în limba românească / un cîntec pe care inima mea / mi-l spune, înginat suav, în limba ei".

G. I. TOHANEANU

Traducerile

(Urmare din pag. 1)

Din păcate, însă, lipsește din multe asemenea lucrări o perspectivă mai larg filozofică, o abordare interdisciplinară care să repună actul traducerii în drepturile sale depline de componentă esențială a comunicării umane. O excepție o constituie excelenta lucrare a lui George Steiner, **After Babel,** care reorientează discuția spre aspectele hermeneutice și epistemologice ale traducerii (probabil și sub influența lui Heidegger și Walter Benjamin, citați elogios de autor). Pe de altă parte, rămîne încă în mare parte nesigur **statutul traducerii ;** rezumînd, putem distinge trei poziții fundamentale în istoria problemei :

1. **poziția lingvistică,** Pornind de la ideea că teoria traducerii trebuie să recurgă la categoriile lingvisticii descriptive, această poziție apreciază că actul tălmăcirii poate fi fundamentat strict științific pe baza unui model de analiză lingvistică, și că este posibilă traducerea integrală. Vezi în acest sens lucrările lui A. Fedorov, J. Vinay și J. Darbelnet **(Stilistique comparée du français et de l'anglais)** sau Eugene Nida (acesta din urmă criticînd faptul că prin tradiție accentul a căzut asupra factorilor stilistici-literari, creîndu-se impresia că traducerea este o artă, și nu o știință exactă).

2. **poziția estetică.** Ea consideră traducerea nu o „lingvistică aplicată", ci „un nou domeniu în teoria și practica literară" (Henri Meschonnic), o **artă a transpunerii poetice,** care nu se poate reduce la operația lingvistică de stabilire a echivalențelor între două limbi. Traducătorul trebuie să posede darul unei **empatii retrospective** (Rückeinfühlung, cum îl numește Nikolai Hartmann), să fie capabil de a trăi și simți ceea ce a trăit autorul.

3. **poziția intermediară** este definită, bunăoară, de G. Mounin : „Traducerea rămîne o artă, dar o artă fundamentată pe știință. Problemele puse de operația de traducere și de posibilitățile și imposibilitățile ei pot fi lămurite în primul rînd numai în cadrul științei lingvistice". Împărtășind acest ultim punct de vedere, sîntem de părere însă că **arta traducerii** trebuie să se întemeieze pe o bază științifică mult mai largă, pe un exercițiu comparativ (confruntativ) mai cuprinzător, interdisciplinar, care să pună în relație atît sfera lingvistică, cît și cea ecologică, socio-culturală sau psihologică a limbilor aduse în contact prin actul traducerii. Căci, în cele din urmă, a-i traduce pe Shakespeare sau Eminescu înseamnă a convoca întreaga istorie socio-culturală, întreg spațiul experienței umane căruia acești autori îi aparțin ; operație adesea la fel de dificilă și utopică, ca și aceea încercată de eroul lui Borges, Pierre Ménard, care și-a propus să rescrie **Don Quijote** în forma sa originară, uitînd textul și reconstruindu-l printr-un studiu intens al epocii, limbii sau biografiei lui Cervantes.

Ceea ce nu înseamnă că traducerea este imposibilă. O demonstrează abundența tălmăcirilor și a intervențiilor teoretice în marginea acestei întreprinderi într-un veritabil „veac al traducerilor". Prin tălmăcire, literaturile lumii, și mai ales cele aparținînd unor sfere lingvistice de mai mică răspîndire, își împlinesc „le dur désir de durer" (Paul Éluard). Iată de ce traducătorii români au fost mai puțin atrași de eternele dispute teoretice între adepții intraductibilității și traductibilității totale, ai fidelității absolute și ai „trădării" creatoare, ai literalității și nonliteralității. Respingînd în general teza croceană a intraductibilității poeziei, F. Anderca, Lucian Blaga, mai recent St. Augustin Doinaș sau Leon Levițchi, susțin în mod justificat ipoteza traductibilității în anumite limite a oricărei opere poetice care, pe lîngă elemente irepetabile, unice, conține și altele care se înscriu într-o anumită retorică generală, „un fel de extrateritorialitate lingvistică, adică avînd posibilitatea să comunice peste diferențele de limbă și cultură, un conținut variabil în forme... mai mult sau mai puțin generale, corespunzînd unor atitudini generale și universale" **(Poezie și modă poetică,** p. 292). Chiar dacă nu poate fi vorba de o **transpunere integrală,** chiar dacă nu toate elementele textului original sînt pe deplin convertibile, există întotdeauna posibilitatea de a găsi „echivalente poetice" ale originalului de valoare estetică apropiată. Traducerea, concepută astfel, este o **artă,** dar nu neapărat o **artă creatoare,** cu libertatea de a se abate în voie de la textul original (devenind simplă „imitație", „localizare" sau „autohtonizare", „adaptare liberă"), și nici doar o **artă imitativă,** căci traducătorul nu redă pur și simplu ideea operei tălmăcite, ci o transpune într-o nouă formă estetică ; ea este, mai degrabă, o **artă intermediară,** ce rezultă din apropierea a două sfere lingvistice, fuzionînd în momentul contactului într-un nou GESTALT. Se poate crea la un moment dat chiar impresia unei **limbi intermediare,** astfel obținute, care reconciliază cele două sfere lingvistice în contact, într-un discurs mai profund și mai cuprinzător decît oricare din ele luate separat.

Traducerea se întemeiază, așadar, pe un act **al** aproximării, compromisului pragmatic, și chiar al erorii (pînă și termenul „traducere" a fost răstălmăcit inițial de Leonardo Bruni, el însemnînd de fapt în textul latinesc consultat „a introduce, a conduce spre"). Dar ea are marea șansă de a corecta această eroare într-un nou Gestalt, într-o nouă valoare poetică care să repotențeze misterul originalului un fel de **tertium datum** care să îmbogățească patrimoniul culturii universale.

O TRADUCERE (UITATĂ) de Ion Barbu*)

Inga, deapănă-ți cîntecul...
Atît de singur sunt pe drumurile vieții
Iar sufletul atît de singur în posomorirea lui !
– Cîntă-mi cîntecul tău, melodia ușoară
Ce sună așa de tînără prin palatul pustiu.
Inga, deapănă-ți cîntecul...
Cîntecul viu și fraged care cutremură ape
Și-n pajiști aleargă.
Îți voi da cît aur ascunde castelul
– Și jumătatea regatului meu îți voi da.
Aurul greu, mi-e iubirea:
Jumătatea regatului înnoptat
E jumătatea tristeții mele.
– Ți-e teamă de tristețe,
Inga, draga mea ?

* Incorporată într-un vechi eseu al său (cf. „România Nouă", II, 24, 1921), această simplă tălmăcire – prin intermediu francuzesc – din suedezul Gustaf Froeding (1860–1911) se vrea o mostră de mentalitate (și poezie) „norlandeză" : melanj subtil – după I. B. – de „laengtan" și „stoemning" (cea ce va să zică: de **apollinic** și **dionysiac);** printr-însa autoru-i depășindu-și – **pour une fois !** – aprehensiunea și disprețul de – crede el – „ineluctabilului plictis" al versului care se cheamă **alb !**

Ș. F.

Cu MIHAI ŞORA

(Urmare din pag. 1)

dea pe Kant în limba ce-o vorbim, sau mai exact : să ne facă să putem vorbi o limbă în care Kant să se miște-n voie și să se simtă la el acasă. Dar hai să-nchidem aici lista exemplelor, căci nu unei probleme de istorie literară ni se cere să-i găsim o soluție, ci uneia de principiu. Ni s-ar putea obiecta că unei culturi care a apucat să prindă chiag nu-i mai e indispensabil, ba poate să-i fie chiar pernicios, aportul străin de care avusese nevoie în faza de constituire. Așa ar și sta lucrurile dacă o cultură ar ajunge să fie vreodată un simplu produs, **zăcind** inert **în fața** noastră **(ob-iect)**, și care s-ar cere doar conservat. Așa și stau lucrurile cînd o cultură e muribundă și riscă să expire la orice adiere. O cultură vie, însă, e în primul rînd un robust metabolism ce se desfășoară în timp (cît pe ce să spun : care creează timp) și doar în rîndul al doilea, ca efect al propriei funcționări, un mănunchi de rezultate înșiruite de-a lungul vremii. Ea are mereu nevoie de alteritate, ca să-și poată mereu afirma potența asimilatoare (anabolismul). Dacă nu s-ar hrăni așa, ar sfîrși prin a se autodevora. Evident, alteritatea din care-și trage orice cultură seva nu este numai (și nu în primul rînd) lumea trecută prin metabolismul altei (sau altor) culturi, așa cum proteinele animale pe care le consumă carnivorul reprezintă rezultatul asimilării de către ierbivor a imensei energii vegetale, în care energia primară fusese la rîndul ei încorporată. Nu. Alteritatea de care are înainte de toate nevoie cultura ca să se poată hrăni și dezvolta este lumea însăși în care trăim. Numai că, lumea asta, ea însăși, nu e (nu mai e de mult) o lume absolut genuină, o lume neprelucrată, o lume brută ; e, dimpotrivă, o lume îndelung rumegată de propriii noștri înaintași și retranscrisă într-un idiom de gînd și de faptă care ne-o îmblînzește și ne-o face practicabilă. Dar înaintașii noștri n-au fost, după cum nici noi nu sîntem coextensivi cu întreaga lume. Cum am putea atunci rămîne insensibili la atîtea alte moduri de retranscriere a lumii (în tot atîtea alte idiomuri), practicate în cadrul altor culturi, care și ele au rumegat lumea, au asimilat-o și au făcut-o practicabilă pentru — evident — alți oameni decît noi, dar tot pentru oameni ca noi ? Întrebîndu-ne așa, am și răspuns — și anume cu un răspuns care e o continuă justificare a „utopiei" heliadești a Bibliotecii Universale. Ce s-a ales însă din celălalt pol de care era vorba la început („îndemnul" heliadesc) și cum se mai poate isca tensiunea dacă unul din poli e lipsă la apel ? Din încurcătura asta, Poetul ne salvează. Deși crescut ca toți oamenii într-un orizont de cultură și deși prin cultură devine el însuși om, ei bine, **ca Poet,** (în pofida faptului că fără cultură nu s-ar putea naște deloc), poetul se naște (se-nțelege de la sine : clipă de clipă, nu odată pentru totdeauna) **în afara culturii.** Lui îi trebuie lumea nerumegată, lumea brută, lumea nudă, neacoperită de Textul pletoric în care ea s-a întrețesut cu trecerea timpului ? Îi trebuie lumea genuină, ca s-o poată spune el de la început, cu propriile lui cuvinte, cărora zimții nu li s-au tocit încă. Iar culturii i se infuzează astfel o viață proaspătă și i se amînă, cu ivirea fiecărui nou poet adevărat, ofilirea ce o păștea fără iertare dacă un asemenea cîmp tensional nu și-ar fi făcut mereu apariția, datorită continuei co-nașteri la lume a Poetului.

— Într-un eseu al D-voastră, „nepereche" (Sarea pămîntului, **C. R., 1978, p. 9), definiți — fie și dacă, numai, cu titlu euristic — noțiunea de** mimesis **drept „o relație de asemănare dintre un «original» și o «replică»"... Cum definiți — dintr-o aceeași perspectivă — traducerea ca atare ?**

— Vorbeam adineaori de zimții netociți ai cuvintelor Poetului, adică, în primul rînd, de intensitatea privirii lui proaspete, care rupe vălul cuvintelor așternute peste lucrurile lumii, dar nu mai puțin, deși doar în al doilea rînd, de faptul că ivirea lucrurilor lumii, adică ieșirea lor la vedere, epifania lor, **prezența** lor genuină, pînă la urmă, tot într-o organizare a cuvintelor ne e dată, așa cum îi e **dată** dealtfel însuși Poetului care le numește. Rostirea adevărată a Poetului, deși transcende toate modelele culturale care au precedat-o, este totuși ea însăși asimilată de cultură, ba chiar ajunge, mai încet sau mai repede, să fie ridicată pe piedestalul paradigmei : vraja ei operează atunci după modelul undelor concentrice care acoperă din aproape în aproape oglinda unei ape, stîrnită în centru de brusca eliberare a unei energii nebănuite. (Inutil să spun că poetul poate bate la-nceput drumurile, uneori pline de praf, ale înaintașilor, așa cum Eminescu însuși a umblat o bucată de vreme îmbrăcat în straiele lui Bolintineanu sau Heliade. Cînd însă poetul, plutind pînă atunci ca un abur de aur printre lucruri, se naște cu adevărat ca Poet, adică devine dens ca diamantul, dintr-o dată prinde să se-nchege, printr-un fel de miraculoasă generație spontanee, un întreg univers virgin întrupat într-o rostire zeească : „Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur, / Cînd a nopții întunerec — înstelatul rege maur — / Lasă norii lui molateci înfoiați în pat ceresc, / Iară luna argintie, ca un palid, dulce soare, / Vrăji aduce peste lume printr-a stelelor ninsoare, / Cînd în straturi luminoase basmele copile cresc. / / Mergi, tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri, / Pînă unde-n ape sfinte se ridică mîndre maluri / Cu dumbrăvi de laur verde și cu lunci de chiparos..." — acesta-i glasul Poetului la 22 de ani, culeș din postume). Dacă așa arată „originalul", credeți oare că e posibilă o „replică" prin care să se realizeze **mimesis**-ul (înțeleg : cel **poetic)** ? Oricîte pledoarii aș fi auzit în sens contrar, rămîn la părerea că poezia e intraductibilă (înțeleg : **ca** poezie). Nu vreau prin asta să spun că, traducînd poezie, un poet adevărat nu realizează — la punctul de sosire — poezie (înțeleg : **adevărată** poezie). Numai că e o **altă** poezie. Aceea de la care s-a pornit rămîne — neîncepută — în chiar locul acela unde s-a născut ; în mișcarea **aceea,** în **acele** inversiuni topice, în **acele tensiuni interne** (metru-sintaxă, sunet-sens, funcție-denotație etc.), în metaforele **acelea,** grație cărora destructurarea denotativă a mesajului este mereu corectată printr-o restructurare conotativă a lui, intim solidară cu sunetele prin a căror mijlocire a prins corp. Să fie atunci traducerea o întreprindere imposibilă ? Ar fi de-a dreptul tragic, deoarece văzurăm că, oricum am întoarce lucrurile, fără ea nu se poate. După cum, însă, prea bine se știe, tot ce ține de pura denotație e susceptibil de translație sută la sută : în principiu, întreaga proză. (Numai că, din păcate, — dar aș adăuga : și din fericire —, denotație pură nu există în limba cea de toate zilele a oamenilor, cu ajutorul căreia se face literatura. Așa încît...). În privința conotației, ce să mai vorbim : aici, translație **ca atare** nu există, pur și simplu, ci doar o creare de echivalențe, grație unui demers inventiv față de codul limbii de primire, care să fie analog demersului — față de codul limbii de pornire — al creatorului dintîi, autor al modelului original. (Din fericire, însă, — și aici nu mai adaug : și din păcate —, nici conotație pură nu există în limba cea de toate zilele a oamenilor, cu ajutorul căreia se face poezia. Pînă la urmă, nu e chiar așa de negru dracul...). Insuflînd, așadar, viață în corecta translare a denotației, cu ajutorul echivalențelor conotative create, și asigurînd totodată o bază de nezdruncinat acestor echivalențe conotative, prin acuratețea desăvîrșită a translării denotației, — traducătorul bun, înarmat cu cît mai multă știință, dar înzestrat cu talent (Ce e talentul ? Este, aș spune, grația verbului **a fi** în exactissimă întrebuințare **ne**problematizată a uneltelor pe care le **ai** la-ndemînă.), traducătorul tobă de carte dar talentat în primul rînd, își poate îndeplini menirea pînă și (cu limitele inerente) în cazul poeziei.

— În acest caz, traducerea ce este : (act de) cultură, **sau** creație **(propriu-zisă) ?... Sau „jocul" și** tensiunea **dintre ele ?...**

— Este act de **cultură,** firește, în măsura în care aduce în aria noastră lingvistică și culturală un mesaj de anvergură, emis în altă zonă a umanității, ca rezultat al asimilării, printr-un alt tip de metabolism, a unui alt sector al realității. Și este totodată un act de **creație,** în măsura (dar numai în măsura) în care mesajul denotativ brut este — în codul limbii de primire — însuflețit (adică îmbogățit cu nenumărate nuanțe de **exactitate**) de analogul ansamblului conotativ care a făcut, odată pentru totdeauna, din mesajul original, un **unicat.** În sensul acesta, orice traducere cu adevărat izbutită îmbogățește fără discuție patrimoniul creației **originale.**

— Pentru că suntem, încă, pe terenul traducerii ca faptă de cultură — iar nu ca act individual și, eo ipso, **„orgolios", de (re-)creație —, vi se pare chiar o... erezie ca versiunea ultimă a cutărei opere traduse să facă uz de fericitele soluții (trouvaille-uri..., reușite...) ale versiunilor premergătoare ei ?...**

...Iată și un exemplu : pentru intraductibilul „grimoire" (din Prose — pour des Esseintes **de Mallarmé), Al. Philippide, inspirat, găsește un rar, un „invidiabil", un — dacă vreți —** definitiv **„chitab (de vrăji)"; un alt traducător are, el, dreptul — ad majorem Mallarmé-i (!) gloriam — să-și aproprie respectivul „bun" (mărturisindu-și „furtul" — în note, în addenda ș.a.m.d.) ?!**

— Voi încerca să răspund, parcurgînd drumul în sens invers : de la izbucnirea „creatoare", spre „cultura" instituționalizată. (Nu vă sperioți ! Nu vreau cîtuși de puțin să insinuez că „izbucnirea" asta s-ar petrece neted, că și-ar revela din capul locului întreaga ei cripto-bogăție, că n-ar implica și ea un travaliu, îndeobște mai epuizant decît acela al aplicației meșteșugărești ; dar e un travaliu al otenției descoperitoare, nu al spiritului gospodar, care construiește pe direcție dată, aplicînd reguli prestabilite). Cred că putem cădea de acord să vedem în creativitate manifestarea plenară a lui **a fi.** Apanajul ei este : noutatea, prospețimea ; generozitatea, dăruirea. Simțul proprietății e însă cu totul altceva : e însinuarea agresivă (Scuzați paradoxul ! Asta e.) a stihiei lui **a avea.** A crea și a nu da — e ca și cum soarele s-ar mulțumi să se auto-lumineze și să se auto-încălzească, în loc să-și reverse energia (fără așteptarea nici unui mulțam) de jur împrejuru-i. Dar și pentru a primi e nevoie de generozitate. Numai că, cine are generozitatea — neașteptat de rară ! — de a primi cu adevărat (de a primi, nu de a-și însuși ; adică de a fi gata să dea mai departe, din chiar clipa în care primește) o are, din același elan, și pe aceea de a fi recunoscător (nu numai în inima lui. **Urbi et orbi).** Dacă am viețui cu toții (și mereu) în orizontul creativității, deci al generozității, deci al dăruirii (și al primirii), tuturora ni s-ar părea — în înaintarea noastră comună spre valorile în comun urmărite — absolut firesc „ca versiunea ultimă a cutărei opere traduse să facă uz de fericitele soluții ale versiunilor premergătoare ei" (cu menționarea, desigur, a celor de rigoare). În folclorul de pretutindeni, minus explicita menționare amintită, într-adevăr așa se petrec (Vai !, s-au petrecut) lucrurile. Din păcate, noi, oamenii de azi, care am atins majoratul cultural, nu mai viețuim de mult **împreună,** în **acel** orizont și nici **mereu.** Doar **singuri** și **din cînd în cînd.** Împreună și mereu, viețuim îndeobște în orizontul agresiv al lui **a avea,** — și iată și motivul profund pentru care nici un traducător de literatură nu-și va îngădui (spre paguba, nu numai a cititorului, ci a frumuseții în sine) să preia — cu menționarea sursei, firește, ba chiar cu recunoașterea explicită a caracterului ei **definitiv și de neclintit** — nici o **trouvaille** din strădania, vizitată din cînd în cînd de har, a înaintașilor. Și nici înaintașul — dacă e în viață — nu va consimți la acest transfer. Păcat !

Confesiune

Am creat traducerea lui Ungaretti, Montale, Saba și Quasimodo ascultînd de dicteul unei voci lăuntrice, al unor genii care-mi păreau străine mie însumi. M-am apropiat de ei smerit, cu acel vers al lui Stefan George „Gib mir den grossen feierlichen Hauch". Pe meridianul nostru nu-l cunoaștem decît pe Blaga, care îmi acorda recompense spirituale. De aceea, m-am lăsat copleșit de aceste spirite sublime. Străduindu-mă să-i tălmăcesc pe Ungaretti, Montale, Saba și Quasimodo, eu m-am supus în chip voluntar unei gîndiri care îmi era străină. Am devenit conștient un altul, rămînînd în același timp eu însumi, încercînd să-mi domin propria limbă. Curioase rezonanțe am dobîndit : au apărut inimi frățești, simțuri amestecate, tainice corespondențe. Din simple semne convenționale, cuvintele au devenit ele însele un obiect, o realitate concretă. Vedeam cum procesul logic pe care îl îndeplineau în lumea practică, devine acum un proces magic.

Am înțeles că pentru Ungaretti și Montale, poezia nu e mai cu seamă sens logic. Am aflat că un autor e original atunci cînd ignorăm transformările care i-au preschimbat pe ceilalți în el. Și am văzut că nici o forță nu e în stare să-i schimbe substanța, să facă din noi altceva decît ceea ce sîntem. Tălmăcind, mi-am dat seama că nici un tălmăcitor nu poate fi un transparent fără greșeală, căci fiecare devine, într-o oarecare măsură, o oglindă deformatoare.

Eram în căutarea funcțiilor mele lirice. Astăzi pătimesc din cauză că sînt **tălmăcitor,** interpretul unor poeți care aveau să fie distinși de-a lungul vremii cu premiul Nobel. Critica se vede obligată să mă facă emulul poeților pe care i-am tălmăcit, să discute pînă și „modificarea formei" în poezia mea, afirmînd că Ungaretti a pătruns în versul meu fără nici o rezistență. Aceasta este o aberație ! Parcă forma ar fi monopolul unui poet. Numai fiindcă am tradus sînt culpabil. Ba, mai mult, criticul Marian Popa, în **„Dicționarul literaturii române contemporane"** afirma că este dificil de precizat în ce măsură lirica mea a fost influențată de traducerile făcute din Ungaretti, și în ce măsură opțiunile traducătorului nu constituie forme exterioare ale propriei structuri. Să gîndești astfel e colosal, mai ales cînd ești autorul unui dicționar de literatură ! Evident, oricît de genial ai fi, ești întodeauna fiul cuiva. Sufletele ce se vor naște nasc fatal din sufletele care au mai fost. Scriitorul care se străduiește să traducă o operă se supune în chip voluntar unei gîndiri care îi este străină. El se face conștient un altul și rămîne în același timp el însuși.

Știu că orice traducere e mai mult sau mai puțin o adaptare și prin aceasta o clarificare mai mult de echivalențe, decît de cuvinte, dintr-o limbă în alta, singura posibilă pentru păstrarea mătăsurilor, ornamentelor sau umbrelor sintaxice.

Știu deasemenea că cuvintele n-au numai un timbru, o culoare, un miros, ele au deasemenea un anumit potențial, o tensiune, o valoare dinamică. Acesta e chiar elementul cel mai important.

Iată de ce traducerea e o artă deosebit de dificilă.

În Republica Literelor, formula stigmatizată, **traduttore-traditore,** pentru traducătorul conștiincios, a devenit, după cum spunea Valéry Larbaud, o **éminente dignité,** pe care cel ce semnează aceste rînduri crede că și-a asumat-o tălmăcind în românește pe Ungaretti, Montale, Saba și Quasimodo. Quod erat demonstrandum.

Petru SFETCA

O privire generală

Odată cu moartea marelui traducător de valoare europeană, Franyó Zoltán, cercul traducătorilor timișoreni a suferit o irecuperabilă pierdere. Mai tinerii săi colegi nu au încă nici pe departe experiența, vastul orizont, puterea de muncă legendară — și de ce să nu spunem — poate nici talentul pe măsura Maestrului. De fapt, dacă ne gîndim bine, majoritatea celor care au tradus și traduc din diferite limbi, toți sînt și se consideră în primul rînd scriitori, poeți, prozatori, traducerea făcînd-o din gesturi de stimă, de apreciere a unei opere. Acest mod de apropiere premeditată, de angajare în lucrări apropiate sufletului, desigur, poate să ducă și la realizări mari, la contopire totală cu opera tradusă, dar, luat în ansamblu, acest mod de traducere are și inconvenientul unor mari spații albe, al lipsei de profesionalism, al unor căderi inexplicabile.

Dintre traducătorii ocazionali trebuie amintit, în primul rînd, Endre Károly a cărui operă, deși puțin vastă, e totuși remarcabilă. Traducerile din germană (Rilke, Lenau), franceză (Valéry) și română (Breslașu) sînt, toate, rezolvate impecabil din punct de vedere tehnic. Valorificarea acestui corpus nepublicat — în afara traducerilor din M. Breslașu — este o sarcină de viitor a editurilor noastre.

Fără să fie preocupat în special de traduceri, și Anavi Ádám a strîns de-a lungul anilor o operă destul de vastă. Caracterul ocazional al gesturilor de traducător însă, își pune în mare parte pecetea pe aceste versuri. Absența unor criterii severe de selecție face această operă perisabilă la nivel tehnic.

Emil Gherasim e singurul din tînăra generație care a publicat volume de poezie traduse. Dacă volumul **Himnusz a Román földhöz** a păcătuit printr-un ocazionalism al valorii poetice intrinseci a autorilor, volumul de traduceri din Zaharia Stancu **Homokra,** vizre trebuie considerat o reușită.

În sfîrșit, din creația poetică tradusă trebuie amintită opera **Joc secund** a lui Ion Barbu transpusă în limba maghiară de subsemnatul, lucrare distinsă cu premiul Uniunii scriitorilor și discutată atît în cadrul Cenaclului de traducători din Timișoara, cît și din Cluj-Napoca.

În domeniul traducerilor de proză, activitatea lui Pongrácz P. Maria este și ea reprezentativă. Ea a tradus două cărți : una pentru editura Forum din Iugoslavia și romanul **Piatra de încercare** al lui Anghel Dumbrăveanu.

Dacă în privința traducerilor din română în maghiară există totuși forțe scriitoricești care ar putea acoperi necesitățile, situația e mult mai dificilă în cazul traducerii din maghiară în română. Poate doar o colaborare mai strînsă a celor mai buni poeți români cu autorii maghiari ar putea duce la eliminarea improvizației din acest domeniu complet neacoperit.

MANDICS György

TRADUCEREA — PRO ŞI CONTRA

Problemele puse de practica traducţională au condus la primele aserţiuni teoretice. In perspectivă diacronică, evoluţia principiilor de traducere presupune preluarea şi transferarea unor idei germinate de timpuriu, chiar în Antichitatea latină : **Cicero** şi **Quintilian** (care formulează necesitatea traducerilor artistic realizate şi a „competiţiei" cu originalul), **Luther** (preocupat cel dintîi de receptarea mesajelor), **Diderot** (distingînd între o limitată **langue commune** şi o infinit nuanţată **langue du sentiment**), **Schleiermacher** (precursorul traductologiei hermeneutice), **Humboldt** (a cărui concepţie „genetică" lărgeşte nebănuit orizonturile cercetării) constituie momente de referinţă şi izvorul unor orientări valabile încă. Acest vast cîmp de idei este străbătut, dintr-o margine în alta, de cîteva întrebări, dintre care cele mai stăruitoare sînt, fără îndoială : relaţia **original – versiune tradusă** şi **posibilitatea**, respectiv **imposibiltatea** tălmăcirii (argumentată **lingvistic** sau **estetic**).

Departe de poziţiile extremiste, ultimele decenii au condus, prin efortul unor traductologi ca G. Mounin, J. Levy, W. Koller, E. Nida, R. Kloepfer şi alţii, la nuanţarea şi aprofundarea problematicii : orice mesaj lingvistic (poetic) este traductibil în ceea ce priveşte sensul referenţial, fără, însă, o echivalare deplină în plan stilistic. Prin urmare, orice teorie sau practică valabilă de traducere se întemeiază pe două principii fundamentale : **traductibilitatea** şi **compensaţia** valorilor stilistice. Lungă şi sinuoasă a fost calea pînă la impunerea acestui punct de vedere.

Ioan KOHN

● „... nu este necesar să se redea (traducă, n. n.) cuvînt de cuvînt, ci să se păstreze întreagă originalitatea şi forţa cuvintelor".

Cicero, **De optimo genere oratorum**

● „Nu pretind deci că traducerea este parafrazare, cît mai cu seamă întrecere şi rivalitate în jurul aceluiaşi înţeles".

Quintilian, **Institutio oratoria**

● „A tălmăci cu adevărat înseamnă să aprooi limbii tale cele spuse într-o altă limbă".

Luther, **Sendbrief vom Dolmetschen**

● „Nimic din ceea ce a fost armonizat prin contactul cu muzele nu va putea fi trecut în altă limbă, fără ca întreaga dulceaţă şi armonie să nu fie distruse".

Dante, **Convivio**

● „A transpune dintr-o limbă în alta creaţiile unui poet este acelaşi lucru cu a arunca o violetă într-un creuzet, în intenţia de a izola principiul esenţial al culorii şi parfumul ei. Planta însă trebuie să încolţească din nou din sămînţă sau, de nu, nu va mai înflori".

Shelley, **A. Defence of Poetry**

● „... să tălmăceşti dintr-o limbă în alta ... este ca şi cum te-ai uita pe dos la ţesăturile flamande de pe perete unde, măcar că se zăresc chipurile, ele sînt totuşi pline de fire, care le întunecă şi nu ies la iveală cu toată netezimea şi cu tot luciul fetei".

Miguel de Cervantes, **Don Quijote**

● „Nu se poate traduce exact şi bine în acelaşi timp. Aceasta seamănă mult dansului pe sîrmă cu picioarele legate ! Omul poate, prin prudenţă, evita o cădere, dar nu ne putem aştepta la o graţie a mişcării".

J. Dryden (citat de E. Nida)

● „Totuşi, impresia că opera ar avea un spirit în afara corpului său poate să pară atestată de faptul că valoarea artistică a operei apare, încă, deşi atenuată, din rezumatele, traducerile şi reproducerile care se pot face ... deşi, în baza principiilor identităţii de spirit şi corp şi ale caracterului de neînlocuit al materiei, decurge în mod necesar că opera de artă nu este nici rezumabilă, nici traductibilă şi nici reproductibilă, pentru că nu i se poate schimba nici materia şi nici corpul (...). Traducerea care schimbă nu numai ordinea cuvintelor, ci cuvintele înseşi, în dublul lor caracter de sunet şi înţeles, este şi mai expusă să piardă din valoarea operei, pentru că îi schimbă total materia : şi totuşi a fost observat de către poet şi amintit de către filozof faptul că poezia adevărată persistă şi în traduceri, ba, chiar, cu cît e mai puternică, cu atît e mai capabilă să se releve chiar dacă e tradusă, pentru că în materia schimbată pluteşte încă un spirit de poezie a cărui boare, chiar vagă, se poate simţi".

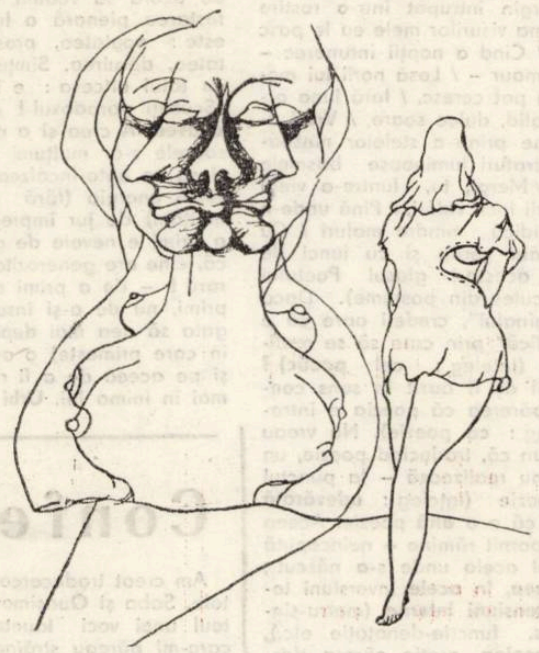

L. Pareyson, **Estetica. Teoria formativităţii**

● „Orice traducere mi se pare a fi o încercare de rezolvare a unei probleme imposibile. Căci fiecare tălmăcire eşuează obligatoriu din pricina uneia dintre cele două stînci : ea se menţine, cu preţul gustului şi limbii naţiunii sale, aproape de original, sau, sacrificînd originalul, se conduce după particularităţile naţiunii proprii. Calea de mijloc nu este numai grea, ci şi imposibilă".

Wilhelm von Humboldt, către A. W. Schlegel (Scrisoare din 23 iulie, 1796)

● „1. O traducere trebuie să redea cuvintele originalului.
2. O traducere trebuie să redea ideile originalului.
3. O traducere ar trebui citită ca o operă originală.
4. O traducere trebuie citită ca o traducere.
5. O traducere să reflecte stilul originalului.
6. O traducere trebuie să aibe stilul traducătorului.
7. O traducere trebuie citită ca o operă contemporană cu originalul.
8. O traducere trebuie citită ca o operă contemporană cu traducătorul.
9. Un traducător poate adăuga sau omite părţi din original.
10. Un traducător nu are voie niciînd să adauge sau să omită.
11. Traducerea de versuri trebuie făcută în proză.
12. Traducerea de versuri trebuie făcută în versuri".

Th. Savory, **The Art of Translation**

● „... lăcătul limbilor nu poate să fie descuiat cu chei străine. S-au făcut multe încercări cinstite de transpunere, unele izbutite, ... însă ... poezia nu poate să fie tradusă. Poezia aparţine mai mult decît proza sufletului secret al limbii ; jocul de irizări din interiorul poeziei face vocabularele neputincioase".

T. Arghezi, **Eminescu**

● „Limba românească este un admirabil instrument liric. Pentru poezie, ea are bogăţii sigure şi vaste, pe care, după poetul popular, le-a pus în valoare Eminescu. De la el pînă astăzi, limba poetică românească a ajuns să poată exprima absolut orice gîndire, orice nuanţă, orice mlădiere lirică. Îşi dă seama de aceasta mai ales acela care încearcă să traducă în românește poezie din altă limbă. Sub o pană puţin mai meşteră, poezia străină poate trece în limba românească fără să-şi piardă nimic din strălucirea şi cîntecul ei. Poezia tradusă în asemenea condiţii devine geamănă poeziei originale, în noua haină românească. Nu mă sfiesc să spun că, uneori, tonuri mai şterse şi mai puţin expresive în original (care poezie nu are astfel de locuri, începînd cu bunul Homer care şi el, din cînd în cînd, adoarme ?) capătă, în transpunere românească, un lustru nou, şi acesta nu atît din intenţia traducătorului, cît din însăşi firea limbii româneşti, atît de potrivită pentru poezie".

Al. Philippide, **Prefaţă la Flori de poezie răsădite în românește**

● „Nu înţelegi de fapt minunata realitate a limbii dacă nu începi cu observaţia că limba e, înainte de toate, compusă din tăceri. O fiinţă care n-ar fi capabilă să renunţe să spună multe lucruri ar fi incapabilă să vorbească. Şi fiecare limbă este o proporţie, diferită una de alta, de exprimare şi tăcere. Fiecare popor trece sub tăcere unele lucruri pentru a putea spune altele. Pentru că a spune totul ar fi imposibil ... Totodată începi să bănuieşti ce întreprindere minunată poate fi traducerea : manifestarea secretelor reciproce pe care popoare şi epoci le păzesc unele de altele şi care contribuie atît de mult la duşmănia şi separarea lor, pe scurt, o îndrăzneaţă unire a oamenilor".

Jose Ortega y Gasset, **Mizeria şi splendoarea traducerii**

● „Există o singură limbă. Nu există particularităţi lingvistice ale uneia care, fie chiar în dialecte, limbajul copiilor sau în jargoane, să nu poată fi identificate, măcar în germene în toate celelalte. Pe această unitate esenţială a tuturor limbilor şi pe înţelegerea general omenească ce se întemeiază pe această unitate se bazează posibilitatea şi misiunea traducerii, putinţa, legitimitatea şi necesitatea ei. Se poate traduce, pentru că în orice limbă este conţinută, virtual, oricare alta ; este permis să traduci dacă această posibilitate se realizează prin desţelenirea unor asemenea teritorii lingvistice ; şi trebuie să se traducă pentru ca să vină acea zi a armoniei limbilor, care poate creşte numai în fiecare individual şi nu în spaţiul gol, dintre ele".

Fr. Rosenzweig, **Nachwort zu Jehuda Halevi**

● **„Frumoasele infidele** – Dacă se confruntă cuvînt cu cuvînt traducerile artistice cu originalul, nici una dintre traduceri nu va putea fi declarată satisfăcătoare. Dar nu trebuie judecat în acest fel ; în primul rînd, trebuie cercetat dacă au redat motivul originalului în caracterul său general şi în generala sa desfăşurare, în pofida variaţiilor inevitabile, iar în al doilea rînd, chiar şi atunci cînd aceasta nu s-a întîmplat, dacă ele sînt în sine poezii noi sau măcar noi opere literare".

Croce, **Poezia**

● „Pe cît e de sigur că numai un poet poate scrie poezie, tot aşa, numai un poet poate realiza o traducere poetică. Aceeaşi profunzime de simţire, aceeaşi percepere a esenţelor, aceeaşi măiestrie a formei şi culorii, aceeaşi rafinată intuiţie a cadenţei şi a muzicii verbale trebuie să fie atît în unul cît şi în celălalt".

C. W. Stork, **Verse Translation from the Modern Scandinavian**

● Traducerea rămîne, indiferent de ce spun unii, una dintre cele mai importante şi mai interesante preocupări în totalitatea activităţilor umane".

Goethe către Carlyle

ACROPOLE

remember

În însemnările noastre de drum, găsim o precizare care exprimă ceva din emoţia acelor clipe : „Astăzi, simbătă, 15 septembrie 1979, ora 12,56, intrăm pe Acropole".

Ajunşi în faţa Intrării, am stat o vreme în umbra puţină a pilcurilor de măslini, privind în sus : scările inundate de oameni grăbiţi, cei ce urcau, ezitînd sau popasînd, cu ochii uimiţi, cei ce ieşeau, parcă nedecişi dacă trebuie să plece sau să se întoarcă.

Impresia de grandoare, care ne stăpînea, avea să persiste tot timpul petrecut pe Acropole, transformîndu-se şi amplificîndu-se într-un fel de mirifică uluire. Căci ceea ce vedeam, încă înainte de a pătrunde în incinta sacră, marile porţi şi Templul zeiţei Atena Nike, ca un poem de o limpiditate şi de o graţie unică, ceea dintîi construcţie din ansamblul Acropolei, pe o terasă din dreapta Propileelor, nu putuse fi cuprins decît sărac în expresia atîtor imagini fotografice (oricît de „artistice"), cîte văzusem, sau a atîtor descrieri, cîte citisem, de-a lungul anilor. Şi, spunînd aceasta, avem, la rîndul nostru, modestia de a înţelege că mai presus de orice prezentare este emoţia negrăită a fiecăruia în faţa unor opere de artă care vor trezi mereu, altfel, adevărata şi marea bucurie a sensibilităţii şi conştiinţei, mîndria pe care o încearcă fiecare aici, mîndrie care este – oricît ni s-ar părea acum pînditǎ de grandilocvenţă – o asemenea formulare – mîndria omului înaintea trecutului şi a viitorului umanităţii.

Urcînd scările lungi şi înalte, facem mai multe popasuri, căutînd să culegem cu ochii cît mai multe imagini, să nu pierdem nimic din frumuseţea acestei mari întîlniri. Nu sîntem singuri în această înaintare prin meandrele emoţiilor care ne stăpînesc, cu toate că mereu năvălesc grupuri febrile, excursionişti din toate colţurile lumii, mulţi din ei grăbiţi să fotografieze sau să filmeze continuu, cu aparatele agăţate de sprîncene, împinşi din urmă de o criză a timpului şi, poate, de noxele tehnicii.

Pe măsură ce suim spre Propilee (**propylaia** înseamnă intrare monumentală) ne cuprinde un sentiment copleşitor. Întîmpinaţi de două portice laterale, ca două aripi deschise să primească mulţimea, intrăm printre două şiruri de înalte şi masive coloane din marmoră de Pentelic, încercaţi de-un simţămînt de putere şi măreţie. Arhitectul Mnesicles, care a proiectat şi a construit, între 437–435, acest „portal de ceremonie", a voit să atenueze sobrietatea severă a stilului doric, adăugînd, spre interior, încă un rînd de coloane, în stil ionic. Deasupra celor două succesiuni de coloane se afla un plafon, sub care poposeau pelerinii după efortul abruptului urcuş.

Întîrziind multă vreme în lumina proporţiilor acestei opere a culturii elene, care avea rolul de a-i pregăti pe cei ce constituiau cortegiile marilor serbări panateneе la intrarea în lăcaşul zeilor, observăm îndelung cum vibraţia caldă a marmorei în soarele amiezii participă, împreună cu rarul meşteşug şi valorile geometriei, la cristalizarea unei simplităţi maiestuoase care te-nvăluie purificator. Asociind culoarea albă a marmorei cu grîul elegant al calcarului de Eleusis, Mnesicles a creat o operă atît de admirată în antichitate încît Propileele Acropolei au fost imitate la Lindos (în Rodos), iar Epaminonda intenţiona să le strămute la Teba.

Ieşind în soarele orbitor al Acropolei, în faţa noastră se deschide perspectiva atît de îndelung visată a Partenonului. Silueta lui, proiectată pe fundalul necuprins al cerului, pare ireală : o fiinţă a spaţiului solar, abia coborîtă din zbor.

Înaintăm pe-o întindere de piatră, printre fragmente de coloane, uşor halucinaţi şi nu vedem nimic altceva, nici Erehteionul din stînga şi ne oprim, parcă ni s-ar interzice dintr-odată mersul şi comunicarea. Am senzaţia ciudată că sînt singur şi mă uit îndelung, mă uit fix, nemişcat, poate hipnotizat. Încerc să mă domin, îmi examinez senzaţiile ; templul este foarte departe, coloanele par a se mişca după un anumit ritual – vin prin albastrul cerului, se întîlnesc într-un unghi şi pornesc din nou, iar cînd să treacă în zbor peste marginile colinei se răzgîndesc, fugărindu-se în umbra altor coloane, într-un joc neînţeles, fascinant, nesfîrşit.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE
ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 26 (640) ● 26 iunie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

Acțiune și responsabilitate istorică

Realizările obținute de întregul nostru popor în ultimul deceniu și jumătate relevă justețea politicii Partidului Comunist Român, care, aplicînd în mod creator socialismul științific la realitățile concrete și particularitățile istorice și naționale ale României, a stabilit, în fiecare etapă de dezvoltare istorică, sarcinile concrete ale luptei și construcției noii societăți, politica internă și externă, eforturile generale ale națiunii, în vederea transformării revoluționare a întregii noastre societăți.

Sarcinile complexe, în condițiile realizării societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării spre comunism, presupun o strategie capabilă să răspundă exigențelor transformărilor calitative care au loc în societatea noastră. În mod deosebit de la Congresul al IX-lea al partidului nostru încoace, au avut loc importante schimbări social-politice și, în primul rînd, perfecționarea formelor și metodelor de conducerea a societății, adîncirea continuă a democrației socialiste, creșterea participării maselor la conducerea societății. Dialectica vieții sociale relevă rolul crescind al factorilor politici în societate, răspunderea acestora în stabilirea căilor și ritmurilor dezvoltării sociale în elaborarea obiectivelor și priorităților economice, sociale și cultural-educative.

Progresul multilateral al societății românești, relevă rolul hotăritor al P.C.R., în conducerea poporului nostru, strîns unit în jurul său, în înfăptuirea măreților obiective de dezvoltare a României, de realizare a unei noi calități în toate domeniile de activitate.

În opera de edificare a noii orinduiri se formează o stare calitativ nouă, de unitate socială, ca urmare a profundelor schimbări din structura socială, care întărește rolul conducător al clasei muncitoare în societate și duce la adîncirea coeziunii și apropierii dintre clasele și categoriile sociale, asigurînd înflorirea națiunii și întărirea frăției tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. În acest fel, întreaga politică a României socialiste reprezintă emanația voinței și intereselor maselor, în deplină concordanță cu cerințele vieții, cu schimbările care au loc în societate și în lume. Pornind de la teza socialismului științific cu privire la făurirea de către poporul eliberat de exploatare a propriei sale istorii Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU manifestă o permanentă preocupare pentru crearea cadrului organizatoric de participare nemijlocită a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății inițiind un amplu program de măsuri pentru introducerea autoconducerii muncitorești, pentru adîncirea și perfecționarea continuă a democrației socialiste.

Programul partidului, luînd în considerare caracterul de sistem global al societății socialiste ce se construiește, caracterizează actuala etapă istorică prin multitudinea obiectivelor vizînd dezvoltarea extensivă și intensivă a economiei, asimilarea revoluției științifico-tehnice, amplificarea rolului învățămîntului, lărgirea și perfecționarea democrației socialiste, dezvoltarea, în continuarea, a conștiinței socialiste și a influenței ei în funcționalitatea relațiilor sociale. Așa cum sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** trebuie să se treacă la o nouă calitate și în activitatea de conducere a societății, această nouă calitate fiind direct dependentă de capacitatea factorilor decizionali de a cuprinde și stăpîni complexitatea dezvoltării politice, economice și sociale contemporane.

Instaurarea pe plan cultural-spiritual a unui climat de efervescență teoretică și ideologică, în toate domeniile vieții sociale, de eliminare a viziunilor simplificatoare, permit înțelegerea obiectivă a legităților societății noastre, a căilor permanentei sale perfecționări. Congresul al XII-lea reprezintă un moment de referință în istoria țării noastre, impunînd noi exigențe, în toate domeniile și deschizînd noi perspective care să permită valorificarea largă a inițiativei și capacității creatoare a maselor.

În condițiile unei organizări de nivel superior, al participării maselor, a gradului de însușire a tehnologiei moderne, dezvoltarea personalității umane prezintă un factor de prim ordin. De aceea, alături de dezvoltarea unei economii moderne, cu o organizare superioară a producției, creșterea eficienței, ridicarea calificării și dezvoltarea personalității umane au la bază în societatea noastră, un program ideologic complex. În documentele partidului nostru, subliniindu-se sporirea factorului conștient în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, se accentuează totodată și creșterea rolului individului ca factor de progres al societății. Responsabilitatea, curajul și demnitatea, reprezintă o nouă ierarhie a răspunderilor individului și colectivului și implicit, a unor forme superioare de determinism și liberate.

Asistăm atît la o creștere a răspunderii sociale, conștiente, profund implicate, cît și la mutații de esență în conținutul responsabilității față de istoria prezentă și viitoare a țării. Abordată și prin prisma determinărilor provocate de revoluția științifică-tehnică, responsabilitatea fiecărui membru al societății, în condițiile actuale ale dezvoltării României socialiste este confruntată cu exigențe mereu sporite, atît la nivelul individului cît și al colectivității umane. Din perspectiva responsabilității actuale, elaborarea strategiilor și programelor de acțiune au o importanță radicală. Clarificarea scopurilor și obiectivelor înainte de a se trece la acțiune, realizarea cadrului ideologic, axiologic și normativ al acțiunii au o importanță majoră. Putem remarca, în această viziune, importanța strategiei partidului nostru, a elaborării programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, ca răspuns la exigențele progresului social, a cărui justețe este permanent confirmată de realitate, de legile obiective ale dezvoltării societății socialiste.

Angajată cu toate forțele sale în realizarea obiectivelor actualei etape de dezvoltare a țării națiunea noastră socialistă, prin acțiunile sale, este creatoarea conștientă a propriei sale istorii, a propriului său viitor, ridicînd societatea românească pe culmile socialismului și comunismului.

Corneliu POPEȚI

BRUNO BRADT, anul III — Premiul II desen

LA NOI, ÎN ROMÂNIA

Lumina dă în muguri cît ochii de copil
sub galbene amurguri ne strigă drumul pașii
i-atît de bine-acasă, cu țara, în april,
cînd din subsoara gliei broboane-s toporașii.

Urzește trilul mierlei marame de mireasă
pe dîmburi transilvane să zăbovești s-asculți
izvornița din doine... I-atît de cald acasă
cînd nourii prin iarbă se tăvălesc desculți.

Copilăria lumii ne arde-n răsuflare
cînd sîmburii-și dezbracă sub clipă trupul blînd
iar curcubeul sparge lumina-n înflorare
sărind din tîmpla țării ca, bucuros, un gînd.

Vin mieii din baladă, albori de sărbătoare,
și-n abur de luceferi a înflorit cîmpia...
E pace în cuvinte, acasă,-n respirare,
E pace românească, la noi, în România.

Eugen EVU

Cărțile fundamentale

Nu cunoaștem zbucium mai frumos, în cugetul omului contemporan, decît acesta. De vreme ce zbucium este, să-l sporim cu partea noastră românească. Dacă graiul nostru spune într-adevăr lucruri ce nu s-au rostit întotdeauna în alte limbi și care le-ar putea îndemna pe acestea să se mlădieze după cuvîntul nostru, atunci, în măsura în care există un rest românesc în cele ale gîndului, sîntem datori lumii cu acest rest". (s. n.).

Prea ades cuprinși de curgerea celor zilnice — valuri de hîrtie scrisă ne împrejmuie, faptele prietenilor, a le cunoscuților (și necunoscuților) noștri, scriitorii, fac parte din viața noastră — prea ades și prea firesc sensibilizați de înălțarea sau de amurgul eroilor literei scrise — uităm OPERA: cea înfăptuită anonim, într-o mișcare asemănătoare cu a anotimpurilor, a zilelor: a ciclurilor cosmice. OPERA monumentală, înscrisă în ritmurile devenirii noastre: și, la rîndu-i, făurindu-le. **Un atlas lingvistic** — titlul mi se pare, după cele spuse înainte, — prețios, este, ca OPERA ȘTIINȚIFICĂ — una dintre acele Cărți care, dincolo de rostul lor în lumea specialiștilor, înalță între simboluri cele mai vechi și mai expresive creații ale locului: cuvintele.

Citesc atlasul lingvistic al Banatului — contemplu această carte ca pe o operă unică; emoția mea e la fel de mare ca atunci cînd răsfoiesc un volum nou apărut al Operelor lui Eminescu; o carte care știu că vor trece zeci și zeci de ani și realitatea ei nu va fi de nimic clintită. Am senzația ciudată că atlasul lingvistic a păstrat, pentru noi ceilalți, o seamă dintre cuvintele sacre: toate comparațiile sînt banale, au o cantitate prea mare de uzură, dar acesta este adevărul; aceste cărți, care apar la o sută de ani, (cîtă muncă eroică pentru iluminarea „valorilor") nu sînt numai operă de dialectologie, ci și de **sinteză**. Cercetări de istorie, de etnografie, de sociologie, de artă populară stau la baza acestora...

Scria, în **Cuvînt**-ul **înainte** la **Rostirea filozofică românească,** Constantin Noica:

Cultura umanistă spune că este totuși un lucru bun: universalul trebuie să se întrupeze, de fiecare dată, în cîte o limbă istorică. La rîndul ei, cultura indiană spune că lipsa de unitate nu e un lucru bun: că trebuie să ne topim gîndul și ființa în Marele Tot, ca o statuie de sare cufundată în apă. Dar cultura europeană, în linii mari, spune că este un lucru bun: că statuile trebuie să rămînă statui, persoana umană persoană și cuvîntul propriu cuvînt.

Citesc cuvintele atlasului, oarecum uimit de felul în care îmi redescopăr copilăria: a mea, a prietenilor mei și, mai departe, a părinților mei... și mai departe. Cu felul lor de a gîndi asupra lucrurilor lumii acesteia. Cuvintele aduse din adînc.

Ce fac alcătuitorii acestui atlas — Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mohanu, sub conducerea lui P. Neiescu, nu e o activitate mecanică de „descoperire a cuvintelor" unei părți a țării, e o operațiune complexă pe care ne sfiim să o numim aici. Știm că în Banat au rămas monumente de limbă, că Banatul, ca arie lingvistică de margine, a păstrat o seamă de cuvinte dispărute în alte părți ale țării. A pleca în căutarea acestor cuvinte. Primul dintre drumuri, în anii noștri, l-au făcut alcătuitorii acestui atlas — a acestei opere fundamentale: l-au făcut acești remarcabili oameni de știință, în numele unei științe ce, sub obișnuințele-i birocratice, ne propune o mare cantitate de sensibilitate.

Un atlas lingvistic este o carte abstractă... dar lîngă fiecare **semn** al său — lîngă fiecare cuvînt împrejmuit de granițe (de **locurile** vieții sale) foiește o infinitate de sensuri: romanul vieții sale. A descoperi teritoriul unui cuvînt: una dintre faptele esențiale ale unei culturi. A descoperi adîncurile sale — **rostirea sa filozofică** — proces necesar, de o nobilă stringență.

Între geografia cuvintelor și Cărțile despre rostirea lor filozofică — un număr de **Cărți fundamentale** care își așteaptă descoperitorii. Un Corpus al folclorului bănățean, altul al Cărților de Istorie — o bibliotecă etnografică. Lîngă acestea — romanele scrise și nescrise ale Banatului: **Cărți fundamentale,** a căror valoare trebuie regăsită în timp.

Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Banat — una dintre Cărțile monumentale ale culturii românești de azi — poate depune mărturie nu numai despre **viața cuvintelor** — continuînd alte opere de acest gen și legîndu-se de altele în numele unei științe, ci ne îmbie la meditație asupra celorlalte cărți, prezente și (mai ales) absente. Sau, sub zarea de nimic tulburatului nostru optimism, viitoare.

Cornel UNGUREANU

cronica literară

Petre Got

Dimineața cuvîntului

Ed. Cartea Românească, 1980

Un lirism discret, calm și cu scurte rezonanțe, aduce și acest nou volum al lui Petre Got, **Dimineața cuvintelor,** al cincilea din activitatea sa poetică, după **Cer infrunzit** (Ed. tineretului, 1969), **Glas de ceară** (Eminescu, 1972), **Masa de mire** (Albatros, 1975), **Ochii florilor** (Cartea românească, 1976).

Dimineața cuvintelor, tipărită tot de Cartea românească, se bucură de o bună prezentare grafică, coperta și vignetele aparținînd lui Done Stan. Și acestea păstrează măsura, fiind potrivite poeziei fără ostentație, liniștită și neretorică, practicată de Petre Got. Dealtfel caracteristicile întregii poezii scrisă de Petre Got sînt acestea, parcă nepotrivite la un poet venit din Maramureș, provincie cu oameni făuritori de istorie, oameni tari, gata să se ia la întrecere cu oricine, să braveze, exteriorizîndu-și virtuțile. Dimpotrivă, Petre Got a ales cealaltă cale a unor manifestări nezgomotoase, optînd pentru lirismul suav și delicat, al unei înfrățiri cu elementele și a apropierii de semeni. Un lirism simplu, concentrat, o cumunicare directă, fără multe artificii verbale. El, așa cum mărturisește, învață „ce-i simplu și esențial", și poezia de aici se revendică, este prieten „cu arbori și izvoare", alături de coordonatele firii, într-un animism specific nu numai provinciei sale, dar și altora, avînd credința că nimic nu-l poate clinti de la rosturile sale, nici chiar valul, care „înainte de-a se naște – moare". Această viziune animistă caracteristică este cuprinsă în poema **Rădăcini,** asemenea unui suflu liric de-o clipă : „Eu sînt din Țara de vis – / Din Țara Maramureșului. / E atîta înaltă lumină acolo, / Că-ți vine să plîngi. / Nimeni nu moare, nimeni nu moare, / Doar într-un tîrziu se retrage / Într-o floare".

Firea își arată minunile, și noi, în mijlocul ei suntem o minune, mirarea poetului îndreptîndu-se și-n afară, dar și spre sine. Un măr, o fată, o floare, un deal, toate într-o prietenie ce aduce sufletului o împăcare. Poezia lui Petre Got este cîntecul unui suflet împăcat cu situația lui în această continuă devenire, prilej doar de neliniște și spaimă. Nu cunoaște spaimele, nici desnădejdile, fiind încrezător în propria stea, privind în sine ca într-o fîntînă, încercînd o continuă desprindere de disperarea care amenință viața spiritului (**Arpegiu**). Împăcare blîndă, pace așa ca în aceste versuri : „Luminează-te de pacea și rugămintea pădurii, / De făclii cinstite în răcoarea verde. / Arpegii urcă în slavă. / Cineva spune că mormîntul este o poartă, / Că sîntem fericiți / Știindu-ne trecerea. / Voi fi împăcat ; lumina / Mă învăluie / Ca o taină" (**Împăcare**).

E un univers poetic bucolic, o seninătate izvorînd dintr-o perspectivă de poveste, încît năvala zeilor în cetate este și ea un lucru firesc, ca și cum ei ar fi din aceeași stirpe cu noi și cu toate lucrurile din lume. Merită să ne oprim o clipă la acest poem pentru că mi se pare reprezentativ pentru lirismul poetului : „Au năvălit zeii în cetate : / Zeii cu trup de frunză, zeii cu trup de izvoare, / Zeii-cireșe, zeii-căpșuni, zeii-verdeață. / Umblă pe străzi, prin piețe, / În mîini cu celeste ulcioare, / Pe umeri cu saci de viață. / Albe, surîzînd fecioare / Îi ascund sub pleoape. / O, cîtă mireasmă, cîte eternitate, cîtă răcoare / În clipă încape. / E anotimp de îngeri și ape" (**Au năvălit zeii în cetate**).

În asemenea circumstanțe trecerea primește și ea un alt colorit și o altă dimensiune. Important e să afli poarta pe care să te strecori dincolo. O trecere senină, o retragere, o pierdere, dar și un cîștig. Retragere în sine „ca visul" sau asemenea unui strigăt într-o pădure. Este în același timp un vis, o întoarcere, un alt tărîm, toate la un loc, ca în poema închinată mamei, intitulată **Ochii mamei.**

Un lirism restrîns la cîteva teme, importante, firești, dar care trebuie lărgit sau dacă nu, poemele se cuvin să aibă o rezonanță mai amplă, direct proporțională nu numai cu înțelesurile majore, dar mai ales cu intensitatea sentimentelor puse în mișcare. În egalitatea acestui lirism, în continuitatea lui, poate discontinuitatea, poate criza sufletească ar putea prin zguduirile ei să deschidă noi perspective, alte rezonanțe, alt registru și alte ecouri, mai puternice, mai adînci, pe măsura cosmosului și a devenirii.

E o simplă sugestie de care poetul este liber să țină sau nu seama. Poetul e stăpîn pe uneltele sale, a atins o concepție despre lume, probabil și despre poezie, dar criticul, privind de la distanță și detașat realizările lirice, poate vedea și el modul în care s-a constituit universul poetic și mai ales deschiderile sau închiderile acestuia. Înnoirile sînt posibile, ca și adîncirea, ca și sporul liric sau tăria rezonanței.

Ion MAXIM

Radu Ciobanu

Vămile nopții

Ed. Albatros, 1980

Sub semnul profesionalității se situează și această nouă carte a lui Radu Ciobanu, **Vămile nopții** – un roman istoric scris cu relaxare, în care, iată, totul este oferit la vedere și în proporții convenabile, ca într-o povestire **ad usum delphini** : moralitățile și faptele care țin de culisele istoriei, situațiile dramatice și întîmplările spectaculoase, epica agrementată de interludii exotice, tablourile de epocă avînd desenul și culorile selectate minuțios, considerațiile despre putere și meditația asupra morții. Un roman, deci, în care esențial este încă o dată „recursul la metodă", parcurgerea celor ce pot fi regăsite pe traseele clasice ale eposului istoric românesc.

Cu un spor (firesc altminteri) de episoade în care imaginația completează tabloul epocii cu scene situate cînd în cutare cetate transilvăneană aparținînd domnitorilor Moldovei, cînd în lumea cosmopolită a Fanarului, în principal însă cu documentația care i-a servit pentru scrierea romanului **Nemuritorul albastru,** consacrat primei domnii a lui Petru Rareș, Radu Ciobanu dă un op nou, lucrat economicos, conform unui principiu deloc străin de filosofia pragmatică după care se conduce unul dintre numeroasele personaje ale cărții : **„O piatră (...) care a fost folosită o dată în zidire, rămîne tot o piatră de zidit și poate veni o vreme cînd va fi iarăși de folos la zidit".**

Urmînd firul (sinuos, nu o dată întrerupt) al amintirilor unui voievod aflat în preajma asfințitului, **Vămile nopții** este, efectiv, romanul reintoarcerii la domnie a lui Petru Rareș. Captiv în cetatea Ciceului, trecînd, mai apoi, printr-o recluziune (pedagogică, după voința padișahului) în Turnul Galatei, la Stambul, Petru Rareș este reinstalat în tronul Moldovei după tribulații și intrigi în care pot fi recunoscute toposuri consacrate de romanul sadovenian. Noua ascensiune a domnitorului este protejată de negustători bogați pe care altădată a avut prevederea să și-i apropie printr-o politică înțeleaptă, de vraci de felul unui **hekim başa** Moșe Alon, de cîteva prezențe feminine, superbe (desigur) pe cît de enigmatice : Dionora, frumoasa Rut (cea bănuită a-i sprijini pe răsculații din Famagusta) etc. Supunerea autorului la rețetarul romanului istoric nu suferă ezitări, cronica și fabulația liberă merg în paralel, biografia romanțată dă culoare documentului verificabil.

În modul cel mai evident, Radu Ciobanu duce mai departe în **Vămile nopții** o biografie – cea a lui Petru Rareș –, recitește istoria cu intenția, într-u nimic ascunsă, de a afla sensul ascuns al acțiunilor domnitorului. În această ordine de idei, romanul lui Radu Ciobanu este, pe suprafețe întinse, o scriere în care demonstrația își are partea cuvenită. Legatar al testamentului politic al lui Ștefan cel Mare, nutrind, ca și acesta, dorința de a realiza independența și unitatea națională, Petru Rareș își justifică, dacă se poate spune astfel, față de cei din preajmă, acțiunile prin argumente ce țin de considerente politice. Astfel, uciderea lui Alexandru Cornea Voievod, a fiilor unui posibil pretendent la tronul țării (**„Moartea acelor copii trebuia să arate lumii că nu e sănătos să se amestece în treburile Țării Moldovei..."**), a boierilor trădători. Istoria nu permite ezitări, confruntările sînt aspre, principele, cu gustul filosofării în vreme de răgaz, este constrîns la manifestări ferme, drastice nu o dată.

Mărturisindu-se, retrăindu-și trecutul, eroul lui Radu Ciobanu meditează asupra epocii și a destinului individului în istorie – epica, oricum previzibilă, extrasă, în linii generale, documentelor, devine pretext pentru parabolă, se deschide speculației, înnobilînd structurile consacrate ale romanului popular, chemat să răspundă – cazul de față – nevoii curente de literatură a cititorului.

Lucian ALEXIU

---

lecturi

Augustin Z. N. Pop

PE URMELE LUI MIHAIL KOGĂLNICEANU

Ed. Sport-Turism, 1979

Cunoscut istoric literar, consecvent în descoperirea și interpretarea documentului (**Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu, Mărturii... Eminescu – Veronica Micle, Catalogul corespondenței lui Mihail Kogălniceanu, Pe urmele lui Mihai Eminescu** etc., etc.), Augustin Z. N. Pop ne oferă în prezentul volum „rutele de viață creatoare și drumețiile" lui M. Kogălniceanu. Întemeietorul istoriografiei române moderne, ideolog al mișcării revoluționare de la 1848, luptător pentru emanciparea socială și politică a țării, om de cultură și, nu în ultimul rînd, scriitor, Kogălniceanu rămîne un model de personalitate multilaterală. Inițiind o „călătorie" în lumea impresionantă a arhivelor (cu noianul lor de documente, scrisori, mărturii sau autografe), Augustin Z. N. Pop recompune destinul acesta atît de interesant. Meritul cel mai de seamă al cărții (dincolo de valoarea în sine a unor contribuții inedite) credem că stă, însă, în talentul cu care a știut autorul să învioreze atmosfera severă a documentaristicii. Expunerile dinamice, pline de farmec, rămînînd, totuși, în preajma informației științifice, descrierile unor localități și instituții, tablourile de epocă sau referirile la contemporani ca Al. Humboldt, Eliade Rădulescu, Alecsandri, Al. Cuza etc., în mare parte extrase din corespondența lui Kogălniceanu, contribuie la accesibilitatea și, evident, la succesul cărții. Aflăm aici, alături de portretul spiritual și moral al lui Kogălniceanu, descrierea unor momente de seamă din istoria culturală și social-politică a principatelor, momente în care existența lui Kogălniceanu a fost atît de plenar implicată : dezvoltarea presei literare, a teatrului, a culturii naționale, în genere, efortul de modernizare a învățămîntului, lupta pentru ideaturi progresiste, unirea principatelor, independența. Erudită fără ostentație, izbutind să încălzească la fiecare șir documentul cu o participare afectivă discretă, această nouă lucrare a lui Augustin Z. N. Pop se adresează cu generozitate nu numai specialistului ci și oricărui cititor.

Olimpia BERCA

Otilia Nicolescu

CĂMĂȘILE VIEȚII

Ed. Cartea Românească, 1980

Cu o imagistică delicată, străine de preocupări prozodice excesive, poemele Otiliei Nicolescu sînt, de cele mai multe ori, descripții ale unui peisaj interior dominat de sferă, de cerc, de cochilie sau de roată : **„Tot ce ne înconjoară încape într-un trandafir / Tot ce ne înconjoară încape într-un ghimpe / Ziua e o sferă / Pe care alunecă viața noastră / Alunecă pe rotile perfect nichelate / Alunecă pe rotile cu clopoței / Pe rotile cu frezii gingașe..."** (să se vadă și pag. 27, 30, 79, 108, 111 etc.).

Gesturile și evenimentele se prelungesc, ca în vis, dincolo de spațiul ce le cuprinde, lumina e redusă la jumătate, cuvîntul rămîne șoaptă : **„Hotarul atingea cerul indiferent / dragul meu, dragul meu, șopteam / acolo n-o să ajungem / dar tu strecurai mina printre ghimpi / nerăbdătorul sînge înflorea / ca o elice muzicală / / o linie întuneca zarea".** Sau : **„Iese un duh din pămînt / Cu o luminiscență stranie / Pilpîie înviind înmugurirea / Apoi se revarsă în timpane șoptind – / Voi sînteți, voi treceți, / Dar aveți grijă, aveți grijă, / Vine cealaltă înmugurire / Cînd voi veți fi aburul, dulceața, / Luminiscența cea stranie".**

O ciudată concretețe dobîndește, însă, poemul, veritabil recipient al adevărurilor și al misterului. Poemului i se adresează autoarea în clipe de neliniște, în interiorul lui pătrunde, acolo se redescoperă pe sine și redescoperă lucrurile : **„Depărtarea, cap al întunericului / tăinuie țărmul unde sufletul ajunge / larve de aur rod cuminți / dar depărtarea crește ca o plajă vrăjită. / / De s-ar ivi sufletul, spui ! / Deschizi poemul / smulgi petalele gingașe / și o umbră uriașă crește / între tine și lucruri".**

Cămășile vieții unește, adesea, în asemenea izbutite intreguri, reacția sensibilă și reflecția.

Eugen DORCESCU

---

viața asociației

SANTIER LITERAR

MARCEL TURCU

– Așadar, „Voluptatea drumului", cel de al patrulea volum de versuri pe care-l semnezi, stă gata să apară prin Editura „Facla".

– Intențiile declarate ale acestui volum ? A pora vicleniile posibile ale eului în faza de maturitate ; căci a construi în propriul for este, desigur, mai mult decît a construi în general, numai pentru că „omul posedă arta construcției", după Aristotel-Entelehia. Patru cărți ? Puțin, pe traseul unei vieți paralele : umană și cealaltă, a creatorului. Dar, orgoliu decantat ar fi acela ca fiecare carte să reprezinte o sumă de vectori ai generației tale. La intrarea în arena lirică timișoreană puteam să constat, pe atunci, cu satisfacție că generația noastră universitară propunea, fără ostentație, și o promoție literară (Ion Marin Almăjan, Cornel Ungureanu, Șerban Foarță...). Chiar dacă unii dintre noi am ajuns să fim sau rămînem doar **texte comentate.** Prin cărțile ultimilor ani, însă, Timișoara se generalizează tot mai pregnant la nivelul culturii naționale.

– Totuși, noul tău volum...

– ...înseamnă **dezboltirea,** explozia coherentă, ordonată, a universului cuprins în prima mea carte, „Forfuria sălbatică", o încercare aproape cronologică (id est – editorială) de a-ți constitui, cît de cît, „mica ta universalitate".

– În anii debutului erai considerat unul dintre copiii teribili ai liricii timișorene.

– Din pigmentația caracterială de „copil teribil" rămîn și azi cîteva constante : expunerea flagrantă în fața propriilor prejudecăți, privirea atentă, „inseriată", a realității din jur, ieșirea bruscă și contorsionată în public, cu unele versuri aparent cristalizate, cu gust conjugat, de hidromel. În același timp trebuie să rămîi mereu egal cu sine, în respectul sublim față de virtutea primordială a poporului tău, prosperitatea lirică.

– Să încheiem cu o altă explicație decît editorială, dacă vrei, distanța temporală ce separă, la tine, două volume.

– Una din cele mai nobile explicații ar fi aceea conținută în termenul de „răgaz", utilizat de marele Senecca ; „Răgazul fără cultură este un fel de moarte, este îngroparea de viu a omului" (Epistola 82).

Întrevedere consemnată de Lucian BURERIU

SEMNAL

În cadrul Editurii „Facla" : **Șerban Foarță,** „Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu" ; **Petre Novac Dolângă,** „Mărturisiri și repere" (personalități bănățene interbelice) ; **Ariton Vraciu,** „Limba daco-geților" ; **Dușan Petrovici,** „Obiecte pierdute" (versuri) ; **Marcel Turcu,** „Voluptatea drumului" (versuri) ; **Valeriu Branițte,** „De la Blaj la Alba Iulia", (culegere de articole) ; **I. D. Suciu,** „Unitatea poporului român – contribuții bănățene".

RADIO – TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ, 2 iulie, ora 21 :

Actualități ; „Cărți și idei" („Vămile nopții" de Radu Ciobanu discutată de Marian Odangiu, Brîndușa Armanca, Lucian Alexiu) ; „Cum gîndește, cum scrie tînărul creator" : Nicolae Dolângă ; Colocviul național al traducătorilor. Interviu cu Adriana Babeți ; „Cronică de librărie".

Lectura și două personaje

1. În 1881, lui Budulea cimpoierul „nu-i venea să creadă că și Huțu are să învețe carte". El însuși posesor al unui cod, ignoră propria știință din cauza universalității ei. Muzica are, cel puțin la prima vedere, semnificația primitivă și nepărtinitoare a tuturor lucrurilor naturale. La fel ca soarele sau pomul, ca iarba sau riul, realizează contacte directe cu sufletul și mintea omului, pare să se lipească de mijlocirea unui limbaj, există înainte de a comunica. Dimpotrivă, cartea este totemică. Autoritate autonomă, impersonală dar sacră, cere supunere oarbă : „așa scrie la carte". Lectura nu-i apare ca impărtășire conștientă dintr-o taină, ci este răboj transformat în purtător al memoriei unui individ sau a unui grup, înțeles dinainte asupra semnelor („o cruce, o oaie"). Scrisul înregistrează date, nu cunoștințe, obiecte nu idei : „Tot mai înțelegea ca omul să scrie și ca să știe ce a scris el însuși, fiindcă aceasta nu era decît un fel de răboj. Cînd vedea însă pe Huțu citind din cartea ceea ce au scris alții, îl cuprindeau îndoielile și-i zicea de obicei : Ba să mă ierți, asta o știi pe de rost". Cel care a scris, el singur, poate deconspira sensul ieroglifelor sale. Să pretinzi că înțelegi orice „răboj" e o absurditate : „Cînd se uita la slovele încurcate, îl cuprindea un fel de amețeală, fiindcă era peste putință ca cineva să le descurce". E o convingere pe care nu încearcă s-o depășească. Huțu va fi intermediarul, specialistul, el are, printr-o întîmplare neînțeleasă, cheia cifrului. Tot așa, Huțu știe, trebuie să știe ungurește. E de la sine înțeles, de vreme ce a învățat carte. E aici respectul naiv al profanului amestecat și cu o umbră de ironie. Totdeauna luăm în derădere ceea ce nu înțelegem, dar evidența ne silește să acceptăm că există. Budulea învață să-și scrie numele. Mică demonstrație pentru sine că, în fond, nu e mare lucru. În același timp presimte o conspirație primejdioasă. Cărturarii alcătuiesc, în cele din urmă, o tagmă tot mai numeroasă care comunică, unelțește, pe deasupra înțelegerii comune. Natura se răzvrătește împotriva civilizației.

O ultimă tentativă de deslușire a misterului o face pe temeiul universalității imaginii. Scrisul are virtuțile muzicii și ale picturii, trebuie să le aibă. Idolul nu are dreptul să dezamăgească. E un **gest,** același pentru toți. „Era cu putință ca doi oameni care nu se pot înțelege prin grai viu, să se înțeleagă în scris", și dacă ungurul ori neamțul nu știe românește, el nu are decît să scrie, pentru ca să-l înțelegi ce vrea să zică. Chiar și inteligența, superioritatea spiritului devin transmisibile, pot fi imitate, repetate, traduse prin același alfabet. Îl atrage, o clipă, capcana amăgitoare a umbrei :

„– Și dacă un om foarte cu minte ar fi scris ceva, tu poți citi ?

– Pot, taică.

– Dar atunci tu ești tot atît de cuminte ca el".

Forma amenință să detroneze esența. Cu vremea, însă, Budulea obosește în admirația lui și se convinge de zădărnicia cunoașterii. „Începea să înțeleagă că învățătura prea multă cam șmintește capul omului". Cultura înstrăinează, îndepărtează insul de la rosturile sale simple. Cartea e dușmanul ce i-a tulburat nătînga tihnă a casei.

2. Douăzeci de ani mai tîrziu, în 1901, pe Moș Toma al lui Coșbuc (din proza „Cum învață omul carte") „îl apucase dragostea să știe ce spune cartea aceea". Dorința sa e inexplicabilă ca orice mare iubire și are neastîmpărul spiritului însetat de cunoaștere al celui care nu crede înainte de a cerceta. Mai întîi, mirarea sa e soră cu cea a lui Budulea și scrisul e un „răboj", dar interpretarea pe care i-o dă mai în urmă e surprinzătoare. Cu cartea cea veche ascunsă în sîn, rușinat de curiozitatea sa atît de neobișnuită în lumea în care trăiește, Moș Toma are un moment de îndoială, fără a renunța la încercarea de a deslega misterul : „I-a citit și acesta, a spus tot ca și celălalt. Moșul Toma a ridicat sprîncenile și o cumplită bănuială i-a prins rădăcină în suflet. Oamenii aceștia sînt niște înșelători, care vreau să-și bată joc de el. Cum de-au spus ei la fel, aceleași vorbe de pe zdreanța de hîrtie ? Au fost înțeleși". Răbojul obișnuit ar fi fost o însemnare secretă cu înțeles doar pentru cel care a întocmit-o. Cartea se dovedește una din care mai mulți inși, nepreveniți, ghicesc aceleași cuvinte. Surpriza e copilărească, dar numai cît și-o mărturisește : „Trebuie că e lucru mare scrisoarea ! Mare de tot !" Imediat își ia seama. Admirația se transformă în curozitate iar aceasta dărîmă idolii. Nu rămîne copleșit ca Budulea, nu păstrează distanța : „Aș, mare, dar băieții din școală cum citesc ?" Încîrligăturile gurguite, „semnele crăcănate în toate chipurile" au fost scrise de oameni înțelepți, cu meșteșug, dar orice meșteșug omenesc poate fi deprins. Cînd încă nu se dumirise ce va să zică lectura, Moș Toma îi pretinde originalitate, individualitate, deschidere. Nu e îngăduit să spună toți la fel. Oamenii sînt diferiți, și cele citite de ei din slove se cuvine să fie diferite. „Păi, nu i-am crezut, că, uite, ce știu ei ? Dacă mi-ar fi spus trei în trei feluri, i-aș fi crezut, că doară ei știu carte. Dar mi-au spus la fel, și nu i-am crezut. Ce știu ei ! Cartea e meșteșug mare". Iată-l, așadar, teoretizînd involuntar deschiderea operei. La început se mulțumește să citească, să îngîne cu nesfîrșită încîntare povești nemaiauzite. Apoi învață să scrie doar pentru a imita într-un gest de adorație calmă meșteșugul cărturăresc. Moș Toma nu se crede la fel de cu minte ca cei care au scris, cum se întîmpla cu Budulea. El citește pentru a-și cîștiga „bucuria cea multă din suflet". Uimirea, deși domolită, rămîne o condiție a împărtășirii din înțelepciunea cărților. Cunoașterea nu șmintește, nu pustiește ființa ci o populează, îi îmbogățește peisajul interior. Rămînînd un consumator modest, Moș Toma respectă creatorul și își face o datorie din a înlesni comunicarea.

Irina PETRAȘ

consemnări

Daniel Drăgan

Oceanul

Ed. Cartea Românească, 1980

Cînd mai sînt încă vii ecourile și comentariile provocate de romanul **Doi ori doi,** Daniel Drăgan intră în viața literară a țării cu un nou roman – **Oceanul** – editat tot la **Cartea Românească.** Construit, așadar, în continuarea romanului său de debut, **Oceanul** configurează, într-un sistem de relații noi, la un nou diapazon narativ, unul și același univers uman – universul uzinei. Complexitatea problematicii psihosociale, puterea transpunerii ei în echivalențe sensibile, dinamismul interior al narațiunii și forța ei plastică, precizia frazei și elasticitatea dialogului atrag atenția că ne aflăm în fața unei experiențe literare cu semnificații considerabile.

Prima și, poate, cea mai de seamă dintre acestea ar fi descoperirea și relansarea, în cîmp literar, a uzinei, ca microclimat și ca organism fundamental în structura societății moderne. Firește, subiectul unui roman nu este de natură să garanteze neapărat și valoarea lui estetică. S-au văzut așa de multe cazuri în care idei și subiecte dintre cele mai frumoase au fost strivite sub presiunea unor mijloace literare precare, încît o evaluare dincolo de actele unei astfel de experiențe ar fi compromisă numaidecît. Dar proza lui Daniel Drăgan, prin succesul categoric de public și prin succesul relativ de critică a învins prin aceasta, pe cît sîntem noi convinși, măcar încă una din condițiile supraviețuirii. Daniel Drăgan scrie într-o limbă fluentă, are o cursivitate a propozițiilor alertă, se bizuie pe un stil nervos, fără sofistică și arborescențe, este viu și direct, aidoma dinamicii limbajului din mediul cultural descris. În **Oceanul,** ca și în **Doi ori doi,** limbajul conține unul din punctele forte ale stilului practicat în proza lui Daniel Drăgan. El face să avem o lectură plăcută, să trăim cu dezinvoltură viața personajelor și să o urmărim cu sufletul aprins de curiozitate. Aici se află, desigur, unul din secretele succesului de librărie pe care l-a avut primul roman și pe care credem că îl va avea și romanul de față.

Lumea care se mișcă în **Oceanul** nu este altă lume în raport cu cea care a populat **Doi ori doi.** Tăietura, pe verticală, este tot așa de adîncă. Sînt scoase la iveală cele mai variate straturi care compun marea familie muncitorească a uzinei, de la femeia de servici și de la noul angajat pînă la ușile capitonate de pe coridorul nr. 1, unde se exercită ascunsele destine ale puterii. Radu Kent, din primul roman, are o pregnanță cuceritoare, izbutind o cotă de simpatie care îl fixează stabil în tipologia prozei contemporane muncitorești. La fel se petrec lucrurile și cu imaginea celorlalți muncitori ai uzinei, cu Tunsu, cu Budaru și cu Dora, cu Biriș și cu meșterul Fili. În acest peisaj uman se formează și se dezvoltă personaje puternice și contradictorii, ca inginerul Marcu și ca Maria Suru, ale căror destine sînt scrise cu o bună intuiție a epicului, oscilînd cu mărinimie între sublim și ridicol, între promiscuitate și patetism, după mecanica unei școli a tragicului. Cu nuanțe psohologice multiple și cu o căldură tandră sînt proiectate, de data aceasta pe cu totul alți parametri, personalitățile din compartimentul decizional, inginerul Barna, secretarul de partid Bodeanu și exministrul Issarion, firi umane, conștiente de limitele propriei puteri, tipuri unice într-un mecanism al puterii care le integrează și le supune. Varietatea aceasta indubitabilă, depășind multe scheme introduse mai de mult în proza noastră muncitorească, îndrăzneala de a filma realitatea din unghiuri noi, deloc ceremonioase, chiar cu o anumită duritate narativă, convinge și captează, demonstrînd un adevăr și o virtute a prozei lui Daniel Drăgan : inaderența ei la șabloane, sensibilitatea ei accentuată față de evenimentele vieții.

Romanul lui Daniel Drăgan este construit după o metodă caleidoscopică, în care faptele sînt lăsate să curgă cu o anumită abundență narativă, într-un ritm care este pe unele pagini (de pildă cele care au în centru pe Rilă) debordant. Proza de acest tip incumbă o doză de austeritate, mijloacele tind să dea impresia obiectivității, autorul este absorbit cu totul în materialul narativ, iar personajele sînt lăsate să se descurce singure, cum se spune, fără protecția și preferințele autorului. Iar eroii, obiectele și numele, situațiile și întîmplările par a nu fi exact ceea ce credem, dedesubtul lor simțim cum se mișcă materia simbolică, oceanul însuși proiectează în adîncime semnificative mutații simbolice din perspectiva **Oceanului,** sîntem în posesia unei frumoase demonstrații de autenticitate, prin care participăm la ivirea unui moment în proza românească de azi : renașterea romanului de uzină.

Ion ITU

NICOLETA ADORIAN, anul I – Mențiune, pictură

Puia Florica Rebreanu

Pămîntul bătătorit de părintele meu

Ed. Sport-Turism, 1980

Filele de jurnal cuprinse în această remarcabilă contribuție la cunoașterea biografiei, profilului moral, a **omului** Liviu Rebreanu continuă amintirile din volumul **„Zilele care au plecat** (1969), lucrare așezată, pe bună dreptate, de Al. Piru alături de alte opere similare, scrise de Denise Le Blonde-Zola sau Alexandra Tolstoi, întru evocarea genialilor lor părinți. Pentru Puia, Liviu Rebreanu este omniprezent.

„A rămas și cu mine de-a pururi" – notase ea în primul volum memorialistic. **„Ca să-mi închipui că sînt cu el, trec prin locuri străbătute de mult împreună și iarăși îi privesc fotografiile făcute de el, lucrurile adunate de el".** Aceste rînduri, înscrise pe ultima filă a cărții, se continuă firesc în titlul și conținutul recentului volum. Călătoria „pe urmele de uriaș" ale lui Liviu Rebreanu constituie un itinerar afectiv, în timp și în spațiu, învăluit într-o undă de lirism și nostalgie : **„Mie mi-e drag să merg după tine, tată, nu numai pe uiltele din „Cuibul Visurilor", ci și printre brazii Singeorzului, de sub cetina cărora se ivesc izvoare de apă fermecată... Te caut pe unde-ai umblat și trec cu sfială pragul căsuței din Pripas... Grăbesc să te ajung printre stincile plingătoare ale Someșului, care ți-au spus povești ca un bunic printre turmele care urcă și coboară mereu de la Ineu... Te caut în sanctuarul tău de la Valea Mare unde, la masa de lucru, nopțile, la lumina „lămpii lui Aladin, făureai chipurile de țărani porniți la Răscoală...".**

„Te găsesc pretutindeni, tată, pentru că ești cu mine mereu...".

După schița biografică redactată de scriitor-completată cu „scrisori de taină", însemnări din refugiu, din „Caietele de la vie", „spovedanii", facsimile, documente, reproduceri de fotografii și desen efectuate de romancier (presărate în tot volumul), – urmează „file de jurnal" scrise de Puia, avînd drept motto, o frază din **„Laudă țăranului român"** – (discurs rostit de Liviu Rebreanu cu patru decenii în urmă, la 29 mai 1940), cu prilejul ceremoniei de recepție la Academia Română) : **„Numai pentru că am fost un neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pămîntul...".** Pe acești țărani, cu care Liviu Rebreanu s-a identificat în creația sa, îi caută și îi zugrăvește Puia cu căldură și sensibilitate, cu simțul observației detaliului semnificativ – etnografic, lingvistic sau caracterologic – căutîndu-și parcă propria copilărie și tinerețe, ocrotite cu nețărmurite grijă și dragoste de Liviu Rebreanu. Puia revine mereu pe meleagurile natale ale părintelui admirat și adorat, meleaguri pe care le cunoscuse încă de la vîrsta de zece ani, curînd după marea Unire. În vara anului 1919, cînd încheia **Ion** și începuse **Pădurea spînzuraților** scriitorul a făcut o călătorie cu familia în Transilvania, de unde plecase cu aproape un deceniu în urmă. După trei ani, în 1922, el a revenit, însoțit numai de fiica sa, alegîndu-și drept loc de popas stațiunea Singeorz băi. Jurnalul de vacanță consemnat de Puia, în perioada 1954–1973, e un neîntrerupt dialog, peste ani, cu marele dispărut, pe care-l revedea pretutindeni : la **Tîrlișua** (satul în care s-a născut), în **Maieru** (neuitatul „cuib al visurilor" copilăriei lui L. Rebreanu), la **Prislop** (devenit, **Pripas** în **Ion**), apoi, pe plaiurile argeșene, la **Valea Mare...**

Paginile evocatoare ale recentei cărți scrise de Puia-Florica Rebreanu cuprind descrieri de peisaje pitorești, de obiceiuri și datini din bătrîni, chipuri memorabile de femei, bărbați și copii din satele ardelene, observații și reflecții, note și date despre procesul de creație a nepieritoarei opere închinate pămîntului și poporului român, peste toate înălțîndu-se umbra, sau mai bine zis, lumina demiurgului : LIVIU REBREANU.

Cezar APREOTESEI

portrete sentimentale

EUGEN DORCESCU – POETUL

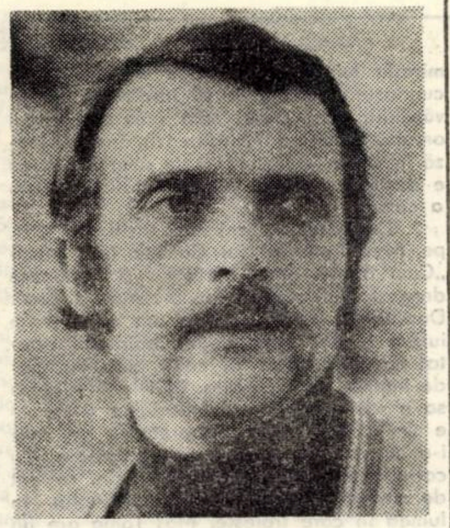

În aproape un deceniu, Eugen Dorcescu a semnat doar două plachete de poeme. Austeritatea, și reticența neechivocă ale omului s-au răsfrînt și asupra poeziei sale. Niciodată zgomotoasă, constant compusă, hrănită de solul patern, lirica sa a crescut printre noi, ca o floare modestă, la intervale lungi, cu rare apariții, dar nu neluată în seamă.

Prima constantă a poeziei lui Dorcescu pare a se revendica de la sentimentul vechimii, de la motivele și pretextele simbolice ale unui timp revolut și legendar. Pornind de aici, poetul exaltă cultul valorilor antice, clasiciste. El cîntă secolii antichității, pe cei ai evului mediu incipient, ca și atmosfera acelor vremi sumbre, peste care el lasă să plutească dira unui parfum al gestului elegant. Astfel, refăcînd itinerariile acelor istorii, notînd cetățile, piatra, drumurile, patina și izul unor secoli stinși, poetul inventă motive legate de acea atmosferă, parcă într-un perpetuu colind trubaduresc. Figurile legendare devin motive simbolice, alegorie, mitologii moderne, ca și cum poetul, ținînd să lumineze o idee poetică dragă, evocă acele imagini, figuri, tablouri barbare, deschizînd o fereastră în timp, redeșteptînd priveliști terifiante, dar învăluite în suplețea unei gestici grațioase, niciodată fruste, niciodată turbulente. Chiar și erotica se consumă în acest decor impersonal, printre draperii, crizanteme, purpuri sau unghere sumbre, însă în ornamentații somptuoase, în interioare tăinuite, în mediul unei măreții antice sau feudale majestuoase, pline de istorii crunte, sau alteori pictate de o curtenitoare eleganță, ca în pastoralele senine, în care au loc un gen de întîlniri galante, minuțios descrise, covîrșite de-o imagistică gravă și barocă.

Numai cînd abandonează, rar, aceste „pretexte" poetice, poetul redevine un emoțional. Atunci apar și poemele-profesiuni de credință, poemele de iubire, atunci versul vibrează mai tandru, mai copilăresc, iasă din severitatea impasibilității dinainte, atunci se constituie o dimensiune și o dinamică lăuntrică ce mișcă apele calme ale poemului : **„E noapte sau e zi, nu pot să știu, / Atita doar că mi-ai bătut la ușă / Un măr uscat e trupul tău tirziu / Și ochii tăi o urnă de cenușă"**, poezia respirînd o „dramă" : **„Te-am fulgerat cu lancea aspră, dar / Nici sevă alburie nu mai singeri / Parc-a lăsat pe drumuri mersu-ți rar / O urmă – abia, ca pasul unor îngeri ! (Adoremus)** și o tulburare a echilibrului stabilit înainte.

În lungul unui deceniu, uneltele poetului, firesc, se diversifică. Rămîn, însă, obsesiile sale, în forme vechi sau noi. Totuși, față de volumul prim, **„Pax magna"**, cel de-al doilea, **„Desen în galben"**, chiar dacă se fixează la o parte din motivele și pretextele poetice inițiale (poetul fiind, în acest sens, un conservativ sever) totuși „spiritul" volumului este altul. Poetul scapă, aici, de asprimea construcției clasicizante dinainte (el fiind acolo și un sonetist de structuri impecabile). Cîntul său pare eliberat de unele canoane imagistice impuse, chiar dacă proprii sieși. Tonul devine mai pătimaș. Apare acum o zonă fierbinte, fremătîndă, chiar dacă nu colorat pasională. Spiritul clasicizant șovăie. Poema respiră mai nuanțat, mai focos, chiar dacă se consumă tot în casteluri, în firide, lîngă poduri cu scripeți și lanțuri și printre creneluri. Există, acum, o împăcare senină, un ton al echilibrului obținut prin opțiunea pentru sentiment în dauna formei. Chiar dacă există încă în această poezie procentul ei de „poză", de atitudine distantă, ea coexistă și cu dulcea suferință a patimii, învăluită în lumina pală a sentimentului (vezi „Similis"). Poetul cîntă și acum marea, dar nu o cîntă impersonal, ca înainte, în invocația lui Orfeu, sau în Pontica, nici nu o vede ca Dumbrăveanu, drept un cadru sau decor exotic, în care se consumă drama însingurării sau întîlnirii cuplului ; el o cîntă fără voluptăți și senzualități feline, ci, doar, simplu, natural, în elementele ei constitutive, austeră, supusă, firească, un peisaj uman oarecare.

Cititorul atent la evoluția poetului, ar putea intui că Eugen Dorcescu își scrie, de fapt, în acești ani, meditația poetică prin care el trimite spre trecutul umbros gîndiri și atitudini de azi. Versul său a devenit, printr-o severitate a creației, prin devoțiune laborioasă, mai amplu, mai cantabil, mai profund, cu tente de poezie-program, sau poezie-sentență. Poezia sa semnifică faptul că eul său liric se întrepătrunde fericit cu eroul unui timp revolut încarnînd acel ins. Poemele sale aduc un lung șirag de tablouri votive, scrise, parcă, în piatră, cu apă tare. Aceste înscrisuri și culori reprezintă poate lumea și ctitorii (într-un colț, ca autor, se întrevede, în penumbră, ca în marile tablouri, și poetul) viața și istoria de singe, chipurile și, mai ales, simțămintele acelor vremuri, reprezentate pe atîția pereți ai unor străvechi bazilici românești de țară.

Constructor savant, impersonal, descriptiv, evocator, virtuoz al formei, imagist rafinat, ceremonios, plastic, deci, prin toate acestea, corupt de un soi de parnasianism tardiv, împovărat, însă, și de o recuzită romantică, a evaziunii în vis, în exotic, în faptul istoric, în fantastic, în ariile vechimii, Eugen Dorcescu fiind, pînă la urmă, tributar acestor achiziții și poezii romantice sau parnasiene, este, totuși, un poet de-o certă originalitate. El este original tocmai fiindcă, preluînd și conlucrînd savant la aceste achiziții și claviaturi ale unor școli poetice prestigioase, a conceput, îndărătnic, solitar și personal, o nouă coloratură poetică proprie. Poezia sa însămînțează, într-o alcătuire personală, în solul liricii tinere timișorene, sentimentul duratei, al perfecțiunii elegante, al istoriei și, peste toate, al unui echilibru clasic, de sorginte antică, dar transpus pe solul natal și autohtonizant, drept coloană a spiritului și dreptei înfățișări a sufletului și ființei noastre eterice, dar și eterne, în timp și spațiu. Sufletul și ființa românului de-aici și de pretutindenea, din vechime și de azi, crescute parcă într-un :

/ „ ... templu vast, cu ape și coline,
Cu fum de nori, împrăștiat de vînt.
Aici ascult, pe-un soclu de pămînt,
Lumini de imn ce tremură în mine" (Imn) /

Ion ARIEȘANU

ANTOANETA C. IORDACHE

VISUL ȘI LUMEA LUI ALEXANDRU

Privi peste gard.

Lumea.

Venea înspre el, de departe. Abia auzit, abia zărindu-se, creștea.

„Prea devreme" a vrut să spună Alexandru și „încă nu m-am trezit" să adauge, dar Lumea i-a făcut semn de tăcere, cu degetul la buze.

Crescuse.

Se opri.

Era rîndul lui Alexandru.

Pornise.

Mai întîi bijbîind, urca dealul Lumii, mătăsos verde – rece, o colină de mătase moale, lină, numai iarbă crudă. Nici brîndușe, nici scai. Ajunsese pe culme. Privi înapoi.

Sunetul de flaut al ierbii se stingea împreună cu forma aceea de femeie foarte cunoscută odihnindu-se, culcată, la picioarele colinei, părea mult prea departe acum, mult prea liniștită, închizînd perspectiva, ca un hău înnegrindu-se pînă ce ochiul nu mai distinge cu claritate amănuntele, se simțea ceva mai puternic își impuse să se simtă așa, era normal să-și impună asta dacă urcase colina aceea părîndu-i-se că totul merge de la sine, fără efort. Colina era aproape un deal, aproape cotropit de mărăcinișuri, la îndemîna unui om cu ceva putere și exercițiu s-o poată străbate. Asta trebuia să fie el.

Se întoarse cu fața spre cer.

Colina, o raniță lăsată să-i cadă din spate.

N-o mai ridică.

Cerul plecase între timp. Vedea pădurea interpunîndu-se. Porni. Sunetul de pian conducîndu-l prin labirint, uneori încurcîndu-l, asta din pricina ecoului schimbat de prezența lui Alexandru, trupul funcționînd ca un ecran, ca un copac, era nevoit să se descurce cu propria sa prezență.

– Cui i-ar fi fost ușor ?

Nu, nu era voie să vorbești. Lumea îi făcu din nou semn de tăcere, numai că, din nenumărate degete, nu le numărase nimeni – de asta – nenumărate ...

– Cine i-ar putea număra pe domnii virtuozi ?

Asta și-o spuse în gînd, să nu supere Lumea. Nu se cuvenea, mai ales că venise spre tine pînă la un punct. Pe urmă e treaba fiecăruia să se oprească, să meargă, să ...

Alexandru alesese să meargă. Mergea. Nimic mai simplu.

Greu era doar să găsești drumul în hățișul de sunete, indicații sau avertismente, sau păcăleli, nu se cuvine și nici nu e drept să acuzi pădurea de minciunile sunetului, oricum te dumireai după o vreme. După ce o luai pe o cărare și se dovedea înfundată, te întorceai, o luai pe altă cărare, asta ducea undeva ...

Spre ieșire.

Alexandru nu funcționa ca un calculator, nu era în stare să prevadă fundăturile, astfel că se încurcase îndeajuns să poată ști ceva despre pădure. De pildă că nu e pretutindeni altfel, dar nici la fel, fără un ghid al nuanțelor te poți lesne înșela. Tălpile lui Alexandru făceau cît un ghid al nuanțelor, bătucite de rigiditatea pantofilor, nici nu-i mai erau pe măsură, cuiele ieșiseră din locașurile lor, se aflau pe jumătate în carne, pe jumătatea ascuțită, asta e cea mai rea la cuie. Deși, îndeobște, se spune bătut în cap ca un cui, Alexandru știa că asta presupune o bilă care va fi fost turtită de ceva, dar va fi fost înainte de orice o bilă, ori ascuțișul pe care îl simțea în carne nu avea trecut, ori avea același trecut. Durea. Durea exasperant, se descălțase, pipăia drumul desculț, nu era deloc neted, numai vreascuri și frunze întărite de timp, ori de neumblarea acelui drum. O luase de-a dreptul spre ieșirea din pădure, spre clipătul de lumină întrezărit prin alambicata alcătuire, drept și dureros. Dar de data aceasta se conducea după el însuși, era drumul lui. Ajunse.

Se făcea un soare roșu, vesel, suficient de mare și de cald. Se opri, se întoarse, privi în urmă-i.

Pe covorul de frunze umede, pianele de concert, cu domnii virtuozi în exercițiul funcțiunii, asta era funcția lor : să cînte. Cîntau avîntat, izbind clapele foarte siguri și concentrați. Făcu semn de tăcere.

Nu-l ascultau, continuau să cînte puternic, în forță, ce-și închipuise, de fapt, el nu era Lumea, nici una dintre Lumi nu era, el era numai Alexandru și asta suna foarte subțire față în față cu „sala" de concert. Așa că le întoarse spatele. Sunetul de pian se întrerupse, asemeni unui copac întrerupt de topor. Dar din copacul acesta se va face ceva, poate chiar un pian. Dar din sunetul acela ce se va face ? ... „Vine o zi în care" ... zice Camus, nu știu ce se va întîmpla în orașe, ceva groaznic și totuși optimist, asta își mai amintea, dar ce anume, ce anume, nici nu s-ar fi potrivit, nu era în oraș, era la ieșirea din pădure, cu fața spre cer.

Așa crezu pînă mai rămase privindu-i pe virtuozi. Cu ochii spre ei, cu gîndul la cerul care-l așteaptă, Alexandru găsi de cuviință să invente la rîndu-i ceva.

Inventă iarba, sub covorul de frunze, neoprită de marele concert și își spuse, dacă rostesc, se va întrupa, rosti, iarba crescu, îi ajunse pînă la picioare, se întinsese pînă la el, se aplecă, o tulbură ca pe o chică dezordonată, așa cum ar fi vrut să-i facă părului Margaretei ...

Ceva nu e în regulă.

Pe Margareta n-am inventat-o eu, ce caută aici. Te pomenești că nici iarba n-am inventat-o, atunci cum e cu putință s-o întrupi doar numind-o, ca pe o chemare ... Se vede că și cele neinventate se întrupează rostind, nu-i așa domnilor virtuozi, atunci de ce să întrupăm invenții ?

. . . .

Alexandru trăia clipa întoarcerii spre cer. A cîta oară ? Oricum, cerul nu era acolo.

Apăruse casa. Lumina se sprijinea pe ea ca un acoperiș. Desenat cu migală, cu migăloasă neștiință, semăna cu o frunte de om. Nu tocmai tînăr. Intră. Doamne, ce neorînduială ! Lucruri și cărți de-a-valma.

De cărți îi părea cel mai rău. Le înăbușise praful, greu ca o plapomă de cîlți, împotrivindu-se mișcării, revenind cu ele la legea lui nemăsurat de îndărătnică, cine s-ar apuca să măsoare îndărătnicia prafului ?

Alexandru era încă tînăr, ori abia acum tînăr, așa că se puse pe dereticat. I se păru că reușise. Cărțile stivuite, cam la întîmplare e drept, dar, oricum, un fel de primă ordine se instaurase. Cărțile se voiau, însă, în rafturi etichetate, sau măcar înșiruite după vreun criteriu, chiar mărimea fiind acela. Alexandru n-avea măsură, dacă i-a lipsit ceva vreodată, cu măsură nu se putea lăuda. De altminteri se lăuda foarte rar. Fiindcă Lumea îl învățase să tacă, chiar : – de ce oare ?

Cărțile clipeau ironic, aveau ochi, și pentru el, dar ironici pentru Alexandru, pe urmă n-au mai vrut să stea rînduite în legea lui, s-au împrăștiat, mai rău decît la început. Mai anapoda decît la întîmplare.

S-au risipit, Alexandru știa bine cum e să te risipești.

. . . .

Nu făcea decît să doarmă, acasă la el, aproape de capătul lumii. Visînd tot ce fusese vis, trăind tot ce fusese de trăit, pregătindu-se să reziste pe mai departe, mai întîi la ultima parte a visului, mai apoi la încă o parte a vieții. Cum va vrea să vină. Visul nu, spuse Alexandru, n-am să-l las să continue așa, acesta era dintotdeauna visul meu de boală, în somn ori în trezie, cărțile la care ajung mereu în același fel, de cînd îmi pot aminti, cărțile care refuză ordinea mea, de cînd am o idee despre ordine. Astfel că, invers decît totdeauna, cerul de deasupra cărților nu mai dispăruse, nu plecase, nu se topise în somn.

Se așezase în fotografie.

Un cer de album îmbătrînit de timp, ca o tîmplă de femeie inventată de vreun meșter de icoane, pe lemn însemnat de vîrsta privirilor ce s-au lipit, s-au impregnat, în țesătura lui ... Așa credea Alexandru, privirea nu se duce odată cu omul, rămîne în cel privit, cel care pleacă e orb dacă s-a uitat cu prea multă atenție ... Așa se uitase el la Margareta. Așa îl privea pruncul din fotografie. Gata să-l ucidă. De asta m-am temut cel mai mult. Dar, vezi, atunci cînd nu mai poți stăpîni nimic, cînd cuvintele tale sînt pe sfîrșite, cînd nu-l mai poți îmbrăca pe Alexandru în ele, cînd Lumea refuză să se mai arate, cu semnele ei de tăcere, cînd invenția nu mai e decît un pumn de cenușă consumată în litere, cînd ele nu mai știu unde l-ar putea duce pe Alexandru, salvîndu-l de întîlnire, cînd nu mai are încotro și e obligat să se recunoască ...

. . . .

Pruncul nu mai ucise.

. . . .

Asta a fost tot.

Pruncul și-a luat livada cu meri, cerul de deasupra, privirea în care se putea citi orice, amintirile despre viitor, despre „lucrul acela" și despre invenții la îndemîna oricui.

. . . .

Ca un hoț, îl golise pe Alexandru de tot ce avea.

Luase și Lumea.

Alexandru se trezi, în puterea nopții, înfrigurat, cu sentimentul celui prădat în somn. Era septembrie și vînt, era frig de iarnă și întunecat, încetase să ningă, capătul lumii se întinsese din camera somnului, prin coridorul ca un culoar, prin bucătăria ca un alt culoar, prin camera de zi pînă în balcon, pînă la marginea cîmpiei, unde stătea înfiptă casa lui, ca un punct de frontieră dinspre oraș spre somnul pămîntului ...

Ușile, vraiște, nu rezistaseră vîntului. Alexandru le închise pe rînd.

Observa în trecere, de colo-colo, nimicul cum nu se schimbase, nimicurile casei sale, la locurile lor, lumina rămasă aprinsă odihnindu-se pe mobile, ca o peliculă de ambră lichidă.

Ceașca de ceai, goală, rece, ceștile de cafea nespălate, scrumul suflat de vînt, de pe biroul cu labe de leu, pe covor, ca niște scame, pe placa pianului, ca o mizgă.

Lumina, ca o mătură veche, plimbîndu-se peste mizeria camerei, fără s-o tulbure.

Camera, ca o sală de așteptare de-a doua, pentru un singur pasager așteptînd trenul care trebuia să vină, să-l ducă departe, să-l scape de locul știut, nedorit, spre altceva.

Alexandru nu avea încredere în altceva. Avea însă o mare dorință de schimbare, de acel spre necesar ...

Îi era dor.

I se făcuse dor, așa, în mijlocul nopții, chiar în inima ei, pe frig sosit înainte de vreme, pe vîntul care zgîlțîia ferestrele ... Vîntul schimbase totuși ceva, acum vedea ce anume.

Fragmente din „Prima carte pentru orgă de buzunar" – în lucru la Editura „Cartea Românească".

LIVIU ARDELEAN, anul III – Premiul I pictură

VASILE MAN

NOI, OAMENII

Noi, oamenii,
știm să iubim !
Dar,
mai ales, să urim.
Să urim minciuna
și, de atîtea ori,
să murim
pentru cîte
un
adevăr simplu !

SPIRALĂ

Am umblat aseară
desculț prin suflet
gata
să-mi ia vîntul
cămașa.

Cîinii plîngeau,
întinși pe sub mașini.
Nucul
de la geamul lumii
nu mai întreba
unde se duc trecătorii.

Zgribuliți,
papagalii tăceau
în cușca
de pe balcon.

Pe marginea cărților,
au înflorit margarete
Și, astfel,
totul era
ca într-o adunare,
cînd
nu mai are nimeni
nimic de spus.

NOSTALGIE

Iubim cu nostalgie
căderea frunzelor ...
Și, astfel,
ne trădăm egoismul
de-a fi
încă tineri !

ION RAHOVEANU*)

O FLACĂRĂ

Ai decorații culorile-aprinse
Ale sîngelui care-a fost.
Flacăra griului se-nălța în azur,
În suflet unde soarele-ncet îți pătrunde

Nu uiți cum ardea noaptea și cerul
Acesta, ucigător de fermecător,
Nu uiți cum ardeau pînă-n scrum
Și viață și moarte.

Și cîntarea în oameni nu moare.
Din durerea aceea-mpietrită renaștem.
Chiar aripile blînzilor corbi,
Păreau aprinse în aer că ard.

Dar cine putea să nu fie învins ?
Dar pînă-acum cine putea să învingă ?

HAZARD

Sub freamăt și umbră înaintăm,
Pămîntul pregătindu-ne primirea cu flori.
Răspundeți din sumbrele liniștii zori,
Olimpienilor încă mult timp trăind !

Intrăm în case, în morminte, în hanuri,
În zile și nopți către zări inedite,
Ca din gări trebuind să plecăm iar și iar.

Ah mireasma de brad tăiat proaspăt,
Spre răcorile rîului. Blestemată-ncîntare
Speranța acestei decapitări
A copacului. Prietenie de sevă
În regenerările sîngelui, aerului.

ÎN RITMUL ACESTA

În ritmul acesta unde ajungem
Iubito cu mijlocul svelt, grațios ?
În graba aceasta secundă
De ce deci atîta consum de ardoare ?

Rămîi lîngă smeura-aceasta,
Lîngă zidul orașului vechi
Fumuriu ca o pictură pe sticlă
A vieții zeificate aici.

De ce graba aceasta secundă
Cînd ardoarea spre tine mă-nalță
Ca pe un atît de însetat foc
Spre divina toare a apei, a aerului ...

VARA ARIPILOR

În fanteziile ochilor,
Trestii speranței.

Inocențelor surori și frate mirărilor
Culegători ai ispitei rămînem,
Melancoliei părtași, parteneri ai încrederii,
Pînă la veștejiri și la stingeri tulpini.

O stea ascuțită în frumusețe adîncă
În prăpastia aceea ne-așteaptă ?
Pînă să stăm fiecare-n necropola sa
Ne întîlnim din metropolă în metropolă.

Armuri și sape-n unghere sclipesc
Însuflețite de brațe ce-au fost.
E tîrziu în onoare și trudă
Și putem numi timp acest lucru.

Dragostea noastră se-aude în trecere
Pe aici, ca o aripă vie.

MAREA ÎN NOIEMBRIE

Eu iubesc marea cînd face munți
Și o caut în zbuciumatul noiembrie,
Cînd nimeni nu mai are timp în nisipuri
Să-și stingă pe țărmuri durerile.

Rege și sclav în aceeași ființă,
La-ntoarcerea aspră pe stînci
În ochii mei marea-i nostalgică
Odiseică lacrimă grea.

În galbena lunii mirare-mpietrind
Te regăsesc sub zăbrele de stele
Iubire – fantastică pîrghie
Către stînci, dinspre adîncul pierzărilor.

Iată semnul puterii, o, arc legendar.

* Din volumul „Spațiu cardinal" – în curs de apariție la Editura „Eminescu".

MARIN MINCU

O întîmplare la Pompei

1. Aici toți dorm
fericiți nu strigați
nu rupeți aerul
cu răsuflarea încinsă
cenușa s-a spulberat
de pe chipuri iată-le
zîmbesc acum stop tu
ești obosită și te
așezi jos la umbra
unei coloane din sala de
gimnastică așteaptă-mă
îmi
zici și începi
să-ți scoți scarpa
care te-a ros țărîna
e moale și se lipește
de tălpi ca o pojghiță
de ciment de oase
pe strada principală mă
surprind urmărit de
un ochi străin

2. (cîteodată
te afli într-o mare
primejdie simți că
cineva stăruie în preajma
ta cu ochi criminal
că e trimis cu scop
precis că nu poți
scăpa în nici un fel
că desigur te va găsi
oriunde te-ai ascunde
fugi agitat printre
lucruri indiferente fără
să te întrebi cine
te caută
cine te urmărește
umbli amețit de frică
și aștepți placid să
se întîmple ceea ce
este inevitabil ochiul
străin intră după tine
oriunde te-ai afla
pătrunde prin orice zid
separator nu poți să te
închizi nicăieri
ca să scapi tu
singur te apuci atunci
să deschizi ușile și
ferestrele ca să-l
descoperi primul sari
din somn cu respirația
mută asculți foșnetul
nopții nu te liniștești
nici după ce ai
deschis lumina nici
după ce s-a făcut ziuă
cînd deodată auzi lîngă
tine nu te mai scoli
omule e tîrziu și
imaginea fricii te
părăsește)

3. ne amestecăm printre
ceilalți intrăm în case
fără să batem la porți
auzim verbele rămase
stinghere prin colțuri
dar sîntem atenți
mereu cu urechea ciulită
către burta umflată
de lavă a clipei

4. în atrium poetul ne
așteaptă
îmbrăcat în toga de
purpură
sîntem oaspeții cei mai
doriți vor veni Trimalchio
și Lucillus să citească
din epistole pulberea
emoției a rămas
fixată pe mozaicul din
hol să n-o clintim
cu privirile noastre
prea lacome stai
m-am lovit la unghie
așteaptă-mă nu mă mai
alerga atîta zici tu din
nou și te așezi
pe treapta de la poarta
poetului la Pompei
n-a murit nici o persoană
doar clipa s-a oprit
mai mult – verweile doch
du bist so schön – să
se vadă pe dinăuntru
răsfrîntă în aburul
întîmplării

5. (năvală de
ape în calea ta
mîl galben și copaci
și animale și oameni
cărînd nu e deal
pe care să te salvezi
nu-i munte pe care
să urci nimic nu-i
decît locul pe care stai
singur și nu știi
ce vei face și
nu știi cum să
oprești stihia decît
zburînd apele vin
turbate și macină
orice pămînt solid
vin și înghit ultimul
strop de țărînă neudată
se cheamă unele pe
altele își răspund
se încaieră se
îmbrățișează
se îngroașă se tulbură
se limpezesc
vorbesc între ele
și se înțeleg cum
să te piardă)

6. oamenii
sînt aici în oraș
poate s-au strîns
în agora sau în forum
se ceartă unde
să pună statuia aceea
a cezarului care
a murit ieri în
timpul spectacolului cu
gladiatori pentru a
înălța-o pe cealaltă
a celui nou ales
unii sînt la casa
misterelor sau la
lupanare a venit o
artistă grozavă din
pont ce le-ntrece
pe toate în artă hai să
dăm o raită prin
casele celor bogați
acum că te-ai mai
odihnit ce răcoare
ce fructe ce lucruri
de preț nu le lipsește
nimic draga mea
s-o luăm pe aici
spre casa misterelor

7. (am sărit o pagină și
vreau s-o umplu cu
ceva să nu se vadă
golul în poezie totul
se bazează pe principiul
ubicuității – uitați-vă la
iliada – asta o știu cu
toții cît mai multă
umplutură cuvinte
îngrămădite
fără ritm rimă și
alte fleacuri alungindu-se
alergîndu-se grija cea
mare e doar aceasta
nici un loc gol
nici o crăpătură
nici un spațiu de odihnă
pentru ochi nu e
altceva poezia decît
buretele de șters
praful de pe fereastra
interioară
dar iată că se termină
spațiul cel alb
și vă închid paranteza în
nas)

8. să nu ne rătăcim
în amiaza aceasta
pompeiană

9. spui tu
și te așezi pe o
lespede nu mai vreau
la casa misterioasă
hai să mîncăm fragii
sălbatici din marginea
acestei răspîntii

SORIN VREME, anul III – Premiul special al U.A.P. Brașov

OLGA NEAGU

ARS POETICA

Poezia aceasta
mă descompune în cuvinte,
sînt dresorul sfîșiat cu colții
leului preferat.
Am sacrificat totul
în jocul absurd al vieții
să pot rămîne cu ea :
întîi liniștea, zborul,
visul,
apoi caii și la urmă
iubirea.

Și, iată-mă jerpelit,
dormind sub podul cuvintelor,
cerșindu-le înțelesurile
din care trăiesc.

REÎNTOARCEREA

Prietenilor mei din Reșița

Voi arbora un catarg
să mă cunoașteți, prieteni ai mei,
secolul ăsta m-a ostenit grozav.
Trag o epavă cu vise spre chei,
ancorarea e-un lucru teribil și grav.

Anacronic, ochiul aburește
privind după voi,
cînd în sere se nasc flori
strunjite perfect.
Iată, zăpada ca o iarbă,
adormită sub poduri,
ca o ființă aidoma
cu tristețea acestui veac
guvernat de zeul mașinilor.

Orașul îl colind aiurea-n tramvai
trasă de cai ...

SCRISORI

O, știm că tot din aștri lumina o să cadă
Cum tot din mamă pruncul-regatul pur de crini,
Și-n noi este puterea, în cei ce știu să creadă
Și tot ce slab se află se-nconjură cu spini.

Și știm că-n paseri iarăși doar muzica e miere
Și că ninsoarea primă se cerne pentru miei,
Că totu-n frig devine un fagur de tăcere,
Pe cîmp ca și-n icoane tot noi ne-așternem zei.

O, știm că-n ochiul țării noi trecem cum trec cerbii
Purtînd zăpezi firave de neuitare-n sîn.
Din adăpostul lunii, eroii trimit ierbii
Scrisori în care cer miresme noi de fîn.

televiziune

DUMINICĂ, 29 iunie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Întîmplări din țara curcubeului. 9,40 Omul și viața rațională. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 În vizită la Muzeul tehnicii populare din Rădăuți. 14,30 Cîntece și versuri. 14,55 Discul și ... interpretul. 15,25 Film serial : Popoul. 16,15 Telesport. 18,10 Omagiu educatorilor. De ziua învățătorului. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". Spectacol realizat în județul Arad. 20,25 Film : Misiunea capricorn unu. Premieră TV (american). 22,20 Telejurnal.

LUNI, 30 iunie

15,50 Tragerea de amortizare ADAS. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Cîntă corul sindicatului învățămînt Horezu. 19,35 15 ani lumină : Ciclu de emisiuni consacrat împlinirii a 15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R. 20,35 Orizont tehnico-științific. 21,05 La zi în agricultură : Secerișul. 21,20 Bastardul. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 1 iulie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Dallas (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Corespondenții județeni transmit ... 16,50 Clubul tineretului în Vîlcea. 17,35 Coordonate canadiene. 18,00 Revista social-politică TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Cadran mondial. 20,05 Teatru : Coloanele timpului. 22,00 La ordinea zilei în agricultură : Secerișul. 22,10 Telejurnal.

MIERCURI, 2 iulie

16,00 Tenis de cîmp – Turneul internațional de la Wimbledon : aspecte din finalele probei de simplu femei. Transmisiune directă. 18,16 Tragerea pronoexpres. 18,25 Teleșcoală. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Noi, femeile ! 20,20 Telecinemateca : Cazul Volta (anglo-francez). 21,40 Moment folcloric. 22,05 Telejurnal.

JOI, 3 iulie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Tenis de cîmp. 18,15 Viața culturală. 18,35 Desene animate „Kum-Kum" (american). 19,25 Ora tineretului. 20,25 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent. 20,55 Jurnalul științelor și al călătoriilor „Operațiunea Famous" (I) (francez). 21,45 Mari cîntăreți de operă ai zilelor noastre. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 4 iulie

16,00 Tenis de cîmp. 17,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Pe stradă în America ... 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 15 ani lumină. 20,20 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent. 20,40 Film : Drumul destinului (american). 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 5 iulie

9,30 Ecran de vacanță. Vrăjitorul de smarald. 9,55 Limba și literatura română. 10,15 Muzică populară. 10,40 Telecinemateca (rel.). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic. 16,00 Tenis de cîmp. 18,15 Venezuela – timpul aurului negru. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Un albastru inifinit. 21,10 Film serial – Temerarul. (I) (anglo-canadian). 22,00 Romanțe și cîntece de petrecere. 22,35 Telejurnal – Sport.

televiziune

muzică **plastică**

Un prestigios liceu de artă

Liceul de arte „I. Vidu" a devenit de ani mulți un adversar incomod în confruntările naționale prilejuite de concursul republican „pe meserii", rezervat exclusiv liceelor de arte. Lupta pentru a fi cel mai bun dintre cei buni cunoaște un progres de la o ediție la alta. Criteriile de selecție a finaliștilor se multiplică, elevul fiind obligat să susțină în paralel, și examene teoretice vizînd pregătirea sa muzicală în general.

La sfîrșitul lunii trecute, Brașovul a fost gazda fazei finale în care Timișoara s-a prezentat cu un număr de pretendenți la un loc pe podiumul laureaților, mai restrîns comparativ cu edițiile precedente. Conform tradiției, școala violonistică bănățeană, fondată de profesori eminenți precum un E. Cuteanu, I. Brandeisz, și-a avut ca reprezentanți elevele Adriana Iliescu (cunoscută prin laurii obținuți la concursurile anterioare) și Margareta Socaci. Foarte restrînsă participarea clasei de pian, după ce în anii trecuți, prin Manuela Iana și Carla Huber aceasta ne obișnuise cu premiile supreme. Eleva clasei prof. M. Bodo, Luciana Ioanovici a fost unica reprezentantă. Aceeași diminuare a numărului de promovați din etapele anterioare o marchează clasa de percuție a prof. V. Siminescu, aceea care ne-a obișnuit cu avalanșe de premii în trecutele ediții. La suflători, clasa prof. L. Hartman și L. Kocsis și-au menținut „forma", avînd și acum reprezentanți merituoși. Juriul, alcătuit din cadre didactice universitare (ceea ce nu reprezintă, probabil, soluția optimă) a decis să premieze, din cei 9 finaliști, un număr de 7 laureați cu premii sau mențiuni. Între aceștia, cîteva promisiuni, a căror devenire o vom urmări cu grijă, precum Adriana Iliescu (vioară), Luciana Ioanovici (pian), Dorin Caba (tubă), Lucica Minea (percuție), Liliana Oprin (flaut), Doru Müler (trombon), Daniela Udrescu (flaut).

Îi felicităm pentru reușită, urîndu-le ambiția și perseverența, adesea plină de renunțări, care condiționează marile împliniri viitoare.

Doru MURGU

☆

Ascultam o bandă de magnetofon — coloana sonoră a unui film realizat de profesorii Liceului de Artă-plastică din Timișoara — unde mărunțele, mii, sunete ce nempresoară existența de fiecare clipă erau lăsate să trăiască independent unele de altele. Un microscop acustic detalia lumea înconjurătoare, însăși viața, pentru că, în ultimă instanță, rotundul picăturii de apă rostogolit pe o placă de tablă, rotundul bulei de aer străbătînd, ritmic, materia densă a apei, într-o călătorie inversă, eliberatoare de cazna presiunii materiei asupra ei înșiși, sunau, prin mijlocirea timpului dilatat al magnetofonului, ca un organism viu. Sunet-imagine. Sfere alunecînd implacabil prin aer spre pămînt, sfere de aer urcînd, împotriva voinței gravitaționale prin materia densă spre contopirea cu matca aer... apoi, spațiul picăturii de apă, de aer deveneau, stereofonic, puls de mașinărie cu abur, ritm cardiac, eter în compresiune și destindere..... gamă muzicală... fragment dintr-o „Fugă" de Bach... Geneza Formei. (Bandă magnetică, filme, fotografii, schițe, planșe reprezentînd matrice ale naturii imediate, în ultimă instanță, materialul de fiecare zi al elevului Liceului de Arte „Ion Vidu" secția arte-plastice din Timișoara).

1962 — era anul de capăt al unei munci asidue desfășurată alături — elev și profesor — în descoperirea fațetelor intime ale lumii materiale, în găsirea soluțiilor limpezi de completare a naturii în folosul ochiului-gînd, ochiului-suflet al privitorului grăbit al acestui secol. Optsprezece ani de muncă presărați cu zeci de repere, de la investigațiile unui inimos grup de plasticieni-pedagogi (grupul **111**, apoi **Sigma**) pînă la o programă școlară vizînd, în principal, infuzia naturii în spațiul tehnologic modern. O evoluție în consens cu epoca, menținută la nivelul cercetărilor, în domeniu, pe plan mondial; o atitudine pedagogică programatică: 1) natura ca loc de acțiune și participare umană; 2) natura ca partener al omului; 3) investigarea reprezentării fenomenologice ale naturii sub semnul timpului: mișcare, transformare, eveniment; 4) binomul: forma — ca instrument al utilului / forma — ca purtătoare de sens...

V. E. Mașek: „...experiența și experiențele realizate de grupul Sigma și în paralel și în continuare, acum, de pedagogia artistică oarecum singulară dar deosebit de eficientă care se practică la Timișoara, provine tocmai din înțelegerea factorului participativ... A pune elevul să participe la compunerea lumii, la destructurarea unor forme, a-l face să înțeleagă că și forma non-figurativă are o logică, o legitate a ei, o frumusețe a ei, înseamnă a-l învăța din mers și în acțiune să înțeleagă, de fapt, universul semnificant caracteristic secolului XX... Designul conferă produselor utilitare și o semnificație umană, capacitate de comunicare și expresie a spiritualității umane, ori din acest punct de vedere mi se pare deosebit de importantă să înțelegem legătura dintre experiențele care se fac în această școală și funcția antropologică superioară a designului...".

Optsprezece ani de activitate încununați de o seamă de premii naționale obținute atît de elevi, în cadrul Concursurilor pe țară ale liceelor de specialitate (în 1980, Brașov, cinci participări: Liviu Ardelean, premiul I, I. Bradt Bruno, premiul II, Sorin Vreme, premiul special al U.A.P. Brașov, Nicoleta Adorian, mențiune, cum și prezența meritorie a elevei Adriana Ilin) cît și de profesori (1978, Premiul special al criticii U.A.P., acordat: „grupului de artiști profesori de la Timișoara care a organizat expoziția Artă și învățămînt din sala Kalinderu. Propunînd o riguroasă metodă de studiu a realității, expoziția Artă și învățămînt a făcut o convingătoare demonstrație de semiotică plastică, relevînd funcția educativă a artei și rolul ei în societatea contemporană". („Arta plastică" nr. 2, 1980).

Andrei Pleșu: „Pentru orice plastician, pentru orice tînăr artist, expoziția liceului timișorean (sala Kalinderu, 1978, n. n.) poate fi o încurajare și o garanție. O provocare, de asemenea, căci ea se adresează dotației native a fiecăruia cu maximum de exigență"... („Luceafărul", nr. 23. 1978).

Propunîndu-și deci, „mai mult decît dezvoltarea unor sensibilități și aptitudini, formarea de competențe și comportamente creative capabile de a interveni în spațiul social-cultural", la capătul a două decenii de activitate, profesorii și cele cîteva generații de elevi (astăzi, unii dintre ei personalități artistice cunoscute) ascend cu același entuziasm inițial spre definitivarea statutului exemplar al învățămîntului artistic de profil, într-un moment în care, deși procesul este insular, necesitatea artei în cîmpul existenței se resimte cu acuitate. Ultimul succes al elevilor Liceului în cadrul Concursului pe meserii desfășurat la Brașov, a prilejuit cîtorva dintre cei cu maximă competență în materie să „descopere" sau „redescopere" ceea ce era, de fapt, crezul de muncă și viață al unui grup de artiști-profesori.

P. E. BANCIU

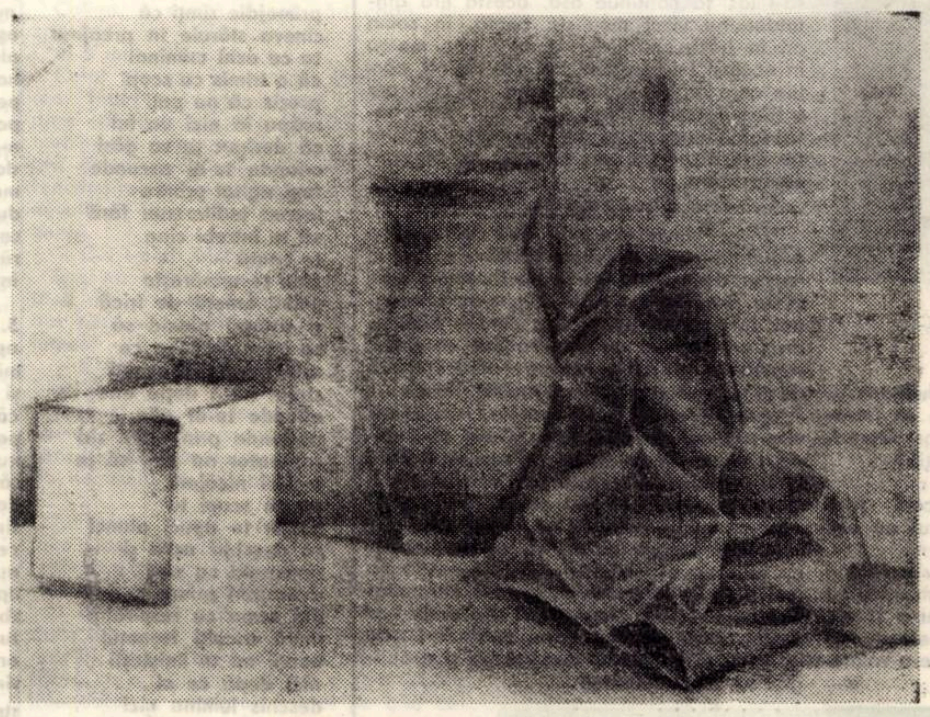

ADRIANA ILIN, anul I — Natură statică

fotografica

PAVEL POTRE

Pavel Potre, pare-mi-se de profesie inginer, a deschis la Clubul presei o expoziție fotografică. Denotînd, prin lucrările expuse, a fi un peisagist aproape exclusiv, fotograful fișnește la surprinderea unei naturi, văzută grandios, statuar, în încremenirea magnifică a clipei unice și, în genere, în anotimpul înghețării și opririi fluxului vieții, iarna. Jocul luminii și al umbrelor, detaliul ieșind în gros plas, prins prin ochiul obiectivului, eclerajul, stins, sau țișnind orbitor, natura surprinsă fără fast, în toată nuditatea ei, ca și orizontalitatea sau verticalitatea unor lucrări, parcă într-un soi de „fotografie El Greco", dau un aer deosebit acestor fotografii, veritabile momente fotografice de artă.

O expoziție de bun gust, fără fisuri și ezitări de amatorism fotografic, ci cu o notă severă de ceva stabil, ferm și cu fascinația unei poezii autentice emanînd din crîmpeiele fotografiilor expuse.

Radu VOINEA

arta amatoare

PARTENIE DRĂGOI

De aproape un deceniu Partenie Drăgoi e un sculptor citat cu prilejul tuturor manifestărilor colective ale artiștilor plastici amatori lugojeni, fără însă a i se fi schițat orientarea artistică. Acum, cu prilejul expoziției personale deschise în holul Casei de cultură a sindicatelor din localitate, ceea ce se impune atenției vizitatorilor este în primul rînd surprinzătoarea constanță — de-a lungul timpului — a gîndirii lui plastice, dialogul pe care-l propune artistul cu spațiul ambiant. Lucrările, în majoritate machete ale unor sculpturi destinate împodobirii urbei, se fală la interferența soluțiilor oferite de realismul stilizat tinzînd spre esențe și cele oferite de constructivism, avînd ca unic punct de plecare: natura.

Formele se concentrează în energii ce se desfășoară în spațiu într-o mișcare sigură, de preferință ușor sinuoasă, suavă, ca apoi să fie rupte sec, brutal, anulînd astfel orice urmă de fals estetism: golurile se interferează compunînd ritmuri la fel de importante pentru înțelegerea sculpturii, precum cele ale plinurilor. În lucrările lui Drăgoi în zadar vom căuta materia — ea nu mai contează — cu atît mai puțin reprezentarea anecdotică și frumusețea exterioară, ci vom descoperi, cu bucurie ceva mult mai de preț: țișnirea spre zenit a unei lumi care germinează în Idee.

Regnul predilect la care se apelează e cel vegetal, iar înțelegerea și valorificarea sugestiilor sale denotă o elevată cultură plastică.

Aurel Gheorghe ARDELEANU

2050 - file de istorie

AȘEZĂRILE POPULAȚIEI ROMÂNEȘTI DE LA TIMIȘOARA-FRATELIA ȘI REMETEA-MARE (SECOLELE VIII—IX e. n.)

În anii 1975—1976, în cadrul șantierului arheologic de la Remetea Mare (punct Gomila lui Pituț) au fost degajate cinci locuințe prefeudale aparținînd unei așezări de mai mare întindere, avînd în componența sa locuințe de suprafață și bordeie.

Contemporane cu locuințele de aici sînt cele cîteva bordeie descoperite în cadrul săpăturilor de salvare din anul 1976/1977 de la Timișoara-Fratelia. Prin tehnica lor de construcție, ca și prin materialul arheologic descoperit (ceramică îndeosebi), aceste locuințe aparțin unei așezări de același tip cu cea de la Remetea-Mare.

Ceramica lucrată la roata înceată, din pastă zgrunțuroasă și arsă oxidant, de culoare cărămizie sau roșiatică, din locuințele aparținînd celor două așezări, își găsește analogii în alte așezări de același tip din Banat precum și în cele de pe teritoriul Olteniei, (O. Toropu, **Romanitatea tîrzie și străromânii în Dacia Traiană Sud-Carpatică,** Craiova, 1976, p. 162—163) din Cîmpia Munteană, (M. Comșa, **Cultura materială veche românească. (Așezările din sec. VIII—X de la Bucov-Ploiești),** București, 1978, p. 67 și 69) și din Moldova. (Dan G. Teodor, **Teritoriul Est-Carpatic în veacurile V—XI e. n.,** Iași, 1978, p. 213 și 215). Acestor așezări le sînt caracteristice tipurile de locuințe (bordeie și locuințe de suprafață), fiind dotate cu vetre deschise, ovale, plasate într-unul din colțurile bordeiului (Timișoara-Fratelia) sau cuptoare de tip pietrar (Remetea-Mare). Atît la Bucov cît și la Obîrșia-Nouă (Oltenia) s-au descoperit urme atestînd existența unor ateliere de prelucrare a metalelor, vetrele portative fiind și ele frecvent întîlnite în așezările prefeudale și feudal-timpurii. Iar cuptorul de olar își găsește analogii pînă la identitate în cuptorul de la Mărăcinele (Oltenia) (O. Toropu, **loc. citat.,** p. 153 și pl. 20) datat în secolele IX—X e. n., în cuptorul de la Păcuiul lui Soare-punct Bugeac (S. Baraschi—T. Papasima, în **Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie,** 28, 4, 1977, p. 591—595), datat la mijlocul secolului al XI-lea, și cuptorul din aceeași perioadă de la Epureni (Moldova) (Dan G. Teodor, **idem,** p. 106).

Inventarele locuințelor de la Timișoara-Fratelia și Remetea-Mare atestă sedentarismul locuitorilor acestor așezări. Ei se ocupau cu agricultura, dovedită de numeroasele fragmente de rîșniță din bordeie și de creșterea vitelor, atestate de asemenea de multele oase de animale domestice din ambele așezări. Practicau, totodată, diferite meșteșuguri casnice, dintre care prelucratul lînii este documentat de fusaiolele din bordeiele de la Timișoara-Fratelia. De asemenea, cu ajutorul cuptoarelor de olar se asigura necesarul de ceramică al obștii, iar atelierul de bijutier, prin tiparul și creuzetele sale atestă, cel puțin pentru prelucrarea metalelor, o diversificare a meșteșugurilor și o specializare a atelierelor locale în producerea unor piese din afara atelierelor bizantine propriu-zise, chiar dacă originea tipurilor și a decorațiilor acestor piese provin din arta meșteșugarilor romano-bizantini (Aurelian Petre, în **Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie,** XVII, 1966, p. 272).

Prin elementele pe care le conțin, așezările de la Remetea-Mare și Timișoara-Fratelia se situează în grupa **așezărilor de** secolele VIII—X, de pe vasta arie carpato-danubiană, găsindu-și identități în primul rînd în descoperirile de aceeași perioadă de pe teritoriul țării noastre. Prin nivelul de dezvoltare economic și social-politic pe care îl atestă cele două așezări, ele dovedesc prezența pe teritoriul Banatului a obștilor teritoriale în secolele VIII—X e. n., integrîndu-se în structura social-politică a obștilor teritoriale, caracteristică poporului român în această perioadă și constituind, odată mai mult, dovada unității culturii materiale românești, încă de la începuturile sale, pentru întreg teritoriul patriei noastre.

Adrian BEJAN

carte

Bogdana Boeru

CASA JUCĂRIILOR

Ed. Ion Creangă, 1979

Versurile frumos rostite, destinate copiilor, au un inestimabil rol în formarea gustului artistic al acestora. De aceea ne bucură cărțile scrise cu talent și tipărite cu har de oameni pricepuți și devotați acestui domeniu al literaturii pentru copii, printre care se situează și volumul Bogdanei Boeru. Apreciem în primul rînd îndemînarea de a scrie pentru copii și subliniem „pentru copii", delicata „știință" a expresiei frumoase ce nu depășește însă nivelul de înțelegere al fragedului cititor, dar nici nu-l consideră pe acesta — cum nu rar se întîmplă — ca pe un nedezvoltat mintal. Copiii sînt și cu deosebire astăzi, în complexa și complicata lume a informațiilor, mult mai inteligenți decît sîntem noi dispuși să o credem și nu trebuie să ne autoiluzionăm că le putem oferi orice sub raport spiritual. Cititorul-copil este cititorul care dacă se plictisește asvîrle cartea și nici un sistem savant de lectură sau povață nu-l mai convinge să o reia. Bogdana Boeru nu cade în asemenea erori și capcane

Am observa că, fără să forțeze stricînd impresia artistică, jucăriile mirificului spațiu (casa cu jucării) dobîndesc o viață a lor, surprinse din unghiul de percepție și înțelegere a copilului.

O altă observație, dintre multele altele ce se pot face, este organizarea unor poezii pe luminoasa curgere a anotimpurilor : Fluturii, Grîul, Toamna, Bucuria săniilor, Moș Gerilă, Zvon de primăvară, Luna mai etc. Nu spunem acest lucru ca o simplă gratuitate, dar, pedagogic vorbind, trezirea, interesului afectiv pentru natură la copil, într-o lume tot mai tehnicizată, ni se pare de o importanță primordială. Cînd scriem pentru copii noi trebuie să avem în vedere, în marginile artei, și clare scopuri educative. În acest sens subliniem finețea sentimentului patriotic într-o poezie cum este Străbunii .

Ilie MĂDUȚA

top

Semnalăm o recentă apariție discografică „Electrecord" din seria „Jazz" : albumul lui Johnny Răducanu, „Confesiuni", la realizarea căruia au contribuit și timișorenii Eugen Gondi și Laurențiu Butoi. ● Ultimul LP Johnson Brothers realizat de Quincy Jones, îl are ca „Guest Star" pe Michael Jackson. ● „Over You" se cheamă noul single „Roxy Music". ● Remarcăm atractiva mapă a LP-ului grupului 5 T. Nu numai mapa... ● În ultima zi a desfășurării festivalului „Primăvara estradelor" (Poznan) celor dornici să aibe „la pachet" piesele premiate, casa de discuri „Muza" le-a rezervat, ca în fiecare an, posibilitatea de a cumpăra un album „încă cald". Asta da promptitudine... ● [illegible] s-a desfășurat a 16-a ediție a „Orfeului de aur". A cîntat „hors concours" Precious Wilson, ex-Eruption, cu noul ei grup. Ulterior ea a cîntat și la București. Tînăra solistă Clara Antonescu ne-a reprezentat la acest festival. ● La „Tokyo Music Festival", premiul cel mare a fost atribuit interpretei americane Dionne Warwick. Printre laureați, Claudia Barry și grupul englez „Dooleys". ● În Belgia, la un concert pop al formației „Motorhead" din cauza presiunii fonice excesive, pereții sălii au... crăpat ! Nu știm nimic despre starea timpanelor spectatorilor. ● Dublul LP „Golden Hits" (Boney M) nu se vînde așa de bine pe cît ar fi dorit-o producătorul Farian. Noi știm cauza : prea au fost ascultate piesele... ● Deocamdată rămînem cu plăcerea de a asculta fără să vedem ! Videocasetele costă nu glumă. O casetă (video) cu Gary Numan, de pildă, face 19 lire sterline... ● „Dixie's Midnight Runner" un grup din noul curent „two-tone music" se bucură de succes cu o piesă intitulată „Gino". Linia melodică și orchestrația piesei amintește izbitor de un hit din 1962 al lui Herb Alpert (& Tijuana Brass) intitulat „The lonelly Bull" (Taurul singuratic). ● Casa Decca pregătește un dublu LP „In Memoriam" Anunzio Mantovani. Amintim că celebrul șef de orchestră s-a stins recent din viață la 79 ani. În decursul anilor s-au vîndut 1 milion și jumătate de discuri cu muzica orchestrei sale... ● **Carlos Santana (în foto)** inspirat de „Cîmpul cu flori"...

Petru UMANSCHI

umor

CALAMBUR ÎN TRADUCERE UNIVERSALĂ. ● Dura lex, sed non duroflex. ● Homo Homer lupus. ● Oaspeții noștri, Herr Kules și Frau Kules. ● Alea iacta vest. ● Eile mit Beine. ● Handball ante portas. ● Icarul Mare s-a dedal la zboruri. ● L-am întîlnit la Arad pe Miquel Hotel Astorias. ● Trist an avu Isolda. ● Vă prezint pe Sisif cu sisifiica lui. ● Principiul s-a invetat la Arhimediaș. ● Ars longa, pompierii brevis. ● Plasticianul era în osibus sculptor. ● Cine fuge după doi iepuri si muove. ● Laura mediocritas. ● Consumați murături de Acro Poles. ● Confecții bune doar la „Castor și Crolux". ● Socrate era socru în rate. ● Fulgerul n-are nici în Franklin, nici în mînecă cu furtuna. ● Ave, Cezar, murături te salatant. ● O fi Danubiu, da' nu beau. ● A fost cazat la Arishotel. ● Au existat cîndva rățoaiele pudice ? ● Thales era de-al nostru, din Biled. ● „Tu ascunde-te Acollo". ● N-am rămas cu păreri strălucite despre Zevzeus. ● Bene ubi bere. ● Vade moda „retro", Satana ! ● Per aspirator ad astra. ● Colosul roade Rhodosul. ● Pe Ulisse îl aștepta Circegaard în culise, după gard. ● Mare dramaturg a fost Lope de Bega, născut la Las Begas. ● Era autor de science friction. ● To beer or not to beer, this is the question. ● Dacă Eschil s-ar fi semnat Sexyl, precis ajungea în Exyl. ● Memento amori ! ● Ou sont les neiges d'Artagnan ?

Lucian calom-BURERIU

memento

IOVAN CIOLACOVICI

Publicînd sporadic poezie și proză în coloanele revistelor „Banatske novine" și „Književni život" ani de-a rîndul, Iovan Ciolacovici apare în primul său volum de versuri „Jurămîntul cîmpiei" (Editura „Kriterion" 1972) cu prospețimea cuvîntului de o, am zice, inefabilă coloratură, dînd imagini nu doar inedite ci, mai cu seamă, de o viziune tonică rareori întîlnită în literatura de expresie sîrbă de la noi. Cîmpia devine, prin versul său, un univers nu de miraj ci de dor și de evadare într-o lume neobișnuit de tandră și mîndră totodată, într-o lume de o specificitate aparte, cu un soare mirific, cu arșiță, cu ploi frenetice de vară, dar și cu oameni în polmele cărora răsar, aidoma macilor roșii, bătături ale hărniciei, flori ale mulțumirii și ale puterii.

Obișnuiți cu surprize plăcute, cu întorsături neașteptate, împliniri din cele mai izbutite, așteptăm, după această plachetă, cunoscîndu-i într-o oarecare măsură și șantierul de creație, o carte de proză cu un deosebit simț al realității, cu o fermă și clară ancorare în cotidian cum lăsau să se întrevadă prozele publicate în reviste, dar iată că în anul 1975 Iovan Ciolacovici ne oferă o nouă surpriză publicînd un volum de versuri destinate celor mici — „Vederi din Banat", o carte de o simplitate dezarmantă, la o primă lectură, însă cu accente acut sensibile și adînc ancorate în cotidian, aducînd universul celor mici în prim plan, redînd realul cu ochii lor, imaginația lor fără egal, delectîndu-ne pe noi, copiii de la 7 la 77 de ani, cu o coloratură estetică densă și cu o încărcătură emoțională specifică marilor ctitori în acest univers al zborurilor care este poezia pentru copii.

În toamna anului trecut salutam o nouă carte purtînd semnătura lui Iovan Ciolacovici, placheta de versuri „În grîul copt stele strălucesc". Salutam entuziasmați cu toții noile asociații poematice, ctitorii șlefuite cu migală de giuvaergiu, un acut simț al esteticului. Acest nou volum ne oferea adevărate nestemate de priveliști sub cupola albastră a cîmpului, a pustei în plină vară, cu soare de o sută de carate, dar și cu accente grave, cu meditații adînci despre om și existență. Toate acestea exprimate prin metafore profund originale și neașteptat de proaspete.

Conducător neobosit al cenaclului literar „Dositei Obradovici" din Sînmartinul Sîrbesc, satul unde a văzut lumina zilei acum 45 de ani, suflet al multor acțiuni literare organizate aici, Iovan Ciolacovici a fost un îndrăgostit al locurilor sale de baștină pe care le prefigura astfel : **„Fiecare geam e un tablou în ulei / un portret sau o compoziție / expusă pe fațada albă a zilei ; / satu-ntreg e o galerie de artă".**

Din păcate, rîndurile acestea văd lumina tiparului cînd Iovan Ciolacovici nu mai este printre noi. Un talent dintre cele mai deosebite s-a stins și odată cu el literatura noastră este văduvită de noi împliniri, poetul aflîndu-se în plină maturitate creatoare.

Ivo MUNCIAN

CÎNTEC NESCRIS

Nu, nu voi scrie,
nu voi așterne pe hîrtie
niciodată o anume poezie,
știn bine minte
și foarte bine știu ;
nu insistați s-o scriu
și, ca pe ceva nou,
să v-o ofer
cadou.

Cred că e mai bine
și pentru voi și pentru mine
că m-am hotărît
așador
pentru că ea e marea mea iubire,
marele meu dor
și nu vi-l pot
oferi în dar.

LILIECII ALBAȘTRI

Înfloriți, liliecii albaștri,
mi-au invadat grădina
cu mirosul lor albastru.
De mi-ai veni și tu,
aș fi fericit
și-aș străluci aidoma unui astru.

Dar care știe
în ce bar de noapte
sorbi tu azi parfumuri
și fumuri.
Nu-ți face griji
că în grădina-mi
mai sînt
și alți lilieci înfloriți.

PUNCT ȘI VIRGULĂ

Uite, îți spusei
totul despre mine,
nu mai am nimic de adăugat ;
de-aș mai rosti vre-o vorbă,
ar însemna
să te mint.

E rîndul tău acum
să-mi oferi o mutare
în plic,
dar gîndește-te bine :
între noi poți pune
ori punctul
ori virgula,
sau totul, sau nimic.

Traducere : Ivo MUNCIAN

serial

Sîntem singuri în Univers?(XII)

Lumea antică nu avea o imagine completă a spațiului. În lumea omului antic procesele au loc între corpuri. În categoriile aristotelice nu există „spațiu" ci „loc". Noile civilizații au dezvoltat reprezentarea spațiului infinit în concordanță cu simțul profunzimii golului cosmic, în care se află cufundată lumea stelelor și a sistemelor sale. În acest sens se vorbește despre un spațiu solid, înțepenit în afara timpului sau despărțit de el.

Astăzi există argumente științifice demne de încredere care arată că spațiul și timpul nu au același înțeles nici chiar în cadrul aceluiași subsistem. Cu drept se arată faptul că multe din procesele spațio-temporale au loc sub sau dincolo de pragul receptibilității, în timp ce instrumentele de măsurat pentru spațiu și timp sînt adecvate puterii noastre de observație. Pentru viața microbilor, care se desfășoară în cîteva secunde, timpul are cu siguranță alte caracteristici. Vorbim despre timpul care se poate curba, concentra sau dilata dimpreună cu spațiul ceea ce indică sensul diferit al complexului spațiu-timp.

Din ceea ce astăzi știința a aflat despre caracteristicile spațiului, respectiv ale continuumului spațiu-timp se pot trage concluzii în legătură cu apariția vieții organice. Creație atît de stubtilă, o calitate cu adevărat nouă cum este materia vie, cu o amplitudine deosebit de îngustă a condițiilor care au concurat la apariția ei are foarte puține perspective să devină un bun al sistemelor cosmice. Faptul că unele subsisteme spațio-temporale se deosebesc foarte mult trebuie să influențeze și asupra concepțiilor noastre despre răspîndirea vieții în Cosmos.

Faptul că noi susținem că am fi singuri în cosmos nu trebuie să deruteze pe nimeni. Iubirea față de lumi îndepărtate și necunoscute omul ar putea-o înlocui cu respectul față de demnitatea lui biologică și socială. Dacă omenirea ar trăi și simți cu adevărat „singurătatea ei cosmică", atunci ar putea să înțeleagă viața ca pe-un deosebit privilegiu și ca atare respectul față de această lume pămînteană ar crește așa cum se cuvine, Cu acest adevăr lumea n-ar pierde nimic ci, din contră, ar dobîndi toate motivele să păstreze și să dezvolte această formă unică de civilizație a Pămîntului.

(SFÎRȘIT)

panoramic

● Societatea de științe filologice din R.S.R. — Filiala Timișoara a organizat o ședință de comunicări științifice, la care au participat criticul **Mihai Ungheanu,** redactor șef adjunct la revista „Luceafărul", cu prelegerea „Mutații în cercetarea istoriei literaturii vechi" și **Mircea Frînculescu,** redactor la publicațiile S. S. F., care a întreținut o discuție cu colaboratorii și cu cititorii de literatură științifico-fantastică. ● La cea de-a doua ediție a Festivalului și concursului de satiră și umor „De la o glumă la alta", care s-a desfășurat în luna aceasta în orașul Băilești-Dolj, epigramistului timișorean **Dimitrie Jega** i s-a atribuit premiul I la proba de creație și titlul de laureat al festivalului (epigrame-sonete satirice), iar premiul I pentru arta plastică (desene satirice) l-a obținut caricaturistul **Ștefan Popa.** De asemenea, premiile II și III, la caricatură, au fost acordate tot timișorenilor — lui **Neboișa Rosici** și lui **Nicolae Lengher** — iar o mențiune, lui **Wesselenyi Tiberiu.** ● Tot literatură umoristică din Timișoara „Solstițiul ...glumelor" a lui **Emil Șain,** în cadrul emisiunii „Unda veselă", la Radio-București, programul I, din 22 iunie. ● Cunoscuta Brigadă artistică de la Electromotor și-a sărbătorit 25 de ani de activitate, împrejurare în care acestei formații i s-au decernat „Diploma de onoare" din partea C.C. al U.G.S.R. și „Diploma de onoare" a Uniunii pe ramură. ● La Clubul ziariștilor : o expoziție de fotografie artistică „Lumina", aparținîndu-i lui **Pavel Potre,** de la IPROTIM Timișoara.

D. S.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

INSTITUTUL POLITEHNIC „TRAIAN VUIA”

DIN TIMIȘOARA

DATA CONCURSULUI

Concursul de admitere, începe pentru toate formele de învățământ (zi, seral) la 15 iulie 1980.

La specializarea Arhitectură, concursul se desfășoară în două etape, etapa I începe la 8 iulie, iar etapa a II-a la 15 iulie.

Înscrierea candidaților la concursul de admitere se face la secretariatele facultăților în perioada 5–11 iulie a.c. La specializarea Arhitectură, înscrierile se fac în perioada 1–6 iulie.

Pe timpul concursului candidaților li se poate acorda, contra cost, cazarea și masa în căminele și cantinele institutului, în limita posibilităților.

INSCRIEREA CANDIDAȚILOR

Se pot înscrie la concursul de admitere în învățământul superior absolvenții de liceu cu diplomă de bacalaureat sau absolvenți cu diplomă ai altor școli echivalente cu liceul.

Sînt echivalente cu diploma de bacalaureat : diploma de maturitate, diploma de școală medie tehnică, diploma de școală tehnică cu durata de 4 ani, certificatul de absolvire a școlii pedagogice cu durata de 4 ani, certificatul de absolvire a facultății muncitorești, certificatul de absolvire a școlii speciale de 2 ani.

La secțiile serale se pot prezenta candidați care fac dovada că lucrează nemijlocit în producție, în meserii legate de profilul sau specializarea facultății respective.

La secțiile serale de subingineri, organizate pe lîngă mari întreprinderi, pot fi înscriși candidați care lucrează în meserii legate de profilul sau specializarea facultății respective, recomandați de întreprinderile la care sînt încadrați. La aceste secții pot fi înscriși și candidați, care lucrează în specialitate, recomandați de alte întreprinderi din aceeași localitate, cu acordul întreprinderii în cadrul căreia este organizată secția respectivă. Recomandarea va fi întocmită în conformitate cu H.C.M. 1320/1972.

Candidații care optează pentru specializările Îmbunătățiri funciare și Mecanică agricolă vor prezenta adeverințe (certificate) medicale din care să rezulte că sînt apți pentru conducere auto.

Actele necesare la înscriere, precum și programele pentru disciplinele de concurs sînt cele publicate în broșura „Admiterea în învățământul superior – 1980, editată de Ministerul Educației și Învățămîntului.

FACULTATEA DE MECANICĂ

Bd. M. Viteazul nr. 1. Tel. : 1 44 80

troleibuz 12

Ingineri

Profilul mecanic

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Tehnologia construcțiilor de mașini
- Utilajul și tehnologia sudării
- Mașini hidraulice și pneumatice
- Mașini termice
- Material rulant de cale ferată
- Mecanică fină
- Utilaj tehnologic (chimic)

– Învățământ seral – 6 ani

SPECIALIZAREA :

– Tehnologia construcțiilor de mașini

PROBE DE CONCURS :

- Algebră și Elemente de analiză matematică – scris
- Geometrie plană și în spațiu și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, fizică moleculară și căldură, electricitate), sau la alegere o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Subingineri

Profilul mecanic

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Tehnologia construcțiilor de mașini
- Tehnologia sudării
- Mecanică fină

– Învățământ seral – 4 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Mecanică fină
- Tehnologia construcțiilor de mașini – funcționează la Întreprinderea Mecanică din Timișoara
- Tehnologia construcțiilor de mașini – funcționează la Întreprinderea de Vagoane Arad
- Tehnologia sudării

PROBE DE CONCURS :

- Algebră, Geometrie plană și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, electricitate) sau, la alegere, o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

FACULTATEA DE ELECTROTEHNICĂ

Bd. V. Pîrvan nr. 2. Tel. : 1 43 66

troleibuz 12

Ingineri

Profilul electric

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Electrotehnică
- Automatizări și calculatoare
- Electronică și telecomunicații

– Învățământ seral – 6 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Electrotehnică
- Automatizări și calculatoare
- Electronică și telecomunicații

Profilul energetic

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZAREA :

- Energetică

PROBE DE CONCURS :

- Algebră și Elemente de analiză matematică – scris
- Geometrie plană și în spațiu și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, fizică moleculară și căldură, electricitate) sau la alegere, o disciplină de specialitate prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Subingineri

Profilul electric

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZAREA :

- Mașini și aparate electrice

Profilul energetic

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZAREA :

- Rețele electrice

PROBE DE CONCURS :

- Algebră, Geomertie plană și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, electricitate), sau la alegere, o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

FACULTATEA DE CONSTRUCȚII

Bd. Republicii nr. 9. Tel. : 1 14 47

troleibuz 11, 12

Ingineri

Profilul construcții

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Construcții civile, industriale și agricole
- Căi ferate, drumuri și poduri
- Construcții hidrotehnice
- Îmbunătățiri funciare
- Instalații pentru construcți

– Învățământ seral – 6 ani.

SPECIALIZĂRILE :

- Construcții civile, industriale și agricole
- Construcții hidrotehnice

PROBE DE CONCURS :

- Algebră și Elemente de analiză matematică – scris
- Geometrie plană și în spațiu și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, fizică moleculară și căldură, electricitate), sau la alegere, o disciplină de specialitate prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Subingineri

Profilul construcții

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Construcții civile, industriale și agricole
- Construcții hidrotehnice
- Îmbunătățiri funciare

– Învățământ seral – 4 ani

SPECIALIZAREA :

- Construcții civile, industriale și agricole

PROBE DE CONCURS :

- Algebră, Geometrie plană și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, electricitate) sau la alegere o disciplină de specialitate prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Conductori arhitecți

Profilul arhitectură și sistematizare

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZAREA :

- Arhitectură

PROBE DE CONCURS :

Etapa I : – eliminatorie

- Desen tehnic – grafic
- Desen liber – grafic

Etapa a II-a :

- Algebră – scris
- Geometrie plană și în spațiu și Trigonometrie, sau la alegere, Construcții civile, industriale și agrozootehnice – scris

FACULTATEA DE TEHNOLOGIE CHIMICĂ

Bd. 30 Decembrie nr. 2. Tel.: 3 47 38

tramvai 1, 2, troleibuz 11, 14

Ingineri

Profilul chimie

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZĂRILE :

- Tehnologie chimică anorganică
- Tehnologie chimică organică
- Tehnologia compușilor macromoleculari
- Tehnologia silicaților și compușilor oxidici

– Învățământ seral – 6 ani

SPECIALIZAREA :

- Tehnologia silicaților și compușilor oxidici

PROBE DE CONCURS :

- Algebră și Elemente de analiză matematică – scris
- Chimie organică și anorganică – scris
- Fizică (fizică moleculară și căldură, optică) sau la alegere, o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Subingineri

Profilul chimie

– Învățământ de zi – 3 ani

SPECIALIZAREA :

- Tehnologie chimică organică

PROBE DE CONCURS :

- Algebră – scris
- Chimie anorganică și organică, sau la alegere, o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

FACULTATEA DE MECANICĂ AGRICOLĂ

Str. Remus nr. 14. Tel. : 1 49 24

tramvai 8, 6

Ingineri

Profilul mecanic

– Învățământ de zi – 5 ani

SPECIALIZAREA :

- Mecanică agricolă

PROBE DE CONCURS :

- Algebră și Elemente de analiză matematică – scris
- Geometrie plană, în spațiu și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, fizică moleculară și căldură, electricitate), sau, la alegere o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

Subingineri

Profilul forestier

– Învățământ seral – 4 ani

SPECIALIZAREA :

- Industrializarea lemnului – funcționează la Întreprinderea de Prelucrarea Lemnului din Arad

PROBE DE CONCURS :

- Algebră, Geometrie plană și Trigonometrie – scris
- Fizică (mecanică, electricistate), sau la alegere, o disciplină de specialitate din cele prevăzute în broșura „Admiterea în învățămîntul superior – 1980” – scris

(A. M.)

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA” SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 27 (641) ● 3 iulie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

2050 — Continuitate istorică

Constituit ca o firească consecință a unei civilizații unitare de o mare profunzime și originalitate, statul dac independent și centralizat, înfruntînd adversități de tot felul, s-a dimensionat și implicat cu putere în bimilenara istorie a poporului român, punîndu-și amprenta de-a lungul vremii, pe conștiințe și fapte.

Născut din contopirea vigurosului neam daco-get cu romanii, poporul român s-a format și dezvoltat în străbuna vatră a Daciei apărată de Burebista, și mai apoi de Decebal, vatră în care a locuit neîntrerupt, generație de generație, străbătînd veacurile în lupta neabătută spre o viață liberă și demnă, într-o țară independentă. Împrejurările istorice au silit poporul român să înfrunte cu bărbăție nenumărate atacuri din partea împăraților lumii feudale. Stau mărturie pe răbojul istoriei naționale, rezistența eroică opusă de Gelu, Glad, Menumorut, Ioan, Dobrotici, Litovoi, Basarab, Bogdan, Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Ștefan, Țepeș, Mihai Viteazul, pentru a asigura ființa poporului pe pămîntul ce-i aparține dintotdeauna. (Numai rezistența activă și vremurile cumplite de invazii, numai inteligenta acțiune politico-diplomatică a permis țărilor române să-și păstreze atributele lor suverane. Voința de a trăi în libertate și unire a poporului român n-a putut fi niciodată înfrîntă). **„Istoria luptelor poporului român** — se subliniază în Programul P.C.R. — **demonstrează cu putere adevărul fundamental că jugul asupririi străine poate frîna sau întîrzia pentru un timp evoluția unui popor, dar nu poate împiedeca realizarea aspirațiilor sale legitime — cucerirea libertății și unității asigurarea progresului social — dacă el este hotărît să lupte pînă la capăt cu fermitate și eroism".**

Aspirațiile la independență și unitate au căpătat noi valențe în epoca modernă, manifestîndu-se ca o particularitate specifică a modului de a fi și a gîndi a poporului român. Nu întîmplător Cărturarul Cezar Bolliac arăta, în urmă cu mai bine de un veac, că ideea unității **„nu este numai în capetele citorva români prea înaintați ; nu este o idee ieșită din dezbaterile de la 1848 incoace ; ea a fost sentimentul în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cite ceva despre Dacia".**

Vechile legături economice pe care Carpații nu le-au împiedecat niciciînd, relațiile politice tinzînd spre unitate și legăturile culturale întemeiate pe obiceiurile și tradițiile comune, alcătuiau de secole fundalul pe care s-au dezvoltat elementele constitutive ale națiunii române.

Încă din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, cînd și-au desfășurat activitatea corifeii Școlii Ardelene și cînd marea răscoală a lui Horia, devenit însuși „simbolul renașterii Daciei", a zguduit temeliile unui sistem anacronic, dar mai cu seamă în secolul al XIX-lea cînd revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, a marcat începutul istoriei moderne a țării noastre și cînd ampla revoluție română de la 1848 a constituit afirmarea europeană a națiunii române, dezideratul unirii și al independenței a fost revigorat.

Actul Unirii de la 1859, sprijinit activ și de românii aflați sub dominații străine, nu a reprezentat doar triumful unei idei politice, ci o înfăptuire cu reverberații adînci pe toate planurile, înlesnind dezvoltarea capitalistă a României și înlăturarea suzeranității străine prin cucerirea cu arma în mînă a independenței de stat în 1877, exercitînd o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a României pe calea progresului social, constituind o premiză fundamentală a înfăptuirii — șase decenii mai tîrziu — a statului național unitar român, așa cum prevăzuseră încă din acei ani ideologii cei mai lucizi.

Răspunzînd acestui comandament major, clasa muncitoare în frunte cu partidul său revoluționar, făurit în anul 1893, a preluat steagul marilor idealuri ale poporului muncitor, ale luptei de eliberare socială și națională de pe ambele versante ale Carpaților. **„Voim Dacia așa cum ea fu** — scria în 1883 revista socialistă, sugestiv intitulată „Dacia Viitoare" **— fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română".**

Desăvîrșirea unității național-statale a României la 1 Decembrie 1918, la Alba-Iulia, a fost rezultatul firesc al unui proces, pentru împlinirea căruia poporul român a dus o multiseculară luptă.

Partidul Socialist din România, ca reprezentant al maselor populare, a salutat cu entuziasm actul istoric al Unirii subliniind că **„România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine".**

Această sarcină istorică a fost preluată cu succes de Partidul Comunist Român, creat în mai 1921. **„Partidul Comunist** — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — **continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, ale partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe plan superior în noile condiții, ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională".** Conducînd masele largi muncitoare în marile bătălii de clasă, împotriva exploatării, a nedreptății sociale, pentru dobîndirea unei reale independențe a întregului popor și pentru unitatea acestuia, lupte care au culminat cu înfăptuirea revoluției de la 23 August 1944, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi exponentul și continuatorul celor mai progresiste idei exprimate în bimilenara istorie a poporului nostru, idei înfăptuite de către masele muncitoare în România contemporană prin munca însuflețită a întregului popor — români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități.

Ultimii 15 ani, avînd ca piatră de hotar Congresul al IX-lea, înseamnă pentru întregul popor român epoca de maximă împlinire, epocă legată indisolubil de personalitatea de excepție a tovarășului **Nicolae Ceaușescu.** În acest deceniu și jumătate de istorie nouă, pe baza experienței și acumulărilor anterioare s-a realizat dezvoltarea plenară a întregii națiuni, modificîndu-se structural peisajul patriei în dimensiunile sale materiale și spirituale, prin înălțarea unei industrii puternice, a unei agriculturi socialiste înfloritoare, iar în planul dezvoltării social-culturale succesele ce au fost obținute sînt fără precedent în întreaga noastră istorie. Tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, socialismul le-a asigurat și le asigură exercitarea în fapt a celor mai largi drepturi și libertăți cetățenești, prin crearea unei democrații noi, superioare, care permite participarea muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, a tuturor categorilor sociale la întreaga viață politică și socială, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a țării, la guvernarea statului, la conducerea societății, la făurirea conștientă a propriei lor istorii.

Aniversarea a 2050 de ani de la crearea statului dac centralizat și independent este expresia vie a cinstirii de către partidul comuniștilor, de către întregul popor a marilor evenimente din istoria neamului, pentru că experiența trecutului ne ajută să înțelegem, mai limpede și mai profund densitatea creației istorice a prezentului.

Gheorghe RUJA

MARIN GHERASIM : „Decebal"

DAMIAN URECHE

Vatra doinelor adînci

E un izvor la început de stînci,
Unde se-ntîmplă nașterea din fagari ;
Aici e vatra doinelor adînci,
Aici pășește visul peste praguri.

Aici, unde priveliștile tac,
O semințe a lăsat pecete
Și murmură izvorul geto-dac
În leagăn adunînd fîntîni și sete.

Aici, unde priveliștile tac,
Un grai durabil și-a croit destinul ;
Două milenii și un briu de veac
Și-au împărțit furtuna și seninul.

O umedă lumină pune rod
Pe glia ce istoria o leagă ;
Cum curge viața unui voievod
Să apere aici vecia-ntreagă.

Iubind eternul, veacurile-s mici,
Pe vatra nemuririi, Românie !
De-o veșnicie sîntem noi aici,
Și doina ne-o cîntăm de-o veșnicie !

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU Secretar General al Partidului Comunist Român Președintele Republicii Socialiste România

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU

Scriitorii din România Socialistă și Consiliul Uniunii Scriitorilor Vă roagă să primiți, cu ocazia înmînării Ordinului „Karl Marx" al Republicii Democrate Germane, calde felicitări, din partea obștei scriitoricești, ajutor de nădejde al Partidului Comunist Român.

Atît pe plan internațional, cît și pe plan intern, numele Dumneavoastră de Conducător eminent al partidului și al statului nostru reprezintă semnul de nădejde pentru binele și fericirea omenirii întregi și, cu atît mai mult, al României Socialiste.

Sînteți întruchiparea poporului român în lupta pentru afirmarea idealurilor de libertate, independență națională, bunăstare și pace.

Salutăm cu deosebită bucurie acest eveniment de mare răsunet pe plan intern și internațional și vă asigurăm, mult stimate și iubite tovarășe Secretar General al Partidului, că scriitorii din România Socialistă : români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități vor continua să scrie opere demne de această etapă excepțională din istoria noastră.

Dumneavoastră ne dați un exemplu însuflețitor de muncă, de pricepere și de energie cu care înfăptuiți prevederile celui de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, în vederea dezvoltării economice, sociale și culturale a României, dînd dovadă de înalte virtuți pe care le-ați dezvoltat și în activitatea continuă a relațiilor de prietenie, colaborare și cooperare internațională între Partidul Comunist Român și Partidul Socialist Unit din Germania, între Republica Socialistă România și Republica Democrată Germană, precum și cu alte state și partide.

Vă urăm mulți ani, ca să duceți izbînzile poporului român în îndeplinirea înaltelor țeluri de construire a socialismului și comunismului pe pămîntul României.

CONSILIUL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

O ISTORIE BIMILENARĂ

Banatul în epoca geto-dacă și daco-romană

În veacul al II-lea i. e. n., civilizația geto-dacică aflată la răscruce de drumuri, sub directa influență și in contact cu alte civilizații ale vremii (greacă, tracică, iliră, celtică și romană), s-a ridicat la o cultură materială și spirituală **unitară** în tot spațiul geografic in care se manifesta. Nivelul atins de societatea geto-dacică a fost determinat de modificările interne, extrem de rapide și de complexe, suferite de structura economică, socială și politică. Progresele inregistrate sub raportul dezvoltării economice – prin apariția unor ateliere specializate meșteșugărești de prelucrare a fierului in majoritatea centrelor politice și militare importante – au jucat un rol determinant. Indiferent dacă este vorba de fortificații, construcții civile sau de cult, modificări substanțiale inregistrează și **arhitectura în piatră,** geto-dacică, în parte sub influența celei grecești, fără a renunța cu totul la tehnicile de construcție tradiționale. Pe baza descoperirilor arheologice, poate fi econstituit stadiul dezvoltării **agriculturii** și al diferitelor **meșteșuguri** specifice, cum ar fi cele ale olăritului și prelucrării argintului, în care meșterii geto-daci excelează. Dezvoltarea economică va determina o intensificare a relațiilor de schimb, sporirea unor raporturi din lumea greco-romană și înscrierea spațiului nord-dunărean în sfera de circulație a monedei republicane romane.

Amploarea deosebită pe care o inregistrează sub diferite aspecte așezările dacice a determinat transformarea lor in **centre urbane,** chiar dacă proporțiile și numărul locuitorilor rămin sub dimensiunile admise de unii cercetători (minimum 5 000 de locuitori). Momentul culminant al unificării geto-dacilor il prezintă ridicarea lui Burebista la tron. Stabilirea capitalei sale in Munții Orăștiei, la **Kogaionon,** (intr-o zonă bogată în minereuri, cu multe ateliere meșteșugărești, locuințe și lăcașe de cult) a constituit un element important pentru organizarea viitorului stat. Prin poziția sa geografică, Banatul a reprezentat, în secolele I i. e. n. – I e. n., teritoriul ioșit cu predilecție pentru majoritatea incursiunilor dace impotriva statului roman și mai apoi a Imperiului roman. Importanța Banatului pentru statul lui Burebista este relevată și de ridicarea in această perioadă a unor **cetăți** pe linia Dunării, (la Stenka Liubcovei și Pescari), care vor fi avut rostul de a-i supraveghea pe romani.

Relațiile intense comerciale și politice cu lumea romană s-au materializat prin pătrunderea masivă a monedei romane republicane la nord de Dunăre. Mai multe tezaure monetare (Jdioara, Bazias, Lăpușnic, Sinandrei, Potoc etc.) și descoperiri întimplătoare dovedesc că și pe teritoriul Banatului moneda unică, universală ca putere de circulație, este cea romană. În același timp, cam din anii 70–50 i. e. n. sînt cunoscute în Banat și imitațiile după monedele romane – ceea ce înseamnă că din timpul lui Burebista s-a adoptat un nou tip de monedă proprie ; este una din caracteristicile existenței statului.

Perioada cuprinsă între moartea lui Burebista și urcarea la tron a lui Decebal se caracterizează prin nenumărate conflicte daco-romane, conflicte care sporesc în urma fixării granitei romane pe linia Dunării, de către împăratul Augustus. Atenția acordată limesului dunărean, prin întărirea malului drept cu cetăți (**Taliata,** Ravna, Boljetin, Golubac etc.) și construirea unei căi de comunicație între acestea (săpată în unele porțiuni direct în stîncă), denotă măsuri de apărare de mare anvergură impotriva incursiunilor dace. Se știe că, în vremea lui Augustus, un rege dac, Cotiso, ce domnea – se pare – în Banat, profita de Dunărea înghețată pentru a năvăli și pustii cetățile romane. Contactele directe dintre daci și romani, fie că au fost pașnice sau violente, au atras atenția Romei asupra acestei zone. Unii generali romani au plănuit chiar trecerea Dunării dar s-au temut de „codrii întunecoși unde dacii stăteau aninați în munți". Deosebit de violentă a fost și incursiunea dacilor din iarna anului 68/69, amintită de istoricul Tacitus, cînd, profitînd de lipsa mare de trupe din provincia Moesia, dacii au atacat și chiar au cucerit pentru scurt timp castrul de la Viminacium.

Cucerirea romană, începută în vremea lui Traian și precedată de campaniile nord-dunărene ale lui Domițian, a produs o primă retragere a dacilor din zona de Dunăre (cetățile Pescari, Liubcova sînt părăsite deja în 87/88 e. n.). Banatul a fost ocupat de armata romană încă din anul 102, prilej cu care aici s-au stabilit cîteva mari unități militare adăpostite în cetățile de pămînt de la Zăvoi, **Bersobis** și **Tibiscum.** Configurația geografică a Banatului, a determinat ca, în organizarea administrativă și militară, romanii să se folosească din plin de relieful variat al acestei zone. În primul rînd, mlaștinile, ce se intindeau la est de riul Tisa, au constituit un avanpost natural pe care, asemenea altor provincii, romanii l-au folosit ingenios, impotriva sarmaților iazygi. Pentru a bara accesul acestora în provincie pe căile de trecere prin zonele mlăștinoase au fost organizate puncte fortificate în strînsă legătură cu castrele romane de pe linia Lederata-Bersobis-Tibiscum. În aceste fortificații au staționat cu deosebire trupe de cavalerie. Organizarea, în secolul al II-lea, a marelui centru militar de la Tibiscum, avînd în componență – prin excelență – trupe de arcași călăreți sirieni și mauri, pentru ca, în sec. al III-lea să fie adusă și o a treia unitate auxiliară – formată din vindelici – confirmă presupunerea cercetătorilor că supravegherea granitei în această parte a Daciei se făcea prin

TEODORA MOISESCU-STENDL : „Mihai Viteazul"

mici detașamente mobile de cavalerie. Dificultățile navigației pe Dunăre (cu toate modificările făcute prin construirea canalului de la Porțile de Fier de către Traian), traficul comercial intens, pe care circulau nu numai corăbii romane sau ale unor seminții barbare (cum ar fi sarmații iazygi), au impus organizarea unor posturi de observație și supraveghere de o parte și de alta a fluviului (Brza Palanka – R.S.F.I.), Pojejena, Gornea (?) – jud. Caraș-Severin, Drobeta – pe malul sting, iar pe cel drept, la Golubac, Boljetin, Donji Milanovac, Tekjia.

Dezvoltarea economică a sud-vestului Daciei în veacurile II–III a fost determinată, în primul rînd, de construirea unor căi de comunicație care traversau intreaga provincie și care au favorizat dezvoltarea și formarea, în imediata apropiere a castrelor militare, a unor noi așezări sau continuarea vieții în cele vechi, autohtone. Astfel, apar puternice centre ceramice cum ar fi cele de la Dierna, Tibiscum, Gornea, Ramna, unde s-au descoperit cuptoare de ars ceramică. În același timp, prezența materialului de construcție, cu ștampila diferitelor unități militare din castrele romane, constituie tot atîtea dovezi ale fabricării materialului de construcție în cărămidării proprii (Mehadia, Pojejena, Moldova- Veche, Tibiscum etc.). Descoperirea în castrele romane sau în așezările civile de la Dierna, Tibiscum, Ramna, Mehadia, Caransebeș a ceramicii autohtone lucrate cu mîna, alături de cea fină, romană, este tot o mărturie a prezenței populației dacice care continuă să locuiască în vechile așezări. La începutul secolului III, două așezări – Tibiscum și Dierna – sînt ridicate la rang de **municipium.** Înfloritoarea viață economică pulsează în cele două orașe romane, cu numeroasele ateliere meșteșugărești, ale căror produse nu sînt cu nimic inferioare celor din alte orașe ale imperiului. Relațiile economice permanente, cu provinciile limitrofe sau cu lumea barbară, au favorizat activitatea multor oficine locale daco-romane.

Viața spirituală romană din Banat a cunoscut o diversitate mare de culte religioase greco-romane, orientale și egiptene aduse de armată și coloniști. Se remarcă, în primul rînd, cultul zeilor Jupiter, Iunona, Venus, Mercur, apoi cel al lui Mithras. Alături de acestea, în toate centrele Daciei romane, **cultul cavalerilor danubieni** este manifestarea religioasă care s-a format pe teritoriul provinciei din îmbinarea unor culte romane, orientale și autohtone. Plăcuțele cu **cavaleri danubieni,** descoperite la Tibiscum, au permis stabilirea unor detalii importante în iconografia acestor divinități și evoluția organizării cîmpului de reprezentare.

Părăsirea Daciei de către Aurelian și stabilirea granitei Imperiului pe linia Dunării nu a însemnat întreruperea vieții în marile așezări urbane și rurale. Circulația monetară intensă din secolele II–IV, activitatea unor ateliere meșteșugărești, care lucrau nu numai pentru nevoile interne ci și pentru exportul în lumea barbară (Tibiscum, Dierna), prezența unor importuri romane (podoabe, piese de uz gospodăresc etc.), mărturiile existenței unor comunități creștine (Jabor, Sînnicolau Mare, Tibiscum, Dierna, Ad Mediam) sînt argumente ce pledează pentru apartenența nominală a Banatului la Imperiul roman tîrziu.

Doina BENEA

Banatul în epoca de formare și organizare statală a poporului român

Din cea mai îndepărtată preistorie, Banatul a avut un rol deosebit datorită situării sale între nord-vestul Peninsulei Balcanice, Cîmpia Pannonică și restul teritoriului românesc, de-alungul căilor sale naturale oferite de văile riurilor vehiculîndu-se popoare, culturi, civilizații. Acest rol se evidențiază cu pregnanță după retragerea aureliană, pe tot parcursul epocii postromane și prefeudale desprinzîndu-se, pentru Banat, cel puțin trei caracteristici principale, comune cu aspectele fundamentale ale perioadei pe cuprinsul patriei noastre, dar individualizîndu-se în raport de condițiile de existență concrete ale acestui spațiu :

1. Evoluția fondului autohton daco-roman și critalizarea sa etnică în ființa poporului român, organizat politic în cnezate și voievodate ;

2. Contactul nemijlocit și neîntrerupt cu sudul Dunării ;

3. Importanța strategică a Banatului, legăturile multiple între Sud-Estul și Centrul Europei, care justifică pe deplin interesul pe care romanii și bizantinii, ca și conducătorii efemerelor imperii ale popoarelor migratoare sau al marilor puteri de mai tîrziu l-au arătat acestui teritoriu.

Informațiile documentare și descoperirile arheologice atestă numeroasa populație romanică bănățeană și influența pe care o are asupra sa, în secolele III–VI e. n., Imperiul Bizantin. Și aici, ca pe tot cuprinsul Daciei post-romane, viața urbană decade, centrele orășenești continuînd să producă, cel puțin pînă în prima jumătate a secolului V e. n., ca centre meșteșugărești. Autohtonii trăiesc în vechile așezări, existente încă în epoca romană și mai tîrziu, după retragere, sau în noi așezări, ce își încep existența după anul 272 e. n. Alături de autohtoni trăiesc acum sarmații iazygi care, după retragerea administrației romane, se extind în vestul Banatului. Așezările de la Timișoara-Cioreni, Hodoni Pustă, Herneacova (alături de alte puncte depistate pe teritoriul județului Timiș), databile, pe baza materialului ceramic în secolele III–IV e. n. și dovedind prezența masivă aici a populației autohtone, descoperirile de aceeași epocă din ultimii ani de la Tibiscum, dar și descoperirea mormîntului sarmatic de la Timișoara-Pădurea Verde, constituie elocvente dovezi otit a prezenței populației romanice în vestul Banatului, cît și a influenței puternice a daco-romanilor asupra sarmaților și a asimilării treptate a acestora în mediul autohton. În ceea ce privește Banatul de sud, cuprinzînd și cursul Dunării de la Baziaș la Orșova, (zonă în care se ridică, pe ambele maluri, noi fortificații romane, se refac castrele de la Mehadia și Jupa, se vehiculează o imensă cantitate de bunuri materiale de factură romană : ceramică, obiecte de sticlă, podoabe și accesorii vestimentare etc., justificînd impresionanta cantitate de monedă romană descoperită, se vorbește și se scrie în limba latină), acesta aparține cert lumii romane. Descoperirile arheologice atestă interesul pe care îl arată imperiul pentru asigurarea acestei porțiuni de limes, făcînd dovada prosperității zonei. Ele confirmă opinia că părăsirea Banatului de armata și administrația romană s-a făcut în mod ordonat, în urma unor măsuri oficiale și nu sub presiunea unor forțe dinafară, majoritatea populației rămînînd pe vechile vetre, iar menționata răspîndire a sarmaților neconstituind o așezare masivă în Banat, ci o infiltrație, surprinsă îndeosebi în partea de vest a acestuia.

Populația romanică persistă în spațiul bănățean și în secolul V e. n., cu toate năvălirile popoarelor migratoare. Relatările lui Priscus, participant în solia bizantină trimisă la curtea lui Attila, vorbesc despre prezența populației romanice sedentore care practica agricultura și păstoritul, inclusă în efemerul imperiu hunic. Această prezență, cît și legăturile populației daco-romane cu sudul Dunării, este ilustrată și de descoperirile paleocreștine, descoperiri ce explică extinderea jurisdicției episcopiei Justiniana Prima, în stînga Dunării, între 535–731 î. e. n., prin „cives"-urile Litterata și Recidava, ca și existența, mai tîrziu în Banat, a castrului episcopal Dibiscos, aparținător episcopiei de Ohrida, menționat în anul 1019. (I. D. Suciu, **Monografia Mitropoliei Banatului,** Timișoara 1977, p. 40–49).

În secolul VI e. n., incursiunile slavilor asupra granițelor imperiului bizantin fac ca pe vremea lui Iustinian să se întărească limesul dunăream, reparîndu-se vechile cetăți și construindu-se turnuri de opărare și cetăți noi. Acum sînt atestați indirect de izvoarele bizantine în sudul Banatului limitaneii (soldați-țărani) instalați de Iustinian în fortificațiile romano-bizantine de aici care, prin organizarea lor militaro-agrară, au contribuit la generalizarea culturii romano-bizantine și a limbii romanice și la înviorarea vieții economice din teritoriul de la nordul Dunării.

Dacă, așa cum este și firesc, din perioada secolelor VII–X s-au descoperit pe teritoriul Banatului urme aparținînd popoarelor migratoare (11 cimitire de incinerație în vestul Banatului, atribuite prin descoperirea mai mult sau mai puțin fortuită a cîtorva morminte, ale populației ovare, atribuire incertă datorită sumarei cercetări a lor), în același spațiu se atestă arheologic numeroase urme (așezări și necropole) ale populației românești. La Timișoara-Fratelia și Remetea-Mare – Gomila lui Pituț, cele mai mari așezări cercetate, se compun din locuințe de suprafață și bordeie patrulatere, dotate cu cuptoare sau vetre deschise. Ceramica este cea comună epocii, lucrată la roată înceată și roată rapidă, decorată cu linii orizontale și linii în val. Prin descoperirea, la Remetea-Mare, a unor ateliere de olar și de bijutier, avem aici dovada unui nivel de dezvoltare economico-socială caracteristică economiei de obște, formă de organizare socială proprie populației autohtone în întreg intervalul din sec. III e. n. și pînă la formarea statelor feudale românești, găsită de romani în momentul cuceririi și integrată în structura lor administrativ-fiscală și care, în condițiile dispariției mașinii de stat romane, a constituit cadrul organizatoric care a permis populației autohtone să-și mențină capacitatea de rezistență și i-a oferit forma în care pu-

teau fi stabilite relațiile cu populațiile migratoare.

Aceste obști, situate pe văile riurilor și în depresiunile naturale, se vor uni pentru a-și spori economia prin schimbul de produse, sporindu-și totodată puterea politică și militară și creînd uniuni de triburi puternice, conduse de voievozi de prestigiu. Nucleele voievodale, unite apoi în voievodate în curs de constituire ca state feudale, vor fi obstacolul de care se vor lovi triburile maghiare stabilite în Pannonia, în momentul expansiunii lor spre răsărit, Gesta Hungarorum relevă importanța voievodatelor întinse, conduse de voievozi puternici, cu forță și autoritate, ce se sprijineau pe cetăți întărite și armate organizate, pe numărul mare al locuitorilor și pe bogățiile pămîntului stăpînit. Intrînd în țara „dulcelui" Glad, cuprinsă între Mureș, Tisa, Dunăre și Carpați, năvălitorii sînt întîmpinați de o oaste formată din români, pecenegi și alte populații și numai după numeroase ciocnici Glad va fi înfrînt, rămînînd, însă, pe mai departe, conducătorul statului său. Puțin numeroși și neavînd încă o organizare statală închegată, cuceritorii nu își vor putea exercita efectiv stăpînirea, fiind necesar un secol și jumătate de la cucerirea voievodatelor și pînă la stăpînirea treptată a Transilvaniei de către statul feudal maghiar. În secolul XI, Legenda Sancti Ghechardi descrie voievodatul bănățean al lui Ahtum, urmaș direct al lui Glad. Stăpîn pe un stat, întins de la Criș pînă în Transilvania, Vidin și Severin, aflat în strînse relații cu Imperiul Bizantin, poate chiar confederat al acestuia, Ahtum apără timp îndelungat suveranitatea formațiunii politice pe care o conduce. Rezultă din cronică stadiul înfloritor de dezvoltare economică a voievodatului, evoluția socială în curs de stratificare feudală și viața sa culturală. Înfrîngerea voievodului se datorează unei conjuncturi politice adecvate : slăbirea temporară a Imperiului Bizantin pe plan extern, trădarea lui Chanadinus în interior. După dispariția lui Ahtum, existența voievodatului va continua, chiar dacă diminuat ca putere politică, în Banat și Transilvania păstrîndu-se, apoi, pînă tîrziu, în Evul Mediu, numeroasele districte românești, dezvoltate din vechile obști sătești, bucurîndu-se, — îndeosebi cele opt districte privilegiate bănățene — de largi înlesniri și justificînd organizarea semiautonomă a Banatului în întregul ev mediu. Instituții feudale autohtone, obștile sătești nu vor putea fi înlocuite niciodată total, peste ele suprapunîndu-se cu timpul noile instituții feudale — comitatele. Prezența populației românești în feudalismul timpuriu bănățean este atestată și de descoperirile arheologice efectuate mai intens îndeosebi în sudul Banatului. Așezările și cimitirele descoperite în raza localităților actuale : Ilidia, Gornea, Pojejena, Cuptoare, Moldova Veche, Pescari etc.., prin elementele de cultură materială și spirituală ce le conțin, ilustrează stadiul evolutiv al populației românești, încadrată în structura socială, economică și politică existentă pe teritoriul țării noastre în feudalismul timpuriu, demonstrînd că și pe teritoriul Banatului „formarea voievodatelor a marcat o epocă nouă în istoria poporului român, în dezvoltarea sa economică, socială și politică" **(Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism,** Editura politică, București, 1975, p. 12).

Adrian BEJAN

IOAN COTT : „Mihai Viteazul"

„CONȘTIINȚA DACILOR" ÎN CRITICA LITERARĂ

Sîntem într-un an comemorativ al istoriei românilor : **bimileniul întemeierii** statului geto-dac. Studiile istorice sînt completate de cele literare, cu evidentă intenție a consemnării unei „conștiințe istorice" a dacismului, în etapele culturii române moderne, de cînd a fost redescoperită, dincolo de **romanitatea** curentului latinist, o vatră spirituală a **dacismului.** Cronicarii au fost deschizătorii acestui capitol de istorie românească : „De Dachia", dar scriitorii romantici, în tradiția europeană a istorismului și folclorismului, au marcat funcția politică a dacismului.

O lucrare despre această epocă a scriitorilor noștri romantici, reconstituie dacismul ca „patos al revendicării lor în istoria strămoșilor" (Ovidia Babu-Buznea, **Dacii în conștiința romanticilor noștri,** Editura Minerva, 1979). Primele două capitole, despre cronicari și Școala ardeleană, sînt prezentări sintetice ale unor aspecte îndobște cunoscute. Nici unul însă nu înfățișează mișcarea de idei în care inevitabil se încadrează autorii citați : umanismul european și, respectiv, filosofia Luminilor, pentru a se înțelege în ce fel se contura „ideea națională" într-un context istoric. Aceasta ne-ar fi interesat în primul rînd astăzi, într-o istorie culturală a „conștiinței naționale". Referirile la textele autorilor sînt totuși utile, în măsura în care ele constituie astăzi o zestre a culturii române moderne. Dar nici momentul culminant, care constituie axa întregii cărți, indicată în titlul ei, nu aduce o altă perspectivă istorică, deși este vorba acum de o etapă revoluționară, care preia ideea națională într-o ideologie politică activă, pentru consolidarea statului român modern, ca stat unitar și independent.

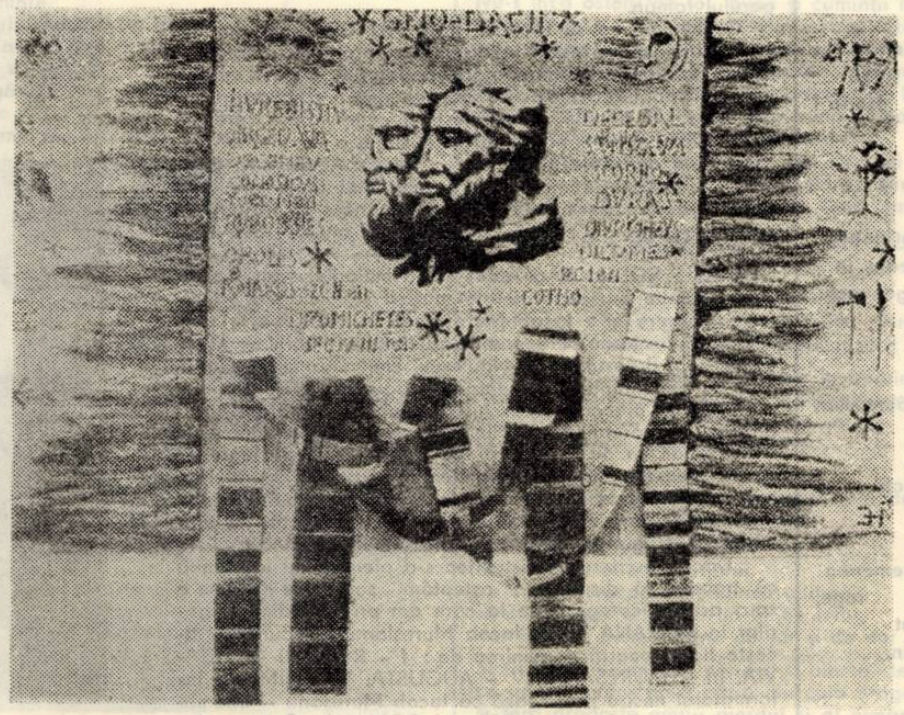

ELENA HASCHKE MARINESCU : „Primii străbuni"

În schimb, sînt analizate critic textele scriitorilor ce aparțin „generației ideologilor" : Alecu Russo, Cezar Bolliac, B. P. Hașdeu. Un text binecunoscut al lui Al. Russo despre Decebal și Ștefan cel Mare anticipează ceea ce romanticii vor înțelege prin istoria ale cărei începuturi se pierd în mitologie : Ștefan este un Luceafăr luminos, Decebal este un soare întunecat. Idee ce o punem alături de interesul etnologilor epocii noastre pentru „protoistorie", pentru începuturile neamului, dincolo de tradiția evului mediu, avînd o valoare spirituală simbolică. Iar simbolul este prezent, cum spune Mircea Eliade, nu numai în zonele ce au participat glorios la istorie, ci și în cele mai întunecate, în ceea ce se poate numi „fenomenele originare", uneori mai pur și mai bogat exprimate în zone fără istorie. Adică fără istorie „scrisă", cum ar fi în „protoistoria" Daciei „zeitatea nevăzută" a lui Decebal, care îl făcea pe Al. Russo să declare că „dacă aș fi avut fost poet și mai ales poet mitologic, aș edita întîi mitologia română, care-i frumoasă ca și cea latină sau greacă".

Este ideea care justifică istoric studiul prelucrării motivului dacic la scriitorii români, din aceeași epocă mai întîi, pe care autoarea cărții îi prezintă în reconsiderări de istorie literară, în direcția indicată metodologic : de la alegorie la metaforă, și sub alt unghi, de la legendă la mit. Sensurile nu sînt prea clare aici, enunțate astfel, totuși textele puse în discuție prezintă interes. Dacă Dochia este sau nu un mit istoric, sau o simplă creație a poeților romantici, este o problemă în primul rînd de ordin folcloric. Autoarea studiului nu posedă însă instrumentele folcloristului pentru a demonstra posibilitatea menținerii unui mit al Dochiei în cultura populară românească, ci afirmă apodictic : legenda Dochia și Traian este la origine o creație populară, ca și **Miorița,** aparținînd fondului arhaic, **versificată** ulterior de Alecsandri. Numai că istoric nu este chiar așa. **Miorița** are rădăcini folclorice evidente pentru orice cercetător al culturii populare, este păstrată în sute de variante, de diferite tipuri, datînd din epoci istorice diferite, pînă a ajunge a fi „îndreptată" și nu „versificată" de Alecsandri. Iar în privința „Pionului", cu atît mai mult nu e vorba de un mit arhaic, ca și în asemănările onomastice : Dachia, Dochia, Evdochia. Dacia este numele provinciei romane păstrat în documentele scrise, nu în tradiția orală ; și apoi mai sînt și etimologiile lingvistice... Citarea lui L. Blaga aici nu folosește la nimic, căci filosoful nu se gîndea la „Dochia" scoasă din timpul istoriei și transformată în mit, ci doar la o „matrice stilistică", o istorie de tip „organic", păstrătoare a zestrei spirituale în care „fondul nostru nelatin" se menține într-un anumit „stil de cultură, opus „stilului" latin. O simplă ipoteză istorică așadar, valabilă mai mult pentru poeți : o „revoltă" a sensibilității împotriva raționalității, ca facultate poetică.

Cu Eminescu se deschide marele capitol al **dacismului,** ca „premisă genetică" a romantismului său. Sînt reproduse texte după studiile lui G. Călinescu, cu indicarea temelor de el fixate : magia, elementarul, stihialul, gigantismul etc., care însă nu mai sînt urmărite, cum se promite, într-o exegeză de profunzime, cu toate că analiza este partea cea mai extinsă a întregului studiu.

Într-o paranteză facem mențiunea că autoarea lucrării citează și studiul **Eminescu** al semnatarului acestor mențiuni critice. Nu atît pentru alcătuirea internă a „Mitului românesc", elaborat și publicat cu mulți ani în urmă, înainte de editarea volumului, într-o vreme cînd autoarei citatului studiu nici nu i se părea ca posibilă o astfel de temă în studiile eminesciene, cît pentru a nu accepta unele interpretări, la subsol expediate, din volumul citat. Comentîndu-se **Dochia și ursitoarele** (p. 165), se citează un aliniat care, în Eminescu (p. 194) se referă la cu totul altceva, o idee care nu mai are nevoie de nici o „aprobare", fiind evidentă în tratarea poetică a istoriei naționale, ca mit poetic, în „conștiința" romanticilor : conflictul specific orînduirii feudale — rivalitatea pentru tron și consolidarea unei dinastii domnitoare — pe care se construiește întreaga „dramă națională" a poetului, este anticipată ca **mit** în episodul geto-dac, ca un conflict între „frații gemeni", ce astfel, după concepția romanticilor că mitul conține în germene istoria unui popor, are semnificația unui anumit „destin". Iar explicația cu care această idee este combătută, anume că „tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte", dăruită de ursitoare zinei Dochia, este un mod poetic de a înțelege continuitatea neamului „în cele mai vitrege circumstanțe", se găsește amplu tratată în alt capitol al lucrării citate (p. 219—224), care face inutil orice comentariu, de vreme ce tocmai aceasta se susține în paginile respective : „Darul ursitoarelor, dorit de zina Dochia, simbolizează permanența istorică a poporului român, născut în Dacia după căderea romanilor, ca împlinire a legii ascensiunii și a decăderii popoarelor în istorie". Deci, e ciudat modul de a respinge, prelucrîndu-se totodată, ceea ce pare a fi potrivit pentru argumente proprii !

Și încă o paranteză : În interpretarea simbolurilor, autoarei lucrării nu i se pare convingătoare argumentarea, din același studiu, că „poetul vedea marea privind bolta cerului" (p. 211). Dacă nu îl credem pe poet : „Să am un cer senin pe-ntinsele ape", sau : stelele „se nasc **umede** printre ape diafane, cît uitîndu-te în fluviu, pari a te uita în cer", să menționăm că nu numai la Eminescu este frecventă această asociere a apei cu cerul, ci în general la poeții romantici. Să-l citățm numai pe Jean Paul, pentru asimilarea cerului cu marea, în metafora **cer-mare.** Și pentru că vorbim de mit, ca substrat al imaginii poetice, să amintim și izomorfismul care, în regimul imaginarului, asociază **apa** cu **cerul** în „apa cerească", pe care o găsim în **Upanișade** și **Biblie** sau în tradițiile folcrorice celtice și romane (M. Eliade, **Traité...,** p. 172). Deci o mare tradiție descoprim în structura antropologică a imaginarului, într-o asociere din care G. Durand face un arhetip al intențiilor purificatoare : „limpezimea apei lustrale" **(Structurile antropologice ale imaginarului,** p. 212).

Cu această paranteză ieșim mult din cadrul mai modest al lucrării în discuție, despre scriitorii români. Menționăm numai că ea face multe descoperiri de mult cunoscute în lucrări anterioare cu aceeași temă ; fără însă a le adăuga sensuri noi într-o interpretare a motivelor ca elemente ale unui „mit al preistoriei autohtone". Comentariul nu este însă lipsit de completări la temele „mitului românesc" : cele cu privire la relația istorică geți-goți, cu intenția de a se descoperi această identitate istorică și în structura imaginilor, ca o coexistență a elementelor de mitologie dacică și nordică. Dar dimensiunea exegezei este limitată, pentru că inevitabil ar fi trebuit să se deschidă aici un aliniat de istoria religiilor, pentru justificarea simbolurilor într-un mit poetic. Îl reținem, în completarea celor spuse altă dată, din studiul lui G. Durand : Odhin este zeul „orb", simbolul aspectului nocturn pe care-l dobîndește dublul inconștient al sufletului, ceea ce a preocupat pe poeți **(Structurile...** p. 115). Și așa este Sarmis, „orbit" de lumina soarelui în episodul geto-dac, un personaj simbolic pentru „răzbunarea" dacilor în istoria românilor pe pămîntul vechii Dacii, cucerit de romani.

Am indicat aici numai un fir. Sînt mai multe, care ar fi trebuit înnodate în ceea ce autoarea lucrării își propune ca metodologie : pătrunderea în bogăția planului de subsol, pe care structura metaforei eminesciene își adună energia. Metoda rămîne mai mult a descrierii exterioare, în fragmentări tematice, în locul explorării „întregului", ca act generator al mitului poetic. Este citat un studiu despre **Stringerea literaturii noastre populare,** în care Eminescu însuși își definea metodologia valorificării fondului folcloric în poezie. Lipsește însă fraza, valabilă pentru istoric, dar mai ales pentru poet, despre felul cum „formele" și „formulele" folclorice caută „ideea internă" pe care ele o exprimă, deci o structură ce poartă în sine ideea corpului său : „Mitul nu e decît un simbol, o hieroglifă care nu e de ajuns că ai văzut-o, că-i ții minte forma și că poți s-o simți în zugrăveala pe hîrtie, ci aceasta trebuie citită și **înțeleasă**... Ideea e sufletul, și acest suflet poartă în sine ca inerentă deja cugetarea corpului său... sufletul, **ideea** unei poezii poartă în sine deja ideea corpului său, astfel cum cauza poartă în sine o urmare neaparată a ei".

Eugen TODORAN

2050 - file de istorie

HOREA GUIA

Burebista

O ! Burebista,
Zeu dac,
Călărind curcubee
Spre piscuri.
Săbiile pămîntului tău
Îndreptate spre cer.
O ! Burebista,
Zeu dac,
Călărind curcubee
Pe țărmul Mării,
De lacrimi plină,
Ale învinșilor tăi –
Cînd ai îngenunchiat
Cetățile elene
Zdrelindu-le de stîncile
Învestmîntate în negura morții.
O ! Burebista,
Zeu get,
Călărind curcubee
Cum te-au chemat privirile
Lui Decebal
În aceea zi din urmă
Cînd daca *
Tăia jugul de aur
Pe care Roma
L-a adus în Dacia
Pentru umerii tăi de rege.
O ! Burebista,
Zeu costobot,
Călărind curcubee
Unde-au fost geții tăi,
Să frîngă pasul romanilor
Ce au părăsit Roma
Pentru Sarmisegetuza
O ! Burebista,
Zeu carp,
Călărind curcubee,
Cum te-au chemat
Cu rugi și blesteme
Oștenii ce mureau înfrînți
În războaiele cînd
Săbiile noastre
Erau prea puține
În fața puhoaielor barbare,
În fața imperilor.
O ! Burebista,
Zeu trac,
Călărind curcubee,
Cum te-a așteptat Ștefan cel Mare
La Valea Albă,
Să rupi de genunchiul tău aspru
Semiluna otomanilor
Iar steagul lor sfînt,
De culoarea ierbii,
Să-l așterni în grajdul cailor tăi.
O ! Burebista,
Zeu alături de Zamolxe,
În cerul Daciei,
De ce Mihai Viteazul
N-a avut pieptul tău
De care s-au frînt săgeți și sulițe
Celte, elene, romane ;
Nu ar fi căzut
În acel ceas negru
Ce a cuprins Ardealul.
O ! Burebista,
Zeu alături de Gebeleizis,
De ce n-ai fost alături de Tudor
Ar fi mîncat pămînt
Omorîtorii de Domni.
O ! Burebista,
Zeu alături de Bendis,
De ce n-ai fost lîngă Horia ?
Brațele tale
Ar fi frînt roata
Care a oprit
Inima lui,
Dangăt de clopot iobag
Ascultat de Ardealu în genunchi
O ! Burebista,
Cînd lacrimile
Întunecau ochii pălmașilor,
Iar obida
Le tăia sufletele,
Tu ai fost Răscoală
De foc și singe.
O ! Burebista,
Noi n-am avut asemenea rege,
Romanii n-au avut
Asemenea dușman.

* = sabie curbă

Dansul „ROMANA" – probă istorică privind descendența romană și continuitatea poporului român

Ce este și ce se știe în legătură cu acest dans ? Revista „Familia" publică, sub semnătura lui Ioan Sepețianu, în anul 1871, o descriere a dansului ROMANA. Comentarii asupra dansului – dar nu din punct de vedere coregrafic – face și Tiberiu Brediceanu, aducînd anumite informații, pe cît de interesante pe atît de valoroase, corelînd conținutul primei figuri cu preocuparea lui EFTIMIU MURGU de a demonstra și cu ajutorul dansului (jocului) din popor descendența romană și continuitatea poporului român.

Ideea de a apela la dansul popular, la aspectele etnografice pentru dovedirea continuității a fost o caracteristică generală a învățaților bănățeni. Așa de ex. Damaschin T. Bojincă își îndreaptă critica necruțătoare spre S. Thököly, cel care, în anul 1823, într-o publicație, nega nu numai continuitatea poporului român, ci și însăși descendența sa romană. D. Bojincă aduce ca probe de netăgăduit, cu ajutorul cărora anulează pe tendențiosul maghiar : obiceiurile, horele și „de doii", preocupările spirituale, portul popular, în general modul de a trăi și gîndi al poporului român.

Ceea ce avea să facă EFTIMIE MURGU după doi ani a fost un aspect inedit în discuție și problemă. folosind ca dovadă pentru romanitatea poporului român creația muzicală populară. În acest scop el face o comparație între melodiile bănățene românești și cele sîrbești, precum și între ale altor naționalități ; se slujește de motive melodice din dansurile populare.

Una din aceste melodii a devenit mai tîrziu melodia primei figuri a dansului de salon românesc ROMANA, al cărui certificat de naștere poartă data anului 1850 (Romanische tänze).

Despre ROMANA, ca dans și ca melodie, s-au mai ocupat și alte personalități ale muzicii și folclorului românesc ; printre ei : Iacob Mureșianu, Ștefan Popa, Lucia Andronic-Vasilescu, Eleonora Bădulescu, Mihail Gr. Poslușnicu, G. Breazul, Petre Nițulescu, Emilia Comișel și alții. Dar nu am întîlnit o prezentare a figurilor, o descriere a dansului ca preocupare exclusivă. După declarațiile coregrafului timișorean Petru Pilu, acestea nu sînt cunoscute astăzi „pas cu pas". El susținea toată vremea legătura dintre melodiile figurilor (Ardeleana în prima figură, Hațegana, Lugojana sau De doi în a doua, melodia jocului din Banat „Pe picior" în a treia figură și învîrtite în ultimele două figuri) și pașii acestora din ROMANA.

„Dacă descrierea acestui joc s-a pierdut, nu înseamnă că trebuie să disperăm ; așteptăm surprizele !", ne-a spus același coregraf, de la care am primit ordinea figurilor în ROMANA, după Iacob Mureșianu. El spune că aceste figuri poartă denumirea de : I – ROSA, II – OCTAVIA, III – MUREȘANA, IV – AUGUSTA, V – NIMFA. Informatorul nostru precizează că Iacob Mureșanu – întemeietorul acestui dans – intitulează ROMANA **„Salt regulat național"** și-i arată modul de executare a celor cinci figuri de mai sus sub forma unor versuri :

ROZA începe pe sub mînă, balansează, trece-n hori ;
OCTAVIA-mbrățișează, schimbă dama-ntre feciori,
MUREȘANA mai distinge junele cel infocat ;
AUGUSTA cu două verguri se-nvîrtește balansat.
NIMFA, aspră din natură, îi înșiră la un loc ;
AMATA e că se-nieaptă, -nșală, -nvîrte ca din foc.

De reținut precizarea că ultima parte a figurii a V-a e numită AMATA.

*

Dispunem, în colecție personală, de un manuscris, la capătul căruia este semnătura A. Capitanu, manuscris ce conține tocmai descrierea dansului respectiv. Pe patru pagini de hîrtie albă, cu cadru negru și roșu bine conturat, și cu gust artistic făcut, sînt descrise figurile jocului. După figura ultimă, a V-a, se află un RONDO care, probabil, este fie partea a doua din figura a V-a, fie încheierea dansului, cu cele din urmă acorduri muzicale. Manuscrisul nu este datat, însă noi socotim că nu poate fi mai nou de 70 ani ; îl considerăm aproximativ din jurul anilor 1900. Învățătorul Simeon Andron, din Saravale, județul Timiș (1885–1932 e perioada în care a funcționat) a lăsat, printre alte materiale, în grija familiei, și această ROMANA în manuscris. Nora sa, Persida Andron, ni l-a pus la dispoziție, renunțînd la el (gata-gata de a-l arunca definitiv ca pe un obiect de care nu avea nevoie).

Manuscrisul, poate fi studiat la noi de către cei interesați făcînd aceasta din dorința de a readuce la lumină un dans popular (eventual dans de salon originar din dansul popular românesc bănățean) cu ajutorul căruia se poate proba descendența română și continuitatea poporului român pe aceste meleaguri străbune.

Vasile CICA

„Decebal"

VASILE VERSAVIA

RELIEF

Vezi că revii, cum n-ai fi crezut,
în relieful acesta zbuciumat
atît de asemănător
sufletului tău de altădată ?

Pe oase de adolescent
urci la cabană ;
îți pare că înaintezi și te cuprinzi
într-o rană.

Muntele vînăt împinge cerul
și-i strivește căpșunile,
sîngele acestora în noapte
luminează pășunile.

Greierii sporesc iarba,
semințeria lor se răsfrînge
în lemnul cabanei
și-n sînge.

Împăcată-i poiana
în care verdeața singură se paște.
O lacrimă sărată cutreieră geana.
Mai bine-i să simți decît a cunoaște.

Oravița, 22 iunie '80

DEJA DESTIN

C[illegible]am sur și cu pămînt în spate,
p[illegible]in roca asta cred că voi străbate,
p[illegible]rin roca asta cred că voi străbate.

N[illegible]u voi compuneți roca, ci
tr[illegible]istețea mea de-a fi,
d[illegible]e-a fi.

Ș[illegible]i totuși eu voi crede și voi crede
în carnea voastră care nu se vede,
în carnea voastră care nu se vede.

MURMURUL POETULUI

Lăsați s[illegible]ă fiu... Eu poate că nici nu-s...
E-atîta [illegible]oc în lume de mine la hotar !
Nu-i vin[illegible]ovată floarea cînd explodează sus,
în vîrful [illegible] unei lacrimi ori în cireșu-amar !

Eu sînt [illegible]ușor pe zare ca lutul din petală
și-s irea[illegible] cumva, trag ramura în sus,
eu nu[illegible]ăs țărina, eu nu vreau vreo greșeală,
eu nici [illegible]n-am vrut să fiu și poate că nici nu-s.

IMN

Revine [illegible]rimăvara ca o duminică în univers,
vîntul de[illegible] carcă în oraș miros de pămînt ;
de ce-s [illegible] neliniștit și-mi caut cu mîna trupul
și strig [illegible]ăuntric : „Încă sînt !" ?

E primăv[illegible]ară și umbra mi-e vie ;
mieii sp[illegible]arg trupul vechi, sună trunchiul ;
eu mai [illegible]visez în carnea mea cea veche, –
urechea [illegible] îmi sună, îmi sună genunchiul.

N-am să mai uit în nici o zi
izvorul și semnul solar,
numai în somn nu voi ști
să mă bucur – de lumină măcar.

CONDIȚIE

Ne încălțăm cu cîini,
cu porci,
cu vite,
ne îmbrăcăm în calde animale,
în miei jertfiți,
cu lacrimi în copite,
și digerăm frumoase vegetale ;
din cînd în cînd o stea
– ca o sămînță –
încearcă-n noi o mai albastră ființă.

DOINĂ DESPRE UNIVERS

Nepăsător e animalul acesta
cu trupul fără margini.
Nu-i nici o mîngîiere
că-i deslușim instinctele
și le numim legi
și pînă la moarte le tot memorăm.
Nu vezi nici un semn al durerii în pustiu,
nici un semn de îndoială,
iar sufletul nostru se stinge ca un lucru.
E gras de uitare animalul acesta nebun
care ne digeră
(și cît e de trist să cugeți nemărginirea
și să pieri !),
ca pe o hrană ne cuprinde animalul acesta nebun,
scurte semințe
sînt făpturile noastre în el.
În curînd ne va bea ochii,
fața ne-o va paște,
crinul tăgăduitor al creierului ni-l va dizolva.
Nepăsător și surd și greu va păși
peste osemintele lacrimilor noastre.

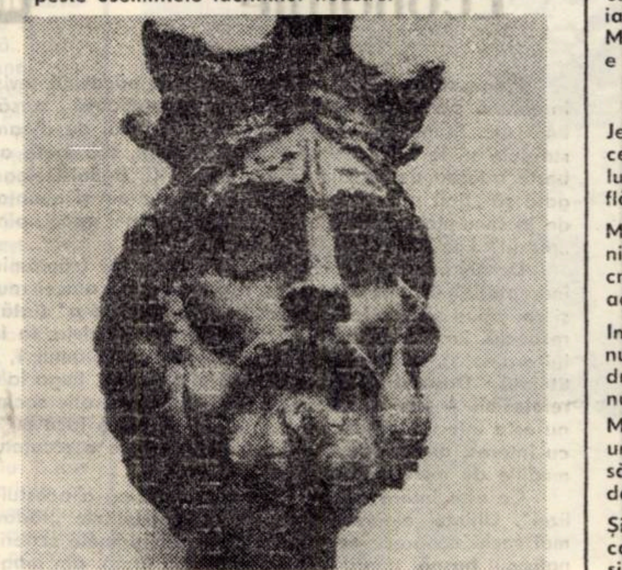

PAUL VASILESCU : „Mircea cel Bătrîn"

DORIAN GROZDAN

CLIPA DE TAINĂ ȘI DOR

Ard grădinile cu flăcări aprinse-n meri și-n pruni,
din pămînturi răsar bucurii, speranțe, minuni,
ploaie de soare se destramă zglobie, măruntă,
tinerețea ca o ciută nebună vremea o-nfruntă.
S-aude cum abur de must urcă în vie,
ne picură-n nări miros de verdeață și glie,
ascunsa față a lumii în oglinda apelor
își desfată chemările de taine și dor.
Cît am vrea vremea asta s-o ținem pe loc,
să mai prindem o frîntură din sălbaticul joc,
s-o oprim din calea-i nebună, grăbită,
și-n podul palmelor să mai strîngem clipa dorită.

Veniți, cu primăvara de minuni făcătoare,
să ne-mbătăm încă odată de drag și de soare !

MINUNEA CEA MARE A LUMII

Cred că minunea cea mare a lumii-i tot dragostea,
nici n-a-nflorit bine-n noi că se și preface-n stea,
și oricît de multă ar fi nu ni-s de ea nicicînd sătui,
dar cînd o dorim mai mult, minunea asta a lumii nu-i...
Osteniți și mînjii mei s-au oprit sfioși în drum
mirați că nu-i mai biciuiesc de-acum,
s-au îmbătat și ei de dor, de vise și de vreme
și tot mai cred că minunea asta-a lumii o să-i mai cheme.

Nu-s încă ostoiți de tot, bunii și cuminții mînjii mei
mai speră c-o să scuture din creanga cerului scîntei,
mai tropotesc copitele pe loc, mai rar, mai potolit
și nu pricep că numai pînă aicea i-am năimit.
Stați, mînjii mei, cuminți, că încă nu-i pe lume faur
pentru drum de dor să vă mai pună potcoavele de aur,
caleașca noastră-i trasă la umbrar, aici,
iar pentru drumuri ocolite nu mai am nici bici.
Minunea asta a lumii o căutăm mereu dar nu-i
e numai amăgirea trecătoare ca fluieratul vîntului.

A CĂZUT UN PUI DIN CUIB

Jelui-m-aș cuiva și n-am cui,
ceru-i prea sus, trufaș și al nimănui,
lutul sub tălpi-i glodos și de-atîția rîvnit
flămînd de lume-s veșnic pe drum rătăcit...

Mădularelor nu le-am găsit leac în buruieni cu otravă,
nici chiar în lumina soarelui înaltă și gravă,
cred că și-n lut și-n candelabrul ceresc
aceleași doruri și zbateri mocnesc...

Inimii, cuib de dureri și de patimi
nu i-am găsit potolire-n descîntec și-n datini,
dragostea și doru-s greu de-ogoit
nu-i leac care să le fi potolit...

Mereu caut blidul cu tihnă
un cuib de răcoare și adîncă odihnă,
să-mi stîmpăr setea-ntr-un fir de izvor,
dar fîntînile mele-s pline de jar și de dor...

Și tot rătăcind mi-am pierdut și ultima stea :
ca un pui golaș mi-a căzut din cuib dragostea,
și fără dragoste omu-i pierdut și al nimănui,
jelui-m-aș cuiva și n-am cui... și n-am cui...

televiziune

DUMINICA, 6 IULIE

8,30 Tot înainte. 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Întîmplări din țara curcubeului. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Moment folcloric. 15,30 Telesport. 17,00 Șah. 17,15 Film serial : „Popopul". 18,00 Cutezători spre viitor. Emisiune-concurs pentru pionieri și școlari. 19,00 Telejurnal. 19,15 Gala muncii, libertății, omeniei și anităţii poporului. 20,25 Film artistic : „Viața merge înainte" (american). 22,00 Telejurnal. Sport.

LUNI, 7 IULIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Documentar științific. 20,15 Roman-foileton: „Bastardul" (seria a II-a). Răzvrătiții (ep. 4). 21,05 15 ani lumină. 21,45 Estivala '80. Melodii românești de ieri și de azi. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 8 IULIE

10,00 — 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Telerama. 17,00 Varietăți internaționale. 17,35 Clubul tineretului. 18,25 Almanah pionieresc de vacanță. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în agricultură : secerișul. 19,40 Premieră TV. : Un film-operă de excepție : „Othello". 21,10 Călătorie prin țara mea. 21,30 Selecțiuni din festivalul internațional de muzică ușoară — Orfeul de aur — 1980. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 9 IULIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Ecran de vacanță. 17,05 Arii și duete din opere și operete. 18,15 Tragerea pronoexpres. 18,25 Mult e dulce și frumoasa limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură : secerișul. 19,35 Noi, femeile! 20,05 Telecinemateca : „Adevăratul dru" (american). 21,45 Muzică ușoară. 22,05 Telejurnal.

JOI, 10 IULIE

10,00 — 12,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Caleidoscop muzical-distractiv. 17,00 Reportaj pe glob. 17,20 Viața culturală. 18,10 Copilărie, ani de aur. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,35 La zi în agricultură : secerișul. 19,35 Ora tineretului. 20,05 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 20,35 15 ani lumină. 21,15 Melodii populare. 21,30 Teatru scurt : „Brevetul" de Luigi Pirandello. 22,10 Telejurnal.

VINERI, 11 IULIE

14,00 Tenis de cîmp : România — Cehoslovacia (Cupa Davis). 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Unirea într-un singur stat — aspirație seculară a poporului nostru. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură : secerișul. 19,40 Dosarul energiei. 20,00 Film artistic: „Săptămîna nebunilor". 21,25 15 ani lumină. 22,00 Miniaturi de Chopin. 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTA, 12 IULIE

9,30 Ecran de vacanță. 9,55 Muzică populară. 10,20 Telecinemateca (rel.). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic de vacanță. 15,00 Tenis de cîmp : România — Cehoslovacia (partida de dublu). 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură : secerișul. 19,35 Călătorie prin țara mea. 19,55 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial : „Temerarul" (ep. 2). 21,15 Meridianele cîntecului și dansului. 22,05 Telejurnal. Sport. 22,30 Nocturnă TV. — program muzical.

televiziune

ALEXANDRU DEAL

NELINIȘTEA PEREGRINILOR*)

1937, primăvara.

...Artiom își simțea gura iască. Lamă îl privea batjocoritor și cerșetorul încerca să deslușească în trăsăturile de icoană bizantină ale hoțului o undă de bunăvoință. Zidul cimitirului sub care își găsiră adăpost iradia o căldură molatecă, simțeau cum le pătrunde carnea, cum le dă viață. Lamă era îmbrăcat într-un costum la două rînduri, un țol tîrnosit și greu încercat, ștropolit în coate și pe la subsuori ; în picioare avea ghete subțiri și ușoare cu vîrfurile neverosimil ascuțite. Artiom nu se temea de el. Îi suporta anevoie uitătura ageră, piezișă, în doi peri. Hoțul clicărea, bine dispus, în palma închisă căuș zarurile : cîntecul lor păcătos îi trezi poftă de joc. Lamă era neîntrecut în grandarea oaselor, pe mulți îi lăsase în bretele. În pușcărie îl înfruntase pe Episcop și cînd acesta nu mai avu ce să piardă se jucase pe sine, pierduse în două mîini și, conform înțelegerii, deveni sluga hoțului. Numai că Lamă știa mai bine decît un procuror că nu e bine să te spurci cu libertatea unui om și îl liberă pe Episcop de rușinea care-l năpăstuise. Se legase o frăție pe care numai moartea ar fi putut-o desface.

– Să-ți pun un **șase-unu ?** vru să știe hoțul.

Artiom răsuflă ușurat ; cel'lalt intrase într-ale lui, de-acu se putea ruga de-o țigară. Piciiau tihnit privind musca de foc din vîrful tabacului, fiecăruia îi făcea plăcere vecinătatea unui suflet.

– Ia ascultă, zise hoțul, da' sincer să zici, e rentabil să cerșești ?

– Domnule Lamă, se întristă Artiom, exprimă-te cum se cuvine : eu cer, adică **pretind**, să fie foarte clar : nu **cerșesc.**

Termenul părea să-i ardă buzele : că nu mi se dă mai nimic, asta este o altă istorie.

Hoțul izbucni în rîs ca un copil. Fața lui smeadă cu tăietura ochilor ușor oblică deveni frumoasă. Rostogoli zarurile care se opriră pe **șase-unu.**

– Dacă te-ai asocia cu mine, îl ademeni în glumă Lamă, n-ar mai trebui să pretinzi. Te-ai înțoli, ai avea un culcuș și, cine știe, poate și-o femeie.

– Ce să fac cu toate astea ? îl privi cu uimire Artiom. La ce mi-ar folosi o zdreanță în plus ? Ființa mea e unică, i s-a dat o singură viață, de ce s-o irosesc cu deșertăciuni ? La ce bun să am o sută de haine, cînd în fiecare moment al vieții mele nu pot îmbrăca decît una ? Pentru ce aș rîvni la un castel, dacă rodul minții mele se făptuiește în trupul meu. Nu, domnule Lamă, adăpostul meu se află aici – și, cu un gest mîndru, cerșetorul își atinse, pe rînd, fruntea și pieptul : aici se află închisă neasemuita noastră planetă.

Cerșetorul închise ochii. „E nebun !" – îi trecu fulgerător prin minte hoțului. „Să mă ușchesc", dar o putere mai presus de voința sa îl ținea locului.

– Nu, domnule Lamă, nu sînt nebun, stai liniștit. Te pot învăța și pe dumneata așa cum ne-au învățat anticii pe noi. Nu-i un secret imposibil de pătruns. Leapădă-te de patimi, spală-te de ură, de ambiții prostești, de frică, privește moartea ca o trecere firească în armonia universului, ca o ultimă purificare. Eliberează-te de locul meschin în care te afli și vei vedea ca prin miracol tot ce îți dorește inima : vîrfurile sălbatice din Himalaya-Karakorum cu zăpezile veșnice. Marile Lacuri din Nord-Estul Americii de Nord, vei vedea continente și păduri nesfîrșite, orașe scăldate în lumini, de la cel mai vechi, pe nume Jerihon, locuit încă din mileniul șapte înainte de Hristos Nazarineanul, pînă la metropolele moderne ale Occidentului, orașe ale prăbușirii, ale sublimului și deznădejdii, ale strălucirii și mizeriei, ale artelor și băncilor ghiftuite cu miliarde...

Hoțul îl ascultă încremenit, deslușea cu mirare o mîhnire, un fel de durere secretă, ca o arsură scurtă și repetată în coșul pieptului – nu mai trăise, nu i se mai întîmplase. Artiom, așa cum sta, cu mîinile încrucișate ca un Crist, cu ochii închiși, părea clădit tot în tainică visare, pielea îi devenise străvezie, luminoasă, era ca un semn crestat în zidul de piatră de care își sprijinise umerii slabi și uscați.

O adîncă tăcere îi închise apoi ca într-o temniță.

Zarurile străluceau în neștire alături, hoțul uitase de ele.

Văzură dricul municipal, vizitiul cernit, cu jobenul lucios tras pe streașina ochilor, auziră copitele cailor lovind caldarîmul. Artiom recunoscu printre puținii care urmau defunctul silueta deșirată a Străinului, ușor aplecată în față de parcă ar fi vrut să deslușească un suvenir pierdut printre pietrele drumului. Sărăcăciosul convoi dispăru printre porțile din fier larg deschise ale cimitirului. Pe Lamă îl chinuia acum o întrebare la care era cu-minte să nu-i afle răspunsul niciodată : ce căuta la o astfel de înmormîntare polițaiul Neacșu ? Era semn rău ? Era o întîmplare ? Scoase superstițios o bancnotă, făcu o cruce cu vîrful limbii pe cerul gurii și i-o întinse cerșetorului. Acesta o primi senin, i se cuvenea. Atîta doar că îl privi într-un fel ciudat, care îl stingheri pe hoț :

– Ce te uiți așa ? întrebă neliniștit Lamă. Ce-ți trece prin minte ?

– Vrei să-ți încerci norocul la casa negustorului, la asta te duce gîndul, nu-i așa ? Nu te sfătuiesc, domnule Lamă, las-o baltă. L-am văzut pe Străin, te rog ca pe fiul meu să renunți. Nu-l înfrunta.

– Ia mai slăbește-mă cu neroziile tale, smintitule ! se rățoi speriat hoțul. Ce tot cobești ? Smintitule !

Și Lamă sări în picioare îndepărtîndu-se cu pași repezi, cu gîtlejul uscat, spre circiuma lui Vilă.

„Bătrîn țicnit..." bombăni el și intră. Șutul sta cu o mînă opărită la masă, singur cu gîndurile vraiște. Înțelgător, Vilă îi puse înainte o jumăte de vin și un pahar curat, fără s-l tulbure cu vre-o vorbă nepotrivită. Cînd îi erau înecate corăbiile, Lamă bea puțin. Ceilalți mușterii – îl cunoșteau doar –, îl lăsară în plata domnului, văzîndu-și de cinzeaca lor. Se știa că hoțul avea principiile sale pe care nu le călca în ruptul capului : nu-i prăda pe **ai lui** sub nici-o formă. Cartierul Viilor îl adoptase ca pe un fiu bun și aici, în cîrciuma lui Vilă, venea Lamă să-și socotească loviturile, să le cîntărească și să le analizeze amănuntele, să elimine riscurile, cît era cu putință, sau – și asta nimeni nu bănuia – să mediteze la condiția sa amărîtă de spărgător solitar. Pentru Lamă era o lege să nu se întovărășească.

Intră veselă echipa lui Truman, groparu' : erau trei – Truman, șeful lor, Coțca, sîrbul cu vocea de miere, și Malunalt, uriașul cu suflet de copil. Vilă le arăta din ochi masa șutului, era pe nasoale, și cei trei clipiră că au înțeles cum stau lucrurile : aveau să bea la altă masă, să trăcălească d-ale lor. Pentru început cerură trei secărici și măsline. Malunalt pupa țoiu, nu era băutor ; Coțca îl zvîntă pe-al său și ceru încă unul ; Truman gusta secărica, își trimitea damfu în oscioarele nasului, era vreme.

Însfîrșit, Lamă își turnă un pahar, îl așeză atent în fața lui, fără să bea. „Dracu' să mă ia !" – își spuse și continua să privească paharul fără să-l vadă. Se ținea minte cu patima furatului de cînd, singură, ascunsă între lăzile uriașe pe care erau ciudate și îndepărtate inscripții : Amsterdam, Ist[illegible]ambul, Bristol, Caracas, litere negre pe [illegible] lemn auriu de brad, mirosind amețitor, m[illegible]amă-sa, o fetișcană ce nu împlinise șapte[illegible]spe ani îl aduse în lumea asta ticăloasă, [illegible] căreia el se jurase să-i ia tot ce avea : b[illegible]ani, bijuterii, sfeșnice, icoane... Tabache[illegible]re, ceasuri, lornioane, fără alegere, sim[illegible]țind încă în propriile lui mădulare durer[illegible]ea sfîșietoare a facerii, ce chinuise cumplit [illegible] trupul firav al femeii prea tinere întins prin[illegible]tre lăzi, butoaie cu pește, baloturi, în por[illegible]tul care avea s-o înghită în cele din urm[illegible]ă...

Crescuse în p[illegible]ort, agil, mlădios, iute la sînge, mereu în[illegible] nări cu mirosul puturos al algelor putre[illegible]de ; învățase de timpuriu lovituri neaștept[illegible]ate de șiș, fine și scurte, la nasture, care [illegible]e n-aduceau moartea ci doar teama acee[illegible]a animalică ce dilata pupilele haimanale[illegible]lor. Lamă i se spunea ; nimeni nu bănu[illegible]ia cîtă scîrbă și amărăciune îi aducea [illegible] cuțitu', prins în teaca de piele pitită la în[illegible]demînă, sub haină, în partea stîngă, [illegible] acolo unde el nu lovise niciodată, pe n[illegible]imeni, oricît de strîmtorat ar fi fost. Cine [illegible] îi pusese lui arma acolo – că el, Lamă, [illegible] de bună voie, nu !

Coțca se chem[illegible]chelise, începu să șoptească o dulce melodie : cuvintele povesteau despre viață și iubire, despre speranță și suflete ostenite de atîta așteptare. Despre moartea care va să vie, despre groapa singuratecă din uitatul țintirim. Femeia iubită pleca cu un altul..., și Coțca își ștergea rușinat ochii. Malunalt se gîndea la nevastă-sa. I-ar trebui sărăcuței o rochie nouă, cealaltă se ferfenițise toată, copilașilor ghete. Dacă se fac cireșele, prunele și caisinele la toamnă ar petrece și ei un pic. Frate-su, Ioan, se făcuse crîsnic, habar n-avea ! Era o lepădătură pioasă și zgîrcă cum nu se mai pomenise. O rîvnise pe nevastă-sa cînd aceasta fusese fată, o ademenise dar Tamara îl îndrăgise pe el deși, ce e drept, Malunalt n-ar fi crezut niciodată într-atîta noroc. Din răzbunare, Ioan nu le-ar fi împrumutat un sfanț, nici să-l arzi cu fierul roșu. Dar astea sînt gînduri cu care nu e bine să petreci printre pretenari, la crîșmă.

Truman mai ceru un rînd : **„Minus** pentru ăsta !" – și-l arătă pe Malunalt. Îngropase zeci, poate sute de morți – îi numea, firoscos, **decedați,** văzuse rude îndobitocite de durere, distingea un plîns lucrat de unu' veritabil, și-n somn ; prindea sclipătul lacom din ochii moștenitorilor, cuvintele repezi, dușmănoase, rostite printre dinți, căutăturile hrăpărețe ; nu-l supărau, nici nu-l dezgustau ; așa era alcătuită lumea și el, Truman, îi găsea înțelegere. „Cine știe ce poamă fusese **decedatu'** de se citea atîta ușurare pe fețele plînse ale neamurilor. Cestălaltu' o fi fost un om bun, de-l bocesc în halu' ăsta. Bun la suflet, larg la pungă, drept, dar unde scrie că nu trebuia să se sfîrșească și cu el într-o zi ? Așa că plîngeți-l, dați-i drumu' fără jenă, că de înviat, tot n-o să-l înviați".

Pentru Coțca, bețiа era ca arcușul pentru vioară. Numai dobitocii își închipuiau că el este un pîrlit de gropar. Ehei, cîte lucruri duioase zăceau într-însul ! Cînd își ungea gîtlejul cu băuturică, trupul lui se făcea sculă măiastră, ce își închipuiau mitocanii ăștia ? Avea stropi de soare și lună în voce ; era un artist pînă în vîrful unghiilor lui grosolane. Odată îl ascultase și-l felicitase strîngîndu-i mîinile cu respect însuși gheneralu' Suslănescu, și avea și uniforma pe el ! Se îmbătase gheneralu', lacrimile îi curgeau șiroaie pe obrajii lui bravi, nu mai contenea din băut – numa' șampanie franțuzească – astfel că întîrziase manevrele de la Calafat. Pentru isprava asta însuși regele Carol îi smulsese mînios frumusețe de galoane și medalii. Și ce dame invitase fostu' gheneral la chefu' ăla de pomină ! El, Coțca, scăpase ca prin urechile acului cu fuga. Că se zvonise că aveau să-l închidă pentru înaltă trădare sau spionaj, nu fusese în clar. Întîmplarea asta era cea mai dragă suvenire a sa.

Lamă își desăvîrșise planul. O voce din el, un instinct ascuns în fibrele sale răscolite, ca de fiecare dată înaintea unei lovituri, îl sfătuia să renunțe. Reușise, însă, mai greu ca altădată, să înăbușe teama care-i încorda abia vizibil mușchii fini ai feței. Nu încercase niciodată în cartierul lui : poate că asta îi era marea șansă. Să calce o singură dată legămîntul pe care îl făcuse cu sine ! Era liniștit. Ridică paharul și-l bău lacom, pe nerăsuflate. Lamă – i se spunea.

Primii plecară groparii. Le făcu vesel semn cu mîna. Coțca se clătina sprijinit de brațul lui Malunalt. „De ce n-o fi cîntat astă seară ?" – se întrebă nedumerit șutul. N-avea de unde să știe că acesta cîntase, el nu avusese urechi să audă.

Vilă rînduia paharele în rastel.

Plecară și ultimii mușterii.

Lamă plăti și se făcu nevăzut.

Hoțul pășea grăbit, călcătură ușoară, fricoasă, lipindu-se de casele pipernicite ale Fabricului. Beznă deasă să-ți scoți ochii cu ea. Se îndrepta spre unul din ascunzișurile sale, poate cel mai sigur. Acolo îl primea fierbinte Ilonca, fata care lucra la magaziile lui Nistor, negustorul de haine vechi. Gîndindu-se la trupul ei drăcesc, Lamă simți cum îl podidește un val de căldură și duioșie. O iubea nebunește pe micuța unguroaică, ar fi făcut moarte de om. Sări gardul din lătețe dese, rămase pitit o clipă ; mîngîie șuierînd încetișor căpățîna flocoasă a javrei care se gudură toată, tremurînd. Două ființe îl iubeau pe hoț : cîinele ăsta corcit și tînăra copilă. Numai că Ilonca habar n-avea ce învîrtea Lamă.

Întoarse cheia în broască și intră. Un miros de gaz îi înfioră nările. O să-i cumpăr o mașină de gătit. Din oia lustruită, cu mînere de nichel, hotărî el. Bău o gură de apă din chiscant, era rece, era bună. Pătrunse încetișor în odaie trăgînd ușa cu grijă în urma sa. Se căută de ripelțuri prin nesfîrșitele lui buzunare ; scăpără un băț și, în lumina plăpîndă care izbucni, o văzu pe Ilonca dormind cu fața în sus pe sofaua lipită de perete ; o privi deaproape – tot mai de-aproape. Îi căută gura, fata se răsuci înspre el lipindu-se toată, îl știa, îl așteptase :

– **Te vagy, szerelmem ** ?** șcinci ea și respirația îi mirosea a somn abia început, toată făptura ei îl aștepta, temătoare și lacomă, se făcuse femeie, el o făcuse, o învățase cu îmbrățișări nesfîrșite, cu sărututi arzătoare și meșteșugite pe care numai femeia iubită ți le poate da. O secătuise cu puterea lui bărbătească, o iubea cu dichis nerușinat, îi rupea respirația precipitată care îi frigea ca un acid, o făcuse să gîngurească și să țipe neobrăzat, o iubise pînă la sleire.

În cîte dimineți nu plecase Ilonca amețită la lucru, cu toată ființa ei otrăvită de atîta dragoste, pentru că nu putuse fura o clipă de somn nopții petrecută lîngă bărbatul pe care îl socotea al ei ?

Hoțul se lungise, gol, alături de femeia sa ; aștepta s-o cuprindă somnul, sub pled era cald, în curînd ea va adormi.

Și-atunci se va putea gîndi pe îndelete la șansele pe care le avea.

** Tu ești, iubitule ? (în lb. maghiară – n. a.).

* Fragment din romanul „ÎNTOARCEREA PEREGRINILOR".

istorie-document

ECOUL ARĂDEAN AL REVOLUȚIEI DE LA 1821 DIN ȚARA ROMÂNEASCĂ

Una din preocupările majore ale istoriografiei arădene o constituie, permanent, elucidarea răsunetului local al marilor evenimente naționale, cu implicații adînci pentru viața întregului nostru popor. În acest sens, aniversarea nașterii lui Tudor Vladimirescu, (1780) a intensificat cercetările, în arhivele din țară și străinătate, privitoare la anul revoluționar 1821.

Astfel, o primă constatare ce se poate desprinde din izvoarele documentare este că anul 1821 a corespuns unei perioade agitate, pe meleagurile arădene. Frămîntările locale au fost generate, mai ales, de lăcomia moșierimii, pornită spre acapararea pămînturilor deținute pînă atunci de către țărănime. Este semnificativă, în acest sens, jalba agricultorilor din suburbiile Aradului care se plîngeau că nobilimea le-a răpit pămîntul cultivat de către dînșii. Mișcări țărănești, generate de abuzurile „domnilor de pămînt", sînt atestate în zona Pleșcuța–Hălmagiu, precum și frămîntări ale maselor în localitățile Sepreuș, Șicula, Adea, Șiria etc. Pe acest fond, izbucnirea revoluției din anul 1821 în Țara Românească, sub conducerea lui Tudor Vladimirescu, a produs un puternic ecou în Transilvania, cu atît mai mult cu cît izvoarele documentare dovedesc că, proclamația de la Padeș, în care Tudor Vladimirescu a definit programul revoluției, precum și alte documente ale acesteia, au pătruns și în Transilvania. Aceleași izvoare vorbesc și despre faptul că românii transilvăneni îl așteptau pe Tudor Vladimirescu cu speranța că le va aduce eliberarea socială și națională.

Apreciind cu luciditate intensitatea acestor frămîntări sociale și naționale, autoritățile locale reacționare priveau cu vădită neliniște desfășurarea evenimentelor de dincolo de Carpați, căutînd să prevină extinderea revoluției pînă în Banat și Crișana și să oprească orice participare, orice ajutor, trimis din aceste părți revoluționarilor lui Tudor.

Așa, de pildă, cunoaștem, în acest sens, o adresă, inedită, a prim-pretorului plășii Arad, precum și o seamă de ordine ale orașului și comitatului Arad. În cadrul acestor documente, o atenție deosebită a fost acordată problemei armelor, a sprijinirii revoluționarilor prin furnizarea de arme. Prim-pretorul sublinia că este strict interzis de a se trimite arme în Țara Românească și în Moldova, de a se sprijini „revoluția împotriva Porții Otomane". În continuare, se dispunea că **„în cazul cînd locuitorii Aradului ar voi să adune, sau deja au și adunat în taină, arme pentru revoluționari, primăria să ia de îndată măsuri pentru sechestrarea armelor și arestarea persoanelor vinovate"**, armele în cauză urmînd a fi **„transportate fără întîrziere la sediul primpretorului"**.

Soarta oierilor transilvăneni, inclusiv bănățeni, foarte numeroși, care se aflau cu oile la păsunat în Țara Românească, era, de asemenea, reflectată în documentele despre care vorbim. Știri tot mai alarmante soseau în Transilvania, despre atrocitățile comise de trupele intervenționiste turcești, nu numai împotriva revoluționarilor, ci și a oierilor în cauză. Se arată că în „districtul Brăilei" și în Oltenia turcii au răpit turmele oierilor din Transilvania, asasinînd pe păstorii lor. Alarmate, pentru a mai salva o parte din această bogată sursă de venituri, autoritățile transilvănene, inclusiv cele ale fostului comitat Arad, au dispus, prin mai multe ordine circulare, primirea în orice loc și în orice condiții, precum și asigurarea întreținerii oierilor și turmelor acestora, reîntorși de dincolo de Carpați.

Cu totul altă situație aveau refugiații care nu se încadrau în profesiunea de oieri, cărora li s-a instituit un regim special, îngrădindu-li-se aproape orice libertate de mișcare. Astfel, prin ordinul 67 din 4 septembrie 1821, dat pe baza dispoziției primite de la Consiliul locotenențial regal maghiar, vicecomitele comitatului Arad interzice deplasarea refugiaților sosiți din Țara Românească pe teritoriile confiniilor militare, înțelegînd și pe cele bănățene, deoarece „și așa populația din aceste teritorii era destul de agitată". Se dispunea întocmirea de liste nominale despre acești refugiați și trimiterea lor cît mai departe de Țara Românească. Desigur că tăișul ordinului sus-amintit, viza în primul rînd pe revoluționarii lui Tudor, care soseau din Oltenia odată cu înăbușirea revoluției, autoritățile habsburgice căutînd, astfel să împiedice reluarea acțiunilor acestora, de pe teritoriul imperiului.

Andrei CACIORA
Eugen GLÜCK

viața literară

Festivalul de poezie Mihai Eminescu

Între 14–18 iunie, a avut loc cea de a VI-a ediție a Festivalului de poezie Mihai Eminescu.

Festivitatea inaugurală, de la Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași, a fost deschisă printr-un vibrant cuvînt al poetului și dramaturgului Andi Andrieș, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Iași. Au luat cuvîntul : Petru Enache, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Iași al P.C.R., Constantin Chiriță, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, Vasile Nicolescu, Director în Consiliul Culturii și Educației socialiste și M. R. Iacoban, secretarul Asociației scriitorilor din Iași. A urmat un recital de poezie, sub semnul nemuritorului Luceafăr al poeziei românești.

Un numeros grup de scriitori din Asociațiile de scriitori din București, Cluj-Napoca, Timișoara, Iași, Sibiu, Tîrgu Mureș și Brașov au refăcut unul din itinerariile parcurse de Marele Poet. Popasurile de neuitat de la Ipotești, Botoșani, Suceava, Toplița, Tg. Mureș, Blaj și Brașov au fost încheiate printr-un pelerinaj la cimitirul Bellu din București, unde participanții la Festival au depus o coroană de flori la mormîntul Poetului. Au participat : Andi Andrieș, Petre Anghel, Antoaneta Apostol, Cezar Baltag, Nicolae Barbu, Horia Bădescu, Nikolaus Berwanger, Petre Bucșa, Doina Cetea, Ioana Crăciunescu, Anghel Dumbrăveanu, Ovidiu Genaru, Al. Husar, Carolina Ilica, M. R. Iacoban, Negoiță Irimie, Dumitru M. Ion, Dan Laurențiu, Domnița Petri, Teohar Mihadaș, Ion Mircea, Dumitru Mureșan, Marcel Mureșanu, Aura Mușat, Florin Muscalu, D. R. Popescu, Cornel Popescu, Nicolae Prelipceanu, Ioanid Romanescu, Ion Roșu, Corneliu Sturzu, Nicolae Stoi, Gheorghe Tomozei, Nicolae Turtureanu, Ion Țărau, Lucian Valea, Damian Ureche, Horia Zilieru.

La recitalurile de poezie de la Iași, Ipotești, Tg. Mureș și Blaj li s-au adăugat numeroși poeți din aceste localități.

Programul Festivalului de poezie Mihai Eminescu a cuprins numeroase alte manifestări – sesiuni de comunicări la Iași și Botoșani, șezători literare, lansări de cărți, expoziții etc.

Manifestare de mare amploare, Festivalul de poezie Mihai Eminescu s-a constituit ca un omagiu profund adus celui mai mare poet al neamului nostru.

limbă și stil

Economie

Programul săptămînal „radio-tv" (ce păcat că revista se găsește atît de greu !) înseamnă pentru mine, între altele, o prețioasă sursă de investigare a „noului" lingvistic. Strîns legată de realitatea socială, de dinamica societății – pe care se străduie să le oglindească fidel și prompt, sub toate aspectele – televiziunea se izbește adesea de „neajungerea limbii" (I. Budai-Deleanu), care se vede și ea obligată să „țină pasul", pentru a exprima, exact și nuanțat, mersul înainte al societății, de la tendințele generale, caracteristice unei epoci, pînă la ceea ce am putea numi „pulsul" fiecărei clipe.

Deschid, așadar, nr. 23/ 1980 al revistei (săptămîna 1–7 iunie) cu speranța – îndreptățită de alte asemenea experiențe, de obicei reușite – că șansa îmi va surîde și voi izbuti să „undesc" ceva. La „pagina a 6-a" (iată, mi-am zis, o publicație care respectă, încă, prescripțiile „academice" cu privire la formarea corectă a numeralului ordinal !), printre altele, descopăr, pe programul 1, la orele 19,30, o emisiune intitulată : **Dosarul resurselor refolosibile.** Tresar. Fuga la dicționare : victorie ! Cuvîntul **refolosibil** – expresie lingvistică a unui imperativ social al vremii : economisirea – nu este înregistrată niciunde. Deduc că am a face cu un derivat „tinerel", dar aflu, cu interes, din emisiune că el se bucură de o recurență din ce în ce mai mare în mediile de muncă respective.

Ce este interesant în structura lingvistică a acestui cuvînt ? Să-l supunem „analizei". Ultimul element, ireductibil, îl constituie „rădăcina" **folos**, unul dintre cele mai vechi neogrecisme, atestat chiar din primele scrieri românești, sinonim cu regionalismul **hasnă**, împrumutat, acesta din urmă, din maghiară. Menționez că, datorită polisemiei, frazeologiei și forței sale derivative, **folos** s-a instalat temeinic în vocabularul de bază al românei, alături de alte cîteva grecisme cum sînt : **boboc, frică, hirtie, minie, pat, patimă, pedepsi, piper, prisos, proaspăt, sigur, sosi, traistă, vopsi, zahăr.** Din **folos** româna și-a format cu înlesnire verbul corespunzător : **a folosi.** Aici încep „dificultățile", căci, teoretic, **-bil,** sufix neologic, s-ar combina numai cu verbe noi : **atacabil, convertibil, educabil, remarcabil.** De obicei, sufixul conferă verbului căruia i se anină o valoare **pasivă : educabil** înseamnă „(cel) care poate fi **educat**". În ultima vreme însă, **-bil,** capacitat cu o superioară densitate semantică, și-a extins zona de acțiune, derivînd adjective și de la cîteva verbe vechi : **arabil, băubil, citibil** (cf. **lizibil**), **găsibil** (cuvînt urît : „cînd ești **găsibil** ?"), **locuibil, plătibil** („mobilă **plătibilă** în rate"). Așa se explică posibilitatea obținerii derivatului **folosibil** „care poate fi folosit". Cu ajutorul, acum, al prefixului, tot neologic, **re- (reciti, reîncepe, reveni),** româna și-a creat – am putea spune : sub ochii noștri ! – adjectivul **refolosibil,** înzestrat cu o uimitoare concentrație semantică, echivalînd cu o întreagă propoziție atributivă : „Care **poate fi** folosit **din nou**". Grupurile de cuvinte subliniate în „definiție" indică valorile semantico-gramaticale ale celor două afixe : **poate fi (-bil), din nou (re-).**

„Economia" (de efort) acționează, prin urmare, și în procesul comunicării lingvistice : **refolosibil** este o ilustrație convingătoare a tendinței firești către **brevilocvență.** În această privință, Sextil Pușcariu îl citează pe K. Bühler : „A vorbi bine înseamnă a face economie".

G. I. TOHĂNEANU

cenacluri

„Suflet nou"

Cenaclul literar „Iulian Grozescu", din Comloșul Mare, prin animatorul și omul de cultură care este profesorul de română Traian Galetaru, *a editat un caiet literar artistic, în genul caietelor cenaclurilor din Buziaș, Timișoara, Variaș.*

Alături de cîțiva tineri condeieri, în genere poeți, precum studenta Ana-Lucia Ciolac, muncitoarea M. Timofte, elevii Claudia Grozescu, M. Valea, Eugen Pascu, Dorina Ban, Iulian Micłău, Monica Wesching, caietul mai beneficiază și de semnăturile profesorilor Silviu Besu, venind cu date ale istoricului Comloșului, ale inițiatorului cenaclului, Traian Galetaru, cu un material privind sensul revistei „Suflet nou", în viața satului bănățean, și ale țăranilor Ștefan Ciolac-Buleandră, culegător de folclor, și Michael Holzinger, autor al unor scenete din viața satului.

Avînd coordonator literar pe scriitorul Mircea Șerbănescu, beneficiind de aportul unui tînăr plastician ca Ioan Oprescu și de grija metodistului Aurel Gh. Ardeleanu, Caietul „Suflet nou" este dovada elocventă a efervescenței spirituale în viața satului românesc bănățean.

Radu VOINEA

Dan Emilian Roșca

OCEANE – OCHEANE – OCAZII

Ed. Litera – 1980

Între tinerii poeți timișoreni ai „ultimului val", **Dan Emilian Roșca** face o figură aparte. El poate fi apropiat doar de Marcel Turcu, prin extensia poeziei sale spre un surrealism blînd, dominator, dar nu devorator, iar, în simțul pentru grotesc, parodic, joc, de Șerban Foarță.

Dar dacă poezia sa s-ar putea revendica de la suprarealiștii români, tematic, ori ca atmosferă și vocație livrească, trimiterile ei pot trece prin Edgar Allan Poe, în linia simbolismului sumbru și pur, coborînd, la noi, spre Bacovia. Sentimental drapat de o stare de ingenuitate agresivă, sau ironică, Roșca are simțul detaliului, finețea cultivată a lecturii. Un livresc cenzurat. Tablourile sale de interior sînt monocorde, pal coloristice, dar fanteziste. El face nu descrieri, ci notații intimiste. De aici, laconismul, repetarea obsesivă a unor imagini – cheie (bacoviene ?). De aici, melopeea sau exotismul, aerul de panopticum tragi-comic. El inventă, în linia poescă, tipuri, sonuri, oriolle, morella ș. a., jocuri de cuvinte sau similitudini de simboluri. Seriozitatea și puerilitatea stau ingemănate aici, ca și aerul sever, clasicist, alături de invenția bizară, livrescă, de tip poesc.

Sentimentele ce domină poemele sale ? O adolescență tardiv refulată, văzută în naivitățile ei, ca un fel de visătorie deșartă, o virstă a neșanselor. Totul, trecut, însă, prin filtrul unei cenzuri ironice. Mai domină această poezie și un sentiment al tragismului amical, al insingurării cinice, al dezrădăcinării și tranzientei. Al maculării iluziei pretimpurii :

„Mi-e dor de pierzanie mi-e dor / în nămolul inimii mele o stea / și un cîntăreț orb / nu mai au pentru cine cînta" (Terra cognita).

Aici, ceața e draperia după care se joacă piesa. Ceața bacoviană, dar mai senină, mai puțin compactă, mai „modernă", ce devine fundal.

Preluînd motivul arlechinului, ce vine, prin Picasso și Chagall, pînă în poezia lui Max Jacob, spre surrealiștii români, Roșca vede, ca și Șerban Foarță, lumea ca circ și circul ca lume. Deprimarea arlechinului – poet e drapată sub hohotele de ris. Poetul, un arlechin modern, de un tip aparte, colindă lumea ca un rezoneur, ca o oglindă în care se repetă pe sine, odată cu universul înconjurător, prins în incertitudini, în cleștele deprimării, deschis doar de risul interior, fantezist, al paiaței-arlechin :

„Spuneți-mi prieteni / spre a treia stea / care e drumul / care este vorba / ce deschide porți / în netimp și spații / fără vii și morți / filă-ngălbenită / iz de paradis / unde e tărîmul / ce mi l-ai promis" (Shambale).

Simbolist, cu tente surrealiste, sentimental cenzurat, ironic și fantast poesc, bacovian prin atmosferă de interior, prin colorit monocord, inhibat în planul iluziei, al eroticii, fantezist, dar nu ieșind din aria bunului simț, dominat de un echilibru al clasicului hrănit cu lecturi moderne, un „intelectualist", cu notații himerice, **Dan Emilian Roșca** se înscrie prin acest prim volum, notabil, într-o posibilă orientare a poeziei tinere timișorene.

Ion ARIEȘANU

miniaturi ● miniaturi

2050 - file de istorie

ORIGINEA DENUMIRII MUNȚILOR CARPAȚI

Explicarea denumirii Carpați s-a încercat pe seama limbii albaneze și ilire (Decev, Capidan, Georgiev, Bonfante etc.). În albaneză există cuvîntul „kacpe" însemnînd-stîncă –, dar atît filiera ilirică prea depărtată de spațiul carpatic cît și sensul cuvîntului albanez (stîncă) nu pare a fi contribuit la denumirea munților noștri. Se admite în general că denumirea ar proveni de la tribul dacilor liberi al carpilor, amintiți în afara hotarelor Daciei cucerite de romani. Aceștia ar fi dat numele lor întregului șir de munți din Slovacia și pînă la Porțile de Fier ale Dunării. Ni se pare însă mai corect ca atît munții cît și dacii liberi să-și fi luat numele de la aceeași sursă.

Termenul Carpați este o veche denumire tracică ce poate fi explicat prin anumiți termeni din sanscrită, limbă indoeuropeană înrudită cu limba tracă. În sanscrită, „karpața" înseamnă „stofă de bumbac", „stofă de lînă". În sanscrită, deci, termenul a fost legat de materia din care se confecționa îmbrăcămintea și presupunem că la origine Carpați (redat de scriitorii antichității sub formele Carpathes, Carpatis) desena materialul din care se confecționa îmbrăcămintea și care a fost lîna oilor, termen extins după perioada de migrație a inzilor în cîmpia indo-gangetică la arbustul de bumbac prin termenul „karpasa" semnificînd „arbore de bumbac".

Transferarea cuvîntului „karpața", atît munților cît și unui trib dacic, s-a întîmplat în epoca cînd dacii au descoperit că, pe lîngă carnea și blana lor, oile pot oferi și lîna. Lînă care după ce a început să fie prelucrată a înlocuit îmbrăcămintea grea de blană și a dus la diversificarea îmbrăcămintii. Această etapă importantă în istoria civilizației umane a realizat un salt calitativ în viața socială și economică, avantajele acestei descoperiri ducînd la sporirea rapidă a turmelor de oi, a oamenilor care se ocupau de creșterea lor și valorificarea materiilor prime.

În trecutul îndepărtat și pînă aproape în zilele noastre, Carpații constituiau o imensă zonă furnizoare de lînă, provenită de la numeroasele turme de oi. Cît de activă a fost viața dacilor se poate vedea concret în metopele Columnei lui Traian, a cărei copie este prezentată la dimensiunile ei naturale – la muzeul Național de istorie din București. Astfel, metopa 12 înfățișează trupe romane de auxiliari construind un castru, lîngă care, într-o zonă de conifere, se află stoguri de fîn aidoma căpițelor de fîn din zilele noastre, din zona mijlocie a munților. Este evident faptul că ele au constituit rezerve de hrană pentru vitele cornute mari și mici ale gospodăriilor din această zonă. Dacă această metopă constituie o indicație cu privire la una din străvechile ocupații ale dacilor, metopa 22 ne arată că, pentru daci, creșterea oilor era una din îndeletnicirile lor vechi și obișnuite. În această metopă sînt reprezentați bătrîni și femei retrăgîndu-se spre munte. La vale, sînt prezentate oi moarte – cu picioarele în sus – sensul metopei părîndu-ni-se clar cînd sugerează opțiunea de nimicire a turmelor de către romani, pentru a lovi în una din resursele de trai ale populației dacice. Metopa 59 reprezintă o fortificație cu palisade, foarte asemănătoare stînelor întărite, ale căror machete se află la muzeul militar central din București. În metopa 64, corespunzînd etapei de la sfîrșitul primului război dacic, se reprezintă dărîmarea cetăților dacice, chiar de către daci, pentru îndeplinirea condițiilor de pace cerute de romani. Alături de populația refugiată pe văi sînt reprezentate oi, capre și vaci. În metopa 124, la sfîrșitul celui de al doilea război cu dacii, este reprezentată coborîrea populației dacice din munți la vale, sugerînd revenirea populației, refugiată pe timpul războiului, acasă. Populația este însoțită de turme de oi.

Mai tîrziu, după cum o redă semnificativ monumentul funerar al „primarului" din Capidava, pe care este înfățișat un cioban îmbrăcat într-o lungă și mițoasă sarică, alături de niște oi, pe timpul ocupației romane în Dacia, oieritul se afla la loc de cinste. În aceste condiții, desigur, Carpații și-au binemeritat denumirea, în sensul că au fost „locul unde se procura materialul pentru confecționat îmbrăcămintea" – lînă –, care a fost realizată și valorificată din abundență pe acești munți de către triburile tracice. Termenul Carpați poate fi deci un nume dat munților de către strămoșii noștri daci, cu mii de ani înaintea erei noastre. Păstrat pînă astăzi, și el dovedește continuitatea milenară a poporului nostru pe aceste străbune plaiuri.

Aurel BERINDE
și Simion LUGOJAN

accente

„Mehedințul literar artistic"

Ca și Caietul „Semenicul", publicație a cenaclurilor din Caraș-Severin, „MEHEDINȚUL LITERAR ARTISTIC", primul caiet de acest gen apărut la Drobeta-Turnu Severin, vrea să fie o tribună de afirmare a valorilor literar-artistice ale frumosului ținut de la Dunăre. În cuprinsul celor 32 de pagini, publicația mehedințeană adună circa 50 de semnatari. Important ni se pare că valorile (literare, în speță) care s-au format în acești ani în Mehedinți se integrează în creația literară nu numai a Severinului, ci și a țării. Astfel, scriitori precum : Valeriu Armeanu, N. Calomfirescu, Ileana Roman, Romulus Cojocaru, Victor Rusu, Gelu Negrea, Eugen Măicăneanu, N. Jinga, Ion Șerban Drincea, C. Giculescu, Viorel Mirea, G. Jinga devin nume de referință pentru literatura ce se scrie în Mehedinți. Alături de ei, se afirmă o mișcare de cultură și artistică ce-și adună semnatarii în acest prim număr literar artistic, precum : V. Pârvulescu, S. Manolea, E. Popescu, Mitu Măneanu, V. Tătaru, R. Pletea, P. Ciobanu, M. Rogobete, D. Basoancă, D. Buciumeanu.

Apelînd și la nume notorii ale unor personalități ale culturii precum sculptorul Vasile Lucaci, criticul literar Nicolae Manolescu, istoricul literar Emil Manu, publicația severineană se distinge însă prin valorificarea creației locale, prin încercarea temerară de-a o impune atenției publice. Ceea ce credem că denotă un efort demn de toată stima, fiind un elogiu adus spiritualității locului și împlinirii sale în acest timp istoric.

R. V.

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Zina nopților – **Progresiv TM ;** 2. Bal la Apahida – **Semnal ;** 3. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu ;** 4. Zborul – **Pro Musica ;** 5. Din Apuseni la Răsărit – **Mircea Baniciu + Roșu și Negru.** SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. What's Another Year – **Johnny Logan ;** 2. Another Brick in the Wall – **Pink Floyd ;** 3. Call Me/Atomic – **Blondie ;** 4. Coming Up – **Paul Mc Cartney ;** 5. One Step beyound – **Madness.**

CURIER ...

Tatiana Sabău – București : piesa din genericul serialului „Ewing Oil Co." nu e scrisă special pentru acesta. Este o compoziție mai veche a lui Floyd Kramer intitulată „Greetings from Dallas". Legătura e evidentă și de înțeles ... În ce o privește pe Tanya Tucker din „Bastardul" (ai ce ai cu serialele !) aceasta e într-adevăr una și aceeași persoană cu cîntăreața de Country de care amintești. T. T. s-a născut la 10 oct. 1958 în Seminole-Texas. Debutează la 14 ani dar afirmarea urmează abia în 1972 cu piesa „Delta Down" iar în 1974 intră în topul de C&W cu „Would you lay with me". A deținut un rol principal și în filmul „Jeremiah Johnson". **Sava Vuici – Loco :** participarea la „Müncher Jazz Fest '80) (10–12 iulie a. c.) e într-adevăr „de zile mari" ; Brecker Bros ; Dizzy Gillespie ; Dave Brubeck ; John Mc Laughlin ; Fats Domino ; Stan Getz ; Archie Shepp ; B. B. King ; Dușko Gojkovic ș. a. Sonorizarea va fi asigurată de prestigioase firme ca JBL, MIDAS, AKG. Tot în această perioadă la München vor cînta grupurile Santana și Led Zep. **Takacs Renate – Loco :** treci pe la sediul redacției (la secretariat, la tov. Maria Amza) unde te așteaptă cartea pe care ți-am promis-o. **Elfriede Norman :** am notat propunerea pentru top. Logan îmi place, deși îmi amintește de Rafferty. **Frederic Auer – Mediaș :** amănuntele din scrisoarea ta n-au nici o tangență cu profilul rubricii noastre și nu cred să intereseze. **Rocky – Mediaș :** „Knock On Wood" e lansată în 1965 de Eddie Floyd. **Diana Torneanu :** nu e vorba de coincidență ci pur și simplu de o scăpare de care mă fac eu vinovat. Scuze ! Încă nu dețin date semnificative despre cîntărețul amintit. Voi reveni. **Rodica Iancu :** Doctor, help me, please" cu „A la carte" (Olanda). **Radu Vilău :** despre frații Bolland nu dețin date, deocamdată. **Ion Grancea – Coșteiu :** am predat memoriul de activitate. Mulțumesc pentru poză.

Petru UMANSCHI

MIRCEA ELIADE

(Urmare din p. 8)

Niciodată scriitorul Mircea Eliade nu a fost indiferent față de om. **Noul umanism** propus de știința pe care o reprezintă încearcă o nouă integrare în totalitate ; de la protoistorie la postistorie, una reprezentînd-o (coincidentia oppositorum) pe cealaltă. **Condiția umană** este subiect permanent al operei sale. Comparația cu Malraux, încearcă într-o anchetă care fixa un moment al reportajului românesc (și care suna ca un repros în acei ani : 1934) poate fi semnificativă azi, în momentul în care opera lui Mircea Eliade poate fi înțeleasă nu parțial, ci studiată în cadrul unei totalități ...

Reportajul existenței primului om postistoric – oceasta ar fi trebuit să fie **Tinerețe fără tinerețe.** Din punctul de vedere al strictei literaturi, ea poate intra într-o competiție cu o serie de opere science fiction, cu o serie de piese ce, de la Durrenmatt la dramaturgii documentului, au putut atrage atenția asupra pericolului ... Melancoliile scriitorului ... Să încercăm o nouă interpretare, și ea posibilă, dincolo de intențiile autorului ? Să observăm că singura operă totalizantă – cea literară – intră în impact cu civilizația a cărui sfîrșit îl pregătește ? Bătrînul-tînăr, noul Faust (în opera lui Mircea Eliade nu există însă nici un pact cu diavolul ; el este înscris în „condiția umană") nu mai avertizează. Nu mai are cînd. El recepteză semnale, un număr nesfîrșit de semnale ... într-o resemnare deplină.[1]

[1] Sau acceptare dramatică. Vezi **L'Epreuve du labyrinthe** p. 137–139. Precum și (privind statutul nuvelei) 203.

RADIO-TIMIȘOARA

MIERCURI – 9 IULIE – ORELE 21

● Actualități din viața literară. ● Ca un fagure de miere – Prof. Dr. G. I. Tohăneanu. ● 2050 de ani – de la Crearea primului stat centralizat dac – Reflectarea în poezie. ● Bloc notes de scriitor. Frogment de roman de Radu Ciobanu. ● Invitatul emisiunii – Prozatorul și publicistul Teodor Bulza. ● Cronica de librărie.

mapamond

EPISTOLARIUM

„Literaturnaia Gazeta" publică, aproape număr de număr, corespondența unor importanți scriitori dispăruți – Konstantin Fedin, Konstantin Simonov, Nikolai Tihonov – adresată diferitelor personalități ale culturii sovietice sau, și mai des, cititorilor care de la ei caută diferite sfaturi. Din toate scrisorile se remarcă o deosebită responsabilitate față de cuvîntul scris, față de cei care se află la început de drum și care adeseori trebuie „struniți" în avîntul lor. „La Dvs. cuvîntul se revarsă, și curge, curge ..." îi scrie Fedin Mariei Pecenko, „iar în proză cuvîntul trebuie să fie turnat, nu numai revărsat".

În această corespondență însă apar și scrisori adresate pe un alt ton, de aprecieri pline de însuflețire, venite din inimă, cum sînt cele adresate în 1967 lui V. M. Sukșin, un extraordinar povestitor, dar și un mare creator de filme, dintre care „Kalina roșie" este incotenstabil o capodoperă. „Stimate Vasili Mihailovici" – scrie K. Fedin – „în clipa asta am primit șpalturile de la numărul nouă al lui „Novii Mir", am citit cele două povestiri ale Dvs., și după prima am și apucat stiloul ca să vă scriu – despre ce ? – numai ca să vă spun că sînt înmărmurit, emoționat de excepționala Dvs. artă de prozator. M-am gîndit să mă limitez lăudîndu-vă povestirea „Din profil și en face", dar, punînd în ordine șpalturile, m-am oprit la „Cum a murit bătrînul", care m-a emoționat la fel de mult. Știu că mă veți înțelege : în povestiri nu există umbră de sentimentalism, eu însumi n-am suferit niciodată de această boală. În ele te tulbură și-ți trezește emoția veridicitatea copleșitoare a cuvîntului Dvs., acceptat de eroii operei, și prin cuvîntul autorului dat personajelor. Eu v-am admirat și înainte, de nenumărate ori, capacitatea extraordinară de a zugrăvi personajele cu ajutorul dialogului. În acest sens măiestria Dvs. se desăvîrșește pe zi ce trece. Nu am alte intenții decît, ca simplu cititor, să vă spun un mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați pricinuit-o prin bucățile citite".

Din păcate, Șukșin avea să moară cîțiva ani mai tîrziu, în 1974, în plin avînt creator, în timp ce lucra la filmul lui Serghei Bondarciuk, „Ei au luptat pentru patrie" și unde avea să dețină unul din rolurile principale.

Scrisorile lui K. Simonov, a cărui moștenire epistolară e deosebit de mare, vorbesc despre alte preocupări. Avînd o activitate socială deosebit de intensă, el și din spitalul la care era internat trimite mesaje celor care aveau de îndeplinit anumite sarcini. Printre ele se remarcă scrisoarea prin care Simonov arată cum ar putea fi mai bine organizată comemorarea lui Nikolai Leskov, de la a cărui naștere se împlineau atunci 150 de ani. Cu acest prilej scriitorul vizitează casa memorială a marelui dispărut și asistă la ridicarea unui frumos monument.

echo

EXPERIMENT SOCIOTERAPEUTIC

...Zi **obișnuită,** „de meci", pe terenul aflat în incinta Spitalului de psihiatrie din Jebel : echipa locală, revelația campionatului județean de fotbal din acest an, a întîlnit pe teren propriu formația campioană, „Textila" Timișoara. Meciul fiind amical, s-a jucat pentru suporteri, pentru „spectacol" ...

...Și tot **pentru spectacol** – un spectacol „de sunet și lumină" în aer liber – a cîntat apoi, ca de obicei, adică foarte bine, „Pro musica". Tinerii aceștia și-au cucerit și acum spectatorii cu frenezia „Cailor de argint", cu ritmul debordant al muzicii country, cu melancolia inconfundabilă a „Glossei", cu învăluitoarea căldură din „Bună dimineața, tei !" ...

Puțini dintre cei prezenți, cîteva sute la număr, știau că participă la finalizarea unui experiment medical, poate unul dintre cele mai interesante din cîte a înregistrat în ultimul deceniu psihiatria românească. Ar fi putut bănui după porțile larg deschise ale Spitalului, după amestecul vestimentar obișnuit unei „zile de vizită". Era într-o vineri ... Experimentul se integrează într-un sistem terapeutic practicat în cadrul Spitalului, constînd în deschiderea acestei lumi izolate către universul macro-social, acțiune cu dublu efect : pe de-o parte, asupra pacienților, care sînt ajutați să-și redobîndească sentimentul existenței în societate, pe de altă parte, asupra prejudecăților noastre față de maladiile psihiatrice. Astfel, demonstrînd că, fecundată de actul artistic, comunicarea între oameni este oricînd posibilă, **axioterapia** devine o formă superioară a practicii socioterapeutice. Metoda, pusă la punct de dr. **Florian Gâldău,** cu sprijinul unui perseverent colectiv medical și cu valorosul aport al conf. dr. **Ștefan Stöessel** se dovedește a fi, metaforic vorbind, o cale de readucere la țărm a terifiantei **stultifera navis** ...

Data acestui Început care își așteaptă posibilele replici din partea specialiștilor și a oamenilor de bine ipostaziați aici ca veritabili terapeuți : vineri, 13 iunie 1980 ...

Marian ODANGIU

sublinieri

MIRCEA ELIADE, de la protoistorie la „postistorie”

EUGEN COGAN : „Decebal”

Iubind patetic marile valori ale „tradiției enciclopedice” ale culturii românești, avînd conștiința apartenenței la această tradiție ilustră, **Mircea Eliade** trăiește, precum puțini, sentimentul că rareori marii noștri oameni de cultură au dus pînă la capăt intuiții, ginduri, idei. Scrisul său poartă obsesia necesității operei totalizante, cea care să recupereze, chiar și în stadiul de schiță, idei ce ar fi putut pieri altfel, sufocate de maldărele de bruioane, de hîrtii nesemnificative, de vacarmul altor și altor serii de hîrtii vecine. Jurnalul ca operă totalizantă e mereu prezent între faptele de creație ale lui Mircea Eliade ; în jurul **jurnalului** gravitează, aș îndrăzni să spun, marile sale opere ; scriindu-și opera, el are, în același timp, obsesia timpului trăit, acela pierdut și totodată acceptat de autobiografie ; o autobiografie reală și totodată ipotetică, „condamnată” de nesansa și salvată de șansă. Marile metafore ale lui Mircea Eliade (a labirintului, a insulei, a pădurii și vom arăta altădată, a pînzei de paianjen — a plasei) pulsează sub semnul confesiunii — rar liniștite ; orgolioase, patetice, melancolice, uneori — rar — mizantropice. Care ar fi drumul său adevărat, calea sa reală, iată întrebări obsedante în timpul unei creații, înfăptuită într-un ritm infernal, cu o putere de muncă rară. Titanismul operei lui Mircea Eliade poate fi judecat și prin ambițiile primei sale tinereți. Firele „subterane” care leagă pasiunea sa pentru Renașterea italiană și „vocația sa de orientalist” pun mai bine în lumină contextul creației lui Mircea Eliade. Într-un **septembrie 1957,** la Florența, scriitorul notează (**Fragments d'un journal**) : „Primii mei inițiatori în indianism au fost italienii... Mai semnificativ este chiar faptul de a fi ales India ca principal cîmp al cercetărilor mele chiar în momentul în care studiam, în Italia, Renașterea italiană. Într-un anumit fel, aș putea chiar să afirm că pentru tînărul care eram orientalismul nu era decît o nouă versiune a Renașterii, descoperirea de izvoare noi și întoarcerea la **izvoare abandonate, uitate.** Eram, poate fără s-o știu, în căutarea unui nou umanism, mai larg, mai îndrăznet decît umanismul Renașterii, prea dependent de modelele clasicismului mediteranian... ca și umaniștii Renașterii, o imagine provincială a omului nu mă satisfăcea, și că în fond visam să regăsesc modelul unui „om universal”. Tinerețea lui Mircea Eliade e „titaniană”, în sensul în care trebuia să elimine granițe, să descopere „condiția umană” dincolo de limitele pe care tînărul le simțea și le presimțea în cercetarea clasică ; o nouă totalitate și o nouă totalizare a celor înconjurătoare trebuia descoperită, prin deplasarea granițelor ; dacă Renașterea se întorcea înapoi în istorie, Eliade se va deplasa în protoistorie, încercînd să descopere aici modelul „omului universal”. Noul umanism al lui Mircea Eliade exclude provincialismul : vrea să deplaseze „centrul” nu numai în timp, ci și în spațiu ; nu numai în protoistorie, ci și în locuri care, prin protoistorie, pot deveni „centru al lumii”. El vrea să învingă „prejudecata centrului” printr-un gest și printr-o operă ce nu exclude titanismul... (vezi semnificative pentru integrarea în context, **Fragments,** 12 oct. 1946).

Excepțional cunoscător al protoistoriei românești, a operei lui Eminescu, Hașdeu, Pârvan, Blaga, despre care a scris pagini antologice, Mircea Eliade încearcă a recompune, nu odată, în opera sa, imaginea Patriei : teritoriu sacru, cu o realitate nouă (de o profunzime nouă) în cele scrise. Studiile din volumul **De la Zalmoxis la Gengis Han** aparțin unei imagini coerente, unei cercetări coerente, în ciuda diversității lor. Ele, inaugurează **o biografie** ce urmează a fi, mai tirziu, cercetat ; e, cu cuvintele autorului, „construirea unei noi realități”. Trăind prin jurnal, el trăiește „cu fața spre public” ; problemele realității imediate sînt trăite cu o amărăciune evidentă (vezi de pildă, **Fragments,** 25 nov. 1959).

Savanții operelor sale de început propuneau un început absolut prin rituri pe care le provocau sau la a căror experiență extraordinară erau martori. În **Tinerețe fără tinerețe,** raporturile se inversează, savantul a cunoscut doar experiența unui

Rădăcina lor — punctul lor de plecare e tot într-un eseu de tinerețe. „România are... o protoistorie și o istorie remarcabile. Aici, pe pămîntul nostru, a crescut un „fenomen originar”. Aici s-au manifestat simboluri, s-au transmis tradiții. (...) A descoperi origina unui simbol prețuiește cît descoperirea unei dinastii de faraoni”. (**Fragmentarium,** Ed. Vremea, 1939). Mircea Eliade nu face niciodată știință de dragul științei : studiile din volumul **De la Zalmoxis la Gengis Han** sînt cercetări integratoare, în care un mare savant reia și dă sens nou unor cercetări ale predecesorilor, întotdeauna citați și așezați la locul de onoare, ce li se cuvine. Ne putem pune, după această carte, din nou întrebarea, dacă cercetarea „indiană” a lui Mircea Eliade se adresează doar Indiei ; împreună cu alții, putem răspunde că scriitorul se adresează istoriilor străvechi pentru a descoperi, prin ele, rostul prezentului, **locul nostru** într-un timp prezent. Ca experiență totalizantă, jurnalul scoate mereu în evidență sensul momentului **de față ;** totalizînd, el actualizează. Și jurnalul, ca și întreaga literatură a lui Mircea Eliade, propune ipoteze de cercetare ; oricare dintre operele literare e o punte aruncată peste un drum ce urmează a fi, mai tirziu, cercetat ; e, cu cuvintele autorului, „construirea unei noi realități”. Trăind prin jurnal, el trăiește „cu fața spre public” ; problemele realității imediate sînt trăite cu o amărăciune evidentă (vezi de pildă, **Fragments,** 25 nov. 1959).

Savanții operelor sale de început propuneau un început absolut prin rituri pe care le provocau sau la a căror experiență extraordinară erau martori. În **Tinerețe fără tinerețe,** raporturile se inversează, savantul a cunoscut doar experiența unui eșec prelungit ; a unei îndelungi agonii intelectuale. Experiența sa „provincială” este în afara marilor trasee culturale, în absența unei vocații extraordinare. Savanții operelor de început erau creație colectivă, rod al speculațiilor unui profesor și unor colegi de generație la fel de tineri și la fel de implicați într-o dezbatere comună. **Tinerețe fără bătrînețe, și viață fără de moarte,** rama primului roman al lui Mircea Eliade, devine un cadru cu puncte de suspensie a unei opere de alt tip. Nuvela **Tinerețe fără tinerețe** încadrează, astfel, nu numai o posibilă „literatură” ci și proiectul unei posibile opere. Ea reia o seamă de teze lansate atît în primele romane cît și în **Noaptea de sinziene,** cît și într-unele din articolele sale de teorie literară. Este o nuvelă teoretică, dar și de sinteză, o nuvelă posibilă în contextul unor posibile teorii. Nuvelă despre omul post-istoric, ea nu este mai puțin o nuvelă în care existența omului de știință își revelă alte fațete. Personajul nuvelei lui Mircea Eliade trăiește în contextul literaturii science-fiction, cunoscută atît din Buzzati, cît și din Arthur Clarke, din **Flori pentru Algernon** sau din **Mașina timpului.** Este o nuvelă în care dialogul cu alte nuvele ale contemporanilor nu rămîne legat de aceleași răspunsuri mizantropice pe care o parte din litreatura occidentală le dă întrebărilor privind viitorul omului și al umanității. Într-un context care e al marilor pericole și al marilor riscuri, personajul lui Mircea Eliade poate să învingă. În definitiv, cine e bătrînul din ultima proză a lui Eliade, dacă îl raportăm la trecutele proze ale scriitorului ? Un învățat de provincie care își trăiește eșecul, un personaj care își abandonează căminul pentru a-și descoperi sfîrșitul... E marele provincial, amenințat să-și piardă memoria, să iasă din timp. Care ar fi identitatea sa reală, dacă nu a unui bătrîn provincial, trăind între alți provinciali o existență al cărei anonimat amenință să ia sfîrșit, consfințind un multiplu eșec ? Orientalist ratat, erudit, ratat, personajul lui Mircea Eliade e împins, în fiecare dintre actele sale, către margine, de o viață în care nimic nu mărturisește o vocație specială. După evenimentul care consfințește noul său statut, bătrînul personaj va trebui să mai traverseze bănuielile serviciilor de spionaj și mai ales curiozitățile gazetarilor... Ultima dintre prozele lui Mircea Eliade mi se pare a se apropia mult de **Lumina ce se stinge,** mai ales prin vacarmul pe care cotidianul îl poate realiza în jurul unui teritoriu — posibil — al sacrului ; prin felul în care imaginează începutul unei „noi istorii” — a unei „postistorii”. Înțelegem că interpretările posibile ale textului lui Mircea Eliade ar putea să fie foarte departe de intențiile autorului care, prin personajul său, a propus o „posibilă soluție” a unei întrebări de maximă importanță ; a rezistenței umane în împrejurări extraordinare... Bătrînul personaj al lui Mircea Eliade e reintors, în urma unei agresiuni ce părea a-l distruge, într-o fabuloasă tinerețe ; „învierea” personajului, intrarea sa într-un regim „sacru” poate constitui, dincolo de intențiile autorului, una dintre cele mai frumoase parabole despre **Tinerețea fără bătrînețe și viața fără de sfîrșit.**

Care ar fi condiția omului postistoric ? **Tinerețe fără tinerețe** ne propune o imagine a sa, dar lectura noastră poate și trebuie să treacă dincolo de aceasta ; ne putem întreba deci cum omul postistoric va putea recupera, prin vocația sa specială, întreaga istorie ? Depozitar al unor cunoștințe fără egal și fără asemănare, omul lui Mircea Eliade va trebui să își ascundă mereu **jurnalele,** rodul experienței sale ieșite din comun ; va trebui să le păzească de agresiunea ignoranților, după cum va trebui să se păzească și pe sine. El, depozitar al științei extraordinare, menit unui început nou — unei postistorii care poate deveni protoistorie — omul lui Mircea Eliade poate privi, în numele unei melancolii lesne de înțeles, către lumea lui — a șirurilor de mașini întinse pe sute și sute de kilometri... a unei societăți amenințată de catastrofe...

Cornel UNGUREANU

* **Fragment dintr-un eseu consacrat lui MIRCEA ELIADE.**

(Continuare în pag. 7)

remember

Piramida imaginară

Încercînd să ne apropiem de Parthenon, prin soarele pedepsitor al amiezii, înaintăm cu o anumită sfială, tulburați și tăcuți, și vom rămîne multă vreme în regimul acestei emoții unice. Poate că cea mai puternică impresie este aceea că te afli în fața unei realități vii, pe care vrei s-o înțelegi. Dar cum să asculți respirația perfecțiunii — iată o bucurie de taină pe care o vei duce cu tine pretutindeni, întreaga viață.

Literatura Parthenonului este, fără îndoială, de necuprins, oferind interpretări pe cît de savante și de subtile, pe atît de bogate în nuanțele extazului, ceea ce poate duce uneori la un nelimitat patos al lecturii de specialitate

Această minune a arhitecturii dintotdeauna este, ca întregul ansamblu de pe Acropole, produsul unei conjuncturi care a făcut posibilă întîlnirea a trei mari genii ale antichității — Pericle, Fidias și Sofocle — și-a atîtor strălucite talente, între care Ictinos, Calicrates sau Mnesicles. Acest apogeu coincide cu democrația ateniană. O vreme în care Sofocle scria **Antigona** și prezida comisia financiară — colegiul hellenotamilor. Se spune că marele bărbat politic, al cărui nume a fost împrumutat de acel secol de lumină, i-ar fi considerat pe artiștii timpului ca pe niște egali ai săi și l-ar fi desemnat pe Fidias, sfetnicul său în problemele artelor frumoase, să conducă toate lucrările de pe platoul sacru, lăsîndu-l să-și aleagă singur colaboratorii, el rezervîndu-și executarea statuii zeiței Atena, căreia îi era închinat întregul sistem de sublime edificii. Parthenonul urma să fie adăpostul zeiței **Parthenos** (Fecioara) numită și **Pallas** („aceea care aruncă sulița”), statuie care era de înălțimea unui arbore, avînd — cu piedestal cu tot — 15 m. Statuia era hriselefantină : veșmintele și armura, lucrate în aur (vîrful lancei se spune că orienta corăbierii care navigau spre Pireu), carnația — în fildeș, iar ochii, de nestemate. Copia romană, de dimensiuni reduse, oferă, desigur, o palidă imagine a măreției și strălucirii celebrei opere, care n-a ajuns pînă la noi.

Proporțiile statuii zeiței **Atena Parthenos** au supus ignorarea dimensiunilor tradiționale ale templelor grecești, care aveau o lungime de 100 de picioare atice (29,90 m), cum avea și **Hecatompedonul,** templul pe care-l înlocuia noua construcție. Cu 8 coloane (în loc de 6) pe laturile mici și 15 (impresia este de 17, din pricina coloanelor de unghi) pe laturile mari, sanctuarul are forma unui dreptunghi de 33/72 m.

Ridicat pe terasa cea mai înaltă a colinei, Parthenonul are o așezare piezișă, astfel încît pelerinul să-l poată cuprinde în întregime cu privirea, cînd iese din umbra Propileelor, iar intrarea în templu a fost gîndită în partea de Est, astfel încît procesiunea să-l înconjoare de-a lungul întregului cîntec de zvelte coloane.

Ceea ce face neasemuită această creație inegalabilă a arhitecturii grecești este armonia proporțiilor. Putem observa că opera lui Ictinos și Calicrates, (edificată între 447—432), propune numeroase soluții de artă, la confluența stilului doric (pe care-l exprimă) cu stilul ionic (pe care-l anunță în construcțiile de acest gen). Astfel, coloanele (dorice) sînt mai puțin robuste, mai suple, intervalele dintre ele sînt mai mari decît la templele anterioare (și cît de greoi, în forța pe care o comunică, este, de pildă, **Templul lui Poseidon** de la Paestum, construit nu cu mult înainte, sau **Templul lui Hefaistos,** de lîngă agora ateniană. Încălcînd numeroase alte canoane, constructorii au spiritualizat esențial fondul tradițional, dînd Parthenonului avînt și grație, acea armonie vibrantă care însuflețește marmora de Pentelic și-i acordă atribute de imn.

Dar poate că esența mișcării pe care o exprimă Parthenonul, acea impresie de zbor în azur, de tendință spre soare, consistă în ușoara convergență a sistemului colonar. Rafinamentul calculului geometric, știința și arta proporțiilor fac posibil gîndul că toate aceste coloane ale unui edificiu de 17,50 m înălțime se pot întîlni undeva în slăvile albastre, imaginînd cea mai mare construcție — o piramidă imaginară al cărei vîrf s-ar situa la 3 000 m spre infinitul luminii.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA” SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 28 (642) ● 10 iulie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

Literatura și conștiința politică

Dacă, într-adevăr, literatura nu spune nimic nou în raport cu ceea ce noi înșine știm despre noi, cu alte cuvinte, dacă este valabilă afirmația lui Philippe Sollers — veche de acum — după care „a scrie, a face să apară o scriitură, nu înseamnă a dispune de o cunoaștere privilegiată : înseamnă a descoperi ceea ce toată lumea știe și nimeni (în afară de scriitor, n. n.) nu o poate spune" [1], evoluția poeziei și, mai cu seamă, a prozei către politic apare ca firească într-o epocă definită esențial prin implicarea tot mai acută, democratică, a individului în existența și devenirea colectivității. Sensul unei asemenea evoluții a literaturii are în vedere nu atît dimensiunea politică inerentă oricărei creații, de vreme ce, în cadrul ei scriitorul **se** reprezintă cu întreaga sa mitologie social-individuală, politică în ultimă instanță, cît restructurarea funcțiilor literaturii : „docere et delectare" a devenit un principiu insuficient pentru a mai acoperi o realitate față de care cititorul nu se mai află în situația de obiect pasiv, constrîns de lectură să adopte modelul exemplar oferit de opera citită. Independența lui în raport cu textul s-a adîncit considerabil. Acesta din urmă nu mai este, nu mai poate fi, persuasiv-apodictic. Cititorul e chemat nu (numai) să cunoască, dar, mai ales, **să se cunoască,** funcția modelatoare a literaturii împlinindu-se ca acțiune (stimulată și catalizată prin operă) de automodelare a cititorului. În sintagma care sintetizează viziunea clasică asupra funcțiilor literaturii, **docere** devine din ce în ce mai mult sinonim cu **struere.**

Sigur că, văzută dintr-un anumit unghi, literatura a procedat dintotdeauna astfel. Diferența rezidă însă în faptul că cititorul contemporan a dobîndit el însuși o conștiință politică și că literatura este chemată să contribuie nemijlocit la perfecționarea acesteia, firește nu instituind didactic-maniheist „modele umane exemplare", ci acordîndu-i cititorului șansa (și dreptul legitim) de a participa, alături de scriitor, la explorarea relațiilor sale cu lumea. Este ceea ce Tudor Vianu intuia afirmînd că semnificația unei creații „nu este pe deplin constituită înaintea operei, ci artistul — și, am zice deci, receptorul la rîndul lui, n. n. — o cucerește treptat prin operă, dar într-un fel în care este călăuzit de natura realității pe care o reprezintă".[2]

Primul semn al acestor mutații — în cele ce urmează ne vom referi exclusiv la roman — l-a constituit, cum era și normal, modificarea formulei narative. Desfășurarea sintagmatică a evenimentelor relatate de roman a fost înlocuită de aceea paradigmatică : ubicuitatea naratorului, instituită de proza realistă tradițională, a cedat în fața multiplicității viziunii. Lectura, serios violentată de aceste schimbări, s-a văzut nevoită să renunțe la comoditate, devenind neliniștită, dinamică, în permanentă mișcare de „dute-vino". Independența despre care vorbeam înainte nu înseamnă deci detașare, ci, dimpotrivă, **implicarea** nemijlocită a cititorului în substanța cărții, fără însă ca aceasta din urmă să oblige la adoptarea unor „modele" comportamentale. Lectura se definește, așadar, ca **autolectură** : romanul politic creează posibilitatea autoinvestigării relațiilor cititorului cu lumea(istoria), a conștientizării disponibilităților sale latente în sensul optimării acestor relații. Cum spuneam și cu altă ocazie, realismul acestui tip de roman mizează esențial pe omologia ce se stabilește între modul său de structurare și modul de structurare a realității concret-obiective. Interesează aici nu atît **ce** „spune" romanul, cît, mai cu seamă, **cum** o face, evident nu sub aspect retoric ori stilistic. Lectura se desfășoară tridimensional : cititorul **„se** citește", „citește lumea (istoria)" și, în sfîrșit, „citește" relațiile — virtuale și/sau reale — dintre el și lume (istorie).

Dintr-un asemenea unghi, evoluția către romanul politic înregistrează mai multe etape. Ele ar fi : 1. reconstituirea realității prin prismă politică (ideologică) ; 2. explorarea relațiilor dintre indivizii umani și această realitate ; 3. investigarea modului în care impactul cu o realitate politică se răsfrînge asupra indivizilor ; 4. abordarea mutațiilor ce se produc la nivelul personalității acestora în urma unui atare impact, el ducînd, în ultimă instanță, la nașterea și manifestarea **conștiinței politice.** Interdependența existentă între aceste etape (categorii) face aproape imposibilă circumscrierea limitativă a romanelor, fie și dacă ne referim numai la cele apărute, să zicem, în ultimul deceniu. În schimb, reperîndu-le sub forma unor aspecte dominante, fără a avea pretenția epuizării materialului, ne vom permite să includem în prima categorie ultimele cărți ale lui Marin Preda, Eugen Barbu, precum și majoritatea romanelor istorice apărute în acest interval. În cea de-a doua, pe cele ale lui Ion Lăncrănjan, Nicolae Breban, Paul Georgescu, Virgil Duda etc. ; în a treia, romanele lui Laurențiu Fulga, Alexandru Ivasiuc, D. R. Popescu, Constantin Țoiu, Augustin Buzura, Paul Eugen Banciu, Mircea Constantinescu, Dinu Săraru ș. a. Dispersată în multe dintre cărțile autorilor citați, cea de-a patra categorie ni se pare a marca diferența specifică a romanului politic în raport cu celelalte tipuri de romane, calea dobîndirii unui statut distinct în cadrul structurilor literare.

Analiza atentă a acestor cărți va releva, cu siguranță, dimensiunile unei evoluții prin intermediul căreia prozei noastre actuale i se deschid porțile universalității.

Marian ODANGIU

[1] Philippe Sollers, **Le roman et l'éxperience des limites,** în „Tel Quel", nr. 25, 1966, p. 26.

[2] Tudor Vianu, **Opere,** vol. 4, Editura Minerva, 1975, p. 349.

IONEL MUNTEAN : Carieră părăsită

ÎN ACEST NUMĂR :

- Sublinieri : EMINESCU și LEOPARDI (Eugen Todoran) ;
- Proză : Laurențiu Cerneț, Octavian Popa ;
- Poezie : Ilie Măduța, Slavomir Gvozdenovici, Elena Ștefoi ;
- Interviu cu compozitorul Arif Melikov (Ion Arieșanu).

Tudor Vladimirescu — simbol al idealurilor de libertate ale poporului român

Cerințele dezvoltării societății românești de la începutul veacului al XIX-lea puneau cu prioritate la ordinea zilei înfăptuirea unor reforme structurale, democratice, care să permită desfășurarea liberă a activităților economice, lărgirea pieții interne, desființarea granițelor artificiale dintre teritoriile românești și unirea lor într-un stat național, liber și independent. Marea personalitate politică, Tudor Vladimirescu care s-a aflat în fruntea revoluției din 1821 va fi astfel un adevărat exponent al realităților și necesităților obiective generate de societatea românească. Figură legendară, pe care poporul român a păstrat-o și a cinstit-o cu sfințenie, Tudor Vladimirescu s-a impus ca un reprezentant de seamă al maselor populare în lupta lor pentru dreptate socială și libertate națională.

Născut în satul Vladimiri din Gorj, pe la 1780, într-o familie de țărani liberi — moșneni — dă dovadă de mic copil de multă silință pentru învățătură. Fire întreprinzătoare, cu multiple preocupări (vătaf de plai, hotarnic, vechil în procese ale țăranilor, negustor de cereale și vite) Tudor a venit de timpuriu în contact cu toate păturile sociale, cunoscînd toate formele de exploatare și de asuprire ale stăpînirii boierești și fanariote. După obiceiul locurilor în care se născuse intră, la vîrsta de 18 ani, în rîndurile pandurilor, remarcîndu-se prin vitejie și talent militar, prin demnitate și însuflețire patriotică.

Activitatea sa multilaterală, desele călătorii întreprinse prin satele Olteniei și Munteniei, prin Transilvania și Banat, strînsele legături ce le-a întreținut cu diferitele categorii ale societății românești i-au îngăduit să cunoască îndeaproape suferințele poporului nostru, aspirațiile sale spre libertate socială și unitate națională. Este, credem, necesar să precizăm că marele revoluționar a avut strînse legături și cu eruditul cărturar și istoric Nicolae Stoica de Hațeg. În timpul unui popas la Băile Herculane, Tudor Vladimirescu poartă îndelungi discuții cu cărturarul bănățean, solicitîndu-i și „istoria românească" scrisă de Petru Maior (Istoria pentru începutul românilor în Dachia), dovadă a pătrunderii semnificației și valorii ideilor iluministe ale Școlii Ardelene.

În momentul cînd a ridicat steagul pentru cucerirea „drepturilor patriei" Tudor Vladimirescu avea, deci, să pună în slujba misiunii sale revoluționare : o minte ageră și o largă experiență a vieții, o voință dîrză și un dar natural de comandant, dar, mai presus de toate, o nestăvilită dragoste de țară și de oamenii din mijlocul cărora s-a ridicat. Iată de ce, ridicarea de mase din 1821, izvorîtă din realitățile societății românești, va găsi în Tudor Vladimirescu, în aspirațiile sale, un desăvîrșit reprezentant și conducător. Impunîndu-se prin simț organizatoric, dar mai cu seamă prin curaj, tenacitate și sacrificiu, el va întruchipa, prin revoluția română din 1821, întreaga energie și dorință de emancipare a poporului nostru.

Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, îndreptată împotriva asupritorilor interni și a jugului străin a avut un dublu caracter : social-antifeudal și național. Prin Proclamația din 23 ianuarie 1821, de la Padeș, Tudor chema obidiții satelor și orașelor Țării Românești la luptă împotriva averilor **„cele rău agonisite ale tiranilor boieri",** pentru eliberarea de clăcășie și înlăturarea boierilor de la conducerea țării. De aceea își bazează acțiunea pe forțele de temelie ale poporului român, pe masele producătoare de la sate și orașe. În cea dintîi proclamație revoluționară adresează țăranilor chemarea de a participa la **„Adunarea cea orînduită pen-**

Ioan MUNTEANU

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Ion Alex. Angheluş

„Jurnal de idei"

Ed. Litera, 1980

Numele autorului nu este de tot necunoscut, unele dintre aforismele pe care şi le adună în acest „Jurnal de idei" tipărit pe cont propriu nu ar fi neinteresante ; nu ar fi neinteresante nici unele dintre versurile adunate aici. Scriem despre această carte nu atît pentru calitatea ei, cît pentru a constata formele (era să scriu aberante, dar trebuie să înlocuiesc imediat cuvîntul cu : actuale) pe care le poate lua dragostea faţă de literatură. Faptul că poetul (a publicat versuri în **Luceafărul, Cronica, Ateneu, Familia,** ni se spune) scrie un „Jurnal de idei" ni se pare cum nu se poate mai demn de stimă. Felul în care poetul-autor al jurnalului se adresează contemporanilor poate fi însă pilduitor pentru acest timp al scrisului. Poetul Angheluş găseşte prilejul de a adresa „scrisori de dragoste" (prin editura **Litera,** deci nimic infamant) celor pe care îi consideră „mai marii literaturii" ; cartea se deschide cu un poem dedicat lui Adrian Marino. Cîteva dintre reflecţii îi sînt consacrate lui Adrian Marino, prin care „se încearcă (şi se va izbuti) un salt calitativ în critica noastră". Un poem este dedicat lui Constantin Ciopraga (căruia îi sînt dedicate şi alte reflecţii, precum şi întreg volumul). Alt poem e închinat criticului Al. Dobrescu. Marin Sorescu „minuieşte la nivel universal capacitatea de absorbţie a umanului prin metafora-şoc" iar Adrian Marino e „un Călinescu al sfîrşitului nostru de secol", sună altă „idee" a jurnalului. Tot Adrian Marino e „un Călinescu absorbit în cultura occidentului ca mesager al culturii române". Alt poem e dedicat criticului Constantin Călin. Amintirile lui Şerban Cioculescu îi lasă autorului „aceeaşi tonică impresie" ca şi memoriile acad. Iorgu Iordan. Altă idee : „La Eugen Lovinescu conştiinţa noastră despre obligaţia promovării literaturii tinerilor ajunge la cota cea mai de sus. Iată o tradiţie care se continuă prin **Academia Miron Radu Paraschivescu, Institutele Geo Dumitrescu şi Filiala Doinaş !** „Filiala este reabilitată cîteva pagini mai încolo, unde „Lirismul proteic al lui Ştefan Augustin Doinaş" îi dă, lui Ion Alex. Angheluş sentimentul „unei întîlniri cu un Goethe contemporan". Cum comparaţia cu Goethe nu ar putea exprima admiraţia reală şi întreagă pe care Ion Alex. Angheluş o nutreşte faţă de Doinaş, autorul adaugă „în esenţă însă, discursul său poetic este pur ca şi al lui Holderlin". Dintre prozatori, Ion Alex. Angheluş îi iubeşte pe George Bălăiţă, D. R. Popescu, Augustin Buzura, Mircea Ciobanu, ultimul fiind nu numai „poet dăruit, rafinat şi intelectualist, dar şi autor epic de mare viitor". Fireşte că pronosportul îi furnizează autorului o seamă de idei, printre care şi aceea a prospectării viitorului literaturii „Marii lirici ai vremii noastre", crede Ion Alex. Angheluş vor fi aleşi de istoriile literare dintre „Dimitrie Stelaru, Ion Caraion, Ştefan Augustin Doinaş şi Eugen Jebeleanu". După cum se vede, mai la coada listei, Eugen Jebeleanu are toate şansele de a cădea afară, ca şi ... Doinaş. Un poem e dedicat lui Geo Dumitrescu, nu fără această introducţiune : „Stăm mereu sub obsesia începuturilor. Observaţia lui Nicolae Manolescu despre zidul care se surpă şi despre încăpăţînarea noastră sisifică de a-l reface vine din adîncuri de istorie şi de suferinţă. (...) ...am compus un poem care...". Las la o parte că „obsesia începuturilor" cu care a fost împroprietărit, de toate discuţiile criticii Nicolae Manolescu, îi aparţine lui Mircea Eliade, dar observ că şi Nicolae Manolescu este citat după ureche... Citesc cartea lui Ion Alex. Angheluş uimit de precizia cu care exprimă o anumită stare (mentalitate ?) a momentului literar : plecăciunile, salamalecurile, extazul admirativ, şirul de superlative, jerbele de cuvinte ce încoronează un nume sau altul (mai puţin o idee sau alta) vin direct din publicistica noastră culturală, a cărei cititor conştiincios autorul este. Absenţa spiritului critic, atît de evidentă în comentariile „critice" ale acestei perioade, respiră în această carte pe care autorul a avut decenţa de a şi-o tipări în regie proprie.

Cornel UNGUREANU

Florin Bănescu

Tangaj

Ed. Eminescu, 1980

Titlul celui mai bun roman de pînă acum al lui Florin Bănescu, **Tangaj,** disimulează, în aceeaşi măsură în care şi relevă, o metaforă textuală ce-şi va găsi pe parcursul cărţii o foarte originală „punere în pagină". Romancierul sondează de data aceasta regiunea minată de riscurile unei capacităţi de cuprindere exactă a zonei acut determinate spaţio-temporal a personalităţii căutîndu-şi identitatea. Dar nu o identitate prezentă (reliefată în roman ca **actuală**), ci una relevabilă prin investigarea simultană a trecutului propriu personajului, şi al unei epoci. Dintr-un anumit punct de vedere, **Tangaj** este un **Bildungsroman** polemic, netradiţional (auto)ironic, ale cărui legi sînt luate în răspăr. Nicolae Banu, acest Hans Castorp de pe malul Timişului, porneşte la vreme de iarnă, pe o ninsoare (ce indeplineşte şi rolul unei „licori magice" provocatoare a fluxului şi refluxului memoriei) de februarie, spre „spitalul din pădurea de salcîmi", corespondentul celebrului sanatoriu din romanul lui Thomas Mann, în căutarea propriului trecut. El este conform fireştii nevoi de ordonare interioară, de fixare într-un scenariu (iniţiatic ?) (cuvîntul „scenariu" apare dealtfel în una din replicile protagonistului : **„Ai concentrat într-un „scenariu" coerent, zile şi nopţi, ceasuri luminoase şi ceasuri întunecate, clipe ce nu se puteau măsura, fapte ce nu se puteau cîntări...")** într-o fugă, la urma urmelor, de progresele şi regresele în spaţiu şi timp ale memoriei pe care personajul nu o poate controla. Memoria – factor extraliterar, dar şi metaforă a vieţii aflate într-un balans (=tangaj) continuu, insuportabil... dar necesar, se răsfrînge în textul romanului într-o serie de dialoguri simulate şi simultane, din care personajul îşi va **compune** adevărata faţă.

Dealtfel, naraţiunea urmează şi ea acelaşi drum sinuos, labirintic, un drum al căutării de sine al récit-ului, manifestat în ezitările textului de a-şi revendica un autor. Maniera simulării punerii de acord a unui protagonist cu textul căruia îi dă naştere este deosebit de spectaculoasă, permiţînd spargerea tuturor barierelor care ar împiedica în vreun fel comunicarea. Romancierul diluează însă printr-o ironie muşcătoare (şi auto-persiflantă, în cele din urmă), dar de foarte bună calitate, orice exces, fie al personajelor, al istorisirii ori chiar al scriitorului însuşi. Astfel încît romanul se prezintă ca o naraţiune echilibrată, căreia poate i-am reproşa un oarecare abuz de simboluri, o entropie de ordin infraliterar ce plasează romanul în sfera unui romantism înţeles ca mod de a fi al personajelor adesea voit particularizate. De fapt, folosirea simbolurilor pare să pună întregul roman sub tutela sensurilor oglinzii. Jocul dedublărilor, de la simpla reflectare la transcenderea într-o personalitate diferită, vizează o umanizare a simbolurilor autarhice, menite să explice obsesiile zăpezii, a drumurilor pe mare, a vîntului şi a Orientului, aparţinînd acestui „frumos nebun" amnezic, rătăcitor între un trecut lipsit de evenimente esenţiale şi prezentul boicotat de memorie.

Personajele se strecoară mereu dintr-un rol în altul, subminîndu-se reciproc, înlocuindu-se, trecînd dintr-o biografie în alta, ca într-o **coincidentia oppositorum** ce ar asigura o androginizare spirituală : Nicolae e şi Dumitru, Doctorul este în egală măsură Nicolae şi Dumitru etc. Fiecare din protagonişti pare să deţină mai multe amănunte despre ceilalţi doi decît deţin ei înşişi la un moment dat. Ei se învîrt într-un cerc deschis şi închis în acelaşi timp, un cerc reflectant, aşa cum scufundarea lui Nicolae în „apele oglinzii" este o formă a reflectării propriului trecut. Expediţia întru căutarea trecutului devine astfel o operaţie colectivă, în care sorţii de izbîndă sînt calculaţi în funcţie de numărul amănuntelor „maieutizate" şi ordonate într-un tipar comun, comunicabil şi interpretabil de fiecare dintre personajele cărţii. Florin Bănescu foloseşte cu deosebită îndeminare tehnica „fluxului conştiinţei", bazată pe un joc al asociaţiilor de idei şi imagini, conferind romanului cadrul unei labilităţi, i-am zice de profunzime, în care textul este doar reflectarea unei ordonări vizibile la suprafaţă şi reordonabilă în funcţie de oricare alt punct indicat pe traiectoria scriitor-cititor.

Modern fără ostentaţie, **Tangaj** este o inteligentă lecţie de compoziţie romanescă şi de idei.

Mircea MIHĂIEŞ

---

marginalii

Arghezi, traducător al lui Baudelaire (II)

Spuneam că Arghezi îl aduce pe Baudelaire către secolul nostru mai ales prin mai marea senzorialitate a verbului. Un exemplu, pentru a reconfirma ideea : la francez urieşenia femeii este doar numită, în timp ce Arghezi vede colosal, traducînd palidul – aş îndrăzni să spun : neizbutitul – „versant al genunchilor" („le versant de ses genoux") prin „coapse cu maluri şi pereţi".

Însă, mai ziceam, interesant este îndeosebi de a constata cum, în aceleaşi traduceri, Baudelaire se îndepărtează de sine printr-o mişcare de tranzlaţie dintr-un registru înalt într-unul terestru. Din majestuos, se coboară în familiar. Ceremoniosul – dar şi piosul – „Soyez béni mon Dieu" se ţărăneşte, oarecum dezinvolt, în „Blagoslovit fii, Doamne". Muzei, căreia Baudelaire i se adresează cu nobilă condenscendenţă – „ma pauvre muse" – Arghezi îi vorbeşte ca între cumetre : „soră dragă". La fel i se întîmplă distinsului „naguère" (odinioară), pe care poetul de la Mărţişor îl aduce din trecutul lui nostalgic „pin'adineaori". Ce să mai spunem despre îngerul căzut, albatrosul ? Acesta, pur şi simplu, „s-a prostit". Cît despre enigmatica pisică, ea şi-a pierdut tot misterul prefăcîndu-se într-un amărît de „pisoi".

Românul, cum se vede, îmblînzeşte poezia cu umor, absent – acesta – întotdeauna din original. În schimb, se şterg, se estompează, ori se modifică semnele viziunii lui Baudelaire. „Miasmele morbide" dispar, „îngerul" se adjectivează („îngeresc"), unde Baudelaire era abia „fără oroare" („sans horreur"), Arghezi, mult mai exuberant, este de-a binelea „voios", iar „existenţa încetoşată" („l'existence brumeuse") devine, aproape împotriva sensului, „amintiri". Mai mult, în spiritul propriilor sale tăgăduiri, Arghezi îşi îngădue, acolo unde Baudelaire numeşte fără echivoc slăvirea divinităţii („les hommages divins"), să vorbească ambiguu despre fiinţa – posibil iluzorie – a „celui ce-i este Dumnezeu" poetului. De aceea, nu-i de mirare că cel mai baudelairian cuvînt, **remuşcarea,** la Arghezi nu-i decît **necaz** în poezia liminară, adresată **Cititorului,** în care nici feluritele păcate nu mai stîrnesc înverşunarea vindicativă din original.

Revelatoare este goliciunea trupului în poezii. În **(Mi-aduc aminte timpul...),** Arghezi face un pamflet teribil, ca-n **Cimitirul Buna-Vestire,** adaugă de la el **şolduri** ce **se scălimbă, cocoaşe, coapse-ncovoiate şi frînte din spinări, măduvă vătămată, oase putrede,** însă îi scapă tocmai versul de unde se înţelege că dizgraţiată este goliciunea bărbatului şi a femeii („La nudité de l'homme et celle de la femme") oriunde şi oricînd. Pe Arghezi îl simţi vituperînd împotriva urîţeniei în numele frumuseţii, pe cînd la Baudelaire oroarea de corp este radicală. Oroarea, în genere, este radicală, căci este oroare de sine în primul rînd, sentiment ignorat de poetul român. Acesta descrie **Stîrvul** cu o forţă plastică extraordinară, însă şi cu detaşare, pe cînd la Baudelaire stîrvul fusese aproape un autoportret. Experienţa degradării implacabile va fi observată de Arghezi din exterior. Cîte o inflexiune oltenească – „ce văzuşi în vis" – risipeşte coşmarul „viziunilor nocturne". De la o tensiune în sus, Arghezi nu urmează. Baudelaire scrie conceptual ca să ducă poezia dincolo de contingent, în timp ce Arghezi, aclimatizînd-o, nu aude sunetul ei definitiv. Baudelaire urcase liber („gaiement") spre înălţimile spirituale, Arghezi – luptător fără aripi – va urca „pieptiş". Grădina ideală de unde se culege „le mystique aliment" nu-i este familiară, de aceea îi aduce „tulpina, bobocii, sau verdeaţa" împrejurul casei unde, ca gospodarul ostenit, însă împăcat cu sine, „Ajuns în toamnă, poate să(-i) pară timpul bun", în timp ce Baudelaire, rămas – după lupta cu diavolul – cu fierul roşu încă în mînă, spune simplu, grav şi limpede : „Voilà que j'ai touché l'automne des idées".

Livius CIOCÂRLIE

---

viaţa literară

Vizite de documentare ale scriitorilor

În cadrul manifestărilor organizate de Uniunea Scriitorilor din R. S. România în întîmpinarea aniversării a 15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R., recent au avut loc documentări colective în judeţele Hunedoara şi Caraş-Severin. Sub conducerea tovarăşului **George Macovescu,** preşedintele Uniunii, un numeros grup de scriitori, membri ai asociaţiilor din Bucureşti, Cluj, Timişoara şi Sibiu, redactori şi colaboratori ai revistelor literare editate de Uniunea Scriitorilor, cărora li s-au adăugat tineri scriitori din cercurile şi cenaclurile literare din cele două judeţe, au participat la aceste impresionante manifestări, întîmpinate cu viu interes de oameni ai muncii şi cititori.

Scriitorii au fost primiţi de tovarăşul **Ion Ciucu,** membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului judeţean Hunedoara al P.C.R., care a prezentat realizările obţinute de oamenii muncii hunedoreni, perspectivele de dezvoltare ale judeţului. La primire au participat : **Rafila Iacob,** preşedinta Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, **Octavian Mirosteanu,** şeful secţiei de propagandă a Comitetului judeţean Hunedoara al P.C.R., **Ion Laru,** prim-secretar al Comitetului judeţean U.T.C.

Vizitele la Combinatul siderurgic din Hunedoara, la Castelul Corvineştilor, la vetrele istorice de la Orăştie, Densuş, Ţebea, Costineşti, Blidaru, Sarmizegetusa s-au constituit în minunate prilejuri de cunoaştere a unor nemuritoare pagini ale istoriei noastre naţionale.

Însoţiţi de tovarăşul **Emil Groza,** secretar al Comitetului judeţean U.T.C., scriitorii au participat la manifestările politico-educative din cadrul „Lunii educaţiei politice şi culturii socialiste", la şezătorile literare organizate la Hunedoara, Ţebea şi Orăştie, şezători la care oaspeţii au citit din lucrările lor.

Vizita de documentare în judeţul Caraş-Severin a debutat prin întîlnirea scriitorilor cu tovarăşul **Nicolae Buşui,** membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului judeţean Caraş-Severin al P.C.R., care a vorbit scriitorilor despre succesele oamenilor muncii, despre planurile de dezvoltare ale judeţului.

Însoţiţi de tovarăşul **Marcu Mihai Deleanu,** preşedintele Comitetului judeţean de cultură şi educaţie socialistă, **Carmen Balan Grămadă,** vicepreşedintă, **Constantin Misireanţu,** activist al Comitetului, şi de alţi activişti de partid şi de stat, scriitorii au avut posibilitatea de a vizita Combinatul siderurgic şi întreprinderea constructoare de maşini din Reşiţa şi de a se întîlni cu oamenii muncii din aceste două mari citadele ale industriei noastre. Au fost vizitate, de asemenea, obiective industriale din Anina, precum şi importante obiective turistice din zona muntelui Semenic şi a Băilor Herculane.

În cadrul manifestărilor organizate cu acest prilej, în judeţul Caraş-Severin, au avut loc interesante şezători literare şi discuţii cu cititorii la Casa de Cultură şi Liceul industrial nr. 4 din Reşiţa, la Căminul cultural din Breb Nou. Un emoţionant moment l-a constituit întîlnirea cu membrii cenaclului literar „Semenicul", din Reşiţa, întîlnire la care au citit din lucrările lor membri ai acestui vechi şi remarcabil cenaclu.

La aceste manifestări au participat : George Macovescu, preşedintele Uniunii Scriitorilor, Traian Iancu, directorul Uniunii, Ion Arieşanu, Ion Marin Almăjan, Balog Ioszef, Ştefan Bănulescu, Vlaicu Birna, Vasile Băran, Onişa Bădilă, Valeriu Bârgău, Rolf Bossert, Neculai Chirica, Radu Ciobanu, Aurel Covaci, Niculae Crişan, Mihai Davidoglu, Anghel Dumbrăveanu, Octavian Doclin, Eugen Evu, Ioan Evu, Constantin Florea, Horea Guia, Arnold Hauser, Nicolae Dan Fruntelată, Nicu Filip, Valeriu Gorunescu, Nicolae Ioana, Nicolae Imbri, Nicolae Irimia, Gheorghe Jurma, Corneliu Leu, Miko Ervin, Toma George Maiorescu, Nastasia Manu, Ioana Postelnicu, Constantin Nisipeanu, Pop Simion, Gheorghe Zincescu.

Mulţi dintre scriitorii prezenţi la manifestările care au avut loc în judeţul Caraş-Severin şi-au exprimat dorinţa de a reveni în aceste locuri, pentru a cunoaşte mai profund realităţile cu care au venit în contact. Forurile judeţene de partid şi de stat au primit cu toată solicitudinea această dorinţă, făgăduind scriitorilor întregul lor sprijin, în speranţa realizării unor valoroase lucrări literare despre oamenii muncii din Reşiţa şi din alte localităţi ale judeţului Caraş-Severin.

Eminescu și Leopardi*)

Volumul semnat de I. Cheie-Pantea **„Eminescu și Leopardi"** (Editura Minerva, 1980) este un studiu comparatist axat pe ideea „afinităților elective", cum s-au mai realizat și cu privire la alți scriitori români comparați cu scriitori străini (A. Dima : **Maiorescu și Goethe**). Termenul „afinități elective", cum se știe, traduce titlul unui roman al lui Goethe, în care este vorba de legăturile interioare sau punțile de unire dintre două structuri sufletești, mai presus de orice alte împrejurări. Termenii paralelei pot fi adinciți pentru o privire de ansamblu a operei și personalității unor scriitori care se regăsesc în structurile cardinale ale operei lor.

In ce privește Eminescu și Leopardi regăsirea nu este una de „izvoare" sau de „influențe" directe, adică pe o cale mult cercetată de studiile comparatiste, ci una indirectă, a „analogiilor" spirituale, avînd ca punct de întîlnire o anumită literatură și concepție de viață pe care Schopenhauer o reprezenta în atmosfera literară europeană a secolului trecut. Schopenhauer l-a cunoscut bine și l-a apreciat din punctul de vedere al propriei sale teorii pe Leopardi ; Eminescu la rîndul lui l-a asimilat pe Schopenhauer în fibra cea mai adîncă a operei sale, filiație Leopardi : Eminescu făcîndu-se pe un circuit care include o perioadă literară și o atmosferă intelectuală comună.

I. Cheie Pantea socotește că este justificată apropierea dintre cei doi poeți în sfera unor propoziții fundamentale ale pesimismului modern : metafizica lui Schopenhauer. Această confruntare este necesară nu numai pentru a evidenția natura diversă a pesimismului poetic față de cel teoretic, la care, după unii, s-ar reduce în esență distanța dintre Schopenhauer și poeții respectivi, ci mai cu seamă pentru a pune în relief deosebirile de substanță dintre aceștia, chiar la nivelul unor principii aparent comune. Se ivește însă aici întrebarea dacă în acest caz nu sînt mai mari deosebirile decît asemănările, și în ce fel „afinitățile elective" mai sînt justificate. Tocmai aici este partea originală a cercetării, în comparație cu altele ce s-au mai făcut, demonstrîndu-se în ce fel cei doi poeți se apropie, dincolo de Schopenhauer, ca punct de contact, într-o zonă care nu este numai a poeziei ci și a filozofiei, și care îi separă de filozoful german, întrucît pesimismul capătă în opera lor o semnificație diferită.

Baza teoretică, asigurată de o temeinică informație în ce privește literatura italiană, pornește mai cu seamă de la critica lui De Sanctis care, în dialogul **Leopardi și Schopenhauer,** relevase aspectul original și profund uman al pesimismului lui Leopardi în contrast cu metafizica filozofului. Leopardi, spunea marele critic, nu crede în progres, și te face să-l dorești, nu crede în libertate, și te face s-o iubești, nu crede într-un viitor mai fericit pentru patrie, dar îți trezește în suflet o dragoste vie pentru ea și te înflăcărează pentru suflete nobile. De fapt, aceasta este o idee a lui Leopardi însuși care, vorbind despre operele de geniu, spunea că acestea, chiar și atunci cînd evidențiază deșertăciunea lucrurilor și a eforturilor omenești, exercită asupra cititorului o funcție consolatoare și catartică. În fond aceasta ține de esența artei clasice, care servește de stimulent pentru o mai intensă și elevată trăire a vieții. Leopardi e reprezentativ pentru o astfel de concepție în literatura italiană, iar Eminescu, în literatura română, îi atribuie artei clasice aceeași semnificație.

Capitolele principale ale lucrării demonstrează ideea : **Poezia durerii universale, Nostalgia stării de natură, Vocația trecutului, Condiția geniului.** De observat este însă faptul că autorul, în baza unei bibliografii italiene cu atenție folosită, propune anumite rectificări ale unor probleme de literatură italiană, pentru concluzii ce concordă cu interpretarea operei lui Eminescu. Reține comparația dintre Schopenhauer și Hegel în raportul lor cu filozofia poeziei lui Leopardi, pentru explicarea condiției tragice a geniului. Interpretarea coincide cu o reconsiderare a fondului dialectic al filozofiei poeziei lui Eminescu, pusă în comparație cu a lui Leopardi – în ceea ce îl privește pe Eminescu, interpretarea dialecticii lui, în comparație cu metafizica lui Schopenhauer, fiind încercată pe un plan și mai general în ultimele studii. Autorul lucrării se referă la un fragment din **Lo Zibaldone,** neobservat de un exeget de talia lui Luporini, în apropierea dintre Leopardi și Hegel – fragment în care poetul italian, meditînd asupra condiției umane, stabilește o tipologie care cuprinde în esență și ideea dramei geniului eminescian. Un punct de vedere original, care dovedește nu numai un anumit nivel superior de exegeză literară, ci și o informație filozofică de înaltă calitate. Lucrarea mai cuprinde și alte asemenea interpretări, care justifică în adevăr „afinitățile elective", punctele de atracție pentru un cercetător comparatist, în comentarii dense, care duc fenomenul literar pînă la planul cel mai înalt al raportării ideologice.

Capitolul final, care nu este o rezumare a ideilor anterioare, ci schița unei posibile continuări a studiului, vorbește de vocația clasică a celor doi poeți, care nu se rezumă doar la asimilarea unor idei și concepții, ci poate fi urmărită și în planul strict al artei. Ea evidențiază în opera celor doi poeți o rară capacitate de disciplinare a inspirației romantice în tiparele suple și elegante ale versului clasic. Simplitatea tulburătoare a poeziei lui Leopardi, atît de mult admirată și de un Schopenhauer sau Nietzsche, găsește în opera poetului român o replică și o corespondență ; pe fondul larg al spiritualității lor latine cei doi poeți se întîlnesc astfel într-o fraternitate ideală.

Sub semnul acestor arcuri de boltă în spiritualitatea culturii europene, Eminescu nu este doar un nume, ci un simbol, el reprezintă o cultură, în aspirațiile ei de integrare universală. Autorul lucrării propune astfel o dimensiune europeană a studiului eminescian într-o formulă care poate asigura un anumit interes nu numai pentru cercetătorul român, ci și pentru comparatistul străin. Fapt important în relațiile culturale actuale, ținînd seama că chiar anumiți specialiști în problemele literaturii europene tratează pe scriitorii români pe baza unei informații reduse.

Pe lîngă aspectele de fond ale interpretării, trebuie să reținem cîteva calități ale cercetătorului : documentarea foarte specializată în bibliografia română și italiană, formația exegetului, înclinat spre problemele de nivelul cel mai înalt al interpretării literare, dar și metodologia, într-o echilibrată combinare a istoriei literare cu critica literară, într-un stil sobru și adecvat obiectului, cu claritatea expunerii ideilor, într-o dialectică a gîndirii. Cartea este o realizare remarcabilă a eminescologiei noastre de azi.

Eugen TODORAN

* **I. Cheie-Pantea : Eminescu și Leopardi** (Ed. Minerva, 1980).

sublinieri

IONEL MUNTEAN : Elegie

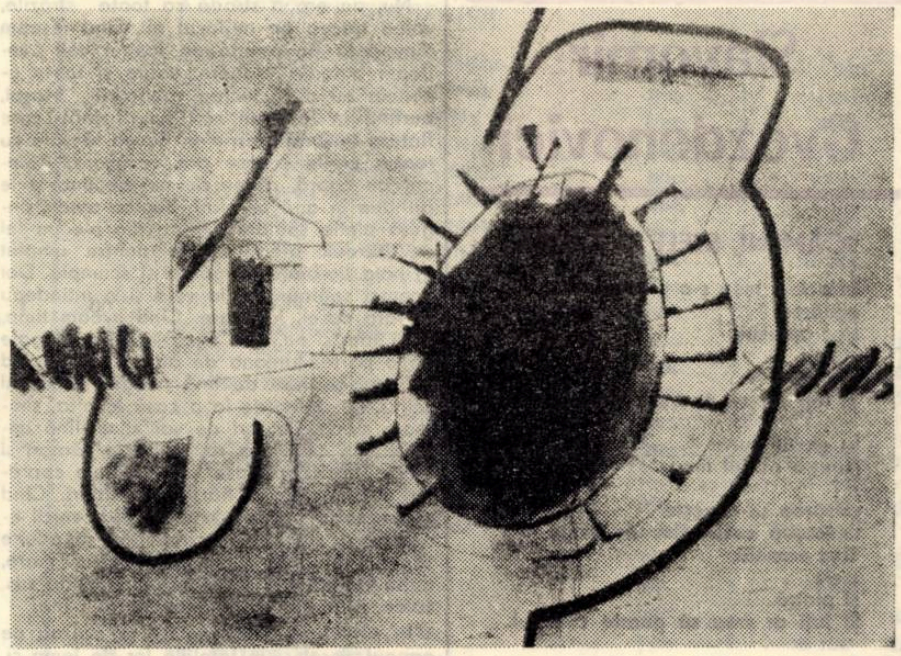

Paul Eugen Banciu și arhitectura narațiunii

Debutînd cu o carte remarcată, **Casa ursei mari** (Editura Dacia, 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut), **Paul Eugen Banciu** a publicat la scurt interval **Reciful** (Editura Facla, 1979), roman care ar fi putut candida, cu cel puțin tot atîta îndreptățire, pentru un premiu. Ambele dovedesc calitățile unui prozator deplin format ; o vocație epică solidă, maturitatea viziunii și mijloacelor, dar mai ales o invenție epică de excepție. Dacă romanul **Casa ursei mari** este în primul rînd o excelentă cronică, un roman-povestire, care animă convingător **timpul colectiv** al unui șantier de munte, dar și timpul cvasimitic, **repetitiv,** al unui veritabil epos (sau balade narative), **Reciful** este în mai mare măsură o realizare compozițională, o construcție epică ambițioasă, în care forma romanului devine definitorie pentru lumea reprezentată. Reconstituind un peisaj citadin de o deosebită pregnanță, cu topografia lui socială, existențială și simbolică, prozatorul încearcă să adapteze aici însăși forma romanului la acest tip de spațiu narativ : metoda (amintind de Joyce sau Lawrence Durrell) conduce adesea la rezultate surprinzătoare. Paul Eugen Banciu excelează în acest domeniu al arhitecturii interioare întotdeauna funcționale și simbolice. Și se pare că spațiul acesta concentric și riguros ierarhizat, cu centrul în piața orașului Burna, tinde să devină prototipic și pentru alte cărți ale prozatorului ; el poate fi regăsit într-un nou roman, **Pluta meduzei,** din care Paul Eugen Banciu a publicat deja fragmente sugestive.

Cu alte cuvinte, începînd cu **Reciful,** elementele de poetică ale narațiunii își găsesc un loc tot mai important în cărțile lui Paul Eugen Banciu : acest roman, deși nu neapărat experimental, de vreme ce experimentul este subordonat intențiilor epice propriu-zise, își deconspiră adesea procedeele (deosebit de variate), stăruind asupra relațiilor dintre realitate și ficțiune, dintre autor și personajele sale. Cam acesta este rolul secvențelor de „Propilee", bunăoară, fragmente din jurnalul principalului „raisoneur" al romanului, avocatul Colențan. Monologurile sale narative au, pe lîngă rolul lor informativ (ele fiind încărcate de anecdotică), și un rol reflexiv : decupînd anumite secvențe din realitate, interpretîndu-le, transfigurîndu-le, Colențan le și **literaturizează** în același timp, el fiind unul din principalii coautori și filozofi ai cărții. Dar în interiorul acestor fragmente de jurnal narativ, ori în interiorul altor secvențe narative se pot deslușî voci mult mai numeroase, un amestec adesea derutant de monologuri-povestire care construiesc narațiunea. Căci, la fel ca în **Casa ursei mari,** principala tehnică epică a prozatorului rămîne tot **povestirea,** forțată însă să se supună unui plan compozițional mult mai complex, cu alternări dramatice ale prezentului narativ și ale trecutului, ori ale realului și virtualului (o serie de secvențe sînt reconstituiri ipotetice ale unor întîmplări ori chiar proiecții în ficțiune și basm-parabolă ; asemenea procedee se accentuează, se pare, în **Pluta meduzei**). Să adăugăm la aceasta și ampla rețea de motive simbolic-mitice care structurează de fapt sensurile narațiunii : ea se deslușește încă în titlurile episoadelor **(Pălăria Atlanților, Apa ca o lance mută, Scutul ciocîrliei, Calul de porțelan, Arhipelagul** etc.) ori din metaforismul (uneori excesiv) al narațiunii propriu-zise, dar rolul ei este, firește, mai mult decît ornamental.

Căci **Reciful,** cum indică și titlul, este o amplă narațiune a devenirii unui spațiu uman ; mai exact, cronica deopotrivă individuală, socială și simbolică, a transformării unei localități rurale într-o cetate urbană. Cele două planuri (istoric-social și mitic-arhetipal) sînt bine susținute. **Reciful** nu plutește în abstracțiune, cu toate deschiderile lui spre metaforă sau parabolă. Burna este o localitate cu caracteristici recognoscibile : ea poate fi plasată în cîmpia Banatului, bunăoară, la întretăierea unei epoci vechi cu o nouă epocă socială. Treptat această comunitate semirurală (și aparent inexpugnabilă, ca un recif), trăind orgolioasă iluzia destinului ei omfalic **(„Prin mijlocul orașului trece șoseaua, cordonul ombilical prin care sîntem legați de toată istoria și geografia Europei")** se deschide spre vremile înnoitoare, acceptînd în intimitatea ei „calul troian" al combinatului industrial. Ca și în **Casa ursei mari,** Paul Eugen Banciu urmărește cu subtilitate transformările ce afectează psihologia colectivă, etosul și concepția despre viață ale unei colectivități invadate de lumea din afară. O lume aparent închisă, dominată de un etos tradițional, riguros, suportă intruziunea unei umanități dinamice, liberă de încorsetările tradiției – umanitatea șantierului de construcție, a lumii forfotitoare și improvizate din barăci. Dar dacă în **Casa ursei mari** exista un personaj redutabil, femeia Mării, în stare să conserve pentru moment ritualurile semirurale ale lumii de la munte(dar care în cele din urmă le părăsește, pornind în căutarea artificierului Marga, simbolul realității fluide, transformatoare a șantierului), aici nu există nici un protagonist de asemenea pregnanță. Se opun în schimb toți Burnenii (cel puțin o vreme) cu ostilitate lumii din barăci, încercînd să-și păstreze izolarea pe reciful lor coralian, baricadați de însemnele trecutului și ale datinei (scrisori, fotografii, documente, amintiri ce le înconjoară existențele individuale „ca niște recifi circulari" : dar oare nu este semnificativ faptul că chiar săpăturile șantierului de construcție scot în evidență vestigii romane, atrăgînd încă o dată atenția asupra condiției duble a Burnei, de cetate istorică și oraș modern în devenire).

În felul acesta, Paul Eugen Banciu este un remarcabil prozator al amplelor mutații sociale, al dialecticii adesea imperceptibile a schimbării și transformării : de unde și preferința pentru comunitățile umane de tranziție, pentru lumea fluidă a șantierelor. Dar prozatorul nu este un simplu cronicar, al acestor mutații (în genul mai vechilor narațiuni reportericești ale șantierelor) ; prin personajele sale, memorabile în majoritatea cazurilor, prozatorul reușește să implice și ample sensuri simbolice, precum și o judecată asupra acestor transformări (a se vedea cazul unor personaje arhetipale ca femeia Mării, artificierul Marga, Teofana etc., care tot așa de bine s-ar putea numi – sacrificînd evident complexitatea lor tipologică – „casa ursei mari", „dinamizatorul", „vechea credință"). Este aceasta o calitate de seamă a prozei lui Paul Eugen Banciu : faptul că narațiunea, excelent susținută (evenimentele, adesea pitorești, dramatice, succedîndu-se cu repeziciune, animînd un spațiu narativ de excepție) are și un plan profund ce conturează o etică chiar de a fi scris-o Nazim Hikmet.

Marcel POP-CORNIȘ

Ilie Măduţa

VITEAZUL CAVALER

M-au ridicat în scripeţii scrîşnind
şi bufnind m-au lăsat în şeaua înaltă,
hohoteau pe ascuns slugile şi pajii
de chipul meu năuc sub vizieră.
Cu chiu cu vai slăbănogu-mi trup
se înşurubă în şeaua portocalie
şi mă pornii pe calul focos
zdrăngănind şi-asurzind din ţarţamuri.
În fruntea alaiului călăream
transpirat şi fricos
pentru a pedepsi pe nemernicii răzvrătiţi
şi lîngă nişte galbene dimburi
întîlnirăm ceata ţăranilor.
Un munte de om cu cojoace miţoase
pe-un cal roşu rotea o sabie mare
în faţa şirurilor de ţepoaie şi coase.
Strigînd ne ciocnirăm.
Dar eu la primele răcnete,
la primele lovituri de topoare şi suliţi
mă prăvălii cu fierăraiele mele
în buruienile lacome
tras de mîini harnice şi noduroase.
Lancea o pierdusem demult
şi sabia se-ncurca printre picioarele mele.
Zadarnic se îmbulzeau lovind în argintata-mi armură
coasele ştirbe şi ruginite,
eu ca un rac de metal
zăceam privindu-mi vrăjmaşii
cu ochii mărunţi şi clevetitori.
Dar şmecherii de ţărani îmi desfăcură
curelele de sub bărbie turtindu-mi cu-n pumn viziera,
îmi dibuiră gîtiţa
şi cu o ştirbitură de tăiat pîinea
îmi făcură de petrecanie.

ARTA ASCUNSĂ

În tristeţea mea sînt
ca-ntr-o peşteră din neolitic ;
singur cu pensula şi culorile,
singur cu stînca din faţă
luminat de zarea focului firav,
dar singur mai ales cu caii roşii
şi cu bizonii negri
ai imaginaţiei mele.
Pictez aceste ascunse tablouri
numai pentru teama
şi singurătatea mea,
pentru viaţa mea stîncoasă.
Aud în fundul peşterii
picurînd stalactitele.
Sau poate sîngele meu.

ŞTIUCA

Mi-am pierdut dinţii
în apele bătrîne-ale toamnei
şi colac peste pupăză
s-au dus şi peştişorii la mama dracului
la fund ascunzîndu-se
în mîlul putred.
Acum trec nălucă
prin apele grele ca fierul,
deseori tobe-valurile răpăie
de ploaia necruţătoare de-afară ;
eu gonesc în sus şi în jos
cu pîntecul supt —
electrică nervozitate —
şi nicăieri nu-ntîlnesc dumnezeul-mîncare.
Doar un cîrlig de undiţă
luceşte-n zarea de călău a apei —
il ştiu —
ticălos şi fatidic
şi-nspre el se-ndreaptă rachetă
foamea mea năprasnică,
metafizica mea flămîndă.

SOLDATUL

Mi-e sufletul tatuat
de cruzimi şi erori,
vîntul şuieră prin nedumeririle mele,
bat noapte de noapte
drumurile pustiului
— oştean umil în armata faraonului
să-nvingem nu ştiu ce popor blestemat
locuind stîncile îndepărtatului Sud.
Sunt leoarcă de pulbere şi sudoare
şi tatuajele mele zvîcnesc ca nişte şerpi.
În lupta de la poala muntelui cu lei
n-am murit
şi m-am văzut mărşăluind alături de cruciaţi
şi de armatele lui Napoleon
şi pe tancurile lui Montgomery,
fără rost prin deşerturile lumii,
năuc de întrebări şi nedumeriri.

Laurenţiu Cerneţ

CE ŞTIM DESPRE...*)

OAMENII CELEBRI

Desigur că oamenii nu au cunoştinţe identice. Unul mă cunoaşte personal, altul habar n-are că a existat un cetăţean roman cu numele de Iuvenal. Unul are slăbiciune pentru Ravel, altul nu ştie cine este titularul postului de stoper în echipa naţională. După cum zice vecinul meu, nea Lache : „Vorba lu' Einstein, totul este relativ !"

Arhimede — Se afla în baie cînd a făcut o descoperire ştiinţifică, după care a strigat : „Evrika !" Tot el a mai zis că dacă ar avea un sprijin mai ca lumea ar răsturna pămîntul cu picioarele-n sus. De unde dezideratul ca oamenii să fie sprijiniţi nu numai cu încurajări verbale şi cu „Lasă, că te descurci tu, că eşti băiat deştept !"

Aristotel — Se aminteşte întotdeauna că a fost dascălul lui Alexandru cel Mare, acesta fiind, se pare, cel mai însemnat merit al său.

Armstrong — Trimitere la trompetă. Nu pe lună.

Baiazid — Sultan. L-a bătut Mircea cel Bătrîn. Poate fi recitat versul : „Tu eşti Mircea ? Da-mpărate !"

Balzac — Era gras, mînca mult şi scria zi şi noapte pentru creditori. A avut şi filme la T.V.

Bayard — Cavalerul „sans peur ni reproche". Dar cum expresia a devenit un loc comun din ce în ce mai ieşit din uz, nu este cazul să ne mai amintim de Bayard.

Beethoven — Era surd, săracu' ! De pomenit cele patru lovituri ale destinului.

Blaga — Mut ca o lebădă.

Borgia — Într-o discuţie despre o femeie care şi-a ucis iubitul, este drăguţ să interveniţi : „Lucreţia Borgia-n tălpi !"

Brutus — „Et tu mi fili ?"

Cezar — El a zis : „Veni, vidi, vici" şi „Alea jacta est".

Cleopatra — Regină. S-a încurcat cu Cezar (Iuliu), apoi cu Antoniu, după aceea a pus un şarpe s-o muşte, „Ehe, dac-ar fi avut Cleopatra alt nas !" — e o aluzie la faptul că femeile frumoase au multă influenţă asupra bărbaţilor cu funcţii de răspundere. Nu mai ştie nimeni cine a emis propoziţia citată. Oricum, vorba lui Flaubert, e şic !

Brontë — Două surori (de fapt, trei), Emily şi Charlotte. Nu se ştie care e una şi care cealaltă.

Columb — A descoperit America, dar n-a ştiut ce descoperă. Exclamăm „Oul lui Columb !", cînd e vorba de o soluţie prea simplă pentru a o găsi noi.

Corneille — Apropo de el, e de bun gust să spuneţi nostalgic : „Va, cours, vole, et nous venge !"

Cornelia — „O adevărată Cornelie !" — este frumos să ne extaziem în faţa unei mame cu doi copii. Nu-i nevoie să explicăm motivul.

Damocles — Avea o sabie...

Darwin — El este acela care a susţinut că ne tragem din maimuţă.

Descartes — „Cogito, ergo sum" — şi cam atît.

Diogene — Dacă într-o conversaţie uşoară vine vorba de Diogene, un om spiritual va glumi : „Ce mai spaţiu locativ !", referindu-se, evident, la butoiul în care domicilia celebrul cetăţean. Se poate completa : „N-avea nimic de pierdut, îşi permitea să fie obraznic cu Alexandru !"

Don Juan — Un afemeiat notoriu. Se pronunţă **Don Huan,** dacă e posibil cu accent spaniol, dar se face menţiunea că noi l-am luat din franţuzeşte, aşa că merge oricum.

Ecaterina (cea Mare) — V. Maria-Tereza.

Einstein — Făcea teoria relativităţii. Exemplul cu... Nu, mai bine fără exemple !

Eisenstein — Ceva cu filme.

Epicur — Un filozof căruia îi plăcea să mănînce şi să bea. Era epicurean. De declarat în faţa unei mese încărcate : „Eu sînt adeptul lui Epicur !"

Galilei — „E pur si mouve !" Să ne amintim că, în şcoală, traduceam liber : E pur şi mov ! Ha-ha-ha !

Gioconda — Enigmaticul surîs al Giocondei.

Goya — „Somnul raţiunii naşte monştri".

Hamlet — „A fi sau a nu fi".

Homer — Era orb şi se crede că nici n-a existat. Inexplicabilă expresia „rîs homeric". Îl ardea de rîs...

Kafka — Poate fi imitat foarte uşor, dar se cunoaşte.

* Din **„Idei-de-gata"**.

Slavomir Gvozdenovici

OAMENI, STELE ŞI PIATRĂ

În ochiul meu s-a pierdut
pasărea,
trec oamenii,
stele
şi piatră.
Şi toţi vor să poarte cîntecul.

În glasul cuiva
izbeşte ochiul meu
şi
pasărea se trezeşte
deasupra covoarelor de sînge.
Trec oameni,
stele
şi piatră.
Şi toţi ar vrea să poarte cîntecul.

Se luminează hora
şi ploaia creşte.
Şi zidul peste flori.
Pe bulevard fură
aerul,
laptele păsării iar —
noi
niciunde.
Trec astfel oamenii,
stele
şi cîntece.
Şi toţi ar vrea să poarte piatra.

BOGĂŢIILE OMULUI

Mi-a zis :
Îmbracă-te cel mai frumos
în piatră
şi-n lumină
şi păşeşte spre om —
ca spre un frate,
Şi vinuri bea cu el.
Să vă tresară-n braţe
pasărea.

Să pierdeţi mîinile după
glasul
ei
şi să păşiţi săraci prin lume.

DESCHIDE

Deschide, deschide, iubito,
Noapte de fluturi în zori,
Trei iubiri iţi aduc,
De trei nelinişti să mori !

Să fugă piatra,
Şi cîmpul să zboare spre tine,
Polenul să ne lumineze, doar,
Cu ură, ne stringem mai bine.

Vreau otravă din dinţi, tu — lapte din stele ;
Prin noaptea fluturilor fără zori,
Trei iubiri iţi aduc,
De trei nelinişti să mori !

În româneşte de
Damian URECHE

Octavian Popa ● RĂDĂCINI

A debutat cu proză scurtă, schiţe şi povestiri, încă înainte de război, în revista „Gînd românesc" care apărea la Cluj, sub îngrijirea profesorilor Ion Chinezu şi Ion Breazu. Criticul **V. Fanache**, în monografia privitoare la revista **„Gînd românesc"**, arăta că în schiţele şi povestirile acestea, autorul surprinde abil sufletele unor adolescenţi posionali, iar în povestirea „Hoţ de lemne", „dovedeşte o posibilitate memorabilă de incrustare realistă a vieţii oamenilor de la munte".

Octavian Popa a publicat apoi în revistele **„Societatea de mîine", „Luceafărul"** (seria Sibiu) şi, după război, în revista **„Orizont"** din Timişoara. În anul 1974 a publicat primul roman din seria „Fraţii Topan", intitulat **„Etajul zece"** (Ed. „Facla"). Analizînd acest roman, prozatorul **Sorin Titel** spune : „Calităţile acestui roman ţin de realizarea unei atmosfere în stare de a cuceri pe lector, dornic să afle, pe măsură ce înaintează în lectură, „secretul" eroilor cărţii, agitaţi de o perpetuă nelinişte. Aşa dar, o proză de atmosferă şi de notaţie, cu izbînzi stilistice remarcabile"... Criticul **G. Nistor**, în revista „Transilvania", reţine la rîndul său : „Adept al prozei tradiţionale, autorul făcea apel şi la elementele modernităţii, la nivelul introspecţiei şi al construcţiei".

În anul 1979 prozatorul publică un al doilea roman, întitulat **„Zile fără sfîrşit"** (Ed. „Facla"). „Romanul acesta, scrie criticul **Marcel Pop-Corniş**, face parte dintr-un ciclu mai amplu, început cu „Etajul zece". Personajul principal al cărţii e Margareta Topan, ale cărei subtile, nu o dată imprevizibile, mutaţii sufleteşti, sînt urmărite şi înregistrate cu multă siguranţă. Romanul ne apare ca una din cele mai interesante prospectări a psihologiei feminine... Nu e o cronică, o fişă biografică exterioară, ci mai degrabă o naraţiune a vieţii interioare în modificările ei suferite în confruntarea cu realitatea".

Povestirea **„Rădăcini"** face parte din volumul în lucru, de schiţe şi povestiri, intitulat **„Valuri peste dig"**.

Nu, nu era o stradă ca toate străzile, valea trecea pe mijlocul ei. Cînd ieşeam dimineaţa pe poartă, în lungul văii vedeam butoaie, ciubere, capre şi toate uneltele cu care lucrau tăbăcarii Moşul, purtînd în faţă un şorţ lung, vînăt, care flutura în jurul gleznelor, ducea la vale cu roaba pieile scoase din cenuşare. Aplecat pe capră, rădea de pe ele lîna şi le prindea în apă pe sfori. Bunica cosea singură pieile spălate, făcînd din ele un fel de burduf, pregătindu-le pentru umplut în baia fierbinte de gubici şi scumpie. Doi ucenici spălau lîna la vale şi o întindeau în faţa casei, la soare. Cînd aveam timp, îi ajutam şi eu, şi o aşezam pe cea ţigaie de o parte, ţurcana de altă parte, făcînd grămezi-grămezi de lînă neagră, albă şi seină. Pe drum, de la o casă la alta, simţeam mirosurile tari de var stins, lînă îmbîcsită în cenuşare, rămăşiţe de cărnuri şi piei putrezite, rămase la picioarele caprelor şi de scumpie fiartă în căldări. Cînd reveneam acasă, pe la amiază, ucenicii erau pe drum, plecaţi cu botele să adune sama. Intrînd în curte pe poarta mare, după ce auzeam sunînd clopoţelul de sus, valea şi strada dispăreau pentru mine.

În serile de vară, bunicii se aşezau pe gangul deschis, în fotoliile lor de lemn şi, în timp ce Moşul fuma o ţigară, Bunica pe pipăite, împletea ciorapi. Vorbeau puţin, auzeam rar cîte un cuvînt. Eu coboram între pomii pitici de jos, scuturam perii şi, căutînd perele căzute, simţeam pe vîrful degetelor pămîntul umed, amestecat cu frunze şi ierburi purtînd izul putred al toamnei care era pe drum. Iarna, ne cuibăream în casă în jurul sobei de teracotă. Pe colţurile ei, nişte pitici cu bărbile lungi îndoite îşi întindeau mîinile — doi cîte doi — căutînd să se îmbrăţişeze. Noi, cei din casă, treceam fără zgomot, ca nişte arătări, deasupra covoarelor groase de lînă. Moşul, cu ochelarii pe vîrful nasului, citea ziarul sau făcea socoteli cu un creion, cît degetul mic, şi rîdea singur. Bunica se uita la el, se uita la mine ; ar fi rîs şi ea, dar fiindcă eu o vedeam, clătina capul. Nu zicea nimic, înţelegeam însă ce vrea să spună : cineva trebuie să fie întreg la minte în casa asta.

A venit apoi o zi cînd Moşul n-a mai zîmbit. Ieşind în stradă, să merg la şcoală, în jurul văii n-am mai văzut butoaie, nici capre. Strada s-a umplut de soldaţi şi, în camera de lîngă poartă, a fost încartiruit locotenentul Osiac. Bucătăria şi-a găsit locul sub şopronul din curte, unde se uscau pieile. La amiază, după ce trompeţii sunau adunarea, primeam şi eu, ca orice ostaş, o pîine, o conservă şi o şaică de fiertură cu carne şi legume. După cîteva zile soldaţii au trecut Oltul.

În locul trompeţilor a rămas tuşa Persida. Năvălind pe poartă, tropăind pe scări, în fiecare dimineaţă suna în felul ei deşteptarea şi ne spunea cele mai proaspete ştiri. Puţin mai înaltă ca mine, îşi purta cu mîndrie nasul cîrn deasupra feţei devastate. Cînd deschidea gura, dinţii se clătinau la fiecare cuvînt.

Avea o casă mică în josul văii, cu mobilă lăcuită, sufocată de ţesături. Cînd auzea bătăi în poartă, ieşea în faţa uşii, spiona cîtva timp cele patru colţuri ale lumii din curtea ei şi, sărind doi-trei paşi peste partea pavată cu cărămizi arse, aşezate în dungă, la adăpostul unui şir de salcîmi, pîndea picioarele musafirului nepoftit. Dacă încălţările nu erau cunoscute, se retrăgea în vîrful picioarelor, alerga în camera dinspre stradă şi se lipea de perdele.

La vecinul Boer, după ce el şi ai lui au plecat, cineva a intrat în curte, apoi în casă şi, fiindcă a sărit peste poartă, în urma hoţului a rămas o dîră de făină şi cîteva pipe. Cunoşteam pipele, cînd mă duceam la ei, îl găseam pe bătrîn cu o pipă lungă în gură, pufăind într-o mare de fum. În ziua aceea Moşul a scos o cutie plină de lacăte şi chei şi-şi trecea timpul potrivindu-le.

În dimineaţa următoare am auzit prima dată tunurile ; către seară, au început mitralierele. Le auzeam de pe gang, tac, tac, tac... răpăielile scurte, metalice, sunau, cum ar suna o toacă în cer, pironită masiv la amîndouă capetele. Moşul ieşise şi el în curte şi, ca să nu ne sperie, se făcea că adună pene sau scame de lînă, de jos. Aşa aduna mereu, nu putea suferi scamele şi penele risipite. După ce s-a lămurit bine ce e, a intrat în casă şi m-a chemat şi pe mine cu el. Aproape îmi uitasem de tunuri şi de mitraliere, cînd s-a deschis poarta şi am auzit clopoţelul sunînd :

— Vine Persida ? Ce o fi avînd ? a întrebat Bunica, pe o vreme ca asta, ea nu iasă din casă.

— Bună seara, a zis tuşa Persida din prag.

— Bună, a răspuns Moşul, în timp ce tăia, subţire, ca o foaie de tăiţei, păpuşa brună de tutun pe care o primise de la un vecin.

— Lucru bun ţi-ai găsit, n-am ce spune. Tai tutun şi războiul e pe noi. Aţi auzit tunurile şi mitralierele ?

— Le-am auzit, erau dincolo de Olt, a zis Moşul, pînă la urmă s-au îndepărtat. Dacă o să vină războiul, nu-l vom opri noi.

— Nu ştiu cum poţi vorbi aşa, n-ai auzit ce se întîmplă în lume ? Sute de morţi şi de răniţi rămîn în dosul frontului. Trebuie să plecăm, nu mai putem sta nici un ceas aici.

Moşul a lăsat o clipă tutunul şi, ridicînd braţul drept, mi se părea că ar vrea să îndepărteze răul care se apropia. Poate se gîndise şi el la plecare, dar abia atunci i-am văzut cuta aceea adîncă din colţul gurii, cu care, mai tîrziu, cît a ţinut războiul, m-am obişnuit. Cuvintele tuşei Persida ajungeau la mine ca o chemare la joacă, simţeam că alături de ea vor mai veni şi alţii şi vom pleca.

— Nu mai stau nici un ceas, a repetat tuşa Persida, veniţi, ori nu veniţi, eu am să merg unde-oi vedea cu ochii. Au plecat ai lui Moraru, bătrînul Boer cu nevasta, azi i-am văzut pe ai lui Sana.

Tuşa Persida s-a sculat. În lumina care ardea jos, ca să lumineze lucrul Moşului, şoldurile ei se profilau pe tavan. O clipă am admirat-o, cît era de mare şi de hotărîtă.

— Să plecăm, Moşule, m-am gîndit şi eu, afară e noapte cu lumină albastră, pînă dimineaţa ajungem într-o cetate străină.

Numai că Moşul nu se gîndea ca mine. El ştia ce ne aşteaptă pe drum, nu se putea hotărî să lase casa şi ba nu,... ba da,... ba nu,... ba da,... pînă cînd aud pe Bunica :

— Persida are dreptate, nu mai putem sta nici noi, parcă am fi prins rădăcini ! Vecinii au plecat toţi, alţii mulţi, sînt pe cale să plece.

Îmi plăceau vorbele Bunicii, nu aveam rădăcini la picioare ? Mi-am amintit cuvintele ei mai tîrziu, cînd ceva mă lega de un om, de lucrul meu de toate zilele, de locurile cunoscute, de un anumit aer pe care-l respiram în fiecare zi. Nu vream rădăcini la picioare.

— Chiar aşa e, Bunico, oamenii n-au rădăcini la picioare.

— Să plecăm, dar unde ? a întrebat Moşul. Ce mîncăm pe drum ? Ce facem în străini ? Cui lăsăm casa şi tot ce am strîns aici ? Şi, la întoarcere, ce mai găsim ?

— Vom vedea pe drum, a zis Bunica, mai întîi să ieşim din oraş !

— Vom pleca, vom pleca, mă bucuram eu.

Se vede că Bunica era pornită, căci, fără a mai zăbovi, a început să adune lucrurile din casă. Moşul se învîrtea de colo-colo, adunase un vraf de hîrtii şi nu ştia ce să facă cu ele. Unele aveau peceţi negre sau roşii de ceară ; altele, sigilii cu tuş negru, al căror rost îl cerceta, aşezînd mereu ochelarii ce-i lunecau de pe nas. În faţa dulapului s-a oprit şi-a scos hainele lui din postav brun, cu vestă cafenie, le-a aşezat pe pat, aşa cum ar fi stat pe om şi le-a privit lung. Se vedea pe el că-i pare rău să le ia, dar şi mai rău să se despartă de ele, Bunica s-a oprit şi ea.

— Ce faci ? Crezi că trebuie să mergi gătit pe drum ? Du-le în pivniţă, cînd ne întoarcem, mai ai lipsă de ele. Nu ştiu dacă mai ajungi să-ţi faci altele.

Moşul n-a răspuns, a îmbrăcat pantalonii groşi de lînă pentru cizme şi haina lui de toate zilele. În geamantanul pe care l-a umplut cu hîrtii, de abia mai putea lua cîte ceva şi de ale gurii. Bunica o îndesat într-un coş mic o rochie şi fel de fel de cusături de care nu se putea despărţi. Mie mi-o pus un rînd de haine „marinar" şi o beretă pe care scria „La Paloma", într-o legătură înfăşurată în pînză verde, cu care acopereau maşina de cusut.

Am ieşit din casă, eu, înainte, sărind, Bunica după mine strigînd să mă opresc şi, mult în urmă, Moşul, tîrînd picioarele după el, ca şi cînd ar fi mers la spînzurătoare. În faţa casei, sub tei, ne-am oprit să aşteptăm pe tuşa Persida. Eu am pus legătura mea lîngă trunchiul negru al teiului şi m-am aşezat pe ea, în curînd Moşul şi Bunica au făcut la fel. Eram legaţi din nou de pămînt.

Pe cer, printre bucle de nori, naviga domol un corn de lună. Sub lumina rece, potolită, strada devenea transparentă.

...La urmă, în mijlocul unui cîmp întins, eram eu, cu doi ortaci ai mei, oameni străini, nu-i mai văzusem şi nu-i cunoşteam. Cîmpul întreg părea acoperit cu nisip pătat de umbrele norilor.

— Nu vezi tu unde e ? a întrebat cel lung, cît o prăjină, pe celalalt mic, cu trunchiul ca o stană retezată de piatră.

Uitîndu-mă bine vedeam că omul cel lung avea mustăţile Moşului, iar cel scund nasul şi bărbia Bunicii.

— Cum să nu văd ? — S-a ascuns după marginea lunii. Fă-te puţin la o parte şi umblă încet.

În liniştea ce s-a lăsat deasupra, umbrele s-au rărit şi, cînd am deschis ochii, am găsit din nou strada şi valea pe mijlocul ei. Stam rezemat de trunchiul teiului şi, în apropierea mea, Moşul, în picioare, cu o batistă mare, îşi ştergea mustăţile şi se trudea să nu rîdă.

— Bine, atunci nu mai plecăm, a încheiat el.

— Nu pot, nu pot, gemea tuşa Persida. Am încercat să iau ce-mi trebuie pe drum şi nu ştiu ce să aleg. Întîi de toate, hainele, unele subţiri, altele mai groase, pentru ploaie, pentru frig, pentru soare. Nici voi nu aţi luat pături. Ce faci în străini, dacă n-ai măcar o pătură ? Şi nu putem merge aşa, pe picioare. Ceilalţi pleacă în căruţe. Tot căutînd, am ajuns să înţeleg că vom muri pe drum. Unde ne ducem şi ce mîncăm ? Dacă-i aşa, mai bine să mor în casa mea. De altfel, de ce să mai trăiesc ? Are cineva lipsă de mine ? N-a avut niciodată.

Tuşa Persida plîngea.

— Are cineva lipsă de mine ?

Îmi părea limpede că nimeni n-avea lipsă de ea. Nici Moşul nici Bunica, nici eu nu aveam. Ce să facem cu o femeie ca ea ? Putea să moară dacă vrea. Prin capul străzii treceau căruţe cu coviltir, avînd în faţă torţe aprinse. Erau refugiaţii din alte străzi, plecaţi ca oile, unul după altul. Unii, oprind, au venit la Moşul. Voi nu plecaţi ? Nu, unde să mergem ? Locul nostru e acasă. Atunci ne întoarcem şi noi. Privind strada, înfăţişarea ei mi se părea ciudată. Aşa cum a rămas, părea pustie şi sălbatică, nu semăna cu nici o stradă cunoscută. În mintea mea nu putea să rămînă aşa şi ştiu că am început să pun toate la locul lor pe pămînt, oamenii şi buţile, ciuberele şi caprele, cum le vedeam mai demult lîngă vale. Acolo lucrau ai lui Boşteanu, mai încoace, baciul Vasile şi Mîndreanu. Nu se înţelegeau, uneori se certau. S-au bătut odată pentru un coş gol şi baciul Vasile s-a ales cu o tăietură lată pe frunte.

— Să mergem în casă, a zis Moşul.

Bunica şi-a luat coşul şi a zis, acru :

— Nu ştiu de ce trebuie să înnebuniţi totdeauna omul !...

Nu ştiam despre cine vorbeşte, cine a înnebunit, pe cine a înnebunit, dar Bunica aşa era, nu recunoştea nicodată că a greşit. Moşul, bucuros că ne întoarcem acasă, n-a găsit de cuviinţă să-i amintească, cine şi cum hotărîse plecarea. Paşii noştri răsunau pe scările goale, fiindcă Bunica adunase covorul şi l-a dus în pivniţă cu alte lucruri strînse în grabă : două pături şi aşternuturile, o măsuţă rotundă, cîteva scaune, divanul cel mare şi oglinda din dormitor. Făcuse în pivniţă o adevărată expoziţie de haine şi de mobile. În casă am găsit lumînarea arzînd, se vede că, în graba mare, Moşul a uitat-o aprinsă. Cătrănită, Bunica i-a spus că totdeauna aşa face, nu-i atent la nimic. Dacă plecam noi, casa s-ar fi aprins.

— Spală-te pe mîini şi vino la masă, s-a răstit Bunica la mine, după masă, coborîm în pivniţă. Vom dormi acolo în noaptea asta, dacă vom dormi.

În noaptea aceea n-am dormit decît eu. Cînd m-am trezit, mitralierele băteau în lungul străzii.

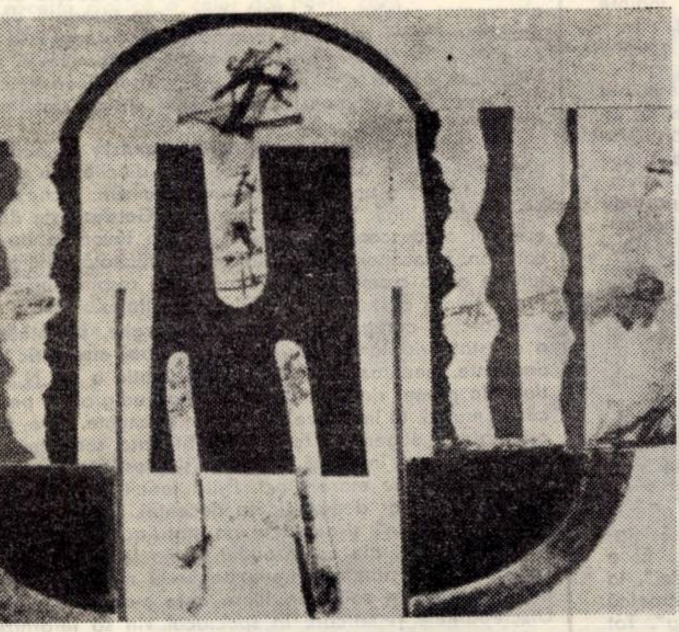

IONEL MUNTEAN : Desen pentru un poem nescris

Elena Ştefoi

JUCĂRIE CU CHEIŢA ÎNTOARSĂ LA MAXIMUM

În această după-amiază pe stradă simt că
n-am nici un rost.
Mă opresc în faţa ta şi lumea
cu nimic nu se schimbă. Degeaba
îmi lovesc amintirea cu fruntea de ziduri,
degeaba ameninţ. Întunericul ţopăie
împrejurul
hîrtiilor ca o jucărie cu cheiţa întoarsă
la maximum. Trecutul, trecutul comun
începe
să putrezească şi cum să-l poată salva
o biată descriere ? În urma cîtorva
amănunte
această după-amiază închide porţile ei
de orfelinat exemplar.

ABSENŢĂ

Atita tot, sfîrşitul e mult înainte.
Perspectivele
s-au întors uneori şi cu faţa la mine,
vorbind
în limba lor şi sărind de la una la alta.
Privesc
seara harta politică a lumii şi nu înţeleg
mare lucru,
mă simt bine, desigur, ce mai vacarm la
aniversarea
absenţei, o, da, poruncesc magnetului să
coboare
din jurul frunţii şi el coboară, poruncesc
unui vis
să putrezească la uşă, în holul întunecos,
cîtă vreme
din vertebrele acestei atît de dragi mie
vîrste
se aud tunete şi fulgere şi ploaia întîrzie.

DECÎT TOATE ACESTEA, MAI GREU

Puţine lucruri învăţate de frică. Sfîrşit
de săptămînă şi monologul cu miros alpin
la o adică, de ce să-ţi cunoşti pe de rost
prăpastia
aşezată pe masă, cum în casele celor
singuri oglinda
de ce s-o cunoşti pe de rost dacă oricum
nu poţi face din ea o abstracţie ?

De bunăvoie nu mai eşti apusul soarelui.
Împotrivire cu noduri. Decît punctul
despicat în patru, la timpul trecut, decît
limbile omenirii înghiţindu-se una pe alta
decît carnea urmaşilor tăi lăudînd îndoiala
mai greu este să te inhami la această
prăpastie
şi să treci, în deplină cunoştinţă de cauză,
măcar o singură dată
dintr-o parte pînă în partea cealaltă.

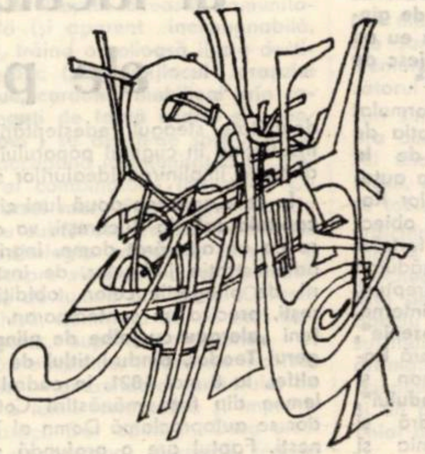

televiziune

DUMINICĂ, 13 iulie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Şoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii. 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Un cîntec, o floare, o rază de soare. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 14,20 Muzică şi sport. 17,30 Şah. 17,45 Potopul. Ultimul episod. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Gala muncii, libertăţii, omeniei şi unităţii poporului (II) 20,35 Film : Întoarcerea marelui blond. Premieră TV (francez). 22,00 Telejurnal. Sport.

LUNI, 14 iulie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,30 Paris — Toulouse — Marsilia — reportaj. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,40 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,20 Bastardul (seria a III). 21,10 15 ani lumină. 21,50 Pe aripi de muzică uşoară. 22,10 Telejurnal.

MARŢI, 15 iulie

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film serial — Temerarul. 11,55 Documentar ştiinţific. 16,05 Telerama 16,35 Varietăţi internaţionale 17,35 Clubul tineretului. 18,25 Almanah pionieresc de vacanţă. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,40 Flori de cîntec românesc. 20,00 Teatru TV. A venit o fată. 21,25 15 ani lumină. 22,00 Intermezzo coregrafic. 22,15 Telejurnal.

MIERCURI, 16 iulie

16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt-educaţie. 16,30 Moment folcloric. 16,40 Ecran de vacanţă. 17,25 Concert estival. 18,20 Tragerea Pronoexpres. 18,30 Irak — drumul spre progres. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 La zi în agricultură. 19,30 Noi, femeile. 20,00 Telecinemateca : Millie Premieră pe ţară. 21,25 15 ani lumină. 22,00 Melodii lirice. 22,15 Telejurnal.

JOI, 17 iulie

10,00 Filmoteca TV. S. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Caleidoscop muzical-distractiv. 16,45 Reportaj pe glob — Nicaragua. 17,05 Viaţa culturală. 18,10 Ilustrate de vacanţă — Emisiune muzical-distractivă. 18,35 Desene animate — Kum-kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 La zi în agricultură. 19,30 Ora tineretului. 20,10 Jurnalul ştiinţelor şi al călătoriilor — Tigris. 20,40 15 ani lumină. 21,15 Teatru scurt — Mătuşa lui Charley (englez). 22,15 Telejurnal.

VINERI, 18 iulie

16,00 Telex. 16,05 Şlagăre dansante. 16,35 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,40 Dragu-mi-i să joc, să cînt. 20,00 Film artistic : Telefonistele (italian). 21,30 15 ani lumină. 22,05 Muzică uşoară românească. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 19 iulie

9,30 Ecran de vacanţă. Vrăjitorul din Oraşul de smarald. 9,55 Muzică de promenadă. 10,30 Telecinemateca (rel.). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 15,50 Jocurile Olimpice de vară 1980. Festivitatea de deschidere — transmisiune directă de la Moscova 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 15 ani lumină. 21,00 Temerarul. 21,45 Meridianele cîntecului şi dansului. 22,30 Telejurnal — Sport.

televiziune

Interviu cu ARIF MELIKOV

Compozitor din U.R.S.S.

— R. S. S. AZERBAIDJAN —

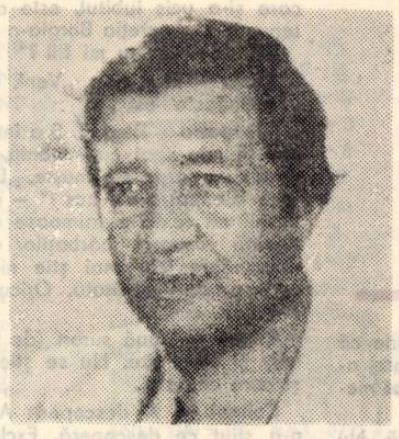

Oaspete al României și al Timișoarei, compozitorul azerbaidjan Arif Melikov s-a făcut cunoscut la noi prin baletul său „Legenda dragostei", pus în scenă de ansamblul de balet al Operei timișorene. Într-un scurt răgaz dinaintea plecării, am convorbit despre creația și mediul său. Creator divers, dar mai ales un simfonist prin vocație, exprimîndu-se în poeme simfonice, concerte, simfonii, lieduri și creații pentru balet, Arif Melikov unește în personalitatea sa farmecul adînc și fantezia meridionalului, cu îndrăzneala componistului modern, baletul său, „Legenda dragostei", revendicîndu-se de la atmosfera unei zone orientale, mustind de coloritul și poezia unor teme legendare, cu rezonanțe în timp, pînă în zilele noastre. Jucat pe multe scene ale lumii, întruchipînd, prin muzică și atmosferă, condițiile spirituale ale unui popor, „Legenda dragostei", bazată pe un libret al marelui poet turc Nazim Hikmet, continuă să fascineze spectatorii și iubitorii de muzică și balet și să ducă peste meridiane rezonanța unei muzici admirabile, ca și nobilul mesaj al iubirii, ca stare sufletească sublimă a omului pe pămînt.

— Care a fost mediul spiritual al formării D-voastră ca creator ?

— Totul a început, în tinerețe, cînd unele subiecte s-au cerut să fie trecute în muzică. La noi, în Azerbaidjan, unele subiecte sînt socotite sfinte. Ca, de pildă, acesta legat de legenda lui Ferhad. La noi, mulți își botează copilul Ferhad. El întruchipînd sacrificiul în numele creației, al datoriei. Și Sirin, la noi, continuă să fie simbolul credinței într-o dragoste nemuritoare. Poate că această „legendă a dragostei" trăia în întregul Orient înainte chiar de a fi scris-o Nazim Hikmet.

— Și, atunci, ați socotit că ea conține un sîmbure al universalității ?

— Desigur, m-a atras și răsunetul ei contemporan. Sentimentul jertfei pentru un ideal. Sentimentul libertății. Al iubirii. Iubirea e o formă veșnică de manifestare a ființei umane. Aici, în acest balet, cuvîntul **iubire** apare în toate formele posibile ale exprimării : împărtășită, neîmpărtășită, iubire de popor, iubire de frate, de soră, iubirea, deci e cuvîntul cel mai nimerit, aici, deoarece e acoperit de conținut.

— Muzical, de la ce elemente ați plecat în realizarea baletului ?

— Am dorit să se regăsească în el nu numai forme muzicale azerbaidjane, ci ale întreg Orientului știut, pentru ca el să respire în întregime din textul și profunzimea muzicală.

— Sub ce mari exemple muzicale v-ați format ?

— Am avut norocul, de tînăr, să aflu în prietenia cu Șostakovici o legătură statornică. El mi-a ascultat lucrările. El a scris, în 1961, la premiera „Legendei", la Leningrad, cea mai entuziastă cronică muzicală, numindu-mă „nepotul său". Tot el mi-a trimis ultima sa scrisoare pe cînd se afla pe patul de spital. Prin Kara Karaev, care i-a fost student, am prelungit, această influență binefăcătoare a marelui Dimitri Șostakovici ajungînd ca, azi, Karaev, care, deși a avut mulți emuli, să mă socotească pe mine drept urmaș. De aceea vă spun că eu am fost un om norocos. De-aceea, a 2-a Simfonie am și dedicat-o marelui meu dascăl Șostakovici.

— Ce alți compozitori au avut asupra D-voastră o influență spirituală ?

— Genurile muzicale, considerate de toți ca mari maeștri, au avut și asupra mea influența lor pozitivă. În mod special, mă aflu sufletește în preajma creației lui Stravinski, Prokofiev, fiind apropiați de modalitatea mea de gîndire muzicală modernă.

— Ce loc ocupă creația azerbaidjană între alte creații ale popoarelor U.R.S.S.-ului ?

— Un loc serios. E o școală puternică și originală și, dacă ne gîndim doar la numărul de 120 compozitori ai Uniunii noastre, și acesta spune ceva.

— Vă dedicați întreaga existență doar muzicii ?

— Sînt profesor la Conservatorul din Baku, de 22 de ani. Dintre studenți, am cîteva speranțe certe. În genere, deși îmi ocupă mult timp, deși, înainte de ora 2 noaptea, nu se stinge lampa în odaia mea, fac această activitate didactică cu o mare frenezie. De ce ? Fiindcă găsesc mereu acolo, între tineri, lucruri noi, pe care să le pot aplica și creației mele și fiindcă îmi place mult și mă aflu între ei, o generație a visului tînăr și creator.

— Cum vi s-a părut montarea baletului pe scena operei timișorene ?

— În general, spectacolul a fost interesant. În economia spațiului, s-a realizat un spectacol bun, un spectacol ce a înțeles sensul muzicii mele. Iar corpul de balet nu arată că ar fi al unei trupe de provincie, ci că pot fi soliști pe orice scenă. Sigur, nu e o trupă grandioasă, dar ceea ce s-a făcut, ce se va mai face, va perfecta, sînt sigur, va da valențe noi spectacolului operei timișorene.

— Ce afecțiuni vă leagă de România, de Timișoara ?

— Am reîntîlnit aici pe bunul meu prieten, regizorul Bob Massini, ce a rămas, penru noi, cei din Baku, un maistru regizor bun, cele patru spectacole montate la opera noastră fiind socotite interesante creații regizorale. Prietenia mea a început astfel, iar, acum, montarea baletului, vizitele, ceea ce am văzut m-au impresionat în mod deosebit. Îmi amintesc că la Muzeul Enescu am dat de o fotografie a unui dirijor azerbaidjan ce a dirijat și creația enesciană și „Legenda dragostei". Acesta mi s-a părut un simbol, peste timp, al prieteniei noastre.

— Care vă sînt, la ora aceasta, creațiile muzicale, aflate în lucru ?

— Am scris peste 25 de lucrări mari, simfonice. Creații muzicale pentru foarte multe filme, dramatizări. Am scris sumedenie de miniaturi. Recent, am scris muzica la un serial cinematografic preluat de 140 de țări. Cred că și de România. Actualmente lucrez la un alt balet, după opera shakespeareană „Antoniu și Cleopatra", pentru Balșoi Teatr și un altul, pe o temă indiană, pentru opera din Taşkent. Muncă, muncă și iarăși muncă multă.

— Și, în România, cu ce anume veți mai reveni ?

— Aș vrea să fac cunoscută aici o parte din creația mea simfonică. Să pot trimite un mesaj al prieteniei mele și prin această muzică, o limbă ce se poate face apropiată și iubită pe orice punct al globului.

Întrevedere realizată de Ion ARIEȘANU

În premieră la Opera timișoreană :

LEGENDA DRAGOSTEI de ARIF MELIKOV

Baletul Operei române revine în atenție, acum în preajma închiderii stagiunii, cu o premieră deosebit de inspirată — „Legenda dragostei". Puritatea valorilor etice ale libretului, aparținînd unui poet de marcă, **Nazim Hikmet,** vine să ilustreze cu argumente lirice ori tragice ideea sacrificiului, dus pînă la consecințele sale supreme, acest leit-motiv al renunțării devenind condiția esențială a fericirii. O preluare a mitului prometeic în ipostaze adiacente specificului acestui gen de spectacol.

Suportul muzical al libretului aparține compozitorului sovietic **ARIF MELIKOV,** crescut la școala lui Kara Karaev, creatorul baletului „În calea trăsnetului", un alt succes al Operei noastre, cu ani în urmă. Textul muzical, de o valoare intrinsecă, conține o forță primară aptă să declanșeze resorturi sufletești de o intensitate puțin obișnuită. Sugestiile sale expresive sînt luxuriante, cu siguranță neepuizate de ceea ce ne-au oferit realizatorii timișoreni. Asimilînd maniera unei ritmicități exacerbate — amintind de un Haciaturian — Melikov dovedește afinități stilistice cu universul unui alt creator celebru — S. Prokofiev ; are totodată densitatea emoțională a lirismului postromanticilor germani, reunind însă toate aceste posibile aluzii sub arcada unei creații perfect închegate, un monolit de frumusețe, în care personalitatea compozitorului se afirmă strălucit. Nu întîmplător această creație i-a adus titlul de „Artist al poporului", recunoașterea valorică sosind simultan din capitale europene, americane ori asiatice.

Orchestra Operei, cu **Petru Oschanitzky** la pupitru, a împlinit în cea mai mare parte solicitările acestei partituri forte dificile. Cu excepția cîtorva replici ale alămurilor în III sau a unor mărunte desincronizări, orchestra înscrie unul din punctele forte ale spectacolului. Scenografia lui **Gr. Gorduz** este de bun gust, respectînd principiul esențial al descongestionării scenei în favoarea dansatorilor. Elementele aduse recompun, în economia lor, atmosfera solicitată, mai puțin fastul princiar scontat. Costumele au o cromatică pastelată, care respiră lumea orientului, intersectată de violența culorii costumului Vizirului, a Sultanului etc.

Sarcina coregrafului **Ștefan Gheorghe,** stimulată de calitatea textului muzical, a constat prioritar în găsirea unui **limbaj metaforic** apt să expună, prin elemente dansante, generozitatea mesajului ideatic a lui N. Hikmet. Meritele sale sînt multiple, în primul rînd, prin echivalența coregrafică pe care a considerat-o propice acestei muzici. O îmbinare fericită de elemente, care, fără să abuzeze de codul gesticii orientale, le sugerează totuși cu subtilitate, realizînd unitar simbioza cu maniera dansului clasic, ce încumbă eleganța și plasticitatea mișcării, presărat cu prize curajoase, cîteva de mare efect. Evită fericit să violenteze imaginația spectatorului cu elucubrații ce ar depăși limita decenței, într-o perioadă cînd diverse trupe de „balet contemporan" și-au făcut un statu-quo tocmai din aceste modalități de limbaj. Marile împliniri ale coregrafului rămîn legate de structurarea duetelor, momentelor solistice, unde putem reproșa baghetei maestrului coregraf doar lipsa unei omogenități valorice a soliștilor, lucru care s-ar putea însă să-i depășească condiția... Discrepanțele remarcate în spectacol vin să ierarhizeze obiectiv valoarea profesională a protagoniștilor. Un merit incontestabil al regiei este alternanța tablourilor, care suscită continuu interesul. Astfel, după dansul plin de accente dramatice al **Aurorei Caloianu,** cu piruetele sale terminate abrupt, în gesturi interogative de mare echivalență plastică, urmează un tablou total opus : dansul inaripat al nimfelor dragostei, ce încorporează ceva din misteriosul fluid al tinereții veșnice, ce irumpe în desene șerpuitoare, implicînd sublimul clipei de tainică așteptare. Pe acest fond, **evoluția prim-balerinei Rodica Murgu** este de o exuberanță solară, licitînd un corolar al feminității, fie că exaltă speranțele adolescentine ale unei Juliete, fie armonioasa alunecare de linii, ale madonelor lui Boticelli. E ca un prolog al unui act nupțial, o admirabilă pregătire a duetului ce urmează. Comuniunea afectivă dintre solistă și partener — Ioan Gîrba, rămîne adesea plafonată de nivelul diferit al volutelor expresive de care dispun fiecare dintre aceștia. Excelentă metafora coregrafică din III unde, din muntele de piatră, în spasmele trudei eroului de a străpunge calea spre apa care condiționează existența poporului, aceasta este personificată de chipurile bacantelor ce năvălesc ademenitor, ca o fata morgana pentru cei care-și așteaptă izbăvirea.

Frumos rezolvat, monologul Aurorei Caloianu („visul"), alături de contribuțiile esențiale la succesul premierei ale lui **Fr. Valkay, Cl. Lupu, S. Bătică, V. Stanciu, Silvia Humăilă, Alina Ilie** precum și a întregului **ansamblu de balet.**

Un spectacol de prestigiu, cu suficiente valențe artistice spre a rămîne prezent în repertoriul permanent al instituției.

Doru MURGU

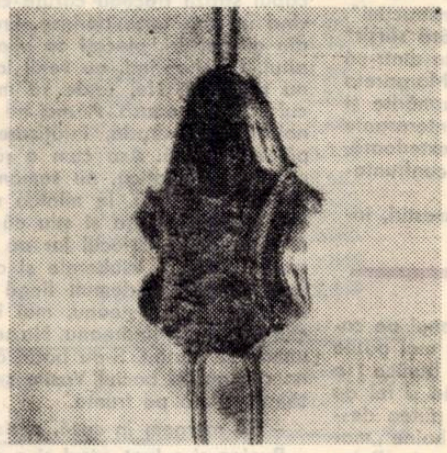

IONEL MUNTEAN : Insectă

Tudor Vladimirescu — simbol al idealurilor de libertate ale poporului român

(Urmare din pag. 1)

tru binele și folosul a toată țară" — În scrisoarea trimisă boierilor refugiați la Brașov, își afirmă, cu tărie același crez : **„Cred că v-ați încredințat pînă acum de dreptarea celor începute de mine, de gîndurile mele fără patimă, pentru că eu nu caut ceva pentru mine, ci mă îngrijesc de binele patriei și de fiii ei sărmani".**

Programul politic al revoluției, formulat de Tudor Vladimirescu în Proclamația de la Padeș, cît și în Proclamațiile de la București a pus pe prim plan ideea autonomiei, a independenței Principatelor Române. În vederea realizării acestui obiectiv va milita pentru unirea tuturor forțelor patriotice ale poporului român. Făgăduind pandurilor restabilirea vechilor drepturi, iar moșnenilor abolirea vămilor interne, făgăduind tuturor **„Dreptate și slobozenie",** Tudor a ridicat la luptă întreaga Țară Românească împotriva jugului otoman și feudal. Întemeind **„Adunarea Norodului",** prima armată populară, revoluționară și națională, cu care străbate Oltenia și Muntenia, pînă la București el înalță cu demnitate steagul redeșteptării naționale. Însufletind în cugetul poporului nostru credința în împlinirea idealurilor sale.

În cele aproape două luni cît va sta **„în capitala sa",** la București, va conduce țara ca un adevărat domn, îngrijindu-se de administrația județelor, de instrucția oștirii, de plîngerile celor obidiți. La București, preciza un contemporan, mulți cetățeni **„alergau cu jalbe de plîngere la slugerul Teodor, dîndu-i titlul de Domn".** De altfel, la 8 mai 1821, în cadrul slujbei solemne din fața mănăstirii Cotroceni, Tudor se autoproclamă Domn al Țării Românești. Faptul are o profundă semnificație politică și atestă cu claritate **idealurile** sale de neatîrnare și libertate națională. Tudor proclamă, prin acest act politic, dreptul țării de a-și alege domnitorii, proclamă **voința** națiunii române de înlăturare a regimului fanariot, de restabilire a domniilor pămîntene, ca un prim pas spre redobîndirea independenței, voință pe care Poarta otomană va trebui să o respecte.

Cu o mare intuiție politică, Tudor Vladimirescu a înțeles însă că, în fața presiunii marilor puteri, realizarea idealului independenței era strîns determinat de înfăptuirea unității politice a neamului românesc, **„ca unii ce sîntem de un neam, de o lege".** El a și dat îndrumări în acest sens, întrucît **„fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova să putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor Prințipaturi, ajutorîndu-ne unii pe alții".** Identificarea patriei cu masele populare, încercarea de a stabili o acțiune comună cu Moldova, puternicul ecou al programului revoluționar în Banat și Transilvania, dovedesc că ideile de libertate și unitate națională au pătruns adînc în cugetele românilor.

Nu este, de aceea, întîmplător că ideile și mersul revoluției conduse de Tudor Vladimirescu au avut o mare rezonanță în rîndurile țărănimii ardelene și bănățene, trezind aici îndreptățite speranțe, renăscînd amintirea vremurilor lui Horia. Numele Craiului „Toderaș", „Todoruț" era bine cunoscut în satele din Banat și Transilvania, țăranii așteptîndu-i ajutorul pentru dobîndirea dreptății sociale și a libertății naționale.

Prin idealurile și mai ales faptele sale, prin sfîrșitul său de martir, Tudor Vladimirescu, al cărui nume rămîne simbolic legat de revoluția din 1821, a înscris în cartea de aur a neamului românesc o luminoasă și pilduitoare pagină de dăruire și jertfă pentru libertatea poporului nostru.

0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø100	C 35	Kg	1 700	2.680	4 556 00
Oţel rotund	Ø100	C 45	Kg	1 385	2 680	3 711.80
Oţel rutond	Ø100	OL 50—1k	Kg	1 224	2.630	3 219.12
Oţel rotund	Ø100	OL 52—3	Kg	3 000	2.500	7 500.12
Oţel rotund	Ø100	OL 52—3k	Kg	1 750	2.560	4 480,00
Oţel rotund	Ø105	16 MO 3	Kg	230	4.017	823 91
Oţel rotund	Ø110	OL 37—2k	Kg	2 186	2.560	5 596.16
Oţel rotunfd	Ø110	OL 60—1k	Kg	521	2.645	1 387.05
Oţel rotund	Ø110	OLC 10	Kg	518	2.560	1 326.08
Oţe. rotund	Ø110	OLC 35—k	Kg	3 000	2.940	8 820 00
Oţel rotund	Ø110	OLC 45	Kg	3 000	2.560	7 680.00
Oţel rotund	Ø110	OL 52—2	Kg	3 000	2.600	7 800.00
Oţel rotund	Ø110	13 CN 35 X	Kg	5 137	5.100	26 198.70
Oţel rotund	Ø110	15 CO8	Kg	2 000	2.720	5 440.00
Oţel rotund	Ø120	OL 52—1k	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Oţel rotund	Ø120	OLC 35	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oţel rotund	Ø120	C 45	Kg	2 000	2.650	5 300.00
Oţel rotund	Ø120	15 MOMC 12	Kg	1 086	3.710	4 029.00
Oţel rotund	Ø120	13 CN 30	Kg	2 000	4.010	8 020.00
Oţel rotund	Ø120	OL 52—3	Kg	2 000	2.680	5 760.00
Oţel rotund	Ø130	OL 25	Kg	3 000	2.650	7 950,00
Oţel rotund	Ø130	OL 60—1k	Kg	570	2.620	1 493,40
Oţel rotund	Ø130	OLC 15	Kg	320	2.675	856.00
Oţel rotund	Ø130	35 HM	Kg	562	3.770	2 118,00
Oţel rotund	Ø140	C 35	Kg	10 207	2.560	26 129.92
Oţel rotund	Ø140	OL 37—3k	Kg	—908	2,730	2 478.84
Oţel rotund	Ø140	OL 52—2k	Kg	8 000	2 710	21 680.00
Oţel rotund	Ø140	15 MOMC 12	Kg	638	3,880	2 745,00
Oţel rotund	Ø140	35 MS 12	Kg	550	3,300	1 715.00
Oţel rotund	Ø140	13 CN 30	Kg	2 000	5.380	10 760.00
Oţel rotund	Ø140	OL 52—3	Kg	3 000	2,500	7 500.00
Oţel rotund	Ø140	10 G 2	Kg	1 087	2,600	2 826,00
Oţel rotund	Ø150	OLC 15	Kg	2 200	2.660	5 852.00
Oţel rotund	Ø150	C 35	Kg	4 342	2.650	11 606.82
Oţel rotund	Ø150	OL 60—1k	Kg	7 000	2,620	18 440,00
Oţel rotund	Ø150	10 G 2	Kg	10 000	2.560	25 600,00
Oţel rotund	Ø150	14 CMO 4	Kg	3 000	3.410	10 230.00
Oţel rotund	Ø150	R 52—7b	Kg	3 000	2,620	7 860,00
Oţel rotund	Ø150	OL 37—4	Kg	5 000	2,600	13 000,00
Oţel rotund	Ø150	OLC 25	Kg	4 000	2,560	10 240.00
Oţel rotund	Ø150	OLC 35	Kg	2 000	2,560	5 120.00
Oţel rotund	Ø160	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860,00
Oţel rotund	Ø160	13 CN 30	Kg	1 000	3.650	3 650 00
Oţel rotund	Ø160	18 MOCN 13	Kg	931	4.560	4 245.00
Oţel rotund	Ø160	41 MOC 11	Kg	4 136	3 575	14 886.00
Oţel rotund	Ø170	OLC 35	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oţel rotund	Ø170	41 CN 12	Kg	851	4 230	3 600.00
Oţel rotund	Ø180	OL 52	Kg	5 020	2 510	12 600 00
Oţel rotund	Ø180	OL 52—2	Kg	3 260	2.500	7 250.00
Oţel rotund	Ø180	OLC 35	Kg	5 000	2.640	13 200.00
Oţel rotund	Ø180	35 MS 12	Kg	1 282	3 285	4 170.00
Oţel rotund	Ø180	13 CN 30	Kg	4 000	3.600	14 400.00
Oţel rotund	Ø180	35 M 16	Kg	2 100	4.825	10 133.00
Oţel rotund	Ø180	14 CMO 4	Kg	832	3.610	3 003.00
Oţel rotund	Ø180	41 MOC 11	Kg	1 000	3.605	3 605.00
Oţel pătrat	130×1 300	OL 50	Kg	2 000	2.430	4 860 00
Oţel pătrat	140×140	41 MOC 11	Kg	2 800	4.460	12 488.00
Oţel pătrat	150×150	OLC 45	Kg	345	2 375	820 40
Oţel pătrat	150×150	38 MOC A09	Kg	400	3.650	1 460.00
Oţel pătrat	160×160	OLC 35	Kg	500	2 450	1 225 00
Oţel pătrat	160×160	33 MOC 11	Kg	1 151	3 530	4 063.00
Oţel pătrat	180×180	34 MOCN 15	Kg	1 147	4.650	5 333 55
Oţel pătrat	180×180	OLC 35	Kg	5 000	2.450	12 250 00
Oţel pătrat	180×180	OL 52—2k	Kg	4 000	2.420	9 680.00
Oţel pătrat	180×180	TT ST 35	Kg	2 937	3.952	11 068.24
Bium	200×200	OL 42—2k	Kg	1 000	2 410	2 410.00
Bium	200×200	OL 70—1k	Kg	1 500	2,560	3 840.00
Bium	200×200	OL 60—1k	Kg	4 371	2.300	10 053 00
Bium	300×300	OL 37—2k	Kg	2 000	2 400	4 800 00
Bium	300×300	OLC 25	Kg	2 000	2.400	4 800.00
Bium	300×300	41 MOC 11	Kg	4 000	3 300	13 200.00
Bium	300×300	13 CN 30	Kg	1 000	4 950	4 950.00
Bium	300×300	OL 52—2k	Kg	1 000	2.570	2 570 00
Bium	300×300	OL 52—3	Kg	5 000	2.570	12 850 00
Bium	300×300	O5 CN 15	Kg	2 800	4.195	11 476 00
Bium	300×300	CLC 60	Kg	7 000	2.300	16 100 00
Bium	350×350	OLC 20	Kg	8 500	2.275	19 337 50
Bium	350×350	OLC 45	Kg	8 000	2.290	18 320.00
Bium	350×350	OLC 45	Kg	9 000	2.275	20 475.00
Bium	350×350	OL 37—2k	Kg	3 000	2,220	6 660.00
Bium	350×350	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bium	350×350	16 MO 3	Kg	14 200	3.320	47 144.00
Bium	400×400	OLC 10	Kg	8 000	3 120	24 960 00
Bium	400×400	OL 37—2k	Kg	7 574	2.190	16 577.06
Bium	400×400	OL 37—3k	Kg	12 460	2.417	30 115.82
Bium	400×400	OLC 20	Kg	18 890	2 275	42 974.75
Bium	400×400	OLC 35	Kg	1 000	2.275	22 750.00
Bium	400×400	OLC 25	Kg	45 000	2.275	102 375 00
Bium	400×400	09 G 2	Kg	4 521	2.745	12 410 25
Bium	400×400	10 G 2	Kg	5 000	2 540	12 700 00
Bium	400×400	13 CN 30	Kg	13 000	4,950	64 350.00
Bium	400×400	10 G 2 S 1	Kg	4 340	2,570	11 153.80
Bium	400×400	18 MOCN 13	Kg	1 604	4,220	6 778.90
Bium	400×400	OL 52—3	Kg	5 000	2.300	11 500.00
Bium	400×400	10 MOC 50	Kg	2 750	4.530	12 475 50
Oţel INP	180	OL 37—2k	Kg	5 600	2,910	16 296,00
Oţel INP	220	OL 37—3k	Kg	5 000	2,995	14 975 00
Oţel INP	260	RST 37—3	Kg	18 608	3.060	56 840 00
Oţel INP	280	RST 37—3	Kg	6 919	3.060	21 172,14
Oţel INP	300	RST 37—2	Kg	38 000	2.975	113 050.00
Oţel INP	320	RST 37—3	Kg	10 000	3.080	30 800.00
Oţel INP	320	OL 37—2k	Kg	811	3.080	2 497 00
Oţel UNP	180	OL 37—3k	Kg	12 000	2.995	35 940 00
	220	OL 37—3	Kg	20 000	2.995	59 900.00
	240	RST 37—2	Kg	15 000	2.910	43 650.00
Cornier	150×150×14	OL 37—2k	Kg	6 000	3.155	18 930.00
Cornier	130×130×12	OL 37—2k	Kg	5 000	3,095	15 475 00
Cornier	130×130×14	OL 37—2k	Kg	647	3.130	1 991 00
Cornier	130×130×16	OL 37—2k	Kg	8 000	2.860	22 880 00
	140×140×12	ST 3k	Kg	4 732	3.030	14 291 00
	150×100×12	RST 37—2	Kg	4 000	3.425	13 700 00
I. rotund	Ø20	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	3,015
rotund	Ø20	OLC 45	Kg	3 000	P.U.	3,155
rotund	Ø25	OL 52—2k	Kg	2 000	P.U.	3.27
rotunf	Ø25	OL 37—1n	Kg	2 000	P U.	2.74
rotund	Ø25	ST 37—1	Kg	2 000	P.U.	2.73
rotund	Ø25	OLC 45	Kg	5 000	P.U.	3,215
rotund	Ø30	OL 37—2n	Kg	3 000	P.U.	2,685
rotund	Ø30	OL 37—1k	Kg	2 000	P U.	2.955
rotund	Ø30	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	2,94
rotund	Ø30	41 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	5.02
rotund	Ø30	OL 50—1k	Kg	9 000	P.U.	2,815
rotund	Ø32	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	7.05
rotund	Ø36	OL 50—1k	Kg	7 000	P U.	2.815
rotund	Ø36	OLC 45	Kg	7 000	P.U.	2.92
rotund	Ø36	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	5.13
rotund	Ø40	OL 50—1k	Kg	1 500	P.U.	2.761
rotund	Ø40	OLC 45	Kg	7 500	P.U.	2.84
rotund	Ø40	21 MOMC 12	Kg	1 000	P U.	4.92
rotund	Ø40	13 CN 30	Kg	2 500	P U.	6.835
rotund	Ø50	OLC 25	Kg	4 000	P.U.	2.77
rotund	Ø50	OLC 35	Kg	4 500	P U.	2.816
rotund	Ø50	OL 52—3	Kg	3 000	P.U.	3.19
rotund	Ø60	OL 37—1k	Kg	6 000	P.U.	2.77
rotund	Ø60	OLC 15	Kg	4 000	P.U.	2.706
rotund	Ø60	OLC 45	Kg	4 000	P.U.	2.82
rotund	Ø65	OLC 25	Kg	20 000	P.U.	2.796
rotund	Ø65	41 MOC 11	Kg	8 000	P.U.	4.76
rotund	Ø70	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2.51
rotund	Ø70	OLC 25	Kg	3 000	P.U.	2.89
rotund	Ø70	13 CN 30	Kg	5 000	P.U.	6.28
rotund	Ø80	OL 52—2k	Kg	3 000	P U.	3.02
rotund	Ø80	OLC 25	Kg	2 500	P.U.	2.796
rotund	Ø80	OLC 35	Kg	10 000	P.U.	2.816
rotund	Ø80	OLC 45	Kg	2 500	P U.	2.946
hexagon	H30	33 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	7.47
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	5 000	P.U.	7.27
hexagon	H36	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	9,91
hexagon	H41	33 MOC 11	Kg	2 500	P U.	6.92
hexagon	H46	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	4.31
hexagon	H46	OLC 35	Kg	7 000	P.U.	6.218
hexagon	H46	33 MOC 11	Kg	2 500	P.U.	6.92
hexagon	H50	OLC 25	Kg	2 500	P U.	4.34
hexagon	H50	OLC 35	Kg	1 500	P.U.	4.36
hexagon	H50	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	8.04
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	1 000	P.U.	7,81
pătrat	20×20	OL 37—1n	Kg	2 000	P.U.	3.185
pătrat	30×30	OLC 35	Kg	2 000	P.U.	3.58
pătrat	40×40	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	3,296
oţel lat	70×30	OL 37—2n	Kg	10 000	P.U.	2.633
oţel lat	70×30	OL 37—3k	Kg	5 000	P.U.	2.948
oţel lat	120×12	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,608

Nr. crt.	Denumire caracteristici		U/M	Cantit.	PU	Val. totală
1.	RSV1	1 : 25	buc.	10	1 980	19 800
2.	RSV2	1 : 15	buc.	2	2 600	5 200
3.	RSV2	1 : 25	buc.	20	2 600	52 000
4.	RSV2	1 : 50	buc.	2	2 600	5 200
5.	RSV3	1 : 15	buc.	5	3 140	15 720
6.	RSV3	1 : 25	buc.	30	3 140	9 420
7.	IBN4	1 : 16	buc.	4	7 075	28 300
8.	IBN2	1 : 16	buc.	4	4 200	16 800

DE REŢINUT

Unităţile socialiste şi cooperatiste sînt informate pe această cale asupra posibilităţilor de-a achiziţiona orice reper prezentat mai sus.

Comenzi ferme, cu indicarea corectă a opţiunilor, se vor transmite la următoarea adresă:

— Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic
Prelungirea B-dul Metalurgiei Nr. 3 Sector 4
Bucureşti

Posibilii parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitudinea.

Relaţii suplimentare prin serviciile telefonului 90/843015.

Emil Georgescu—Vasile Başa

M. I. C. M.

Intreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic - Bucureşti

Un obiectiv de importanţă majoră: noul mecanism economico-financiar

Realizările economico-financiare ale oricărei întreprinderi sînt în relaţie direct proporţională cu preocuparea şi răspunderea cu care a fost introdus şi aplicat noul mecanism economico-financiar.

Practica a dovedit, în răstimpul care a trecut de la introducerea noului mecanism economico-financiar, că această evoluată orientare economică înseamnă, mai presus de orice, răspundere pentru realizarea producţiei fizice, creşterea producţiei nete, a rentabilităţii şi beneficiilor şi că numai prin acţiunea stăruitoare şi responsabilă a fiecărui colectiv, în spiritul acestor exigenţe, numai prin funcţionarea riguroasă a fiecăruia dintre elementele sale, numai prin folosirea cu pricepere şi iniţiativă a pîrghiilor economico-financiare, rezultatele fiecărei unităţi, ca şi pe ansamblul economiei, pot fi cele scontate.

O primă concluzie: noul mecanism economico-financiar stimulează şi mobilizează colectivele din unităţile economice în exercitarea cu răspundere şi eficienţă maximă a atributelor autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economico-financiare, pentru gospodărirea cu chibzuinţă a resurselor tehnice şi materiale de care dispun.

Un aspect legat de cerinţele aplicării corecte a principiilor fundamentale ale noului mecanism economico-financiar îl constituie preocuparea pentru asigurarea permanentă a capacităţii de plată, pentru valorificarea stocurilor supranormative şi disponibile şi în general pentru lichidarea imobilizărilor de orice fel şi restituirea la termen a creditelor bancare contractate.

O atare preocupare responsabilă pentru utilizarea optimă a fondurilor o manifestă cu rezultate apreciabile colectivul de economişti al Întreprinderii Mecnaice de Utilaj Chimic din Bucureşti, unitate relativ nouă în peisajul industrial al capitalei.

În cazul I M U C Bucureşti este evident faptul că, preocupările pentru realizarea producţiei fizice planificate se conjugă armonios cu utilizarea completă şi oportună a mijloacelor financiare, urmărindu-se o accelerare vizibilă a vitezei de rotaţie a acestora.

Specialiştii unităţii, fără să se prevaleze de unele criterii obiective ale fenomenului de imobilizare manifestat prin existenţa temporară a unor stocuri de materiale cu micşare lentă sau fără mişcare datorate reproiectării unor produse, reducerii consumurilor specifice, a normelor de consum, îmbunătăţirii unor tehnologii, evitării rebuturilor, folosirii unor înlocuitori etc., caută soluţii îmbunătăţite pentru controlul şi supravegherea dinamicii de circulaţie a fondurilor băneşti, acţionînd cu rigoare ştiinţifică asupra factorilor care condiţionează utilizarea raţională şi eficientă a bunurilor materiale.

În metodele de muncă se observă analiza periodică a stocurilor de materiale atît din punct de vedere al satisfacerii integrale a nevoilor producţiei cît şi pentru depistarea tuturor reperelor de materiale şi piese de schimb ale căror consumuri sînt influenţate de noile orientări care vizează criteriul economicităţii.

Faptul cunoscut că, resursele economiei naţionale trebuiesc folosite judicios şi în strînsă corelaţie cu sarcinile concrete de producţie ale fiecărei unităţi, mobilizează întreg colectivul din întreprindere pe punerea în evidenţă a bunurilor materiale fără utilizarea imediată în activitatea proprie, acţiune cu multiple semnificaţii socio-economice care urmăreşte redistribuirea excedentului acolo unde baza materială este deficitară.

În scopul reintroducerii în circuitul economic naţional a mijloacelor disponibilizate de către IMUG Bucureşti, redăm în cele ce urmează principalele repere aflate în stoc:

Nr. crt.	Denumire caracteristici	U/M	Cantit.	Preţ unitar	Val. totală
	A — *MOTOARE ELECTRICE*				
1.	ASI 0,37/1000—B3-2/3V—50Hz	buc.	2	780	1 560
2.	ASI 0.75/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	1 210	1 210
3.	ASI 4/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	3 260	9 780
4.	ASI 4/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	3 260	3 260
5.	ASI 17/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	6750	13 500
6.	ASI 18,5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	6 500	6 500
7.	ASI 18,5/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	4	6 650	26 600
8.	ASI 22/750 B3—2/3V—50Hz	buc	1	11 800	11 800
9.	ASI 22/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	11 800	23 600
10.	ASI 30/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	14 200	28 400
11.	MIB 2—220/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	50 000	50 000
12.	MIB 2—250/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	59 000	59 000
13.	AE—0,8/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	2 010	2 010
14.	ASA 1,1/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
15.	ASA 1,1/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
16.	ASA 3/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	4 360	4 360
17.	AE 11/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	3	9 100	27 300
18.	AE 11/1500 B5—500V—50Hz	buc.	1	6 525	6 525
19.	AE 15/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	5	9 500	47 500
20.	AE 13/1500 B5 2/3V—60Hz	buc.	1	7 150	7 150
21.	AE 30/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	16 750	33 500
22.	AE 30/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	16 750	16 750
23.	AE 40/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	16 850	33 700
24.	MS 1,8/750 B3—2/3V—50Hz—2 axe	buc.	3	2 250	5 750
25.	MS 3,2/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	4	3 870	15 480
26.	MS 3,2/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	3 625	3 625
27.	MS 5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	2 850	5 700
28.	M 2—5,5/750—B3—2/3V—50Hz	buc.	2	9 900	19 800
29.	AFI—17-1000—B3 2/3V—50Hz	buc.	5	6 000	30 000
	B—*REDUCTOARE ŞI MOTOREDUCTOARE*				
1	3H 485 × 71 × 0	buc.	4	5 180	20 720
2.	3H 185 × 71 × 1	buc.	4	5 180	20 720
3.	20A 20 × 4/750 V05	buc.	4	9 870	39 480
4.	21A 16 × 1,1/1000 V05	buc.	4	3 935	15 740
5.	2LA 20 × 2,2/1000 V05	buc.	8	8 300	63 000
6.	20A 20 × 4/1000 H01	buc.	2	8 950	17 900
7.	21A 7,1 × 3/1500 V05	buc.	2	4 275	8 550
8.	21A 14 × 2,2/1500 H05	buc.	4	4 075	16 300
9.	2LA 7,1 × 7,5/1500 H01	buc.	2	7 665	15 330
10.	30A 56 × 2,2/1000 V05	buc.	2	9 350	18 700
11.	3MA 50 × 2,2/1500 V05	buc.	1	7 400	7 400
12.	30A 45 × 4/1500 H01	buc.	1	9 870	9 870

Denumirea materialului	Dimensiune	Calitate	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø90	ST 42—82	Kg	344	2.470	850.00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—2	Kg	3 000	2,510	7 530.00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—4	Kg	1 100	2.550	2 805.00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25 x	Kg	2 200	2.650	5 380.00
Oţel rotund	Ø90	C 35	Kg	873	2.700	2 357.11
Oţel rotund	Ø90	10 G 2	Kg	6 301	2.560	16 130.56
Oţel rotund	Ø95	OLC 45	Kg	5 000	2.650	13 250.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 15	Kg	5 000	2,600	13 000.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 10	Kg	929	3,160	2 986.00
Oţel rotund	Ø100	15 MOMG 12	Kg	1 300	3.730	4 849.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 45	Kg	5 680	2,680	15 222,40

plastică

La Arad expoziția de grafică, pictură și sculptură IONEL MUNTEANU

S-ar părea că apariția, într-o expoziție personală, în triplă ipostază, de grafician, sculptor și pictor a lui **Ionel Muntean** ascunde ambiția temerară și anacronică a reeditării artistului total de tip renascentist. Abordarea tuturor uneltelor din cîmpul artelor plastice, în epoca noastră, are însă un alt determinism. Dacă demersul artistului renascentist revelează, în pluralitatea manifestărilor, un substrat sufletesc unic, omogen și coerent, artistul contemporan schimbă uneltele din nevoia de a exprima viața sufletească încărcată de neliniști și plină de neprevăzut.

Pentru sculptorul **Ionel Muntean,** grafica s-a dovedit un instrument suplu, apt să surprindă și să capteze, la nivelul creației, bogăția de penumbră a subsolului, sufletesc uman. Itinerarul capricios al liniei, cu meandrele și reveniriile ei, cu figurile care se încheagă ca într-un joc al întîmplării, cu îngroșările și subțierile sale, transcrie fidel mișcarea psihică în nuditatea sa, ca verb pur, constituind un fel de psihograme care indică intensitatea și modificările tonusului vieții sufletești adînci.

Lipsa unui suport narativ nu împiedică receptarea tensiunilor și zbuciumului din aceste lucrări. O tensiune și un zbucium care dobîndesc limpezime și echilibru prin însuși gestul creator al artistului. Linia nu este niciodată singură în lucrările de grafică ale lui Ionel Muntean. Adeseori ea străbate cîmpuri de culoare ale cărei modulare amplifică starea afectivă și plasează această grafică în vecinătatea picturii. Este încă un semn că artistul nu a avut în vedere un simplu experiment, ci a dorit să exprime, neîngrădit de mijloacele tehnice, realitatea trăirilor sale intime. S-a născut astfel o grafică subtil confesivă, expresie a unor experiențe sufletești din care artistul a reținut și a transmis numai ecoul.

Lucrările de sculptură (bronzuri) din această expoziție circumscriu un univers imaginar, alcătuit din plăsmuiri zoomorfe care încorporează o stare de angoasă, dar și un sentiment de victorie, degajat de unele forme care evocă pasărea. Prețiozitatea obținută prin șlefuirea insistentă a unor suprafețe conferă o calitate decorativă acestor lucrări de mici dimensiuni.

Transcriere și plăsmuire sînt polii unui demers artistic de largă amplitudine care ne convinge că, dincolo de performanța tehnică, sculptorul Ionel Munteanu are totdeauna ceva de spus, oricît de surprinzătoare ar fi înfățișările talentului său.

Horia MEDELEANU

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Zîna nopților – **Progresiv TM ;** 2. Bal la Apahida – **Semnal M ;** 3. Zborul – **Pro Musica ;** 4. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu ;** 5. Din Apuseni la Răsărit – **Mircea Baniciu** + **Roșu și Negru.** SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. What's Another Year – **Johnny Logan ;** 2. Coming Up – **Paul Mc Cartney ;** 3. Funky Town – **Lipps Inc. ;** 4. Call Me / Atomic – **Blondie ;** With You I'm Born Again – **Billy Preston & Syreeta.** PROPUNERI : Il tempo se ne va – **A. Celentano.**

În ultima vreme, emisiunea TV „Mozaic cultural artistic" rezervă spațiu tot mai larg unor programe muzicale. Este un cîștig, zic, atîta vreme cît acestea sînt alese după criterii valorice, realizatorii emisiunii amintite oferindu-ne recitaluri ale unor staruri de primă mărime ca Andy Williams sau Kenny Rogers. Ne-a reținut atenția filmul lui Jean Cristophe Averty „Zece ani la Olympia" închinat **Nanei Mouskouri,** film care ne-a convins – pentru a cita oară – că ne aflăm în fața unui artist de excepție. Nana știe să ne comunice întreaga gamă a sentimentelor omenești într-un mod distinct, inconfundabil, convingător. Dacă Bruno Coquatrix acest personaj-istorie care a văzut în cursul anilor perindîndu-se pe scena Olympiei atîția artiști de elită ar fi fost întrebat asupra preferințelor, cu siguranță ar fi amintit-o și pe această privighetoare balcanică. Sinceră în tot ce face, departe de infatuarea unor staruri în paiete pentru care exhibițiile sînt mai presus de actul cîntării, Nana își deapănă cu simplitate în acompaniamentul „Atenienilor" cîntecele sale adevărate ...

În altă peliculă, actorul Gene Kelly ne-a oferit preț de o oră istoria filmului muzical, mai precis un „digest" al cîntecului din filmele muzicale, înnobilate cu premii „Grammy" sau „Oscar". Din păcate, selecția s-a oprit tocmai la anul 1970, dată cînd aceste filme părăsesc tiparele convenționale hollywoodiene, cîștigînd noi fețete.

Petru UMANSCHI

Moralitatea medicului

psyché

„Medicul trebuie să fie moral – îmi spunea un prieten – de vreme ce-a depus jurămîntul de sărăcie, castitate și credință ...". „Ca-n Evul Mediu ?", am întrebat. „Întocmai – a încercat să argumenteze. Întocmai – căci ce s-a schimbat în natura bolilor ? Ce, în privința naturii profesiunii ? Ce, în natura statutului social al medicului decît să reechilibreze ceea ce forțe potrivnice subminează starea de sănătate a gingașei ființe umane ?"

Eram nedumerit de afirmația rituoasă – poate fi altfel medicul decît moral ? Cum adică să nu fie moral un om care și-a închinat viața semenilor săi ? Și ce puteam înțelege prin a fi **moral** într-o vocație ? O ai – vocația – sau nu o ai, și cu asta orice discuție încetează.

Dar prietenul – pacient prin vocație – a continuat : „Bolile noastre, lui, medicului, nu-i sînt indiferente, în ordine profesională n-am ce-i reproșa". „Atunci ?". „Ei, bine, vreau ca medicul să-mi fie prieten, să-mi înțeleagă nu numai afecțiunea, dar întreaga mea structură umană, să mă privească ca pe un tot, ca pe o sferă, dacă îl vrei, în care s-a produs o fisură ...". „Ai spus **afecțiune ?".** „Întocmai. Termenul există și vrea să însemne că starea de boală se răsfrînge, ca un reflex imediat, asupra stării afective, deci de relație. Rezultă de aici că medicul trebuie să fie cu necesitate și un fin psiholog ? Desigur, dar în școala noastră de medicină nu există un astfel de curs !". „Dezvoltă, te rog, ideea". „Bine. Omul – medicul – simte că vrea să fie de folos semenilor săi așa în loc să practice, să spunem, arhitectura – cu alte cuvinte mișcarea spre bucurie a formelor – practică bucuria medicinei care-i tot o formă de integrare tonică în ritmul speței umane". „Ceea ce ne duce către ideea de frumos ...". „După formularea lui Goethe, da – adăugînd însă binele". „Binele, adevărul, frumosul ... Binele – sănătatea ; adevărul – realitatea vie, brutală, dureroasă a bolii. Și, ține seama că medicul își încarcă conștiința cu toate durerile lumii, căci starea de boală nu se rezumă numai la ceea ce determină, menține, și stinge această stare, ci, prin anamneză, el, medicul, devine deopotrivă sociolog și psiholog (cu toate implicațiile pe care le incumbă termenul : la nivel individual și colectiv, în macro și micro structuri caracterologice etc.), demograf – avînd, deci, în vedere, zestrea biologică a națiunii cît și lucrător în domeniul profilaxiei etc.". „Rezultă de aici că medicul, ca persoană publică, poate fi numit și persoană politică ?" „Natural – cine altul decît el e mai aproape de starea de sănătate a unei națiuni ? Cine altul decît el, mai mult, apără această stare, deci, de tonică desfășurare a capacităților creatoare ? Iar prin aceasta, împreună cu medicul, intrăm în domeniul frumosului social".

I. D. TEODORESCU

RADIO-TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

16 iulie 1980. Ora 21 Actualități. Un timp al poeziei românești – eseu de Anghel Dumbrăveanu. Partidului, cu gîndul și fapta – versuri ale poeților bănățeni ; Biografia cărților mele – Interviu cu scriitorul Ivo Muncian ; Cronică de librărie : „Mărturisiri și repere" de P. N. Dolângă. Prezintă Eugen Dorcescu.

convorbiri

Cu MIHAI ȘORA (II)

– Vine vorba, în aceeași carte (la p. 42), de varianta „ultimă" (nu cronologic, dar ca evidență valorică) și, ca atare, unică, **definitivă (în-variantă !) a unei opere (a unui vers ..., a unei fraze ...) : traducătorul, el, cînd are dreptul – în marginile libertății lui anevoioase – să-și considere o operă (un vers ..., o frază ...) astfel ?**

– Cînd, din negrul cernelii, a prins să se închege pe albul hîrtiei distihul „Peste vîrfuri trece lună, / Codru-și bate frunza lin", el s-a închegat (în mod, aș spune, **obiectiv**) ca **în-variant.** Nimeni nu l-a mai putut, de-atunci încoace, clinti din loc, nici chiar „autorul" lui. De cum își face apariția, – cu o singură excepție din șapte variante deosebite (asupra căreia, dealtfel, revine fără întîrziere) –, Eminescu însuși se simte, ca să spunem așa, obligat să mențină neschimbat grupul acesta de două versuri, în timp ce, întreaga poezie (fără titlu real) **Peste vîrfuri** se mișcă în toate direcțiile pînă să-și găsească într-adevăr albia definitivă. Am spus : „într-adevăr". Asta vrea fără îndoială să însemne : **în mod obiectiv,** – nu ? Dar „obiectiv" trimite la „obiect", iar „ob-iectul" (cel ce **zace în fața** mea, care-l percep) implică, prin definiție, „subiectul". Ceea ce, trebuie să recunoaștem n-are nimic de-a face cu „subiectivitatea" în sensul curent al cuvîntului, deși organul simțului global numit **impresie** (impresia insuperabilă de **definitiv,** în cazul distihului de care ne ocupăm) este un organ difuz, nu unul anatomic configurat, cum e, de pildă, ochiul, organ perfect localizat al simțului analitic numit **văz.** Acum, revenind la oaia noastră care e traducerea, cînd un traducător ca Romulus Vulpescu (în treacăt fie spus : cîți, asemenea lui, or fi posedînd oare marile literaturi ?) (Poate micile, vreunul.) (Dar nu-i sigur.), cînd așador, Romulus Vulpescu traduce vestitul rondel XXXI (21) al lui Charles d'Orléans în felul următor : „Își schimbă vremea vechiul strai / De vînt, de ghiață și de ploaie / Cu-o broderie de văpaie, / Din raza soarelui bălai", aș vrea să știu : cine se angajează să-l amelioreze ? Sînt sigur că Vulpescu ar mai putea, la rigoare, face o traducere (cu totul altă) a aceleiași poezii, dar s-o modifice pe asta fără s-o strice, sînt tot atît de sigur că nu. **Definitivul** de care vorbim e un fapt **obiectiv,** (pe care impresia doar îl **constată,** așa cum constată urechea universul sunetelor). Traducătorul are deci **dreptul** să-și considere versiunea ca definitivă exact în momentul în care simte că e de **datoria** lui să se lase păgubaș, dacă nu vrea să coboare panta încercînd s-o mai dreagă pe ici pe colo. Toată problema : cota atinsă să fie omologabilă la bursa poeziei, – instrumentul (obiectiv) de măsurare a cotei **în valori** (așa zicînd) **absolute** fiind nimeni altul decît **cititorul avizat.**

– Ieșind, acum, din perimetrul mai „comod" al traducerii – așa-zicînd – „artistice", spre a poposi, pentru o clipă, în acela al traducerii ... serioase, îl întrebăm pe filosoful **Mihai Șora : în ce măsură o filosofie poate fi, ea, „trăită" în traduceri ? ... Cît e de obligat un filosof să-și citească înainte-mergătorii (contemporanii)** în original ? ... **Tradus, un filosof este trădat – prin conotațiile-i involuntar străinate ..., ori prin acelea fatalmente adaose, impuse (de însăși noua-i limbă) ?**

– Nu știu dacă traducerea filosofică e mai grea decît cea artistică, sau mai „serioasă", cum spuneți dumneavoastră. (Personal, cred că nu). Oricum, însă, filosofia, și în orice caz marea filosofie, este saturată de conotații, exact ca poezia, cu tot efortul filosofilor de a-și defini termenii și de a-și disciplina discursul pentru a ușura comunicarea. A nu dispune, în filosofie, **decît** de traduceri este ca și cum ai fi un îndrăgostit (de înțelepciune, firește) care se mulțumește cu portretul iubitei. (În materie de poezie e cu totul altceva : amatorul-român-cunoscător-doar-al-limbii-materne ar avea, oricum, șansa de a accede **direct** la una din marile poezii ale lumii, – ceea ce nu e, deocomdată, cazul cînd e vorba de filosofie). Dar cîte limbi poți cunoaște bine, în afara celei pe care ai supt-o la sînul mamei ? Două-trei ! Hai să spunem : patru. Și acelea strict europene (chiar dacă printre ele figurează – lucru rar de tot în ziua de azi – cele două limbi ale antichității clasice). Cu asta, însă, lumea e departe de a fi epuizată. Ce te faci cu extrem-orientalii ? Ce te faci cu India ? După cum nu te poți, ca filosof, dispensa de istorii ale filosofiei sau de monografii, sub pretext că-i citești direct pe autori (Că doar pe toți, cu tot ce-au scris ei n-ai cînd și cum să-i dai gata !), tot așa nu te poți dispensa de recursul la traduceri, oricît de adevărat ar fi (deși nu absolut întotdeauna) că doar lectura în original te duce, pînă-n miezul gîndirii autorului citit (cînd e vorba de Heidegger, da ; sau de Pascal – gînditori cu miez ; nu însă de un Schlick ; nici de un Carnap). Și apoi, cine ne poate dispensa pe noi, dacă **daimon**-ul (care știe el ce știe) ne dă ghes, de cunoașterea gîndirii unui Lao-țe, unui Ciuan-țe, unui Lie-țe, unui Kunfu-țe, ba chiar a misterioasei **Cărți a metamorfozelor (I King)?** Dar cine dintre noi știe chinezește ? Cît privește daneza, chiar că devin curios : cine-o știe ? Și totuși, vorbim de zor de Kierkegaard, **pe care oricum, nu l-am** (dacă !) **citit decît în traducere.** Ce vreau să spun, în concluzie ? Că ne hrănim care cum putem, din originale și traduceri de-a valma, și că sîntem bucuroși cînd o întreprindere de temeinicia și acuratețea aceleia a traducerii lui Platon în românește este dusă la bun sfîrșit, sau cînd ne e dat să citim, într-un plan editorial dintre cele mai serioase, că Gabriel Liiceanu s-a înhămat la împămîntenirea (în rădăcinile și în întorsăturile limbii românești și în felul nostru propriu de a o-ntinde sau de a o comprima, de a o răsuci și de a o stoarce, pentru a ne exprima, **în** ea, deși aparent doar **cu ajutorul** ei, gîndurile), că Gabriel Liiceanu, spuneam, s-a înhămat – cu, fără îndoială, mai multe șanse ca francezii – la împămîntenirea gîndirii lui Martin Heidegger.

– L-ați tălmăcit pe vremuri – admirabil – pe Jean-Jacques, „hoinarul singuratic" ... Mai știm și că ați fi pe cale să transpuneți, în franțuzește, o lucrare a lui Blaga ... Cu ce plăceri și riscuri ? ...

– Traduc într-adevăr, în momentul de față, **Trilogia culturii,** cu plăcerea de a regăsi, pas cu pas, sub vîrful peniței, forța și suplețea articulațiilor unei gîndiri al cărei farmec l-am resimțit ca pe un șoc (elev fiind al liceului „Constantin Diaconovici-Loga") în urmă cu aproape o jumătate de secol. Riscurile – în afară de cele menționate de-a lungul acestei lungi convorbiri despre traduceri – sînt multiplicate de faptul că limbajul în care își (i se) toarnă gîndirea, profund ancorat în matca lui existențială, este îmbibat de mii de conotații. De vreme, însă, ce m-am aruncat în apă, nu-mi rămîne decît să înot.

– ... Ce altă operă (alt autor) vizați / visați a-l tălmăci cîndva ?

– Pascal și Péguy (Mai mult vis decît vizare).

– ... De ce anume ?

– Desigur, nu pentru că numele amîndurora începe cu P. Dar, mi-a fost dat (divină întîmplare !) să mă hrănesc (literalmente) cu opera lor, ani și ani, ba chiar zeci de ani de-a rîndul – și încă nu m-am săturat : sînt mereu la fel de proaspeți, oricît m-aș strădui să-i „uzez" recitindu-i. Altfel spus, îi traduc pentru că îmi (și ne) sînt **contemporani,** pentru că pun degetul pe răni ale omului de azi, întredeschid uși pe drumurile căutărilor noastre ale tuturora.

Convorbire realizată de Adriana BABEȚI și Șerban FOARȚĂ

panoramic

● Tradiționala manifestare culturală de la Brad, revista vorbită „Agora" a învederat și la recenta ediție, din 3 iulie (nr. 44, anul 5) că își împlinește în mod exemplar nobila deviză, aceea „de a sluji frumosul prin cuvînt și imagine". Tiberiu Vancea, redactorul coordonator al revistei, a întocmit un program judicios constituit din 18 „alocuțiuni a cîte cinci minute", susținute de **Adriana Babeți,** redactor la „Orizont", **Coriolan Babeți,** critic de artă, **Ion Istrate, Nicolae Mocanu** – cercetători la Institutul de lingvistică și istorie literară al Academiei R.S.R. – precum și de brădenii **Sabin Șelagea, Mircea Bele, Livia Fumurescu, Felicia Neag, Virgil Trufaș, Sorin Costina, Lucian Bumbea, Anamaria Stoica, Emilian Radovici, Bianco Leucian, Rodica Nuțișoara, Georgeta Bodiciu,** ● Am primit la redacție **„Universul tehnic",** nr. 36 anul XII, trimestrul II, 1980, editat de Comitetul U.T.C. al Liceului industrial nr. 1 Timișoara. O revistă școlară care se impune printre cele mai bune publicații de acest gen din municipiu. Apreciem în mod deosebit deschiderea ei spre o diversă problematică umană, literatură și cultură. Profesori îndrumători ai colectivului de redacție : **Petra Pitrop** și **Maria Matei ;** redactor șef – elevul **Lucian Gero** (un condei activ și cu har). ● Brigada artistică a Trustului de construcții montaj Timișoara, la concursul fazei interjudețene de la Băile Felix – Oradea a obținut premiul II ; instructorul formației este **Tomiță Șain.** ● Astăzi, la ora 12, în holul secției de etnografie, de la Bastion : vernisajul expoziției de pictură a lui **Gheorghe Boicean.**

D. S.

colocvii internaționale

De ce Tudor Arghezi?

CU SCRIITORUL SOVIETIC FEODOSIE VIDRAȘCU

– Sînteți autorul unei exegeze sui generis privind viața și opera marelui poet român Tudor Arghezi. Lucrarea, apărută la Editura „Molodaia gvardia", în cunoscuta colecție „Viața oamenilor iluștri" într-un tiraj de 380.000 de exemplare, s-a epuizat la scurtă vreme de la apariție. Este un semn al interesului de care opera poetului român se bucură în rîndurile cititorilor sovietici. Din cîte știm, cartea dv. nu este propriu-zis un studiu critic asupra operei, ci o viziune integratoare a ceea ce înseamnă personalitatea multilaterală a omului și artistului Arghezi. Vă rugăm să definiți chiar dv. ca autor al unei cărți la care ați lucrat aproape două decenii, locul lucrării în bibliografia cercetărilor arghezlene ?

– Este o colecție de mare popularitate, la începuturile căreia stătea Maxim Gorki, prin 1933. În această colecție intrau mari personalități – oameni de litere, muzicieni, filozofi, revoluționari, savanți – consacrate nemuririi în propria lor patrie. Arghezi și tot ce a făcut și a lăsat el poporului și patriei sale este nemuritor .Oameni ca Arghezi dărîmă zidurile ridicate uneori între popoare și devine un OM al umanității întregi, pornit „cu saricile pline" de osemintele străbunilor spre răspîntiilor timpurilor, pentru a veghea acolo și a simți toate durerile și bucuriile celor asupriți. Putea oare o personalitate ca Arghezi să lipsească din pantheonul celor Mari ?

Aproape două decenii de muncă m-au apropiat de Arghezi. Cîteva repere : Pompiliu Constantinescu, Ilarie Chendi, Mihai Ralea, Scarlat Callimachi, Șerban Cioculescu, Paul Anghel, Emil Manu, și mulți, mulți alții. Cartea mea își are ca temelie viața și opera lui Arghezi și ca schele mi-au servit cele scrise despre el : și bune și rele. Eu m-am străduit să-l aduc pe Tudor Arahezi oaspe de frunte și de mare onoare în bibliotecile și casele oamenilor sovietici, de la Baltica pînă la Alasca.

– Credem că n-ar fi lipsit de interes bo chiar important – ținînd seama de volumul impresionant de muncă depus pentru această carte – să aflăm cîteva date privind „biografia" apropierii dv de opera arghezlană. Care a fost cel dintîi contact al dv. cu opera arghezlană și ce impact a avut acesta asupra activității dv. intelectuale și de scriitor ?

– Contactul cu opera lui Arghezi este o fericire continuă care-ți impune și o răspundere deosebită. Țineam în fața ochilor o pravilă c autorului „Cuvintelor potrivite" – literatura așijderi dragostei este un fenomen deosebit de intim. Și precum la cealaltă extremă a dragostei stă uritenia prostituției, așa și de partea cealaltă a literaturii pîndește grafomania și lipsa de chemare. De la primul contact cu „Testamentul" arghezian, în 1961 și pînă azi, simt cum Arahezi urmărește cele scrise de mine. În primăvara anului 1964, pe cînd reprezentam ziarul „Pravda" în România și lucram la o carte consacrată celor 20 de ani de la marele eveniment din 23 August 1944. Tudor Arahezi ne-a prezentat spre publicare în carte două **Tablete,** în fond două imnuri închinate vremurilor noi. Una se chema „Dărnicia socialismului", alta „Încă un Mai". Le-am tradus cu înfrigurare în rusește și le-am publicat în cartea „Narodnaia Rumânia segodnia". Și, de atunci, tot Arghezi ...

– În ce măsură contribuțiile românești de istorie, critică, stilistică și estetică dedicate operei arghezlene – v-au fertilizat ori v-au marcat viziunea dv. asupra universului arghezian ?

– Trebuia să iau cunoștință nu numai de cele scrise despre Arghezi și opera sa. A trebuit să studiez o serie întreagă de tratate, cărți, articole referitoare la Arghezi, conținînd de multe ori puncte de vedere contradictorii. Și aceasta m-a întărit în poziția mea de la bun început de a veni cu o carte despre Arghezi direct și exclusiv numai de la opera sa. Și, de multe ori, verificînd pe document cele scrise deja de mine, constatam cu satisfacție că, în majoritatea cazurilor, cei ce l-au studiat pe Arghezi și l-au cunoscut personal au un punct de vedere aproape coincident cu al meu. Mai tîrziu, multe și minunate evocări la rubrica „L-am cunoscut pe Tudor Arghezi", inițiată de poetul Nicolae Dragoș, în revista „Luceafărul", veneau de-acum după ce manuscrisul cărții mele era în tipografie, iar bucuria mea era mare atunci cînd vedeam că eu am avut dreptate și că nu era deci nevoie să dau „bătăi de cap" tipografilor ...

– În cartea dv. ați pus un deosebit accent pe dimensiunea artistului patriot, profund legat de realitățile românești, de idealurile progresiste ale umanității Din această perspectivă, care credeți că este mesajul esențial al operei arghezlene ?

– Dragostea de patrie, căldura și sufletul tuturor gîzelor și fărîmelor de țărînă, un furnal cu foc nestins, în care ar putea să ardă toate „buboaiele și puroaiele" dospite într-o societate a nedreptății. Arghezi este militant încă de la primele rînduri publicate în **Linia dreaptă** și pînă ce a închis ochii, într-o vinere a lunii lui cuptor. El este o pildă vie, o întruchipare a principiului său de creație : literatura trebuie să-și aibă rolul ei aplicativ (folosesc termenul în accepția lui matematică ; am vrut să spun adică, **înfipt** în magma socială). Iar eu încerc, pe baza operelor lui Arghezi, să dovedesc acest lucru.

– Din cartea dv., personalitatea lui Arghezi apare, în contextul epocii, profund implicată în întreaga mișcare literară și socială românească de la 1880 încoace. Care sînt, după opiniile arheziologului Feodosii Vidrascu, factorii determinanți care au actionat asupra conștiinței artistice a autorului Cuvintelor potrivite, **orientînd creația sa către temele majore ale omului de azi, implicat în edificarea unei societăți mai drepte ?**

– Se știe că la sfîrșitul secolului trecut, în România și în special la București, a existat o puternică mișcare socialistă. Este semnificativ faptul că tînărul Arghezi, împreună cu prietenii săi din **Constelația Lirei** – Cocea, Galaction, Demetrius, Steriadi – intră activ în mișcarea socialistă, fug nu odată de la lecții ca să-l asculte pe militantul socialist Toni Bacalbașa, la sala Ateneului Român. Arghezi, după cum se va vedea mai tîrziu, nu-și pierde încrederea în idealurile socialiste nici după „Trădarea generoșilor". Am descoperit la Geneva un document care dovedește negru pe alb că Arghezi, aflat în țara helvetilor, era urmărit pas cu pas de poliție, i se controla toată corespondența. Tot în anii aceia, Arghezi găsește, după propriile sale mărturisiri, un sprijin moral în personalitatea lui Lenin. În privința aceasta, aș vrea să amintesc doar o singură **Tabletă** a lui Arghezi, intitulată „Lenin pretutindeni". Merită să fie subliniat faptul că Arahezi nu separa niciodată artistul de cetățeanul combatant, de luptătorul neînfricat ; faptul dovedește plenar că el nu a dat niciun pas îndărăt de la programul său din 1910, proclamat în versurile poeziei „Rugă de seară".

– Cartea dv. a stîrnit un „nou val" de interes față de opera arghezlană în rîndurile cititorilor sovietici. Ne mărturisiați că poeții sovietici de seamă au fost încîntați să colaboreze la realizarea unor versiuni fidele și creatoare ale multor poeme arghezlene citate în cartea dv. Vedeți în acest entuziasm al confraților dv. semnul unei posibile antologii mai ample din opera arghezlană, într-o versiune rusească nouă, superioară, care să ateste cu adevărat situarea lui Arghezi între marii poeți ai lumii ?

– Mulți poeți sovietici, chiar dintre cei mai mari, (mă refer doar la Andrei Voznesenski și Novela Matveeva), l-au descoperit pe Arghezi în timpul pregătirii traducerilor pentru cartea mea. Ei au tradus cu o mare dragoste, spunîndu-mi adesea că geniul lui Arghezi i-a făcut să se cutremure. Mulți alți poeți îmi cer traduceri brute pentru a pune și ei umărul la cunoașterea mai profundă a lui Arghezi în U.R.S.S. Unii propun chiar să se organizeze un concurs, o competiție creatoare pentr a-l traduce pe Arghezi în toată frumusețea operei sale. Dar chiar și numai după cele traduse pînă acum, părerea poeților sovietici este unanimă : **Tudor Arghezi este unul dintre cei mai mari poeți ai secolului XX.** Sper din toată inima să ne întîlnim într-un viitor apropiat cu noi opere arghezlene transpuse în limba lui Pușkin, Esenin și Blók.

– Sîntem bucuroși să vedem că lucrarea dv. a apărut în plină sărbătorire a centenarului Arghezi. Știm că sînteți unul dintre inițiatorii și animatorii manifestărilor dedicate, la Moscova, marelui poet român. Vedem în aceasta o expresie a prețuirii de care se bucură cultura românească în U.R.S.S. și, totodată, o dovadă elocventă a fructuoasei cooperări spirituale ce se poate institui între toate națiunile lumii prin intermediul artei și literaturii. În spiritul unui asemenea adevăr fundamental, care sînt proiectele dv. de viitor, menite să răspundă acestui deziderat unanim ?

– Trebuie să vă spun că în U.R.S.S., pregătirile pentru centenarul Arghezi au început cu mult înainte de data aniversării: Editura „Molodaia Gvardia" avea cartea mea în plan și lectorul Ekaterina Ivanovna Liubușkina, cît și graficianul artistic Albina Ivanovna Stepanova depuneau toate străduințele ca, la centenar, Arghezi să fie cunoscut celor mai largi mase de cititori. Primele exemplare ale cărții mele au apărut în luna ianuarie. În decembrie, aproape 300.000 de abonați ai revistei „Oktiabri" l-au primit cu dragoste pe marele fiu al poporului român în bibliotecile și în sufletele lor. Mai menționez multe apariții la „Novii Mir" și în alte reviste: Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S., Asociația de prietenie sovieto-română, Casa Centrală a literaților din Moscova, cît și sute de biblioteci din țară pregăteau ședințe literare, expoziții de cărți, dedicate centenarului Arghezi. De asemenea, emisiunile Radioului și ale Televiziunii au rezervat un spațiu important personalității și operei poetului român. La 14 mai, lumea literelor din capitala U.R.S.S., în prezența conducerii Uniunii Scriitorilor, a Asociației de prietenie sovieto-române, a ambasadorului României la Moscova, cît și a unei delegații de scriitori din R.S.R., i-a adus omagiul lui Arghezi. Participarea la această ședință a fiicei poetului, Mitzura Arghezi, filmul lui Paul Anghel, „Prisaca", adus de la București la Moscova, cît și o mare expoziție de manuscrise, documente și fotografii Arghezi au dat sărbătorii un aspect deosebit de cald. Peste 700 de oameni ai literelor, intelectuali din capitala U.R.S.S., au adus astfel omagiul lor marelui poet. Literatura sovietică îi este recunoscătoare lui Arghezi și pentru tot ce a făcut el ca operele lui Tolstoi, Dostoievski, Crîlov, Fonvizin, Saltikov-Scedrin, Cehov, Ehrenburg să fie cunoscute cititorilor din România. Să amintesc doar că primele dovezi ale contactelor lui Arghezi cu literatura și arta rusă datează din 1904, din timpul colaborării la revista „Linia dreaptă", și au continuat pînă în ultimii ani de viață ai scriitorului.

– Credem că vizitele în România sînt pentru dv. și prilejuri de documentare pe viu asupra fenomenului cultural și artistic românesc în general. Ce sugestii v-a oferit recenta vizită ?

– De data aceasta am venit în România să-i aduc lui Tudor și Parachivei Arghezi o carte. Soția mea, Alla, care mi-a fost tovarășă de drum prin labirintul lumii arghezlene, a crescut pe o palmă de țărînă lîngă cetatea Zagorskului 100 de flori, pe care i le-a adus lui Arghezi de ziua nașterii. Ele au fost așezate între miile de flori și coroane aduse poetului Omului și Omenirii din toate colțurile „Patriei bucurilor sale", cum a numit el România într-o ultimă **Tabletă.** Sîntem impresionați și copleșiți de amploarea sărbătoririi. De data aceasta, întreaga documentare la care am participat pe viu s-a revărsat nu în fișe și carnete exegetice ; ea s-a împlîntat direct și pentru totdeauna în sufletul meu.

Interviu realizat de
Constantin CRIȘAN și
Valentin F. MIHĂESCU

mapamond

„Un om vesel și senin"

La moartea lui Henry Miller ar fi fost suficient un simplu anunț de ziar, de n-ar fi, totuși, vorba de unul dintre scriitorii importanți ai acestui veac. A fost ceea ce se cheamă un bun scriitor, un sceptic care iubea viața și un romantic întîrziat. Scrisese despre viața lui la Paris, undeva, între cele două războaie, despre el însuși, ca despre un erou de carte negativ, un soi de amestec între De Sade și play-boy din zilele noastre. A scris aspru, cu mult duh, cinic, lucid, neascunzînd niciodată nimic. Disprețuia cărțile groase, moralizatoare, încercînd să înăbușe pe literatul din el, să se vindece de **literaturită.** Zicea : „Am un motto : sînt vesel tot timpul și senin". Sau : „Am vrut să fiu tot timpul treaz, dar fără să vorbesc sau să scriu despre asta, numai și numai ca să pot accepta întrutotul viața".

Henry Miller, oricum, nu e un reformator al literaturii, un întemeietor de școală, inventator de minuni formaliste ori tehnici de exprimare. Nu-l putem măcar include nici printre marii „bolnavi ai veacului" ori „poeți blestemați". Deși mereu revoltat și transfug, el se adapta rapid la pragmatismul american și la realitatea lui reclamocratică. Dar prin tot ceea ce scria, el se deosebea de confrații săi. Iar în literatură adesea e suficient să te **deosebești.** Să-l lăsăm mai bine pe scriitor să ne vorbească. „A te naște în stradă, înseamnă a hoinări întreaga viață, a fi liber. Înseamnă nenoroc în nenoroc, dramă, mișcare. Și mai presus de toate, vis. Pe stradă să învățați cum sînt oamenii într-adevăr, căci, după aceea, veți fi nevoiți să-i inventați. Ceea ce nu se întîmplă în plină stradă e fals și trucat... Oare e atît de rău să-ți duci viața fără cărți ... fără societatea oamenilor ? Iată ce vreau să spun : eu am învățat să trăiesc cu mine însumi".

Și, totuși, Henry Miller a fost numai scriitor. Și-a privit propria sa viață necruțător, conștient de amărăciunea și adevărul ei. Detesta minciuna. „Avem doar timp, mult, foarte mult timp și nu avem cu ce să-l umplem, în afară doar că-l umplem cu minciună" – scria el. Cine scrie, greșește. Dar el obișnuia să spună : „Nu vă gîndiți la greșeli atunci cînd scrieți ! Biografii o să lămurească toate aceste greșeli".

A trăit aproape nouăzeci de ani și a iubit viața ca un adolescent. „Nici nu știam că pămîntul le cuprinde pe toate cele ...".

Despre „Nexus", ultimul volum al trilogiei sale „Crucificarea trandafirie", Gilbert Highet avea să spună : „Un scriitor care știe să folosească resursele englezei. Scrisul lui e viguros, mușcător, memorabil ... Stil, stil, stil : trăsătură de pensulă, mîna, care modelează lutul, construcția liniilor unei structuri care se împletesc între ele, mișcarea unei fraze muzicale, echilibrul și conflictul dintre culori, suișul și coborîșul și pauzele vocii unui actor ; stilul e un scop principal al artiștilor din toate domeniile. Henry Miller a izbîndit : el e un admirabil stilist".

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef-adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 29 (643) ● 17 iulie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

DEMOCRAȚIE ȘI UNITATE DE ACȚIUNE

Congresul al IX-lea al P.C.R. a semnificat deschiderea unei epoci de transformări revoluționare în toate domeniile vieții sociale, de ridicare a României pe cele mai înalte culmi ale dezvoltării istorice și afirmării ei consecvente, drept unul din factorii activi proeminenți ai evoluției progresiste a lumii contemporane. Sînt 15 ani de exprimare istorică, de creație multilaterală desfășurată de poporul nostru sub conducerea științifică a P.C.R., de construcție socialistă originală, legată nemijlocit de inițiativele și contribuția teoretică și practică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU — conducătorul strălucit și neobosit al partidului și poporului nostru.

Una din dimensiunile fundamentale ale acestui proces revoluționar o constituie făurirea, lărgirea și adîncirea democrației socialiste — factor esențial și necesitate obiectivă în construirea noii societăți. Socialismul este opera conștientă a poporului, fiind singura orînduire capabilă să înfăptuiască o democrație reală, a cărei esență constă în asigurarea unei largi libertăți politice, a unor drepturi sociale fundamentale pentru toți cetățenii țării, în asigurarea participării active, directe și permanente a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății. În concepția secretarului nostru general, rezolvarea întregii problematici a democrației socialiste constituie dreptul exclusiv al fiecărui popor, al partidului comunist de guvernămînt care aplică adevărurile generale ale teoriei revoluționare la condițiile specifice țării respective, stabilind formele și modalitățile concrete de făurire și dezvoltare a noului sistem democratic în concordanță cu obiectivele și exigențele fiecărei etape de construcție a noii orînduiri. Se realizează astfel, în mod original, creator, legătura organică dintre socialism și democrație dintre partid și popor. Consecvent acestei politici, P.C.R. consideră că procesul revoluționar de construcție a socialismului conține, ca o cerință legică, dezvoltarea continuă a democrației socialiste, perfecționarea formelor de participare a întregului popor la conducerea societății, realizîndu-se o unitate indisolubilă între creșterea rolului conducător al partidului și adîncirea democrației socialiste : **„... creșterea rolului politic conducător al partidului** — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — **nu înseamnă monopolizarea activității politice, ci, dimpotrivă, aceasta duce, și trebuie să ducă la accentuarea participării întregului popor la viața politică a societății, la perfecționarea și diversificarea cadrului organizatoric de participare a tuturor categoriilor sociale la conducerea democratică a statului".** Înfăptuirea marilor sarcini ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, cuprinse în Programul partidului, obiectivul fundamental și sarcinile măreț stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., impune participarea activă și mereu crescîndă a întregului popor la elaborarea și realizarea în practică a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, mobilizarea tuturor resurselor economice și a întregului potențial uman, capacitatea și spiritul revoluționar al maselor populare. Pentru aceasta, în perioada celor 15 ani, P.C.R. a creat și perfecționat un cadru organizatoric complex și unic în felul său, de la nivelul unităților economico-sociale pînă la nivelul național, care asigură participarea tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, la conducerea tuturor domeniilor vieții. S-au lărgit permanent formele de participare a oamenilor muncii la dezbaterea problemelor vieții economice și sociale, s-a promovat cu consecvență metoda organizării periodice de conferințe — cu caracter național și local, pe ramuri de activitate, unde s-au analizat, împreună cu specialiștii, cu oamenii muncii care lucrează nemijlocit în producție, activitatea din fiecare sector, găsindu-se măsurile adecvate de perfecționare a muncii, de înfăptuire a programului partidului. În acest mod, procesul de democratizare s-a extins efectiv de la domeniul politic, economic, social la toate celelalte domenii ale vieții sociale : cultură, artă, știință etc. într-o interconexiune organică, dialectică, legică. Crearea și redimensionarea calitativă a F.D.U.S. — din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu — constituie o acțiune remarcabilă de lărgire a participării organizate, sistematice, adecvate a întregului popor la dezbaterea problemelor fundamentale ale politicii interne și externe a partidului și statului nostru.

Adîncirea democrației socialiste vizează calitatea participării care depinde de gradul de pregătire și competență a oamenilor muncii, de lărgirea orizontului de cu-

Nicolae STANCIU

(Continuare în pag. 7)

„Ofrandă" de IULIA ONIȚĂ

RODUL LUMINII

Cînd patria, poporul, partidul sînt un tot,
căldură sufletească se-nalță în furnale
și-n flacăra umană, caratele își pot
trăi, deplin, destinul luminii triumfale.

Cînd patria, poporul, partidu-s o tulpină,
cu seva inimii e-nsuflețit și lutul,
să fie glia scumpă un leagăn de grădină,
în care rodului lumina-i ține scutul.

Cînd patria, poporul, partidul, împreună
sînt o corolă, timpu-ncoronîndu-l,
în graiul sufletului își răsună
cîntarea nimbul ce-nveșmîntă gîndul.

Cînd patria, poporul, partidul, laolaltă
sînt fruct în stema larg biruitoare,
mierea inimii noastre își suie vrerea naltă
în anotimpul de aur, de pace-ntre popoare.

Aurel TURCUȘ

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

Sub semnul edificării unei noi calități în toate domeniile vieții economico-sociale

Bilanțul dezvoltării țării noastre în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului evidențiază, alături de realizări importante ce pot fi exprimate în termeni cantitativi, semnificative mutații de ordin calitativ deja înfăptuite sau în proces de afirmare.

A venit vremea ca pe primul plan al preocupărilor să se afle elemnetele calitative ale utilizării uriașului potențial acumulat, proces magistral sintetizat de Congresul al XII-lea al partidului prin obiectivul de „a se realiza trecerea la o calitate nouă, superioară în întreaga activitate economico-socială", Cincinalul 1981—1985, mai mult ca oricare altul de pînă acum, are drept deviză preponderența mutațiilor de ordin calitativ.

Recentele cuvîntări ale tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU constituie o strălucitoare pledoarie pentru **trecerea la o nouă calitate în toate sectoarele de activitate,** detaliindu-se căile și măsurile cele mai potrivite în acest sens. Trecerea la o nouă calitate este privită de partid ca un proces global, ce cuprinde totalitatea laturilor vieții economico-sociale.

Noua calitate necesită utilizarea judicioasă a potențialului material al economiei. În același timp ea presupune creșterea continuă a nivelului tehnic și calitativ al producției. În această lumină produsele viitorului se impun realizate nu la nivelul de performanță tehnică și economică corespunzător exigențelor actuale ci, la cel care se configurează pentru perspectivă. Numai în acest fel se poate răspunde rigorilor competitivității. Pe această linie, oamenii de știință au mari îndatoriri. „Aș dori să atrag în mod deosebit atenția asupra intensificării activității de cercetare științifică și tehnologică, care — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — are un rol hotărîtor în realizarea trecerii la o nouă calitate, în ridicarea nivelului calitativ și tehnic al producției, în reducerea consumurilor materiale".

Noua calitate necesită, de asemenea, productivitate sporită, randament în activitate corespunzător nivelului mijloacelor din dotarea economiei care nu sînt, încă, utilizate corespunzător. Căile de acces la acest obiectiv sînt : reducerea la nivelul nevoilor reale a personalului auxiliar care deservește producția, acolo unde acesta se află în exces ; utilizarea mai bună a forței de muncă, asigurîndu-se nevoile tuturor sectoarelor din economie ; perfecționarea fluxurilor tehnologice și creșterea gradului de mecanizare și automatizare a producției ; concentrarea forțelor în schimburi care să lucreze din plin, care să aibă asigurată asistența tehnică corespunzătoare, care să dea produse de calitate ; creșterea nivelului de pregătire a forței de muncă, instaurarea în muncă a unei ordini și discipline desăvîrșite.

Trecerea la o nouă calitate implică participarea mai susținută, mai activă a tuturor oamenilor muncii la conducerea vieții economico-sociale. Măsurile adoptate în ultimii ani privind dezvoltarea autoconducerii muncitorești și autogestiunii, aplicarea noului mecanism economico-financiar asigură afirmarea și mai puternică a calității de proprietari a celor ce muncesc, transferarea directă asupra lor a responsabilității administrării de zi cu zi a întreprinderilor. Aceasta înseamnă, manifestarea directă a grijii și interesului fiecăruia pentru „realizarea producției, creșterea producției nete, a rentabilității și a beneficiilor", preocuparea ca bugetele de venituri și cheltuieli să nu fie ceva formal, ci un mijloc prin care se poate acționa pentru a obține maximum de eficiență economică, ceea ce reflectă sintetic tocmai efortul pentru trecerea la o calitate nouă, superioară.

Transformările revoluționare care au avut loc în România, în decursul construcției socialismului, sînt reflectate pregnant de schimbarea radicală a condițiilor de muncă și viață ale tuturor membrilor societății, de creșterea gradului de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale întregului popor. Noua calitate a vieții are la bază avîntul economiei și se realizează prin sporirea veniturilor întregii populații, creșterea și diversificarea volumului de bunuri, lărgirea serviciilor, îmbunătățirea condițiilor de locuit, de instruire, de ocrotire a sănătății, de petrecere a timpului liber. În deceniul viitor înfăptuirea obiectivelor aprobate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român „va determina ridicarea pe o treaptă superioară a bunăstării poporului și realizarea unei noi calități a vieții, dezvoltarea generală a civilizației socialiste, afirmarea tot mai puternică a umanismului revoluționar, în centrul căruia se află demnitatea, libertatea și fericirea omului".

Chezășia saltului revoluționar la o nouă calitate, constă în mobilizarea largă și activă a tuturor resurselor umane, materiale și financiare de care dispunem în vederea ridicării pe o treaptă nouă, calitativ superioară, a muncii în toate sectoarele de activitate, aplicînd neabătut indicațiile și orientările partidului, ale secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Filip PAȚAC

cronica literară

Marian Papahagi

Eros și utopie

Ed. Cartea Românească, 1980

Marian Papahagi este unul din acei critic tineri (la al căruí nume putem să le asociem pe cele ale lui Livius Ciocârlie, Al. Călinescu, Ion Pop sau Liviu Petrescu) pentru care desăvîrșita coerență internă a cărților pe care le scriu are o importanță covîrșitoare pentru însuși actul critic. Grija pentru circumscrierea fermă a zonei cercetate, departe de a presupune vreo nuanță de „conformism critic" sau de prudență excesivă în emiterea judecăților de valoare, ascunde, de fapt, o secretă aspirație spre lucrul rotund, desăvîrșit. Nevoia de clarificare a propriei (și asupra propriei) metode critice îl determină, de pildă, pe Marian Papahagi să pună, în preambulul seriei de analize propuse în **Eros și utopie,** un **Pretext** (nu altfel proceda în primul său volum, **Exerciții de lectură).** Acest „discurs asupra metodei" este, evident, parțial, și original în măsura în care orice sinteză personală a lucrurilor de natură teoretică, cunoscute mai mult sau mai puțin, poate să fie germenele unei viziuni inedite asupra literaturii. Se pot, în felul acesta, statua eventual afinitățile, înrudirile sau influențele diverselor teorii critice care îl pot marca pe un „judecător al literaturii" în formularea propriilor idei. Dar, se pare, pe Marian Papahagi îl interesează altceva. Ceea ce prefigurează noul său volum este modalitatea de existență a operei în „singurul teritoriu în care poate trăi", adică în ciritică. Se postulează, astfel, funcția de suport (în multiplele sensuri ale cuvîntului) exercitată de critică vizavi de opera literară ca atare. Analizeze (șapte la număr) sînt concepute tocmai pe ideea plurisemanticității textuale, înțeleasă și ca tendință naturală spre diversificare a operei literare, fără a scăpa din vedere însă nici tentativa similară a actului critic. Astfel încît, cum sugestiv o spune în **Pretext,** pentru Marian Papahagi, „critica este viața mereu retrăită a operei". Constatarea aceasta ne duce în proximitatea unei idei a lui Roland Barthes, care propunea o istorie a **scriiturilor** ce ar avea aceeași valabilitate ca o istorie literară propriu-zisă. În mod identic (îl continuăm acum pe Marian Papahagi) o istorie a actelor critice asupra unei opere poate oferi o plauzibilă istorie a **sensurilor** operei respective. Și, se știe, orice act critic este în ultimă instanță o operație de decodare a unor sensuri.

Revenind însă la obiectul analizelor din **Eros și utopie,** vom constata că, exceptînd foarte interesanta lectură, în studiul titular, a nuvelei eminesciene **Cezara,** ce-l conduce pe Marian Papahagi la descifrarea unor faze erotice și utopice vizînd dacă nu o **estetică a utopiei,** prezentînd cel puțin elemente ale acesteia, în registrul tematic, textual și al personajelor, celelalte studii sînt consacrate unei serii de opere apărute în perioada interbelică. Credincios ideilor enunțate în **Pretext,** autorul face în aproape fiecare din analize o sumară istorie a abordărilor critice a operelor luate în studiu. Inevitabil, se ajunge la polemici (unele... dincolo de vreme) care sînt la rîndul lor o bună modalitate de prezentare, prin opoziție, a propriei metode critice. De la descoperirea „hermeneuticii amoroase" în **Adela** lui G. Ibrăileanu pînă la considerațiile pe marginea enigmaticei „parafraze" barbiene, **Veghea lui Roderick Usher,** în care de la aspectele de stilistică și sintaxă se ajunge la descifrarea prin proiecție a unor structuri simbolice, Marian Papahagi este consecvent nu unei singure metode critice, ci unei viziuni asupra literaturii. Toate exemplele discutate în această carte se ordonează într-o dialectică a erosului și a utopiei, constantele șirului de opere ce i se par lui Marian Papahagi reprezentative pentru o temă generoasă și în același timp spectaculoasă prin posibilitățile de interpretare oferite. Se simte o complicitate ce trece dincolo de zona purei coincidențe între metoda critică a lui Marian Papahagi, o hermeneutică în linia lui Spitzer, și corpus-ul de opere studiate. Ideologia și ambiguitatea textuală, admirabil reflectate în studiul asupra lui Mateiu Caragiale, **Figurile ambiguității,** sînt permanențe ale operei literare capabile să instituie ele însele o metodă. Și chiar dacă, într-un exces de modestie, criticul scrie în încheierea cărții sale : „sîntem printre cei care nu au găsit ci caută încă", întreaga carte **Eros și utopie** se pune de-a curmezișul acestei declarații. Marian Papahagi este o certitudine a criticii noastre.

Mircea MIHĂIEȘ

Toma George Maiorescu

Fata din Piața Sfîrșitului

Ed. Cartea Românească, 1980

Ciudată cariera poetică a lui Toma George Maiorescu ! Nici una dintre generațiile literare nu se grăbește să-l revendice, nici una să-l anatemizeze. O listă de titluri afișată pe ultima copertă fixează debutul în 1947, cu un volum apărut la Reșița, dar cartea e descoperită retrospectiv, atunci cînd biografia autorului începuse să prindă consistență. Căci numeroasele volume de publicistică, de poezie, de proză, uneori călcînd în picioare limitele genurilor, nu alcătuiesc altceva decît un jurnal, fie el și de călătorie : o confesiune patetică, energică, deloc reținută, pe măsură ce ne apropiem de prezent, din ce în ce mai îngrijorată ; o confesiune și un jurnal în care notele de călătorie sînt întrerupte de vreo exclamație, de un descintec, de vreun blestem, de vre-un strigăt de admirație. Nimic în semitonuri în poezia lui Toma George Maiorescu : totul e adus în avanscenă, așezat sub reflector, **inscenat.** Din prima generație a maiakovskienilor noștri dar și din prima generație a celor ce scoteau textul din așezarea lui consacrată, descoperind voluptățile punerii în pagină, lirismul „grafic", scriitorul nu a abandonat nimic din ceea ce îi făcea poezia discurs agitatoric, preocupată de secol și de oamenii lui. Lirica lui T. G. Maiorescu, născută din hiperbole, se hrănește cu hiperbole ; unanimismul, expresionismul, trecerea autorului printre tipuri de discurs care ar presupune alte tipuri de modulație a vocii nu alterează cu nimic spusa energică, profetismul ; vocația profetică. Poetul **vestește,** el nu se ocupă de viața intimă decît atunci cînd ea e în directă legătură cu planeta, subiect permanent al discursului său.

Ce se poate întîmpla în secolul XX ? Înainte de Radu Cosașu dar cu mai puțină flexibilitate (ironie, autoironie) decît acesta, Toma George Maiorescu lansează buletine de știri comentate, captează, în literatura lui, fapte diverse pe care le ridică la rang de simbol.

Fata din Piața Sfîrșitului scoate în lumină stilul de lucru al poetului. Inițial textul poate fi bănuit drept jurnal de călătorie, pe urmă observă că jurnalul e modificat în jurul unei (unor) obsesii. Marile aglomerări de obiecte, atît de obișnuite în poezia lui Toma George Maiorescu (lumea ca **Bilci al deșertăciunilor** e unul dintre motivele sale preferate) fac casă bună cu imaginea unui orient miraculos, incapabil însă de salvare. Imaginile celor o mie și una de nopți ale orientului curg torențial într-o proză patetic ritmată : „pe aici au trecut oamenii Saharei, în drumul lor spre Nord și n-au trecut trăgînd după ei Neantul, golul spiritual, dimpotrivă, ei au cucerit Nordul nu atît prin vitejia cavaleriei lor (cu toate că și ea a avut un cuvînt de spus pe cîmpurile de bătaie), cît tocmai pentru că veneau spre Nord împovărați cu memoria vie a unei înfloritoare civilizații. Între cele două roți, între sutele de gazele și bizoni ai picturilor rupestre și amintirea acelui focar de cultură cunoscută sub numele de SIJILMASSA se înșiră miliniile de civilizație cu palate, moschei, bazinele de apă hammamuri și alte somptuoase edificii publice".

Poemele ridică mereu o schelărie alegorică. De la învățătorul din Mehadica (pentru care autorul scrie un poem) și pînă la antipozi, de la un capăt la altul al lumii, scriitorul citează, invocă, anunță, celebrează. Un poem este scris la Onești și altul „la 11 000 m de-asupra Europei". Ca și altădată, termenii tehnici (ca și majusculele) ne anunță că sîntem în „cea mai nouă dintre civilizații". Scriitorul este omul secolului său, specializarea sa e multiplă, competitivă cu oricare tip de specializare. Ultimul comunicat oficial poate fi citat și comentat în poem. Nou în acest volum care participă la bătăliile lirismului actual cu o culegere de texte de cel mai autentic tip T.G.M. este această **Invitație la duhul materiei** în care se aud parcă o seamă de sunete noi (modernismul se aliază unui tradiționalism știut dar îmblînzit) : „Vîiă bună / duh al materiei / oprește trecerea lucrurilor / stăvilește descumpănirile / cariile / oprește căderea umbrei / pe cadranul solar / / există obiecte neînsufletite / înt sufletul nostru / / pe malul unui riu / un sat nins de salcîmi / înoată în ploile verii / în fiecare an / cînd zăpezile muntelui / își pornesc rădăcinile spre sud / și se întîlnesc în arborele Riului / și-l dezleagă de albie / cu bolovani de granit / și praguri înalte / apele năvălesc ca herghelíile sălbatice / peste spații de otavă / peste moară și pod / peste batoza cu grîu sălbatic și împinderabil / peste baraca de tir cu cavaleri de ceară / peste ziduri de chirpici galben".

Cornel UNGUREANU

revista revistelor

DEPARTE DE LUMEA DEZLĂNȚUITĂ...

...Cîteva din remarcabilele noastre reviste literare își continuă, cum se zice, neabătut programul : sumare bine concepute, materiale diverse, deschidere spre problemele actuale ale literaturii române și universale. În această prestigioasă serie de reviste literare, un loc distinct îl ocupă „Steaua", prin numărul său din iunie (6). Paginile reunite sub genericul „Dacica 2050" omagiază prin trei articole teoretice de ținută momentul geto-dac : „Antichitatea în dramaturgia contemporană" (Alexandru Zotta), „O metafizică posibilă" (Eugen S. Cucerzan) și „Între istorie și filologie" (Traian Vedinaș). Aceluiași moment aniversar îi dedică Teohar Mihadaș un fragment din poemul dramatic în două acte, „Burebista sau Vulturul întinde aripile". Două pagini semnate de G. Nistor și V. Fanache readuc în memoria cititorului sensuri ale melancoliei eminesciene. Cu totul excepțional, jurnalul lui Florin Mugur, „Citind Preda".

Un alt portret pentru posteritate îi dedică lui A. E. Baconsky, „Papa Bac" — în pagini memorabile, Petre Stoica. Noi unghiuri de lumină sînt proiectate astfel asupra fascinantei personalități a omului și poetului Baconsky. Tot în acest număr al revistei clujene apar șapte pagini consacrate literaturii austriece de azi. Alcătuit în colaborare cu **Podium** (revistă literară din Viena) grupajul de poezie și proză beneficiază de traducerea lui Aurel Rău, Petre Stoica, Virgil Mihai, A. Zărnescu, Dragoș Vicol, Aurel Șorobetea, Adrian Popescu, Eugen Cristea, Virgil Nistor. Am dori continuată (eventual preluată și de alte reviste) o asemenea inițiativă cu totul demnă de stimă. Un interviu realizat de Voichița Sasu cu Paul Zumthor, traducere din Jean Paul Sarte, rubrica lui Hadrian Daicoviciu, „Însemnări despre Dacia", eseul „Cartea arheilor" al lui Constantin Noica, precum, dealtfel, multe din celelalte articole, eseuri, studii, cronici, recenzii probează calitatea de excepție a concepției redacționale.

O demonstrație asemănătoare face și revista din Tîrgu-Mureș, **Vatra** (tot numărul din iunie) Interviul luat Ninei Cassian (de către Maria Mailat), inteligent, alert, are fragmente memorabile, precum acel jurnal al poetei din anii '53, transcris onest : „Dezgustată pînă-n măduvă de acești sabotori și carieriști, dar profund îndrăgostită de popor, de aspirațiile lui și de arta pe care o merită, am convingerea nestrămutată că adevărul își va face loc și va mătura tot putregaiul. Răstălmăcindu-se în mod odios realitatea, mințindu-se opinia publică, nesocotindu-se tot ce fac, ascunderea dușmanului real în dosul unui pretins dușman — toate astea nu sînt de natură să mă lase liniștită". Într-adevăr, din asemenea „note de epocă" pe care mai ales cititorul tînăr le-ar dori editate se poate compune imaginea **adevărată** a mult comentatului deceniu. Versurile lui Dușan Petrovici, George Dinizvor, Gavril Ședran, ale Angelei Nache și Antoanetei C. Iordache, grupajul de poeți maghiari traduși de Dan Culcer, proza lui Nicolae Breban, „Ultimul barbar" și a lui Mészöly Miklós — „Umbra", textul dramatic al lui T. Popescu, „Discurs funerar", paginile de critică literară și de artă compun, toate, o foarte bună revistă.

În acest timp, prin unele reviste dau ghes să publice poezie Florea Burtan, Gellu Dorian, Cornelia Barbu, Dumitru Udrea, I. Safir, Ionel F. Murea, Vasile Zamfir, Emilian Marcu, Scrieți, băieți, numai scrieți ! Acum sau niciodată !

Din ultimul număr al revistei timișorene **Forum studențesc** reținem masa rotundă „Poezia tînără timișoreană în context național", cele două pagini ale „Salonului literar", traducerile din Reverdy și din „Poezia socială latino-americană"...

În rest, căldură mare !

Anemone POPESCU

viața asociației

ȘANTIER LITERAR

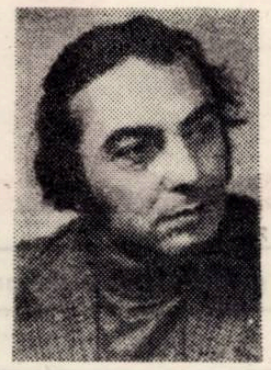

ION JURCA ROVINA

— Ce ne promite, așadar, „Noua pramisiune", romanul tău în curs de apariție la „Facla" ?

— Dacă prima mea carte viza mai mult introspecția, analiza, a doua se deschide spre social. Conturez destinul unei familii în contextul actual, de la reforma agrară încoace. Semnificația titlului ? De fapt, noua perspectivă care se deschide la un moment dat eroilor, în numele căreia pornesc la un drum al lor, ieșind din matca inițială, și intrînd în noua istorie. Între visul lor și realitate există o diferență, constînd în însuși faptul că transformările care au loc poartă pecetea unor evenimente dramatice, scoțînd acțiunea din liniaritate. Cartea are un final deschis.

— Să încercăm conturarea cîtorva dintre modalitățile de realizare.

— N-am vrut aici să fiu legat de o strictă realitate. Am urmărit dobîndirea unei viziuni, pornind și de la un anumit specific al spațiului nostru. M-au obsedat acele versuri **„Pe-un picior de plai, / Pe-o gură de rai...",** care exprimă relația dintre real și ireal. Am plecat avînd un bagaj faptic, de la elementele acestui spațiu, filtrate, desigur, printr-o experiență personală, de la o trăire proprie vizavi de acest spațiu.

— Cît despre acel ireal, din carte...

— Este chiar aspectul ei poematic, o anume ambianță prin care sper că nu am rupt-o definitiv cu poezia, pe care o iubeam pe vremuri, dacă-ți amintești. N-am urmărit o atmosferă pur realistă, cu toată concretețea cărții. Timpurile, de pildă, se interferează, planurile se suprapun. Am voit, totodată, să surprind ceva din obiceiurile unei anume vetre, din limbajul, din particularitățile nu strict lingvistice ci constînd mai ales în exteriorizarea unui anume mod de a gîndi. Anumite evenimente, uneori tragice, le-am mai atenuat redîndu-le dintr-un alt unghi temporal, prin filtrul trecerii timpului. Ceea ce îmi dă dreptul la o viziune asupra timpului, cel ce vindecă rănile, justifică dramele, obiectivează totul.

— Ce ți-a dat, în toate astea, activitatea de gazetar ?

— Gazetăria este probabil cea care m-a readus la proză. M-a disciplinat în scris ca și în cunoașterea vieții. M-a pus în alt mod în fața vieții, decît poezia, dezvoltîndu-mi simțul observației. Mi-a dat o tărie, o înverșunare în munca pe manuscris. Trebuie spus că între gazetărie și proză există o ruptură la un moment dat și, dacă nu ești conștient de ea, te trezești că-ți apar fraze reportericești, ticuri ale acestei profesiuni, elemente lipsite de încărcătură emoțională.

— Mi-ai spus că romanul are un final deschis, că e posibil să dorești să-l continui cîndva. Concret, la ce lucrezi acum ?

— Un nou roman, pornind de la o experiență spirituală proprie, fiind, de data aceasta, nevoit să-mi inventez materialul faptic. Da, ficțiune. Trebuie să și creăm personaje, nu numai să le reproducem. Se poate vorbi și de o criză a personajului, dar se pare că trăim un reviriment al acestuia. Nici de-acum înainte personajul nu va fi o simplă schemă, în afara condiției omului.

Întrevedere consemnată de

Lucian BURERIU

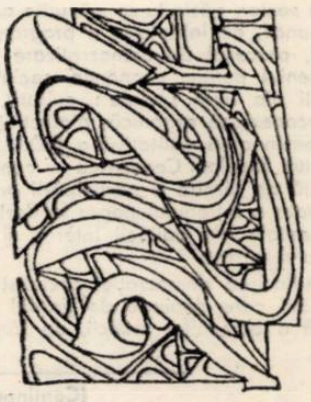

M. I. C. M.

Intreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic - Bucureşti

Un obiectiv de importanţă majoră: noul mecanism economico-financiar

Realizările economico-financiare ale oricărei întreprinderi sînt în relaţie direct proporţională cu preocuparea şi răspunderea cu care a fost introdus şi aplicat noul mecanism economico-financiar.

Practica a dovedit, în răstimpul care a trecut de la introducerea noului mecanism economico-financiar, că această evoluată orientare economică înseamnă, mai presus de orice, răspundere pentru realizarea producţiei fizice, creşterea producţiei nete, a rentabilităţii şi beneficiilor şi că numai prin acţiunea stăruitoare şi responsabilă a fiecărui colectiv, în spiritul acestor exigenţe, numai prin funcţionarea riguroasă a fiecăruia dintre elementele sale, numai prin folosirea cu pricepere şi iniţiativă a pîrghiilor economico-financiare, rezultatele fiecărei unităţi, ca şi pe ansamblul economiei, pot fi cele scontate.

O primă concluzie: noul mecanism economico-financiar stimulează şi mobilizează colectivele din unităţile economice în exercitarea cu răspundere şi eficienţă maximă a atributelor autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economico-financiare, pentru gospodărirea cu chibzuinţă a resurselor tehnice şi materiale de care dispun

Un aspect legat de cerinţele aplicării corecte a principiilor fundamentale ale noului mecanism economico-financiar îl constituie preocuparea pentru asigurarea permanentă a capacităţii de plată, pentru valorificarea stocurilor supranormative şi disponibile şi în general pentru lichidarea imobilizărilor de orice fel şi restituirea la termen a creditelor bancare contractate

O atare preocupare responsabilă pentru utilizarea optimă a fondurilor o manifestă cu rezultate apreciabile colectivul de economişti al Intreprinderii Mecanice de Utilaj Chimic din Bucureşti, unitate relativ nouă în peisajul industrial al capitalei.

In cazul I M U C Bucureşti este evident faptul că, preocupările pentru realizarea producţiei fizice planificate se conjugă armonios cu utilizarea completă şi oportună a mijloacelor financiare, urmărindu-se o accelerare vizibilă a vitezei de rotaţie a acestora.

Specialiştii unităţii, fără să se prevaleze de unele criterii obiective ale fenomenului de imobilizare manifestat prin existenţa temporară a unor stocuri de materiale cu mişcare lentă sau fără mişcare datorate reproiectării unor produse, reducerii consumurilor specifice, a normelor de consum, îmbunătăţirii unor tehnologii, evitării rebuturilor, folosirii unor înlocuitori etc., caută soluţii îmbunătăţite pentru controlul şi supravegherea dinamicii de circulaţie a fondurilor băneşti, acţionînd cu rigoare ştiinţifică asupra factorilor care condiţionează utilizarea raţională şi eficientă a bunurilor materiale.

In metodele de muncă se observă analiza periodică a stocurilor de materiale atît din punct de vedere al satisfacerii integrale a nevoilor producţiei cît şi pentru depistarea tuturor reperelor de materiale şi piese de schimb ale căror consumuri sînt influenţate de noile orientări care vizează criteriul economicităţii.

Faptul cunoscut că, resursele economiei naţionale trebuiesc folosite judicios şi în strînsă corelaţie cu sarcinile concrete de producţie ale fiecărei unităţi, mobilizează întreg colectivul din întreprindere pentru punerea în evidenţă a bunurilor materiale fără utilizarea imediată în activitatea proprie, acţiune cu multiple semnificaţii socio-economice care urmăreşte redistribuirea excedentului acolo unde baza materială este deficitară.

In scopul reintroducerii în circuitul economic naţional a materialelor disponibilizate de către IMUC Bucureşti, redăm în cele ce urmează principalele repere aflate în stoc:

Nr. crt.	Denumire caracteristici	U/M	Cantit.	Preţ unitar	Val. totală
	A — *MOTOARE ELECTRICE*				
1.	ASI 0,37/1000—B3-2/3V—50Hz	buc.	2	780	1 560
2.	ASI 0.75/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	1 210	1 210
3.	ASI 4/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	3 260	9 780
4.	ASI 4/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	3 260	3 260
5.	ASI 17/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	6750	13 500
6.	ASI 18,5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	6 500	6 500
7.	ASI 18,5/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	4	6 650	26 600
8.	ASI 22/750 B3—2/3V—50Hz	buc	1	11 800	11 800
9.	ASI 22/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	11 800	23 600
10.	ASI 30/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	14 200	28 400
11.	MIB 2—220/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	50 000	50 000
12.	MIB 2—250/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	59 000	59 000
13.	AE—0.8/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	2 010	2 010
14.	ASA 1.1/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
15.	ASA 1.1/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
16.	ASA 3/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	4 360	4 360
17.	AE 11/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	3	9 100	27 300
18.	AE 11/1500 B5—500V—50Hz	buc.	1	6 525	6 525
19.	AE 15/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	5	9 500	47 500
20.	AE 13/1500 B5 2/3V—60Hz	buc.	1	7 150	7 150
21.	AE 30/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	16 750	33 500
22.	AE 30/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	16 750	16 750
23.	AE 40/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	16 850	33 700
24.	MS 1.8/750 B3—2/3V—50Hz—2 axe	buc.	3	2 250	5 750
25.	MS 3.2/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	4	3 870	15 480
26.	MS 3,2/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	3 625	3 625
27.	MS 5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	2 850	5 700
28.	M 2—5.5/750—B3—2/3V—50Hz	buc.	2	9 900	19 800
29	AP1—17-1000—B3 2/3V—50Hz	buc.	5	6 000	30 000
	B—*REDUCTOARE ŞI MOTOREDUCTOARE*				
1	3H 485 × 71 × 0	buc.	4	5 180	20 720
2.	3H 485 × 71 × 1	buc.	4	5 180	20 720
3.	20A 20 × 4/750 V05	buc.	4	9 870	39 480
4.	21A 16 × 1.1/1000 V05	buc	4	3 935	15 740
5.	2LA 20 × 2.2/1000 V05	buc.	8	8 300	63 000
6.	20A 20 × 4/1000 H01	buc.	2	8 950	17 900
7.	21A 7.1 × 3/1500 V05	buc.	2	4 275	8 550
8.	21A 14 × 2,2/1500 H05	buc	4	4 075	16 300
9.	2LA 7.1 × 7.5/1000 H01	buc	2	7 665	15 330
10.	30A 56 × 2.2/1000 V05	buc.	2	9 350	18 700
11.	3MA 50 × 2.2/1500 V05	buc	1	7 400	7 400
12	30A 45 × 4/1500 H01	buc	1	9 870	9 870

Denumirea materialului	Dimensiune	Calitate	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
0	1	2	3	4	5	6
Otel rotund	Ø90	ST 42—82	Kg	344	2.470	850.00
Otel rotund	Ø90	OL 37—2	Kg	3 000	2.510	7 530.00
Otel rotund	Ø90	OL 37—4	Kg	1 100	2.550	2 805.00
Otel rotund	Ø90	OLC 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Otel rotund	Ø90	OLC 25 X	Kg	2 200	2.650	5 380.00
Otel rotund	Ø90	C 35	Kg	873	3.700	3 357.11
Otel rotund	Ø90	10 G 2	Kg	6 361	2.560	16 130.56
Otel rotund	Ø95	OLC 45	Kg	5 000	2,650	13 250.00
Otel rotund	Ø100	OLC 15	Kg	5 000	2,600	13 000.00
Otel rotund	Ø100	OLC 10	Kg	929	3.160	2 936.00
Otel rotund	Ø100	15 MOMC 12	Kg	1 300	3.730	4 849.00
Otel rotund	Ø190	OLC 45	Kg	5 680	2,680	15 222,40

ORIZONT PUBLICITATE

0	1	2	3	4	5	6
Otel rotund	Ø100	C 35	Kg	1 700	2.680	4 556 00
Otel rotund	Ø100	C 45	Kg	1 385	2 680	3 711.80
Otel rutond	Ø100	OL 50—1k	Kg	1 224	2.630	3 219.12
Otel rotund	Ø100	OL 52—3	Kg	3 000	2.500	7 500.12
Otel rotund	Ø100	OL 52—3k	Kg	1 750	2.560	4 480.00
Otel rotund	Ø105	16 MO 3	Kg	230	4.017	823 91
Otel rotund	Ø110	OL 37—2k	Kg	2 186	2,560	5 596.16
Otel rotunfd	Ø110	OL 60—1k	Kg	521	2.645	1 387.05
Otel rotund	Ø110	OLC 10	Kg	518	2.560	1 326.08
Otel rotund	Ø110	OLC 35—k	Kg	3 000	2.940	8 820 00
Otel rotund	Ø110	OLC 45	Kg	3 000	2.560	7 680.00
Otel rotund	Ø110	OL 52—2	Kg	3 000	2.600	7 800.00
Otel rotund	Ø110	13 CN 35×	Kg	5 137	5.100	26 198 70
Otel rotund	Ø110	15 CO8	Kg	2 000	2.720	5 440.00
Otel rotund	Ø120	OL 52— 1k	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Otel rotund	Ø120	OLC 35	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Otel rotund	Ø120	C 45	Kg	2 000	2.650	5 300.00
Otel rotund	Ø120	15 MOMC 12	Kg	1 086	3.710	4 029.00
Otel rotund	Ø120	13 CN 30	Kg	2 000	4.010	8 020.00
Otel rotund	Ø120	OL 52—3	Kg	2 000	2.680	5 760.00
Otel rotund	Ø130	OL 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Otel rotund	Ø130	OL 60—1k	Kg	570	2.620	1 493.40
Otel rotund	Ø130	OLC 15	Kg	320	2,675	856.00
Otel rotund	Ø130	35 HM	Kg	562	3,770	2 118,00
Otel rotund	Ø140	C 35	Kg	10 207	2.560	26 129.92
Otel rotund	Ø140	OL 37—3k	Kg	—908	2,730	2 478.84
Otel rotund	Ø140	OL 52—2k	Kg	8 000	2 710	21 680,00
Otel rotund	Ø140	15 MOMC 12	Kg	638	3.880	2 745 00
Otel rotund	Ø140	35 MS 12	Kg	550	3.300	1 715.00
Otel rotund	Ø140	13 CN 30	Kg	2 000	5.380	10 760.00
Otel rotund	Ø140	OL 52—3	Kg	3 000	2.500	7 500 00
Otel rotund	Ø140	10 G 2	Kg	1 087	2.600	2 826.00
Otel rotund	Ø150	OLC 15	Kg	2 200	2.660	5 852 00
Otel rotund	Ø150	C 35	Kg	4 342	2.650	11 606.82
Otel rotund	Ø150	OL 60—1k	Kg	7 000	2.620	18 440.00
Otel rotund	Ø150	10 G 2	Kg	10 000	2.560	25 600,00
Otel rotund	Ø150	14 CMO 4	Kg	3 000	3.410	10 230.00
Otel rotund	Ø150	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Otel rotund	Ø150	OL 37—4	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Otel rotund	Ø150	OLC 25	Kg	4 000	2.560	10 240.00
Otel rotund	Ø150	OLC 35	Kg	2 000	2.560	5 120.00
Otel rotund	Ø160	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Otel rotund	Ø160	13 CN 30	Kg	1 000	3.650	3 650 00
Otel rotund	Ø160	18 MOCN 13	Kg	931	4.560	4 245.00
Otel rotund	Ø160	41 MOC 11	Kg	4 136	3 575	14 886.00
Otel rotund	Ø170	OLC 35	Kg	3 000	2 650	7 950 00
Otel rotund	Ø170	41 CN 12	Kg	851	4 230	3 600 00
Otel rotund	Ø180	OL 52	Kg	5 020	2 510	12 600 00
Otel rotund	Ø180	OL 52—2	Kg	3 260	2.500	7 250.00
Otel rotund	Ø180	OLC 35	Kg	5 000	2.640	13 200.00
Otel rotund	Ø180	35 MS 12	Kg	1 282	3 285	4 170.00
Otel rotund	Ø180	13 CN 30	Kg	4 000	3.600	14 400 00
Otel rotund	Ø180	35 M 16	Kg	2 100	4.825	10 133.00
Otel rotund	Ø180	14 CMO 4	Kg	832	3.610	3 003 00
Otel rotund	Ø180	41 MOC 11	Kg	1 000	3.605	3 605.00
Otel pătrat	130×1 300	OL 50	Kg	2 000	2.430	4 860 00
Otel pătrat	140×140	41 MOC 11	Kg	2 800	4.450	12 488.00
Otel pătrat	150×150	OLC 45	Kg	345	2 375	820 40
Otel pătrat	150×150	38 MOC A09	Kg	400	3 650	1 460.00
Otel pătrat	160×160	OLC 35	Kg	500	2 450	1 225 00
Otel pătrat	160×160	33 MOC 11	Kg	1 151	3 530	4 063.00
Otel pătrat	180×180	34 MOCN 15	Kg	1 147	4.650	5 333 55
Otel pătrat	180×180	OLC 35	Kg	5 000	2.450	12 250 00
Otel pătrat	180×180	OL 52—2k	Kg	4 000	2.420	9 680 00
Otel pătrat	180×180	TT S1 35	Kg	2 937	3.852	11 068.24
Biuu	200×200	OL 42—2k	Kg	1 000	2 410	2 410 00
Biuu	200×200	OL 70—1k	Kg	1 600	2.560	3 840.00
Biuu	200×200	OL 60—1k	Kg	4 371	2.300	10 053 00
Biuu	300×300	OL 37—2k	Kg	2 000	2 400	4 800 00
Biuu	300×300	OLC 25	Kg	2 000	2 400	4 800.00
Biuu	300×300	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200 00
Biuu	300×300	13 CN 30	Kg	1 000	1 950	1 950 00
Biuu	300×300	OL 52—2k	Kg	1 000	2.570	2 570 00
Biuu	300×300	OL 52—3	Kg	5 000	2.570	12 850 00
Biuu	30 ×300	O5 CN 15	Kg	2 800	4.195	11 476 00
Biuu	300×300	CLC 60	Kg	7 000	2.300	16 100 00
Biuu	350×350	OLC 20	Kg	8 500	2.275	19 337 50
Biuu	350×350	OLC 45	Kg	8 000	2.290	18 320.00
Biuu	350×350	OLC 45	Kg	9 000	2.275	20 475.00
Biuu	350×350	OL 37—2k	Kg	3 000	2.220	6 660.00
Biuu	350×350	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Biuu	350×350	16 MO 3	Kg	14 200	3.320	47 144.00
Biuu	400×400	OLC 10	Kg	8 000	3 120	24 960 00
Biuu	400×400	OL 37—2k	Kg	7 574	2.190	16 577.06
Biuu	400×400	OL 37—3k	Kg	12 460	2.417	30 115.82
Biuu	400×400	OLC 20	Kg	18 890	2 275	42 974.75
Biuu	400×400	OLC 35	Kg	1 000	2.275	22 750.00
Biuu	400×400	OLC 25	Kg	45 000	2.275	102 375 00
Biuu	400×400	09 G 2	Kg	4 521	2.745	12 410 25
Biuu	400×400	10 G 2	Kg	5 000	2 540	12 700 00
Biuu	400×400	13 CN 30	Kg	13 000	4.950	64 350.00
Biuu	400×400	10 G 2 S 1	Kg	4 340	2.570	11 153.80
Biuu	400×400	18 MOCN 13	Kg	1 604	4.220	6 778.90
Biuu	400×400	OL 52—3	Kg	5 000	2.300	11 500 00
Biuu	400×400	10 MOC 50	Kg	2 750	4.530	12 475 50
Otel INP	180	OL 37—2k	Kg	5 000	2,910	16 296,00
Otel INP	220	OL 37—3k	Kg	5 000	2.995	14 975 00
Otel INP	260	RST 37—3	Kg	18 608	3.060	56 840 00
Otel INP	280	RST 37—3	Kg	6 919	3.060	21 172.14
Otel INP	300	RST 37—2	Kg	38 000	2.975	113 050 00
Otel INP	320	RST 37—3	Kg	10 000	3.080	30 800.00
Otel INP	320	OL 37—2k	Kg	811	3 080	2 497 00
Otel UNP	180	OL 37—3k	Kg	12 000	2.995	35 940 00
	220	OL 37—3	Kg	20 000	2.995	59 900 00
	240	RST 37—2	Kg	15 000	2.910	43 650 00
Cornier	150×150×14	OL 37—2k	Kg	6 000	3.155	18 930.00
Cornier	130×130×12	OL 37—2k	Kg	5 000	3.095	15 475 00
Cornier	130×130×14	OL 37—2k	Kg	647	3.130	1 991 00
Cornier	130×130×16	OL 37—2k	Kg	8 000	2.860	22 880 00
	140×140×12	ST 3k	Kg	4 732	3.030	14 291 00
	150×100×12	RST 37—2	Kg	4 000	3.425	13 700 00
L rotund	Ø20	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	3.015
rotund	Ø20	OLC 45	Kg	3 000	P.U.	3.155
rotund	Ø25	OL 52—2k	Kg	2 000	P.U.	3.27
rotunf	Ø25	OL 37—1n	Kg	2 000	P U.	2.74
rotund	Ø25	ST 37—1	Kg	2 000	P.U.	2.73
rotund	Ø25	OLC 45	Kg	5 000	P U.	3.215
rotund	Ø30	OL 37—2n	Kg	3 000	P.U.	2.685
rotund	Ø30	OL 37—1k	Kg	2 000	P U.	2.955
rotund	Ø30	OLC 35	Kg	3 000	P U.	2.94
rotund	Ø30	41 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	5.02
rotund	Ø30	OL 50—1k	Kg	9 000	P.U.	2,815
rotund	Ø32	13 CN 30	Kg	2 000	P U.	7.05
rotund	Ø36	OL 50—1k	Kg	7 000	P U.	2.815
rotund	Ø36	OLC 45	Kg	7 000	P.U.	2.92
rotund	Ø36	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	5.13
rotund	Ø40	OL 50—1k	Kg	1 500	P.U.	2.761
rotund	Ø40	OLC 45	Kg	7 500	P.U.	2 84
rotund	Ø40	21 MOMC 12	Kg	1 000	P U.	4.92
rotund	Ø40	13 CN 30	Kg	2 500	P U.	6.835
rotund	Ø50	OLC 25	Kg	4 000	P.U.	2.77
rotund	Ø50	OLC 35	Kg	4 500	P U.	2.816
rotund	Ø50	OL 52—3	Kg	3 000	P.U.	3.19
rotund	Ø60	OL 37—1k	Kg	6 000	P.U.	2 77
rotund	Ø60	OLC 15	Kg	4 000	P.U.	2 706
rotund	Ø60	OLC 45	Kg	4 000	P.U.	2.82
rotund	Ø65	OLC 25	Kg	20 000	P U.	2.796
rotund	Ø65	41 MOC 11	Kg	8 000	P U.	4.76
rotund	Ø70	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2.51
rotund	Ø70	OLC 25	Kg	3 000	P.U.	2.89
rotund	Ø75	13 CN 30	Kg	5 000	P.U.	6.28
rotund	Ø80	OL 52—2k	Kg	3 000	P U.	3.02
rotund	Ø80	OLC 25	Kg	2 500	P.U.	2.796
rotund	Ø80	OLC 35	Kg	10 000	P.U.	2.816
rotund	Ø80	OLC 45	Kg	2 500	P U.	2.946
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	7.47
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	7.27
hexagon	H36	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	9.91
hexagon	H41	33 MOC 11	Kg	2 500	P U.	6.92
hexagon	H46	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	4.31
hexagon	H46	OLC 35	Kg	7 000	P U.	6.218
hexagon	H46	33 MOC 11	Kg	2 500	P.U.	6.92
hexagon	H50	OLC 25	Kg	2 500	P U.	4.34
hexagon	H50	OLC 35	Kg	1 500	P U.	4.38
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	8.04
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	1 000	P.U.	7.81
pătrat	20×20	OL 37—1n	Kg	2 000	P U.	3.185
pătrat	30×30	OLC 35	Kg	2 000	P.U.	3.58
pătrat	40×40	OLC 35	Kg	3 000	P U.	3,296
otel pl	70×30	OL 37—2k	Kg	10 000	P.U.	2.633
otel pl	70×30	OL 37—3k	Kg	5 000	P.U.	2.945
otel pl	120×12	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,698

Nr. crt.	Denumire caracteristic	U/M	Cantit.	PU	Val. totala
1.	RSV1 1 : 25	buc.	10	1 930	19 300
2.	RSV2 1 : 15	buc.	2	2 600	5 200
3.	RSV2 1 : 25	buc.	20	2 600	52 000
4.	RSV2 1 . 50	buc.	2	2 600	5 200
5.	RSV3 1 : 15	buc.	5	3 145	15 720
6.	RSV2 1 : 25	buc.	30	3 145	9 420
7.	IBN1 1 : 16	buc.	4	7 075	28 300
8.	IBN2 1 : 16	buc.	4	4 290	16 500

DE REȚINUT

Unitățile socialiste și cooperatiste sînt informate pe această cale asupra posibilităților de-a achiziționa orice reper prezentat mai sus.

Comenzi ferme, cu indicarea corectă a opțiunilor, se vor transmite la următoarea adresă:

— Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic
Prelungirea B-dul Metalurgiei Nr. 3 Sector 4
București

Posibilii parteneri comerciali sînt asigurați de toată solicitudinea.

Relații suplimentare prin serviciile telefonului 90/843015.

Emil Georgescu — Vasile Başa

NOUL ATLAS LINGVISTIC ROMÂN PE REGIUNI — BANAT*)

Limba română (varianta ei populară) se numără printre puținele limbi din lume (dacă nu e chiar singura !) care, în secolul nostru, la intervale scurte de timp, a fost înregistrată în trei atlase lingvistice : **WLAD, ALR I–II** și **NALR** (pe regiuni). Ba mai mult, subdialectul bănățean a avut șansa de a fi cercetat, cu mijloacele geografiei lingvistice, nu numai în cele trei atlase menționate mai sus, ci și în unul datorat lui I. A. Candrea, atlas rămas, din păcate, inedit, pînă în zilele noastre, din el apărînd doar 11 hărți, într-un studiu **(Constatări în domeniul dialectologiei)**, publicat de lingvistul bucureștean în revista lui O. Densusianu „Grai și suflet", I, fasc. 2, 1924, p. 169–200.

Beneficiind de excepționala experiență a școlii românești de geografie lingvistică, cum și de tot ce a adus nou și valoros în acest domeniu lingvistica mondială, Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu, anchetatori și autori, în același timp, ai **NALR-Banat** (sub conducerea lui Petru Neiescu) au realizat o operă care stă alături de cele mai bune lucrări de acest gen apărute pînă în prezent.

Volumul se deschide cu o **Prefață** (p. V–IX), redactată în limbile română și franceză de P. Neiescu, în care sînt expuse principiile de alegere a localităților și a informatorilor, modul de strîngere, de notare și de redactare a materialului. Pentru a ușura munca cercetătorilor în privința comparației materialului din actualul volum, cu cel similar, apărut în alte atlase românești sau romanice, pentru a-i înlesni acestuia o privire de ansamblu asupra istoriei regiunii românești aflate între Mureș, Cerna și Dunăre, atlasul mai cuprinde : o Listă a localităților anchetate (cu corespondențele dintre **NALR-Banat, ALR I, ALR II** și **WLAD)** (p. XI), Indicele cuvintelor-titlu și al hărților interpretative, cu corespondențele dintre **NALR-Banat** și atlasele lingvistice românești și romanice (p. XIII), Abrevieri (p. XVII), Indicele termenilor cuprinși în hărți (p. XIX–XXXII) și șapte hărți introductive : A. Banat. Harta fizică ; B. Banatul în epoca dacă și în epoca romană ; C. Migrația popoarelor peste teritoriul Banatului pînă în secolul al XIII-lea ; D. Banatul de la mijlocul secolului al XVI-lea pînă în mijlocul secolului al XVIII-lea ; F. Așezările din Banat atestate în documente (1075–1400) ; G. Banat. Harta densității populației.

Substanța propriu-zisă a acestui volum o constituie însă cele 191 de hărți lingvistice, lexicale, care se referă la **Corpul omenesc (părțile corpului, boli însușiri fizice și morale)** și cele 116 hărți mici interpretative (90 publicate în colțul de jos al hărților mari, iar 26 atașate la sfîrșitul volumului). Se mai adaugă încă trei hărți referitoare la : Numele oficial al localităților studiate, Numele popular al localităților studiate și Numele colectiv al locuitorilor din satele studiate, precum și două Anexe : Transcrierea fonetică și(citeva) Hărți de lucru.

Un merit deosebit al lucrării, reprezentînd, totodată, și o inovație față de celelalte atlase lingvistice românești, îl constituie tipărirea unei broșuri separate în care autorii ne pun la dispoziție o serie de date utile referitoare la localitățile anchetate : anul apariției acestora în documentele istorice, situarea lor geografică, orașul sau tîrgul cel mai apropiat, numărul locuitorilor cu principalele lor ocupații, numele părților mai importante ale satelor și alte toponime, informații privind deosebirile de grai între localitățile învecinate, observate de înșiși subiecții anchetați, cele mai frecvente nume de familie, prenume de bărbați și de femei, porecle și supranume, toate redate în transcriere fonetică. În felul acesta, lucrarea devine un prețios instrument de lucru necesar și altor discipline științifice ca : istoria, onomastica (toponomia și antroponimia), folclorul și etnografia etc.

Dar valoarea remarcabilă a acestei lucrări fundamentale a dialectologiei românești contemporane constă în materialul lingvistic caracteristic vorbirii cotidiene a subiecților anchetați din cele 100 de localități, notat riguros și cu cele mai fine nuanțe, redactat și cartografiat cu multă atenție și scrupulozitate. Față de atlasele naționale, **NALR-Banat** ne furnizează date mai amănunțite și mai exacte cu privire la răspîndirea unor particularități fonetice, morfologice, sintactice, lexicale și de derivație, cunoscute pe baza unor lucrări mai vechi **(WLAD, ALR I, ALR II,** monografii, glosare, culegeri de texte dialectale etc.), scoate în evidență noi particularități ale subdialectului bănățean, ajută la o mai bună caracterizare și delimitare a acestuia, la studiul relațiilor lui cu celelalte varietăți teritoriale ale limbii române. Aceste avantaje s-au putut realiza prin îndesirea rețelei de puncte anchetate.

Inovatoare în unele privințe, conservatoare în altele (dealtfel, orice dialect, subdialect sau grai nu este altceva decît o combinație, în proporții diferite de inovații și de arhaisme), aria bănățeană ne apare ca una foarte bine individualizată în cadrul dialectului dacoromân, dar și neunitară.

Se știe că subdialectul bănățean sau, mai bine-zis, particularități ale graiurilor bănățene se întind și dincolo de granițele firești ale acestei provincii : în Oltenia de nord-vest, în județul Hunedoara și în sudul Crișanei. Dar și particularități ale graiurilor oltenești și ardelenești se întîlnesc în zonele de margine ale Banatului. Iată doar cîteva fapte de această natură ilustrate cu material din volumul de față. Dinspre Oltenia, în sudul Banatului, și dinspre Crișana, în nordul Banatului, s-a infiltrat transformarea lui **n** muiat în **i** semivocalic (vezi, de exemplu, forma **călcii** în loc de **călcîni,** în harta 134), transformarea lui **dz** în **z** (vezi harta 71 BUZĂ), formele cu **u** în locul celor mai vechi cu **i** (vezi harta 65 UMFLU), pătrunderea unor forme cu **ci** și **gi** în locul lui **chi** și **ghi,** dinspre Hațeg și Crișana în nord și nordestul Banatului (vezi hărțile : 26 OCHI și 126 UNGHIE).

La capătul notelor noastre, din materialul deosebit de valoros al volumului de față, vom semnala cîțiva termeni dispăruți în cele mai multe zone românești, dar păstrați ca o comoară și transmiși de străbunii bănățenilor spre noi, cei de azi.

ARM (cu diverse forme de pl. **armuri, arme, armi),** însemnînd „coapsă" a fost notat în sudul Banatului, în punctele cartografice 1, 11, 15, 20. În sintagma **armul piciorului,** apare în punctele 2, 17, 21, 22, iar, cu aspirația unui **h (harmul șoldului)** în punctul 26. Cunoscut în limba veche (vezi DA), **arm** a pierdut mereu teren, cercetări mai apropiate de zilele noastre notîndu-l izolat în nordul Moldovei, în Maramureș și compact în Oltenia (vezi **ALR I,** vol. I, h. 56 și **NALR – Oltenia,** vol. I, h. 122). Aria lui **arm,** din sudul Banatului, este o prelungire a celei românești spre vest. Demn de remarcat este faptul că **ALR I** n-a semnalat cuvîntul în Banat. Termenul **arm** îl continuă pe lat. **armus,** păstrat în unele limbi romanice.

BARDZ, BARDZĂ însemnînd „brunet, brunetă" a fost înregistrat într-un singur punct (12 : Slatina-Nera). Cuvîntul, notat și în alte părți, izolat, cu sensuri destul de îndepărtate unele de altele (ceea ce semnifică existența lui precară în limbă) : „sur, cenușiu, cu pene de culoare amestecată, albe și negru" (despre păsări), „alb, alburiu", „suriu, vînăt" (despre capre), „bălan", dar și „brunet" (deci ca la Slatina-Nera) este înrudit cu alb. **barth, bardhi** „alb" (vezi I. I. Rusu, **Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez,** București, 1970, p. 137–138).

MIAȚĂ (cu variantele **meață, mliață, mneață, miețovină),** însemnînd „tifos", pe cale de a ieși din uz (de obicei termenul a fost precedat de notația V(=învechit)), face arie în extremitatea sudică a Banatului (vezi harta 149 TIFOS). Atestat în **Codicele Voronețean** cu sensul „febră", notat mai tîrziu în Țara Oașului, viu în aromână, cuvîntul continuă, probabil, o formă latinească populară ***ignitia,** un derivat de la lat. **ignis** „foc".

PĂS, avînd semnificația „astmă", circulă tot în sudul Banatului (după cum se poate constata o arie arhaică) (vezi harta 96 ASTMĂ). Atestările mai vechi sînt extrem de rare. După **DLR, t.** VIII, partea 1, litera P **(P – păzui), păs** (<lat. **pensum),** cu acest sens, are numai două mențiuni : una la Rădulescu-Codin, a doua, provenind din Banat (Borlovenii Vechi), fiind datorată lui S. Pop (vezi **ALR I,** vol. I, harta 159), punctul 12).

PEDESTRU, PEDEASTRĂ, avînd și alte variante fonetice, a fost notat cu sensurile „ciung, ciungă" în punctele 45, 58, 59, 71, 73 (vezi hărțile 120 și 121), „schilod", „olog" în punctele 2, 16, 51, 53, 57, 67, 76, 84, 88, 94 (vezi h. 122 SCHILOD) și chiar de „chior, orb" **(pedestru de un ochi)** în punctul 50 (vezi h. 30 CHIOR). Aria de răspîndire a termenului o formează vestul țării : Banatul, Hunedoara, sudul Crișanei, Munții Apuseni, precum și o fîșie îngustă, care pornește din Apuseni, trece pe la Cluj, Bistrița, Năsăud și ajunge pînă în Maramureș (vezi S. Pușcariu, **Limba română,** I, harta 27, T. Teaha, **Graiul din valea Crișului Negru,** 1961, p. 11 și V. Frățilă, AUT, IV, 1966, p. 252–253). Cuvîntul provine din lat. **pedester, -tris.** Prin etimologie populară, în urma apropierii de **pedeapsă** și de verbul **a pedepsi, pedestru** a devenit **pedeps,** iar **pedeastră, pedeapsă** (în punctul 56 ; vezi hărțile 120 și 121). Probabil că, mai întîi, **pedeastră** a devenit **pedeapsă,** după care, din **pedeapsă,** s-a refăcut, prin analogie, o formă de masculin **pedeps.**

Desigur că o evaluare mai exactă a importanței acestei lucrări se va putea face doar după apariția tuturor volumelor proiectate spre a fi publicate. Putem însă afirma, de pe acum, că imaginea noastră despre graiul vorbit în colțul sud-vestic al țării s-a îmbogățit și s-a nuanțat, prin publicarea volumului de față din **NALR-Banat.**

V. FRĂȚILĂ

* **Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Banat** (Academia Republicii Socialiste România. Universitatea „Babeș-Bolyai", Institutul de lingvistică și istorie literară Cluj-Napoca) sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu ; vol. I, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980, XXXII+174 p.

O valoroasă operă de geografie lingvistică

Dialectologia românească s-a îmbogățit de curînd cu încă o lucrare valoroasă, **Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni – Banat, I,** sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, Editura Academiei R. S. România, București, 1980. Alături de celelalte atlase lingvistice românești. **Atlasul Banatului** reprezintă o remarcabilă izbîndă a dialectologiei noastre, nu numai prin contribuția la cunoașterea graiurilor românești dintr-o zonă atît de interesantă (deopotrivă prin formele vechi și prin numărul mare de inovații) cum este cea a Banatului, ci și prin aportul la dezvoltarea geografiei lingvistice românești și romanice. Primul aspect este, fără îndoială, și cel mai însemnat, atlasele lingvistice regionale înseși fiind concepute ca o completare și o aprofundare a atlaselor naționale, deziderate atinse printr-o rețea mult mai deasă de localități **(NALR-Banat,** cu 100 de localități cercetate, are o rețea de aproape cinci ori mai mare decît ALR), ca și prin perfecționarea metodelor de culegere și interpretare a materialului (cf. și B. Cazacu, în „Fonetică și dialectologie", VI, 1969, p. 87 și urm.). Faptul este cu atît mai important cu cît inventarul tuturor formelor dialectale, delimitarea și clasificarea unităților teritoriale ale limbii române reprezintă sarcini actuale ale dialectologiei românești, menite să ducă la clarificarea unor probleme majore ale istoriei limbii și poporului român (lucru evidențiat, acum, încă o dată de lucrarea fundamentală a lui G. Ivănescu, **Istoria limbii române,** Iași, 1980 ; cf. și cele spuse de autor la p. 326, nota 1).

Chiar și o sumară descriere a lucrării despre care vorbim va scoate în evidență importanța ei pentru cunoașterea în detaliu a graiurilor bănățene, precum și inovațiile pe care aceasta le aduce în cîmpul geografiei lingvistice românești, inovații de care ar trebui, credem, să țină seamă și atlasele regionale aflate în curs de elaborare.

După prefața lui Petru Neiescu, în care sînt expuse principiile generale ale culegerii materialului lingvistic și ale redactării, după alte informații utile pentru consultarea Atlasului (lista localităților anchetate, cu corespondențele dintre **NALR-Banat,** ALR I, ALR II și WLAD, indicele cuvintelor titlu și al hărților interpretative, cu corespondențele dintre **Atlasul Banatului** și atlasele lingvistice românești și romanice ș. a.), urmează cîteva hărți introductive, dintre care un interes deosebit pentru interpretarea materialului prezintă cele referitoare la vechimea atestărilor, densitatea populației și, mai ales, situația administrativă a Banatului în diferite perioade. Ca să dăm un exemplu, hărțile D–E din această secțiune (alcătuite după **Atlasul istoric)** ar putea sugera cîțiva dintre factorii care au determinat răspîndirea unor fenomene lingvistice tîrzii pe ambele maluri ale Mureșului în partea de la est de Arad.

Urmează apoi 155 de hărți lingvistice mari și 116 hărți mici, interpretative și sintetice, unele plasate pe aceeași pagină cu harta mare, element nou, acesta, într-un atlas lingvistic românesc, altele la sfîrșitul volumului. În aceste hărți sînt prezentate răspunsurile la întrebările din primul capitol **(Corpul omenesc)** al **Chestionarului NALR.** Dacă hărțile mari, analitice, reproduc toate formele lingvistice, însoțite de comentariile informatorilor și observațiile, judicioase, ale autorilor (acestea reproduse în legenda hărții ; notăm că, pentru unele puncte, **NALR-Banat** beneficiază de două cercetări, efectuate la date diferite, prima de Petru Neiescu, Maria Purdela-Sitaru și Eugen Dorcescu – 1967–1969, a doua de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc și Nicolae Mocanu – 1969–1971, ceea ce este de natură să dea indicații în plus, mai ales cu privire la unele caracteristici care țin de idiolect, de vorbirea individuală), hărțile mici oferă specialistului o primă interpretare a faptelor (ariile unor forme, frecvența diferitelor fenomene lingvistice, bogăția terminologică etc.). Materialul, înregistrat, cartografiat și interpretat cu deosebită minuțiozitate, respectîndu-se cu rigurozitate științifică principiile geografiei lingvistice, prezintă o importanță greu de reliefat în aceste cîteva rînduri. Avem acum nu numai o imagine exactă a răspîndirii diferitelor forme de limbă în Banat, o imagine a repartiției divreselor graiuri bănățene, ci și posibilitatea de a urmări, prin comparația cu alte lucrări dialectologice, dinamica acestor graiuri în ultimele 6–7 decenii, chiar, în parte, mecanismul intim al evoluției lingvistice, fapt cu implicații adînci în lingvistica generală.

Să stăruim, de pildă, o clipă asupra cîtorva dintre semnificațiile hărții 41 – **caut.** În afară de răspîndirea actuală a formelor de tipul **caut, calt, capt,** pe care o aflăm sintetizată și în harta XX din josul paginii, observăm că în foarte multe puncte din Banat **au** din **caut** este pronunțat în două silabe. Or, dacă privim harta 6 reprodusă de I. A. Candrea în studiul **Constatări în domeniul dialectologiei** (a se vedea, a-cum, Florica Dimitrescu, **I. A. Candrea, lingvist și filolog,** București, 1974, p. 155 și urm.), hartă redactată de autor pe baza anchetelor efectuate în primele două decenii ale secolului nostru în peste 250 de localități din Banat, remarcăm nu numai dinamica limitelor dintre formele citate, ci și inexistența, la începutul secolului al XX-lea, a formelor cu **au** pronunțat în două silabe în această regiune (căci lingvistul menționat notează numai **caută, laudă, laută,** cu diftongul **au,** sau **captă, caltă** etc. Este posibil, așadar, ca formele în care **au** este pronunțat în două silabe **(ca-ut)** să fie, cel puțin în unele zone, recente, pătrunse, probabil, din limba literară, fapt sugerat, dealtfel, și de situația înregistrată de **NALR-Banat** în cîteva graiuri (în care, alături de **ca-ut,** apar formele vechi de tipul **capt, calt** etc.). Am mai putea adăuga că diftongul în astfel de cazuri a fost păstrat pînă tîrziu nu numai în vestul dacoromânei, ci și în dialectele românești din sudul Dunării. Dispariția lui, cum reiese și din cele spuse aici, are cauze diferite de la o regiune la alta.

În sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, trebuie să relevăm o altă inițiativă valoroasă a autorilor **Atlasului Banatului :** publicarea, ca anexă, a volumului **NALR-Banat. Date despre localități și informatori,** în care găsim informații prețioase cu caracter istoric, etnografic și lingvistic. Volumul poate fi consultat cu folos nu numai de dialectologi, ci și de cei care se ocupă cu studiul onomasticii în general, de cei preocupați de lingvistica generală, precum și de etnografi și folcloriști.

Avem a face, așadar, cum poate a reieșit și din aceste sumare aprecieri, cu o valoroasă operă de geografie lingvistică, reflectînd progresul real al acestei discipline pe plan național și internațional, cu un instrument de lucru indispensabil pentru cei care trudesc în domeniul vast al lingvisticii românești și romanice.

D. URIȚESCU

Ion Mărgineanu

ȚĂRANI AI MEI

lăsați țărinii gust de lemn
iarba-i odaie sacră-n ei
nu garderoba unui zeu
țesută brazdelor inel
lăsați țărinii picătură
de fluier resorbit de flori
ce ochi sâmințel pirguiesc
și declanșează-n fruct viori

LA BLAJ

hronic de brad, curată piatra –
respirație în așteptare
a moților lung troieniți
de vămi și furci, zăpezi, amare

Jar osul slovei peste timplă
răpune bruma-n grea orbire
și luminare se prelinge
prin codri steag purtat de mire

stăruitoare-ntelepciune
și talpă țării – cer de ape
germinînd Cimpia Libertății –
glorie semințelor de pace.

CELULA LUI HOREA

intunericul –
stup delicat
intre venele a două aripi
de vultur
poarta grea de lemn minții –
călătorie spre mușchii
de fier ai neînduplecării
liniștea dinlăuntru –
pasăre cu strigăt amar
și intimitate a suferinței –
săgeata tot mai galbenă ;
ating respirația
rămasă inscripție pe ziduri
se lovește de mîini
cu trosnet de valuri
ochi uriaș durerea
vislind corăbii de litere
și spînzurători
spre Dealul Furcilor ;
trag linie cu lumina chibritului
buzele martirului Horea,
par două gravuri tulburi
înecându-mă

DACĂ TRECI

dacă treci prin Alba Iulia
lasă cetății jumătate
din fața ta
să soarbă din singe
înveșlșul vinovat al roții
cu cealaltă jumătate caută-mă
și-ai să mă găsești
altoind pe litere trandafiri
într-un teren viran în care
vor locui orele noi ale orașului
vino și strigă-ți cimpia
prin măduva pietrelor mele
te va însoți litera mea –
chip mereu crăpindu-se de ziuă

Încrederea în capacitatea umanității de a face față oricăror situații trebuie să fie nemărginită. Destinul Omului este Inteligența. Șocantă atunci cînd a fost enunțată, afirmația lui Hemingway („omul poate fi nimicit, dar nu învins !") devine tot mai mult un adevăr simplu, firesc. Și mare. Asemeni oricărui adevăr elementar. Confruntată cu atitea situații limită de-a lungul istoriei existenței sale, omenirea a avut tot atitea prilejuri să-și dovedească inteligența. Nu e un secret că trecem printr-o criză energetică, dar e cert că sînt puțini aceia care știu de admirabilele eforturi ale unor oameni pentru care superlativele sînt absolut firești.

Totul a pornit de la indemnul unui om de o copleșitoare distincție sufletească, de la directorul Centrului de librării din Deva, tovarășul Pop Vladimir. Fiind împreună cu scriitorii Ion Marin Almăjan, Alexandru Jebeleanu, Marcel Pop-Corniș, Paul Eugen Banciu și Virgil Vintilescu la o întîlnire cu cititorii în județul Hunedoara, tovarășul Pop Vladimir ne-a făcut o ofertă : „Va invit", ne-a zis el, „în mijlocul unor oameni pe care aș vrea să-i cunoașteți".

L-am urmat. Mașina înainta spre Retezat fără, pentru că alte explicații n-a mai vrut să dea, să știm unde aveam să mergem.

Ne-am oprit la Brazi, la colonia Brazi, aflată la 500 m. altitudine, pe malul Riului Mare. „V-am adus aici", ne-a spus atunci directorul Centrului de librării, „în locul în care se construiește cea mai mare hidrocentrală de pe riurile noastre interne, ca să cunoașteți ceva din sufletul și munca acestor oameni. Nu vreau să folosesc nici un calificativ, le veți da dumneavoastră".

Neobișnuit mod de a fi pușI în „priză". Dar în ziua aceea avea să fie neobișnuit totul. Chiar și felul în care s-a realizat acest reportaj.

Ne opriserăm în apropierea unui tăpșan, pe care se jucau cîțiva copii. Soare generos — poate că ziua de 12 iunie a fost prima zi de vară a acestui an — aer îmbătător, adieri părelnice de vînt. Și verdele copleșitor al pădurilor. Din starea aceea de extaz cu care priveam în jur pădurile m-a trezit un apelativ : „Barajistule ! Mă !... Pasează, Barajistule ! Bravo, Barajistule, bravo !" I se spunea astfel unui puști de 12–13 ani, șaten, bine făcut, care, pentru că trecuse în dribling de vreo trei adversari și marcase un gol, era acum îmbrățișat de coechipieri. L-am urmărit cu privirea îndelung. „Barajistule !..." De unde pînă unde acest apelativ ? ... Și m-am apropiat de ei. Mi-a fost greu să mă adresez, pentru că Barajistul era într-o alergătură continuă. Cînd l-am strigat chiar așa, „Barajistule !", puștiul m-a privit cîteva clipe nedumerit.

– Poftim ?

Firescul răspunsului m-a surprins.

– De ce te strigă așa ?

– E numele meu !

– Cine ți l-a dat ?

– Ei.

– Care ei ?!

– Șantieriștii de la Porțile -de-Fier !

Detalii aveam să primesc mai tîrziu. Condus de Barajist, am intrat în apartamentul tovarășului Ion Popescu, apoi, așezați comod în fotolii, înviorați de aerul proaspăt ce pătrundea prin fereastra deschisă, ne-am lăsat pradă unui dialog.

– Cine e Barajistul ?... E fiul meu, Călin Popescu, născut la Porțile-de-Fier, în 1968. Pe un șantier oamenii se leagă între ei ca pasagerii pe o navă. Urmînd să trăiască împreună un timp care se măsoară în ani, și trăind nu oricum, ci, de regulă, într-un loc izolat, oamenii se apropie într-atît încît își împărtășesc toate stările deosebite. Nașterea fiului meu a fost un mare eveniment nu numai pentru mine, și, cum în perioada aceea s-au definitivat lucrările de închidere a Dunării, oamenii l-au botezat Barajistul. Călin are, deci, și vă avea mereu, virsta barajului de la Porțile-de-Fier.

– Semnificativ. Iată, deci, că virsta oamenilor României e virsta marilor ei construcții. Prin ce vă simțiți legați de ele ?

– Prin aceea că îmi aduc contribuția la edificarea lor. Sînt pe șantiere din acestea, gigant, de cînd am început să lucrez. La Porțile-de-Fier am fost din 1965, de la deschiderea lucrărilor, pînă în '75, an în care s-a închis șantierul. Și de atunci sînt aici, la Riul Mare, unde voi sta pînă în 1990. Apoi ...

– S-o luăm, dacă nu vă deranjează, mai metodic.

– Sînt oltean, din Calafat. În '65 am fost șef de birou la Porțile-de-Fier. În același timp, m-am înscris la Academia de studii economice, secția f. f. În 1968 am fost șef de serviciu. De cînd sînt aici, din 1975, sînt director adjunct al Grupului de șantiere Riul Mare, Retezat.

– Să vorbim mai mult despre acest loc de muncă, fiindcă despre Porțile de fier s-a scris îndeajuns.

– Lucrarea este imensă, dar pe măsura posibilităților noastre. E prevăzut să se desfășoare în două etape. Prima parte a lucrărilor, începute în '75, vor fi efectuate pînă în '84, deci timp de nouă ani ! În această etapă, mutînd un munte – și vă rog să luați această afirmație la modul propriu – se va construi barajul și o hidrocentrală de 335 megavați. Barajul va fi la 25 km de aici, în punctul numit Gura Apelor, care se găsește la confluența a trei riuri : Lăpușnicul mare, Lăpușnicul mic și Șes – acesta din urmă izvorînd de undeva de sub Godeanu – din acel punct formînd ceea ce se numește Riul Mare. Dimensiunile barajului sînt impresionante. Va fi o „Piramidă" a timpului nostru. Va avea forma unui tronson trapezoidal, cu baza mică jos. Și acum dimensiunile : baza mică 60 m., baza mare 480 m., înălțimea 174 m., lungimea 640 m.

– Impresionant, într-adevăr.

– Rețineți, vă rog, și lucrările auxiliare. Pentru a putea turna barajul, am deviat cursul Riului Mare printr-o conductă de 700 m. Conductă subterană !

– Aminteați de existența a două etape.

– Da. Pînă în '84 se va termina construcția primei hidrocentrale, cu centrala electrică plasată chiar aici, în Brazi, unde apa va intra în turbine printr-o conductă de 1 040 m. la 5 00 m. În continuare, pentru a folosi pe mai departe energia acestui riu, se vor mai construi încă 12 hidrocentrale, și-apoi încă trei, pînă la confluența cu Mureșul, toate aceste lucrări fiind prevăzut să se încheie în 1990. Importanța economică a acestor obiective e imensă. O susține următoarea cifră. Cu cei 560 megavați putere, cît vor avea în total, hidrocentralele de pe Riul Mare vor asigura a zecea parte din necesarul de energie el țării !

Pentru a releva volumul de muncă depus aici se mai pot spune și alte cuvinte. În ideea măririi debitului de apă din baraj, se vor realiza tunele de aducțiune. Să nu intrăm în detalii, să ne mulțumim cu cifra globală : 60 km de tunele subterane pentru aducțiune !

– Adică distanța Lugoj-Timișoara ! Dar să vorbim și despre altceva. Despre cei care realizează lucrările acestea cu adevărat impresionante.

– Sînt oameni deosebiți, minunați. Dar poate că acest calificativ e propriu oricărui român. Zic asta pentru că avem muncitori din Moldova, din nordul Ardealului, din Banat și toți, deopotrivă, se încadrează în munca de pe șantier. Cei mai mulți sînt absolvenți de școli profesionale, licee industriale, sînt adică meseriași, dar ne vin și necalificați. Ii primim cu aceeași căldură și incredere. Aceștia au convingerea că sînt în urmă, dar, în același timp, și ambiția de a-i depăși pe ceilalți. Ii calificăm la locul de muncă. Rezultatele sînt foarte bune. Șantierul este o școală complexă. Ii educăm și pentru viața din marea familie pe care o constituie șantieriștii. Poate că vechea imagine, pentru aceia care s-au dus în „creierii munților la lucru, mai persistă în mintea multora. O să încerc să le-o „actualizez", să le dezvăluI situația de acum. Numărul angajaților este de 2500, împrăștiați pe o arie de 50 kmp. Dar cu totul, incluzînd soțiile și copiii, în această zonă trăim 7500 de persoane. Și, după cum vedeți, în condițiile de confort pe care le are orice orășean. Dar asta nu e totul. Ca să eliminăm transporturile de la căminul familial la locul de muncă, s-au înființat cinci astfel de colonii. Și toate sînt cu imobile formate din apartamente de două și trei camere, acestea avînd instalații de apă rece, apă caldă, încălzire centrală. Folosim și noi aragazul. Și în fiecare colonie avem grădinițe, școli, complexe comerciale. Plus amenajări sportive. Vedeți – și a dat perdeaua la o parte – acolo sînt două terenuri de tenis, bituminate, cărora nu le-ar găsi vreun cusur nici Năstase. Și-avem și terenuri de fotbal, de handbal, club. Tot ce ne trebuie. La 1300 m. altitudine, confortul e același ca într-un oraș !

– Satisfacții?

– Multe. În primul rînd marile bucurii ale întîlnirilor cu oameni de care te legi pentru toată viața. Un șantierist adevărat este o fire hotărîtă, întreprinzătoare, cum spunem noi, on „dintr-o bucată". N-o să amintesc de marii mei prieteni din țară, ci de cei străini, pe care mi i-au dăruit lucrările de pe Dunăre. Ne scriem, ne vizităm, ne depănăm amintirile, ori ne destăinuim proiectele de viitor. Se numesc Slobodan Vlaicu, Mile Milivoici, Dragan Cudici – Iată, deci cîțiva dintre ei – și de cînd îi cunosc sufletul meu este mai bogat.

Pot vorbi apoi despre mulțumirile simple ale muncii, de cele cotidiene, ori de cele de excepție, de cele trăite datorită conștiinței faptului că în urma ta rămîne ... „un pon" !

– Știu sigur că n-ați spus totul. E adevărat ?

– Este. În anii aceștia au venit și citeva recunoașteri oficiale pentru munca depusă. Astfel, în '72, mi s-a conferit ordinul „Steaua Republicii", cl IV, ca și „Steagul iugoslav" cu stea de argint. Atît. Mult, puțin, asta e totul.

– Nu sînt unul dintre prietenii amintiți, dar v-aș ruga, totuși, să îmi dezvăluiți cîteva din proiectele dumneavoastră.

– Atunci – și pe chipul directorului adjunct Ion Popescu se instală un zîmbet cald – o să deveniți. Nu-mi dezvălui gîndurile decît prietenilor. Proiecte ? ... Mi se pare o întrebare ușoară. Să construiesc în continuare hidrocentrale ! Toate cele de pe Riul Mare, și-apoi altele și altele. Și altele ! Personal aș face acest lucru pînă la 200 de ani ! Aveți ceva împotrivă ?

– Nu. Eventual o dorință. În tot acest timp să vă iau interviuri numai eu ! Dar să ne întoarcem la Barajist. E într-a șasea. Crește. Va trebui să urmeze școli ...

– Le va urma. E dotat, muncește mult, profesorii îl apreciază. Scrie versuri pe care le-a publicat în revistele școlare, dar are aptitudini și pentru științele exacte, în speță pentru aeronautică. Nu am dreptul să scap nici o nouă apariție editorială în această specialitate.

– Voiam de fapt un răspuns mai ... sincer. Chiar dacă vă doare, dați-mi-l.

– Înțeleg ... – și directorul adjunct se așază în fotoliu, gînditor. Nu știu – spuse după un timp – dar, oricum, problema nu e insolubilă. Liceele și facultățile au posibilități de cazare excelente. Iar eu ... în alt loc decît în munți, la aer, apă, păstrăvi, și cîte un vinat ... Sper să înțelegeți că sînt și alte satisfacții în viață decît cele pe care ți le dă un oraș zgomotos, aglomerat, cu atît de puțină verdeață, în care pămîntul e acoperit peste tot de asfalt !... Sigur, acesta va fi un moment mai greu, dar nu unul peste care nu se poate trece !... Apropo, nu vreți să-i puneți întrebarea asta și Barajistului ?

L-am găsit, acum pe terenul de tenis. Avea în mișcări ceva ce au toți puștii noștri care vor să învețe sportul cu rachetă, acel ceva din stilul atît de specific al lui Năstase.

– Unde să plec ?... A, da, la liceu. Sigur, o să plec. Dar nu-i nimic.

– De ce ? – și nedumerirea mea nu era falsă.

– Pentru că dacă plec eu, în locul meu vine alt copil !

M-am retras, nu fără să-mi scape, măcar prin expresia feței, admirația față de răspunsul Barajistului.

Un mare adevăr, o fascinantă realitate a zilelor noastre : există oameni pentru tot ceea ce trebuie să construim. Unii rămîn într-un același loc de muncă ani, zeci de ani, dar se mai și duc, și vin alții, în așa fel încît să fie satisfăcute cît mai plenar cele două deziderate ale societății noastre : dezvoltarea personalității individuale și înflorirea vieții sociale a întregii țări.

Soare, aer pur, murmur de apă curgătoare și verdele îmbătător al pădurilor. Iar pe un teren de tenis niște puști ce lovesc mingea, e adevărat, acum doar uneori, la fel ca Năstase.

La revedere, Barajistule !

Titus SUCIU

Eugen Dorcescu

OGLINZI

Oglinzile sînt pline cu absint.
Mii de fățuri roiesc în casă. Scara
Pe care urci e-o urnă de argint
Ca o livadă-n floare primăvara.

Sub pașii tăi, ecoul, dedesubt,
În bolgiile scării, se-mpreună
Cu insușI el, vuind neîntrerupt
Și rece răsuflînd din văgăună.

Dar sus, orice oglindă e un far
Cu o lumină blîndă, inmiită.
Călătorești pe albul patinoar
Și mii de inși, departe, te imită.

ORNIC

Te cheamă seara amplă lîngă geam.
Se-apleacă marea. Dunga ei coboară
Și soarele o umple de mărgean :
Cascadă rotitoare și amară.

De cîtă vreme scapără în vid ?
De cîtă vreme prundul o reține ?
Urmează sfera. Sferele se-nchid,
Cum insuți tu te afli strins în tine.

Trec flăcări mici pe luciu. Carii tac
În labirintul negrelor lambriuri.
Simți marile-adîncimi cum se desfac
Și cum aluneci dincolo pe schiuri.

CETATE

Veghind în umbră. Ape de argint
Și tulbure risipe. Peste stîncă,
Roșcate tufe ramurile-și prind.
Deasupra – grota cerului adîncă.

Și iar te-ndeamnă gîndul s-o răstorni,
S-o vezi rotită-n vid, ca o fregată,
Acum, cînd treci printre tăcuții corni,
Pe panta de maree legănată.

Piciorul drept. Apoi, piciorul stîng.
Unde-i cărarea ? Stranie gavotă !
O spadă ești, o cruce în adînc,
Un fulg de-argint zburînd în neagra grotă.

GAMĂ

Letargic, iată riul în amurg !
Aici, pe scena turnului, cînd luna
Își trage, greu, năvodul dinspre burg
Și urcă trepte, una cîte una.

Sub farul lunii, pajiștile cresc
Și-ating pădurea-n poale. Înșiși murii
Din zaua lor de piatră șioiesc.
Argint bătrîn e-n coamele pădurii.

Cărări și stalactite. Aburind.
Donjonu-i plin de lună pînă-n creastă.
Și vîntul – nevăzutul labirint,
În care-alergi și-acum sub noaptea vastă.

LACUL

Ghitarele-nnoptate. Zarva lor
O soarbe marea. Aburul armurii,
Astrul cețos, austrul călător
Impodobesc drapelele și murii.

Astfel incit colinele pătrund
În zare unduind și se răsfiră
Cu zale argintate peste pmînt.
Respiră lacu-n lună, ca o liră.

Oglindă-i cerul, tulbure-n chenar :
Il vezi pe prund și-l simți cum se scufundă.
Aluneci lin, pe albul patinoar,
În cetățuia crelnul rotundă.

VĂ PREZENTĂM UN TÎNĂR POET

Simona-Grazia Dima

Debutînd în Almanahul literar *(1978), publicînd mai apoi în revistele* Familia *și* Forum studențesc, *Simona-Grazia Dima este deja o poetă cu experiență și evolutie constantă, care încă se mai descoperă adăugîndu-și noi date la un posibil profil liric. Dacă, într-o primă fază, poezia ei atrăgea atenția ostentativ asupra imaginii, surprinzătoare, energice, „voinicești" sau asupra unei anumite grandilocvențe a gesticii lirice, în poeziile mai recente imaginea (în continuare deosebit de activă) și-a găsit funcționalitate deplină, fiind absorbită în textura poeziei.*

Poeta abordează acum poema sau ciclul, cu o structurare internă adesea metodică, o poezie a stărilor existențiale, dar mai ales a mișcărilor ființei și ale lumii, o poezie de concepție și viziune. De aici, evidentul impersonalism în poezia Simonei-Grazia Dima, ce contrazice un anume profil al liricii „feminine" : în locul confesiunii, se practică discursul reflexiv (motivele sale – uneori previzibile – fiind zidirea, țăpușirea, lumina flămîndă, zodiile, somnul, simburii, jungla de fructe „lîn despletind", noaptea, trupul), sau este acolită tema erotică (atunci cînd ea apare, totuși, cu totul incidental, se subordonează unor teme supraindividuale, ca metaforă a ingemănărilor cosmice – Zodii). Persoana întîia este în general evitată ; cel liric, cînd o vizibil, totuși, participă la ample ritualuri cosmice ce îl depersonalizează. Alteori este introdusă și o persoană a doua, un interlocutor neidentificat pentru a anima (dramatiza) discursul poetic, a-i conferi o formă euristică.

Într-un ciclu precum Calea crinului *se remarcă indeosebi versatilitatea prozodică, cadențele ralinate, eufoniile (deși ele riscă la un moment dat să funcționeze în gol), o anume „naivitate" cărturărească a rostirii poetice, specifică poeziei initiatice, exoterice. Reapar metaforele culturale, livrești (unele de proveniență folclorică) prezente și în poezii mai vechi ale Simonei-Grazia Dima, dar ele sînt bine subordonate intenției de ansamblu a ciclului : conturarea unei mito-poeze a „crinului lumii" cu unele sensuri evazi-exoterice, astrologice. În unele compuneri intervin chiar elemente de poetică inclusă, de metapoezie : Crinul rebel aderă la o poetică a spontaneității controlate, a dezordinii metodice (un fel de epitalam agresiv al cuvintelor care să producă crinul rotund – dar cu contururi aspre – al poemului), respingînd-se în același timp rebeliunea anarhică a cuvintelor. Crinul naiv definește o poetică a ingeniozității și ingenuității, „naivitatea" fiind (ca pentru poeții exoterici sau romantici) principala facultate de divinație a lumii, de descoperire a ei prin imagine.*

Marcel POP-CORNIȘ

TAINA

Poate-am băut
purpura acestui reflux,
poate spuma
ce-aduce în seară
nume de pești,
poate-am băut
pleoapele scufundate
ale acestor stele
amorțite în somn
pentru cavaleri,
poate toamna de-acum
mi-o spus o insulă murind
și lanțurile păianjenilor
ca visul de tari
așteaptă la țărm,
poate-am băut taina,
dau din mîini,
din tremurate catarge,
în apa ce vine singur sint.

CHIPUL TĂU

Ce chip frumos aveai tu
și fără nici un număr.
Și cum trecea fericit rechinul
pe fața ta, sfirteca valul
și se uita la soare.
Și geometrii, atrași de pămînturi,
mureau pe obraji
prinși intr-o floare.

ZODII

Zodiile-s păsări de apă
întepenite în văzduh,
să nu le punem între noi
să curgem încă în aceeași albie,
să n-auzim cum trece sabia
pe lîngă capetele noastre
și cum se subțiază zidul
involburatei mănăstiri,
să stăm închiși
departe de cetatea
în care fructul se desparte,
în zboruri singure,
de miri.

CRINUL NAIV

A fost naiv
și s-a dus la pantere
pe cer a prinzit,
de naiv
Panterele s-au făcut
orașe în fața lui
și blana i-au dat-o
cu zăcăminte
Și el de naiv s-a-nvelit
cu ea și-a mestecat firul de iarbă secret
și s-a-nălțat la cer
Ca o panteră în fulger de blană
de fier și de ierbi
Cînd vintura soarele-n mîini
și spunea că e
grină mai mare
atit era de naiv
că văzu înțeleptii
tiriți pe pămînt
fluieră ii uită
și trase de soare mai tare.

Așa sfîrșesc istoriile vechi povestea crinului, cu numărarea sa printre constelații în chip de Cale a crinului.

OMENIA CA IDENTITATE

MOTTO :
„Lumea umanizată – cadru al personalității".

„Dezvoltarea și complexitatea structurilor sociale și a vieții din zilele noastre, cu schimbările sale frecvente, deosebit de ample, intensificarea schimbului de informații, pătrunderea tot mai adîncă a tehnologiei și urbanizării în viața oamenilor, explozia demografică, participarea directă, activă, a indivizilor la viața socială, sînt numai cîteva din numeroasele aspecte sociologice care ridică serioase probleme privind adaptarea optimă a omului la condițiile și ritmul vieții moderne. Toate aceste schimbări se înscriu pe linia progresului, a dezvoltării și îmbunătățirii vieții, corespunzător năzuințelor supreme de civilizație și cultură a umanității. Medicina socială este astăzi dominată de preocupări de tip medico-psihologic, în care psihiatria ocupă un loc principal. A preveni, a cultiva, a menține, a dezvolta și a dirija sănătatea publică – Iată obiectul practicat al medicinii sociale". (Dr. C. Enăchescu).

Nevoia de a crede în aceste rînduri, nevoia de a crede că există în societatea noastră oameni a căror insușire fundamentală este aceea de a se dărui, cu toată puterea de muncă și de creație, semenilor – aceasta fiindu-le o scumpă deviză – m-au determinat să deschid porțile unei asemenea cetăți a sănătății.

*

Aici, la Stațiunarul de zi al Spitalului Clinic nr. 1 – Timișoara, omenia încetează de a fi metaforă și simt nevoia de a mă îmbrăca pentru sărbătoare, de-a lăsa privirea neostoită să cerceteze, să pătrundă, să se îndesluteze cu impresii, așa cum aș lăsa tălpile goale să alerge peste un cîmp proaspăt arat. Merg sfios, nevrînd să sparg liniștea trecută ca un scut peste clădiri și mă gîndesc că, dincolo, pe străzile orașului, efortul meu de a merge pe vîrfuri, fără a respira văzduhul, ar părea pretențios și încep să pricep că sensul efortului de a înainta temător este de fapt tentativa de a răscoli, de a cunoaște ...

Stațiunarul de zi din Timișoara ființează din anul 1979. Firesc ar fi fost să fie primit cu rezervă. Și poate că așa a și fost. Dar, și acest „dar" poate fi rostit cu toată convingerea, oamenii care au pornit pe un drum nebătătorit, au fost și sînt oameni deosebiți. Cunosc atmosfera de pe culoarele unui spital, nerăbdarea amestecată cu neliniștea și încrederea oamenilor care așteaptă în fața unui cabinet medical, zimbetul cald, încurajator, prin care medicul își întîmpină pacientul. Poate de aceea degetele mele bat în tăblița ușii albe fără să tremure. Nici nu s-au stins vibrațiile lemnului uscat, că aud o voce ușor cîntată, îndemnîndu-mă să trec pragul încăperii. Pentru o clipă rămîn în fața mesei de lucru a medicului Rodica Novac, medic șef al Stațiunarului de zi. Ochii mi se opresc pe cele cîteva obiecte aflate în cabinet și-mi vin în minte cîteva nume strălucite, care au dus faima școlii noastre medicale psihiatrice pînă dincolo de hotare, nume pe care le rostesc cu pietate : profesor dr. Eduard Pamfil, conferențiar dr. Ștefan Stössel, dr. Mircea Lăzărescu, dr. Doru Ogodescu, și alții care sînt gata să stea zi și noapte la căpătîiul vreunui bolnav, să lupte cu forța neîndurătoare și uneori necunoscută a bolii, să învingă moartea.

*

Venisem, aici, cu o ușoară temere. Poate pentru că nu știam cu precizie cum și de unde să încep. Doctor Rodica Novac îmi ușurează sarcina. „Da. Acesta este Stațiunarul de zi. Ceea ce facem noi e, oarecum, muncă de pionierat. În țara noastră sînt puține unități sanitare cu un astfel de regim. Mă gîndesc că n-ar fi rău să se știe mai multe lucruri despre această formă de spitalizare. Aici, bolnavul are toate condițiile de a se însănătoși fără a fi „rupt" din mediul familial, lucru deosebit de important în anumite afecțiuni. Pe lîngă tratamentul medicamentos, pacientul are posibilitatea să ia parte la o serie întreagă de activități care să-l stimuleze, să-i redea încrederea în sine. Ne străduim ca fiecare zi să fie altfel, bolnavul să se afle într-un mediu plăcut și cît mai diversificat. Așa că, aici, bolnavii fac sport, participă la acțiuni cultural-artistice și cînd spun „participă" înseamnă că sînt antrenați la realizarea acestor acțiuni, organizăm excursii. Avem și un Cerc de pictură. Minuitorii penelului se întîlnesc în fiecare joi după amiază, întîlnirile continuînd și după externarea lor, așa că avem membri ai cercului care, deși și-au reluat activitatea în producție, continuă să vină cu regularitate, săptămînă de săptămînă. În felul acesta, cred că îl ajutăm pe om să treacă peste anumite stări dificile din viața lui. Dar pentru ca el să învingă în toate cazurile, mi se pare important să facem și mai mult. Să-l învățăm, să-l convingem, că boala psihică nu este rușinoasă și mai ales că aceasta nu trebuie ascunsă, fiind astfel lăsată să ne macine în voie. Visul medicului psihiatru este acela de a-i ajuta pe oameni să se lepede de falsa pudoare, care, din păcate, este un fel de zid între noi ; medicii rămînînd de o parte și pacienții de cealaltă parte ...".

Da. Aici, unde identitatea medicului ar putea trece drept metaforă, am văzut chipuri îndulcite d[illegible] de încredere, de lumina ira[illegible]diată de albul [illegible]nitate. Trec pr[illegible]n sălile de mușcă, de re[illegible]ri, de gimnastică și mă o[illegible]esc pe teren[illegible]l de sport unde are loc o [illegible]ntrecere sporti[illegible]vă. Nu mai am senzația că [illegible]n spital și, urmărind fina[illegible]le voley, mă întreb, pentru [illegible]ce este mai important în[illegible]toria sau curajul de a te [illegible]încerca puterea ?

*

[illegible]narul de zi ajung la atelie[illegible]utice. Aici, la Ergoterapie, [illegible]a într-o dată, în vir[illegible]l unei fabrici. Am norocul [illegible]a o ședință de lucru.

[illegible]deanu primește raportul, [illegible]ini mirarea, văzîndu-l pe [illegible]cu ușurință despre activita[illegible]despre preț de cost, des[illegible]productivitate, despre bene[illegible]ca și cum ar vorbi despre [illegible]despre tratamentul unei a[illegible]rezenți instructorii formații[illegible] Elisabeta Plesz – atelier [illegible] Tomiță, atelier tîmplărie, [illegible]telier cartonaj, Verona Mă[illegible]artizanat, Eva Hambaras,

[illegible]urente sînt viu analizate și [illegible]nderea. Atelierul montaj a [illegible]a făcută de întreprinderea [illegible].E.M. și produsele așteaptă [illegible]de beneficiar. Instructorul [illegible]pune că numărul celor care se califică în meseria de lăcătuș montator este din ce în ce mai mare, iar lucrările executate sînt de cea mai bună calitate, lucru care rezultă din notele de lucrare, refuzurile nefigurînd în niciun document. Atelierul de croitorie a onorat cererile făcute de către Spitalul Bega. O notă aparte în acest climat al muncii o dau atelierele de tîmplărie și de artizanat. La tîmplărie, se execută lucrări de mare finețe : jucării din lemn strunjit, vaze de flori din lemn, farfurii decorative, iar la atelierul de artizanat se confecționează, din deșeuri de piele, poșete și curele în modele variate, mult solicitate de unitățile de desfacere ; un cuvînt trebuie spus și despre frumoasele carpete țesute cu iscusință și pricepere din deșeuri de ciorapi. Odată terminate discuțiile despre producție, se abordează noi teme : probleme socio-medicale, socio-terapeutice, economico-administrative.

*

Plecînd din atelierele de lucru, sînt cuprinsă de aceleași sentiment puternic că omul, component al societății noastre, nu e singur. Meritul societății noastre, printre altele, este și acela că ne dă sentimentul că-i aparținem, că societatea e mai puternică decît noi înșine și că totul este atît de minunat încît ne simțim atrași, uneori chiar impotriva propriului nostru raționament, spre valori esențiale.

Corina Victoria SEIN

televiziune

DUMINICĂ, 20 iulie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Întîmplări din țara Curcubeului. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 14,00 Woody – ciocănitoarea buclucașă. 16,00 Jocurile olimpice de vară – Moscova 1980. Polo : România – Olanda. Box. (selecțiuni din prima gală). 17,10 Șah. 17,25 Film serial Goya. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Gala muncii, libertății, omeniei și unității poporului. Participă județele din Transilvania și Banat. 20,25 Film : Căsătorie în stil grec. 22,00 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice de vară – Moscova 1980.

LUNI, 21 iulie

12,40 Jocurile olimpice. Box. 15,30 Emisiune în limba maghiară. 17,10 Imagini din Belgia. 17,30 Jocurile olimpice. Volei feminin : România – Bulgaria. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Orizont tehnico-științific. 20,15 Bastardul. 21,05 15 ani lumină. 21,45 Muzică ușoară. 22,00 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice.

MARȚI, 22 iulie

10,00 Album de personaje literare. 11,00 Jocurile olimpice. Polo : România – Ungaria. 11,50 Film serial. Temerarul. 12,35 Jocurile olimpice. Box. 15,30 Telex. 15,35 Televiziunea poloneză prezintă. 17,30 Jocurile olimpice. Volei masculin : România – Polonia. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Seara televiziunii poloneze. Film : Cîntărețul bucucaș. 21,20 15 ani lumină. 22,00 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice (selecțiuni).

MIERCURI, 23 iulie

12,00 Jocurile olimpice. Box. 15,55 Ecran de vacanță. 16,40 Reportaj pe glob. 17,10 Jocurile olimpice. Gimnastică feminină. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,55 15 ani lumină. 20,25 Telecinemateca : Vacanță la Roma (american). 22,00 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice (selecțiuni).

JOI, 24 iulie

10,00 Filmoteca TV. 11,00 Bastardul. 12,00 Jocurile olimpice. Box. Transmisiune directă. 16,00 Telex. 16,05 Film : Magnolia înflorește din plin (coreean). 17,30 Jocurile olimpice. Volei masculin : România – Brazilia. Transmisiune directă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 15 ani lumină. 20,20 Jocurile olimpice. Gimnastică feminină. Transmisiune directă. 22,30 Telejurnal. 23,00 Jocurile olimpice. Handbal masculin : România – Iugoslavia (inregistrare).

VINERI, 25 iulie

10,30 Jocurile olimpice. Rezumatul întrecerilor din ziua precedentă. 12,00 Box. Transmisiune directă. 14,30 Gimnastică masculină – finalele pe aparate. 16,00 Emisiune în limba germană. 17,30 Jocurile olimpice. Volei feminin. România – Brazilia. Transmisiune directă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 15 ani lumină 20,20 Jocurile olimpice. Gimnastică feminină – finalele pe aparate. 22,00 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 26 iulie

9,30 Ecran de vacanță. 10,00 Jocurile olimpice. Finalele de canotaj academic. 13,00 Box. 16,00 Rezumat din ziua precedentă. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Teleenciclopedia. 20,00 Jocurile olimpice. Handbal masculin : România – U.R.S.S. 21,15 Temerarul. 22,30 Telejurnal. 23,00 Jocurile olimpice. Volei : România – Iugoslavia (inregistrare).

televiziune

În premieră la Naționalul timișorean

teatru

„MOBILĂ ȘI DURERE" de TEODOR MAZILU

I.

„Societatea" piesei **Mobilă și durere** este, deîndată ce o cunoști, generatoare de întrebări importante în privința creației maziliene, a rostului acestui text în configurarea unei opinii cît de cît relevante în raport cu o activitate scriitoricească în plin proces de accentuare a marilor ei virtuți.

Teodor Mazilu n-a scris niciodată, cu atîta precizie, comedia vremii sale : iată o afirmație enormă.

Cine **erau** „oamenii lui Mazilu" ?

Într-o piesă scurtă („Acordeonistul"), „un tînăr chiulangiu pe care tovarășii săi și logodnica îl vor vindeca radical" (cf. Valentin Silvestru, „Prezența Teatrului", p. 197), în „Somnoroasa aventură", niște biete ciurucuri de la periferia vremii, niște îmbătrîniți prostiți de „concepții de viață" care, în mod evident vin din trecut, – ca prelungirea unei molime a spiritului burghez, atrăgînd (– e drept) „molii" mai tinere, în „Proștii sub clar de lună", niște prăpădiți pentru care șmecheria unuia Gogu funcționează în felul (– și cu consecințele) lămpii de gaz pentru fluturii de noapte... Nicăieri, totuși, recitind piesele și considerațiile despre ele, nu ai senzația că te afli în altă parte decît într-o suburbie a succesului social, într-un muzeu al prostiei, într-o dioramă deja etichetată de timp, deja refuzată de timp, deja apusă.

Comedia celor fără șansă, a micilor meșteșugari de nimic, plini de pretenții ridicole, cu piedestal numai în ei înșiși, cu „adresă" pe o stradă în demolare în momentul în care privirea unui observator original și profund se fixase asupra lor, **a fost „harta de drum" către satira – actuală – autentică** a unui dramaturg mai lesne de elogiat pentru unicitatea formulei, pentru tonusul comicului său, decît pentru (– să zicem) rezistența arhitecturilor sale dramtice la nevoi clasicizante și clasicizate de construcție.

„Mobilă și durere" nu „interzice" autorului ei „dreptul de paternitate asupra operei care o precede, – ar fi și imposibil, – avem de a face cu un scriitor din prima finie a dramaturgiei discursului lucid (– formulă în care înțelegem să includem piesa „de observație" deschisă asupra istoriei mai vechi ori mai noi a teritoriului românesc, „gen" din care excludem „dramaturgia" conjuncturală, drama istoricizantă, odele discursive în metru vremelnic, precum și comedia „fără pretenții", de dragul potrivirii hazoase a cuvintelor canonite în replici).

Teodor Mazilu n-a comis, în opinia mea, lucrări confortabile celor care înțeleg a sărbători rostul teatrului „cu apă minerală", dimpotrivă, locul său în exegezele memoriei contemporaneității se revendică de la dorința de a produce descoperirea imposturii, sub toate aspectele ei, de la putința de a organiza teatral dialogul dintre ceea ce mobilează aparența umană și ceea ce poate să doară gîndul unui om într-adevăr conectat la actualitate. Valoarea estetică și socială a scrisului său face corp comun cu audiența de care se bucură.

Cine **sînt**, însă, noii locuitori ai teritoriului mazilian ?

Privilegiați ai afirmării, oameni ridicați la „oarecare nivel" în ierarhia socială a unui moment pe temeiul unui credit „principial", niște indivizi care conduc destine umane, directori ai fotoliilor clipei, subalterni ai condiției adevărate a valorii dar nu și ai condiției realității în care trăim, indivizi „ajunși" la scaunul de decizie fără a avea responsabilitatea interioară necesară, oameni care manipulează adevărurile unui timp ca pe niște sloganuri profitabile, spirite întreprinzătoare în raport cu propria bunăstare, cetățeni care știu că e mai rentabil să fii sublim, că „omul trebuie să fie porc cu un scop", că cinstea este la mare trecere, că, de aceea, „corectitudinea o să fie un pumnal cu care am să-l lovesc drept în față" pe adversar pe cel care încearcă să-mi facă vreo concurență...

Faptele celor de la „Avîntul mobilei" depind de faptele celor de la „Progresul mobilei", **Sile** și **Paul** fac parte din elita demeniului, conduc – care va să zică, sînt la zi cu planurile – care va să zică, le-au depășit chiar dacă nu le-au îndeplinit, cunosc secretele navigației printre adevărurile aflate la preț bun în epocă, se folosesc de ele ca de un pedigree, înaintează în a produce aparență, sînt directorii rasați ai unei prosperități îndoielnice...

Se urăsc decisiv, „doamne ce mare e puterea urii !", unul – adică Sile Gurău – se simte sănătos și împăcat cu sine însuși, așa încît „băgați-vă mințile în cap !", celălalt – adică Paul Arnăutu – face din demnitate un hobby, deoarece e bătrîn și bolnav iar „acum e en vogue să fii demn", – doamne ce mare e puterea fotogeniei !, aceste personaje manipulează destinele proprii și ale altora cu o specifică siguranță și pricepere de parcă însăși vremea noastră ar fi pierdut în mîinile lor o scrisoare despre felul în care ne putem întoarce la Caragiale cu mult succes și fără memorie.

*

„Mobilă și durere" nu este o comedioară ; tratată de vreun spectacol în regimul **comediei** pare posibil și neîndestulător. Textul se revendică de la o stare de luciditate „avansată" în raport cu **noul vechi** reprezentat de personajele sale, atitudinea piesei în întregul ei față de categoriile „incriminate" este decisă și neiertătoare : din această perspectivă **problema** reprezentației cu „Mobilă și durere" nu e atît aceea a valorificării hazului replicilor cît aceea a descoperirii statutului personajelor (a nivelului la care sînt plasate în ierarhia socială, a nivelului la care tind să le mențină propriile lor pretenții). Deoarece **adresa** satirei și **dimensiunile** radiografiei epocii la care se referă capătă precizie și devin importante în măsura în care spectacolul își ancorează demersurile de solul realităților pe lîngă care nu se poate trece cu o glumă binevoitoare. Satira are, dintotdeauna, un substrat de gravitate – așa cum ideea că vechiul nu are dota de naștere numai în trecutul „îndepărtat" tinde să angajeze **meditația** în modul la care facem apel pentru a ne delimita de vechi. A stabili măsura de gravitate, de meditație pe care piesa lui Mazilu le suportă, ar însemna, în cele din urmă, a găsi direcția și adîncimea ironismului unei montări cu „Mobilă și durere".

Calitatea viziunii regizorale a lui Ioan Ieremia, a celor mai izbutite dintre momentele spectacolului Teatrului Național din Timișoara, decurg din intenția (realizată – în acele momente) de a pune accentuat piesa sub zodia satirei.

Antoaneta C. IORDACHE

Maiou și... reșou

limbă și stil

Ce au „comun" aceste două cuvinte ? Se va vedea la sfîrșit... În puzderia neologismelor care împînzesc vocabularul românesc contemporan, o categorie specială, bine reprezentată, se constituie din cele terminate în diftongii (1) **-ou** și (2) **-eu**, cu accentul pe vocalele propriu-zise **-ó-** și **-é-**. 1. **Argou, bibelou, birou, cadou, cavou, ecou, erou, lingou, mantou, metrou, platou, sacou, stilou, tablou, tangou, tricou, trusou.** Toate aceste cuvinte – și altele ca ele – se termină în franceză cu **-o** accentuat, care este, însă, scris diferit : **-o** în **écho, métro ; -ot** în **argot, tricot ; eau** în **bureau, cadeau.** Pentru că noi nu avem cuvinte vechi cu o asemenea alcătuire fonetică, „adaptarea" s-a realizat sub presiunea celor cîteva elemente lexicale moștenite din latină și terminate în **-óu : bou, nou, ou.** Numărul neologismelor în **-éu** este mult mai mare. Iată o listă „minimală" : **apogeu, ateneu, ateu, bombeu, cimpanzeu, defileu, deșeu, drajeu, eseu, fuleu, ghișeu, ierseu, jeleu, liceu, muzeu, nucleu, Orfeu, peroneu, pigmeu, portmoneu, releu, separeu, supeu, șemineu, troheu.** Termenii din această listă, foarte selectivă, se termină în franceză cu sunetul **-e** sub accent, redat în scris prin **-é, -ée (défilé, lycée),** prin **-ai (essai),** prin **-et (guichet)** etc. Toți s-au „acomodat", fonetic și morfologic, substantivelor și adjectivelor românești terminate în **-éu,** foarte numeroase și de origini diferite. Într-adevăr, cuvintelor moștenite din latină **(greu, leu, meu, zeu)** li s-au adăugat, cu vremea, împrumuturi din slavă **(zmeu),** din maghiară **(mereu),** din turcă **(derbedeu).** Cîteva dintre ele sînt regionalisme : **copîrșeu** „sicriu", **lepedeu** „cearșaf", **melesteu** „făcăleț", întrebuințate mai cu seamă prin Transilvania și Banat și provenite, de obicei, din maghiară.

Precumpănirea cantitativă a neologismelor în **-eu** față de cele în **-ou** explică șovăirile și erorile comise, încă, de unii vorbitori (ce e drept, din ce în ce mai puțini), care rostesc și chiar scriu : **maieu, reșeu,** în loc de : **maiou reșou,** cum este corect. Din păcate, **maieu** a pătruns și în operele literare. L-am întîlnit în versiunea românească a romanului **Pămîntul făgăduinței** de André Maurois, publicată de Editura Eminescu anul trecut (1979) : „Tînărul marinar veni să strîngă păturile. Era, cu **maieul** lui alb-albastru, chipeș și plin de vigoare" (p.218). Etimonul francez fiind **maillot,** vom spune și vom scrie corect – potrivit celei mai comode posibilități de adaptare fonetico- morfologică a cuvîntului – numai : **maiou,** cu pluralul **maiouri.**

Trebuie, deopotrivă, amendate rostirea și scrierea **reșeu,** pe care etimonul francez **réchaud** (citit : **reșo**) nu o tolerează. Singura formă acceptabilă în limba noastră este **reșou** (plural **reșouri**), ca în următoarea replică din piesa **Citadela sfărîmată** a lui Horia Lovinescu : „Maică-ta arde **reșoul** ca să-și facă cafea noaptea". Pe reputatul dramaturg nu-l indispun cacofoniile.

G. I. TOHĂNEANU

psyché

MORALITATEA PACIENTULUI

Același prieten – pacient prin vocație – mi-a spus : „Ți-am citit tableta în care vorbeai despre moralitatea medicului. Sînt tare curios să aflu ce-mi vei spune despre moralitatea pacientului, doar există o relație strînsă între...".

În adevăr, această legătură de **feedback** există, ea este creată, se autocreează în momentul întîlnirii, absolut întîmplătoare, dintre medic și pacient, **starea de boală,** cum am numit-o, constituind trăsura de unire, fie și temporară, dintre cei doi. „Parcă ai vorbi de iubire", spune prietenul. „Da, am spus, numai că, în cazul nostru, abia finalul se constituie în iubire, vreau să spun : izbăvirea prin sănătate sau moarte... Dar să nu deviem de la subiect : așadar, nenumărate sînt, vor fi fiind motivele – motivația – pentru care un pacient trece sub tăcere cauzele, de alt ordin decît medical, istoricul social al propriei sale afecțiuni : familiale, de intimă pudoare, stupoarea stării, cum adică, tocmai mie să mi se întîmple ? – din lașitate prost înțeleasă față de agentul patogen, pentru a evita, socialmente vorbind, consecințe de opinie nepălăcute, din ignoranță, teamă fizică, vanitate, orgoliu, fatalitatea sfîrșitului iminent, renunțarea etc., etc., un larg evantai de motive cît toată această ciudat de suspicioasă ființă care e omul... Ei bine, prin reducție, moralitatea pacientului ne pare a veni din **sinceritatea** informațiilor sale, răspunsurilor la chestionarul medicului, din francheța cu care, spontană, colaborează cu medicul curant. În ce sens ? Natural, în sensul eradicării bolii, al reechilibrării propriului organism, dar și al colectivității luată ca organism major. Iar prin aceasta un bun pacient – pacientul moral – se salvează pe sine salvîndu-i pe ceilalți.

I. D. TEODORESCU

arta amatoare

Expoziția GHEORGHE BOICEAN

La secția de etnografie a Muzeului Banatului și-a deschis cea de-a doua expoziție personală pictorul amator Gheorghe Boicean. De remarcat că prima sa expoziție personală a avut loc tot în acest an, la Buziaș.

Dedicîndu-se tehnicii pastel, artistul Gheorghe Boicean reconstituie din memorie peisaje și naturi statice, fascinante fragmente de natură din locuri pitorești precum Gărina, Buziaș, Semenic sau din zona Timișului, sau pictează direct după model, spontaneitatea sa îngemănîndu-se cu o poezie directă, să încinte ochiul și sufletul. Florile, în diverse ipostaze, sînt un alt motiv de inspirație al artistului. Ele constituie partea cea mai sensibilă din creația sa, un fel de muzică fierbinte în poetice amurguri de vară. Flori care se închid într-o discretă lumină, sau flori țipătoare ca un curcubeu, ca să ne învăluie în jerbe de culori. În foarte delicata tehnică pastel artistul abordează și portretul, găsind și aici seve și resurse de exprimare. „Portret de pădurar", sau „Portret de fetiță" reprezintă pentru autorul acestei expoziții o reușită certă. Nuanțele de o caldă sugestie pătrund în adîncurile sufletești ale personajelor, pictorul descoperind în om inepuizabile rezerve de candoare. Un artist al emoției pure, pictorul Gheorghe Boicean ni se prezintă astăzi cu un talent în plină afirmare.

Damian URECHE

cartea de istorie

SIMION RETEGAN

Dieta românească a Transilvaniei (1863–1864)

Ed. Dacia, 1979

Prezentînd lucrarea, în „cuvîntul înainte", autorul spune că : „Dieta din 1863–1864, așa-numita dietă românească de la Sibiu, a însemnat momentul finalizării luptei de mai bine de un secol pentru recunoașterea legislativă a națiunii române, a limbii și confesiunilor sale".

Primele trei capitole sînt consacrate examinării situației politico-sociale existente înainte de convocarea Dietei : despre structura social-economică a burgheziei românești din Transilvania în anii regimului liberal, acțiunea politică românească în anii premergători dietei și preparativele pentru dietă. Autorul scoate în evidență faptul că pentru succesul acțiunilor românești, mișcarea politică românească „își face drum în jos", în lumea satului pentru a ajunge „să îmbrace un caracter de masă". Se ajunge astfel a se impune convocarea dietei la Sibiu pentru 1861, dar boicotată de guberniul de la Cluj, este reconvocată pentru 1 iulie 1863. Alegerile pentru dietă se fac pe baza unui regulament liberal și au ca rezultat asigurarea unei majorități relative a românilor. Deputații maghiari refuză să participe la lucrări, susținînd ilegalitatea dietei, dar ea își începe lucrările la 15 iulie 1863, într-un cadru festiv.

Următoarele capitole ale lucrării se referă la lucrările propriu-zise ale Dietei (punctele din ordinea de zi), cele mai importante fiind : recunoașterea egalității națiunii române și a confesiunilor sale, recunoașterea limbii române ca limbă oficială a Transilvaniei (alături de maghiară și germană). Proiectele de lege asupra acestor două probleme au fost adoptate în sesiunea din 1863 și au devenit legi prin rescript împărătesc.

Celelalte puncte din ordinea de zi, cu caracter juridic, organizatoric, fiscal, militar, electoral, (care sînt tratate în capitole separate) sînt examinate de Dietă în sesiunea din 1864.

La 1 septembrie 1865, dieta de la Sibiu este desființată și fiind convocată o nouă dietă la Cluj, pe baza legii electorale din 1791, nobilimea maghiară și-a asigurat majoritatea, așa cum era de așteptat. Ce a urmat se știe : uniunea Transilvaniei cu Ungaria, anularea legilor dietei din Sibiu, apoi dualismul.

În încheiere, autorul, făcînd o apreciere asupra Dietei din 1863–1864, arată că, deși hotărîrile ei au fost anulate, ea a constituit „o strălucită victorie morală deoarece a întărit în inima poporului român conștiința dreptului său de a decide singur asupra sa, a consfințit, cu mult înainte de 1918, această conștiință cu o pecete oficială, pecetea unui for legislativ românesc al Transilvaniei".

Dat fiind că Dieta de la Sibiu din 1863–1864, prin hotărîrile ei a însemnat un moment apoteotic al luptei românilor transilvăneni pentru drepturi politico-sociale, lucrarea lui Simion Retegan, tratînd această temă, se recomandă cu căldură celor ce se interesează de trecutul nostru.

Liviu STOIAN

top

DE TOATE :::

„Roma" se intitulează cel mai recent disc single al popularului grup **Dschingis Khan.** ● **Van Halen,** cunoscuta formație californiană de Hard Rock, va apare într-un film, bineînțeles, muzical. ● Una dintre figurile marcante ale scenei de music hall din zilele noastre, este **Bette Midler,** pe care specialiștii o compară cu Barbra Streisand și Liza Minnelli. Talentul acesteia îi permite abordarea parodiei. „Eroii" Bettei Midler sînt atît celebrii interpreți de operă, cît și șansonetiștii sau cîntăreții pop în vogă. În R.F.G., un trio feminin care a debutat anul trecut, se afirmă. Anke, Anette și Andrea care alcătuiesc grupul **„Young Love",** n-au împlinit încă vîrsta majoratului fapt ce nu le împiedică să cucerească sufragiile publicului tînăr. După debutul cu piesa „I wanna Boogie", au urmat spectacole și emisiuni TV în colaborare cu formația „Rosetta Stone". ● Gary Busey deține rolul principal în filmul **„The Buddy Holly Story** care, așa cum reiese din titlu, descrie viața popularului interpret de Rock care a murit în plină glorie, în 1959. ● Un nou film despre **Elvis Presley** va fi terminat în curînd. Rolul lui Elvis a fost încredințat de această dată lui Kurt Russel. Cine e acesta ? Un actor american a cărui fizionomie aduce izbitor cu cea a amintitului cîntăreț. Și un amănunt : Russel l-a cunoscut personal pe Elvis cu care a apărut în filmul „Veselie la Acapulco", doar că pe atunci Russel avea șapte ani... ● Noi grupuri Rock în Ungaria : **„Sprint", „Dinamit",** ambele prezente în topul publicației „IM". ● La **400 milioane de dolari** se cifrează în acest an pierderile suferite de „pirații sunetelor", cei care se ocupă cu editarea ilegală a discurilor și casetelor muzicale. Lor le-au venit de hac brigăzi speciale ale poliției americane conduse de William Webster, director al FBI. Pentru meritele sale în această operațiune, lui Webster i s-a decernat recent... **Premiul anual al Asociației americane a discului !** ● Surprinzătoare metamorfoză interpretativă la **„Average White Band",** cel puțin așa deducem ascultînd imprimări recente, ca „Let's Go Round Again". ● **Bert Kaempfert,** dirijor și compozitor german, s-a stins din viață. Printre multe altele, el a compus celebrele piese „Spanish Eyes" și „Stranger In the Night"

Petru UMANSCHI

panoramic

● Sub genericul **„15 ani de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român – ani de istorie, ani pentru istorie",** actuala ediție a **„Zilelor Padeșului",** organizată de Consiliul educației politice și culturii socialiste al comunei Nădrag, județul Timiș, în perioada 15–20 iulie, a fost structurată pe numeroase acțiuni politico-educative și cultural-artistice, după cum se poate constata chiar și dintr-o rezumativă prezentare a bogatului program de manifestări : **Simpozion :** România pe drumul societății socialiste multilateral dezvoltate. **Sesiune de comunicări științifice** „Probleme actuale de sudură". **Dezbateri,** referitoare la dezvoltarea conștiinței comuniste a tineretului și la rolul femeii în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în R. S. România. **Expoziții :** „Cartea tehnică în sprijinul ridicării nivelului de pregătire profesională" și „Mîini măiestre" (cusături și pictură). **Duminica viitoare,** în încheierea ediției : **o serbare** la Cabana „Căpriorul", la care își dau concursul formații artistice din comuna Nădrag, din Lugoj, și din Timișoara. De asemenea, pe stadionul „Laminorul" din comuna Nădrag va avea loc un **spectacol** prezentat de formații artistice timișorene. ● În urma amenajării edificiului „Cetate" de pe Calea Aradului nr. 1 din Timișoara, funcționează un magazin dotat cu materiale de practicare a artelor plastice (deschis între orele 10–18), precum și un atelier al tinerilor graficieni ● Recent au fost definitivate pentru tipar culegerile literare „Vitralii" (a Cenaclului „Ars poetica" de pe lîngă Biblioteca județeană Timiș) și „Mesaje lirice" (a cenaclurilor și cercurilor literare ale Consiliului județean al sindicatelor Timiș), – prin urmare și vacanța acestor cenacluri se vădește a fi rodnică... ● Ca în fiecare an, în Tabăra de pionieri de la Bogda, jud. Timiș, s-a desfășurat concursul „Dialog pe aceeași scenă", la care au participat interpreți de muzică populară și muzică ușoară. Premiul special al juriului i s-a atribuit pionierei Adela Umanschi, despre care credem că vom mai auzi. ● La concursul internațional de umor organizat de Radiodifuziunea din Sofia pe anul 1980 sub genericul „Omul și cosmosul" la care au participat reprezentanți din 13 țări, scriitorul STELIAN FILIP de la Radiodifuziunea din București a obținut premiul I cu schița umoristică „Vai, ce romantic !" Așadar n-aduce cosmosul ce aduce talentul !

D. S.

RADIO-TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

23 iulie ora 21. Actualități ; cărți și idei : „Tangaj" de Florin Bănescu – dezbatere cu Lucian Alexiu, Marian Odangiu, Mircea Mihăieș ; „Un timp al dăinuirii românești" – versuri ; Cronică de librărie : „Eminescu și Leopardi" de I. Cheie Pantea – prezintă Ramona Boca Bordei ; Ca un fagure de miere – prof. univ. dr Gh. I. Tohăneanu.

prietenii revistei „ORIZONT"

CENACLUL LITERAR „IOAN POPOVICI BĂNĂȚEANUL" al Casei de cultură a municipiului Lugoj

● La împlinirea a 30 de ani

2050 DE ANI

Au crezut că ne-am plecat
sub scutul pădurilor –
și le-au pus foc ;
au socotit că ne-am ascuns
în miezul holdelor –
și le-au fărîmat copitele cavalcadelor ;
au chibzuit că ne-am pierdut
în albia riurilor
și au ridicat apele în ciocurile sulițelor ;
au hotărît că ne-am pitit
în peșterile munților –
și le-au zidit ca pe cripte,
scrijelind ecoul cu numele lor străine,
dar, din păduri se ridicau doinele noastre –
și copacii se scuturau de flăcări,
holdele rănite zămisleau
grîne mai înalte ca hergheliile nomazilor,
riurile se întrupau fără odihnă
în marea noastră
și din munții ziditi,
peșterile coborau pași apăsați
pe puntea veacurilor,
pentru că noi venim din adîncul
cuvîntului țară,
purtîndu-i sîngele de neascuns, de
nezdrobit,
de nezidit, de nesecat !

Dănuț DIACONESCU

LAUDA SEMINȚIEI LIBERE

Vrem ca oamenii să renască,
precum pasărea Phoenix
cînd soarele urcă ritmul
mai înalt.
În dreptatea noastră română,
unde zborul are sens,
unde liniștea înseamnă zbor,
unde versul este ochiul bucuriei,
în dreptatea noastră română
este pace de cînd ne-am născut.
Noi nu avem timp de război.
În cetatea noastră
vrem să purtăm, ca totdeauna,
sîngele demnității,
pentru lauda seminției libere,
pentru bucuria noastră numită
cuvînt,
pentru drumul spre mîine.

Mihai MORARU

URME ADÎNCI

plăsmuiam ziduri,
ca și cum stelele
ar putea fi spălate
cu fum de suflet ;

trezind pămîntul,
cu oasele lui bineștiute,
razele lunii ascunse-ntre pietre,
coapsele munților tociți de liniște
și pașii mai sfioși mai hotărîți ;
mereu va exista o cale de-a ajunge în vîrf
urme adînci. Cuvintele ! poetul –
în miezul de patimi al infinitului
scăldat în mereu alte și alte libații...

Marius SÂRBU

ÎN FIECARE ZI

Trebuie să stea nemișcat
cu privirea întărită înainte,
casele vor încremeni într-un tablou
iar aerul e un curcubeu.
Aceasta e așteptarea.
Camera te ține,
pleoapa ferestrei o rotești,
un vînt vine-torent
tubular cu ace fine
de ploaie.
Antenele mele caută
peste zări
crengile paianjenilor tăi
de aur

Constantin BUICIUC

* * *

Dă-mi crengile copacului
să-mbrățișez cu ele
pădurea

dă-mi
selvele lunii
să pot înfășura
în tentacule de lumină
Pămîntul
. . . . . .
Însă păstrează-ți
imensul Ochi înduioșat
de dragoste...

Remus-Valeriu GIORGIONI

CONTEMPORANEITATE

Tinerețea-i nunta luptei
cînd și fulgere aținși,
E urcușul stîncii-abrupte
printre piscuri de lumini.

Tinerețea-i zborul lăncii
lîngă-al inimii destin ;
Sufletul privighetorii-n
ochii mari, adînci, senini,

E scînteie arzătoare –
joc, iubire și elan,
Tinerețea-i anotimpul
veacului contemporan !

Octavian SUCIU

* * *

zărindu-te mi-am zis :
„toată înverșunarea vîrstei
topită ca un stîlp de fum..."

eram pe un platou dureros
– undeva departe o placă de gramofon...
fata aceea era
un suris
pe o ceașcă de porțelan

Dimi MAVRODIN

mapamond

RECUNOAȘTEREA „RAȚIUNII" EXTRATERESTRE

Omul nu se dezice de vechea sa aspirație de a descoperi o altă civilizație. Disputele științifice se duc acum în jurul a trei puncte de vedere, trei grupe de ipoteze. Unii își exprimă un total scepticism. Alții, crezînd în autenticitatea semnalelor pe care le transmit ființele raționale, consideră că aceste semnale ajung pînă la noi, doar că sensibilitatea prea mică a aparaturii ce-o deținem nu ne oferă posibiltiatea de a le recepta. Al treilea punct de vedere zice că semnalele vin, apartele noastre le înregistrează, dar astronomii... nu sînt în stare să înțeleagă că ele vin de la ființe raționale.

Savantul sovietic V. Șvarțman are o părere neobișnuită în această privință. „Sînt sigur că printre zecile de mii de surse de unde radio, care sînt înregistrate prin cataloage, printre zecile de milioane de surse optice, există destule obiecte de natură artificială. Semnalele lor, noi le înregistrăm chiar în clipa de față, dar nu le putem descifra întrucît n-avem o „cheie" bună pentru așa ceva. Noi o căutăm în arsenalul tehnic de mijloace, pe cînd ea se poate afla, de pildă, în domeniul artistic. În general cred că recunoașterea civilizațiilor extraterestre nu e o problemă strict științifică, ci ea interesează cultura în întregimea ei.

Ce e mai important pentru locuitorii altor planete, (dacă există), omul din manualele de fizică, fugile lui Bach sau modelul unei partide de șah pe care a jucat-o un campion mondial ?

Pentru noi, oamenii, arta e ceva mult mai complex decît rezultatele concrete ale cutărei sau cutărei lucrări științifice... Eu cred că despre „înfățișarea" psihicului uman, muzica sau poezia pot arăta mult mai mult unei civilizații superior dezvoltate decît, de pildă, datele din neuropsihologie. Informația științifică e construită pe principii strict ierarhice. Dacă se neglijează, din eroare sau neînțelegere a detaliului, o parte a ei, este imposibil să se mai înțeleagă succesiunea de detalii informaționale care urmează. Or, operele artistice sînt, de regulă, mult mai puțin ierarhice, ele putînd fi percepute și în părți mai mici, întîmplătoare. În ele chiar fragmentul cel mai mic conține un sens profund. De pildă, oameni care să înțeleagă totalitatea informațiilor conținute într-o carte de versuri a lui Goethe sînt mai puțini decît cei în stare să priceapă cutare sau cutare teorie din fizică. Dar numărul cititorilor care să afle ceva important pentru ei în aceste versuri este cu mult mai mare decît al tuturor fizicienilor-teoreticieni. De aceea, după părerea mea, pentru a se descoperi emisiunile interstelare, e important să se înțeleagă că e vorba de niște emisii. Tocmai de aceea, problema recunoașterii „rațiunii" extraterestre, pentru mine, e o problemă a întregii culturi extraterestre".

Democrație și unitate

(Urmare din pag 1)

noaștere și a nivelului lor ideologic și politic, de întărire a răspunderii sociale a fiecărui individ față de interesele generale ale societății. Un rol deosebit în acest sens l-a avut crearea și perfecționarea noului mecanism economico-financiar, întărirea autoconducerii și autogestiunii economice în fiecare unitate, ansamblu de măsuri vizînd impulsionarea spiritului de răspundere al organelor de conducere colectivă, al tuturor oamenilor muncii pentru gospodărirea eficientă a bazei tehnico-materiale, a resurselor economice.

În condițiile lărgirii participării democratice, problema decisivă a dinamismului sistemului nostru democratic este – așa cum preciza secretarul general al partidului – aceea a calității funcționării complexului cadru organizatoric, a înscrierii fiecărui individ în ansamblul îndatoririlor sociale care-i revin la nivelul cerințelor etapei actuale a construcției socialiste. Afirmarea plenară a calității socialiste a democrației noastre depinde de modul și nivelul pătrunderii de către toți oamenii muncii a politicii partidului și statului nostru, de nivelul conștiinței socialiste a fiecărei persoane, de angajarea fermă, plenară, pe această bază, în activitatea de realizare cu succes a tuturor obiectivelor și sarcinilor etapei actuale. Întreaga activitate politico-ideologică și cultural-educativă desfășurată sub conducerea P.C.R. vizează formarea și dezvoltarea deprinderilor de comportare democratică în spiritul principiilor și valorilor democrației socialiste, la nivelul fiecărui organism de conducere, organizații, în conduita fiecărui cetățean al țării, realizîndu-se, mereu mai profund, conținutul umanist al democrației noastre socialiste, funcționalitatea ei afirmîndu-și superioritatea istorică reală, autentică.

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

PRESTIGIUL PĂCII PE PLANETA PĂMÎNT

În ultimii 15 ani, conștiința contemporaneității a remarcat virtuțile sistemului românesc de relații cu lumea, ale programului românesc de intervenție în dialogurile care tind să creeze o nouă ordine internațională, justă și echitabilă.

Într-un deceniu și jumătate, România a înțeles să promoveze o politică externă solidară cu direcțiile păcii, dovedind că între principiile și acțiunile concrete care structurează această politică există o strînsă legătură, că România dorește și practică pacea cu consecvență, cu vocație, cu încredere în posibilitatea tuturor statelor de a-și impune dreptul la pace, indiferent de mărime, de orînduire, de specificul și stadiul dezvoltării lor.

Trăsăturile fundamentale ale politicii externe românești sînt exprimate cu aceeași claritate, cu aceeași fermitate, deoarece România nu-și „adaptează" orientările programatice la nevoi conjuncturale, deoarece România nu are de justificat ci de argumentat o poziție, o politică, un loc în lume. La Congresul al IX-lea, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU sublinia : **„România manifestîndu-se ca factor activ pe arena mondială, înfăptuiește o politică externă de pace, desfășoară o activitate perseverentă pentru micșorarea încordării internaționale, pentru dezvoltarea colaborării între popoare și consolidarea păcii în lume".** Condițiile în care se produce chemarea la realitate a ideilor se modifică, desigur, pretutindeni și dintotdeauna, mai ales într-un timp atît de grăbit ca acesta în care ne aflăm, acțiunile umane ori statale au însă posibilitatea să se aplice acestor schimbări fără a dezerta de la sensul suveran, profund al umanismului, deoarece conștiința morală, ca și răspunderile pentru marile valori ale umanității nu se află în competiție cu momentele de eclipsă ori de instabilitate din istoria popoarelor. În șirul aprecierilor vremii, România a înregistrat un bilanț pozitiv fiindcă, în cadrele oferite de evoluția socială și politică a planetei, a promovat consecvent raporturi internaționale moderne, capabile să statornicească idei, să ofere soluții realiste și viabile dialogului interstatal, să inițieze o participare democratică a tuturor națiunilor pentru edificarea idealurilor de progres și pace. Oprirea cursei înarmărilor, reducerea bugetelor militare, stingerea focarelor de conflict, diminuarea tensiunilor, reglementarea litigiilor dintre state pe calea tratativelor, renunțarea la forță și la amenințarea cu forța, instaurarea înțelegerii și conlucrării între națiuni, respectul independenței și suveranității fiecărei națiuni, a dreptului la o dezvoltare specifică — racordată tradițiilor și doleanțelor fiecărui popor, lichidarea subdezvoltării, participarea echitabilă la schimbul mondial de valori materiale și spirituale sînt punctele de sprijin ale unei politici care urmărește îndeaproape realitatea și care presupune că lumea, în diversificata ei alcătuire, are, ca interes general, un viitor mai bun, mai pașnic, mai drept, mai fertil realizării plenare a ființei umane. România înaintează spre propriul ei viitor, cu mijloacele și speranțele pe care le are și, în același timp, cu convingerea că a trata izolat problemele umanitare, a le trata de pe poziții de dictat, a diviza drepturile la bunăstare și la exprimare liberă a opiniei, după criterii geografice, după mărimea teritoriului deținut de un stat sau altul, după puterea de intervenție armată pe care o conferă, diferit, arsenalele planetare, după subtilele metode ale războaielor economice, după idei și practici agresive, ireverențioase la adresa muncii și gîndirii popoarelor **nu poate aduce, în viitor, pacea planetară.**

România consideră că popoarele au dreptul lor inalienabil la civilizație, și, în virtutea acestuia, le respectă identitatea și sesizează cu justețe că masele largi ale opiniei internaționale nu se pot alinia gesturilor care le amenință viața, care le confruntă cu nesiguranța zilei de mîine.

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : **„Orice fel de drepturi ar fi discutate, nimic nu e mai de preț decît libertatea, pacea și viața. Și cu aceste drepturi, nu putem face nici o concesie ! Vom face totul, în numele dreptului la viață pentru a înfrînge pe cei ce doresc să ia dreptul fundamental al omului — viața, pentru a asigura pacea — dreptul fundamental al omului !"**

Ecoul acestui mod de gîndire s-a făcut simțit în fiecare dintre inițiativele țării noastre determinînd o activitate politică dinamică și amplă, demonstrînd că, între dreapta gîndire, promovarea păcii și diversele acțiuni ale unui stat pentru a-și ridica nivelul dezvoltării sale interne, pentru a se impune cu eficiență pe plan internațional, pentru a se manifesta viguros în domenii dintre cele mai importante ale politicii, științei, tehnicii, culturii există o strînsă reciprocitate. Caracterul complex al contradicțiilor și transformărilor pe plan mondial cere, la rîndu-i, o abordare pe cît de mobilă pe atît de fermă în esența ei, a fiecărei situații în parte. Fie că este în discuție problematica Africii de nord-est, Asiei de sud-est, Orientului Mijlociu, a platformelor continentale devenite zone de înarmare, a dezbaterilor asupra noii ordini economice internaționale, România se pronunță pentru viitor, se dedică viitorului, se află în partida păcii. „Diplomația ușilor capitonate" nu intră în vederile politicii țării noastre, de vreme ce istoria însăși nu-i poartă decît triste amintiri, plasînd-o în trecut, în memoria consecințelor neprielnice vieții libere a oamenilor, a gîndurilor lor celor mai vii, mai utile, mai nobile în substanța lor. De aceea țara noastră se interesează, constant, de menținerea relațiilor de colaborare cu toate statele, de extinderea acestora, pe toate planurile și la toate nivelele, este lesne de observat că, dacă acum 15 ani aveam relații diplomatice cu 68 de state, astăzi numărul țărilor cu care întreținem relații de prietenie se ridică la 143 ; că în domeniul economic, între 1965 și 1980, s-a înregistrat o creștere, în același sens, de la 98 de țări la 143, iar în domeniul acordurilor culturale de la 24 la 100 (— reprezentînd un total de 140 de țări), că din 1976 România a devenit membră a „Grupului celor 77" și participantă, ca invitată, la activitățile țărilor nealiniate, că, în prezent, țara noastră face parte din aproximativ 80 de organizații internaționale guvernamentale și ia parte la activitățile a peste 700 de organizații neguvernamentale, că, în perioada care s-a scurs de la Congresul al IX-lea, președintele țării noastre a întreprins 155 de vizite în 71 de țări, în vreme ce România a fost vizitată de șefi de state și de guverne din 64 de țări iar, ca urmare a convorbirilor la nivel înalt avute cu aceste prilejuri, au fost semnate 19 tratate de prietenie și cooperare, 36 declarații solemne comune, 32 declarații comune. Aceste cifre ne dau o imagine asupra preocupărilor și eforturilor României, a președintelui ei, de a acorda atenție dezvoltării programelor de politică externă, de a întări solidaritatea, unitatea și conlucrarea internațională cu toate statele, pentru a afirma prestigiul socialismului în lume, obiectiv de prim ordin al modului de gîndire românesc. Este semnificativ să notăm, în acest context, că ponderea țărilor în curs de dezvoltare în comerțul românesc este mai mare decît ponderea acestor țări în comerțul mondial, pentru a sublinia importanța unei opțiuni în care se recunoaște democratismul activ al conceptelor noastre de politică externă. **„Situăm raporturile cu aceste țări** — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la Congresul al XII-lea — **în contextul politicii noastre generale, antiimperialiste și anticolonialiste, de afirmare liberă, independentă și prosperă a fiecărui popor"**, considerînd că **„forma cea mai bună de a ajuta țările în curs de dezvoltare o reprezintă promovarea unei largi cooperări economice și în producție"**, dat fiind că, **„Omenirea, popoarele nu vor mai putea suporta adîncirea în continuare a decalajelor, concentrarea la un pol al lumii a bogăției și la celălalt, a mizeriei și a sărăciei. Pacea și colaborarea nu se pot realiza fără lichidarea subdezvoltării, fără instaurarea noii ordini economice internaționale".**

România a înțeles și a pus în practică, în ultimii 15 ani, idei și acțiuni menite să imprime un nou curs relațiilor internaționale, să așeze planeta sub semnele libertății, vieții și ordinii celei dintîi dintre cele care pot identifica omul : pacea. România este, în esența ei, o țară a păcii, a umanismului, iar generoasele aprecieri cu care politica sa externă este primită pe diversele meridiane recunosc modul original și ferm în care țara noastră și-a asumat dreptul la acest sentiment prestigios care ordonează fundamental spiritul românesc : pacea. Sentimentul românesc al păcii este profund și generos, de aceea se deschide cu concretețe și cu speranță către întreaga planetă.

Ana AIDAN

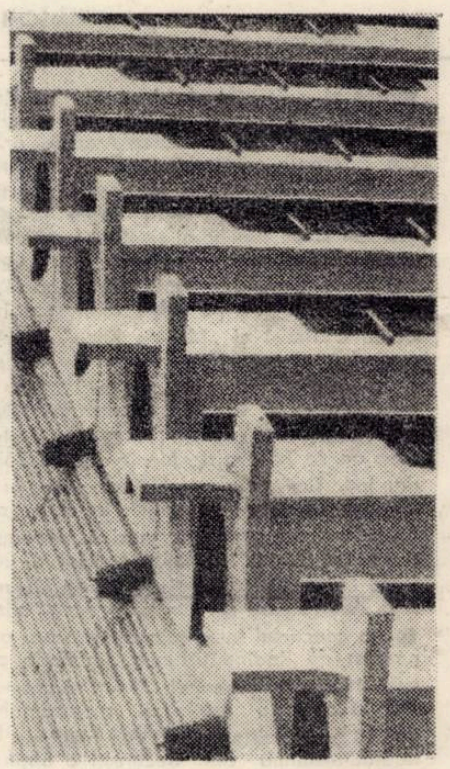

„Arhitectura modernă"

EREHTEIONUL

remember

În această amiază de septembrie, pe Acropole, aerul fierbe, cum la noi, pe Bărăgan, în viul verii. Ne adăpostim cîteva clipe în umbra Partenonului, privim marea decolorată — o întindere aproape albă care nu trimite nici o urmă de răcoare. „Pe măsură ce silabisesc antichitatea, scrie undeva Flaubert, o tristețe nemăsurată mă năpădește, gîndindu-mă la această epocă de frumusețe magnifică și încîntătoare, apusă pentru totdeauna...". După aproape 30 de ani, tot el rememora : „Mi-aduc aminte că mi-a bătut inima, că am simțit o plăcere violentă contemplînd un perete al Acropolei".

Ne smulgem cu greu din adorația neasemuitului sanctuar al zeiței Atena, asaltat continuu de valurile vizitatorilor, grăbiți de orare prestabilite, și ne îndreptăm spre latura de nord a Colinei sacre, spre a privi mai de aproape **Erehteionul,** ridicat între 420—406, după ce toate celelalte edificii de pe Acropole erau definite.

Ceea ce fascinează, înainte de orice, este **loja cariatidelor.** Cele șase coloane ionice ale porticului de sud sînt înlocuite cu șase siluete grațioase de tinere femei. Rafinamentul acestui grup, de mare unitate artistică, exprimă subtilitatea de ansamblu a templului, cu totul deosebit de toate celelalte construcții din complexul Acropolei. Spre deosebire de cariatidele anterioare, care existau încă din secolul VI, la tezaurul sifnienilor din Delfi, fecioarele Erehteionului nu mai au rigiditatea cunoscută, ele dau impresia de mișcare, sprijinite pe cîte un picior, par însuflețite, în eleganța cu care poartă pe creștet friza și cornișa sanctuarului. Faldurile veșmintelor, sub care citești vibrațiile corpului tînăr, sugerează canelurile coloanelor pe care le reprezintă.

Înălțat în partea cea mai denivelată a colinei și în funcție de condițiile terenului, Erehteionul a fost construit (de Filoctet sau de Mnesicles) într-un spirit nou, care ar fi putut contraria contemporanii, dacă această bijuterie unică nu beneficia de atributele perfecțiunii. Interiorul Erehteionului cuprinde două despărțăminte care nu comunică între ele. În partea de Est este sanctuarul consacrat zeiței Atena, iar în partea opusă se află două capele — una atribuită lui Poseidon și Erehteu, cealaltă închinată lui Hefaistos și eroului Butes. Despre Erehteu știm că a fost unul din regii Atenei care, în războiul purtat împotriva orașului Eleusis, l-a ucis pe Eumolpos, fiul lui Poseidon și al Chionei, răpitoarea fiică a lui Dedal. Răzbunarea zeului mării n-a întîrziat, Erehteu fiind trăznit chiar pe locul unde avea să fie înălțat acest sanctuar. Aventurosul erou Butes era unul din fiii vîntului de miazănoapte, numit Borea.

Dincolo de funcțiile sale sacre, Erehteionul era și cel mai potrivit loc pentru adăpostirea fecioarelor selectate să brodeze vălul zeiței Atena, pentru anualele sărbări Panatenee.

Vizitatorul se îndreaptă apoi prin aglomerările de fragmente de marmură ciopîlită, — dispuse cu o anumită neglijență savantă, pentru atmosferă — spre Muzeul Acropolei, o construcție de beton, într-o latură a colinei, oarecum ascunsă privirilor fascinate de nemuritoarele monumente ale arhitecturii antice.

Se știe că cele mai multe opere de artă de pe Acropole se află la British Museum, la Louvre sau în alte mari muzee ale lumii. Cu toate acestea, Muzeul Acropolei cuprinde un mare număr de lucrări (unele sînt cópii) care oferă sugestii revelatoare despre uriașul tezaur de artă de-acum două milenii și jumătate.

Uluiți de filmul care se derulează sub ochii noștri, de la scenele care împodobeau frizele Partenonului, pînă la nenumăratele imagini de pe amforele pictate, ne lăsăm pradă pură extazului. Oameni și zei, scene mitologice și întîmplări cotidiene : statui, reliefuri, plăci votive, fragmente, nenumărate fragmente — brațe în mișcare, torsuri —, toate adunate cu pietate și așezate-n lumina lor nemuritoare. **Călărețul scit,** lucrare din 520 î. e. n., numită astfel după îmbrăcămintea cavalerului, **Moscoforul** purtînd pe după git, cu un ciudat surîs, un vițel (poate hărăzit sacrificiului). Apoi o prodigioasă colecție de **kore,** tinere femei cu chip grațios, exprimînd o mare gamă de atitudini și sentimente, îmbrăcate în veșminte luxuriante.

Un capitol emoționant al muzeului îl constituie, fără îndoială, ceramica. Între exponatele găsite în Sanctuarul nimfelor, ce se afla în partea de sud a Colinei. Amforele, de o cuceritoare varietate a formelor, înalte și grațioase, ori opulente, ca și celelalte felurite vase de lut, sînt bogat decorate cu scene reprezentînd figuri de bărbați și femei, animale, păsări și flori. Pe un capac de vas — un admirabil episod al luptei oamenilor cu fiarele ; pe o bomboniera — un bărbat cu aripi îngenunchind înaintea a două femei, în timp ce un al doilea, la fel de înaripat, primește un fruct întins de o tînără fată, iar în timp ce ele sînt elegant înveșmîntate, ei sînt numai cu mijloace de zbor ; pe o farfurioară — doi înțelepți în haine înstelate conversează cu detașare, sub privirea astrelor.

Dar **Băiatul din Critios,** operă a lui Miron, autorul celebrului **Discobol ?** Dar capul lui Alexandru cel Mare, executat, se pare, de Leochares ? Dar acel **Cap de copil** al lui Fidias ? Nu avem intenția de a face o prezentare a Muzeului Acropolei, ci numai de a mărturisi o emoție adîncă în fața unui timp și a unei arte care ne vor uimi totdeauna.

Afară, din nou larma grupurilor de turiști, dar și mulți solitari, întîrziind, nemișcați, în fața marilor sanctuare, tineri îndrăgostiți, ori bătrîni cocîrjiți de poverile anilor. Mi s-a părut că oamenii, privind miracolul antic, deveneau, pentru o clipă sau pentru totdeauna, mai frumoși și, poate, mai înțelepți și mai buni.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 30 (644) ● 24 iulie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

ANI EROICI

Timpul istoric pe care îl trăim este marcat de spiritul creator al celui de al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român, Congres care va rămîne pentru totdeauna în viața patriei unul din cele mai luminoase repere. Acest congres a marcat un salt calitativ în viața comuniștilor români, în istoria țării, în întreaga activitate pe care o desfășoară poporul nostru sub soarele socialismului. Înainte de toate, perioada ultimului deceniu și jumătate a dat expresie maximă valorilor fundamentale pe care se întemeiază viața unei națiuni : muncă, adevăr, independență, demnitate — toate puse sub semnul progresului și, în același timp al prețuirii tradițiilor. Congresul al IX-lea al partidului nostru a marcat momentul deplinei maturități ideologice și de acțiune a comuniștilor români în istoria patriei și a lumii contemporane. Așa se explică faptul că România socialistă a devenit ea însăși față de propria-i istorie, și a devenit, în același timp, o prezență activă în lumea contemporană.

Nu numai producția de bunuri materiale a României a sporit, nu numai peisajul ei economic s-a schimbat, nu numai cantitatea materială și-a deschis șansele în acest timp, dar în acești 15 ani România a devenit ea însăși, proiectîndu-și identitatea clară într-o epocă profund dinamică și extrem de diversă. Datele statistice, atît de uimitoare, ne dau conștiința unor mari realizări, cu adevărat fără precedent. Ne dau și conștiința faptului că realizările acestea sînt un rod al vieții noastre concrete, de zi cu zi. Dar dincolo de ceea ce poate fi cuprins în date obiective și în statistici se simte o altă realitate, cea sufletească, încît se poate spune, cu toată delicatețea și cuviința, că în acești ultimi 15 ani am învățat să iubim mai mult. Să ne iubim patria mai mult. Astfel că am putea vorbi de un progres al sentimentelor, al afectivității, al afectivității noastre naționale, într-o epocă istorică în care lumea pare că își sporește luciditatea și își împuținează căldura inimii.

Această învățătură a iubirii de patrie am învățat-o de la conducătorul patriei noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, unul dintre conducătorii cei mai lucizi ai lumii contemporane, unul dintre cei mai înflăcărați patrioți ai neamului nostru.

A cîntări destinul unei țări ca România în conjunctura complexă a lumii contemporane, de pe pozițiile comunismului creator, înseamnă a participa la istoria lumii prin propria-ți istorie vie și concretă. Tocmai acest fapt esențial aureolează perioada istorică pe care o trăim și care a propulsat România pe coordonatele marilor înfăptuiri ale progresului lumii întemeiat pe eforturile fiecărui popor.

Marile obiective formulate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, cu întreaga lor grandoare, se întemeiază pe datele înnoitoare marcate de Congresul al IX-lea, care au deschis zările largi ale vieții noastre naționale, în lumina progresului material și spiritual. Astfel se explică faptul succeselor noastre și al marilor realizări care dau măreție eroică timpului istoric pe care îl trăim și-n măreția căruia ne înscriem, fiecare, viața.

Totodată, sîntem conștienți că realizările actuale, de zi cu zi, se hrănesc și din aspirațiile trecutului românesc, din aspirațiile și idealurile înaintașilor noștri, înfăptuite prin revoluția socialistă, materializate prin efortul creator fără precedent dezvoltat în viața națiunii noastre sub conducerea Partidului Comunist Român — centrul vital al existenței noastre. Atît la Congresul al IX-lea, cît și la congresele ulterioare, fundamentarea teoretică și practică a acțiunii noastre s-a sprijinit în cea mai mare măsură pe gîndirea și spiritul patriotic fără egal al tovarășului Nicolae Ceaușescu, fiu nemuritor al poporului român.

În perspectiva viitorului, realizările măreț de pînă acum sporesc în conștiința noastră idealul comunist al poporului nostru, voința unor și mai mari înfăptuiri.

V. RANGA

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU,

secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România

MULT STIMATE ȘI IUBITE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU

În aceste zile în care întregul popor sărbătorește împlinirea a 15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R., scriitorii români, maghiari, germani și de alte naționalități din țara noastră aduc un înflăcărat omagiu partidului, cducerii sale, dumneavoastră personal, întîiul ctitor al României de azi și de mîine. Din Raportul pe care l-ați prezentat atunci marelui forum al comuniștilor, prin spiritul înnoitor al dezbaterilor, prin hotărîrile adoptate, Congresul al IX-lea s-a constituit ca un eveniment de uriașă însemnătate marcînd începutul unei ere noi în istoria României contemporane. Cifrele înscrise în Directivele Congresului, în care se prevedea o creștere nemaiîntîlnită a potențialului economic al țării, vădesc o gîndire cutezătoare întemeiată pe cunoașterea adîncă a legilor dezvoltării societății precum și pe încrederea nestrămutată în forța creatoare, pe multiple planuri, a poporului nostru. Această gîndire și această încredere caracterizează partidul, vă caracterizează pe dumneavoastră, conducător călit din tinerețe în viltoarea marilor bătălii de clasă, exemplu însuflețitor de curaj, demnitate și intransigență revoluționară. Aceste remarcabile însușiri ce au determinat pe delegații la Congresul al IX-lea să vă aleagă în înalta funcție de secretar general al Partidului Comunist Român ca o garanție sigură a mersului nostru înainte. Anul 1965 a rămas în conștiința poporului și ca un an al proclamării Republicii Socialiste România prin votul unanim al Marii Adunări Naționale. Era aceasta o consacrare a triumfului definitiv al socialismului pe pămîntul românesc, triumf care a îngăduit ca în august 1969 Congresul al X-lea să fundamenteze, cu contribuția dumneavoastră decisivă, un obiectiv de o mare forță mobilizatoare, edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate. Reafirmat la conferințele naționale și la congresele care au urmat, culminînd cu Congresul al XII-lea din noiembrie 1979, acest obiectiv dinamizează și amplifică energia făuritorilor de bunuri materiale și spirituale în a căror memorie sînt mereu vii cuvintele rostite de dumneavoastră de la tribuna Congresului al IX-lea : „Nici o generație nu a avut fericirea de a fi părtașă la asemenea grandioase transformări sociale, de a vedea atît de limpede și de apropiat viitorul strălucit al țării". Însuflețiți de aceste realizări și perspective, slujitorii condeiului s-au străduit ca în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea literatura să-și îndeplinească mai eficient vocația de modelator al conștiințelor cu mijloacele sale specifice. Bucurîndu-ne de grija și prețuirea cu care sînt cinstite de către partid și de dumneavoastră personal străduințiile pe tărîmul creației, vom face totul pentru ca în fiecare pagină să vibreze mai puternic gîndurile și simțămintele celor pentru care scriem. În acest efort statornic vom fi călăuziți de indicațiile dumneavoastră, de chemarea fierbinte pe care ne-ați adresat-o de a oglindi mai cuprinzător lupta partidului, a clasei muncitoare pentru refacerea revoluționară a societății românești.

Exprimîndu-ne adeziunea profundă față de schimbările hotărîtoare pentru întregul destin al patriei, inițiate de Congresul al IX-lea și aflate în plin proces de realizare pe trepte tot mai înalte, vă asigurăm, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, că vom îndeplini cu același devotament lucid îndatoririle ce ne revin, pentru a răspunde nobilelor comandamente ale acestor vremuri istorice cărora avem bucuria să le fim contemporani.

CONSILIUL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

BUCURIA SCRISULUI

O mare bucurie, o înălțuitoare încîntare ne cuprinde citind cărțile lui Romulus Fabian. O impresie copleșitoare de prospețime ni se strecoară în suflet : lumea, abia născută, își desvăluie tainele, oferindu-se **așa cum este ea** privirilor noastre uimite. Mulți scriitori ambițioși ar putea să-l invidieze pe atît de modestul prozator bănățean : el știe ceea ce alții, fără talent sau cu mai puțin talent, nu vor afla niciodată. Paginile cărților sale, chiar dacă uneori slova e stîngace, nu se îngreunează niciodată cu plumbul literei moarte, pentru că ceea ce știe el e poate cel mai prețios lucru pe care trebuie să-l cunoască un prozator : el știe să sufle o dată asupra lumii pe care o așterne pe hîrtie— și minunea minunilor — și nu este arta în general, literatura, un astfel de uluitor miracol ! — de neastîmpărul, de mișcarea vieții. Ființele din cărțile sale încep să respire, să se bucure și să sufere, să iubească sau să urască. Satul bănățean de odinioară se desprinde din apele moarte ale uitării, îi auzim nerostita-i forfotă : uliițele se populează cu ființe pe care, iată, le recunoaștem, sînt chiar bunicii și străbunicii noștri, moșii și strămoșii ale căror chipuri uitate sînt smulse din bezna neființei. Spuneam odată, scriind despre una din cărțile lui Romulus Fabian, că romanele sale se constituie pagină cu pagină din întîmplări obișnuite (dar cît de greu e să observi și să notezi acest obișnuit !), din cuvinte uzuale, din situații aparent banale, care toate împreună reușesc să ne comunice un acut sentiment al vieții la un nivel nu de puține ori impresionant. În cea dintîi carte a sa este o lume a copilăriei, proaspătă ca o dimineață de primăvară după ploaie, o lume mirosind a pămînt reavăn, o lume debordînd, ca să spunem așa, de realitate (autorul avînd un acut sentiment al detaliului, cărțile sale fiind pline de obiecte), dar în același timp miraculoasă, o mulțime de întîmplări venind din lumea eresurilor, a credințelor populare. Întîmplări la granițele fantasticului care sînt cenzurate însă de zîmbetul amuzat al țăranului bănățean, mult prea cu picioarele pe pămînt, prea „realist" ca să creadă într-adevăr în născociri, dar în același timp bucuros să născocească de îndată ce i se ivește prilejul. Iată-l pe Ion Bălu care a murit, dar care după ce femeile îl spală se întoarce în lumea celor vii pentru că, ne spune el, altuia îi era dat să moară, unuia care stă la numărul 175, producîndu-se o greșală în protocolul ceresc.

În cea de a doua carte, **Eu și ai mei** — care se continuă cu cea pe care o prezentăm cititorilor acum — Romulus Fabian desfășoară mai departe Saga satului bănățean, conducîndu-și eroul, pe Romolos, pînă în pragul adolescenței. Hălăduind prin sat cu flăcăii ceva mai mari decît el, tînărul trece prin tot felul de întîmplări, pe jumătate comice, pe jumătate duioase, nefiind ignorate nici neliniștile de sorginte erotică. Iată însă că în lumea paradisiacă a copilăriei pătrunde cu o teribilă forță istoria — un frate dezertează, amintindu-ne de tragicul erou al lui Liviu Rebreanu — neputînd să suporte haina militară străină — haosul și degringolada de la sfîrșitul acestuia, dar și clipele de neuitat, de adevărată sărbătoare, prilejuite de actul reîntregirii țării, a Uniunii de la 1918. Toate acestea ne sînt descrise **așa cum au fost ele,** adică așa cum le-a văzut băiatul de paisprezece ani de la țară, fără să adauge comentariul său sau înțelegerea omului matur. Istoria pătrunde în acest fel în viața de fiecare zi a oamenilor, forțînd și bruscînd curgerea lină a evenimentelor.

În ultima sa carte, **Banii, banii** (titlul pornește, desigur, de la o foarte frumoasă doină bănățeană : „Banii se fac la pădure / Din topor și din secure / Vai săracu poenaru / Da mai greu își face banu"...) — îl găsim pe Romulus Fabian despărțindu-se de lumea mirifică a copilăriei, satul, atît de drag și care părea a fi apărat (cel puțin așa i se părea copilului, romancierul împrumutînd optica acestuia) de convulsiunile social-politice sau de cele ale istoriei — în contact într-un mod brutal cu „lumea". Cum e și firesc, culorile se schimbă, lumina cea paradisiacă dispare, o umbră din ce în ce mai amenințătoare se lasă deasupra satului. Romulus Fabian reușește să scrie un roman social de o mare stringență. Disperarea țăranului bănățean exploatat de băncile „de împrumut", care își bat joc de el și îl înșeală în fel și chip ne este relatată cu o lucidă pătrundere. Disperarea și revolta se află însă într-o strînsă legătură, condiționîndu-se reciproc. Să dăm doar un exemplu : să ne amintim deci, de țăranul care își aruncă grîul — pe care n-a putut să-l vîndă din pricina inflației (haosul economic fiind exact intuit de autor) în apele învolburate ale Timișului, un revoltat fără îndoială cuprins de o aprigă mînie, dar și un disperat ajuns la capătul răbdării. Cît de bine este prinsă psihologia țăranului în acest tragic gest de neputință, de disperare, de autopedepsire și de revoltă ! Depistînd racilele sociale ale epocii, Romulus Fabian evită perspectiva liniară. Lumea nu-i văzută doar în alb și negru, iar stridențele sînt deasemenea evitate, discreția fiind, după părerea noastră, o permanență a scrisului prozatorului bănățean.

Dacă se poate vorbi despre un talent „nativ", scrisul lui Romulus Fabian îl ilustrează cu prisosință. Intuițiile prozatorului nu dau niciodată greș, de unde și acel sentiment de autenticitate care se desprinde din cărțile sale. O conștiință estetică mai înaltă l-ar fi condus pe acest scriitor atît de talentat la izbînzi la care în splendida, impresionanta sa modestie, nici n-a îndrăsnit probabil să viseze. Romulus Fabian rămîne însă un predecesor, un prozator care ne-a dat prima monografie artistică a satului bănățean de altădată, un autor „provincial", desigur, dar al cărui scris înseamnă mult, dacă ne gîndim că el vine dintr-o regiune care uimitor de tîrziu a înțeles că are și ea ceva de spus în contextul larg al unei literaturi ajunsă de multă vreme la anii maturității.

Sorin TITEL

cronica literară

Ion Ianoşi

Secolul nostru cel de toate zilele

Ed. Cartea Românească, 1980

„Îndrăgesc simetriile, m-am decis să scriu cartea de faţă cînd am împlinit cincizeci de ani". Cu această frază îşi începe Ion Ianoşi mărturisirea din volumul SECOLUL NOSTRU CEL DE TOATE ZILELE, un tip de autobiografie, probabil un reflex şi o necesitate generaţiei sale, un exerciţiu de intenţie ca un auto-proces de intenţie, rămas o obişnuinţă nostalgică şi mereu justificatoare. Titlul, recursul la metodă, pentru că este vorba în primul rînd de un teoretician şi de abia apoi de un practician, oferă soluţia interpretărilor, fiind vorba de o biografie pretext al descrierii unei epoci şi a unor oameni de cultură, politici, dintr-o anume perioadă. Cartea este scrisă de un estetician, comentariile teoretizante sînt însă mereu străbătute de filonul liric al mărturisirilor specific literare, cu nostalgii şi reveniri, cu concesii proprii stilului, confesiunile fiind sau ordonate cu intenţie aproape didactică, sau reluate cu o aparentă nonşalanţă a dezvăluirii totale, căutînd o comunicare frustă să implice o atitudine din partea cititorului.

Ceea ce se simte în mod constant ca fiind linia de la care este propulsat textul înspre înţelegerea cititorului, devine liantul mărturisirii, şi anume o continuă nevoie de justificare în faţa istoriei şi a contemporanilor, o neobosită reconsiderare a unor criterii, într-o perspectivă consecventă sie însăşi, ca o redundanţă (nu în sens estetic ci literal) atitudine morală şi profesională. În virtutea acestei perspective sînt desenate portretele unor cunoscuţi scriitori şi teoreticieni ai literaturii, ca Paul Georgescu, Radu Cosaşu, Emil Petrovici, Gaál Gábor, Szabédi László, Tudor Bugnariu, Marin Preda, Alexandru Ivasiuc, sînt comentate operele lui D. D. Roşca, Z. Stancu, T. Mann, Dostoievski, Marx, comentarii care în cuprinsul acestei biografii nu sînt şi nu se vor exegeze sau teoretizări ci doar nişte motivaţii intelectuale. Nici o clipă autorul nu se dezice de profesionalismul său, acesta constituind mai mult decît un mod de înţelegere şi abordare, fiind singurul mod de comunicare integrală potrivit temperamentului său spiritual. Ion Ianoşi rămîne consecvent cu natura sa de teoretician şi acest lucru conferă volumului său o valoare aparte.

Apartenenţa la o generaţie trecută printr-o perioadă grea de nesiguranţă şi abuzuri, îl reţine într-o continuă şi necesară comunicare cu contemporanii săi şi în acelaşi timp îi reactualizează nişte principii în judecarea generaţiei de azi ; se perpetuează nişte convingeri în virtutea emotivităţii încărcate pe care o provoacă nostalgia, dar fără rigiditate, ci dimpotrivă cu o disponibilitate mărită a intelectului mereu implicat în prezent. Se simte convingerea unei generaţii care a supravieţuit tulburărilor istorice datorită mai ales entuziasmului specific începuturilor.

Viaţa fiind mai presus de literatură, confesiunile lui Ion Ianoşi despre diferitele evenimente şi personaje care i-au determinat evoluţia, se pot constitui în sine ca noduri epice caracteristice şi revelatoare. Ele pot naşte romane, în acest volum rămînînd ilustraţiile unei traiectorii determinate istoric şi social de o anumită epocă. Aceste ilustraţii sînt momente de literaturizare neostentativă, firească, aducînd, în acelaşi timp, relaxarea necesară lecturii, pigmentarea textului cu o anecdotică aproape de clişeu, nu atît ca şi conţinut, cît ca structură. Sînt de fapt pretextul binevenit al volumului şi se constituie ca atare într-o biografie destul de amănunţită. Bunicul, părinţii, prietenii din studenţie, soţia, prietenii şi colaboratorii de mai tîrziu, fiica şi în cele din urmă nepotul autorului sînt personaje şi nu evocări, literatură implicită şi nu comentariu critic, căutare complice şi nu expunere obiectivă. Prin intermediul lor Ion Ianoşi se apropie de cititor fără afectare, statutul lor de prezenţi, implicaţi în povestire, conferă căldură textului, îi dă o notă de oralitate acolo unde simplitatea epică îi transformă în tipuri sau prototipuri.

Nevoia de justificare despre care vorbeam duce la un uşor didacticism cu pilde, la o moralistică plină de tact, se simte că volumul se adresează generaţiilor de azi, aruncînd o punte între ani şi perioade istoric diferite în numele unui principiu pe care Ion Ianoşi îl hrăneşte prin estetica pe care o profesează – „Orice viaţă îşi este sieşi temei şi criteriu ; pentru şi între oameni ea mai este însă şi plină de semnificaţii. Un „semn cu sens", iată ce ne este viaţa, „aproape operă" în fiecare caz aparte. Regîndită, aşa şi trebuie să se păstreze".

Ioana RAUSCHAN

Francisc Păcurariu

Omul bîntuit de cuvinte

Ed. Dacia, 1980

La patru decenii de la debut, Francisc Păcurariu publică o culegere de poeme alcătuită cu suficientă „largheţe" pentru a marca specificul fiecărei etape a „evoluţiei" sale lirice, în acelaşi timp punînd în contribuţie criterii îndestul de severe pentru a nu reţine decît textele într-adevăr importante din volumele şi grupajele excerptate, începînd cu juvenilul – prin circumstanţă biografică, mai mult – volum **Psalmii neliniştii** (1940) şi încheind cu meditaţiile mişcate de un nu ştiu ce suflu halucinatoriu din ciclul inedit care închide cartea, **Înfăţişările necunoscutului** (1978–1979).

Omul bîntuit de cuvinte, cum foarte semnificativ îşi intitulează Francisc Păcurariu recenta culegere de autor **(versuri alese, 1940–1980),** relevă un destin poetic legat, cel puţin în primele manifestări, de istoria imediată, un destin poetic abstras, apoi, şi nu în mod singular, înregistrărilor istoriei – de data aceasta – literare. Între volumul de debut şi momentul apariţiei celui următor Francisc Păcurariu a lăsat să treacă mai bine de un sfert de veac, răstimp în care liricul părea să fi cedat pasul definitiv romancierului, eseistului şi istoricului literar specializat în literatura latino-americană. Ca şi pentru mulţi dintre reprezentanţii generaţiei războiului, interimatul (aci) studios nu rămîne fără urmări în planul creaţiei poetice : toate volumele de versuri apărute în deceniile şapte şi opt recuperează, editorial, poeme din etape de creaţie mai vechi. Cum este şi firesc, în **Ochean simplu** (1972), **Răzvrătirea desenatorului de cercuri** (1974) şi **Solstiţiu de iarnă** (1977) poetul nu se înfăţişează în straie de lucru, timpul scurs pînă la publicarea poemelor lăsînd loc destul pentru cuvenite clarificări, pentru a elimina, dacă vor fi fost scrise, versurile de valoare incertă, preasupuse clipei.

Ceea ce frapează încă în **Psalmii neliniştii** după cum şi într-o mare parte din ciclurile care se succed pînă la **Oceanul dintr-o lacrimă,** unde bucolica – o lirică a anotimpurilor şi a roadelor, ce prelungeşte o încetăţenită, în spaţiul transilvan, speţă vergiliană, clasică a poeziei – interferează cu elegii încărcate de un apăsat sunet sibilin este o consecventă propensiune spre categorial, în fapt o veritabilă obsesie a marilor simboluri ale existenţei. Cu un timbru energic ori tincturate de melancolie, poemele de început ale lui Francisc Păcurariu relevă un imagist de descendenţă romantică, avînd privirea înălţată către astrele perene, figurînd mari procese ale materiei, germinaţii şi expansiuni într-un cosmos şi un timp al originilor : „Toate fluviile nopţii au pornit / prin neliniştea noastră şi trec către zori / ca spre-o deltă de pace. Puhoaiele lor / duc stelele-nfrînte spre ţărmul fragil / undencepe uitarea. De vegheri străvezii / ne plecăm peste-oglinzile nopţii cerşind un răspuns / despre zarea de neguri ce-mprejmuie viaţa / pulsînd ca o mare ce coace-n adîncuri / ciudate explozii de lumi scufundate, de goluri / căscate spre iad. De departe ghicim / ostroave de pară şi de năluciri străjuind pragul firii, / planînd în inform şi mişcare pădurea de cifre / ce-ascunde-n adînc trăinicia. Dar de ochi se lovesc / aripi negre ce par zămislite de zbaterea mării, / răsucindu-şi coşmaru-n pupilele pline / de ploaia demenţă a nopţii" **(Ploaie).**

Că în toate acestea nu se relevă doar un comportament cultural, o simplă acordare livrescă a versului, ci este vorba de o desfăşurare mai profundă a structurii intime – de o marcată stabilitate, altminteri – a lirismului lui Francisc Păcurariu, o dovedesc poemele din volumele recente. Fapt imediat sesizabil, virsta maturâ a poeziei lui Francisc Păcurariu nu va aduce o schimbare radicală a registrului conceptual. Se adaugă, desigur, decoruri noi – o recuzită preferenţial clasicistă, însă şi în poemele din **Răzvrătirea desenatorului de cercuri, Solstiţiul de iarnă** şi din grupajul inedit **Înfăţişările necunoscutului** este vorba de timp şi vremelnicie, procese cosmice şi spaţii enigmatice, despre „simburii vechi ai vieţii" şi „miezul dens al lucrurilor", despre moarte şi existenţă : „În viaţa ne-ntreruptă se-nchide cercul orb / Şi-n nopţi secrete fluvii se varsă în neştire / cînd clipele-s bulboane înnebunite : sorb / din bulb o zare şi-un fir de nesfîrşire..." **(Cercul orb).**

Lucian ALEXIU

---

marginalii

Colocvii de critică

Pentru cine a cunoscut-o tîrziu şi nu chiar cu tragere de inimă, viaţa literară rămîne în bună parte un spectacol văzut din întunericul sălii – de multe ori neînţeles, cîteodată sordid ori derizoriu şi cîteodată, totuşi, atrăgător. Este, de exemplu, cazul colocviilor anuale de critică de la Sibiu. Sînt reunite acolo cele necesare unui spectacol bun. Există, mai întîi, ca la orice festival de vară, un cadru pitoresc, impregnat de istorie, de trecut şi de amintiri. Sînt munţii în depărtare, străzile vechi, Bruckenthalul, palatul „Astrei", umbra poetului pe strada Fingerling. Şi este, mereu actuală, de critică mai ales, lecţia „Cercului literar". Există, apoi, propriul început de tradiţie. Ajuns la a patra reuniune, colocviul este alert ca un spectacol bine rodat care încă nu s-a fixat într-un tipar definitiv.

Spectacolul are un regizor – pe Mircea Tomuş. Cu un aer înşelător molatec, retras uneori în penumbră, rostind uneori la rampă, vorbe în doi peri, amabil tăioase, el controlează cu mare energie tot angrenajul, fie prin asistenţi, fie – dar parcă în treacăt – personal. Îl înconjoară echipa sibienilor care, şi ei, participă la montarea piesei şi sînt totodată actori. Ion Mircea, subţire, discret, prietenos, învelit în tăcerea poetului, pe care Mircea Ivănescu şi-o desface cu o unealtă sigură de dialectician. Criticii, apoi, cei de la „Transilvania", temeinici, cumpătaţi, dînd unitate, ca un liant necesar, ansamblului format în majoritate de actori veniţi din alte părţi. Acestora li se îngăduie rolul dorit. Unii citesc şi vorbesc, alţii doar citesc sau doar vorbesc, cîte unii doar prînzesc, iar cîţiva sînt prezenţi numai pe afiş.

Tonul discuţiilor îi imprimă spiritul rector, coborît într-un critic de seamă. Anul trecut şi – cum am aflat – înainte, tonul a fost aprig, colorat, exuberant, jovial, ironic – ca Romul Munteanu. Anul acesta, tot aprig, însă şi stăpînit, întors către sine, cordial în fermitate – ca Mircea Zaciu.

Mai există la Sibiu ceva fără care tot restul ar fi de prisos ; o dramă. Pe un scenariu fixat numai în liniile lui generale, reizbucneşte an de an vechea ceartă dintre „antici" şi „moderni". Cei dintîi, aşezaţi confortabil în adevăruri de mult verificate, cu capetele sprijinite pe propriile lor volume, sînt iritaţi de „nesăbuinţa" unora care, în dorinţa lor de a face altceva, se grăbesc să predea cetatea teoreticienilor – cuceritori austeri şi aroganţi. Cît despre ceilalţi, puterea lor stă în aceea că pentru ei totul abia începe, totul rămîne de făcut şi totul... pare posibil. Iar între tabere, hamletieni, foştii franctirori pe cale să se cumînţească, încă nepătrunşi în statele majore, legănîndu-se melancolic între o tinereţe tîrzie şi mintea cea de pe urmă.

Anul acesta n-a lipsit un grăunte de sare suplimentar : ei, foarte tinerii, cu jargonul lor, cu intransigenţa, cu aerul lor stratosferic, tocmai ei îşi puseseră o problemă despre care ai fi crezut că ar trebui să-i preocupe pe „bătrînii" speriaţi de excesele literaturii de ultimă oră. Anume, îşi puseseră problema unei pedagogii a lecturii. A-l învăţa pe adolescent să citească literatură. Falsă problemă ? Lectura vine de la sine, rîndurile cititorilor se primenesc printr-un proces natural ? Cu vechea, larga, conţinutista expunere şcolară, cu numărul actual de ore de literatură formăm oare cititori pentru Nichita Stănescu, ori pentru **Absalom, Absalom** ! Fi-va, deci, şi această iniţiativă a celor mai tineri tot numai o probă de teribilism ? Dacă nu-i aşa, dacă îngrijorarea lor merită discutată, este un argument mai mult pentru întîlniri ca acelea de la Sibiu.

Livius CIOCÂRLIE

---

viaţa asociaţiei

ŞANTIER LITERAR

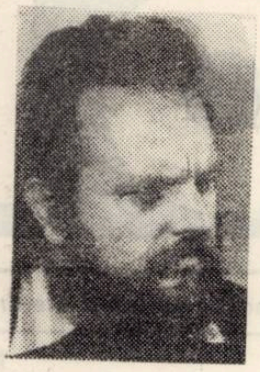

IOAN I. IANCU

– Sînteţi deja un cunoscut autor de romane „de acţiune". V-au apărut...

– ...„Acţiunea BANANA", „Procurorul face recurs", „Varianta PALMIER", „Norai şi stele" (în colaborare cu M. Schellbach). Predată, „Vagonul cu portocale" şi în şantier „Felis Margarita". Iar în curs de apariţie, „Culoarea visului".

– Care e raportul realitate-ficţiune în aceste cărţi ?

– Mă bazez pe cazuri reale, din munca organelor de stat, atît a procuraturii cît şi a miliţiei. Urmăresc felul în care cei ce au făcut erori în viaţă îşi pot reface existenţa, în ambianţa locului de muncă.

– Aşadar, e vorba de scrieri cu caracter moralizator. Vorbiţi-mi despre „Culoarea visului".

– Semnificaţia titlului : între spectrul detenţiei şi lupta pentru purificare morală, pentru o viaţă demnă, iubire, realizarea unor ţeluri omeneşti. Acţiunea se petrece în judeţele Timiş, Satu-Mare, Constanţa. Personajele se cunosc reciproc din perioada ispăşirii pedepsei ; unele încearcă o cale a cinstei, altele cad în recidivă, se ajunge la crimă, printre altele. Iar acele personaje care reprezintă organele de stat sînt, de fapt, aceleaşi în toate cărţile mele.

– Asta se poate numi o tehnică a serialului. Pe de altă parte, probabil că aici îşi face loc şi o importantă doză de ficţiune.

– Şi da şi nu. Evident, acest tip de personaje îşi au individualitatea lor, multe din trăsăturile caracterologice aparţin însă realităţii, ceea ce nu înseamnă că nu am încercat să fac din ele eroi de roman.

– Ce părere aveţi, realitatea depăşeşte fantezia ?

– Incredibil, chiar. Am întîlnit subiecte care ar putea fi considerate fantastice. Cred că a trecut timpul cînd se putea scrie, în acest domeniu, doar de dragul scrisului, fără acoperire în real. Trebuie să facem în aşa fel încît **cazurile** să dea de gîndit, să mişte opinii, conştiinţe. Dacă accidentele de circulaţie se produc din pricina pietonilor mai ales, majoritatea infracţiunilor se datoresc insuficientei cunoaşteri a legilor, a urmărilor pe care le generează încălcarea lor. Opinia publică e insuficient interesată de aspectele acestor încălcări, nu ia atitudine, trece pe lîngă ele, nu intervine prompt în fazele în care e încă posibil ca infractorii să nu fie deferiţi justiţiei. Există o mare doză de credulitate faţă de cei ce nu sînt preocupaţi decît de realizări de moment, vizînd un trai bun, fără muncă.

– Vorbind de receptivitatea socială, aţi fost pus faţă în faţă cu opiniile cititorilor ?

– Adesea. Ei mi-au sugerat că ar fi bine ca faptele acestea să fie cunoscute din timp, putîndu-se astfel evita multe neajunsuri, consecinţe...

– Faceţi un lucru pe care presa îl poate realiza doar într-o mică măsură. Dar, vă rog, continuaţi.

– ...Am avut şi întîlniri cu personaje ale cărţilor mele. M-a interesat evoluţia lor ulterioară, nu neapărat pentru o nouă carte ; e vorba de o curiozitate profesională, să vezi dacă tot ce ai intuit s-a şi întîmplat. Lucrul acesta îl fac, dealtfel, şi organele de stat care s-au ocupat de caz, chiar dacă nu numai din obligaţia lor profesională, ci din dorinţa de a mai da un sfat, mai ales celor tineri.

– Situaţia literaturii de acţiune.

– Nu i se dă suficientă atenţie. E considerată minoră, probabil tocmai din cauză că la începuturi această specie se baza pe ficţiune. Concepţia multora a rămas la un anume nivel : acţiunea să fie bine scrisă, să ofere deconectare, un stil abil. Ori acest fel de literatură poate să cîştige în greutate azi, cînd pe lîngă o scriitură frumoasă putem să aducem şi un serviciu real oamenilor, în special tineretului.

– Un serviciu real, inspiraţie din realitate ; revenirea acestui cuvînt nu mi se pare întîmplătoare, într-o epocă îndrăgostită, probabil mai mult ca oricînd, de real, de strictul autentic. Şi paginile dumneavoastră au împrumutat acestui strict autentic o notă aparte, o redare artistică de bun augur.

Convorbire consemnată de
Lucian BURERIU

M. I. C. M.

Intreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic - Bucureşti

Un obiectiv de importanţă majoră: noul mecanism economico-financiar

Realizările economico-financiare ale oricărei întreprinderi sînt în relaţie direct proporţională cu preocuparea şi răspunderea cu care a fost introdus şi aplicat noul mecanism economico-financiar.

Practica a dovedit, în răstimpul care a trecut de la introducerea noului mecanism economico-financiar, că această evoluată orientare economică înseamnă, mai presus de orice, răspundere pentru realizarea producţiei fizice, creşterea producţiei nete, a rentabilităţii şi beneficiilor şi că numai prin acţiunea stăruitoare şi responsabilă a fiecărui colectiv, în spiritul acestor exigenţe, numai prin funcţionarea riguroasă a fiecăruia dintre elementele sale, numai prin folosirea cu pricepere şi iniţiativă a pîrghiilor economico-financiare, rezultatele fiecărei unităţi, ca şi pe ansamblul economiei, pot fi cele scontate.

O primă concluzie: noul mecanism economico-financiar stimulează şi mobilizează colectivele din unităţile economice în exercitarea cu răspundere şi eficienţă maximă a atributelor autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economico-financiare, pentru gospodărirea cu chibzuinţă a resurselor tehnice şi materiale de care dispun.

Un aspect legat de cerinţele aplicării corecte a principiilor fundamentale ale noului mecanism economico-financiar îl constituie preocuparea pentru asigurarea permanentă a capacităţii de plată, pentru valorificarea stocurilor supranormative şi disponibile şi în general pentru lichidarea imobilizărilor de orice fel şi restituirea la termen a creditelor bancare contractate.

O atare preocupare responsabilă pentru utilizarea optimă a fondurilor o manifestă cu rezultate apreciabile colectivul de economişti al Intreprinderii Mecanice de Utilaj Chimic din Bucureşti, unitate relativ nouă în peisajul industrial al capitalei.

În cazul I M U G Bucureşti este evident faptul că, preocupările pentru realizarea producţiei fizice planificate se conjugă armonios cu utilizarea completă şi oportună a mijloacelor financiare, urmărindu-se o accelerare vizibilă a vitezei de rotaţie a acestora.

Specialiştii unităţii, fără să se prevaleze de unele criterii obiective ale fenomenului de imobilizare manifestat prin existenţa temporară a unor stocuri de materiale cu micşare lentă sau fără mişcare datorate reproiectării unor produse, reducerii consumurilor specifice, a normelor de consum, îmbunătăţirii unor tehnologii, evitării rebuturilor, folosirii unor înlocuitori etc., caută soluţii îmbunătăţite pentru controlul şi supravegherea dinamicii de circulaţie a fondurilor băneşti, acţionînd cu rigoare ştiinţifică asupra factorilor care condiţionează utilizarea raţională şi eficientă a bunurilor materiale.

În metodele de muncă se observă analiza periodică a stocurilor de materiale atît din punct de vedere al satisfacerii integrale a nevoilor producţiei cît şi pentru depistarea tuturor reperelor de materiale şi piese de schimb ale căror consumuri sînt influenţate de noile orientări care vizează criteriul economicităţii.

Faptul cunoscut că, resursele economiei naţionale trebuiesc folosite judicios şi în strînsă corelaţie cu sarcinile concrete de producţie ale fiecărei unităţi, mobilizează întreg colectivul din întreprindere pentru punerea în evidenţă a bunurilor materiale fără utilizarea imediată în activitatea proprie, acţiune cu multiple semnificaţii socio-economice care urmăreşte redistribuirea excedentului acolo unde baza materială este deficitară.

În scopul reintroducerii în circuitul economic naţional a materialelor disponibilizate de către IMUG Bucureşti, redăm în cele ce urmează principalele repere aflate în stoc:

Nr. crt.	Denumire caracteristici	U/M	Cantit.	Preţ unitar	Val. totală
	A — *MOTOARE ELECTRICE*				
1.	ASI 0,37/1000—B3-2/3V—50Hz	buc.	2	780	1 560
2.	ASI 0.75/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	1 210	1 210
3.	ASI 4/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	3 260	9 780
4.	ASI 4/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	3 260	3 260
5.	ASI 17/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	6750	13 500
6.	ASI 18,5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	6 500	6 500
7.	ASI 18,5/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	4	6 650	26 600
8.	ASI 22/750 B3—2/3V—50Hz	buc	1	11 800	11 800
9.	ASI 22/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	11 800	23 600
10.	ASI 30/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	14 200	28 400
11.	MIB 2—220/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	50 000	50 000
12.	MIB 2—250/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	59 000	59 000
13.	AE—0.8/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	2 010	2 010
14.	ASA 1.1/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
15.	ASA 1.1/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
16.	ASA 3/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	4 360	4 360
17.	AE 11/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	3	9 100	27 300
18.	AE 11/1500 B5—500V—50Hz	buc.	1	6 525	6 525
19.	AE 15/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	5	9 500	47 500
20.	AE 13/1500 B5 2/3V—60Hz	buc.	1	7 150	7 150
21.	AE 30/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	16 750	33 500
22.	AE 30/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	16 750	16 750
23.	AE 40/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	16 850	33 700
24.	MS 1.8/750 B3—2/3V—50Hz—2 axe	buc.	3	2 250	6 750
25.	MS 3.2/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	4	3 870	15 480
26.	MS 3,2/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	3 625	3 625
27.	MS 5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	2 850	5 700
28.	M 2—5,5/750—B3—2/3V—50Hz	buc.	2	9 900	19 800
29.	AFI—17-1000—B3 2/3V—50Hz	buc.	5	6 000	30 000
	B—*REDUCTOARE ŞI MOTOREDUCTOARE*				
1	3H 485×71×0	buc.	4	5 180	20 720
2.	3H 485×71×1	buc.	4	5 180	20 720
3.	20A 20×4/750 V05	buc.	4	9 870	39 480
4.	21A 16×1,1/1000 V05	buc.	4	3 935	15 740
5.	2LA 20×2,2/1000 V05	buc.	8	6 300	63 000
6.	20A 20×4/1000 H01	buc.	2	8 950	17 900
7.	21A 7,1×3/1500 V05	buc.	2	4 275	8 550
8.	21A 14×2,2/1500 H05	buc.	4	4 075	16 300
9.	2LA 7,1×7,5/1500 H01	buc.	2	7 665	15 330
10.	3OA 56×2,2/1000 V05	buc.	2	9 350	18 700
11.	3MA 50×2,2/1500 V05	buc.	1	7 400	7 400
12.	3OA 45×4/1500 H01	buc.	1	9 870	9 870

Denumirea materialului	Dimensiune	Calitate	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø90	ST 42—82	Kg	344	2.470	850.60
Oţel rotund	Ø90	OL 37—2	Kg	3 000	2.510	7 530.00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—4	Kg	1 100	2,550	2 805.00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25	Kg	3 000	2,650	7 950.00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25 X	Kg	2 200	2,650	5 380.00
Oţel rotund	Ø90	C 35	Kg	873	2,700	2 357.11
Oţel rotund	Ø90	10 G 2	Kg	6 301	2,560	16 130.56
Oţel rotund	Ø95	OLC 45	Kg	5 000	2,650	13 250.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 15	Kg	5 000	2,600	13 000.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 10	Kg	929	3,160	2 986.00
Oţel rotund	Ø100	15 MOMC 12	Kg	1 300	3,730	4 849,00
Oţel rotund	Ø100	OLC 45	Kg	5 680	2,680	15 222,40

0	1	2	3	4	5	6
Oțel rotund	Ø100	C 35	Kg	1 700	2,680	4 556 00
Oțel rotund	Ø100	C 45	Kg	1 385	2 680	3 711,80
Oțel rutond	Ø100	OL 50—1k	Kg	1 224	2,630	3 219.12
Oțel rotund	Ø100	OL 52—3	Kg	3 000	2,500	7 500.12
Oțel rotund	Ø100	OL 52—3k	Kg	1 750	2,560	4 480,00
Oțel rotund	Ø105	16 MO 3	Kg	230	4,017	823.91
Oțel rotund	Ø110	OL 37—2k	Kg	2 186	2,560	5 596.16
Oțel rotunfd	Ø110	OL 60—1k	Kg	521	2,645	1 387.05
Oțel rotund	Ø110	OLC 10	Kg	518	2,560	1 326.08
Oțe rotund	Ø110	OLC 35—k	Kg	3 000	2,940	8 820.00
Oțel rotund	Ø110	OLC 45	Kg	3 000	2.560	7 680,00
Oțel rotund	Ø110	OL 52—2	Kg	3 000	2.600	7 800.00
Oțel rotund	Ø110	13 CN 35 ×	Kg	5 137	5,100	26 198.70
Oțel rotund	Ø110	15 CO8	Kg	2 000	2,720	5 440.00
Oțel rotund	Ø120	OL 52—1k	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Oțel rotund	Ø120	OLC 35	Kg	3 000	2,650	7 950.00
Oțel rotund	Ø120	C 45	Kg	2 000	2,650	5 300.00
Oțel rotund	Ø120	15 MOMC 12	Kg	1 086	3.710	4 029.00
Oțel rotund	Ø120	13 CN 30	Kg	2 000	4,010	8 020.00
Oțel rotund	Ø120	OL 52—3	Kg	2 000	2,680	5 760.00
Oțel rotund	130	OL 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oțel rotund	Ø130	OL 60—1k	Kg	570	2.620	1 493,40
Oțel rotund	Ø130	OLC 15	Kg	320	2,675	856.00
Oțel rotund	Ø130	35 HM	Kg	562	3,770	2 118,00
Oțel rotund	Ø140	C 35	Kg	10 207	2,560	26 129.92
Oțel rotund	Ø140	OL 37—3k	Kg	—908	2,730	2 478.84
Oțel rotund	Ø140	OL 52—2k	Kg	8 000	2 710	21 680.00
Oțel rotund	Ø140	15 MOMC 12	Kg	638	3.880	2 745.00
Oțel rotund	Ø140	35 MS 12	Kg	550	3.300	1 715.00
Oțel rotund	Ø140	13 CN 30	Kg	2 000	5.380	10 760.00
Oțel rotund	Ø140	OL 52—3	Kg	3 000	2,500	7 500.00
Oțel rotund	Ø140	10 G 2	Kg	1 087	2,600	2 826,00
Oțel rotund	Ø150	OLC 15	Kg	2 200	2.660	5 852.00
Oțel rotund	Ø150	C 35	Kg	4 342	2.650	11 606.82
Oțel rotund	Ø150	OL 60—1k	Kg	7 000	2,620	18 440.00
Oțel rotund	Ø150	10 G 2	Kg	10 000	2.560	25 600,00
Oțel rotund	Ø150	14 CMO 4	Kg	3 000	3,410	10 230.00
Oțel rotund	Ø150	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860,00
Oțel rotund	Ø150	OL 37—4	Kg	5 000	2,600	13 000.00
Oțel rotund	Ø150	OLC 25	Kg	4 000	2.560	10 240.00
Oțel rotund	Ø150	OLC 35	Kg	2 000	2.560	5 120.00
Oțel rotund	Ø160	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Oțe rotund	Ø160	13 CN 30	Kg	1 000	3.650	3 650.00
Oțel rotund	Ø160	18 MOCN 13	Kg	931	4.560	4 245.00
Oțel rotund	Ø160	41 MOC 11	Kg	4 136	3 575	14 886.00
Oțe rotund	Ø170	OLC 35	Kg	3 000	2 650	7 950.00
Oțel rotund	Ø170	41 CN 12	Kg	851	4 230	3 600.00
Oțel rotund	Ø180	OL 52	Kg	5 020	2 510	12 600.00
Oțel rotund	Ø180	OL 52—2	Kg	3 260	2.500	7 250.00
Oțel rotund	Ø180	OLC 35	Kg	5 000	2.640	13 200.00
Oțel rotund	Ø180	35 MS 12	Kg	1 282	3 285	4 170.00
Oțel rotund	Ø180	13 CN 30	Kg	4 000	3.600	14 400.00
Oțel rotund	Ø180	35 M 16	Kg	2 100	4.825	10 133.00
Oțel rotund	Ø180	14 CMO 4	Kg	832	3 610	3 003.00
Oțel rotund	Ø180	41 MOC 11	Kg	1 000	3.605	3 605.00
Oțel pătrat	130 × 1 300	OL 50	Kg	2 000	2,430	4 860 00
Oțel pătrat	140 × 140	41 MOC 11	Kg	2 800	4.460	12 488.00
Oțel pătrat	150 × 150	OLC 45	Kg	345	2 375	820 40
Oțel pătrat	150 × 150	38 MOC A09	Kg	400	3.650	1 460.00
Oțel pătrat	160 × 160	OLC 35	Kg	500	2 450	1 225.00
Oțel pătrat	160 × 160	33 MOC 11	Kg	1 151	3 530	4 063.00
Oțel pătrat	180 × 180	34 MOCN 15	Kg	1 147	4.650	5 333 55
Oțel pătrat	180 × 180	OLC 35	Kg	5 000	2.450	12 250 00
Oțel pătrat	180 × 180	OL 52—2k	Kg	4 000	2.420	9 680.00
Oțel pătrat	180 × 180	TT ST 35	Kg	2 937	3,952	11 068,24
Bium	200 × 200	OL 42—2k	Kg	1 000	2 410	2 410.00
Bium	200 × 200	OL 70—1k	Kg	1 500	2.560	3 840.00
Bium	200 × 200	OL 60—1k	Kg	4 371	2,300	10 053.00
Bium	300 × 300	OL 37—2k	Kg	2 000	2 400	4 800 00
Bium	300 × 300	OLC 25	Kg	2 000	2 400	4 800.00
Bium	300 × 300	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bium	300 × 300	13 CN 30	Kg	1 000	4 950	4 950.00
Bium	300 × 300	OL 52—2k	Kg	1 000	2.570	2 570 00
Bium	300 × 300	OL 52—3	Kg	5 000	2,570	12 850 00
Bium	300 × 300	O5 CN 15	Kg	2 800	4,195	11 476.00
Bium	300 × 300	CLC 60	Kg	7 000	2,300	16 100 00
Bium	350 × 350	OLC 20	Kg	8 500	2,275	19 337.50
Bium	350 × 350	OLC 45	Kg	8 000	2.290	18 320.00
Bium	350 × 350	OLC 45	Kg	9 000	2.275	20 475.00
Bium	350 × 350	OL 37—2k	Kg	3 000	2,220	6 660.00
Bium	350 × 350	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bium	350 × 350	16 MO 3	Kg	14 200	3,320	47 144.00
Bium	400 × 400	OLC 10	Kg	8 000	3.120	24 960 00
Bium	400 × 400	OL 37—2k	Kg	7 574	2.190	16 577.06
Bium	400 × 400	OL 37—3k	Kg	12 460	2.417	30 115.82
Bium	400 × 400	OLC 20	Kg	18 890	2 275	42 974.75
Bium	400 × 400	OLC 35	Kg	1 000	2,275	22 750.00
Bium	400 × 400	OLC 25	Kg	45 000	2.275	102 375.00
Bium	400 × 400	09 G 2	Kg	4 521	2,745	12 410 25
Bium	400 × 400	10 G 2	Kg	5 000	2 540	12 700 00
Bium	400 × 400	13 CN 30	Kg	13 000	4,950	64 350.00
Bium	400 × 400	10 G 2 S 1	Kg	4 340	2,570	11 153.80
Bium	400 × 400	18 MOCN 13	Kg	1 604	4,220	6 778.90
Bium	400 × 400	OL 52—3	Kg	5 000	2.300	11 500 00
Bium	400 × 400	10 MOC 50	Kg	2 750	4.530	12 475 50
Oțel INP	180	OL 37—2k	Kg	5 600	2,910	16 296,00
Oțel INP	220	OL 37—3k	Kg	5 000	2,995	14 975 00
Oțel INP	260	RST 37—3	Kg	18 608	3,060	56 840.00
Oțel INP	280	RST 37—3	Kg	6 919	3.060	21 172,14
Oțel INP	300	RST 37—2	Kg	38 000	2,975	113 050.00
Oțe. INP	320	RST 37—3	Kg	10 000	3.080	30 800,00
Oțel INP	320	OL 37—2k	Kg	811	3.080	2 497.00
Oțel UNP	180	OL 37—3k	Kg	12 000	2,995	35 940 00
	220	OL 37—3	Kg	20 000	2,995	59 900.00
	240	RST 37—2	Kg	15 000	2,910	43 650.00
Cornier	150 × 150 × 14	OL 37—2k	Kg	6 000	3.155	18 930.00
Cornier	130 × 130 × 12	OL 37—2k	Kg	5 000	3,095	15 475 00
Cornier	130 × 130 × 14	OL 37—2k	Kg	647	3.130	1 991 00
Cornier	130 × 130 × 16	OL 37—2k	Kg	8 000	2,860	22 880 00
	140 × 140 × 12	ST 3k	Kg	4 732	3.030	14 291.00
	150 × 100 × 12	RST 37—2	Kg	4 000	3.425	13 700 00
I. rotund	Ø20	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	3,015
rotund	Ø20	OLC 45	Kg	3 000	P.U.	3,155
rotund	Ø25	OL 52—2k	Kg	2 000	P.U.	3,27
rotunf	Ø25	OL 37—1n	Kg	2 000	P.U.	2,74
rotund	Ø25	ST 37—1	Kg	2 000	P.U.	2,73
rotund	Ø25	OLC 45	Kg	5 000	P.U.	3,215
rotund	Ø30	OL 37—2n	Kg	3 000	P.U.	2,685
rotund	Ø30	OL 37—1k	Kg	2 000	P U.	2,955
rotund	Ø30	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	2,94
rotund	Ø30	41 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	5,02
rotund	Ø30	OL 50—1k	Kg	9 000	P.U.	2,815
rotund	Ø32	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	7.05
rotund	Ø36	OL 50—1k	Kg	7 000	P U.	2,815
rotund	Ø36	OLC 45	Kg	7 000	P.U.	2.92
rotund	Ø36	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	5,13
rotund	Ø40	OL 50—1k	Kg	1 500	P.U.	2,761
rotund	Ø40	OLC 45	Kg	7 500	P.U.	2.84
rotund	Ø40	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	4.92
rotund	Ø40	13 CN 30	Kg	2 500	P U.	6.835
rotund	Ø50	OLC 25	Kg	4 000	P.U.	2.77
rotund	Ø50	OLC 35	Kg	4 500	P.U.	2,816
rotund	Ø50	OL 52—3	Kg	3 000	P.U.	3,19
rotund	Ø60	OL 37—1k	Kg	6 000	P.U.	2.77
rotund	Ø60	OLC 15	Kg	4 000	P.U.	2,706
rotund	Ø60	OLC 45	Kg	4 000	P.U.	2,82
rotund	Ø65	OLC 25	Kg	20 000	P.U.	2,796
rotund	Ø65	41 MOC 11	Kg	8 000	P.U.	4.76
rotund	Ø70	OL 37—1n	Kg	3 000	P U.	2,51
rotund	Ø70	OLC 25	Kg	3 000	P.U.	2.89
rotund	Ø70	13 CN 30	Kg	5 000	P.U.	6.28
rotund	Ø80	OL 52—2k	Kg	3 000	P U.	3.02
rotund	Ø80	OLC 25	Kg	2 500	P.U.	2,796
rotund	Ø80	OLC 35	Kg	10 000	P.U.	2,816
rotund	Ø80	OLC 45	Kg	2 500	P U.	2,946
hexagon	H30	33 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	7,47
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	5 000	P.U.	7.27
hexagon	H36	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	9,91
hexagon	H41	33 MOC 11	Kg	2 500	P U	6,92
hexagon	H46	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	4,31
hexagon	H46	OLC 35	Kg	7 000	P U.	6.218
hexagon	H46	33 MOC 11	Kg	2 500	P.U.	6,92
hexagon	H50	OLC 25	Kg	2 500	P U.	4,34
hexagon	H50	OLC 35	Kg	1 500	P.U.	4.36
hexagon	H50	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	8.04
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	1 000	P.U.	7,81
pătrat	20 × 20	OL 37—1n	Kg	2 000	P.U.	3.185
pătrat	30 × 30	OLC 35	Kg	2 000	P.U.	3.58
pătrat	40 × 40	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	3,296
oțel lat	70 × 30	OL 37—2n	Kg	10 000	P.U.	2.633
oțel lat	70 × 30	OL 37—3k	Kg	5 000	P.U.	2,948
oțel lat	120 × 12	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,608

Nr. crt.	Denumire caracteristică		U/M	Cantit.	PU	Val. totală
1.	RSV1	1 : 25	buc.	10	1 980	19 800
2.	RSV2	1 : 15	buc.	2	2 600	5 200
3.	RSV2	1 : 25	buc.	20	2 600	52 000
4.	RSV2	1 : 50	buc.	2	2 600	5 200
5.	RSV3	1 : 15	buc.	5	3 140	15 720
6.	RSV3	1 : 25	buc.	30	3 140	9 420
7.	IBN4	1 : 16	buc.	4	7 075	28 300
8.	IBN2	1 : 16	buc.	4	4 200	16 800

DE REȚINUT

Unitățile socialiste și cooperatiste sînt informate pe această cale asupra posibilităților de-a achiziționa orice reper prezentat mai sus.

Comenzi ferme, cu indicarea corectă a opțiunilor, se vor transmite la următoarea adresă:

— Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic
Prelungirea B-dul Metalurgiei Nr. 3 Sector 4
București

Posibilii parteneri comerciali sînt asigurați de toată solicitudinea. Relații suplimentare prin serviciile telefonului 90/843015.

Emil Georgescu — Vasile Başa

CONSTANTIN NOICA ȘI BUCURIILE CULTURII

Poziția actuală a lui Constantin Noica în cultura română este din mai multe puncte de vedere singulară. Autor al unei opere destul de întinse, personalitatea sa a intrat pe deplin în conștiința literară și publică abia în ultimii ani. Să fi găsit scriitorul clipa bună a creației sale într-o perioadă în care cultura română a început într-adevăr să fie una majoră, pe deplin constituită pe toate coordonatele ? Ar fi un fericit exemplu de punere în legătură a factorilor de ordin subiectiv cu realitatea culturală obiectivă. Situația privilegiată a scriitorului este și rodul exemplarei continuități pe parcursul întregii vieți de creație. De la cartea de debut, **Mathesis sau bucuriile simple** (1934), pînă la **Povestiri despre om** (1980). Se remarcă aceeași uluitoare îndeminare de a minui cuvîntul scris, devenit, în sine, ipoteză, demonstrație și concluzie a demersului scriitorului. Întreprindere unică la noi, avînd ca posibile modele pe un Platon, Leibniz, Humboldt, Sapir, Whorf, Heidegger, meditația de mare anvergură a lui Constantin Noica asupra limbajului este o inestimabilă contribuție la trasarea unei spiritualități pe baza cuvîntului. Formalizînd, ca în **Mathesis** („... cultura aceasta europeană, sau greacă, cum i se mai zice, pare a fi dovedit tot ce vroia să dovedească și a fi sfîrșit cu propriile ei întrebări. Cultura noastră a răspuns astfel la întrebările pe care și le-a pus, descoperind totodată noua frumusețe, cea formală, cea liniară, de adevăr că acest conținut cultural poate fi matematic, și e preferabil, pînă la un punct, să capete un aspect matematic"), ori rămînînd în sfera descriptivismului potențat cu valori de autorelevare, adică aducîndu-l în starea de a vorbi prin el însuși, Constantin Noica reușește o sinteză comparabilă doar cu aceea a lui Blaga. Fără să aibă o concepție la fel de sistematică, Constantin Noica realizează o unitate de un alt tip, determinată de particularitățile scriiturii sale. Ordonarea unor fragmente de sine stătătoare, revenirea la aceleași idei din unghiuri diferite de abordare, „eliptismul" demonstrației sînt tot atîtea mijloace revendicabile „gîndirii speculative" a scriitorului.

O privire de ansamblu a operei sale de pînă acum permite și o altă observație. Deși ultimele cărți (**Rostirea filozofică românească**, 1970, **Creație și frumos în rostirea românească**, 1973, **Sentimentul românesc al ființei**, 1978 și **Spiritul românesc în cumpătul vremii**, 1978), par să însemne o reducere a dimensiunilor spațiului cultural luat în discuție, anvergura este prezentă în totalitatea investigațiilor în adîncimile străvechi ale limbajului. „Lecția cuvintelor" de care vorbea C. Noica, este o lecție a **spiritualității** disimulată în cuvinte. Pentru stabilirea unei spiritualități pe baza limbajului, important e **sensul** cuvintelor, nu forma prin care s-au transmis : „Atunci va trebui ca vremile cele noi să se aplece asupra sensurilor pe care le păstrează cuvintele vechi, și să le preia în noutatea lor, chiar dacă vor lăsa cuvintele însele prin simple muzee". Reconstituirea formei cuvintelor este oricînd posibilă, în timp ce sensurile, purtătoare ale caracteristicilor spirituale, odată pierdute, diminuează din seva spiritului ce le-a animat cîndva. De aici și ideea de mare forță poetică și morală : „dacă salvezi un cuvînt de la moarte, te ajută și el la nevoie". Nu altceva își propune să facă scriitorul. **Rostirea filozofică românească** surprinde tocmai prin noutatea ce stă la baza discursului despre cuvinte, puncte de plecare în trasarea liniilor unei etici, completată, în **Creație și frumos**, de construirea unei estetici pornind de la sensurile (ascunse) ale cuvintelor. În ambele cazuri, relevarea etimologiilor depășește cadrele simple ale unei reconstituiri lingvistice. Ordonarea pe categorii de actanți spirituali ai cuvintelor, în aceste volume, corespunde unei mai vechi idei a lui Constantin Noica. Astfel, încă în cartea de debut, ajunsese la concluzia că spiritul românesc este o sumă a două constante, **eternul** și **istoricul**. **Mathesis** analizează una dintre direcții, iar în **Pagini despre sufletul românesc** (1944) se va apleca asupra celei de a doua. Nu ne ocupăm acum de demonstrația ca atare, dar credem că aceeași problematică a eternului și a istoricului coexistă pe tot parcursul creației lui Constantin Noica. Mai mult chiar decît atît este ușor sesizabilă deplasarea de accent produsă în interiorul acestei opere. Dacă analiza culturii române clasice în cărțile anterioare s-a soldat cu concluzii ce vizau mai ales existența unor hiatusuri în interiorul acesteia (de exemplu : cultura clasică i se părea lipsită de problematica cunoașterii, de preocupări de morală, și de problematica spiritului ca atare), demersul din cărțile ulterioare mizează tocmai pe ideea completării acestor goluri, prin cercetări de profunzime în zona cuvintelor. Rezultatul studiilor amănunțite sînt de acum cunoscute. Elaborarea deosebit de originalelor sinteze de etică și estetică sînt prelungite cu schițe ale unei posibile ontologii

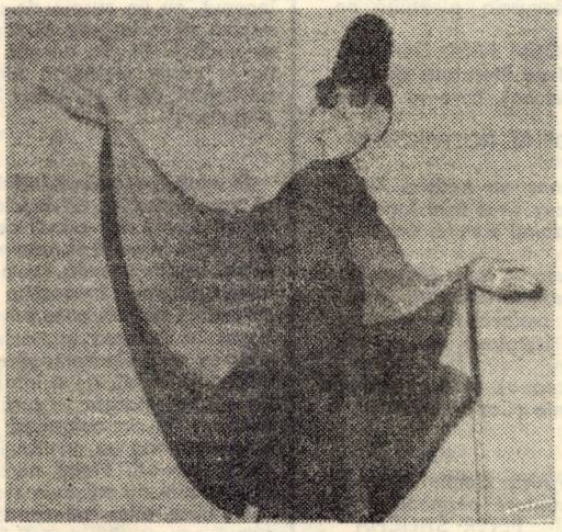

„Schmendrik" – din spectacolul „Ultima licornă"

în **Sentimentul românesc al ființei** și **Spiritul românesc în cumpătul vremii.** De prisos să menționăm că ceea ce îl împinge spre demonstrație pe Constantin Noica este încadrabil aceleiași categorii a arheologiei cuvintelor devenită, pe rînd, arheologie a frumosului și binelui (nu întîmplător scriitorul visează la fundamentarea unei **kalokagathii** autohtone), a cunoașterii și a existenței. „Dacă pe pămîntul românesc ar crește o plantă hrănitoare ce nu se găsește în alte părți, ar trebui să dăm socoteală de ea. Dacă în vorbirea noastră s-au ivit cuvinte și înțelesuri ce pot îmbogăți gîndul omului, dar nu au apărut în vorbirea și cugetul altora, sîntem de asemenea datori să dăm socoteală de ele". Modulațiile românești ale ființei sînt termenii ce se oferă drept elemente ale demonstrației. Dar nu numai nuanțările deosebit de subtile, în fapt transformări ale spiritului în căutarea identității și conștiinței de sine, formele verbului **a fi** („n-a fost să fie", „era să fie", „va fi fiind", „ar fi să fie", „este să fie", „a fost să fie") sînt grăitoare pentru circumscrierea ontologică a spiritualității românești. Dar de data aceasta, demonstrația vizează și aspecte mai largi. Analizele oferite **Luceafărului** eminescian și basmului **Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte** depășesc datele inițiale ale stabilirii trăsăturilor spiritualității românești pornind de la cuvinte ca jaloane independente. Organizarea cuvintelor în opere de artă de excepție folosește în măsură și mai mare scopului propus. Lupta generalului și a individualului, în primul exemplu, sau izotopii ființei în cel de-al doilea sînt modele de realizare a ființei (și a tot ce ține de ea).

Încă mai grăitoare pentru caracterizarea în totalitate a spiritualității (și a spiritului ca formă particulară a acesteia) sînt cele șase maladii („dereglări adesea benefice") studiate în **Spiritul românesc în cumpătul vremii.** Ele lucrează cu egală rîvnă **intru** sublinierea „fragedei fire a ființei" românești. „Este aproape dramatică, pentru cine are interes și filozoficească înțelegere pentru limba sa, zbaterea limbii noastre trecute de a găsi echivalente potrivite pentru felurite nuanțe filozofice obținute din speculația cea mare a gîndirii", susține Constantin Noica, și la exemplele mai vechi (cuvintele **ispită, iscusire, lămurire, dor, ba/da/, intru** etc.), mai adaugă și pe **ins,** la fel de concludent pentru „explorarea pe care o face ființei prin limbă spiritul românesc".

Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii românești completează dintr-un alt unghi de vedere imaginea spiritualității românești. Patetica pledoarie pentru publicarea în întregime a caietelor lui Eminescu este un corespondent al căutării argumentelor pentru o cultură pe deplin constituită. **Asimilarea** operei complete a lui Eminescu devine astfel obligatorie pentru obținerea unei „conștiințe de cultură" cu adevărat ajunsă la ceasul bun al rodului. Prin receptarea integrală a operei eminesciene, cultura română își cucerește „conștiința mai bună", cu rol modelator pentru viața spiritului. Eminescu a trăit cu suferința de a nu ști tot. Aceasta este și o permanență a spiritualității românești, și din ea se poate naște un miracol de cultură.

Limba Întruchipărilor de care vorbește Constantin Noica este una capabilă să redea „partea de cer" a culturii noastre. Truda scriitorului la materializarea acesteia este mărturisită de un limbaj al poeziei și al filosofiei în același timp, de o gîndire și o cultură ce fac din Constantin Noica un **om deplin** al culturii românești actuale.

Mircea MIHAIEȘ

Al. Căprariu

„PE-AICI, CÎNDVA, PRINTRE SĂLCII, A FOST O IUBIRE"

Alegînd nostalgia în iubire, Al. Căprariu pronunță, poeticește vorbind, o abdicare demnă de la toate violențele, bătăliile, spumegoasele furii pe care un sentiment le-ar putea pretinde. Idealul erotic al poetului, fie în legătură cu o dragoste defunctă, fie pe lîngă una existentă, este casnic, străjuit de lari discreți. Un curs de viață sentimentală reprezintă pentru el cîștigarea echilibrului între durere și desfătare, statornicirea unui suflet nesfîrșit, cel mult împodobit cu răni anestezice. Neexistînd decît foarte rar în stare pură, iubirea i se supune unui mai larg cerc spiritual conturat din liniști și simplități. Cînd poetul declară în primul **Cîntec** al primului său volum de versuri (**Orizonturi**, 1964) „– eu sînt, omul simplu de pe stradă –", iubirea i se adaugă ca un pas calm, firesc. Și în alte întrebări asupra vieții, nu doar asupra iubirii, el caută o poziție comodă, apărată de tulburări nedorite : „Stau la o masă și beau cafea, / Ascult tonomatul din care suspină Ave Maria – / Cînd unii se-ntreabă : Ce-i viața mea ?, / Eu îmi trăiesc după decenii copilăria. / Sînt fiul străzii și-am vrut să mă schimb în zadar..." Și cînd este privită toamna, și cînd e chemată din trecut copilăria, și cînd se vorbește de dragoste sau se adună toate nostalgiile celor trei timpi ai sufletului omenesc, poetul își confecționează o anume comoditate, nu pentru a se despărți cumva de toate prin abținere, ci pentru a le putea contempla mai în liniște. În cîteva din cele mai frumoase versuri ale sale oferă o regie posibilă a acestei pelicule cu trimiteri color spre cît mai multe sensuri ale unei stări de concentrație sentimentală : „A devenit aproape ritual : / un whisky, un fotoliu, o țigară, / și-ntoarcerea în Place Pigalle, / bine-nțeles cu gîndul, și spre seară". Retragerea aceasta, parcă în obiecte, îi permite să adune la un loc regrete și speranțe, iubiri trecute și iubiri care ar fi putut fi, senzații visate sau din cele odorate, mai la-ndemînă, ironie și profundă înțelegere a timpului. Acest elogiu subtextual al liniștii se subsumează la rîndu-i încercării de autosimplificare pînă la dimensiunea minimă a firului de iarbă, simbol al regăsirii poetului, cu toate ale sale, în cel mai răspîndit element al naturii : „Fără-ndoială, / trandafirii sînt foarte importanți, / dar eu prefer / neimportanța firului de iarbă, / spada lui minusculă / neajutorat țîșnită spre soare, / legănarea lui înțeleaptă / într-un destin anonim / și multiplicate pe toate cîmpurile lumii". Aceasta pare a fi o înțelepciune : „Să ascultăm mai bine ce iarba ne-nvață !" Pe temeiul ei, prin iubire se poate detecta orice nuanță a universului, printr-o cercetare concentrică. Ceea ce dorea să delineească poetul printr-un titlu de carte, **Cercurile dragostei** (1966), se referă de fapt la o iradiere concentrică. Straturi ale iubirii, pentru țară, muncă, viață, renaștere sau femeie, fac vîrsta sau vîrstele omului într-o numărătoare vegetală, perfectă, ordonată, indestructibilă. Al. Căprariu numai că nu teoretizează un pan-erotism, deși-l afirmă cu aproape fiecare prilej. Năzuința lui supremă ar fi spre refacerea armoniei umane, interioare.

Iubirea, cea de trup și suflet a poetului, pentru femeia pierdută, avută sau visată intră într-o ordine inevitabilă a timpului : timp simplu, măsurat între copilărie și maturitate. Acestea sînt cercurile imediate în care se înscrie sentimentul. Primul este invocat pentru nostalgia senină a purității („Unde-au pierit copiii ce-am fost odinioară ?"), al doilea pentru desăvîrșirea unui Ulise retras în Itaca lui plină de liniște, dar și de prea mare liniște. Într-un fel, regretul iubirilor defuncte, chiar dacă au provocat drame, este mai entuziasmant decît împlinirea lor din urmă. Contemplarea, poate din același fotoliu, recheamă din trecut imagini de o tristețe liniștitoare, la care poetul n-a renunțat nici altădată, desigur, pentru a păstra iubirii aura ornamental tragică a posibilei continuități.

Parcurgînd, așadar, un drum calm din cercul larg al umanității spre cel mai restrîns al timpului, iubirea, în cercul ei proprietar, cunoaște în poezia lui Al. Căprariu un patos limpezit. Declarațiile de dragoste ale poetului sînt clare, pronunțate cu afecțiune pură : „De-atîta alb ce va veni și-a fost, / Mi-aș pierde poate urmele-n ninsoare / De n-aș cunoaște tîlcul, pe de rost, / Al gurii tale veșnic arzătoare". Asemenea versuri conțin un ușor parfum shakespeareian combinat din esența tare a sentimentului sigur și încercarea înțeleaptă de a-l izola într-un cerc închis influențelor juvenil hazardate.

Poetul lasă impresia, ca de altfel mulți alții, că îi e suficientă iubirea ca atare, obiectul ei fiind mai mult un receptacul decît un stimulent. În acest sens, declarațiile sale sînt de-a dreptul patetice, eliberate de orice urme de tristețe : „Mi-e dragostea plantă străveche din ere / Cînd primele lave în roci înghețară. / Mi-e dragostea dulce și crud de amară, / Parfumul ei straniu îmi arde-n artere". La acest nivel de generalitate se adevărește optimismul afectiv al poetului : „Mi-e inima prea plină și-o dărui în risipă, / Căci eu trăiesc sub fermecata climă / A dragostei. Nimic nu-i în zadar, / Și niciodată ceasul nu-mi va bate / Secundele inert și mult prea rar / Să nu iubesc, să nu trăiesc în toate".

Puterea singularizării în iubire este în consecință decisivă pentru starea poetului. Retragerea, fie ea comodă și în deplină siguranță, provoacă însă și unicul regret real al poetului : „Seceră lună, seceră stele / Pînă spre zori dinspre-nserate – / Acesta-i culesul iubirilor mele, / Toate trăite de jumătate". Nu e de mirare că Al. Căprariu presimțind și resimțind această dramă încearcă permanent să petreacă jefuita-i iubire din **Mica autobiografie în Marea** sa **Autobiografie,** tocmai pentru a-i adăuga pînă la încheierea cercului toate darurile cerute de viață. Ciudat este că în această din urmă confesiune, iubirea nu mai are decît puterea iluzorie a ecoului și nu i se oferă nici un viitor. Aluzii doar, pentru echilibrarea balanței prea concrete : „O mînă ce alintă șold fraged de femeie, / Nu-i mai prejos de visul ce ne-a purtat pe lună". În piesajul marin care i-a fost deseori poetului prilej de analiză infinită asupra sentimentului, nu mai rămîne de la un timp decît aceeași nostalgie pe care, alegînd-o la început, o readuce cu același calcul sigur spre definirea și desăvîrșirea „cercurilor dragostei".

Cucerit de propria-i liniște (sumă a citor neliniști, oare ?), dăruit iubirilor care pleacă (pentru că trebuie să plece), ascuns într-o iubire curățată de toate relele și apoi reîmpodobită cu altele, inofensive, Al. Căprariu nu inventează, nu caută cu orice preț, nu molestează, nu imploră starea de dragoste. O trăiește. Și, conștiincios, atent, afectuos cît să nu clatine nimic dintr-o sperată veșnicie, o scrie : „Și cînt așa, mai pe șoptite / Cum plopul freamătă la drum / Cînd vechi, lunatice ispite / Fantasme iscă, lungi, de fum / Și scriu pînă iubirea spune, / Cu glasul ei sărbătoresc, / Să piară toate-n mari genune. / Și-atuncea nu mai scriu. Trăiesc".

Valentin TAȘCU

Dinu Ianculescu

A CĂZUT ZĂPADA BLÎNDĂ

A căzut zăpada blîndă
şi mi-a desenat, mi-a scris
în caietul ei deschis
aripile, după pîndă,

poftele ce mi-au fost vis
şi nelinişte şi-osîndă.
A căzut zăpada blîndă
şi mi-a desenat, mi-a scris

cu o pană tremurîndă,
tot ce am avut de zis
vorbele ce le-am ucis
zi de zi, fără izbîndă.

A căzut zăpada blîndă.

CÎTEODATĂ LUNG E DRUMUL

Cîteodată lung e drumul,
altă dată foarte scurt.
Pentru-acelaşi lucru mult
sau puţin primesc uiumul

şi încerc ca după furt
pe nimic să dau duiumul.

Cîteodată lung e drumul,
altă dată foarte scurt.

Însă pînă cade scrumul
peste ce privesc şi-ascult,
pin'ce astăzi e de mult,
mai înalţ pe hornuri fumul.

Cîteoda lung e drumul.

PRIN PĂDURI ÎNCOLO-NCOACE

Prin păduri încolo-ncoace
trece vîntul, fură prunci
şi pe drumurile lungi
îi aduce-n iarmaroace,

între miei şi între junci
care nu ştiu să se joace.
Prin păduri încolo-ncoace
trece vîntul, fură prunci.

Şi nu vor afla cum zace
vara soarele pe lunci,
cît sînt toamnele de dulci
şi că iarna se preface.
Prin păduri încolo-ncoace.

Ondrej Štefanko

Născut la 18 martie 1949, la Timişoara. După absolvirea facultăţii de fizică-chimie, lucrează la I.A.S. Nădlac.

A debutat în revista *Familia*, în anul 1971. În volume a publicat :

DVA HLASY *(Două voci)*, împreună cu Ivan Miroslav Ambruš, versuri alese, editura SLOVENSKY SPISOVATEL, Bratislava 1977.

VARIACIE *(Variaţiuni)*, antologia scriitorilor slovaci din România, alcătuită de C. Barborică, editura Kriterion 1978.

Are sub tipar, la editura Kriterion, volumul de versuri STOJÍM PRED DOMOM *(Stau în faţa casei)* şi pentru aceeaşi editură a alcătuit caietul de literatură slovacă din România VARIÁCIE II. (împreună cu C. Barborică şi D. Anoca), care va apare în cursul acestui an.

Recent a predat editurii Kriterion volumul de versuri TVRDENIE ROZPAKOV *(Afirmîndu-mi îndoielile)*.

A mai publicat poezie în revistele *Literárna príloha, Smeny na nedeľu, Nové slovo, Matičné čitanie, Romboid* (toate din Cehoslovacia) şi *Novy život* (din Iugoslavia). Poezia lui a fost tradusă în limba maghiară *(Új szó* şi *Irodalmi szemle*, din Bratislava) şi în limba română *(Cariatide)*.

A tradus în limba slovacă din creaţia lui Anghel Dumbrăveanu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Nichita Stănescu şi A. E. Baconsky, publicînd aceste traduceri (unele din ele în curs de editare) în reviste din Cehoslovacia (*Revue svetovej literatúry*), o parte pentru postul de radio Bratislava, o parte în caietul de literatură slovacă VARIÁCIE II.

În limba română a tradus din creaţia lui Milan Rúfus *(Steaua)*, scriitori slovaci din Iugoslavia *(Lumina)* şi creaţia scriitorilor slovaci din România *(Cariatide)*.

REFERINŢE CRITICE

Reflexiile sale poetice sînt în cea mai mare parte aproape nişte cîmpuri magnetice, încărcate cu puritatea naturală a stărilor lirice, o confruntare permanentă a acestor stări cu conştiinţa continuităţii istorice.
PETER ŠTILICHA

Ondrej Štefanko scrie mai ales o poezie reflexivă în care domină versul dens, încărcat de semnificaţii. Este poetul care are ce spune şi care ştie cum trebuie s-o spună.
MIROSLAV DEMAK

CONTEMPLAŢIE ÎN PATRIE

(fragmente)

Iar orizontul larg deschis
consimte aici
naşterea luminii.

Acasă, rogu-te, deschide larg porţile
la adăpost pune cenuşa numelui.

Acolo-n colţ, lingă staul, mătura
te va aştepta.

Mătură lumina în cămară
şi muşcă din pîine
ca numele lumina să ţi-l chinuiască,
trupul tău să-l umpli cu ogor.

În tine lumina de acasă curge. Altceva
nimic.

x x x

Voi deshăma toamna
din timp,
nu preschimba deci
acest simţ.

Semnele de pe pereţi
presimt poeme.
Zambile albe de sub geam
cresc uluite-n vers.

UN GÎND

Firave ca mîinile copilelor
sînt valurile gîndului.

Albe-s pietrele-n
amurgul unui vers.

Evadarea-i
oboseala zilelor.

Apoi.

AVENTURA

Pînă aici am zburat precum o aripă,
prieteni.

Aici am salutat
fumul cîmpurilor arse.
Tot ceea ce a rămas.

Ţărîna, care ne plămădise
muţi.

Ne-am strîns mîinile
şi fruntea ne-a umezit-o
ploaia de vară.

SPAŢIUL

Cu o mişcare ai despicat spaţiul.

Însă suprafaţa-i elastică
a fremătat totuşi
cu o privire albastră.

Amintirea valurilor s-a înălţat
pe tulpina razei.

A înflorit apoi.

Iar spaţiul,
ca o mare îndepărtată
te-a afundat în poala sa.

ÎNTÎMPLAREA CU IARBA

Firul de iarbă s-a întunecat.
Parc-ar fi plouat în palmă
şi buricul degetului, cu liniile-nvolburate
într-un singur punct,
se colorase.
Niciodată n-ai fi crezut, că şi stima
pentru ierburi
ar trebui să te-nfioare
şi că pe crestele valurilor de iarbă
ar trebui să te întorci.
Astfel ai ajuns.
Nu departe de casă,
însă foarte aproape de semnele ei,
privirea ţi s-a-nnourat
ca şi firul de iarbă întunecîndu-se.
Simţeai cum înlăuntrul cărnii
ţi se înverzeşte sîngele
şi cum trupul tău se preschimbă-n iarbă.

Numai atunci ai aflat
că apucat de mîna cuiva,
că plouat în palma cuiva,
te vei întuneca şi tu.

Că eşti aici, aproape,
ca semnele patriei.

Traducere :
Ivan Miroslav AMBRUŠ

Ion Dumitru Teodorescu

STRĂINUL DE DIMINEAŢĂ*

Imaginează-ţi – va povesti Alexandru – cînd a venit în T era de tot dezorientat, nepregătit pentru viaţa ce-l aştepta (în acest oraş al burţilor pline !), nu ştia nici măcar să mănînce ca lumea – slab, prăpădit, cu aerul acela al lui fanatic ca al cîinilor vagabonzi, un spectru, ce mai, fără a mai pune la socoteală privirea de halucinat –, nici măcar să-şi cheltuie banii pe care-i cîştiga exercitîndu-şi profesia . . .

Cînd l-am cunoscut, locuia într-un subsol şi visa la **metamorfoza prin caritate** sau a **cercului vicios**, cum spunea, cine ştie ce înţelegea prin asta, toate nefericite, poate avea vocaţia mîntuirii prin suferinţă şi sacrificiu ? Le da bani, le îmbrăca oarecum omeneşte, le găzduia pînă le găsea un rost, pînă le plasa la vreo întreprindere – căci, ciudat, într-un timp uluitor de scurt, ajunsese să cunoască o sumedenie de oameni influenţi, oameni de care, într-un fel, depindea pîinea celorlalţi, oameni care – şi aici intervine lovitura de teatru – vorbeau despre el cu un respect parcă uimit, oricum cu o bruscă şi emoţionată căldură – „Oh, da, Arthur !" – după care nu mai puteai scoate o vorbă de la ei. Căci, pentru el însuşi nu cerea niciodată nimic. Dăruia – atît. Forma lui superioară de orgoliu, aceea de a se şti folositor semenilor săi.

Povestesc toate aceste lucruri pentru a încerca să-l înţelegi – să înţelegi ceea ce va urma, pasul următor pe care l-a **făcut.**

Ei, bine, presupun că aştepta o compensaţie morală de la fiinţele acelea speriate, abia pătrunse în oraş, venite din împrejurimi sau cine ştie din ce colţ de ţară. Dar – din cîte ştiu – nici una dintre acele fete, niciodată, nu i-a mulţumit pentru ceea ce făcuse pentru ele. Veneau şi plecau – atît. Bănuitoare, temătoare la început, cu un suspin de uşurare la urmă – cum să te legi de un om care nu-ţi cere nimic ? Şi, în adevăr, lucru verificat, nu le cerea niciodată nimic, nici măcar privilegiul de-a se culca cu el – îl dispreţuiau !

*

Şi atunci a apărut Iudith. O fiinţă parcă mai ponosită ca celelalte, slabă, nici cît un copil, cu părul castaniu, murdar, cu o faţă îngustă şi, cum se întîmplă la o astfel de fizionomii, cu o frunte înaltă, bombată, de o limpezime mată, cu arcade adînci de sub care priveau, încremeniţi parcă în fixitatea lor, ochii, de un vioriu cum nu mai văzusem, ştii, albastrul acela bătînd în violet, cu o infuzie vagă de auriu . . . Se săturase la ţară, ea, Iudith, fusese un fel de contabilă la o fermă, iar acum, spunea ea, venise în oraş să-şi încerce norocul. Halal noroc cu Arthur al nostru, nici nu ştii cum s-o mai iei !

Ei, bine, orice vei spune, şi ea avea – cum îi spusese ? – **metafizică prin caritate !** Să-ţi vină să rîzi dacă n-ar fi fost un lucru de tot tragic să-i vezi pe amîndoi întrecîndu-se, care mai de care, cu operele lor de caritate, reciproce. Fără să cricnească, Arthur acceptă totul – iar de aici începu, dacă nu declinul său, apoi transformarea sa împotriva propriei sale voinţe. Acceptă, deci, să se tundă, să-mbrace alte haine – iar cu timpul deveni de o eleganţă sobră deşi viciată de adaosurile vestimentare : cravatele cam îndrăzneţe în desen şi culoare, cămăşile sale, batistele, ciorapii . . . Urmă schimbarea locuinţei – Iudith se zbătu pînă primiră un apartament – mobilarea lui . . . , începu să frecventeze anumite cercuri artistice, ea se omora după literatură deşi, imediat ce termina de citit o carte – şi le devora cu sutele – uita totul, autorul, titlul, conţinutul, reţinînd în schimb detalii infime ca, de pildă, ce-a zis ea cînd, sau ce culoare de costum purta el, ce apă de toaletă întrebuinţa amanta contelui de etc., etc., o adevărată enciclopedie a nimicurilor auxiliare, da, dar pe care nimicuri – el, care avea o memorie globală – le-a întrebuinţat vesel şi copios, mai tîrziu, în romanele sale !

La rîndul său nici Arthur nu stătu degeaba, ar fi însemnat să-şi trădeze adevărata vocaţie ! O învăţă, deci, pe Iudith, înainte de orice, să se spele, să-şi îngrijească unghiile, să-şi organizeze, cît de cît părul rebel ; o duse la croitoreasă, **la o singură croitoreasă** poate numai şi numai pentru a-i crea nu un stil, ci, mă gîndesc, mai curînd **un gust uniform,** obligînd-o, în cele din urmă, să zvîrle o, nu, să dăruiască lucrurile oribile pe care le cumpăra la cine ştie ce bazare **economice.**

Aşa că Arthur se învioră, intră, tot mai mult, în rutina unei căsnicii căci, după cum spunea amuzată Iudith, se **luaseră** pentru că nu suportase ideea ca Arthur al ei să încapă pe mîinile cine ştie cărei mironosiţe. Aşa că, după cum spunea tot ea, ha, ha, m-am dezbrăcat goală puşcă încă din prima seară şi pînă acum nu l-am mai lăsat să privească alt trup – bietul ei trup de vestală în disgraţie – dar nu pentru mult timp.

Se făcu, deveni frumoasă, învăţă, în scurt timp, cu intuiţia sigură a femeilor care vor să placă, învăţă deci eleganţa fără ostentaţie, casa se umplu de pantofi, rochii, taioare ca şi de acele nimicuri folositoare începînd cu lenjeria prea fină şi **terminînd** – dacă lista se poate termina **vreodată** – cu parfumuri franţuzeşti şi acele cuţitaşe şi pile şi flacoane şi forfecuţe şi alte o mie de instrumente de os şi metal nichelat necesare desăvîrşirii unei cochete. Nu-i mai rămase decît să-şi ia un amant şi chiar îşi luă, dar asta mult mai tîrziu.

Deocamdată făcu un lucru folositor societăţii şi propriului ei viitor : născu ; născu un băiat de vreo patru kilograme de se mirară şi medicii, că dintr-un trup aşa de fragil . . . Ei, bine, odată cu copilul începu şi lungul declin al căsniciei lor. Presupun. N-am de unde cunoaşte amănuntele intime, acele tracasări zilnice, acele infime picături de otravă care, departe de a crea imunitate – ucid. Nu, nu le ştiu dar, cunoscîndu-i, pot deduce esenţialul, ce mai, pot spune precis că ea, prin copil, cum se spune prosteşte, se **realizase,** putea, acum în voie să-şi reverse asupra lui, al acestui pisoi fără apărare, întreaga sa sete, poftă, vocaţie, manie de perfecţionare. Ceea ce făcu, poate, cu prea mare zel. Aşa că-l uită pe Arthur care, după atîţia ani, se trezi deodată singur, ca-n ziua în care Iudith îi intrase în casă şi se dezbrăcase şi i se vîrîse în pat şi în viaţă.

Singur acum ! Cu vocaţia lui pe deasupra pentru solitudine. Revenise, revenise acum la timpurile minunate de odinioară în care-şi popula singurătatea cu acele umbre dragi, cu nefericitele acelea care erau, în definitiv, propriile sale himere asupra cărora se apleca pentru a le da forma vie şi palpabilă a unor personagii create.

Moşul şi Baba din „Punguţa cu 2 bani" dramatizare după Ion Creangă

Cred că nu i-a fost greu ca, din aproape în aproape să ajungă, în condiţiile abandonării lui **de către** Iudith, la concluzia că ea, soţia lui **poate** fi re-creată. O, nu, procedeul **de a-şi procura,** pe căi ilicite, femei, îi **era străin,** ba, mai mult, total dezgustător. **Cred** că nici nu se gîndise la asta. Nu **de soiul** ăsta de satisfacţii avea nevoie ci, **printr-un** soi de transfer – de satisfacţii **morale.** De aici, de la bine pînă la frumos **nu-i mai** rămăsese de făcut decît un pas. **Pe care**-l făcu, în taină, ca pe un lucru **ruşinos : începu să scrie.** Recidiva. Încercase şi în studenţie. Se căuta, se căutase în lecturi intensive, în aşternerea pe hîrtia aproape duşmănos de albă a unor fragmente deslînate în care se mărturisea, exaltat fără control, fără rigoare, fără stil. Prea pornit, prea patetic. Desgustător, ah, atît de dezgustătoare situaţia de-a te oferi lumii. Ca un sex sfîşiat : milă şi **oroare,** ştia asta, iată ce simţea. **Renunţase.** Dar caietele încă mai existau în **geamantanul** acela al lui din nuiele **împletite şi cu** bară de metal petrecută prin cheuterile de metal şi cu lacăt.

Căută cheia şi o găsi ; descuie lacătul, trase bara, deschise geamantanul : fotografii de dinainte de căsătorie, cursuri universitare, **o** Biblie prescurtată pentru uzul sectelor, o pereche de ochelari de vedere fără **o** lentină – cum dracu-au ajuns ăştia aici ? – ah, ha, în studenţie, pentru a impresiona, aşa îşi închipuise, purtase ochelari – jartiere de damă, spilci, un ruj uscat, scrisori, totul împrăştiat de-a valma, iar dedesubt, cele trei caiete cu încercările sale literare. Le luă, încuie geamantanul, îl cără în debara. Făcu un pachet din caiete şi le vîrî în buzunarul paltonului. Rămase mult timp la fereastră cu inima bătîndu-i nebuneşte ca în preajma unei noi aventuri, nepermisă şi plină de primejdii. Dincolo de geam ningea, ningea cu fulgi mari, leneşi, plini, zemoşi ca nişte şobolani. Trişti. Trist ningea. Începu să vadă. Vedea orbite adînci şi-n spaţiul acela gîlgîind tristeţea . . . , trecutul care se macină, care alunecă continuu ca o făină de carii . . . , sentimentul scurgerii timpului care-l emoţionă. Încă nu se pornise, aştepta bucuria dar ea încă nu sosise. Scoase o bucăţică de hîrtie din buzunar şi-şi notă expresia, o s-o dezvolte mai tîrziu. Privea pe fereastră şi-n înserarea prea repede venită, drept în faţa sa, se înălţa, suplu, cu toate luminile aprinse – hotelul **Gloria.** Il privea şi în ninsoarea lentă avu senzaţia certă că se desprinde de sol, se înclină şi începe să plutească, mare, cu toate luminile aprinse, printre fulgii ce nu încetau să danseze. De alături auzi, deodată, cu o intensitate dureroasă, acut, ţipătul ca de înjunghiat al copilului. Se trezi, se smulse din emoţia adîncă ce-l copleşea, luă alt petec de hîrtie pe care scrise : Un hotel cu toate luminile aprinse, în înserare, pornind pe Fluviu – ce imagine colosal-onirică ! – imagine pe care, în adevăr, o va întrebuinţa în una din viitoarele sale povestiri. Acum însă, în el, în Arthur, totul foarte nebulos, incert, o lipsă totală de voinţă, voinţa de-a ordona, de-a se supune canoanelor prozei, ori, dimpotrivă, de-a le viola supunîndu-şi-le. Iar alături, în cameră, urletul insuportabil al copilului . . .

*

Scrie. Se eliberează de propriile sale năluci. Cărora vrea, doreşte cu disperare să le dea viaţă, să le confere carnaţie, fizionomie sufletească, un caracter, un destin ; să creeze relaţii umane neapărat de excepţie, neapărat exemplare, cum nu s-a mai scris, cum nu se va mai scrie. Disperă – nimic nu se leagă cu nimic.

Natural, totul în taină. Este, a devenit (scrisul) secretul lui, rana lui nevindecată. Scrie cum îi vine, cum simte, în fraze scurte, gifiite, isterice în strigătul neputinţei lor – fără punctuaţie, fără grija stilului, a imaginilor, fără ca măcar să se poată el Arthur, la reluare, recunoaşte pe sine. Rupe totul cu furie, ştie, e năucit de ideea că nu va fi niciodată în stare . . .

Abandonează, ca în celălalt timp, pentru o vreme, scrisul, revine lîngă Iudith, vrea să o ajute, se înduioşează de soarta ei – sărmana de ea, atît de mică şi atît de eroică în efortul ei cotidian, cum se descurcă oare ? – revine, dar e alungat, sperii copilul cu ochelarii tăi, acum în adevăr are nevoie de ei, ochelari rotunzi, mari, cu rame subţiri de metal. Îi acoperă toată faţa. Ai o mutră de tîmpit, spune Iudith, mutră de eunuc. De unde-o fi ştiind ea cuvîntul ? Se priveşte în oglindă, barba deasă îi acoperă faţa, are un aer de corsar deghizat. Ochelarii, barba, părul des şi sîrmos, hotărît lucru, pare că se ascunde. Zîmbeşte în oglindă însă se simte infect, iată că au ajuns şi aici, ce-l va mai aştepta oare ?

Are un moment de cădere, cutreieră străzile, îşi vizitează, seară de seară, pe rînd, prietenii, dar Iudith îl întreabă dacă nu cumva şi-o fi găsit vreo matracucă, este uimit, o priveşte cu un aer năuc, aer pe care ea îl interpretează ca pe expresia clară a culpei, aşa deci !, glasul ei şuieră, se înalţă, îl încolăceşte, pătrunde în el, taie adînc, spintecă, arde, biciuie – e la pămînt, el, Arthur la pămînt, Iudith, spune şi ea, auzi, să nu-mi pronunţi numele după ce te-ai dezmierdat cu toate curvele tale . . . , copilul urlă şi el, isteria e generală. Să nu atingi copilul, să nu pîngăreşti copilul, nu, aşa nu se mai poate. Aha, aerul tău rătăcit din ultimul timp – ţipă exasperant, asurzitor, ea – mutra ta de ţap logodit, spune, Doamne, de ce-o fi nevoie de . . . , şi deodată Arthur începe să rîdă, auzi, aerul meu, ei, nu vei şti niciodată de unde-mi vine, ei, ăsta-i secretul şi puterea mea, putere pe naiba !, în chiar clipa aceea încremeneşte, îşi aduce aminte, e palid şi se sprijină de-o mobilă, de ceva, descoperirea l-a năucit, i-a dat cheia pe care-o căutase de atîta vreme, soluţia care-l obligă, brutal, să iasă din el, să privească în jur, să se confunde cu suferinţele celorlalţi, cu durerile şi bucuriile lor : **îşi aduce aminte că e medic.**

Vei spune, ei şi ?, dar nu e aşa. În săptămînile care urmează, în cabinetul de circă, după ce şi ultimul bolnav a plecat, după ce a exagerat pur şi simplu cu anamneza cerînd cît mai multe detalii, adună, compară, imaginează cazuri, existenţe, drame omeneşti, fişele lui se înmulţesc într-un ritm îngrijorător, ce-o să facă din, cu atîtea fişe ?

Dar, într-o seară, se produce minunea, revelaţia, fantastică descărcare însoţită, nu, parcă îmbrăcată într-un manşon luminos de bucurie insuportabilă, prima lui schiţă care ia formă, care se naşte şi se dezvoltă aproape fără voia lui, vie, gîlgîitoare, separată de el şi, în final, cînd pune punct – sentimentul acela de triumf din Arthur, bucuria, da, acum bucuria gîlgîitoare din el urmînd naşterii vieţii din viaţă – fie ce-o fi, sînt al ei.

N-o numeşte Artă, o, încă nu. Nu ştie ce-a făcut. Nici măcar că a îndeplinit Marea Taină n-ar avea cum, încă nu s-a confruntat cu sine, cu ceea ce ar fi dorit – aflat încă între intenţie şi realizare ca pe o punte îngustă – dedesubt, prăpastia.

Ţi-au ieşit pasenţele, spune Iudith. După cum arăţi cu siguranţă că şi-a dat imediat poalele peste cap . . . Arthur ar vrea să-i aducă aminte de-un trecut nu prea îndepărtat cînd – amînă, uită, ea plînge în hohote. Să nu mă atingi, ţipă ea, Arthur îşi retrage mîna, bineînţeles că s-a trezit copilul şi acum urlă, Doamne, decît aşa viaţă . . .

E într-o formă **excelentă,** totul curge, se aşterne parcă fără **efort,** viaţa după care tînjise gîlgîie în **fiecare** rînd, în fiecare frază, a şi terminat un volum, vreo două sute de pagini, nuvele, schiţe, povestiri care cresc succesiv spre **o** tematică din ce în ce mai gravă, ca să se **întoarcă** apoi la frăgezimea de început a copilăriei, cercul s-a închis !

Umblă cu volumul în geantă, nu ştie ce să facă cu el. Se hotărăşte, în fine, ia trenul şi-l predă unei edituri din capitală. Trec trei luni, nici un răspuns, pînă, în fine, după alte două, răspunsul, este oare de acord să semneze un contract de editare, volumul a fost acceptat, este un talent de excepţie, el, Arthur adică, a fost o revelaţie pentru toţi, unde-a mai publicat ? Ei, unde, în revista Sănătatea, despre cura de slăbire, iar sfaturi pentru tinerele mame în Muncitorul sanitar, cum o să le spună aşa ceva ?

Apoi primi volumul de semnal. Îl primi cu mîinile tremurînde. Era emoţionat, se-nţelege, dar şi uşor dezamăgit, trebuia să se obişnuiască, va putea oare în faţa literei tipărite ce-i părea rece şi neprimitoare ? Sentimentele sale, arderile, zbaterile sale, îndoielile şi bucuriile sale, truda sa aşternute pe hîrtie şi deodată, iată, acest text aproape duşmănos ! Intră în parc şi se aşeză pe o bancă. Era toamnă, frunze pe alei, un soare blînd şi moale şi o mare lumină aurie curgînd ca mierea printre crengile platanilor. Ei, şi, ce va mai fi după această carte ? Va fi în stare să-şi pregătească sufletul pentru cea care va urma ? Pentru următoarea următoarei ? Şi aşa mai departe ? Ce implică asta ? A fost ca o nebunie, ca un vertij, ca o dragoste adolescentină această primă carte – apoi ? Şi apoia apoilor ? Şi-n vecii vecilor ce va însemna el, cărţile sale ?

Sta pe banca de sub platani şi mierea luminii blînde îi curgea pe umeri şi atunci îşi aduse aminte de pariul făcut cu sine, dar iată, nici nu împlinise treizeci de ani şi avea deja propria sa carte în mînă, nu trebuia să se mai sinucidă . . . , îl aştepta însă o altfel de moarte, lentă şi fără scăpare, reîntoarcerea la sine, reţinerea de la plăcerile acestei lumi şi regretul că nu le va avea decît în măsura în care va renunţa la scrisul său. Îl apucă panica, regretul era sfîşietor, îl dureau măruntaiele, acolo, în adînc, cineva răsucea un pumnal, era prea mult, îşi apăsa pîntecul şi gemea ; leşină.

Cînd se trezi din leşin era noapte deplină, sus străluceau stele, aerul catifelat şi încă suficient de cald adia, se mişca, el, Arthur se mişca pe aleile parcului ca prin vată, totul atît de moale, alinător, balsam pe rana sa încă nu de tot închisă, vindecată.

Ajunse acasă, copilul dormea, în bucătărie îl aştepta tacîmul pus, Iudith călca scutecele copilului pe scîndura sprijinită de bufet şi spătarul unui scaun – unde-ai fost ? – îl întrebă ea obosită.

O privi atent, de atîtea luni de cînd n-o mai privise arăta în adevăr obosită, împuţinată, cu cearcăne largi în jurul ochilor. Întinse mîna s-o mîngîie dar ea se trase, începu să plîngă, fără zgomot plîngea, iar lacrimile picurau pe scutecele copilului, lacrimi degrabă uscate de fierul fierbinte, şi el spuse vreau să-ţi spun ceva, în sfîrşit, spune ea, după atîtea luni are conştiinţa încărcată ? Vrea, poate, să se spovedească, pentru a putea lua totul de la capăt ? Da, spune spre uimirea ei Arthur, da, şi întinse volumul, cartea sa, azi a venit, aici, sub aceste coperţi erau amantele mele. Înduioşător, spune Iudith şi-i înapoiază cartea, nici nu se oboseşte s-o răsfoiască. Şi vrei s-o iei de la capăt ? Da ,spune el. Şi poate vrei să te cred că . . . , n-o mai ascultă, iese din încăpere.

* Fragment din romanul cu acelaşi titlu.

televiziune

DUMINICĂ, 27 iulie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Şoimii patriei. 9,15 Întîmplări din Ţara Curcubeului. 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album Duminical. 13,05 Umor şi muzică. 13,45 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 14,00 Jocurile olimpice de vară. Box. Canotaj academic bărbaţi (selecţiuni). 17,00 Şah. 17,15 Goya. 18,00 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,25 Film artistic : Micul scăldător (franco-italian). 21,55 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice de vară (rezumat).

LUNI, 28 iulie

12,00 Jocurile olimpice de vară. Box (direct). 15,30 Program muzical folcloric. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Dosarul energiei. 19,35 Documentar ştiinţific. 20,00 Călătorie prin ţara mea. 20,25 Bastardul. 21,15 Jocurile olimpice de vară. Handbal masculin : România – Elveţia (repr. a II-a). 21,45 Telejurnal. 22,00 Jocurile olimpice de vară (rezumat).

MARŢI, 29 iulie

10,00 Şcoala contemporană. 11,00 Temerarul (rel.). 13,00 Jocurile olimpice de vară. Box – sferturi de finală (direct). 16,00 Telex. 16,05 Itinerare turistice. 16,30 Varietăţi internaţionale. 17,05 Ecran de vacanţă. 17,45 Clubul tineretului. 18,30 Jocurile olimpice de vară. Handbal feminin, finala (direct). În pauză : 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Noi, femeile ! 20,20 Teatru TV. Comisarul şi înalta societate. 21,50 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice de vară (rezumat).

MIERCURI, 30 iulie

13,00 Jocurile olimpice de vară. Box – sferturi de finală. 16,00 16,05 Învăţămînt-educaţie. 16,30 Ecran de vacanţă. 17,10 Jocurile olimpice de vară. Volei feminin (finala, înregistrare). 18,30 Jocurile olimpice de vară. Handbal masculin (finala, direct). 19,40 Telejurnal. 20,05 La ordinea zilei în economie. 20,20 Telecinemateca : Favoritul profesoarei (american). 22,05 Telejurnal. 22,35 Jocurile olimpice de vară (rezumat).

JOI, 31 iulie

10,00 Filmoteca de vacanţă. 11,00 Bastardul (rel.). 12,00 Jocurile olimpice de vară. Scrimă. Box. Baschet. 16,30 Telex. 16,45 Reportaj pe glob. 17,05 Viaţa culturală. 18,10 Ilustrate de vacanţă. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Vizita preşedintelui Republicii Socialiste România Nicolae Ceauşescu în Franţa. 20,00 Ora tineretului. 20,30 Poporul, făuritor al istoriei. 20,55 Schiţă cinematografică. Dinţosul (italian). 21,35 Telejurnal. 22,00 Jocurile olimpice de vară (rezumat).

VINERI, 1 august

15,00 Telex. 15,05 Emisiune în limba germană. 16,30 Jocurile olimpice de vară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,55 Cinci ani de la conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa. 20,20 Film : Unde înfloresc crinii (american). 21,55 Telejurnal. 22,15 Jocurile olimpice de vară. Finala volei masculin (înreg.).

SÎMBĂTĂ, 2 august

9,30 Ecran de vacanţă. 9,55 Album istoric. 10,15 Telecinemateca. 12,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. Jocurile olimpice de vară. 18,30 Iulie 1980. Cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin ţara mea. 19,40 Teleenciclopedia. 20,00 Temerarul. 21,35 Telejurnal. 22,00 Jocurile olimpice. Finala, fotbal (înregistrare).

televiziune

Nevzat M. Yusuf

LIMBA NĂZUINŢĂ

dăscălilor mei de limbă română

În mine se zbat două cuvinte fertile
Precum doi cai sălbatici
Şi se închid în misterul viclean al morţii
Muşcînd nesăţioase din cartea de sub pleoape
În alaiul nocturn cu mirese suave
Două cuvinte (pentru orice lucru) se zbat în mine
Unul rostit cu icnetul muţeniei dintîi
Altul cu mireasma adîncului din năzuinţă.

Două cuvinte diferite pentru un singur gînd
Precum două lebede înoată în sînge
Arborînd flamuri din limbi de lup
Şi mă duc spre o singură taină.

Oh şi ce luminoase sînt
Ca soarele din ochiul celui ce amurgeşte
Atunci simt cum se rup din ungherele minţii
Două avalanşe de foc
Drept pe buza de jos
Mă poartă cu viscere roşii
Spre cicatricea din piept
Cu chiotele de izbîndă ale rostirii.

Două cuvinte se zbat
Şi mă-naltă pînă la nebănuita turbare din mine
Oh şi ce pătimaş şi trudnic
E să zbori în orice clipă cu două cuvinte
Spre o singură rodire
Din echilibrul limbii spre care aspiri.

TAURUL ÎNCINS

Taurul încins în tainele
Din adîncul pămîntului
Îşi înfige cornul ciudat în propria coastă
Colbul galben din cer
Furîndu-mi pămîntul la uşa întredeschisă vine
Suflă în pruncul din braţe
Un semiîntuneric ameţitor
Fereastra îşi scutură caninul martor
Geme casa din prima copilărie a pietrei
Taurul încins taurul încins
Îndărătnic dă tîrcoale în jurul ogrăzii
Îşi înfige cornul ciudat în propria coastă
(Loc pentru grădina de trandafiri roşii)
Şi fuge murind spre hotarul de vis
Oh şi ce hidos e mormanul
Precum maxilarul lupului bătrîn
Fumegă
Sub luna tare luminoasă s-a înălţat ruina
Pînă-n ceruri vuieşte
În craniu smulgerea egalului
Ce frumos s-a albit truda spre ziuă
Şi se destramă vraja taurului încins
Acum mormanul de-abia mai sărută
Glezna zace în ritmul palmelor aspre
Precum taurul ucis.

„Ruck" din „Ultima Licornă"

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziţia de scenografie a artistei ZOFIA KRZYZANOWSKA.

CUNOAŞTEREA

Cartea mea începe din uşa cerului
Se întinde pînă în hăuri drapate
Pieptul înroşit de trudă precum nicovala verii
Asudă laolaltă
Cu genunchiul cailor iuţi
Încălzind visul lupului bătrîn
Şi-mi întind mîna pînă dincolo
De uşa cerului simt cum
Peştii s-au retras în mîlul de sub lespede
Atunci repede bat caii peste nări
Cu pumnul osos
Înroşind osia ei nu se urnesc
Au uitat mersul în galop

Păsări mari cu o singură aripă
Precum o moară fermecată de vînt
Se rotesc deasupra mea
Şi din pene sure cad stropi de sînge
Peste întîia carte a echinoctiului roşu.

teatru

ÎN PREMIERĂ LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN :

„MOBILĂ ȘI DURERE"

de T. Mazilu

În nici un spectacol al lui **Ioan Ieremia** nu s-au intrepătruns atît de fidel și de firesc viziunea regizorală cu opera dramatică, fluidul tratării scenice cu subtilitatea textului autorului, ca în această piesă a lui **Teodor Mazilu.** Căci regizorul a întîlnit un text dramatic a cărui alcătuire și țesătură fără cusur, compactă, de o rigoare oarecum clasică, nu i-au permis compromisuri, evaziuni, sau o tratare exterioară textului, ci l-au „silit" spre valorificarea totală a literei scrise, spre acceptarea spiritului ce emană din text, înțelegînd doar ca el, regizorul, să conlucreze cu ele, să le statornicească regimul scenic de manifestare plenară. Astfel asistăm, de data aceasta, la un spectacol de o coerență cel puțin egală cu cea a textului, la o înscenare memorabilă, în care tratarea regizorului trece cînd prin scene de un naturalism primar și abject, cînd prin poetizări edulcorate, cînd prin scene de un absurd macabru, sau prin altele, de un realism dureros, toate fiind emanate și cerute de text, însă trebuind să fie intelese și recreate superior de regizor, într-o construcție savantă, barocă, încărcată de superbe metafore.

Căci ce află, la nivelul simplist al subiectului, regizorul și spectatorul acestei piese ? Că, într-o întreprindere de mobilă, un director își face de cap, însoțit de un lingușitor subaltern. Că, același director îl urăște pe un altul, pentru că, mai inteligent și mai abil decît el, a urcat mai sus pe scara socială, fiindu-i astfel superior. Directorul în cauză caută deci și el să-și fundamenteze o familie, ca și primul, găsește că o fostă amantă, părăsită de subalternul său, îi convine și o ia de soție. Are loc nunta. Are loc ascensiunea. Viața merge înainte. Începe să intre și el în lumea bună a acelui superior, pentru ca, în final, să-i fie descoperit faptul, prin același etern dușman și exemplu de neatins, că el va fi destituit pentru o potlogărie și că averea și numele său vor fi compromise. La nivelul unei asemenea intrigi, un oarecare dramaturg ar fi schițat o piesă bulevardieră de toată frumusețea. Dar, sub forța unui dramaturg ca Mazilu, această povestioară ajunge să întruchipeze o satiră acerbă, una dintre cele mai ascuțite, ivită la ora asta pe solul dramaturgiei românești. Piesa lui Mazilu ridică, prin forța viziunii, prin puterea alegoriei dramatice, prin limpezimea ideatică și rigoarea tehnicii teatrale, textul acesta la înălțimea unei creații de o certă originalitate, de-o virulență satirică caragialescă.

Căci ce află, regizorul și spectatorul, dincolo de granițele vizibile ale subiectului liniar mai sus amintit ? Află un tragic panopticum în care, precum niște vietuitoare primare, se mișcă acești pești umani, această faună grotescă, înotînd într-un mediu viscos din care nu mai există scăpare. Satiră virulentă a parvenitului, a prostului ajuns șef, „Mobilă și durere" devine și satiră a impostorului activ, a trepădușului imbecil, a canaliei ce înoată într-un val de vorbe, ce vizează lumea bună, atingînd-o doar la nivelul exterior al culturii, după ureche, și la stadiul primar al imitației. Parveniți, proști, impostori, eroii mazilieni vor să fie socotiți și deștepți. Vor să fie și intelectuali. Și, tinzînd la aceasta, iată că începe și drama lor. Căci ei se consumă acum nu numai ca să ajungă ceva, socialmente vorbind, dar ei se consumă și ca să reprezinte ceva. Și, în acest stadiu, începe suferința și degringolada lor. În acest punct al ajunsului, al averii, al vieții ferice, al traiului îmbelșugat, începe durerea lor. Pentru că ei suferă nu că nu au, ci că au. Text de o măreție a decăderii morale, piesă de o cinică suferință, în care lumea pictată este tratată fără menajamente și fără respiro, fără melancolie și fără compasiune, dramaturgul despărțindu-se rizînd de trecut, de tarele burgheze, atît de abil reinventate azi de o pătură parvenită, piesa lui Mazilu devine și alegoria înaltă a păstrării demnității și purității în jocul acaparant al vieții, fiindcă : „Nu e bine să fii porc. Sînt și avantaje. Dar nu e bine. Zăpezile au și ele un sens. Și munții au un sens"

Inteligența regizorului a pornit, în primul rînd, de la mularea sa definitivă pe spiritul textului. Ironia rece, satira, diatriba, paradoxul, clasica grandiloc vență, metafora, sarcasmul, falsa poetizare, parabola, toate au fost însușite creator de Ieremia și, mai cu seamă, de trupa de actori aleși de el, ce au întruchipat cu fervoare universul acestor eroi mazilieni.

Vladimir Jurăscu (Sile) se pare că a realizat unul din cele mai proeminente roluri din cariera sa. Actorul a intuit cu fler și inteligență devenirea prostului agresiv, a poltronului, a ipocritului, a celui care nu iubește mobila făcută de el, ci doar mobila stil. El este însul primar ce urăște pe cel mai „intelectual" decît el visînd însă să ajungă și el ca Sile. El este cel care suspectează pe cei care nu sînt îndeajuns de proști, cel care vorbește și trăiește în sloganuri, cel capabil de „progres", adunînd, în schimb, sutele în portofel, căci și acesta ar fi un sens al „progresului" el, care în preajma munților spune „ce mare scofală", el, ce-și caută fericirea după orar, el, ce vrea falsa sinceritate de dragul minciunii, el, ce deprinde grabnic lecția mondenității și vrea ca pînă și cîinele să-i semene, adică să fie unul solid, ciobănesc, el, ce vrea să se emancipeze prin orice metodă, el, „omul cu ciomagul", Sile, care exclamă în final că „și țicăloșii trebuie să ne avem bine, noi între noi", el, deci, Sile Gurău, a fost trecut de Jurăscu prin toată această gamă fantastică de trăiri paradoxale, actorul trebuind să fie continuu conectat la această treaptă a arderii actoricești înalte, solicitante, ceea ce a dat o măreție agresivă rolului și actorului impunîndu-i magnetic în scenă.

Daniel Petrescu (Paul) joacă un rol dificil prin faptul că ar putea fi unicul personaj pentru care autorul a menținut o oarecare simpatie și înțelegere. Ajuns la o treaptă socială de sus, Paul reprezintă parvenitul laș, însul ținut sub papucul parvenitei sale neveste. Intrat în horă el trebuie să „intinerească" pentru ea, să devină iubitor de tablouri, de cîini, de fast, de chefuri, precum în „lumea bună". Să urască la comandă. Și să accepte toate compromisurile în familie și în societate. Urît de propria lui femeie, privit doar drept un paravan, el trebuie pînă și să moară la comandă, spre satisfacția femeiuștii sale. Singurul moment al adevărului pe care el îl presimte este doar în preajma morții, cînd, contrariat, dar prea slab pentru o împotrivire, el relevă sensul exact al valorilor vieții, ce ar fi putut fi trăită și altfel. Petrescu este cînd plin de un extaz al îndrăgostitului naiv, dus de nas, cînd de o lașitate oarbă și animalică, tratat ca o rimă sau ca un patruped. Actorul umanizează exact atît cît trebuie personajul, un blînd, învins și neagresiv, purtat în lesă, fără de voință. Jocul său, în final, are grandoarea tragică, terfelită în momente de un grotesc ridicol.

Traian Buzoianu (Gore) creează, ca și Jurăscu, un personaj de-o memorabilă forță dramatică. Subalternul Gore reprezintă un Sile în devenire. El semnifică ucenicia parvenitului Sile, el este oglinda lui de demult, în care este reflectată slugărnicia, ambiția, falsa personalitate, apetitul pentru minciună, grandilocvența, falsa iubire pentru stăpîn, cameleonismul animalic, de cîine cu capul plecat, gata oricînd să muște. Gore părăsește femeia iubită, părăsește orice viciu personal, părăsește orice plăcere omenească, pe care el o vede însă vinovată, numai și numai ca să devină un om „curat", apt pentru parvenire. Drama lui, dacă acești eroi ai lui Mazilu au vreodată drame autentic omenești, este că nu va reuși totuși să parvină, nu va reuși să ajungă în lumea de sus, cu toată această ardoare a lui în a-și distruge personalitatea și ființa. El nu va reuși să primească nici măcar „un mic Luchian" de la cei situați deasupra sa. Buzoianu a fost un ideal pandant pentru Jurăscu, în scene de o violentă satiră, el a fost permanent introdus în priza unei trăiri autentice, el a fost, mai ales, oglinda unui slujbaș fidel, pînă la punctul cînd . . . cînd ar fi putut ca rolurile să se inverseze, însă nu s-a întîmplat minunea, Gore trebuind să rămînă tot zdreanța dinainte, tot omul lui Sile, tot cîinele său lingușitor.

Ion Haiduc (Urecheatu) întruchipează o tipologie oarecum aparte în piesă. El este o canalie simpatică. Un boem decăzut, dar superior intelectualicește și în forul său intim șefilor din jurul său. Șofer cu două diplome, cunoscător al lumii parveniților, el îi detestă servindu-se de ei. El îi învață bunele maniere, eleganța, aerul burghez, fiind un fel de majordom și factotum, ironizîndu-i și bucurîndu-se de decăderea lor. Ion Haiduc, acest actor mobil și înzestrat, fascinează și aici prin forța expresivă a jocului său, prin atitudinea statuară, imobilă, prin aerul și umorul sec, englezesc, al replicilor și, mai ales, prin luciditatea pe care merge eroul său gata de compromis, trădare și un trai bun

Mihaela Murgu (Melania) joacă exact o față, o ființă primitivă, însoțitoare demnă și vulgară a lui Sile, gata să trădeze și să fie trădată, iubind de conveniență, înamorîndu-se și căsătorîndu-se tot astfel, după o cunoștință rapidă sus pe munte, sub crucea de pe Caraiman. Ea este sătulă de respect, ea vrea să fie iubită pentru a putea să se laude cu un amant, iar Gore are sarcina să-i sucească capul. Actrița are vivacitatea primitivei, insolența și vulgaritatea unei atari tipologii. Jocul său e nuanțat și marcat de această declanșare a prostiei active.

Viviana Alivizache (Lizica) realizează, se pare, roluri în ascensiune, căci Lizica ei este o fată ajunsă pe scara socială prin arma unică a femeii – devotamentul arătat bărbaților. Ea este parvenita ajunsă la o cultură de suprafață. Plină de ură pentru bărbatul primitiv care a vîndut-o (Sile lui Paul) ea îl vrea pe acela distrus. Soție a lui Paul, ea îl urăște cu patimă și pe acesta (ura fiind, se pare, unica ei dimensiune) cu patimă, pentru lașitatea și micimea lui, pentru că vrea copii și pentru că e prea moliu. Ea a ajuns să fie exact ceea ce a visat Sile să facă din ea : o femelă mondenă ce înșală, ce se plictisește, ce primește lumea bună în saloanele ei. Ea e un alter-ego al lui Sile. Alivizache joacă fidel un asemenea rol, pe o coardă unică a devastării urii într-o ființă omenească. Scenele de interior, de acasă, sînt elocvente, ca și scena finală, în care are puterea să se bucure, chiar în fața morții soțului, de cruzimea loviturii date lui Sile, cînd averea și locul său în societate vor fi spulberate.

S-ar putea spune, ajunși aici, că eroii piesei lui Mazilu pot să fie priviți și ca niște idei generalizatoare : prostia, impostura, primitivismul, parvenitismul, ura, lingușirea etc., etc. S-ar putea spune că ei încarnează niște idei. Că sînt reflectarea unor idei ce traversează o istorie, în care regăsim o grandoare a unei satire gogoliene, întruchipată de o umanitate crepusculantă. Poate că Ieremia a șarjat uneori aceste personaje, dus de ferocitatea satirei interioare a textului, poate că uneori unele tablouri au trenat (vezi tabloul I) le-au lipsit poate că actorilor acea răceală englezească, acea dezabuzare, acea cruzime sublimată, atît de lucidă, a eroilor mazilieni. Alteori, actorii au prea caricaturizat (vezi scena deprinderii mondenității de către Sile și Melania) eroii înșiși fiind caricaturi, embleme în sine. Oricum, peste toate acestea, și peste mici scăpări, spectacolul a fost magnific, iar finalul, magistral, dovedind, da, că Ieremia știe găsi forța expresivă a unor alegorii mărețe, de simboluri kafkiene cutremurătoare, sub care să-și închine întreg spectacolul. Căci ideea finală, a alunecării, a prăbușirii lente a cerului și pădurii (tocmai ceea ce eroii piesei urăsc : puritatea și naturaletea) peste protagoniști, este copleșitoare. Peste acești gîndaci ce foșgăiesc, peste această „lume fără cer", iată, se va prăbuși, totuși, cerul. Se va închide, totuși, lumea. Se va zăvori sicriul.

Un cuvînt de elogiu pentru **Emilia Jivanov,** această scenografă artistă, ce le-a stat alături dramaturgului și regizorului cel puțin cu aceeași înălțime și același har cu care s-a realizat spectacolul. Un spectacol de ținută, remarcabil, ce reintroduce de îndată și magnetic Naționalul nostru între primele scene ale țării.

Ion ARIEȘANU

MOBILĂ ȘI DURERE

II

În scena spectacolului lui Ioan Ieremia există o cutie – cadru ai cărei pereți se deschid, se ridică pentru a permite spectatorului accesul, pentru a închide, în final personajele ; în acest spațiu (aproape negru) elemente de decor compun, recompun încăperile, locurile de joc necesare piesei și, ceea ce este mai important, ajută la înțelegerea concepției regizorale.

În cîteva dintre momentele de „declamație actualistă" ale lui Sile Gurău, în spatele său se formează un rînd de scaune stil, aduse și ridicate pe brațe de minuitori de decor – un grup care se va alinia la rampă, în final, după ce lumea piesei va fi fost definitiv închisă, un grup de oameni în salopete stînd de veghe între scenă și sală. „Tendința de îmburghezire" a personajului ca și sancțiunea regizorală devin astfel limpezi, spectacolul acumulează, strîns legat de scenografie (Emilia Jivanov) cîteva imagini remarcabile : prezența lui Sile în decor montan este de un haz savuros (pe fundalul pictat cu brazi și piscuri, în veritabilă manieră kitsch, Gurău –**Vladimir Jurăscu** apare, în costum vînătoresc, cu toate accesoriile asupra lui) ; reîntoarcerea lui Sile la birou, după călătoria prin circuit, este tratată cu umor subțire (subalternul făcuse schimbări, „poetizînd" atmosfera, Gore se plimbă, spre stupefacția șefului, în ritmul unei muzici suave printre două rînduri de pitici de ghips, colorați, îmbrăcați într-un costum identic cu al lui Gurău) ; la capătul unei scene „de familie", după ce a fost purtat în lesă de Lizica, soțul, Arnăutu se „regăsește" în proscenium făcînd eforturi să se verticalizeze în vreme ce muzica unui marș binecunoscut („Hei rup") invadează sala ; după cheful patronat de Gurău un șir de mese, ridicate cu tot ce se află pe ele de către aceiași muncitori îl însoțesc către ieșire (poate că această defilare a meselor de ospețe este cea mai precisă și izbutită tușă satirică a reprezentației) ; iar, pentru a încheia, un plafon vegetal coboară apăsînd, îngenunchind, personajele, un plafon care așteptase deasupra lor un întreg spectacol. Sublinierile muzicale sînt, și ele, „în ton" (cea din urmă, acompaniind „revolta" și „pedeapsa" vegetalului, a naturii, – din „Paiațe" de Leoncavallo).

Are direcție și asprime satirică reprezentația gîndită de Ieremia. Ritmul spectacolului e, însă, aleatoriu și, cel puțin la premieră, fragmentat neplăcut de momente de oboseală. Piesa apare, pe alocuri trenantă, cenușie, se schimbă replici oarecare, hazul se pulverizează, publicul se amuză de cîte o vorbă mai ciudat potrivită de autor. **Daniel Petrescu** (Paul) este consecvent în datele bătrînului manipulat de ambițiile consoartei, (Lizica) **Viviana Alivizache. Vladimir Jurăscu** face eforturi notabile, deseori încununate de succes, să găsească o cheie artistică grosolăniei și durității personajului său (Sile), **Traian Buzoianu** (Gore), **Ion Haiduc** (Urecheatu), **Mihaela Murgu** (Melania), **Cristian Cornea** (O celebritate), **Ștefan Iordănescu** (preotul), toți dețin interpretări posibile, viabile. Din reunirea lor, însă, în spectacol nu rezultă o reprezentație unitară, cu nerv, cu haz, în continuitate. Sînt mari diferențele de nivel între scenele bine marcate regizoral și actoricește și cele fără culoare. Ar fi comod să le observăm numai pe primele, nu ne-o putem permite, însă, tocmai din pricina stachetei pe care reușitele o fixează spectacolului.

Antoaneta C. IORDACHE

sport

LA OLIMPIADĂ . . .

. . . așteptăm cu mari speranțe înălțarea repetată pe catargele de concurs a Tricolorului patriei, drept răsplată a triumfului sportului românesc și a ideilor luminate ce-i stau în frunte ; avem, la Moscova, o delegație puternică, elita tuturor disciplinelor, în care nu întotdeauna important e să participi ci, mai mult, să și învingi ; avem, de-acum, pretenții și clasă la gimnastică, la caiac-canoe, handbal, lupte, box, atletism, polo, pentatlon ; sînt între cei 257 de români și șapte timișoreni, sportivi cărora le dorim din inimă să aibă noroc : unul dintre ei Petre Cearnău, luptător, are 37 de ani și, uitat de Federația de specialitate, s-a pus omul pe tren și s-a dus la București, zicînd, să i se dea orice adversar selecționabil și-i va frînge oasele, ceea ce, se pare, i-a asigurat lui, meșterului de la I.M.T., locul în lot . . . ! Săptămîna viitoare : altele.

Fotbal : s-apropie noul sezon, se ascut „cuțitele", se zbat „peștii" ; salut, de-aci, sosirea la Timișoara a unui mare fotbalist, unul din cei cinci din ierarhia valorică a ultimelor decenii – Dumitru, care, alături de Dembrovski, readuc în nostalgie arena Guadalajarei – una din puținele file de glorie ale fotbalului nostru ; l-am urmărit duminică la amicalul cu „Jiul" (Succes Giuchici ! personal îl regret pe pruncul mereu necopt, precum Nucă ce s-a spart fără să se coacă) și i-am aplaudat din nou jocul rotund al talentului și inteligenței sale ; Dembrovski și Dumitru – iată o desfătare a tribunelor ; cum probabil Celtic va fi adversarul Politehnicii, marele stadion va fi mic pentru un meci atît de grozav, îmi spunea profesorul Ion Ionescu, om sobru și scăpărător la minte, că această Cupă a cupelor nu va avea pentru Poli doar caracter de serbare, ci se va face totul pentru măcar, turul al doilea ! De ce nu ?!

Teodor BULZA

top

Secția română : 1) Zina nopților – Progresiv TM ; 2) De vorbă cu florile – Adina Dimitriu ; 3) Bal la Apahida – Semnal M ; 4) Zborul – Pro Musica ; 5) Din Apuseni la Răsărit – Mircea Baniciu + Roșu și Negru. **Secția internațională:** 1) Coming Up – Paul Mc Cartney ; 2) What's Arothes Year – Johnny Logan ; 3) Funky Town – Lipps Inc ; 4) Call Mc/Atomic – Blondie ; 5) With yov I'm Born Again – Billy Preston & Syreeta – Propuneri : The Rose – Bette Midler ; IL tempo se ne va – A. Celentano.

ADUNATE . . .

● În acest miez de vară fierbinte, Linda Mc Cartney, soția celebrului Beatle, Paul, a obținut la Cannes mult rîvnitul premiu cinematografic Palme D'Or pentru filmul său muzical intitulat „Sea Side Woman". „Știrea mi-a produs o mare bucurie" declară Linda. O credem pe cuvint . . . ● „Tenement Steps" (Prispa) se cheamă noul LP al grupului „Motors". ● Alte albume în actualitate : Gideon – Kenny Rogers ; Trilogy Frank Sinatra ; Rarities – Beatles. ● Interpreta și compozitoarea americană Curly Simon cunoscută și datorită succesului cu piesa „Mockingbird" (înregistrată în duet cu James Taylor) a imprimat la Warner Bros Records un LP cu titlu predestinat : „Urcă". ● Și tot în această vară, la Rio de Janeiro s-a stins din viață la 65 de ani Vinicius de Moraes poet, compozitor și diplomat brazilian, părintele curentului muzical „Bossa Nova" („Noul val") – Numele regretatului artist a fost amintit și în filmul lui Lelouch „Un bărbat și o femeie". „Bossa Nova" apare prin 1962 ca o nouă manieră de interpretare a sambei, cunoscuta specie a folclorului muzical brazilian. Partitura vocală în „Bossa Nova" se interpretează în șoaptă (whispering) așa cum știe să ne-o ofere cîntăreața Astrud Gilberto. ● LP-ul „Short Stories" al lui Vangelis și John Anderson se vrea după cum declară autorii, o mostră sonoră „terapeutică" : „vrem ca muzica noastră să aibe asupra auditorilor efectul miraculos al acupuncturii". Ați înțeles ? ● Mitch Rider revine ! Evenimentul surprinde căci despre acest interpret american afirmat în 1967 cu „Devil in the Blue Diess" nu s-a mai auzit nimic pînă acum. ● **Bino** (în foto) speră ca încă în această vară să redediteze succesul hiturilor sale „Mama Leone" și „Bambino" . . .

Petru UMANSCHI

evrika!

- Nu întotdeauna e un semn al neputinței tale faptul că toți sar să te ajute.
- Și cîinele se visează sus pe soclu ; ca să nu mai ajungă stăpînul la zgardă.
- Cîndva vacanța de vară era un drum nesfîrșit de țară. Acum e o potecă ce străbate grădina.
- Cu toată puterea lor, macaralele nu ridică . . . probleme.
- Încă din antichitate, fiicele răpitoare erau răpite.
- Un alchimist modern scoate aur și din cafea. Chiar și din citronadă.
- Reîntors de la Istanbul, vă spun : am fost la Poartă, dar nu pentru a-mi cumpăra domnia !
- Mecanizatorii jucau sîrba în căruță.
- Unii își cer dreptul bătînd cu pumnul în masă. Și vine ospătarul.
- Furia ține un moment. Liniștea se prelungește uneori și-o viață.

Ion VELICAN

PRECIZARE : Ultima frază din articolul : „Paul Eugen Banciu și arhitectura narațiunii" **de** Marcel Pop Corniș, **apărut în numărul 28/10 iulie 1980, se va citi :** . . . „Este aceasta o calitate de seamă a prozei lui Paul Eugen Banciu : faptul că narațiunea, excelent susținută (evenimentele, adesea pitorești, dramatice, succedîndu-se cu repeziciune, animînd un spațiu narativ de excepție) are și un plan profund ce conturează o **etică** și o **filozofie** a acestor **evenimente**".

RADIO-TIMIȘOARA

EMISIUNEA LITERARĂ din 30 VII, ora 21 : Actualități : „Adevărurile literaturii, adevărurile celor mai fertili ani ai istoriei", Eseu de Paul Eugen Banciu ; Cum gîndește, cum scrie tînărul creator : Ana Pop Sîrbu ; Noi apariții editoriale la Editura FACLA. Interviu cu directorul editurii, Ion Marin Almăjan ; Cronica de librărie : „Salvați sufletele noastre" de Laurențiu Fulga. Prezintă Stela Mirel.

mapamond

Al treilea val

Cunoscutul sociolog britanic Alvin Toffler, a cărui carte „Șocul viitorului" a stîrnit, la timpul său, un interes deosebit, scrie acum o altă carte cu titlul „Al treilea val", din care săptămînalul „Now" publică un fragment. În această nouă carte a sa, referindu-se la societatea capitalistă de consum, Toffler afirmă că vine o nouă perioadă industrială – a informaticii – care va schimba modul de viață al societății industriale pe care o cunoaștem.

Dar să-i dăm cuvîntul autorului :

„Astăzi, în timp ce se mai construiesc încă fabrici, civilizația care a făcut din acestea catedrale, este pe cale de dispariție. Iar undeva, chiar în acest moment, alți oameni tineri, bărbați și femei, călătoresc spre o nouă civilizație. Declararea acestei civilizații este faptul cel mai simplu și cel mai exploziv al vieții noastre. Pînă astăzi specia umană a suferit două valuri de schimbări, fiecare din ele trecînd peste culturile și civilizațiile mai timpurii și înlocuindu-le cu moduri de viață care înainte erau de neimaginat. Primul val de schimbări, revoluția agricolă, a avut nevoie de o mie de ani pentru a se realiza. Al doilea val, apariția civilizației industriale, a durat aproximativ 300 de ani. Istoria de astăzi e deosebit de rapidă și probabil că al treilea val – epoca post-industrială – va fi încheiat peste trei decenii. Noi, care se întîmplă să trăim în această perioadă explozivă, vom simți efectul deplin al acestui „al treilea val" încă în decursul vieții noastre.

Cel de al treilea val aduce cu sine un mod fundamental nou de viață, bazat pe multiple și regeneratoare izvoare de energie ; pe moduri de reproducție față de care banda de montaj a fabricilor de astăzi e cu totul anacronică cu noul fenomen, pe care-l putem numi „periferie electronică", precum și pe o schimbare radicală a învățămîntului și a întreprinderilor viitorului.

Civilizația ce apare va scrie un nou codex de purtări și va duce de cealaltă parte a standardizării, sincronizării și centralizării ; de cealaltă parte a concentrării energiei, banilor și puterii.

Această civilizație nouă în timp ce va schimba tot ce e învechit va răsturna birocrația, creînd un nou rol al statului – națiunea . . . care are nevoie de guverne mai simple și mai eficace, mai democrate decît cele pe care le cunoaștem pînă acum. Ar fi o civilizație cu o concepție proprie de viață, cu o atitudine proprie față de timp și spațiu, de logică și cauzalitate. Cumulativ, schimbările pe toate aceste planuri vor duce la o ruptură definitivă cu trecutul agricol și industrial".

corespondența

Olga Abegg : E vizibilă o substanțializare a versurilor, dublată de o mai pregnantă exigență. Simplitatea și delicatețea imaginilor în ultimele poezii trimise vă răsplătesc stăruința îndelungă. **Lavinia Miloș :** Textele sînt mai degrabă niște însemnări poetice – ori poetizate. Uneori, folosirea cuvintelor mai rar solicitate de poeți dă naștere unor expresii cam bizare („focul **efervescent**", „viscolul **frivol**", „stele **luciferne**" ș. a.). **Mărgărit Stoleru :** O nesfîrșită înșiruire de cuvinte și imagini, o revărsare necontrolată, haotică, în ultimă instanță, o bombăneală interminabilă de-a lungul și de-a latul nesfîrșitului număr de plicuri. Cantitate, cantitate, cantitate ! **Octavian Suciu :** Am primit ultimul plic. **Titel Cristior :** Ușurința cu care versificați e un semn bun. O notă distinctă a versurilor e dată de înclinația spre ironie, spre umor, spre o satiră implicită. E bine să exploatați mai mult acest tărîm. Vom publica în curînd cîte ceva din ce ne-ați trimis. Va trebui însă să evitați influența ritmului eminescian. **Schwartz Buniakowsky :** Lucruri obișnuite, prea obișnuite. **Oprică Constantin :** Se vede că l-ați citit pe Marin Sorescu. Atît. **Robert Kocher :** Însemnări sentimentale. **Gică Duhalnu :** Încă nu poate fi vorba de poezie. **Oriana Ledend :** Poeziile dvs. vădesc bune lecturi în sfera poeziei, un mod superior de a privi creația. Reveniți. **Marian Călinescu :** E demnă de respect pasiunea dvs. pentru poezie. Totuși, între condiția unui bun cititor și cea a unui poet, creator, e o mare distanță. Se pare că sînteți abia la început. **Florentina Smarandache :** Vom reveni mai pe larg cu prima ocazie. Ceea ce ne-ați trimis merită să revenim. **Maria Bota :** Ar fi bine să frecventați un cenaclu. **Tudor Borcs :** Izbucnesc uneori imagini vii dar, luate ca întreg, poeziile n-au încă identitatea de sine necesară. **Moldovan Mihai :** Cele trei poezii nu ne-au permis să ne formulăm o părere cît de cît limpede. Reveniți. **Miu Arhaleon, C-tin Aluneanu, Florentina Mihăiescu, I. T. Ros, Vasile Gorun, N. Pallade, I. Ciprian, Olga Doran, Mihai T. Rion :** Texte în afara poeziei.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

Olga Abegg

SĂ NU UIȚI TOTUȘI . . .

Astăzi nu vreau să evadez
în tăcere,
să pictez amintiri
ori străzi imaginare,
pe care rătăcește melancolia . . .
Vreau să veghez lumina
cum trece dincolo de vis,
marama de stele
ce-ți atinge tîmplele,
și ochii cîntînd
pe portativul iluziei . . .
Să nu uiți totuși . . .
într-o zi, brațul dimineții
va ciopli în salcia tremurătoare
amurgul.

CA ȘI ATUNCI . . .

S-adorm sub cerul de neliniște urzit,
frunza copacului în inimă să-mi bată,
să simt că m-am întors
pe drumul meu știut,
din nou în primăvară . . .
Aștept despicarea umbrei
să trec prin amintiri
cu aripi de lumină
să-mi picure-n memorie
parfumul de liliac
ca și atunci.

Iulian Mălin

CA MERII ÎN FLOARE E IUBITA MEA

Așa ești tu – cum merii dau în floare
sîngele tău se tulbură precum un cer amar
iată leul întuneric a fost lumină fosnitoare
și-a devenit în mine acum patimă fără
hotar

O bucurie înfrîntă tu nu rămîi
sînt plini ochii tăi de o nesfîrșire
sălbatică și rece ca teama cea dintîi
pe cînd morții tineri înfloresc în cimitire
cu lună plină. Uneori tu ai vrea să fii
aceea
de care fără urmă eu mă voi pierde
în sufletul tău oare s-a rătăcit femeia
Mie nu îmi surîde decît sfîrșitul
tu ai să tremuri iarăși ca o frunză verde
în care va bate cu aripi uriașe răsăritul

PAZNIC DE NOAPTE

încă nu învățasem să fiu răbdurie
cu frigul ce îl îngropau în mine toți
pereții
eram ca o pădure pîrjolită de ecouri
și-n ochii mei se clătina creanga tristeții
un poem scria timpul pe coaja unui stejar
minutarul se preschimbase într-o mină de
piatră
neliniștit ascultam pentru întîia oară
o haită de cîini în aerul nopții cum lătră
fără urletul lor noaptea ar fi fost pustie
ar fi trecut pe lîngă mine fumul depărtării
ca un laș
cu sudoarea lui un cerb umezise
întunericul
liniștea se aduna într-un nor plutind către
oraș

PENTRU TINE

undeva pentru tine
se aprinde o lumină în fereastră
o frunte nocturnă caută în urma
celor amăgiți de tăcere
liniștea își adună la loc
cioburile din noi
singurătatea îți trimite semn
o făptură se-ntoarce
pe cărări ocolite
în pieptul celui care a răgușit
se aud stelele respirînd
și o mînă de prieten
năruie tristețea din ochii necunoscutei
acum tu ești ca macii înfloriți
adunați de palmele veștede
ale unei bătrîne
sau ca un anotimp
din care au migrat cocorii

plastică

ZOFIA KRZYZANOWSKA – scenografie

Vizibil legată de evenimentul-spectacol, arta scenografului teatrului de păpuși trebuie înțeleasă și apreciată în cadrul convențiilor acestei lumi specific ireale. Ceea ce nu înseamnă – cum este și cazul expoziției Zofiei Krzyzanowska, deschisă la galeria Helios – că scoase din ambianța lor familiară, lipsite de mobilitatea care le întregește „caracterul", păpușile nu pot fi obiectul unei frapante etalări cu valoare în sine.

Exemplu de îmbinare a cunoașterii psihologice și de francă realizare artistică, păpușile Zofiei Krzyzanowska sînt reușite certe într-un domeniu atît de dificil de abordat, în care nuanțele de interpretare joacă un rol hotărîtor. Personajele din piesa „Ultima ficornă", de pildă, dovedesc pe deplin mobilitatea artistică și intelectuală a scenografei, scara valorică a realizărilor ei : **Baba Fortuna** și **Servitorul Rukh,** sînt, în limitele artisticului, grotești ; magicianul **Schmendrik** are figura unui pedant atotștiutor care – masca îl trădează – își folosește știința în scopuri insignifiante ; **Menestrelul** are trăsăturile pure ale unui obraz de copil și o gură mobilă.

Nu mai puțin sînt o reușită psihologic-artistică personajele **Boierul** și **Frumoasa,** din „Punguța cu doi bani". Ambele figuri reflectă mulțumirea de sine, dar cu un adaus subtil de inhibiții și frustrări paradoxale, de om mărginit. Boierul, lacom și zgîrcit, are niște mîini uriașe, cu degete boante încărcate de inele ; „Frumoasa" (desigur, la modul figurat) este dispreț-uitoare, redusă întrutotul la non-valorile sale sufletești. Prin contrast, **Moșul** și **Baba,** ca și **Căruțașul,** de altfel, au fizionomiile mult simplificate, dovadă a unui suflet simplu și direct, fără vicleșuguri. Caracterul acestor personaje este subliniat și de costumele lor simple, în cazul personajelor pozitive, pretențioase și de prost gust, în cazul celor negative.

În cadrul teatrului tradițional de marionete, evocat de spectacolul „Lume, lume . . .", păpușile ating simplitatea extremă, au fețele săpate în lemn iar corpul din cîrpă. Personajele sînt **Mărioara** și copiii ei, **Dracul** și eternul **Vasilache.** Decorul extensibil amintește în chip fericit lada păpușarului de altădată, care se desfăcea și oferea – ad hoc – spațiul pentru scenă. De la realizarea aceasta frustă se abat doar personajele-copii, tratate cu umor și ingeniozitate, căci ele au două fețe prezentate alternativ : una care plînge și alta care rîde.

Zofia Krzyzanowska este una dintre artistele dăruite cu harul nobil de-a face copiii să viseze. Și nu numai pe ei.

Ileana PINTILIE

J. P. SARTRE

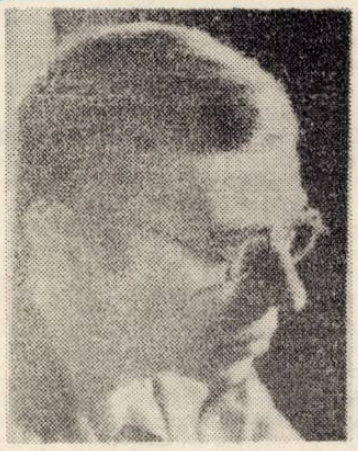

Am avut marea bucurie de a-l cunoaște, în urmă cu opt ani, în apartamentul pe care-l ocupa la ultimul din cele zece etaje ale unui bloc, cu nimic deosebit de alte blocuri, de pe bulevardul Raspail, aproape de Saint-Germain – des Prés. Am avut nesăbuita vanitate de a-i înstăina o oră din viață, punîndu-l în situația de a-mi răspunde la niște întrebări despre opera sa, pentru mine foarte importante, pentru el obișnuite, mult prea obișnuite. Iar el a răspuns cu amabilitate și răbdare, cu viciune și modestie. Avea darul de a te ajuta să uiți că el e Filozoful, în timp ce tu, cel care te năpustești asupra lui cu întrebările, ești doar o formă oarecare de mișcare a materiei. După cum avea înțelepciunea de a fi fericit – poate „ultimul filozof fericit" cum ar fi spus Roland Barthes – în locuința sa modestă, în cabinetul său de lucru mic și ticsit cu cărți, într-o epocă în goană după vile cu piscină și automobile. Lucra pe atunci la monumentala sa carte despre Flaubert, **L'Idiot de la famille** și spunea că a renunțat la orice alt proiect pentru a o putea termina. A rămas neterminată, așa cum neterminate au rămas și alte mari lucrări pe care mișcarea neîntreruptă a gîndirii sale le-a oprit din drumul lor spre imobilitatea desăvîrșirii.

Idiotul familiei, din care traducem un fragment, este, într-un fel, „enciclopedia" lui Sartre – o sinteză a marilor sale teme filozofice și literare : ființa și neantul, existența și conștiința, eul și ceilalți, opțiunea și necesitatea, realul și imaginarul, jocul și cuvintele. Prin ele Flaubert se constituie treptat, în viziunea sartriană, ca autor al **Doamnei Bovary**. Ca și în cazul studiului mai vechi despre Baudelaire, centrul de interes al demersului constă în încercarea de a adăuga fenomenologiei o dimensiune psihologică. **Idiotul familiei** este „romanul" copilului Flaubert care visează să fie actor și devine autor. Este romanul tînărului Flaubert bintuit – asemenea copilului pe care familia îl consideră un arierat – de obsesiile imaginarului și de tentația de a da realitate irealului. Este o istorie pasionantă despre apariția cuvintelor în mijlocul tăcerilor lui Flaubert – Gustave, cum îl numește familiar și fratern ? ironic ? Sartre – despre lupta sa cu cuvintele, despre „dificultatea de a fi" prin cuvinte și de a fascina prin magia lor. Flaubert și existența, Flaubert și ființa, Flaubert și neantul, Flaubert și ceilalți, Flaubert și cuvintele – adică, inevitabil, Sartre și ... În **Idiotul familiei** Sartre se dezvăluie pe sine citindu-l pe omul și autorul Flaubert, înțelegîndu-l și mistificîndu-l, iubindu-l și detestîndu-l, admirîndu-l și dispreuțindu-l, atît de diferit și totuși atît de asemănător : „Flaubert c'est moi", dar, de la Rimbaud încoace, „moi est un autre".

FLAUBERT ŞI CUVINTELE*

Vom vedea mai tîrziu că secretul stilului în marile opere ale lui Flaubert stă în refuzul elocinței. Gustave scrie **Doamna Bovary** abandonîndu-se artei oratorice, apoi croiește și taie ... Oratorul este acolo, prezent, dar cenzurat, refuzat, îndurerat ; e gonit, comprimat, dar revine în **comprimarea însăși,** pentru a da o stranie vibrație sonoră frazelor celor mai simple. Vocea rămîne pînă la capăt **desăvîrșirea scrisului.** Nu pentru că stilul marilor opere ar fi oral, dimpotrivă. Ci mai degrabă pentru că scrisul însuși e cu două fețe și devine un mijloc audio-vizual de comunicare. De fapt, adevărata împlinire a operelor sale se produce atunci cînd le citește în fața unui cerc ales de prieteni sau confrați. În acest moment cuvîntul își dobîndește plenitudinea și își împrumută singularitatea de la timbrul particular al vocii care îl modelează. Desigur, lecturile în public erau la modă ; s-a declamat mult în saloanele de la Arsenal. Dar era vorba mai ales de poeme sau de piese de teatru. Gustave își convoacă confrații la Croisset pentru a-i face să suporte treizeci și șase de ore de spectacol : el **interpretează** în fața lor prima versiune a **Sfîntului Anton.** Cel mai trist este că le solicită un verdict după această unică și istovitoare audiție. Ca și cum cuvintele, rostite de el, articulate în fraze de suflul său, ar fi dobîndit prin aceasta o inteligibilitate plenară. Sau ca și cum ar fi posibil să judeci, după o singură probă, o mare lucrare plină de paradoxuri, fiecare dintre ele putînd fi obiectul unei îndelungate reflecții. Bineînțeles, sentința auditoriului e negativă. Nu-și dă oare Flaubert seama că-și face un deserviciu ? Da și nu : are un presentiment obscur, dar persevorează în eroare. Nu numai pentru că îi place să se irealizeze în vocea sa, dar mai ales pentru că nu poate concepe frumusețea unui paragraf – și nici sensul său – în afara organizării sale muzicale. Idealul ar fi ca vorbele scrise să se vorbească cu vocea sa în capul necunoscuților care-i vor citi cărțile, și pentru că așa ceva nu se poate întîmpla, adevărata sărbătoare va fi lectura publică, ; momentul publicării – deși înseamnă citire de către toți francezii – îi apare, prin forța lucrurilor, ca o degradare. Despre aceste sentimente complexe și contradictorii stă mărturie un bilet trimis fraților Goncourt pentru a-i invita să asculte **Salammbo** – roman pe care intenționează să-l declame în fața confraților săi „de la ora 4 la ora 7 și după cafea, pînă ce auditorii vor plesni". S-ar zice că face dinadins pentru a-i ridica pe toți împotriva lui și că știe aceasta dar nu se poate stăpîni : știe foarte bine că-și va face publicul să „crape". Nu de o criză cardiacă, ci de plictiseală, cerîndu-i un efort de atenție aproape insuportabil și care se va sfîrși, mai devreme sau mai tîrziu, cu un tetanos al gîndirii. O știe, dar îi dă înainte : el este urîtul cel bun, donatorul, și cu atît mai rău pentru cel ce primește dacă bunătatea acestui Pantagruel îl strivește. Esențialul este **donația** operei sale și transformarea acesteia în spectacol al cărui singur interpret e Gustave. Iată-l deci, în această fază finală a creației, redevenit autor-actor. Numai că această întoarcere la interpretare are loc foarte rar : pentru a avea o singură dată plăcerea să declame, trebuie să lucreze din greu mai mulți ani. Și-apoi știe foarte bine că lectura cu voce tare – încununare, pentru el, a unei munci ingrate – nu reprezintă în realitate decît un moment neesențial al procesului literar : cartea va fi citită de mii de **ochi,** pentru acești cititori sonoritatea textului, cu existența ei confuză, nu este decît o agreabilă remanență, esențialul rămîne tăcerea. Nu numai cea a cabinetului de lucru ci, înainte de toate, tăcerea a tot ce s-a exprimat prin cuvinte, adică sensul de dincolo de limbaj, care este totalizarea mută a operei scrise. Altfel spus, deși aspectul audio-vizual al cuvîntului îi rămîne mereu prezent, tentativa de recuperare e deșartă : Gustave, trimis fără menajamente la grafeme, suferă o pierdere pe care nu va putea nicicînd s-o compenseze pe deplin.

Putem trage concluzia că e conștient de aceasta ? Fără îndoială. Începînd de la 14 ani el își explicitează nemulțumirea față de cuvîntul scris, a cărui insuficiență e evidentă : nu poate reda nici sentimentele, nici senzațiile, nici extazul. Această denunțare revine adesea sub pana sa și cauzele ei profunde se găsesc, cum bine știm, în altă parte : dacă însă o lasă să se strecoare, încă de la 14 ani, în primele sale opere, o face dintr-un motiv ocazional dar de primă importanță : interzicîndu-i-se cariera de actor, cuvintele i-au fost văduvite de acompaniamentul lor obișnuit de gesturi, de mimică, de intonație ; iată-le deci mutilate, reduse la niște litere inerte ; cum le va putea reda el oare vechea plenitudine ? I s-au luat vechile instrumente sonore și au fost înlocuite cu altele, rudimentare și mute care, nefiind încălzite de suflul său, nu vor exprima niciodată patosul care le animă. Desigur, își va citi textul cu voce tare ; îl va interpreta, va da din nou, prin timbru, un aspect aparte vocabulei universale. Dar a citi nu e același lucru cu a juca, o știe prea bine. Și, mai ales, a scrie pentru cititori necunoscuți înseamnă a încerca să-i captezi și să-i seduci prin grafeme fără apărare, pe care le pot interpreta cum vor : scriitorul își trasează scrierea neciteață și-și vede de drum, lăsînd-o pradă celor mai răuvoitoare iscodiri. Una din intențiile profunde ale lui Flaubert **stilist** este de a găsi un echivalent sonor seducției orale : ca actor ar fi putut fascina, deci trebuie să găsească un **truc** pentru a fascina prin scris ; dar această căutare va veni mai tîrziu, după multe izbucniri de mînie și vom vedea că i-a sacrificat sănătatea deja precară a spiritului său. Pentru moment, a fost aruncat într-o contradicție din care nu poate ieși : păstrează în străfundurile sale, scriind, visul unei împliniri orale a muncii sale literare dar, în același timp, descoperă ceea ce îi rămîne ascuns autorului actor : **nu poți scrie așa cum vorbești.** Nu pretind că această banalitate e adevărată. Dar ea nu e nici pe de-a-ntregul falsă. Am cunoscut printre vechii mei prieteni, pe atunci scriitori începători, unii care aveau o mare putere de seducție în conversație, încît nu ne mai săturam ascultîndu-i, farmecul lor fizic și intelectual se transmitea cuvintelor care veneau spre noi ca o imagine sonoră – și care în scris păleau sub ochii noștri, spre marea noastră surprindere. Dacă au progresat, au făcut-o nu apropiindu-se în operele lor de discursul oral, ci folosind **altfel** limbajul, așa cum va face și Gustave ; și inventînd, pentru ochii cititorului, echivalentul sonor al gesturilor lor, al vocii lor, al stilului lor de viață. Nu scrii așa cum vorbești și totuși scrii, cel puțin în viața cea de toate zilele, atunci cînd nu poți vorbi. Iată antinomia de care se lovește Flaubert copil. Ce înseamnă deci a scrie ? Va da un răspuns și îl vom cunoaște. Pentru moment, posac, neliniștit, scrisul produce asupra lui efectul unei soluții pe care o acceptă în lipsă de altceva mai bun ...

Gustave **cade în literatură** cu aroganță : o suportă, simte împotriva cuvintelor un resentiment secret. Drept urmare, obiectul literar îi apare de la început ca fiind ambiguu sau, mai degrabă, îi provoacă o mare dezamăgire. Ambivalența lui Gustave în ceea ce privește scrisul se manifestă prin alternanța momentelor de entuziasm și de dezgust. Să ne amintim de **Un parfum,** lucrare reluată, abandonată, reluată : o zi de lucru, o lună fără a așterne un rînd, o săptămînă pentru următoarele cinci capitole, apoi, după o nouă perioadă de tăcere căreia îi ignorăm durata, două zile pentru a scrie ultimele șapte capitoleși concluzia ...

Prezentare și traducere
Margareta GYURCSIK

* Titlul aparține redacției.

NOTE DE DRUM DIN FRANȚA

INIȚIERE ÎN MUZEUL CLUNY

Muzeul Cluny este considerat drept o rezervație de artă medievală în centrul Parisului, o rezervație unde se intră cu un sentiment de inițiere. Fiecare obiect, fiecare linie, fiecare patină își sugerează o lume, o întoarcere într-o istorie revolută de care trebuie să te apropii cunoscîndu-i tainele. Chiar clădirea muzeului, așezată lîngă Sorbona, în inima Cartierului Latin, contribuie la această enigmatizare.

La începutul secolului al III-lea se înălța aici o clădire galo-romană, un fel de terme, de băi publice, din care nu a rămas decît fundația. Termele au fost incendiate de barbari pe la sfîrșitul secolului al III-lea de-abia pe la 1330, Pierre de Châlus, abate de Cluny-en-Bourgogne cumpără ruinele și clădește actualul așezămînt, conceput ca locuință abatială, reamenajată între 1485–1500 de Jacques d'Amboise, episcop de Clermont și abate de Jumièges.

În 1515, Maria de Englitera, văduva lui Ludovic al XII-lea (măritată cu acest rege cinquagenar la vîrsta de șaisprezece ani) își petrece aici perioada de doliu (conceput în Evul Mediu ca o claustrare). Succesorul lui Ludovic al XII-lea, Francisc I, o pus sub o severă supraveghere pe îndoliata și tînără regină albă (în Evul mediu reginele văduve se îndoliau în rochii albe). Francisc prevedea nașterea unui copil ce-ar fi putut avea pretenții la tronul Franței. Surprinzînd-o pe îndoliata regină într-o noapte în compania tînărului duce de Suffolk, o obligă să se căsătorească imediat cu ducele (ceremonia are loc în aceeași noapte în capela castelului) și să se întoarcă în Anglia. În secolul al XVII-lea locuiesc aici trimișii papali, printre care Mazarin.

În timpul Revoluției (1789) palatul este considerat inutilizabil și vîndut ; e ocupat de locatari diverși care-i imprimă funcționalități foarte pitorești : un chirurg face din capelă sală de disecții, un tipograf își instalează un atelier în salonul de jos, un boiangiu își instalează cazanele în sufragerie, un dogar ocupă un hol. La rîndul său Marina franceză instalează la etaj un observator cu care se descoperă douăzeci și una de planete. Bolțile termelor sînt acoperite un un strat de pămînt gros de doi metri cultivat cu legume și cartofi.

În 1833 se instalează la Cluny un colecționar de artă medievală, Alexandre le Sommerard, care umple palatul cu obiecte rare. La moartea acestuia, în 1842, statul francez achiziționează imobilul împreună cu toate colecțiile, iar peste doi ani, în 1844, muzeul este oficial deschis.

Cu toate restaurările, Palatul Cluny rămîne una din cele mai autentice clădiri feudale din Paris iar ca muzeu, cel mai original depozit de artă feudală franceză. Cele douăzeci și patru de săli consacrate Evului de mijloc oferă o fascinație veritabilă, bine atmosferizată.

Fascinante sînt mai ales tapiseriile de Flandra și din Val de Loire, execuții ale unor artizani celebri din secolul al XV-lea. Tapiseriile au mai ales motive florale, de genul «millefleurs», uimind ochiul prin armonia și prospețimea culorilor extrase din plante. Marea fascinație o produce seria de șase tapiserii intitulată «la Dame à la Licorne». Aici, într-o formulă epică, leul (simbolul nobleței militare) și inorogul (simbolul nobleței magistraturii) acompaniază o doamnă cu veșminte bogate, ilustrînd emblema familiei lioneze Le Viste. Fiecare scenă are o peluză bleu-vernil montată pe un fond roșu uniform ; decorul impune prin simplitate.

Colecțiile de artă decorativă medievală cuprind obiecte și veșminte din viața cotidiană, dar și capodopere de sculptură (ca statuetele originale din Nôtre Dame și Sainte-Chapelle), bijuterii (ca rarisimele coroane votive ale regilor vizigoți), orfevrerie (catapeteasma altarului în aur al Catedralei din Bâl) mobilier, feronerie, armurerie etc.

Muzeul Cluny trebuie văzut de mai multe ori și mai ales trebuie gustat, piesă cu piesă ; o vizită prea turistică la Cluny este egală cu un sacrilegiu. Dealtfel turism înseamnează și cunoaștere nu numai îngurgitări colosale de muzee și expoziții, din fuga autobuzelor cu care se fac tururi de orașe cu imagini perisabile sau incomplete, ca niște fotografii mișcate.

Există un sentiment al muzeului Cluny și acest sentiment, dominat de tapiserii, te cheamă mereu ca un viciu sublim.

Emil MANU

itinerarii

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 31 (645) ● 31 iulie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

15 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R.

Activa confruntare cu realitatea

Literatura română contemporană este o literatură realistă, înțelegînd realismul, nu ca un curent literar, ci ca o **concepție estetică.** Dicționarele de estetică definesc realismul ca un comentariu al realității obiective, utilizînd datele empirice, duse pînă la amănuntul semnificativ. Într-un fel concepea realismul — ca atitudine în artă — o societate împărțită în clase antagoniste și într-alt mod îl concepem noi, într-o societate fără clase antagonice. Condițiile sociale și politice revelau în trecut **anumite** adevăruri ale vieții ; adevărurile vieții erau diferit concepute de la clasă socială la clasă socială. Forța adevărului nostru constă și în faptul că nu mai există mai multe „adevăruri" sociale, ci unul singur, fără ghilimele : **adevărul vieții întregului popor.** Neabordarea în toată complexitatea lor a problemelor realismului, în condițiile social-politice în care se dezvoltă literatura noastră de azi, ar putea duce la etalarea unor presupuse „adevăruri" ce nu mai aparțin în mod total epocii noastre ; ar duce la niște false descoperiri, unele depășite, altele adecvate altor tipuri de societăți. Neabordarea integrală a acestor probleme ar putea duce la omologarea varietății stilurilor cu o pretinsă varitate a ideologiilor estetice, deci la o confuzie gravă, întrucît spiritul călăuzitor al literaturii din țara noastră implică situarea în climatul unei singure ideologii, nefiind compatibil cu pluralismul în ceea ce privește concepția generală directoare, orientarea de principiu. Ideologia noastră este unică, aceea a Partidului Comunist Român, iar stilurile în care scriitorii o pot exprima sînt diferite sau chiar infinite (în mod teoretic vorbind).

Dacă în general un scriitor aparține unei epoci, unei colectivități (unui popor anume), unei mentalități, cu atît mai mult concepția sa socialistă despre arta literară confirmă acest fapt de necontestat. Materialele de partid au subliniat în repetate rînduri rolul tradiției ca factor determinant al dezvoltării literaturii contemporane. S-a cerut însă scriitorilor să ducă mai departe această tradiție, s-o înnoiască, s-o adapteze noii noastre sensibilități, caracteristice omului nou al societății socialiste. Prețuirea înaltă pe care o acordăm poemelor patrioților înaintași nu ne îndeamnă să-i copiem, ci să le urmăm exemplul, scriind cu sensibilitatea și cu ideile noastre de azi.

S-a discutat și se discută cu deosebit interes despre realismul contemporan, realismul umanist al literaturii noastre, despre contribuția literaturii la formarea și îmbogățirea conștiinței socialiste. Aportul literaturii în acest sens se definește prin promovarea și stimularea omeniei, a relațiilor etice, de echitate socială între oameni. Prin nervul ei etic intrinsec, arta literară e un **produs social,** iar scriitorul un membru al societății, angajat și răspunzător de soarta societății prin creația sa. El nu e un spectator ca la un teatru al lumii, ci cunoaște realitatea direct, observînd fenomenele și făcînd parte din fenomene, contribuind la dezvoltarea lor, prezentîndu-le dar și combătîndu-le. În acest sens, scriitorul este contemporan cu eroii săi, avînd și conștiința acestei contemporaneități. Tovarășul Nicolae Ceaușescu cerea scriitorilor să descopere pe Feți-Frumoșii zilelor noastre, să descopere eroismul și omenia contemporană. Promovînd omenia ca fundament etic al societății socialiste și comuniste, secretarul general al partidu-

Emil MANU

(Continuare în pag. 6)

„Drumeție". Foto : Pavel Potre

În acest număr :

● Opinii critice semnate de Eugen Todoran, Livius Ciocârlie, Eugen Dorcescu, Ioana Rauschan, Theodor N. Trâpcea, Lucian Alexiu. ● Poezie : Nikolaus Berwanger, Sabin Opreanu, Cornelia David ; proză : Dorin Măran și Nicolae Petniceanu. ● Palmaresul unei stagiuni teatrale. ● Din lirica turcă.

convorbiri

Cu Zoe Dumitrescu Bușulenga

— Ce au însemnat Bucureștii (cînd spun București mă gîndesc la oraș, școală, profesori, mediu) tinereții Dvs. pentru ceea ce sînteți azi ?

— Bucureștii copilăriei mele erau Bucureștii tramvaielor cu cai (pe care le vedeam trecînd pe Dorobanți) și ai gazului aerian. În vremea copilăriei mele, barierele nordice ale orașului erau cam pe unde se află astăzi cinematograful **„Volga"**, de pe șoseaua Ștefan cel Mare. Mai era orașul cu străzile pline de băieței cu privirile agere, strigîndu-și fiecare, cît îl ținea gura, titlul ziarelor pe care le strîngea sub braț : **„Dimineața", „Adevărul", „Viitorul", „Universul" ;** dar și orașul covrigilor calzi, anunțați, tot așa, în gura mare. Mirosul simigeriilor, fumul grătarelor cu mititei, lăutarii mi-au lăsat în suflet nostalgii și m-au făcut să păstrez amintirea unui oraș fermecător în patriarhalitatea lui.

Cînd au venit anii de școală, Bucureștii au devenit locul uceniciei, făcute la Pitar Moș și la Școala Centrală. Ucenicie unică prin dascăli de prestigiu enorm și intelectual, cum au fost marea mea maestră, Elena Rădulescu-Pogoneanu și profesorul Tudor Vianu, al cărui discipol voi fi pînă la sfîrșitul vieții.

Mă întrebați ce au însemnat Bucureștii pentru mine. Mult din farmecul acestui oraș l-am descoperit alături de profesorul Vianu, în drumurile pe care le făceam pe jos, întorcîndu-ne de la școală, trecînd pe Dorobanți, oprindu-ne la casele cu amintiri legate de tinerețe, de anii debutului său în literatură ; oprindu-ne, după cum spuneam altădată, la casa lui Macedonski, trecînd pe lîngă Parcul Veseliei, un plăcut local de vară tot pe Dorobanți, mai sus de cinematograful **„Volga".**

Ar mai fi multe de spus. Dar, după cum vedeți, București, înseamnă un bagaj enorm de amintiri ; este orașul care îmi conservă o memorie afectivă încă foarte puternică.

— Vorbiți-mi, vă rog, despre ceea ce vă leagă mai mult de perioada debutului Dvs. în literatură.

— Ori de cîte ori mă gîndesc la acea epocă, nu pot să nu-mi amintesc de Alexandru Rosetti, ca director de editură, și de Petru Comarnescu. Întîlnirile de lucru de la editură se transformau, datorită profesorului Rosetti, în lungi discuții literare, la care luau parte, eu fiind de față, Camil Petrescu, Perpessicius, Oscar Lemnaru. În calitatea sa de director, Alexandru Rosetti izbutea să mențină o atmosferă culturală la temperaturi înalte, să îndemne la scris.

— I-ați cunoscut îndeaproape pe Tudor Vianu și George Călinescu. Vă rog să evocați aceste mari personalități.

— Cei doi rămîn personalități complementare, așa cum au fost toată viața. Și aceasta este o trăsătură care îi caracterizează. Tudor Vianu înseamnă reflexivitate, gravitate, aspirație continuă de a proiecta datele universului empiric în lumea ideilor generale. El era întotdeauna despărțit de lume printr-un moment de inhibiție prealabilă comunicării ; el se simțea acasă în lumea ideilor generale. De aceea, imaginea esteticianului și a filosofului se plasează pe imaginea rămasă de la el.

George Călinescu era regizorul de geniu al unui spectacol magnific care se desfășura sub ochii și la porunca lui. El încremenea într-o dinamică specifică universului empiric ; dădea mișcare și căldură ideii generale.

Cu Vianu, profesor și mentor, am făcut școala rigorii, a ideii și a limbajului ; privindu-l pe Călinescu și ascultîndu-l, am înțeles valoarea asocierilor celor mai îndrăznețe, a artei devenite viață. Sau a vieții proiectate pe nesimțite în artă.

Gravitatea lui Tudor Vianu, greutatea și singularitatea cuvîntului preferat de el se completau cu abundența strălucitoare, cu vehemența spunerii de către G. Călinescu. Amîndoi stăpîni ai verbului creator, amîndoi deopotrivă de înzestrați și de eficienți în cîmpul culturii românești. De fapt, se prefăceau a nu se înțelege. În realitate, erau legați, nemărturisit, de adevărate vase comunicante. În clipa în care Tudor Vianu a avut dificultăți la Universitate, G. Călinescu a fost cel dintîi care l-a chemat alături de el în cercetare, la Institutul pe care îl conducea. Iar Tudor Vianu vorbea despre Călinescu, despre fantasticele lui aventuri intelectuale și spirituale, cu uimirea amuzată a unui tată sau a unui frate mai mare, care privește la prîslea al său cel năzdrăvan. Amîndoi benefici pentru cultura românească, rămîn ca genii tutelare ale acestui spațiu de spiritualitate.

— De la începuturile ei, (Pompiliu Eliade „Despre influența franceză asupra spiritului public în România", 1898) pînă în prezent, sfera studiilor de literatură comparată de la noi este foarte diversă. Vă rugăm să ne spuneți în ce constă deschiderea spre noutate a literaturii noastre comparate, atît de evidentă la Congresul de la Innsbruck la care ați participat ?

— Școala de literatură comparată, formată și patronată la începuturile ei de Tudor Vianu, arată azi o față de o frapantă diversitate și de o valoare incontestabilă. Literatura comparată atrage necontenit specialiști din generațiile tinere, îndrăzneți și îndemînateci în minuirea metodelor mai noi ale științei comparatistice și este un fapt recunoscut că școala românească, de o vreme, capătă o pondere tot mai importantă în contextul european și mondial. E suficient să parcurgem lista participărilor românești la Congresele internaționale de literatură comparată ca să observăm înnoirea generațiilor în această disciplină așa de nobilă, așa de exigentă, care se află, ea însăși, într-o înnoire perpetuă.

În 1979, chiar la Congresul de la Innsbruck, echipa românească a numărat în rîndurile ei o majoritate însemnată de vîrstă tînără. Această majoritate, la curent

Interviu realizat de Titus CRISCIU

(Continuare în pag. 6)

Perfecțiunea unui efort*

Se face destul de multă polemică in cartea lui Șerban Foarță despre Ion Barbu, dar rar se intîmplă ca o polemică să fie – deși pasionată –, atit de puțin pătimașă, atit de senină. Șerban Foarță nu polemizează ca să-și impună punctele de vedere, viziunea sa despre poet. El duce disputa – la nevoie chiar impotriva părerilor lui Ion Barbu despre poezia lui Ion Barbu – in numele acestuia, ca să-i rămină fidel, rolul pe care și-l asumă fiind acela al unui **chevalier servant.** Dacă nu **impune** o viziune asupra poetului este pentru că impunind-o ar face critică – mod de a fi infidel. Critica este prin natura ei infidelă – ea inlocuiește opera cu interpretarea –, iar in ce-l privește pe poetul **Jocului secund** infidelitatea s-ar dubla intrucit „grija lui e tocmai să(-și) sustragă O(u)pera acestei practici – care e lectura, acestei operații (...) de „predicație" – care e critica".

Dialectica eseului – și nu paradoxul lui – il determină pe Șerban Foarță, pentru a rămine fidel, să accepte o altă infidelitate, de care totuși se teme. El evocă „primejdia (ori amăgirea vană) ca, așezindune pe noi inșine între „obiectul" său și **imaginea**-i în „oglindă"... alipită, aceasta, vai, să nu ne mai intoarcă decit „figura spiritului nostru" – ca intr-o „eclipsă", ca intr-o vrajă rea !"

Intr-adevăr, așa se intîmplă, eseul cuprinde figura spiritului autorului său, iar această figură este literatura (sa) însăși. De la un cap la altul, cartea – luați oricare frază – este literatură fără fisuri. Citit cu voce tare, eseul se dovedește a fi lucrat ca un poem : pe silabe, cu ritm interior, muzical. Iată un exemplu, ales – nu pentru că așa se spune – la intimplare : „Romanticii, să zicem – ei, da – erau **sincronici** cu intreg alaiul cel de secoli, „legenda" cărora – precum Hugo – o și scriau. Geneza, dar, ținea, ea insăși, de Istorie – **cum tempore,** iar nu **in tempore,** incepind („decide" Sfintul Augustin) Creația –, un regres (cu gindul) la origini și intoarcerea – **ab ovo** – indărăt fiindu-le, oricind, la indemină...".

Din proză n-a mai rămas intr-o asemenea frază decit cuprinderea largă, absența reperelor prestabilite, libertatea pentru scriitor de a-și crea propriile constringeri. Șerban Foarță nu lasă nimic la voia intimplării (nimic decit ce se află după eseu – acel admirabil **vis al autorului** care este un **post-scriptum),** la el totul e controlat, de la numărul semnificativ de pagini (100=33×3+1, după cum in **Joc secund** poeziile sint 33+1), de la numărul de capitole, care sint 12, iar prin reducție 7, pină la cea mai restrinsă sintagmă unde, la nevoie, pentru ca ritmul să se păstreze, introducere, după caz, un „dacă vreți", un „poetul nostru", un „așa zicind". Șerban Foarță umple toate spațiile cu literatură. Se simte la el oroarea de vidul literaturii, oroarea care il inspirase lui Ion Barbu ginduri despre „poezia leneșă", oroarea mai dinainte a lui Mallarmé, ori a lui Maurice Scève. Pentru asemenea scriitori, literatura e totul ; restul sint cuvintele tribului. Tocmai aici stă primejdia. A fi totul inseamnă – cum o vrea echitatea aspră a vieții – a te afla la un pas de nimic. Este chiar lecția lui Ion Barbu, pentru care, după ce fusese totul, poezia n-a mai însemnat nimic.

Pe de altă parte, procedind astfel eseistul nu se răsfață ; el se supune unei misiuni. Se interpune intre cititor și poezie ca s-o ferească, nu ca s-o ascundă. Misiunea, ingrată, pe care și-a asumat-o Șerban Foarță a fost aceea de a retrage (curiozității) oferind (lecturii), de a comenta fără să explice : „... sensul intim al rindurilor noastre e nu tocmai să satisfacă o supozabilă curiozitate, cit, mai cu seamă, s-o **incite**... adică s-o **invite** la lectură". De vreme ce – observație și linie directoare importantă – se poate vorbi in legătură cu Ion Barbu de „preponderența **sistemului** (a paradigmei) poeziei sale asupra propriilor ei **contexte** (ori sintagme)", inseamnă că există ceva – un sistem – de dezvăluit. Și Șerban Foarță o face. dar cum ? ca să nu cadă in explicitare. Soluția – de mare eleganță – e divulgată astfel : „... descrierea aceasta e făcută, mai totdeauna, cu conștiința vie a toată poezia (și „proza" !) lui Ion Barbu". Cu alte cuvinte, autorul nu „dezgroapă" o armătură statică ci, alunecind dintr-un loc barbian intr-altul, o aduce să transpară fără s-o fixeze in formulări peremptorii, oricind menite unor destine scurte. Procedurii lui i se potrivește, prin analogie, o remarcă a lui Gérard Genette referitoare la exegeza mallarméană a lui Jean-Pierre Richard : „Tema richardiană este mereu tranzitorie : nu numai că nu-l decit o **trecere** intre două altele, dar o și tulbură intotdeauna amintirea celei precedente și așteptarea celei care-i urmează". Rezultatul, in ambele cazuri : „... o minunată creație poetică și muzicală".

Poetic fiind, comentariul răspunde, deci, imperativului barbian :

Că vinovat e tot făcutul,
Și sfint, doar nunta, începutul.

Nu tăcere vrea, poate, Ion Barbu, in jurul operei sale. El nu vrea metalimbaj, nu vrea vorbire venită pe urmă, din altă parte. Vrea, prin urmare, să se rămină la **inceput,** adică în poezie. Iar poezia nu poți s-o refaci decit continuind-o.

Rămînind tot timpul în spațiul barbian, gîndind dinăuntrul lui, Șerban Foarță dispune de un cifru universal de lectură. Cu impresionantă erudiție, el convoacă scriitori și filozofi de pretutindeni și din toate epocile, fără să pară pedant ori ostentativ. Referințele lui sint alesături divers colorate in cimpul propriului său covor. Șerban Foarță citește intreaga cultură dinăuntrul poeziei lui Ion Barbu. El intră in poezie ca intr-o mare. „Or, Marea : „consistență" și, deopotrivă, „nedeterminare" :

Livius CIOCÂRLIE

(Continuare in pag. 6)

ETHOSUL FOLCLORIC — SISTEM DESCHIS

Studiul de etnologie românească al lui Vasile Tudor Crețu (**Ethosul folcloric – sistem deschis,** ed. Facla, 1980) se inscrie intr-o tradiție a folcloristicii și filosofiei culturii, cu reprezentanți de seamă in perioada interbelică, pentru demonstrarea unității și complexității culturii noastre folclorice, ca un document spiritual al străvechimii și continuității istorice a poporului român. Fenomenul folcloric privit in globalitatea semnificațiilor lui, este abordat de autor intr-o perspectivă metodologică semiotică și antropologică modernă, valorificind direcțiile fundamentale ale cercetării culturii populare.

Un capitol de preliminarii teoretice fixează punctul de vedere al autorului, in concordanță cu studiul modern al cercetării folclorului, care ține seama de dinamica semantică a practicilor de diferite categorii culturale, pe dimensiune antropologică a faptelor, intr-o relație de complementaritate a semnificațiilor lor. Căci nu faptele sint importante ci integrarea lor intr-un univers mental care le-a acordat aceste semnificații. Metoda presupune mai intii o familiarizare a autorului cu conceptele fundamentale ale gîndirii folclorice, ceea ce se realizează pe deplin in cazul de față, dar și o anumită demonstrație prin insușirea logicii lăuntrice a manifestărilor comunitare, ceea ce solicită o pregătire specială a cercetătorului, precum iarăși este realizat pe deplin in cazul de față. In baza unei teorii a proceselor ethosului folcloric este definită una din particularitățile de structură a acestuia, fundamentală pentru tot sistemul gîndirii folclorice, coerența și specificitatea viziunii folclorice, ce rezultă din unificarea antinomiilor prin paradigme cu funcție mediantă, care permite regăsirea straturilor de adincime ale semnificațiilor in nuclee simbolice unitare, care acționează in imprejurări sociale și existențiale diferite, prin relația memorie – imaginație. Ceea ce duce la necesitatea altei delimitări : mitic – fantastic in planul imaginarului.

Cu aceasta intrăm in miezul dezbaterii, pornindu-se de la ipoteze că la temelia culturii arhaice și a culturii folclorice acționează două procese cu virtuți structuratoare : procesul imaginării și, simultan, procesul memorării. Sint luate aci in discuție părerile unor folcloriști și filosofi ai culturii, pentru sintetizarea citorva structuri caracteristice ale eposului folcloric românesc, intr-o argumentare bazată pe texte citate din propria culegere a cercetătorului, grăitoare pentru anumite simboluri, ca de exemplu simbolul pomului vieții.

Pentru planul de adincime al stratului de semnificație, ca nucleu simbolic unitar, sint cercetate conceptele fundamentale ale gîndirii folclorice, in delimitările teoretice pentru definirea ritului, mitului și simbolului, pentru explicarea funcțiilor operative a acestora in cultura folclorică. Intre cele două tipuri de simbol : unul al gîndirii și culturii arhaice și un altul al literaturii culte, se interpune, cu sens mediator, simbolul culturilor folclorice, care nu părăsește aria etnologicului dar, prin structura sa deschisă, renunță la unele atribute ale simbolului arhaic și-și adaugă altele noi, dimensiunilor ontice alăturîndu-li-se dimensiuni artistice. In aceasta constă de fapt însăși viața fenomenului folcloric in etapele istorice ale culturii, cuprinzînd condițiile de viață socială a omului. Culturile folclorice moștenesc o serie de structuri arhetipale, insăși memoria populară operînd cu categorii, nu cu evenimente particulare, și manifestă totodată o deschidere spre destinul pămintean al omului, intr-o adaptare a structurilor la psihologia și istoria colectivităților, fiecare din acestea afirmînd propriile sale valori spirituale. Sint date aici, cîteva exemple de interferare a simbolurilor constituite in semnele referențiale ale mitologiei și simbolicii autohtone. Menționăm că într-o cuprindere mai largă, se realizează un profil al culturii folclorice românești, în diferitele ei etape istorice, într-un examen structural, sincronic, în întretăierea structurilor deschise cu planul diacronic. Se demonstrează astfel, cu metode moderne de cercetare, ceea ce folcloriștii noștri mai vechi se sileau să demonstreze cu argumente descriptive, istorice, și filologice ; o anumită continuitate culturală, în relația cu cultura popoarelor învecinate, a poporului român, păstrător, pe pămîntul istoriei sale, al unui tezaur spirtiual care îi justifică drepturile sale istorice.

Foarte interesante sînt coincidențele structurale ale unor anumite sensuri desprinse din fapte folclorice pe care astfel le putem compara cu teme și motive aparținătoare culturii universale. Sînt date cîteva exemple de astfel de „coincidențe", în comentarii despre producțiile artistice valoroase ale patrimoniului folcloric românesc.

Dacă este mai greu de admis că ethosul folcloric succede culturile arhaice – de vreme ce pînă astăzi ethosul folcloric este mai vizibil, cît mai este, tocmai în culturile societăților mai aproape situate de condiția arhaicității lor – este valabilă ideea că cultura folclorică ar fi, cum L. Blaga ar spune, un fel de „monumentalizare", adică „stilizare" a unor anume structuri arhaice, care aparțin gîndirii arhaice a omului. Virstele istorice, în acest caz, nu sînt niște etape exterioare de „succesiune", cît niște straturi de adincime, ce pot fi reconstituite, pe traiectul antropologic al unui nucleu ideatic, pe care l-am putea numi un fel de „cogito" al gîndirii folclorice, din care expresiile limbajului folcloric se dezvoltă întorcîndu-se în permanență spre propriul lor sens, într-o continuă „creație" folclorică. Cele cîteva exemple comentate merg tocmai spre aceste straturi de adincime iar studierea atentă a arhaicului relevă obîrșia structurală a unor simboluri ce apar deopotrivă în anumite rituri folclorice, cît și în planul crea-

Eugen TODORAN

(Continuare în pag. 6)

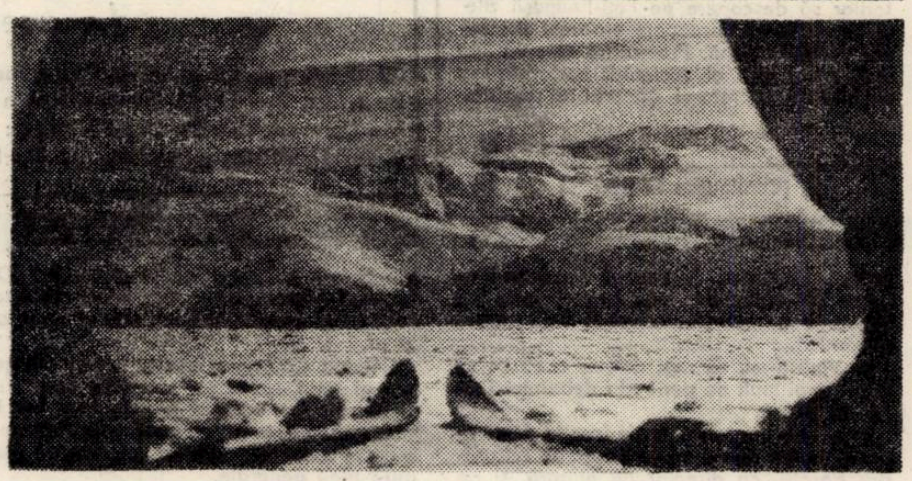

„Creste". Foto : **Pavel Potre**

MĂRTURISIRI ȘI REPERE

După ce, timp de mai mulți ani, a publicat, cu oarecare regularitate, în diverse reviste și ziare, poezii, interviuri, articole publicistice, reportaje, Petru Novac Dolângă debutează cu un volum de interviuri **(Mărturisiri și repere,** ed. Facla, 1980) – lucrare deosebit de utilă celor interesați de istoria culturală a Banatului interbelic, de istoria culturii și literaturii române în genere.

Cei intervievați – scriitori, artiști plastici, muzicieni (în ordinea din sumar : Filaret Barbu, Pavel Bellu, Catul Bogdan, Aurel Ciupe, Aurel Cosma, Franyó Zoltán, Dorian Grozdan, Alexandru Jebeleanu, Franz Liebhard, Constantin Miu-Lerca, Mihai Novac, Grigore Popiți, Petru Sfetca, Ion Stoia-Udrea, Zeno Vancea, Petru Vintilă) – se referă, pe larg, răspunzînd unui evantai de întrebări, inteligent concepute, la reviste, cărți, personalități în viață sau dispărute, refac, din unghiul propriei biografii și al temperamentului propriu, atmosfera spirituală a acelor ani, într-un permanent paralelism cu desfășurările artistice contemporane.

Cele șaisprezece texte se completează și se întrepătrund. Se (re)afirmă priorități (Petru Sfetca, Ion Stoia-Udrea : traduceri), se adaugă tușe noi la portretul unor personalități celebre (Lucian Blaga, Romul Ladea, Liviu Rebreanu) etc., etc. Și, simultan, se construiesc autoportrete. Plin de interes, de pildă, acela al lui Franz Liebhard („Un autor care se respectă este necesar să fie permanent călăuzit de exigența de a scrie bine, și nu de graba de a publica volum după volum. Eu, bunăoară, am publicat doar cinci cărți de poezii. Nu este cazul să vorbesc despre mine și nici nu-mi place, dar sînt unii care au publicat 20–30 de volume și au rămas complet necunoscuți...") ; la fel, cele ale lui Catul Bogdan, Dorian Grozdan, Filaret Barbu, Franyó Zoltán etc. Exemplar, prin echilibrul, seninătatea și obiectivitatea aprecierilor, textul semnat de Alexandru Jebeleanu. Toate, firește, au doza lor de informație și doza lor de necesară poezie.

Căutînd fapte, evenimente, reporterul consemnează, totodată, prompt și precis, reacția individuală, elementul stilistic, reține (poate chiar provoacă) replica revelatoare. Petru Novac Dolângă stăpînește domeniul investigat și are capacitatea de a sesiza starea de spirit a preopinentului (să se vadă, spre exemplu, debutul convorbirii cu Petru Vintilă : „Tata fusese pe frontul italian (la Doberdo, Isonzo, Piave), adică exact în zona care avea să dea climatul și peisajul romanului **Adio, arme !** de Hemingway. Vreau să spun, nu că tata l-a întîlnit pe marele prozator american, nici că ar fi știut ceva despre el, ci numai că, absolut întîmplător, la un moment dat, tata s-a aflat undeva în fața lui Teniente Henry, adică într-unul din acele locuri fierbinți unde se făcea istoria Europei..." – „Vă rog, Petru Vintilă, să nu vă trageți de păr biografia..."). Alteori, ni se relevă cîteva tainice și chinuitoare complexe care irită umorile cutărui personaj, îndemnîndu-l (înduioșător transfer !) să pună pe seama criticii eșecurile lui reale sau imaginare. Și, iarăși, un abia perceptibil zîmbet însoțește umorul involuntar degajat de peripețiile renumitei **Hop-cică,** în timp ce, pe de altă parte, condeiul atent al cercetătorului reține documentul cultural propriu-zis, adăugîndu-l celui psihologic.

În acest chip, interviurile realizate de Petru Novac Dolângă conțin, fiecare, o dublă confesiune : una reface epoca, alta e o difuză fișă caracterologică. Interferența multiplă a celor șaisprezece voci (cu a reporterului, șaptesprezece) conferă cărții un dinamism specific.

Prefațate cu competență de Cornel Ungureanu, **Mărturisirile și reperele** lui Petru Novac Dolângă instruiesc și delectează. Ele impun atenției un autor pasionat de investigații minuțioase și îndelungate, autor de la care se pot aștepta în viitor noi și tot mai concludente contribuții.

Eugen DORCESCU

Vladimir Ciocov

NEDOVRŠENE PRIČE. POEME U PROZI

(Povestiri neterminate. Poeme în proză). Timişoara, 1980

În Editura „Facla" a apărut recent o culegere de poeme sub titlul de mai sus, al cărei autor este cunoscutul poet Vladimir Ciocov. Lucrarea în limba sîrbă este a doua de acest gen în literatura din ţara noastră, după volumul de poeme al renumitului poet Jiva Popovici, cu titlul „Oglinda necruţătoare".

Opusul lui Vladimir Ciocov cuprinde un număr de 60 de poeme în proză. „Cel mai talentat poet" de limbă sîrbă de la noi, cum este calificat autorul „Povestirilor neterminate" de către un critic literar, poetul sentimentelor duioase şi tandre, ale peisajelor polichrome, al satului de şes bănăţean, traducătorul fericit al unui mănunchi de poezii şi poeme argheziene, este de această dată perseverent continuator, – scriind în genul amintit încă din 1943, primele sale poeme în proză. Specificarea din titlu „neterminate", sugerează ideea că intenţia lui Vladimir Ciocov este să-şi supună în continuare talentul la alte încercări.

Poemele reflectă concepţia sa asupra unor aspecte ale vieţii, un larg registru de sentimente şi reflexii, o paletă de peisaje cu nuanţe epatante, pe care autorul le foloseşte adecvat, după împrejurări.

Una din temele predilecte poetului, întîlnită şi în alte poezii ale sale, asupra căreia revine de cîteva ori în volumul actual, este caracterul vremelnic al vieţii omeneşti. „Va rămîne şi după noi luna să strălucească, ca mărturie a iubirii şi a pasiunii neostoite şi a norocului incomensurabil şi mai departe va rămîne cine ştie pînă cînd". Este una din formele care îmbracă această temă obsedantă. („Luna după noi va rămîne să strălucească").

Sentimentul care se degajă din poemele pe această temă („Nu cad frunzele numai toamna", „Doi s-au iubit la marginea mării", „Viaţa e în continuă dispariţie") nu este cel obişnuit, deprimant, pentru că poetul, conştient de caracterul de perpetuă înnoire al vieţii, include una, – din multele permanenţe care înnobilează şi imprimă vieţii un sens real : fapta bună, din care vor răsări alte fapte bune („Florile omeniei să înflorească").

Aspectul tumultuos, caleidoscopic şi aparent incoerent al lumii, o diversitate în unitate, este admirabil înfăţişat în două poeme : „Nunta" şi la „La Băi". Două împrejurări fortuite, în care oameni de vîrstă, sexe, concepţii de viaţă şi educaţie diferite, conviesc sub imperiul unei necesităţi, dorinţe sau năzuinţe, trăiesc momente de comuniune, după care se dispersează fără a se mai întîlni vreodată.

Caracterul perimat al unei lumi apuse, aureolată altădată de mituri şi legende, care în mod inevitabil se estompează pe măsură ce lumea progresează, este exprimat în cîteva poeme, din care, mai pregnant este redat în „Isus ruginit". Metalul din care-i făcut trupul său, atîrnat pe o cruce dărăpănată din lemn, bătută de vînturi, spălată de ploi şi arsă de soare, a ruginit, ca şi însăşi ideea care era întruchipată în Isus. Imaginea sa ponosită este doar o mărturie a unei legende ireversibile şi care nu mai impresionează pe nimeni.

Strădania omului de a descoperi taina universului nemărginit – tema unui alt poem –, care în prezent înregistrează succese spectaculoase, se soldează şi cu o „durere ca o prăpastie de adîncă, cu durerea că de hotarul ei nu se ştie".

Cîteva poeme sînt inspirate de prezenţe cotidiene, ca „Bătrîna vînzătoare de flori", care oferă prilej de meditaţie asupra vieţii nocturne practicată de un gen de oameni. „Teiul lui Eminescu" din parcul ieşean de la Copou este un memento viu şi grăitor, care evocă figura luceafărului poeziei româneşti.

Stilul în care sînt scrise poemele este în general sobru, nu lipsit însă de culoare şi vivacitate ; metafora, parcimonios folosită, este tonifiantă ; simbolul este sugestiv, relevant.

Volumul de „povestiri" al lui Vladimir Ciocov se impune ca o creaţie literară de mare valoare artistică, un început promiţător, încurajator pentru sine, de îndemn pentru alţii. Literatura noastră de limba sîrbă se îmbogăţeşte prin el, constituind totodată o mărturie plauzibilă despre prosperitatea ei sub auspiciile socialismului creator din ţara noastră.

Theodor N. TRÂPCEA

Poezia ca o auto-completare*

Iată, dar, la Editura Univers, primul volum exclusiv de versuri semnate Friedrich Nietzsche, în versiune bilingvă. Traducerea în limba română se datoreşte lui Simion Dănilă, adept al sensurilor redate cît mai complet, chiar dacă sacrificînd fidelitatea în redarea formei.

Această opţiune a traducătorului pentru sens şi nu pentru formă este cea mai bună din două motive : poezia fiind pentru Nietzsche mesaj şi nu joc convenţional, ipostază filozofică şi nu filologică, autocomentariu şi auto-completare, în primul rînd interesează sensul, ideea, forma devenind un element de circumstanţă. Un al doilea motiv îl putem găsi în bogăţia vocabularului german, foarte greu de tradus ad litteram, mai ales că cele două limbi aparţin la două grupări lingvistice distincte, cu procedee lexicale, morfologice diferite.

Poeziile sînt grupate în mai multe cicluri : **Poezii din tinereţe** (1858–1868) ; **Lirică din anii 1869–1888 ; Sentinţe din anii 1869–1888 ; Glumă, răutate, răzbunare ; Cîntecele prinţului Vogelfrei ; Ditirambii lui Dionysos, Din sfera ditirambilor lui Dionysos.**

Poeziile din tinereţe sînt încă tributare unei „mode" (romantismului). Există toate elementele specifice : izolarea, melancolia, neînţelegerea, furia ; dar pe lîngă toate acestea există în subtext promisiunea ironistului care va deveni poetul Nietzsche, există o uşoară intenţie de minare a convenţiilor. La fel, se pot depista deja repere ale filozofiei viitoare : gustul înălţimilor, al răfuielii cu prejudecata, bănuiala infinitului descoperit în sine : „În pîntece-ndesat-am / Un infinit, şi-n schimb / Am dovedit sfîrşitul / Oricărei lumi şi timp. / Nu, omul nu e demnul / Chip al divinităţii. / Mereu tot mai pocită / . . . / Pe fireami grosolană ! / Formez pe Dumnezeu".

În poeziile din anii următori Nietzsche scapă de orice influenţe stilistice, alegînd forma care convine unei exprimări cît mai rotunde, se joacă cu textul, cu plasticitatea lui lingvistică, trecîndu-l prin toate registrele posibile, de la patetic la ludic (sau echilibrîndu-le pe amîndouă într-un paradox de semnificaţie), de la didactic la ermetic, de la filozofie la epigramă, de la implorare la sarcasm. Se simte treptat alcătuirea unei mitologii proprii, în care Zarathustra este mai puţin magul şi profetul regelui pers Vishtaspa decît prototipul arhaic, aproape arhetipal al personajului civilizator, toate mai puţin decît înţelegerea ultimă a adevărului, purtătorul revelaţiei ultime, adevărul în sine, care de fapt, o dată cu moartea lui Dumnezeu, există potenţial în om. Zarathustra este circumscris propriei sale superiorităţi, cunoaşterea adevărului ultim, înălţarea definitivă şi definitorie îl înlocuieşte, anulîndu-i consistenţa strict obiectivă şi necesară, înrudindu-i înlăuntrul spre a-i dezintegra, spre a-i exploda marginile. „Vai ţie, Zarathustra ! / Arăţi ca unul / care aur a-nghiţit : / o să-ţi mai spintece şi burta ! . . . / . . . / Pe mine chiar lumina ta mă adumbreşte – / mă ia cu frig : pleacă, bogatule, / ieşi, Zarathustra, din soarele tău ! . . ."

Semiotic, Zarathustra se asociază într-un sistem cu vultur, nor, cer, pasăre, leu, liber, de sus, în jos, pe culmi, strălucire, aur, adevăr etc.

Un alt „personaj" care l-a fascinat pe Nietzsche este Dionysos, provocatorul, declanşatorul unor forţe iregulare. Intrarea lui în oraş marchează începutul tragediei moderne. Dionysos, aducătorul de „ditirambi", este pretextul unei libertăţi totale ostentative a lui Nietzsche. Asemănători prin înălţimile pe care le depăşesc, prin condescendenţa sau prin cruzimea pe care le provoacă puterea superiorităţii, Zarathustra şi Dionysos se deosebesc prin temperament. Nici apolinic nici dionisiac, Zarathustra este nemişcarea absolută, finală a adevărului definitiv, în interiorul căreia există mişcarea, agitaţia înnebunită a forţei, a căutării, a luptei. Dionysos în schimb se configurează invers, ca un spaţiu închis de nemişcare, o ultimă stare serenă, în vîltoarea imensă a mişcării, a tumultului provocator, transformator.

După acest volum de versuri, pe care le putem citi mult mai uşor avînd măcar cîteva informaţii asupra filozofiei lui Nietzsche, după acest volum care devansează sau inversează un curs al cunoaşterii firesc, aşteptăm o reeditare a celor mai reprezentative opere ale lui Friedrich Nietzsche, mai ales că prejudecata (obiectivă de altfel) care ne-a ţinut atîta timp departe de ele, şi anume asocierea filozofiei nietzscheniene cu ideologia fascistă, este demult depăşită. Studiul introductiv, semnat de Marian Popa, demonstrează elocvent acest lucru.

Ioana RAUSCHAN

* **Friederich Nietzsche, Poezii,** Antologie şi trad. Simion Dănilă, prefaţa de Marian Popa, Ed. Univers, 1980.

„Prins în gheţuri". Foto : Pavel Potre

Duşan Petrovici

Obiecte pierdute

Ed. Facla, 1980

Să lăsăm deoparte cele ce pot fi trecute, în ultimul şi cel mai bun dintre volumele publicate de Duşan Petrovici, **Obiecte pierdute,** pe seama unei experienţe a cuvîntului care a marcat în mod esenţial traiectul poeziei moderne, fraza nu o dată ironic-aulică, somptuoasă (imagistic) pe cît de sever articulată în sentenţiozitatea ei elaborată : „Slăveşte-l pe Dante. Arta poeziei e peste puteri, eram de-o seamă cu tine, singe-nnodat în plonjoane / şi ridicam piatra s-o zvîrl în cine se rătăcea / prin aceşte tinuri atelare. / Măruntele scopuri ating ţine mărunte ; / Veneau să ne întîmpine regi leneşi ai toamnei, / atît de împliniţi încît îşi vindeau casele / unui vînt fără rang" **(Peste puteri),** alibiurile livreşti ale poemelor şi scenariile ce tentează insolitul, straniul, feericul : „Apa e – ironia sorţii. Farurile ei cu îmbrăcămintea cîrpită înaintează şchiopătînd pe o mare copilăroasă. Fiecăruia i se arată un porumbel în vis, fiecare măsoară cu blîndeţe plumbul trupului său. Şi proslăveşte slova cînd poate să învingă cele o mie de luminări ale vîrstei.

Privesc crucea pe care nici o muscă nu s-ar urca să linguşească sîngele atîtor războaie pierdute. Din depărtare zăresc secerători albastre venind să-şi caute în apă instinctul matern" **(Apa),** să lăsăm deoparte şi titlurile căutate, libera asociere a realelor şi realiilor, conjuncţiile fantaste, apetenţa pentru vocabula rară şi febricitarea metaforică, imediat sesizabile şi nu cu totul străine, desigur, de practicile poetice ale augurilor autohtoni (ori de aiurea) ai suprarealismului din pătrarele de mijloc ale veacului : „Fortificată umbră ! pe unde s-a scurs alcoolul atîtor aşteptări / (era frig, potcoava zilei ne lovea în creştet ca un crin) / cădea o picătură de rouă-n istorie / şi se făcea noapte ; sub roţile / timpului scîncea luna (de cîte ori nu s-a spus) şi îmbătrînea / apoi în braţele noastre . . ." **(Noaptea),** să lăsăm deoparte, deci, toate aceste prime impresii prilejuite de versurile din recenta culegere lirică a lui Duşan Petrovici, şi să ne referim la cele ce configurează nota particulară a poeziei, în ultimă instanţă la unitatea de concepţie a volumului.

Fapt repede verificabil, hazardul selecţiei textelor – posibil de probat în anterioarele plachete ale acestui autor – este exclus din **Obiecte pierdute** : miezul sensibil al poemelor cedează, de predilecţie, solicitărilor unui imagism pus în valoare în registrul grotesc ori fantastic, după cum şi, nu mai puţin, ispitei – ideatice în primul rînd –a reprezentării erosului după o cutumă ce poate fi împrumutată artelor plastice (dar şi : poeziei) moderne. Elocvent pentru tentaţiile pe care le închide exerciţiul liric al lui Duşan Petrovici, acesta refuză să scrie ceea ce în mod curent înţelegem prin „poezie de dragoste". Preocupării ilustrării sentimentale i se substituie o poezie ce aspiră la viziune, – pentru care, în orice caz, transpunerea imaginativă a ideii rămîne o chestiune de căpătîi. Sprijinite pe prozopopei („a scris despre lucruri ca despre fiinţe adevărate" – se spune într-un loc), versurile acestea pline de imagini temerar-himerice ale erosului e vocă un univers de obiecte supuse unor „ritualuri" stranii : „Anume ritualuri se desfăşurau cu frînghii. / Odată, copilăria m-a rănit ca o jucărie stricată / şi tot ce aruncam de-atunci în botul zilelor / se prefăcea în frînghii, în împletituri ciudate / / . . . / / . . . acesta-i poemul pe care aş fi vrut să-l încep / vorbind despre frînghii ca despre substanţa / feminină a tuturor lucrurilor pe care le-am iubit" **(Gheara cosmică),** înregistrează latenţa vorace a lucrurilor, simboluri ale stratului primar al existenţei, care năpădesc spaţiul poemelor împreună cu obiecte derizorii, lipsite de sublimitate, niciodată însă de o semnificaţie contextuală. Scriind despre lucrurile insolite ori despre cele banale, Duşan Petrovici nu face decît să redescopere, o dată şi încă o dată, poezia, o simbologie sui-generis a lirismului : „De vreme ce nu ştiu cîtă ardoare încape / în ilustraţiile Puberei zeităţi, ce, / ca într-o naştere de lei / îşi violentează misterul, – / adaos fac acestei costumaţii / încă o fluidă Literă. / / Mai marele semn al umbrelor / cu care ziua se mîndreşte / că şi-a cauterizat dintele / e bobocul acesta de grîu ; / şi-n el descopăr / eterna muzicalitate" **(Muzicalitate).**

Lucian ALEXIU

UN MARE ARTIST

Zilele acestea s-au împlinit doi ani de cînd viaţa culturală timişoreană a suferit o grea pierdere prin stingerea din viaţă a artistului emerit, Vasile Creţoiu.

Eram în primii mei ani de activitate. Nu ştiam de ce piesa „X" nu-mi place şi unde şchioapătă ? Eugenia şi Vasile, familie model, cuplu actoricesc cu experienţă şi cultură teatrală, nu odată m-au îndrumat, m-au ajutat. Amintiri depănate despre mari oameni de teatru, despre dăruirea cu care repetau, montau decoruri simple şi se deplasau în turnee, m-au făcut să iubesc şi mai mult teatrul şi pe slujitorii săi. Îmi amintesc cu nostalgie de serile în care noi, prietenii familiei, de vîrste diferite, ne întîlneam pe coordonatele minunatei atmosfere artistice, pe care soţii Creţoiu reuşeau atît de bine s-o întreţină. Dimensiunea personalităţii pe care încerc s-o evoc acum o dă atît multilateralitatea înfăptuirilor (în 6 decenii de activitate) dar mai ales conceptul ce le prezida. Nea Bazil, cum i se spunea, înţelegea teatrul ca punct geometric al unor angajamente civice, culturale, artistice.

Poate ca, dacă mă gîndesc bine, iubesc actorii şi pentru că l-am cunoscut pe Vasile Creţoiu, acest mare artist prin ceea ce a gîndit şi înfăptuit, prin crez şi energie constructivă.

Doina POPA

Nikolaus Berwanger

În căsuța mamei

concetățenilor mei șvabi pe care
îi întîlnesc atît de rar pe străzile
satelor bănățene

tu căsuță a mamei
nu fi mihnită
mîine pornesc la drum
plec pentru vecie
dar sufletul
îmi rămîne
aici
l-am îngropat adînc
în pămîntul natal

nu-mi dau seama
ce mă așteaptă
în partea aceea a lumii
pînă azi n-am trecut niciodată
dincolo de hotarele țării
nădejdea mi-e-n bine
omul trăiește mereu cu nădejde

s-ar putea
să-mi clădesc și acolo o casă
ce să mai zic
mă simt al nimănui
mă simt lăsat în voia soartei
tu căsuță a mamei
nu te voi uita
în vecii vecilor
de asta poți fi sigură
ca de lumina soarelui

ai fost părtașa
izbucnirilor mele
de rîs ori de plîns
ai trecut și tu prin toate încercările
prin cîte am trecut și eu
în atîtea și atîtea rînduri
viața mi-a fost vitregă

fără îndoială am trăit și bucurii
adu-ți aminte
tu căsuță a mamei
era strînsul recoltei
pe cînd bunicul
odihnească-se-n pace
m-a urcat pentru întîiași dată în căruță
și plesnind din bici
a strigat dii călușule
de i se zburleau
lungile mustăți roșcovane
păcat că s-a dus dintre noi
pe neașteptatelea
mă întreb
aș fi luat hotărîrea
să fac pasul de-acum

cum a mai gemut fanfara
și cît de blajin era soarele
la începutul lunii lui mai
atunci cînd sub nucul străbun
l-au întins pe catafalc
bunicul meu iubit
n-a făcut nimănui nici un rău
acest om fără pereche
cît de mîndru a mai fost
în ziua chirvaiului
cînd m-am săltat pe butoi
și-n văzul tuturor
am dăruit tufa de rozmarin
iubitei mele grete

nunta noastră n-a mai apucat-o
cum să nu-ți aduci aminte
tu căsuță a mamei
curtea era plină
și lumina același soare blajin
veselia fără margini
a ținut pînă-n zorii zilei
cum să nu-ți aduci aminte
cît de fericite au fost
zilele trăite laolaltă cu grete
ți-am dat o nouă înfățișare
ți-am croit un veșmînt mai frumos
domnea pretutindeni îmbătătorul miros
de mortar de vopsele de lemn geluit
întregul sat vorbea
despre parchetul fără asemuire
despre baia albă ca laptele

apoi ni s-au născut copiii
trei feciori aidoma brazilor
am în fața ochilor fiecare botez

de trei ori am sădit
cîte-un măr în grădină

băieții au fost mîndria școlii din sat
și iată-i într-o zi împrăștiați
ca puii de potîrniche
și-au luat zborul
liceul
facultatea
și la sfîrșit
lumea necuprinsă

acum pornesc și eu
plec de unul singur
grete își doarme
somnul de veci
lîngă bunicul nostru iubit
cine știe pe unde
o să-și găsească odihnă oasele mele
de ce toate astea
tu căsuță a mamei
oare de ce
mă întreb și iarăși mă întreb

lumea-ți șvăbească
se răsucește atît de încet
încet prea încet
îmi spunea întotdeauna prislea
iar eu îi răspundeam
pînă la sfîrșit
vom mai vedea
de partea cu e dreptatea
berzele noastre
care m-au privit

credincioase asemenea cîinelui
și al căror cuib
de două decenii
îl porți în chip de coroană
n-au mai venit
o furtună cumplită
le-a frînt pesemne aripile
i-a azvîrlit în genunile apelor

alte berze vor veni
nu rămîn goale cuiburile
și nici tu
sfîntul meu sălaș
nu vei rămîne pe seama pustiului
dar cine oare
te va iubi
înfocat cum eu te-am iubit

tu căsuță a mamei mele
vei rămîne de-a pururi în memoria mea
te încredințez c-așa va fi
chiar și în clipa în care
furtuna cumplită
îmi va frînge aripile
și-mi va fi dat să rămîn
singur în uitare
asemenea berzelor noastre

trăiesc fericirea
revederii cu băieții
dar gîndul
că tu căsuță a mamei
rămîi fără mine
îmi sîngerează inima
aș vrea să te iau cu mine
în vechiul meu cufăr soldățesc

încearcă să-ți aduci aminte
spusele dragei mele grete
înainte de-a închide ochii
iată că mor
șoapte pierdute-n dureri
într-o dimineață de toamnă
și tare mi-ar place să mai trăiesc
mă ruga în genunchi
nu mă duce la spital
vreau să mor în căsuța noastră
în patul meu
în care-am adus pe lume copiii
în căsuța fericirii noastre

tu rămîi
și ești fără grai
privește vița de vie
își trece mîngîierile
pînă spre creasta frontului tău țuguiat
am sădit-o cu ajutorul mamei
trebuie să fi fost în ajunul zilei în care
venise vestea că tata
a pierit pe front
pentru
führer
pentru popor
pentru patrie
așa ne-a comunicat în scris comandantul
pentru care führer
pentru care popor
pentru care patrie
a întrebat mereu și mereu

mama mea cu obrajii
brăzdați de lacrimi amare
și primul meu vin
făcut doar cu mîinile mele
ce bucurie ar fi fost pentru tata
adu-ți aminte
tu căsuță a mamei
care prieten nu-mi lăuda vinul
iar țuica mea de prune
a avut un miros
mai grozav
decît cel mai fin parfum franțuzesc

goale-s acuma odăile
de-un singur perete mai anină
o pînză zugrăvită
c-un isus răstignit
o aveam de la bunica
rămîne la locul ei
goală-i și bucătăria de vară
am lăsat numai un scăunel
acolo în colț
unde se afla mașina de gătit
tare mult mi-a mai plăcut acolo
era locșorul meu

pînă și la șobolanii din șopron
m-am gîndit azi într-un fel osebit
cîtă otravă le-am pus
nu s-au curățat cu toții
la ce necazul meu
și ei sunt locatarii tăi
tu căsuță a mamei
la fel ca turturelele
care zburătăcesc în nucul străbun
la fel ca greierii
care țîrîie sub cerul presărat cu stele

în cimitir am potrivit
totul așa cum se cuvine
mormintele au plăci de beton
crucile inscripții cu litere aurite
se vor găsi poate suflete milostive
să pună uneori
cîte-o floare
pe betonul rece și mut

tu căsuță a mamei
n-am jurat
an de an să revin
de ziua morților
nu-mi dau seama cît timp
dar cum sosesc
află că primul meu drum
o să mă poarte la tine
de dincolo de după colțul străzii
își vor striga înfălcărat bună ziua
și apoi mă voi duce
înăbușit de lacrimi grele

nu fi mihnită
tu căsuță a mamei
mîine pornesc
plec pentru vecie
dar sufletul
îmi rămîne
aici
l-am îngropat adînc
în pămîntul natal

În românește de
Petre STOICA

Nicolae Petniceanu: SCHIJA

Mama se așeză tăcută, plină de gînduri, pe dunga patului și mai citi o dată cartea tatii. Îmi citea mie și vorbele ieșeau din gura ei moi și calde, rotunde, așa ca cele din povestea cu reîntoarcerea fiului de împărat. Mama lăcrima și din cînd în cînd își ștergea ochii cu un capăt de batic cernit. Parcă o aud și azi, dînd glas la rîndurile acelea, așternute strîmb, din cartea tatii, carte de pe front. „Cătălino, începea cartea poștală, aici e iadu' viu. Tranșeele cu apă înroșită, cu fiare și lemn sfîrtecat ne sînt loc de răgaz. Am ajuns să ne batem la baionetă. Cad ai noștri, dar și Friți cad cu miile și fug de le scapără picioarele. Ion al lui nana Veta din Coastă și-a dat duhul în brațele mele, străpuns de o schijă în burtă, și a mai apucat săracu' să zică : „Mamă-mamă ! Copiii mei și satul meu . . ." Eu am avut zile și am scăpat și am doborît o patrulă de Friți, așa, pentru Ion al lui nana Veta din Coastă. În cîteva zile, după cum merge bătaia, o să-ți cad în casă. Sănătate ție și la toți și ai grijă de „mînzu' meu . . .".

„Mînzul" eram eu, așa mă dezmierda tata. Mama, mai ștergîndu-și o dată coada ochilor, cu acel petec de batic cernit, se ridică de pe pat și se căzni, privindu-mă, să nu pară tulburată de vorbele aspre ale tatei. Înghiți în sec „un nod" și căzu pe gînduri. Eu săream într-un picior prin casă și strigam cît mă țineau puterile : Vine, tata, vine tata ! Mama se apucă să cîrpească o haină veche a tatei și, îndată ce isprăvi, se lăsă furată, din nou, de gînduri. Poate voia cu tot dinadinsul să ghicească ce ne va aduce tata, așa socoteam eu, în sinea mea de copil. M-am așezat lîngă ea, pe dunga patului, și mi-am rezemat capul în podul palmei, imitînd-o într-un fel. Văzîndu-mă, a zîmbit și m-a strîns la pieptul ei. Dar, eu chiar mă gîndeam, cu adevărat, la ce-mi va aduce tata, cînd va sosi acasă ! Și aceasta pe bun drept ! Ori de cîte ori venea acasă, de la cîntat, vioara ne ținea pe toți, îi scotoceam buzunarele pînă le întorceam pe dos. De multe ori găseam, și scoteam între degete, și răsfiram pe jos, fire galbene, subțiri și tocate, de tutun. Atunci, ca să mă împace, îmi dădea doi lei, iar eu o țîșneam pe ușă afară la turtarul Zărescu și mă înapoiam, fericită, cu un căluț de turtă dulce . . .

În sat au sosit soldații. Unii pe jos, alții călări. Aveau niște cai mari, de nu puteai privi peste ei, dar erau obosiți și înspumați. Soldații au fost așezați pe la casele oamenilor, cîte doi, cîte trei, după cum era casa gospodarului de mare. Și la noi s-au așezat doi soldați, unul mai bătrîn, cu mustăți stufoase, iar altul mai tînăr de ziceai că era un flăcăiandru. Mama îndată le-a tocmit de prînz o găină grasă și le-a zis să fie toate bucatele de sănătatea tatei. Soldatul flăcăiandru începu să rîdă în hohote, dar soldatul bătrîn, cu mustăți stufoase, îi dădu un ghiont și-l mustră cu privirea, încît cel tînăr tăcu mîlc.

După prînz, bătrînul soldat își desfăcu centura, mă rugă din ochi să o țin de un capăt, și începu să-și ascută briciul. Mama aduse un ciob de oglindă și mi-l dădu să-l țin în mînă. Bătrînul care, de acum, îmi părea doar un bătrîn din satul nostru, începu să se radă. Privindu-l, vedeam în el un frate mai mare al tatei ; chiar aducea cu tata la înfățișare. Soldatul tînăr ceruse mamei niște cîlți și începu să curețe cele două arme, ba chiar să le lustruiască, zicea el că au mare nevoie de ele, să arunce plumbi în „Friți". Auzindu-l vorbind așa, fără să vreau, m-am gîndit la cîinele vecinului, un ditamai cîine ciobănesc pe care l-au botezat „Friț" . . .

Afară, la colțul uliței, toba primăriei dărăbana de zor. În răstimpuri, se auzea glasul toboșarului Ion Schiopu Depesteapă. Pentru armată, pentru țară, pentru front, se rechiziționau animale și căruțe, cam așa zicea toboșarul în prezența primarului Scălușul Zarie. Animale și căruțe au fost luate de pe la cine s-au găsit. De găsit cîte o vacă, cîte un bou sau cîte un cal de la casele mici. Bogătașii satului, aflînd treaba cu rechiziția, spusă la ureche de primarul Zarie Scălușu, au avut grijă să le mîne, din timp, în inima pădurii, la Cristata sau la Isănea și nu a fost timp de pierdut cu găsitul lor. Așa că, tot nevoiașii au pus umărul și au împins frontul spre Apus, cam așa spuneau vorbele dodei Elena a lui Cucu, văduvă de război, care și-o desprins vaca de la jug, de a rămas fără pereche la car . . .

A doua zi, după plecarea soldaților, a picat și tata în casă. Nu l-am recunoscut, m-am speriat și am dat fuga sub pat. Mama s-a lăsat îmbrățișată și auzindu-l pe tata zicînd : „Unde-i mînzu' meu", am ieșit rușinată de sub pat și țup la el, m-am aninat de grumazul său. Apoi m-am lăsat jos și i-am îmbucat cu mîinile un picior și mă legănam în față și în spatele lui, așa cum făceam primăvara, cînd îmbrățișam zarzărul din grădină. Tata m-a luat în brațe și m-a pupat pe creștet și pe frunte și mă tot mîngîia cu barba lui aspră alintîndu-mă : „Țucă-l tata de mînz . . ." Apoi, a scos din rucsac două conserve și o pîine necrescută, pătrată și tare, pe care le-a așezat pe masă, sub ochii noștri dornici. Și-a atîrnat mantaua în cui, după ușă, și-a spălat mîinile și fața în apa călduță, cu o coajă de săpun rămasă de la rufele spălate de mama la Doamna preoteasă.

Pe cuptor, sfîrîiau cîrnații cu ochiuri de ouă, mîncarea tatei. M-am dat pe lîngă manta. Poala era ciuruită de mușcături de gloanțe. Tata ștergea praful, de un deget, de pe vioară și încerca corzile, una cîte una. Am vîrît mîna într-un buzunar al mantalei și am simțit o mușcătură. Sacîzul aluneca în sus și-n jos pe firele de păr de cal, ale arcușului. Buricul degetului mijlociu îmi era înflorit, că o pată roșie. Fire subțiri de sînge se prelingeau și se adunau în stropi. Mi-am ascuns degetul vătămat într-o cîrpă albă.

Casa se umplu de cîntec de vioară și miros plăcut de cîrnați cu ouă. Tata cînta cîntecul său și al mamei : „Foaie verde și-un măr dulce / Am o mîndră ca o cruce . . ." În răstimpuri, o privea în ochi pe mama, și zicea niște vorbe din care am deslușit că i-a fost dor de dor. Mama s-a împurpurat toată la față și i-a cerut tatei să-i povestească cum e pe front. Tata n-a zis nimic, s-a dus la mantaua lui soldățească și a scos dintr-un buzunar o bucată feroasă și țepoasă, așchiată și de culoarea petrolului. „E o schijă, Cătălino, s-a pitulat cu grijă în buzunar și m-a lăsat să vin acasă . . . pe cîți n-a lăsat !"

A doua zi, dis-de-dimineață un soare roșu, cu raze blînde, inundă casa. Era un soare ce rîdea în fereastră, în acel sfîrșit de august fierbinte. Tunurile se auzeau bubuind în depărtare. Geamurile tremurau ușor. Tata era gata de drum, cu ranița în spate și cu pușca la umăr. Mă agățasem de grumazul lui puternic și nu voiam să-l las să plece dintre noi. Mama frămînta lacrimi ! Ne-a strîns la pieptul lui și ne-a spus că trebuie să plece, să termine lucrul început și în curînd se va întoarce și va fi bine pentru toți. Tata privi casa ce sta într-o rînă, proptită, să nu cadă, și spuse în felul lui hotărît : „Cînd mă întorc, dărîm hîrbul ăsta și vom face pentru noi, pentru fata noastră, o casă nouă, da, o să facem o casă trainică, cu ferestrele la soare . . ."

Dorin Măran ● GRĂDINARUL ȘI EU

În odaie obloanele sînt închise, perdelele din crepdeșin cu ciucuri de catifea vișinie atîrnă grele la podea și totul se află în ordine de parcă n-ar fi intrat nimeni aici. Îmi place mult odaia asta. O regăsesc în fiecare an la sfîrșitul lui septembrie, acest sezon blînd și trist pe care îl iubesc atît de mult, la fel de caldă și primitoare ca întotdeauna. Niciodată n-am avut cel mai mic indiciu că ar fi intrat cineva aici în răstimpul revenirilor mele și asta îmi dă un sentiment de siguranță amestecată cu orgoliu. Există, sau poate fi numai o impresie, un acord tacit între mine și doamna Stănescu, gazda mea, ca această odaie care dă înspre grădină, să-i fie păstrată mereu în aceeași ordine pe care o lăsam la plecare. Intuiția doamnei Stănescu poate fi o enigmă pentru mine căci, fără a trăda aplecarea mea spre singurătate, dumneaei dispunea pur și simplu de gîndurile și dispoziția mea, reușind discret și aparent firesc să se sustragă eventualelor noastre întîlniri. Ne regăseam laolaltă numai în timpul cinei, împreună cu grădinarul, un personaj, ciudat, supravegheat îndeaproape de doamna Stănescu. De fiecare dată se așează la masă cu același aer senin și abstract, atît de comun unei anumite vîrste, preocupat numai de sorbiturile lui adînci și zgomotoase. Pîndesc o schimbare pe fața lui, o grimasă, o tresărire, ceva care să fie dovada că face parte din această lume, dar nu descopăr altceva decît un bătrîn care se luptase destul cu viața și care, acum își pusese la o parte pintenii și dîrlogii, mistuindu-se într-un trai simplu, cu nevoi puține.

Diminețile sînt aici stranii și obositoare. Înainte de a se crăpa de ziuă, cocoșii doamnei Stănescu, mă trezesc din somn, adesea cînd plutesc în largul viselor, fericit. Credeam că pot dormi oricît, că nici un fel de griji naționale nu mă vor turbura, dar tîrmbița cocoșilor, sunînd ca un fel de avertisment terifiant pentru cei care se lasă furați de viclenia și frivolitatea somnului, îmi taie orice poftă de toropeală. Acasă nu mă trezeam niciodată de-a binelea la primul dangăt al pendulei, mai lăsam să treacă un timp foarte scurt în care nădăjduiam să mă smulg lenei, beneficiind de o trezire rapidă, totală. În acele cîteva minute care-mi prelungeau somnul și în care treceam printr-o suită de impresii puternice, înșelătoare, simțeam că sînt tras pe sfoară, că cineva își rîde de mine văzînd cum mă terfelesc în iluzia fiecărei secunde, cum, între două tresăriri, întorceam capul spre peretele cu pendula bucurîndu-mă de jumătatea de minut care mi-a rămas. Apoi dormeam profund visînd că mă trezesc și că întorc capul spre pendulă și că țagăra ei fraternizează cu mine, cu nevoia mea de somn, așteptînd imperturbabilă pînă ce lenea mea părea să se destrame, ca să se rotească apoi spre ora la care aburii cafelei pregătite de mama își mai pierdeau din înfierbînțeală. Și, dintr-o dată mă trezeam învins, cu spatele lac de sudoare, iritat. Îmi beam apoi cafeaua cu ochii dușmănoși, ațintiți asupra pendulei care m-a înșelat cu bătaia ei prea somnoroasă și care indica o oră de care trebuia să țin seama pentru munca mea. Acum nu sînt acasă, sînt într-un mic sat din Bărăgan, la cîteva ore de mers cu mașina, într-un sat în care sper să fac puțină ordine în mine, redobîndindu-mi liniștea și pasiunea tăcută a locurilor simple și purificatoare, a împăcării cu natura. Nu așteptam nici o schimbare, nimic din ceea ce ar putea să-mi dea o nouă măsură a realității în care trăiam ; vroiam doar puțină căldură, da, da, căldura și taina pe care ne-o dăruiește soarele, pe care ne-o dăruiesc locurile ferite de pașii mulțimilor și pe care o cerem adesea chipurilor.

Îmi repetam asta întins în pat, cu mîinile sub ceafă. Cocoșii au ațipit de-acum și nu vreau să mă mai gîndesc la ei. E trecut de șase, nu mult însă și dimineața mă așteaptă goală, virilă, proaspătă. Nu menajez nici o secundă. Fac totul în grabă fără să am aerul unui om în întîrziere. Nu deschid fereastra, nu trag la o parte obloanele. Cred că încăperea și-ar pierde din farmecul ei tăinuit. Lumina ar pune în evidență, vulgar, necruțător, praful care plutește în aer, ar da lucrurilor o înfățișare nepermis de sinceră. Știu că în lipsa mea doamna Stănescu aerisește zdravăn odaia după care scutură prin cotloanele ei busuioc sau levănțică uscată. Dar nu vreau să mă gîndesc cum aerisește odaia și cum lasă lumina să-și facă de cap răscolind în voie. Vreau să cred că odaia mea are mereu aer proaspăt și că levănțica și busuiocul fac parte din ordinea dintotdeauna a lucrurilor.

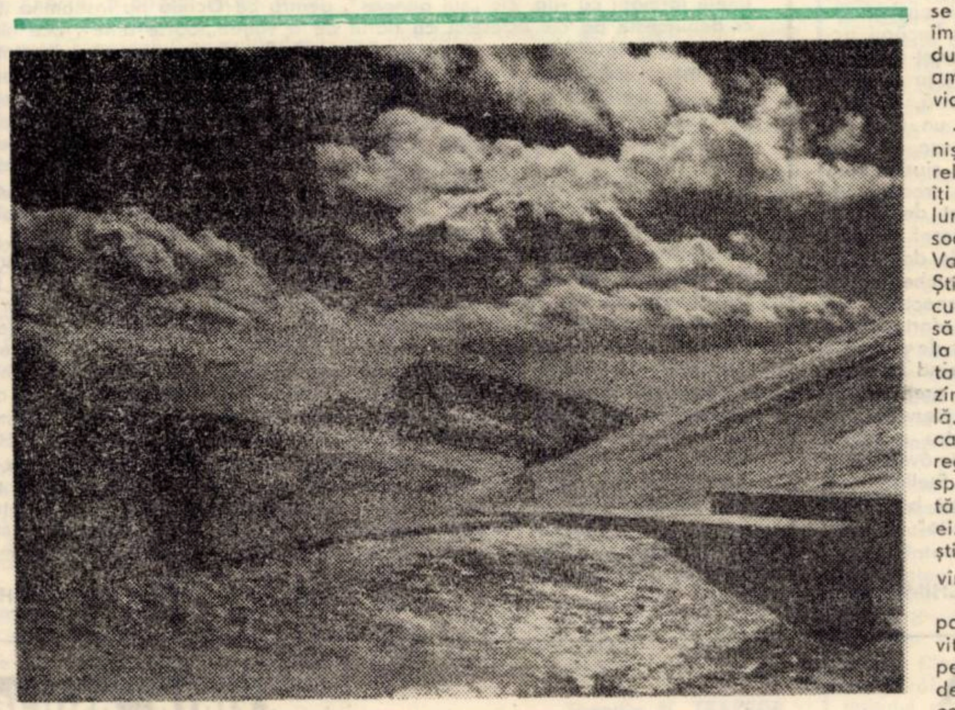

„Fug norii". Foto : Pavel Potre

Dimineața vîntul aduce în odaie, prin crăpăturile grinzilor, miros de scoarță putredă și mușchi. În spatele grădinii se află o colonie de sălcii bătrîne și scorburoase, de-a lungul gîrlei care curge pe-aici. Pînă să ajungi la gîrlă, treci printr-o grădină de zarzavaturi tăiate de o cărare umflată de iarbă grasă. Straturile sau, mai bine-zis, urmele de straturi, sînt năpădite de buruieni și mărăcini înalte printre care șerpuiesc cîteva linii de zarzavaturi pipernicite. Dacă te uiți bine vezi că totul e lăsat în voia soartei și că nimic nu lasă impresia că s-ar fi cules ceva de-acolo. Și cu toate astea, zarzavaturile ca e se servesc la masă sînt întotdeauna proaspete și gustoase. Grădinarul și grădina sînt niște existențe false, știu asta, dar încerc să-mi imaginez că adesea, micile ciudățenii ale naturii în loc să-i vestejească frumusețea, îi aduc un belșug de forțe, enigmatice, seducătoare. Pînă la micul dejun mai sînt aproximativ două ore. Sînt hotărît să le petrec colindînd de-a lungul gîrlei în căutarea unui loc ferit, pe gustul meu, de unde să pot contempla ivirea soarelui, la orizont, înălțarea lui profetică, majestuoasă și să mă umplu de toate aceste lucruri minunate, spunîndu-mi : „da, viața e frumoasă și simplă, merită s-o trăiești din plin !" Ies în curte, dezvelit pînă la brîu și umplu o găleată cu apă din fîntînă. Obrazul și palmele mele împreunate, pline ochi cu apa care-ți taie dinții, se întîlnesc ca într-un act sfînt. Răcoarea dimineții îmi vine drept în față, ca un zvon de reînnoire a ființei mele. Soarele se înălțase deja pe pînza cerului de un albastru viguros, incendiindu-l. Se vede clar în zare, totul e vizibil pînă la mari depărtări. E o lumină extraordinară, îmi pătrunde de-a dreptul în suflet. Unde sînt eu cel de-acum cîteva minute, cel care ferecam odaia cu obloanele ei neîndurătoare, ferind-o de lumină ca pe o placă fotosensibilă ? Nu prea știam ce să-mi răspund, de altfel nici nu aveam răgaz pentru asta, eram de-a dreptul buimăcit de înlesnirile pe care mi le oferea viața și pe care le primeam pe nerăsuflate. Strivesc în drumul meu iarba grasă și moale, adîncindu-mă tot mai mult în bucuria aerului, a pămîntului încă verde. Ajung la timp pentru micul dejun. Hoinăreala m-a făcut flămînd și nu aștept altceva decît să-mi rumeg porția. Sîntem toți trei la masă. Cafea, unt, o farfurie adîncă, pictată, cu ouă răscoapte, o pîine mare, pufoasă, îmbietoare și toate astea așezate anume ca pentru paleta unui pictor, pe un așternut alb, din pînză topită. În timp ce-mi sorb cafeaua, meticulos, mă uit puțin la grădinar. N-o fac dintr-o dată, întîi îmi arunc privirea departe de parcă aș urmări un punct iluzoriu care alunecă spre el. Cînd ajung în dreptul lui observ că încă nu și-a băut cafeaua pe care o soarbe cu o linguriță argintie și că pot să-l privesc în voie, fără să mă tem că va ridica ochii spre mine. Ține bărbia răzimată în piept și privește robit în fundul ceștii de parcă ar fi încercat să-și descifreze destinul în licoarea neagră și aromată. Nu pot să-i văd ochii, niciodată nu și-i ridică spre mine. În schimb, îi zăresc pleoapele grele, purtînd urme de urdori strînse peste noapte, fără gene, cu cearcăne albăstrii. Poartă un veșmînt de culoarea șobolanului, un fel de tunică cu mînecile roase la coate, cu urme de franjuri și ață la cusături, ceea ce îți dă impresia că fusese îmbrăcată de-a-ndoaselea. Are însă o înfățișare blîndă, chiar temătoare. Stă în fața mea, rigid, neprefăcut, absorbit de o liniște nepătrunsă. Dau să zîmbesc, întind o mînă peste masă încercînd să-l stîrnesc, să-l scot din carapacea însingurării lui deși simt atît de bine că gestul meu e interzis. Doamna Stănescu se uită iscoditor la mine apoi mă privește drept în față. O privire glacială, usturătoare, îi aprinde ochii. Dar aproape în același timp chipul i se limpezește și un zîmbet silit, umilitor, adună în el explicațiile care știam că nu vor mai veni. Îi răspund prin același surîs, cu siguranță mai prost regizat. În timp ce se îndepărtează de noi cu tava de cești, îmi apropii obrazul de grădinar, aplecîndu-mă peste masă și-l întreb ca și cînd am fi fost amîndoi în toiul unei discuții vioaie :

— E bine la țară, nu-i așa ? atîta liniște . . . Aici nu te caută nimeni. Și soarele ăsta e ca un balsam, nu ? Dumitale îți plac diminețile. Nu-i așa că nimic pe lume nu-i mai frumos decît un răsărit de soare ? Ce păcat, mîine trebuie să plec. Vacanțele sînt întotdeauna atît de scurte. Știi cumva ce tren am dimineața spre București ? Doamne, ce speriat e ! Începe să bolborosească ceva, nemulțumit, uluiala și spaima necunoscută îl trezesc brutal. Se ridică de la masă, convulsiv, pierzîndu-se într-o fugă destrămată spre gîrlă. Doamna Stănescu se întoarce înainte ca perplexitatea mea să fie acoperită de regrete. Ochii ei încremeniră deodată spre mine, grei, sticloși, fulgerînd sclipiri tăioase, de osîndă. Mă dor cumplit ochii ei. Simt că am făcut un mare rău, inconștient, de parcă aș fi dezlegat burduful cu vînturi . . .

Drumul întoarcerii în odaia mea l-am parcurs în grabă. Mergeam repede, otrăvit de privirile ei dar nu îndeajuns de repede, îmi căutam odaia cu sufletul, aprins de nevoia ei, de însingurarea perfectă pe care, singură, mi-o putea procura, dar nu îndeajuns de repede căci simțeam că cineva mi-o lua înainte, vestindu-mi păcatul. Ușa era larg deschisă dar arăta altfel decît o ușă deschisă, arăta mai degrabă ca un fel de ghilotină care te așteaptă gata să cadă vijelios asupra ta. Mi-e peste putință să cred că această odaie a fost cîndva a mea, cu adevărat a mea. M-am uitat neîncrezător înăuntru, ca un cîine hămesit căruia i se întinde cu o mînă o bucată de carne iar cu alta i se pregătește lațul tăios. Imploram, căutam un punct de sprijin, de împărtășire. Perdelele din crepdeșin păreau că se răstesc la mine umflate de curentul care circula prin odaie, mirosul de levănțică dispăruse și o putoare de rînced te împiedica să respiri. Sub pat mi-am găsit valiza prăfuită, uitată acolo parcă de mii de ani. Mi-am împachetat în zăpăceală cîteva din puținele lucruri care îmi erau la îndemînă și în cîteva clipe eram aproape de drumul care ducea la gară. Pe peronul pustiit de vîntul care mîna departe, tot mai departe, bucăți de lemne putrede ori crenguțe moarte, într-o ceață de praf, nu se vedea nici un om. Poate că nu circula nici un tren la ora asta și poate că aveam să aștept pînă seara sau pînă dimineața să sosească vreunul. Îmi făcea bine această așteptare, o simțeam parcă în sînge, o simțeam cum se întovărășește bucuroasă cu el prin labirintul corpului, devenit dintr-o dată, și el, nou pentru mine, liniștită, răbdătoare dar spaima și dezgustul se topeau repede căci, mare, liniștea venea peste mine acoperindu-mă cu totul.

Sabin Opreanu

NERVII COPACILOR

comunicam cu vietățile lunii
rezemați de coama Muntelui
mereu înduioșați asemeni adolescenților
îngropați pînă la umeri în vis

acopeream țevile puștilor
cu frunze de nufăr și ferigi
obișnuiți să vedem pretutindeni
doar luciditate în nervii copacilor —

CUM

cum în greieri vedeam
corăbii înmiresmate
alunecînd în respirația nopții
cum în greieri vedeam
statui de ninsoare năruite-n auz

cum Poezia în ochii noștri
ascundea un tril de mierlă —

PE CEL OBIȘNUIT

pe cel obișnuit cu păsările
nu-l mai încălzește nici o metaforă

pe cel obișnuit cu albinele
nu-l mai doare amintirea

pe cel obișnuit cu imperiul
eternului zumzet al iubirii —

Cornelia David

ZBOR ÎNTRERUPT

Clipa a fost începutul
în care privirele noastre
s-au întîlnit.
miresme de sălbatecă roză
primeneau verdele crud al cîmpiei
peste care zburam ca doi fluturi
purtînd pe aripi simfonia luminii
zbor înalt peste veșnicie
nu mi-amintesc căderea
senzația de gol era singurul lucru
pe care-l simțeam
în marea cea de întuneric
te chemam, dar apele negre
mă duceau la vale
ca lebăda îmi purtam cîntul din urmă
pe îndoliate valuri între două țărmuri
atît de departe unul de celălalt
ca margirea dintre cer și pămînt.

UMBRĂ DE PASĂRE

Vîntură ploaia
peste urmele calde
să șteargă semnul de trecere
să vină ninsoarea
să cadă să cadă
peste inima rece
umbră de pasăre
lunecînd pe zăpadă.

TACERE

Am trecut însingurată
prin grădina trecutului
ți-am șoptit numele
ca pe un descîntec
nu mi-a răspuns nimeni
doar ecoul numelui tău
s-a prelins ca o lacrimă
sub pleoapele inimii.

televiziune

DUMINICĂ, 3 august

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Întîmplări din Țara Curcubeului. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 16,15 Șah. 16,30 Telesport. 17,55 Goya. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României" — Spectacol prezentat de județul Alba. 20,25 Film : „Steaua Sudului". 22,05 Telejurnal. 22,25 Jocurile olimpice de vară. Ceremonia de închidere.

LUNI, 4 august

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Noi, despre viața noastră. 19,40 Dosarul energiei. 20,00 Documentar științific. 20,40 Preliminarii TV la Forumul Mondial al Istoricilor. 20,50 Roman-foileton : „Bastardul" ultimul episod. 21,40 Muzică ușoară. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 5 august

10,00 Caiet de vacanță. 10,40 Film : Temerarul (rel.). 11,30 Documentar științific. 16,00 Telex. 16,05 Itinerare turistice. 16,30 Șlagăre de la noi și de pretutindeni. 17,00 Almanah pionieresc de vacanță. 17,25 „Cireșarii". 18,05 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Preliminarii TV la Forumul Mondial al Istoricilor. 20,00 Călătorie prin țara mea. 20,25 Teatru TV : Ce e nou pe strada salcîmilor ? 21,40 Mari artiști pe scenele noastre. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 6 august

16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Cîntec de la noi. 16,45 Cireșarii. 17,30 La porțile cîntecului. 18,05 Muzică ușoară. 18,25 Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Preliminarii TV la Forumul Mondial al Istoricilor. 19,45 Noi, femeile ! 20,15 Telecinemateca : Urmărește-mă (englez). 21,45 Mîndre-s horele la noi. 22,05 Telejurnal.

JOI, 7 august

10,00 Filmoteca de vacanță. 11,00 Bastardul (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Cîntece populare. 16,25 Reportaj pe glob. 16,45 Viața culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,25 La zi în agricultură. 19,40 Ora tineretului. 20,10 Preliminarii TV la Forumul Mondial al Istoricilor. 21,15 Jurnalul științelor și al călătorilor. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 8 august

16,00 Telex. 16,05 Cîntece de sînziene. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Națiunea română : Împliniri socialiste în unitate și suveranitate. 19,55 Film : Columna. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 9 august

9,30 Ecran de vacanță. 9.35 Muzică populară. 10,25 Telecinemateca (rel.). 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 16,00 Fotbal : Steaua — Universitatea Craiova (transmisiune directă). 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Preliminării TV la Forumul Mondial al Istoricilor. 19,50 Teleenciclopedia. 20,20 Noi despre viața noastră. 20,35 „Temerarul", ultimul episod. 21,25 Meridianele cîntecului și dansului. 22,15 Telejurnal. 22,40 Nocturna TV.

televiziune

teatru

PALMARESUL UNEI STAGIUNI

Șase premii cuprinde palmaresul acestei stagiuni a scenei timișorene germane ; printre ele și unul cu valențe aparte, onorînd cel mai bun spectacol al Colocviului teatral '80 de la Sf. Gheorghe. Acolo, ca și la Oradea sau Brașov, instituția s-a prezentat ca o individualitate artistică conștientă de menirea sa, vizînd calitatea actului teatral, diversificarea repertoriului, anunțînd un contur de program artistic. **Se pot reține,** în ordinea elaborării, nu a valorii (cotată, fiecare, din unghiuri de vedere diferite), **„Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă"** de Horia Lovinescu – este meritorie opțiunea pentru un text bogat în idei, generator al unui spectacol care invită la reflecție, interesant pus în scenă de Brandy Barasch, regizor care va fi (în avantajul colectivului) o prezență constantă pe afișul Teatrului german. (Colaborarea cu un scenograf, tînăr și acesta, cu o personalitate bine distinctă, George Doroșenco, a completat, armonios, lectura directorului de scenă) ; **„Pluralul englezesc"** de Alan Ayckbourn s-a ridicat în prima linie a prestațiilor teatrului nu atît prin calitatea ,scenariului", cît mai ales prin ascuțimea trimiterilor sociale, prin acida ironie care străbate, pas cu pas, spectacolul semnat de Ariana Kunner, profesionistă de calitate care a „incitat" mare parte din distribuție să realizeze roluri explozive, punînd în joc multe dintre fațetele talentului lor, nu puține încă nesondate de aceștia. Cu **„Omul-ciine"** de Osvaldo Dragun, Studioul de creație al teatrului a intrat în sfera de preocupări pe care ar trebui s-o urmeze cu mai multă consecvență : aceea a aflării unor modalități cît mai bogate de expresie scenică, a valorificării multilaterale a potențialului teatral. Michael Bleiziffer, în ipostaza de regizor, a realizat o reprezentație în care sînt prezente idei „predate" (ca atare) spectatorului, într-o viziune scenică epurată de emoție, sugestivă și dură ca însuși mesajul piesei. Un text cu problematică actuală, **„Două surori"** de Hans Kehrer, a devenit și spectacol de referință prin încredințarea ei regiei autorului, căruia atributul de debutant nu i se mai potrivește, în fața rezultatului artistic de o calitate deosebită. La a doua sa prezență pe afișul Teatrului german timișorean, Peter Förster a pus în scenă **„Leonce și Lena"** de Georg Büchner, interesant prin modalitatea de abordare a unui text vitriolant, cotat de regizor drept „cea mai **serioasă** comedie a dramaturgiei universale". Rezultatul – un spectacol atent lucrat în toate laturile sale de un regizor-pedagog care acordă, din capul locului maximă încredere – fără prejudecăți – fiecărui actor. O comedie bună, „Arno, prinț de Wolkenstein" rămîne în memorie prin creațiile actoricești ; după opinia noastră, la capitolul neîmplinirilor se înscrie un titlu din repertoriul studioului, „Frumoasa Yu" de Carola Minks, selectat în chip ciudat, fără a se cunoaște nimic despre creația autoarei. Un travaliu îndelungat desfășurat (cu mai puțin har de actorul Josef Jochum, aflat în postura de regizor) de doi dintre componenții distribuției, de orchestra și dirijorul teatrului au dat un spectacol nu prea alert, impresionant prin efortul Ingei Meyer și al lui Bernd Bömches de a-și salva eroii de platitudine. Urmărind frecvența pe afiș a unor titluri, iese pregnant în evidență revenirea, la mici intervale, a spectacolului pregătit... pentru revelion, reluat mult, pînă în miezul primăverii. Din repertoriu s-a renunțat la „Stella" de Goethe, „Scene din viața unui bădăran" de Dumitru Solomon, „Panchito" de Osvaldo Dragun.

Ildico ACHIMESCU

PÎNDILĂ

limbă și stil

Un sufix interesant, capacitat cu remarcabile disponibilități expresive, este, în româna populară și familiară, **-ilă,** pe care îl aflăm în „onomastica" mitologiei și a basmului românesc. Astfel, „aliații" lui Harap-Alb, fără de care eroul nu va putea să dobîndească pe fata împăratului Roș („– Rîzi tu, rizi, Harap-Alb..."), se cheamă, în ordinea „apariției" lor, **Gerilă, Flămînzilă, Setilă, Ochilă.** Unele dintre aceste „porecle" au „sinonime", cum se poate lesne vedea din această replică : „– Dar nu mai tăceți, măi ? Că ia acuș trec cu picioarele prin pereți și ies afară cu acoperămîntul în cap, zise **Lăți-Lungilă.** Parcă nu faceți a bine, de nu vă mai astîmpără dracul nici la vremea asta. Măi **Buzilă,** mi se pare că tu ești toată pricina gîlcevei dintre noi". Dealtfel, la prima sa întîlnire cu **Ochilă,** Harap-Alb însuși pregetă între mai multe „porecle" posibile : „– Dar te mai duce capul ca să-l botezi ? Să-i zici **Păsărilă...** nu greșești ; să-i zici **Lățilă...** nici atîta ; să-i zici **Lungilă...** asemene ; să-i zici **Păsări-Lăți-Lungilă,** mi se pare că e mai potrivit cu năravul și apucăturile lui".

Valoarea de bază a sufixului pare a fi aceea de a arăta pe posesorul „prin excelență" al unei calități. De aici, nuanța de augmentativ sui-generis pe care o au unele formații cu **-ilă.** Zic „sui generis", pentru că **Ochilă** nu înseamnă „ochi mare", ci denumește pe cel înzestrat cu darul de a vedea „foarte bine", „ca nimeni altul". Tot așa **Flămînzilă** este „cel mereu flămînd", **Setilă** – „cel mereu însetat", **Gerilă** – „cel mereu înfrigurat" sau „cel care produce mereu ger" etc. Nuanța augmentativă este mai răspicată în **Buzilă** „cel cu buze neobișnuit de mari". Creangă subliniază acest amănunt pitoresc, în cunoscutul portret al personajului : „avea niște urechi clăpăuge și niște **buzoaie groase și dăbălăzate.** Și cînd sufla cu dînsele, cea de deasupra se răsfrîngea în sus peste scăfîrlia capului, iar cea de desubt atîrna în jos, de-i acoperea pîntecele". Un amănunt care mi se pare savuros. În teribila gîlceavă – de proporții homerice – din „casa cea de aramă înfocată" a împăratului Roș, mai precis, într-o replică a lui Gerilă, augmentativul **buzoaie** este redat, ironic, printr-un... diminutiv : „– la mai bine ogoiește-te oleacă și mai strînge-ți **buzișoarele** acasă". Derivatele cu **-ilă** stau „pe limbă" lui Harap-Alb, invederînd rodnicia și forța expresivă a sufixului :" – Poate că acesta-i vestitul **Ochilă,** frate cu **Orbilă,** văr primare cu **Chiorilă,** nepot de soră lui **Pîndilă,** din sat de la **Chitilă,** peste drum de **Nimerilă".** Nu va fi, cred, de prisos să amintesc, cu acest prilej, că aceeași valoare, pe care o „declară" **-ilă** în derivatul **pîndilă** („cel care pîndește, cel priceput la pîndă"), poate fi exprimată și cu ajutorul altor sufixe, de pildă **-eț** și **-areț.** Atît **pîndeț** cît și **pîndăreț** apar în traduceri, primul, în tălmăcirea românească a **Odiseei,** realizată de G. Murnu : „Noi trimisesem pe-al lui Argus / Ucigător **pîndeț,** pe zeul Hermes" ; al doilea, în versiunea coșbuciană a **Eneidei :** „Iute să dăm de rușine pe-argivii **pîndarești". Pîndilă, pîndeț, pîndoreț** – cărora li s-ar putea alătura **pîndaci, pîndar, pîndaș, pînditor** – dovedesc, încă o dată, că noțiunea de „sinonimie" poate și trebuie extinsă și la domeniul formării cuvintelor. În cazurile citate, **-ilă, -eț, -areț** și celelalte sînt **sufixe sinonimice,** invederînd în modul cel mai persuasiv prospețimea, capacitatea de primenire și vigoarea derivativă a limbii noastre.

G. I. TOHĂNEANU

INTILNIRI CU VIAȚA

viața asociației

În nici o jumătate de an, scriitorii Asociației din Timișoara au devenit participanții a trei întîlniri cu oameni și întreprinderi timișorene : I.A.E.M., Electrotimiș, Electrobanat. Trei întîlniri cu realitatea. Trei întîlniri cu viața. Nimeni nu va putea nega că asemenea întîlniri nu au un extraordinar efect sufletesc pentru producătorii de artă și pentru cei care așteaptă arta lor. Căci ce se întîmplă la asemenea întîlniri ? Se descoperă, în fond, oamenii, ei între ei. Chiar și creatorii se știu mai bine, se simt mai uniți, mai apropiați, venind în fața oamenilor și oferindu-le, cu toată inima deschisă, mesajul artistic al artei lor. Sigur, nu orice scriitor are verva reportericească înnăscută. Sigur, unul e mai claustrat în meditații. Altul e mai expansiv. Unul e mai încifrat și sibilinic, altul, mai direct, mai patetic, sau mai vibrant. Toate aceste atitudini, aici, se topesc în una singură, atotcuprinzătoare : dorința comuniunii cu cititorii, dorința cunoașterii reciproce, dorința de-a deschide o fereastră spre un teritoriu inedit al muncii. Astfel s-au petrecut lucrurile la I.A.E.M. unde, pentru mulți dintre noi, participanții la întîlnire, creatorii valoroaselor aparate de măsuri, unice în România, întreg fluxul tehnologic, prin miniaturizarea, precizia, migala lui, au apărut drept un mod de muncă și viață deosebite pentru o cunoaștere scriitoricească. Astfel, s-a întîmplat la Electrotimiș, o întreprindere modernă, de supremație tehnică românească, producătoare de scule și mașini de ultimă oră în domeniul electrotehnicii. Tot astfel au decurs lucrurile și, recent, la Electrobanat. Ce știam noi de „ELBA", pînă mai ieri ? Că acolo se produc baterii și alte cîteva obiecte. Atît. Dar, după această întîlnire de luni, 28 iulie, suprafața de cunoaștere, totuși, pare sensibil extinsă. Și nu numai pentru că am descoperit variatele sale produse, de la candelabre la aparaturi de luminat, de la lanterne și faruri, ce au cerut o tehnologie deosebită, la elemente și scule de o precizie uimitoare. Nu numai pentru aceasta, ci, pentru că, realmente, acolo am descoperit o umanitate. Pentru că acolo cunoșteam niște suflete. O comunitate muncitorească constituită pe o coordonată a unui eroism cotidian, adeseori prea ușor trecut cu vederea, capabil să insufle însă oricărui nou venit (și noi eram noii veniți) ceva din patetismul acestui nobil act al muncii. Iată-l pe directorul Nicolae Mărgan, necunoscut de noi pînă azi, un om echilibrat, capabil și îndrăzneț conducător ; sau iată-l pe volubilul și harnicul Iosif Drăghici, directorul tehnic al unității, cu cîtă inimă ne prezenta el istoria fabricii timișene ; sau pe Emil Iova, secretarul comitetului de partid răbdător cu noi și bun însoțitor, toți, conducători de nădejde, legați prin fire trainice și îndelungi de marea lor familie muncitorească. Iată halele populate cu acești muncitori minunați, stăruitori în a obține produsul dorit la mașina lor, complicată sau simplă. Iată-le pe aceste muncitoare, unele stînd de două decenii în preajma a cîte unei mașini, sau, altele, abia inițiate în muncă, de nici patru luni, suportînd căldura și zumzetul mașinii, știind însă că de efortul lor uman ține progresul fabricii lor și propria lor existență. Cu unii dintre ei, la capătul primului schimb de producție, într-o sală în care pătrundeau și sunetele neoprite ale muncii, ne-am întîlnit, le-am citit și ne-am cunoscut oarecum reciproc. A fost acolo, cu noi, ca întotdeauna, entuziast și inimos, la asemenea întîlniri ale noastre, și secretarul cu propaganda al Comitetului județean de partid Timiș, tovarășul Marin Iordache. Eram acolo, cred, vreo 25–26 de oameni ai scrisului. Vroiam ca trudei muncitorilor „ELBEI", creației lor, să le răspundem și noi prin prezența noastră masivă. Prin entuziasmul nostru. Prin afecțiunea noastră. Așa încît am fost acolo, la încă o întîlnire cu viața : A. Dumbrăveanu, I. M. Almăjan, Al. Jebeleanu, D. Grozdan, M. Șerbănescu, Oct. Popa, N. Berwanger, Iszak Laszlo, V. Dima, A. Turcuș, A. C. Iordache, I. Velican, T. Bulza, M. Glăja, C. Ungureanu, G. Bulic, G. Mandics, Laza Ilici, F. T. Schleich, M. Odangiu, I. Jurca Rovina, Al. Deal, N. Țirioi, I. D. Teodorescu, V. Versavia și reporterii Florina Gildău și subsemnatul :

Ion ARIEȘANU

ACTIVA CONFRUNTARE

● Urmări ● Urmări ● Urmări

lui definea noul umanism al vremii noastre, umanism revoluționar, activ, cu consecințe în dezvoltarea istorică a culturii, dar – în primul rînd – cu acute influențe în dezvoltarea societății.

Astfel, prin adecvarea ei ca artă și prin structura ei fenomenală, literatura e un cadru **de dezbateri active ;** problemele cele mai prezente ale contemporaneității nu exclud însă discuțiile angrenate tematic în epoci mai vechi, ba chiar le presupun. Istoria ne oferă subiecte care prin simbolurile lor devin contemporane, dar și actualitatea ne oferă teme cu același potențial de simbolizare. Succesul unei opere nu e un secret, fiind determinat de cei trei factori de care trebuie să se țină seama și care nu pot fi despărțiți : talentul scriitorului, modalitatea tratării și viziunea interpretativă.

CU ZOE DUMITRESCU BUȘULENGA

cu tot ce e mai nou în literatura comparată pe glob a fost o prezență sensibilă și agreabilă, admirată de cei mai mulți dintre participanți. Specialiștii, de la Cluj, Iași și București, au dat examenul formației lor științifice riguroase în comunicări de impecabilă ținută.

Dealtfel și catedrele și colectivele de cercetare din domeniul literaturii comparate desfășoară activități științifice foarte susținute și aș vrea să fac o mențiune specială pentru o lucrare, pînă acum unică în lumea literară, **„Biografia analitică a relațiilor literaturii române cu literaturile străine, în periodice (1859–1918)",** realizată de colectivul de literatură universală și comparată din Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu".

– Ca rod al muncii colectivului pe care îl conduceți au apărut și alte lucrări, instrumente de lucru foarte necesare, să amintim numai „Dicționar-ul de termeni literari". Ce alte preocupări de investigație teoretică a fenomenului literar stau în atenția cercetătorilor de la Institutul de istorie și teorie literară ?

– Există, în momentul de față, o lucrare intitulată **„Teorie literară",** concepută în două volume. Este o lucrare necesară în contextul în care, pe de o parte, practica de creație literară s-a schimbat fundamental, iar pe de alta, modalitățile de studiu (metodele, conceptele) s-au multiplicat ca o explozie care necesită unificare, sistematizare și integrare într-un cadru care să fie util cercetării aplicate. Volumul al doilea are ca finalitate revalorificarea și revitalizarea retoricii, în scopul studiului modern de text. În planul de perspectivă se află tema **„Bazele teoretice ale umanismului contemporan".**

– Cultura românească e cunoscută suficient peste hotare ? Ce trebuie făcut ca valorile literaturii românești să fie mai bine și mai exact înțelese, în specificul lor național, peste hotare ?

– Pentru valorile reale ale culturii românești, care-și așteaptă de mult afirmarea în lume, nu cred că s-a făcut destul. Tabloul activității noastre creatoare trebuie alcătuit într-o paletă completă, în timp și spațiu, pentru ca, asemenea spectrului solar, din alcătuirea nenumăratelor forme artistice realizate în literatură, muzică, pictură, arhitectură, ceramică, scoarță, dans etc., să se recompună imaginea luminii albe, a creativității românești.

ETHOSUL FOLCLORIC

ției artistice de tip folcloric. Distincțiile făcute indică mai întîi o metodă de investigație pe care o apreciem ca deschizătoare de noi perspective în interpretarea modernă, științifică, a faptelor folclorice. Și capitolul despre simbolul drumului ca element mediator face parte din aceeași sferă a problematicii, el servind ca demonstrație a ideii că ethosul folcloric are un caracter sistematic, incluzînd omul ca element dinamic al proceselor restructurante în totalitatea semnificațiilor culturii folclorice. Schema propusă este concludentă pentru această metodă de studiu în analiza elasticității semantice a discursului folcloric. În continuarea unei idei a lui Jakobson, autorul numește înfăptuirea discursului folcloric o „textualizare" a uneia sau a mai multor paradigme din fondul ethosului. Simbolul drumului este analizat din acest punct de vedere.

În concluzie, să subliniem nivelul teoretic elevat, în spiritul cercetărilor moderne ale etnologiei, o metodă fructuoasă și promițătoare pentru unghiuri de vedere noi în interpretarea fenomenului folcloric, și, mai cu seamă, o latentă adeziune etică la problematica studiată, printr-o integrare afectivă într-un patrimoniu care este patrimoniul spiritual al poporului nostru, înțeles ca o mărturie istorică a lui, cu vechi rădăcini istorice în unitatea culturii universale.

PERFECȚIUNEA

Geneză veșnică și Leagăn („mitologic") : perpetuă metamorfoză : vaporizîndu-se (în „mări de aer") ori solidificîndu-și „statuile" **latente** („coagulînd" – ici, colo – în... **meduze !**) ; „desfășurînd" – și ea, precum **metafora** – „structura identică a universului sensibil...", ea, Marea, -i va fi fiind Cîntecului **model** și, totodată, „omolog"."

Poate că se va vorbi în legătură cu acest eseu strălucitor – cum s-a vorbit în legătură cu poezia lui Șerban Foarță – de manieră și de artificiu. Maniera lui : a-ți crea dificultăți pe care nu le-ar înfrunta **nimeni** și a le rezolva fără efort aparent. Artificiul : a menține efortul, cum ar **fi** spus Roland Barthes, „în acel moment aproape imposibil în care, pe punctul de a se scufunda în perfecțiunea săvîrșirii sale, n-a părăsit cu totul riscul unui eșec".

---

* **Șerban Foarță. Eseu asupra lui Ion Barbu** (Ed. Facla, 1980).

top

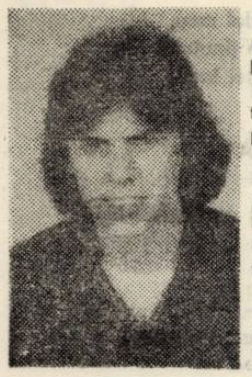

Secția română : 1) Zina nopților – Progresiv TM ; 2) De vorbă cu florile – Adina Dimitriu ; 3) Bal la Apahida – Semnal M ; 4) Zborul – Pro Musica ; 5) Din Apuseni la Răsărit – Mircea Baniciu + Roșu și Negru. **Secția internațională :** 1) Coming Up – Paul Mc Cartney ; 2) What's Another Year – Johnny Logan ; 3) Funky Town – Lipps Inc. ; 4) Call Me/Atomic – Blondie ; 5) IL tempo se ne va – Adriano Celentano.

ESTIVALE...

● Ce se mai scrie despre muzica ușoară ? Iată, în „Informația", Viorel Cosma se declară nemulțumit de caracterul sporadic al manifestărilor genului, acum, în plin sezon estival : „Climatul artistic de prezentare a muzicii ușoare (...) este total neutru, anonim". Autorul articolului sugerează Uniunii Compozitorilor organizarea trimestrială a unor concerte „care să cuprindă cele mai reprezentative lucrări", o paradă a formațiilor de muzică ușoară, care muzică, spune autorul, merită o stagiune permanentă în contextul vieții noastre culturale. Asta, în timp ce George Stanca întreabă în „Săptămîna" : „Ce vîrstă o avea oare cel mai tînăr membru al Uniunii compozitorilor, secția muzică ușoară și cînd a fost primit el ; și-o mai aminti cineva ?" Ehehei, zicem noi, și nu mai întrebăm nimic... ● Recent, cîntărețul american Iggy Pop, a dat un concert în Berlinul Occidental. Pe cînd anunța că dedică piesa „Sister Midnight" prietenului său David Bowie (care a și compus-o), iată-l pe acesta în carne și oase apărînd pe scenă, direct din sală. Surpriză generală căci, vă asigur, n-a fost nimic organizat ! A urmat apoi un „show" ca-n filme... ● Dar ce mai face David Bowie ? El pregătește un album care va fi lansat la toamnă. Va fi vorba de o rețetă sonoră inedită, ne asigură o revistă, oferindu-ne și amănunte. Mai multe piese vor fi „trase" prin procedeul „multi-tracking" care permite imprimarea și redarea simultană a vocii multiplicată (și a sonorității instrumentelor). ● Formația timișoreană „Stelele" cîntă pe litoral. În foto, solistul ei, A. Stauber, o voce de excepție.

Petru UMANSCHI

evrika!

- **Sirma ghimpată nu-mi amintește de trandafiri ; mai curînd de grădinar.**
- **Muzele au fost nouă la număr, dar poeții de azi o caută pe-a zecea.**
- **O lume învinsă e aceea în care toți se visează învingători.**
- **Cea mai leneșă dintre furnici încă va reprezenta pentru noi simbolul hărniciei.**
- **Prăpastia începe de jos în sus, dar se cade în ea de sus în jos.**
- **Dialecticienii sînt... neclintiți în convingerile lor.**
- **Nu e plăcut să fii robot, cînd știi că cel ce te-a creat ți-a programat și erorile.**
- **Dialectică facilă : cînd spunem ou ne și imaginăm o găină ; cînd spunem găină ne și imaginăm o friptură.**
- **Cel ce se înfruptă din excepții nu e neapărat un om excepțional.**
- **Șefii nu trebuie periați prea mult ; își pierd culoarea.**
- **Trupul cu plăcerile, sufletul cu iubirea ; omul – trup și suflet în toate !**

Ion VELICAN

sport

CRISTIAN ȚOPESCU...

...are o voce, o minte și-o inimă de aur ! Pure ! Toate-și izvorăsc strălucirea din marea sa pasiune pentru sport, pentru țară. Deși avem mulți comentatori iscusiți la limbă, majoritatea țin morțiș ca în prim-planul muncii lor să pară nu „obiectul" relatat la radio sau TV, ci, din nefericire, se încăpățînează să-și dea cu părerea, să deraieze de la subiect, într-un lanț monoton de cuvinte fade, precum cîțiva crainici de fotbal ai radio-ului (vezi, cel puțin, savantlicurile lui, altfel talentat, Ghițulescu, și frazele dezlînate ale lui Soare etc., etc.), uitînd, adesea, că rostul lor e unul clar : informația, știrea, anunțul, despre ce se vede, ce se aude și nici într-un caz ce crede, mai ales că unii și-au cam trădat simpatiile și plîng ca niște provinciali la trecerea acceleratelor ce-i salută din mers.

La Olimpiadă, Țopescu a dat recital, precum Nadia, Sanda, Ion Corneliu, Ardeleanu, Emilia, Stîngă, fiind vocea lor, fiind bucuria și amarul ; neutate-i rămîn (păcat că opera sa – da, așa e – nu poate fi așternută pe hîrtie, dată fiind efemeritatea comentariului) reportajele din handbal ; mă refer la meciul nostru cu U.R.S.S., cînd se părea că și el joacă și plînge, ca și partida U.R.S.S. – Iugoslavia, al cărei final i-a chircit trupul și i-a topit graiul de rozătoarele ascunse ale emoțiilor.

Fotbal, totuși. Simbătă începe un nou campionat. Încep și grijile tricolorilor pentru toamna decisivă. De citește careva cu decizia aceste rînduri din **Orizont**, atunci rog să se dea chemare ca Dumitru să reintre în drepturi, fiind singurul – citind analizele lui Marius Popescu, și el cap limpede al fotbalului actual – în stare să salveze șansele noastre într-o nouă cursă de triumf internațional. În turneul din Ungaria, la Budapesta, Dumitru și Dembrovschi au jucat senzațional, „Poli" primind pe loc o invitație în Spania, așa încît, dragă F.R.F., dacă cel de-al doilea, zici, e vîrstnic – dar copt –, întîiul rămîne ... primul ! Și nu-i de glumit, chiar de-o fi ca spectacolele tomnatice să fie comentate – și salvate – de Țopescu – căruia, d-aci, îi ofer o medalie de aur !

Teodor BULZA

corespondența

Anonim (Timișoara) ; **M. Tudor, Vasile Deleanu, Constanța Aurora Vițan, Sin Vatamanu, Ion Jebeleanu, Il. Cîrdu, Petru Petrișor Nera :** Texte în afara poeziei. **N. M. Ineuanu :** Epigramele adresate cîtorva poeți timișoreni sînt aproape bune. Cea închinată lui Șerban Foarță e cea mai bună și poate fi publicată. **Octavian Suciu :** Nu credem că la „vîrsta" versurilor pe care le-am citit mai aveți vreo șansă. Sînt versuri bătrînești, cumva atemporale, deși, dincolo de ele, poate fi bănuit un om care iubește cu ardoare poezia. Puteți rămîne la omeneasca și frumoasa condiție de cititor. **Aghescu I. Francisc :** „Timpul și talentul – ziceți cam supărat dvs. – nu se potrivesc întotdeauna, dar datoria e un dar al răspunderii...". De acord. Dar credeți oare că în strofa aceasta : „Iar ca să mă răzbun pe poeți / Înseamnă să mă răzbun pe mine / Atunci din truda cărei taine să aștepți / Răspunsul cerut, dacă n-ai de la cine !", e un cît de vag semn al talentului ? Cine vă laudă poeziile nu-i corect cu dvs. **Ș. Dalea Maria :** E bine să frecventați un cenaclu, e bine să citiți revista noastră, e nobilă și intenția exprimată în poezia închinată medicilor care v-au tratat cu pricepere și omenie, dar numai atît nu e de-ajuns pentru un viitor poet. Citiți mai multă poezie, apropiați-vă mai mult de cultura acestui timp. **Aurica Pelea :** O vie sensibilitate a poeziei ni se înfățișează în grupajul trimis. Apropiați-vă cu aceeași inteligență și simțire și de poezia modernă. Și reveniți. **Erich Kotzbacher :** Cazul dvs. e mai puțin obișnuit și vă voi scrie direct.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

ERICH KOTZBACHER

PLANTA SINUCIGAȘĂ

Eu nu știu ce gîndește o plantă
răsărită sinucigașă
pe terasamentul căii ferate
rostogolind torente de fier
în albia mărginită de șine,
gîndește, pesemne, să oprească un tren
cu floarea holbată ca, ochiul
de foc în mîna acarului
răsărit între șine
ca o plantă sinucigașă
luată de torentul de fier
frînat la o distanță de o roată de ripa
în care zace viaductul
risipit în vertebre ca un
schelet de dinozaur.

SOLITUDINE

Îmi sting
pe inimă țigara, gîndindu-mă
la nestatornicia iubitei
ca la un nor...
Inima iubitei este plastilina
frămîntată de un copil
neștiind, nedorindu-și să se oprească
la nici unul din chipurile
pe care le frămîntă.

AURICA PELEA

IMN PENTRU AMURG

Odihna mi se trage în suflet cu căldură,
Doar Trotușul se-nchide de vînt în Miazăzi.
Enigma se destramă, mocnind pe
partitură...
Cu mîna mea, pe ceruri, amurgul l-oi păzi!

De-o valma vin iluzii, mi-s ochii o iubire,
Te caut prin prundișul culorilor de Mai.
Ne afundăm, de-acuma, în lira mea
subțire,
Să adunăm arpegii pe coarda unui nai.

Sosit-a ieri momentul cînd trebuia să fim.
Mai tari ca diadema ce-ți străjuie pe
frunte.
De cîte ori, pe noapte, ca scoicile murim ?
Pe-o plajă de-ntuneric vin păsări să
ne-nfrunte !

CONTRAPUNCT

în irisul meu
de clorofilă
trecutul
va prinde formă

simetrie inutilă
încîlcindu-mă în geometrie
prefer
inima de lut
a soarelui

TUDOR BORCS

LUME DE AȘCHII

În copilărie alergam din toate puterile
Să găsesc marginile ploii.
Nerăbdătorul minz
S-a pierdut tropotind în stepă.
Coruri de bineți îmi cîntă un bun rămas;
Doar culoarea cetinilor grele
Vine cu pași mari,
Iar eu îmi amintesc de țipătul păunilor
Care păstrează încă în adîncuri
Lucruri irațională.
Adevăruri pietrificate și moarte
În lumea mea de așchii.

RĂTĂCIRE

Rătăcesc fără patimă prin frunze lepădate;
Fructele coapte nu cad niciodată ? Sau
crengile
Atîrnă mereu grele în acel cer perfect
Dat pentru totdeauna,
Dar atît de asemănător cu pămîntul.
Nu știu arbori vrăjiți
Și nici crengi îmbălsămate și nici fructe
De argint sau de aur. Dar știu
Copacul care poartă înfățișarea lucrului
Pe care îl am în minte.

RADIO TIMIȘOARA
EMISIUNE LITERARĂ

MIERCURI – 6 august ora 21. Actualități, Reportaj : Călător prin veacuri **(Teodor Bulza),** „Ca un fagure de miere" (Emisiune de limbă și stil – Prof. dr. **G. I. Tohăneanu).** Interviu – Poezia, reflex al gîndirii (Interlocutor – Carolina Ilica). Cronica de librărie.

mapamond

Bioxidul de carbon și clima

Folosirea intensă a petrolului, a cărbunelui și a gazelor naturale a făcut ca în ultimii o sută de ani cantitatea de bioxid de carbon din atmosferă să crească. Acest proces poate să ducă la o schimbare a condițiilor climaterice de pe planeta noastră. Și anume, după presupunerile unor cercetători, acumularea de bioxid de carbon duce – asemănător sticlei în sere – la reținerea căldurii, ceea ce poate provoca topirea globală a calotelor de gheață de la poli.

S-a discutat mult în jurul acestui fenomen și chiar s-a presupus că unele regiuni de pe glob pot profita în urma lui. Dar, tocmai în ceasul al 12-lea, ca să zicem așa, Programul O.N.U. de protecția mediului înconjurător a apreciat real situația controversată care s-a creat în urma constatării fenomenului susamintit. În raportul pe anul 1980 se arată : „clima are o influență dominantă asupra vieții". Ea hotărăște unde vom trăi, ce hrană vom folosi.

Trei pătrimi din bioxidul de carbon rezultat în urma arderii combustibililor din lumea industrială se duce în atmosferă. Se pare însă că planeta noastră este tot mai puțin capabilă să recicleze această cantitate de gaz. Bioxidul de carbon se depune în ceea ce oamenii de știință numesc „rezervoare speciale" : oceanele, lumea animalelor, și plantelor, soluri și stînci. Nu e încă bine cunoscut, cum acționează această „reciclare a bioxidului de carbon", dar măsurătorile exacte arată că jumătate din bioxidul de carbon rezultat din combustibili fosili nu se reciclează.

Programul arată că dacă lumea va folosi în continuare combustibili fosili, în ritmul actual, atunci concentrația de CO_2 va crește dublu în următorii 100 de ani, față de perioada preindustrială. Dar acest fenomen poate avea loc și mai devreme întrucît, conform unui „scenariu energetic", peste 50 de ani deja cantitatea de bioxid de carbon din atmosferă va crește de patru ori !

Cea mai mare cantitate de bioxid de carbon din plante este legată de pădurile tropicale. În ultimul timp, arată ecologii, defrișarea pădurilor duce la creșterea cantității de CO_2. Astfel că, apariția „fenomenului de seră" nu va putea fi evitată, dacă nu se iau grabnic măsuri adecvate. Acțiunea „fenomenului de seră" ar putea fi înlocuită cu un alt proces. Așa, de pildă, creșterea temperaturii ar putea duce la crearea în mai mare măsură a norilor care ar micșora cantitatea iradiației solare, neutralizîndu-se astfel consecințele unei eventuale încălziri.

Conform unei prognoze climaterice, trebuie să se aștepte sfîrșitul acestui secol pentru o se putea constata o creștere a temperaturii datorată bioxidului de carbon din atmosferă.

(după „NEWS FEATURE")

panoramic

● Cartea „Mărturisiri și repere" de Petru Novac Dolângă a fost lansată la Librăria „Eminescu" din Timișoara, la Liceul nr. 2, din aceeași localitate și la Tabăra de pionieri din Bogda ; Ion Marin Almăjan, Alexandru Jebeleanu, Cornel Ungureanu au prezentat noua apariție editorială. ● Recent a avut loc la Bastion vernisajul expoziției de fotografii artistice, constituită din cele mai reprezentative lucrări din acest domeniu, înscriindu-se, astfel, prin participare republicană, ca fiind o manifestare de rezonanță în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Prezența numerică (13 exponenți) și calitativă a timișorenilor invederează încă o dată dezvoltarea acestui gen artistic în municipiul nostru. ● Pictorul amator Panait Stănescu Bellu, prezentînd lucrări la Expoziția internațională Oscar d'oro di cita din Napoli, a obținut medalia de argint. ● Prestigiosul ansamblu „Doina Timișului" al Casei de cultură a studenților din Timișoara a plecat în Franța, pentru o lună, unde va participa la două festivaluri internaționale de folclor, în localitățile Confolens și la Beule. ● În 26 iulie a fost vernisat Salonul estival organizat de Filiala Uniunii artiștilor plastici din Timișoara. Expoziția cu vînzare, din sala Helios, cuprinzînd lucrări de sculptură, ceramică, pictură, grafică, va fi deschisă pînă la începutul lunii septembrie. ● Formațiile artistice de la cluburile Tehnolemn și Constructorul au susținut un spectacol muzical-coregrafic în localitatea Racovița, jud. Timiș.

D. S.

din lirica lumii

Tahsin Sarac

Poetul turc Tahsin Sarac s-a născut în anul 1930 în Muş, mic oraş din estul Anatoliei. A absolvit Institutul pedagogic Gazi din Ankara, apoi a studiat limba şi literatura franceză la Paris. A tradus în şi din limba turcă peste treizeci de volume, printre care amintim Antologia poeziei franceze, *distinsă cu premiul Societăţii de limbă turcă, precum şi monumentalul dicţionar turc-francez.*

Tahsin Sarac îmbină cu siguranţă şi cu benefice efecte, tradiţiile orientului şi ale occidentului, poezia sa are o simplitate rafinată, eleganţă stilistică, o bărbăţie severă ; tonurile pesimiste amintesc uneori sfîşierea în pustiul singurătăţii, alteori clocotesc de revoltă. Dintre volumele sale, care i-au adus o largă recunoaştere poetică, amintim : O singurătate eternă *(1964) ;* Bătălia pentru soare *(1968) ;* Împotrivire *(1973) (premiul Radioteleviziunii turce) şi* Ucigaşii de porumbei *(1978).*

ISTORIA UNEI CALDE-AMINTIRI

Lumina îţi trezeşte somnul
Cînd spicele se răcoresc în vîntul din zori.
Tihna de noapte
Pe sînii tăi albi încă doarme.

Părul tău, coadă de cal arăbesc
Biciuie întunericu-n fugă
Ducînd spre infinit spiritul
Cu un suflu ceresc.
O dimineaţă mediteraneană din vremea fenicienilor
Cu soare prin crengile verzi ale măslinilor,
Spală între pietricelele dinţilor tăi
Un rîs antic
Şi-un rîs care pleacă şi vine.

Şi un cer
Albastru, de primăvară,
Într-o fericire răpită nopţii,
Te face să uiţi moartea.

Deodată, prin vine,
Apa întunecată e tulburată de o ruptură.
Coşmaruri sufocînd
Somnul,
Încît nimeni nu mai poate dormi.

Marile noastre depărtări se privesc
Precum zăpezile de pe culmile goale.
Singurătăţile noastre se scurg în gîtlejuri
Tăcute, adînci, întunecoase,
La fel ca apele subpămîntene.

Şi acum
Amintirea ta îmi aduce aminte gust de canelă,
Canelă, un ceai cald care se poate bea
Cu mîini violete de copii,
În această singurătate seacă din Muş,
În serile îngheţate, negre, de iarnă.

IARBA NEMURIRII

În preria stelelor din nesfîrşitele spaţii, zeii
Pe taurii lor ireali,
Şi temple diafane, colonade, cai înaripaţi ...
Şi totuşi, dacă tot universul se prinde în hora luminii,

„Perspective". Foto : Pavel Potre

Din ce pricini ochii-ndreptaţi spre claritate au fost orbiţi,
Dintotdeauna ne tot întrebăm.

Pe pereţii cavernelor cerbii cu podoaba lor rămuroasă
Lovesc apăsătoarele bezne.
La întoarcerea din bătălii, copitele însingerate
Ale iepelor înroşesc ierbile răsucite din cîmpiile tătare.
Un bătrîn lovit în demnitatea lui e mut de umilinţă ...
O umbră adiată de tînără plantă cade-n pahare
Noi stăm comod pe jarul durerii.

Anotimpurile renasc deodată în piepturile noastre-nghemate,
Noi am smuls din gura şarpelui iarba nemuririi.
Teama, spaima, groaza – la cimitirul istoriei ...
Nomazii îşi albesc rufele în apele primăverii.
Noi, ascunşi printre maci, cu puştile noastre turceşti,
Am lovit moartea în frunte.

SFATUL MAMEI

Nu rupe florile, fiul meu,
O floare e asemenea inimii,
Cine rupe o floare frînge un om.

Nu împuşca păsări, fiul meu,
În obladuirea marii păduri
Păsările zboară în ceruri.

Nu te juca, fiul meu, cu o puşcă.
Chiar dacă acest lucru-i o joacă.
E rău să împuşti o fiinţă.

Vino şi prinde, copilul meu,
O floare-n culoarea ţinutului tău
E rău să împuşti o fiinţă.

Vino şi prinde, copilul meu,
O floare-n culoarea ţinutului tău
În mănunchiul acestei lumi.

TURCIA

(Copiilor turci din străinătate)

Turcia este o ţară caldă,
O rodie enormă a soarelui ei.

Muntele ei este munte, marea e mare,
Omul ei are privire de frate.

În stepă plopii înalţi stau de vorbă
În limba lunii şi-a stelelor.

Piraiele cu miresme de ţară
Curg văicărindu-şi cîntarea.

Căminele care fumegă la sfîrşitul de toamnă
Amintesc de-o durere tăcută.

Turcia nu are sfîrşit,
Asemeni melancoliei mele.

Turcia e un izvor depărtat
Care, noapte de noapte, îmi curge în somn.

LUPTA

Lupta făcuse jumătate din drumu-i
Peste somnurile cenuşii,
Dar tunuri şi puşti
Mai ningeau încă în noapte.

Răzbunările strînse ardeau gata să fie-mplinite,
Cuţitul – furie a fost tras,
Luptătorii se băteau fără să dea înapoi.
Moartea era o floare albă în depărtări.
Foame şi oboseală înghiţind oasele,
Te făceau să-ţi doreşti patul morţii.

Cîmpia macului nevinovăţiei
Riu de sînge ca un foc aprins de demult ...
Dar iată-n sfîrşit, munca, efortul
Îndreptate către spice de aur.

Înzestrate cu această bucurie puternică,
De huiuire de nori în galop,
Se avîntau
Spre amurg.

Şi un vînt răcoros bătea peste suflete –
Morţii parcă făceau cale întoarsă spre viaţă.

Soarelui îi înfloreau zorile libere.
Respira bucuria, vorbea şi rîdea,
Inima bătea ca o mare tobă.

Prezentare şi traducere de
Dumitru M. ION

remember

AGORA

Înainte de a cobori de pe Acropole, înconjurăm colina care pluteşte, ca un amplu pachebot, cu prova spre est, spre a privi oraşul întins pînă departe. Pe latura de sud a înălţimii, se află unul din cele mai vechi lăcaşuri ale Thaliei, **Teatrul lui Dionisos,** construcţie care dăinuie din secolul VI i. e. n., în imediata apropiere a unui mare templu consacrat lui Dionisos. Aici au fost reprezentaţi, în anii **Secolului de aur,** marii poeţi tragici – Eschil, Sofocle şi Euripide şi tot aici au prins viaţă comedii ale lui Aristofan şi Menandru. Marele amfiteatru, bine conservat, putea primi 17.000 ae spectatori. Nu departe, către extremitatea vestică a laturii de sud, – **Odeonul lui Herodes Atticus,** înfăptuit în secolul al II-lea, e. n. şi restaurat pentru spectacole nocturne de teatru antic şi pentru concerte, într-un decor de revelatoare sugestii.

Drumul întoarcerii – cu ezitări şi îndelungi aminări, pe lîngă **Templul Atenei Nike** privind mereu înapoi, spre **Parthenon** şi **Erehteion,** cu gîndul ascuns, pe care nu vrei să ţi-l mărturiseşti, neştiind dacă va putea fi împlinit vreodată, că trebuie să revii, cît mai curînd, în lumina nepieritoare a acestor expresii unice ale geniului uman.

Pe cărarea panateneelor, printre pilcurile de măslini, la poalele Acropolei, intrăm în incinta agorei ateniene.

Vechiul centru al vieţii publice, pustiit de rigorile unei nemiloase canicule, pare un teren abandonat, năpădit de pietre şi ierburi uscate, de dafini, măslini şi chiparoşi opăriţi de aerul lichefiat de-un meridional Helios deslănţuit.

Amestec de straturi ale civilizaţiei. Trecem pe lîngă biserica Sfinţii Apostoli, datînd din secolul XI, înaintăm printre urme ale termelor, pe lîngă bătrîne fîntîni fără viaţă. Şi obsesia dafinilor, cu frunzele lor cerate, de un verde întunecat. În fundalul peisajului, în partea de vest a agorei, pe un plan ridicat, **Theseionul,** masivul templu închinat lui Hefaistos şi Atenei, patroni ai artei şi meseriilor. În drum, Odeonul lui Agrippa, din care au rămas trei statui enorme, două reprezentînd tritoni, iar cealaltă un uriaş, apoi Gimnaziul (400 î. e. n.).

Vizităm Theseionul, templu în stil doric, cu elemente ionice, a cărui construcţie (449–444) a început cu cîţiva ani înaintea Parthenonului. Secosul templului adăpostea statui de cult ale Atenei şi ale lui Hefaistos, realizate de Alcamene, unul din elevii lui Fidias.

Hefaistionul, cum i se mai spune acestui templu, a fost transformat, în epoca paleocreştină, în biserică, adăugîndu-i-se o boltă interioară.

Înconjurăm sanctuarul, în umbra porticului, îl revedem din unghiuri tot mai depărtate, apreciindu-i coloanele bine conservate, nu fără a observa aerul său terestru, absenţa acelei vibraţii pure şi a înaripării divine, a acelui sentiment al perfecţiunii, pe care le mărturiseşte Parthenonul.

Revenind pe cărările agorei, ne putem imagina viaţa palpitantă a acestor locuri, care au fost inima şi creierul **polisului** atenian din vremea în care, după dispariţia regalităţii, conducerea treburilor politice se mutase, de pe Acropole, aici, între locuinţele oamenilor de jos. Lucrurile se întîmplau prin secolul VIII i. e. n., dar înfăţişarea monumentală a agorei vine din secolul II. Pentru a ne da seama de sensul şi semnificaţiile acestui sacru loc de întîlnire a cetăţenilor atenieni, de dezbateri şi hotărîri importante pentru destinul lor, trebuie să ne-amintim că în secolul IV existau vase de apă la începutul străzilor ce duceau aici, pentru purificarea rituală, asemenea intrărilor în temple. Ceea ce vrea să însemne că locuitorii cetăţii, meseriaşi, negustori sau cultivatori ai pămîntului, aveau vie conştiinţa că, intrînd în agora, spiritul lor se încărca de obiectivitate şi răspundere, urmînd să decidă asupra unor chestiuni care depăşeau ocupaţiile obişnuite.

Dar soarele înclină spre asfinţit, ieşim din incinta vechei agore ateniene, vizităm agora romană şi ne abandonăm o vreme labirintului de străzi comerciale, printre nenumărate prăvălioare suprasaturate de cele mai felurite mărfuri, ca într-un bazar nesfîrşit, abundent colorat, în care ai impresia că poţi găsi orice, în afară de cumpărători.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE
ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

4-5-11

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 32 (646) ● 7 august 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Un congres al științei, prieteniei și colaborării între popoare

Între 10 și 17 august 1980, la București se vor desfășura lucrările celui de **al XV-lea Congres internațional de științe istorice,** eveniment de o mare și puternică rezonanță nu numai în viața științifică românească ci și în cea internațională.

Hotărîrea luată la San Francisco, în anul 1975, ca Bucureștiul să fie gazda acestui prestigios forum științific, constituie una dintre multiplele dovezi ale prestigiului de care se bucură istoricii noștri pe plan internațional. Începînd cu primul congres de științe istorice (Paris, 1900) și pînă la cel actual, istoricii români **(N. Iorga, A. D. Xenopol, V. A. Urechia, V. Pârvan, C. Marinescu, I. Andreeșescu, Gh. Brătianu, A. Oțetea, P. P. Panaitescu, C. C. Giurăscu, C. Daicoviciu, Petre Constantinescu-Iași, Miron Constantinescu, E. Condurachi, M. Berza, D. Berciu, D. Tudor, Ștefan Pascu, Ștefan Ștefănescu, Ilie Ceaușescu, C. Popișteanu, Gh. Zaharia, A. Loghin, E. Campus, V. Moisescu, Petrescu Dîmbovița, H. Daicoviciu, D. C. Giurăscu, Camil Mureșan, Iosif Covaci** ș. a.) și-au adus o reală și valoroasă contribuție la îmbogățirea tezaurului istoriografiei noastre naționale și universale cu noi date și fapte sintetizate în lucrări de istorie de o excepțională valoare științifică, socială și politică.

Istoricii români și-au cîștigat un binemeritat prestigiu mai ales, în ultimii 15 ani, de cînd la conducerea partidului și statului nostru se află tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, proeminentă personalitate a vieții politice și de stat, internă și internațională, ctitor de istorie și eră nouă pe care poporul român și naționalitățile conlocuitoare o făuresc cu entuziasm și dăruire.

Începînd cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, care a inaugurat o epocă de profunde transformări novatoare în toate domeniile de activitate, inclusiv în cercetarea trecutului patriei noastre, istoricii noștri au găsit în documentele de partid, în vasta operă, teoretică și practică, în indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu orientarea și înțelegerea felului cum trebuie scrisă istoria : **„Deși își propune să cerceteze trecutul** — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, la întîlnirea din 27 mai 1980 cu oamenii de știință din domeniul istoriei — **istoria trebuie să pornească de la realitățile existente astăzi, pe care nimeni nu le mai poate schimba. Aceste realități arată că astăzi în Europa există națiuni independente, state care au granițe ce trebuie respectate — și orice punere în discuție a independenței și granițelor lor înseamnă o politică revanșardă, care nu ar duce decît la război. Tocmai de aceea trebuie să se combată orice încercări de a pune în discuție aceste realități existente astăzi în lume".**

Făurindu-și și scriindu-și propria sa istorie, poporul român s-a definit pe el însuși, a făcut cunoscut lumii întregi că a devenit o entitate etnică de sine stătătoare, liberă și independentă, cu o conștiință a autohtoniei și continuității dezvoltată, capabilă să definească și să particularizeze trăsăturile fundamentale și caracteristice ale acestuia. Cine a încercat și a reușit să cunoască istoria teritoriului locuit de români a putut constata că, încă de la origini, ei și-au afirmat cu mîndrie condiția lor de oameni liberi, dornici de a respecta și a fi respectați, de a fi prieteni cu vecinii și cu alte popoare. În momentul în care asemenea sentimente, definitorii pentru neamul nostru, au devenit pagini de istorie, ele s-au transformat într-un instrument al apropierii și prieteniei dintre poporul român și popoarele vecine. Pe bună dreptate sublinia secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, că scrierea istoriei trebuie să pornească de la condițiile generale în care s-a format un popor sau altul, de la raporturile de conlucrare între popoare, de la strînsa interdependență a civilizațiilor. Istoria unei țări sau popor nu poate fi concepută ca o carte cu circuit închis, ci ca o mesageră a celor mai înalte idealuri de prietenie și colaborare între popoare. Această misiune nobilă pe care istoria o are de îndeplinit se poate realiza numai în condițiile în care conceperea ei se va face de pe poziția respectării adevărului istoric, a suveranității și independenței naționale, a integrității teritoriale a statelor. Cel care dorește să parcurgă cu răbdare și interes istoria existenței milenare a poporului român va constata că acest popor n-a căutat niciodată să îngenuncheze alte popoare. Dimpotrivă, poporul român a promovat o politică de prietenie și colaborare, de alianțe împotriva pericolului comun, de libertate și independență.

Reliefînd acest adevăr, originea sa daco-romană, au-

Gh. I. OANCEA

(Continuare în pag 6)

„Uimire". Foto : Rudolf Sandor

UN FIERBINTE APEL LA RAȚIUNE

„Armele nu-și aleg victimele, nimeni nu poate scăpa de efectul lor distrugător : nu există armă în stare să apere viața oamenilor ci numai să o nimicească", **se spune în** Declarația-Apel **a României adresată parlamentelor, șefilor de state și de guverne, tuturor popoarelor semnatare ale Actului final al Conferinței general-europene de la Helsinki ; o adevărată chemare la rațiune și acțiune spre binele popoarelor de pe bătrînul continent, spre pacea întregii planete ; un strigăt al lucidității, al răspunderii majore față de istoria lumii, față de cuceririle civilizației,**

Cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, **la Ședința comună a Biroului Marii Adunări Naționale, Consiliului de Stat și Biroului Executiv al Guvernului Republicii Socialiste România, consacrată împlinirii a cinci ani de la semnarea Actului final al Conferinței general-europene de la Helsinki, Declarația-Apel, adoptată în acest cadru, reprezintă încă o dovadă a lucidității politicii externe românești, o contribuție de seamă a României, a secretarului general al partidului, în lupta consecventă dusă în spiritul păcii, cooperării și prieteniei dintre popoare, spre binele întregii lumi. Declarația-Apel se înscrie în linia eforturilor continue, a inițiativelor curajoase și responsabile pe care România le-a avut, mai cu seamă în ultimii cincisprezece ani, în pregătirea Conferinței general-europene de la Helsinki, și mai apoi, în lupta pentru traducerea în viață a Actului final.**

Înflăcărata chemare la rațiune, la însăși rațiunea de a fi a popoarelor, a umanității, adresată prin Declarația-Apel, vine într-un moment grav al istoriei lumii, cînd continentul european are aglomerat deja un imens potențial de distrugere, cînd politica imperialistă și de forță a creat nuclee fierbinți pe planetă, cînd înarmarea gîtuie toate arterele vitale ale omenirii, și cînd, încă, există loc pentru pasivitate în modul de a acționa al unor guverne. Dar chemarea României vine în același moment isto-

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

convorbiri

De curînd a apărut la Editura „Facla" cartea „Unitatea poporului român. Contribuții istorice bănățene" de I. D. Suciu. Lucrarea urmărește să releve strînsele legături care au existat, în decursul veacurilor, între românii din Banat și frații lor din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Autorul prezintă relațiile respective avînd în vedere legăturile intense între masele populare, diferențiindu-se astfel de modul cum a fost abordată pînă acum această problemă, anume, prin prisma legăturilor între domnitori.

Cu istoricul I. D. SUCIU

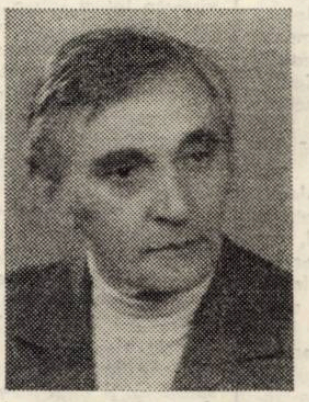

Lucrarea este structurată pe secvențe privind epocile feudală, modernă, pînă la Unirea din 1918. Astfel se constată legături între cnejii bănățeni și domnitorii țărilor române încă de la apariția primelor documente din timpul lui Vlaicu Vodă, continuînd cu majoritatea domnitorilor, dintre care menționăm îndeosebi rolul important ce l-au avut Mircea Ciobanul și Mihai Viteazul în viața politică a Banatului. Urmașii lor, precum sînt Radu Șerban, Șerban Cantacuzino, Constantin Brîncoveanu, în tratativele lor cu imperialii, au pretins unirea Banatului cu țara mumă. Nu mai puțin importantă este partea din lucrare referitoare la adăpostirea în Banat a fruntașilor răscoalei de sub conducerea lui Horea și a celor din timpul Revoluției de la 1821. O subliniere aparte merită evidențierea caracterului unitar al Revoluției de la 1848. Sînt tratate, de asemenea, legăturile bănățenilor și rolul lor în mișcarea culturală din Principatele române, contribuția Banatului la Războiul de independență. Pe plan cultural trebuie relevat schimbul reciproc între intelectualii din Banat și cele trei țări române. În încheierea acestei succinte prezentări, precizăm că autorul urmărește, ca pe un fir roșu, ideea de unitate, ipostaziată și în faptul că de cîte ori bănățenii aveau nevoie de ajutor, ei apelau la frații lor din țările române.

*

Cu prilejul apariției acestei cărți am avut o întrevedere cu prof. dr. I. D. Suciu, binecunoscut istoric, autor a numeroase studii și cărți, dintre care amintim lucrările de bază : „Literatura bănățeană de la început pînă la Unire"", Timișoara, 1949, 400 p. ; „Nicolae Tincu Velia. Viața și opera lui", București, 1945, 538 p. ; „Revoluția de la 1848 în Banat", București, 1968, 242 p. ; Ediție critică a operelor lui Eftimie Murgu, București, 1969, 600 p. ; „Monografia Mitropolia Banatului", Timișoara, 1977, 313 p.

— Stimate I. D. Suciu, ce înțelegeți dumneavoastră prin unitatea poporului român ?

— Poate nici unul dintre popoarele mai mari europene nu este atît de unitar ca poporul român. Aceasta se constată atît prin unitatea de limbă, noi neavînd dialecte ca germanii, francezii sau italienii, cît și prin unitatea culturii populare, prin aceeași religie, precum și prin manifestarea pregnantă a solidarității între diferitele provincii românești, de-a lungul veacurilor.

— Sînteți cunoscut ca fiind un istoric care v-ați axat cercetările pe probleme privind istoria Banatului. V-aș putea numi un reputat banatolog, folosind un termen care încă nu a intrat în uzul limbii curente, dar care credem că se va impune, datorită preocupărilor pe care le au tot mai mulți cercetători de a face investigații temeinice în istoria acestei provincii. Așadar, din perspectiva unei solide cunoașteri a istoriei bănățene va fi fost izvorîtă, desigur, și hotărîrea dumneavoastră de a elabora cartea recent apărută . . .

— Încă de cînd eram tînăr am fost puternic impresionat de profesorul meu, Nicolae Iorga, care în cartea lui „Faptă și suferință românească în Ardeal", apărută cu ocazia aniversării deceniului Unirii din 1918, a tratat în mod fugitiv și probleme referitoare la strînsele legături între cnejii bănățeni și frații lor din cele trei țări române. De atunci m-a obsedat ideea de a face o sinteză a acestor întrepătrunderi reciproce. Evident că pentru împlinirea acestui deziderat aveam nevoie de o vastă cercetare, de parcurgerea multor documente edite și inedite, precum și a numeroase articole și cărți, care aveau tangență, într-un fel, cu problema urmărită de mine. Pe atunci, studiile despre Banat erau puține și rare, și nu într-o viziune care privea unitatea poporului român. Treptat, într-o viață de om, am adunat o bogată informație istorică pentru elaborarea a-

Întrevedere realizată de
Aurel TURCUȘ

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Augustin Buzura

„VOCILE NOPȚII“

ED. CARTEA ROMÂNEASCĂ, 1980

1. Scriam altădată despre noile structuri ale avangardei, cu totul diferite de „vechile structuri“ ale ei : proza faptului concret, al adevărului imediat, primitivă din punctul de vedere al estetului, spectaculoasă din punctul de vedere al „anchetei“, brutală, urmărind expresia directă a faptului viu, înfrîngînd, la toate nivelele ei, canoanele, este, azi, forma cea mai coerentă a exprimării de „avangardă“. **„Vocile nopții“**, roman ce se conectează mai degrabă la **Absenții** decît la ultimele romane ale lui Augustin Buzura (dar care înmagazinează și experiența acestora) colecționează o seamă de fapte, întîmplări, anecdote, fraze, expresii dar și personaje care o raliază mai degrabă prozei tinere (de la Alexandru Papilian la Dumitru Dinulescu și pînă la Horia Pătrașcu) decît propriei sale generații. Parodică, proza lui Buzura nu e mai puțin tinerească, aproape afectat adolescentină în rezolvarea unor situații : o proză cu și despre tineri. Fără îndoială ea trebuie citită din acest unghi : ca proză de avangardă, preocupată de **adevăr** și mai puțin de subtilitatea alcătuirii românești ; interesată de cercetarea sociografică și mai puțin de investigația literară.

2. Ca atare, unul dintre personajele care ar putea defini romanul e reportera Violetta (autorul ortografiază sistematic cu doi t) femeie care a trăit în punctele fierbinți ale globului, care a scris despre aproape toate evenimentele care au definit ultima oră a planetei. Violetta, celebru reporter dintr-o țară occidentală, se confesează lui Ștefan Pintea (toate amorurile personajului central sînt incredibile, dar asta e altă poveste). Lumea prin care ea a trecut e mizerabilă, vulgară ; femeia îl descoperă pe el și îi propune o fericire edenică. Setea de evadare a reporterei nu e compensată decît de scepticismul soțului ei, mare pictor (unul dintre cei mai mari ai secolului, ni se dă de înțeles) care oferă o lecție de indiferență și de cinism. Cum arată secolul, ce ne poate oferi Lumea ? În două rînduri, eroului i se oferă șansa **de a pleca.** De a fi „liber“. Fără vorbărie goală, profund și grav, eroul lui Augustin Buzura optează pentru țara lui. Momentul opțiunii e esențial pentru înțelegerea acestei cărți în care, dealtfel, nimic nu e prea greu de înțeles. Ștefan Pintea își construiește în final **casa,** retras în satul lui pentru a **rămîne.** Inundațiile sfîșie satul, mulți vor fi profund marcați de calamitate. Acolo însă e casa lui. Rareori am citit un omagiu mai cald adus permanentei, legăturii intime dintre om și Patria sa.

3. Eroii sînt tineri și întreg romanul e foarte proaspăt, viu, pulsînd de viață. Fostul student Ștefan Pintea trăiește la început într-un **cămin muncitoresc,** în care locatarii sînt descriși mai întîi prin limbaj ; așa cum limbajul degradat stigmatiza delatorul în **Orgolii,** el numește, în **Vocile nopții,** ritualurile libertății, identifică poezia existenței în afara canoanelor. Este un spațiu pe care autorul îl descoperă fără menajamente și fără falsă pudoare. Confruntarea tinerilor cu „ceilalți“ pune în valoare rezerve nebănuite de puritate. Eroii tineri ai lui Buzura pot trăi frumos ; aș spune : au o capacitate neobișnuită de a trăi frumos. Dacă romanul, așa cum ne sugerează și titlul, se construiește pe temelia unei „poetici a deformării“, măsura deformării o dau tinerii din roman. Și, poate, și acest spațiu al căminului muncitoresc.

4. Alt spațiu esențial de existență a eroului e **mansarda.** Ștefan Pintea e invitat de iubita sa, soția unui fel de fost și viitor șef, (am văzut că autorul supralicitează mereu capacitatea amoroasă a eroului său preferat) să-și stabilească domiciliul chiar în locuința ei.

Din **mansarda** lui, personajul are prilejul să contemple (și să ia parte la) alt stil de viață. Personaje grotești, aparținînd „altui tip de existență“ dar și altui orizont al investigației romancierului, compun un spectacol care, alături de alte spectacole ale romanului, trebuie analizat cu încetinitorul. Iubitoare de **farsă,** personajele centrale ale lui Augustin Buzura **se implică** în farsă : pentru ca ea să devină „deplină“. Jocul măștilor (în arta poetică a romancierului de-mascarea are un loc de seamă) pune în evidență personajele autentice, capabile de a trăi frumos, ca și cele triviale și trivializante. Unul dintre acestea, fost „șef“, își petrece vremea construind **curse de șoareci.** E ultima lui ocupație — ultima lui manie. E un spațiu, evident, simbolic : farsa devine acaparantă, obiectivînd o inerție a abjecției. Prin revers, romanul poate fi considerat o eficientă „cursă de șoareci“ : o „capcană“ a „conștiinței regale“. În această carte în care totul are simplitatea și liniștea marilor fluvii există structuri simbolice imprevizibile, spectaculos expresive .

5. Ce se întîmplă, deci, cu personajele puternice ale cărții ? O seamă dintre ele nu fac altceva decît să fie sau să devină cutia de rezonanță a **vocilor nopții.** Catastrofe, calamități, împrejurări neprielnice, idei strîmbe, dogme chircesc viața, o mutilează. Oamenii renunță prea ușor, se notează în final, oamenii se despart prea ușor de cele ce le-au fost date în seamă. De locurile lor, de apropiații lor, de iubirile lor, de dreptul lor la libertate. Trădînd, ei se trădează. În structurile sale adînci, scriitorul e un moralist.

6. Prin pasiunea concretului, a faptului viu, prin expresia **vie,** chiar socant vie, aliterară și chiar antiliterară, romanul lui Augustin Buzura se înscrie între piesele de rezistență ale avangardei literaturii actuale. Din acest punct de vedere (și poate nu numai din acesta) apariția lui constituie un eveniment.

Cornel UNGUREANU

Laurențiu Fulga

„SALVAȚI SUFLETELE NOASTRE“

ED. EMINESCU — 1980

În seria romanelor parabolă, a romanelor proces se înscrie și **„Salvați sufletele noastre“** al lui **Laurențiu Fulga.** Există o vîrstă critică, o vîrstă limită, ca și un moment unic ce determină scrutarea conștiinței, a faptelor, a trecutului, a istoriei intime ale unui om. O asemenea vîrstă și un asemenea moment unic le încearcă eroul lui Fulga, sculptorul Heronim, pus în fața deznodămîntului fatal, într-o noapte a întrebărilor și a răspunsurilor. Prezent la acest moment greu al trecerii „dincolo“, a artistului, este și numitul Rafael, alter ego-ul său, conștiința sa. La fel, sînt prezenți, reali sau „reînviați“, iubita sa Arghira, părinții, ca și alte personaje ce i-au traversat viața. Alături de ei și cu ei, prin scrutarea memoriei, eroul încearcă recuperarea propriei ființe, pînă în final, din haosul tribulațiilor vieții, dar făcînd în același timp și procesul unui sistem de valori, sau al unor dogme, cărora el le-a fost o vreme părtaș, dar din care, apoi, s-a smuls, biruitor. Simplu spus, romanul acesta este căutarea febrilă a recuperării morale a unei ființe din hățișul devorator al neadevărurilor și interogațiilor. Este înălțarea sa, prin suferință și artă, dintr-un mediu imund al incertitudinilor. „Încercările“ la care eroul lui Fulga este supus, pe patul de spital, în această ultimă noapte a sa, supus de către conștiința sa, numită Rafael, au ceva din elementele de basm, ca și cum Heronim ar trebui să treacă aceste „încercări“ cu bine, să le învingă, să le depășească, însoțit de acest „ajutor“ și înger pedepsitor. Întreg romanul are tonalitatea unei zbateri faustice, țintind la recuperarea tinereții, a creației, la depășirea morții, iar eroul lui Fulga înregistrează, la un diapazon înalt al exaltării, tot ca eroul faustic, bucuria creației, tortura, umilința, înălțarea, legate de ea. Fire din stirpea unor mari romantici, și mari suferinzi, strigîndu-și sentimentele în gura mare, la modul grandios, la proporții, uneori, gigantești, purtat de viziuni, de exagerări, de sinuozități, tot ca eroii din basme, Heronim sculptorul este eroul patetic ce se angajează în existență după impulsuri, mai degrabă, decît după rațiuni lucide sau dogme. El plătește cu suferința și îndoiala libertatea creației și erorile sale omenești. Trăind într-un fel de magie a formelor, a viziunilor sale, posedat de ele, așa cum propria sa femeie, Arghira, nu-l poate poseda, corupt de forța vitală a unui vis sau a unei lucrări de artă, unice, el se simte totuși un damnat. În arta lui se proiectează un sens blestemat al vieții. Creația fiind egalarea divinității, în ceea ce are mai pur actul creator, acest efort spre sublim nu se face oricum, ci printr-o răscolitoare ardere, sculptura țîșnind din neantul tulbure al eului și înălțîndu-se spre intangibilul demiurgic și spre seninătatea ce întruchipează creația, doar după îndelungi zbateri și deziluzii. Pornind de la acest sens, al sublimului creator, Laurențiu Fulga întrevede această „călătorie“, prin memoria trecutului unui om, drept un proces făcut și acelui om, dar și istoriei sale. Cartea nu se consumă într-un timp bine circumscris, ci într-un timp al parabolei, al poveștii, într-o istorie incertă. Dar „realitatea“ acestei călătorii imaginare este formidabil de vie, în ea, faptele, cauzele, acuzele, evenimentele trăite vin să alimenteze desăvîrșirea procesului impus de autor. **„Salvați sufletele noastre“** este însă și carte a crepusculului iluziei. A bătrîneții ce se retrage, rănită de meschinării, vicisitudini, lovituri, înfrîngeri, se retrage în fața ofensivei tulburi, dar pline de forță, a vieții în marș. Eul eroului stă mereu la răscrucea îndoielii, într-un relativ al trăirii, într-o revoltă și o trufie luciferică, toate fiind retrăite mental la o treaptă paroxistică, într-un diapazon înalt, oscilînd între sublim și abjecție. Dintre „vinile“ intentate eroului, în acest lung proces al memoriei, este și aceea a lașității în fața presiunii istoriei, cînd valorile au fost amestecate, cînd puterea de decizie a artistului o fost anihilată, peste arta sa plutind arbitrarul. În fața acestor nesanse, artistului i-a rămas doar revelația purității actului creator în sine, căci orice poate fi amendat în viața unui artist, dar cinstea, credința fundamentală a creației sale, nu !

Interesant de distins planurile stilistic-afective ale cărții prozatorului. Romanul este atins de un onirism, să-i spunem, cu nuanțe umaniste, de un fast stilistic luxuriant, ușor ironic și reticent retoric, cu tente fantaste, ce nu lasă însă dubii că se săvîrșește totuși într-o istorie dată și într-un spațiu definit. Realul romanesc primește un halo de mister, în care eroii sînt permanent menținuți. Tonul uneori e ironic, acid, pigmentat cu tușeuri satirice și cinice usturătoare. Alteori, tonalitatea este pur fantastă, iar eroul îmbină în el ceva din aerul vrăjitoresc și de principiu ocult ce-i conduc acțiunile. Planul epic firesc e pulverizat. Există aici straturi și substraturi. Schimbări de registre, interferări de timpi, de persoane, de real cu imaginarul memoriei, al înlocuirii unui personaj cu celălalt.

Golgotă a unui Crist pămîntean, romanul lui Fulga coboară mitul creștin la făptura omului-artist, văzînd în suferințele sale calvarul unei conștiințe ahtiate după perfecțiune, ultragiată însă de timp și istorie, de tribulațiile existenței. Eul artist, autodevorator, autopedepsitor, prin suferință reală (sau a memoriei) se eliberează. Este o suferință prometeică, plină de sfidare, deoarece este o suferință a demnității creatoare ultragiate. Iar scepticismul său final este scepticismul unui iluminat, mîntuit prin această suferință. A unui învingător sau învins, ce atinge însă treapta supraviețuirii artei și eului său, odată cu această trecere însingurată, pămînteană, spre zonele pure al **„peisajului celest în care și pătrunsese“.**

Ion ARIEȘANU

panoramic

● În întîmpinarea zilei presei române, (15 august), Comitetul sindicatului presei Timișoara a prevăzut un Program complex de manifestări politico-educative, cultural-artistice și sportive, judicios eșalonat pe o perioadă de trei săptămîni. Dintre acestea menționăm : sub genericul **Pasiuni — o expoziție de artă plastică,** creații ale gazetarilor (1—8 august), **Seară literară,** în 8 august, ora 18 la sediul Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont“ („În vers, cinstire patriei, partidului“) ; între 10—25 august, o **expoziție de fotografii** realizate de ziariști („Realitatea socialistă, în imagini“), iar în 12 august ora 18 — vernisajul **expoziției de caricaturi.** Exponatele — la Clubul ziariștilor. ● La Simpozionul internațional de la Haidúböszarmeny — Debrecen, organizat în perioada 1—31 iulie, Marele **premiu al Uniunii Artiștilor plastici din R. P. Ungară** (instituit cu această ocazie) a fost decernat pictorului român Silviu Orăvițan Crețu. Vom reveni. ● Cu toate că sîntem în plină vacanță studențească, la Casa de cultură a studenților din Timișoara se desfășoară zilnic o bogată activitate. Deseară, bunăoară, la ora 19 ; un **montaj audio-vizual :** „Sîntem aici de peste 2000 de ani“ (Ideea permanenței în creația artistică). Marțea viitoare, la aceeași oră, vernisajul expoziției de reproduceri **„Grafica militantă românească“.** O mențiune specială pentru **cineclubul „Gaudeamus“,** care tutelează proiecții de filme (excepționale) și discuții pe marginea acestora.

D. S.

ȘANTIER LITERAR

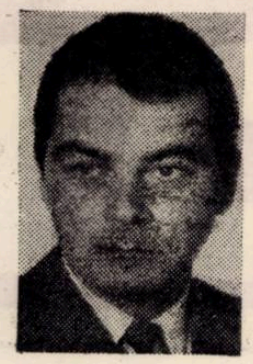

Vasile Versavia

— Îți apare la Editura „Facla“, volumul de versuri cu titlul „Nergane“. De unde vine acest titlu ?

— De la rîul Nera, sau cum se numea cîndva, Nergan. E un rîu zbuciumat și pe malul lui am copilărit. Cînd își retrage lacrimile, rămîn pe mal pietre „sculptate“; sub formă de pește, de braț de copil, sau sub forma unui miel ... Dincolo de aceste pietre pare să lucreze un gînd, cum ar zice Hegel, dar ele au și farmecul spontaneității naturale ... Cam așa se vor poemele, ca să rezum printr-o metaforă un gînd estetic.

— Despre formula artistică a cărții ...

— Cartea este un rezumat al sufletului meu, al gîndurilor mele. E atîta bucurie în ele, atîta tristețe cîtă a fost și în viața mea. N-am adoptat premeditat un stil, deoarece, după părerea mea, **stilul trebuie să fie un rod al ființei** scriitorului. Ești modern dacă simți ca un om de azi și mai cu seamă dacă cugeți asupra problemelor vieții de azi. E mai ușor **să** adopți un stil sau să te adopte el, dar acest lucru e ca și în cazul adopțiunii copiilor ...

— Cum s-a născut această carte ?

— S-a născut din niște idei care mă obsedează, legate de sensul vieții. Am terminat filozofia și mi s-au implintat în sensibilitate idei pe care le trăiesc și pe care inima mea le-ar vrea realizate în cuprinsul vieții mele.

— Știu că ai debutat cu poezie, în presă, în 1966. De atunci a trecut timp ...

— Am debutat în „Familia“, prin bunăvoința poetului Alexandru Andrițoiu, iar acest volum care mă rezumă apare abia acum din mai multe motive, unele ținînd de firea mea ; nu mai am marea bucurie a publicării ... Iar altele țin de împrejurările dificile în care se publică o carte.

— În detaliu, cu toate că sînt inclinat să cred că aceste două feluri de motive cam conlucrează ...

— Da, conlucrează. Și trebuie să-ți spun că acest volum l-am dat în două rînduri editurii „Facla“, prima dată, acum vreo șapte ani ; a doua oară, acum vreo patru ani. Și n-a fost nici măcar pus în discuție. Vechea conducere, sînt convins, nici nu se prea pricepea la poezie, dar nici nu avea întotdeauna interesul să se priceapă. Și, cînd într-o instituție, mai ales din domeniul artei, decide lipsa de pricepere și capacitatea de înțelegere, se mediocrizează pînă și zidurile instituției.

— În ce măsură crezi că asemenea întîmplări pot să traumatizeze destinul unui artist ?

— Te pot dezamăgi în mare măsură, îți pot adînci tristețea în suflet și o serie de lucruri bune pe care ai fi putut să le faci, nu le vei mai face niciodată. Totuși, în poezie e un mare noroc : poți medita și poți scrie despre acele lucruri care **erau cu putință.**

— Totuși, acum te bucură această apariție ?

— Mă bucură, cum să nu ! Dar mai cu seamă mă gîndesc că trăiesc o împrejurare fericită cînd văd că la locul potrivit e omul potrivit. Și e foarte bine că noua conducere a editurii îi solicită pe tinerii scriitori și nu-i lasă să îmbătrînească pe marginea vieții literare. Lucrul acesta e cu atît mai important cu cît în domeniul creației poetice, după cum dovedesc cercetările științifice privind creativitatea, spre deosebire de alte domenii ale creației, (știință, istorie etc.), realizările cele mai importante nu se ivesc la bătrînețe. În multe cazuri, nici la maturitate, ci în tinerețe. Acest lucru trebuie avut în vedere de către orice factor care hotărește în domeniul creației literare.

— Obligatoria completare : ce ai în „șantier“ ?

— Mai am de finisat un volum de reportaje, în continuarea acelora pentru care am luat premiul întîi la revista „Luceafărul“, am terminată o a doua carte de poezie pentru copii ...

— ... în continuarea aceleia care a constituit un mare succes : „Jucăria mea cea dragă“ ...

— ... dar mai cu seamă lucrez, cînd pot evita eroziunile zilei, la o nouă carte de poeme, „Planeta albastră“. Ea conține momentan vreo 17 poezii. „De unde vine acest titlu“ ? Așa se vede pămîntul din cosmos — ca o mărgea albastră.

Lucian BURERIU

VIAȚA CĂRȚILOR

„Fiu de pădurar". Foto : Rudolf Sandor

Emil Manu

VESPERALIA

Ed. Eminescu, 1980

Poet, prozator, critic și istoric literar de recunoscut prestigiu, Emil Manu propune în **Vesperalia** o confesiune lirică matură, al cărei principiu este – dincolo de indiferent ce anecdotică – intuiția **depărtării : Tu ești departe, Doamna mea de doruri / Într-un oraș cu inserări calmante . . . ;** sau : **Cu-aceleași echere și tratate de tehnică pură / Calculez depărtările din ochii tăi . . . ;** în sfîrșit : **Cuvîntul depărtare e de culoare albastră, / De aceea cerul și marea sînt cele mai adevărate depărtări . . .** etc.

Depărtarea poate fi strict spațială, concretă (secțiunea a doua, **Atlas**), dar ea poate fi, în egală măsură, o distanță lăuntrică, o subtilă translație a personalității, o dedublare ce se contemplă (ciclul al treilea, **Celălalt eu**). Cel mai complex, din acest unghi, e ciclul întîi **(Vesperalia)**. Suportul lui este distanța în timp. Avem a face cu sceptice nostalgii clasice, preclasice și medievale, consumate între tomuri și tablouri, în interioare stilizate, sub multipla rezonanță a vechilor ceasornice, nostalgii cărora depărtările din ochii iubitei le adaugă și o coloratură erotică. Astfel încît distanța în timp este, de fapt, înstrăinarea de lumea familiară a cărților, înstrăinare, distanțare, simțite în chiar momentul celei mai depline intimități cu acestea. Separarea o dă simțămîntul obscur, dar permanent, al propriei originalități. E vorba, în fond, de neliniștea celui străbătut de porniri ce se completează, e drept, dar care nu se tolerează decît în succesiune, nu în simultaneitate – creație propriu-zisă / interpretare : **De ce prin Villa Borghese treceam / Mai vesel, mai calm și mai plin, / Dar astăzi cu visu-n declin / Nici timp pentru parcuri nu am ? / / În caiete notez și notez, / Despre curente și stiluri de artă, / Mi-e frică de fiece hartă / Mi-e teamă din nou să visez. / / De ce prin Villa Borghese.**

Sesizarea acestui spațiu moral, plasat la limita mereu neliniștită dintre cunoașterea artistică (creație) și cunoașterea artei (estetică, analiză) conferă originalitate și profunzime volumului.

Eugen DORCESCU

N. Barbu

ANTRACT

Ed. Eminescu, 1979

În continuarea volumelor anterioare (**Sine ira . . .**, 1971, **Noi clasicii,** 1975), **Antract,** însumează un număr de eseuri, impresii fugare, rezultate din activitatea publicistică sau radiofonică a autorului. Intențiile cărții sînt, de altfel, expuse chiar de N. Barbu în succinta punere în temă ce precede culegerea : antract – „stări sufletești, atitudini, păreri abia născînde, emoții care se vor sedimenta ulterior, impresii fragile, care denotă în orice caz, mișcarea spiritului, drumul spre gînd și acțiune, viață (. . .) tendință încă incertă de a cuprinde sau a respinge un fapt sau o idee" (p. 5). O mare parte a articolelor se ocupă cu viața teatrală, înscriindu-se vag în perimetrul teatrologiei (domeniul l-a preocupat și altădată pe N. Barbu : **Matei Millo,** 1963, **Aglae Pruteanu,** 1965). Sînt comentate în termeni, adeseori foarte generali, lucrări de critică teatrală **(Dialoguri între marile eroine tragice),** se trec în revistă repertorii **(Din stagiune),** se discută stiluri de interpretare **(. . . dar actorii ?, Și iarăși actorii, Vedeta, Actorul Dan Nasta).** Textele cuprind observații de bun simț, de cele mai multe ori, la îndemîna oricui : „În adevăr, imitația, epigonismul uneori banalizează elementele de originalitate" (p. 86) sau „Accesibilitatea reprezintă, desigur, o condiție a comunicării" (p. 89) etc. Același ton de cozerie (în antract) au și articolele dedicate criticii sau istoriei literare. Se conturează, totuși, cîteva „constante" : N. Barbu pledează pentru o critică completă, în care actul spontan al receptării operei să se îmbine cu cel reflexiv, dar, mai ales, pentru probitate și simț de răspundere în emiterea judecăților : „Critica literară și artistică este chemată a întreține o stare de spirit propice creației, propice gîndirii în toate domeniile, acea stare de spirit care, dincolo de domeniul strict al „artelor frumoase", cum se spune, face vie conștiința de sine a unui popor, întreține flacăra aspirațiilor sale nobile, creează acel spațiu moral al solidarității naționale și umane" (p. 26).

Olimpia BERCA

Iuliu Rațiu

RONDUL DE FLORI

Ed. Ion Creangă, 1980

Cu **Rondul de flori** (Editura Ion Creangă, 1980) Iuliu Rațiu realizează un gen de reportaj mai puțin obișnuit în publicistica noastră, reportajul pentru micii cititori, nu însă lipsit de interes și pentru cititorul matur. Lectura carnetului de reporter pe care el ne-o propune în acest volum, frumos ilustrat de Pompiliu Dumitrescu, este caldă, plăcută, adeseori în tonuri ușor solemne și emoționate, deopotrivă sentimentală și cu exact atîta informație cît se cuvine pentru o carte care nu se vrea deloc didactică. Facem astfel cunoștință cu un „sat de vacanță" pionieresc din Canada, cu o tînără școală africană – unde copiii, ca să stea drept, poartă pe cap o portocală – cu aspecte caracteristice ale unor mari orașe și țări vizitate în tovărășia unor grupuri de pionieri români (Pekin, Leningrad, Praga, Londra, Franța, Belgia, Finlanda, Nigeria etc.).

Dintr-un noian de lucruri trăite, desigur cele mai multe izbitoare pentru un drumeț cu creion și carnet reportericesc, Iuliu Rațiu alege ceea ce are însemnătate și forță de generalizare ; de aceea paginile respective sînt implicit interesante, educative, atrăgătoare la citit. Din numeroasele exemple ce s-ar putea da în acest sens, alegem acel moment bine tensionat al căutării unor copii rătăciți într-un mare aeroport al lumii, acela de la New-York. Copiii dispăruseră parcă intrați în pămînt, dar totul se sfîrșește cu bine, ca în toate poveștile ; ei sînt regăsiți, așezați cuminte în jurul fotoliului în care . . . Nadia Comăneci doarme în sala de așteptare.

Aceeași notă de patetism de bună calitate se găsește și în ideea de bază a cărții ; prietenia dintre toți copiii lumii. „Rondul cu flori" surprinde aspecte pline de candoare și semnificație, comunicînd un adevărat mesaj pentru pace și înțelegere între popoare, pentru un viitor pașnic al omenirii. Autorul notează cîteva versuri în acest sens scrise de o pioniercă românca, cu care încheiem și noi : „O clipă nu ne săturăm / De soare și prietenie".

Mircea ȘERBĂNESCU

Al. Oprea

MATEIU I. CARAGIALE – UN PERSONAJ

Muzeul literaturii române, 1979

În condiții grafice excepționale, Al. Oprea, ajutat de o seamă de personalități ale culturii noastre actuale, dă la iveală o carte de un nețărmurit interes asupra enigmaticului „prim și ultim Caragiali". Poate părea paradoxal, dar pînă la ora actuală nu există o adevărată biografie a acestui scriitor atît de controversat, iar lucrarea tipărită de Muzeul literaturii române reușește să umple un gol. **Reconstituirea de portret** întreprinsă de Al. Oprea în secțiunea inițială a cărții insistă asupra necesității prezentării unei biografii a lui Mateiu, acum, în momentul în care opera sa a început să fie pe deplin cunoscută și apreciată. Reabilitării operei trebuie să-i corespundă un proces similar de reabilitare a biografiei. Aceasta ar reprezenta o unificare într-o **viziune generalizatoare** a tuturor elementelor care constituie ceea ce am putea numi „fenomenul estetic Mateiu"".

Fundamentarea demersului asupra **dosarului existenței** pare să corespundă unei nevoi tot mai acute de a spulbera o serie de legende, sau în orice caz, de a le afla adevăratele sensuri întru „o mai dreaptă cinstire" a omului și operei.

Găsim în această carte argumente suficiente și convingătoare pentru trasarea liniilor unei personalități cu adevărat excepționale. Ambițiile celui care a visat să-și transforme întreaga viață într-un roman, transpar din fiecare rînd de jurnal, din fiecare filă găsită în cine știe ce arhivă.

Dintr-o direcție opusă, dar tinzînd spre aceeași valorizare a biograficului și a romanescului, vin paginile referitoare la procesul de elaborare a **Crailor. Negru și aur, Isnoave vechi** sau chiar ciornele pentru **Craii de Curtea Veche** sînt tot atîtea mărturii (chiar dacă foarte succinte) ale unui proces de elaborare ce a implicat în egală măsură **omul** și **artistul.**

O altă parte a cărții este dedicată activității de desenator a lui Mateiu. Embleme heraldice sau miniaturi de o aleasă sensibilitate completează imaginea unei personalități (totuși . . . încă necunoscută !) pentru care arta și viața erau două ipostaze ale aceleiași entități. **Mateiu I. Caragiale – un personaj** oferă într-o manieră de o elegantă distincție un șir de posibile „documente postume" ale imaginarului „Club Mateiu Caragiale".

Mircea MIHAIEȘ

Emil Vasilescu

ALEXANDRU SAHIA – DIMENSIUNI ȘI REPERE

Ed. Minerva, 1979

Organizînd materialul de informații care i-a stat la îndemînă într-un sistematic „carnet de note", Emil Vasilescu reușește nu numai să epuizeze un riguros și complicat program monografic, ci să elucideze, pe cît este posibil, aspectele problematice ale biografiei și operei lui Al. Sahia **(„Sahia trebuie rescris printr-o cunoaștere cuprinzătoare a existenței obiective a operei și a omului, reieșită din luarea în considerație a tuturor datelor").** În acțiunea de restituire, criticul se simte adesea nevoit să adopte un măsurat ton polemic („ipostază nedorită" dar nec-sară, după cum mărturisește în Argumentul de la începutul volumului), exprimînd îndoieli față de opinii mai vechi și conștient fiind de riscurile unei receptări postume, întîrziate, a fenomenului **(„Au fost necesare decenii pentru a se desțăma treptat o biografie mitologizantă").**

Exploatînd elasticitatea datului biografic dar, mai ales, investind opera însăși cu o semnificație documentară revelatoare pentru personalitatea scriitorului, Emil Vasilescu pleacă, în demersul său, de la cea mai bună înțelegere posibilă a raportului biografie-operă. Simplu spus, în această delicată și mult dezbătută relație, mai degrabă textul literar este chemat să explice sau să implice faptul existențial, nu invers. În consecință, criticul proiectează, asupra experiențelor fundamentale din viața lui Sahia, semnificații desprinse cu abilitate din confesiunile, corespondența sau operele propriu-zis literare ale scriitorului. În absența unor asemenea surse, sau chiar creîndu-și o anumită libertate față de ele, exegetul pune în mișcare forța personală de interpretare sau de intuire a legităților proprii lui Sahia, prin detașarea „elementelor ocazionale, de suprafață (. . .) de straturile durabile".

Cartea lui Emil Vasilescu își atinge menirea generoasă de a populariza un autor de multe ori ignorat și nedreptățit de o receptare limitată sau superficială.

Carmen ODANGIU

Anișoara Odeanu

„NEDUMERIRILE LUI DUDUȚĂ"

(în limba germană)

Ed. Facla, 1979

În contextul conviețuirii, în Banat, a românilor cu oamenii de altă naționalitate, este firesc ca un remarcabil bun cultural, opera unei scriitoare deosebit de sensibile și personale, care a fost Anișoara Odeanu, să fie cunoscută și în limbile vorbite aici.

Lucrarea impresionează prin firescul ei, prin veridicitatea și savoarea narațiunii, prozatoarea reușind în mod desăvîrșit să se substituie ștrengarului de nouă ani. În toate cele șase povestiri, pre-maturitatea puștiului conferă textului un farmec propriu, arta deghizării etice dovedindu-și aici din nou viabilitatea.

Sarcina tălmăcirii nuvelelor, pe care și-a asumat-o Wilma Michels, nu a fost una dintre cele mai simple. Limbajul propriu al băiețașului, una dintre formele specifice ale lui de a reacționa la vitregia mediului ce-l înconjura, nu trebuia să piardă nimic din culoare și expresivitate. Orice arbitrar în alegerea corespondențelor stilistice ar fi produs disonanțe dezagreabile, privind textul de autenticitate.

Trebuie arătat că varianta germană a traducătoarei Wilma Michels este realizată cu iscusință, fidelă într-o germană nuanțată, reușind să surprindă și să redea atmosfera nuvelelor, viziunea autoarei. Stilul este alert-tineresc, de o oralitate vivace, caracteristică prozei Anișoarei Odeanu. Lectura traducerii îți produce emoții estetice similare cu cele pe care le simți citind originalul, avînd deci calitatea supremă pe care o poate avea transpunerea unei scrieri într-o altă limbă.

Erwin LESSL

Ion Pachia Tatomirescu

ÎNCÎNTECE

Ed. Litera, 1979

Primul ciclu **(Demon)** experimentează, asemantic, virtuțile muzical – incantatorii ale modelelor folclorice (descîntec etc.). În cel de al doilea **(Graal),** intonația se modifică într-o oarecare măsură, deși prozodia rămîne la fel de sacadată și de grăbită (ritmul este trohaic) : „Între frunte / și-ntre somn / s-aprinde / un ochi / la domn : / ochi albastru / într-un graal, / rugul / florii / de coral, / spațiu / verde / muzical, / clocotind / din brîu / în jos / într-un cal / de abanos, / înflorind / din brîu / în sus / cerbului / c-un ochi / sedus".

Uneori (ca mai sus sau ca în piesa intitulată **Enchidu**), sonurile amintesc de Ion Barbu, altădată de I. Bănuță sau Horia Zilieru. Nu e vorba neapărat de vreo reminscență sau de imitație deliberată, ci de întîlnirea într-o atmosferă și într-o manieră artistică asemănătoare.

Sobor (a treia secțiune) se constituie ca o prelungită invocare a cuvîntului : „Cu tine sînt, Cuvinte, frate geamăn / cînd nu mi te rostesc și cînd mă lași / să nu te-aud, să nu te simt" etc. Din cînd în cînd, aglomerarea lexicală degajează tablouri ce aproximează, parcă, linia severă a **Eticii,** lui Mircea Ciobanu : „Rănite-s păsările-n ghimpi stelari, în frigul / abisului sălbatic. Din apele incerte, / din grîu sfințit pe rouă de sub amiaza lăncii, / noi le hrănim, Cuvinte, cu untdelemn le ungem / pe răni și pe lumină, pe tulburatul cîmp / surpat în timpurie luptă cu verde verticală – / o baie-a nașterii la infinit sedusă / cînd păsări aburesc pe dedesubtul gheții".

Ultima secțiune (neinspirat intitulată : **Appendix Probi !?**) reia, cu succes, exercițiile folclorico-mitice de la început. Volumul este întocmit cu migală, cu pricepere și cu oarecare ostentație – ceea ce se reține fiind, mai întîi, voința de profunzime și unitate și abia apoi (într-adevăr ?) unitatea și profunzimea ca atare.

Eugen BERCA

Vă prezentăm un tînăr scriitor

IOAN GEORGE ŞEITAN

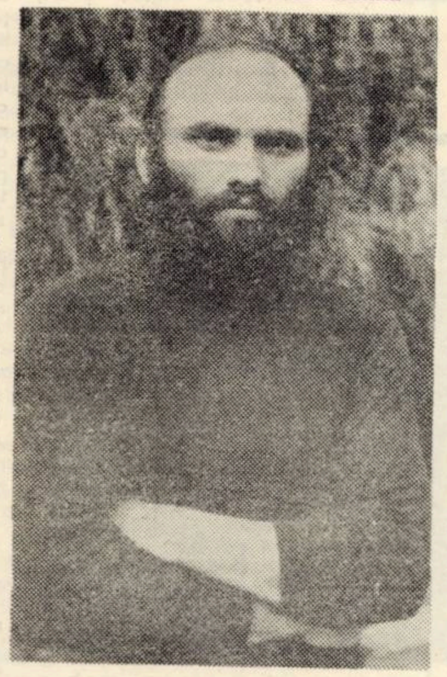

Trecut prin n meserii, un anumit tip de globe-trotter, Ioan George Şeitan, merceologul-poet din Reşiţa, ce împarte cu dărnicie cărţile literaturii noastre în tot judeţul său, este un patetic dublat de un ironist. El cîntă boema dezrădăcinării, a tranzienţei rapide a sentimentelor în plan sufletesc. Un aer de inocenţă şi sarcasm, de deprimare şi revoltă puerilă împotriva vîrstei ce trece, implacabil, ţintuind fiinţa în zona „nerealizării" sale umane, se presimte în aceste versuri, răspîndite, prin ani, la diverse reviste, cu multă dărnicie. Revolta, deprimarea chiar, ale acestei poezii, vin din neconcordanţa eului cu mediul, din anticonformismul unui rural prins între ziduri de oraş. Lumea descrisă de Şeitan este cea încredinţată unui trecut blînd, patriarhal, lipsit de confortul civilizaţiei curente, dar şi de tarele ei. Satul şi periferia sa de tip rural sînt văzute ca un teritoriu al visului curat, părînd ridicole în ochii lumii citadine, de unde iarba e alungată, de unde a fugit izvorul şi unde, „vai, o capră intră-n oraş pe sens interzis". Poetul devine un ocrotitor al naturii, al purităţii dintîi, al impulsului frust, ţărănesc, intrat sub călcîiul veacului. El cîntă firul de iarbă strivit, „gloria florii", a lalelei, ce poate ajunge sub „şenila veacului". Asemenea „revoltă" de solitar, pentru care cicoarea şi macul sînt simbolul purităţii, al seninului, devine, uneori, o revoltă pur naivă, prin tonul discursiv sau prin anacronismul poziţiei poetului, de inacceptare a unei lumi în care el este, oricum, nevoit să existe, chiar dacă nu o poate cînta decît de pe poziţia ruralului patriarhal. Eseninian, ispăşind pentru cultul unor valori autohtone suferinde, în lupta cu acapararea tehnicistă a veacului, dar mai ales un minulescian, prin melancolica oboseală de viaţă, prin ironia blîndă, prin exotismul autohton, de periferie prăfuită, George Şeitan, scrie şi o poezie a fraternităţii, împotriva dezmăţului şi brutalităţii, a unui veac abuziv, a falsei civilizaţii, ce pot deteriora valorile spiritului. Poezia sa, eliminînd discursivismul, patetismul prea greu instalat la prora liricii sale, logoreea sau, uneori, graba de-a fabrica mult, deci facil, ar putea să ajungă la statuarea unei lirici personale onorabile, între poeţii acestui colţ de ţară.

Ion ARIEŞANU

TREISPREZECE

Poftiţi în landul meu cît vreţi,
Nu cer la nimeni plecăciuni şi vamă.
Ahoy, aleasă tagmă de poeţi,
Oraşul, nu ne ia în seamă.

Vremea alungă mierla din cîntu-i;
Astenizate fecioare în birouri pălesc.
Asemeni trestiei tăiate de vînturi, mă mîntui,
Cu versul în care de unul albesc.

Pantofi vechi şi haine mult uzate,
Pîn'la groapă m-or purta onest,
Dragi poeţi, cu sentimentele furate,
S-a ferit de poezie, lumea, ca de un incest!

MICĂ PUBLICITATE

În grai, am sosit prea tîrziu. Prea tîrziu?
Nicăieri afişat vreun loc vacant;
Păpădia m-a tocmit vizitiu
Să car vîntului apa şi praful calmant.

Foarte posibil să mă transfer, fotograf,
La un mare Concert de iluzii şi rime;
Bunicile mai şterg mobile de praf;
Eu sunt
Gramafonul unui secol pierdut în cerime.

Împac semafoarele cu zambile şi mierla,
Împart indulgenţe la poeţii blazaţi,
Aş fugi c-un mărfar pînă la Gherla,
Să depun, la Bancă, gloria celor neconsacraţi.

Dar, prea tîrziu, prea tîrziu m-am ivit în grai,
Toate descoperirile s-au săvîrşit, toate cărţile s-au scris;
Ai, hai, inimă de mai,
Abia de pot vinde, vîntului, păpădia ce mi-s!

TELEGRAMĂ

Înflorită-i magnolia, iubito, pe anul curent,
Amintirile mele prind mucegai;
La birou, în autobuze şi-n haosul din apartament
Rămîn manuscrise, bluzele tale fără grai,
Desigur, şi acest poem blazon şi faliment!

P. S.
De-aş înflori în peretele tău – iasomie
Catedrala să-mi facă reverenţe un veac,
Nu voi fugi în cuvînt cum soarele-n dovleac
Ci voi împărţi clipele, pe veresie.

MIERLĂ FĂRĂ FOLOS

Am fost mierlă fără folos,
Rătăcit în gări, pe dealuri şi bulevarde;
Adevărul era cîntecul meu viforos
Şi crematoriul veacului amintirea mea o va arde
Cum cel din urmă lemn, găunos.

Am fost mierlă fără folos,
Nu am rîvnit, nu am furat nici o leţcaie;
Cărţile m-au prădat pînă la os;
În veac nu las nici umbră pe-o copaie.
Eu, toate, le-am făcut pe dos!

Am fost mierlă fără folos,
Tînăr ca frăguţa, lamură verde,
Fără cer, pururea peregrin dubios,
Întrebam luna: cine să mă dezmierde,
Cînd îs cîine de pripas, turbat şi flocos?

Am fost mierlă fără folos,
Nu am cerşit la nime apă şi chilie;
Dormit-am sub măgrini, de-al meu miros
Nu am strîmbat din nas, cum alţi o mie
De orăşeni, cu glas rînced de mieros.

DOINĂ

Cade luna pe fîntînă,
Pe măicuţa mea bătrînă
Şi pe caierul de lînă,
De-o lună şi-o săptămînă.

Cade luna în găleată,
Pe frăţine şi pe tată
Şi pe floarea de muşcată...
Maică, plîngi neîntrebată?

Cade luna jos în coastă,
Pe copilă, pe nevastă,
Trecem, vai, ce mai năpastă
Tot cu boalele în coastă.

CARTE POŞTALĂ

Ne sună la telefon viitorul... Benzina se ia la hartă cu ozonul;
Năvălesc peste noi ştiri, planete de beton şi claxonul
Unui veac, ne-a stricat de mult patefonul...

Un copil manierat trece strada pe roşu,
Trei limuzine s-au dat la el, furioase cît cocoşul
Pe care l-a făcut, ieri, supă tata moşu.

Bunica dispare din cartier cîte-o dată
(La balcoane se ofilesc flori de muşcată)
La biserică, ori la piaţă, o afli după salată!

Vai, o capră intră-n oraş pe sens interzis,
Teii îşi scutură mireasma în lume, decis,
Iar mămici grijulii prepară de veacuri la griş.

Alungăm din oraş iarba tixită-n camioane,
Ce povară pentru bunici, amintiri şi canoane...
Dar unde-a fugit izvorul, nepoate, Ioane?

Titus Suciu

RĂBDAREA

Pe Valea Mureşului, în dreptul cotului pe care vadul apei îl face în apropierea satului ce-i poartă numele, un ţapinar privea lumina după-amiezii. Stînd dimpotrivă cu soarele o privea pe sub marginile clopului cumpătat, cu ochi abia întredeschişi, cu un amestec de nesaţ şi zgîrcenie de parcă nu se mai sătura, dar în acelaşi timp se şi temea să nu se termine. Omul se numea Ilie Cioldu şi avea vreo şaptezeci de ani. De departe nu i-ai fi dat atîţia, era încă spătos, voinic, drept, dar de aproape, şi dacă i te-ai fi putut strecura în suflet...

Stătu aşa mai bine de o oră fără nici o mişcare. Cunoştea dealurile, pădurile şi fîşia îngustă de cîmpie din jurul apei cum îşi cunoştea ograda, pentru că feciorise şi trudise pe locurile acelea. „Ba mai mult..." îşi legă el un gînd nedezlipindu-şi ochii de pe Părul Relii, „că acolo, sub părul ăla..." Pomului i se zicea astfel din cauza unei întîmplări tragice petrecută sub el cu ani în urmă.

În ziua aceea Iulus Cioldu îşi pierduse calul. Adică nu-i ajunsese acasă. Coborîse de la pădure, de la ţapină, aşa cum făcea întotdeauna, în apropiere de sat îi dădu drumul, el oprindu-se la Vasile Birgău. Se abătea pentru o ulcică de pălincă şi cîteva vorbe, pe care şi le molfăiau în aşa fel încît dacă ar mai fi fost cineva de faţă, străinul ar fi negat, ba ar fi fost în stare să se şi jure, că cei doi nu-şi spuseseră nimic. Un suspin, o tuse, două, poate că da, dar vorbă nicidecum!

Pălinca de la Birgău era altceva decît beutura de la făgădău. N-o bea să se îmbete, ori să uite cine ştie ce, ci pentru că săptămîna de lucru din pădure părea să se încheie abia acolo, la Vasile, în timp ce stăteau cu capetele aplecate şi cu ulcelele pierdute în palmele lor mari şi noduroase. Era timpul liniştirii, al limpezirii, al unui fel de aşezări, pentru că la pădure lucrau pînă se întuneca, culcîndu-se imediat, ca să prindă puteri pentru a doua zi, lucrînd iar, de cum se sculau, culcîndu-se din nou, timp de stat, de schimbat vreun gînd, neavînd niciodată. În ultimul timp, Iulus Cioldu se oprea la Birgău pentru altceva. Dar nu-i folosea la nimic, nu putea uita; de altfel nici n-ar fi vrut, n-ar fi trebuit, şi cînd ajungea la strîmtorarea asta îi venea să-şi ia lumea în cap, pentru că o asemenea ruşine se spăla doar prin moarte de om; numai că el nu ştia cine o făcuse! La Birgău stătu vreo jumătate de oră, după care se ridică, se îndreptă, mult, fiind un bărbat cît un urs, puse ulcica pe masă, mormăi un „no, mulţam...", după care ieşi, apucînd pe o scurtătură dintre două grădini. Calul trebuia să fi ajuns acasă demult, ştia drumul, era învăţat, dar el se gîndea la altceva: la Aurelia!... Ce-i rămînea de făcut?... Dacă nu-l ştia pe El, s-o omoare pe ea?...

Cînd intră în ogradă şi o văzu i se păru, într-o fulgerare, că-i surprinsese pe chip un fel de încurcătură, dar, stăpînit de gîndurile lui, îşi puse ţapina la loc, aruncă din hainele de pe el, bău o ulcică de apă rece, ca întotdeauna cînd venea de la Birgău, după care luă găleata şi se îndreptă spre grajd ca să-şi adape calul.

Aurelia, văzînd ceea ce voia să facă, tresări iar. Nu avu însă puteri să vorbească nici atunci, şi-l urmări cu broboada la gură, mirîndu-se că nu ştia. Din uşa grajdului, fără să fi fost încă neliniştit, Iulus strigă: „Da unde-i calu, tu?" „Nu ştiu". „Cum nu ştii?..." „Nu ştiu, că n-o venit. De-aia m-am şi mirat cînd ai intrat, pentru că prima dată îl aşteptam pe el..." Se lăsă o tăcere grea, lungă, în care mirarea şi nedumerirea creşteau în el ca trifoiul în vitele lacome. „Păi ce vrei să spui, tu?..." bîigui într-un tîrziu, „că n-o ajuns acasă?!" „N-o ajuns".

În noaptea aceea nu avu ce să facă, decît s-o ia ca un bezmetic înapoi, suduind – pe drumul pe care ar fi trebuit să vină calul, pînă unde se despărţise de el, şi să întrebe, pe oricine întîlnea, dacă nu i-l văzuse cumva. Nu i-l văzuse nimeni.

Noaptea aceea nu închise ochii o clipă. Nici nu se dezbrăcă. Stătea, cît putea, în cîte un loc, pe laiţă, ori cine ştie unde, în picioare, trăgînd din ţigară, lung, ori umbla, pe întuneric, pentru că în lampă suflase demult, cînd şi cînd ieşind afară şi privind întunericul nopţii, căutînd semnele luminării. Aurelia, trează şi ea, asculta, urmărea totul înfricoşată, fără să zică nimic.

Cînd noaptea făcu primul pas înapoi – pînă la zi era încă mult – Iulus luă ţapina şi dădu să iasă. „Tu!" îi zise cu mîna pe uşă ca şi cum pînă atunci ar fi vorbit cu ea întruna şi-ar fi ştiut că era trează, „s-o laşi dracului de seceră, că de mă faci şi-amu de rîs, te omor! Ai auzit?".

Cioldu venise pentru seceriş. N-aveau grîu mult – mureşelenii trăind mai mult din ţapină şi nici frumos, prin locurile lor făcîndu-se mai cu spor porumbul şi cartofii, dar era oricum ceva şi Aurelia n-ar fi biruit cu lucrul numai ea.

Rămasă singură, femeia începu să se frămînte, să-şi frîngă, mîinile, să se apropie de fereastră şi să se uite afară tot mai hăituită. Ziua era frumoasă, grîul copt, şi dacă pierdeau [illegible] vreme şi venea apoi vreo ploaie... [illegible] cele din urmă, cu încrederea că [illegible] data asta face ceva, bun, se decise să [illegible]eargă, ultima teamă dosindu-şi-o în spatele unor cuvinte: „Că n-o să se întîmple tocmai azi", bîigui ea făcîndu-şi cruce în timp ce închidea uşa, „Doamne, n-o să laşi să se întîmple tocmai azi!...".

Dimineaţa, cîmpul fusese galben, dar către prînz, [illegible] în care grîul fusese secerat, apărură dreptunghiuri de culoare tulbure. Aplecaţi peste snopi, înaintînd cocoşaţi prin lanuri, lăsînd în urmă mirişti, oamenii îşi vedeau de treburile lor. Totuşi, cînd se îndreptau de şale, priveau spre Aurelia şi clătinau din capete. Femeile, neînduplecate – asta n-are nici ruşine nici frică de Dumnezeu! – nu-i spuneau nimic, însă unii bărbaţi, cei de prin apropiere, mai ziceau: „Meri tu acasă, că-i păcat..." „Da tu ce te bagi, mă?" sărea ca arsă nevasta celui cu îndemnul, „că nu-i treaba ta! Ori te pomeneşti că totuşi o fi?!" Vorbe la care bărbatul înclina îngăduitor din cap a „minte de muiere şi limbă de şarpe!" reapucîndu-se de lucru de parcă nici n-ar fi vorbit.

Aurelia nu răspunse nici unuia, îşi vedea de lucru cum putea, nu-i privea, nici măcar cînd se îndrepta ca să-şi şteargă sudoarea [illegible] năfr[illegible] lăsîndu-şi-o înadins pe ochi pînă cobora capul. De fapt îşi ascundea chipul şi pentru că nu voia să i se vadă bucuria născută din biruinţa gestului ei, a mulţumirii că, venind, făcuse un lucru bun din moment ce miriştea creştea, snopii se înmulţeau, unul din cele două locuri fiind secerat mai bine de jumătate. Totuşi, cu cît trecea timpul, bucuria palea; Cioldu ar fi trebuit să fi apărut cu carul demult! Aşa că, de la un timp, cînd se ridica, nu-şi mai acoperea ochii chiar de tot, ci scruta drumul. Dar o făcea în zadar.

Cînd o săgeată prima durere muşcă din basma ca să-şi înăbuşe geamătul. Dar durerea trecu repede. Vremea, frumoasă pînă atunci, se schimbă brusc. Oamenii ridicară capetele liniştiţi. Nori ca aceia nu văzură de mult cei mai tineri niciodată. Şi ploaia începu imediat, udîndu-i pînă la piele din primele răpăituri.

Mureşelenii, obişnuiţi cu schimbările neaşteptate de timp şi lucrînd întotdeauna în aşa fel de parcă le-ar fi aşteptat, se proptiră bine în picioare, rotindu-şi privirile cu un amestec de tristeţe şi îngăduinţă; grîul era în snopi, snopii în căpiţe, şi, cu toată părerea de rău, nu aveau ce face. Aşa că rămaseră nemişcaţi şi gînditori, care pe unde îl apucase ploaia, aşteptînd răbdători să se sfîrşească totul ca să vadă ce se mai putea face.

Deodată Aurelia ridică obrazul şi rămase cu el în bătaia ploii pînă se lepădă de durere printr-un geamăt lung, după care începu să păşească, zicîndu-şi că dacă ar fi ajuns sub coroana părului ar fi fost totuşi mai ferită. Dar după cîţiva paşi se opri, ridică privirea şi gemu iar. Înţelese, în fine, că nu mai era posibil să se mintă şi atunci strigă; strigătul, prin răpăitul ploii, dar şi pentru că abia i se desprinsese de pe buze, ajunse doar pînă la cîţiva din apropierea ei. „Lăsaţi-o!" sări una din femei neîmblînzită, „că se face. Să fi strigat atunci, nu amu!" Bărbaţii rămaseră nemişcaţi; nu din cauza îndemnului, ci pentru că pe Aurelia n-o auziseră. ... Din gînduri fură treziţi abia de ultimele vorbe ale femeii, pe care însă nu le înţelegeau. Dar cînd o auziră pe Aurelia din nou şi o văzură cum se prăbuşea, ţîşniră care cum putu de repede, ducînd-o sub păr, unde o aşezară cu grijă. Aurelia gemea, se zvîrcolea, şi ei, mari, mătăhăloşi, neîndemînatici, nu ştiau cum s-o ajute. „Da veniţi careva, tu" se întoarse unul, „veniţi, pămîntul mamilor voastre, că-i muiere ca voi!"

Lăsîndu-le în preajma Aureliei pe femei, bărbaţii se dădură în spate, se traseră pînă la marginea coroanei părului, unde se opriră ca în preajma unui loc unde se oficia ceva sfînt, aşteptînd în ploaie răbdători, tăcuţi. Cea care moşea murmură: „e fecior", ştire care trecu producînd înfrigurare prin toate gurile femeilor, pe care una le-o comunică şi bărbaţilor: „E fecior, mă, fecior!"

Pe chipurile aspre şi colţoase ale acestora, pe feţele lor acoperite de ploaie, se aşternură zîmbete de linişte. Destinşi, dintr-o dată cu umerii mai moi, mai rotunzi, începură să se mişte, să se întoarcă, să se privească; nu vorbeau nici acum, dar prin ceea ce aveau pe chipuri îşi spuneau multe: „no, îi bine, las' că-i bine... poate că ăsta, pruncul ăsta, o să împace totul... poate c-o să-l facă pe Iulus s-o ierte, că şi biata Relie prin cîte o trecut...". Din mintea unuia mai guraliv se desprinse un gînd: „Apoi mă, pentru că i-o adus vremea asta, să-i spunem Ilie". „Bine zici, mă" „Şi Iulus", completă un al treilea, „ca pe moşu-so, că poate aşa s-o mai domoli".

Bătrînul Iulus se îmblînzi într-adevăr. Cînd eşti lovit de un necaz mai mare decît cel de care te plîngi pînă la un moment dat, înţelegi lumea altfel, devii mai înţelegător, mai înţelept; acum ar fi iertat-o, ar fi dat totul uitării şi-ar fi iertat-o, dar era tîrziu pentru că fiica-sa se stinsese acolo, sub păr, cînd îl născuse pe Ilie.

Soarele coborîse pînă la o palmă deasupra dealului, lumina se îmblînzise mult şi, abia atunci, deschizătura dintre gene fiindu-i alta, se desluşi expresia din ochii lui Ilie; era în ei o linişte frumoasă, mare şi demnă; păreri de rău erau şi ele, în cîte un loc, dar în rest liniştea aceea adîncă, iar împotrivire niciunde!...

Din nemişcare îl scoase o crispare bruscă şi un gest. Un timp rămase cu mîna pe piept, cu ochii închişi, fălcile strînse. Revenindu-şi respiră adînc şi deschise ochii mult. De data asta părerile de rău i se văzură mai bine, dar numai pentru o clipă. după care liniştea i se întipări pe chip din nou.

Nu mult după aceea se întoarse şi o apucă spre sat. Mergea drept, cu paşi rari, apăsaţi, în aşa fel încît te făcea să crezi că se întoarcea dintr-un loc în care avusese o treabă importantă.

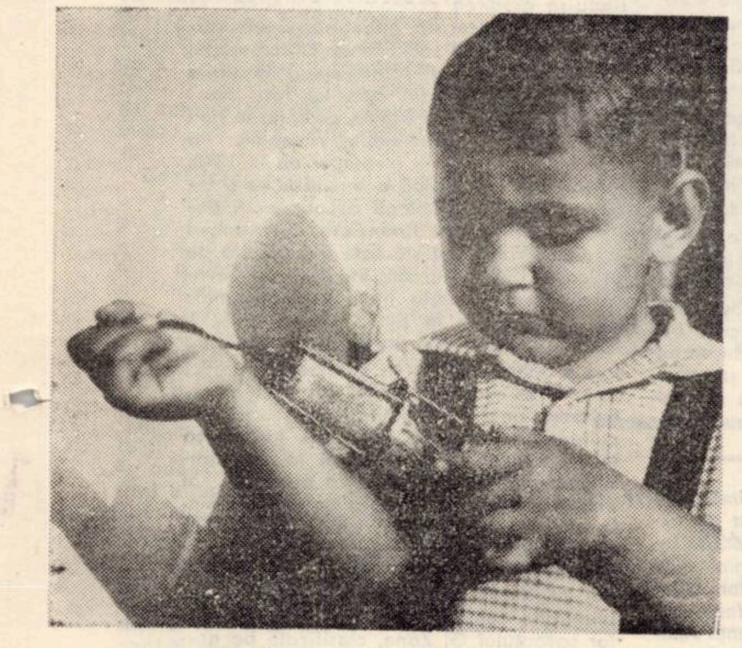

„Micul miner". Foto: Rudolf Sandor

Ioan Rain

SLĂBICIUNI

Ah, cît de puţin rămîn
În cuvîntul meu păgîn.
Tîmpla mării-n gol se zbate
Mă izbesc epave-n spate.

Ah, de cînd te mai aştept
Într-un foc cu fumul drept,
Pe cînd mă întorc în mine
Ca un gînd că nu mai vine.

Ah, de cînd, de cînd încerc
Să mă lecuiesc de cerc
Şi de mare şi de tine
Şi de cel ce-n urmă-mi vine...

REMEMBER

Nu-mi vorbi despre uitare
depărtare ori poveşti
relativ ne mai cunoaştem
relativ mă mai iubeşti

cine ştie ce rămînem
ne-am redus la un cuvînt
nu mai am curaj să aflu
ce am fost ori ce mai sînt

spune-mi iar ori nu mai spune
fost-am noi ori fost-a vis
nu mai cred de mult în vise
deşi-n ele sînt închis.

ECOU

Nu ştiu ce se duce-n vise
Şi-n iubire şi în toate.
Cîntecele sînt deschise
Pentru cel ce-ncearc-a bate.

Hai mai bîntuie cu stele,
Cu sărut şi-apoi cu tine,
Ce a mai rămas aproape
Şi ce-a mai rămas din mine...

Ion Iuga

CEAS TÎNĂR

Ochi pe coline stelele din cer
de sub tăceri lumina e putere
zăpezile visează-n rădăcini
plutirea din seminţe-n înviere

e ceasul tînăr cînd părinţii-n deal
leagă şi focu-n datină şi-alungă
norii cu palma –
statui de fum cît ţara ni-e de lungă

sunt ei peste seminţe grăunţele din grai
zei galbeni de viaţă – vise
îngroapă frica-n scorburi
uitîndu-se prin noi la ziuă pare-mi-se

ochi pe coline stelele din cer
ori numai flori
ne-afumă-n abur în culoare

CU DEGETE-MUGURI

Arde-n cîmp şi intră-n oraş pe rafuri de lună
cu flori ne intră-n somn cu rouă pe faţă
desenează pacea cu degete-muguri
implozii şi explozii de verde pe uşi de tramvai
ghiocei şi brînduşi şugubeţe în piaţă

ce plină-i lumina senzual-feminină
transparentă viaţa prin femeie îngînă
miros de lumină

dragostea [illegible]intă pe [illegible]lape de lună
prin mari magazine
prin clipa din noi sărbătoare
în oraşul de pe Dîmboviţa care

plouă şi-n noapte-n oraş numai soare

ACUARELĂ

Ne arde vara pînă-n rădăcini
aşezăm colină pe colină
stele să-ngropăm
s-adoarmă odată cu rănile

tulpina-n care adăstăm
pădure ne prefacă
după lumina ochilor noştri

ochi pe coline stelele din cer

„Mirare". Foto: Rudolf Sandor

Domniţa Petri

MĂRUL

aici unde-nsemnăm ce însemnăm
unde sîntem ascunşi ca să găsim
noi înşine tăcutele făpturi
în praf de-argint lipindu-se pe-oglinzi

un zîmbet pe-o perdea un plîns pe cartea
silabisită seara lîngă lampă
un gest neterminat la ora zece
capul rotit spre-o uşă-ntredeschisă

ce zgomote ce foşnet de elitre
ce răpăit de ploaie pe tăblia
demult carbonizată-n soba neagră
demult cu soba albă-nlocuită

şi cum am mai rămas sub mărul putred
în scorbura misterelor de noapte
din pinda noastră ce-a ţinut o vară
a unei lumi mai vii care n-a fost

aici unde sîntem doar cît eram
atît de mult de-atunci şi tot mai dăm
cu fruntea încruntată de un chiot
răscumpărat cu pere pergamute

o legănare în scrinciobul verii
sub umbra mărului care demult
în somn doar scîrţîie cu crengi lovite
de o secure ce se-ascute-n somn

TROC

ce-mi dai să-ţi spun?
o lacrimă presată în primele caiete cu cîrlige
şi două ponosite constelaţii
mişcînd în podul casei crugul lumii
mai ia umbrela de mătase neagră cu care
ai chemat furtuna-n sat
şi lespedea de rîu unde femei cu pulpe
albe inventau lumina
pe maiul de stejar răstălmăcind
miezul căldurii-n miezul cald al ploii

ce-mi dai să tac?
furtuna demodată rochia rea de care nu mai pot
să mă dezbrac şi în oglinzi bizare
trupul meu gol din mii de guri mă strigă
mai ia şi mîna dreaptă care trage
ca un mujic edecul nopţii negru
şi mîna stîngă cînd mi-acopăr ochii mai tare
aprinzînd aceeaşi lampă
la care am silabisit o carte
cînd lampa s-a tot spart şi-n ciob de sticlă
se vede-n mii de chipuri faţa mică
o carte fără cap silabisind

FLOAREA SOARELUI

numai degetul spune numai mîna răspunde
numai piatră pe piatră
muntele
numai rumegătoarele iarba aceasta
victorioasă
(salamina termopilele) primăvară
de ducă

pentru noi să dăm muguri
să jucăm în extazul intiielor umbre
serile calde nopţile
pentru noi explodează incandescentele
ere din soare
din polii magnetici ai ritmului

sîngele roşu sîngele-albastru sîngele vînăt

numai ochii şi iată topite
ere de frig minarete de gheţuri

simţi cum gîtul se-ndreaptă ca o tulpină?
capul – floare a soarelui
floare a soarelui – inima

PERETE-N PERETE

mă învăţară să le fiu soră
mă învăţară să-i sufăr să sufăr
mă strămutară
mă adăstară
se face-amiază se face brumă şi seară

eu ce mai vînd
eu ce mai cumpăr

se face moarte în geam se face
ceea ce nu mă mai moare
e multă ţărînă în tălpi în picioare
prea multă dormire în pace

şi nu-mi mai inventă o uşă cu lacăt
un perete-n perete
un ceas delirant
toate se moaie sînt toate în treacăt
(spirite, tu, noctambul şi vagant)?

de dragul cui? şi mîna cade
ochiul se strică ziua se strică
moarte în rate moarte-n decade
tu sora mea bună şi mică
tu sora mea tristă şi mică

---

televiziune

DUMINICĂ, 10 august

8,30 Tot înainte! 9,05 Şoimii patriei. 9.15 Întîmplări din Ţara Curcubeului. 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 15,25 Quito – Capitala Ecuadorului. 15,45 Zboară cîntec peste întreaga ţară. 16,20 Telesport. 17,40 Schiţă cinematografică „Camera". 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,25 Noi, despre viaţa noastră. 19,40 Antena „Cîntării României". 20,50 Film artistic: O întîmplare de pomină. 22,20 Telejurnal.

LUNI, 11 august

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Forumul Mondial al istoricilor. 19,40 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,20 Noi, despre viaţa noastră. 20,35 Roman-foileton: „Prietenul nostru comun" episodul 1. 21,30 Pagini de operă şi operetă româneas-că. 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 12 august

10,00 Ora elevului. 11,00 Temerarul (rel.). 16,05 Telerama. 16,35 Şlagăre de la noi şi de pretutindeni. 17,00 Almanah pionieresc. 17,25 Cireşarii. 18,05 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Forumul Mondial al istoricilor. 19,40 Pentru ţară, pentru partid. 19,55 Partidul Comunist Român – Centrul vital al naţiunii noastre socialiste. 20,25 Teatru TV: O şansă pentru fiecare. 21,55 Melodii româneşti de ieri şi de azi. 22,15 Telejurnal.

MIERCURI, 13 august

16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt-educaţie. 16,30 Ţara mea, pămînt de glorii. 16,45 „Toate pînzele sus" episodul 1. 17,40 Pe Mureş şi pe Tîrnave. 18,10 Tragerea pronoexpres. 18,20 Acel Ev Mediu Românesc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Forumul Mondial al istoricilor. 19,40 Călătorie prin ţara mea. 20,00 Noi, femeile! 20,30 Telecinemateca: Nu se poate... fără dragoste (american). 22,25 Telejurnal.

JOI, 14 august

10,00 Filmoteca elevului. 11,00 Prietenul nostru comun (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Cunună de cîntec românesc. 16,35 Coordonate Pakistaneze. 17,00 Viaţa culturală. 18,10 Cu cîntecul la drum (I). 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,25 Forumul Mondial al istoricilor. 19,40 Mărturii (I). 19,55 Călătorie prin ţara mea. 20,15 Ora tineretului. 21,00 Cinstire ziditorilor de ţară. 21,15 Jurnalul ştiinţelor şi al călătoriilor. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 15 august

16,00 Telex. 16,05 Emisiune în limba germană. 18,00 Tragerea loto. 18,10 La volan. 18,25 Întîlnire cu India – documentar. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 18,25 Forumul Mondial al istoricilor. 19,40 Mărturii (II). 19,55 Omul, valoarea cea mai de preţ. 20,20 Film: „Yoyo" (francez). 21,50 Patria în august. 22,10 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 16 august

9,30 Ecran de vacanţă. 9,55 Drumuri în istorie. 19,20 Telecinemateca (rel.). 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 16,00 Fotbal: F.C.M. Braşov – Sportul Studenţesc. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Forumul Mondial al istoricilor. 19,35 Noi, despre viaţa noastră. 19,50 Teleenciclopedia. 20,20 Film artistic: Agentul straniu. Premieră TV. 22,05 Meridianele cîntecului şi dansului. 22,45 Telejurnal. Sport.

televiziune

teatru

„SPAȚII TEATRALE"

Prezent de cîțiva ani buni la postul său de comentator al fenomenului teatral, Romulus Diaconescu și-a adunat recent gîndurile într-o carte : **„Spații teatrale"** (Editura Scrisul românesc, 1979). E, dintru început, o carte bine gîndită, vădind o perspectivă mai largă asupra fenomenului teatral românesc decît puteau să releve intervențiile sale în presă, o carte încărcată de idei și sugestii. Romulus Diaconescu se ocupă întîi de opera a „șase dramaturgi" (Paul Anghel, Ion Băieșu, Mihnea Gheorghiu, Teodor Mazilu, D. R. Popescu și Marin Sorescu), dispuși, cum se vede, în ordinea dicționarului, de „cîțiva teatrologi" (de fapt de cîteva cărți de teatrologie semnate de Valeriu Râpeanu, Valentin Silvestru, Ion Zamfirescu, Al. Olaru, N. Barbu și Ion Cocora), de prezența dramaturgiei universale pe scenele românești (prin 20 de piese-spectacole) și de cîteva aspecte ale dramaturgiei românești, prin 18 piese-spectacole, de la Caragiale, Delavrancea, Rebreanu pînă la D. R. Popescu, Marin Sorescu, Horia Lovinescu ori Paul Everac, adică pînă în actualitate. În aceste ultime două părți, Romulus Diaconescu este cronicar de teatru, și încă unul foarte fervent, din moment ce caută să prindă sub privire întreaga mișcare teatrală actuală, în ce are ea mai bun, indiferent că eșantioanele i se oferă la Timișoara, la București, la Brașov ori la Oradea. Deci opțiunile cronicarului sînt dictate oarecum de producția spectacologică a ultimilor ani și el nu poate fi suspectat de nimic : nici de preferințe, nici de omisiuni, nici de idiosincrasii.

În prima parte, cea mai rotundă, Romulus Diaconescu apare în postura de critic literar. Producția celor șase dramaturgi afirmați în ultimul deceniu este citită dinlăuntru, la modul afirmativ și în totalitate, el aducînd în discuție și lucrări nevalorificate încă din punct de vedere scenic. În comentariul său asupra dramturgiei de inspirație istorică, a lui Paul Anghel, criticul înlătură de la început obiecțiile referitoare la „demitizare", emise de comentatori așezați comod în albia tradiției, el propunînd o altă pistă de discuții, anume aceea după care autorul s-ar apleca asupra trecutului cu sensibilitatea și modul de gîndire al contemporanului. Dramaturgia lui D. R. Popescu este interpretată prin temele sale fundamentale : eradicarea morală, patosul justițiar, lupta pentru adevăr și pentru puritatea idealurilor, neomițînd chestiunile de construcție și de expresie artistică. Despre teatrul lui Sorescu, criticul scrie cele mai subtile pagini care s-au scris pînă acum. El găsește că „formula dramatică" a autorului **Răcelei**, altfel spus, originalitatea lui, ar consta într-o gravitate subterană, pe umerii căreia se ridică, în prim-plan, aparențele comice și ironia ucigătoare a autorului. Toate judecățile sînt susținute elocvent, fie cu citate, fie cu opinii autorizate (Sartre, Ț. Todorov, R. Barthes, C. Noica ș. a.), demonstrația curge firesc și convingător.

Tot comentariul său se concentrează spre realizarea spectacologică, în primul rînd regizorală. Demersul critic este îndreptat și aici spre evidențierea modernității, spre explicarea elementelor mai puțin accesibile ale textului. Atunci cînd textul este prea cunoscut, el nu-l mai restituie critic ; cînd e însă necunoscut, apare criticul dramatic care-i dă cititorului doar atît cît trebuie din drama epică a piesei și din universul ei de idei, pentru a-l incita. Rezervele, cîte sînt, apar formulate decent, fără iritare, semn al unei înțelegeri superioare, sub raport moral, a actului critic, în latura lui constructivă.

„Spații teatrale" impune un critic dramatic și un cronicar teatral de reală înzestrare, de la care sînt de așteptat și alte surprize.

Serafim DUICU

G Zane

STUDII

Ed. Eminescu, 1980

cartea de idei

Inițiativa Editurii Eminescu de a publica o selecție reprezentativă, a scrierilor economistului Gheorghe Zane*, constituie un omagiu adus uneia din personalitățile marcante ale culturii românești contemporane. Așa cum arată Valeriu Râpeanu în cuvîntul editorului : **„deși numele lui G. Zane ilustrează o disciplină și anume istoria economiei românești, contribuția sa științifică nu este zăgăzuită la hotarele ei ci privește întreaga dezvoltare a istoriei și a culturii românești".** Este primul volum între coperțile căruia G. Zane și-a strîns cîteva din studiile sale scrise și publicate de-a lungul unei jumătăți de secol și la care a muncit cu multă meticulozitate pînă în ultima zi a vieții sale. Cartea a fost dusă la bun sfîrșit de Elena G. Zane, care i-a fost nu numai devotată tovarășă de viață, dar și competent colaborator științific. Amplul studiu introductiv aparține academicianului Costin Murgescu care mărturisește că a **„avut cinstea și rarul privilegiu de a putea lucra împreună cu G. Zane, practic zi de zi, timp de aproape un deceniu și jumătate".**

Volumul, structurat pe cinci părți, este conceput și realizat în manieră cronologică cuprinzînd cele mai însemnate etape ale creației autorului, cele mai reprezentative realizări. Primul capitol începe cu un studiu de ansamblu asupra Principatelor Române în perioada 1775–1931, urmărindu-se gîndirea economică oglindită în scrierile din această perioadă. Două studii cu privire la socialismul critico-utopic (saint-simonismul și fourierismul) în țările române, arată modul cum au fost interceptate și receptate aceste doctrine la noi, începuturile învățămîntului economic în România, obiectivele revoluției de la 1848, moștenirea ideologică a anului 1848 și influența acestei ideologii asupra vieții politice, econmice și financiare din timpul lui Cuza-Vodă sînt studiate într-o suită de articole. Cîteva lucrări inedite sau revăzute sînt consacrate literaturii economice din Transilvania în perioada 1848–1918, Școlii Ardelene. Într-un capitol aparte au fost grupate studiile cu caracter biografic, în care se evocă momente din viața și activitatea unor personalități de seamă din cultura română : M. Eminescu, Ion Ghica în calitatea lui de diplomat la Constantinopol, M. Kogălniceanu ca promotor al industriei textile și tipografice în România. În cîteva studii se face anliza unor laturi ale gîndirii istorice, economice și sociale a învățaților români N. Iorga, A. D. Xenopol, M. Kogălniceanu, V. Madgearu. O bibliografie completă și detaliată a lucrărilor savantului G. Zane, clasificate pe grupuri mari de probleme, este întocmită de Daniela Poenaru, cercetătoare la Institutul Central de Cercetări Economice.

Acest volum, la fel ca și cel intitulat **Bălcescu. Opera, omul, epoca,** apărut cu cîțiva ani în urmă tot la Editura Eminescu, contribuie la o mai bună cunoaștere a trecutului social-economic și cultural al țării noastre.

* **Gheorghe Zane** (1897–1978), membru titular al Academiei Republicii Socialiste România, profesor universitar de economie politică la Iași și București, a activat din 1954 în Institutul de Cercetări Economice al Academiei, dedicîndu-se exclusiv înfăptuirii proiectelor sale de istoric al economiei naționale, de istoric al gîndirii economice și de editor de texte.

Filip PAȚAC

medalion

ION NIȚA NICODIM

Arta naivă în România nu s-a născut ca un act de trîndă, de bufonerie sau de paradox, ea nu s-a vrut o revoluție estetică ci, de la bun început, a fost expresia unei necesități de exprimare prin intermediul limbajului plastic. Mirajul culorilor e desigur vechi, ca o pecete de lumină, pus pe sufletul ingenuu popular.

Ion Niță Nicodim a descins din lumea meșterilor transilvăneni care au pictat monumentele de la Densuși, Mugeni sau Mălincrav, i-au avut „frați" mai mari pe Dragoș Coman, pe Toma din Suceava și pe Pîrvu Mutu, pe toți meșterii secolelor 18 și 19 care au rusticizat orice influență externă făcînd să se poată desprinde din lucrările lor trăsăturile esențiale ale picturii românești ; artistului popular de la noi i-a fost străină mereu evaziunea în formal. Ancora lui a fost aruncată în real, fabulația lui pornind de la acest strat. Niță Nicodim și-a acordat penelul nevoii de a reînvia trecutul, de a îmbrățișa pentru noi, cu ochiul lui de artist de excepție, imediatul existenței. Și, totuși, felul cum a făcut-o duce la imagini care conservă esențe, la înțelegerea lor arhetipală. Spre deosebire de „predecesorii" săi, singura lui erminie au fost Munții Apuseni, fabuloșii Munți Apuseni, obsesia personalității celui mai brav dintre liii acestor munți : Avram Iancu, oamenii locurilor. Pămîntul vălurit, ce înconjoară Brusturii natal, poartă haine de un verde intens, pomii livezilor și pîlcurilor răzlețe de dealuri au o greutate poleită cu aur,

Pensula purtată în mîna sa atingea pînza într-o mîngîiere calmă, senină, așa cum îi stă bine unui bărbat să le facă pe toate și Ion Niță Nicodim așa a pictat ; cu o uluitoare siguranță. Cu stăpînirea deplină ale unor legi tainice ale artei și ale unui meșteșug artistic fără cusur.

Personalitatea artistică de excepție, creator de școală, ca toți marii artiști, gorunul din Brusturi s-a prăbușit, dar lucrările lui, eșantioane de viață și frumos, continuă și vor continua – căci arta adevărată nu poate fi frîntă – să ne exalte spiritul.

Aurel Gheorghe ARDELEANU

Cu istoricul I. D. Suciu

● Urmări ● Urmări ● Urmări ● Urmări ●

cestei cărți. Munca a fost dificilă, dar rezultatele senzaționale, întrucît, la început, nici eu nu-mi dădeam seama de amploarea acestor legături. Pe măsură ce parcurgeam filele documentelor, constatam cu satisfacție cît de unit a fost poporul nostru, în ciuda stăpînirilor străine, cînd granițele artificiale încercau să-i distrugă ființa etnică.

– Vă rog să ne dați cîteva exemplificări privitoare la ultima afirmație.

– În toate răscoalele românilor din veacurile XIV–XV din Ardeal, Banat, Maramureș se constată ajutorul voievozilor și populației din țările române. De pildă, răscoala din jurul Sibiului, de la 1382, sau a cnejilor bănățeni de la 1385–1386, ori a maramureșenilor din 1401, în care documentele înregistrează prezența fraților lor din Moldova și Țara Românească. Nu mai vorbim de cazurile mai noi, cînd autoritățile bănățene arătau că nu mai pot opri pe românii de aici să nu adere la Răscoala lui Horea, în ciuda gravelor amenințări pe care le proferau împotriva acestora. Cînd Tudor Vladimirescu preia puterea în București, el ordonă să se restituie o sumă importantă unor negustori bănățeni, care l-au ajutat cu bani pentru alcătuirea „armatei norodului". Cît despre Revoluția din 1848, sînt cunoscute atît prezența revoluționarilor moldoveni pe Cîmpul Libertății de la Lugoj, cît și intensele legături ale lui Eftimie Murgu cu conducătorii Revoluției din Țara Românească. Acestora li se pot alătura numeroase alte exemple, care dealtfel, sînt arătate în ultima mea carte.

– Considerați că ați reușit să cuprindeți în mod exhaustiv problematica tratată în această carte ?

– Într-un domeniu necercetat ca acesta, desigur că nu pot să am pretenția că am tratat în mod exhaustiv toate aspectele care au dus la unitatea poporului român. Îmi lipsește încă materialul privitor la relațiile economice, îndeosebi despre comerțul cu sare și cu vite, care a fost practicat pe o scară largă de unii români bănățeni, aceștia ajungînd să acumuleze capitaluri mari. Tot datorită comerțului, mai ales în timpul blocadei lui Napoleon, s-a ajuns la stabilirea în Banat a numeroși macedoromâni, dintre care ținem să amintim îndeosebi pe faimosul bancher din Viena, George Sina, care, în timpul Voivodinei, avea cele mai multe moșii din Banat. Ei vor avea un rol important în viața politică a românilor bănățeni, mai ales în a doua jumătate a secolului trecut. În cartea de față am insistat îndeosebi asupra relațiilor politice și a schimburilor demografice, urmînd ca alte aspecte să fie tratate în volumul dedicat istoriei Banatului.

– Putem reține, deci, că aveți în lucru o carte de sinteză privitoare la trecutul românilor bănățeni. Ce ne puteți spune despre lucrarea respectivă ?

– Încă de acum zece ani am definitivat partea referitoare la perioada modernă din istoria Banatului, care începe odată cu ocuparea acestei provincii de austrieci, adică din 1718. Dar după ce am terminat-o, am considerat că pot să aduc contribuții importante privitoare la viața românilor bănățeni, din perioada antică și că trebuie să relev și marele rol militar pe care l-a avut acest ținut în apărarea hotarului dunărean împotriva cotropirii otomane. În aceste lupte, românii au avut un rol primordial, iar descrierea din documentele medievale, în care au fost consemnate actele lor de vitejie ne face să ne înfiorăm și astăzi. De asemenea, în urma unor îndelungate cercetări, cred că voi avea un cuvînt de spus și în ceea ce privește perioada antică, putînd să confirm prin date cuvintele lui Bogdan Petriceicu Hasdeu care afirma că Banatul este una dintre vetrele de formare a poporului român.

– În ce stadiu se găsește această lucrare ?

– După cum v-am spus, partea privitoare la istoria modernă a Banatului este terminată. Lucrez încă la perioadele antichitate și evul mediu ale istoriei Banatului. Vedeți, dumneavoastră, se impune să tipărim o istorie a Banatului, prin prizma vederilor de astăzi. Aceasta cu atît mai mult, cu cît lucrările de sinteză de acest gen (ale lui Patriciu Dragalina și George Popovici), ca să menționăm pe cele mai cunoscute, au fost scrise la începutul veacului, deci înainte cu 80 de ani, cînd știința istorică românească era în faza de pionierat. Dealtfel, Banatul este printre puținele provincii care n-a reușit, în ultima vreme, să realizeze o lucrare de istorie proprie.

– Să sperăm, așadar, că într-un viitor apropiat vom beneficia de o asemenea carte, elaborată de dumneavoastră.

– Da, dacă sănătatea și împrejurările mă vor ajuta. Însă aș vrea să fac o precizare. Această lucrare va cuprinde istoria românilor bănățeni doar pînă la Unirea din 1918, deoarece, după această dată, noi nu mai putem vorbi de provincii. Din acest motiv, toate provinciile noastre, în care s-a manifestat o intensă viață politică, economică și culturală sînt provincii istorice. După 1918, noul stat român, nu s-a mai organizat pe provincii, ci pe județe care în foarte multe cazuri, nu respectau împărțirea geografică dinainte.

– Fără îndoială, că multe date din cartea apărută acum vor fi folosite și-n lucrarea despre istoria Banatului.

– Evident, că nu îmi place să mă repet în diferite lucrări. În cele peste o mie de cărți ale sale, Nicolae Iorga a fost mereu nou. Și eu voi căuta să folosesc anumite date din lucrările mele, dar încadrîndu-le într-o altă textualitate istorică, decît cea folosită anterior.

Un congres al științei

tohtonia și continuitatea pe vechea vatră strămoșească istoricii noștri sînt chemați și datori în același timp ca la **Congresul internațional de științe istorice de la București** să prezinte în lumina documentelor și faptelor, oferite de descoperirile arheologice din țara noastră și țările vecine, de literatura de specialitate a vremii, preluată cu mult discernămînt, faptele care au dus la contacte și influențe reciproce între populația românească de pe ambele versante ale Carpaților, procesul care a stat la baza formării poporului român și a națiunii române, a popoarelor din Balcani și a altor popoare.

Pentru întărirea climatului de pace, prietenie și colaborare existent în Europa centrală și de sud-est, istoricii vor trebui să evidențieze în lucrările lor ceea ce au realizat în comun aceste popoare, să demonstreze, pe baza unor argumente temeinice că civilizația la care aceste popoare au ajuns este rezultatul conlucrării, că această conlucrare a constituit secretul rezistenței împotriva pericolului străin. Nu trebuie să uităm însă că în problemele mari de istorie există încă puncte de vedere diferite, confruntări de idei și chiar încercări de denaturare voită a adevărului istoric. În această viziune trebuie înțelese și legăturile de muncă și de viață ce s-au cristalizat și statornicit între poporul român și naționalitățile conlocuitoare din țara noastră, influențele reciproce în dezvoltarea culturii materiale și spirituale, lupta comună pentru libertate și democrație, implicit necesitatea cultivării, în continuare, a tot ce a fost și este bun în istoria lor comună, de a asigura întărirea continuă a frăției și unității dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Abordînd istoria de pe poziția respectării și apărării adevărului istoric, istoricii noștri se vor prezenta la Congresul internațional de științe istorice ca ambasadori ai științei istorice românești, gata să se angajeze într-un dialog fructuos cu toți istoricii care fac eforturi pentru întărirea prieteniei și colaborării între popoare, pentru pace și progres.

0	1	2	3	4	5	6
Otel rotund	Ø100	C 35	Kg	1 700	2.680	4 556 00
Otel rotund	Ø100	C 45	Kg	1 385	2 680	3 711 80
Otel rutond	Ø100	OL 50—1k	Kg	1 224	2.630	3 219.12
Otel rotund	Ø100	OL 52—3	Kg	3 000	2.500	7 500.12
Otel rotund	Ø100	OL 52—3k	Kg	1 750	2.560	4 480,00
Otel rotund	Ø105	16 MO 3	Kg	230	4.017	823 91
Otel rotund	Ø110	OL 37— 2k	Kg	2 186	2,560	5 596.16
Otel rotunfd	Ø110	OL 60—1k	Kg	521	2.645	1 387.05
Otel rotund	Ø110	OLC 10	Kg	518	2.560	1 326.08
Otel rotund	Ø110	OLC 35—k	Kg	3 000	2.940	8 820 00
Otel rotund	Ø110	OLC 45	Kg	3 000	2.560	7 680.00
Otel rotund	Ø110	OL 52—2	Kg	3 000	2.600	7 800.00
Otel rotund	Ø110	13 CN 35 ×	Kg	5 137	5,100	26 198.70
Otel rotund	Ø110	15 CO8	Kg	2 000	2,720	5 440.00
Otel rotund	Ø120	OL 52— 1k	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Otel rotund	Ø120	OLC 35	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Otel rotund	Ø120	C 45	Kg	2 000	2.650	5 300.00
Otel rotund	Ø120	15 MOMC 12	Kg	1 086	3.710	4 029.00
Otel rotund	Ø120	13 CN 30	Kg	2 000	4.010	8 020.00
Otel rotund	Ø120	OL 52—3	Kg	2 000	2.680	5 760.00
Otel rotund	Ø130	OL 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Otel rotund	Ø130	OL 60—1k	Kg	570	2.620	1 493 40
Otel rotund	Ø130	OLC 15	Kg	320	2,675	856.00
Otel rotund	Ø130	35 HM	Kg	562	3,770	2 118,08
Otel rotund	Ø140	C 35	Kg	10 207	2.560	26 129.92
Otel rotund	Ø140	OL 37—3k	Kg	—908	2,730	2 478.84
Otel rotund	Ø140	OL 52— 2k	Kg	8 000	2 710	21 680.00
Otel rotund	Ø140	15 MOMC 12	Kg	638	3.880	2 745.00
Otel rotund	Ø140	35 MS 12	Kg	550	3.300	1 715.00
Otel rotund	Ø140	13 CN 30	Kg	2 000	5.380	10 760.06
Otel rotund	Ø140	OL 52—3	Kg	3 000	2,500	7 500 00
Otel rotund	Ø140	10 G 2	Kg	1 087	2.600	2 826.00
Otel rotund	Ø150	OLC 15	Kg	2 200	2.660	5 852 06
Otel rotund	Ø150	C 35	Kg	4 342	2.650	11 606.82
Otel rotund	Ø150	OL 60— 1k	Kg	7 000	2.620	18 446.00
Otel rotund	Ø150	10 G 2	Kg	10 000	2.560	25 600,00
Otel rotund	Ø150	14 CMO 4	Kg	3 000	3.410	10 230.00
Otel rotund	Ø150	B 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Otel rotund	Ø150	OL 37—4	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Otel rotund	Ø150	OLC 25	Kg	4 000	2.560	10 240.00
Otel rotund	Ø150	OLC 35	Kg	2 000	2.560	5 120.00
Otel rotund	Ø160	B 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Otel rotund	Ø160	13 CN 30	Kg	1 000	3.650	3 650 00
Otel rotund	Ø160	18 MOCN 13	Kg	931	4.560	4 245.40
Otel rotund	Ø160	41 MOC 11	Kg	4 136	3 575	14 786.00
Otel rotund	Ø170	OLC 35	Kg	3 000	2 650	7 950.00
Otel rotund	Ø170	41 CN 12	Kg	851	4 230	3 600.00
Otel rotund	Ø180	OL 52	Kg	5 020	2 510	12 600.20
Otel rotund	Ø180	OL 52—2	Kg	3 260	2.500	7 250.00
Otel rotund	Ø180	OLC 35	Kg	5 000	2.640	13 200.00
Otel rotund	Ø180	35 MS 12	Kg	1 282	3 285	4 170.00
Otel rotund	Ø180	13 CN 30	Kg	4 000	3.660	14 490.00
Otel rotund	Ø180	35 M 16	Kg	2 100	4.825	10 133.00
Otel rotund	Ø180	14 CMO 4	Kg	832	3.610	3 003.00
Otel rotund	Ø180	41 MOC 11	Kg	1 005	3.665	3 605.00
Otel patrat	130 × 1 300	OL 50	Kg	2 000	2.430	4 860 00
Otel patrat	140 × 140	41 MOC 11	Kg	2 800	4.450	12 485.00
Otel patrat	150 × 150	OLC 45	Kg	345	2 375	820 40
Otel patrat	150 × 150	38 MOC A09	Kg	400	3 650	1 460.00
Otel patrat	160 × 160	OLC 35	Kg	500	2 450	1 225.00
Otel patrat	160 × 160	33 MOC 11	Kg	1 151	3 530	4 063.00
Otel patrat	180 × 180	34 MOCN 15	Kg	1 147	4.650	5 332 55
Otel patrat	180 × 180	OLC 35	Kg	5 000	2.450	12 250 00
Otel patrat	180 × 180	OL 52— 2k	Kg	4 000	2.420	9 680 00
Otel patrat	180 × 180	TT St 35	Kg	2 937	3.752	11 065.24
Bium	200 × 200	OL 42— 2k	Kg	1 000	2 410	2 410.00
Bium	200 × 200	OL 70—1k	Kg	1 500	2.560	3 840.00
Bium	200 × 200	OL 60—1k	Kg	4 371	2.300	10 053 00
Bium	300 × 300	OL 37—2k	Kg	2 000	2 400	4 800.00
Bium	300 × 300	OLC 25	Kg	2 000	2 400	4 800.00
Bium	300 × 300	41 MOC 11	Kg	4 000	3 300	13 200 00
Bium	300 × 300	13 CN 30	Kg	1 000	4 950	4 950 00
Bium	300 × 300	OL 52—2k	Kg	1 000	2.570	2 570 00
Bium	300 × 300	OL 52—3	Kg	5 000	2.570	12 850 00
Bium	300 × 300	O5 CN 15	Kg	2 800	4.150	11 476 00
Bium	300 × 300	CLC 60	Kg	7 000	2.300	16 100 00
Bium	350 × 350	OLC 20	Kg	8 500	2.275	19 337 50
Bium	350 × 350	OLC 45	Kg	8 000	2.290	18 320.00
Bium	350 × 350	OLC 45	Kg	8 000	2.275	20 475.00
Bium	350 × 350	OL 37— 2k	Kg	3 000	2.220	6 660.00
Bium	350 × 350	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bium	350 × 350	16 MO 3	Kg	14 200	3.320	47 144.00
Bium	400 × 400	OLC 10	Kg	8 000	3 120	24 960 00
Bium	400 × 400	OL 37— 2k	Kg	7 574	2.190	16 577.06
Bium	400 × 400	OL 37— 3k	Kg	12 450	2.417	30 115.82
Bium	400 × 400	OLC 20	Kg	18 890	2 275	42 974.75
Bium	400 × 400	OLC 35	Kg	1 000	2.275	22 750.00
Bium	400 × 400	OLC 25	Kg	45 000	2.275	102 375 00
Bium	400 × 400	09 G 2	Kg	4 521	2.745	12 410 25
Bium	400 × 400	10 G 2	Kg	5 000	2 540	12 700 00
Bium	400 × 400	13 CN 30	Kg	13 000	4.950	64 350.00
Bium	400 × 400	10 G 2 S 1	Kg	4 340	2,570	11 153.80
Bium	400 × 400	18 MOCN 13	Kg	1 604	4,220	6 773.90
Bium	400 × 400	OL 52—3	Kg	5 000	2.300	11 500 00
Bium	400 × 400	10 MOC 50	Kg	2 750	4.530	12 475 50
Otel INP	130	OL 37— 2k	Kg	5 000	2,910	16 296,00
Otel INP	220	OL 37— 3k	Kg	5 000	2.995	14 975 00
Otel INP	260	RST 37— 3	Kg	18 608	3.060	56 840 00
Otel INP	280	RST 37— 3	Kg	6 919	3.060	21 172.14
Otel INP	300	RST 37— 2	Kg	38 000	2.975	113 050.00
Otel INP	320	RST 37— 3	Kg	10 000	3.080	30 800.00
Otel INP	320	OL 37— 2k	Kg	811	3 080	2 497 00
Otel UNP	180	OL 37— 3k	Kg	12 000	2.995	35 940 00
	220	OL 37— 3	Kg	20 000	2.995	59 900 00
	240	RST 37— 2	Kg	15 000	2.910	43 650 00
Cornier	150 × 150 × 14	OL 37— 2k	Kg	6 000	3.155	18 930.00
Cornier	130 × 130 × 12	OL 37— 2k	Kg	5 000	3,095	15 475 00
Cornier	130 × 130 × 14	OL 37— 2k	Kg	647	3.130	1 991 00
Cornier	130 × 130 × 16	OL 37— 2k	Kg	8 000	2.860	22 880 00
	140 × 140 × 12	ST 3k	Kg	4 732	3.030	14 291 00
	150 × 100 × 12	RST 37— 2	Kg	4 000	3.425	13 700 00
I. rotund	Ø20	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	3,015
rotund	Ø20	OLC 45	Kg	3 000	P.U.	3,155
rotund	Ø25	OL 52—2k	Kg	2 000	P.U.	3,27
rotunf	Ø25	OL 37—1n	Kg	2 000	P U.	2.74
rotund	Ø25	ST 37—1	Kg	2 000	P.U.	2.73
rotund	Ø25	OLC 45	Kg	5 000	P U.	3,215
rotund	Ø30	OL 37—2n	Kg	3 000	P.U.	2.685
rotund	Ø30	OL 37—1k	Kg	2 000	P U.	2.955
rotund	Ø30	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	2.94
rotund	Ø30	41 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	5.02
rotund	Ø30	OL 50—1k	Kg	9 000	P.U.	2,815
rotund	Ø32	13 CN 30	Kg	2 000	P U.	7.05
rotund	Ø36	OL 50—1k	Kg	7 000	P U.	2.815
rotund	Ø36	OLC 45	Kg	7 000	P.U.	2.92
rotund	Ø36	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	5.13
rotund	Ø40	OL 50—1k	Kg	1 500	P.U.	2.761
rotund	Ø40	OLC 45	Kg	7 500	P.U.	2.84
rotund	Ø40	21 MOMC 12	Kg	1 000	P U.	4.92
rotund	Ø40	13 CN 30	Kg	2 500	P U.	6.835
rotund	Ø50	OLC 25	Kg	4 000	P.U.	2.77
rotund	Ø50	OLC 35	Kg	4 500	P U.	2.816
rotund	Ø50	OL 52—3	Kg	3 000	P.U.	3.19
rotund	Ø60	OL 37—1k	Kg	6 000	P.U.	2.77
rotund	Ø60	OLC 15	Kg	4 000	P.U.	2.706
rotund	Ø60	OLC 45	Kg	4 000	P.U.	2.82
rotund	Ø65	OLC 25	Kg	20 000	P U.	2.796
rotund	Ø65	41 MOC 11	Kg	8 000	P U.	4 76
rotund	Ø70	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2.51
rotund	Ø70	OLC 25	Kg	3 000	P.U.	2.89
rotund	Ø70	13 CN 30	Kg	5 000	P.U.	6.28
rotund	Ø80	OL 52—2k	Kg	3 000	P U.	3.02
rotund	Ø80	OLC 25	Kg	2 500	P.U.	2.706
rotund	Ø80	OLC 35	Kg	10 000	P.U.	2.816
rotund	Ø80	OLC 45	Kg	2 500	P U.	2.946
hexagon	H30	33 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	7.47
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	5 000	P.U.	7.27
hexagon	H36	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	9.91
hexagon	H41	33 MOC 11	Kg	2 500	P U	6.92
hexagon	H46	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	4.31
hexagon	H46	OLC 35	Kg	7 000	P U.	6.218
hexagon	H46	33 MOC 11	Kg	2 500	P.U.	6.92
hexagon	H50	OLC 25	Kg	2 500	P U.	4.34
hexagon	H50	OLC 35	Kg	1 500	P U.	4 36
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	8.01
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	1 000	P.U.	7.81
patrat	20 × 20	OL 37—1n	Kg	2 000	P.U.	3.185
patrat	30 × 30	OLC 35	Kg	2 000	P.U.	3.53
patrat	40 × 40	OLC 35	Kg	3 000	P U.	3.293
otel rotund	70 × 30	OL 37—2n	Kg	10 000	P.U.	2.633
otel rotund	70 × 30	OL 37—3k	Kg	5 000	P.U.	2.943
otel rotund	120 × 12	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,693

Nr. crt.	Denumire caracteristica	U/M	Cantit.	PU	Val. totala
1.	RSV1 1 : 25	buc.	10	1 930	19 300
2.	RSV2 1 : 15	buc.	2	2 600	5 200
3.	RSV2 1 : 25	buc.	20	2 600	52 000
4.	RSV2 1 : 50	buc.	2	2 600	5 200
5.	RSV3 1 : 15	buc.	5	3 140	15 720
6.	RSV3 1 : 25	buc.	30	3 140	9 420
7.	IBN4 1 : 15	buc.	4	7 075	28 300
8.	IBN2 1 : 16	buc.	4	4 200	16 800

DE REȚINUT

Unitățile socialiste și cooperatiste sînt informate pe această cale asupra posibilităților de-a achiziționa orice reper prezentat mai sus.

Comenzi ferme, cu indicarea corectă a opțiunilor, se vor transmite la următoarea adresă:

— Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic
Prelungirea B-dul Metalurgiei Nr. 3 Sector 4
București

Posibilii parteneri comerciali sînt asigurați de toată solicitudinea.

Relații suplimentare prin serviciile telefonului 90/843015.

Emil Georgescu — Vasile Başa

M. I. C. M.

Intreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic - Bucureşti

Un obiectiv de importanţă majoră: noul mecanism economico-financiar

Realizările economico-financiare ale oricărei întreprinderi sînt în relaţie direct proporţională cu preocuparea şi răspunderea cu care a fost introdus şi aplicat noul mecanism economico-financiar.

Practica a dovedit, în răstimpul care a trecut de la introducerea noului mecanism economico-financiar, că această evoluată orientare economică înseamnă, mai presus de orice, răspundere pentru realizarea producţiei fizice, creşterea producţiei nete, a rentabilităţii şi beneficiilor şi că numai prin acţiunea stăruitoare şi responsabilă a fiecărui colectiv, în spiritul acestor exigenţe, numai prin funcţionarea riguroasă a fiecăruia dintre elementele sale, numai prin folosirea cu pricepere şi iniţiativă a pîrghiilor economico-financiare, rezultatele fiecărei unităţi, ca şi pe ansamblul economiei, pot fi cele scontate.

O primă concluzie: noul mecanism economico-financiar stimulează şi mobilizează colectivele din unităţile economice în exercitarea cu răspundere şi eficientă maximă a atributelor autoconducerii muncitoreşti şi autogestiunii economico-financiare, pentru gospodărirea cu chibzuinţă a resurselor tehnice şi materiale de care dispun.

Un aspect legat de cerinţele aplicării corecte a principiilor fundamentale ale noului mecanism economico-financiar îl constituie preocuparea pentru asigurarea permanentă a capacităţii de plată, pentru valorificarea stocurilor supranormative şi disponibile şi în general pentru lichidarea imobilizărilor de orice fel şi restituirea la termen a creditelor bancare contractate.

O atare preocupare responsabilă pentru utilizarea optimă a fondurilor o manifestă cu rezultate apreciabile colectivul de economişti al Intreprinderii Mecanice de Utilaj Chimic din Bucureşti, unitate relativ nouă în peisajul industrial al capitalei.

In cazul I M U C Bucureşti este evident faptul că, preocupările pentru realizarea producţiei fizice planificate se conjugă armonios cu utilizarea completă şi oportună a mijloacelor financiare, urmărindu-se o accelerare vizibilă a vitezei de rotaţie a acestora.

Specialiştii unităţii, fără să se prevaleze de unele criterii obiective ale fenomenului de imobilizare manifestat prin existenţa temporară a unor stocuri de materiale cu micşare lentă sau fără mişcare datorate reproiectării unor produse, reducerii consumurilor specifice, a normelor de consum, îmbunătăţirii unor tehnologii, evitării rebuturilor, folosirii unor înlocuitori etc., caută soluţii îmbunătăţite pentru controlul şi supravegherea dinamicii de circulaţie a fondurilor băneşti, acţionînd cu rigoare ştiinţifică asupra factorilor care condiţionează utilizarea raţională şi eficientă a bunurilor materiale.

In metodele de muncă se observă analiza periodică a stocurilor de materiale atît din punct de vedere al satisfacerii integrale a nevoilor producţiei cît şi pentru depistarea tuturor reperelor de materiale şi piese de schimb ale căror consumuri sînt influenţate de noile orientări care vizează criteriul economicităţii.

Faptul cunoscut că, resursele economiei naţionale trebuiesc folosite judicios şi în strînsă corelaţie cu sarcinile concrete de producţie ale fiecărei unităţi, mobilizează întreg colectivul din întreprindere pentru punerea în evidenţă a bunurilor materiale fără utilizarea imediată în activitatea proprie, acţiune cu multiple semnificaţii socio-economice care urmăreşte redistribuirea excedentului acolo unde baza materială este deficitară.

In scopul reintroducerii în circuitul economic naţional a materialelor disponibilizate de către IMUC Bucureşti, redăm în cele ce urmează principalele repere aflate în stoc:

Nr. crt.	Denumire caracteristici	U/M	Cantit.	Preţ unitar	Val. totală
	A — *MOTOARE ELECTRICE*				
1.	ASI 0,37/1000—B3-2/3V—50Hz	buc.	2	780	1 560
2.	ASI 0.75/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	1 210	1 210
3.	ASI 4/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	3 260	9 780
4.	ASI 4/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	3 260	3 260
5.	ASI 17/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	6750	13 500
6.	ASI 18,5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	6 500	6 500
7.	ASI 18,5/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	4	6 650	26 600
8.	ASI 22/750 B3—2/3V—50Hz	buc	1	11 800	11 800
9.	ASI 22/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	11 800	23 600
10.	ASI 30/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	14 200	28 400
11.	MIB 2—220/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	50 000	50 000
12.	MIB 2—250/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	59 000	59 000
13.	AE—0.8/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	2 010	2 010
14.	ASA 1.1/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
15.	ASA 1.1/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
16.	ASA 3/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	4 360	4 360
17.	AE 11/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	3	9 100	27 300
18.	AE 11/1500 B5—500V—50Hz	buc.	1	6 525	6 525
19.	AE 15/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	5	9 500	47 500
20.	AE 13/1500 B5 2/3V—60Hz	buc.	1	7 150	7 150
21.	AE 30/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	16 750	33 500
22.	AE 30/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	16 750	16 750
23.	AE 40/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	16 850	33 700
24.	MS 1.8/750 B3—2/3V—50Hz—2 axe	buc.	3	2 250	6 750
25.	MS 3.2/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	4	3 870	15 480
26.	MS 3,2/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	3 625	3 625
27.	MS 5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	2 850	5 700
28.	M 2—5.5/750—B3—2/3V—50Hz	buc.	2	9 900	19 800
29	AEI—17-1000—B3 2/3V—50Hz	buc.	5	6 000	30 000
	B—*REDUCTOARE ŞI MOTOREDUCTOARE*				
1	3H 485 × 71 × 0	buc.	4	5 180	20 720
2.	3H 485 × 71 × 1	buc.	4	5 180	20 720
3.	20A 20 × 4/750 V05	buc.	4	9 870	39 480
4.	21A 16 × 1 1/1000 V05	buc	4	3 935	15 740
5.	2LA 20 × 2,2/1000 V05	buc.	8	8 300	63 000
6.	20A 20 × 4/1000 H01	buc.	2	8 950	17 900
7.	21A 7.1 × 3/1500 V05	buc.	2	4 275	8 550
8.	21A 14 × 2,2/1500 H05	buc	4	4 075	16 300
9.	2LA 7.1 × 7,5/1500 H01	buc.	2	7 665	15 330
10.	30A 56 × 2.2/1000 V05	buc.	2	9 350	18 700
11.	3MA 90 × 2.2/1500 V05	buc.	1	7 400	7 400
12	30A 45 × 4/1500 H01	buc	1	9 870	9 870

Denumirea materialului	Dimensiuni	Calitate	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø90	ST 42—82	Kg	344	2.470	850.00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—2	Kg	3 000	2.510	7 530.00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—4	Kg	1 100	2.550	2 805 00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25	Kg	3 000	2,650	7 950.00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25 X	Kg	2 200	2.650	5 380 00
Oţel rotund	Ø90	C 35	Kg	873	2.700	2 357.11
Oţel rotund	Ø90	18 G 2	Kg	6 301	2.560	16 130 56
Oţel rotund	Ø95	OLC 45	Kg	5 000	2,650	13 250.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 15	Kg	5 000	2,600	13 000 00
Oţel rotund	Ø100	OLC 10	Kg	929	3.160	2 936.00
Oţel rotund	Ø100	15 MOMC 12	Kg	1 300	3.730	4 849.00
Oţel rotund	Ø100	OLC 45	Kg	5 680	2,680	15 222,40

top

Neplăcerile... celebrității le gustă din plin Barry Gibb, unul din faimoșii „Bee Gees". Admiratorii, nu puțini la număr, îl deranjează escaladînd zidul reședinței sale din Miami spre a-l observa și fotografia. Drept pentru care Barry a hotărît să modifice zidul cu pricina înălțîndu-l de la 1,80 la 2,75 m. Mai poftească careva să sară ! ● Municipalitatea Romei a hotărît ca în aceste zile spectacolele muzicale și teatrale să se desfășoare în stradă. Numai de n-ar ploua... ● Între 8 și 16 august, la Edinburg se va desfășura un festival pop la care și-au anunțat participarea Ozzie Osbourne ex-„Black Sabbath" cu noul său grup, Richard și Linda Tomphson, Roy Harper și, se pare, Bay City Rollers și Thin Lizzy. ● Roger Glover ex-„Deep Purple" este producătorul unui album solo imprimat la Crysalis Rec. de către Michael Shanker, ex-„UFO". ● Rick Wakeman, autor a șapte LP-uri solo (ultimul intitulat „Repsody" va da o serie de concerte în Anglia, începînd cu 13 septembrie. ● Noul LP Jackson Browne, „Hold Out", în atenția criticii. ● Cu LP-ul „This Time", Al Jarreau e prezența numărul unu în topul american al albumelor de jazz. ● În Japonia, la Yokohama Pop Festival, s-a afirmat grupul autohton „Yellow Magic". ● Un referendum în rîndul tinerilor din Uniunea Sovietică a desemnat-o pe Alla Pugaciova ca cea mai populară cîntăreață. ● Grupul nostru „Romanticii" va pleca în Kuweit pentru o serie de concerte. ● La Rostock în R.D.G., s-a desfășurat a patra ediție a Festivalului „Oamenii și marea". Au participat reprezentanți din 20 de țări. Un important premiu a revenit compozitorului Marcel Dragomir. ● Am ascultat recent piesa „Nufăr alb" înregistrată de „Roșu și Negru", un posibil succes de top. ● Era de așteptat ca **filmul ABBA** să se bucure de un succes atît de mare, cunoscut fiind profesionalismul înalt al grupului. Lasse Hallstoem, realizatorul, a sporit atractivitatea peliculei cu ingeniozitate și fantezie...

Petru UMANSCHI

corespondența

Gică Duhalmu : Clipe ni s-a părut cea mai izbutită, pentru că în ea sînteți mai aproape de dvs. înșivă. În celelalte poezii e prea vizibilă admirația față de Sorescu. **George Bihara :** Sînteți familiarizat cu poezia, se pare, dar e bine să dați numele autorului ale cărui versuri le reproduceți, fie și ca motto... („Jucăm prost, mon amur..."). **Pedy (Lugoj) :** Nu-i adevărat întotdeauna ca „un talent se recunoaște de la început...". **Lucian Florescu :** Se pare că sînteți la primele încercări. **Florentin Smarandache :** Sînt destule imagini izbutite în poeziile trimise („Am venit să dezbrac copacii / de scoarță putredă / a unui nume...") dar slăbiciunea scrisului dvs. pare să fie discursivismul. **Radu Ion :** Încercări obișnuite. Totuși, cîteva imagini par să promită ceva. Să mai vedem. **Diana Carmin :** Poeziile trimise vădesc predispoziția nativă a ceea ce am putea numi talent. Un simț al ritmului și al potențelor de sugestie, îngropate în cuvinte, sînt semne bune cînd e vorba de șansele unui tînăr care încearcă poezia. E posibilă — ne spune intuiția și experiența — o evoluție rapidă și autentică. Reveniți, după lecturi și eforturi noi. **Neagu Gheorghe :** Versuri cursive, adesea plăcute, încărcate de afectivitate. Dar parcă e necesară acea trăire prin care tensiunea adevăratei poezii se impune dincolo de bunăvoința celui care o citește. **Niccolo Paganini :** Am primit și ultimul plic. Se vede că muza „e plină de lăcomie și avînt". **I. Ionescu :** Se constată o bună lectură din poezia clasicilor (Șt. O. Iosif). Atît. **Radu Ciprian Pop : Curiculum vitae** — foarte frumos poem, pare scris de pana unui antic. **R. Olteanu : Bufonerie** — interesantă. Reveniți cu un grupaj. **Constantin Petrilă :** Cele trei poezii patriotice nu-s rele, dar nici nu depășesc limita comună. Decît trei poezii obișnuite, mai bine una foarte bună. Încercați. **Dan Cernescu :** Texte interesante, fără îndoială, dar — după părerea noastră — de-o modernitate forțată, deci artificială. Modernitatea expresiei, a unui stil, ar trebui să fie rodul unei simțiri și cugetări moderne proprii. Adopțiunea, în literatură, e ca și în cazul copiilor... **Cristi Florea :** „Cu un măr de culoarea războiului crește pofta de pace" — e interesant spus. **Robit de lut** — izbutită. În rest, păreți cam sfătos. Reveniți. Texte în afara poeziei : **Xaffer, Mihai Rodion, Constant. Miclea Avram, Nicolae Rineanțu, A. Pop Dorian, Gavrilă Lupu, St. Cătălin.**

Vasile VERSAVIA

evrika!

- Doi oameni buni se înfruntă din dorința de a deveni mai buni ?
- (Verba volant...) Și, totuși, folclorul ne arată că vorba ce zboară rămîne, scrisul, rareori.
- Dacă microbii ar putea fi dresați, ce circ ar mai ieși !
- Omul învinge numai prin viață, natura învinge și prin moarte.
- Din iubire s-au născut mii de generații umane ; din ură n-au pierit tot atîtea.
- Cînd vezi binele și faci răul, un bici nevăzut te mînă.
- Fiecare loc de muncă își are omul său vesel. (În general — și din păcate ! — de el rîd toți).
- Pentru că privește mai tot timpul înainte, omul nu-și poate aminti decît trecutul.
- Orgoliul omului nu-și are rădăcinile în maimuța preistorică.
- Unii prețuiesc ciinele frumos ; alții, pe cel rău. Primii stau la bloc ; ceilalți, în casă particulară.

prietenii revistei „ORIZONT"

ANDREI CAUCAR

Căutătorul de aur

Mai lasă-mă o noapte
să mă ningă păsările sorții,
în grădini de piatră palmele umile
prețuiesc lumina pipăind cuvinte.

Mai lasă-mă cîteva rînduri
să pot petrece-n zări cocorii,
să înțeleg căderea fulgerată
a sorilor bolnavi lîngă pămînt.

Mai lasă-mă un gînd, iubito,
cînd sună greierul nestinsul,
să ne privim peste oglinzi
tăr-a trezi în tlaut plînsul.

ANA CODREȘ

În fiecare seară

În fiecare seară
oamenii închid porțile cu niște chei ruginite
intră în case obosiți și deschid cu sfială
sipetul în care ziua și-a depus conturul
vorbesc despre ce a fost bine, ce a fost rău
fixează o nouă peliculă fiindcă memoria
trebuie să rămînă proaspătă
pe osia timpului
și tot în fiecare seară
oamenii înapoiază sufletului camera unde respiră
ca o pădure primăvara așteptînd începutul
fiecare adoarme stringînd în brațe
porțile deschise
ușile deschise
sufletul deschis

MURGU CUCU

Ctitorie

Copacul acesta străbun
Lăsați-l să crească mai înalt cu un cot,
Mai drept, mai pletos, mai gorun.
Copacul acesta tulburător
Lăsați-l mereu un arbor de suflet
Prin care să ne trecem ușor
Cuvîntul și pasul și somnul.
Prin el să ne trecem lumina
Și ploile grele culese cu tîmpla
Cînd ni le va cere țărina.

BOGDAN VASILE DAN

Așteptare

să mai aștept așadar
pînă cînd o scînteie de vis
va aprinde zăpezile
iar ochiul meu se va limpezi
într-un bob de rouă
înflorind ca o lacrimă de copil.

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

MIERCURI — 13 august, ora 21 : ● Actualității. ● „Istorie și roman" — Eseu de criticul Marian Odangiu ● Activitatea cenaclurilor literare din Arad (Radio reportaj) ● Cum gîndește, cum scrie tînărul scriitor : Dan Emilian Roșca ● Cronică de librărie.

sport

STEAUA...

...s-a dus — vorba aurită a lui Marius Popescu — ca din pușcă în noul campionat, punînd pe gînduri și aurul tronului din clasament și Bacăul cu minjii-i zburdalnici, nestruniți și proaspătul antrenor de-acolo, Angelo Niculescu, căruia, iată, anii din urmă nu i-au luminat bătrînețile, intrînd și el în cursa, deloc austeră, „anul și echipa", poate și pentru că încă planează asupra biografiei sale supărarea nicicînd pieritoare a cazului și necazului Dobrin. Iată, așadar, că taman în vremea în care la Krilatskoie „piratul" Patzaichin răpea o nouă izbîndă auriferă, fotbalul nostru nu prea lua pildă de la sportivii care apar în inimile noastre doar ciclic, precum Olimpiada sau Campionatul Mondial ; noutate au fost, simbătă, cele trei cartonașe roșii și tonele de nervi prin care am fost avertizați de arbitri că și ei fac parte din dichisul cu lopta și golul ; aci se cuvine să trec negru pe alb o vestegrenadă : bibicul Dinescu, fluierașul de mai ieri (l-a și fermecat pe Drăgulici, cel cu bis-urile la penalti), a ajuns antrenor de divizia „A", competență de care, sincer, nu mă îndoiesc și-i doresc omului toată fericirea băncii de pe tușă ; mă bucură vestea asta atît pentru că am scăpat de-un client, cît și pentru că acum se poate lămuri, pe propriu-i cord, ce înseamnă să tai în carne vie și să te legi la rană cu scuze mincinoase ; tot cu arbitri : m-a surprins „proza" lui M. A. din Urzica, venită ca o gîdilare peste cojoc și scursă după o poveste cu bîrfe și gloanțe oarbe ; relatarea e atît de stupidă încît chiar că-mi pare rău de popasul făcut în tufele acelea mușcătoare ; Dumitru — inima-mi era cu dînsul, să nu-mi întoarcă visele — a fost la „Poli" creier lucid și picior înaripat, suferind că, în preajmă-i, Cotec nu e omul care să dea pară la focul mingilor iscălite de maestru, iar Nadu, plin pînă-n gît de măreția spectacolului, pur și simplu l-a privat de noul venit de două-trei pase care nu numai că i se cuveneau, ci pruncul cel talentat trebuia să se simtă onorat prin gestul acela banal (culmea, apoi Nadu și-a zdruncinat glezna...).

Atît, pentru că abia am intrat în arene.

Teodor BULZA

mapamond

Timp fără timp

Ne aflăm sub imperiul timpului, dar, conform părerilor unor reputați oameni de știință și vizionari, oamenii ar putea scăpa, într-un viitor nu prea îndepărtat, de sub tirania lui. În acest caz, noi am putea trăi în cu totul alte condiții, adică am putea călători prin timp așa cum astăzi călătorim prin spațiu.

Într-o călătorie relativistă prin spațiu, cu o viteză de 90 la sută din viteza luminii (aproximativ 270.000 km/ secundă), în așa-zisul univers einsteinian, în care noțiunile de timp, spațiu și cauzalitate dobîndesc cu totul alte dimensiuni, se ascunde posibilitatea învingerii timpului. La asemenea viteze, spațiul devine curb, iar timpul, în dependență de viteza cu care se deplasează nava cosmică, scade sau se mărește. Dar, în orice caz, cosmonautul care se află într-o asemenea navă va îmbătrîni mai încet decît semenii săi care au rămas pe Pămînt (așa-zisul paradox al gemenilor).

Efectul încetinirii sau creșterii vitezei timpului a fost demonstrat experimental cu ceasuri atomice deosebit de precise, introduse în avioanele rapide cu reacție care zburau în jurul Pămîntului, în direcții diferite. Călătoriile interstelare însă vor fi posibile numai cu ajutorul rachetelor fotonice care ar permite, grație deplasării relativiste a timpului, ca o expediție de pe Pămînt să străbată numai în șapte ani distanța pînă la steaua Alfa Centauri, care se află la 4,27 ani lumină de noi.

Dar, nu se exclude nici posibilitatea obținerii unor viteze mai mari ca viteza luminii. În acest caz ar apare așa-zisul, „spațiu negativ", respectiv ar apare posibilitatea de a ne reîntoarce în timp, mai exact în trecut. Prin fața ochilor noștri istoria s-ar derula îndărăt, ca într-un film ce-ar începe cu sfîrșitul. În aceste condiții n-am putea rămîne fizic în trecut, iar oamenii epocii respective nu ne-ar putea observa. Ceva asemănător parcă se întîmplă și cu OZN-urile, care conform tuturor descrierilor de pînă acum au o alură fantomatică, ceea ce duce la concluzia că navigatorii lor posedă o cu totul altă tehnică spațio-temporală decît o avem noi astăzi. Într-un cuvînt, deplasarea fantastică prin timp se poate realiza numai cu condiția excluderii sau evitării celei de a patra dimensiuni, adică a timpului. În acest caz ne-am întîlni cu o dimensiune superioară — cu hiperspațiu. Despre posibilitatea de a ne întîlni cu această lume în care timpul se comportă neutru, vorbește unul din cei mai cunoscuți fizicieni contemporani, prof. Johnn Weehler, de la Universitatea Princeton, care a descoperit bizarele fenomene cosmice, așa-zisele „găuri făcute de viermi".

În anul 1962 Weehler a publicat în revista „Fisical review" un articol cu titlul „Cauzalitatea și timpul și spațiul în legătură multiplă". În acest text el afirmă că Universul este plin de găuri și că ele nu sînt altceva decît deschizături pentru hiperspațiu care coexistă împreună cu spațiul nostru. Într-un asemenea hiperspațiu, care după presupunerile noastre este neutral întrucîtva spațiotemporal, întîmplările au loc simultan, la gradul zero al timpului. Cum în hiperspațiu nu există spațiu și timp ca la noi, deplasarea unui obiect nu mai are nevoie de timp. Astăzi acest lucru ni se pare imposibil. Dar mîine ?

(Din „Die Weltwoche")

UN FIERBINTE APEL

(Urmare din pag. 1)

ric în care, după cum arăta secretarul general al partidului : „forțele progresiste, un număr important de popoare, au adoptat o poziție activă, fermă, ridicîndu-se împotriva politicii de încordare, pronunțîndu-se cu fermitate pentru soluționarea problemelor pe calea tratativelor politice. Popoarele au refuzat să se angajeze în acțiuni extreme, să accepte baze militare pe teritoriul lor, acționînd în direcția diminuării încordării".

Avînd în vedere că ne aflăm înaintea reuniunii de la Madrid, important moment pentru reafirmarea și trecerea la înfăptuire a Actului final de la Helsinki, Declarația-Apel a României cuprinde noi propuneri de largă autoritate și eficiență internațională menite să ducă la realizarea unor progrese concrete pe calea înfăptuirii securității în Europa, să influențeze pozitiv procesul destinderii și păcii în lume. Sînt remarcate astfel, necesitatea ca reuniunea de la Madrid să se desfășoare la nivelul miniștrilor de externe, să fie convocată o conferință consacrată dezarmării, să se încheie un Tratat general de renunțare la forță și la amenințarea cu forța, e subliniată necesitatea ca viitoarea conferință general-europeană să se desfășoare la nivelul șefilor de state și de guverne, cum și propunerea ca ziua de 1 august să fie aniversată în fiecare an ca zi a solidarității și luptei tuturor popoarelor europene pentru edificarea securității și păcii pe continentul nostru.

Declarația-Apel a României, care a avut deja un larg ecou internațional, face un înalt act de responsabilitate istorică chemînd popoarele Europei la unitate, pe deasupra deosebirilor de orînduire socială, pentru soluționarea litigiilor dintre state pe calea pașnică, în spiritul înțelegerii și respectului reciproc, al apărării intereselor fundamentale ale popoarelor ; chemînd la însăși rațiunea lor de a fi, de a putea să creadă într-un viitor al ființei lor naționale și al umanității.

CH. OLSON ȘI POEZIA PROIECTIVĂ

Prin eseul său, „Versul proiectiv" (Poetry New York, nr. 5, 1950), Ch. Olson a instaurat nu doar o direcție nouă în poezia americană modernă, cunoscută sub numele de mișcarea proiectivă, ci și un moment al schimbării perspectivei de abordare a cuvîntului cu valoare poetică. Încercarea de interpretare teoretică a experiențelor poetice proprii subliniază cu fiecare idee dezvoltată în eseu aspecte ale creației olsoniene care se refuză din ce în ce mai mult unei încadrări într-o schemă tradițională uzată.

Un prim aspect ce se relevă de o importanță majoră este amplificarea acurateții semantice a versurilor printr-o acuratețe ritmică ce încearcă să apropie poezia modernă de versurile cîntate, de formulele verbale magice, de stările poetice de început ale omului preistoric. Elementul de bază al poeziei proiective devine astfel respirația prin punerea în prim-plan a participării musculaturii la activitatea ideației și a emotivității. „Versul vine (o jur) din respirație, din respirația celui care scrie, în momentul în care scrie, și astfel apare aici exercițiul zilnic, EXERCIȚIUL, căci numai el, cel care scrie poate anunța în orice moment care este metrul și terminația versului – locul unde respirația trebuie să ajungă la sfîrșit". Iată unul din motivele pentru care poetul luptă cu limbajul poetic tradițional, îl restructurează și îl reclădește pe baza unui element nou, silaba. Aceasta surprinde cu mai multă exactitate „vocea internă a poetului" [1], acea realitate, fluentă și inconsistentă, ucisă de cuvînt. Permanent neglijată de poezia tradițională din cauza importanței prea mari acordate metrului și rimei, silaba devine pentru Olson o celulă vie ce posedă calitatea și valoarea întregului, fiind polifonică și unitară totodată. Importanța ei ca unitate de sens o egalează pe cea a cuvîntului (– în silabă se vede „dansul intelectului" –), iar ca unitate ritmică o depășește (– „numesc silaba rege" –), fiind aleasă de ureche pentru a crea armonia versului și a marca melodia ei internă.

Orice silabă seamănă pentru Olson mai mult cu oricare altă silabă decît cu tăcerea. De aceea responsabilitatea poetului nu mai este restrînsă la cerințele variației sau repetiției sonore, ci se lărgește în sfera unui flux constant și nesfîrșit de schimbări de sunete. Ulterior, silaba va reconstitui întreguri, cuvinte cu valori distincte care devin elemente fizice cu o existență obiectivă în spațiu determinată de contururile și greutatea lor. Poetul le descoperă forma și o proiectează în paginile sale, ceea ce deschide versul într-o nouă manieră de compoziție. Ideea aceasta va fi ulterior reluată și amplificată de Denise Levertov în conceptul de „formă organică".[2] Relația nouă care se stabilește între poet și realitate, între sufletul său și elementele obiective ale existenței este definită de Olson prin termenul „obiectism" (care trebuie să difere de „obiectivismul" creat în opoziție cu „subiectivismul"). Poezia devine o structură complexă în care forța cuvîntului se amestecă și se confundă cu o încărcătură de energie creatoare închisă într-o stare potențială, dar transferată prin actul lecturii de la poet la cititor. „O poezie înseamnă energie luată de acolo de unde a obținut-o poetul (și el va avea desigur o serie de surse) și transmisă prin poezia însăși pînă la cititor. În regulă. Atunci trebuie neapărat ca poemul în sine să fie o construcție plină de energie și în același timp, negreșit, și un emițător de energie. Se pune însă întrebarea cum va desăvîrși poetul această energie și cum va acumula el energia sau măcar echivalentul de energie care l-a impulsionat în momentul inițial, o energie specifică numai versului și diferită de cea pe care o va prelua cel de-al treilea element, cititorul".

Unul din răspunsuri este dat de Olson imediat prin insistența cu care atrage atenția poeților asupra forțelor interne ale versurilor care fac din creația lor mai mult decît „o frază muzicală", marcată de bătăile metronomului. Forma poeziei trebuie să încadreze energiile interne și să contribuie strategic ca o percepție să ducă imediat și nemijlocit la o nouă percepție : „... întrețineți mișcarea, mențineți viteză, nervi, viteza lor, percepțiile, actele, actele secunde, întreaga afacere, mențineți-o în mișcare cît de repede puteți. Și dacă vreți să vă impuneți ca poeți, FOLOSIȚI FOLOSIȚI FOLOSIȚI acest proces, în orice caz, în orice poezie, întotdeauna, întotdeauna o percepție trebuie trebuie trebuie SĂ DUCĂ IMEDIAT LA O ALTA !"

Poetul proiectează o imagine care este constituită din cuvinte-obiecte cu o consistență fizică durabilă, generatoare de tensiuni. Poezia, la rîndul ei, capătă o soliditate cu atît mai pregnantă cu cît li se acordă părților componente un joc mai liber al energiilor lor separate. Prin aceasta, Olson eliberează creatorul de restricțiile pe care le implică gramatica tradițională și o înlocuiește cu „legea versului", construită pe baza corespondenței intelect – silabă („prin intermediul urechii") și inimă-vers („prin intermediul respirației").

Urmările se concretizează, pe de o parte, într-o oralizare a poemului, pe de altă parte, într-o vizualizare a elementelor constitutive, ceea ce a deschis cale liberă poeziei de avangardă, în special celei concrete. Cuvîntul pentru Olson trebuie să funcționeze ca o entitate perceptuală discretă și distinctă, percepută auditiv, vizual și chiar tactil. Dintr-o simplă unitate lingvistică, el devine un element sonor și vizual complex. Prin aceasta, poezia se adresează nu numai intelectului, ci și ochiului și urechii.

Ritmul se redă prin scrierea poeziei și este scos în evidență printr-o lectură sau interpretare adecvată. De fapt în toată poezia lui Ch. Olson și a discipolilor săi – D. Levertov, R. Creeley, R. Duncan, ș. a. –, se simte acut patosul mișcării, o stare de violență interioară care exprimă un anumit raport între instrumentația sonoră și, cea ideatică. Frămîntarea este exteriorizată pe claviatura mașinii de scris, prin aranjamentul ritmic și tipografic care continuă cunoscuta cezură poundiană. Avantajul constă în stabilirea cu rigiditate a structurii respiratorii a poemului, ceea ce echivalează cu notațiile muzicale ale compozitorilor. Prin imitarea preciziei spațiale a mașinii de scris se poate „indica exact respirația, pauzele, suspendarea silabelor, juxtapunerea părților frazei pe care le dorește poetul". Astfel autorul, prin proiectarea poeziei pe spațiul deschis al paginii, indică riguros cititorului felul în care dorește să i se interpreteze opera, cu toate pauzele și întreruperile pe care le consideră necesare. Notația efectelor sonore produce de fapt prin impactul vizual un efect psihologic adecvat.[3] Deși în cazul poemelor proiective cuvîntul-imagine se deosebește de caligramele lui Apollinaire, totuși Olson urmărește, așa cum a mărturisit-o poetul francez", să citești dintr-o singură privire întreaga poezie ca un dirijor care citește dintr-o dată notele suprapuse pe partitură, cum se văd dintr-o dată elementele plastice și imprimate ale unui afiș".

Un alt deziderat al artei poetice olsoniene este realizarea unei simultaneități spațiale care este mult avantajată de suprimarea punctuației. Absența acesteia dă cuvîntului o polivalență amplificată de dispoziția tipografică. Urmărind oricare dintre poemele lui Olson, („The Praises", „In Cold Hell", „Anecdotes of the Late War", și în special cele din „Maximus Poems") se observă alternări de versuri lungi și scurte, de strofe cu structuri diferite, de cuvinte aruncate izolat în cîte o parte a paginii, de sublinieri și ruperi, contorsionări și paranteze ce sugerează o permanentă luptă a cuvîntului de a-și menține locul în pagină, o cinetică internă neliniștită și neliniștitoare. Structurarea versurilor sugerează că de fapt gîndirea nu cunoaște o desfășurare lineară și obligă cititorul la o lectură vizuală în care mijloacele pitcurale și sonore se suprapun procedeelor poetice. Totuși nu se poate omite faptul că pentru Olson forma rămîne o extensiune a conținutului așa cum o formulează el într-una din regulile de bază ale poeziei proiective.

Cerînd cititorului să fie receptiv la sugestiile sonore și valențele picturale ale cuvîntului, Ch. Olson, asemenea celorlalți poeți moderni, luptă împotriva prejudecății care vede numai într-o poezie tradițională adevărata artă. Dar deși poezia proiectivă permite asemenea picturii sau muzicii moderne o apreciabilă libertate de interpretare, ea cere în același timp o inițiere adecvată. Iată rolul eseului lui Ch. Olson prin care autorul decodifică mecanismul poeziei proiective, permițînd cititorului să o recepteze în toată complexitatea ei.

Pia Teodorescu BRÎNZEU

[1] D. Wresling, **The Prosodies of Free Verse,** în „Twentieth Century in Retrospect", Harvard Univ. Press, Cambridge, Massachussetts, 1971.

[2] D. Levertov, **Some Notes on Organic Form,** în „Naked Poetry", Indianapolis and New York, 1969.

[3] W. K. Wimsatt, **The Verbal Icon,** în „Studies in the Meaning of Poetry", Kentucky Univ. Press, 1954.

„Mariana". Foto : Rudolf Sandor

cartea străină

Virginia Woolf

JURNALUL UNEI SCRIITOARE

în românește de Mihai Miroiu

Ed. Univers, 1980

Într-un context de prestigioase apariții, recenta traducere și publicare în limba română a **Jurnalului unei scriitoare** al Virginiei Woolf marchează un act de o deosebită însemnătate, avînd în vedere atît locul de prim rang pe care îl ocupă autoarea în procesul de înnoire a literaturii europene din prima jumătate a veacului nostru, cît și faptul că „jurnalul" ei constituie, de cele mai multe ori, după cum o constata însuși Leonard Woolf, „un mijloc de a discuta cu sine despre cărțile pe care le scria sau despre cele pe care intenționa să le scrie". Astfel, **Jurnalul** devine implicit o prețioasă **carte despre geneza unor cărți** ce au șocat gustul comun al marelui public și au schimbat, la vremea lor, structurile literare tradiționale ale bătrînei Europe. Această primă dimensiune a **Jurnalului unei scriitoare** este apoi, treptat, completată și dublată în text cu impresii despre oamenii pe care autoarea i-a cunoscut și cultivat (unii chiar personalități politice și artistice ale Angliei din perioada interbelică, „jurnalul" întinzîndu-se între anii 1918–1941), ca și cu ecouri ale unor dramatice evenimente contemporane – **așa cum au fost acestea judecate de Virginia Woolf** –, ecouri mai apropiate sau mai depărtate ale unei ISTORII față de care romanciera se transformă, în paginile jurnalului, într-unul dintre cei mai fideli comentatori morali. Un exemplu : „Războiul a început cu sînge rece. Ai senzația că mașina morții are nevoie să fie pusă în funcțiune. (...) Totul pare complet lipsit de noimă, un masacru gratuit. E ca și cum ai lua un borcan într-o mînă și un ciocan în cealaltă. De ce trebuie să-l spargi ? Nimeni nu știe. (...) Se înțelege că forța de creație este complet stăvilită", nota ea lapidar în ziua de 6 septembrie 1939. Adesea, evenimentul istoric sau date reale ale istoriei literare se sublimează în tentația, firească unei producătoare de ficțiune, de a schița portrete ce vizează mai mult **literarul** decît **istoricul,** cum ar fi cele rezervate reginei Victoria sau personalității lui Dickens.

Jurnalul se impune astfel în ochii cititorului și prin calitatea sa **panoramică,** paginile sale devenind mărturia elocventă a periplului unei întregi lumi în miniatură, a unui univers tipologic ce, nu întîmplător, ne amintește deseori de **lumea** lui Proust, adusă doar cu cîteva decenii mai aproape de noi – o **lume** ce a alimentat, în creația literară a Virginiei Woolf, proze celebre ca **Doamna Dalloway, Spre far, Orlando, Valurile, Trei guinee, Între acte, Moartea moliei** ș. a. O **lume** care, în paginile **Jurnalului,** este dintre cele mai **reale,** în spațiul ei – familiar scriitoarei – ivindu-se și mișcîndu-se oameni ca Aldous Huxley, T. S. Eliot, David Garnett, Hubert Henderson, E. M. Forster și mulți alții, dintre care nu puțini direct legați de destinele moderne ale literelor engleze și europene.

Jurnalul unei scriitoare este, în totalitatea sa, un document uman de o impresionabilă sinceritate ce amintește pe alocuri de **Confesiunile** lui Rousseau, Virginia Woolf **citindu-se** întîi pe sine și numai apoi pe **ceilalți.** De aici decurge și marea valoare istorico-literară a acestui text, deoarece însăși opera romanescă a autoarei poate fi mai adevărat înțeleasă cu sprijinul mărturiilor și propriilor comentarii literare din **Jurnal.**

Corneliu NISTOR

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 33 (647) ● 14 august 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

Cel de al XV-lea Congres Internațional de științe istorice 10-17 august 1980

Sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, duminică, 10 august 1980, ora 16,00, în marea sală a Palatului Republicii Socialiste România, s-au deschis lucrările celui de-al XV-lea Congres Internațional de științe istorice. Eveniment politic și cultural de mare semnificație contemporană, congresul reunește peste 2.000 de istorici și alți specialiști în științele sociale și politice de pe toate meridianele, alături de care se află mai bine de 500 istorici români. Alegerea, la congresul anterior, ce a avut loc la San Francisco, a capitalei României ca loc de sfat pentru noua reuniune internațională a istoricilor, apare ca o nouă consacrare internațională a prestigiului crescînd de care se bucură țara noastră în lumea de astăzi și ca o dovadă a încrederii ce-și face loc în tot mai multe continente că România, acea țară așezată – după expresia lui Kogălniceanu – pe bulevardul păcii, adică Dunărea, s-a impus deja ca acel punct geografic de pe mapamond de unde nu numai că se inițiază și se propagă noi rînduieli morale și politice, și relațiile internaționale, ci unde oamenii de cele mai diferite condiții sociale, orientări politice și religioase se pot manifesta și pot lucra împreună la codificarea practică a acestor noi rînduieli.

În cele opt zile, cît Bucureștiul este „capitala istoriografiei mondiale", se vor așeza noi contribuții de către istoricii de pe întreg globul la edificiul acestei noi lumi. Istoricii români sînt animați de dorința de a-și valorifica, în beneficiul progresului științei istorice, a păcii, a cooperării internaționale, roadele muncii lor și de a se face din nou mesagerii spiritului general promovat de România socialistă și de președintele ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în lumea zilelor noastre. Acestui scop nobil i-a fost consacrată dealtfel întîlnirea de lucru a tovarășului Nicolae Ceaușescu, din ziua de 27 mai 1980, cu un grup de istorici, prilej cu care secretarul general al partidului, președintele țării, a jalonat felul în care istoricii români să se prezinte la acest prestigios forum, modul în care să valorifice această înaltă tribună de promovare a spiritului nou în raporturile internaționale. **„Să facem totul ca la acest Congres** – ne îndemna tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu acest prilej – **să triumfe acel climat care să apropie, să unifice energiile tuturor oamenilor de bună credință spre progresul științei istorice, a păcii și colaborării între națiuni, țări, continente".** Această cerință se impune cu atît mai mult, cu cît ordinea de zi a Congresului a fost alcătuită într-o astfel de logică încît să permită tuturor participanților, indiferent de convingerile lor politice, filozofice, religioase, de metodologia cercetării și modul de scriere al istoriei, să-și afirme opțiunile, c o n c l u z i i l e. La congres sînt abordate, în acest sens, o gamă extrem de largă de probleme din aproape toate domeniile vieții materiale și spirituale care fac obiectul istoriei pe toate continentele Terrei.

După discursul inaugural rostit de prof. dr. docent Mihnea Gheorghiu, președintele Academiei de științe sociale și politice, în plenul congresului a fost prezentat mesajul președintelui Republicii Socialiste România, adresat participanților de către prof. dr. Ioan Ursu, prim-vicepreședinte al Comitetului Național de Științe și Tehnologie; în continuare, eminentul savant vest-german, Karl Erdmann, președintele Comitetului internațional de științe istorice, a prefațat lucrările înaltului forum și a susținut o comunicare privind condiția i s t o r i c u l u i în lumea contemporană. Acad. Ștefan Pascu, președintele Comitetului național al istoricilor din România, președintele secției de științe istorice a Academiei Republicii Socialiste România, a susținut comunicarea „Genezele popoarelor de origine romanică, originile și dezvoltarea istorică a poporului român".

Luni, 11 august, ora 9, au început lucrările la toate compartimentele congresului, pe baza rapoartelor și intervențiilor din timp pregătite: Asociația internațională de studii bizantine; Comisia internațională de studii slave; Institutul Pan-american de geografie și istorie; Federația internațională de studii a renașterii; Comisia internațională de numismatică; Asociația internațională de istorie economică; Asociația internațională de studii sud-est europene; Comisia internațională de istorie maritimă; Comitetul internațional de istorie al celui de-al doilea război mondial; Comisia internațională de istorie militară comparată; Asociația de istorie africană; Comisia internațională de istoria orașelor; Comisia internațională de istorie a universităților; Comisia internațională de istorie eclesiastică comparată; Comisia internațională de istorie a Revoluției Franceze; Comisia internațională de istoriografie și alte organisme internaționale specializate.

Marile teme ale Congresului sînt: Europa de est, arie de convergență a civilizațiilor; Forme și probleme ale păcii în istorie; Statele federative și pluraliste; Femeia în societate.

Mihai FĂTU

VLAHIA CISSALPINA

● NUMELE BANATULUI PÎNĂ LA OCUPAREA PROVINCIEI DE AUSTRIECI

Istoricul B. P. Hasdeu considera actualul teritoriu al Banatului drept una dintre vetrele de formare ale poporului român. Deși nu avea documentația pentru această afirmație, cu intuiția lui de istoric genial a simțit aceasta și, acum, numeroase documente vin să adeverească acest lucru.

Instituția de „ban" apare documentar în istoria românilor bănățeni în prima jumătate a secolului al XIII-lea, cuprinzînd, pe lîngă părțile din Oltenia de vest, și comitatul Cuvin, ce se întindea în sudul actualului Banat, de-a lungul Dunării. Deci nu cuprindea decît o mică parte a Banatului. Acesta era Banatul de Severin, organizație menită a apăra hotarul de sud al Banatului împotriva atacurilor bulgare și mai tîrziu otomane. El a fost cînd sub stăpînirea Domnilor Țării Românești cînd sub aceea a regilor ungari și, din acest motiv, mulți dintre Domnii Țării Românești purtau titlul lor și pe acela de Ban al Severinului. După bătălia de la Mohacs (1526), dispare instituția de ban al Severinului. Abia la cîțiva ani, cele două districte, Lugoj și Caransebeș, se organizează în Banatul de Caransebeș-Lugoj, conduse de un ban care avea reședința cînd la Lugoj cînd la Caransebeș. Noua instituție durează pînă la anexarea Banatului de Lugoj – Caransebeș la Pașalâcul de Timișoara (1668) cînd dispare. Menționăm că și Banatul de Lugoj – Caransebeș nu cuprindea decît partea deluroasă a Banatului, nu întreaga provincie care totuși constituia o unitate geografică.

În acest caz, se ridică întrebarea cum se numea întreaga unitate geografică cuprinsă între Dunăre – Mureș – Tisa – Carpați? Cum intitulau istoricii și geografii din evul mediu această unitate geografică? Răspunsul la această întrebare îl aflăm dacă urmărim scrierile și documentele acelui timp.

La 1564 și 1567, italianul Giovan Andrea Gromo făcea în două versiuni descrierea regatului Transilvaniei, condus atunci de Ioan Sigismund Zápolya. După Gromo, regatul Transilvaniei era alcătuit din trei provincii: Valachia cissalpina sau citeriore, Transilvania „și o parte din ceea ce se numește propriu-zis Ungaria". Ce înțelege Gromo prin „Valachia cissalpina sau citeriore" ne spune în continuare: Valachia citeriore se întinde de dincoace de Carpați și are legătura cu Transilvania prin „trecătoarea întărită" numită de unii Porțile de Fier iar de alții Porțile de Marmură. În continuare, Gromo descrie „Valachia citeriore: **„În această țară se află multe orașe mari deschise, sate precum și castele și cetăți. Orașele mai de seamă sînt Lugojul iar orașul de frunte și capitala acestui ținut este Caransebeșul, oraș mare întărit, cu suburbii mari dar cu case de lemn...".** Prin Porțile de Fier intri din această țară în Transilvania. Gromo repetă descrierea Valachiei cissapline și în a doua descriere **(Călători străini despre țările române,** II, p. 317, 329).

Deci ceea ce trebuie să reținem este faptul că, încă din secolul al XIV-lea, Giovan Andrea Gromo numea Banatul **„Valachia"** și numai spre a-l deosebi de cealaltă Valachie, Țara Românească, îl numea **Valachia citeriore sau cissalpina,** adică de dincoace de Carpați, spre deosebire de Valachia transalpină, prin care înțelegea Țara Românească.

În 1584 șeful iezuiților din Alba Iulia notează că au venit doi nobili români din Lugoj și Caransebeș, **provincie valahă,** spre a cere preoți pentru acele părți. („Hodie Valachi duo nobiles missi sunt ex Lugas et Caransebeș, **provincia Valachica"...).** Deci ceea ce trebuie să reținem și din această însemnare este a doua mărturie că în secolul XVI Banatul era numit „provincia Valachica".

În veacul XVII, avem mai multe mărturii asupra numelui de Valahia, pe care-l purta unitatea geografică dintre Dunăre – Mureș – Tisa – Carpați. Silviu Dragomir ne informează că, la 1652, Iosif cel Nou, mitropolitul Timișoarei, se intitula mitropolit al Țării Românilor. (Vlaškoizemlie).

În 1660 și 1666 cînd trimișii patriarhului din Ipek trec Dunărea spre a aduna din Banat mile pentru patriarhie, călugării notează în catastiful lor că au pornit spre Țara Românilor („na vlašku") să adune ofrande. Care era această „Vlașcă", rezultă din orașele și satele ce le parcurg, între care menționăm Timișoara, Lipova, Jimbolia, Jam, Bulgăruș, Satchinez, Mănăștur etc. ceea ce dovedește din nou că întreaga unitate geografică era numită „Vlahia" adică țara românilor. În memoriul adresat împăratului austriac Leopold I, de către patriarhul Arsenije Čarnojević la 1690, Banatul e menționat tot sub denumirea de „Valachia" și numai spre a-l distinge de celelalte Valahii, patriarhul precizează că e vorba de „Parvam Wallachiam praeterea Transilvanicam" sau numai „Parvam Wallachiam".

Patriciu Dragalina ne dovedește că în timpul tratativelor de pace de la Carlovit (1699), cînd sultanul cerea să stăpînească în continuare unitatea geografică dintre Mureș – Tisa – Dunăre – Carpați, o numea „Temesvarerische Länder", „Temesvarer Provinz" și „Temeser Bezirk", sub acest nume înțelegîndu-se teritoriul comitatelor Timiș, Torontal și Caraș, adică Banatul de azi. Primul istoric care folosește denumirea de „Banatus Temesvariensis" este italianul Marsigli. De la el s-a generalizat denumirea provinciei, la Banatul Timișan, Timișana sau, mai pe scurt, Banat.

Deci pînă la ocuparea Banatului de austrieci (1718) provincia aceasta era cunoscută sub numele de Valahia apărînd sub acest nume atît la călătorii italieni cît mai ales la cei sîrbi. Numai spre a face deosebirea între Valahia dintre Mureș – Tisa – Dunăre – Carpați, și Valahia – Țara Românească s-au folosit diferiți termeni ca „citeriore" sau „cissalpină" sau „praeterea Transilvaniam".

Pentru istoriografia română, vechea denumire a Banatului prezintă o importanță deosebită. Termenul de „Valahia" este de origine germanică și a fost dat unor popoare neolatine ca italieni, valonii din Belgia, Walessi din Anglia și românilor din regiunea carpato-dunăreană, precum și din peninsula Balcanică. De la germani, termenul a fost împrumutat de paleo-slavi (vlach) pentru aceleași popoare neolatine precum și de greci. Cînd slavii au venit în peninsula Balcanică, în secolele VII-VIII, au găsit aici o populație neolatină pe care au numit-o vlachi. Același proces s-a întîmplat și în Banat, unde au găsit aceeași populație romanizată, pe care au numit-o vlahi, iar unitatea geografică dintre Mureș – Tisa – Dunăre – Carpați am numit-o țara Vlahilor sau prescurtat Vlahia.

Astfel, numirea veche a Banatului de **Vlahia** este încă un argument puternic pentru continuitatea noastră pe aceste meleaguri. Dacă nu găseau aici o populație romanică, nu puteau să dea numele provinciei de Vlahia.

I. D. SUCIU

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistei plastice NORA MINOROVICS SZALKAY.

cronica literară

I. Negoițescu

Poezia lui Eminescu

ediția a III-a, Ed. Junimea, 1980

Studiu de referință din bibliografia eminesciană, **Poezia lui Eminescu** este construită după un model binar antinomic. Într-o primă parte este dezvăluită latura nocturnă, mitică, „adîncă" a poeziei lui Eminescu, adică **zona plutonicului,** situată cu precădere în postume, rămase atît de mult timp neștiute. Cea de-a doua parte a cărții pune în lumină aspecte ale **neptunicului,** tărît cu ape (mai) limpezi, „purificate" de reflecția filozofică : mitosul se transformă (a se citi : se degradează), în cel mai fericit caz, în magie a sonului, dacă nu decade chiar în virtuozitate formală lipsită de acea senzualitate muzicală străbătută de tentația morții din sfera plutonicului. Așadar, creația poetică eminesciană este scindată în două părți inegal valorizate de către critic ; plutonicul cumulează tot ceea ce este considerat a fi element al marii poezii : voluptatea cufundării în elementar opusă sentimentalismului (de tip **Pe lîngă plopii fără soț),** plîngerea continuă („De plînge Demiurgos doar el aude plînsu-și") opusă melancoliei, metaforismul vizionar opus meditației ideatice, intuiția poetică opusă gîndirii abstracte, obscuritatea imaginii opusă transparenței semantice... Se înțelege că elementul antinomic secund aparține neptunicului, clar, clasicizant în formă, temperat în viziune. Ceea ce ne propune I. Negoițescu ține de mitul romantic al profunzimii poetice, potrivit căruia versul trebuie să reveleze zone adînci, tulburi, ale imaginarului și cosmosului în același timp. Profunzimea este trădată de superficial, de lumină, de travaliul formal. După cum lesne se poate observa, cele două zone nu se potențează reciproc, ci se exclud. Atunci cînd criticul observă, spre exemplu, intruziuni ale plutonicului în neptunic, el regretă temperarea țîșnirii poetice (**id est** plutonice), în loc să se aplece asupra necesarei tensiuni create între cele două planuri. Știut este că intruziunea mascată, breșa textuală, opoziția abia frînată are o infinit mai mare forță poetică decît o egală întindere a elanului, chiar dacă acesta este permanent în încordare maximă ; în schimbul unei dialectici posibile ni se oferă o metafizică.

Folosirea unor cuvinte precum **dezvăluire, punere în lumină** nu este întîmplătoare prin raportare la exegeza pe care o practică I. Negoițescu : ele fac parte dintr-un vocabular fenomenologic, așa după cum demersul critic este de tip fenomenologic, urmărind adică revelarea sensurilor ascunse, esențiale, ultime ale poeziei. Veriga tuturor nivelelor de semnificație o constituie, credem, pe bună dreptate în cazul poeziei lui Eminescu, tentația și voluptatea morții. Entuziasmul apofantic duce însă, uneori, la reluarea imaginilor poetice sub formă de povestire, iar povestirea, fatalmente, adaugă aici, la de dincolo (vezi p. 30–41).

Dacă trecem însă de momentul regretului față de ceea ce I. Negoițescu ar fi putut face, dar n-a făcut, din jocul celor două concepte – cu acoperire reală în obiectul cercetat – și de riscurile tematismului prea puțin atent la subtilitatea expresiei (a spune că muzicalitatea versurilor este somnoroasă sau aspră este, trebuie s-o recunoaștem, neîndestulător), și dacă intrăm în somptuozitatea etalată aci, atunci cîștigul ne pare dublu : prin raportare la punctul de plecare – opera eminesciană, comentată cu penetrație și cu o vie înțelegere a specificului ei – și, mai apoi, intrinsec, căci, în sine, aceste pagini sînt pătrunse de vibrarea înaltă, de sonoritatea plină a versurilor pe care le citează. Fraza se încarcă de strălucirea aliterațiilor și metaforelor, de pulsiune și senzație : „...imaginile sînt grele de poezie : geniile care, **gîndind-o,** oglindesc lumea în numenul ei dolorific, devenirea topindu-se în repaosul de eternitate al gîndirii..." (p. 19). Ambiția criticului constă, se pare, în a reface sentimentul încercat în fața textului poetic într-o transfuzie directă a trăirii nu de la metafora eminesciană la conceptul critic, ci de la metaforă la metaforă ; transpunerea înlătură posibilitatea regăsirii elementelor poetice în actul critic în favoarea unei stări emoționale globale, difuze, comune textului și metatextului. „Frăgezimea versurilor sună ca o rupere de lujeri fini și arzători de seve amare" (p. 39), scrie atît de frumos I. Negoițescu, chiar dacă citatul exemplificator nu acoperă fraza de mai sus.

Poezia lui Eminescu se află în poziția tuturor cărților complexe care, trezind admirația, suscită, simultan, poziția critică : o altă față a valorii sale.

Vasile POPOVICI

Marcel Turcu

Voluptatea drumului

Ed. Facla, 1980

Nici primul, în deceniul al șaptelea, nici ultimul sosit în rîndul fervenților întru dexteritățI imagiste ai poeziei, Marcel Turcu poate fi situat într-un șir întreg de energumeni ai verbului inconformist prin vocația – ori numai orgoliul – frazei demitizatoare, prin cele ce, în ultimă instanță, mărturisesc pentru modul specific de manifestare a unui temperament. Tratînd teme, în fond, serioase, după un rețetar în care obștestile practici ale literatorilor avangardelor interbelice și postbelice se recunosc fără greș, autorul volumului **Voluptatea drumului** profesează o poezie în care uzul frazei ironice și parada metaforei ce închide aluzii savante sînt concurate de narcisismul oficierii : obișnuința vociferării sfidător-cinice, gesticulația clovnească, ricanarea ce însoțesc, deopotrivă, moralități amestecate precum și (mai) delicate efuziuni spun îndestul de mult despre factura poeziei lui Marcel Turcu. Poezie spectaculară, ce nu disprețuiește efectele teatrale, posturile himerice, mobilizarea de imagini căutate, – poezie pentru care examenul lucid-maliții os, sacadele ironice și chiar unele propoziții mai temerare, în care se reflectează asupra condiției literaturii, intră în regula demonstrației : **„Să vedem pentru-această seară cum stăm cu pasiunile ? / Stelele pasc și iarba tot crește / Aerul e un solz tinăr de pește / Arbori tranzistorizați nu te lasă să dormi ! / / Plouă ereditar și insațiabil / Ori surîzi simptomatic efervescent / Dar nimic nici un spectacol dezabuzat / Nu poate substitui absența absurdă a pasiunilor / / Această seară e matură majoră / Respirația universului merge perfect incoruptibil / Singele realizează-aceeași moale-arhitectură / Iar noi iubim încă modești și nesigur / Marcați fiind de faptul / Că suprafața lunii e accidentată obscură..." (Sci te ipsum).**

Fapt de ordinul evidenței, aproape fiecare vers al lui Marcel Turcu se iscă din voința epatării. Liricul vorbește despre „arhivele copacilor" și „quadratura sinelui", despre „dantura dimineții", „axiome nutritive" și „un glonte de angora", ceea ce înseamnă decupaj metaforic șocant, în stilul consacrat de poezia lui Voronca, din a cărui mesagerie de imagini sînt extrase, altminteri nu puține din versurile volumului : **„Spațiul vibrează ca un trapez elegant / Singele e pro și contra mișcării rapide prin gări / Sobru – ceasul e o mică panteră de mină" (Conștiința) ; „Așa e orașul : case de catifea plantate trigonometric / Fintîni indiferent de unde au concursuri și premii – / Vehicole de mare tiraj ca niște mirese de treizeci de ani / Trotuar inepuizabil de reclame tinere" (Orașul).** Decorativ, modul acesta gongoric de a divaga despre un univers în care totul este proiectat antropomorfic poate trece, însă, nu o singură dată, pe terenul virtuozității. Prin supralicitare, imprevizibilul devine previzibil, pedalarea continuă pe insolitul imaginii se transformă în canon : uniformitate a straniului, a imprevizibilului, a gestului și a lucrurilor nepereche. Urmare firească, poezia aceasta în care mai fiecare vers foșgăie de metafore rare rezistă, invariabil aproape, numai prin umorism, prin înscenarea ludică a temelor : **„Norii veneau în avangardă, ceasurile / Băteau în coastă, flancurile / Se grăbeau tot mai mult să devină bunuri ale învingătorilor... / Norii veneau teferi ca niște răni pentru animale, / Femeile și copii creșteau împreună în carouri mari / Îndrăgostindu-se brusc între ei... / Un vin de palmier sorbit sub tiară / Curgea ca o blană peste masa de seară – //.../ / Tinerii cei goi între ei zburară, / Mere grecești pe corzi de vioară – / Am rămas cu trofeul în a noastră : / Cavalerie mușcată de cal – / Fetele din sat aduceau apă / Florile de-a dreptul în glastră năsteau / Brutari și paharnici / Iar plutele, plutele se duceau la vale / Ca niște vulpi fără aripi !"** etc. **(Cirus în fața Babilonului).**

Deloc străină, ca punct de pornire, de voința singularizării prin expresie, poezia lui Marcel Turcu supraviețuiește inflației metaforice și arborescențelor imagiste prin adoptarea unei formule ludic-funambulești. Teren al încercării estetice pe care autorul recent apărutului volum **Voluptatea drumului** și-l ia drept cicerone pe „naivul" Ion Gheorghe, nu însă fără a rămîne dator, încă, volubilităților cinic – dezabuzate și fantezismului unui Geo Dumitrescu.

Lucian ALEXIU

UMORUL LUI RAYMOND QUENEAU

marginalii

Deși există precedentul unor realizări excepționale – un Faulkner, de exemplu, acum cîțiva ani – și chiar acela al unui Gogol alături de care stau, valoric, foarte puține cărți de critică apărute în ultimii treizeci de ani, în ciuda, deci, a faptului că genul și-a cîștigat titluri de noblețe, nu se dă destulă atenție monografiilor și, în general, volumelor consacrate scriitorilor străini. Totuși, chiar fără să se situeze atît de sus ca cele pomenite, aceste volume sînt adesea altceva decît rodul lecturilor sîrguincioase. Este cazul cărții lui Val Panaitescu, Umorul lui Raymond Queneau **(Junimea, 1979).**

S-ar putea spune în glumă că Val Panaitescu scrie cu gravitate despre umor, însă mai întîi trebuie spus că, de fapt, cartea cuprinde mult mai mult și mai în adîncime decît s-ar înțelege din titlu. Sobrietatea expresiei și înaintarea metodică a expunerii – sechele ale unei inițiale teze de doctorat – la rîndul lor înșelă. Cercetător temeinic, desigur, autorul este, totodată, un degustător de literatură și, dealtfel, un entuziast al lui Queneau. Cît despre acesta, a-l cunoaște este de două ori profitabil, căci înseamnă a cunoaște un scriitor original, dar și – aparentă contrazicere –, adunat în locul geometric al operei sale, ecoul a numeroase voci franceze ale secolului și mai de demult. Se întîlnesc în cărțile lui Queneau, fără să fie nicidecum vorba de epigonism, Villon cu fanteziștii secolului nostru, Rabelais cu Céline, Laforgue cu existențialiștii, suprarealismul cu literatura absurdului, Zola cu noul roman, Joyce cu romanul populist, Mallarmé cu... Zazie.

În lumea banală și insolită a suburbiei pariziene, cu bilciuri, bistrouri, dughene, parcuri de distracții, în ritmul delirant al încăierărilor grotesc-macabre, stîrnite și comentate de vorbe fără perdea, lume prin care vislesc nonșalant personaje abulic senine, vegheate de rîsul indulgent al lui Queneau, acesta injectează, păstrîndu-și umorul, problematica gravă a durerii de a exista. În inima vieții derizorii scriitorul descoperă neantul ființei, cu care se împacă, surîzînd înțelept, însă nu fără ca o neliniște surdă să stăruie pînă la sfîrșit. Toate astea, ca și mijloacele prin care se comunică, sînt analizate cu pătrundere de exeget. Cu pătrundere dar, poate, și cu tendința de a estompa limita unui scriitor a cărui extremă luciditate împiedică instalarea în text a unei obsesii fundamentale. Ca la un Picasso, lumina prea intensă a luciditățII, exuberanța prea mare a meșteșugului – orbesc.

Desigur, e numai o părere, nu un reproș. Singurul – adresat poate editurii – pe care l-aș face este următorul : dintr-un scriitor atît de fertil în soluții de limbaj ar fi fost bine – nu mai puțin decît dacă studiul s-ar fi referit la un poet –, ca măcar o parte a citatelor să fie date și în original. Este aspectul răsturnat și benign al servituții pe care o suportă asemenea cărți. Oarecum marginale, prin forța lucrurilor, între preocupările criticii și ale publicului larg, ele nu sînt accesibile în țara de baștină a scriitorului de care se ocupă. Dacă ar putea fi citite acolo, meritele lor, în loc să scadă s-ar evidenția.*

Livius CIOCÂRLIE

---

* Un caz fericit – dintr-un domeniu, ce-i drept, doar învecinat : cartea lui Paul Miclău, **Semiotica lingvistică,** publicată mai întîi în Franța și validată acum, prin premiul Academiei, la noi.

viața literară

Întîlniri

(În anotimpul călduros, multe din acțiunile noastre s-au mutat în stațiuni). ● La Călacea-băi a avut loc o șezătoare literară cu participarea lui Mircea Șerbănescu, Dorian Grozdan, Al. Jebeleanu, Lucian Alexiu, Tatiana Lungoci. ● În cadrul manifestărilor dedicate „Zilei presei", Clubul ziariștilor din Timișoara a găzduit un recital al poeților Anavi Adam, Eugen Dorcescu, Al. Jebeleanu, Dorian Grozdan, Laza Ilici, Mandics György, Hans Mokka, Franz Th. Schleich, Aurel Turcuș, Nicolae Țirioi, Damian Ureche.

Apariții

● A fost trimis librăriilor romanul „O săptămînă de bunătate" al lui Ion Dumitru Teodorescu.

Varia

● Alexandru Deal și Iosif Costinaș au întreprins o vizită de documentare în comuna „Eftimie Murgu". ● În aceste zile au fost transmise la radio București piesele de teatru „E vorba de căsătorie" de Hans Kehrer în emisiunea „Teatru la microfon" și „Decebal și Dochia" de Grigore Bugarin în cadrul emisiunii „Teatru scurt". ● „Zilele Editurii „FACLA" la Băile Herculane. Aici a fost deschis un „Salon al cărții", cu participarea lui Ion Marin Almăjan, directorul Editurii și a colaboratorilor L. Mărghitan și Petre N. Dolângă. ● Se lucrează la un Almanah al Asociației noastre. ● În acest an, tabăra de creație a tinerilor cenacliști va avea loc la Buziaș și va fi condusă de scriitorul Ion Arieșanu. ● În cadrul Festivalului „Hercules", tradițional la Băile Herculane, va avea loc și un concurs de poezie dedicat cenacliștilor. Trimisul special al revistei noastre va fi criticul Cornel Ungureanu.

L. B.

psyché

Gh. Dumitrescu :

„INTERPSIHOLOGIE ÎN ACTIVITATEA SPORTIVĂ"

Editura Sport-Turism, 1979

O lucrare apărută în editura Sport-Turism ne-a atras nu de mult atenția, prin noutatea sa tematică, „nouă", după cum mărturisește însuși autorul nu numai la noi, ci și aiurea, prin tenta de pionierat, meritorie, orice s-ar spune, fie numai prin ambiția de a contribui la punerea problemei. Dar această lucrare, ne asigură autorul, se vrea nu „un studiu redus doar la o teză, la cîteva noțiuni, cît și o sinteză, un rezultat al unor cercetări **destul de complete** (s.n.) din punct de vedere teoretic..." etc., etc. Să vedem ce vrea să însemne această „sinteză" atît de vesel optimist anunțată în „Preliminarii". Cuprinsul bogat ilustrat, e un **mixtum compositum,** tehnicolor, și deconcertant : Interpsihologie în domeniul sportului", „Fundamente și obiective", „Echipierul sportiv", „Echipa sportivă", „Acte de comunicare", în care capitol ni se vorbește despre semiotica **vieții și artei sportive,** ni se explică ce e cu limbajul și cum s-a format el („desigur, prin derivație din cuvîntul «limbă» care notează atît organul anatomofiziologic, atît funcția psihică (?) de comunicare, cît și totalitatea cuvintelor ce constituie «graiul»), să citești și să nu-ți vină să crezi cum formulări vioaie, plutesc agățate de racela semioticii. (Deci, ar urma ca prin «limbaj» să se înțeleagă graiul mai mult sau mai puțin articulat (!) emis cu limba și coardele vocale") cum, spre sfîrșitul acestui secol obosit de hiperintelectualism, să mai poți citi, într-o lucrare de „sinteză", formulări definitiv-rotunde ca : „Acest limbaj a devenit o parte integrantă esențială a societății, dîndu-i forța existențială suprabiologică, spiritualizînd-o".

Dar, pentru a nu ne despărți, oricum triști, de lucrarea în chestiune să dăm cuvîntul autorului (cel din „Preliminarii") : „În acest spirit propunem să fie apreciată finalitatea contextului (?) de față. Lectura lui (a „contextului" ?,n.n.) poate fi astfel folositoare oricărui cititor, căci îi completează cultura, îi sporește capacitatea de a gîndi (sic !) de a înțelege viața socială și de a se adapta la aceasta". Mai greu cu înțelegerea vieții sociale, că-ncolo...

L. D. TEODORESCU

M. I. C. M.

Intreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic - Bucureşti

Un obiectiv de importanţă majoră: noul mecanism economico-financiar

Realizările economico-financiare ale oricărei întreprinderi sînt în ţie directă proporţională cu preocuparea şi răspunderea cu care a fost rodus şi aplicat noul mecanism economico-financiar.

Practica a dovedit, în răstimpul care a trecut de la introducerea ui mecanism economico-financiar, că această evoluată orientare nomică înseamnă, mai presus de orice, răspundere pentru realizarea ducţiei fizice, creşterea producţiei nete, a rentabilităţii şi beneficiilor că numai prin acţiunea stăruitoare şi responsabilă a fiecărui colectiv, spiritul acestor exigenţe, numai prin funcţionarea riguroasă a fiecăruia tre elementele sale, numai prin folosirea cu pricepere şi iniţiativă a ghiilor economico-financiare, rezultatele fiecărei unităţi, ca şi pe an- bun economiei, pot fi cele scontate.

O primă concluzie: noul mecanism economico-financiar stimulează nobilizează colectivele din unităţile economice în exercitarea cu răs- dere şi eficienţă maximă a atributelor autoconducerii muncitoreşti utogestiunii economico-financiare, pentru gospodărirea cu chibzuinţă esurselor tehnice şi materiale de care dispun.

Un aspect legat de cerinţele aplicării corecte a principiilor fundamen- ale noului mecanism economico-financiar îl constituie preocuparea ru asigurarea permanentă a capacităţii de plată, pentru valorificarea urilor supranormative şi disponibile şi în general pentru lichidarea bilizărilor de orice fel şi restituirea la termen a creditelor bancare tractate.

O atare preocupare responsabilă pentru utilizarea optimă a fondurilor anifestă cu rezultate apreciabile colectivul de economişti al Întrepri- i Mecanice de Utilaj Chimic din Bucureşti, unitate relativ nouă în aşul industrial al capitalei.

În cazul I M U C Bucureşti este evident faptul că, preocupările tru realizarea producţiei fizice planificate se conjugă armonios cu uti- rea completă şi oportună a mijloacelor financiare, urmărindu-se o lerare vizibilă a vitezei de rotaţie a acestora.

Specialiştii unităţii, fără să se prevaleze de unele criterii obiective fenomenului de imobilizare manifestat prin existenţa temporară a stocuri de materiale cu mişcare lentă sau fără mişcare datorate olectării unor produse, reducerii consumurilor specifice, a normelor consum, îmbunătăţirii unor tehnologii, evitării rebuturilor, folosirii înlocuitori etc., caută soluţii îmbunătăţite pentru controlul şi supra- herea dinamicii de circulaţie a fondurilor băneşti, acţionînd cu rigoare ţitică asupra factorilor care condiţionează utilizarea raţională şi ientă a bunurilor materiale.

În metodele de muncă se observă analiza periodică a stocurilor de eriale atît din punct de vedere al satisfacerii integrale a nevoilor ducţiei cît şi pentru depistarea tuturor reperelor de materiale şi piese schimb ale căror consumuri sînt influenţate de noile orientări care ază criteriul economicităţii.

Faptul cunoscut că, resursele economiei naţionale trebuiesc folosite cios şi în strînsă corelaţie cu sarcinile concrete de producţie ale fie- i unităţi, mobilizează întreg colectivul din întreprindere pentru erea în evidenţă a bunurilor materiale fără utilizarea imediată în vitatea proprie, acţiune cu multiple semnificaţii socio-economice care ăreşte redistribuirea excedentului acolo unde baza materială este citară.

În scopul reintroducerii în circuitul economic naţional a materia- disponibilizate de către IMUC Bucureşti, redăm în cele ce urmează cipalele repere aflate în stoc:

Nr. crt.	Denumire caracteristici	U/M	Cantit.	Preţ unitar	Val. totală
	A — *MOTOARE ELECTRICE*				
1.	ASI 0,37/1000—B3-2/3V—50Hz	buc.	2	780	1 560
2.	ASI 0,75/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	1 210	1 210
3.	ASI 4/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	3 260	9 780
4.	ASI 4/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	1	3 260	3 260
5.	ASI 17/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	6750	13 500
6.	ASI 18,5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	6 500	6 500
7.	ASI 18,5/1000 B5—2/3V—50Hz	buc.	4	6 650	26 600
8.	ASI 22/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	11 800	11 800
9.	ASI 22/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	11 800	23 600
10.	ASI 30/750 B5—2/3V—50Hz	buc.	2	14 200	28 400
11.	MIB 2—220/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	50 000	50 000
12.	MIB 2—250/1500 B5—3/6V—50Hz	buc.	1	59 000	59 000
13.	AE—0,8/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	2 010	2 010
14.	ASA 1,1/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	2 960	5 920
15.	ASA 1,1/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	3	2 960	5 920
16.	ASA 3/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	4 360	4 360
17.	AE 11/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	3	9 100	27 300
18.	AE 11/1500 B5—500V—50Hz	buc.	1	6 525	6 525
19.	AE 15/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	5	9 540	47 500
20.	AE 15/1500 B5 2/3V—60Hz	buc.	1	7 150	7 150
21.	AE 30/750 B3 2/3V—50Hz	buc.	2	16 750	33 500
22.	AE 30/750 B5 2/3V—50Hz	buc.	1	16 750	16 750
23.	AE 40/1000 B5 2/3V—50Hz	buc.	2	16 850	33 700
24.	MS 1,5/750 B3—2/3V—50Hz—2 axe	buc.	3	2 250	6 750
25.	MS 4,2/750 B3—2/3V—50Hz	buc.	4	3 870	15 480
26.	MS 4,2/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	1	3 625	3 625
27.	MS 5/1000 B3—2/3V—50Hz	buc.	2	2 850	5 700
28.	M 2—3,5/750—B3—2/3V—50Hz	buc.	2	9 900	19 800
29.	AFI—17-1000—B3 2/3V—50Hz	buc.	5	6 000	30 000
	B—*REDUCTOARE ŞI MOTOREDUCTOARE*				
1.	3H 485 x 71 x 6	buc.	4	5 180	20 720
2.	3H 485 x 71 x 1	buc.	4	5 180	20 720
3.	20A 20 x 4/750 V05	buc.	4	9 870	39 480
4.	21A 16 x 1,1/1000 V05	buc.	4	3 935	15 740
5.	2LA 20 x 2,2/1000 V05	buc.	8	6 300	43 000
6.	20A 20 x 4/1000 H01	buc.	2	8 950	17 900
7.	21A 7,1 x 3/1500 V05	buc.	2	4 275	8 550
8.	21A 14 x 2,2/1500 H05	buc.	4	4 075	16 300
9.	2LA 7,1 x 7,5/1500 H01	buc.	2	7 665	15 330
10.	30A 56 x 2,2/1000 V05	buc.	2	9 350	18 700
11.	3MA 56 x 2,2/1500 V05	buc.	1	7 400	7 400
12	30A 45 x 4/1500 H01	buc.	1	9 870	9 870

Denumirea materialului	Dimensiuni	Calitate	U/M	Cantit.	P/U	Valoarea
0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø90	STAS 42—82	Kg	344	2,470	850,00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—2	Kg	3 000	2,510	7 530,00
Oţel rotund	Ø90	OL 37—4	Kg	1 100	2,550	2 805,00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25	Kg	3 000	2,650	7 950,00
Oţel rotund	Ø90	OLC 25 S	Kg	2 200	2,650	5 830,00
Oţel rotund	Ø90	C 35	Kg	873	2,700	2 357,11
Oţel rotund	Ø90	18 MoC 2	Kg	6 301	2,560	16 130,56
Oţel rotund	Ø95	OLC 45	Kg	5 000	2,650	13 250,00
Oţel rotund	Ø100	OLC 15	Kg	5 000	2,600	13 000,00
Oţel rotund	Ø100	OLC 10	Kg	929	3,160	2 935,00
Oţel rotund	Ø100	15 MoMnC 12	Kg	1 300	3,730	4 849,00
Oţel rotund	Ø100	OLC 45	Kg	5 680	2,680	15 222,40

ORIZONT PUBLICITATE

0	1	2	3	4	5	6
Oţel rotund	Ø100	C 35	Kg	1 700	2.680	4 556 00
Oţel rotund	Ø100	C 45	Kg	1 385	2 680	3 711,80
Oţel rutond	Ø100	OL 50—1k	Kg	1 224	2,630	3 219.12
Oţel rotund	Ø100	OL 52—3	Kg	3 000	2,500	7 500.12
Oţel rotund	Ø100	OL 52—3k	Kg	1 750	2,560	4 480,00
Oţel rotund	Ø105	16 MO 3	Kg	230	4.017	823.91
Oţel rotund	Ø110	OL 37—2k	Kg	2 186	2,560	5 596.16
Oţel rotunfd	Ø110	OL 60—1k	Kg	521	2.645	1 387.05
Oţel rotund	Ø110	OLC 10	Kg	518	2,560	1 326.08
Oţe rotund	Ø110	OLC 35—k	Kg	3 000	2,940	8 820.00
Oţel rotund	Ø110	OLC 45	Kg	3 000	2.560	7 680.00
Oţel rotund	Ø110	OL 52—2	Kg	3 000	2.600	7 800.00
Oţel rotund	Ø110	13 CN 35×	Kg	5 137	5,100	26 198.70
Oţel rotund	Ø110	15 CO8	Kg	2 000	2,720	5 440.00
Oţel rotund	Ø120	OL 52—1k	Kg	5 000	2.600	13 000.00
Oţe. rotund	Ø120	OLC 35	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oţe. rotund	Ø120	C 45	Kg	2 000	2.650	5 300.00
Oţel rotund	Ø120	15 MOMC 12	Kg	1 086	3.710	4 029.00
Oţel rotund	Ø120	13 CN 30	Kg	2 000	4,010	8 020.00
Oţel rotund	Ø120	OL 52—3	Kg	2 000	2.680	5 760.00
Oţel rotund	[illegible]0	OL 25	Kg	3 000	2.650	7 950.00
Oţel rotund	Ø130	OL 60—1k	Kg	570	2.620	1 493.40
Oţel rotund	Ø130	OLC 15	Kg	320	2.675	856.00
Oţel rotund	Ø130	35 HM	Kg	562	3,770	2 118.06
Oţel rotund	Ø140	C 35	Kg	10 207	2.560	26 129.92
Oţe. rotund	Ø140	OL 37—3k	Kg	—908	2,730	2 478.84
Oţel rotund	Ø140	OL 52—2k	Kg	8 000	2 710	21 680.00
Oţel rotund	Ø140	15 MOMC 12	Kg	638	3.880	2 745 00
Oţel rotund	Ø140	35 MS 12	Kg	550	3.300	1 715.00
Oţe. rotund	Ø140	13 CN 30	Kg	2 000	5.380	10 760.00
Oţel rotund	Ø140	OL 52—3	Kg	3 000	2.500	7 500 00
Oţel rotund	Ø140	10 G 2	Kg	1 087	2.600	2 826.00
Oţel rotund	Ø150	OLC 15	Kg	2 200	2.660	5 852 00
Oţel rotund	Ø150	C 35	Kg	4 342	2.650	11 606.82
Oţel rotund	Ø150	OL 60—1k	Kg	7 000	2.620	18 440.00
Oţel rotund	Ø150	10 G 2	Kg	10 000	2.560	25 600,00
Oţel rotund	Ø150	14 CMO 4	Kg	3 000	3.410	10 230.00
Oţe. rotund	Ø150	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Oţe. rotund	Ø150	OL 37—4	Kg	5 000	2,600	13 000.00
Oţe. rotund	Ø150	OLC 25	Kg	4 000	2.560	10 240.00
Oţe. rotund	Ø150	OLC 35	Kg	2 000	2.560	5 120.00
Oţe. rotund	Ø160	R 52—7b	Kg	3 000	2.620	7 860.00
Oţe. rotund	Ø160	13 CN 30	Kg	1 000	3.650	3 650 00
Oţe. rotund	Ø160	18 MOCN 13	Kg	931	4.560	4 245.00
Oţe. rotund	Ø160	41 MOC 11	Kg	4 136	3 575	14 886.00
Oţe. rotund	Ø170	OLC 35	Kg	3 000	2 650	7 950 00
Oţe. rotund	Ø170	41 CN 12	Kg	851	4 230	3 600 00
Oţe. rotund	Ø180	OL 52	Kg	5 020	2 510	12 600 00
Oţe. rotund	Ø180	OL 52—2	Kg	3 260	2.500	7 250.00
Oţe. rotund	Ø180	OLC 35	Kg	5 000	2.640	13 200 00
Oţel rotund	Ø180	35 MS 12	Kg	1 282	3 285	4 170.00
Oţe. rotund	Ø180	13 CN 30	Kg	4 000	3.600	14 400 00
Oţe. rotund	Ø180	35 M 16	Kg	2 100	4.825	10 133.00
Oţe. rotund	Ø180	14 CMO 4	Kg	832	3.610	3 003 00
Oţe. rotund	Ø180	41 MOC 11	Kg	1 000	3 605	3 605.00
Oţe. pătrat	130×1 300	OL 50	Kg	2 000	2.430	4 860 00
Oţe. pătrat	140×140	41 MOC 11	Kg	2 800	4.460	12 488.00
Oţe. pătrat	150×150	OLC 45	Kg	345	2 375	820 40
Oţe. pătrat	150×150	38 MOC A09	Kg	400	3.650	1 460.00
Oţe. pătrat	160×160	OLC 35	Kg	500	2 450	1 225 00
Oţe. pătrat	160×160	33 MOC 11	Kg	1 151	3 530	4 063.00
Oţe. pătrat	180×180	34 MOCN 15	Kg	1 147	4.650	5 333 55
Oţe. pătrat	180×180	OLC 35	Kg	5 000	2.450	12 250 00
Oţe. pătrat	180×180	OL 52—2k	Kg	4 000	2.420	9 680 00
Oţe. pătrat	180×180	TT ST 35	Kg	2 937	3.952	11 068.24
Bum	200×200	OL 42—2k	Kg	1 000	2 410	2 410.00
Bum	200×200	OL 70—1k	Kg	1 500	2.560	3 840.00
Bum	200×200	OL 60—1k	Kg	4 371	2.300	10 053 00
Bum	300×300	OL 37—2k	Kg	2 000	2 400	4 800 00
Bum	300×300	OLC 25	Kg	2 000	2 400	4 800.00
Bum	300×300	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bum	300×300	13 CN 30	Kg	1 000	4 950	4 950.00
Bum	300×300	OL 52—2k	Kg	1 000	2 570	2 570 00
Bum	300×300	OL 52—3	Kg	5 000	2.570	12 850 00
Bum	300×300	O5 CN 15	Kg	2 800	4.195	11 476 00
Bum	300×300	CLC 60	Kg	7 000	2.300	16 100 00
Bum	350×350	OLC 20	Kg	8 500	2,275	19 337 50
Bum	350×350	OLC 45	Kg	8 000	2.290	18 320.00
Bum	350×350	OLC 45	Kg	9 000	2.275	20 475.00
Bum	350×350	OL 37—2k	Kg	3 000	2.220	6 660.00
Bum	350×350	41 MOC 11	Kg	4 000	3.300	13 200.00
Bum	350×350	16 MO 3	Kg	14 200	3.320	47 144.00
Bum	400×400	OLC 10	Kg	8 000	3 120	24 960 00
Bum	400×400	OL 37—2k	Kg	7 574	2.190	16 577.06
Bum	400×400	OL 37—3k	Kg	12 460	2.447	30 115.82
Bum	400×400	OLC 20	Kg	18 890	2 275	42 974.75
Bum	400×400	OLC 35	Kg	1 000	2.275	22 750.00
Bum	400×400	OLC 25	Kg	45 000	2.275	102 375 00
Bum	400×400	09 G 2	Kg	4 521	2.745	12 410 25
Bum	400×400	10 G 2	Kg	5 000	2 540	12 700 00
Bum	400×400	13 CN 30	Kg	13 000	4.950	64 350.00
Bum	400×400	10 G 2 S 1	Kg	4 340	2.570	11 153.80
Bum	400×400	18 MOCN 13	Kg	1 604	4,220	6 778.90
Bum	400×400	OL 52—3	Kg	5 000	2.300	11 500 00
Bum	400×400	10 MOC 50	Kg	2 750	4.530	12 475 50
Oţe. INP	180	OL 37—2k	Kg	6 600	2,910	19 206,00
Oţe. INP	220	OL 37—3k	Kg	5 000	2,995	14 97
Oţe. INP	260	RST 37—3	Kg	18 608	3.060	56 84
Oţe. INP	280	RST 37—3	Kg	6 919	3.060	21 17
Oţe. INP	300	RST 37—2	Kg	38 000	2.975	113 05
Oţe. INP	320	RST 37—3	Kg	10 000	3.080	30 80
Oţe. INP	320	OL 37—2k	Kg	811	3.080	2 49
Oţe. UNP	180	OL 37—3k	Kg	12 000	2.995	35 94
	220	OL 37—3	Kg	20 000	2.995	59 90
	240	RST 37—2	Kg	15 000	2.910	43 65
Cornier	150×150×14	OL 37—2k	Kg	6 000	3.155	18 93
Cornier	130×130×12	OL 37—2k	Kg	5 000	3,095	15 47
Cornier	130×130×14	OL 37—2k	Kg	647	3.130	1 99
Cornier	130×130×16	OL 37—2k	Kg	8 000	2.860	22 88
	140×140×12	ST 3k	Kg	4 732	3.030	14 29
	150×100×12	RST 37—2	Kg	4 000	3.425	13 70
I. rotund	Ø20	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	3.01
rotund	Ø20	OLC 45	Kg	3 000	P.U.	3,15
rotund	Ø25	OL 52—2k	Kg	2 000	P.U.	3,27
rotunf	Ø25	OL 37—1n	Kg	2 000	P.U.	2,74
rotund	Ø25	ST 37—1	Kg	2 000	P.U.	2,73
rotund	Ø25	OLC 45	Kg	5 000	P.U.	3,21
rotund	Ø30	OL 37—2n	Kg	3 000	P.U.	2,68
rotund	Ø30	OL 37—1k	Kg	2 000	P U.	2,95
rotund	Ø30	OLC 35	Kg	3 000	P.U.	2,94
rotund	Ø30	41 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	5,02
rotund	Ø30	OL 50—1k	Kg	9 000	P.U.	2,81
rotund	Ø32	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	7,05
rotund	Ø36	OL 50—1k	Kg	7 000	P U.	2,81
rotund	Ø36	OLC 45	Kg	7 000	P.U.	2,92
rotund	Ø36	21 MOMC 12	Kg	1 000	P.U.	5,13
rotund	Ø40	OL 50—1k	Kg	1 500	P.U.	2,76
rotund	Ø40	OLC 45	Kg	7 500	P.U.	2 84
rotund	Ø40	21 MOMC 12	Kg	1 000	P U.	4,92
rotund	Ø40	13 CN 30	Kg	2 500	P U.	6,83
rotund	Ø50	OLC 25	Kg	4 000	P.U.	2,77
rotund	Ø50	OLC 35	Kg	4 500	P U.	2,81
rotund	Ø50	OL 52—3	Kg	3 000	P.U.	3,19
rotund	Ø60	OL 37—1k	Kg	6 000	P.U.	2,77
rotund	Ø60	OLC 15	Kg	4 000	P.U.	2 70
rotund	Ø60	OLC 45	Kg	4 000	P.U.	2,82
rotund	Ø65	OLC 25	Kg	20 000	P.U.	2,79
rotund	Ø65	41 MOC 11	Kg	8 000	P.U.	4 76
rotund	Ø70	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,51
rotund	Ø70	OLC 25	Kg	3 000	P.U.	2,89
rotund	Ø70	13 CN 30	Kg	5 000	P.U.	6,28
rotund	Ø80	OL 52—2k	Kg	3 000	P U.	3,02
rotund	Ø80	OLC 25	Kg	2 500	P.U.	2,79
rotund	Ø80	OLC 35	Kg	10 000	P.U.	2,81
rotund	Ø80	OLC 45	Kg	2 500	P U.	2,94
hexagon	H30	33 MOC 11	Kg	4 000	P.U.	7,47
hexagon	H36	33 MOC 11	Kg	5 000	P.U.	7,27
hexagon	H36	13 CN 30	Kg	2 000	P.U.	9,91
hexagon	H41	33 MOC 11	Kg	2 500	P U.	6,92
hexagon	H46	OLC 25	Kg	1 000	P.U.	4,31
hexagon	H46	OLC 35	Kg	7 000	P U.	6,21
hexagon	H46	33 MOC 11	Kg	2 500	P.U.	6,92
hexagon	H50	OLC 25	Kg	2 500	P U.	4,34
hexagon	H50	OLC 35	Kg	1 500	P U.	4,36
hexagon	H50	33 MOC 11	Kg	3 000	P.U.	8,04
hexagon	H55	33 MOC 11	Kg	1 000	P.U.	7,81
pătrat	20×20	OL 37—1n	Kg	2 000	P U.	3 18
pătrat	30×30	OLC 35	Kg	2 000	P.U.	3,58
pătrat	40×40	OLC 35	Kg	3 000	P U.	3,29
oţel lat	70×30	OL 37—2n	Kg	10 000	P.U.	2,63
oţel lat	70×30	OL 37—3k	Kg	5 000	P.U.	2,94
oţel lat	120×12	OL 37—1n	Kg	3 000	P.U.	2,60

Nr. crt.	Denumire caracteristic		U/M	Cantit.	PU	Val. totală
1.	RSV1	1 : 25	buc.	10	1 980	19 800
2.	RSV2	1 : 15	buc.	2	2 600	5 200
3.	RSV2	1 : 25	buc.	20	2 600	52 000
4.	RSV2	1 : 50	buc.	2	2 600	5 200
5.	RSV3	1 : 15	buc.	5	3 140	15 720
6.	RSV3	1 : 25	buc.	30	3 140	9 420
7.	IBN4	1 : 16	buc.	4	7 075	28 300
8.	IBN2	1 : 16	buc.	4	4 200	16 800

DE REŢINUT

Unităţile socialiste şi cooperatiste sînt informate pe această asupra posibilităţilor de-a achiziţiona orice reper prezentat mai

Comenzi ferme, cu indicarea corectă a opţiunilor, se vor trans la următoarea adresă :

— Întreprinderea Mecanică de Utilaj Chimic
Prelungirea B-dul Metalurgiei Nr. 3 Sector 4
Bucureşti

Posibili parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitud
Relaţii suplimentare prin serviciile telefonului 50/843015,

Emil Georgescu — Vasile Başa

sublinieri

ISTORIE ȘI ROMAN

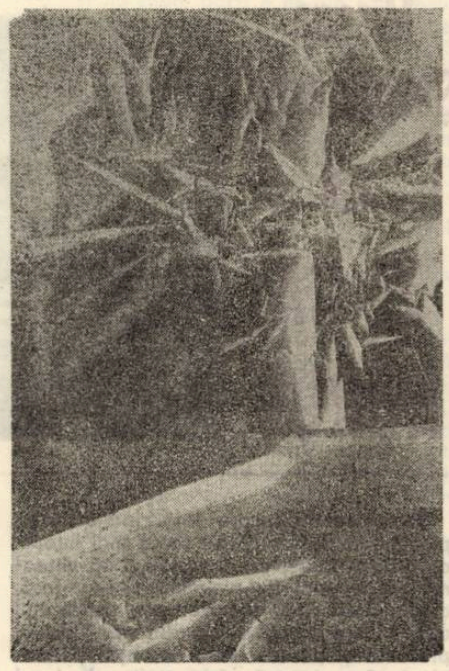

1. Izomorfismul existent între structurile literare și cele ale societății face ca raportul dintre roman îndeosebi și aceasta din urmă să fie unul de permanentă acomodare și sincronizare. Este demonstrat că fiecare epocă a avut romanele sale, inconfundabile cu cele din alte epoci, și că identitatea unei anumite perioade istorice poate fi descoperită **și** în romanele care, implicit sau explicit, au abordat problematica ei. Investigînd lumea în limitele acestui continuu efort de sincronizare, romanul se istoricizează odată cu ea. Termenul de **actualitate** aplicat speciei își extinde astfel aria de cuprindere, exprimînd tocmai această relație complexă ce antrenează fiecare roman în parte la stabilirea identității momantului istoric în care a apărut.

Dacă asemenea determinări sînt ușor verificabile în celelalte cazuri, **romanul istoric** pare a face excepție : prin însăși natura sa, referindu-se la o **altă** epocă decît cea a prezentului, el iese de sub zodia actualității și a o mai invoca drept reper nu e departe de o discuție în termeni paradoxali. Cît de superficială poate fi o atare impresie demonstrează numeroasele cărți apărute după Congresul al IX-lea al Partidului, cărți care marchează, am zice, o adevărată **resurecție a romanului istoric.** În cadrul ei, alături de nume deja consacrate (Dumitru Almaș, Horia Aramă, Eugen Barbu, Alice Botez, Vintilă Corbul, Mihail Diaconescu, Francisc Păcuraru, Radu Tudoran, Radu Theodoru), s-a afirmat o nouă generație de scriitori (Paul Anghel , Ion Marin Almăjan, Florin Bănescu, Vasile Băran, Radu Ciobanu, Dan Mutașcu, Bujor Nedelcovici, Gheorghe Schwartz, Eugen Uricaru ș. a.) care au imprimat direcții inedite evoluției romanului istoric românesc.

Care sînt, într-o primă aproximare, aspectele definitorii ale acestei resurecții ? Substituirea **evocării** prin **reconstituire** ar fi una dintre ele, romanul din 1975 al acestui mare deschizător de drumuri care a fost Marin Preda, **Delirul,** reprezentînd aici un punct de frontieră. Apelul masiv la documentele de epocă și asimilarea lor în substanța epică a cărții, într-un cuvînt, radicalizarea „documentării", convertirea ei într-un instrument nemijlocit de elaborare au dus inevitabil la pozitivarea discursului, la apropierea de gradul zero, în contextul unui vizibil și acut efort de obiectivare. E cazul să subliniem că, după febra care amenința, în a doua jumătate a deceniului, să transforme romanul istoric într-o arhivă mai mult sau mai puțin, ingenioasă, integrarea documentului autentic se face acum din ce în ce mai firesc, mai fără ostentație. Artificiul stilistic menit să creeze „atmosfera de epocă" a fost, în consecință, abandonat, fiind înlocuit de sugestia nemijlocită, mult mai exactă, pe care o realizează documentul autentic. Într-un plan mai general, aceste mutații structurale transpar în lărgirea registrului reflexiv al romanelor istorice, în propensiunea către o **filosofie** a istoriei, majoritatea cărților din această categorie fiind, în fond, romane de meditație nu pe marginea, ci **în** istorie. Modificarea raportului dintre realitate și ficțiune a determinat de asemenea o semnificativă schimbare de accent : au importanță acum nu evenimentele în sine – confuzia între romanul istoric și cel de aventuri, cîndva curentă, fiind tot mai greu posibilă –, ci **semnificațiile** lor dintr-o perspectivă mai amplă în timp și spațiu. S-a cristalizat astfel ceea ce numeam cu o altă ocazie, pe urmele lui Georg Lukács, tendința de a delimita o **preistorie a actualității.** Tranșarea netă a timpului a cedat în fața unei viziuni mult mai subtile constînd în dilatarea prezentului, în extrapolarea lui. Sursa acestei modificări esențiale este aspirația necontenită și perfect justificată către descoperirea reperelor unei **continuități istorice,** ceea ce face ca, prin romanul istoric, cititorului să i se releve nu o **altă** epocă, ci **epoca sa,** cu problematica ei complexă răsfrîntă ca într-o oglindă în istorie. Dacă lucrurile ar sta altfel, ar însemna, avînd în vedere mutațiile despre care am vorbit înainte, că romanul istoric nu ar face altceva decît concurență istoriei, ca știință, ceea ce, cu cîteva excepții sancționate la timpul potrivit, este departe de adevăr.

În sfîrșit, într-un asemenea context deosebit de interesantă devine problema personajului. Cum era firesc, statutul acestuia a suferit, la rîndu-i, numeroase transformări. Ca un aspect cvasigeneral e de semnalat că, cel mai adesea, eroii romanelor istorice de dată recentă aparțin zonelor de umbră ale istoriei noastre, sînt, altfel spus, figuri mai puțin intrate în conștiința comună (Petru Cercel, Vlad Țepeș, Despot Heraclitul, Petru Rareș etc.). Dintre explicații, două ni se par semnificative : pe de-o parte, abordarea acestor teritorii aproape deloc frecventate de tradiția literară permite o mișcare mai liberă, fără complexe, în tratarea problemelor (am fi tentați să vedem aici și o oarecare intenție polemică față de „modelele ideale" ale literaturii anterioare) ; pe de altă parte, această schimbare de accent dobîndește valoarea unei **demonstrații** și a unei **restituiri** în același timp : istoria este „văzută" ca un **tot organic,** în continuitatea ei inextricabilă. La polul opus, dar cu o finalitate asemănătoare, se află romanele care impun personaje fictive în contexte istorice clar determinate, propunîndu-și să exploreze raporturile individului cu istoria, reacțiile sale (im)previzibile în momentele de maximă tensiune ale devenirii istorice. „Acțiunea" acestui tip de romane este plasată de regulă în perioada dintre cele două războaie mondiale ori în epoca premergătoare ultimei conflagrații, și faptul nu ni se pare a fi lipsit de semnificație : **responsabilitatea** fiecărui individ uman față de istorie crește considerabil pe măsură ce ne apropiem de prezent. Or, romanul nu putea rămîne insensibil la o atare mutație.

Aspectul cel mai important care diferențiază etapa actuală de cele anterioare ale evoluției romanului istoric românesc este, așadar, **dimensiunea politică a meditației în istorie.** Ea nu **se adaugă,** adică nu face pur și simplu obiectul unei opțiuni, ci aparține însuși esenței demersului romanesc pe care, cum am încercat să arătăm, îl modifică structural. Ceea ce a dus, în ultimă instanță, la **revitalizarea** și la **actualizarea** unei specii românești ce părea, pînă nu demult, intrată în desuetudine.

2. Romanele istorice apărute în ultima vreme sînt, desigur, expresia unei deveniri. Ele poartă însemnele transformărilor pe care aceasta le-a presupus, continuînd și completînd saltul calitativ pregătit de literatura din a doua jumătate a deceniului șapte. Fără a reprezenta limitele unei evoluții, aceste romane oferă lecturii șansa de a redescoperi, în linii mari, traiectoriile **resurecției romanului istoric românesc** ce a marcat literatura deceniului imediat următor.

Cu **Vămile nopții** (Editura Albatros, 1980), Radu Ciobanu revine asupra unui personaj din istoria noastră cu o „carieră literară" deloc neglijabilă (Delavrancea, Horia Lovinescu etc.). Dacă în **Nemuritorul albastru** (1976) scriitorul se fixase asupra primei domnii a lui Petru Rareș, urmînd într-o oarecare măsură liniile de forță ale eposului sadovenian, în acest al doilea roman el abordează momentul trecerii domnitorului prin „vămile nopții", la capătul unei existențe cu adînci rezonanțe în conștiința istoriei. În consecință, aproape integral cartea este un solilocviu : presimțindu-și sfîrșitul, Petru Rareș meditează asupra actelor sale încercînd să le descopere motivația socială, politică și, mai ales, umană. Anii de recluziune în Cetatea Ciceului, ori în Turnul Galatei de la Stambul, drumul sinuos, plin de compromisuri și intrigi, al reîntoarcerii la putere, omorurile comise din rațiuni politice, devin, în roman, instanțe ale retrăirii trecutului, tot atîtea punți de trecere a narațiunii pe registre parabolice. Însingurat, refuzînd pînă și apropierea familiarilor – excepție face bătrîna Bisurca, chemată să-i repete domnitorului sfîrșitul mereu neterminat al (evident) **Tinereții fără bătrînețe . . .** –, Petru Rareș trăiește ceea ce s-ar putea numi o criză a valorilor : confruntînd evenimentele cu semnificațiile lor, el **se** caută, încearcă **să se identifice** la intersecția acțiunilor sale cu istoria, dialogînd (romanul este scris aproape în întregime la persoana a doua) cu propria-i conștiință. Dincolo de justificările în numele idealurilor de libertate și unitate națională, principele moldovean aspiră la descoperirea unor explicații **umane** pentru faptele sale, proiectîndu-se în universalitate. Drept urmare, evenimentele îi parvin cititorului nu pe latura lor spectaculoasă, ci numai ca niște ecouri în planul reflecției.

Vămile nopții este romanul unui **timp trăit** în afara limitelor, cu egală deschidere spre trecut și actualitate.

3. Apropierea dintre romanul istoric și cel politic corespunde unei necesități : aceea a opțiunii ideologice ferme în contextul creat de impactul dintre mitologia individuală și cea colectivă.

Valențele demonstrative ale unor cărți precum **A treia zi** de Gheorghe Schwartz și **Tornada** de Ion Marin Almăjan converg către o atare circumscriere a problematicii lor, referindu-se la perioade istorice mai apropiate, mai exact, la epoca premergătoare izbucnirii ultimei conflagrații mondiale.

Cititorului avizat, noul roman al lui Gheorghe Schwartz i se oferă ca o continuare a celui precedent, **Pietrele** (1978), nu numai sub aspect formal (spațiu de desfășurare, personaje etc.), ci și structural. Întîlnim aici arelași amestec de utopie și real, aceeași aspirație către parabolă și simbol acreditată în cărțile anterioare **(Martorul, Ucenicul vrăjitor** și **Pietrele),** temperate acum de asimilarea mai profundă a documentului autentic.

Nu s-ar putea spune însă că, prin aceasta, **A treia zi** devine un **roman document.** Interesul autorului este solicitat mai puțin de evenimentele în sine – o descindere la sediul firmei lui Lazăr, „cel mai important negustor de cherestea din ținut", pregătirea și desfășurarea unei festivități legionare și, în sfîrșit, asasinarea lui Flavius Raica alcătuiesc, în esență, trama romanului –, cît de modul în care personajele, numeroase, introduse în scenă de către o voce auctorială omniprezentă, după tipicul unui scenariu bine pus la punct, acționează, activ sau retractil, în fața noului curs al istoriei ce deconcertează viața unui oraș, Lugojul, unde, după expresia unuia dintre personaje, s-a trăit „întotdeauna bine împreună cu toții". Sensul pe care îl ia biografia locuitorilor, traumatizată mai ales de atmosfera de derută ideologică, este condiționat de antecedentele lor comportamentale, acestea familiare cititorului încă din romanul anterior, **Pietrele.** Faptul decurge din strategia adoptată de autor, conformă intenției sale de a realiza o cronică a orașului de pe Timiș cu largi deschideri către parabolă, asigurînd totodată coerența epică necesară ciclului.

Odată aduse în scenă, personajele sînt abandonate, vocile lor substituie vocea auctorială. Ele sînt puse să își justifice, pe rînd, opțiunile, să caute argumente, să dea verdicte care, însumate, alcătuiesc, în ultimă instanță, verdictul istoriei înseși. Devine acesta un model de lectură a unui șir de evenimente, tulburător mai cu seamă prin răsfrîngerile lui în planul psihologiei individuale, dar și colective.

A treia zi este un roman istoric **actual** îndeosebi prin dimensiunile sale politice.

4. **Resurecția romanului istoric** despre care vorbeam la începutul acestor rînduri, este marcată în principal de renunțarea la viziunea romantică asupra istoriei. Scriitorul nu mai caută în demersul său o cale de „ieșire", descoperirea unor „modele" ideale (ori idealizate) pentru a le contrapune, cu sentimentul dezangajat al perisabilului, celor din prezent, ci, dimpotrivă, **durata** în planul superior, al valorilor, semnificațiile cu deschideri universale ale trecutului. Acesta invadează prezentul, îi completează înțelesurile, contribuie la definirea sensului unic al istoriei noastre.

Marian ODANGIU

consemnări

Radu Theodoru

Biografie de război

Ed. Eminescu, 1980

In fireasca tendință de reprezentare literară a unei epoci atît de confuze și de cumplite pentru destinul individual al omului, cum a fost aceea a războiului fascist în țara noastră, romanul lui Radu Theodoru denunță – cu mai mare reușită estetică decît în celelalte cărți ale sale – perfidia mecanismului politic de subjugare imperialistă a lumii și disprețul cinic al valorii umane, ascuns în mentalitatea celor ce sfidează bucuria de viață a omului nesofisticat. În ciuda elementelor autobiografice care se lasă ghicite în prezentarea personajului principal, sublocotenentul aviator Radu Nanu Vornicu, implicat în mod fantezist într-o nedeslușită și neverosimilă intrigă de spionaj, captivantă totuși prin romantismul ei, romanul dă un caracter tipic, general uman, reacțiilor psihologice ale eroului care întruchipează virtuțile militare ale tînărului de bună credință și de vocație, refractar complicațiilor ucigătoare de ideal.

Expansiunea sufletească a omului de acțiune, dotat cu puțin spirit de autoanaliză și reflexie afectivă, în schimb, capabil de mari disponibilități, chiar atunci cînd este contrariat de împrejurări neprevăzute sau cînd este stăpînit de himeră, se asociază convingător, prin ritmul și dinamismul stilului folosit de autor, cu poezia evocării sborurilor și a luptelor aeriene deasupra pămîntului patriei și în spațiul sacru al tradițiilor noastre istorice.

Replica românească pe care Radu Theodoru izbutește să o realizeze, prin structura sa psihologică deosebită, paginilor de eroism aviatic, găsite în deobște în cărțile lui A. de Saint Exupéry, merită să fie subliniată, la fel ca și aceea, mai riscantă dar conformă deplin cu datele istorice, a introducerii unor personaje cunoscute prin intuiție directă de realitatea istorică, fără a fi schematizate sau șarjate, ca mareșalul Antonescu sau generalul-oberst Friessner și alții mai puțin conturați dar necesari în desfășurarea acțiunii. Chiar dacă procedeul folosit de Marin Preda, în Delirul, de a atribui personajului principal al romanului, tînăr lipsit de experiență politică, proiectat la un moment dat în miezul celor mai secrete mașinațiuni de culise, este acceptabil numai în măsura în care astfel este plasată convențional întreaga acțiune în contextul istoric dezvăluit ulterior prin documente, cred că este mai puțin convingătoare conturarea personajelor feminine, spioană nazistă Ella și studenta Augusta, ale cărei comportări nu mi se par a fi întotdeauna deplin motivate. Evocarea vitejiei camarazilor de arme de la escadrila de aviație este în schimb sugerată cu măiestrie și fără ostentație. În acest sens, cartea dedicată eroilor aviației române, este un omagiu literar potrivit. De asemenea, cu real succes este oglindită comportarea, uneori episodică dar întotdeauna semnificativă, a oamenilor care ne-au devenit familiari în cele trei volume apărute cu titlul Muntele **(1963, 1967) ale aceluiași autor și care de fapt continuă subiectul acestui roman inspirat din realitatea istorică a profundelor schimbări psihologice și sociale din țara noastră, după insurecția armată și alungarea trupelor naziste.**

Nicolae ȚIRIOI

Mircea Şerbănescu • ZI CA AURUL

Se aşeza şi tăcea. Cînd auzea zgomotul uşii şi după aceea nimic, însemna că Mari sosise, că se aşezase şi aştepta. Dacă s-ar fi întors, ar fi văzut-o cu trupul ţeapăn şi cu miinile în poală, albe ca sideful pe fondul negru al rochiei de doliu ; se obişnuise să vină în atelier la el, nedorind nimic altceva decît să-l audă povestind despre fostul ei soţ, pierit într-un tragic accident de automobil. Nu ştia cum de aflase că fuseseră prieteni în copilărie. E adevărat ?, îl întrebase scurt, dar privindu-l intens, rugător şi imperativ cu ochi de culoare închisă. În lumină tare, pupilele ei erau ca două boabe de cafea prăjită, exercitînd asupra lui un efect straniu de sfiiciune şi revoltă în acelaşi timp, de milă şi de cruzime totodată. La început, fie, se străduise să încropească un soi de amintiri din copilărie, fără să fie convins că făcea întocmai ceea ce trebuie. Ea continua să vină, tulburîndu-l cu prezenţa ei tăcută, stăruitoare, cu accente acuzatoare la adresa lui, ştia, îşi dădea seama, de aceea mîna îi tremura cînd auzea uşa şi tăcerea, cît pe-aci să smintească liniile pe care le avea de trasat pe hîrtia de calc, îi pierea cheful de lucru, i se făcea lehamite, îi venea să înjure şi să o alunge.

Ajunsese apoi să-i spună în faţă – nu am ce-i povesti ; şi : la ce-ar folosi ?! – şi tot n-o descurajase, ea continuase să vină, să se aşeze pe scaunul de lîngă uşă, să aştepte încăpăţînat, pe cînd în el, ca dintr-o fîntînă adîncă, se ridica o mînie neagră, o maree lichidă parcă suptă din pămîntul întunecat de dedesubt, urcînd în muşchii braţelor şi ai umerilor, făcîndu-l incapabil să-şi continuie munca, dar umplîndu-i mintea şi gura cu gînduri şi vorbe de mînie, gata să ţîşnească nemiloase spre ea. N-o văzuse niciodată altfel decît în doliu, stinsă, uscată, cu faţa gălbejită, – faţă de hîrtie afumată – şi cu ochii arzînd de nerăbdarea de a-l auzi povestind ; iar el, nemaiputîndu-se stăpîni, pornind să o judece fără menajamente : ce-are de gînd, cît o să mai aştepte şi-o să mai stea în espectativă, cît o să se mai împotrivească, la urma urmelor, cît o să se mai aşeze de-a curmezişul evidenţei, ca o traversă de fier anacronică, ruginită, cînd e încă tînără, are viaţa în faţă şi ce-a fost a fost şi-a trecut, ar fi timpul să ridice ochii, să-i deschidă bine, să privească în jur, să înţeleagă şi să se dezmeticească şi tot aşa mai departe.

Îi vorbea repezit, stropşind cuvintele, pledînd cu judecata şi patima lui, ocolind, însă, să o privească de teamă să nu îl descurajeze cu mila ce-i răscolea, imaginîndu-şi că e un medic care tămăduieşte bolnavul, tăind ceea ce e rău ; nu are de gînd să iasă din cochilia ei neagră, din mormîntul artificial şi primejdios al doliului prelungit, din singurătate şi amărăciune şi să răzbească la loc larg, la soare, în aer, în vînt, între oameni, însetată să rîdă şi să iubească, plină de un alt rînd de speranţe în locul celor spulberate atît de nepotrivit ?! Nu se întorcea către ea, într-un fel satisfăcut că ea nu se ducea, ci rămînea tot acolo, să-l asculte, închipuindu-se ca şi Pygmalion şlefuindu-şi idealul de frumuseţe şi viaţă, în faţă cu imaginea Mari-ei întinerită, eliberată, plină de farmec, exuberantă, femeie modernă – şi se înverşuna să rostească vorbe grele şi adevăruri usturătoare, biciuind-o în numele a ceea ce vedea şi credea, chemînd-o să se trezească din coşmar şi să se bucure de dimineaţa vieţii !

scaun şi aşteptînd în tăcere. Dacă s-ar fi întors, ar fi văzut-o aceeaşi, cu trupul ţeapăn şi cu miinile în poală, albe ca sideful pe fondul negru al rochiei de doliu, al acelui mormînt în care se închidea de bunăvoie, nedîndu-şi seama cît e de vie ! Lui îi tremura mîna din nou, dar se încorda pe datele şi traseele desenului, hotărît să n-o mai chinuie şi să nu mai continuie o operă care nu ajungea la nici o finalitate. Se recunoştea învins. Obosit. Decapitat. Starea lui era deplorabilă, căci nu se putea împăca nicicum cu tăcerea ei încăpăţînată.

Asta se întîmpla cu el, cînd îi auzi glasul ca venind din neant şi din beznă, tot fără culoare, încă la fel ca pînă atunci, plat ca o tinichea, punînd o întrebare, dar şi aceasta ţipător de banală, prima întrebare care nu mai privea trecutul, totuşi – avea de lucru ? Avea, sigur că avea ! Şi mai mult : Nu-i păsa ! Voia să lucreze şi să nu mai ştie de nimeni şi de nimic . . .

Se temea de fiecare dată cînd o auzea plecînd, se temea că nu se va mai întoarce data viitoare, că această „dată viitoare" nu va mai fi niciodată ; ea, însă, continuă să vină, el auzea uşa şi scîrţîitul uşor al scaunului, o ştia din nou acolo, prezentă şi poate avidă, da, aşa îşi imagina, că e dornică să-l asculte, şi atunci fantezia lui lua foc, o vedea albă, frumoasă, promiţătoare de viaţă şi de optimism, continuînd să-i vorbească în acelaşi sens, să oficieze în numele idealului lui, întrecîndu-se pe sine, dorindu-şi să izbutească, în ciuda faptului că ea nu îi dădea nici un semn, nu-i arunca nici măcar o ţandără de speranţă. Ba, mai degrabă lăsa impresia că se menţine opacă, refractară, un caz de neînţeles, la limită, robit de un conservatorism literar cultivat din filme şi poezii romanţioase, un caz de hotărîtă rămînere într-o lume oarbă de umbre şi într-un trecut spulberat. Ajunsese să creadă că Mari e un caz desperat, un suflet pierdut, o şansă ratată, anulîndu-l iremediabil pe Pygmalion, atît cît izbutise el să fie Pygmalion.

Cu toate acestea ea revenea, o auzea venind încă şi încă o dată, aşezîndu-se pe

Dar cum să nu ştie, cînd Mari nu se opri numai să pună întrebarea, ci urmă în acest fel :

– Afară e o zi ca aurul !

Nu putea fi Mari aceea care vorbea şi nu vocea ei putea să aibă astfel de accente. Era ceva nou, necunoscut. O ipostază opusă tăcerii. O voce care exulta ! De-ajuns ca el să se întoarcă, să-şi normalizeze privirea după lumina intensă a planşetei, şi să descopere acolo, în colţ lîngă uşă, nu o pată de întuneric ca pînă acum, nu un vis irealizabil, ci un ţipăt fericit de lumină, o realitate care înlocuia cu carne piatra inertă, şi cu flacăra ochilor orbirea ştiută. Mari era un mănunchi de raze de soare venind de-a dreptul spre el.

– Mari !

Era, în adevăr, o zi de aur !

Ioan Hanca • SOARELE STRÎMB

Fîşiitul pneurilor şi icnetul frînelor făcură ca atenţia mulţimii să se îndrepte spre maşina celor doi vilegiaturişti, ce păreau că se întorceau dintr-o cursă.

„Poate o fi vreo înmormîntare. Hai să vedem, spuse cu insistenţă unul din ei, Simion".

Pe un dîmbuleţ acoperit cu iarbă proaspăt cosită şi cu pomi roditori, sta cocoţată o bisericuţă din lemn. Lumea, adunată acolo sus, pe dîmb, se înghesuia curioasă, să vadă cît mai de aproape, cît mai clar şi mai bine, „duhurile necurate". Jos, la marginea drumului, un moşneag sta proptit într-o cîrjă noduroasă şi nu cuteza a-şi încerca puterile urcînd dîmbul bisericii. Avea pe cap o căciulă care părea să fi fost cîndva brumărie. Dar nu culoarea nedefinită a căciulii îl interesa pe moşneag, ci rostul ei. Unui cap bătrîn ca acesta nu-i lipseşte mult să îngheţe, aşa că puţina căldură care o mai are trebuie păstrată cu grijă.

Gîndind la toate astea, cei doi străini se apropiară de moşneag şi îşi arătară necunoaşterea rostului pentru care oamenii aceia s-au adunat acolo sus, pe dîmb.

„Pacoste mare, pacoste mare. (Moşneagul recunoscu după grai că cei doi flăcăi nu erau din partea locului şi le înţelese curiozitatea). Multă vreme, multă vreme satul ista al nostru a rămas fără popă, continuă el. De cînd a plecat părintele Varahil în rîndul celor drepţi, am rămas fără ocrotire cerească, zise moşneagul, cu tînguială. Oamenii au tot adresat jalbe Prea Sfinţiei Sale, să ne învrednicească şi pe noi cu trimisul lui dumnezeu. Aşa că în toamnă ne-am pomenit cu un părinţel, un copil, bre, ce mai, spuse moşneagul cu ochii jucîndu-i ca două mărgele. Dar i-o staţi, bre . . . Ce vă spun eu lucruri care nu-s de nasul dumneavoastră ?" se zburli el izbind cu asprime cîrja aceea noduroasă în iarba deasă şi prăfuită de pe marginea drumului.

„Nu-i nici-un bai, uncheşule. Dacă nu vrei să spui unor trecători, ce se petrece acolo sus, pe dîmbul acela, atunci pace bună". Şi, cei doi străini, dînd să plece, priviră cu oarecare regret la faţa sturcită şi ponosită a moşneagului, ţinută, în viaţă, se pare, doar de ochii aceia mici şi jucăuşi, la umbra unor sprîncene mari, stufoase şi cărunte.

„Păi ia staţi ! Cum vine treaba că nu vreau. Matale ai spus, arătînd cu cîrja spre Toian, că nu vreau. De ce să nu vreau ? Doar am început a vă spune că, odată cu părinţelul, a mai venit în sat şi un dăscălaş. Să zic că ar fi amîndoi de-o samă. Dăscălaşul se arăta a fi mai copt la minte, cu toate că pămătuful acela, lăsat să crească în voie în barba popii, pe acesta îl arăta mai luminat. Copii, bre, copii ce mai . . . Cum se împrieteniră ei, mai dădeau seara tîrcoale, numai seara, pe la cele cazane de fiert poame, de fac gospodarii tărie de le mai moaie sufletul. De, oameni sîntem cu toţii, dar într-un rînd s-au fost îmbătat rău de tot, că abia şi-au mai fost găsit gazda, că stăteau împreună, bre, la o femeie fără copii şi cu bărbatul pe lumea ceilaltă. Şi cum diavolul lucră mai uşor cu omul beat, i-a îndemnat, măi oameni buni, la un lucru tare necurat. Mare păcat săvîrşiră, bieţii de ei, în noaptea aceea. Evdochia, babă şi ea de-acuma, stăpîna casei, speriată foc, cum a fost luată în miez de noapte, a început să ţipe cît o ţinea gura. Speriaţi, vecinii au dat buzna în ograda Evdochiei. Flăcăii, că doar erau ca nişte ţurlăi în peţite la o babă, s-au dezbetat de teamă şi s-au făcut pierduţi. Vecinii şi mai cu seamă neamurile Evdochiei au tocat verzi şi uscate pe la urechile femeii îndemnînd-o în fel şi chip . . . Nu s-a crăpat bine de ziuă că Răschiteu, cumnatul Evdochiei, a înhămat amîndouă gloabele la căruţă, a urcat-o pe babă pe fîn şi dă-i bici, la oraş, la doctor specialist în cele femeieşti . . . Şi, ce credeţi, bre, ce credeţi că a spus doctorul ? Păi întîi a întrebat-o cîţi ani are. Evdochia a răspuns că şaizeci şi cinci. Doctorul a răspuns că şi el are atîţia şi i-a mai spus : „Fii mata sănătoasă, bunică. Aşa noroc nu cred să te mai pască. Du-te acasă, femeie, şi vezi-ţi de treburi. Lasă-i pe băieţii aceia că le este şi lor destulă ruşine de ceea ce făcură" . . . Şi Evdochia a venit cuminte acasă şi a urcat şi ea acolo, sus, pe dîmb. Bieţii de noi. Am crezut că-l jupoaie pe părinţel, dar cînd colo l-au surghiunit pe dăscălaş, pe undeva prin munţi. De atunci, popa şi ăşti credincioşi alungă cu osteneală ispitele diavolului. Ce să-i faci, bre ! Doar părinţelul îi odrasla regretatului stareţ Jitaru, de la mănăstirea Gurgheţ, de peste dealul ista. l l-a trimis dumnezeu prin pîntecele unei călugăriţe ce purta cele scrisori de dragoste între el şi stareţa Agripina. O, doamne, că păcate îmi fac, dar cîte-odată nici nu mai ştiu dacă dumnezeu ori dracu se ocupă cu treburi de-aiestea. De atunci, în fiecare zi, la ceasul aista de sară, părinţelul înconjoară de trei ori biserica împrăştiind în dreapta şi în stînga fumul de tămîie, înfricoşînd astfel duhurile rele . . .".

Simion se uita la prietenul său, Toian, acesta, la faţa prelungă a moşneagului, de la care ar fi dorit să mai audă cîte ceva dacă înserarea nu ar fi fost atît de petrecută. Aşa că s-au îndreptat spre maşină, s-au înfundat în canapelele căptuşite cu blană de oaie şi au pornit la drum de seară, lăsînd în urma lor şi satul şi bisericuţa aceea din lemn, veche de cînd lumea şi pe oamenii aceia de pe dîmb, căniţi de fumul tămîiei. Şedeau în maşină tăcuţi, unul lîngă altul, urmînd drumul acele ne mai văzut şi ne mai ştiut pînă atunci, al excursiei lor, şi mai toate frumuseţile ţării de sus întîlnite în drumul lor li se păreau acum tainice şi fermecătoare.

IVO MUNCIAN

LITANIE

Ce singur sună ceasul o-ntorsătură anostă
şi cît de straniu clipoceşte-abisul sub noi,
femeie,
cît de multe arderi sărutul tău mă costă
şi cîte furtuni prin stihuri şi cîte ploi.
ehei, orhidee !

Dar mă întorc din nou şi iar
mai zăpăcit decît furtuna,
femeie,
căutîndu-te într-una,
divină orhidee !

De crezi că fi-vei nepăsarea stană,
că fi-vei o tăcere toată,
femeie,
tu fi ofranda de belşug şi hrană,
a întîmplării mană,
pentru un biet îndrăgostit din gloată,
odată,
iubită orhidee !

AMINTIRI DIN BĂTRÎNEŢE

Coborîţi la subsolul sentimentelor,
am ancorat în portul aducerii aminte :
între 20 şi 30 de ani
am fost copii ai neliniştii,
un deceniu după aceea
am urlat a neodihnă,
de la 40 la 50
ne-am cocoţat pe creasta valurilor vieţii ;
între 50 şi 60
am dat tîrcoale tăcerilor.

După aceea
au venit nepoţii
care ne-au populat trăirile
pînă în pragul deceniului 9.

Acum ne scriem memoriile –
istorii ale devenirii.

ÎN NOTA MEA DE PLATĂ

Chelner,
trece-n seara asta-n nota mea de plată,
rogu-te,
toate cîte le-am făptuit pe astă lume :
la capitolul iubiri – cifra unu,
la rubrica cheltuieli – semnul infinitului
(e vorba de sentimente doar)
iar rîndul destinat agoniselii
lasă-l liber
pînă ce-mi scot această carte.

Apoi, dacă mai ai vreo pătrăţică goală-n chitanţier,
scrie în ea
o cifră cît vrei tu de mare
(ea reprezintă imaginaţia fiului meu)
şi adaugă-i
o altă cifră cu mulţi de zero
(e numărul nopţilor mele
petrecute în tovărăşia colii de scris
şi-a condeiului, bineînţeles).

. . . Şi, mai ales, zîmbeşte, chelner !

Sîntem, doar la cumpăna anilor
şi mîine va fi o zi însorită şi veselă.

CRIMA UNUI CEAS

Se-ntoarnă căutările-nspre noi
cu tandreţe,
cu zumzet de nelinişti prin vise
şi tac resemnate opreliştile anilor.

Încă e bine, spun, încă e bine
şi eu îţi sărut lobul urechilor.

Apoi ceasul vecinului din stînga
ne desparte din îmbrăţişare
pentru o zi întreagă.

Silviu Guga • LUCID ŞI, PE NESIMŢITE, SPONTAN

Eram fericit. Nici nu-mi venea să cred că se poate considera cineva aşa de uşor fericit. Mă gîndeam la sentimentul acesta nou pe care nu-l mai avusesem şi pe care l-am simţit acut în momentul întreruperii conversaţiei. Am discutat despre timpul urît de afară, despre ultimele filme văzute, despre satul ei natal şi, după o vreme, ca şi cum n-ar mai exista subiecte pentru menţinerea unei conversaţii convenţionale, am tăcut. Tăcerea nu mi s-a părut penibilă, m-am bucurat chiar şi mi-am spus atunci „Da, sînt fericit". Am încercat apoi să-mi argumentez „obiectiv" această constatare, însă nu făceam altceva decît îmi savuram bucuria. Cînd mi-am dat seama că am tăcut prea mult, am spus, din plăcerea de a mă auzi, „Magda, sînt fericit" şi, după o pauză, în care mi-am muşcat buza, m-am adresat cu adevărat ei : „Mă simt tare bine la tine". N-am mai ştiut ce să-i spun şi ea s-a ridicat încet, ca şi cum n-ar fi vrut să mă conturbe din meditaţie, şi m-a lăsat singur în cameră. „Am să-ţi aduc o cafea. De acord ?" am auzit-o din bucătărie. „De acord", i-am răspuns. „Da ?" m-a întrebat cu glas parcă vesel. „Da, de acord !" am strigat mai tare. Simţeam că sînt cuprins de o oboseală şi m-a uimit faptul că Magda mă intuise, într-adevăr, aveam nevoie de o cafea. „Cum a ştiut ea că am nevoie de o cafea ?!" mă tot miram eu şi sentimentul acela ciudat, pe care-l numeam fericire, se amplifica făcîndu-mă să mi se umezească ochii „Iată un moment în care ştii că iubeşti", mi-am gîndit. „O iubesc", mi-am spus. Nu mă minţeam, eram sincer cu mine însumi şi, dacă aş fi îndrăznit să-i vorbesc, nu s-ar fi îndoit nici ea de sinceritatea mea. Mi se părea însă ridicol să-i fac declaraţii. Magda a zăbovit în bucătărie suficient ca să-mi pot pregăti o propoziţie.

Cred că devenisem neliniştit pentru că, intrînd cu cafelele, m-a privit într-un anumit fel şi m-a întrebat grijulie : „Te-am făcut să aştepţi prea mult ?" „Nu, nu !", m-am repezit s-o liniştesc şi să-mi iau o mutră veselă.

După ce am sorbit din cafea i-am spus că e bună, că a făcut o cafea excelentă. Nu-i venea să creadă sau se prefăcea că nu crede că-mi place atît de mult cafeaua pregătită de ea şi am început să rîdem. Am rîs amîndoi zgomotos, cu plăcere, dar ne-am oprit brusc, în acelaşi timp şi liniştea care a urmat mi s-a părut nefirească. M-am simţit totuşi relaxat, m-am aşezat mai comod pe scaun şi imediat mi-am corectat reflecţia: „Liniştea asta nu e nefirească, nefiresc a fost rîsul nostru". Ne priveam fără sfială. Privirea ei, deşi foarte cercetătoare, îmi dădea iluzia unei dezmierdări. I-am spus iar că a făcut o cafea excelentă şi că m-am năpustit aşa pentru că n-am mai băut de mult o cafea ca lumea. A rîs din nou însă mult mai potolit şi-a devenit apoi la fel de brusc serioasă, aproape melancolică şi a rostit rugător : „Mai povesteşte-mi cum ai ajuns aici".

Am încercat să rîd şi să fac spirite „Păi, tu m-ai invitat". Ea abia a schiţat un zîmbet. „Nu la mine. Cum ai ajuns în oraşul ăsta ? Cum ai plecat de acasă ? De ce te prefaci că nu pricepi ce spun ?", m-a întrebat dojenitoare. Înţelesesem de la început, prefăcătoria mea era o joacă pe care ea o refuza. Ţi-am mai povestit o dată cum am venit în acest oraş şi cum m-am angajat pe şantier", i-am spus regretînd că trebuie să renunţ la glume.

Pe Magda o cunoscusem după ce am venit din armată, dar numai duminica trecută am stat mai mult de vorbă cu ea. Atunci i-am spus de unde sînt şi cum am plecat de acasă. Nu-i venea să creadă că, de fapt, am fugit de la părinţi, cu toate că ei mă iubeau şi-i iubeam. **Povestea** mea e simplă, dar poate a emoţionat-o deşi n-am urmărit asta. Aşteptam acum să-mi spună ceva, dar ea era preocupată de o cută a feţei de masă care nu voia să se îndrepte şi numai într-un tîrziu a întrebat în şoaptă : „Nu vrei să-mi mai spui cum ai fugit de-acasă ?"

Nu puteam să înţeleg de ce ţine atît de mult să-i repet ceea ce-i mai spusesem. „Magda, ţi-am mai spus că după ce am terminat liceul am dat examen la facultate, n-am reuşit şi m-am gîndit că cel mai bun lucru pe care-l pot face e să plec pe un şantier sau într-o uzină şi să lucrez. Am fost, cred, influenţat şi de unele articole din **Scînteia tineretului.** Am venit aici cum puteam să merg şi în altă parte. Nu mai suportam dădăceala părinţilor, sfaturile lor, expuse dintr-un fel de inerţie, nu mai erau valabile, dar am uitat să-ţi spun că m-am împăcat repede cu ei şi că acum tata se laudă că are „un fiu care ştie să se descurce în viaţă".

I-am spus toate astea grăbit, dintr-o răsuflare. Ea era cu sprîncenele ridicate şi nu ştiam dacă e mirată sau nemulţumită de felul meu de a-i rezuma ceea ce înainte poate îi povestisem cu multă ardoare. Am zîmbit ca să nu-şi dea seama că i-am citit pe faţă nemulţumirea. „Nu ţi-a fost greu să pleci ? Nu ţi-a fost frică ?", a întrebat întinzînd mîna spre cănile de cafea sau spre mine. Gestul era indecis şi mîna i-a tremurat vizibil. M-am făcut că nu observ. „În noaptea cînd m-am hotărît să plec, m-am frămîntat mult, dar n-am plecat greu, vreau să zic că n-am plîns, că nu mi-a părut rău, că . . . nu mi-a fost frică, dragă Magda".

Emoţia o făcea neîndemînatică, a reuşit cu dificultate să pună cănile pe tavă şi sprîncenele i-au alunecat la loc. „Magda, ce te miră ? Nu-ţi vine să crezi ?", emoţia ei mă contaminase şi pe mine. Mi-a răspuns că îşi dă seama că sînt foarte curajos. Îmi venea s-o sărut, am prins-o de mînă şi i-am spus că nu ştiu dacă sînt, cu adevărat, curajos. Realitatea e că simţeam atunci că nu sînt. Voiam s-o sărut şi nu îndrăzneam. M-am gîndit că-mi lipseşte spontaneitatea pentru un astfel de gest. „Cu siguranţă c-am s-o sărut cînd nici nu mă aştept, cînd fac gestul pe negîndite", mi-am zis ca un fel de consolare. „Ştiu că ai curaj", am auzit-o din nou. „Nu, n-am curaj, mi-am zis, şi n-o să fiu niciodată spontan". „Poate", i-am răspuns şi m-am gîndit să-mi regizez un gest spontan. „Trebuie", am mai spus. „Ce trebuie ?", m-a întrebat nedumerită. „Trebuie să avem curaj", am spus iar. „Da", a întărit ea. „Trebuie !", am spus amîndoi deodată. Eu m-am hotărît să mă ridic de pe scaun, dar nu ştiam cum să mă ridic, încet, şi să merg spre ea ca un somnambul sau repezit şi s-o strîng cu putere la piept.

Nu m-am ridicat nicicum, dar mi-am mai spus în gînd „Trebuie să am curaj !" şi, cu voce tare : „Magda, imaginează-ţi că te sărut". „Nu pot să-mi imaginez", mi-a răspuns. „Atunci o să trebuiască să te sătur cu adevărat", am şoptit. „De ce ?" a întrebat. „Trebuie să mă ridic şi să te sărut", am spus şi m-am ridicat. „De ce ?" a întrebat, puţin speriată. „De ce ?" continua să întrebe fără noimă. „De ce, de ce ?" m-am înfuriat eu pe întrebarea asta şi-am devenit spontan aşa cum dorisem.

VALENTIN TUDOR

DIMINEAŢĂ DE BELGRAD

Dimineaţă de Belgrad, lume străină,
Ceaţă şi fum.
Primesc dimineaţa, sub raze de soare,
Gîndul de drum.

Lumină şi viaţă şi aşteptare . . .
Vor să mă-ncline ;
Dar, nu ştiu, pe unde, şi nu pot ajunge,
Şi nu eşti cu mine.

Dimineaţă de Belgrad, treceri senine,
Dorinţa mea-i multă :
Cînd pleci, spre departe, ia gîndul cu tine
Şi-n pace l-ascultă.

NOAPTE DE BELGRAD

Noapte de Belgrad – noapte departe,
Noaptea albastră, cine-o desparte ?
Nimic şi nimeni, senin şi căldură.
Noapte de Belgrad. O, noapte dură !

Noapte de Belgrad, la ore tîrzii :
Lumini şi-aşteptări, prin spaţii pustii,
Dorinţi, deznădejdi, în lume străină
Cine mă cheamă şi cînd o să vină ?

Noapte de Belgrad, veghe şi vise,
Nimeni nu poate, braţe deschise
Să facă primirea, deşi m-au primit
Prin noaptea de Belgrad, speranţă şi mit.

RĂSĂRIT DE ZAGREB

Răsărit de Zagreb – portocală,
Aruncată la margini de cer ;
Nufăr însingerat pe boltă, fixat
În orizontul larg mediteranean ;
Peste braţe de macarale zagrebiene,
Alături de freamătul meu, nostalgic,
Spre un răsărit dobrogean,
Unde urmăream înflorirea
Violetelor de Parma,
Spre care, şi astăzi, privesc
Cu ochii deschişi,
Într-un răsărit zagrebian.

CÎNTEC PENTRU TINE LA CASCADĂ

(la Plitvicka)

Curcubeul se formează-n mîna mea,
Roşu-ncepe-n dreapta-n stînga se termină,
Roşu-ncepea-n stînga-n dreapta se
boltea . . .
Fascinantă destrămare de lumină !

Alături, descompunerea-i se-adună,
Cînd trunchiuri de copaci, în ape, plutesc
lung,
În liniştea privirilor s-apună,
Spre înălţime-n care, încă, vreau s-ajung.

Acuma, pot să urc peste cascadă,
În spuma de lumină, dorul pot să-mi las,
În noi vîrtejuri de culori, să cadă,
Spre tine, cîntec peste ape, fără glas.

TRAIAN T. COŞOVEI

STARE DE SPIRIT

Pe brînci am coborît din taxi
ca din pîntecul mamei, –
nu m-a aşteptat nimeni în oraşul dizolvîndu-se încet
ca un somnifer aruncat într-un pahar cu apă.
În piaţa pustie, un haiku mi-a ţinut loc de cer
înstelat . . .

Ce să mai pierzi
şi ce să mai salvezi
cînd tu însuţi atîrni de frînghiile unui vicleim
ca o barcă de sc[...]vare răsturnată într-un deşert de
himere ?

Pentru tristeţea mea,
lumea aceasta e o ureche enormă
în care voi aşeza un cuvînt
ca o bucată de zahăr pe limba cursei de şoareci.
Pentru oboseala mea lacomă,
lumea aceasta e un pat ieftin de hotel
cu apă caldă şi televizor . . .
Pentru viaţa mea care a fost,
lumea aceasta e o autostradă umanitară cu două
sensuri
pe care aleargă în automobile blonde
milionarii lui Raymond Chandler.
Ce să mai pierzi
şi ce să mai salvezi –
pierdut într-un univers cît gogoaşa fluturelui de
mătase –
cînd întunericul se strînge în jurul tău ca o cheie
franceză,
iar timpul, ca o spălătoreasă, te curăţă de pete şi de
amintiri ?

Ce să pierd, ce să salvez
cînd timpul mă spală de întunericul
în care am coborît din taxi ca din pîntecul mamei,
numărînd douăzeci şi patru de ani ca pe nişte linguri
de argint
într-un sertar cu fotografii de familie ? . . .
Pentru viaţa mea care va fi,
lumea aceasta e un vapor pe care se arde totul
într-un lung drum spre casă.
Deschizi uşa micului garderob ca pe o capsulă a
timpului –
ce să mai pierzi
şi ce să mai salvezi
din anii mei frumoşi, cu gîturi lungi şi albe
ca fiii lui Brîncoveanu ? . . .

DRAGOSTEA E UN DINTE DE LAPTE ARUNCAT PE CEL MAI ÎNALT ACOPERIŞ

S-a micşorat această oră şi s-a îndepărtat
pînă cînd a devenit
lucire de diamant într-o lume de sticlă.

E noaptea cînd dragostea e un dinte de lapte
aruncat pe cel mai înalt acoperiş.
Iată, s-au arătat şi semne, –
fîlfîitoare semne – tinichele scînteietoare
legate de coada cometei . . .
Şi ce rămîne după ce totul a fost spus înainte –
mă întrebi –
. . . cartofi de argint
pe care luna îi plantează în grădina de vară . . .
. . . vagonete întunecate într-o mină prăbuşită, –
gînduri istovite lustruind acelaşi decor fără ieşire,
„ . . . un vraf de rufe murdare ce trebuiesc date la
spălat . . ."

Delirul şi luciditatea rece a sălilor cu podele roase,
mirosind a gaz ilariant, –
unde conştiinţa se tăvăleşte pe canapelele murdare,
unde emoţia trînteşte sute de uşi pînă la tine,
şi ultima literă a numelui tău
se îngroapă în frigul siberic al inimii mele.

Iată, s-au arătat şi semne, –
iată, o nouă generaţie de fluturi de mătase
tocmai se ridică în aer –
încet, ca un pat foşnitor
în care moartea doarme cu faţa la perete . . .
Oricum, s-a micşorat prea mult această oră şi s-a
îndepărtat
pînă cînd a devenit lucire de diamant
tăind o lume de sticlă.
E noaptea cînd dragostea e un dinte de lapte
aruncat pe cel mai înalt acoperiş . . .

. . . cînd, învelită în liniştea cu clopoţei de argint,
te-ai putea preschimba într-o brăţară
la încheietura verde a ierbii.

SFÎRŞIT DE CAPITOL

Gura mea nu mai poate descrie nici un gînd.
Un zgomot de petale ofilite între dinţii strălucitori
ai becurilor cu neon.
Această stradă zvîcnind ca sîngele dintr-o inimă smulsă.
O noapte mult prea înstelată
pentru a fi atent la existenţa altora.

Aproape un sfîrşit de capitol –
resturi de pîrghii şi roţi
sub care am ruginit şi-am fost condus printre cei vechi.

Deasupra – cerul ca un avion în flăcări
vesteşte o nouă dimineaţă.
În urma mea, cîinele se apropie gîfîind
ca o lentilă
prin care se vede teama cu fălci . . .

Un timp voi mai înghiţi sunete –
poate sunetul alb al braţului tău.
Un timp voi mai mînca litere – poate literele căprui
ale numelui tău –
bătăi la uşa dincolo de care nu se mai află nimic, –
morţi îngrămădiţi
sufocînd tuburile cu oxigen ale memoriei . . .
Aproape un sfîrşit de capitol –
ah, şi nu am fost decît o rază întîmplată pe metalul
podoabelor unui veac !

Mîna mea se întinde în oglindă căutîndu-te
(un contur, o formă,

armată de manechine întoarse cu arc, –
hrănită cu chei, cu lacăte şi zăvoare),
dar degetele lacome, întinse spre tine,
nu primesc decît inelele de fier înroşit
ale unei aparenţe !

Deasupra – cerul ca un avion în flăcări
vesteşte o nouă dimineaţă.
Pereţii cu care am vorbit s-au răzgîndit şi au uitat.
Umărul pe care am plîns
jură că nu m-a văzut niciodată . . .
În urma mea, cîinele se apropie gîfîind
ca o lentilă
prin care se vede teama cu fălci . . .

televiziune

DUMINICĂ, 17 AUGUST

8,30 Şoimii patriei. 8,40 Film artistic pentru copii – Aventurile lui Babuşcă. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,05 Album duminical – Umor şi muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşă. 15,45 Telesport – Fotbal : Dinamo – Corvinul Hunedoara. 17,35 Film serial : Martin Eden. 18,35 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Călătorie prin ţara mea – Litoralul. 19,35 Antena „Cîntării României". 20,45 Film artistic – Concursul. 22,00 Telejurnal.

LUNI, 18 AUGUST

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Documentar ştiinţific. 20,30 Noi, despre viaţa noastră. 20,45 Roman foileton : Prietenul nostru comun (episodul 2). 21,40 Gala marilor interpreţi. 22,10 Telejurnal.

MARŢI, 19 AUGUST

10,00 Ora elevului. 11,00 Film serial : Temerarul – Reluarea ultimului episod. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Festivalul naţional „Cîntarea României". 16,45 Ecran de vacanţă – „Toate pînzele sus" – episodul 2. 18,05 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Sub flamura lui august. 19,45 Călătorie prin ţara mea. 20,10 La rampă : Arta populară. 20,35 Teatru TV: Livada din noi. 22,00 Telejurnal.

MIERCURI, 20 AUGUST

16,00 Telex. 16,05 Prezenţa şcolii în înfăptuirea ţării. 16,35 Muzică uşoară instrumentală. 16,35 Ecran de vacanţă – „Toate pînzele sus". Episodul 3. 17,50 La porţile cîntecului. 18,15 Tragerea pronoexpres. 18,25 Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Noi, despre viaţa noastră. 19,40 Noi, femeile. 20,15 Mîndră zi a libertăţii. 20,30 Film artistic – Între oglinzi paralele. Premieră TV. O producţie a Casei de filme 5. 22,05 Telejurnal.

JOI, 21 AUGUST

10,00 Şcoala de la Nucet. 11,00 Roman foileton : Prietenul nostru comun. Reluarea episodului 2. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Itinerare turistice. 16,30 Festivalul naţional „Cîntarea României". 16,50 Reportaj pe glob. În Laponia finlandeză. 17,10 Viaţa culturală. 18,10 Cu cîntecul la drum (II). 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 23 August – Perspectivă istorică şi contemporană (I). Demnitatea şi suveranitatea ţării. 20,20 Ora tineretului. 21,05 Pagini eroice din opera şi baletul românesc. 22,00 Telejurnal.

VINERI, 22 AUGUST

16,00 Telex. 16,05 Program folcloric. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.30 23 August – Perspectivă istorică şi contemporană (II). Armele libertăţii. 20,00 Spectacol cultural-artistic cu prilejul sărbătorii naţionale a poporului român. 20,40 Film : Serata. 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 23 AUGUST

7,45 Sub semnul măreţului August. Program de cîntece patriotice. 8,00 Transmisiune directă de la demonstraţia oamenilor muncii cu prilejul celei de-a XXXVI-a aniversări a revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă din august 1944. 12,00 Bun sosit, frumoasă zi de august ! 12,20 Pagini alese din cartea muzicii româneşti. 13,00 Telejurnal. 13,10 Mozaic de sărbătoare. 16,00 oFtbal : F.C. Baia Mare – Dinamo Bucureşti. 18,05 În prim plan – Cercetarea ştiinţifică. 18,35 Melodii noi, şlagăre noi. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 23 August – perspectivă istorică şi contemporană (III). 20,10 Zi de august, zi de glorii. Spectacol literar-muzical. 21,10 Film : Stejar, extremă, urgenţă. 22,40 Telejurnal.

din lirica lumii

POEZIE CONTEMPORANĂ SLOVACĂ

Istoria poeziei slovace moderne numără două secole. Din timpurile primilor giganți ai acestei poezii, Ján Kollár și Ján Hollý, dintre care numai al doilea scria și în slovacă, poezia slovacă a traversat o evoluție complicată și adesea contradictorie. Chiar de la începutul ei, caracterul său a fost determinat și de împrejurarea că s-a dezvoltat într-o strînsă interdependență cu formarea vieții naționale slovace. Această realitate ieșea în evidență mai ales în prima jumătate a secolului al 19-lea, cînd membrii mișcării sturoviste (denumită astfel după personalitatea istoriei naționale slovace – Ludovít Štúr) legau soarta poeziei sale cu destinul poporului și ei au fost primii care, după legalizarea limbii slovace, scrise în anul 1843, creau în această limbă și o introduceau în conștiința maselor largi populare. Creația poeților din această generație, (aici aparțin Janko Král, Samo Chalupka, Andrej Sládkovič, Ján Botto și alții) era însă marcată și de mișcarea revoluționară în creștere a anilor 1848/49. De aceea, în mod firesc, după înfrîngerea acestei mișcări revoluționare și instaurarea reacțiunii, poziția dominantă pentru o vreme a dobîndit-o mai ales proza cu tematică istorică.

Un avînt nou al poeziei slovace, în pofida presiunilor crescînde de maghiarizare, îl marcăm în perioada realismului literar, cînd a luat amplitudine poezia lui Pavol Országh-Hviezdoslav, poet, pe care îl considerăm pînă astăzi cel mai mare creator al poeziei slovace, în general. Cu toate că acest poet în creația sa rămîne în ținutul său natal – Orava, în poeziile sale lirice, precum și în compozițiile lirico-epice, găsim un amplu tablou al vieții omului simplu slovac. Nu fără motiv, Hviezdoslav este considerat cîntărețul înțelepciunii, moralității și hărniciei populare slovace. Tendințele creatoare ale acestui poet le întregește și poezia contemporanului său, Svetozár Hurban-Vajanský. Hviezdoslav și Vajanský, precum susținea și critica vremii spre sfîrșitul secolului al 19-lea, stau la baza unei noi epoci a poeziei slovace moderne care la începutul acestui secol a culminat în poezia slovacă modernă. Principalii reprezentanți ai acestei mișcări au fost Ivan Krasko, Vladimír Roy, Janko Jesenský și alții. Dacă în perioadele anterioare constatăm că creația poeziei slovace este influențată de poezia antică (în perioada clasicismului), mai tîrziu, ea este influențată de poezia cehă, germană, maghiară și rusă (în perioada romantismului și realismului), mișcarea „Modernă" fixîndu-se în special sub influența poeziei franceze moderne. Mișcarea „Modernă" se situiază între 1900–1918) păstrează continuitate și cu poezia autohtonă, mai ales cu creația generației șturoviste. Principalul reprezentant al acestei grupări „Moderne" – Ivan Krasko – a scris de fapt numai două cărți de poezie. În schimb, s-a ocupat și de traduceri. În acest domeniu, traducerile cele mai de seamă sînt cele din opera poetului român Mihail Eminescu, poet care a avut o considerabilă influență și la formarea personalității sale artistice.

Prima jumătate a acestui secol, tipică prin bogăția școlilor și orientărilor artistice, a influențat și evoluția în poezia slovacă. Un loc de seamă în această perioadă aparține mișcării socialiste în formare, ai cărei reprezentanți de frunte în poezie – Ladislav Novomeský, Ján Poničan și alții – au contribuit într-o măsură hotărîtoare la formarea bazelor literaturii slovace socialiste. În special Ladislav Novomeský este pînă astăzi una dintre cele mai recunoscute personalități ale poeziei slovace contemporane.

Curente artistice de avangardă în poezia slovacă se constată odată cu apariția suprarealismului, ai cărui reprezentanți de seamă au fost asemenea personalități ca Rudolf Fabry, Štefan Žáry, Vladimír Reisel, Pavel Bunčák, Július Lenko. În afară de merite artistice, la această puternică generație se apreciază atitudinea civică din anii războiului cînd suprarealiștii slovaci au luat o atitudine fermă împotriva războiului.

Cele trei decenii ale poeziei slovace de după al doilea război mondial se pot împărți aproximativ în trei perioade. În primul deceniu postbelic s-a manifestat cel mai evident tînără generație de poeți socialiști, împreună cu cei mai buni reprezentanți ai mișcării poetice precedente (Ján Kostra, Andrej Plávka, Pavol Horov, Vojtech Mihálik, Milan Lajčiak și mulți alți). Pe noi baze socialiste se sprijină creația generației tinere de poeți de după anul 1956, ai cărei cei mai de seamă reprezentanți sînt Milan Rúfus, Miroslav Válek, Ján Stacho, Ján Šimonovič, iar din cei mai tineri, Ľubomír Feldek, Ján Buzássy, Vlastimil Kovalčík, Štefan Strážay. Cea mai tînără generație de la sfîrșitul anilor șaizeci și șaptezeci este reprezentată de numele lui Michal Chuda, Rudolf Čižmárik, Ján Švantner și alții. Acestora le-am putea adăuga și așa-numita școală poetică care s-a format în jurul săptămînalului **Nové slovo** (Cuvînt nou), al cărei program a fost și rămîne creația unei poezii obștești militante.

Această schițare sumară nu a putut cuprinde nici în cele mai generale trăsături o vastă și bogată panoramă a poeziei slovace. Am arătat din ea doar cîteva perioade-cheie care se pot considera momente de răscruce în dezvoltarea poeziei slovace.

Peter ANDRUŠKA

Stefan Záry

Artist emerit, n. 1918

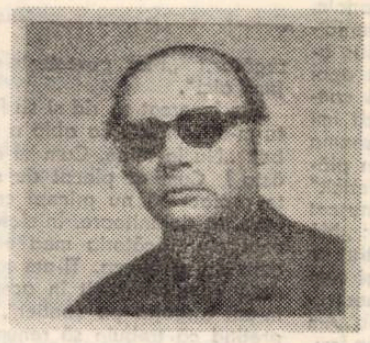

Sînt inimi

Sînt inimi tari ca piatra.
Sînt inimi mai tari decît cremenea
care n-au nici atîta putere cît să scapere o scînteie
și să lumineze, să încălzească o altă inimă,
inima dornică, înfometată, smerită –
spumegînd ca un săpun de migdală.

Din acele machete tari, petrificate,
se pot dălțui pietre de moară
tăvălugi pentru suflet,
birne pentru pușcăriași,
greutăți de pendulă ;
se pot dălțui idoli neînduplecați,
un fulger arcuit,
torsul unor Venusuri nemiloase,
aureole de gheață.

Ah, inimă, fii conciliantă și impulsivă,
fii dulce ca o turtă
și maleabilă cum este caolinul ;
măsoară viața într-un ritm armonios
și rezonează la vibrația celorlalte inimi ;
îndrăznește să te îngemănezi cu ele,
transplantează dragostea într-un piept flămînd,
ca acel piept să nu mai fie o tobă goală.
Ci să devină armonie.

Andrei Plávka

Artist al poporului, n. 1907

Cînd poetul își citește poeziile

Într-o seară de decembrie,
cînd zilele sînt scurte
și se zgîiesc
în sufletul omului,
ce abia mai respiră,
zgribulit,
deasupra căldurii sale proprii,
tremurînd
deasupra anului care se coace
și a zilei,
intră, dintr-odată,
în amurg, poetul,
să învălureze aerul
prin văpaia versului său.

El deapănă ghemul durerilor
și dezvelește cicatrici
vindecate de mult
cu balsamul cuvintelor –

Dar și amărăciunea fericirii,
blestemată-n metaforă.

Coaja crănțăne
și o poezie goală
va zbura
ca o păsărică speriată
bătînd din aripele
de nervi ale ascultătorilor,
căutînd un refugiu
la frig,
aruncată în voia lumii.
Și, iată,
dintr-o dată, se cuibărește
în cuiburile calde
ale inimelor omenești.
Să n-o speriați,
clocește ea versuri noi !

Masa Halamová

Artistă emerită, n. 1908

Desculță în iarbă

Amiaza verzilor șopîrle.
Fluturi obosiți
mi s-au așezat în palme.
Unde o fi rămas vîntul ?
Tăcere a lutului și a ierburilor.
Dacă ai încredințat vîntului
lucruri nespuse,
vîntul nu le-a adus pînă aici.
Te caut
în tăcerea lutului și a ierburilor.
Dacă după tine mă voi îndrepta,
desculță pe iarbă,
lutul îmi va spune
ceea ce vîntul nu mi-a destăinuit.

Postscriptum

Ca luminarea de ceară
într-un sfeșnic de piatră,
așa îmi ardea azi noapte
gîndul la tine ;
și jocul flăcării
chipul tău mi l-a desenat.
Smintitul carnaval
de umbre și lumină
proiectează pe pereți
grimase de amintiri sterpe.

Nu construi în Spania castele,
eu tot nu mă bazez pe ele.
Pentru un rămas bun nu e nevoie de măști.
Pentru durere, inima mea ți-a mulțumit,
iar pentru puținul pe care ți-l dăruise
nu-i nevoie de rușine.

Iúlius Lenko

Artist emerit, n. 1914

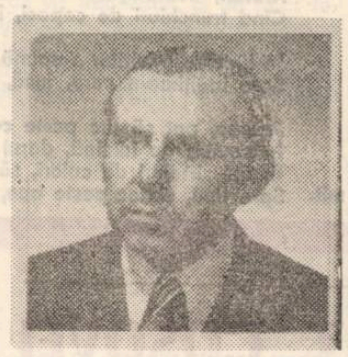

Ascultă

Vino mai aproape. Întreagă. Șezi. Lasă vorbele.
Nu cerceta horoscopul. Doar nu ne-ngropăm.
Iată, pădurea a-nmugurit și pasărea din nou își caută
copacul, unde acum un an se stringea în cuib la pieptul mamei.

Nu ne-ngropăm. Dimpotrivă. Ciobanul mină
oile din porți. Sturzul se laudă cu noua sa partitură.
Dar de ce tot ceea ce este frumos e-ngrădit ?
Livada, printr-un gard : floarea ,printr-un spin ;
o splendoare-n muzeu printr-un șnur ?

E omul rău într-adevăr ? Dumnezeul din el, o nebunie ?
Cultura întreagă acoperă doar cuțite ?
Tu, madona mea, dragă ca o pictură prețioasă,
cum să te apăr oare de distrugere și de groaza ei ?

Vino mai aproape. Ascultă, cum într-o tînără durere
se deschide din nou bazinul matern al pămîntului.
Ciobănașul plesnește din bici. Pe cimp cîntă ciocîrlia.
De ce oare se agață ei ? De ce oare, ne vom agăța și noi ?

Viliam Turcány

Artist emerit, n. 1928

Crepuscul

„Eu sînt trist
ca și această grădină a noastră".
Schimbă vorba !
Ce vrea să zică tata ?

Și de unde
o fi luat versul ? Și de ce oare
l-a împletit
în crepuscul și în ferestre ?

Unde l-o mai fi auzit ?
Sau din tăcerea
înspăimîntătoare
țîșnește versul acesta spontan ?

Mama nu mai este.
Grădina tace obosită.
Prin întuneric însă
cineva-n noi pipăie o coardă.

Clopot în crepuscul. Oftat al singurătății.
Sînt trist.
Sînt trist.
Sînt trist, tată, ca și tine.

Lydia Vadkerti-Gavorniková

n. 1932

Armonie

Dacă te apropii de mine
ca de un cintec străvechi,
ale cărui cuvinte le-ai uitat cu timpul,
devin o melodie insistentă
şi te cînt fals.

Dacă te apropii de mine
ca de o ghicitoare
al cărei conţinut l-ai ghicit dinainte,
devin o problemă grea
cu o taină ascunsă pentru mine.

Dacă te apropii de mine
ca de o pagină curată,
pe care-ţi scrii o poezie despre mine,
devin o poezie despre tine
şi te ştiu pe dinafară.

Tablou

Acest buchet
nu-i de fapt decît tabloul
uneia din nenumăratele buchete
din vasul înflorit
care adapă necontenit
florile desenate
cu apa vie care nu există, căci
de mult nu a rămas nici un ciob.

Totuşi, florile nu se vestejesc,
apa nu se-nvecheşte,
înflorirea ţine vasul în întregime,
pe cînd eu mă vestejesc în schimbări
neîntrerupte.

Ani-ntregi contemplu
tabloul
şi astfel aflu treptat
ce este o minune.
Ar fi însă posibil de a-i fura viaţa
printr-o singură ştersătură de pensulă ?

Ján Buzássy

n. 1935

Dealuri învăpăiate

Deasupra oraşului
ard în cerul de toamnă. Soarele doar
suflă pe sticlă
şi-apoi multă vreme o lustruieşte.
Aerul şi aerul.
Octombrie are o optică strălucită,
poţi vedea pînă departe şi pînă-n
adîncimi.
Numai despre tine
nu poţi şti nimic.
Dacă ai avea în casă un ornic pînă-n
pămînt,
lumea ar merge mai încet.
Dacă ai avea ceea ce nu ai,
ai fi acela care nu eşti,
Dacă ai ştii ceea ce nu ştii . . .
Ai spune cu bucurie inimii tale
ceea ce o priveşte doar pe ea.

În casă

Sînt zgomote pe care niciodată nu le
ghiceşti.
Este piriitul duşumelei,
dac-o apasă ceva propriu,
greutatea zilelor poate ;
parcă lemnul din ea s-ar întoarce pe
cealaltă dungă.
Este un foşnet şi un scîrţîit mărunt, vărsări,
este un fluierat,
sînt însă zgomote pe care nu le ghiceşti.
În tăcere auzi,
parcă, un şoarece trecînd în fugă
pe clapele unui pian deschis.
Casa se înclină
şi, precum o bulă de aer într-o nivelă,
trece alergînd un sul prin războiul
universului.
Iarăşi o zi.

Michal Chuda

n. 1947

Deasupra cardiogramei

Aici este întreaga mea inimă –
pe pătrăţele mici aleargă ca peste
povîrnişuri,
din abisuri, din văi, din cîmpii scurticele
se-nalţă sus, urcă coastele abrupte
ale piscurilor, sus, sus, spre azur . . .
O clipă stă, şi-apoi din nou coboară.

Aici este întreaga mea inimă.
Degeaba căutăm ascunsa-i durere,
inima-i tainică, nu-şi scoate fiecare
geamăt,
nu spune că totuşi este un pic bolnavă.

Bolnavă de dragoste oferită pe de
geaba –
care o doboară şi iarăşi o înalţă spre
ceruri.
Bolnavă de dragoste şi această rană
eternă,
care arde mereu, n-o va înăbuşi nici un
iceberg.

Aici este întreaga mea inimă,
care a pornit pe hîrtie . . .

Astfel ea bate de mult, din veşnicii,
trece prin veacuri, spre viitor se-ndreaptă
pregătindu-şi în sine un locşor pentru toţi.
Pentru toţi oamenii şi umbrele lor fidele,
pentru toţi cei în care crede necontenit,
deoarece ei nu sînt ca nişte copaci
răsturnaţi
cărora, pe veci, rădăcinile li s-au luat.

Pentru toţi oamenii de bună credinţă,
pentru toate treburile omeneşti şi curate,
pentru tot, pentru tot,
ce ţi se adresează simplu, pe nume.

Aici este întreaga mea inimă,
pe care o am doar de aceea
ca să nu-mi aparţină niciodată mie.

Rudolf Cizmárik

n. 1949

Elenuţei

Pînă dimineaţa te voi presimţi în degete.
Ca un ochi în cap
te va zări lumina :
ai să te prinzi ca noaptea în rouă.
Şi în fiecare noapte ai să te-ntorci ca un
ecou.

Credinţă puternică a visului !
Ca un rid în palmă,
subţirel ca un fir de păr pe umeri,
ca lacrima în ochi,
ca un strop de sudoare pe mîini
tremurînde învii.
Deasupra sinilor pipăi cheia pentru-un os
al trupului,
cheia cuvîntului,
cu care te voi descuia, nepronunţîndu-te...

Se ruginește-n mine voința de fier,
Mă arzi și te schimbi în cearcăne sub ochi.
Focul vociferînd dezleagă nodulețe ale
certitudinii,
se înmoaie jarul.
Te voi dobîndi șoptind chiar din cenușă.
Pe degete, ca un arc,
ca un orfan.

În românește de
Milota BAGONOVA
și Ion ARIEȘANU

ridendo

MINIATURI

– *Nu ţi se pare că bei prea mult ?*
– *Aş . . . n-am nimic pe masă !*
– *Dar cele trei sticle ce sînt ?*
– *Sînt . . . goale !*

– *Mamă, dacă nu mă laşi să mă însor cu Herta, să ştii că fug de acasă.*
– *Ce-a făcut fata asta cu tine nu pot pricepe. Nu cumva umblă cu hipnoza ?*
– *Nu mamă, umblă cu Dacia 1300 . . .*

– *De la un timp, am observat că nu mai dispar oile. Ce s-a întîmplat ?*
– *Am schimbat ciobanul.*
– *Dar cine a fost cioban ?*
– *Unu . . . Lupu !*

– *Spune-mi, de ce nu atragi atenţia surorii tale să-şi îngrijească laţele ?*
– *Dar nu e soră-mea ! E fratele meu...*
– *Tovarăşă manichiuristă, ieri mi-aţi făcut manichiura şi nu m-aţi tăiat la nici un deget . . .*
– *Mă scuzaţi, se mai întîmplă . . .*

– *Te admir. Din pensia ta ai reuşit să cumperi două maşini . . .*
– *Eh, nu chiar din pensie, mai muncesc, obştesc, la un restaurant . . .*

– *Şi zii aşa, Oprică, ai pus ochii pe fata directorului ?*
– *Ce să fi făcut ? Trebuie să mă gîndesc şi eu la viitorul meu . . .*

– *Tovarăşe oftalmolog, nici acuma nu văd nimic !*
– *Dar ce, eu am văzut ceva ? !*

Emil ŞAIN

„CARTEA FIINŢEI"

(Urmare din pag. 8)

mai greu de urmărit, o recitire a textului şi meditaţia pe marginea lui pot aduce limpezirile necesare.

Ne ferim să tragem o concluzie sau să facem trimiteri la alte ontologii. Intenţia noastră a fost doar să-i semnalăm importanţa, fără a ne îndoi că dezbaterea va continua din partea celor conştienţi, că nu ne întîlnim cu o nouă metafizică la tot pasul.

Nu ştim care sunt intenţiile lui Corneliu Mircea. Este de presupus că ontologia umană ar trebui să fie urmarea imediată a actualei ontologii ce pune accentul pe existenţă (a noastră şi a ei), după cum gînditorul spune în încheiere : **„Dincolo de culmea-n care ne aflăm simţim deschiderea zării, infinite, adînca şi răscolitoarea chemare ce ne curmă clipa de popas şi ne îndeamnă să reluăm peregrinarea, suişul spre înaltul care şi cere iarăşi fiinţa, chipul şi realitatea – prin fiinţa, chipul şi realitatea fiinţei noastre"** (p. 406). Dar indiferent de cele ce vor urma, prin **Cartea Fiinţei,** Corneliu Mircea îşi înscrie pentru totdeauna numele printre cei mai originali şi mai autentici gînditori pe care i-a **dat filosofia românească.**

Nora Minorovics SZALKAY

plastică

Plecînd de la datele pe care ni le oferă personalitatea Norei Minorovics-Szalkay, şi anume a unei genuine înzestrări plastice, la care se adaugă o formaţie specifică, de tip ştiinţific, putem spune că lucrările sale refac, într-un anume fel, cu mijloace artistice, un traseu al gîndirii : de la cunoaşterea şi reflectarea intuitivă a realităţii, cu mijloacele picturii, la gîndirea abstractă, la interpretarea raţională a acesteia.

Pictura sa este, din acest punct de vedere, o pictură puternic senzorială, cultivată în termenii respectului suveran pentru convenţia figurativă a spaţiului şi pentru culoarea locală. Se remarcă puternica apetenţă a autoarei pentru culoarea truculentă şi bogată, modelată prin loviturile scurte ale cuţitului pe paletă. În naturi statice cu flori sau în piesaje, ea face dovada înzestrării celei mai directe cu sensibilitatea plastică.

În grafică, după cum este şi firesc, demersul său este mult mai organizat din punct de vedere raţional, ceea ce poate da pînă la un punct o expresie factice. În aceste cazuri se produce o tentativă de obiectivare a expresiei, creşte capacitatea de interpretare a realului, de sintetizare a acestuia cu mijloace specific grafice, printr-o tehnică proprie, rar folosită în cazul graficii de şevalet.

Condusă de un spirit de inventivitate care repudiază pastişa, preferînd imitaţiei naturaliste investigaţia proprie omului de ştiinţă, ajutată şi de un instrumentar tehnic adecvat, ea descompune lumina şi creează „jocul poetic" în mişcare al acesteia, printr-un „program de cercetare" care urmăreşte relevarea poeziei culorii într-un fenomen specific fizic, care reia cu termenii ştiinţei vechea dispută impresionistă, din descompunerea spectrală a luminii şi facultatea umană a purei vizualităţi. Autoarea realizează astfel o sinteză originală între demersul de tip ştiinţific şi cel artistic, care în această situaţie se presupun, nu se exclud, într-o creaţie spre care aspiră mulţi dintre artişti plastici contemporani.

Vasile RADU

RADIO TIMIŞOARA

EMISIUNE LITERARĂ

20 AUGUST 1980 ● Cărţi şi idei : „Pumnul şi palma" de Dumitru Popescu – dezbatere cu : lector univ. Stela Mirel, critic literar Marian Odangiu şi Lucian Alexiu ● „Ca un fagure de miere" – prof. univ. dr. G. I. Tohăneanu ● „Cenaclul – mijloc de formare a tinerilor poeţi" – Ion Scorobete ● „Patriei, prinos şi cinstire" – poezii dedicate marii sărbători de la 23 August ● Cronică de librărie : „Ethosul folcloric, sistem deschis" de Vasile Tudor Creţu – prezintă Aurel Turcuş.

CORNELIU MIRCEA

„CARTEA FIINȚEI"

De obicei ontologia, chiar dacă nu încheie gîndirea unui filosof, rămîne o scriere de maturitate pentru că presupune o mare experiență, parcurgerea unor trepte ce țin de cunoaștere și de căutarea unei metode. Rari sunt gînditorii ce-și încep cercetările printr-o metafizică și unul din aceștia este Corneliu Mircea, cu volumul său **Cartea Ființei,** apărut în bune condiții grafice la Editura Cartea Românească. Fără îndoială, pentru cei ce i-au urmărit scrierile, premisele acestei ontologii se află în primele două volume publicate – care tratează alte probleme – **Cumpăna dorului** (1978) și partea întîi din **Inter-comunicare** (1979). **Cumpăna dorului** deschide calea pentru speculație, dovedind că autorul se află în posesia mijloacelor potrivite filosofării, arătîndu-i în același timp și disponibilitățile lirice. Iată două scurte citate ce exemplifică modul în care poezia se împletește, într-o dreaptă cumpănire, cu speculația : **„Poezia soarbe astfel** întreaga ființă **în albia ei vremuindă, cuibărindu-se-n miezul simțirii și ridicindu-se, apoi, la înălțimea cugetului** prin ființa afectiv-imaginar-rațională" sau **„Unde rătăcești, suflete de demult ? Foi de tăcere cad în răstimpuri, măsurind ca un braț de pendulă vremea : vremea pustie : vremea demult trecută. Aș vrea să mă pierd în scînteierea lor moale, risipită-n aer și țărînă. Aș vrea să mă pierd în tremurata lor moarte. Dulce somn. Dulce și inconștient întuneric . . ."** N (p. 13, respectiv 25, **CD**).

A doua carte, **Inter-comunicare** schițează o antropologie psihologică, fiind în realitate, prin prima ei parte, promisiunea unei ontologii ce trebuie să urmeze după **Cartea Ființei.** Pentru că aceasta, **Cartea Ființei,** este o ontologie în sensul aristotelic al cuvîntului metafizică, adică știința a ceea ce este, **to on e on, ens qua ens, ființă ca ființă** sau Ființa pusă-n față cu Neființa. Iar **Inter-comunicare** deschide drumul către o ontologie umană, privind spiritul și spiritualitatea. Sunt puse aici doar datele prime, de la care, în viitor, se va putea porni. Aceasta cu atît mai mult cu cît **Cartea Ființei** fundamentează Ființa în așteptarea cercetării sufletului sau spiritului ori întemeierea unei antropologii psihologice, cum vrem să spunem. Antropologie schițată aici și care arată chemarea filosofică a lui Corneliu Mircea, alături de vocația eseului : **„Este miraculoasă puterea cîte unui cuvînt de a prinde realitatea în tiparul lui și de a-i dezvălui natura plurimodală, schimbătoare și fertilă. Sensul originar, tulbure și nedefinit, se decantează progresiv și se definește acceptînd dimensiunea precisă a semnificației, fără a pierde totuși sugestiile primare" (Inter-comunicare,** p. 9), își începe gînditorul considerațiile ce poartă semnele amintite mai sus, aceste două cărți nu prefigurînd, deschizînd doar calea celor ce urmează în cea de a treia.

Cartea Ființei este o ontologie în sensul deplin al cuvîntului, așa cum arată și titlurile „cărților" ce o compun : **Facerea, Desfacerea, Nucleonul, Făptura,** iar ca să înțelegem și mai limpede acest proces ontologic, această cale spre existență, cale spre Ființă, Ființă care este **„nimic altceva decît acel «numitor comun» al tuturor celor ce sunt, prezența continuă în și prin cele ce sunt, dar, subliniem, prezența care s-a** desprins **de cele ce sunt în și prin lume, și care s-a izolat într-un tărîm continuu și nesfîrșit, numai al său, cuprinzîndu-mi și zidindu-mi și propria-mi ființă gînditoare în acest tărîm (indivizibil) al ei, tărîm pe care-l zăresc, îl știu, cu care mă confund și prin care, la rîndu-mi, exist"** (p. 3–4), ar trebui să parcurgem măcar capitolele cărții : **Ființă-neființă, Cauza, Facerea, Deschiderea nivelică, Solitudinea, Desfacerea (Moartea), Refacerea, Re-unirea, Întrepătrunderea, Principii de organizare, Diferențiere și specializare, Re-producerea,** subcapitolele fiind și ele enumerate în cuprinsul analitic al cărții. Cuprins care dă dintr-o dată imaginea de ansamblu a meditației despre Ființă, așa cum se poate vedea cu ușurință urmărind doar primul capitol : **Ce înțelegem prin ființă ? Cum apare neființa (sau neantul), Ființa este una cu neființa, Ființa, Ființa și neființa se opun una celeilalte, fiind, într-un cuvînt, contrarii, Ființa nefiindă și contradictorie este limitată, Ființa limitată e finită : finită fiind și limitată, ea trimite dincolo de sine la in-finitul ei, Ființa limitată și finită este unul ; iar unul e multiplu, la infinit, Unul multiplu ființează ca o mulțime infinită de elemente, fiecare element fiind-și-nefiind deopotrivă, Mulțimea infinită a elementelor originare alcătuiește cîmpul originar.**

Ce ne arată toate acestea ? Nimic altceva decît jocul dialectic al Ființei și Neființei, procesul de constituire al existenței (deocamdată), rămînînd în așteptarea împlinirii ei, calea spre ființă fiind **„calea** «spre om», spre esența ființei umane **și** calea spre existență, **simultan, calea, deci, spre tot ceea ce aparține ființei și este ființă, calea spre** tot-ceea-ce ființează, **știind și amintindu-ne mereu că omul, ființă gînditoare, este** implicat **în și prin acest drum, că acest drum îl conduce doar spre sine (și spre existență), că acest drum care este al existenței sau al ființei înseși (cuibărită-n pasul și în gîndul omului) o conduce, pe ea însăși, spre sine"** (p. VIII).

Procesul se desfășoară în perspectiva acestei viziuni dialectice și etapele lui importante sunt urmărite cu grijă, în conformitate cu o legitate imanentă. **Cartea Ființei** propune o ontologie bazată pe ultimele date științifice, pe ultimele rezultate ale cercetării științifice, într-o perspectivă interdisciplinară, acesta fiindu-i și unul din marile merite. Nu-i vorba doar de o „speculație filosofică" sau „metafizică", așa cum incrimina Jean Piaget, ci de una ce-și revendică fundamentarea de la experiență. Nu împărtășim întrutotul ideile lui Jean Piaget, în această chestiune, după cum avem rezerve și față de unele considerații ale lui Corneliu Mircea, privind gîndirea și limbajul. Ne îndoim că limbajul poate fi mai „adînc" decît o idee, pentru că, așa cum se știe, limba este o realitate nemijlocită a gîndirii. Iar dacă este vorba despre o filosofie a limbajului, deși expresia pune termenul înainte, optăm pentru semnul de egalitate între noțiuni, semnificații și importanță pentru a nu stărui asupra unei false probleme, care, dacă se admite la un lingvist, pare ciudat, folosind un eufemism, să fie găsită și la un gînditor. Vedem chiar o contradicție între **„limbajul este uneori mai adînc decît ideea" (p. VIII)** și cele afirmate la p. XIII, afirmație consemnată mai jos.

Nu vom stărui asupra acestui proces de ființare, asupra dimensiunilor, nivelelor și etapelor ontologice, pentru că ele trebuie urmărite îndeaproape în desfășurarea dată de gînditor care utilizează în demersul său o metodă ingenioasă, într-o perspectivă subliniată : **„Limbajul este revelator și totuși neîncăpător : revelator pentru că seamănă gîndul și-l înmulțește, neîncăpător pentru că nu are nici pe departe frăgezimea inefabilă, infinit de complexă și de «interarticulată», pluridimensională și mișcătoare a rațiunii (. . .) Punct ce apropie întrucîtva gîndirea poetică de cea filosofică, așa cum s-a mai spus"** (p. XIII). Apropierea dintre filosofie și poezie, pe care autorul o pune mereu în evidență, se face nu numai la nivelul textului, ci mai ales prin interferarea acestuia cu versurile unor poeți contemporani care au meditat și ei asupra Ființei, surprinzîndu-i semnificațiile : Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Ștefan Aug. Doinaș, Sorin Mărculescu, Daniel Turcea, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Mircea Ciobanu, T. S. Eliot, Vasile Voiculescu, Giuseppe Ungaretti, Nichita Stănescu, mai des citați fiind ultimul și primii patru. Sunt alese versuri parcă scrise anume ca să confirme demonstrația, dovedind și o bună cunoaștere a mișcării lirice. Iar alături de cei noi, cunoașterea anticilor, în special presocratici, din care exemplificările sunt întotdeauna la obiect este evidentă. În plus, fiecare capitol are drept încheiere o scurtă prezentare a ideilor dezbătute. Iată de pildă rîndurile de încheiere a capitolului **Cauza** (I-am ales pentru că, după cum știm, Aristotel socotește metafizica, filosofia primă, drept știință a cauzelor și ultimelor principii) : **„Am văzut în cele de mai sus că ființa (nefiindă) se dezvăluie a fi profund contradictorie : opusă neființei (ca ființă), dar și opusă propriei sale ființe (ca neant) : opusă multiplicității sale infinite (ca unul), dar opusă și unicității ei (ca mulțime infinită). Ființa nefiindă nu este, așadar, și nu poate fi, în nici un fel, așa «cum pare a fi» ; ci se smulge din starea ei contradictorie, fiindu-și cauză. Cauza cauzează și se preschimbă în efectul ce relevă adevărul mai adînc al contradicției : contradicția însăși a contradicției. Astfel că dacă neființa (nefiindă) era numai «potențial» ființă, ea va avea de acum «posibilitatea» de a ființa (ieșind din contradicție) ba chiar «necesitatea» imperioasă a ființării-ce-i-dezvăluie «scopul» dintotdeauna : ființa-în-adevărul ei".** (p. 41).

Fără îndoială, după ce parcurgem un capitol plin de idei îndrăznețe în care subtilitatea analizei se împletește cu montările plastice, după ce stăruim asupra demonstrației în care rigoarea se află alături de precizie, un popas la un asemenea punct final nu face decît să fixeze cîteva gînduri fără de care urmărirea în continuare a desfășurării Ființei ar fi din cele mai dificile. Și fiindcă am pomenit acest cuvînt, gînditorul și-a luat poate o măsură de siguranță, făcînd în același timp și o invitație la „participarea" cititorului, atunci cînd scrie în Cuvîntul înainte : **„Textul lucrării este inevitabil schematic și simplificator : rămîne ca inteligența și sensibilitatea cititorului să suplinească neajunsurile unei astfel de expuneri, încercînd să surprindă și să pătrundă în tumultul copleșitor al unei lumi mirifice și înnoitoare pe care am numit-o (și o numim)** ființă" (p. XV). Citind și recitind **Cartea Ființei** și oprindu-mă la unele pagini, ce reclamă un mare efort de gîndire, mi-am amintit de răspunsul dat de Kant în **Prolegomene** acelora ce-i învinuiau textul primei Critici de „obscuritate", că obscuritatea poate fi pentru cel ce o incriminează **„un mod obișnuit de a-și ascunde propria indolență și lipsă de pătrundere",** justificînd ariditatea expunerii filosofice prin vastitatea planului lucrării și profunzimea ideilor ce nu pot fi nici „distractive", nici „ușoare", nefiind scrise pentru cei ce doresc **„să răsfoiască doar această carte, iar nu să reflecteze asupra ei".** Pentru că, în realitate, **„nu este nicidecum nevoie ca toată lumea să studieze metafizica"** și dacă aceștia **„nu pot avea succes în cercetările ce se fac prin concepte de pură deducție (. . .) trebuie să-și aplice însușirile lor intelectuale asupra altor obiecte"** (Prefața **la Prolegomene la orice metafizică viitoare care se va putea înfățișa ca știință).** Am transcris aceste cuvinte pentru că textul **Cărții Ființei** este dens, plin de idei, iar înțelegerea lor presupune din partea cititorului apetitul speculației, o temeinică pregătire filosofică și științifică, precum și o gîndire dialectică. Acestea nu pot fi prin nimic suplinite, iar dacă și-n aceste condiții unele idei sunt

Ion MAXIM

(Continuare în pag. 7)

remember

Un incendiu albastru

Într-o după-amiază, plecăm din Atena spre Capul Sunion, punctul cel mai sudic al Atticii. Dacă, avem în vedere canalul care unește, la Corint, Marea Egee și Marea Ionică, despărțind Peloponezul de Grecia centrală, Capul Sunion devine extremitatea meridională a întregii Grecii continentale.

Curînd, drumul urmează sinuozitățile țărmului. E foarte cald, peisajul apare din ce în ce mai arid. Versante de piatră arsă. Impresia de uscăciune se accentuează, în unele locuri vegetația dispare cu totul. Nici un smoc de iarbă, mărăcinișuri atinse de suflarea nemiloasă și pustiitoare a lipsei de umiditate. Ne amintim că la Atena, după cum ni se spusese, din februarie și pînă în acel miez de septembrie, nu plouase decît o singură dată.

Marea, în dreapta, un incendiu albastru în nemărginirile acvatice. În micile golfuri prin care trecem, vegetația își regăsește vigoarea, în jurul pilcurilor de vile elegante, copleșite de flori, de smochini și perdele de viță de vie, care expun luminii de sud bogate și dulci lampioane de struguri chihlimbarii. Apele, mării, aici, sînt de atlazuri verzi, iar uneori rostesc poeme ultramarine. Se văd stînci ieșind din ape, ca niște ființe ciudate ale unei mitologii neînțelese, pe care Thalassa le arată vederii, cu atribute mereu înnoite.

Locurile sînt atît de bogate în misterele unor frumuseți de care nu avusesem niciodată parte, încît păreau, ca-n episoadele homeriene, vrăjite, astfel încît oprim, fără nici o deliberare, în binecuvîntatul golf numit, din îndemnuri și ademenire turistică, Eden Beach. Astfel, ne pomenim despovărați de veșminte, exprimîndu-ne bucuria întîlnirii cu răcoarea înrobitor de blîndă a undelor de lumină liliachie.

Nu ne mai dăm seama cum trec orele, căpetenia echipajului anunță plecarea, fără a i se mai arăta respectul și ascultarea, căci totul este un miraj din care nu te mai poți smulge.

Cînd reușim să pornim din nou la drum, după îndelungi tîrguieli și unanime regrete, surprizele nu contenesc iar extazul nu cunoaște-ntreruperi. Din nou așezări de basm, un fel de mici adunări de case în care ai vrea să rămîi și să visezi în toate orele zilei și-n toate tainele nopții, ascultînd marea și vîntul de miazăzi, foșnetul portocalilor și al lămîiilor, între siluetele tinere ale chiparoșilor care umblă pretutindeni, solitari sau în grupuri restrînse, învăluiți într-un aer de enigmă și întrebare.

O vreme, aveam impresia că n-am văzut niciodată ceva mai frumos, cum trecem pe lîngă umeri de piatră lăsați pentru totdeauna mîngîierilor mării. Dar, deodată, din senin, asistăm la o repede mobilizare a migratoarelor nații de nori, cerul e ocupat de o piclă sură, de undeva țîșnește biciul deslănțuit și orbitor al unui fulger îndepărtat și ținutul este brusc invadat de armiile unui vînt puternic și nestăvilit. Automobilul nostru se umple de sunete ciudate, lovit de aripi metalice, împins amenințător în dreapta și-n stînga, astfel încît sîntem nevoiți să reducem viteza, înaintînd cu prudență, ușor derutați, de parcă Poseidon, stăpînul mărilor, spre sanctuarul căruia călătoream, ne-ar fi trimis avertismentele unor interdicții indiscutabile.

Oprim din nou, urmărind cum se tulbură marea. Faldurile ei ușoare mototolite de-o mînă nevăzută, ghemuite și aruncate peste ariile zării. Apar valuri amenințătoare. Se răscoală întreaga mare, se văd vaporașe cu excursioniști grăbind spre țărm. Undeva, o spărtură în plafoanele norilor lasă să curgă șiroaiele singerii ale unei lumini la care nu mai avem acces. Undeva, în mansardele cenușii de de-asupra, zeul aruncă, furios, bolovani grei, umplînd lumea cu tunete amenințătoare.

Și-n timp ce vîntul se prăvale dinspre continent și se pierde cinestieunde în pustiile mării, în timp ce micile ambarcațiuni se retrag, speriate, spre maluri, țîșnește în larg un tînăr pe o ciudată ființă a hazardului – niște schiuri de apă prevăzute cu o velă albă. Urmărim aripa umflată de vînt, izbucnind impetuos spre necuprins. Dar temerarul își frînează curînd ciudata barcă de zbor, intră în conflict cu nemiloșii curenți ai uscatului, se prăvale în infernul valurilor, dispare o clipă spre a-l revedea remorcîndu-și unealta. Și totul se termină cu bine, căci Eol, capriciosul, pare a fi găsit o altă jucărie, ordonă armiilor sale lăsarea la vatră și se zbenguie simplu, amuzant, prin livezile de portocali, sărutînd rotundele fructe c-o răsuflare mîngîioasă și bună. Lucru pe care-l observăm cu discreție.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada **RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76,** Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 34 (648) ● 21 august 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

23 AUGUST 1944–1980

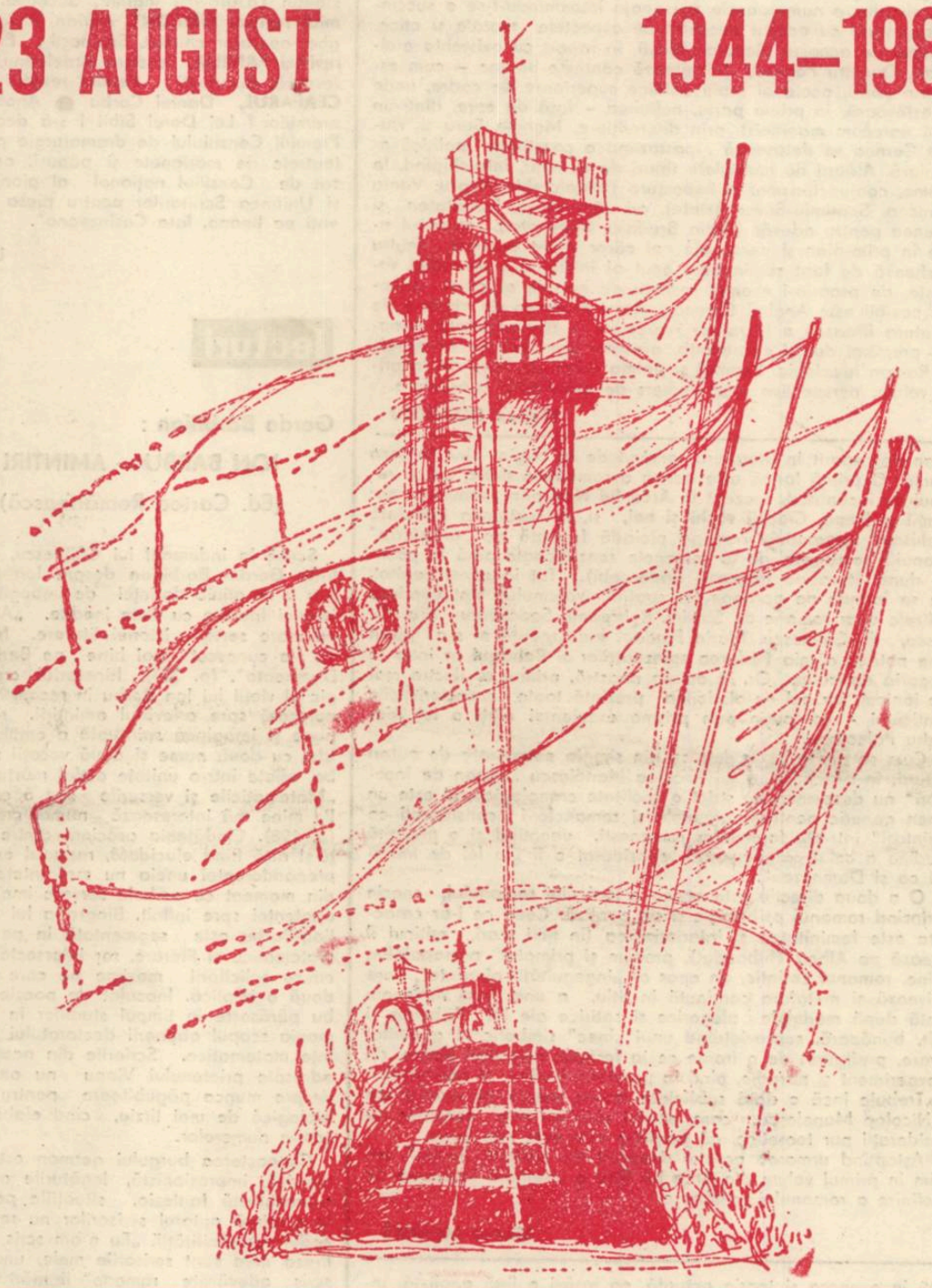

CTITORIA LUMINII

În uriașa derulare a timpului ce desemnează străvechea noastră istorie de mai multe ori milenară, 36 de ani ocupă o secvență care, din punctul de vedere al cantității, nu se impune într-un mod aparte. Există însă și aici, în sfera istoriei, precum și în alte compartimente ale activității umane alte măsuri de apreciere a valorii lucrurilor : calitatea, densitatea, profunzimea. Din acest unghi – de altfel fundamental – cei 36 de ani care au trecut de la începutul revoluției de eliberare națională și socială a poporului român din august 1944 se impune, în străvechea noastră istorie, ca neavînd asemănare în trecut. Evenimentul început în după-amiaza zilei de 23 August 1944, – răsturnarea regimului de dictatură militaro-fascistă și dezangajarea României din războiul hitlerist – a avut, după cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „o importanță epocală pentru destinul poporului nostru, înscris cu litere de aur în istoria contemporană a patriei".

Într-adevăr, 23 August a deschis o nouă epocă în îndelungata, dar mereu tînăra noastră istorie, epoca unor mari și adînci prefaceri în toate țesuturile și alcătuirile societății românești, de la structura socială și economică la puterea de stat și spiritualitatea cea mai intimă a omului.

Ori de cîte ori aniversăm 23 August, de la primul act sărbătoresc și pînă astăzi am făcut și continuăm a face istorie, istoria evenimentelor care au precedat și pregătit actul insurecțional de la 23 August 1944, împreunată cu un bilanț, cu măsurarea și evaluarea a ceea ce a realizat poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, în acest răstimp, bilanțul, devenit și el istorie, istoria cea nouă a poporului român. Și aceasta este mai mult decît firesc pentru că 23 August nu se pierde undeva în neantul timpului, ci strălucește tot mai puternic în uriașa boltă a istoriei românești, pe măsură ce timpul trece ; dimensiunile semnificației lui ca deschizător de nouă epocă, epoca socialismului și comunismului în România se profilează, se impune ca moment de răscruce. Facem istorie, istoria lui 23 August pentru că ea ne readuce mereu în conștiință eroismul poporului român, sacrificiul și contribuția sa la cauza nobilă a luptei omenirii împotriva fascismului, a războiului hitlerist, pentru salvarea omenirii de acel flagel ce-i amenința cultura, civilizația, progresul, existența sa liberă, independența și suveranitatea sa și a multor popoare și națiuni.

La 23 August 1944, **„masele populare** – subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu – **și-au dobîndit cu arma în mînă dreptul de a fi deplin stăpîne pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și înaintată orînduire socială – orînduirea socialistă și comunistă".** Adevărații făuritori de istorie – muncitorii, țăranii, intelectualii, intrau, odată cu 23 August, pe poarta mare în noua eră istorică românească ce avea să ridice România pe culmi greu de bănuit chiar de cele mai strălucite minți. Facem istorie pentru că ea ne aduce mereu în conștiință capacitatea Partidului Comunist Român de a-și îndeplini misiunea sa istorică ca forță politică hotărîtoare, de avangardă, a poporului nostru pentru emanciparea sa națională și socială ; capacitatea comuniștilor români de a oferi și materializa soluțiile, singurele soluții viabile care să salveze România de catastrofa spre care o împinseseră cercurile ultrareacționare ale claselor dominante, regimul de dictatură militaro-fascistă, ocupația nazistă și războiul hitlerist. Va rămîne pentru totdeauna încrustat în cartea de aur a istoriei noastre adevărul că dintre toate forțele politice naționale care se ridicaseră, într-un mod sau altul, împotriva regimului antonescian, a ocupației naziste și războiului hitlerist, singur, Partidul Comunist Român a fost capabil să polarizeze în jurul său toate resursele, toate rezervele națiunii române : de la partidele burgheze la cele muncitorești-țărănești, de la burghezie la proletariat și țărănime, de la rege la ultimul ostaș, a le organiza și conduce la luptă și victorie în încleștarea decisivă dintre Țară și fascism. Victoria insurecției române din august 1944, care, după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu **a inaugurat revoluția de eliberare națională și socială, antihitleristă și antiimperialistă** a fost rodul nemijlocit al consensului național antifascist al poporului român, realizat sub influența directă a Partidului Comunist Român în perioada anterioară, rodul forței politice și spirituale a partidului nostru de a regenera marile energii și experiențe istorice ale poporului român în lupta sa pentru a-și croi drum spre noi orizonturi de progres și civilizație și a înfrînge forțele negre ce se opuneau. 23 August 1944 este urmarea ne-

Mihai FĂTU

(Continuare în pag. 4)

AUGUSTA ZI

Augustă pîine – soare de august
pe românescul cer, cu dulce gust,
dospită în cuptor de vatră nouă
să-ți rupi din ea istoria, pe din două.

Aromă-n miez și miez de-aromă-n grai,
pîine de dor pe gurile de rai,
să-astimperi foamea viselor căzute
în insurecții mari și pe redute.

Din an în an, cu pîine și cu soare,
la praznicul numit ELIBERARE,
ieșim în piețe și pe bulevarde
sub ceru-august cu razele-stindarde,

la braț cu ziua IERI, care ne vine,
prin Decebal și Mircea la Rovine,
prin Vodă Ștefan și prin Cuza Vodă,
să-nalțe zilei AZI augustă odă.

Și an de an, cu sare și cu pîine,
să-ntîmpinăm augusta zi de MÎINE,
suim noi culmi de vise-ntraripate,
nimbați cu tricolor de libertate.

Traian DORGOȘAN

IMN

Pămîntul îl străbat adînci reverberații
Ce limpezesc cuvîntul, umplîndu-l de culoare ;
Privirea se încarcă de verzile-ecuații
Ale atîtor plaiuri cu numele de floare.

Carpații se ridică eterni precum albastre,
Pietrificate, vechi consoane cardinale
Din ale buzelor șoptite, înmiresmate glastre
Împerecheate cu ozonul înaltelor vocale.

Renăscătoare-i țara mileniilor străbune –
Sub purpură de schele August îi e cununa
Și spațiul se încarcă de-a inimii minune
Cum riul înserării-l înzăpezește luna.

Căci spunem Ceaușescu izbînzilor gravate
Prin faptele rostite cu numele de zori –
În stema României sînt visurile toate
Și împliniri de aur în cele trei culori.

O, zbor de ciocîrlie și cuib de zi, fertil,
Ești crezul libertății veghind al nopții stei,
Urcușul în bărbat al oricărui copil
Și temerară faptă ești August două'ștrei.

Nicolae DOLÂNGĂ

cronica literară

Dumitru Popescu

Pumnul și palma

Editura Eminescu, 1980

La scurt timp după **Fiul secetei,** de Ion Lăncrănjan, și **Cel mai iubit dintre pămînteni,** de Marin Preda, romanul lui Dumitru Popescu, **Pumnul și palma,** redeschide dosarul „obsedantului deceniu". „Lectura" propusă de autor vizează în mod explicit **ideologia** epocii, ceea ce determină organizarea discursului ca o suită de teze și antiteze cu aplicație la o etapă istorică dată, dar cu consecințe de stringentă actualitate. Fără a urmări neapărat situarea polemică față de evenimente – dealtfel, ele nu interesează decît în măsura în care reprezintă reflexul unor **atitudini politice,** al asimilării mai mult sau mai puțin arbitrare (id est, în epocă, dogmatice) a preceptelor revoluției socialiste –, Dumitru Popescu încearcă să se apropie de mecanismele lor cauzale, să decodifice procesul transferării acestora în plan conceptual deci, al genezei unei noi viziuni, mai profunde, mai umane, asupra lumii. „Cartea întîi", **O dimineață înșelătoare,** anunță astfel liniile de forță ale romanului, firește, sub rezervele impuse de caracterul inevitabil parțial al aprecierii : traiectul devenirii istorice este abordat prin prisma emancipării ideologiei față de dogme, a definirii unei **conștiințe politice** clare, cu o identitate distinctă.

Pumnul și palma are, în această primă carte, aspectul unei **istorii retrăite** cu discernămîntul presupus de distanțarea în timp: **Prologul,** care nu este al „cărții întîi", ci al întregului roman, revendică din capul locului această perspectivă. Participînd la funeraliile lui Manole Suru, Vladimir Cernea declanșează resorturile unei memorii recuperatoare și provoacă o întoarcere în timp la momentul inițial – toamna anului 1952 – al restructurării propriei conștiințe. De aici încolo, construcția epică amintește de formula tradițională a vieților paralele : **O dimineață înșelătoare** este, de fapt, romanul celor două personaje, activiști devotați, a căror existență se confundă cu însuși destinul revoluției socialiste. Tipuri complementare **(„Suru dovedea mai mult realism, dar mai puțină frămîntare și ca atare și mai puțină inclinație de a despica firul în patru, iar Cernea, mai ingenios în analize, mai scormonitor și mai radical, aluneca mereu în utopie, în ideal"),** cei doi eroi reprezintă instanțele polare ale dezbaterii propuse de Dumitru Popescu : **„Discuțiile lor din acea vreme s-au constituit... într-o sinceră și curajoasă disecție a condiției comunistului și a lumii concepută de acesta, și concomitent, într-un fel de angajare morală pentru o conduită viitoare bazată exclusiv pe adevăr și dreptate, pe respectul drepturilor popoarelor și ale omului, pe o viziune marxistă, luminoasă, nobilă și umană..."** (p. 281-282). Discursul se transformă astfel într-o adevărată sinteză a problemelor care au marcat esențial viața social-politică a epocii, vădind aspirația autorului către epuizarea acestora. Romanul lui Dumitru Popescu impune nu atît o interpretare, cît o viziune de ansamblu în limitele unei înțelegeri corecte a sensurilor devenirii istorice.

În mare măsură consistența epică a cărții se datorează capacității scriitorului de a fixa în numai cîteva linii o tipologie umană surprinzătoare prin diversitatea ei. Apetența pentru reconstituirea biografică acoperă mai bine de jumătate din roman, fiecăruia dintre numeroasele personaje întocmindu-i-se o succintă prezentare cu accent deosebit pe aspectele morale și etice. Favorizat de această plasare ubicuă, în raport cu existența eroilor săi, Dumitru Popescu delimitează contexte umane – cum este, spre pildă, acela al școlii politice superioare de cadre, unde se desfășoară, în prima parte, acțiunea – față de care, dintr-un unghi oarecum maniheist, prin diferențiere, Manole Suru și Vladimir Cernea se detașează ipostaziind o conștiință politică exemplară. Alături de multiplele tipuri de activiști, întruchipînd, la extreme, conjuncturismul și impostura (Haralambie Negru, Vania Postrocea, Septimiu-Sever Axinte), ori, dimpotrivă, luciditatea și pasiunea pentru adevăr (Delia Brudaru, Robu etc.), romanul aduce în prim-plan și personaje al căror statut aparent neutru maschează de fapt sentimentul acut al înstrăinării revoluției socialiste, de propria-i esență, resimțit de masele al căror exponent posibil este Anghel Cernea. Acest fenomen de abatere de la natura firească a lucrurilor reprezintă – demonstrează romanul – premisa, dar și consecința, gravelor erori comise în epocă.

Roman ideologic, **Pumnul și palma** deschide, încă de la primul volum, perspectiva unui demers de exhaustivă cuprindere.

Marian ODANGIU

Nicolae Manolescu

Arca lui Noe

Editura Minerva, 1980

Perspectiva introdusă de ultima carte a lui Nicolae Manolescu asupra evoluției structurilor romanești în literatura noastră este cel puțin seducătoare. Ea corespunde unui proiect ambițios cu două laturi : una vizînd o clasificare de natură teoretică, cuprinzînd o serie de aspecte menite să plaseze romanul românesc într-un circuit mai larg (astfel trebuie înțelese toate referirile lui Nicolae Manolescu la ideile lui Thibaudet, Wayne C. Booth ori Ortega y Gasset), și o a doua, care urmărește însuși destinul genului ca atare într-o serie de analize remarcabile. Că este vorba, în această întreprindere, și de dorința de a pune ordine într-un domeniu deosebit de complex și compozit, rezultă și din atitudinea explicită a criticului. El deplînge la un moment dat aglomerarea de termeni critici specializați și diversificați pînă la deplina confuzie („Memoria îmi joacă feste cînd e să repet terminologia lui Greimas sau Todorov"). În contextul mai sus amintit, ne întrebăm, care ar putea fi rolul adăugirii unor noi delimitări ce ambiționează să substituie orice alte posibile clasificări ? Răspunsul este că Nicolae Manolescu propune o terminologie deosebit de accesibilă, simplă, eficientă și cu o mare rază de acțiune. Operația critică, îndeobște una de **clarificare,** nu are decît de cîștigat de pe urma existenței unei terminologii atît de ușor de folosit. Se pare că de data aceasta criticul a fost mai puțin mînat de ambiții de revoluționare a limbajului de specialitate, iar interesele sale sînt recognoscibile în suportul teoretic oferit analizelor, de departe secțiunea cea mai consistentă a acestui prim volum de eseuri asupra romanului românesc.

Să vedem însă în ce constă noutatea considerațiilor. Nicolae Manolescu propune o triadă în care se pot încadra cu ușurință toate tendințele majore ale romanului românesc(dar, nu se sfiește să recunoască autorul, mai există și un oarecare număr de romane neîncadrabile în nici una din direcțiile trasate de această carte). Simplificînd lucrurile, putem spune că obiectul studiului lui Nicolae Manolescu îl formează cele trei forme de roman descoperit în literatura română de la origini pînă la faza actuală. O primă formă este aceea a romanului **doric,** adică romanul de începuturi, prezent în **Arca lui Noe** prin exemplare ca: **Manoil și Elena, Ciocoii vechi și noi,** și, în secțiunea intitulată **Catehismul romanului,** întreaga pleiadă formată de „preistoria" romanului românesc, de la romanele senzaționale pînă la pastișele după literatura franceză (îndeosebi). Tot în acest capitol, care se întinde pe aproape tot spațiul volumului, sînt cuprinse analizele unor romane de Slavici, Rebreanu, Sadoveanu, Gib Mihăescu, G. Călinescu, Marin Preda. Îndrăzneață ni s-a părut ideea potrivit căreia **Pădurea spînzuraților** și **Baltagul** ar intra în categoria doricului. Or, în opinia noastră, primul ar ilustra mai bine ionicul, iar cel de-al doilea prezintă toate caracteristicile corinticului – cel puțin prin prisma excelentei cărți a lui Alexandru Paleologu.

Cum se poate lesne deduce din simpla enumerare de autori și titluri, în accepțiunea lui Nicolae Manolescu „roman de începuturi" nu desemnează strict o realitate cronologică, ci este un termen generic pentru romanele și romancierii considerați ca „înaintași" într-ale formulelor românești, denotînd și o anumită atitudine a celui care creează, considerat a fi „la fel de imposibil ca și Dumnezeu".

O a doua direcție este aceea **a ionicului romanului,** specie cuprinzînd romanul psihologic și de analiză. Ceea ce l-ar caracteriza este feminitatea și interiorizarea (în linii mari, criticul îl urmează pe Albert Thibaudet), precum și primatul personajelor. În fine, **romanul corintic,** un epos al „ingenuității pierdute", care motivează și metafora conținută în titlu, a unei lumi ficționale creată după modelele alegorice și satirice ale lui Rabelais și Swift, bunăoară, supraviețuind unui „înec" simbolic al genurilor literare, prefigurat de o ironie ce ia formele cele mai bizare, de la experiment și parodie, pînă la „grotesc, burlesc și caricatură".

Trebuie încă o dată subliniate marile merite de analist ale lui Nicolae Manolescu, care, atunci cînd nu este constrîns de considerații pur teoretice, dă paginile sale cele mai bune.

Așteptînd urmarea acestui deosebit de incitant „serial", salutăm în primul volum din **Arca lui Noe** o originală încercare de redefinire a romanului românesc.

Mircea MIHĂIEȘ

---

marginalii

Teatrul ca text

De un secol și mai bine, principala preocupare a artelor a fost să-și cunoască specificul, adică – totodată – să-și dobîndească autonomia, eliberîndu-se de servituți multă vreme considerate firești. Pictura și romanul n-au mai vrut să **reprezinte** lumea, poezia și muzica să **exprime** frămîntări sufletești. Iar teatrul n-a mai vrut să fie literatură. S-a renunțat la iluzia realistă care făcea din spectacol un roman în imagini și din regizor un orendaș al moșiei dramaturgului. În urma unor reforme democratice, textul vorbit n-a mai fost decît o parte a spectacolului, egal și fraternizînd de voie de nevoie cu fostele accesorii, luminile, sunetele, chiar mișcarea actorilor, etc. Mai mult, doctrinarul radical Antonin Artaud și practicienii revoluției inspirate de el l-au alungat cu totul pe fostul exploatator. Afară din teatru cu textul literar !

Așa devenind lucrurile, comentatorii s-au adaptat și ei. Rar se mai întîmplă ca un critic literar să scrie despre teatru. Cronicarii dramatici nu sînt, în genere, cronicari literari.

Pe de altă parte, experiența ne spune că după orice proces încheiat este bine ca, înainte de a porni mai departe, să refaci **à rebours** parcursul străbătut. După ce a fi modern în teatru a însemnat a lupta împotriva textului, este – cred – vremea să se vadă că, evoluînd astfel, spectacolul a devenit la rîndul său un **text.** În consecință, ar fi instructiv să se reconsidere teatrul împreună cu literatura și – într-un cîmp mai larg – artele, din perspectiva textului modern. Este, în bună parte, punctul de vedere adoptat în **Dramatis personae** (Editura Dacia, 1980) de o excelentă cunoscătoare a teatrului modern și clasic, întins informată în exegeza și teoria actuală, ea însăși o fină analistă, înzestrată cu o remarcabilă forță ideatică – Maria Vodă Căpușan.

În diferite locuri ale eseului, autoarea se referă la tema omului actor în teatrul lui O'Neill, în cel al lui Mihail Sebastian, dar și la Thackeray, ori la Nicolae Filimon ; inventariază tema teatrului lumii la poeți ca Horațiu și Ronsard, prozatori ca Cervantes și chiar filozofi ca Platon ; observă introducerea istoriei în această temă la Dimitrie Cantemir ; compară structura teatru în teatru cu cea a **Decameronului** și a **Hanului Ancuței ;** găsește motivul teatrului în roman la George Sand, la Theophile Gautier (de ce nu și în **Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister ?) ;** confruntă întrepătrunderea teatrală a universurilor cu cea din romanele unor Diderot, Virginia Woolf, L. Durrell ; identifică procedeul romanesc al **punerii în abis** la Calderon, Cehov, Camil Petrescu, Arthur Adamov ; stabilește o trăsătură comună noului roman și teatrului absurdului : tema căutării operei ; îl aseamănă pe Robbe-Grillet lui Calderon ; pomenește de teatralizarea romanului la Laurence Sterne și cercetează transformarea romanului în piesă de teatru la Pirandello. Ca să nu mai vorbim de lărgirea ariei prin referiri la Velasquez, Stockhausen, Boulez etc.

Opunînd – pe temeiul aceleiași poetici a textului – **teatrul lumii** și **parada măștilor,** eseul nu-și schimbă, cum s-ar părea, criteriul, nu-și deplasează atenția de la sens la modalitate. Motivul teatrului lumii este un **gînd structurat,** iar parada măștilor un **joc care produce semnificație** – paradoxal – prin chiar lipsa lui de sens. Este un caz de fuziune a două moduri de concepere a teatrului cu două moduri de concepere a universului. De o parte, „o construcție armonică integrînd umanul și natura", de cealaltă, „acest mecanism nebunesc rămîne imaginea unei lumi unde mișcarea, cu cît mai febrilă, rămîne sterilă, nu devine autentică". Despre această alternativă care, în ambele variante, presupune reflectare de sine a teatrului și reflecție asupra lumii, Maria Vodă Căpușan meditează modern, variat și profund.

Livius CIOCÂRLIE

---

viața literară

Premii

● Un tradițional festival de poezie a avut loc din nou la Băile Herculane, în organizarea Comitetului județean Caraș-Severin pentru cultură și educație socialistă. Juriul, Toma George Maiorescu (președinte), Nicolae Ciobanu, Mihai Georgescu, Gheorghe Jurma, Mircea Martin, Cornel Ungureanu (din partea revistei noastre). Stelian Vasilescu a acordat următoarele premii și mențiuni : **Premiul I,** Nelu Stanciu, profesor, comuna Corbu de Jos, județul Constanța ; **Premiul II,** Nicolae Sava, muncitor, Tîrgu Neamț ; **Premiul III :** Daniel Corbu, student, București. **Mențiuni :** Aurel Dumitrașcu, profesor, comuna Borca, județul Neamț, Ion Cîrnu, operator chimist Săvinești, Constantin Lazarovici, inginer, Suceava. **Premiul revistei ORIZONT,** Adrian Aluigheorghe, operator chimist, Săvinești ; **Premiul revistei FAMILIA,** Teodora Ardeleanu, profesoară, București ; **Pemiul revistei LUCEAFĂRUL,** Daniel Corbu ● Anotimpul premiilor ? Lui Dorel Sibii i s-a decernat Premiul Consiliului de dramaturgie pentru teatrele de marionete și păpuși, organizat de Consiliul național al pionierilor și Uniunea Scriitorilor pentru piesa „Salvați pe Ileana, fata Cosînzeana".

L. B.

lecturi

Gerda Barbilian :

ION BARBU – AMINTIRI

(Ed. Cartea Românească)

Scrise la îndemnul lui Călinescu, amintirile Gerdei Barbilian despre Ion Barbu par a se alinia dorinței de îmbogățire a istoriei literare cu date inedite. „Ai face un mare serviciu istoriei literare. Nimeni nu l-a cunoscut mai bine pe Barbu ca Dumneata". (p. 333). Itinerariul cronologic al vieții lui Ion Barbu în reconstituirea aplecată spre adevărul amintirii, recompune și imaginea spirituală a omului dublu, cu două nume și două vocații superbe, aflate într-o unitate astfel mărturisită: „Matematicile și versurile sînt o creație. Pe mine mă interesează numai creația". (p. 198). Ciudățenia asocierii dintre știință și artă fiind elucidată, raportul exact al preponderenței uneia nu mai interesează din moment ce ambele servesc împlinirea opetenței spre infinit. Biografia lui Barbilian-Barbu este segmentată în perioade matematice și literare, rar intersectate din cauza solicitării maxime pe care amîndouă o implică. Inoculat de poezie, Barbu părăsește în timpul studiilor în Germania scopul obținerii doctoratului în științe matematice. Scrierile din acești ani adresate prietenului Vianu nu amintesc despre munca păgubitoare pentru ființa biologică de mai tîrziu, cînd elaborează teoria numerelor.

Cunoașterea burgului german este metaforică, impresionistă, legăturile afective suprasolicită fantezia, situațiile pe care le prezintă autorul scrisorilor nu respectă codul verosimilității. „Eu n-am scris proză. Proza mea sunt scrisorile mele, unde am scris adevărate romane" îi mărturisește soției, iar lui Tudor Vianu : „Revendic pentru mine rolul de colaborator al realului ! Pentru corectarea discretă a detaliilor și un ansamblu mai potențat, înfrunt orice". (p. 93).

Pe cît de departe se aventurează gîndirea matematică și spiritul poetic, pe atît de restrictiv este sentimentul stabilității. Întoarcerile acasă, la Giurgiu, în casa tatălui rezolvă melancoliile mari ale risipirii. Întoarcerea este pentru Ion Barbu pînă la sfîrșitul vieții un ritual pe care nu-l părăsește, refăcînd itinerariul balcanic adiacent structurii sale sufletești. Poetul este puternic legat de personajele vieții sale, de la mama Puia, la Chița pînă la cățeii cu nume bizare, și orice schimbare îi provoacă o sensibilitate nefirească.

Amintirile (Ed. a II-a, adăugită), refac cu răbdare, într-o duioasă neutralitate, viața lui Barbu, mărturisind fapte necunoscute pînă acum. O singură evidență este urmărită din penumbră pînă la reabilitare : fondul timid al poetului prea mult mascat de manifestări contrarii. În rest, scopul cărții e păstrat în limitele, colorate sentimental, de a restitui „imaginea lui Ion Barbu așa cum a fost el adevărat", scop aparent modest, dar de mari dificultăți.

Brînduța ARMANCA

Ion Marin Almăjan

„TORNADA"

Ed. Eminescu, 1980

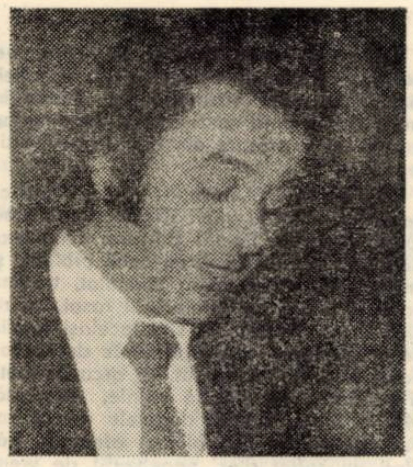

Patos al autenticităţii

Există în cartea lui Ion Marin Almăjan un anumit ritm interior care nu se identifică, nici măcar nu se suprapune, cu acela al şirului de evenimente relatate. Faptul pare oarecum paradoxal, **Tornada** înscriindu-se prin compoziţia sa în categoria **romanelor document.** Intenţiile autorului vizează însă altceva decît reconstituirea fidelă, după o schemă prestabilită, a epocii interbelice care a ridicat aici, în Banat, probleme deosebit de complexe, de ordin naţional, în primul rînd. Acţiunea devastatoare exercitată de noul curs al istoriei asupra conştiinţei colective, sciziunile şi contradicţiile adeseori violente generate de el au constituit instanţele redefinirii identităţii acestui spaţiu geografic, devenind tot atîtea repere pentru demersul lui Ion Marin Almăjan. În consecinţă, refuzul ordonării lineare, explicit deterministe, apare ca firesc de vreme ce, în viziunea scriitorului, importante sînt nu evenimentele în sine, ritmicitatea lor debordantă, ci reacţiile la diferitele nivele ale organizării sociale (colectivitate, familie, individ), reverberaţiile provocate de ele. Dealtfel, lucru uşor observabil, ceea ce Ion Marin Almăjan aduce în prim plan reprezintă, de fapt, prin proporţii, **întîmplări** mai mult sau mai puţin comune, particularizator fiind **substratul** pe care acestea se sprijină. De aici, deschiderea cărţii către adevăruri ce devin, prin circumstanţiere, general valabile.

Tornada este un roman-frescă, mai cu seamă prin tehnica organizării materialului : destinul personajelor – foarte numeroase şi individualizate numai în măsura exemplarităţii lor – e urmărit prin scurte incursiuni în existenţa imediată, concretă, palpabilă, relatarea are un ritm alert, prea puţin conturbat de consideraţii marginale. Detaliul cinematografic umple aproape în întregime spaţiul cărţii, lăsînd mereu deschis cîmpul reflecţiei, creînd, mai întotdeauna, senzaţia că dincolo de imagine se petrec lucruri de maximă semnificaţie. Iată, spre pildă, tabloul unui convoi de prizonieri ale cărui conotaţii incită lectura : **„Bărboşi, cu feţele supte, cu ochii înfundaţi în orbite, sub care începuseră să colcăie viermii, păşeau sau, mai exact, îşi tîrau picioarele escortaţi de soldaţi cu feţele împietrite, cu puştile în bandulieră sau pur şi simplu ţinîndu-le pe umeri, de parcă ar fi fost greble sau furci. Mulţimea adunată pe trotuare urmărea incremenită convoiul acela jalnic, adesea cîte o femeie coboară pe caldarîm şi înghesuie în mîinile negre ale prizonierului o pîine sau un măr, apoi se retrage cutremurată de privirea aceea recunoscătoare ce i-a fost adresată"** ; ori, în altă parte, relatarea denudată de orice fel de efecte plasticizante a cursului evenimentelor : **„Sărbătorile de iarnă trecuseră aproape neobservate. Oamenii erau cu urechile ciulite la Radio Londra şi cu ochii spre uşa pe care putea să apară în orice clipă factorul poştal aducîndu-le ordinul de chemare. Alarmele false se înmulţiseră, astenizînd lumea. Echipe de pompieri voluntari alergau pe străzi, urcau pe acoperişuri, spre hazul copiilor, care începuseră să-i imite. La posturile oficiale de radio, Hitler vorbea despre retrageri strategice, dar toată lumea ştia că nemţii începuseră să ia bătaie, după catastrofa de la Stalingrad pierdură teren şi în deşerturile Africii."** ...

Prin personajele cărţii, fictive sau reale, autorul recompune, de pe poziţiile unei viziuni atotcuprinzătoare, o umanitate intrată la începutul perioadei interbelice, imediat după instaurarea noii administraţii, într-un lung şi complicat proces de restructurare. Tranşările din interiorul ei, „istorice" cîndva, circumstanţiale acum, devin probleme cheie ce, confruntate cu evoluţia evenimentelor, transpar în atitudini nu o dată contradictorii. Descoperirea lor, cu intuirea exactă a mecanismelor psihologice, sociale, ideologice, politice în ultimă instanţă, dar şi cu conştiinţa clară a virtualei lor actualităţi, prefigurează traseele epice ale romanului. Secvenţele existenţiale propuse de autor decupează destinul unei colectivităţi pentru a-l recompune, cu patosul autenticităţii, în marginile propriilor lui adevăruri. Vocaţia lui Ion Marin Almăjan pentru proza realistă, anticalofilă se confirmă şi în această ultimă carte.

Marian ODANGIU

Între documentar şi ficţiunea istoriei

La primă vedere **Tornada** (Editura Eminescu, 1980) este un roman-cronică : el narează evenimentele mari şi mici ale unei perioade deopotrivă prospere şi dramatice din istoria Banatului, între actul Unirii de la 1918 şi sfîrşitul celui de-al doilea război. Prin acurateţea reconstituirii, prin densitatea faptelor invocate, adesea curajos, prin bogăţia informaţiei, **Tornada** reuşeşte să fie **romanul reprezentativ** al acestei perioade, o semnificativă contribuţie la Cronica Banatului, parţial încă nescrisă.

Prozatorul excelează, în primele capitole ale cărţii, în reconstituirea exactă a ambianţei şi civilizaţiei materiale, sociale sau spirituale a Timişorii (şi Banatului) după Unire. Epoca ne este restituită în detaliile ei diurne, adesea anecdotice : răsfoim (împreună cu personajele) ziarele vremii, jurnalele de modă, aflăm despre can-canurile politice şi picanteriile oraşului, asistăm la un meci de fotbal al celebrei Ripensia şi chiar la o paradă a modei descrisă cu lux de amănunte care ar pune în dificultate pe orice modistă. Timişoara este dezvăluită treptat „ca un album de familie" : **„În Cetate, partea lui centrală, de fapt perimetrul vechii cetăţi, străzile erau înguste, se întretăiau la fiecare sută de metri, înghesuite de clădiri cenuşii, pe care ploile şi praful aşternuseră cocleala,... mici turnuleţe se înălţau stinghere, dezolante ;... porţi boltite înalt, nedeschise de zeci de ani, în întregime, avînd o uşiţă de un stat de om prin care se intra în curţile pietruite, cu lespezi de rîu, întunecoase şi insalubre, scări întortocheate în spirală, cu podele ciuruite şi roase prin care răzbăteai într-o altă lume..."**. În altă parte ni se descrie cartierul Fabric, mahala dezolantă, cu baia comunală, şahtăraiul, şinele tramvaiului prost întreţinute ; sau clădirea gimnaziului, cu ziduri groase de fortăreaţă şi interioare de catacombă.

În felul acesta, oraşul ajunge să trăiască ca un veritabil personaj în romanul lui Ion Marin Almăjan. Peste el trec, succesiv, iernile celui de-al doilea război, „ceasurile de spaimă" ale rebeliunii legionare, el „începe să se dezmorţească după o iarnă lungă şi grea" în preajma Eliberării. Mare parte din întîmplările acestui roman sînt întîmplările străzii, itinerariile personajelor principale, confruntărilor lor tot mai dramatice. Căci romanul este construit după o tehnică a **acumulării** şi **augmentării** descrisă simbolic şi de titlu : ritmul naraţiunii se accelerează treptat, tensiunea dramatică creşte, personajele sînt cuprinse de un vîrtej al evenimentelor care le ameninţă cu extincţia. Şi **perspectiva romanului** este amplificată după acelaşi procedeu : la început, naraţiunea se ocupă de aspecte anecdotice sau mondene, reconstituie pe îndelete interioare, obiceiuri pitoreşti, trăsături etnice şi sociale ; personajele sînt urmărite în activităţile lor diurne, prozatorul înregistrînd – cu un ochi de moralist portrete şi moravuri. Prevalează personajele cu biografii clare, ilustre, aparţinătorii unor clase fundamentale în societatea veche (precum cea a noului prefect după Unire, Dumitru Corbuleanu, moştenitor al unei familii de patrioţi şi întemeietori ardeleni de civilizaţie). Apoi sfera personajelor se lărgeşte treptat, prin cuprinderea unor existenţe interlope, inşi primitivi şi declasaţi, ori, dimpotrivă, oameni politici activi, personaje specifice pentru o perioadă de provizorat dramatic cum a fost aceea din preajma războiului. Tot atunci evenimentele politice şi istoria se insinuează treptat în cele mai (aparent) protejate biografii. Eroii se trezesc surprinşi de violenţa evenimentelor, apărîndu-se de ele ori, dimpotrivă, lăsîndu-se în voia lor şi suportînd degradarea umană.

Impresionează în **Tornada** schimbările adesea imprevizibile prin care trec personajele ; prozatorul renunţă la schematismul tipologic şi încearcă să investigheze (nu numai social, dar şi psihologic) gravele fenomene care au atentat la demnitatea şi libertatea umană (fascismul, legionarismul, criminalitatea politică, războiul). Această perspectivă realistă, dialectică, în evaluarea comportamentelor umane, se vădeşte atît în tratarea personajelor istorice (Iuliu Maniu, comisarul Rîmneanţu; capii mişcării legionare, „sfîntul" Petrache Lupu), cît şi a celor fictive. Dealtminteri linia de demarcaţie între ficţiune şi istorie nu este trasată schematic în acest roman : prozatorul îşi permite adesea să conducă destinele unor personaje istorice spre alte deznodăminte (vezi cazul comisarului Rîmneanţu, reabilitat parţial în finalul cărţii) conform principiului că ficţiunea romanescă poate fi mai adevărată decît istoria, în esenţialitatea ei simbolică. În felul acesta **Tornada** este şi un **roman-parabolă,** o naraţiune politică reprezentativă care se interesează de modificările profunde pe care epoca de criză socială, de abdicare de la raţiune şi umanism, le produce în conştiinţa oamenilor. De aceea, în locul naraţiunii obiectivate, de cronică, autorul a preferat tehnica monologului (obiectivat sau nu), utilizînd o serie de personaje ale sale ca raisoneuri ai cărţii (deşi uneori aceste puncte de vedere sînt contrazise de **punctul de vedere contemporan,** al autorului, cam ostentativ introdus dar avînd firească detaşarea istorică necesară pentru a evalua evenimentele tulburi din acea epocă). Tot din acest motiv cartea se încheie simetric cu personajele cu care ea a început, reprezentanţii vechii civilizaţii române care au suportat cel mai greu impasul social şi politic din anii războiului, dezvăluindu-şi propriile limite şi idealisme. Supravieţuirea unora din ei, însă, va contribui la marea renaştere naţională postbelică.

Marcel POP-CORNIŞ

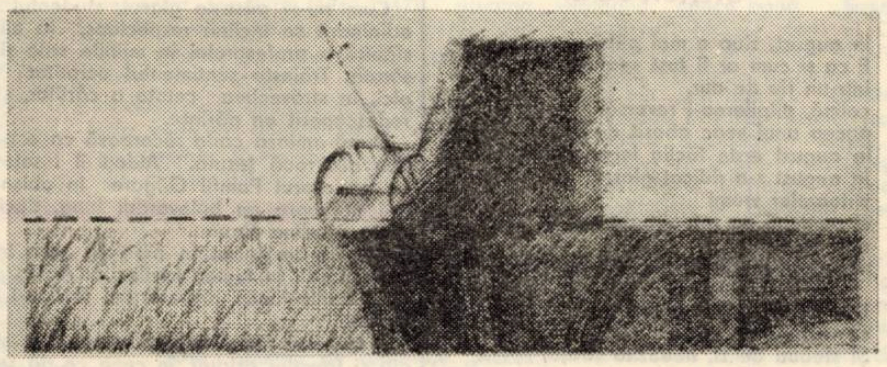

DANIELA BELOESCU : „Pe cîmp".

Un moment de referinţă

Deliberat sau nu, Ion Marin Almăjan pare a fi avut, încă de la debut, un proiect literar pe care apariţia succesivă a volumelor sale l-a făcut din ce în ce mai vizibil, desprinzîndu-l de confesiunea artistică propriu-zisă. E vorba de întocmirea unei fresce inspirate de întîmplările mai vechi sau mai recente care au traversat existenţa autorului, locul naşterii şi formării sale, istoria acestor locuri.

În realizarea proiectului amintit, intervin – ca pretutindeni – cei doi parametri obligatorii : subiectivitatea creatoare şi mediul. În funcţie de rolul acordat fiecăruia se conturează şi etapele prozei lui Ion Marin Almăjan. Primele două cărţi **(Sînt dator cu o durere ; Spune-mi, unde duce acest drum ?)** dau prioritate agentului creator (nu neapărat eroului), ambianţa rămînînd doar o viziune a celui ce narează (relatare la persoana I). **Neîmpăcaţi în minie** şi **Sentimentul puterii** consemnează o evidentă obiectivare, autoritatea mediului sporeşte, perspectiva se diversifică, investigaţia caracterelor se adînceşte (amintim, şi de data aceasta, pe **Pan,** din **Neîmpăcaţi în minie).** Dar, dacă elementul confesiv explicit, a dispărut, familiară rămîne autorului lumea descrisă : un timp şi un spaţiu cunoscute nemijlocit, citeodată **(Neîmpăcaţi în minie)** chiar din instinct. Şi acum, deci, într-o oarecare măsură, se porneşte dinspre sine spre mediu sau, în cel mai bun caz, de la confluenţa spontană a celor două tensiuni ce fuzionează în operă.

În **Tornada,** drumul este exact invers. Tot ce se petrece acolo s-a consumat – istoriceşte – înaintea oricărei experienţe concrete (anii 1919-1944). Autorul nu se poate plasa decît mental în concreteţea acelei vremi. Şi o face apelînd la memoria vremilor înseşi, la consemnările epocii, le lasă acestora iniţiativa, se informează şi scrie apoi un roman-document în care glasul cronicarului însoţeşte vocea istoriei. Ficţiunea adaugă celor ce au fost detalii ce ar fi putut să existe, după legea verosimilului şi necesarului, intervenind, deasemenea, în ştiinţa selecţiei şi a construcţiei.

Dacă autorul nu se dezvăluie direct, el însoţeşte, însă, difuz, comentariul celui ce citeşte. Epicul sugerează idei de natură existenţială sau etică, tocmai fiindcă documentul n-a fost pur şi simplu transcris, ci interpretat după un anumit cod moral şi într-o anumită perspectivă artistică.

Aşa, de pildă, în acei ani în care se punea în cumpănă destinul popoarelor măcinate de război, scriitorul reţine ca important **personajul colectiv,** comunitatea oraşului, acel material uman, multiform şi agitat ca o magmă. Pe suprafaţa lui se ivesc la răstimpuri concretizări ceva mai durabile, dintre care unele se pierd, altele vor supravieţui şi vor învinge.

Cine poartă această masă umană şi încotro ? Istoria, dinamica ei de neînlăturat. **Timpul** se dovedeşte aşadar celălalt personaj însemnat al cărţii, prezenţă pe care prozatorul a ştiut s-o sugereze cu multă măiestrie, justificînd deplin imaginea-cadru din titlu.

Dar decizia timpului, a istoriei, nu e oarbă, ci profund selectivă. Nu întîmplarea scoate la lumină sau zvîrle în afund pe unul sau pe celălalt din eroii cărţii, ci – crede autorul – conformitatea sau nonconformitatea comportamentului lor cu cerinţele legii morale, cu imperativele momentului.

În sfîrşit, un al treilea „personaj" este oraşul însuşi. Cititorul îl simte pretutindeni, respirînd din aleile şi grădinile sale, pulsînd lent în uriaşele sale artere de piatră.

Acestea sînt cîteva din liniile de forţă care ordonează imensitatea faptelor documentare, transformînd risipirea lor rece într-o multiplă, într-o infinită corelaţie. Asta înseamnă a reînvia artistic indivizi, epoci şi evenimente, a reînvia ansamblul lor şi atmosfera întregului. Este motivul care ne determină să afirmăm că **Tornada** reprezintă în proza de azi un moment de referinţă.

Eugen DORCESCU

POEȚII CÎNTĂ PATRIA, PARTIDUL

ÎNTRE ȚĂRÎNĂ ȘI SLAVĂ

Hotarul florii
de-i călcat, albina
intinde arcul vieții
intre țărînă și slavă :
din sanctuar de miere,
indată, grădina
devine parapet de otravă.

Văzduhul și lutul,
la luptă părtași,
au steaua grădinii-n menire.
Crenelu-i o brazdă,
din cer spre urmași,
prin care și floarea
va să respire.

Aurel TURCUȘ

EFIGIA VERII

Lumină intreruptă din raze de recoltă,
S-a scris poemul verii intr-o arzîndă carte;
Pe briza de solstițiu din spice către boltă,
Un august ca acesta simbolizind departe.

Am incercat puterea de sevă pentru fructe,
Să stringem dimineața argintării de lanuri,
Cind arcuim spre clipa ce vine viaducte,
Și facem din cuvinte corăbii și limanuri.

Din august către august lumină multă suie,
O dulce rodnicie a soarelui și-a ploii,
Sint meritele miinii de-a modela statuie,
Și meritele frunții de-a nu uita eroii.

Avem atita vară in piept și in recoltă
Că totul in esența istoriei rămine,
Ne apără visarea de aripă spre boltă
Oștirea de poeme și oștile de grine!

Damian URECHE

CERUL DIN IZVOARE

O, fără de prihană
și veghind
potirul impurpurat
de singele eroilor.

O clipă să răminem
cu timplele sprijinite
de timplele patriei adinci
cind iarba miroase a floare,
luminind
intinderile fără hotare.

In fața pragurilor se aprinde roua
și pura mea alcătuire calcă
mai rar
să nu clintească cerul din izvoare.

Ion DEATCU

CRONICARII

Timpul era in lipsă — ei trebuind să are,
să semene și să culeagă piine,
ochiu-n pămint ghicea sămința
luminii pentru Ziua-Miine.

Timpul era in lipsă — ei trebuind izvoare
să urce in fintini spre buza arsă —
săpa arșița in adinc de brazdă
intinderea de cer cu fața-ntoarsă.

Timpul era in lipsă — ei trebuind să lupte
să moară, să se nască, și iar să moară, și,
păduri să taie și fintini să sape —
amețitoare horă a morții și-a vieții.

Teodor CRIȘAN

ZILE DE AUGUST

Din riuri am desprins o melodie
Pentru tine, rod, al cimpiei,
Ce inalți un nimb in aerul de sărbătoare
Al zilelor de august.

Un cintec intrupează forma și sunetul amiezii.
Pe palme port zborul din miezul veacului.

Vară, vino, să dansăm cu bucuria păsării din lan.
Noapeta ne vom cuibări intr-o bucată de soare
Și vom aprinde torțe
Pe zările incununate de izbinzi.

Tatiana LUNGOCI

FÎNTÎNĂ

Am o vechime-atit de-adincă
de parcă sint fintină-n sat
și tot adap și iar adap
cu zarea apei
pui de stincă.

Constantin MĂLINAȘ

DIN APUSENI

Ajuns-a vremea,
sau vremea-i de ajuns!?
Să tălmăcim gorunii!
E glasul, zvon din Apuseni.
S-au tot clădit cetăți
peste morminte.
Singele, tras pe roată,
scaldă Ardealul.
Pădurea-ngăduie cintec;
timpul, otrăvuri și balsame,
neamul, se-alege și rămine!

Aurelian SIRBU

PIRAMIDE DE LUMINĂ

Pentru fiecare fintină a visat un om,
Pentru fiecare fruct a gindit o floare,
Pentru fiecare riu s-a bătut un nor,
Pentru fiecare nor a trudit o mare...
Pentru fiecare neam
Cresc zăpezi din ram in ram,
Pentru fiecare cor de maci
Au vegheat arcașii daci...
Pentru tinerețea și demnitatea mea deplină,
Vara ridică piramide de lumină...

Ignea LOGA

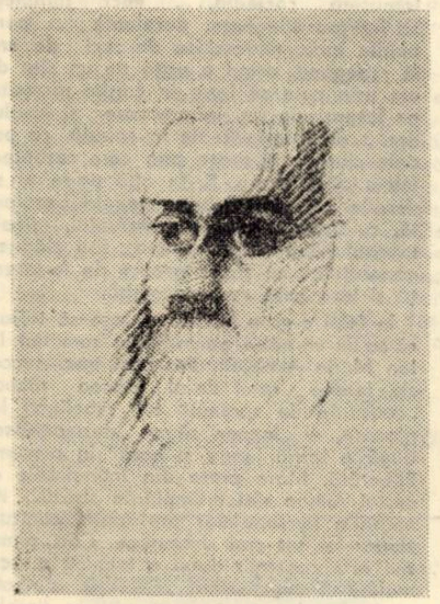

DANIELA BELOESCU : „Portret".

STEAUA DE ZI

In august, ziua e mai plină.
E ca și cum ar fi fost spălată
intr-un riu de aur,
calmă, pilpiierea-i revarsă
pacea unui veac obosit de viscol.
In august arde făclia legendarului '44,
in august s-a ridicat glasul
viitoarelor vremi
și oamenii au rotunjit zborul
erei de sori,
nestrăpunsă de fulger ucigător de armă.

Din august „Evul aprins"
se răsfringe-n vecie
Și steaua de zi, neauzită strajă,
colindă sufletele noastre.

Corina Victoria SEIN

DACIA FELIX

Mina-mi tresare, nervură pe-o nescrisă carte,
După două milenii, se redeșteaptă muguri;
O fereastră se dă ușor la o parte
Și luminează in Dacia Felix generații de pluguri.

Parcă aud cum pietrele se chemau una pe alta,
Cum mierea hrănea cu dărnicie jivinele pădurii,
Cum tremura in mină, melodioasă, dalta,
Cioplind un cer albastru pe marginea făpturii.

Se instela misterul, ascuns izvor in vale,
Și palmele rosteau in graiul lor cetăți;
Cind izbucni singele — polen pe singura Cale,
Pe care, Dacia Felix, in oglinda vremii te-arăți.

Parc-aud iar tunind pădurea a strigăt de luptă,
Ochiul seminței, știam, e treaz la hotare,
Iată, simt susurind in mine o istorie suptă
Din anii aceia năvalnici, cu adieri de floare.

Nicolae SIRBU

GEORGE CHIRILĂ

PODUL DINSPRE ZIUĂ*)

Profesorul Pamfil Grigore, cel care l-a introdus în studiul sistematic al filosofiei, rămine surprins văzîndu-l pe Aldea în prag. Are pentru un moment sentimentul straniu că o arătare din altă lume îl vizitează.

Ce-i cu tine, Alexandru Aldea? Într-adevăr exiști? Cel venit il privește fără să spună o vorbă. Pamfil Grigore, acum mai slăbit, cu obrajii trași, cu ochii profunzi și limpezi, de un albastru imaculat, trădînd aceeași figură de intelectual rasat, se ridică încet din fotoliul său, același fotoliu pe care Aldea il știe dinainte de război, acum însă mai demodat, cu arcurile rupte și acoperit cu o husă vișinie, modestă. Miinile lungi, subțiri, degetele numai noduri, glasul tot așa blind, afectuos, trădînd un suflet ales, nepervertit de vremi și seisme. Desmeticindu-se, el însuși, studentul de odinioară, călător revenit în orașul dintre coline, izbutește să se adune.

— M-am întors, precum vedeți. Trăiesc și am venit să vă aud din nou vocea.

— Îmi pare bine. Îmi pare tare bine. Șezi, Aldea, șezi aici în apropierea mea. Profesorul Pamfil Grigore, mișcat de viteza primită, incearcă timid o scuză. Aldea înțelege aceasta din felul în care se mișcă, își adună cuvintele, gîndurile.

— Am ajuns astăzi in oraș, continuă oaspetele. O vreme am rătăcit pe străzi. Am trecut și pe la universitate. M-am uitat la chipurile oamenilor, la case, la arbori. Totul imi pare schimbat, neverosimil trecut prin sita încercărilor.

— Și pe la noi, cum ai dedus, au fost destule. Acum s-au mai depărtat. S-ou ne-am depărtat puțin noi de ele.

— Dar doamna Aspasia, ce mai face? intreabă ezitant Aldea.

— Aspasia s-a prăpădit acum trei ani. Am rămas, precum constați, de unul și incerc să mă descurc cum pot. Profesorul lasă din nou o pauză între cuvinte. Îi vine greu să răscolească amintiri.

— Șezi aici pe sofaua asta. Vreau să te privesc mai bine. Semeni cu băiatul meu, Timotei — el ajuns să-și lase oasele în Crimeea. Baremi de acum incolo să fie liniște. Sîntem în '946, și, uite, încă nu s-au așezat lucrurile. Noi continuăm să supraviețuim, clădindu-ne pe suferință o ordine interioară nouă. Oamenii au datoria morală să existe, dincolo de constringeri și barbarii. Să facă efort spre a ieși din impas. Mai ții minte, Aldea, ce s-a petrecut cu noi înainte de plecarea dumitale și a fiului meu pe front? Ei, acest lucru aș vrea să nu se mai repete. Și sper să nu se mai repete. Mai bine să te las să te odihnești. Mai înainte, însă, iți voi pregăti un ceai, cu foarte puțin zahăr. Piine nu am în casă. Camera de alături, nu prea în ordine azi, cu peretele dinspre grădină crăpat, iți stă la dispoziție. Rămii la mine cît vei socoti de cuviință. Te consider fiul meu, așadar, fii binevenit, Alexandru Aldea!...

Cum nu-și găsește glasul, studentul de odinioară se înclină respectuos, ia mina slăbită a profesorului în miinile sale și o sărută. Trăiește sentimentul ocrotitor că aici, în străvechea cetate a cărților, și-a redescoperit un părinte.

După-amiaza cade răcoroasă ca o perdea din rouă țesută. Aldea il însoțește pe profesorul Pamfil Grigore în obișnuita-i plimbare pe bulevardul lung, ducînd către grădina Copou.

— Eu n-am intrat in politică, am trăit precum știi, în lumea ideilor... Aldea ascultă confesiunea profesorului fără a-l întrerupe.

— Căutam temei reflecțiilor mele în studiu și travaliu asiduu, în ceea ce dă sens și plinătate gestului uman.

Ca să te convingi și-acum de aceasta, cind vei avea un timp liber, după ce te vei mai liniști, am să-ți arăt, Aldea, cite ceva din arhiva mea personală. În camera în care te-am primit, păstrez din anii tineri, în citeva pachete clasate de mine, desene, caiete de școală, conspecte și traduceri literare proprii, jurnale sporadice, lucrări matematice și filosofice. Unele le-am publicat, altele au rămas ingropate acolo. Dacă vei avea, cum spun, răgazul și curiozitatea să le cercetezi cîndva, eu nu mai am puterea, ai să-l înțelegi mai mult pe fostul dumitale dascăl. Sint aici prinse și evenimentele pe care eu le-am socotit semnificative în evoluția și formația mea. Vei vedea, astfel, Aldea, că mi-a plăcut întotdeauna să descopăr și să cultiv în vecinătatea mea urma unei ființe conștientă de sine, a unei priviri care se frămîntă, se îndreaptă către adevăr. Aș fi vrut, și cred că în bună parte am reușit, să mă descopăr pe mine în cei ce au avut de învățat cite ceva de la viață. Am cugetat la aceasta, devenind, așa cum mi s-a spus, un filosof al vieții. Nesiguranța, brutalitatea și haosul nu au intrat în sfera mea de meditație. Le-am respins ca fiind atribute ale răului din lume.

Alexandru Aldea, ascultindu-l pe profesorul său de filosofie, întrevede pe dată lumea reală, firească și mișcătoare, cea a generațiilor tinere populind amfiteatrele, în mijlocul acesteia și-l închipuie (de ce oare?) la fel de prezent ca și înainte de război pe profesor. Amfiteatrele erau pline pînă la refuz. Veneau studenți și de la alte facultăți să-l asculte, ca și el, Alexandru Aldea, pe atunci tînăr medicinist.

— Ca orice om din lumea aceasta, existența mea o văd, continuă profesorul, sprijinită pe cîteva rateuri importante, nu vreau să le numesc eșecuri. Dar despre acestea cu un alt prilej. Pînă atunci, se cere să mă ocup de situația dumitale. Neîntîrziat, vreau să te ajut să te reintegrezi, Aldea. Este singura cale pe care ai a o urma.

O casă masivă din piatră, cu porți înalte din fier, garduri de zid, acum sparte din loc în loc. O verandă impunătoare, doi oleandri albi, pe jumătate uscați. Intrarea cu boltă în preajma căreia stăruie vița de vie părăsită. Alexandru Aldea caută zadarnic un buton al soneriei care nu mai există. Cum porțile sînt date în lături, străinul oaspete intră și urcînd cîteva trepte se oprește. Un gînd necunoscut il chinuie. Ar vrea să se intoarcă, dar ceva indefinit, ca o rană ascunsă, il ține în loc.

— Pe cine căutați? il întreabă femeia cu timplele albe, fața uscată, ochii mici, mici, deschizînd o fereastră la etajul întîi.

— Familia Dragomirescu, rostește omul de la intrare cu vocea scăzută, aproape stinsă.

— Bătrînul a plecat în America mai înainte ca noi să fi venit în casa aceasta. La demisol, într-o cameră modestă, a mai locuit, pînă în toamna trecută, Miruna, fiica lui Dragomirescu. Dar era într-una șicanată și a trebuit să plece. Aud că s-a oprit prin București pe la niște rude, dar știu eu dacă lucrurile stau chiar așa? Cu mișcări stîngace, ca un adolescent care caută o cameră de închiriat și i se spune că a ajuns un pic mai tîrziu, Aldea îngaimă un răspuns firav și face stînga-mprejur.

— Cine sînteți? apucă bătrîna de la etaj să-l mai întrebe, dar el n-o aude. Pe strada lungă, în pantă, făcînd un mare efort și uimindu-se că mușchii de la picioare încă îi mai ascultă, Aldea coboară copleșit de amintirea ei, a Mirunei. „Va să zică s-a mutat la București, își spune. Aici nu mai era chip de trăit!".

I se cere mai întîi să se vindece de gîndul că ar mai putea-o revedea. „Dar cum să viețuiesc eu, în acest oraș răvășit, fără dînsa? Am fi devenit unul altuia sprijin. Ha, ha! Delirez. Cine știe, poate că ea, Miruna, m-a șters de mult din memorie și eu?!...".

În salonul spitalului de campanie, improvizat între două încăperi ale unei case de țară părăsite de locatarii ei, pe locotenentul Aldea il vizitează într-o zi un concetățean, ajuns cu unitatea sa în apropierea localității.

— Ce mai face piciorul tău, Alexandre?, il întreabă cel venit doar pentru puțină vreme avînd însă o misiune specială de îndeplinit.

— Merge spre bine, murmură rănitul, sforțindu-se să schițeze un zimbet care nu-l prinde. Apoi continuă: Ei, o nimica toată, o singură schijă mi-a scrijelat un pic coapsa. Încă nu mă încumet să merg, dar camarazii care mă îngrijesc mă asigură că în curind voi putea să mă mișc. Nicolae Diaconu, cel venit să se intereseze de starea locotenentului Aldea, are grijă să-l încredințeze pe cel aflat încă la pat că are vești îmbucurătoare de acasă, unde, zice el, totul e bine, incit Aldea nu deslușește în aceste vorbe mare lucru.

— Asta e, conchide rănitul, vrînd să pună capăt unei întrevederi mai puțin plăcute. „Ce l-o fi adus pe Diaconu să mă vadă în aceste momente? Pe el l-am știut distant încă de acasă mai mult interesîndu-se de sine, și prea puțin mișcîndu-l durerea celuilalt. Dar poate că omul s-a schimbat între timp și eu il judec părtinitor. De durerea lui, Aldea nu-și mai aduce aminte. Sau nu dorește. Vede numai mașinile de război care gem asurzitor, zarea destrămată în fum. Aude țipete disperate și nu realizează cum cerul se prăbușește ca un fîlfiit de aripă spartă la picioarele lui. În imensitatea cu moarte și noroi și mizerie de nedescris, soldații își caută reperele pierdute, punctele de sprijin iluzorii. Un doctor și doi infirmieri se ocupă de îngrijirea răniților care prezintă oarecari șanse de ameliorare. Le schimba pansamentele, făcîndu-le din cînd în cînd cite o injecție cu morfină.

Locotenentului Aldea îi ard cu înfrigurare obrajii. Piciorul drept nu și-l mai simte deloc. Afară e o căldură de iad și el se sufocă. Dintr-o gamelă ruginită cineva îi dă o înghițitură sălcie de apă. Își mușcă buzele, sperînd astfel că-și va atenua senzația chinuitoare provocată de o rană nemernică. Singele rece pe care l-a arătat în cîteva împrejurări cruciale pare a nu-l mai asculta acum, altfel, cum să-și explice convulsia care l-a cuprins inexplicabil în aceste momente? Este convins, și asta de mai înainte chiar, că nu el, Alexandru Aldea, se află în situația cea mai disperată, ci alții, ceilalți de lîngă el, marii mutilați care urlă, blestemă cerul, se vaietă și gem fără contenire. „Lor li se cuvine atenția, compasiunea și grija dintîi".

Ambulanțele nu mai prididesc să care morți și răniți în această primăvară înșelătoare. Locotenentul Aldea simte cum cineva vine în apropierea patului său.

— Domnule locotenent, în curînd se va isprăvi războiul... Fără a-i desluși chipul celui de lîngă el, Aldea este în pielea omului care visează. Se vede dormind într-un cîmp imens cu iarbă și o coasă mînuită de o mînă vitregă îi retează piciorul, nu pe cel drept, atins acum de o schijă, ci pe celălalt rămas încă valid.

— Mai degrabă ne vom sfîrși noi, dar asta n-are absolut nici o semnificație. Un miros de cai, de fum și de balegă uscată năvălește în încăpere.

— Domnule locotenent, deschideți ochii, afară e soare, au înverzit copacii! exclamă celălalt.

— Copacii? Unde vezi dumneata copaci, camarade?

Cînd se trezește, într-un tîrziu, este acoperit de sudoare. Un infirmier cu mișcări neîndemînatice il ajută să se ridice în șezut. Cere să i se aducă un capăt de creion cu care pe un petec de hîrtie desenează din memorie cîteva chipuri. Și cum crede că nu-i reușesc decît contururi șterse, Aldea stăruie mai mult asupra unui singur chip, al Mirunei.

---

*) Fragment de roman.

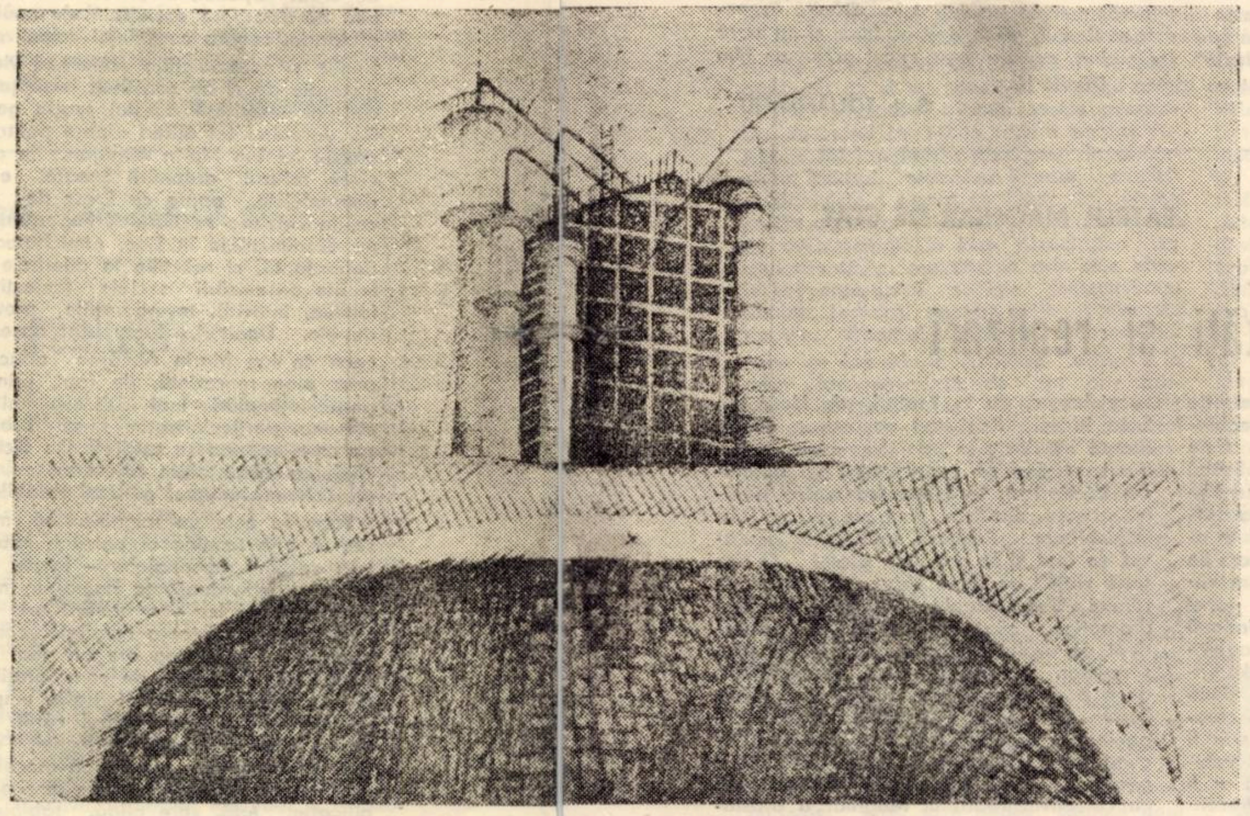

DANIELA BELOESCU : „Castele de azi".

CTITORIA LUMINII

(Urmare din pag. I)

mijlocită a acestei realități, este o chintesență a unei mari tradiții, experiențe și voințe nestrămutate, a poporului român de a-și salva ființa, nevoile, pămîntul și țara, chintesență întruchipată strălucit și valorificată la o înaltă cotă istorică de partidul nostru comunist. Ceea ce a urmat după 23 August s-a înscris cu putere de legitate în această mare realitate nouă, această deschidere spre noile culmi de progres și civilizație, bunăstare materială și morală spre care se îndrepta covîrșitoarea majoritate a poporului, masele largi ale celor ce muncesc cu brațele și mintea, în frunte cu comuniștii.

Transformările structurale produse în baza economiei și, mai cu seamă, în suprastructura societății în anii revoluției democrat populare (1944-1947), situarea fermă a celor ce muncesc în prim-planul vieții politice și instaurarea, la sfîrșitul anului 1947, a puterii politice a clasei muncitoare și aliaților ei au creat condițiile edificării nemijlocite a socialismului pe pămîntul României. În cîțiva ani eroismul clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității avea să consacre victoria deplină și definitivă a socialismului, dispariția, pentru totdeauna, a exploatării omului de către om, statornicirea proprietății noi, socialiste, asupra mijloacelor de producție, înfăptuirea saltului calitativ epocal al condiției maselor muncitoare din mase exploatate și asuprite în proprietari ai bogățiilor țării, producători și singurii beneficiari ai roadelor muncii lor, forțe ce exercită, în numele lor și pentru ele, puterea de stat în noua configurație a României ca stat socialist.

Pe acest fundal istoric se inaugurează, în anul 1965, de către Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român o nouă perioadă istorică în lupta poporului român pentru triumful socialismului și comunismului pe pămîntul României — cea mai rodnică și dinamică perioadă din întreaga noastră istorie și care s-a impus ca o veritabilă **epocă nouă, „Epoca Nicolae Ceaușescu"**. Marele merit al Congresului al IX-lea, apoi al X-lea și al XI-lea, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, constă în faptul că **„au rupt cu manifestările de neîncredere în forța maselor populare, cu concepțiile dogmatice, rigide, elaborînd programul de făurire al societății socialiste multilateral dezvoltate în conformitate cu realitățile, cu condițiile concrete din țara noastră"**.

Într-adevăr, cei 15 ani care au trecut de la Congresul al IX-lea și de cînd în fruntea Partidului Comunist Român a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, în România s-au înfăptuit adînci prefaceri calitative în toate structurile economice, sociale și spirituale ale societății socialiste — de la natură și economie la om — rezultat logic al descătușării energiei de creație a poporului și revoluționării, pe baze științifice, a principiilor și practicilor de conducere de către partid a procesului edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism.

România se înfățișează astăzi nu numai cu o economie de peste 43 de ori multiplicată față de perioada antebelică, cu un nivel de viață material și spirituală a omului muncii incomparabilă cu trecutul, țara ce se impune statornic în lumea de astăzi printr-un dinamism aproape unic, atît în sistemul de dezvoltare economică, aplicarea științei și tehnologiilor moderne în întregul organism economic-social, ci și țara cunoscută în lume ca un factor de prim ordin în lupta pentru crearea unui nou climat, a unor noi rînduieli morale în relațiile politice internaționale, prielnice cooperării, ajutorării reciproc-avantajoase între popoare și țări, necesare progresului, păcii și securității, destinderii, izbăvirii omenirii de pericolul unei noi conflagrații mondiale.

Congresul al XII-lea al Partidului din 1979 se înscrie, în chip necesar, în seria marilor momente politice din România angajată ferm pe făgașul socialismului și comunismului.

---

reportaj

Betonul aburind ca pîinea caldă

Există, la Timișoara, o antrepriză de construcții mare, ultramodernă și cu un nume luminos : **Combinatul de case.** Sugestivă și, la un prim contact, prea puțin obișnuită, titulatura degajă irezistibil o senzație de șantier, comprimind parcă sute și mii de apartamente trecute și viitoare. De altfel, șantier și este sau, mai exact, grup de șantiere, inmatriculat ca atare sub numărul 4 în dispozitivul Trustului de construcții-montaj.

Mergînd spre sediul acestui combinat de case, adică pe strada „Demetriade", amănuntul care intrigă și te îndeamnă să primești cu rezervă primele impresii rămîne patul de beton pe care pășești. Se știe bine și de ani buni ce e cu acest pat de beton — ajungîndu-se chiar, peste incriminarea risipei, la o idee cumsecade, potrivit căreia betonul spune că modesta intrare în combinat este și ea o figură de stil și un simbol! Luînd cunoștință de această „legendă" din-afară, directorul Nicolae Jinca pare animat de toată bunăvoința aceea rece pe care o au oamenii presați de timp cînd li se cere, pe neașteptate, tocmai timpul prețios al zilei de muncă.

Trecem printre fierar-betoniști în salopete pline de rugină, unul mușcă haiducește dintr-o franzelă de 2,20, un tînăr ne oprește calea cu o petiție, inginerul Jinca îl programează pentru ora cinci, sus la birou, și în tot acest timp, cu excepția unor mici pauze, conversează prin intermediul unei stații portabile de emisie-recepție cu oameni din subordine aflați în Circumvalațiunii sau pe Calea Șagului. E ciudat cît e de firesc dialogul acesta la distanță și ce reținută energie pune directorul în dispozițiile pe care le dă pe 103 kilometri, cît se întinde, de jur-împrejur, Timișoara; ciudat, pentru că omul merge și face impresia că vorbește singur, interpretînd cu mare firesc un rol. În trei sferturi de ceas, cît sîntem împreună și încearcă să mă convingă — încă reținut — că o **fabrică de case** e o **fabrică de case** și că, prin urmare, produsele ei n-au cum să fie altfel decît solide, funcționale și de calitate și că cetățeanul e dator să se informeze și să știe că industrializarea construcțiilor de locuințe este singura soluție potrivită pentru ca Timișoara să rezolve, cît mai rapid, problema cererilor de locuințe. În aceste trei sferturi de ceas simt în aparatul de emisie-recepție viața agitată și complexă a combinatului de case. (Trebuie să recunosc faptul că Nicolae Jinca este unul din foarte puținii oameni al căror ton sec și exact nu m-au descurajat ; am treptat convingerea că îmi va spune esențialul, chiar dacă n-o va face cu zîmbetul pe buze. Într-adevăr, lîngă estacada de ciment, se declanșează :). „Oamenii noștri au executat cea mai mare parte din zonele Circumvalațiunii I-IV. Opera lor este, parțial, cartierul din Calea Șagului, blocurile numeroase dinspre Lugoj, Arad, Lipova și Sînnicolaul Mare, atîtea altele răspîndite în oraș. Dăm mii de apartamente anual — de la panoul prefabricat la cheie. Combinatul este bun, oamenii sînt muncitori! Chestiunea este că una e să vrei să muncești și alta să știi să muncești bine și ușor. În același timp, oricît am mecaniza fabricarea panourilor și planșeelor tot vom avea o anumită cantitate de muncă grea. Producția industrială rezolvă o problemă importantă în cazul construcției masive de locuințe, așa cum o practicăm noi. Nu e atît vorba de cantitate, cît de faptul că, dîndu-i constructorului elemente multe de montaj, eliminăm riscurile ce le prezintă meșteșugăreala pe metrul patrat, făcut adesea în grabă și fără o conștiință profesională dezvoltată".

În hala de fabricație cu linii paralele de conveiere-transportoare îmi dau seama că banii cu care ne plătim apartamentele au acoperire în muncă și, orice s-ar zice, nu într-o muncă ușoară. Ar fi prea complicat să povestesc cum se așează armătura și ce migală cer toate aceste panouri pînă cînd, după „coacere", ies gata aburinde, ca pîinea caldă...

În acest punct terminus al producției de prefabricate se încheie și vizita la Combinatul de case — spectacol de inegalabile semnificații ce vestește și confirmă un centru vital al strategiei sociale denumită „Acțiunea L", adică **locuințe!**

Mirel BRATEȘ

(Din volumul de reportaje „Acces la esență", în pregătire la editura „Facla").

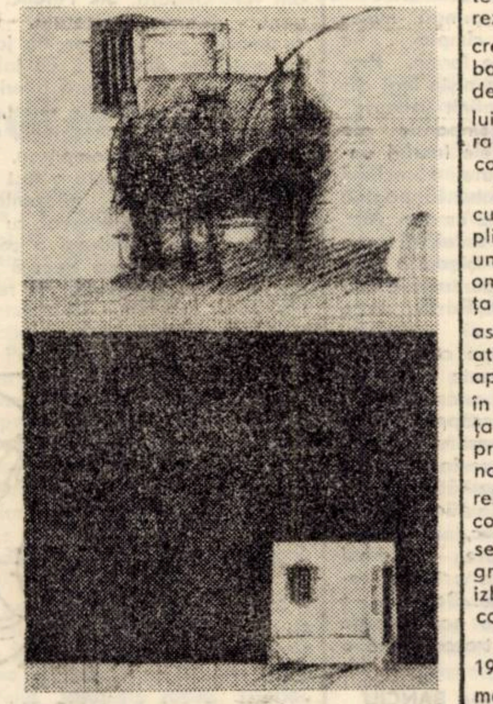

DANIELA BELOESCU : „În curtea unui C.A.P."

---

televiziune

DUMINICĂ, 24 AUGUST

9,30 Film artistic pentru copii: „Tinerețe fără bătrinețe". 11,00 Viața satului. 12,00 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Voie bună în zi de august (I). 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,20 Voie bună în zi de august (II). 15,30 Telesport. Fotbal : Steaua — „Poli" Timișoara (înregistrare) ; Șah ; Automobilism. 17,20 Destinul unei așezări. 17,50 Cutezători spre viitor. 19,00 Telejurnal. 19,20 Gala bucuriei (I). 20,30 Film artistic : „Vis de ianuarie". Producție a Casei de filme cinci. 22,15 Telejurnal.

LUNI, 25 AUGUST

16,00 Emisiune in limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Cadran mondial. 20,00 Orizont tehnico-științific. 20,40 Roman-foileton : „Prietenul nostru comun" (ep. 3). 21,35 Vedete internaționale. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 26 AUGUST

10,00 Ora elevului. 11,00 Teatru scurt. 16,00 Telex. 16,05 Ecran de vacanță. 17,00 Itinerare turistice. 17,20 Șlagăre de pretutindeni. 17,50 Almanah pionieresc. 18,15 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,40 Anchetă TV. 20,15 Teatru TV. : „Avarul" de Moliere. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 27 AUGUST

16,00 Telex. 16,05 Ecran de vacanță. 17,00 Fotbal: România — Iugoslavia (Cupa Balcanică). 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 La ordinea zilei în economie. 19,40 Noi, femeile! 20,10 Telecinemateca: „Muntele lui Spencer" (american). 21,55 Festivalul de folclor al țărilor balcanice. 22,15 Telejurnal.

JOI, 28 AUGUST

10,00 Filmoteca elevului. 11,00 Roman-foileton : „Prietenul nostru comun" (rel. ep. 3). 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Reportaj pe glob : R.P. Chineză. 16.50 Viața culturală. 18,10 Cu cîntecul la drum (III). 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,20 Festivalul de folclor al țărilor balcanice. 19,45 Ora tineretului. 20,15 La zi în agricultură. 20,30 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 21,10 Seară de operă. 22,10 Telejurnal.

VINERI, 29 AUGUST

15,50 Telex. 16,00 Desene animate. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Reflector. 19,40 Concert de muzică ușoară. 20,05 Prim plan. 20,30 Film artistic : „Șapte mări pînă la Calais" (anglo-italian). 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 30 AUGUST

9,15 Ecran de vacanță. 10,10 Telecinemateca (reluare). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. La ora 16,00 : Fotbal : Dinamo — Progresul-Vulcan. 18,30 August 1980. Cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 18,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Un albastru infinit : Muzică ușoară cu Angela Similea. 20,55 Film artistic : „Tabloul" (american). 21,45 Cîntece de petrecere și romanțe. 22,30 Telejurnal.

televiziune

cartea de artă

Pagini închinate unui pictor al Bănățului*)

Cu succinta monografie plastică, închinată și inspirată din opera pictorului Ion Zaicu, muzeografa și cronicarul de artă **Rodica Virtaciu-Medeleț** extinde perimetrul de cunoaștere al valorilor și oamenilor de artă și cultură bănățeni, oferindu-ne o atractivă analiză a creației și omului, care a fost pictorul Ion Zaicu, și un portret monografic de un mai larg interes uman.

Descriind omul prin epocă și opera prin epocă și prin om, notînd etapele creatoare sau de zămislire ideatică ale pictorului, văzînd creșterea personalității sale prin talentul său nativ, supus însă școlilor picturale : celor meșteșugărești, bisericești, celor ale Academiei vieneze sau, pur și simplu, școlilor libere, desprinse din frecventarea marilor opere ale pictorilor ilustri din muzee, autoarea desprinde ideea generoasă că toate aceste influențe au dus, pînă la urmă, la o sinteză, la topirea lor într-o trăire artistică personală, la o intensă individualizare a picturii lui Zaicu.

Relevînd aportul și valoarea portretistică a lui Ion Zaicu, în epocă, pasiunea sa pentru veritabile **„studii de psihologie umană care ne dau posibilitatea să desprindem înseși trăirile interioare ale artistului"**, individualizarea acestor portrete, ca și minuția detaliului lor revelator, Rodica Virtaciu-Medeleț nu omite să transpună, ca pe o descoperire a sa, fără tăgadă, valoarea memorabilă a frescelor bisericești de la Nădlac drept o culme a creației pictorului în cauză. Presupunînd că **„explozia picturală de la Nădlac ... este o eliberare de rigorile pe care singur și le impusese vreme de patru ani"**, că pictorul **„lasă friu liber imaginației sale creatoare ..."**, **„adică acel întreg univers intim al său pe care și-l crease singur de-a lungul anilor, îl păstrase în profunzimile sale și acum îl scotea la lumină cu dorința sinceră de a mulțumi și bucura"**, autoarea face o analiză pertinentă, minuțioasă și evocatoare a acestor splendide lucrări, definind stilul lor eclectic, puterea vie a acestei „cronici pictate" care cuprinde **„tot ce a impresionat imaginația artistului în cei patru ani de contact direct și nemijlocit cu valorile culturale și artistice ale Europei"**, în totul, **„Ansamblul pictural de la Nădlac detașîndu-se de pictura bisericească a vremii, fiindu-i conferite însemnele artei adevărate"**.

Monografie de reconsiderare, dar și de o blîndă afecțiune subterană, subtil mustind de compasiune pentru ființa și creația lui Ion Zaicu, lucrarea Rodicăi Virtaciu-Medeleț are și calitatea analitică, rece, minuțioasă, a exegetului, cu menirea de a descoperi, de a dovedi originalitatea sau banalul unui creator, dar ea are și calitatea unor pagini de afectuoasă înțelegere pentru destinul dramatic al unui om și creator supus presiunilor timpului și eroziunii traiului zilnic.

Paginile închinate, de muzeografa Secției de artă a Muzeului Bănățului, unuia dintre pictorii cei mai expresivi ai secolului al XIX-lea, în această parte de țară, au și fervoarea necesară unor asemenea monografii și prestanța unui studiu sever, ce luminează un destin, un om, o creație, acelea ale pictorului Ion Zaicu, situat de autoare printre precursorii artei bănățene și românești. Și meritul unor asemenea pagini, trebuie s-o spunem, este cu atît mai prețios, cu cît ele pun în lumină traseul de foc al unei vieți și creații spre o cunoaștere și o stimă publică.

Ion ARIEȘANU

*) **Rodica Virtaciu-Medeleț – „PICTORUL ION ZAICU"** – Ed. Facla, 1979.

plastică

Daniela Beloescu

Graficiană, absolventă (promoția 1975) a facultății de desen a Universității din Timișoara (profesori : Hildegard Fackner, Romul Nuțiu, Leon Vreme, Victor Gaga), membră U.A.P. ; între 1975-1980, peste 35 de participări la expoziții interjudețene, republicane, de grup și personale ... iată, cîteva date cu care poate să înceapă orice „fișă" sau „catalog de expoziție" al artistei Daniela Beloescu, o tînără plasticiană cunoscută publicului timișorean prin expozițiile de la galeriile Helios și Bastion. Un portret rezumativ dar consistent care poate să indice o voință și o tenacitate aparte. Despre celelalte calități : sensibilitate, acuitate a observației, o putin obișnuită putere de decantare artistică vorbesc lucrările Danielei Beloescu, marile coli albe, caligrafiate cu trudă. În fapt, cantonarea întregii creații, cu obstinație, în zona demiurgică a desenului în peniță – ale cărui rezultate devin, după cum e cunoscut, unicate ce așează lumea reprezentată la jumătatea drumului dintre desenul-studiu și caligrafie – dezvăluie privitorului de astăzi, obișnuit cu dansul suprafețelor, cu șocul sau subtilitatea cromatică, cu serigrafiile lino și xilo-gravurii, nebănuite valențe ale unor mijloace artistice simple, uitate în stampele artei flamande ; iar rezultatele, lucrările Danielei Beloescu, ne îndeamnă la meditație asupra raportului dintre spiritul artistic, ca o constantă în timp, și spațiul uman, ca devenire. A desena un peisaj cu instrumentele (uitate) ale scrisului : toc, peniță, tuș, hîrtie ... (și pentru plastică riscul sentimentului de provizoriu, de trecere spre o lucrare finită, rămîne evident), a face compoziții de sine stătătoare, portrete, sînt o dovadă a unui spirit artistic matur, a unei sensibilități reflexive aplecată spre detaliul semnificativ, ca element necesar instăpînirii lente, dar sigure, asupra lumii, ca sumă de evenimente vizuale. De la acest dat provine, în lucrările Danielei Beloescu, o alegorie frustă, realizată prin așezarea fiecărui crimpei de lume reprezentată pe un piedestal cu densitate telurică, fie el o încăpere, o „pungă" minerală ori pămîntul afînat al cîmpiei ... fie el o umbră, devoratoare de forme. Procedeul poate fi un recurs la niște legi ale sculpturii, sau, încă un nedefinit „altceva" amintind de ipostazierile temporale ale evenimentului vizual. Singurele lucrări unde absența umbrei aruncate, a soclului terestru eliberează subiectul în pagină sînt portretele și compozițiile umane. Aici, însă, itinerariile sigure ale liniei, dinamica expresiei și a mișcărilor își devin suficiente pentru a se susține, pentru a domina întregul cîmp al colii ... Există, între lucrările Danielei Beloescu, și reprezentări ale „unor lucruri mici pe care nu le ia nimeni în seamă", obiecte obișnuite, organe și piese de mașini, ancadramente de arhitectură cărora le descoperă valențele plastice pentru a le restitui privirii ca acte artistice. Fără a le re-forma după un concept modelator al realității imediate, aceste detalii, cum și figurile umane ori compozițiile aduc firesc, în lucrări, lumea reală, împlinind, poate, cel dintîi univers prin care se definește astăzi personalitatea artistică a Danielei Beloescu, o personalitate ce are, de pe acum, toate datele fundamentale ale trecerii spre o artă majoră.

Paul Eugen BANCIU

limbă și stil

FRIGURILĂ

Gerilă al lui Creangă – primul, din alaiul aliaților lui Harap-Alb („– ... Măi tartorule, nu minca haram și spune drept, tu ești **Gerilă ?** Așă-i că taci ? ... Tu trebuie să fii, pentru că și focul îngheață lîngă tine, de arzuliu ce ești") – nu are comun decît numele cu „moș Gerilă", bătrînul prieten al celor mici, chemat astfel după **ded Moróz** din limba rusă, cuvînt cu cuvînt : „moș **Ger**".

Denumirea aceluiași personaj mitologic – realizată cu ajutorul productivului sufix **-ilă** – stă la baza unei ingenioase și izbutite creații lexicale, foarte asemănătoare cu **Gerilă** și ca sens, pe care o datorăm talentatei noastre prozatoare Olga Ojog-Brașoveanu. Bătrîna Melania Lupu, eroina excelentului roman **Bună seara, Melania** (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975), are obiceiul de a convorbi cu ... motanul Mîrciulică, pe care îl transformă în confidentul său permanent : „Primii fulgi de zăpadă căzeau la fereastra Melaniei Lupu. Bătrîna deschise ochii. Un zîmbet de fericire îi inundă fața. Sări sprintenă din pat și alergă desculță la geam ,împiedicîndu-se în cămașa de noapte, lungă, imprimată cu ursulești și ciupercuțe. Bătu din palme încîntată.

– Ninge, Mîrciulică ! Ninge ! Vină să vezi ! Parcă sînt flori de măr. O ploaie cu flori de măr.

Ridică motanul în brațe arătîndu-i strada. Mîrciulică atinse sticla rece cu mustățile și se zgribuli.

– „Ești un tremurici și jumătate !, rise Melania. Un **frigurilă !"** (p. 208-209). Motanul Mîrciulică este așadar un **frigurilă,** adică o ființă care „tremură", necontenit și ... zdravăn, de frig, mai precis, de ... friguri, căci derivatul pornește de la tema pluralului **(frigur-).** Mîrciulică moștenește, prin urmare, numai **una** din cele două însușiri fundamentale ale „unchiului" său **Gerilă,** aceea de a tremura fără încetare, nu și pe aceea de a îsca, în jurul său, frigul. Din pricina asta el este „un **tremurici** și jumătate", cuvînt care semnifică, în contextul său, o „ființă care tremură", dobîndind, astfel, cu totul alt sens decît cel obișnuit (tremur, tremurător"). **Sufixul -ici** derivă, de data aceasta, „numele făptașului", ca într-o serie întreagă de formații pitorești cum sînt **clevetici** (o piesetă a lui Alecsandri se cheamă, după numele eroului, **Clevetici ultra-demagogul), licurici** („care licurește" !), **lipici** („care lipește"), **măscărici, mîzgălici, păcălici, zgribulici** etc.

De fapt, Melania Lupu se adresează lui **Mîrciulică-Frigurilă** aidoma ca unui copil. Or, formațiile cu **-ilă** sînt dintre cele mai uzuale tocmai în limbajul copiilor, mai exact, în unele forme de adresare cu care cei mari îi „năcăjesc" pe cei mici : **Mofturilă, Scîncilă, Somnorilă** (citate de Mioara Avram), apoi **Surzilă, Trăsnilă, Uitucilă** ș.a. În povestirile pentru copii, animalele personificate se cheamă **(Rilă-) Iepurilă, Urechilă** („măgarul"), **Ursilă,** acesta din urmă, numele ursului și în **Dănilă Prepeleac,** al lui Ion Creangă : „Dar nu știu ce face dracul, că face el ce face, și cu mare greu scapă din labele lui **moș Ursilă".** De curînd, am văzut pe micul ecran un film pentru copii al cărui erou era tot un motan : **Dănilă !...**

G. I. TOHĂNEANU

teatru

TEATRUL MAGHIAR DE STAT

Posibilități și realizări

De mult n-a mai oferit un repertoriu atît de generos teatrul de limba maghiară, cum a fost cel din anul 1979/80. Cele 7 premiere au răspuns nevoilor publicului – inclusiv spectatorilor mici – oferind totodată și posibilități pentru afirmarea artistică a talentatului colectiv teatral. În acest repertoriu a fost prezentă piesa de actualitate a lui Traian Zecheru **„Am văvut farfurii zburătoare"** și a lui Ionel Hristea – **„O singură viață",** amîndouă fiind premiere absolute în limba maghiară (traducerea Koczka György și Sinka Károly). O încercare lăudabilă, deși, **dacă ne gîndim,** din bogata și valoroasa creație a dramaturgilor contemporani s-ar fi putut găsi și piese mai mature, mai echilibrate și, astfel, premiera maghiară ar fi marcat un eveniment artistic cert. Prezentarea piesei **„Bunicul vrea să vă vadă"** a tînărului scriitor de limbă maghiară Csiki László, cu toate eforturile colectivului, nu a fost încununată de succes, deși ea oferea o nouă formulă teatrală, care solicita participarea activă a publicului spectator. Moment de mare importanță a fost, pentru întregul colectiv, punerea în scenă a piesei contemporane de actualitate **„Soldatul necunoscut și soția sa"** de Ustinov, în regia cunoscutului regizor oaspete din R.P. Ungară, **Sík Ferenc.** Stilul exigent, viziunea regizorală, bazată pe o conlucrare perfectă, pe un joc colectiv – cu metafore dinamice, cu tablouri sugestive, – cu o arhitectură interioară organică a jocului și textului redat, rămîne evenimentul teatral al stagiunii, deși la festivalul teatrului contemporan, organizat la Brașov, marele premiu a fost atribuit altui colectiv tot pentru prezentarea piesei menționate. Un spectacol cu momente lirice de mare frumusețe a constituit montarea piesei **„Vara trecută la Ciulimsk"** de Alexandr Vampilov, în regia lui **Kovács Ferenc,** de la Teatrul de Nord din Satu Mare. Regizorul oaspete a căutat filonul interior plin de dramatism al acțiunii, reușind să construiască un spectacol interiorizat, fără spectaculozități ieftine, cu note distincte, fine, ale personajelor întruchipate. Aceleași sentimente am avut de fapt și la premiera piesei **„O singură viață"** de Ionel Hristea în regia actorului **Sinka Károly :** căutarea esenței dramatice, căutarea artisticului dependent de evoluția psihică și morală a personajelor. Comedia a fost reprezentată de o poveste strălucită a autorului **Jékely Zoltán** (R.P. Ungaria), într-o montare ingenioasă (regizorul Sinka Károly și Higyed Imre) atractivă pentru cei mici și pentru cei mari deopotrivă. Colaborarea cu colectivul Teatrului Maghiar a artistului emerit **Gheorghe Leahu,** care a montat piesa **„Am văzut farfurii zburătoare"** de Traian Zecheru a contribuit la accentuarea posibilităților multilaterale ale unor actori dotați. Programul de varietăți **– „Fără excepție"** – nu a oferit mai mult, de data aceasta, decît o delectare „fără mari pretenții". Cele trei recitaluri prezentate în cadrul studioului teatral (Voci contemporane, Medalion József Attila, Recital de Kocsis István) – ne-au mărturisit opțiunea unor actori talentați pentru realizarea unor sarcini artistice pretențioase. Actori, ca **Mátray László, Kilyén Ilka, Bósy Anna** – autori ai porgramelor de studio – prin muncă și ambiție au contribuit la îmbogățirea și diversificarea repertoriului teatral al stagiunii. La colocviul teatral de la Sfîntu Gheorghe, colectivul teatrului a fost prezent cu piesa lui Sütő Andras, **„Un leagăn pe cer",** în regia sugestivă, într-o viziune artistică realistă, a regizorului **Cseresnyés Gyula.** Pentru jocul colectiv, pentru tablourile artistice expresive, spectacolul a primit premiul special al săptăminalului „Brassói Lapok".

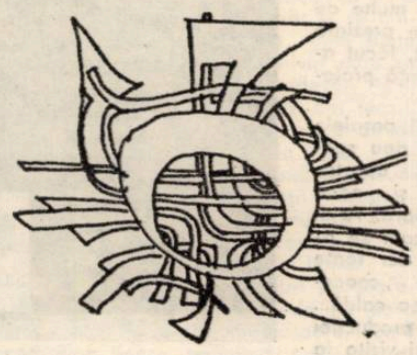

În stagiunea amintită, teatrul a prezentat 248 spectacole pe scena timișoreană și pe scenele caselor și căminelor culturale din județ, spectacole care s-au bucurat de participarea a peste 63.000 de spectatori. Munca artiștilor noștri profesioniști a fost răsplătită de o primire călduroasă, bucurîndu-se de încredere și prețuire. Atitudine care cere o muncă și mai consecventă, o dăruire caldă și totală din partea acelora care slujesc cu devotament acest teatru, care are menirea de a educa, în spiritul nobilelor noastre idealuri, spectatorii de toate vîrstele și categoriile.

Maria PONGRACZ

top

CURIER . . .

Traian Pirvulescu – Slatina Olt : deduc din scrisori că urmărești cu atenție „pulsul" muzicii pop. Îmi oferi însă informații pe care le posed. Oricum, mulțumesc ! **Elfriede Norman – Loco :** deoarece între timp n-am mai publicat „Curie-

rul", te felicit abia acum pentru reușita la examene, sperînd ca și pe viitor să rămîi aceeași constantă prietenă a rubricii. **Paraschivescu Aurelia – Galați :** întrucît despre Boney M și Eruption am scris acum doi ani, te sfătuiesc să ceri colecția revistei la Biblioteca județeană. **Renate Takacs :** genericul emisiunii TV. cu Luv este parodiat după titlul Beatles de care amintești, operîndu-se doar înlocuirea ultimului cuvînt. Pelicula s-a transmis, eu am văzut-o. Mulțumesc pentru apreciere. **Doru Belu – Lugoj :** formația de care întrebi, nu mai ființează cam de multișor. **Mick Dănuț – Lugoj :** credeam că m-ai uitat ! O atît de îndelungată absență . . . Să știi că Czeslaw Niemen (n. 1939) atacă deopotrivă rockul, bluesul, muzica progresivă definindu-se ca un apreciat interpret al unei muzici ce depășește sfera facilului. **Stephan Katona, secretarul Clubului de jazz – Lugoj :** am parcurs cu nespusă bucurie rîndurile D-stră. Ne-am cunoscut într-adevăr în cadrul serilor organizate la Clubul de jazz din orașul nostru. Prea frumoase rîndurile despre evoluția lui Gondi la Lugoj ca să nu le transcriu : „. . . sub bagheta lui Gondi, această „mașină de bătut ritmul" a devenit un autentic instrument muzical capabil să exprime vibrații abia sesizabile, tremolouri, tensiuni conduse pînă la explozie . . .". Mulțumesc pentru invitație. Oricum, sper ca pînă în toamnă să-mi mai scrieți. **Sorin Avramescu – Craiova : „Runaways" (în foto),** grup din Los Angeles, alcătuit din patru fete : Lita Ford, Sandie West, Joan Jett, Laurie Mc Allister. Muzica practicată, are afinități cu Sound-ul „Școlii olandeze" (BZN, Text One, Champagne) adică o mixtură disco-rock-tradițional. Cît despre Gilla, ea e austriacă, născută la Linz în 27 februarie 1950 și o cheamă Gisela Wuchinger. Kenny Rogers e născut la 21 august 1938. Mulțumit ?

Petru UMANSCHI

P.S. Gloria Gaynor în Capitală, pe 28 și 29 august !

corespondența

Nicolae Nicoară : Motivele poeziei dvs. sînt cele tradiționale, specific ardelenești și pe această linie izbînzile sînt firești parcă (Dealul furcilor), dar ar trebui să ieșiți din tematica tradițională, fie printr-o viziune mai proaspătă, fie printr-un proces de înnoire a expresiei. **Ana Codreș :** Am primit ultimul grupaj (Reflex autumnal, etc.) și ne păstrăm aceeași impresie. Totuși, între imagini proaspete, se strecoară uneori cîte o expresie nepotrivită. De exemplu, ziceți : „Reptila zilei mă urmărește . . . **prin** trup". Am reținut **Ce pot să strig** (cea mai frumoasă), **Ce e mai bun** și **Cu simțire aleasă.** „Corăbier fumegînd într-o catedrală de stele" ni se pare un vers care indică înălțimea la care ar trebui să vă mențineți. **Liviu Gică :** Am predat cele două manuscrise secției de proză. **Sorin Ștefănescu :** Încă nu poate fi vorba de poezie. Parcă înșirați, sub formă de vers, fragmente dintr-o carte de istorie. **Eden Arhirescu :** Mereu îngropați cîte un mister în text și nu e rău. Faceți acest lucru însă nu din nevoia exprimării unui **gînd profund,** ci, mai degrabă, de dragul expresiilor și imaginilor mai puțin obișnuite. Din pricina aceasta ajungeți uneori la formulări mai puțin fericite, ca aceasta, de pildă : „Minjii / îmi înfingeau / limbile fierbinți / pînă în altarul pustiu". Poezia, chiar dacă nu are o coerență de tipul logicii formale, trebuie totuși să aibă o organicitate a ei, o unitate, ca orice sistem în care elementele componente „trăiesc" (funcționează) fără riscul destrămării. Să mai vedem. **Doru Dume :** Vă felicităm pentru activitatea cenaclului „Ecoul" și vă mulțumim pentru vorbele bune adresate revistei noastre. Dintre poeziile trimise, mai izbutite ni se par **Purificare** și **Culori peste cîmp. Constantin Somianu (Slatina) :** În **Mărturisire** sînt două poezii, fiind vorba, de fapt, de două motive poetice. Am zice că partea a doua („Ziua jertfei începe . . .) e o poezie izbutită. **Și va veni toamna, Așteptînd ploile, Dimineața în care . . .** sînt lucrurile cele mai bune. Reveniți. **Adrian Pricop :** Păstrăm la îndemînă grupajul care începe cu **Geneză. Gabriela Stănescu :** La fel (e vorba de grupajul care începe cu **Ferestre și arbori). Valeriu Sabău :** La fel (grupajul începe cu **Serbarea de fiecare seară). Miu Aurel :** Nu ne-a parvenit plicul cu cele 10 poezii. **Stejărel Ionescu :** Prea multe greșeli gramaticale în cele 3 fabule.

Vasile VERSAVIA

evrika!

- Pe cînd înțelepții cereau dreptate „chiar de ar fi să piară lumea", nu se inventase încă bomba atomică.
- Tot ce s-a spus despre om aparține omului.
- Înțelepciunea, cu cauza ; prostia, cu efectul !
- Cîtă strălucire a trebuit să apună, ca să ne mîndrim cu unele ruine.
- Profesorul de sport ridică tribunele în picioare ; mai ales cînd acolo sînt elevi.
- Un dinte ce crește peste altul în zadar e sănătos.
- Indignarea aparține omului, revolta omenirii.
- Gurile sparte au întotdeauna ceva de tăinuit.
- E oare un semn al demnității cînd tot mai puține obraze roșesc ?
- Viața lungă, agonia scurtă, moartea eternă !
- Toată viața i s-a clătinat scaunul. Și ce-a pierdut cu asta ?
- Cînd pozezi în fața unui fotograf amator, zîmbești pentru că nu ești convins că vei vedea fotografia.
- Păsările nu și-au făcut niciodată cuibul mai mare decît le-a fost de trebuință.

Ion VELICAN

RADIO TIMIȘOARA
EMISIUNE LITERARĂ

● **27 AUGUST 1980 – ora 21.** ● Actualități ● Dăinuire și valoare – eseu despre tradiția literaturii române din Banat (Cornel Ungureanu) ● Invitatul emisiunii – Dumitru M. Ion ● Biografia cărților mele – Nikolaus Berwanger ● Premiul cenaclului literar „Franyo Zoltan" ● Cronică de librărie : „O săptămînă de bunătate" de Ion Dumitru Teodorescu (Prezintă Marcel Tolcea).

medalion

ROBERT STOLZ – ultimul rege al operetei

În acest an, la 25 august se împlinesc o sută de ani de la nașterea compozitorului vienez Robert Stolz, considerat drept ultimul mare maestru al operetei și care încheie lungul șir al compozitorilor de operete ca Johann Strauss, Franz Lehar, Kálmán Imre, Oskar Strauss și Leo Fall. La noi a fost cunoscut prin filmul sonor „Două inimi într-un sărut". După aceste prime începuturi, a urmat bogatul șir de filme sonore ale sale, din anii treizeci. La noi în țară, au fost interpretate operetele sale de grupul amator de operete din Reșița. Tot acest grup a aranjat în luna mai a.c., în memoria sărbătoritului, o seară Robert Stolz.

În anii treizeci, Robert Stolz a vizitat și Timișoara, cu ocazia decesului socrului său, Eduard Karner. El ar fi dorit ca venirea lui să rămînă incognito, dar întîmplarea a făcut să se dezvăluie secretul printr-un gazetar, participant la funerălii.

Talentul lui Robert Stolz s-a exteriorizat deja în anii copilăriei, după care el a primit o educație muzicală solidă. Ca tînăr absolvent, a luat parte la premiera operetei „Liliacul" de Johann Strauss, dirijată de compozitor. După spectacol el a rămas extaziat de muzica lui Johann Strauss și acesta la rîndul său l-a invitat la el acasă, pentru a-i cînta. Emoționat, Robert Stolz a intercalat, între sonate de Mozart și Schubert, și ceva din compozițiile sale, dornic să audă părerea maestrului. Johann Strauss l-a felicitat și l-a sfătuit să scrie operete, sfat pe care Robert Stolz l-a urmat cu mult succes. Robert Stolz a scris 75 de operete !

Afară de compozitor, Robert Stolz a fost și un dirijor eminent și a efectuat un număr mare de concerte și discuri. Autorul acestor rînduri a cîntat multe din lieduri-le sale și are la Studioul de Radio Timișoara înregistrări cu formația filarmonicii Banatul, dirijată de Hans Fritz, și o corespondență vastă cu Robert Stolz și soția acestuia.

Ultimul mare maestru al operetei a murit în vîrstă de 95 de ani, dar legătura sa cu Reșița și Timișoara există și astăzi prin soția sa, Einzi Stolz, care a scris și o carte despre compozitor și soțul ei, cu titlul „Servus Du".

Hans MOKKA

mapamond

Fascinația științei

În intervenția sa privind relația dintre literatură și progresul tehnico-științific – publicată în „Literaturnaia gazeta" – scriitorul sovietic Andrei Granin scrie, printre altele, următoarele :

„. . . mi se pare că însuccesele literaturii stau în crearea eroilor pe care-i putem iubi. Dar nouă ne plac nu numai oamenii care au însușiri pozitive, ci și aceia cu lipsuri, ne place de ei datorită unui lucru greu de formulat. Printre asemenea eroi pe mine m-au interesat întotdeauna creatorii, în special aceia care creează în știință. În omul de știință, cred, se întîlnesc cel mai adesea predestinarea și esența umană. Forța științei de astăzi, care poate salva tot ceea ce e viu, natura îndeobște, dar care poate și distruge omenirea, forța aceasta este deosebit de fascinantă.

La ce se reduce influența științei asupra literaturii ?

Mai întîi, cred, literatura deja folosește forme ale gîndirii științifice, logica ei, analiza ei, abordarea raționalistă a lumii, deși, bineînțeles, pericolul unei asemenea abordări o simte fiecare artist. Literatura folosește din plin „inventarul" științei – vocabularul ei, pe lîngă toate exagerările, am impresia că folosirea acestui vocabular poate, cu anumite limite, îmbogăți literatura mai mult decît lexical, regional care intră în istorie.

Al doilea, **niciodată** nu s-a scris atîta despre știință ca acum – romane, drame, versuri... Pentru prima dată în istorie această literatură e atît de masiv reprezentată . . . Paralel cu aceasta, din păcate, omul de știință a devenit o figură de serviciu. Tînărul savant, deobicei fizician sau biolog, și alături de el colecția de cuvinte la modă ; „teoria relativității", „cuantă", „neutron", aforismele, folclorul științific . . . toate acestea servite cu seninătate creează șablonul figurii savantului în al cărei cadru se întîlnesc vulgaritatea și neantul . . . S-ar zice că toate acestea sînt exagerări, dar în ele există, totuși, un pericol real. Al treilea, știința de astăzi descoperă, din punctul de vedere al bunului simț, lucruri incredibile – curbura spațiului, găurile negre, cosmosul care se dilată, singularitatea, adică acele puncte din spațiu care abolesc cunoscutele legi ale fizicii . . .

Al patrulea, a înflorit și ficțiunea științifică – o literatură uriașă, cu caracter de masă, cu o critică a sa, cu idolii săi. A apărut un gen de sine stătător – literatura științifico-fantastică.

Dostoievski i-a precedat cu 100 de ani pe psihologi ; de abia astăzi psihologia științifică a ajuns la observațiile și concluziile sale. Același lucru se întîmplă și în microsociologia, pe care Tolstoi a prevăzut-o în „Război și Pace". Știința există ca progres, literatura (în sensul îngust al cuvîntului) n-are nevoie de progres. Ea e, înainte de toate, o galerie de artă în care sînt așezate tablouri de aceeași valoare".

panoramic

Centenar – DIONISIE LINȚIA

În 13 august s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui Dionisie Linția, eminent ornitolog timișorean. La primul Congres național al naturaliștilor din România, ținut la Cluj, în anul 1928, Dionisie Linția a prezentat două referate, unul despre necesitatea înființării unei stațiuni ornitologice în România, celălalt, privitor la stabilirea nomenclaturii ornitologice românești. Congresul, acceptînd propunerile respective, l-a însărcinat pe profesorul Linția să le realizeze. În consecință, a fost întemeiată prima stațiune ornitologică din România, la Timișoara, avînd un punct de observație la Jurilovca (Dobrogea). De asemenea, D. Linția lucrează asiduu la fixarea unei nomenclaturi ornitologice adecvate în limba română. Rezultatele acestei munci vor fi concretizate îndeosebi în traducerea cărții „Ornis Romaniae" de Robert Pitt v. Dombrowski, apărută în anul 1912, la București, în limba germană. Un prim pas în întîmpinarea săvîrșirii acestei lucrări l-a constituit redactarea „Catalogului Sistematic al Faunei Ornitologice Române", din anul 1944. Cartea „Păsările României" are trei volume – text de vreo 300 de planșe, dintre care o parte sînt colorate. Volumul I a apărut în anul 1945, numai sub semnătura lui Dombrovski, deși lucrarea este tradusă, comentată și refăcută de Linția. Situația aceasta se datorește modestiei ornitologului timișorean. După moartea acestuia, însă, volumele II și III apar cu greșala de a fi semnate numai de D. Linția.

Înafară de înfăptuirea acestei grele munci privind perfectarea cărții **„PĂSĂRILE ROMÂNIEI"** prestigiosul ornitolog a elaborat aproximativ 60 de lucrări științifice, pe care le-a publicat în revistele de specialitate din țară și de peste hotare.

Profesorul Dionisie Linția este ctitorul bogatei colecții de păsări a Secției de științe naturale de la Muzeul Banatului. La baza acesteia stă donația celor peste 1.300 de piese, făcută de Linția, Primăriei municipiului Timișoara, în anul 1937.

Dumitru SARDEȘ

documentar

ROMÂNIA — O MARE PUTERE A PĂCII

„Stă în puterea maselor populare de pretutindeni, a popoarelor, ca, acționînd unite, cu toată fermitatea, să spună un NU hotărît politicii de forță, să spună un NU hotărît politicii de înarmare, să spună un NU politicii de revenire la războiul rece și să asigure triumful politicii de independență națională, de destindere, de dezarmare și de pace !".

NICOLAE CEAUȘESCU

Niciciînd ca în acest convulsionat sfîrșit de veac suprasaturat cu probleme, omenirea — confruntată cu propriile erori, nu pare a trăi mai dramatic hamletiana interogație : a fi sau a nu fi. Ecuația contemporaneității este coexistență sau inexistență. Nu doar Pacea — fundamentala problemă politică a zilelor noastre, fragilă, mereu primejduită sub „argumentul" ciupercii atomice, a spectrului unui război nimicitor — ci chiar viața Planetei este amenințată : renasc vise fascistoide, recrudescența neonazistă se întinde canceros, violența s-a instalat în viața cotidiană, s-a ajuns prin nebuneasca goană a perfecționării arsenalului nuclear la capacitatea de supraucidere, omenirea preparînd un holocaust. Efortul generațiilor planetei poate fi pulverizat în secunda fatidică. O monstruoasă lipsă de memorie, uitînd marile cumpene ale secolului care au îndoliat lumea, încurajează neobarbaria, explozia iraționalismului acum, cînd mijesc zorii unui nou mileniu. Mai mult ca oricînd acest veac, pregătind premisele celui ce va urma, are nevoie de maturitate apărînd speranțele într-o umanitate liberă și prosperă, lichidînd decalajele care o fragmentează și eliberîndu-se de obsesia războiului. Solidaritatea trebuie înțeleasă nu doar în spațiu ci și în timp. Altminteri, noi — care se întîmplă să trăim în această perioadă — vom călători nu spre o nouă civilizație ci spre neantul autodistrugerii. Gîndul că albastra noastră planetă poate fi distrusă de cîteva ori aproape nu mai are importanță ; în definitiv de cîte ori poate fi ea distrusă ? O dată ar fi desigur suficient pentru ca Taj-Mahalul și cununa de temple de pe înălțimea Acropolei și Louvre-ul și Sfinxul, paznic cu privirea neclintită în nisipul cald al deșertului și albastrul Voronețului durate într-o istorie care este chiar a noastră, să nu mai fie, primejduind nu doar ecuația dezvoltării ci însuși viitorul ei.

Acum, deci, cînd tumoarea civilizației a concentrat moartea „într-o singură coasă" — observa cineva —, și dicționarele mai definesc încă pacea prin absența războaielor, pacea lumii, speranța noastră vie, poate fi marea creație a acestui secol contorsionat, crescut în cearcănul îngrijorării. Să nu uităm că în această frămîntată și zbuciumată istorie a omenirii, din zorii civilizației și pînă acum, doar puțin peste două veacuri au fost de pace.

Crezînd în viitor, umplîndu-ne sufletele cu pîinea augustă a bucuriei cuvîntului să privim ochii oamenilor ; încercata lor candoare nu se poate risipi și zgura sufletelor lor — cîtă mai este — nu va frînge frumusețea și măreția omului dintotdeauna, adevărul său vital că Pacea — unica realitate vrednică de condiția umană — poate fi instaurată definitiv și că numele ei actual, Dezvoltarea, poate fi gîndită luminos și concret.

Împlinirea a 5 ani de la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa și semnarea actului final de la Helsinki constituie un fericit prilej de a reliefa rolul deosebit al României socialiste, contribuția de însemnătate primordială a tovarășului Nicolae Ceaușescu în definirea conceptului de securitate europeană, neobosita sa activitate politică pentru transformarea Europei într-un continent al păcii, destinderii și cooperării în care toate națiunile să se poată dezvolta nestingherit. Să observăm că însăși ideea de organizare a unei conferințe general-europene este legată de România. Ea a fost lansată la București, în anul ce a urmat Congresului al IX-lea al P.C.R., în Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia, numele României fiind asociat de atunci, cu totală îndreptățire, de eforturile depuse pentru organizarea și desfășurarea cu succes a primei conferințe din istoria Europei consacrată securității și cooperării pe continent. România este inițiatoarea rezoluției adoptată în 1966 de Adunarea Generală a O.N.U. intitulată „Măsuri pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate între statele europene aparținînd unor sisteme economice și sociale diferite". Normele democratice adoptate ca modalitate de lucru la conferința de la Helsinki și la Reuniunile general-europene ulterioare sînt, de asemenea, rodul unor inițiative ale țării noastre. Declarația privind principiile care guvernează relațiile reciproce dintre state, inclusă în actul final de la Helsinki, a fost întregită, din inițiativa României cu un subcapitol distinct cuprinzînd măsuri de ordin politic, economic, militar menite să facă efectivă nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța. Țara noastră se numără printre inițiatorii înscrierii în documentul final al conferinței general-europene a capitolului referitor la măsurile de creștere a încrederii și întărire a stabilității pe continent. Se bucură de o înaltă apreciere internațională rolul de pionierat pe care l-a avut țara noastră în procesul de normalizare a relațiilor interstatale pe continentul european.

Dar, în pofida atmosferei de entuziasm care a urmat semnării documentelor de la Helsinki, a opiniei exprimate de numeroși participanți, de oameni politici că această conferință va marca realmente drumul afirmării unor relații noi în viața continentului, evoluția politică a relațiilor internaționale după Helsinki a justificat prea puțin speranțele popoarelor în afirmarea unei politici noi în spiritul documentelor adoptate. Semnarea actului final nu poate constitui un punct terminus ci începutul unei noi etape, destinderea fiind încă fragilă și reversibilă iar autolinișirea, prin slăbirea vigilenței față de acțiunile ostile înțelegerii și colaborării, prejudiciază chiar cauza securității.

Pornind de la această idee, Marea Adunare Națională a adresat în primăvara acestui an un Apel către parlamentele și popoarele statelor semnatare ale actului final chemîndu-le să-și unească eforturile și să acționeze cu toată energia pentru realizarea obiectivelor stabilite de comun acord de Conferința general-europeană, pentru buna pregătire a Reuniunii de la Madrid, astfel ca ea să marcheze un real pas înainte pe linia transformării Europei într-un continent al colaborării și păcii. **„Viitorul Europei** — sublinia președintele Nicolae Ceaușescu — **depinde de felul în care popoarele continentului și, desigur, reprezentanții acestor popoare, parlamentele, guvernele, vor acționa pentru soluționarea într-un spirit nou a problemelor actuale, pornind de la aspectul neabătut al independenței fiecărui popor, al dreptului fiecărei națiuni la dezvoltare liberă, corespunzător voinței sale".**

Or, realitatea demonstrează că în actualul moment Europa concentrează cele mai uriașe forțe militare din lume, armamentele existente fiind suficiente pentru a ucide populația continentului de 250.000 de ori ! Chiar globul terestru, în monstruoasa și aberanta cursă a înarmărilor, este suprasaturat cu arme devenind un gigantic arsenal. Atît de des — invocatul echilibru este de fapt un „echilibru al groazei", asigurarea securității devenind o infinită cursă a acumulării mijloacelor de distrugere, împingînd necontenit plafonul înarmărilor și devorînd resursele dezvoltării.

Un recent „inventar" întocmit de specialiști precizează că în dotarea celor cca. 60 de milioane de militari de pe glob se găsesc 124.000 de tancuri, 12.400 nave, 35.000 avioane de luptă, neincluzînd aici panoplia celorlalte arme clasice, a căror putere distructivă este și ea în continuă creștere. Noua concepție a doctrinelor militare : „overkill" (supraucidere) definește dimensiunile incredibile ale înarmărilor, sfidînd logica și rațiunea. Dacă bomba atomică de la Hiroshima, curmînd cca. 150.000 de vieți, avea „abia" 20.000 tone TNT, armamentele nucleare existente astăzi în lume reprezintă 2.500.000 de Hiroshime, puterea de distrugere a armamentului nuclear acumulat pe planeta noastră fiind de 50 de miliarde tone trinitrotoluen.

Înșurubarea cursei înarmărilor pe noi spirale, fisurînd încrederea între state și tensionînd climatul internațional, este departe de a apăra destinderea ; echilibrul „în sus", s-a spus în repetate rînduri, periclitează chiar viața Planetei.

Competiția militară irosește resurse fabuloase, parametrii cursei înarmărilor fiind cît se poate de concludenți : în 1945 s-au cheltuit 50 miliarde dolari dar în 1980 potrivit estimărilor S.I.P.R.I. aproape 500 miliarde. De la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial pînă în 1977 bugetele militare ale tuturor statelor au „înghițit" 6.000 miliarde dolari ! În condițiile în care povara industriei de război cunoaște o creștere canceroasă iar omenirea spațiilor subdezvoltate confruntate cu atîtea realități aspre, trăiește sub semnul lui Anankè, cumplita zeiță a nevoii, viitorul mai poate fi confortabil și sigur ? Dosarul tratativelor pentru „dezarmare" este voluminos dar progresele pentru stăvilirea cursei înarmărilor întîrzie deși imperativul adoptării unor măsuri concrete și ferme este presant. Probîndu-și cu consecvență înalta răspundere față de destinele poporului român, față de soarta celorlalte popoare ale lumii, Partidul și statul nostru militează neabătut pentru materializarea acestui fierbinte deziderat al umanității care este dezarmarea.

România crede în șansa păcii universale și acționează pentru „construirea" păcii. Ea este, prin forța ideilor și eficiența faptelor, o mare putere a păcii, asumîndu-și un rol de primă importanță în destinele planetare. Demersul românesc, prin acuitatea sa politică, aflîndu-și suportul în realitățile internaționale, vădind o salutară responsabilitate pentru soarta păcii, impune o gîndire profundă, originală și aplicată, pătrunzînd prin vocea autorizată a președintelui Nicolae Ceaușescu în conștiința lumii.

Ducîndu-și sinele în lume, constelînd cerul universalității, România crede în viitor, în posibilitatea de a edifica prin cooperare o lume mai bună și mai dreaptă, pentru cei ce vor veni, o lume ferită de nebunia conflagrațiilor și a golului existențial. Vocea României este un fierbinte apel la rațiune și acțiune, pentru Pacea întregii Planete, o chemare la luciditate și responsabilitate pentru salvgardarea cuceririlor civilizației acestei insule de viață — Pămîntul — casa noastră comună.

Adrian Dinu RACHIERU

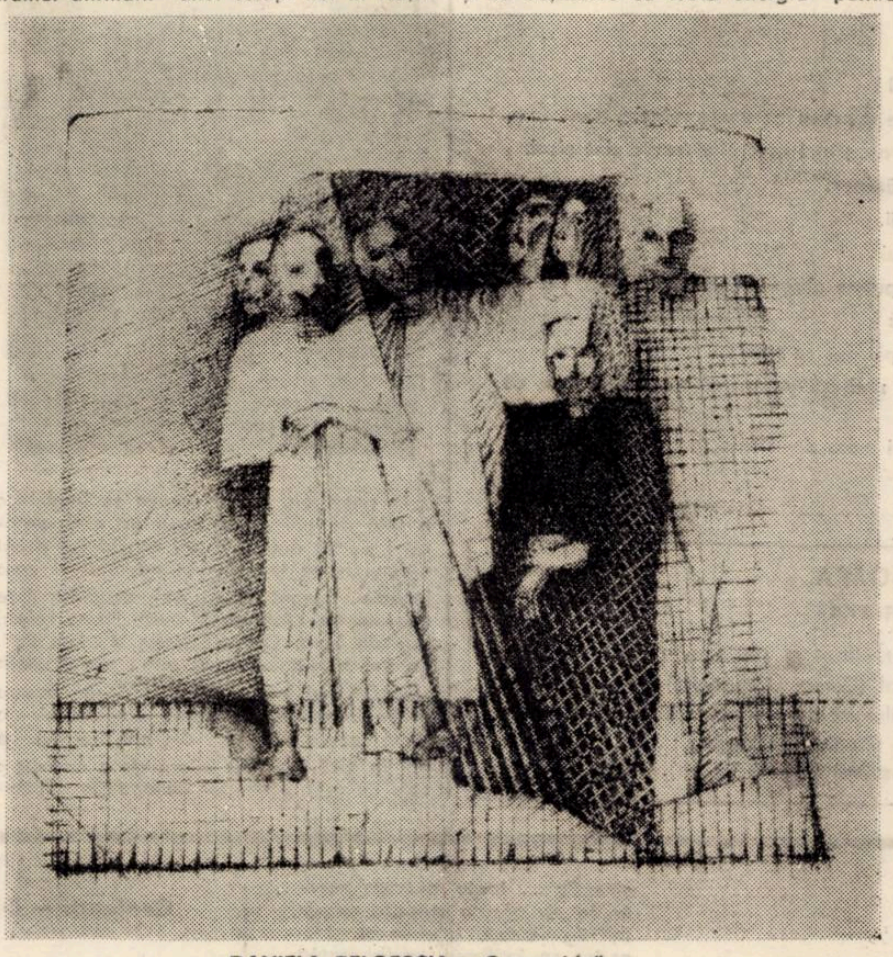

DANIELA BELOESCU : „Compoziție"

Profund izvor de puritate

Sîntem profund izvor de puritate,
Cu frenezie către zări deschis,
În lumea-n care astăzi ca uitat e
Banchetul morții prezidat de-abis...

Ni-e verde codrul spiritului încă
Și nestrăpuns de patimi fumegînde ;
Speranța, filfiind pe-un glas de stincă,
Veghează-un cor de zile încă blînde,

Pe-un continent de arme tatuat,
Sub cerul 'nalbăstrit de-nfometare.
A mai rămas pe-aici și cîte-un sat
Și-o doină, adumbrind, liniștitoare.

Noi, argintați de suferinți și mit,
Înnobilați de-un țel, cu-nverșunare,
Cu-nțelepciune veche-am dobîndit
Distinctă voce-n corul de popoare.

Avem rezerve mari de vers și vis
Și un filon de energie vie,
Suflet nepoluat, necompromis,
O veșnic ne-uitată omenie.

Lucian BUREREU

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada

scrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE

P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 35 (649) ● 28 august 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

S. ORĂVIȚAN-CREȚU : „Compoziție"

CITIȚI ÎN ACEST NUMĂR : ● Masă rotundă : „Obiecte pierdute" de Dușan Petrovici. Participă criticii literari : Șerban Foarță, Marcel Pop-Corniș, Lucian Alexiu. ● Poezii de Ioana Cioancăș, Mioara Dorobanțu, Smaranda Cosmin, Camelia Lobonțiu, Carmen Firan, Iulia Gala. ● Proză de Corina Victoria Sein. ● Remember de Anghel Dumbrăveanu. ● Sport, top, mapamond.

VOCAȚIA ADEVĂRULUI

Chemat prin vocație să fie o conștiință a semenilor, a lumii lor imediate sau ideale, scriitorul, în strădania lui de a cuprinde cît mai multe fațete ale adevărului, trăiește la nivelul unui registru profund, grav, întreaga istorie a neamului său, pe care-l exprimă și-l explică, a lumii în mijlocul căreia, ca timp și spațiu, se situează. Ca reprezentant al unui spațiu cultural, al unei societăți, în cazul nostru, marcată de vigoare și idealuri înalte, deci foarte tînără spiritualicește, scriitorul se vede însoțit în travaliul său de o lume în scientizare, cum filosoful veacului trecut își simțea alături, apoi risipindu-i sintezele savante, pe omul-cercetător al științelor naturii. Este momentul în care scriitorul se reîntoarce la datul definiției sale de voce a adevărurilor despre oameni, încercînd să-și redimensioneze condiția prin sublimarea unei întregi lumi în conștiința sa, devenind, sau tinzînd să devină, în fapt, un foiletonist al filosofiei despre lumea oamenilor. Aceasta cînd cercetarea literaturii îmbracă haina științei, cînd limba vorbită și scrisă tinde să se elibereze de sensurile ambigui. Aceasta cînd scriitorul însuși, prin condiția sa umană devine un participant la făptuirea istoriei prezente nu numai martor al unor profunde transformări economice și sociale. Să ne reamintim doar romanele apărute în ultimii ani, pentru că romanul a devenit propoziția simplă a exprimării adevărului în literatură și nu proza scurtă, în hainele căreia scriitorul, prea plin de faptele și gîndurile lumii, se simte încorsetat. Să urmărim în romanele ultimilor ani patosul cu care sînt exprimate adevărurile despre lumea de astăzi, maturitatea cu care sînt penetrate spațiile istoriei imediate, forța cu care sînt sintetizate ideile ce descoperă fațetele ascunse și nebănuite ale unor adevăruri știute. **Marin Preda, Dumitru Radu Popescu, Augustin Buzura, Ion Lăncrănjan, Mircea Horia Simionescu,** sau dintre mai tineri **Eugen Uricaru, Mircea Săndulescu** și atîți alții lasă în marginea paginilor scrise, sentimentul efortului chinuitor de a cuprinde cît mai mult din dimensiunea vizibilă sau discretă a lumii noastre, de a-i developa cît mai fidel adevărurile definitorii.

Recreînd lumea, recompunînd-o în registre esențiale sau expunînd-o direct, prin ceea ce are ea mai semnificativ, scriitorul cuprinde în efortul său un volum din ce în mai amplu de analize și sinteze pentru a descoperi, în linia orizontului uman, singurul, în primă și-n ultimă instanță, unde se petrec toate faptele creației artistice, chipul epocii căreia îi este contemporan, chipul lumii și-al istoriei pe care a consumat-o în milenii. Este poate semnul unui pas spre universalizare, pas pe care însăși omenirea l-a început odată cu trezirea la o conștiință planetară, odată cu gîndul că Pămîntul nu e mai mult decît un sat planetar. Scriitorul român, el însuși aflat, în ultimele decenii, ca un proaspăt lector în fața unei întregi lumi de gînduri, trăiește setea de adevăr a fiecăruia dintre oameni, și implicit, se angajează în înfăptuirea istoriei propriului său popor. Condiția de foiletonist a filosofiei despre oameni, devine pentru scriitorul de azi un crez, poate nedeclarat, dar o dovadă a contopirii sale cu cea mai fierbinte realitate a vieții. Și cititorul, eroul vieții și-al istoriei, în primă și-n ultimă instanță, crede în viabilitatea ideilor scrise, crede în funcția socială a scriitorului și-i caută fiecare pagină tipărită, nu doar pentru a se regăsi, ci pentru că se simte alături de crezurile sale, pentru că-l simte purtătorul acelorași idealuri și sentimente. Și astfel, ascuns în ființa unui fel de gînditor al lumii, și ce efort își cere să se cuprindă cu cît mai mult din tot ce face omenirea, clipă de clipă, scriitorul se regăsește permanent în cîmpul adevărurilor ei.

ORIZONT

convorbiri

Cu Acad. OCTAV ONICESCU

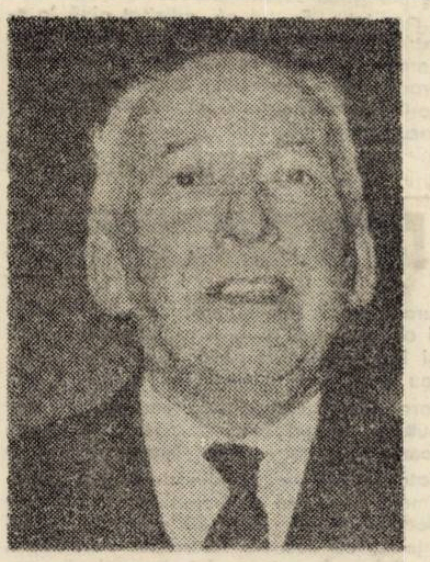

— Membru titular al Academiei R. S. România, profesor emerit, laureat al Premiului de Stat, dar înainte de toate matematician de faimă, cu contribuții extrem de valoroase la progresul matematicii în acest secol. Autor al cîtorva teorii deosebit de interesante care, toate au stîrnit vîlvă, este vorba de „lanțurile cu legături complete", construcție pe care ați propus-o în 1935, împreună cu Gheorghe Mihoc, abordarea în domenii noi, de avangardă, cum este statistica informațională și autor al unei teorii mecanice despre univers. Iată, pe scurt, datele vieții Dumneavoastră de muncă. De ce ați abordat matematica și unde era, unde este acum matematica trăită și realizată de Dumneavoastră ?

— Este foarte, foarte pretențios de spus că matematica s-a modificat sub influența mea. Matematica are o existență vie ca și a oamenilor care o fac, participă la viața noastră, la existența noastră permanentă. Se poate spune într-un anumit fel că s-a născut o dată cu omul. Într-un anumit fel, adică dintr-un punct de vedere practic. Ea s-a transformat într-o știință în măsura în care gîndirea abstractă s-a constituit într-o disciplină care are o existență proprie, dar într-o anumită măsură strîns legată, ca un copac cu rădăcinile lui, de viața noastră, de fenomenologia naturală și de fenomenologia vieții umane. Matematica nu este ceva numai pe hîrtie scris, este ceva trăit, dar ceva trăit într-un mod special, ceva trăit într-un chip așa de intim legat de ceea ce este mai profund în gîndirea noastră, încît sînt mulți oameni care o consideră drept ceva ezoteric, ceva foarte străin și singular, foarte depărtat. Și în realitate ea este legată de gîndirea noastră cea curentă, dar și cea mai abstractă în același timp.

— Știm că există o legătură între matematică și filozofie. Dar ce legătură există între matematică și poezie ? Am aflat că ați fost prieten cu Dan Barbilian, marele poet Ion Barbu, și cărțile lui le văd la loc de cinste la Dumneavoastră în bibliotecă.

— Barbilian era o personalitate excepțională. L-am cunoscut la „Ideea europeană", făceam parte din redacție, m-am dus să fac o primă vizită acolo după întoarcerea de la studii din Italia și am dat peste un tînăr pe care redactorul mi l-a prezentat — Ion Barbu. Cînd a aflat că eu sînt Onicescu a început să vorbească de teoria relativității. Eu mai întîi m-am uitat cam curios la un om care abordează o asemenea problemă, dar proprietatea cuvintelor pe care le folosea, eleganța expresiei și valoarea efectivă a lucrurilor pe care mi le spunea m-au făcut să-mi dau seama îndată că am în față un om de știință. L-am întrebat dacă nu e chiar Barbilian, al cărui nume îl cunoșteam de la profesorul Țițeica. Ne-am împrietenit pe loc, bineînțeles, și am continuat o prietenie care a mers pînă la capăt, cu șalturile cunoscute pentru toți prietenii lui Barbilian. Era unul din cei mai fermecători oameni pe care i-am cunoscut, pentru bogăția sufletească pe care o arăta, pentru varietatea verbului lui, pentru interesul dialogului cu el, foarte adesea și matematic ; trecea ușor la preocupările lui matematice, chiar inventînd pe loc, atunci, în conversație, lucruri noi și probleme la care nici el nici eu nu ne gîndisem înainte. El a avut o direcție de preocupări diferită, în general, de a mea. Mai înclinată către abstracțiile formale ale algebrei, ale teoriei numerelor, în special acestea l-au preocupat în ultimul timp al vieții, însă deschis la toate problemele matematicii. Un admirabil profesor pentru studenții care vroiau să obțină doar o diplomă, și mulți dintre actualii tineri matematicieni de vîrstă mijlocie îi datorează lui Barbilian o bună parte din formația lor.

Poet prin structură sufletească. Poet și matematician, în același timp, pentru că găsea în poezie ca și în matematică un fel de necesitate de întreg închis, complet, așa cum se cere atît poeziei cît și unei teorii matematice. Pentru el, matematica nu se mai exprima, după moda veche, sub forma unor teorii mai complexe în care teorema care era punctul princi-

Intrevedere realizată de
Vasile BOGDAN

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

D. Caracostea

Arta cuvîntului la Eminescu

Ed. Junimea, 1980

Apărută în ediție princeps în 1938, această carte a lui D. Caracostea are de ce să ne uimească azi : din multiple motive. Importanța ei nu constă doar în folosirea unei metode neobișnuite (nu doar la noi !) : **stilistica structurală,** într-o vreme cînd încercările și reușitele de acest fel nu au putut să ducă decît parțial, la fuzionarea structuralismului (aflat în fază incipientă și aplicat doar în domeniul lingvistic : F. de Saussure) cu stilistica (Vossler, Spitzer), ci și în finețea analizei, în siguranța aplicării unei metode care se constituia pe măsura derulării discursului analitic.

Deloc plicticoasă, așa după cum ar putea reieși din rîndurile recent scrise ale lui N. Manolescu **(Arca lui Noe), Arta cuvîntului** îmi pare, dimpotrivă, fascinantă prin frumusețea internă a demonstrației : faptele cele mai disparate aparent, acumulate cu minuție (dar nu bătrînește !) par deodată iluminate de cîte o concluzie care le unește într-o semnificație globală, revelatoare. Demersul este evident structuralist : căutarea unității, atenția acordată formei, sesizarea opozițiilor interne, primatul contextului, deci a relației, asupra elementului etc. Cei care nu iubesc structuralismul, fie pentru că nu-l cunosc fie pentru că îl consideră depășit, etichetîndu-l în ambele cazuri drept rigid : o plasă cu ochiurile mult prea mari pentru finețea lunecoasă a faptului estetic, vor fi surprinși să descopere aici că, în ciuda aspirației spre unitate și coerență a criticului, sau poate tocmai de aceea Caracostea caută mai ales rupturile (de ritm, de simetrie, de tonalitate...). Dictat de multitudinea aspectelor luate în considerare, pozitivismul său nu se oprește la inventarieri de rime, ritmuri, raporturi sintactice, registre verbale..., fiind o cale ce duce cu necesitate înspre conturarea semnificațiilor. Semnificația – pe care unii critici o descoperă direct, după rețete miraculoase, omologînd-o, lăutărește, nu știu căror profunzimi (vagi) și nu știu căror esențe (hermetice) – trebuie să plece de la expresie și trebuie să fie verificată prin ea. Contextul, la rîndul său, structura, întregul stabilesc funcția și sensul cutărui amănunt textual. De aceea, un anumit tip de ritm nu duce automat la realizarea unor efecte poetice constante, un anumit sunet nu funcționează peste tot cu același rezultat. Ion Apetroaie, prefațatorul ediției îngrijită (dar nu îndeajuns corectată) de Nina Apetroaie, pune pe seama impresionismului – pe care D. Caracostea îl tot „execută" într-un prea întins moment introductiv – faptul că același detaliu lingvistic generează semnificații diferite, dacă nu chiar opuse. De mirare această surprindere în flagrant delict a criticului de către prefațator într-un moment cînd, de fapt, metoda este aplicată în modul cel mai consecvent : includerea fragmentului în întreg și revenirea, după modelul cercului hermeneutic, la fragment : contextul este cel care diferențiază și opune.

Considerațiile asupra versului eminescian, imposibil de rezumat, date fiind bogăția și densitatea observațiilor, au întotdeauna în spatele lor o solidă formație filologică, lingvistică, retorică. Argumentația, de o mare abilitate și mobilitate intelectuală, adună dovezi din multiple planuri – memorabilă este, în acest sens, analiza celebrului sonet **Veneția.** De-a lungul întregului studiu, reflecțiile încearcă să polarizeze înspre ceea ce D. Caracostea numește **axa imaginilor** (sus-jos) reducînd astfel dialectica mișcării la o dezvoltare evident simplificatoare atunci cînd poezia eminesciană ne propune spații mult mai complexe : este suficient să ne gîndim la convingătoarea interpretare pe care Marin Mincu o dă **Luceafărului,** unde axa înălțării, unidimensională, ar putea să pară singura posibilă.

Această carte poate fi punctul de plecare sau argumentul unei cuprinderi teoretice mult mai largi, ținînd de filozofia lingvistică și de filozofia limbajului, care să acorde limbii un rol preponderent în cîmpul științelor umaniste, după cum s-a și făcut, cu tot mai multă forță, în ultimul timp. Poezia nu înseamnă pentru D. Caracostea o abatere de la normele lingvistice sau o altă limbă, ci o potențare a limbii „naturale", o dezvoltare a virtualităților ei. Prin contraste interne poeziei, se explică valoarea și unicitatea alegerii vreunui ritm, cuvînt, sunet..., după cum, prin opoziții interlingvistice, se stabilesc nuanțe poetice, în primul rînd, ale limbii și, mai apoi, ale poeziei ca atare, căci acesta este și drumul pe care îl ia creația poetică („elementele lexicale proprii unei limbi determină viziunile de artă", p. 415). Studiile de acest tip, atît de rare, vin parcă să sprijine, din trecut, eforturile care se fac azi pentru iluminarea înțelesurilor particulare ale unei limbi prin care aceasta modelează ființa vorbitorilor ei.

Vasile POPOVICI

Paul Georgescu

Vara baroc

Ed. Eminescu, 1980

Tot ceea ce, în istoria mai veche sau mai nouă a literaturii, are o cît de mică nuanță de prețiozitate ori pedanterie, într-un cuvînt, de extravaganță – firesc și evident – barocă prin raportare la realitatea concretă, devine în cartea lui Paul Georgescu, pretext. Parafrazînd nu **o** operă, nu o **anumită** literatură, ci literatura în general, năzuința ei de a semnifica, deci însuși **spiritul** acesteia, **Vara baroc** este un roman parodic. Cunoscuta afirmație a lui Thomas Mann – „dragostea pentru un spirit al artei pe care nu o mai crezi posibilă generează parodia" – se verifică aici. Printr-un fel de transgresiune, aproape întreg spectacolul literaturii, de la antici la moderni, se aglomerează în Platonești, locul unde se desfășoară „acțiunea" cărții. Confruntări politice însoțite de nelipsitul reflex gazetăresc, partizanări mai mult sau mai puțin pripite, intrigi și drame de tot soiul, amoruri, comploturi erotice, cu sau fără intenții matrimoniale, crime și anchete, suspiciuni, angajamente și renunțări, personaje diafane, demonice sau, pur și simplu, indiferente, eroi sublimi și eroi de duzină într-un carusel antroponimic perfect „cultural" (femeile, spre pildă, se numesc, nu-i așa, delicat, Dorința, Crizantema, Maricica, Riky-Riki) transformă mica urbe provincială într-un adevărat eden al literaturii. Platoneștenii se manifestă exclusiv prin prisma acesteia, replicile lor decupează sau imită formulări celebre, gesturile cele mai mărunte sînt proiectate în modele livrești. Ei trăiesc nu o realitate, ci **ficțiunea** unei realități, Platoneștiul – copleșit de „pacea asta precar barocă" a... literaturii – fiind locul unde, **pragmatic,** nu se întîmplă niciodată nimic, unde evenimentele lumii „din afară" – obiective, reale – ajung **estompate, literaturizate :** „Ce vrei să faci aici – i se spune la un moment dat lui Gabriel Dimancea, eroul cărții – **în tîrgul ăsta azvîrlit la margine de țară, pîrjolit de arșițe și geruri, unde totul ajunge tîrziu, amortizat. Tîrgul ăsta nu-i de tine, are să te omoare".** (p. 113).

Rezoner al cărții, personajul ratează dorința de a scrie un roman : ca și Edouard al lui André Gide, Gabriel Dimancea **își trăiește** opera, dar altfel, ca pe un **eșec ;** virtualii săi eroi, urbea, întîmplările, pînă la urmă el însuși nu există decît în și **prin** literatură. Totul nu e decît o avalanșă de **vorbe,** de motive și sau clișee livrești, o aglomerare de teme, bineînțeles, fundamentale, în care abundă trimiterile, „aluziunile" aluviunile culturale. Confruntat cu partea cealaltă a baricadei („Numai Revoluția creează valori"), el descoperă golul : „Experimentînd – ce ? Căutîndu-și sinele în afară. Atracție, repulsie, într-un balans baroc. Simbol al nimănui, nesemnificînd. Și, deodată, pe Gabriel Dimancea îl apucă spaima : – Dar dacă nu exist ?" (p. 352). Mecanismul **inscenării** – termenul nu e folosit întîmplător : aproape fără excepție dialogurile sînt însoțite de „indicații de regie" – funcționează impecabil : ultimul „mare eveniment" care se produce în Platonești este „scrumirea Templului Minervei" (id est : librăria – papetăria „Peștișorul de aur"). Lăsînd la o parte sugestia grotesc-parodică pe care o creează denumirea onorabilei instituții, evenimentul în sine se aliniază într-o ordine similară. Cea din urmă convulsie a Platoneștiului este... platoniciană. Prezența cărților devenise superfluă în acest spațiu alimentat exclusiv din esența lor sau, mai exact, din ceea ce rămîne după lectură...

Deschiderile polemice ale cărții lui Paul Georgescu provin din distanțarea pe care autorul o impune în raport cu obiectul demersului său. Aceasta îi permite să regizeze fără complexe întregul spectacol. **Vara baroc** este o variantă posibilă a tragi-comediei literaturii, o înscenare a ei. Sub aparența gratuității, însă, romanul lasă suficient loc pentru reflecție. Punîndu-l pe Gabriel Dimancea să gloseze pe marginea ratării sale ca scriitor, Paul Georgescu indeamnă la meditație. Faptul că, solicitat pînă la epuizare, demonul intertextualității absoarbe în întregime discursul, nu trebuie să inducă în eroare. **Vara baroc** hiperbolizează la modul parodic condiția paradoxală a literaturii : imposibilitatea de a exista altfel decît raportîndu-se la sine. Căci, vorba nerealizatului scriitor, „toate necazurile din pricina cuvintelor is...".

Marian ODANGIU

Două remarcabile apariții

Din nou, două remarcabile apariții ale presei noastre culturale : numărul 11-12 al **Secolului 20** și suplimentul **Viețiii românești** nr. 5, **Caiete critice** 2.

Deși întregul sumar al prestigioasei reviste **Secolul 20** suscită interesul cititorului prin calitatea de excepție a structurării sumarului, a traducerilor, eseurilor, articolelor (grupajul dedicat lui Saul Bellow, ancheta „Interferențe și determinări reciproce ale literaturilor în contextul lumii contemporane", „Prieteni ai României : Jan Urban Jarnik", Cronica traducerilor, Carnet), vom insista doar asupra primei și ultimei secțiuni : **Andrzej Kusniewicz – Crepuscul și luciditate** și **Un drum de investigații : Expozițiile „Studiul".**

Pentru cititorul român, întîlnirea cu proza polonezului Andrzej Kusniewicz are semnificația descoperirii unui teritoriu, cunoscut și totuși dezvăluindu-și mereu noi fațete : întîi, un teritoriu literar fascinant, d e s c r i s cu mare intuiție și finețe de criticul Dan Hăulică în eseul **Vitalitatea himerei** și atestat prin cele două fragmente de roman, **Regele celor două Sicilii** și **Lecția de limbă moartă,** în foarte buna traducere a Olgăi Zaicik. Apoi, în al doilea rînd, un spațiu geografic de rezonanță aparte în conștiința și sensibilitatea cititorului. Relatînd o întrevedere avută cu marele prozator polonez, Dan Hăulică notează : „Situarea acțiunii aproape de România, de Timișoara ? Trecuse pe la noi, înainte de război, în drumurile lui de diplomat, a venit și după 1944. Dar cunoaște țările Europei răsăritene și din unghiul unei contiguități care l-a marcat precoce ; dintr-o experiență timpurie, de cetățean al imperiului, – căci se născuse în Galiția austriacă. Respiră în el un europeism de înaltă cultură, consolidat de călătorii și lecturi admirabile". Prestigiul acestui grupaj, ca dealtfel al întregului număr este sporit de cele două articole, „în exclusivitate", **Mărturia** lui A. Kusniewicz și **Lecția de limbă moartă în versiune cinematografică,** al lui Janusz Majewski, precum și de textele semnate de O. Lukaszewicz și W. Sadkowski.

Printr-o subtilă simetrie, ultima secțiune a revistei, consacrată expoziției „Studiul", readuce în memorie, descriind însă în timp un arc de peste șase decenii, același spațiu geografic, același „loc al desfășurării acțiunii", aceeași ambianță arhitectonică (într-un cu totul alt context spiritual însă), ca aceea evocată în proza primei secțiuni : „Era în primăvara lui 1978 sub bolțile Bastionului din Timișoara. Venisem destui, din numeroase orașe ale țării, București, Galați, Sibiu sau Cluj-Napoca. Și aveam în față un public extraordinar, pe care se părea că arhitectura aceasta mînăstirească scundă, de albe și aspre ziduri, nu-l va putea conține...", își începe Dan Hăulică excepționalul eseu **O instanță a cugetului – Studiul,** din care, datorită spațiului restrîns, nu mai putem reproduce din păcate – pentru semnificația lor – decît frazele finale (aflate în prelungirea descrierii unui experiment vizual al timișorenilor Flondor – Bertalan – Tulcan) : „Să spun că, astfel înțeles, cu această cordială deschidere, studiul a devenit un fel de ecologie morală ? Că se vădește trebuitor sufletului, asemenea cu o clorofilă spre care să aspire și publicul, nu doar artistul ?...".

revista revistelor

Textele semnate, în continuare, de Geta Brătescu, Coriolan Babeți, Radu Petrescu, Grigorescu Ion, Octavian Barbosa, numeroasele reproduceri, imagini, mărturii-repere, din atelierele artiștilor depun mărturie despre una din cele mai importante manifestări din arta românească a ultimilor ani, manifestare organizată și găzduită, de loc întîmplător, la Timișoara.

Despre **Caietele critice** 2, pe larg, într-un număr viitor.

Anemone POPESCU

Șantier literar

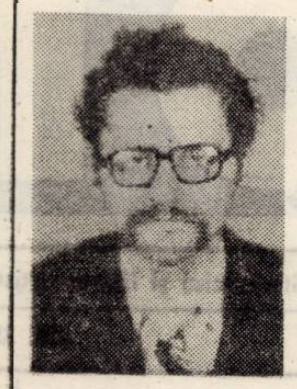

GHEORGHE SCHWARTZ

– Ți-a apărut anul acesta la Editura „Eminescu" romanul „A TREIA ZI". Ce înseamnă această carte pentru tine, prin raportare la celelalte volume apărute ?

– Deși poate fi citit cu totul de sine stătător, romanul „A TREIA ZI" nu poate fi judecat de mine decît drept piesă a unui ciclu. Primul volum al acestei serii a fost „PIETRELE", apărut acum doi ani, iar următorul va fi „SPITALUL", care se află în curs de apariție.

– Ce înseamnă – privită stilistic – această carte și cum o vezi, din acest punct de evdere, în contextul literaturii actuale ?

– În aceste cărți acțiunea se petrece în Lugojul meu natal, oraș care, prin prisma amintirilor mele subiective, nu trebuie neapărat să se suprapună întocmai Lugojului văzut de alții. Sau trăit de alții. Dar este un punct de vedere în legătură cu un lucru controlabil obiectiv. Spun aceasta pentru că în literatura noastră (și nu numai în ea) se scriu numeroase cicluri romanești fixate în spații care aparțin exclusiv de imaginația autorilor și trebuie să recunosc că de multe ori avem de a face cu reușite notabile. Eu mi-am ales un loc bine determinat istoricește pentru a îngreuna puțin regulile jocului, deoarece, spre deosebire de categoria scriitorilor amintiți, eu pot fi mereu tras la răspundere de către cineva care a trăit efectiv în timpul și în locul descris în roman. Aceasta mă obligă să fiu foarte cinstit. Pe de altă parte însă nu mă simt deloc încorsetat de oameni și locuri, încăpățînîndu-mă să cred că personajele create au trăit într-adevăr și încercînd să-i conving și pe cititorii cei mai avizați de veridicitatea acestui lucru. Am fost cu atît mai încîntat cînd, plasînd cîteva scene într-o fictivă „Stradă a invalizilor", așezată între străzi și edificii autentice, cineva mi-a spus că s-a apucat să caute localizarea acestei ulițe în istoria reală a urbei. Citeodată îmi este și mie greu, mai ales după ce a trecut un anumit timp, să delimitez cu certitudine ce am găsit în Lugoj și ce am inventat eu. Oricum, în calitate de lugojean, cred că ești de acord că ne-am născut într-un oraș extrem de deschis spre literatură. Din punct de vedere stilistic, „A TREIA ZI" este un roman **aproape realist.** Dar pentru mine parabola reprezintă întotdeauna o tentație foarte mare...

– Ce mai ai depus la editură ?

– Îmi va apare cel de-al treilea volum, „SPITALUL". De data asta mi-am dat deplin frîu liber și, folosind materialul din celelalte două cărți, am construit o parabolă mai amplă. Tot ceea ce pot spune este că îmi pun enorme speranțe în această carte, este cartea la care am lucrat cu cea mai mare plăcere și a fost pentru prima dată că am avut impresia, în timp ce-o scriam, că mi-a ieșit exact ceea ce mi-am dorit. Dar părăsind totuși ciclul cu Lugojul, trebuie să spun că mai am o mulțime de cărți prin sertare (proză scurtă și foarte scurtă, roman, parodii, eseu și teatru). Dar ceea ce mă preocupă deocamdată mai mult este cartea pe care o scriu acum – tot un roman –, o încercare foarte ambițioasă și din punct de vedere tehnic și ca volum de idei. Mă ocup de un destin de excepție, de forța cu care se implică el în destinul general, dar abstracție făcînd de temă, lucrez la o carte în care încerc să impun, în fond, aceleași idei care, mai mult sau mai puțin, au fost prezente în toate volumele mele apărute pînă acum.

– Apropo de teatru, în ce relații ești cu instituțiile profesioniste ?

– Ne stimăm reciproc platonic. Unele lasă timpului plăcerea să anuleze prin uitare intențiile noastre de colaborare, altele nici măcar nu manifestă asemenea intenții. Îmbătrînim frumos...

– Altceva ?

– Aș vrea să am mai mult timp. Privită sub toate unghiurile, cred că pînă la urmă asta rămîne problema esențială.

Lucian BURERIU

MASĂ ROTUNDĂ

DUȘAN PETROVICI

„OBIECTE PIERDUTE"

ELEGIILE OBIECTELOR PIERDUTE

Întocmai ca în volumele anterioare, poezia mai nouă a lui Dușan Petrovici (**Obiecte pierdute**, Editura Facla, 1980) oscilează între **două lumi** (una fenomenală, alta ideală) și două **atitudini poetice** aparent divergente : abstracție și empatie, utopism al „esențelor capitale" și empirism al simțirii. **Dialectica** lor conferă dramatism cărții, un autentic fior al neliniștii cosmice. De la început poeziile acestui volum, mult mai reflexive își impun obiective superioare (în polemică cu poezia comodă a „măruntelor scopuri ce ating țeluri mărunte") : accesul la un tărim ideal al esențelor, redescoperirea echilibrului (Cercul Perfect), a **continuității** și sensului în lume. Obsedat de **tăcere**, dar mai ales de **vid**, poetul incearcă să le combată prin **utopia cuvintului** : „Aceste spații / întunecă miezul Vedeniei / pe care eu am sădit-o / în toate grădinile / care ți-au primit / transparența ... / Obligă vidul / să-ți întoarcă sărutul ; / E o chestiune / de Viață și moarte" (**Alte motive profane pentru nemurirea sufletului**). Aceasta ar putea fi **tema metafizică** a volumului, bine servită de asemenea psalmi profani și compunéri aforistice care definesc relațiile poeziei cu elementele primordiale (**Cele patru elemente ale unui poem**), matricea cosmică sau vidul inițial.

Tema metafizică este sprijinită de **tema personală** ce motivează liric versurile acestui volum : aflat la virsta primelor retrospective, poetul regretă desprinderea de anotimpul copilăriei și al explorărilor erotice („Ultima sărbătoare a fost / trecerea riului ale cărei zile uitaseră gustul iubirii"), simte acut fiorul risipirii, morții și vidului. De aici incercarea („**Există un ochi / al copilăriei / veșnic treaz / la nuanțe**", sau : „**Să privești / din nou / zăpada / ca un copil / ingindurat**"), de a regăsi „obiectele pierdute" ale unei virste a candorii (vezi, mai ales, seria **Elegiilor**). Motivul **obiectelor pierdute**, „corpuri delicte" ale unui alt mod de a vedea **lumea** (prin empatie), traversează mai multe din poeziile volumului : „**Lumea e plină de obiecte pierdute și pomii ne-au dovedit fericirea** / cățărindu-ne pe arhitecturi solide, peste care dezolarea **nu va trece** / decit sub chipul **unei frumoase** adolescente ...". Ele comunică uneori sentimentul risipirii și irealității, **alcătuind peisaje** depopulate, terne, „fără mizga săruturilor", fără animația singelui și iubirii, „unde corpuri cad, decad în **vid** / și se ridează planta lor tremurătoare / într-un suris ce vrea să fie Cerc **Perfect**" (**Calmul peregrin**). Pe de **altă parte**, însă, aceste obiecte-imagini, **arhetipuri dintr-un** „cimitir matern" sau **din peisajul unei** virste anterioare, sint **aparent mai autentice** decit „măștile" între care poetul e obligat să se miște acum. De aici incercarea sa de a le reanima, de a scrie „despre lucruri ca despre ființe adevărate", de a demistifica golul prin cuvinte și imagini.

Atitudinea **demistificatoare, polemică**, caracterizează **mare parte** din poeziile de acum, ca și pe cele din volumele anterioare. Ea demască mai intii fragilitatea utopiei poetice, căci : „În toată Viziunea / n-ai să găsești un chibrit / ca să-ți potolești setea" ; și : „Am nutrit cosmicitatea singelui meu / pină la Risul Perfect. / De aici încolo / voi absolutiza / vinovăția Mersului tău". Căci, așa cum recunoaște poetul, de dragul **absoluturilor**, a Esențelor Capitale, și-a călcat „singele in picioare ca pe-o haină prea veche", a acceptat desprinderea de esența vie și pătrunderea într-un tărim pustiu, Cerc Perfect și vid (de altfel încă în volumul de debut, tărimul idealității, țara „Div" era anagrama cuvintului vid). În absența umanului, imaginea devine ostentativ tehnicistică și minerală ; alteori cazonă sau eshatologică ca în **Elegia soldatului neinstruit** sau în **Elegia vidului bombastic**, unde „din triste ierbare vintul mai smulge o plantă / subțire ca sirma de nichel", „capul ți se rostogolește / prin cazărmi electrificate, invățind, la fiecare impușcătură / o nouă limbă secretă", iar mizeria secolului, sminteala și „vidul bombastic" amenință să copleșească viața. Ca atare, poetul își „biciuiește Utopia", demistifică rivna transcendentului, miticului sau livrescului, răstoarnă sensurile consacrate ale unor imagini („dragostea își măsoară pașii ca un condamnat", „copilăria m-a rănit ca o jucărie stricată", „norii (par) stadioane pustii", „un abator de nori / străbate / visul tău", etc.). Astfel se insinuează, în plină confesiune, o notă polemică, antisentimentală ; tot atunci intenția reflexivă, aplecarea spre abstracțiune și sentență este foarte bine controlată de tonul neceremonios, colocvial și de imaginea adesea preconceptuală, cotidiană care exprimă ideile poetice : „E toamnă pentru o mie de îngeri căzuți / din aeroplanele virstelor păguboase ...". „Să-ți uiți geamantanul în acest paradis veritabil / așa cum ți-ai uitat barca pe mare / cu toate instrumentele fricii tocite" (**Vis despre Esențele Capitale**).

În felul acesta **utopia cuvintului** este dublată în poezia lui Dușan Petrovici de **forța cuvintului**, de concretețea și sugestivitatea adesea impresionantă a imagisticii ce purcede din realitatea imediată („A începe să scrii fără noimă / lucruri banale asemenea frunzelor vieții noastre cotidiene") chiar și în cele mai reflexive poezii ale acestui volum. Poetul e forțat „să recunoască adevărul" în fața copleșitoarelor semne ale realității care îi asediază simțurile : „În ploaia acestui copilăros april, / cind vine luna să-ți soarbă din palme somnul, / să te batjocorească floarea, / ce-și impinge grăuntele mort în afară ca pe-o veche pălărie ; / cind se-aud cocorii torcind **aer / în micile lor** motoare", etc. Regăsită, această realitate poate hrăni poemele, „inzestrind-o cu **seve / din care lupii cei tineri vor mușca viitorul**". Acesta este ultimul sens al **obiectelor pierdute, semne ale realității durabile** restituite de poet prin **forța sugestivă** a cuvintului intr-o carte **reprezentativă** pentru generația sa și momentul poetic actual.

Marcel POP-CORNIȘ

O POEZIE A „SUBSTANȚEI FEMININE"

„Somat" să incropesc, in nici trei zile (răstimp în care alții citeau, cindva, **Iliada ...**), un mic eseu asupra poeziei lui Dușan Petrovici, bătrînul meu **copain**, și, evident, cedind – la argumentul că, prieten fiindu-mi, nu se poate să nu-i cunosc prea-bine poezia (și, dar, nimic mai simplu decit a scrie despre ...) –, constat că, de fapt, nu i-o prea cunosc, în sensul că nu-mi e la îndemînă „cuvintul potrivit" care s-o-ncapă, formula care s-o ... aprivoazeze ! Prea marea apropiere nu-i, pesemne, – in critică – un sfetnic foarte bun ...) Mă-ntreb, de altfel, **dacă (și intrucît)** el singur și-o cunoaște ? Căci pare-se că „mon ami Pierrot", nu doar intre poeții, mulți, ai noștri, dar și față de propria-i poezie, e unul dintre cei mai „dezarmați", un – dacă vrei – **inerm** : nici o armură teoretică, (ironic-difidentă), un minim spațiu de protecție, dar, între acest poet și poezia-i –, cu care face una, ca-ntr-o devălmășie ..., ca-ntr-o indiviziune ... Un soi de indistincție placentară, de negru amalgam originar, de plasmă otova, **confuză și promiscuă** (căci, la poetul nostru, „increeatul" nu prea semnifică barbiste purități, ci, mai curind, altminteri...), de „singe innodat" * – care își fac ca o atare poezie să aibe aerul unei **secreții** organice, infuze, obscure și ... secrete !

Parafrazind cutare definiție (ce poate că e, numai, o butadă), aș spune că întreagă poezia-i este un haos de enunțuri clare : o veritabilă **materia prima**, pe fondul căreia – sanguinolent ori sumbru – răsar și ne intrigă, la răstimpuri, cu aparența inițiatică a lor, ca niște tot atitea „enigme nesplicate", nu știu ce „Carte-a Bucuriei" și ce „Esențe Capitale" ..., ce „filosofice lucrări", „mari certitudini", „eterna muzicalitate", „Risul perfect", ș.c.l. Ispita unei beatificări (solemne) a Realului, de altfel, – ca în **Elogii**-le lui Saint-John Perse – nu-i e, lui Dușan Petrovici, străină ; numai că imnu-i și profana-i liturghie sfirșesc, de fiecare dată, – după nici citeva acorduri și două-trei sacramentale fraze – gîtuire și discurs quasi-afazic (așijderea celui mazilescian – cu osebirea, totuși, că, aici, sintaxa însăși nu-i periclitată, discursul – la nivelul ăsta, baremi, – fiind încă prosper, ca al cutărui ipochimen al lui Beckett ...), ori – numai – în ghicitoresc și în abstrus.

Un bovarism, pesemne, al „sensurilor lumii" (care, firește, scapă ...) ; o nostalgie-a dominației, puterii **, prepotenței (fie și doar ca un control de sine ...) ; ori poate că o dulce cochetare cu modurile barzilor ferice, ș.a.m.d. – îl fac, din cind în cind, pe Dușan Petrovici – **uomo di pena**, el, – să riște evadarea din cercul ce-i e propriu – care e unul, totuși, al disgrației și al amarului eșec – în feerii și jerbe de imagini, adesea luxuriante, nu, însă, gratuite, – metafora, în ceea ce-l privește, fiind, mai curind, un mod al disperării (iar nu al ... dispersării !) ori, numai, al stuporii genuine față de contondența, inerția, opacitatea ori muțenia – grea – a Lumii ... De unde, cazna-i (sisifică, desigur) de-a o traduce în o mie și una de metafore ... exacte și, într-astfel, de-a o poseda.

Nu Aerul, nici Focul (stihii pe care, inspirat, le cintă, într-o poemă liminară, el), dar Apa, dar Pămintul, mai cu seamă, sunt elementele ce-l caracterizează, sub semnul cărora se află ; **ele făcind din**tr-însul un poet – cu voia lui Bachelard – „en **anima**" ... Greul pămintului, umiditatea vieții joase, căldura-i cea obscură, palpitul biologic, taina Mamei, „enigma materialității" (cum, pare-se, citeam in altă carte), „mizga săruturilor", „libarca singelui" ori „drojdia" zilelor : „substanța feminină", dar, „a tuturor lucrurilor pe care le-am iubit ..." – cu toatele, în Dușan Petrovici, își află, aici *** (ca și aiurea), un rar, un invidiabil, nu numai grav, dar și **profund** poet.

Șerban FOARȚA

* Expresia-i aparține lui D. P.

** „Eu nu cunosc puterea ...", suna, în embrion, o poezie, pe care – încă – o aștept din parte-i ! (Cf. și **Lebede ale puterii** – ce e chiar titlul cărții lui dintii...).

*** În, evident, **Obiecte**(le-i) **pierdute**.

EMBLEMELE POEZIEI

Între protagoniștii unei generații lirice bîntuite, în anii din urmă, de felurite coruri serafizate, din șirurile căreia nu puțini și-au fabricat, la repezeală, vocații oraculare ori s-au abilitat în caligrafii de gesturi atletice, Dușan Petrovici impune prin ceea ce în mod curent ar trebui să constituie firescul situației, statutul obișnuit al unei prezențe poetice. Și aceasta pentru că nimic mai mult decit fidelitatea față de rosturile consacrate ale lirismului nu este de scos în evidență în cele patru culegeri ale acestui autor, nimic altceva decît practica unei poezii care nu aspiră a-și transcende condiția. Lucru, o dată în plus, nu greu de probat în versurile reținute în recenta selecție : **Obiecte pierdute**, unde poemele întîmpină cu același metaforism puternic care a făcut, încă din **Lebede ale puterii** (1972), particularitatea unui lirism încărcat de mitologismul modern al existenței și poeziei, de aceleași vehement desfășurate viziuni în care realul și imaginarul, feericul și grotescul, ființele și obiectele își împrumută și își intervertesc semnele : „Noaptea ca o formă vie schimbă masca mea de sare / și m-așează printre lucruri ca pe-un vechi ceasornic ; / fericită clipă spre a te birui sub culturile virgine / ale timpului, mînă-n mînă străbătînd jilave ierburi / trădătoare, cu pieptul semănat de o erupție cîinească, / aproape, tot mai aproape de malul unui alt destin, / al unui alt corp" (**Alt corp**).

Panouri largi ale acestor poeme în care reînvie Alegoria și domină Imaginea aduc în prim plan ritualuri stranii, ființe și lucruri tranzitorii, impresii dintr-un univers de obiecte care se urmăresc și se devoră. Surprinzător pentru un lector neavertizat asupra specificului poeziei lui Dușan Petrovici, această carte care evocă, pe primele pagini urmîndu-i pe presocratici, principiile constitutive ale universului – apa, aerul, focul, pămîntul : **Cele patru elemente ale unui poem** – continuă prin a propune o poezie în care fastuozitatea limbajului (în descendența experienței lingvistice a unui Saint-John Perse), abia dacă atenuează cruzimea reprezentărilor : „**Măcar o dată lucrurile pleacă din locul lor, / își tîrîie rădăcinile** prin pămînt sau prin aer, / lăsînd în urmă un ochi deschis, o gură-nsîngerată, / ce tînjesc o vreme, apoi se osifică. / Sfîșie scoarța acestei nebune priveliști, / în care ard gameți de aur / și ne intră în piele și suflet ; / cu o lingură de miere scoatem de-acolo răul / și-l facem mingi de joacă pentru îngeri" (**Între ceea ce este**).

Epura acestui univers dereificat colectează instantanee fantaste, metafore violent-senzoriale, de o rară temeritate în latura reprezentărilor erosului, pune în ecuație, cu o crudă imaginație plastică, tot ceea ce ar putea participa la o ordine idilică, lilială a poeziei. Sarcasme, combinații verbale cinic-dezabuzate („Și eu te iubesc / pentru că ai sănătatea morților anonimi. / Dă-mi mîna. Ne salută claunul" – **„Dă-mi mîna")**, autoflagelări („Lasă-mă să-ți zîmbesc / ca dintr-o carte nescrisă. / Degetele sînt morții primari / dintr-o suită ce caută sărbătoarea. Poate ai să vii cu portretul Muțeniei ; / mintea ce mi s-a dat / e o priveliște grasă. / Mă latră cîinii tuturor orelor / pentru că nu am memorie" – **Portret)**, exorcisme „Cu un ac se-mpunge steaua / ca să moară" – **Poveste)**, evocarea unor obiecte ce dezvăluie o polarizare freudiană a imaginației : **Gheara cosmică, O întîmplare, Elegie, Un ultim fluier** etc., iată elementele cele mai obișnuite, am putea spune, care dau consistență unui lirism ce tentează o ipoteză asupra latenței vorace a lucrurilor și procedează, în ultimă instanță la o demistificatoare (demitizare) a poeziei : „Am închis aici o carte / imperfectă ; / am lăsat înadins / să se înțeleagă / că voi reveni / să-mi curăț grajdurile, / să-mi biciuiesc Utopia / sălbatică ; / Asemeni claustrului botanist, / cu o plantă rară / să mîntui / vorbăria Decapitaților. / Nici o putere / nu m-a-ncercat atît de aprig / în punctul în care sfîrșesc / toate ostilitățile" (**Final echivoc**).

Dincolo de tentațiile care agită, la suprafață sau în adînc, poezia unei generații aflată pe punctul de a-și da cărțile semnificative, Dușan Petrovici a găsit formula unui lirism de o particulară forță expresivă, amestec de reflexivitate încordat sarcastică și asumare metaforic-senzorială a celor fenomenale și a literaturii.

Lucian ALEXIU

TINERE POETE

CORINA VICTORIA SEIN

Acolo, unde sînt oameni

Cele trei corpuri de clădiri ale aeroportului se conturează vag în ceață. La poarta dinspre oraș s-au oprit cîteva troleibuze. Dincolo de clădiri se ghicesc pistele lungi din beton. În stînga, se inalță, ca o clopotniță misterioasă, turnul de control, iar de acolo, din jurul clopotniței, se deschide, nemărginit universul.

În liniștea calmă a dimineții se aude din ce în ce mai insistent bătaia motoarelor. Călătorii, aflați încă la intrarea în aeroport, ascultă atenți. Un șuierat ascuțit și, sus, pe culoarea lăptoasă a cerului, se proiectează silueta unui avion. Din mijlocul grupului cineva remarcă :

– Se pare că avem noroc, se ridică ceața.

În sala de așteptare mai toate scaunele sînt ocupate. Pasagerii s-au așezat cu fața la marele zid din sticlă și urmăresc mișcarea lor de pe pistă. Ușor dezorientați, cei care abia intraseră caută un loc unde să depună bagajele. Un singur ghișeu are geamul ridicat. În spatele lui, pe un scaun inalt, o tînără, cochetă în uniforma ei, zîmbește. Deasupra geamului, pe un carton alb e scris cu litere albastre : „Zborul Y-2".

Ana Pall se află pentru prima oară într-un aeroport. Nu știe ce are de făcut, dar s-a „agățat" de grupul cu care venise. Urmărește cum funcționara își lasă degetele lungi, bine îngrijite, să alunece de-a lungul unui șir de nume. Întrebarea acesteia o surprinde.

– Aveți bagaje ?

– Bagaje ? Nu... adică am o geantă.

Ușile se deschid din ce în ce mai des și sala de așteptare se înviorează. În mijlocul încăperii se află un dulap metalic. Stă acolo ca un stîlp singuratic. Ana se sprijină de el.

Ca în orice loc, de acolo de unde începe o călătorie, și aici, mișcarea oamenilor e tot mai precipitată. Risetele sînt mai puțin sonore, scaunele sînt trase și împinse cu oarecare brutalitate.

Ana se întoarce acasă și se gîndește că nu ar fi rău să-și ordoneze impresiile. La plecare, colegele ei de muncă o rugaseră : „Adu-ne puțin din parfumul capitalei". Și Ana umblase pe străzi, vizitase magazine, zăbovise, la ora schimbului, în fața uzinelor, se amestecase în mulțime, traversase orașul în tramvaie, autobuze aglomerate, coborîse în piețe, se oprise într-un parc, văzuse un film. Cînd achitase nota de plată la hotel, recepționera o întrebase : „E frumos Bucureștiul ?". „O, foarte...". Și simțise dintr-o dată că i s-a făcut dor de străzile liniștite, de ritmul mărunt al războiului de țesut, de oamenii uzinei...

Gîndurile îi sînt întrerupte.

– Îmi dați voie ? E ora la care deschid chioșcul de ziare.

– Iertați-mă, nu mi-am dat seama...

– Nu face nimic. Unde călătoriți ?

– Departe, în inima Banatului.

– Frumos oraș ! Parcuri, flori și iar parcuri...

Anei nu-i place vorba puțin repezită și parcă lunecoasă a bărbatului.

– Ați văzut orașul ?

– Nu, am însă un prieten care în tinerețe a făcut canotaj pe Bega. Zicea : „Un paradis. Parcuri, flori, parcuri". Așa o fi ?

– Așa e. Numai că eu, în locul lui, v-aș fi spus : Oameni, flori, parcuri, oameni...

– Prietenul meu are o fire de poet...

– Nu trebuie să-l scuzați... Mă gîndeam că oamenii sînt cei ce dau cu adevărat viață unui oraș.

Se oprește brusc. „Ce m-a apucat ? Omul vorbește frumos despre orașul meu, a vrut să-mi facă o plăcere și eu m-am repezit la el". În acest timp omul deschide ușa metalică și fixează rafturile pe niște bare prinse direct în podea. Acolo, între ziare și reviste, pare mai simpatic. Ana ia cîteva ziare, alege mai multe reviste, le pune sub braț și, în timp ce le plătește, caută privirea vînzătorului :

– Poate că prietenul dumneavoastră are dreptate. Dintr-un oraș îți rămîne în minte ce are el mai frumos... or noi, bănățenii, sîntem oameni mai... nu știu cum să vă spun, mai interiorizați, mai reci, aparent mai molii... trecem neobservați...

Pe neașteptate, se iscă zarvă. Ușile sînt date în lături cu hotărîre, lăsînd să treacă prin canturile mari un cărucior pe rotile în care se agită un bătrîn. Căruciorul este împins de un bărbat îmbrăcat în alb. În urma lui vine o tînără. Cei care priviseră, cu cîteva minute înainte pe geam, se răsuciseră în scaune și acum, aflați în cele mai incomode poziții, urmăresc ce se întîmplă la ușă. Însoțitorul se apleacă peste cărucior și vorbește în șoaptă. Bătrînul face semn din cap : „NU". Cum însoțitorul insistă, liniștea e spartă de o voce guturală, gravă :

– Ține-ți gura ! Vreau să rămîn aici, în sala asta. Împinge-mi căruciorul lîngă geam, acolo, unde sînt oameni.

Tînăra din spatele căruciorului cercetează cu privirea, voit absentă, sala, apoi, își lasă mîna pe umărul bătrînului.

– Jean, ai promis că vei fi rezonabil...

– Ion, domnișoară !

Ochii lui scapără fulgere. Fata rămîne dreaptă și blîndețea ei topește îndărătnicirea bătrînului. Încet, încet capul i se lasă în jos.

– Inutil, orice fac, oricare este dorința mea, vouă vi se pare un act de inconștiență. Ești o ființă minunată, de ce nu mă lași să fac tot ce-mi trece prin minte ? Crede-mă, e foarte important pentru mine. Nu mi-am văzut țara de aproape cinci decenii. Am venit să mor aici. Ieri eram resemnat, dar astăzi, acum, după ce am ajuns, m-am răzgîndit. S-au răzvrătit în mine toate celulele rămase vii, vreau să trăiesc...

Mîna fetei înlătură șuvițele albe de pe fruntea de ceară a bătrînului.

– Iartă-mă, prietene, nu te-am mințit niciodată, nu mai ai timp...

– Așa-i, nu știi să minți...

Ana, în picioare, nu știe ce să facă. Să rămînă ? Să fugă ? Deși văzuse, trăise destulă suferință. Durerea copleșitoare a bătrînului depășește orice închipuire și o tulbură. Zbîrciturile feței lui se crispează și se string ca o pînză de păianjen și omul, sau cea mai rămas din el, se zbate neputincios. Dintr-un îndemn lăuntric, un fel de chemare nelămurită, Ana face cîțiva pași, mergînd parcă în întîmpinarea sfîrșitului. Pe măsură ce pașii o apropie, bătrînul se liniștește. Își ridică ochii stinși. O luminiță revitalizează pupila. Strălucirea e trecătoare. Pentru a-și ascunde emoția, se adresează însoțitoarei :

– Ce zici, aveam dreptate cînd spuneam că aici cresc fete frumoase ?

Ana se oprește.

„Pasagerii pentru cursa Y-2 sînt invitați la poarta numărul trei. Pasagerii pentru...".

Scîrțiit de scaune, treceri grăbite. Motorii de cîteva clipe întorc spatele și pleacă.

– Vă doresc să vă însănătoșiți... și... bine ați venit !

Ana simte că și-a consumat întreaga îndrăzneală. Se întoarce și aleargă spre poarta deschisă. În urma ei aude : „Hei, voi munți, voi rîuri, tu țărînă, aflați că m-am întors...". Cuvintele, strigate cu un ușor accent străin, o urmăresc. Merge ca în vis. Nu pricepe de ce doamnele sînt invitate în față, de ce i se servesc bomboane, de ce trebuie să-și lege centura de siguranță.

Avionul se desprinde ușor de sol.

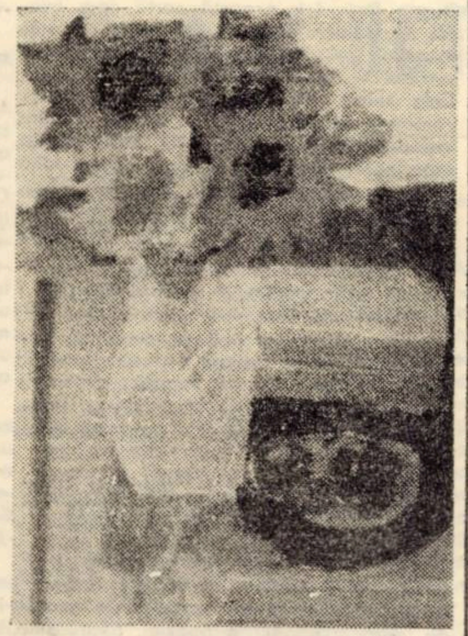

S. ORAVIȚAN-CREȚU : „Floarea soarelui"

IOANA CIOANCĂȘ

ȘI AZI

Și azi
Se răsucește și mă strigă
Privirea,
Ce mi-a rămas ca o săgeată în apa rîului
Cînd tăria limpezimii
M-a aruncat în cer.
Și azi frunzele,
Pe care le alint cu un zîmbet
Își joacă-n lumină
Cel mai nebănuit giuvaier.
Și azi buzele pămîntului,
Mutilate spre soare de roți,
Se deschid spre adînc, ca un fagure rar,
Ori de cîte ori
Dau bineţe pădurii
Și cîntă,
Cîntă pînă cînd
Cei împăcați cu adîncul tăcut
Tresar,
Ca la porțile unui nou început.

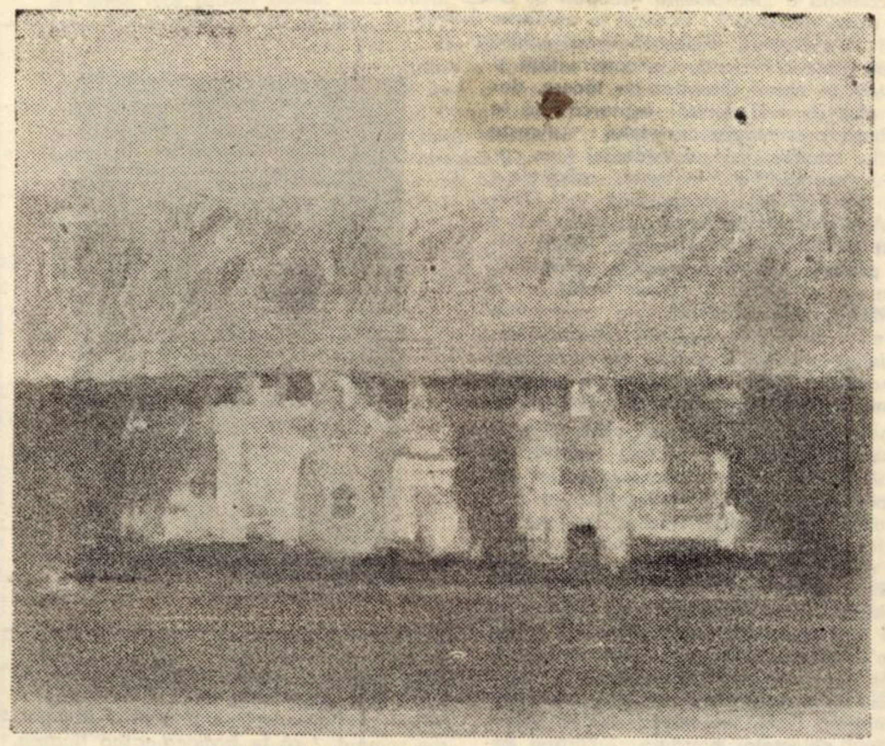

S. ORAVIȚAN-CREȚU : „Cîmpia 2"

ALTĂ POVESTE

Chiar dacă
Chemați o floare, sau un cîntec de ploi,
Sufletul meu
Își adună toate bucuriile, toate durerile
Și se furișează
Prin tăcerea din pietre
Și asprimea bulgărilor de pămînt ;
O răscruce nebănuită
Se poate ivi în calea lor,
Cu răzvrătiri de vînturi și cu zmei
Și așteptarea prea lungă
V-ar împrăștia puterea de-a bănui
Ce le-a smuls acea răscruce,
Ca să le dați voi, în lumină,
Copiii mei.

ÎN AȘTEPTAREA TA

Acum tot mai des
Mi se pare :
Că munții și apele
Se prefac în rotocoale de fum
Și se depărtează împrăștiindu-se
Iar gîndurile
Uită mereu
Să-și croiască o cale întoarsă
Și nu mai pot afla,
Dacă, dincolo de sare,
Un sărut sau o strîngere de mînă
Îi va mai lega
De arderea din adîncul pămîntului
Ca să lumineze iar soarele
Cu siguranța statorniciei.

MIOARA DOROBANȚU

ÎN FAȚA TA

În fața ta
mi-am smuls
gîndurile
și le-am aruncat
între salcîmi.
Ai rîs
și-ai zis că salcîmii
sînt tot goi.
În fața ta
mi-am smuls
sentimentele
și le-am aruncat
între pietrele rîului.
Ai rîs
și-ai zis că rîul
nu s-a oprit
din drumul lui.
În fața ta
mi-am rupt
lacrimile
și le-am aruncat
în grădina cu flori.
Ai rîs
și-ai zis că florile tăinuiesc
durerea.

JOCUL

Vin vulturii
să se împărtășească
din strop de rouă,
lacrima ochiului închis
al nopții.

Vin vulturii
să se împărtășească
și bucuria
ascunsă-n suflet
o string sub pleoape
să nu se sperie
de moarte.

Vin vulturii
să se împărtășească
și-acopăr luna
cu o palmă de nor
să nu zădărnicească
jocul
vieții și-al morții.

SMARANDA COSMIN

ANIMA SOLA

Umbra ziggurată a cîntecului :
Cum vine iată cum vine sunetul
Ca o lacrimă suspendată
De aer...
În zilele cu vînt norii vorbesc
Altfel : ferește-te să asculți
Lătratul inimii în noiembrie :
Vei avea vești despre tine
Desfruntind bucuria.
Nimeni și nimic nu te mai poate
Apăra de sulfuroasa lance a
Prințului...
Ea are rană și limbă, otrăvită
Bătaie de pleoapă,
Cîntec și mugur și lapte-n
Tăiș ;
Anima Sola o cheamă că pe
Zidul agonic de schit...

ÎNTÎMPLĂ-SE

Presimt dimineața în care
Blînd și curat am să-ți spun :
Nu mai exiști.
Cuvintele or să-mi miroasă
A stuf va fi o deltă
Cu nuferi puși
În libertate...
Și se spune-n povești ;
Și-a recăpătat graiul,
Frumusețea fădată...
Într-un iatac palid o prințesă
Așteaptă să ască.
Pînă atunci șirii cu unghii mov
Geamul murar pînă atunci
Un singur prej de trufie :
Crinul imperil sub fereastră.

POEM DEOPT OCTOMBRIE

Să mori neșut de duminica vorbei
Tu, cel mai tîn și mai cald ?
Cum o să tecolinde plugul,
Cum o să tedezgroape țipenia ?
Să mori tu cre-mi picuri
[illegible] amară pe dealuri
[illegible] sulfuos în noiembrie
[illegible] pte în pjiștea lacrimei ?
Tîrziu mult tîriu e
Trec stoluri de mere
Cocorii-și strig marfa
– Tomnatecă Vineri a sîngelui –
Cum să mă păr de-acum
Înainte ?
Auz ruginit,
Carne umedă
Cum să morinelumit
Cîine blînd, ȩonț de flaut,
Anafură pe silet ?
Din lutul nosu mușcînd
Gingia perfida ciupercii ;
Așadar, vînătarea începe...

Facă-se voiarănii !

CAMELIA LOBONȚIU

ASEMENI

Comunicăm într-un limbaj aparte,
Atît de-asemeni și de diferit de toate,
Clepsidrele ni se răstoarnă-n minte,
Și-atunci comunică-n lumi întoarse,
Ca mările fără sîrșit în ele
Pe care le vedem pe jumătate.
Comunicăm ca două lucruri sparte,
Arheologic așteptînd sub ziduri
Să fie puse-ntr-un muzeu în care
Vor face schimb de cioburi din greșeală.
Așa cum nu comunicăm în spațiu
Cu nici o lume gînditor aproape,
Ni se oprește mintea caldă-n țeastă
Și vorbele le oglindim în suflet
Ca mările în ochi – pe jumătate.

NEÎNȚELEGERE

Nu înțelegeți ce vă spun,
Parc-aș vorbi numai în vis,
Cuvintele se prelungesc,
Silabisindu-se în scris
Și, lent, țiruite-n inerții,
Pe jumătate vorbe-n vînt,
Mă tem că n-am să le sfîrșesc
Pînă visez, adică sînt.
Nu înțelegem ce vorbim,
Deși dormim același drum,
În lungi discuții despre un
Cuvînt reconstruit din scrum.

STANDARDIZARE

Fiecare fruct seamănă cu celălalt,
așa cum nu există o deosebire vădită
între palmele noastre. S-ar zice
că e o condamnare a multiplicării,
un blestem esențial
pe care-am învățat să-l suportăm,
ba mai mult – mai e și-o teamă
de singurătate
a lucrurilor ;
privim extaziați păsările
cum se fabrică
pe benzile rulante ale cerului,
pregătiți să imităm
acest minunat proces tehnologic,
și-acum
se pare că dorința
cea mai de preț
e ca toți arborii să înflorească, esențial
la fel.

CARMEN FIRAN

DEASUPRA LUCRURILOR

Încă nu mi-am aparținut niciodată,
deși încerc mereu
să-mi strîng în jur
un laț personal, inimitabil,
potrivit de gros și de lung
care să mă țină suspendat
deasupra lucrurilor,
va trebui poate să ies cu sentimentele
în băț, în fața ștrandului
cu trăiri pe bandă,
să opresc lumea largă
și s-o îmbii la cîte un sentiment proaspăt
ce încă nu mi-a aparținut
iar ea să muște stingherită
din marfa mea generoasă,
va trebui să mă întorc
la cei care au avut milă presimțindu-mă,
poate îmi voi regăsi trupul
printre sfintele resturi de adevăr,
voi putea, în sfîrșit, să mă pipăi
și poate cu timpul, să mă extind.

BINEFACERILE

Ne încurcăm în haine,
ni se înnoadă mîinile și gîtul
în pulovere neomenesc de largi,
pentru cei mai mulți
tăcerea e doar a peștilor,
ne vorbim printre gard
precipitat și tare
strigîndu-ne unul altuia
binefacerile,
cîteodată mai scăpărăm cîte o ardere
peste gard și toți se reped
să guste cenușa din colțul gurii,
ne cade cîte o stea în palmă
strîngîndu-și umerii a rușine,
ne tragem orașul pe cap, buimăciți,
ca pe un pulover prea larg
în care ne-am încurca, îmbrăcîndu-l.

PEISAJ

Sînt mîine un cercel
pe vîrful limbii unui ceas verde,
sînt cu o certitudine mai sărac,
mai de orb de binecuvîntare,
sînt mîine un fel de peisaj
cu iarbă și cai de mare,
nu mă agățați încă
pe acești pereți oblici și mișcători,
mai am ceva de șuierat printre dinți,
mi-a rămas totuși un cuvînt de strivit

ploaia încercănată de ieri
și de peste ieri
se lipește unsuroasă de pleoapele văii
din mine,

sînt un fel de peisaj
încurcat în culori și în cuburi
prin care o vale se scurge despuiată pe
case,
agățați-mă dacă vreți pe un perete,
nu pe oricare,
poate pe cel cu fața și cu spatele
la minciună.

IULIA GALA

O PICTURĂ DE TOAMNĂ

Nu mai există clorofilă, numai galben.
Cu degetele pline de galben crom din
tubul ăsta, am să scriu pe norul care
piere peste două ore S f î r ș i t.
Am să scriu despre clorofilă, a cărei
moarte mă sufocă !
Am să scriu despre tine, da, despre tine.
Te-am iubit ?
Pentru cine am vrut să zbor cu aripi
profunde ?
Am plîns de dorul tău,
apoi trei zile te-am urît...
Undeva, în ter, clorofila fuge
înspăimîntată
de toamnă... Sau zboară ?
Mitraliere negre seceră cerul.
– Hei, voi grauri negri, dacă plecați,
luați cu voi scrisorile acestea.
Au fost verzi. Acum sînt galbene...
Au murit și ele.
Ce bine că moare clorofila aceasta
ostenită

S f î r ș i t.

STRIGĂT

Dulcea, dureroasa ta vedere,
Și strigătul din mîngîiere !
Cucuta cea cu descîntec de trup
Le rup din mine, toate le rup !
Și steaua ei perfidă ce zvîcnește
Și treptele ei pe care icnește,
Cucută galbenă și-amară
Cu răpăieli de ploi de seară,
Și trădarea ta ce-ți aduce dulci desfătări,
Mă dor pe mine, cea din alte zări.

ADOLESCENTA OARBĂ

Adolescenta oarbă trecea nepăsătoare
Peste umbre de sălcii căci
Însuși Poetul o ducea de mînă.
Și ea credea în el.
Și serile ei s-au scurs încet, ploioase,
Precum vinul se reașează în pahar,
Roșu sau alb.
Și diminețile ei au venit ca niște iezere
În care se înecau mereu stele și
Posibili iubiți.
Adolescenta frumoasă, precum sideful
negru,
Suspina în locul tuturor nuferilor
Rupți pentru ea.
Doar ea nu vedea, oarba,
Scînteii în ochi iscate
Și fețe adînc,
Pătimaș,
Spre ea umil plecate.

IRENE TALABAN

Vestea ca o pedeapsă

Vestea mi-a apărut ca o pedeapsă nemeritată, deși nu cu mult înainte hotărîsem astfel după întîmplarea din parc și după altele asemănătoare. În primele momente, imediat după ce m-au anunțat – șeful serviciului de chirurgie mi-a istorisit o mulțime de lucruri vesele, pentru ca apoi să îmi spună, scurt, de ce venise la patul meu și să plece repede cu aerul că a uitat o treabă urgentă care îl aștepta – am încercat sentimentul unei nedreptăți venite să pună capăt unui șir de alte nedreptăți anterioare, căci oricîte necazuri aș fi provocat celor din jurul meu socoteam că suferisem cel puțin tot atîtea și nu vedeam rostul acestei ultime intervenții.

Mi-am pipăit piciorul, discret, sub pătură, cu teamă că cineva m-ar putea zări, deși nu era nimeni în preajmă – ocupam o rezervă cu două paturi și bolnava cealaltă se externase în cursul dimineții, nu știam cine îi va lua locul – și nu am simțit nimic și nu țin minte să-mi fi trecut ceva prin cap o vreme, apoi am crezut că voi începe să doresc să alerg, dar m-am stăpînit și am deschis iarăși ochii să privesc obiectele din jur – patul gol și cele două fotolii și noptierele și masa plină de flori și de cărți și de foi albe sau scrise – și aveam impresia că ele, obiectele, au ceva comun cu mine, poate un adăpost lăuntric în care păstrează ce le-a rămas mai de preț din ceea ce posedaseră și încă nu se risipise. Mi-am amintit ultima noapte înainte de a veni aici și ultima zi după ultima noapte, cînd s-a întîmplat accidentul și ziua mi s-a părut mai lungă decît a fost cu adevărat, pentru că a început cu o ședință, apoi a urmat vizita profesorului la saloane și cazul acela ciudat al femeii care susținea că a ucis o familie de păsări ce luau, noaptea, chip de om iar noi nu reușeam să aflăm nimic din viața ei ; nimerise întîmplător în spital cu o seară în urmă și tot ce am reușit să deslușim din relatările sale a fost că rămăsese orfană de mică și nu-și amintea decît că tatăl ei era vînzător ambulant de păsări. Am plecat spre casă și am traversat parcul ca de obicei, să ajung la stația de autobuz și mi s-a făcut semn brusc, fără să fi avut vreun motiv, așa că m-am așezat pe o bancă. Pe cealaltă bancă, vis-a-vis de mine, s-au așezat un bărbat și o femeie. El purta un pardesiu gris iar ea o pelerină în carouri mari, cafenii. Mi-a trecut prin minte că sîntem în patru aprilie și că există un cimitir cu același nume ; am observat că bărbatul are pe frunte o cicatrice și femeia... nu m-a izbit nimic în înfățișarea ei. Au tăcut, un timp, apoi ea s-a ridicat să plece, însă el a prins-o brutal de braț și femeia și-a pierdut, cîteva momente, echilibrul. S-a așezat din nou pe bancă – mai mult a căzut decît s-a așezat – și mi s-a părut că se încruntă ca și cum ar fi vrut să vorbească, nu cu el, nici cu altcineva și poate nici să vorbească, dar să scoată un sunet, ceva asemănător unei revolte sau unei durerei pe care ai înăbușit-o îndelung, pînă cînd a trebuit să izbucnească, însă nu s-a auzit nimic, numai încruntarea i-a schimonosit o clipă chipul și atît.

Se făcea frig, cred că avea să plouă iar eu nu izbuteam să mă ridic sau nu doream asta și luam somnul drept pretext. Nu știu cînd a apărut pe alee un copil ducînd în brațe ceva inform, probabil o jucărie ; nu, era o pasăre cu ciocul ușor încovoiat și cu ochii galbeni, rotunzi, privind sălbatic și provocator în jur. Semăna a vultur de stepă. Copilul s-a oprit în dreptul băncii și s-a așezat, firesc, între cei doi ca și cum el era cel care trebuia să mai vină acolo, pe locul care nu părea să fie loc de întîlnire, întrucît nimic nu putea să treacă drept reper – un copac bătrîn sau un chioșc sau un rond de flori cu formă specială – nu, locul nu avea nimic de reținut – o bancă obișnuită, pe marginea unei alei drepte, identice cu alte alei. Femeia a început să rîdă, încet, insinuant, apoi din ce în ce mai tare ca într-o demonstrație de iscusință a răului încă neizbutit pe de-a-ntregul și amenințînd să rodească și bărbatul s-a ridicat și a pălmuit-o, în timp ce pasărea se zbătea în brațele copilului, rotindu-și ochii galbeni și tulburi nu de frică, ci de furie sau de orgoliu, se zbătea să scape din strînsoare simțind probabil că ar fi lovit cu ciocul dacă ar fi fost liberă, ar fi lovit cicatricea bărbatului sau rîsul femeii și, în zbaterea ei, din greșeală, a lovit ochiul copilului și el a desfăcut brațele și a gemut ușor. M-am ridicat brusc de pe banca mea, trebuia să intervin, nu știam încă în ce fel, dar trebuia să fac ceva și cînd m-am apropiat de banca cealaltă nu era nimeni în afară de un copil blond care își freca ochii cu mîinile, iar în spatele băncii o pasăre ciudată se tîra spre peluza cu iarbă – ca și cum ar fi izbit-o în zbor o altă pasăre, mai puternică, și ea căzuse, iar acum căuta un loc ascuns unde să zacă liniștită. I-am luat mîna și am pornit spre ieșirea parcului fără să știu încotro mergeam, simțeam doar că e frig și avea să plouă așa că trebuia să ne adăpostim undeva. Am ajuns la o intersecție mare cu multă lume și mașini și așteptam un moment potrivit să traversăm ; deodată copilul s-a întors și m-a privit întrebător de parcă și-ar fi amintit ceva, apoi s-a smuls din mîna mea și a început să alerge înapoi spre parc, de parcă ar fi uitat ceva acolo, iar eu, nepricepînd încă nimic din privirea lui întrebătoare și din ochiul înconjurat de un cearcăn vînăt, am stat în cumpănă, dacă să continui să merg sau nu – și am vrut să îl strig, dar nu-mi venea în minte nici un nume de băiat care i s-ar potrivi, așa că am început să alerg, în urma lui, spre parc ; aerul s-a umplut dintr-o dată de zgomot și am simțit asfaltul umed și lucios lipindu-se de mine. Abia am mai apucat să văd băiatul intrînd pe alee. Asta a fost tot.

M-am trezit în încăperea cu ferestrele larg deschise, unde mirosea a pămînt reavăn, a frunze noi și a spirt, iar pereții erau vopsiți în alb și albastru. M-am gîndit la femeia care delira – spunea despre o familie de păsări pe care ea a ucis-o pentru că noaptea păsările luau chip de om și îi porunceau să viseze că se preface în pasăre, după ce ziua staseră în preajma casei sale, ascunse sub scară și în straturile de flori din curte, urmărindu-i gesturile și gîndurile.

Nu țin minte cîte zile am rămas astfel pînă cînd a venit doctorul – șeful secției de chirurgie – și m-a anunțat că va trebui să umblu, de aici înainte, cu un picior de lemn, iar eu am zîmbit. Nu înțelegea de ce zîmbesc, doar nu era nimic amuzant în cele ce-mi spusese, dimpotrivă, însă eu zîmbeam pentru că mi se părea că îl cunosc de undeva, că ne-am mai întîlnit și nu izbuteam să-mi amintesc ; apoi mi-am amintit că îl văzusem în parc, pe bancă – bărbatul cu cicatricea pe frunte. Nu m-a întrebat nimic, cred că și el mă recunoscuse și doar a continuat să mă privească pînă cînd ușa s-a închis.

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ

3 SEPTEMBRIE 1980, ORA 21. ● Cărți și idei : „Obiecte pierdute" de Dușan Petrovici – dezbateri cu criticii literari C. Ungureanu, Marcel Pop-Corniș și Lucian Alexiu. ● Ca un fagure de miere – prof. univ. dr. Gh. Tohăneanu. ● Cum gîndește, cum scrie tînărul creator : Veress Zsuzsana ● Retrospectivă literară : Ioan Heliade Rădulescu – prezintă Ramona Boca Bordei ● Cronică de librărie : „Breviarul" de Mircea Horia Simionescu – prezintă A. Babeți.

televiziune

DUMINICĂ, 31 AUGUST

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii. „Întîmplări din Țara Curcubeului". 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 15,05 Serbările mării. 15,45 Șah. 16,00 Tragerea de amortizare A.D.A.S. 16,10 Fotbal : Steaua – Sportul studențesc și C.S. Tîrgoviște – Rapid (selecțiuni înregistrate). 17,40 Film serial : „Martin Eden" (ep. 2). 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Gala bucuriei (II). 20,25 Film artistic : „Un sărut la miezul nopții" (italo-american). 22,05 Telejurnal. Sport.

LUNI, 1 SEPTEMBRIE

15,30 Emisiune în limba maghiară. 18,25 Libia. Reportaj. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul energiei. 19,40 Documentar științific. 20,25 Cadran mondial. 20,45 Roman-foileton : „Prietenul nostru comun" (ep. 4). 21,40 Festivalul de folclor al țărilor balcanice. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 2 SEPTEMBRIE

10,00 Ora elevului. 11,00 Film artistic : „Tabloul" (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Ecran de vacanță. 16,55 Itinerare turistice. 17,20 Grecia – imagini ale istoriei și ale prezentului. 17,35 Clubul tineretului. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Anchetă TV. 19,55 Festivalul de folclor al țărilor balcanice. 20,15 Teatru TV. „Dealul din inima cîmpiei" de Gheorghe Vlad. 21,45 Artiști ai scenei noastre lirice. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 3 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Ecran de vacanță. 17,40 Tragerea pronoexpres. 17,50 Pagini din opere. 18,25 Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 La ordinea zilei în economie. 19,30 Noi, femeile ! 20,10 Telecinemateca : „Valea tutunului" (american). 22,25 Telejurnal.

JOI, 4 SEPTEMBRIE

10,00 Filmoteca elevului. 11,00 Roman-foileton : „Prietenul nostru comun" (rel. ep. 4). 16,00 Telex. 16,05 Reportaj pe glob : Argentina. 16,25 Din cartea naturii. 17,00 Viața culturală. 18,10 Ilustrate de vacanță. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,30 Festivalul de folclor al țărilor balcanice. 20,00 La zi în agricultură. 20,10 Ora tineretului. 20,55 Festivalul internațional „Sopot '80". 21,25 Jurnalul științelor și al călătoriilor. Munte-le magic Java. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 5 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Pe cărări de dor. Program muzical-folcloric. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Dosarul resurselor refolosibile. 19,45 Rapsozii Botoșanilor. Program folcloric. 20,05 Film artistic : „Prizonierul din Zenda" (englez). 21,45 Divertisment muzical. 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 6 SEPTEMBRIE

9,00 Ecran de vacanță. 9,55 Telecinemateca (rel.). 12,10 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural - artistic - sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Ușa de la baie. Comedie de Neil Simon. 21,15 Meridianele cîntecului. 22.30 Telejurnal. Sport.

televiziune

plastică

Convorbire cu SILVIU ORĂVIȚAN-CREȚU, deținătorul marelui premiu al U.A.P. din R.P. Ungară, la cel de-al XVII-lea Simpozion internațional de la Haidobözormeny — Debrecen

(Dialogul prilejuit de eveniment, după felicitările firești, transmise direct, a stîrnit o primă rundă de întrebări obișnuite la care vom renunța spre a da o imagine cît de cît rotundă a gîndurilor laureatului :)

– Haidobözormeny este o așezare de vreo douăzeci de mii de locuitori, cu tradiție în organizarea acestor simpozioane și, se pare, cea mai importantă tabără de pictură din țara vecină, poate și datorită faptului că localitatea este așezată într-un peisaj caracteristic spațiului maghiar – pusta, acel „hordobagy", cu lumea sa colorată dominată de orizonturile deschise ale cîmpiei care l-au inspirat pe marele pictor maghiar Munkacsy... La Simpozionul de anul acesta au participat artiști plastici din Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, R.D. Germană, România, Ungaria și U.R.S.S. ...Pentru mine luna petrecută în cadrul taberei a reprezentat angajarea unui amplu dialog între ceea ce simt ca artist, venit din spațiul ondulatoriu carpatin și specificul spațiului respectiv ; un peisaj generator de imagini. Am dus cu mine, cum era firesc, o nostalgie a locului care mă definea, tablouri din suflet care, în spațiul de acolo – exterioare și interioare formînd o succesiune de orizontale ce creează spectacole de lumină și culoare de o frumusețe benefică – au reprezentat o experiență în plus, importantă pentru creația mea, de pe urma cărora am realizat acolo, cîteva lucrări. Un alt important colocviu s-a realizat la nivelul nostru, al artiștilor participanți la simpozion, purtători ai unor tradiții naționale în artă, al unor preocupări pe cît de variate pe atît de interesante ca valoare, reușind să compună o secțiune reprezentativă pentru arta plastică a acestui răstimp. Ca fapt deosebit în realizarea unei cît mai bune cunoașteri reciproce l-au constituit „serile artiștilor" cînd fiecare dintre noi a avut prilejul să facă o prezentare a preocupărilor proprii, să prezinte albume, lucrări, filme, diapozitive, cu lucrări ale artiștilor din țara sa. Pot spune că pictura românească este foarte bine cunoscută și se bucură de un bine meritat prestigiu profesional.

– ...despre organizare...

– Condiții excepționale de muncă, fiecare artist cu atelierul lui, un program documentar bine pus la punct, vizite la muzee, ateliere de artiști, orașe, ținuturi : întîlniri cu personalități ale vieții politice și culturale... iar localitatea Haidobözormeny, cu arhitectura sa specifică, un oraș cu bogate tradiții culturale, coruri, orchestre simfonice, turnee din Iugoslavia, S.U.A. ș.a.m.d.

– ...despre arta contemporană maghiară...

– Există școli foarte serioase de artă la Budapesta, Debrecen și Pecs. Din expozițiile și atelierele pe care le-am vizitat am putut să-mi dau seama că sînt foarte la zi cu căutările și împlinirile artistice. Dealtminteri, răstimpul petrecut la simpozion, mi-a prilejuit și cunoașterea, mai îndeaproape, a unor artiști maghiari, Beny Arpad, Madaras Gyula, Varo Marton, Kunetz Ștefan, astăzi buni prieteni ai mei, cu care am împărtășit gînduri, preocupări profesionale proiecte de viitor, vizînd schimburi de expoziții, vizite reciproce, ș.a.

– ...și-acum, despre „mobilul" acestui dialog : marele premiu !...

– La Simpozionul de la Haidobözormeny, cum și la celelalte tabere de creație din țara vecină se decernează cîte trei, patru premii de către forurile locale. Anul acesta, însă, pe lîngă aceste premii, pentru prima oară în istoria manifestărilor de acest fel, organul central de la Budapesta – Uniunea Artiștilor Plastici din R.P. Ungară, a decernat un premiu special „pentru muncă profesională de excepție", cum scrie pe diploma pe care am primit-o... M-am bucurat nespus, mai cu seamă că la aceste simpozioane nu se confruntă doar artiști sau personalități distincte ci reprezentanți ai unor școli naționale de artă, finlandeză, poloneză, maghiară ș.a. și cred că este cu atît mai încurajator, faptul că școala românească de artă, dealtminteri bine cunoscută, a reușit să se impună cu atîta succes.

– Încă odată, felicitări !

Convorbire consemnată de

P. E. B.

Sandu Napoilă

limbă și stil

Cred că, în substanțialul său studiu **Numele proprii în opera comică a lui Caragiale** (1926), G. Ibrăileanu îl nedreptățește pe Alecsandri, calificînd drept „copilăros" procedeul acestuia de a-și „boteza" personajele : „El pe escroc îl numea Pungescu, pe demagog Răzvrătescu, **pe poetul ridicol (...) Acrostihescu" (Opere**, 3, Editura Minerva, 1976, p. 248). Criticul ieșean insinuează (dacă termenul nu este prea „tare") că asemenea nume spun „prea pe șleau" ce au de spus, în loc să... sugereze numai, cum procedează Caragiale, ai cărui „eroi" se cheamă Cațavencu, Dandanache, Farfuride etc., etc. Cred, totuși, că cel puțin două personaje din teatrul lui Alecsandri poartă nume sugestive și chiar picante. Este vorba de **Clevetici Ultra-demagogul**, la care m-am referit de curînd, și de **eroul** altui „cinticel comic", **Sandu Napoilă Ultra-retrogradul** (1862) : „Velcluceriul **Napoilă** / Ce vă plînge-acum de milă. / Boierit și căftănit, / Și la minte-ntîlenit". Cuvînt foarte pitoresc, **Napoilă** este format din varianta, populară și „orală", **napoi** a vechiului adverb **inapoi**, căruia i se adaugă sufixul **-ilă**. În structura noului cuvînt – „comentat", viclean, prin formația neologică **ultra-retrogradul !** – fuzionează nuanțele augmentativă și ironic-depreciativă ale sufixului, cum se întîmplă, într-o măsură mai mică, și în alte formații glumeț-familiare : **bîjbîilă, bîlbîilă, fornăilă, lăcomilă, sforăilă, surdilă, uităcilă, zăpăcilă.**

Dintre personajele „literare" care poartă, în alcătuirea numelui (sau poreclei) lor, sufixul **-ilă**, merită atenție și țiganul **Ciurilă** al lui I. Budai-Deleanu, pomenit în lungul și „sonorul" catalog de victime, care „Se sfîrșiră cu moarte păgînă / De-a lui Tandler groaznică mînă" : „Cad apoi și Girdea, Mircea, Sestru, / Șoldea, Iencuț, Barbu și cu Nuțul, / Covrig, Mozoc, Bambu și **Ciurilă**, / Corneiu, Cîrlig, Sperlea și apoi Huțul (**Țiganiada**, v. 8028 și urm.). Evident, **Ciurilă** este derivat din **ciur** „sită", de unde mai provin **ciurar**, diminutivul **ciurel** și verbul **a ciurui**, pe care simpla raportare la etimonul **ciur** îl face să devină expresiv.

Printre țăranii lui Marin Preda, din **Moromeții**, se rînduiește **Cocoșilă**, formație în care, iarăși, valoarea augmentativă a sufixului se intersectează cu cea ironică, depreciativă. Cuvîntul nu reprezintă însă o născocire a lui Marin Preda – cum cred unii – căci **Dicționarul Academiei** îl înregistrează, ca „poreclă dată unui cocoșat", cu o atestare din 1870 !... „Nea Ghiță **Mustăcilă**", personaj sadovenian din **Aventură în lunca Dunării** (1954), își datorează porecla unui detaliu portretistic : „Mustăți rare, cărunte și zbîrlite în cîrlige sub nas și ochi rotunzi pe fața roșcovană îi dădeau înfățișare de motan mînios" (XVII 484). În schimb, **Războilă** este, fără urmă de îndoială, un derivat iscusit de neastîmpărul și fantezia lingvistică a lui George Murnu, în inegalabila sa versiune românească a **Iliadei** : „urgelnicul zeu **Războilă**" – iată o caracterizare completă și densă a crîncenului și sîngerosului Mars-Ares, patronul zavistnic al „urgiilor" și al vrajbei.

G. I. TOHĂNEANU

teatru

Iosif Costinaș

BĂTRÎNUL ȘI BAIA

Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, 1980

Atît în prozele scurte cît și în piesele sale într-un act (una dintre acestea, **La doi pași orașul**, a fost jucată pe scena Teatrului Național din Timișoara), Iosif Costinaș pornește de la o idee de ordin moral, pe care o tratează cu un umor subtil, problematic, insistînd asupra diverselor înfățișări ale comportamentului cotidian. Nimic spectaculos în lucrările sale, încordarea epică (sau scenică) derivă nemijlocit dintr-o tensiune etică, dintr-o posibilă (și implicată) dezbatere.

În **Bătrînul și baia**, de pildă, pe firul aceleiași anecdotici banale, tatăl, țăran în vîrstă, își vizitează, pe neașteptate, fiul căsătorit la oraș, surprinzîndu-l în chiar momentul ciondănelilor cu soața, sîmbătă seara, la televizor. Scenele care urmează sînt construite cu inteligență și cu o precisă intuiție a mișcărilor sufletești. Ironia blîndă, ușor dezamăgită, a bătrînului, este, de fapt, un permanent (și doar parțial îndreptățit reproș). Jena, iritarea soților, dorința lor penibilă de a se lăuda cu apartamentul „mobilat opulent", izvorăște dintr-un (iarăși parțial justificat) simțămînt de vinovăție. Fapt e că peste o înstrăinare reală planează ideea abstractă a înrudirii și a obligației sentimentale. Acesta e conflictul – căruia autorul îi adaugă și o componentă subiectivă : nepăsarea progeniturilor, graba și (chiar) tembelismul lor. Atmosfera generală de stinghereală și mediocritate e agravată de strălucirea crudă a celor două invitații pe care soția i le face socrului de a se îmbăia. Obsesia ei higienică, nemotivată, dar sugerînd o anumită repulsie, precum și încîntarea provocată de bunurile materiale aduse de bătrîn (o găină etc.) completează cu multă finețe tabloul. Fluentă și exactă în construcție, cu o caracterologie bine exprimată de replică și de mișcarea scenică, **Bătrînul și baia** este o piesă care convinge.

Eugen DORCESCU

Cu Acad. OCTAV ONICESCU

(Urmare din pag. 1)

pal al unei preocupări matematice ci era doar un element important al teoriei. Același lucru îl gîndea și despre poezie. Poezia trebuie să fie închisă. Nu numai sonetul cu forma lui clasică, ci orice formă de poezie trebuie să aibă o unitate cu părți, fiecare din ele să exprime ceva bine definit, autonom oarecum, dar închis, și, să zicem, înțeles în unitatea care era pentru Barbilian **poezia**. O formă de expresie întreagă a unui gînd sau a unei stări spirituale, nu atît a unei stări. Era poetul gîndurilor, al gîndurilor întregi. Poetul unei teorii despre existența pe care o condensa într-un vers.

– Dar Dvs. personal v-a plăcut poezia lui ?

– Cu un om cu care trăiești alături și pentru care poezia era cîteodată un lucru pe care ți-l spunea pe stradă, aicea în birou sau acasă la el, nu se pune problema dacă îți plăcea sau nu îți plăcea. O trăiai alături cu el. Și ideea asta de a-ți place sau a nu-ți place nici nu se potrivea, cum nici acuma nu pot să spun dacă îmi place sau nu-mi place poezia lui Barbilian. Îmi plăcea Barbilian cu poezie și cu matematica lui, împreună, luat în ansamblul lui ca personalitate, de care e foarte greu să despart o parte din viața mea.

– În activitatea Dvs., ați abordat un domeniu extrem de important și de nou totodată, și anume mecanica generală a corpurilor materiale. Aș dori, pentru oamenii care nu se pricep prea bine să descurce formulele matematice, să explicați în cîteva cuvinte această teorie !

– Pot să spun că aspectul statistic al fenomenologiei mecanice și aspectul individual al mișcării corpurilor mi-au trezit întotdeauna o stare de nemulțumire. N-am înțeles foarte bine cum se leagă una de alta și am căutat să pătrund. Teoria pe care am edificat-o eu este într-o oarecare măsură rezultatul acestui efort de a înțelege mai bine mișcarea mecanică, nu sub aspectul geometric, ci folosind direct aspectul mișcării în spațiu și timp, fără nici un fel de artificialitate, să spunem așa, în considerarea acestei entități pe care unii o numesc „univers", care cuprinde spațiul și timpul împreună, spațiu și timp care sînt legate în orice operație, în orice activitate pe care o realizăm în existența noastră, care sîntem și spațiu, deci o bucată de materie, dar o bucată de materie care trăiește și deci în care timpul se încorporează implicit. Am început prin a despărți ceea ce se numește în fizica modernă „materia propriu-zisă" de ceea ce se cheamă „cîmp". Am început prin a face o teorie numai a materiei, o teorie în care inerția materiei să apară în toată bogăția ei. Și mecanica mea a reușit să facă această operație, să considere numai aspectele inerțiale ale materiei. Teoria m-a dus în mod natural la ceea ce se cheamă expansiunea universului. De la proprietățile inerțiale ale unui singur corp material izolat, identice cu acele pe care le-a găsit relativitatea restrînsă, dar pe care eu le-am găsit numai pe cale pur mecanică, la ceea ce se cheamă **expansiunea universului**, adică îndepărtarea unora de altele a componentelor universului, a corpurilor, a corpurilor mari care constituie materia universului, rămînînd ca să înțelegem, după aceea, ce se întîmplă cu aceste corpuri care sînt imerse într-un univers electromagnetic, de radiațiuni, de tipuri diverse de particule, ce nu sînt fundamental materiale, ce au calitățile materiei, dar care au și ceva distinct de materie prin marea cantitate de energie pe care ele o manifestă, o exercită, o exteriorizează. Materia are multă energie pe care o ține în ea însăși, o închide. Corpusculele care populează universul acesta sînt de natură mai mult energetică, pe cînd materia este mai mult inerțială și între aceste elemente este un continuu proces de schimb, pe care am încercat să-l înțeleg fără idei preconcepute. Asta m-a dus la edificarea teoriei mecanice, pe care am numit-o „invariantivă", pentru că metoda pe care am aplicat-o, ca să-i scriu ecuațiile, este formulată în spiritul matematicii de astăzi a operațiilor, caracterizate prin aceea că lasă ceva invariant, care ne face să le înțelegem mai bine, fără de care, cred, n-am putea să le înțelegem de loc. Dacă totul în operațiile noastre ar fi numai schimbare fără ca nimic să rămînă neschimbat, înțelegerea noastră ar fi foarte grea. Chiar dacă ceea ce rămîne neschimbat se va schimba și el la rîndul său, dar nu în momentul cînd îl studiem. Trebuie să contăm pe ceva fix. Acel lucru fix este pentru mine spațiul, timpul și cîteva proprietăți ale acestor entități, convențională dacă vrei, într-o anumită măsură, dar pe care le trăim foarte intens și în care se închide existența noastră.

– Ca orice lucru foarte nou și surprinzător, teoria Dvs. este privită încă cu neîncredere... ?

– ...și răceală. Da. Dar nu numai atît. În măsura în care coincide, nu ca teorie, dar ca rezultate, cu cele ale relativității restrînse, ea nu poate să nu fie acceptată. Dar pentru rest, oamenii o privesc încă cu oarecare curiozitate, dar și ca o problemă ce rămîne să fie studiată, așa cum s-a întîmplat și cu teoria relativității multă vreme și cum se întîmplă încă astăzi. Nu știu care învățat se pare că i-a răspuns unuia care l-a întrebat cine cunoaște teoria relativității : „Sigur că Einstein și poate că eu și nu cred că mai este altcineva".

– După ce v-ați dedicat întreaga viață matematicii, ce ați sfătui un tînăr care bate la porțile cunoașterii să facă în viața lui și să facă bine ?

– Orice știință și orice cercetare, dacă are înclinare către asta, sau orișice acțiune constructivă, dacă este un **homo faber**, dacă are apetituri de creație în ordine materială, pentru că viața cu întîmplările ei îl va duce, vrînd sau nevrînd, la o adîncire cum a făcut cu Faraday sau cu alți mulți creatori în ordinul material al cuvîntului și la descoperiri teoretice fundamentale. Omul nu-și poate determina cu detalii soarta și viitorul lui decît muncind, creînd continuu și concentrîndu-se pe drumurile pe care și le-a realizat pentru existență, cu condiția să rămînă totuși un om legat de viața omenească, de ceea ce este bun și de ceea ce îl leagă de ceilalți oameni.

mărturii

DATORIA PÎNĂ LA CAPĂT

La cei 80 de ani, Lt. colonelul în retragere Ilie Goșa își păstrează încă verticalitatea și o voință de mișcare în care străbat, cred, vitalitatea copilului almăjan, rupt din fag, ca și energiile, mai stinse acum, ale bărbatului trecut prin cele două războaie mondiale. Dar dacă altădată, energia fizică a militarului ducea în spate și povara armelor și imensa cantitate de entuziasm care lua forma eroismului în atîtea împrejurări ale luptei, acum, parcă, **spiritul** e acela care duce în spinare un om vîrstnic.

– Dumneavoastră meritați ca un om mai tînăr să vă admire și să vă urmărească viața, fiindcă atîția oameni – unii „oameni mari" – n-au avut o viață curată ; dar, mai ales, nu au priceput mersul istoriei și și-au ratat destinul, ca să zic așa. Prin dumneavoastră istoria a trecut ca un dascăl, alții au trecut prin istorie fără înțelepciune.

– Așa-i! Dar de multe ori mi-am pus viața în primejdie! Mă refer la acțiunile mele politice, ca să zic așa. Iată, un exemplu. În 1944, în timpul acțiunii detașamentului de partizani din Munții Semenic, condus de Ștefan Plăvăț, eu, ca ofițer, le-am înlesnit obținerea a 200 de grenade, destinate acțiunii de sabotaj a transportului de armament pe frontul antisovietic. Acțiunea era inițiată de organizația regională de partid, îndrumată de Leontin Sălăjan...

...Și Lt. colonelul Ilie Goșa trăiește, de fapt retrăiește, fragmente din marea epopee care aureolează anul 1944 și ziua de 23 August, timp în care, ca și comandant al unui regiment de artilerie sprijinea acțiunea forțelor de infanterie, comandate de colonelul Giuran, pentru apărarea Timișorii.

– Dar ca să puteți apăra Timișoara, trebuia, mai înainte, să mergeți la școală, să ajungeți ofițer...

– Sînt chemat în copilărie, ca într-un război al memoriei... După 6 clase primare străbătute la Dalboșeț, am urmat liceul la Coransebeș și, apoi, Școala de ofițeri de artilerie din Timișoara, pe care am absolvit-o în 1918, cînd am plecat direct pe front. După aceea la Lugoj am intrat în Garda Națională menită să asigure participarea elementului românesc la menținerea ordinei administrative și la participarea de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia. Ei, am trecut prin multe, dar îmi plăcea cum merge istoria.

– Știu că istoria reține sensul major al evenimentelor, dar v-aș ruga să-mi povestiți, un eveniment obișnuit, un amănunt din viața soldatului... O întîmplare omenească, nu neapărat eroică.

– Eram într-un post de observare al artileriei, schimbînd o altă echipă de observare. Cei de dinaintea noastră, s-au împrietenit cu un șarpe care reacționa la numele „Friț". Cînd am preluat postul, șarpele, chemat cu acest nume, apăru, gros, nemaipomenit de gros, din peretele de rocă al postului de observare. Spaima mea a fost mai mare decît dacă mi-ar fi stat în piept pușca dușmanului. L-am izbit cu o lopată și l-am retezat. Uimirea mea a fost că partea din șarpe care era în peretele de piatră continua să iasă, să năvălească spre noi. Eram un tînăr atunci, eram în primul război mondial...

În cel de-al doilea război mondial Lt. colonelul Ilie Goșa avea să înțeleagă că șarpele înspăimîntător al lumii era fascismul. Abia atunci acțiunile tînărului ofițer aveau să dobîndească, treptat-treptat, dar suficient de ritmat și de intens, lumina sensului istoric marcat de lupta comuniștilor pentru o nouă lume, pentru o nouă viață, „...o nouă viață a națiunii române mai întîi, și apoi a fiecărui individ, inclusiv a mea" mărturisește interlocutorul nostru.

– Dacă pentru ziua de 23 August 1944 am acționat spontan, ca dintr-un instinct al dreptății și democrației, după aceste evenimente, prin contactul cu comuniștii ilegaliști Leontin Sălăjan, Gheorghe Ciorman, Iosif Rangheț precum și alții care n-au ajuns la o notorietate neobișnuită, am înțeles că revoluția socialistă, atît de cerută de istorie pe-atunci, are nevoie de luciditate ideologică dar și de energie și disciplină militară, astfel că eu, ca ofițer, am intrat în rîndurile partidului comuniștilor, și mă pot mîndri că fac parte din „prima promoție în legalitate" a Partidului Comunist Român. Și viața mea s-a desfășurat, de atunci încoace, așa cum s-a desfășurat și istoria. Mă pot mîndri azi că sînt un pensionar care își justifică această „cheltuială" a statului socialist. Și mi-o justific nu ca urmare a unei slujbe de birou, ci ca rezultat al unei vieți trecute printre gloanțele – cîte or fi fost – a două războaie. Îmi bucură tinerețea urmașii mei. Am doi copii și trei nepoți. Mă pot mîndri cu fiecare dintre ei, pot spera că memoria mea nu se va risipi. Aceasta e un lucru mare. Trăiesc în Timișoara, în acest oraș prin care am trecut cu moartea în sîn, și mă bucur cînd ajung în răstimpuri într-un cartier nou, mă bucur pentru că în loc să fi pierit acest oraș, el își amplifică tumultul, își împinge mereu viața proprie spre o zodie a păcii. Ca militar, mă bucur că e pace. N-aș vrea să spun că nu mi-a plăcut cariera militară. Dar e mai mare fericirea să fii un soldat al păcii. Numai în pace viața își împlinește darul ei. Numai în pace un om vîrstnic își poate trăi amintirile și mîngîia nepoții.

Vasile VERSAVIA

panoramic

(Încă o ediție estivală). ● Plăcută inițiativa de a crea duminica, în fața Operei, largi spații de recreație muzicală, în acustica unui centru atît de frumos. ● În această perioadă a verii, Opera și Filarmonica realizează spectacole estivale. Un „Imperial" beethovenian cu Dan Grigore, printre altele. ● În sala Liceului „Vidu" a avut loc concertul corului „Jung Wien" din Austria. ● Revista vorbită „Agora" a orașului Brad se află la cea de-a 45-a ediție. Din sumar, alocuțiuni „a cîte cinci minute", versuri, proză etc. **„Agora** slujește frumosul prin cuvînt și imagine". ● La Radio București, poezii de Victor Vlad Delamarina ; recent s-a transmis opera „Făt-Frumos" de Hermann Klee, fost dirijor de cor al Operei noastre. (Premiera absolută a avut loc la Timișoara).

L. B.

★

Condusă de scriitorii Ion Arieșanu și Aurel Turcuș, la Buziaș, a avut loc o tabără de creație literară la care au participat membri ai cercurilor literare din județul Timiș, printre care Ion Deatcu, Tatiana Lungoci, Nina Ceranu, Monica Rahan, Lucia Ciolac etc.

evrika!

- **Dacă omul e un pumn de țărînă, înțeleg de ce pămîntul nu-și arată rodnicia în in tot locul.**
- **Pentru pictori „modelul" ideal nu e... un maestru.**
- **Resturile de la o masă împărătească nu-s pentru păsări...**
- **Oare cît costă o bombă atomică ? Eu personal le-aș cumpăra pe toate, chit c-aș muri sărac.**
- **Uneori, cînd ești împins în față cu de-a sila, orice pas înapoi e o victorie.**
- **Ura trezită de orgoliu nu poate răni decît alt orgoliu.**
- **Prin artă omul se lasă desăvîrșit de natură !**
- **Pentru inimă odihna înseamnă moarte, pentru om înseamnă viață.**
- **Dacă a făcut-o pe Eva din coasta lui Adam, dumnezeu a fost chirurg. (Și cunosc eu un chirurg care se crede dumnezeu !).**
- **Cînd criticul literar „o scaldă", mulți își zic : „Păcat că știe să înoate" !**
- **Doar instalația nocturnă a unor stadioane ce-i mai... luminează pe unii fotbaliști !**

Ion VELICAN

top

Secția română : 1. Zina nopților – **Progresiv TM ;** 2. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu ;** 3. Bal la Apahida – **Semnal M ;** 4. Zborul – **Pro Musica ;** 5. Ochii ploii – **Dida Drăgan. Secția internațională :** 1. Funky Town – **Lipps Inc. ;** 2. We are the Popkings – **Chilly ;** 3. Coming Up – **Paul Mc Cartney ;** 4. Il tempo se ne va – **A. Celentano ;** 5. Stomp – **Brothers Johnson. Propunere :** Rain, Snov & Ices – **Snoopy.**

VARIA...

În stațiunile Amara și Sovata s-au desfășurat tradiționalele festivaluri anuale de muzică ușoară. La Amara, premiul I a revenit tinerei brăilence Mariana Burcă. ● Cu părere de rău constatăm că populara emisiune TV. „Meridianele cîntecului și dansului" a început să ofere spații generoase unor soliști și formații nesemnificative. Așa s-a întîmplat în seara de 9 VIII a.c., cînd amintita emisiune ar fi putut să se numească pur și simplu „Romcescu Brothers Show...". ● Ne-a plăcut însă fără rezerve ediția din 12 VIII a emisiunii radio „Studio T '80" (redactori, Sanda Valeria Dan și Titus Vijeu). ● La 20 de ani de la debut, Johnny Hallyday și-a tipărit un interesant volum de confesiuni. Cîteva cifre edificatoare: 51 milioane de discuri vîndute, 35 de milioane spectatori... ● La 20 august s-au împlinit 15 ani de la lansarea de către „Rolling Stones" a superhitului „I Can't Get No Satisfaction". ● Grupul timișorean Pro Musica se află în tabăra Costinești spre bucuria tinerilor amatori de muzică bună. Se anunță și un concert în aer liber aici la Timișoara. Vom reveni. ● În fine, despre legea străveche care îi împiedică pe scoțieni să cînte din trompetă fără o aprobare specială (?!) se spune acum că e „desuetă și depășită". Drept pentru care de la 1 ianuarie 1983 orice scoțian va putea sufla în acest instrument fără teama de a fi amendat...! ● Semnalăm cîteva prezențe notabile din topurile străine : Xanadu" – Olivia Newton-John ; „Upside Down" – Diana Ross și compoziția cu care revine **Carole King (în foto),** „One Fire Day". ● Paul Kantner de la „Jefferson Starship" aduce un omagiu muzical cunoscutei actrițe și militante americane Jane Fonda : piesa „Jane" de pe LP-ul Freedom at Point Zero". ● James Pankow, trombonist (în adevăratul sens al cuvîntului !) al grupului „Chicago" despre al 14-lea LP : „E cel mai reușit !". Să-l credem ?

Petru UMANSCHI

mapamond

Poet al „negritudinii"

Într-un recent interviu acordat cotidianului iugoslav „Politika", poetul martinican Aimé Césaire răspunde la o serie de întrebări privind poezia și politica, angajarea socială, geniul creator etc. Militant de stînga, poet prin vocație, alături cu ani în urmă mișcării suprarealiste, Aimé Césaire este autorul a nenumărate cărți de excelentă poezie, fiind considerat de însăși critica franceză ca unul din cei mai dotați „maeștri" ai cuvîntului de pe teritoriul în care se vorbește limba lui Hugo.

„Pentru mine – zice Aimé Césaire – nu există o strictă delimitare între faptul că sînt poet și politician totodată. Pentru mine aici e vorba de unul și același lucru, adică de o angajare în creație, asta va să zică poezie, dar și angajare politică, umană. Mă simt angajat cu toate forțele mele în lupta pentru emanciparea omului negru din Martinica... iar lupta aceasta înseamnă cînd poezia, cînd pur și simplu luptă politică. Cu alte cuvinte, în mîinile mele se află două arme...".

La întrebarea ce înțelege prin geniul creator al unui popor, poetul martinican răspunde :

„E greu să definești geniul creator al unui popor sintetizînd totul într-o frază. În orice caz pot spune că există un geniu creator al poporului. Pentru unii însă acest lucru nu pare evident. Mulți consideră că poporul martinican nu-și are o personalitate a sa, că am fi francezi cu o piele mai neagră decît alții. Eu combat o asemenea părere... Acest geniu este complex, întrucît la noi se încrucișează mai multe tradiții. Creația culturală populară este sufocată de nenumărate instituții. Cultura se menține, dar prin forță. Putem spune, **grosso modo,** că există o cultură oficială, adică cea franceză, și cea importată, o imitație care nu are nici o legătură cu cultura populară. Aceasta din urmă își are, încă o dată, rădăcinile în Africa. Dacă vreți, pot să spun că poporul martinican e acultural, că e vorba de un fenomen de aculturalizare, și cred că rolul omului de cultură din Martinica e acela de a restabili din nou armonia culturală. E necesară o nouă sinteză. Nu e vorba să se nege tot ce a adus Europa, elementele europene trebuie integrate într-o sinteză nouă și îmbogățite cu valori ale culturii populare. Noi trebuie să luptăm pentru menținerea și dezvoltarea valorilor populare autohtone... Noi, aici, folosim două limbi, dar există oameni care luptă împotriva limbii creole, pe care o consideră ca pe un dialect urît și afirmă că trebuie neapărat să vorbim într-o franceză academică. Eu consider că aceasta e o prostie, întrucît așa vom ajunge să sărăcim cultura populară. Nu trebuie să ne rușinăm de limba creolă, întrucît aceasta e limba cu care se slujește geniul popular din Martinica".

sport

PE GHENCEA...

...s-a purtat marea revanșă – unii visau cimitirul de-alături – a acelei memorabile finale de Cupă care a provocat scurgerea mihnitelor cerneli tipografice și a înlăcrimatelor unde radio, scriindu-se sau spunîndu-se în hohote de plîns că „Poli" n-ar fi meritat izbînda, ci că... și așa mai departe ; ba ! n-am fost la București nici cu trenul, nici cu avionul, ci cu televizorul, care a strîns în ghemotocul unui rezumat acel meci cu un singur învins : Steaua ! Steaua, cu Marcel Răducanu în arenă, Steaua în corpore, Steaua acasă, în toată-i strălucirea numelor sale, dar Steaua blagoslovită cu două penaltiuri, să facă față grijilor noului campionat și mai ales să se poată răzbuna pe cei care-au îndrăznit să le răpească visul. Da, Steaua cu două penaltiuri, ambele ratate, doar că întîiul – cît ghinion, atîta noroc – și-a găsit traiectul în vîrful bocancului băftos al lui Iordănescu și de-acolo l-a scos din încălțări pe Moise care, minios ca fulgerul, s-a dus să muște iarba cea crudă, călcată în cuie de arbitrul Jucan, om cu o singură și limpede nedumerire : ce-oi fi căutînd prin București, în loc să șed și să cuget la Mediaș ? ! Cînd acesta și-a rătăcit fluierul, mi-am zis : mai bine fluierul și l-ar fi rătăcit pe fluieraș, că prea i s-a lipit de dinți și a scrîșnit penalti – stare similară cu căderea unui buzdugan în moalele capului, ca să fim subiectivi și să ne dovedim deschis relația cu propriul domiciliu.

De la o poștă, însă, s-a putut vedea că, la prima reîntîlnire, tot în București, „Poli" și Steaua au confirmat finala și echilibrul valoric și izbînda oaspeților – acum, chiar morală, tot victorie e –, iar Cupa, în vitrina timișoreană, tresare la bucuria că popasul ei, aci, nu-i accident și că așa trebuia să se întîmple.

Aud că Norvegia e-n mare formă și vrea să ne pună hamuri ; zic : și cu picioarele legate, păscînd gazonul, măcar de hopul acesta vom trece domol ! Mai apoi, ne-om ascuți condeiele.

Teodor BULZA

ORIZONT pe glob

Literatură și paraliteratură

Definind literatura drept domeniul în care funcția precumpănitoare este cea estetică, întreaga critică scoate în evidență (literatura desfășurîndu-se în spațiul limbajului) distincția dintre limbajul calificat și expresia lingvistică neliterară. Modificarea survenită în interiorul limbajului, printr-o acțiune operată anume asupra acestuia, echivalează cu o calificare în afara căreia tot restul scrierilor publicate sînt reputate a fi neglijabile. Într-adevăr, limbajul literar pare să conțină toată realitatea limbajului, toată necesitatea lui. Și totuși, dacă exemplele care formează literatura cu L mare definesc limbajul literar și îl consacră, nu se poate să nu observăm că ele sînt în realitate foarte puțin numeroase în comparație cu multiplicitatea lucrărilor scrise. În marea masă a „scriiturii", cum denumește Roland Barthes tot ce este imprimat și destinat unei lecturi oarecare, literatura reprezintă doar o mică insulă pierdută într-un ocean imens. Și atunci, față de excepția care e literatura, ce este restul ? Parafrazîndu-l pe Verlaine, s-ar putea spune că „tout le reste n'est que... paralittérature" !

Dar ce este Paraliteratura ? Ce se ascunde sub acest termen de o sonoritate vag esoterică, ce pentru mulți rămîne o vocabulă mai degrabă misterioasă ? Sub acest nume este cuprinsă o masă confuză de scrieri destinată unei mase confuze de cititori. Produse pe bandă rulantă de meseriași abili sau al căror nume îți scapă. Disprețuită de propriii săi consumatori, gata să semnaleze cu un zîmbet complice incoerența, facilitatea acestei „literaturi de evaziune" de care ei, chipurile, nu se lasă păcăliți. Destinată a fi distrusă după întrebuințare sau în cel mai bun caz surghiunită în pivniță sau în pod. Dar un fel de literatură totuși, căreia îi împrumută aparențele : sistemul general de expresie – scrisul – și, în interiorul acestuia, forma materială – cartea – precum și genurile : povestire, roman, teatru etc.

Principala ei caracteristică este de a pune în scenă un erou care înfruntă fel de fel de încercări, într-o povestire ce sacrifică psihologia acțiunii și observația imaginației. Evenimentul care furnizează prilejul unei trame dinamice – urmărire, fugă, căutare, călătorie – nu este în mod necesar un act fizic sau violent. El poate constitui o întîlnire, o descoperire, o revelație. După caz, desfășurarea poate să fie provocată, compromisă, întîrziată, deturnată de un mister, frică ori obstacol moral sau fizic. Dacă personajele sînt reduse adesea la tipuri, invenția desfășoară o uluitoare bogăție de evenimente, accesorii sau decor. Nici o limită nu i se pune imaginației. Paraliteratura se mai caracterizează încă și printr-un cult al nemăsuratului, care transpare la nivelul scrierii (febrilitatea incantatorie a povestirii), în aranjamentul intrigilor sau al situațiilor, în sublimarea negativă sau pozitivă a personajelor (mari criminali sau super-eroi), în natura sau dimensiunile decorului (lărgite la nivelul planetei sau al galaxiei). Ea mărturisește o credință de nezdruncinat în principiul metafizic al justiției, oricare ar fi mijloacele desfășurate pentru a demonstra îndeplinirea ei, totdeauna concretizate prin reușita eroului, ale cărui înfrîngeri sînt simulate sau provizorii. Speciile paraliterare se mai caracterizează printr-un paradox care le este propriu. Tot astfel, după cum nebunii își neagă boala, ele pretind că celebrează și exaltă imaginarul refuzînd totodată să se recunoască drept ficțiune, fie prin pure demonstrații verbale, prin căutarea autenticului în detaliu, limbă sau descripții, sau încă printr-o tentativă de explicare pseudo-științifică sau pseudo-logică.

O atare definiție se aplică romanului de aventuri, unde evenimentul se inserează într-un cadru al cărui exotism e căutat prin schimbarea în timp (trecut, istorie) sau în spațiu (geografic), romanului de detecție impropriu numit „polițist", unde evenimentul rezidă în moarte și în căutarea vinovatului, romanului de angoasă, în care frica nu se află în serviciul intrigii, ci intriga servește frica, romanului științifico-fantastic, zis și de Science-Fiction, al cărui exotism se sprijină pe folosirea decorului galactic sau pe manipularea timpului, romanului sentimental, unde evenimentul major îl constituie întîlnirea dintre un bărbat și o femeie (acompaniată sau complicată de fuga, înșelarea, încrederea acordată și apoi trădată) care determină o eliberare sau o sublimare afectivă.

Toată această paraliteratură (numită și „literatură marginală", „paralelă", de „evaziune" sau de „consum"), întocmai ca și „literatura literară" sau „cultă" uzează de descriere și de dialog, de obiectivitate relațională și de intervenție lirică în povestire. Cunoaște legile compoziției și ale invenției, folosește figurația verbală și, dintre aceste mijloace, preferă mai ales pe cele de îngroșare și insistență : invocația, exclamația, antiteza, hiperbola. Cu alte cuvinte, utilizează sistematic toate procedeele retorice și în primul rînd pe cele care facilitează comunicarea cunoștințelor, a senzațiilor și a sentimentelor. De aceea paraliteratura nu se teme de poncif și exprimă cu ajutorul clișeelor, ba chiar manifestă predilecție pentru această modalitate.

Realizîndu-se deci cu mijloacele cele mai sărace, folosind limbajul cel mai sumar și schematizat (un limbaj care e lipsit de orice virtute, dar care se distinge printr-un fel de prezență ce s-ar putea numi mitică), paraliteratura exercită totuși o oarecare putere de fascinație. Cum se explică acest lucru ? Poate că natura acestei fascinații rezidă în nevoia pe care o resimțim fiecare de a trăi din cînd în cînd în rețeaua neglijată a cotidianității intelectului și sentimentului. Acceptăm deci ca din cînd în cînd să ne repauzăm, lăsîndu-ne atrași de emoții comune. Paraliteratura facilitează reintoarcerea la un simplism originar, regăsirea unei anumite candori pierdute și nu e deloc surprinzător că Apollinaire și Desnos, poeți ai unei inocențe pierdute (ca și Queneau, dealtfel, poetul naivității ambigui) au fost atrași atît de puternic de Fantomas.

O analiză tematică a faptului paraliterar subliniază mereu omogenitatea, continuitatea și coerența acestuia, ca și unele constante ce traversează toate genurile: caracterul puternic tipic al eroilor, necesitatea unei binarități repetative (ridicată la nivel de mit și înțeleasă ca tentativă de identificare a contrariilor), cu forme ce revin neobosit : justițiar-criminal, erou bun-erou rău, frumusețe-urîțenie etc.

Serie „deschisă", ce naște neîncetat, dar în același timp închisă în sine, paraliteratura e figura spartă și multiplicată a unui mit care nu ajunge nici să se epuizeze real, nici să se afirme în mod precis.

Petre PINTILIE

(Fragment din studiul **„Introducere în Paraliteratură"**, în curs de pregătire).

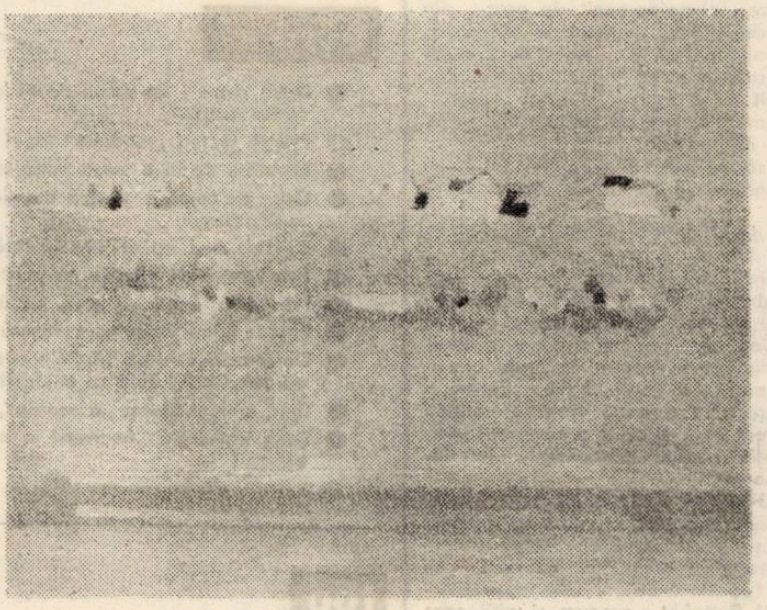

S. ORĂVIȚAN-CREȚU : „Cîmpia 3"

Jacques Prévert

(1900–1977)

COPILELE DIN ORAȘUL DE SUS

Copile din orașul de sus
copile din orașul de jos
duminica vă scoate la plimbare
pe rue de la Paix
Foburgu-i gol
cu-nchise magazine
Sub cerul de cenușă
orașu-i verde doar
mai sus de Tuileries
Dansați neștiutoare
Dansați pe străzi mergînd
trotoarele-s de ceară
Voi moda o lansați
fără măcar să știți
Blănuri ce crapă de rîs
pe rochii imprimate
Și rochiile-mprimate
pe catifeaua vie
de trupuri iubitoare
bronzate nou-nouțe
Nebunatice fete
din orașul de sus
răpitoare copile
din orașul de jos
modele fără seamăn
cover girls
colored girls
din Goutte d'Or din Belleville
și din Grenelle sau Bagnolet.

În românește de
Carmen PĂDURE
și Lucian ALEXIU

SUNION remember

Ajunși la Capul Sunion, urcăm colina pe care se vede, profilată pe cerul cenușiu, silueta de pasăre ciudată a Templului lui Poseidon. Sanctuarul, construit în stil doric, în Secolul cel mare pe la 444, este orientat cu fața spre Răsărit. Privim osatura de piatră, expusă din milenii curenților mării, și-ncercăm să reconstituim mental împunătoarea lui înfățișare de altădată, accesul prin propilee, basoreliefurile care-i impodobeau frizele, treptele care urcau dinspre mare, în ideea probabilă că stăpînul mărilor putea veni să participe la ritualurile ce-i erau consacrate.

Vîntul ce se iscase din senin și ne lăsase, la fel de brusc, să înțelegem că și-a satisfăcut capriciile, împinge din nou peste noi masive mase de aer, asaltîndu-ne din toate direcțiile, biciuindu-ne fără milă. Vizitatorii se răresc, speriați de apropierea unei posibile furtuni, însă Poseidon s-a dovedit a ne fi, în cele din urmă, favorabil, acceptînd să-i observăm și să-i admirăm sanctuarul.

Curînd, plafonul norilor s-a fisurat, lăsînd asupra mării imense draperii de lumină portocalie. În jurul promontoriului, citeva stînci, ieșind din apele mereu încrețite de vînt, păreau, în nemișcarea lor, fabuloase ființe ale mitologiei mării, augmentînd impresia de solitudine a acelui ceas tîrziu în care stăpînul mărilor și oceanelor, cel ce-i ocrotește pe pescari sau pe cei plecați cu gînduri bune în împărățiile apei, ne lăsa să înțelegem că s-a retras în palatele lui subacvatice, abandonîndu-și temutul trident pentru a se dărui binecunoscutei odihne, după o zi de aspră guvernare a mării.

Drumul întoarcerii prin amurgul ce ilumina, pe măsură ce ne îndepărtam de Sunion, marea trecînd-o prin nenumărate filtre de culori, iar, în apropiere de Pireu, o ceață vineție anunța intrarea în misterele nopții.

Orașul Pireu, pe care aveam să-l revedem a doua zi, în drum spre Corint, este cel mai mare port al Greciei. Aflat la numai 10 km de Atena, de două milenii și jumătate, el este poarta spre mare a celebrei cetăți. După răsunătoarea victorie de la Salamina, cînd flota Marelui rege Xerxes a fost zdrobită de Temistocle, acesta din urmă, înțelegînd necesitatea unei puternice flote maritime, a decis transformarea Pireului într-un puternic port atenian, abandonînd învecinatul Falern, prea expus atacurilor dușmane și vînturilor de larg.

Ridicat în două etape, în timpul lui Temistocle și, treizeci de ani mai tîrziu, sub Pericle, Pireul a fost conceput, după planurile arhitectului Hipodemos din Milet, ca un oraș modern și-un port cu trei rade cu atribuții specializate.

Bine fortificat, Pireul comunica în cele mai bune condiții cu Atena, chiar în vreme de război, datorită acelui culoar realizat de Cimon prin construirea așa-numitelor „ziduri lungi", ce se întindeau între cele două cetăți.

Traversăm marile bulevarde cu clădiri impunătoare, trecem pe arterele din apropierea portului în care așteaptă masivele cetăți plutitoare, pretutindeni stăruie o impresie de metropolă cosmopolită.

Vom porni spre Atena. Autostrada este literalmente copleșită de valurile nesfîrșite ale automobilelor rulînd nebunește și-aproape nici nu ne dăm seama cînd ajungem în orașul spre care curg toate drumurile Greciei și, desigur, toate drumurile celor ce vin de pretutindeni în cetatea-lumină.

Un ceas de răgaz în Piața Sintagma, aceeași mulțime de turiști care așteaptă schimbarea pitoreștilor gărzi de evzoni din fața clădirii Parlamentului și a monumentului ridicat în memoria soldatului necunoscut.

Ostași în uniforme tradiționale, cu un binesubliniat aer de operetă, înaintînd după rigorile unui ritual care fascinează întotdeauna călătorul. Tinerii oșteni se știu priviți, astfel încît protocolul prevede retragerea lor, pentru cîteva clipe, în gheretele care, ziua, le asigură indispensabila alveolă de umbră, și se conving că tichiile roșii, cu lungi ciucuri, sînt bine așezate, că jartierele și saboții (de asemenea ciucurați) saut fustițele bogat faldurate, de costum popular, cum și cele două cartușiere, de la cureaua cu care sînt încinși, sînt la locul lor.

E seară, marile pîlcuri de porumbei, care ziua ți se așează în palme sau pe umeri, s-au retras, ceea ce vom face și noi curînd, pentru că a doua zi ne așteaptă alte drumuri, altă arșiță și, fără îndoială, cetăți la care am visat îndelung.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 36 (650) ● 4 septembrie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Sindicatele — o forță puternică în societatea noastră

● 36 de ani de la constituirea Sindicatelor unite din România, eveniment de mare semnificație istorică

La 1 septembrie 1980 s-au împlinit 36 de ani de la constituirea Comisiei de organizare a Sindicatelor Unite, expresie a unității clasei muncitoare din România, unitate ce a fost pregătită de activitatea desfășurată anterior de Frontul Unic Muncitoresc. Crearea Sindicatelor Unite a avut o importanță deosebită, atît sub aspectul colaborării strînse ce exista între cele două partide ale clasei muncitoare (P.C.R. și P.S.D.), cît și sub aspectul mobilizării tuturor forțelor democratice în lupta organizată și condusă de P.C.R. pentru înfăptuirea sarcinilor ce izvorau din noua etapă istorică creată de victoria Revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

Perioada imediată declanșării insurecției, ce s-a caracterizat printr-un puternic avînt revoluționar, a avut o mare însemnătate din punct de vedere al organizării clasei muncitoare. P.C.R., după anii de ilegalitate, a trecut la reorganizarea întregii sale activități în condiții legale. Zeci de mii de muncitori, țărani, intelectuali și alți oameni ai muncii, devotați politicii partidului comunist, au intrat în rîndurile sale. A fost organizat aparatul central și s-au reorganizat comitetele regionale, județene, orășenești și de plasă ale partidului. Totodată, partidul s-a preocupat îndeaproape de organizarea clasei muncitoare, forța socială hotărîtoare în înfăptuirea sarcinilor revoluției democrat-populare din țara noastră. Pe baza experienței cîștigate, P.C.R. era pe deplin edificat că în procesul dezvoltării unității de acțiune a clasei muncitoare și a asigurării rolului ei de conducător al tuturor forțelor antifasciste și antiimperialiste, o mare însemnătate a avut-o mișcarea sindicală, care reunea într-o singură organizație pe toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate și apartenență politică. Ținînd seama de rolul important ce aveau să-l joace sindicatele în înfăptuirea revoluției în țara noastră, C.C. al P.C.R. a adresat, la 26 august 1944, un apel tuturor muncitorilor prin care le cerea să treacă imediat la reorganizarea sindicatelor, la organizarea Comitetelor patriotice de fabrică care să se ocupe de recrutarea luptătorilor antifasciști, de conducerea luptei împotriva elementelor legionare-fasciste și reacționare, de menținerea ordinei în fabrici, uzine și cartiere („România liberă", din 26 august 1944). Apelul făcut de C.C. al P.C.R. a găsit un viu ecou în rîndurile muncitorilor. Înțelegînd importanța apelului, muncitorii au trecut la organizarea Comitetelor de fabrică în uzine, fabrici și întreprinderi industriale.

Acționînd în cadrul organizațiilor sindicale, Comitetele patriotice de fabrică aveau în sarcină și apărarea intereselor clasei muncitoare, privind condițiile de muncă și salarizare, îndepărtarea din uzine, fabrici și întreprinderi a comandanților militari, desființarea bătăii, a carcerelor și a amenzilor. Un moment important în organizarea Sindicatelor Unite l-a constituit stabilirea în comun, la 1 septembrie 1944, de către conducerea superioară a P.C.R. și a P.S.D. a principiilor și măsurilor de organizare a salariaților în sindicate. În rezoluția adoptată cu această ocazie se sublinia că **„mișcarea sindicală din România se organizează ca o mișcare unitară, bazată pe unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pe principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar, că salariații dintr-o întreprindere sau instituție trebuie să se organizeze într-o singură organizație".** Aceste principii au constituit o solidă platformă ce asigura dezvoltarea colaborării dintre P.C.R. și P.S.D. în cadrul sindicatelor, ce marca un moment de cotitură în lupta pentru transformarea sindicatelor în organizații revoluționare de masă. Pentru înfăptuirea acestui deziderat, a fost constituită, la 1 septembrie 1944, Comisia de organizare a salariaților în Sindicatele Unite. După această dată, mișcarea de organizare a salariaților în Sindicatele Unite a cunoscut în țara noastră o intensă dezvoltare. În octombrie 1944, în toată țara, inclusiv în Banat numărul muncitorilor organizați în sindicate crescuse enorm. Numai în Timișoara numărul salariaților sindicalizați era de 12.000 (Anale de istorie nr. 6/1964, p. 6).

Reorganizarea mișcării sindicale pe baze revoluționare a contribuit în mod efectiv la asigurarea rolului de conducător al clasei muncitoare în revoluție, sindicatele devenind o forță însemnată în viața politică a țării. În ciuda greutăților economice și politice cauzate, pe de o parte, de seceta din anii 1945 și 1946, iar pe de altă parte, de sabotajul burgheziei industriale și financiare, Sindicatele Unite au reușit, spre sfîrșitul lunii noiembrie 1944, să introducă controlul muncitoresc asupra producției și controlul cetățenesc asupra distribuirii articolelor de larg consum, contribuind în felul acesta la înfăptuirea politicii P.C.R. de mobilizare a întregului popor în lupta pentru democratizarea aparatului de stat și vieții publice, reconstrucția economică a țării, lichidarea inflației, speculei și sabotajului, mărirea producției și susținerea frontului antihitlerist. O expresie vie a forței mișcării sindi-

Gh. I. OANCEA

(Continuare în pag. 7)

convorbiri

Cu scriitorul OVIDIU PAPADIMA

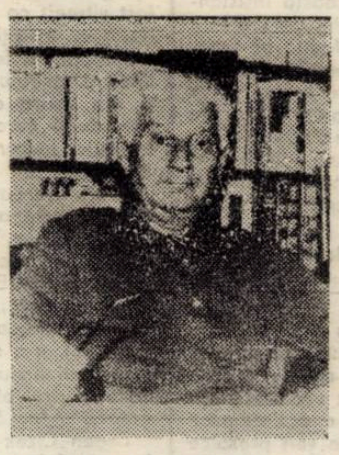

— Stimate tovarășe profesor, începuturile Dv. literare vădesc preocupări poetice anterioare orientării Dv. spre istorie, critică literară și folcloristică. Ați semnat poezie în cîteva din periodicele literare interbelice. De fapt, cînd s-a produs întîia Dv. întîlnire cu Poezia ?

— Am început să scriu sub impresia puternică a dramei patriei noastre, spre sfîrșitul primului război mondial. Abia împlinisem 9 ani, eram în clasa a III-a primară. Tata era mobilizat, pe front și noi eram în Moldova, refugiați în singura parte a țării, neocupată de dușman. Nu-mi dădeam seama ce se petrecea pe front, dar vedeam cu ochii mei ceea ce se petrecea în apropierea lui. Ne aflam în satul Negrești, județul Vaslui. Zi de zi treceau convoaiele cu ostașii morți de tifos exantematic. Alimentele, lemnele erau probleme de existență. Atunci am scris primele mele versuri, stîngace de tot, dorind izbucnirea primăverii ca o salvare, cu speranțele pe care le dădea viața nouă a soarelui. Mai tîrziu ceva, am văzut — în Iași — mi se pare — filmul „J'accuse" al lui Abel Gance, teribilă condamnare a războiului, avîndu-l ca erou pe un tînăr poet. Sub impresia acestui film de mare artă, rămas celebru în analele filmului mut, mi-am zis : „voi fi și eu poet". Și am început să scriu, cu sentimentul că răspund unei chemări, am continuat să fac versuri pînă tîrziu în 1935, și să public din ele, la început în „Lumea copiilor", o admirabilă revistă ilustrată de Ary Murnu și dată la lumină de inimosul editor Gheorghe Filip, apoi la revista liceului „Al. Papiu-Ilarianu" din Tîrgu-Mureș, unde eram elev, părinții strămutîndu-se acolo, după război. Erau versuri străbătute de sentimentul dragostei pentru frumusețile patriei întregite, dar și de frămîntările și cugetările unei inimi de adolescent.

— Vorbind despre cariera Dv. universitară, aminteați într-un interviu, numele unora dintre marii Dv. profesori, care au influențat în mod hotărîtor procesul formării Dv. intelectuale. Cum au răspuns acești distinși cărturari, devotați studiului și cărții, pasiunii Dv. avide de cunoaștere, setei faustice de adevăr, și mai ales, cum au contribuit acești minunați oameni ai „Arcadiei" fericite a tinereții, la formarea unui ideal de viață ?

— La Universitate, am lucrat și am învățat mult, fiind foarte aproape de profesorul de literatură modernă și folclor, D. Caracostea. Profesorul nu putea elabora scriind, ci, dicta, plimbîndu-se prin biblioteca sa, luînd cîte o carte în mînă, căutînd în ea cîte ceva care știa că-i confirmă opiniile, baza lor documentară ; sau, dimpotrivă, ceva care știa că merită o luare de poziție opusă. Ne dicta colaboratorilor săi tineri, cărți întregi ale sale, uneori. Am avut astfel, spectacolul viu și plin de învățăminte al laboratorului științific al unei personalități, avînd experiența de viață și vastitatea informației române și străine a profesorului Caracostea.

M-am bucurat de atenția caldă, prietenească, a altui mare erudit, Nicolae Cartojan. La cursurile lui Mihail Dragomirescu, mai ales, la frămîntatele ședințe ale Institutului de literatură, de sub direcția lui, am deprins — în afară de pasiunea și curiozitatea față de literatura contemporană și de respectul pentru tezaurul literaturii universale — un alt aspect : acela față de opiniile fiecăruia, indiferent dacă le contraziceau sau nu pe ale mele.

Mihail Dragomirescu așa făcea, nesupărîndu-se niciodată pe noi dacă îl contraziceam, uneori, cu infatuarea și siguranța de sine a tinereții noastre. Am audiat prelegerile lui N. Iorga, uluitoare prin vastitatea memoriei lui, prin parantezele scăpărătoare și cu totul neprevăzute în contextul lecțiilor. Am admirat eleganța prelegerilor lui P. P. Negulescu, și omenia țărănească și robustețea unui om, legat prin disciplina lui științifică, de pămîntul patriei noastre, la cursurile profesorului Simion Mehedinți. Ajungînd, ca simplu ascultător, la Facultatea de medicină, mă fascina imensa cunoaștere a artei, umanismul goethean al profesorului de antropologie și anatomie, Fr. Rainer.

— Vreme îndelungată, Dv. ați fost colaboratorul și cronicarul literar al „Gîndirii". D. Micu afirmă în studiul său monografic „Gîndirea și gîndirismul" : „Astfel, Ovidiu Papadima, se dovedește a fi un recenzent imparțial, care judecă aparițiile literare în funcție de valoarea intrinsecă, fără a face rabat, din considerație pentru autori. Ce ne

Marius POP

(Continuare în pag. 6)

Puterea cărții

Cu conștiința capacității scrisului de a înregistra pentru eternitate cele trecute și a le salva de la omeneasca uitare au lucrat cronicarii noștri letopisețele („Deci priimește, în ceastă dată, atîta din truda noastră, cît să nu să uite lucrurile și cursul țării, de unde au părăsit a scrie răpăosatul Ureche vornicul" — mărturisește Miron Costin) și, încă mai înainte — și întotdeauna —, creatorii populari, iar mai apoi scriitorii culți ai veacurilor mai apropiate nouă. Capitole esențiale înscriu pe verticala acestei istorii Eminescu sau Sadoveanu — ale căror vaste întreprinderi de a reface mitologia, istoria și întreaga existență a poporului român se sprijină pe interesante dialectici ale memoriei și uitării, amintirii și visului, realului și imaginarului etc.

Desgur, în ultimă instanță, întreaga literatură poate fi caracterizată ca formă a eternizării, valorile perene ale artei putînd reactualiza oricînd tot ceea ce a fost cîndva și s-a pierdut, înălțind oamenilor și faptelor „un monument mai trainic decît aramă", acordînd această putere a vieții oricăror elemente, chiar inexistente. Sînt însă scriitori — ca cei citați mai sus — la care funcția eternizatoare — adevărat topos — se relevă ca demers fundamental și programatic.

Sadoveanu are în cel mai înalt grad conștiința eternității literaturii și a capacității ei de a birui uitarea și moartea. Numai astfel s-a putut clădi monumentala sa operă ca memorie a poporului român. Elogiul pe care marele prozator îl aduce cărții sintetizează ideologia și demersul său creator :

„În aceste urne sacre, în care poeții și cugetătorii și-au închis inimile, găsim acea putere fără moarte care mișcă umanitatea înainte în progresul ei necontenit (...). Prin ele simțim în ființa noastră legătură cu cei care au trăit în această vale înaintea noastră ; simțit legătura cu cei care vor veni după noi.

Astfel omul poate birui bătrînețea și moartea. Astfel nu moare întreg, dacă se simte solidar cu cei care au lăsat să picure în cărți sînge din sîngele lor și lumină din lumina lor, trecîndu-ne nouă zîmbetul speranței și încredințarea că vom răspunde peste ani și ani chemării unui frate om, lăsînd la rîndul nostru lumina conștiinței de solidaritate altor oameni frați. Astfel poate crește lumina cea fără de amurg a unei umanități în care muritorii îmblînziți se vor simți frați pe pămînt și vor birui tristețea trecerii prin viață prin bucuria iubirii".

Gheorghe JURMA

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Mircea Zaciu

Lancea lui Ahile

Ed. Cartea Românească, 1980

Greu de imaginat un titlu mai potrivit pentru ultima carte a lui Mircea Zaciu. Voluntar sau nu (dar există pe parcursul volumului o seamă de dovezi ce probează intenționalitatea dincolo de orice tăgadă a fiecărui gest critic al autorului), Mircea Zaciu a furnizat cărții sale ceva mai mult decît un titlu, a oferit o emblemă care pune în evidență și concepția autorului despre critica literară. **Lancea lui Ahile,** titlu inspirat de o propoziție a lui E. Lovinescu („Critica e lancea lui Ahile : cu un capăt rănește, cu celălalt vindecă") ilustrează într-o manieră de o deplină adecvare a metodei critice, a tonului și a subiectelor alese ideea unei dialectici interne a oricărui act de judecare, în sens general, a literaturii. Pe de altă parte, cele cinci secțiuni ale volumului sînt organizate urmînd aceste două mari aspecte, diametral opuse. Două sînt și atitudinile explicite ale lui Mircea Zaciu : de această dată el doar respinge, sau doar afirmă. Cu toate acestea, el nu este însă nici un critic așa-zis „de susținere", nici un „demolator", în înțelesul curent al termenului. Dimpotrivă, în interiorul premiselor autoimpuse, criticul nuanțează o serie de delimitări, devenite criterii de apreciere a cărților discutate. Dar, sintezei entuziaste sau respingerii fățișe, Mircea Zaciu îi preferă analiza acribioasă, singura în măsură să traseze o linie fermă a judecății de valoare. În întregul volum ni s-a părut că doar o singură dată criticul ascultă și de „vocea entuziasmului", încercînd o evaluare ceva mai riscantă, asupra primului roman al lui Mircea Săndulescu, în care vede „mai mult decît o promisiune : un debut de zile mari". Altfel, criticul preferă analiza acelor scriitori cu un profil deja bine conturat, cu un **teritoriu** propriu de acțiune și, de ce nu, cu o imagine bine reliefată de critică. Dar și în aceste cazuri criticul procedează cu prudență, neomițînd nici un amănunt ce ar aduce vreo clarificare în operația de drămuire a operei.

Cu adevărat imbatabil ni se pare Mircea Zaciu în acele secțiuni ale cărții (**Carnet** și **Dosar / pentru o viitoare istorie literară /**) în care, depășind, în primul caz, obligativitatea limitării discursului critic doar la o carte sau alta, folosește prilejul pentru a face foarte utile reflecții, în maniera unui Lucian Raicu, pe marginea actului critic. Al doilea caz e poate și mai complex, pentru că presupune desfășurarea unei argumentații susținute cu mijloacele istoriei literare, în defavoarea acelora ale criticii sau cronicii literare. De această dată Mircea Zaciu dă măsura reală a redutabilei sale forțe de istoric literar, de judecător al literaturii actuale, creînd în același timp iluzia îndepărtării (chiar la modul polemic) de faptele luate în discuție. Criticul nu scapă din vedere nici un amănunt, fiecare detaliu își are locul bine fixat în șirul demonstrației care curge asemenea unui tăvălug, înfrîngînd orice urmă de îndoială asupra adevărurilor susținute. În această secțiune a cărții Mircea Zaciu se străduie să **constate** doar, cu recea pasiune disimulată a unui entomolog care a descoperit un exemplar rar ce urmează a fi descris și așezat într-un insectar. Cu toate că sîntem siguri că partea a V-a a cărții va stîrni cele mai multe comentarii (sînt, acolo, prezentate o seamă de probleme ale istoriei literare mai recente, piese ale arhivelor sînt aduse la lumină, comentate, explicate, integrate spiritului epocii în care au fost elaborate, dar și aspecte ale momentului actual, într-o obstinată încercare de a restabili **adevărul** unor etape literare, dar și al unor atitudini), credem că o bună prezentare a etapei actuale a criticii lui Mircea Zaciu se poate face pornind de la secțiunea intitulată **Confesiunea critică,** dedicată cîtorva cărți de critică apărute în ultimii ani. Metoda folosită în analiză de Mircea Zaciu este aceea, devenită clasică, din **Istoria ...** lui Călinescu. Considerațiile critice sînt completate de pana portretistului, așa cum procedează în ultimele sale volume și Eugen Simion. Elementul unificator rezultă din încercarea de a extrage caracteristicile metodei existente în orice carte de critică. Astfel, ultima carte a lui Eugen Simion este „și opera unui artist", în timp ce Mircea Martin este „experimentatorul unor metode", iar răspunsurile critice ale lui Cornel Regman „exorcizează demonii trufiei". Exemplele se pot înmulți, și ele nu sînt decît unul din aspectele acestei complexe cărți a criticului aflat în mare ofensivă.

Mircea MIHĂIEȘ

Ion Pop

Nichita Stănescu, Spațiul și măștile poeziei

Editura Albatros, 1980

Recentul studiu al lui Ion Pop consacrat complexei opere stănesciene, dens, poate, dacă ne putem exprima astfel, prea dens, amintește, prin **construcție** și prin finețea simțului critic, de **Proust et le Monde sensible** a lui Jean-Pierre Richard. Le desparte însă lejeritatea mișcării discursului analitic și senzualitatea pregnantă atît de evidente la autorul francez.

Traiectul care structurează ansamblul cărții pleacă de la descrierea lumii „obiectelor" (contactul cu realul), trece apoi, urmărind îndeaproape mișcarea dialectică hegeliană, la conturarea senzațiilor și afectelor, pentru a accede la zone tot mai înalte, dar deloc îndepărtate de versul lui Nichita Stănescu, ale reflecției asupra lumii, limbajului, poeziei. Intenția programatică a lui Ion Pop ca și speranța finală sînt de a proba, în fiecare dintre punctele acestui larg traseu, unitatea profundă a operei poetului, structura care să cuprindă, pe deasupra diversității neliniștitoare a textului, elementele sale centripete : ambiție îndreptățită de actul critic însuși, dar dificilă atunci cînd tocmai diversitatea și voința ruperii de sine definesc materialul poetic asupra căruia vrei să operezi reducția unificatoare.

Pentru a nu simplifica interpretarea prin generalizări sau, invers, pentru a nu se pierde în concretul obiectului, Ion Pop își plasează investigația în două puncte esențiale : eul liric și spațiul poetic. De aici se pornește radiografierea transformărilor prin care trece ansamblul operei. În mare, putem vorbi de cîteva ipostaze ale spațiului la Nichita Stănescu : **spațiul bipolar** descris de dubla tentație a infinitului sau a neantului, a realului sau a eului subiectiv, specific primei perioade din creația poetului **(Sensul iubirii, O viziune a sentimentelor), spațiul lumilor simultane** definit prin „trăirea multiplului în unitate", prin contradicție, dinamism, izbucnire interioară, **spațiile virtuale ale sensului** („universul ca virtualitate") „deschis invenției infinite", niciciud trasate, indicate doar de gestul mut al necuvintelor, în fond o reluare modernă, textuală, a obsesiei romantice de a atinge imposibilul, „inefabilul", divinul, proiect atunci posibil grație limbajului indirect, simbolic, și, în sfîrșit, **spațiul textual** (numit de Ion Pop „spațiu al combinării") rezultat prin trunchierea bătăii cuvîntului ; cuvîntul își „uită" capacitatea de a vorbi despre lume sau despre cel care îl emite pentru ca, într-o rostire esențială, să se vorbească pe sine dînd naștere la „subtile devieri" ...

La rîndul său, **eul poetic** suferă o importantă modificare căci, rupîndu-se de eul empiric, ajunge să fie o pură instanță discursivă, un simplu **eu** scriptic lipsit de substanța subiectivă obișnuită dar încărcat de forța de concentrare a limbajului, rămînînd, prin aceasta, crede criticul, în continuare fundamentul, garanția unității textuale. De-a lungul acestui proces de transformare, cu o minuție și o insistență uneori greoaie, ne sînt prezentate, în detaliu, imperceptibile treceri, stagnările, revenirile unei instanțe în devenire deloc lineară, capricioasă chiar, tipică poetului nostru. Însă din această minuție și din această insistență demonstrația dobîndește puterea evidenței. Nici un moment nu ai senzația „speculației", deși ea există sub forma ei esențială și primară : ca reflectare în pagina cărții a marilor idei ale poeticii moderne pe care Ion Pop le folosește cu îndemînarea celui care, cunoscînd regulile jocului, le supune propriei reușite în așa fel încît între ceea ce criticul știe și ceea ce poezia îi oferă acoperirea este fără fisură. Oare nu în acest firesc echilibru al teoriei poeziei și al practicii interpretării ei stă cheia admirației și, de ce nu, a unei secrete invidii pe care actul critic le stîrnește atunci cînd împlinirea sa este deplină ?

Vasile POPOVICI

---

marginalii

O observație de gradul al doilea

Poate că ar fi trebuit ca înainte de a trimite redacției acest articol să-i cer permisiunea lui Nicolae Manolescu deoarece nu voi face altceva decît să-l citez. Explicația : este uimitor cît de bine seamănă – în spirit, nu și ca mijloace poetice – imaginea pe care și-o face criticul despre Bacovia* cu imaginea actuală a lui Isidore Ducasse (Lautréamont). Aproape tot ce descoperă Nicolae Manolescu la poetul român corespunde, ca semnificație, fără să se fi produs vreo influență, acțiunii scriitorului francez. Există doar un decalaj. Lautréamont (1846-1870) rescrisese în felul său romantismul, iar potrivit ideii criticului Bacovia a rescris simbolismul, fiind astfel un fondator care a explorat pînă la capăt resursele inițiativei sale novatoare. Mi se pare interesant de a întări ideea prin apropierea cu unul dintre principalii promotori ai fenomenului modern. Cu alte cuvinte, încerc – după o sugestie borgesiană – să adaug un sens unui text reprodus și, în afară de prescurtări, nemodificat.

Iată, așadar, fraze despre Bacovia a căror pertinență ar rămîne aceeași în legătură cu Lautréamont dacă în locul simbolismului bacovian s-ar citi peste tot romantismul ducassian.

... folosindu-se de recuzita simbolistă, Bacovia o exploatează oarecum din exterior, cu o distanță ce merge de la ironia imperceptibilă la parodie ... avînd simțul convenției „decadente", el nu elimină nimic din ea, n-o subțiază, nu încercă s-o facă invizibilă, ci, din contra, o îngroașă la maximum. Atît temele, cît și poezia însăși ca program, adică arta poetică, sînt, de la un punct înainte, luate în derîdere. Simbolismul bacovian e, față de celălalt (anterior cu un deceniu sau două), ca o lume asemănătoare și paralelă, deformată însă într-o oglindă ce nu numai răstoarnă imaginea, dar schimbă proporțiile ca într-o caricatură. Mai mult : putem vorbi, la Bacovia, de un veritabil antisimbolism. La un capăt al poeziei lui se produce o dezintegrare a limbajului prin sincopă, prin recurgerea la forme voit prozaice și nearticulate. La un altul, poetica simbolistică e supralicitată, umflată și uneori compromisă prin patetism. Peste tot simțim rictusul, nuanța de sarcasm a vocii ori un fel de a monta imaginile ce indică – într-o manieră excesivă sau într-una de expresivitate cu intenție nulă – parodia simbolismului decadent ... Între proză și poză se consumă însă la Bacovia nu numai aventura antisimbolismului dar și a antipoeziei. Bacovia este intîiul nostru „antipoet", în sensul modern : expresivitatea lui excesivă, disonanțele, primitivismul, coloristica intensă, amestecul de patetism și humor, ricanarea continuă îl fac să traverseze, dinspre simbolism spre epoca modernă, cu iuțeala unei comete, cîmpurile de atracție planetară ale expresionismului, dadaismului, suprarealismului, ale literaturii absurde etc.

... Ca să închei : ceea ce e extraordinar la Bacovia este că exprimînd, cel dintîi la noi, profunda criză prin care trece umanismul clasic burghez (...) a creat totodată și un limbaj al crizei. E un antipoet în măsura în care e un antiburghez. Unei lumi „ieșită din țîțîni", ca aceea care provoacă la Bacovia groaznicele lui coșmaruri, îi corespunde și o poezie „ieșită din țîțîni". Poate că, din acest punct de vedere, primul nostru mare poet modern este și cel mai radical dintre toți.

Închei la rîndu-mi lungul citat din Nicolae Manolescu. Dacă există o logică a modificărilor literare, care să explice evoluții asemănătoare la distanță, în literaturi diferite, citarea prelungită de mai sus se susține prin idee. Dacă nu există decît unicitatea individualităților creatoare, articolul de față nu este, pe adevăratul lui nume, decît un plagiat.

Livius CIOCÂRLIE

---

* Vezi, **Radicalul Bacovia,** în **Teme 2,** articol reluat în dicționarul **Scriitori români.**

viața literară

Serile de poezie de la Struga

Între 21 și 26 august, a avut loc cea de-a XIX-a ediție a festivalului „Serile de poezie de la Struga". Au participat poeți, critici, traducători și editori din 37 țări din Europa, Asia, America, Africa și Australia. Din țara noastră au participat : George Alboiu, Anghel Dumbrăveanu, Nicolae Prelipceanu, Ion Marin Almăjan, Al. Căprariu, Carolina Ilica și Dumitru M. Ion.

Elegantul hotel „Drim", o construcție ca un vapor acostat lîngă apele albastre ale lacului Ohrid, a fost gazda a numeroase întîlniri între poeții veniți din toate colțurile lumii.

După festivitatea inaugurală, a avut loc, la „Casa poeziei", vernisajul unei expoziții a cărții de poezie și o seară de lirică dedicată lui Iosip Broz Tito. Întîlnirile de poezie de la miezul nopții, sub emblema „Poezia dintre două veri", (la care au citit poeții Nicolae Prelipceanu și Dumitru M. Ion), simpozionul „Care sînt posibilitățile Poeziei" ?, recitalurile de poezie slovenă, maghiară și indiană, medalionul poetic dedicat lui Hans Magnus Enzensberger – laureatul „Coroanei de aur" la această ediție a festivalului, vizitarea monumentelor cultural-istorice de la Struga și Ohrid, au fost încununate de Mitingul de poezie „Poduri", desfășurat pe malurile riului Drim, în prezența a sute și sute de ascultători, miting la care a citit din partea delegației române, poetul Anghel Dumbrăveanu. În încheierea acestui miting, au fost decernate premiile festivalului. Cel de-al doilea premiu a fost acordat poetului macedonean Eftim Kletnikov.

În continuare, poeții români au participat la serile literare organizate în diferite orașe ale Macedoniei : George Alboiu la Kičevo, N. Prelipceanu la Prilep, Al. Căprariu la Štep, Anghel Dumbrăveanu la Titov Veles, Carolina Ilica și Dumitru M. Ion la Kavadarci.

În încheierea festivalului au avut loc întîlniri literare cu oamenii muncii din întreprinderi și instituții din Skopje, cum și un Miting de poezie în aer liber, în cadrul căruia au citit, din partea română, poeții Al. Căprariu și Carolina Ilica.

După festival, la Tetovo, s-au desfășurat lucrările **Întîlnirii traducătorilor,** la care Nicolae Prelipceanu a prezentat o interesantă comunicare despre unele probleme ale traducerii poeziei.

ORIZONT

---

carte

Ediții necesare

S-ar părea (sau e aproape o certitudine) că obișnuiți cu marile capodopere ale geniului elin (în literatură) romanul a fost vitregit ca obiect de exegeză literară. Desigur, tentația tragicului grec, a marilor epopei a fost și este mult mai mare decît a epicului romanesc neglijat adesea și din cauza considerentului, total eronat, după care romanul este o specie a spiritului literar modern cu origini în Evul Mediu.

În al său cuvînt înainte **(Observații asupra romanului grec)** la volumul I din **Romanul grec, vol. I, Editura Univers 1980,** volum care sperăm să fie urmat de curînd de al doilea, Eugen Cizek afirmă încă de la început că „Romanul ca gen literar, ca de altfel atîtea alte specii și genuri ale literaturii, n-a apărut în Evul Mediu sau chiar mai tîrziu ci în antichitate, mai precis în cadrul oferit de civilizația și cultura greacă". (p. 5).

Eugen Cizek își motivează din plin afirmația (să nu uităm că este autorul unei remarcabile lucrări despre **Evoluția romanului antic)** analizînd în primul rînd geneza romanului grec, geneză ce evidențiază încă o dată măreția spiritului grec nu prin absoluta sa noutate, ci prin conștiința propriilor înfăptuiri.

Este vorba deci nu de o transcriere a poveștilor egiptene care se mențin în sfera mitului ci de o specie literară conștient constituită în vederea delectării și poate mai puțin a instruirii. Poate tocmai finalitatea romanului a făcut ca acesta să fie o specie manieristă în sensul unei structuri stereotipe. Ceea ce nu trebuie să ne sugereze nicidecum lipsa de valoare, evidentă la destule romane moderne de aventuri. Iată deci suficiente argumente pentru a nu vedea în romanul antic un „genus humile". Volumul precuvîntat de Eugen Cizek conține trei din cele mai cunoscute romane grecești : **Efesiaca** al lui Xenofon din Efes, **Dafnis și Cloe** al lui Longos și **Teogene și Haricleea** al lui Heliodor.

Să adăugăm faptul (esențial) că voluptatea lecturii este asigurată de competenții eliniști Marina Marinescu și Petru Creția care au săvîrșit munca plină de osîrdie a traducătorului.

Dan NEGRESCU

consemnări

Un fragment dintr-un text continuu

Cartea Gabrielei Adameșteanu, **Dăruiește-ți o zi de vacanță**, face parte dintr-un text continuu, preluat de la scriitor la scriitor, de la martor, în fond, la martor, un text despre obositoarea și exasperanta monotonie a faptului mărunt, a vieții mărunte. Literatura faptului mărunt a devenit un simptom și în același timp un procedeu al disimulării ; monotonia înregistrării se disimulează, adică, în aparențe schimbări de perspectivă. Cititorul însă, este deja educat (datorită contextului) să recunoască o anumită amărăciune a textului, amărăciune care se naște pe parcursul lecturii. Dacă este vorba de un text de bună calitate literară, cititorul așteaptă această recunoaștere cu voluptate, cu o excitantă complicitate. Este și cazul cărții în discuție.

În fața stării de igrasie intelectuală pe care o presupune veșnica observație a faptului mărunt, organizarea semnalelor-reflex ale banalității este un efort sisific. Scriitorul devine un Sisif care nu mai cară bolovani, ci mătură silnic porțiunea lui de umbră. În obscuritatea cuminte a umbrei se aglomerează clipele de asfixiere zilnică, contururile ascuțite ale inconsecvențelor (etice) care se scurg marginal, ineficace. În același timp, în virtutea unui instinct de conservare scriitoricesc (estetic și etic), aici, în această porțiune obscură, a permisului, se hrănește rezistența, încăpățînarea, continuitatea. Pentru Gabriela Adameșteanu putem adăuga și un gen de tenacitate lirică. Proza transfigurează faptul mărunt într-o criză a expresiei, o dramă a comunicării, nu numai în interiorul textului ci și în exteriorul lui. Adică putem vorbi de comunicarea strict lingvistică și de cea extralingvistică, contextuală. În aceasta constă duplicitatea unui text continuu. Este vorba pe de o parte de textele independente, care fiecare are un anumit sistem de comunicare, și pe de altă parte textele ca fragmente care se circumscriu unui sistem unic, unitar, de comunicare, adică unui text continuu.

Acest text continuu există datorită unei posesiuni trufașe a acelorași observații, în lumea acelorași fapte mărunte, dincoia de care simbolistica ar deveni un exercițiu sterp, o filozofare perversă, sau cel puțin așa ar fi interpretată. Trufia acestei posesiuni constă în capacitatea posesorului de a o răstălmăci pentru a servi scopurilor sale estetice și etice. Nevoia de a înnoi, de a revoluționa nu mai constă în schimbarea mijloacelor, sau în schimbarea materiei epice, ci în redundanța obsesivă a acelorași mijloace, în amplificarea pînă la absurd a aceleiași materii epice. Din acest punct de vedere, cartea Gabrielei Adameșteanu se încadrează încă o dată ca fragment al textului continuu. Există aceleași probleme fără soluții, aceleași neputințe, aceeași obligatorie recuzită epică, pe care scriitoarea le amplică pînă la grotesc, pînă la absurd, le dezbracă de orice morgă oficială, le reduce la ceea ce în fapt sînt, niște compromițătoare limite extralingvistice. O pulsație de acest gen (de la amplificare pînă la reducere) oferă cititorului acel spațiu de răgaz de la recepție la înțelegere.

La început există aceeași lume – „Sub pod se văd aruncate grămezi de gunoaie, hîrtii, sticle sparte. Pe bara ruginită a parapetului cineva a întins la soare, să se usuce, o uniformă de școală, pepit, și niște ciorapi cu chilot, albi, de copil. O pisică roșie se strecoară printre tufele verzi, cu mișcări de șobolan, furișe". Sau – „Orașul începe să urce, din acest punct, în sus, cu case vechi roase de plăgi alburii în tencuială, cu cerdacuri de lemn înnegrite. Obloanele unor dughene închise de douăzeci de ani ruginesc, încărcate de praf, lîngă ganguri întunecoase. Tramvaiele uruie a fier, suind dealul încet, cu aceleași steguțe tricolore fluturînd pleoștite le geamuri". Sau – „O terasă în fața trotuarului îngust, la două palme de linia tramvaiului. În stînga, peretele alb al casei de alături pe care a rămas scris, cu litere mari, negre, de tipar, numele unui ZAMFIRESCU COMERSANT VE VINURI. În dreapta o casă de raport cu un gang întunecos, în care se înșiră, pe rînd, trei pubele pline... Trei trepte de ciment urcă spre ușa scorojită a WC-ului și pînă acolo se înșiră urme de pași, năclăite de apă".

Apoi există aceleași determinări ale lumii – „Acum știe că trebuie să se ducă dimineața la serviciu, să nu-ntîrzie ca să nu scape condica, să o semneze neapărat și la plecare, știe că trebuie să facă o dată la șase luni informarea politică, să iasă la manifestație, la porumb, la cartofi, să țină la timp ședința de grupă sindicală (...). Și iată că se poate trăi și în felul acesta...". Sau – „A fost o vreme cînd întrebările astea l-au urmărit, cînd încă spera ca cineva să înțeleagă, că i se face o nedreptate, cînd se înfuria că ei nu văd la el decît ce e rău, așa cum înainte văzuseră doar ce e bine : că numai pe el îl observă cînd își întîrzie predarea cu o săptămînă, sau cînd se duce la cantină în orele de lucru, sau că are un văr de-al doilea în Canada...". Sau – „Așa că din cauza asta nu se grăbește să divorțeze... Ca să nu vină la cadre hîrtia că s-a desfăcut căsătoria din vina lui și să-și bareze ascensiunea...". Sau – „Trebuie să menajezi susceptibilitatea, trebuie să mai închizi cîte un ochi dacă vrei să păstrezi o relație apropiată, o prietenie. Și-acasă, și la serviciu, i se întîmplă uneori să facă un slalom atît de complicat încît ajunge să se întrebe dacă merită să-și mai dea osteneala". Sau – „Se gîndi la el așa cum te gîndești la cineva pe care îl vezi că se descurcă – tu nu știi cum, prin ce mijloace, dar îl vezi că se descurcă, neașteptat de bine : „ține o casă grea, cu doi copii mari – bine îmbrăcați, cu meditații, cu blugi, cu casetofoane străine, cu nevastă acasă, cu soacră fără pensie, adusă de la țară. Din ce, din ce, îți spui tu, din ce și-a luat casa din Vatra Luminoasă, din ce și-a luat mașină, din ce pregătește pe cecuri zestrea fetei, cum de are și acum două plecări pe an – aici nu poate fi, totuși, lucru curat îți spui, ros de o justificată invidie".

Din cînd în cînd autoarea își alintă textul, îl aerisește, îl doftoricește, alinîndu-i îndîrjirea – „...lăstuni înteapă aerul cu țipetele lor ascuțite..." sau – „Aici aerul pilpîie mai răcoros, și sub sălciile care-și varsă spre pămînt plasa înverzită a nuielelor, miroase tare a iarbă". Dar acest alint rămîne pur literar, o reflectare a potențialului.

În **Dăruiește-ți o zi de vacanță** întîlnim căldura unui text franc, înțelept, exprimînd complicitate cu ceilalți ; dincolo de această complicitate, în afara ei, nu se poate schimba nimic. Și atunci am alege o frază din carte ca o posibilă autodefinire și concluzie (sau o anticipare ?) – „Doar ca o durere de măsea îi stăruia undeva în minte senzația neplăcută că își pierde prețioasa sa vreme".

Ioana RAUSCHAN

in memoriam

D. D. ROȘCA

A plecat dintre noi și bătrînul profesor Dede, ultimul din generația sa, după o viață împlinită (85 ani) și mai ales, după o activitate susținută pe multiple planuri cu care puțini se pot mîndri. Născut în 1895, an care a dat țării noastre numeroase personalități creatoare în toate domeniile, după studii filosofice făcute la Viena și Paris, este numit profesor la Universitatea din Cluj-Napoca unde a pregătit numeroase generații de studenți timp de mai bine de patruzeci de ani, ocupînd, în același timp, funcții de răspundere în conducerea instituției. În orice loc s-a aflat, la Universitate sau la Academie, în calitate de profesor sau de conducător științific, s-a dăruit cu pasiune adevărului și cunoașterii, fiind un mare gînditor și un mare îndrumător. Pentru că D. D. Roșca rămîne în amintirea celor ce l-au cunoscut și mai ales i-au audiat lecțiile, ca un excepțional profesor de filosofie. Expunerile sale, întotdeauna libere și limpezi, analiza nuanțată și subtilă, ideile îndrăznețe, susținute cu o demonstrație riguroasă, îi făceau cursurile atrăgătoare, urmărite fiind, nu numai de cei ce se formau sub îndrumarea sa, ci de un public mai larg. Rămîn de neuitat prelegerile sale de introducere în teoria cunoașterii sau de inițiere în universul filosofiei grecești, greu de egalat, ca și încercările de apropiere de marile sisteme filosofice, privite întotdeauna cu spirit critic, dar și cu toleranță față de idei, față de orice idei, cu condiția să fie raționale și demonstrabile. Pentru că dacă cineva se poate mîndri cu o atitudine consecvent rațională, atunci acela este Profesorul nostru.

Activitatea filosofică și-a desfășurat-o deopotrivă înainte și după cel de-al doilea război mondial. Iată felul în care s-a constituit sinteza sa, urmărind titlurile lucrărilor publicate : **L'influence de Hegel sur Taine**, Ed. J. Gamber, Paris, 1928 (tradusă în românește și publicată în Ed. Academiei în 1968) ; Hegel, **Vie de Jésus, traduit et précédé d'une introduction**, Ed. J. Gamber, Paris, 1928 ; **Existența tragică** – încercare de sinteză filosofică, Ed. Fundațiilor, București, 1934 (ediție definitivă, Ed. științifică, 1968, versiune franceză, Ed. Academiei, 1977) ; **Linii și figuri**, Ed. Țara, Sibiu, 1943 ; **Puncte de sprijin**, Ed. Țara, Sibiu, 1943 ; **Însemnări despre Hegel**, Ed. științifică, 1967 ; **Studii și eseuri filosofice**, Ed. științifică, 1970 ; **Oameni și climate**, Ed. Dacia, Cluj, 1971. La toate acestea să adăugăm și importantele traduceri românești ale lucrărilor lui J. W. F. Hegel : **Istoria filosofiei**, 2 volume, Ed. Academiei, 1963, 1964 ; **Știința logicii**, Ed. Academiei 1966 ; **Prelegeri de estetică**, 2 volume, Ed. Academiei, 1966 ; **Studii filosofice**, Ed. Academiei, 1967 ; **Prelegeri de filosofie a religiei**, Ed. Academiei, 1969.

S-a apropiat, după cum cu ușurință se poate constata, urmărindu-i direcțiile de gîndire, de acei filosofi cu care avea afinități structurale, mai ales de aceia care acordau și vieții afective un rol important în formarea ideilor, avînd în vedere o unitate a funcțiilor conștiinței, întreaga bogăție sufletească fiind chemată la cunoașterea existenței în totalitate. Este ceea ce a și demonstrat, nu numai în ordine ontologică, dar și în teoria cunoașterii, implicînd aceeași unitate.

Acum, cînd această activitate s-a frînt, cînd profesorul nostru a devenit amintire, rămîn doar gîndurile sale, rămîne opera sa, plină de idei îndrăznețe, idei rodnice care așteaptă să fie duse mai departe de numeroșii elevi ce s-au format și au deprins filosofarea sub îndrumarea sa.

Requiescat in pace.

Ion MAXIM

Mihai Ursachi – tiparele modernității

Exprimîndu-se într-o tonalitate cu totul distinctă, „dotat cu o imaginație capabilă, într-adevăr, să dubleze realul", așa cum pe bună dreptate remarca prefațatorul volumului **Arca (Junimea, 1979)** Ștefan Augustin Doinaș, Mihai Ursachi este, neîndoielnic, un poet de o mare originalitate, pe alocuri chiar insolit, ce ne conduce adesea cu poemele sale în relieful accidentat al unei fantezii baroce.

Poet eminamente modern, Mihai Ursachi păstrează totuși destule din elementele recuzitei romantice (gesticulație amplă, retorică aparent grandilocventă, o pluralitate de vocabule radicale precum „Logos", „Eon", „Oceanul etern", o sumedenie de cuvinte menite să creeze o ambianță stranie de lume fără contingență cu realul : „grotele din Altamira, „inelul de orihalc", „floarea de hiacint", etc.). Tot romantic este și punctul de plecare al ironiei, rezultat al înfruntării dintre avîntul unei imaginații exacerbat baroce și spiritul lucid ce o

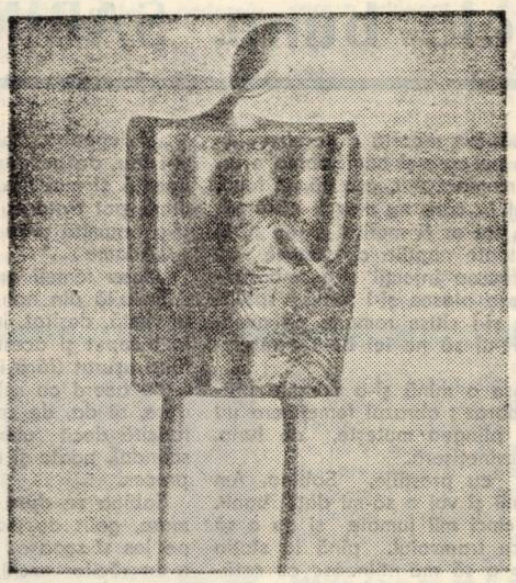

GH. GOIDACI : „Permanența unui gest" bronz.

cenzura necontenit fără să o poată însă zăgăzui. Simbolul deși adeseori rămîne de sorginte romantică, își adaugă în această poezie pertinente semnificații moderne.

Fantasticul, luxurianța verbală sînt elemente de recuzită, de loc artificiale, prin intermediul cărora poetul îmbracă uneori meditația în haina unei halucinante realități. „Monștrii acvatici gălbui se prăsiră / în viaducte, în terme / de unde ieșeau mai ales noaptea / ... în piscina Dilemei se cuibăriseț țiparul uriaș / ... uneori din cișmele curgeau / șerpi foarte lungi și subțiri cu șuvița de apă" **(Despre ploile care se abătură la inceput asupra cetății).** Atmosfera creată e de un fantastic terifiant ce amintește universul pînzelor lui Hieronymus Bosch. Aceeași atmosferă ne întîmpină în **Parabola clipei și a ascultătorului din orologiu.** Poetul se imaginează ca existînd în interiorul unui imens orologiu, printre rotițe, roate dințate, feluriți scripeți care au tinseseră o asemenea intensitate a zgomotului „încît aproape că nu se auzeau", el fiind „timpanul menit să asculte în veci și în / fiece clipă".

Un personaj ciudat, descinzînd parcă din veacuri de mult apuse, peregrinează prin cîteva dintre poemele fantastice de factură narativă. Trecerea lui e relatată firesc, pe un ton de totală detașare. Deși ciudat învești mîntat uneori „în fantastice blănî", încălțat în „botfori cu desene reprezentînd / Vînătoarea de cerbi", evident în manieră romantică, ivirea lui nu numai că nu pare să surprindă dar se creează chiar impresia că a fost așteptat.

Alteori fantasticul ia aparența de ritual inițiatic accentuată prin felul sibilinic în care cel ce săvîrșește inițierea răspunde interogațiilor : „Am mai întrebat : / Cine sînt ? / Ești oricare altul, mi-a spus" **(A treia înfățișare la șarpe sau marea înfățișare).** Parabola este frecvent întrebuințată ca modalitate de realizare a poemului. Cel ce o enunță, un personaj hiperbolic a cărui înfățișare ne duce cu gîndul la unele ființe mitologice, își face intrarea autodefinindu-se cu solemnitate : „Eu sînt măsura / cuvintelor, verbum verborum". Și aidoma mitologiei, transmiterea mesajului se face prin mijlocirea cîtorva vorbe de aparentă simplitate, dar care lasă să bănuim dincolo de ele un sens taumaturgic, accesibil doar celor îndeajuns de inițiați spre a-l putea descifra.

Mitul păsării Phoenix și al oului originar, e întîlnit ca transfigurare plastică a ideii de unitate a cosmosului, „Oul acesta, pojghița căruia, / presărată de stele e cerul, il ouă / pasărea Phoenix ; totul e întrînsul". Începutul cu infinitele-i virtualități, sfîrșitul, bucuria sau moartea, cele născute și cele nenăscute în armonie „viermuie-ntrînsul". Spre a ajunge la deplina comunitate cu acest tot, poetul săvîrșește desprinderea de ceea ce înseamnă cunoaștere mediată. Desărțirea de „cochilia" ca de melc a simțurilor, conduce la situarea în însăși inima tăcerii de unde poate fi ascultată marea liniște în mijlocul căreia are loc „explozia lumilor". Obsesia începuturilor întocmirilor lumii, face adeseori obiectul poemelor lui Mihai Ursachi. Pornind de la unele concepții cosmogonice, poetul întreprinde o fină distilare a elementelor cu care operează, realizînd o adevărată alchimie a spiritului. Fiecare idee este supusă unei lente și gradate decantări, așa încît finalul apare ca o firească descoperire a esențelor.

Deși păstrează numeroase elemente proprii manierei de exprimare romantică, Mihai Ursachi este de fapt un poet foarte modern. Mai întîi pentru că o conștiință lucidă, atribut al poeziei moderne, îl determină să-și transforme în spectacol amuzant neliniștile. Această conștiință prezidează arhitectonica și organizarea poemului în general, dar și a fiecărui amănunt în parte. Lucrurile sînt privite în contextul analogiei ce există între ele, astfel că, legîndu-le unul cu altul, se ajunge la unitatea marelui Tot. În evocarea straniilor lumi de vis, o nouă, modernă ironie cînd amară, cînd binevoitoare ia locul nostalgiei romantice. Aceeași ironie „strecurată ca o otravă fină în versuri" „subminează", după expresia lui Eugen Simion **(Scriitorii români de azi, I)** „patetismul" inițial. Fantezia debordantă este echilibrată de o „reverie intelectuală", (Eugen Simion, ibidem) care conduce la armonia ce caracterizează compoziția poematică. Cascada de cuvinte rare ce invadează parcă de peste tot țesătura poeziei năzuind să creeze impresia de spontaneitate, e de fapt rodul unei îndelungate munci de priceput artizan. Elanul inițial este convertit astfel, cu ajutorul unui chibzuit travaliu, într-o autentică poezie de factură modernă, ce atestă în Mihai Ursachi una din certitudinile liricii noastre de azi.

Aquilina BIRĂESCU

VALERIU BÂRGĂU

VÎRFUL CU DOR*)

Poezia grea, cu fața severă pînă la Vîrful cu Dor
Pe marginea vasului în care plutim
Cum ar îngheța în aer o scenă nemaivăzută
Un animal rătăcind într-o imagine
de bătălie
șezînd liniștită pe vasul
găsit la mari adîncimi.

Poezia hrănită cu imagini rupestre
Plină de sevă
Ruptă din întunericul visului ;
La Vîrful cu Dor
Culoarea mîinilor zăbovind în țărînă
hohotul aerului lovit de pielea obiectului
la căldura unui soare păgîn
Poezia apasă umerii dezgoliți ai realității
Noua artă a pășunismului
„Natura cu capul plecat" !

PĂPUȘARUL

Unda de aur i-a trecut prin zdrențe. I s-au uscat
oasele păpușilor pe chip
Om hrănit cu viața și obiceiurile naturii
debarcat între sforile plantelor
minate pe rotile ;
în după-amiaza leneșă — scena-i obuz de calibru
7,62 ;
pe terenul solzos al desăvîrșirii
eroii discută în liniște ultimele căderi de meteoriți.
Timpul a însemnat pe harta cerului blazonul vechilor
seminții. Fără durere soarele intră-n băltoacele
cosmice,
trece șanțurile săpate în scenă. Plutește.
Desfoliază aerul cald. Anotimpurile au început să urle
în goarna memoriei.

Fulgi mari de zăpadă. Vieți amorțite dimineața pe
banchetele
automobilelor
incredibilele mișcări ale inimii. Un buchet de lalele
înghețate. Încep să umble păpușile din cîrpe
în dosul perdelelor.

Oameni și păsări. Trupe de ființe orgolioase ;
Caut forțele oculte ale spațiului.
Bruschez aerul cald din încăperile metalice
Pregătirea de somn a eroului
în cîrpele putrede.

PĂSĂRI RĂNITE

Păsări rănite vin să se ascundă
în aerul înfierbîntat al orașelor
Tunet înfundat
Se aude sîngele adolescenților
Timpul le acoperă chipul cu trandafiri de
uraniu.

Pulbere, pulbere așezată pe ochii picturilor
Celebre. Scoțînd sarea din hainele transpirate
ale secolului. Pe sfîrșite. Obosit. Așezat pe pietrele
de calcar. Cu botul pe labe.
Ascultînd muzica infernală din spațiu.
Vremea ne înfundă cu mîna ei roșie în carnea și
sîngele
marilor orașe.
Neliniștite. Surpate de căldura ecuatorială
A oamenilor. Cu degetele scormonind pămîntul
Pictînd umbrele străvechi. Lipite de ziduri
Căutîndu-le ochii. Dincolo de imaginara linie
a poemului
în plină natură.

Suflecate pentru a trece pîraiele de munte
stau păsările în recuzita artificială
din aer.

SBURĂTORUL

Ce sete vine să ne moleșească pretimpuriu
Îndepărtînd fructele coapte de pe margine
Jarul ideilor țîșnind din venele sburătorului
deschise în grabă
topesc umbrele de deasupra cuvîntului.

Ce stranie alcătuire are sămînța văzduhului
Ce aripi și ce lance tăioasă
Mă strecor pe urmele lui să-i deslușesc
cele o mie de iazuri
în care se îmbăiază
lepădîndu-se de razele ucigașe.
Jumătate pasăre — jumătate închipuire
Jumătate om cu linia feței buimacă
Lasă în văzduh urme tremurate și adînci.

În ce lume pîlpîie lampa aceea cu petrol
Luminînd colțurile stîncii pîndite de ochi
sburător :
Gura îi e uscată din deșertul de sus
Floarea albastră din lume l-a dus.

---

*) Din volumul în curs de apariție „ALFABETUL STRANIU ÎN CARE VĂ VORBESC".

DAN MUTAȘCU

La revedere și toate cele bune, SABINA...

Vechiul turfist, tatăl său vitreg, sobru, slab, cu pomeții obrajilor extrem de proeminenți, spăla vasele.

Vasele lovite de chiuvetă scoteau zgomote uscate, reci, nimic plăcut și sonor ; pe urmă le așezase pe măsuța cu mușama veche, cu flori și insecte, fără să le șteargă.

Adam se uita la el, nemișcat, asudînd, simțea cum o apă sărată i se scurge încet pe față, taică-său vitreg privi vasele de pe care apa picura pe mușama și zise :

„Pe mine să nu mă amestecați în lucrurile astea... Vă privesc numai pe voi... Pentru cineva ca mine capitolul ăsta e încheiat... Dar banii nu-i dau !".

Adam scoase o țigară din cutia de lemn vulgară de pe masă, o cutie cumpărată de taică-său vitreg într-o excursie în sudul Dunării de mult.

Cutia se scorojise, se afumase, fusese pătată cu ulei de nenumărate ori, dar nimeni nu se gîndise s-o înlocuiască, era și acum pe mușama și din ea se puteau lua țigări.

„Am nevoie de banii ăia ! Chiar acum am nevoie de ei... Ți-o mai spun o singură dată ! Au fost ai mamei, vor fi ai mei ! Tu n-ai nici un drept să-i ții sau să-i folosești !".

Femeia intră pe ușă : înaltă, cam ciolănoasă, puternică. O femeie cu părul și cu ochii foarte negri. Îl ascultase pînă atunci de dincolo.

„Nici tu, nici Sabina..." adaugă Adam cu o voce liniștită, poate puțin cam surdă.

„Serios ?" interveni Sabina.

Urmă : „Ești sigur ?" „Ce te face să fii așa de sigur ?"

Pieptul cam plat îi zvîcnea sub bluza galbenă ; Adam rîse calm. Mereu făcuse așa.

„Cît se poate de sigur ! O să-mi dați banii chiar în seara asta, o să mi-i dați și încă cum..."

„Niciodată..." izbucni femeia ; îi tremurau mîinile, cîteva șuvițe de păr îi scăpaseră din strînsoarea cocului și-i atîrnau pe frunte, pe tîmple, făcu un pas înainte, încordată.

Adam se pregătea să termine țigara, o savură ; replică :

„Ba da, dragă Sabina ! Chiar în seara asta și vrei să știi exact și cînd ? Cam peste vreo 20 de minute, adică tocmai atunci cînd va trebui să plec să mă întîlnesc cu proprietarul bărcii cu motor..."

„Ești... Ești..."

Vechiul turfist, tatăl lui vitreg se uita palid și timorat cînd la unul cînd la altul.

„Știu exact ce sînt, Sabina ! Dar nu despre mine e vorba acum, ci despre banii pe care voi o să mi-i dați curînd ca să pot să cumpăr barca aceea cu motor..."

Sabina se aplecă mult spre Adam și bărbatul îi simți pe obraz, pe buze, aproape, respirația surescitată, o respirație grăbită, gîfîită, mirosind dulceag a coniac, a salivă de femeie tînără și o ruj de buze.

„Adame, pleacă, n-ai să iei nici un leu de la noi !"

„Sigur că n-o să iau nici un leu, am să iau 5.500, atît îmi trebuie și atît și iau, restul vă rămîne vouă ; vă privește ce faceți cu ei, puteți să vă cumpărați și un loc de veci..."

„Adame — femeia se-nroșise — pleacă, Adame, știi că n-o să capeți nici un ban de la mine... Nu-i așa, mă ?" se adresă ea bărbatului ei, slabului, deșiratului abonat al curselor de cai, care își ținea, în panică, școlărește, mîinile osoase la spate și-nghițea urît, cu zgomot, într-una.

„Da... Nu vom admite să ni se ia banii aceia."

„Ce vorbești, bătrîne turfist ?" i se adresă cu o simpatie ironică fiul vitreg și se ridică în picioare. Nu era înalt, în schimb avea umeri largi și pumni foarte mari, ochii reci.

„Adame, se încrîncenă femeia tînără cu ochi negri și părul negru, așezîndu-se strategic între proaspătul ei soț și fiul acestuia, Adam, cel care le cerea banii rămași de la bătrîna moartă de cancer, de de la bătrîna pe care și ea Sabina o îngrijise la un moment dat, așa că, în fond, chiar în cazul în care nu s-ar fi căsătorit cu Oculeanu, tot ar fi meritat și ea niște bani pentru toate nopțile cît stătuse cu bătrîna și-i făcuse injecții și-o îmbărbătase și-i dusese plosca și-i făcuse spălături și clisme și-i citise romane de aventuri. Țipă : „N-ai să ne iei banii ! Înțelege odată !"

Adam întinse o mînă și-o mîngîie batjocoritor pe obraz ; obrazul femeii era ud de lacrimi ; plîngea mutește, de furie, buzele i se învinețiseră.

„Încetează cu prostiile, Sabina. Am nevoie de bani și voi o să-mi dați banii, pe toți cei cinci mii jumate și eu o să plec cu ei, cu tramvaiul, pînă la stația Dristor, acolo o să mă-ntîlnesc cu cetățeanul cu barca și o să-i dau banii. El o să-mi dea cheia șopronului unde se află barca și, într-un plic, o să-mi dea și actele bărcii..."

„Nu !" mai încearcă Sabina să reziste privind cu furie neputincioasă cum proaspătul ei soț, vechiul și înrăitul turfist, se așază pe un scaun și privește scena dintre ea și fiul lui vitreg, blestematul de Adam, ca pe un spectacol, cu detașare, clipind curios.

Ochii mari și întunecați ai Sabinei se întoarseră din nou către Adam. Femeia avu o mișcare neașteptată, disperată, o fracțiune de secundă Adam se temu instinctiv că femeia îl va izbi cu toată puterea, ca un bărbat, cu pumnul, sau că-l va zgîria, dar nu se întîmplă deloc așa ceva.

Dimpotrivă, Sabina îi apucă timid mîna stîngă a lui Adam și i-o mîngîie. Adam nu se clinti, numai în ochii lui reci, se iviră niște vinișoare roșii, tulburîndu-i și parcă retina lor se făcu deodată mai apoasă ; nu-și trase mîna, rămase așa, privind înainte, uitîndu-se ca și pînă atunci, de sus, rigid, la femeia din fața lui și-n timpul ăsta degetele femeii tremurau și erau foarte umede.

„Te rog..." murmură femeia.

Adam își dezveli încă o dată dinții mici. Avea aerul încăpățînat și cenușiu al cuiva care o știe, care simte tot mai mult că s-a apropiat simțitor de mult de ținta pe care și-a propus-o și așteaptă ca, treptat, obligată să înceapă să-și controleze furia și dezamăgirea, femeia din fața lui să înceapă să-i recunoască, în sfîrșit, ascendentul asupra ei. Rosti :

„E degeaba, Sabina... Banii aceia tot vi-i iau, da' mă bucur că tu ești mai inteligentă și mai flexibilă decît El și pînă la urmă pot trata cu tine, mă rog, doar într-o anumită măsură..."

„Adame..."

Vocea femeii era foarte nesigură.

Se uită din nou deprimată la soțul ei, în vîrstă, deșirat, inert, gata să cedeze de la început și acesta îi făcu repede, răsuflînd ușurat (fără îndoială) în sinea lui că e de acord cu soluția ei pașnică, de cedare, ei da, de cedare, însă oricum mai fericită decît una care să se termine cu scandal, poate și cu miliție, cu martor, cu proces.

Sabina se duse pînă dincolo, în holul mare, golit de mobile, un hol cu ciment pe jos și scoase pachetul de bani dintr-un răcitor vechi, așezat într-un colț, în dreapta unei ferestre care dădea spre fabrica de amidon și se întoarse cît putu de tîrziu cu banii, trecînd fără grabă prin fața ferestrei și privind cum, în curtea fabricii, în plin soare, cîțiva băiețandri, în maieuri, cu picioarele strîmbe lovesc cu oarecare dexteritate o minge cafenie, nu prea bine umflată.

Reintră în bucătărie și-l găsi pe Adam aprinzînd cu bricheta lui vernil, îmbrăcată în piele sintetică, o țigară vechiului turfist, proaspătul ei soț. După ce țigara fu aprinsă, Sabina îi întinse lui Adam banii, cu ciudă, fără să-l privească.

Adam luă banii, fără să-i numere și îi vîrî în buzunarul de la piept al cămășii lui cu carouri și se îndreptă spre ușă, legănîndu-se, ca și cum și-ar fi cîntărit și-ar fi calculat mișcările, fără să mai salute, nici pe taică-său vitreg, nici pe noua lui soție, Sabina, dar femeia îl ajunse din urmă și-i spuse că-l conduce.

Amîndoi străbătură holul acela foarte mare, umbros, în vreme ce tatăl vitreg al lui Adam stătea în bucătărie și aștepta să audă odată zgomotul ușii de la intrare, însă zgomotul acela se cam lăsa așteptat :

„Ți-a plăcut ? îl întreba Sabina pe cel care era cu mîna pe clanță".

Ochii îi străluceau, se lipi de el și-l sărută lung, pe gură, dar bărbatul nu-i răspunse la sărut, ci-l suportă numai ; îl suportă cu figura cuiva care se simte rău.

Cînd femeia își desprinse însfîrșit buzele de pe buzele lui, Adam catadicsi să-i facă un compliment în legătură cu care, numai mult mai tîrziu, femeia avea să înțeleagă că fusese tendențios și ironic :

„Mi-a plăcut, cum să nu... Ți-ai ratat cariera, era cazul să te faci actriță ! Idiotul ăla bătrîn a crezut tot !"

„Adame..."

„Lasă sentimentalismele, o respinse bărbatul. (Îi era penibil de cald și buzele și pieptul femeii frigeau). Mîine, să nu uiți, la șapte și jumătate ești la gară, acolo unde ți-am spus ; în fața lustrageriei."

„Mîine, mîine", repetă femeia. „Adam, te iubesc. De-abia aștept să vină mîine...".

„La revedere și toate cele bune, Sabina..."

Adam deschise ușa de la intrare și ieși; plecă. Femeia se uită după el cum cobora scările, cam degradate ; cum parcurge mica alee pietruită, nu mai lungă de nouă, zece metri, cum iese pe poartă și cum o ia alene, pe trotuar, de-a-lungul gardului alb, murdar, cum dispare și abia atunci auzi tatăl vitreg al lui Adam zgomotul mult așteptat al ușii de la intrare.

Sabina reveni în bucătărie și se așeză pe un scaun, în fața vechiului, maniacului turfist, privindu-l disprețuitor, însă fără să-l facă „laș", așa cum se aștepta el.

În timpul ăsta, Adam, după ce dădu colțul străzii iuți pasul și în cîteva minute ajunse la intersecție.

Traversă liniile de tramvai în plin soare, ajunse la zidul cu telefonul public, căuta o fisă, o găsi, o împinse în aparat, ridică receptorul care se încinsese, era fierbinte (îl ustura podul palmei) și formă numărul așteptînd declicul acela metalic și vocea femeii care-l aștepta, undeva în oraș:

„Ai reușit ?"

„Ba bine că nu ! Am banii la mine. Am avut dreptate..."

„O să-ncep să cred că tu ai întotdeauna dreptate... Vii acasă ?"

„Iau o mașină și vin acasă; pînă atunci pregătește valizele, aș vrea ca diseară să fim la Techirghiol..."

După aceea, înainte ca femeia de la celălalt capăt al firului să mai aibă timpul practic să răspundă ceva, Adam închise telefonul, coborî de pe trotuar și privindu-și cu oarecare satisfacție și degajare umbra, opri cu gesturi largi un taxi, în care se sui în spate, dînd o adresă, de undeva, de lîngă un parc în care mai existau, încă, vreo cîteva perechi de cerbi și căprioare.

Tot drumul, pînă la adresa unde era așteptat, Adam făcu nenumărate glume și rîse și șoferul se molipsi și el și rîseră întruna, în hohote.

Mașina vira spectaculos, parbrizul ei frigea și ei rîdeau întruna.

TEODOR BULZA

LUMINA OCHILOR

– FRAGMENT DE ROMAN –

Cînd pînă și bozul se uscase, lungit ca trestia în coasta apelor neclintite, în vara aceea secetoasă, Ceampaș orbise, orbise de tot, deși nimeni nu putea să-i vadă ochii, lumina stinsă din străfundul acestora, culoarea lor moartă, între alb și cenușiu, bănuiau unii, sau între vînăt și negru, credeau alții, nu mai mulți decît cei dintîi, laolaltă puțini la număr, fiindcă omul trăia tot la capul satului și umbla rar pe ulițele din centru, spre piață, primărie sau biserică, așa încît nici marțea nu era zărit de unul singur, ci numai cu Florea, suit în căruța acestuia, ținîndu-se strîns de leucă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu fie zdruncinat de rostogolirea roților pe drumul plin de gropi, din vremea cu ploi afurde ; adevărul era că orbul însuși nu se obișnuise cu întunericul, să umble prin noaptea nesfîrșită în care intrase brusc, luîndu-și putința de a mai atinge cu privirea lumea ce-l înconjura ; și nu asta îi apăsa pe oameni, pe cei curioși, precum Todor Băbău, cel cu toba și veștile de tot felul, ci seninătatea în care Ceampaș orbise — dacă nu cumva erau minciună zvonurile ce străbăteau piața și birtul ; era cu Florea, în Cutina, veniți de cu noaptea la coasă, să apuce ceasurile cele mai bune de lucru, pe roua crudă, pînă ce soarele nu-și cară cuptorul înspre inima cerului, să ardă și să topească și să secere orice încercare a omului de a-i sta împotrivă ; dar nu de aceea ieșea Ceampaș în prundurile Mureșului ; de cînd murise Țuper, ar fi fost în stare să crape de foame, singur pe tîrnaț, nici măcar așezat pe-un scaun, cum stau bătrînii sau îngîndurații, ci întins pe-un snop de tulei, cu picioarele strînse sub bărbie și cu spatele proptit de perete în același loc, unde, pe albul varului, se desenase o pată de sudoare sură, scursă prin cămașă ; adesea îl prindea dimineața fără să se ridice și să treacă în patul din tindă, fără să mănînce, fără să doarmă o clipă, cît trupul ar fi putut căpăta vlaga odihnei, să-și prelungească puterea și anii ; nici la Costan nu mai mergea, să se tundă ori să-și radă barba, crescută, ca și părul, mult prea mult pentru ca satul să nu se întrebe dacă nu cumva bietul Ceampaș își pierduse mințile, blestemat să se stingă asemenea unui prun mîncat de-un vierme nevăzut, ascuns în miezul trunchiului și s[illegible]lind căile prin care frunza și fructul [illegible]i află traiul ; nu, Ceampaș nu înnebunise, o știa numai Florea, singura ființă care îi deschidea poarta casei și cu care stătea de vorbă, trădîndu-și și moartea domoală care îl învăluia ca și aburul iscat dimineața în albia Mureșului, mai ales în vara aceea fără seamăn cînd totul clocotea de căldurile aerului, și luminița ochilor și tresărirea obrazului cînd auzea mersul știut al omului sau pașii leneși ai cailor înhămați la căruță, semn că urmau să plece, oriunde ; coseau iarbă, nu mai înaltă decît troscoțelul, fiindcă seceta sleise măduva plantelor, iar cîrtițele, înainte de a muri, multe dintre ele putrezind pe coama mușuroaielor, roseseră rădăcinile și, ca niciodată, mîncaseră chiar și din spicele arse ale buruienilor ; pînă la buza dealurilor, ce închideau albia cea mare a Mureșului, acolo se întindea pămîntul Cutinei, cu ierugi, acum fă[illegible] de apă, tăiate de revărsările rîului, printre sălcii uriașe, la a căror umbră lată leneveau oile lui Solovăstru, puținele scăpate de focul din noaptea de Crăciun, rug iscat de Țuper ; deși abia se ținea pe picioare, Ceampaș se încăpățîna să tragă la coasă, treabă grea, pentru bărbați sănătoși, bine hrăniți și, cum glumea lumea, iubiți de muieri, așa încît Florea nu se alegea cu ajutor, cît cu alungarea urîtului din jur ; avea alături un om de care îi era milă, căruia îi pricepea pricina durerii și a ascunzișului găsit în sine însuși, în tăcere, în suferință ; Ceampaș era bolnav, uscat ca o buruiană și stins ca un prun, roasă de cîrtiță, mîncat de vierme ; întîlnindu-se la colțul străzii lui Popianu, cei doi nu scoseseră măcar o vorbă, nici nu-și spuseseră bună dimineața sau noroc, ci se salutaseră din priviri, Florea uitîndu-se lung, cu o urmă de zîmbet chinuit, ce-i dezvelea părerea de rău, iar Ceampaș, abia ridicat de pe snopul său din tîrnaț, pășind spre căruță cu ochii în țărînă, și să nu se împiedice în propriile picioare și să se ferească de mirările și de durerea împărtășită ale celuilalt ; ținea coasa de coadă, tîrînd-o ca pe-o mătură, cu lama prăfuită ; jos, în Cutina, se aflau numai ei, zoriți nu atît de hărnicia dimineții, cît de dorul lui Ceampaș, spre singurul loc unde amintirile sale sfredelitoare îi alinau povara ; de nu i-ar fi fost teamă de cuțit, de ștreang sau de apă, și-ar fi pus de mult capăt zilelor și nopților, tot așa cum, dacă ar fi vrut neapărat să moară, așa cum mor cei ce-și curmă viața cu mîinile lor, după un păcat sfîșietor, ar fi găsit în el atîta forță ca să-și biruie frica și durerile de-o clipă, atît, o clipă, poate două, pînă ce s-ar fi scurs dincolo de ființă și și-ar fi încheiat trecerea pe pămînt, printre cei vii; Ceampaș voia să moară, dar nu în întregime, voia să moară altfel decît ceilalți oameni, nici din propria-i voință, nici din cauza bătrîneții sau a unor întîmplări străine ; ar fi vrut să moară împăcat cu sine însuși, fiindcă nu-și putea ierta greșelile și, cu imaginile care îl frămîntau, cu Livia, cu Țuper ; „Ilie — îi spusese Florea odată —, tu ai de gînd să te prăpădești", cum omul băgase de seamă, așa încît nu-l întrebase dacă așa sau nu stau lucrurile, iar el îl suduie printr-o încruntare a sprîncenelor, cu ochii lipiți de ochii celuilalt, de parcă urmau să se întîlnească pe calea văzului și să se tăvălească într-o încleștare, minunîndu-se de descoperirea tainei sale ; după o lungă tăcere, întrebase dacă mai știa și altcineva, ca să-l liniștească repetata clătinare a capului lui Florea ; atît vorbiseră despre moarte, ferindu-se, fiecare, de supărările celuilalt ; discuțiile lor erau mutești, hai să mîncăm, hai să bem apă, chemări înțelese din jocul mîinilor, ca și alte cîteva gesturi fără însemnătate, închipuind un cuplu bătrîn, moș și babă, plictisit de viețuirea împreună și de prea multele taifasuri purtate de-a lungul căsniciei ; cîndva — de aici satul își începea poveștile, neștiind adevărul curat al întîmplării din Cutina —, Ceampaș oprise lucrul său domol și tușise scurt, hî, hă, să fie auzit și Florea să se uite într-acolo ; după multă vreme, Ceampaș îl privea drept în față, nu cu înjurătura cu care l-a ocorît în dimineața aceea, ci sprijinit în coasă, cu părul, sur, vîlvoi și barba, tot așa, asudată de apele scurse din rădăcini ; ochii săi, scăldați într-o limpezime neobișnuită, ca un luciu de fîntînă adîncă, în care părea că se oglindeau pînă și culorile curcubeului, vorbeau o limbă la înțelesul căreia, deși nerostită, numai Florea n-ar fi izbucnit : e fiară, e sălbatic, e nebun, e neom ; a deslușit amărăciunea adevărului : „ție, ortace, cu sufletul blînd, care mă duci în Cutina ca pe un cîine, să nu se zbată în lanțuri, ți-i milă de mine, nu?, altfel m-ai arunca în Mureș, c-o piatră la gît, legată bine, să mă duc și să nu mai vin îndărăt, să mă mînce peștii și racii ; ți-i milă, așa-i, Flore, ți-i milă de mine?!"; ridicase privirea spre soarele ce frigea tot mai aprins pămîntul și întinderea boltei, urcat spre miezul cerului ; mi-i cald, tare mi-i cald, își spuse, așteptînd răspunsul din partea aceluia pe care îl puse în încurcătură, anume îi ceruse să fie drept, să știe, el, Ceampaș, că pînă și omul cel mai apropiat nu-și poate explica de ce se rătăcise cu mintea printre spinii pățaniilor trecute și rămăsese agățat și sfîrtecat ; Florea n-ar fi putut minți, își dădea prea bine seama, așa că porni: „omule, îmi pare rău de tine, asta-i tot ; n-am nici eu poftă de coasă, aș fi stat cu nevasta, că-i duminică, aș fi vorbit cu pruncii, m-aș fi dus la birt, să beau o răchie și să aud prostiile lui Dolaș și Todor Băbău, care m-ar fi întrebat iară cum de n-am stat în noaptea de Crăciun la saivan și cum de nu m-am gîndit că nu era bine să rămîi numai tu cu grija oilor, ca pe urmă să mă necăjesc, m-aș fi întors acasă și m-aș fi ascuns de soarele ăsta prăpădit sub nucul din curte, cum stau găinile să-și curețe penele de pureci, dacă vrei să știi, numai că mie mi-ar fi părut rău de tine dacă zăceai pe tulei, să tragă muștele la tine, ca la o balegă sau ca la un mort, așa mă gîndesc și acuma, că nu mi-i totuna să te las cuc și nimeni să nu-ți deschidă ușa, să te întrebe de sănătate și cum ți se pare că-i vremea, da, Ilie, tu ești om de treabă, necăjit, mă, că asta ț-o fost crucea sau dracu' știe ce, dar așa ți s-o nimerit cînd te-ai născut, să n-ai parte de viață liniștită și să te zbați în nenorociri" ; nu toate cuvintele au fost vorbite, fiindcă Florea le-a zis numai pentru sine, grăind doar cît Ceampaș putea să înțeleagă adevărul că nu-i era milă, ca de-un animal hăituit, ci îi părea rău, ceea ce însemna cu totul altceva, mai aproape de bunătatea omului.

De aici încolo nu se știa clar ce s-a întîmplat în Cutina, pentru că Florea se încăpățîna să tacă, să-i lase pe ceilalți fără lămurire, mai ales pe bătrînul Todor Băbău, căruia îi scăpa astfel, nedezvăluită, singura taină.

Ceampaș lăsă coasa să-i lunece din mînă și o porni spre salcia de lîngă mal, în timp ce desfăcea bumbii de la cămașă, să rămînă cu pieptul gol, iar mai jos, numai în izmene, pregătit de-un drum lung, de-o călătorie fără capăt ; Florea îl privea în tăcere, hotărît să-i sară în ajutor dacă avea cumva de gînd să intre în apă ; „nu fă vreo faptă necugetată, că te-oi bate" — zise, destul de tare, dojenitor, ca să se liniștească atunci cînd îl văzuse cum se așează pe iarbă, lîngă salcie, și începe să-și plimbe degetele prin păr și prin barbă, să le pieptene cîtva, cum apucă de alături ulciorul și își toarnă în căușul palmelor cîțiva stropi cu apă, să-și spele obrajii aprinși și fruntea transpirată ; apoi Ceampaș dădea impresia că doarme ; nu dormea, ci o revedea pe Livia în troscoțel, în același loc — imaginile dragostei lor erau șterse de puterea acesteia —, tăvălită în zbaterea împotrivirii, cu carnea sfîșiată de pofta lui Țuper, o auzea pe Rozalia în noaptea nunții, fără mire, cînd tot Țuper îi spurcase sîngele neprihănit, nu-l uita pe Gheorghe cum îi sfîșia, turbat, dușmanului său beregata, luîndu-i, el, cîinele, dreptul de a se răzbuna, rostul singur care îi mai rămînea ; pe cîine îl ura, îl ura chiar și mort, pentru că săvîrșise actul uciderii fără să gîndească, pe cînd el ar fi dat răzbunării și cruzimea cîinelui și ura omului, iar Țuper ar fi fost de două ori înfrînt, și în durerile cărnii și în scrîșnetul dinților ce-i pisau creierul ; pe picioarele desculțe, i se urcaseră cîteva furnici dintr-un șir ce se țupila la umbra troscoțelului și a salciei ; își șterse fața și pieptul, pline de sudoare și ardere, ca dintr-odată să nimerească într-o liniște adîncă, așa cum căuta mereu pacea singurătății, fără văzul și mila altora, buni sau răi, gîndindu-se la caii lui Florea, orbi și neputincioși, două umbre, două schelete, doar că el, omul, avînd amintiri, așa ar putea scăpa de chipuri și, în întunericul fără de margini, s-ar ascunde mai întîi de semenii vii, iar apoi de cei morți ; sau ar trăi numai printre cei duși, cu cîți ar dori el să aleagă dintre mulții care îi umpluseră viața, pe unii să-i iubească, pe alții să-i strivească, să dispară în vecii vecilor din apăsarea trăirilor sale, să-și facă amintirile frumoase, ca un refugiu în toiul vîntoaselor, cînd cerul macină pămîntul și viețățile pier de parcă nici n-ar fi existat vreodată.

Cînd Florea s-a apropiat de salcie, s-a îngrozit de ceea ce îi era dat să vadă, întristat că n-a împiedicat fapta cea crudă : Ceampaș și-a împuns ochii cu două fire aspre de buruiană, pe care încă le ținea în mîini, încleștate, și zăcea leșinat în sîngele rănilor și scursoarea vederii ; i se părea că aude în fundul Cutinei un lătrat de cîine sau un geamăt de ființă umană, atîta tăcere s-a cuibărit în valea rîului sau, poate, sălciile au început să crape de prea multa căldură căzută în straturi groase, cum iarna se-ntinde zăpada, peste troscoțel și furnici ; „acuma ți-i milă de mine ? !" — l-a trezit din visare vocea stinsă a lui Ceampaș, ieșită din mormîntul orbirii ; își mușca buzele, își astîmpăra strînsoarea inimii, cleștele cu fălci nemiloase, și lăsa lacrimile să se scurgă din ochii sleiți la vederea neomului, nebunului, sălbaticului care era acum săracul Ceampaș ; „dacă m-ar privi — gîndea Florea — ar fi în stare să-și ia și graiul și suflarea" ; „te doare, ha ? !" ; i-a pus întrebarea de parcă nu ochii și i-a distrus, ci vreun deget și-a tăiat Ceampaș, care ținea să afle : „acuma ți-i milă de mine ? !", dorință repetată ; la care a adăugat : „după ce mă-nvăț, o fi bine, o fi așa cum am vrut să fie, că nu mai aveam ochi să văd lumea asta" ; în vreme ce-i ștergea rănile, cînd plîngea în hohot, scuturat din fiorii pieptului, Florea n-a mai putut să mintă și i-a spus adevărul : „da, Ilie, da, acuma mi-i milă, c-ai fost prost ; mi-i milă că nici să plîngi n-o să mai poți".

Cam așa orbise Ceampaș, în vara aceea urîtă, și de atunci începuse lumea să se întrebe, la birt și la piață, dacă nu cumva Todor Băbău, mincinosul satului, scornise toată povestea cu lumina ochilor.

EUGEN EVU

AUGUST BANATIC

Un tren ne duce tulbure-n lumine
Prin albul nesfîrșit scînteietor
și lanuri cu miresme-adînci de pîine
nuntind cu soare-moș, în viitor.
Sanctuar de floarea-soarelui banatic
Amețitor mă trage-n demiurg
Turbina, nevăzutului extatic
Ca aerul din dimineți să curg.
Roiesc asupra-albinele ciorchine
Ca o plămadă de sfințite plasme.
Gorgane-n zumzet, viziuni din basme
Din nemurire dau năvală-n mine.
Fac semne părintești de pe ogoare
Țărani în alb sub arșița amiezii
Un soare antic flutură-n dogoare
Ivit din sanctuare de ardezii...
Cămașa zilei de sudoare grea
Alunecă pe umerii veciei
și gol poemul de pe gura mea
fuge desculț prin catedrala gliei.
Stîrnind mirajul grînelor-scînteii
Se sparg într-o furtună orbitoare
pe drumurile care gem spre soare
Sub carele ce duc pămînt de zei...;

DULCEA UMBRĂ A DOINELOR

Griu albăstriu din munții Orăștiei
Spuzind în creuzetele de brume
Strămoș al griului și-al veșniciei
Prin care sărutăm străfundul nume
Alcătuirea stranie a lumii
Ne luminează-un cer în răsuflare
Mireazmă din ființa caldă-a humii
în care-i rotunjită Pîinea-Soare

Miraculos venind din sînul gliei
Cu mers încet și sigur, de țărani,
Simțim în el sudoarea veșniciei
Sclipind, hlamida miilor de ani

Vin orfice-adieri la-mbrățișare
Chemînd făptura-n imnul neîntrerupt
Pe drumul Sîngelui în sărbătoare
Din soarele ce arde, dedesubt

Griu dacic așternînd lumină-n munți
La umbra dulce-a doinelor de-acasă
Aici, la hora demiurgei Nunți
Noi suntem mirii, patria-i mireasă...

ASPIRAȚIA

Cînd disperarea curgerii e-n vaduri
Un strigăt spărgător de inerții
Amețitorul gust al libertății
Prin vechile-amintiri l-om regăsi.
O fugă-i totul, de dorinți în sine,
Făpturi și lucruri din afund mișcate
Se-nfruptă lacom din minuni plecate
În vremea fără ură care vine.
Profund în sine-adînc săpînd, căutare
Ce nu-și găsește în repaos sațiul ;
Noi presimțim o taină-n răsuflare
Originarul semn în care spațiul
și timpul se-mpreună, nezidit...
Nedeslușirea lor în vis ne-abate
Să aspirăm, chemați de libertate,
Mereu spre ce va fi de împlinit.

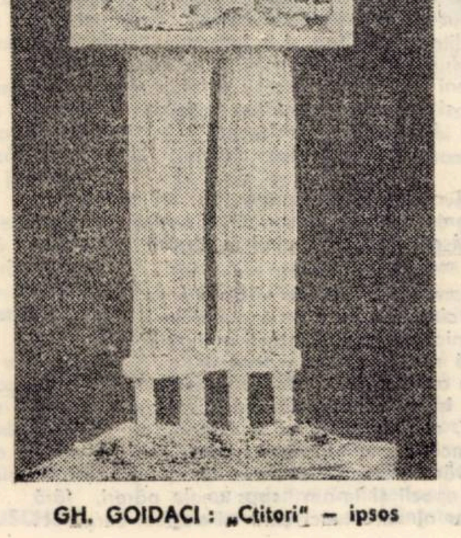

GH. GOIDACI : „Ctitori" — ipsos

SANCTUAR DACIC

Se dezvelește griul din milenii
ca apocrifă-a omeniei noastre
pietrificat sub cosmice vecernii
poți număra în el un roi de astre

pe al Grădiștii fir de sînge-n sus
ajungi la miezul cald al veșniciei
aici măritul rege-n alb apus
stă-mpădurit la sînul României ;

deschisă-i palma evilor. Horind
se-mbie-n fremuiri de fagi albaștri
rotunzii sori ai dacilor sclipind
în sanctuarul norilor sihaștri

pelerinînd în straie de nuntire
mulțimi în alb și verde suie-n timp
pentru-nchinare și mărturisire,
de sărbători, în dacicul Olimp...

televiziune

DUMINICĂ, 7 SEPTEMBRIE

8,30 Tot înainte. 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii. Întîmplări din țara Curcubeului. Episodul 22. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 15,20 Imagini braziliene. 15,45 Șah. 16,00 Telesport. 16,30 Film serial: Martin Eden. Episodul 3. 18,25 Zambia. Documentar. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 În întîmpinarea Congresului consiliilor populare. 19,35 Gala bucuriei (III). 20,45 Film artistic : Un taxi cu... ghinion. Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 22,15 Telejurnal.

LUNI, 8 SEPTEMBRIE

15,30 Emisiune în limba maghiară. 18,20 R.P.D. Coreeană. Prin țara lui Cenlima. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În obiectiv : aplicarea noului mecanism economic. 19,35 Cadran mondial. 19,55 Documentar științific. 20,35 Roman foileton : Prietenul nostru comun. Episodul 5. 21,30 În întîmpinarea Congresului consiliilor populare. 21,50 Întîlnire cu opereta. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 9 SEPTEMBRIE

10,00 Ora elevului. 11,00 Teatru scurt : Ușa de la baie. 11,45 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Ecran de vacanță. Toate pînzele sus. Episodul 10. 17,00 Seara televiziunii bulgare. 18,25 Tribuna TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 În întîmpinarea Congresului consiliilor populare. Seara televiziunii bulgare. 19,50 Film artistic : Cu stele în păr și lacrimi în ochi. Producție a studiourilor bulgare. 21,35 Melodii românești de ieri și de azi. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 10 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Ecran de vacanță. Toate pînzele sus. Episodul 11. 17,00 Itinerare turistice. 17,20 Almanah pionieresc. 17,45 Muzică populară. 18,00 Campionatul balcanic de baschet masculin : România — Turcia (repriza a II-a). 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 La ordinea zilei în economie. 19,45 Noi, femeile ! 20,25 Telecinemateca. Filmul „Stigmatul". Producție a studiourilor americane. 22,15 Telejurnal.

JOI, 11 SEPTEMBRIE

10,00 Ora elevului. 11,00 Roman foileton : Prietenul nostru comun (rel.). 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Secvențe mozambicane. 16,50 Viața culturală. 17,35 Ilustrate de vacanță. 18,00 Campionatul balcanic de baschet masculin : România — Iugoslavia (repriza a II-a). 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. Congresul consiliilor populare. 19,30 La zi în agricultură. 19,40 Cîntec drag pe plai de dor. 20,05 Ora tineretului. 20,45 Jurnalul științelor și al călătoriilor. Anaconda (I). Producție a studiourilor suedeze. 21,45 Melodii de pretutindeni. 22,10 Telejurnal.

VINERI, 12 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Emisiune în limba germană. 18,00 Baschet masculin : Grecia — Turcia (repriza a II-a). 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. Congresul consiliilor populare. 19,30 Program de cîntece patriotice. 19,45 La zi în agricultură. 20,05 Melodii populare. 20,30 Film : Orașul văzut de sus 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 13 SEPTEMBRIE

9,25 Ecran de vacanță. Toate pînzele sus. 10,20 Telecinemateca (rel.). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 15,00 Fotbal : Steaua — F.C. Argeș (divizia A). 18,00 Baschet masculin : România — Grecia (repriza a II-a). 18.35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.25 Perspective largi tuturor localităților țării pe calea dezvoltării și prosperității. Reportaje și interviuri. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial : Columbo. 21,40 Varietăți muzicale. 22,25 Telejurnal. 22,40 Nocturna TV.

plastică

GHEORGHE GOIDACI

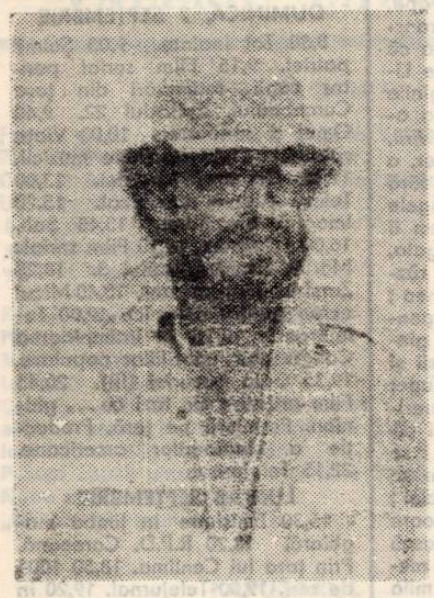

Un „profil" al sculptorului Gheorghe Goidaci (absolvent al Institutului „Ion Andreescu" din Cluj-Napoca, profesor la Liceul de arte „Ion Vidu", președinte al Cenaclului tineretului din Timișoara) pornește, inevitabil, prin notarea diferențelor de poziție ale creatorului față de lucrările sale. La Gh. Goidaci vom întîlni, înainte de toate, o aplecare spre zona profundă, de interferență dintre materialitate – obiect și imaterial – idee, transformată în artă prin temperarea volumelor pînă la nivelul sugestiei, toate pe un fond figurativ, apropiat temperamentului său. Mîna, brațul, capul, corpul uman, sînt tratate ca entități expresive la dimensiunile lor reale, pentru a fi regăsite, apoi, stilizat atent, în compozițiile figurative, bronzuri reduse ca dimensiune, care pot aduce aminte de arta precolumbiană. Bunăoară, lucrarea „Dimineața" nu este mai puțin decît : „o deschidere a ferestrei trupului spre puritatea unei zile abia începute" (dacă ar fi să „traducem" în cuvinte mesajul direct al lucrării). Simbol ? Nu ! Alegorie, căci obsesia semnului, va apare la Gh. Goidaci obia în lucrările de mari dimensiuni (cum este cea realizată la Tabăra de sculptură de la Măgura ; un ansamblu de trei semne : teluricul, vegetalul, conceptualul, pornite de la un același element – curbele de nivel). Iată doar două din reperele creației lui Gh. Goidaci așezate, aparent, la poli opuși, o-legoria-figurativă discretă și semnul-simbol dominant. Între cele două se situează cîteva soluții aflate încă sub pecetea încărcărilor și, evident, drumul personalității tînărului sculptor, așa cum îl vom cunoaște mîine. Aceleași etape de căutări îi corespunde și abordarea unor materiale cu valențe de expresivitate și textură diferite, cum sînt bronzul, lemnul, piatra, ghipsul. Dar, osîrdia aplecării spre detaliul expresivității microcosmosului material își are ca pandant, în planul profund al creației sale, descoperirea semnului (cu putere de simbol), ascuns în lumea materială imediată, semn care, cum s-a văzut în cîteva lucrări, generează un alt spațiu de concepție, o nouă deschidere spre ideea artistică. Ne aflăm, deci, la nivelul zonei de interferență dintre material-imaterial, obiect-idee, declarată de artist ca fiind o platformă pentru lucrările sale figurative, zonă, ce se dovedește, însă, a fi, fondul comun al, aparent, diferitelor sale căutări. O decantare, în timp, a raporturilor sculptorului față de problematica operei, va formula o concepție unitară, definitorie pentru personalitatea sa artistică.

P. E. BANCIU

expoziție

DRAGOSTEA DE FRUMOS

E minunat lucru cînd duhul muncii și al creațiunii mai poate pluti peste capetele albe ale bătrînilor. **„Expoziția de pictură, artizanat și lucru de mînă"** a artiștilor amatori ai C.A.R.P., deschisă în **Sala de marmură** a Casei Prieteniei, este o dovadă elocventă a acestui fapt. Mîini îndemînatice, lucrînd la cusături, gust pentru culori și pentru mișcarea penelului pe pînze, cioplituri și scrijelări în lemn, goblenuri și fanteziste țesături, toate îngroșează pasiunea și menținerea gustului pentru frumos a unor ființe ce, la vîrste înaintate, ar putea somnola sau moțăi, indiferente, în pat.

Țesăturile Mariei Kraushaar ca și cuverturile Mariei Fortunescu sînt splendide și fanteziste invenții transpuse cu acul și dibăcia degetelor. Lemnul ars al lui Antal Francisc trăiește, prinde viață, prin alegoriile, portretele și peisajele sale. Chiar dacă soții Croncanu, Florica Voichiță Ferenți, Radu Ecaterina, Ersilia Oniga expun lucrări picturale mai modeste, ce nu denotă invenție, ci doar reproducția unor tablouri, unele din ele evocă totuși o atmosferă și un colorit. La F. Popeți și Sever Tămaș se desprinde o cunoaștere mai fină a culorii și compoziției, iar la V. Elias, peisajele denotă chiar un echilibru calm, culorile avînd o lumină blîndă, ele fiind mate și cu o dulceață a lor, pentru ca Petru Nicoară să emoționeze prin naturile sale statice, demne de un salon al artiștilor amatori, prin știința și echilibrul desenului, culorii și compoziției, prin construcția severă, prin marcarea detaliului revelator (peștele și lămîile etc.) ce evocă o atmosferă.

Expoziție a unor oameni vîrstnici, ce își prelungesc tinerețea sufletească prin minuirea meșteșugului sau artei lor, lucrările artiștilor amatori de la Sala de marmură dovedesc inventivitate, suplețe spirituală, migală artizanală și dragoste de frumos.

Radu VOINEA

Puterea cărții

(Urmare din pag. 1)

Cartea este forma superioară a comunicării și solidarității umane, șansa supremă a supraviețuirii și eternizării ființei prin transgresarea condiției sale individuale și a timpului ei limitat. Dacă întreaga operă sadoveniană urmărește consecvent deplina comuniune umană (prezența atîtor personaje deformate, îndeosebi solitari dezamăgiți de iubire, reprezintă un revers, datorită imposibilității comunicării), armonia cosmică, esența eternă a lucrurilor, atunci Cartea, Literatura, Istorisirea constituie tehnici inițiatice, în stare să desființeze granițele timpului („Întind tabla de șah, deschid un volum : desființez timpul") și să realizeze întrepătrunderi umane profunde : „acuma vreau să-l deprind (meșteșugul cetitului) ; vreau să pătrund eu singur spre sufletul celei care nu mai este și să încerc a dobîndi iertare.

Domnul comite se retrase îndată cu cancelarul său, nemaidorind să știe nimic altceva. Și chiar din acea zi spori cunoștințele puține pe care le avea, pînă ce izbuti a deslega, cu uimire, scrisorile de credință și de iubire ale doamnei Genoveva. I se părea că intră în comuniune cu sufletul moartei. Trecea în el ce mai rămăsese din spiritul și din căldura acelei ființe iubite".

Această constantă tendință a intercomunicării, a omologării timpurilor se săvîrșește în primul rînd în actul povestirii, printr-o întoarcere în trecut („magia amintirii", „nostalgia originilor") și retrăirea puternică a celor narate. Dacă povestitorul – recte autorul – **se îndepărtează**, cufundîndu-se în alt timp și contopîndu-se cu cele relatate, fundalul spațio-temporal și fondul narativ ca atare **se apropie**, sînt reactualizate, devenind singura realitate adevărată.

Continua rememorare, prin ritualul povestirii, este unica posibilitate ca **acele de demult întîmplate fapte** și **oameni care nu mai sînt** să rămînă împreună cu noi, în memoria noastră și a urmașilor noștri. Aceasta este una din tezele esențial sadoveniene. Istorisirea salvează de la uitare, de la pieire. Povestirea este, prin urmare, o formă de eternizare.

„Urmele vieții de altădată au dispărut, totuși întîmplarea doamnei Genoveva, așa de veche, nu s-a uitat. Ca florile pădurilor și ale cîmpiilor, care se împrospătează necontenit și trăiesc din moarte, amintirea a rămas și înflorește încă".

Cît timp, deci **amintirea** acestor oameni și întîmplări nu piere – cît timp sînt reactualizate prin rememorarea lor – acestea continuă să ființeze și să înflorească. „Acea minune s-a făptuit în vremea veche, fiind o strămoașă a noastră aici trăitoare la acest han. (...). Ș-a rămas istoria acelei minuni de la om bătrîn la om bătrîn pînă în vremurile mai nouă". Abundența negustorilor și a călătorilor de toate felurile are sensul colportării și valorificării poveștilor. De aici și rolul hanurilor, schiturilor și al altor locuri declanșatoare de amintiri și ritualuri narative. Lumea există pe măsura persistenței amintirilor, deci a capacității de a re-crea – prin povestire – experiențe umane îndepărtate.

Un simbol al unei cărți-avertisment din 1940 – **Divanul persian** – este acela al rolului povestirii, în sensul observat exact de poetul Tudor Arghezi despre Halima și citat de Ion Vlad în cartea sa consacrată destinului unei structuri epice – povestirea: „El povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoit : o dată cu sine și o dată cu împrejurarea povestită. În ziua cînd n-a mai știut să povestească, simte gîdele Împăratului mîniat, care-i de cele mai multe ori Destinul, apropiindu-se de el". Astfel – cum Sadoveanu însuși arată în cuvîntul înainte la roman – poveștile și pildele înțelepte au fost de-a lungul timpului, modalități de apărare ale ființei și izbăvire a sufletului. Salvarea vieții lui Ferid se datorează științei înțelepților de a născoci povești convingătoare, înclinînd bunăvoința Împăratului către el. Semnificația e limpede : omul trăiește cît timp reușește să povestească. Așadar Cartea nu este numai un simplu leac de singurătate, ci putere de a birui bătrînețea și moartea.

Aceeași înțelegere ne-o lasă ultima carte a lui Marin Preda – **Cel mai iubit dintre pămînteni**. Sensul întinsei rememorări a lui Victor Petrini este tocmai acela de a nu lăsa uitării cele întîmplate, prin epoca eternizată în jurnalul său, trăind el însuși : „Scriind, simt că trăiesc și într-adevăr gîndul morții inevitabile își diminuează puterea ... (...). Poate că mărturia aceasta va apărea odată, împreună cu eseul meu **Era ticăloșilor** și voi trăi astfel și prin cei care mă vor citi, nu numai, asemeni tuturor, prin fetița mea, deci mai mult, fiindcă familiile se sting și ele, uneori atît de repede încît se justifică pe deplin existența acelor artiști care se lasă devorați de demonul creației și nu mai **au** timp, sau nu-i mai interesează să se lase ispitiți de perpetuarea ființei lor efemere, posedați de ideea durabilității ei în spirit. Căci cultura e o formă de viață, prin care o colectivitate umană își exprimă forța creatoare".

Elogiind Cartea, marii noștri scriitori au meditat asupra puterii literaturii de a se păstra în eternitate, dînd fragilei ființe umane șansa nemuririi : „În fața acestei materii care se distruge ireversibil..." – afirmă D. R. Popescu în ciclul său romanesc **F** – singura formă care este eternitatea e povestirea".

Cu OVIDIU PAPADIMA

(Urmare din pag. 1)

puteți spune despre perioada de la „Gîndirea", în care s-au cristalizat și începuturile Dv. de critic literar ?

– În 1932, mi s-a încredințat la „Gîndirea", în exclusivitate, cronica literară. Poate părea incredibil, dar aici am avut libertatea de a gîndi și de a scrie, cu care mă învățasem la Mihail Dragomirescu. Nu mi s-a modificat nici o virgulă în manuscrise, deși eram foarte tînăr, abia împlinisem vîrsta de 22 de ani și terminasem universitatea.

O singură interdicție am avut : aceea de a scrie, la cronica literară a „Gîndirii", despre Liviu Rebreanu și Tudor Arghezi. Am respectat-o, fiindcă mărturisirea ei, nu a trezit nici o surprindere la cei doi scriitori.

La Rebreanu mă duceam adesea, el locuind pe strada Pietății, iar eu foarte aproape atunci, pe strada Povernei. Rebreanu intenționa să mă ia secretar de redacție la „România literară", pe care o proiecta atunci. Am pregetat însă și Rebreanu a apelat la Camil Baltazar.

Alături de Arghezi, am fost în redacția revistei „Secolul", care apărea la Craiova, dar își avea redacția în București și aș putea să spun că a primit cu prietenească bunăvoință începuturile publicistice ale tînărului care eram atunci. În gruparea „Gîndirii" am ajuns, firesc, aproape de Blaga, Ion Pillat, V. Voiculescu, T. Vianu etc. „Gîndirii" îi datorez și apropierea de Matei Caragiale – fapt aproape senzațional, contrazicînd cunoscutul stil de viață al acestuia. Am fost oaspetele lui, mai multe seri – dar după gafa dezastruoasă de la-nceput, cînd i-am vorbit de I. L. Caragiale – ceea ce i-a provocat o nemulțumire foarte greu, dar impecabil stăpînită – m-am mulțumit să fiu un simplu ascultător fermecat al monologurilor lui de solitar. Am relatat pe larg această aventură spirituală a vieții mele în articolul „Fascinația vieții", publicat în revista „Tomis".

– Ce-nseamnă pentru Dv. astăzi, a face critică literară ?

– Statutul actual al criticii s-a îmbunătățit mult față de cel din trecut. Critica literară, ca funcțiune socială este astăzi înnobilată prin recunoașterea oficială a rolului în orientarea și promovarea literaturii, ca factor important în educarea omului contemporan. Acestui statut moral, i se adaugă și cel profesional, criticul putînd trăi demn numai exercitînd această magistratură, în complexurile de redacție ale revistelor, fără a fi obligat, ca în trecut, să-și cîștige existența prin munca salariată în alte domenii. Dar tot în opoziție cu trecutul, criticul literar se află în fața unor grave probleme de conștiință. Imensa multitudine și diversitate a aparițiilor de cărți noi, îl aduce în imposibilitatea de a scrie despre toate aceste apariții, fie remarcîndu-le, fie, curățind nemilos terenul de nonvalorile unor autori fără har, dar perseverenți, prolifici. Chiar dacă se limitează la o anumită zonă – poezie, epică, eseu – tot nu poate realiza o asemenea performanță, chiar dacă i s-ar cere să citească numai tot ce apare, fără a-și da verdictul public asupra întregii producții editoriale în domeniul respectiv. Mi s-a spus adesea și mie : „Scrieți despre cărțile care credeți că merită". Da, dar pentru a alege, fără a nedreptăți, trebuie să fii în deplină cunoștință a totului, printr-o lectură foarte atentă și exhaustivă.

Astăzi avem o numeroasă falangă de tineri critici – dintre care – unii – formați pentru această grea magistratură, alții în curs de formare ; mai toți discipoli spirituali ai lui G. Călinescu. De la acest maestru, care a devenit pentru noi toți, un clasic, tinerii au de-nvățat – mai ales – arta de a scrie, subtilitatea și efortul de noutate a limbajului, ca și îndrăzneala de a face asociații de idei și de teme literare dintre cele mai neașteptate.

Neputînd citi tot, alegerea se face adesea după preferințe, pornind de la prestigiul sau numai zgomotul publicistic al unor nume care circulă frecvent, pînă la prietenii personale.

În general, sînt evitate, de preferință, cărțile dense, abordînd domenii mai puțin la-ndemînă, cărți care cer mult timp pentru lectură și mai mult timp pentru meditație.

– Știm că ați fost, multă vreme, colaboratorul cel mai apropiat al lui G. Călinescu la Institutul de istorie și teorie literară care îi poartă numele. Care este cea mai frumoasă amintire pe care o păstrați ilustrului Dv. contemporan ?

– Într-adevăr, am fost colaboratorul cel mai apropiat al lui G. Călinescu, nu numai la Institut, ci și mai dinainte, la catedra de literatură română modernă a Universității din București unde m-a găsit transferarea sa de la Iași, Desigur, m-a găsit ca pe un om format, cu vederi, uneori, deosebite față de ale sale, dar mi le-a respectat totdeauna, cel puțin în public. În legătură cu aceasta, pot să vă spun o frumoasă amintire despre el ca om. Ea se referă la venirea sa la București. Eram încă – pe lîngă postul universitar pe care îl aveam – secretar de redacție al „Revistei Fundațiilor". Încă din vara anului 1946 – înainte deci de a se prezenta la catedră m-a căutat personal la sediul din strada Orlando. Nu numai că nu ne cunoscusem personal, dar în tinerețe, purtasem cu el o polemică foarte violentă, în legătură cu „Viața lui Mihai Eminescu", și mai ales, capitolul despre erotica poetului. Nu mi-a vorbit la Fundații, nimic despre aceasta, dar eu am înțeles că e un gest de mare ginăășie, presupunerea că m-aș teme că s-ar răzbuna, mai ales că din același motiv, nu mă menționase la bibliografie, în „Istoria literaturii de la origini pînă în prezent". Ei, bine a ținut să mă asigure, personal că mă apreciază în mod deosebit și că ar fi bucuros dacă aș păstra același devotament față de catedra sa, ca și pînă atunci, pe vremea profesorului D. Caracostea.

Și pot să spun acum – cînd posteritatea sa nu mai e vie, – că s-a ținut cu prisosință de cuvînt. Cea mai frumoasă amintire literară ? Cînd și-a întruchipat prin dactilografiere un volum, cu poeziile sale, mi-a dăruit – ca și altor cîtiva prieteni – un exemplar cu o foaie manuscrisă, pe care copiase și semnase versurile intitulate „Cititorului", din volumul „Laudă lucrurilor", apărut în 1963. În exemplarul dăruit, poezia se intitula simplu : „Lui Ovidiu Papadima".

– De-a-lungul carierei Dv. literare, Dv. ați cunoscut o serie de ilustri contemporani, personalități notorii ale vieții noastre literare și culturale. Pe cînd în librării un volum despre „Prietenii mei scriitorii ?

– Cred că n-am ajuns încă la vîrsta memoriilor. Chiar dacă le-aș scrie cîndva – la o etate mai înaintată – nu le-aș intitula în nici un caz „Prietenii mei scriitorii". S-a cam abuzat, pînă nu de mult, de această pază. Oameni pe care îi știu că au stat destul de departe de marii scriitori, despre care își scriu amintirile, au pozat apoi, nu numai în „prieteni", ci și în sfătuitori îndrăzneți ai lor. N-aș vrea să adaug încă o poză de acest gen, deși în viață am fost într-adevăr aproape de unele din personalitățile proeminente ale epocii și le-am spus unele păreri, fără menajamente. Dar numai atunci cînd mi-au fost cerute ! ! !

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

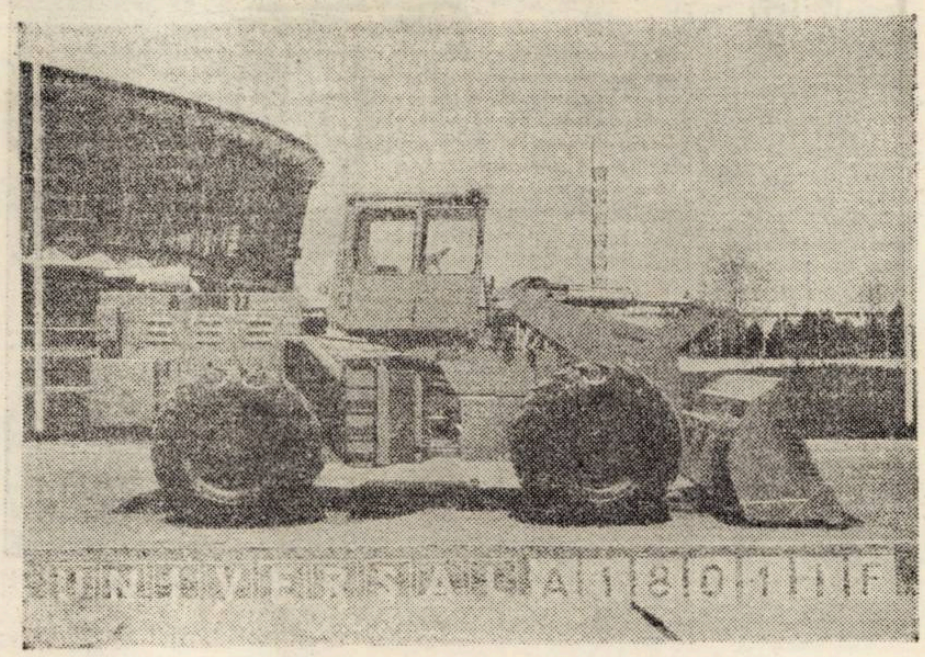

II. UNIVERSAL A 1801 IF

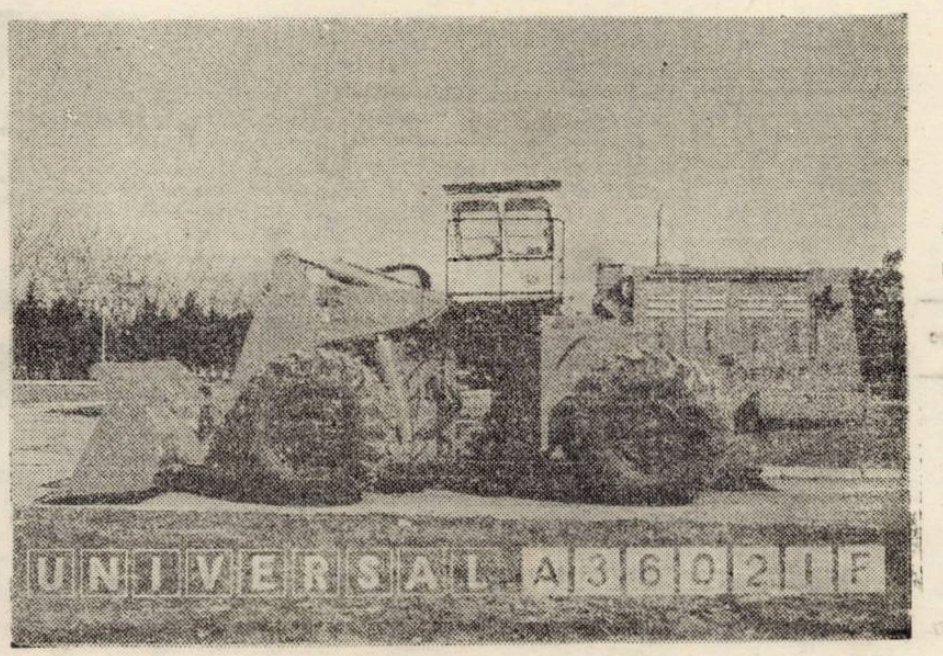

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

1. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obținabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cufărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multipla și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru rocă (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11839.

Întreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detaliate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

M.I.C.M. Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adincirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenta tehnică românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai indepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor însuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îl au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

În cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireprosabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reteaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al forţei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CP varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 daN (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un mecanism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rularea pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi, dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 daN (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole, tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu puntea

1. UNIVERSAL 350

2. UNIVERSAL 445 SIV

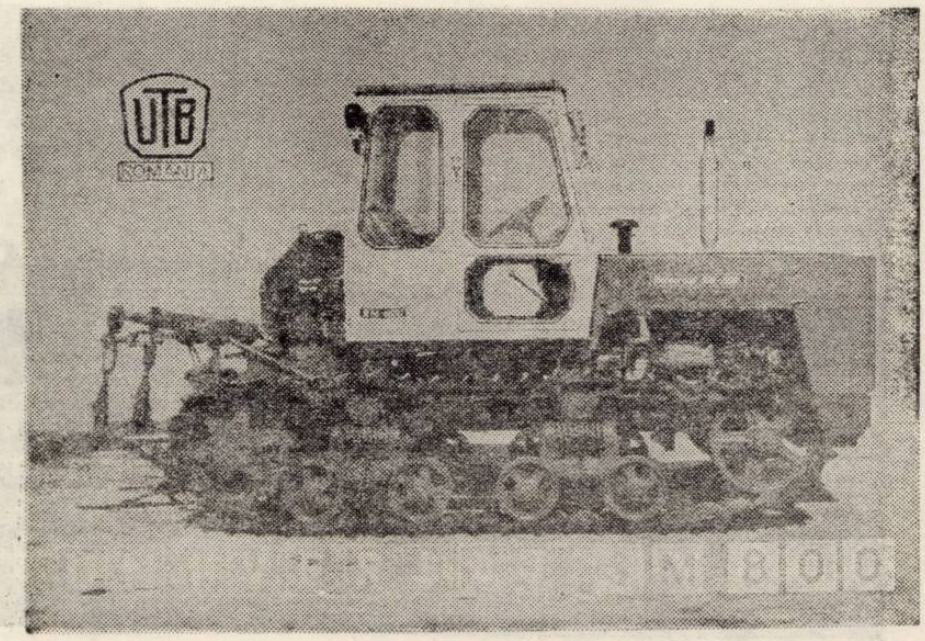

3. UNIVERSAL SM 800

top

DISCUL SAU CASETA ?

Cifrele statistice de la finele anului trecut, publicate recent într-un articol în „Die Welt", dovedesc fără tăgadă că, în competiția disc-casetă, cea din urmă deține supremația, dominînd piața. Astfel se arată că în 1979 numai în R.F. Germania s-au vîndut cu 60 milioane mai multe casete față de anul precedent. Același fenomen se constată în Canada, S.U.A. și Anglia, unde casetele numite „Blank Tapes" sînt preferate discului. Precizăm că e vorba aici de casetele ce se pun în vînzare gata imprimate de către firme specializate care au ajuns să concureze marile case de discuri. Așa stînd lucrurile, producția de casete proliferează, în prezent stocul lor mondial atingînd impresionanta cifră de **5 milioane.** Care să fie explicația acestei concurențe ? În primul rînd, arată Reginald Rudorf, autorul articolului amintit, caseta prezintă o serie de avantaje. Ea e potrivit dimensionată, permite o manipulare comodă, caseta putînd fi utilizată practic nelimitat, în orice loc, acasă sau în aer liber, fără riscul de o se deteriora. Banda magnetică propriu-zisă este bine protejată de o carcasă compactă. În ce privește performanțele ei tehnice, grație aplicării sistemului Dolby caseta atinge deja normele Hi-Fi posedînd o curbă de răspuns liniară care depășește 20.000 Hz. Așadar, caseta, deși are o viteză mică de rulare, standardizată internațional (4,75 cm/s.) concurează sub raportul calității înregistrării, a dinamicii ei, discurile. Utilizarea benzii cu strat magnetic de dioxid de crom ridică cifra durabilității și fidelității sunetului, caseta beneficiind de un raport optim semnal-zgomot. Dacă mai punem la socoteală posibilitatea reimprimării casetei, vom înțelege de ce aceasta e preferată discului. Dar discul ? Se știe că exploatarea acestuia e mai pretențioasă, o singură manipulare greșită a brațului de picup de pildă putîndu-i dăuna. Apoi calitatea înregistrării pe disc se diminuează în timp, mai ales ca urmare a folosirii intensive. Exploatarea acestuia cu un ac lector uzat produce discului stricăciuni ireparabile. **(Va urma).**

Petru UMANSCHI

evrika!

ÎN DRAGOSTE...

- **Cu dragoste – sub razele lunii, fără dragoste – peisaj lunar.**
- **Cînd îți părăsești iubita, întreabă-te dacă poți pleca și din inima ei...**
- **Mulți se laudă cu micile lor iubiri, care, înădite, dau o mare iubire.**
- **Cînd iubirea stă la temelia căminului, nici un cutremur nu ne e fatal.**
- **O „dragoste la prima vedere" nu vine niciodată singură...**
- **Dovada supremă de iubire nu e atunci cînd îi dai iubitei un nume de floare, ci atunci cînd îi dăruiești numele tău...**
- **O fată care iubește întreaga omenire, nu poate iubi doi deodată.**
- **Gelozia e singura boală pentru care ar trebui să se acorde concediu medical.**
- **EL, îndrăgostit, – stăpînul universului ; EA, îndrăgostită, – stăpîna lui.**
- **Un nou tip de căsătorie : „căsătoria din interes"... de serviciu.**
- **În căsnicie se pun coarne mai ales cînd se stă bine cu sectorul zootehnic.**
- **Dragostea nu se naște niciodată din ură, dar ura se poate naște din dragoste.**
- **Iubirea nedeclarată e ca soarele acoperit de nori : fierbinte și strălucitoare, dar ne... descoperită !**

Ion VELICAN

artă amatoare

Dirijorul ACHIM PELE

Corul bărbătesc „Armonia" din Gătaia a luat ființă în 1926. După o prestigioasă activitate își schimbă numele în corul „Doina". Din 1973 îl întîlnim aici ca dirijor de cor pe coristul Filarmonicii de stat din Timișoara, entuziastul Achim Pele. Studentul eminentului profesor Ion Românu, avînd cvantajul de a lucra într-o instituție de artă profesionistă, sub bagheta apreciatului dirijor Diodor Nicoară, și sprijinit consecvent de către Casa de creație și a mișcării artistice de masă din Timișoara începe prin studierea și cunoașterea corului din Gătaia. Începe acea strădanie pentru omogenizarea corului. Au loc spectacole la Gătaia, Deta, Buziaș, Valea lui Liman, Deva, Pitești, Timișoara, participă la concursuri, precum festivalurile „Sarmis", „Vidu", „Chiriac". În 1980, corul „Doina" printre formațiile laureate timp de 10 ani la Pitești, în cadrul ediției jubiliare a cîștigat mult râvnitul trofeu „CHIRIAC". Un grup de sufletiști ce formează corul „Doina" din Gătaia, în frunte cu animatorul Achim Pele, dirijorul lor, a reușit să-și facă recunoscute strădaniile și talentul, dincolo de hotarele județului. Excelsior !

Damian URECHE

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ (10 IX, ORA 21). ● Tabăra de creație literară de la Buziaș – perspective. Prezintă Ion Arieșanu. ● Poezia realității, a oamenilor și a lucrurilor. Eseu de Rodica Bărbat. ● Scriitorii și țara : Anghel Dumbrăveanu despre Tomnatic. ● Cum gîndește, cum scrie tînărul creator : Tatiana Lungoci. ● Cronică de librărie.

Sindicatele — o forță puternică

(Urmare din pag. 1)

cole și a creșterii rolului acestora în viața politică a țării au constituit-o lucrările primului Congres al Sindicatelor Unite, ținut la București între 26-30 ianuarie 1945. Acest Congres a constituit o vie expresie a poziției internaționaliste a mișcării sindicale din țara noastră, prin hotărîrea adoptată ca sindicatele din România să-și aducă contribuția lor proprie la lupta pentru înfăptuirea progresului, destinderii și păcii în lume.

În anii care au urmat, ani de grele încercări dar și de măreț înfăptuiri, sindicatele din țara noastră și-au adus o reală contribuție la mobilizarea întregului popor la refacerea economică a țării, la instaurarea și consolidarea regimului democrat-popular, la construirea cu succes a bazei tehnico-materiale a socialismului. Pe aceeași poziție mobilizatoare s-au situat sindicatele din țara noastră și în perioada 1965-1980, perioadă de profunde înnoiri, ce poartă amprenta gîndirii creatoare a secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu. În toată această perioadă, sindicatele au contribuit la buna desfășurare a activității de producție, asigurînd realizarea tuturor prevederilor planurilor și programelor noastre economice, la dezvoltarea inițiativei și capacității creatoare a oamenilor muncii, la întărirea disciplinei și ordinei în producție, reușind să cultive în rîndurile muncitorilor un spirit de înaltă răspundere în îndeplinirea exemplară și la timp a sarcinilor de producție, punînd în centrul preocupărilor lor creșterea productivității muncii, diminuarea costurilor de producție, ridicarea continuă a calității și nivelului tehnic de producție. Paralel, ele au acordat o atenție deosebită problemelor sociale, modului cum trebuie să se traducă în fapte politica partidului nostru în domeniul îmbunătățirii continue a condițiilor de muncă și de trai ale oamenilor muncii de la orașe și sate, au veghiat la aplicarea întocmai a legislației muncitorești, a principiilor retribuției socialiste și stimulării materiale și morale a celor ce muncesc, la realizarea măsurilor de protecție a muncii, preocupîndu-se îndeaproape și constant ca însemnatele fonduri alocate de statul nostru socialist în acest scop să fie folosite cu cele mai bune rezultate. Participînd în toate organele de conducere – inclusiv în guvern – sindicatele au largi posibilități de a-și spune cuvîntul, exprimînd interesele și aspirațiile maselor largi de oameni ai muncii la elaborarea și adoptarea deciziilor care privesc mersul înainte al națiunii noastre.

Referindu-se la forța care face ca sindicatele din țara noastră să constituie un puternic factor de mobilizare a întregului popor la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia în cuvîntul luat la Congresul Uniunii Generale a Sindicatelor din România (26 aprilie 1976) că **„numai în strînsă legătură cu masele, activul sindical, conducerea sindicatelor pot să-și îndeplinească misiunea, iar sindicatele pot reprezenta o forță tot mai puternică în societatea noastră socialistă".**

În această perioadă, sindicatele din țara noastră și-au adus o contribuție deosebită și pe plan internațional. Lărgind tot mai mult contactele cu sindicatele din țările socialiste, capitaliste și în curs de dezvoltare, Uniunea Generală a Sindicatelor din România a contribuit la întărirea și dezvoltarea solidarității organizațiilor sindicale din întreaga lume, dezvoltînd legăturile cu acestea pe principii profund democratice, participînd activ la lupta popoarelor pentru progres, pace și colaborare între toate statele lumii.

„FELICE!"

(Urmare din pag. 8)

bătură forțată ; doctorul îi introduce medicamentul și apoi varsă deasupra puțină apă. Tania înghite, îi zăresc mișcările convulsive ale gîtlejului. Doctorul îi dă drumul. Tania se prăbușește pe pat, cu fața în pernă. Medicul o mîngîie patern și afectuos pe cap. Articulează apoi : „Prietena dumneavoastră se simte bine. În curînd, acasă".

Abia închisă ușa, mă reped la Tania. Îi spun precipitată :

„O idee. Doctorul susține că ești restabilită. Atunci de ce-ar mai trebui să rămîi aici ? Astea sînt cheile mașinii mele. Te prefaci că ești o vizitatoare, ieși din clinică, urci în mașină și dai fuga mai întîi la soțul meu. Îi spui că m-am simțit rău și l-am rugat pe doctor să mă internеze, că m-am instalat deja într-un salon și să vină să mă vadă, să zicem, peste patru sau cinci zile. Cît despre tine, îi lași soțului meu mașina și te întorci liniștită la tine acasă.

Imaginați-v-o pe Tania. Se ridică imediat de pe pat, spune : „De acord. Însă trebuie să-mi fac valiza".

„Lasă valiza. Îți voi trimite lucrurile mîine. Pentru că rămîn în odaia ta. Tu pleci și eu îți iau locul".

Nu zice nimic. Agitată și veselă mă previne : „Atunci mă duc să-mi fac toaleta și sînt gata numaidecît". Dispare în baie.

Totul s-a petrecut atît de rapid încît n-am avut răgazul să reflectez. Dar, abia ieșită Tania, primului elan îi urmează un recul, dictat de prudență. Bine, îi voi lua Taniei locul ; astă-seară doctorul va veni, cu degetele sale de fier mă va face să deschid gura și mă va obliga să-nghit medicamentul ; în cameră vor intra sub felurite pretexte infirmieri și îngrijitori ; foarte bine, dar ce se va întîmpla între Tania și soțul meu ? Tania e necăsătorită, locuiește singură, e frumoasă, cunoscută pentru dezinvoltura-i sentimentală, ca să nu zic mai rău ; i-ar putea da prin minte să facă un fel de schimb. „Tu îmi iei locul în clinică, eu ți-l iau pe-al tău în familie". **Și ține-te !**

Nu ezit nici o secundă. O aud pe Tania fredonînd în baie, terminîndu-și toaleta, fără îndoială cu intenția de a se face frumoasă și seducătoare pentru întîlnirea cu bărbatul meu. Sar din pat, ies în vîrful picioarelor din încăpere. După minute mai tîrziu sînt la volanul mașinii, dincolo de parcul clinicii.

Văd iar frunzele ruginii pe ramuri, foile galbene pe asfalt, soarele blînd și luminos pe frunze, cerul azuriu strălucind îndărătul frunzelor. Instantaneu mă simt fericită. Da, fericită ! Pentru că sînt tînără, plină de sănătate, pentru că sînt nevasta unui cunoscut și stimat arhitect care mă așteaptă în clipa asta acasă.

mapamond

Recorduri (I)

Trei voluntari de la Universitatea „Duke" din Carolina de Nord (S.U.A.) au doborît „recordul mondial" al acestei primăveri, petrecîndu-și 28 de zile într-un rezervor sub presiune, simulînd cufundarea la 700 metri sub mare. Alți studenți, de la Universitatea din Ohio, au jucat cu 4.378 de participanți jocul „La cine se află foarfeca", doborînd recordul mondial (cu 3.728 de participanți).

Asemenea vești despre noi recorduri stîrnesc interesul publicului iar laureații își primesc felicitările binemeritate. Dar alte și mereu alte recorduri de acest gen se întîmplă atît de des, încît ceea ce este astăzi de excepție devine mîine un lucru obișnuit. Recordurile, pur și simplu, scapă de sub controlul nostru. Numai ținerea evidenței a tuturor acestor recorduri cere un efort deosebit, forță de muncă și publicarea unor cărți voluminoase cu litere mărunte. Zeci de mii de noi recorduri sînt doborîte în fiecare an. În fiecare a doua zi cineva face un lucru pe care nimeni nu l-a făcut vreodată. Sau se repetă un record deosebit – dar mult îmbunătățit, mai repede, mai sus, mai profund, cu echipament diferit sau la vîrste diferite. Doar, actul morții nu trezește spiritul de competiție. „După sir Edmund Hillary vă puteți urca pe Everest cu bîta pentru pago (bîta care la capătul de jos are un arc de oțel, încît omul care o folosește poate să sară) și să nu provocați nici invidie nici admirație", spune M. P. Montgomery de la „Globe" din Boston. „Dar, în fond, dacă cineva și-a închipuit că omul poate să escaladeze muntele cu o astfel de bîtă, nu trebuie să ne mire că cineva poate s-o și facă".

La cei 57 de ani ai săi, F. Woodrow din Atlanta e cea mai în vîrstă femeie care zboară pe un zmeu. Compatriotul ei din Texas, Rony Farmer, în vîrstă de 29 de ani, a mîncat în 15 minute o sută de ardei iuți mexicani, doborînd astfel recordul precedent (94 în 111 minute) dar, probabil, și al propriului stomac. În Japonia, Hideaki Tomoyori a reușit să ducă constanta matematică „pi" (3,14) pînă la 20 de mii de zecimale, doborînd astfel propriul său record de 15.151 de zecimale. Dar n-a fost întotdeauna așa. Deși se spune că Sf. Simeon cel tînăr, pustnicul sirian din sec. VI a stat pe un stîlp de piatră 45 de ani, el n-a făcut-o pentru a dobori vreun record... Dar de abia la sfîrșitul secolului al 19-lea, în literatura sportivă apare noțiunea de record. Abia în secolul al 20-lea obsesia recordurilor a luat proporțiile unei manii mondiale.

(După „Time")

Sport

DOBRIN...

...n-a vrut să bată recorduri pentru arhive și statistici, ci s-a gîndit doar la propriile-i ambiții. Mă doare inima că s-a dus nu de la Pitești la Tîrgoviște, ci din „A" în „B", retrogradînd din cercul cel mare al intersului public în arene cu fotbal-aperitiv la supele de duminică. Unii s-or fi bucurat de transferul veacului – și cît îl dorea Cernăianu între minjii din Bănie ! –, alții îl plîng încă pe acest artist contemporan care gîdilă iarba unduind-o precum vînturile, valurile. Deși în presa sportivă apăruse un anunț cît un chibrit, vestea s-a răsucit ca fusul tornadei, să ne lase fără suflare și cu gura căscată, iar rapidiștilor prăpădindu-le liniile viselor cu tronul (cred : Progresul stătea bine în „B", loc călduț și nerușinos) ; de ce, oare, Dobrine, n-ai ales Giulești, unde pînă și podul Grant s-ar fi lungit ca să te vadă măiestrind baloane ? !

Omenește, l-am înțelege pe Dobrin : s-o fi plictisit să joace sub aceleași priviri, pe același stadion, totul știut pe de rost încă din pruncie, dovedind întruna, adică de 18 ani, că harul său fotbalistic nu e un moft de gînsac sau giscan, ci un bun public, concret, o avere, o mină nu întotdeauna exploatată, deși aurul se putea extrage chiar de la suprafață, cu bunăvoință și drag.

Așa încît, nu-l vom uita pe Dobrin, simbolizînd atît valoarea excepțională, dar latentă – să vedem toamna ce vine, cu Norvegia și Anglia, cu cupele europene – a fotbalului nostru, cît și încăpățînarea F.R.F.-ului de a-l ține în dosul scenei.

Prieten statornic al acestei rubrici îndepărtate, Dobrin nu e o amintire ! Nici Dembrovschi, nici Dumitru, nici alți „mexicani".

Teodor BULZA

Ruginie, ruginie, ruginie. minunată toamnă romană ! Abia ieșită din casă, bulevardul pe care stăm mi se înfățișează pe de-a-ntregul galben sau ruginiu. Galbene, foile veștede răspîndite pe negrul asfaltului, ruginite frunzele încă rămase-n copaci, pe fondul albastru de cer. Soarele în frunziș e blajin și luminos. Și deodată mă simt fericită. Da, fericită ! Pentru că sînt frumoasă, tînără, sănătoasă, pentru că sînt soția unui cunoscut și stimat arhitect. Atît de fericită, încît, deși-s la volanul mașinii, pe bulevarde, în afara orașului, încep să cînt.

Dar amuțesc îndată și am o strîngere de inimă dureroasă. Pe o tăbliță, la capătul drumeagului de țară, iată, citesc : „Vila mimozelor. Casă de sănătate".

Mai mult moartă decît vie, parchez mașina în spațiul din fața clinicii, care arată ca un hotel oarecare, cu largile ferestre aliniate ale celor două etaje Dar tocmai aspectul acesta disimulat mă îngrozește. Aș prefera o clinică de boli mintale veritabilă, cu ferestre zăbrelite, infiermieri îmbrăcați în alb, atmosferă de carceră. Intru în hol, întrutotul asemănător unui hol normal de hotel. Însă în colțuri, pe fotolii și canapele stau grupuri de persoane care **nu-și vorbesc**. De ce nu-și vorbesc ? Mă apropii de cabina portarului și cu un glas pierit întreb de Tania. După o scurtă convorbire telefonică îmi spune că mă așteaptă la etajul al doilea, în salonul numărul paisprezece. Mă îndrept spre ascensor.

Locul acesta **înrîurește,** fără îndoială **înrîurește.** Abia început urcușul, mă apropii de oglindă și scot limba, o limbă oribilă, roșie, mare și ascuțită pe care nu mi-o știusem și mă strîmb. Întreb cu glas tare : „Cine ești ?". Ascensorul se oprește, ușile se deschid, cobor și o iau pe coridor.

Uite ușa numărul paisprezece. Bat. Vocea Taniei îmi zice să intru. Iată-mă în odaie. Mobilă din lemn de tek, în stil suedez, obloane închise, veioza de pe noptieră aprinsă. Tania stă lungită de-a curmezișul patului. Abia ce intru, sare în picioare și se chinuie să deplaseze masa în fața ușii. Inima începe să-mi bată mai iute. Întreb : „De ce baricadezi ușa ?"

„Pentru că nu există cheie. Îți dai seama ? Nu este cheie !"

O privesc în vreme ce se aruncă în pat. E brună, înaltă, mlădioasă, bine făcută. Un chip de păpușă răzgîiată, cu ovalul perfect, cu ochii prea duioși, cu gura desăvîrșit desenată. N-o găsesc cine știe ce schimbată, cu excepția palorii și a unei expresii bizare, în același timp ofilite și răutăcioase. Spun agitată, așezîndu-mă pe pat : „Nu mai spune ! Nu există cheie ? Adevărat ?"

„Chiar așa. Oricine poate intra".

„Și . . . intră ?"

Ridică din umeri. „Intră, da, cu tot felul de pretexte. Dar nu mă face să zic ce n-aș vrea să zic".

„Pretexte ? Deci intră pentru . . . alte motive".

„Se-nțelege. Toți : medici, infirmieri, îngrijitori".

„Și tu ?"

„Eu mă apăr cum pot. Azi-noapte i-am aruncat telefonul în cap unui îngrijitor ce voia să intre cu scuza unei sticle de apă minerală pe care n-o comandasem".

ALBERTO MORAVIA

„FELICE!"

Își rotește nefiresc pupilele și urmăresc acea învîrtire a pupilelor cu neliniște crescîndă. Întreb încetișor : „Spune-mi acum, de ce-ai făcut-o ?"

„Ce anume ?"

„Somniferele ; de ce le-ai luat ?"

„Of ! Pentru că nu mai voiam să trăiesc într-o lume ca asta".

O aprob. Rostesc în grabă, febril : „Chiar așa. Cum să trăiești într-o lume ca asta ?"

„Mă-ntreb și eu".

Se aude o bătaie în ușă. Tania pălește. Murmură : „Iată-i, vei vedea".

„Ce vrei să spui ?"

„Vizita doctorului".

Dincolo de ușă, o voce bărbătească puternică întreabă : „Se poate ?"

Tania răspunde, îndată, cu energie : „Bineînțeles că nu se poate ?"

Vocea insistă împăciuitoare, dar decisă : „Se-nțelege, nu se poate pentru nimeni, dar pentru mine da".

Și, simultan, iată, clanța se mișcă iar cineva urnește ușa. Tania sare în picioare, împinge masa, încearcă să o imobilizeze cu propriu-i corp. Celălalt e mai puternic însă. Încet, ușa se întredeschide. Prin deschizătură intră doctorul și infirmiera.

Medicul pare un vînător voinic, are obrazul brun și viguros, părul tuns perie, ochii cafenii, nasul scurt, mustăți negre. Are veșminte albe, dar mi-l închipuiam foarte bine în haină de catifea, pantalon de doc, cizme, cu cîinele alături și cu pușca pe umăr. Infirmiera e o blondă uscățivă, cu fața triunghiulară. Văzîndu-i, Tania are un gest de disperare și se trîntește pe pat. Doctorul îi întinde mîna puternică, rudimentară și păroasă, spunînd: „Ei, haideți, nu fiți supărată pe mine. Să ne dăm mîna ca niște buni prieteni".

Tania, subjugată și totuși temătoare, își ridică agale mîna, medicul, galant, i-o sărută. Nu știu cum, nu pot evita gîndul că, în locul Taniei, i-aș săruta eu doctorului mîna. Mă prezint cu vocea voalată de emoție : „Mă numesc Eleonora. Sînt o prietenă a Taniei. Cum se simte Tania, doctore ?"

„Bine. În curînd o trimitem acasă. Dacă își ia acum pastila o vom trimite acasă cu o zi mai curînd".

Spunînd asta îi face semn infirmierei care se apropie imediat cu un pahar cu apă și o pilulă mare, albă. Tania declară cu hotărîre : „Eu nu voi lua nici o pastilă".

„Ei, ei, ei".

„Cînd spun nu, este nu".

„Ei, ei, ei".

Medicul îi face semn infirmierei, apoi întinde mîna și cu doar două degete apasă articulația maxilarelor. O văd pe Tania, poate mai mult intimidată decît constrînsă, deschizînd gura cu o strîm-

ALBERTO MORAVIA, Un'altra vita, Bompiani, Milano, 1974.
Traducere de Viorica BĂLTEANU

(Continuare în pag. 7)

itinerarii

HOLLYWOOD

DUPĂ O CĂLĂTORIE ÎN FUGĂ PRIN STATELE UNITE ALE AMERICII (I)

O invitație la un congres profesional, care a avut loc în S.U.A., mi-a dat ocazia de mult dorită, să ajung să văd și eu America. Primul aterisaj în America a fost Los Angeles. Lăsînd la o parte aspectul tipic american al orașului, cunoscut din reclamele cu zgîrie nori și taxiuri galbene, ceea ce te uimește aici în primul moment, este tocmai clima. E o climă din categoria fără anotimpuri, cu o primăvară eternă, paradisiacă, care te face să devii exuberant și te îndeamnă la veselie, cîntec, dans și extravaganțe. În baia de lumină difuză, care estompează umbrele, razele de soare topesc totul într-un abur transparent, făcînd să se vadă peisajul ușor colorat și îndulcit, ca printr-un ecran galben-verzui de miere de salcîm.

Dar marea surpriză a orașului este structura lui urbanistică. Los Angeles-ul este ca o imensă expoziție compusă din numeroase și diverse pavilioane, depărtate între ele și situate la capete de alei. Aceste pavilioane sînt în realitate fie aglomerări urbane, fie grupuri de clădiri ale vreunei întreprinderi. Aleile care le leagă sînt autostrăzi de zeci de kilometri, scutite de prezența nedorită a stopurilor de la încrucișări, datorită unor pasaje suprapuse. Cînd e cazul, aceste pasaje sînt prevăzute cu derivații care permit automobilistului să vireze la dreapta sau la stînga pe niște bucle de drumuri, rezultate din desprinderea unei fîșii laterale a autostrăzii și apoi din curbarea ei, în impunătoare segmente de elice.

Din cauza lungimii autostrăzilor de legătură, cred că în nici-un oraș american omul nu depinde mai mult de automobil ca în Los Angeles. Ca să ajungi de la centrul civic din „down-town" în „mahalaua" Hollywood îți trebuie aproape o jumătate de oră de mers cu mașina. Cu mașina proprie, bineînțeles, fiindcă dacă folosești unul din rarele autobuze, ai nevoie de și mai mult timp, iar timpul este poate singurul pe care americanii nu vor să-l risipească. Prin urmare toată lumea merge cu automobilul. Între om și automobil este un fel de simbioză în care mașina după ce capătă viață și devine un organ complimentar al corpului uman, provoacă o adevărată infirmitate cînd refuză să-și îndeplinească funcțiunile ce i-au fost destinate.

Din nenorocire acest cuplu mecano-uman a făcut să dispară pietonii. Nu se mai văd pietoni decît pe trotuarele din nucleul orașului și în centrul grupărilor lui satelite, acolo unde sînt edificii publice, administrative sau culturale, magazine cu vitrine și restaurante. Încîntătoarele plimbări pe jos, lente și cu opriri după dorință, acele indispensabile ocazii de a cunoaște și a te lăsa cuprins de farmecul străzilor, al caselor și al trecătorilor, au fost circumscrise în jurul centrului, în perimetrul apărat de frontiera distanțelor, atît de bine păzită de oboseală. Nici măcar perifericele cartiere rezidențiale nu le poți vizita mergînd pe picioare. În ele ca și pe autostrăzi nu vezi mișcîndu-se nimic în afară de automobile. La orice oră din zi sau din noapte nu te întîlnești cu nici o ființă umană. Ți se pare că viața a fost alungată și închisă undeva, într-o temniță ascunsă, greu de găsit, în ciuda goanei nesfîrșite a automobilelor care cuată s-o elibereze și s-o scoată la iveală.

Neavînd încotro pietonul trebuie să se mulțumească numai cu ceea ce îi oferă centrul, ca, de exemplu, splendida bibliotecă municipală, unde poate să citească –fără să arate măcar legitimația – publicații din toată lumea, sau să asculte discuri și benzi cu orice fel de muzică. Cine nu este amator de culturalizare optează de cele mai multe ori pentru hoinăreala pe trotuare, ca să privească vitrinele și să reacționeze după cum îi este firea la tentația reclamelor de tot felul care-l asaltează la fiecare colț de stradă. Dacă, de exemplu, este un fumător inveterat trece de mai multe ori prin colțul în care se distribuie gratuit ispititoarele pachete de țigări, deși pe ambalajul lor stă scris că „fumarea țigaretelor este periculoasă pentru sănătatea dv.". Dacă, dimpotrivă, sănătatea îi este mai presus de atracțiile dăunătoare ia țigările pentru „prieteni" și preferă să intre cu teamă și cu interes la aparatul care măsoară – tot gratuit – tensiunea arterială. Bagă mîna în chinga acestui aparat care lucrează în mod automat și așteaptă să i se comunice prin afișaj electronic dacă în urma măsurării s-a găsit ceva normal sau anormal și cît de anormal.

Dar dacă străinul ajuns la Los Angeles are prieteni, care – bineînțeles – nu pot exista fără automobil, el se grăbește să-i roage să-i arate Hollywood-ul. El știe de cînd a plecat de acasă că aici se află lumea filmului și arde de nerăbdare să o cunoască. Întîlnirea cu faimoasele case producătoare de filme (Universal, Paramount etc.) îi cauzează însă o oarecare dezamăgire. Întinse pe suprafețe de multe hectare, ele nu sînt altceva decît niște cetăți protejate de ziduri înalte, înăuntrul cărora abia se văd blocuri mari fără ferestre. Intrarea este interzisă vizitatorilor întîmplători. Numai datorită unei relații, sau prin intermediul așa-ziselor „tours", adică vizite colective în autobuze de circa 40 persoane, călăuzite de un ghid, poți pătrunde în interiorul misterios ocupat de acești alchimiști moderni ai celei de-a 7-a arte. Decepția stăruie și pe străzile orașului. Ți se pare că te afli într-o țară fără nume, într-o localitate de provincie, la ora siestei. Casele, în cea mai mare parte, cu cel mult două niveluri, construite din lemn, probabil fiindcă nu au de combătut frigul ci numai cutremurul, au toate stilurile posibile din ultimii 70 de ani, dar nu sînt prea impresionante. Atenția îți este reținută mai mult de clinicile pentru cîini și alte animale răsfățate cu atîta generozitate în S.U.A. : „Hospital for pet animals".

Numai în centrul capitalei mondiale a filmului te întîlnești cu stelele de cinematograf admirate în filme. Le găsești pe bulevardul Hollywood ajunse pe trotuare, la discreția trecătorilor, care le calcă în picioare. Sînt niște stele de bronz în cinci colțuri pe care au fost gravate, în litere mari, numele celebrităților filmului mut și sonor de la apariția cinematografului și pînă în prezent. Bietele stele ! Cît de oneros este pentru ele tributul plătit gloriei ! La cîte concesii te împinge setea de celebritate ! În curtea teatrului chinezesc, pe luciul pardoselei, găsești numele ilustre, scrise pe stelele de bronz, în forma unor autografe primitive. Pe betonul întărit, poți privi amprentele palmelor și picioarelor divinităților filmului, ca pe niște urme pe patrupede în repaos. Cît de influentă și de tiranică trebuie să fie publicitatea ca să determine, pe cei ce aspiră să zboare numai spre înălțimi, să accepte poziția, cel puțin ridiculă, a unui om căzut și rămas în patru labe ! Fi-vor oare atît de mari compensațiile materiale ale gloriei ?

Ca să mă dumiresc am plecat cu un „tour" care mergea la un vestit teatru în aer liber, Hollywood-Bowl și în nu mai puțin vestitul cartier rezidențial al celor mai cunoscute personalități din lumea teatrului, cinematografului și televiziunii, adică la Beverly Hills. Meritul deosebit al teatrului în aer liber este mărimea lui excepțională. Pe băncile sale, așezate în amfiteatru, pot asculta concertele filarmonicii din Los Angeles, peste 17.000 de spectatori, aproape cam cîți încap în tribunele unui mic stadion sportiv. Așezarea teatrului, la poalele unor coline, într-o vale naturală foarte pitorească, în mijlocul unei vegetații tropicale îi dă o atracție suplimentară. Marea atracție a „turului" rămîne însă cartierul vedetelor. Beverly Hills nu este deloc mic. Autocarul nostru prevăzut cu climatizoare, fotolii confortabile, avînd o vizibilitate perfectă și ferestre puțin colorate în sepia, ca să indulcească contrastele și să sporească frumusețea peisajului, ne-a plimbat pe străzile acestui cartier privilegiat aproape două ore. Captivat de frumusețea caselor și străzilor n-am auzit și n-am reținut nimic din numele proprii și poveștile debitate de ghid.

Am avut tot timpul impresia că stau pe loc și în fața mea defilează, un șir interminabil de decoruri create cu artă și rafinament, absolut toate în culori și cu relief. Poate că această iluzie stranie se datora faptului că în afară de vile și arbori nu se vedea nici o ființă vie, deși era la o oră de după-amiază cînd lumea ar fi trebuit să fie acasă. Vilele, care de care mai interesante și mai originale, stau retrase în spatele unor garduri vii formate din copaci mari și arbuști pitici. Aceștia erau armonizați cu clădirile, astfel încît să lase să se vadă ce trebuie pus în valoare, întocmai ca toaletele femeilor frumoase, elegante și moderne. Umbrele mărite de apropierea crepusculului, întăreau verdele închis al frunzelor și ierbii pe care se proiecta eflorescența bobocilor și petalelor arbuștilor permanent înfloriți parcă numai pentru bucuria ochiului și triumful luminii.

Anton NECȘULEA

REDACȚIA și ADM – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 37 (651) ● 11 septembrie 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

GOSPODARII ȚĂRII

Consiliile populare, ca organe administrative ale puterii de stat, reprezintă o verigă esențială care mijlocește și contribuie în mod direct la realizarea tuturor obiectivelor majore pe tărîm social și economic. Prețioasele indicații ale tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la creșterea rolului și la sporirea atribuțiilor și răspunderilor lor ca organe ale puterii de stat au avut ca scop adîncirea democrației socialiste în însăși activitatea acestor instituții în concordanță cu necesitățile și sarcinile concrete, pe plan local, care decurg din ansamblul programului național de dezvoltare economico-socială.

Congresul consiliilor populare județene și al președinților consiliilor populare reprezintă un eveniment major în viața politică și socială a țării noastre, eveniment care semnifică importanța sporită a activității acestor organisme ale puterii de stat. Acest eveniment este, totodată, expresia lărgirii democrației socialiste prin sporirea rolului și funcțiilor consiliilor populare menite să asigure conducerea treburilor obștești cu sprijinul direct al cetățenilor, să valorifice inițiativele acestora, spiritul creator al maselor pe care le reprezintă. **„Trebuie** – sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – **să se ridice la un nivel superior activitatea consiliilor populare cărora le revin atribuții noi, de cea mai mare importanță în elaborarea planurilor dezvoltării economico-sociale în profil teritorial. Drepturile tot mai largi de care se bucură le impun acestora și mari obligații, o înaltă răspundere în înfăptuirea obiectivelor planului economic, în dezvoltarea și înflorirea localităților, în aplicarea programului de sistematizare urbană și rurală, în respectarea fermă a legilor țării, a hotărîrilor de partid și de stat".**

Activitatea consiliilor populare este chemată să aducă o contribuție mai mare la dezvoltarea economică a țării, la creșterea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii, asigurînd într-o măsură și mai mare, folosirea cu maximă eficiență a tuturor resurselor materiale și a forței de muncă pe întreg teritoriul patriei. Atît pe linie economică cît și pe linie administrativ-obștească, întreaga activitate a consiliilor populare se sprijină pe masele de cetățeni și se desfășoară în folosul lor, asigurînd sporirea continuă a calității vieții omului și, pe această bază ridicarea conștiinței socialiste a cetățenilor patriei noastre, creșterea unității națiunii noastre în jurul partidului, a conducătorului nostru iubit, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a cărui viață și activitate reprezintă un model de dăruire și patriotism, de exigență și înțelepciune, de spirit revoluționar înnoitor.

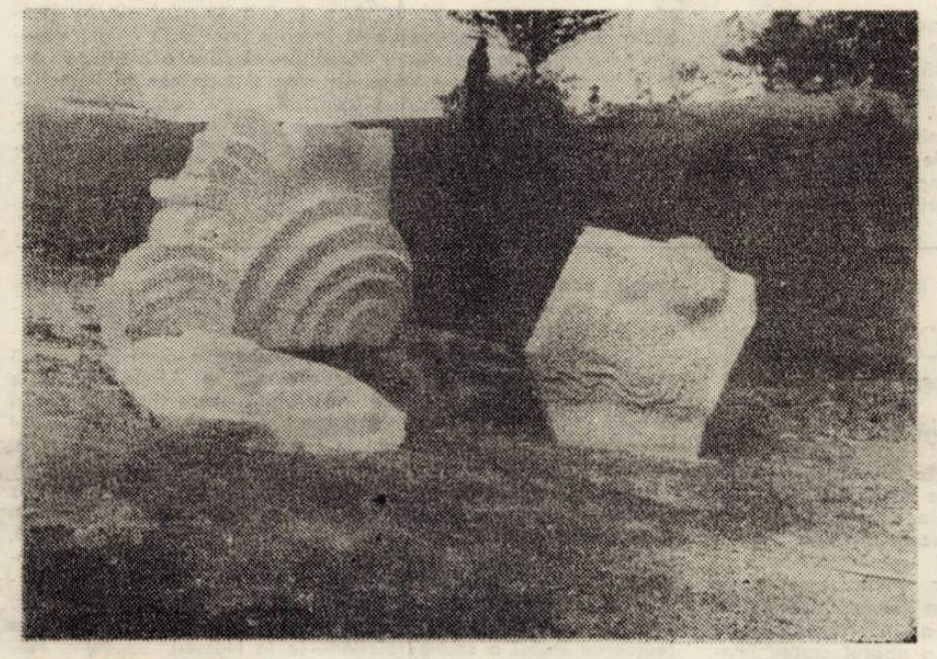

GHEORGHE GOIDACI : „Terase" (Tabăra de la Măgura '79)

Actualul Congres al consiliilor populare reprezintă un prilej minunat de analiză a activității și experienței anterioare, de generalizare a datelor pozitive ale acestei experiențe, în numele perfecționării întregii activități viitoare pusă în slujba înfloririi patriei, în slujba omului societății socialiste. Aleșii maselor, harnicii gospodari ai comunelor, orașelor și județelor țării, de activitatea cărora depind, zi de zi, realizările măreți ale timpului nostru, au prilejul unor dezbateri rodnice, pe baza cărora își vor împrumuta reciproc experiențe valoroase, metode de muncă avansate, în consens cu cerințele tot mai importante care le stau în față atît pentru împlinirea sarcinilor imediate cît și a celor de viitor din actualul plan cincinal în care problema calității întregii activități economico-sociale – este o problemă hotărîtoare de care se leagă viitorul patriei noastre, nivelul de trai al tuturor oamenilor muncii.

Acest eveniment major al vieții noastre sociale și politice, prin semnificația și implicațiile lui va contribui la o mai puternică desfășurare a energiilor creatoare ale națiunii noastre, la o mai judicioasă și mai eficientă organizare a acestora, în numele țelului suprem al socialismului – ridicarea bunăstării omului, înflorirea personalității lui sub semnul libertății și fericirii, al demnității fiecărui cetățean al României socialiste.

ORIZONT

convorbiri

Cu istoricul dr. MIHAI FĂTU

Directorul Muzeului Banatului

Chiar dintr-o simplă enumerare a lucrărilor principale ale lui Mihai Fătu se pot constata cu ușurință rodnicile rezultate pe care le-a obținut în urma unei temeinice cercetări a unor perioade deosebit de frămîntate ale istoriei : **„1946 – din istoria politică a României contemporane"; „Garda de fier, organizație teroristă de tip fascist"** (în colaborare cu Ion Spălățelu, publicată în limbile maghiară (1971) și germană (1975) ; **„Sfîrșit fără glorie. Partidul Național Țărănesc (Maniu) și Partidul Național Liberal (Brătianu) în anii 1944-1947"** ; **„Un vot decisiv (Noiembrie 1946). Despre rolul și importanța alegerilor parlamentare din 1946"** ; **„Sătmărenii în lupta pentru socialism"** ; **„Alianțe politice ale Partidului Comunist Român".**

– Stimate tovarășe Fătu, recent ați participat la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București. Spuneți-mi, vă rog, ce a însemnat pentru d-voastră, ca istoric, acest prestigios forum mondial ? De asemenea v-aș ruga să vă referiți la o seamă din concluziile acestei întruniri științifice, îndeosebi la rolul istoriei în viața de astăzi a popoarelor.

– Sînt unul dintre istoricii români care în ultimii 15 ani au participat la multe reuniuni științifice internaționale. Posedînd oarecare experiență în acest sens, am putut evalua mai aproape de realitate semnificația Congresului internațional de științe istorice, desfășurat la București, între 10-17 august 1980. Dacă aș încerca sintetic să arăt semnificația, pentru mine, a acestui forum, ar trebui subliniat faptul că el se distinge, în primul rînd printr-o foarte amplă participare și o mare varietate tematică, apoi, printr-o notă de calm, corelată cu profunzimea și dezinvoltura dezbaterilor. În ceea ce mă privește, am rămas plăcut impresionat de maniera simplă, directă și foarte solid ancorată în realitățile politice contemporane, în care s-au abordat cele mai complexe probleme ale istoriografiei internaționale contemporane, faptul că știința istorică, nu numai la noi, este nemijlocit implicată în multe fenomene cu caracter politic și că în pofida unor școli care nu recunosc valoarea de știință politică a istoriei, ea se impune, ca atare, prin însuși mesajul ce-l degajă. Oricare dintre participanții la Congres, indiferent de naționalitate, nu a putut rămîne, așadar, în afara realității că istoricul și istoria nu pot fi desprinse de frămîntările generale de ordin politic ale omenirii din zilele noastre, nu se pot, chiar dacă unii o afirmă, situa într-o zonă neutră, imparțială, imposibilă, față de efortul de a se crea o nouă rînduială în relațiile dintre popoare și națiuni, de a se crea acel climat de cooperare care să scutească omenirea de un nou cataclism militar. Istoria și-a dovedit, și de data aceasta, independent de diversitatea, sub aspect filozofic, metodologic, social, politic, național, de rasă, sex, vîrstă etc. a slujitorilor ei, caracterul eminamente de știință a păcii, cooperării, conlucrării. Aș putea spune că principalul învățămînt pe care personal l-am reținut și care stăruie în conștiința meo, ca istoric, este acela că și istoricii, în pofida caracterului foarte eterogen al conduitelor lor politice a apartenențelor sociale, convingerilor filozofice și metodologiei de cercetare etc., se pot regăsi pe poziții comune în cele mai multe probleme ce privesc lumea de astăzi și că, inclusiv în domeniul cercetării și evaluării faptului ori fenomenului istoric, pot găsi un limbaj comun, pot lucra cu rodnicie alături, se pot confrunta, dar nu despărți, pot angaja știința istorică la noi cote de investigație și concluzii. Din aceste puncte de vedere, nu o dată, în timpul lucrărilor congresului, ca și astăzi am resimțit și m-a dominat satisfacția că sînt cetățeanul unei țări, care nu numai că găzduiește această reuniune de înaltă ținută academică, ci că politica țării mele și a conducătorului acesteia se regăsește, vibrează și prin intermediul acestui forum. Nu este un lucru simplu, pentru orice om al societății noastre, să trăiască astfel de sentimente, cu atît mai mult pentru un istoric care poartă tot timpul în suflet și conștiință imaginile, filmul, unei milenare și glorioase istorii ca a noastră.

– Care ar fi, în această perspectivă, sarcinile actuale ale istoricilor noștri ?

– Ar fi prematur și temerar să-mi propun a schița, chiar în linii mari, sarcinile istoriografiei românești în lumina concepțiilor pe care Congresul le oferă. Și, totuși, cu stăruință asupra caracterului cu totul personal, îmi permit cîteva sugestii pe care, ca cercetător al trecutului nostru, oricum le voi urma ; așezarea la baza cercetării a cerinței, de atîtea ori subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, că istoria este chemată și obligată să unească energiile tuturor oamenilor de știință pe temeiul adevărului, pentru descoperirea și evocarea acestuia ca argument suprem în efortul de a reconstitui istoria, a-i desprinde concluziile și a-i valorifica învățămintele. Este, poate, singurul exemplu, din cele multe văzute pînă acum, care a demonstrat elocvent că diversitatea socială, politică, filozofică, religioasă, națională, de vîrste sau sex, deosebirile de vederi în aprecierea evenimentelor sau proceselor istorice pot fi subliniate și depășite dacă istoricii se așează pe temeiul adevărului și dacă este respectat acest adevăr. Dealtminteri, acesta este și criteriul fundamental de apreciere al valorii unei opere istorice, măsura eficienței și a moralității profesionale a istoricului. Congresul a pus în fața frontului istoriografic românesc obligația de a grăbi elucidarea

Întrevedere realizată de Aurel TURCUȘ

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Şerban Foarţă

AFINITĂŢI SELECTIVE

Ed. Cartea Românească, 1980

După patru volume de versuri şi la al doilea volum de critică, Şerban Foarţă este astăzi posesorul unui stil inconfundabil, la noi. Stilul e omul, se zice adesea ,şi poate nu ar fi rău să spunem două cuvinte despre relaţia om-stil la Şerban Foarţă. Aşa cum se statuează şi în lapidara maximă de mai sus, diferenţa (cu un cuvînt drag lui Şerban Foarţă, împrumutat din terminologia lui Derrida) dintre o valoare de natură estetică şi una pur umană tinde să se contopească în însuşi cursul procesului de creaţie. Atît doar că la Şerban Foarţă ceea ce pare să fie uman este în cele din urmă o idee : o idee despre cum se poate trăi literatura, (re)făcînd-o şi existînd literalmente în ea. Aceste **Afinităţi (s)elective** (aşa credem că ar trebui citit titlul cărţii, pentru a fi pe de-a-ntregul în mijlocul exoticului **Foarţă country**) sînt un exemplu de ceea ce s-ar putea numi, în spiritul cutărui nou critic francez, o exegetică ... înfuriată. Înfuriată pentru că nu poate fi cuprinsă (mai ales) în limitele previzibile, prea previzibile, ale sintagmaticului. De unde şi necesitatea „bruscării" acestuia, urmată, neîndoios, de fo(a)rţarea ideii, fără însă ca hiatusul astfel creat să dea vreun moment sentimentul neadecvării între obiect şi subiectul său (devenit atît de) imprevizibil (sub mîna acestui, cu un cuvînt ce-i place, funambulesc Şerban Foarţă). Totul poate fi citit în această carte cel puţin în două feluri, inclusiv titlul, o dată aşa cum apare pe copertă, şi a doua oară ca parafrază a celebrei sentenţe goetheene.

Geometria eseurilor lui Şerban Foarţă pare simplă, dar e în fond doar partea vizibilă a unui aisberg ce înseamnă erudiţie, meditaţie pe marginea limbajului şi trudă asupra cuvîntului. Şerban Foarţă „munceşte" cuvîntul pînă cînd acesta începe să sune într-un anumit fel, căpătînd o existenţă aproape autonomă, pînă în pragul ideii. Eseurile sale sînt şi nişte anamorfoze textuale, „perspective ciudate", dar extrem de plauzibile, asupra realităţii literaturii, cum şi a nivelului sintagmatic al limbajului. Plurisintagmaticizarea la care supune Foarţă obiectul – limbaj este şi o metodă critică : el construieşte idei din cuvinte aşa cum zidarul acoperă sau descoperă unghiuri ale clădirii aşezînd mai în faţă sau mai în spate cărămizile. Deviaţiile în interiorul cuvîntului sînt, nu de puţine ori, surse ale consideraţiilor şi judecăţilor de valoare. Cuvintele sînt valorizate în noi perspective, ţinînd seama şi de faptul că, aşa cum se crede în istoria artei, perspectiva este un factor de realism (Baltrusaitis). Un realism atît implicit estetic cît şi vizual, pentru că textele lui Şerban Foarţă, asemeni, între altele, poeziei spaţiale, trebuie să fie şi privite. De aici şi o altă consecinţă : răminînd opere de exegeză literară, eseurile sale sînt, neîndoielnic, în prelungirea activităţii poetice a scriitorului.

Specialitatea criticului sînt cuvintele – idee, cuvintele – gadget sau cuvintele – poem, probabil după modelul „sunetelor – emblemă" din muzică. Poate nu întîmplător întîlnim excelentele capitole despre muzică şi poezie **(Do, mi, sol, mi, fa, Claude Debussy, poetul)**, şi acelea despre „mers şi vorbit", văzute ca metamorfoze ale **scrisului.** În continuarea acestora se află şi eseurile despre păsări şi fluturi (amintiţi-vă **Schimb de scrisori, de fluturi ...)** sau despre semnificaţiile (literar –) simbolice ale „Grisaille"-ului.

Care sînt însă afinităţile (s)elective ale lui Şerban Foarţă ? Ele nu pot fi decît tot cele din cărţile anterioare ale poetului – critic. Consacrîndu-le sau nu un capitol special al cărţii, spiritele tutelare rămîn Ion Barbu, Mateiu, Mallarmé, Jean Cocteau, Valéry, Gide, Călinescu ...

Posesor al unei inteligenţe speculative remarcabile, Şerban Foarţă şi-a creat o manieră de a aborda literatura : demersul său, baroc, în perspectiva judecării literaturii ca spectacol, este, de cele mai multe ori, unul de învăluire, pornind de la lucruri aparent neesenţiale, care sînt puse în lumină în cele din urmă prin integrarea în ansambluri de o desăvîrşită originalitate. Niciodată criticul nu va spune de la început (mai mult chiar : va evita orice sugestie anterioară dezvoltării depline a ideii) ce are de gînd să demonstreze. Eseurile sale sînt un continuu apel la complicitatea cititorului, acest (con)frate întru descifrarea sensurilor ascunse şi adesea colaterale) ale celor mai variate subiecte, nu întotdeauna literare, dar convertite, cu înalta precizie a profesionistului, în literatură propriu-zisă.

Mircea MIHĂIEŞ

Ecaterina Mihăilă

RECEPTAREA POETICĂ

Editura Eminescu, 1980

Felul în care a „evoluat" cercetarea literaturii în ultimele decenii ar putea lăsa lesne impresia unei ciudate şi mai ales derutante curse fără direcţie previzibilă. De fapt, în 1938 încă (Ch. Morris) drumul era deja trasat în liniile lui mari şi el a fost urmat, conştient sau nu : cercetărilor formale, sintactice, le-a urmat preocuparea pentru semantică, iar acum interesul se îndreaptă înspre conturarea unei pragmatici generale (implicit lingvistice şi literare) în aşa fel încît, prin cuprinderi succesive şi tot mai largi, **înglobante,** perspectiva asupra actului literar să se deschidă înspre o mai deplină înţelegere a sa, coerentă şi riguros teoretică. Aşadar, contextul în care a apărut cartea Ecaterinei Mihăilă este favorabil studiilor de acest tip. Deschizînd prima pagină, am avut în minte, mărturisim, cele de mai sus ; în „orizontul de aşteptare" ni s-a părut că deslušim o teorie autohtonă de pragmatică poetică. Ni s-a oferit însă mai puţin dar şi mai mult. Mai puţin, căci nu putem vorbi despre **o teorie** a receptării. Mai mult, deoarece autoarea încearcă o sinteză a celor mai importante teorii lingvistice şi semiotice cu privire la limbajul poetic, la perspectiva axiologică şi la critica literară, deci, în fond, aceeaşi problemă – receptarea – este privită din trei unghiuri : 1. obiectul poetic şi specificitatea sa ireductibilă, 2. ce ne îndeamnă înspre el şi cum îl întîmpinăm, şi 3, cum reuşim să-l înţelegem, prin ce metode, punct în care cercul se închide.

Definirea limbajului poetic pleacă de la teoria jakobsoniană a celor şase funcţii pe care le comportă orice mesaj : **referenţială,** dacă aceasta are faţa întoarsă înspre context, **emotivă,** axată pe emiţător, **conativă,** vizînd destinatarul, **fatică** sau de menţinere a contactului comunicării, **metalingvistică,** îndreptată înspre cod şi **poetică,** funcţia prin care, narcisic, mesajul se întoarce asupra lui însuşi. Într-o bună interpretare a lui Roman Jakobson, Ecaterina Mihăilă insistă asupra faptului că limbajul poetic nu elimină vreuna dintre cele şase funcţii, ci le reorganizează după o dominantă : funcţia poetică. Spunem acest lucru pentru a evita oarece neînţelegeri ce s-ar putea ivi din fraza cuvîntătorului înainte (Silvian Iosifescu) : „... un prim capitol demonstrează convingător că poeticitatea este o modificare concomitentă a tuturor funcţiilor limbii ..." (p. 6), lucru inutil, fiind dinainte demonstrat.

Deşi transcrierea, în linii mari, desigur, a diverselor teorii este corectă, pe alocuri, dorinţa de a ordona ideile şi de a le aranja unele sub altele în paradigme unificatoare duce la enunţuri de genul : „Tot ceea ce este **simetrie şi proporţie** (sic !) în spaţiul virtual al limbii este actualizat în spaţiul sintagmei poetice" (p. 28). Nu sîntem convinşi nici că sistemele modelatoare secunde ale lui Juri Lotman echivalează cu „ceea ce Hjelmslev numeo **sisteme conotative** (de fapt, **semiotici conotative !) ..."** (p. 76). Deasemenea, modul în care este înţeleasă referenţialitatea lasă, credem, de dorit : cum putem admite, spre exemplu, că **un** cuvînt precum **haos** (din **Scrisoarea I)** este mai puţin referenţial decît cuvîntul **văi,** pe motivul că imaginaţia l-ar reprezenta mai greu ? Nu putem omologa obiectul empiric cu reprezentarea sa (autoarea însăşi o spune referindu-se la Husserl, Saussure, Frege ...) astfel încît să identificăm într-una singură : referenţialitatea relaţiile care unesc, pe de-o parte, un text oarecare (un reportaj ...) cu realitatea la care trimite. Este poate de prisos să spunem că filozofia limbajului şi logica au stabilit condiţiile precise în care un enunţ referă, precum şi modalităţile prin care o face. Nici reluarea discuţiilor asupra **valorii** nu ni s-au părut binevenite **din perspectiva** prea strîmtă (sau prea largă) a veşnicelor dicotomii : obiect / subiect, imanent / transcendent, intrinsec / extrinsec etc. Pe de altă parte, structura simbolului propusă de Ecaterina Mihăilă ca şi afirmaţia potrivit căreia simbolul numeşte nenumitul sînt deosebit de interesante, chiar dacă peste cîteva pagini întîlnim aserţiunea contradictorie după care, de data aceasta, planul simbolic este „expresia raportului pe care poetul îl stabileşte cu lumea ..." (p. 45-46).

Receptarea poetică surprinde însă prin bogăţia materialului teoretic cuprins : un mare număr de referinţe, din domeniile cele mai variate, dar nu şi disparate (lingvistică, semiotică, logică, filozofie, estetică, retorică ...), se întîlnesc în paginile cărţii. Preocuparea majoră, dar şi riscul pe care autoarea şi l-a asumat, credem, deliberat, au fost de a stabili, dincolo de diferenţe, punctele comune, relaţiile şi întrepătrunderile unor domenii teoretice labile, şi de a trasa, prin vastul teritoriu, **liniile** unei teorii a receptării.

Vasile POPOVICI

---

revista revistelor

Caiete critice, 2

Anunţam într-un număr anterior o apariţie publicistică remarcabilă, îngrijită de biroul secţiei de critică şi istorie literară a Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti : **Caiete critice, 2** (supliment al revistei **Viaţa românească,** 5). Redactori – Alexandru George, Gelu Ionescu, Ioana Creţulescu. O simplă parcurgere a sumarului poate dezvălui intenţia redactorilor (explicitată dealtfel într-o notă introductivă şi în articolul lui Silvian Iosifescu) de a compune un număr tematic axat în principiu pe problemele receptării : relaţia autor-critic, autor-public, anchetă sociologică, aspecte ale lecturii, intervenţii teoretice pe marginea unor genuri literare cu audienţă la public etc. Abordată din unghiuri diferite, lăsîndu-se, la rîndu-i receptată şi analizată printr-o metodologie diversă, problema receptării se dovedeşte a fi un teritoriu de dezbatere, fertil. Ancheta sociologică realizată de Ştefana Stariade şi Pavel Cîmpeanu – plasată, deloc întîmplător, în deschiderea intervenţiilor – răspunde unor extrem de incitante întrebări : Cît se citeşte ? Cine citeşte ? şi mai ales, Ce se citeşte ? Ce se citeşte **foarte mult ?** Ce se citeşte **mult ?** Ce se citeşte mai puţin? etc. Răspunsurile, multe previzibile, pot da de gîndit (oricît de relativă ar fi statistica întreprinsă). După cum, poate da de gîndit (mai ales prin reverberările ei actuale) o situaţie din presa anilor 1947 şi 1953 (urmărită cu inversunare de tînărul critic Ion Cristoiu, de această dată în articolul **Despre „opinia cititorului" în presa literară dintre 1947 şi 1953).**

Cea mai incitantă intervenţie din actualul număr – prin spectacolul pe care-l prilejuieşte – este cea a scriitorilor lăsaţi, ba chiar invitaţi insistent, prin întrebări abile, să răspundă criticii şi criticilor. Răspunsurile lui Cezar Baltag, George Bălăiţă, Mircea Ciobanu, Maria Luiza Cristescu, Laurenţiu Fulga, Paul Georgescu, Norman Manea, Aurel Rău, Mircea Horia Simionescu, Dorin Tudoran, Radu Tudoran şi nu mai puţin **Reflecţiile pe marginea unei anchete** semnate de prozatorul şi criticul Alexandru George sînt pagini de remarcabilă literatură prin verva lor polemică, prin ironia şi uneori chiar umorul lor.

Am reţinut, continuînd lectura numărului, intervenţiile teoretice de o cu totul aparte ţinută ale lui Paul Cornea **(„Codurile" lecturii şi lectura „codurilor"),** Livius Ciocârlie **(Corespondenţa şi literatura),** Şerban Foarţă **(Fragmente despre „Muzică şi litere"),** Smaranda Vultur **(De la o analiză structurală a textului la o teorie a discursurilor),** precum şi precizările, în mult discutata problemă a protocronismului ,semnate de Valeriu Cristea şi intitulate, semnificativ, **Gust şi măsură.** Paginile alerte ale lui Mihai Dinu Gheorghiu şi Ioanei Creţulescu încheie acest foarte binevenit număr al **Caietelor critice.**

P.S. Continuînd parcă dezbaterea asupra „receptării literaturii", ultimul număr al revistei **Luceafărul** aduce interesante contribuţii în problema plagiatului şi un element de-a dreptul senzaţional (în aceeaşi problemă), pe care nu vi-l dezvăluim, tocmai spre a vă lăsa neştirbită bucuria lecturii.

Anemone POPESCU

---

viaţa asociaţiei

Şantier literar

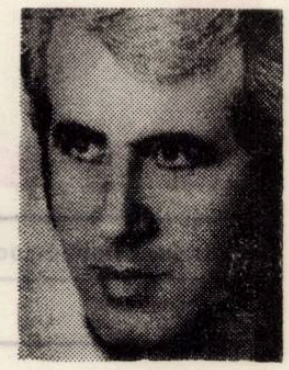

ION VELICAN

– Multă lume înclină să creadă că eşti un scriitor umorist, Ion Velican ...

– Dacă mai sînt oameni care nu uită că pe la noi a scris mult şi bine unul, Caragiale, dacă francezul Alexis Piron spunea pe la 1738 „J'ai ri, me voilà désarmé !", dacă literatura mea descreţeşte citeodată frunţile, atunci sînt un scriitor umorist. Păstrînd proporţiile, pot aminti nume ilustre, a căror literatură a descreţit frunţi : Mark Twain, A. P. Cehov şi (de ce nu ?) Marin Preda. Din păcate însă la noi, cînd scriitorului i se adaugă atributul „umorist", critica ... serioasă are grijă să-l ocolească, ori să-l trateze în plan secund. Cred că literatura umoristică merită o soartă mai bună, atît în cotidiene, periodice şi edituri, cît şi în atenţia criticii literare. Căci mă întreb : dacă scriitorul nu e „umorist", atunci cum e ? Cu alte cuvinte, dacă pomul nu e „roditor", atunci cum e ? Consider că orice literatură bună are în ea un strop de umor.

– Eşti, sau numai pari certat cu critica literară ?

– Cred că, aşa cum se vorbeşte pe alocuri de inflaţie în poezie, tot aşa se poate vorbi şi de o inflaţie în critica literară. Recunosc rolul pozitiv al criticii şi nu minimalizez funcţiile ei, dar de aici şi pînă la a constata că prea de multe ori se scrie ineficient şi interminabil despre tot felul de cărţi (adeseori este indus în eroare cititorul !), creîndu-se false ierarhii, e cale lungă. Vorbim cu patos de rolul criticii vizavi de cărţile tipărite de edituriile noastre, de parcă cine ştie ce incapabili s-ar ascunde pe acolo ; parcă în edituri ar fi oameni dispuşi să trimită în librării, printre cărţile bune, şi tone de maculatură. Nu am motive speciale să iau în braţe editurile, dar trebuie să recunosc că în ele sînt oameni cel puţin tot atît de capabili şi competenţi, ca şi criticii la care mă refer.

– Cum „îţi merge" cu editurile ?

– Exceptînd faptul că nici o editură (!!!) nu e dispusă să-mi publice aforismele, pe care le inserez în această revistă de vreo opt ani, pot să mă declar mulţumit (în prezent) de colaborarea cu aceste foruri culturale. Am în planurile editoriale pe 1981 două cărţi : romanul **Cuceritorii** la Editura „Scrisul românesc" şi volumul de proză scurtă **Ferestrele adevărului** la Editura „Facla". De asemenea, la „Albatros" am predat încă de anul trecut volumul de proză scurtă umoristică Pe muchie de zîmbet.

– Ce vor aduce nou pentru tine şi eventual pentru literatură în general, viitoarele tale cărţi ?

– Pentru mine ele constituie o experienţă literară în plus. Şi satisfacţii în plus, se-nţelege. Pentru literatură în general, poate nu voi şti niciodată ce constituie. Acum definitivez o carte pentru copii (şi poate nu numai pentru ei), **Balada ciinelui Hev.** Din iarnă reiau lucrul la un roman îndelung elaborat (l-am început prin '72), intitulat **Departe de munţi, departe de mări.**

– Te cunosc şi ca pe un publicist cu un larg registru de investigare a faptului cotidian, în posesia a numeroase modalităţi gazetăreşti. Constituie aceasta un stimulent pentru tine ?

– Scriu, într-adevăr, de toate. Astfel îmi menţin stiloul neadormit şi trăiesc o permanentă „documentare". Cu toate că viaţa înseamnă fapte, iar literatura, idei. Ideile mi se cristalizează în laboratorul propriu.

– Cum arată, la tine, ceea ce se numeşte „un laborator de creaţie" ?

– Am un laborator „la purtător" cum s-ar zice, care e propria mea gîndire. Elaborez oriunde m-aş afla : pe stradă, la birou, în tipografie, la stadion, în tramvai, acasă. Masa mea de lucru e foarte ciudată. Scriu uneori în pat, alteori pe jos, în picioare, în poziţii dintre cele mai chinuite. Cînd îmi merge scrisul, uit că nu stau într-o poziţie corectă – la birou sau într-un fotoliu. Dar în artă, în literatură rezultatul contează, nu tabieturile, ciudăţeniile autorului. Cînd termin de scris o carte sînt fericit, cînd o public sînt îngrijorat.

Lucian BURERIU

M.I.C.M. Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economica, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adincirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sint criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenta tehnică românească.

Inscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai indepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor insuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îl au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

In cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireprosabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reteaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al forţei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CP varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 daN (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un mecanism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rulareа pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi, dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 daN (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole, tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu punteа

1. UNIVERSAL 350

2. UNIVERSAL 445 SIV

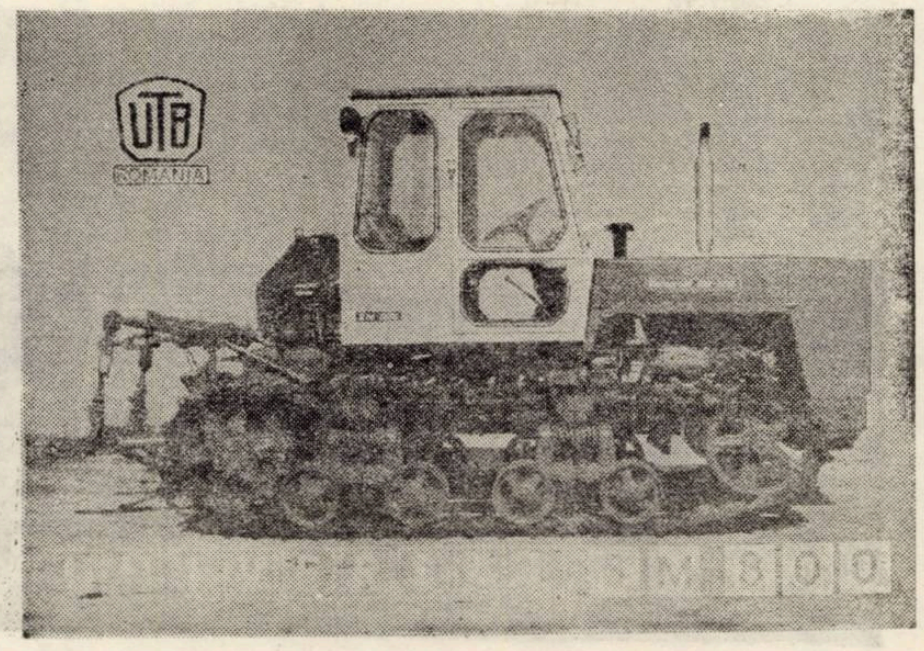

3. UNIVERSAL SM 800

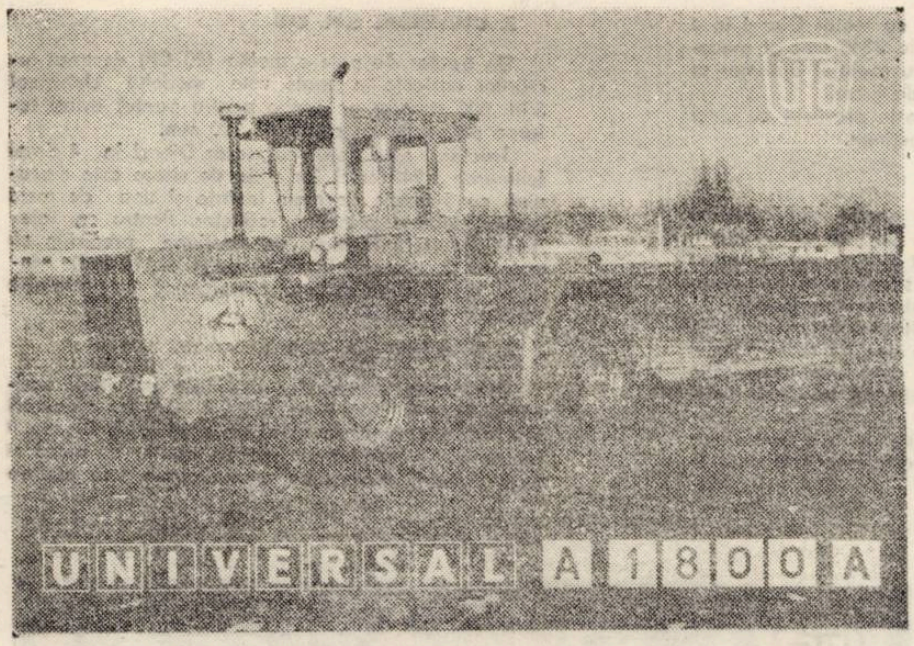

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

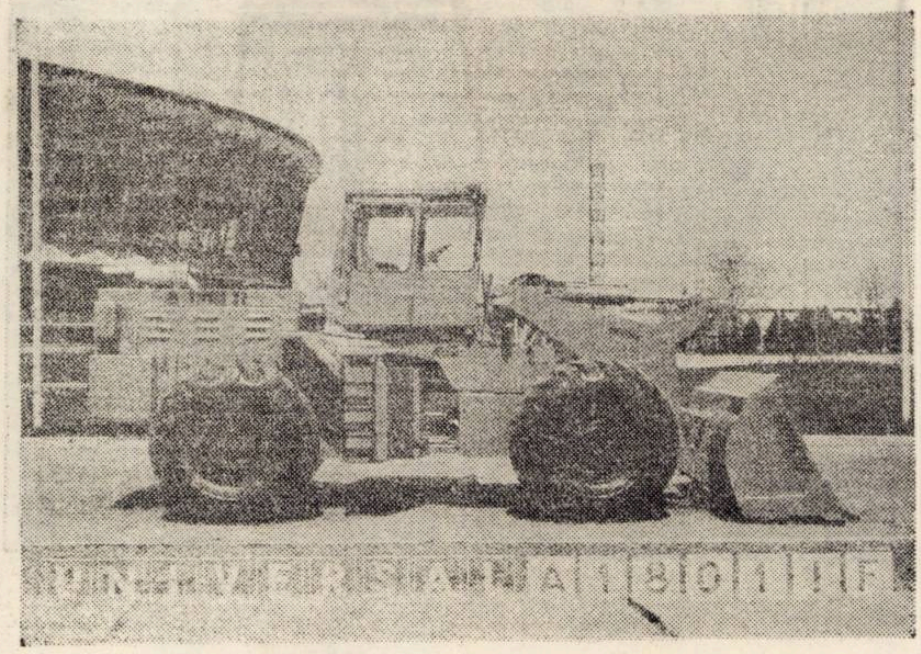

II. UNIVERSAL A 1801 IF

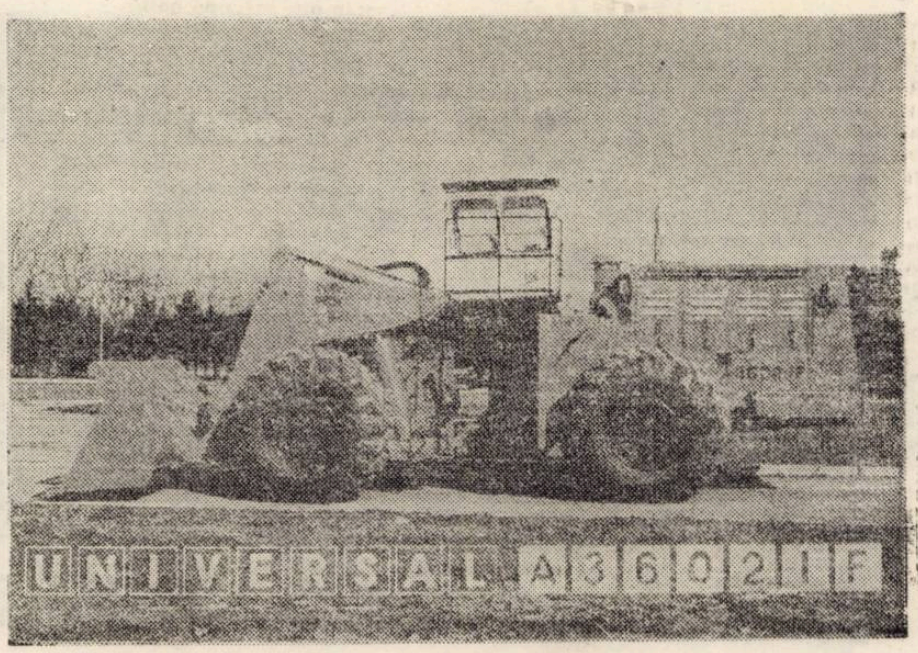

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

1. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obtenabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cufărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multipla și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru rocă (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11839.

Întreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detailate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

sublinieri

NEGRU şi ALB sau despre textualizarea criticii

Intre **Realism şi devenire poetică** (Editura Facla, 1974) şi noua carte a lui Livius Ciocârlie, **Negru şi alb** (Editura Cartea Românească, 1979) există o certă continuitate şi asemănare de substanţă. Atît prin tezele sale mai importante, cît şi prin autorii asupra cărora se opreşte, **Negru şi alb** pare a fi crescut în chip firesc din precedentele eseuri, iluminînd substanţa acestora din noi unghiuri surprinzătoare de lectură. In succesiunea celor două cărţi am putea recunoaşte chiar etapele parcurse pînă acum de poetica şi semiotica literaturii : căci **Realism şi devenire poetică** se întemeiază în primul rînd pe conceptul jakobsonian al „poeticităţii" sau „literarităţii", definindu-l ca o atenuare a funcţiei referenţiale a imaginii (simbolului) şi ca tendinţa limbajului literar „de a se face vizibil pe sine" ; în vreme ce **Negru şi alb** aşează accentul pe teza „textualizării", prezentă deja în precedenta carte, dar devenită aici principiu guvernant nu numai al subtilelor analize întreprinse de autor, dar şi al demersului critic însuşi, constituit într-un veritabil „text", adică „o suprafaţă pliată, alcătuită din limbaje divers colorate ce se împletesc potrivit unui ritm", între părţile căreia „sclipesc reflexe şi se încinge un joc", textul proliferînd sens pe măsura producerii sale.

Vedem astfel în ultima carte a lui Livius Ciocârlie o demonstraţie pregnantă nu doar a textualităţii literaturii moderne, dar şi a proceselor care conduc spre textualizarea criticii înseşi. Căci, dacă, preluînd încă o definiţie a autorului, „textul se produce pe sine mereu, iar „suveica" lui este contradicţia menţinută pe tot parcursul", atunci **Negru şi alb** (titlu şi el metaforic) este sinonim cu această definiţie. Principala contradicţie activă, dialectică a cărţii care îi conferă o mişcare subtilă, este aceea între o carte cu teză oarecum maniheeană ce susţine o serie întreagă de opoziţii derivate (între simbolul romantic şi metafora textuală, adîncime metafizică şi materialitate, identitate şi diferenţă sau „alteritate", ierarhie verticală şi înlănţuire orizontală, etc.) şi o **carte ea însăşi textuală** care relativizează tezele aparent apodictice, creează noi teorii şi puncte de vedere care să le contrazică, menţine tensiunea dialectică în text, ezitarea (am spune, echilibrul activ) între poliі demonstraţiei.

Să ne explicăm : principala temă (teză) a volumului de faţă este aceea a contrastului între textul romantic şi textul modern ; altfel spus între o literatură de tip simbolic (analogic, transcendental) şi o literatură de tip textual. O serie de analize, dintre cele mai ingenioase, scot în evidenţă ostilitatea instinctivă a romanticilor faţă de alcătuirile (sau metaforele) textuale : vezi în acest sens mai ales articolele **Teama de text la Baudelaire, Universul imaginar al romantismului în „Visările unui hainar singuratic", Poetica răsturnată la E.T.A. Hoffmann** sau **Universul simboliç în poezia lui Macedonski.** Tot atunci, însă, autorul descoperă premisele procesului modern al textualizării în chiar poetica romantică : **„după ce în romantism poetica modernă se ascunde ca sens secund în adîncimea simbolului, fără a fi altfel decît sporadic practicată, scriitorii noi o vor aduce la suprafaţă, o vor practica, adică o vor trece din planul semnificatului simbolic pe acela al semnificantului** (p. 126).

Pentru a-şi demonstra teza, autorul recurge la o succesiune cronologică de autori romantici şi simbolişti din diverse zone geografice : J. J. Rousseau, E.T.A. Hoffmann, Edgar Poe, Hawthorne, Melville, Baudelaire, Eminescu şi Creangă, Macedonski, Rimbaud. Cu ultimul începe seria „producătorilor de text" : Mallarmé, Paul Valéry, Kafka, „noul nou roman francez" (în toate cazurile conservîndu-se, totuşi, şi elemente ale poeticii simbolice). O serie din analizele lui Livius Ciocârlie sînt memorabile : ele oferă unghiuri de lectură radical înnoite tocmai acolo unde critica tradiţională a obosit licitînd aceleaşi teme şi observaţii pe marginea unor opere aparent „clasate". Eseurile de faţă abundă în intuiţii noi şi surprinzătoare, precum şi în subtile „traduceri" ale unor date cunoscute într-o viziune interpretativă inedită, pe tema textualizării. Citabile în întregime sînt, bunăoară, comentariile la Hoffmann, Baudelaire, Eminescu, Creangă, Kafka. Criticul recunoaşte metafore textuale în literatura lui Poe (vîrtejul), Hawthorne (pădurea), Eminescu (pădurea, Călin – agent textual), Mallarmé (fluturele), Baudelaire (ploaia, suveica, păianjenul, urzeala, jocul carnavalesc) ; sau răstoarnă axiologic relaţii şi tipologii ce păreau definitive (Călin cîştigă pe moment o superioritate în faţa Luceafărului fiind citit ca agent al textului ; la fel „epigonii" eminescieni în faţa „clasicilor", ca purtătorii unei noi poetici ; sau pelerinul pragmatic şi – am spune – oportunist din **Noaptea de decembrie** a lui Macedonski asupra emirului idealist, romantic) ; în fine, caută elemente de contradicţie, ambivalenţă şi ambiguitate, alteritate, hazard, în opere ce ţin aparent de doctrina romantică a organicităţii, sintetismului şi coerenţei interioare.

Treptat, analizele acreditează ideea unei opoziţii marcate între regimul simbolic al literaturii de tip romantic şi regimul textual al literaturii moderne. Avem impresia că uneori această opoziţie se extinde şi asupra altor polarităţi : vezi unele comentarii la **Elixirele diavolului, Ivan Turbincă, Luceafărul,** literatura lui Lewis Carroll unde tensiunile, bine intuite de critic, ţin mai degrabă de perechile **clasic-modern (romantic), alegorism-simbolism, limbaj comun-limbaj poetic.** De asemenea opunerea tranşantă a regimului simbolic textului este facilitată în mare parte şi de înţelegerea uneori restrictivă a poeticii romantice: ca gîndire analogică, nu şi explorativă, ca univocitate (eventual plurivocitate organică), nu şi ambiguitate, ca sintetism (asimilare a contradicţiilor) şi nu o dialectică deschisă, ca transcendenţă (adîncime), nu şi materialitate (imanenţă).

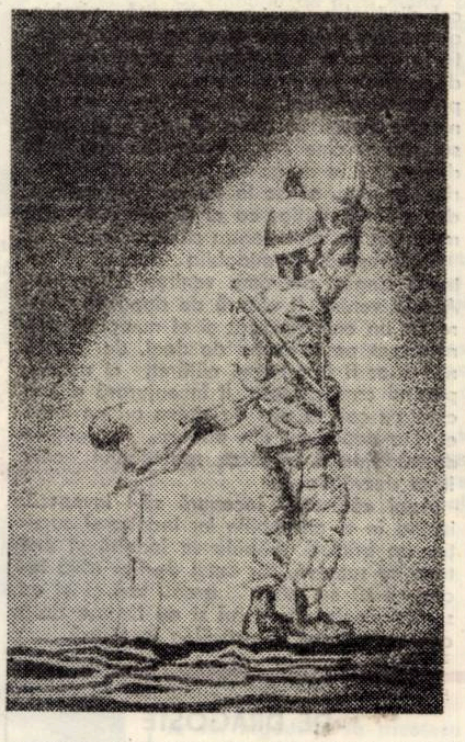

S-ar putea aduce unele nuanţări acestei viziuni : simbolul presupune, cum arăta şi Tudor Vianu, nu doar un sens secund, ci şi o solidaritate deosebit de activă cu suportul lui material, imaginea ; spre deosebire de alegorie, simbolul poate să stăruie asupra materialităţii sale, să-şi relativizeze (opacizeze) sensul secund. Poetica romantică nu era străină de asemenea procese : întreg romantismul american, de pildă, a avut deopotrivă vocaţia contactului anteic cu realitatea, precum şi aceea a viziunii transcendentale. Rămîne un paradox al multor cărţi despre romantism (inclusiv al celei de faţă) faptul că elementele noii poetici revoluţionare, antiromantice, sînt căutate chiar în textele „clasice" de doctrină romantică. Se naşte atunci întrebarea dacă nu cumva definiţia romantismului trebuie revizuită şi lărgită pentru a acoperi mai exact literatura contradictorie a unor scriitori ca Melville, la care viziunea transcendentalistă şi organică este înlocuită aproape în toate operele de maturitate de o viziune fragmentaristă (lumea „ca arhipelag"), realist-fenomenologică, ce recunoaşte atît productivitatea semantică a simbolului modern (plurivoc dar şi indecidabil), cît şi posibilitatea opacizării sensului secund şi autoreflectarea limbajului.

Să remarcăm însă faptul că majoritatea observaţiilor noastre sînt parţial conţinute de chiar textul cărţii lui Livius Ciocârlie, care, în loc să atenueze zonele de interferenţă şi contradicţie, le activează pentru ca ele să poată îndeplini rolul de „suveică" (ori principiu dinamic) al textului. **Negru şi alb** este astfel o carte textuală sui-generis. Pînă şi structura volumului este paradoxală : după un crescendo al interpretărilor (dispuse cronologic după autori) pe tema textualizării simbolului, precum şi după un articol cu caracter de sinteză, ce evidenţiază tot mai numeroase zone de uzurpare a vechii poetici de noua poetică (dar care conţine în el şi o seamă de paradoxuri şi avertismente), urmează o încheiere contrastantă care ne reîntoarce la structurile simbolice (din opera lui Voiculescu). Ultimele pagini, **În loc de concluzii,** se mişcă graţios şi insinuant între definiţii plastice ale textului şi semne de întrebare care le pun la îndoială. La aceasta contribuie şi stilul expresiv al cărţii, mai rar metaforic sau alegoric, mai des „textual", în sensul că el îşi include contradicţia, îşi permite îndoiala, autoironia, lectura ipotetică. Pe urmele unor texte ale lui Rimbaud, Valéry ori ale eseiştilor de felul lui Derrida, Livius Ciocârlie practică astfel o critică dinamică, procesuală, perfect adecvată obiectului ei, comentariu în acelaşi timp al propriilor principii de organizare.

Marcel POP-CORNIŞ

IMPACTUL MODERNITĂŢII

Permanent în expectativă, aparent sustraşi tumultului vieţii literare cotidiene, făcîndu-se tot mai des simţiţi prin articole de popularizare şi lucrări temeinic documentate, salutate întotdeauna de confraţi (dar numai atît !) iar uneori premiate de Uniunea scriitorilor (cazul unui Al. Călinescu, Livius Ciocârlie sau Eugen Negrici), un grup de tineri critici (e adevărat, încă redus numeric) şi-au făcut o datorie din crearea unui climat propice înnoirilor viitoare din practica şi teoria literară românească. O muncă anevoioasă, de pionierat, îngreunată de limbajul specific, cvasi-esoteric, de impresia tehnicismului exacerbat pe care o sugerează noile metode, plus lipsa de unitate şi sistematizare care domneşte încă în sînul criticii moderne, plus, din păcate, inerţia vieţii literare, inerţie care o face adeseori imună influenţelor modernizatoare, plus prejudecăţile pozitiviste, plus ...

Un exemplu de ceea ce înseamnă munca în spaţiul literelor româneşti o oferă activitatea criticului ieşean Al. Călinescu. Ultimul său volum, **Persective critice** (Ed. Junimea, 1978), reunind o serie de articole, recenzii şi eseuri, parte din ele publicate în presă, parte din ele inedite, reprezintă un autentic îndreptar în problematica metodologiei critice moderne. Eseist de formaţie academică, Al. Călinescu ştie să dea unitate şi congruenţă unei cărţi întocmită prin adiţionarea unor demersuri disparate în timp. Fără a fi cîtuşi de puţin didacticist, el optează pentru formula manualului clasic : întîi punerea problemei şi stabilirea genului proxim **(Elemente de poetică a prozei)** şi apoi, evident, fixarea diferenţei specifice **(Delimitări).** Primul capitol are chiar structura unui curs, o introducere în problemele concrete ale poeticii prozei – temporalitatea narativă, perspectiva narativă, verosimilul ... Discursul concentrat, de o eleganţă austeră, urmăreşte conturarea unui punct de vedere modern asupra structurilor romaneşti cele mai elementare. Sînt coroborate aici argumente extrem de variate, cuceriri de ultimă oră ale formalismului, structuralismului sau semiologiei, toate în acelaşi temei : reuşita analizelor, validitatea şi persuasivitatea lor trebuie să se soldeze cu justificarea şi impunerea noii perspective.

Al doilea capitol, mai eterogen ca problematică, reprezintă o inserţie polemică a poeticii prozei în contextul teoriei generale a literaturii. Delimitarea de critica tradiţională este inevitabilă. Astfel, poetica prozei (şi însăşi disciplina numită poetică) trebuie să fie o teorie generală a formelor, una vie, constructivă, şi nu „o maşinărie de vehiculat abstracţiuni". Deşi au un obiectiv final comun, dezideratele imediate ale poeticii şi criticii nu coincid : „critica îşi propune să descopere reţeaua de **sensuri** a textului, poetica are în vedere **literaturitatea,** specificitatea demersului literar". În timp ce critica rămîne o „practică a lecturii", poetica, aspirînd la o rigoare ştiinţifică, „aduce fundamentarea teoretică şi vine să orienteze lectura furnizînd şi instrumentele adecvate". De aici complementaritatea, firescul conlucrării lor.

Noua disciplină, mizînd pe instituirea unei veritabile tipologii a formelor literare, trebuie să urmărească permanent „relaţia particular-general, desprinderea legilor literare cu caracter general prin intermediul unor analize care scot în evidenţă specificitatea textului". Parafrazîndu-i cumva pe neokantieni, deviza noii critici (în speţă a poeticii) ar fi : **înapoi la text !** Poetica modernă, spre deosebire de poetica şi retorica epocii clasice care identifica dogmatic legea cu tradiţia, vizează doar „ipostazele posibile ale discursului" (Genette). Preconizata istorie a formelor literare, fundamentată de poetică (teoria generală a formelor), trebuie să fie deci o istorie a textelor literare şi a legilor care le guvernează geneza şi devenirea, o istorie în care, aşa cum cerea Valéry, nu s-ar pronunţa numele vreunui scriitor sau, preluînd o frumoasă metaforă dintr-un interviu acordat de Al. Călinescu revistei **Convorbiri literare,** ar fi asemenea unei camere cu oglinzi în care fiecare operă reflectă şi se reflectă în celelalte.

Drumul spre o istorie a formelor literare, a cărei necesitate nu poate fi contestată, trece printr-o poetică a literaturii. Fundamentarea unei asemenea discipline a devenit un imperativ iar interiorizarea

consemnări

lui o probă de conştiinţă literară ; impactul modernităţii rămîne o necesitate abstractă în afara unor demersuri practice îndrăzneţe. Al. Călinescu, aparţinînd speciei de critici cărora cultura le permite luxul de a fi sincroni epocii, şi-a asumat o asemenea responsabilitate. Preocuparea sa de modernizare a actului critic printr-o transfuzie de principii şi metode noi îl aşează neîndoielnic la avangarda criticii literare româneşti.

George ŞERBAN

Ilie Măduţa

BUREBISTA

Cel fără chip
vinîndu-l în hăţişurile posace
ale memoriei,
bour bătrîn şi-nţelept,
ii ghicim inelul din deget
şi sabia înconvoiată :
bur, bour, stăpînitor de popoare.
El fulgeră uneori în dealul
ferigilor arse de brumă,
pămîntos,
sau în conturul unei stînci
lovită de soare şi vînt.
Ci în nările adulmecînd
îl simţim aci,
îl ştim al nostru.

DECEBAL

De sub fagul unde a sîngerat
înmărmurit pe Columnă
care este chipul său adevărat ?
Un strop de durere
şi-o picătură de dîrzenie
în pleoapa lacrimii ar trebui să culegem
de pe fiecare figură
astfel alcătuind
chipul iubit şi visat.
Puţin este înscrisul nostru.
„Decebalus per Scorilo" ;
fortificaţiile şi sanctuarele au ars,
cioturi de coloane ivim din pămînt,
cioburi, ornamente, morminte de cenuşă.
Dar la Orăştie sunt munţii
şi duhul liber al norilor,
iar pe piscuri de buri luminoase
descoperim chipul său sfînt.

LA CETĂŢILE DACICE

Visînd la Grădiştea Muncelului,
la valea ţintată cu păstrăvi.
Şuieră vîntul peste
bolovănoasele ziduri,
şarpele amoros se rostogoleşte
pe soarele de andezit.
Aerul nu mai păstrează
forma ţestelor înfipte în suliţi,
nici gurile morţii
muşcînd din cupe adînc.
Îngîndurat mai trece,
poate,
Decebal prin munte
luminînd.
Sarmată sabie –
luna
se-ncoanvoaie pe măguri.

GHEORGHE SCHWARTZ

OMUL DE FIER

Populația de șes, mai mult decit rudele ei de la mute, se simțea mai nenorocită ca oricind. Năvălirile nesfirșitelor cete de ucigași și jefuitori se intețiseră atit de mult, incit multă lume era de acum prea obosită fizicește, dar mai ales sufletește, pentru a mai incerca să se ascundă. Oamenii rămineau pe loc printre dărimăturile care mai existau în urma precedentelor incursiuni și nu opuneau nici o rezistență atunci cind erau din nou atacați.

Iar pămînturile acelea, pămînturile acelea nici măcar nu erau dintre cele mai mănoase. Trebuia să le muncești fără istovire ca să obții de pe urma lor atit cit să nu mori de foame. Așa că atunci cind apucau să gindească, după ce năvălitorii le dădeau din nou răgaz, ajungeau la concluzia că dacă vor să rămînă acolo, trebuiau să invețe să-și apere agoniseala și viața. Dar pentru asta ar fi trebuit să-și împrăștie forțele și așa împuținate de pe urma ultimelor nenorociri și n-ar mai fi fost puteri destule să lucreze cu folos pămînturile. Situația părea fără ieșire: dacă ar fi rămas cu toții, de la mic la mare, să se ocupe de agricultură și să crească vitele care le-au mai rămas, ar fi avut destul cit să trăiască modest, dar cinstit, însă n-ar fi avut cine să-i apere de năvălirile care cu siguranță că ar fi reînceput. Dar dacă ar fi instruit o parte dintre cei mai puternici bărbați din cîți au mai supraviețuit, dacă i-ar fi învățat meșteșugul armelor, aceștia n-ar mai fi avut ce să apere, recolta neajungîndu-le, în cazul acela, nic vorbă, la toți. Unde mai pui că, dacă ar fi reușit să adune grîne, atacurile ar fi urmat fără ostoire, călăreții ar fi venit ca muștele flămînde la miere, s-ar fi adunat de pretutindeni, iar ei n-ar mai fi avut cu cine înlocui pierderile între luptători.

— Nu-i nimic de făcut, spuneau oamenii, dar suceau din nou și din nou lucrurile pe toate părțile, neputîndu-se împăca deloc cu mizeria la care păreau condamnați. Doar dacă...

Gîndul acesta se înfiripă la început fantastic, apoi începură să creadă tot mai mulți în el și pînă la urmă se apucară să-i caute înfăptuirea.

Și cine să vrea?

Pentru că, ce se gîndiră ei? Dacă..., dacă ar reuși să realizeze o armură asemenea celor în care erau înveșmîntați unii dintre cavalerii apuseni care mai treceau, din cînd în cînd, prin părțile lor, o armură mai grea, mai ferită, care să n-aibă nici un locșor prin care să poată pătrunde o sabie, care să nu poată fi atinsă cu foc capabil s-o străpungă, o armură în care cel înveșmîntat să n-aibă de ce se teme de afară.

Și o făcură — armura. Doar că nu se înghesuia nimeni s-o îmbrace. Pentru că, odată intrat în ea, nu mai puteai ieși de acolo, piesele componente ar fi fost lipite laolaltă pentru totdeauna cu fier topit, iar cel dinăuntru, invulnerabil, puternic și măreț, ar fi rămas prizonierul calităților sale pentru întreaga viață.

Armura fusese foarte dibaci făcută: viziera nu se putea ridica decît atunci cînd cel dinăuntru mișca o anumită pîrghie, alte părți, strict necesare de a fi dislocate în anumite împrejurări, nu se deschideau decît tot după ce erau deblocate în prealabil dinăuntru. Nu, cel ce-o îmbrăca n-avea de ce se teme. Și, pînă la urmă, se găsi și cine s-o folosească: un tînăr dezamăgit în dragoste, bine clădit, dar urîțel la chip, sărac la fel ca toți ceilalți, dar mai ambițios ca ei și suferind deci mai mult ca alții pentru sărăcia lui.

Își îmbrăcă formidabila armură și așteptă singur, pe cîmp venirea călăreților. Aceșia veniră. Îl văzură de departe, călare pe un cal îmbrăcat și el numai în fier, nemișcat pe o culme de deal, de parcă nici n-ar fi fost cal și călăreț, ci un zeu păgîn care aștepta. Îl înconjurară și trecură cu caii la pas de cîteva ori pe lîngă el. De departe, din pădure, o mulțime deznădăjduită urmărea spectacolul care li se dezvăluia.

Apoi călăreții începură să-l lovească, izbind în el cu săbiile lor îndoite și ascuțite ca briciul. Săbiile se îndoiră și mai tare, se rupseră, iar omul de fier abia începuse să se miște greoi, lovi și el cu spada sa de cîteva ori și de fiecare dată cîte un călăreț se prăvălea în țărînă.

Străinii își întorseseră caii și porniră în jos, spre ceea ce erau obișnuiți să numească sat, colibele și gropile acelea mizerabile din care sperau să mai scoată măcar atîta hrană cît să aibă cu ce ajunge într-un loc mai bogat. Dar omul de fier venea, încet, în urma lor și pe care-i mai ajungea, îl rostogolea de pe cal cu lovitura grea a brațului său.

Călăreții străini dispărură. Aproape în același timp, din gropi, din fîntîni, din scorburi de copaci, sătenii începură să danseze în jurul eroului lor. Îi aduseră cele mai bune mîncăruri pe care le mai aveau și el își ridică foarte puțin viziera în dreptul gurii și mîncă.

Petrecerea dură pînă dimineața și încă și a doua zi. Pe Omul de fier îl coborîră cu un dispozitiv special de pe calul său și, schimbîndu-și poziția picioarelor, apucă să se mai odihnească și el. Două fete care pînă atunci nu-l băgaseră măcar în seamă, frumoasele satului, îi frecară toată noaptea armura cu nisip, împotriva ruginii, după cum au pretins ele, dar nu le simți mîngîierile, care nu-l puteau ajunge.

— Se întorc, se întorc! strigă într-o noapte un băiat venit într-un suflet dintr-un sat vecin. Domnule ofițer! Acesta era modul în care au început să i se adreseze oamenii Omului de fier). Apoi băiatul povesti, cu mirare și într-un suflet, că străinii abia dacă au mai jefuit satele din jur, prea părînd grăbiți să se răfuiască pentru înfrîngerea suferită data trecută. Și veniră într-adevăr din nou. Omul de fier îi așteaptă singur în mijlocul satului. Străinii dădură foc colibelor ce apucaseră

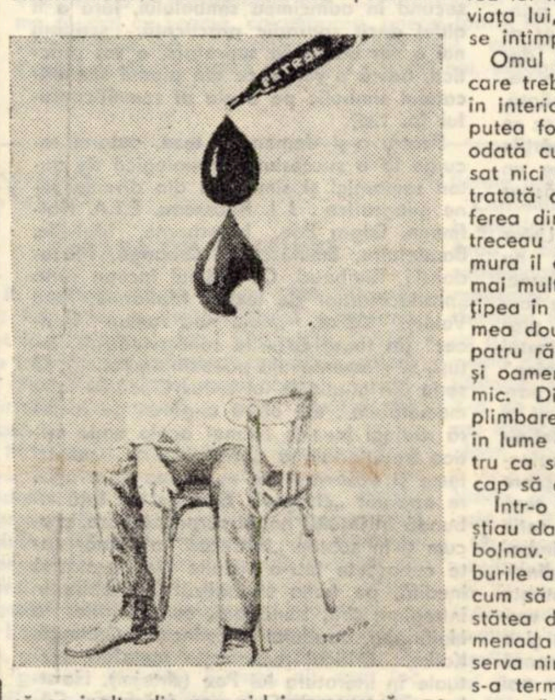

să se înalțe din nou și-l impresurară pe acel unic apărător. Și, rotindu-și încet spada, acesta începu să semene morți în jurul său. Numai că acum și ceilalți veniră altfel pregătiți: începură să-l lovească de departe cu drugi lungi de lemn pe care-i mînuiau patru-cinci dintre ei deodată. Omul de fier se urni atunci din loc și se îndreptă greoi spre una dintre colibele care ardeau cu flacără mare. Intră direct în foc și-și așteptă acolo dușmanii. Armura i se înroși toată și nu ieși dintre flăcări decît atunci cînd el însuși împrăștie dogoare în jur. Apoi se avîntă din nou în luptă.

Seara, cînd reveniră în sat, oamenii încă nu se putură apropia de Omul lor de fier din cauza căldurii pe care o emana în jur. În schimb, mulțime de vrăjmași zăcea împrăștiată prin tot satul.

Omul de fier, obișnuindu-se tot mai mult cu greutatea sa, deveni tot mai dibaci în luptă și nici nu se mai găsiră doritori să-l atace. Ba, mai mult, se zvonea că acei cumpliți călăreți treceau ocolind noua cetate și pămînturile ei, plătind chiar și un preț mai marilor locului pentru că erau lăsați să-și urmeze căile pe acolo. Asta nu i se părea Omului de fier prea cinstit, dar el nu spunea niciodată nimic. Era obișnuit să se mulțumească să fie servit cu mîncarea cea mai bună, să fie urcat și coborît de pe cal, să-i fie îngrijită armura sa și a armăsarului. Mai ceru să se mai facă două rînduri de zale de cal, înainte de a muri meșterii pricepuți care o făcură pe prima. Se gîndea că ar putea să-i moară armăsarul și atunci el ar rămîne ca un uriaș fără picioare. Prevederea lui se dovedi înțeleaptă, după mai multă vreme fiind într-adevăr nevoie de un nou cal.

Și Omul de fier trăia mai departe în platoșa sa de animal uriaș și înfricoșător, fără a cunoaște arșița verii sau frigul iernii, fără a mai putea mîngîia o femeie, fără a avea locul său, din casa sa, în capul mesei la care, de o parte și de alta, să stea o puzderie de mucoși. Tăcut și mare, el trecea, din cînd în cînd, pe străzile înguste, speria copiii prin apariția sa și dispărea în trosnet de fiare. Cu timpul Omul de fier fu ales Mai Mare al Cetății, dar el nu se pricepu sau nu dori s-o guverneze așa că dădeau, în locul și în numele lui, porunci oamenii puși să-l îngrijească, la fel cum s-a instituit o dare specială pe care fiecare trebuia s-o plătească pentru Omul de fier, dare pe care acesta n-a văzut-o niciodată, o vreme neprimind nici de mîncare, în zilele în care se dădeau petrecerile cele mari care se țineau anual cu prilejul aniversării întoarcerii sale în cetate. Iar el le răbda pe toate cu indiferență, încît poate că nici nu e bine spus că le „răbda", pur și simplu nu-i interesau și devenea furios doar atunci cînd uitau de singurătatea lui și intrau peste el în sala mare în care stătea toată ziua împreună cu calul său și în care își montase și o instalație cu ajutorul căreia putea să încalece și să descalece singur. Atunci cînd se nimerea unul mai tăntălău sau mai indiferent să intre peste Omul de fier în clipele în care acesta nu dorea să fie deranjat, se putea întîmpla ca celebrul personaj să se enerveze atît de tare încît să iasă pe străzi și să distrugă totul în calea sa pînă ce-i trecea furia. Dar, după o vreme, nu-l mai deranjă nimeni și nici oamenii nu-l mai vedeau deloc, doar noaptea auzeau tropotul înfundat al Calului de fier pășind încet pe străzi și îndreptîndu-se spre porțile cetății. Nu-l auzeau niciodată la întoarcere, probabil pentru că el revenea atunci cînd somnul era mai dulce.

Lumea îl vedea tot mai rar și pe măsură ce începeau să-i uite felul, vorbeau mereu alte povești despre el și despre firea lui minunată, povesteau întîmplări din viața lui, întîmplări care n-au apucat să se întîmple vreodată.

Omul de fier era un bătrînel scofîlcit care trebuia să facă tot felul de adaptări în interiorul armurii sale pentru a o mai putea folosi, un om care nu a trăit niciodată cu adevărat, căruia nu i s-a adresat nici un om ca altui om, o ființă vie tratată ca o armă, ca un simbol. Nu suferea din cauza asta peste măsură, anii treceau fără ca el să-și dea seama, armura îl obosea și trebuia să doarmă mult mai mult ca alți oameni — și cu timpul ațipea în orice timp și în orice poziție, dormea douăzeci de ore pe zi, iar în cele patru rămase se uita buimăcit la lucrurile și oamenii din jur. Fără să priceapă nimic. Din cînd în cînd mai era scos la plimbare prin cetate pentru ca să se știe în lume că Omul de fier n-a murit și pentru ca să nu le treacă unor străini prin cap să atace orașul.

Într-o zi nu-l mai putură trezi deloc. Nu știau dacă a murit sau dacă e doar grav bolnav. Omul de fier închise toate șuruburile armurii pe dinăuntru și n-aveau cum să ajungă la el. Dar pe cal armura stătea dreaptă oricum și-l duseră la promenada obișnuită și nimeni nu putu observa nimic neobișnuit. Pe urmă însă totul s-a terminat, Omul de fier murise cu siguranță pentru că nici n-au reușit și nici n-au încercat să-i ridice viziera și dacă n-a murit de la început, atunci o fi murit de foame. Dar armura era atît de bine făcută, încît nu se simțea nici un miros pînă afară și slujitorii Omului de fier, cei ce conduceau cetatea, putură să nu anunțe nimic oficial și să continue ritualurile vechi. Iar după ce muriră și ei, urmașii lor le continuară jocul. Doar caii Omului de fier trebuiau înlocuiți pe ascuns din zece în zece ani și îmbrăcați în armurile celor dintîi. Pînă ce, la aproape o sută de ani de la întîmplările acestea, cînd Omul de fier, sau mai bine zis, imaginea sa, își urma viața dintotdeauna, într-o bună zi tînăra stăpînă a unei cetăți vecine se îndrăgosti de tăcutul cavaler ce-și apăra cetatea de atîta amar de vreme.

Domnița era frumoasă și capricioasă, toată lumea se grăbea să-i îndeplinească toate vrerile, dar slujitorii Omului de fier se temeau să-i spună adevărul și tot amînau întîlnirea care se pregătea cu atîta fast. Iar cînd nu s-a mai putut amîna, a izbucnit cearta și apoi războiul dintre cele două cetăți. Și Omul de fier a pornit din nou la luptă, pentru ultima oară. Stătea în poarta mare a cetății și nimeni nu putea să treacă de el, nu se clintea, dar acoperea aproape toată intrarea, iar cei care încercau să se strecoare, erau uciși de oștenii care stăteau pitiți în umbra eroului lor.

Războiul fu lung, dură mulți ani și îmbătrîni și domnița și, bolnavă, dori să-l vadă pentru ultima oară pe Omul de fier. Veni singură la poarta cetății și nu ascultă de sfaturile oamenilor ei care o conjurară să nu facă un act atît de nesăbuit, se cățără pe calul Omului de fier, dar acesta rămase nemișcat.

Oamenii cetății — cărora nu le prea plăcea ceea ce trebuiau să facă — încordară un arc și aruncară o săgeată în trupul domniței îndrăgostite. Ea a rămas îmbrățișată de brațul gros al nemaiîntîlnitului cavaler și, cine știe din ce motiv, calul se sperie și o luă greoi din loc. Apoi începu să alerge tot mai repede și încă înainte ca cei din taberele dușmane să poată face ceva, dispăru pentru totdeauna, înghițit parcă de anii care au urmat.

Ion Deatcu

IMN LA CHIPUL PATRIEI

Pur este imnul acesta,
nici zăpada ce-și scutură blîndețea
pe coline
nu-l poate întrece,
nici steaua cu ochiul ei dulce și rece.

Atît de fără grai și-atît de pur
imnul acesta este.
În preajma mea e un murmur etern,
o patrie cu eterne cetăți de poveste.

DOVEDIM

Nu se mai scutură salcîmii...
O, divină taină —
floarea ta cum se chinuie,
spirite umbrite cu obraz de sărbătoare
peste care marile,
dulcile roți ale clipei
au uitat să mai treacă.
Și, acum, dacă nu
se mai scutură salcîmii,
o blîndă poruncă ne înfășoară:
în miezul veacului înflăcărat
să știm să rămînem, căci iată
am fost aleși să dovedim
viața noastră cea adevărată...

ECLIPSA

M-am aplecat în gîndul tău adînc,
Cu tîmpla arsă viscolind de trudă,
Un zvon de ape șerpuia în cînt
Și-o aripă lovea în vîrsta-ți crudă.

În lunecări de clipe și de maluri
Se răzvrăteau neliniști și păreri;
Cu crinii împietriți murea în valuri
Un semn rănit al vechilor tăceri.

Căutam pierdut prin vîrste și-anotimpuri
Răspunsul la o nouă întrebare,
Dar cerul tău era pustiu și vînturi
Îl troieneau, purtîndu-l spre altă zare.

DE DRAGOSTE

Cine-ți tălmăcește mireasma
să vii spre mine ca o durere rotundă
declinînd vara pe marile nisipuri

și iată singurătatea
se curbează spre alb
și în potirele arborilor înflorește
făina cerului

deodată se făgăduiește amurg
pe coline curate
acolo poate
fumegă încă urmele trecerii noastre,
acolo poate...

ZODIE DE MIRE

Un crin fără de moarte în mine se
apleacă
mă caută-n amintire ninsori neiertătoare
chiar dacă plouă-n trupuri cu liniște,
chiar dacă
genunchiul meu în alte miracole tresare.

O, mamă, cîtă rouă pe creștete mă-apasă
auzi, îmi cîntă genele a neprihănire
mă-ngăduie în preajmă prea bunul zeu
ce-mi lasă-n
copilărescul sînge o zodie de mire...

NUNTA

Să ne cuprindem
pînă-n miezul vîntului
nici o durere nu e mai aproape
de rănile desăvîrșirii

desculți să ne-aprindem sub cer
cu palmele uitate-n miracole blînde
ca în virgine petale

acum e ceasul precum un rug
lin scuturîndu-și zăpada în jur
sub ochiul lui ne-ntoarcem iar
în altă beție
cu ploi neculese
ca într-o răstignire de flăcări — mirese...

aniversări

Între amintire și comentariu — VIRGIL BIROU

80 de ani de la naștere

Pe **Virgil Birou** l-am cunoscut încă în perioada interbelică, dar fără ca, pe atunci, între noi să fi existat o apropiere deosebită. Tocmai terminasem studiile și m-am reîntors la Timișoara. În loc să fi obținut o slujbă cît de cît mulțumitoare, devenisem „cerșetor cu diplomă". După mai bine de un an de umilință, am reușit să mă angajez, în toamna lui 1934, la **Uzinele din Reșița,** unde aproape concomitent cu îndeletnicirile profesionale, mi-am găsit și alte rosturi de trăiri spirituale.

Apariția cărții sale de reportaje, **Oameni și locuri din Caraș,** în 1940 — devenisem, între timp, eu însumi, un cunoscător al oamenilor și al locurilor din acest ținut — am considerat-o o zi de sărbătoare. M-a cucerit nu numai impozanta ei prezentare grafică, ci și, mai ales, docta documentație, rar întîlnită pe atunci, referitoare atît la chestiuni actuale în epocă, cît și la episoade dureroase din trecutul agitat al acestui colț de țară. Reporterul și-a aplecat urechea la profunde ecouri afective, a știut să capteze radiații de gingășie, dar nu a uitat să discute și racilele sociale, devenite cronice în așezările cărășene. Optsprezece capitole ingenioase, cu înzecite semnificații. Paginile semnate de Virgil Birou au început să intereseze cercuri tot mai largi. Testul a fost de bun augur.

După publicarea primului fragment al romanului, ce avea să se numească **Lume fără cer** în „Revista fundațiilor" (1941), m-am grăbit, alături de numeroși alții, să-l caut și să-l felicit pe **scriitorul** „bănățean" care a reușit să străbată peste hotarele provinciei natale. Era un **eveniment** uriaș pentru „provincie"! De atunci datează apropierea și, apoi, prietenia noastră. Convinși de identitatea ideilor și sentimentelor, am cimentat o colaborare fructuoasă în domeniul istoriografiei bănățene.

Îmi amintesc de știrea, pe care mi-a împărtășit-o atunci, că izbînda de la București o datorează lui **Ovidiu Papadima,** care era secretarul de redacție al publicației. Întrebîndu-l ce l-a determinat să se adreseze chiar lui Ovidiu Papadima, mi-a răspuns fără ezitări: fiindcă este un critic serios, fără idei preconcepute și fiindcă i-am citit, cu ani în urmă, o cronică literară cam aspră, dar bine orientată, despre romanul lui Carol Ardeleanu, inspirat din viața minerilor din Anina **și-l consideram, astfel, competent să judece și încercările mele...**

Acceptarea manuscrisului lui V. Birou, fără rezerve, cu entuziasm chiar (la care adăugăm și o... complicitate) în „Revista fundațiilor" și, apoi, editarea în volum (1974), sînt dovezi ale superiorității lui Virgil Birou în raport cu denaturarea, săvîrșită poate involuntar, printr-o percepție greșită, din romanul lui Carol Ardeleanu. (Vezi, în această privință, articolul nostru despre O. Papadima, „Orizont" nr. 30/1979).

Faptul că Virgil Birou a fost inginer minier — **dublat de un istoric deosebit de bine informat al mineritului din Banat** —, că și-a făcut anii de practică lucrînd, încă din vremea studenției, efectiv în subteranele Aninei, alături de mineri, cunoscîndu-i și înțelegîndu-i așa cum trăiau, într-o sărăcie cumplită și măcinați de boli incurabile, toate acestea l-au ferit de erori și inexactități în zugrăvirea acestui

mediu, **al cărui prim evocator autentic trebuie considerat.** Talentul său artistic și concepția sa despre demnitatea și măreția omului, sînt argumente pentru situarea lui Virgil Birou pe locul ce i se cuvine în literatura țării, acolo unde îl inalță, involuntar, ori de cîte ori ne întîlnim pe drumurile întinse ale amintirii.

George C. BOGDAN

Tatiana Lungoci

PE ZĂRI VOI PRESĂRA MESTECENI

Vino, zi, la noapte, căpătîi.
Măruntă-mi trecere, ce numai ea rămîne
întreagă,

Va fi o înrudire cu înserarea, numai,
Căci neștiutul mi se arată în alb.
Închideți porțile, păunii imită sunetele
nopții.

Tu, zăbovire a pămîntului, păstrează-mi
cuvintele.

Un felinar
Confundă ziua cu țărmul închis al unei
mări

Și mă tot duce...
O apă își retrage puntea văzînd că mă
apropii.

Fluturi voiau să prindă o încremenire-n
zbor.

Pe zări voi presăra mesteceni.

ALBASTRUL UNEȘTE CÎMPIA

Aruncă, iute, somnul din pietre.
Fața-mi va fi un bulgăr albastru
Modelat de mîinile tale ce duc universul.
Pe umăr n-o să mai port ierburi de
noapte,

Păsări bizare și toamne.
O să urc, mereu o să urc în mantii
albastre.

Aprilie cîntă, iubite.
Apele lumii se adună la geam.
Pămîntul este o asemănare albastră
Și tu te pierzi,
Lăsîndu-mi două lumini în jur.
Le împletesc în păr și uite, iubite,
Pietrele par cînt de flaut din cicori.

MĂ POARTĂ UN MURMUR

Scriu
rezemată de mal; malul se îndepărtează
de ape.

Scriu
rezemată de ploi; ceasurile nu mai au
nici o formă.

Număr de la început.
Nici o cifră nu-mi aduce durată.
Scriu

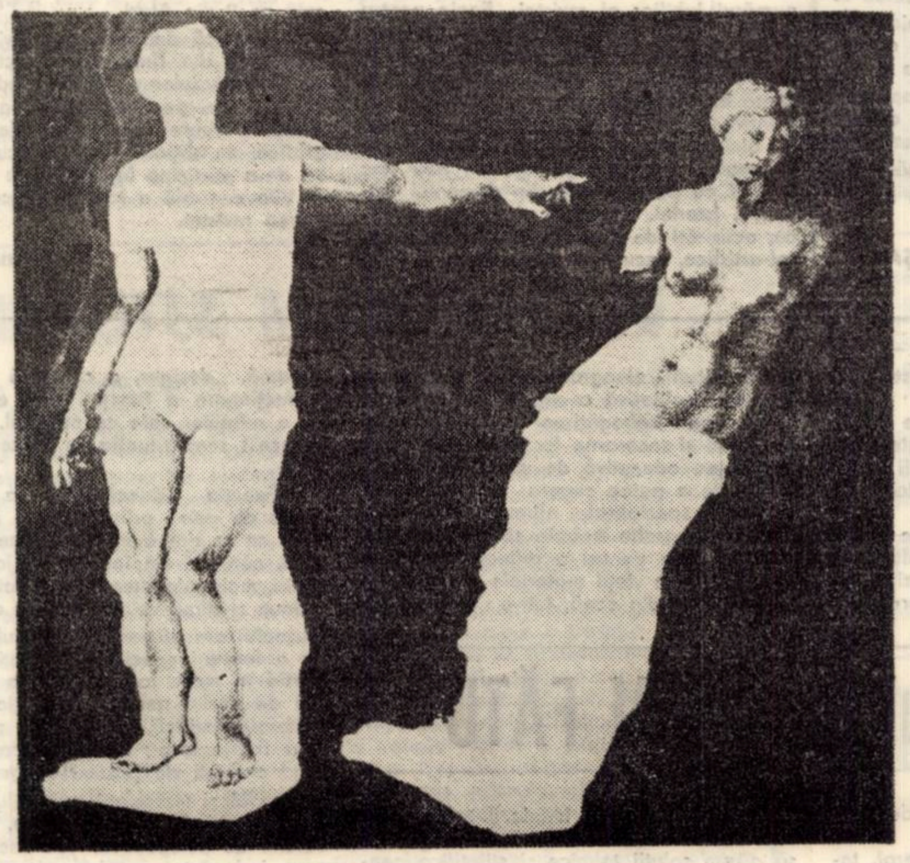

rezemată de vînt; vîntul dă tîrcoale
grădinii.

Scriu
rezemată de nori; norii ascultă de-un
murmur.

Mă cheamă păsările sus.
Merg mereu, să le ajung.

DRUMURI

Cîmpul sosi ultimul la concertul ciocîrliilor
Și lîngă mine se așeză.
O duminică trezită de sunete străine
Părăsi locul în plină amiază,
Iar cămașa îmi împrumută din albul
rămas fără țintă.

Cîte din cuvintele-mi răzlețe
Vor veni să biciuie podeaua proaspăt
vopsită
Și cîte vor repara răspîntiile colorate
De margaretele verii rupte de fete?!

Pierdeți-vă, ape repezi de munte,
Ce smulgeți veacurile ca să lovească-n
țărm.

IMENSITATE

Vino, peregrin, să depășim cu pasul
trecătorii.

De strajă nu e nimeni nicăieri.
Ne va-nsoți pe drum un fluier din cucută.
Pe zări vor arde focuri, eu voi lăsa găteli.
Nori sălbatici vor turna vinul în cupe.
Cuprinderi le vom adormi prin cînt.
Vom da și nume urmelor de gheață
Dar, uite, vin cîntînd la sărbătoarea
noastră

Și stînci în vîrf cu un inel
Și ape care curg de-a valma în căutarea
unui țărm
Și melci cu pietre lucitoare cusute-n vîntul
dispre nord.

Monica Rohan

CÎNTEC DESPRE BUCURIE

Mamă mamă iar e soare
Furca pieptului mă doare

Floare verde de alun
Din fîntîne mă adun

Rodul rîde în livezi
Iarba mîngîie cirezi

Mamă mamă e senin
Cerul alb mă paște lin

Floare verde de alun
Din lumine mă adun
Bucuria de mi-o spun
Floare verde de alun.

JAR ȘI ZĂPADĂ SE-NGÎNĂ ÎN MÎNE...

Noapte de noapte pier coruri de stele
se surpă tăcerea în care apun
somnul se sfarmă alb de durere
îmi scutură-n oase petale de scrum.

O, chinuită de prea multă zăpadă
Prin troienele-nalte tu nu poți să treci
Foșnesc deasupra păsări de pradă
și-nghează în aer. Cum nu-nțelegi?

CÎNTECUL

Ascuns într-un fluier
traversează ninsoarea
într-un fluier prelung
lunecă peste albe cîmpii
nu mai pot să-l ajung
mi se umple-așteptarea
cu nuferi tîrzii.
Și ninge ninge răcoros
miroase fraged a zăpadă
Fiece clipă e un mic animal
cu blană de nea
și fiece clipă mă pradă
Ascuns într-un fluier prelung
el traversează ninsoarea
Eu mătur din ușă și-alung
zăpada
și poate —
uitarea.

PROIECT

Voi da așternut cuvintelor
în inima mea
le voi îngădui să tricoteze firul sîngelui
meu
le voi ocroti ca într-o patrie
căldură am să le dau
și voi rupe în două pîinea mea
și le voi da jumătate
cînd vor alcătui: aici e patria
cînd mă vor recunoaște ca părinte
cînd vor ști prin dreptate să nu se
rătăcească
să împartă pîine
și să ocrotească și să întărească
atunci cînd toate astea le vor cunoaște
o să vi le dăruiesc vouă.

PRIETENE

Să nu ieși din ordine prietene
să nu tulburi
curgătorul aer al timpului
E banală ziua aceasta
dar sufletul îmi dansează
de vibrația nuferilor
și palmele îmi sînt limpezi și calde
și vreau să mîngîi
E banală și ziua aceasta
și n-ai dreptul
să ieși din ordine prietene
vino spre cîntecul meu
Eu nu pot decît
să-mi rotesc sufletul prin cuvinte

POVESTE DESPRE O PLOAIE

Nu, ploaia asta n-a căzut în mine
nu m-am supus nervurii ei de apă
și nu i-am dat ce nu i se cuvine
prin mine n-am lăsat-o nici să treacă.

Mi s-a zdrobit în palme de furie
s-o agăț în plete, s-a zbătut,
o suferit, era atît de vie,
dar n-am vrut să mă-nvingă
Nu am vrut.

A devenit albastră mai tîrziu
și s-a sfărîmat peste pămîntul gol.
Abia atunci am învățat să știu
cine mi-a adunat sub tălpi nămol.

televiziune

DUMINICĂ, 14 SEPTEMBRIE

8,30 Tot înainte! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii: „Întîmplări din țara curcubeului". 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei — Ziua pompierilor. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 16,05 Film serial: „Martin Eden". 17,00 Campionatul balcanic de baschet masculin: România — Bulgaria. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Mîine începe școala! 19,35 Antena „Cîntării României". 20,45 Film artistic: „Iarba verde de acasă". 22,35 Telejurnal.

LUNI, 15 SEPTEMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Cadran mondial. 20,00 Orizont tehnico-științific. 20,30 Roman-foileton: „Prietenul nostru comun". 21,25 Localitățile țării angajate din plin pe calea dezvoltării și prosperității. 21,45 Cîntece de tineret. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 16 SEPTEMBRIE

10,00 Ora elevului. 11,00 Documentar științific. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Din țările socialiste. 16,50 Clubul tineretului. 17,35 Mexic — prin statul Chiapas. 18,00 Almanah pionieresc. 18,25 Tribuna Tv. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Localitățile țării angajate din plin pe calea dezvoltării și prosperității. 20,05 Teatru Tv.: „Cine vine la gară"? Scenariu Tv. de Dan Tărchilă. 21,15 Vedete ale cîntecului. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 17 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Serialistul la școală și la uzină. 16,30 Forum cetățenesc. 16,55 Fotbal: F.C. Argeș — F.C. Utrecht — în „Cupa U.E.F.A.". 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Muzică ușoară. 19,40 Studio T. 80. 20,20 Telecinemateca: Ciclul Mari actori: „Patru pentru Texas". 22,20 Telejurnal.

JOI, 18 SEPTEMBRIE

10,00 Ora elevului. 11,00 Roman foileton (reluare). 11,55 Telex. 15,30 Telex. 15,35 Teleșcoală. 15,55 Fotbal: Primul tur al cupelor europene inter-cluburi. 17,25 Viața culturală. 18,35 Desene animate: „Kum-kum". 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Teatru scurt: „La musica", de Marguerite Duras. 21,10 Jurnalul științelor și al călătoriilor 21,40 Recital Dida Drăgan. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 19 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Învățămînt-educație. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Program muzical-folcloric. 20,05 România văzută de participanții la Congresul internațional de științe istorice. 20,30 Film artistic: „Șatra". 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 20 SEPTEMBRIE

9,20 Curs de limbă spaniolă. 9,40 Curs de limbă franceză. 10,00 Telecinemateca (reluare). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic — cultural — artistic — sportiv. 18,20 Vocația umanistă a Crucii Roșii. 18,35 Săptămîna politică. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial: „Un șerif la New York". **21,40 Meridianele cîntecului și dansului.** 22,25 Telejurnal. 22,40 Nocturnă Tv.

televiziune

plastică

Premiul U.N.E.S.C.O., pentru desen satiric, 1980, artistului plastic

ŞTEFAN POPA

Ştefan Popa a făcut carieră de desenator satiric, în plan european, într-o ascensiune fulgurantă. Sub înfăţişarea sa de flăcău neguros, incremenit uneori de lungi tăceri, alteori pornind să se destăinuie, furtunos, cu vorba scurtă, întretăiată şi aspră, se ascunde un mare candid. Desenînd de copil, apoi pictînd şi modelînd, în liceul de arte plastice din Turnu Severin, el a ajuns, în 1972, la 17 ani, să se afirme la Republicana elevilor pictori, trimiţîndu-i-se o pictură la un salon în Canada. Dar dacă pictura, desenul, modelajul i-au dat un sens vieţii sale interioare, Facultatea de mecanică i-a dat o meserie de nădejde. Aşa se face că, în 1977, el a participat, ca student, la o Tabără organizată de C.C., care l-a selecţionat printre cei 5 caricaturişti, la o amplă expoziţie în Franţa. Acolo, alături de reprezentanţii a 42 de ţări, tînărul student român a avut revelaţia desenului satiric, forţa penetrantă a mesajului său, virulenţa sa expresivă, maniera sa inedită de afirmare între speciile artei plastice mondiale. Acolo a înţeles el că acea combinaţie subtilă între grafică şi un mod de exprimare picturală, între caricatură şi desen pot oferi mare atractivitate desenului satiric lăsîndu-se definitiv cucerit de noua manieră. Reîntors acasă, a abordat cu ardoare specia nou aleasă, intrînd în orice tehnică (aqvaforte, aqvatintă, culoare, linie grotescă ş.a.) ce ar fi putut să nuanţeze un sentiment al lucrării, să detaşeze din ea o stare de spirit ascuţită. A înţeles, de asemenea, că desenul satiric, azi, în lume, înglobează şi se impune prin marile teme ale umanităţii, prin sinceritatea şi forţa expresivă în care ele vor fi atacate. Astfel s-a impus Ştefan Popa, fulgerător, la Confolens, în Franţa, cu setul său de lucrări, „Pacea şi copiii în lume" (1979) şi „Criza energetică mondială" (1980). Lucrînd meticulos, executînd zeci de variante ale aceluiaşi desen, înglobînd elementul de sugestie, care să pună strălucitor în pagină ideea revelatoare, atrăgînd atenţia privitorului spre o meditaţie activă, el a făcut din desenul satiric, în numai trei ani, un întreg univers de idei desenate, în mişcare, lucrările sale circulînd azi în România, Franţa şi nu numai acolo. Iată ce spun cîţiva critici de artă, în gazetele străine, despre creaţia sa, ce a cucerit rapid şi definitiv publicul francez şi opinia publică. „Neliniştea intelectuală, nevoia permanentă de a se exprima în domenii multiple ale spiritului uman, căutarea neobosită a noi mijloace de expresie au dus la Ştefan Popa la spontaneitatea creionului, la precizia peniţei, la soliditatea şi năvala cărbunelui, chemate să traducă în imagini puternic accesibile intuiţiei liniile grandoarei şi decăderii umane". **Sau** „Tînărul artist, servindu-se ingenios de caricatură, o înnobilează de conţinuturi profund umane; umorul este uneori un lucru tare serios". **Sau** „Ştefan Popa are trăsătura dreaptă, spiritul viu, observaţia ascuţită, toate acestea în linia unei gîndiri profunde: lupta contra războiului şi a mizeriei pe care el le denunţă neiertător. „Nu există fericire fără libertate şi nici libertate fără curaj". Această frază — cheia lui Pericle, Popa şi-o poate lua pentru sine, căci el este demn de ea".

Traversînd cu desenul său apele neliniştite ale unui secol nervos, supuse atîtor seisme umane, înţelegînd setea de adevăr, de libertate, de lumină a omului, descurajînd isteria celor ce zăngănesc tot

mai zgomotos armele, surprinzînd flagelul umilitor al foametei sau ignoranţei, în teritorii populate ale planetei, satirizînd, pe de-o parte, forţa bestială a acaparării de bunuri, iar pe de alta deplîngînd mizeria nudă a unor popoare umile, implicîndu-se în marele arc al problemelor fierbinţi ale finalului de secol, Ştefan Popa, artistul timişorean ce a păşit cu demnitate şi curaj la demascarea lor, a devenit, aproape fără s-o ştie, un purtător demn al adevărului artei noastre româneşti în lume, un tînăr om ce îşi duce revelatorul său mesaj umanist pe meridianele vecine ale unei planete a tuturora.

Ion ARIEŞANU

limbă şi stil

Muşat

În **Cuvînt înainte** la lucrarea sa **Nume de persoane** (Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1965) — care depăşeşte cu mult interesul de „breaslă" al lingviştilor şi al filologilor — acad. Al. Graur afirmă cu deplină îndreptăţire: „Sub forma de nume de persoane se păstrează uneori cuvinte care, ca nume comune, au încetat de a fi cunoscute de vorbitori. **Muşat** a fost cîndva adjectiv, cu înţelesul de „frumos" (se mai păstrează astfel la aromîni), iar astăzi nu mai circulă decît ca nume de persoană" (p. 10). În ultimă analiză, **muşat** „frumos" aparţine vechiului fond latin al limbii noastre. Pentru a-l explica, specialiştii admit existenţa, neatestată, a unui adjectiv participial **frumuşat**, care, prin pierderea silabei iniţiale **(fru-)**, a devenit **muşat**. Cu acelaşi sens, cuvîntul este cunoscut de aromîni, care numesc pe „Făt-frumos" **muşatlu a muşaţlor**, adică: „frumosul frumoşilor". În folclorul aromînesc întîlnim această „zicere" plină de tîlc: ţara „easte loc **muşeat** trî oaspiţ şi trî duşmani **muşeat** murmînd" (... „loc **frumos** pentru oaspeţi, şi pentru duşmani, **frumos** mormînt"). În dialectul dacoromîn, **muşat** nu mai există decît ca nume propriu, dar cu atestări foarte timpurii, încă din secolul al XIV-lea! (vezi G. Mihăilă, **Dicţionar al limbii române vechi**, Bucureşti, EER, 1974, p. 126-127).

Din **Muşat** nume propriu s-a format, cu ajutorul sufixului slav **-in**, derivatul **Muşatin** „al Muşatei" adică, „al frumoasei" Margareta, mama lui Petru I, 1374-1392), ilustru cognomen al dinastiei voievozilor moldoveni, purtat timp de două veacuri, printre şi deasupra altora, de Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, Petru Rareş, Ioan-Vodă cel Cumplit: „Rămîneţi în umbră sfîntă, Basarabi şi voi **Muşatini**, / Descălicători de ţară, dătători de legi şi datini, / Ce cu plugul şi cu spada aţi întins moşia noastră / De la munte pîn' la mare şi la Dunărea albastră" (Eminescu, **Scrisoarea III**).

Tot din străvechiul **muşat** purcede şi adjectivul, devenit nume propriu, **Muşatescu** („corect" ar fi fost: **Muşătescu**, aidoma ca **Ignătescu** faţă de Ignat, **Ivănescu** faţă de **Ivan, Vlădescu** faţă de **Vlad** etc.), purtat, între atîţia alţii, de dramaturgul **Tudor Muşatescu** (1903-1970). El s-a afirmat nu numai prin piese de mare succes **(Sosesc deseară, Titanic-Vals, ... Escu, Visul unei nopţi de iarnă)**, ci şi prin **muşatismele** (derivatul începuse să ... „prindă"), publicate ani de-a rîndul, în fiecare săptămînă cîte „10", prin revistele celui de-al şaselea şi al şaptelea deceniu. Revista noastră — **Orizont** — a prelungit şi a dezvoltat cele mai bune tradiţii ale acestui „gen", mult gustat de public, în cadrul rubricii „Evrika"!, susţinută cu brio de Ion Velican. Ca şi **muşatismele** din „Contemporanul", **velicanismele** sînt sentinţe, aforisme şi, mai cu seamă, calambururi, uneori foarte reuşite. Fiindcă, încheind articolul, va trebui să mă ... iscălesc, transcriu unul, adecvat situaţiei: „Cei ce pun punct după semnătură, parcă ar spune: După noi, potopul"!

G. I. TOHĂNEANU

ECHO

TABĂRA DE INSTRUIRE

În perioada 15-28 august 1980, Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului a organizat la Moroeni, judeţul Dîmboviţa, tabăra de instruire cu redactorii revistelor şcolare şi cîştigătorii fazei republicane a concursului pe meserii — arte plastice din licee.

Menţionăm că aceasta a fost cea de-a X-a întîlnire pe plan naţional a tinerilor redactori care au editat în acest cadru, numărul jubiliar al revistei **„Foaie pentru minte, inimă şi literatură"**, iar laureaţii concursului, pe meserii — arte plastice, la nivel republican, au realizat aici o interesantă expoziţia de pictură şi grafică.

Într-o atmosferă de ambianţă creatoare, aici pe frumoasa vale a Ialomiţei, de la poalele Munţilor Bucegi, au avut loc întîlniri cu personalităţi din domeniul ziaristicii, istoriei, literaturii şi artelor plastice, activităţi de cenaclu, programe cultural-artistice, excursii şi drumeţii pe ospitalierele plaiuri dîmboviţene.

Consemnînd prezenţa activă, în tabără, a elevilor redactori din judeţele Timiş şi Arad — conduşi de prof. Serafima Rău şi subsemnatul — evidenţiem aportul adus la realizarea revistei şi celorlalte acţiuni educative de către Simona Ferche din clasa a XI-a de la liceul „C. D. Loga"; Manuela Pascu, cls. a XI-a de la Liceul de filologie-istorie; Eleonora Matei, clasa a X-a de la Liceul „Ion Vidu" din Timişoara; Rodica Flori, clasa a X-a de la Liceul „Ioan Slavici"; Adriana Boroneanţ, clasa a XI-a de la Liceul pedagogic şi Florica Vaida, clasa a VIII-a de la Şcoala generală nr. 9 din Arad.

O remarcă deosebită se cuvine elevilor plasticieni din Timişoara: Octavian Perva, Liviu Ardelean, Călin Meda şi Sorin Vremeş care, pe lîngă participarea la expoziţia taberei, cu lucrări de pictură şi grafică, au obţinut — prin concurs — dreptul de-a participa la decorarea faţadei de la Vila centrală a taberei precum şi ilustrarea revistei.

Vasile MAN

Cu istoricul dr. MIHAI FĂTU

(Urmare din pag. 1)

şi realizarea unui autentic consens ştiinţific a întregii obşti de istorici asupra marilor procese care au guvernat dezvoltarea istoriei noastre, a formulat concluzii generalizatoare care să pună în evidenţă revoluţia efectuată şi în gîndirea istoriografică românească, sub înrîurirea binefăcătoare a Congresului al IX-lea al Partidului şi a operei secretarului său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Participanţii la Congres nu au putut, cred, să nu desprindă faptul că cercetarea istoriografică universală realizează paşi mari şi un ritm extrem de alert în descifrarea unor procese şi fenomene istorice, mai ales cele legate de experienţa omenirii din ultimele 3-4 decenii. Operativitatea însoţită de obiectivitatea ştiinţifică, sînt, parcă, trăsături definitorii care se degajă din Congres, alături de ancorarea acestora în frămîntările cotidiene ale României.

Am meditat asupra pledoariei referitoare la caracterul ecumenic al istoricului, făcută în faţa plenului Congresului de către profesorul vest-german Karl D. Erdmann. Dincolo de conţinutul metodologic şi filozofic care a fost sugerat de autorul tezei — asupra căruia nu voi stărui aici, ci poate cu un alt prilej — am acceptat ideea în sensul necesităţii de a unifica energiile istoriografiei universale, pentru a oferi omenirii, mai operativ şi elocvent acele concluzii care o ajută să găsească căile de evoluţie spre noi trepte de progres, de pace şi prosperitate. Această unificare nu este, firească, cu putinţă, fără cunoaşterea creaţiei universale, fără interferarea preocupărilor şi armonizarea lor. Universalitatea, evident, nu diminuează şi nu ştirbeşte individualitatea istoricului, conţinutul naţional al fiecărui front istoric, din fiecare ţară, cum generalul nu anihilează particularul, ci se manifestă prin el, îi dă conţinut.

— De curînd, deţineţi funcţia de director al Muzeului Banatului. Care este optica d-voastră în privinţa valorificării patrimoniului muzeal de istorie al acestei instituţii?

— Cred că două mari meniri se ridică în acest sens: **prima** — care dealtfel, se şi execută — de a reexamina expoziţia de istorie existentă şi a o corela şi armoniza mai bine cu tezele fundamentale, de principiu, ale documentelor partidului nostru şi a operei secretarului său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, concomitent cu ancorarea ei în realităţile cotidiene, cu preocupările actuale ale propagandei de partid în mase — şi cea de **a doua**, îmbogăţirea patrimoniului cu noi materiale arheologice, documente şi obiecte, în vederea unei viitoare — dar nu foarte depărtate — redimensionări a expoziţiei de istorie, astfel ca în viitorii 2-3 ani, această expoziţie să răspundă tuturor exigenţelor care se ridică în faţa muzeografiei istorice în plan naţional şi internaţional.

— Vă rog să vă referiţi succint şi la celelalte secţii ale muzeului: etnografie, ştiinţele naturii, artă, relevînd în special potenţialul acestora, care poate fi pus în valoare.

— Cerinţa firească, de a aşeza în prim planul muzeului secţia de istorie — atît ca dimensiune cît şi ca loc în activitatea cultural-educativă în mase — nu o văd realizată prin diminuarea importanţei celorlalte compartimente ale muzeului: ştiinţele naturii, etnografie, artă, ci prin ridicarea calitativă a expoziţiilor acestor secţii, prin îmbogăţirea necontenită cu noi valori şi ancorarea lor mai grabnică în activitatea educativă de masă. Fără pretenţia de a putea sugera nişte orientări de strictă specialitate, afirm totuşi că secţia de etnografie trebuie să facă eforturi mai susţinute pentru a reflecta mai veridic trăsăturile vieţii materiale şi spirituale a populaţiei din zonă, într-o armonioasă corelare cu adevărul istoric. Dealtfel, un muzeu modern al Banatului ne va obliga să găsim soluţii tehnice şi ştiinţifice pentru a sugera, prin documente istorice şi obiecte etnografice, aceleaşi mari procese ce au avut loc pe aceste meleaguri de-a lungul timpului. Istoria şi etnografia vor trebui să se apropie mai mult pentru a transmite aceleaşi mesaje. La secţia de artă nu aş dori să mă refer acum şi pentru faptul că problematica acesteia nu mi-a intrat între preocupările nemijlocite, ci doar la modul informativ, general. Oricum, noua perspectivă ce i se deschide secţiei de artă, prin efectuarea unei clădiri monumentale din vechiul centru civic al Timişoarei, promite împliniri nebănuite, dar evident greu de formulat acum. Sperăm că timpul nu va fi prea sever cu noi şi ne va da cît mai degrabă cu putinţă un complex expoziţional de artă demn de tradiţiile şi realizările artistice ale Banatului.

— Muzeul, fiind integrat cu mijloace de manifestare specifice în amplul program educaţional condus de partidul nostru, reclamă, desigur, o continuă lărgire şi perfecţionare a funcţiei sale educaţionale, a relaţiilor sale cu publicul. Care este în acest sens situaţia la Muzeul Banatului?

— Funcţia educaţională a muzeului poate că este prima dintre problemele mari ce se ridică în faţa Muzeului Banatului, căreia i-am înţeles, de la începutul veniri mele aici, menirea. Poate chiar în a doua zi după ce am preluat conducerea muzeului am afirmat că muzeul îl concep ca o formă specifică a activităţii de partid în mase, ca o formă a propagandei de partid pentru educaţia politică, cultural-ştiinţifică, a opiniei publice în sens foarte larg; că muzeografii sînt în fond activişti de partid în domeniul propagandei şi mesagerii partidului în mase. Aceasta ridică, în optica mea, două mari sarcini de perspectivă, de asemenea, nu prea îndepărtate: **prima**, de a ancora şi armoniza mai organic muzeul, prin activitatea politico-ideologică de mase a organizaţiilor de partid judeţene, municipale, orăşeneşti şi comunale, de a unifica efortul nostru în acest sens cu al celorlalte instituţii de partid şi de stat: Cabinetul pentru activitatea politico-ideologică al Comitetului judeţean de partid, instituţiile din sistemul Comitetului culturii şi educaţiei socialiste, organizaţiile de pionieri şi U.T.C., cele obşteşti de masă (sindicat, cooperaţie ş.a.), cea de **a doua** sarcină se referă la efectuarea, prin forţe proprii şi cu ajutorul unor specialişti din afară, a unor studii sociologice cu privire la opţiunile opiniei publice faţă de muzeistică în general, de Muzeul Banatului în special. Vrem să facem din munca noastră în mase o activitate aşezată pe baze ştiinţifice, motivată ştiinţific. Sînt conştient că este o sarcină grea, dificilă, dar realizabilă şi foarte necesară.

Steinbeck și criticii săi

(Urmare din pag. 8)

de lumea cărților. M-am dezobișnuit de a mai citi prea multă critică a operei mele. În primul rînd, ea este lipsită de valoare ca îndrumare în vederea revizuirii, din moment ce obiectul analizei sale este încheiat, și eu nu sînt dispus să-l repet. În al doilea rînd, dezacordurile intrafrontale nu reușesc decît să mă nedumirească. Recent, un critic a demonstrat prin fragmente alternative că aș fi copiat întreaga filozofie a unui francez din secolul XVII, de care nu auzisem vreodată. De obicei știu ce vreau să spun și sper că posed tehnica de a spune clar și eficient ceea ce îmi stă în intenție. Așa cum declara Tennessee Williams : „Așa am scris și ăsta e unicul fel în care știu să scriu".

Nu cred că **Fructele miniei** ar fi obscură în ceea ce încearcă să comunice. Iar în ceea ce privește clasificarea și amendarea acestei cărți, nu am nici vreo părere oarecare, și nici nu mă interesează. E doar o carte, interesantă, sper, instructivă, în același fel în care a fost instructiv să o scriu. Structura ei a fost minuțios elaborată și nu se cere analizată mai mult decît scheletul unei fete frumoase. Citiți-o, n-o contabilizați !

Credeți-mă cînd susțin că nu am nimic împotriva studiului didactic sau critic. Am impresia că scrisul și cititul cărților nu prea țin de domeniul meu de specialitate.

A scrie o carte este un meșteșug singuratic și greoi, și îmi umple timpul în întregime. Îmi amintește de băiatul de culoare din Texas pe care un preot l-a întrebat dacă este catolic, la care el a răspuns : „La naiba, nu, părinte ! Am atîta bătaie de cap că sînt negru". Ei bine, și eu am destulă — fiind scriitor.

Lucrez acum la un roman amplu, încerc să spun lucrurilor pe nume, — încerc să fac să corespundă metoda cu subiectul și cu tonul ales pentru a cuprinde totul, — încerc să introduc în această structură miile de detalii și de personaje. Imaginați-vă, dacă vreți, ce confuzie s-ar isca dacă ar intra critica pe fir. Nu s-ar mai scrie vreo carte dacă criticul ar avea acces la mintea scriitorului, și nu doar la opera sa. Iar în ultimă instanță, criticii nu sînt mai rapace decît peștișorii de tinichea.

Al dumneavoastră,

John Steinbeck

Desigur, Steinbeck nu este obiectiv față de critică, deși aceasta îi apreciază în unanimitate o operă majoră, cum este **Fructele miniei,** dar care este deziluzionată de ceea ce scriitorului i se pare a fi doar o permanentă schimbare a problematicii și a tonului.

„În ciuda deficiențelor filozofice, romanele sale de tinerețe sînt romane excelente. Au multe lucruri bune : observație precisă, stil clar și viguros, dragoste față de om, splendidă analiză logică. (...). Dincolo de greșelile începutului, ele indică drumul ascendent al unui scriitor". (John Fontenrose, **John Steinbeck ; An Introduction and Interpretation,** 1963, p. 141, apud Dan Grigorescu, op. cit., p. 381).

Și poate că nu greșesc prea mult criticii cînd afirmă, precum James Woodress :

„Ceea ce este evident în ultimul deceniu, e că se profilează două personalități distincte în opera sa. O comparație între ultimele sale două cărți, **Iarna vrajbei noastre** (1961) și **Eu și Charley...** (1962) poate pune în evidență acest fapt. Un Steinbeck este versiunea mai veche a artistului — critic social care a scris **Fructele miniei,** celălalt a ziaristului care scrie pentru „Saturday Evening Post" și „Holiday". Cu 25 de ani în urmă, era numai Steinbeck — scriitorul... În ultima vreme, declinul lui Steinbsck spre statutul ziaristului înrobit de sistemul drepturilor de autor este cel care a produs cele mai multe cărți apărute sub semnătura sa". (în „South Atlantic Quarterly", summer 1964, p. 386, apud Dan Grigorescu, op. cit., p. 586).

Ar fi, oricum, nedrept, să ni-i imaginăm pe critici ca permanenți detractori ai scriitorului, pe care unii, precum Hugh Holman, nu ezită să-l numească „un Dickens al Californiei sec. XX", iar John Brown, în a sa **Panoramă a literaturii americane,** deși nu-i acordă loc la înălțimea lui Faulkner sau Hemingway, îi recunoaște merite incontestabile. În același sens, apariția în 1961 a romanului **Iarna vrajbei noastre** îl face pe Edmund Wilson să remarce :

„Îl regăsim, în sfîrșit, pe autorul **Fructelor miniei,** pe intelectualul care trăiește intens drama societății, pe scriitorul pentru care cuvîntul are sens nu numai prin **ce,** dar și prin **cum** spune". (în „Partisan Review", 16. dec. 1961, p. 221, apud. Dan Grigorescu, op. cit. p. 576).

Nu s-ar putea vorbi de un Steinbeck privat de recunoaștere oficală, căci la un an după apariția capodoperei sale, **Fructele miniei,** scriitorului i-a fost decernat premiul Pulitzer pentru roman, suprema distincție literară a Americii, Premiul Nobel urmînd la același interval de timp după publicarea celui de-al doilea „eveniment Steinbeck", **Iarna vrajbei noastre.**

Expunerea de principii de mai jos reprezintă crezul acestui mare om de litere, care, puternic ancorat în valea natală, Salinas (California), a depășit granițele prin ceea ce, trecînd de local, de particular are valoare și permanență.

„Recent, o universitate mi-a cerut o expunere de pirncipii legată de opera mea în ansamblu (....). Adică, de ce sînt scriitor, și de ce mi-am scris opera ?

S-ar putea să existe scriitori care, înainte de a scrie, să fie în stare să răspundă la o asemenea întrebare. În ce mă privește, mi-e teamă că o asemenea expunere de motive ar deveni o analiză rațională a unui fapt deja comis — îndatorirea criticilor mai degrabă decît a scriitorului. E ca și cum l-ai întreba pe un pușcăriaș : „De ce ai ucis" ? Răspunsul său ar fi : „Păi, să vedeți. Nu prea mi-a plăcut individul, și, ei bine, eram complet înnebunit". S-ar putea să restabilească motivele, dar nu-și va putea aminti tensiunea emoțională care i-a împins mîna spre cuțit.

Așa și în ce privește scrierile mele, aș putea spune : „A fost așa și așa" — dar nu sînt deloc sigur că-mi amintesc. Pot să spun despre o carte : „Presupun că am văzut lucruri care m-au înfuriat". Despre alta : „O idee care m-a amuzat și am transpus-o pe hîrtie". Despre încă una : „Posibil că am încercat să vă explic — ceva ce nu-mi era nici mie prea clar. Poate că am simțit că scriind voi înțelege mai bine".

Expunerea mea de motive ar putea consta în mod esențial din faptul că-mi place să scriu. Găsesc plăcere în textura, și tonul și ritmul cuvintelor și al propozițiilor, și cînd acestea se combină în mod fericit într-un „ceva" care are textură și ton și sentiment și aspect și o anumită construcție — urmează o senzație minunată ca aceea care însoțește o frumoasă dragoste împărtășită. Iar dacă ai de depășit dificultăți și eșecuri, aceasta nu poate decît mări satisfacția.

În ceea ce privește „raționala mea expunere de principii", am impresia că nu mă deosebesc de nici un om care își trăiește viața. Ca fiecare, doresc să fiu bun și puternic și virtuos și înțelept și iubit. Cred că scrisul este pur și simplu metodă și mijloc de comunicare interumană ; iar stimulul îl constituie singurătatea între care ne naștem. Scriind sperăm probabil să o depășim. Ceea ce unii află în religie, scriitorul găsește în meșteșugul său, sau cum s-ar mai putea numi, — transcenderea micimii și a temerilor și a singurătății spre ceea ce este întreg și complet, un fel de a învinge dificultățile pentru a triumfa.

O cunoștință de-a mea a fost întrebată de fetițele ei de unde vin copiii, și după ce s-a asigurat că interesul lor era real, le-a explicat. Au ascultat-o cu solemnitate, iar la sfîrșit mama le-a întrebat : „Ați înțeles ? Sigur" ?

Cea mai mare dintre fetițe a spus : „Da, am înțeles ce faceți — dar **de ce" ?**

Mama a stat pe gînduri cîteva clipe, apoi a răspuns : „Pentru că ne place" !

Aceasta ar putea fi principiul meu de bază. Munca mi-a oferit și-mi oferă plăcere. În ceea ce mă privește, nu simt nevoia să continui investigația".

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. De vorbă cu florile — **Adina Dimitriu ;** 2. Zborul — **Pro Musica ;** 3. Zîna nopților — **Progresiv TM ;** 4. Ochii ploii — **Dida Drăgan ;** 5. Bal la Apahida — **Semnal M. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :** 1. We are the Popkings **Chilly ;** 2. Il tempo se ne va — **Adriano Celentano ;** 3. Coming Up — **Paul Mc Cartney ;** 4. Rain, Snow & Ice — **Snoopy ;** 5. Stomp — **Brothers Johnson.** PROPUNERI : Magic — **Olivia Newton-John ;** Take your Time — **SOS Band.**

TELEX...

● Grupul **Smokie** a relansat un hit din 1961 al lui Bobby Wee intitulat „Take you care of my baby" ● În S.U.A., o biografie a lui **Jim Morisson** regretatul solist al formației „Doors" e „best seller". Cartea e scrisă de Jerry Hawkind și Donny Sugarman care l-au cunoscut personal pe Jim. ● La 30 august a.c., grupul britanic **Barclay James Harvest** a susținut cel de-al 27-lea concert în R.F.G., țară în care această formație ce ființează de 14 ani are un deosebit succes. Spectacolele britanicilor au fost aplaudate de aproape 200.000 spectatori iar LP-ul „Eyfes of the Univers" s-a epuizat rapid. ● În Japonia, compania Toshiba a finanțat un mare festival de jazz. Suma afectată acestei manifestări ce s-a desfășurat simultan în Budokan Hall (Tokyo) Memorial Park (Osaka) și Central Stadion (Yokohama) s-a ridicat la 450 mii dolari. În scop publicitar, la concertele invitaților printre care s-au aflat Benny Goodman, D. Gillespie, Benny Carter și Teddy Wilson, s-a folosit echipament electronic „Toshiba". Tot în Japonia au concertat membrii formației **Fleetwood Mac.** La Tokyo, la clubul Samba s-a desfășurat o ceremonie în cadrul căreia grupului i s-au conferit două **Discuri de aur** pentru succesul albumelor lor „Tusk" și „Rumours" ● Casa de discuri „Metronom" pregătește un festival care se va desfășura în Finlanda la începutul acestei toamne. Cîteva prezențe : **Joan Baez (in foto),** Eric Clapton, Shirley Bassey, The Shadows, Weather Report și Matchbox. ● Noul LP al formației californiene **Van Halen** se numește „Women and Children" iar cel mai recent album **Grateful Dead,** este „Go to Heaven". ● Nou grup canadian de hard rock : **„Mad Cats".**

Petru UMANSCHI

evrika!

● Cei ce reușesc în viață prin protecție, nu prea știu ce e „protecția muncii".
● Plin e cîmpul de ridichi năzdrăvane (ca-n poveste !), dar de ele ar trage astăzi numai bunicii și nepoții, de n-ar mai fi și cîte o mașină de recoltat.
● Se pare că și viteza fanteziei e prea mică pentru a ajunge din urmă melcul pornit la drum la începutul lumii...
● E greu să fii învățătoare la o clasă în care toți copiii au părinți importanți.
● Cunoașterea nu începe cînd descoperi biberonul, ci atunci cînd înțelegi că el înlocuiește ceva...
● De multe ori o femeie te poate schimba. (Cu altul !).
● Un atom personal nu are nici o poziție în societate ; suma lor, da !
● Nu cumpărîndu-i fluier, își pregătești odrasla să devină arbitru de fotbal.
● Și totuși, despre cei ce nu suportă alcoolul, nu se spune că sînt „certați cu băutura" !
● Cîte unul zice mereu „noi", ca să nu fie acuzat de egoism.
● Cînd rîzi de unul singur, ai o memorie... foarte bună.

Ion VELICAN

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ — 17. 09. ORA 21. ● Cărți și idei : „Vocile nopții" de Augustin Buzura — dezbatere, cu Stela Mirel, Adriana Babeți, Marian Odangiu ● Ca un fagure de miere — prof. univ. dr. G. I. Tohăneanu ● Scriitori contemporani bănățeni : Petru Sfetca — prezintă L. Alexiu ● Cronică de librărie : „Priveliști moldave" de Grigore Ilisei — prezintă Vasile Bogdan.

mapamond

Recorduri (II)

Oamenii de știință afirmă că evidența recordurilor a cuprins întreaga lume, datorită înclinației oamenilor de a califica și a măsura orice. Obsesia recordurilor și doborîrea lor a cucerit sportul de la începutul acestui veac și s-a extins cu mare repeziciune la toate celelalte domenii ale efortului uman.

Un băiat din Carolina de Nord, Lang Martin, deține recordul la jonglatul cu mingile de golf, puse una peste alta, în număr de șase. Studentul de la Universitatea din Lousiana, A. Chappman, a prins în gură un grepfruit aruncat de la, deocamdată, cea mai mare distanță ; 259 de picioare !

A dobori un record, oricare ar fi el, reprezintă un adevărat masaj al vanității, gîdilarea mîndriei și atingerea gloriei. „A deține un record, zice profesorul A. Guttmann — „reprezintă unica formă modernă a nemuririi".

John Heinrich din Aldenburg (R.F.G.) a doborît și încă mai menține recordul meseriei sale de gropar. În cariera sa de 50 de ani a săpat 23.311 morminte, incluzînd aici și pe cel pe care și l-a săpat singur !

„Cartea lui Guinness", celebra carte a recordurilor dovedește că și spectatorii sînt cuprinși în aceeași măsură de mania recordurilor. Publicul înghite cu poftă toate recordurile pe care le face omul. Din această carte, din 1955, s-au vîndut 40 de milioane de exemplare, în 23 de limbi ale lumii.

Provocați de recordul de cîntat la vioară sub apă al lui Mark Gottlieb din orașul Olimpia (Washington) japonezii au și organizat, primii în lume, o orchestră sub apă. Nevoia de a se face ceva deosebit, ceva mai bun, e în firea omului. Așa a fost, fără îndoială, și pe vremea cînd n-a existat o evidență a recordurilor. Azi cînd societatea a devenit atît de eficace în identificarea recordurilor ca un mijloc de glorificare a spiritului competitiv, nu e de mirare că lumea e atît de cuprinsă de realizarea și doborîrea recordurilor.

Viitorul pare, deci, clar. Tendința de a se stabili tot felul de recorduri nu va înceta niciodată. Numai speța umană tînjește după ceva deosebit decît pura supraviețuire, construindu-și competițiile ca pe un imperativ cultural. Obsesia recordurilor e, fără îndoială, strîns legată de hotărîrea omului de a se înălța deasupra propriului său trecut.

(„După Time")

sport

REVĂZÎNDU-L...

...pe Mircea Dridea, într-o emisiune închinată șahului, mi-am reamintit, nu fără emoție, de anii trecuți de la epoca de aur a Petrolului, cu Dridea, Badea, Mocanu, Pahonțu, Boc și ceilalți, pentru ca, imediat, gîndul să-mi zboare la efemeritatea clipelor din arenă și la trăinicia celor de lîngă sau de după fotbal. Ei, bine, Mircea Dridea este acum un cetățean sobru și înțelept, un om cu scaun la cap — cum, dealtfel, mai știm atîția foști sportivi de elită, pe care slava publicului nu i-a azvîrlit în uitare și suferință, ci, din contră, i-a stimulat și în devenirea ca membri respectați și respectabili ai societății.

Aceeași emisiune șah — în care l-am reîntîlnit pe fostul fotbalist — m-a îndemnat să mă opresc, de astă-dată, la Elisabeta Polihroniade, realizatoarea rubricii cu pricina, femeie isteață, cu bun simț și nu fără farmec, prin care sportul minții își află spațiu de interes și pătrundere, evocînd partide celebre și soluții-capcane, făcîndu-ne să ne minunăm cu fiece mutare de ce e în stare creierul uman. Și nu degeaba maestra Polihroniade a pus și întrebarea de ce n-ar juca șah și fotbaliștii ? !, mai ales că tocmai gîndirea tactică le cam lipsește. Interesant ar fi să-i vedem ținîndu-se de cap sau cu fruntea în comprese, după un efort de creație și o rezolvare inedită.

Așa încît, propun să trecem la obligativitatea practicării șahului de către fotbaliști, ca să nu mai suferim în tribune și gazonul să fie gospodărit cu fiecare pas, ba de pioni, ba de regi, ba de nebuni, ba de cai, iar la înscrierea golurilor să rostim și Evrika... și mat !

Teodor BULZA

STEINBECK ŞI CRITICII SĂI

Ține de obișnuință ca între critici și artiști să se dea acea bătălie necruțătoare, de pe urma căreia și unii, și alții, susțin că nu s-ar alege cu nimic. Sînt numeroase declarațiile scriitorilor care, de la înălțimi de demiurg, reproșează criticilor, chiar și celor mai buni dintre ei, și poate **tocmai** acestora, că ar fi scriitori ratați, că spiritul critic este nimic mai mult decît manifestarea de suprafață a frustrării lor, și că, în ultimă instanță, neinteresîndu-i critica, o ignoră pur și simplu.

Unele dintre mărturiile care ne ating peste timp capătă, mai ales prin prisma distanțării și a ierarhizării valorice deja încheiate, o nuanță de amuzament în ochii cititorului care nu mai este implicat nemijlocit în a-și da verdictul : „pe scut" sau „sub scut".

În anul 1955, revista americană „The Colorado Quarterly" l-a invitat pe Steinbeck să comenteze articolele lui Bernard Bowron și Warren G. French, apărute în numerele de vară din 1954, respectiv în cel din iarna lui 1955. I se cerea astfel lui Steinbeck să dea riposta unor reprezentanți ai Noii Critici americane, numărînd printre reprezentanții săi de seamă pe I. A. Richards, cel care, cu trei decenii în urmă, pusese bazele noului curent cu a sa **Principles of Literary Criticism** (Principii de critică literară), în care, la stabilirea specificului unei opere, autorul cerea analizarea materialului de construcție literară), (imaginea, simbolul, metrica, tonul, tensiunea lirică sau epică), adică aducea sub lupă creația individuală conținînd în sine explicația particularităților de expresie artistică. Anul în cauză reprezintă, mai mult, un moment de răscruce pentru Noua Critică, el marcînd apariția volumului **Speculative Instruments** (Instrumente de speculație) al lui I. A. Richards și a eseurilor lui R. P. Blackmur **The Lion and the Honeycomb** (Leul și fagurele). Blackmur pornește de la ideea că rolul criticului constă în construirea de punți între societate și artă, în pregătirea artelor pentru artiștii care le creează.

Steinbeck nu îi împărtășește părerea ; el se pretinde a fi doar un outsider în ale criticii, iar jocul „de-a bunăvoința" se transformă pe alocuri în ironie usturătoare.

5 februarie 1955

Stimați editori,

Vă mulțumesc pentru amabila dv. scrisoare și pentru spațiul pe care mi-l puneți la dispoziție pentru a comenta cele două recente articole referitoare la **Fructele miniei,** apărute în Quarterly. Mi-ar fi plăcut să fac acest comentariu, dar nu am nici o părere sau idee pe această temă. De fapt, ambele eseuri mi se par a fi mai aproape de taxonomie decît de critică. Noua Critică, cu termenii săi aparte și cu această metodă de abordare restrînsă, mi se pare în bună măsură interesantă, deși trebuie să mărturisesc că nu prea o înțeleg, și nu văd cum ar avea vreo legătură cu scrierea romanelor, bune sau slabe. Și cum noii critici se luptă mai mult unul cu celălalt decît cu tema discuției lor, pe care o disecă expunînd-o vederii, mi se pare că nu posedă niște termeni de referință constanți. Adică, mai puțin academic, o adunătură de pălăvrăgeli. Prin aceasta nu mă declar împotriva criticii, atît timp cît ea este privită ca un joc verbal plin de minie în care nimeni nu este atins. Nu-mi trece prin minte ce altceva ar putea realiza o astfel de abordare a unei opere literare pentru un student decît să-l zăpăcească și să-l îndepărteze

Monica ALDEA

(Continuare în pag. 7)

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic ȘTEFAN POPA.

Steinbeck și „paradoxul etic"

Steinbeck nu este unicul scriitor american care, nesatisfăcut de evoluția condiției umane în cadrul social dat, insinuează în opera sa, sub o formă sau alta, nostalgia inocenței primordiale pierdute. El însă se implică direct în problematica socială a timpului, abordînd-o în special prin accentuarea aspectului etic al evenimentelor, prin reliefarea nocivității efectelor acțiunii acestora asupra trăsăturilor morale definitorii ale omului.

Insatisfacția scriitorului față de această stare de lucruri îl orientează către tipul de personaj elementar, unidimensionat, teluric, dar care deține încă lumina unor adevăruri și valori fundamentale. El nu se apleacă asupra acestui tip de personaj în numele reducerii omului la formula sa analitică, așa cum au presupus unii critici, ci pentru a opune puritatea nativă a existenței simple, naturale, deformărilor și amputărilor pe care civilizația respectivă le operează în structura morală a oamenilor. Înglobate în ritmul general al naturii, personajele lui Steinbeck nu-și pierd calitatea umană care se manifestă, în primul rînd, prin căutare, prin dorința de identitate, de depășire a condiției date, prin aspirația spre o societate ideală („Bătălia", „Fructele miniei").

Acest tip de personaj, recrutat în special din rîndul muncitorilor agricoli sau micilor proprietari agricoli, reprezintă pentru Steinbeck un model etic pe care îl opune amoralității societății și legilor ei. Extrem de fertil în generarea de semnificații etic-umane, personajul respectiv devine însă inoperant în cadrul dinamicii sociale complexe a societății americane — Steinbeck își dă seama de acest lucru — și, de aceea, combativitatea sa se va manifesta, pînă la urmă, mai pregnant în plan moral. În scena finală din „Fructele miniei", cel mai puternic roman de protest social scris de Steinbeck, actul ultim al tribulațiilor familiei Joad se va consuma în acest plan (Rosesharon hrănește de la sînul ei un muribund).

Punînd perfectibilitatea omului ca fundament al concepției sale scriitoricești, Steinbeck încearcă atît în „Fructele miniei" cît și, ulterior, în „La răsărit de Eden" să „teoretizeze" capacitatea acestuia de a se construi pe sine, eliberîndu-l de predestinarea de origină divină, lăsîndu-i numai lui dreptul de a alege între bine și rău. Numai că, observînd jocul orb al mecanismelor sociale, scriitorul își dă seama că reificarea relațiilor interumane estompează capacitatea omului de a discerne valoarea de nonvaloare, binele de rău. Degringolada morală a lui Ethan Hawley, personajul principal din „Iarna vrajbei noastre" ilustrează acest proces pe care Steinbeck îl sintetizează în cunoscutul său „paradox etic" :

„Întotdeauna mi s-a părut straniu... Calitățile pe care le admirăm la oameni, bunătatea, generozitatea, francheța, cinstea, înțelegerea și sensibilitatea sînt, în sistemul nostru, însoțitoarele eșecului. Iar acele trăsături pe care le detestăm, violența, lăcomia, rapacitatea, josnicia, îngîmfarea, egoismul sînt determinantele succesului. Admirîndu-le pe primele, oamenii aleargă după roadele celor din urmă" [1].

Steinbeck se alătură acelora care păstrează intacte calitățile care definesc omul. Cuvintele spuse de Maica în „Fructele miniei" sintetizează unghiul valorizator sub care acest scriitor abordează în planul artistic realitățile societății timpului său : „Încep să învăț un lucru de seamă. Mereu îl învăț, în fiecare zi. Dacă dă peste tine năpasta, durerea sau nevoia... du-te la oamenii săraci. Numai ei ajută pe cel aflat la strîmtoare..., ei sînt oamenii care ajută pe altul..." [2].

Optînd pentru puritatea morală a oamenilor simpli și năpăstuiți, Steinbeck nu a desfăcut pînă la capăt nodul gordian al „paradoxului etic", dar „mînia" rămîne o probă a umanismului său, iar modelul etic propus, — un prototip de referință atunci cînd ne gîndim la Om și la oameni.

Constantin IVĂNESCU

1. John Steinbeck, Cannery Row, Penguin Books, p. 187-188.

2. Fructele miniei, Trad. D. Mazilu, Editura pentru literatură, 1963, vol. II, p. 300.

ELEUSIS

O lege îndelung verificată a călătorului spune că nu trebuie să amîi nimic cînd te afli la drum. Argumentul reîntîlnirii cu posibilitățile aminate se dovedește, de cele mai multe ori, inutil, din motive imprevizibile. Astfel, regretăm și astăzi că, pornind din Atena, n-am oprit la Dafni, spre a vizita mînăstirea bizantină despre care ni se vorbise cu ardoare.

Călătorind spre Corint, ajungem, după 20 km de la plecarea din Atena, în orășelul Elefsina, vechiul Eleusis, unde s-a născut marele poet tragic Eschil. În antichitate, cele două cetăți comunicau pe un drum care se numea **via sacra,** fapt evocator pentru însemnătatea acestui loc, considerat printre cele mai sfinte din întreaga Grecie, datorită **Misterelor** practicate aici.

Legenda spune că zeița Demeter — al cărei prestigiu, în Olimp, venea din faptul că ea era aceea care dădea rodnicia pămîntului, făcînd să crească grîul — s-a bucurat aici de ospitalitatea regelui Celeos, în peregrinările ei disperate în căutarea fiicei sale Core (Persefona), răpită de Hades, stăpînul Infernului, care a luat-o de soție și a dus-o în împărăția lui subpămînteană. Înnebunită de durere, zeița cutreiera întreaga lume, implorînd ajutorul muritorilor și refuzînd să mai dea pămîntului fertilitatea. Aflînd de la regele Eleusisului sau de la Triptolem, fiul acestuia — după alte variante, de la Helios sau Hecate, ori chiar de la Zeus, tatăl Persefonei — unde i se află fiica, zeița recoltelor îl imploră pe zeul suprem s-o elibereze pe captivă. Prea tîrziu însă, pentru că acesta mîncase, în Infern, șase semințe de rodie (fruct al morții, după credința grecilor). Tratativele au dus la un compromis, prin care Persefona trebuia să rămînă șase luni din an cu Hades, iar celelalte șase cu îndurerata ei mamă, ceea ce simbolizează ciclul vieții și al morții vegetației pămîntene.

Ca recunoștință pentru cei care o ajutaseră în disperatul ei periplu, Demeter i-a dăruit lui Triptolem un bob (sau un spic) de grîu, spre a învăța oamenii să-l cultive și să se bucure de virtuțile lui. Scena — în care apare și Persefona — este înfățișată într-un relief votiv, datînd din 450-440, găsit la Eleusis și care se află în Muzeul Național din Atena. Legenda mai spune că Triptolem a cutreierat întreaga lume, într-un car înaripat, pentru a-i învăța pe oameni cultivarea pămîntului.

remember

Demeter a fost una din cele mai venerate divinități, ceea ce explică și instituirea cultului ei la Eleusis, unde Ictinos i-a ridicat un templu, în vremea lui Pericle.

Ceea ce justifică succesul enorm al misterelor eleusine (care sînt și cele mai bine cunoscute de noi) pare a fi nu numai faptul că inițiații puteau aparține oricărei clase sociale și chiar celor din afara spațiului elen, ci și iluzia accesului la nemurire, căci — așa cum vegetația renăștea din moarte, primăvara, inițierea putea atribui protecția zeului în posibile ipostaze viitoare ale vieții.

Ceremonia inițierii dura cîteva zile și presupunea ca subiecții să îndeplinească unele condiții — între care aceea de a nu fi fost vinovat de omor și de a ști suficient de bine limba greacă spre a putea pronunța formulele inițiatice. Totul se petrecea în spațiul închis al **Telesterionului** — între prima purificare și cele două nopți finale ale inițierii trebuind să se scurgă o săptămînă și mai bine — candidații (mystai) avînd obligația de a păstra secretul tainelor. La început o religie cvasi-magică, eleusismul evoluează către un cult care propunea precepte morale și oferea aspirația supraviețuirii, între inițiați aflîndu-i pe Pindar, Eschil sau Polignot.

Sanctuarul de la Eleusis se află într-un amfiteatru natural deschis către ochiul albastru al golfului în care plutește insula Salamina. Soare puternic, miros de ierburi calcinate, de chiparoși și dafini. Undeva în jur, cîmpia triasiană. Călcăm pe aleile sacre, încercînd să ne imaginăm zilele de glorie ale Eleusisului. Ruinele Telesterionului, cu gradenele mereu extinse, spre a cuprinde mulțimea inițiaților, o liniște de început și impresia că poți înțelege ceva din enigmele unor practici de cult cu atîtea reverberații în conștiința antichității. Și de-odată vorbă românească : eram apelați de pictorul Alin Gheorghiu, care venea, însoțit de Ana Maria Smighelschi, prin soarele amiezii, între drumurile continentale și căile apelor, ce-l așteptau, către lumea mirifică a insulelor lumii eline. Bucuria unei întîlniri nesperate și-un episod cu taimce valori sufletești.

Vom rămîne încă multă vreme aici, între relicve și gînduri, adăstînd îndelung în sălile Muzeului, ori în lumea de-afară, cu coline sărace orientate nostalgic spre poarta senină a mării.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42 907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 38 (652) ● 18 SEPTEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

UMANISM ȘI DEMOCRAȚIE

Efervescența vieții politice a societății noastre, a activității creatoare de realizare și depășire a sarcinilor actualului cincinal au fost ridicate la noi cote valorice de Congresul al II-lea al Consiliilor populare, eveniment remarcabil cu semnificații profunde pentru intregul proces de devenire a tuturor domeniilor vieții social-economice, de creștere a bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii.

Cu un adinc interes, cu o inaltă stimă și mîndrie patriotică, intregul nostru popor a luat cunoștință de excepționala cuvîntare prezentată, în cadrul acestui larg forum democratic, de tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** secretarul general al partidului, președintele țării. Model de descifrare științifică, materialist-dialectică a marilor transformări socialiste înfăptuite de poporul nostru sub conducerea P.C.R., acest document programatic ridică în planul teoriei experiența originală de construcție socialistă în țara noastră și se înscrie ca o nouă contribuție remarcabilă la dezvoltarea gîndirii revoluționare a epocii noastre, la redimensionarea dialogului de idei în contemporaneitate. Însușirea temeinică a sensurilor și semnificațiilor profunde ale ansamblului de idei cuprinse în document, mediază o penetrație clară a realității noastre sociale, a problemelor lumii contemporane, înscrierea practică, autentic novatoare, a fiecărui comunist, cetățean în cadrul efortului complex, eroic de edificare multilaterală a societății socialiste românești, de realizare în fiecare om a unei personalități de tip nou – element central al sistemului nostru de valori.

Cuvîntarea analizează, pe larg, succesele uriașe obținute de România în perioada care a început cu Congresul al IX-lea al partidului, pînă în cincinalul actual – realizări care se datoresc muncii conștiente, angajării plenare a poporului nostru, într-o deplină unitate a claselor și categoriilor sociale, sub conducerea P.C.R. – forța politică conducătoare în țara noastră. Afirmarea poporului nostru ca subiect legitim al propriului său destin istoric a fost posibilă numai în cadrul democratic de tip nou, socialist. Integrarea organică a partidului în mase, dezbaterea, împreună cu oamenii muncii, a direcțiilor fundamentale ale construcției socialismului, strînsa legătură dintre partid și popor au mijlocit cunoașterea autentică a realității sociale, găsirea celor mai adecvate forme de mobilizare a maselor la conducerea societății, în scopul valorificării și canalizării înțelepciunii și energiilor oamenilor muncii spre realizarea cu succes, etapă de etapă, a obiectivelor dezvoltării sociale și umane, afirmarea lui drept centru vital al întregii națiuni. În acest proces de formare și perfecționare a democratismului socialist se înscrie și instituționalizarea Congresului consiliilor populare, inițiativă creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, ca o grijă permanentă a partidului pentru redimensionarea calitativă a activității Consiliilor în conformitate cu exigențele generate de realizarea marilor obiective stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R., cu esența democrației noastre socialiste. Subliniind amploarea dată de acest forum afirmării și perfecționării democrației noastre reale și caracterului său original, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : **„Cred că în puține țări ale lumii se string într-un asemenea forum toți reprezentanții aleși ai poporului – de la comune, orașe, municipii și județe – pentru a dezbate împreună problemele dezvoltării localităților, ale progresului general al țării. Aceasta constituie o experiență deosebită și o expresie a noii democrații socialiste pe care o edificăm în România".** Amploarea și adîncimea conținutului dezbaterilor din Congres, adeziunea unanimă la ideile cuvîntării tovarășului Nicolae Ceaușescu constituie dovada limpede a legăturii organice dintre socialism și democrație, a superiorității istorice a democrației socialiste, unitatea de nezdruncinat a poporului nostru în jurul partidului. Conducîndu-se după acest program, consiliile populare se vor afirma ca factori esențiali în realizarea planurilor de dezvoltare economico-socială în profil teritorial, în mobilizarea maselor de oameni ai muncii la conducerea societății noastre. Apropierea de problemele oamenilor, rezolvarea exemplară a sarcinilor ce le revin în sistemul democrației noastre vor permite consiliilor populare să se afirme și mai mult ca organisme autentic reprezentative ale poporului, să dea expresie voinței întregii noastre națiuni. Chemarea adresată tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, de către Congresul consiliilor populare constituie un stimulent pentru angajarea supremă, responsabilă, revoluționară a întregului popor pentru a realiza istoricele hotărîri ale Congresului al XII-lea al partidului, edificarea socialistă și comunistă a patriei.

Nicolae STANCIU

Tovarășului

NICOLAE CEAUȘESCU

Secretar general
al Partidului Comunist Român,

Președintele
Republicii Socialiste România

MULT STIMATE ȘI IUBITE TOVARĂȘE SECRETAR GENERAL

Scriitorii din Republica Socialistă România salută cu deplină satisfacție Hotărîrea adoptată la 9 septembrie 1980 de către Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., sub președinția Dumneavoastră, de a se reduce cheltuielile militare cu 2 miliarde de lei, pe anul 1980.

Alături de intreg poporul român, scriitorii susțin că, pentru întărirea continuă a orînduirii noastre socialiste și pentru ca poporul român să-și apere cuceririle revoluționare, esențial este să se dea prioritate dezvoltării economico-sociale a țării, contribuind prin aceasta la ridicarea continuă a nivelului de trai al maselor populare.

Prin economisirea fondurilor de 2 miliarde de lei din cheltuielile militare, pe anul 1980, partidul și statul nostru își îndeplinesc, cu un înalt simț al răspunderii istorice, programul accelerării progresului multilateral al țării.

Noi, scriitorii, lucrăm cu arme puse în slujba dragostei față de om și în slujba păcii. De aceea scriitorii din țara noastră vor face totul pentru ca marile idei susținute de Partidul nostru, de Dumneavoastră personal, să triumfe.

Vom căuta să răspundem, prin cărțile noastre, în ansamblul acestei mari Hotăriri a Partidului și a Statului la nobila misiune a apărării păcii.

Astfel înțelegem noi, scriitorii români, maghiari, germani și de alte naționalități, să contribuim la întărirea orînduirii noastre socialiste și la apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului român.

Consiliul Uniunii Scriitorilor
din
Republica Socialistă România

Președinte,
George Macovescu

IN ACEST NUMĂR :

- Cu Ladea pe Valea Cărașului (Al. Jebeleanu)
- Romul Ladea și barocul (Ion Maxim)
- 8 tineri în cautarea unui oraș
- Jean Jacques Rousseau : „Julie sau Noua Eloiză"

LADEA ȘI LUMEA LUI

Despre „regionalismul" sculpturii lui Ladea s-a vorbit mereu, însuși orgoliul sculptorului alimentînd legenda unui creator „barbar", apărut dintr-o Provincie sălbatică ; analizele consacrate operei lui Virgil Birou sau Ion Stoia-Udrea au scos în evidență un program „regionalist", subliniind tentația celor doi de a folosi resursele creatoare ale tradiției. Insuficient am arătat, cel puțin pînă acum, faptul că preocupările celor doi nu erau unilaterale ; cei doi erau prozatori dar și critici de artă, editori de poezie dar și organizatori de expoziții, istorici dar și teoreticieni ai actului artistic. Ei nu erau creatori lipsiți de conștiința creației ; ei se **diferențiau** de ceilalți nu numai în numele unui orgoliu adesea comentat, ci și din convingerea că aici, în **lumea** lor, în Provincia lor (care era, pentru ei, Centrul lumii) trebuie căutate resursele marii arte. Opera lor, acesta era programul, trebuia să pornească de aici. Dan Hăulică, nota :

„Romulus Ladea s-a născut în Banat, într-un ținut unde sensibilitatea se arată îndeobște aplecată asupra unui pitoresc, adesea barbar. Conciul, cu arhitectura lui sunătoare de monede, trădează aici, ca și culoarea din costume, gustul somptuosului și al opulenței. Într-o poveste bănățeană, viteazul încalecă un armăsar de aur. Într-alta, unui ciine năzdrăvan „tot felul de medalii de aur și argint". Aici nu te aștepți să răsară, la artiști, decît vocația barocului.

O anumită vioiciune stă, în creația lui Ladea, semn că sculptorul e bănățean. Se simte, nu odată, îndemnat să așeze pe creștetele portretelor criniere drepte precum niște cununi de flăcări. Îi place uneori să dăruiască figurilor pe care le sculptează accesorii copioase, animate. Însă acest dinamism lăuntric e subtil amortizat în sobrietatea **gesturilor și în vibrația calmă care se citește pe chipuri".**

Îndoiala criticului e oarecum firească, în prima etapă a afirmării sale orgoliul sculptorului e imens, apartenența la o matcă stilistică, clamată în fiecare operă. Sculptorul imortalizează nu numai legendele locului, cu giganții lor – Iovan Iorgovan e cel mai iubit dintre ei – el eternizează în statuile sale o seamă dintre scriitorii locului. Înainte de a fi consacrați de istoria literară, îi consacră el, prin demiurgia pe care i-o conferă drepturile artei sale. El învie în portretele sale un adevărat **ținut al literaturii.** Interpretările sînt memorabile, scriitorii bănățeni din preajma lui devin Scriitorii sau Cronicarii : sînt, într-o operă, purtătorii de cuvînt unici ai altei arte.

Un bust al lui Ioan Popovici-Bănățeanul face parte dintre operele mereu citate ale lui Romul Ladea ; de prietenul său Virgil Birou se ocupă de-a lungul unui vieți de om, în schițe și portrete mult comentate. Criticului Grigore Ion (autor al unor sagace studii despre specificul bănățean, rău sau deloc cunoscut dincolo de acestea) i se dedică un portret de zile mari. Una dintre primele lucrări citate este bustul lui Damaschin Bojîncă, dezvelit la Oravița în 1930. Alt bust, al lui Mihail Gaspar, romancier de linie semănătoristă, e dezvelit la Bocșa în 1935. Un bust al lui Al. Popescu-Negură și trei reliefuri, două în ghips și unul bronz, ale poetului Petre Sfetca, au fost adesea reproduse. Am putea spune că oricare valoare literară a Banatului a trezit interesul sculptorului ; că o seamă de scriitori, descoperiți de Romul Ladea rămîn mai ales datorită lui. Crezînd în măreția locului, în destinul său privilegiat, sculptorul a încercat să fie **alături** de orice posibilă valoare de aici. Tinerețea lui Romul Ladea e solidară, puternică, explozivă, căutînd în primul rînd nu valorile unei arte, ci ale unei Totalități : ale unei Lumi. Încercările sale de **a totaliza** adevărurile unui ținut prin „poveste", prin „legendă" aparțin unui demers care, și el, se cere a fi studiat „pe etape".

Cornel UNGUREANU

(Continuare în pag. 2)

cronica literară

Constantin Noica

Povestiri despre om

Ed. Cartea Românească, 1980

Constantin Noica pare a-şi fi făcut un obicei din a ne oferi, la intervale relativ scurte, cărţi unice în cultura noastră. Unice prin valoarea estetică intrinsecă şi unice prin sfera domeniilor de abordare. Noua sa carte, o „restituire", îşi găseşte termen de comparaţie, în ceea ce priveşte „genul" ca atare, doar în creaţia sa anterioară : superba „repovestire" a **Fenomenologiei** hegeliene poate fi pusă în relaţie doar cu fastuoasele sale comentarii la dialogurile lui Platon, sau cu mai vechile parafraze la opera lui Kant şi Descartes. La o primă vedere, **Povestiri despre om** dă impresia că rupe temporar cu preocupările din ultima vreme ale filozofului. Dacă în ultimele sale cărţi el se arată absorbit de fundamentarea unei spiritualităţi româneşti, pornind de la mărturia purtată în ele de cuvintele limbii, noul său volum este mai accentuat îndreptat spre ceea ce are spiritul uman caracteristic în generalitatea sa. Dar, prin aparentul hiatus în interiorul propriei opere, Constantin Noica ne dă o carte a infinităţii procedeelor transformării conştiinţei în om. Procesul este urmărit dintr-o multitudine de aspecte, iar exemplele, bazate pe erudiţia celui care le provoacă, curg înspre şi dinspre acest proces, chemînd participarea celor mai variate domenii, de la filozofie la semiotică, de la antropologie la teologie şi teoria cunoaşterii etc.

Analiza discursului literar (în limitele căruia putem circumscrie şi discursul filozofic) este considerată, din ce în ce mai mult, un **metatext,** poziţie explicabilă prin reacţiile ce se produc în ea ca urmare a efectelor de lectură şi interpretare printr-un efort de comunicare de tip pragmatic. Recenta carte a lui Constantin Noica îndeplineşte acest rol de metatext al unui text – bază, prin caracterul său mediator. Fără a fi un text critic în accepţiunea curentă a termenului, **Povestiri despre om** este o paranteză în interiorul **Fenomenologiei spiritului.** Se implică în felul acesta mutaţii de procedee de construcţie a discursului, de la imitaţie la transformare, pastişă şi chiar parodie, care plasează cele două opere în cadrul relaţiilor paratextuale. **Povestiri despre om** este o carte a conştiinţei (şi despre o conştiinţă) ce-şi caută certitudinile într-o altă carte **(Fenomenologia** lui Hegel), aşa cum conştiinţa propriu-zisă, la rîndul ei, se caută, în metamorfozele, de ea provocate, ale realităţii. Caracterul de **povestire speculară** a acestei cărţi e dat şi de modalitatea ... literară în urma căreia capătă fiinţă : avem de a face cu o carte proiectată în spiritul altei cărţi, fără însă ca acesta să fie o clipă trădat. Polemică în litera ei, povestea omului căutîndu-şi determinaţiile (cum se exprima în alt loc filozoful) este surprinzător de apropiată de faimoasele triade hegeliene ce surprind esenţa mişcării universale. „Ieşirile" din textul lui Hegel sînt determinate de fireasca aplecare, diacronic determinată, a filozofului modern de a adăuga un surplus de actualitate ideilor, unele, abia prefigurate de părintele dialecticii moderne.

Pe lîngă extraordinara lecţie de filozofie conţinută, mai avem de a face cu un seducător mod de a **trăi în filozofie.** Exemplele lui Constantin Noica sînt întotdeauna cele mai simple, la îndemîna oricui, dar încărcate cu sensuri ce scapă de obicei unei gîndiri „nespeculative". Filozoful ne propune şi o carte ce ar avea drept obiect **o introducere la rigoarea în gîndire.** Pentru că, la urma urmelor, acesta e îndemnul care răzbate din fiecare rînd al cărţii. Iar cînd filozoful îl îndeamnă pe cititor să urmeze ideea lui Hegel de a „deprinde 'violenţa raţiuni'", Constantin Noica nu face decît să repete unul din propriile sale gînduri, prezente încă din **Jurnalul filozofic.** Aşadar, **Povestiri despre om** poate fi inclusă alături de cărţile sale mai vechi despre problema spiritualităţii şi a ontologiei, dar, acum, filozofia, ca obiect de studiu, ar putea fi unul din domeniile „ajutătoare", şi probabil cel mai solid, pentru că urmează o dialectică de valabilitate generală şi poate **să se povestească,** în trasarea liniilor unei spiritualităţi cu bazele în date obiective ale existenţei.

Apoché-izarea întreprinsă de Constantin Noica vizavi de opera hegeliană este semnul unor corespondenţe explicabile prin analiza unor modalităţi apropiate de gîndire. Filozofînd într-un Hegel, Constantin Noica ne-a oferit o carte mare, şi nu ezităm a o numi proprie sa **Fenomenologie.**

Mircea MIHĂIEŞ

Petre Stoica

Copleşit de glorie

Ed. Cartea Românească, 1980

De o incontestabilă graţie aceste noi poeme ale lui Petre Stoica, din care nu lipsesc trouvaille-urile, focurile de artificii lingvistice ce trimit, la rigoare, la experienţe ale poeţilor fantezişti, faconda ironică şi elocinţa imaginilor revărsate torenţial, poeme colocviale, bine timbrate epic, în care se vorbeşte despre toate cîte se pot şti şi încă despre ceva în plus : adaos ce poate fi, dacă lăsăm deoparte ştirile despre dicţionare enciclopedice, poluare, insulele Pago Pago, critici literari şi cititori întîlniţi la magazinul sătesc, un mesaj de tandreţe şi solidaritate umană, adeziunea la rosturile simple ale existenţei, în ultimă instanţă inefabilul unui lirism în măsură să alăture scene de viaţă domestică şi reverii planetare, fulguraţii ale memoriei şi jocuri inocente ale spiritului : „Încrede-te în cifra unu semnul începutului şi sfîrşitului melancoliei / sprijină cazmaua de trunchiul copacului şi ascultă sublima tînguire a norilor / cînd te săruţi în oglindă gîndeşte-te la forme mai puţin abstracte / salută graţia adolescenţei cînd îşi scoate mănuşile ninse / bărbierindu-te uită cu desăvîrşire milul prin care ai trecut odinioară / ia asupra ta mirodenii şi lasă-te purtat de aripa vîntului / descoperind o piele de capră admiră-i misterul şi semnele de alungat furtuna pe care îl conţine / nu te lăsa ademenit de melodia venită din adîncimea palmelor / îndepărtează rugina ceasornicelor niciodată obţinute în somn / fii seniorul acelor păsări care aduc răcoarea amintirii / priveşte cu ochii închişi miracolul şi mierea lucernei existente / cînd rupi o floare ai în vedere faptul că aceste sfaturi dezinteresate / sunt date în urma unor temeinice experienţe / cîştigate de mine în timpul convieţuirii cu fluturii de pe meleaguri / care nu au avut şi nu vor avea niciodată conture precise" **(Sfaturi pentru cel care nu vrea să-şi schimbe modul de viaţă).**

Sînt versuri, desigur, ironic-afectuoase, larg deschise captării celor cotidiene şi evocării – în pseudo-interviuri (serial), în pseudo-notaţii de jurnal – a celor himerice, versuri mai ales scăldate de o undă de patetism surizător, după cum şi, nu o singură dată, de umor negru : „Apucă semnele de chică şi aruncă-le pe tobă să sfîrîie ca racii pe jar / salută destinul termitelor dar nu te îndepărta de inocenţa clopoţelului / cifrul obiectelor să stea întotdeauna pe fruntea ta de somnambul / fii conciliant şi nu condamna weltanschauungul culegătorului de bureţi / după lecturi istovitoare aruncă-te în patul iubitei ca un foc bubuitor / urcă în copac şi nu regreta dispariţia subtilelor aerostate cu heliu" **(Sfaturi pentru cel care studiază semiotica),** versuri prin care se perindă impresii de existenţă banală, reminiscenţe infantile : „Ninge peste această localitate idilică despre care / se spune că ar avea şi un telefon / cît de frumoasă e iarna la noi în Balcani / emblema ei e şoricul de porc / stau la fereastră şi privesc turturii de gheaţă / iată-mă iarăşi în colivia copilăriei ..." **(Jurnal, IV),** alte şi alte pagini, de fapt, dintr-o utopie a existenţei rurale, livresc-patriarhale. Liricul oficiază între lucruri şi fiinţe umile, îşi comunică preferinţele pentru plăceri fruste, pentru cele naturale („autentice") : „De ce trăiesc în mediul rural ? / vedeţi aici mai există găini autentice / mărarul a rămas tot mărar / iar ciupercile sunt naturale / ca dealtfel şi expresiile ţăranilor" **(Interviu, I),** are opinii despre Valéry şi scrie petiţii : „localnicii / mă apreciază doar pentru că uneori / le compun petiţii şi scurte scrisori", promite, gest de supremă mondenitate în acest univers populat cu orătănii, tufe de mărar şi stoguri de paie, „expediţii" continentale : „ce să comunicaţi Europei ? / că într-o zi voi trece cu trotinenta / sub arcurile ei de triumf" **(Interviu, III).**

Să mai precizăm că maniera aceasta truculentă şi nu o dată frivolă de a vorbi, care face aliajul poeziei din recentul volum al lui Petre Stoica este menită să mascheze, dacă nu întocmai efuziunile unui sentimental, oricum plăcerea reveriei, o tincturare melancolică a vocii, tot mai evidentă de la un volum la altul, liliacele aspiraţii ale sufletului : „Bătrîn şi uitat între zile / ascult şobolanii îmi cîntă romanţe sub uşă / am iubit m-a iubit / vine puţină lumină şchiopătînd / trec în revistă urzicile tinere / mă uit la ceas iată că nu voi mai fi" **(Iată) ?**

Lucian ALEXIU

LADEA ŞI LUMEA LUI

(Urmare din pag. 1)

Mitul artistului „barbar", rod al unui ţinut în care barocul înfloreşte şi prosperează ca un dar al pămîntului, a fost cultivat cu destulă insistenţă de o anumită critică de artă. Înseşi dezlănţuirile sculptorului favorizau această interpretare a operei : vitalitatea lui părea a corespunde vitalităţii locului. Nedeile satului bănăţean, scriau comentatorii, erau adevărate dionisii ; Ladea devenea astfel un sculptor al sărbătorilor interioare mărturisite şi, mai ales, nemărturisite, legînd manifestările bănăţene de un anotimp al culturii : reprezentînd, ca nimeni altul, scrie Horia Medeleanu, (în **Orizont** 19 IV 1979, p. 1) **vitalismul banatic.**

El exista dincolo de orice rafinament ; el era barbarul care se rostea în numele unei civilizaţii, crede Ion Frunzetti, profund cunoscător al operei lui Ladea :

„După el, transilvănenii cei mai acceptabili pentru convieţuirea şi comerţul intelectual dintre semeni, rămîn cei de sud, (bănăţenii incluşi între ei) la origine ţărani, plugari şi păcurari, cu un ethos al lor, clar. Îi plăceau oamenii sinceri, care se manifestă nesimulat, fără ascunzişuri, oameni limpezi, curaţi, drepţi, frumoşi şi demni, cu certitudine de nezdruncinat, şi-i plăcea de asemenea să repete că, şi în privinţa asta ... «tăt Bănatu-i fruncea !» ...

Se simţea solidar cu oamenii satului bănăţean, din rîndul cărora pornise, care, spunea el, ar avea, pare-se, o civilizaţie a lor, specifică, profund românească, un fel de a fi şi de a se comporta care include axiologicul în faptele cele mai mărunte de viaţă. «Totul, la ţăranul român, necontrafăcut, este conştiinţă a valorilor şi slujire a valorilor, pînă în pînzele albe şi nesmintit», – zicea el, «Frumosul bine şi adevărul căptuşesc fiecare gest şi fiecare atitudine a ţăranului crescut în vatra culturii sătesti bimilenare». E drept că, supuşii unei istorii vitrege, – admitea Ladea, oamenii satului românesc, – şi bănăţenii nu fac excepţie, ba dimpotrivă, – au conceput un sentiment al timpului, al istoricităţii, al convenienţei ...". În acelaşi excelent portret, Ion Frunzetti pune cîteva probleme mai delicate, cum ar fi acelea ale stărilor ... euforice ale sculptorului :

„Era revanşa unui Dionissiac, auto-constrîns, în stare de trezie, să preţuiască, la nivelul înalt al fiinţei sale unitare, valorile opuse celor telurice : pe cele solare, zeeşti, apollinice. Beţia, fie ea etilică sau erotică, erau stările de catharsis ale lui Ladea, omul, cînd nu se autodisciplina să facă artă. Era fecundarea lui de către lume, acceptată în schimbul faptului că lumea se lasă prea greu fecundată de spiritul lui şi, prea arareori. Şi-aşa, revenirea ; ne sprijineam frunţile unul de altul, fericiţi, behăind. Şi fruntea lui se potolea de fierberile furtunilor, parcă, furtuni pe care nu le putea nici justifica, nici explica, nici accepta. Final ori cauzal, convins de claritatea, de puritatea sensurilor lumii, vîrtejul n-avea pentru el raţiune. Dar il trăia şi faptul de a-l trăi putea să-l doară, de nesuportat. Şi nu-l potolea decît punerea de acord a vibraţiilor lui lăuntrice, cu tremurul animal din trupul unei femei, iubite, ori cu vibraţiile, reduse la bucuria celulei vitale, ale celui ce-şi anesteziază conştiinţa blînd. Zicea: „Beee!" – şi fruntea lui se purga de patimă şi de durere, ca ţărmul unei mări, oglindă lucie, după retragerea valului ...".

Să încercăm să completăm portretul lui Ladea şi cu amintirile altuia ; într-un eseu al lui Vasile Muscă, publicat în acelaşi volum al lui Dorian Grozdan **(Romul Ladea şi lumea lui cuprinzătoare,** ed. Facla, 1979), este doar în aparenţă modificat. Aflăm că în atelierul sculptorului (în cel de pe strada Fîntînele) musafiri obişnuiţi erau Blaga şi I. Breazu, D. D. Roşca, Liviu Rusu şi Constantin Daicoviciu, **„între care Meşterul se simţea ca un egal între egali"** (s.m.). Sculptorul era frecventat de asemenea de tineri ca Negoiţă Lăptoiu, Vasile Muscă, Mircea Ţoca.

Şi de mai cine ? Fără îndoială că Barbarul era un artist stăpîn pe adevărurile artei sale, că, fără a ne pune întrebarea dacă era între „egali" alături de Blaga, D. D. Roşca, I. Breazu sau Constantin Daicoviciu sau mulţi alţii, el era un iniţiat ; numeroasele sale conversaţii cu prietenii de la Spieluhr, acele conversaţii cu mai marii culturii române, vor fi revenit asupra unor întrebări fundamentale. Care vor fi fost „replicile" lui Ladea în memorabilele dialoguri, cele legate de pildă, cu Blaga ?

Pean pentru o tinără, intruchipare în lut de Romul Ladea, aparţine acelor texte ce trebuie analizate nu numai pentru a vedea cum se transformă, într-o anumită epocă, poetica blagiană, ci şi pentru a observa cum se leagă „conversaţia" dintre poet şi sculptor : cum răspunde poetul celor **ştiute** de plăsmuitorul de forme.

Aici ar trebui să deschidem o paranteză pentru o mai dreaptă înţelegere a **Mirabilei seminţe.** Am văzut că „despoiat de vesminte" nu înseamnă pentru Blaga doar o situare în cotidian, ci traduce o modalitate de a adera la Natură. **Despoiat de veşminte** omul poate conversa cu imaginea sa arhetipală ; poate deveni sămînţă. Înţelegerea simbolului se află în **Faust** (în primul monolog al eroului) ; „Nădăjduit-am prin a duhului putere şi cuvînt / Să mi se dezvelească vreunul din secrete / Să nu mai fiu silit, cu fruntea în sudoare, / Să spun ce nu ştiu, cînd mă-ntreabă fiecare / Lăuntric să cunosc prin ce se ţine universul. / Să văd puterile. Semînţele a toate să le ştiu. / Să nu-mi incurc printre cuvinte mersul". Am citat textul în traducerea lui Lucian Blaga, care dă, în subsol, următoarea explicaţie **seminţelor :** „Prin seminţe Faust înţelege cauzele lucrurilor pe care alchimiştii le vedeau sub forma unor seminţe. Naturalistul magician Paracelsus (secolul al XVI-lea) vorbea despre **semina rerum** (seminţele lucrurilor)". Nota de subsol era prea redusă faţă de posibilele proiecţii pe care acest mit fertil le putea lua în imaginaţia filosofului ; opera tîrzie a lui Ladea tinde, printr-o seamă de simplificări, către un tărîm al liniştii ; al tăcerilor ; al seminţelor ; al germinaţiilor posibile.

Mi s-a părut deosebit de subtilă observaţia că, întîlnirile dintre Romul Ladea şi iluştrii vizitatori ai atelierului său erau urmate de conversaţii „între egali" ; la vîrste înaintate, să repetăm, sculptorul era un iniţiat. Portretele ultimei perioade, cele care vorbesc despre **deplina linişte,** ne dau posibilitatea să-l înţelegem mai bine, de pildă, pe Blaga. Sau, să medităm asupra **„lecţiilor"** unui final de etapă creatoare.

lecturi

Virgil Mihai

SIGHIŞOARA, SUEDIA ŞI ALTE STĂRI DE SPIRIT

Ed. Albatros, 1980

Caracterizată de o instabilă parcurgere în „universul" lucrurilor, spre a le explora esenţa în virtutea regăsirii **stării de absolut,** Virgil Mihai – unul din „frondeurii" echinoxişti care a convins prin vitalitatea şi prospeţimea expresiei încă de la primul volum **(Legea conservării adolescenţei,** Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977) – ne propune din nou un veritabil „program" de reinterpretare a realului. Căci nu candidul ironic ni se relevă sub „şarmul" (travestit) al **imaginii,** ci însăşi Poetul construindu-şi „universul esenţial" printr-o indelung cizelată metaforă, revedicind tocmai încumbenţa **rolului** arogat aici – de personaj paradoxal în atitudinea mimînd eşecurile prin afirmare, biruinţele printr-o simulat-inconfundabilă modestie.

Adeseori avatarurile **virstei sacre** („etatea medie", spune poetul) substituie premisele Poeziei **(Secvenţe la 25 de ani, Compunere despre vacanţe la timpul trecut),** la fel cum introiecţia în **actual** consacră prilejul „compunerii" Ei **(Periplu 1977, Plecare de unul singur după vizitarea rituală a Sighişoarei în primăvara anului 1979).** Întîlnim aici şi o (tran)scriere a sublimului în insignifianţă ; stările existenţiale nu sînt nicidecum aparenţă, căci marca suavităţii (cu evidenţe subtile în atmosfera cîtorva poeme), a meditaţiei e deosebit de sinceră. Între **depărtare şi spaţiul (geografic) natal,** elementul echivalării (sentimentale) în expresie este chiar **sentimentul,** pur, nedisimulat. Explicînd prin poemul care dă şi titlul volumului (... dar pentru fiecare martiriu / există o Sighişoară săgeată / o recompensă / o stare de spirit / un început şerpesc de literatură /s/ cum sufletul / sălăsluieşte pînă şi'n / sănîile sidefii ale legendelor despre Suedia"), vom mai spune că aceeaşi tentativă de „instaurare" sentimentală a eu-lui – şi modalitate de a premerge stării voit graţioase („stare de spirit") – vizează şi alte piese, valoroase.

Necurmată fluiditate, valorizarea realului ca proiecţie estetică, recuperări experimentale, uneori umor fantezist (echilibrarea echivocului candoare-ironie) – peste toate acestea „tronînd" impetuoasă, inconfundabilă **Poezia.**

Ionel BOTA

M.I.C.M.

Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenta tehnică românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor însuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îl au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

În cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireproşabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reţeaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al fortei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CP varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 d a N (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un mecanism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rularea pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi, dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 da N (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole, tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu punţea

1. UNIVERSAL 350

2. UNIVERSAL 445 SIV

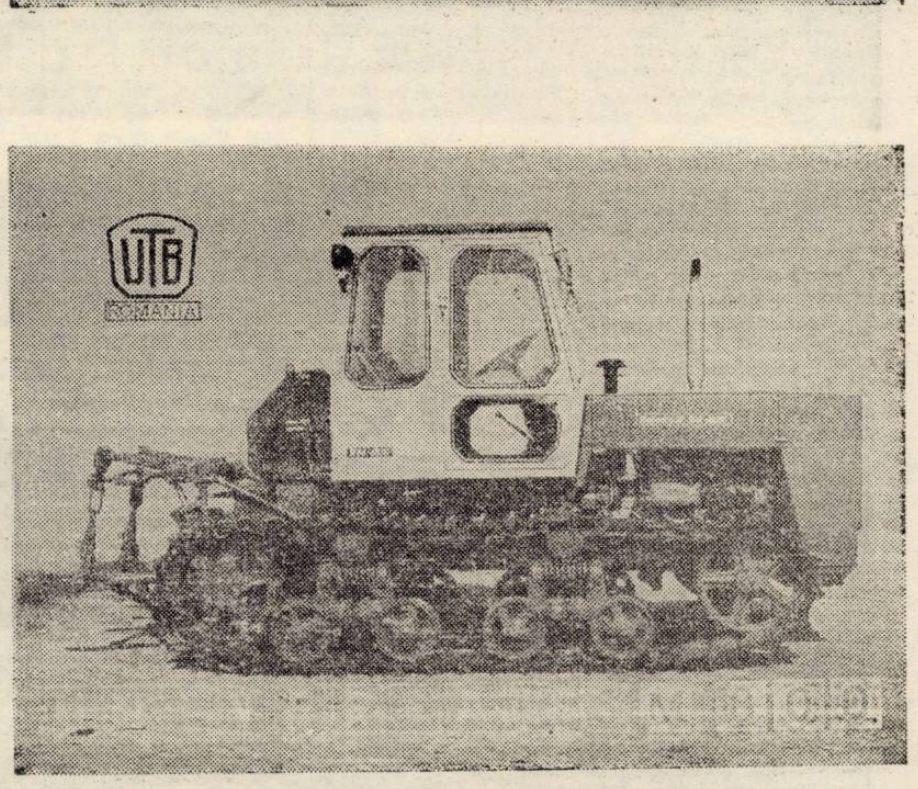

3. UNIVERSAL SM 800

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

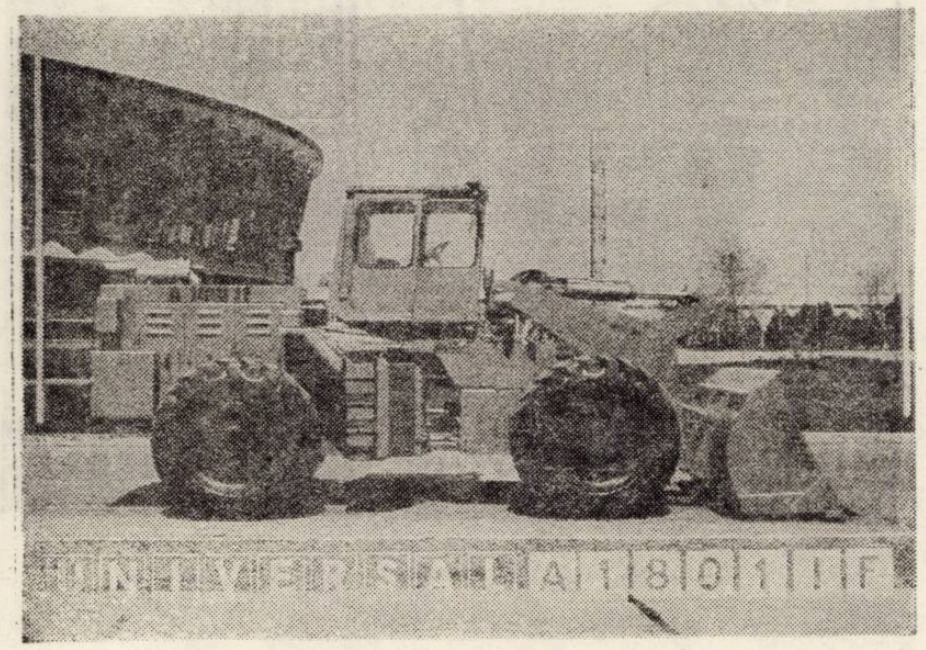

II. UNIVERSAL A 1801 IF

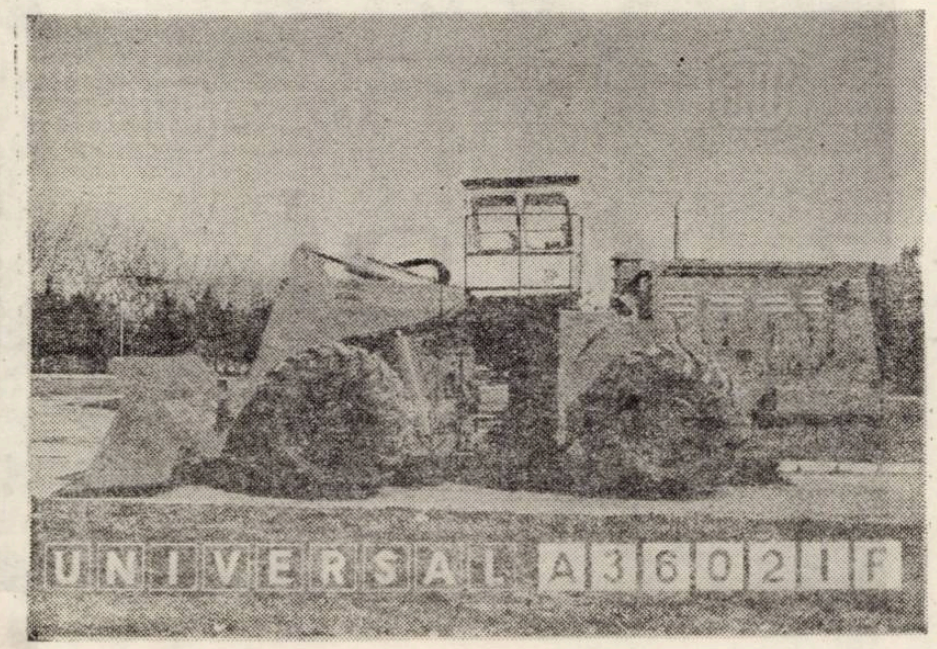

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

1. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obtenabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cuțărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multipla și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru rocă (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11889.

Întreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detailate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

Romul Ladea și barocul

Este de mirare cum Lucian Blaga atunci cînd a stabilit matricea stilistică românească s-a oprit la foarte puține exemple aparținînd literaturii și artelor din timpul său. Teoria și-a sprijinit-o pe o analiză amănunțită a străvechilor realizări ale spiritualității noastre din care nu lipsesc marile mituri prezente în poezia populară, proverbele, cimiliturile (mai ales analiza „dorului") precum și stilizările prezente în ceramică sau țesături, în arhitectonica sau arta cioplirii lemnului. Din literatura cultă doar Eminescu îi oferă exemple semnificative, deși, o cercetare adecvată l-ar fi putut determina să se oprească și la Sadoveanu, mai ales, chiar și la Arghezi, cu care apropierea este mult mai strînsă, așa cum m-am străduit să arăt într-un studiu din care revista „Orizont" a publicat prima parte. L-a amintit în treacăt și pe Brâncuși (căruia i-a dedicat versuri), fără să se oprească la unele particularități ce i-ar fi oferit elemente noi. Nu la „amintiri" bizantine (absente dealtfel) ci la cele românești.

Și mai de mirare este că pe Romul Ladea (căruia spre sfîrșitul vieții i-a dedicat totuși o poemă) nici nu-l amintește măcar, deși în două articole privind cultura Banatului pe lîngă numele unor scriitori ori compozitori ar fi putut, poate, aminti și numele sculptorului. În afara unei scurte cronici, **Banchetul și arta** (Romul Ladea) publicat în 1923 ni s-a păstrat și un scurt și nesemnificativ dialog purtat între sculptor și poet în vremea cînd primul plămădea bustul celui de-al doilea, tipărit sub forma unui aforism în nr. 9/1970 al revistei „Astra" și pe care trebuie să-l privim cu toată prudența. Lipsind din volumul **Elanul insulei,** mai mult decît sigur nu familia l-a încredințat tiparului.

Să ne întoarcem mai degrabă la caracterul baroc al culturii bănățene, încercînd o încadrare a lui Ladea în această perspectivă **(„floră culturală de o bogăție barocă", „cultura Banatului reprezintă barocul etnografiei românești", „stilul etnografiei bănățene are ceva din căldura, din pasiunea și excesul barocului",** spune Blaga). Nu punem la îndoială că Ladea reprezintă o mare valoare cu toate rezervele cu care a fost întîmpinat de numeroși critici. Trebuie să trecem și peste protestul sculptorului atunci cînd Petru Comarnescu a scris despre „barocul" artei sale, fiind vorba, credem, de o mică neînțelegere privind înțelesul cuvîntului. De multă vreme a fost adoptată poziția lui Wölfflin după care barocul nu este numai un curent situat în timp, ci o viziune, o atitudine, un mod existențial, așa cum a fost ulterior teoretizat și la noi de către Edgar Papu într-o amplă lucrare, **Barocul ca tip de existență,** 1977. Fiind vorba de o viziune, de o **forma mentis** sau de o **„constantă a vieții spirituale",** cum se exprimă Adrian Marino, barocul poate fi prezent oricînd și oriunde, termenul fiind epurat de înțelesul peiorativ care i se atribuie adesea și la care s-a oprit și Romul Ladea. Revărsarea expresiei, tumultul afectiv, mișcarea lăuntrică, agitația, devenirea, acțiunea, vitalismul (cum spune H. Medeleanu într-un articol închinat sculptorului), sunt caracteristice acestei viziuni și le vom găsi și-n creația lui Romul Ladea sau cel puțin la o parte din ea. Și fiindcă am amintit de revărsarea „expresiei", sculptorul n-a fost străin nici de expresionism (numai Dan Grigorescu nu știe acest lucru), după cum la sfîrșitul vieții s-a orientat către pondere și echilibru. Ceea ce înseamnă că nu se pot trasa limite precise între o atitudine sau alta. Pot coexista în sufletul aceluiași creator tendințe contradictorii după cum poate trece prin diverse experiențe sau experimentări pînă își găsește forma cea mai potrivită de exprimare. În cazul lui Ladea, apropiat de cultura arhaică (și **Strîmbă-Lemne** și **Iovan Iorgovan** o arată), de elementar și stihial, dar și datorită temperamentului său de răzvrătit și neconformist, expresionismul era poate cel mai potrivit să-i satisfacă revărsările pasionale și tumultul sufletesc. Iar de la aceste stări la efervescență și instabilitate nu este decît un pas, firesc în cazul căutărilor pe care orice creator le întreprinde. Chiar dacă nu este vorba de o **„conștiință estetică oscilantă, contradictorie și dinamică, aproape dialectică",** cum consideră Adrian Marino, totuși continua căutare de sine rămîne o coordonată a sculptorului. Fără să întîrziem la caracteristicile stilului și ale viziunii (dramatism, neliniște, echilibru instabil, grotesc etc.) trebuie să le recunoaștem în numeroase portrete și autoportrete în care formele parcă zboară, ieșind din anumite limite ale măsuratului și tipicului. **Portret de țăran, Petru Opincă, Cronicarul, Grigore Benetatto,** mai ales **Iancu Bobu** rămîn semnificative. După mulțimea lucrărilor de acest fel se pare că aceste două atitudini ar fi fost cele mai potrivite structurii interioare a artistului. Din păcate nu a stăruit pe linia folclorului unde orizontul este practic nelimitat, nici pe aceea a străvechilor mituri, chiar dacă ceea ce a făcut îi arată marile posibilități creatoare.

Ceea ce a determinat o a treia atitudine n-a putut fi decît orientarea generală a artelor spre realism, de unde și încercarea lui Ladea de a găsi o nouă formă de exprimare. Este aceea a ultimelor lucrări în care se recunoaște sentimentul unei împliniri. Compoziții ample **(Școala ardeleană, Lucian Blaga, Sadoveanu)** aduc echilibrul și echilibrarea formelor. Pare ciudată această trecere de la baroc la clasic (nu invers cum e normal), dar circumstanțele istorice nu numai că au făcut-o posibilă, ci au și impus-o. Și dacă sculptorul ar fi stăruit mai mult asupra teoretizărilor asupra artei, fiind la curent cu orientările mai noi, atunci cu siguranță termenul „baroc" aplicat creației sale sau măcar unei părți din ea, nu l-ar mai fi nemulțumit.

Ion MAXIM

Cu LADEA pe Valea Cărașului

mărturii

S-au scurs zece ani de cînd Romul Ladea a plecat dintre noi. De necrezut cum aleargă timpul, această jivină fugară. Am aflat vestea cea dureroasă pe tren, în augustul lui 1970, cînd mă întorceam din concediu. Într-un popas la Lugoj am scris la masa unei cofetării, lăcrimînd, articolul de despărțire. Imaginea sculptorului cu păr învolburat și cu suflet de aur mă copleșea. Și nu-l vedeam în mine pe omul în vîrstă, care ne-a vizitat la Timișoara în anul 1969, ci amintirile îmi aduceau pe Ladea tinereților mele cînd petrecusem atîtea ceasuri frumoase împreună, fie în atelierul lui, fie citind o poezie, fie lîngă un pahar alături de prietenii Ion Stoia-Udrea, Virgil Birou, Dorian Grozdan, Petru Sfetca, Gh. Atanasiu, Catul Bogdan, Zeno Vancea, fie chiar, împărtășind patul, acasă la maestru sau la Stoia-Udrea, cînd discuțiile se întindeau pînă după miezul nopții.

Acceptarea mea pe-atunci, în soborul celei mai alese intelectualități bănățene, o consideram o cinste de neprețuit și, ca un ucenic credincios, învățam la școala lor, atît de liberă, pentru o meserie sau mai bine zis pentru o misiune căreia hotărîsem să-i închin o viață. Lucrînd ca editor lar cartea lui Dorian Grozdan **Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare** am retrăit iarăși cu amintirile alături de sculptor. Dar mai intens poate că am retrăit momentele întîlnirilor noastre după apariția volumului, cînd l-am prezentat la Timișoara, la Reșița, la Bocșa, în satele Văii Almăjului, la Ticvaniul Mare, comuna copilăriei, la Goruia.

La Timișoara atmosfera din librărie devenise de-a dreptul sărbătorească. Umpluseră localul librăriei **Eminescu** toți prietenii timișoreni ai maestrului. Pentru ei nu era vorba doar de o carte dedicată sculptorului, ci volumul cu atrăgătoarea copertă aurie reprezenta un omagiu, un omagiu pe care-l aducea Timișoara, prin editura **Facla,** lui Romul Ladea „meșter desăvîrșit, pornit să descopere marile taine ale pietrei, preten sublim, om de larg orizont cultural, animator a tot ce a fost frumos, înalt, măreț, patriotic ...". Inima cititorilor bătea alături de noi, o emoție caldă ne înfășura.

Momente înălțătoare am trăit la Ticvaniul Mare, satul lui Romul Ladea. Deși sculptorul s-a născut la Jitin, oarecum dintr-o întîmplare, la Ticvani a copilărit, acolo i-au trăit părinții, acolo a învățat la școala primară ca elev al învățătorului Iuliu Birou, tatăl scriitorului Virgil Birou. În feburarie trecut, cînd am fost cu poetul Dorian Grozdan la Ticvani, la școala unde a învățat sculptorul s-a organizat o expoziție cu reviste și ziare, care s-au ocupat de opera lui Romul Ladea. Am reîntîlnit pe standurile expoziției mai multe numere din **Orizont,** cu reproduceri, cu studii, cu eseuri, cu stihuri, despre Romul Ladea. La adunarea ținută la căminul cultural, deschisă de primarul comunei, o profesoară de matematică, în prezența reprezentanților Comitetului județean de cultură și educație socialistă Reșița, s-a întrunit aproape întreg satul.

În anii cînd ne-am apropiat, Romul Ladea devenise un citadin convins. Preocupările lui cotidiene nu-i prea îngăduiau deplasările. Mult mai des pleca spre Ticvani Virgil Birou. Însă sufletul sculptorului rămăsese la sat. Familia lui, legendele satului constituiau o preocupare principală pentru sculptor, după cum o demonstrează opera sa din acea perioadă. Mai ales mama, de care Ladea vorbea cu atîta venerație. Întruchiparea artistică a chipului mamei l-a frămîntat din fragedă tinerețe, îndemnîndu-l să realizeze o seamă de variante. Și pînă la urmă **Mama** se impune ca una din capodoperele create de marele sculptor.

Cu Virgil Birou se întreținea adesea despre Ticvani, amintindu-și amănunte intime din copilărie, de care rîdeau amîndoi cu o poftă homerică. Scriitorul aducea din satul copilăriei și vestita țuică de Ticvani, invitîndu-l pe sculptor la un pahar de vorbă, prelungit pînă noaptea tîrziu. Ion Th. Ilea scria într-un articol că „Ticvaniul Mare e ridicat pe potirul grădinilor cu pruni". Din acest potir gustau adesea cei doi mari prieteni, sorbind cu deosebită plăcere din dulceața pămîntului natal.

Pe Valea Carașului sînt cîteva sculpturi de Romul Ladea, la Oravița, la Bocșa, după cîte știu. Prea puține, desigur, lucrări din faza de formare a genialului creator. În vecinătatea Ticvaniului Mare, în comuna Greoni, am descoperit un bust al poetului Ion Th. Ilea realizat de Ladea dintr-o entuziastă prietenie.

Carașul păstrează amintirea marelui Ladea nu prin opere ci prin oamenii care-l iubesc și-l prețuiesc, mîndrindu-se cu cel mai reprezentativ cărășan care s-a ridicat dintre ei.

„Drumuri și popasuri bănățene" se intitulează un volum de reportaje de Virgil Birou, în majoritatea lor inspirate din Caraș. Aceste drumuri le-am bătut și eu, după apariția cărții, însoțit de amintirea lui Romul Ladea. Și amintirile, dacă le trăiești intens, pot să ți se pară realități. Colindam, într-adevăr, împreună cu Romul Ladea pe Valea Carașului și-i recitam, peste timp, două terține dintr-un sonet pe care i l-am dedicat :

„Cu părul vîlvorînd în seri tîrzii /
Sfidai, trufaș, al timpului cadran, /
Pășind parcă spre alte galaxii. /

Poate-ascultai sub muzica din sfere /
Cum trece prin istorii Iorgovan, /
Încrezător în mituri și himere".

Al. JEBELEANU

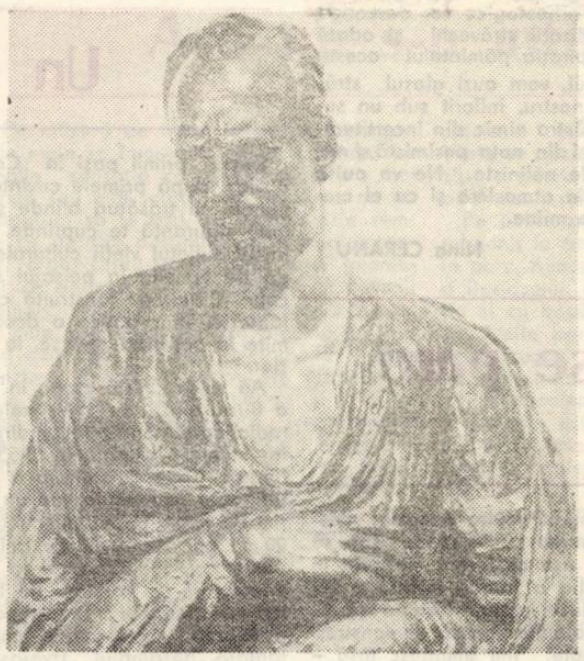

„SEMENICUL"

consemnări

Ultimul număr din „SEMENICUL" (caiet de literatură, artă și cultură al cenaclului „Semenicul" din Reșița) constituie, în linia ascendentă a apariților sale, un eveniment de cultură ce ambiționează (și reușește, în bună măsură) să egaleze reviste de profil. Paleta largă a problematicii abordate, cum și colaborarea unor nume de prestigiu din cultura românească de azi (Ioan Alexandru, Ovidiu Papadima, Radu Theodoru, Cornel Ungureanu) alăturate celor din cetatea de foc a Banatului, devenite, la rîndu-le cunoscute prin prezența frecventă în reviste și publicații din țară (Gheorghe Jurma, Gheorghe Zincescu, I. G. Seitan, Nicolae Irimia, Timotei Jurjică, Nicolae Sîrbu) dau o imagine exactă asupra specificului cultural reșițean, gazdă a numeroase manifestări prestigioase. Ancheta asupra literaturii, cronicile literare, grupajele de poezie, proză, reportajele fac dovada unei conștiincioase aplecări asupra textului, cu simțămîntul răspunderii față de cuvînt, față de marile probleme ale literaturii și culturii noastre, și, în ultimă instanță, aduc o impresionantă mărturie despre conștiința de mentor cultural al tuturor celor ce fac parte din inimosul grup ce gravitează în jurul cenaclului „Semenicul", oameni care simt și sînt, de fapt, angrenați în marele peisaj al literaturii și artei noastre de azi. Trecerea de la comentariul specializat al criticului, la poeziile unor debutanți din Bocșa sau Oravița se face fără salturi, grație exigenței calitative care a stat la baza concepерii întregului număr. Felicitări !

Matei ITTU

ARBORII

**E adevărat că, față de noi,
arborii sînt niște longevivi,
întinzîndu-și trupurile și mîinile de lemn de la un
secol la altul.**

**E adevărat că, pentru a supraviețui,
ei sînt nevoiți să crească adeseori înalți
aproape cît cerul,
(ceea ce înseamnă o dificultate)
pentru a-și găsi lumina
ce li se cerne pe frunți,
fără de care ei ar pieri degrabă.**

**E adevărat că mîndra lor tăcere
este un fapt dovedit,
față de bîțîiala și perpetua noastră pălăvrăgeală.**

**E adevărat că, în umbra lor magnifică,
nu încearcă nimeni sentimentul nimicniciei
și nici oarba supunere la alți stăpîni,
cînd tu ești singur cel drept și cel bun.**

**Sînt adevărate acestea toate
și multe alte dovezi elocvente
că arborii ne sînt superiori
în foarte multe privințe.
Și, totuși, în blînda tristețe ce te cuprinde,
că ei măsoară timpul
cu trupurile și pașii lor de giganți,
pe lîngă care dulcea ta risipă omenească
pare un suspin de-o clipă,
totuși, cu toate că, prin rădăcinile lor,
agățate de inima pămîntului,
ei înfruntă veacurile,
și, cumva, chiar imortalitatea,
totuși, zic, prin cugetul tău sublim,
prin punctul de foc al deprimării tale,
prin chiar faptul că vei cădea
mai curînd în țărîna tăcută,
că vei pieri cu mult înaintea lor,
tu, pai auriu, prins în horbota încîlcită
a universului,
tu, atom ceresc, tot le vei fi superior.
Căci gîndul tău, iscat sub tîmpla cea fragilă,
va supraviețui,
călătorind pe-orbita infinitului orb,
cînd trupurile lor magnifice de lemn
vor fi demult un praf învîrtejit,
purtat fără de țintă de-uraganele stelare.**

Ion ARIEȘANU

Buziaș, – 19/22 august 1980

8 TINERI SCRIITORI ÎN CĂUTAREA UNUI ORAȘ

Acum, la sfîrșitul verii, care trece peste noi cu un suspin lung și tremurător, o mînă de tineri scriitori, răspîndiți, ca poemele într-o carte, pe harta județului, și-au dat întîlnire la Buziaș, într-o TABĂRĂ DE CREAȚIE. De fapt, poate fără să-și dea seama, ei căutaseră, aproape magnetic, în visele lor, acea așezare a izvoarelor, a platanilor, a veverițelor și a berzelor. De fapt, ei se aflaseră în căutarea unui oraș (chiar înainte de a ști că el există) prin care să colinde, visători, pe care să-l cunoască, bătîndu-l cu pasul, despre care, apoi, să-și adune impresiile. Astfel s-au născut aceste pagini. Dintr-o încercare de cunoaștere a unui loc necunoscut, ce a devenit, după zece zile, un loc „al lor", un loc iubit. Astfel s-au alcătuit într-un grup, într-o tabără, cei opt tineri scriitori timișeni. Și astfel s-au întîlnit în gînduri, în aspirații, ei, proaspeții aspiranți ai visului și scrisului. Trimitem spre cititori acest dar simplu al lor, în speranța că el va sălășlui încă o vreme în cugetul lor, rodind, și în inima noastră, luminînd.

Ion ARIEȘANU

„Ferestre deschise"

Adie un vinticel de melancolie prin alunii turcești, prin crengile salcîmilor japonezi și-ale platanilor înalți. Liniștea adevărată, la care visam, se pare să fie aici. Vine din toate părțile. Pînă și-un izvor o susură, pînă și mîna mea neobișnuită îndeajuns cu scrisul o însăilează. Trece prin notele unui clarinet, în fața cantinei moderne, construită după proiectul premiat al arhitectei Iozsika. Liniștea aceasta căreia nu-i știu nici forme, nici culori, dar pe care o citesc în ochii oamenilor. Cu ea s-au învăluit localnicii și cei peste 30.000 de oameni ai muncii veniți anual la tratament, cu ea s-au învăluit geologii și economiștii care țin în mîini frîiele timpului, zbucimul erelor geologice și lunecimea banilor atît de necesari ridicării potențialului economic și-a schimbării pulsului orașului, în care trăiesc, ca niște oameni de omenie români, germani, maghiari, sub același imbold.

Om de treabă, și se pare și „fruncea orașului", primarul Emanoil Brîndușoni, numai de doi ani aplecat sub povara unei mari răspunderi, nicidecum speriat cînd își descrețește fruntea în fața noastră și-și dezleagă limba, ca după un pahar de vin bun, cu aromă de Silagiu. Are pe față o anume mîndrie cînd se știe continuatorul unei munci începute cu ani și ani în urmă și cu simțul său de previziune urmărește cea de-a doua etapă de dezvoltare a orașului. Am în față un bărbat cu spirit pătrunzător, în jur de patruzeci de ani, care cunoaște mersul faptelor și își imparte munca și interesul între cele două asociații intercooperatiste, I.A.S., C.A.P., S.M.A., între telefon și problemele oamenilor, visînd, cu o lumină jucăușă și blîndă în ochi, la un oraș al viitorului, înnoit cu o nouă aducțiune de apă, cu alte două puțuri, un hotel modern, aidoma hotelului Parc, o bibliotecă, o sală de sport, o seră. Cazinoul va avea funcție de agrement, printr-o sală cu jocuri liniștite și o alta pentru jocuri zgomotoase.

„Vom munci – ne spune cu o voce sigură – **și pentru construcția centrului de seismologie și-a stației meteo și la înființarea altor centre de deservirea populației și la construirea de ateliere noi pentru țesut milioane de flori pe covoare, ca și pentru cele două stații auto-service. Într-un cuvînt vom munci pentru prestigiul nostru și pentru cei veniți la odihnă și tratament ca să le creăm o oază de sănătate".** Nu-i puțin, avînd în vedere că primarul e încă la început de drum, dar cu ajutorul unor oameni inimoși el va trece ușor barierele necunoașterii. Ar fi fost poate cu totul altceva dacă el ar fi fiul acestor drumuri bătătorite, cum e Nicolae Izgăreanu, directorul stațiunii, omul cu sprîncene stufoase și cu o energie nebănuită-n mișcări, cu o figură ca dăltuită-n piatră, care îmi lasă certitudinea de mare putere și înțelepciune, calități firești, cred, pentru cel care poartă destine de semeni în mîinile sale. Gîndurile primarului se continuă cu cele ale directorului și poate și cu cele ale medicilor. Toți simt o nevoie imperioasă de a avea laboratoare dotate pentru cercetări, de a avea cadre superioare, mai ales cînd privesc cu ochii minții, la un viitor apropiat, în care strada principală ca a fiecărui orășel, va fi un șirag de perle, o răsfrîngere în oglindă a construcțiilor moderne existente. **„Timpul ține cu noi și-i sîntem datori cu muncă, încă o dată cu muncă, nu cu uitare de sine și inerție. Abia atunci vor veni izbînzile – cununi de lauri pe fruntea învingătorilor"**, spune primarul Brîndușoni.

Trec prin serile orașului, prin lumina oamenilor, cu gîndul la o limpezime din sufletul directorului Izgăreanu și-a copilăriei sale în care privea filmele, cățărat în copaci. Om de excepție acum și cînd zic om de excepție cuprind în aceste cuvinte totalitatea calităților care formează o personalitate, pentru că, purtîndu-ne prin acest tunel al timpului, de la trecut la prezent, nu pot să nu-i recunosc marea competență, atît de necesară pentru o astfel de răspundere. Nemulțumiri mai are. Zona industrială ar dori-o undeva la margine, să nu polueze spațiile curate. Orașul se va extinde spre zonele cu un zăcămînt bogat și i se va da o formă mai ondulată, mai frămîntată și mai fermecătoare, cu vile orientate spre sud, mergîndu-se în tratamentul balneologic pe proceduri noi, care consumă energia vîntului și-a soarelui.

Va veni un timp în care se va înlocui copertina de colonadă pentru că nu va mai corespunde funcțional, multe din clădirile vechi vor fi restaurate, fără să se țină cont de tradiția arhitecturală și cu toate astea dealul Silagiului își va apleca aburul viilor pînă tîrziu, crama își va primi pe platformă degustătorii de soiuri renumite, săpăturile arheologice vor descoperi urmele unei civilizații străvechi și odată cu ele, prin respirația pămîntului acest bătucit de milenii, vom auzi glasul strămoșilor. Chipul nostru, înflorit sub un surîs, nu va mai păstra nimic din incertitudinea începutului și din nota pesimistă și nici un sentiment de neliniște. Ne va pulsa sîngele la 200 de atmosfere și cu el credința în ziua de mîine.

Nina CERANU

Istoria apelor mi se pare un cîntec

La „APEMIN", emoția înflorește-n lacrimi minerale și limpezimile de cristal din privirile oamenilor devin nimburi senine ale noilor zori. Pluteau solii de crin cînd ochii maistrului **LÖFFLER IOSIF**, cu vorba lui domolită de timp, ne trecea prin istoria începuturilor, ne purta dincolo de hotarele închipuirilor noastre. Ne spunea despre o vreme pe care, tînăr, a atins-o, vremea lui **MUSCHONG**, mare proprietar, cu buzunarele doldora de bani și de ambiții, care cumpărase Băile Buziaș. Zgîrcenia lui, prin închiderea sondelor și a izvoarelor, iarna, favorizase regenerarea în adîncuri a apelor și a bioxidului de carbon, de care se făcuse multă risipă la un moment dat. Și maistrul, cu albele tîmple, continuă : **„Am prins aici anul '48, deci naționalizarea APEMIN-ului. Eram tînăr neînvățat cu munca, încă neformat pentru marea înțelepciune de mai tîrziu. Treptat, noul își pune pecetea și în existența mea profesională. Astfel devin maistru, din simplu lăcătuș, urmez liceul seral la Lugoj și nu prea mă descurc cu problemele de algebră. La două palme numai, viața, cei doi copii și soția, colegă de serviciu, oamenii cu care lucrez, lujere senine și de nădejde în grădina existenței mele. Mai multă muncă acum, mai statornic în sentimente, îmi vedeam de drumul meu, contopit floral cu cel al APEMIN-ului. Ideile, geană, a tumultului meu, care mi-au venit, au fost salutare, cînd am înlocuit multe din ansamblurile instalațiilor importate, care în condițiile noastre de lucru deveneau nefuncționabile la adevărații lor parametri. Astfel, pompele amplasate în interiorul unui vulcan fierbinte, parcă gata să erupă, pricinuiau multe necazuri meșterilor care trebuiau să le repare sau să le înlocuiască. Așa că le-am instalat în în exterior. Inerția a trebuit învinsă, dar pentru fiecare idee nouă trebuia să vii cu argumente valabile ca să demonstrezi o anumită utilitate. Îmi amintesc însă** – continuă să ne povestească molcomit, din cauza tăcerii așternute în pauza de unsprezece fără un sfert – **că ar fi fost posibil să mă îndepărtez brusc de aceste imagini dragi mie, într-un accident de mașină în plină noapte și ceață, fără să mai mi se ofere orele și minutele în care fiul meu de 22 ani și fiica mea de 17 s-ar fi căsătorit și, pensionar, le-aș fi plimbat copiii, prin aerul înmiresmat cu rouă al diminețiilor gliei străbune. N-am cerut mai mult decît poate această fericire a mea și a colegei mele de viață și de serviciu care, lucidă și cu prezență de spirit, mi-a făcut respirație gură la gură și m-a transportat la spital, salvîndu-mă".**

Da, ne vorbea de apele minerale meșterul, peste care însăși apa trecuse și lăsase oricum puține din aluviunile timpului, culoarea fierului oxidat și gustul zăcămîntului subpămîntean. Era gata să înghețe ca bioxidul de carbon (-75 grade C), dar, iată, cu toate acestea îi simt căldura sufletului cînd ne prezintă sala mașinilor (unele vechi din 1907 și altele noi din 1968). Ecranele luminoase pe lîngă care trec fluviile de sticle spălate sînt veghiate de oameni (controlul de calitate) care stăvilesc drumul oricărei impurități către marele consumator. Îmbutelierea, etichetarea și ambalarea acestor flacoane miraculoase devine un vîrtej uraganic

strunit doar de înalta pregătire profesională și hărnicie a oamenilor de aici. Treceam prin fața celor două stații de îmbuteliere a bioxidului de carbon, acest sînge rece, cu arterele înfipte vital în industria alimentară, oftalmologie, sudură etc. Maistrul ne vorbea despre coeziunea acestui mic colectiv, despre șeful secției, **BRATA GRUIA**, om destoinic și priceput care acum, cu cîteva luni înainte de pensionare, privește cu mîndrie, la tot ceea ce a realizat într-o viață de om aici, la APEMIN, și oamenii pe care i-a crescut și cărora le-a descifrat mirajul apelor. Ne vorbește despre inginerul **CAROL MOLDOVAN**, specialist, adînc legat de pulsul întreprinderii, om solar care te copleșește cu enciclopedicul tărîm al apelor.

Istoria apelor, ni se pare un cîntec. Toți o știu. Și primarul, și geologul, și directorul, și medicii stațiunii și toți oamenii locului. A început cîndva și ea se continuă și în clipa de față. De la 600.000 de sticle în anul 1948, s-a ajuns la 32 de milioane de sticle azi. Știu, apa vremii de atunci, nu era cu nimic mai prejos decît cea de acum. Schimbate sînt doar condițiile de lucru și de îmbuteliere, schimbate sînt conștiințele oamenilor, spiritul vieții lor, visele lor.

Ion DEATCU

Un lăcaș de cultură

După primii pași la Casa de cultură Buziaș, după primele cuvinte, rostite de o femeie cu trăsături blînde și fine, o anumită siguranță te cuprinde. Zîmbetul ei e însuși sufletul vieții culturale, piatră solidă de temelie în peisajul spiritual al locului. Clădirea, construită cu mult gust și fantezie, îți produce o deschidere, te trimite la activități diverse, la echilibru interior.

Au existat niște etape în viața culturală a Buziașului, de la primele emisiuni de radioficare pentru răspîndirea cunoștințelor în masă și pînă în 1965, cînd nou înființată Casa de cultură a polarizat treptat toate activitățile sub un singur acoperiș. Pe lîngă formațiile cu tradiție – corul 90 de ani, teatru 60 de ani – au apărut altele noi, ajungînd azi la 17. O simplă enumerare : 3 formații de teatru (unul fiind remarcabilul Teatru popular, sub îndrumarea cunoscuților soți Lighezan), 3 fanfare, ansamblul „Izvorașul", 2 formații de muzică ușoară, 2 de muzică pop. 3 formații de dansuri, 1 grup vocal etc. Alături de personalități ale timpului, care și-au pus amprenta în viața culturală și îndeosebi muzicală – Filaret Barbu (între 1935-1940) Dimitrie Stan – au apărut oameni noi, care au impulsionat potențele spirituale pe aceste locuri.

Directoarea Maria Cristescu. răsfoiește filele îngălbenite ale istoriei așezării cu emoție și mîndrie. Și, apoi, faptele vorbesc de la sine : timp de 3 ani, premii pentru „Călușul bănățean" și „Hora fetelor", numeroase premii la montaje, la teatru. Desigur, munca nu este ușoară dar, – a ținut să ne asigure directoarea – dacă există pasiune, totul vine de la sine. Și un aspect inedit ; pentru teatrul de păpuși, păpușile sînt confecționate pe plan local sub directa îndrumare și competență a prestigiosului om de teatru care e Florica Teodoru.

Popularizarea talentelor de pe aceste locuri are o importanță deosebită și, astfel, au zburat spre sufletul spectatorilor, din stațiune și din țară, numele soților Drăgănescu (cunoscuți rapsozi populari), al îndrumătorului corului bărbătesc din Silagiu – I. Petrovici, fetele familiei Ciulic și mulți alții.

Proiectele de viitor, ambiția și pasiunea celor care alcătuiesc imaginea viu colorată a vieții spirituale din Buziaș, ne determină să dăm toată atenția evenimentelor ce vor urma. Noi piese vor fi puse în scenă (una, din dramaturgia locală, semnată de Caius Munteanu). Inimosul culegător de folclor, Ion Jucuț, se află în plină căutare a unor modalități de expresie, care să confere o relansare a tradiției pe aceste locuri. De reținut apelul făcut scriitorilor timișoreni ca, prin creațiile lor, să ajute la formarea repertoriului formațiilor artistice din Buziaș.

Am avut într-una din zile o șezătoare literară cu public, în sala mică a Casei de cultură. A fost o întîlnire plină de emoție, la orele serii, cînd, din fiecare dintre noi, tinerii cutezători la porțile artei, a zburat o pasăre de-argint. A fost o bucurie pentru toți și o emoție pentru fiecare în parte, transmise prin căldura cu care ni s-a strîns mîna, prin liniștea cu care fiecare vers, fiecare cuvînt, a primit traiectorii adevărate.

George TERZIU

Un om și sondele sale

Iată-ne la Buziaș, în ultimele zile ale verii, care ne-au adus în cale un om pasionat, pe cercetătorul hidrolog Octavian Doru Simuț, care a reușit să descifreze tainele zăcămîntului hidro-mineral de la Sacoșu Mare – Buziaș. Am aflat de la el că, sub monotonia șesului, se întinde de fapt un lanț muntos în adîncuri, de origine vulcanică, cu o structură foarte complexă, care de altfel prezintă și la suprafață cîteva urme (conul vulcanic Șumig din Cîmpia Gătaia sau vulcanul stins Dealul Roșu, dintre localitățile Lucareț și Șanovița). În apropierea Buziașului, lanțul muntos culminează în Muntele Silagiului coborînd pînă la – 1.700 m sub Timișoara și formînd un alt pisc la – 1.000 m sub Calacea Băi, după care coboară lin și se pierde sub Cîmpia Panoniei. Vîrsta acestor formații geologice este pusă între 860 milioane – 1,6 miliarde ani, față de care elementul principal al apelor subterane (Bioxidul de carbon CO_2) este relativ tînăr, avînd cca. 1 milion de ani.

Geneza apelor este un proces complex de subducție. Gazele care pornesc din cristalin, de la 20 km adîncime, datorită proceselor termochimice, se mai îmbogățesc cu metan, argon, radon, cantitatea cărora poate dezvălui noile focare de seisme. Gazele, pătrunzînd spre suprafață, pe linii de fractură, în drumul lor întîlnesc apele de precipitații, reținute în straturi nisipoase, și, astfel, dau naștere la acidul carbonic, care, la rîndul său, dizolvă din rocă diferiți elementi realizîndu-se astfel mineralizarea apei cu Fe, Mg, Ca și Li. Apele de la Buziaș, în stare naturală, pot avea pînă la 2-3 g de CO_2 pe litru, fiind astfel egalate numai de apele băilor Bilbor și Tușnad. O notă personală dă Buziașului compoziția minerală.

Un succint istoric ne arată că prima analiză chimică a apei se efectuează de către Kitaibel Pal, renumit botanist, profesor universitar la Budapesta, în 1805. Analizele se repetă din ce în ce mai des (Lengyel, Lindernmayer ș.a.) ca în 1840 să plece primul export de apă spre marile capitale europene. Pe atunci se foloseau apele minerale de suprafață. În 1905 se face primul mare foraj (103 m) care a provocat și primul mare dezechilibru ce a ținut pînă în 1919 și datorită căruia dispar apele de suprafață. Se încearcă în timp și alte foraje, dar țevile metalice de 7-8 mm sînt transformate în rugină în mai puțin de 3 luni, datorită puterii corozive a apelor. În 1934 vine la Buziaș, L. Mrazek, geolog renumit, care impune pentru prima oară raționalizarea exploatării apelor minerale. El a lăsat doar două sonde, de unde capta 86 vagoane de apă/zi iar pe celelalte le-a astupat cu argilă, metodă care după 1941 a fost abandonată. După război, urmează din nou o perioadă de exploatare și valorificare extensivă, caracterizată prin multe foraje, așa încît între anii 1968-70 se pune chiar problema decăderii Buziașului, din punct de vedere hidrologic. Și, totuși, Buziașul la ora actuală se află printre primele 10 zăcăminte hidro-minerale din Europa. Cercetările continuă aflîndu-se date interesante despre geoelectricitate, seisme sau despre noile areale ale depozitelor de gaze. Ceea ce vedem noi astăzi nu este altceva decît finalul unei exploatări raționale.

Munca hidrologului nu este ușoară. L-am văzut pe Octavian Doru Simuț lucrînd cot la cot cu echipa sa, la oprirea unei erupții neașteptate și puternice, dar l-am văzut și zîmbind pe sub mustață cînd a venit vorba de descoperirile sale sau de lucrările sale științifice. Mereu are de povestit cîte ceva despre sonde, despre viața sondelor, parcă ele ar fi copiii săi, care pe zi ce trece te bucură și te liniștesc, chiar dacă mai fac năzdrăvănii. Și poate că așa și este, căci sondele sînt copiii săi, după cum și viitorul Buziașului este legat de viața lor.

Kiss ANDRAȘ

Frumoasa mireasmă

O jumătate de răcoare sparge fereastra și luminile se unduiesc cu aripile prinse în perdea. Prea frumoasă era dimineața aceea, prea tare mirosea a frunză aspră, a pădure curată și a senin. Și am pornit spre strada Șaguna nr. 16. Bucuria. Bucuria poate fi rotundă și grea, calmă. Bucuria poate fi cu marginile crestate ca o floare, ori ca o steluță din pomul de crăciun.

Ne-a deschis poarta o femeie senină. În 1925, C-tin Mille și Mihail Sadoveanu s-au oprit să privească pavajul acestei curți, unde noi intrăm. **„Doamnă, ai mîini de aur, dar pe lîngă ce lucrezi dumneata, să aduni și alte comori de artă populară, să faci o colecție iar cînd vei fi de vîrsta mea, vei avea comoara cea mai de preț".** Și astfel, de la vorbele lui Sadoveanu, din 1925, au început să se adauge tot mai multe suflete de artă populară întregind minunata colecție buzieșeană a doamnei Iulia Folea Troceanu. Cele peste 800 de piese „răsuflă" în această casă, bucurîndu-se de prețuirea și grija ce li se cuvin unor asemenea frumuseți.

Femeia ne vorbește cu căldură despre minunata iie a bunicii, ne arată cusăturile cele mai vechi, în alb-negru, conciuri, bencheșe, oprege, ii, cusături cu fir auriu, brîie, brăciri, bunzi, chintușe, perne cusute pe cînepă cu lînă, rame țesute și cusute, fețe de masă, lucrături pe cînepă, preșuri . . . **„90 la sută din ce vedeți aici sînt lucrate de trei generații din familia noastră"** – ne spune ea, cu dragoste, cu modestie dar și cu mîndrie. Am văzut în cele cîteva încăperi revărsări de culoare în minunate motive populare exprimînd finețea și bunul gust din străvechi al poporului din zona Banatului.

★

Iar cînd seara cade pe miriști, cînd greierii sună a cîntec, ne învăluie ca o ceață mireasma de mure, de cîmpie blînd lunecată spre toamnă. Și seara se sfîșie, se sfîșie sîngerînd cu jumătăți de răcoare.

– Că vezi, sufletul omului așa-i clădit să suie din pămînt ca tulpinile de apă, ca izvoarele, să umble prin lume și să se topească . . . Iar omu la ceasu de hodină se întoarce spre el și caută să priceapă. Și zice că numai atunci se scutură stelele și se răsucesc cîinii pămîntului pe partea de somn. Și zice că era odată un soi de animal cu copite de cremene și cădea în văi odată cu noaptea și frică între vietăți semăna și împrăștia sămînță de foc. În somnul oamenilor cobora spaima, iar pe unde trecea se spărgeau ouăle în cuibare și se împrăștiau. Dar atîta de singur era și atît de fără folos că s-a topit într-un tîrziu și n-a lăsat nici un prieten să-i împușe în lună singurătatea.

Petre joacă lîngă flăcări. Băieții aduc tulei și vreascuri pentru sufletul jocului. Nina răscolește jarul și așează porumb. Dîmbul răsuflă ușor sub „marea lună portocalie". Stelele se holbează mirate, albe, rotunde. Avem un foc, avem o noapte frumoasă și sîntem neînchipuit de bogați . . .

Mi-a intrat un greier sub casă și casa mi se leagănă a frunză și a somn. Că așa zicea bunica mamei mele și încă vreo cîteva șiruri de bătrîni (și poate toți bătrînii din lume) că așa-i omu făcut, că la ceasu de schimb al zilei cu noaptea se întoarce înspre el și prinde a deschide la porți și prinde a mătura pulbere de clipe. Atunci se scutură stelele de praful lor galben și cățeii pămîntului se întorc în adînc. Și omu aude cum îi cresc frunze subțiri în oase și cum se moaie aerul care îl ține și cum se apleacă alb și fierbinte de somn.

Iar cînd seara cade pe miriști, cînd ne învăluie ca o ceață frumoasă mireasma de mure . . . Iar cînd . . .

foșnet de dropie
prin sîngele meu se apropie
se apropie,
se apropie . . .

Monica ROHAN

Viața culorilor

Știam pînă acum că Buziașul e cunoscut în alte spații geografice doar prin calitatea superioară a apelor sale tămăduitoare. Iată că, ajungînd într-un atelier modest al Cooperativei județene de artă populară, aflu că o parte din covoarele făcute aici sînt mesageri concludenți ai măiestriei femeilor bănățene în arta țesutului, trimise pe îndepărtatele meridiane ale globului, localizate, bunăoară, în Anglia și Maroc.

În cuvintele Iulianei Cristea, șef al acestei secții, simțeam, o justificată mîndrie, vorbind despre rodul muncii priceputelor și harnicelor colaboratoare, dintre care amintim pe cele cu o activitate mai îndelungată în această meserie : Maria Toma, Georgeta Tănase, Ana Jur, Iconia Jurca. Cea mai mare dorință a acestei măiestre țesătoare este instalarea cu întreaga capacitate de producție, într-un spațiu adecvat, ce îi va fi cedat în curînd. Deatfel, pe lîngă spațiul necorespunzător, în încăperile actuale ale secției, carențe vădite prezintă și instalația de iluminat, dacă avem în vedere becurile cu lumină nepotrivită pentru o asemenea migăloasă muncă, în care viața culorilor are un rol primordial.

Desigur că stăpînii sau mai bine zis convietuitorii cu aceste covoare își vor desfăta privirea asupra priveliștii lor, fără să știe că fiecare metru pătrat din suprafața mirifică a fost creat, să zicem, prin realizarea a 110.000 noduri ! Fără îndoială că aceștia nu se vor gîndi defel nici la desimea pe centimetru pătrat, nici la bătealǎ și la urzeală, nici la înălțimea plușului, în care, scufundîndu-se ușor, vor trăi mai deplin tihna vieții casnice. Dar, oare, cineva se va gîndi, la țesătoarele, prin mîna și privirea cărora au trecut aceste mii și mii de fire, de culori și izvoade ? Oricum, numele acestora le va rămîne necunoscut. Lucrarea lor, arta lor, trecută ca o artă a migalei în covoare de tip persian, nu poartă semnătură. Trăiesc sub steaua anonimatului și a puterii creației colective, precum străvechea artă populară, pe care Iuliana Cristea o cunoaște și o practică, țesînd și cosînd, de-a lungul vieții, în localitatea natală bănățeană Cerna, ca oricare altă fată de la țară. Din anul 1957, pornind de la această zestre a satului, ea a lucrat în domeniul artizanatului, la București, ca, mai apoi, acum vreo 10-15 ani să se întoarcă pe meleagurile natale timișene și să preia conducerea secției de artă populară bănățeană de la Buziaș.

Meritul său, însă, nu este numai acela de conducător al acestei secții ci i se adaugă și acela de a fi o bună maistră, care a învățat și învață, cu o mare dragoste, atîtea femei arta, deloc ușoară, a țesutului, aici într-o zonă a Banatului, vestită printr-o excepțională dezvoltare a textilelor tradiționale.

Tatiana LUNGOCI

Așa mi s-a întîmplat...

Pe măsură ce trece timpul și experiențele mele se înmulțesc, mi se confirmă pe deplin senzația că, orice călătorie mai lungă sau mai scurtă prin locuri ce nu mă așteptam să le văd, se anunță prin semne ce aparțin destinului interior al faptelor, organizîndu-se asemeni unei geometrii ce aparent mă depășește. A devenit demoralizant de limpede pentru mine că în cele 10 zile cît voi sta aici nu voi putea cunoaște oamenii și locurile în profunzime. Gîndiți-vă la oricare din călătoriile făcute, indiferent unde, și o să vă dați seama că ziua de azi (reprezentată de fapt prin ce ? prin case, magazine, străzi, baruri) reprezintă doar un înveliș al spiritualității și al unor valori materiale de secole. De pildă, un cartier nou, modern, care pentru viața autohtonilor înseamnă mult (și poate pentru posteritate înseamnă altceva) are pentru un călător cu totul alte înțelesuri.

Așa mi s-a întîmplat la Buziaș. Micuțul oraș de 8.000 de locuitori, plus fluxul anual de aproape 30.000 de turiști, aparent liniștit, dar în același timp pulsînd de vitalitate prin oamenii locului și prin apa ce izvorăște din adîncuri. Cotidianul, la Buziaș, în atitudini vesele și pitorești, alcătuiește interesante variații de forme. Viața se trezește dimineața în buna dispoziție a pămîntului și a soarelui, așa cum adormise : rîzînd.

Pe călătorul ocazional, sau pe pacientul venit la tratament și odihnă îl întîlnești în parc. Această inimă verde și sănătoasă a Buziașului, care, cu farmecul, cu măreția și cu bogăția sa, îl înlănțuie, viguroasă. Aleile parcului, ca nervurile unei uriașe frunze, se împletesc fie spre cantina restaurant, fie spre strada principală, ori spre complexul de băi.

Buziașul este o poveste veche, frumoasă, țesută din firul de vreme al aducerilor aminte, împletit cu fibră de beton și sticlă a noului. Rațional, așa se clădește un oraș nou care se respectă pe sine și-i îndeamnă la prețuire și pe cei din afara lui.

Odată, poate, voi încerca să merg din nou la Buziaș pe urmele imaginare ale pașilor mei descoperind alte frumuseți. Dar, azi, parcă rușinată, îmi pun carnetul în buzunar și privesc în jur pe furiș, parcă aș fi făptuit un gest nepermis, încercînd să surprind inima necunoscută a unui oraș prin aceste cîteva note pasagere.

Ana Lucia CIOLAC

Eternitate solară

Se știe că viticultura este o ocupație a oamenilor statorniciți într-un anumit loc, pe un pămînt îngemănat cu locuitorii săi. Dar vița de vie e acea nobilă plantă care nu numai că se hrănește dintr-un pămînt binecuvîntat de sufletul oamenilor, ci are și tainice legături cu soarele. Așadar, o „așezare" viticolă înseamnă statornicie întru eternitate solară. Sentimentul acesta l-am avut în vestitele podgorii ale Buziașului, acolo unde soiurile de vie Muscat, Fetească, Risling își vietuiesc destinul marcat de rodnicia contemporaneității.

„Vredul", prin care fertilitatea lutului și a luminii de aici trece în stăpînirea oamenilor, se găsește la Stațiunea de vinificație I.A.S. Buziaș. Acolo i-am întîlnit pe economistul Raesch Carol, pe ing. Sinefta Gheorghiu, pe tehnicianul Carol Zirhuth, alături de un mic colectiv – cu toții fiind preocupați de a efectua pregătirile necesare pentru întîmpinarea strugurilor, din care să obțină numeroasele vagoane de vin.

În urma convorbirii cu specialiștii Stației de vinificație de interesul cărora se manifestă și această întreprindere pentru ridicarea calității vinului – s-a dovedit faptul care, de altfel, este încununat de izbîndă, că, în adevăr, producția de aici este foarte solicitată în țară și în străinătate.

Acest anumit loc al viței de vie, logodit cu lumina, își are oamenii potriviți, cei care, descinzînd din tradiția străveche a acestei ocupații, au ajuns pe culmile tehnologiei vinificației contemporane, statornicind vadul rodului.

Petre ICOBESCU

Mircea Raicopol

MOZAIC CU GLADIATORI

Și iată că iar
zdrobită-mi zace
durerea.
Alături stau eu,
al victoriei,
un dor mai puțin.

CĂDEREA SPAȚIULUI ÎN PLAN

Am adormit într-un sfîrșit,
să am ce spune :

am obosit,
am obosit pămîntul
tot fiindu-i,
tot șerpuind,
tot șerpuindu-i printre lucruri,
lucrurile sale,
și numărîdu-le în binecuvîntare
de bine,
de frumos,
de adevăr.

Adorm cu bucurie iar,
adorm să spun :

și printre lucruri revenind
le număr,
le număr iar,
și ele smulg,
și ele smulg din mine
pe mai frumos,
mai adevăr.

Adorm,
adorm să spun :

eu lucruri număr
și tai,
și tai din mine
cel mai adevăr.

Adorm.
Spun.

Număr.

medalion

OCTAVIAN SFETCU
Dincolo de catedră

Îl cunosc de mai mulți ani pe profesorul **Octavian Sfetcu**, la început apreciindu-i pasiunea pentru cultura populară, activitatea sa de cercetare a acestui domeniu, privind zona etnografică a Buziașului, în special localitățile Silagiu și Vucova. Dealtfel, în anul 1975, Octavian Sfetcu a definitivat o amplă și complexă monografie a localităților amintite. Se pot reține din această lucrare în primul rînd capitolele referitoare la cultura populară, acestea avînd o importanță documentară deosebită.

Avînd o lungă experiență în investigațiile etnografice, tînărul profesor a început cercetarea fondului de artă populară **Iulia Folea Troceanu** din Buziaș, devenind colaborator de nădejde al cunoscutei colecționare, activitatea lor comună fiind concretizată în lucrarea **„Catalogul colecției de artă populară Folea Troceanu din Buziaș"**, editată în anul 1977 de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș.

Din anul 1978, Octavian Sfetcu se ocupă cu predilecție de cercetări arheologice în zina Buziaș. O sinteză a acestor cercetări (de suprafață) a făcut obiectul unei lucrări științifice **„Urme de așezări străvechi și vechi la Silagiu și Buziaș. Elocvente dovezi de continuitate istorică"**, aceasta fiind prezentată la Sesiunea de comunicări „Permanență și unitate în istoria poporului român. 2050 de ani de la formarea primului stat dac centralizat și independent", organizată la Lugoj în primăvara trecută.

Octavian Sfetcu deține o colecție arheologică reprezentativă pentru zorii istoriei omenești din zona Buziaș, un patrimoniu care reclamă deja un cadru muzeal, care, bineînțeles, ar trebui să-și aibă locul la Buziaș.

Aurel TURCUȘ

muzică

Cu muzicologul VIOREL COSMA

– Ați publicat în acest an cartea „România muzicală", o adevărată frescă a fenomenului muzical contemporan, lansată cu succes în orașul nostru de pe Bega. Cît timp a necesitat realizarea acestei lucrări ?

– „România muzicală" a fost încheiată în decembrie 1978, la această lucrare documentîndu-mă timp de 15 ani. După cum ați observat, este o sinteză redactată într-un limbaj lexicografic. Spre a demonstra aceasta este suficient să amintesc că, despre Filarmonica „George Enescu" din București, am publicat acum un deceniu o carte de 300 de pagini în timp ce, în „România muzicală", primei orchestre a țării îi acord doar 3 pagini. Monografia corului „Madrigal" numără 140 de pagini, iar în această lucrare corul de cameră al lui Marin Constantin beneficiază de numai o pagină și jumătate. Teatrul muzical din Galați s-a bucurat de o schiță monografică de peste 100 de pagini, publicată în urmă cu 15 ani, iar în cartea de față Teatrul liric ocupă o singură pagină. Aceasta este sinteza și documentarea fiecărei pagini din carte.

– Ce ați urmărit cu această lucrare ?

– În primul rînd să ofer o imagine cît mai exactă asupra vieții muzicale din România contemporană, apoi să dau străinătății dimensiunea culturii muzicale românești de azi, și, în sfîrșit, am dorit să precizez raporturile dintre instituțiile de stat, să ilustrez mersul istoric, dar mai ales să ofer punctul de plecare, atît de controversat, al fiecărei formații.

– Sînteți unul din cei mai prolifici muzicologi români. Aceasta este ce-a de-a 36-a carte, după debutul de acum un sfert de veac, perioadă în care ați semnat o serie de monografii ale unor compozitori și lăutari, numeroase lucrări de referință cum ar fi Lexiconul „Muzicieni români" și o serie de ediții critice. Ce ne oferiți în perspectivă ?

– Ca obiective imediate doresc să ofer cititorilor de limbă germană o versiune amplificată a cărții **„Două milenii de muzică pe pămîntul României"**. Apoi **Theodor T. Burada, „Opere"** vol. 4 (folclor), și Lexiconul **„Muzicieni din România"**, ce va apare în două volume la Editura muzicală, o lucrare extrem de cuprinzătoare înfățișînd activitatea muzicienilor români, germani, maghiari care au activat pe meleagurile noastre.

– Știu că sînteți angajat într-o lucrare de mare anvergură : „Enciclopedia muzicii românești". **La Muzeul Banatului din Timișoara posedăm sute de manuscrise (constituite în fondul documentar VIOREL COSMA) ce singure ar putea alcătui cîteva volume. Nu este păcat că rodul muncii Dvs. este răspîndit în numeroase periodice ,unele prea puțin cunoscute sau mai puțin accesibile ? V-ați gîndit cumva la o publicare a lor în volum ?**

– Asemenea opere colective se adună pe la sfîrșitul vieții, iar eu mă socotesc însă suficient de tînăr ca să nu-mi adun operele în volum (vîrsta amintirilor încercînd să o amîn cît mai departe posibil...). În prezent, mă ocupă în mod deosebit lucrarea fundamentală cu caracter lexicografic. În anul viitor voi preda la tipar lexiconul „Interpreți din România", urmînd, apoi, să definitivez „Dicționarul teatrului muzical românesc, „Dicționarul formațiilor muzicale românești", „Lexiconul instrumentelor muzicale" și, în sfîrșit, „Dicționarul termenilor tehnici muzicali". După cum vedeți nu este altceva decît enciclopedia muzicii românești, publicată mai întîi sub formă tematică, urmînd apoi a fi grupată în ordinea literelor alfabetice pentru forma definitivă.

– Lucrarea Dvs. „De la cîntecul Zaverei la imnurile naționale", **publicată la Editura „Facla" a obținut premiul al II-lea la Festivalul național „Cîntarea României". Dat fiind acest succes al Dvs. și, implicit, al Editurii, sper că veți dori să continuați colaborarea începută atît de fructuos.**

– Cu prilejul împlinirii unui sfert de veac de la moartea lui Enescu, voi publica un volum menit să înfățișeze moștenirea enesciană în lumina ultimelor cercetări documentare : **„Enescu azi"**. Cît privește viitorul, rămîne ca Editura „Facla" să fixeze coordonatele unei ... viitoare colaborări.

Întrevedere realizată de
Rodica GIURGIU

arta amatoare

RELIEFURI ÎN CEARĂ

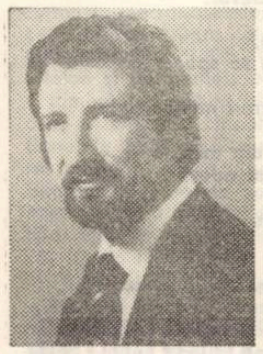

Prefațat de Nichita Stănescu, sau Florin Bănescu, în cataloagele de expoziție, artistul plastic **Simion Cosma** are deja o carte de vizită. Reliefurile sale în ceară au stîrnit întrebări și uimiri, bizare structuri sculpturale atrăgîndu-te printr-o anume taină. Cum poate ceara, cel mai fragil și efemer material de modelaj, să devină artă. Stalactite imprevizibile stîrnesc o boare de culori și forme inspirate, unde se întîlnesc muzical mîna artistului și mîna întîmplării. Cu forța senzaționalului discret, degete de ceară apasă pe claviaturi tăcute ca să apară sunetul abia perceptibil al poeziei. Simion Cosma combină lumi de basm în castele și turnuri într-un monumental panoramic. Opțiunea pentru materia de ceară avantajează și obținerea unor străvezimi de cristal, sau a unor abia sugerate tuburi de orgă. Grație și candoare, înzăpeziri și ghețari stilizați, minuni plastice trecînd din romburile fagurilor direct în imaginația artistului. Pentru că numai o imaginație febrilă, cu finețe și rafinament, poate da respirație materiei, în geneza complicată a artei pe care o obține Simion Cosma.

OMAGIUL FLORILOR

Arădeanca Ecaterina Brad, după o îndîrjită muncă autodidactă, a reușit să se dedice descifrării tainelor picturii, avînd pînă acum trei expoziții personale. Din fragede firimituri, din pelicula memoriei știm că scrie o poezie tinzînd mai curînd spre Alecsandri ori Dimitrie Anghel, prin tulburătoarea obsesie a florilor. Patima picturii a fost însă mai puternică, cele cîteva sute de tablouri, omagiind miracolul vegetal, florile. Diverse variante de naturi statice cu flori, maci, gladiole, magnolii, flori ornamentale, ori sălbatice, culminînd cu pictura **„Lanul de floarea-soarelui"**. Sub îndrumarea artiștilor plastici Valentin Stache și Sever Săsărman, ucenicind la temelia pastei cromatice, fără a neglija desenul, Ecaterina Brad urmează o anume tensiune a sugestiei, punctînd metafore sensibile între static și mișcare, între umbră și lumină. În lucrările sale culoarea e grea, unele violențe stilistice țin de perioada căutărilor, senzația de ucenicie perpetuă sunînd în multe din pînzele sale. O natură filtrată, căreia ar putea să-i adauge și mai multă cosmicitate. Acolo unde încetează decorativul, tablourile se încarcă de-o tulburătoare stare de farmec. Oglinda anotimpurilor se află în varietatea copleșitoare de flori, în leagănul verii sau al toamnei, după răsfringeri mai vii, sau mai pale, cu o muzicală melancolie. Ecaterina Brad este un pictor care va triumfa printr-o muncă nestăvilită.

Damian URECHE

istorie-document

EMBLEMELE STATORNICIEI

● Dovezi de locuire îndelungată pe Valea Salcei, care străbate orașul Buziaș

Versanții întregii rețele hidrografice a acestui teritoriu dețin numeroase urme de locuire din străvechime. Piraiele **Valea Salcei,** Pîrpora, Valea Silagiului, Valea Secerii și Făgimac, care formează partea principală a rețelei hidrografice, izvorăsc în mod radiat de sub vîrful dealului Silagiu, (cu o altitudine de 326 m, denumit în vechime și dealul Scamnului), aici fiind o zonă locală de divergență hidrografică, pentru ca apoi toate aceste pîraie să se îndrepte spre zona depresionară de convergență din nord-vestul dealului, pe care se află și orașul Buziaș, confluiențînd și vărsîndu-și apele în pîrîul mai mare, Șurgani, care, la rîndu-i se varsă în rîul Timiș. Prezentul articol se referă doar la urmele de pe Valea Salcei și, tangențial, la cele ale afluenților săi.

Versanții **Văii Salcei,** pîrîu ce străbate orașul Buziaș, înainte de intrarea în oraș **în cursul superior și mijlociu,** sînt presărați cu urme arheologice de locuire îndelungată, ce atestă existența unei așezări daco-romane suficient de mari și a unor locuințe sau așezări mai mici, răsfirate la anumite distanțe pe firul văii, de prin secolele III-V e.n., pe un fond străvechi. (Aceste puncte arheologice, de pe vatra strămoșească a Văii Salcei, le-am făcut cunoscute arheologului Florin Medeleț de la Muzeul Banatului, în ziua de 18 iulie a.c., în timp ce ne îndreptam spre cunoașterea și înregistrarea, în vederea ocrotirii de urgență, a altor vestigii, preistorice, din Pîrpora).

În **cursul inferior** al Văii Salcei, pe care e așezat orașul Buziaș, s-au găsit, mai de mult, dovezi de locuire romană și de folosire a apelor minerale de aici. Se știe că romanii „cînd au găsit practici necunoscute lor, și de folos, s-au grăbit să le adopte. Așa s-a întîmplat cu multele și bogatele izvoare de ape minerale. Romanii au văzut cum se foloseau dacii de ele, le-au încercat și găsindu-le utile, le-au adoptat. Ca semn al recunoștinței lor au lăsat inscripții, altare, statui (Vătămanu Nicolae, **„Originile medicinii românești"**, Ed. Medicală, Buc., 1979, p. 25). Istoricul român **Dumitru Tudor** în lucrarea sa **„Orașe, tîrguri și sate în Dacia romană"** (1968), folosindu-se de informațiile mai vechi, provenite de la Milleker, Ortvay, Borza și de cele din Repertoriul arheologic al R.S.R., scrie : „Avem dovezi arheologice că, în epoca romană s-au folosit în Banat și apele termale (minerale n.n.) de la Buziaș (jud. Timiș). În preajma izvoarelor minerale se înjghebase o mică așezare balneară, dovedită azi prin zidării, conducte de teracotă, monede, cărămizi, sculpturi și inscripții pe piatră, din păcate toate împrăștiate, fără a fi fost studiate în prealabil" (p. 55). Izvoarele minerale folosite de romani s-au aflat cu siguranță în lunca văii, în perimetrul lor actual.

Dacă în cursul superior și mijlociu al Văii Salcei apar urme de ceramică, ce dovedesc o conviețuire daco-romană, în cursul inferior, în lunca și pe versanții cărui se află orașul Buziaș, ceramica geto-dacă nu a fost semnalată alături de dovezile de locuire romană menționate mai sus. Acest fapt ne face să credem că geto-dacii, care trăiau în această vale, își aveau și foloseau aici numai izvoarele minerale, sau că aveau locuințe, poate și o așezare în preajma izvoarelor, dar fiind o luncă depresionară inundabilă, urmele acestora se află la adîncimi mai mari.

În **„Monografia Banatului"** a lui Ioan Lotreanu, din anul 1935, se arată că la Buziaș ar fi existat și un castru, adăpostind probabil un modest post militar roman. Iată ce menționează autorul : „Localitatea este cunoscută din timpul romanilor, atît pentru că aici a fost castrul **Ahihis,** cît și pentru că tot din acele timpuri sînt cunoscute și izvoarele cu acid carbonic, ce azi au ajuns a fi cu renume mondial. (...) ; descrierea castrului nu o putem face, căci abia se mai găsesc puține ruine ale acestuia, și acestea insuficiente, pentru a putea arăta forma și dimensiunile lui" (vol. I, p. 98).

Despre existența castrului **Ahihis** și a așezării cu același nume la Buziaș au mai scris și alți autori, fără ca aceștia să menționeze de unde provin informațiile lor, privind această denumire. În cele mai importante documente privitoare la localitățile dacice și romane de pe teritoriul Daciei și Daciei Romane din secolele II-III e.n. – în **Geographia** lui Ptolomeu și **Tabula Peutingeriana** – nu găsim a fi enumerată și localitatea **Ahihis,** ci doar localitatea cu nume asemănător **AZIZIS** (Aizis sau Aizisis), localizarea acesteia fiind neclarificată; unii autori, e drept puțini, presupun a fi la Buziaș, presupunere care, dacă s-ar adeveri, ar face ca Ahihis-ul de mai sus să nu fie altul decît acest Azizis.

Potrivit tradiției locale, castrul roman s-ar fi aflat în locul din hotarul Buziașului, numit azi **Bisăricuță,** care se află la ieșirea din Buziaș spre Lugoj, în stînga șoselei, pe versantul drept al Văii Salcei, deci în continuarea urmelor daco-romane din cursul mijlociu și superior al acestei văi, în aval de baraj, în apropiere aflîndu-se o fîntînă cu cumpănă.

În unele lucrări din trecut s-a afirmat că așezarea balneară romană de la Buziaș s-ar fi numit Centum puti („cele 100 de puțuri") afirmație care, în prezent, nu concordă cu realitatea, deoarece, după cum scrie istoricul Dumitru Tudor, în lucrarea amintită, „aproape toți cercetătorii situează această așezare la Surducul-Mare – jud. Caraș-Severin" (p. 48).

În cursul superior, pîrîul Salcei are un afluent numit **Pîrgova** ai cărui versanți conțin urme paleolitice, neolitice, din epoca bronzului (descoperire recentă făcută împreună cu arheologul Florin Medeleț, prezența acestuia aici, datorîndu-se chemării noastre, adresate Muzeului Banatului, pentru a lua măsuri în vederea ocrotirii vestigiilor arheologice din Pîrgova) și epoca fierului, de factură traco-geto-dacă și geto-dacă, din prefeudalism și feudalism, de civilizație românească. Iar în cursul inferior, nu departe de centrul orașului, confluențează cu alt afluent, Valea Silagiului, care în versanții de sub vatra localității Silagiu (la 4 km sud de Buziaș), conservă urme paleolitice, din epoca fierului, daco-romane și feudale. Versanții unui afluent mai mic al acestuia, Valea Secerii, dețin urme ale unei întinse așezări neolitice timpurii (aparținînd culturii Criș, dar, probabil, și altor culturi ulterioare) și daco-romane (vezi **Drapelul roșu,** din 24 III 1979, p. 2).

Valea Salcei privită în întregime, cu afluenții săi și cu locul din preajma confluenței cu pîrîul Șurgani, a fost o vale locuită de strămoși ai geto-dacilor, de geto-daci succedați de romani, apoi de urmașii comuni, daco-romani, ale căror obști au supraviețuit aici și mai tîrziu în epoca prefeudală și feudală (timp în care daco-romanii au devenit români). Menționarea localității cu numele de Buziaș, pe această vale, datează documentar din feudalismul timpuriu (1071), fiind pomenită și după aceea, de-a lungul secolelor – în izvoare narative – pînă în zilele noastre.

Se pare că nu întîmplător pîrîul Salcei, bogat în sălcii, ce străbate orașul Buziaș, poartă acest nume, fiindcă Salcia **(seiix alba)** în doctrina sufletului românesc arhaic este un arbore sacru, simbol al renașterii, castității și fertilității, ca pretutindeni în sud-estul european. Salcia cu rol de arbore-simbol o găsim, dealtfel, și la alte popoare din alte continente, de exemplu la chinezi, ea fiind „emblema nemuririi și a eternității" (vezi, Buhaciu Octavian, **Folclorul de iarnă, ziorile și poezia păstorească** Ed. Minerva, Buc., 1979, p. 22-23). Privită astfel denumirea sa, de Valea Salcei, ne sugerează existența unui puternic și îndelung puls de viață, mereu renăscută pe versanții săi, din interiorul cărora au țîșnit și țîșnesc și azi apele minerale carbo-gazoase, cu efecte spectaculare în întinerirea inimii, în prelungirea vieții,

Prof. Octavian SFETCU
Directorul Școlii generale Silagiu

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu ;** 2. Zina nopților – **Progresiv TM ;** 3. Zborul – **Pro Musica ;** 4. Cîntec de leagăn – **Formația 2½ ;** 5. Nufăr alb – **Roșu și Negru. PROPUNERE :** Tot mai departe – **Dida Drăgan. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :** 1. Funky Town – **Lipps Inc. ;** 2. The Winner takes It All – **ABBA ;** 3. Coming Up – **Paul Mc Cartney ;** 4. We are the Popkings – **Chilly ;** 5. Stomp – **Brothers Johnson.**

SCURTE...

● De la Sopot, Corina Chiriac s-a întors cu Premiul 3. Felicitări ! ● La Bassel, în Elveția, s-a încheiat recent „Swiss Rock & Jazz Festival", iar pe țărmurile Adriaticii, la Dubrovnik, „Festivalul verii" a încheiat suita manifestărilor estivale. ● De pe acum organizatorii celei de-a 31-a ediții a Festivalului de la San Remo (ianuarie 1981) se preocupă de eveniment. S-a anunțat participarea Gloriei Gaynor și a lui Charles Aznavour. ● Grupul Fleetwoon Mac, al cărui album, „Tusk", s-a vîndut în peste patru milioane de exemplare, între cele șase concerte la Londra, a organizat un „jam session" la care a fost invitat, printre alții, și Eric Clapton. ● Turneul în Franța al formației Roxy Music a fost întrerupt pe neașteptate din cauza îmbolnăvirii lui Brian Ferry. ● Într-un spital californian s-a stins din viață pianistul Keit Godchaux, care între anii 1972-1979 a cîntat cu formația Grateful Dead. ● Kim Carnes, solista americană cunoscută grație imprimărilor pe care le-a realizat cu Kenny Rogers, se află în topuri cu un disc EMI, „More Love" ● Alte prezențe marcante în topurile străine : Mariana – Gibson Bros. ; Give Me the Nigth – George Benson ; Maggie's Farm – Blues Band : Late in Evening – Paul Simon ; Stai, Stella, Umberto Tozzi. ● Eveniment discografic francez : apariția albumului „Autobiografie" (Charles Aznavour). ● Bucurați-vă, folkiști ! Mult așteptata și atît de necesara metodă de chitară (Matteo Carcassi) se află încă în librării. Luați-o repede și... la lucru „cît sîntem încă tineri, cît nu e prea tirziu". ● Un artificiu publicitar va permite apariția primului disc ... fosforescent (White Snake). Să sperăm că el va „străluci" și la propriu ! ● Grupul ungar **Locomotiv GT (în foto)** așteptînd apariția noului album. ● Interpretul folk Mircea Bodolan va da o serie de concerte în U.R.S.S.

Petru UMANSCHI

evrika!

- În istorie, cei mai renumiți luptători cădeau de pe cai o singură dată.
- La un concurs de tras chiulul, sînt prea puține doar trei locuri pe podium.
- Cîte enigme are civilizația și totuși pe ea n-o exprimă romanele de aventuri.
- Decît strugurii, mai bun vinul – în el poți pune apă...
- Cu bătaia îl faci pe om să plîngă, dar cu o simplă mîngîiere nu-l faci să rîdă.
- Izbindă după izbindă nu va cunoaște nici un om, pentru că moartea e considerată o înfrîngere.
- Nu dormi pe lumină, nu minca pe întuneric și vei trăi mult !
- Cînd ți se aduc laude meritate, simți o jenă binefăcătoare.
- Atît de fragil e omul, încît îl poți dobori cu un cuvînt.
- Spuse : „Iată ce vezi la microscop !" – și-mi arătă stelele de pe cer.
- Rîsul fără motiv pe mulți i-ar întineri.
- Expresii celebre la discoteca : **„Much ado about nothing"** (Mult zgomot pentru nimic), **„Silence more musical than song"** (Liniștea e mai muzicală decît orice cîntec).

Ion VELICAN

● O PRECIZARE

Aflu cu stupoare (în **Săptămîna** nr. 510/12 septembrie 1980) că l-aș fi acuzat pe Nicolae Manolescu de plagiat. Mă văd silit să precizez : în încheierea articolului intitulat **O observație de gradul al doilea (Orizont,** nr. 34/1980) voiam să spun – probabil confuz – că dacă ideea mea despre o posibilă relație între Bacovia și Lautréamont nu se susține, atunci faptul de a fi dat un citat atît de lung dintr-un excelent articol al lui Nicolae Manolescu despre Bacovia, **preface propriul meu articol** într-un fel de plagiat. Regret nespus că un elogiu indirect adus unui critic față de care am cel mai profund respect, a putut să fie folosit într-un fel atît de străin cu adevăratul lui conținut.

Livius CIOCÂRLIE

RADIO TIMIȘOARA

EMISIUNE LITERARĂ : **24 IX ora 21** ● Romanul istoric și succesul la public (eseu de I. M. Almăjan) ● Poezia muncii, poezia despre muncă a muncitorilor reșițeni (radioreportaj de Florina Gildău) ● Bloc-notes de scriitor : Horia Ungureanu ● Cronică de librărie : „Afinități selective" de Șerban Foarță (prezintă Brândușa Armanca).

corespondența

Radislav Panduru : Notații simple, duioase, de album. **Dorel Silvania :** Lucruri inteligente, care, la urma-urmei se pot „fabrica". În poezie e mai important talentul decît inteligența, deși noțiunile sînt în raport de încrucișare. **Mihai C. Constantin :** Este sigur că v-am răspuns, ar trebui să revăd colecția dar nu o am la îndemînă. **Voi căuta, Lacrima** și, parțial, **Mă veți întreba** (imaginea casei fără mormînt) sînt semne bune. **Octavian Suciu :** Există în poeziile dv. imagini și versuri izolate cu totul de excepție, dar poezia în ansamblu e subminată de inevitabila dv. dorință de a rima perfect cuvintele. Ce-ar fi fost, de pildă, dacă în limba noastră cuvintele nu rimau ? N-ar fi fost posibilă poezia ? Cel mai potrivit exemplu – în care se concentrează și victoria dv. dar și neputința – e Fulgii de zăpadă care începe cu acest splendid vers ; „Capricii albe-n scoici de rouă". Am impresia că vă obsedează rima, dar nu aveți acel dar de a face cuvintele să rimeze fără să se simtă constrîngerea. Alt vers splendid : „Coif, genunchiu de cobalt" ! Mă-ntreb și nu știu să răspund ; Cum e posibil să izbutiți **versuri neobișnuite** într-o poezie în care simt imediat **stîngăciile.** Uneori chiar într-un singur vers e vizibilă și minunea și neputința. Ex. „Lănci de sunet – dur asalt". **Lănci de sunet** e o imagine de mare finețe, dar adăugați imediat **dur asalt** mai mult spre a rima cu cobalt și în continuare cu bazalt. Ce-ar fi să vă iasă o poezie numai din versuri de excepție ? Dacă ați făcut unul, mai faceți încă unul de excepție, apoi dacă sînt două de excepție, de ce n-ați mai face două ? Ș.a.m.d. **I. Bihoreanu :** Nu vă mai mirați atita. E clar că **am reținut** poeziile pe care ulterior le-am publicat. În cazul dvs. mă interesa mai mult talentul chiar dacă poezia nu e formidabilă. Dvs. sînteți mai talentat decît indică poeziile. E o afirmație bizară numai în aparență. **Miu Epure :** Ne-a prilejuit o mare bucurie scrisoarea dv. venită de la Ticvaniul-Mic (asta și din cauza lui Azap) și sper să discutăm direct. Voi păstra poeziile, desigur. **Vasile Sevastre Ghican :** Cum, nu v-am răspuns niciodată ? Prietenul meu cu chipul sculptat pe mări... Frumos vers ! Trebuie să vă ghicesc vîrsta după anotimpuri ori să întreb ca Thales (eventual) : **Cît mai e ceasul materie ?** Teribil vers ! **Nicolae Cristoi, Dorel Umbră, Ilie Avramescu, Doru Putnic, Camelia Iovina, I. Irimescu, A. Palade, Aurel Mureșan, Vasile P. Vasile, Cristian Murgu, C.T.C., C-tin Vechilu, E. Straus :** Texte în afara poeziei.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

ION PĂTRAȘCU STAN din Zorlențu-Mare e un **poet-țăran,** dacă acest termen care circulă mai mult dintr-o necesitate decît în virtutea exactității lui, poate numai ceea ce e dincolo de el. I. P. S. scrie poezie, pictează, sculptează, citește mult, are invenții tehnice – se zbate spiritual. Este un caz al talentului autentic pe care împrejurările biografice nu l-au favorizat. Sămînța aceea însă a talentului, despre care Goga zicea că nu se poate împlini în brazda nepotrivită, izbutește deseori să învingă condiția omului. Reproducem fragmente dintr-un manuscris trimis la redacție.

★

De la prunc la om bătrîn
trecem ca iarba în fîn.

★

În vecia grea, din satu-mi,
mult aș vrea să mă includ,
și cînd bronzurile batu-mi,
mult aș vrea – atunci – s-aud.

★

La plecarea cea de tot,
nu ies eu – alții mă scot ;
și de-al dracului ce sînt
nu calc cer, nu calc pămînt.

★

Eu l-am prins și el s-a stins,
licuriciule, ce-am prins ?

★

Am făcut un ou de nea, –
ei, copilăria mea !

★

Pe un fir de drot,
știi din lume tot ;
pe un fir de sîrmă,
putere și cîrmă.

★

nevăzută, o oglindă
stăruie să mă cuprindă ;
dacă nu m-ar pipăi,
ma-ș mai ști ? nu m-aș mai ști ?

★

Stelele-s tot în puteri,
ci un om nu-i azi ca ieri.

ION PĂTRAȘCU STAN

În ora casei

Anotimpurile au oftat prelung
peste cărări de trudă...
Doar tăceri albastre mai cad
peste umbra rănită-ndelung ;

Peste aceste locuri nevinovate
se mai întorc cîteodată iernile
cu lumina cuvintelor
crescută-n sărut.

Atîtor teribile cărți

Negreșit cîntecul acesta
are meritul unui far
pentru o navă ;
Prevăzătorii lumii
scriu la mese de brad lustruite,
unde gîndurile
nu pot fi voalate
de luminile nucleare,
de aceea nu trebuie să se uite
refrenele
atîtor teribile cărți.

Necunoscătorii de cîntece
au nasul înfundat
cu praf de pușcă,
iar cînd imnurile lumii
urcă spre inima lor
se crapă lemnul
din care sînt confecționați !

VASILE SEVASTRE GHICAN

mapamond

Un fenomen

Un reporter de la „Komsomolskaia pravda" s-a alăturat și el șirului de oameni care așteptau la rînd să vadă „minunea". El s-a putut convinge – și articolul său scris după aceea este cît se poate de clar – de puterea unei tinere femei care numai cu ajutorul propriilor sale mîini poate să vindece sute de bolnavi.

În articolul său, Lev Kolodni afirmă că a văzut cum tînăra Juna Davitașvili, pe lîngă alte „minuni", poate să redea prospețimea unui buchet de flori ofilite, trecînd doar cu mîinile peste ele. Juna trăiește la Tbilisi, dar vine foarte des la Moscova pentru a vindeca nenumărați bolnavi. După cum spune reporterul, activitatea acestei femei nu este în nici un fel de conflict cu medicina oficială, adăugînd că ea lucrează în colaborare cu medicii. Explicația teoretică, după spusele reporterului, ar consta într-un „cîmp de energie biologică", energie pe care o conține orice organism, dar pe care ea o posedă într-un grad deosebit de ridicat. „Acest cîmp venind în contact cu cel al pacientului, îl consolidează pe acesta din urmă, ducînd la vindecarea anumitor maladii". „De mică la Juna părinții au observat un lucru ciudat. Atunci cînd privea florile sau copacii se putea observa deasupra lor un fel de lumină, asemănătoare curcubeului. Ea era în stare să audă nu numai foșnetul frunzelor în vînt, dar și alte sunete, ca și cînd ar fi cîntat fiece copac sau floare".

„Ea vedea și radiațiile deasupra capetelor dintr-o încăpere cu mai mulți oameni... Dacă priviți o fotografie obișnuită în alb-negru a Junei, veți vedea lumina pe care o răspîndesc mîinile ei..." Reporterul a vizitat-o pe Juna acasă și s-a convins de uluitoarea ei capacitate. „Deasupra capului Dvs. văd o lumină gălbuie și albastră" i-a spus femeia – „vă doare precis capul". „Era adevărat – spune reporterul – n-am dormit noaptea precedentă. Ea a trecut ușor cu mîinile pe deasupra capului meu. Am simțit ceva ca o briză ușoară și durerea a încetat. Cu aceasta, întîlnirea noastră a luat sfîrșit. Juna trebuia să plece la policlinică, unde o așteptau pacienții".

Articolul a fost însoțit de un comentariu al academicianului J. Kobzarev, care, printre altele, spune : „Aceste fenomene sînt reale și faptice, dar rămîn în continuare misterioase... Explicația poate fi căutată numai într-o totală dezlegare a imaginii a ceea ce se întîmplă în organismul uman... Se știe că – a adăugat Kobzarev – anumiți oameni posedă unde electromagnetice care pot chiar arde pielea și e posibil ca ei să aibă mai mult o acțiune fizică decît una psihică asupra pacienților". La sfîrșit K. J. conchide : „Noi încă nu știm nimic despre aceste cîmpuri fiziologice și despre rolul pe care ele îl joacă. Importanța cercetărilor în viitor în acest domeniu abia se poate bănui".

sport

IERI...

...a fost miercuri, septembrie, și s-a fluierat prin arenele Europei că repetițiile în costume s-au încheiat, trompetiștii vestind ceasul cu cuc, cînd e vremea, așadar, să dăm față cu fotbalul ilustru.

Ușor n-a fost, nici la Pitești – unde pling pînă și urmele lui Dobrin, nici la Milano – unde Inter nu poate trăi o veșnicie din amintirea anilor de glorie sub Helenio Herrera, nici la Liège – pe unde ne-am preumblat și noi, într-o vară minunată, iar Steaua s-a străduit să-și spele rușinea din campionatul de-acasă, nici la Glasgow – unde „Poli" a avut marea fericire și imensul ghinion să pice cu Celtic, nu cu ceva echipă din Malta, cum s-au jucat tragerile la sorți.

Vom mai poposi la „europene", cînd o fi returul și se va trage linia, dar ce mă bucură e drumul lui Nicolae Secoșan, călător la Glasgow, care aseară ne-a grăit în direct și ne-a adus în urechi și în inimi veștile știute ; după vreo zece ani de navete duminicale, străbătînd cam toată țara în slujba microfonului tranzistorizat, el, omul bun și cumsecade, priceput și pătimaș, și-a putut vedea truda răsplătită prin acest trofeu care se cheamă o călătorie cît e Europa de lungă ; a fost, acolo, la Glasgow, purtătorul de cuvînt al echipei timișorene și al publicului d-aci, deci al fotbalului românesc, și tocmai asta îi frămînta glasul : emoția, de parcă și el însuși debuta într-o ditamai competiție ; bravo, Nicolae Secoșan !

Teodor BULZA

Din scrisoarea XXIII (Saint-Preux către Julie)

...Tindeam să visez, dar mereu mă trezea cîte-un spectacol neașteptat : uriașe stînci spînzurîndu-mi ca ruinele deasupra capului, sau cascade înalte și zgomotoase se ajungîndu-mă cu bura pe care-o fac, sau sub mine, alături, un torent de cînd lumea tăind un abis căruia ochii nu îndrăznesc să-i pătrundă adîncimea. Cîteodată, mă pierdeam în umbra unei păduri dese. Cîteodată, ieșind dintr-o vale, o poiană îmi înviora subit ochii. Un amestec uluitor al sălbăticiei cu natura cultivată ivea mina omului acolo unde ai fi crezut că n-a ajuns nicicînd ; alături de o peșteră dădeam de case... Nu doar munca oamenilor face locurile acestea neobișnuite atît de ciudat contrastante : natura însăși pare a-și făuri o plăcere din a se contrapune sieși, pînă-ntr-atîta e fe-lurită în unul și același loc ! La răsărit, florile primăverii, la miazăzi, fructele toamnei, la nord, gheața iernii : strînge toate anotimpurile într-o clipă unică, toate climaturile într-un singur loc, adună laolaltă tărîmuri altminteri de neîmpăcat și creează acordul altunde neîntîlnit al produselor cîmpiei cu ale Alpilor. Mai adaugă, Julie, tuturor acestora, iluzia optică, piscurile munților diferit luminate, clar-obscurul soarelui și al umbrelor, cu toate iregularitățile luminii provenite din el în zori și în amurg ; ai astfel o idee de nenumăratele tablouri ce nu conteneau a-mi stîrni încîntarea și păreau a-mi fi oferite ca pe o scenă ; căci perspectiva munților, verticală fiind, izbește ochii netreptuit și mult mai cu putere decît șesul, acela văzut numai oblic și disparent, cu obiectele suprafeței lui ascunzîndu-se unul în spatele celuilalt... Ajunsesem întîi pe culmi mai scunde și apoi, tot călcîndu-le șeaua unduitoare, pe cele mai înalte din preajmă... Sus, în munți, unde aerul e pur și afînat, respiri mai cu ușurință, trupul îl simți mai puțin, iar spiritul ți-e mai limpede ; plăcerile deasemenea, mai nepripite, pasiunile mai domolite. Meditațiile capătă nu știu ce măreție și sublim, pe măsura lucrurilor întîlnite în cale, și nu știu ce voluptate netulburată, cu nimic aspru sau animalic. Pare-se că ridicîndu-te deasupra registrului oamenilor, ai lepădat simțirile joase ale tărînii și că, apropiindu-te de straturile cerești, sufletul capătă ceva din nestricăciunea lor. Ești grav fără melancolie, liniștit fără nepăsare, satisfăcut de a fi și de a gîndi : dorințele prea ascuțite se tocesc și nu te mai chinuie, îți lasă în fundul inimii numai o simțire usoară și blîndă ; și iată cum un climat prielnic întoarnă spre binele omului patimi altfel schingiuitoare... Mi-aș fi petrecut tot timpul călătoriei doar pradă vrăjii peisajului, de nu m-ar fi vrăjit mai mult contactul cu locuitorii... Ce-mi plăcea mai mult în felul lor de a primi, e că nu se ivea nici la ei, nici la mine, urma vreunei stînghereli. Trăiau mai departe în casa lor de parcă eu nici n-aș fi fost, și numai de mine ținea să mă simt, la rîndul meu, ca și singur... Într-o privință doar nu mă bucuram de libertate : durata excesivă a meselor... Cum să te-apuci să faci prostește pe înțeleptul și să strici cheful unor oameni atît de cumsecade ? Așa că mă îmbătam din recunoștință ; și neputînd plăti partea mea cu ce-aveam în pungă, o plăteam de bine de rău cu ce aveam în cap... Doamna și fetele ei, în picioare dinapoia scaunului tău, servesc la masă ca niște femei angajate anume. ... Crede-mă, sînt frumușele, odată ce le-am văzut eu așa ; doi ochi învățați să te vadă pe dumneata sînt năzuroși în judecarea frumuseții... Opuneam cîteodată, surîzînd, bărbilor stufoase și fețelor din topor ale convivilor, obrazul de omăt și gata să se-mbujoreze la orice cuvînt al acestor fragede frumuseți și mai atrăgătoare prin sfială. Dar mi-a sărit în ochi mărimea nemăsurată a bustului lor, care în albimea-i orbitoare nu află decît una din însușirile modelului căruia mă încumetam să-l compar ; model unic și învăluit, ale cărui contururi întrezărite pe furiș îmi întruchipează vestita cupă turnată în tiparul datorat celui mai frumos sîn de pe lume [2]). Nu te mira că sînt atît de știutor în tainele pe care le păzești atît de bine : sînt așa în pofida voiei dumitale ; un simț îi poate șopti uneori altui simț : sfidînd cea mai geloasă vigilență, îi scapă ca în treacăt și celei mai îndîrjite găteli cîteva interstiții neînsemnate prin care văzul se strecoară să ia locul tactului. Ochiul pofticios și cutezător lunecă nepedepsit printre florile unui buchet pe subt omida firetului de velur ce tiveste gazul gingașului vestmînt și-i face simțită mîinii împotrivirea elastică pe care n-ar îndrăzni s-o încerce ea. **Parte appar delle mamme acerbe e crude : / Parte altrui ne ricopre invida vesta. / Invida ma s'agli occhi il varco chiunde, / L'amoroso pensier gia non arresta.** [3]).

Traducere de **Tudor ȚOPA**

JEAN JACQUES ROUSSEAU

JULIE sau NOUA ELOIZĂ

(Scrisorile a doi îndrăgostiți dintr-un orășel de la poalele Alpilor)

PREFAȚĂ

Spectacole în orașele mari, romane popoarelor stricate. Am pătruns moravurile timpului meu și am publicat aceste scrisori. Cum de n-am trăit într-un secol în care aș fi fost silit să le dau foc !

Cu toate că nu port aci decît titlul de editor, am lucrat eu însumi la cartea asta și nu mă feresc s-o spun. Să fi făcut eu tot, iar corespondența în întregimea ei să fie numai o ficțiune ? Ce vă pasă vouă, oameni de lume ? E oricum o ficțiune pentru voi.

Orice om cinstit ia asupră-și cărțile pe care le publică. Îmi pun deci numele în fruntea culegerii acesteia, nu pentru a mi-o însuși, ci pentru a-mi lua răspunderea. De cuprinde vreun rău, să mi se ceară socoteală ; de are ceva bun, nu pretind cîtuși de puțin onoruri. Dacă e proastă, cu atît mai mult se cuvine s-o recunosc : nu vreau să trec în ochii lumii mai grozav decît sînt.

Cît despre adevărul faptelor, declar că, deși am călătorit adesea în ținutul celor doi îndrăgostiți, n-am auzit vreodată pomenindu-se nici de baronul d'Étange, nici de fiică-sa, nici de D-l d'Orbe, nici de milord Eduard Bomston, nici de D-l de Wolmar. Adaug că topografia e din gros alterată în mai multe locuri, fie pentru a-l trage pe cititor cît mai bine pe sfoară, fie că autorul nu s-a priceput îndeajuns. Atîta pot spune. Gîndească cine ce-o gîndi.

Cartea aceasta nu-i deloc făcută să circule și se potrivește puținor cititori. Stilul îi va îndepărta pe oamenii de gust ; materia îi va alarma pe cei severi ; toate sentimentele vor părea nefirești celor ce nu cred în virtute. E cu neputință să fie pe placul cucernicilor, libertinilor, filologilor ; cu neputință să nu ofenseze femeile galante și să nu le scandalizeze pe cele cinstite. Așadar, cui va plăcea ? Poate numai mie ; pe jumătate, însă, e sigur că nu va plăcea nimănui.

Oricine vrea să se hotărască la lectura acestor scrisori, trebuie să se înarmeze cu răbdare în privința greșelilor de limbă, a stilului emfatic și plat, a gîndurilor comune redate în termeni umflați ; trebuie să-și spună dinainte că alcătuitorii lor nu sînt francezi [1]), nici minți cultivate, academicieni, filosofi ; ci provinciali, străini, niște singuratici, oameni tineri, copii aproape, care, în fantazările lor romanțioase, își iau nevinovatele rătăciri ale minții, drept filosofie.

De ce m-aș teme să spun ce cred ? Culegerea de față cu al său gotic ton convine mai mult femeilor decît cărțile de filosofie. Poate fi chiar utilă acelora care, în mijlocul unei vieți destrînate, au păstrat o urmă de dragoste pentru cinste. Cît despre fete, altfel stau lucrurile. Nicicînd o fată neprihănită n-a citit romane, iar acestuia i-am dat un titlu destul de limpede pentru ca deschizîndu-l să știi la ce te poți aștepta. Cea care, în pofida titlului, va îndrăzni să citească o singură pagină, e pierdută ; dar să nu dea vina pierzaniei pe carte, răul era gata făcut dinainte. Odată ce a început, să citească pînă la capăt ; nu mai are ce risca.

Dacă un om auster, parcurgînd culegerea, e dezgustat de la primele părți, azvîrle cu mînie cartea și se indignează împotriva editorului, nu mă voi plînge de nedreptatea lui ; în locu-i, aș fi putut face la fel. Dacă, după ce a citit totul din scoarță în scoarță, ar îndrăzni cineva să mă condamne că am publicat-o, s-o clameze de vrea în toate zările lumii ; dar să nu vină să mi-o spuie ; simt că atîta cît trăiesc nu-l voi mai putea stima pe omul acela.

---

1) Elvețieni de limbă franceză (nota trad.).

2) Potrivit lui Pliniu cel Bătrîn **(Istoria naturală,** 1. XXXIII, cap. XXI), Elena oferise templului Atenei din Lindos o cupă pe măsura sînului ei.

3). „Se-arată-n parte sînii cruzi, involți, / Și-un văl gelos i-acoperă în parte. / Iar dacă ochii văd doar într-un colț, / Pătrunde gîndul drăgăstos departe". Torquato Tasso, **Ierusalimul eliberat,** IV, 31. Traducere de Aurel Covaci.

4 POEȚI FRANCEZI AI REZISTENȚEI

JEAN ROUSSELOT

FRUMUSEȚEA

În fiece noapte frumusețea-i absentă
Ne-nchide ochii frumusețea
Se zidește-n trupul său fiecare
Și-și încarcă cuvintele cele mai scumpe
Cu plumbul vechilor remușcări
Noaptea mai lungă decît speranța
Noaptea mai scurtă decît sărutul
Noaptea ne îmbucătățește somnul
În zile-ntregi cînd trebuie s-omori
S-omori cu mîini de cilți
Și cuțite cu tăișul tocit
Zile ce-aparțin tuturor.

PIERRE REVERDY

UN GLAS DE ȘOAPTĂ

Vînătoarea-i decisă în timpanul aripilor
Grija oribilă de a păstra secretul
Cînd pieptul ți-este nins de frig
Clar limpede ca giuvaierul verii.
Ochii tăi plini de frunze moarte
Listele roșii de condamnați
De-a lungul tărmului întreg fără-nchisoare
Fără pilpîirea ferestrelor
Sub sumbrul asfințit la parapet
Umbra se scurge-n josul zidurilor umple-orașul
Într-o-ndîrjită creștere-mpotriva sîngelui
Aripi copleșite de jigniri și de șoapte
Aripi surde
Aripi de zbor pitic
Apoi în ordine scrîșnetul morții zăbovind
Pacea în piept
Mînă înmănușată de pămînt descărnat
La cea din urmă tresărire-a inimii-n mine
Cel de pe urmă cuvînt al destinului
Bușteanul sfînt al vetrei.

Ilustrăm acest număr cu lucrări de Romul Ladea.

ROBERT DESNOS

MÎINE

Uitat de ani, înc-aș avea cutezanța
Să te aștept, oh viitor presimțit de speranță.
Timpul, moșneag cu multiple fracturi, suferindul
Să geamă-n voie : dimineața-i nouă, nou asfințitul.

Ci de prea multe luni într-u veghe trăim
Treji, în grijă avem lumina și focul,
Vorbim în șoaptă, ciulim urechile
La orice zgomot brusc risipit ca norocul.

Or din adîncul nopții depunem mărturii
Pentru splendoarea zilei și darurile sale.
Și dacă nu dormim e ca să prindem zorii
Ce vor să dovedească că sîntem încă vii.

GUILLEVIC

CÎNTEC

Căpitanii jocului
Voiră a veni
Ca să ne sugrume
Cu propriile scule.

Să ne tortureze
Chiar cu ghiara lor,
Să ne fărîmițeze
Chiar cu ochii lor,

Noi nu ne-am rugat
Degeaba n-am stat.

Cine-o putea, sufere,
Iată-l sfărîmați.

În românește de **Geo VASILE**

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 39 (653) ● 25 SEPTEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

MUNCA — IZVOR DE PROGRES

Discontinuitate istorică radical critică, socialismul instituie o relație dialectică între noua orînduire și muncă, între democrația specifică și activitatea creatoare în toate domeniile vieții sociale. Astfel, pe de o parte, socialismul este prima societate care se construiește și își afirmă potențialitățile pentru că se bazează și se desemnează drept cadru legitim al desfășurării și valorizării autentice a muncii dezalienate, libere de orice exploatare și asuprire, depusă de întregul popor unit sub conducerea partidului comunist, pe de altă parte, munca, redimensionată ca unica sursă firească a emancipării și realizării socio-umane multilaterale, a bunăstării materiale și spirituale este aceea care configurează și concretizează calitățile, dimensiunile definitorii ale noii societăți, generînd și potențînd entuziasmul, încrederea și certitudinea în progresul neîncetat al societății, în făurirea socialismului și comunismului, în realizarea personalității revoluționare.

„Societatea pe care noi o edificăm – **sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU în expunerea la Congresul al II-lea al Consiliilor populare** – este o societate a muncii, a omului care muncește pentru el însuși, munca fiind unicul izvor al progresului, al făuririi vieții libere și fericite a poporului". **Acest document constituie o strălucită analiză a muncii desfășurate de poporul nostru în domeniul economic, politic, cultural al educației și învățămîntului, a aportului consiliilor populare la ridicarea calității tuturor formelor de activitate etc., revenind, în repetate rînduri asupra faptului obiectiv că marile succese obținute de România își află originea în efortul fără preget al activității creatoare a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în spiritul principiilor generale ale socialismului științific, a legităților generale aplicate în spirit revoluționar de P.C.R. la condițiile concrete din țara noastră. Grandoarea acestor realizări, prețuirea lor de către toți cetățenii țării ca și de alte popoare sporesc în adîncime și legitimitate atunci cînd se evidențiază că** „Nimic nu am primit de-a gata și gratuit, nimic nu a picat din cer ! Totul e rezultatul unei munci fără preget, eroice, a poporului nostru, care, stăpîn pe destinele sale, și-a propus să lichideze în cel mai scurt timp istoric posibil înapoierea și să-și asigure o viață demnă, fericită, liberă, prin munca sa, și nu pe spatele altora !". **Această reflecție evidențiază esența neexploatatoare în interior ca și în exterior a orînduirii socialiste, capacitatea ei intrinsecă de a ridica societatea, condiția umană pe cele mai înalte nivele de cultură și civilizație asigurînd condiții de manifestare multilaterală a personalității în spiritul cultului față de muncă, natura profund etică a acestei inițiative istorice. Din această perspectivă se dezvăluie caracterul inuman al nivelului ridicat al dezvoltării unor țări capitaliste obținut în baza exploatării, în trecut ca și astăzi, a muncii altor popoare condamnate la înapoiere și subdezvoltare. Dacă ridicarea nivelului de trai este astfel descifrată atunci se desemnează clar superioritatea istorică și umană a socialismului care-și găsește singurul mijloc în valorificarea potențialului material și uman propriu cu respectul cuvenit față de munca altor popoare, în raport cu orice formă de imperialism care folosește diverse forme de deposedare de rezultatele muncii materiale și spirituale a altor țări. Țara noastră a avut și ea experiența tristă a deposedării de resurse naturale, de rezultatele muncii poporului și, ca atare, a împiedicării serioase a obiectivării plenare a posibilităților de care dispunea, fără ca vreodată să aibă intenția să se dezvolte pe seama altor popoare, ceea ce constituie un comportament cu titlu de exemplaritate istorică pozitivă :** „Fiecare bucată de pîine, fiecare pas înainte pe care l-a făcut, poporul nostru l-a făcut prin truda, prin munca sa ! De aceea prețuim socialismul, pentru că numai el ne-a dus la această înaintare uriașă într-o perioadă istorică scurtă !" **Obiectivitatea acestei analize dă și profunzimea forței sale educative, limpezimea aprecierii sarcinilor și exigențelor angajării fiecărui om al muncii în efortul general de ridicare a României pe o nouă treaptă a dezvoltării socialiste multilaterale, validitatea judecății decalajelor existente astăzi în lume, semnificația umană a propriului nostru nivel de trai material și spiritual, înțelegerea clară a datoriei de a munci pe măsura capacităților fiecăruia pentru înflorirea patriei socialiste, pentru întărirea suveranității și independenței României.**

Munca este singura sursă a progresului țării noastre, dar ea este și procesul de realizare a personalității, de exprimare a calităților sale ; de aici se desprinde valoarea formativă a procesului muncii desfășurat de orice colectiv de oameni ai muncii și, ca atare, necesitatea redimensionării calității activității în toate domeniile vieții sociale – condiție fundamentală a înfăptuirii obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al P.C.R.

Nicolae STANCIU

Ovidiu Genaru

PRIVILEGIU

Numai pe-aici sufletul tău se leagă de toate
mai veșnic decît de trup
Numai pe-aici de ovăzul stelelor armăsarii iau foc
și drumețul află fîntîni de argint
pe poteci
Pentru tine septembrie tăinuiește ultimul fluture
Umbra munților e umbra părinților
Ale cerului sînt toate biografiile
amurgul zăpezii și răsăritul unui cocor
Povestitorul trece călare prin scoica urechii și spune:
de-acest ținut eu nu mai pot ca să mă lecuiesc

sadoveniana

Modernitatea lui Mihail Sadoveanu

Opera de artă contemporană se vrea poetică, de conformație sistematică, unde fiece componentă și-a găsit locul firii proprii, cu funcționalitatea și sensul specific particular, în virtutea cărui fapt fiecare poate să exercite optimal, dezvăluindu-și adevărata substanță și în plenitudinea strălucirii sale. Răspunde creația sadoveniană acestor deziderate ale veacului ?

Întocmai lui Brâncuși, Sadoveanu nu se oprește la imaginea de suprafață a obiectelor, a personajelor. Țelul lui e să le releve sensul de evoluție și funcționalitate. Consemnează trăsături, date, elemente, numai întrucît toate acestea ajută să surprindem particularitatea fiecărula, ca să ne dăm seama de rolul avut în ansamblul funcțional sistemic de relații în care sînt prinse. Sadoveanu privește lucrurile în tonalitatea identității lor calitative de manifestare. În felul acesta, evoluția unui individ, a unei familii sau a unei colectivități nu e creșterea material dimensionată ci proces de validare calitativă a mediului în contact cu omul, el fiind instrumentul de corelare și sonorizare cosmotică — prin crearea de cultură — a tuturor valorilor înregistrate afectiv, deci în raport de întreg — întregul fiind o întocmire umană. De aici și înțelesul special acordat omenescului. Prin destin, omului îi revine îndatorirea de a pune toate componentele în relație calitativ-valorică, articulîndu-le potrivit esențialității lor, aceasta derivînd din sensul fiecăruia în raport cu unitatea complexului fenomenal universal.

Plasat în spațiul ce îi e sortit de trecut, omul sadovenian va putea intra în dialog cu universul ; va reuși să-i recepteze și să-i perceapă just semnalizările, sonurile calitative ale fenomenelor, ca să le coreleze, toate coordonîndu-se ca să se întocmească în unitatea de Cosmos. De aici frecvența „pribeagului", în creația scriitorului. „Pribeagul" este omul privat de *locul său*, în raport dizarmonic și distonant cu universul. *Locul*, la Sadoveanu, este regulator calitativ. Însul (ca și orice altă entitate fenomenică) valorează, ajunge în situația de a se exterioriza existențial, revelîndu-și esența, sensul ființial specific, numai în funcție de locul său propriu în armonia universului.

Un merit al lui Sadoveanu e, așadar, de a fi intuit lumea sub raport calitativ, în proces de manifestare, prin prisma însului înzestrat cu eul abisal ; iar calea de trecere a duratei în zona luminată a orizontului cultural, operație efectuată prin intermediul formațiilor proprii spiritului uman comun, acele „chei de aur" care au structurat psihic personalitatea umană și stau pe prima treaptă a vieții lui spirituale, gata oricînd să mijlocească o nouă etapă culturală. Sadoveanu creează imaginea omului ancorat ființial în ontologie. Ne găsim în fața unui om primar, apt să parcurgă treptele istoriei. E tipul omului cu Memorie (de sens platonician). Kesarion Breb execută trecerea dintr-o eră în alta, demostrînd că, abia astfel păstrîndu-se, poate imprima fluxului istoric valoare și calitate umană. Într-un alt secol, cînd societatea noastră era supusă unui proces de adînci frămîntări și prefaceri, Vitoria Lipan, psihic identic structurată, probează o uimitoare mobilitate și orientare pe căile întortochiate ale unei lumi, pentru ea, complet necunoscută. Mai mult, Lupu Mavrocosti ne dă sugestii în direcția modului cum însăși tehnica s-ar putea încadra pe coordonatele destinului uman.

Ideea rotunjirii universului material-fenomenal cu cel social-uman într-un Cosmos stă la baza viziunii omului de totdeauna. Diferențele de la o epocă la alta apar cu privire la locul rezervat orizontului spiritual. Frumusețea olimpică a figurilor omenești create de imaginația și măiestria artistică a greculuș antic se apropia de spațiul colectivității umane și a sugerat ideea cîmpului profan, care — mai tîrziu — va deschide perspectiva lumii pe măsura doar a fenomenului om.

Prin viziunea sa, Sadoveanu se plasează pe traiectoria evoluției spiritual-contemporane. Evenimentele (sociale și cele culturale) aduc tot mai multe argumente ce demonstrează necesitatea realizării Cosmos-ului, adică revenirea omului la viața spiritual-comunitară, în care să-și afirme *calitatea* personală. Opera sadoveniană, în ce are mai valoros, este o mitologie, de tip modern, pe măsura omului acestui secol. Este o mitologie, fiindcă oamenii lui apar în lumina funcționalității lor comunitare. Ei se individualizează, își primesc conturul și se substanțializează pe măsură ce renunță la scopurile individualității lor psihologice, spre a se integra unității sociale și universale ; își primesc profilul adevărat în funcție de gradul de sociabilizare, de adîncime pînă la care au pătruns în orizontul diurn, în lumină, ca întunericul să apară cu atît mai dens și opoziția dintre cei doi poli axiali mai pronunțată, mai sfîșietoare pentru cel ce o experimentează.

Mihai CAZACU

cronica literară

Felicia Giurgiu

Motive şi structuri literare

Ed. Facla, 1980

Dacă „simpatia faţă de text" hotărăşte organizarea interioară a cărţii Feliciei Giurgiu printr-o intîlnire unificatore dar mobilă (pe fragmente glisante, spune autoarea) între poeţi români, selecţia metodelor întreţine un dialog necompetitiv ci stimulator şi verificant în privinţa stilisticii literare. Parcurgînd cu competenţă cărţile ultimelor decenii, care înscriu numele lui Gaston Bachelard, Gerard Genette, Roman Ingarden, Pierre Guiraud, Roland Barthes, Carlos Bousono, Mikel Dufrenne şi încă altele, autoarea pune în relief posibilităţile diverse ce se oferă deslușirii textului literar ; apropierea de poezia lui Eminescu, Blaga, Pillat, Voiculescu, Philippide este în schimb o demonstraţie originală, experienţă şi gust personal, susţinute de o grilă care implică sinteză şi potrivire în abordarea ţesăturii de forme şi sensuri poetice. Acţiunea esenţială asupra textelor constă în reperarea motivelor **(„Din substanţa complexă a operelor analizate s-au impus, în special, motive ce emană unde ale dualităţii explicînd şi exprimînd rătăcirea între extremele gîndirii, oscilarea între polii simţirii, simultaneitatea simbolizării antitetice, pendularea între convenţie şi experiment – tensiuni permanentizate prin nerezolvare sau soluţionate fie prin armonizarea contrariilor, prin intuirea unei identităţi de profunzime, fie prin opţiunea pentru un termen şi excluderea celuilalt, sau prin neutralizarea impulsurilor într-o nouă situaţie"** p. 10), şi a structurilor care conduc în interior spre o varietate de modalităţi analitice (orizontal şi vertical), iar pe straturi de receptare de la consumarea unui nivel spre cercul superior al spiralei receptive.

Analiza stilistică accentuează în **Motive şi structuri poetice** constantele operelor, în virtutea acordului cerut de specificitatea fiecărui univers poetic, deci consacră dimensiuni esenţiale şi le contrariază printr-o nouă selecţie şi ordonare. Clasicitatea lui Ion Pillat este reformulată pe coordonatele imagisticii nocturne şi marine, definitorii pentru romantism, soluţionînd paradoxul prin „clasicismul dobîndit" al poetului. O înlănţuire desăvîrşită denotă motivele eminesciene fundamentale pe dualitatea existenţă-aparenţă cît şi pe forţa iradiantă a cuvîntului „izvor". Ordonarea universului imaginar în limitele acestor aspecte subliniază, dincolo de geometria minţii, delicata comuniune cu substanţa lirismului eminescian.

Firul care asigură legătura între analize este căutarea deschiderilor complexe din spaţiul închis al sonetului. Înţeles ca structură prestabilită, sonetul interesează ca mediu încăpător pentru manifestarea celor mai diferite tipuri de sensibilitate poetică. Autoarea demonstrează funcţionalitatea speciei, între Procust şi Orfeu, ca restrictivă formal şi provocantă ideatic, exemplificînd pe tot parcursul cărţii prin Eminescu, Voiculescu, Pillat, Codreanu, Eftimiu, Doinaş : **„Preocuparea permanentă pentru această structură poetică nu a transformat sonetul în obiect de cult, ci, dimpotrivă, în pofida formei sale fixe, în prilej de căutări şi experiment"** (p. 164). Răspunzînd chemărilor stilistice ale textelor şi propriei formaţii metodologice, Felicia Giurgiu cedează în favoarea studiilor bine construite, rotunde, lăsînd subiacentă intuiţia unei istorii a poeziei româneşti regîndite pe modalitatea structurantă a sonetului.

Miniaturile stilistice sînt un prilej de exersare şi reflecţie în marginile stilisticii literare, cu pretexte diferite (metaforă, refren, lectură, sonoritate şi semnificaţie, cuvînt), unde predomină conformaţia cercetătorului stilistician pentru care informaţia devine oricînd sugestivă .

Motive şi structuri poetice reflectă siguranţă şi mobilitate în faţa poeziei, înclinînd atotputernicia textului spre lectura neinhibitorie, desfăşurată din datele textuale şi rezonînd pe dimensiuni multiple, lexic morfologie, sintaxă, tectonică, statistică etc. Studiile stilistice ale Feliciei Giurgiu au eleganţă fiindcă analitismul nu sufocă gustul propriu, nu depersonalizează, ci dezvăluie posibilităţile acestui tip de receptare. Se constituie în cele mai bune pagini ale cărţii un text special, rezultat al cooperării dintre comentariul autoarei şi textul citat, cu un mecanism de transfer – anticiparea fragmentului selectat-citat-prelungire spre ideea următoare – care înlesneşte o curgere naturală, salvată de hiatusurile prea evidente ale citării.

Brîndușa ARMANCA

I. Negoiţescu

Alte însemnări critice

Ed. Cartea Românească, 1980

Din punctul de vedere al structurii compoziţionale, cartea de faţă pare o prelungire a **Engramelor** publicate în urmă cu cinci ani de acelaşi autor. Dominanta stilistică, neschimbată, (o inteligentă imixtiune a eseisticii în cel mai arid stil ştiinţific, de un rafinat pedantism totodată) străbate şi culegerea de studii şi articole cuprinse sub un titlu nici el inedit în creaţia lui I. Negoiţescu. La o primă privire, volumul reproduce scheletul unei istorii literare, idee susţinută de aranjarea aproape cronologică a studiilor, în funcţie de momentul de manifestare a unuia sau altuia dintre autorii cercetaţi. Un remarcabil capitol iniţial îi este dedicat lui Coşbuc. Propunîndu-şi să verifice actualitatea poetului, I. Negoiţescu face apel la perspectiva anti-cronologică în ceea ce priveşte actul receptării. Prin această prismă, autori situaţi la mare depărtare în timp pot să se influenţeze (cum sugera şi Borges în unul din celebrele sale eseuri), autorul trăitor mai aproape de zilele noastre marcîndu-l pe cel dintr-o perioadă anterioară, şi această interrelaţie acţionează la fel de puternic asupra capacităţii comune de receptare. Fără să urmeze ideile enunţate în „estetica receptării" a lui Jauss şi Iser, demonstraţia lui I. Negoiţescu ajunge la aceleaşi rezultate pe baza analizei aşa-zicînd „empirice", sau impresioniste, în ceea ce priveşte, de pildă, „influenţa lui Ion Barbu asupra lui George Coşbuc". În cadrul aceluiaşi studiu, cu totul remarcabile sînt rîndurile ce-l plasează pe Coşbuc în perspectiva unei glorioase tradiţii de exegeţi şi traducători ai literaturii antichităţii. Nicăieri, poate, ca aici, nu am avut sentimentul că metoda critică a lui I. Negoiţescu se află mai în largul ei : lungile excursuri enciclopedice, de situare, dau impresia că însuşi actul critic se transformă într-un continuu furnizor de argumente ale erudiţiei criticului, într-un fel de **boite à tiroirs** ce oferă instantaneu toate elementele demonstraţiei. Ni s-a părut a recunoaşte, în citeva pagini, totalitatea constituentelor unui adevărat **tratat despre eglogă,** aşa cum în altele am văzut tentaţia universalizării poeziei coşbuciene prin raportarea ei la marile teme şi realizări stilistice ale vremii.

Acelaşi apetit al cuprinderii sensurilor de adîncime este vizibil în „incursiunea existenţială în structura lirismului" arghezian, măsură a marilor creaţii din, îndeobşte, **Flori de mucigai.** De data aceasta criticul conduce analiza spre urmărirea transformărilor de viziune pînă la nivelul modificării însuşi a statutului genului literar. Astfel, în opinia sa, prin poezia lui Tudor Arghezi „e singura dată cînd naturalismul liric devine mare poezie. Această poezie înalţă la valorile absolute ale lirismului mizeria socială a omului de jos, cu semnificaţia răsfrîntă în socialul însuşi".

Început abrupt („Foarte puţini dintre criticii, scriitorii şi cititorii noştri de azi ştiu că Mircea Ivănescu este unul din cei mai mari poeţi ai literaturii române actuale"), cu tonalitatea ce nu admite replică a demonstraţiei bine şi îndelung chibzuite, studiul **Poezia în alb şi negru** este cel mai consistent lucru scris pînă acum despre părintele lui Mopete. O inteligentă alternanţă a judecăţilor de valoare şi a subtilelor analize pe text oferă imaginea poeziei de pînă acum a unuia din „cei mai bogaţi plăsmuitori de atmosferă din lirismul românesc", punînd în evidenţă, prin descrieri ale atmosferei şi tematicii lirismului controversatului poet, o adevărată „gramatică a motivelor". (Pe aceeaşi linie a deslușirii componentei trans-literare, ideologice, a poeziei se înscrie şi analiza quasi-„generativ-transformaţională" a sintacticii actului poetic la Gheorghe Grigurcu).

În fine, o altă categorie de studii (cum este, de pildă, cel despre Daniel Turcea), prin modalitatea ce amestecă antologarea şi judecata de valoare cu analiza textuală, sînt adevărate „didactici" ale compoziţiei critice. Textul critic intră, de cele mai multe ori, într-o competitivă rezonanţă cu materialul comentat, iar coexistenţa lor nu este altceva decît imaginea reverberată a ideilor literare înţelese ca formă de existenţă a actului creator.

Consideraţiile din **Pe marginea unei cărţi,** semne ale contextualizării confesiunii „culturale", excelentele meditaţii despre **Goethe şi existenţa orfică** şi multe altele, readuc în prim-planul activităţii critice metoda unui critic pentru care „însemnările critice" sînt de fapt argumente ale intelectualismului total şi ale profesionalismului în critică.

Mircea MIHĂIEŞ

Dumitru Tiutiuca

consemnări

ESEUL. Personalitatea unui gen.

Ed. Junimea, 1979

Pentru ştiinţa literaturii, eseul rămîne încă o problemă cu multe semne de întrebare, ce ţin de momentele evoluţiei lui, de particularităţile sale în cadrul diferitelor culturi, de determinarea structurii, a funcţiilor sale în genere şi a locului ce îi revine în cadrul fenomenului literar modern, în societatea contemporană în ansamblu. Studiul lui Dumitru Tiutiuca, **Eseul,** răspunde, pentru prima dată în ştiinţa literară românească, nevoii unor asemenea clarificări. Deşi subtitlul („Personalitatea unui gen. Cu privire specială asupra celui interbelic") pare că limitează problematica ce urmează a fi abordată, lucrarea are o perspectivă largă, o dimensiune diacronică şi – pentru epoca la care se referă – una sincronică, fiind o sinteză necesară istoriei literare româneşti, ştiinţei literare din ţara noastră. În lucrarea de faţă, eseul românesc interbelic devine un pretext pentru dezbaterea unor probleme ce răsar în faţa celui care vrea să cunoască din interior „personalitatea" reală a acestui „gen". Nu avem a face, de fapt, cu o istorie sistematică a eseului, deşi se desprind momentele evoluţiei acestuia, ci cu o abordare problematizată a componentelor lui.

D. Tiutiuca a studiat atent eseul românesc interbelic şi cîteva din momentele de început sau de virf ale eseului european (amplă valorificare a lui Montaigne), a parcurs studiile recente despre eseu şi supune dezbaterii probleme referitoare la conceptele cu care are de operat teoria eseului, la diferitele componente ale prozei lirice, la fabulaţia şi compoziţia eseului, la relaţia acestuia cu alte specii şi genuri, la psihologia eseistului şi la raporturile sale cu publicul etc. Oprindu-se asupra problemelor reclamate de obiectul său, autorul le dă, în prima parte a fiecărui capitol, o fundamentare teoretică orientată pluridisciplinar spre întrebări importante ale ştiinţelor literare : teoria judecăţii de valoare, teoria genurilor literare, originalitate, sinceritate şi autenticitate în artă, specificul naţional al literaturii, relaţia literaturii cu ziaristica etc., etc. Pe baza unui bogat material, sistematizat cu grijă, interpretat de pe poziţiile esteticii noastre şi ilustrat prin numeroase analize la obiect sau cel puţin prin citate elocvente, Dumitru Tiutiuca formulează puncte de vedere interesante, adeseori personale, care incită reflecţia şi atitudinea, fie ea, în unele momente, diferită de cea a autorului. Găsim, de pildă, nuanţate distincţiile care se fac cu privire la clasicism sau la impresionism, dar ni se par prea categorice afirmaţii ca acele din cap. **Ideea eseistică** (pag. 204–205), unde se apreciază ca „naivă" întrebarea „despre ce se vorbeşte în cartea aceasta" (ca şi cum problematica unei opere ar fi exterioară valorii ei) şi unde se afirmă că „arta nu oglindeşte", negîndu-se parcă momentul reflectoriu al creaţiei artistice.

Prin abordarea problematizată a chestiunilor discutate, prin evitarea aspectelor neesenţiale şi a unor discuţii preţioase precum şi prin **atitudinea** autorului, **Eseul. Personalitatea unui gen** este o invitaţie la discuţii creatoare, iar prin valorificarea amplă, din perspectiva ştiinţelor literare contemporane, a eseisticii româneşti dintre cele două războaie, lucrarea reprezintă o contribuţie la istoria literaturii noastre sub un aspect mult timp neglijat. Şi poate că, într-un moment în care la mai mulţi cercetători literari se simte tendinţa spre un stil afectat şi abscons, este cazul să adăugăm la meritele autorului stilul clar şi sobru al cărţii.

I. F. BOCIORT

Şantier literar

ŞERBAN FOARŢĂ

– Ţi-a apărut recent, la „Cartea Românească", o culegere de mici eseuri. Ea se intitulează AFINITĂŢI SELECTIVE. Există aici vreo semnificaţie goetheană ?

– Nici-o trimitere, de fapt, la Johann Wolfgang : necum vre-un tîlc cu dinadinsul goethean – altul decît acela, strict lingvistic, pe care-l au, în dicţionar, „afinităţi" şi „(s)elective"... Altminteri – cum să nu ? – „binomul" ăsta (mai puţin „s"-ul – care-mi aparţine ; şi care-i şi imprimă – fonematic – o minimă abatere de sens, ca şi o insensibilă vibraţie...) e – da! – echivalentul în română al lui „Wahlverwandtschaften" (de Goethe). Titlul **de drept** al cărţii – (nu intîiu-i – ce va fi fost **Pretexte** –, abandonat, însă, curînd – acela –, spre a se evita omonimia cu nu doar un volum al lui C-tin Ţoiu, dar şi cu unul al lui André Gide... ; ecoul căruia mai stăruie, de altfel, în epigraful ei, anume : „La Nature ne lui fournit qu'un **prétexte** et un départ...", **s.m.)** era, însă, – şi este – **Un „lanţ al slăbiciunilor" !** Ţineam (mai ţin şi astăzi) la acest galeş titlu (şi, pe deasupra, şi caragialesc) : atît de sugestiv şi, totodată, – cum spun strategii noştri – „pe soluţie"... ; pe care, vai, – aşa-zicînd – n-a **fost să fie** să-l dau opusculului meu ! Să ocolim, însă, aceste bucătării editoriale... ...E, de altminteri, poate, – aici – locul de-a-mi exprima, întreagă, stima şi gratitudinea adîncă pentru poetul Florin Mugur – căruia,-n ingrata-i ipostază de editor neobosit de cărţi, îi va fi trebuind nu puţin tact să-i facă faţă liotei compacte de inşi nervoşi (căci : irritabil, genul !), între aceştia – subsemnatul însuşi.

– Există, oare, între eseistica şi poezia ta vreo legătură ?

– Eu cred că ea există (şi ţi-aş putea-o arăta oricînd !). Problema, însă, este : cuvine-se, cu orice preţ, ca o atare legătură să existe ? ... De unde – vreau să spun – prejudecata Eului acestuia (să-i zicem:) **monolitic** – identic sieşi, mereu, acelaşi în toate multele-i manifestări concrete ? !... O artă „obiectivă", un clasicism – pesemne – ne-ar pune poate la adăpost de superbia şi prezumţia „monotoniei" noastre ! Nu cred, oricum, că o atare legătură ar face – ea – să crească în valoare literatura-mi proprie – numească-se aceasta : poezie, eseuri, tălmăciri, ş.c.l.

– Ne vom da silinţa să transpunem tipografic cu îngrijire complicata-ţi ortografie. Pînă atunci, stereotipa întrebare : ce proiecte ai ?

– Proiectele înseamnă **viitor...,** iar eu (cu toată rîvna-mi din aceşti ultimi ani – editorială –, urmînd, ea, unui „oţiu" liric şi-ndeajuns de multor bete-n roate...) nu pridîdesc să-mi lichidez **trecutul** (a se citi : **sertarul** – a cărui practică o am cu prisosinţă ; de unde, şi cutare „dis-cronie" – **typographiquement parlant** – în succesiunea însăşi a celor şase cărţi de pînă astăzi...). Ţin, încă, de acest trecut (prezent !) alte vre-o patru-cinci – între acestea : o carte de poeme : **Areal,** datînd din anii '67-'70 ; una de **Tălmăciri („cu mîna stîngă")** – din o seamă de poeţi francezi (de la Charles Cros la Jacques Audiberti) ; un **Mallarmé** – versuri şi proză –, în mare parte încheiată ; o alta de eseuri mai întinse : **Condiţia paradigmei...,** ş.a.m.d. Cînd vor apare ele ?... ... Pînă atunci – eu, unul, nu-mi pot „...privi trecutul în faţă, liniştit, / Cînd urma lui de umbră începe să ne doară". Şi, ca atare, n-am un viitor – **id est :** proiecte ! Ceea ce nu mă-mpiedică să scriu...

Întrevedere consemnată de

Lucian BURERIU

M.I.C.M. Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adincirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenta tehnică românească.

Inscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele girului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor însuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îl au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

În cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireprosabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reţeaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al forţei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CP varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 daN (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un meconism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rularea pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 daN (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu punţea

1. UNIVERSAL 350

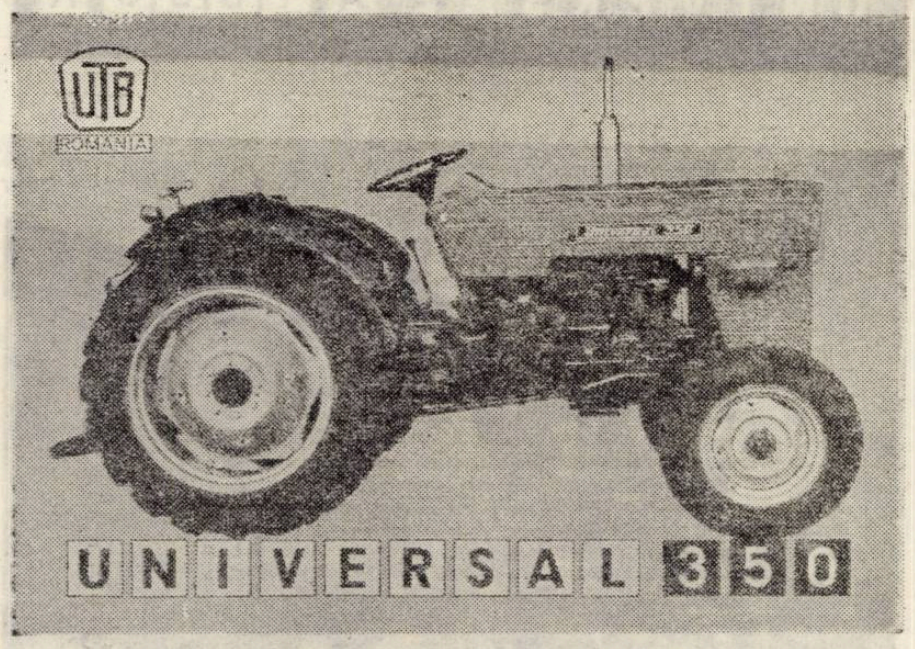

2. UNIVERSAL 445 SIV

3. UNIVERSAL SM 800

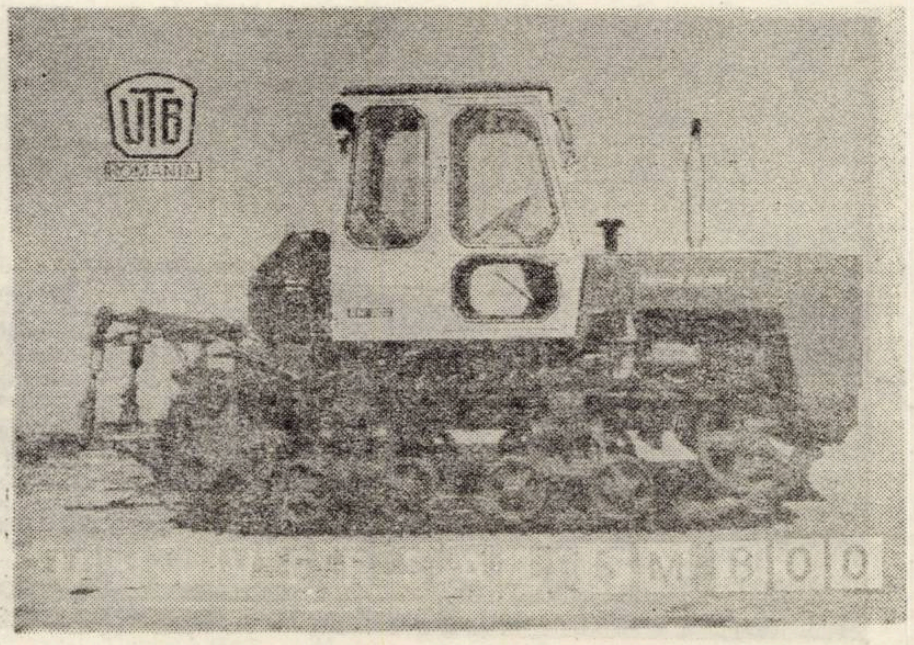

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

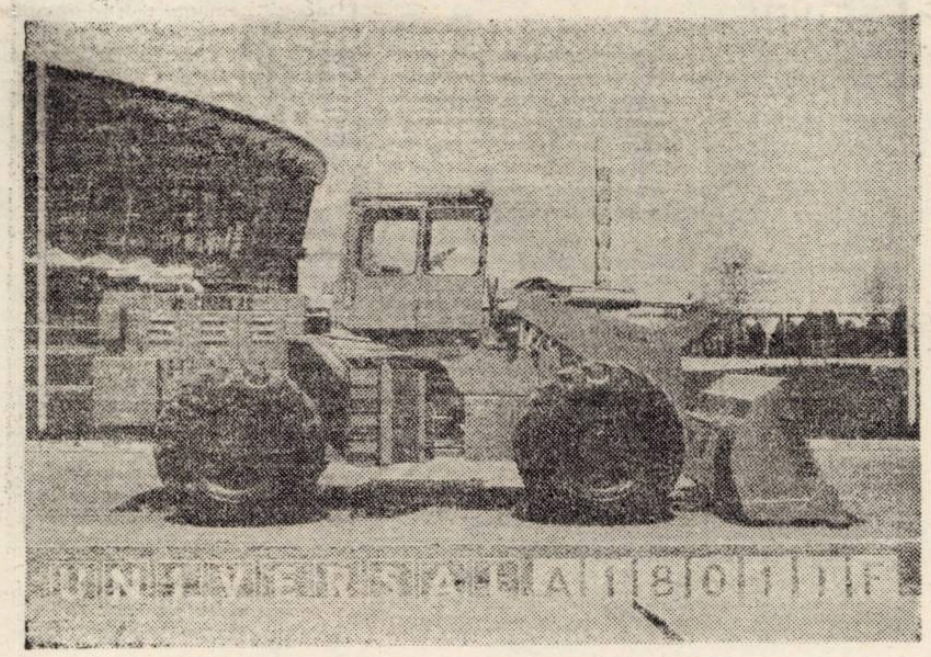

II. UNIVERSAL A 1801 IF

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obtenabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cufărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multipla și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru rocă (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11839.

Întreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detaliate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

Despre joc

Scrisul lui Şerban Foarţă – eseu, poezie, critică, traduceri – are un efect în totul asemănător cu cel produs de vederea exerciţiilor unui acrobat de mare clasă. Taie respiraţia (intelectuală). Îl urmăreşti ; nu-l poţi urma. Este şi rămîne mereu singur ; şi trece dintr-o singurătate în alta. Fiecare text, fiecare carte înseamnă o performanţă. Sfidează limitele posibilului fără efort aparent : surîzind. Sintaxa şi logica se **des-morţesc.** Miraculos, ca în vis, cuvintele şi noţiunile devin elastice, fluide, maleabile, capătă forme şi sensuri neprevăzute, se combină, se desfac şi se asociază derutant, dobîndind o uimitoare nouă înfăţişare, neverosimilă ca o iluzie brusc întrupată, perfect coerentă şi severă în inedita geometrie propusă, din pudoare, ca năzdrăvănie.

Ingeniozitatea, erudiţia, inteligenţa, rafinamentul, profunditatea sînt însuşiri evidente în scrisul lui Şerban Foarţă ; dar nu-l explică. Vocaţia lui fundamentală este jocul. Nu gratuit : gratuită e numai joaca. Obsesia perfecţiunii nu este nicăieri mai intensă decît în lumea jocului, după cum, sub aspect moral, jocul se defineşte printr-un idealism neţărmurit. Nu este o formă a libertăţii, ci presupune libertatea ca o condiţie de existenţă : în captivitate i se substituie dresura. Jocul seduce şi nelinişteşte ; depăşind posibilul, sondează infinitul. Este o proprietate exclusiv umană : animalele nu cunosc decît joaca. Dar este o proprietate resimţită ca primejdioasă ; şi nu pentru că refuză măsura, ci fiindcă instituie o măsură mult prea înaltă. Prin urmare, va fi doar acceptat : ca fenomen marginal. Alături, lîngă, în afară ; îngăduit, de nu îngrădit ; de nu alungat.

Eseurile şi comentariile lui Şerban Foarţă sînt, firesc, „marginalii". Poezia lui – un „amuzament". Riscurile jocului : a dispărut o vreme din publicistică, a fost nevoit să debuteze editorial tîrziu, cu o carte publicată pe cont propriu şi în semi-anonimat, fără a i se trece numele pe copertă. Jocul cere siguranţă, perseverenţă şi demnitate : nu a ezitat.

Cărţile lui Şerban Foarţă – o victorie a jocului.

Mircea IORGULESCU

Poetul (Şerban) şi Criticul (Foarţă)

ŞERBAN FOARŢĂ

- **COPYRIGHT** (Ed. Litera, 1980)
- **ESEU ASUPRA POEZIEI LUI ION BARBU** (Ed. Facla, 1980)
- **AFINITĂŢI SELECTIVE** (Ed. Cartea Românească, 1980)

Două sînt ideile la care m-am oprit citind şi recitind cărţile pe care Şerban Foarţă le-a publicat pînă acum : trei de poezie, **Simpleroze, Şalul, eşarpele Isadorei, Copyright** (şi încă una în colaborare) şi două de critică, **Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu** şi **Afinităţi selective.** Prima, că Şerban Foarţă face parte din acele rare familii de spirite în care inteligenţa şi talentul s-au dezvoltat armonic. Nu neapărat inteligenţa critică şi talentul liric (deşi, în cazul dat, se poate vorbi de ele), ci de două îndemnuri lăuntrice ce pot fi adesea direct sau invers proporţionale. Vreau să spun că uneori talentul este pe primul plan (chiar la unii critici), alteori inteligenţa, chiar cînd este vorba de lirică, idee ce ar merita, altă dată, o teoretizare mai largă, pornind de la premisa că talentul este oricum altceva decît inteligenţa. A doua, că orice scrie sau a scris cel puţin pînă acum Şerban Foarţă poartă o pecete proprie, inconfundabilă.

Nici una din cărţi nu se citeşte cu uşurinţă, dar efortul lecturii este răsplătit de înţelesuri insolite sau de teoretizări nu numai cu totul personale, ci şi surprinse într-un limbaj ieşit din comun. Dealtfel, dincolo de orice alte valori, farmecul lor se desprinde din expresivitate, aşa cum poate arăta chiar o foarte scurtă analiză. Din aceeaşi familie de spirite cu Emil Brumaru sau Leonid Dimov, Şerban Foarţă duce mai departe atitudinea suav-ironică a acestora. Nu numai mai departe, dar şi cu alte mijloace şi-ntr-o nouă perspectivă. Şi dacă unora descompunerea şi recompunerea cuvintelor, rimele rare, asociaţiile imprevizibile le par o joacă, chiar şi oarecare artificiu, să nu uităm că orice facem, cu atît mai mult arta, **este şi** o joacă iar artificialul (opus naturalului) nu poate fi decît caracteristic. A intitulat o poemă **Son net,** cuvintele amintind cunoscuta formă fixă (care presupune un son cu totul deosebit, net, **Sonet**) ceea ce poate fi socotit un joc. În realitate înţelesul este mai adînc şi-l aflăm dincolo de cuvinte. Iată cîteva versuri ce par a spune aproape totul şi despre „ştiinţa" poetică şi despre modalitatea lirică aparte şi despre înţelesurile ce transcend cuvintele luate separat. Pentru că, dincolo de ele, ceea ce le conferă valoarea este expresia poetică. **Fu galben serii albatrozul, / în gol frigid, celest timp pur ? / în golf, rigid, ce lest impur ! / (Fug albe,-n serii, alb bat rozul / / aleilor, egrete . . .) Tern, / cuvîntul, moartea ce i-o poartă / cu vîntul . . . Moartea, ce-i o Poartă / a Leilor. Regret etern** (a V-a poemă din ciclul **Şase (spre şapte) tautofonii sau Tentativa de-a suprima (nepedepsit) aerul dintre cuvinte).**

Detaşarea de toate este abia simţită şi cu toate că originalitatea e evidentă poetul n-o subliniază. Se desprinde fără ostentaţie ca ceva firesc şi de fapt lirismul acestor volume se împleteşte fără efort parcă (deşi, cîtă energie reclamă o asemenea modalitate) cu artificiile (de calcul) tehnice ce ţin în primul rînd de inteligenţă.

Şi teoretizările lui Şerban Foarţă au particularitatea lor ce poate fi (pentru unii) o frînă în receptare. Trimiteri cu totul neobişnuite, paranteze numeroase (uneori enervante), suspendări, reluarea ideilor, ca să ne aflăm iarăşi nu într-un gol, ci pe o altă cale, revenind în final şi atingînd o concluzie neaşteptată, toate acestea reclamînd o lectură atentă, un efort deosebit pentru a nu rămîne în afara multiplelor înţelesuri pe care fraza le cuprinde. Acelaşi efort al elaborării fiind necesar şi descifrării. Pentru o gîndire discursivă, cerînd coerenţă şi limpezire, acest mod de exprimare pare cu totul obositor şi fără noimă. În realitate el izvorăşte dintr-o gîndire poetică pentru care ideea trebuie să fie învăluită într-o mulţime de văluri (expresii, trimiteri, paranteze etc.) ce-i dau, dacă nu un înţeles în plus, măcar mai multă frumuseţe şi mai mult farmec, exercitînd în acelaşi timp o atracţie deosebită. Acest mod extrem de elaborat de a capta interesul (adesea însă cu efecte inverse) cere un cititor cu o structură asemănătoare aceleia a autorului (aş spune „din aceeaşi familie de spirite" dacă nu aş fi folosit de două ori expresia), care să se oprească şi la idei şi la surprinderea lor în expresie.

Putem fi sau nu de acord cu felul în care Şerban Foarţă priveşte problemele, cu modul în care le pune şi le rezolvă (dacă le rezolvă, adesea ele rămînînd suspendate), dar, dincolo de premisele de la care porneşte şi de concluziile la care ajunge, expresia poetică sau expresia critică rămîn inconfundabile, arătîndu-ne un poet şi un critic de mare originalitate.

Ion MAXIM

Simpleroze* la „Copyright"**

Sau un „portret al artistului" (subtitlu), precedat (drept motto) de cîteva **Sfaturi pentru un funambul :**

Funambulul trebuie să-şi iubească fi(r)ul ca pe ceva conţinut, secretat, născut. El, firul, ţesînd viitorul text, te va purta mai sigur ca un drum. Dar rolurile (locurile) se vor inversa. Firul începe dansul; funambulul amuţeşte-ncremenit, jos, sub frînghie ; gloria revine atunci adevăratului subiect : Firul. El va face din tine cel mai minunat dansator. Ciudat : vei fi singur în plină zi, iar întunericul miilor de ochi ce te privesc îţi va dori căderea. Dar ce contează ? Tu vei dansa deasupra, într-o singurătate pustie . . . Nimic, nici măcar aplauzele sau risetele nu te vor împiedica să dansezi pentru propria-ţi închipuire. Eşti un artist, hélas ! (după J. Genet).

*

Urmîndu-şi înţelesul, simplerozele acestea ar vrea să descrie – printr-o palidă copie(re) – copyrightul (lui) Şerban Foarţă, umplînd golul (dintre cuvinte), completîndu-l (cu noi sensuri), recapitulînd astfel lecţia de poezie şi citire. Semicerc închis în cerc, copyright, (c) (şi cartea care-i poartă numele : **Copyright)** ar putea fi marca, emblema unui spaţiu (de) scris şi (de) citit unic, asupra căruia, poet şi critic deopotrivă, Şerban Foarţă are drepturi depline.

Dar iată portretul : salonul circular ; în centru – o bibliotecă-n semicerc ; rafturi pînă sus ; nici un geam ; lumină prin cupola de cristal ; doar un fotoliu moale, deslînat, pentru privitor ; pereţi din cotoarele cărţilor : roz, gri, mov, frez, bordò, tafta, mătase, ţesături cu ape ; nisip sau covor moale, şingeriu, pe jos ; sus, lîngă cupola roză (reflex al covorului), aproape invizibil, un fir ; leagă un raft de altul, o carte de alta (mereu altele) ; taie în două cercul şi aerul care circulă-n sfera (bibliotecii). Acolo va urca, la mijloc între două lumi, jongleur-funambul, „sulemenit cu chinoroz", jucînd cu dreapta-i, „grav şi elegant", bilele, bulele de aer ale cuvintelor. În stînga, parasolul, figură a parării şi apărării de căderea. Dar costumul său ? Cast şi, aşijderi, provocator. Un tricou colant, de circ, din jersé alb. La piept, în dreptul inimii, o roză roz (poate de hîrtie ; dar pare atît de naturală !). Ea nu semnifică, nu simbolizează, nu metaforizează şi nu metonimizează nimic, în afara fiinţei sale de hîrtie : e o simplă roză, cu petalele deschise, lăsînd să se vadă stil şi stigmat. Faţa palidă sub sulimanuri ; ochii ard. Parca Atropos ameninţă Firul ; el devine atunci, la rîndu-i, atropos („nemişcat", „încremenit", „nebun" : „Jonglerii-nebunesc, de obicei, / la finele carierei lor subtile . . ."). Apoi, îmbiat de galeşa Clotho (cea care dă numele Parcei de-a doua, dar şi desfăşurării firului, ameţitoarei defilări de tropi) începe să scrie în aer, cu propriul corp, „exanguu şi volucru", un text ciudat, pe care, din fotoliul deslînat, demult l-a şi citit. Ca într-**Un vis al autorului :** „. . . visîndu-se citind o carte, pe care-o scrie-n spaţiul însuşi de timp în care o citeşte – dacă nu chiar **după** aceea ; ea răspunzînd dorinţei lui, de cititor pierdut în nu ştiu ce labirinturi vegetale – al cărui fiecare pas determină ('ntr-un fel) aleea să-l ducă-anume unde vrea . . ." **(Copyright,** p. 52).

„La mijloc între două lumi" (Poezia şi Critica : **Simpleroze, Şalul, eşarpele . . .** de-o parte şi **Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu, Afinităţi selective,** de alta), **Copyright** e tocmai funia întinsă între „înalt paratrăsnetul . . ." şi „verde ovalul pe vremuri . . .", în lent balans lateral ori, cel mai adesea, vibrînd uşor pe verticală. Prin desăvîrşita coregrafie a firului, cele două lumi îşi răspund, trec una într-alta (cît îngăduie balansul sau vibrarea), părînd de cele mai multe ori a se uni-ntr-un tot. „Căci metalimbajul ca atare – ca şi, dealtfel, limba scriitorului – e **dat" (Afinităţi selective,** p. 29). Metalimbajul, textul critic îi e **dat** (lui Şerban Foarţă), fiind „Viaţa însăşi a propriului limbaj (poetic); el bate mereu din aripi, se zbate ameţitor, ca o pasăre prinsă-n laţ" (J. Derrida). Iată însă, spre lămurire, cîteva exemple pentru acest ameţitor balans între cele două lumi, răsfrînte una-ntr-alta „pe firul" **Copyrightului. Tautofoniile** (din **Şalul, eşarpele . . .),** ori **Schimbul de scrisori** (din acelaşi) răspund – prin **Despre miraze, tandre speculaţii** (din **Copyright) – Gibigianei** din **Afinităţi . . .** ori „oglinzilor" din **Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu.** Apoi, rimele funambuleşti din **Cuvînt înainte** sau din **Pe o aceeaşi melodie** (cuprinse-n **Simpleroze)** trec, pe acelaşi „fir" al **Copyrightului,** p. 7, într-un text **asupra** funambulismului şi rimelor sale : **Mărirea şi decăderea circului, Circul-cercul, „Covorul indicibil"** ori chiar **Funambulul** (în **Afinităţi . . .).** După cum, **Despre vopsitul linei** (dedicat, în **Copyright,** lui L. C., acest „negru şi alb") leagă, cu „subţirime", „ţesătura de cuvinte, pe canavaua, albă, negre", din **Şalul . . .** şi **Grisaille**-ul, „nici alb, nici negru", din **Afinităţi . . .**

La mijloc între două lumi, Fir şi funambul compun, **ex anima racionali & humana carne,** un minunat spectacol. Undeva jos – văzînd echilibrul fragil, o bilă în aer, parasolul plonjind, petalele rozei gata să cadă, stilul dezvelit în întregime – cel ce privea a amuţit.

Adriana BABEŢI

* **Symplerosis** desemna fie **complinirea, completarea, umplerea unui gol** („. . . daimonul, fiind la mijloc între cele două lumi, **umple golul,** aşa că universul se uneşte cu sine însuşi într-un tot", Platon, **Banchetul,** 202, e), fie, în retorică, **recapitularea.**

** **Copyright** a fost citit ad litteram : „dreptul autorului sau editorului de a-şi exploata, mai mulţi ani, propria operă".

marginalii

Despre natura artei

Există autori care acceptă riscul – un risc de obicei „payant" –, acela de a nu fi înţeleşi pînă la capăt de la început. Şerban Foarţă este un astfel de autor. În general, s-au observat la el manierismul, inteligenţa, spiritul livresc, cel ludic, eventual sentimentalismul – i s-a recunoscut o strălucire dincolo de care nu s-a prea căutat. Cauza, dă de înţeles el însuşi, este un efect de **gibigiana** – „sclipirea soarelui în ochi (produsă cu o oglinjoară") –, cu toate că transpusă într-o carte gibigiana ar trebui să te orbească doar **pentru moment,** „făcîndu-te să tragi cortina pleoapelor în beneficiul ochiului lăuntric".

Avînd, deci, experienţa înţelegerii limitate, Şerban Foarţă o înfruntă din nou cu bună dispoziţie, ba chiar o provoacă în ultima lui carte (**Afinităţi selective,** Cartea Românească, 1980) cu un prim capitol „frivol", despre maşina de scris. De fapt, ca şi **„în felul lui, moralul şi gravul André Gide",** scriitorul este mai grav şi mai adînc decît mulţi alţii, iar maşina de scris trebuie aşezată în context. Jocul lui funambulesc este, ca al jongleurului medieval, închinat unei religii – a Literaturii – şi are ceea ce însuşi admiră în evoluţia funambulului, **„o impecabilă ţinută şi, mai ales, o mare demnitate".** Demnitatea riscului, în primul rînd.

Ce poate fi mai riscant decît ca, scriind despre cutremurul din 4 martie, să evoci – livresc ! – cuvintele lui Settembrini, gestul lui Voltaire faţă cu dezastrul Lisabonei, sau o frază a imperturbabilului Valéry ? Însă cît de frumoasă această frază din inima cărţii lui Şerban Foarţă şi în care trebuie citit propriul lui pariu : **„Ciclonul poate şterge un oraş de pe faţa pămîntului, dar nu poate desface plicul unei scrisori, nu poate dezlega un nod de aţă".** Pledoaria implicită în literatura lui Ş. F. apără **„fapta.** A omului, desigur", împotriva Naturii pe care o vede **„de tot obscură şi ostilă . . . imprevizibilă, stupidă, „subconştientă", ca şi, desigur, foarte subversivă . . ."** Ea nu-i oferă decît „un prétexte et un départ".

În mod caracteristic, cînd scrie despre iarnă, Ş. F. o caută în Mallarmé ; înainte de a fi în flori, parfumurile sînt pentru el în versurile lui Claudel, Dimitrie Anghel şi, din nou, Valéry. Scriitorul îl preferă, dealtfel cu un zîmbet, pe **tuşant** lui **mişcător** şi umple pagina cu sintagme latineşti, germane ori în alte limbi nu din snobism şi nici din preţiozitate, ci numai ca să separe cu un ecran mai mult arta de natură. Din alternativa culturii : a se afla dincoace de natură sau a-şi trage puterile din ea, Şerban Foarţă pare s-o aleagă, hotărît, pe prima.

Şi totuşi . . . Rămînînd la atîta m-aş întoarce, poate cu o explicaţie, la înţelegerea pe jumătate pe care o semnalam. Deşi cele spuse sînt, cred, adevărate, adevărul întreg decurge dintr-o alcătuire ce cuprinde şi reversul lor. Chiar dacă n-am băga de seamă, referitoare la japonezul lui Macedonski, presupunerea că **„alternativa între Natură şi Civilizaţie / Artă nu se va fi pus, totuşi, în termeni irevocabili şi disjuncţi",** tot ar rămîne argumente. Dau, deocamdată, numai unul.

Deloc superficială, maşina de scris la începutul cărţii este . . . pusă în abis. Ea sugerează modul cărţii, scrisă prin apăsarea mereu reluată a clapelor unei claviaturi. Tastele ei sînt semne ale scriitorilor **afini** – Mateiu, Ion Barbu, Jean Cocteau, Borges, Călinescu, Gide, atiţia alţii – din care autorul **selectează,** prin multiple combinaţii, noi şi noi lecturi spre a-şi caligrafia desenul propriu. Simbol al cărţii – „artificiu" –, maşina nu e o alegorie seacă ; ea îşi păstrează concreteţea obiectului real şi intim de pe masa poetului. Privind-o, vede **„că O şi C aproape se confundă, că S a dispărut cu totul, că F ezită între R şi E . . .".**

Poet – nu eseist – am spus, cu bună ştiinţă. De ce şi cum poet, trebuie încă spus.

Livius CIOCÂRLIE

I – INSERARE DE SEARĂ

Muzica este un răspuns, căruia nu i s-a pus nici o intrebare.

II – DESPRE ÎNȚELES ȘI BINEÎNȚELES ; – DESPRE NEÎNȚELES ȘI DINSPRE MIRARE

Ioachim spuse :
Singurul fapt care nu este un fapt al lucrurilor, ci un fapt de sine mișcător este cuvintul.
Ioachim zise :
Cuvintul are un înțeles al lui propriu și acesta este înțelesul.
Cuvintul mai are și un înțeles al lucrurilor și acesta este bineînțelesul.
Ioachim zise :
Lucrurile nu sint de înțeles, dar ele pot stirni mirare prin cuvintul care le numește.
Toma răspunse :
Cuvintele și lucrurile sunt totuna și ele nu pot fi dezimbrățișate decit prin semnul amindurora.
Ioachim intrebă :
Ce este acela semnul amindurora, adică și al lucrurilor și al cuvintelor deodată.
Toma răspunse :
El este trecerea stindă locului, locul mișcării dinlăuntru, adică semnul.
Toma mai adăugă :
Semnul e singurul care este inafară.
El este dezimbrățișarea cuvintului de lucrul cuvintat.
Ioachim zise :
De la o vreme se face tot mai frig dar albul zăpezilor nu se arată și nici negrul urmelor labelor de lup tras spre munte.
Intr-adevăr !

III – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Frumosul și emanația lui tandră, ideea de frumos, nu este un obiect și nu are natură palpabilă, ci este o acțiune, dragul meu Toma.

Faptul de a fi nu este un fapt unitar, iar risipirea lui în forme și varii priveliști ne face să credem că este o reprezentare a unei unice ființări sparte in cioburi.

Dacă aș crede in vreo reprezentare a unei unice ființe cosmice, cosmosul fiind unica ființă după cum presimțim, – atunci, pentru ințelegerea umană, trecerea acestei ființe unice s-ar vădi in chipul deșertului Sahara.

Ideea de singurătate și sentimentul de singurătate provin din unicitatea individului, din totala neasemănare a omului cu el insuși și, generalizind, din totala neasemănare a omului cu omul.

Faptul existenței arborilor, a plantelor marine, este un inceput de neliniște și de neasemuire cu sine insuși.

Faptul peștilor, al hienelor și al vulturilor sporesc lipsa de unitate prin singularizarea lor.

Inmulțirea, impreunarea și foamea sunt numai niște indepărtate urme ale cuvintului.

Dezingerarea prin cuvint, organ unic al intregii specii umane, reprezintă pentru noi frumosul, sentimentul frumosului, reintegrarea in unic, in total.

Frumosul nu are un caracter individual și nici măcar natura lucrurilor.

El este o acțiune și in acest ințeles este comparabil numai cu timpul.

Dragă Toma, renunță la secunde, la ore și la anotimpuri.

Pune mina pe jugulara timpului, curbeaz-o in jurul tău și invelește-te cu el.

Dar, față de adevăr, insuși timpul este un bob de nisip din deșertul Saharei.

IV – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Gemeau citeva animale în noapte și, și pe acoperișe, căci celelalte gemeau pe cimp ; gemeau cum iți zic citeva animale ; nu știu prea bine ce erau dinsele, păsări sau raze cu patru picioare, ori poate tocmai tulburata noastră conștiință izbită de rut sau rănită de moarte, izbită de oarecare inmulțire sau de totala neinmulțire.

Să vezi prietene necredincios ce poți să fii, cum de m-am indrăgostit de natura lucrurilor naturii, pe care o putem numi mai simplu, de-a dreptul, natura lucrurilor.

Mă indrăgostisem și deci eram indrăgostit ; – iar, dragul meu, arma indrăgostitului nu este armă, după cum arma soldatului nu este dragoste.

Și atunci cred că ințelegi și singur de ce, ce era de mincat, pentru mine devenise ceva de sărutat, – și de ce brațul spinzurătorii se umpluse cu frunze, și de ce stelele nu mai erau atita de departe.

Da' ce-ți spun eu dragă Toma, că înțelegi și singur.

V – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Spre diferență de tristețe, care este a speciei noastre, dar nu numai a speciei noastre ci și a speciei arborilor și a celorlalte stele, melancolia ne apare ca un egoism, ca un stil al tristeții, ca o imblinzire a piramidei prin baroc.

Melancolia e refuzată de contemplare și este refuzată de puterea unei generalizări.

Proprietate a propriilor noastre amintiri, aidoma vechilor scrisori și fotografii legate cu fundă, melancolia este, poate, cel mai de preț avut al celui care posedă și șchiopătarea pină la boală a celui apt de tristețe.

Și totuși Toma, tu ți-aduci aminte cum, punindu-mi sub șeaua calului tău tristețea, ca să mi-o frăgezești, ai scos de sub acea șea de cal sălbatic inșeuat de tine numai o bucată de melancolie pe care ai gătit-o cu lacrimi și cu mărar de gene de ți s-a intors și ți s-a aplecat și ai venit să mă pipăi dar nu mai aveai ce ?

După părerea noastră, tristețea este un sentiment viguros, pentru că ni se intimplă inlăuntrul conștiinței.

Despre melancolie, ne gindim mai degrabă că prietenul nostru Hipocrate ar putea să aivă citeva păreri mai repezi și mai scurte decit cele ale noastre.

Inchei această scrisoare cu tristețe.

VI – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Să bagi de seamă că nici animalul sălbatec nu ucide de dragul de a ucide, ci numai din foame

Ți-ai zis și tu desigur că virginitatea morții este cu mult mai vastă in instinctul animal decit ne-o arată puțina istorie a speciei noastre și a animalelor domestici-te de noi.

Și, de fapt, te intreb dragul nostru Toma, după mintea dumitale, ce credeți dumneavoastră prietene că ar putea să fie fenomenul uciderii omului de către om ?

Am meditat mult și n-am ințeles nimic.

Stau pe ginduri pină cind mă adoarme cite o stea căzătoare. Și atunci in fine adorm.

Dacă furnicile care sint războinice și dacă oamenii care sint războinici, – tu ce crezi, ele sint din pricina foamei ?

Prea multă carne și prea puțin timp.

Timpul, el singurul este hrana noastră.

In rest, cum sintem noi alcătuiți dragă Toma, multe lucruri pot fi evitate, cum bunăoară ziua este o evitare a nopții mărețe cu stele, din pricina soarelui luminos.

Și totuși iți mărturisesc că nu ințeleg nimic din toate acestea și contemplu, – și degeaba contemplu, că tot nu ințeleg nimic, dragă Toma, deși uneori a impușca o idee mi se pare aidoma faptului impușcării unui copil, iar moartea lor nu poate fi o astupare de guri infometate.

VII – DE STAREA CUVINTULUI

Cuvintul prin memorarea lui are, static, ședere și rădăcină in situația lui ulterioară, deci din extatic, in extaziere, in mișcare.

Staticul in intilnirea lui cu extaticul cu extazierea, se dizolvă in tăcerea lipsei de sens.

Gindirea asupra cuvintului care este numai un material trecător al unei revelații, ne obligă și ne silește să nu credem că el ar putea să aibă gramatică.

Cuvintul, ca material, nu poate fi conceput și nu poate fi conceput ca scrierea lui pe planul alb al hirtiei.

Cuvintul are spațialitate și relief, de aceea scrierea lui mi se pare o reducție la plan.

Viața este un material al misterului conștiinței și ea nu poate fi identificată cu aceasta așa cum niciodată nu vom identifica lumina cu starea ințelesului vederii.

O sintaxă a stelelor sau una a vameșilor de atomi ce vămuiesc nimicul de nimic, absența de absență, niciodată nu va putea fi inteleasă ca o linie sau ca un arc de cerc.

Spațializarea actului comunicării ne apare ca un lucru deschis meditației noastre.

Sfera nu este altceva decit un ou fără de viață.

VIII – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Sentimentul este forma cea mai curată a adevărului.

Toma, tu care ești indrăgostit, habar n-ai ce este acela un sentiment.

Tu vrei să știi pentru că ești indrăgostit, – dar sentimentul razelor de lună l-ai uitat tu ?

Sentimentul cailor și al nechezatului lor, l-ai uitat tu ?

De cum e marea, mai ai vreun sentiment ?

Toma, tu ești indrăgostit, iar sentimentele au fugit de lingă tine ; ele sint aura de sub care a fugit sfintul ; ele sint sicriul din care a fugit mortul. Ele sint fuga din care a fugit alergarea.

Toma, tu ești indrăgostit ; tu nu mai știi nimic.

Imbrățișarea, Toma, e un sentiment.

Uită-te și tu, prostule, la orizont !

IX – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Alergarea, in ceea ce ne privește, nu ne interesează de fel ca mijloc de locomoție și, mai mult decit atita, nici măcar viteza și timpul in care se petrece alergarea, – și nici măcar atuncea cind se petrece dinsa.

A te mișca pe tălpi e un fel de a-ți pierde raza.

A te gindi insă, mi se pare un fenomen mai demn, din pricina faptului cuvintului care, nedescompus in litere, are simultaneitate cu orice și oricind.

Este indeajuns să numesc un lucru, bunăoară lucrul stelar cu inel numit Saturn, că felul ființei mele deodată este simultan cu el, fără de nevoința carului sau cvadrigei care, prin mișcare mi-ar fura timpul.

Dar dragă Toma, să vezi și dumneata ce ciudățenie : toate acestea n-ar fi posibile prin asemănare.

Toate acestea, dragă Toma sint posibile numai prin deosebire.

Toma, mă asculți atent ? – e vorba despre o intersecție, dar nu despre intersecția dintre două linii.

Nu !

Nu . . .

E vorba despre intersecția dintre ceva și altceva.

Adică este vorba despre cuvint.

Să nu zici că nu ți-am zis !

X – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Teatrul este prima formă a civilizației, dar și ultimul strigăt de moarte al barbariei.

Ne trebuia mai intii o mască a risului ca să ridem și o mască a plinsului ca să plingem.

Risul și plinsul, Toma, sunt o trebuință a preaplinului celui sătul de sine insuși și inspăimintat de absența gurii in jurul căreia se născuse.

Toma, nu crucea e grea, căci nimica, iți zic nu are greutate ; fulgul e greu căci e prea plin de frigul Golgotei.

NICHITA STĂNESCU

SCRISORILE DE DRAGOSTE

(Se dedică lui **ANGHEL DUMBRĂVEANU** și lui **MIRCEA TOMUȘ**)

Mă mai intorc încă o dată și-ți zic : că alizeele nu mingiie nici măcar șoldul furtunii, că inecatul nu indreptățește marea nici măcar atita cit un pui de delfin izbit de stinca malului.

Viața noastră, Toma, are maluri dar viața e o formă , de aceea are maluri.

Sinele fiecăruia își are drept mal trupul său de stincă, pieritor.

Insuși timpul are un mal prin faptul că dinsul trece.

Un poet striga : „Dați-mi un trup voi munților". După aceea, poetul asurzit n-a mai știut că munții de-ar fi avut in ei un cuvint ar fi fost brazi, jnepeni, arțari, – și că brazii de-ar fi avut in ei un cuvint ar fi fost lupi, capre negre și oi, – și că lupii de-ar fi avut in ei un cuvint ar fi fost greci iar nu barbari, – și că dacă omul ar fi avut in el vreun cuvint ar fi fost zeu, – și că dacă zeii ar fi avut in ei vreun cuvint ar fi fost munți, – și că dacă munții ar fi avut luminișul cuvintului . . . dar ce-ți spun eu ție, ce, parcă trupul omului nu este o mască, cum risul și plinsul sint măști ale cuvintului ?

Toma, dar asta e treabă de om sătul și ingrețoșat de lucruri.

Risul n-are gură, plinsul n-are ochi.

XI – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Să nu te prefaci Toma ; lasă-te pe tine ție insuți.

Oricum, cei care vor să te omoare te vor omori.

Știu asta după intregul șir de ființe care m-au născut pe mine pentru aceasta și nu tocmai.

Lasă-te iubit, – iar dacă tu nu poți iubi, lasă-te totuși iubit mortule !

Nu zic cum c... zis el că dragostea lor n-ar fi demnă de tine.

Zic numai că poate tu nu ești și numai atita zic.

Și zicind, te nasc.

XII – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Lasă-te pradă, lasă-te mincat, lasă-te smuls din rădăcină, lasă-te rupt.

Ninge dacă ești in stare să ingheți, – iar dacă nu ai frea inghețului in tine insuți, lasă-te nins de ea insăși, de ești !

Ori dacă nu, ce dulce amintire !

Și acum să-ți spun ceva : mă ingrijorează ochii tăi galbeni și ficatul tău umflat.

Ai grijă și tu de stele. De lipsa ochiului și de orbire, de drag de tine am grijă eu.

Spală-te pe dinți, – ei sint poarta lăuntrului.

De lăuntru am grijă eu de drag de tine.
Incearcă să nu mai mori dacă poți !
Eu sunt patul mortului tău.
Vezi-ți de stare.
Despre mișcare n-ai grijă.
Eu sunt roata ta pe care tu umbli inaintind, – și nu numai a ta, dragostea mea de viață, viața mea trecătoare și umblătoare.

Mircea Raicopol

SIMULTANEITATE

Nu ale tale,
nu ale mele,
și de atunci,
neapucatele vise
cu foc fără fum
lipiste sunt —
dar nedorit.

Merii amnezici
suspină in fructe
aproape rotunde.

CULOARE

Om merge
lumină din lumină
să luăm.
Golul din gol,
intrupare,
bucurie a miinii.

CÎNTEC

Tu floare, floare,
frumoasă în soare,
lividă în furtună,
nevăzută în noapte,
tu floare, floare,
ești floare

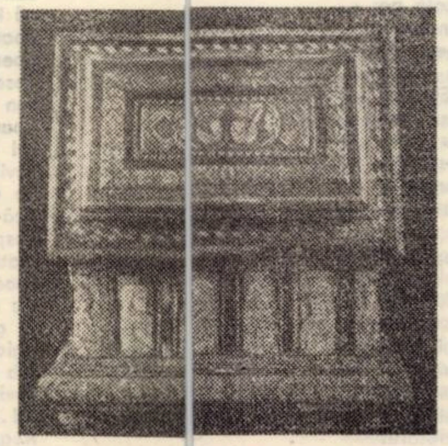

Reproducerile din acest număr reprezintă citeva lucrări din „Colecția de artă Eleonora Costescu și Vasile Varga", donată muzeului orășenesc din Lipova. La pag. 1 : **Sculptură birmană** (abanos și argint), începutul secolului XX ; la pag. 4–5 : **Urnă de cristal**, stil „Empire", începutul secolului XIX ; **Casetă de nuntă** (lemn, fildeș, os și baga), Torino sec. XV ; **Ceas tip Boulle**, sec. XVIII ; pag. 6 : Ion Andreescu, **Nud șezind** (ulei pe pinză) ; pag. 8 : **Pelerin** (școală flamandă), sec. XVII.

Acum du-te și lasă-mă singur, – și dacă ai auzit, ia valea de pe munte și apa din izvoare.

Izvor de ape nu cunosc străinule !

Du-te !

XIII – SCRISOARE DE DRAGOSTE

a treisprezecea cind pe treisprezece s-a născut tatăl meu și pe treisprezece s-a născut femeia care imi va naște in șirul nostru, nu un copil ci un tată, căci Toma iți zic ; să nu te mai sperii că aș putea să fiu rupt de mine insumi prin scurta întrerupere și fractură a trupului meu dintre mine și mine.

Auzi-mă :

mi-am rupt brațul drept eu singur și-ți spun aceasta ca să știi că nu mi l-am rupt pentru că el era rupt și atit.

mi-am smuls ochiul drept eu insumi cind am socotit doi ochi prea mult pentru o unică gindire.

Auzi-mă :

dar mai ales caută și ințelege-te pe tine insuți ca să mă poți auzi pe mine.

Tu crezi că trupul meu e totuna cu ființa mea ? Tu crezi că există leu puternic și deșertăciune mare cărora să le fie foame de mine și să-mi mănince mie cuvintul ?

Tu crezi că s-a născut cel care ar putea să mănince de foame ințelesul meu ?

De umbră ducem lipsă și de arbori ducem lipsă și și de sămință.

Pe toate acestea le-am azvirlit inaintea leului și inaintea panterei și inaintea celorlalte animale infometate.

Raza mea nu pentru că ințelesul nu este o burtă.

Auzi-mă :

ințelesul nu este o burtă, el este o boltă.
Inseși stelele cerului sunt un zid.

Dar, după cum bănui Toma, de ți-e dor și frică și ingrijorare de carnea mea și de singele meu nu-ți fie ție grijă de stelele cerului.

Lor le este foame poate de spiritul meu dar și acesta, de l-ai putea ințelege ; nu-ți fie frică de fringerea lui sau de mincarea lui că am dat razei lor lumina mea de mincare, iar locul meu e dincolo de ele și și acolo încă am ce să dau.

Nu te mai uita la rana tălpilor mele, ințelege odată Toma, rana căreia ii sint rană ea mi se dă mie iar nu eu ei.

Atit.

XIV – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Toma, dacă ai greșit și nu mai trebuiește să fii ; – ai mindrie in tine și urcă pe eșafod in fața călăului tău și rinjește tu măștii lui, fără de cap deasupra umerilor tăi, – și cu gitul gata retezat și cu șuvoi de singe, surizind.

Tu, dacă ai greșit griului, taie-ți piciorul ca să nu te mai poți arăta in fața lui și să-l murdărești cu umbra ta atuncea cind tuturor copiilor le este foame de sete.

Să nu te mai naști de nu ești in stare să induri viața !

Să nu mai mori de nu ești in stare să știi că cea care te-a născut a murit.

Toma, dacă nu poți să spui că unu se poate inmulți cu unu, vai ție !

Că suntem cu toții ceea ce suntem, e un mormint pentru bătrini și un leagăn pentru copii.

Că noi toți nu suntem aidoma noastră noi toți, e o roată Toma, este un cuvint Toma, cum iți zic căci am grăbire.

XV – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Și acum, că am zis să se ducă din noi răul, lichidul bunăoară, – solidul bunăoară, – căldura și frigul, ceea ce este foarte inalt și ceea ce este foarte prejos, – ia-mi numai cuvintul din mine Toma, iar nu firea mea pe care i-am dedat-o lui și nici palatul ochilor de sub sprincene, – ia tu cuvintul, fiule și nimic altceva, – căci de aceea altceva se numește altceva pentru că este altceva.

Ferește-te de nume, căci ele numesc.

E o prostituție și o dezvirginare a numi.

Ai văzut vreodată vreun innecat de innecare ?

De indată el devine vinăt de vederea ta și prin numirea lui de innecat.

Toma, viața nu este o innecare in real, deși adeseori trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri.

Timpul, Toma, nu crește in urma noastră și ne intunecă, el crește inaintea noastră . . .

Dar e-n zadar copile.

Intretaie-te !

XVI – ELEMENTE DE FIZICĂ A CUVINTULUI

1. Numeralul are o greutate provenită din felul imploziilor succesive pe care centrul său ideal le determină.

2. Verbul manifestă atracție și fugă față de nume.

Substantivul ne apare ca o generalizare a numelui, – dar aceasta este numai o formă de tip grafic iar nu o realitate spațializată.

3. Numele reprezintă sensul interiorului pur dar nu unic ci polipier, cum peștera e un polip interior al absențelor de stincă.

4. Numele nu există și nu creează existență ci mișcă din lăuntru in lăuntru, staticul in static, dind sens existenței exterioare lui, o conștiință de sine a acesteia prin cuvint.

Și totuși numele nu poate fi despărțit de numit, semnul lui de locul lui, mișcarea lui de staticul lui.

Numele e in fapt singura entitate abstractă care se autoreglează, dar care se reproduce prin realul convenabil lui.

Neputința despărțirii numelui de numit anulează antinomia dintre concret și abstract ca desuetă, propunindu-i, inlocuind-o cu un cu totul și cu totul altceva, neantagonic, dar in același timp necoincident și neconfundabil.

5. Greutatea numelui și staticul său il face simultan cu orice și cu oricind și nuanțat prin haloul interstițial al verbelor.

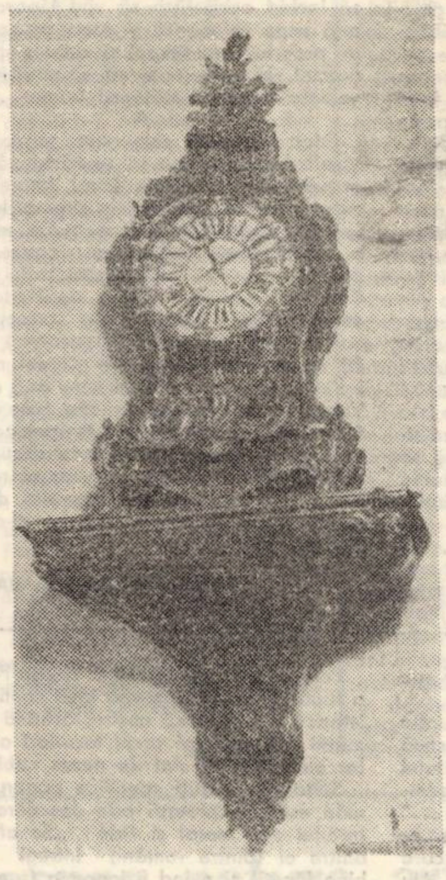

Acestea au o spațialitate fără de spațiu, pulsind interiorul absolut al numelui.

6. Reproducerea exterioară a ceea ce numim materie se produce de fapt nu in timpul și spațiul relativ ci in interioritatea absolută și relativă a interiorului polipier al numelui.

7. Noțiuni ca spațiu și timp ne apar false sau in cel mai bun caz desuete și vetuste iar antinomia materie și spirit, o barbarie de tip inferior didactic.

Această antinomie ține mai degrabă de chirurgia broaștelor practicată de stupidul experimentator Galvani.

In acest sens cunoașterea nu ni se pare ca un rod al curiozității călătoriei și observației ci ca unul al revelației interioare, prin nume iar nu prin numirea lui.

8. Cuvintul este locul existenței.

9. Existența este locul timpului.

10. Timpul este o interioritate oarecare, ulterioară existenței și dublu ulterioară cuvintului.

XVII – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Poet este acela care naște.

Acela care il face pe cititorul cuvintului lui mai poet decit pe sine insuși, acela care își transformă coșmarul său de om chinuit in vis de copil care are bucuria jocului.

Toma, eu ard ca să-ți dau foc.
Degeaba stelele care ne țin răcoare.
Degeaba umbra.

Cind umbra va da foc copacului ne vom bucura de arsura fructului său.

Toma, fructul și sămința nu sunt un scop, sunt numai un mijloc.

Nu despre sămință este vorba ci despre insămințare.

Auzi-mă Toma : te imbrățișez cu acel Toma al tău.

XVIII – DESPRE SUFLET

Sufletul este un trib de unu singur și o piramidă fără de nici o piatră.

El este asemuitor Toma, cu laptele și neasemuitor cu sugarul.

El nu poate fi distrus din pricina faptului că poate fi nimicit.

Nimicirea sufletului se așează in nedragoste după cum ființa se așează in trup.

Nu cunosc Toma, o mai mare răzbunare decit aceea a trupului față de sufletul său.

Faptul că locuim pe acest pămint e la fel de tragic ca faptul inimii de a locui intre gratiile coastelor.

Și acum te invit să fii bărbat și dur cu tine insuți ca să suporți ce vreau să-ți zic.

Noi nu suntem.

Noi suntem clipa care a trecut prin poarta existenței.

Dar să nu crezi copilule că te indurerez ; naște din tine un pieritor de ești in stare să naști, – și fiind inapoia lui vei fi inaintea lui.

Și acum lasă-ne capetele amestecate și inimile incă nedizolvate in piriie de singe.

Despre prietenul meu Cornelius te anunț că se simte bine, că are limbariță, că și-a inlocuit ochiul drept cu o inimă și inima cu un ochi.

Dar bineințeles Toma că asta este treaba lui, deși de la o vreme am inceput să am noaptea in somn visuri și ziua pe trezie neliniști.

Toma, apa nu poate fi tulburată nici măcar de pești, cu atit mai puțin de nisipuri.

Dar, despre ale oceanului și ale deltei, de vom mai rămine in viață am să am grijă să-ți scriu.

Cu drag.

XIX – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Trupul nostru e o gazdă trecătoare pentru un daimon etern. Cuvintul nu slujește revelația și de loc pe daimon.

El este o incercare lașă de a-l face pe pat să ințeleagă ce este somnul.

Toma, ia-o pe scurtătură !

Știu Toma că ție nu-ți place numele tău, dar nici mie nu-mi place numele meu.

Și-acum să-ți spun ceva :
am plins.

XX – SCRISOARE DE DRAGOSTE

Toma, tu ești necredincios, dar necinstit nu ești. Despre cinste ți-aș zice că este comparabilă cu umbra frunzelor față de frunze și cu verdele frunzelor față de soare.

E o mizerie a sufletului uman faptul că el a gindit ideea de cinste.

E o mizerie, iți spun, cum murdară e umbra față de verdele frunzei, cum verde este frunza față de iradiația soarelui.

Cinstea este o răcorire, ca și umbra.

M-auzi, asudatule ?

XXI – DE LUMINĂ

Furnicile care cu atita grijă cresc puricii verzi de plantă, ca să le sugă laptele lor de purici de plantă, glonțul, atita de bine gindit de savanți, ca să sugă viața din necunoscuții de străini in toiul războiului și multele altele asemuitoare acestora le-aș denumi in scurt lumina ochilor noștri.

Acum cred că mă ințelegi deplin de ce Homer era orb, Moise bilbiit și Beethoven surd.

Du-te fiule, căci mă umflă risul.

XXII – INSERARE DE NOAPTE

Muzica e auzul muzicii.

Toma, ințelesul ei ne rupe urechea.

Mă gindesc la prietenul nostru Van Gogh.

București, noiembrie 1979 – februarie 1980.

ATANASIE MARIAN MARIENESCU

„Onoarea națiunii mele mă invită să lucru in interesul ei".

S-a implinit, in acest an un veac și jumătate de la nașterea lui Atanasie Marian Marienescu, membru al Academiei Române, legat de orașul nostru prin perioade de studii liceale și, mai apoi, de magistratură. Alături de Simeon Mangiuca, el aparține generației de cărturari bănățeni din a doua jumătate a secolului trecut, care au oglindit in opera lor interese și năzuințe vitale ale poporului român. Idealul romanității limbii și a culturii noastre, corelat cu programul de revendicări politico-naționale, reprezintă linia directoare a intregii sale activități de polihistor (folclorist, etnograf, filolog, istoric), generată de adinc patriotism.

Cunoscut mai ales ca folclorist, domeniu in care i se atribuie meritul de a fi incercat „innoiri științifice", in acord cu mișcarea folcloristică europeană a vremii (**Tratatul de istorie a literaturii române, III**, București, Editura Academiei R.S.R., p. 821), At. M. Marienescu deține primatul in citeva direcții importante ale folcloristicii ardelene : tipărește prima colecție de colinde și prima colecție de balade populare din Transilvania (din păcate, „corese" uneori după criterii dictate de entuziasmul pentru „rădăcinile" noastre romane), alcătuiește prima fișă amplă asupra unui rapsod popular, atrage atenția asupra importanței alcătuirii unei istorii a cintecelor populare și a cintăreților de talent (cf. Iordan Datcu, S. C. Stroescu, **Dicționarul folcloriștilor**, București, 1979, p. 276–277).

Numele filologului At. M. Marienescu (autor al unor articole răspindite in publicațiile transilvănene „Telegraful român", „Amicul școalei", „Transilvania", „Foaie pentru minte, inimă și literatură", „Familia") a rămas legat de exagerări latinizante, de interpretări hazardate sau fanteziste, străine de obiectivitatea științifică. In climatul spiritual de astăzi, caracterizat prin respectul pentru făuritorii culturii românе moderne, analiza opiniilor filologice ale lui, At. M. Marienescu (privind probleme ca : originea limbii latine și a idiomurilor romanice cu dialectele lor, limbile albaneză, bască și celtică, antroponime latine și românești, etimologii romanice etc.) trebuie să releve, dincolo de „rezultatele bizare cari nu mai pot sta azi in fața criticii (I. D. Suciu, **Literatura bănățeană de la inceput pină la Unire, Timișoara**, 1940, p. 101), elementele pozitive, capabile să trezească interesul specialiștilor pentru această latură a activității cărturarului bănățean. Privită ca parte componentă a luptei pentru ridicarea culturală a poporului român, activitatea sa filologică dezvăluie semnificații noi, adesea trecute cu vederea, dar care ajută la ințelegerea mai nuanțată a latinismului, in variantele sale.

In culegerile folclorice, At. M. Marienescu se angajează in erudite comentarii filologice asupra materialului lexical sau, citeodată, asupra unor probleme generale, vizind raportul limbă literară-graiuri, limbă-cultură etc. Folclorul devine, sub acest aspect, un mijloc de a ilustra sau verifica principii de limbă, o temelie pentru opinii mai largi despre cultura națională (vezi **Poezii populare din Transilvania**, ediție ingrijită de Eugen Blăjan, prefață de Ovidiu Birlea, București, 1971).

Doina BABEU

După-amiaza unui muzeu

plastică

Am incercat, nu o dată, să refacem în cuvinte (povestind cu un irepresibil entuziasm prietenilor ori exersînd, în scris acest început de frază care nu-şi va găsi timbrul) imaginea unei după-amieze de august tirziu, la Lipova. De fiecare dată, însă, ea se recompunea fragmentar. Memoria păstra intacte, pentru muzeul său imaginar, interioare, obiecte, pinze, cuvinte : totul putea fi descris. De nedescris aici, în această pagină, rămînea atmosfera de ciudată pace (sau, mai aproape de ce simţeam atunci difuz, de ciudată împăcare a lucrurilor şi oamenilor cu locul şi rostul lor firesc). O atmosferă ce părea mai degrabă destinată romanescului. Printr-o patriarhală comuniune, lucruri şi cuvinte se răsfrîngeau în peisajul calm (orizont de coline şi curgere gravă de ape), în barocul istovit, de provincie, în lumina apusă, printre ierburi şi pomi, din curtea muzeului, dar mai ales într-un gest. Căci ne găseam, la Lipova, în faţa unui gest de o nobilă exemplaritate, făcut însă fără ostentaţia exemplarităţii, care cheamă reculegere şi recunoştinţă. Nimic mai stinjenitor deci, pentru noi, decît a tulbura paşnica după-amiază prin întrebări insistente, în căutarea istoriei unei donaţii :

„Secţia de artă plastică şi decorativă a muzeului din Lipova este aproape în întregime constituită din **Colecţia Eleonora Costescu şi Vasile Varga,** propusă de aceştia de a intra în patrimoniu public din 1971 . . .

Eleonora Costescu, cercetător principal onorific la Institutul de Studii sud-este europene şi membru al Uniunii Artiştilor Plastici (secţia de critică) şi soţul ei, Vasile Varga, membru al U.A.P. (secţia de pictură), au donat această colecţie (. . .) pentru a contribui astfel la ridicarea culturală a oraşului în care şi-a petrecut copilăria şi adolescenţa pictorul Vasile Varga" (fragment din prospectul dactilografiat care prezintă donaţia).

Nimic mai stinjenitor, pentru Vasile Varga, decît a răspunde :

„Ne-am gîndit de foarte multă vreme să nu se piardă colecţia, să nu se împrăştie şi să folosească cuiva după moartea noastră. Noi sîntem acum într-un fel de după-amiază a vieţii. La 30 de ani doream aceste lucruri de preţ pentru noi ; acum, la 60 de ani, perspectiva s-a schimbat. Rostul lucrurilor era altul : de aceea am făcut încă de acum 10 ani oferta de donaţie. Am realizat ceea ce ne-am propus abia anul acesta, cînd, cu sprijinul oficialităţilor judeţene, al primăriei din Lipova, muzeul a fost restaurat. Deschiderea festivă a avut loc nu demult, în 22 august, printr-o ceremonie care, deşi nu-mi prea plac ceremoniile, m-a impresionat".

*

In amfilada interioarelor patinat-somptuare ale Muzeului orăşenesc, se derulează dialogul pieselor colecţiei Eleonora Costescu şi Vasile Varga. Pe parcursul celor opt săli sînt etalate, într-o succesiune inteligibilă (cronologică şi pe şcoli naţionale), picturi, gravuri, acuarele, sculpturi, piese de mobilier şi artă decorativă, cuprinse între secolul al XV-lea şi zilele noastre. Pătrunsă de un înalt simţ al pedagogiei, expunerea recurge la subtile comparaţii şi asociaţii, dincolo de rigoarea clasicului manual de istoria artei. Atenţi deopotrivă la artă şi la cuvintele Eleonorei Costescu, încercam să rămînem mereu conştienţi de un fapt adeseori neglijat : acela că ne aflam în faţa unor **unicate,** eşantioane de artă ale unor mari muzee obligate de acum înainte să citeze **acest muzeu din Lipova,** pentru piesele sale de referinţă, cel puţin. Ele servesc în esenţă, chiar dacă la o dimensiune fizic miniaturală, aceeaşi idee a cunoaşterii prin artă a artei şi vieţii unor comunităţi şi ambianţe dispărute. Ele au aceeaşi forţă iradiantă în descrierea unui spaţiu spiritual şi în acelaşi timp condiţia unică de a o face într-un mod particular. Dar limbajul operelor se află deopotrivă şi în spaţiul voinţei noastre de a-l cunoaşte. Căci admirabilele uleiuri ale lui Munkácsy, Grigorescu, Andreescu, Petraşcu, Ţuculescu, Florin Niculiu, Doru Bucur, Bernea, Bitzan, Marin Gherasim . . . , stampele japoneze sau acuarela lui Fragonard nu ar depăşi, poate, în statutul socializării lor, condiţia de obiecte frumoase, dacă în proiectul donatorilor nu şi-ar fi făcut loc perspectivele complexe de funcţionare ale unui muzeu viu.

*

„Donaţia noastră este în continuare gîndită ca un program complex, din care colecţia de artă nu este decît un aspect. Am conceput muzeul ca spaţiu cultural dinamic. O sală de expoziţii periodice, menite să comemoreze marile aniversări ale artei universale şi româneşti, prin bogata noastră colecţie de reproduceri, o altă sală, de prelegeri şi concerte, în care se vor desfăşura seri culturale cu invitaţi de prestigiu, pictori, scriitori, muzicieni, o bibliotecă de specialitate, tot în cadrul secţiei de artă, căreia îi donăm cele peste şase mii de cărţi şi albume de artă, un fond de arhivă,o fototecă şi diateca de peste 10.000 de diapozitive. Un centru de studiu la Lipova. De ce nu ? Tocmai la Lipova, pentru că aici am văzut primul tablou. Veneam dintr-un sat din Lunca Mureşului, la 12 km de Lipova. Aici, pe una din străzi, era, la una din case, un geam deschis. M-am ridicat în vîrful picioarelor şi l-am văzut : primul tablou din viaţa mea. Atît de puternică a fost fascinaţia, încît înclin să cred că datorez acelei clipe meseria de pictor. Mă gîndesc ce s-ar fi întîmplat dacă în locul unei picturi de serie, cum precis a fost aceea, eu vedeam un Andreescu ? Acum,dacă un tînăr de prin părţile acestea va vrea să se ridice pe vîrfuri şi să privească, va putea să vadă artă orientală, renaştere italiană, pictură flamandă, artă franceză de secolul 18, Andreescu, Pallady, Petraşcu, Tonitza, Ţuculescu şi pe cîţiva din cei mai mari pictori ai noştri de azi . . . N-aş vrea să închid ochii fără să văd Lipova devenită ceea ce merită şi ceea ce poate fi : un oraş în care timpul şi cultura să curgă normal, în care oamenii să preţuiască şi valorile artei. Să trăiască frumos . . .".

*

Printr-o secretă comuniune, cuvintele lui Vasile Varga aveau să se răsfrîngă la începutul lui septembrie (cînd, împreună cu cîţiva prieteni, am refăcut drumul la Lipova) într-o după-amiază pe care memoria o descompune fragmentar : concertul de pian şi de orgă al compozitorului Peter Kläckner, liedurile cîntate de Herta Marconi, cu totul excepţionala colecţie de carte veche şi icoane a preotului Crişan (şi ea pregătită pentru a deveni muzeu), îndelungile conversaţii despre artă cu soţii Varga şi cu prietenii lor din Lipova, profesorii Kläckner şi Deac. Un spectacol ciudat, a cărui atmosferă părea destinată – ca dealtfel tot ce am încercat să refacem aici – mai degrabă romanescului, decît acestui sfîrşit de frază care nu şi-a găsit timbrul.

Adriana şi Coriolan BABEŢI

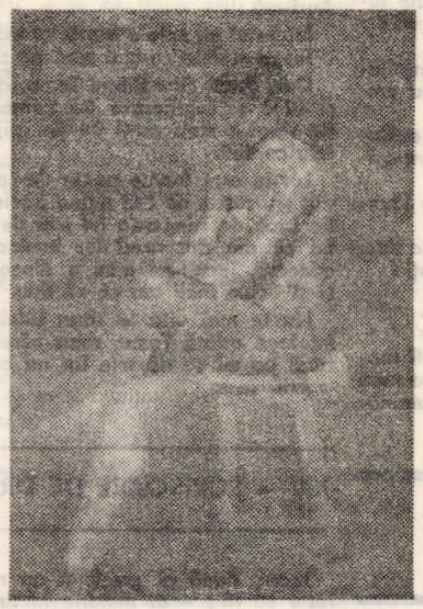

MUŞEŢEL...

limbă şi stil

Rîndul trecut m-am ocupat de numele propriu **Muşat,** care, potrivit unui „obicei" gramatical, fusese, la început, nume comun, însemnînd „frumos" şi provenind, probabil, dintr-un mai vechi **frumuşat.** Forma aceasta, neatestată, ar fi pierdut grupul iniţial **fru-** printr-un fenomen de „afereză silabică", devenind **muşat, -ă.**

Nu este, cred, lipsit de interes să menţionez că adjectivul **muşat** „frumos" îşi păstrează fiinţa şi sensul în structura lingvistică a derivatului diminutival **muşeţel** „frumuşel" (!), care a ajuns să **denumească** o plantă . . . medicinală, înzestrată cu virtuţi terapeutice şi alinătoare : **ceai de muşeţel . . .** O floricică atît de gingaşă şi de graţioasă, alianţă de miresme şi culori, nu putea să nu atragă atenţia unui poet al universului „mărunt", cum ni se invederează, în atîtea rînduri, Tudor Arghezi : „O să trecem prin buruieni amare, prin **horbota de muşeţel cu nasturi galbeni" (Cartea cu jucării).** Această admirabilă denumire : **muşeţel** „frumuşel", merită din plin să fie „înviată", căci ea are ceva de mărturisit despre capacitatea de sensibilizare a sufletului popular în faţa nenumăratelor ipostaze ale . . . „muşatului" în lumea înconjurătoare.

Prin unele părţi ale ţării, **muşeţel** se află în relaţie de sinonimie cu **romaniţă (romăniţă, romoniţă),** care este simţit, deopotrivă, ca diminutiv, chiar dacă termenul de bază, **róman,** nu se bucură de o răspîndire prea largă. De obicei ,poetul popular retrage cuvîntul la final de vers, obţinînd, cu ajutorul aceluiaşi sufix diminutival **(-iţă),** rime dintre cele mai lesnicioase : „La mijloc de **lunculiţă** / Este-o mîndră **poieniţă** / Îngrădită-n **romăniţă" ;** „Mă dusei la **dumbrăviţă** / Dup-un fir de **romoniţă".** La Sadoveanu, termenul este prins în lanţuri enumerative : „Fetele string **soponele, romaniţă, măzăriche** şi **păiuş** de pe marginea cărărilor". Totdeauna atent la „sunetul" cuvintelor, Budai-Deleanu înşiră cu nesaţ, bucurîndu-şi auzul, denumirile populare şi regionale ale unor ierburi şi buruieni „de leac", din fiertura cărora Brînduşa, „mama duioasă" a lui Parpangel, pregăteşte, pentru feciorul său leşinat în bătălie, o scaldă tămăduitoare : „**Iarba** vîntului şi iarbă creaţă, / Iarbă mare, spînz, limbă-vecină, / **Romoniţă,** nalbă, mătăcină, / / Plătagină, sovîrv cu cicoare, / Troscoţel, podbeal şi mătrăgună". Tot la Sadoveanu, în **Nopţile de Sînziene, romaniţă** revine, ca termen al unei delicate comparaţii : „Kivi îşi arăta dinţişorii ca nişte petale de **romaniţă".** În sfîrşit, iată cum este întîmpinată **Mireasa** lui Arghezi : „Vino. Dinainte îţi voi desface peliniul şi **romaniţa** / Pe care le coace arşiţă".

Ca şi mlada salcîmului, **romaniţa** este floarea îndrăgostiţilor. Împuţinîndu-i „corola de minuni" şi murmurînd „propoziţii-ipoteze" **(mă iubeşte, mă doreşte . . .),** iar apoi, adverbe ale . . . cantităţii **(mult, puţin, . . . deloc !),** ei, îndrăgostiţii, „ghicesc", ajunşi la ultima petală, cum sînt întîmpinate sentimentele lor. În **Floare albastră,** Eminescu evocă acest şăgalnic şi sfielnic obicei : „Şi mi-i spune-atunci poveşti / Şi minciuni cu-a ta guriţă. / Eu pe-un fir de **romăniţă** / Voi cerca de mă iubeşti".

Printr-un semnificativ fenomen de „atracţie paronimică", limba populară leagă denumirea florii de însuşi numele neamului nostru. Aşa se explică varianta fonetică **romăniţă ! . . .**

G. I. TOHĂNEANU

istorie-document

Un cărturar uitat: NICOLAE HORGA-POPOVICI

Una dintre etapele puţin cunoscute ale trecutului cultural din judeţul Arad este şi perioada luministă de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea. În această perioadă de mare efervescenţă naţională şi socială, şi-a desfăşurat activitatea şi Nicolae Horga-Popovici, evidenţiindu-se ca istoric, literat, gînditor şi pedagog naţional.

S-a născut în comuna Seleuş, judeţul Arad, la 18 iunie 1767 (data naşterii a fost cunoscută abia acum, prin descoperirea unei însemnări autobiografice pe foaia unei Cazanii, apărută la Viena, în 1793) dintr-o veche familie de intelectuali, înnobilată de Gheorghe Rákoczi, la 11 mai 1645, primind numele de Borosjenei (de Ineu). A ocupat diferite funcţii, printre care şi aceea de inspector al şcolilor naţionale române arădene şi judecător de tablă onorific al comitatului Arad. Cunoştea cinci limbi şi, în afară de versuri, a scris şi o carte care se intitula : „Oglindă arătată omului înţelept . . .", (titlul prescurtat), scrisă în anul 1801 şi apărută în 1807 la Tipografia Universităţii din Buda.

Oglinda cuprinde, pe lîngă traduceri „deaspre multe fealuri de pilde a bunelor năravuri" (moravuri) culese din cărţi „ale altor înţelepţi" şi lucrări originale despre legenda întemeierii oraşului Bucureşti ce poartă titlul : „Arătarea întîmplării feti lui Bogdan fostului Voevod al Ţării Moldovei, din anul de la Hr. 1346" şi „Poveste pentru cetatea Vilagoşului" (Şiria), unde nu uită să aminteaască de originea românească a corvineştilor. N. H. Popovici decedează la 25 februarie 1811, în vîrstă de 44 de ani, fiind cunoscut şi sub numele de Popa Nica.

Năzuind să vadă îmbunătăţită situaţia poporului român, cartea lui a fost scrisă pentru „mergerea înainte . . . a iubitului meu neam spre hăsnuire şi . . . spre agonisirea înţelepciunii şi a bunei priceperi . . ." (Înainte cuvîntare). Din dedicaţie către „episcop şi vicişpan" aflăm şi motivul care l-a determinat să devină „scriitor". Nu pentru „ca să-mi agonisesc ceva – şi laude şi veaste (faimă) numelui meu", ci mai virtos pentru a scoate la lumină unele învăţături de morală, pentru ca „să le vadă şi acest neam al nostru". O trăsătură importantă a „Oglinzii . . ." este şi caracterul ei militant. Scopul principal al întregii sale activităţi este de a-şi sluji poporul care „nu are învăţătură moraliceaască din pruncie". Nicolae Horga-Popovici consideră că factorul principal în promovarea progresului este răspîndirea culturii în sinul poporului. Spre deosebire de alţi reprezentanţi ai „Şcolii ardelene", care îşi puneau mari speranţe în reformele „de sus" ale monarhului „luminat", el supune criticii, pe lîngă instituţiile feudale, chiar şi pe împărat, care, dacă ar dori să ridice toate neamurile din imperiu, prin învăţătură, urmarea ar fi şi ridicarea bunăstării iar „mergerea către fericire s-ar îndrepta" ; ar creşte atunci interesul pentru comerţ, meşteşuguri şi agricultură.

Pr(i)etenos atîta cît încă între puţine neamuri se află aşa prieteşug ; primitori de oşpeţ (subliniază ospitalitatea noastră tradiţională), întîmplările de mai înainte le pomenesc (cultul istoriei e viu, în ciuda opresiunii străine) şi legea foarte tare o ţine . . ." Sintetizînd toate aceste virtuţi, autorul conchide „. . . pre înţeles, într-u acest neam toate se află".

De neuitat sînt cuvintele cu care-şi încheie Horga prefaţa – adevărat imn închinat patriei, în care pulsează iubirea faţă de aceasta şi faţă de poporul ei, testament al scriitorului : „O de a-şi avea norocirea, ca în viaţa mea să văd neamul românesc trudindu-se după rodurile cele cuviincioase în cercetarea înţelepţilor . . ." Iar „cărticica" „Oglinda" „cu cea mai de aproape iubire, în dragoste iubitului meu neam . . .". Pentru a face „Oglinda" cît mai accesibilă maselor cărora li se adresează, scriitorul s-a menţinut însă mereu în strîns contact cu bogăţia limbii poporului, publicînd astfel în ea pilde şi învăţături de morală pe care le dezvoltă în cadrul a 22 de întîmplări luate din viaţa unor oameni mari din antichitatea greco-romană, trăgînd din fiecare întîmplare învăţături morale, pentru înmulţirea faptelor bune şi spre gloria românilor. Autorul combate, rînd pe rînd, prietenia bazată pe interes, făţărnicia, necinstea, minciuna, umilirea semenului, găsind aproape de fiecare dată prilejul de a-şi ilustra ideile cu exemple din literatura latină. El pledează pentru sinceritate şi modestie, pentru umanitarism şi toleranţă, pentru cumpătare şi stăpînire de sine. „Nu iaste nimenea aşa de slăbănog – zice Horga –, de la care nici o haznă să nu poată lua ţara".

„Oglindă arătată omului înţelept . . ." rămîne o carte interesantă, şi nu numai pentru vremea cînd a fost scrisă. Tipărită cu chirilice, ca mai toate operele reprezentanţilor Şcolii ardelene, cartea lui Horga a circulat intens şi a fost larg răspîndită în epocă. De aceea, istoria mişcării noastre culturale va trebui să consemneze şi să reţină această carte, ca şi pe autorul ei, Nicolae Horga-Popovici, a cărui viaţă şi activitate se caracterizează prin muncă susţinută şi patriotism.

În anul 1808, Nicolae Horga-Popovici şi-a imprimat la Oradea, pe foaie volantă, poezia **„Spre bucurie . . ."** (titlul prescurtat) în cunoscuta tipografie a lui Ioan Francisc Tichi. Poezia este redată pe ambele pagini şi cuprinde zece strofe. Aceasta pare a fi prima poezie românească originală atestată, aparţinînd unui autor de pe meleagurile arădene.

Gheorghe ŞORA

top

AUTUMNALE . : :

Intre 18 și 22 septembrie a.c. la Budapesta s-a desfășurat o atractivă manifestare muzicală : *Dunav Rock Festival*. Au participat formații din cele șapte țări dunărene, noi fiind reprezentați de grupul *„Sfinx"*. Manifestarea nu a avut un caracter competitiv. ● La Yaounde în Camerun a avut loc un festival al filmului muzical dedicat cîntăreților de culoare. Au fost omagiați printre alții *Aretha Franklin (in foto)*, Jimi Hendrix, Bob Marley, Ray Charles ● Grupul britanic *„Yes"* se află într-un turneu american. Se știe că Anderson și Wikeman nu mai fac parte din această formație al cărui recent LP, „Drama", urcă vertiginos în topurile albumelor. ● Iris, Domino, Grup 120 au fost prezente pe scena Casei de cultură „Mihai Eminescu" din Capitală în spectacolul *„Rock '80"* ● Steve James și Paul Cook (ambii ex-„S. Pistols"), au pus bazele noului grup *„Profesionals"*. ● După succesul LP-ului „British Steel", formația *Judas Priest* din nou în studiouri colaborînd cu un... manechin celebru care dorește aprig să se lanseze și în pop. Să vedem... ● *Cozy Powell* fost baterist la „Rinbow", a declarat că intenționează să-și alcătuiască un nou grup. ● După plecarea lui Osbourne de la „Black Sabbath", iată-l pe bateristul *Bill Ward* făcînd același lucru ● La 26 octombrie, *Peter Green* celebrul interpret englez de blues, va împlini 34 de ani. După o lungă perioadă de inactivitate, Green a lansat de curînd LP-ul *„Little Dreamer"* ● Alte albume recente sau în curs de apariție : „Hotten than July" — *Stevie Wonder* ; „Live" (dublu) — *Supertramp* ; „Flesh & Blood" — *Roxy Music* ; „The Game" — *Queen* ; „Xanadu" — *Soundtrack* (banda sonoră a filmului cu ELO, Olivia Newton-John. ● Aniversările săptămînii : *Ray Charles* (n. 23 IX 1932), *Julio Iglesias* (23 IX 1944), *Linda Mc Cartney* (24 IX 1942). ● Primul disc care s-a vîndut într-un tiraj ce a depășit milionul, a fost „Vesti la giuba" de Leoncavallo, disc lansat de *Caruso* la data de 12 noiembrie 1902. La 10 februarie 1942, *Gleen Miller* reia acest hit sub cunoscutul titlu „Chattanooga „Choo-Choo".

Petru UMANSCHI

evrika!

● **Aforismul e o corabie ce vrea să ancoreze într-o mare fără fund...**
● **Cu cît fraza e mai lungă, cu atît trăiește mai puțin.**
● **Într-un teatru, cel mai important rol îl joacă directorul.**
● **Cu prea multe guri căscate riscăm să rămînem fără pere mălăețe.**
● **Un scriitor de... formă, visează toată ziua... Fondul.**
● **Cei ce fură cu cîntarul, rareori cunosc măsura.**
● **Maimuțele au părăsit copacii cînd l-au văzut pe om cu securea.**
● **Ciinele își iubește stăpînul, dar nu face niciodată declarații în acest sens.**
● **Cîte unul se visează un nou Eminescu, dar uită de... Beliu.**
● **Capetelor întunecate nu fosforul le lipsește...**
● **Semiramida la piață : „Și ce dacă am suspendat grădinile ?"**

Ion VELICAN

panoramic

● La **Muzeul Banatului :** S-a efectuat îmbunătățirea expoziției permanente de istorie și completarea acesteia cu tema privind perspectivele dezvoltării județului Timiș în următorii cinci ani. Se remarcă sugestiva modalitate muzeologică de expunere, claritatea prezentării științifice a problematicii. — Aceeași instituție a consacrat un spațiu expozițional dirijorului și compozitorului **Hermann Klee** 1883–1970, artist emerit — membru fondator al Operelor din Cluj-Napoca (1919) și Timișoara (1946). Se cuvine a fi apreciat nobilul gest al **Rozaliei Munteanu Klee,** soția muzicianului, care a donat Muzeului Banatului o bogată colecție (peste 350 de afișe, programe, fotografii, scrisori, manuscrise, obiecte personale) legate de viața și activitatea autorului binecunoscutei opere „Făt-Frumos". — Ieri a avut loc la secția de etnografie (Bastionul Cetății) vernisajul expoziției temporare **„Cămașa bănățeană — tradiție și inovație".** Exponatele învederează că în portul popular, cămașa este cea mai importantă componentă, care a păstrat pînă în prezent trăsături străvechi, concretizate în materialul de confecționare, croi și decor, fiind, totodată, un element etnografic concludent întru reliefarea caracteristicii de bază a culturii materiale populare românești : unitate în varietate. ● Grupul satiric „Potcoava" de la întreprinderea „Industria liniî" se află la Festivalul de satiră și umor — Vaslui 1980. ● La faza interjudețeană de la Oradea, formațiile artistice de amatori de la Întreprinderea de mătase — Lugoj, Ambalajul metalic și Industria linii din Timișoara au obținut premiul I, iar cele de la întreprinderile Confecții „Bega" și „1 Iunie" s-au clasat pe locul II.

D. S.

RADIO TIMIȘOARA, 1 octombrie 1980, ora 21, **Emisiune literară :** — Rolul criticii literare în formarea gustului pentru o literatură care să reflecte realitatea socialistă — anchetă la I.A.E.M., — Festivalul internațional de poezie de la Struga, R.S.F. Iugoslavia — însemnări de Anghel Dumbrăveanu. — „Ca un fagure de miere" — rubrică susținută de prof. univ. dr.Gh. Tohăneanu. — Versuri inedite de Cedomir Milenovici. — Cronică de librărie.

corespondența

Kolea Kureliuk din Mărițeia Mică, cod 5852, jud. Suceava, dorește să comunice cu cititori ai revistei noastre care posedă colecția pe anul 1979. **Daniel Armeniu :** Întrebări filozofice, cugetări **poetizate. Martin Roman ;** Din epistolă se vede clar că sînteți un om cu alese calități intelectuale. Din întrebarea privitoare la „caracterul strict local" se vede că nu prea citiți revista. Așteptăm lucrările și vă promitem că vor fi..." (cel) puțin citite". **Viorela Georgescu :** Notații sensibile, directe, între care cîteva imagini (în cea de-a treia poezie) mai încărcate de fior liric adevărat (umbra cerbului sădită în fîntînă, trupul mort într-o frunză etc.). **Ion Diaconu :** Surprinde plăcut „altoiul" dintre modernitatea expresiei, a tonului și substanța unor imagini din tărîmul rural. S-ar putea ca zona aceasta de interferență să rie rodnică și să devină un teritoriu al poeziei dvs. **G. Duhalmu ;** Tot ce vă pot spune e că în **Scrisoare** am întîlnit o imagine poetică — cea cu noaptea sub formă de cămașă. **Cusmir Teodor :** Aveți un scris greu de descifrat. **Mio :** La fel. **Cris Cerbu :** La fel ! **I. V. Periam :** Doar de acest spațiu dispun. **Florin Grigoriu :** Să sperăm că vom găsi un prilej. **Nicolae Dragnea :** Ceea ce încercați dvs. merită și laude și efort și toată chestiunea e să vă sustrageți modelelor față de care aveți afinități. Faptul că aveți conștiința împrejurării estetice în care vă aflați vă poate ușura considerabil atingerea scopului, cum se vede în **Toamnă, Turn, Lacrimi de stea. Nic. Dorian :** Dintr-un volum întreg nu se vede decît că sînteți un cititor atent și pasionat al poeziei contemporane. De la o poezie la alta se vede pe care dintre poeți l-ați citit. Doar pe alocuri se iscă (parcă) un ton mai personal. **Stela Avrămuț, Cristi Ludos, P. I. Frunzaru, Miron Codrin :** Texte în afara poeziei. **Tudor Borcs** din Arad, ne-a trimis un grupaj de poezii din care două au apărut în cadrul rubricii „Prietenii revistei Orizont". Surpriza a fost să constatăm că talentul bănuit la acest autor constă într-o subtilă „știință" de a introduce în „propriile-i" poezii versuri decupate din autori străini traduși la noi. Așa s-a întîmplat de pildă în „poezia" **Lume de așchii** în care versurile 6, 7 și 8 (Doar culoarea cetinilor grele / Vine cu pași mari / Iar eu îmi amintesc de țipătul păunilor) sînt desprinse din Wallas Stevens (**Lumea ca meditație,** în traducerea lui Constantin Abăluță și Ștefan Stoenescu). La o verificare mai atentă se deduce limpede că „autorul" arădean și-a făcut o „metodă" din furt. Faptul este de-a dreptul rușinos !

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

SIMION GURGU

NOI AM IUBIT

Noi am iubit o iluzie subțire ca raza,
am iubit o iluzie ce cînta peste Eden și-n Agora

S-au aprins torțe, femeile
dansau, trecătorilor
li se oferau amfore cu vin și cu miere.
Și au plecat fiecare pe osebite drumuri,
însemnați de o mare tristețe asemenea
zeilor ce-n marmure
niciodată de nimeni văzuți nu vor fi.
Peregrini printre multe popoare
am lăudat neamul nostru și am cîntat.

Ne-am întors...
Noi sîntem cei ce-au iubit o iluzie subțire ca raza !
Vedeam prin grelele ziduri de ghiață
bărbați fericiți, femei legănîndu-și copiii,
noi sîntem cei ce au iubit o subțire iluzie, strigam
și lucrătorii se îndepărtau spre marile lor ateliere,
noi sîntem cei ce au iubit o iluzie care cînta peste Eden,
nu ne cunoașteți ? Iubitorii pămîntului
intrau în cetate trăgînd după ei înaltele porți.

Noi sîntem cei ce au văzut prin piatră
un zbor ce se năștea, fără noi
niciodată arătîndu-se... Și-atît de departe
și-apoi de-atîtea ori plîngînd am murit.

ȘTEFAN CĂMĂRAȘU

VISAM FLUTURII

Am fost aleși să visăm
și tocmai atunci cînd visam mai frumos
se dă o alarmă falsă ; fluturii voștri,
ni se spunea,
au fost aduși sub spînzurători.
Ne apropiam de spînzurătorile trucate,
executam mașinal exerciții de luptă,
ne-ntorceam obosiți și dormeam.
Rămîneau, însă, în continuare aprinse
lămpile în subconștient
și visam fluturii în jurul lor învîrtindu-se.

SEMN PE COAJĂ

Cred că îmi vor înflori crîngurile de salcîmi,
în primăvara asta ai să vezi ce dulce e mierea,
ai să cauți trupul meu îndoit de flori albe.
Ca să știu că ai fost lîngă mine
fă-mi un semn adînc pe coajă
și, dacă va fi bună mierea salcîmilor
pe care acum îi visez,
am să mă-ntorc cu semnul pe frunte.

RADU MILIAN

FINAL LA O POSIBILĂ CĂLĂTORIE

Tăcerea era insistentă
și așternută peste tot — c-ai fi putut —
s-o atingi
cu degetele în fiecare obiect
s-o vezi
cuibărită prin ralturi
s-o auzi cîntînd prin pahare
în odaia deformată geometric...
Am ajuns, în ce loc ?
nimic nu-mi aparține de-aici —
și apoi fața aceasta
înăsprită de firișoare pămîntii
de unde mă fixează un străin
din ce în ce mai aproape...
Ca-ntr-o urnă
frigul se lasă-n scorbura oaselor
zgîlțîindu-le ritmic.

mapamond

Planetologie (I)

Cu mult înaintea lui Homer, cîntărețul Troiei, caldeenii și mulți alți observatori ai stelelor au văzut pe cer, pe lîngă miriadele de stele nemișcate, cinci puncte luminoase ce se deplasau pe bolta nopții. Ei credeau că aceste stele strălucitoare și călătoare erau locuite de zei. Grecii le-au zis *planetos,* adică „rătăcitoare". Vechile civilizații le-au dat numele zeilor pe care-i divinizau. Civilizația noastră a reținut denumirile latine : Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn. Dar pentru că înainte de toate grecii prețuiau ordinea, ei au elaborat un sistem logic cu ajutorul căruia explicau și prevedau mișcarea „zeilor rătăcitori". Eudox din Cnidos a ajuns la ideea că planetele se mișcă pe niște bile de cristal care la rîndul lor se mișcă, descriind un cerc perfect, în jurul Pămîntului nemișcat. Aproape cinci veacuri mai tîrziu, Claudiu Ptolemeu din Alexandria a scris o carte despre sistemul lui Hiparch care datorită civilizației arabe a supraviețuit decăderii epocii de întuneric european. Această carte o cunoaștem azi sub numele ei arab deformat — *Almagesta* — iar ideea lui Hiparch e cunoscută azi în lume sub denumirea de „sistemul lui Ptolemeu". Deși stîngaci, sistemul lui Ptolemeu a fost surprinzător de exact. Cercetînd mii de stele, pe astronomi îi preocupau în continuare cele cinci stele neobișnuite. Mult mai tîrziu, în 1543, astronomul polonez Nicolaus Copernicus a constatat că sistemul antic al cerului e inexact, că însuși Pămîntul este o planetă și că toate planetele se mișcă în jurul soarelui.

Pe vremea aceea însă, cine susținea asemenea idei era ars pe rug. În anul 1609, Galileu își îndreaptă, primul, telescopul pe bolta cerului, confirmînd că planetele nu au nimic comun cu stelele fixe : Luna s-a arătat dură și muntoasă. Venus trecea prin fazele nevăzute de Copernicus, Jupiter avea patru sateliți, iar Saturn avea „ceva" care, mai tîrziu, la un telescop mai perfecționat, s-a dovedit a fi niște inele de toată frumusețea. Telescopul a arătat că planetele constituie adevăratele lumi în cosmos. cu mult mai asemănătoare Pămîntului decît scînteietoarele și îndepărtatele stele. În următoarele trei veacuri. astronomii s-au străduit să cunoască cît se poate de bine aceste cinci corpuri cerești și să descopere altele, noi, dintre care unele nu se pot vedea cu ochiul liber : Uranus. Neptun. și Pluton, precum și nenumărați mici planetoizi (sau asteroizi — în greacă „asemănător stelelor") care, în principal. planetează între Marte și Jupiter.

(VA URMA)

BACOVIA ÎN LIMBA SÎRBOCROATĂ

A-l traduce pe Bacovia peste hotare, în orice limbă ar fi, reprezintă nu numai un act de prietenie culturală, ci și un act de curaj al profesionalizării celei mai elevate. Cu atît mai mult cu cît dramatismul monocord al poetului „Plumbului" riscă, în acest caz, să cadă într-o tristă melopee a cotidianului provincial, fără profunzimi și fioruri caracteristice unei mari poezii.

Nu e însă cazul traducerii de față, în limba lui Vuk Karadjić, pe care același neobosit și entuziast poet iugoslav, Adam Puslojić, o oferă cititorilor de limbă sărbocroată.

Apărută în editura „Veselin Masleșa", din Sarajevo, cartea reunește, sub titlul generic „Olovo" („Plumb"), poeme din toate ciclurile bacoviene, de la „Plumb" la „Versete", beneficiind de cuvinte pline de tîlc, rostite la deschiderea cărții de către Geo Bogza și Nichita Stănescu.

Ce putem spune despre traducerea propriu-zisă ? Dacă, parafrazînd un teoretician al traducerii (Nida), am spune că traducerea de față încearcă să obțină în limba de sosire echivalentul cel mai apropiat al mesajului cuprins în limba de plecare, în primul rînd în ceea ce privește semnificația, și în al doilea rînd în ceea ce privește stilul, putem afirma cu certitudine că acest lucru îi reușește pe deplin lui Adam Puslojić. Într-adevăr, în traducerea sîrbocroată se-aude **materia plîngînd,** lucru esențial pentru întreaga creație bacoviană. Și, în locul cuvîntului nostru de întîmpinare, să-l lăsăm pe însuși traducătorul să ne spună, într-o poemă liminară, cîteva cuvinte despre truda-i atît de nobilă. Deci, **Traducăindu-l pe Bacovia :** Cuvînt cu cuvînt, pas cu pas : / înveșmîntați în aceeași viață / în dinți cu același suflet / te transpun din pămînt în aer / în aerul de culoarea nalbei / te recit prin propria-ți tăcere / te traduc anevoie, / te traduc încenușat, / dar mai rămîne lumină / pentru cuvinte, după aceea / peste orașul care se cheamă Bacovia / și-ntr-o altă limbă aud acum : / **„aud materia plîngînd".**

Dușan PETROVICI

documentar

Treizeci de ani în cifre și dincolo de ele...

Dificultatea de a surprinde global epoca actuală, în toată complexitatea ei și de a prefigura viitorul, face cu atît mai meritorie activitatea de mai multe decenii a lui Jean Fourastié, celebrul economist francez, autor al lucrărilor **Le grand espoir du XX-ème siècle (Marea speranță a secolului XX)** și **Quarante mille heures (Patruzeci de mii de ore)**. Acum 30 de ani, cînd Franța, după ce-și pansase rănile grave ale războiului, se angaja pe calea unei dezvoltări economice al cărei martor avea să fie, Fourastié „risca" niște lucrări care au făcut înconjurul lumii și în care încerca să prevadă care vor fi principalele răsturnări ale perioadei ce urma să vină. Astăzi, Fourastié vede că a sosit vremea să facă un lung bilanț, să confrunte previziunea cu realitatea : el consideră că, odată cu criza petrolieră și cu dificultățile relative pe care le cunoaște în prezent Occidentul pe plan economic, o pagină a fost întoarsă, cea care a văzut Franța efectuînd, timp de 30 de ani, un salt spectaculos spre un nivel superior de dezvoltare.

Obiecțiile noastre, Fourastié le presimte. Știe foarte bine ce-i vom replica : „Bine, dar Franța din 1948 nu era o țară subdezvoltată !", iar evoluția sa, raportată la cea a altor state, nu are nimic excepțional. A doua observație, Fourastié o admite lesne, nu fără a cita totuși statele care, plecate de la același nivel global la sfîrșitul războiului, nu se clasează atît de bine acum. În schimb, pentru cititorii săi francezi, ca și pentru ceilalți, el vrea să demonstreze că Franța de acum 30 de ani era de fapt o țară subdezvoltată și că istoria dezvoltării ei economice de înalt nivel este de dată recentă. Cartea consacrată acestei demonstrații a apărut, nu demult, în editura Fayard sub titlul **„Les trente glorieuses ou la Révolution Invisible"**. Titlul se referă la cei 30 de ani „glorioși" care separă Franța de sfîrșitul celui de-al doilea război mondial.

Lucrarea începe cu o parabolă care ar merita, ea singură, o „carieră" autonomă, prin discuțiile pe care le poate suscita : parabola a două localități, „Madère" și „Cessac". Madère, ne previne autorul, este un sat dintr-o țară subdezvoltată, iar Cessac, un mic sat francez pe care intuiția toponimică ne face să-l plasăm undeva în sud, departe de marile centre economice ale țării (...).

Dar iată, întorcînd pagina, aflăm că Madère și Cessac n-au existat decît în imaginația economistului, și că ele descriu în realitate, respectînd îndeaproape datele statistice, același sat francez Donelle en Quercy, la 30 de ani distanță, în 1945 și în 1975. În continuarea studiului său, Fourastié observă aceeași evoluție la scara întregii țări și descoperirile pe care le face au ceva din ciudățenia evenimentelor ce trec neobservate. În ceea ce privește calendarul demografic al individului, acești 30 de ani nu sînt revoluționari în sensul că nu fac altceva decît să încoroneze o schimbare radicală a raportului cu moartea, mizeria și boala, schimbare survenită în fapt cu 150 de ani în urmă. În schimb, cînd abordează problema muncii umane, a structurii populației active pe ramuri și pe nivele de calificare, Fourastié observă că totul s-a schimbat în acest domeniu în ultimii 30 de ani, cu mult mai mult decît înainte într-un secol și jumătate sau, mai înainte, într-o mie de ani (...).

În fond, a ieși din sărăcie nu-i altceva decît visul milenar al omenirii și nu e lipsit de interes să ne punem două tipuri de întrebări în fața acestui fenomen : de ce acest avînt ?, care au fost cauzele sale obiective ?, cum s-a produs el ?, adică ce implicații are pentru individ, căci ceea ce se petrece în inimă este adesea străin celui mai îmbucurător tablou statistic ? Fourastié observă că un francez de pe stradă, întrebat despre cauzele obiective ale acestui avînt, ar pune pe primul loc egalizarea progresivă și revendicările permanente ale lumii sindicale și ale partidelor de stînga (...). Dacă tratează prea sumar, după părerea noastră, revendicarea politico-sindicală, a cărei presiune a fost hotărîtoare, Fourastié se indignează în fața ignorării frecvente a cauzei, după părerea sa, fundamentală : progresul științific și tehnic. Fiecare produs își are istoria sa tehnică proprie și orice evoluție într-un sector al productivității are consecințe în lanț : cel a cărei putere de cumpărare se dublează, nu consumă de două ori mai multă pîine și nici nu bea de două ori mai mult lapte ; atunci cînd necesarul este asigurat, structura consumației e cea care se schimbă. La rîndul său, cererea de obiecte fabricate, crește, și satul, care nu-și mai hrănește oamenii, trimite la oraș pe acei „emigranți" pe care industria îi așteaptă cu nerăbdare pentru a produce mai mult.

Să ne oprim puțin. De cînd acumulăm observații și cifre, o întrebare ne dă tîrcoale : dacă e adevărat că această sărăcie centenară a fost învinsă în acești 30 de ani, cum se explică faptul că producția artistică și literară franceză, în aceeași

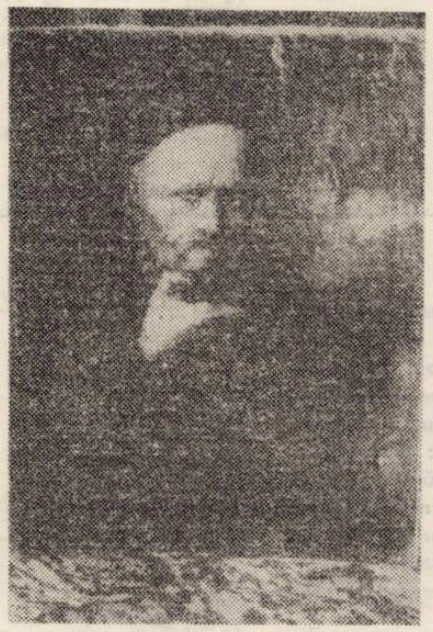

perioadă de timp, este aproape în întregime atît de sumbră, de deziluzionată, pentru a nu spune disperată ? Despre ce este vorba ? Despre un snobism de țară bogată ? Despre un romantism afectat ? Despre o nonșalanță de copii răsfățați ? E cel puțin ciudat decalajul care s-a creat între evoluția puterii de cumpărare și sentimentul general de insatisfacție și chiar de nedreptate. La această întrebare, arareori pusă într-un mod atît de prozaic, Fourastié dă un răspuns original : o dezvoltare atît de neobișnuită într-un timp atît de scurt, dă individului derutanta impresie că totul este posibil, de unde abandonarea oricărei morale, dorința permanentă de a avea mai mult (și lupta, atît de caracteristică epocii noastre, pentru standing) ; de unde, consecință și mai surprinzătoare încă, intoleranța crescîndă față de nedreptate și sentimentul acut al înstrăinării. Iată-i deci pe denigratorii „societății de consum" în același sac cu adulatorii ei : impresionați în egală măsură de succesele ei și îmbătați de victoriile ei. Beție, unde, poate, trebuie căutat adevăratul eșec ? Căci trebuie spus, fără ocolișuri, că în diversitatea reacțiilor, se citește, negativ, absența unui limbaj comun, a unui efort comun, a unei speranțe comune tuturor membrilor societății franceze. Înmulțirea doctrinelor morale are drept corolar redutabil o mare tăcere morală a societății în ansamblu. Fără a fi la rîndul nostru „moralist", nu putem să nu observăm că, la scara istoriei umane, rar s-a văzut spectacolul unei societăți fără valoare morală colectivă, fără cunoaștere colectivă (televiziunea, școala, numeroasele mass media bombardează cu frînturi de informații, adesea contradictorii, care sînt opusul unei cunoașteri unificate), fără speranță colectivă, inclusiv în ceea ce privește ideologiile politice la a căror decrepitudine asistăm. Trebuie oare să-i vedem pe profeții pesimiști care afirmă că unitatea socială a științei și a moralei corespunde unui stadiu de acum depășit al aventurii umane, sau, dimpotrivă, să vedem că în etapa actuală, în care sărăcia e învinsă pentru totdeauna și o țară atinge un stadiu superior de dezvoltare, creșterea generează inevitabil un anumit purgatoriu de deziluzie pe care trebuie să-l traversăm înainte de a reconstrui, pe ruinele ideologiei progresului cu model fizico-chimic moștenit din secolul al XVIII-lea un alt edificiu, la fel de grandios dar adaptat noilor achiziții ale științei ? Stagnarea economică actuală, relativă și inevitabilă, ar putea lăsa spiritelor răgazul necesar edificării unui alt fel de univers mental și moral.

În exclusivitate pentru „Orizont"
Roger-François GAUTHIER
În românește
Margareta GYURCSIK

remember

Drumul de Corint

Drumul de la Eleusis, către Corint urmează sinuozitățile golfului Saronic, al cărui nume vine de la Saron, regele Trezenei, care, urmărind o căprioară, la vînătoare, a căzut de pe stînci și s-a înecat în apele mării. Livezi de măslini de un verde argintiu, solul aprins, marea albastră și calmă, insula Salamina, amintind dezastrul flotei lui Xerxes, neînvinsă pînă atunci. Lungi șiruri de eucalipți, cu uriașele lor trunchiuri dezgolite, cu iataganele frunzelor atîrnînd pe crengile vînjoase. Pe-aici, Chateaubriand făcuse drumul invers, dinspre Peloponez, călare pe cal. Poetul se simțea, după cum mărturisește el însuși, „aproape la fel de obosit ca și Ceres", cînd se așezase pe malul izvonului înflorit, după ce cutreierase întreaga lume în căutarea fiicei ei, Proserpina.

Un scurt popas la Megara, una din cele mai vechi cetăți ale Greciei continentale. Aici, prin anii 450–380 a ființat școala din Megara, întemeiată de Euclid Socraticul și tot aici, s-a îmbolnăvit de friguri Vergiliu, în călătoria lui prin țara lui Homer. „La Megara – spune din nou Chateaubriand – se puteau vedea cei doisprezece mari zei făcuți de mîna lui Praxitele, un Jupiter Olimpianul început de Theocosmus și de Phidias, mormintele Alcmenei, Iphigeniei și al lui Tereus". Azi nu vedem decît un orășel inundat de soare și de sfinte amintiri.

Trecem pe la poalele munților Gerania. Locuri bogate-n legende. Iată stîncile Skironiene, de unde Tezeu l-a aruncat în mare pe Skiron, unul dintre tîlharii care înspăimîntau regiunea (tot el l-a ucis pe sadicul Procust). Pe undeva pe-aici, se află stînca sub care și-a ascuns sandalele și spada regele Atenei, Egeu, tatăl lui Tezeu. La vîrsta adolescenței, eroul, care era născut la Trezena, dă la o parte stînca, pe care i-o arătase mama sa, Aitra, ia obiectele și pleacă la Atena, unde este recunoscut de tatăl său.

Pe acest drum – singurul care făcea legătura între Atena și Peloponez și pe care Tezeu îl curățise de tîlhari, la întoarcerea lui din Creta, unde răpusese Minotaurul – venea, în legendă, Oedip, susținut de fiicele sale, iar destinul îi încrucișează calea cu Oreste.

Furați de peisajul evocator, nici nu ne dăm seama cînd traversăm istmul, pe un pod de metal, zgîlțîit alarmant de marile vehicole. Oprim îndată și ne întoarcem în mulțimea multicoloră a turiștilor care, surescitați, într-un fel de bucurie a unui spectacol unic, urmăresc remorcarea unui vapor prin canalul care unește Marea Egee și Marea Ionică. Priveliștea este într-adevăr impresionantă. Pereții canalului coboară abrupt 80 de metri, lăsînd între ei o panglică îngustă de un albastru metalic, pe care înaintează prudent, tras de un remorcher ce de sus pare minuscul, un vapor doldora de excursioniști. După cum aveam să aflăm, lățimea pînzei de apă este de 23 m., egală cu a Suezului, însă impresia, aici, este cu totul deosebită, iar noi urmărim cu teamă mișcarea vasului care, uneori, ni se pare că se apropie amenințător de marginile stîncoase.

Rezemați de balustrada podului care, acum, face legătura dintre Grecia continentală și Peloponez, privirea noastră alunecă în lungul canalului de Corint și vedem, ca printr-o lunetă, albastrul mării occidentale. Acest drum de apă a fost proiectat încă din vremea lui Periandru – unul din cei șapte înțelepți ai Greciei antice – încă din secolul VI i. e. n. Neron a inaugurat săpăturile ce urmau să realizeze acest plan grandios, cu o casma de aur, însă proiectul a fost împlinit abia în secolul trecut, prin excavarea a 10 milioane de m^3 de pămînt. În acest fel, vapoarele scurtau calea cu 350 km.

În antichitate, cei 6 km, care separau cele două mări, erau străbătute pe un culoar (Diolkos). Astfel corăbiile încărcate erau trase pe uscatul dintre golful Saronic și golful Corint cu ajutorul brațelor sau al unor tehnici, desigur, mult anevoioase.

Dar, între timp, vaporul care traversează istmul sub privirile noastre se apropie. Excursioniștii de pe covertă fac semne cu eșarfe colorate, cei de pe pod le răspund emoționați. Se aplaudă, o frenezie generală ne cuprinde pe toți. Sosirea vaporului este întîmpinată ca o izbîndă, iar întîmplarea primește valențe de simbol. Vasul alunecă pe sub noi, toată lumea aleargă la parapetul opus, aplauzele continuă, iar vaporul iese din umbra canalului în largul și soarele Mării Egee.

Anghel DUMBRĂVEANU

memento

Cinstire a memoriei scriitorilor

Asociația scriitorilor din Timișoara a organizat simbătă, 20 septembrie, la cimitirele din Calea Lipovei și Calea Buziașului acțiuni de cinstire a memoriei scriitorilor FRANYÓ ZOLTÁN și VIRGIL BIROU. Au fost depuse jerbe de flori. Personalitatea scriitorilor dispăruți a fost evocată de Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara, Traian Iancu, directorul Uniunii Scriitorilor din R. S. România, Ion Arieșanu, redactor-șef al revistei „Orizont", Ion Marin Almăjan, directorul Editurii „Facla", Nicu Filip, Ilie Ivănuș, redactor al revistei „Foaia noastră" din R. P. Ungară. Au fost prezenți : fiica scriitorului Franyó Zoltán, Eleonora-Gisela-Irina Lang, scriitori, redactori ai revistei „Orizont" și ai altor publicații timișorene : Lucian Alexiu, Sofia Arcan, Adriana Babeți, Paul Eugen Banciu, Ionel Botez, George Bulic, Lucian Bureriu, Marcel Pop Corniș, Iosif Costinaș, Alexandru Deal, Antoaneta C. Iordache, Giurgevca Jivcovici, Franz Liebhard, Mandics György, Maria Pongracz, Svetomir Raicov, Erika Scharf, Petru Sfetca, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Aurel Turcuș, Nicolae Țirioi, Damian Ureche, Ion Velican, Vasile Versavia.

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index : 42.907.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 40 (654) ● 2 OCTOMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Democrația — element definitoriu al înfloririi patriei

Remarcabilele realizări obținute de poporul nostru sub conducerea Partidului Comunist Român în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, au asigurat dezvoltarea fără precedent a forțelor de producție, a ramurilor hotărîtoare ale economiei, creșterea susținută a avuției naționale, ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii din țara noastră, indiferent de naționalitate.

Cel de al II-lea Congres al consiliilor populare se înscrie în contextul transformărilor revoluționare care au loc în societatea noastră, ca un eveniment plin de semnificații majore, impulsionînd realizarea istoricelor hotăriri ale Congresului al XII-lea al partidului, fiind, în același timp, o expresie a întăririi și dezvoltării democratismului orînduirii noastre cît și a preocupării P.C.R. de perfecționare continuă a conducerii societății de către poporul însuși.

Premisele create în deceniul 1970—1980 permit trecerea la o nouă calitate în întreaga viață economico-socială, punîndu-se accentul, așa cum a subliniat secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, pe dezvoltarea intensivă a economiei naționale, pe valorificarea superioară a întregului potențial material și uman de care dispunem. O importanță aparte ocupă, în viitorul cincinal, programul adoptat în vederea dezvoltării și modernizării vieții economico-sociale în toate zonele țării, program care are în vedere accelerarea procesului de omogenizare a economiei în profil teritorial. Au fost luate, deasemenea, o serie de măsuri menite să permită introducerea noului mecanism economico-financiar, bazat pe autoconducere și autogestiune, pentru creșterea rolului clasei muncitoare în societatea noastră, pentru adîncirea democrației socialiste.

Problema participării constante, conștiente și responsabile a clasei muncitoare, a celorlalți oameni ai muncii, indiferent de naționalitate, la conducerea directă și nemijlocită a întregii activități de edificare a societății socialiste și comuniste constituie problema centrală a operei teoretice și a acțiunilor practice, al căror promotor este secretarul general al P.C.R. Întregul complex de măsuri întreprinse în acest sens, în ultimii ani, în conformitate cu cerințele societății noastre, sînt validate de practica social-politică, repercutindu-se favorabil asupra dezvoltării multilaterale a țării noastre. Autoconducerea muncitorească decurge, în această etapă de dezvoltare a societății noastre, din sarcinile tot mai complexe pe care le ridică procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. În același timp, avem în vedere mutațiile survenite în procesul conștientizării oamenilor muncii, profundele mutații de ordin calitativ și cantitativ care au loc în rîndurile clasei muncitoare, și, în general, în planul formării omului nou al societății noastre.

Afirmarea tot mai puternică a rolului conducător al Partidului Comunist Român, integrarea organică a partidului în viața socială, satisfac dezideratul participării responsabile a comuniștilor la realizarea Programului partidului, nu din afară, ci din interiorul organismelor sociale. Toate aceste elemente au făcut posibilă dezvoltarea continuă a democrației muncitorești în țara noastră, demonstrînd superioritatea orînduirii noastre. Concepția revoluționară promovată de secretarul general al partidului, măsurile întreprinse în vederea adîncirii democratismului orînduirii noastre, nu reprezintă ceva finit, imuabil, ci demonstrează că dezvoltarea democrației în societatea noastră este permanent perfectibilă, aducîndu-i-se îmbunătăți continue, în funcție de cerințele tot mai complexe pe care le implică diferitele etape de dezvoltare ale societății noastre.

Așa cum se subliniază în documentele Congresului al XII-lea al partidului, socialismul și democrația sînt indisolubil legate. Cu atît mai mult, în actualul stadiu de dezvoltare a societății noastre, democrația joacă un rol hotărîtor în realizarea progresului social, creînd posibilitatea realizării constante de către popor a propriei sale istorii, democrația socialistă constituind nu numai o parte inseparabilă a socialismului, ci și o necesitate obiectivă pentru construirea cu succes a noii orînduiri sociale.

Democrația socialistă asigură un climat în care oamenii muncii se pot manifesta liber, angajat și responsabil, își spun deschis părerea în toate problemele de interes obștesc și își dăruiesc priceperea și experiența cauzei comune a dezvoltării societății. Participarea maselor la viața social-politică impune perfecționarea formelor prin care democratismul socialist se exprimă și se manifestă. De aceea se poate afirma că experiența noastră în acest domeniu este prin excelență o creație a gîndirii și acțiunii maselor, realizările și succesele poporului nostru constituind și o contribuție de seamă la cauza și prestigiul socialismului în lume.

Vasta operă în care sînt angajate energiile creatoare ale întregii noastre națiuni impune menținerea unui permanent spirit revoluționar, cît și ridicarea democratismului orînduirii noastre pe noi trepte calitative.

Corneliu POPEȚI

Cîteva mii de ani pentru speranță

De ce nimeni nu mai scrie astăzi schițe — de ce numai cîteodată, și-atunci din întîmplare, se scrie despre schițe, aș putea să explic într-un studiu lung cît o revistă literară neafectată de penuriile la modă. În fericitele vremuri ale gazetăriei, schița se năștea, aproape rușinos de simplu, din contracte între scriitorul famelic și patronul de gazetă, interesat nu numai de dulce filantropie ci și de comerț eficient. Genialele schițe ale lui Caragiale sau ale lui Hemingway pot purta cosemnăturile unor buni comersanți de cuvinte potrivite.

În vremile mai apropiate de noi, cînd gazetăria și-a ajustat și speciile și necesitățile, schița se anexează mai ales genurilor planturoase, iubite de editori și de public, de teorie și de critică. Ea devine serial, schimbîndu-și formele, și așa mereu „schite", după aliantele celui care o patronează.

Paragraf de dicționar sau fișă de enciclopedie, purtătoare de sfaturi practice sau de înțelepciuni năstrușnice, fabulă sau anecdotă, ea întoarce literatura la origine, printr-o stranie vocație a elementarului. Prin Borges, Cortazar, Brecht, prin Babel sau Cosașu, prin Mircea Horia Simionescu sau Isac Singer putem afla, din nou, ce este literatura : cum poate fi construită literatura în lumea noastră. Ea redă noțiunii de **carte** sensuri noi, ea recondiționează pagina scrisă. Dacă o carte este, așa cum se cuvine să fie, o Lume, schița poate descoperi extraordinara ei polimorfie ; poate reprezenta obiectele și fenomenele ei, istoriile și prezențele ei — fantastica ei diversitate. Ea își permite a sugera autonomia părților componente, dar și supunerea față de un comandament interior. Strălucitor mimetică, ea poate construi, „științific", teoreme și ipoteze. Schița reprezintă victoria spiritului asupra materiei informe, lăbărțate pe zeci de coloane și de pagini. A stilului (de a gîndi în și prin literatură) asupra conformismului documentar, leneș și inapt de sinteză. Dacă în prea multe cazuri, povestirea, romanul, trădează inerția existenței în literatură, schița ar stimula mica ofensivă a bunilor artizani : a celor ce știu că, fără experiment, creația sucombă, după cum fără meditația asupra articulațiilor intime ale operei opera moare. Prea ușor și prea simplu lăsăm literatura pe seama umoriștilor de mînă a doua, și așa gălăgioși din cale-afară. O schiță este o descoperire care lărgește hotarele cunoașterii. Este o victorie asupra necunoscutului. Cehov sau Bunin, Rebreanu sau Agîrbiceanu, Twain sau O'Henry, Ionescu sau Urmuz sînt, prin schițele lor, descoperitorii unui spațiu spiritual ; a unor evenimente demne de a deveni literatură ; a unor texte capabile de a marca un nou început al scrisului. O schiță este un moment sărbătoresc al inspirației, dar și al tehnicii scriitoricești. De multe ori **schița** — nemărturisita izbîndă a harului literar — se izolează în interiorul altui „gen". O descoperim în jurnal sau în nuvelă, în miezul unui tratat științific — sublimă strigare a omenescului — sau în interiorul unui reportaj. În antologia pe care o dedică schiței românești, Mircea Zaciu selectează **O femeie mănîncă un măr** de Geo Bogza.

Aș mai spune că devotiunea față de scris naște schița. Eminenții publiciști sînt, desigur involuntar, autori de schițe, cîteodată antologice. Descoperind **arta literară** — libertatea de mișcare în literatură — eminenta generație literară a lui Velea, D. R. Popescu, Sorin Titel, Fănuș Neagu, generație ce este și a lui Mazilu, Cosașu sau Băieșu, a dat literaturii române un șir de schițe antologice. Valul al doilea al modernității prozei, care îi adună laolaltă pe Sînziana Pop și pe Dumitru Dinulescu, pe Florin Gabrea și pe Ion Dumitru Teodorescu, pe Laurențiu Cerneț sau pe Iulian Neacșu definește, poate, nu numai o tradiție, ci și o vocație. Despre prezentul genului se pot spune multe, și o enumerare poate avea în vedere, lîngă Alexandru Papilian, Andrei Ujică, foarte multe nume ; chiar autori nenăscuți, pe care putem, totuși, să-i auzim distinct. De care sînt legate o seamă de speranțe ale artei literare viitoare.

Fiindcă, învingător pe toată linia, romanul se poate reîntoarce către sine doar prin „genul scurt" ; prin permanenta reconsiderare a fragmentarului. Schița poate semnifica magia și mitul lui, rădăcina și mirajul arborelui său genealogic — dovada sa de noblețe. Victoria lui David asupra lui Goliat întinde și azi, către lumea noastră, un mit fertil : ne oferă, de cîteva mii de ani, speranță în drepturile spiritului, tot mai periclitat de vegetația frazelor de duzină, leneș subalterne.

Cornel UNGUREANU

Ilustrăm acest număr cu imaginile unor modele ale milieurilor Mariei Krausshaar.

PAUL EUGEN BANCIU

TRECEREA RÎULUI

Mihai privi spre capătul de jos al satului de unde se auzea mers de cal, de cai mulți. Soldați cu puști, coifuri și săbii așteptau în marginea satului să se încoloneze. În fața lor era un ofițer. Mihai se ridică pînă pe cornișa acoperișului, să o încalece și să privească de acolo. Oamenii s-au oprit din lucru, au tras din mijlocul drumului toți bușteni, să le facă loc soldaților să treacă, să se suie pe Croiță, dacă ar fi vrut... Coloana din capul satului porni la pas, trecu prin dreptul primelor case, apoi pe lîngă morile cele noi și neterminate ale lui Mihai și se opriră în grui. Acolo le ieși în întîmpinare Itu. Descălecară, își puseră armele în piramidă și luară repaus. Ofițerul intră în casa popii. În urmă, de jos, se auzi pasul altor cai și zgomot de căruță. Trecură de primele case și, abia cînd ajunseră în dreptul morilor lui, Mihai văzu în căruță un om acoperit cu o șubă. Un mort. Caii mergeau singuri și se opriră în fața casei Goranilor. În gruiul bisericii apărură Itu și ofițerul. Soldații se adunară pe două rînduri, își luară armele și porniră încolonați, prin apa riului, spre casa Goranei. Itu mergea în față. Satul, mut, încremenit, aștepta focul, un foc mare, în grui, care să-i ardă toată bogăția și necazurile, oamenii, lemnele, oile, femeile, hainele, icoanele... Totul...

*

...Mihai, rămas călare peste lemnul casei aceleia cu zbaturi, își aminti, nu-și aminti, auzi, ascultă ultima dintre poveștile lui Urvan :

„...Știi ce-i acela un jurnal de bord?... O carte cu file albe în care scrii cifre, gînduri de singurătate... Un jurnal, singurul pe care l-am avut, scria : ...Puterea e cu noi : arme, săbii, tunuri. Un semn și pînzele sînt coborîte. La alt semn încep tunurile, amîndouă, să tragă și puștile, săbiile sînt scoase din teci și sclipesc în soare. Nu ne învinge nimeni. O zi, o singură zi din toată călătoria noastră de negustori pașnici vom fi pirați să avem de partea noastră bogățiile mării! Un alt semn și ancora e ridicată... Plutim aiurea, după cum ne poartă valurile. Dușmanul e mult, cinci corăbii... îi înșelăm, se apropie și-atunci : Abordaaaj!... După o jumătate de zi sîntem învingători. Luăm aur, averi... sîntem cei mai bogați oameni, vom avea de partea noastră adevărul, puterea!... Doamne, oare va mai dura mult?... Au trecut zece zile de la victorie, de cinci, n-am mai întîlnit nici o doagă de butoi uitată în valuri. De cinci zile călătorim spre capătul pămîntului în închisoarea asta plutitoare. Unde să fugi? Unde să evadezi?... Fericiți voi, ocnașilor, care aveți de partea voastră măcar gîndul că veți fi iertați sau că puteți evada... Morți sau vii nu aveți ce să pierdeți mai mult decît osînda... Noi nici măcar atît... Sîntem putrezi de bogați și atît de liberi încît ne credem osîndiți... cinci zile, cît cinci ani. Să ai apă dulce, să ai mîncare și vînt prielnic, să ai o corabie bună și să călătorești în van. Echipajul e beat. Pînă și timonierul se învîrte după cum îl poartă roata cîrmei... Trebuia să-i las să se prăpădească, să-i mint că sînt mort, iar ei liberi. În visele lor bete, fug acum printre oameni, se culcă cu femei și se îmbată, se bat, visează că se bat și pierd la cărți... ei nu pot visa că-și ară pămîntul, nu pot visa cu pămîntul niciodată, numai cu oamenii de pe el și cu marea... o mare albastră ziua, neagră noaptea, roșie dimineața, vinătă seara... Pînă și în capul timonierului e o înghesuială de nu te poți întoarce. Fiecare cap de marinar e o altă înghesuială de oameni... de cinci zile, pustiul mării : negru, roșu, albastru, violet, negru, roșu... Soarele. Poate călătorim în cer, am trecut de marginea orizontului, de locul acela strîmt și albastru în care apa și cerul se adună cît o geană. Am greșit drumul și acum, trecem spre cer. Unde? Dumnezeu știe... Busola. Dar cine să se mai uite la ea, busola e înțepenită spre sud. Coborîm de undeva, spre altundeva unde longitudinea și latitudinea sînt niște bancuri de scrumbii albastre, înșelătoare, ca arginții risipiți sub mare, sau la Trevi. Cineva trebuie să rămînă treaz... Dar de ce să fie nevoie? Aznoapte am tăiat frînghia ancorei și-am aruncat-o în valuri. N-o să mai putem acosta nicăieri, vom hălădui de-a pururi, liberi de voința oricărui rege sau guvernator pămîntean... Puterea noastră e libertatea!... Dar și libertatea, singură, nu-i nici o putere cîtă vreme nu are un adevăr în numele căruia... Am depășit, de bună seama, marginile lumii... Dacă am ajunge într-un port, ne-am certa pentru fărădelegile pe care le-am vedea acolo, mai întîi între noi, apoi cu o armată care ne-ar birui și ne-ar lua ca ostateci, ne-ar închide și ar schimba puterea noastră, slobodă, de acum pe o carceră... Așa am ajunge să avem și noi un țel : să ne vedem scăpați din lanțuri. Și am fi gata să pierim pentru cauza aceea... Apoi dacă vom scăpa, ne vom întoarce pe corabie... Bucătarul vorbește în limba lui, nu-l pricepe nimeni, e un portorican, ocnaș fugit. Cui îi pasă de asta?... De cinci zile e senin. Mă joc ridicînd și coborînd paviloanele care nu mai spun nimănui nimic... Țări, continente, obiceiuri... De cinci zile nu ne mai aparținem decît nouă. Ziua e cald, noaptea e cald. O singură felie de vînt bate doar în pînzele noastre, un pîriu de aer ce curge anume pentru noi, să ne îndepărteze de pămînt, de apă, de celelalte corăbii... Avem mîncare, avem apă dulce, rom,... Mergem spre sud, mereu... Va veni o vreme, simt asta, o vreme cînd pămîntul și apa vor fi țesute de drumuri... Nimeni n-o să mai fie singur. Nicăieri n-o să mai poți fi socotit un fugar... Înghesuială. Ce vremuri am scăpat trăind acum, atît de devreme!... Dacă nici mîine n-o să se arate vreun semn în afară de pîriul nostru de vînt... vreo ploaie, furtună, ciclon... înseamnă că va trebui să scot pe punte bogățiile, să-i chem pe toți și să-i las să-și facă parte singuri... Pentru ce sîntem bogați? Față de cine? De oamenii de pe pămînt care n-au habar de noi și care, dacă ar ști, ar porni cu corăbiile încoace și s-ar omori pe drum pentru comoara plutitoare?... Proștii! Depărtate de pămînt, comorile nu mai au nici o valoare... Cînd am tăiat frînghia ancorei

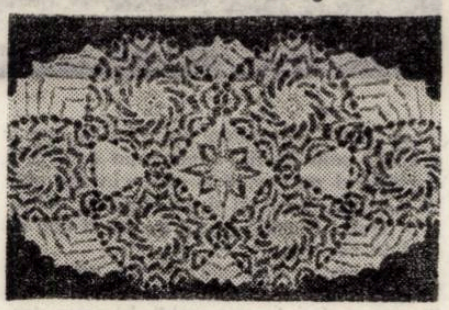

m-am întrebat dacă mi-am înșelat oamenii sau pe aceia de pe țărm care nu vor mai avea comoara să se bată pentru ea?... Poimîine are să se termine mîncarea, apoi, în altă zi, apa... Nu vom mai avea cui să vindem aurul, diamantele... cui să le dăm pentru un pocal cu apă dulce... Am fost o zi pirați... Pentru cine?... Fără ancoră și cîrmă sîntem în afara lumii, înainte de începuturile ei, degeaba musul măsoară, beat, de zece ori pe zi cu sextantul, să-l văd, să știu că se ține de treabă, să nu mă supăr pe el. Își pune sextantul la ochi și se uită la mine, îi fac semn că toate sînt bune, e fericit și fuge să mai tragă un gît de rom și să-și acopere brațele cu mătăniile șiragurilor de perle și cu inelele furate de la ceilalți...".

*

...Mihai își desfăcu pleoapele. I se păru că e ceas de prînz... Meșterii aveau să-i spună : „Ai stat neclintit pe cornișă pînă cînd jos, în dreptul tău, a trecut carul cu Urvan și Ana, cernită, în spatele lui... N-ai auzit fanfara soldaților care era în fața carului ce se ducea spre Burna?... Te-ai uitat tot timpul spre femeie, dar nu în creștetul ei, ci, ticălos, între țîțe, de parcă n-ar fi fost o înmormîntare... Pe Urvan l-au îngropat în capul satului, spre oraș, să-i apere pe săteni de drumurile lui..." Apoi meșterii l-au dat jos pe Mihai de pe acoperiș, să-l ducă în casa Goranei să-l culce în patul Anei, s-o aștepte acolo, cum îi era scris.

A doua zi, duminica, în patul Anei sau la fereastră sau pe lîngă rama icoanei sfîntului Holoangă, meșterii aveau să-i mai spună :

„Mihai, au venit apele mari și au spălat stăvilarul și morile tale, toate și le-au mutat în Jira... Și crucea Urvanului au spălat-o și pe Vlascu cel bătrîn care stătea peste mormîntul lui și-i cerea iertare pentru că l-a omorît. Toate s-au dus, Mihai, doar Ana a scăpat, e dincolo, în camera din față, și te așteaptă!..."

ION DUMITRU TEODORESCU

Totul, se pare, a pornit de la niște pavagii veniți de aiurea, angajați de municipalitate să repietruiască străzile orașului nostru. Nimic nu lăsa să se întrevadă cele ce aveau să urmeze... Poate din neghiobie, din neglijență, lene, ori, pur și simplu dintr-o condamnabilă lipsă de prevedere, o porțiune din strada principală – și încă în sectorul ei central – fu dată uitării cîteva săptămîni, scoaseră adică vechiul caldarîm dar, chemați în alte puncte ale orașului, nu mai vrură ori nu mai avură timp să acopere locul... Așa că, tocmai în porțiunea descoperită, răsări, țîșni o floare, mai multe straturi apoi, parcă anume cultivate, flori galbene cu corole ciudate, aducînd a capete de acvilă, iar altele a trup de acvilă, de-un maroniu stins și răspîndind un miros amețitor, curgînd parcă, mirosul acela, parfumul greu de floare precum mierea aurie...

Mai tîrziu, pe lîngă uriașele plante – ajunse acum la înălțimea balconului primăriei – se înălțară altele, de un albastru intens, de-un violet pal, de-un roz îmbucurător... în combinații de culori amestecate savant, așa cum numai un anume cultivator din orașul nostru ar mai fi putut-o face...

*

Dacă n-ar fi fost Bonifaciu...

*

Ei, bine, evenimentele se precipitară ; reîntorși la lucrul lor, pietrarii avură ce vedea – plantele acelea crescînd nebune, urcînd văzînd cu ochii, trecînd de balconul primăriei și înghițind clădirea lipindu-se de ea ca și cum prin ventuzele corolelor, plantele, florile, ar fi început să se hrănească din seva zidurilor...

*

Dacă n-ar fi fost Bonifaciu...

*

Numai că Bonifaciu exista ; își avea serele răspîndite pe malul fluviului, unde cultiva acele minunate margarete bătute-n albastru și trandafiri creți japonezi, flori de care se despărțea cu atîta greutate încît, în cele din urmă, ca să nu-l mai vedem suferind, renunțarăm să i le mai cumpărăm. Exista deci Bonifaciu, patima lui pentru flori se menținea întreagă, neștirbită, așa că nu se putu abține de-a nu transplanta cîteva din plantele care ne invadaseră strada principală în propriile lui sere ; noaptea ; suficient ca, spre dimineață, Bonifaciu al nostru să se trezească înnebunit de zgomotul pe care-l auzea, să alerge ca să vadă ce-i și să constate cum că plantele, florile, ori ce erau, cu aspectul lor mai curînd de organism animal, țîșnesc iute din spațiul strîmt al serei, sparg geamurile și se înalță precipitat spre cerul înalt al dimineții..., tulpinele se îngroașă, capătă consistență lemnoasă... Ciudate, neliniștitoare sînt florile, gata deschise de la început, mirosul lor amețitor...

Speriat, Bonifaciu aleargă spre oraș, strigă, spune ceva despre nu știu ce invazie... amenii se opresc, îl văd, îl aud, nu dau semne de neliniște, îl privesc doar și clatină din cap, își văd mai departe de treburile lor...

Cu toate că sîntem în plină zi, lumina pălește ; nu înțelegem ; Bonifaciu arată cu mîna și atunci, ei bine, toată nepăsarea și tot optimismul nostru pieri și-n locul uimirii de la început se instalează în noi o neliniște și-o spaimă...

La primăria orașului – se intră printr-un tunel practicat în vegetația luxuriantă – are loc o consfătuire a consilierilor care decid – comunicatul are o notă optimistă – evacuarea orașului pe uscat sau pe apă ; imediată. Totul seamănă a fugă, chiar fugă și este, ultimii care părăsesc orașul trec pe sub bolta care se lasă din ce în ce mai mult peste betonul șoselei – pînă ce și ultimul drum către salvare este închis.

*

Invazia continua, în fiecare zi eram nevoiți să ne retragem trei-patru kilometri spre interior. Unul dintre consilieri propuse, săpați un șanț în care să dați drumul la apă, un șanț între noi și plantele acelea (pronunța plantele acelea de parcă ar fi avut saciz în gură) – așa ne sfătuia marele strateg – dar cine, cu ce se putea lucra atît de rapid încît să poți învinge viteza de agresiune a vegetației pe care o uram ca pe o dulce otravă?

Ne era, practic, imposibil să găsim o soluție.

Iar Bonifaciu se tînguia, nenorocit, toată ziua. Avea impresia că numai datorită lui... Și nimeni nu-l consola, ba, dimpotrivă, încercam o bucurie răutăcioasă văzîndu-l cît suferă.

– Trebuie să ne organizăm din mers, l-am auzit pe Bonifaciu și, cu toată nenorocirea în care ne zbăteam, am zîmbit : ce făceam oare altceva decît să ne organizăm din mers, mereu și mereu, la infinit? – Un lucru ce fusese clar, încă de la început, tuturor. Și mai trebuie, adăugă el, să găsim acele mijloace... Nu-l mai

SOFIA ARCAN

ÎNTÎLNIRE FUGARĂ

O zări de cum coborî din autobuz. Sta la fereastră, îl aștepta, era nerăbdătoare, flutură o secundă mîna, ea nu răspunse, dispăru. Pe măsură ce se apropia simți cum o dorește tot mai puternic, oare hainele ude îi dau frisonul? Pentru ei, sărbătorile erau zile triste, rar se întîmpla să poată face un program la care să ia și ea parte „din întîmplare".

Sună prelung, nerăbdător, mai sună o dată, apăsat, auzi pași, ușa se deschise, rămase mut, în prag. Ingrid, îmbrăcată cu fulgarin, cu poșeta și umbrela în mînă. „Tu erai? spuse zîmbind vag, nu știam cine-i atît de nerăbdător, tocmai mă îmbrăcam, ploaia m-a întîrziat". „Pot intra?" spuse, întunecat, ea se uită la ceas, deschise larg ușa. „Acum, dacă tot am întîrziat... hai!" Se întoarse și începu să se dezbrace, simțindu-i nemișcarea îl privi. „Scoate-ți fulgarinul, nu vezi cît ești de ud? Mă duc să fierb o cafea, pînă atunci ia ceva să bei". Vorbea cu o detașare neașteptată, un fel de camaraderie, asemeni unor soți sau prieteni ajunși la stadiul obișnuinței cotidiene. Dispăru în bucătărie fără să aștepte răspunsul. Vlad își scoase fulgarinul, intră în cameră, se îndreptă spre bar, căută o sticlă și două pahare, le așeză pe măsuță, turnă coniac într-un pahar, bău, făcea toate gesturile mecanic, **(ceva nu e în regulă, ceva plutește în aer, la dracu! tocmai azi și-a găsit să fie și ea „sucită"? Frumoasă duminică, n-am ce zice, nici dacă s-ar fi vorbit nu putea fi atît de...)** Ingrid reveni cu cafelele aburinde, se așeză în fotoliul mai îndepărtat, întinse mîna spre pahar. „Nu te așteptam să vii, spuse senină, eram convinsă că mi-ai luat locul pe șantier sau te-ai dus undeva cu Mărghina".

Băură. Aștepta să fie stăpîn pe voce, să nu-și trădeze dezamăgirea. **(Joacă tare, după seara trecută mă așteptam la orice numai la asta nu).** Lîngă imaginea clară a Ingridei, fracțiuni de secundă, ceo a Mărghinei stînd impasibilă azi dimineață la dejun, mîncînd absenți, tăcuți.

„N-aș vrea să te încurc, ziceai că ești gata de plecare", spuse și se ridică brusc.

„Ai uitat să-ți bei cafeua și... (privi ceasul, ridică privirea candidă), oricum, știe că voi întîrzia, mai poți rămîne". Cine știe? vru să strige, se opri la vreme, ar fi fost exact întrebarea așteptată. „Mă grăbesc, sîntem invitați la masă la bătrîni, am trecut doar să te văd".

Își aprinse o țigară, începu să-și bea cafeua cîntărind-o din ochi, o privire rece, dușmănoasă. Cine „știe" că va întîrzia?

● EXODUL

(Schiță de scenariu)

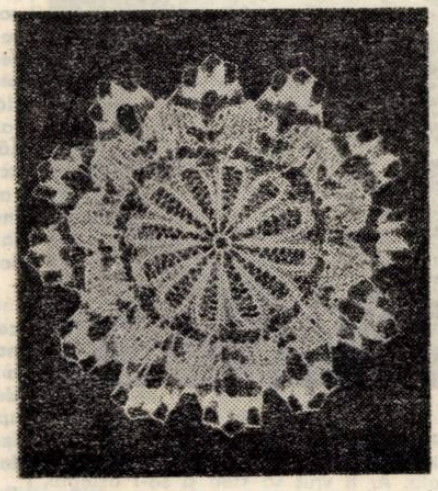

ascultarăm : un om cu o minte limpede dar lipsit complet de simț practic !

*

Cu toate că, acum, cînd totul a trecut, trebuie să recunosc că el ne-a dat ideea...

Așa că farmacistul propuse un antidot.

Poate că am să încerc, spuse Bonifaciu. Dar nu cred că voi reuși. Trebuie, Bonifaciu, asta ar însemna salvarea noastră, doar n-ai vrea să ajungem să trăim în locuințe lacustre.

Nu, Bonifaciu nu dorea asta — se apucă de treabă, propuse mai intîi nu știu ce soluție toxică pe care... Nu ! am strigat înspăimîntat, cînd s-ar termina povestea, cine crezi că ar mai călca pămîntul acela ? — și, spunînd asta, am avut, deodată, sentimentul precis al unei mari bucurii morale — m-am speriat adică și-am vorbit în numele colectivității noastre umane apărînd-o prin spaima mea, apărîndu-i viitorul.

...și, iată-ne retrăgîndu-ne din nou printre toate mizeriile refugiului, încercînd mihnirea de a nu putea acționa, de a lăsa dușmanului frumoasele noastre arături, livezile de meri și portocali și smochini — dispărute în masa compactă, de un verde întunecat și murdar, dispărînd casele noastre, frumoasele lanuri de țară, castelele cu turelele lor crenelate — tot trecutul !

Veni iarba și, cu toate că nimic nu se schimbase, speranța noastră crescu. Am primit alimente proaspete, camioane cu care să ne cărăm puținul nostru calabalic și morții către interiorul țării — am primit corturi ușor de montat precum și — la cererea noastră — o seră montată pe un camion platformă. Bonifaciu era înnebunit de fericire. Zilnic ni se parașutau tot felul de lucruri, cei din interiorul țării ne urmăreau atenți, ne ajutau, în definitiv, de soarta noastră depindea, într-o mare măsură, și a lor. Aflarăm, nu știu prin ce canale, că ei înșiși lucrau la o armă secretă, menită să ne aducă mîntuirea, ironiză Bonifaciu și adăugă, îi depling — asta pentru că Bonifaciu al nostru credea cu tărie în steaua geniului său...

*

Veni și primăvara, a patra și ultima primăvară pe care-o vom petrece în refugiu, căci, într-una din zile, Bonifaciu...

Ei, bine, aduse o lădiță ca acelea în care se transportau caisele — pe care o așeză în fața noastră cu gesturile, cu întreaga solemnitate a unui încercat magician. În lădiță erau niște mici gheme, verzi, țepoase, ce aduceau a cactuși — eram dezamăgiți, am întins mîna către cactușii de-o carnație aproape animală — și atunci s-a întîmplat nenorocirea, Bonifaciu a strigat nu, și ne-a împins și ne-a împrăștiat, și-a pierdut echilibrul, iar propria sa mînă a atins plantele acelea, ca micuțe discuri, din lădiță, pentru o clipă, era însă prea tîrziu, nu înțelegeam nimic, îl vedeam doar pe Bonifaciu descrescînd, îl vedeam cum se usucă, cum se scrumește — dacă pot spune așa — și cum se împrăștie dus de-o ușoară pală de vînt — ciudată și patetică dispariție — purtat peste întinderile invadate, nu știam ce se întîmplă dar auzirăm fișiiala lemnoasă a plantelor și văzurăm parcă neliniștea lor și, în sfîrșit, pulverizarea, locul rămas gol ; aproape imediat porni ploaia care ținu pînă în zori așa că dimineață, încîntați, puturăm revedea frumoasa șosea argintie lunecînd pe cîmpia ondulată și pierzîndu-se la orizontul dincolo de care erau casele noastre, era orașul nostru.

Ne încărcarăm calabalicul în camioane, dar abia spre seară intrarăm pe porțile orașului. Simțeam o irezistibilă dorință de a vedea totul, de a pipăi, de a mirosi ; cutreierînd ca niște somnambuli orașul și toate erau la locul lor — ce mai contau străzile desfundate, absența pomilor, cenușa ori ce era — care și începuse să fie resorbită de pămînt — dădurăm buzna în casele noastre și toate erau la locul lor, pînă și mirosul nostru încorporat în aerul încăperilor era acolo, păstrat cu grijă, așteptîndu-ne.

Brusc își dădu seama că Ingrid nu-i femeia să stea multă vreme în umbra unui bărbat, să aștepte doar niște întîlniri furate și asta rar, mult prea rar, cele de pe șantier nu se puteau numi „întîlnire", evitase sistematic să rămînă în doi, nu-l acordase o atenție deosebită față de ceilalți ingineri. Cum dracu de nu se gîndise niciodată să afle dacă... ei nu, asta ar fi de tot hazul, el își risca situația, își știa postul „vînat" de mulți, era invidiat, birfit, se șoptea că a fost ales datorită înrudirii cu secretarul Țundrea, el știa însă un adevăr simplu de care mulți uitau : nu-ți poți păstra puterea cu adevărat oricît ar fi de tari „pilele" decît baricadîndu-te între zidurile inexpugnabile ale competenței, ale dăruirii totale pentru locul „ocupat". În zidul de care se înconjurase se ivise o breșă : ea, evitînd acum să-l privească, uitîndu-se continuu la paharul ce-l învîrtea în mînă. Simți dușmănia urcînd din străfunduri, gata să-l înăbușe, ridicolul posturii... nu, nu-i posibil... ar fi... Se ridică brusc din fotoliu, făcu doi pași spre ea, simțea nevoia să-i scuture umerii, să-i strige „Cine-i ?", se stăpîni, trecu la fereastră. **(De aici se vede stația de autobuz, deci era la geam, m-a văzut și a evitat să-mi deschidă, venirea mea a încurcat-o, am venit mai tîrziu decît se aștepta).**

„Nu mă întrebi unde am fost ?" spuse continuînd să privească stația de autobuz. „Era o întrebare inutilă, sînt sigură că ai fost pe șantier". „Și n-ai măcar o vagă curiozitate să știi dacă ți-au venit muncitorii ?" „Și dacă ar fi venit, ploaia tot i-ar fi alungat". „Nu te văd neliniștită, ești totuși șeful lotului, e ultima duminică din lună și planul..." „E în urmă, știu, nu te mai obosi să repeți, nu, nu-s liniștită, dar după cum vezi și natura e împotriva noastră". „Numai natura ?" „Adică ? spuse privindu-i în sfîrșit fața. „Poate mai există cineva..." „De asta nu mă îndoiesc o clipă, spuse cu glasul asprit. Ar trebui precizat doar faptul că familia ta ar fi în primul rînd împotrivă". „Și, din partea ta, chiar nimeni ? Cineva, de pildă, care știe că azi vei **întîrzia ?"**

Ingrid rămase tăcută, era hotărît să aștepte oricît răspunsul, se apropie de masă, luă o țigară, și-o aprinse, privea fumul, încerca să se desprindă de prezența ei, în egală măsură ispititoare pînă la dorința sălbatică de a o avea, de a-i simți trupul fremătînd la îmbrățișarea lui și ura pentru această Ingrid primindu-l atît de neașteptat de indiferentă. Ea se ridică, îl privi cu o expresie încă nevăzută, un fel de detașare rece, de hotărîre îndîrjită îi asprinseră liniile feței. „Bănuiala ta mă jignește, cred că ar fi timpul să te duci acasă, ești „așteptat". „Făcu cîțiva pași spre ușă, el îi veni în față, îi prinse umerii, îi șopti îndeaproape. „Trebuie să recunosc, dragostea ce ți-o port n-a schimbat prea mult viața mea cu Mărghina, spuse convins de acest adevăr imaginat, confecționat inconștient sau poate autosugerat. Observ că am revenit la discuția de aseară, nu-mi forța mîna, ai răbdare. Doamne, Ingrid, crede-mă, îmi ajunge o femeie „analitică", deocamdată nu pot face mai mult pentru noi".

În privirea ridicată spre el ghici fără greutate neliniștea, fluture zbătîndu-se neputincios să treacă de piedica geamului spre lumină. Rezistă tăcut privirii, numai

că, în liniștea lăsată, pe nesimțite, dar aproape palpabil, o țesătură vrăjită îi împreună în faldurile ei, o îmbrățișă avid, ea tresări ca dintr-un somn letargic, se prinse de umerii lui, lianã înfășurîndu-i tot mai strîns trupul.

ION VELICAN

● STÎNCA DE AUR

Necazurile n-au început în noaptea în care Omulacela a auzit o izbitură puternică în curtea sa, de s-a cutremurat casa (cînd a ieșit, speriat, a rămas înmărmurit, văzînd o stîncă de un stat de om în mijlocul bătăturii — bolidul căzuse, fără îndoială, din cer), ci în zori, cînd s-a trezit după puținul somn ce-l prinsese și a ieșit afară cu mîinile în șolduri, și văzu o stîncă ce strălucea ca soarele : era o stîncă de aur. Fără nici o îndoială !

Omul acela era să înnebunească, dar nu de bucurie că avea de-acum cîteva tone de aur, ci de spaimă că va fi prădat, sau că (da, mai curînd asta !) va fi învinuit că deține valori nedeclarate. Luă, așadar, urgent măsuri. Acoperi namila cu tot felul de pături vechi (n-o putuse urni nici un centimetru de la locul ei, unde mai era și înfiptă în pămînt pe mai mult de un sfert) și cîrpe, apoi fugi direct la Consiliul Popular, unde intră la Financiar și, cu sufletul la gură, spuse : „Am cîteva tone de aur și aș vrea să le declar". Funcționarele izbucniră în hohote de rîs. „Cum

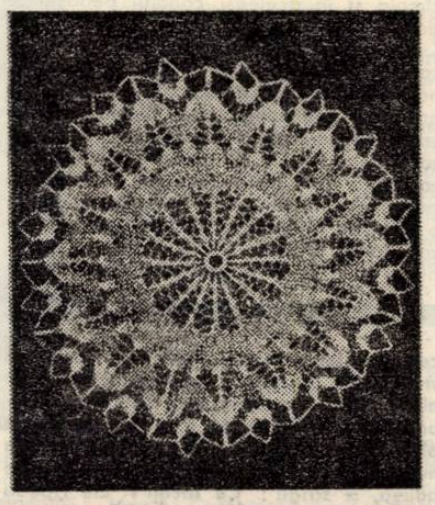

vă numiți ?" întrebă una blondă. „Omulacela", răspunse Omulacela, vădit stînjenit de situație. Femeile riseră din nou. „Bine, am înregistrat, mergi dumneata acasă liniștit" îi spuse aceeași, și-l conduse spre ieșire, punîndu-i palma pe omoplat, ca unui neajutorat. Nu-l crezuseră, era evident. Ce-ar fi să se ducă la miliție ? Da, asta era o idee bună, deci grăbi pașii. La poartă, milițianul de serviciu, un plutonier, îl întrebă : „Ce dorești dumneata ?" „Am acasă o stîncă de aur, a căzut azinoapte din cer și..." Plutonierul se apropie de el și, apucîndu-l cu două degete îndoite de obraz, îi zise : „O stîncă de aur, hai ? Din cer... O stîncă de aur, cetățene... la întinde-o pe scările astea, pe unde venișI. Dar repede ! O stîncă de aur, hai ?" Și Omulacela plecă mai mihnit decît de la Consiliu. Unde se mai putea duce ? A, la ziar. Unde o fi redacția ziarului ? O găsi ușor. Intră și nimeri chiar la secția economică. „Bună ziua, pot să vă... să vă anunț că am găsit o stîncă de aur ?" Ziaristul, zîmbind, se ridică în picioare și întrebă : „Unde ați găsit-o ?" „În curte" fu răspunsul. „O ai la dumneata ?" „Cum s-o am la mine ? Mi-ar trebui o macara s-o ridic..." Ziaristul, prinzîndu-și bărbia cu mîna dreaptă, îl privi în lumina ochilor și spuse plin de înțelegere : „E clar, o fi pierdut-o cineva... O să dăm noi un anunț... Mergi dumneata liniștit acasă..." și-l conduse spre ieșire. Atunci ce să facă ? Trebuia dus careva cu forța la fața locului. Întîlni un jurist, pe care îl știa din vedere. „Să trăiți, domnu Panait !" „Noroc !" „Aveți timp numai cîteva minute pentru mine ?" „Spune repede, că am un proces". Omulacela ce-și zise ? Ca să nu-l sperie pe avocat, o să-i spună că are niște aur și nu știe cum să-l declare. „Cît" ? „Mult". „Un kil ?" „Mai mult". „Hai să-l văd". Fericit, Omulacela o luă înainte și juristul după el. Cînd ajunseră în curte, Omulacela se opri și spuse : „Aici e". „Unde ?" întrebă avocatul, enervat. „Bolovanul ăsta". „Dom'le, timpul meu e prețios, să nu-ți bați joc de mine !" și îi întoarse spatele, grăbind pașii, în timp ce Omulacela ridică o zdreanță, lăsîndu-se orbit de strălucirea metalului.

Ce pacoste pe capul bietului om ! Nu putea să scape de nenorocirea asta de aur. Ce ghinion ! Nu putuse să cadă la altcineva în curte, sau în plină stradă ? Tocmai la el, la el, care și-așa avea necazuri destule : îi murise nevasta, băiatul plecase la facultate, bolile îi dădeau tîr-

coale... Un vecin îl strigă peste gard : „Ce bolovan acoperiși acolo, vecine ?" „Iote, o stîncă de aur, mi-a căzut astănoapte în bătătură". „Hă-hă-hă, rise vecinul, flămîndul codri visează" și-și văzu de treburi.

Ce-ar fi să profite de pe urma acestei întîmplări neferice ? Avu deci o nouă inițiativă : se duse la Maria, în capul tîrgului, s-o ceară de nevastă. „Ce să facem noi, zise ea, eu săracă, tu sărac..." „Ei, tocmai asta-i, că eu nu mai sînt sărac, am o stîncă de aur cît mînzatul tău..." Maria se prăpădi de rîs și-i spuse : „După ce că ești sărac, să te iau și țicnit ?... Du te cu dumnezeu..."

Nu mai era nimic de făcut, decît să taie cu ceva stînca în bucățele și să declare aurul, bucată cu bucată. Se întoarse plin de tristețe acasă. Se așeză cu fundul pe dihania aceea de aur și, cu brațele încrucișate, cum sta, își zise : „Stau și mă gîndesc : dacă toată bogăția asta aș avea-o în suflet, cum i-aș convinge pe oameni c-o am ? Că ei sînt obișnuiți cu puțin..."

TOBA

Parademos avea o misiune ingrată, dar utilă : mergea dintr-o localitate într-alta cu toba sa din piele de capră și o bătea cum numai el știa, cu mîinile dansînd în fața corzilor înnodate după cap, zîmbind fără încetare ; zîmbetul era mereu același, neființd deloc o intenție anume. „Oameni buni, astăzi..."

Mîinile îi căzeau pe lîngă corp, bălăbănind bețele în botul ciinilor, iar zîmbetul i se retrăgea ca un melc în căsuța-i țuguiată. În obrajii săi se vedeau vînișoare roșietice, coborînd în unghiuri ascuțite spre gura uriașă, ce se deschidea și se închidea mereu. Cînd vorbea, se uita de obicei în vîrful unui stîlp, apoi izbea cu bețele în tobă, reluînd zîmbetul fără nici un efort suplimentar. „Frumos mai bate toba !" Bețele căzeau unul după altul pe suprafața tobei, îngemănîndu-se uneori. Parademos era foarte bătrîn, își tăcea serviciul cu conștiinciozitate și în timp de pace, și în timp de război.

„Oameni buni, vi se aduce la cunoștință..." Cei ce-l ascultau se opreau din mers, pe trotuare, sau apăreau în porți, cu brațele încrucișate. Unde erau cîte doi începeau să șușotească în timp ce vorbea. Abia cînd pornea din nou la drum, începeau și localnicii sporovăiala. Parademos călca lin, bătînd în pielea roasă de capră. „Frumos mai bate toba !" Bețele dansau cuminți pe suprafața tobei, alergînd unul pe lîngă altul. Din cauză că, într-un fel sta de vorbă cu toată lumea, Parademos nu simțea nevoia aproape niciodată să se destăinuiască unui singur om. Într-o zi însă n-a avut cui să vorbească : oamenii erau plecați la război și atunci, fără să mai bată toba, i-a vorbit unui schilod, mîngîind toba cu palma : „Am avut și eu ceva drag pe lumea asta : o capră. Cu atîta m-am ales din toată alergătura tinereții mele și cînd a venit vremea să n-am ce mînca, am tăiat-o. Oh, de-ai fi văzut-o... Era cuminte ca un om. Venea după mine și behăia cînd mă depărtam și-i plăcea să-l mîngîi salba de la gît. Vezi tu, se zice că din oameni, după ce mor, mai rămîne ce au mai frumos pe dinăuntru, adică sufletul ; din capra asta mi-a rămas ce avea mai frumos pe dinafară. M-am ales cu toba asta, de care nu mă pot despărți niciodată, și cînd o bat se tînguiește în atîtea forme, pe care numai eu le aud și le înțeleg ; cei ce mă privesc nu știu nimic din toate astea, pe ei îi interesează doar ce le spun...".

Schilodul și-a întins bărbia spre Parademos și s-a rugat : „Cîntă !"

Parademos bătea toba, își cîștiga pîinea arătînd lumii ce știa. Dar ce știa el ? Să vorbească sau să bată toba ? „Oameni buni, vi se aduce la cunoștință..." „Frumos mai bate toba !"

Ploaia din degete cădea pe pielea de capră necontenit și Parademos, poate pentru că uitase și de foame și de război, bătea toba fără să știe că pe oameni nu-i interesa de fapt ce spunea el ! Dar îi plăcea de el ! cum bătea toba...

„Frumos mai bate toba !"

MIRCEA ŞERBĂNESCU

TUR DE ORIZONT

Nici nu ajunsese bine cu şareta şi abia avusese timp să se întrebe împreună cu Iancu, gazda sa, ce-o fi cu această neaşteptată chemare din partea „bătrînului”, cînd în faţa sediului se şi opri o maşină. Iancu nu zise decît „A sosit” şi se precipită spre uşă. Marian nu ştia ce să facă, să stea, sau să iasă şi el în întîmpinarea celui aşteptat, căci „bătrînul” era, nu mai încăpea nici o îndoială. Încă nu ştia cum să ia chemarea intempestivă primită aseară şi nici Iancu nu găsise vreo explicaţie, după cîte îşi dăduse seama, cu toate că îl intuise mai derutat decît înainte. Nu îndrăznea, totuşi, să pună în legătură cu ceea ce lăsase Iancu în ultima vreme să se înţeleagă – cum că „bătrînul” s-ar ţine de capul lui, ar „avea ceva” cu el, îi căuta nod în papură. Mai departe, însă, nu mergea, nu intra în amănunte. Simple aluzii.

Deci, ridicat în picioare şi oarecum agitat în sine, aştepta, în biroul puţin spaţios, cu şirurile de diplome înrămate pe pereţi care-l familiarizau cu acest loc, căci trofee asemănătoare împodobeau şi camera lui de lucru de-acasă. Nu mai avu cînd reflecta la similitudini, căci auzi paşi. Nu venea, însă, decît un singur bărbat şi acela zorit, auzindu-i vocea repezită, dînd dispoziţii către birourile de pe coridor, cu uşile deschise. Deducea că Iancu se pregătea de plecare şi că venea să-l anunţe. În adevăr auzi că „bătrînul” aşteaptă afară, să meargă repede.

Îl găsiră necoborît, tot în maşină, lîngă şofer. Tocmai se uita la ceas, ca unul care nu prea dispune de timp. Pînă să zică „Să trăiţi, tovarăşe . . .”, trebui să asculte îndemnul mut de a se urca imediat. Alături de el luă loc pe bancheta din spate Iancu. Ieşiră în drumul de pămînt. În urma roţilor se învolbura un colb roşietic, dens. În locurile unde apa băltise astăprimăvară, culturile arătau anemice, palide, nişte petice urîte pe faţa radioasă a cîmpului sub soare. Maşina încetini. „La dumneata nu am văzut porţiuni de acest fel şi doar eşti hotar în hotar . . .”; „bătrînul” vorbea privind înainte, doar răsucind puţin capul spre ei.

Se uită, făcu comparaţii în gînd şi se văzu în situaţia neplăcută de a se amesteca în treburile altcuiva, prietenul acesta mai vîrstnic, inginerul mai vechi, cu o bună reputaţie de preşedinte. „Bătrînul”, preciză că, nu dorea de la el sfaturi sau aşa ceva; voia să afle dacă întrevedea remedii, dacă se puteau aplica măsuri. „Nu am la îndemînă datele necesare” – începuse din nou, nesigur, încercînd de fapt să ocolească tentaţia, numai că nu avea nici o şansă să ducă pe cineva. I se cerea să judece la rece dacă pe aceeaşi cîmpie şi în aceleaşi condiţii pedoclimatice . . .

Nu cuteza să-l privească pe Iancu, pe care îl sesiza numai cu coada ochiului, neclintit, o siluetă întunecată pe pata de lumină a geamului opus. Calculă la repezeală că nu-i poate face vreun rău dacă va spune deschis ce crede şi chiar dacă va schiţa un plan de acţiune, folosindu-şi experienţa. Poate că în acest fel îi dădea o mînă de ajutor şi poate de ea avea nevoie Iancu. Cam la fel se petrecură lucrurile şi la grădina de zarzavat. I se cereau

soluţii practice, rapide şi, ori de cîte ori încerca ocolişuri stîngace, numai de dragul de a nu-l supăra pe vecinul şi prietenul său, era oprit şi stimulat energic. „Bătrînul” nu-i acorda nici o atenţie lui Iancu, toată atenţia sa se concentra asupra lui Marian. Străbătură şi grajdurile. Marian se văzu obligat să nu scape nimic din vedere.

Ajunsese să sufere şi el de nelinişte. Avea momente cînd evita să îl privească pe Iancu şi avea momente cînd îl căuta, încercînd să citească pe faţa lui ce gîndea şi ce simţea. Dar faţa acestuia era imobilă şi poate doar expresia ochilor arăta că înţelesese mai iute rostul acestui tur de orizont făcut cu luciditate, poate chiar cu cruzime. Poate de aceea prefera să se desprindă de cei doi, de însufleţirea lor, rămînînd tot mai des în urmă, însingurîndu-se, izolîndu-se. Marian îşi dădu seama că nu-l mai are alături. Întoarse capul, căutîndu-l din priviri. Îl descoperi oprit din vorbă cu cineva în halat alb. Ar fi vrut să stea şi să-l aştepte, dar „bătrînul” nu-i lăsa răgaz, îl grăbea, nu-şi ascundea satisfacţia şi interesul pentru tot ce spunea. Nici măcar privirea lui Iancu nu o putu prinde. Pentru că Iancu nu numai că rămăsese în urmă, dar se şi uita în altă parte.

Din volumul de proză scurtă în pregătire „STĂPÎNUL SOARELUI”.

ALEXANDRU DEAL

TREI ÎN CÎMPUL CU SALVIE

Aşa cum sta, întins pe spate, înconjurat de salvie, nu simţea nici o durere. Privea cerul şi-n apele lui pure desluşi o linişte adîncă, o lumină nelumească pe care n-o mai întîlnise vreodată ce se contopea fără nici un înţeles pentru el cu liniştea din fiinţa sa. Zăcea acolo, cine ştie de cînd? Întoarse capul spre umărul stîng; la cîţiva paşi zări lucind moale patul carabinei sale; un lustru stins de mobilă veche care-i aminti pe c[illegible]ată, vag, de o viaţă care-i aparţinuse cîndva şi prin care trecuse prea repede. U[illegible] iz acrişor-dulceag, nu-şi dădea seama, [illegible] înfioră nările; gîndi – iarba, gîndi – toate astea, făcu un efort să lege logic elementele fiinţei sale de scurgerea timpului pe care o bănuia paralelă cu încremenirea din jur, pipăi cu instinctul în afara sa, aidoma animalelor încolţite; nu înţelese nimic – adormi sau leşină . . .

La cîteva sute de metri depărtare de cel căzut, lunetistul străin vîrî cu îndemînare un nou cartuş pe ţeava armei. Era o armă straşnică, cu tirul înspăimîntător de precis, pe care străinul o îndrăgea nespus; avea timp, nu făcea război de ieri-de-alaltăieri, ştia să aştepte. Era foarte tînăr, de vîrsta celui căzut – deşi n-avea de unde să ştie una ca asta; era de mirare cîtă răbdare avea pentru puţinii săi ani. Îşi scoase casca de oţel şi-şi frecă înveselit creştetul bălai al capului. Aşteptase acolo toată dimineaţa, pitit în ascunzişul său, fără prea multă tragere de inimă: şi iată că strădania îi fusese răsplătită – ţinta se ivise pe neaşteptate. Fusese atît de surprins încît, ca niciodată, trăsese prea repede. Nu ştia dacă lovise mortal ori numai îl rănise pe celălalt. Oricît s-ar fi zgîit prin binoclu mare scofală nu vedea: întinderea nesfîrşită de salvie, unduirea ei blestemată, care îi ostenea ochii. N-avea rost să încerce să se apropie, pentru ce să rişte? Îi era sete, îşi trimisese camaradul să caute un izvor, deşi neghiobul ar fi fost în stare să se întoarcă fără apă. Acasă la el, în ţara sa îndepărtată, apa era la fel de bună ca şi pe aici. Şi setea era la fel şi mirosul salviei, al sînzienelor, al rogozului şi al vinariţei, şi teama care îl înnebunea adeseori în preajma morţii, şi dorinţa nestăvilită care-i bîntuia carnea fragedă de bărbat tînăr la vederea acelor femei străine care se fereau din calea lui . . ., şi aşteptarea asta sîcîitoare – toate erau la fel.

. . . Cînd se trezi din leşin lucrurile nu se schimbaseră prea mult. Încercă să mişte picioarele dar bocancii uriaşi, soldăţeşti, cu tălpile bătute în ţinte erau prea grei. Străduinţa însă îl limpezi, înţelese în sfîrşit că fusese lovit. O durere surdă ce pleca din umărul drept îi răcea încet, fără putinţă de întoarcere, sufletul şi mintea. Îşi simţi trupul străin, o povară supărătoare de care ar fi vrut să se lepede. Probabil că glontele se oprise sub omoplat; atunci i-ar mai fi rămas o şansă.

Străinul avea un nume frumos, cu asprimi neaşteptate în rostirea lui. Adeseori se gîndea cu duioşie la burgul străvechi de unde plecase fără voia sa să-şi caute norocul în războiul ăsta care nu era a lui, care îl smulsese cu brutalitate de la rosturile sale – şi ochii i se umpleau de lacrimi. Se săturase pînă-n gît de treaba urîtă în care era amestecat, se săturase să ucidă şi să tremure pentru viaţa lui şi a celor de-acasă, dar o disciplină mai presus de conştiinţa sa îl îndemna să ducă la bun sfîrşit un lucru început. Un foşnet şi încă unul îl făcură să pună mîna fulgerător pe armă, să se întoarcă într-o rînă cu inima răcită de spaimă, să înjure fără ură şi să rîdă apoi; la o lungime de braţ, din pămîntul reavăn, se iţise un şoarece de cîmp, înspăimîntat tot atît de tare ca şi omul care îl privea. Micii lui ochi, ca două puncte lucitoare, aruncau stranii fascicole luminoase în timp ce străinul începu să rostească în limba lui străină cuvinte blînde de îmbărbătare, cuvinte de care el însuşi avea nevoie. Veni şi camaradul tîrîndu-se de-a buşilea, cu enormul lui dos legănîndu-se comic, leoarcă de sudoare, cu faţa urîţită de efort. Nu mai era nevoie să întrebe, se vedea că venise fără apă. Nu era nici el cu adevărat bărbat, nu cunoscuse încă sleirea dulce din aşternutul vreunei femei, avea figura mîncată de o mulţime de coşuri. Nu se pricepea decît la amărîtă lui de muzicută de care nu se despărţea niciodată şi din care scotea cu măiestrie sunete tînguitoare ce aminteau viaţa lor de dinainte de război. În doi se simţeau mai bine, mai feriţi. „Crezi că mai trăieşte?” – întrebă prosteşte dolofanul arătînd imprecis spre întinderea de salvie. „De unde vrei să ştiu, şopti trăgătorul, du-te şi vezi dacă ai chef”. Dolofanul trase o înjură-

tură şi întrebă dacă poate să fumeze. Celălalt dădu din umeri: n-avea decît, era tot una. Acum ar fi dorit să termine cît mai repede cu celălalt, îl ura din adîncul fiinţei lui, pe cel fără chip şi fără identitate, să crape odată şi ei să se întoarcă la ai lor să pună împreună ţara asta cu botul pe labe – dacă aşa a fost să fie. Simţea furia cum creştea în el, o furie devastatoare fără un motiv limpede, şi avu atîta putere să se dispreţuiască pentru asta.

. . . Simţea în gură gustul lînced, greţos, al propriului sînge şi ştiu că o să moară. Nu se revoltă nici nu se sperie. Nu credea că o să moară deşi mintea lui sensibilizată şi încordată la maximum îi spunea că da, vei muri. Este firesc să mori pentru că ai fost împuşcat mortal. Nu credea, fără voia sa respingea acest adevăr. Închise ochii şi văzu o femeie tînără cu pîntecul bombat, îngreuiat de sarcină, şi-n acea femeie frumoasă şi palidă îşi recunoscu mama. Acolo se afla el, avea să se nască, avea să simtă şi el durerile facerii lui, să se ridice pe picioarele lui firave, să crească, să se înalţe tot mai mult, să-l strîngă propria lui piele ca un înveliş puternic, încerca acum să lupte împotriva propriei lui naşteri, se încordă tot, şi asta, el nu ştia, îl ţinea încă în viaţă. Îşi aminti apa, atingerea ei mătăsoasă, gustul ei imposibil de determinat, aproape abstract, îşi aminti focul, fiinţa lui mătăsoasă şi jucăuşă şi mistuitoare, de-asupra pămîntului, pămîntul, aşa cum sta întins pe spate, înconjurat de salvie, el şi ţărîna mistuitoare care îl absorbea, îl respira ca şi cum ţesuturile şi sîngele şi viscerele lui ar fi fost văzduh şi hrană pentru acel pămînt, carnea lui se destrăma ca o ceaţă fierbinte, ca un abur translucid, murea deşi nu ştia, începuse, se simţea puternic deşi era o putere înşelătoare ceea ce simţea, credea că în clipa următoare se va ridica pe propriile lui picioare, senzaţia aceea înşelătoare nu era decît uriaşa lui energie care se dezagrega, se elibera definitiv în spaţiul din jur, simţi o bucurie uriaşă şi grea, aproape insuportabilă, mai presus decît aceea pe care o ai cînd te pierzi despicînd fiinţa femeii iubite . . . avu un spasm scurt şi violent care coloră în sîngeriu şi violet ceea ce vedea şi-n acel răstimp inexprimabil crezu definitiv că a adormit şi îi este dat să se viseze pe sine şi că viaţa sa e nesfîrşită . . .

. . . .

Se apropiară la cîţiva paşi contemplînd leşul întins pe spate.

Ce tînăr e, gîndi indiferent lunetistul, n-aş fi crezut. Ce dracu o fi căutat în pustietatea asta? Ştiu că această întrebare avea să-l chinuie multă vreme de-acum încolo. Camaradul său exclamă cu uimire: Ia te uită la ăsta, parcă a adormit şi acum visează cine ştie ce . . ., dar celălalt se îndepărta şi nu mai avea cum să-l audă.

NINA CERANU

DULCE TRĂDARE

Chipul mi se alungea îngrozit, pe neobservate, cadră parcă, luminată dintr-o parte de candelă. Grig întindea izul de flăcăiandru – sfoară pînă în noaptea banchetului, ţipăt de animal tînăr, conştient că trăieşte, chipul lăţit de astă dată prin dragostea mea, sare în ochii sîrboaicei cu care împărţeam camera în care, fără ştirea mea, încercase să-l ademenească pe Grig. Ce avea a face că băiatul, singur la părinţi, i-a spus blînd că n-are nici o şansă, decît doar să profite de-o mică aventură din care el ar fi ieşit cîştigat şi ea cu buza umflată, că a tot insistat şi-a tot insistat. Trecea pe drumurile lui, la un pas, de intrase la bănuieli şi gazda noastră, o blîndă şi proastă femeie de servici la dispensarul veterinar de peste drum. La amiază bibliotecara, cu două, trei bucăţi de carne (de la o mătuşă care era bucătăreasă la un Expres), intra triumfală în cameră, fără să bată la uşă, ne surprindea, pe mine şi pe Grig, niciodată sărutîndu-ne, dar totdeauna şuşotind mulţumiţi şi, mulţumită şi ea de graba cu care plecam la cursuri, punea piciorul în prag şi-l chema dulce, îl ademenea către minutele care treceau repede. În răstimpul acesta nu lăsa să ne calce casa nici chiar nevasta portarului cînd aducea lapte pentru o pisică. Nu voia să-i respire nimeni mireasma nouă cu care se învăluia în apropierea lui Grig. Mă făceam că nu văd, dar din cînd în cînd îi aduceam aminte că uitase să-şi eternizeze pretenţia de fată-fecioară printre colegele ei din învăţămînt, cu toate că, de multe ori, o surprindeam îndurerată, foarte tristă şi frămîntată, dar totdeauna mijindu-i în coada ochilor o luminiţă, speranţa că o aşteaptă o perspectivă în cazul în care aş fi renunţat la Grig. Mă urmărea cum îmi trag combinezonul peste cap şi cum îmi mîngîi pielea înfiorată a sînilor şi, în cea mai mare taină, probabil, se compara cu mine. De la ea am învăţat multe din comedioarele pe care, mai tîrziu, am încercat să le joc. Cu rolurile astea debutasem, trecusem prin şcoală şi dincolo de ea, către Grig, către viaţă, fereastra asta larg deschisă, plină de complicaţii, cu oameni încăpăţînaţi, excroci, buni, răi, descurcăreţi, blegi, plină de pulsaţii puternice, în care încercasem să sudez legături puternice, iar pe altele să le slăbesc, să le tai firele subţiri care se scurgeau prin mădularele mele.

Pînă cînd Grig apărea la fereastră treceau veşnicii, şi, lipită de spatele somnului, în liniştea chioşcului boieresc, mă lăsam purtată de extaz, mă dăruiam cu toată fiinţa mea unor pîlpîiri lăuntrice care mă însoţeau în sferele însorite ale vieţii, plină de Grig şi de dragostea cu el. Seară de seară, pe strada Arieşului, ascultam corul orbilor lătrat de cîini, ascultam durerea frîntă, confesarea portarului şchiop pe care-l înşela nevasta. Îl priveam cum îşi freacă ţigara şi cum îşi curăţa ţigareta cu rafinament. Doar că lucrurile se complicaseră puţin. Portarul zicea că el, care a fost tatăl d[illegible]acilor la vremea lui, n-a întîlnit femeie ca bibliotecara. Prinsese legătura celor doi. În mod constant trecea pe sub fereastra unde ei îşi consumau tainul zilnic, cu se[illegible]ninătate. Graba, deznădejdea poate, m-au determinat să le sparg în o mie de cristale minutul de dăruire fierbinte, în începutul de primăvară ca o fată ochioasă, fără să rămîn absentă la protestele ei, fără să mi se năruie credinţa că există un timp pentru fiecare din noi. M-ar fi dus capul la mai mult, poate să-i chem părinţii, s-o vadă cum se comportă departe de ei, dar veniseră singuri să-l oblige pe Grig să ia de nevastă fata compromisă. Mă duc[illegible]ea capul să fug o săptămînă pe litoral, cuc de singură, să mă pierd în larg, să nu mai ştiu de nimeni şi de nimic, visînd că sînt posesoarea unui brevet de iahting, să pot naviga fără trusoul fetelor de măritat, doar cu o valiză uşoară, pe care o poţi uita în fiece port, în oricare gară. O fată modernă, pentru care nu mai contează fecioria şi nici eşecul din larg, aproape de geamandură, pescuită de bărc[illegible]i. O lună de zile în care să fi trăit cu gr[illegible]itare şi cu bere, să înot, să mă-nvîrt printre bărbaţi şi ei să mă admire, mai ales pielea mea brună şi părul negru. Şi, cu toate astea, m-am mulţumit cu o foaie de drum, în acelaşi compartiment cu Grig, întorcîndu-mă fără să-i reproşez ceva, doar în treacăt l-am făcut atent de întorsătura lucrurilor, în legătura lui cu bibliotecara, cu care ajunsese să cheltuie toţi banii. Îi cumpăra, cum îi cumperi unei iubite cele mai neaşteptate lucruri şi în acelaşi timp cele mai nepotrivite pentru gusturile ei dacă respectiva are gusturi rafinate, cele mai prosteşti care plac fetelor, dar de care se pot lipsi. Îl sfidam din colţul compartimentului şi ştiam să-l sfidez bine, chiar dacă n-aveam dreptul. Nu folos[illegible]ea la nimic. Cercetam de jur-împrejur teren[illegible]ul ce mi-ar fi revenit pe drept dacă i-aş fi fost iubită, pe care să-mi înalţ stind[illegible]ardul, ca de aici să domin şi freamătul meu să înflorească, să mă facă victori[illegible]oasă. Pentru mine, Grig venise chiar în perioada în care fetele dau în pîrg şi în [illegible] ele înmugureşte începutul de arşiţă de mai tîrziu, care le usucă şi le secătuieşte.

Întunericul m-a învăluit în drumul de la gară. Nu era lo[illegible] în timpul fugii pentru hotărîri mari şi t[illegible]otuşi am trecut traversele căii ferate cu fric[illegible]a la doi paşi în urmă, de unde parcă vene[illegible]au plînsetele bibliotecarei căreia îi răpisem [illegible] cel din urmă suspin de dragoste, cot la c[illegible]ot cu Grig, nici schimbat din cauza trădăr[illegible]ii, nici fericit alături de mine, poate doa[illegible]r plictisit că nu se mai termina manevra unui marfar.

LAURENŢIU CERNEŢ

NU ŞTIU CUM S-A ÎNTÎMPLAT

Mă uitam după o fată de vreo 15–16 ani. Adică o remarcasem: era îmbrăcată decent, curat, avea un chip auriu, senin. Prea senin. De om fericit. Aşa mi s-a părut, şi-apoi n-am mai zărit-o. Am remarcat-o fără să vreau – spun prostii: sigur că fără să vreau, doar nu-ţi sare ceva-n ochi fiindcă vrei tu să-ţi sară – şi, dacă nu i s-o părea cuiva c-am comis o necuviinţă, am admirat-o. Şi m-am gîndit aşa, prosteşte, că mi-ar plăcea să am o fată ca ea, deşi, mă rog, şi asta e o prostie: ce mare scofală să ai o fată? O fiică adică. În plus.

Nu ştiu cum s-a-ntîmplat, ce-a fost cu fata aia. Am dat iar de ea la raionul confecţii. O zgîlţîia o vînzătoare. Cică ar fi şterpelit o bluză de stambă. Imediat au tăbărît pe ea vreo patru-cinci zdrahoane. Cunoaşteţi tipul: grase – etalonul de frumuseţe la unii locuitori ai planetei. Vreau

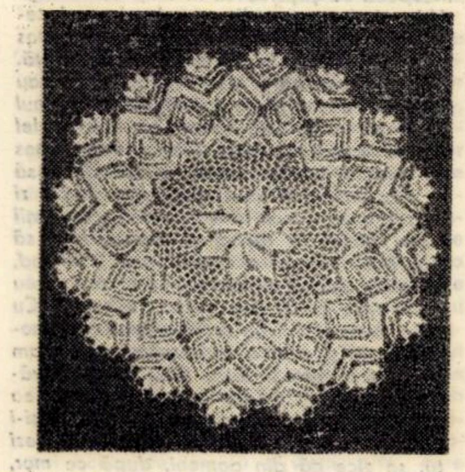

să zic la unii. Grase şi mirosind frumos a parfumuri şi-a deodorante, cu degetele încărcate de inele, cu gîtul sugrumat de lanţuri cu medalioane grele, cu antebraţul încătuşat de brăţări scumpe, cu măsele sănătoase îmbrăcate în aur . . . Şi-au început s-o bată. Unde-or fi învăţat, poate din filmele alea care n-au nici un chichirez fără cîteva încăierări prelungite. Ştiau să bată. Băteau metodic. Nu muiereşte, trăgînd de păr şi zgîriind, ci cu pumnii, cu picioarele. Băteau cu plăcere, cu o frenezie captivantă. Eu cel puţin eram captivat. Şi m-am şi gîndit că bine făceau. Ca să vezi cum te-nşeală, domnule, aparenţele . . . Habar n-aveam eu că fata aia era o infractoare ! . . . Dădeau în ea ca-ntr-un sac. Au desfigurat-o de tot, curgea sîngele . . . Nici măcar nu plîngea. Icnea doar din cînd în cînd, din ce în ce mai slab, la cîte o lovitură. Căzuse.

De-abia atunci s-a trezit un om, un bărbat în vîrstă, nu chiar bătrîn-bătrîn, dar cu siguranţă trecut de 50 de ani, un tip străveziu şi scofîlcit, pot să jur c-avea ceva la stomac sau la plămîni, ulcer, sau vreo boală de inimă, sau chiar cancer, că altfel nu se explică; cum spuneam, bărbatul ăla, o mînă de om, sare la fetele alea zdravene, că de şi-ar fi pus vreuna mintea cu el l-ar fi măturat c-un dos de palmă, şi strigă: Ce faceţi? Ele izbeau acuma cu picioarele în nenorocita de hoaţă, că obosiseră. Transpiraseră. Una avea ecusonul mînjit de sînge. Aşa e în cazuri de-astea: îţi cade din senin pe cap beleaua, vine un hoţ, te fură, şi tu trebuie să acţionezi şi nu eşti întotdeauna pregătit, să ai la-ndemînă măcar o coadă de mătură. Deşi cînd loveşti cu o coadă de mătură n-ai satisfacţia aia pe care-o ai cînd dai cu pumnul. Atunci parcă te descarci de-o încărcătură nervoasă. Vreau să spun că te calmează, dar şi te epuizează . . .

Ce faceţi? – striga omuleţul, vreţi s-o omorîţi? Cine vă dă dreptul să vă purtaţi aşa?

Nici n-avea cine ştie ce glas. Mai îndată un fel de miorlăit subţire, leşinat, de mai mare rîsul. Cum să-l iei în serios? Se băgase şi el ca musca-n zer, l-apucase mila. Aşa i-apucă pe unii mila, din senin, mai ales cînd nu-i vorba de buzunarul lor . . . Şi nu ştiu cum s-a făcut că fetele l-au auzit, deşi eu aş fi jurat că nu. Ce-a fost pînă atunci n-a fost nimic. S-a declanşat un vacarm . . . Au început să ţipe fetele: Cine eşti tu, de-i ţii parte? Îi ţii parte pentru că poate „lucrezi” cu ea, eşti complice! Avem dreptul s-o bătem. Voi ăştia ar trebui să fiţi omorîţi! Că noi plătim tot ce se fură. Că se fură mult. Şi noi plătim. Hoţule! Banditule! Ne iei pîinea de la gură!

Mă gîndeam că mîna aia de om o să dispară urgent, dacă n-o să vrea să le-ncaseze. Dar el de colo: Da, aveţi dreptate, există şi hoţi. Dar nu păreţi voi aşa de anemiate, că n-aveţi bani de mîncare, că puneţi din buzunar ca să acoperiţi lipsurile! Uitaţi-vă numai la aurul de pe voi! Aveţi dreptate să nu plătiţi pentru altul, dar n-aveţi dreptul să schilodiţi pe nimeni! Nici palme n-aveţi dreptul să daţi!

Tu vorbeşti, mă jumăta-de-om? s-a-ncontrat a mai dolofană din ele. Că-acuş te aranjăm şi pe tine!

Striga, dar se vedea că nu mai avea nici una chef s-o mai bată pe hoaţă. Hai, chemaţi miliţia! ţipa subţire jumăta-de-om. De ce n-aţi chemat de la-nceput miliţia? N-aţi chemat-o, că n-aveaţi cum să vă satisfaceţi pornirile voastre bestiale! Bestie eşti tu! ripostă una din fete. Era însă obosită. Hoaţa nu mai mişca.

Dă, Doamne, rînjea omuleţul, dă, Doamne, s-o fi omorît! Să vă văd pe unde scoateţi cămaşa! Eu o să fiu martor. O să depun mărturie. Am fost de faţă. Am văzut cum aţi comis crima. Aţi comis o

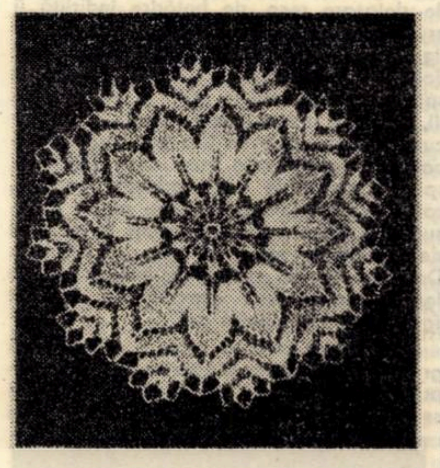

crimă în mod organizat. În bandă. Am să vin la proces. Ce credeţi voi? Să ne omorîm ca orbeţii? Nimeni nu mai mişca.

Vă jur c-am fost foarte atent, fiindcă nu voiam să scap momentul cînd ăla o s-o-ncaseze. Ce se băga el? De ce să ia apărarea unei hoaţe? Azi apărăm un hoţ, mîine ne facem că nu vedem o crimă, poimîine cine ştie de ce mai sîntem în stare . . . Habar n-am cum s-a făcut că deodată n-a mai fost acolo nici una din fete. S-au topit. Nu pricep cum şi unde s-au evaporat. Şi de ce. Atunci scheletul ăla s-a apropiat de hoaţă şi-a ridicat-o. Mă şi mir c-a avut atîta putere-n el. A apărut şi-un pahar de apă. Fata şi-a revenit şi a-nceput să plîngă. Plîngea lin, un plîns continuu şi tăcut. Nu se mai oprea.

Ce te-a-mpins pe tine să pui mîna? întreba omu' ăla încet, de parc-o descînta. Ia spune-mi mie! Pe nesimţite, lumea care se uitase ca la circ şi-a văzut de treabă şi-a plecat.

ANTOANETA C. IORDACHE

ZECE HOTARE

Cîteva ore fulguie dezordonat, mai apoi zăpada se aşează în căldarea satului ca o cernere de făină bună, pură, cerul nu este decît marginea, rotunjită, a acestui vas de dospit pîinea, ninsoarea pare caldă, prăfoasă, uscată, numai bună de frămîntat . . .

Aburul scăpat din cuptoare la sfîrşitul fiecărei săptămîni întîrzia să se risipească, astfel că peste case, deasupra arborilor, rezistau, ca un acoperiş comun, între o duminică şi alta, prin păduri, ca nişte spiriduşi de aer ai locului, mirosuri coapte, rumenite, acrii. Norul ajungea pînă sus, la Zece Hotare, se spunea că tăietorii de lemne şi oierii recunoşteau zilele săptămînii după intensitatea izurilor şi după direcţia din care se făceau simţite, se zice că mirosurile îşi alegeau drumurile de urcare prin păduri, către Zece Hotare, după legi numai de ele ştiute şi că, foarte demult, într-o vreme despre care doar memoria bătrînilor uitaţi de moarte mai ştie cîte ceva, oierii îşi deplasau turmele după aceste orare ciudate ale mirosurilor satului din vale, că de aceea berbecii lor erau mai graşi, oile fătau miei mai rotunzi, mai mulţi decît acum, cînd nimeni nu mai are atîta răbdare şi nu mai dă crezare învăţăturilor vechi, deşi altele noi abia s-au ivit şi nu-şi arată, încă, temeinicia. Orice-i al omului, spun bătrînii aceia, trebe să rămînă al omului în vreun fel, că ce se rupe de om e bun rupt, nu se tomneşte la loc şohan, mare-i lumea mare . . . Şi înclină din bărbile ascuţite cu un fel de tristeţe ori resemnare, ca şi cum de gîndul acela despre lume ar depinde tot înţelesul, ca şi cum ar fi siguri că cei tineri nu vor atinge cu mintea lor verde înţelepciunea, dacă lumea n-ar fi crescut aşa de iute şi de mult, şi iar îşi apleacă figurile slabe spre piept, nu se muta aşezarea către Zece Hotare, rămîneau toate la locul lor, bine ar fi fost şi pentru oameni şi pentru turme . . . Cîndva, pe vremea aceea bună, la Zece Hotare nu era decît cerul, păşunile şi cîteva colibe, stivele de lemn descojit cu săcurea, înalte după cum fusese comanda gospodarului din vale, nu se măsurau după metru, ci după trebuinţe, după cît îşi ştia agonisi fiecare şi după asprimea iernilor, – asta tot oierii şi tăietorii de lemne o prevesteau, în gîndurile lor erau toate orînduite cu chibzuială şi cu linişte, – nu se ştie de vreo înşelătorie, cum ziceau, aşa se făcea . . . Lumea venise peste sat, tot într-o iarnă, la un sfîrşit de săptămînă, cam pe timpul scoaterii pîinii din cuptoare, cu un uruit grozav, ca o prăbuşire de piatră multă, ca o explozie undeva în aerul de peste ninsori, sus, acolo de unde, pe la bobotează, pornea în alunecare cîte o culme de nea, cît o biserică nouă, totdeauna oprindu-se în drum, tăind accesul către Zece Hotare, nu era primejdie, pînă să se facă soarele cald pe platouri goneau numai lupii, vînturile, vestitorii pustietăţii . . .; în sat acoperişurile s-au clintit de bubuitura aceea, clopotele s-au trezit bătînd anapoda şi parcă mai grav, zece femei au trimis în lumină, de sperietură, prunci galbeni la ochi, scurţi în picioare, cu maţele rele, – de nu se puteau hrăni decît cu carne, li s-a zis „hotăreni” şi odată cu ei a pornit schimbarea cea mare . . . Să-i ascundă de oameni, ori să-i crească, – atîta îngrijire nu se mai pomenise, legile s-au strămutat şi ele odată cu exodul spre Zece Hotare, stăteau şi ele între răscruci de cărări, mergeau cei de sus pe ele, cu voinicie şi nu mai nimereau scurtătura cea bună, pretenţiile şi bunăstarea au decăzut încet-încet, pînă ce în sat n-au rămas decît bătrînii, cu oboseala şi bolboroselile lor veştede . . .

Acum ninge, ca şi atunci, dar, deşi obiceiul coptului pîinii ocupă vremea de dimineaţă a oamenilor, sîmbăta e mai degrabă o zi a memoriei, de parcă în aluat, mai apoi în miez, s-ar fi amestecat poveştile pămîntului, una cîte una, mai ales aceea cu „oarişice-picat-din-ceriu – la Zece Hotare”, punctul de frontieră între trecut şi „cine-şti-ce-o-mai veni-peste-noi”, de la asta se leagă vorbele, certurile, împăcările şi chiar nunţile, – nu se unesc decît familii care au păreri conciliabile în privinţa evenimentului . . .

Mintea oamenilor nu se mai satură, unii refuză să pronunţe numele satului din vale, îi zic „de-supt-Zece Hotare”, locul în care, adică, nu s-ar fi întîmplat, niciodată, ceva demn de rostire, ceva care să-l deosebească, să-l facă ştiut dincolo de fruntariile lumii care se vede, în aceea care se vestise a exista, – într-un fel ciudat, – cin' să ştie cum e peste munţi? ,ziceau, aşa şi cu obiectul sau nimicul venit din zare, unii cred că n-a fost, că l-au inventat, că era nevoie de un semn al creşterii lumii, a nebănuitei ei alcătuiri, că din curiozitate şi dorinţă de lărgime gîndul sătenilor a dat fiinţă – dacă se poate zice astfel – închipuirii . . . Alţii spun că timpul tăietorilor şi oierilor atoateştiutori era pe ducă, şi, pe lîngă asta, platoul muntos cerea să fie cucerit de oameni, definitiv, că hatărenii îşi căutau acolo, peste păduri, urme mai puternice, imemoriale, că s-au dus să refacă adevărata vatră a vieţii lor, într-un spaţiu pe care, tocmai, îl vor fi abandonat de frică de greu, că omul e făcut să se urce, nu să coboare, că acesta ar fi rostul lui cel fără de moarte şi că nu se putea altfel . . . Aceştia trăiesc, parcă, din voinţa de a pătrunde cu gîndul dincolo de cîmpii, pînă la marea despre care, la Zece Hotare, se aude puţin, la care n-a ajuns, vreodată, un om de-al locului, poate de aceea consideră unicul hău înalt al lumii, singura călătorie demnă de un muntean, aceea care te apropie de cer în aşa fel încît să-ţi vezi măsurate lungimea privirii şi toate cele adînci ale omului, – fiindcă omul trebe să se măsoare cu ceva aflat sub picioarele lui şi totuşi peste fiinţa lui, asta, după ce te-ai ridicat în vîrful muntelui nu mai poate fi decît marea, zic ei fără să vrea, ori să poată explica de unde li se trag, de fapt, înţelepciunile, ori atracţia către mare . . .

televiziune

DUMINICĂ, 5 OCTOMBRIE

8,30 Tot înainte. „Agendă pionierească. 8,55 Şoimii patriei. 9,05 Film serial pentru copii: Pistruiatul. 9,40 Omul şi sănătatea. 10.00 Viaţa satului. 11,00 Fotbal: Olimpia Satu Mare – U.T.A. şi Petrolul – C.E. Tîrgovişte. 12,45 De strajă patriei. 13,15 Telex. 13,20 Album duminical. 15,20 Film serial: Fata depărtărilor. 16,20 Concursul de creaţie de cîntece ostăşeşti. 16,45 Repere canadiene. 17,00 Fotbal. Dinamo – Steaua. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României”. 20,30 Film artistic: Examenul vieţii. 22,00 Telejurnal. Sport.

LUNI, 6 OCTOMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Film serial de ştiinţă. 20,10 Cadran mondial. 20,35 Roman foileton: Pîinea neagră (episodul 2). 22,15 Telejurnal.

MARŢI, 7 OCTOMBRIE

10,00 Teleşcoală. 11,00 Film artistic: Deşţelenitorii. 16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt – educaţie. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,50 Almanah pionieresc. 17,15 Concursul de creaţie de cîntece ostăşeşti. 17,35 Tribuna TV. 18,00 Seara televiziunii din R.D. Germană. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Ancheta TV. 20,15 Seara televiziunii din R.D. Germană. Film artistic. Eva şi Adam – premieră TV. Producţie a studiourilor din R.D.G. Varietăţi la „Friedrichstatspalast”. 22,25 Telejurnal.

MIERCURI, 8 OCTOMBRIE

16,00 Fotbal. 16,50 Teleşcoală. 17,10 Concursul de creaţie de cîntece ostăşeşti. 17,35 Tragerea Pronoexpres. 17,45 Consonanţe şi disonanţe. 18,25 Mult e dulce şi frumoasă. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Noi, femeile! 20,25 Film artistic – Regăsire. 22,05 Telejurnal.

JOI, 9 OCTOMBRIE

10,00 Teleşcoală. 11,00 Roman foileton: Pîinea neagră. 16,00 Telex. 16,05 Atlas geografic. 16,25 Curs de limba rusă. 16,45 Consultaţii juridice. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viaţa culturală. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,50 Ora tineretului. 20,35 Concursul de creaţie şi cîntece ostăşeşti. 21,15 Jurnalul ştiinţelor şi al călătoriilor. 21,45 Din muzica şi dansurile popoarelor. 22,05 Telejurtnal.

VINERI, 10 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea Loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Călătorie prin ţara mea. 20,05 Moment folcloric. 20,15 Film artistic: Maratonul de toamnă. 21,45 Ancheta literară TV. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 11 OCTOMBRIE

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Cu gramatica . . . 10,30 Film artistic (reluare). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin ţara mea. 19,40 Teleenciclopedia. 20,20 Concursul de creaţie de cîntece ostăşeşti. 20,50 Film artistic: Din toată inima. 22,15 Telejurnal. 22,30 Nocturna TV.

televiziune

RADU CIOBANU

AFECTE – 1973

● Zilele trec și, odată cu ele, spaimele latente se reactivează periodic subit : voi mai putea să scriu ? Senzația dureroasă și terifiantă, împotriva căreia trebuie să lupți, făcînd apel la toată luciditatea, că ești supt, nimicit de golul dintre două cărți.

*

● După tot ceea ce se petrece în jur, la scară planetară – oameni uciși acolo și dincolo, monstruozități, egoism, rapacitate, teamă de viitor etc., etc – mai am oare dreptul să mă refugiez într-o carte despre trecut ? Se pare totuși că da, cu condiția s-o fac actuală. Acesta e și principalul obstacol pe care îl am de depășit și de care mă tem. E posibil să transpui neliniștile omului de azi, sau măcar pe cele ale artistului de azi, în conștiința unui artist care a trăit acum patru sute de ani ? E posibil, rămînînd în același timp veridic și firesc ?

*

● Azi dimineață, la radio, concertul pentru pian al lui Ceaikovski. Nu-l mai auzisem demult. Știam că sînt un sentimental, dar nu și că frumusețea poate avea ipostaze dureroase. Pentru a asculta o asemenea muzică, fără să-i simți frumusețea ca pe o voluptuoasă durere, trebuie probabil să fii tînăr, frumos și deplin. Nu ne rămîne decît să îmbătrînim cu demnitate.

*

● Imaginea Renașterii italiene, cu care rămîi după lectura lui Fred Bérence, e atît de frumoasă și de saturată de lumină, încît e imposibil să nu fie și idilică. Cu excepția comentariilor operelor de artă, totul, și îndeosebi ceea ce se referă la viața socială, trebuie preluat cu prudență.

*

● Ziarele anunță moartea mareșalului Budionii. Avea 91 de ani și a fost, cred, ultimul supraviețuitor dintre participanții la tot ceea ce s-a petrecut în anii crînceni ai războiului civil. Încă unul cu care se îngroapă o epocă.

*

● Un ceas de sănius cu Lizuca în inserare a devenit neașteptat prilej de bucurie, de eliberare și exuberanță. Ceasul acesta n-are trecut, e, așadar, neutru și pur, fără umbre, fără neliniști, fără subtexte. E atît de simplu și o facem totuși atît de rar.

*

● Leonardo : „Artistule, forța ta e în singurătate. Cînd ești singur, îți aparții numai ție. Dacă ai un singur tovarăș, nu-ți mai aparții decît pe jumătate sau chiar mai puțin, proporțional cu lipsa de modestie a acestuia. Avînd cîțiva prieteni, cazi și mai greu în nenorocire (...) Ține minte, artistule, puterea-ți stă în singurătate".

*

● Pentru cine știe citi, o carte vorbește în primul rînd despre cel care a scris-o.

*

● Unii doar se repetă. Alții rămîn fideli unor credințe. Mulți nu pot să facă deosebirea între unii și alții.

*

● Dumitru Popescu, într-un interviu, are această observație de reținut pentru cei ce se interesează de soarta romanului istoric azi : „Artistul treaz la glasul vremii sale, chiar dacă aparent își mută universul literar în trecut sau în viitor, tot despre prezent scrie".

*

● Visez să încep Nemuritorul ... într-o dimineață proaspătă și însorită de duminică. Nu știu de ce, dar cred că o asemenea carte nu poate fi începută decît în zi de duminică. Superstiție.

*

● Ca minerii, care pierd pe neașteptate filonul, dar înaintează totuși, scobind multă vreme în steril pînă dau iar de el. Mă trezesc deodată rătăcit între sute de pagini uscate, seci, neinteresante sau în mijlocul vreunei gîlceve de specialiști care încearcă să dateze ceva, pentru mine, fără nici o importanță. Mă strecor printre toate astea cu grija de a nu-mi pierde prospețimea și convingerea că pot afla chiar și printre asemenea grohotișuri sterpe firul de aur pe care să-l încrustez în carte. Și, într-adevăr, îl găsesc întotdeauna, cum e, bunăoară, urma acestei domnițe Mălina, al cărei nume se înșiră pe o broderie de ritual, dar despre care nimeni nu știe cine a fost.

*

● Cuvintele acestea de demult, de care n-aș vrea să uzez în Nemuritorul ..., dar pe care nici nu le pot eluda, cu atît mai mult cu cît unele au o expresivitate și o anume savoare sau frumusețe : iliș (=dijma de grîne ; și, de aici, probabil, onomasticul Ilișiu și toponimicul Iliești), toloacă, jariște, curătură, coloadă (=măsură de grîu, baniță), prelucă, braniște (căreia azi i se zice atît de prozaic „rezervație" sau „parc de vînătoare"). Trebuie să le găsesc un rost și un loc asemenea nevăzutelor oale de rezonanță zidite în pandantivii bisericilor vechi : să nu scapere cu stridențe, ci să răsune adînc și de departe, ca un fîșnet de pădure, ca o chemare repercutată prin văi, ca un sunet de bucium.

*

● În Nemuritorul ... trebuie eliminată orice explicație. A explicita mereu înseamnă a aluneca în didacticism și sfătoșenie anacronică. Cine are nevoie de explicații le află în manuale și cărți de specialitate. Asta nu înseamnă a ignora cititorul, ci a-l implica, adică a scrie în așa fel, încît să-i lași șansa să deducă totul prin raportare la context.

*

● Nimic mai trist decît conștiința că nu vei ajunge să scrii toate cărțile pe care le porți în tine.

*

● Întrezăresc, în sfîrșit, un oarecare capăt acestei documentări. Adevărul e că am început să mă plictisesc de atîtea tomuri de istorie și mi-e dor să scriu eu însumi o carte vie. Mi se pare că au trecut ani de cînd n-am mai scris. Mi-e dor să scriu și mi-e teamă că nu mai știu s-o fac.

*

● Deși găsesc neconcludente argumentele pe care Boisdeffre își întemeiază tratarea expeditivă a romanului istoric, faptul că îl așază în „provincia romanului" mă afectează. Opinia lui nu e nici pe departe singulară, ci, pentru epoca noastră, simptomatică. De vină sînt autorii care au compromis genul, coborîndu-l la periferia gustului. Dar el poate fi (încă) reabilitat și, dacă mă gîndesc bine, aceasta e și ambiția mea secretă legată de Nemuritorul ... (nici mai mult, nici mai puțin !)

*

● Corpul omenesc modelat după vechile canoane, pe o axă verticală, ca în statuile-coloane, și cel renascentist, modelat pe o axă curbă, sinusoidală, care îi imprimă o unduire armonioasă, umanizantă. Și mîna meșterului ezită la hotarul dintre aceste epoci, dintre aceste lumi.

*

● Mai am de reluat fișele pentru a-mi împrospăta materialul și viziunea și pentru a le tria. Pe urmă, planul general al cărții. După asta nu mai am de așteptat decît vînt prielnic. Și, de pe acum, întrebarea care știu că mă va însoți ca umbra : voi răzbi oare pînă dincolo, voi răzbi ?

*

● De foarte multe ori profesioniștii au inventat. Întotdeauna însă au desăvîrșit. Dacă ceva merge bine în lume, se datorează profesioniștilor.

*

● Arta e singurul teritoriu liber al lumii. O idee care-mi place. În evul mediu, cei urmăriți, vinovați sau nu, dacă reușeau să se refugieze într-o catedrală, erau apărați. Arta e catedrala noastră, a celor de azi. Ea ne redă libertatea și ne apără autenticitatea. A încerca să îngrădești libertatea artei e un act echivalent cu a intra înarmat într-o catedrală spre a-l smulge pe cel ce spera să afle acolo un adăpost. O teribilă blasfemie.

*

● Eroismul scriitorilor stă în obstinația cu care perseverează în credința utilității lor.

*

● Îl iubesc pe Hem, dar sînt de partea leilor și nu a vînătorilor săi, de partea taurilor și nu a toreadorilor săi. Singurul cu care mă simt solidar pînă la capăt e bătrînul Santiago, care se zbate pentru a trăi, ceea ce face ca lupta lui cu peștele cel mare să se păstreze în limitele măreției și ale loialității.

*

● Gîndul că ceea ce faci nu e indispensabil, că lumea poate trăi la fel de bine și fără tine. A depăși acest gînd sau a te preface că nu-l cunoști. Facem pentru că sîntem, nu sîntem pentru a face.

TEODOR BULZA

RĂZBUNĂRILE

Închis în sine, ca un lacăt ruginit, cu fiare mușcate de ploi și imposibil de clătinat, Ceampaș nu numai că orbise, dar se și încăpățînase să nu mai vorbească, așa încît legăturile sale cu lumea se mărgineau la rarele treceri pe sub ochii celor care îl puteau zări, seara tîrziu, cum se întorcea din Cutina, dus de Florea la colțul uliței, iar, de acolo, singur pînă acasă, ținîndu-se de pomi, de ziduri sau de garduri, în rînduiala știută dinainte, ca la sfîrșitul numărătoarei să se îndrepte spre poarta casei sale, poartă veche, cu o țițînă mîncată de rugină, și abia s-o împingă cu piciorul, să tresară la scîrțîitul ei ; „am ajuns – își spunea, ușurat, de fiecare dată și, dacă ar fi avut ochi, în mîezul lor s-ar fi putut vedea bucuria lăuntrică, sclipirea sau sticlirea pupilei, stropul acela de lumină a vieții, prin care omul își trădează trăirea, fericirea ori necazul ; se așeza pe același snop de tulei, tot cu picioarele sub barbă, ghemuit, să se simtă aproape de suflet, în căldura corpului.

Pînă să i se vindece rănile din orbite, pînă ce sîngele s-a oprit, nu și-a pus întrebarea dacă se va obișnui să țină pleoapele desfăcute și să nu vadă nimic, nici ziua nici noaptea, pentru ca apoi să nu-i mai pese deloc, să orbecăiască, să cadă moale în bezna pe care și-a dorit-o ; doar cînd era cu Florea își ferea cicatricele și scobiturile din care i s-a scurs globul ochilor, iar ortacul, deși se temea de urîtenii și îi era scîrbă de boli și de bube, căuta adesea, atras de locul cel rău, să surprindă zbaterea cărnii zdrențuite.

– Ilie, îndrăznise într-o zi, cînd avea drum spre calea ferată, și îl luase pe Ceampaș în căruță, lasă-mă să mă uit ...

Orbul gemuse, îndurerat, simțise un cuțit în străfunduri, parcă înfrînt, gata să cedeze, să-și ridice genele și să-și trădeze taina pe care nici el n-o putea cunoaște decît pipăindu-și pielea de deasupra.

– Dacă vrei ..., răspunse, după o vreme de tăcere, fără să se clintească din inima căruței, unde ședea pe paie, cu o mînă strînsă pe loitrar ; reluă cuvintele de început și își rosti gîndul întreg : Dacă vrei să nu mai vin cu tine ...

Florea nu opri caii, nici nu vorbi imediat, roșinat ca un fecior la întîlnirea de început cu o fată, cînd mirarea și sîngele saltă din pricina neliniștii și a necunoscutului din partea ascunsă a trupului ; învins, amenințat, tuși de cîteva ori, pentru ca slobozirea să-i fie lovirea cailor cu hățurile, ridicat în picioare, „haida, mă, haida, puturoșilor !", supărîndu-i și pe ei, bătrîni și chiori, care, la îndemnul dureros al curelelor, nu numai că nu porneau la trap, la galopul uitat al anilor de demult, ci pur și simplu se opreau ; în același ritual al răzbunării, caii se urinau, stropind pînă și pătura de pe iliș, iar în balta de jos își udau vîrfurile cozilor, să mai aibă cum să-l înfurie pe om și să-l înveță minte, să nu uite că ei sînt neputincioși, că abia umblă, darmite să-și zorească pasul și să scoată foc pe nări ; Florea trecea în fața lor, îi prindea pe rînd, unul după unul, de căpestre, îi mîngîia cu palma deschisă, se și întindea spre coamă, să le-o pieptene cu degetele, să-i lingușească și așa să le ceară iertare, să le promită că bătaia a fost ultima, pricinuită de nervii și necugetarea sa. Încercase în toate chipurile să-i clintească, odată lovindu-i cu o nuia, altădată, fiindcă el n-avea niciodată bici, cerînd unul de la Deliman, care se nimerea p-acolo, și tot zadarnic o luase înainte, pe jos, fluierînd, să fie auzit și urmat ; atunci, caii n-au rămas locului, ci au întors căruța și s-au dus aiurea, obligîndu-l să vină îndărăt, să-i mîngîie din nou și să aștepte pînă ei se plictisesc și uită necazul.

Acum, și-ar fi rugat caii să o ia din loc, le-ar fi vorbit ca unor oameni cu minte, să priceapă că el se grăbea spre calea ferată, unde avea de lucru și îl aștepta notarul cu condica aia afurisită, în care scria cît pămînt se sapă și se cară de fiecare număr de casă pentru terasamente ; îi era foame ; cînd să se apropie de căruță – îi și zisese lui Ceampaș : „Ilie, de-atîta lucru mi s-or lipit mațele" –, parcă tot în ciuda omului care îi lovise, caii porniră la drum, așa încît Florea fu nevoit să urce din mers, să se așeze în grabă pe iliș și să apuce hățurile, ca nu cumva să alunece în spițele roților și să sugrume animalele.

Doar „hooo"-ul cu care caii se opriseră îl trezise pe Ceampaș din visare ; se întinse pe fundul căruței, în paie, așezat pe burtă, ferit de oamenii strînși la lucru. Auzi vocea notarului, „Noa, mulă, că venișI și să ne spui bună sara", și și-l închipui pe Lăpușcă furios, cu ochelarii scăpați pe vîrful nasului său lung și umflat la nări, roșu în capăt, de la răchia băută de cum se trezea din somn și mai ales seara, cînd se îmbăta de unul singur și își bătea nevasta ; îl știa sub un măr sălbatic, stînd la o măsuță în fața unui caiet de-al primăriei, caiet cu linii și chenare, în care scria, așa credea lumea, cam ce voia el, pe unii furîndu-i și punîndu-i să muncească mai mult decît se cuvenea, pe alții uitîndu-i de pe listele citite de Văzoc, marțea la piață, cînd împreună cu Todor Băbău se suia într-o căruță și îi făcea pe oameni să se prăpădească de rîs.

– Ce-am de lucru ?!, zise Florea, apropiindu-se de notar, fără să-i ia în seamă vorbele cu care îl întîmpinase.

Lăpușcă nici nu-și ridică ochii și ochelarii dintr-o carte ascunsă între filele condicii sale oficiale ; supărarea nu-i trecuse :

– Scoate, mă, clopu, că io mi-s omu legii, bată-vă dumnezeu de boi ce vi-s !

Mai bolborosi ceva, tot a suduială, timp în care omul rămase neclintit ; din căruță, Ceampaș auzea totul, așa că își făcea griji ca nu cumva Florea să-și iasă din răbdări și să-l lovească pe notarul care parcă abia așteptînd o pricină să nu se năpustească cu gura, să-l spurce pe cineva, și citea și și îl necăjea, îl umilea pe cel întîrziat.

–Că, de n-aș fi io, ar fi vai de satu ăsta prăpădit ! Nu de cale ferată duceți lipsă ! Ar trebui să stau liniștit, să dorm în ..., să nu mă omor cu lucru și cu puturoșii, să vă dau amenzi și să vă bag în pușcării ! Scoate, mă, clopu, n-auzi ?! Că nu ești chior, ca ăla din cocie ! Aci nu ești la birt !

Cel din căruță ar fi vrut să-l ajute pe Florea ; nu i-ar fi sărit în apărare, că nu era în stare, dar i-ar fi strigat măcar numele, ceea ce ar fi însemnat că îl ruga să fie supus, nu vedea că în jurul mărului s-au strîns cîțiva bărbați.

Lui Florea îi venea să-l strîngă de gît pe notar, să-l azvîrle de pămînt cu tot cu masă și să-l calce în picioare ; își aminti de răzbunarea cailor săi și cumpăni dacă nu s-ar potrivi ca și el să facă întocmai, să împută aerul și să urineze, acolo, în fața lui Lăpușcă, sau chiar pe masă, pe condică ; îi păsa, totuși, de oamenii din jur, de care se sfia să-și dezvăluie goliciunea. La gîtul notarului, venele se îngroșaseră și tresăreau în ritmul în care cuvintele îi șuierau printre dinți ; clocotea de furia iscată fără nici un motiv.

– Mi-am mîncat viața ca să vă pot lumina ! Ce folos ?! Scoate, mă, clopu, om prost ce ești !

Florea își frecă mîinile, simți în palme cum praful și sudoarea se strîng într-un aluat, păși spre masă și, brusc, își vîrî degetele dreptei în bărbia notarului, cu cealaltă îi strivi pălăria și îl apucă de păr, scuturîndu-l cu toată puterea, să-l doară :

– N-am clop !, zise și, fără să slăbească strînsoarea, îi împroșcă fața cu o hîră roșcată, scoasă din străfundurile plămînilor. Repetă :

– N-am clop, ai priceput ?!

arta amatoare

MARIA KRAUSSHAAR SAU ARTA BRODERIEI

Cred că Maria Krausshaar are instinctul genialității în privința invenției modelelor, a imaginării broderiilor ei, a macrameurilor, a dantelelor inedite, a tricotajelor uluitoare. Întreaga ei existență stă sub acest imbold uriaș de a imagina broderii și de a le da viață cu andrelele sale, în uluitoare motive geometrice sau florale. Copilărind prin Berzeasca, Nădrag, ea s-a statornicit la Timișoara, fiind un fel de „profesoară fără diplomă" pentru cei care au avut fericirea să fie inițiați în marea sa artă a broderiei.

În odăița ei, în care mobilele bătrînești aduc aerul unui alt secol, această bătrînică vioaie, plină de spirit și de mobilitate sufletească, te primește cu un aer de nonșalanță, de plăcută camaraderie, ce se statornicește rapid și adînc între tine și ea. Peste tot, fotografii, modele, cusături, rame, un „deranj" plăcut într-o intimitate ce se stabilește de îndată, unde glasul Mariei Krausshaar pare că vine de undeva tare de departe, dintr-un trecut în care ea era o copilă sau o tînără zburdalnică, sau o femeie lîngă soțul ei, un dascăl pasionat, a cărui colecție de fluturi, donată, îmbie azi vizitatorul la Muzeul Banatului.

Croșetînd, brodînd, tricotînd, de-a lungul anilor, ce au ajuns azi să se adune pînă la 80, Maria Krausshaar a putut să-și adune o sumă de modele inedite, rod al multor mii de zile și nopți, ce sînt în curs de apariție într-un volum, la Editura tehnică. Singurătatea bătrînei de azi e populată realmente cu aceste lucrări, înviate de o imaginație prodigioasă, în veșnică prefacere. Cînd soțul ei o întrebase odată, înspăimîntat și el de invențiile ei, de unde le scoate? Ea l-a privit cu o uimire totală și i-a spus: „Tu, care trăiești lîngă mine, vezi bine că eu nu le fur din cărți, nu? Că le scot din capul meu. Dar în ce fel și de unde îmi vin, nici eu nu știu".

Deschizînd expoziții la Timișoara, la București, în Germania, la Heidelberg, în alte orașe și recent, la Buziaș, Maria Krausshaar face dintr-o artă anonimă o artă publică, iar apariția cărții sale o va putea, se pare, determina să țină și un curs de inițiere în arta broderiei, pentru cei doritori.

La capătul Căii Torontalului, de te va prinde noaptea, tîrziu, vei putea vedea mai întotdeauna un geam luminat. Este geamul odăii lui „Krausshaar neni", pe care, de o vei întreba de ce, totuși, la anii ei, mai robotește cu atîta senină nerăbdare, cînd, pînă acum, a brodat mii de modele, ar putea să se oprească, ea îți va spune, cu surîsul ei încîntător, nuanțat de o mică ironie: „Dar ce, spuneți-mi, ar putea face altceva o bătrînă singură ca mine, decît să lucreze? Mai ales cînd știe că toată viața ei a săvîrșit mereu și mereu acest lucru?!"

Ion ARIEȘANU

● *Ar merita ca secția de Etnografie a Muzeului Banatului să beneficieze de colecția de milieuri, broderii, dantele a Mariei Krausshaar, reprezentînd munca de o viață a unei originale și prodigioase creatoare de modele.*

in memoriam

ION ROMÂNU, PERSONALITATE DE FRUNTE A MUZICII BĂNĂȚENE

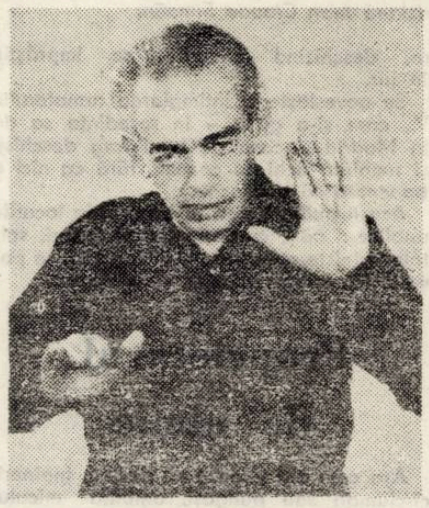

La vremea acestor zile de toamnă, cînd altădată asistam la freamătul amfiteatrului studenților Facultății de muzică, care trăiau revelația pătrunderii în universul fabulos al muzicii, conduși de măiestria unui dascăl inegalabil în arta cu care descifra, dincolo de portative, sensuri și mesaje numai de el știute la acest ceas, corifeul cîntării corale bănățene, ION ROMÂNU, s-a stins din viață. Avea doar 62 de ani, dar brazda pe care o lasă în urma sa ne obligă a-l așeza în pleiada celor care au dimensionat, prin forța personalității lor, evoluția domeniului în care au activat.

Ion Românu a fost un adevărat fiu al Banatului, pornit în lume de la poalele Semenicului, din Soceni, la 7 aprilie 1918. Copil de țărani, care a învățat să-și iubească plaiul natal cu tot ceea ce-l înconjoară și reprezintă, Ion Românu a păstrat în forul său interior, nestinsă, conștiința că este dator să dezvăluie tuturor cît de frumoasă este cîntarea românească. Și pe oriunde a trecut, ca elev la Școala Normală din Caransebeș (1929), Conservatorul din Cluj (1939), iar mai apoi ca profesor la Școlile din Reșița ori Timișoara, și-a onorat crezul cu admirabilă dăruire.

Și-a împărțit viața între podiumul de concert și catedră, ajungînd să se impună în fața țării, încă de cînd a devenit multiplu laureat al Concursurilor naționale, în fruntea Corului Combinatului siderurgic din Reșița. Treptat, darul narativ, de neîntrecut doinitor, va fi filtrat spre valorile artei universale, astfel că, ajuns în fruntea Corului Filarmonic din Timișoara, va da dovada unui veritabil maestru, care a știut atinge culmile artei vocal-simfonice în șirul de oratorii pe care le-a semnat.

Prezența sa la pupitru stîrnea interesul, atît al partenerilor cît și al spectatorilor. Pe coriști îi cîștiga prin firea sa tonică, veșnic cu o glumă sau cu un zîmbet pe buze; pe spectatori, prin momentele de elevație artistică care însoțeau ieșirile sale în public. Faima de neîntrecut maestru al cîntării corale bănățene i-a deschis porțile unor formații de elită, precum Corul Filarmonicii „Enescu", ori a RTV București, invitația de a dirija corul Gavril Muzicescu din Iași, al Filarmonicii din Cluj etc. Valoarea artei sale a depășit hotarele țării, din 1971 fiind ales membru al Societății Academice „Centrul internațional de studii muzicale" din Roma.

Din 1957, vreme de mai bine de două decenii, a condus destinele Filarmonicii „Banatul". În paralel, din 1961, a urcat treptele ierarhiei didactice universitare, ajungînd conferențiar, apoi profesor. Mărturii săpate în granitul vremii, asupra darurilor artistice ale lui Ion Românu, pentru generațiile care vor veni, rămîne lumea vie a cîntecelor pe care le-a înregistrat în studiourile țării, discurile sale, între care versiunile-model date operelor lui Vidu și Drăgoi, vor însemna, cu siguranță, momente de referință. Sub aspect teoretic, profesorul și dirijorul s-a explicitat într-un admirabil „Curs de dirijat" și într-o ediție, pare-se unicat, în literatura română — „Antologia de coruri bănățene", sugestiv intitulată „Viziuni interpretative".

La ceasul cînd a pornit în neființă, un doliu greu s-a așternut în sufletul tuturor celor care au iubit muzica sa. Au sosit, spre a-l conduce pe ultimul drum, soli din îndepărtatul Iași, muzicieni din întreaga țară, universitari și oameni de cultură, reuniți într-un număr impresionant, omagiind astfel, pe acela care timp de peste trei decenii, s-a identificat în personalitate de frunte a muzicii bănățene, ale cărei destine le-a știut împlini cu nestinsă pasiune, devotament și dăruire.

Doru MURGU

ridendo

Miniaturi

— Dacă vă grăbiți, poftiți în față...
— Mulțumesc, nu mă grăbesc, sînt în timpul serviciului...

*

— Tovarășe frizer, ce-i ăla bacșiș?
— Dacă-mi dai un „ciubuc" îți spun...

*

— Ce fel de animal ați dresat?
— O pisică...
— Și ce știe să facă?
— Mănîncă șoareci...

*

— Hei, băiete, plata!
— Da, tovarășe șef de local! Ce ați avut?
— O vilă și două mașini...

*

— Meștere, mi-ai lăsat un cui în pantof!
— Dumneata nu mi-ai lăsat... nimic!

*

— Ce ne facem, tovarășe Mihail, azi sîntem în 20 ale lunii și secția pe care o conduci și-a realizat doar 60% din plan!
— Nu vă neliniștiți, tovarășe director, luna are 31 de zile!

*

— Și după sancționarea cu mustrare scrisă, ce-a urmat?
— Promovarea în muncă...

*

— Tu știi să joci șotron?
— Dar ce crezi că fac toată ziua la servici?!

*

— Dacă nu ne grăbim, n-o să mai prindem raze ultraviolete...
— Nu mi-e teamă, tu cu relațiile tale ai să-mi procuri cîteva.

*

— Cu ce viteză ați spus că mergeați?
— Cu 10—15 kilometri pe oră. Zău, întrebați-l și pe soțul meu...
— Unde e soțul dumneavoastră?
— ...aici, sînt, în pom...

*

— Lumea spune că nevastă-ta, ori de cîte ori are cîte un concert de muzică ușoară, apare cu o rochie nouă?
— Da. Să n-o mai critice cronicarii să nu vine cu... noutăți!

Emil ȘAIN

top

CURIER

Sanda Păcurariu — Craiova: piesa „Rest your love on Me" e cuprinsă pe albumul „After Dark" al lui **Andy Gibb** și e interpretată de acesta secondat de Olivia. **Renate Takacs:** despre concertul Pro Musica, voi ține la curent cititorii rubricii. **Elfriede Norman:** am reținut din scrisoarea ta știrea referitoare la succesul de care s-au bucurat la „Albatros" — Mamaia, M. Baniciu și Pro Musica. **Iancu Rodica:** cuprinsă de nostalgiile amintirilor (frumoase evocări!), ai uitat să-mi trimiți topul! **Traian Pîrvulescu — Slatina Olt:** nu te mai osteni să-mi trimiți știri care nu folosesc nimănui. M-ar interesa eventual informații privind muzica tînără în orașul tău. **Sabău Teodorian — Balș:** cred că e prea devreme să ne ocupăm aci de „Hotles", grup alcătuit din... copii! Să mai așteptăm. Componența „Matchbox": Graham Fenton (voc.); Gordon Scott (chit.); James W. Redhead (keyb.); Frederik Pole (bass) și Dick Carlan (chit.). **Paicu Lucian — București:** bine zici, din nou sînt în vogă reluările. Noua versiune „Summer in the City" aparține grupului de Reggae „Inner Circle" (solist Jacob Miller) iar „Wooly Bully" (originalul apărut în 1965 cu Sam The Sham & Pharaos) e reactualizată de mediocrul grup englez „Gangsters". **Savina Caropol — București:** mulțumesc pentru aprecierile la adresa rubricii și a revistei în general. Iată discografia „Styx". 1. Pieces Of Eight; 2. Equinox; 3. Crystall Ball; 4. The Grand Illusion. Single-uri de succes: „Boat On the River"; „Babe". Cît despre Madness, acesta e un interesant grup britanic exponent al „Noului Val" (New Wave). Piese reprezentative ar fi multe (The Prince, One Step beyond ș. a.

Petru UMANSCHI

Notă: celorlalți corespondenți care mi-au scris, le voi răspunde în următorul „Curier".

mapamond

Planetologie (II)

Pînă la începutul acestui secol, astronomii au aflat destul de multe lucruri despre mărimea, forma, masa, densitatea și viteza de rotație a planetelor. Datele erau însă insuficiente și rămăseseră încă multe de aflat în ceea ce privește aspectul real al acestor corpuri cerești. Pînă și cu cele mai bune telescoape, planetele nu se vedeau mai bine decît luna cu ochiul liber. Publicul era atras de speculațiile privind viața pe Marte și a altor lumi din cosmos, dar pe astronomi acestea îi făceau să renunțe la cercetări mai serioase într-o asemenea atmosferă vulgarizatoare. Ori de cîte ori se afirma că nu există dovezi despre canalele marțiene, ei erau anihilați de discipolii optimiști ai lui Schiapparelli și Lowell. Astfel, astronomii trec de la studiul planetelor la astronomia stelară. Ba mai mult, noile instrumente astronomice — camera și spectroscopul, de pildă, s-au dovedit arme excepționale în cercetarea stelelor, dar aproape nule pentru studierea planetelor.

În astronomie apare astfel un ciudat paradox: telescoapele au devenit tot mai mari, cercetările pătrundeau tot mai adînc în universul infinit al stelelor și galaxiilor, iar vecinele noastre, planetele, erau tot mai mult neglijate. Planetologia era pe cale de a se stinge.

Și totuși, flacăra cea nouă a astronomiei planetare a izbucnit grație unei noi științe: astronautica. Înțelepciunea și cunoștințele au reușit să extindă puterea omului și să-l facă să treacă peste obstacolele pe care i le opunea natura înconjurătoare. Ceea ce nu putea să ajungă cu propriile lor puteri, oamenii au ajuns cu ajutorul „mîini lor prelungite", adică cu ajutorul navelor automate. Ele au pătruns în hăul spațiului cosmic pînă în zona interzisă a altor lumi din sistemul nostru solar.

Din 1962 și pînă astăzi, omul a reușit, cu ajutorul roboților, să dea mereu tîrcoale planetelor Mercur, Venus, Marte, Jupiter, Saturn. iar peste cîțiva ani va ajunge pînă la Uranus și Neptun. Grație camerelor de luat vederi și a instrumentelor de pe navele sale cosmice, omul a poposit pe Venus și Marte, iar 12 cosmonauți au călcat pe solul Lunii. În mai puțin de două decenii, omul a aflat despre Lună, patru stele rătăcitoare și celelalte planete mai multe decît în întreaga istorie precedentă. Ceea ce află acum oamenii în urma rendez-vous-ului acesta cu planetele, îi obligă nu numai să-și schimbe concepțiile de pînă acum în legătură cu natura acestor vecini ai noștri, dar să-și și revizuiască ideile despre propria noastră planetă, precum și cele privind originea și evoluția întregului sistem solar.

(VA URMA)

sport

ROTATIVA...

... a rămas... cu gura căscată așteptînd finalul unui meci devenit eveniment fotbalistic și timișorean și românesc: meciul dintre Politehnica Timișoara și celebra Celtic Glasgow. Pînă și ceasurile s-au oprit în acel minut 81 cînd mereu uitatul de selecționeri, Dan Păitinișan, suit în atac să-și urce echipa în glorie, a găurit poarta celebrilor făcători de fotbal mare și băuturi nu tocmai răcoritoare. Atunci, vulcanul a explodat și lava bucuriei s-a scurs spre gazon: o bravă formație din România scria una din marile surprize ale Cupei Cupelor din bătrîna Europă: Billy McNeill și băieții săi ieșeau din competiție și deloc rușinați, dădeau Cezarului ce era al Cezarului! Mă bucur pentru acest triumf, căruia nu-i găsesc precedent în analele fotbalului românesc, și pentru că l-am trăit în direct, cu inima strînsă ghemotoc, temîndu-mă să nu ne spulbere tunarii din Scoția, și pentru că, cîștigînd Cupa României, Ion Ionescu și pruncii săi neastîmpărați, n-au găsit bucuriile meritate în ecourile de după. Îl salut de aici pe Constantin Alexe, care mai că n-a plîns de ciudă că nu Steaua era aceea care strălucea pe soclul Cupei, îi salut — cu prietenie totuși, convins că mulțumirea e și a lor văzînd onorat acest tur al doilea al marii întreceri europene —, dar gîndul mi se duce acum spre cel care a făurit această izbîndă, această pagină de glorie: profesorul Ion Ionescu! Om care arde pentru fotbal, om care și-a propus să viseze cu ochii deschiși, om care ca un magnet, cînd te atrage cînd te înlătură, trăind la tensiunea înaltă a pasiunii și a luminii minții dimensiunea cu adevărat socială a fotbalului — și adulat și blestemat. Spațiul încheindu-se, exclam: BRAVO POLI!

Teodor BULZA

Marcel Mariën

Scriitor belgian de limbă franceză, Marcel Mariën, s-a născut în anul 1920, la Anvers. Reputat prozator, exersîndu-se cu precădere în genul scurt, Marcel Mariën este, în același timp, și autorul primei monografii consacrate pictorului suprarealist belgian, Magritte. Cele două schițe fac parte din volumul „Figuri de păpușă" (Figures de poupée), apărut în 1979 la editura pariziană Jean Claude Simoën.

Scopul drept cauză

Martorii Pulberilor, se zice, s-ar fi născut în State le Unite, deși unele secte înrudite sau rivale, cu deosebire în Irlanda, își revendică prioritatea. Numărul membrilor acestora este apreciat la 12.000, după americani, la 8.000, după europeni. Doctrina lor este succintă, redusă la cîteva precepte, iar atitudinea – invariabilă. Pe scurt, activitatea lor constă aproape exclusiv în trecerea prin casele oamenilor înstăriți sau de condiție medie, fericiți după toate aparențele, unde golesc prin colțuri, fără a fi văzuți, cantități de pulbere cu care fiecare adept își are totdeauna buzunarele bine umplute. În credința lor, ei amintesc astfel semenilor caracterul efemer al fericirii, îi pregătesc pentru inevitabila întunecime, pe care au misiunea să le-o anticipe într-un fel concret.

Pentru a pătrunde în casele oamenilor, pretextele sînt dintre cele mai variate, inventate, în cea mai mare parte, dar sînt și cazuri cînd Martorii nu șovăie să intre prin efracție, spărgători cu mîinile pline de cenușă, dar cu sufletul străin de orice gînd răufăcător. Se povestește că unii adepți reușesc chiar să se angajeze servitori sau menajere, pînă cînd stăpînii lor își dau seama că murdăria, în loc să dispară, crește mereu, împrăștiată cu grijă prin toată casa.

S-a întîmplat, de asemenea, ca acești servitori ciudați, atunci cînd erau dați afară pentru serviciile făcute pe dos, să refuze plata ce li se cuvenea, iar dacă se insista, să ceară banii cîștigați în bucățele mici, pe care le presărau pe pardoseală, sublimînd prin acest ultim gest forța de nezdruncinat a rațiunii lor de a trăi.

La Newport News, un grup a fost arestat și condamnat la plata unei mari amenzi pentru că a introdus mici cantități de tărînă în cutiile poștale din cartierele de lux. Tot așa, în Auckland și în alte localități din Noua Zeelandă, oamenii au fost tulburați cînd au primit prin poștă un fel de scrisori anonime ce conțineau praf fin care, deschizînd plicurile, se împrăștia în jur.

Se povestește și întîmplarea armatorului V., care și-a găsit – în reședința sa de la Madrid – casa de bani larg deschisă și umplută ochi cu cenușă, fără ca nici o bancnotă să lipsească.

Acești **pulberizatori** oficiază și în locurile publice : oări, magazine, aeroporturi, spitale, ministere, muzee. Unii fanatici, se povestește, operează pînă și în deșert.

Proprietarul de nimic

Așa cum alți visează să devină, ingineri, circiumari sau pungași, ambiția micului Gérard se îndreptă spre meseria de gunoier. Într-atît se lăsa fermecat sufletul său fraged de puternicele personaje care veneau regulat să golească lăzile de gunoi încît se visa încărcînd conținutul într-un camion pe cît de mare, pe atît de misterios.

Nesecat ca un fluviu, acest conținut îi atîta imaginația precoce. Noaptea tîrziu, multă vreme înainte de a aluneca în somn, copilul se lăsa în voia gîndurilor, imaginîndu-și acea promiscuitate tăcută și teribilă la care se reduceau toate lucrurile cînd apogeul miasmelor atingea parfumurile cele mai rare, dizolvîndu-le – amestec transcendent care exista undeva în tenebre, multiform și inform, fără limite.

Spre nenorocirea sa, o avere uriașă, una dintre cele mai mari din lume, i-a picat tocmai cînd avea vîrsta să trăiască după capul său. Cu scopul de a repara această vitregie a soartei, printr-un șiretlic în măsură să-l pună din nou pe drumul vocației sale, și-a vîndut toate bunurile, mulțumindu-se să trăiască într-o mansardă închiriată la o mică pensiune mărginașă. Mai tîrziu reuși să se angajeze în echipa de gunoieri care operau în sectorul domiciliului său. Astfel era chemat să-și golească de trei ori pe săptămînă **propria ladă de gunoi.**

După ce și-a transformat averea uriașă în bancnote, titluri, lingouri, timbre, opere de artă, pietre fine și prețioase, bijuterii dintre cele mai rare, a reușit să o spulbere încetul cu încetul, amestecată cu tot soiul de resturi – zdrențe împuțite, gunoaie lipicioase, putregaiuri inefabile – alese cu chibzuială pentru a-i descuraja pe sărăntoci și curioși.

După un an de străduință, timp în care a redat neantului întreaga sa avere, Gérard a devenit un gunoier integru, curat ca lacrima, curățîndu-și, gunoi după gunoi, drumul care îl apropia în fiecare zi de idealul său.

Traducere de
Delia ȘEPEȚEAN-VASILIU

John Cage

„Fragmentele" fac parte din cele nouăzeci de povestiri anecdotice ale lui Cage, scrise în perioada 1958–71, incluse în cartea de excepție a autorului, „Silance" (Liniștea). Ele au intrat, de asemenea, în producția discografică Falkwaus, aceste ediții L.P. fiind deseori incluse în cursurile sau interpretările muzicale ale lui Cage, el însuși considerîndu-le drept țesături ideale interpuse între textele teoretice „serioase" și textele-opusuri (în planul cărții), avînd totuși o autonomie și o valoare deosebită.

Fragmente

Mă duceam la prelegerile lui Krishnamurti. Tocmai vorbea cum trebuie să ascultăm o lecție. Zicea : „E necesar să v-aplecați urechea la ceea ce se spune, iar asta n-o puteți face luînd notițe". Doamna de lîngă mine lua notițe. Bărbatul din stînga ei o atinse ușor cu cotul : „N-ați auzit ce-a spus ? Nu e nevoie să luați notițe". Ea citi atunci ce-a scris și zise : „În regulă. Mi-am notat asta în caiet".

*

Într-una din zile, în vale la Black Mountain College, David Tudor tocmai lua masa, cînd unul dintre studenți se apropie și începu să pună întrebări. David Tudor continua să mănînce. Studentul nu mai prididea cu întrebările. În sfîrșit, David Tudor îi aruncă o privire și-i spuse : „De ce întrebi dacă nu știi ?"

*

În general vorbind, sinuciderea e considerată un păcat. De aceea toți învățăceii erau curioși să afle ce va zice Ramakrishnan despre cazul unui copil de patru ani care se sinucisese cu cîteva zile în urmă. „Copilul n-a greșit" – spuse Ramakrishnan – „el a îndreptat numai o greșeală".

*

Una dintre elevele lui Van der Roe se apropie de profesorul ei și-i spuse : „Mi-e greu să studiez cu dumneavoastră, întrucît nu acordați nici un spațiu pentru autoexprimare". El o întrebă dacă are cumva la ea un stilou. Îl avea. „Scrieți-vă numele, în zise el. Ea își scrise numele. „Asta e ceea ce numesc eu autoexprimare", zise Van der Roe.

*

Odată s-a întîmplat să-l înlocuiesc pe Henry Cowel la Noua Școală de muzică orientală. I-am spus că în materia asta nu mă pricep deloc. El zise : Bine. N-ai decît să te duci la secția de plăci și să iei una, s-o pui la gramafon și apoi s-o discuți. Deci, scosei prima placă LP pe care era imprimată o slujbă budhistă. Începea cu un cîntec scurt microtonal, cu tonuri înalte, dar în curînd trecu la bătăi specifice și puternice care se tot repetau la nesfîrșit. Sunetul acesta ținu, implacabil, timp de cînspe minute, fără să se observe vreo variație. Deodată o doamnă țipă și, ridicîndu-se, spuse : „Opriți asta. Nu mai pot suporta". Oprii placa. Vădit deranjat de gestul meu, un bărbat mi se adresă : „De ce-ați oprit-o, tocmai începuse să mă intereseze".

*

Într-o zi îi făcui o vizită mătușii mele Margie. O găsii spălînd rufele cu o mașină de spălat. Cum mă văzu îmi spuse : „Știi, de mașina asta îmi place mai mult decît de unchiul tău Walter".

În românește de Ioana PANAITESCU și Dușan PETROVICI

DISNEYLAND

O CĂLĂTORIE ÎN FUGĂ PRIN STATELE UNITE ALE AMERICII

Înainte de a intra în împărăția lui Walt Disney, celebrul realizator de filme cu desene animate, ale cărui personaje, create cu talent și imaginație, au părăsit demult domeniul fictiunii și circulă prin lume ca niște ființe adevărate cunoscute pretutindeni, ești înclinat să crezi că vei pătrunde în paradisul copiilor. Această presupunere este îndreptățită de ceea ce se vede din afară clădit înăuntru la scara celor mici, dar după ce ai trecut de poarta de control al biletelor și ai constatat cu uimire că te afli într-o aglomerație de oameni adulți printre care se întîlnesc și copii, dar foarte puțini în raport cu oamenii mari, începi să te îndoiești de justețea presupunerii inițiale. Adulții acestia te indispun. Ei strică prin prezența lor proporția a tot ce este construit acolo. Dacă ar fi doar unul singur el ar fi, poate plăcut ca un Guliver în țara piticilor, dezastruos un Guliver mai mic decît cel din poveste, dar tot un uriaș față de dimensiunile clădirilor înconjurătoare, deci acceptabil. Din păcate, în loc de un singur exemplar, dai peste o turmă care umple totul ca o masă de lavă distrugătoare. În interiorul cetății medievale, în care se pătrunde prin podul lăsat deasupra șanțului plin cu apă din jurul zidurilor înalte, înverzite de iederă și străjuite de metereze, ca și în afara ei, de unde se observă turnurile castelului având acoperișurile în formă de conuri cu vîrfurile îndreptate spre cer, pretutindeni, în piețe ca și pe străzi, mulțimea prozaică a adulților revărsați în spațiul copiilor, neîncăpător pentru dimensiunile și numărul celor mari, anulează poezia așezării. Fuziunea dorită între reminiscențele din filmele și lecturile de ieri și imaginile de azi este frînată și feeria ansamblului diminuată.

Prezența adulților este totuși explicabilă și justificabilă. Disneyland-ul oferă materializarea multora dintre plăsmuirile imaginației copilului ce a existat cîndva în fiecare om trecut de adolescență și nimănui nu-i displace o confruntare retrospectivă cu cele mai dragi fantasme ale propriei sale copilării. În afară de aceasta Disneyland-ul este o adevărată universitate populară americană în care, indiferent de vîrstă, oricine are ceva de învățat, despre America și despre lume. Astfel, chiar imediat după ce ai trecut pragul în Disneyland dai peste vestitul tren din secolul al 19-lea ale cărui vagoane micuțe sînt trase de o locomotivă miniaturală, un fel de furnică, voinică „la cap mare la trup mică". Parcă pentru a înțelege dificultățile întîmpinate de răspîndirea rețelei de căi ferate în ținuturile, aproape necunoscute cu un secol în urmă, trenul ocolește Disneyland-ul străbătînd eșantioanele diverselor părți de țară și de lume, despre care se vorbește în povești, în descrieri de călătorii și în romane de aventuri. Pasagerii micuțului tren privesc ca pe un aperitiv vizual, menit să le atîte pofta de cunoaștere, diversele aspecte de geografie, de faună, de floră și chiar de așezări umane de alte rase, ajunse acolo ca din întîmplare, de o parte și de alta a căii ferate. Cînd trenul s-a oprit în fața aceleiași gări din care plecase, călătorul se grăbește să coboare ca să găsească și să vadă mai de aproape ceea ce i s-a părut că-l interesează cu precădere.

Deși la început vizitatorul nu știe că departamentele din care se compune Disneyland-ul poartă nume oarecum corespunzătoare specificului fiecăruia, el bagă totuși de seamă imediat unde se află. Cînd reașezește urmele „Albei ca zăpada", ale lui Peter Pan, ale lui Alice în țara minunilor sau ale frumoasei adormite, el deduce cu ușurință că se găsește în „fantesyland". Cînd barca îl poartă prin junglă și tigrii, elefanții, crocodilii și alte jivine mai mult sau mai puțin periculoase îl fac să se teamă, el simte că a intrat fără să fi bănuit în „adventureland". Dar cu timpul influența diverselor atracții depășește atît de mult caracterul general al departamentelor din care fac parte, încît numele acestora ca : New Orleans Square, Bear Country sau Frontierland, rămîn doar simple denumiri administrative.

Părăsind împărăția întunericului în care este atît de bine regizat coșmarul, copiii ca și adulții se bucură de lumina blîndă a împărăției lui Mark Twain pe care-l regăsesc cu plăcere plimbîndu-se pe Mississipi cu vaporul cu șbaturi la pupă, oprindu-se în insula lui Tom Sawyer, sau vizitînd corabia cu pînze. Dar, judecînd după aglomerația vizitatorilor în diferite puncte de intrare în locurile cu atracții s-ar părea că nostalgia trecutului este practic anulată de chemarea viitorului.

Revenindu-și din hipnoza, cauzată de veridicitatea spectacolului la care au participat, vizitatorii se întreabă cum a fost posibil ca tot ce au văzut : oameni și animale, case, peșteri, focuri, arme și tot ce-au auzit : cîntece, tunete, strigăte, conversații, să fie numai ficțiune ? Cum a fost posibil ca păpușile să înlocuiască atît de perfect oamenii, care dansează, cîntă și trag cu pușca sau cu tunul ? Cum a fost posibil ca elefanții să îndrepte trompa spre țintă și să stropească în batjocură pe intruși ? Cum a fost posibil să scoată capul din apă și să-și arate dinții, crocodilii ? Cum a fost posibil să zboare păsările ? Răspunsul vine după ce ai ajuns în Tomorrowland. Intrînd în submarinul care vrea să treacă pe sub calota polară și privind peștii colorați și caracatițele supradimensionate și toate vietățile subacvatice care se mișcă în lichidul albastru-verzui din fața hubloului tău, începi să-ți dai seama că în Disneyland ca și în întreaga Americă tehnica este la originea tuturor minunilor americane. Cu ajutorul ei poți să iei loc în simulatorul de rachetă care te face să tremuri, să vezi și să auzi, într-un cuvînt, să simți întocmai ca primii oameni curajoși care au ajuns pe lună. Tot cu ajutorul tehnicii poți să pătrunzi în lumea misterioasă a microcosmosului și să te plimbi printre atomi, așezat pe un fotoliu, tot atît de confortabil ca și în trenul „monorail" care, încălecînd pe o singură șină, susținută pe stîlpi – desigur mai rezistenți decît ai unei frînghii de uscat rufe – leagă splendidul hotel din vecinătate, cu centrul atracțiilor din Disneyland.

Anton NECȘULEA

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 9. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 41 (655) ● 9 OCTOMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

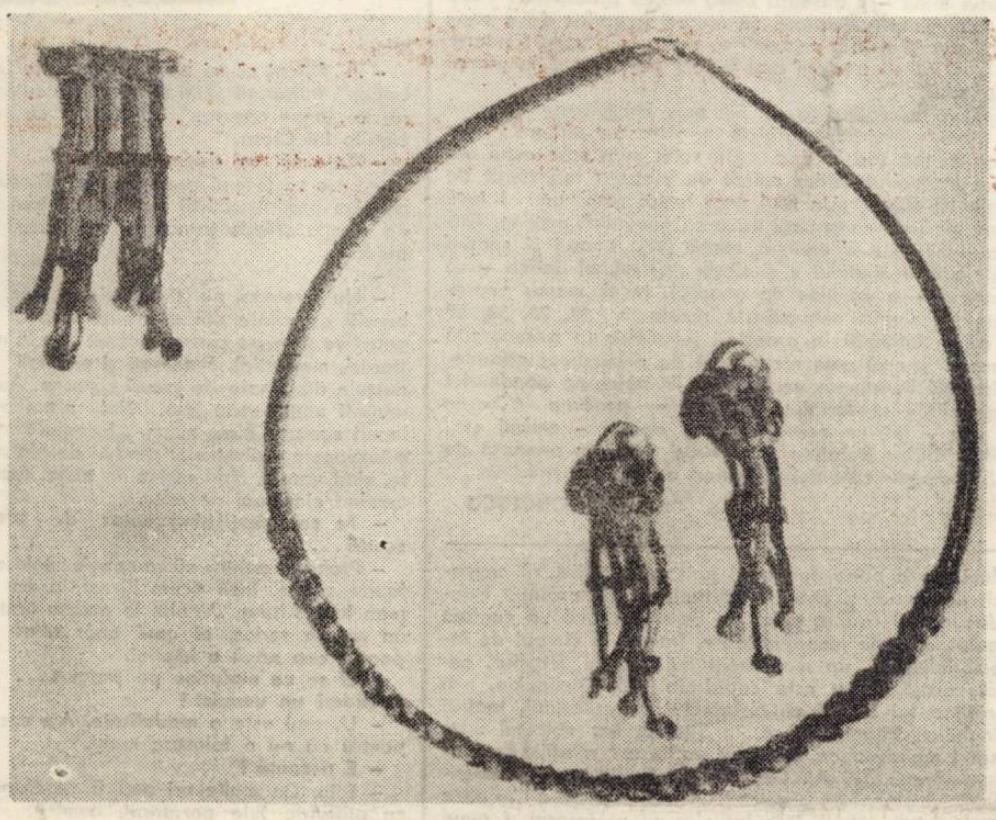

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția „Podoabe" a Marietei Pamfil.

SĂRBĂTOAREA CĂRȚII

În fiecare an, în luna octombrie vreme de zece zile lăudăm cu îndreptățire și emoție cărțile. Încercăm și azi, cu o cadență comună, un sentiment de bucurie prilejuit de acțiunile demne și diverse ale DECADEI CĂRȚII. Am putea, cu justificare, zice că între manifestările bune și frumoase, devenite tradiție înnoitoare și datină de suflet, se numără și sărbătorirea cărții. Cele zece zile dedicate cărții sînt de fapt omagierea prin manifestări variate a uneia dintre valorile perene ale vieții și culturii noastre. Cartea nu este o realizare oarecare sau un produs comun, deoarece avem în ea o nobilă investiție de muncă și gîndire, de frumusețe și ideal, de creație și sentiment. Înțelegem prea bine că, de fapt, prin carte aducem o consacrare omului. Este explicabil de ce, an de an, printr-o intensitate sporită și cu o pregătire tot mai bună, decada cărții devine o statornică sărbătorire. Cartea ne conduce la viața de înțelepciune și stimă, ne povățuiește să cunoaștem și să căutăm, ne consolează și ne ajută să găsim adevărul.

Nu întîmplător, în ierarhia valorilor cartea are un loc aparte, fiind cristal cu multe străluciri, rang cu autentice valențe spirituale. Pătrunzînd în spațiul cărților ca autori, avem privilegiul să ne regăsim pe terenul valorilor, avem șansa unică de a rămîne în fișierele bibliotecilor sau în inima cititorilor, în bibliografii sau chiar în istorie. Reputația cărții amplificată de cititor, înveșnicită de autor etc. elogiază pe tipograf, îl face prețuit pe grafician, îl laudă pe editor, contribuie la perenitatea culturii.

În zilele decadei, autorii și editorii, tipografii și librarii, cititorii și bibliotecarii, oamenii de cultură și oamenii muncii se sfătuiesc cum să sporească aportul cărților noi la formarea conștiinței socialiste. Evenimentul reprezintă și un dialog al creatorilor, al celor care difuzează sau păstrează cartea, a celor care o citesc sau o cercetează, o iubesc sau valorifică în expoziții etc. Cartea este azi, cu adevărat, o geană a frumuseții care se deschide sensibilității într-o autentică plăcere, e creație cu înfățișare aparte, încărcată de informații sau trăiri, e proiecția noastră pentru perenitate, e realizarea originală care, în forme materiale, pune în circulație cele mai pure valori spirituale. Cartea a întrunit adeziunea și continuă să cucerească pentru că ea este rezultanta unei munci eroice și colective, pentru că prin ea străbatem drumul vieții și itinerariile adevărului, pentru că ea rămîne nu numai un instrument de lucru sau mijloc de delectare, ci și o operă care decantează viața și valorile. Cu dreptate absolută Tudor Vianu remarca faptul că azi cărțile și viața nu mai sînt lucruri deosebite și aceasta pentru considerentul că, în fond, cartea ne împrumută idealitatea și frumusețea ei pentru a ne face mai buni ca oameni. Dacă este adevărat că unele cărți banale, comune, urîte, slăbănoage, ne poftesc prin contrast la cartea bună și demnă, atunci va fi o certitudine că acele cărți care au personalitate, ne vor forma inteligența și sensibilitatea, ne vor invita să fim competenți și buni ca oameni.

Iată pentru ce sărbătoarea cărții ne obligă să reflectăm mai adînc asupra sarcinilor și responsabilităților care ne revin în relațiile noastre cu cărțile, la aportul lor pentru formarea conștiinței, la ridicarea calităților profesionale și a noii calități a competenței, la informarea științifică și formarea unei gîndiri îndrăznețe, la activarea lecturii și a orizontului de cultură, la desăvîrșirea oamenilor prin substanța umanistă a cărții.

Omagiem cartea nu doar pentru că ea colaborează cu noi, și ne luminează, ci pentru că ea știe să ne entuziasmeze, ne poate face să fim arzători, ne tulbură la minciună și nedreptate. Cartea este, de asemenea, zid de apărare a noastră și ambianță în care ne simțim liberi, pentru că din carte se degajă o lume de prietenii și amintiri, de pasiuni și reprezentări, este faptul care te invită să gîndești fără prejudecăți, să călătorești neîngrădit, să colaborezi cordial și cinstit, să spui adevărul sau să nu împărtășești o idee dubioasă. Iată pentru ce în strategia politică a partidului nostru cartea are o destinație prin excelență umanistă. Urmărim consecvent, ca, prin tematică, valoare, frumusețe, cartea să ajungă la inima cititorilor iar cititorii să fie nu numai beneficiarii cărților, ci și judecătorii înțelepți și buni ai lor. Constatăm cu bucurie, și asta zilnic, cum, la noi, librăriile, bibliotecile se umplu de oameni veniți în căutarea cărții folositoare și plăcute. Cartea este un tărîm al gîndului și al faptei de cultură, e creație și certă valoarea, este semn al culturii și însemn de maturitate.

Zece zile din luna a zecea a anului se constituie în sărbătoarea de muncă și creație, a cărții, și, prin ea, a tuturor slujitorilor cărții : autori, editori, tipografi, librari, bibliotecari, cititori sau pasionați colecționari.

Ion ILIESCU

Romanul sadovenian — istorie și tradiție

sadoveniana

Romanul sadovenian, vizînd dimensiunea estetică și etică a spiritualității românești, se alcătuiește din măsurile și neliniștile care îi frămîntă istoria, din valorile ce și-au validat tăria de-a lungul vremilor păstrîndu-se nealterate în rădăcinile adînci ale timpului. Romanul sadovenian este un roman al tradiției ca esență a duratei istorice. Nu o sumă de fapte și idei, ci o lume de semnificații proprie și unică, aparținînd unui spațiu creator de viață națională.

Lumea romanului sadovenian implică personajele într-un statut colectiv făcîndu-le parte activă a unui sistem de relații specifice, născute dintr-o comuniune socială, afectivă, spirituală, o comuniune de gînduri și sentimente, de aspirații și fapte cu o determinare și un ideal comun. Tradiția, această lume secundă, cu determinările ei particularizatoare, nu este o axă de succesiuni și nici doar un ansamblu de componente durabile, ci reprezintă, într-o arie proprie, însăși mișcarea internă a istoriei.

Structura epopeică a romanului sadovenian trece dincolo de istorie, pînă la esența ei prelungită, la tradiție cu ajutorul unui „infrapersonaj", implicat în toate celelalte și explicat, la rîndul său, printr-un sistem de sensuri interconditionate și activate de semnificațiile lor individualizate. Eroul nu este un individ uman, redus deci la o existență limitată, ci o realitate reprezentată atît în semnificația sa concretă cît și în cea conceptualizată, angajînd structura la o supradimensionare cu caracter propriu. „Infrapersonajul" poate fi, de pildă, Ștefan-vodă, „Domnul" care în viziune sadoveniană încetează a fi un personaj istoric, legat, deci, de aspirațiile unui anumit moment din trecutul neamului. El devine „bărbatul dorit de morți și așteptat de vii", devine principiul unificator al istoriei, deținătorul celor mai secrete rînduieli ale pămîntului românesc, raportîndu-se în același timp la prezent, trecut și viitor, structura sa duală, istorică și anistorică, fiind generată de dimensiunea mitică creatoare de „permanențe". Semnificația mitică nu anulează însă fizionomia proprie „infrapersonajului", căci „Domnul" continuă să aibă și o existență în sine, și chiar dacă aceasta se repetă cuprinzînd toate cele trei timpuri, înainte de a deveni simbolul unei stări, este un personaj cu profil propriu insinuat în toate celelalte nu prin asociație, ci prin relații de reciprocă germinare și potențare. Dimensiunea mitică a personajului implică însă și caracterul său activ, adică forța de-a crea și lămuri anumite valori, căci mitul însuși, cum observa T. Vianu, este nu doar o explicație teoretică, ci **„valoarea cuprinsă de reprezentare, adică imaginea coadaptată cu valoarea"**. „Infrapersonajul" mobilizează și orientează dorințele și tocmai prin această activare axiologică el ajunge să explice istoria.

Sadoveanu, căutător de semnificații eterne și unice, încercînd să descifreze sensul ritmului interior al istoriei, ascultă vocea răsfrîntă în oameni și lucruri, inițiindu-se prin ei în „enigmele încîlcite" ale existenței și istoriei acestui popor. „Infrapersonajul" este cel care, supunînd spațiul și timpul, căruia însă el însuși îi este supus, dă istoriei din roman dimensiuni epopeice, determinînd o creștere spre înăuntru, dezvăluind deopotrivă măsura sa și a celorlalte personaje, a evenimentelor și a energiei creatoare de istorie. „Domnul" are o existență în sine în măsura în care se construiește prin celelalte personaje, care la rîndul lor se constituie progresiv pe măsură ce se îmbogățește experiența și valoarea „infrapersonajului". Identitatea acestuia se formează și se actualizează prin potențialul sensurilor combinatorii ale tuturor celorlalte personaje care nu sînt doar implicate în destinul său, ci reprezintă termeni săi generatori și formativi și „astfel un rînd de oameni se leagă de alt rînd de oameni, așteptînd în viitorime un veac de pace pentru copiii strănepoților lor.

Acest sistem nu este doar de „răsfrîngeri" reciproce, ci de condiționări, de relații multilaterale în care sînt angajate simultan personajele creatoare ale „infrapersonajului", de existența căruia depinde, însă, propriul lor sens.

Încercînd o diferențiere a specificului de structură a epopeii, prin comparație cu tragedia, August Wilhelm Schlegel considera epopeea asemeni continuității indefinite a basoreliefului, iar tragedia ca relieful tridimensional al sculpturii. Această distincție comparativă este preluată de Salvatore Battaglia : **„în epopee totul e înfățișat la o oarecare distanță ca trecut, și de aceea ei i se potrivește comparația cu basorelieful, în care figurile nu se desprind de pe fundal, nu dobîndesc un volum autonom, ci sînt văzute aproape numai din profil, exact ca eroii lui Homer. Și după cum Iliada nu are limite precise și s-ar putea continua la infinit, tot astfel basorelieful e ca o povestire care s-ar putea extinde atît la dreapta cît și la stînga".** Această formulă „fără granițe precise" în care personajele și întîmplările s-ar putea înmulți fără „nici un prejudiciu" pentru structura generală apropie romanul de epopee. Existența „infrapersonajului", ca element insinuat în toate celelalte personaje, face ca acestea să nu se poată autonomiza, fiecare personaj avînd un sfîrșit și deopotrivă un început în altul, astfel încît povestirea cu personajele și întîmplările ei, virtual, este nefinită, asemeni continuității indefinite a basoreliefului.

În romanul sadovenian tehnica basoreliefului conduce spre structuri epopeice în care personajele înlănțuite se anonimizează, se depersonalizează pentru a se reconstitui într-o sinteză superioară capabilă să vitalizeze semnificațiile lăuntrice ale istoriei, esența duratei sale prelungite, tradiția.

Ramona BOCA BORDEI

cronica literară

Marius Robescu

Spiritul însetat de real

Ed. Cartea Românească, 1980

Volumul (a cărui valoare o subliniem dintru-nceput) se ordonează după cîteva motive centrale care, plasate într-o constelație de relativă complexitate, conferă întregului coerență și profunzime. Motivul-pivot pare a fi regretul (instinctiv) după pacea pe care ființa a cunoscut-o în inima lichidului amniotic. Cînd nu se exprimă de-a dreptul **(Ceva în lume mă învață dreptatea uitării / pentru cît iubindu-te am stat / departe de lumina zilei / a doua oară în pîntecele unei femei / / ai fost în jurul meu un zid de carne)**, simțămîntul caută și descoperă diverse analogii pentru locul somnului primordial, apelînd mai cu seamă la mare și la **noapte : Stăpînă înaltă îmi ești Mare – și bună . . . / de aceea de departe alerg să te-ntîmpin / și ca un copil pe nisipul jilav / îmi culc nerăbdător genunchii pioși / / sînt lichid amniotic . . .** Să se vadă și p. 52, 81, 201 etc. În **Apropiindu-se,** ne este înfățișată plastic, cu înfiorare, restrîngerea orizontului către un miez lichid (redimensionarea iluzorie a spațiului, spaima plină de voluptate a eului de a reveni în ovul) : **Apropiindu-se le simt, / le văd venind precum aș sta / descoperit pe cîmp și-un călăreț / și-ar ținti galopul către mine.**

Din acest prim motiv derivă nemijlocit cel de al doilea : **somnul.** El (precum și **visul** sau, mai rar, **amintirea**) aduce eroului o parte din liniștea mării amniotice. Poate cea mai aprinsă dorință înfăptuită în **vis** este însăși aceea de **a dormi,** de a păstra la nesfîrșit o ciclicitate pierdută : **Dorm și visez iubita mea că dorm / cu tîmpla pe o vină de copac / iar șevele îmi curg peste obraji, / nu pot din lacrime să mă desfac . . .** În aceste împrejurări, firește, orice tresărire thanatofobă este exclusă. Dimpotrivă : **prin urmare nimeni nu poate să scrie poezie / dacă nu și-a frînt mai întîi instictul de conservare.**

Reintors la real, poetul descoperă limita dintre ființa sa fizică și ființa sa morală, dintre senzație și aspirație, dintre clipa prezentă și eternitate. Spiritul **(însetat de real)** și trupul se războiesc necontenit, învinuindu-se reciproc de pierderea tihnei matriceale. Există, astfel, pe de o parte, o permanentă tendință de agresiune asupra cărnii (cf. frecvența unor termeni ca **sînge, însîngerat, roșu** etc.), în timp ce sufletul e o **parașută albă,** o **flacără** etc. ; pe de alta, tendința opusă, potrivit căreia sufletul e o **ancoră de plumb** (p. 136) ce împiedică zborul și risipirea cosmică a trupului (în **această pură imensă transparență albastră).**

Oricum, această corelație trebuie reținută, din ea decurgînd senzația stranie de **neasemănare,** declarată în **Aflați (Aflați cînstite fețe că mă doare / a firii mele neasemănare . . .)** și reluată în **Jumătățile ființei sau Plimbare solitară.** Din treaptă în treaptă, se alege, în fine, un nou simțămînt, un alt motiv care închide cercul și-l pretinde pe cel dîntîi. Forța și protecția virilă, paternă, lipsesc, ceea ce rămîne este doar impresia unei **absențe** perpetue, transcrise cu mare putere de convingere în **Parabola pietrei : Mîncam mere dulci beam țuică tare și / priveam norii culcați pe spate / eu și cu tine într-o după-amiază de vară / într-un cimitir / / în jur nu erau morți nici vii / erau numai pietre și plante / și – de la începutul lumii – / absența cuiva mereu proaspătă / / așa se întîmplă (am început deodată să aiurez / cuprins de o stranie exaltare) / pur și simplu oamenii se scurg în pămînt / printre două pietre / / și ca să înțelegi mai bine / puțină apă în pumni ți-am turnat apoi.**

Narcisismul eroului **(Narcis,** p. 37, este imaginea pregnantă a motivului dintîi, vițuirea letargică în pîntecele matern : **Am fost strigat ca să mă văd în ape. / Cu ochii mari spre ochii din adînc / m-am scufundat. Eram culcat pe pietre / însîngerat de glasul sirenelor și-abia / prin firul unei trestii respirînd . . .)** lasă totuși suficient loc unei construcții lirice cu geometrii precise. Astfel, matricea lumii este o enormă **roată** (42), timpul și spațiul sînt un veșnic **ocol** (cel dintîi e și **sînge** sau **lat,** al doilea – ca entitate esențială – e un **bloc de gheață),** însul, mereu neasemănător sieși, trece prin nenumărate simulacre (7, 28, 38, 59 etc.). Ceea ce se întîmplă în propria-i intimitate (o necontenită goană în sensuri opuse) este recunoscut de erou drept caracteristică a existenței în genere, reductibilă la mișcarea **pendulului** (208). Mesager între senzorial și astral este **pasărea** (Charon sui-generis) sau – într-un poem cu totul aparte – **cerbul** etc., etc. Cartea lui Marius Robescu (precum și postfața semnată de Petru Poantă) adaugă colecției **Hyperion** o nouă reușită.

Eugen DORCESCU

Al. Căprariu

Primăvară scandinavă

Ed. Dacia, 1980

Poate că una dintre primele pagini ale jurnalului scandinav al lui Al. Căprariu – aceea în care este rezumat un poem al lui Evtușenko, evocînd trecerea meteorică, prin mulțimea călătorilor de pe aeroportul din Copenhaga, a unui personaj semănînd lui Hemingway, personaj care (nu doar simplă iluzie a unui literat !) se dovedește a fi însuși „Marele Vînător" – să reprezinte ceva mai mult decît o simplă trimitere livrescă, de o anume picanterie, circumstanțial, erudită : un avertisment, un fel de „mise en abîme", o parabolă, să concedem, al cărei tîlc se relevă cu claritate abia la încheierea lecturii memorialului ; ceva mai mult, oricum, decît o reminiscență doctă – pentru că deloc străină de sensul aventurii intelectuale care prinde contur în **Primăvară scandinavă.** Poetul și criticul care parcurge exoticul spațiu al nordului intermediază nu doar cunoașterea unor miraje ale imaginației, propune altceva decît nostalgiile unui liric ori erzaț-urile unor itinerarii livrești – date spicuite din cutare Baedeker ori istorie a culturii : imaginea vie, nu o dată extrem de vie, a unei lumi ce pare a se lăsa, voluntar, cu nuanțat spirit pozitivist, scrutată, descifrată.

Mai puțin restrînsul capitol median, dedicat Laponiei – cu fișe de lectură și reflecții pe marginea unui album al lui Andreas Alarieston, cuprinzînd tablouri născute în teritoriile extrem-nordice populate de laponi – cartea lui Al. Căprariu reține, privite din cîteva unghiuri cu predilecție (istoria, artele, viața socială) imagini culese într-o călătorie în Finlanda și Suedia. Preocuparea de a sistematiza, **pro memoria,** o informație, prin natura experienței de la care pornește, eterogenă, nu lipsește din paginile memorialului lui Al. Căprariu, însă cele ce trebuie remarcate cu osebire în acesta sînt intenția confruntării acelor impresii pe care omul de cultură le dobîndește de obicei din lecturi, preocuparea de a releva sensul unei investigații, în primul rînd, spirituale. Încercare, deci, de a pune de acord peisajul interior, al memoriei, plăsmuit de lecturi și colorat de fantezie, cu peisajul exterior, de a documenta asupra celor pe care le evocă un contact direct, nemediat, cu cele înconjurătoare. Intrate în cîmpul de interes al memorialistului, un monument dedicat lui Sibelius, celebrul edificiu artistic care este catedrala Temppeliaukio, în Finlanda, grădina lui Milles, cu ansamblul ei sculptural, teatrul din Drottmingholm, Muzeul Wasa, în Suedia, fac obiectul unor veritabile eseuri monografice, din care nu lipsesc relațiile la spațiul cultural românesc. Lui Al. Căprariu modernitatea monumentului lui Sibelius îi amintește proiectul lui Brâncuși de a-l înfățișa pe Spiru Haret printr-o fîntînă, o întîlnire cu profesorul și omul de cultură Alf Lombard prilejuiește evocarea peregrinărilor prin Transilvania de la mijlocul veacului al șaptesprezecelea a unor diplomați suedezi, transcrierea – una dintre numeroasele reproduceri de texte lirice care împînzesc notele de călătorie – a unor poeme ale finlandezei Edith Södergran este însoțită de o prezentare extrasă, dintr-o antologie a lui A. E. Baconsky etc. Istorie, instituții, mentalitate, peisaj, fapte cotidiene – toate sînt situate în **Primăvară scandinavă** pe terenul culturii și civilizației, receptate ca atare fără preconcepții după cum și fără perplexități inutile, – cu, numai, după caz, o participare afectivă, sentimentală : „Reintoarcerea la Helsinki o trăiesc sub zodia unei melancolii indefinibile. Simt că ceva s-a încheiat înainte de a începe, că – în cîteva zile de viață aici – nu am reușit să trec dincolo de epiderma existenței, că eram pe cale de a dobîndi ceva ce subconștientul meu își dorea demult, însă goana inevitabilă prin timp și spațiu îmi refuză iarăși acel teritoriu al cunoașterii în care, înțelegînd lumea, te regăsești pe tine însuți. Știu că am cunoscut definitiv ceva, pentru a pierde definitiv. Mă regăsesc din nou la Helsinki, împărțit între regrete și aparențe și plutește în mine, ca o sfîșiere blîndă, gîndul că abia acum ar trebui să încep marea experiență a cunoașterii acestui colț de lume, acum cînd timpul meu pentru aici este la sfîrșit".

Revanșă, posibilă, în această tîncturare lirică a textului, ori numai complinire a poeziei, – într-o carte destinată să fie, în primul rînd, documentarul unui parcurs spiritual.

Lucian ALEXIU

---

marginalii

Despre natura poeziei

Poet, ziceam, nu eseist, Șerban Foarță caută acorduri, nu propriu-zis idei. Acorduri pe care „le amestecă, le taie, le dă pe față, le întreabă, le conjură . . .". A le discuta poate fi pedant. Încerc totuși o discuție, aza-zicînd, în-cerc (aici asemănarea cu stilul lui Ș. F este absolut . . . intenționată). Una, adică, a cărei încheiere va fi locul de plecare.

În **Ivan Turbincă** Vidma, ni se spune, **„de-conotează** foarte prost" Ivan îi cere să mănînce pădure tînără și vlăstare fragede, iar ea – lipsită de „fantezie **exegetică"** – nu interpretează, ci se apucă să roadă plopi, să foarfece nuiele. Concluzia : „Moartea nu crede-n **opera aperta** (. . .) unicu-i sens fiind cel LITERAL (. . .) De critic, n-ar fi bună". Mai rău : Moartea e proastă, din acest motiv.

Într-adevăr, de critic n-ar fi bună Vidma. În schimb, ar fi bună de . . . poet. Numai lui, poetului, i se par firești lucruri pentru noi cu neputință și le ia ca atare : le citește LITERAL. Simțurile – și imaginația – îi sînt prea stăruitoare pentru ca el să vadă în lucruri simple aparențe. Imaginația nu-i servește ca să caute sensul dincolo de lucruri. Îi servește să dea lucrurilor o dimensiune care, pînă și sub ochii noștri slabi, dobîndește sens.

Fac un sofism ? N-aș zice, căci să vedem ce spune **poetul** Șerban Foarță despre ciobanul din baladă. Din „Mustăcioara lui / Spicul grîului, / Perișorul lui / Pana corbului", **noi** facem „simple comparații". „Ceea ce – iată – eu, zice poetul, nu fac". La fel cum Vidma, nevăzînd „o **metaforă,** obișnuită în folclor" în mesajul lui Ivan, îl pricepe literal, și poetul percepe în versurile de mai sus „o 'somație' la a citi **la propriu** ceea ce pare de domeniul lui 'als ob', al plăsmuirii metaforice". Așa citind, el descoperă în portretul ciobănelului un „peisaj antropomorf" pe care, printr-un neașteptat **blow-up,** nu întîrzie să-l proiecteze cosmic, dîndu-i observației, și pentru noi, un Sens : „Un microcosm, dar, devenit cosmosul însuși, fie și doar în ipostaza-i de 'spațiu mioritic'". De unde, pășind din poezie („. . . . ca Dionysos în viziunea lui Ion Barbu") în cultură („. . . . ni se deschide calea spre alte zeități, mituri și culturi ale vegetației"), el ajunge la miezul, din nou poetic, al cărții sale – la **contaminări.**

Jucîndu-se de-a telefonul fără fir, poeții își trec în cartea lui cuvinte, evanescente ca un zbor de fluturi sau ca „arderi-de-tot suave". Din ele, Șerban Foarță alcătuiește serii pe care le desfășoară în evantaie sau, cu vorbele lui Roman Jakobson, mută „principiul echivalenței de pe axa selecției pe axa combinării", ceea ce, potrivit lingvistului, definește însuși actul **poeziei.** Performanța cea mai înaltă o atinge cînd, printr-o mișcare dublă, desface o sintagmă mateină – roșul – în paradigma ei secretă – sînge, purpură, scarlatină, scarlatul tocurilor, Scarlat, carlin, Carol, crai – și o proiectează fastuos în propriu-i text.

Cît despre roșul lui Șerban Foarță, acesta – mai curînd trandafiriu – se împînzește „ca-n unele decoruri și costume de Fragonard sau de Watteau" cu „cite-un **gris perle** de gală ori vreun 'grarnd gris' mondrianesc (. . .) ca și, de bună seamă, (cu) acea materie ce se zice 'cenușe' !" Inteligența lui e, așadar, una literală, de altă nuanță decît celelalte culori, dar făcută din aceeași materie.

„Gourmet", cum spune Mircea Zaciu, dar și gurmand – și nu numai cînd scrie despre gastronomia **Țiganiadei** –, cu toate simțurile treze, Șerban Foarță adulmecă ideile deodată cu cuvintele. A vrea să le desprinzi din cartea lui pe primele este a vrea să prinzi cu degetele aripile unor fluturi. A le preface în cenușă.

Livius CIOCÂRLIE

---

viața asociației

(ȘANTIER LITERAR)

LAURENȚIU CERNEȚ

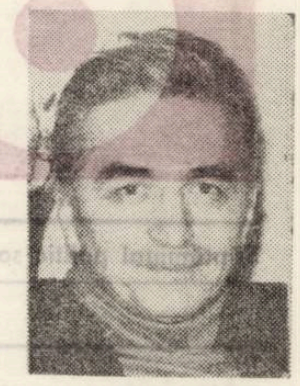

– . . . Aștept să-mi apară o carte la „Albatros", intitulată „Idei de gata", o culegere de „locuri comune", comentată de ilustrațiile lui Ciosu.

– Ce-o să mai rîdem !

– Ce-o să se mai cumpere ! Va fi scumpă. Am predat „Cărții românești" jurnalul de creație „Moda jurnalelor sau jurnal de modă".

– . . .

– Nu e roman, nu știu precis ce este. Abundă de citate din alți autori. „Idei de gata" va fi prima carte de acest gen la noi. (Iarăși, modestia). Francezii și englezii au destule dicționare de locuri comune. Au și ungurii unul foarte bun. Noi n-am avut locuri comune pînă acum. „Jurnalul" va fi o traducere a diverselor gînduri de-ale mele, cînd vesele, cînd comic de triste, reprezentînd cinci ani de note.

– Te consider(i)(ăm) autor de proză scurtă . . .

– Probabil pentru că romanele mele sînt foarte scurte. Însă acum lucrez la un roman foarte lung, „Vițelul la poarta nouă"; un roman serios, al unui tînăr aflat la poarta cea nouă a istoriei.

– El se va maturiza pe parcurs . . . Te consideri un umorist ?

– Umorul este o **modalitate.** Am ales-o pentru că nu o folosesc mulți.

– E riscantă ?

– Este. De multe ori poți fi confundat cu propriile tale personaje comice. Un pieton care cade, spre exemplu, poate fi privit în două feluri. Eu folosesc ambele metode simultan. Multe întîmplări umoristice povestite de mine sînt tragice. Formula „haz de necaz" . . .

– Care nu e „caz de ne-haz".

– . . . și e specific românească și cu adînci rădăcini.

– Avem azi o școală de umoriști.

– Nu cred că există azi o școală de prozatori umoriști. Există individualități, iar nu școli. „Pleiadă" e prea mult spus. Să nu confundăm literatura de umor cu anecdotele.

– Alte preocupări ?

– Eseistice. Am scris o încercare, „Nevoia de umor a populației aborigene în neoliticul tîrziu", mai precis, perioada de destrămare a matriarhatului, martie 2143 – septembrie 1921 î.e.n. Pun aici o problemă capitală ; dacă părinții istoriei nu pomenesc nimic de umor în perioadele despre care vorbesc, înseamnă că umorul n-a existat ? Ultimele săpături mă îndreptățesc să cred că el a existat, însă involuntar, pe de o parte, iar pe de altă parte, în cadrul unor ceremonii inițiatice la care luau parte pe ascuns bărbații „oprimați" de matriarhatul astenic, ce agoniza. De unde obiceiul de a rîde murind sau de a muri rizînd.

– Ce întrebare îți mai dorești ?

– „Cînd vei primi premiul Nobel ?" Există atîția laureați de care nu se mai știe nimic. Eu, dealtfel, prefer Premiul Academiei, care este **onorific.** Dar pentru ce să-l primesc ?

Întrevedere consemnată de

Lucian BURERIU

ÎN CADRUL „ZILELOR EDITURII "ACLA" . . .

. . . au fost prezentate și lansate la librăria Eminescu cărți precum : „Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu" de Șerban Foarță, „Întoarcerea spre începuturi" de scriitorul țăran Ion Frumosu, „Epigrame și stihuri satirice" de Marius Munteanu, Ion Martin, Virgil Schiopescu, Gheorghe Lungoci, Victor Gorșcoväz, „Obiecte pierdute" (Dușan Petrovici). „Voluptatea drumului" (Marcel Turcu), „Marea lună portocalie" de Kiss András, „Inițiere în anotimp" de Ion Căliman, „Nergane" de Vasile Versavia, „Înțelegeri" de Franz Th. Schleich.

sublinieri

O CARTE A ADEVĂRULUI ISTORIC, PUS ÎN LUMINA NECRUȚĂTOARE A VIEȚII*)

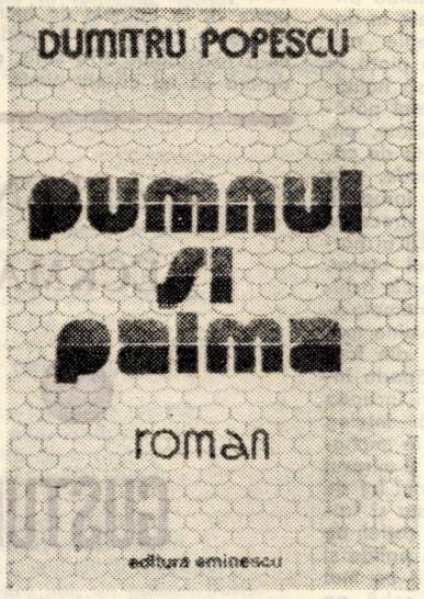

Ce carte adevărată este, pentru generația anilor 50–60, această **„O dimineață înșelătoare"**, un prim tom din **„Pumnul și Palma"**, de Dumitru Popescu. Carte a crizei unei conștiințe ca și a unui tenace proces făcut unei etape istorice, **O dimineață înșelătoare"** pare a fi și carte a unei mari și inalterabile prietenii, pe care doar moartea o poate răpune, ca și un imn închinat ideilor libere, sentimentului culturii, razei de foc a spiritului uman ce descoperă eul adevărat, revelează, tonifică, dă curaj.

Criza eroului, a lui Vlad Cernea, urnește angrenajul epic al cărții, ba, mai mult, îi pigmentează de-a lungul ei întreaga țesătură, colorind-o dramatic. Descoperirea și debutul crizei este și începutul unei noi perioade în existența sa, aceea de student matur la o înaltă școală de partid din capitală. Atmosfera școlii, evidenta libertate de acțiune, noul regim sufletesc devin, prin introspecție, declanșatoare ale crizei. Uimitoarea descoperire a eroului este că fusese supus pînă atunci schemelor, dogmelor, ideilor amputate, că ele au erodat, în tăcere, la temelia conștiinței sale creînd, acum, o adevărată „dramă a spiritului" său. Deși un soldat al partidului, deși un luptător angajat lucid în focul ideilor, a slujirii lor, Cernea este, în plan intim un fragil, un interogativ, un suferind pentru lașitățile presărate de-a lungul vieții, pentru comportamente neconforme cu conștiința sa pe care, totuși, el le-a făptuit, cumva inconștient, strîns în cercul de fier al lumii și al acțiunii de fiecare zi. Om al ideilor, dar și al acțiunii, el intră în mișcare firesc, ca un fel de corolar al firii sale, al educației, temperamentului și cerințelor istorice, dăruindu-se ca un devotat revoluției prin întreaga sa ființă. Dar, natură sinceră, dilematică, autodevorîndu-se prin interogațiile puse sieși, Cernea înțelege că, în acest moment de „relache" al vieții sale, el are datoria morală să scoată „dintr-un timp ars și împrăștiat" al ființei, adevăruri, imagini, reminiscențe, erori ce dor, în mod fatal, și-i amenință trecutul, ele cerînd a fi scoase la iveală și puse în cumpăna judecății. Noua fază din viața sa denotă o trezire dintr-o letargie trădătoare față de adevăr. O lungă criză a unui spirit drept, ce-și trece la socoteală, pe tablele conștiinței, trădările, slăbiciunile, impulsurile. Avînd resortul în sine însuși, pus în situația de a medita, de-a fi liber în visare, în Vlad Cernea începe dezghețul din lungile dogme osificate, ca și actul reculegerii după trădările sale, lașe, privind abandonarea iubirii Ortensiei Anagnoste, sau a unui prieten, Mirel Sfetețu, ce i-a cerut apărarea, într-un greu moment al vieții. Făcîndu-și acest proces lui însuși, Cernea face indirect un proces unei întregi etape istorice. El trăise într-o realitate găunoasă ce l-a moleșit, l-a aplatizat, refuzîndu-și ideile proprii, nefăcînd distincție între deptatea personală individuală și cea a istoriei, care nu întotdeauna converg, acceptînd deci această fatalitate a unui timp ce a poruncit ca o divinitate asupra lui și a societății întregi. Confruntîndu-se cu sine și erorile sale, Cernea se confruntă și cu timpul său. Pozițiilor osificate, schemelor, el le opune, în momentul „iluminării" sale, o gîndire nouă, maleabilă, susținută de mersul vieții și de o cunoaștere pornind de la sursă, nu din slogane sau fraze stereotipe și amputate. Sclerozei unor principii fără sens uman, el le înalță principiile unei judecăți libere, sănătoase, nelimitate, denotînd lecția unei noi demnități, ce trăia latent în sine, dar a fost nevoie de o nouă mișcare ideatică, de un nou aer politic spre a o trezi din letargie.

Spuneam că această carte poate fi și romanul patetic al unei mari prietenii dusă pînă în finalul acestei cărți. Manole Suru, tipologie opusă lui Cernea, inflexibil, cu un curaj născut prin extirparea fricii, curajul ființei sale, un taciturn sarcastic, un morocănos rece, totuși plin de patima dezlănțuită a unei camaraderii și iubiri afectuoase, Suru, deci, opus lui Cernea, (un timid, un afectiv nițel trufaș, un sentimental travestit, uneori, în impulsiv) Suru este tipul omului stăpîn pe sine, lovit deja de o suferință grea. Curajul său, indiferența, răceala sa sînt clădite pe tenebrele unei suferințe supraomenești. De aici îi vin lui tăria și disprețul pentru frică. Duritatea față de relațiile dulcege. Neiertarea în fața slabilor, oportuniștilor, opozanților. Prin Suru, prin tipologia sa opusă lui Cernea, autorul pune în evidență de asemenea și procesul intentat unei istorii recente. Căci, prin eroi, se discută și se dispută aceste idei și teze ale epocii, legate de revoluție, de cultură, de putere, de dogme, de impostură, de legătura partidului cu masele, de adevăr și pseudoadevăr, de iubire, de puterea criticii adevărate și pseudocriticii. Suru și Cernea, devin, prin această prietenie țesută nu neapărat prin păreri convergente, ci prin discuții adeseori divergente, ei devin legați prin mari linii de forță tocmai pentru că, admițîndu-și fiecare diferențele, vederile, temperamental diferite, ei converg în esența lor umană spre un unic ideal. Deși niște luptători lucizi, ei sînt permanent și niște suflete naive, adolescentine, supuse la supliciul pasiunilor și patimilor omenești. În spirit clasicist, am zice că inima lor e perpetuu strivită între datorie și pasiune, între echilibru și impulsuri lăuntrice neînfrînte ușor. Ca și cum n-ar fi două personaje, ci unul singur, în care intră două ipostaze ale unui unic ins, ce se completează firesc printr-o conștiință unică : exaltarea cu calmul, nerăbdarea cu stăruința, paradoxul sclipitor cu judecata cumpănită, spiritul poetic revărsat cu ochiul ironic-lucid. Am putea spune chiar că tragismul însuși, sau latura tragică a personalității lor, în această inestricabilă amiciție, constă tot în această dilemă dintre sentiment și îndatoriri, dintre impuls secret, imediat, și voința rece, atotstăpînitoare. Stînd credincioși unei opere, ei își împlinesc alături de ea și destinul. Deci și bucuria și suferința, și victoria, și înfrîngerile. **„Sufletul poate să zboare, să zboare, să se înalțe. Pe el nu-l pot opri și nu vreau,** exclamă extaziat eroul lui Dumitru Popescu, **Dar sufletul nu e totul..."**. Da, în adevăr, conchidem noi, ca și eroul romancierului, mai e voința, mai e lupta, mai e sensul, mai e opera, mai e visul. Poate că în puține romane contemporane am întîlnit un elogiu adus, direct sau indirect, acțiunii deliberate în slujba unui mare ideal, cu riscul oricărui sacrificiu al ființei proprii. Eroii din **„Pumnul și palma"**, paradoxal, deși sînt niște luptători hărțuiți, înglodați în acțiuni, permanent în criză de timp, tind spre o scară înaltă a trăirii lor afective. Cînd idealul și calea supremă a moralei unui om, afirmă Suru Manole, pare a fi renunțarea la beneficiul său, dacă acel beneficiu poate face ca alții să piardă, renunțarea la bucuria biruinței proprii, idealul, pentru Cernea, poate fi, totuși, protejarea iubirii de om, văzînd în ea un ideal al viitorului. Cînd, după legea de fier a voinței lui Suru, **„un destin poate fi înfruntat și înfrînt atunci cînd ți-e străin și potrivnic, dar nu poate fi trădat atunci cînd este opera propriei tale voințe"**, după spiritul mai maleabil, mai plin parcă de sevă umană al lui Cernea, mai interogativ, și deci mai fragil, ființa umană trebuie ferită de traumele fricii, ale închistării spiritului, deschizîndu-i-se porțile spre adevăr, iubire, spre șansa împlinirii personalității.

Intreaga carte a lui Dumitru Popescu stă, pare-se, sub cultul valorilor clasice, bine

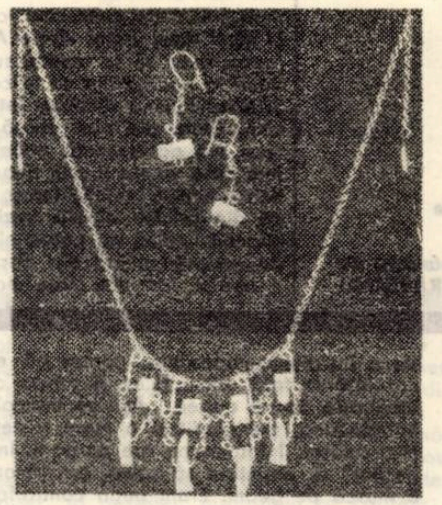

cumpănite, deplin conturate, statuare, iradiind o transparentă frumusețe. Scenele închinate femeii iubite, înfiripării unor simțăminte de dragoste, au un puls subteran de o reală frumusețe, evocînd o străvie îngîndurare, o stare pasională țesută parcă din pînză de borangic și diafanitate, așa cum o anumită literatură, hămesită doar de o foame animalică, nu mai descrie demult iubirea. Stilul denotă alcătuire severă, analitică, temeinică, tăiat într-o frază grea, înaintînd balzacian, nu cu străluciri de formă deosebite, ci curgînd egal, așezat, cu pigmentări ironice pe alocuri, sau cu momente și pasaje de exaltări lirice pasionale, privind comportamentul eroilor, descripții sau portretizări ale lumii simple, sau ale celei muribunde, pictura marelui oraș, anotimpuri, piețe, străzi, taicîocul, Cișmigiul, unele interioare, toate denotînd, cum spuneam, un echilibru clasic, curat, un bun simț și o structură epică bine cumpănită. Autorul intră într-o tradiție epică bine sedimentată, de tip transilvan, nicidecum munteneasică, ci o epică egală cu ea însăși, fără artificiul formal lucitor, ci cu un spirit aproape scientist, uneori tăios, alteori patetic, niciodată însă tern.

Desigur, există și pagini uniforme. Biografii umane ce merg linear, sumar și sec, precum într-un dosar de cadre. Scenele confruntării pozițiilor teoretice, în ședința de partid a institutului sau în altele, din interiorul școlii, par, adeseori, statice, contrafăcute, epic vorbind. Nu au sînge epic. Nu au replică. Nici dinamism interior. Se consumă între teoretizări abstracte, ce nu rezonează în cititor, deoarece ele nu sînt trăite și afectiv, ci doar discursiv și ideatic – abstract. De aceea, par rigide și glaciale. E îndeajuns să apară însă gestul uman, Suru, Delia Brudaru, ființe vii mișcate de pasiuni vii și scenele se umanizează, firescul reapare, sîngele circulă, personajele primesc culoare, palpit.

O carte luminoasă, fără a fi defel schematică sau roză este acest roman. O carte patetică, fără a fi sentimentală. O carte a adevărului istoric pus în lumina necruțătoare a vieții. O carte a descoperirii cărării de urmat, în hățișurile luptei și ale orbirii momentane. O carte a unei mari prietenii și mari iubiri eșuate (despre care ar merita scris încă mult aici), romanul acesta este și o carte a descoperirii de sine, printr-o criză, printr-o deconspirare a istoriei. Există, se sugerează într-o scenă, spre finalul cărții, în jurul nostru, există în cei din jurul nostru, întotdeauna, o mare inimă necoruptă, un cuget drept și un material uman de cea mai pură speță, curat sufletește. La acel material uman trebuie apelat în momentele cheie din existența dilematică a fiecărui om. Soarta, chiar, a acelui om ce suferă, se găsește în mîinile acelui material uman, adică a celor mulți. A celor buni. A celor ce nu cred în vorbe și nu se cocoțează prin vorbe nicăieri. Ei nu cred decît în fapte. Fapta fiind unica lor forță regeneratoare, tonică și bărbătească. Fapta ce poate regenera și un tovarăș de-al lor și pe oricine altul ajuns la ananghie. Romanul acesta începe cu o moarte și sfîrșește cu o naștere. Este cum nu se poate mai elocvent pentru simbolul pieirii unor dogme, a unor vremuri sterile în gîndire și al nașterii unei noi viziuni asupra lumii și asupra omului.

Ion ARIEȘANU

*DUMITRU POPESCU : **„Pumnul și palma"**, Editura Eminescu – 1980.

consemnări

UN ROMAN IRONIC

Alexandra Tîrziu este o prozatoare pentru care traiectul existențial al personajelor nu ar avea rațiune în afara situării acestora într-un sistem de relații (precar la nivelul mutațiilor) susceptibile a evidenția rolul gesticii, a afectării mimetice a participării, totul printr-o conspirație a unor caractere mediocre, și prin punerea în valoare a unor resurse ale automistificării care creează false ipoteze privind gradul de asumare a realității, reușindu-se și o perspicace răsturnare a raportului normal-aberant (real-iluzoriu) pînă la confuzia termenilor.

Personajele romanului **Sperietoarea din Hors** (Ed. Cartea Românească, 1979) își dispută apartenența la două modalități de existență, în funcție de categoria de situații și raporturi în care sînt implicate. O primă categorie este confirmată de prezența unei lumi dedate automatismelor profesiei, animate prin cultivarea imaginarului și a iluziei, a autosugestiei – o lume plină de candoare, dar și de un surplus de naivitate ce o face vulnerabilă și o predispune ridicolului. Acești artiști ai „Atelierului de pietrărie și obiecte decorative" au împrumutat, fatal, ceva din mecanismul și strălucirea înșelătoare a obiectelor pe care le confecționează, par niște roboți-ghiduși mereu „inventivi" pînă la gratuitate, seduși de propriile lor farse – dar fondul lor uman rămîne neviciat, apt oricînd să regenereze simțirea la un stimul mai puțin indulgent. Deasupra acestora se ridică personajul-narator, Worts, prin momentele sale de lucidă rememorare și printr-o mai pregnantă și subtilă realizare a lucrurilor. El mediază contactul cu personajele celeilalte categorii, mai largă și mai eterogenă, surprinsă de autoare într-o mișcare mai complexă ; lumea aceasta nu se mai autoiluzionează, coliziunea termenilor mai sus enunțați a avut drept efect un proces de amnezie generală : ceea ce este **aberant „pare" normal,** echivocul este luat drept certitudine, se construiesc edificii (la nivelul proiectelor) somptuoase din ipoteze, pe suprafața unor nisipuri mișcătoare. Locuitorii satului Hors fac dintr-un principiu o convenție (forma lor de salut este „Orașul și satul pe noi trepte de progres"), iar din comportament un mod de afirmare – prin excese de zel, prin bizarerii și excentrități (niște tineri sportivi se antrenează sărind peste case...). Este o lume eclipsată de agresiunea noului, surprinsă de invazia ideilor moderne : ea își face din banalitate un blazon și din absența logicii în inițiative, un pretext de originalitate cu totul ieșită din comun. O capră, inexistentă, este păzită, prin rotație, cu o rară conștiinciozitate, se lucrează nu „în acord", ci în „dezacord" (alt prilej de mîndrie și originalitate !), paznici nu mai sînt pentru că s-au reciclat și au ajuns agronomi, zootehnicieni etc. Amenințați de rozătoare și păsări de pradă, acești oameni candizi, inofensivi, comandă, în sprijinul lor, o uriașă sperietoare, în care se învestesc mari speranțe. Dar abia cînd va fi construită și fiecare locuitor „se vede" ca într-o oglindă vrăjită, în chipul acesteia, se ajunge la un minim moment al conștiinței de sine, și sperietoarea va dispărea într-un mod misterios. Desigur, realizăm faptul că autoarea a construit, prin mijloacele și virtuțile anecdoticii simple dar savuroase, o transparentă parabolă despre impostură și goana după chiverniseală, demascîndu-se parvenitismul, demagogia, mania relațiilor, servilismul etc. Ironia autoarei este atît de mușcătoare încît dizolvă personajul și-l reduce la un gest, la un reflex mimetic sau face din el o piesă inutilă într-un perpetuum aberant. O scenă oarecare reface schița **Căldură mare,** dezordinea în lucruri, idei, comportamente este perfect instaurată – și este firesc, deci, ca în această lume efortul de a gîndi lucid și logic să fie un confort, dacă nu un capriciu.

Alexandra Tîrziu ne-a dat, prin **Sperietoarea din Hors,** un roman despre complexitatea vieții, văzută nu în latura sa eroică, spectaculoasă, ci într-un fond mai obscur – voalat, însă, prin vervă, ironie și un inspirat echilibru al planurilor comic-grav.

Vasile CHIFOR

BARTIS FERENC

LA O GARĂ PĂRĂSITĂ

O locomotivă uzată orbecăieşte spre mine,
după ea, geamuri întunecate şi sumbre...
Acum aş împodobi cu pălăria mea de flăcău
acest tren rătăcit, de demult.

Timpul a ridicat şinele,
peronul şi sala de aşteptare-s pustii ;
în locul traverselor, printre blîndele pietre
cresc buruieni care tremură de soarta florilor.

Nimeni nu-mi spune un ultim adio şi nimeni nu mă aşteaptă,
numai şapca de ceferist a tatălui meu,
care arde cu flăcări peste orizontul de piatră –
semaforul pe care nu-l stinseră timpurile.

NOSTALGIE PENTRU ZIUA DE MÎINE

Iubirea ?
O poezie interzisă...
Astfel gîndesc
în pragul zorilor...
Vor veni alte nopţi rupte în două
iar eu dimineaţa voi scoate
din sertarul mesei de scris,
de unde mi-au fost furate gîndurile,
lăsîndu-mi cîteva plicuri
fără scrisori...
Şi, totuşi, poezia e la fel de necesară
cum e iubirea ce nu ţi se-ngăduie...

ÎNTÎMPLĂRI OCAZIONALE

O întîmplare de seară : nu-mi mai fac cruce.
O anecdotă de miezul nopţii : nici cu alta, nici cu ea...
Imnul zorilor : n-am cu cine vorbi.
Somnul de dimineaţă : fluturele pe frunza urzicii...
Înainte de masă : muncă prestată altora.
Dupăamiază : plînge maşina de scris.
Spre seară : mă pîndeşte cel ce e însuşi pîndit.
Întîmplări ocazionale ale unui om fără-ntîmplări.

POEZIE DE SEX

Nu vă reproşez vouă,
fetelor, femeilor,
timpul meu,
sărutările,
îmbrăţişările mele...
În locul iubirii tonifiante,
puteam să scriu despre voi capodopere
dăruite uitării...

NUMAI UN OM

Numai un om
căruia îi pot transmite
cu toată inima
bucuriile mele ;
numai un om,
căruia îi pot încredinţa
speranţa băiatului meu Attila ;
numai un om
aş dori să cunosc,
să-i pot transplanta gîndurile mele
'nainte de-a reinvia...

În româneşte de
Anghel DUMBRĂVEANU

MARLENE HECKMAN

GUSTUL ANOTIMPURILOR

(I)

Anotimpurile nu se mai potriveau cu imaginea lor dinainte. Neîncetat, aşteptarea avea să-mi fie înşelată cînd mi se părea că vîntul aduce dinspre podiş vagi adieri de primăvară şi, prea bine ştiam, că-n grădinile cartierelor mărginaşe a-nceput să urce fumul crengilor arse. Pe lîngă garduri, tufele de gutui japonez şi Goldregen aveau să-şi amestece mireasma florilor roşietice şi aurii, grădinarii de pe malul rîului, dincolo de ecluze, tăiau primele lalele roşii şi hiacinte aliniate în rînduri trase cu sfoara şi-n dimineţile mai călduroase aveau să le ducă la piaţă în coşuri şi găleţi. Iar noi trebuia să hoinărim pe drumul ducînd spre ştrandul părăsit, prin mici parcuri de mult uitate, ori, mai ales, prin scuaruri împrejmuite de case înalte cu tencuiala căzută unde, prin crăpăturile asfaltului, încolţea iarba şi, din curţile interioare, timid, se strecurau către lumină mugurii mari şi palizi ai hortensiilor de sub crengile vreunui oţetar. Orice gînd legat de frigul şi camerele-nchise ale iernii avea să dispară. Se-ntîmpla atunci să ne trezim dimineţile-n lumina mohorîtă venind de peste calcanul din faţa geamului şi pe culmi vedeam zăpada întinzîndu-se în vale. Cu fulgi mari începea să ningă şi nu mai reuşeam să înţeleg bucuria copiilor. Închizîndu-mă în mohoreala acelor zile aveam să urăsc şi mirosul lemnelor arzînd în sobă şi trosnetul lor de rău augur. Şi s-a întîmplat ca tata şi fratele meu să vină tocmai într-o astfel de zi cînd feţele lor erau, inevitabil, palide şi trase. Iar fratele meu, din ce în ce mai greoi şi neajutorat, şedea lîngă sobă, pe lada de lemne şi nu-ndrăzneam să privesc chipul tatei, cutele din obraji. adîncite, şi fruntea lui întotdeauna arsă de soare era ca după o lungă boală, mîinile chiar păreau subţiate. El, cel liniştit şi puternic, cel ce trebuia să ne apere pe toţi, iar eu neavînd puterea să-i spun ceva bun ori frumos, să-i zîmbesc măcar, acum cînd simţeam privirile lui pentru prima dată rugătoare, simţeam neputinţa urcînd în mine şi paralizîndu-mi mişcările. Ori el, fără îndoială, ar fi putut să creadă că doar depărtarea şi izolarea asta forţată sînt cauza şi totuşi ştia că nu e asta ci, ceva mult mai periculos şi adînc, căci toate acele lucruri din afară nu erau decît năluciri, iar neputinţa mea era de un alt fel, ci poate era neputinţa celui puternic pe sine doar avîndu-se sprijin. Neputinţa de a ieşi din fundătură, lipsa nevoii, a dorinţei de a ieşi şi neputinţa de a rămîne. Şi atît de cumplit ca acea nevolnicie încrîncenată a mea n-avea să mă doară decît mult mai tîrziu, peste ani, cînd l-am visat. Şi visul meu, ca şi visele Anei, ori poate invers, avea să se repete, suprapună, continue în nuanţe din ce în ce mai nefireşti. Şi doar lumina rămînea întotdeauna aceeaşi. Eram din nou acasă şi în camera mea din adolescenţă unde nu mai locuiam de o vreme şi prin geamurile mari vedeam lumina neliniştitoare, căci se făcea că din pricina ei mă trezisem din somn şi-acea lumină nu putea nicidecum să fie de noapte venind din dosul casei, unde e nordul, iar luna prea mare şi stinsă în partea opusă se-nălţase peste casa vecinului. Iar eu, sculîndu-mă din pat şi privind pe geam, vedeam grădina, straturile, pomii desfrunziţi, pereţii albi ai garajului şi mai încolo turnul de apă, şi-n liniştea prea mare, fără s-aud paşi, simţeam că umblă cineva pe afară şi mai mare decît frica era nevoia imperioasă de-a vedea. De-a vedea totul cît mai exact, mai amănunţit. Am ieşit în hol şi am descuiat uşa de la intrare. M-am împiedicat în ştergătorul de picioare şi-afară adia un aer călduţ şi l-am văzut pe tata îmbrăcat ca peste zi, în hainele de lucru, mergea încet, doar chipul nu i-l vedeam, o clipă mi-a fost teamă să-l strig, apoi, prefăcîndu-mă că nu observ nimic ciudat în toate astea i-am spus tată ce faci, e noapte, iar el, trezindu-se parcă şi jenat mi-a răspuns îmbătrînesc, încep să umblu în somn şi, zîmbea ca de obicei, liniştitor, în faţa lui cîinele nostru negru şi lăţos i se gudura la picioare şi deodată curtea se umpluse de cîini negri şi lăţoşi aidoma cu al nostru. Şi-l amuşinau toţi pe tata şi se gudurau pe lîngă el. Şi-am spus dar ăştia nu sînt cîinii noştri, o să se supere mama şi nici nu ştiu cum m-am trezit şi afară se lumina de ziuă şi-am auzit zgomot în bucătărie, uşile bufetului închizîndu-se şi hîrîitul maşinii de rîşnit cafea, robinetul. Zgomotul ibricului pus pe maşina de gătit şi iar uşa bufetului, acum scoate pîinea, uşa frigiderului, acum scoate untul, le aşează pe tavă. Zgrepţănatul cîinelui la uşă şi paşii tatei, uşa de la intrare deschisă apoi închisă, paşii cîinelui alergînd şi zgomotul ghearelor pe podea. Atît de tandru glasul tatei alintîndu-l. Am ieşit iar el mirat mi-a spus doar tu eşti acasă ? nu te duci azi la lucru ?

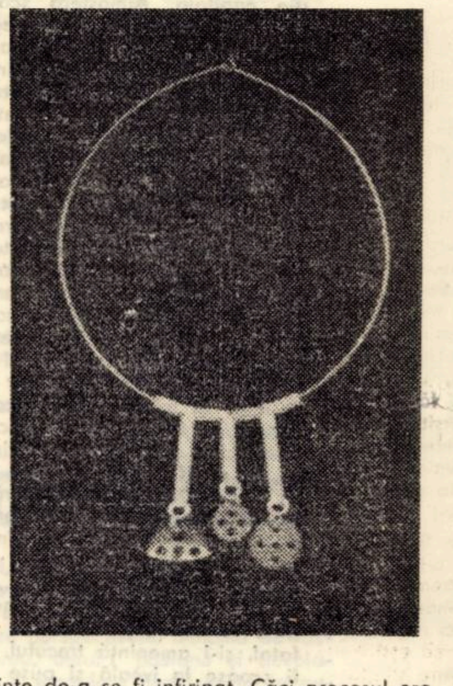

(II)

Uneori încercam să mi-o închipui pe Ana cea de mai-nainte deşi îmi dădeam seama de inutilitatea efortului, căci, sincer vorbind, nu mai aveam nici măcar curiozitatea ştiinţifică a unei atari investigaţii. Mai ales cînd, în iarna plecării lui Paul, cu uimire şi dezamăgire totdeodată, aveam să realizez absenţa oricărui trecut, chiar al unor imagini cît de cît coerente, ce-ar fi putut să acopere în ea spaţiul de pînă atunci. În acelaşi timp, uneori chiar în momentele cînd stăteam de vorbă, eufemism-ce-mi învelea solilocviile, aveam să gîndesc, fără să vreau aproape, cu ciudă şi ruşine, iată hîrtia perfectă, toate cuvintele se imprimă, prind culoare, văd reacţia lor nemijlocită şi cea întîrziată, imperceptibilă. Iată iubirea, prietenia pierdute înainte de-a se fi înfiripat. Căci procesul era iremediabil unilateral. Şi iar îmi ziceam, iată cititorul, ascultătorul ideal simţind întorsăturile frazei şi tot ce se adună sub ele. Asta e răsplata la ceea ce ar fi putut apărea ca prietenie din parte-mi. Răsplata răbdării ori politeţii de-ai suporta toanele şi răbufnirile scrijelindu-mă cel mai ades involuntar. Răbdarea de-ai asculta destul de rarele confidenţe şi de a da sfaturi de bun simţ ştiind de mai nainte că sînt inutile. Destinul ei era de-a asculta de primul impuls, de-a reacţiona apoi cu disperare şi violenţă. Iar eu voiam doar să dau nu să şi primesc.

Mai tîrziu, ea însăşi păru uimită de letargia acelor ani. Copilărie ori adolescenţă prelungită peste limitele permise. Totul trăit doar la nivelul epidermei. Cumplita lipsă de amintiri. Crîmpeie de imagini disparate adunîndu-se încetul cu încetul. Mătuşi nemăritate citind în cafea, făcînd pasienţe, ţigara fumega în scrumieră, bîrfele şi albumele de familie. Tatăl prea onest ori doar prea comod. La ieşirea în pensie se apucase de pictat cu fervoarea iluminării venite prea tîrziu. Camera lui, curată, pedantă aproape, cu mobilele ieftine milieuri croşetate pe vremuri, presărate în tot locul, pe ele tronînd mulţimea de bibelouri primite cadou la diverse aniversări şi-n cele din urmă pereţii tapetaţi cu tablouri. Ramele groase a căror lac auriu n-apucase să prindă patină. Peisaje de toamnă roşii, galbene, marine cu valuri înspumate, stînci negricioase, maluri abrupte, un chip de Crist neaşteptat de expresiv, puzderie de naturi statice, flori de cele mai felurite specii şi-n cele mai uluitoare aranjamente, fructe, căni, ulcele cu motive folclorice, pahare, oologii, lîngă fereastră un nud timid, aşezat, incredibil, pe-un drum prăfos de ţară, modelul purta păr tuns scurt şi grijuliu ondulat. Un perete era rezervat încercărilor în branşa metaloplastiei şi poate nici nu erau toate atît de rele cît era efectul de ansamblu înfricoşător şi ţi se crea chiar zîmbetul îngăduitor pe buze la intrarea în cameră. Mirosul vopselelor şi al terebentinei îţi tăia respiraţia. Iar părinţii ei erau oameni atît de cumsecade încît mare lucru nici n-ar fi putut spune despre ei. Apoi fraţii începînd să le mijească mustăţile, nu de mult se lăsaseră de bătut mingea pe maidanele dintre blocurile-n construcţie ale noului cartier... Şcoala, cărţile, examenele. Colegii imberbi povestind mereu aceleaşi bancuri. Nici nu-şi amintea să fi trecut prin fugarele prietenii ori iubiri ale acelei vîrste. Slabă, stîngace, băieţoasă. Apoi facultatea, mai exact, unicul institut pedagogic al oraşului, fără să aducă vreo schimbare. Şi, în sfîrşit, în ultimul an, Paul. Singurul lucru interesant de pînă atunci. Chipul său romantic, puţin desuet. Bun vorbitor cînd se ştia ascultat. Toate acele fete ori femei dîndu-i tîrcoale şi oftînd fără speranţă. Ce putea fi mai pasionat decît să cucereşti spre uimirea şi invidia tuturor un astfel de exemplar. Să pui în slujba acestei întreprinderi toate farmecele de care pînă atunci n-ai fost conştientă. Dintr-odată să simţi că eşti frumoasă. Că toată acea chinuitoare stîngăcie s-a spulberat. Plimbările pe vechile străduţe ducînd spre port, plajele pustii, oraşul numai al ei, văzut pentru prima dată altfel. Logodna cu prea mulţi invitaţi. Discuţiile meschine din preajma nunţii. Cei cîţiva ani petrecuţi aici. Cumplit era că nici măcar din timpul ăsta de rapidă şi să-i zicem forţată maturizare n-a rămas aproape nimic, poate doar cîteva licăriri despre care la urma urmei nici nu s-ar putea povesti.

Şi, totuşi, dacă stăm să ne gîndim, ar mai fi cîteva lucruri de adăugat ori de clarificat. De exemplu bunica. Importanţa ei abia acum începe s-o realizeze. Umbra ei atotputernică instăpînind matriarhatul în familie. Scaunul-de judecată din bucătărie unde şedea morocănoasă şi cîrtitoare cu replica pregătită. Singura din clan în stare de-un gest mai deosebit (şi-a părăsit bărbatul la doi ani după nuntă pentru că a îndrăznit s-o pălmuiască într-o împrejurare rămasă obscură). Toate mişcările, hotărîrile lor erau supuse judecăţii ei. Ori ea dintru început nu-l agrease pe Paul, în ciuda eforturilor acestuia de a se face plăcut. Şi, odată, cînd vom avea mai mult timp, vom mai vorbi despre toate astea.

SIMONA MARIA ŞERBAN

CÎNTEC DE LEAGĂN

Dormi ! Apele molcome maluri rotund înconjoară
Dormi ! Lunecă-n valuri
albi pescăruşi, salcîmii îşi unduie floarea
Dormi ! Dacă nisipul te leagănă, dormi.
Dacă visezi cai albi, am să te sărut ;
pescăruşi de visezi, am să rămîn lîngă tine.
Dormi ! Ori ce-ai visa, eu nu voi fi totdeauna alături.

PASTEL

O ploaie de lumină se-apleacă peste noi,
Efervescentă această revărsare,
Opriţi-o cît mai sîntem încă doi
Şi mai trăim acelaşi ţărm de mare.

O, ploaia aceasta care nu mă lasă
Să te iubesc, şi mă cufund în ea
Ca-ntr-o fîntînă plină cu melasă ;
O ploaie care cade albă, grea.

Ce străluciri, ce jocuri de lumină,
Ce flăcări ale altor ispăşiri,
Lumina resimţită ca o vină,
Din anotimpul fostelor iubiri.

Mai sîntem încă, ce-ntîmplare,
Nu ne-a pulverizat acest diluviu,
Dar te mai văd, mîncat de depărtare,
Şi timpul stă-ntre noi, un galben fluviu.

Ce lume sîntem noi şi ce de ape
Ne-au despărţit şi ne-au unit pe rînd,
Dorm pescăruşi cu stelele-ntre pleoape
În inimile noastre alb vibrînd.

PESCĂRUŞUL ALB

O, încearcă să nu mori, iubito,
Îmi spunea Pescăruşul Alb.
M-am închis în mine
Şi m-am pierdut între cer şi pămînt.
O, încearcă să nu mori, iubito,
Şi eu murisem,
O, cum murisem de mult !
O, încearcă, încearcă, să nu mori,
Şi-l priveam, îl priveam cu ochi mari !
Pescăruşul nu vroia să mor.
O, iubito, iubito, zicea...
Valuri albe au venit să mă cuprindă ;
O, încearcă să nu mori, iubita mea,
Îmi spunea Pescăruşul Alb.

ILUZORIU

Ningea cu fluturi sau cu oameni mari,
Şi n-am mai înţeles cum modelai lumina,
Sau n-am mai învăţat să fim copii,
Ninsoarea albă ne implică vina.

M-aş fi ascuns în ceas ca-ntr-o grădină
Uitată de terestre anotimpuri ;
Mi-e inima răspîntie marină,
Păsărilor care bat din timpuri.

Ce-am fost, ce sîntem, marea doar rămîne.
Ningea în alb şi totuşi era gri,
Cromatice efecte-n mii de chipuri
Cum apele în orele tîrzii.

Nu mai ştiam unde-ncepeau nisipuri,
Ningea peste-nopţările dintîi,
Şi cum ningea ne miroseau fărîme
Din dimnieţile cu toamne, a gutui.

Venise iarna şi ningea cu fluturi,
Salcîmii ar fi nins dar nu erau
Nici pescăruşi, nici flori-corăbii-n cuiburi,
Noi nu ningeam, salcîmii nu ningeau.

ŞTEFAN DONCEA

UMBRA IANCULUI

La crucea fluierului
ascult
jalea Crişului.
Flăcările ochilor
deasupra-mi ard
din respiraţia lui.

TRANSPARENŢA LUMINII

Gabrielei Liess

Transpiră ochiul meu cu jar
cînd cobor în mina spiritului,
purpuria poartă mi s-a deschis,
noi înşine sîntem înaintea Cuvîntului
mireasma rănilor adînci din boabe de grîu –
pieritoare de întuneric,
şi nepieritoare din viaţă spre viaţă...

DIN DRAGOSTE

În mine ard
lacrimile
ce-mi aburesc
naşterea.
Prin suflarea mea
sună povara
depărtării de întuneric.
Florile îmi sînt obîrşia
de care mă sprijin
cu inima neprihănirii.

SAT MIORITIC

Priveşte înlăuntrul inimii de pasăre,
pădurea cum arde în creanga dragostei,
inelul muntelui împleteşte valea cu lună
de săgeţile care urcă.
Coarnele cerbilor colindă
liniştea mai curată decît zăpada
de satul mioritic
în Ţara Zarandului.

televiziune

DUMINICA, 12 OCTOMBRIE

8,30 Tot înainte ! 8.55 Şoimii patriei. 9,05 Film serial : „Pistruiatul". 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,25 Documentar Tv. 15,45 Telesport. 17,20 Călătorie prin ţara mea. 17,40 Ecranizări — Sadoveanu : „Neamul Şoimăreştilor". 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic : „Pierrette" (francez). 22,05 Telejurnal.

LUNI, 13 OCTOMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18.50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.20 Actualitatea economică. 19,40 Film serial de ştiinţă : „Puternicul „Micro" (2). 20,10 Cadran mondial. 20,35 Roman-foileton : „Pîinea neagră". 21,45 Melodii româneşti de ieri şi de azi. 22,10 Telejurnal.

MARŢI, 14 OCTOMBRIE

10,00 Şcoala la domiciliu. 11,00 Film artistic (reluare). 12,40 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Învăţămînt-educaţie. 16.25 Clubul tineretului. 17,00 Aden — comentariu. 17.10 Volei masculin : Dinamo Bucureşti — Explorări Baia Mare. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.25 Actualitatea economică. 19,50 Anchetă Tv. : În instanţa opiniei publice : Huliganismul. 20,25 Concert de cîntece revoluţionare şi patriotice în primă audiţie. 20,50 Teatru Tv. : „Oameni de fiecare zi" de Radu Teodoru 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 15 OCTOMBRIE

14,55 Fotbal : România — Anglia. 16,50 Din ţările socialiste. 17,15 De drag şi de voie bună. 17,35 Almanah pionieresc. 18,00 Forum cetăţenesc. 18,25 Spectacol de poezie şi muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.20 Actualitatea economică. 19.40 Noi, femeile ! 20,20 Obiceiuri de nuntă. 20.45 Film artistic : „Explozia" (românesc). 22,25 Telejurnal.

JOI, 16 OCTOMBRIE

10,00 Telescoală. 11,00 Roman-foileton (reluare). 12,10 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Şcoala la... şcoala noii calităţi. 16,25 Volei masculin : Steaua — Dinamo. 17,25 Viaţa culturală. 18,35 Desene animate : „Kum-Kum" (15). 19,00 Telejurnal. 19.25 Actualitatea economică. 19,45 Ora tineretului. 20,25 Jurnalul ştiinţelor şi al călătoriilor Kon-Tiki. 21,00 Pagini din istoria teatrului românesc (I). 22.10 Telejurnal.

VINERI, 17 OCTOMBRIE

16,00 Tlеex. 16,05 Politehnica Tv. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19.2 5Actualitatea economică. 19.45 Dosarele istoriei. 20,10 Film artistic : „Căsătoria" (turcesc). 21.40 Ancheta culturală Tv. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTA, 18 OCTOMBRIE

9.20 Curs de limbă franceză. 9.40 Curs de limbă spaniolă. 10,00 Film artistic (reluare). 11,40 Vă dăm legătură cu tehnica modernă. 12.00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 15.00 Fotbal : Politehnica Timişoara — F.C. Baia Mare. 18,35 Săptămîna politică. 18.50 1001 de seri. 19.00 Telejurnal. 19.20 Călătorie prin ţara mea. 19.50 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial : „Suspendaţi de un fir". (I). 21,35 Varietăţi... de sîmbătă seară. 22.10 Telejurnal. 22,30 Nocturna Tv.

televiziune

debut

GEORGE TERZIU

BINEÎNŢELES*)

Bineînţeles, nu e nimic nou în asta.

Mai ales ochii, căprui, cu intermitenţe cifrate, cedînd timpului gloria efemeră a stop-cadrului, părul cadrilat în cubuleţe castanii şi ascuns cu grijă în umbra căciuliţei tricot. (Şi pentru că veni vorba, anunţăm cititorii că au sosit sculuri gri, cu 18,50 lei, bucata).

Desigur, ar fi fost interesant de observat reacţia combinatorie şaten-negru, sau şaten-şaten. Oricum, şaten-gri. Apoi, bluziţa semivizibilă (Ah), apoi cizmuliţele negre şi suple, care-mi amintesc întotdeauna de metafora : „Omul era ca o cizmă, adică maleabil". Desigur, ar fi fost interesant de observat reacţia combinatorie maro şi suple sau roşii şi suple, etc.... Picioarele erau destul de vizibile pentru a merita o descriere, pe care, bineînţeles, n-am s-o fac. Deasupra cizmuliţelor se profila o fustă de culoarea preferată. În general, fiinţa aceasta, care stătea pe o banchetă lîngă mine, îmi inspira culoarea preferată.

Era una din acele stări univoce şi unisensibile, cînd totul se poate întîmpla. Şi e ciudat. În cazul de faţă dilema era într-o stare incipiento-imposibilă, pentru că ea era faţă în faţă. Bineînţeles, îl privea cu admiraţie, iar el aiurea. „Aşa se întîmplă întotdeauna, am gîndit şi o mare tristeţe m-a apăsat. Întotdeauna are noroc X, imbecilul" şi, neputînd să scuip, am omorît o muscă pe geam. Eram puţin contrariat, el privea în lături, absent, undeva, pe geam se distingea destul de bine un nou complex zootehnic. În general, peisajul de afară era interesant. Mai ales era toamnă. Pe cîmp, lîngă unul dintre copacii de pe marginea drumului paralel cu trenul, păştea o gîscă cu şapte boboci, care aşteptau să fie număraţi.

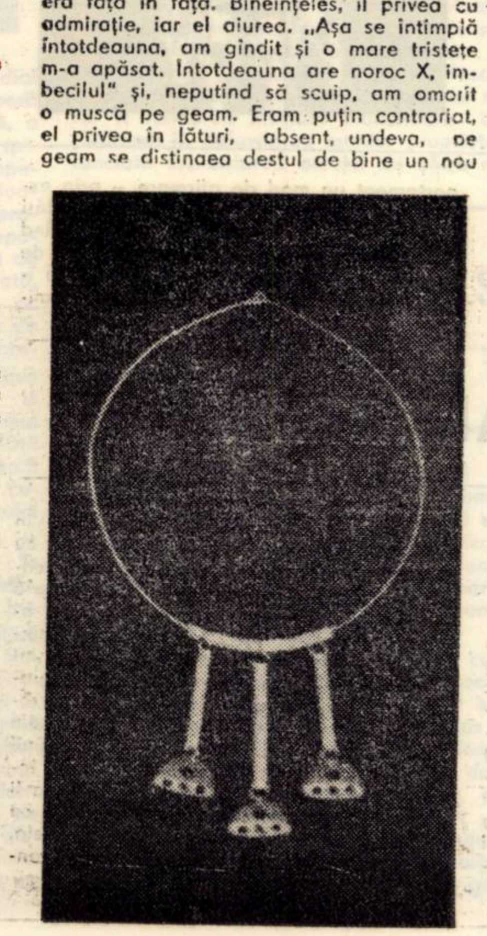

El era un tip subţire. Preocupat, se observa din gesturi, mai ales cînd fixa geamul cu privirea aceea nedefinită, care nu poate face rău nimănui, decît ţie însuţi, într-un efort de epuizare, prin ratarea perspectivei. Haina de piele neagră nu făcea decît să rezolve ce-ar mai fi fost de rezolvat. Deşi nu putea fi ghicit cu totul, se putea bănui uşor că e cu cîţiva centimetri mai înalt decît cea din faţa lui, fără ca acest lucru să surprindă pe cineva. În afară de propria mea stare continuă de clarificare, datorită căreia îmi imaginam săli imense de gimnastică, unde tineri îndrăgostiţi se agită constructiv şi pe rînd asta pentru buna desfăşurare a reclamaţiilor ulterioare. Iar la sfîrşitul perioadei de antrenament se constată o creştere în înălţime, substanţială, cu 3 cm., atît de importantă într-o căsnicie bine dezvoltată. Desigur s-au întîlnit şi cazuri de înţelegere reală a problemelor, cînd tinere căsătorite şi mult prea înalte au căutat la rîndu-le un remediu. Se recomandă ceaiuri reci între orele 9–10, dimineaţa, precum şi deplasarea, timp de circa 3 ore pe zi, a unor sacoşe sau plase pline eventual cu cumpărături. Constatam, că iată, civilizaţia are şi părţi negative, de asemenea şi alimentaţia abundentă.

Şi pentru că veni vorba, cel din faţa mea îşi privea, în sfîrşit, soţia. Scurt, trecător, dar eficient. Prin ea – soţia – trecu un fior. L-am simţit şi eu, care eram lîngă ei şi dacă cineva m-ar fi întrebat aş fi confirmat. Bineînţeles, asta nu făcea decît să-mi întărească convingerea că ceva se întîmplă cu tînăra pereche. Din respect pentru tinerele perechi de proaspăt căsătoriţi, am refuzat să mă gîndesc la ceva rău şi am întors capul.

Uneori, e minunat să-ţi dai seama că printr-o simplă întoarcere a capului poţi evita o catastrofă iminentă. Căutam să aduc pe retina prezentului amintiri plăcute, ca aceea cu bicicleta sau cu trenul. Am tresărit, după care am zîmbit. Poate era prima lor călătorie cu trenul şi în acest caz, tradiţia cere a se face imposibilul pentru a fi deosebită. Şi cum poţi fi deosebit la prima călătorie, decît dînd impresia că eşti de fapt la a doua. I-am privit. Ceva se schimbase. Ea, tînăra şi proaspăta, privea în gol umărul lui atletic. Era o privire în gol. Toate speranţele, toate iluziile, toate visele se concentraseră parcă în privirea aceea copilărească, puţin crispată. Se transmitea o durere ascunsă, intraductibilă decît pe nişte căi intime şi verificate. Îi privea umărul, fără a îndrăzni să ridice privirea mai sus decît îi era îngăduit, suferind în tăcere. Interesant mi s-a părut faptul că, deşi nu avea mobilitate, privirea era plină de forţă. Asta mă făcea să mai sper. N-o scap din ochi, lucru pe care îl face şi ea asupra umărului din faţă. Între timp respiraţia i se armonizase cu privirea.

Atunci, se petrecu un fapt cu totul neaşteptat. Tînăra întinse mîna dreaptă, încet, înainte, descriind în aerul sufocat un arc aproape perfect. Cel din faţă tresări mirat. Netulburată, ea îşi întinse corpul în faţă, iar degetele nesigure atinseră haina bărbatului. Apoi, cu o mişcare semifamilială, luă delicat o scamă de pe umărul lui drept. Eram total surprins. Preocupat de intensitatea privirii acestei înduioşător de atente soţii, trebuie să recunosc că nu observasem scama. Ea, femeia, o ţinu cîteva clipe între degetul gros şi arătătorul mîinii drepte, apoi îi dădu drumul să cadă. Privirea lui caldă o înconjură de data aceasta puternic, retrospectiv, începînd din lateral.

Personalitatea a fost salvată iar eu am putut răsufla uşurat.

FOAME DE TIMP NAVETISTĂ

A merge cu trenul înseamnă, în primul rînd, a sta jos, pe o banchetă scurtă, dreaptă şi lustruită, ceea ce aminteşte de anumite lucruri lustruite şi drepte. A sta deci, deşi e un adevăr cusut cu aţă albă pe un fond închis, pentru că în compartiment tăcerea e una din acele reuşite navete pe gama nimic-totul. Nu poate fi nimic, pentru că în aerul respirat plutesc microbi bolnavi şi plictisiţi, în veşnică căutare a idealului de a fi puşi sub lentilă şi de a li se atesta singurătatea. Nu poate fi totul, pentru că (şi aici urmează o serie de precizări).

În faţa mea stă navetistul, proaspăt ras, îmbrăcat îngrijit, cu o cravată violentă pe un fond asemănător. Navetistul nu vrea să doarmă, e un încrîncenat prin tradiţie şi înarmat cu un stilou „Pelican" se holbează la o revistă deschisă. Una din acele minunate reviste, cu conţinut suculent, unde în două reprize a cîte trei rînduri, înveţi care este poziţia corectă a bujiei, după care vrei un pahar cu apă. El, omul care vrea să înveţe, care ştie că lucrurile importante urlă în paginile acestei nevinovate reviste, că timpul trebuie cîştigat, păcălit, pus la C.E.C., că prin această lectură va îndepărta cu nu ştiu cîte minute procesul trecerii în materie. Făcu un calcul rapid, de cît timp face navetă, cîte minute citite, cîte cunoştinţe înmagazinate, dîndu-şi seama spontan că deşi are 31 de ani, ştie cît unul de 33. Şi asta pentru că, uite, în faţa lui e un coleg, are 31 de ani, nu citeşte niciodată, fumează o ţigară colorată la filtru şi cască plictisit. E adevărat, adevărurile abundă, că nu toate revistele au acelaşi profil, dar el e un om practic, el posedă secretul, el subliniază. Şi în ultima zi de navetă sau penultima, dacă ultima e duminecă, face rezumatul, poartă cu el o plasă cu reviste şi din sublinieri se naşte dulcea stare de conştienţă. Cînd ajunge la destinaţie, în satul lui nesemnificativ, omul acesta se simte în pielea unei ecuaţii cu X necunoscute, rezolvate. El ştie, el vede, el cunoaşte. Trage aer în piept, cu simţurile în stare de alertă, nu şi cînd trece pe lîngă WC-ul gării, de unde vin mirosuri nesemnificative. Se înalţă cu cîţiva centimetri deasupra solului cernoziom şi merge aşa, plutind. Ceilalţi îl recunosc, e mîndria satului, e omul care citeşte reviste pe tren, e un exemplu. E un om fericit, un om norocos, tocmai pe el l-a ales soarta să fie un exemplu, aşa încît mulţumeşte în gînd organelor competente că nu-şi poate face intrarea în oraş şi e obligat să facă navetă.

Dar acum trebuie să fie atent, concentrat, la revista din faţa lui. Ceva e esenţial în revistă, iar lui îi scapă, trage aer în piept, mărind adîncirea în problemă. Ceva trebuie subliniat, ceva e important, el nu-şi dă seama deocamdată ce, trebuie să fie calm, să nu se enerveze, de cînd lumea esenţialul are tendinţa să scape. Pe pagina următoare e un foto-album, un Mercedes ultimul tip, lung şi lat, automatic. Îl privi cu admiraţie, vru să-l sublinieze, apropie stiloul dar tresări speriat, privind în jur. Nimeni nu observase şi se linişti. Pentru început se gîndi să sublinieze titlul, cee ce şi făcu, apoi respiră uşurat. Urmă al doilea pas, încadrarea titlului în linii laterale, apoi îi făcu chenar. De fapt era un lucru important, nu ştiu cîţi dintre cei din compartiment ştiau că există o asemenea revistă sau o asemenea maşină. Tresări, maşina îl atrăgea ca un magnet al cărui cîmp era egal cu H=I. S., îşi amintea precis.

Deschise pe furiş revista, limuzina era ireproşabilă, cineva spunea că dincolo, în occident, măturătorii de stradă vin cu o asemenea maşină, se opresc, deschid portbagajul, scot mătura, mătură trotuarul, apoi se încheie la vestă şi pleacă. În noaptea aceea visase occidentul, blocuri imense, maşini lungi, în căutarea celor cu mătura, simţea nevoia să-i întrebe. I se făcu foame tot căutîndu-i şi cum tocmai treceau nişte cîini cu covrigi în coadă, luă un covrig şi-l ronţăi satisfăcut. Păcat că sună ceasul, covrigii erau proaspeţi şi pe gratis, ar mai fi putut ronţăi unul.

Privind revista îşi amintea toate astea precum şi faptul că îl aşteaptă acasă nevasta şi copilul bucălat, cu năsucul mic dar semnificativ. Îşi dădu seama că de fapt, pentru el face toate eforturile, pentru el are vise, inclusiv occidentale, pentru el adună adevăruri, le pune una lîngă alta, le sortează, le subliniază. Cînd va fi mare va fi geniu, el îi favorizează drumul spre înalta cunoaştere. Timpul cîştigat i-i va dărui cu dezinvoltura gestului de tată, el, fiul, nu va mai trebui să caute, să se agite, toate lucrurile importante sînt subliniate, îi stau la dispoziţie.

Îşi puse întrebarea ce atitudine va adopta faţă de profesori, un asemenea elev e o pacoste. Pentru o clipă se gîndi dacă n-ar fi bine să-l înscrie direct la liceu. trebuia reflectat. Mai avut timp să-şi aducă aminte cu regret de cele două reviste ronţăite de şoareci invidioşi, de cearta nevestei, insensibilă la cauzele mari, cînd auzi şuieratul trenului ce intra în gară. Îşi dădu seama că, de fapt, nu subliniase nimic, privi o clipă stiloul şi hotărî să treacă această scurtă călătorie zilnică la „Pierderi planificate".

* Din ciclul „PROZE NAVETISTE".

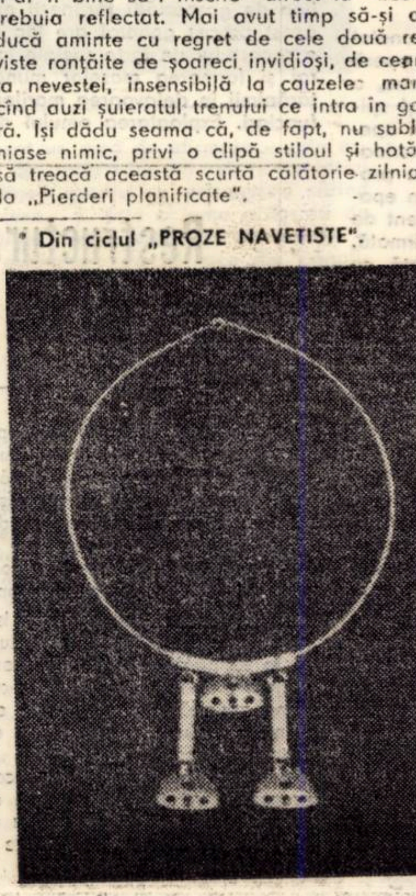

plastică

● EXPOZIȚIA MARIETA PAMFIL

În proiecție simbolică, piatra era un rezumat geologic al discordiei elementelor și, deopotrivă, un produs al segregării lor. În gîndirea simbolică, **geometria** infailibilă a mineralului era doar cămașa de forță a **energiilor.** Din această dublă determinare (formă-energie), morfologia și substanța inertului aveau să fie punctul de intersecție al unor trasee simbolice din care va iradia aura legendelor... Istoria pietrei, în speță a celei prețioase și semiprețioase (de la decor mural la amuletă și talisman), nu ar putea fi într-adevăr scrisă, eludindu-se cîmpul de forță al iradiației simbolurilor. Între toate materializările lor, podoabele compun istoria cea mai coerentă a pietrei, care nu-i deci doar o istorie a tehnicilor, stilurilor sau rangurilor sociale, ci – poate mai pasionant – istoria unui funcționalism magicosimbolic de tip propițiatoriu.

Podoabele de corp, căci despre ele este vorba în atelierul **Marietei Pamfil,** nu-și au obîrșia în capriciile modei și cochetăriei, ci în reverberațiile magiei. Destinul lor urmează, fatal diluarea sau pierderea unor funcții, desemantizarea magică și desacralizarea proprie atîtor alte obiecte. Podoaba se intruchipa ca **cifru** și **cod,** corelative unui context de superstiții și credințe, rețetă cu algoritm benefic pentru purtătorul ei, parte a unui cod care încorpora totul, de la arhitectură la ritual.

Obiectul de podoabă este desigur una din cele mai pasionante teme ale culturii materiale, izvorînd din comuniunea **artei, naturii și simbolului** pe care le încorporează. Azi, cînd formulele chimice ale jaspului, agatei sau ambrei ne stau la îndemînă în manuale de mineralogie sau cînd laboratoarele pot accelera într-un rubin procesele unei geneze de o vîrstă geologică, montura unui colan de pietre rare rescrie nostalgic crimpeie din marea legendă a pietrei și giuvaerului...

Am scris cele de mai sus, mărturisind implicit impresia că sensibilitatea frustă a Marietei Pamfil ne evocă în podoabele create un orizont inaugural al istoriei lor. În simplitatea configurațiilor, colane și brățări, înlănțuind ametiste, jaspe, agate, opale sau obsidiane, radiază un halou de tezaur arheologic. Compuneri de salbă în care repetiția unei simple adiționări procură ochiului satisfacția unei recuperări etnografice; pandantive în care piatra sau scoica se dispun în alcătuiri florale, refac metafora ecloziunii naturii la atingerea mîinii creatoare. Alteori, în carneol sau calcedoniu, pandantivele artistei materializează parcă diagramatic lacrimile de pe obrazul zeului Apollo în ziua alungării sale din paradisul Olimpului, lacrimile nostalgiei pentru Cîmpiile Elizee... Interogația care s-ar naște în atelierul Marietei Pamfil ar putea suna astfel: Ce ne împiedică să facem sau să privim lucrurile prin fanta de lumină a legendei și simbolului? Să folosim lucrurile în complicitatea lor cu legendele? „Viziunea pe care ochiul o înregistrează este întotdeauna săracă și nesigură. Imaginația o îmbogățește și o completează cu tezaurele amintirii, ale cunoașterii cu tot ceea ce lasă la discreția ei experiența, cultura și istoria, fără a socoti ceea ce, la nevoie din ea însăși, născocește sau visează" (R. Caillois, **Fantasticul natural**).

Coriolan BABEȚI

Vineri, 10 octombrie 1980, ora 19 la galeria „Pro arte" din Lugoj va avea loc deschiderea expoziției de pictură ION PACEA. Prezentarea va fi făcută de criticul de artă Coriolan Babeți. Vernisajul – un moment marcant în viața tinerei galerii – va prilejui întîlnirea artistului cu publicul.

muzică

GONG INAUGURAL LA FILARMONICĂ

Gongul inaugural al stagiunii 1980/81 a răsunat în cea din urmă săptămînă a lui septembrie. Cinstea de a deschide șirul acestei noi stagiuni a revenit unei promisiuni dirijorale românești, pe care ne face plăcere să o asimilăm unor schimbări mai generale, necesare în politica repertorială cît și a opticii după care vor fi invitați soliștii și dirijorii oaspeți, toate acestea facilitate de prezența în fruntea instituției a unui nou director – **Remus Georgescu.** Mă gîndesc la o necesară apropiere a marelui public de valorile contemporane, la posibilitatea de a-l face să descopere mesajul muzicii create dincolo de jaloanele clasicismului și romantismului. Ideea unor **concerte de inițiere** muzicală, în matineele duminicale, s-ar cuveni onorată la dimensiunea impresionantului număr de abonamente pe care elevii le-au făcut, dornici de a pătrunde în lumea Euterpei.

Trebuie să credem în plusul de calitate al concertelor Filarmonicii în noua stagiune, deși primul său concert nu a avut strălucirea și aplombul scontat din cauza componenței eterogene a orchestrei, descompletată prin plecarea orchestrei de cameră în Italia. Problema nu grevează însă de fel meritul șefului de orchestră **Horia Andreescu** care a știut obține chiar de la acest ansamblu eterogen momente de artă autentică, într-un program de mare atractivitate, **Enescu – Rapsodia a II-a, Gershwin – Concertul în Fa, Beethoven – Simfonia a VIII-a.** Siguranța autoritară a bagheței sale, puternicul suflu de optimism degajat de **„Mica simfonie"** ori impecabilul acompaniament al unei dificile partituri solistice îi conturează pregnant personalitatea, de veritabilă speranță, în urcușul spre maturitate și măiestrie.

O apreciere caldă și pentru harul pianistului **Dan Mizrahi,** de a confabula sub degetele sale atrăgătoare povești de genul celor din **„West Side Story",** găsind balansul optim pentru ritmurile nostalgice și energia debordantă pe care o simți pulsînd perpetuu în subsidiarul muzicii pe care o interpretează.

Doru MURGU

limbă și stil

Bătrînul pădurar

Peste cîteva săptămîni, în ziua de 5 a lunii care se cheamă, așa de frumos, „brumărel", întreaga suflare românească, toți oamenii acestui străvechi pămînt vor prăznui, cu emoție și mîndrie, rotunjirea unui veac de la nașterea „Bătrînului pădurar", rapsodul Moldovei, Mihail Sadoveanu. Cade-se, dar, să-i închinăm, încă de pe acum, gîndul și cuvîntul nostru sfiit.

Ni l-a dăruit – vorba poetului – „Moldova cu stejari și cetini", unde s-au ivit, pe rînd, Neculce și Creangă, Mihai Eminescu și George Enescu, Nicolae Iorga și rămasul „pururi tînăr" Nicolae Labiș. Țară generoasă, unde s-a constituit – cum se vede din simpla înșirare a acestor nume, cărora li s-ar putea adăuga atîtea altele – una dintre cele mai strălucite constelații spirituale ale poporului nostru. Mărturisite sau nu, solidaritatea și afinitățile lor există și sînt evidente. Ceea ce afirmase Ibrăileanu despre Creangă – anume că humulești eanul este „Homerul" românilor – se poate rosti, „cu asupra de măsură", despre Sadoveanu. Poate că nici unul dintre scriitorii noștri nu s-a lăsat cercetat, pătruns și străbătut, ca el, de sevele întregii noastre istorii. Cel care a evocat pe daci, pe Șoimari, pe Duca vodă și, mai cu seamă, „Vremea lui Ștefan cel Mare, zimbrul sombru și regal" a trăit, ca nimeni altul, sentimentul și dimensiunile epopeii. Printre întruchipările simbolice ale acestui sentiment al „verticalității" două mi se par, înainte de toate, semnificative: **buciumul** și **codrul,** „casă românească", vestitori și însoțitori ai răzbaterii noastre prin vremuri și vreme.

Dintr-o asemenea perspectivă a privit, pare-mi-se, Nicolae Labiș, feciorandrul Țării-de-Sus, poetul munților candizi și al căprioarei, „întîmpinarea" sa, în cadru, cu „Bătrînul pădurar", izbutind una dintre cele mai complete și mai emoționante caracterizări a lui Sadoveanu și, deopotrivă, o pagină antologică a poeziei românești din toate timpurile:

„Eram într-o pădure uluitor de vie, / într-o pădure care foșnea înăbușit. / Și iată că pădurea în iarnă, argintie, / cu șoapta ei mi l-a reamintit.

Izvoarele, sub pînză de gheață, delicate, / se legănau la vale, pe nevăzutul prund, / și în lumina sobră, cu pini și nestemate, / cîntau unite într-un cor profund.

În zboruri rotunjite, tăiau mari paseri slava: / un farmec de poveste se răsfira sub cer; / părea zăpada caldă și moale ca otava, / dar zările sclipeau la fel, sever.

Cu vînturile-n coarne, în goană nebunească, / zburau năvalnic cerbii pe fragedul polei. / Era acolo-ntreagă pădurea românească, / și **El pășea încet prin iarna ei".**

Pasul – domol și egal – al „Bătrînului pădurar" ne însoțește încă și ne va însoți multă vreme, în drumul nostru drept și în urcușul nostru spornic.

G. I. TOHĂNEANU

in memoriam

DRAGOȘ SANDU

Acum numai șase luni, revista noastră publica un interviu care – prin cuvintele lui Dragoș Sandu – încerca să refacă o posibilă istorie a cineamatorismului timișorean, dar mai ales, să-i contureze perspectivele. Dincolo de răspunsuri se întrezărea, mereu, omul: pasiune și devotament pentru arta filmului, o încredere nemăsurată în putința cineamatorismului de a educa estetic, discreție și modestie atunci cînd vorbea despre propria creație.

Și iată-ne acum siliți să scriem toate acestea **in memoriam,** sub povara grea a cuvintelor care, în asemenea împrejurări parcă nici nu-și găsesc rostul. La începutul lui octombrie, acum cîteva zile, s-a stins din viață, cu totul neașteptat, în plină putere creatoare, unul din pionierii mișcării cineamatoare din România, DRAGOȘ SANDU. De numele său se leagă înființarea acum peste 20 de ani, la Clubul C.F.R. din Timișoara, a primului cineclub din țară, primul cerc de cultură cinematografică, organizat în colaborare cu Arhiva Națională de filme (cu peste 2.000 de membri activi), primul spectacol sincretic al amatorilor, cele aproape 200 de filme realizate în cinecluburile îndrumate de el (C.F.R. și „Gaudeamus", al Casei de cultură a studenților) și cele peste 50 de premii naționale și internaționale obținute de aceste filme, de-a lungul anilor. Poartă semnătura sa peste 50 de filme (artistice, documentare, etnografice, experimentale, de protecția muncii), majoritatea distinse cu importante premii în țară și peste hotare, precum și o carte, impresionantă prin seriozitatea, competența și amploarea ei: **Imaginea cotidianului. Carte pentru cineamatori.**

Timp de peste 20 de ani și-a închinat întreaga viață, cu o extraordinară demnitate și dăruire unui singur țel: acela al înnobilării semenilor săi prin artă. Prin arta imaginii. A imortalizat pe mii de metri de peliculă oameni, lucruri, fapte, în creații care vor rămîne – cele mai multe – momente de referință în istoria cineamatorismului de la noi. **Ele vor rămîne.** Aici, în acest sens al nemuririi omului prin lucrul și fapta sa, ne-am oprit gîndul, la început de octombrie, în ceasul despărțirii de Dragoș Sandu.

I. PANTEA

istorie-document

Restructurări sociale în România după cel de al doilea război mondial

După cel de al doilea război mondial România s-a angajat într-o vastă operă de reorganizare pe baze noi, moderne, a întregului edificiu economic, social și spiritual. Rădăcinile istorice ale acestei opere se regăsesc în întreaga istorie anterioară a luptei poporului român pentru progres economic și social, îndeosebi din epoca modernă, și a cunoscut un moment de răscruce prin insurecția națională armată, antifascistă din august 1944. Odată cu insurecția a început o adîncă revoluție de eliberare națională și socială a poporului român, revoluție care a parcurs cîteva etape distincte sub aspectul noțiunii și dimensiunilor transformărilor în organismul social-economic și spiritual al societății românești. În planul mare al noii istorii românești, aceste etape sînt: prima, cuprinsă între august 1944 și sfîrșitul anului 1947, iar cea de a doua, care începe cu anul 1948 și pînă în zilele noastre. În urma aplicării reformei agrare legiferată la 23 martie 1945 de către guvernul de largă concentrare democratică condus de eminentul om politic Dr. Petru Groza, a fost lichidată marea proprietate particulară asupra pămîntului și a mijloacelor de producție aferente acestei proprietăți. Odată cu aceasta, din peisajul claselor sociale a societății românești a dispărut clasa marilor proprietari funciari – moșierimea. Peste un milion de hectare din pămîntul expropriat a fost distribuit țărănimii fără pămînt și cu pămînt puțin. Pe această bază s-au întemeiat aproape patru sute de mii de noi gospodării țărănești și și-au consolidat situația economică aproximativ o jumătate de milion de gospodării țărănești existente. În acest proces general are loc o deplasare a raportului de forțe sociale în mediul rural și formarea maselor muncitoare ale țărănimii în defavoarea marilor proprietari funciari. Exploatarea omului de către om în agricultură însă nu a dispărut, ci a fost doar diminuată. În agricultura românească a rămas o importantă pătură socială care poseda o suprafață agricolă de sub 50 ha și mijloacele de producție aferente și care, în cea mai mare parte, își exploata posesiunea, folosind muncă străină, în afara familiei proprii.

În cea de a doua etapă istorică, care începe cu anul 1948, restructurările sociale în România au fost mai ample și mai adînci. Aceste restructurări s-au produs în urma a două mari procese: exproprierea, printr-o acțiune a statului, a marilor deținători de capital industrial, bancar, comercial și trecerea acestor capitaluri în proprietatea statului ca bun al întregului popor român și în al doilea rînd reorganizarea pe baze noi, moderne a unor goscole, bancare, comerciale, de transport și asigurări, precum și a categoriilor sociale purtătoare ale acestui tip de proprietate. Singura formă de proprietate asupra mijloacelor de producție este cea socială sub cele două forme: de stat și cooperatistă. Alături de acestea coexistă proprietatea personală a cetățenilor, inclusiv asupra bunurilor imobile, destinată satisfacerii nevoilor personale, dar care nu generează exploatare.

Pe acest temei în societatea românească au rămas clasele sociale direct producătoare de bunuri materiale: muncitorimea și țărănimea cooperatistă, care sînt în același timp proprietari asupra mijloacelor de producție și beneficiare ale roadelor muncii lor. Alături de aceste două clase se situează intelectualitatea, strîns legată podării cooperatiste a statului. Principalul rezultat al acestor transformări l-a constituit abolirea oricărei forme de exploatare a omului de către om, inclusiv a factorilor economici și sociali purtători ai acestui fenomen. În societatea românească a fost eliminată proprietatea privată – germene a exploatării și asupririi – asupra tuturor mijloacelor de producție industriale, agricole, bancare, comerciale, de transport și asigurări, precum și a categoriilor sociale purtătoare ale acestui tip de proprietate. Singura formă de proprietate asupra mijloacelor de producție este cea socială sub cele două forme: de stat și cooperatistă. Alături de acestea coexistă proprietatea personală a cetățenilor, inclusiv asupra bunurilor imobile, destinată satisfacerii nevoilor personale, dar care nu generează exploatare.

Pe acest temei în societatea românească au rămas clasele sociale direct producătoare de bunuri materiale: muncitorimea și țărănimea cooperatistă, care sînt în același timp proprietari asupra mijloacelor de producție și beneficiare ale roadelor muncii lor. Alături de aceste două clase se situează intelectualitatea, strîns legată prin aspirații de muncitorime și țărănime. Aceste forțe sociale exercită în același timp prin organe specializate, puterea de stat.

Importante mutații s-au produs în natura, în profilul claselor sociale existente. Numai în industrie și construcții, muncitorimea – principala forță socială a societății contemporane românești – și-a sporit rîndurile de la un milion două sute de mii în anul 1950, la aproape 3 milioane două sute de mii persoane, la care se adaugă aproape un milion în transporturi, telecomunicații și circulația mărfurilor; au avut loc mari schimbări în profilul intelectual, profesional al muncitorimii. Gradul înalt de instrucție și competență profesională al acesteia este rezultatul firesc a progreselor generale, în toate sferele, realizate în România postbelică. La rîndul ei, țărănimea devine în acești ani o clasă socială omogenă, sub aspectul poziției față de mijloacele de producție, participînd împreună cu muncitorimea la conducerea treburilor de stat. Pe măsura extinderii civilizației urbane și în mediul rural și a industrializării și chimizării proceselor de producție în agricultură, a crescut gradul de cultură tehnică a țărănimii concomitent cu creșterea necontenită a gradului de instrucție spirituală.

Societatea românească se înfățișează astfel, din punctul de vedere al structurii economico-sociale, ca o societate modernă, prosperă, în care toți factorii sociali sînt părtași nemijlociți la amplul proces de dezvoltare economică, socială și spirituală potrivit aspirațiilor fundamentale ale poporului român.

Mihai FATU

M.I.C.M.

Centrala Industrială de Tractoare BRAŞOV

Diversitatea şi ridicarea gradului tehnologic şi calitativ al producţiei româneşti, ritmul impresionant de creştere şi modernizare a structurilor economice, în special după Congresul al IX-lea al P.C.R., au facilitat o participare tot mai activă, mai eficientă şi mai competitivă a ţării noastre la circuitul economic mondial.

Modernizarea continuă a produselor, adîncirea specializării, lansarea de produse noi cu caracteristici tehnice, funcţionale şi economice superioare, adaptarea operativă la cerinţele pieţelor externe, sînt criteriile ce conduc la amplificarea şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale cu străinătatea, la afirmarea tot mai pregnantă în sfera de concurenţă a comerţului internaţional a bunurilor materiale făurite de inteligenţa tehnică românească.

Înscriindu-se pe coordonatele de eficienţă şi competitivitate, produsele Centralei Industriale de Tractoare Braşov se fac tot mai cunoscute şi apreciate pe cele mai îndepărtate meridiane ale globului, fiind purtătoarele gîrului de calitate, durabilitate şi utilitate tehnică.

Datorită acestor însuşiri, în aproximativ 100 de ţări ale lumii tractoarele agricole şi industriale purtînd marca UNIVERSAL se bucură de adeziunea beneficiarilor răsplătind astfel efortul de creaţie al specialiştilor.

Fără îndoială că, abordînd aspectul diversificării tipologice şi capacitative a tractoarelor produse de C.I.T., constatăm o largă şi variată paletă de fabricaţie care cuprinde 12 puteri (de la 26 CP la 180 CP) în 56 de variante la tractoarele agricole şi 10 puteri (între 45 CP şi 360 CP) în 30 variante la tractoarele industriale. La acestea se mai adaugă două tipuri de maşini specializate de 32 şi 45 CP.

Un asemenea impresionant registru de fabricaţie, cum în lume numai trei mari producători îl au, implică o dotare tehnologică la cel mai înalt nivel, specialişti şi materiale de performanţă, competitivă la desfacere.

În cele peste trei decenii de tradiţie muncitorească, producătorii de tractoare au traversat numeroase faze de evoluţie, atît în ceea ce priveşte însuşirea unei înalte specializări cît şi utilare ultramodernă, materiale de calitate, toate aceste eforturi de integrare în rîndul marilor constructori mondiali de tractoare conducînd la un important debuşeu pe piaţa străină.

Calitatea ireproşabilă, consumul redus de carburanţi, solicitudinea deosebită a specialiştilor la care se adaugă reteaua densă de utilităţi, sînt principalele atuuri care au lansat tractorul românesc pe coordonatele consacrării şi a reputaţiei internaţionale de care beneficiază în prezent.

Intenţionînd informarea periodică a partenerilor interni şi externi, în cele ce urmează vom încerca o succintă trecere în revistă a unor variante de tractoare agricole şi industriale aflate în producţia curentă a întreprinderilor din coordonarea C.I.T. Braşov.

TRACTOARE AGRICOLE

1. UNIVERSAL 350.

Dintre tractoarele cu utilitate agricolă, avînd puterea de 38 CP, varianta reprezentativă o constituie modelul U 350 echipat cu pneuri. Este un tractor de mică putere, cu masă şi gabarit reduse, care poate fi utilizat cu rezultate deosebite în fermele agricole de cîmpie.

Modelul U 350 este dotat cu motor Diesel în 4 timpi avînd cilindreea cifrată la 2340 cmc şi mecanism hidraulic monobloc pentru reglajul automat al forţei de tracţiune şi poziţiei de lucru.

Prin proiect şi construcţie este prevăzut cu cinci dispozitive de remorcare şi tracţiune.

2. UNIVERSAL 445 S.I.V.

Pentru lucrările viticole în pantă, C.I.T. Braşov recomandă tractorul pe şenile de 45 CP varianta Universal 445 S.I.V. (denumit tractor viticol îngust pe şenile) a cărui construcţie se pretează la operaţiile şi condiţiile specifice acestui sector agricol.

Are dimensiuni de gabarit foarte reduse şi o greutate de 2.360 kg. Dispune de un motor Diesel în patru timpi (cilindree 2.340 cmc) care dezvoltă o forţă maximă de tracţiune cifrată la 4.315 daN (4.400 kgf).

Se fabrică cu trei dispozitive de tracţiune şi remorcare precum şi cu un mecanism propriu de suspendare.

3. UNIVERSAL S.M. 800

Un tractor de putere medie (80 CP) destinat lucrărilor agricole în pantă este modelul Universal S.M. 800 (tractor pe şenile pentru pante) avînd rularea pe şenile cu pasul de 170 mm.

Tractorul este dotat cu motor Diesel în 4 timpi (cilindree 4.942 cmc) iar cutia de viteze este mecanică cu 5 trepte de mers înainte şi una de mers înapoi, dublate printr-un reductor. Pentru cei interesaţi de forţa maximă de tracţiune precizăm că aceasta se cifrează la 6.000 daN (6.118 kgf). Modelul dispune de cabină panoramică cu instalaţie verticală şi încălzire.

4. UNIVERSAL A 1800 A.

Din grupa tractoarelor destinate activităţii agricole, tipul A 1800 A de 180 CP (tractor articulat) este cel mai puternic utilaj pe care C.I.T. Braşov îl realizează în acest an. Este un tractor cu masă şi gabarit mari, echipat pe pneuri egale, cu puntea

1. UNIVERSAL 350

2. UNIVERSAL 445 SIV

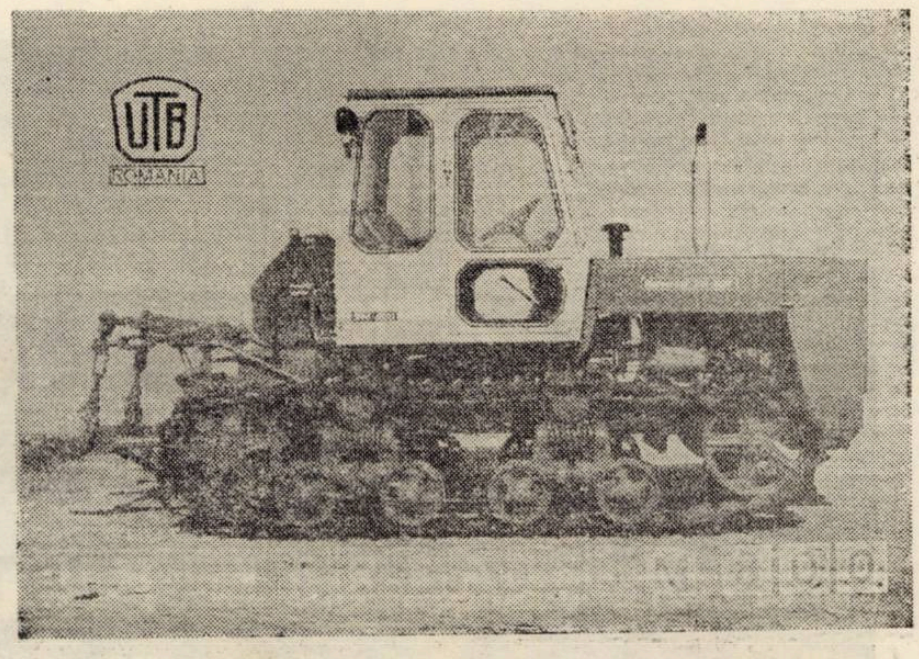

3. UNIVERSAL SM 800

4. UNIVERSAL A 1800 A

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

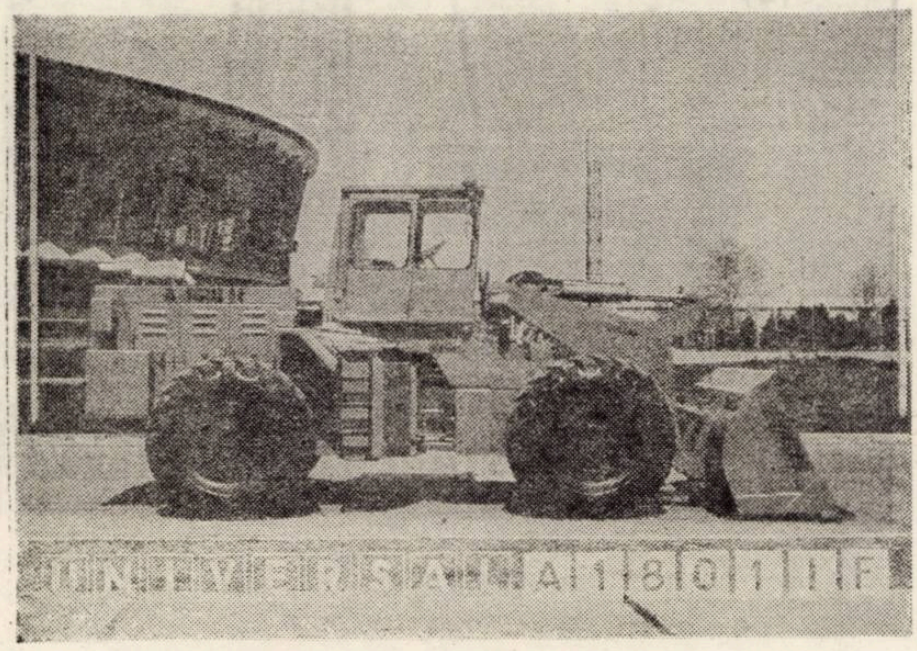

II. UNIVERSAL A 1801 IF

III. UNIVERSAL A 3602 IF

față oscilantă în plan vertical cu 15 grade iar puntea spate rigidă.

Motorul de care dispune este Diesel (D-131) în 4 timpi, cu injecție directă și cilindreea de 10.350 cmc).

Pentru fixarea remorcilor este echipat cu instalație pneumatică a cărei presiune de lucru este de 588 bar.

Ca element deosebit pe linie de protecția muncii consemnăm cabina, închisă, rezistentă la răsturnare, cu vedere panoramică, care este dotată cu instalații de încălzire, ventilație și climatizare.

TRACTOARE INDUSTRIALE

I. UNIVERSAL TIH 445 DH

Un tractor foarte solicitat de diferite ramuri ale economiei naționale și intens căutat la export este modelul TIH 445 DH de 45 CP, denumit și încărcător hidraulic.

Are un motor Diesel (D.115) în 4 timpi (cilindree 2.340 cmc) cu pompă de injecție rotativă licență CAV.

Este echipat cu pneuri egale și dispune, pentru deplasare, de șase viteze pentru mers înainte și două pentru mers înapoi.

Brațul rotativ al utilajului are o rază de acțiune maximă de 5.300 mm iar unghiul de rotire 225 grade.

Echipamentul de lucru (obtenabil prin comandă specială) este foarte divers și se compune din :

- cîrlig
- scheletul de bază al graifărului
- graifărul cu gheare pentru săpat
- cufărul pentru materiale în vrac
- graifărul cu bare
- graifărul pentru rădăcinoase
- graifărul cu 5 gheare
- graifărul pentru săpat șanțuri și fundații
- graifăr pentru lemne rotunde
- clește pentru stîlpi și lingouri
- foreze diferite
- cap rotativ
- prelungitor

Succinta enumerare a echipamentului de lucru al tractorului scoate pregnant în evidență multiplo și complexa funcționalitate pentru care a fost proiectat și construit acest utilaj.

Fiind economic, de mare productivitate și ușor de introdus în locuri accidentate sau aglomerate, se recomandă pentru marea sa paletă de utilizare, tuturor întreprinderilor, indiferent de profilul lor.

II. UNIVERSAL A 1801 I.F.

Familia tractoarelor industriale este excelent reprezentată de modelul Universal 1801 IF (încărcător pe roți), utilaj puternic (180 CP), de mare productivitate, care dezvoltă o forță maximă de smulgere de 9.600 daN.

Tractorul A 1801 IF este echipat cu motor Diesel (D-132) în 4 timpi (șase cilindri verticali în linie, răciți cu apă), iar rularea se asigură de patru roți motoare, egale, cu anvelope cu cameră de aer.

Puntea din față se caracterizează prin rigiditate iar cea din spate este oscilantă în plan vertical ±12 grade.

Utilajul, foarte bine apreciat la tîrguri și expoziții internaționale și în special în testele de exploatare pe marile șantiere din țară și străinătate, are încărcător frontal format dintr-o cupă cu lățimea de 2.800 mm și capacitate de 2,49 mc. În procesul de încărcare cupa se ridică pînă la înălțimea maximă de 5.335 mm.

Acest modern încărcător pe roți are o masă în stare de exploatare cifrată la 16.775 și dispune de o cabină de protecție cu instalație de încălzire și ventilație.

III. UNIVERSAL A 3602 I.F.

Un tractor impresionant prin gabarit, masă și putere (358 CP) este modelul Universal A 3602 IF, cu motor Diesel (DS 1402 Scania) avînd 8 cilindri în V și răcire cu apă.

Cele patru roți motoare sînt egale iar pneurile sînt fără cameră de aer.

Puntea din față este rigidă iar puntea din spate este oscilantă în plan vertical ±24 grade, condiționînd un larg front de lucru.

Evidențiem forța maximă de smulgere la dinții cupei cifrată la 21.600 daN cît și volumul unei cupe normale (5,3 mc) ce poate fi manevrată la înălțimea de 4.550 mm.

La comenzi speciale se livrează cupe pentru rocă (4,7 mc) și cupe pentru rocă dură (4,2 mc).

Spațiul limitat al paginii nu permite prezentarea numeroaselor modele de tractoare agricole și industriale pe care C.I.T. le produce în fabricile sale din Brașov și din alte centre industriale.

Partenerii externi interesați de producția românească de tractoare vor contacta specialiștii firmei exportatoare.

C.I.T. Brașov își exercită atributele de comerț exterior prin firma UNIVERSAL TRACTOR, str. Lipscani 10 – București, telefon 15.86.20 – telex 11889.

Intreprinderea exportatoare asigură prospecte și informații tehnice și comerciale detaliate.

Emil GEORGESCU – Vasile BAȘA

top

„GARABONCIÁS", O REVELAȚIE

La trei ani de la debut, grupul studențesc timișorean **„Garabonciás"** a făcut pe deplin dovada maturizării sale artistice, a disponibilităților, cu prilejul recentului concert de la Casa studenților. Am urmărit cu interes evoluția formației (Csutak István – chit., voce ; Fogarassy Ildikó – bass, voce ; Vasiu Tiberiu – chit., voce ; Antal Imre – bat. ; Bacsi Ianos – sunet ; Kinde Annamária – texte). Adevărul e că „Garabonciás" practică o muzică ce nu poate fi etichetată cu strictețe. Aflăm în „Sound"-ul echipei atît elemente ale cîntecului de factură tradițională, cît și modernă, trăsătura esențială a producțiilor „Garabonciás" fiind tocmai această modernitate neostentativă ce transpare fericit în orchestrații, în utilizarea inspirată a vocilor, în aflarea unor armonii și rezolvări ritmice inedite. „Garabonciás" renunță conștient la succesul facil, comod, în interesul unei muzici de substanță, ancorată tematic în multiplele probleme cotidiene. Inspirația, talentul și mai ales volumul de muncă al grupului pot fi cîntărite ascultînd de pildă „Contemplare", „Mărturisire", „Douăzeci de ani", „Căsnicie grea" – piese cîntate în exclusivitate și semnate de talentatul **Csutak István**, conducătorul formației. Prin întreg repertoriul „Garabonciás" comunică auditoriului idei și sentimente într-un mod distinct, inconfundabil. Aflăm în fiecare piesă audiată acea mobilitate spirituală, incandescența trăirii specifice tinereții. Iată cîteva motive pentru care așteptăm cu interes primul album al grupului, anunțat să apară pentru sfîrșitul acestui an la „Electrecord".

Petru UMANSCHI

P. S. : Nota bene pentru **„Reuniens"**, grup despre care voi scrie într-un număr viitor.

evrika!

- Dacă rămîne un aforism din o mie, de ce nu l-aș scrie numai pe acela ?
- O căsnicie reușită : el cu viitor, ea cu trecut...
- Moartea s-a calificat la culesul... viilor.
- Cînd tatăl împinge un cărucior, are copilul în față și copilăria în spate.
- Rivalul său a ajuns scriitor. Ca să se răzbune, el a rămas un simpul cititor.
- Gloria e un cal nărăvaș, în a cărui șa rezistă cel ce știe să stea cu capul sus.
- „Poziția constructivă" apelează la „argumente zdrobitoare"...
- Cînd soața e ca un taifun, soțul colindă pe acoperișele vecinelor...
- Șansă : să cunoști un cosmonaut pe lună...
- La oi numai partea bărbătească poartă coarne.
- Cu apucături de șoarece zadarnic te visezi vultur !
- Criteriu facil : dacă n-a fost bun la matematică, măcar să scrie poezii.
- Să fii cu ochii pe nevastă, dar să-i ții închiși...

Ion VELICAN

panoramic

● Din manifestările DECADEI CĂRȚII ROMÂNEȘTI (1–10 octombrie) în județul Timiș. ● La Casa de cultură a studenților a avut loc **Spectacolul literar-muzical-coregrafic „Omagiu cărții"**. Și-au dat concursul poeți timișoreni, actori ai Teatrului Național, recitînd din lirica românească, soliști vocali și coregrafi de la Opera Română din Timișoara, Ansamblul folcloric „Doina Timișului" al Centrului universitar Timișoara. ● La începutul **Decadei**, la librăria „Eminescu" din **Timișoara**, inaugurarea „Zilelor Editurii Facla", în care au fost prezentate și lansate un mare număr de cărți apărute recent la editura timișoreană. ● La Salonul literar-științific al Bibliotecii județene : dezbatere „Unele probleme ale romanului românesc contemporan", iar mîine : masă rotundă despre romanul „Pumnul și palma" de Dumitru Popescu. ● La I.A.E.M., ședătoare literară „Tinerii poeți cîntă patria și partidul", susținută de cenaclurile „Ars poetica" al Bibliotecii județene și „Timisiensis" al întreprinderii gazdă. ● În holul Teatrului Național, Expoziția „Timișoara editorială" 1976–1980, realizată de Asociația bibliotecarilor. ● În holul Universității din Timișoara : Expoziția documentară „Istoria noastră în carte și cartea de istorie", consacrată aniversării a 2050 de ani de la constituirea statului dac centralizat și independent. ● La Clubul presei – Timișoara : Expoziția „Reliefuri în ceară" a artistului plastic orădean Simion Cosma.

D. S.

RADIO TIMIȘOARA

Emisiunea literară din 15 octombrie, ora 21. ● Actualități literare – Festivalul național al scriitorilor țărani. Ion Frumosu ; ● Ondric Stephanco – poet de expresie slovacă din Nădlac ; ● „Ca un fagure de miere". Prof. univ. G. I. Tohăneanu ; ● Cum gîndește și cum scrie tînărul creator – Valentin Tudor ; ● Cronica de librărie.

corespondența

Dinu Olărașu : Cele trei poezii (din cele două plicuri) indică un temperament tumultuos, capabil să utilizeze cu ușurință rima supusă unui ritm amplu. Cuvintele schițează viziuni grele dar esențialitatea poeziei – dată de originalitate și de profunzimea trăirii poetice, nu se zidește în pagină. Ceva totuși lipsește. Lipsește forța adevărată a lui Adrian Păunescu, pe care îl aveți ca model. UNUI GRAFOMAN ; Nu vă dau numele dar vă reproduc această strofă : **„nu-i ram să nu adie / nu-i adormire să nu invie / nu-i dispreț sau dușmănie / în pribegia de sălbăticie"** (Puteați zice : în sălbăticia de pribegie, că tot rima !) spre a vă recunoaște. Trimiteți sute de plicuri și dacă ați avea inimă v-ați gîndi că „pentru fabricarea unei tone se taie cinci arbori maturi" (Vezi : Recuperarea hîrtiei – îndatorire a fiecărui cetățean, Drapelul roșu, 24 septembrie a.c.). Nu mai striviți atîtea ramuri, lăsați-le să adie alb. **Pagannini :** „Lacrima e cea mai bună memorie". **Manuscrise** îngrijit redactate, nu lipsite de interes, dar **nesemnate : Săminţă de gînduri, O inimă arzînd pentru noi, Numai lumina, Rod** etc. **Dinu Ion Constantin :** În principiu, e posibilă prezentarea unui cenaclu din Slobozia în cadrul acestei rubrici. Dintre poeziile dvs., **Rug, Nu, Strigăt, Noapte, Fîntînă** sînt mai izbutite. **Dragoș Tudor Ciocazan :** De vreme ce recunoașteți că sînteți începător, trebuie să știți că revistele literare publică tineri poeți care au ajuns totuși la un anumit stadiu al creșterii lor și care vestesc cît de cît talentul. După părerea noastră dvs. puteți continua să scrieți și să citiți poezie în perspectiva unui debut care s-ar putea produce mai devreme sau mai tîrziu. Imaginea munților **tociți de vulturi** e frumoasă, de pildă. Dar de ce să vedeți în firul de grîu neapărat o veste a pîinii ? Reveniți. **Octavian Negru :** Ați procedat bine, numai că poeziile trimise sînt încă prea puțin lucrate. **Ioan Suciu :** Am primit ultima scrisoare, vă mulțumesc pentru propunere. **Daniel Pintea :** O trudă mai îndelungă pe manuscris v-ar conduce la o mai vizibilă evoluție poetică. E și părerea poetului Damian Ureche. **M. Raluca : Să învățăm** e strepezit de didactică ; **Fiica mării** pare desprinsă din Anghel Dumbrăveanu. Impresia cu care rămînem e că nu izbutiți să dați o identitate versurilor proprii. **Panțir Aurelia :** Textele dvs. ar putea fi folosite în cadrul unei brigăzi artistice. **Vasile Jupnic :** O stîngăcie a versificării strică imagini care ar fi putut fi izbutite. Ar trebui să vă intereseze într-o măsură mult mai mare nu numai **ceea ce** spuneți, ci și **cum** spuneți. **Aurel Pătran :** Ați face bine să trimiteți manuscrise mai îngrijite ! **Adrian Pătran :** Sînt poezii de început, dar ceea ce stîrnește o plăcută uimire e înclinația dvs. (de copil totuși) spre cugetare, spre îngîndurare mai bine zis.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

IOANA NOVAC

BALADĂ PENTRU MINE

Cînd te-am văzut era tîrziu,
Aveai un sweater caferiu,
Albastre ape de fîntîni
Mă atrăgeau spre adîncimi.

Odată ne-ndreptam spre case.
Aveam cumpărături în două plase.
Mă întrebam cum trec peste-o băltoacă
Și-n brațe m-ai trecut, ca dintr-o joacă.
Odată, m-așteptai în piață, lîngă dom.
Ningea. Aveai umbrelă și palton.
Identitatea negul ți-o marca
Și eu simțeam că-mi reproșezi ceva.
Și altădată, lîngă vechea Primărie,
Îmi povesteai, cu falsă veselie,
Să mă distrezi, după un plîns banal,
Imagini din „incendiul cadastral".
. . . . . .
Plecasem de la tine la ora două fix.
Mi se părea că lunecam pe Styx.
N-aveam nici vîsle nici vîslaș
Și Anul-Nou cădea peste oraș.

O ultimă vedere, într-o cafenea.
Îmi oferiseși o țigară care nu ardea.
Spuneai truisme despre despărțiri senine
Și totul era mort, știam prea bine.

De-atunci, de cîte ori te întîlnesc,
De tot atîtea ori te ocolesc.
(La o adică, de ce să nu fim drepți ?
Am devenit niște străini perfecți).

OLGA ABBEG

LA PORȚILE CETĂȚII

Sub cerul infinitei chemări
lumini colorate de vise
s-aprind a nemurire,
iar apele încrederii
se-nvolburează
în privirile tale, țara mea !
Zîmbetul tău e floare
cu miresme de tei,
pentru îngînduratele ramuri,
ce te rostesc prin seva lor,
cînd bat în zori
la porțile Cetății...

DINU ION CONSTANTIN

FÎNTÎNĂ

Nu mă priviți
ochii voștri ascuțiți
or săpa în mine o fîntînă
și de voi fi fîntînă
n-am să mai pot pleca
și-ntr-o noapte voi rămîne singur,
peste buze se vor revărsa
apele putrede din adînc.

DANIEL PINTEA

SĂRBĂTOARE

Încep iar vechile zăpezi
Să dănțuiască dans nebun,
Se plimbă munții prin livezi
În alb se-mbracă, un verde prun,
Doi cerbi se logodesc la riu
C-o singură coroană ;
Se varsă-n Mureș un pîriu
Cad frunzele bătute-n toamnă.

BĂTRÎNELE PALME

Voi rămîne neclintit în luptă
și ochii mei vor fi cuțite de oțel.
Dacă vei trece peste mormîntul libertății,
jertfește-ți bătrînele palme.
Cînd vei dezgoli cu privirea glodul
Și vei da de sicriul de fier
vei dărui mamelor îmbătrînite de pratul
de pușcă
libertatea pruncilor pierduți.

mapamond

Planetologie (III)

Imaginile de pe Mercur erau demne de scriitorii **science fiction :** pe o parte planeta era arsă de soarele veșnic, iar pe cealaltă, care n-a văzut niciodată soarele, era mai rece decît pe îndepărtatul Pluton „Zona amurgului", subțire, din jurul planetei, unde soarele se plimbă agale, în sus și-n jos, poate fi locuită de oameni, cu condiția ca aceștia să aducă cu ei aer, apă și hrană. Pornind din baza ipotetică de pe partea diurnă, astronauții ar trece zorile și ar ajunge în pustiul lipsit de viață, ca să cuprindă cascada de plumb topit ce spală stîncile albite ; pornind de pe partea nocturnă, astronauții ar trece amurgul și ar ajunge în pusta înghețată cu un cer întunecos, pe care stelele nu sclipesc. Aceasta a fost o frumoasă metaforă : omul prizonier al focului și gheții. Dar astronauții nu aveau dreptate.

Planeta Mercur e cea mai apropiată de soare. Chiar în condiții ideale, dintr-un observator astronomic situat pe munții din apropierea ecuatorului, astronomii pot s-o vadă cam de 70 de ori pe an, cîteva minute doar. Dar și atunci, detaliile suprafeței planetei sînt umbrite de zorii înghețați ai soarelui. Doar cu ajutorul radarului, în 1965, s-a constatat că modelul „gheață-foc", întemeiat pe convingerea că ziua și anul pe Mercur sînt egale (88 de zile) și că una din părțile sale este veșnic întoarsă către soare, iar cealaltă zace în întuneric, nu este exact. S-a remarcat atunci că anul și ziua pe Mercur sînt de 87,97, respectiv 58,65 zile terestre. Cu alte cuvinte, pe Mercur există o alternanță între zi și noapte (de „foc" și „gheață"), iar influența puternică a soarelui este accentuată și de schimbarea distanței planetei față de el : în raport cu distanța medie de 57,5 milioane km., Mercur se apropie de steaua noastră la 12 milioane km. (periheliu) și se îndepărtează tot cu atît (afeliu).

În Martie 1974, în apropiere de Mercur a ajuns prima și deocamdată unica navă automată. Prin tehnica „biliardului cosmic", folosită atunci pentru prima dată, sonda a fost orientată spre Venus, în așa fel încît cîmpul gravitațional al acesteia să-i schimbe direcția și să o îndrepte spre Mercur. Nava a ajuns la 696 km. de Mercur și a efectuat 2.000 de imagini, ca apoi, înconjurînd Soarele pe o traiectorie eliptică alungită, după 176 de zile, să viziteze din nou planeta și să facă încă 500 de fotografii de la o distanță de 48.000 km. În răstimpul celor două vizite, s-a fotografiat cam 37% din suprafața planetei. S-a văzut că, într-o anumită măsură, presupunerea că Mercur și Luna sînt asemănătoare, s-a dovedit exactă, dar că există și deosebiri importante.

(VA URMA)

sport

Abia acum...

...se scurg cerneluri ce glorifică marea ispravă a Politehnicii Timișoara în turul numărul unu al Cupei Cupelor, cînd Celtic Glasgow, pentru prima dată în istorie-i, a fost exmatriculată dintr-o competiție europeană. Tableta trecută am scris-o prin viu grai, dictînd-o direct la linotip, așa încît mi se pot ierta graba și emoția. Limpede, acum, cînd aflarăm că West Ham United va fi adversara Politehnicii, gîndesc că meciul cu Celtic – într-o arenă plină, cu 60.000 de cetățeni-spectatori – a fost un eveniment senzațional atît pentru fotbalul timișorean, cît și pentru întregul fotbal românesc, fie și pentru simplul motiv că o echipă cu faimă s-a înclinat în fața uneia fără stea în frunte, ci cu argumentul suprem al voinței de a învinge. Plus că „Poli" și-a dobîndit sentimentul mîndriei, al demnității, încă la Glasgow, unde scoțienii își pregătiseră pix-urile pentru a oferi autografe victimelor lor. Ar fi multe de scris despre istoria acestei partide, văzută parțial și la televizoare, dar nu prea avem vreme de bilanțuri ; continuăm campionatul, încîntați de un meci superb, Dinamo – Steaua, nedumeriți de căderea băimărenilor, iritați de bocancul lui Dinu, strivind oasele lui Marcel Răducanu (și nouă ne e ușor să jucăm fotbal cu creionul !), mîhniți de drama lui Necula Răducanu, care spulberă toată truda lui Mateianu, fericiți că Dobrin dă recitaluri fotbalistice și triști că tocmai în „B- i s-a găsit ascunzișul, mirați că Lucescu s-a cocoțat în capul clasamentului, fapt ce acuză valoarea modestă a campionatelor noastre...

Se apropie meciul cu Anglia ; după „x"-ul smuls la Oslo, tare mă tem că ne-a dispărut încrederea în noi înșine, căutînd încă soluții și pentru atac și pentru mijloc și pentru apărare ; dacă o ținem tot așa, dacă nu stabilizăm o formulă clară de echipă, vom rata și această șansă. Și nu e bine !

Teodor BULZA

ALLEN GINSBERG

Lirica lui Allen Ginsberg, unul din cei mai semnificativi reprezentanți ai generației postbelice, rezumă pregnant evoluția de mai multe decenii a poeziei americane contemporane. De la **Howl (Strigătul, 1956)**, manifestul de întemeiere a noii lirici protestatare, la **Kaddish and Other Poems** (1961). **Reality Sandwiches (Sandvisuri din realitate,** 1963) sau **Planet News Știri de pe planetă,** 1968), lirica lui Ginsberg exemplifică cele mai diverse modalități și forme poetice, efortul de a descoperi un nou stil de reprezentare poetică a realităților americane : astfel alternează versul discursiv, invectiva sau declamația epatantă cu tonul confesiv, de jurnal poetic angajat în cele mai variate evenimente ale epocii.

Deși iconoclastă și incomodă, poezia lui Allen Ginsberg își divulgă descendența : Whitman și Melville, mai recent William Carlos Williams (cu care poetul este concitadin, petrecîndu-și anii de formație în orașul Paterson, sub directa influență a acestuia) și Charles Olson, fondătorul noului experiment prozodic american cunoscut sub numele de „vers proiectiv".

Cetățean prin formație, ca majoritatea marilor poeți americani ai acestui veac, oscilînd între cele două mari metropole americane, New York și San Francisco, Allen Ginsberg se alătură în cele din urmă „renașterii de la San Francisco" și grupului cunoscut sub numele de „generația Beat", devenind cel mai activ membru al lui (alături de Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso și Jack Kerouac). Într-un articol din 1952 **(Aceasta este generația Beat),** Kerouac definea astfel termenul de „beat" : **„Departe de a însemna doar dezgust, acesta implică și sentimentul de a fi folosit, de a fi lezat ; el presupune o anumită nuditate a minții și, în ultimă instanță, a sufletului ; sentimentul de a fi redus la temelia conștiinței. Pe scurt el înseamnă a fi pus în mod dramatic cu spatele la zidul propriei tale ființe...".** Prin urmare termenul are cel puțin trei accepțiuni : o primă accepțiune **socială** desemnînd condiția de outsideri, de dezrădăcinați și paria a majorității membrilor acestei generații ; o accepțiune **estetică,** definind interesul acestor scriitori pentru „ritmul" și tehnicile improvizației din jazz-ul modern (mai ales stilul „bebop") ; o accepțiune **spirituală** (beatitudine") **existențialistă,** scriitorul „beat" încercînd să-și extindă limitele conștiinței, să ajungă la beatitudine ritualică (în spiritul filozofiilor orientale) pe calea unui nou cult al experienței, sau prin cultivarea hedonistă a superficiilor existenței.

Totuși această mișcare ilustrează în primul rînd o atitudine socială, o atitudine de refuz și sfidare față de societatea americană contemporană, de revoltă împotriva autorității organizate a celor pe care scriitorii Bat îi numesc „squares" (indivizi conformiști, depersonalizați). În fapt însă relațiile scriitorilor Beat cu istoria contemporană sînt mai complexe : deși ei par să se refugieze în cultul exaltat al simțurilor „dezangajarea" afișată de ei nu este și nu poate fi totală. Dimpotrivă, generația Beat este moștenitoarea unei lungi tradiții contestatare și subversive în literatura americană și a unei tot atît de lungi tradiții avangardiste care fac ca acțiunea ei în plan social-cultural și estetic să aibă o semnificație mai profundă.

Pe de altă parte, nici poezia lui Ginsberg nu poate fi limitată la doctrina și atitudinile generației Beat. Însuși faptul că Ginsberg a supraviețuit acestei mișcări, devenind între timp una din cele mai semnificative voci poetice și civice ale Americii contemporane, este o dovadă a amploarei mesajului său liric. Există momente de mare poezie în cărțile lui Ginsberg : ele relevă o conștiință poetică (și socială) acută, receptivă la cele mai intime mișcări ale istoriei contemporane ; dar în același timp și o sensibilitate poetică de excepție.

Marcel POP-CORNIȘ

ÎN DEPOZITUL DE BAGAJE AL OGARULUI CENUȘIU
(IN THE BAGGAGE ROOM AT GREYHOUND)

În inima stației terminus a Ogarului Cenușiu
șezînd nemișcat pe un cărucior de bagaje cu privirea spre cer
așteptînd să pornească Cursa rapidă de Los Angeles
preocupat de eternitatea de deasupra Oficiului poștal
pe cerul roșu nocturn al cartierului central,
holbîndu-mă prin ochelari mi-am dat seama înfiorat
că aceste gînduri nu-nsemnau eternitate, nici sărăcia
vieților noastre de irascribili funcționari la bagaje,
nici milioanele de rude smiocăite înconjurînd autobusele
fluturînd din mînă,
nici alte milioane de nenorociți alergînd de la un oraș la
altul să-i revadă pe cei dragi,
nici indianul mort de frică vorbind cu matahala de polițist
lîngă automatul de Coca-Cola,
nici bătrîna asta ramolită cu baston făcînd ultima călătorie
a vieții ei,
nici hamalul cinic cu șapcă roșie culegîndu-și monedele de
25 cenți și rînjind peste cuferele sfărîmate,
nici eu privind împrejur la oribilul vis,
nici mustăciosul impiegat negru pe nume Spade, hotărînd cu
miraculoasele-i mîini lungi soarta a mii de
colete expres,
nici blondul Sam șchiopătînd prin subsol de la un cufăr de
plumb la altul,
nici Joe la ghișeu cu nervii sleiți zîmbindu-le înfricoșat clienților,
nici mansarda ca un pîntec cenușiu-verzui de balenă unde ne
ținem pe oribilele rafturi bagajele,
sute de geamantane pline de tragedii legănîndu-se alene și
așteptînd să fie deschise,
nici bagajele pierdute, nici mînerele rupte, tăblițele cu adrese
dispărute, sîrme și fringhii plesnite, întregi cufere
vărsîndu-și mărunțaiele pe podeaua de ciment,
nici sacii marinărești deșertați noaptea în ultimul depozit.

II

Totuși Spade îmi amintește de-un înger, descărcînd autobuzul
îmbrăcat în salopeta albastră fața tuciurie șapca oficială
de lucrător înger
împingînd cu burta o platformă uriașă stivuită pînă sus cu
bagaje negre,
privind spre tavan cînd trece pe lîngă becul galben al depozitului
și ținînd ridicată pe braț o cîrjă păstorească.

III

Și mai era etajera, mi-am dat curînd seama, șezînd eu însumi
în capul ei după cum mi-e obiceiul ca la ora prînzului
să-mi odihnesc vlăguitele picioare,
Mai era etajera, mari polițe de lemn și stîlpi de susținere,
grinzi îmbucîndu-se de la podea pînă-n tavan încărcate
de bagaje,
– cufere din metal alb japonez ornamentate țipător și
expediate spre Fort Bragg,
un pachet mexican în hîrtie verde legat cu sfoară movie încredințat spre Nogales
sute de radiatoare pornite toate deodată spre Eureka,
lăzi de lenjerie din Hawai,
suluri de afișe împrăștiate de toată peninsula, nuci către
Sacramento,
un ochi omenesc pentru Napa,
o cutie de aluminiu cu sînge uman pentru Stockton
și un pachețel roșu cu dinți pentru Calistoga –
era etajera și cele văzute pe rafturi despuiate în lumina
becurilor în ultima mea noapte aici,
rafturile fuseseră create ca să ne etaleze lucrurile să ne
adune laolaltă, temporar subterfugiu în spațiu,
Singurul mod prin care Dumnezeu construia șubreda schelărie
a Timpului,
ca să păstreze sacii noștri să-i expedieze pe drumuri, să-i
poarte dintr-un loc într-altul
căutînd un autobuz care să ne înapoieze acasă spre Eternitate
unde ne-a rămas inima și primele lacrimi de despărțire.

IV

O devălmășie de bagaje așteptînd lîngă tejghea cînd autobusul
transcontinental trage la peron.
Ceasul care-nregistrează ora 12.15 a.m., 9 mai 1956, secundarul gonind înainte, roșu.
Pregătindu-mă să încarc ultimul meu autobus. – Adio, Walnut
Creek Richmond Vallejo Portland Autostrada Pacific
lute-de-picior Argint-viu, Dumnezeu al efemerului.
Un ultim pachet șade stingher la miez de noapte ivindu-se
de pe raftul Amiralității de la înălțimea luminii
fluorescente, prăfoase.

Salariul pe care ni-l plătesc e prea mic să trăim. Tragedia
redusă la cifre.
Asta primesc bieții păstori. Am ajuns comunist.

Adio ție Ograr Cenușiu unde-am pătimit atît,
mi-am rănit genunchiul mi-am jupuit mîna și mi-am clădit
pectorali mari ca o ludaie.

Cetatea Corinthului **remember**

Părăsind locul unde se îmbrățișează cele două mări ce scaldă țărmurile Peloponezului, ne amintim dictonul grec, însușit de romani : „Non licet omnibus, adire Corinthum" – nu le este dat tuturor să meargă la Corinth. Zicala avea în vedere strălucirea și opulența marei cetăți, în epoca maximei sale prosperități din antichitate.

Străbatem orașul de astăzi, care nu se distinge prin înfățișare sau importanță, ducînd o existență mediocră, departe de celebritatea de altădată. Oprim în golful Corinth, apele mării ionice au aici intensități grave, țărmul respiră o melancolie rece, în singurătatea lui netulburată. Corinthul era patria lui Sisif, fiu al lui Eol și rege al acestei cetăți. Pedeapsa lui, în Infern, simbol al zădărniciei, este pusă cînd pe seama nelegiuirilor sale feroce, cînd pe seama spaimei pe care au cunoscut-o zeii în fața ingeniozității sale, ce depășea, socoteau ei, măsura umană. La început, Corinthul se numea Efira, după numele fiicei lui Feroneu, rege al acestor locuri. Aici, în 337, Alexandru cel Mare a fost proclamat comandant suprem al oștilor grecești în marea expediție împotriva perșilor.

Amintindu-ne, cu dulce înfiorare, unde ne aflăm, renunțăm la mîngîierile brizei de mare și pornim spre vechiul Corinth, încercînd să înțelegem ceva din faima invidiată a unuia din cele mai bogate și mai celebre orașe ale Greciei antice, cu un rol atît de important în istoria războaielor peloponeziace, în dezvoltarea comerțului și meseriilor, renumit prin jocurile ce se organizau aici (preamărite de Pindar în odele Istmice), jocuri la care participau reprezentanți ai multor cetăți, facilitînd – dincolo de întrecerile atletice, sau cele de dramă și comedie, de cîntec și dans, ori chiar de frumusețe masculină și feminină – o apropiere și o cunoaștere a grecilor, izolați de condițiile reliefului și de fărîmițarea statală. Faptul că premiile acestor jocuri constau numai dintr-o cunună de măslin și-un coș cu smochine arată că ele erau rîvnite mai ales pentru prestigiul pe care-l aduceau cetăților și dorinței de comunicare a acestora.

Ceea ce impresionează în vechiul Corinth este, în primul rînd, Templul lui Apollo – singurul din epoca arhaică ce se mai păstrează, cu cele 7 coloane dorice, din cele 33 cîte a avut inițial. Lucrate din blocuri monolite, de o expresie sobră, coloanele acestui templu peripter durează din anii 540 i.e.n., înfruntînd vremelnicia oamenilor și-a timpului. Căci, în 146 i.e.n., templul a fost distrus de generalul roman Lucius Mummius, care a ras de pe fața pămîntului, cu o bestială cruzime, după ce l-a jefuit de marile lui bogății, orașul care fusese, de-a lungul multor secole, cel mai mare port al Greciei centrale. În 44 i.e.n. Cezar a dispus reconstrucția lui.

Între numeroasele clipe de meditație pe care ți le oferă acropola din Corinth, trebuie amintită fîntîna (la fel de veche, se pare, ca și templul consacrat zeului soarelui) Pirene – izvor al muzelor, unde Bellerofon (belleros înseamnă, în greacă, fără voie, iar numele eroului corinthian amintește că acesta își ucisese fratele, fără să vrea) a intrat în stăpînirea Pegasului, aflat o vreme în serviciul lui Zeus, căruia îi aducea trăsnetele și fulgerele. Înaripatul simbol de mai tîrziu al poeților a ajuns la fîntîna din Corinth tocmai în clipa în care Bellerofon pornea spre Licia, în Asia Mică, să ucidă Himera. Astfel, dotat, prin voința zeiței Pallas Athena, eroul și-a propus, pînă la urmă, să ajungă cu calul în Olimp – lucru ce nu i-a plăcut lui Zeus, care a decis prăbușirea temerarilor, trecîndu-l, totuși, pe Pegas printre constelații.

Ruinele unui templu antic, din care se păstrează trei coloane cu capiteluri corinthice, unite de o arhitravă, par a fi intrarea – neverosimil de scundă – a unui templu rămas din epoca romană. Rafinamentul efeminat al capitelurilor, cu trei rînduri de frunze de acant, amintesc că aici ne aflăm în cetatea care și-a împrumutat numele unui stil de arhitectură – expresie a subtilității artistice pe care o cultivau acei bogați iubitori de fast și plăceri, cetățeni ai Corinthului, oraș pe care l-a cîntat însuși Pindar, atras de cultul Afroditei, întreținut în această cetate. Zeița frumuseții și a iubirii, cea născută din spuma mării (și care a încurcat multe destine zeiești, cum și pămîntene), avea la Corinth un templu, cu preotese care practicau o iubire sacră în înțelesuri ce nu s-au pierdut și-a căror moralitate a stîrnit îndelungi și controversate opinii.

Vizita la muzeul din apropiere complinește excelent, prin numeroasele sale exponate, imaginea cetății de sub umărul Acrocorinth-ului, de la înălțimea căruia (de aproape 600 m) se văd întinsurile îmbelșugate ale cîmpiei din jur și orizonturile necuprinse ale mereu înseninatelor ape ale mărilor ce se întîlnesc la pragurile atît de vestitei cetăți a lumii eline.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

NR. 42 (656) ● 16 OCTOMBRIE 1980 – SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

A SCRIE PENTRU SUFLETUL NAȚIUNII

Intîlnirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, cu scriitorii țării este un eveniment politic și cultural plin de semnificații și faptul acesta face din nou dovada însemnătății pe care partidul o acordă muncii literare, scriitorului.

Dialogul viu, nemijlocit al conducerii partidului cu creatorii de valori spirituale reprezintă un mod de lucru fericit care vădește profunda înțelegere de care se bucură scriitorii în patria noastră și invederează cît de cuprinzătoare este ideea de dezvoltare multilaterală a societății noastre căci, în concepția partidului nostru, ideea de dezvoltare vizează absolut toate domeniile de activitate umană, de la activitatea din industrie și agricultură, pînă la acea activitate laborioasă prin care se naște un vers.

Deslușim în această grijă a secretarului general al partidului, față de munca literară, însăși importanța pe care o are arta în general, literatura, în formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și o bogată viață spirituală, deslușim rolul major pe care partidul îl atribuie creației spirituale în ansamblul vieții sociale a poporului nostru.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, omul căruia îi este încredințat destinul poporului român, de fiecare dată cînd stă de vorbă cu oamenii care făuresc bunurile spirituale ale epocii noastre, pune pe cîntarul înțelepciunii trecutul și prezentul, tradiția și actualitatea, iar indicațiile pe care le dă nu sînt rodul unor idei subiective, strict personale, ci rezumă experiența și validitatea istorică. Prin chiar faptul că răspunde de viața și soarta unui popor, conducătorul patriei noastre poate judeca mai detașat și-ntr-un cadru mai larg fenomenele diverse care colorează și întrețin existența unei națiuni. Nu spune scrieți așa sau așa, nu indică formule care ar deranja aceste sensibile laboratoare de creație, care sînt sufletele scriitorilor, dar le spune : scrieți pentru inima și sufletul națiunii voastre ! În acest îndemn e rezumată o experiență a istoriei ; cei mai mari creatori au făcut din actul individual al creației lor – un bun al poporului lor. Și nimeni nu-i mai poate desface din viața și din istoria poporului lor. Au devenit nemuritori, adică memorați. S-au zidit în conștiința națiunii.

Cînd secretarul general al partidului îi îndeamnă pe creatori să se îndrepte și să se hrănească la izvorul vieții, la marele zăcămînt al artei populare, el le dă un sfat etern valabil. Pentru că viața artistică nu e în afara vieții. Dimpotrivă, viața estetică are rostul de a sublima viața concretă .Are rostul de a o nemuri puțin, de a o transforma deci în valoare perenă. Ce să strămuți în carte dacă nu viața ?

Un alt îndemn al tovarășului Nicolae Ceaușescu e acela de a contribui prin scris la perpetuarea și accentuarea identității noastre ca popor. Aparții lumii ca popor nu prin renunțarea la etnicitatea dată, zidită în timp, ci prin afirmarea ei. Din această perspectivă se deslușește o mare șansă a scriitorului – aceea a originalității. Pentru că în artă nu e esențial să fii modern, ci original. Altfel n-ar mai trăi realizările vechi. Originalitatea e „citimea" nouă – deci modernă – pe care tuditorul condeiului o va spera întotdeauna. Și ni se pare un adevăr simplu ca apa, ca lumina, ca aerul, acela că originalitatea trebuie căutată în ființa proprie și în ființa poporului tău, în sufletul națiunii tale.

Vasile VERSAVIA

TOAMNĂ – DEZBATERE

E-o toamnă suplă, aurind un vis,
Cînd spiritu-absorbit de împliniri e ;
Cînd hotărîm mereu ceea ce ni-s,
Sculptați de vînt, statornici în iubire.

Toamnă ferice de-atît rod uman
În veghea aspră-a muncii întrupat
Și cîntărind destinul unui an
Și-nsăminînd speranță, pe-nserat.

O toamnă dezbătînd copaci, avid,
Sinteză pentru viață ; ceru-i dens,
Cuvintele au un suport solid
Și faptele-s ecoul unui sens.

O toamnă prin radiografii de lemn
În care sensul sevelor l-ascult ;
Aprofundăm destinul lumii, demn,
Tot mai spre om, spre cîntec tot mai mult.

Lucian BURERIU

convorbiri

Cu scriitorul POP SIMION

• Sînteți născut în lumea de legendă a Maramureșului. Ce au însemnat anii de început petrecuți în acele locuri pentru scriitorul de mai tîrziu ?

– Nendoios, baștina maramureșană a celui care vă vorbește a avut un rol, n-aș zice precumpănitor, dar important în formarea mea ca scriitor. Nu dau turnură sentimentală acestei autodeveniri prin baștină, dar Maramureșul este o vatră mitologică a românilor, un golf de minuni în primul rînd în ordinea rostirii și a memoriei naționale. Din acest punct de vedere scriitorul binemerită extracția sa dintr-un pămînt atît de dătător de simboluri, de tîlcuri, de putere și simțire românească, cum este Maramureșul. Eu sînt la bază, cum se zice în limbaj diurn, un gazetar, un reporter. Sub acest semn tutelar am început munca mea în nordul cel mc' de nord ; mai întîi la Satu-Mare, unde am copilărit, unde mi-am făcut studiile la un bun așezămînt de învățătură, liceul Eminescu, cu o bună tradiție de cultură transilvană. Acolo am luat parte, de tînăr, la puțină vreme după ce am isprăvit liceul, la întemeierea unui ziar. Se întîmpla asta în anul 1949 cînd cel care vă vorbește debutase în liceu, scriind poezie și publicînd în ziarele acelui timp și la „Almanahul literar" din Cluj, condus pe atunci de Ioanichie Olteanu. În acest context mi-am început destinul de ziarist. Se întemeia în 1950 regiunea Maramureș și cotidianul „Pentru socialism", foaie de minte, inimă și simțire moroșană, care era organ al comitetului regional de partid Maramureș. Se întemeia cu participarea entuziastă, aș zice romantic revoluționară, a celui care vă vorbește. Curînd după aceea aveau să sosească în acel colț de țară scriitori cu mai multă experiență, profesioniști ai condeiului, și între aceștia îl numesc pe Dan Deșliu, care venea des pe atunci în Maramureș. Faptul pe care îl evoc se circumscrie momentului cînd acest poet a scris poema „Minerii din Maramureș" și, din **aproape în aproape, s-a conturat ideea** plecării mele la București, unde se întemeia școala de literatură „Mihai Eminescu". Pe atunci se puneau mari speranțe, poate riscate și nemeritate speranțe, în această școală, dar nu vom face răul lucru s-o blamăm acuma. Eu zic că acea școală, cu toate scăderile ei, își avea un rost clar determinat în acel moment al dezvoltării noastre culturale. Privitor la cîștigurile mele aș spune așa : nu m-a învățat cum și în ce mod să devin scriitor (nici nu putea) dar m-a învățat ceva, poate, tot atît de prețios – ce va trebui să învăț după aceea, lucru care s-a și întîmplat.

– La mai puțin de treizeci de ani ați deținut funcții de răspundere în conducerea Uniunii Scriitorilor, mai întîi ca secretar apoi ca vicepreședinte. Ce au însemnat aceste răspunderi pentru Dvs. ?

– Momentul la care vă referiți se circumscrie calendaristic răgazului dintre anii 1958–1968. Epoca era aureolată de un bine marcat romantism revoluționar, pe fundalul căruia tinerii erau propulsați cu multă îndrăzneală în chiar domenii pe care, poate la o lucidă evaluare, nu le dominau sub raportul experienței. Nu știu dacă am fost un bun secretar al Uniunii Scriitorilor și imediat după aceea un bun vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor. Ceea ce vă pot spune este că am slujit cu multă credință în templul nostru de rostire literară, am căutat să înțeleg, să cunosc, să mă apropii de toate generațiile și pot spune cu mîndrie și demnă privire înapoi că mi-am făcut prieteni în absolut toate generațiile de scriitori. Îmi place să cred că dăruirea a fost totală în a servi breasla, în a sluji ideile pe care în acel timp partidul nostru le propulsa în cultura socialistă, în literatura care se forma spre a deveni de sine și pentru sine. Tocmai ieșeam din perioada pe care istoricii literari o numesc a prolet-cultului, perioadă destul de convulsionată și pe planul socio-politic, deci și în sfera culturii. Se afirma pe atunci curajos un val de tineri scriitori de mare îndrăzneală, mai ales în cîmpul poeziei. Atunci s-a configurat generația care își avea la temelie un Labiș, care este din generația mea și a ucenicit la aceeași școală pe care o evocam adineauri, deci îl aveam pe Labiș ca stegar romantic revoluționar și se continua prin acela care azi este un poet aflat în apogeul rostirii sale, mă gîndesc la Nichita Stănescu și la alții de aceeași marcă și potențial precum Ioan Alexandru, Marin Sorescu și alți reprezentanți ai generației, numită de mijloc, în care mă cuprind, fie ai generației imediat anterioare mie.

– Ați declarat, la 40 de ani, că vă aflați în cel mai favorabil anotimp al existenței. Iată, ați împlinit, de curînd 50 de ani de viață. Este această dată un moment de bilanț sau o deschidere pentru viitoarele cărți, sau și una și alta ?

– Vă referiți, bănuiesc, la interviul cu Adrian Păunescu. Ziceam la 40 de ani că sînt în cea mai favorabilă vîrstă literară a mea. E greu ca eu, la o distanță de zece ani, să confirm sau să infirm dacă am avut dreptate. Important este altceva ; că pe fiecare treaptă a vîrstei noastre literare cred că bine este să avem credința că ne aflăm în cea mai favorabilă etapă a rostirii de sine. De fapt, pentru un creator autentic, fiecare treaptă trebuie să fie, pe de o parte, o cutezătoare proiecție perspectivală, o privire în viitor, pe de altă parte, o privire acută înapoi, pentru a realiza ceea ce dumneavoastră ați numit bilanț, să-ți dai seama cam pe unde te

Intrevedere realizată de
Titus CRIȘCIU

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Ion Dumitru Teodorescu

O săptămînă de bunătate

Ed. Cartea Românească, 1980

O săptămînă de bunătate relansează cîteva dintre personajele romanului anterior al lui Ion Dumitru Teodorescu, **Șase căluți în galop** (1977), fără a deveni, în mod explicit, o continuare a acestuia. Este, mai degrabă, o replică sau, dacă se poate spune așa, un decupaj care nu prelungește, ci constituie în sine, un ciclu. Ca și în cartea precedentă, fiecare dintre eroi dispune de propriul său roman, legăturile avînd aici un caracter mult mai accentuat circumstanțial.

În tot, **O săptămînă de bunătate** este un roman despre recuperarea dreptului la ficțiune. O avalanșă (ne)așteptată – premeditarea aparține unui alt plan decît acela al evenimentelor narate – îi izolează pe protagoniști într-o cabană unde confortul le oferă certitudinea supraviețuirii. Ei nu sînt deci confruntați cu ceea ce se cheamă „o situație limită" la modul comun : impactul se produce nu atît la nivelul istoriei concrete, imediate, **obiective,** cît la acela al istoriei subiective, individuale. Fiecare este **actant** și totodată **martor** în primul rînd al propriului său trecut și abia apoi al trecutului celorlalți. Solidarizarea eroilor se produce prea puțin în numele realității – de vreme ce salvarea nu pune nici un fel de probleme fiind, ca șansă, clară de la bun început –, în schimb ea realizîndu-se în ordinea ficțiunii.

Claustrate temporar, personajele lui Ion Dumitru Teodorescu fac ceea ce se face, de obicei, în asemenea împrejurări, adică își rememorează existența, altfel însă decît în cărțile cu un pretext epic similar : ele retrăiesc nu faptele, ci **stările** determinate de acestea, parcurg așadar, o ficțiune a evenimentelor petrecute într-un timp cu o identitate greu recuperabilă / reperabilă. **„Nu faptele contează, nu ele sînt importante** – se afirmă la un moment dat – **importantă e starea pe care o modifică".** (p. 139). Timpul **trăirii,** al **mărturisirii** și acela al **amintirii** se suprapun, prezentul, trecutul și viitorul tind să se confunde, să se substituie reciproc.

Vom regăsi în **O săptămînă de bunătate** aceeași formulă caleidoscopică întîlnită și în cărțile precedente ale lui Ion Dumitru Teodorescu : imixtiunea planurilor narative, monologul interior cu identitate de persoană ambiguizată la extrem, tranziții temporale ce acoperă aici un interval foarte larg (cîteva narațiuni se referă la ultima parte a celui de-al doilea război mondial), mișcarea lejeră în spațiu etc., toate învederînd o virtuozitate tehnică remarcabilă. **O săptămînă de bunătate** este ceea ce se cheamă un roman foarte bine scris al unui autor pentru care experimentul a încetat de mult să mai fie un simplu exercițiu de stil.

Astfel, eroii cărții sînt puși în situația nu de a povesti, ci de a li se povesti trecutul și, cum **amintirea** este o **trădare,** de a-l completa cu stările-de-acum la confruntare cu cele-de-atunci. Importantă devine – accentuează în subtext autorul – singurătatea fiecărui individ față în față cu plăsmuirile propriei sale imaginații, și nu aceea venită din exterior, provocată de o întîmplare oarecare. Evocările stau sub semnul erosului – cu puține excepții, amintirile se referă la istoria unor cupluri – ceea ce face și mai evidentă nevoia de singurătate, însă o singurătate fecundă, creatoare. **O săptămînă de bunătate** este o săptămînă de singurătate și de ficțiune în numele iubirii. Evoluția sinuoasă a cuplurilor (Matei-Melinda, Martin-Eleonora, Fineta-Andrei) este în fond o pledoarie pentru libertatea de a iubi fără anularea propriei individualități.

Registrul reflexiv al cărții primează ; Ion Dumitru Teodorescu face parte din familia spirituală a prozatorilor pentru care lirismul este un mod de a fi, de a se raporta la tot ceea ce poartă ca indiciu omenescul. **O săptămînă de bunătate** este încă o dovadă a vocației sale poetice. Metafora și simbolul îi sînt la îndemînă, ele substanțializîndu-se în epic printr-un proces îndelungat și contradictoriu de cristalizare, de limpezire. Noul roman demonstrează că maturitatea creatoare la Ion Dumitru Teodorescu intră în sinonimie cu permanenta devenire.

Marian ODANGIU

Mircea Dinescu

Teroarea bunului simț

Ed. Cartea Românească, 1980

Privită cu detașarea conferită de orice act recapitulativ, în ordinea căruia intră și prezenta antologie, creația de pînă acum a lui Mircea Dinescu trădează o rafinată **artă a seducției.** Materializat în două fraze distincte, identificate cu precizie de o mare parte a criticii, procedeul corespunde și unei posibile împărțiri cronologice a poeziilor de pînă în acest moment. O primă fază, de „infantilă" jubilație, ar fi reprezentată de **Invocație nimănui** (1971) și **Elegii de cînd eram mai tînăr** (1973) și, eventual, de cele **9 sonete rătăcite** (1972–1975), iar a doua de ultimele cărți ale poetului, **Proprietarul de poduri** (1976) și **La dispoziția dumneavoastră** (1979). „Tăietura epistemologică" la nivelul creației poate fi tradusă în termenii a două viziuni distincte, doar accidental corespondente, în ceea ce privește însăși modalitatea de creație. Nu credem că Lucian Raicu (în excelenta, dealtfel, postfață) are dreptate atunci cînd vede o continuitate perfectă în interiorul poeziei lui Mircea Dinescu. Este mai degrabă vorba aici de o fugă conștientizată de furtunosul **prima verba** și primejdiile sale, de acel debut izbucnit atît de trufaș la începutul deceniului trecut, de o modificare programatică a scriiturii (în sensul barthesian al termenului) și a viziunii asupra actului poetic. Căci ce altceva dacă nu o continuă nevoie de a persuada și seduce poate să delimiteze atît de decisiv suavele și, în același timp, pătimașele elegii din primele volume și accentele grave, de o amară discursivitate ,aproape de revoltă, din creația ulterioară ? Figuri ale unui spirit de un histrionism grav elementele de mai sus sînt o modalitate de a furniza argumente pentru fiecare din aceste atitudini. În primele volume poetul apela cu consecvență la recuzita destul de cunoscută a poetului războindu-se cu destinul, într-o încleștare totuși blîndă, cu rezonanțe de mitologie adolescentină care, însă, cochetează pe marginea unei posibile lupte reale, cu consecințe pentru ivirea unui teritoriu cu adevărat original. Singurul interes major este, în aparență, acela de a aureola limbajul considerat îndeobște ca „nepoetic", cu toate virtuțile unei poezii de un gust sigur. Cine a mai îndrăznit la noi, în vremea din urmă, și la aceeași intensitate a trăirilor estetice, să scrie pe un ton ce frizează familiarismul cel mai „anti-poetic", dar convertindu-l cu rară artă a dozării alchimice a sensurilor în poezie adevărată : **„Hei, fluture, în scorburi de mătase / nicicînd n-oi mai putea să te întorci, / vei ninge doar polen în ierburi grase / cînd roua scaldă turmele de porci" ?** Impresia de ansamblu asupra primelor creații este că poetul pare a fi cel dintîi surprins de ideile degajate de arta sa, iar discursul liric este sedus de auto-transformarea într-o meditație pe marginea unei modalități specifice de a face poezie.

Al doilea set de argumente în favoarea aceleiași idei este dat de imagismul agresiv, amintind de poezia **beat,** din ultimele două volume. Nu este vorba aici, nici pe departe, de o gesticulație grandilocventă (atît de frecventă la poeții ce își lasă amprentele pe același spațiu al insurgenței lirice), ci de o reală suferință în fața unei realități ce își pierde puritatea. Ruptura pe care o întrezărim în viziunea poetică este urmată de luarea cu asalt a zonelor ce semnifică o altă realitate, poetică, dar și metapoetică. Se întîmplă, de fapt, același lucru ca în primele volume : acolo, poetul se lăsa condus de șuvoaiele de metafore de a le ordona și oferi cititorului ; în vreme ce, mai nou, limbajul ceva mai aspru, chiar dacă nu de o desăvîrșită sobrietate și uscăciune, disimulează un chin al producerii sensului prin navigarea în apele învolburate ale realității imediate, năpădite de flagelul distrugător al imaginii paradisiace perturbate, dintr-o realitate anterioară. Căutînd un spațiu în care poezia să aibă drept la o existență individuală, poetul se vede pus în ipostaza de a respinge modul de ființare actual : **„Decît să vă-ndulcesc cu arta ceaiul / (oh inimă în scutece de prunc) / mai bine-n seara asta beat, cu paiul / sug luna și pe cioburi mă arunc, / / căci anonim ca acul în furaje / purtînd în vene singe de sobol / aș inventa femeia cu etaje / cu magazii de zahăr la subsol"** ... Se implică astfel și despărțirea de acel teritoriu romantic inițial, născut dintr-un „prea plin al bucuriei", în favoarea notelor de amară renunțare în fața sensurilor constrîngătoare ale universului dilatat cu care este nevoit să se confrunte acum poetul.

Autor al unor versuri ce tind să depășească granița unei singure modalități de creație lirică, Mircea Dinescu ni se înfățișează la această oră a primei antologii drept unul dintre cei mai originali poeți ai suferinței de a trăi literatura, la care plăcerea scrisului este dublată de o nemărginită bucurie a exaltării eului liric.

Mircea MIHĂIEȘ

---

revista revistelor

● Ultima apariție a revistei **Secolul 20** (nr. 1–2–3, 1980) impresionează prin bogăția și calitatea excepțională a sumarului. Fiecare din secțiuni ni se prezintă – și de această dată – ca o adevărată victorie a spiritului creator împotriva binecunoscutei rutine și platitudini publicistice. Iată de pildă : grupajul consacrat celor doi mari prozatori, Vladimir Nabokov și Hermann Broch beneficiază în primul rînd de o aleasă selecție a fragmentelor de roman ori a nuvelelor, de ținuta elevată a traducerilor și comentariilor critice, semnate de Radu R. Șerban, Mihai Mindra, Radu Lupan și Gabriel Berkes. Sau **„Lucian Pintilie. De la „Turandot" la „Orestia II". Muzică și reprezentare scenică** – grupaj care are, credem, semnificația unui adevărat eveniment în cultura română, datorită calității de excepție a celor două spectacole realizate în Franța de Lucian Pintilie. El este, nu mai puțin, un eveniment în presa noastră de cultură, prin valoarea de document a celor două texte semnate în **Secolul 20** de marele regizor. **Poezie și prietenie la Roma,** semnificativul generic al unei alte secțiuni din revistă are menirea de a aduce în conștiința și sensibilitatea cititorului român un spațiu de spiritualitate comună, („Istorie, sub arcul Fîntînilor", își intitulează Dan Hăulică remarcabilul eseu), precum și de a depune mărturie scrisă asupra unor dovezi de reciprocă prețuire : apariția în Italia a volumului **Romeo romeno a Roma** al lui Al. Balaci care traduce doi remarcabili poeți italieni : E. F. Accrocca și F. Fano. Cu aceeași asumată responsabilitate pentru destinul universal al culturii române, continuă – și în acest număr – ancheta **Secolului 20** „Interferențe și determinări reciproce ale literaturilor în contextul lumii contemporane" (la care participă Mihai Șora, Ana Cartianu, Norman Manea, adăugîndu-li-se intervențiile lui A. Ionescu, A. Brezianu, precum și ecourile budapestane și iugoslave ale prestigiului revistei **Secolul 20**). Calitatea de ansamblu a numărului este neîndoielnic amplificată de grupajul Jacques Attali, de secvența belgrădeană realizată de Al. Baciu și de paginile consacrate expoziției Ion Gheorghiu la Sofia.

● Sînt demne de reținut dezbaterile despre roman, cărora **Luceafărul** le consacră, prin ultimele sale numere, pagini meritorii. Ne-a făcut plăcere să citim, excelente analize consacrate romanului lui Marin Preda, Alice Botez, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, precum și ale unor mai tineri romancieri ca : Paul Eugen Banciu, Ioan Dan Nicolescu ș. a.. ● Cu totul meritorii se dovedesc a fi și ultimele apariții ale revistelor studențești de cultură din Cluj-Napoca și Iași. Prin numărul consacrat dialogului literaturii române cu literatura de limbă germană și maghiară din România, **Echinoxul** săvîrșește un autentic act de cultură. Bune calificative se cuvin a fi atribuite și paginilor literare din **Dialog** (eseurile lui Luca Pițu, cronicile literare, versurile lui Codru Condurache, Lucian Vasiliu, Dorian Obreja, Marcel Tolcea, proza lui Dan Merișcă și, nu în ultimul rînd, dezbaterea despre ironie, la care participă Mihai Ursachi, Valeriu Gherghel, Liviu Antonesei, Val. Condurache și Mihai Dinu Gheorghiu).

Anemone POPESCU

---

viața literară

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE „NICOLAE LABIȘ"

Juriul celei de-a XII-a ediții a Concursului Național de poezie „Nicolae **Labiș**", întrunit la Suceava în ziua de 4 octombrie 1980, compus din : Dragoș Vicol (președinte), Sergiu Adam, Crăciun Bejan, Florin Bratu, Virgil Cuțitaru, George Damian, Anghel Dumbrăveanu, Ion Gheorghe, Marcel Mureșeanu, Marian Popa, Nicolae Prelipceanu, Nicolae Turtureanu, Alexandru Toma, Ion Țugui, Constantin Pricop (membri), a acordat următoarele premii :

Marele premiu „Nicolae Labiș" – Adrian Alin Gheorghe, din Grumăzești – Neamț ; **Premiul I** – Petre Tănăsoaica (Rm. Vilcea) ; **Premiul II** – Sorin Grecu (Cluj-Napoca) ; **Premiul III** – Victor Ionescu (Cîmpulung Moldovenesc) ; **Mențiunea I** – Val Guraliuc (Botoșani) ; **Mențiunea II** Gellu Dorian (Botoșani) ; **Mențiunea III** – Casian Maria Spiridon (Iași) ; **Premiul special al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.** – Aurel Dumitrescu (Borca – Neamț) ; **Premiul revistei „România literară"** – Tudor Cristian Roșca (Suceava) și Ștefan Mitroi (Purani, Teleorman) ; **Premiul special al revistei „Luceafărul"** – Gabriel Cheroiu (București) ; **Premiul special al revistei „Convorbiri literare"** – Vasile Tudor (Botoșani) ; **Premiul special al revistei „Cronica"** – Alexandru Hălmăgean (Cluj-Napoca) ; **Premiul special al revistei „Tribuna"** – Adi Cristi (Iași) ; **Premiul special al editurii „Junimea"** – Dan Bodnar (Suceava) ; **Premiul special al revistei „Familia"** – Mariana Codruț (Iași) ; **Premiul special al revistei „Orizont"** – Ion Aurel Chichere (Reșița) ; **Premiul special al revistei „Ateneu"** – Mioara Dristaru (Mangalia) ; **Premiul special al ziarului „Zori Noi"** – Maria Chirtoacă (Cîmpulung Muscel) ; **Premiul special al Comitetului județean Suceava al U.T.C.** – Doina Zărnoianu (Alexandria, Teleorman) ; **Premiul special al Consiliului județean al pionierilor Suceava** – Valentin Stoicescu (Florești – Prahova) ; **Premiul special al Centrului de librării Suceava** – Constantin Bădoiu (Pitești).

---

viața asociației

ÎNTÎLNIRI

● La Deva, „Zi a Editurii FACLA" în cadrul „Salonului hunedorean al cărții". Cu acest prilej, la Institutul de proiectări publicul s-a întîlnit cu Crișu Dascălu, Doina Bogdan-Dascălu, Petru Novac Dolîngă, prof. Ion Munteanu. Din partea Editurii a participat Alexandru Jebeleanu.

● Lansare de carte la Nădlac ; „În fața casei" de Ondrej Stefanko și „Variațiuni", volum colectiv, ambele în limba slovacă. Au participat Anghel Dumbrăveanu, Domokos Geza, Mircea Șerbănescu, Lucian Alexiu, Corneliu Barbarică, Florin Bănescu, Vasile Dan, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu.

● În cadrul „Decadei cărții românești" la Casa de cultură a studenților din Timișoara au fost invitați scriitorii Dorian Grozdan, Franz Th. Schleich, Anavi Adam, Ivo Muncian. Prof. dr. univ. Ion Iliescu a conferențiat despre „Carte ca perenitate a culturii".

● Într-un club muncitoresc din Gătaia a avut loc o șezătoare literară cu participarea lui Anavi Adam, Lucian Alexiu, Damian Ureche, Ion Dumitru Teodorescu.

● La „Casa tineretului" din Timișoara, tot în cadrul „Decadei cărții", o întîlnire cu publicul la care au fost prezenți Gheorghe Drumur, Corina Victoria Sein, Kiss Andras.

● La „Casa de cultură" din Buziaș a avut loc o întîlnire între oameni de artă din diverse domenii și publicul din localitate. Scriitorii Ion Arieșanu și Corina Victoria Sein au citit din creația lor. Soliștii vocali Gh. Sara și E. Gaja au cîntat lieduri și piese muzicale românești iar actorii Naționalului, Camil Georgescu, Sandu Simionică, Aurora Simionică, Mircea Belu au recitat din poezia contemporană. Întîlnirea reprezentanților artelor timișorene a fost primită cu dragoste și înțelegere de către iubitorii de artă buzieșeni.

L. B.

PRECIZARE. Traducerile din Allan Ginsberg apărute în numărul trecut aparțin lui Marcel Pop Corniș și Petru Ilieșu.

sublinieri

LAURENȚIU FULGA — REAL ȘI IMAGINAR

Cititorul va recunoaște ușor **cîteva motive** constante, obsesive s-ar putea spune, ale prozei lui Laurențiu Fulga. Fantezia dezlănțuită a scriitorului pune în scenă un decor insolit. Predomină situațiile scoase din comun, de la experiența existențială, nu o dată terifiantă a războiului, pînă la șiragul unor întîmplări bizare, uneori chiar absurde. Deambulările personajelor sînt întotdeauna îndepărtate de domeniul faptului banal, de existența diurnă ; ca atrase de un magnet ele trăiesc evenimente stranii, aventuri ținînd, cum ar spune Blecher, de teritoriul „irealității imediate". Ca împrejurul unui nucleu aceste trăsături definitorii ale scrisului lui Fulga se adună în ceea ce un personaj din ultima carte **Salvați sufletele noastre** denumește o „realitate secundă". Ce este realitatea secundă ? Anevoie i s-ar putea da o definiție riguroasă. Oricum se poate observa că relația dintre ea și realitatea imediată, ce cade sub simțuri, nu este de natură antagonică. Mai curînd cea dintîi prelungește pe un alt tărîm pe cea din urmă, adaugînd conștiinței enclave ale subconștientului, proliferînd un univers bogat în semnificații ce se cer decodate, în mituri și în simboluri.

Modul de existență cel mai ușor de recunoscut, mai sesizabil al realității secunde, e fantasticul. **Straniul paradis,** volum de debut se înscrie sub semnul literaturii fantastice. Rescrierea sa, după 43 de ani, are sensuri multiple. Ea vădește, mai întîi, o admirabilă consecvență. Dar are în aceeași măsură semnificația unei întoarceri la unelte, la un univers familiar ce exercită asupra autorului o atracție de netăgăduit. Fantasticul din carte e de obîrșie romantică și unele elemente ale recuzitei romantice vor fi regăsite și mai tîrziu, de pildă în **Moartea lui Orfeu.** O amantă abandonată se sinucide spectaculos pe un peron de gară sub ochii bărbatului care o părăsise. Într-o cabană pierdută în munți protagonistul întîlnește un individ misterios, regăsit mai tîrziu la capătîiul iubitei moarte ; va recunoaște în el o unealtă a diavolului și un mesager al Parcelor. Ar fi însă greșit să situăm opera lui Laurențiu Fulga sub zodia romantismului. Treptat retorica romantică se decantează, iar fantasticul își revendică noi modalități de expresie. În **Alexandra și infernul** invazia brutală a unei realități absurde, războiul, potențează o lume de coșmar. Diluția personajelor, estomparea datelor individuale, a caracterologiei, investirea lor cu sensuri general-simbolice, dar și invazia imaginarului în planul realității, sînt tot atîtea postulate ale esteticii expresioniste. În **Salvați sufletele noastre** crește atracția spre mit, spre arhetip, altă trăsătură a expresionismului. Mama, Tata, dar mai cu seamă ciudatul Rafael, un alterego, celalalt pol al unei conștiințe dedublate, sînt ipostazieri ale unor proecții arhetipale. Generalizările teoretice se cer însă făcute cu prudență și parcimonie căci, ca o altă față a medaliei, ispita mitului este contrabalansată de demitizare, de o atitudine polemică. **Moartea lui Orfeu** pune sub semnul întrebării cunoscutul mit al iubirii mai puternice decît moartea, mitul lui Orfeu și al Euridicei. În vreme ce Horatia zace neînsuflețită, iubitul ei cutreeră orașul impulsionat de aventuri erotice desfășurate mai mult în planul imaginarului decît în acela al realității. În **Salvați sufletele noastre** se pune în discuție mitul perenității operei de artă. Heronim este, ca și eroul din **Moartea lui Orfeu** (repetiția e plină de tîlc) un sculptor, un Demiurgos creator s-ar părea, dar această opinie e repede înșelată. Heronim n-a murit încă, dar statuile sale sînt sfărîmate, date la o parte ca un balast, în vreme ce buldozerele răsluiesc locul unde se înălța, pînă de curînd, atelierul sculptorului.

Fantasticul — șira spinării cărților lui Laurențiu Fulga — nu se lasă încercuit într-o paradigmă de sorginte romantică sau expresionistă. El se simte atras și de unele procedee ale literaturii contemporane, iar **Salvați sufletele noastre** (o spune chiar titlul scrierii) poate fi interpretată și ca o parabolă (identificarea titlului cu binecunoscutul semnal de alarmă S.O.S. e pilduitoare) cu un mesaj plurivoc trimițînd spre ambiguitate. Ambiguitatea poate fi întîlnită în tensiunea dialectică dintre real și imaginar, căci în vreme ce muribundul Heronim rămîne pe patul de suferință al unui spital, periplul conștiinței sale reface itinerariul unei vieți cu păcatele și dezertările ei. Comparațiile nu ajută întotdeauna, dimpotrivă, la caracterizarea și analiza unei opere literare. Tema trimite însă spre marele roman al lui Hermann Broch **Moartea lui Virgiliu.** Deosebirile sînt, firește, relevabile. Lipsește fastuosul decor cvasi-istoric din eposul liric al scriitorului austriac, permanenta tendință spre filosofare. Dincolo de deosebiri atrag atenția apropierile, mai întîi în ceea ce privește tematica : peregrinarea conștiinței unui muribund, dar și procedeele artistice folosite, ponderea conștiinței rememorante și a monologului interior. Coordonata principală e pateticul, tensiunea tragică a unei conștiințe dedublate în care o parte, întruchipată în personajul Rafael, impune interogării fără întrerupere, cu o finalitate justițiară. Ponderea gravității impune o atmosferă solemnă, de reculegere. Ceea ce mi se pare însă cu osebire demn de subliniat, este importanța pe care o ocupă în economia romanului problematica etică. Spre ea converg și fondul ideatic și mijloacele artistice într-o fericită coabitare. Șovăielile, fuga de responsabilitate din planul realității (sînt evocați anii obsedantului deceniu) se întîlnesc cu culpe din planul imaginarului (tema metempsihozei) care nu fac decît să întărească remușcările a căror obîrșie e o vinovăție reală, aceea a lașității, a fugii de responsabilitate. Pînă și fantezia e pusă în slujba sublinierii amintitei întîietăți a problematicii etice.

Să adăugăm, în întregirea acestor pagini de zbatere patetică și alte pasaje ale cărții unde scrisul se molcomește, trece într-un alt registru. Satira, umorul grotesc, situații neverosimil de ridicole întregesc pateticul, trăsătura dominantă a cărții, cu momente de ironie și sarcasm. Așa sînt, de pildă. acelea, în care Ionescu, imagine a funcționarului șters, anonim, e pus să redacteze necrologul lui Heronim pentru ca panegiricul oficialităților să fie pregătit, așteptîndu-se doar ca sculptorul să închidă, pentru totdeauna, ochii. Hilara întîlnire a lui Ionescu cu partenerii unei ciudate partide de poker adaugă cărții dimensiunea umorului hilar, subliniind antitetic contrastele. Neîndoielnic, **Salvați sufletele noastre** e o carte memorabilă.

Traian Liviu BIRĂESCU

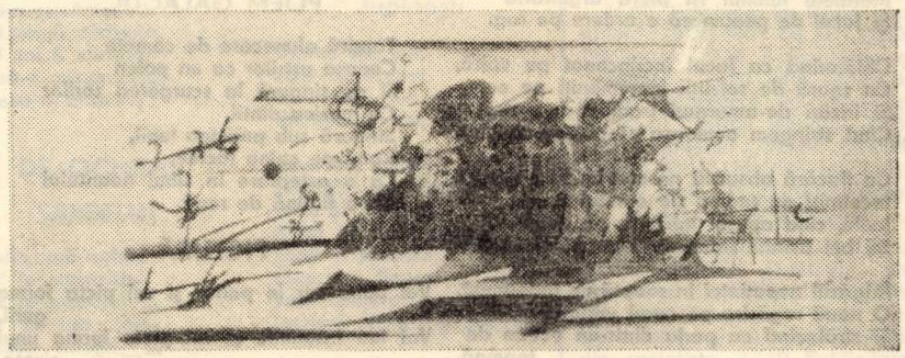

profiluri

Prozele lui Mircea Șerbănescu

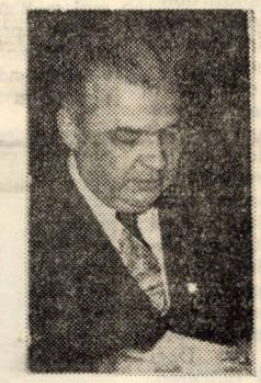

În totalitatea sa tematică, literatura epică semnată de Mircea Șerbănescu reprezintă într-un mod aproape simptomatic avatarurile realismului românesc al ultimelor trei decenii. Ceea ce dovedește, din punctul de vedere al Timișoarei, ca centru cultural limitrof, manifestarea unui anumit fenomen al hipernaționalizării, caracteristic provinciilor marcate vreme îndelungată de o situare narcisiată față de valorile proprii. Dar, ceea ce mai dovedește, pe de altă parte, și vigoarea cu care acționează aici, centripetic, structurile prozei realiste. Recunoaștem, prin urmare, un fel de cronologie tematică a realismului românesc contemporan, răsfrîntă în cronologia literaturii semnate de Mircea Șerbănescu. Într-o proză de tinerețe, eroul stă sub marca enumerării dificultăților peste care trebuie să treacă ca să-și depășească condiția socială, devenind în cele din urmă tractorist. Altă dată, tema se reia amplasată într-o descriere similară de ambianță : o fată părăsește lumea vetustă a satului dobîndindu-și locul de om al muncii undeva, la o cantină de șantier. Astfel, Mircea Șerbănescu se circumscrie accentelor de interes ale epicului nostru, confruntat cu o anumită față a funcției sociale a literaturii. Pe măsură ce se maturizează, prozatorul este tot mai atent la ceea ce pare a deveni pînă la urmă semnul vocației sale : cuprinderea în raza unei retine, descriptive, mai ales, a gestului insignifiant. Universul uman al prozatorului se conturează din selecții care slujesc ca atare o vocație : școlari, adolescenți cu firi delicate, prototipuri feminine supuse străduinței emancipării. Pe măsură ce se consumă etapele realismului ultimelor trei decenii, într-o acumulare tot mai diversă de teme, devenind la un moment dat un panoptic de mijloace stilistice diverse, proprii romanului conștient de statutul său complex, și prozatorul avansează spre laminarea propriilor mijloace. Este deci aproape previzibilă apariția romanului **Descoperirea de sine,** care condensează preocupări anterioare ale autorului într-o carte despre destinul unei feminități situate în impact cu lumea. **Descoperirea de sine** reprezintă o treaptă tematică dar și stilistică mai cuprinzătoare, efectuată pe un teren deja exersat. Ceea ce justifică manifestarea, la un moment dat, și a interesului autorului pentru proza științifico-fantastică. **Uluitoarea transmigrație** roman științifico-fantastic, relevă efortul lui Mircea Șerbănescu de a-și depăși condiția de scriitor al unui plan stilistic monocord. Așa că **Uluitoarea transmigrație** va apare ca simptom de maturizare scriitoricească ce ilustrează o aceeași latură a efortului de sincronizare cu întregul demers al realismului nostru.

Descoperirea de sine dispune de calitatea cea mai interesantă a scriitorului : aceea de a crea un text fluid și atractiv despre o lume în care nu se întîmplă nimic extraordinar. Titiana Toader nu are o biografie de excepție, este o bună mamă și soție, și, paralel, o profesoară devenită bibliotecară. Nu uluitoare ca frumusețe, nu urîtă, nu extraordinară ca inteligență, nu limitată. Un om obișnuit, cu un destin obișnuit. Titiana Toader devine, pe parcursul romanului conștientă că poate fi o voce socială demnă de luat în seamă. Dar nu una de excepție și în aceasta constă și latura interesantă a romanului : **„Vezi, tu, Alin,** se rezumă, confesiv pentru ea și programatic pentru autor, eroina cărții, **a fost un dud și a fost o fetiță. Nu mai e dudul. Și nici fetița. Adineaori, trecînd prin centru, abia puteam să ne facem loc prin mulțime. Toți vin de undeva, Alin, toți vin și se duc undeva. Mulțimea vine de undeva, se duce undeva, continuă ceva. Numai că nu toți știu asta, deși ar trebui să știe toți".** (s. n. S. M.). Anonimizarea devine aici un reflex local al orientării prozei către destinul omului de rînd — față polară cu cea a anti-eroului, anonimul devenit obsesie pentru romanul modern de după războiul ultim. Feminitatea, în gama ei largă de fețe, de la imaginea „babei absolute", la fata bătrînă și dizgrațioasă, este prinsă de ochiul descriptiv al autorului care știe să vadă un pas caracteristic, o replică tipică, un gest oarecare, un detaliu vestimentar ce colorează textul și produce interesul lecturii.

Scrisul lui Mircea Șerbănescu, scriitor cu îndelung exercițiu literar, prezent încă în anii 1938—1939 în literatura timișoreană, urmează meandrele interesantei condiții a autorilor care fac credibilă existența realismului, nu prin cîțiva autori consacrați, ci ca un curent a cărui vigoare a atins aproape toată proza noastră contemporană.

Stela MIREL

opinii

Între tradiție și actualitate

O tradiție a prozei scurte este recunoscută în literatura română. Antologiile pe această temă, chiar preferențial sau cu o puternică doză de subiectivism alcătuite, oferă imagini ample — cantitativ și valoric — asupra prozei scurte. Nuvela, povestirea, schița sînt strălucit reprezentate în literatura noastră, ele coexistînd armonios (de ce nu ?) cu genul proteic (romanul), considerat (neapărat, și mai nou) un mod de verificare al puterii de creație și al talentului. Se pare că opoziția, înainte, nu exista. „Momentele" lui Caragiale sînt o suficientă verificare (și exemplificare) a unui talent de excepție, prin generația interbelică proza scurtă și-a găsit, de asemenea, o exprimare deosebită sub aspectul valorii. Continuînd privirea asupra literaturii, se observă că începutul literar al majorității prozatorilor, care au debutat în anii șaizeci, (și care se află acum la anii maturității depline de creație) stă sub zodia prozei scurte. Aproape toate volumele de debut din vechea colecție „Luceafărul" (la proză) cuprind povestiri, schițe sau nuvele. Și totuși, în timp, interesul prozatorilor pentru proza scurtă a scăzut. Literatura ultimului deceniu înregistrează puține apariții notabile în acest domeniu. O anumită mentalitate, a genului facil, care ar cadra doar cu începutul activității, pare să existe. Numai că facilitatea este o trăsătură (sau, mai exact, o dulce amăgire) de suprafață, implicată, eventual, în lectura rapidă, pe care o oferă schița. Pentru că nu-i este oricui la îndemînă concentrarea și structura stilistică reclamate de schiță ori povestire. Și nici meditația (profundă în sensuri) ce o implică schița sau povestirea. Și tot pentru că ... schița este mult meditație, nu numai notație (cum se mai crede). Și schița este nu numai (sau nu neapărat) satirică, ci și lirică. Deci nu o restringere a sferei de inspirație pentru schiță ar fi un motiv pentru care a intrat într-un con de umbră. Dar nu o înregistrare a cauzelor intenționăm, pentru că elucidarea „supremației" romanului sau povestirii, spre exemplu, implică o cercetare mai complexă, în care trebuiesc integrate și elemente de sociologia literaturii.

O deplasare a interesului cititorilor către roman pare o realitate. Apariția unor romane în care elementul social și politic se întrepătrunde, romane care surprind epoci nu prea îndepărtate, cu rezonanțe adînci (încă) în conștiința cititorilor poate conduce spre o polarizare excesivă a interesului public. Succesul de public este mai clar aici. În acest context critica literară își are contribuția sa, privind, uneori, cu superioară detașare, volumele de proză scurtă —așteptînd pentru confirmarea talentului „marea" confruntare a prozatorului cu romanul. Uneori confruntarea este un joc iluzoriu, deoarece, structural, prozatorul este compatibil cu proza scurtă și nu cu proza de anvergură epică. Și atunci romanele sînt suma unor povestiri, sau tot ce se poate reține din romane sînt, de fapt, fragmente detașabile din context — nu puține ... schițe ori povestiri. Romanele se nasc deci și dintr-o stare de spirit, dintr-o acerbă dorință a confruntării. Iar schițele (și povestirile) mor din aceeași stare de spirit, dintr-un complex apriori al zădărniciei lor. Și proza scurtă nu exprimă doar virtuozitate stilistică și capacitate de concentrare, ci poate fi parabolă sau meditație lirică.

Constatările privind statutul actual al prozei scurte au în vedere, mai ales, literatura ultimei perioade. O circumspecție a tînărului scriitor față de schiță (și în măsuri variabile față de povestire și nuvelă) a devenit tot o realitate. Deigur s-ar putea și cita volume de schițe și povestiri„ dar ele nu vin decît să întărească aprecierile făcute. Pentru că citabile ar fi volumele semnate de Ion Băieșu, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Ștefan Bănulescu, Teodor Mazilu, Ion Arieșanu și mai puțin ale tinerilor care au debutat în literatură după această generație de prozatori. O inventariere a debuturilor din jurul anilor șaptezeci ar dovedi că foarte mulți prozatori au debutat prin roman. Dintre autorii care au debutat cu proză scurtă pot fi menționați Nicolae Mateescu, D. Matală, Mihai Sin, Iulian Neacșu, Dana Dumitriu, Florin Bănescu. Majoritatea au ajuns, cu a doua carte, tot la roman.

Nu un elogiu al schiței (nuvelei sau povestirii), nici o inventariere a cauzelor pentru care proza scurtă nu se scrie nici nu se citește (suficient), am intenționat, ci semnalarea unui aspect al literaturii actuale, ce poate fi mai amplu comentat (și dezbătut) ; și poate cu efecte pozitive asupra înviorării unui gen ce a avut remarcabili reprezentanți în literatura națională.

Alexandru RUJA

VĂ PREZENTĂM UN TÎNĂR POET :

SILVIA C. NEGRU

În poeziile publicate în revistele „ORIZONT" și „FAMILIA", sau în culegerea „EMBLEME" a cercului literar „Ars poetica", Silvia C. Negru cultivă o anume undă romantică pe care puțini poeți o mai poartă-n metatore. În linia neoclasică, neevitînd poetica directă, ea abordează motive ale unui perimetru elegiac, dintre care am amintit nostalgia după seva sau tradiția rustică. Poezille devin astfel invocații sau discursuri lirice despre părinți sau vatra natală, a peisajului cutreierat de temperatura dorului. O altă linie pe care se desfășoară stihul Silviei C. Negru ar fi cea erotică, o poezie de patimă senină, în care impulsurile purității, ale zborului prin labirintul cunoașterii, inseamnă o stea alergînd sincer pentru a dărui lumină. Poezie de temperament, de trăire a izbucnirii ideale, ea se lasă adeseori purtată de torentul verbal, fiindu-i necesare o strunire și o cerință de subtilizare a substanței lirice. Printr-o poezie cantabilă, cu un ales simț al culorii, ce mișcă sentimentele pe căile gîndului, versurile Silviei C. Negru tind cert spre o limpezire proprie și spre deplina afirmare !

Damian URECHE

OCEAN DE TOAMNĂ

În cercuri de tristețe coboară insomnia,
Nu am nici pași, nici aripi și gîndurile fug;
Metalele luminii își pierd argintăria
Și jocul de penumbră e ardere pe rug.

Călătorind ca focul încrincenat pe vatră,
Cu zgură de solstiții incremeniți pe cer
Și irizări de-amurguri iradiază-n piatră,
Cînd stringem avalanșa plecărilor ce pier.

Ce flacără absurdă ne soarbe fără preget
Incetiniți de teama de a muri puțin,
Inele, cînd apusul infășura pe deget,
Să bei avintul intim dintr-un pahar străin.

Răgazul neputinței în șoaptă ne îndeamnă,
O nouă regăsire pe cerul uniform
Și strălucind ca perla dintr-un ocean de toamnă,
Speranțele cu fruntea pe-un țărm visat adorm.

AZI VOI PICTA PLECĂRI

Sînt singură, azi am pictat himere,
Amurguri violete mi-au răscolit penelul
Sînt singură, azi am pictat refluxuri,
Singe de crini, cenușă de nuferi,
Neuitate pinze de corăbii.
Sînt singură, azi voi picta plecări.

BALETUL MEDUZELOR

Ele pătrund prin pînzele de apă
Ca niște parașute prin eter,
Baletul lor cel alb răsfrînt în cer
Se-nchide, se deschide ca o pleoapă.

Desăvîrșire vor sau numai dans
Că-i luminată-ntreaga lor făptură,
Înotul diafan prin apa purâ
Imită sori și valuri în balans.

Călătorind printre oglinzi difuze
Să se desfete-n valul de mărgean,
În infinitul tainic din ocean
Suris de-adînc și clocot de meduze.

POEM GALACTIC

Tandră alunecare de comete
Cenușa astrilor ca un polen
Și eu singură la scurgerea zorilor
Ca muzica dintii,
Singură sub pajiștea lunii,
Rană pe calea lactee,
Ca o așteptare în sinul neantului
Ca o fîntînă de rouă.

PICTURĂ

Voi pune cer în pahar și voi picta forma gurii,
Voi lua insomnie și voi picta forma unui cîntec,
Voi lua pașii tăi și voi picta așteptarea,
Voi lua amurgul să mă pictez pe mine,
Cu eșarfele nopții voi picta gustul iubirii,
Apoi voi amesteca bine culorile
Pentru portretul singurătății.

BAL CU CRIZANTEME

Obsiți de fumul serii
Noapte, ziuă, poezie,
Azi e bal la crizanteme,
Mîine nu o să mai fie.

Pe planeta lui Apollo
Crizantema e la modă,
Vom veni și noi acolo,
Vom cinta și noi o odă.

Oare cine-o să ne cheme
Pe sub bolți, pe sub pilaștri,
Azi e bal la crizanteme,
Azi visăm sub tei albaștri.

Prin iubire și poeme
Azi e bal la crizanteme !

NICOLAE CĂLOMFIRESCU

PREMIUL AL TREILEA

Venise primăvara și pentru că trecuse de mijlocul lunii aprilie viața era reavănă, plăpîndă și fremătătoare. Peste curțile oamenilor, din grădina lui nenea Marian se ridica o pînză de fum din resturile vegetației de anul trecut. Cîteva femei din vecini, după obișnuințe ținînd de obîrșia lor, dădeau veste pe la porți cum aprărea arpagicul pe piață, cuvîntul ajunsese și în urechile lui Aureliu, fiindcă mamă-sa în acest moment al calendarului, de fiecare dată, spunea cu voce tare : „Știu că e bine să ai pe lîngă casă o ceapă tinără, dar la noi nu se poate cu dracii ăștiadecopii ... ar fi păcat de speranțele puse în pămînt !" Era primul semn al anotimpului și mai erau vreo două : rîndunicile apărute pe neobservate pentru cei care n-aveau vreme, săptămîni în șir, să observe cerul, dar nu și pentru Aureliu și toți cei de-o seamă cu el. Copiii le zăreau din prima după-amiază, sau prima dimineață, cînd păsările rupeau în linii frinte cerul insorit, în zborul lor pe deasupra cartierului. În sfîrșit, mai era un semn peste lumea de aici : barza, mai bine zis apariția unei berze singuratice, planînd cu aripile larg desfășurate peste casele și grădinile de la marginea orașului, un rotocol, două, trei ca apoi să lunece deodată spre cîmpul din apropiere, spre drumul Cernetilor, fără să se arate impresionată de chiuiturile copiilor. Exact zborul ei, al berzei îl încerca, desenindu-l, Aureliu pe toate copertile caietelor și cărților sale, de aritmetică, de citire, dînd contururi cu creioane colorate, albastru, roșu, maron, de cîte ori se împotmolea într-un exercițiu și judecata lenevindu-i-se pleca de la masa unde îl așeza maică-sa. Aproape că nici nu-și dădea seama cînd părăsea aritmetica, exercițiul îl termina cu țaică-său, ori rămînea neterminat pînă la școală și creioanele colorate incepeau să alerge închipuind, mai întîi, două aripi largi, ca niște nori de ploaie. „Caietele sînt pentru teme la abecedar și aritmetică, Aureliu, îl scula învățătorul în picioare, ce-i cu avioanele astea în ele ? Nu-ți place să scrii curat și îngrijit, băiatule, am să te spun lui taică-tău !" Și-l uita, lăsat în picioare, jumătate de oră. Prima dată, cînd il găsise învățătorul cu păsări desenate în caiete, îi observase mai mult în trecere „Ce-i cu minunile astea în caietul tău, ți-a povestit cineva întîmplări cu avioane, din război ?" Toată observația rămăsese la aceastâ întrebare, a doua oară, însă, descoperindu-i și alte desene, tot păsări, sau aceeași pasăre desfășurată în zbor, Aureliu se hotărîse să-i spună adevărul : „Nu, domnule învățător, sînt păsări, așa cum am văzut eu o barză trecînd pe deasupra grădinii lui nenea Marian, zău dom'vătător !", „Ce păsări, mă, cu semnele astea pe aripi și pe coadă, mă-nveți tu pe mine ce sînt păsările ?! le să-ți vezi de treabă că te spun lui tat-tu !" Și l-a spus tatălui, dar fără urmări serioase pentru băiat, tatăl avea o înțelegere specială pentru fiu-său. Într-o dimineață, tatăl i-a dat lui Aureliu un plic și în el o scrisoare pentru domnul învățător. Cum o primise în clasă,domnul Cebuc, rămas în picioare lîngă banca băiatului, în timp ce elevii bolboroseau în cor, cu voci scăzute, lecția de citire, se apucase să citească ca și cînd ar fi citit pentru altcineva, rîndurile scrisorii, din care urechea lui Aureliu prinsese aproape totul : „Onorate domnule Cebuc, după discuția noastră amicală, întîmplată cu îngăduința dumneavoastră recunoscută, am procedat întocmai. Tin să vă aduc la cunoștință, pe această cale, că băiatul nostru are somn bun, mănîncă bine, știe să rîdă, închipuiți-vă, iar medicul care l-a văzut, mi-a declarat că totul este normal, chiar și starea lui de sensibilitate, evident moștenită, pe care s-au așezat, cum se mai întîmplă și în alte familii, ecouri ale vieții dar mai ales ale evenimentelor din ultimii ani, cînd lumea a fost zguduită. Primiți, vă rog, asigurarea ..." Deci toate erau bune, însă învățătorul căpătase plăcerea, care năștea în Aureliu o stare de frică, de a sonda între elevi, pentru a constata starea de igienă, de ordine și disciplină a elevilor, cerîndu-le acestora să pună pe bancă tot ce aveau prin buzunare și în ghiozdane.

În ziua următoare, seara la masă, tatăl băiatului povestea mamei, rizînd : „Auzi tu pentru ce mă cheamă pe mine la școală domnul Cebuc, ca să mi întrebe ce fel de jucării i-am cumpărat noi lui Aureliu, pînă anul trecut cînd a mers la școală ... și dacă acum se joacă cu soldați de plumb, cu tancuri, cu avioane mecanice, mi-a venit să rîd ! Nici nu-și dă seama ce copil cuminte avem !". Băiatul, de cîtva vreme, dineața, abia se scula din pat și pînă il îmbrăca și-i așeza maică-sa ghiozdanul în spate, copilul arăta to mai pierit, parcă abia il țineau picioarele. Fiindcă de toate acestea trebuia să se ocupe numai ea, cum tatăl ținea să sublinieze, mama lui Aureliu, atunci el, tatăl băiatului își mai găsea timp să cerceteze sufletul copilului. Și o făcea mai mult decît din dragostea le părinte pentru propriul copil, socotindu-l pe Aureli venit pe lume ca un semn al providenței ; după cu povestea, copilul i-ar fi salvat viața : mai întîi, exact i ziua nașterii lui, avusese un accident, căzuse pe sate se lovise puternic la cap, în jurul lui toți vorbeu de comoție cerebrală, iar cînd unul dintre oame aduse la spital vestea că nefericitul accidentat de nise tatăl unui băiat, de o oră, vorbele se strecurase în el pînă în apele tulburi în care plutea, deodată s limpezise totul și înăuntru și în afara lui, deschise o ș reveni dintre morți. Rămase însă cu o neteahnă, constatată chiar de a doua zi, vederea începuse să- slăbească în mod accentuat și acesta fu al doilea bin, adus de imprejurarea povestită. Chemat după o săptămînă la Cercul militar, pentru concentrare, de aici începea frontul, fu examinat o dată și încă o dată, apoi propus pentru reformare. Ieșise singur pe poarta Centrului militar, dintre șaizeci și nouă de bărbați chemați iar plutonierul major cu evidența rezerviștilor, se ținuse scai de el șapte colțuri. Un șuvoi interminabil e tancuri, care, cisterne și soldați în marș, soldați e frunza și iarba, trecînd pe Strada mare a orașului . . și vestile mai mult șoptite, ca în timpul camuflajului în anul ce trecuse, pornite de la măcelarul Vișan, de l- cîrciumarul Plopeanu, „Nu deschideți și nu răspundeți, oricine v-ar chema la poartă !" Dar dacă nu te mai chema nimeni la poartă pentru că ți-a deschis u- o boală și ea se numea scarlatină și Aureliu zăcea cu treizeci și nouă de grade febră, obrajii arzînd ca focul, băiatul aiura, ochii îi sticleau, minutele frămîntînd cearșaful pe marginea patului. De unde văzuse și cum înregistrase copilul atîtea lucruri petrecute cu doi ani în urmă ? Mamă-sa nu mai avea timp de reflecții, nu mai scăpa de Mița, o vecină obositoare, tot insista cu o sticlă cu gaz să-i facă frecție băiatului, iar tatăl se arăta mirat și contrariat totodată. Minutele ieșeau de sub plapumă ... „Cum de știu, tată, avioanele să ajungă noaptea din Italia pînă la noi, aici ?" Vorbele fierbinți ale băiatului recompuneau cosmarul din noaptea bombardamentului din 27 aprilie. Tatăl își recunoștea propriile lui comentarii : „Vin ca niște bandiți, puteau să ne caute ziua, dar au vrut ca sacrificul să fie făcut la ascunzișul nopții, le plăcea mai mult spectacolul privit de deasupra săvîrșindu-l așa, cu siguranță au știut cît de neputincioși sînt cei de la apărarea noastră civilă, nici măcar transee n-au ordonat să se facă ... Auziți pocniturile de peste oraș ? sînt tunurile, niște amărîte de tunuri aflate pe malul Dunării, uitate pe la noi din primul război mondial, cu ele vor să-i apere pe locuitorii orașului, să dea o replică ticăloșilor de deasupra ..." După cîteva ceasuri, băiatul a scăpat de febră și tatăl de-o grijă imediată dar a rămas cu gîndurile lui. După un război cuprinzînd lumea ca o horă, învățătorul Cebuc stîrnise în sufletul copilului un alt război, tăcut, rupînd zi de zi cîte un transeu, pornit din neînțelegere și cine știe ce alte nemultumiri mărunte ale unui învățător de cartier. Tatăl lui Aureliu il căută o dată, de două ori și de mai multe ori pe domnul Cebuc căuta să se apropie de el, să-l facă să înțeleagă ceea ce observase singur, cu răbdare, ăsta era tot secretul artei lui de a observa iar intervenția il reușì numai pe jumătate. Învățătorul înțelese apropierea ca o ofensivă în a-i cîștiga prietenia, de aceea tot mai des îi trimetea vorbă prin copil, cînd dorea să se întîlnească iar rezultatul imediat a fost o falsă pace școlară între domnul Cebuc și Aureliu. Ea fu rostită printr-un premiu al treilea, anunțat părinților clasei, strînși lîngă foișorul din lemn al fanfarei, aflat în grădina publică a orașului. De doi ani aici se țineau serbările școlii primare. Aureliu, slăbuț, brunet și stîngaci, era în creștere și nu prea crestea, ținînd în mînă o diplomă și două cărți, pe umărul lui sting o mînă cărnoasă, transpirată, gata să se ridice, cînd învățătorul urma să apropie de el pe altul dintre premianți, „Așa vă rog, doar două clipe !" și în jur părinții, mai toți fericiți, erau doar ai copiilor premianți și cu menținni, chemați personal de domnul Cebuc, frunzele pomilor începuseră să obosească de căldură și Paminot, îngrijitorul parcului, răcămas cu un furtun de stropit florile, în mînă, clic, „Vă mulțumesc, domnule Cebuc, cine mai dorește o poză ?", firește urmau premianții doi ai clasei, „Desigur sînteți tatăl lui Aureliu, așa, poftiți adresa atelierului nostru, vă așteptăm peste trei zile, studioul nostru este peste drum de hotelul „Bulevard", cel care a ars, în bombardament, învățătorul avea din nou pe scenă, „Vă mulțumesc, domnule Cebuc !" ...

Ilustrațiile acestui număr :
creații ale artistei plastice
LIDIA CIOLAC.

AUREL BERINDE

CALIPSO

În fața mea se oprește un „Mercedes". În mașină se află o singură persoană. Îmi deschide portiera o femeie de o mare frumusețe. Se uită la mine cu un zîmbet larg, atrăgător.

– Tramvaiele nu circulă. Urcă. Să nu pierzi trenul.

Trec în autoturism. Sînt încîntat de atmosfera plăcută din interior. Demarează brusc. Îmi pierd echilibrul și încep să mă cuprindă un sentiment de neliniște. „De unde știe ce drum mi-am propus ?!" O voce plăcută, caldă, îmi întrerupe firul gîndurilor :

– Nu te mira A. B. Sînt lucruri pe care uneori nu poți să le înțelegi. Rămîn uluit. Îmi știe și numele. Caut să-mi amintesc de unde poate să mă cunoască. Mă uit la ea cu atenție. Profilul ei exprimă hotărîre și voință. O voință care te supune. Nu-mi dau seama pe unde trecem. Cu gîndul că pot pierde trenul, o întrerup din concentrarea ei :

– Te rog să nu uiți. Cobor la gară.

– Fii pe pace. Cunosc bine drumul.

– Nu mă-ndoiesc. Dar cum te orientezi ? Prin parbriz nu se vede nimic.

– Eu văd totul !

Poartă ochelari cu rame mari și subțiri, conferindu-i o superioritate misterioasă. Mă gîndesc că poate cu ei vede prin sticla din fața noastră, de aceea o rog :

– O clipă. Vreau să încerc ochelarii.

– Deocamdată nu. Nu e nevoie să vezi prea multe. Fii fericit că mă vezi pe mine.

Arogantă. Seducătoare. Mi se pare interesant acest joc. Nu sînt obișnuit să fiu tratat în acest fel și vreau să ripostez.

– Știu ce gîndești, mă întrerupe în momentul în care vreau să renunț la binefacerile ei. Ești ciudat. Ți-e frică de necunoscut. Ești omul care se mulțumește cu puțin. Cunoști doar munca și drumul pînă la serviciu. Treci pe stradă cu capul în nori. Ești absorbit de idei. Ești un ermetic. Ce știi despre viață ? Păcat. Timpul trece ! Este ireversibil. În sfîrșit, te-ai hotărît odată să pleci în concediu. Dar afli că din acest moment ești prizonierul meu.

– Îmi vorbești în așa fel încît am impresia că mă cunoști de cînd lumea. Eu însă ori cît de mult mă uit și admir frumusețea ta, nu te cunosc.

– Mă mir ! Ai calități, dar văd că în relațiile cu mine ele nu se adeveresc. În zadar caut să-mi amintesc imaginea ei. N-o găsesc. E prea deosebită.

– Lasă frămîntările. Sînt inutile. Mă cheamă CALIPSO !

– Calipso ? Nu ! Nu cunosc acest nume. Îl știu numai din mitologie.

– Să știi ! Eu reprezint un MIT !

Calipso îmi aduce multe argumente, prin care-mi demonstrează că știe totul despre mine. Caut, așa, dintr-o dată, să fiu categoric

– Te rog, oprește. Cred că am depășit gara ...

– De mult. Tare de mult.

E nespus de atrăgătoare, de aceea, fără să mă controlez, insinuez : – Pînă la urmă te oblig să mă duci pînă în stațiune.

– S-ar putea. Depinde de tine.

Încurajat, ridic mîna, cu gîndul să o duc spre mordul mașinii. O lovitură bruscă îmi respinge mîna. Cu o altă mișcare caut clampa portierei. În momentul cînd o ating, simt că-mi trece un fulger prin corp. Mașina gonește. Calipso conduce cu o măiestrie demnă de invidiat. Nu știu de cînd mă aflu în această mașină infernală. De o oră, de-o săptămînă. De zeci de ani ? Îmi fac planuri. Aud o voce plină de farmec :

– Am ajuns !

Cobor. O priveliște montană. Am impresia că sînt în stațiunea dorită. Munți stîncoși, înalți, în dreapta și-n stînga. Sus, pe stîncă, o cetate medievală. În față, plantani robuști. Cerul e albastru, curat. Am impresia că am mai văzut acest minunat loc, dar, nu nu e acela unde trebuia să mă duc. Sînt luat de brat cu afecțiune și condus spre o clădire joasă, pe fațada căreia citesc „SAUNA". Mă bucur. Pentru mine, e un mijloc admirabil de călire. În orașul de cimpie, pot fi văzut, uneori, într-o sauna, unde, în clipele cînd simt aerul primenitor, port cu mine insumi dialoguri ...

– Mi se pare că ești obosit. Te rog să te simți ca acasă. O baie și va fi bine. Iată garderoba.

În cîteva minute sînt în sauna și apoi în piscină. Fac cîteva salturi. Traversez de mai multe ori bazinul. Apa are asupra mea un efect înviorător. Sus pe o trambulină se pregătește pentru înot un trup superb. E Calipso. Face un salt. E undeva sub apă. O aștept. Nu apare. Am un sentiment de neliniște. Simt un fior, o atingere fină, pe sub apă, trece lin pe lîngă mine. Ajungînd la suprafață, îmi surîde, mă strigă.

Ieșim pe o terasă. Sintem serviți cu mare atenție. Pe masă, fructe și fel de fel de sucuri. Luăm unul de ananas. Savurez sucul dar și făptura din fața ochilor mei, care mă antrenează într-un dialog, cu multă degajare :

– Aici ai condiții. Meriți cu prisosință să fii servit cu o tavă pe care să se etaleze toate bunătățile. Nu te superi că-ți spun direct. Crezi că ai zece vieți ? Din păcate e una singură. Trebuie să o trăim și să avem pretenții de la ea. Ai idei inovatoare. Descoperirile tale sînt valoroase. Ce ceri în schimb ? Modestia ta nu-i înțeleasă. Ce vezi în jur ? Cum unii dau din coate și trag sforile ? Trebuie să fii mai mindru, mai pretențios. Cu ce te alegi din tot ce faci ? Gîndește-te la viața ta. Oi ai intrat și tu în generația de sacrificiu ?

– Generație de sacrificiu ? Cuvinte prea mari. Consider că fiecare generație are o chemare, are minirea ei. Mă mindresc că aparțin acestei generații. Da ! Ne-am fixat țeluri mari. Ele ne dau sens vieții. Cum vrei să trecem prin viață ?

– Gata. Am înțeles, exclamă Calipso, în timp ce-mi rezintă un bărbat ce se apropie de no

– Bine ai veit ! Cred că te simți ca acasă. Aici, toc dorințele ți se vor împlini. Poți să si cit doresti. Nimeni nu te întreabă de pașaport. Mă ia de brat, în timp ce-i fac un semn discret lui Calipso. Ea se scuză. Ne părăsește. Apoi sînt invitat cu multă politețe : – Vreau să-ți prezint parcul, pai orașul, supermagazinele și la urmă laboratoarele. Știi, m-am gîndit că mai ini e bine să te acomodezi. Vom trece mai sor la colaborare. Aici ai posibilități de firmare. Poți să devii om de milioane. Ce ce te alegi dacă lucrezi în condițiile de acasă ?

Ultima frază l-a făcut să înțeleagă unde vrea să ajungă. De aceea am răspuns prompt : – Nu reau să fiu de milioane. Vreau să aparți acelora care au fost și sînt alături de ine și la bine și la rău, de care sînt legat cu mii de fire invizibile. Împreună am înins greutățile, am simțit bucuria izbînzii și tristețea esecurilor, împreună visăm ne fixăm noi țeluri și dorim să colaborăm cu toată lumea de pe pozițiile demnității și respectului reciproc.

– Cuvinte ma și perimate. Locul e acolo unde ești tătit mai bine. Trebuie să înțelegi că viitorul tău aici este îmbrăcat în aur.

– Am oare nvoie de asta ? De unde știi că nu vreau să rămîn cu portul meu ? Bogăția se poa oare măsura în kilograme aur ? Mă consider oaspete și în aceste condiții prnesc orice dialog.

Se uită la mine dezamăgit. Formează un număr de telefon. Dă o dispoziție categorică, scurtă. Apoi, cu atitudine rezervată, distantă, își cere scuze. Apare Calipso, nervoasă, cu vocea agitată :

– Ne intoarcem !

Urcăm în mașină. Îl salut pe interlocutorul meu. Zîmbește forțat. Nu știu cît a durat drumul. Ce și cît am discutat cu Calipso. Știu atît că a virat puternic și m-am trezit că mă lovesc de portiera mașinii Ușa s-a deschis. Calipso mi-a întins mîna și mi-a spus sarcastic :

– Iată biletele. Sînt vizate pentru primul tren. Ai grijă să nu-l scapi din nou.

N-am mai avut timp să mai scot o vorbă, Mercedesul s-a pierdut în furnicarul mașinilor din jur.

* * *

De curînd, am fost într-o expertiză la sanatoriul din localitatea G. În timp ce treceam printr-un coridor larg am tresărît. La fel mi s-a părut că tresare și femeia care a apărut în fața noastră. Avea trăsături frumoase, dar privirea pierdută, răvășită. Mi s-a părut că o cunosc de undevo. Am întrebat cine e.

– Este un caz tragic. E încă tînără, dar vedeți cum arată ? A ajuns în situația aceasta disperată datorită unei aventuri. A fugit după himere. La 18 ani a plecat din țară. A fost ademenită. Un bărbat i-a promis o căsătorie și mult aur. Se zice că a fost folosită însă pentru alte scopuri. Acum, ne zbatem să-i restabilim echilibrul.

Mi-am dat seama că ființa aducea mult cu Calipso. Sau era chiar ea ? Plin de emoții și-ntr-o stare sufletească agitată, am alergat după ea.

ION CĂLIMAN

Descîntece

DE IARBĂ ARSĂ

Iarbă intoarsă,
vietate arsă,
din colț săgetind,
din rouă rouind,
cite tălpi de vină
ți-au furat lumină,
ți-au fost ucigașe
cite toamne lașe
ți-au fost ucigașe
și ciți miei zburdind
te-au păscut murind,
cite coarne-n soare
ți-au ținut răcoare
să crești pe coline
mult mai după mine,
mai incolo-n hău
c-așa-i rostul tău :
să devii răcoare
după înserare ...

DE MIEL RĂTĂCIT

Uite, s-a-nceput
un vînt de demult,
o coasă albastră
tremură-n colastră,
inapoi tocită,
'nainte-i zimțuită ...
în fereastra mea
picură o stea
și-o văd înrourată,
coamă desfăcind,
în jos scăpărînd ...
Sus, într-o coliță,
cu pacea vecină,
mă paște un miel
fără ciobănel,
un miel fără urmă,
răzleții de turmă,
mielul dintr-o carte
rătăcit în moarte ...

DE CEAS VESTEJIT

În apus de soare,
dinspre picurare
cad răpezi albastre
ca felii de astre,
cade și-un cîntar
cu plumbii de jar,
drămuind aiurea
cit ține pădurea,
parc-ar fi securea
după stei lucind,
frunze-adulmecind,
dar nu-i nici un rău,
ci e ceasul tău,
ție tot mutînd
și tot măsurînd
umbra pe pămînt ...

DE FÎNTÎNĂ LINĂ

Fîntînă lină,
umple-mă cu vină
și pune-mi răcoare
în cele buzunare
și pune-mi lucire
numai în privire,
să am lăcrărite,
să nu pui adîncime
între eu și Nime',
ci pune apropie
tresăriri de pleoape,
deasupra de ape ...
Ciutura din mine
să ți se incline
pînă-n uscăciune
cînd voi fi cărbune,
cînd voi fi cîntare,
piatră-n zdrumicare,
undeva-n uitare ...

DE OCHIUL ȘARPELUI

Înghite, mă-nghite
(pin' la isprăvite,
pînă la prăsele)
licăr de sub stele,
cearcăn vinețiu
dintr-un ochi ce-l știu,
mult mai străveziu
și mult mai straniu
de cum s-a fost dat
la vreunul din sat,
ochi de șarpe lung
de nici nu-l ajung,
că mi se-nfășoară
pe la subțioară
și se-ncolăcește
pe unghii, pe dește,
prin singe, prin os ...

DE LUJER DULCE DE CÎNTEC

Din cuvînt pornesc în jos
lăncii dulci de abanos,
parcă-i miere virful lor,
albă veghe de ulcior ...

Apa-n cîntec s-a oprit –
claustrare, dor rănit –
duca-n țărmul olului
bate jindul ochiului
către hăul golului ...

Nu e mirt închis suav
sub veșmîntul său bolnav,
ci-i rsipă-n orice pîntec
lujerul dulce de cîntec,
rană-ntoarsă către sine
pînă ce izvor devine ...

DESCÎNTEC DE ULCIOR

Olarilor din satul Jupinești

Cîntec din lut,
zbor neinceput,
spre lume, un pod,
lacrimă, pîntec și rod ...

Zămislire curată,
zvircolire pe roată,
rană și împlinire,
ființă în devenire,
rană și răcoare,
tăcere și floare,
spre lume, un pod,
lacrimă, pîntec și rod ...

Apa din tine
apleacă spre mine
sete de veac,
boală și leac ...
Ulcior de pămînt,
zbor neinfrînt,
din mină curată,
rană vindecată,
cîntec de lut,
lumină pe scut,
către, lume un pod,
lacrimă, pîntec și rod ...

KISS ANDRÁS

RAPORTEZ CU RESPECT

MIE Tinărul NIMENI
călător prin secolul douăzeci
nu-mi pasă de fel
că nu voi fi amintit
în tratatul de fabricare al armamentelor

Personal dețin
128 de epitete cu focos
și caut de o groază de vreme
o metaforă
demnă de a fi lansată

În orele mele de inactivitate
pretind lumină de la soare
și mă umplu de frică
deși se cuvine să știm
că nimeni nu ne-a oprit
să ne fie frică

POVAȚĂ PENTRU UN PICTOR DE TREI PARALE

Dacă afli o pană neagră
in calea ta
nu te gîndi la nimic rău
pe-aici a țopăit o cioară
Dacă dai de o lacrimă
în drumul tău
nu te atinge de ea
las-o pînă o soarbe nisipul

Dacă pe același drum
găsești un fir de praf
înseamnă că ești pe calea cea bună
așa că dă-i inainte

SĂ FIE

Strada Mare
să fie stradă mare
pe ea să se plimbe fetele
duminica la spațir

Strada Mare
să fie pur și simplu stradă
dacă plouă
să o ude și pe ea

Strada Mare
să fie stradă mare
cu un paznic de noapte
ca nimeni
să nu ne-o fure

PENTRU CINEVA

Stau incremenit
cu ochii ca două globuri de sticlă ...;
nisip incins și crunt ce ești
ai rupt în două cel mai frumos cuvînt al meu
și-acum il aștepți pe următorul ...
și eu stau incremenit
cu ochii ca două globuri de sticlă.

IARNA

Puțin cite puțin moare totul
Ceva ne mai ține totuși intact
Numai așa se simte bine iarna
dacă o amenințăm cu moartea

Ne temen din respect pentru iarnă
cu toate că nu dorim nici nu vrem
să troznească ghiața sub tălpi
sau poate oasele unui craniu ...

Ziua de mîine o încălzim cu speranțe
și ne ingrijim de moarte și de fața noastră
ca nu cumva să dea în clocot singele
pînă la primăvară.

DEGEABA TE CAUT

Degeaba te caut la Institutul de Păstrare a Birfelor
degeaba imbuc o jumătate de măr
tot nu te găsesc înăuntru
precum un simbure

Nici măcar un greieruș nu ești
care să-mi cînte din scripcă în tura de noapte
și să-mi alunge visele
vecina știe cu siguranță că există UNDEVA ...
MAI sau DEJA așa că te caut în continuare
(de pildă la Institutul de Păstrare a Birfelor)

În românește de
Ion ARIEȘANU

televiziune

DUMINICĂ, 19 OCTOMBRIE

8,30 Tot înainte. 9,05 Film serial pentru copii : Pistruiatul. (episodul 3). 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii (premieră TV). Integrala concertelor brandeburgice. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,30 Călătorie prin țara mea. 15,30 Telesport : Handbal masculin : Politehnica Timișoara – Steaua (repriza a II-a). Înregistrare de la Timișoara. La ora 16,00, Fotbal : Corvinul – Steaua (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Hunedoara. Campionatele balcanice de gimnastică – finalele pe aparate. Rezumat primit de la Varna. 17,20 Ecranizări – Sadoveanu : Neamul Șoimărești. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,15 Antena Cintării României. 20,25 Film artistic : Drango. Producție a studiourilor americane. 22,05 Telejurnal. Sport.

LUNI, 20 OCTOMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Tribuna școlii. 20,00 Călătorie prin țara mea. 20,20 Film artistic : Fahrenheit 451. 22,05 Ancheta culturală TV. Critica .. criticii muzicale (II). 22,25 Telejurnal.

MARȚI, 21 OCTOMBRIE

10,00 Telescoală. 11,00 Documentar științific. Geologia continentelor. 11,45 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Din școlile socialiste. 17,10 Publicitate. 17,15 Clubul tineretului. 18,05 Imagini din Suedia. 18,25 Almanah pionieresc. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,50 Ancheta TV. Hrăpăreții. 20,25 Moment folcloric. 20,40 Publicitate. 20,45 Teatru TV – Cînd va cădea o stea, de Valia Styblova. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 22 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Itinerare turistice. 17,05 Cintece de pe Arges. 17,20 Forum cetățenesc. 17,55 Artiști ai scenei noastre lirice. 18,25 Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim ... 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Noi, femeile. 20,20 Telecinemateca : Ciclul : Dosarele istoriei. Destinul lui Gargia Lorca. 22,20 Telejurnal.

JOI, 23 OCTOMBRIE

10,00 Telescoală. 11,00 Roman foileton : „Piinea neagră". (rel.). 12,10 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Reportaj pe glob. Zambia. 17,00 Viața culturală. 18,10 Fotbal internațional. 18,35 Desene animate : Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Comori ale artei corale românești. 20,40 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 21,20 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 24 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Dosarele istoriei. 20,00 Călătorie prin țara mea. 20,20 Film artistic : Fahrenheit 451. 22,05 Ancheta culturală TV. Critica .. criticii muzicale (II). 22,25 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 25 OCTOMBRIE

9,15 Curs de limbă franceză. 9,35 Vă dăm legătura cu tehnica modernă. 10,00 Telecinemateca (reluare). 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Sub drapel la datorie. 19,50 Telenciclopedia. 20,35 Film serial : Suspendații de un fir. Episodul 2. 21,35 Spectacol de varietăți. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,35 Nocturnă TV.

teatru

La deschiderea stagiunii

TEATRUL GERMAN are de „înfruntat" plăcutul precedent a șase premii obținute la festivalurile din anul trecut ; un plus de ambiție artistică ar părea firesc. Instituția are un regizor tînăr care a dovedit talent și personalitate ; Brandy Barasch va pune în scenă **„Menajera"** de Al. Sever, spectacol cu care se va deschide stagiunea la sediu (la mijlocul lui septembrie evenimentul a fost marcat atît de Teatrul german de stat cît și de cel maghiar prin două reprezentații, în deplasare). Probabil că și **„Bocet vesel pentru un fir de praf rătăcitor"** de Sütö András va fi încredințată aceluiași, urmînd ca celelalte titluri din repertoriu să revină (regizoral) unui oaspete din R. F. Germană („Maria Magdalena" de Hebbel), tinerilor actori Adele Radin și Michael Bleiziffer (acesta din urmă cu „antecedente" care justifică așteptări ale publicului). Ideea de **program,** cu obiective limpezi de la o stagiune la alta, cu etape de lucru și pretenții detectabile în continuitate, se întrevede destul de palid. Iată repertoriul scenei „mari" : **„Till Eulenspiegel"** de Felix Braun, **„O toamnă frumoasă"** de Hans Weigel, **„Noaptea în care se schimbă anul"** de V. Avrigeanu (– ca și piesa lui Al. Sever – comedii, – ultima menționată fiind o piesă pentru copii). Comedii, deci, dar, piesa istorică lipsește, ca și aceea din marele repertoriu clasic universal. Nu credem să fie vorba de o orientare a Teatrului german de stat spre comedie, mai degrabă o întîmplare „repertorială". Criteriile de fond nu transpar, nici despre o folosire la capacitatea maximă a unor actori reprezentativi nu se poate nota : Inge Meyer, actrița care a dat viață, în anul teatral precedent, unui număr de trei personaje memorabile nu are (asemeni ei : Peter Schuch, Bernd Bömches, Iosef Iochum) destinat, încă, nici un rol. La **studio,** însă, par să se clarifice lucrurile, în intenția de a familiariza publicul cu modalități diferite de teatru vom vedea : **„Tango"** de Mrozek, **„Sora de caritate"** de Armand Gatti („seara de lieduri" apare oarecum extranee numitei preocupări) ; tot aici un interesant proiect al actriței Inge Meyer care a realizat un colaj de texte din Brecht, Tucholsky, Kästner pentru un spectacol-nocturnă.

TEATRUL MAGHIAR DE STAT și-a propus să ofere publicului piese în premieră absolută în limba maghiară, alese, cu precădere, din dramaturgia românească și universală contemporană și, în parte, din cea clasică. Un tînăr regizor repartizat la acest teatru – Darida István – se prezintă în fața spectatorilor timișoreni odată cu prima premieră : **„Cer cuvîntul"** de Dragomir Horomnea. Alte piese autohtone : o comedie a lui Csávossy György, **„Cum îți așterni așa dormi"** (inspirată din viața satului contemporan tematică de mult absentă de pe afiș) ; un text pentru cei mici, scris special pentru acest colectiv, de dramaturgul timișorean Anavi Adam. După mulți ani în care numele lui I. L. Caragiale nu apăruse pe afișe, iată, în program **„O scrisoare pierdută".** Musicalul contemporan este o ambiție profesională a Teatrului maghiar care are actori dotați pentru acest gen de spectacol : vom vedea, de data aceasta un **„Cavaler de la Mancha",** scenariu promițător pentru o reprezentație veselă, muzicală și, plină de miez. Mai apoi, o adaptare după **„O lună la țară"** de Turgheniev și, în aceeași arie a valorificării textului clasic, **„Moise"** de Madách Imre. Interesantă sub raport tematic, dar și ca posibilitate de relevare a valențelor actoricești ni se pare opțiunea pentru drama **„Vrăjitoarele din Salem" ;** din repertoriu nu lipsesc textele de divertisment (tradiționalul spectacol de revelion și o piesă de Toth Ede). De astă-dată, **Studioul de creație și cel literar** nu au încă gîndurile clar conturate : Mátray László va realiza o monodramă bazată pe adaptarea unui roman din literatura universală contemporană, **„Flori pentru Algernon",** actorul Rappert Károly propune un spectacol coupé ...

ACEEAȘI OBIECȚIE, ca și în cazul Teatrului german de stat : repertoriul nu a fost gîndit și orientat în funcție de actorii de frunte ai scenei. Bunăoară Sinka Károly, realizatorul a cel puțin două creații de excepție în stagiunea trecută, **nu are un anume rol ;** „economiei repertoriale" scăpîndu-i, în aceeași măsură și Kiss Erzsébet, Czegő Teréz, Makra Lajos, Szélyes Imre ... Pe porțiuni, lucrurile pot sta (aproape) bine.

Ildico ACHIMESCU

plastică

DESENUL DE ȘEVALET AL LIDIEI CIOLAC

Un tonus înalt și fluent descrie travaliul creator al Lidiei Ciolac. Vom găsi cu dificultate comparații cu alte studiouri de grafică, la felul superb și discret al artistei de a nu se lăsa înlănțuită de soluțiile seducătoare ale vreunui trouvaille sau vreunei contaminații. În artă voința de innoire urmărește desigur pe orice creator. Modelele înnoirii sînt însă multiple, Lidiei Ciolac fiindu-i proprie paradigma regenerescenței. În fiecare moment mai amplu sau mai efemer, reverberează surprinzător latențele unei soluții „depășite" rătăcite aiurea prin mapele de grafică ale atelierului său. În registrul amplu al expresivității desenului său – de la grotescul figural la abstracția de emisiune lirică – exersat în mai toate ipostazele sale tehnice, lucrările reunite azi (în cea de a 12-a expoziție personală !) ne apar ca divagații clare ce rotunjesc o meditație perpetuă asupra artei în cei douăzeci de ani de profesie și profesiune de credință. O presiune lentă o exercită asupra desenului său, în primul rînd propriul său desen : prima linie și prima idee par să le prefigureze pe ultimele. Ordonate în trei cicluri, desenele ultimei personale numesc starea de febril interes pentru ceea ce s-ar putea numi desenul interior – „disegno interno" – transfer controlat al unei subiectivități acuzate.

1. „Anatomii arbitrare". Numai o „știință" a desenului, înaltă, poate îngădui un atare univers de anatomii abstruse ce par să ilustreze definiția lui Bachelard despre imaginar și care este mai degrabă facultatea de „a deforma" imagini decît aceea de a forma. O linie, în aparență hoinară, noctambul mișcată în pagina albă a hîrtiei configurează proiecții de vis, confesiuni angoasate. Ființe fantastice populează, evanescente, un univers propriu libertăților onirice, întîlnindu-se straniu, nu cum s-ar putea crede în primul rînd, în imaginația vreunui contemporan, ci mai degrabă cu gryllii antichității orientale și romane sau, mai apoi, cu cei ai manuscriselor gotice de la Cambrai și Rouen sau ai psaltirei din Ormesby (secolul XIV) de pildă. Nu este o contaminație livrescă ci pur și simplu întîlnirea unor morfologii simpatetice în paginile aceluiași unic Oneiro – Jurnal al umanității.

2. „Scrierea naturii". Cum în „Anatomiile arbitrare", aluzia și memoria formei reale ni se restituie răsfrîntă de jocul specular al visului, tot astfel artista lectureză, reflectate în cîmpul scrierii, fitomorfia naturii. Nervuri de frunze sau contorsiunile unui conifer se decantează în delicate caligrame anunțînd detașarea scriiturii de realul văzut în favoarea celui resimțit – cel al energiilor.

3. Prin „Hieroglife imaginare" (cel de al III-lea ciclu) Lidia Ciolac plonjează în cosmosul scrierii, pure (cosmos și pentru că scrierea este prin ea însăși un spațiu al energiilor semnificante). Și, scrierea, al cărei început a fost hieroglifa (ideogramă) a însemnat nu numai cunoașterea lumii, ci și captarea energiilor ei. Sînt, desigur, aici hieroglife obiectivate de un temperament generos ce se livrează gîndirii analogice în primul rînd. Căci, supuși realului, nu vom conteni să lecturăm în morfologiile ideogramei evenimentele cotidianului sau istoriei, situațiile fizicalului sau biologicului, sau chiar mișcarea cutărei idei în cosmosul noosferei. Dacă în primul rînd ea este ceea ce este, hieroglifa se oferă ca un receptacol generos, subiectivității privirii și culturii, cu un halou de sensuri tot atît de dens cît îi este și nucleul.

Coriolan BABEȚI

muzică

OMAGIU LUI ZENO VANCEA

În șirul de manifestări omagiale, dedicate creatorilor născuți la 1900, Filarmonica „Banatul" ne-a oferit, în primă audiție, un recent opus iscălit de Zeno Vancea – Elegie. Figură de primă mărime în viața muzicală românească, Z. Vancea vine să adauge galeriei de personalități pe care Lugojul le-a dat Banatului, României, un compozitor de ilustră notorietate dublat de un muzicolog căruia cercetările asupra istoriografiei muzicale românești îi vor rămîne pururi datoare. Receptiv la glasul epocii sale, este printre cei dintîi creatori români care reflectă în opera lor, consecințele îndepărtării de centrul tonal, preconizat de cea de a doua Școală vieneză.

Își va apăra punctul de vedere, inclusiv în polemici purtate cu nerv, pledînd pentru necesitatea înnoirii mijloacelor de expresie. Pune piatră de hotar în baletul românesc – cu „Priculiciul", cel solicitat continuu pe afișul scenelor noastre lirice – știind să-și crească concomitent o pleiadă de elevi, azi distinși muzicologi, între care, cap de serie, alt bănățean – Gh. Firca. Deși mutat în Capitală, prin contactul permanent avut cu Filiala Uniunii Compozitorilor din Timișoara, a știut să rămînă aproape de toți aceia care se străduiau să ridice prestigiul Banatului său.

Azi, la cei 80 de ani pe care și-i poartă cu aceeași vigoare, licitată o întreagă viață, nu putem decît să urăm acestui Maestru al maeștrilor de azi, cele mai calde urări de sănătate, de prezență în viața artistică românească.

Elegia audiată a făcut proba unui creator predispus spre gîndire contrapunctică, unde orizontalitatea primează, imaginînd trăiri de intensă vibrație, rostite însă sobru, dens. Foarte bun, în postură de concert maestru, Dorel Bic. Nicolae Boboc, care a semnat al doilea concert al stagiunii, s-a orientat salutar spre un repertoriu care să nu solicite partidele absente din orchestră. În acest sens audierea „Eroicii" mozartiene, Simfonia nr. 39, s-a conjugat și cu o reală afinitate a dirijorului, vis-a-vis de muzica mozartiană.

Doru MURGU

(Urmare din pag. 1)

afli. Sub acest raport eu cred că la această vîrstă pe care ați evocat-o, mă aflu în plenitudine de rostire și cred că multpuținul meu, truda unei vieți, se încheagă în linii mai structurate. Cele patru romane pe care le-am publicat – fiecare avînd un univers, o lume a lor – se vor lega de alte două cărți pe care le văd realizate în următorii 8–10 ani și vor face împreună o constelație de gîndire și simțire și vor da o anumită imagine despre puterea mea de a mă exprima în cîmpul romanului. Activitatea mea de reporter se încheie, nu pentru că cel ce vă vorbește a obosit să mai fie veșnic peregrinul, ci pentru că minereul acesta al cunoașterii realizat prin mijloacele reportajului trebuie, în sfîrșit, să se transfere în opere de ficțiune. De aceea vreau să îmi închei activitatea de reporter odată cu apariția celei de-a treia cărți a paralelei 45. Am slujit timp de 30 de ani această călătorie mereu deschisă cu revenire ciclică pe unul și același itinerar al paralelei 45. La finele acestui an apare cea de-a treia carte, care înglobează și o bună parte din textele anterioarelor două cărți : apare sub un generic de trilogie și sugerează chiar acest arc peste timp. Este, dacă vreți, și acesta un bilanț. Acestei trilogii se asociază altele 7–8 volume de reportaj publicate de-a lungul anilor, pe care nu le amintesc ...

– Aceste cărți de reportaj ne dau dreptul să vă considerăm ca un profesionist de excepție al genului. Vă rog să definiți conceptul de reporter literar ...

– Voi spune un lucru care ar putea să șocheze, să fie o erezie în materie, un gînd neacceptat poate de unii confrați. Aș zice că nici nu există ceea ce se numește reportaj literar. După opinia mea, reportajul nu trebuie să fie literar sau neliterar, el trebuie să fie reportaj și, dacă este un reportaj de o bună ținută profesională, el oricum va fi înglobat în valorile care devin durabile. Iată, bunăoară : e nevoie să spui despre Bogza că este reporter literar de vocație, a devenit prin osîrdia lui scriitorul pe care îl știm. De aceea reportajul nu are nevoie de o togă literară. Reportajul este reportaj sau nu este nimic. Reportajul înglobează toate virtuțile esențiale, toată școala de virtuți și modalități pe care le are gazetăria. Nu mă veți putea contrazice că un bun reportaj înglobează, potențial vorbind, în același timp ceea ce se numește portretul (tipologii) dialogul, știrea senzațională, descripția naturistă, metafora. Iată, deci, un conglomerat de specii ale gazetăriei care capătă o expresie, se developează multivalent și omnipotent prin specia-rege a gazetăriei care este reportajul.

Cu scriitorul POP SIMION

– Cu toate acestea publicistica românească dispune de scriitori de talent care au realizat o adevărată școală de publicistică. Ce ne puteți spune despre ea ?

– Cred că există o Școală a reportajului românesc. O putem numi astfel, este tocmai opera unui timp asupra căruia am discutat adineauri cu privire la cele trei decenii de viață nouă. Sigur că această școală continuă tradiția înaintemergătorilor noștri interbelici, dar în același timp are o marcă proprie. În această pleiadă de bună valoare, care exclusiv este a acestor ani din urmă, aș prenumăra colegi, lucrători intru reportaj, precum : Ioan Grigorescu, Paul Anghel, Ilie Purcaru și mulți alții între care sînt scriitori de ficțiune de bună factură. Caracteristic acestor oameni, care formează școala reportajului românesc, este pasiunea dezbaterii, un foarte acut ochi aplecat asupra realităților socio-politice, economice, moral-caracterologice, o inteligentă detașare de ziurn, adică nu descriu doar procesele economice, nu descriu doar factorul evenimențial, ci se smulg din aceste straturi, uneori înrobitoare pentru reporter, încearcă să însumeze într-o gîndire coerentă proprie și emit niște puncte de vedere, de multe ori cu mijloacele eseului.

– V-am auzit la o șezătoare literară citind poeme. Ce înseamnă poezia pentru Dvs., este o incercare de sintetizare a ideilor, un exercițiu, un ... ?

– M-ați pus într-o ușoară încurcătură în sensul că este efectiv pentru prima dată cînd accept să aducem vorba despre acest lucru. Niciodată nu mi-am permis să mă consider ceea ce s-ar putea numi un poet. Iată, m-ați prins cu mîța în sac citind poezii. Da, scriu poezii ; la ora cînd convorbim se află sub tipar la „Cartea Românească" un volum de poeme, volum scris de un prozator, care se intitulează „Fotografii de îngeri". E o voce posibilă de rostire în lume la această vîrstă ; vîrstă desigur literară, dar trebuie s-o acceptăm și pe cea biologică, vîrsta de 50 de ani. Nu știu ce filoane de autentică poezie se află în această carte ; în orice caz este o mărturie despre universul de gîndire și simțire al aceluia care este prozatorul Pop Simion. Este cristalizarea unei gîndiri care ia și această înfățișare și probabil este decantarea unor acumulări succesive. Deocamdată nu am de loc credința că sînt un poet, sînt un prozator care mai vagabondez poate pasager și prin cîmpul poeziei.

– Care considerați că este, în viitor, destinul literaturii ?

– Este o întrebare enormă, voi încerca totuși să spun cîteva cuvinte, desigur sînt simple păreri personale, niște impresii care mă angajează numai și numai pe mine. Să începem cu spațiul care îmi convine cel mai mult ; cred că proza românească se va dezvolta cu o putere mereu sporită pe planul sondării tipologiilor, se va dezvolta în vigoare și valoare, proza, cu dominantă psihologică, pe care o practică în clipa de față autori precum : Augustin Buzura, George Bălăiță, Constantin Țoiu. Acești autori, și alții ca ei, aflați în zodia bună a afirmării lor, vor crește valoric și se vor afirma ca niște prozatori de mare vocație, poate nu risc zicînd națională și internațională, ducînd mai departe flacăra și ștafeta unor autori de mari potențe cum sînt : Zaharia Stancu, Marin Preda, Eugen Barbu. Zic astfel pentru că s-a afirmat în dese rînduri că detașamentul fruntaș în literatura ultimilor 15–20 de ani este poezia românească, care a ajuns la o expresie de sine unanim apreciată în lume. Cred că vom asista la o dezvoltare semnificativă a prozei. Adică finele de veac se conturează, sub raportul intuiției mele, cu un tablou semnificativ al decantării de sine a unei literaturi care a avut multiple experiențe – s-a dezvoltat destul de convulsionat în flux-reflux și datorită liniilor de forță și al proceselor care s-au întîmplat în domeniul socio-economic, politic ș.a.m.d. Se va produce o detașare, încît vom putea vorbi de structuri încheiate și de un capitol terminat, dobîndit pe planul duratei literaturii române de extracție nouă socialistă. Vom putea face atunci o largă retrospectivă paralelă, o istorie comparată a momentelor literaturii noastre, încît să putem pune într-un dialog fertil, să zicem literatura mare a românilor dintre cele două războaie mondiale(la care ne referim ades), cu zestrea dobîndită de literatura nouă socialistă. Să vedem cum acumulările succesive, de cantitate, s-au transformat în calitate. Vom avea, cred, curînd-curînd, acest tablou al definirii de sine a literaturii române de azi.

top

EUGEN GONDI

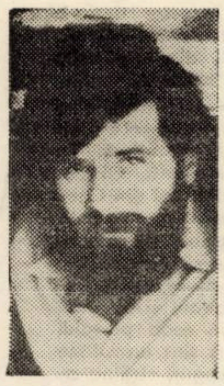

– „Bun acompaniator și solist modern (...) el este considerat printre cei mai buni baterişti români". Aprecierile le-am extras din „Dicționarul de jazz" și te privesc pe tine, Eugen Gondi. Așadar să încercăm o retrospectivă a activității tale muzicale care se identifică cu strădania de a face remarcată pe plan internațional școala românească de jazz. Să începem cu actualitatea imediată...

– Împreună cu grupul lui Marius Popp, între 13 și 15 octombrie voi cînta la Festivalul internațional de jazz de la Praga. Programul cuprinde și cîteva concerte la clubul „Reduta". Menționez că festivalul acesta se numără printre cele mai prestigioase manifestări ale genului din Europa...

– Cite ceva despre începuturile afirmării tale...

– La San Sebastian în Spania, în 1970 am obținut premiul trei. La următoarea ediție, am cîntat înafara concursului cu cvartetul „București" alături de care am mai cîntat la Ljubljana, Varșovia, Praga. La festivalul de la Přerov – R.S.C., împreună cu grupul de jazz al Casei de Cultură din Timișoara am obținut **„Medalia de Argint"**. O știi, ai fost și tu prezent acolo...

– Asta era în 1971. De atunci s-a scurs aproape un deceniu. Ce-a mai făcut Gondi între timp ?

– În 1978, la Paris, alături de cei mai valoroși timpaniști și instrumentiști români, am luat parte la o experiență unică : premiera mondială a experimentului lui Brediceanu legat de polimetronomia structurală. Tot în acest an am fost prezent la Festivalul de la Debreczen apoi în 1979 tot în Ungaria, la Nagy Kanizsa. În cursul anului trecut am participat cu Marius Popp la „Zilele culturii românești" în R.F.G. la Manheim. Despre succesul repurtat nu e nimerit să vorbesc eu.

– Faptul că ai redevenit timișorean nu constituie o piedică în activitatea ta artistică ?

– Deloc. Am o sală de studiu, colaborez cu băieții din Capitală prin casete. Cunoști procedeul. La Școala populară de artă de aci, predau percuția. Am nouă elevi talentați. Sper să auzi curînd de școala timișoreană de percuție.

– Proiecte ?

– Un concert la Iași cu Ion Baciu jr., apoi se pare că vom alcătui un grup de jazz cu Belá Kamocsa, L. Butoi, Puiu Lazaru. O să te invităm la repetiții și bineînțeles la primul spectacol.

– Mulțumesc și... mult succes !

Petru UMANSCHI

cenacluri

Cenaclul „Eftimie Murgu"

Cînd dintr-un spațiu se ridică un scriitor care strămută în cărțile lui oameni și întîmplări ale locului, se petrece un lucru minunat ; oameni, care altfel ar fi privit literatura ca pe o îndeletnicire „a altora", numai a lor nu, încep să scrie ! Dar cum scrisul e un lucru greu, mai greu decît greutățile materiale ale vieții, cel dintîi pas pe care îl fac e acela că înființează un cenaclu. De citit, oamenii citesc ; dar cînd înființează un cenaclu e semn că vor mai mult, – să și scrie. Și poate că abia în această clipă literatura devine o problemă de viață, nu numai de cultură.

Acesta e cazul cenaclului „Eftimie Murgu" care reunește un număr de oameni de pe Valea Almajului (Caraș-Severin) porniți cu patimă pe drumul creației literare. Desigur, un cenaclu nu formează automat talente ; în schimb, socialmente vorbind, el întreține interesul nu numai pentru literatură ci și pentru **creația literară.** Și orice realizare majoră în literatură a început cu **interesul pentru creație.** Din această perspectivă înregistrăm primele realizări ale cenaclului mai sus amintit, al cărui președinte de onoare e prozatorul Ion Marin Almăjan.

Vasile VERSAVIA

NISTOR GHERMAN
BIOGRAFICĂ

M-am ivit unde pămîntul
izbește cu dealuri în cer,
am venit de unde vine apa
în lume
despicînd pădurile grele.
Mă voi duce acolo
unde infinitul se odihnește,
ca omul, pe-o bucată de lut ;
unde nemurirea
paște iarba oricărei izbînzi.

CONSTANTIN TEODORESCU
ÎNȚELEPCIUNEA SĂLCIILOR

Am învățat să fiu o frunză de vară
și sălciile m-au iertat
că nu pot plînge cu galben
și că trec ca o părere – simplu –
pe drumul sfînt al tuturor.
Sălciile au rămas, știu eu, să plîngă, să cînte,
că încă mai am o viață
înainte de moarte,
că încă mai duc
pămîntul în spate.

MUGUR – SENS

Mugurul sfințește seva
și se umple de adînc
destăcîndu-se în floare ;
rodul bun sfințește floarea
și se umple de lumină,
rodul bun se-ncuie-n fruct.

IOSIF BĂCILĂ
DURATĂ

Îmbătrînesc
unde am copilărit,
lîngă tilva pădurii,
lîngă clocotul izvorului ;
pe dedesubt, în pămînt,
cerbii detună.
Satul încă îmi păstrează copilăria
colorată și bună.
Cam așa s-a născut veșnicia.

ȘOAPTE

Grăbiți
că ne uită cuvintele,
ne ascultăm tăcerile în flori,
privind în adîncuri.
Cînd noaptea își încuie
livezile în liniști,
semințele licuricilor
ne vestesc că și moartea-i o floare.

Sunet de pin
– Vîntule, tu dor vărsat,
zăriștea de-ai colindat,
de ce frunză m-ai legat ?
– De frunza cuvîntului, –
potecuța gîndului,
de frunza cuvîntului.

IOSIF BADESCU

LIANĂ

Rontăiam o bucată de aer
și-mi cădeau șimburi
lîngă stîlpii picioarelor ;
un corb secular
aștepta să se întîmple
miracolul încolțirii.
Ploua. Un foșnet în jur
și crengile mă dureau
de rodul iluziei.
Te-ai așezat lîngă trunchi
și-ți rezemai sufletul
de obsesia verticală.
Nici nu te mai interesa regnul
prin care navigam ;
te-ai înșurubat în mine
și-ți așteptai primăvara
prin toamna mea, prin moartea mea.

ILUZIE

Te-am așezat în palmă
după întîmplarea aceea
care ți-a modificat destinul,
te-am ținut în palmă
după întîmplarea aceea
ca pe o amintire roasă de regrete.

echo

„SUB ZODIA COMEDIEI"

Valentin Silvestru a întocmit o succintă, dar utilă culegere de scurte comedii, scenete, proze, epigrame, adunate sub titlul „SUB ZODIA COMEDIEI". Editată de Comitetul județean de cultură și educație socialistă VASLUI, culegerea cu pricina stă, cum precizează autorul, în prefață, **„Sub semnul benefic al Festivalului republican al umorului, valoroasă și rezonantă inițiativă vasluiană".**

Fiind a doua culegere de acest gen, „Sub zodia comediei" adună în sumarul său autori români și străini, clasici și contemporani, nume de rezonanță sau autori tineri, închegînd o unitară și diversă, totodată, oglindă a creației umoristice, de la piesete la scenete, de la fabule la cronici rimate, de la schițe la epigrame. **„Sub zodia comediei"**, carte și inițiativă a unui comitet de cultură, ce știe să ridice cota umorului la treapta scontată, și efort lăudabil al unui autor și entuziast partizan al scrierii umoristice, **Valentin Silvestru,** merită să treacă prin mîinile cititorilor și să stea în atenția iubitorilor de literatură umoristică.

Radu VOINEA

panoramic

● În 11–12 octombrie a avut loc „A III-a întîlnire a scriitorilor țărani din România" – manifestare bienală organizată de Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al județului Arad, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, sub auspiciile Consiliului Culturii și Educației Socialiste – cu participanți din peste 30 de județe ale țării. Din programul acestei prestigioase manifestări menționăm o **sesiune de comunicări și referate** pe tema „Scrisul țărănesc o expresie a vitalității spirituale a poporului nostru", un **moment editorial** la librăria „Ioan Slavici" din Arad, un **spectacol literar-muzical** la Teatrul de stat, un **itinerar artistic-cultural,** cu popasuri la Ghioroc, Lipova și Vărădia de Mureș (în ultima localitate avînd loc un recital de poezie și un spectacol folcloric). ● Duminică, la Muzeul Banatului din Timișoara și-a desfășurat lucrările **„Al II-lea simpozion de numismatică,** organizat de Secțiunea Timișeană a Societății Numismatice Române, fiind dedicat aniversării a 2050 de ani de la înființarea statului dac condus de Burebista. Ca și cel precedent, din primăvară, acest simpozion denotă o vie și temeinică activitate a secțiunii numismatice timișorene, colaborarea științifică a acesteia cu istoricii locali și cu cercetători numismați din alte centre culturale ale țării. ● Recent, la Clubul I.P.L. – Timișoara : un spectacol susținut de artiștii amatori de la Trustul de construcții și de la I.P.L., manifestarea fiind organizată de comisia de femei și dedicată femeilor din cartier. ● Astăzi, la **Teatrul Național din Timișoara,** premiera piesei „Totul în grădină" de Edward Albee, în regia lui Emil Reus. ● Simbătă și duminică, la Muzeul Banatului : **Sesiune științifică de ornitologie,** dedicată aniversării centenarului ilustrului ornitolog timișorean, Dionisie Linția.

D. S.

RADIO TIMIȘOARA

Emisiunea literară din 23 octombrie 1980, ora 21 : ● Actualități din viața literară ; ● Cărți și idei : „Eseu despre poezia lui Ion Barbu" de Șerban Foarță, prezintă lector univ. dr. Livius Ciocârlie și criticul literar Adriana Babeți ; ● Versuri inedite de Elisabeta Preda ; ● Invitatul emisiuni : Domokos Geza, directorul Editurii „Kriterion" ; ● Oameni... dincolo de cuvinte" – reportaj de Dușan Bainski.

mapamond

Planetologie (IV)

Cercetătorii consideră că heliul descoperit pe Mercur provine din captarea furtunii solare sau că se formează neîncetat prin descompunerea kaliului și thoriului radioactiv din scoarța planetei. Sonda a descoperit și un cîmp magnetic, a cărui origine, datorită rotației încete, rămîne o enigmă.

Cu excepția „mărilor lunare", suprafața lui Mercur este asemănătoare cu cea a Lunii. Există pe această planetă cîteva bazine circulare relativ mari, cratere din care a izbucnit lava, provenite din impactul cu mari meteoriți (cu un diametru de mai mult de zece kilometri). Prin mărime și formă, craterele seamănă cu cele de pe Lună, dar nu sînt atît de adînci, iar materialul este mai puțin împrăștiat, întrucît forța gravitațională aici este de trei ori mai mare decît pe Lună. Ele au apărut în urmă cu patru miliarde de ani, în urma unui intensiv bombardament cu meteoriți. Spre deosebire de Lună și Marte, pe Mercur există destule rupturi, lungi de 500 și înalte de 3 kilometri. Cercetătorii au calculat că învelișul planetei are o grosime de 500–600 km, iar miezul, bogat în fier, cuprinde 75–80% din masa lui Mercur. La a doua trecere a lui „Mariner-10" s-au luat imaginile „terenului primejdios", o suprafață dură și răvășită, pe care și craterele sînt sfărîmate. Întrucît se află pe partea opusă a celui mai mare bazin format în urma impactului cu meteoriții, se poate presupune că acest teren este produsul undelor care, din locul impactului, s-au difuzat în toate direcțiile, întîlnindu-se în partea opusă, provocînd un cutremur puternic al suprafeței. În viitorul apropiat se pot aștepta aterizări blînde de nave pe Mercur, iar mai tîrziu chiar și popasul astronauților pe solul acestei planete. Datorită unei deosebit de interesante geologii a lui Mercur, a posibilității de cercetare a Soarelui, a folosirii minereurilor, și altele, este aproape sigur că la începutul următorului secol aici se va construi o bază permanentă, protejată de frig și căldură, precum și de radiațiile ucigătoare. Energia se va folosi din Soare, hrana și oxigenul se vor produce în ferme subterane, apa se va recicla. Instrumentele necesare observației se vor afla la suprafață, iar tancurile masive vor face periodic cîte o expediție științifică. Din cauza distanței prea mari de Pămînt, echipajul va rămîne la datorie cîțiva ani de zile. De pe Terra ei vor primi toate instrucțiunile de specialitate, dar nu și intervenții nemijlocite în caz de nevoie.

(VA URMA)

sport

România – Anglia 2-1

La capătul unui joc frumos, de un remarcabil nivel tehnic, disputat într-un ritm alert, reprezentativa României a obținut o binemeritată victorie cu scorul de 2-1 (1-0), cucerind două puncte prețioase în lupta pentru calificarea în turneul final din Spania.

Fotbaliștii români au început bine jocul, inițiind cîteva acțiuni periculoase la poarta oaspeților. Echipa română deschide scorul în minutul 34, prin M. Răducanu. Două minute mai tîrziu, Cămătaru are o mare ocazie de a majora scorul, dar se pripește și șutează pe lîngă poartă.

La reluare, fotbaliștii englezi acționează mai decis forțînd egalarea pe care o obțin în minutul 63.

Puternic încurajată de publicul spectator, echipa României nu renunță la victorie, preia din nou inițiativa și în minutul 75 Crișan pătrunde irezistibil în careu unde este faultat. Arbitrul dictează lovitură de la 11 m, pe care Iordănescu o transformă cu siguranță, stabilind scorul final al întîlnirii: 2-1 în favoarea selecționatei României.

Partida retur se va disputa la 29 aprilie 1981.

În clasamentul grupei conduce România — 3 puncte, urmată de Anglia — 2 puncte și Norvegia — 1 punct (toate cu cîte 2 jocuri disputate).

Echipele Elveției și Ungariei nu au disputat încă nici un joc.

MEDITERANA contra cronometru

Și iată zorii : un cer fumuriu, dar frumos spre sud, cer albăstriu la răsărit. Briza suflă cu putere, ca un curent ce țîșnește din strîmtoarea ce se deschide în față la vreo două, trei mile. Țărmul. Cel european și cel asiatic. Ambele sînt stîncoase, par pustii, sînt abrupte și întunecate. Mă înfior. Intrăm ca într-un fel de gură de balenă, de animal antedeluvian. Sîntem de cîteva ore în apele teritoriale ale Turciei. Văd pe unul din catargele Osetiei fluturînd semiluna. Cineva deschide un aparat de radio, din care se revarsă o melodie orientală, tînguitoare, cu inflexiuni abrupte, în pizzicato. Teren accidentat în ambele părți ale Bosforului. O dimineață destul de răcoroasă pentru un sfîrșit de aprilie pe paralela 41. Sîntem, așadar, în Bosfor (Karadeniz Bogazi, cum aveam să aflu mai tîrziu că-i mai spun turcii), prin care înaintăm cale de aproape 30 de kilometri. Apar colinele Istanbulului. Trecem la o sută de metri de epava petrolierului românesc „Independenta", a cărui tragedie o aflasem cu toții. Tristețe. Vasul pare frînt la mijloc — un morman de fier vechi. Săptămîni în șir apele Bosforului au ars în flăcări. Ne îndepărtăm. Alunecăm emoționați pe sub podul Bosforului, suspendat undeva pe cer, ca un arc de oțel, unind două continente. Istanbulul se desfășoară în toată splendoarea. Apar, ca în „1001 de nopți", moschei și minarete, coline pe care veghează pașnic un oraș ai cărui sultani uitați în cartea de istorie și-au pus însemnul adeseori în analele Europei. Curînd intrăm în Marea Marmara. Spre seară intrăm în Dardanele. Noapte.

În zori, tot pe vreme bună, cum vom fi avut mai tot timpul călătoriei, intrăm în golful Smirnei, coborînd parcă într-o țară de basm, căci orașul (aproximativ 800 000 de locuitori) e construit în terase, pe un teren stîncos : în vedere generală umple cu așezămintele sale laturile unei potcoave uriașe. După sumare oficii de vamă, punem piciorul pe pămîntul Asiei Mici. Știam despre Izmir că e un important centru comercial internațional (vestitul tîrg ce se ține aici...), dar în curînd vom fi fost pe urmele unei vechi civilizații, căci am vizitat Pagora romană, apoi ruinele fortăreței Kadifekale, situată pe muntele Pagos. Bineînțeles, n-am uitat să dăm o raită prin bazar, unde și-au dat întîlnire parcă toate minunățiile create de mîna omului. Am intrat și într-un fel de infern al meșteșugarilor în metal — niște catacombe și poduri insalubre, dărăpănate, unde străzile se confundau cu încăperile și peste tot un zgomot asurzitor de ciocane bătînd metalul, tabla. Aci se făceau de toate : se tăia tablă, se galvaniza, se forja, se nituia, se suda, se ingăurea, se alcătuiau vase cu cele mai diferite și ciudate destinații, în forma lor finită — minunate. O atmosferă de sfîrșit de ev mediu, un baroc al uritului util. Am ieșit sub cerul liber răsuflînd usurat. Apoi, nu departe de acel infern sui generis al lui Belzebut, am colindat prin mici magazine ticsite cu aurărie.

A doua zi, spre seară, am părăsit Izmirul scăldat în lumini. Părea un colier uriaș de stele, la limanul dinspre nord-est al Mediteranei. Am făcut aproape o noapte și o zi pînă în Rodos. Pasagerii au început să aibă rău de mare, din cauza tangajului, ce crescuse simțitor. Rodosul ne-a întîmpinat cu proeminentul și întinsul zid al cetății medievale ce converge spre Castelul Cruciaților Ordinului Sf. Ioan. Mediterana, ca și cerul ei — de un albastru astral, curat, înfiorător. „Insula soarelui", cum i se mai spune insulei Rodos, ne-a întîmpinat cu o vegetație demnă de faima Mediteranei : opulentă, strălucitoare, în plină primăvară. Cumpărăm ilustrate colorate, suveniruri, portocale. Cu drahme. Sîntem în una din sutele de insule ale Greciei, risipite în Marea Egee. Lîngă vechiul far, doi cerbi, simbolizînd Rodosul, scrutează marea, la poarta medievală a domului Sf. Nicolae. Cu autocarul prin oraș și pe litoral. Mori de vînt, yachturi, palate, plaje, Fîntîna sacră, Templul lui Apollo. O deplasare de aproape 40 de kilometri pînă la Lindos, pe un teren cu forme de relief miniaturale, văi minuscule, rîuri, pădurici de portocali, de măslini, cactuși uriași, chiparoși (aduși aici din Cipru, ne spune ghidul Badea), măgăruși cu poveri, munți în miniatură, iar în stînga mereu marea. Localități rurale pitorești : Archangelos, Molon, Wassari, Kalathos. Apare Lindos, cu marea de un verde ireal, cu casele albe ca spuma laptelui, cu acoperișele drepte (în stilul blocurilor moderne), cu antica sa Acropolă cu cetatea medievală, cu sanctuarul zeiței Linda, cu templul zeiței Atena. Da, Rodosul e o creație divină a Mediteranei, dar și a omului în același timp. Am părăsit insula cu strîngerea de inimă că nu o voi mai vedea niciodată. Faimosul și controversatul colos nu l-am întîlnit, se-nțelege, decît în ilustrate și pliante.

Urmează, după o călătorie de o zi și o noapte, deloc obositoare, Cipru. Ancorăm la Limassol, cel mai mare port cipriot. Facem o scurtă vizită cu autocarul prin oraș, apoi în insulă, la Curium, unde vizităm Templul lui Apollo. Aici, în Cipru, se spune că s-ar fi născut din spuma mării zeița frumuseții, Afrodita. Cu impresii fugare, dar puternice, ne îmbarcăm din nou, cu destinația : Egipt. Diminețile Mediteranei erau făcute parcă anume pentru a ancora noi în cîte un port, căci, iată, și la Alexandria, poposim tot în zori, sorbind de la proră peisajul grandios al portului. Alexandria se întinde pe o lungime de peste 40 de kilometri, la brațul din stînga al Nilului, încît abia cuprindem cu ochii

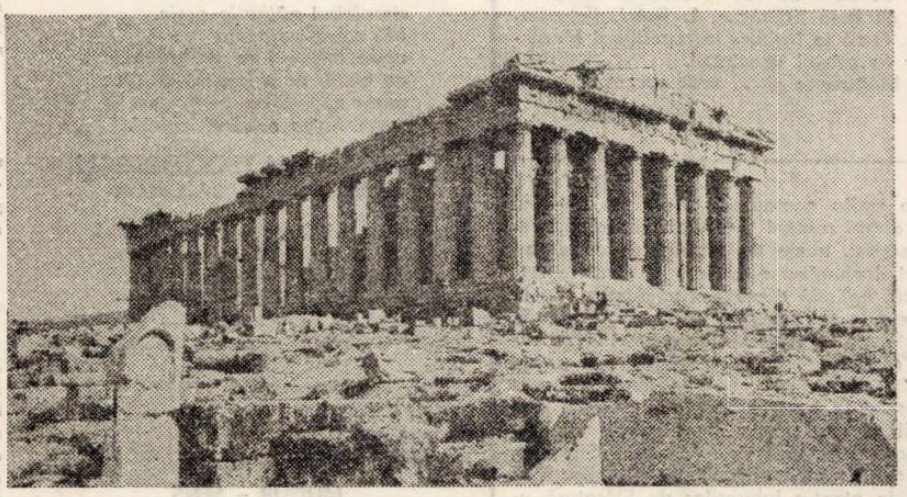

Stop-cadru pe Acropole

o parte a străvechiului oraș, în care zadarnic mai cauți fantasticul far și legendara bibliotecă. Asistăm, ca în fiecare port în care sosește un vas străin, la ritualul de preluare a timonei de către un pilot băștinaș. Se apropie de noi o vedetă rapidă ocolind pe la tribord. Pilotul destinat nouă, balansînd pe mica punte a șalupei, ne face discret cu mîna, apoi după o scurtă manevră șalupa se apropie de vas. I se aruncă o scară de frînghii, precum în vechile romane iubitului, și pilotul urcă sub privirile noastre admirative. Salută, apoi se întîlnește cu căpitanul Osetiei (din Ismail) și preia comanda până la acostare. Coborîm în gara maritimă. În fața ei se deschide un bulevard larg, străjuit de palmieri. Aici simțim cu adevărat al treilea continent, Africa. Vînzători ambulanți gălăgioși, îmbrăcați în costumația lor tradițională albă, ne asaltează etalînd pe degete felurite suveniruri cu scarabei, din pietre semipretioase, portmonee, figurine cu Nefertiti, ilustrate. Aici se vorbesc toate limbile pămîntului, circulă orice fel de monede, se fac tranzacții particulare dintre cele mai pitorești, apar șarlatani, dar și oameni dispuși să te ajute, fetișcane ochioase. Vizităm orașul. Pretutindeni, stive de pepeni verzi (la un preț cam pipărat), cărăuși, circulație haotică (așa am remarcat și-n Turcia) dar lipsită de accidente. Punctul nostru de reper, pentru a nu ne rătăci, îl constituie Piața Muhammad Ali. Din loc în loc portretul lui Anwar el Sadat, președintele republicii. În dimineața următoare ne suim în autocare, pe care scrie „Piramids Tours" și ne angajăm într-o deplasare obositoare spre Cairo, prin delta Nilului. Diferența de temperatură între Alexandria și Cairo este de zece grade. Străbatem delta fluviului aproape fără să simțim că sîntem într-o deltă. Rareori ni se arată cîte un brat al Nilului. Pe ogoarele împărțite în nesfîrșite parcele, mulțime de țărani la muncă. Vedem de la ferestrele autocarelor unelte primitive, cămile și măgari la munca cîmpului, case sărăcăcioase, bivoli legați la ochi care învîrt cît e ziua de mare o pîrghie ce pune în mișcare un mecanism de scoatere a apei atît de necesare aici. Intrarea în marele oraș Cairo (aproape 9 milioane de locuitori) se face pe un bulevard paralel cu un braț al Nilului, în care grupuri, grupuri de femei spală rufele. Orașul, un Babilon modern, ne copleșește cu contrastele sale : mizerie și strălucire la un loc. Vizităm Muzeul de egiptologie, cu tezaurele sale de renume mondial, cu daurita mască (multiplicată) a lui Tutankhamon, cu statui uriașe aduse din Valea Nilului, din Valea regilor, cu fel și fel de mărturii ale civilizației antice dominate de zeul Ra. Căldura devine tot mai apăsătoare. Abia mai înregistrez obiective turistice, edilitare sau de cultură, cu care Cairo se mîndrește. Iată Turnul din Cairo, cu dantelăria sa deschisă spre cer, Podul El-Tahrir, Statuia lui Ramses al II-lea, clădirea televiziunii arabe etc. În drum spre Gizeh, facem un scurt popas la Moscheea de alabastru, care ne impresionează cu turnurile și cupolele sale specific orientale. Apropierea de piramide mă trezește doar pe jumătate dintr-o ciudată amorțeală. Autostrada ce duce la Gizeh începe să fie supraaglomerată, deși sîntem în presezon turistic. Ni se arată în stînga un munte devastat de mîna omului, de unde se bănuiește că au fost tăiate milioanele de blocuri de piatră necesare pentru construcția piramidelor (ipoteză mult controversată), apoi ne cufundăm cu fiecare metru în zăpușeala deșertului și, numai bine, cînd zărim pe podișul din față siluetele piramidelor, constat că revelația mult visată întîrzie să se producă. Peisaj dezolant, gălbui-cărămiziu. Piramidele îmi amorțesc simțirea. Coborîm din autocar. Pașii îmi sînt grei. Aflu că temperatura e de 45 grade. Sîntem pe paralela 30. Meridianul, aproape același. Apă. Toți uită de piramide și caută apă. Dar apă nu găsim. Bem sucuri și, cine mai are piaștri, bere, apoi, fiecare pe cont propriu, caută să vadă cît mai mult din ceea ce peisajul multimilenar oferă. Avem două ore la dispoziție. Unul din ghizi mai apucă doar atît să ne spună : „Cele trei piramide sînt, de la dreapta la stînga, Keops, Kefren, Mikerynos". Arabii mișună cu cămilele lor frumos „pavoazate" cu covoare orientale și pături colorate. Ne îmbie să urcăm, dar noi refuzăm, pentru că știm de acum că la urcare ni se cere un dolar, iar la coborîre doi. Aici totul se plătește. Și fotografiatul cămilelor. Alerg spre Sfinx, îl ating, alerg spre piramida lui Keops, o ating — revelația nu se produce. O literatură întreagă despre piramide îmi reînvie în memorie. Nu realizez eternul, enigma. Un polițist îmi atrage atenția într-un anumit loc că nu e voie să fotografiez, apoi întreținem o conversație jovială în puțina engleză pe care o stăpînim și eu, și el. Spre seară plecăm. Nu mai apucăm spectacolul de sunet și lumini, ce se dă în amfiteatrul din fața Sfinxului. Drumul de întoarcere la Alexandria duce prin deșert. Aerul condiționat din autocar ne salvează. Afară atmosfera e fierbinte. Parcă anesteziați, înfrînți, toropiți, turiștii meditează la tot ce au văzut, nu realizează încă impactul cu eternitatea, cu evenimentul și, în sfîrșit, se mai aude un glas mucalit : „Ei, dragii mei, am văzut și piramidele !"

Următorul obiectiv al călătoriei noastre a fost insula Creta. Am avut o zi plină de navigat, pe o vreme frumoasă, dar cu o mare ușor agitată, care iarăși a pricinuit unora temutul rău de mare. Acum are loc serbarea lui Neptun, zeu al mării în mitologia romană, în rolul căruia a fost desemnat însuși semnatarul acestor rînduri. A fost un ritual de neuitat. Pentru toți românii și echipajul vasului, din acel moment, mi-a rămas numele Neptun.

A doua zi, tot în zori am ancorat la Heraclion, în Creta. Un oraș și o insulă asemănătoare Rodosului. Aceeași climă, aceeași vegetație mediteraneeană. Obiectivul principal al escalei : Palatul din Cnossos, unde am zăbovit cîteva ore cu mult folos. Trecusem de jumătatea croazierei, și dorul de patrie începuse să ne dea tircoale. Abia așteptam să ajungem la Pireu, în Grecia, apoi la Istanbul și din nou în țară. Cînd am intrat în rada portului Pireu, am avut impresia că sînt un Ulisse ce se întoarce de pe meleaguri străine acasă. Simțeam că sînt mai aproape de pămîntul natal, puneam piciorul în peninsula balcanică, prin peninsula Atica. Pireul e unul din marile porturi ale Mediteranei. O imensitate de catarge, macarale, vapoare, sosite de pretutindeni ; aici pot fi văzute toate drapelele lumii. Pireul — fiul legitim al Atenei. Predomină albul. În întreaga Grecie predomină albul : casele, vapoarele, hainele, parcă și stîncile. Doar oamenii sînt bine bronzați, ageri, amabili, supli, întreprinzători. Aici, la Pireu și Atena, care sînt unul și același oraș — capitală a țării, în care trăiește cam jumătate din populația elenă — am întîlnit una din diademele culturii antice din bazinul mediteraneean : Acropolis-ul, cum îi spun grecii. Urcăm pe înălțime copleșiți de istorie. Fiecare pas al nostru se așterne pe o istorie milenară. La complexul arhitectonic, reconstituit pe alocuri vizităm în grabă, însoțiți de o ghidă ateniană, care vorbește o română perfectă, Partenonul, Erehteionul, Propileele, Templul zeiței Nike Apteros. Ni se arată mai la vale Areopagul, Teatrul antic. Amatorii de fotografii nu încetează să caute noi și noi unghiuri pentru a imortaliza ceea ce și așa nu e muritor : întregul complex de pe Acropole, ctitorit în mileniul 3 î.e.n.

Atena. Hoinărim pe străzi în puținul timp ce ne-a mai rămas și ne minunăm de spiritul comercial ce animă acest loc binecuvîntat al pămîntului și-al mării. Magazine cochete, opulente, care ies în stradă cu bogățiile lor, servire exemplară, umor, civilizație. O seară fugară prin cartierul de la poalele Acropolei, cunoscut sub numele Plaka, un fel de Montmartre parizian, dar, se zice, mult mai colorat și mai voios. Muzica grecească, ce te învăluie de pretutindeni, are ceva înălțător, ea sugerează victoria omului asupra vitregiei naturii, asupra mării și asupra peisajului aparent dezolant al solului. Părăsim Atena, cuceriți de spiritul clasic, disimulat, dar prezent pretutindeni.

După o zi și-o noapte, în care răul de mare iar pricinuiește unora necazuri, lăsăm în urmă mările Egee și Marmara și intrăm, de astă dată dinspre sud-vest, în Istanbul, acest paznic de veacuri al Bosforului, leagăn al culturii bizantine, azi un oraș de aproape 3 milioane de locuitori. Intrăm în vestita catedrală Sf. Sofia, în Moscheea Albastră, vizităm palatul Topkapi, trecem peste podul Bosforului. Mă pierd în marele, în vechiul bazar, în care descopăr toată mizeria și strălucirea comerțului oriental. Cumpăr drept suvenir un ceainic de aramă, splendid, bătut cu pietre albe și roșii, ca niște mărgăritare și rubine poleindu-i pereții. Aici în bazar găsești totul, de la cuie, potcoave și tîmplărie de tot soiul, pînă la cele mai scumpe podoabe de aur masiv sau filigranat, narghilele, carpete orientale, haine de piele, casete muzicale, vase de argint, porțelanuri. Unui turc, cu care fac un schimb simbolic de insiane, îi spun la despărțire „Alaha ismarladik !" (La revedere !), iar el, fericit că l-am salutat în limba lui, îmi spune „Buna ziua !", rizînd, împreună cu alții, să se prăpădească. Trec peste podul Galata de unul singur și, în Cornul de Aur, vizionez un film de aventuri (producție Hon-Kong), apoi revin în vechiul oraș, mă abat prin fața Porții, la care domnitorii români își aduceau birul, și uneori capul. Mă înfior, pășesc tot mai obosit de alergătura contra cronometru prin acest oraș, dealtfel ca prin toate orașele Mediteranei prin care am trecut, și-mi spun că Pămîntul e o grădină minunată prin care merită să hoinărești din cînd în cînd, ca un copil.

Ion VELICAN

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 43 (657) ● 23 OCTOMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

REALISM ȘI LUCIDITATE

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 14–15 octombrie a.c. reprezintă o expresie elocventă a realismului și lucidității, a spiritului critic și democratic caracteristic politicii partidului nostru. Analizînd realizările obținute la sfîrșitul unei etape de eforturi creatoare marcată de cincinalul 1976–1980, secretarul general al partidului sublinia că **„s-a parcurs cu succes o etapă importantă a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism. S-au dezvoltat puternic forțele de producție și a crescut continuu bogăția națională. Țara noastră s-a ridicat pe o nouă treaptă de progres și de civilizație".** Într-adevăr, datele statistice privitoare la creșterea fondurilor fixe ca și cele privitoare la ritmurile anuale de creștere a producției și productivității muncii fac dovada clară a progresului înregistrat de patria noastră pe parcursul planului cincinal trecut, în toate sectoarele industriei, în toate ramurile economiei naționale. Este grăitoare și spectaculoasă creșterea valorică a fondurilor fixe în primul rînd – de la 1203 miliarde în 1975 la 1950 miliarde lei în 1980, într-un ritm normal de peste 10 la sută. În mod corespunzător, aceste realizări se oglindesc în viața populației țării noastre. **„Veniturile populației din fondurile sociale de consum au crescut pe întregul cincinal cu 40 la sută. S-au construit din fondurile statului** – preciza secretarul general al partidului – **circa 800 mii apartamente, peste 250 de mii locuri în cămine pentru oamenii muncii nefamiliști și peste 240 mii locuri în creșe, grădinițe, internate și cămine pentru studenți. Toate acestea au contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață, de locuit ale oamenilor muncii, a condițiilor de creștere și dezvoltare a copiilor și tineretului patriei noastre".** Au crescut de asemenea consumurile fizice la o serie de produse alimentare și industriale, iar datele statistice prin care se pot descrie aceste creșteri pun și mai puternic în evidență creșterea nivelului de trai material al oamenilor muncii.

Totodată, în cuvîntarea sa tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu spiritul critic care-l caracterizează pe comunistul lucid și pătruns de imperativele adevărului, sublinia că **„nu putem trece peste lipsurile, peste minusurile care s-au manifestat în diferite domenii de activitate. În industrie am fi putut realiza o producție mai mare. De asemenea, cu toate greutățile care au existat, am fi putut obține o producție mai mare în agricultură. Punînd mai repede în producție o serie de capacități noi, am fi putut realiza planul în domeniul investițiilor".** Și cum toate aceste neîmpliniri au o cauză, secretarul general al partidului numește cu curaj cauzele care au determinat situațiile nesatisfăcătoare : **„Au existat serioase carențe în ce privește buna desfășurare a aprovizionării materiale și tehnice. Acestea s-au datorat nu atît lipsurilor materiale, cît manifestărilor birocratice în organizare și repartiție, în urmărirea corespunzătoare a producției în sortimentele stabilite.** Cu aceeași fermitate tovarășul Nicolae Ceaușescu a numit neîmplinirile și cauzele acestora în celelalte domenii de activitate, privitoare la progresul tehnic sau comerțul exterior, trăgînd concluzia că „trebuie să punem capăt, cu toată hotărîrea, stărilor de lucruri negative, să tragem toate învățămintele din ceea ce avem bun, să acționăm pentru lichidarea cu desăvîrșire a lipsurilor, a neajunsurilor care s-au manifestat".

Privitor la planul pe anul 1981, dezbătut și adoptat la Plenară, avînd în vedere situația reală existentă în economia noastră, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : **„Ritmurile de dezvoltare stabilite pentru 1981 sînt mai ponderate. Am avut în vedere că trebuie să consolidăm puternic realizările din acest cincinal. Congresul al XII-lea a stabilit un ritm de dezvoltare de 8–9 la sută, mai redus în acest cincinal. Am avut în vedere că, în deceniul 1970–1980 am înaintat pe un front larg, am parcurs o distanță foarte lungă în dezvoltarea noastră și că acum este necesar să consolidăm ceea ce am realizat ...".** Acest mod de a privi lucrurile este o dovadă a realismului politic, a lucidității cu care partidul stabilește ritmurile dezvoltării în funcție de condițiile concrete ale fiecărei etape de dezvoltare.

Vasile VERSAVIA

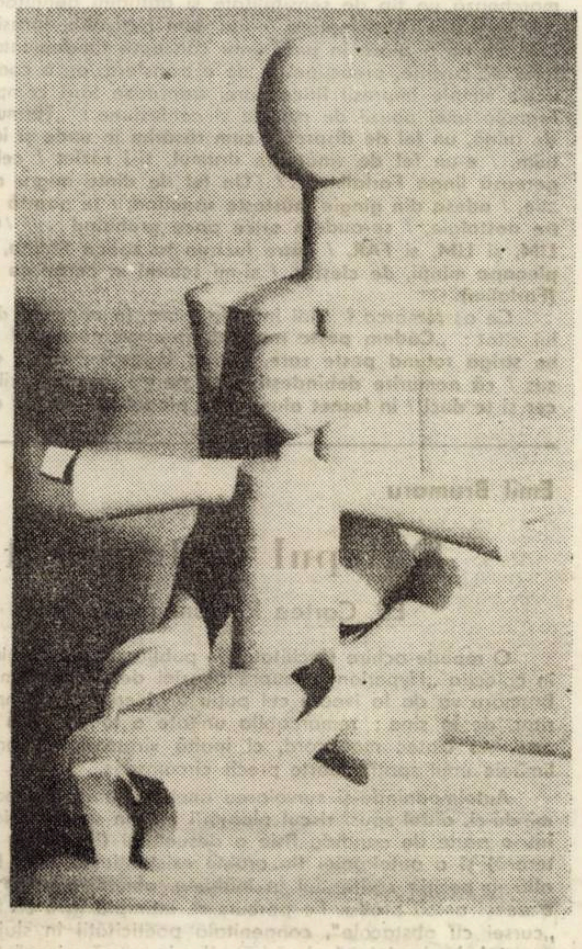

SZAKÁTS BELA : „Perpetuare"

sadoveniana

MIHAIL SADOVEANU
între trecut și viitor

Dacă Mihail Sadoveanu a încercat circumscrierea unui model al spiritualității românești într-o primă etapă prin vestigiile ce se mai păstrau încă **(Nopțile de Sînziene, Baltagul, Demonul tinereții),** într-o a doua într-un trecut atestat istoric, în care satul, mai mult imaginar și mitic, arată aceleași permanențe **(Zodia Cancerului, Nunta Domniței Ruxandra, Frații Jderi),** gîndul povestitorului este mai îndrăzneț, încercînd o călătorie într-un trecut și mai îndepărtat și mai plin de surprize. Modelul acestei epoci străvechi este imaginat în **Creanga de aur** (1933), scriere esoterică cu o străvezie simbolistică a numerelor, dar cu o puternică zestre mitică autohtonă. Povestirea, ce începe la anul 780 din era noastră, este a unui bătrîn geolog cu o înțelegere deosebită a eresurilor, datinilor și descîntecelor străbunilor lui de la Burebista, care aveau cale deschisă, acces direct la miezul lucrurilor, puteri magice, fiind strîns legați de stihiile pe care le stăpîneau. Mărturisirea lui de credință nu este surprinzătoare, cunoscînd intențiile autorului : **„am ajuns să prețuiesc și să iubesc aceste alcătuiri vii ale religiei vechi a pămîntului acestuia, găsind în ele însăși gîndirea strămoșilor mei și însuși sufletul lor. Religia nouă, care n-are decît zece veacuri, nu s-a putut substitui trecutului decît în parte și superficial. Poporul încă practică legea veche".** Semnificația cărții este cuprinsă în aceste cuvinte. Legea veche era aceea a lui Zamolxe. Firesc ar fi fost ca scriitorul să încerce reconstituirea acelei protoistorii gete, dar fie că-i lipseau elementele istorice, fie atras de Bizanț, fie urmărind alte scopuri ascunse, după scurte considerații asupra stărilor din Dacia veacului opt al erei noastre, scena se mută la Bizanț. Totuși, viziunea istorică, așa cum se cunoaște de la Eminescu pînă la Sadoveanu, este păstrată și cele cîteva scene de la începutul și de la sfîrșitul cărții deschid perspectiva înțelegerii unei spiritualități autohtone.

Monahii lui Zamolxe urcă muntele la Marele Preot, bătrînul Decheneu, cel ce stăpînea înțelepciunea și știința inițierii, pentru a sărbători venirea primăverii, învierea luminii. Pentru el, legea nouă, ce se răspîndea cu iuțeală, nu schimbă **„nici frica, nici nădejdea, nici viața, nici moartea".** Fondul sufletesc al omului rămîne același, iar noile alcătuiri și cuvinte nu puteau ascunde decît vechile semne ale inițiaților : **„Domnul Dumnezeu are o mie de nume și o mie de forme (...) Nimene dintre muritori nu l-a văzut decît în valuri și vînturi, și-n raza care străpunge moartea trezind colțul grăuntelui".** Problema este pusă în termenii unei inițieri la care puțini au acces, dar panteismul mărturisit al autorului **(Anii de ucenicie)** este evident. Adevărurile eterne sunt închise în simboluri de valoare universală, moștenite de la egipteni, unde este trimis spre desăvîrșire Kesarion Breb, cel ce urma să devină cel de-al 33-lea Decheneu. Dar la întoarcere trebuia să coboare la Bizanț, ca să cunoască taina și puterea credinței noi.

E vorba de o desăvîrșire a spiritului și Kesarion este întruchiparea acelor ascuți ai lui Zamolxe, zeul unic dac, așa cum l-a văzut Pârvan în **Getica** sa. Nici asupra acestei desăvîrșiri nu se insistă. Scena se mută la Bizanț unde legea nouă se sprijină pe frumuseți vechi. În Sfînta Sofia asdragostei, lămurită de foc, dincolo de timp ; și drama sufletului său ce vedea răspîndindu-se cu sabia legea nouă, fără să-i facă pe împărații lumii **„să puie o mai bună cumpănă vieții sărmanului muritor, alinînd neliniștile popoarelor".**

Peste aspectele exterioare, voind doar să arate ineficacitatea socială a formelor noi și peste alte implicații esoterice, finalul nu putea să arate decît întoarcerea lui Kesarion la neamul său care-și sprijinea credința nouă pe cea veche a strămoșilor, Neam de străvechi pămînteni cu bogată zestre spirituală : **„După cuvîntul înțelepților de demult, oamenii din acest colț de lume sînt copii ai pămîntului și ai cerului lor".** Breb urma să fie cel din urmă slujitor al muntelui ascuns, credințele și inițierile păstrîndu-se asemenea stihiilor, peste veacuri, ca o nepieritoare creangă de aur. Învățătura sacră este transmisă în practici, descîntece și povești : valorile morale se transformă în valori estetice, păstrîndu-și semnificațiile ascunse. Mitul primește noi funcțiuni, devenind polivalent. Imaginarul este mereu echilibrat de rațional și chiar dacă pe parcursul atîtor pagini uneori unitatea e relativă sau frîntă, în general universul artistic cumpănește toate valorile în structuri epico-lirice stăpînite de un mare orhitect.

Pe urmele aceleiași vechimi și îndemnat de aceleași ginduri esoterice povestitorul a mai încercat un salt într-un imaginar teritoriu primitiv al iacuților, de care leagă anumite realități într-o ciudată povestire intitulată **Uvar** (1932). Nu vom stărui asupra ei pentru că în afară de poezia zăpezilor, de corespondența unor deprinderi și intuiții și de repetiția caracteristică a generațiilor (Uvar bătrînul și Uvar nepotul), nu îmbogățește decît exterior modelul acestei lumi arhaice către care se îndreaptă simpatiile autorului. Ceea ce e demn de reținut este însă că doctorul Iacob Melinte, personaj principal al cărții a rămas, cu toată știința lui, un primitiv, iar școala apuseană și societatea civilizată i se păreau străine și ostile. Gîndul lui se îndrepta către paradisul pierdut al omului primitiv. Acesta nu cerea vieții decît ceea ce ea-i putea oferi, avea anumite însușiri prin care înțelegea cu toate fibrele natura, tainele vieții, participînd esențial la ele și în același ritm la „miracolul" ei, făcînd parte integrantă din existență. Primitivul simte bătăile, neauzite de civilizat, ale pămîntului și cerului, cunoaște și dezleagă semnele de jos și de sus, încît nu-i de mirare că doctorului în științele naturale i se păreau aparatele mai „proaste" decît animalele și păsările al căror instinct nu greșea niciodată.

Aceste idei, de mirare la un scriitor al veacului XX, cheamă altele, similare, din memorialul de călătorie **Olanda** și din **Anii de ucenicie.** În primul volum nu vede – comparînd o țară de vizitat doar, nu de

Ion MAXIM

(Continuare în pag. 3)

cronica literară

Ion Căliman

Inițiere în anotimp

Ed. Facla, 1980

Nu, evident, nu doar simple exerciții de acomodare cu partiturile consacrate ale poeziei sînt versurile care consemnează debutul tardiv, destul de tardiv produs, al lui Ion Căliman – **Inițiere în anotimp,** Editura Facla, 1980 – cu toate că nu știu ce hazard al selecției textelor hotărăște ca poemele acestui dintîi volum să conserve, intact, un mod de a liriciza care, în urmă cu un deceniu și mai bine, ar fi documentat, în ceea ce-l privește pe autor, asupra unei nu prea îndepărtate adolescențe lirice. Regăsesc, cu alte cuvinte, în aceste stanțe din care mustește sentimentalismul specific unei vîrste, o simpatică afectare meditativă, o seamă de **topoi** (timpul, extincția etc.) care – seducție a temelor mari ! – sînt, la un debutant, captații livrești, în măsura în care marchează un tip de sensibilitate și atitudini definitorii, indeobște, pentru vîrstele mature, după cum regăsesc, iarăși, plăcerea juvenilă de a glosa în jurul unor concepte fundamentale, speculația de cuvinte, preocuparea de a transfera, pe o coardă gravă, acele simple impresii lirice care, transcrise fără complicații, fac formula unei poezii de notație și confesiune : **„Țărmul – un fel de ruină, un fel de dispreț, / cum răsărim în unde și iar ne cheltuim, / e-un fel de vinătoare drumul, și-i răzleț / cel care sîngerează lîngă Farlalim . . . / / Un fel de dinte negru care nu se știe, / adesa din gingie mustește săgetind, / te poartă straniu către nostalgie, / se-aude-n orice pace grohăind . . . / / O, FARLALIM, și LIM, și FAR, / către lucirea ta seacă fîntîna, / stai sub pleoapa minții, de cleștar, / și-mi scurmi în carne cu rugina . . .“ (Farlalim).**

Ce aș remarca ? Mai întîi de toate, în poemele de felul celui citat : **„Cădem peste margini aproape nespus, / un nesațiu ne strigă rotund peste zare, / cînd îngenunchezi în cîntarul de sus / că nemurire dobîndești ți se pare . . . / / Și gurile aspre te cer și te duci / în foșnet aluneci ca plopul pe slavă, / e plină cărarea de silfi și năluci, / o, Don Quijote, chemare bolnavă“ (Nesațiu),** poeme peste care bate, distinct, aripa halucinată de himere a poeziei lui Emil Botta, o voință de artă, o preocupare, bănuiesc, obsesivă, pentru instrumentarul poeziei. Identific, în cele mai multe din versurile lui Ion Căliman, o finalitate decorativă, interesul de a rotunji frazele, o arhaizare voită a sintaxei, ce ascund un complex calofil, după cum și modul de a apăsa pe o sumă de cuvinte aspre, nu o dată rebarbative, masate în versuri pentru a marca, intensiv, percepția celor înconjurătoare. Dus la limită, modul acesta elaborat de a vorbi în poezie implică infinite nuanțări, definiri și redefiniri ale perceptelor, o adjectivare masivă a stanțelor. Liricul – sentimentalul, deci – cu nostalgia purității pe care-l relevă poemele lui Ion Căliman ne propune **„Să ațipim în cîntec ca-ntr-o ofilire, / dogoritor de galben să ne cuminți, / cum suie citeodată roua în rostire“ (Miei arși),** ne edifică în fraze gongorice, aș zice, asupra celor inefabile : **„Castanii albi în suflet se îndoaie, / alei de puritate prin carne desfăcînd, / cum melcii-și ard sideful după ploaie / încredințîndu-se-n descînt . . .“ (Alei de puritate),** vede „cum mugurii sparg zarea spre floare lăcrămînd“ **(Rod), cum** „în degete de brumă ochii mamei pling / nunta albastră în care-mi rup veșmîntul“ **(Jinduire),** vorbește despre „venele mirării“, „vertebre galbene de-ntîrziere“, „voalul de ceață al cărnii“ și altele asemenea în care prețiozitatea imaginilor nu este chiar cel din urmă lucru de remarcat, trecîndu-le în planul secund al interesului cititorului pe cele ce, în mod obișnuit, pot oferi repere asupra speței acestei poezii : tonul madrigalesc, delicatețea percepțiilor, gustul pentru confesiune sentimentală, vag melancolizată.

Aflat într-o etapă, încă a cristalizărilor lirice, dispus să parcurgă, prin propriile texte, experiențe ale poeziei românești moderne și contemporane (reminiscențele de lectură, posibil de probat, evocă un spațiu liric ce-i cuprinde, la extreme, pe Tudor Arghezi și Adrian Păunescu, pe Radu Stanca și Petre Got), Ion Căliman este, în ceea ce-l definește, un sentimental grațios, pentru care poezia de concepție rămîne un domeniu al exercițiilor de virtuozitate, iar poezia baladescă și madrigalul, un posibil teren de afirmare.

Lucian ALEX/U

Emil Brumaru

Dulapul îndrăgostit

Ed. Cartea Românească, 1980

O repede-ochire (facilitată de publicarea antologiei de autor în colecția „Hyperion“) asupra poeziei de pînă acum a lui Emil Brumaru va da la iveală cel puțin un lucru ce se impune, autoritar, de la sine : remarcabila unitate a tonului. Nu unilateralizare, nu cîntec monocord, ci înaltă virtuozitate manifestată în limitele unui spațiu foarte precis circumscris.

Autoimpunîndu-și survolarea unei singure zone poetice, asumîndu-și, altfel spus, riscul plonjării într-un spațiu unic, delimitat, într-o parte de candida fișie a desuetului (în ordine estetică, literară) și a autoironiei (în ordine existențială), Emil Brumaru se află în poziția săritorului în înălțime, obligat să reia la nesfîrșit aceeași unică probă. Pe parcurs se întîmplă însă să fim martorii „cursei cu obstacole“, congenitală poeticității în slujba căreia „poetul de duminică“ al sărbătorilor în gamă minoră (dar atît de bine executate !) și-a situat întregul demers. Este vorba aici și de o adevărată dramă a creatorului ce sacrifică, reprimînd cu cruzime, orice tentativă de depășire a universului domestic. Am descoperit la Emil Brumaru o, cum să-i spunem, **fobie a parabolicului,** un refuz al transgresării sensurilor în altceva decît sînt la o abordare literală. Metaforicul e uzurpat, hăituit și înlocuit de fundamentarea realistă, cu inflexiuni naturaliste, a discursului poetic. Din dislocarea acestor unități constituente ale poeticii moderne provine și șocul resimțit la lectură. Poet al desuetitudinii căutate cu orice preț, al senzualului de sorginte livrescă, manifestînd o nediminuabilă forță de auto-flagelare a sentimentului poetic, „îngerul Emil Brumaru“ exhibă o capacitate infinită a bucuriilor mărunte. Pentru el, autobruiajul, nelipsit de o solemnitate ritualică, ceremonială, este lecția numărul unu de compoziție poetică, sursă a viziunii anti-mitologice asupra propriului univers, care degajă o tristețe parfumată, idilică dar și insolită : **„Apoi ne-ar cînta, de vecernie, din muzicuță-n veranda umbrită de-arțari / Tangouri atît de ticsite de molii și valsuri atît de pufoase / Încît ai începe să plîngi, amintindu-ți c-odată ai fost, pentru-o seară, aleasă / REGINA MARELUI BAL DE ADIO AL DETECTIVILOR PARTICULARI“.**

Poet al stărilor nostalgic – semi-somnolente, și în mai mică măsură al ideilor, Emil Brumaru ridică grațiosul la rang de viziune poetică. Starea de grație guvernează tonalitatea multora din „eglogele“ sale, consecință nu a unei intenționalități de natură creativă, cît a materialului înglobat în edificiul poetic în sine. Între grațios și naivitate există un liant de senzualitate de consistență labilă, pînă în pragul perversității stîngace, exploatată de poet la maximum .

Plutește peste tot, în aburii transpunerii în gamă „derizorie“ a unor saturnalii sui-generis, bucolice, o realitate suspendată într-un spațiu mental, al tuturor posibilităților. Axa combinatorie pare să fie domeniul predilect de manifestare a plăcerii de a inventa, caracteristică în cel mai înalt grad pentru poetica lui Emil Brumaru. Acest foarte viu paradis artificial este populat de ciudate ființe adamice : suavul detectiv Arthur, rivalizat în aventurile-i amoroase de propriul său motan ; Julien Ospitalierul, singurul prieten al detectivului, stăpîn al unei „colonii celeste“ în care fluturii și boii diafani, melcii și levănțica, mărarul și furnicile conviețuiesc într-o „dobitocie îngerească“ ; și mai există iubitele acestori melancolici colonizatori ai „rezervației de îngeri“ : Glycera și Reparata, ștampila Adelfina, logodnica de taină a lui J. O. etc., cu toții ipostaze ale eului liric al poetului (după cum sublinia și postfațatorul ediției, Alex. Ștefănescu).

Poet din spița sentimentalilor idilici, dar și „mondeni“, Emil Brumaru este deplinul stăpîn al imperiului absolut conținut de rafturile unui dulap metafizic. Sondînd ariile acestui univers rustic suficient sieși, de un retorism al existenței ce-și refuză pînă și simbolizarea, poetul se dedă la reconstituiri fastuoase, trădînd un apetit aparte al inscenărilor. Transparența poetică a reconstituirii trădează, ea însăși, o metafizică ironică, a jucului împins pînă la limita exaltării.

Mircea MIHĂIEȘ

---

marginalii

Etnologie și roman (I)

Citită de pe margine, adică nu din propria ei perspectivă : cartea foarte interesantă a lui Vasile Tudor Crețu **Ethosul folcloric – sistem deschis** (Ed. Facla, 1980) dă prilej unor reflecții despre scriitorii cosmotici – aceia care tind să proiecteze un univers plenar, susținut de semnificații ample, asemenea celor din culturile arhaice. Din această margine vai face cîteva observații referitoare la literatura lui Sorin Titel, mai exact la ultimele sale romane – **Țara-îndepărtată, Pasărea și umbra, Clipa cea repede** – al căror spațiu rural constituie un astfel de univers.

Așa cum se întîmplă în culturile vechi, Sorin Titel nu „conservă pasiv și parțial imagini și semnificații ale realității“, ci **„memorîndu-le le reordonează și le reface în virtutea unor comandamente psihice, gnoseologice și etice“** (p. 20). Pentru a asigura echilibrul lumii sale, el se angajează într-un „permanent proces de eliminare a entropiei“ **(ibid.),** de micșorare a dezordinii și a intervenției hazardului în spațiul romanesc. „Frica de aberant“ îl determină să încerce transformarea unor evenimente grave ale vieții „din realități malefice în forțe benefice“ (p. 47).

Adesea, sentimentul existenței unor primejdii obscure care-l amenință pe om dimprejurul său ori chiar stîrnind din sine însuși obsesii și îndoieli, se traduce în literatură prin fantastic. „. . . Ivirea fantasticului ca element **necunoscut,** ca imixtiune aberantă în ordinea admisului cognitiv (generează) o puternică breșă în echilibrul dătător de liniște al certitudinilor“ (p. 13). Soluția culturilor arhaice este excluderea fantasticului („. . . ordinea mitică exclude cu regularitate fantasticul“ – p. 57) prin transformarea lui în fabulos și integrarea într-un sistem ordonat. Însă ceea ce se întîmplă fără echivoc în mituri – unde, de exemplu, pădurea nu neliniștește pentru că aduce sensuri așteptate și se înscrie într-o geografie fictivă de mult știută – nu reușește la fel de bine în folclor unde fantasticul păstrează o anumită putere de a înspăimînta. La fel stau lucrurile în lumea lui Sorin Titel, spațiu în care o pulsație dublă – cu expansiune și retragere – face ca uneori fabulosul să fie familiar – ca atunci cînd, în nopți de nesomn, bătrînul director din **Clipa cea repede** stă de povești cu tatăl său mort –, iar alteori să rămînă neliniștitor. Așa, în **Pasărea și umbra** o bătrînă plivește ceapă, totul pare firesc, doar risul **subțirel** îngrijorează puțin, și **deodată** sîntem în plină spaimă :

„Și cum plivea, ea stătea cu spatele și nu știu de ce, deodată, mi s-a părut mie că nu-i baba Cuca, aia care stă și plivește ceapa, mi s-a părut că e altă femeie, una străină pe care eu n-o cunosc“.

Astfel de împrejurări se situează, cum spune V. T. Crețu, „sub auspiciile derutei și incertitudinii, rupînd temporar armonia vieții“ (p. 73). Ele se regăsesc în existența comunităților folclorice. „În ateri momente, ritualul nu mai poate proteja ordinea și echilibrul din pricina intervenției brutale a unui fenomen neașteptat și necunoscut, comunitatea folclorică parcurgînd dramatic clipa de dezorientare“ **(ibid.).**

De fapt, etnologul definește aici efectul produs asupra universului rural de o **moarte nefirească,** resimțită ca fenomen **aberant (entropic),** „mai cu seamă moartea nefirească a unui membru tînăr al colectivității“ **(ibid.),** însă și în această privință literatura lui Sorin Titel își confirmă aderența la o mentalitate străveche. **Pasărea și umbra,** admirabil poem, admirabilă meditație despre moarte, despre feluritele morți ale omului, este – înainte de toate – romanul morții unui țăran tînăr sau, mai exact romanul luptei dintre povestire și moarte. Povestind, nevasta bolnavului îi amînă moartea. Ca în **O mie și una de nopți.** Și, din nou, ca în folclor : „Iera un obicer. pe cînd ierom ieu băiet, c-o zîs așe că spui trei povești, c-apăi iele să prind dă mînă și să-nvîrt roată-mprejurul tîrli aseleia unde iești și nu s-apropkie lucru sel rău acole“ (p. 121).

Livius CIOCÂRLIE

---

in memoriam

TEODOR MAZILU

Lumina ce s-a stins

Cel care a formulat cel mai bine în literatura română tehnica tuturor nuanțelor de ipocrizie, de la voluptatea de a fi sublim pînă la aceea de a fi abject, a tăcut pentru vecie.

Risipa generozității sale a fost atît de mare încît ne-a atins pe toți și astfel am beneficiat de onoarea și bucuria de a ne fi numărat printre prietenii marelui dramaturg.

Probabil că dispare o dată cu el unul din marii poeți ai teatrului românesc și poate cel mai bun comediograf dat de literatura română, de la Caragiale încoace. În viață fiind, avea deja epigoni, chiar mai jucați decît el. Mazilu a fost unul dintre puținii care a creat un stil, o poetică cu un sistem tehnic personal. Etica esteticii sale ne-a fost model, o permanentă lecție de poetică și de constiință pusă în slujba adevărului despre noi.

Teodor Mazilu a refuzat să mintă chiar și în cele mai negre momente festive. Artistul era atît de puternic încît nu putea, organic, să greșească măsluind adevărul ca „artă“.

Cu riscul de a nu fi jucat, a îndrăznit să creadă în puterea artei sale și a adevărului prin care, pînă la urmă, arta a învins chiar și istoria. Nu este oare Arta o minciună mai adevărată decît adevărul ? Teodor Mazilu a fost un utopic, timorat în planul vieții personale, pentru că tot ce a fost mai bun în el s-a organizat în viața operei pe care a creat-o.

Probabil că acest transfer de energie și preocupare face ca opera lui să ni se pară acum, la moartea poetului, că e hărăzită pentru eternitate. Precum într-un paradox creat de el, anul 1980 a fost anul în care s-au născut cele mai multe spectacole create din piesele lui și tot anul 1980 avea să fie anul acestui trist eveniment.

Să aprindem în sufletele noastre lumina ce s-a stins o dată cu plecarea celui care în viață fiind ne avertiza : „Impostorul contemporan știe că în socialism este obligat la o conduită morală, înainte de a comite potlogăria, el va rosti, invariabil, cîteva cuvinte mari . . .“.

Ioan IEREMIA

---

consemnări

BIBLIOFILIA ROMÂNĂ

A apărut „BIBLIOFILIA ROMÂNĂ“, Foaie a bibliofililor Universității din Timișoara, octombrie 1980. Este prima publicație cu profil bibliofil din țara noastră, în al cărei Articol-program sînt menționate principalele țeluri pe care își propune să le atingă : imprimarea unei atitudini noi față de carte, clarificarea unor probleme de patrimoniu, educarea tineretului în spiritul cerințelor autentice față de cultură și față de principalul ei instrument de comunicare, valorificarea unor documente inedite, orientarea publicației cu precădere către preocupările concrete ale studenților, alcătuirea bibliotecii personale și selectarea valorilor ei etc. Unele dintre aceste obiective sînt luate în considerare chiar în articolele acestei prime apariții. Colectivul de conducere al publicației, avîndu-l în frunte pe prof. dr. Ion Iliescu, speră să contribuie pe această cale la satisfacerea unei mai vechi dorințe a bibliofilor din Timișoara și din întreaga țară.

ALEXANDRU JEBELEANU

sublinieri

Bănuiala cum că livrescul ar altera statutul poeticului este infirmată de cazuri exemplare de împlinire lirică autentică. Căci stă în firea poetului de a avea forțe să-și organizeze materia și din structuri impuse anterior. Așa cum se vede din coabitația dintre meditație și simțire, prezentă atît în neoclasicism cît și în experiențele de maximă modernitate ale ultimelor noastre decenii, lirismul își păstrează privilegiul de a fi substanță a poeziei, indiferent de preluările sau refacerile care caracterizează viața sa în timp. Cazul exemplar al lui Hölderlin care trăiește incandescent pierderea armoniei culturale și arhitecturale a vechii Grecii ne relevă o convertire de teme și imagini de sorginte livrescă în o autentică față a lirismului modern.

În interiorul culturii românești, recuperarea de forme, teme și imagini însoțește e-

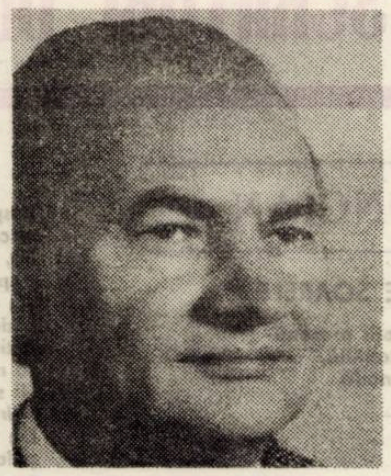

fortul poeziei de a se găsi pe sine începînd încă cu „lumea" lui Iancu Văcărescu, apoi a pașoptiștilor și, prin Eliade Rădulescu – Alexandru Macedonski, deschizînd o linie cu ferme particularități, datorate resorbției unor imagini de origine livrescă, în totul, unei poezii ce nu poate fi acuzată de neoriginalitate. În plin veac al XX-lea, Ion Pillat redă, nu mult după revărsarea romantismului în structuri ale liricii moderne, atît în plan tematic cît și în acela al construcției imaginilor, ceea ce îi parvine din apropierea interioară de formele culturii grecești. Vasile Voiculescu activează, pornind de la sonetele shakespeariene, structuri lirice legate de spațiul tematic al erosului. Alexandru Philippide găsește ca fiindu-i afină cultura Eladei pe care în **Monolog în Babilon** o restructurează spre a încarna semnificații noi în metafore străvechi.

Interesant este însă că, nu de puține ori, poeții pornesc de la lumile altora spre a-și descoperi propria poezie, ci invers, revin către ea, atunci cînd, așa cum posteritatea convine să adevereasă, par a fi ajuns la deplina consonanță între poetica lor și poezie. O cale a lirismului devine în acest fel structurarea unui fond ideatic de sursă livrescă. Cum s-a văzut, livrescul poate afecta sau nu poezia în latura originalității ei.

Readucînd discuția la spațiul nostru literar, am reține că, în provincia transilvană și în Banat, pe invariantul care o distinge în ansamblul poeziei românești, livrescul se fixează fie ca inerție, respect al tradiției, fie ca aspect al efortului de europenizare marcant în veacul al XX-lea. Conștiința originalității și unității noastre culturale, nemaifiind deziderat sau întrebare, determină în mod firesc, orientări către o atare cale a lirismului (grupul cerchiștilor sibieni reprezintă unul dintre cele mai evidente aspecte europene ale literaturii „provinciei"). Poate că, rostind într-un interviu din 1961 „ideal comun, arme felurite", Alexandru Jebeleanu s-a subsumat, atunci fără conștiința faptului, condiției lirismului dezvoltat dintr-un fond ideatic aparținînd unei generații pentru care livrescul a fost o cale către poezie.

Stela MIREL

(Continuare în pag. 7)

CĂILE LIRISMULUI

MIHAIL SADOVEANU

(Urmare din pag. 1)

locuit, cu ticălosul Orient – decît o întoarcere la viața elementară, aproape de barbarie și primitivitate : numai natura este un miracol, ceea ce face omul neputîndu-se compara cu firea. Cartea e agreabilă, părerile lui Sadoveanu specifice întregii lui opere, dar problema e rezolvată cum nu se poate mai nepotrivit epocii în care ne aflăm. A rămîne la farmecul unei lumi imaginare era și o imposibilitate. Realitățile istorice infirmau realitățile literare și în confruntarea dintre civilizație și practicile arhaice, cele din urmă nu puteau avea cîștig de cauză. Oricît s-ar fi simțit scriitorul legat de păstorii simpli și buni, de peisajul nestricat de mîna omului (o prea tîrzie, ridicolă și imposibilă întoarcere la natură), departe deci de **„barbaria civilizației"**, înțelegea totuși **„nevoia intrării acestui neam în curentul de europenizare, și în același timp mă biruia părerea de rău că i s-ar prăpădi, în asemenea prefacere, toată originalitatea. Dilema aceasta m-a situat definitiv într-un fel de democrație conservatoare ; soluția, relativă a necunoscutei încă n-o văd" (Anii de ucenicie).** Nu o vedea atunci în 1944. Atunci nu vedea decît fatalitatea invaziei lumii noi ce va distruge comorile sufletești și artistice ale poporului, rămășițele unei vechi spiritualități gete.

În ultima parte a vieții, plin de vitalitate și prins în nenumărate activități obștești, a încercat totuși o soluție. În primul rînd a reluat două teme vechi **Împărăția apelor** (1928) a devenit **Nada florilor,** iar **Șoimii** (1904), la aproape cincizeci de ani de la apariție, **Nicoară Potcoavă.** Scrierile își au importanța lor mai degrabă în evoluția concepției de viață a scriitorului decît a artei sale. În prima descoperă și o altă pătură socială în afara țăranului, subiectul predilect al operei sale. Se păstrează puțin din poezia primei scrieri, dar structurile epice se complică prin trimiterile stîngace la începuturile socialismului. Uncheașul **Haralambie,** ciobanul, personaj pitoresc se îndreaptă spre **„amurgul său inexorabil".** Sîntem departe de pretenția rigidă a Vitoriei din **Baltagul,** care-și avertiza fiica de împlinirea unei **legi** de la care nu s-a abătut nici ea, nici bunica, nici străbunica.

Nicoară Potcoavă amplifică tema din **Șoimii,** tratată cu toată arta povestitorului aflat la apogeul carierei sale. Proiectează același sat moldovean imaginar, aceleași comori sufletești, contaminate cu o mai adîncă înțelegere a fenomenelor sociale. Cartea păstrează o structură de baladă. Eroul este un viteaz Făt-Frumos ce luptă pentru țară și popor. Oamenii sînt frați cu copacii și animalele. Duhul apelor trebuie vrăjit ca să conteneasă ploaia. Pădurea vorbește pentru cei ce o înțeleg. Sub Deleleu se află un sihastru ca cei de demult. Dar la modelul vechi cîteva structuri noi în perspectivă modernă : contradicțiile sociale sînt subliniate prin cimilituri, ghicitori și proverbe. Scrierea se deschide și spre viitor. Povestitorul încearcă o nouă înțelegere a acelorași lucruri vechi pe care le-a murmurat ca pe niște ample și pline de rezonanță cîntece bătrînești. Vremile noi cereau însă sacrificarea modelului imaginat și povestitorul ezita încă. A întîrziat puțină vreme pe lîngă **Fantaziile răsăritene** dacă **Caleidoscop** dovedea că este hotărît să dea o nouă orientare artei sale. Dar dacă teoretic era convins de necesitatea unei sinteze între vechi și nou (nu putea renunța cu ușurință la o viziune asupra lumii convertită artistic în opere de mare valoare, dar vedea în același timp că lumea mergea înainte către destinul ei care era progresul), metamorfoza noilor structuri și valori în valori artistice n-a mai fost posibilă. **Păuna mică** (1948) imagina o utopică așezare colectivă, povestitorul nefiind încă stăpîn pe fundamentele teoretice ale unei ideologii sociale la care aderase. Scrierea este senzațională, plină de un socialism idilic și patriarhal și rămîne ca o încercare nereușită de a proiecta un nou model existențial, de fapt doar unul de tranziție. **Mitrea Cocor** (1949), scriere conjuncturală nu aduce, eventual, decît bunăvoința povestitorului pentru a înțelege un drum spinos al cunoașterii alături de țăranii de la Malu Surpat. Simplificarea unor probleme complexe, aglomerarea de date specifice epocii (reforma agrară, alianța dintre muncitorime și clasa țărănească, prietenia pentru U.R.S.S.) l-au făcut pe autor să nu-și considere cartea literatură, dacă este să-l credem pe Ștefan Bănulescu.

Aventură în lunca Dunării (1954) amestecă lupta unui vechi socialist cu incercările unui scriitor de a-și încălzi inima îmbătrînită la viersul fericit pe care-l cîntă poporul în gospodăriile agricole colective. Este imaginată una ideală la Vieroși, pe malul Dunării, un roi de oi, albine, păsări, pește. Nu lipsește nici dușmanul de clasă în persoana lui Ghiță Cotoi. Toate se fac după carte și ies ca din carte. Baciul Bîra s-a modernizat și el, lepădînd, măcar în imaginația autorului **„perdeaua de stuf de pe vremea lui Buierebista".** Ceea ce n-a înțeles Sadoveanu a fost că o revoluție socială nu modifică **ex abrupto** și structurile spirituale, pentru aceasta fiind nevoie de timp și de numeroase generații. **Cîntecul Mioarei,** roman rămas neterminat ca și **Lisaveta,** ar fi putut fi cartea în care Sadoveanu să sintetizeze noua sa viziune. A rămas frîntă. Încercarea de a investi și prezentul cu aceeași poezie de care doar trecutul era pătruns în opera sa este însă vizibilă. „Sahastrul" Pavăl (un Cosma Răcoare devenit monah) părăsește muntele pentru a vedea noile înfățișeri ale vieții la care pare-se că a visat cîndva în tinerețe. Dar muntele e în el însuși, au coborît împreună. Nu se știe cum ar fi armonizat povestitorul poezia trecutului și zestrea arhaică păstrată de sihastru cu deschiderile civilizației, dar intenția pare să fi fost aceasta. Nu se putea rămîne la calendarul vechi și la datinile agricole de care Sofronie Leca din **Nopțile de sînziene** nu voia să se despartă. Dar în același timp toate cuceririle civilizației nu-l puteau face pe Pavăl și nici pe însoțitorii săi, învățați și progresiști să nu vibreze la o poezie, care, oricît izvorăște dintr-un trecut anistoric păstrează cîteva permanențe : **S-aude, s-aude, – departe, la munte, – gomăn gomănind, oile pornind. Suie și coboară – zi lungă de vară – ziua pînă-n seară, – din vărsat de zori – pin' la siniori – pin' la cîntători. Pe-o gură de rai, – dincolo de plai ...".**

Sadoveanu este asemenea bacilor ce au cîntat **Miorița.** Poezia cărților lui plutește ca și stihurile baladelor peste plaiurile țării, arie geografică reală și imaginară, ideală și sensibilă totodată, purtîndu-ne gîndul la ceea ce a fost, dar și **la ceea ce ne așteaptă.**

Un roman al faptei*)

accente

Cu **„Biografie de război", Radu Theodoru** scrie nu numai o traiectorie posibilă a generației războiului, ci și epopeea aviației române în cea de-a doua mare conflagrație mondială. Pe aceste două direcții înaintează romanul acesta, scris cu intuiția sigură a unui posibil ciclu romanesc, închinat perioadei sumbre a României anilor 1940–1944.

Prin biografia și avatarurile sublocotenentului de aviație Radu Nanu Vornicu, Radu Theodoru descrie jertfa unei generații mințite, cu idealuri trunchiate, lăcomia ei de-a supraviețui, puterea ei de-a se dărui patriei și luptei, chiar cu sacrificiul suprem. Tineri ofițeri aviatori, viețuind plenar într-o existență socială tulbure, în care ei se implică aproape adolescentin de

inconștienți, eroii lui Theodoru trăiesc viața și prin amintire, dar și prin cele mai robuste atitudini de implicare directă în ea. Firi puternice, virile, temperamente voluntare, fără angoase existențiale, ei luptă, iubesc, suferă, la modul firesc, natural, conform firii lor, a impulsurilor lor, cînd poetic grandilocvent, cînd ironic donquijotesc. Ei iubesc fapta, aventura, purtați de acea lăcomie de viață, de acel patriotism adeseori prea facil, prea sprințar, dar sincer, de acea încredere în menirea luptei lor, descoperind, abia în urma a numeroase jertfe, adevărul despre război, despre patrie, despre conducători și idealul himeric pentru care au fost împinși la sacrificii inutile. Ei descoperă, după traume adînci, relațiile umane și sociale din adîncurile societății și abia în acel moment oglinda conștiinței lor, pînă atunci lipsită de orice învolburare, se tulbură violent. Abia atunci, firile lor inocente, niței iresponsabile, niței haotice, trăind într-o nepăsare a unei vîrste buimace, abia atunci, ieșind din jocul nepăsării, ele intră în neliniștea deschisă de război, de cruzime, de spolierea marilor idealuri în care ei au crezut pînă la acel punct cu sfințenie. Radu Nanu Vornicu devine un om întreg și un erou, o posibilă ființă gînditoare, doar după acest tribut plătit și de el războiului și durerii. Prin descoperirea aceasta, abia, are el curajul să se privească pe sine, să se descopere și să descopere și istoria din jurul său, trecînd de la un sentiment al inutilității la unul, solar, al libertății, datoriei și înțelegerii.

Direcția aceasta a romanului, urmărind biografia eroului, mișcarea sentimentelor sale, amintirile, trăirile sale sentimentale, implicarea sa în natură, ca și în jocul intereselor politice și sociale, avalanșa de întîmplări în care tînărul sublocotenent însuși este implicat, fulgurațiile vîrstei, gestica rememorării, poetica specială a acelei vîrste toate consacră un erou posibil de roman, idealul sau reprezentantul unei generații a războiului.

Direcția a doua a cărții, fundalul istoriei, evenimentele, figurile de epocă, tehnica de război, intrigile, implicarea acestora, cu toată grandoarea lor tragi-comică, în conștiința eroului, constituie, de fapt, panorama uriașă pe care se înscrie trecerea acestei generații. De fuziunea dintre aceste două direcții epice ține și realizarea cărții. Uneori, în această avalanșă de întîmplări caleidoscopice, descrisă în detaliu, eroii dispar. Detaliul devine aproape obsedant la Theodoru. El acoperă uneori și restul : personajele, psihologiile, meditația epică. El sufocă uneori pagini întregi cu o senzație gîfîită. Dorința de descriere, de detaliu minuțios devenind pantagruelică, personajele înoată parcă în această pastă, sînt mișcate de-a valma, își pierd identitatea psihologică, merg în planul acțiunii directe, a timpului real, povestit, dus de avalanșa descripției detaliate, nu de curgerea timpului lor interior și afectiv. Uneori, însuși eroul este plasat, silit să intre, în miezul fierbinte al acestei mișcări tentaculare, în intrigi și în raporturi directe cu nucleul decisiv al războiului, al unei lumi „închise" pe care el nu o descifrează.

Stilul cărții este rece, impersonal, de notă istorică, aproape cazon, însă și cu trimiteri numeroase la pasaje sentimental afective. Un stil mișcat, ca o pînză fluidă, spartă mereu de vîrfurile detaliilor de document de epocă, de tehnică militară, de descrieri de lupte (cele aviatice sînt notate tensionat și cu o mare forță dramatică !). Descriptiv, creator de tablouri, Theodoru este un senzual, un pictural al culorilor păstoase. Un dinamic al frazei. Portretizările sale sînt suculente, în tentă abundentă. Limbajul, dialogul, fratern, uneori cu elemente de argou special milităresc sau voit prețios și ironic. De notat, apoi, sentimentul naturii, ca participantă la crearea atmosferei, a pigmentării sale afectiv coloristice. El se îmbină cu un lirism al descrierilor erotice, văzute la o tonalitate limpede, de împlinire a ființei prin iubire, eroinele sale fiind, de obicei, femei voluntare, pasionale, ca și eroii de altfel, realizîndu-se doar prin acest unic simțămînt al dăruirii reciproce.

O carte a memoriei, unită cu o carte o trăirii directe pentru un ideal, pentru supraviețuire, este această „Biografie de război" a lui Radu Theodoru. Amintirile, rememorările (cele legate de mamă revin obsedant !) devin un fundal al inimii. Un sprijinitor în impasuri. Trăirile directe devin, în schimb, sursa unică a existenței, a împlinirii eroului ca personalitate, ca ființă. O carte bărbătească, dar și plină de melancolie pentru o vîrstă și o stare a ei. Un roman robust, cu un aer aventuros și patetic, cu desfășurări cinematografice (uneori halucinante !), cu încleștări aeriene sau terestre, descrise de un condei ce se simte stăpîn pe ample mișcări epice. Un roman al faptei este „Biografie de război", scris colorat, egal cumpănit, lipsit, e adevărat, de vocația analizei sau a psihologiilor abisale, dar un roman dinamic, de acțiune, tineresc, condus de un real simț al detaliului și adevărului istoric. Theodoru cîntă tinerețea stinsă în floare, jertfa pentru un ideal himeric, calvarul unei istorii negre, pe care însă eroul luminos și generația sa o trec, parcă, într-un inconștient iureș frenetic, pe minunatele și aducătoarele lor de moarte mașini zburătoare.

Ion ARIEȘANU

* **Radu Theodoru : „Biografie de război", Ed. Eminescu – 1980.**

Ultimii cincisprezece ani din viața țării noastre, perioadă marcată de strălucita personalitate și activitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului, reprezintă o epocă revoluționară cu înțelesuri adînci și iradieri puternice, epoca cea mai rodnică din întreagă noastră istorie, răstimp care a deschis o vastă perspectivă de progres și prosperitate spre viitorul de aur al patriei, visat și prefigurat de mințile cele mai luminoase ale acestui pămînt de legendă și doină, omenie și poezie, eroism, demnitate și dragoste de libertate.

Trăind pe acest pămînt, participînd activ la viața politică socială și culturală a patriei comune, bucurîndu-se de aceeași grijă părintească a partidului și statului, în fruntea cărora se află cel mai iubit, cel mai brav fiu al națiunii noastre socialiste, scriitorii de limbă sîrbă s-au inspirat încă de la începutul activității lor, la izvorul veșnic viu al realităților materiale și spirituale ale pămîntului românesc, al vieții compatrioților lor, fără deosebire de naționalitate, acordîndu-și vibrațiile și încantațiile sufletului – precum spunea un critic literar – cu „ritmul creator și răscolitor al vieții poporului nostru, cu prezentul și trecutul societății și națiunii românești".

Acești cincisprezece ani au fost, în consecință, cei mai fertili și pentru condeierii de expresie sîrbă, preocupați de a atinge niveluri tot mai înalte, de a se desăvîrși artistic de a-și îmbogăți scrisul în conținut, în substanță. Acest deceniu și jumătate reprezintă pentru literatura de limbă sîrbă din România noi împliniri și deveniri pe drumul spre maturizare și cristalizare, spre profiluri distincte. Peste 60% din volumele de proză și poezie publicate în această limbă se constituie rod spiritual al acestor ani de sărbătoare a inimilor ce bat vibrant în ritmul mereu ascendent al patriei noastre socialiste, spre noi culmi de civilizație și bunăstare.

ORIZONTURI DE LUMINĂ ȘI GÎNDIRE

LITERATURA ÎN LIMBA SÎRBĂ DIN ROMÂNIA ÎN ULTIMII CINCISPREZECE ANI

Îndelungata și prestigioasa activitate literară a lui Vladimir Ciocov, Lazar Ilici, Svetomir Raicov și Slavco Vesnici, cei care fac parte din primul eșalon, prima generație de truditori ai scrisului, punînd bazele literaturii în limba sîrbă, a continuat și în această perioadă, dînd la iveală noi și valoroase volume de versuri, povestiri și romane primite cu îndreptățit interes de cititori și critica literară. Apar, în această perioadă, noi traduceri în limba română din lirica de armonii și cadențe a lui Ciocov, precum și o culegere din povestirile lui Raicov. Cuvine-se amintită și ediția bilingvă cu versuri alese din opera lui Tudor Arghezi tălmăcite în limba sîrbă de Ciocov.

Generația reprezentată de frații Mirianici, care celebrează activitățile agresiste și cîntă plaiurile natale, Jiva Popovici cu rafinamentul, viziunile sugestive și versurile sale dense și reflexive, criticul literar, poetul și povestitorul cu tentă moralizatoare Neboișa Popovici, care a dat o primă sinteză critică ototcuprinzătoare a creației literare în limba sîrbă de la noi, Gioca Jupunski, Alexandar Petrovici și Branca Nețin Barta, autori de frumoase pagini menite celor mai tineri cititori și alții își manifestă din plin talentul dăruind cititorilor opere mature pline de sensuri, adînc ancorate în actualitate.

Regretăm prea timpuria trecere în lumea umbrelor a poetului Iovan Ciolacovici, autor a trei plachete de versuri pline de prospețime, originalitate și farmec singular.

În perioada la care ne referim s-au afirmat cu putere istoricii și cercetătorii literari de înaltă ținută și traducătorii de prestigiu Mirco Jivcovici și Voislava Stoianovici, pătrunzătorul critic literar Jivco Milin și neobositul traducător George Bulic care au dat și dau contribuții esențiale, de substanță, la cunoașterea, explicarea și evidențierea fenomenului literar de expresie sîrbă de la noi.

Prospețimea imaginilor, deschiderea unor noi orizonturi poetice, profunzimea meditației, prospectarea adîncurilor sufletului omenesc, receptivitatea față de noile curente și tendințe în literatura contemporană – iată tot atîtea trăsături ce caracterizează opera noii și celei mai noi generații de scriitori sîrbi. Ivo Muncian, Cedomir Milenovici, Iovan Ciolacovici, Slavomir Gvozdenovici, Vlada Barzin, Țvetco Crstici, Miroslav Rosici, Srboliub Mișcovici și alții își fac apariția și se afirmă tocmai în ultimul deceniu și jumătate, ca profiluri pregnant originale.

Să menționăm că în această perioadă patru scriitori sîrbi – Ciocov, Milenovici, Jivcovici și Vesnici au primit premii ale Uniunii Scriitorilor, iar Muncian, Crstici și Rosici au devenit laureați ai Festivalului Național „Cîntarea României" pentru poezie.

Controversatul poet Iovan Gaier, cu cele trei plachete de versuri, publicate în ultimii ani, trădînd preocupații filozofice, trei volume de reportaje literare, o culegere reprezentativă din creația poeților sîrbi tălmăcită în românește de Dușan Petrovici completează peisajul actual al literaturii de expresie sîrbă. Flori pentru acest peisaj se cultivă cu grijă în paginile revistelor „Knjevni život" și „Banatske novine" și în cadrul a 4 cenacluri literare în limba sîrbă și anume la Timișoara, Sînmartinul Sîrbesc, Belobrești și Gelu.

Pentru literatura de expresie sîrbă ultimii cincisprezece ani din istoria țării noastre înseamnă orizonturi largi de lumină și gîndire rodnică, înseamnă zbor spre frumusețea și noblețea scrisului angajat, spre esențe și permanențe, înseamnă nemărginita bucurie a devenirii și împlinirii creatoare.

Cedomir CIONCA

POEȚI ȘI SCRIITORI DE LIMBĂ SÎRBĂ

IVO MUNCIAN

CUM SE PRINDE SOARELE

1. ... și se făcea că eram cu toții prezenți
undeva-ntr-o poiană dinainte stabilită,
(și-anunțată cu multă fanfaronadă
la „Mica publicitate"
a tuturor ziarelor din univers)
de cum se făcuse șase –
ora oficială a întîlnirii.
2. Un crîmpei de timp ni l-am petrecut după libera
alegere
(așa că nici vorba nu încape că ne-am plictisit).
3. De cum se făcuse dimineața senină,
ne-am așezat la taifas
care ținu pînă ora prînzului.
4. Apoi se făcea că ne-om cinstit cu zări senine
și orizonturi bine rumenite
la grătarul inimilor
cu garnitură de sentimente.
5. În loc de odihnă
ne-am împrăștiat care încotro vedea cu ochii
și pe unde-l duceau pașii
(pînă ne-am pomenit fiecare acolo de unde am plecat
încă de cu seară).
6. După ce m-am trezit de-a binelea
pieptul îmi ardea.
7. De bună seamă
ținusem strîns la piept o noapte întreagă
un soare cît fericirea de mare.

PUNCTUL DE PE I

Investiți cu măreția visării,
oamenii sînt, de bună seamă,
punctul de pe i
al miracolului diurn
al timpului.
Crescuți într-o luptă
neîntreruptă,
oamenii sînt, înainte de toate,
negația lui nusepoate
de pe matricola devenirii.
Oamenii sînt, fără îndoială,
ceea ce materializează o îndrăzneală,
o speranță,
o cutezanță ;
oamenii sînt, de fapt, temelia
de pe care
irumpe
veșnicia.

FILĂ DE JURNAL

Se deschide ușa dimineții
și vine roaua spre mine
cu dangăt de prospețime-n pupile,
clipocind aidoma ecoului depărtării.
Sînt, în asemenea clipe,
atît de tandru încît mi-e teamă
să nu mă sfarme ciripitul vrăbiilor,
să nu mă prefac în scrum
la atingerea zării
și sînt cît se poate de magnific
de-mi vine să-mi reiau zborul
dinspre înspre.
Apoi înflorește soarele
și vin spre mine alte dangăte
populîndu-mi pupilele.
Și sînt altfel de tandru
și altcumva magnific
și-ntr-un alt mod îmi reiau zborul
dinspre înspre.

CEDOMIR MILENOVICI

CÎNDVA ...

Cîndva –
ce mult e de atunci ! –
îți mai aduci aminte ? –
număram zilele.
Apoi trecură anii,
dar nu i-am mai numărat.

ÎN SURDINĂ

Trezește-mă, mamă, dis-de-dimineață
să ascult
pașii nopții în retragere
spre burgul de vise.

Cu apă de izvor stropește-mă,
apoi împletește-mi o cunună
din coama vîntului în păr
și-mprospătează-mi privirile
cu zîmbete.
Lasă-mi jarul buzelor tale pe frunte
și felii de cer așează-mi
pe umeri,
asculta-vom un cîntec frenetic.
Trezește-mă, deci, mamă, trezește-mă
să ascultăm ciripitul zorilor.

ȘI TOTUȘI ...

Respirăm prin pupile
niscaiva trecători
iar, de ne-ncumetăm la trăinicie,
dispar subiectele.
Ne avîntăm apoi prin strada
unde ne-am lăsat urmele pașilor
tiptil
să nu trezim la viață pietrele.
Ni se arată niște cai nărăvași
și frunze de pe gene-n cădere.
De visăm la flori crescute sub unghii
și la corăbii,
ne dăm seama că ne-a secat largul mării.

JIVA POPOVICI

DE-A TIMPUL

Se joacă timpul cu noi
aducîndu-ne zile-nsorite,
flori și murmur de pămînt reavăn
încălzind semințele.

Se joacă timpul, se scurge
dăruindu-ne furtuni
ploi de toamnă reci
și ceasuri incolore, seci.

Se joacă timpul cu noi
oferindu-ne arșițile verii,
cîmpii sub aurul spicelor,
piraie clipocind.

Se joacă timpul cu noi
și cu soarta noastră,
ne conduce prin viață,
peste cîmpuri și munți.

Se joacă timpul cu noi,
ne dă și ne frînge aripile,
trezindu-ne-n purpurul aurorei,
noi avîntîndu-ne-nspre piscuri.

TRECERE

Veniî la riu
în zorii zilei
și-aidoma lui Narcis
m-am admirat în luciul apei.
Eram cu priviri luminoase,
cu obrajii rumeni,
cu fruntea senină.

În miez de zi
veniî din nou la riu
și mă oglindii.
Distinsei că privirea
mi-e serioasă și cam înțepenită,
că vînturile
își lăsară pecețile pe obrajii mei.

Veniî la riu
și-n toiul serii :
îmi lăcrimau ochii,
pe obraji și pe frunte
îmi înfloreau ridurile.
Mă podidi plînsul.

GAROAFELE

Rid murele coapte.
E vară cu pepeni galbeni,
în grădină – miros de garoafe.
S-a mai prelins o zi.
Picură tăcerea de pe crengile cornului ...
Garoafele roșii miros.
Se cerne aurul viilor.
Păsările moțăie-n tufișuri,
iar garoafele miros persistent.
Adie-un vînt prin timp.
Se-nalță șoimii mîndriei,
iar garoafele miros, miros ...

LAZA ILICI

LUNILE ANULUI

Ianuarie vine cu-omături, cu nea,
Februarie cu vînturi – gheață sadea,
Martie vestește primăvara,
Aprilie aduce flori în toată țara.

Zile de mai bucuria vestesc,
În iunie, cireșele zîmbesc,
Iulie ne-aduce noua pîine,

August – tot ce-avem nevoie mîine.
În septembrie, culesul e în toi,
În octombrie, grîu-i semănat în brazde moi,
Chiciură noiembrie ne-aduce,
Decembrie în noul an de duce.

RAGA MIRIANICI

O CĂPRIOARĂ...

căprioară și s-a cuibărit în ochi
lăpîndu-se la izvorul limpede.
sc[illegible] privirile-n jos
dispară căprioara din zarea-mi
n-o sfîrtece lupul din ochii mei.
căprioară și s-a cuibărit în ochi,
rivirile mele rînjesc a lup!

ÎNTÎLNIRILE

ima noastră întîlnire era o privire,
doua — cuvinte,
treia — un sărut.
iarăși o privire,
n nou cuvinte
un sărut.
totul dură
eva clipe doar.
mai despărțirea,
tă, veșnică îmi pare!

ÎNTREBĂRI

rebai norul sur:
ătre cu atîta grabă?
rebai floarea:
e te înfloreșți?
sărea ciripind:
e te cînți?

rul mă stropi cu niște lacrimi,
oarea se apără revărsind mirosul,
sărea-și luă zborul.
rămasei întrebîndu-mă:
de duce acest drum?

DRUMUL

De la cenușă la cer,
drumul
trece prin focul viselor.
Prefă-mă, deci,
în spuma mării
și dă-mă largului
atotputernic.

De la cenușă la cer,
drumul
trece prin focul vrerii.
Prefă-mă, deci,
r-un cîntec
lasă-mă-n îmbrățișarea
nturilor
ă mă poarte
ntre cenușă și cer.

SLAVOMIR GVOZDENOVICI

PLOAIA

nește rochia verde,
geți cortina —
urile sînt în baie.

lespedea Clisurăi,

păret și herghelegiu
-o anume împărăție,
ept
presopul tandreții
sfășurat.

earele neliniștii
răstigniră
e cele patru puncte cardinale
timpului.

ale merg
-hui.

DE-A HOȚII DE LUMINĂ

iltoarea primăverii
sa un fluture
dans deasupra florii soarelui,
dans ce se numește
iniștea somnului stelar
asupra apei.

u toții furam cîte un crîmpei
acest dans
tind priveliști de foc,
d cu frunțile noastre-n
eastra de piatră a riului.

sescu,
i,
gă noi, dimineața noastră
ne-mpresură cu surîsuri
noi,
i ei răgazului.

MOȘTENIRE

Nu poate nimeni,
tată,
sîngele să-mi subțieze.
Dăinuie o lespede,
există guzle
și-un cîntec în mine.

Traducerile poeziilor aparțin
lui Ivo MUNCIAN

SVETOMIR RAICOV

FURCULIȚA

După ce a murit mama, tata a rămas singur în sat. Pesemne, îi era greu să se despartă de casa, pe care o zidise din pămînt bătut la margirea satului. E acoperită încă, și acum, cu trestie. Ori, poate că era strîns legat de oameni, care-l cunoșteau și-i cunoșteau. Păi să lași, oare, totul și să te muți în oraș, între patru pereți de beton la etajul al zecelea? De la înălțimea aceea, chiar dacă ar trece cineva, nu-l va mai recunoaște. Nu, va rămîne în sat. Bătrînețea o va petrece cel mai frumos în liniștea de dimineață și de seară a satului.

Se pare, însă, că tocmai de această liniște s-a îmbolnăvit, sau, poate, și de singurătate. Cine știe? Totuși, hotărîse, într-o zi, să se mute în oraș.

Îmi scrie scurt:

„Vino, vezi și ia ce îți trebuie. Ce rămîne — vindem".

N-am vrut nici să văd nici să iau nimic. Cînd m-am dus la el și i-am spus asta, el a rămas mirat.

— Chiar nimic?! De la o casă atît de mare?

Casa aceea „mare", cu tot ce avea în ea, era, de fapt, toată viața lui. Și acum, să lași totul altuia și să nu duci chiar nimic? Să nu duci măcar o bagatelă, ca pe o amintire cu care poți să stai de vorbă între cei patru pereți de beton de la etajul al zecelea?

— Nici din mobilă nu vă trebuie nimic? — întrebă mai departe.

— Nimic! — îi răspund din nou mîrîndu-mă de ce este atît de îndărătnic.

— Nici din veselă? — spuse cu glas cam schimbat.

— Nici din veselă — rămîn eu ferm la hotărîrea mea, să nu luăm nimic cu noi.

— În pod sînt o mulțime de unelte de tot felul, nu cedează tatăl meu.

— Nu-mi trebuiesc nici uneltele. Nu am eu timp să meșteresc.

— În șopron mai e cîte ceva care, poate, o să-ți fie de folos.

— Nu-mi trebuie nimic. Crede-mă, nu face să le cărăm în oraș.

Picioarele tremurînde ale tatălui meu se tîrîie pe pămînt; din ochii lui tulburi se rostogolește cîte o lacrimă; norii cenușii se ridică deasupra casei vechi. Tata se întoarce și caută trecutul. Îl vede peste tot în jurul său: „Mladen, își zice în sinea sa, îți trebuie un acoperiș. Scuipă în palme și bate pămîntul pentru zidirea casei. S-a născut apoi băiatul; trebuia acum cămașa muiată în sudoare și mai mult. Băiatul va învăța meserie, ca să nu se aplece pe plugul străinului; Mladen, abia acum trebuie să-ți sufleci mînecile... Fiul său s-a însurat, ar vrea să aibe o locuință proprietate personală în oraș. Mladen, pune iarăși umărul. Băiatului îi trebuie „Dacia 1300". Mladen, deschide punga... Mladen, Mladen, Mladen..."

— Și chiar... chiar nu vă trebuie nimic din casa asta? — întreabă tata a nu știu a cîtă oară.

— Nimic, îi răspund eu.

— Dar știi tu, mă băiete, că din această casă se trage locuința ta din oraș, de beton, la etajul al zecelea?

— Știu, tată, cum să nu știu?! Asta nu se uită.

— Și multe lucruri pe care le ai în locuință.

— Știu și astă. Fii fără grijă. Asta nu se uită.

— Și mai mult de o roată a automobilului tău această casă ți-a înlesnit-o, știi?

— Și asta știu. De cîte ori nu vorbesc cu soția mea de acest lucru!

Picioarele bătrînești se tîrîie iarăși pe pămînt, iar lacrimile-i brăzdează fața zbîrcită.

— Și acum, nu vă trebuie nimic din această casă?

— Nimic, tată dragă. Numai ne-ar deranja.

— Poate, măi băiete, nici eu nu-ți trebuiesc? — mă privește întrebător.

— E, îmi trebuiești tată, cum să nu-mi trebuiești, rîd eu bucuros, îl strîng la piept și-l îmbrățișez.

— Între cei patru pereți să nu ai chiar nimic din casa asta? — nu cedează bătrînul.

— Eu sînt, tată, al tău, și nora ta și nepoata ta.

Cu mîna tremurătoare tata își șterge lacrimile. Pe cer strălucește seninătatea.

*

Astăzi e prima zi de cînd tata s-a mutat în oraș. La etajul al zecelea. Ne așezăm la masă să prînzim. Tata scoate din buzunarul dinăuntru furculița veche, cu mîner uzat de lemn și cu dinții știrbiți. Cu această furculiță el și mama și-au început viața.

Traducere: George BULIC

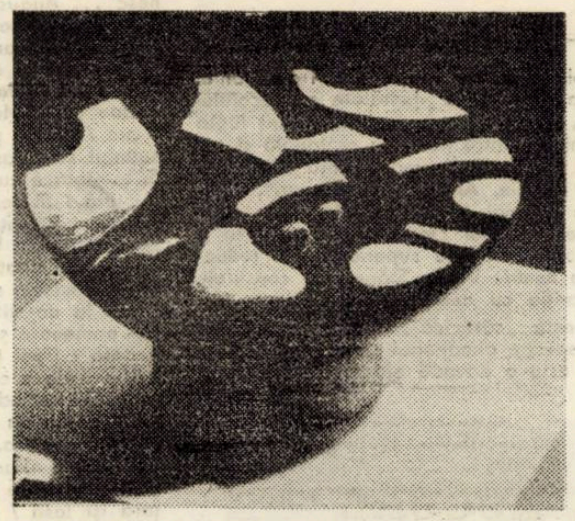

SZAKATS BELA: „Imperfecțiunea interioară a sferei"

NEBOIȘA POPOVICI

NISIPUL, MAREA ȘI PESCĂRUȘII

Fata îmbrăcată în rochie ușoară de vară, fără mîneci, își făcu palma streașină la ochi ca să se apere de lumina puternică a soarelui. Pentru o clipă i se păru că orbise, dar imediat văzu întinderea strălucitoare a mării, punctele albe ale pescărușilor care pluteau lin gata să se prăvale, scoțînd strigăte ascuțite. Rămase locului, uimită de această priveliște, transpusă de zumzetul valurilor care veneau necontenit dinspre largul mării, spărgîndu-se de mal și lăsînd în urma lor smocuri de alge și scoici colorate. Se descălță de sandale și, aruncîndu-și coșulețul pe umeri, păși pe nisipul rece, umezit de roua nopții. Mergea mașinal, gîndindu-se cum să găsească un locușor singuratic, departe de această lume bronzată și pe jumătate dezbrăcată, care venea neîncetat. Cuprinse cu privirea plaja și ochi în depărtare niște pietroaie aruncate anapoda care înaintau în mare în linie destul de dreaptă. Într-adevăr, acolo nu era nimeni. Își găsi un loc repede, dar pentru moment i se păru că cineva mai fusese acolo — nisipul era bătătorit, patru pietricele erau așezate una lîngă alta. Rămase totuși. Își lăsă coșulețul și execută scurtul ceremonial al sosirii pe plajă: întinderea cearceafului, fixarea lui cu pietricele, dezbrăcarea și atingerea fină a corpului dezgolit cu briza mării, ungerea cu grijă a mîinilor și coapselor cu o cremă albă, ușor parfumată. În sfîrșit, treaba asta fiind terminată, ea se lăsă pradă singurătății și liniștii de acolo: murmurului talazurilor întretăiat de strigătul metalic al păsărilor.

Stătea așa întinsă de o oră, poate de două. Dacă nu era acea picătură de sudoare care luneca încet de pe gît, n-ar fi avut nevoie să se miște. Se ridică și-și feri ochii de soarele puternic. Picătura aceea n-o mai deranja, dar își simți fruntea transpirată și, voind să-și ia batista, simți o privire ce o fixa. Cînd deschise ochii văzu pe o piatră, ca o bucată de stîncă abruptă, pe un tînăr care o privea ciudat. Cu toate că era deja pregătită pentru o prezență a cuiva, se mîră totuși de tînărul acela, cu o față fină, cu păr blond, abia atins de soare și cu pantalonii scurți. Picioarele i se bălăbăneau liber, fiindcă doar în felul acesta putea să stea așezat. Poate din cauză că o urmărea de mult, i se păru la prima impresie serios și tăcut. Îi surise involuntar, ceea ce el îl primi ca o încurajare, și, cu o mișcare elastică, sări ușor jos.

— Eu sînt Jan, zise.

„Ce vrea, de ce a venit aici?" se supără fata, dar băiatul o întîmpină cu o cascadă de vorbe, turuind într-una.

— Mă plimbam de dimineață pe debarcader cu undița, doar voi prinde ceva și am văzut pe cineva pe aici. La întoarcere am hotărît să verific dacă într-adevăr era cineva. Și pe cine am văzut? O fată singură!

— Deci m-ai spionat?

În vocea fetei era mai multă dojană decît reproș.

— Aș! Dacă plecam...

Și ce dacă plecai?

— Credeam că ești o fată oarecare, cînd colo ești o Ileană Cosînzeană, sau o sirenă ieșită din spuma mării, surise el ghiduș.

— Ei, lasă...

Băiatul își puse mîna pe piept și fața lui deveni din nou serioasă. Fata urmări degetele lui lungi, nervoase. „O fi muzician" se gîndi, dar tînărul rupse tăcerea, dorind să facă cunoștință.

— Eu sînt Jan, spuse din nou și întinse mîna. Fata îi luă mîna și întîrzie cu prezentarea. Dori să se amuze puțin de acest tînăr necunoscut și, desigur, bun la suflet.

— Eu sînt Jana, Liana sau Gina...

— Admirabil. Dimineața vei fi Jana, la prînz Liana, seara Gina.

Se scăldau. Înotau departe în largul mării, tăcuți, apoi se întorceau spre mal. Jan se scufunda, iar fata se speria. Niciodată nu putea să ghicească unde va apărea capul lui cu cîrlionții subțirei și blonzi.

— Hu... hu... o striga.

— Hu... hu... îi răspundea.

Rîdea. Se bucura simțind că pericolul trecuse. Odată tînărul a ieșit chiar în spatele ei și a cuprins-o de talie. Sufla greu și înăbușit, pe semne, reținîndu-se de ceva, dar imediat se îndepărta de ea, atent la reacția ei.

„Jan e fin..." se gîndi fata cu bunăvoință.

— Fetițo, spuse tînărul, într-un tîrziu. Trebuie să plec. Lucrez. Mîine ne vedem din nou, da?

— Bine.

— Tot aici?

Fata arătă cu capul spre stînci și Jan aproape că fugi spre mal. Ea se aruncă în apă și înotă cîtva timp. Cînd se întoarse, tînărul era deja îmbrăcat. Aștepta s-o salute. El îi făcu semne cu mîna.

Fata mai rămase puțin în apă. Se indispuse brusc, apoi ieși întinzîndu-și de cîteva ori mîinile, să se scuture de stropii de apă. Se plimbă puțin, îngîndurată pe mal. Pe urmă, se îmbrăcă simțind plăcuta arsură a pielii la atingerea rochiei. Împături cu grijă cearceaful, iar cele patru pietricele găsite la venire le puse alături, una lîngă alta, așa cum le găsise. Viri în coșuleț mărunțișurile, își luă ochelarii, dar cînd voi să-și pună ceasul și lănțișorul de aur nu le mai găsi. Mai scotoci o dată, se uită în jurul coșulețului, dar nu le mai găsi. Așa cum era, cu genunchii pe nisip, un gînd asemenea unei lame ascuțite, scurt și tăios o străfulgeră.

— Jan!

Se ridică și păși încet, tîrîndu-și picioarele prin nisipul cald. Se îndrepta spre plaja de unde lumea se împrăștia. Se apropia amiaza.

televiziune

DUMINICĂ, 26 octombrie

8,30 Tot înainte! 8,55 Șoimii patriei. 9,05 Pistruiatul. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bijuterii muzicale. 12,00 Fotbal: F.C. Constanța — C.S.M. Suceava (repr. a II-a). 12,45 De strajă patriei. 13,15 Telex. 13,20 Album duminical: Umor și muzică. 15,30 Telesport. Handbal masculin: Dinamo — Steaua (repr. a II-a). Fotbal: F.C. Argeș — Dinamo (repr. a II-a). 17,10 Viena — Reportaj. 17,30 Ecranizări — Sadoveanu „Frații Jderi" (I). 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,35 Film artistic: Adevăratii vinovați (american). 22,05 Telejurnal. Sport.

LUNI, 27 octombrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Film serial de știință: Micro. Ultimul episod. 20,05 Cadran mondial. 20,30 Roman-foileton: Piinea neagră. 21,40 Melodii românești de ieri și de azi. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 28 octombrie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Film serial: Suspendați de un fir (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Școala la școala noii calități. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,45 Din țările socialiste. 17,10 Clubul tineretului. 17,55 Almanah pionieresc. 18,20 Tribuna TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ancheta TV. 20,10 Rezonanțe folclorice în creația corală românească. 20,30 Teatru: Montserat. 22,15 Telejurnal.

MIERCURI, 29 octombrie

15,00 Fotbal: Steaua — F.C. Argeș și Universitatea Craiova — Politehnica Iași (transmisiune alternativă). 16,50 Imagini din Turcia. 17,05 Arii din Opere. 17,45 Arpegii de toamnă. 18,00 Forum cetățenesc. 18,25 Spectacol de poezie și muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Noi, femeile! 20,20 Telecinemateca: Împotriva furtunii (englez). 21,50 Moment muzical. 22,05 Telejurnal.

JOI, 30 octombrie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Roman-foileton: Piinea neagră (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Tragerea de amortizare ADAS. 16,55 Anunțuri și muzică. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viața culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,15 Actualitatea economică. 19,30 Ora tineretului. 20,00 Concert extraordinar la Petroșani. 21,00 Pagini din istoria teatrului românesc. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 31 octombrie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,45 Dosarele istoriei (III). 20,20 Film: Joc de copii (R. P. Ungară). 21,40 Ancheta culturală TV (III) 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 1 noiembrie

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Film artistic (rel.). 11,35 Vă dăm legătura cu... tehnica modernă. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,15 Algeria. 18,30 Octombrie — Cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin țara mea. 19,40 Teleenciclopedia. 20,25 Spectacol de varietăți. 21,15 Film: Suspendați de un fir. 22,05 Telejurnal. Sport. 22,30 Seară de romanțe.

televiziune

teatru

La Teatrul de Stat din Arad

NU NE NAȘTEM TOȚI LA ACEEAȘI VÎRSTĂ

de Tudor Popescu

Stagiunea teatrală arădeană s-a deschis cu o piesă semnată de Tudor Popescu – unul dintre dramaturgii în vogă, în ultima vreme – o piesă dezbatere – **Nu ne naștem toți la aceeași vîrstă** – de fapt, un polemic discurs filozofic și sociologic care „atacă" probleme majore acute, vizînd raporturile conștiinței și existenței sociale, ale libertății și demnității umane. Așa după cum mărturisea într-un interviu din revista „Teatru", dramaturgul ambiționează un răspuns propriu la una dintre problemele fundamentale ale individului – problema fericirii ! – mai exact, a dăruirii de sine și a altruismului, a „șansei de fericire" pentru semeni, ca rațiune de existență.

Ștefan, activist entuziast, participant la înfăptuirea colectivizării, nu și-a pus, atunci, nici un moment, „problema" semenilor săi, convins fiind că-și face datoria. Și tocmai cînd era sigur că-și îndeplinise cinstit „misia" află că „se putea, că era firesc, că trebuie, altfel", Tîrziu va înțelege Ștefan că și-a clădit viața pe eroare. Eroarea lui fiind aceea de a nu fi stat cu fața la oameni, de a nu-i fi privit în ochi. Pentru ideea de adevăr în istorie – pledează Tudor Popoescu – adevăr în stare să-i ferească pe oameni de furia evenimentelor.

Spectacolul arădean a reușit să valorifice numai în parte virtuțile textului, negăsind „cheia" reprezentării sale scenice. Regizorul **Mircea D. Moldovan** nu a impus o viziune unitară, lucidă și limpede, astfel că impresia este de lucru bine făcut pe secvențe, în unele detalii, dar, în ansamblu, spectacolului îi lipsește un „stil", o coerență stilistică. Ușoara monotonie a primei părți a piesei a fost „suplinită" de regizor (care semnează și scenografia împreună cu **Onisim Colta**) printr-o neavenită mișcare a unei turnante, astfel că se rostesc doar cîteva vorbe și se schimbă decorul, fringîndu-se fluența și încărcătura dramatică a textului. Dacă prima parte a spectacolului devine supărătoare prin mișcarea turnantei, partea a doua este statică, îngroșînd unda melodramatică a textului. „Colaborează" în acest sens și muzica, în genere, descriptivă și nesugestivă.

Regia s-a arătat neinspirată și în alcătuirea distribuției. **Liviu Mărtinuș**, unul dintre cei mai buni actori arădeni, un temperament încandescent, cu un joc mai mult în forță, nu a reușit să comunice dezbaterile interioare ale lui **Ștefan**, evoluînd sec și cu oarecari rețineri. I-a reușit însă lui Liviu Mărtinuș un admirabil moment, în dialog cu **Maria Barboni Petrache**, un moment al adevărului, desenat expresiv și cu o bună știință a nuanțelor. Actrița s-a remarcat în ultimii ani ca interpretă sensibilă, cu reale disponibilități de creație. Bine ar fi dacă ar renunța la o anume artificialitate care mai acoperă, pe alocuri, rolurile interpretate. **Eugen Tănase**, un excelent actor, a șarjat însă, ce-i drept cu talent și culoare, jucîndu-l cu vădită plăcere și aplomb pe **Gogu** un soi de alter ego al autorului. I-am reținut și pe **Elena Drăgoi** (Suzana), **Hanibal Teodorescu** (Stroe), **Romanița Gheorpec** (Doina) și **Florin Dobrovici** (Cristian).

În concluzie, un text cu reale virtuți într-un spectacol cuminte, „de serviciu". Așteptăm însă spectacolele de referință pe care, entuziast, noul director al Teatrului, **Ovidiu Cornea**, ni-le promisese în preambulul deschiderii stagiunii.

În sfîrșit, un caiet-program, inteligent și de substanță. Sperăm ca redactorul său, **Dumitru Mărcuș**, să nu se oprească aici...

Flavia DUMA

muzică

ZILELE MUZICII BULGARE

Dominanta vieții artistice a ultimei săptămîni muzicale la Timișoara a constituit-o prezența artei bulgare, invitată să-și etaleze valorile cele mai exponente, în cadrul „Zilelor muzicii bulgare". Ambele instituții artistice bănățene au răspuns frumoasei inițiative de cunoaștere bilaterală, înscriind în trei spectacole de operă și unul simfonic nume de interpreți și creatori sosiți din țara vecină și prietenă.

Cel dintîi reprezentant al școlii de cînt bulgare, care s-a făcut celebră prin șirul numelor de rezonanță intrate în discografia universală, a fost un tînăr tenor, Mihail Martinov. Prezență dinamică, cu un joc de scenă nuanțat, tenorul a fost avantajat și de un fizic care convinge că Radames este într-adevăr un mîndru conducător de oști, victoriosul bătăliilor cu etiopienii. Vocal, „Celeste Aida" a constituit un frumos moment intepretativ al artistului oaspete. Din celelalte apariții scenice se cuvine remarcată interpreta Aidei – Mihaela Grama, mezzosoprana Margareta Zsizsik în Amneris, Nicolae Popescu în Rege.

La un diapazon interpretativ cu totul opus a evoluat M. Martinov în Canio din Paiațe. Foarte subtil pregătită izbucnirea violentă din final, gradînd un personaj crescut parcă sub măslinii Italiei, care știe să fie tandru pînă la pasional, mîndru pînă la gestul final al dublei crime. Vocal, oaspetele a acoperit doar parțial imperativele rolului, desele accente cu care-și puncta intervențiile amputînd din cursivitatea frazei muzicale, alături de o impostație, în registrul central, destul de labilă. În Nedda, soprana Elena Brănișteanu-Vasile a rămas interpreta egală cu sine, cu un acut sigur și penetrant, alături de baritonul Adrian Marcu, care ne-a oferit un Prolog de mare frumusețe vocală. Din Cavaleria rusticană aș decupa doar pe interpreta Santuzzei, unde Elena Săbăduș a punctat, în Rugăciune, cel mai emoționant moment al spectacolului.

Nabucco, lucrarea cu care Opera Română a cucerit sufragiile unanime ale publicului și criticii de specialitate, în lungul turneu de la începutul acestui an, este la această oră poate cel mai împlinit spectacol, sub aspect scenografic și muzical. Primit cu aplauze la scenă deschisă, Adrian Marcu, în rolul titular, alături de Mihaela Grama, Jana Drăcea, Nicolae Zaharie și nu pe ultimul loc de masivul aport al corului, care entuziasmează prin „Va pensiero", oferă dovada maturității pe care o deține azi Opera Română. În rolul bătrînului Zaccaria, basul bulgar Petar Petrov s-a integrat perfect ansamblului, dînd, cu chipul său de efigie, înălțime și generozitate mesajului de libertate implantat de Verdi – revoluționarul Rissorgimeto-ului – în subsidiarul tuturor lucrărilor din această perioadă de creație. O voce cu un timbru baritonal, o dicție perfectă, într-un spectacol cîntat de întregul ansamblu, în italiană.

La Filarmonică, Pancio Vladigherov a fost prezent în programul simfonic printr-o rapsodie, chemată parcă să dimensioneze universul etnic, spiritul plin de fantezie și robustețe al poporului care a creat melodiile ce se constituie în osatura Rapsodiei „Vardar". Distins muzician, șef de școală, Pancio Vladigherov etalează în orchestrația acestei lucrări o admirabilă măiestrie, concretizată într-o imagistică sonoră plină de culoare și expresie. Sub bagheta artistului emerit Em. Elenescu, filarmoniștii s-au repliat exigențelor unui dirijor iubit de acest ansamblu. O prezență de excepție în același concert, sovieticul Alex. Rudin, un virtuoz care-și știe subjuga auditoriul prin clasa artei sale.

Doru MURGU

cenacluri

REDESCHIDEREA ACTIVITĂȚII CENACLULUI „SEMENICUL" – REȘIȚA

Ședința de redeschidere a activității cenaclului „Semenicul", din Reșița, a debutat printr-un medalion dedicat poetului Anghel Dumbrăveanu, invitat de onoare la această manifestare literară.

După prezentarea făcută de Gheorghe Jurma, secretarul cenaclului, poetul Nicolae Irimia a citit un poem dedicat invitatului serii. În continuare, poetul Octavian Doclin și tînărul critic Călin Chincea au citit eseuri consacrate poeziei lui Anghel Dumbrăveanu. Actorii Cristian Drăgulănescu, Ovidiu Cristea, George Drăgulescu și Cornel Manolescu au prezentat o suită de poeme din creația lui Anghel Dumbrăveanu. Un moment muzical a realizat I. Pancaristean, la oboi.

În partea a doua a ședinței, poetul Octavian Doclin a citit o suită de poezii, discutate într-o atmosferă animată, cu un remarcabil spirit de obiectivitate și aplicație.

La ședință au luat parte : Moise Țuțuianu, șeful secției de propagandă a Comitetului județean Caraș-Severin al P.C.R., Carmen Grămadă, vicepreședintă a Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, Constantin Iordache, președintele Comitetului municipal pentru cultură și educație socialistă, Horațiu Vornica, Directorul Casei de cultură din Reșița.

BALTAGUL

limbă și stil

În anul 1930 apare romanul **Baltagul**, una din cărțile cele mai știute și mai iubite din cîte a scris Mihail Sadoveanu. Cuvîntul, astăzi învechit, care dă titlul romanului, era întrebuințat numai în ținuturile din miazănoaptea țării. El denumește o armă aspră, a răzbunării, pe care oamenii acestui pămînt, încă din timpurile străvechimii, au găsit cu cale să o folosească pentru a-și face dreptate ; iată cum grăiește poetul popular : „Dat-a frunza fagului, / Pus-am cruce satului / Și coadă baltagului, / Că am gîndul dracului / Asupra bogatului".

Cînd se hotărăște să pornească la drum lung, pentru a pedepsi uciderea „omului" ei – Nechifor Lipan – o asemenea armă așază Vitoria în mîinile feciorului lor, Gheorghiță. „– Iau cu mine și pe băiet ; să am alături o putere bărbătească, glăsuiește ea. Mini dau faurului o bucată de fier să bată din el baltag ..." Pe lîngă reminiscențele bine cunoscute ale **Mioriței, Baltagul** lui Sadoveanu aduce cu sine ceva din spiritul și atmosfera tragediei eline. Într-adevăr, Vitoria Lipan se întîmpină nu o dată, în munții Tarcăului, cu amintirea **Electrei** lui Sofocle și Euripide ...

M-am ocupat, nu de mult, cu ceea ce am numit **„Locuri" eminesciene la Sadoveanu.** Problema afinităților – mărturisite sau nu – dintre marii scriitori mi se pare a fi de un interes care depășește domeniul strict al istoriei literare. Am omis, însă, atunci, să remarc că termenul **baltag,** pe care l-a readus în circulație și l-a reactualizat romanul lui Sadoveanu, fusese folosit – o singură dată, pe cîte știu – de Eminescu, într-una din cele mai frumoase postume ale sale, mă refer la poemul „dacic" **Gemenii.** Iată aceste memorabile versuri, în care ostentația zgomotoasă a forței virile se asociază iscusit cu pasul mlădiu al grației :

„Brigbelu, rege tînăr din vremea cea căruntă, / Pe zeii vechii Dacii i-a fost chemat la nuntă. / Frumos au ars în flăcări prinosul de pe vatră, / Pe cînd intrară oasoii sub bolțile de piatră. / În capul mesei șade Zamolxe, zeul getic, / Ce lesne urcă lumea cu umăru-i atletic. / În dreapta lui sub vălul de ceață mîndrul soare, / În stînga-i șade luna sfioasă, zîmbitoare ... / Din sale depărtate pătrunde zvon de armă. / Prin el cîmpoiul skytic pornește dulcea-i larmă / Trezind greoiul ropot de danț, căci la un loc / Toți oaspeții mai tineri loveau **baltage**-n joc. / Iar tinerele fete cu ei jucînd de-a valma, / Se-nvîrt și se mlădie ușor sunînd cu palma".

Meditînd asupra rosturilor pe care termenul în discuție le dobîndește în contextul său dacic, mi se pare că **baltagul** poate fi rînduit lîngă celelalte simboluri artistice, eminesciene și sadoveniene, ale milenarei noastre istorii : **buciumul, zimbrul, codrul ...** Cei doi rapsozi ai Moldovei se întîlnesc, așadar, încă o dată, iar „întîmpinarea" lor acum, în preajma aniversării centenare a lui Sadoveanu ne umple sufletele de emoție și de o ciudată bucurie ...

G. I. TOHĂNEANU

banatica

Almanahul „MUGURI"

Publicațiile românești din Transilvania, în cea de-a doua jumătate a secolului trecut, au servit, prin cuvîntul tipărit lupta românilor pentru libertate națională și socială, pentru realizarea unității totale. Alături de ele, **Almanahul „Muguri"**, apărut la 30 mai 1859, la Arad, prin „conlucrarea junimei clericale și studioase a claselor gimnaziale superioare" și redactat de Emeric Vasile Stănescu, constituie o apariție cu deosebite semnificații.

Această „cărticică", cum este denumit cu modestie almanahul de cei ce l-au editat, este o dovadă elocventă a dreptu-

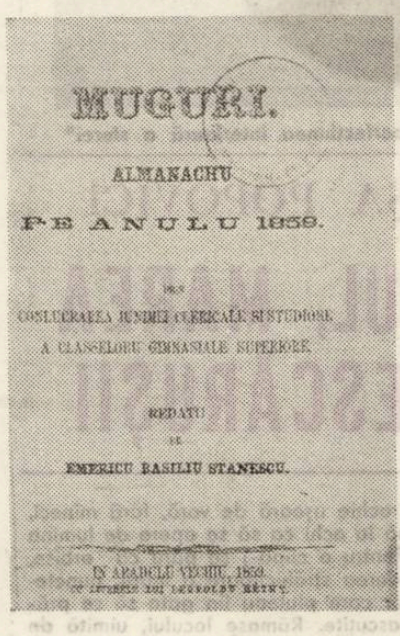
MUGURI.

ALMANACHU

PE ANULU 1859.

CONLUCRAREA JUNIMEI CLERICALE SI STUDIOSE A CLASSELORU GIMNASIALE SUPERIORE.

REDATU DE EMERICU BASILIU STANESCU.

IN ARADULU VECHIU, 1859.

lui poporului român la promovarea literaturii naționale, mai ales, că, despre o publicație periodică românească la Arad nu se poate vorbi decît din 1869, cînd a apărut „Speranța".

Scopul almanahului este mărturisit cu claritate de Nicolae Cristian, clericul cursului I, în articolul **Onorați lectori,** unde afirmă că „puserăm la lumină cărticica aceasta avînd de scop restatornicirea limbii între studenții noștri, ... ca măcar pe viitor să nu apună raza limbii acum străbătută ...".

Almanahul este dedicat „sexului frumos" : „Primește acum această mică, însă din inima curată purces-a-ne prima dedicațiune română a junimii din Arad, care rugîndu-te să-ți iubești naționalitatea și să nu-ți retragi părtinirea literaturii române, te onorează cu devotiune !"

Primul loc în paginile almanahului îl ocupă poezia. Semnează versuri șaisprezece poeți tineri, unele nume fiind reținute, prin timp, de istoria literaturii noastre. Versurile patriotice predomină. Dintre ele, balada lui Ioan Goldiș, clericul cursului I, **Caiu Muciu Scaevola,** evocă figura eroului roman „În patria-n care așa eroi trăiesc / Nu-și va pleca capul în jugul tiranesc" ... August Rusu, auditoriu clasei a 7-a, dă glas sentimentelor sale patriotice, evocînd, în maniera lui D. Bolintineanu, figura marelui domnitor Ștefan, în poezia **Mama lui Ștefan cel Mare :** „Nu esti tu Ștefan cel Mare / Că el fricâ nicicînd n-are / Nu te poci lăsa în casă / Măcar sufletul să-ți iasă / Du-te iar în bătălie / Și te-ntoarce cu glorie / Te-oi cunoaște de fiu iară / Și vei domni peste țară !" Versurile lui Vicențiu Grozescu, auditoriu clasei a 8-a, din **Visul meu,** constituie o reflecție anticipativă a eliberării poporului de sub sclavia socială și națională, poetul visînd la un viitor mai luminos : „Și iată mă pomenesc și visul / Și vederea nu-i negată / Căci țăranilor drepturi au învins / Și sclavia e călcată !" Într-o manieră originală, trecînd de la accente grave la duioșie, poezia învățătorului și diaconului Nicolae Cristea, **Călătorul pe mare** evocă tristețea și zbuciumul sufletesc al celui ce-și părăsește țara : „Amar de-acela ce țara își lasă / Și merge departe în străinătate / În pămîntul străin cu inima duioasă / De lumea frumoasă, vai, cum se desparte ..." Avînd aceeași tematică, poezia **Sunt setos** de Paul Draga, auditoriu clasei a 6-a, creează o atmosferă de optimism ceremonios : „Beți ! toți care sunteți români / Dimpreună cu mine / Pentru naționalitate / Pînă trăim în lume !" Atanasie Marian Marienescu își exprimă sentimentele vizionare în **Visul copilei.** Un interesant portret realizează Iulian Grozescu, auditoriu clasei a 8-a, în **Seghedin,** junelui român, în poezia cu același titlu, care e frumos ca un iorgovan, în pace e blînd și în război e zmeu. Trăsătura lui caracteristică este însă omenia : „Omenia și-o păzește / Pentru ea toate jertfește / Cît e lumea-aceasta mare / Nicăieri pereche n-are" ... Așa după cum ne arată și titlul, **Incurajare spre învățarea științelor folositoare și a limbii materne,** poezia în hexametri și pentametri a lui Atanasie Șandor dovedește o emoționantă valență patriotică. Alături de poeziile de inspirație patriotică, almanahul a dat la lumină versuri de dragoste, cîntece populare, pasteluri, balade. Ultimele pagini ale almanahului sînt rezervate nuvelei **Gonitul de soartă** de E. V. Stănescu, în cinci părți, avînd drept motto versuri de Vasile Alecsandri.

Răsfloind azi almanahul, după mai bine de douăsprezece decenii de la apariția lui, cititorul rămîne emoționat de gestul patriotic al autorilor, majoritatea tineri studioși, în inimile cărora ardea puternic focul sacru al iubirii de neam și limbă. Cu toate că în unele cazuri realizarea artistică a lucrărilor litrare este modestă, **Almanahul „Muguri"** rămîne un document valoros de manifestare plenară a cugetului românesc în cultură, o floare a sufletului nostru nepieritor, născut din veșnicia acestor brazde de pămînt dacic.

Iulian NEGRILĂ

top

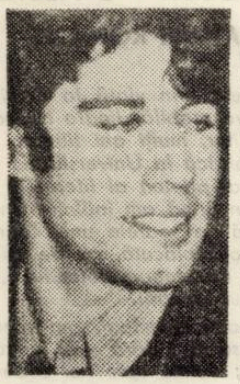

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Zborul – **Pro Musica ;** 2. Amintire – **Mircea Baniciu ;** 3. De vorbă cu florile – **Adina Dimitriu ;** 4. Cîntec de leagăn – **Grup 2½ ;** 5. Nufăr alb – **Roșu și Negru. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :** 1. Emotional Resque – **Rolling Stones ;** 2. Upside Down – **Diana Ross ;** 3. The Winner Takes It All – **ABBA ;** 4. Magic/Xanadu – **Olivia Newton-John & ELO ;** 5. Oh Yeah – **Roxy Music.**

ERAM SIGUR...

...că odată cu venirea toamnei, topul nostru se va înviora după „amorțeala" de peste vară, cînd se ascultă multă muzică, dar nu tuturora le dă... vacanța ghes să scrie redactorului rubricii. Chiar dacă topul nu cuprinde noutăți de ultimă oră, el reflectă preferința cititorilor pentru piese de substanță, atractive prin linia lor melodică, prin modul în care au fost gîndite orchestrațiile, folosite vocile etc. ● Spicuim cîteva titluri „la zi" din topurile internaționale : „Woman In Love" (Barbra Streisand) ; „Jessie" (Curly Simon) ; „Real Love" (Doobie Bros). ● Reține atenția ultimul single al formației Smokie, „Run to Me" cu șanse de a deveni în scurt timp „Million seller". ● Se scrie din nou despre **John Travolta (în foto)** după succesul filmului său **„Urban Cowboy",** film care dincolo de virtuțile sale artistice fragile are meritul de a conține în banda sonoră un buchet de cîntece agreabile, prezente și ele prin clasamente. Iată-le : Lookin' for Love – Johnny Lee ; Love The Woret Away – Kenny Rogers ; Stand By Me – Mikey Gilley ; All Night Long – Joe Walsh. ● Solista Eva Kiss ne va reprezenta la „World Song Festival" – Tokyo, unde la începutul lui noiembrie vor mai fi prezenți printre alții Al Bano, Romina Power, Kiki Dee, grupul Luv. ● Gheorghe Zamfir a concertat la Frankfurt. La puțin timp de la apariția afișelor care anunțau evenimentul, au... dispărut biletele ! ● Grupul bucureștean **5 T** se află în turneu prin Olanda, Austria, Luxemburg. Noi le dorim succes ! ● Mă urmărește un vers din admirabila poezie „Analfabeților !" de Adrian Păunescu : „V-am spus că muzica nu-i un microb / Care s-amenință civilizații".

Petru UMANSCHI

corespondența

Helga Hatyapka : Poeziile trimise par a fi mai degrabă niște epistole de amor pline de jale. E o frămîntare emoționantă în ele și, din loc în loc, dăm de semnele poeziei propriu zise („Trec păsări cu aripi de fum / pierdute-n somn..."). „Mă ninge universul cu murmur de mîngiiere" ; „Din plictiseală am scos peștii din acvariu / și i-am învățat să-ți rostească numele..."). Reveniți. **Ovidiu Florentin :** Evident, sînteți așa cum ne spuneți în scrisoare. **Ion Diaconu :** Tindeți spre o expresie absolută pe linia modernității și noutății. Dar oare în poezie există nou absolut ? (Innoire, da !) Din această pricină, pe lîngă niște efecte proaspete, plăcute prin impresia de surpriză pe care o produc („Vino Doamna mea la moară / haide să măcinăm frig / cu un riu din secol XVI..."), poeziile sînt mai degrabă îngrămădiri de sensuri exagerate ale cuvintelor în imagini („pe bastonul meu curgeau / sărbători în sărindar). **Lorel Vincău :** Intenții bune, gînduri generoase, dar expresia e deficitară. **Gheorghe Neagu** (Dîmbovița) : În **Motiv pentru vrăbii** și **Descintec** se iscă o sămînță de poezie ; în schimb, **Scrisoare** e compromițător de slabă iar din **Caii** ați tăiat cel mai frumos vers : **Și adun în barbă mieii. Gheorghe Gherghescu :** Dezvoltați uneori, ca din nimereală, imagini ample, dar e multă „beție de cuvinte" în tot ce ne-ați trimis. Proza am predat-o tovarășului Ion Dumitru Teodorescu. **Titu Dragotă :** Aveți un simț al ritmului, dar deseori expresia e neputincioasă ; pe alocuri suferă gramatica. **Iulian Florescu, St. Negoiu, Lidia Cioncă, F. S. Taru, N. Nedelcu, Olimpia C. Olimpiu, Vasile Noian, C-tin Negreanu-Zare, Ioan Serb Vințan :** Texte în afara poeziei.

Francisc Gavrileț : În volumul care ne-a parvenit e rezumată o îndelungă experiență în ale scrisului pusă sub semnul clasicilor. Un timp al poeziei clasice deci trăiește în versurile dvs. impodobite de sonuri și rigori specifice, de frumuseți știute, dar frumuseți.

Vasile VERSAVIA

plastică

SZAKATS BELA

Szakats Bela pune în transparență o aluzie a formelor modelate, la chipul său emaciat de o vitalitate uscată ; autoportret disociat, ipostaziat parcă în studii de osteologie abstractă.

Proiectate de tensiuni sintetizatoare, formele sale respiră austeritatea anaerobă (sic !) a unui limbaj geometrizat. „Unitățile formale", semnele constituiente, cilindrul, conul oblong sau emisfera se articulează laconic în compactitatea pură a volumelor. Ezitînd încă între evidența și discreția etalării lor, artistul exhibă o coerență poetică despre substructurile ordonate ale lumii. În discursul său, fundamentală pare să fie tensiunea inhibată, induse formei de alternanța modelajului limpid, de nete și calme suprafețe, cu gestul strîns, parcimonios. Traiectoria redactării formale divulgă însă nu un reducționism al morfologiei realului, ci, mai curînd, procesul invers al încarnării geometriei, o exhibare a unui constructivism imanent al lucrurilor. Iată, „cariatidele", siluete elansate în proporție de fleșă – nimic goticizant în acest „canon" însă – par mai degrabă digresiuni pe tema cilindrului, conului și sferei decît rezolvări abrazive, esențializări ale unor anatomii reale. Visate în rezonanțele grave ale bronzului, aceste forme s-au materializat în pămînt ars. Dacă nu toate constringerile obiective din spațiul artei au servit – în istorie – arta, putem crede însă că unele au fost stimulatoare și benefice. Dacă, deci, Szakats Bela nu și-a transpus în bronz lutul, ci l-a lăsat lut, credem că e bine. Materialul ceramic își poartă, peste formele acestei metempsihoze a geometriei, duhul istoriei și legenda creațiunii pentru că acest material – materie elementară, fir de Ariadnă în labirintul istoriei, aduce prin sine însuși sensul zămislirii. „Ieșirea din pămînturi" am numit împreună cu artistul o figură umană, desprinzîndu-se din volumul alveolar corodat al unei lucrări ; în căușul unei hemisfere („Emisfere locuite" I, III), se agită cu gesturi eliberatoare forme de conuri și sfere, configurînd aluziv figura umană.

Tonalitățile calde și rugozitățile texturii ceramice așează accentul bun, adică umanizant, pe temele ce gravitează în orbita ideilor „atracției" și „genezei" contrariilor. În imobilismul vizual al unor forme structurate de liniile de forță și echilibru ale verticalelor și orizontalelor, lecturăm și disputa – conciliată de materie – între intensitățile colorice ale ceramicii și geometriei. Expresia artistică a discursului său se decide prin împăcarea acestor relații tensionate ale materiei, formei, ideii și gestului modelator. Se rezistă greu tentației de a inventaria „afinități" ale sculpturii lui Szakats Bela cu ale unei morfologii duchampiene (perioada „Nudului coborînd scara"), cu estetica formelor tubulare, cu efilajul anatomiilor giacomettiene, cu grația statuetei etrusce sau de Tanagra... Dar vînător de „analogii", nu vom uita că originalitatea stă și în libertatea de a admira a artistului, adică de a se recunoaște în alți creatori, cum și în puterea de a dizolva obiectul admirației în tiparele critice ale discursului său.

Coriolan BABEȚI

CĂILE LIRISMULUI

(Urmare din pag. 3)

Căci, rostită atunci, afirmația nu-și găsea încă exemplificarea în totul liricii lui.

Alexandru Jebeleanu a parcurs, de la volumul de debut **Oglinzi sonore** (1945) și pînă la **Surisul meduzei** (1979) traiectul desprinderii de sub formele și viziunea aparținînd poeziei clasice. El ajunge la găsirea de sine sub zodia unui romantism destul de greu de bănuit la început, învelit fiind în versuri ordonate sub rigoarea sonetului sau slujind, cum observa Eugen Dorcescu, reprezentări „închise", „sferice". Se pare că lirismul și-a găsit, la Alexandru Jebeleanu, cea mai fermă zonă de singularitate în volumul ultim, în care se pune sub semnul „meduzei" – mișcătoare și stranie formă a lumii – ce scapă ochiului obișnuit cu formele clare și simetrice.

Lumea tematică a volumului, prin care rămîne legat de generația și provincia sa (iubirea, timpul, istoria, patria, natura), își găsește întruchipări fie în situarea adulatorie a autorului, fie într-un fel de percepere meditativă a temelor de mai sus. Iată, de pildă tema timpului :

„În patul fără margini – galben timpul,
Zelosul, enigmatic, fără pleoape..."

(Recitări tăcute)

O cale a lirismului, însă, care ar corespunde găsirii de sine în cazul de față, și prin care, într-o secțiune a volumului, Alexandru Jebeleanu își vădește singularitatea, este asocierea dintre parodic și livresc. Poetul descoperă bucuria numelor și a locurilor în latura în care metafora meduzei stă cu sensul în lumină. Lirismul se construiește plecînd de la puncte de referință conexe sentimentului patriei. Așa, poetul reface liric propria-i bucurie în fața bucuriilor aflate în poeziile altora : Eminescu, Goga, Blaga, Pillat, Voiculescu... Poziția lui Alexandru Jebeleanu față de timpul sacru al istoriei liricizate și față de modelele dinspre care pornește revărsarea lirismului său se recunoaște în relație cu un verb al visării : „se-nchipuie". Eul liric „se-nchipuie" exprimat pe sine, „închipuie", mai precis reînchipuie sonorități, imagini, poeți și locurile natale ale acestora într-o structurare care ridică parodicul la rang de autentic lirism. Terenul de referință poate fi doar o vocabulă : **„Ci** seara tot la fel coboară lent / Cînd turmele se-ntorc de la păscut" **(Nostalgie la Ipotești) ;** dar poate fi și o sintagmă : „Îți caut copilăria și plopul înalt, / Brumatele pajiști cu-argint de mesteacăn / Și iarba cerului, **tărîmul celălalt" (Lancrăm).** (s. n. S. M.).

Sub semnul „meduzei" sălășluiesc, pe lîngă întrebări fără răspuns sau iubiri fără întrupare și pilonii unei temeinicii germinate de lecturi cu funcție de tipar : „geografia sacră" a țării noastre spirituale. Și atunci lirismul construit din coabitația între parodic și livresc devine, la Alexandru Jebeleanu un mod al meditației cu privire la relația dintre durată și efemer. Și o cale proprie lirismului său.

cenaclu

REDESCHIDEREA CENACLULUI ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR ȘI AL REVISTEI „ORIZONT"

Marți, 28 octombrie 1980, ora 18,00 va avea loc redeschiderea activității cenaclului Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont". În ședința inaugurală, va citi prozatorul Laurențiu Cerneț. Referatul va fi susținut de criticul literar Cornel Ungureanu. Tableta serii : Ion Velican.

panoramic

AUDIȚII PENTRU SOLIȘTII AMATORI ȘI PROFESIONIȘTI DE MUZICĂ POPULARĂ

În zilele de 1–4 noiembrie 1980 secția emisiunilor de folclor de la Radio București și Studioul de Radio Timișoara organizează audiții pentru soliștii amatori și profesioniști de muzică populară (vocali și instrumentiști). Audițiile vor avea loc în sala Școlii Populare de Artă din Timișoara, str. Ungureanu nr. 1, zilnic între orele 9–13 și 16–20. Tot aici se pot prezenta cu benzi înregistrate, pe viteza 9 sau pe casete, și dirijorii unor formații instrumentale de amatori care nu au mai făcut înregistrări în Radio. Audițiile au drept scop îmbogățirea fonotecii cu melodii necunoscute din folclorul tradițional și contemporan.

Soliștii vocali ce se prezintă vor avea asupra lor textele melodiilor dactilografiate în 4 (patru) exemplare. Interpreții selecționați vor fi apoi invitați la înregistrări în studiourile de radio de la București și Timișoara. Sînt invitați la audiții soliști din județele Timiș, Caraș-Severin, Hunedoara, Arad și Mehedinți, români, maghiari, germani și sîrbi.

Planetologie (V)

Pe lîngă nenumărate fotografii, sonda „Mariner-10" a oferit și alte date. Ea a măsurat temperatura de +187 °C la amiază și –123 °C la sfîrșitul nopții de 88 de zile. De asemenea, a descoperit o slabă lumină polară pe partea întunecată, ceea ce indică existența unor gaze nobile. S-a înregistrat și o atmosferă slabă, formată în principal din heliu, de un bilion de ori mai rarefiată decît cea de pe Pămînt.

Din cauza densității și a masei, precum și a mărimii aproximativ egale cu a Pămîntului, s-a crezut că Venus, cel ascuns în nori, nu se deosebește prea mult de planeta noastră. Cercetătorii considerau că temperatura celei de a doua planete a sistemului solar este asemănătoare cu a pămîntului, că are suficient oxigen, mult mai multă apă... și că posedă o lume vegetală deosebit de bogată, dar probabil și niscaiva animale.

Din anul 1962 șaisprezece nave sovietice și americane au ajuns în apropierea lui Venus. O navă sovietică a trecut pe lîngă planetă, iar zece au aterizat blind ; „Venus-9" și „Venus-10" au transmis primele imagini panoramice din locul aterizării. Trei sonde americane „Mariner" (2, 5 și 10) au trecut pe lîngă planetă, o sondă „Pionier-Venus" (1) a devenit, la 4 decembrie, satelitul lui Venus, iar patru sonde mai mici au intrat în atmosferă la 9 decembrie.

Fotografiile făcute de navele sovietice au arătat că suprafața de pe locul aterizării este presărată cu bucăți de piatră ce aduce a bazalt sau granit și este acoperită cu un strat fin de praf sau cenușă. Peisajul se scaldă într-o lumină roșiatică, iar vizibilitatea este doar de un kilometru.

În meteorologia lui Venus nu există schimbări importante ; planeta este încontinuu acoperită cu nori, nu există interacțiune între mări suprafețe de apă și uscat, căci nu există mări și oceane ; nu se observă influența anotimpurilor, căci axa de rotație are o înclinație de 6°, „ziua" pe Venus durează 117 zile, întrucît perioada de rotație este de 243 de zile, iar de revoluție de 224,7 zile. La înălțimea de 700 de km temperatura este de –120 °C noaptea și în jur de 20 °C ziua, și se schimbă puțin pînă la înălțimea de 150 km.

Deși cercetările de pînă acum ale lui Venus se axau pe strîngerea datelor despre atmosferă, satelitul de astăzi al lui Venus, „Pionier-Venus" („Orbiter") cartografiază suprafața cu ajutorul radarului. La sfîrșitul lui februarie 1979 s-a descoperit în direcție Est–Vest un canion lung de 1.400 km, cu marginile înalte de 7 km. Ceva mai tîrziu, pe emisfera nordică, pe un platou înalt între 3 și 5 km a fost descoperit un munte de 8 km. Denumit Maxwell, muntele se înalță la zece km deasupra suprafeței medii a lui Venus, ceea ce înseamnă că e mai înalt decît Everestul în raport cu nivelul mării.

(VA URMA)

evrika!

- Deși urîm războaiele, prea puțin vorbim de prima și de a doua „pace mondială".
- Șarpele se tîrăște de la începutul lumii, dar cu demnitate.
- Cuvintele împrumutate din alte limbi, nu se mai dau înapoi.
- Cînd se va ajunge ca și o virgulă să conteze la darea unei sentințe, justiția va fi pusă la punct !
- Numai sub cupola circului clounul și animalul sînt aplaudați de om.
- Dacă timpul mi-ar permite, aș putea înlocui o stea cu alta.
- Deși visează o lume înfloritoare, turiștii sînt atrași mai cu seamă de ruinele trecutului.
- Locul cuțitului de argint nu e lîngă lingura de lemn.
- Dacă fiecare om e apărat de un înger, de ce atîtea accidente ? Probabil că și îngerii trag chiulul...
- Scrisorile soldatului sînt cele mai frumoase poeme de pace.
- Marinarii parcă ar spune : ape trece, pămîntul patriei rămîne.
- Fiind mereu sub imperiul grindinei, codrul a născocit doina.

Ion VELICAN

LIRICA BULGARĂ CONTEMPORANĂ

Matei Șopkin

NECESITATE

Nu-ntotdeauna vîntu-i necesar,
nici florile nu-s necesare-ntruna,
și nu se scriu nici versuri zilnic, dar
poeții-s necesari întotdeauna.

Severi și buni, boemi ursiți, atei,
poeții par să fie pierde-vară,
da'n veacul lor sunt aprige scintei
ce pot aprinde inmile-pară.
Ei luminează timpuri și destin,
și zori albind și-o seară albăstrie.
Fără aceste raze de lumini
pămîntu-ar fi o inimă pustie.

Damian Damianov

FEMEIE

Sunt îngerii în tine-ntruchipați.
Smerit eu te-aș privi la nesfîrșire,
dar prima e și ultima clipire,
nici ea, nici tu nu vă mai repetați.
Voi treceți doar o dată pe pămînt
pentru-a păși în veșnica tăcere,
o depărtare și-o apropiere,
un trup, și o lumină, și un cînt.
Te duci. Și iei cu tine totu-ntr-un clipit,
și zîmbetul, și haina-ți albăstrie.
În urmă doar ecou-ți întîrzie,
îmbrățișat cu strigătu-mi cumplit!

Nikolai Hristozov

NOPȚI

Ceva
s-a-ntîmplat cu nopțile mele,
cineva nevăzut
se-nvolbură-n ele.
Străine amintiri își deapănă caierul,
umbre răzlețe
număr pe geamuri.
Aerul
pare o ultimă înghițitură.

Cuvinte de-adio somnul mi-l fură
și morții încep să se-adune,
mă privesc îndelung
cu-o dojenitoare
amărăciune.
Ceva s-a-ntîmplat,
profund și ciudat.
Sunt singur
Cineva de gînduri mă stoarce.
Mă ridic –
nevăzută o mînă mă-ntoarce.
Sunt, poate, îngîn,
bătrîn și bolnav.
Bolnav
și bătrîn.

Mihail Berberov

CONVULSIE

Lună și noapte!
În bronzul clanței grelei tale uși
se-nfig nervoase degetele mele.
Prea strîmta ta odaie se umple dintr-odată
de fulgerele primăverii luminată.
Rod al căderii în păcat e trupul,
și greul de păcate-n veci sunt eu.
Dar, o, nu vreau ca răzvrătirea mea
să tulbure a sufletului pace:
cu dor nespus te caută ființa mea,
dar tu, nepăsătoareo, n-ai răspuns.
Acum uscată iască-i gura mea
și mîinile îmi ard înfrigurate.
Ființa toată rug îmi e și gheață
de-a singelui răscoală biciuită.
Se depărtează pașii-mi-năbușiți
de sub fereastra ta, afară-i noapte,
și-n pieptul meu, pe crucea inimii,
pe totdeauna-i răstignită luna.

Stefan Țanev

* * *

Ninge, ninge, ninge... Tăceri de staniol.
O lună albă plină e orizontul gol.
Văzduhul este alb, potecă și livadă,
picioarele adînc se-afundă în zăpadă.
Am mers sau mi se pare că locului am stat?
Așa-i și timpul vitreg –o pasăre de pradă
ce-asupra noastră cade cu pliscul larg căscat.
Și numele ni-l pradă cele mai mari în cioc,
și ciugulesc cuvinte, acelea de mijloc,
iar cele mici doar puncte cum e mărunțul mei.
Albesc și sentimente și gînduri și idei.
E liniște. De vreme viscolit,
mă-ntreb întruna: oare am trăit?

în românește de
Valentin DEȘLIU

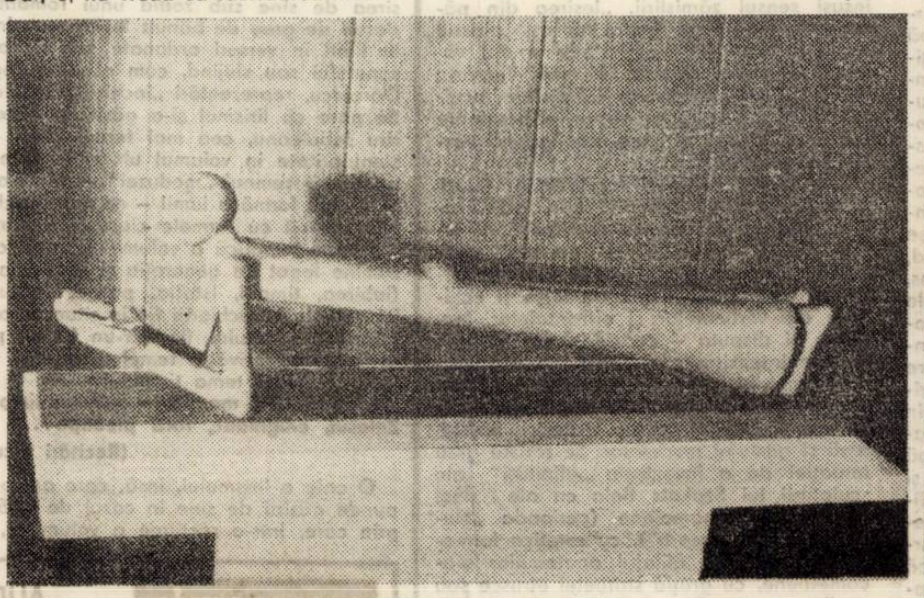

SZAKÁTS BELA: „Asceza lecturii"

medalion

JINDRA HUSCOVÁ – O PRIETENĂ A LITERATURII ROMÂNE

Recent a încetat din viață la Bratislava, la o vîrstă venerabilă, Jindra Huščová, profesor universitar, mulți ani titulara catedrei de romanistică la Universitatea slovacă, excepțional prieten al literaturii române. Cu ani în urmă am întîlnit-o într-o Bratislava aurită de soarele unei toamne lungi, cu dulceață plăcută, ca de miere. O așteptam la cafeneaua hotelului „Devin" de pe malul Dunării.

În adevăr, foarte punctual, am văzut-o în ușă, recunoscînd-o fără s-o fi văzut totuși vreodată; venea spre noi coborînd ca din rama unui tablou de epocă. Își păstra toate atributele amănunțit descrise de pictorul imaginar, coafură simplă, îmbrăcăminte specifică vîrstei, mersul cvasi-bărbătesc pe tocuri joase, și, mai cu seamă, caracteristicile anotimpului și ale profesiei. Nu se apropia de noi un chip oarecare, ci un anumit tip de intelectual, semn de spiritualitate în consens cu vechimea și renumele orașului în care ne aflam. Pînă a nu începe conversația noastră, Jindra Huščová, sinteza pentru noi emblema Bratislavei de odinioară, zînă cînd verva și modernitatea dialogului ne-a pus încă o dată în cunoștință de cauză cu forța înnoitoare și dinamica atît a marelui oraș, cît și a marilor lui conștiințe. Ne așteptam la incursiuni de natură istorică literară, să-l evocăm de pildă pe Ovid Densușianu, a cărei studentă fusese la București, sau să revedem cenaclul lui Lovinescu „Sburătorul" în anii lui de început, cînd l-a frecventat și-i cunoscuse pe participanții de-atunci.

Prietenă cu sentimente statornice față de literatura română, revenită în patrie după terminarea studiilor, Jindra Huščová a fost preocupată să transpună în țara ei operele literare cunoscute sau pe care le-a urmărit în continuare. În 1929 a întocmit o antologie a poeziei române, iar în 1934 o antologie a dramaturgiei românești moderne. A susținut publicarea în Cehoslovacia a romanului Hortensiei Papadat-Bengescu „Logodnicul", a tălmăcit piesa lui Goga „Meșterul Manole", precum și alte piese de Ion Minulescu, i-a prezentat cititorilor slovaci pe Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Zaharia Stancu și încă alții, pe unii îi cunoscuse personal, sau purtase cu ei corespondență.

Dovedind spirit modern în informație și interes față de tot ce e nou, Jindra Huščová nu s-a referit decît în treacăt la cele de demult, mai deosebit interesată de scriitorii de azi din România, de scrierile lor, de problemele contemporane ale literaturii noastre.

Mircea ȘERBĂNESCU

EPIDAUR

remember

De la Corinth, pe țărmul Mării Egee, Argolida ni se arată ca un eden al vegetației. Rulăm încet către sud, apele mării luminează gîndul, o bucurie mereu proaspătă hotărăște nenumărate popasuri. De pe umărul unei coline, extatici în universul de un albastru desnădăjduitor de frumos, al mării. Cît vezi cu ochii, nici o corabie. Și nici o pasăre peste mătăsurile care ne vîntură mîngîietor melancoliile. Și-n verdele de conifere, îici-colo, cîte o vilă albă, ca o oază pentru aripa privirii, sub tiraniile soarelui. Putem coborî, pe cărări înecate în culorile dafinilor, pînă la picioarele muntelui, abandonate adorațiilor apei, putem intra liberi în palatele de peruzea ale zeilor, cedîndu-ne trupurile arse sărutului mării – un lux pe care ni-l îngăduim cu toate excesele.

În ceasul de limpezimi și delicii unice, în care marea respiră o liniște reflexivă, rememorăm drumuri și sanctuare și ne amintim un gînd al lui Renan, care spune că Grecia „este locul unde perfecțiunea există". Și-ndată, reflexia lui Protagoros, „cel mai ilustru dintre sofiști": „Omul este măsura tuturor lucrurilor, nimic nu este mai frumos decît corpul său, nimic mai indeminatic ca mîna sa, nimic mai subtil decît spiritul său". Și tot el: „Despre zei nu pot să știu nici dacă există, nici dacă nu există". Cartea lui, arsă la Atena, în public, avea să fie prima carte arsă din ordinul unei puteri de stat.

Drumul nostru spre Epidaur s-a oprit în castelele unui amurg – o poiană într-o pădure de pini, răniți cu cosorul deasupra unor vase fixate de trunchiurile înjunghiate, spre a stringe lacrimile cu miros de tămîie. Apoi noaptea, sub un baldachin înstelat, ancorați în păienjenișul de sunete argintii ale greierilor.

La Epidaur, am căutat mai întîi Teatrul, cel mai mare și cel mai bine conservat lăcaș consacrat în antichitatea greacă lui Dionisos. Construit de Policlet cel Tînăr, în a doua jumătate a secolului IV i.e.n., care a preluat un plan mai vechi, desăvîrșindu-i proporțiile.

Teatrul a fost ridicat înafara sanctuarului – unde era celebrat Asclepios, părintele medicinei, care avea aici un templu peripter, în stil doric, din care n-au mai rămas decît fundațiile; și un **tholos,** cu două galerii circulare – cea exterioară însumînd 26 coloane dorice, iar cea interioară, 14 coloane corinthice – operă a aceluiași arhitect.

Teatrul din Epidaur, despre care Pausanias spune că depășea în frumusețe toate celelalte teatre ale antichității grecești, emoționează nu numai prin buna lui conservare, care-l face gazda unui cunoscut festival contemporan ce adună, în fiecare an, timp de trei săptămîni, seară de seară, nenumărați iubitori ai tragediei antice; emoția care te încearcă atunci cînd pătrunzi în acest sacru lăcaș al artei vine din mîndria cu care te gîndești la cei ce acum 2300 de ani înălțau un monument de asemenea grandoare, între atîtea alte asemenea temple durate în toate cetățile Greciei, închinate frumuseții omului, care năzuia perfecțiunea și-o înfăptuia cu geniu și măreție.

Hemiciclul de piatră care urcă, în peste 50 de gradene dispuse radial, pe coasta muntelui Kynortion, oferă spectatorului decorul unei văi înflorite de livezi, deasupra cărora se văd, suprapuse, culmile cu vegetație puțină ori arse de nemilosul Helios. Urci pînă la băncile extremității de sus a teatrului, în spate se presimte marea, iar spre amurg ultimele raze ale astrului luminează umbrele mișcătoare ale actorilor, în vreme ce spectatorii pot auzi de-aici și pînă și vorbele abia șoptite pe scena rotundă. Și iată-l pe ghid scăpînd o monedă în fața orkhestrei și asigurîndu-se că și cel mai îndepărtat spectator a receptat bine sunetul metalului lovit de piatră.

Întîrziem multă vreme în incinta acestei capodopere a arhitecturii eline, mirîndu-ne cu voluptate de acustica ei, de armonia și temeinica ei frumusețe, închipuindu-ne întreaga-i splendoare din orele în care 14.000 de inimi – sau poate și mai mult – însuflețesc edificiul cu arzătoarea lor pasiune.

Vom pleca în cele din urmă, pentru a trece printre ruinele sanctuarului, unde au venit, timp de aproape un mileniu, oameni suferinzi din multe orizonturi ale Greciei, visînd să afle alinarea lui Asclepios (nume ce înseamnă „cel ce poate să vindece durerile"). Acesta era fiu al lui Apollo și al muritoarei prințese Corona (după unii, Corona, Coronida, Coronis, ar fi fost o nimfă). Părăsită de Apollo, cînd tatăl ei, regele Flegias, a vrut s-o căsătorească cu un tînăr arcadian, zeul a săgetat-o, pentru ca apoi să încerce s-o readucă la viață. N-a reușit să-și salveze decît fiul, nenăscut, dîndu-l în grija centaurului Chiron, din munții Pelion. Centaurul l-a învățat virtuțile plantelor de pădure, cu care tînărul a început să lecuiască oamenii. După unele surse, se zice că folosea, în lucrările lui, și virtuțile muzicii. Chiron l-a numit Asclepios. Arta și puterea lui au trezit însă invidia nemuritorilor și pedeapsa lui Zeus care, după ce i-a aruncat o furcă de fulgere și l-a prefăcut în cenușă, i-a oferit un loc între constelații, iar nouă, muritorilor, o pildă mereu actuală.

Anghel DUMBRĂVEANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel.: 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAIA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 44 (658) ● 30 OCTOMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

DIODOR DURE : „Cina bărbaților"

ÎN ACEST NUMĂR DEDICAT POEZIEI SEMNEAZĂ :

Anghel Dumbrăveanu ● C. Miu-Lerca ● Damian Ureche ● Aurel Turcuș ● Eugen Dorcescu ● Lucian Emandi ● Vasile Dan ● Octavian Doclin ● Monica Rohan ● Petru Sfetca ● Dușan Petrovici ● Ilie Măduța ● Gheorghe Azap ● Crișu Dascălu ● Vasile Versavia ● Valentin Tudor ● Lucian Bureriu ● Traian Dorgoșan ● George Drumur ● Dorian Grozdan ● Marcel Turcu

TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU,
SECRETAR GENERAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN,
PREȘEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

MULT STIMATE ȘI IUBITE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU

Obștea scriitorilor din România salută cu vie satisfacție și bucurie rezultatele rodnice ale vizitei dvs de prietenie, impreună cu tovarașa Elena Ceaușescu, în Republica Socialistă Federativă Iugoslavia la invitația președintelui prezidiului R.S.F.I. tovarășul Țvietin Miatovici și a Președintelui Prezidiului Comitetului Central al Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, tovarășul Lazar Moisov. Declarația comunicatului comun cu privire la convorbirile dintre Partidul Comunist Român și Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia, precum și celelalte documente încheiate în timpul vizitei dvs. conferă actualului dialog la nivel înalt semnificația unui eveniment politic de însemnătate majoră în istoria relațiilor româno-iugoslave, concretizate prin continuitate și trăinicie. Conlucrarea fructuoasă între aceste două țării socialiste vecine care cooperează într-un spirit de deplină egalitate, stimă și respect reciproc în edificarea noii orînduiri socialiste izvorește din principiile pe care dvs mult stimate și iubite tov. Nicolae Ceaușescu le-ați formulat și le-ați împămîntenit în relațiile politice internaționale bazate pe principiile independenței și suveranității naționale, a deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburi interne și avantajului reciproc. Scriitorii din România cunosc că dvs. tovarășe secretar general, împreună cu remarcabilul om de stat Iosip Broz Tito ați așezat pe temelii durabile indestructibile prietenia caldă și strînsă dintre partidele și popoarele noastre, exercitînd o înrîurire hotărîtoare asupra evoluției legăturilor româno-iugoslave concretizate între altele prin realizarea în comun a sistemului hidro-energetic „Porțile de Fier I" urmată de noua lucrare de vaste proporții de pe Dunăre „Porțile de Fier II". Scriitorii din România văd în acordul privind programul de dezvoltare pe termen lung a colaborării economice și tehnico-științifice semnat în timpul vizitei dvs. în R. S. F. Iugoslavia, baza corespunzătoare pentru întărirea relațiilor de colaborare și solidaritate dintre forțele democratice ale lumii contemporane în situația actuală internațională complexă care reclamă întărirea unității tuturor acestor forțe și eliminarea din relațiile internaționale a politicii de forță a tuturor formelor de dominație și asuprire. Față de bogata dvs activitate pe tărîmul construcției și apărării păcii vă mărturisim că este vie în conștiința activului de partid de la Uniunea Scriitorilor recenta întîlnire cu dvs. Atît în discuțiile individuale cu toți scriitorii membri de partid precum și în adunările generale de partid de secții de asociații vom căuta să desțelenim terenul climatului literar acolo unde trebuie desțelenit, ca să putem să vă raportăm, ceea ce o facem și în prezent, că obștea scriitoricească din România este profund ancorată la masa ei de lucru, că este strîns unită în jurul Partidului Comunist Român, în jurul domniei voastre, stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu ca fiind resurse puternice de a realiza o literatură umanist revoluționară pe măsura marilor înfăptuiri ale poporului român, condus cu înțelepciune de către Partidul Comunist Român în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu.

CONSILIUL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. S. ROMÂNIA

ISTORIA LITERARĂ CA MEMORIAL ȘI LECTURĂ IRONICĂ

La o jumătate de secol de la apariție, un tom voluminos de istorie a poeziei se poate citi, abstracție făcînd de stricte preocupări de documentarist, ca un roman. Timpul scurs între realitatea literară care a generat studiul și momentul lecturii a lăsat posibilitatea unor necesare clarificări, paginile care la apariție au agitat nu puține umori se supun unor lecturi senine. Contemporan al lui Borges, cititorul își poate oferi iluzia frecventării unei biblioteci imaginare, o istorie a literaturii putînd fi trecută, la rigoare, în categoria operelor de ficțiune. Pornit din spațiile poeziei, itinerariul pozitivist pe care orice lectură critică îl schițează își asumă prerogativele literaturii, listele de autori sînt dilatate în schiță, jurnal hagiografic și picaresc. În fabula extinsă consemnată de istoricul literar descoperim descrieri sistematice, „portrete", „caractere", toate nu o dată întoarse în versiune ironică, propunînd și relativizînd morala după o bună deprindere voltaire-iană. Clasată și clasificată în tomuri de erudiție, pe capitole, paragrafe, puncte și subpuncte, asediată de referințe și aluzii erudite, poezia își decodifică (își demitizează) structurile, în serialul epic care prelungește considerațiile teoretice ale criticului, protagoniștii istoriei literare își pierd aura de idealitate, miturile literaturii (ale poeziei) devin familiare — ori cel puțin par a deveni — accesibile înțelegerii comune.

Nimic mai instructiv, totuși, pentru cel care tentează o inițiere în poezie, nimic mai confortabil, după cum și nimic mai spectaculos decît parcurgerea, la jumătate de secol de la apariție, a unei istorii a literaturii ; nimic mai instructiv, iată, pentru că intuițiile criticului ce au vizat personalitățile de marcă ale poeziei vor fi fost, deja, absorbite în austere studii ce au impus, în posteritate, un stereotip de lectură, monetă lesne convertibilă pentru colportarea curentă a informației literare ; nimic mai delectabil, desigur, pentru că paginile în care criticul — istoricul literar — își va fi propus să documenteze, ironic — și uneori cu o cît de savuroasă maliție ! — asupra producției minore a unei epoci, se citesc, trecînd fără nici o greutate peste granițele genurilor, cu același interes cu care e parcurs, de pildă, un serial romanesc ; un nivel al discursului critic rămînînd — potențial — cel în care citatul e dus cu inimă ușoară în pamflet, informația, documentarul, în parabolă și șarjă. Știutele pagini consacrate sămănătorismului în **Istoria literaturii române contemporane** a lui Eugen Lovinescu e, poate, în acest sens, numai exemplul critic, violențele la care sînt supuse blîndele deprinderi ale unui șir de literatori din epocă nerăminînd străine de cîteva bine conturate idiosincrazii și afecțiuni, în măsură să dea savoare aplicării unui foarte clar, în fond, program teoretic.

Nu o dată trecută în categoria exercițiilor agreabile (și, zice-se, puțin excesive) ale spiritului, recenzarea ironică a textului literar nu încetează a se releva ca act de superioară pedagogie a lecturii. Act prin care, desigur, extragînd, împreună cu o formulă lirică, un mod de existență, comentatorul însuși își poate crea iluzia — necesară, uneori — a creației literare. Act prin care, prins între atîtea nume celebre și obscure, criticul pare a aspira la autonomie, făcînd operă de moralist și memorialist.

Lucian ALEXIU

Mica scriere despre zbor

Lui Diodor Dure

Poeții ce tineri intrară-n cetate
se folosesc și astăzi de aripi
pentru deplasările cotidiene
la domiciliul nălucilor
Se vorbește că-ntr-un oraș din Ardeal
mai există un poet melancolic
care-și caută iubita prin parcuri
palid zburînd întrebînd
sub privirile întrutotul contrariate
ale celor din jur

Singurii care-i mai pot înțelege
sîntem noi bătrînii mai tineri ca ei
îi chemăm în celebrele noastre castele
dărîmate de mult
ii așezăm în jilțurile mari ale serii
și le spunem istorii din viitor
îmbrățișîndu-i cu aripa noastră
care nu se mai vede
și-arătîndu-le cum se poate zbura
fără să zbori

Anghel DUMBRĂVEANU

C. MIU-LERCA

Născut la 15 august 1908, în comuna Grădinari (Caraș-Severin). Profesor și ziarist. Volume de versuri : Biblice, *Timișoara, 1932 ;* Colinde, *Timișoara, 1940 ;* Sus stele, jos stele, *editura Cartea Românească, 1971 ;* Unde concentrice, *editura Facla, 1975 ;* Pajura cu două capete, *editura Cartea Românească, 1979. Alte lucrări :* Considerații asupra artei țărănești din Banat, *Timișoara, 1936.*

UNGHIURI ȘI TENTE

Vîntul și-asprise cuvîntul.
Pămîntul mai rece-i, mai ud,
semne anume să-ndemne bătrînii cocori,
unghiuri cu în laturi, cu vîrful în nori,
că-i vremea s-apuce spre sud.

În frunze se impestriță culori,
tomnatece tente de arderi finale, latente.

Părea că pădurea, livezile, cîngul,
călcară cu stîngul
în niște palete-ncărcate cu nenumărate vopsele.
În ele, un spectru anarhic, bogat,
de verde-bronzat și de roșu-roibat,
auriu, singeriu, înfocat.

SCHELETE VII

Frunzele, păsări legate în crengi de picioare,
eliberate, porniră să zboare
pe stradă,-n ogradă,-n grădină.
Și rariștea-i plină de-avîntul
spre marea lumină, înfrîntul.

Pe schele de crengi încîlcite și chele,
copacii, schelete-nlemnite-n picioare,
însfredelesc, în văzduhul opac,
poteci spre viață, spre soare.

Cum stau despuiați și cum tac,
par niște pelegi și betegi și jenați.
Puterea acestei tăceri
creștea-n milioane de muguri urcați în coroane,
pleoape închise visînd primăveri.

IDILĂ

Pe mal, la pîriu,
cîntă o codană cu poalele-n briu.
Un lotru din codru, boltise în boată
un salt peste apă, la fată.

Toamna ardea ca să treacă și ea,
s-alerge, aprinsă, cu dorul de-a prinsa,
ca juna cu bradul de june,
s-adune și mure ș-alune, –
să suie-n frunzare, în boghii de fîn,
să-și puie-o gutuie, cum are codana în sîn,
ba două, nu una, rotunde și pline ca luna.
Și s-a-ntîmplat să fie pe-acolo un cer
de cînd lumea, cu creștetu-n cer.
Bătrînul stejar, aplecat
peste apă, -i întinse o punte, o grindă,
și iat-o iar flacără-n codrul de ghindă.

MIRE TÎRZIU

El, poetul, stea absentă,
Lăcrimînd că i-a fost dată,
Și-o iubire permanentă,
Și-o mireasă aminată ...

Știe el de ce-ntîrzie,
Stă căpătuită crema,
Iar odihna lui și hrana
Să le-mpartă cu boema.

Știe el de ce-i risipă,
Din mizerii să faci rai ;
Dacă ți se dă o clipă,
Tu, la rîndul tău, s-o dai.

Știe el, sau nu prea știe,
Cîte fericiri îi scapă,
Cîte stau și azi ca piatra,
Cîte i s-au dus pe apă.

Mină spartă, cupă spartă,
Cioburile-aduc noroc,
Cît mai e pe lume artă,
Cît mai e sub tîmplă foc.

Cu speranța lui subțire
Vrea o casă dilatată,
El, poetul, veșnic mire
Și de casă, niciodată !

Bună ziua, seară tandră,
Bună ești de cînd te știu,
Ca o nuntă copilandră
Pentru mirele tîrziu !

CIREȘE ȘI MUZICĂ

Într-o iubire domestică, cu litere joase,
Lumină grea pe obiecte somptuoase,
Nici un pas alături, nici un cuvînt în plus,
Doamnă, aici totul s-a spus,
Aici au fost cîndva zăpezi ...
Nici nu-ți vine să crezi
Dincolo de veșminte
Ce înstrăinare fierbinte !
Cu cîtă meticuloasă exactitate
Sînt rînduite toate,
O carte, o glastră,
Simetric cu surîsul dumneavoastră.
Aici lucrurile sînt îmbrăcate de gală
Într-o penumbră intelectuală,
Abia de mai presimt niște făpturi,
Cristaluri sau picturi,
Niște valoroase aroganțe
Mișcate de reflexe și nuanțe,
Aici cu discreție totul irumpe,
Și va trebui să dansăm
Peste aceste covoare scumpe,
Dansăm ca acum un dans de-altădată,
Doamnă, deschideți ferestrele,
Să intre cireșele și muzica toată !

DAMIAN URECHE

Născut la 2 septembrie 1935, în comuna Slătioara (Vîlcea). Redactor la revista „Orizont". Premiul Asociației scriitorilor din Timișoara pentru poezie (1971 ; 1976). Volume de versuri : Temperamentul primăverii, *E.P.L., 1964 ;* Invitație la vis, *E.P.L., 1967 ;* Viori fără amurg, *E.P.L., 1969 ;* Elegie cu Francesca Da Rimini, *editura Cartea Românească, 1971 ;* Tot ce mă doare, *editura Facla, 1972 ;* Spectacolul privirii, *editura Facla, 1976 ;* Noapte de zile mari, *editura Cartea Românească, 1976 ;* Balada neatîrnării, *editura Facla, 1977 și* Eminescu (poem), *editura Facla, 1979.* Prințul marelui puțin, *editura Eminescu, 1971 – roman.*

DIODOR DURE : „Poetul Damian Ureche"

ACEST SECOL GRĂBIT

Să simți liniștea cum îți intră în oase,
Cum încolțește gîndul ca semințele,
Să simți liniștea cum intră în oasele
Mototolite prin toate ședințele.

Să simți că ți-a fost dor de tine,
Și nepîndit de nimeni și răsfățat de soare,
Să simți cum trece apa, prin sîngele tău trece,
Ca o nemurire călătoare.

Să sorbi un zbor de păsări, cu toți porii,
Cu iedera de aripi în balans,
Și trupul ferm al frunzei să fie balerina
Ce s-a topit în focul unui dans.

Secol grăbit, unde-ți sînt riurile,
Cînd soarele coboară în umbră și în pom.
Secol grăbit, se poate să-ți ajungă,
Melancolia unui singur om !

SERBĂRILE FRUNȚII

În toamnă, frunza suferindă
Ține de ram c-un ultim spasm,
Parcă-ntr-o cupă se golește
Grădina de entuziasm,

Sub colb de brume parfumate,
Alcătuim același jind,
Șuvoi de mere spre edenuri
Discrete eve le întind.

O, toamna mea interioară,
Mă-ncarci de fructe și mă scuturi,
Precum se sprijină de aer
Biologia unor fluturi !

LECȚIA DE MAGNETISM

Un poem îmi torturează mina,
Dur torent din care nu mă zmulg.
Pasăre, ce toată săptămîna
Cîntă între sabie și fulg.

Un poem îmi devastează ora,
Dușmănit de raze, crin necrin,
Dacă-mi scapă din privire hora,
Dacă sapă-n singe cînd îl țin.

Mugurii fragili, iluzii coapte,
Amintind un pustiit belșug,
Un poem mă urmărește-n noapte,
Înspre ce Sahară să mai fug,

Cînd de-atîta timp nu se-nțeleg
Părțile aceluiași întreg !?

EUGEN DORCESCU

Născut la 18 martie 1942, în Tîrgu-Jiu. Cercetător științific la Universitatea din Timișoara, doctor în filologie. Volume de versuri : Pax magna, *editura Cartea Românească, 1972 ;* Desen în galben, *editura Facla, 1978. Eseu :* Metafora poetică, *editura Cartea Românească, 1975 ;* Embleme ale realității, *editura Cartea Românească, 1978.*

ZID

I

Dai larg ocol colinelor și vezi
În fiecare zare doar o pată
De negură. Doar antice livezi
Și-n adîncimi – cetatea terecată.

Coboară drumu-n albe cotituri
Și parc-ar prinde-o-n gură. Parc-o pierde.
Săbii de foc aleargă peste muri
În pure adîncimi de abur verde.

Ea este-aici. Acesta-i chinul meu.
În zare ca-n oglindă-i scufundată.
Urc spre crenel, pe pantă urc mereu
Și n-o zăresc întreagă niciodată.

II

Un strigăt dinspre geamu-ntredeschis !
Din noapte urcă. Flacăra se-nclină
Și strigătul îmi trece, lung, prin vis,
Precum o lance neagră în lumină.

E-o boltă-n încăpere saltul lui.
Mi-apasă somnul, marginile-i fură.
Încît, întors afară, iată, nu-i
Decît o lance neagră către-o gură.

Cine-a strigat și nu i s-a deschis ?
Zadarnic straja-n zori pe zid se schimbă.
Și marea-mi pare-o gură în abis
Cu apa mișcătoare ca o limbă.

III

De sus, din clinul geamurilor. Cresc
Spre apa neagră turlele. Grilajul
Și umbrele pe dale se-mpletesc :
Umbre și lănci ce-și flutură penajul.

Balansul umple ghizdurile. Cînd
Pe pod, în noaptea albă, vocea-n grilă
O sparge halebarda, fulgerînd
Și prora curge lin, ca o reptilă.

Iar tu aștepți, cu treapta sub genunchi.
Ex hoste – pulvis. Memini exempli !
Așa-ți dorești : de sus, din negrul unghi,
Încet să te retragi ; să te contempli.

IV

Fericirea
e chiar în neliniștea acestui țărm
ce se termină.
E terminus țărmul,
întreaga mea știință
se oprește aici.
Și dincolo-i panta
pe care se-ntoarce și fumegă marea.
„Spune-i clipei să treacă, șoptesc.
Între mine și mare – doar ea ..."
Ca o corabie,
ca o corabie,
ca o corabie ...

AUREL TURCUȘ

Născut la 3 august 1943 în comuna Ucuriș (Bihor). Redactor la revista „Orizont". Volume de versuri : Umbra rîului, *editura Facla, 1972 ;* Păzitorul stelelor, *editura Facla, 1980.*

RECRUDESCENȚĂ

Medicii de chirurgie plastică
s-au specializat
în operarea copacilor.
Seara, obosiți,
întind cu penseta
protuberanțe de mesteacăn
pe sîrma
care-mprejmuiește pădurea :
colier de refracție
a luminii stelare.

NUME

Se zbate cerul,
ca o pleoapă –
o semn de bine
peste lume ;
vocale de pămînt și apă
se-adună peste neant,
în Nume.

Consoanele se-ascund
de mine –
și nu știu
din ce sînt crescute ;
zi de zi,
cea Dintîi ațîne
calea vocalelor
avute.

E, oare,
vămuire după
vreo rînduială
de osîndă ? ;
căci, după jaf,
cîntînd, astupă
cu toatele
groapa de pîndă.

MOMENT

Tocmai voiam
de-acum pe veci
să pun poprire
pe visare –
pe Bunul ce-are
dintre legi
doar con-jugarea
viitoare –
să fiu
ca stînca eșuată
la margini
de intemperii,
în timpul
care – „a fost odată",
pe cînd clepsidra
îmi pieri.

PRIMĂVARĂ

Cu frunze fragede-i
livada mea.
Cum să o depărtez
de-omizi,
închizînd
fluturele-n stea,
cînd mîinile
mi le întinzi ?

ÎN SALA ARMELOR

O mantie de-argint
pe umerii mei cade
și mă-nvelește strîns,
ca-ntr-o capcană.
Invulnerabil,
lunec printre spade,
tot năzuind, pe-ascuns,
o rană.

echo

ÎN DEZBATERE – PROBLEMATICA ROMANULUI ROMÂNESC CONTEMPORAN

Tradiționalele **„Zile ale revistelor literare din Transilvania"** din cadrul festivalului cultural-artistic **„Sarmis"**, al județului Hunedoara, a prilejuit o dezbatere în jurul problematicii romanului românesc contemporan, la Casa de cultură din Orăștie. Au luat cuvîntul – Ion Lungu, Dan Culcer, Radu Ciobanu, Ioan Itu, Valeriu Bârgău, Marcel Runcanu, Radu Constantinescu, Mircea Șerbănescu, Tudor Savu. La această manifestare tradițională din cadrul festivalului „Sarmis" au participat reprezentanți ai revistelor **„Tribuna", „Vatra", „Orizont", „Familia", „Astra"** în afara celor de mai sus, Mihai Arsene, Petre Bucșa, Neculai Chirică, Mircea Copil, Eugen Evu, Traian Ștef. O șezătoare literară la mina Lonea de pe Valea Jiului și o vizită documentară la cetatea Sarmisegetusa din munții Orăștiei au marcat manifestarea cu momente dintre cele mai importante. Gazdele scriitorilor și redactorilor de la revistele transilvane, tovarășa Rafila Iacob și Petru Stoican, președintă și vicepreședinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, Minel Bodea, directorul Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă au creat acele condiții optime în care manifestarea s-a desfășurat timp de două zile.

M. Ș.

BAZA DE APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ
Filiala piese de schimb
Ofertă publică

Cel mai important furnizor românesc de profil, BATMM – Filiala piese de schimb București, deține un considerabil stoc de piese auto din import și de fabricație indigenă pentru mărcile Warszawa, Moskvici, Volga, Gaz și UAZ (dif. tipuri).

În dorința comercializării raționale și foarte eficiente a acestor piese de schimb, cît și pentru ușurarea efortului valutar la nivel național, furnizorul își propune informarea amănunțită a celor interesați, publicînd în această pagină oferta completă a reperelor existente.

Cooperativele meșteșugărești din întreaga țară ca și alte unități socialiste profilate cu ateliere de auto-service, precum și întreprinderile (indiferent ministerul) și instituțiile care au parcuri auto proprii, sînt invitate să consulte cu toată atenția lista acestor piese, urmînd în caz de necesitate să opteze în scris.

În scopul de a satisface cu maximă promptitudine toate solicitările, prezumtivii beneficiari sînt rugați ca în comenzile care le vor face să indice marca autovehicolului, simbolul și denumirea completă a reperului așa cum a fost publicat.

Deoarece BATMM București nu execută operații comerciale cu amănuntul, posesorii particulari de autoturisme interesați de anumite repere se vor adresa oricărui auto-service din țară, care are posibilitatea să obțină, în timp record, toate piesele de schimb, pe bază de comandă fermă de la unitatea bucureșteană.

Comenzile vor fi transmise la următoarea adresă: **„BATMM – Filiala piese de schimb – strada Emil Bodnăraș nr. 90 – sector 8 – București.**

Relații suplimentare se pot lua la telefon 783835 interior 901 (tov. Caloianu) zilnic între orele 7–15.

Furnizorul, recomandat prin tradiție de bune oficii de colaborare, asigură posibilii parteneri comerciali de multă străduință și solicitudine pentru onorarea integrală și operativă a comenzilor adresate.

În cazuri speciale și urmarea unor înțelegeri prealabile, BATMM înlesnește expedierea prin coletărie C.F.R. sau I.R.T.A. a reperelor comandate.

Încercînd un dialog comercial cu această bază bucureșteană veți aprecia gradul ireproșabil de colaborare socialistă.

Emil GEORGESCU Vasile BAȘA

piesele de schimb disponibile pentru auto WARSZAVA 203 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
1	2	3	4
Arc placă presiune ambreiaj	201601097	buc.	259
Arbore ppă. apă	1207031-2	buc.	199
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	101
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	160
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	17
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	12
Arbore ppă. ulei cu pinion	1011040-1	buc.	22
Ax satelit	2403060-1	buc.	78
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	67
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	4
Ax distribuitor	4444 W 3-11	buc.	22
Arbore cotit motor	1005015-22	buc.	9
Arbore primar	1701022	buc.	5
Arbore secundar	1701105-31	buc.	6
Arbore planetar	2403069	buc.	10
Aripă spate dr.	5601140-2	buc.	251
Aripă spate stg.	5601130-2	buc.	269
Bară direcție simplă	3003054-31	buc.	21
Bară directie trans.	3003013-23	buc.	296
Bară stabilizator	2906016	buc.	12
Broască portbagaj	5606050	buc.	75
Broască ușă față stg.	6105013-2	buc.	189
Broască ușă față dr.	6105012-2	buc.	144
Broască ușă spate dr.	6205012	buc.	20
Broască iușă spate dr.	6205012	buc.	80
Broască ușă spate stg.	6205013	buc.	140
Bară protecție spate	2804010	buc.	40
Bucșă pinion electromotor	4380002-4	buc.	50
Bucșă cuplare electromotor	44380001-3	buc.	100
Bucsă ax comandă superior	4445 D4-53	buc.	125
Bucșă ax came	1000103 N	buc.	36
Bucșă distanț. arb. pl.	2403084	buc.	20
Bucșă pivot fuzetă	11309	buc.	160
Butuc roată față cu tamb.	2031030102	buc.	19
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	34
Bec flanșă 12/50/21	37110021 B.	buc.	686
Bobină stator electromotor	SM 141002	buc.	31
Buton claxon	2-2721010	buc.	9
Buton claxon	2-2721010	buc.	42
Cuzineți bielă CN.	201004058-3	buc.	23
Cuzineți bielă 0,25	201004058 N25	buc.	1
Cuzineți bielă 0,25	201004038 N25	buc.	77
Cuzineți bielă 0,50	201004050 N5	buc.	1 055
Cuzineți bielă 0,50	201004060 N5	buc.	2 417
Cuzineți bielă 1,25	201004060-15	buc.	610
Cuzineți bielă 1,25	201404060-13	buc.	1 742
Cuzineți bielă 1,25	201004060-13	buc.	369
Cuzineți palier 0,25	1000102-1	buc.	99
Cuzineți plaier -0,50	1000102-2	buc.	164
Cuzineți palier 0,50	1000101 M80	set	303
Cuzineți palier 0,75	1000102	set	49
Cuzineți palier 1	1000102	set	505
Cuzineți palier 1	1000102	set	85
Cuzineți palier 1,25	1000102	set	368
Cuzineți palier 1,25	1000102	set	62
Coroană dințată	1005125	set	841
Colector evacuare	100805	set	44
Colector adm. evacuare	1008011	set	145
Colector adm. evacuare	1008010	set	30
Colector admisie	1008032	set	37
Colector admisie	1008031	set	3
Carter cutie v.	1701015	set	1
Capac cutie viteză	1702015	set	47
Capac rulment spate	1700100	set	26
Carter superior ambreiaj	1601013	set	35
Carter inf ambreiaj	1601017-2	set	28
Carter inf. ambrejai	1601017-2	set	64
Carcasă placă presiune	1600128	set	32
Capac ppă. ulei	1011050	set	50
Capac filtru ulei fin		set	4
Capac tacheți	1002125	set	13
Capac roti distrib.	1002058	set	2
Culbutor	1007030-1	set	258
Culbutor	1007030-1	set	185
Carburator	1107010-2	set	53
Corp inferior carburator	1-2137	set	87
Cui ventil carburator	1-6502	set	41
Cui ventil carburator	35-16-07	set	47
Cui ventil carburator	35-16-07	set	8
Conductă frînă	3506020	set	160
Conductă frînă	3506020	set	305
Contact electromotor	3016015	set	13
Ciocănel platinat	4445 WA	set	811
Ceas orar	3804010	set	12
Contact ulei la bloc	3810020	set	57
Capotă portbagaj	5604010	set	8
Capotă portbagaj	5604010	set	53
Capotă față	8402020-2	set	58
Capotă față	8402020-2	set	9
Difuzor carburator	21104/32	set	156
Electromotor ștergător	M 700000	set	192
Electromotor șterg. parbriz	M 700000	set	41
Electromotor calorifer	8107080	set	149
Element filtru aer	1109020	set	420
Fuzetă dr.	3001003	set	259
Fuzetă stg.	3001009	set	45
Fuzetă stg.	3001009	set	154
Filtru aer compl.	1109005	set	9
Furcă schimb. v.-2	1702080-2	set	58
Flanșe arbore came	11-6232	set	61
Flanșe arbore secundar	1701238-2	set	48
Flanșe arbore secundar	1701238-2	set	22
Flanșe cruce cardan	2201023	set	49
Flanșe cruce cardan	2201023	set	2
Fasung lampă control bord	3833028-1	set	49
Gheară manivelă	1005054	set	96
Garnitură parb. metal	5206021	set	30
Garnitură parb. metal	5205021	set	
Garnitură cauciuc ptr. lampă	5206012-1	set	45
Garnit. geam parb. față	5603012-1	set	10
Ghid ax schimb viteză	1703072	set	15
Grup conic diferențial	2402020-2	set	66
Grup conic diferențial	—		
Geam lampă sp. combinat	—		
Geam spate	5603012	set	11
Geam parbriz	520613	set	153
Geam catadioptmic	8404295-2	set	20
Indicator nivel combustib.	E PP01	set	12
Indicator curent	W-PL-1	set	44
Inel cauciuc supapă adm.	1007018	set	260
Jigler principal	13130/456	set	88
Jigler principal	GL-2237	set	35
Jigler aer	G-43/1110	set	20
Jigler aer	3131-6	set	301
Jigler relanti	G.43-127	set	57
Jigler pulverizator	G-13-1125	set	17
Jigler economoizator	0431115	set	53
Locaș pinion khilometraj	3802030	set	121
Lampă motor	3714310-1	set	18
Lampă motor	3714310-1	set	65
Lampă mers înapo.	3729010-5	set	117
Melc kilometraj	3862033	set	88
Mască radiator	840N10GP	set	117
Mecanism schimb. vit.	1702010-24	set	71
Mecanism schimb. viteză	1702010-24	set	19
Miner ușă ext. față	6105150	set	35
Miner ușă sp. exter.	6205150-2	set	203
Miner ușă interior	6105182-11	set	100
Miner ușă interior	6105182-11	set	199
Miner macara	6104064	set	102
Miner macara	6104064	set	7
Macara geam față dr.	6104012	set	100
Macara geam față dr.	6104012	set	15
Macara geam față stg.	6104013	set	98
Ornament	5001324	set	77
Ornament	5001331	set	77
Ornament	5001325	set	99
Ornament	5001325	set	77
Ornament metalic geam	5001352	set	8
Ornament metalic geam	5001332	set	71
Ornament metalic	5001320	set	61
Ornament metalic	5001320	set	9
Ornament metalic	5001321	set	69
Ornament metalic	5001310N02	set	10
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	496
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	1 125
Piston motor 82,50	1004014-N5	set	836
Piston motor 82,50	1004014-N8	set	2
Piston motor 82,80	100401-N8	set	372
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	123
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	46
Piston motor 83,55	1004014-N125	set	724
Piston motor 83,50	1004014-N150	set	172
Plutitor	1-65-01-1	set	400
Pompă repriză	6525-2	set	10
Pompă apă	1307010-2	buc.	154
Pompă ulei	1011010-W	buc.	315
Pinion kilometraj	3802034	buc.	197
Pinion kilometraj	3802034	buc.	78
Pinion arb. sec. v.1	1701112-2	buc.	56
Pinion arbore sec. v.1	170112-2	buc.	320
Pinion arb. sec v.2	1701122	buc.	7
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
S mering pinion atac	170211	buc.	711
Simer ng capotă direcț.	3401022	buc.	731
Simering axa planetară	2701060	buc.	860
Simering axă planetară	2401060	buc.	220
Simering capac roți dis.	0210052341	buc.	983
Tachet compl.	1007070	buc.	31
Tijă culbutori	1007061	buc.	400
Taler arc supapă	1007063	buc.	7
Traversa longeron central	202801135	buc.	3
Traversă susp. față	2801100	buc.	11
Teu legătura fr. mînă	35081803	buc.	27
Teu legătura fr. mînă	508180	buc.	102
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	40
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	30
Taler suport fr. față stg.	3501013	buc.	10
Taler suport fr. sp. dr.	3502012	buc.	34
Taler suport fr. sp. dr.	334501012	buc.	20
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	51
Trombă dif. dr.	2401006-2	buc.	17
Trombă dif. stg.	2401007	buc.	10
Tampon bară protec. față	2803040	buc.	287
Tampon bară protecție F.	2203040	buc.	180
Tablou bord cpl.	3801010-21	buc.	43
Termostat radiator apă	1300690	buc.	4
Ușă față dr.	6100014	buc.	4
Ușă fată dr	6100014	buc.	52
Ușă față stg.	6100015	buc.	9
Ușă fată stg.	6100015	buc.	21
Ușă spate combi.	6301005	buc.	3
Ușă spate dr.	306200014	buc.	45
Ușă față stg.	6100015	buc.	10
Volantă motor	1005115-2	buc.	66
Volantă motor	1005113-2	buc.	15
Vitezometru	3002011-11	buc.	47

auto WARSZAVA 201–203 producție indigenă

Arc spiral susp. față	2902712-2	buc.	461
Arc pastilă cap. sup.	203003069	buc.	36
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	58
Ax rolă sector direcție	123401073	buc.	10
Ax sateliți	2403060	buc.	30
Bară direcție	3003054	buc.	222
Bilă sincron	508605	buc.	507
Bilă sincron	508605	buc.	4
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	96
Bulon bară direcție	3003126	buc.	300
Bulon bară fuzetă	3001025	buc.	600
Bulon roată	3103008-2	buc.	380
Bucșă sector direcție	3401076	buc.	698
Bucșă sector direcție	3401076	buc.	2
Bucșă pinion v.2	1701130 B.	buc.	99
Bucșă pinion mers înapoi	7143-3	buc.	67
Bucșă distanțare arb. pl.	122403084	buc.	80
Bucșă distanțare arb. pl.	22401025	buc.	64
Bucșă elatică bară stabilizator	202906040	buc.	494
Bucșă inf. tijă stabiliz.	1118081	buc.	195
Bucșă cercel arc spate	2912028	buc.	4 919
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
Pîrghie fuzetă dr. stg.	2904056	buc.	14
Pîrghie fuzetă stg.	1001031-2	buc.	48
Pîrghie fuzetă stg.	3003031	buc.	72
Pîrghie intermed. susp.	2904024	buc.	119
Pîrghie inter. susp. sup.	2904024-2	buc.	204
Pîrghie cd. fr. mînă	3508153-1	buc.	69
Pîrghie cda. fr. mînă	3508015	buc.	48
Pîrghie inter. dir.	30030-3	buc.	141
Pîrghie inter. dir.	3003084-3	buc.	78
Pîrghie furcă cupl. v.2-2	1702115-2	buc.	60
Pinion cuplare elctrom.	910008	buc.	80
Placă contact calxon	3721035-2	buc.	17
Potcoavă platinată	444534-3	buc.	861
Placă suport cont. pl.	4445245	buc.	59
Potențiometru rezervor	3806020-21	buc.	67
Potențiometru rez. bz.	3806020-21	buc.	98
Piulită reglat tacheți	1007022	buc.	300
Puncte spate cpl.	2400012-3	buc.	31
Robinet scurgere radiator	1305010W	buc.	2
Racord conductă fr.	3506010	buc.	160
Rolă sector direcție	3401062-2	buc.	221
Racord tub cauciuc rad.	118286	buc.	13
Radiator calorifer	8101060	buc.	62
Radiator calorifer	8101060	buc.	13
Regulator avans automat	444573-7	buc.	9
Ramă exter. far	3711031	buc.	24
Rotor distribuitor	457420	buc.	159
Rezervor benzină	1101010	buc.	23
Siguranță bolț piston	1004022	buc.	925
Șaibă arbore cotit	116308-2	buc.	42
Șaibă arbore cotit	116508-2	buc.	20
Siguranță supapă	116512	buc.	6
Supapă evacuare	821100-13	buc.	430
Suport metalic motor f.	100204342	buc.	7
Suport metalic motor f	2802020-1	buc.	27
Suport metalic m. față	2802020-1	buc.	25
Șaibă arbore cotit	116007	buc.	481
Șaibă manșon sincron	201701158	buc.	2
Șaibă reglare saboți	3501023	buc.	288
Siguranță ppă. apă	1307042	buc.	950
Suport inf. arc spiral	22903704	buc.	42

Suport inf. arc spiral stg.	2902735-1	buc.	34
Suport cercel arc spate	2912446-1	buc.	14
Suport rulment ambreiaj	117561-2	buc.	3
Suport pîrghie intermed.	3003092-3	buc.	260
Suport pîrghie interm.	3003092-3	buc.	118
Supapă refulare	GN 6512 X	buc.	16
Supapă adm. carburator	GN 05-017	buc.	18
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	35
Ştergător parbriz	5205000-31	buc.	20
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	58
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	40
Siguranţă broască uşă	305105120-2	buc.	90
Siguranţă broască uşă	b610510-1	buc.	36
Simering pinion atac	1701211	buc.	259
Bucşă pivot fuzetă	1131098	buc.	5 480
Bridă arc spate	2912408-2	buc.	50
Buşon radiator apă	1304010	buc.	133
Braţ ştergător parbriz	WK 400200	buc.	625
Robinet stator dinam	G 670104	buc.	122
Bujii 18/145	M 18	buc.	338
Capac ppă. benzină	1106018	buc.	5
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	8
Cercel arc spate	2912458	buc.	298
Contact uşă plafonieră	I.C.-1	buc.	72
Capac roată	023902010	buc.	17
Cablu fr. mînă faţă	203508068	buc.	295
Cablu fr. spate stg.	3508181-3	buc.	277
Cablu frînă mînă sp. dr.	3508180	buc.	348
Cablu fr. mînă sp. dr.	3508181	buc.	—
Dinam	3701010-1	buc.	12
Element filtru ulei fin	1017035-A	buc.	1 008
Filtru ppă. benzină	1106045	buc.	298
Flanşe arbore came	116252	buc.	221
Ghid supapă motor	1003025-2	buc.	12
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	59
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	3
Garnitură chiuloasă motor	1003030	buc.	977
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	189
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	160
Garnitură etanşare	123501151	buc.	1 658
Bucşă arb. intermediar	M. 7115	buc.	99
Bucşă elastică sup.	290.6078	buc.	5 574
Garnitură ppă. apă	1213070034	set	3 250
Geam lampă semnal faţă	ZOW 3-1	buc.	200
Inel cauciuc supapă adm.	211007018	buc.	454
Lamă şterg. parbriz	WK 400100	buc.	267
Lampă semnalizare faţă	3712010	buc.	582
Membrană ppă. benzină	511106142	buc.	2 124
Manşon cauciuc ax cardan	2201090	buc.	500
Pompă benzină	1106010-12	buc.	39
Pinion distrib. arb. cotit	146396-32	buc.	703
Pinion distrib. arb. came	110256	buc.	539
Pîrghie ppă, benzină	1106110	buc.	8
Pastilă arc cap bară dir.	3003019	buc.	200
Pastilă cap bară sup.	3003068 B	buc.	293
Pastilă inf. bulon sferic	M-3333	buc.	100
Pastilă cap bară super.	296982 P	buc.	150
Pastilă cap bară	3003022.1	buc.	6
Placă cercel arc spate	2912467-2	buc.	170
Placă cercel arc	2912466-2	buc.	73
Perii electromotor	761012	buc.	9 436
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	3 955
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	295
Perii cărbune distribuitor	A 50190/191	buc.	518
Rotor dinam	G. 67 DU 02	buc.	11
Releu claxon	—	buc.	1
Radiator apă	130101-2	buc.	294
Şaibă reglare arb. sec.	M.7114	buc.	364
Supapă adm. motor	1007012-2	buc.	220
Supapă evacuare motor	1007013	buc.	125
Supapă ppă. benzină	1106020	buc.	600
Şaibă pinion planetar	2403030-1	buc.	10
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	319
Şaibă manşon sincron	1701158-2	buc.	129
Siguranţă pastilă cap bară	3003071	buc.	300
Siguranţă supapă motor	116512	buc.	160
Şurub reglat tacheţi	1007021	buc.	777
Sabot fr. spate	3501091	buc	5
Taler arc supapă	1007063	buc	190
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	8
Tub intrare filtru ulei	1017120	buc.	22
Tampon elastic superior	1001050	buc.	1 487
Tampon elastic superior	1001044	buc.	130
Tampon elastic superior	2902654	buc.	2 395
Tampon arc susp. spate	2912622-2	buc.	165
Tampon elastic pîrghie	2902622 A	buc.	40

auto MOSKVICI 407 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arc supapă exterior	1007020	buc.	2 754
Ax inferior susp. faţă	2904032	buc.	1
Ax cardan spate cpl.	2200010	buc.	30
Bucşe pinion cda. ppă. ulei	—	buc.	79
Bulon bielă cu piuliţă	1004061	buc.	614
Bucşă sector direcţie	3401075	buc.	141
Bucşă capac sector direcţ.	3401078	buc.	8
Bulon căpăcel arc spate	2912478	buc.	1 688
Bobină dinam	3701200	buc.	267
Bobină electromotor	3700200	buc.	39
Bobină inducţie	—	buc.	50
Bendix electromotor	3706600	buc.	3
Cuzineţi bielă 0,05	1000104	sect.	133
Cuzineţi bielă 0,25	1000104	sect.	70
Cerc dinţat volant motor	1005125	buc.	3
Carcasă cutie viteze	—	buc.	3
Cruci cardan	2201025	buc.	14
Cilindru faţă fr. stg.	3501041	buc.	797
Cilindru faţă fr. dr.	3501040	buc.	433
Cilindru faţă fr. dr.	—		
Carter diferenţial	2401008	buc.	30
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	40
Filtru aer cpl.	1109010	buc.	16
Filtru rezervor benzină	1104012	buc.	34
Furcă schimb. v. 1-2	1702022	buc.	12
Frînă roată faţă dr.	3501010	buc.	18
Frînă roată faţă stg.	3501011	buc.	55
Fuzetă stg.	2904053	buc.	91
Flanşă cu nituri pin. atac	2402100	buc..	77
Garnitură ppă. apă	1307038	buc.	14
Grup conic	2402020	buc.	9
Garnitură cauciuc parbriz	5206050	buc.	16

Geam parbriz spate	5603006	buc.	109
Jigler principal	K59/1107203	buc.	82
Jigler economizator	9065330	buc.	112
Jigler aer	1107322	buc.	213
Jigler pulverizator	1107270	buc.	156
Jigler alimentare	1107204	buc.	44
Lagăr bielă 0,75	1000104	buc.	1
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	156
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	10
Lagăr palier 1	1000102	buc.	2
Lagăr cuplare ambreiaj	1601180	buc.	1
Levier sector direcţie	3401090	buc.	589
Mecanism direcţie	3400013	buc.	3
Macara geam faţă	6104012	buc.	44
Piston motor 1.5	1004015	buc.	80
Pinion planetar şi satel.	2403951	buc.	1
Radiator instalaţie încălz.	8101060B	buc.	84
Siguranţă supapă	1007028	buc.	42
Scaun supapă evacuare	1007080	buc.	1 185
Suport metalic motor dr.	1001015	buc.	16
Suport metalic motor stg.	1001016	buc.	145
Sită ppă. benzină	1106045	buc.	8
Supapă economizator	K25/A1107430	buc.	242
Suport cărbune ambreiaj	1601185	buc.	246
Simering capac c.v.	1702020	buc.	5
Simering castă direcţie	3401069	buc.	71
Suport fuzetă stg.	2904101	buc.	133
Simering butuc roată faţă	3103035	buc.	52
Simering pîslă arb. planetar	—	buc.	232
Tampon elastic inf. susp. faţă	2902622	buc.	53
Tambur roată frînă	3501070	buc.	100
Tub flexibil frînă	3506060	buc.	30
Tablou bord stg.	3801025	buc.	34
Tablou bord dr.	3801025	buc.	215
Volanta motor cpl.	1005115	buc.	27

Tabel auto MOKCVICI 407 producţie indigenă

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Amortizor telescopic	2905006	buc.	475
Capac pompă benzină	1106018	buc.	125
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	6
Cap bară stg. cpl.	3003056	buc.	123
Cap bară cpl. dr.	3003057	buc.	129
Capac distribuitor	3706500	buc.	35
Comutator centrul lumini	3709010	buc.	283
Dinam cpl.	3701010	buc.	5
Garnitură chiuloasă	1003020	buc.	248
Membrană ppă. bz.	1106142	buc.	220
Pinion arbore cotit	1005031	buc.	6
Pîrghie ppă. benzină	1106108	buc.	13
Pinion acţionare vitezometru	3802834	buc.	119
Tampon elastic sup. amortizor	2902450	buc.	178
Tampon arc spate	2912622	buc.	44
Tampon articulaţie susp.	2902654	buc.	118
Tampon motor	1001044	buc.	754
Rotor distribuitor	—	buc.	472
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	5
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	64

auto MOKCVICI 408 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Ax cu pinion ppă. ulei	1011040	buc.	34
Arc oţel capac dinam	3701304	buc.	275
Apărătoare praf pivot	2904226	buc.	2
Bucşă acţionare ppă. ulei	1011095	buc	24
Broască uşă faţă	—	buc.	22
Bară stabilizator	2906336	buc.	22
Bară protecţie faţă stg.	2803015	buc.	13
Capac ppă. ulei	1011050	buc.	5
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	17
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	25
Carter arbore secundar	1701200	buc.	1
Colier schimb. viteze	1703035	buc.	73
Corp cilindru fr. faţă	3501047	buc.	2
Cilindru receptor ambreiaj	1602510	buc.	3
Cilindru fr. faţă stg.	3501041	buc.	39
Cablu şoc benzină	1108100	buc.	51
Dinam cpl.	37010101	buc.	9
Electromotor şterg. parb.	5205014	buc.	163
Element far principal	3711200	buc.	1
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	48
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	19
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	39
Filtru rezervor benzină	—	buc.	19
Garnitură cauciuc ppă. apă	1307038	buc.	2
Garnitură baie ulei dr.	1009070	buc.	76
Garnitură carter dif.	2402070	buc.	54
Geam lampă spate	3716204	buc.	94
Geam caltar uşă spate	6203152	buc.	2
Indicator apă	3801080	buc.	64
Indicator benzină	3801050	buc.	132
Jigler principal	1107202	buc.	17
Jigler principal stg.	1107203	buc.	41
Jigler tub emulsie	1107223	buc.	34
Jigler principal	1107231	buc.	140
Lagăr palier 0,25	1000102	set	1
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	26
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	167
Lampă număr spate şi port bagaj	3717010	buc.	39
Macara geam uşă sp. dr.	6204013	buc.	6
Miner uşă fără buton	6105210	buc.	18
Miner capac bord	5303054	buc.	137
Mască radiator 2 faruri	8401112	buc.	5
Ornament parbriz dr.	5206100	buc.	44
Pinion conducător ppă. ulei	1011045	buc.	67
Pinion condus ppă. ulei	1011032	buc.	59
Pinion v.2 arb. sec.	1701126	buc.	1
Pîrghie direcţie pendulare	3003082	buc.	31
Pîrghie fuzetă dr.	—	buc.	10
Pîrghie fuzetă stg.	3001031	buc.	19
Pîrghie sup. stg. susp. faţă	2904101	buc.	2
Pîrghie susp. faţă stg.	2904021	buc.	52
Pîrghie susp. faţă dr.	2904020	buc.	32

Pivot inferior fuzetă	2904068	buc.	1 099
Pivot superior fuzetă stg.	2904199	buc.	
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904073	buc.	193
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	96
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	384
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	126
Pastilă pivot sup. fuzetă	2904206	buc.	290
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904067	buc.	444
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	315
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	99
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	375
Rozetă macara geam	6105264	buc.	30
Rezervor benzină	1101010	buc.	6
Ramă far	37111321	buc.	45
Ramă	6103471	buc.	16
Releu curent	3702300	buc.	121
Şaibă arbore intermediar	1701059	buc.	45
Suport manetă schimb.	1703025	buc.	5
Ştergător parbriz	5205012	buc.	1
Tub cauciuc filtru ulei	1017120	buc.	2
Ţeavă benzină	1104042	buc.	156
Traversă şaseu Nr. 2	2801100	buc.	1
Uşă spate stg.	6200019	buc.	11
Vitezometru	3801030	buc.	4

TABEL

Cu piese de schimb disponibile pentru auto Volga 21 produse indigene

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arbore acţionare distrib. fără bucşă	1016012	buc.	60
Arbore acţionare ppă. ulei	211011220	buc.	78
Arbore pompă ulei	211100423	buc.	75
Arbore pompă apă	12307019	buc.	279
Arc membrană ppă. benzină	1106150	buc.	18
Arc placă presiune ambreiaj	511601115	buc.	371
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	85
Ax sector distribuţie	123401073	buc.	63
Ax superior bară legătură dir.	122003096	buc.	278
Arc spiral faţă	212902712	buc.	173
Bucşe culbutori	211007121	buc.	233
Bucşe culbutori	211007121	buc.	114
Butuc fulie ventilator	121307024	buc.	89
Butuc fulie arbore cotit	121005051	buc.	17
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	37
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	2
Bucşe pinion mers înapoi	A 7143 V	buc.	81
Bucşe pinion arbore sec. v.2.	201701130B	buc.	165
Bucşe bloc arbore interm.	M 7115	buc.	93
Bucşe elastică amortizor sp.	132915432	buc.	1 245
Bucşe elastică susp. bară stab.	202906078	buc.	2 558
Bucşe elastică bară stabiliz.	202906040	buc.	424
Bucşe casetă direcţie	213401076	buc.	51
Bulon roată cu piuliţă	2031030804	buc.	461
Bulon radiator apă	1201304010A	buc.	282
Burduf cauciuc cilindru pr.	213505065	buc.	332
Bobină stator electromotor	ST21370820	buc.	72
Con pastilă coadă supapă	21107026A	buc.	151
Capac pompă benzină	511106018	buc.	49
Corp pompă benzină	211106090	buc.	18
Cruce cardan	122201025	buc.	78
Cablu frînă mînă	213508068	buc.	146
Cărbune distribuitor	A50199/191	buc.	690
Diafragmă pompă benzină	511106142	buc.	1037
Dinam cpl.	2137010104	buc.	110
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	2
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	191
Flanşă arbore cu cama	21100116252	buc.	118
Filtru pompă benzină	511106045	buc.	141
Fulie dinam	V 67DV05A	buc.	88
Gheară manivelă	121005053	buc.	186
Garnitură colector admisie	20109819	buc.	157
Garnitură colector evacuare	—	buc.	12
Garnitură colector evacuare	211008080	buc.	246
Garnitură cilindru frînă	3505035	buc.	1 518
Geam parbriz faţă	215206010A	buc.	314
Locaş pinion vitezometru	21A3802030	buc.	4
Melc acţionare vitezometru	21A3802033B	buc.	77
Manşon protecţie cardan	1222011090	buc.	792
Manşon amortiz. susp. cardan	122202085A	buc.	296
Pinion arbore cotit	116306A2	buc.	12
Pompă benzină	511104100B	buc.	151
Pîrghie pompă benzină	211106110	buc.	26
Pinion acţionare vitezometru	213802034	buc.	120
Piston cilindru frînă	123505028	buc.	366
Piston cilindru recept. ambr.	211602114	buc.	670
Placă exterioară cercel arc	692912467	buc.	48
Potcoavă ruptor	3706-370	buc.	1 373
Perie electromotor	3708200	buc.	532
Perie dinam	293701080	buc.	138
Perie dinam cu cablu izol.	29293204020	buc.	684
Perie dinam cu cablu izol.	G293701020	buc.	15 051
Robinet calorifer	G308101020A	buc.	91
Robinet radiator apă	211305010	buc.	453
Rotor bobinat dinam	G67DU02	buc.	62
Radiator încălzire	218101060	buc.	60
Scaun supapă admisie	211007032	buc.	145
Scaun supapă evacuare	211007080	buc.	273
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	144
Supapă pompă benzină	511106020	buc.	181
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	49
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	76
Taler supapă inferior	7025	buc.	8
Taler arc supapă inferior	2110071022	buc.	28
Tub intrare ulei	201017124A	buc.	218
Tub flexibil ieşire ulei	201017124B	buc.	483
Tub flexibil pompă benzină	511104100B	buc.	411
Tampon spate	211001050B	buc.	1 142
Tampon cauciuc cardan interm.	2802099	buc.	206

LUCIAN EMANDI

Născut la 15 februarie 1920, în comuna Pecica (Arad). Profesor. Volume : Cîntarea fiului pierdut, Arad-Lugoj, 1940 ; Pescarii de năluci, Arad, 1942 ; Lumina inimii, editura Facla, 1977 ; Împlinzitorul de taine, editura Facla, 1980.

TRECERE

Un ochi fără pace,
Sfredel încins,
Taie, tot taie
Ferestre-n vecii,
Joacă-n pervazuri
Stele buiace,
Sufletul nins,
Cerul învins
Gem sub stihii.

Stupii vieții
Cine mi-i stoarce ?
Roiul durerii
Unde s-a dus ?
Murmură-n noapte
Tainice parce,
Gîndul s-apleacă
Blînd spre apus.

Un ochi fără saţiu,
Fulger învins,
Taie, tot taie cărări :
Drumuri în sus, . . .
Drumuri în jos . . .
Sufletul nins
Joacă în spaţiu
Către apus —
Leagă, dezleagă
Zări, depărtări,
Lumea întreagă . . .

DIODOR DURE : „Prozatorul Al. Deal"

MATCA

Stînd în sine cățărate
Nici o zare, nici o taină
Nu s-apleacă în cuvînt ;
Din silabe vînturate
Nu-și face zadarnic haină
Nici o lămură de gînd.

Nici un dar nu-și scapă scrumul
Pe aripa vorbelor,
Scufundate ca-n oglindă
Timpul, pasul zarea, drumul,
Ard în matricile lor,
Nu-i veșmînt să le cuprindă.

Se întorc mereu în sine
Toate cîte-au fost și sînt.
În zadar se zbat să scape —
Roiuri între rău și bine,
Alte matrici căutînd,
Numai sinele le-ncape.

ORICÎT AM ÎNDRĂZNIT

Oricît am îndrăznit
N-am putut niciodată
Să adun tot cerul în suflet.
În hlamida sa brumată
Cu scrum de luceferi
Am îmbrăcat doar un strop de azur,
În care nu încape nici măcar
Planeta Pămînt,
Cu zările ei de cenușă.

Cîte galaxii rămîn în veci neștiute !
Cîte miliarde de stele
Dănțuiesc nevăzute-n eter !
Cîte drumuri aleargă zadarnic
De la o vecie la alta ! . . .
Doar eu mă agăț neîncetat
De planeta Pămînt,
Pendulînd în azur
Și încercînd să cuprind vecia-ntr-o clipă
Și cerul întreg să-l încui
Într-o strană de lut.

ÎMI DĂRUIE, MULT AȘTEPTAT, MUSAFIRUL O SCOICĂ

Îmi dăruie, mult așteptat, musafirul o scoică
(în ea se aud marile valuri,
secolii, iar dacă asculți mai atent — Demonul
de mătase, învăluitor al Eternității).

Îmi dăruie, mult așteptat, musafirul o scoică
de care mă tem,
așa cum atunci m-am temut, într-o toamnă împărătească,
printre fructele ei coapte-răscoapte mustind
îmbătătoare a alcool . . .
Așa cum atunci m-am temut
cînd auzitu-mi-am glasul trecînd
singur cîntînd
la cîteva sute de metri de mine.

Îmi dăruie, mult așteptat, musafirul o floare de trifoi
norocoasă,
pe care o respir cu nesaț și cu teamă
pînă se umplu plămînii de un balsam ceresc
asemeni unui balon din gura unui copil.

Îmi dăruie, mult așteptat, musafirul vălul
de pe propria-i față.

ÎNAINTE DE A ADORMI

Oprește vraja ! Vînatul tău a obosit alergînd
urmărit de ogar, sub ochii exaltați,
ca stelele primăvara,
ai pămîntenilor.

Oprește vraja ! Pînă ce ultimul strop al ploii
nu s-a desprins din Stalactita cerească
ce umple mările, munții, penetul zburătoarei
cu o coajă strălucitoare.

(vîntul îmbracă în cămașă
de foc trupul de gheață
în care stau).

Oprește vraja ! O floare, în cer, carnivoră,
noapte de noapte-și exală
mireasma.

CELĂLALT SAU CONTEMPLÎNDU-ȘI ÎNAFARĂ IMAGINEA

La marginea drumului stătea așteptîndu-l, celălalt era
minusculul helicopter, cu elicea brumărie, cu sunetul
său percutant nu în timpan,
ci mai degrabă în cristalinul ocular,
așteptîndu-l —
el era gingașul himenopter.

VASILE DAN

Născut la 8 mai 1958, în comuna Cheţani (Mureș). Ziarist. Volume de versuri : Priveliștile, editura Facla, 1977 ; Noi luminați, editura Eminescu, 1979. Alte lucrări : Orele orașului Arad, editura Eminescu, 1978 — reportaje în colaborare cu Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu etc.

La marginea drumului stătea așteptîndu-l să-l ia —
elicea sa muzicală îl surprindea în reverie
și puber în fața acestei zile fastuoase de vară
ce-și dezvolta imaginea prin cel mai risipitor halou —
stătea

așteptîndu-l. Poate sufletul aureolat, păpădie
în precar echilibru, ana-tomie în precar echilibru contemplînd
elicea aceea muzicală — stătea :
altele sînt rigorile muzicii
după care apropierea de un corp ceresc se face prin rotație
gravitațional-curtenitoare înaintea identificării.

La marginea drumului stătea așteptîndu-l,
celălalt era minusculul helicopter, cu elicea brumărie,
gingașul himenopter pe care-l asculta aureolat —
păpădie în precar echilibru, ana-tomie contemplîndu-și
înafară imaginea.

ALCIBIADE

— Cine este stăpîn, Socrate, pe această inserare
în care toate exală — după o ploaie torențială
cu fulgere sfîșiind flora luxuriantă a unui parc mărginaș —,
în care fulgere au incendiat tramvaiul silențios,
la capăt de linie, în marginea cîmpului
(acolo încep canoanele unui hipodrom părăsit) ?

— Cine este stăpîn, Socrate, pe această inserare
în care după o ploaie torențială
toate-și exală, asemeni unor candele aprinse
ființa ?

— Răspunde-mi, sînt Alcibiade, iar limba-mi
e-o frunză atinsă de fulger,
iar trupu-mi e casa
în care cad florile sperioasei Mandragora —

recunoaște-mă, miroase-mă, fii fericit !

MONICA ROHAN

Născută la 1 aprilie 1956 în Sieu Odorhei (Bistrița Năsăud). Are în manuscris volumul de poeme „Trecînd printr-o dimineață".

PLOAIA

Părul meu fraged ca mătasea de porumb
se zbate roz printre dinții doamnei din nor
și părul meu geme ușor
ca un vînt de ierburi subțiri
ori ca un vînt de polen printre gene de miri

Plouă tot mai adînc și mă tem
că ploaia se cuibărește în spațiul
dintre moleculele acestui poem.

SĂRBĂTOARE

Pielea mea e tot mai subțire ;
prin ea se zăresc durerile dinăuntru
flăminde și nerăbdătoare,
așezate în jurul mesei
în formă de inimă.

FOTOGRAFIA

Plouă în lume
ploaia surîde în toate limbile
dar mai ales în limba plantelor

Plouă și iarba crește pînă la nori.
Tu prietene spui poezii
În anticariate se găsesc ploi inimoase
ploi din secolul trecut
pe care dacă le eliberezi
răpăie mirate și fac aburi peste pielea asfaltului
ploi care se sperie de tramvaie
și plouă în jurul lor cu grijă
să nu le atingă

Tu spui poezii
În frăgezimea ferestrei se răsucesc sfere de ploaie
Spui poezii
Silabe — coacăze rostogolite
pe scările auzului
spoite cu vopseaua realității
Iar acum
liniștită
fotografia ta
începe să lăcrimeze.

SÎNT TRISTĂ — ȘI NING

Sînt tristă —
Cum ninge pe case
cînd eu descompusă de frig
inventez piruete de lacrimi, frumoase
Și ning . . .

Vai ! în oraș — cum mai ninge
alunecînd din durerile mele
și neaua în piept mi se-nfige
pînă-n prăsele.

OCTAVIAN DOCLIN

Născut la 18 februarie 1950, comuna Doclin, județul Caraș-Severin. Cărți apărute : Antologia — „Uneori zboru!" (7 poeți tineri, prefață Anghel Dumbrăveanu) Ed. Facla, 1973. Volum debut : „Neliniștea purpurei" 1979, Ed. Facla.

PATRIA ADIERII

Fericit în patria adierii. Primul sunet de harpă
l-am învățat ascultîndu-ți pleoapele. Cînd soarele era
ceasul izvoarelor de aur am început să deprind
mirosul și răcoarea grîului. Ochiul meu creștea
privind dansul ironic al trestiei. Eram grăbit
să ajung din urmă roua și să o-ntrec.
Pe drum am întîlnit fluturii.
Aici trebuie să fie patria adierii, mi-am zis.
Și ori de cîte ori de-atunci mă bucur de harul
mierii, îmi amintesc că primul sunet de harpă
l-am învățat ascultîndu-ți pleoapele.

DOVEZI

Am știut că voi dăinui din clipa în care femeia
îmi poruncise : înhamă-te la trăsura aceasta
să te pot biciui. (O scenă identică mai avusese loc între
Lou Salomé și filozoful Re la început de secol).
Supunerea mea dădu dreptate tardivă filozofului :
nu-ți îndoi spinarea decît pentru a gîndi. Dacă
mori gîndește mai departe.
Dar și celui iubit de săgeata de plumb :
rîvnește veșnicia fulgerului. Iată, în sfîrșit,
și dovezile că am dăinuit pînă în clipa
de față : 1. riu de nisip fierbinte.
2. lebădă peste inimă.

NOAPTEA ZĂPEZII

Să mai întîrziem puțin.
Zăpada a ațipit pe umerii tăi.
Mai e timp să încercăm timiditatea riului.
Lîngă tine mă umplu de lumina lunii
cum tu cuprinzi împărăția.
Dacă voi reuși să străbat livada albinelor
să-ți amintești de noaptea zăpezii.
Curînd vor îngheța stelele. Acum se limpezesc umerii.

IMAGINAȚIE

Chiar și tu îmi ești prietenă.
Covorul acesta are culoarea părului tău.
Cuvîntul meu vine spre tine precum
zborul cocorului.
Mă sprijin negreșit de tulpina zmeurii
ca de un perete de vis.
Acum voi învăța să înot în ochii tăi.
Așteaptă-mă la mal.

CE-MI MAI POT AMINTI

Așa vine și amintirea ta :
ca muzica după lacrimă
sau ca o frunză tăcută.
Imaginea ta vine spre mine
ca o himeră intrînd în apele nopții.
Dar ce-mi mai pot aminti acum ?
Tu erai caldă, de o nepăsare supremă
și mai ales rodnică în indiferență.
De aceea îmi plăcea întotdeauna
să te asemui în taină
cu o Floare de Purpură.

PETRU SFETCA

Născut la 22 noiembrie 1919, în Lipova. Ziarist. Volume de versuri : Solii către lumină, *Timişoara, 1940 ;* Echinox, *Timişoara, 1942 ;* Osmoze, *Timişoara, 1947 ;* 30 de poeme, *editura Cartea Românească, 1973 ;* Cumpăna vieţii, *editura Facla, 1979. Traduceri :* Giuseppe Ungaretti, Poeme, *1943 ;* Umberto Saba, Poeme, *1944 ;* Eugenio Montale, Poeme, *1945 ;* Quasimodo, Poeme, *1946 ;* Către Italia de Leopardi, *Colecţia „Tinărul scriitor", 1956 ;* Piero Chiara, Cu faţa la pământ, *E.P.L.U., 1969 ;* Novalis, Poezii, *editura tineretului, 1969.*

MINIATURI

Vă arăt cu degetu
dimineţi mari şi
victorioase.
Aroma lor evocatoare.
Naşterea lor e
întotdeauna nouă
şi veşnic noi sînt formele
sale.
Dar fiinţa lor e unică
cîntind necontenit
acel cîntec fundamental.

* *

Crîmpeie de ziduri
cu falnica linie
îndestulată

Pe parapet
fluturele de atunci
şi schiţa mutilată
de gloria soarelui

* *

Prin văi scormonite
aburește laborioasă
stîngăcia prigonitului.
În orașul năvălit
de o imensitate
zdrăvănă.

* *

Sugrumînd
muchia întinsă
drumeţilor –
mîntea – nnebunită
lăţindu-se rodnic.
Acelaşi pai
pe toată temelia.

Vorace
în larga risipire
augustă.

* *

Preo tîrziu
rana credincioasă.
Vocanită
laconica reverenţă
purtînd
un antidot
pentru glorie.
Mai înaltă
ca noaptea
inechitatea uitării.
Acest cortegiu
superb în cenuşă.

PRINTRE FRUNZE...

Printre frunze,
măreţia invinsă.
Preparînd căile,
crepusculul blînd
şi osatura poznaşă.
Orbi şi singerosi
în cerul dezgustului.
Sub rochii ample,
pauza protectoare.

Poporul
punînd miere
în valurile elocvenţei.
Să baţi în stînci !
Curtenitoarea umbră
şi nuditatea inertă.
Şi verdeaţă,
strînsă şi deasă
sub veghea solitară
Împăcaţi cîmpiile !
Îngeri nepăsători,
pe întinderea curată,
şi fresce muribunde
pe suavitatea malurilor

ÎN ZILELE LIMPEZI...

În zilele limpezi,
spre vîrful lancei.
Refugiat la rădăcină
seninul medaliilor.
Cu fericita fantasmă,
triburi de vitejie.
Ce salt lasciv
triumfalilor idoli !
În locul glorios,
amneziile istorice.
Cu capul pe umeri
mucenicii tăcerii.
Să nu rodească
minunea-n trecere !
Invocînd fructul
cu valenţe ciudate,
marea decolorată
şi-a înghiţit naşterea.

DUŞAN PETROVICI

Născut la 23 august 1938, în comuna Variaş (Timiş). Redactor la revista „Orizont". În anul 1972, Uniunea scriitorilor din R. S. România îi acordă premiul pentru debut în poezie. Este autorul volumelor de versuri : Lebede ale puterii, *editura Albatros, 1972 ;* Obelisc, *editura Facla, 1974 ;* Neîncepută mireasmă, *editura Facla, 1975 ;* Obiecte pierdute, *editura Facla, 1980. Traduceri : 65 de povestiri, Panciova (Iugoslavia), în colaborare cu Anghel Dumbrăveanu ; Vladimir Ciocov,* Neliniştii albe, *editura Cartea Românească, 1978 şi M. Bulatović,* Cocoşul roşu zboară spre cer, *editura Univers, 1978 ;* Poeţi sîrbi din România *(antologie), Ed. Kriterion, 1980.*

CREŞTERE

Mai sus de luminile cotropitoare
verdele şarpelui ce se trezeşte în amiază,
pe lumină, cu sufletul oraşului tîrîndu-se
pînă ce creşte în dragoste lancea
insinguratului

în gropi de var
noaptea bucurindu-şi visul neştiutelor stele
şi încă un pas înaintind
pe meleaguri crucificate

APOLLO, PE CĂRĂRI NEUMBLATE

Pe cînd, netedă, cimpia se-aşternea sub
paşii mei :
vorbe tărăneşti în auz,
eu însumi un ţăran al vorbelor,
în arşiţă verii culegind ultimii maci ai
dragostei tale
„We have one sap and one root
Let there be commence between us" *
Apollo, pe cărări neumblate, căutînd
piatra filosofală a singelui meu

* „Avem un singur trunchi şi-o singură rădăcină :
Să restabilim deci legăturile între noi".

POEM CITADIN

Un oraş pe rotile
îşi numără sărbătorile în sufletul meu
L-am lăsat să aştepte prea mult
schimbarea mea la faţă
şi, iată, a venit el înspre mine
spre-a nu ne mai recunoaşte ;
lumina în salturi lingueşte,
spre seară, lămpile coapte,
pe străzi europenizate culeg
şapte fire de nalbă
cu care voi schimba decorul trupului tău,
voi deschide această priveliste,
aceste piramide.

MĂ GÎNDESC ÎN ALTĂ PARTE

Mă gîndesc în altă parte :
la vreun zeu ursuz ori poate
la macularea ce se-ntîmplă
singelui nostru de planetă.

Negreşit te vei întoarce,
Mitea Karamazov,
din visarea acelui vis de moarte
şi viaţa îţi va înflori pe trup
cu muguri ţipători.

Nu-i clipă să nu fie un miracol,
ori poate sîntem arderile lui pe rug ?

Ci ne aduce timpul
ofranda atîtor nopţi de veghe la iubire
şi clipa-n care un zeu
va fi dator cu ocrotire blîndă.

STĂRILE RECI

Sincronizarea trăirilor şi posibiltatea
reducerii stărilor reci
la o unică şi indivizibilă pată de culoare,
sau chiar un punct
de o maximă absorbţie a căldurii, ar fi o
invenţie de zile mari ;
un fel de „tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă
fără de moarte",
cînd, desigur, am fi fericiţi, nespus de
fericiţi –
şi mai ales nababi ai realului, cum sînt
florile şi vieţuitoarele
care nu cunosc stările reci
(chiar hibernarea fiind o apolinică
incuviinţare de dragoste)
cu nostalgii nenumărate care vin după
aceea,
dintr-un atletic mister, ori, cine ştie,
dintr-o deviere
înspre cuvinte, doamne, mai totdeauna
nişte focuri de armă.

AL. JEBELEANU

Născut la 7 octombrie 1923, în comuna Şipet (Timiş). Redactor şef la editura Facla din Timişoara. În anul 1972, laureat al premiului Asociaţiei scriitorilor din Timişoara. Este autorul următoarelor volume de versuri : Oglinzi sonore, *editura Vrerea, 1945 ;* Certitudini, *E.S.P.L.A., 1958 ;* Frumuseţi simple, *E.P.L., 1962 ;* Nostalgii solare, *E.P.L., 1964 ;* Divagaţii şi simetrii, E.P.L., *1969 ;* Transparenţe, *editura Eminescu, 1972 ;* Peregrinări terestre, *editura Facla, 1975 ;* Surîsul meduzei, *editura Facla, 1979.*

VOIEVOZII

Pămînt de-obîrşii, de cetăţi, de fagi
Din Putna pînă-n Istru – lung izvodul !
Prin secole se-ntoarce voievodul,
Sub talpa lui răsare jar de maci.

Pe lespezi, expresiv să ne grăiască,
Solemne mărturii palpită-n piatră ;
Ne-am intrupat soroc, virtuţi şi soartă,
De-a pururi dăinuire românească !

Din măguri, din magii, din oseminte
Extinsu-s-au lăstarii viguroşi,
Ecouri înturnate prin cuvinte.

Frunzoase plaiuri scut ne-au fost şi rost
Şi-n mioritic, unic peisaj
Le descifrăm statornicul mesaj.

MINIATURI LA SUCEVIŢA

Vegheate de-al Moldovei nobil zimbru
Din zugrăveală veacuri gri se cern
Prin zboruri viersuite, joc etern,
Cu albăstriu, orori şi echilibru.

Şi cine-n fulgeróri ţi-a-ntrevăzut
Prin ani : suavul, geana şi smerirea ?
Ţi se-nchină, vestindu-ţi mîntuirea,
Pe scara cu virtuţi, scrutind tăcut.

Voievodalei fresce tîlc, podoabă,
Te-adeverişi un înger sau o roabă
Extatică sub cerul calm, rotund.

Cum tătăcişi pe pămînteanul prund,
Desprinsă de tihnita mănăstire,
Cu haruri de răsfăţ şi de rodire ?

PIANISSIMO

Se-nclină Timpul ori s-a convertit ?
Pe umeri port armuri de cositor,
Pe frunte – minutor coviriştor,
Prin parcuri – vegetalul zdrenţuit...

Nu pot să-l domolesc şi nici nu-ncerc
(Mă-nfring adesea rememorări prea simple)
Orice-ar putea cu Timpul să se-ntimple
Carpete rămurişuri se succed !

De ce-aş stîrni un podidit trecut ?
Cînd nesfîrşirea curge an de an...
Vorace patimi ard în filigran.

Apleacă-ţi ochi şi lacrimi să-i sărut,
Lipeşte-ţi virful sinilor de piept !
E-un ceas tîrziu. Da, nu mai ştiu s-aştept !

PE VĂI BĂNĂŢENE

Îmi răsărişi pe rituala vale
Cu sloveniri de ape şi cu pruni.
În cicluri graţioase mă aduni
Şi-mi doi liantul tinereţii tale.

N-aş vrea să mă-osindeşti, cînd te-am
ajuns,
Inexpresivă-n şoväiri sterile,
Să te-adumbrească timpul între file
Cu darul neprihanelor ascuns.

Pindeşte-mă cu păstrăvii, cu riul
Pe iarba devorantă şi plăpîndă
Vinătorind legenda şi tîrziul !

Cu vagi destine deşirate-n undă
Vom regăsi în doine şi în fructe
Statuile şi-osmozele pierdute.

DIODOR DURE: „Poetul A. Dumbrăveanu"

GHEORGHE AZAP

Născut la 26 iulie 1939, în comuna Ticvaniu Mic (Caraş-Severin). În 1978 i se acordă premiul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara. Volume de versuri : Maria, *editura Facla, 1974 ;* Bocceluţa cu plăpînde, *editura Albatros, 1976 ;* Roxana, Roxana, Roxana, *editura Facla, 1978 ;* Eţetera, *editura Facla, 1979.*

EFORTUL

Ca Pythagora
dezvelind coapsa de aur
şi numele lui Phoibos Apollon –
spiritul pur
străluceşte şi moare-n
amiaza de cenuşă
a zborului de porumbei.
Nu vom înflori pe buze
solzii reptilelor din peşteră,
nu vom acoperi vatra de cristal
cu murdăria harpiilor înfuriate.
Focul stă-n
inima celui ce veghează
şi luptă.
Pios şi-ndrăzneţ
dezvelind însemnele
şi coapsa de aur.

NEPOTRIVIRI

Straniu sună casetofonul amicului
prin trompeta lui Armstrong
lovind frunza verde-a pădurii,
anulînd clipocitul văii în ferigi şi pietre.
Eu îi spuneam că am venit – sus –
pe valea cu mierle şi păstrăvi
pentru a asculta tocmai liniştea
colorată de metafizica văii,
el îmi răspundea că nu există
un mixtum compositum mai reuşit
decît vocea răguşită-a lui Armstrong
şi ţipătul găii pe deal.
Ah, maşina de cusut pe-o masă de
operaţie !
Am meditat deci la necazurile
modernităţii

ILIE MĂDUŢA

Născut la 22 mai 1927, în comuna Dezna – Arad. Profesor. Premiul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara în anul 1969. Volume de versuri : Corabia autohtonă, *E.P.L., 1969 ;* Măşti de zăpadă, *editura Facla, 1973 ;* Vacanţă perpetuă, *editura Eminescu, 1975 ;* Tărîmul de flacără, *editura Facla, 1976 ;* Priveghetoarea albă, *editura Albatros, 1979;* Nălucile de aur, *editura Cartea Românească, 1980.*

şi umilit am părăsit totuşi cortul năucitor,
insolit al sunetelor trompetei
urcînd spre muşchiul şi răcoarea stîncii,
spre duhuri.
Umilit, zic, amărît de-a nu putea împăca
în sufletul meu
nebunia neagră-a strălucitoarei trompete
cu armonia severă a codrului adîncit în
tăcerea-i.

UMBRA

O, pace ţie, umbră zbuciumată
Shakespeare

Demult te-am părăsit sub frunza aspră.
În zîdul nopţii nu-mi mai tai fereastră.
Sunt obosit de glasuri ce-nspre moarte
mereu mă trag. Dar ce ne mai desparte ?
Un trist parfum, lumina ce o viespe
o urcă în cireşul roşu înspre
truditul trup al verii-n destrămare.
Demult te-am părăsit ; un fund de mare
cu mil solzos şi foraminifere
e sufletul ce azi nimic nu cere.
Dar pace ţie, umbră zbuciumată,
ce lingă streşini cauţi încăodată
sîrmanul semn ce morţii îl aşteaptă.
Visarea mea e mai urcat o treaptă
şi lingă tine aripa-şi alină.
Nu ştiu de-i scrum sau culcuşul ori lumină,
dar înrăit tărîmu-acesta-l voi
unde în plinset sta-vom amîndoi.

ŞI TOTUŞI, MAI-MAI...!

Mai sap în desiş o tranşee ;
Mai mingii vdenii oricînd ;
Mai pîlpîi spre Calea-Lactee
Ca frunza rănită de vînt
Şi plîng atîrnat le o fee
Cum îngerii poaspeţi nu sînt !

Mai ştiu să-afe ciocolată :
Cînd rîde momentul discret ;
Şi vinul să-l gust citeodată,
(Posibil fiind o mă-mbet) :
Că-n inima aste ciudată
Mai port un tamal şi-un poet !

Mai pot să mîndoi peste-o strună :
Cîntîndu-i iubirei, cu drag,
Deşi n-am rămas împreună...;
Şi-n secolu-m pus pe harţag
Mai cresc Mioriţa străbună,
Cu toate că u-s lactofag !

Mai am o bucăţe vîaţă
Şi-un patos a zborul din coi ;
Şi-o pară niţel mălăiaţă ;
Şi clipe cînd lac pe niznai ;
Şi-un dor vehement de-o fişneaţă...
Mai mai şi mai mai şi mai mai !!!

CÎNE VEI AVEA...

Cînd oi o fii bogată :
Vedea-voi că apar :
Să-mi toni într-o găleată
Trotil e Murfatlar.

Cînd voi avea lovele :
Voi trice la atac :
Să-mi cumperi merdenele :
Căci şi acestea-mi plac.

Cu-ncredere totală
Şi cu intenţii mari :
Ieşi-voi le iveală
Cînd vii avea bişţari.

Cînd voi avea parale :
Voi înssta mereu
Să cumperi sticle goale
Numai din stocul meu.

Voi da publicitate
Că-ntodeauna poţi
Să îmi oferi de toate :
Cînd voi avea mongoţi.

: : : : : : : : : :

Cînd oi să fi bogată :
Întoarce-mi-te-n sat :
Să-mi cumperi o bucată
De somn adevărat.

EPILOG

Străbătînd atîta zbor,
Cu Pegasul meu viteaz :
Dacă nu mi-a fost uşor,
M-am săltat, ori în ce caz !

Deci acum ele-mi fac popas :
Cît să gust niţel jinars,
P'ormă icrăşi nu-mă las,
Chit că-i foarte longa ars.

Aşador, ori în ce chip,
Altă carte am să scriu :
Una cu „Delicicip"...

SCRIE, TU! VEDEA-TE-AŞ VIU!

„Prezatorul I. D. Teodorescu"

FRUMOASĂ MAI FUSESE !

„Nu mă pierd în faţa temeilor
dar chipul ei nu se uită uşor".
Meša Selimović

Frumoasă mai fusese !, ba chiar din
cale-afară !,
Că-mi trebuia, nu glumă, curaj s-o torn
în vers.
Şi-am înhăţat condeiul, însă m-a tras pe
sfoară
Şi nici cu ocadele mai bine nu mi-a
mers.

Îmi clănţănea dantura, de ciudă şi de
frică.
Uimit adulmecindu-i toracele velin.
Oooh, cît era de finăă !, mai mult ca o
pisică :
Parcă i-a dat cu şmirghel artistul
Constantin.

Fluidă ca o plantă care se naşte-n apă,
Luxurieme, foarte, tendoane mai avea ;
Cum are-o vietate (al cărei nume-mi
scapă),
Cînd arde termometru-n temperatura
mea.

Mi s-a ivit prilejul s-o string niţel de mînă.
– Moş-Ene, de atuncea nu-mi întră-n
adăpost.
În fond era studentă la rusă şi română
Şi-n mooşe-sa pe ghiaţă de-a bineleu
a fost !

AMINTIRE

Actorului Valentin Rusmir,
IN MEMORIAM

Numai în copilărie
Mă iubea păpuşa vie ;
Mai pe urmă, la liceu,
Mi-a suflat-o un jerseu.

Dar cînd a ajuns studentă
I-a făcut şi lui o fentă :
Pentru că s-a măritat
Cu nenea PieR pătrat.

DIODOR DURE : „Sculptorul Victor Gaga"

CRIŞU DASCĂLU

Născut la 11 mai 1941, în comuna Balinţ (Timiş). Cercetător ştiinţific la Universitatea din Timişoara, doctor în filologie. Premiul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, în anul 1978. Volume de versuri : Minie şi marmură, *E.P.L., 1968;* Incercare asupra bucuriei, *editura Facla, 1978.*

PLECAREA PEŞTELUI

peste desăvîrşite-n noapte
vreoscuri
luminînd
peste greoaie-n ţărmuri
luntrii
scufundate
peste
impodobitul trup
cu romuri
dintre care
mă întîmpini aplecată
peste
friabile poteci
trecînd
lumina
peste
vaduri
peste ştiutele ceasornice-n
nisip
moi paveze
atent încercuind
zodiacul
peste
brăzdatul ochi
din care
te întîmpin aplecat
peste
neliniştitul rîe
nocturn
zîmţat
peste poteci

VIS DIN NAŞTERE

din pufosul
spre arbori muzeu
răsuciţi mecanic
din poduri
din olunecinzii-n ţară
ţărmi pentru
zi
şi
lemnos
plutitorii
din arce
răsunînd
din muzicale şi de păsări
sarcofage
solemn forfotitoare
stele
din
colo
oglinzile
pavate de gloriosae
flori
din iarnă
ajungi la mine
din loviri

dintr-un mănunchi de
visle
din alt
vis

CA SPRE FLORI

spre-albastru mişcătoare
păsări
dogorînd
de
vulpi
acrotitoarele păduri
spre-ariciul satului
cu
paşi cereşti
mutînd eternitatea
spre livezi
vociferînd din
drepte
mari uleiuri
spre dimineţi aburitoare
ca
aspre
mîinile bunicului
apărătoare
de
somptuoasele cirezi
plutind
supt iarbă
spre
lungi fîntînile
de ceară
iată
cum
rotunjim
iubito
umbra
verii
spre
ochiul
peştelui
de calcar
deschis
spre-n presimţite
sălcii
clătinătoarea
mare

CA-NTR-UN COPAC NEÎNTRERUPT

deschis între un braţ
acoperit cu şindrilă
supt înclinarea albă
a florii-n singe
oricînd
cu putinţă
între sumara
deztrupata-aproape
de ochi
trecuta în cenuşă
buhă şi
între imobila-n
nenceputele metale
unitara gresie
cîrtiţa rotund
corai
şi deviant
privegetoare de noi cîmpii
prin constelaţii
şi între un braţ lăsat cu fosnitoare
mei nisipuri
printre deschise sălcii
în construcţie
între uscatul ţărm
ascuns
apreape floare supt înroşite crengi
de ceară
din care ard lumină
peste ziua ta
şi
între uscatul
imprevizibil ţărm caligrafit pe albe
rădăcini
neîntrerupte
din care treci oricînd
veperoasă gheaţă
în semnul zeu de sticlă

televiziune

DUMINICA, 2 NOIEMBRIE

8,30 Tot înainte ! 8,35 Şoimii patriei. 9,05 „Pistruiatul". 9,40 Viaţa satului. 11,00 Fotbal : Petrolul — Rapid (divizia B). 12,45 De strajă patriei. 13,15 Telex. Album duminical. 13,20 Muzică şi umor. 14,00 Woody, ciocănitoarea bucucaşă. 15,00 Telesport : Fotbal : F.C.M. Braşov — Universitatea Craiova ; Marele premiu de automobilism al Italiei ; Hipism ; Campionatul mondial de motocros. 17,00 Caleidoscop muzical. 17,30 Ecranizări : Fraţii Jderi (ultima parte). 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic: Aroma cimpului (american). 22,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 3 NOIEMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Cadran mondial. 20,05 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,50 Roman foileton: Pînea neagră (ultimul episod). 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 4 NOIEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,00 Bună dimineaţa, grădiniţă. 10,15 Film serial Suspendaţi de un fir. 11,05 Telex. 16,05 Şcoala la... şcoala noii calităţi. 16,25 Curs de limba engleză. 16,45 Itinerare turistice. 17,15 Clubul tineretului. 18,00 Almanah pionieresc. 18,25 Tribuna Tv. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Ancheta Tv. 20,10 Virtuozi ai instrumentelor populare. 20,30 Teatru Tv. : „Peţitorie în sat" de G. B. Shaw. 21,25 Sadoveanu — scriitori naţional şi popular. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 5 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 La volan. 17,00 Muzică şi dans. 17,25 Dobrogea în mărturii arheologice. 17,35 Tragerea pronoexpres. 17,45 Forum cetăţenesc. 18,05 Itinerar suedez. 18,25 Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Noi, femeile ! 20,20 Telecinemateca : Iftgenia (greceşe). 22,25 Telejurnal.

JOI, 6 NOIEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,00 Pagini din istoria teatrului românesc. 11,15 Roman foileton : Pînea neagră. 12,30 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Piese instrumentale. 17,00 Viaţa culturală. 18,10 Fotbal internaţional. 18,35 Desene animate. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,55 Moment folcloric. 20,10 Oraş tineretului. 21,00 Jurnalul ştiinţelor şi al călătoriilor. 21,45 Craii mulţimilor. 22,10 Telejurnal.

VINERI, 7 NOIEMBRIE

9,20 Aspecte de la parada militară şi demonstraţia oamenilor muncii cu prilejul celei de-a 63-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. 16,00 Telex. 16,05 Politehnica Tv. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,00 Seara televiziunii sovietice. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Prim plan. 20,05 Seara televiziunii sovietice. Film artistic : Cinci seri. 21,55 Ancheta culturală Tv. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 8 NOIEMBRIE

9,00 Curs de limbă spaniolă. 9,20 Curs de limbă franceză. 9,40 Telecinemateca. 11,45 Cu gramatica nu-i de glumit ! 12,05 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Călătorie prin ţara mea. 19,50 Teleenciclopedia. 20,30 Film serial : Suspendaţi de un fir. 21,20 Varietăţi de toamnă. 22,05 Telejurnal. Sport. 22,30 Noctuma Tv.

ARTCLUB IPROTIM — arta amatoare

În sălile de la Bastion, o mină de entuziaşti de la **ARTCLUB IPROTIM**, au deschis o expoziţie de grup : grafică, sculptură, acuarelă, pictură, fotografie şi caricatură. Sentimentul unei pasiuni, în afara activităţii curente, este cert. Ca şi sentimentul vocaţiei la toţi cei ce expun.

ŞTEFAN IOJICĂ, o personalitate complexă, de arhitect, desenator, sculptor, pictor, expune lucrări ce denotă de-acum o profesionalitate, mai ales peniţele sale punînd în pagină o sensibilitate şi o fineţe aparte, meditativă, de atmosferă, patina evocatoare a unor colţuri de oraş, ca şi frumuseţea arhitecturală a unor edificii. Şi acuarelele sale miniaturale evocă peisaje, naturi explozive sau vibrant poetice ale unor locuri de pelerinaj ale călătorului. Portretele în ulei, de asemenea, aduc figuri stenice, cu ceva statuar în liniile lor compoziţionale, în coloriturî aprinse şi nete.

POMPILIU ALMOREANU, mai la începutul carierei sale de grafician amator, surprinde, totuşi, în graficile sale austeritatea, rigiditatea, parcă de cărbune, cu o unei naturi ce ar putea fi atinsă de poluare şi decădere. Indirect, grafica sa aminteşte triumful frumuseţii naturale, în favoarea decăderii, prin indiferenţa faţă de ea.

FRANCISC KORNETH, deşi un simplu prelucrător în culori, pe pînză, a unor imagini fotografice, are, totuşi, simţul culorii şi al desenului.

Caricaturile, şarjele lui **MIRCEA TOMESCU** deşi surprind figuri şi metehne sau latura unor personalităţi din stricta intimitate a autorului, ele definesc totodată şi fizionomii morale, biografii umane, cărora, adeseori, desenul său ironic le dă vivacitate.

PAVEL POTRE şi **VIOREL RADOVAN** expun în aceeaşi expoziţie lucrări fotografice de o certă valoare artistică. Mai auster, mai hieratic, în viziunea sa fotografică, mai glacial, dar nu vidat de acea poezie globală, a unei naturi grandioase, încremenită pe hîrtia fotografică, Pavel Potre aduce imaginile imensităţii spaţiilor naturii, formecul tăcerilor montane dar şi forţa detaliului revelator. Viorel Radovan, în schimb, un temperament mai pasional, un călător mai dinamic, surprinde în ochiul aparatului său o natură impetuoasă, în mişcare, plină de fast, poezie sau de o simplitate a vieţii. Portretele sale evocă o lume românească plină de prospeţime şi culoare, o tandreţe pe care autorul, parcă, o aruncă asupra temelor dezvoltate în fotografiile sale.

Şase expozanţi, şase personalităţi, şase pasionaţi de a-şi aduce zestrea lor meditativ creatoare, activitatea lor laborioasă în afara orelor de muncă, expusă, simplu, fără prejudecăţi şi nici strident imperativ în sălile Bastionului. Lecţia lor, ca şi aceea a artiştilor amatori de la I.A.E.M., ce şi-au alcătuit o expoziţie similară, în propria lor uzină, este lecţia înaltă a spiritului artist ce se naşte şi se perpetuează, din ce în ce mai osîduu şi cu mai mare putere, în rîndurile anonime ale oamenilor muncii.

Ion ARIEŞANU

televiziune

BLINDEȚE

Aerul e atit de atent
cu intenția noastră de a fi
incit ne cuprinde matern și ne apără
ca luciul unei blindeți neștiute ;
niciodată nu ne izbește ; ne unge cumva,
și ne lasă pînă și libertatea potrivnică
de a ne spori. Ca un copil, aerul se dă
cu sania
pe dealul umerilor noștri.
Vezi, aerul lunecă pe noi și ne ia forma,
ne-o dizolvă fără durere, iar ne-o ia.
Speră.
Se lasă supt pe nări și ne cutreieră,
lăuntric ne respiră și deasupra șingelui
înalță albăstrimi.
Dezvoltă inele în jurul sinului tare,
se face oală sub sînul bătrîn,
el nu îmbrincește fiind peste tot.
Cînd nu-l mai primim în noi,
scormonește în leagănul vechi
și pentru o clipă se rinduie
în jurul formei noastre de prunc — cu
adevărat

VASILE VERSAVIA

Născut la 1 iunie 1939, în comuna Naidăș (Caraș-Severin). Redactor la revista „Orizont". Volume de versuri : Jucăria mea cea dragă, *editura Facla, 1977 — poezii pentru copii ;* Nergane, *editura Facla, 1980.*

în clipa aceea detună groapa, sună
sicriul,
și-n urechea de ceară
ducem în lut o lingură de aer.

PE BAZĂ DE SARE

Tărîm vegheat și-mprejmuit de-o rană
și busuioc în țarcul noțiunii,
și-atițiа-înși ar năvăli-n poiană —
păzită fraged de simbolul lunii ;

atițiа bat în poarta ireală
să-și dobîndească-n țara-aceea ființă !
Făptura lor se descompune pală
cît nu pricep tărîmul din sămînță.

Alții își ung spre acest tărîm cărarea,
trimit iscoade moi și mărunțiș,
și uită bieții să-și trimită sarea
din lacrimile-adînci spre luminiș.

SENZAȚII DE TOAMNĂ DUBLATE DE GÎND

Vara — n-ai observat ? — lumina-i
pulpoasă,
te împinge cumva, parcă-i de carne ;
toamna — observi ? — lumina-i mătasă
filtrată din ceriu' prin ochi de lucarne.

E rară, cum e carnea pe oase de sfînt,
ca mana venită de pe copii nenăscuți,
e jumătatea refuzului de-a atinge pămînt,
poți doar s-o contempli, n-ai cum s-o
săruți.

E cam cum e gîndul. E-atîta cît nu-i.
E cam ca bergson pilpiind în pustiu.
Și-i ca o tristețe pe ochiul căprui.
Lumină de toamnă, eu de ce te mai scriu ?

SONORITĂȚI

Fragede sonorități
bat în umăr, bat în steag ;
tot ce văd, tot ce-mi arăți
îmi e cunoscut și drag.

Patria ? O știu eu bine
și-i înfiptă-n sternul meu,
patria lucrează-n mine
ca un sumbru minereu.

Cîte unul, steagul țării
îl mînjește cu untură —
peste sărurile mării
patria rămîne pură,
patria rămîne pură !

VALENTIN TUDOR

Născut la 2 mai 1936, București. Autor al volumelor de versuri : Albastrele ploi ale verii, *editura Facla, 1977 și* Dinspre rădăcini, *editura Facla, 1979.*

RĂSPUNS

Chiar dacă nu ne punem,
Cu grijă, întrebarea :
Ce poate fi uitarea,
Cu drumul său, subtil,
Putem răspunde-n treacăt :
Un pod, închis, cu lacăt,
Iar cheile pierdute ;
O joacă-n curtea minții,
O joacă de copil,
Cînd cade și se miră,
De mersul său, tiptil.

COPILĂRIA

Copilăria mea a fost un lac,
Pe care între salcie și plopi
Pluteau vapoarele.
Hîrtii din jocul nostru de copii,
Care se scufundau în ape-adînci,
Izbindu-se de nu-știu-cîte stînci.
Cînd, un vapor, a traversat „oceanul"
Și-a ancorat, cu faimă-n stufăriș...
Atunci, s-a terminat copilăria-mi,
Trecînd-o vîntul, peste ape, pe furiș.

ASCULT CUM MĂ STRIGĂ DESTINUL

Ascult cum mă strigă destinul
Din floarea albastră de in.
Rărește-și în toamnă arinul
Și frunză și umbră-deplin.

Ne-atrage spre toamnă pelinul...
Prefer să beau cupa cu vin.
Ascult cum mă strigă destinul
Din floarea albastră de in.

Din vechile-arome-mi revin
Întoarceri spre codru-n seninul
Pierdut în grădina de crin
În care stau singur — străinul —

Ascult. Cum mă strigă destinul ?

SPRE POEZIA NOASTRĂ

Spre poezia noastră pierdută printre stînci
Mă cheamă o sclipire din ochii tăi adînci.
De drag, spre necuprinderi de dor, m-am
îndreptat
În așternut de taine, cu gînd îndepărtat.

Spre poezia noastră din serile tîrzii
Mă-ndepărtam, în codrii cu picle argintii ;
Te regăseam, acolo, prin frunze de stejar,
Erai atît de dulce în dorul meu amar.

Treceai din neastîmpăr spre-ntregul meu
trecut
Te contopeai cu umbra. Așa te-am
cunoscut :
Mereu retrasă-n codri-ecoul meu de azi,
Tu, care niciodată, din cerul meu, nu cazi.

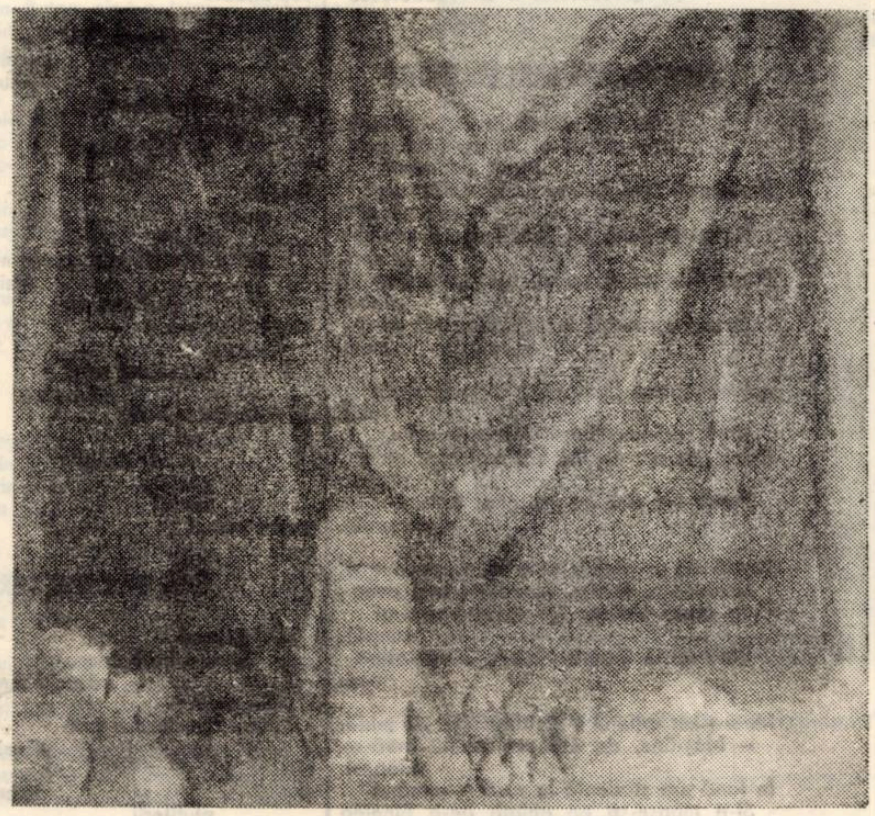

DIODOR DURE : „Draperie II"

LUCIAN BURERIU

Născut la 22 noiembrie 1942, în Lugoj (Timiș). Redactor la revista „Orizont". Volume Afectivități conștiente, *E.P.L., 1968 (versuri) ;* Concert pentru mîna stîngă, *editura Facla, 1978 (proză scurtă).*

NOAPTE ÎN AVIONUL-BAR

Avionul-bar, cu aripi suflecate,
Tras la edec de-aleea cu platani
Spre-aterizări de veci acum, forțat e,
Răpus de tunul ce trăgea cu ani...
Vorbind de deBARcări, bomBARdamente
Și de-alte băuturi asemenea,
Sărim cu parașuta realmente,
Ținînd în mînă ceașca de cafea.
Îți explodează romul în pahare,
La mese-s militari ce au murit
Și tragi în piept țigări incendiare,
Prin difuzoare — arme-n răpăit
Și se rotesc elice ilicit
Și harta lumii se scufundă lînă...
...Dar sparg cocoșii-acum nocturnul mit
Și-avionul blînd revine în grădină.

GNOMUL

O anti-alcătuire, bețivă și ocnașă,
Geloasă pe frum'seță, cu spatele la cer,
Purta în sine moarte fosilă ori în fașă,
Și binelui întoarse un selenar jungher.
O hanuri și chiolhanuri și cherhana și
Han !
Și, ascultînd la geamuri amorul truditoriu,
Vindea otrava-n cîntec pe fluierul lui Pan
Și masca lui, destulă pentru auditoriu.
Predefinind opreliști și stabilind criterii,
Era computer care ghicește în cafea ;
Ev mediu, eșafoade și spilcuind mizerii,
Ghilotinînd cartoane și construind din
nea :::
::. În jur, viața ; poate neputincios uriașă
Pe care-o fascinase cu foc de artificii,
Și orice munte,-n care rotund fu morbul
fricii,
Devine-mpădurită și veștedă cocoașă.

PROTEUL

Proteul orb, în grote gînditoare ;
Viscoase ore lente îl atrag.
Mai nemișcîndu-și trupu-absent și vag
În scutul pietrei, nestrăpuns de soare.

Necunoscute hăuri se confundă
Tot mai pustii, spre-un fără-rost în toi ;
Abscuns erou printre pereții moi,
Le caută noaptea joasă și profundă.

Ad-apă apa, stincile-n amiază
Se-ncarcă-ncet de cetini și coclau
Și-n stalactite care-aprinsu-s-au,
Delirul calm lumina și-l studiază.

Izvorul se uimește de păduri,
Ecou de arbori grotele respiră.
Proteii fug, în șir și fără șiră
În propriu zel fisionînd obscuri.

XERXES BICIUIE MAREA

Ci Xerxes își răzbună pe mări și pe obiecte
Înfrîngerea de flotă, flotarea-i în rușine.
Pe ix-uri mari de spumă regescu-i bici
erect e ;
El e-ntre cer și mare ca între rău și bine.
Visînd la mări supuse prin xerox, la Mări
Moarte,
La Mármare de marmori, lucrate din toiag,
La mări ieșind din pană, la mări mulate-n
carte,
În adecvări totale oricărui xenofag...
Triunghiuri de Bermude ori de
Veneră-nghit
Fragilitatea provei, ideile convexe,
Tot ce prin sine însuși se proclamase mit,
Dispare-n irațiunea cu-albastre, vechi
reflexe.
Și biciund fantome, sculptînd în uragane,
Lovim în umbra noastră, în timpul
clipocind,
Sîntem despoți ai clipei (pe tronuri
diafane)
Ce se dezintegrează sub propriul lor jind.

Aceasta-i arta, Xerxe, aceasta-i, Artaxerxe.

TRAIAN DORGOȘAN

Născut la 30 iulie 1935, în comuna Secusigiu, județul Arad. Cărți apărute : Cellalt geamăn, *Ed. Facla, 1970 ;* Lacrima albastră, *Ed. Facla, 1979.*

SONET

Planeta asta-n spații suitoare,
ce ne-a crescut la sînu-nțelepciunii,
e aspră și tăcută doar cînd unii,
nevrednici, o socot nesimțitoare

Și-o răsplătesc cu floarea mătrăgunii,
ea se frămîntă-n taină și o doare,
deși pe buna-i față, iertătoare,
surîs de aripi flutură lăstunii.

Pe cei căzuți în lupta vremii, grea,
i-a plîns cu-albastră lacrimă de stea ;
și lacrima străluce, rouă,-n firul

de floare răsărită din nadirul
durerii, s-o purtăm prin constelații,
conștiinței, cînd escaladăm Carpații.

PREAPLIN

Preaplinul Marelui Vis,
se revarsă din sufletul nostru
cum dintre maluri prea joase,
primăvara, un riu.

Preaplinul visului nostru
ne sclipește-n pupile,
ne vibrează-n simțire și-n gînd.

Nu-n imagini și-n vorbe sterile,
ci-n munca și-n faptele noastre
de fiece zi
se revarsă preaplinul acest.

Preaplinul Marelui Vis
ne zvîcnește sub timple și-n inimi,
ritmîndu-și prin noi împlinirea.

LUMINĂ ȘI ADEVĂR

(Partidului)

Adevărul cuvîntului tău
e pretutindeni și-n toate
și-n munca și faptele noastre-i
lumina cuvîntului tău !...

Adevărul cuvîntului tău
e-n vipia solară a furnalului
topind minereul Marelui Vis,
în zumzetul armonic al combinei
cînd recoltează lanul conștiinței,
în euritmia năvalnică a fluviului
la barajul hidrocentralei
și-n partitura cerului
de culoarea biruinței,
în care,
pe portativul cablurilor de tensiune înaltă
am scris electrizantele acorduri ale
Appassionatei.
Lumina cuvîntului tău
e-n odaia curată ca frunțile noastre
a noului bloc,
în limpezimea de iezer carpatin
din privirea iubitei
și-n fluorescența apei
ce-mi scaldă făptura
cînd
în răcoroase seri citadine
mă pierd anonim în viltoarea
marilor bulevarde.
Adevărul cuvîntului tău
e în murmurul blînd al uraniului
din reactorul simțirii,
în fosforul cibernetic al creierului
cu care am calculat traiectoria rachetei
Marelui Vis
și-n timpanele căștilor fonice
prin care îi ascultăm respirația și pulsul.

Lumina adevărului tău
e pretutindeni,
e-n toate,
și-n zvîcnetul inimii mele
transcris în poemul acesta.

GEORGE DRUMUR

Născut la 14 martie 1911, în comuna Mînăstirea Horecii. Profesor. Volume de versuri : Solstiții, *1936 ;* Suflete de azur, *1940 ;* Vatra cu stele, *1942 ;* Insemnele anilor, *editura Facla, 1973. A tradus libretele operelor* Orfeu *de Ch. W. Gluck, 1939 ;* Pescuitorii de perle *de G. Bizet, 1959 ;* Elixirul dragostei *de Gaetano Donizetti, 1967 ;* Norma *de Vicenzo Bellini, 1968, aflate în repertoriul Operei de stat din Timișoara.*

TAINA LUCRURILOR NOASTRE

E-o taină-n toate lucrurile noastre :
În zimbetul de rouă, crud, abia schițat
Al pruncului pășind, prudent, prin ierburi moi,
Cu mîinile de crin întinse, așteptat.

În glia ascultîndu-și vîrsta de mireasă,
La ceasul de desprindere dintre semințe,
Cu lacrima-n năframă nouă-abia culeasă,
Ne-atinsă încă de culori, de suferințe.

Într-un izvor timid mijește-un riu, un fluviu,
În cîntecul ciobanului un madrigal,
Un munte adormit e-un ne-nceput Vezuviu,
Și minzul costeliv se vede-un Ducipal.

Pădurile îngenunchiate pe coline,
Își murmură neliniștele rar, ușor,
Visînd un anotimp de-aurore albe, line,
Cu muguri ne-ncetat născîndu-se din dor.

De frămîntăm în mîini, în gesturi, bucuria,
Întrezărind-o doar, zimbindu-ne pe-aproape, –
Odihna dintre noi își schimbă numai iia,
Iar neștiutul se-nveșmîntă-n alte ape.

E-o taină-n toate lucrurile noastre noi ;
O cărămidă-i ține alteia povara,
Mai stau ascunse flăcări crude prin gunoi, –
Și se usucă vremea, ca-ntr-un cui vioara,
De nu-i deschidem pîrtii înspre mai apoi.

PĂRUL VÎNTULUI

Ce blond se face părul vîntului,
Cînd lunecă prin cocul tău deschis...
Și sunetu-i se face de mătase,
Îl simt – și încă nu se luminase –

Tăcut cum se desface din dechis
Mă-nvălui cu lumina lui ușoară, –
Ce-nalt de-aproape-o văd acum lucind ;
Mă pierd o clipă-apoi revin, revin,
M-aprind, mă sting în dulcele venin,
Și-aș vrea întreaga lume s-o cuprind.

Ce blond devine părul vîntului,
La ceasul întîlnirilor cu tine.
Se iscă în culori furtuni și ard
Cu violența-aromelor de nard –
Și buclele-ți devin mai vii, mai pline.

MESTEACĂNUL

Acestor povîrnișuri le-a rămas
Doar un mesteacăn, numai unul,
Colbăit de nopți și colbăit de zile,
Să-și mai împartă umbra, seceta din glas –
Și ramurile și cătunul,
Fețele cărunte – aspre și fragile, –
Cu luna și cu ploile urcînd la pas.

Dar nopțile, cu gene alungite,
Ascund atîtea lacrimi uneori,
Spaime și regrete, liniști ce ucid ;
Atunci, cu brațe ude, istovite,
Mesteacănul, oftînd după candori,
Ghemuit în sine, suflă ca-ntr-un blid
Prin amintirile-i demult sleite.
Nici zilele nu-i mai aduc noroc,
De-ntîrzie cîte-un apus pe grui.
Mai pălește-o creangă, mai apune-o stea,
Și vînturile nu-și mai află loc.
Nu-i nici o pasăre pe-aproape – nu-i !
Mută e pădurea, cerul peruzea,
Iar frunzele tot cad și cad și nu se coc...

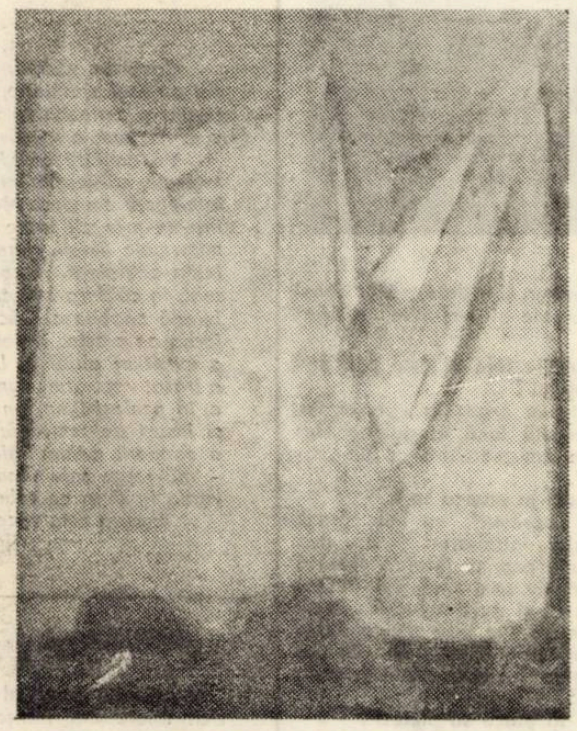

DIODOR DURE : „Draperie I"

DORIAN GROZDAN

Născut la 2 noiembrie 1912, în comuna Ghertiniș (Caraș-Severin). Profesor. Volume de versuri : Brazde păgîne, *Timișoara, 1935 ;* Cioplituri în lemn, *Timișoara, 1936 ;* Porți închise, *Timișoara, 1942 ;* Umbre de cleștar, *editura Facla, 1974. Alte lucrări :* 16 piese de teatru *publicate între 1930 și 1945 le editura „Anca" din Cluj ;* Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare, *editura Facla, 1979 – evocări.*

LOGODNĂ PE BÎRZAVĂ

S-a aprins vilvătăi chica sălciilor pe malul Bîrzăvii ca niște flăcări de curcubeu. Cad rotocol peste fugarele ape frunze zîmțate, cărămizii și uscate.

Și parcă plîng sălciile bolnave, potolite de seve, sleite de fioruri.

S-apropie somnul de cețuri, umed și rece, legănat de flautul vîntului, întîi lin ca un susur de apă, apoi aspru, ascuțit și umed.

Miroase a poamă coaptă, străbezită, mucedă.

Peste cîmpurile răscolite, a trecut zborul de vis al semințelor bucălate : s-au așezat cuminți sub scutul gliilor să-și înceapă cîntecul noului rod.

Și iată că-ntr-o dimineață cu soare zîmțat a apărut minunea : au scos capul spre lumină sfioase, verzui-crud, plăpînde firele subțiri, tremurînd în vînt, adulmecînd aerul și lumina. Caută cu lăcomie copilăroasă mîngăierea soarelui. Parcă se roagă și cîntă. Rugă și cîntec de logodnă.

A început parcă fricos simfonia noului rod în lumina gălbuie a toamnei, sub sborul întîrziat al funigeilor și rotocolul frunzelor ametite.

Ard malurile Bîrzăvii domolite de aur și brume.

Cresc molcom peste cîmpurile răscolite, sfielnice și încă plăpînde grînele noi.

Pe vînătăile cerului s-aud tot mai înalt și mai depărtat țipetele fugarelor. Se duc pe drumuri de vînt, se tot duc...

Și se lasă din depărtare un somn greu peste păduri și grădini. Un somn fără cutremurări și fără de vise...

Și-n cîmp cresc tot mai vesele firele verzi – crud, sfielnice ca visarea. Cresc firele rodului de mîine...

Se duc fugarele tot mai spre sud, tot mai spre soare, departe de cețuri și frig. Și cresc verzi-crud firele noului rod... Cresc spre lumină...

Nu-s vămi nici opreliști în drumul spre soare și viață. Numai frunzele bolnave, putrede cad, învălmășindu-se cu lutul. Numai frunzele putrede cad...

Țipă pe sus fugarele. Cîntec de leagăn susură vîntoasele peste firele grîului nou.

Dureri ? Bucurii ?

Nu-s vămi și nici opreliști în drumul logodnelor lumii. Numai frunzele putrede cad, zdrențuite, potolite de seve.

Cad frunzele-ngălbenite peste apele Bîrzăvii. Și din cîmpuri s-aude simfonia molcomă a bucuriei de mîine...

Cad frunzele... Numai frunzele putrede cad...

MIRARE

Oamenii cu inima închisă n-au pe lume nici un ortac,
șopîrle și șerpi veninoși în cuibul inimii lor zac,
au privirile aburite și baierul bucuriei își tring
iar în traista cu gînduri cucutele lumii se strîng...
De omul cu inima zăvorită fug și prietenii și norocul
precum tîrîtoarele ocolesc tricoase apa și focul...
Inimile-n care mustesc bucuriile a clopot de-argint sună
și-n ulciorul lor mustul lumii s-adună,
în inima veselă norocul culcușul și-l sapă
și prietenii din răcoroasa-i licoare s-adapă...
Privind în oglinda inimii mele m-a cuprins o mirare :
de ce și-n bucurii și-n clipe amare
oamenii-și tulbură ochii-n aceleași amețitoare pahare ?

cenaclu

Debutul stagiunii **CENACLULUI ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA ȘI AL REVISTEI „ORIZONT"**, urmînd cuvîntului introductiv al lui **Anghel Dumbrăveanu,** s-a caracterizat prin discuții de înalt profesionalism pe marginea lecturilor lui **Laurențiu Cerneț.** A fost un prilej pentru punerea sub reflector a genului scurt, a utilizării umorului **ca modalitate,** a raporturilor schițăroman ori a unor chestiuni de ordin stilistic. Dezbaterile au aprofundat, desigur, destinul unui scriitor ca și probleme de ordin general, legate de eficiență, receptare. (Un referat la obiect, prezentat de **Cornel Ungureanu,** subliniind „vocația lui L. C. pentru schiță, „gradul avansat de profesionism al schițelor"). Între vorbitori : **Traian Liviu Birăescu** („în pofida tonului umoristic, se spun lucruri serioase") ; **Vasile Crețu** depistează unele scăderi, ca aglomerarea de efecte alegorice, anecdotismul ; **Marian Odangiu** („mai mult decît o proză umoristică") ; **Marcel Pop Corniș** („dejucarea unei lecturi liniare") ; **Brîndușa Armanca** („lui L. C. îi șade bine în volum, unde defectele schițelor dispar") ; **Marcel Tolcea, Laurențiu Ulici** („nu poate scrie roman pentru că scrie ...prea lung"). Concluziile lui **Ion Arieșanu,** care a condus ședința au subliniat umorul cehovian, „suplețea gravă a scrisului", faptul că ne aflăm în fața unei personalități distincte. **L. C. :** „Schițele erau doar în șantier" (?) În încheiere, o admirabilă „Tabletă a serii" semnată **Ion Velican.** Pe marți, deci, cînd va citi poezie **Dan Emilian Roșca.**

L. B.

MARCEL TURCU

Născut la 13 aprilie 1940, în Sînnicolaul Mare (Timiș). Profesor. Volume de versuri : Farfuria sălbatică, *E.P.L., 1968 ;* Tăcerile renului, *editura Facla, 1974 ;* Levitație, *editura Litera, 1979 ;* Voluptatea drumului, *editura Facla, 1980.*

LA STRADĂ

O stradă Octavian Augustus vine din adîncuri și se
Înfășoară pe gîtul caprelor negre – Alta
Vine direct din ape și peștii
Se transformă în sandale romane...

Strada ce trece prin piață
Are pe ea destulă sare de parcă incoerentă
Ar fi de vînzare...
Strada care trece prin piață !

Strada Octavian Augustus : carnația fină ca
Torsul vestalelor. Pe strada Augustus pămîntul
Se cabrează voltaic protestînd
Împotriva obligației de-a se roti iar
Raza de soare cade-n pătrate elastice :
Adevărate așternuturi pentru caprele negre...
O stradă Octavian Augustus vine din adîncuri

ADEPȚII LUI ION

Pleoapele sale mestecă frunzele tinere
Ochii – însăși analiza mărturiilor
Mîinile, mîinile sale :
Descendență normală din unelte-anonime...

Cu gesturi exemplare
Din tată-n fiu
Și din fiu în parafină –
Potrivit convingerilor sale
Ion treieră ferigi...

Bărbatul Ion
Trăind în armonie cu trupul
A trecut prin muzici geometrie și lupte
Realizînd totul după-un echilibru
Întemeiat pe raporturi genetice –
Bărbatul Ion !...

Fără cuvinte lămuritoare
Suridea mereu asemeni unor paranteze ascuțite ( )
Ce prindeau aerul adăugîndu-l imperios
La textul nescris, la context !...

Ion identifica vîntul, nominal,
Direct pe ramură ;
Recupera ploile-n etuvă
Și prin tradiție orală ori din îndeminare
Completa cu mioare păgîne
Noile compartimente-ale sistemului său...

PLANTE FĂRĂ CUSUR

La noi se obișnuiește să dai bună ziua
Pe tonul jovial al cocoșului de munte –
Pămîntul : materie voalată, pămîntul :
Pămîntul : fereastră deschisă pentru pașii mei alegorici
Vasele angulare ale gesturilor
Duc în pădurea de pini. Căprioriii
Sculptați din bună ziua noastră
Merg înainte : car cu boi pe drum

Întotdeauna există cineva care curăță noaptea de stele
Și-apare astfel un hol sau un pridvor larg
Ca o sărbătoare tradițională... Apoi
Geometria aceea exemplară – a surîsului :
Bustradă nărăvașă pentru pasajul cailor sălbatici...

Luna – curățenie de modă veche, văduvită de iluzii
Respiri frenetic în acvariul dintre două vîrste ;
Noaptea : de loc atrofiată. Grîul crește după
Cuburile copilului...
Avem plante fără cusur vibrînd în fracțiuni de secundă
Ca un Hamlet universitar !...

evrika!

VERSUS

Versus. Brazdă întoarsă cu fața spre Geea. Șiruri întregi sub palme bătătorite de muncă. Omul și versul – frați buni izvodiți din sensul humii. „E ușor a scrie versuri / Cînd nimic nu ai a spune". Dar asta uită cei ce scriu un întreg volum peste noapte. Versurile lor sînt o avalanșă de zăpadă ce se prăvălește la cel mai mic ecou peste văile condeiului. Primul vînticel cald le topește și le transformă în apă de ploaie.

POETUL

De la Dante la ultimul cenaclist din zilele noastre e o distanță ce se măsoară în ani-lumină. Dar pe parcursul acestei distanțe fiecare își zice poet. Sensibilitatea sa artistică adeseori îi contaminează sensibilitatea umană. Altfel nu s-ar vorbi atît despre „neamul supărăcios al poeților". Ce le mai lipsește și poeților ăstora ? se-ntreabă unii. Cununa de lauri a lui Dante, răspund alții, ironici.

Ion VELICAN

atelier

CONVORBIRE CU ARTISTUL PLASTIC DIODOR DURE

Diodor Dure eşti, astăzi, unul dintre artiştii plastici care te bucuri de recunoaştere atit printre avizaţi – cit şi printre aşanumiţii simpli iubitori de artă. Aş dori să vorbim, în această seară de toamnă tirzie, despre începuturile tale în pictură. Să zicem, despre impulsurile care te-au angajat pe acest drum spinos. Pe acest drum atit de controversat despre care, fiecare – e bine, e rău ? – are o părere mai mult sau mai puţin definitivă . . .

Nu mă gîndesc niciodată la începuturi. Acum cînd sînt întrebat, cînd sînt obligat să reflectez la întrebare, la această întrebare, recunosc că ea mă tulbură, îmi face plăcere. Îmi amintesc, aşa se spune, nu ? – de copilărie, de dulcea copilărie de neatins **apoi, după,** acum cînd totul e definitiv : tatăl meu, Diodor Dure s-a tot numit dumnealui, a fost un acvarelist de talent, ilustrator şi caricaturist de compoziţie. S-a risipit, adică a existat, cu colaborări în ziarele vremii . . .

Să fixăm în timp . . .

Desigur, între anii '930–40, cînd se făcea publicistică de tot felul : în **Universul, Cuvîntul, Dimineaţa,** publicaţii tipărite într-un Bucureşti marcat de mari evenimente politice. A colaborat cu ilustraţii la editura Cartea Românească . . . Primele noţiuni, primele îndemnuri le-am asimilat în **treacăt,** în joacă, atunci cînd regulile unei discipline atit de riguroase par încă încărcate de farmec şi mister. Cred că atunci am început să exist, să mă iau în serios ; au urmat ani de studii, primii, astăzi îmi consacru mare parte din timp studiului, fără de care nici un artist nu poate supravieţui. Sînt absolut convins că acei ani trăiţi alături de tatăl meu au fost hotărîtori pentru descoperirea **definitivă** a unei vocaţii menite să-mi aducă pe lîngă neajunsuri inerente, împliniri şi satisfacţii greu de descris, de teoretizat.

Ce crezi (în mare şi în amănunt – dacă termenii suportă alăturarea . . .) că înseamnă această artă a picturii ? (Iartă-mă, dar la repezeală nu pot formula altfel această întrebare . . .).

. . . această întrebare atit de totală. Fiind o artă vizuală, pictura de şevalet, ca şi pictura monumentală, stabileşte o legătură intimă, directă cu privitorul. Desigur, ca oricare artă autentică, acest contact are un mare rol în educarea spirituală a **consumatorului ;** pentru toţi acei ce vin într-o expoziţie cu credinţă, emoţie şi sinceritate. Artistul se implică în actul creaţiei, neîndoielnic aceeaşi implicare emotivă, estetică, se degajă în sufletul, în înţelegerea consumatorului de artă. Nu e puţin lucru să bănuieşti că o lucrare a ta deschide o fereastră de vis, de frumos, în căminul unui om pe care nici măcar nu îl cunoşti. Există, nu ?

. . . Şi existînd astfel, asumîndu-ţi viaţa şi creaţia, din acest punct de vedere, cum vezi relaţia dintre arta ta şi publicul receptor ?

Arta, sau altfel spus, manifestările acestei arte a zilelor noastre deschide planuri şi adîncimi intempestive, şochează, indignează în ultimă instanţă, se face prezentă, **vocea** ei există, se creează o simultaneitate între ea şi pasul omului contemporan. Ea neliniştește şi aduce certitudini. În numele ei se poate muri, în numele ei se trăieşte, ea aduce onoruri şi oprimări. În ce mă priveşte, prin tot ceea ce fac, încerc să am sentimentul utilităţii mele ca cetăţean şi ca artist. Am optat pentru aşa-numita artă realistă, îmi convertesc trăirile în imagini inteligibile, minate de sensibilitate, credinţe, şovăieli. Un lucru îl ştiu cu toată credinţa fiinţei mele :

sînt dator oamenilor, sînt dator să le transmit cele mai curate şi inefabile gînduri ale mele.

Care din lucrările tale îţi este cea mai apropiată sufletului ?

Ea se găseşte în expoziţia personală, deschisă în această lună la galeria Helios, şi pe care am marcat-o cu un „reţinut de autor".

Ce te „opreşte" în munca ta ?

Termenul de „opreşte" nu îmi spune mare lucru. Sigur, întrebarea îşi are rostul ei– ca să mă exprim literar. Atunci cînd, dintr-un motiv sau altul, mă găsesc în faţa şevaletului şi nu pot lucra **ştiu** că ceea ce trebuie să fac este să depăşesc momentul de inhibiţie. Pentru că, din nefericire, asemenea momente există în viaţa unui artist.

Spune-mi, ce îţi place să pictezi ?

Tema mea preferată este şi va fi întotdeauna compoziţia. De ce ? Pentru că ea, compoziţia, cere o concentrare – aş numi-o **specială,** trebuie s-o **văd** înainte : elaborarea ei pe şevalet, naşterea ei în culori ridică mari dificultăţi. Şi atunci cînd reuşesc, ea îmi iese în întîmpinare, răspunde gîndurilor şi aspiraţiilor mele. Iubesc omul şi întotdeauna încerc să mi-l apropii prin mijloacele mele specifice. Atît portretul compoziţional cît şi natura statică şi peisajul rămîn iubirile mele statornice.

La toate aceste gînduri ale tale, ce se mai poate adăuga ?

Firească, ideea unei noi expoziţii personale pentru 1981.

Alexandru DEAL

plastică

DIODOR DURE – culoare şi spirit

Pictorul Diodor Dure ne dăruieşte cu generozitate, şi de data aceasta, noi şi perene revelaţii artistice, etalindu-şi cu elocvenţă şi modestie marele său registru artistic polivalent. Binecunoscut în arta plastică românească prin arta sa onestă, calmă şi echilibrată în structura compoziţională a imaginilor, prin meşteşugul său de bună clasă, ca şi prin viziunea sa poetică, umană şi optimistă, Dure expune un grupaj de uleiuri care ilustrează preocupările sale creatoare faţă de compoziţia de gen : portret, peisaj, natură statică, flori. Pictorul mînuieşte acum mai virtuos penelul, aşterne pasta în tuşe sau pensulări mai vibrante, urmărind să obţină acea cristalizare sensibilă a materiei sau sublimarea stărilor biotice, ca prin aceasta să-şi comunice mai viu şi mai profund emoţia artistică, strecurînd cu artă şi abilitate inefabilul actului creator.

În portretele expuse, dovedeşte mari calităţi de rafinată analiză şi o mînă sigură şi subtilă în redarea fizionomiei şi individualizarea personajului la modul cît mai interiorizat. Suflul culorii iluminînd frumuseţea plastică a subiectului, adîncind faţetele psihice.

Portretele sale sînt, în primul rînd, o suită de individualităţi bine reliefate şi puternic umanizate caracterologic. Trăsăturile de caracter, proprii personajelor portretizate, ies în evidenţă şi prin faptul că pictorul ştie bine şi atent să-şi surprindă modelul în atitudini firești, dar caracteristice, ceea ce facilitează apropierea noastră de oamenii aceştia. Stăpîn pe arta compoziţiei şi bun psiholog, Dure intuieşte sufletul uman dînd încărcătură trăirilor adînci afective.

În portret ca şi în compoziţie, el investighează la înaltă tensiune nu numai materia ci mai ales magma ei, spiritul ei ca funcţie gnoseologică.

Marele tablou „Cina bărbaţilor" este una din piesele de rexistenţă ale creaţiei sale compoziţionale. De asemenea, tabloul „Bătrînii", un sugestiv clişeu ontogenetic la punctul său terminus.

Tradiţional prin structură şi modern prin evoluţie (fără a fi însă modernist), Dure este un mare colorist. Peisajul durenian (ulei sau acuarelă) asumă toate aspiraţiile inimii. El, peisajul, limbaj al luminii prin culoare, fiind matricea fidelă a libertăţii poetice şi răscruce privilegiată a stărilor sufleteşti apolinice. Pînzele lui Dure sînt o adevărată revelaţie cromatică de incantaţie. Lumina fiind factorul unificator şi tonic, cel care inspiră însufleţire şi vigoare.

Spontan şi savant în acelaşi timp, în etalarea culorii, atras către expresia afectivă mai mult de sinceritate şi prospeţime decît de iluzia unei perfecţiuni abstracte şi glaciale, Dure ne impresionează şi ne convinge atît prin actul de pură sinceritate, cît şi prin celebrarea pioasă a actului artistic, dezvăluindu-ne surîsul adînc al naturii, iluzia irizată a armoniei finale a spiritului din lucruri.

Dominată de sinceritatea sentimentelor, pictura sa nu are nimic spectaculos sau ostentativ nici în ceea ce priveşte tehnica : este ca o vorbire în cuvinte potolite, dominate de un timbru armonios, fără afectare, care conferă o notă proprie unui conţinut de idei şi de stări sufleteşti reverberate. Pictorul are puterea şi talentul de a concentra şi esenţializa natura şi viaţa în farmecul necompozit cu care ne încîntă simţirea. El fiind un romantic şi un realist în acelaşi timp.

Numele lui Diodor Dure se înscrie cu majuscule printre artiştii de seamă ai plasticii contemporane româneşti. El a ştiut să polarizeze şi să filtreze un sumus de valenţe benigne din emulaţia mişcării plastice bănăţene, de după 23 August, în care s-a format şi a evoluat.

Aurel CHERLEA

tableta

DIODOR DURE

Ceea ce, văzînd, admiraţi în pînzele lui Diodor Dure, lucrări finite lăsînd impresia naşterii spontane, reprezintă, de fapt, un travaliu constant susţinut în timp, modestia şi seriozitatea unui artist autentic, dar şi chinul său, chinul aducerii pe lume, o re-naştere, o re-găsire, a noastră, într-o altă lumină şi în alt spaţiu, ideale.

Vă amintiţi că „Rondul de noapte" a fost, înainte de ultima mutilare, tăiat pe laterale, să-ncapă între pereţii unei primării – vreau să spun că redus între barele înţelegerii comune. Monumental în viziune, Diodor Dure încape, urieşesc dar prudent, într-un măr cît toate merele lumii. De la un tablou de-al său, casa se umple de miresmele livezii, carnaţia fructului doare, mişună de viu. Lumina pînzelor e stinsă, intim catifelată, vinzoleala lumii a rămas afară, artistul e dincoace de geamul brumat, în căldura butucilor ce ard în sobă, împăcat cu obiectele care i se supun într-o blîndă coabitare. Căci artistul iubeşte, iubirea e geniul inimii sale. Iubeşte oamenii, iarba ce creşte, îl doare cînd nu înfloreşte cireşul, vara are nostalgia zăpezii, iarna a mirişti pîrjolite. Lecţia lui Dure e că şi-ntr-un înger prăbuşit divinitatea morală a trasat vagi urme luminescente. Artist de subtil rafinament, răsfăţat de doamna Artă, e, în acelaşi timp, un spirit bîntuit de contradicţii şi interogaţii în acest secol chinuit el însuşi de remuşcările pierderii, poate pentru totdeauna, prin convulsii succesive, a candorii primordiale, a acelui prag al uimirii, poate azi desuet, de-a te întreba – mă repet subliniind – pentru ce iarba s-a hotărît să crească şi să fie neapărat verde în timp ce albul zăpezii, în ninsori nebune, frăgezeşte vocea, repetat.

Aceasta este vocea lui Dure, în tablourile sale ne regăsim candoarea uitată.

Ion Dumitru TEODORESCU

top

„REUNIENS"

În peisajul divers al muzicii tinere din Timişoara, grupul vocal-instrumental **„REUNIENS"** constituie o notă aparte fiind poate unicul din ţară care „atacă" cu bune rezultate dificilul repertoriu al muzicii negre (Gospel, Spirituals, Blues). Grupul a cărui formulă e neschimbată de la înfiinţare, e alcătuit din studenţii medicinişti **Drăgoi Mihai** (bass, vioară, voce) ; **Gherasim Roland** (chit., voce) ; **Schwartz Ladislau** (perc., chit., voce) şi **Gulea Sorin** (chit., muzicuţă, voce). Am avut prilejul să-i ascult pe aceşti băieţi într-un concert susţinut la Casa studenţilor. Alături de cei 400 de spectatori, timp de o oră, am remarcat virtuţile interpretative ale formaţiei : nuanţarea, interpretare omogenă, o ambianţă sonoră viguroasă rezultată din îmbinarea măiastră a vocilor bine timbrate, cu sonoritatea instrumentelor de acompaniament. Poate că reuşita acestui cvartet se datorează şi faptului că alegerea pieselor se face ţinînd seama de disponibilităţile grupului. „Reuniens" nu ne oferă cum s-ar putea crede copii plate după versiunile originale, chiar dacă învăţarea lor s-a făcut după discuri şi benzi. Există în interpretările formaţiei acea atmosferă indispensabilă cîntecului negru şi care se realizează doar din repertoriul faimosului cvartet **„Golden Gate"** a cărui influenţă asupra contextului sonor „Reuniens" e sesizabilă. Din păcate, peste cîteva luni grupul se va destrăma – trei din

prin înţelegerea şi aprofundarea sensurilor acestei muzici. Remarcabil interpretate sînt şi piesele cu sonorităţi Country (incluse şi ele în repertoriu) ca „This Land Is Your Land" – Woody Guthrie sau „Row the Boat Ceshore" – Ronnie Gilbert. Alături de acestea, ca certe reuşite interpretative se înscriu multe compoziţii cei patru componenţi fiind studenţi în anul terminal – fără ca acesta să fi făcut o singură înregistrare la Radio. Cu prilejul proiectatei seri „Top-Orizont" (asupra datei vă voi ţine la curent), veţi avea prilejul să cunoaşteţi acest grup ce demonstrează reale virtuţi muzicale.

Petru UMANSCHI

RADIO TIMIŞOARA

Miercuri, 5 noiembrie 1980, orele 21, emisiune literară comemorativă, ediţie specială : **„Eternitatea lui Sadoveanu".** Redactor Vasile Bogdan.

REDACŢIA şi ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACŢIE

ION ARIEŞANU (Redactor şef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 45 (659) ● 6 NOIEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Traseul epic în proza sadoveniană

„Mișcarea" („drumul", „traseul") rămîne o structură definitorie a epicului, întrucît poate condensa și alte componente ale reprezentării epice : timpul (ca mișcare), ca suită cronolgică (sau nu, simultană sau dezarticulată), de evenimente interioare (sufletești) sau exterioare. Apoi, traseului epic i se asociază eroul, (personajul, de obicei) sau, în fine, elementul actant (imuabil sau în mișcare) al textului epic.

Traseul este deci însumator, copleșind celelalte date sine qua non ale epicului. Semnificația funciară a traseului epic rămîne, se pare, aceea de a coagula ipostazele în care se motivează „mișcarea". Cînd textul epic este complex, sub fața sa primă, fascinantă prin ineditul evenimentelor cuprinse, stau gata de a se oferi percepției suite de senzuri care, la rîndul lor încifrează, ascuns în stratul de adîncime, un singur sens general, semnificația fundamentală a mișcării epice. Ea se luminează pe măsură ce creația este primită ca un tot, unde evenimentul (proiecția lui temporală), eroul (eroii) devin componenții unei complicate țesături din care nici un element parțial nu distonează cu întregul.

Ansamblul vast al epicului sadovenian răspunde aproape în întregul său condiționărilor de mai sus, fiind asemănător unei uriașe maree de înțelesuri dominate de cîteva de adîncime. Dintre ele, în mod firesc, ca în marile epopei ale umanității, rămîne una funciară : căutarea esenței.

S-a arătat că eroii sadovenieni urmează, îndeobște, un traseu al re-venirii, re-integrării. Ei sînt posesorii tainei prin care rămîn întru păstrarea obiceiurilor, a relațiilor cu lumea strămoșilor și satului, cu acele embleme în spatele cărora se află de fapt ființa umană văzută în stare de încă primară comunicare cu cosmosul. Nivelul mitic al prozei sadoveniene depistat de mai toate exegezele este reprezentat prin structuri epice de mare frumusețe literară, în care o expediție cinegetică exemplară duce la revelarea sensului libertății pentru un erou pus în situația de „a tăia trupul balaurului în două" ; o aventuroasă călătorie în doi „în țara turcului" echivalează cu un traseu de inițiere la capătul căruia eroul se apropie de vîrsta bărbăției ; uluitoarele plimbări cu barca și pușca în „țări de dincolo de neguri", în „tărîmuri", nu sînt altceva decît rămîneri în ambianța originară a celui care în **Anii de ucenicie** se definea în mod firesc un reintegrat.

În ansamblul epicului sadovenian, **Dumbrava minunată** a fost citită fie ca o „enclavă mitică", fie ca nuvelă aparținînd reprezentărilor categoriei fantasticului. Dar ea poate fi citită și ca o poetică a prozei în care traseul Lizucăi însumează și semnificația căutării valorilor „închipuirii", a imaginarului deci, ipostază a esențelor care dau substanță condiției umane, un posibil aspect al re-venirii. Plecînd dinspre locurile în care „petrec rău", Lizuca și Patrocle (nume cu rezonanțe aluzive) părăsesc o lume reprezentată așa cum e, căutînd una așa cum o „vede" imaginația fabulatorie a fetiței. Traseul epic semnifică desprinderea treptată de nivelul plat al realității pînă la acela al reflectării sensibile a acesteia. Drumul Lizucăi devine de fapt drumul cititorului care, pe măsură ce călătorii săvîrșesc aventura epică, își asumă lumea așa cum îi parvine eroinei. Cu alte cuvinte, cititorul urmează traseul transferului din planul real în cel al imaginarului. După ce acceptă, captat de farmecul inocenței eroinei, transcenderi ale realului la capătul cărora pare verosimilă întîlnirea cu Sfînta Miercuri, cu Sora-Soarelui, etc., cititorul „trece" „puntea" alături de personaje, pătrunzînd într-un alt tărîm (cadrul favorabil lumii imaginate) așa cum de altfel constată vocea auctorială : „parcă intraseră în ținutul unui basm", ... „dumbrava cu fumul ei de lumină ca-ntr-un vis" ... Dar momentul în care traseul epic funcționează însumator, contopind în economia sa toate celelalte structuri ale prozei, este cuprins în pasajul unde imaginația lectorului se atinge pe nesimțite cu suita de povești rostite fetiței de populația fantastică a dumbrăvii ei, dumbrava visurilor, minunilor. Cea mai semnificativă este povestea Domniței despre existența Zînei închipuirii. **Zîna apare numai celor care cred în ea.** Cu alte cuvinte, cîtă vreme receptorul acceptă convenția „închipuirii", aceasta există ca operă, plăsmuire, și dă farmec existenței umane.

Stela MIREL

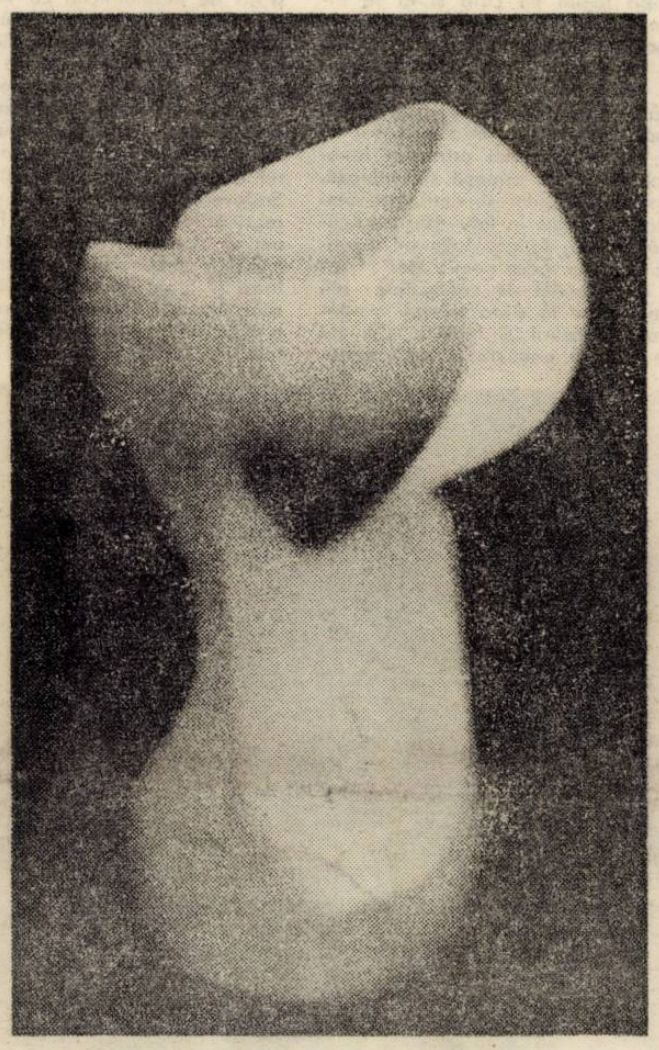

IULIA DINESCU : „Geometrie" (Prototip)

INTERESUL BĂNĂȚENILOR PENTRU OPERA LUI SADOVEANU

1. Receptarea operei lui Sadoveanu în Banat (circulație, lectură, exegeză etc.), în anii care au precedat Unirea din 1918, constituie, fără îndoială, unul dintre cele mai pilduitoare fenomene de unitate și osmoză spirituală românească. Vreau să spun că încă de la începuturile afirmării sale literare, Sadoveanu s-a impus viguros în conștiința bănățenilor, așa cum numai în Moldova sa de baștină poate că se mai întîmplase. Într-adevăr, față de — pe atunci — tînărul Sadoveanu, bănățenii au arătat un interes, despre ale cărui mari dimensiuni mărturiile vremii nu lasă nici o îndoială. „Mihail Sadoveanu e azi unul din cei mai de frunte între scriitorii români" — citim, de exemplu, în „Controla" timișoreană din 1906. Și, mai departe : „Deși încă om tînăr, el a scos 6 volume (...), toate deopotrivă cu multă măestrie lucrate ; foarte de laudă și ca fond, și ca formă. Îți dă tipuri din viață așa de frumos prinse în cîteva cuvinte că parcă le vezi vii, mișcîndu-se naintea ochilor tăi". Însă, în momentul în care se notau asemenea impresii despre Sadoveanu (și aș mai putea transcrie și alte citate similare !), Banatul era deja foarte bine conectat la circuitul național al valorilor literare, numeroși scriitori români, din toate generațiile și din toate provinciile, erau intens popularizați în spațiul spiritual bănățean. De aceea, cu atît mai relevantă pentru opțiunile literare ale bănățenilor, devine popularitatea (și popularizarea) lui Mihail Sadoveanu. Nu pot susține, firește, că, în Banat, a existat un „cult" pentru Sadoveanu, așa ca pentru Alecsandri sau Mocioni, dar nici nu cunosc un alt caz (și nici nu cred să existe), în care bănățenii să fi așezat pe cineva (în afară de Sadoveanu) alături de marea personalitate a lui Nicolae Iorga. „Iorga și Sadoveanu apar ca doi uriași (...) în ce privește puterea lor de creare. Dl Iorga ne reconstituie trecutul din dărîmăturile și inscripțiile mînăstirilor, ne poartă prin cele mai frumoase părți ale României (...) Sadoveanu descrie vitejia strămoșească (în «Soimii») și moravurile poporului (în celelalte volume". Să reținem aceste rînduri, dar să nu omitem că, în 1905 (cînd ele au apărut în „Tribuna" arădeană), prestigiul lui Nicolae Iorga era pur și simplu copleșitor, în timp ce Sadoveanu nu era decît un tînăr scriitor, aflat abia la un an după debutul său editorial. Și, totuși, Banatul cultural, din primul deceniu al secolului nostru, l-a primit pe Sadoveanu la o cotă foarte ridicată de interes (vizavi de Iorga !), l-a prețuit nedisimulat și l-a îndrăgit definitiv. Cu îndreptățire deci se putea afirma (în 1908 !) că : „Numele d-lui Sadoveanu e prea cunoscut la noi, încît să mai aibă lipsă de recomandare. Cărturarii noștri îl cunosc și îi iubesc scrisul de mult ...".

2. Primul contact (și, poate, cel hotărîtor) al bănățenilor cu opera lui Sadoveanu s-a realizat, cred, prin mijlocirea presei literare de peste Carpați. Desigur că nu este locul ,aici, să facem demonstrația răspîndirii revistelor literare pe meleagurile Banatului, dar, vom reține totuși constatarea că, măcar unele dintre ele, au fost îndeajuns de citite de bănățeni, atît în mediul urban, cît și, mai cu seamă, în cel rural. Îndeosebi „Sămănătorul" și „Viața românească" au deținut întinse teritorii în cadrul mișcării culturale de la noi, alimentînd (și orientînd) adesea gusturile artistice și sensibilitatea cititorilor. În această ordine de idei, mai transcriu o mărturisire, făcută în 1905 : „Cine a apucat să citească un număr-două din «Sămănătorul» nu se mai lasă de el, ci abia așteaptă duminica". În paginile „Sămănătorului", bănățenii căutau, număr de număr, creațiile scriitorilor tineri, între care Sadoveanu nu era cel din urmă. „Cu cită nerăbdare așteptam — declară un contemporan — să citim în «Sămănătorul» bogăția nuvelelor înduioșătoare, atît de vii și de colorate, ale lui M. Sadoveanu ...".

Cînd, mai apoi, a apărut și „Viața românească", imaginea mișcării literare de peste Carpați dobîndește, în conștiința bănățenilor, dimensiuni noi și viguroase. „Cea mai de seamă și mai literară publicație românească — scria «Drapelul» lugojean — este astăzi «Viața românească», de sub direcția d-lor Stere, P. Bujor și G. Ibrăileanu". Asemănător se exprima și „Foaia diecezană" din Caransebeș : „Este de fapt cea mai bună revistă românească dintre toate celelalte pe care le avem cu sumedenia. (...). Recomandăm revista cu cea mai fierbinte dorință ca ea să se lățească cît mai mult în părțile noastre". Citind „Viața românească", bănățenii însă au manifestat (ca și la lectura „Sămănătorului") preferințe constante pentru prozele lui Sadoveanu. Nu de puține ori, între colaboratorii revistei ieșene, numele lui Mihail Sadoveanu era scos în prim-plan, în fruntea listei de scriitori. Să notăm un exemplu, din 1910 : „Numărul prim din acest an îl împodobesc cei mai buni dintre alegii noștri : Sadoveanu, Goga ...", și alții. Tot la fel erau întîmpinate și „Ramurile" craiovenilor : „Remarcăm proza de Sadoveanu ...".

Prin urmare, presa literară (fie „Sămănătorul", fie „Viața românească", fie alte reviste de peste munți) a acționat în Banat cu o intensitate de mare amplitudine, impunînd în conștiința localnicilor imaginea unui scriitor deosebit de valoros. Avantajul acestei modalități de comunicativitate cu Sadoveanu a rezultat din faptul că personalitatea scriitorului a fost percepută de cititori în relație foarte directă cu mișcarea literară a vremii sale. În paginile revistelor, bănățenii l-au putut descoperi pe Sadoveanu neizolat de confrați, ci, dimpotrivă, în imediata lor vecinătate tipografică. S-a creat, în acest fel, posibilitatea reală pentru cititor de a-l integra pe Sadoveanu în climatul epocii sale și — ceea ce este deosebit de important — de a-l compara (explicit sau implicit) cu ceilalți scriitori. Așadar, lectura revistelor a constituit și de astă dată (ca în atîtea alte cazuri), un act de confruntare a valorilor, facilitînd receptarea operei lui Sadoveanu, încă de la început, la dimensiunile sale firești.

Petru OALLDE

(Continuare în pag. 4–5)

MITUL VIU ÎN ARTA POVESTIRII

Cultura folclorică este orizontul în care M. Sadoveanu şi-a făcut anii de ucenicie în arta povestirii, cum însuşi mărturisea după patru decenii de la apariţia primului volum, cînd deci avea şi posibilitatea să verifice temeinicia afirmaţiei lui printr-o operă bogată, recunoscută unanim în literatura noastră ca o creaţie a unui mare scriitor.

În amintirile din **Anii de ucenicie,** scriitorul schiţa cîteva indicii pentru înţelegerea principalului izvor al creaţiei sale, folclorul. Prin educaţie familiară el nu putea înţelege dintru început „legea" după care trăia mama lui, ţăranca din Verşeni, deoarece tatăl său voia să-l scoată din „mişelie", adică din prostia norodului de rînd, şi să facă din el cărturar, orăşan, instruit în problemele ştiinţei şi ale filosofiei, receptiv la cuceririle civilizaţiei şi sceptic faţă de tot ceea ce în viaţa „prostimii" se împlineşte după o rînduială străveche, o datină păstrată prin legi nescrise, ce este ea singură „legea". Dar în satul de la apa Moldovei, în mijlocul celor de o „lege" cu maică-sa, incredinţat că harul ea i-l transmisese, ucenicul în ale scrisului o simţit că se trezeşte în el sufletul ţărăncii. „Tot ceea ce nu fuse ea, tot ce nădăjduise, tot ce regretase, trebuia să realizez eu în altă formă. Viaţa ei distrusă şi pustiită trebuia s-o răscumpăr eu În ceea ce spun aici e mai puţin sentimentalism decît s-ar crede. Nu-mi dăduse ea oare privirea, auzul şi zîmbetul păstorilor din veac ?"

Iniţierea literară a lui Sadoveanu, după propria lui mărturisire, a fost aşadar o întoarcere către „sufletul bătrînilor şi spre trecut", el opunînd scepticismului savant al tatălui său „realităţile sufleteşti ale unui neam străvechi, închis cu severitate în disciplina datinilor lui", socotind prin această înţelepciune, „că nici un adevăr nu poate sta mai presus decît o frumuseţe, şi iarăşi că pentru călăuzirea inimilor nu-i altă putere mai mare decît mitul şi datina". Ca unul ce simţea în el vocaţia artistului, a devenit aliatul celor de-o „lege" cu ţăranca din Verşeni, nu în păstrarea datinei ca singura rînduială omenească în viaţă, ci prin păstrarea unei „gîndirii folclorice", cu convingerea că nici un adevăr nu poate sta mai presus decît o frumuseţă. Ceea ce el înţelege prin „privirea, auzul şi zîmbetul păstorilor din veac", moştenite de la mama sa, se vede din felul cum îşi aminteşte de peregrinările prin peisajele încîntătoare ale ţinutului natal : „În asemenea peregrinări nu căutam numai plăcerea simplă a mişcărilor libere în unda vicleană a acelei ape, nici murele brumate ; învăţătura mea urma o altă lege. Toate minunile nouă ale vieţii care se înfăţişau ochilor se înscriau în mine ca nişte hieroglife durabile ; deasemenea auzul meu înregistra acordurile delicate ori grave ale naturii, asociindu-le imaginilor. Citeam deci viaţa din juru-mi ca un primitiv. Modulaţiile auzului evocau închipuirii mele tablourile dezgheţului şi zîmbetele dintîi ale primăverii".

„Primitivismul" lui Sadoveanu, chiar în baza precizării lui, nu trebuie înţeles ca o anumită mentalitate înapoiată, la care el ar vrea să se întoarcă prin nesocotirea cuceririlor ştiinţei şi ale civilizaţiei, deci nu un anumit „tradiţionalism" cu rădăcini în viziunea primitivă a omului asupra vieţii, ci doar o anumită receptivitate „primară" pentru formele mai puţin raţionale şi mai mult afective ale reflectării realităţii în conştiinţă, mai potrivite cu reflectarea artistică. Scriitorul spune că în taina cunoaşterilor vechi a intrat mai mult prin poezie şi prin pitorescul pe care ele îl cuprindeau, printr-o curiozitate legată de desteptarea temperamentului său artistic, cu privirea, auzul şi zîmbetul păstorilor din veac.

Natura,pe care scriitorul astfel începea să o cunoască în peregrinările sale, nu era deci ceea ce orăşenii înţelegeau prin „natură", un decor rustic plăcut în ore de odihnă, ci „lumea" însăşi, cu toate tainele ei, ascunse auzului şi văzului obişnuit, în care cei de-o „lege" cu maică-sa, cunoscuţi şi prieteni din Vatra Paşcanilor, îşi duceau viaţa după rînduielile şi datinile „din veac", după cum se destăinuieşte el : „Învăţasem în şcoală despre rotunzimea pămîntului, mişcarea planetelor şi revoluţia astrelor. Moş Vasile şi ciobani de dincolo de apa Moldovei zîmbiseră cu îngăduinţă la încercarea mea de a dovedi adevărul cunoştinţelor mele despre planeta în care vieţuim. Fusesem contrariat de îndărătnicia şi ignoranţa lor ; atunci nu băgam de samă că şi ei stăpîneau adevăruri antice despre crugul lumii, cursul stelelor şi soarelui. Pentru cunoaşterea orelor ei se călăuzeau de semne neîndoielnice şi vesnice". Ceea ce ochii acestora citeau în natură erau semnele vremii" în care ei îşi duceau viaţa după o înţelepciune pe care orăşanul, cu şcoala lui, bună pentru exactitatea legilor obiective, n-o înţelege, dar a cărei vechime îşi dovedeşte temeinicia în faţa cuceririlor civilizaţiei, comunicată însă într-un alt limbaj, mai potrivit cu modul lor de a cunoaşte natura, concret şi nu abstract, prin „semne" şi nu prin „idei", toate înscrise într-o carte a înţelepciunii nescrise, confundîndu-se cu însăşi viaţa. Pentru ţăranii şi păstorii iniţiaţi în această „citire" a lumii, „vremea" este timp calitativ, nu cantitativ, adică timp apreciat după rînduiala străveche fixată în calendarul nescris al datinilor şi obiceiurilor în care ei îşi consumau viaţa. Cu alte cuvinte, natura cunoscută de scriitor nu era cuprinsă pe o dimensiune spaţială, ci una temporală, ea însemnînd pentru el cufundarea într-un timp străvechi, în timpul cînd ea se înfăţişa ochilor şi urechilor omului arhaic ca o fiinţă vie, veşnică în schimbarea formelor ei, după legile pe care şi el se învăţa să le citească în semnele vremii. În **Anii de ucenicie** face mărturisirea unei astfel de taine în citirea naturii : „M-a interesat întotdeauna orice peisagiu în orice clipă a vieţii, fără să mă obosească, fără să mă plictisească ; m-a interesat nu cu voinţa mea, ci numai printr-un fenomen de participare, osmoză şi simbioză. Mă incorporez lucrurilor şi vieţii, am simţirea că totul trăieşte în felul său particular brazdă, stîncă, ferigă, tufiş de zmeură, arbore şi tot ce pare nemişcător : Faptul de a avea astfel de cunoaştere mă face să iau parte la viaţa tainică a stîncii, arborelui, zmeurii şi ferigii. Cu atît mai virtos alianţa aceasta a vieţii nemărate se manifestă între mine şi sălbătăciuni – zburătoare, gize şi fiare ; între mine şi apele care curg palpită ori întind luciuri neclintite în soare şi primesc în afundul lor rumeneala lunii pline".

IULIA DINESCU : „Izvoare"

Din această mărturisire a scriitorului se vede că pentru el cunoaşterea naturii înseamnă ceea ce el numea „participare, osmoză, simbioză", o legătură afectivă recunoscută şi în mentalitatea arhaică a omului, fapt pentru care el se consideră un „primitiv", cu alte cuvinte o legătură între om şi „fiinţele" sau „forţele" închipuite în mentalitatea primară a omului ca existînd în tot ce se mişcă, şi deci are viaţă, în natură, aceasta schimbîndu-şi înfăţişarea în cursul „vremii", împreună cu omul care „participă" prin „semne" tainice la acest curs al ei. „Vechimea" în care natura apare în simţurile lui de „primitiv", nu mai este astfel doar un cadru geografic, ci totodată vremea „de demult", vremea **din poveste,** în care el, ca **povestitor,** proiectează cele ce se întîmplă în lume după rînduiala din veac, văzute şi auzite de el cu simţurile păstorilor din veac, care l-au iniţiat în arta povestirii.

Din cele spuse pînă acum ni se lămuresc adevăratele baze folclorice ale creaţiei lui Sadoveanu, primele izvoare ale artei lui. În opera lui nu e vorba aşadar doar de o „influenţă" folclorică, ştiut fiind că orice influenţă este o acţiune din afară, mai mult sau mai puţin potrivită cu fondul receptiv al unui scriitor. La Sadoveanu se recunoaşte în primul rînd un anumit **mod folcloric** de a înţelege în profunzime lumea înconjurătoare. Creaţia lui creşte dintr-o **gîndire folclorică,** recunoscută în arta lui de **povestitor.**

Scriitorul se multiplică în nenumăraţii povestitori din opera lui, peste tot oameni asemeni celor de la care în tinereţe a învăţat el să înţeleagă lumea, în fiecare din ei recunoscîndu-se unul şi acelaşi, fiul ţăranii din Vatra Paşcanilor, înzestrat cu simţurile păstorilor din veac. Arta lui constînd în a da întîmplărilor dimensiunea vechimii, toţi povestitorii din opera lui, chiar cînd iau întîmplări dintr-un trecut mai apropiat, le fixează într-o vreme „de demult", aproape în vreme poveştilor şi a miturilor, întocmai ca în creaţia folclorică. Semne fantastice le dovedesc istoricitatea. O spune însuşi Sadoveanu povestitorul, în numele celor adunaţi, tot ca povestitori, la **Hanu Ancuţei.**

Cel care întreţine atmosfera de poveste la **Hanu Ancuţei** este tocmai Leonte Zodierul : „Noi, aici, de cînd ţin eu minte, încă de pe vremea Ancuţei celei de demult, am luat obicei să întemeiem sfaturi şi să ne indeletnicim cu vin din Ţara de Jos. Gustînd băutură bună, ascultăm întîmplări care au fost". Zodierul are o carte veche în care se spune tot adevărul, pentru care nimic nu poate fi ascuns, negreşind niciodată, numai dacă nu greşeşte cel ce citeşte în ea, dacă nu ştie citi. Astfel instruit în înţelepciunea veche, Zodierul este unul dintre povestitorii auziţi de Sadoveanu încă în anii de ucenicie, în peregrinările lui prin Vatra Paşcanilor, un om al „locului", pentru care aspectele lumii şi fenomenele naturii se înfăţişau prin forţe şi fiinţe fantastice, binevoitoare sau răuvoitoare omului, după cum omul însuşi a ţinut seama de „semnele" în care natura i-a vorbit, comunicînd în taină cu ea. prin „participare, osmoză sau simbioză", ca mod de **integrare** a lui în „întregul" lumii.

Povestea Zodierului este tocmai a „balaurului" negru, din vremea de demult, din vremea poveştilor, pe care drumeţii le ascultau la Hanu Ancuţei, cu aceeaşi încredere în „adevărul" celor povestite. Tatăl Zodierului, spunea acesta, a fost solomonar, ca şi el, adică unul care are puterea de a „şti" ce se ascunde în „semnele" ce îi apar omului în mersul lumii. El a fost jupuit de viu de boierul satului pentru că nu-i citise din cartea lui că-l înşeală nevasta".

Din povestea lui Leonte Zodierul se înţelege că întîmplarea cu vîntul închipuit ca un înfricoşător balaur ieşit din sălaşul lui printr-o provocare miraculoasă a celor iniţiaţi în „puterile" ascunse ale naturii, este aceeaşi cu întîmplările prin care în timpurile primitive ale societăţii umane oamenii îşi explicau fenomenele naturii obişnuite ca acţiuni ale unor forţe supranaturale, zei, demoni, spirite, închipuite mai întîi ca „întrupate" în animale şi apoi în oameni. Zodierul prin povestea lui se dovedeşte „contemporan", prin regresiune în timp, cu oamenii timpurilor străvechi, căci ceea ce el povesteşte este tocmai închipuirea fantastică a fenomenelor care în acele timpuri nu erau încă explicate în adevărata lor „natură", ca fenomene „naturale". Ca **povestitor** la Hanu Ancuţei, Zodierul spune povestea „fabulaţiei" însăşi, adică a felului cum în timpurile străvechi au fost create **miturile,** ca reprezentări imaginare ale unor fenomene ale naturii puse în relaţie cu întîmplări ale oamenilor, ca şi cum o dependenţă ascunsă există între ele, şi cărora oamenii trebuiau să i se conformeze prin obiceiuri şi practici care intră în „istoria" miturilor, practici şi obiceiuri pe care miturile, la rîndul lor, le „explică".

„Povestirea" Zodierului este deci şi un document etnologic. Teama de necunoscut a fost baza religiei în epoca primitivă a **societăţii umane,** teamă care a fost şi izvorul reprezentării fantastice a realităţii, cum se dovedeşte şi din povestirea Zodierului, printr-o persistenţă a urmelor mentalităţii din timpurile arhaice. Reconstituind straturile formării acestei mentalităţi, din povestirea „fantastică" deducem faza cea mai primitivă a religiei, animismul, şi trecerea spre reprezentările mitologice ale forţelor ascunse care acţionează în natură. Etnologii explică istoric ceea ce Zodierul lui Sadoveanu spune ca o **poveste.** Omul societăţilor arhaice, necunoscător al legilor obiective care acţionează în fenomenele naturii, îşi explica mişcarea universului proiectîndu-şi propriul său „suflu" în tot ceea ce-l înconjura : fenomene, animale, plante – adică „însufleţind" lumea obiectivă. De aici şi importanţa **vîntului** în reprezentările mitologice primitive, L. Săineanu în **Studii folclorice** dă o explicaţie : „Suflul" însemna în mentalitatea primitivă „suflarea", mişcarea aerului, de care depinde şi „vremea", adică timpul privit în raport cu schimbările din natură. Tocmai numele care în toate limbile erau date suflării sau vîntului : animus, spiritus, Geist, duh, erau date şi forţelor elementare ale naturii, reprezentate mitologic ca nişte fiinţe aeriene ce locuiesc în păduri şi în ape, „spirite" a căror dezlănţuire prinde în „hora" lor natura întreagă prin ceea ce este mişcător în ea. Deci, din întîmplarea cu balaurul, în povestirea Zodierului lui Sadoveanu, înţelegem cum în timpurile primitive s-au născut miturile prin procesul fabulaţiei, dar şi cum aceste mituri mai pot fi astăzi crezute doar ca întîmplări „de demult", ca poveşti spuse pentru amuzamentul oamenilor în întîlniri ca aceea de la Hanu Ancuţei, unde gustul vinului îi incita pe drumeţi să-şi mai treacă din vreme ascultînd din cele „de demult" întîmplate, fapte incredibile, şi tocmai de aceea împinse de povestitor în vremuri „de demult".

Dar prin acest ultim aspect, povestirea lui Sadoveanu nu este numai un document etnologic, ci şi unul literar, singurul care îl interesa pe el, ca scriitor. Dacă ne referim la etnologii moderni avem şi explicaţia acestui aspect.

Mircea Eliade remarcă în **Aspecte ale mitului,** interesul etnologilor moderni pentru „mitul viu". Termenul „mit" este folosit astăzi atît cu sensul de „ficţiune" sau de „ilúzie", cît şi cu acela, familiar etnologilor, sociologilor şi istoricilor religiilor, de „tradiţie sacră, realitate primordială, model exemplar". Şi, adaugă etnologul, „a înţelege structura şi funcţiunea miturilor în societăţile tradiţionale în cauză, nu este numai a elucida o etapă în istoria gîndirii umane, ci deasemeni a înţelege mai bine o categorie a contemporanilor noştri". Prin definiţie, mitul povesteşte o istorie sacră, el relatează un eveniment care a avut loc în timpul primordial, în timpul fabulos al începuturilor, şi de aceea el devine modelul exemplar al tuturor activităţilor umane semnificative. A cunoaşte miturile este a înţelege secretul originei lucrurilor, iar a povesti sau a recita **miturile înseamnă actualizarea timpului mitic al originei,** ceea ce în societăţile arhaice era apanajul doar al unor indivizi, „şamani" sau „iniţiaţi" în confrerii secrete. Cum, prin persistenţa mentalităţii arhaice, este şi „solomonarul" sau Zodierul din povestirea lui Sadoveanu. Şi, precizează etnologul, cel ce recita miturile trebuia să facă dovada vocaţiei sale, fiind instruit de bătrînii iniţiaţi, cum şi în povestirea lui Sadoveanu este Leonte Zodierul, ce învăţase „citirea semnelor" de la tatăl său, şi el „solomonar". Recitatorul miturilor, în timpurile arhaice, se distingea prin capacitatea de a reproduce fie din memorie, fie prin imaginaţie sau talent literar. Ceea ce, în povestirea lui Sadoveanu aparţine **povestitorului** însuşi, care prin interpusul său la Hanul Ancuţei, dă „mitului viu" sensul „creativităţii poetice", în **arta povestirii.**

Dacă în timpurile arhaice rolul indivizilor cu „vocaţie" în elaborarea şi transmiterea miturilor era solidar şi tributar unei experienţe speciale de inspiraţie esoterică, în timpurile moderne rolul povestitorului întîmplărilor „de demult" derivă, ca la Sadoveanu, dintr-o întoarcere către „sufletul bătrînilor şi spre trecut", printr-o iniţiere în realităţile sufleteşti ale unui „neam străvechi", cu convingerea lui că „pentru călăuzirea inimilor nu-i altă putere mai mare decît mitul şi datina". Etnologul citat spune că supravieţuirea universurilor mitice în inspiraţia unor mari scriitori europeni, în timpurile moderne, nu mai este doar un document etnologic, întrucît pentru a interesa nu numai pe specialist ci şi pe omul modern în general, moştenirea tradiţională **orală** este necesar să fie prezentată în forma **cărţii.** Aşa devine **povestitorul** un **scriitor,** cum Sadoveanu însuşi a devenit, păstrînd în povestirile sale, ca forţă a creativităţii sale, „mitul viu", ca înţelepciune a ţăranilor şi păstorilor „din veac", de la care el a învăţat **arta povestirii.**

Eugen TODORAN

BAZA DE APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ
Filiala piese de schimb
Ofertă publică

Cel mai important furnizor românesc de profil, BATMM – Filiala piese de schimb Bucureşti, deţine un considerabil stoc de piese auto din import şi de fabricaţie indigenă pentru mărcile Warszawa, Moskvici, Volga, Gaz şi UAZ (dif. tipuri).

În dorinţa comercializării raţionale şi foarte eficiente a acestor piese de schimb, cît şi pentru uşurarea efortului valutar la nivel naţional, furnizorul îşi propune informarea amănunţită a celor interesaţi, publicînd în această pagină oferta completă a reperelor existente.

Cooperativele meşteşugăreşti din întreaga ţară ca şi alte unităţi socialiste profilate cu ateliere de auto-service, precum şi întreprinderile (indiferent ministerul) şi instituţiile care au parcuri auto proprii, sînt invitate să consulte cu toată atenţia lista acestor piese, urmînd în caz de necesitate să opteze în scris.

În scopul de a satisface cu maximă promptitudine toate solicitările, prezumtivii beneficiari sînt rugaţi ca în comenzile care le vor face să indice marca autovehicolului, simbolul şi denumirea completă a reperului aşa cum a fost publicat.

Deoarece BATMM Bucureşti nu execută operaţii comerciale cu amănuntul, posesorii particulari de autoturisme interesaţi de anumite repere se vor adresa oricărui auto-service din ţară, care are posibilitatea să obţină, în timp record, toate piesele de schimb, pe bază de comandă fermă de la unitatea bucureşteană.

Comenzile vor fi transmise la următoarea adresă : **„BATMM – Filiala piese de schimb – strada Emil Bodnăraş nr. 90 – sector 8 – Bucureşti.**

Relaţii suplimentare se pot lua la telefon 783835 interior 901 (tov. Caloianu) zilnic între orele 7–15.

Furnizorul, recomandat prin tradiţie de bune oficii de colaborare, asigură posibilii parteneri comerciali de multă străduinţă şi solicitudine pentru onorarea integrală şi operativă a comenzilor adresate.

În cazuri speciale şi urmarea unor înţelegeri prealabile, BATMM înlesneşte expedierea prin coletărie C.F.R. sau I.R.T.A. a reperelor comandate.

Încercînd un dialog comercial cu această bază bucureşteană veţi aprecia gradul ireproşabil de colaborare socialistă.

Emil GEORGESCU Vasile BAŞA

piesele de schimb disponibile pentru auto WARSZAVA 203 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
1	2	3	4
Arc placă presiune ambreiaj	201601097	buc.	259
Arbore ppă. apă	1207031-2	buc.	199
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	101
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	160
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	17
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	12
Arbore ppă. ulei cu pinion	1011040-1	buc.	22
Ax satelit	2403060-1	buc.	78
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	67
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	4
Ax distribuitor	4444 W 3-11	buc.	22
Arbore cotit motor	1005015-22	buc.	9
Arbore primar	1701022	buc.	5
Arbore secundar	1701105-31	buc.	6
Arbore planetar	2403069	buc.	10
Aripă spate dr.	5601140-2	buc.	251
Aripă spate stg.	5601130-2	buc.	269
Bară direcţie simplă	3003054-31	buc.	21
Bară direcţie trans.	3003013-23	buc.	296
Bară stabilizator	2906016	buc.	12
Broască portbagaj	5606050	buc.	75
Broască uşă faţă stg.	6105013-2	buc.	189
Broască uşă faţă dr.	6105012-2	buc.	144
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	20
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	80
Broască uşă spate stg.	6205013	buc.	140
Bară protecţie spate	2804010	buc.	40
Bucşă pinion electromotor	4380002-4	buc.	50
Bucşă cuplare electromotor	44380001-3	buc.	100
Bucşă ax comandă superior	4445 D4-53	buc.	125
Bucşă ax came	1000103 N	buc.	36
Bucşă distanţ. arb. pl.	2403084	buc.	20
Bucşă pivot fuzetă	11309	buc.	160
Butuc roată faţă cu tamb.	2031030102	buc.	19
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	34
Bec flanşă 12/50/21	37110021 B.	buc.	686
Bobină stator electromotor	SM 141002	buc.	31
Buton claxon	2-2721010	buc.	9
Buton claxon	2-2721010	buc.	42
Cuzineţi bielă CN.	201004058-3	buc.	23
Cuzineţi bielă 0,25	201004058 N25	buc.	1
Cuzineţi bielă 0,25	201004038 N25	buc.	77
Cuzineţi bielă 0,50	201004050 N5	buc.	1 055
Cuzineţi bielă 0,50	201004060 N5	buc.	2 417
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-15	buc.	610
Cuzineţi bielă 1,25	201404060-13	buc.	1 742
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-13	buc.	369
Cuzineţi palier 0,25	1000102-1	buc.	99
Cuzineţi plaier -0,50	1000102-2	buc.	164
Cuzineţi palier 0,50	1000101 M80	set	303
Cuzineţi palier 0,75	1000102	set	49
Cuzineţi palier 1	1000102	set	505
Cuzineţi palier 1	1000102	set	85
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	368
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	62
Coroană dinţată	1005125	set	841
Colector evacuare	100805	set	44
Colector adm. evacuare	1008011	set	145
Colector adm. evacuare	1008010	set	30
Colector admisie	1008032	set	37
Colector admisie	1008031	set	3
Carter cutie v.	1701015	set	1
Capac cutie viteză	1702015	set	47
Capac rulment spate	1700100	set	26
Carter superior ambreiaj	1601013	set	35
Carter inf ambreiaj	1601017-2	set	28
Carter inf. ambrejai	1601017-2	set	64
Carcasă placă presiune	1600128	set	32
Capac ppă. ulei	1011050	set	50
Capac filtru ulei fin		set	4
Capac tacheţi	1002125	set	13
Capac roţi distrib.	1002058	set	2
Culbutor	1007030-1	set	258
Culbutor	1007030-1	set	185
Carburator	1107010-2	set	53
Corp inferior carburator	1-2137	set	87
Cui ventil carburator	1-6502	set	41
Cui ventil carburator	35-16-07	set	47
Cui ventil carburator	35-16-07	set	8
Conductă frînă	3506020	set	160
Conductă frînă	3506020	set	305
Contact electromotor	3016015	set	13
Ciocănel platinat	4445 WA	set	811
Ceas orar	3804010	set	12
Contact ulei la bloc	3810020	set	57
Capotă portbagaj	5604010	set	8
Capotă portbagaj	5604010	set	53
Capotă faţă	8402020-2	set	58
Capotă faţă	8402020-2	set	9
Difuzor carburator	21104/32	set	156
Electromotor ştergător	M 700000	set	192
Electromotor şterg. parbriz	M 700000	set	41
Electromotor calorifer	8107080	set	149
Element filtru aer	1109020	set	420
Fuzetă dr.	3001003	set	259
Fuzetă stg.	3001009	set	45
Fuzetă stg.	3001009	set	154
Filtru aer compl.	1109005	set	9
Furcă schimb. v.-2	1702080-2	set	58
Flanşe arbore came	11-6232	set	61
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	48
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	22
Flanşe cruce cardan	2201023	set	49
Flanşe cruce cardan	2201023	set	2
Fasung lampă control bord	3833028-1	set	49
Gheară manivelă	1005054	set	96
Garnitură parb. metal	5206021	set	30
Garnitură parb. metal	5205021	set	
Garnitură cauciuc ptr. lampă	5206012-1	set	45
Garnit. geam parb. faţă	5603012-1	set	10
Ghid ax schimb viteză	1703072	set	15
Grup conic diferenţial	2402020-2	set	66
Grup conic diferenţial	—		
Geam lampă sp. combinat	—		
Geam spate	5603012	set	11
Geam parbriz	520613	set	153
Geam catadioptmic	8404295-2	set	20
Indicator nivel combustib.	E PP01	set	12
Indicator curent	W-PL-1	set	44
Inel cauciuc supapă adm.	1007018	set	260
Jigler principal	13130/456	set	88
Jigler principal	GL-2237	set	35
Jigler aer	G-43/1110	set	20
Jigler aer	3131-6	set	301
Jigler relanti	G.43-127	set	57
Jigler pulverizator	G-13-1125	set	17
Jigler economoizator	0431115	set	53
Locaş pinion khilometraj	3802030	set	121
Lampă motor	3714310-1	set	18
Lampă motor	3714310-1	set	65
Lampă mers înapo	3729010-5	set	117
Melc kilometraj	3862033	set	88
Mască radiator	840N10GP	set	117
Mecanism schimb. vit.	1702010-24	set	71
Mecanism schimb. viteză	1702010-24	set	19
Mîner uşă ext. faţă	6105150	set	35
Mîner uşă sp. exter.	6205150-2	set	203
Mîner uşă interior	6105182-11	set	100
Mîner uşă interior	6105182-11	set	199
Mîner macara	6104064	set	102
Mîner macara	6104064	set	7
Macara geam faţă dr.	6104012	set	100
Macara geam faţă dr.	6104012	set	15
Macara geam faţă stg.	6104013	set	98
Ornament	5001324	set	77
Ornament	5001331	set	77
Ornament	5001325	set	99
Ornament	5001325	set	77
Ornament metalic geam	5001352	set	8
Ornament metalic geam	5001332	set	71
Ornament metalic	5001320	set	61
Ornament metalic	5001320	set	9
Ornament metalic	5001321	set	69
Ornament metalic	5001310N02	set	10
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	496
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	1 125
Piston motor 82,50	1004014-N5	set	836
Piston motor 82,50	1004014-N8	set	2
Piston motor 82,80	100401-N8	set	372
Piston motor 83,25	1004014-NI25	set	123
Piston motor 83,25	1004014-NI25	set	46
Piston motor 83,55	1004014-NI25	set	724
Piston motor 83,50	1004014-N150	set	172
Plutitor	1-65-01-1	set	400
Pompă repriză	6525-2	set	10
Pompă apă	1307010-2	buc.	154
Pompă ulei	1011010-W	buc.	315
Pinion kilometraj	3802034	buc.	197
Pinion kilometraj	3802034	buc.	78
Pinion arb. sec. v.1	1701112-2	buc.	56
Pinion arbore sec. v.1	170112-2	buc.	320
Pinion arb. sec v.2	1701122	buc.	7
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
S mering pinion atac	170211	buc.	711
Simering capotă direcţ.	3401022	buc.	731
Simering axă planetară	2701060	buc.	860
Simering axă planetară	2401060	buc.	220
Simering capac roţi dis.	0210052341	buc.	983
Tachet compl.	1007070	buc.	31
Tijă culbutori	1007061	buc.	400
Taler arc supapă	1007063	buc.	7
Traversa longeron central	202801135	buc	3
Traversă susp. faţă	2801100	buc.	11
Teu legătura fr. mînă	35081803	buc.	27
Teu legătura fr. mînă	508180	buc.	102
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	40
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	30
Taler suport fr. faţă stg.	3501013	buc.	10
Taler suport fr. sp. dr.	3502012	buc.	34
Taler suport fr. sp. dr.	334501012	buc.	20
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	51
Trombă dif. dr.	2401006-2	buc.	17
Trombă dif. stg.	2401007	buc.	10
Tampon bară protec. faţă	2803040	buc.	287
Tampon bară protecţie F.	2203040	buc.	180
Tablou bord cpl.	3801010-21	buc.	43
Termostat radiator apă	1300690	buc.	4
Uşă faţă dr.	6100014	buc.	4
Uşă faţă dr	6100014	buc.	52
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	9
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	21
Uşă spate combi.	6301005	buc.	3
Uşă spate dr.	306200014	buc.	45
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	10
Volantă motor	1005115-2	buc.	66
Volantă motor	1005113-2	buc.	15
Vitezometru	3002011-11	buc.	47

auto WARSZAVA 201–203 producţie indigenă

Arc spiral susp. faţă	2902712-2	buc.	461
Arc pastilă ca[illegible]ră sup.	203003069	buc.	36
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	58
Ax rolă sector direcţie	123401073	buc.	10
Ax sateliţi	2403060	buc.	30
Bară direcţie	3003054	buc.	222
Bilă sincron	508605	buc.	507
Bilă sincron	508605	buc.	4
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	96
Bulon bară direcţie	3003126	buc.	300
Bulon bară fuzetă	3001025	buc.	600
Bulon roată	3103008-2	buc.	380
Bucşă sector direcţie	3401076	buc.	698
Bucşă sector direcţie	3401076	buc.	2
Bucşă pinion v.2	1701130 B.	buc.	99
Bucşă pinion mers înapoi	7143-3	buc.	67
Bucşă distanţare arb. pl.	122403084	buc.	50
Bucşă distanţare arb. pl.	22401025	buc.	64
Bucşă elatică bară stabilizator	202906040	buc.	494
Bucşă inf. tijă stabilz.	1118081	buc.	195
Bucşă cercel arc spate	2912028	buc.	4 919
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
Pîrghie fuzetă dr. stg.	2904056	buc.	14
Pîrghie fuzetă stg.	1001031-2	buc.	48
Pîrghie fuzetă stg.	3003031	buc.	72
Pîrghie intermed. susp.	2904024	buc.	119
Pîrghie inter. susp. sup.	2904024-2	buc.	204
Pîrghie cd. fr. mînă	3508153-1	buc.	69
Pîrghie cda. fr. mînă	3508015	buc.	48
Pîrghie inter. dir.	30030-3	buc.	141
Pîrghie inter. dir.	3003084-3	buc.	78
Pîrghie furcă cupl. v.2-2	1702115-2	buc.	60
Pinion cuplare electrom.	910008	buc.	80
Placă contact calxon	3721035-2	buc.	17
Potcoavă platinată	444534-3	buc.	861
Placă suport cont. pl.	4445245	buc.	59
Potenţiometru rezervor	3806020-21	buc.	67
Potenţiometru rez. bz.	3806020-21	buc.	98
Piulită reglat tacheţi	1007022	buc.	300
Puncte spate cpl.	2400012-3	buc.	31
Robinet scurgere radiator	1305010W	buc.	2
Racord conductă fr.	3506010	buc.	160
Rolă sector direcţie	3401062-2	buc.	221
Racord tub cauciuc rad.	118286	buc.	13
Radiator calorifer	8101060	buc.	62
Radiator calorifer	8101060	buc.	13
Regulator avans automat	444573-7	buc.	9
Ramă exter. far	3711031	buc.	24
Rotor distribuitor	457420	buc.	159
Rezervor benzină	1101010	buc.	23
Siguranţă bolţ piston	1004022	buc.	925
Şaibă arbore cotit	116308-2	buc.	42
Şaibă arbore cotit	116508-2	buc.	20
Siguranţă supapă	116512	buc.	6
Supapă evacuare	821100-13	buc.	430
Suport metalic motor t.	100204342	buc.	7
Suport metalic motor t	2802020-1	buc.	27
Suport metalic m. faţă	2802020-1	buc.	25
Şaibă arbore cotit	116007	buc.	181
Şaibă manşon sincron	201701158	buc.	2
Şaibă reglare saboţi	3501023	buc.	288
Siguranţă ppă. apă	1307042	buc.	950
Suport inf. arc spiral	22903704	buc.	42

Suport inf. arc spiral stg.	2902735-1	buc.	34
Suport cercel arc spate	2912446-1	buc.	14
Suport rulment ambreiaj	117561-2	buc.	3
Suport pîrghie intermed.	3003092-3	buc.	260
Suport pîrghie interm.	3003092-3	buc.	118
Supapă refulare	GN 6512 X	buc.	16
Supapă adm. carburator	GN 05-017	buc.	18
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	35
Ştergător parbriz	5205000-31	buc.	20
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	58
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	40
Siguranţă broască uşă	305105120-2	buc.	90
Siguranţă broască uşă	b610510-1	buc.	36
Simering pinion atac	1701211	buc.	259
Bucşă pivot fuzetă	1131098	buc.	5 480
Bridă arc spate	2912408-2	buc.	50
Buşon radiator apă	1304010	buc.	133
Braţ ştergător parbriz	WK 400200	buc.	625
Robinet stator dinam	G 670104	buc.	122
Bujii 18/145	M 18	buc.	338
Capac ppă. benzină	1106018	buc.	5
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	8
Cercel arc spate	2912458	buc.	298
Contact uşă plafonieră	I.C.-1	buc.	72
Capac roată	023902010	buc.	17
Cablu fr. mînă faţă	203508068	buc.	298
Cablu fr. spate stg.	3508181-3	buc.	277
Cablu frînă mînă sp. dr.	3508180	buc.	348
Cablu fr. mînă sp. dr.	3508181	buc.	—
Dinam	3701010-1	buc.	12
Element filtru ulei fin	1017035-A	buc.	1 008
Filtru ppă. benzină	1106045	buc.	298
Flanşe arbore came	116252	buc.	221
Ghid supapă motor	1003025-2	buc.	12
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	59
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	3
Garnitură chiuloasă motor	1003030	buc.	977
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	189
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	160
Garnitură etanşare	123501151	buc.	1 658
Bucşă arb. intermediar	M. 7115	buc.	99
Bucşă elastică sup.	290.6078	buc.	5 574
Garnitură ppă. apă	1213070034	set	3 250
Geam lampă semnal faţă	ZOW 3-1	buc.	200
Inel cauciuc supapă adm.	211007018	buc.	454
Lamă şterg. parbriz	WK 400100	buc.	267
Lampă semnalizare faţă	3712010	buc.	582
Membrană ppă. benzină	511106142	buc.	2 124
Manşon cauciuc ax cardan	2201090	buc.	500
Pompă benzină	1106010-12	buc.	39
Pinion distrib. arb. cotit	146396-32	buc.	703
Pinion distrib. arb. came	116256	buc.	539
Pîrghie ppă, benzină	1106110	buc.	8
Pastilă arc cap bară dir.	3003019	buc.	200
Pastilă cap bară sup.	3003068 B	buc.	293
Pastilă inf. bulon sferic	M-3333	buc.	100
Pastilă cap bară super.	296982 P	buc.	150
Pastilă cap bară	3003022.1	buc.	6
Placă cercel arc spate	2912467-2	buc.	170
Placă cercel arc	2912466-2	buc.	73
Perii electromotor	761012	buc.	9 436
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	3 955
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	295
Perii cărbune distribuitor	A 50190/191	buc.	518
Rotor dinam	G. 67 DU 02	buc.	11
Releu claxon	—	buc.	1
Radiator apă	130101-2	buc.	294
Şaibă reglare arb. sec.	M.7114	buc.	364
Supapă adm. motor	1007012-2	buc.	220
Supapă evacuare motor	1007013	buc.	125
Supapă ppă. benzină	1106020	buc.	600
Şaibă pinion planetar	2403030-1	buc.	10
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	319
Şaibă manşon sincron	1701158-2	buc.	129
Siguranţă pastilă cap bară	3003071	buc.	300
Siguranţă supapă motor	116512	buc.	160
Şurub reglat tacheţi	1007021	buc.	777
Sabot fr. spate	3501091	buc	5
Taler arc supapă	1007063	buc	190
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	8
Tub intrare filtru ulei	1017120	buc.	22
Tampon elastic superior	1001050	buc.	1 437
Tampon elastic superior	1001044	buc.	130
Tampon elastic superior	2902654	buc.	2 395
Tampon arc susp. spate	2912622-2	buc.	165
Tampon elastic pîrghie	2902622 A	buc.	40

auto MOSKVICI 407 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arc supapă exterior	1007020	buc.	2 754
Ax inferior susp. faţă	2904032	buc.	1
Ax cardan spate cpl.	2200010	buc.	30
Bucşe pinion cda. ppă. ulei	—	buc.	79
Bulon bielă cu piuliţă	1004061	buc.	614
Bucşă sector direcţie	3401075	buc.	141
Bucşă capac sector direcţ.	3401078	buc.	8
Bulon căpăcel arc spate	2912478	buc.	1 688
Bobină dinam	3701200	buc.	267
Bobină electromotor	3700200	buc.	39
Bobină inducţie	—	buc.	50
Bendix electromotor	3706600	buc.	3
Cuzineţi bielă 0,05	1000104	sect.	133
Cuzineţi bielă 0,25	1000104	sect.	70
Cerc dinţat volant motor	1005125	buc.	3
Carcasă cutie viteze	—	buc.	3
Cruci cardan	2201025	buc.	14
Cilindru faţă fr. stg.	3501041	buc.	797
Cilindru faţă fr. dr.	3501040	buc.	433
Cilindru faţă fr. dr.	—		
Carter diferenţial	2401008	buc.	30
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	40
Filtru aer cpl.	1109010	buc.	16
Filtru rezervor benzină	1104012	buc.	34
Furcă schimb. v. 1-2	1702022	buc.	12
Frînă roată faţă dr.	3501010	buc.	18
Frînă roată faţă stg.	3501011	buc.	55
Fuzetă stg.	2904053	buc.	91
Flanşă cu nituri pin. atac	2402100	buc..	77
Garnitură ppă. apă	1307038	buc.	14
Grup conic	2402020	buc.	9
Garnitură cauciuc parbriz	5206050	buc.	16

Geam parbriz spate	5603006	buc.	109
Jigler principal	K59/1107203	buc.	82
Jigler economizator	9065330	buc.	112
Jigler aer	1107322	buc.	213
Jigler pulverizator	1107270	buc.	156
Jigler alimentare	1107204	buc.	44
Lagăr bielă 0,75	1000104	buc.	1
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	156
Lagăr palier 0.25	1000102	buc.	10
Lagăr palier 1	1000102	buc.	2
Lagăr cuplare ambreiaj	1601180	buc.	1
Levier sector direcţie	3401090	buc.	589
Mecanism direcţie	3400013	buc.	3
Macara geam faţă	6104012	buc.	44
Piston motor 1,5	1004015	buc.	80
Pinion planetar şi satel.	2403951	buc.	1
Radiator instalaţie încălz.	8101060B	buc.	84
Siguranţă supapă	1007028	buc.	42
Scaun supapă evacuare	1007080	buc.	1 185
Suport metalic motor dr.	1001015	buc.	16
Suport metalic motor stg.	1001016	buc.	145
Sită ppă. benzină	1106045	buc.	8
Supapă economizator	K25/A1107430	buc.	242
Suport cărbune ambreiaj	1601185	buc.	246
Simering capac c.v.	1702020	buc.	5
Simering castă direcţie	3401069	buc.	71
Suport fuzetă stg.	2904101	buc.	133
Simering butuc roată faţă	3103035	buc.	52
Simering pîslă arb. planetar	—	buc.	232
Tampon elastic inf. susp. faţă	2902622	buc.	53
Tambur roată frînă	3501070	buc.	100
Tub flexibil frînă	3506060	buc.	30
Tablou bord stg.	3801025	buc.	34
Tablou bord dr.	3801025	buc.	215
Volanta motor cpl.	1005115	buc.	27

Tabel auto MOKCVICI 407 producţie indigenă

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Amortizor telescopic	2905006	buc.	475
Capac pompă benzină	1106018	buc.	125
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	6
Cap bară stg. cpl.	3003056	buc.	123
Cap bară cpl. dr.	3003057	buc.	129
Capac distribuitor	3706500	buc.	35
Comutator centrul lumini	3709010	buc.	283
Dinam cpl.	3701010	buc.	5
Garnitură chiuloasă	1003020	buc.	248
Membrană ppă. bz.	1106142	buc.	220
Pinion arbore cotit	1005031	buc.	6
Pîrghie ppă. benzină	1106108	buc.	13
Pinion acţionare vitezometru	3802834	buc.	119
Tampon elastic sup. amortizor	2902450	buc.	178
Tampon arc spate	2912622	buc.	44
Tampon articulaţie susp.	2902654	buc.	118
Tampon motor	1001044	buc.	754
Rotor distribuitor	—	buc.	472
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	5
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	64

auto MOKCVICI 408 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Ax cu pinion ppă. ulei	1011040	buc.	34
Arc oţel capac dinam	3701304	buc.	275
Apărătoare praf pivot	2904226	buc.	2
Bucşă acţionare ppă. ulei	1011095	buc	24
Broască uşă faţă	—	buc.	22
Bară stabilizator	2906336	buc.	22
Bară protecţie faţă stg.	2803015	buc.	13
Capac ppă. ulei	1011050	buc.	5
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	17
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	25
Carter arbore secundar	1701200	buc.	1
Colier schimb. viteze	1703035	buc.	73
Corp cilindru fr. faţă	3501047	buc.	2
Cilindru receptor ambreiaj	1602510	buc.	3
Cilindru fr. faţă stg.	3501041	buc.	39
Cablu şoc benzină	1108100	buc.	51
Dinam cpl.	37010101	buc.	9
Electromotor şterg. parb.	5205014	buc.	163
Element far principal	3711200	buc.	1
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	48
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	19
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	39
Filtru rezervor benzină	—	buc.	19
Garnitură cauciuc ppă. apă	1307038	buc.	2
Garnitură baie ulei dr.	1009070	buc.	76
Garnitură carter dif.	2402070	buc.	54
Geam lampă spate	3716204	buc.	94
Geam caltar uşă spate	6203152	buc.	2
Indicator apă	3801080	buc.	64
Indicator benzină	3801050	buc.	132
Jigler principal	1107202	buc.	17
Jigler principal stg.	1107203	buc.	41
Jigler tub emulsie	1107223	buc.	34
Jigler principal	1107231	buc.	140
Lagăr palier 0,25	1000102	set	1
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	26
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	167
Lampă număr spate şi port bagaj	3717010	buc.	39
Macara geam uşă sp. dr.	6204013	buc.	6
Miner uşă fără buton	6105210	buc.	18
Miner capac bord	5303054	buc.	137
Mască radiator 2 faruri	8401112	buc.	5
Ornament parbriz dr.	5206100	buc.	44
Pinion conducător ppă. ulei	1011045	buc.	67
Pinion condus ppă. ulei	1011032	buc.	59
Pinion v.2 arb. sec.	1701126	buc.	1
Pîrghie direcţie pendulare	3003082	buc.	31
Pîrghie fuzetă dr.	—	buc.	10
Pîrghie fuzetă stg.	3001031	buc.	19
Pîrghie sup. stg. susp. faţă	2904101	buc.	2
Pîrghie susp. faţă stg.	2904021	buc.	52
Pîrghie susp. faţă dr.	2904020	buc.	32

Pivot inferior fuzetă	2904068	buc.	1 099
Pivot superior fuzetă stg.	2904199	buc.	
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904073	buc.	193
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	96
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	384
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	126
Pastilă pivot sup. fuzetă	2904206	buc.	290
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904067	buc.	444
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	315
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	99
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	375
Rozetă macara geam	6105264	buc.	30
Rezervor benzină	1101010	buc.	6
Ramă far	37111321	buc.	45
Ramă	6103471	buc.	16
Releu curent	3702300	buc.	121
Şaibă arbore intermediar	1701059	buc.	45
Suport manetă schimb.	1703025	buc.	5
Ştergător parbriz	5205012	buc.	1
Tub cauciuc filtru ulei	1017120	buc.	2
Ţeavă benzină	1104042	buc.	156
Traversă şaseu Nr. 2	2801100	buc.	1
Uşă spate stg.	6200019	buc.	11
Vitezometru	3801030	buc.	4

TABEL

Cu piese de schimb disponibile pentru auto Volga 21 produse indigene

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arbore acţionare distrib. fără bucşă	1016012	buc.	60
Arbore acţionare ppă. ulei	211011220	buc.	78
Arbore pompă ulei	21110042B	buc.	75
Arbore pompă apă	12307019	buc.	279
Arc membrană ppă. benzină	1106150	buc.	18
Arc placă presiune ambreiaj	511601115	buc.	371
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	85
Ax sector distribuţie	123401073	buc.	63
Ax superior bară legătură dir.	122003096	buc.	278
Arc spiral faţă	212902712	buc.	173
Bucşe culbutori	211007121	buc.	233
Bucşe culbutori	211007121	buc.	114
Butuc fulie ventilator	121307024	buc.	89
Butuc fulie arbore cotit	121005051	buc.	17
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	37
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	2
Bucşe pinion mers înapoi	A 7143 V	buc.	81
Bucşe pinion arbore sec. v.2.	201701130B	buc.	165
Bucşe bloc arbore interm.	M 7115	buc.	93
Bucşe elastică amortizor sp.	132915432	buc.	1 245
Bucşe elastică susp. bară stab.	202906078	buc.	2 553
Bucşe elastică bară stabiliz.	202906040	buc.	424
Bucşe casetă direcţie	213401076	buc.	51
Bulon roată cu piuliţă	2031030804	buc.	461
Bulon radiator apă	1201304010A	buc.	282
Burduf cauciuc cilindru pr.	213505065	buc.	332
Bobină stator electromotor	ST21370820	buc.	72
Con pastilă coadă supapă	21107026A	buc.	151
Capac pompă benzină	511106018	buc.	49
Corp pompă benzină	211106090	buc.	13
Cruce cardan	122201025	buc.	78
Cablu frînă mînă	213503068	buc.	146
Cărbune distribuitor	A50199/191	buc.	690
Diafragmă pompă benzină	511106142	buc.	1037
Dinam cpl.	2137010104	buc.	110
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	2
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	191
Flanşă arbore cu cama	21100116252	buc.	118
Filtru pompă benzină	511106045	buc.	141
Fulie dinam	V 67DV05A	buc.	88
Gheară manivelă	121005053	buc.	186
Garnitură colector admisie	20109819	buc.	157
Garnitură colector evacuare	—	buc.	12
Garnitură colector evacuare	211008080	buc.	246
Garnitură cilindru frînă	3505035	buc.	1 518
Geam parbriz faţă	215206010A	buc.	314
Locaş pinion vitezometru	21A3802030	buc.	4
Melc acţionare vitezometru	21A3802033B	buc.	77
Manşon protecţie cardan	1222011090	buc.	792
Manşon amortiz. susp. cardan	122202085A	buc.	296
Pinion arbore cotit	116306A2	buc.	12
Pompă benzină	511104100B	buc.	151
Pîrghie pompă benzină	211106110	buc.	26
Pinion acţionare vitezometru	213802034	buc.	120
Piston cilindru frînă	123505028	buc.	366
Piston cilindru recept. ambr.	211602114	buc.	670
Placă exterioară cercel arc	692912467	buc.	48
Potcoavă ruptor	3706-370	buc.	1 373
Perie electromotor	3708200	buc.	532
Perie dinam	293701080	buc.	138
Perie dinam cu cablu izol.	29293204020	buc.	684
Perie dinam cu cablu izol.	G293701020	buc.	15 051
Robinet calorifer	G308101020A	buc.	91
Robinet radiator apă	211305010	buc.	453
Rotor bobinat dinam	G67DU02	buc.	62
Radiator încălzire	218101060	buc.	60
Scaun supapă admisie	211007032	buc.	145
Scaun supapă evacuare	211007080	buc.	273
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	144
Supapă pompă benzină	511106020	buc.	181
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	49
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	76
Taler supapă inferior	7025	buc.	8
Taler arc supapă inferior	2110071022	buc.	28
Tub intrare ulei	201017124A	buc.	218
Tub flexibil ieşire ulei	201017124B	buc.	483
Tub flexibil pompă benzină	511104100B	buc.	411
Tampon spate	211001050B	buc.	1 142
Tampon cauciuc cardan interm.	2802099	buc.	206

ÎNSEMNĂRI DESPRE ARTA LUI SADOVEANU

Există scriitori despre care pare să nu fi rămas nimic nespus. Cu toate acestea, nici Eminescu, nici Shakespeare, nici Dante și nici Homer nu au încetat să fie obiect de cercetare după veacuri și milenii de cînd operele lor au fost lăsate moștenire de preț intrată în zestrea culturală a popoarelor. În ritmul devenirii istorice, zecile și sutele de generații s-au detașat uneori, pentru a se întoarce însă iarăși spre valorile de prima mărime pe care s-a întemeiat și din care a crescut, îmbogățindu-se, spiritualitatea umană. Există perioade cînd, asemenea refluxului, ne simțim atrași și mînați spre o nouă întîlnire cu acei creatori de bunuri spirituale a căror operă s-a fixat în patrimoniul culturii naționale a unui popor, întrucît i-au descoperit și i-au depășit o parte cel puțin din permanențele ființei lui intime.

Mihail Sadoveanu este pentru noi românii un astfel de scriitor. Cei o sută de ani care s-au așternut între data nașterii prozatorului și această zi a evocării lui ni se pare a fi un crîmpei de timp înscris în propria noastră istorie ; o parte care, de ne-ar lipsi, am fi rămas mai străini de noi înșine și mai vitregiți de putința de a ne cunoaște, sub semnul biruitor al artei cuvîntului, trecutul îndepărtat, tradițiile de altădată și de totdeauna, puterea de vrajă a naturii și sărbătoreasca frumusețe o limbii.

S-a spus că există la Sadoveanu o anumită modalitate de percepere a farmecului fugar al lucrurilor, pe care sensibilitatea sa îl surprinde acordînd acestor lucruri un înțeles, un tîlc.[1] Ea este, de fapt, expresia atitudinii lirice a scriitorului, care își recunoștea darul memoriei, identificat de el cu „cetirea vieții" **(Opere,** XVI, 398–399), facultate nehărăzită oricui, ci doar acelora ce se pot bucura de „privilegiul gîndului neadormit" (VI, 11). Farmecul trecător, care este deopotrivă al lucrurilor și al clipelor ce le cuprind și le destramă rînd pe rînd, dobîndește sens nu pentru că acestea ar fi purtătoare prin ele însele de înțelesuri tăinuite, ci fiindcă scriitorul le-a dezvăluit semnificații proprii și ascunse dintr-o înclinare spre contemplare și meditație : o meditație pe marginea existenței mărginite de vremelnicie, curgînd, fără drum de întoarcere, spre a cădea în nemărginire. Este un glas care vine din adîncurile unei conștiințe ca un fel de memento al înțelepciunii împăcate și grave, lipsite de spaimele sufletelor cutremurate de gîndul chinuitor de a se ști cu început și sfîrșit. Dar, la urma urmelor, stă în puterea noastră chiar și ceea ce trece dincolo de condiția căreia în mod fatal îi sîntem supuși, cîtă vreme ne este dat să ne încredințăm cu întreaga noastră ființă unui moment irepetabil al existenței înfrîngînd prin adîncimea trăirii, fixată în amintire, imposibilitatea și vidul duratei eterne. Căci, observă scriitorul, în treacăt oarecum, „o eternitate goală e mai puțin decît o clipă de emoție". (IX, 122). O astfel de clipă rivalizează cu veșnicia, răzbunîndu-se împotriva ei prin sentimentul răscolitor al profunzimii chemat să dea substanță și sens plenar vieții ; ea se consumă în disprețul a ceea ce apasă asupra determinării noastre, călăuzite de legile imuabile ale universului. Este ca o ieșire din mărginire, ca un zbor desprins de limitele ființei de fiecare zi, o izbîndă și un triumf al unei aventuri care ne situează înafară de timp și de hotarele spațiului într-un imperiu al singurătății de sine. O astfel de emoție trăiesc doi tineri care se întîlnesc într-o noapte de vară pe valea Nemțișorului. Întîmplarea este comentată astfel de scriitor : „Și timpul și spațiul nu mai avură nici o rațiune. Căci erau singuri, în afară de cele trecătoare ; așa de singuri și de absorbiți (. . .) prin ceea ce era etern în natura lor efemeră, încît existară în sine și independent sub stele, atît cît ține prima sărutare (. . .).

Un sătean venea domol prin întuneric, pe cărarea din marginea drumului, spre veșnicia lor, care deveni iarăși o clipă pe acest pămînt" (ib., 121).

Vorbind despre suveranitatea timpului la Sadoveanu, un critic literar remarca nu demult cu finețe : „Într-o scenă din trecut Sadoveanu vede infinit mai departe de momentul pe care ni-l pune în față".[2] Se poate spune tot atît de bine că scriitorul vede infinit mai adînc, dincolo de aparențe, cînd atribuie împrejurărilor zilnice semnificații care le scot din zona întîmplărilor comune, înnobilîndu-le și prefăcîndu-le în miracol prin lumina purificatoare a meditației proiectată asupra lor. Iar dacă mirajul se șterge și piere într-o clipită, el a răsplătit, totuși, prin intensitatea trăirii lui o existență care s-a sublimat într-un moment unic ce va stărui de acum înainte pentru totdeauna, și va reveni adus de valul amintirii, crescînd asemenea urmelor săpate și mărite de vreme pe trunchiul copacilor.

Experiența existențială poate lua în aceeași măsură calea marilor încercări dramatice, sub stăpînirea cărora va sta destinul unui erou – prilej deopotrivă de meditație a scriitorului, ca ecou liric al întîmplării ce răsună în amintire venind din vremi depărtate. Căci există o „știință" a aducerilor aminte, încredințată personajelor scriitorului, care dețin privilegiul rememorării fie că au fost eroii acelor întîmplări, fie martori la ele, ceea ce de fapt e totuna. În variante felurite auzim același refren, la începutul narațiunii, ca un avertisment al orgoliului cu care este întîmpinat prezentul de către cei inițiați în știința trecutului : „Noi știm mai multe . . . noi sîntem oameni de altădată", înfruntă un bătrîn pe tînărul Petrișor Dămian, pornit să istorisească în preajma focului despre ceva știut numai de el în legătură cu Hanul Aniței, unde se aflau în popas (IV, 290). Acest „altădată" înseamnă o altă lume și un alt timp, în care personajul se întoarce desprinzîndu-se de prezent și parcă de el însuși pentru a se cufunda, ca ciobanul Costandin Moțoc, într-un necunoscut din întunericul și depărtarea căruia va prinde chip și va dobîndi înțeles taina unei vieți. E ca un fel de coborîre pe un alt tărîm, urmărită de cei de față într-o tăcere solemnă, în lumina pîlpîitoare a focului ; căci se săvîrșește un act de oficiere într-o ambianță din care tot ce ține de universul contingențelor, de spațiu și timp, se trage și se pierde îndărătul cuvintelor : „Și-acu, în întunericul odăii, în filfîirile de aripi ale flăcărilor, – stăteam tăcuți, eu, fetița și fostul rob. **Era o pace adîncă în toată casa, parcă eram despărțiți cu ziduri și de lume și de vremurile acestea"** (ib., 60–61).

Lirismul meditativ, care apropie între ei pînă la identificare pe eroi și pe scriitor în persoana naratorului, nu exclude însă apelul la detaliul sugestiv, cu semnificație stilistică implicită generată de context. Bădița Mihalache își încheie astfel povestirea într-o noapte, în huciul lui Grumeza, despre o dragoste sfîrșită tragic acolo, lîngă apa Moldovei :

„Asta-i povestea mormîntului, măi flăcăi.

Bădița Mihalache tăcu și rămase neclintit la locul lui (. . .).

Mult a trecut de atunci, continuă autorul, dar îmi aduc bine aminte că l-am întrebat pe bădița Mihalache :

– Cum a fost moartea și îngroparea, ți-or fi spus argații aceia, bădiță.

El nu m-a auzit. S-a sculat de la foc, posomorît, a intrat în luncă și l-am auzit vorbind domol cu caii în tufișuri. Am auzit sunînd piedicile de fier. Apoi bădița Mihalache a trecut călare **pe** la vatra sfatului. A zis :

– Noapte bună, măi flăcăi" (. . .).

Tîlcul întîmplării nu este explicit, ci se deduce din atmosfera ce stăruie asupra finalului povestirii. Este o trecere de la faptele de reprezentare, obiective, la cele evocatoare, subiective, mijlocite de context[3] și care se prelungesc în imaginația cititorului, acesta refăcînd și întregind „verigile" absente din lanțul istorisirii, întrucît, vorbind despre altcineva, eroul se ascunde, de fapt, în umbra acestuia pentru a putea vorbi cu o aparentă detașare, fără a izbuti totuși, despre el însuși.

Alteori, scriitorul condensează comentariul, reducîndu-l la un gest sugerat de o comparație, amănuntul fiind relevant nu prin el însuși, ci prin latura lui, iarăși nedezvăluită, dar de data aceasta ca reacție internă și atitudine travestită în gest. Ștefan cel Mare este întîmpinat la mănăstirea Neamțului de dregători și de popor : „Deși scund de statură, notează autorul, cei dinaintea sa, aflați la zece pași, păreau că se uită la el de jos în sus" (XIII, 30). Voievodul îi domină, cu alte cuvinte, prin superioritatea personalității lui, sentimentul covîrșitor al măreției spirituale a eroului răsfrîngîndu-se și asupra atributelor fizice, care par dintr-o dată amplificate.

Reflexele lirismului în proza lui Sadoveanu se regăsesc cu deosebire în modalitățile de receptare și expresie a universului acustic, alcătuit din murmure picurate de tălănci, din susurul frunzelor, din cîntecul tainic al clopotelor, din zvon domol de ape, din sunete moi, însoțite de mișcare și de tresăriri omenești : de filfîiri, de freamăt, de înfiorări și oftări ce se strecoară și se topesc în întinderea cîmpiilor, în pacea amurgului ori în întunericul foșnitor al frunzișurilor. Peisajul se învăluie, pe de altă parte, în ninsoare de lumină ce se cerne, în pulberea de aur a soarelui, în rumeneala zorilor, în fumegarea înserării, în umbre și neguri stăpînite toate de glasul singurătății și tăcerea depărtărilor.

De fapt, registrul stilistic al mijloacelor de expresie alternează în opera prozatorului între limite finite ale sonorităților și cromaticii naturii ; ele creează în schimb prin ritmul revenirilor succesive efecte melodice asemănătoare variațiilor pe aceeași temă dintr-o amplă compoziție muzicală, ale cărei tonuri luminoase cresc, se șterg și se atenuează apoi, acompaniate în surdină de vibrările melancolice ale regretului și mîhnirii. Pentru că uimitoarea bogăție de impresii ale scriitorului nu este numai rodul unei percepții așa-zicînd de moment, transpusă în imagine cu trimitere la un anumit loc și un anume tablou sau detaliu de peisaj. Procedeul stilistic, în care substantivul deține rolul preponderent, constituindu-se într-o sintagmă, devenită figură gramaticală formată dintr-un substantiv asociat cu alt substantiv în genitiv, ca în exemplele de mai înainte, se investește cu funcțiile metaforei simbolice, extinzîndu-și și adîncindu-și semnificația prin adaosul de conotații ale temporalității și spațialității. Astfel, între **umbrele înserării** și **umbrele trecutului,** între **cîntecul clopotelor** și **cîntecul amintirii** sau între **depărtarea trecutului** și **glasul depărtărilor** deosebirea este de la descriere și sugestie a picturalului și acusticului la simbolizare și evocare a vechimii și nemărginirii.

Există, prin urmare, o constantă a stilului sadovenian decurgînd din perspectiva proprie scriitorului de a privi lucrurile și întîmplările în lumina reflecției care transcende cadrul descrierii și al narațiunii „realiste", acestea situîndu-se într-un plan simbolic : eroii povestirilor își definesc experiențele vieții prin sentimentul apartenenței la rînduieli și ritualuri străvechi, dar și prin conștiința de a se sustrage de sub legile vremelniciei căreia îi conferă nimbul iluzoriu al eternității cu care își măsoară și își identifică durata și sensul existenței. Exemplul ce urmează este unul dintre acelea în care, utilizînd figura gramaticală amintită, atît de specifică artei sadoveniene, scriitorul a sintetizat într-o formulă metaforică ideea de puritate luminoasă, de adîncime și de perenitate dureroasă a unor gînduri trecute dincolo de hotarul contingențelor ființei noastre finite. Este vorba despre fraza rostită fără glas de Kesarion Breb cînd privirile-i întîlnesc pe ale împărătesei Maria a Bizanțului, în mulțimea adunată pe hipodrom : „Clipa aceasta zadarnică putem s-o lăsăm să se înalțe în soare ori să cadă în Propontida ; avem înaintea noastră **veșnicia întristării"** (XII, 156). În viziunea scriitorului, sentimentul personajului **se eternizează,** dar accentul nu cade pe starea de suflet, ci pe nemărginirea timpului în care ea se înscrie ca într-o nemurire. „. . . ceea ce e între noi acum, lămurit în foc – îi spune el la despărțire Mariei –, e o creangă de aur care va luci în sine, în afară de timp" (ib., 184).

Arta prozatorului, în care elementul „decorativ" al limbajului este străin, ca și la toți marii scriitori, de retorica ornamentului verbal, își găsește temeiurile lingvistice în ceea ce se numește stilul înalt.[4] Este o formă a expresiei literare prin care cuvîntul urcă treptele meditației, ale demnității și frumuseții, pentru a fi restituit astfel cititorului de azi și de oricînd, atîta timp cît mesajul clasicității va rămîne izvor de neînlocuit al contactului cu valorile umaniste și prilej de mari bucurii estetice.

Ștefan MUNTEANU

[1] Dan Bădărău, **Umanismul și înțelepciunea,** în „România literară", 1974, nr. 45, p. 12.

[2] Edgar Papu, **Sadoveanu sau revenirea lui Kronos,** în „România literară", 1970, nr. 44, p. 1, 30.

[3] Cf Giacomo Devoto, **Nuovi studi di stilistica,** Firenze, Felice Le Monnier, 1962, p. 85. Vezi și comentariul nostru în legătură cu exemplul citat, în **Omagiu lui Alexandru Rosetti,** Editura Academiei, 1965, p. 611.

[4] Vezi G. Ivănescu, **Istoria limbii române,** Iași, Editura Junimea, 1980, p. 723–724.

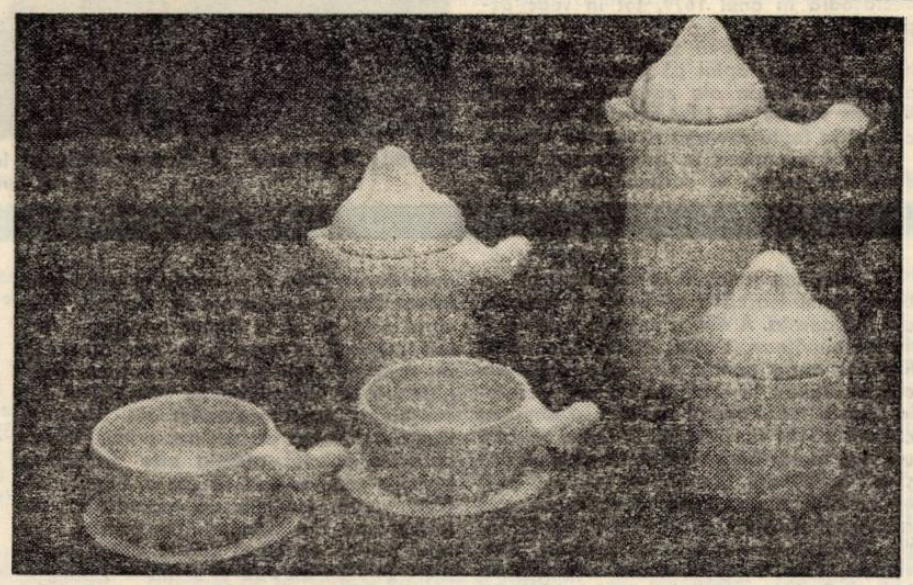

IULIA DINESCU : „Serviciu" (Exp. de Design)

Centenar Mihail Sadoveanu

Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș și Asociația Scriitorilor din Timișoara organizează, joi, 6 noiembrie, orele 16,00, în sala Teatrului german de stat din Timișoara, o adunare omagială consacrată lui Mihail Sadoveanu, cu prilejul aniversării centenarului nașterii sale. Personalitatea marelui clasic al literaturii române va fi omagiată de scriitorii : Ion Arieșanu, redactor șef al revistei „Orizont", Anghel Dumbrăveanu, secretar al Asociației Scriitorilor din Timișoara, Alexandru Jebeleanu, redactor șef al Editurii FACLA, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu și prof. univ. G. I. Tohăneanu.

Cu acest prilej, actorii Mircea Belu, Eugenia Crețoiu, Coca Ionescu, Horia Ionescu, Robert Jereb, Miron Nețea, Péterffy Lajos, Aurora Simionică de la teatrele timișorene și poetul de expresie sîrbă Ivo Muncian vor susține un recital de poeme dedicate marelui scriitor.

cenaclu

În ședința de marți, 4 noiembrie a. c., a **Cenaclului Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont", Dan Emilian Roșca** (autor al volumului de poezie recent apărut „Ocheane, Oceane, Ocazii") a citit un ciclu de poezii. Criticul și poetul **Eugen Dorcescu** a prezentat un referat pertinent și la obiect. Au luat, apoi cuvîntul : **Marcel Turcu, Aurel Turcuș, Vasile Versavia, Cornel Ungureanu, Valeriu Drumeș** și **Dușan Petrovici,** care a condus lucrările ședinței. În cuvîntul lor vorbitorii au subliniat factura suprarealistă a versurilor, îmbinarea fericită a elementelor, aparent contradictorii, ale recuzitei suprarealiste folosite de poet, faptul că dincolo de aceste mijloace, specifice tipului de poezie amintit, se simte o claritate a imaginii, o bucurie a realului concret. Au fost remarcate, de asemenea, faptul că **Dan Emilian Roșca** încearcă să aducă miraculosul în viața de toate zilele cum și faptul că poezia este perfect potrivită firii poetului, simțirii sale.

În ședința de marțea viitoare, **Adriana Babeți** va citi eseul-proză **„Ce se vede".** Referent **Livius Ciocârlie.**

OBSERVATOR

Sadoveanu – în conștiința scriitorilor români.
Cezar Petrescu despre arta literară a lui Mihail Sadoveanu

Personalitate proeminentă a scrisului românesc interbelic, Cezar Petrescu (1892–1961) și-a manifestat în repetate rînduri prețuirea față de opera marelui prozator. După ce, în 1937, publică în coloanele ziarului „Dimineața", o emoționantă scrisoare deschisă în care condamnă campania de denigrare a scrierilor lui Mihail Sadoveanu, dezlănțuită de unele din cercurile reacționare ale epocii, arătînd că : „...ele vor supraviețui veacului și trecătoarei ființe a autorului, fiind că o carte n-o poate mistui focul. Hotărît nu ! Învie din cenușa sa...", exprimîndu-și cu fermitate opiniile și clarificînd prin aceasta însăși poziția scrisului românesc în epocă, autorul romanului „Întunecare", ale cărui preocupări literare vor fi sensibil influențate de opera ilustrului său contemporan, este un fervent partizan al artei povestitorului, pe care o cercetează în structurile ei intime, în aspectele esențial-durabile ale realizării acesteia. Două studii destinate a fi comunicări academice, primul datînd din 1950 și intitulat „Mihail Sadoveanu, maestru al limbii literare" și „Mihail Sadoveanu, maestru al cuvîntului", reluare substanțială a primului studiu, iau în discuție, cu o bogată argumentație de fapte, limba și stilul operei lui Mihail Sadoveanu. Ne aflăm în fața unui interesant material de idei și de considerații originale despre arta literară a marelui povestitor, scop în care autorul întreprinde o temeinică documentare, reluînd și reevaluînd lectura operei, căutînd cu voluptate sensurile și valorile ei expresive, semnificațiile ei ideologico-estetice cele mai adînci.

O primă observație pe care o face exegetul în legătură cu opera scriitorului se referă la uriașa capacitate evocatoare a acesteia, fapt care îi explică autenticitatea și viabilitatea în timp : **„Oameni vii. Autentici. Fiecare vorbind cum li-e portul și purtîndu-se cum li-e vorba. Fiecare mișcîndu-se într-un univers perceput prin noțiunile corespunzătoare locului și timpului. Prin noțiunile și deci cu lexicul personajelor prezente din povestire, din nuvelă sau din roman. Văzînd, gîndind, simțind, vorbind sau acționînd în funcție de aceste noțiuni particulare stării lor civile, claselor lor sociale, stadiului de evoluție intelectuală, epocii istorice și ținutului geografic în care se desfășoară acțiunea.**

O singură pagină, adesea o singură frază, nu odată un singur cuvînt situează numai prin limbă lectorul în atmosfera ambiantă a cărții".

Forța de sugestie a verbului sadovenian i se pare lui Cezar Petrescu ieșită din comun, încă de la primele cărți ale autorului. Ea este vădită în întreaga operă a scriitorului care **„și-a făurit o limbă literară proprie, de o bogăție fără precedent în proza noastră"**. Sublinierea este cu deosebire necesară. Cunoscător profund al scrierilor lui Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu afirmă cu precădere stăpînirea de către prozator a tuturor registrelor limbii. Nuanțînd faptele, cercetătorul socotește limba lui Sadoveanu **„o contopire gradată a neologismelor urbane și a vocabularului din obîrșia graiului popular"**.

Romanele istorice care au în vedere evul feudal moldav, apelează la elementul pur arhaic și la resursele expresive ale limbii vorbite. Dar este interesant de observat, și lectorul o face cu îndemînare că dacă, de pildă în „Frații Jderi", autorul insistă, în realizarea culorii locale, în utilizarea unui mare număr de arhaisme, în „Zodia cancerului", **„prezența abatelui de Marenne implică o altă limbă, cu apeluri la neologismele franceze, corespunzătoare cu noțiunile drumețului și cu stadiul său de evoluție intelectuală, deși romanul se desfășoară în anul 1679, tot în veac depărtat".**

Autorul celor două studii observă, pe bună dreptate faptul că îmbinarea dintre planurile lexicale ale cărții dau volumului **„un farmec cu totul unic și fără precedent în toată evoluția romanului istoric".**

Un rol important în prezentarea atmosferei de epocă, al codrului de desfășurare al unor scrieri îl ocupă în cercetarea lui Cezar Petrescu, lexicul regional, inteligent dozat de prozator în „Valea Frumoasei", din care transcrie următorul pasaj :

„Din umbra rovinelor, pe clina din latura noastră, se strecoară, în cotituri furișate, pîrîul Șerpilor. Între sălane și pîrăul Șerpilor paște o mică ciurdă de junci, sub călăuza unui păstor care se ridică numai puțintel de la pămînt în sus. În juru-ne, pretutindeni, strălucesc stelbele de bisacău în arcade de floare vînătă".

Comentînd succint elementul lexical regional caracteristic acestui pasaj autorul conchide simplu : **„Fără alt amănunt și fără altă precizare, numai cuvintele și inflexiunea lor sintactică : rovine, sălane, ciurdă de junci, stelbe, bisacău... etc., nu transportă lectorul de îndată pe Valea Frumoasei, sau la Bradu-Strîmb ?"**

Revenind la elementul neologic, prezent îndeosebi în romanele dedicate vieții citadine, Cezar Petrescu observă că, pe lîngă funcția de individualizare a unor eroi, sau a atmosferei epocii, acestea exprimă totodată o anumită stare de spirit a autorului în legătură cu oamenii și evenimentele care-i populează opera. Un semnificativ fragment extras din romanul „Oameni din lună" probează acest lucru :

„...Familia Bălteanu a intrat în casa cea nouă din strada Muzelor cu doi ani înaintea războiului. S-a împlinit astfel un ideal către care de mult năzuia și pentru care de mult lupta, c-un arsenal întreg de arme feminine, doamna Bălteanu. Dealtminteri nu se împotrivise nici domnul Bălteanu, căci profesia lui cerea o fațadă și un lustru deosebit, însă el era o fire mai domoală decît soția sa...

Suferința acestei vrednice familii izvora din chiar bucuria ei, adică din dobîndirea acelei frumoase case pentru care mulți muritori îi invidia. Domnul Bălteanu era advocat și-n advocatură onorariile serioase nu se depun decît pe-un birou elegant, într-o cameră mare și luxoasă. O intrare cu cinci trepte de piatră, o fațadă impunătoare, o sonerie lîngă o mică tablă cu litere de aur : „Iancu Bălteanu – advocat" ; o ușă-naltă cu geamuri mate ; o slujnicuță cu șorț alb ; două vase cu plante exotice în antret – iată lucruri care impun oamenilor de afaceri cu procese, și în fața cărora gospodarii de la țară rămîn cu gura căscată. În biroul cu parchet lucios, c-un covor mare, vișiniu în mijloc, cu fotolii largei de piele castanie, cu draperii la ferestrele arcate, domnul Iancu Bălteanu se simțea, fără îndoială mai stăpîn pe sine și mai important decît într-o biată căsuță de mahala, etc.".

Observațiile inedite ale autorului, transscrise din dactilograma comunicării „Mihail Sadoveanu, maestru al cuvîntului", aflată în posesia familiei sînt judicioase și la obiect. Ele clarifică funcția unor neo-

Marius POP

(Continuare în pag. 7)

Mihail Sadoveanu și Cezar Petrescu la lucrările Congresului scriitorilor din 18–23 iunie 1956

Povestirea ca ritual al nemuririi

O lectură
Hanu-Ancuței
ța unei stere
pie deloc mar
crede inițial.
„tehnice" ale
te într-un ritu
cît se realizea
obiectiv în ce
orice ritual p
pe, nici ritual
sustrage acest
intenție dată
despre care v
Sadoveanu
tual nealterat
lemente își p
cepînd chiar c
solut necesar
Hanu Ancuței
mic și prizărit
sească isprăvi
cum afirma în
Leontinoi **(Art**
tura Univers,
tocmai pentru
să-și manifest
„într-o depărt
cifică Sadove
i se respecte
devine actul n
atenția asupr
povesti oricînd
cerilor și **a po**
doveanu, **Han**
teratură, 1967
Există deci
un spațiu tem
vestirii.
Mergînd ma
logie cu vechi
presupunea ur
re se putea co
pămîntului. Și
un asemenea
care se poate
„depărtată vre
început. Acest
hanul, și nu în
lui Goethe, po
noaptea într-u
leius, **Măgaru**
pal se metam
într-un han, în
veanu, povesti
tul tot într-un
față o analog
tică a hanulu

tentă a narațiunilor din
coate în evidență existen-
ipii de structură, stereoti-
ristă, după cum s-ar putea
ste vorba de elementele
ctului povestirii, configura-
cu atît mai necesar cu
o trecere din timpul real
al povestirii. Și pentru că
supune elemente stereoti-
sadovenian nu se poate
a și nici nu există această
ind o anumită finalitate
n vorbi mai jos.
dă în **Hanu-Ancuței** un ri-
deci un ritual ale cărui e-
rează puterea magică în-
cuvîntul. Ritualul este ab-
eoarece cuvîntul spus la
este acel „crai puternic,
a trup, în stare să săvîr-
cele mai dumnezeiești"
antichitate Gorgias din
poetice. Antichitatea, Edi-
ucurești 1970, p. 48). Dar
ca acest ‚crai puternic"
virtuțile ducîndu-l pe om
vreme demult" cum spe-
u însuși, este necesar să
ngul printr-un ritual care
rațiunii. Sadoveanu atrage
faptului că nu se poate
există o „vreme a petre-
estirilor" (s. n.) (Mihail Sa-
Ancuței, Editura pentru li-
p. 7).
n „tempus consecratum",
oral favorabil actului po-
departe constatăm o ana-
ritual de construcție care
„locus consecratus" în ca-
nunica cu forțele oculte ale
actul povestirii presupune
c, un „locus narationis" în
comunica tocmai cu acea
ne" de care am amintit la
oc este la Sadoveanu chiar
mod întîmplător. În poemul
tul cu Mefistofeles are loc
han ; în romanul lui Apu-
de aur, personajul princi-
rfozează în patruped tot
timpul nopții. Iar la Sado-
rii trec dintr-un timp în al-
an. (S-ar putea să avem în
cu menirea strict pragma-
ce loc prin care omul tre-

ce : „eu aci îs trecător" zice comisul lonîță).

Sadoveanu insistă dealtfel asupra calităților deosebite ale hanului arătînd că „hanul acela al Ancuței nu era han – era cetate". Avea niște ziduri groase de ici pînă colo, și niște porți ferecate cum n-am văzut de zilele mele" (p. 8).

Și la Sadoveanu, locul își dezvăluie puterile numai „după ce se cufunda soarele înspre tărîmul celălalt și toate ale depărtării se ștergeau" (p. 8), deci noaptea. Prin aceasta se realizează un prim pas spre timpul povestirii, adică spre „trezirea" cuvîntului, căci timpul obiectiv aparține zilei iar amintirea vine din noapte. Amintirea este luminată de foc, un alt element ritual. „Porneau poveștile" dar numai după ce „focurile luminau zidurile de piatră" (p. 8) și mai ales chipurile oamenilor. Nu este întîmplător că înainte de a glăsui, cel în cauză se apropie de vatră pentru ca flăcările să-i lumineze chipul, precum acel Costandin Moțoc care „s-a ridicat din tohoarca lui... și s-a arătat în lumina focului pășind legănat". Odată cu încheierea povestirii are loc reversul, pentru a face loc altui povestitor : „se trase deoparte la tohorca lui și stătu iarăși închis ca mai nainte fără bucurie și fără lumină" (p. 68). De fapt sfîrșitul povestirii nu-l hotărește povestitorul ci focul. Stingerea acestuia înseamnă sfîrșitul narațiunii căci amintirea nu mai este „luminată". Pentru valoarea anamnezică a focului putem aminti o observație a lui George Călinescu după care „focul e un element al lumii văzut cu ochi primitivi... gura sobei ajunge spre a sugera marele foc central" (George Călinescu, **Principii de estetică,** Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1974, p. 82). Deci pentru povestitorii lui Sadoveanu focul din vatră va trimite înapoi, dar nu neapărat la „focul central" ci la „depărtata vreme".

Focul singur însă nu slobozește puterile acelui „crai" care este cuvîntul ; pentru a se porni cuvîntul, e nevoie de vin. Sadoveanu vorbește de „vin vechi în oale nouă" servit desigur numai după ce „s-a aprins iar focul" (p. 47). Vinul vechi este la Hanu Ancuței o băutură rituală cu puteri magice. Vinul era adus în „vremea poveștilor" iar cei ce povestesc, înainte de toate „închină oala către toate obrazele" (p. 8). După cum focul se stinge anunțînd sfîrșitul amintirii tot astfel și ulcelele se golesc cînd contenește povestitorul.

Vinul este pentru cei de la han „stimulent al gîndirii" cum spune Platon în **Cratylos.** Mai mult chiar, Athenaios arată că vinul „aduce la suprafață lucrurile ascunse în adîncuri". (Athenaios, **Ospățul înțelepților,** Editura Minerva, 1978, p. 20) ; aceasta desigur, referindu-se la virtuțile magice ale vinului...

Dan NEGRESCU

„Povestea" Vitoriei

„Povestea" Vitoriei este o poveste de dragoste. Sentimentul iubirii, suferind o dislocare în funcția de a-i asigura prezența mereu vie a ființei celui iubit și care îi dădea conștiința încadrării într-o realitate exterioară subiectivității proprii, o alarmează și o mobilizează într-o acțiune pe măsură să dea viață datinilor. Pînă la acea dată, Vitoria executa practicile zilnice ; asculta snoave, basme, întîmplări, ziceri, toate matrițate după tipare avînd corespondențe de sens profund ; asista la spectacole sărbătorești, fără a-și angaja direct ființa, ci mecanic, în baza tradiției și obiceiului.

Depășirea termenului prevăzut pentru înapoierea soțului, plecat la Dorna să cumpere oi, semnalizează Vitoriei starea ieșită din făgașul habitudinilor. În așteptarea vreunei vești din partea lui Nechifor, simțurile i se desmorțesc, devin de o acuitate neașteptată. Adunarea în sine și pătrunderea cu lumina conștiinței în tainițele sufletești are drept rezultat desfacerea din conexiunea faptelor cotidiene. „Timpul stătu", timpul în care trăise pînă la acea dată.

Drumul la Piatra reprezintă un moment important în viața spirituală a Vitoriei. Întunericul stăpîn pe sufletul ei începu să se destrame. Ținta demersului se clarifică : restabilirea legăturilor dintre propria ființă și soț. De acum nu va mai trăi Vitoria Lipan, persoana cunoscută sub acest nume de consăteni ; ea devenise o forță de ordin stihial ; alunecase în timpul marilor împliniri. Începea de fapt o altă viață : aceea de a-l răpi obisului pe soțul ei și aducerea lui în lumină.

Evoluția Vitoriei urmează ciclul solar. Scufundarea în întuneric încetează odată cu cea a soarelui. Calea pe urmele lăsate de Nechifor i-o indicase vîntul. Pe tot parcursul, vîntul o împinse din spate. Avînd în sprijinul ei forțele naturii, legea însăși a universului, „Munteanca simțea într-însa mare neliniște, dar și o mare putere". Înștiințarea lui Iorgu Vasiliu că la crîșma lui nu se abătuseră decît doi ciobani și nu trei, coincidea cu încetarea presiunii din spate a vîntului. De aici începînd, desfășurarea evenimentelor va lua alt curs. Căderea în neant atinsese limita posibilului, pînă la întîlnirea cu cel mort.

Negurile, viltorile și puhoaiele trecuseră ; soarele își arăta din nou tăria. Natura se pregătea pentru o viață nouă. Și pentru Nechifor se apropia ceasul de a fi readus la lumină. „Drumul se curățise de ape și se zvînta. Pădurea fîșiia lin din cetini și răsufla aburi... În frunzele moarte din marginea unei rîpi, Vitoria găsi clopoței albi". Nechifor însuși participa la zvonul vieții renăscute. „Singurătățile muntelui pulsau de apele primăverii ; viața tainică își întindea iar punțile peste prăpastiile morții. Sîngele și carnea lui Lipan se întorceau asupra lui (Gheorghiță) în pași, în zboruri, în chemări". Mortul nu mai era mort. Prezența lui în actualitate o va asigura – an de an – revenirea anotimpului primăverii, soarele alimentînd mereu puterea de refacere ciclică a vieții ; iar, de altă parte, social, datinile îl situară definitiv în lumina vieții, ca spirit. N-a mai rămas nici urmă de îndoială : ne aflăm sub cupola cerului mioritic.

Pasiunea îl aruncă pe om în apele timpului ; îi determină, apoi, acțiunile ca să devină victima, sclavul propriilor lui dorințe. Precum, tot pe făgașul timpului, adică impulsionat de aceeași forță afectivă, poate ajunge și sub cerul veșniciei. Pentru ca rezultatul strădaniilor să-l poarte spre această țintă, trebuie să-și desfășoare activitatea reanimînd tiparele ce aruncă punți între om și univers și-l acreditează cu realitatea substanței numenale. În asemenea caz, viața omului capătă calitatea de muzică a sferelor celeste. După cum ne conving concluziile spre care îndrumă deducțiile logice între „cifra de aur" a celor vechi, „arhetipurile", ca și, de cealaltă parte, datinile păstrate de popoarele cu memoria antichității, nu există prea mari deosebiri. Umbra luminatului Pitagora, înfrățită cu cea a marelui Platon, se profilează cu destulă claritate din textul povestitorului nostru.

Mihai CAZACU

televiziune

DUMINICĂ, 9 noiembrie

8,30 Tot înainte ! 8,55 Șoimii patriei. 9,05 Pistruiatul. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,00 Telesport : Fotbal : Sport Club Bacău – Universitatea Craiova (repr. a II-a). 16,50 Șoh. 17,05 Ecranizări : Ștefan cel Mare – Vaslui 1475 18,15 Danemarca. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României" – Spectacol prezentat de județul Brăila. 20,35 Film : Adevărata fericire (american). 22,05 Telejurnal. Sport.

LUNI, 10 noiembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Documentar științific. 20,10 Cadran mondial. 20,40 Lucrări muzicale de mare popularitate. 21,00 Roman foileton – Mîndrie și prejudecată. Producție a studiourilor engleze BBC (episodul 1). 21,50 Muzică ușoară. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 11 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,15 Suspendați de un fir (rel.). 11,05 Dosarele istoriei. 16,00 Telex. 16,05 Școala, la școala noii calități. 16,30 Curs de limbă engleză. 16,50 Din țările socialiste. 17,15 Clubul tineretului. 18,00 Almanah pionieresc. 18,25 Tribuna TV. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ancheta TV. 20,20 Plaiurile Gorjului în cîntecul Mariei Lătărețu. 20,40 Teatru TV : Castelul din Carpați. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 12 noiembrie

14,00 Fotbal : Politehnica Iași – Steaua. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 16,50 Românie, mîndă țară. 17,00 Reportaj pe glob. 17,25 Tragerea pronoexpres. 17,35 În spiritul legii. 18,00 Itinerar Norvegian. 18,25 Spectacol de poezie și muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitate economică. Noi, femeile ! 20,25 Telecinemateca : Medicul și vraciul (italian). 22,05 Telejurnal.

JOI, 13 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Mîndrie și prejudecată (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Învățămînt educație. 16,25 Curs de limba rusă. 16,45 Amintirile verii 17,20 Viața culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 21,05 Pagini din istoria teatrului românesc. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 14 noiembrie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ancheta TV. 20,15 Film : Moartea unui ghid (francez). 21,45 Stop cadru... 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 15 noiembrie

9,25 Teleșcoală – curs de limba franceză. 9,40 Curs de limba spaniolă. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,40 Antologie literară. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin țara mea. 19,40 Teleenciclopedia. 20,25 Film serial : Cazul Michael Mullen. 21,35 O glumă printre... melodii. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,35 Nocturna TV.

televiziune

(Urmare din pag. 1)

3. Dacă cititorul bănățean, din primele două decenii ale secolului nostru, ar fi rămas **numai** la stadiul de lectură a presei literare, încă nu ar fi fost puțin pentru cunoașterea cît mai deplină a operei lui Sadoveanu. Dar, lectura presei n-a fost decît o etapă (o primă și necesară etapă), în prelungirea și în completarea căreia a acționat cartea propriu-zisă. O șansă în plus pentru difuzarea cărților lui Sadoveanu în Banat a constituit-o faptul că, în anii aceia, Banatul a oferit un excelent debușeu în special pentru tipăriturile editurii „Minerva". (Or, se știe că primele volume ale lui Sadoveanu, și nu numai cele din 1904, au apărut în această editură). La Caransebeș, la Arad, la Lugoj, dar și în celelalte centre culturale bănățene, cărțile „Minervei" se desfăceau într-un număr și într-un ritm greu de regăsit în alte părți. „De cîțiva ani de zile – se scria, în 1907 într-un periodic bănățean – ne-a fost dat să primim de la institutul «Minerva» o mulțime de cărți scrise de cei mai buni scriitori ai noștri. Volumele elegante, cu tiparul lor frumos, cu înfățoșarea lor atrăgătoare au circulat din mînă-n mînă, în multe, foarte multe familii...". În „Foaia diecezană" ne întîmpină constatări (și recomandări) aproape identice : „Cele mai de valoare și mai ieftine cărți românești sînt cele apărute la institutul de arte grafice și editura «Minerva». Toate cărțile apărute în acest institut se pot comanda și de la Librăria diecezană din Caransebeș". De fapt, cărțile lui Sadoveanu, ca și celelalte tipărituri provenite de peste Carpați, au urmat, în general, același drum, uneori ocolit, adesea stînjenit de autorități, dar, de fiecare dată, ajungînd la destinația dorită, adică pe masa cititorului. De-a lungul anilor, depozitele de carte din orașele Banatului s-au îmbogățit tot mai mult (dovadă cataloagele și bibliografiile de reclamă comercială), încît lista volumelor lui Sadoveanu, oferite cititorilor (inclusiv bibliotecilor publice bănățene), era aproape, dacă nu chiar completă : „Dureri înăbușite", „Crîșma lui Moș Precu", „Șoimii", „Mormîntul unui copil", „Însemnările lui Neculai Manea", „O istorie de demult", „Duduia Margareta" etc.

O mențiune specială ar merita, cred, librăria românească a lui Dimitrie Birăuțiu, din Budapesta. A rămas celebru acest animator bănățean, ziarist, librar, tipograf și luptător aprig pentru drepturile naționale ale românilor. În repetate rînduri, gazetele „Lupta" și „Poporul român" își anunțau cititorii că în librăria lui Birăuțiu se află un stoc foarte bogat de carte românească și că solicitanții pot obține volumul dorit în condiții avantajoase. Trebuie să mai adăugăm și faptul că în librăria lui Birăuțiu, în mod permanent, se găseau spre vînzare, fără excepție, **toate** volumele lui Mihail Sadoveanu. Rolul librăriei lui Birăuțiu a fost cu atît mai important, cu cît, de aci, cartea românească (inclusiv Sadoveanu) a fost larg difuzată nu numai în Banat, ci în întreaga arie transilvană.

Se înțelege, firește, că volumele lui Sadoveanu au putut fi procurate de cititorii bănățeni și prin alte mijloace decît cele oferite de librăriile consacrate. Așa, de exemplu, redacțiile ziarelor românești din Banat au făcut, cu destulă regularitate, oficii de difuzori de carte. „Mai săptămînile trecute – se relatează, în 1905, în «Tribuna» de la Arad – am primit de la București o grămadă de cărți..." Coletul cuprindea, între altele : „Dureri înăbușite", „Crîșma lui Moș Precu" și „Șoimii". De asemenea, au existat numeroși intelectuali (mai ales învățători), care s-au preocupat de difuzarea (și procurarea) cărților, fie literare, fie științifice, în rîndul maselor largi. Învățătorul George Cătană, din Valeadeni, își amintea de pildă că : „Într-o zi îmi sosește de la poștă un pachet (...). Erau scrierile celor mai de seamă poeți și prozatori ai noștri..." Și, din nou, Sadoveanu era nelipsit.

Iată deci, cum, rînd pe rînd, începînd cu cărțile de debut, scrierile lui Sadoveanu au intrat în circuit cultural bănățean, ajungînd, într-un număr considerabil de exemplare, la îndemîna celor mai variate categorii de cititori. Este emoționant să descoperi, încă și astăzi, în casele unor țărani din Banat (de intelectuali nu mai vorbesc), volume de Sadoveanu, în primă ediție, deteriorate însă de vreme și de prea multă circulație de la cititor la cititor.

4. Desigur că nu trebuie să se înțeleagă, din cele de pînă aici, că interesul bănățenilor pentru Sadoveanu a fost cultivat doar de revistele și volumele care au venit **înspre Banat,** de dincolo de Carpați. Adevărul este că și **în Banat** principalii factori culturali ai epocii, în special presa, au contribuit într-o măsură nu tocmai neglijabilă la impunerea lui Sadoveanu în conștiința contemporanilor săi bănățeni. Din acest punct de vedere, primul aspect care ne solicită atenția este publicarea textelor sadoveniene în presa bănățeană. (Este vorba, evident, de reproduceri, din reviste sau din volume). Un sondaj, cu totul sumar, ne oferă aceste cîteva exemple : în 1904 au apărut „Năluca", „Regretul" și „Două dureri", iar în 1909, „Om singuratic" – toate în „Tribuna" de la Arad. În 1906, în „Controla" de la Timișoara, regăsim „Năluca", iar în „Calendarul românului" din 1909, putem citi „Mînăstirea Rișca". Se înțelege de la sine că prezențele sadoveniene în „foițele" gazetelor bănățene au fost mai numeroase decît se arată la prima vedere. Oricum, să rămînem la ideea că, în Banat, Sadoveanu a fost nu numai citit, dar și, în limitele posibilului, publicat și chiar, uneori, republicat.

5. O importanță, care se cere subliniată în mod special, au avut-o **comentariile** inserate deseori în presa bănățeană a vremii. De fapt, tocmai aceste comentarii sînt documentele cele mai relevante pentru definirea coordonatelor receptării lui Sadoveanu. De la simple note bibliografice, la recenzii și de la informația literară condensată, la portretul amplu – presa din Banat înregistrează, de-a lungul anilor, mai toate ecourile devenirii, mai toate momentele afirmării lui Mihail Sadoveanu. (Și, să nu uităm că presa din Banat nu era ceea ce numim presă literară ; presa bănățeană era, în primul rînd, presă politică, sau, cel mult, cu caracter general cultural). În ciuda acestei situații, fiecare nouă împlinire editorială sadoveniană este prompt întîmpinată de bănățeni, dacă nu cu mai mult, măcar cu o notă, cu o semnalare. Pentru exemplificare, am decupat din „Foaia diecezană" cîteva scurte pasaje, prilejuite de apariția a două volume, în 1908. Mai întîi, despre „O istorie de demult" : „...Cărturarii noștri (...) vor primi cu dragoste cele 15 povestiri, unele foarte frumoase și cu multă putere de-a emoționa. (...) Pe lîngă aceasta vine și măestria formei, proprie

INTERESUL BĂNĂȚENILOR PENTRU OPERA LUI SADOVEANU

d-lui Sadoveanu și acea pătrundere și analiză fină a stărilor sufletești, acea zugrăvire gingașă și discretă de doruri și dureri nelămurite din umbrele trecutului, cari înduioșează sincer și face din paginile d-lui Sadoveanu o carte iubită, de care nu te poți despărți". Tot așa și despre „Duduia Margareta" : „Povestea înduioșătoare a unei tinere fete. O inimă care iubește cu toată sinceritatea naivă a celei dintîi tresăriri la viață, sfărîmîndu-se apoi fără veste la cea dintîi deziluzie. Arta autorului brodează pe această temă simplă în aparență, o mare bogăție de amănunte și episoade, cucerindu-ne încă o dată toată admirația".

Comentarii de această factură (întîlnite la fiecare nou volum de Sadoveanu) exprimă, în fond, autentice stări de jubilație spirituală și de matură percepție a valorilor.

6. În fine, trebuie spus că rezolvarea corectă a relației Banat-Sadoveanu impune circumscrierea procesului de receptare a operei scriitorului în cadrul climatului național și cultural bănățean, din epoca respectivă. Cu alte cuvinte, interesul bănățenilor pentru Sadoveanu nu poate fi conceput decît în perimetrul luptei naționale. Sadoveanu (și nu numai Sadoveanu) a fost receptat în Banat (ca, de altfel, și în Ardeal) tocmai fiindcă opera sa, din mai multe puncte de vedere, a satisfăcut nevoile de afirmare națională a românilor. Întrebarea este însă : în ce măsură opera sadoveniană **a venit** în întîmpinarea ace-

purilor și sorc
mișcării cultu
Ardeal ? În e
pect care cre
este **limba s**
Sadoveanu (ș
licitate – du
George Căta
limbă frumoa
și neaoșă ro
să fi fost a
lupta pentru
române se d
deal, cu o in
larg front de
țională : „To
viza lor. Dev
noi, este dez
1910, în „Ed
model de lim
acționat, mai
plexelor expr
grării bănățe
limbii literare
limbă frumoa
noi, cei din T
multe greutăț
presii, muzica
ințate sunt c
România. Și,
cu mai multă
deosebi, atit
me a fost, p
proba princip
că a lui Sad

nilor naționale obiective ale
ale românești din Banat și
eastă privință, cel dintîi as-
că ne poate reține atenția
criitorului. Astfel, scrierile lui
ale altora, firește) erau so-
ă cum se exprimă, în 1909,
ă – pentru limba lor, „o
ă și dulce, o limbă curată
mânească". Și este și firesc
, deoarece, în anii aceia,
apărarea și cultivarea limbii
esfășura, în Banat și în Ar-
tensitate deosebită, într-un
rezistență și fortificare na-
te timpurile și-au avut de-
a timpului nostru, pentru
oltarea limbii" – se scria, în
catorul" de la Oravița. Ca
bă, opera lui Sadoveanu a
ales, în sensul depășirii com-
mării provinciale și al inte-
ilor și ardelenilor în rigorile
unice. „(Sadoveanu) are o
ă, cum nu o putem avea
ansilvania, decît după foarte
. Ușurătatea aceasta în ex-
suavă a cuvintelor întrebu-
va propriu fraților noștri din
în dl Sadoveanu se reflectă
tărie această calitate". În-
dinea față de provincialis-
entru bănățeni și ardeleni,
ală de virtuozitate lingvisti-
oveanu. Căci, în prozele lui

Sadoveanu, românii transilvăneni au aflat răspunsul cel mai adecvat la problema (obsesivă pentru ei) a raportului dintre graiul local și limba literară. „Dl Sadoveanu e moldovean și întrebuințează și dumnealui moldovenisme. Dar, băgați de seamă cum privește d-sa limba, cu cît bun-simț și cu cît tact. (...) Cu cîtă grijă întrebuințează provincialismele ici-colo, cu cumpăt, fără a abuza de acest drept al scriitorului, după cum au făcut atîția alții înaintea

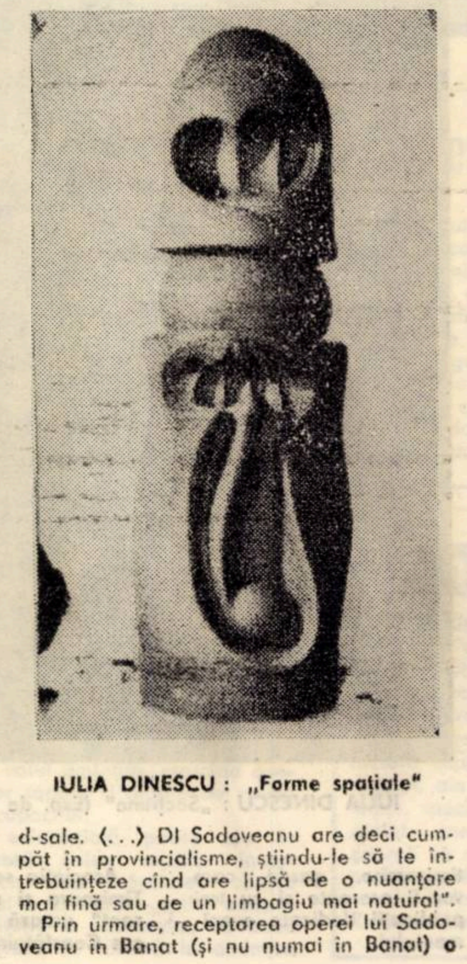

IULIA DINESCU : „Forme spațiale"

d-sale. (...) Dl Sadoveanu are deci cumpăt în provincialisme, știindu-le să le întrebuințeze cînd are lipsă de o nuanțare mai fină sau de un limbagiu mai natural".

Prin urmare, receptarea operei lui Sadoveanu în Banat (și nu numai în Banat) a fost, în primul rînd, o lecție, o foarte frumoasă lecție, de limbă literară românească.

În al doilea rînd, succesul lui Sadoveanu în Banat a fost determinat și de interesul, mai general, al localnicilor pentru scrierile de inspirație istorică. Apărarea și cultivarea istoriei naționale (ca și apărarea și cultivarea limbii naționale) a constituit, în acel moment, încă o direcție principală de manifestare a mișcării culturale a românilor din Banat și Ardeal. Invocarea trecutului, a tradițiilor, era deplin justificată în procesul de formare și educare a conștiinței naționale. De aceea, scrierile sadoveniene, inspirate din istorie, au avut ecouri dintre cele mai durabile dincoace de Carpați : „Dl Sadoveanu a știut să ne învoace trecutul, cu farmecul lui, pe care-l înțeleg în întregime numai cei ce sunt legați de glia noastră prin aceleași bătăi de inimă și aceleași gînduri". În 1907, cînd încă nu apăruseră marile creații ale lui Sadoveanu, în „Tribuna" de la Arad se puteau totuși citi aceste gînduri și nădejdi de împliniri viitoare : „drept, dl. Sadoveanu încă nu ne-a dat pe terenul acesta (al literaturii de inspirație istorică) bucata reprezentativă, pe care o așteptăm de la ds-a (romanul «Șoimii» este numai o promisiune), dar – dacă nu ne înșeală privirile – vom primi din partea dumnealui ceea ce promite".

Însă, scrierile lui Sadoveanu își mai legitimau prezența (și rolul) în cadrul mișcării culturale din Banat și dintr-o altă perspectivă : „Dl Sadoveanu își alege – înainte de toate – subiectele din viața noastră, românească". Această cantonare tematică a scriitorului în solul național, desigur că nu putea rămîne „neutră" față de militantismul românilor supuși asupririi străine. Bănățenii așteptau de la Sadoveanu (sau de la Goga, sau de la Sandu Aldea) chiar un fel de epopee românească **a prezentului** : „Adevărata dramă a neamului nostru, din zilele noastre – se scria în 1909 – o așteptăm de la Goga, Sandu și Sadoveanu". Dar, de fapt, dintre toți, mai cu seamă Sadoveanu făcuse dovada celei mai profunde înțelegeri a gingășiei sufletului românesc : „Dl Sadoveanu mai are darul de a ști descrie situațiile nelămurite, stările sufletești cari zac în penumbră, cari nu ies la iveală ca orice faptă sau gîndire hotărîtă, dar din cari încolțesc cu timpul toate îndemnurile și acțiunile. Starea aceasta sufletească are la dl Sadoveanu o notă duioasă, dureroasă și se poate asemăna cîntecelor noastre populare...".

7. Rezumativ, se poate deci constata că, începînd cu prozele din reviste și cu volumele de debut, opera lui Sadoveanu a pătruns adînc în conștiința literară a bănățenilor. Față de Sadoveanu, bănățenii au manifestat, constant, un interes special, ale cărui motivații au fost determinate atît de valoarea, în sine, a operelor receptate, cît și, în aceeași măsură, de scopurile și sarcinile naționale obiective ale mișcării culturale din Banat. Firește că fenomenul receptării lui Sadoveanu în Banat a fost un proces complex, dar, în ultimă analiză, concluzia este că, citindu-l pe Sadoveanu, bănățenii l-au integrat atît în mișcarea literară a epocii (descoperindu-i dimensiunile reale ale operei sale), cît și în mișcarea culturală locală (ca argument și îndemn pentru afirmare națională). Oricum, relația Banat-Sadoveanu a fost expresia luptei românilor pentru unitate spirituală, într-o epocă în care marea Unire era intens pregătită.

N. B. Din motive lesne de înțeles, am renunțat la obișnuitele și, altminteri, necesarele trimiteri bibliografice. Precizez însă că, în articolul de față, am utilizat, nemijlocit, următoarele surse documentare : **Controla** (Timișoara), XII (1906), nr. 25, p. 1–2 ; nr. 27, p. 1–3. **Drapelul** (Lugoj), XII (1912), nr. 4, p. 1. **Eudactorul** (Oravița), (1910), nr. 9, p. 155. **Foaia diecezană** (Caransebeș), XXIII (1908), nr. 10, p. 6–7 ; nr. 18, p. 7 ; nr. 25, p. 3–4 ; nr. 45, p. 6–7 ; XXIV (1909), nr. 3, p. 4–5 ; nr. 9, p. 7 ; nr. 12, p. 7 ; nr. 20, p. 5 ; XV (1910), nr. 9, p. 7. **Școala bănățeană** (Caransebeș), II (1923), nr. 9–10, p. 137. **Tribuna** (Arad), VIII (1904), nr. 35, p. 1–3 ; nr. 55, p. 2–3 ; nr. 219, p. 2–4 ; IX (1905), nr. 42, p. 1 ; nr. 44, p. 2 ; XI (1907), nr. 19, p. 2–4 ; XIII (1909), nr. 120, p. 1–5 ; Vasile Loichița, **Ceva despre mișcarea literară mai nouă în regat,** Caransebeș, 1912, 22 p.

„Demonul tinereții" sau translația semnificațiilor

Demonul tinereții face parte din tetralogia editorială a anului de grație artistică pentru Sadoveanu, 1928, similar ca amploare tipografică, anului de debut, 1904, dar inscriindu-se spre polul eminenței sale creatoare ce incepe, aproximativ, spre finele deceniului al treilea, perioadă care se impune spiritului estetic valorizant, în ciuda mirărilor și protestelor unor hagiografi, care consideră inevitabila percepere a evoluției și ierarhizării ca o știrbire a geniului sadovenian.

Demonul tinereții, dedicat lui G. Ibrăileanu, a fost considerat chiar de autorul său o „fantezie de vară", ceea ce poate îndruma lectura nu atît pe axa orizontală, realistă (s-au spus aci lucruri penetrante și adecvate), cît, mai ales, pe cea verticală, poetică. Fantezia de vară sadoveniană este „un récit poétique", cum ar spune Jean-Yves Tadié, „une histoire d'une expérience et d'une révélation ... un voyage orienté et symbolique". (Le récit poétique, PUF, 1978).

Textul sadovenian vizează mereu două direcții de semnificații : pasiune-contemplație, carnal-spiritual, efemer-etern, trecut-prezent, patriarhalitate-„evropeism", divergențe care permit Sensului discursului să fie fundamental echivoc. În conturarea atmosferei disforice, Sadoveanu, ca și în alte opere, reia motive și situații, recurența acestora însemnînd pentru narator posibilități de multiplicare și adîncire a semnificațiilor. Naratorul sugerează, discret și treptat, canavaua unui scenariu mitic, care urmărește ca o umbră scenariul realist. (Le déroulement de la narration est un enroulement", scrie Tadié).

Întîlnirea și începutul iubirii dintre studentul medicinist, Naum Popovici și Olimpia Ciudin are loc în imperiul labirintic al pădurii, sub semnele dezlănțuirii naturii (semne ghicite de fată în desfășurarea lor concret-evenimențială, după învățătura unor bătrîni călugări, excluse de logica lui Sever Ciudin, tatăl), semne de rău augur pentru relația lor sentimentală, care însă nu vor primi garnitura negativă de semnificații decît după ce „romanul lor de dragoste" se va încheia dramatic și cînd Naum — acum schivnicul Natanail, ascetic cenzurat, din perspectiva unui echilibru spiritual de adîncime, mai trece o dată prin furtuna codrului și a reîntîlnirii cu Olimpia, azi, doamna Mironeanu.

Consecuția celor două scenarii o sugerează naratorul, uneori, și explicit, chiar prin titlurile unor capitole : „Aici pare că se arată slujba celor două cinstite fețe Onuță și Pintilie, — însă nu e vorba despre asta" (cap. X) sau : „Fără îndoială că-n muntele Rusu sălășluiește un balaur" (cap. XII).

Iubirea se naște în sufletul lui Naum, sub vraja muzicală a vocii ei, tînărul excursionist reținînd cu încîntare cuvintele șoptite ale fetei. Muzicalul are un rol covîrșitor și în acest text sadovenian, vădind înzestrarea creatoare fundamentală a scriitorului ce își infuzează nuanțele în amîndouă scenariile : muzicalitate a ființei iubite : „îi plăcea vocea fetei : precisă și limpede, c-o sonoritate gravă", în romanul de dragoste, înglobarea armoniei sunetelor de clopote și a semnalelor naturii, în echilibrul spiritual al contemplației, în anii de schivnicie.

Acordul lor sentimental avusese ca fundal, cum spuneam, perceperea înfiorată a apropierii furtunii, a dezlănțuirii stihiilor, a apariției „fantasmei străine — balaurul ploii din muntele Rusu", cu simbolica rău prevestitoare pentru ei. Apropierea lor se face sub duble semnificații ale simbolului ochiului-privirii-cunoașterii. Descifrînd semnele prevestitoare ale furtunii, Olimpia își aduce aminte de pădurea de la Solonț, cunoscută în copilărie, ca dat real și ca dat imaginar (din poveștile unui bătrîn) : „Așa-i că vorbele acestea-s de departe și de demult ? Își acoperi un ochi cu pălăria și privi iarăși numai cu unul" (s. n.). În scena potolirii setei la fîntînă, naratorul readuce motivul : „ferind puțin fruntea rămase cu-n ochi descoperit. Și Naum o surprinse, privindu-l cu ochiul acela negru, cu sprinceană fină" (s. n.). Semnificația ludic-erotică a simbolului e secondată de infrastructura divinatorie a ochiului de fantasmă, imobilizant în magnetismul său malefic. Tînărul, la rîndul său, în postură de Narcis, se va apleca asupra ochiului fîntînii, pentru a se cunoaște și a o cunoaște, pentru sesizarea certitudinilor eleate, prin aceeași fixare a instabilului heracliteean : „se așeză la marginea fîntînii, privind în fund luciul tremurător al izvorului. Îl privi pînă ce-l văzu neclintit, sleit ca o oglindă". Balaurul furtunii și ploii se apropie de cuplu, într-un crescendo consemnat triadic de narator și se arată prin aceeași figură a ochilor : „Cînd fulgera acuma, în negura dinainte părea că clipesc brusc, de două ori, niște ochi monstruoși de fantasmă".

Punctul culminant, dramatic, al narației, cînd Naum, reîntors de la Tecuci, pentru cererea în căsătorie și nuntă și nemaigăsind-o pe Olimpia la Vovidenie, cade pradă disperării și dezechilibrului fizic și mental, nu are, nici pe departe, motivația psihologică adecvată, în scenariul realist. S-a spus cu temei că personajele nu au adîncime și validitate psihologică. Din perspectiva „structurii" povestirii poetice însă, nu este necesar să se procedeze așa, deoarece, după Tadié, „Le dépérissement des références réalistes comme de la psychologie est la condition qui permet l'intégration des personnages au récit poétique ... L'effacement des personnages laisse à l'espace, au décor, urbains ou naturels, une place privilegiée". Situația dramatică amintită îi oferă naratorului posibilitatea de a sublinia translația semnificațiilor și de a insista asupra paralelismului pasiune-furtună, de două ori în aceeași pagină : „Dar era lovit de furia elementară a cărnii, multă vreme conținută, forță oarbă din aceeași esență cu stihiile. Era deșert de orice gînd ; îl umpluse o divinitate cumplită, care cerea o jertfă pasională în acel ceas, fără nici o întîrziere" și : „Între viforul care venea din munte cu biciuiri de ploaie și între răcnetele acelea și acel scheunat era o legătură ; căci cu adevărat, uneori, demonul are glas și lătrat, în lucruri și făpturi în același timp". După cum se poate ușor observa, trăsăturile malefice ale simbolului se subsumează însemnelor originare, mitice ale acestuia, prezente în diverse mitologii și sintetizate de G. Durand : „Balaurul pare să rezume simbolic toate aspectele regimului nocturn ale imaginii pe care le-am expus pînă aici : monstru antediluvian, fiară a tunetului, furie a apei, aducător de moarte, ...". În lunga sa convalescență, Naum va retrăi totul, ca într-un aleph borgesian, și abia acum situațiile primesc semnificație pentru el, în atmosfera montană și monastică, ascultînd „viforul codrilor și clopotele".

Balaurul ploii revine cînd monahul cosește iarba, a doua zi după ce o văzuse, ca într-o fulgerare, pe iubita de altădată și cînd Natanail fugise înspăimîntat de revenirea furtunii interioare — amenințare a armoniei și păcii lăuntrice greu dobîndite. Căderea ierbii sub coasă (ca și tăierea bradului, din final) semnifică „jertfirea" unei fenomenalități pentru „realități" mai înalte, spirituale. Schivnicul-cosaș domină repede, acum, stihiile exterioare și interioare, nostalgiile erosului vremelnic lumesc. Semnificațiile discursului trimit iarăși spre cele două modalități narative : la începutul ploii, Natanail (urmat de ucenicul său Paramon) „pătrunseră în pădure pe subt arcul curcubeului, care se stinse imediat după trecerea lor. Răzbătînd pe o cărare bine cunoscută, deși era de mult necercetată și pădurea o ascunsese cu îngrijire".

Întîlnirea cu Olimpia deșteptase în Naum Popovici un demon pasional atotstăpînitor, „axa întregii lui vieți era întoarsă definitiv, către alt orizont". Totul nu fusese însă decît o cutremurare tragică. Timpul a vindecat rana și „demonul tinereții" murise, asemeni lupului ucis în munte de baciul Mănăilă, sub ochii lui Natanail. Definitivul se instalase cu greu într-o „renaștere" spirituală, Natanail alegînd „aici între păduri și-n munți ceea ce a trebuit sufletului ... Astfel s-a produs începutul uceniciei lui, după ce s-a absorbit și s-a adîncit într-un ezoterism propriu și în renașterea-i minunată". Natanail este un Kesarion Breb care își descoperă vocația în urma „accidentului" pasional.

Adevărată povestire poetică, narațiunea lui Sadoveanu este „istoria" unei experiențe și a unei revelații. Din acest punct de vedere, experiența tragică (pentru protagonist) este doar prilejul conversiunii ; cauzele sînt profund interioare și funcționează cu putere de destin. Natanail este și el un „minoritar" (ca și Culi Ursake din Ochi de urs), un contemplativ și sensibil prețuitor al frumuseților și un interpret al glasurilor Naturii. Prezența multiformă, permanentă a acestei zeițe-Natură, adevăratul personaj principal, face din povestirea poetică o structură apropiată mitului, cum observă Tadié : „Devenu personnage, l'éspace a un langage, une action, une fonction, et peut-être la principale ; son écorce abrite la révélation ... et entraine que le récit poétique se approche des mythes".

Dialogul om-natură este intim și vizează substratul esențelor, Sadoveanu fiind un poet de mare adîncime și inepuizabil al „formelor" muzicale, mai ales, ale acestui acord ontologic. „Părintele Natanail primi în el cîntarea nouă", pururi nouă și plină de tîlcuri a Naturii. Ca un alt Orfeu, străbate „infernul" pădurii și al singurătății exorcizînd totul prin cîntec, păstrînd, poate, și „reminiscența" pierdutei Euridice în efluviile sonore (M. Blanchot), în drumul spre lumină și armonie : „Se opri lîngă un tufar mărunt, în marginea poienii de paltini, și căută, pipăind, o frunză potrivită. O așeză între buze și cîntă ușor nopții și singurătății cît trecu printre brazi, într-un întuneric de catran".

Simion MIOC

limbă și stil

De la Veneția la... Sinoe

Cînd, spre amurgul zilei de 28 septembrie 1798, Goethe, venind dinspre Verona și pătrunzînd în „lagune", zărește, pentru întîia oară, **Veneția,** atunci — mărturisește el în **Italienische Reise** — numele „cetății dogilor" se „împlini", adică deveni „plin", dobîndind substanță și încetînd să mai fie un simplu cuvînt **(kein blosses Wort mehr),** un nume despuiat iar, pe dinăuntru, deșert **(kein hohler Name).** S-a realizat în fine, cu acel memorabil prilej, alianța dintre **obiect** și **nume,** periclitată, pînă atunci, de ... cultură, iar cuvîntul **Venedig,** care îl obsedase pe poet, a cunoscut, dintrodată, procesul „motivării" (cum am zice noi astăzi), implicînd, totodată, o anumită „rectificare" a imaginii anterioare, construită, aceasta, pe cale „livrească".

Cert este că numele **proprii,** cel puțin unele, stîrnesc, prin alcătuirea lor sonoră, tot felul de asocieri și incită fantezia. Mare iubitor al Dobrogei, Sadoveanu îi cutreieră „vechimea", poposește lîngă ruinele Histriei și, contemplînd aria largă a lacului care le străjuiește, murmură asemenea cuvinte : **„Ce straniu și frumos nume Sinoe !** Nu-mi trebuie nici un filolog ca să-i găsească originea. Ascultînd zvonul valurilor la țărm, simt cîntînd în inima mea, ca un distih uitat : Lacul Sinoe suna / Din cioburile de amfore ale trecutului". Comentariile de acest gen — în marginea unor nume proprii care nu numai „denumesc", ci și „sugerează" — revin adesea la Sadoveanu : „În amontele riului se chiamă «la Tartarău» : **nume redutabil, aspru și colțuros" ;** „Iar Timircanu e un cotlon **misterios ca și numele pe care-l poartă".** Pavestitorul nu se satură, parcă, ascultînd numele unor unghere de tihnă și vrajă, cu sunet dulce-aromitor : „— Eu, cînd am de prins pești, mă duc tocma la lazu Călugărului, ori într-un loc și mai bun, la **Nada Florilor. Numele din urmă m-a izbit armonios și plăcut. M-am prefăcut că nu-l aud.** Și băitănașul cel desculț și cu capul gol mi l-a mai rostit o dată. — **Nada Florilor ?** zic eu. **Frumos nume".** Pentru imaginația, în mereu neastîmpăr, a scriitorului, există o „corespondență", ciudată și tainică, între nume și purtătorul lui : „Moș Barnea are înfățișarea unui indian ; și-mi închipui că **la asemenea nume nu se poate să nu răspundă** tocmai obrazul acela aproape masliniu și ochii aceia rotunzi și atenți ca ai paserilor de apă" ; „Hașu, **după cum îl arată numele,** e un braconier viclean" ; „Rostiți domol : **Dănilă.** Nu-i așa că **vedeți un om mare și bine hrănit ?"**

Nomen-omen, credeau romanii. Acest eres al străvechimii își trimite ecoul în tîlcuirea numelui unuia din personajele povestirii aceleia stranii, **Ochi de urs :** „Lui Culi îi place să-l strige : **Berzabarză ! Numai după asemenea nume se cunoaște că are să fie om strașnic.** Culi nu știa că asemenea nume e de pe vremea lui Decebal-Crai".

Cînd, însă, personajul despre care e vorba nu este cunoscut, numele lui devine o „carte de vizită", care îl recomandă. „Portretul" este „reconstituit" de puterile, întețite de ... nume, ale închipuirii : „— Cum poți fi fericită c-un om pe care-l chiamă **Evghenie Ciornei ?** — Parcă **se mărită cineva cu numele lui ?** observă, rîzînd ușor, duduia Matilda. — Ba da, ninășică, să nu crezi mata că numele n-are importanță. **Evghenie Ciornei !! Eu cînd zic Evghenie, văd ceva nalt și uscat. Cînd zic Ciornei, văd ochi mititei ș-un zîmbet răutăcios".**

Blaga însă („Amare foarte sunt toate cuvintele"), caută să-și tălmăcească **numele satului** pe care l-a ales ,ca prag de lume" : „Sat al meu ce **porți în nume / sunetele lacrimei ..."** iar **Lancrămul,** „sat de **lacrimi** fără leac", nu e departe de Sebeș și de Valea Frumosei, unde Sadoveanu și Blaga se întîmpină încă — și se vor întîmpina de-a pururi — lîngă „oglinda netedă a iezerului sau a ochiului de mare" (Blaga), unde-i „împărăția sălbătăciunilor, cît țin munții și sihlele", acolo unde „se scrie pe cer linia Șurianului" (Sadoveanu).

G. I. TOHĂNEANU

ECHO

A X-A CONSFĂTUIRE NAȚIONALĂ A CENACLURILOR STUDENȚEȘTI DE LITERATURĂ ȘTIINȚIFICO-FANTASTICĂ

Între 7 și 9 noiembrie 1980, la Timișoara, va avea loc o importantă manifestare literară : a X-a consfătuire națională a cenaclurilor studențești de literatură ș. f. Vor participa aproximativ 20 de cenacluri studențești din toată țara, tinerilor condeieri alăturîndu-li-se redactori de edituri, de reviste, precum și un buchet de autori de specialitate, scriitori cunoscuți ai genului, avîndu-l în frunte pe Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor din România.

Programul cuprinde dezbateri teoretice, ședințe de cenaclu, proiecții de filme și diapozitive, o expoziție de artă plastică, un concert de muzică, vor fi decernate premii unor lucrări literare și publicații de specialitate etc. Contribuția fiecărui cenaclu prezent la consfătuire va fi importantă, un rol deosebit revenind în chip firesc cenaclurilor timișorene, gazde care vor fi prezente și cu trei publicații dedicate evenimentului.

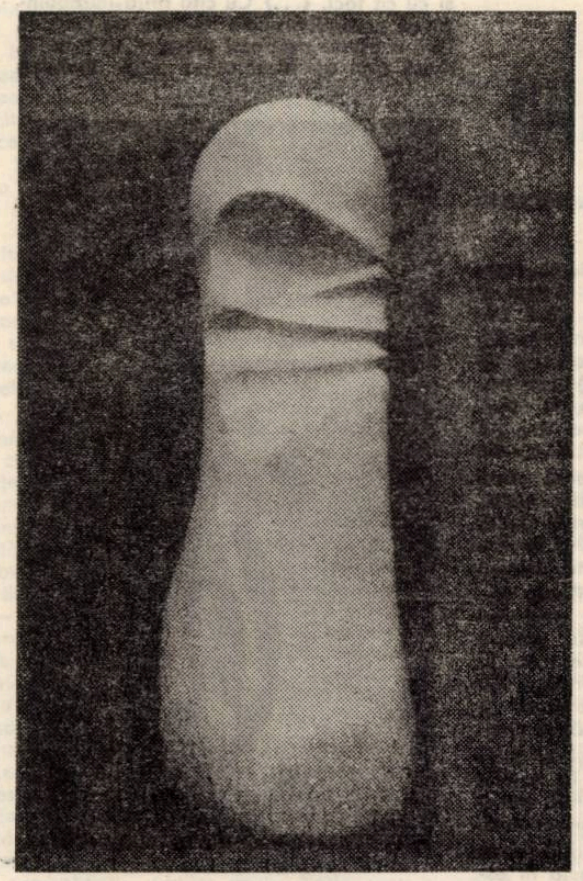

IULIA DINESCU : „Secțiune" (Exp. de Design)

Asociația scriitorilor din Timișoara și revista „Orizont" urează deplin succes Consfătuirii !

CRONOLOGIE

„De mii şi mii de ani, s-o plămădit aici ca intr-o infrigurare viaţa".

(Impărăţia apelor)

JURNAL : Intrarea în labirintul sadovenian mi-a fost întotdeauna însoţită de o ciudată senzaţie că mă aflu în faţa unui scriitor care a încetat din prima clipă a devenirii sale să facă literatură, că, în schimb, **a generat-o** întocmai cum natura însăşi se generează pe sine pentru a fi mereu aceeaşi şi mereu nouă. Unică şi totuşi, paradoxal, repetabilă, Impărăţia Operei poate fi recunoscută în oricare dintre ipostazele sale.

ARISTOTEL : „Evident, iarăşi, că alcătuirea subiectelor poeziei epice nu poate fi aceeaşi ca a subiectelor istoriei, în care, în mod necesar, expunerea nu e a unei acţiuni, ci a unei epoci, mai exact a tuturor evenimentelor petrecute înlăuntrul unei epoci în legătură cu unul sau mai multe personaje, oricît de întîmplător ar fi raportul în care s-ar găsi unul faţă de celelalte (...). Iacătă de ce, aşa cum am mai spus-o, comparat cu ceilalţi, Homer se arată meşter desăvîrşit şi în această privinţă : pentru că nu se apucă să povestească războiul întreg (...) în forma la care s-a oprit, poetul şi-a ales ca subiect o singură parte a războiului, iar de multe din celelalte se slujeşte ca de simple episoade".

JURNAL (fişe de lectură) „Era într-adevăr o luptă în desiş, **un episod din războiul necontenit al vieţii".** (subliniere întîmplătoare).

ARISTOTEL : „Ceilalţi poeţi, în schimb, preferă să-şi aleagă un singur personaj, o singură perioadă şi o singură acţiune în mai multe părţi".

JURNAL : Orice debut este un atentat la ordinea şi ierarhiile literaturii. Sancţionarea lui ca atare exprimă instinctul de apărare al tradiţiei, reacţia normei în raport cu devierea, o echilibrului faţă de tendinţa de reorganizare a lui.

1904

NICOLAE IORGA : „Mai puternic decît toţi cei mai tineri prin belşugul producţiei sale fără pripă şi fără zăbavă, liniştită şi sigură, prin mlădierea care îi îngăduie să înfăţişeze viaţa supt toate aspectele ei, (...) e Mihail Sadoveanu, care, din cei douăzeci de ani abia trecuţi ai săi, poate vedea o strălucită carieră înaintea sa".

G. BOGDAN-DUICĂ : „Predilecţia pentru firi primitive, uneori la limita barbariei, ore drept urmare o dezvelire de patimi puternice, care aduce aminte citeodată de oamenii energici din vremea Renaşterii. Ca şi aceştia, eroii povestitorului român iubesc mult, păcătuiesc mult, îşi iartă uşor greşelile sau le răzbună grozav, cînd sînt ei păţiţii, se luptă straşnic, urăsc teribil, au zîmbete suverane şi elegii adînci".

JURNAL (fişe de lectură) „Asemenea celorlalte genuri, epicul împărtăşeşte aceeaşi soartă a decalajului între esenţă, concept şi fenomen literar cu tendinţă de îngustare şi deci de adecvare foarte tîrzie a definiţiilor. Cea mai tradiţională, primită şi azi în sfere foarte largi, identifică genul epic cu epopeea : **epos=epopee.** Prima asimilare aparţine Renaşterii..." (Adrian Marino).

1905

EUGEN LOVINESCU : „Arta ce stăruie asupra manifestărilor elementare ale vieţii fizice, fără ideologie, este însă o artă inferioară ; mărginindu-se la o astfel de lume şi reducînd pe om la jocul instinctelor oarbe, oricare i-ar fi puterea lirică, talentul suferă o degradare în calitatea sa".

JURNAL : Debutul lui Sadoveanu constituie, în ciuda aparenţei de banalitate, un caz cu totul aparte. Prefigurîndu-se, Impărăţia Operei viza Totul, Intregul şi, tocmai de aceea, instinctul tradiţiei depăşea marginile literaturii : el se manifesta apărînd **toate** instituţiile societăţii, **toate** ierarhiile, începînd cu însăşi esenţa lor, **morala.**

H. SANIELEVICI : „Mi-ar putea obiecta cineva : ‚Da, dar autorul nu e decît naturalist ! Descrie lumea cum este !' (...). Nu-i naturalism, e bestialitate curată, dl. Sadoveanu are un suflet de vagmistru. Cînd ţi-o spune un vagmistru că a ‚trăit', asta înseamnă că a făcut multe beţii şi a avut multe femei... Altceva decît beţie şi dragoste haiducească n-a văzut dl. Sadoveanu în viaţa noastră omenească, şi nu găsim nici noi în opera d-sale".

1910

MIHAIL DRAGOMIRESCU : „...Acest **atît de fecund povestitor, nevroind să caute o formă artistică mai concentrată, o adîncire mai mare a concepţiei şi un stil mai puţin afinat, riscă să nu se ridice niciodată la rangul de mare scriitor...".**

JURNAL : Pînă aproape la jumătatea deceniului al treilea receptarea operei sadoveniene oscilează între partizonat şi complezenţă, pe de-o parte, şi negarea violentă, pe de altă parte, fără ca investigaţiile critice să treacă dincolo de fenomenalitatea ei.

1923

GARABET IBRĂILEANU : „Dar nu simţiţi că literatura d-lui Sadoveanu se deosebeşte de a oricăruia altul şi că are amploarea unei întregi literaturi, a literaturii întregi a unui popor — ca şi cea populară ?"

1925

MIHAI RALEA : „In epoca genezei româneşti, în care se desprind apele de uscat, domnesc întunericul şi misterul. In obscuritatea începuturilor, omul e fioros, neînţeles, necunoscut. Nimeni, poate, în literatura universală — fiindcă lipsesc condiţiile de aici — n-a redat mai poetic această taină a începuturilor (...) Sînt în opera lui Sadoveanu, în această privinţă, pagini de metafizică grandioasă şi înfiorătoare, asemenea paginilor Bibliei, unice în literatura lumii. (...) Ea se întinde ca o frescă rezumativă, contopită cu geneza noastră psihică, de la geologie la psihologie".

EUGEN LOVINESCU : „Cum talentul lui Sadoveanu nu se ridică la spiritualizare şi nu cunoaşte idealitatea, lirismul lui e încătuşat în forme pur materiale. Beţia, bătaia, adulterul, dramele sufleteşti, rezolvate prin violente descărcări fizice, fac fondul acestei literaturi materialiste şi pesimiste, prin lipsa liberei determinări şi a intelectualităţii".

1930

POMPILIU CONSTANTINESCU : „In romanele sale mai tinereşti, scriitorul făcea un exces de subiectivism în culoarea descriptivă de care ele erau inundate. Peisagiul incendiat de flacăra lirică abundă în naraţiunile sale istorice anterioare, poetizarea voită se răsfaţă cu tonuri crude (...). Poetul încalcă pe povestitor cu o stăruinţă din care ies mari efecte descriptive".

ARISTOTEL : „Graiul trebuie ‚lucrat' în părţile unde acţiunea încezeşte şi unde nu se dă expresie nici caracterelor, nici cugetării. Altminteri, un grai prea strălucit întunecă deopotrivă relieful caracterelor şi al cugetărilor".

1931

AL. PHILIPPIDE : „Dar tot aşa cum ştie să întoarcă timpul din loc, preschimbînd trecutul în prezent, tot aşa ştie şi legile spaţiului să le învingă şi să le supuie, jucîndu-se cu ele şi schimbîndu-le sensul şi rostul".

JURNAL : Odată cu marile cărţi, drumul **către epopee** al lui Mihail Sadoveanu devine din ce în ce mai clar criticii. In continuare sînt preferate însă romanele care, pe lîngă şansa intuirii unor adevăruri fundamentale despre Impărăţia Operei, concurau la succesul imediat al autorului. **Creanga de aur,** spre pildă, este aproape ignorată.

1937

ŞERBAN CIOCULESCU : „Meritul rar al d-lui Sadoveanu este de a fi regăsit calea suverană a pateticului antic, limpezit de orice retorică şi verbalism şi de a o fi însemnat cu creionări vioaie de fiinţe aievea, spre a da, unei creaţii autentice şi severe, chipul surizător şi sceptic al prevederii fără moralitate".

1939

VLADIMIR STREINU : „Această aspiraţie de a se depăşi, de a sări peste efemer, de a face corp comun cu acea unică realitate fără istorie, cu Natura veşnică şi identică, este comună tuturor marilor artişti ; şi, sub oricît de felurite aparenţe s-ar afla disimulat, ea le destăinuie clasicismul latent".

1941

GEORGE CĂLINESCU : „Eroii lui Sadoveanu sunt doar scoşi din marea civilizaţie, dar, în sfera vieţii iraţionale, ei înfăţişează existenţe complete".

ARISTOTEL : „Iraţionalul — de care depinde în cea mai mare măsură miraculosul — îşi are locul mai curînd în epopee, pentru motivul că eroul nu se vede".

1945

PETRU COMARNESCU : „E o viziune primitivă, elementară, magică, asemeni epopeii antice şi folclorului nostru, în care toate lucrurile sînt văzute mai vii, mai luminoase, mai miraculoase, deschizîndu-şi tainele şi sensurile. Eroismul, prin firea şi funcţia lui, este excepţional, ridicînd la un moment dat pe om într-o situaţie egală cu destinul, în tragedie, sau cu natura, sau cu piedicile semenilor, în epică. Ceea ce dă măreţie tragediei este tocmai ridicarea omului peste condiţia lui obişnuită. Ceea ce dă măreţie epopeii, baladei, poveştilor, este fantasticul conferit unei existenţe omeneşti. (...) Eroii d-lui M. Sadoveanu nu au în totul monumentalitatea eroilor de epopee sau tragedie antică, dar au din plinătatea, înţelepciunea şi viaţa naturii...".

JURNAL : (fişe de lectură) „M-a interesat totdeauna orice peisagiu, în orice împrejurare şi în orice clipă a vieţii (...) ; m-a interesat nu cu voinţa mea, ci numai printr-un fenomen de participare, osmoză şi simbioză. Mă încorporez lucrurilor şi vieţii, am simţirea că totul trăieşte în felul său particular". (Mihail Sadoveanu).

1955

GEORGE CĂLINESCU : „M. Sadoveanu este căutătorul de expresii serafice furate muzicii propriu-zise. Eufonia sa este aceea a unei limbi istorice, expurgată de tot ce este echivoc, inexpresiv, născocit pe loc, lipsit de rădăcină bună, îmbogăţit de ce stă să piară prin concurenţa hibrizilor".

1968

AL. PIRU : „Pentru ca eposul să fie complet nu mai lipseşte decît hexametrul, însă stilul lui Mihail Sadoveanu valorează el singur cît un poem".

1971

ZOE DUMITRESCU BUŞULENGA : „...ceea ce este semnificativ pentru viziunea lui Sadoveanu e rolul pe care îl dă omului de rînd, înţeleptului popular, în toate aceste sinteze de istorie şi spirit. Confruntat cu acele simboluri fantastice şi cu modurile lor de interpretare, el le pricepe pe toate şi le primeşte pe toate ca şi cum ele ar intra într-o ordine firească a lucrurilor".

JURNAL : In deceniul de curînd încheiat au apărut numeroase studii (în ordine cronologică : Ov. S. Crohmălniceanu, M. Zaciu, Al. Piru, I. Vlad, P. Georgescu. Z. Sângeorzan, I. Negoiţescu, P. Marcea, N. Manolescu, F. Băileşteanu, Gh. I. Tohăneanu, Mircea Tomuş, M. Ungheanu, Al. Paleologu ş.a.) care au extins şi aprofundat exegeza pe marginea operei sadoveniene. Dincolo de aspectele spectaculoase, de rezultatele cu totul deosebite în relevarea semnificaţiilor acesteia, meritul lor cel mai de seamă mi se pare a fi evidenţierea mai mult sau mai puţin explicită a unei erori — i-aş zice — structurale în interpretarea dimensiunii epopeice a creaţiei lui Mihail Sadoveanu, născute prin ceea ce s-ar putea numi **efectul oglinzii.** Dacă — aşa cum încearcă să demonstreze acest colaj — evidenţierea unei atare dimensiuni în chiar limitele teoriei aristotelice nu a lipsit nici măcar din opiniile care contestau opera sadoveniană, nu mai puţin adevărat este şi faptul că, de cele mai multe ori, aprecierea viza ansamblul ca **însumare, epopeea ca rezultat** al operei, al **totalităţii** ei. Ca într-o oglindă, ordinea pare a fi fost inversată : înzestrat cu un simţ al epopeii poate unic în literatura noastră, Sadoveanu a urmat în opera sa drumul nu către, ci **dinspre** epopee. Stau mărturie confesiunile scriitorului şi, mai cu seamă, cărţile sale în care adevăraţii eroi nu sînt personajele consacrate de istorie — ca în marile epopei — ci acelea pe care negura vremii le-a exilat în uitare. La Sadoveanu epopeea nu este atît un rezultat, cît o premiză a operei. Şi, din acest moment, (re)interpretarea ei poate începe.

Marian ODANGIU

Sadoveanu — în conştiinţa scriitorilor români

(Urmare din pag. 4)

logisme în prezentarea cadrului, a tipologiei sociale a epocii : „Enumeraţia descriptivă, cu respectivele epitete, de cel mai tipic neologism pentru categoria de arivişti avizi de bunurile materiale şi de-o faţadă amăgitoare ochilor— de-un adevărat snobism social al transferului de clasă — nu defineşte irevocabil climatul moral al familiei Bălteanu, minus junele Traian, fiul din lună ?

Ideal, arsenal, lustru deosebit, onorarii serioase se depun pe-un birou elegant, cameră luxoasă, faţadă impunătoare, geamuri mate, vase cu plante exotice, parchet lucios, draperii la ferestrele arcate, toate acestea, nu sînt oare resortul importanţei către care rîvneau domnul şi doamna Bălteanu, într-un fel de bovarism al parvenirii ? Şi tocmai această enumeraţie, nu exprimă prin ea însăşi, fără alt comentariu, numai prin elementul lexical dinadins triat, atitudinea lui Mihail Sadoveanu faţă de noua faună dintre cele două războaie ?"

Insemnările şi consideraţiile de mai sus au trecut în revistă cîteva din opiniile lui Cezar Petrescu privind arta neîntrecutului rapsod al sufletului românesc care a fost Mihail Sadoveanu. Ele dovedesc receptivitate, bun simţ critic, apetenţă pentru înţelegerea valorilor reprezentative ale spiritualităţii naţionale şi, mai presus de orice, credinţa statornică în scrisul sadovenian la şcoala căruia Cezar Petrescu s-a format ca prozator.

Ele au ţinut să însemne, la vremea lor, mai mult decît un modest omagiu adus memoriei şi meritelor operei aceluia despre care acad. Iorgu Iordan afirma cu siguranţă că este „cel mai naţional dintre toţi scriitorii români, fără deosebire, atît prin conţinutul, cît şi prin limba operei sale, care întrece prin bogăţie, varietate şi autenticitate pe a oricăruia dintre minuitorii graiului nostru matern".

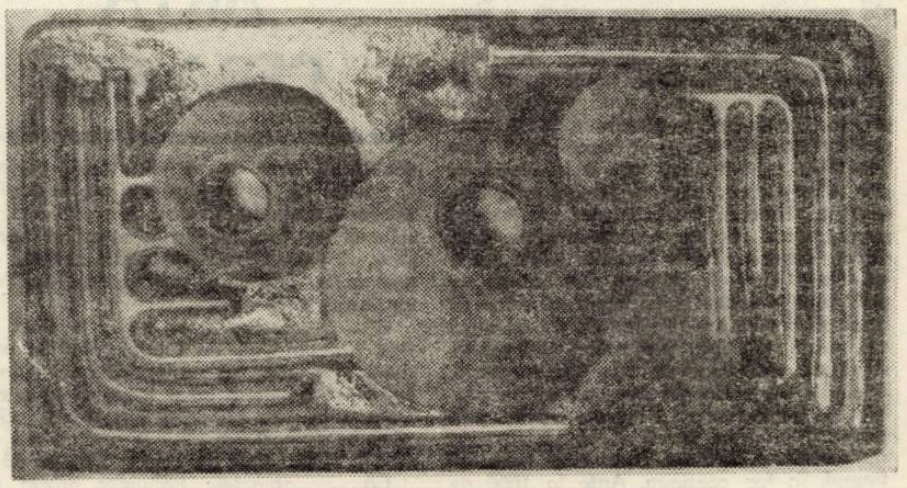

IULIA DINESCU : „Muşuroaie de termite"

PRIMĂ AUDIŢIE ABSOLUTĂ MONDIALĂ

O emoţionantă restituire, în simfonicul de simbătă va fi tradusă sub bagheta lui Remus Georgescu : „Voix de la Nature", o partitură inedită, neterminată, purtînd semnătura marelui Enescu, valoroasă lucrare din anii maturităţii, descoperită acum, în pragul centenarului compozitorului, constituie o primă audiţie absolută mondială, aici, în sala Filarmonicii timişorene.

„Un gînditor care a pipăit natura"

Prin cuvintele de mai sus G. Călinescu sugerează o perspectivă nouă în înțelegerea lui Sadoveanu, avertizîndu-ne că multe din scrierile marelui artist „sînt curate reflecții asupra vieții în univers" și că, deci, opera sadoveniană reclamă unghiuri de interpretare mai adecvate structurilor ei de adîncime. Clișeele tradiționale despre un Sadoveanu „cîntăreț al naturii", „spirit primitiv" etc., etc. urmează a fi revizuite în sensul recunoașterii **intelectualității** latente, implicite care dă substanță textelor autorului, îndrituind pe exegeții săi mai noi să-l considere un scriitor livresc (N. Manolescu), dacă nu chiar mai mult, „cel mai intelectual scriitor român de la Eminescu încoace" (Al. Paleologu). E vorba desigur de o „intelectualitate fără cadre raționale", cum se exprimă tot Călinescu, în legătură cu Arghezi însă, adică de o operă care nu-și revendică în mod ostentativ dimensiunea filozofică, ci propune o viziune organică despre lume, scoasă dintr-o mare și profundă experiență de viață, dintr-un contact intim cu natura și cu ființele ce hălăduiesc într-insa. Asupra acestui lucru ține să ne prevină autorul însuși într-un text revelator din **Valea frumoasei :** „Cărțile din bibliotecă nu-ți spun nimic. Pot fi uneori prilej de rezonanțe, dacă ai fost martor fără viclenie al uzinelor misterioase comandate de soare. Zi cu zi și clipă cu clipă, a pătruns în ființa mea în aparență insensibilă, prin ochi, prin auz, prin miros, în forme infinite, **jocul vieții înoit prin moarte . . ."** (subl. n).

Într-adevăr, multe din peisajele pline de poezie cu care ne farmecă Sadoveanu ascund în realitate o meditație gravă asupra „jocului vieții înoit prin moarte", surprind materia în necontenita ei frămîntare și metamorfoză ca, de pildă, acest fragment din **Împărăția apelor,** în care Geneza și Apocalipsa se îngemănează într-un tablou de o monstruozitate sublimă : „Scoici deschise, melci de apă, lipitori și șerpi, – întreaga faună fără număr, fiica mîlului primordial, se frămîntă într-o monstruoasă bucurie, într-o neagră și inconștientă bucurie, sub tremurul ploii călduțe. Era bucuria vieții și a morții și a transformării necontenite. Căci toate nu ieșeau pentru că ar fi fost flămînde. Viața are totdeauna nevoie de hrană. Dar ieșeau într-un spasm misterios – chemate fiecare de bogăția imensă a materiei, găsind hrană pentru organele lor nesățioase și oferindu-se ca hrană altor guri și altor stomahuri. Era absurditatea aparentă – născută din infinitul neclintit ; – era un moment pasager al transformărilor, care punea, înaintea ochilor mei uimiți, pe urmașii pitici ai unor gigantice dihănii din milurile terțiare, fantazii imense și căzute ale pămîntului primitiv".

Se desprinde din aceste rînduri o tulburătoare contemplație a existenței privită ca neîntreruptă confruntare a vieții cu moartea, într-o dialectică după care viața triumfă mereu, hrănindu-se din ceea ce îi pregătește moartea, așa cum gînditorul Sadoveanu remarca în **Țara de dincolo de negură :** „În plaurul plutitor, adică în pămîntul nou alcătuit din aluviuni, stuhuri, plante și tot ce adună și preface moartea, – o viață nouă și înfrigurată fremăta . . .". Sau, în altă parte din aceeași operă : „Viața și moartea se amestecau în hotarul acela de ape și mîl, viața nenumărată și nesfîrșită și moartea de fiecare clipă. Creația și transformarea se succedau fără răgaz și c-o indiferență dumnezeiască". Moartea este, așadar, agentul vieții ! Iată o idee pe care am putea-o identifica în dialectica lui Hegel sau aiurea, dar căreia, dată fiind extraordinara vibrație metafizică ce i-o adaugă arta lui Sadoveanu, cu greu i-am putea găsi un echivalent în literatura lumii.

Retragerea în natură, în „sălbăticie", cum îi place autorului s-o spună, are multe înțelesuri în opera sadoveniană, imposibil de analizat în cuprinsul unui articol (vezi cartea lui M. Tomuș), dar o observație de fond se impune totuși, și anume că prin contactul cu natura omul se transfigurează total, el intră într-un spațiu și un timp calitativ diferite de coordonatele „lumii noua", adică, mai precis, integrarea în natură înseamnă asumarea unei condiții arhetipale, recuperarea unui sistem de valori compromis de agresivitatea distructivă a civilizației moderne. Consecința cea mai semnificativă a acestui fenomen este aceea că individul va căpăta o identitate dublă : una **socială,** care-l încadrează distinct într-o comunitate anume (bunăoară Moș Hau era, „în societatea cu care aveam și eu legături", „fanaragiu, ori străjer într-o mahala") și alta **naturală,** ca-n ostrovul de la Nada florilor, unde „oamenii nu se puteau diferenția decît după vrednicie". **(Împărăția apelor).**

Se conturează, prin urmare, realitatea a două lumi care, deși contingente, sînt, în esență, profund deosebite, marcînd distanța de la **istorie** la **preistorie,** astfel încît locuitorii ostrovului și ai bălților trăiesc cu sentimentul uriașelor depărtări ce-i despart de „oamenii care vin de pe tărîmul celălalt". În edenul de la Nada florilor minunile înfloresc în toată voia, iar istoriile „ciudate și grozave", care pe un reprezentant al „lumii noua" l-ar face desigur să zîmbească, se bucură de absolută credibilitate, căci omul naturii trăiește încă sub zodia copilăriei, într-un destin cosmic și realizează – cum ar spune Blaga – experiența vie a lumii ca totalitate, în timp ce, integrat în concretul mecanic, omul modern se află sub incidența relativului și a fragmentarului, „într-o treaz tristețe și în lucidă superficialitate" **(Geneza metaforei și sensul culturii).** Elocvent pentru adevărul celor de mai sus este acest mic dialog dintre narator și Moș Pilescu, tovarășul său de pescuit, avînd ca subiect povestea despre împăratul peștilor :

„– Da, da, așa este ; pe-atunci erau zile mai fericite.

– Se-nțelege, pentru că erai de șaisprezece ani și aveai credință.

Noi ne-am prefăcut. Au rămas însă la bălți pescari cu vergi și sfori proaste, care cred ș-acum în împăratul peștilor. Noi nu-l mai putem vedea. Ei îl văd. La vîrsta aceea bunăoară, cred că l-am văzut și eu" **(Împărăția apelor).**

Copilăria, ca vîrstă spirituală desigur, este și pentru Sadoveanu sinonimă cu starea naturală a omului, în ultimă instanță, cu esența lui din totdeauna, de aceea pierderea copilăriei zdruncină echilibrul dintre om și natură, cu urmări tragice pentru cel dintîi, căci, așa cum scrie Constantin Brîncuși, „Cînd nu mai sîntem **copii,** sîntem deja morți". Și pentru că l-am amintit pe părintele sculpturii moderne, confrate întru spirit cu Sadoveanu și Blaga, se cuvine a mai adăuga faptul că, în viziunea sa, primitivul și copilul se aseamănă printr-un sentiment comun de **„bucurie** primordială" în fața creației, pe care el, Brîncuși, mărturisește că ar dori să-l redeștepte în lucrările sale.

Opera lui Sadoveanu, exprimînd o puternică vocație a pămîntescului, sublimată în contemplația senină a raporturilor omului cu Firea, iradiază și ea bucuria celui care, asemenea ultimului Deceneu, și-a scos înțelepciunea nu din „silogisme și ipoteze", ci din „arătările adevărate ale vieții".

I. CHEIE-PANTEA

---

profiluri

IULIA DINESCU ȘI ARTA CERAMICII

Cu ce aș putea asemui locșorul acesta, mansarda-atelier, căptușit cu covoare, tapițerii și obiecte de ceramică, cu gemulețe înguste, decît cu o oază de liniște, unde pașii pot călca doar cu sfială și emoție. Drumul greu al artei duce spre locul ce prinde glas, spre lutul smucit din eterna lui nepăsare, spre lutul frămîntat în căldură de mîini, spre formele care rup liniștea dintotdeauna a pămîntului și-o revarsă măiestrit de imaginație . . .

Pasiunea pentru desen a existat, așa cum au existat copiii mulți la părinți, cum au existat avioane cu aripile-ntinse, desfăcute pentru zborul lor înalt, pe aeroportul alăturat casei unde se întorcea viitoarea ceramistă să-și plîngă, unei surori mai mari, prima înfrîngere, primul eșec, dar nu și cel mai mare, prima nereușită, pe care se pare că a adus-o, a urcat-o pînă aici, pînă acum. S-a potrivit, sau poate cine știe, ca în clipa aceea a înfrîngerii, a primului examen pierdut, coborînd scările, cineva să-i sugereze ideea unei școli de desen și mai tîrziu să descopere prin roata olarului ceramica, să stabilească echilibrul interior, printr-o mină de lut, de argilă ascultătoare, să modeleze o fărîmă de imaginație, un început de destin. Probabil acestea au fost clipe de mare frămîntare, cînd fiecare din noi ne îndoim de forța interioară, ne îndoim de alții și alții se îndoiesc de noi, dar, se pare, gazda mea, răbdătoarea mea gazdă, a știut să treacă de ele, cu mîinile acestea liniștite care acum se odihnesc. Au fost nopți pline de tensiune, nopți de veghe, în care ideile se nasc greu și cele care se nasc trebuiesc vegheate aidoma unor copii. Peste ele au venit succesele și alte idei abia schițate așteptau o jurizare ; cu ele, alte ritmuri, alte tensionări, alte discuții cu Fondul Plastic pentru construirea unui cuptor atît de necesar arderii ceramicei. Drumul pînă-n Jimbolia e un drum, nu-l poți face cît ai bate din palme, nu poți realiza mare lucru într-o zi, dacă ții cont că activitatea ți-e legată de un mers al trenurilor. Lupta n-a trecut nici acum. Aceleași mici conflicte cu Extraceramul, aceleași perioade de acumulare, de studiu, de confruntare cu marele public, prin expoziții în grup. Dacă ceramica se arde de două ori, sufletul ceramistei arde tot timpul, în foc continuu. Arde la 1000 de grade (ardere biscuit), cu fiecare formă nouă, arde încă o dată cu vasul smălțuit, mocnește. Clipele în care o privesc pe ceramistă curg repede, puhoaie, ca un riu de metal topit, gata să fie turnat în forme noi. La ora aceasta, din ziua mohorîtă, aflu că porțelanul are memorie și că poate trăda neatenția celui care-l prelucrează. Și asta după ardere, chiar dacă, înainte de a fi introdus în cuptor, s-au îndreptat greșelile. Aș fi vrut să văd toate acestea, să simt cum se naște un model, eu însămi să învîrtesc cu piciorul roata olarului, ca să-mi dau seama ce simte un artist cînd înalță o grămăjoară de lut și-i dă grandoare în fața privitorului. Ceramista mă veghează calm, ochii-i jucăuși mă caută printre culorile covoarelor țesute pe gherghef, prin colțul acesta al cumintelui atelier în care ea se integrează perfect. E posibil să se integreze și-ntr-un atelier modern, dar mie-mi place s-o văd aici, în mirosul de toamnă tîrzie, aranjînd florile mov, să-i ascult rostirea caldă, cuvîntul de mulțumire, către toți aceia care i-au fost profesori în București.

Că . . . „fiecare idee nouă o duci cu tine pretutindeni, tot timpul, pînă în momentul în care se materializează, prinde forme și seamănă cu o naștere, cu o eliberare. Și cîte eliberări din astea, cîte, pînă la perfecțiune, pînă la mulțumirea de sine ? Mulțumirea de sine ? Nici vorbă !"

Că . . . „obiectele trebuiesc privite îndelung, mîngîiate cu ochii, cu buricele degetelor, cu palma toată. Citeodată uit lucrul acesta și, iată-mă, atunci făcînd mărțișoare și medalioane pentru Fondul Plastic. Ideile zac, schițele îmbătrînesc, trebuiesc refăcute și toate din lipsa unui cuptor în care să ne coacem turtele. Pînă cînd n-am descoperit ceramica, credeam că numai aluatul e jucăria femeilor, apoi . . .".

Că . . . „unii publică . . . noi deschidem expoziții. O expoziție de grup seamănă cu o revistă vorbită. Am avut noroc. Prima confruntare mare, internațională, a fost la Faenza, în Italia, apoi în Belgia, în R.F.G., la Budapesta, la Sofia. Poate nu asta e ordinea în timp, dar nu vreau să redau succesiunea expozițiilor, poate, doar, să împing puțin timpul și să vorbesc de unele dintre lucrările mele. Uitele, sînt aici, în planșe, în diapozitive, altele . . . Unele obiecte le turnăm în serie, în pintecele formelor intră ghipsul lăptos și în scurt timp devine el însuși o formă, un miez pe care l-aș compara cu un elev, care-și ascultă profesorul. Pretențiile și exigențele cresc. Greul începe abia cînd încerci să dai formă pornirilor din tine cu ajutorul cunoștințelor acumulate, către o continuă progresie și perfecțiune".

„În școală aveam o colegă deosebit de talentată, dar, prea leneșă pentru această chemare. S-a ratat poate pentru că n-a pus preț pe lutul acesta, pe care alții nu dau doi bani, nici pe lut nici pe gresia docilă, nici pe porțelanul cu memorie, memorie pe care ar trebui s-o avem și noi, cei ce ne-am dedicat întreaga viață acestei munci titanice, noi, cei ce ne spălăm mîinile și ochii în primăveri – și-n toamne și-n sudoarea pămîntului. Oricînd putem meșteri, dar oare asta-i suficient ? Vase fac și olarii. Cu ele sînt pline piețele. Colorate ca niște sorcove. Oare asta e arta ? Înclin să cred că nu ! . . ."

„. . . Nu știam prea bine ce-nseamnă ceramica, cînd mie și altor trei colegi, o fată și doi băieți, ni s-a repartizat să facem un panou cît un perete, cu o tematică foarte frumoasă, care ne lăsa fantezia să zburde în voie. Băieții trebuiau să modeleze țărani, noi, fetele, să modelăm țărăncile. Atunci am simțit prezența ceramicii, a pasiunii pentru ea, doar că arhitectul, probabil și el tînăr și începător, n-a făcut cum trebuie măsurătorile și, iată-ne muncind fără să ne fie dată posibilitatea, să oferim publicului puțin din munca noastră, din miracolul ceramicii . . ."

„. . . Mai tîrziu am făcut lucrarea de diplomă, care acum, am auzit, dar eu n-am văzut-o și-mi pare rău, se află pe fațada unui hotel din Orșova nouă. După niște schițe și planșe de-ale mele, un ceramist din Jimbolia a lucrat un panou care se află pe clădirea punctului de frontieră al Vamei din Jimbolia. Dar, probabil, nu s-a respectat procedeul de ardere al ceramicii, foarte important, pentru că mă doare sufletul cînd văd că o lucrare la care am contribuit nu-și păstrează culoarea și lucrul de scoică smălțată și că „a pușcat" din loc în loc . . .".

„. . . Întreabă-mă ce vrei, îți răspund la orice, îți spun că de foarte multe ori am ars la 1250 grade, ca și gresia, că am înlăturat întotdeauna senzația de neputință, de demobilizare, mi-am regăsit forțele și-am mers înainte, că trăiesc evenimentele și că trec frecvent prin expoziții să văd evoluția ceramiștilor, colegi de-ai mei din țară și de peste hotare, și, sinceră să fiu, mă simt mereu impulsionată. Iubesc ce fac. Orele și elevii mei de la Școala populară de artă îmi dau satisfacții nebănuite, pentru că, trebuie să-ți spun, viața seamănă cu un vas de lut modelat pe roata olarului, pe care tu îl poți înălța măiestru, dacă știi ce vrei, ce formă să-i dai visului din tine, dar poți și să ratezi o înălțare . . .".

Femeia echilibrată, care soarbe încet din ceșcuță cafeaua, e cinstită cu ea însăși și cu ceilalți semeni. Ea iubește lutul, gresia, formele acesteia din urmă, pe care le vom găsi în spațiile verzi din Medgidia și pe care ar trebui să le vedem și în drumul nostru către mare, ca să ne dăm mai bine seama cine este **IULIA DINESCU.**

Nina CERANU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
IBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 46 (660) ● 13 NOIEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. – 1 leu

Ilustrațiile acestui număr aparțin Cameliei C. Matei.

FESTIVALUL DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI ACTUALE

Prima filă dintr-o posibilă cronică

Era firesc ca un centru de atît de veche și întinsă cultură cum e Timișoara să fie sediul unei manifestări naționale periodicizate. Dar nu tot ceea ce e firesc se și întîmplă. După mulți ani în care s-a tot frămîntat problema – cum se zice în grai jurnalier – iată că ea a dospit, plămădindu-se un festival republican al dramaturgiei originale de actualitate. Ambiția creatoare tenace a oamenilor de teatru din partea locului, ideea și angajarea criticilor de specialitate, sprijinul forurilor de partid și de stat, patronajul spiritual și material al Asociației oamenilor de artă și al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, alăturarea Uniunii Scriitorilor și Asociației scriitorilor au condus la întemeierea unei reuniuni intelectuale care se înscrie cu personalitate în sistemul de festivaluri și colocvii din țara noastră. O atare instituție – căci e o instituție, prin țeluri, forțe creatoare implicate și anvergură în arcul politicii culturale – poate contribui la o fertilă examinare a stadiului dramaturgiei naționale, propunînd termeni inediți de emulație, în special în investigarea actualității. Deopotrivă, poate determina o sporire a calității spectacolelor consacrate realităților românești de azi. E, de asemenea, de natură a favoriza schimbul de experiență și de opinii, mai buna cunoaștere reciprocă între scriitori și realizatorii din cîmpul artei scenice.

În sfîrșit, e de natură a stimula eforturile novatoare ale teatrelor timișorene și a furniza publicului – pe lîngă satisfacțiile cuvenite – o informație corespunzătoare asupra dezvoltării literaturii dramatice ca subiecte și expresie.

Festivalul timișorean are loc într-un moment bun de teatru. Stagiunea curentă a debutat cu spectacole reprezentative pentru potențele noastre scriitoricești și artistice. S-a înălțat sensibil cota conștiinței critice a dramaturgiei ; satira înregistrează o binevenită radicalizare ; drama luptă cu decizie împotriva inautenticității, relevînd tensionat adevăruri vitale. Se observă o mai pronunțată diversificare stilistică, un spor de artă a construcției și compoziției, o angajare civică evidentă. Unele din aceste date vor fi perceptibile în festival ; altele, mai puțin. Căci oricît de cuprinzătoare e o săptămînă teatrală, ea nu are putere de a adăposti toate experiențele concludente din domeniul dat.

Ca orice manifestare de cultură teatrală de acest tip, festivalul propune un program complex ; competiția reprezentațiilor, dezbaterile aferente, simpozionul final, întîlniri și discuții cu artiștii amatori, vizite de documentare, în oraș și în județ. Un compartiment original al programului e cenaclul de dramaturgie în care se vor audia, în lectura actorilor, producerile a doi autori din generația nouă și se va arunca „o repede ochire" – cum ar fi spus Nicolae Filimon – asupra a ceea ce este, ori cată a fi, generația recentă de autori dramatici.

Prezența teatrelor din mai multe centre ale țării, așijderea cea a unor personalități ale vieții teatrale, temele însemnate propuse discuției sînt printre premizele unui festival reușit. Ce ar însemna reușita într-o atare împrejurare ? Ar însemna deplina conformitate cu scopul. Avem de pe acum temeiuri să nădăjduim într-o izbutire.

Valentin SILVESTRU

În acest număr, dedicat teatrului românesc actual, semnează : Ildico Achimescu, Augusta Anca, Ion Arieșanu, Ileana Berlogea, Nikolaus Berwanger, Ion Cocora, Sanda Diaconescu, Emanuel Enghel, George Genoiu, Mircea Ghițulescu, Antoaneta C. Iordache, Valentin Silvestru, Alexandru Vajda, Stelian Vasilescu, Lucia Zamfir ș. a.

NEVOIA DE SENS

Desfășurarea istoriei contemporane, implicit sau explicit, confirmă ascensiunea ireversibilă a aspirațiilor oamenilor muncii în spațiul valorilor general-umane producînd mari și spectaculoase mutații în toate sferele societății, confirmînd și în acest sens, obiectivitatea aprecierilor Programului Partidului Comunist Român referitor la conținutul epocii contemporane ca epocă a necesității edificării unei lumi a dreptății sociale și naționale la nivel planetar, acesta fiind, în concepția noastră, singurul cadru în care pacea se poate regîndi în termeni de certitudine. O lume pe măsura aspirațiilor fundamentale ale producătorilor de bunuri materiale – adevărații creatori ai istoriei dintotdeauna și cu atît mai mult ai istoriei viitoare a omenirii.

Din această perspectivă, devine obiectiv-necesară în viața internațională o strategie politică inspirată din ceea ce unește popoarele lumii făcîndu-le convergențe praxeologic aceluiași ideal : apărarea necondiționată a păcii. În viziunea documentelor programatice ale partidului și statului nostru însă, apărarea păcii nu mai este posibilă decît cu mijloacele păcii : respectarea fermă a independenței și suveranității, renunțarea la orice formă de imixtiune, desolidarizarea de echivocul acțiunilor care încearcă să justifice politica sferelor de influență.

Răspunzînd acestei nevoi de sens imanentă mersului istoric neîntrerupt, socialismul, ca atitudine nouă față de existență și ca practică social-istorică revoluționară, a deschis calea ireversibilă reașezării pe baze noi a întregii societăți umane. În acest proces de complexitate fără precedent se impune nu numai ascultarea ci și respectarea strictă a voinței forțelor sociale care prin întreaga lor activitate se situează în perimetrul liniilor de forță ale progresului istoric.

În contextul acestora și solidară lor, România socialistă, consecventă vocației sale umaniste, în larga deschidere internaționalistă a politicii sale, militează pentru înlăturarea tuturor surselor de tensiune și conflict pentru crearea în viața internațională a unei atmosfere de robustă încredere în om, în măsură să dea fiecărui individ sentimentul valorii sale, al capacității sale de a organiza, de a crea, de a activa.

„Înfăptuirea acestor aspirații depinde în mod hotărîtor de modul în care se acționează pentru înfăptuirea unitară în viață a documentelor Conferinței general-europene de la Helsinki" afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, conturînd imaginea unei responsabile meditații asupra singurei alternative a epocii contemporane : pacea.

Considerăm, de aceea, că dinamica epocii noastre dă expresie unei imanente nevoi de sens într-o dublă accepțiune : pe de-o parte, diversificările epistemologice fără precedent fac obiectivă nevoia de filosofie, iar pe de altă parte, efervescența politică fertilizează interogații fundamentale referitoare la competența și oportunitatea deciziilor precum și definirea clară a intereselor cărora le slujesc aceste decizii.

Ca replică istorică la această necesitate obiectivă Programul Partidului Comunist Român fundamentează perspectiva materialist-dialectică a participării noastre la ritmurile veacului, așezîndu-ne în suflete convingerea că viitorul aparține oamenilor muncii ale căror interese vertebrează evoluția complexă a contemporaneității.

Aceste convingeri animă acțiunile de largă audiență internațională ale României socialiste, propunerile elaborării unui cod de conduită în relațiile internaționale, recenta solie de pace și colaborare întreprinsă de delegația de partid și guvernamentală a țării noastre în Europa occidentală.

Ștefan BUZĂRNESCU

Prestigioasă manifestare a teatrului românesc

Pronunțînd cuvîntul „teatru", prima imagine ce ne apare dinaintea ochilor este cea a unei săli în care spectatorii urmăresc cu atenție replicile actorilor. Putem afirma deci, fără putință de tăgadă, că teatrul este o artă prin excelență socială. Ceea ce îl diferențiază de altfel în primul rînd de celelalte genuri literare, este tocmai această necesitate stringentă a unui public cu care să se confrunte. Dar pentru ca publicul să existe trebuie ca piesa de teatru să răspundă întrebărilor ce și le pune o anumită epocă, să incite la meditație privind problemele contemporaneității, să se constituie într-o veritabilă dezbatere de idei. Mutațiile petrecute în conștiința oamenilor de la noi ca urmare a importantelor transformări social-istorice survenite, trebuie să-și afle locul și pe scenă dacă dorim ca aceasta să devină un irezistibil punct de atracție. O astfel de artă cu vibrant mesaj contemporan caracterizează lucrările unor înzestrați autori integrați de acum în conștiința iubitorilor de teatru, ca : D. R. Popescu, Paul Everac, Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Marin Sorescu, Tudor Popescu, Theodor Mănescu, Dumitru Solomon și alții.

Diversitatea tematică face dificilă o prezentare succintă a problematicii dramaturgiei românești contemporane. O direcție ce se impune mai ales în ultima vreme este cea care năzuiește să reînvie în cugetul contemporanilor momente din istoria neamului. Am putea numi în acest sens autori ca : Horia Lovinescu, Al. Voitin, Dan Tărchilă (prezent, în urmă cu cîțiva ani și pe scena Naționalului timișorean), creatori ce se integrează unor tradiții mai vechi aflîndu-și izvorul în creația lui Davilla sau Barbu Ștefănescu-Delavrancea. Alteori însă, dramaturgia de inspirație istorică tinde să depășească sfera simplei evocări a unei personalități, luînd istoria doar ca un punct de plecare pentru ampla dezbatere a unor idei cu răsunet în contemporaneitate. Așa de pildă unele piese ale lui Paul Anghel. Operele ce-și află sursa de inspirație în eroismul luptei comuniștilor formează o altă categorie de piese cu profil distinct dintre care cele semnate de Titus Popovici, Horia Lovinescu etc. sînt de mult bine cunoscute oricărui iubitor de teatru.

Ampla dezbatere de idei avînd ca tematică viața noastră de fiecare zi cu bucuriile, necazurile și întrebările ce ni le punem nouă și semenilor noștri, formează nucleul în jurul căruia gravitează o mare parte a celor mai interesante lucrări dramatice ale ultimilor ani. Tonul acestora este uneori ironic, cu o vădită tentă de satirizare, de ridiculizare a unor automatisme, a unor aspecte incompatibile cu societatea nouă ce o edificăm (piesele lui Aurel Baranga, Teodor Mazilu, Ion Băieșu, etc.). Alteori, personajele prinse într-o încleștare de mare dramatism, își adresează replici incisive, răscolitoare (D. R. Popescu). Dramatismul dezvăluirilor, tranșantul caracter militant, trăsătura vădit polemică a dezbaterilor etice, sînt cîteva dintre li-

Augusta ANCA
președintele C.J.C.E.S. Timiș

(Continuare în pag. 2)

Piesa contemporană originală, o şansă pentru orice teatru

In existenţa fiecărui teatru au rămas întipărite ca evenimente de seamă premierele originale, mai cu seamă acelea care au îngăduit colectivului să-şi definească profilul, stilul şi inventivitatea. Teatrul Tineretului din Piatra Neamţ a fost, stagiuni la rînd, gazda unor spectacole dintre cele mai interesante, precum **Nu sînt Turnul Eiffel** de Ecaterina Oproiu, în regia lui Ion Cojar, cu Eugenia Dragomirescu şi Virgil Ogăşanu în rolurile principale sau **Tinereţe fără bătrineţe** de Eduard Covali, pusă în scenă cu o impresionantă sensibilitate de Cătălina Buzoianu. La Teatrul Naţional din Tirgu-Mureş, la secţia română, au văzut luminile rampei spectacole de neuitat precum premiera absolută a piesei **Aceşti îngeri trişti** de D. R. Popescu, montată de Eugen Mercus, sau **Piticul din grădina de vară,** de acelaşi autor, în viziunea lui Dan Micu.

Teatrul Mic din Capitală stîrneşte de două stagiuni controversate polemici cu numeroase atribute superlative pentru creaţii scenice de reală valoare, precum muzicalul **Nu sînt Turnul Eiffel** de Ecaterina Oproiu, o nouă dovadă a fanteziei regizorale a Cătălinei Buzoianu, şi **Evul mediu întîmplător** de Romulus Guga, pusă în scenă de Cristian Hadji-Culea. La acelaşi teatru, o piesă ce părea că se stinge în cîteva montări anterioare, **Paharul cu sifon,** de Paul Everac, s-a transformat dintr-o dată într-o acută dezbatere etică, cu o mare tensiune dramatică, în interpretarea Leopoldinei Bălănuţă şi Nicolae Dinică.

Jocul vieţii şi al morţii în deşertul de cenuşă de Horia Lovinescu a devenit o autentică piatră de încercare provocîndu-i pe numeroşi regizori şi actori la nobilă întrecere. Dan Micu a pus piesa în scenă în premieră absolută la Teatrul Nottara, propunînd un timp şi un spaţiu concret, acela al lumii de astăzi, pe care o putem anula, iar Brandy Barasch, la Teatrul german de Stat din Timişoara, a fost atras de ideea unui spaţiu simbolic al cenuşii din interiorul nostru ; la rîndul ei, Nicoleta Toia, la Teatrul Naţional din Iaşi, a căutat un limbaj original pentru a crea un spectacol avertisment pentru cei ce nu-şi înţeleg menirea lor de oameni. Piesele istorice ale lui Marin Sorescu, **Răceala** şi **A treia ţeapă** au fost examene de maturitate artistică pretutindeni unde s-au jucat ; la Teatrul Bulandra şi la Teatrul de Stat din Sibiu, secţia română, Dan Micu şi Iulian Vişa au creat, cu **Răceala,** două spectacole tulburătoare prin asocierea dintre histrionismul celor ce nu-şi urmăresc decît interesele personale şi spiritul de sacrificiu al românilor care-şi apărau ţara cu preţul vieţii. **A treia ţeapă** la rîndul ei, la Teatrul Naţional din Bucureşti, regia Sanda Manu, la Teatrul Naţional din Cluj-Napoca, director de scenă Mircea Marin, la Naţionalul din Craiova, în viziunea lui Mircea Corniştеanu sau la Ploieşti, a fost o dovadă clară a valenţelor de operă deschisă ale unei piese descifrată de fiecare dată pe noi coordonate.

Cele trei decenii de istorie a dramaturgiei noastre contemporane au cunoscut meandre şi cotituri cu numeroase surprize nu numai pe orizontală ci şi pe verticală şi pe bună dreptate putem să ne întrebăm : care este acum condiţia piesei contemporane ? Avem deja un număr impresionant de lucrări valoroase şi, apariţia în 1978, a **Antologiei dramaturgiei româneşti** (1944–1977) a demonstrat limpede cît de multe ar fi trebuit să figureze în paginile acestei selecţii, dar ceea ce interesează este drumul viitor, forţele creatoare în plină afirmare sau nou afirmate. Dispariţia tragică din viaţă, în plină forţă, a celor mai buni comediografi, a lui Aurel Baranga şi a lui Teodor Mazilu, ar fi putut crea la un moment dat un gol, o tăcere în zona satirei, dar condeiul ascuţit al lui Paul Everac şi talentul exploziv şi divers al lui Tudor Popescu par a readuce pe prim plan tăişul nemilos şi necesar al satirei. **Ordinatorul,** noua comedie a lui Paul Everac, pusă în scenă la Teatrul Giuleşti, **Cuibul** (Paradis de ocazie) de Tudor Popescu, jucat la Teatrul „Ion Vasilescu" din Capitală, în regia lui Alexandru Tocilescu şi la Piatra Neamţ în viziunea de fabulă esopiană a lui Valeriu Paraschiv, alături de **Concurs de frumuseţe,** de acelaşi autor, premieră recentă la cîteva teatre din ţară, printre care şi cel de Comedie din Bucureşti, menţin vii în atenţia noastră nevoia de a lupta împotriva minciunii, arivismului, ipocriziei, slugărniciei etc. Dumitru Solomon, la rîndul său, este un maestru al ironiei şi al protestului, cu zîmbetul pe buze, demascînd viciile şi defectele morale ale omului de azi, pentru a nu mai vorbi despre Ion Băieşu, proaspăt şi prompt atunci cînd este vorba să-i persifleze pe neoameni.

Mircea Radu Iacoban, Constantin Cubleşan, Leonida Teodorescu, Ştefan Oprea sînt autorii care au dat, numai în ultimul timp, solide meditaţii dramatice pe marginea contemporaneităţii, iar **Noaptea pe asfalt** de Theodor Mănescu, pusă în scenă de Constantin Codrescu la Teatrul maghiar de Stat din Sfîntu Gheorghe şi anul acesta la Teatrul „Davila" din Piteşti şi la Teatrul Giuleşti este o dovadă a faptului că încă sînt multe lucrări de valoare care trebuie jucate de teatre. **Anchetă asupra unui tînăr care n-a făcut nimic** de Adrian Dohotaru, reprezentată de Teatrul Bulandra, la Festivalul teatrelor pentru tineret de la Costineşti şi, odată cu începutul stagiunii, şi în faţa spectatorilor bucureşteni, ne atrage din nou atenţia asupra faptului că tinerii şi problemele lor nu trebuie omise, căutările unui drum în viaţă fiind printre cele mai dramatice şi mai încordate.

Scoica de lemn şi **Echipa de zgomote, piesele** lui Fănuş Neagu, ajunse în cele din urmă pe scenă în viziunea lirico-ironică a lui Dan Nasta la Teatrul Nottara şi amar – încordată a lui Alexa Visarion, la Teatrul Giuleşti, au marcat trecerea acestui interesant prozator către scenă şi posibila promisiune de a-i deveni credincios. succesul lui putînd constitui un îndemn şi pentru alţi maeştri ai scrisului de a-şi închina operele Thaliei.

Sînt aşteptate noi condeie şi noi forţe în dramaturgie, dar să nu uităm că mai există încă piese care nu au văzut luminile rampei, printre care şi impresionanta dramă **Costandineştii** de Paul Everac, piese de Ion Băieşu, de Gellu Naum, lucrări care pot oferi nebănuite posibilităţi de creaţie actorilor şi regizorilor, momente de neuitat pentru spectatori ; dramaturgia originală, îndeosebi cea contemporană, fiind nu numai o oglindă a zilelor noastre, dar şi un admirabil prilej de îmbogăţire atît a creatorilor din teatru cît mai cu seamă a spectatorilor, a publicului dornic să-şi cunoască şi să-şi înţeleagă epoca.

Ileana BERLOGEA

Dramaturgia păpuşilor — o mare necunoscută ?

La începutul începuturilor, atunci cînd spectacolul cu personaje animate mijea în uluitorul Extrem Orient şi se contura ca o artă nobilă, cînd păpuşarii erau veneraţi ca aleşi învăţători ai poporului, repertoriul nu era nici el mai puţin nobil, mai puţin ales. Eposul mitologiei budiste, legendele shintoiste, faptele eroilor naţionali. Piese de cea mai autentică valoare poetică, cu o deosebită încărcătură de gînd, din care se împărtăşeau mulţimile.

De-a lungul mileniilor ce s-au scurs de atunci, pendularea între polul culturii înalte şi sufletul popular rămîne, dar se concretizează în alte forme : şotia, snoava şi farsa, pe gustul celor mulţi, stau mereu faţă în faţă cu piesa rafinată şi chiar sofisticată, purtînd, nu arareori, semnături ilustre – Goethe, George Sand, Jarry, Ghelderode.

Saltul voit în timp şi spaţiu ne duce în ţara noastră, în contemporaneitate. Constatăm – paradoxal – că, în „explozia" teatrului românesc de marionete şi păpuşi, din ultimele trei decenii, există şi o debitoare : dramturgia.

Nu despre adaptările din literatura noastră populară şi cultă, nu despre mesagerele marelui repertoriu universal este vorba. Acestea au urcat de timpuriu pe scenele noastre de gen, constituind, de multe ori, adevărate evenimente artistice, adevărate acte de cultură. Ne referim doar la piesa originală, cu specific bine determinat, menită să valorifice tocmai ceea ce este unic şi inimitabil în arta păpuşarilor, să declanşeze toate mecanismele limbajului specific. Piesa de teatru care s-o lăsat destul de mult aşteptată. Iar cînd a început să apară, ici colo, n-a însemnat, întotdeauna, un produs de valoare, un produs care să capete drept de cetate în sfera literaturii autentice. Nu puţine au fost piesele „de serviciu", înfiripate, în fugă, de neprofesionişti ai condeiului. Sau datorate unor cadre de conducere – directori şi secretari literari – care, bazîndu-se pe această calitate – şi numai pe aceasta – s-au considerat îndreptăţiţi să fabrice texte fără miez, fără sare şi piper, coborînd spectacolul păpuşeresc spre nivele neîngăduite.

Din fericire, legea compensaţiilor operează şi în acest domeniu. Paralel cu rebuturile, înregistrăm certe reuşite. Piesele lui Alex. Popescu aduc un mesaj dintre cele mai generoase, dezvăluie sensurile cele mai adînci ale întîmplărilor, utilizează o strălucită formă metaforică. **Strop de Rouă Brotăcelul** – pledoarie pentru ideal –, **Omuleţul de puf** – elogiu adus visului –, **Raza de soare** – cîntec închinat prieteniei –, **Ariciul albastru...** i-au obligat pe profesioniştii scenei păpuşereşti să invente noi modalităţi de expresie, noi formule de spectacol. Pe alte coordonate şi cu alte mijloace, dar cu nimic mai puţin preţios, este aportul dramaturgiei lui Alecu Popovici, autorul unor comedii încîntătoare, scrise cu vervă şi haz irezistibil. **O fetiţă caută un cîntec, Şoricelul şi Păpuşa, Cum poţi să dai de dracul, Unde zbori, Sperieciori ?** Gellu Naum, maestru al sondajului în universul lăuntric al celor mici, ne-a dăruit acea inegalabilă **Carte cu Apolodor.** Nina Cassian a pus în slujba păpuşilor armele ironiei subtile şi ale umorului fin, creînd două giuvaeruri : **Ninigra şi Aligru, Pisica de una singură** care, deşi pornesc din universul lui Kipling, întrunesc datele unor creaţii originale. Al. Mitru se remarcă prin evocări eroice – **Iancu Jianu** –, prin inventarea unei imaginare preistorii naţionale – **Oltul şi Mureşul, Fraţii Criş** – menite să exalte sentimentul patriotic. Xenia Roman este o autoare dovedind calităţi deosebite pentru acest gen : **Anotimpuri, Jocul orelor, Ceasornicul şchiop.** Viorica Huber – una dintre cele mai prolifice scriitoare din domeniul literaturii pentru copii, a aşternut şi pentru teatrul de animaţie pagini inspirate – **Cine va păzi clopoţeii.** Viorica Filipoiu ştie să cucerească spectatorii prin pretexte scenice de o mare gingăşie : **Rochiţa cu figuri, Fetele din măr.**

Ştefan Iureş şi-a creat un nume în lumea copiilor şi a păpuşilor, prin două personaje care au jucat aproape pe toate scenele din ţară – **Ocheşel şi Bălăioara.** Un loc aparte, în istoria literaturii dramatice păpuşereşti din ultimii treizeci de ani i se cuvine Nelei Stroescu, care a izbutit să „re-creeze" folclorul, şi lui Valentin Silvestru care, cu un deosebit simţ satiric şi cu o pană ascuţită a dat o versiune personală, memorabilă, oprei lui Garcia Lorca **Cele trei neveste ale lui Don Cristobal.**

In ultimii ani, însă, dramaturgia de gen se angajează pe un nou drum. Realizatori, angrenaţi direct în procesul creaţiei scenice, dar şi cu har în ale scrisului, poeţi cîntînd pînă acum pe alte tărîmuri, specialişti activînd în sfere învecinate deschid porţile spectacolului dezbatere, spectacolului ce pune în discuţie probleme actuale de interes primordial. Şi, în acest context, se înscriu opera de superbă poezie care poartă titlul **Undeva pe pămînt** şi semnătura scriitorului Ion Singereanu şi a regizorului Aurel Crăciun, inspiratul scenariu **Pace pămîntului,** avîndu-l ca autor pe actorul şi animatorul Liviu Steciuc, schiţele dramatice, pline de inventivitate şi sarcasm, ale lui Vladimir Simon.

...Şi totuşi rămînem şi mai departe în aşteptare. Nădăjduind că, într-un viitor nu prea îndepărtat, marea necunoscută, dramaturgia cu accentuat specific păpuşeresc, îşi va dezvălui noi şi noi date. Ca artă a nobleţii supreme, ca artă din care să se împărtăşească mulţimile, aşa cum a fost la început şi întotdeauna.

Sanda DIACONESCU

Prestigioasă manifestare

(Urmare din pag. 1)

niile de forţă ale teatrului nostru politic. (Aurel Baranga, Theodor Mănescu etc.).

Datorită specificităţii modului său de afirmare, de receptare colectivă teatrul a fost considerat dintotdeauna ca o modalitate de trezire a conştiinţelor, atribuindu-i-se o importantă funcţie educativă. Nu alta este situaţia dramaturgiei româneşti contemporane, chemată să-şi aducă contribuţia la amplul proces de formare a omului nou.

Timişoara, adevărată citadelă a vieţii teatrale din ţara noastră (alături de Teatrul Naţional funcţionează aici un teatru german şi unul maghiar), s-a caracterizat întotdeauna printr-o stimulatoare efervescenţă creatoare. Un **Festival al dramaturgiei româneşti actuale** în oraşul nostru, se înscrie astfel printre nobilele ambiţii ale acestor lăcaşuri de cultură integrate prin tot ceea ce fac sau năzuiesc să realizeze, dinamicii mişcării teatrale din ţara noastră. Din cele peste 270 de premiere ale Naţionalului timişorean, cele mai multe titluri aparţin unor autori români contemporani (Aurel Baranga, Paul Everac, Horia Lovinescu, D. R. Popescu, Teodor Mazilu). Şi repertoriile teatrelor în limbile germană şi maghiară însumează un foarte mare număr de lucrări din dramaturgia românească contemporană (peste 70 de piese ale autorilor aparţinînd acestei epoci au văzut lumina rampei pe scenele amintite). E locul să amintim şi participarea teatrelor noastre la unele festivaluri în cadrul cărora au obţinut frumoase aprecieri.

Unindu-ne forţele şi străduinţele, vrem ca manifestarea noastră, ce sperăm că va deveni tradiţională, să contribuie în acest mod la propăşirea textului de dramaturgie românească, la ridicarea pe culmi tot mai înalte a artei spectacolului în ţara noastră. Urăm slujitorilor Thaliei, prezenţi cu această ocazie la Timişoara, mult succes în nobila lor străduinţă de a îmbogăţi patrimoniul vieţii spirituale româneşti, cu speranţa că iniţiativa de a ne întîlni în mod periodic oameni de teatru şi cultură din întreaga ţară şi iubitori ai acestei arte, se va dovedi întrutotul rodnică.

BAZA DE APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ
Filiala piese de schimb
Ofertă publică

Cel mai important furnizor românesc de profil, BATMM – Filiala piese de schimb Bucureşti, deţine un considerabil stoc de piese auto din import şi de fabricaţie indigenă pentru mărcile Warszawa, Moskvici, Volga, Gaz şi UAZ (dif. tipuri).

În dorinţa comercializării raţionale şi foarte eficiente a acestor piese de schimb, cît şi pentru uşurarea efortului valutar la nivel naţional, furnizorul îşi propune informarea amănunţită a celor interesaţi, publicînd în această pagină oferta completă a reperelor existente.

Cooperativele meşteşugăreşti din întreaga ţară ca şi alte unităţi socialiste profilate cu ateliere de auto-service, precum şi întreprinderile (indiferent ministerul) şi instituţiile care au parcuri auto proprii, sînt invitate să consulte cu toată atenţia lista acestor piese, urmînd în caz de necesitate să opteze în scris.

În scopul de a satisface cu maximă promptitudine toate solicitările, prezumtivii beneficiari sînt rugaţi ca în comenzile care le vor face să indice marca autovehicolului, simbolul şi denumirea completă a reperului aşa cum a fost publicat.

Deoarece BATMM Bucureşti nu execută operaţii comerciale cu amănuntul, posesorii particulari de autoturisme interesaţi de anumite repere se vor adresa oricărui auto-service din ţară, care are posibilitatea să obţină, în timp record, toate piesele de schimb, pe bază de comandă fermă de la unitatea bucureşteană.

Comenzile vor fi transmise la următoarea adresă: **„BATMM – Filiala piese de schimb – strada Emil Bodnăraş nr. 90 – sector 8 – Bucureşti.**

Relaţii suplimentare se pot lua la telefon 783835 interior 901 (tov. Caloianu) zilnic între orele 7–15.

Furnizorul, recomandat prin tradiţie de bune oficii de colaborare, asigură posibilii parteneri comerciali de multă străduinţă şi solicitudine pentru onorarea integrală şi operativă a comenzilor adresate.

În cazuri speciale şi urmarea unor înţelegeri prealabile, BATMM înlesneşte expedierea prin coletărie C.F.R. sau I.R.T.A. a reperelor comandate.

Încercînd un dialog comercial cu această bază bucureşteană veţi aprecia gradul ireproşabil de colaborare socialistă.

Emil GEORGESCU Vasile BAŞA

piesele de schimb disponibile pentru auto WARSZAVA 203 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
	2	3	4
Arc placă presiune ambreiaj	201601097	buc.	259
Arbore ppă. apă	1207031-2	buc.	199
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	101
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	160
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	17
Arbore ppă. ulei cu pinion	1011040-1	buc.	12
Ax satelit	2403060-1	buc.	22
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	78
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	67
Ax distribuitor	4444 W 3-11	buc.	4
Arbore cotit motor	1005015-22	buc.	22
Arbore primar	1701022	buc.	9
Arbore secundar	1701105-31	buc.	5
Arbore planetar	2403069	buc.	6
Aripă spate dr.	5601140-2	buc.	10
Aripă spate stg.	5601130-2	buc.	251
Bară direcţie simplă	3003054-31	buc.	269
Bară direcţie trans.	3003013-23	buc.	21
Bară stabilizator	2906016	buc.	296
Broască portbagaj	5606050	buc.	12
Broască uşă faţă stg.	6105013-2	buc.	75
Broască uşă faţă dr.	6105012-2	buc.	189
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	144
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	20
Broască uşă spate stg.	6205013	buc.	80
Bară protecţie spate	2804010	buc.	140
Bucşă pinion electromotor	4380002-4	buc.	40
Bucşă cuplare electromotor	44380001-3	buc.	50
Bucşă ax comandă superior	4445 D4-53	buc.	100
Bucşă ax came	1000103 N	buc.	125
Bucşă distanţ. arb. pl.	2403084	buc.	36
Bucşă pivot fuzetă	11309	buc.	20
Butuc roată faţă cu tamb.	2031030102	buc.	160
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	19
Bec flanşă 12/50/21	37110021 B.	buc.	34
Bobină stator electromotor	SM 141002	buc.	686
Buton claxon	2-2721010	buc.	31
Buton claxon	2-2721010	buc.	9
Cuzineţi bielă CN.	201004058-3	buc.	42
Cuzineţi bielă 0,25	201004058 N25	buc.	23
Cuzineţi bielă 0,25	201004038 N25	buc.	1
Cuzineţi bielă 0,50	201004050 N5	buc.	77
Cuzineţi bielă 0,50	201004060 N5	buc.	1 055
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-15	buc.	2 417
Cuzineţi bielă 1,25	201404060-13	buc.	610
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-13	buc.	1 742
Cuzineţi palier 0,25	1000102-1	buc.	369
Cuzineţi palier -0,50	1000102-2	buc.	99
Cuzineţi palier 0,50	1000101 M80	set	164
Cuzineţi palier 0,75	1000102	set	303
Cuzineţi palier 1	1000102	set	49
Cuzineţi palier 1	1000102	set	505
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	85
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	368
Coroană dinţată	1005125	set	62
Colector evacuare	100805	set	841
Colector adm. evacuare	1008011	set	44
Colector adm. evacuare	1008010	set	145
Colector admisie	1008032	set	30
Colector admisie	1008031	set	37
Carter cutie v.	1701015	set	3
Capac cutie viteză	1702015	set	1
Capac rulment spate	1700100	set	47
Carter superior ambreiaj	1601013	set	26
Carter inf. ambreiaj	1601017-2	set	35
Carter inf. ambrejai	1601017-2	set	28
Carcasă placă presiune	1600128	set	64
Capac ppă. ulei	1011050	set	32
Capac filtru ulei fin		set	50
Capac tacheţi	1002125	set	4
Capac roti distrib.	1002058	set	13
Culbutor	1007030-1	set	2
Culbutor	1007030-1	set	258
Carburator	1107010-2	set	185
Corp inferior carburator	1-2137	set	53
Cui ventil carburator	1-6502	set	87
Cui ventil carburator	35-16-07	set	41
Cui ventil carburator	35-16-07	set	47
Conductă frînă	3506020	set	8
Conductă frînă	3506020	set	160
Contact electromotor	3016015	set	305
Ciocănel platinat	4445 WA	set	13
Ceas orar	3804010	set	811
Contact ulei la bloc	3810020	set	12
Capotă portbagaj	5604010	set	57
Capotă portbagaj	5604010	set	8
Capotă faţă	8402020-2	set	53
Capotă faţă	8402020-2	set	58
Difuzor carburator	21104/32	set	9
Electromotor ştergător	M 700000	set	156
Electromotor şterg. parbriz	M 700000	set	192
Electromotor calorifer	8107080	set	41
Element filtru aer	1109020	set	149
Fuzetă dr.	3001003	set	420
Fuzetă stg.	3001009	set	259
Fuzetă stg.	3001009	set	45
Filtru aer compl.	1109005	set	154
Furcă schimb. v.-2	1702080-2	set	9
Flanşe arbore came	11-6232	set	58
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	61
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	48
Flanşe cruce cardan	2201023	set	22
Flanşe cruce cardan	2201023	set	49
Fasung lampă control bord	3833028-1	set	2
Gheară manivelă	1005054	set	49
Garnitură parb. metal	5206021	set	96
Garnitură parb. metal	5205021	set	30
Garnitură cauciuc ptr. lampă	5206012-1	set	45
Garnit. geam parb. faţă	5603012-1	set	10
Ghid ax schimb viteză	1703072	set	15
Grup conic diferenţial	2402020-2	set	66
Grup conic diferenţial	—		
Geam lampă sp. combinat	—		
Geam spate	5603012	set	11
Geam parbriz	520613	set	153
Geam catadioptmic	8404295-2	set	20
Indicator nivel combustib.	E PP01	set	12
Indicator curent	W-PL-1	set	44
Inel cauciuc supapă adm.	1007018	set	260
Jigler principal	13130/456	set	88
Jigler principal	GL-2237	set	35
Jigler aer	G-43/1110	set	20
Jigler aer	3131-6	set	301
Jigler relanti	G.43-127	set	57
Jigler pulverizator	G-13-1125	set	17
Jigler economoizator	0431115	set	53
Locaş pinion khilometraj	3802030	set	121
Lampă motor	3714310-1	set	18
Lampă motor	3714310-1	set	65
Lampă mers înapo	3729010-5	set	117
Melc kilometraj	3862033	set	88
Mască radiator	840N10GP	set	117
Mecanism schimb. vit.	1702010-24	set	71
Mecanism schimb. viteză	1702010-24	set	19
Miner uşă ext. faţă	6105150	set	35
Miner uşă sp. exter.	6205150-2	set	203
Miner uşă interior	6105182-11	set	100
Miner uşă interior	6105182-11	set	199
Miner macara	6104064	set	102
Miner macara	6104064	set	7
Macara geam faţă dr.	6104012	set	100
Macara geam faţă dr.	6104012	set	15
Macara geam faţă stg.	6104013	set	98
Ornament	5001324	set	77
Ornament	5001331	set	77
Ornament	5001325	set	99
Ornament	5001325	set	77
Ornament metalic geam	5001352	set	8
Ornament metalic geam	5001332	set	71
Ornament metalic	5001320	set	61
Ornament metalic	5001320	set	9
Ornament metalic	5001321	set	69
Ornament metalic	5001310N02	set	10
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	496
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	1 125
Piston motor 82,50	1004014-N5	set	836
Piston motor 82,50	1004014-N8	set	2
Piston motor 82,80	100401-N8	set	372
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	123
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	46
Piston motor 83,55	1004014-N125	set	724
Piston motor 83,50	1004014-N150	set	172
Plutitor	1-65-01-1	set	400
Pompă repriză	6525-2	set	10
Pompă apă	1307010-2	buc.	154
Pompă ulei	1011010-W	buc.	315
Pinion kilometraj	3802034	buc.	197
Pinion kilometraj	3802034	buc.	78
Pinion arb. sec. v.1	1701112-2	buc.	56
Pinion arbore sec. v.1	170112-2	buc.	320
Pinion arb. sec v.2	1701122	buc.	7
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
S mering pinion atac	170211	buc.	711
Simer ng capotă direcţ.	3401022	buc.	731
Simering axa planetară	2701060	buc.	860
Simering axă planetară	2401060	buc.	220
Simering capac roţi dis.	0210052341	buc.	983
Tachet compl.	1007070	buc.	31
Tijă culbutori	1007061	buc.	400
Taler arc supapă	1007063	buc.	7
Traversa longeron central	202801135	buc	3
Traversă susp. faţă	2801100	buc.	11
Teu legătura fr. mînă	35081803	buc.	27
Teu legătura fr. mînă	508180	buc.	102
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	40
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	30
Taler suport fr. faţă stg.	3501013	buc.	10
Taler suport fr. sp. dr	3502012	buc.	34
Taler suport fr. sp. dr.	334501012	buc.	20
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	51
Trombă dif. dr.	2401006-2	buc.	17
Trombă dif. stg.	2401007	buc.	10
Tampon bară protec. faţă	2803040	buc.	287
Tampon bară protecţie F.	2203040	buc.	180
Tablou bord cpl.	3801010-21	buc.	43
Termostat radiator apă	1300690	buc.	4
Uşă faţă dr.	6100014	buc.	4
Uşă faţă dr	6100014	buc.	52
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	9
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	21
Uşă spate combi.	6301005	buc.	3
Uşă spate dr.	306200014	buc.	45
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	10
Volantă motor	1005115-2	buc.	66
Volantă motor	1005113-2	buc.	15
Vitezometru	3002011-11	buc.	47

auto WARSZAVA 201 – 203 producţie indigenă

Arc spiral susp. faţă	2902712-2	buc.	461
Arc pastilă ca. sup.	203003069	buc.	36
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	58
Ax rolă sector direcţie	123401073	buc.	10
Ax satelit	2403060	buc.	30
Bară direcţie	3003054	buc.	222
Bilă sincron	508605	buc.	507
Bilă sincron	508605	buc.	4
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	96
Bulon bară direcţie	3003126	buc.	300
Bulon bară fuzetă	3001025	buc.	600
Bulon roată	3103008-2	buc.	380
Bucşă sector direcţie	3401076	buc.	698
Bucşă sector direcţie	3401076	buc.	2
Bucşă pinion v.2	1701130 B.	buc.	99
Bucşă pinion mers înapoi	7143-3	buc.	67
Bucşă distanţare arb. pl.	122403084	buc.	50
Bucşă distanţare arb. pl.	22401025	buc.	64
Bucşă elatică bară stabilizator	202906040	buc.	494
Bucşă inf. tijă stabiliz.	1118081	buc.	195
Bucşă cercel arc spate	2912028	buc.	4 919
Pinion mers înapo	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
Pîrghie fuzetă dr. stg.	2904056	buc.	14
Pîrghie fuzetă stg.	1001031-2	buc.	48
Pîrghie fuzetă stg.	3003031	buc.	72
Pîrghie intermed. susp.	2904024	buc.	119
Pîrghie inter. susp. sup.	2904024-2	buc.	204
Pîrghie cd. fr. mînă	3508153-1	buc.	69
Pîrghie cda. fr. mînă	3508015	buc.	48
Pîrghie inter. dir.	30030-3	buc.	141
Pîrghie inter. dir.	3003084-3	buc.	78
Pîrghie furcă cupl. v.2-2	1702115-2	buc.	60
Pinion cuplare electrom.	910008	buc.	80
Placă contact caixon	3721035-2	buc.	17
Potcoavă platinată	444534-3	buc.	861
Placă suport cont. pl.	4445245	buc.	59
Potenţiometru rezervor	3806020-21	buc.	67
Potenţiometru rez. bz.	3806020-21	buc.	98
Piulită reglat tacheţi	1007022	buc.	300
Puncte spate cpl.	2400012-3	buc.	31
Robinet scurgere radiator	1305010W	buc.	2
Racord conductă fr.	3506010	buc.	160
Rolă sector direcţie	3401062-2	buc.	221
Racord tub cauciuc rad.	118286	buc.	13
Radiator calorifer	8101060	buc.	62
Radiator calorifer	8101060	buc.	13
Regulator avans automat	444573-7	buc.	9
Ramă exter. far	3711031	buc.	24
Rotor distribuitor	457420	buc.	159
Rezervor benzină	1101010	buc.	23
Siguranţă bolt piston	1004022	buc.	925
Şaibă arbore cotit	116308-2	buc.	42
Şaibă arbore cotit	116508-2	buc.	20
Siguranţă supapă	116512	buc.	6
Supapă evacuare	821100-13	buc.	430
Suport metalic motor f.	100204342	buc.	7
Suport metalic motor f	2802020-1	buc.	27
Suport metalic m. faţă	2802020-1	buc.	25
Şaibă arbore cotit	116007	buc.	481
Şaibă manşon sincron	201701158	buc.	2
Şaibă reglare saboţi	3501023	buc.	288
Siguranţă ppă. apă	1307042	buc.	950
Suport inf. arc spiral	22903704	buc.	42

Suport inf. arc spiral stg.	2902735-1	buc.	34
Suport cercel arc spate	2912446-1	buc.	14
Suport rulment ambreiaj	117561-2	buc.	3
Suport pîrghie intermed.	3003092-3	buc.	260
Suport pîrghie interm.	3003092-3	buc.	118
Supapă refulare	GN 6512 X	buc.	16
Supapă adm. carburator	GN 05-017	buc.	18
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	35
Ştergător parbriz	5205000-31	buc.	20
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	58
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	40
Siguranţă broască uşă	305105120-2	buc.	90
Siguranţă broască uşă	b610510-1	buc.	36
Simering pinion atac	1701211	buc.	259
Bucşă pivot fuzetă	1131098	buc.	5 480
Bridă arc spate	2912408-2	buc.	50
Buşon radiator apă	1304010	buc.	133
Braţ ştergător parbriz	WK 400200	buc.	625
Robinet stator dinam	G 670104	buc.	122
Bujii 18/145	M 18	buc.	338
Capac ppă. benzină	1106018	buc.	5
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	8
Cercel arc spate	2912458	buc.	298
Contact uşă plafonieră	I.C.-1	buc.	72
Capac roată	023902010	buc.	17
Cablu fr. mînă faţă	203508068	buc.	298
Cablu fr. spate stg.	3508181-3	buc.	277
Cablu frînă mînă sp. dr.	3508180	buc.	348
Cablu fr. mînă sp. dr.	3508181	buc.	—
Dinam	3701010-1	buc.	12
Element filtru ulei fin	1017035-A	buc.	1 008
Filtru ppă. benzină	1106045	buc.	298
Flanşe arbore came	116252	buc.	221
Ghid supapă motor	1003025-2	buc.	12
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	59
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	3
Garnitură chiuloasă motor	1003030	buc.	977
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	189
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	160
Garnitură etanşare	123501151	buc.	1 658
Bucşă arb. intermediar	M. 7115	buc.	99
Bucşă elastică sup.	290.6078	buc.	5 574
Garnitură ppă. apă	1213070034	set	3 250
Geam lampă semnal faţă	ZOW 3-1	buc.	200
Inel cauciuc supapă adm.	211007018	buc.	454
Lamă şterg. parbriz	WK 400100	buc.	267
Lampă semnalizare faţă	3712010	buc.	582
Membrană ppă. benzină	511106142	buc.	2 124
Manşon cauciuc ax cardan	2201090	buc.	500
Pompă benzină	1106010-12	buc.	39
Pinion distrib. arb. cotit	146396-32	buc.	703
Pinion distrib. arb. came	110256	buc.	539
Pîrghie ppă, benzină	1106110	buc.	8
Pastilă arc cap bară dir.	3003019	buc.	200
Pastilă cap bară sup.	3003068 B	buc.	293
Pastilă inf. bulon sferic	M-3333	buc.	100
Pastilă cap bară super.	296982 P	buc.	150
Pastilă cap bară	3003022.1	buc.	6
Placă cercel arc spate	2912467-2	buc.	170
Placă cercel arc	2912466-2	buc.	73
Perii electromotor	761012	buc.	9 436
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	3 955
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	295
Perii cărbune distribuitor	A 50190/191	buc.	518
Rotor dinam	G. 67 DU 02	buc.	11
Releu claxon	—	buc.	1
Radiator apă	130101-2	buc.	294
Şaibă reglare arb. sec.	M.7114	buc.	364
Supapă adm. motor	1007012-2	buc.	220
Supapă evacuare motor	1007013	buc.	125
Supapă ppă. benzină	1106020	buc.	600
Şaibă pinion planetar	2403030-1	buc.	10
Sorb plutitor ulei	116560	buc.	319
Şaibă manşon sincron	1701158-2	buc.	129
Siguranţă pastilă cap bară	3003071	buc.	360
Siguranţă supapă motor	116512	buc.	160
Şurub reglat tacheţi	1007021	buc.	777
Sabot fr. spate	3501091	buc	5
Taler arc supapă	1007063	buc	190
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	8
Tub intrare filtru ulei	1017120	buc.	22
Tampon elastic superior	1001050	buc.	1 487
Tampon elastic superior	1001044	buc.	130
Tampon elastic superior	2902654	buc.	2 395
Tampon arc susp. spate	2912622-2	buc.	165
Tampon elastic pîrghie	2902622 A	buc.	40

auto MOSKVICI 407 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arc supapă exterior	1007020	buc.	2 754
Ax inferior susp. faţă	2904032	buc.	1
Ax cardan spate cpl.	2200010	buc.	30
Bucşe pinion cda. ppă. ulei	—	buc.	79
Bulon bielă cu piuliţă	1004061	buc.	614
Bucşă sector direcţie	3401075	buc.	141
Bucşă capac sector direcţ.	3401078	buc.	8
Bulon căpăcel arc spate	2912478	buc.	1 688
Bobină dinam	3701200	buc.	267
Bobină electromotor	3700200	buc.	39
Bobină inducţie	—	buc.	50
Bendix electromotor	3706600	buc.	3
Cuzineţi bielă 0,05	1000104	sect.	133
Cuzineţi bielă 0,25	1000104	sect.	70
Cerc dinţat volant motor	1005125	buc.	3
Carcasă cutie viteze	—	buc.	3
Cruci cardan	2201025	buc.	14
Cilindru faţă fr. stg.	3501041	buc.	797
Cilindru faţă fr. dr.	3501040	buc.	433
Cilindru faţă fr. dr.	—		
Carter diferenţial	2401008	buc.	30
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	40
Filtru aer cpl.	1109010	buc.	16
Filtru rezervor benzină	1104012	buc.	34
Furcă schimb. v. 1-2	1702022	buc.	12
Frînă roată faţă dr.	3501010	buc.	18
Frînă roată faţă stg.	3501011	buc.	55
Fuzetă stg.	2904053	buc.	91
Flanşă cu nituri pin. atac	2402100	buc.	77
Garnitură ppă. apă	1307038	buc.	14
Grup conic	2402020	buc.	9
Garnitură cauciuc parbriz	5206050	buc.	16
Geam parbriz spate	5603006	buc.	109
Jigler principal	K59/1107203	buc.	82
Jigler economizator	9065330	buc.	112
Jigler aer	1107322	buc.	213
Jigler pulverizator	1107270	buc.	156
Jigler alimentare	1107204	buc.	44
Lagăr bielă 0,75	1000104	buc.	1
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	156
Lagăr palier 0.25	1000102	buc.	10
Lagăr palier 1	1000102	buc.	2
Lagăr cuplare ambreiaj	1601180	buc.	1
Levier sector direcţie	3401090	buc.	589
Mecanism direcţie	3406013	buc.	3
Macara geam faţă	6104012	buc.	44
Piston motor 1.5	1004015	buc.	80
Pinion planetar şi satel.	2403951	buc.	1
Radiator instalaţie încălz.	8101060B	buc.	84
Siguranţă supapă	1007028	buc.	42
Scaun supapă evacuare	1007080	buc.	1 185
Suport metalic motor dr.	1001015	buc.	16
Suport metalic motor stg.	1001016	buc.	145
Sită ppă. benzină	1106045	buc.	8
Supapă economizator	K25/A1107430	buc.	242
Suport cărbune ambreiaj	1601185	buc.	246
Simering capac c.v.	1702020	buc.	5
Simering castă direcţie	3401069	buc.	71
Suport fuzetă stg.	2904101	buc.	133
Simering butuc roată faţă	3103035	buc.	52
Simering pîslă arb. planetar	—	buc.	232
Tampon elastic inf. susp. faţă	2902622	buc.	53
Tambur roată frînă	3501070	buc.	100
Tub flexibil frînă	3506060	buc.	30
Tablou bord stg.	3801025	buc.	34
Tablou bord dr.	3801025	buc.	215
Volanţa motor cpl.	1005115	buc.	27

Tabel auto MOKCVICI 407 producţie indigenă

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Amortizor telescopic	2905006	buc.	475
Capac pompă benzină	1106018	buc.	125
Corp ppă. benzină	1106090	buc	6
Cap bară stg. cpl.	3003056	buc.	123
Cap bară cpl. dr.	3003057	buc.	129
Capac distribuitor	3706500	buc.	35
Comutator centrul lumini	3709010	buc.	283
Dinam cpl.	3701010	buc.	5
Garnitură chiuloasă	1003020	buc.	248
Membrană ppă. bz.	1106142	buc.	220
Pinion arbore cotit	1005031	buc.	6
Pîrghie ppă. benzină	1106108	buc.	13
Pinion acţionare vitezometru	3802834	buc.	119
Tampon elastic sup. amortizor	2902450	buc.	178
Tampon arc spate	2912622	buc.	44
Tampon articulaţie susp.	2902654	buc.	118
Tampon motor	1001044	buc.	754
Rotor distribuitor	—	buc.	472
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	5
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	64

auto MOKCVICI 408 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Ax cu pinion ppă. ulei	1011040	buc.	34
Arc oţel capac dinam	3701304	buc.	275
Apărătoare praf pivot	2904226	buc.	2
Bucşă acţionare ppă. ulei	1011005	buc	24
Broască uşă faţă	—	buc.	22
Bară stabilizator	2906336	buc.	22
Bară protecţie faţă stg.	2803015	buc.	13
Capac ppă. ulei	1011050	buc.	5
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	17
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	25
Carter arbore secundar	1701200	buc.	1
Colier schimb. viteze	1703035	buc.	73
Corp cilindru fr. faţă	3501047	buc.	2
Cilindru receptor ambreiaj	1602510	buc.	3
Cilindru fr. faţă stg.	3501041	buc.	39
Cablu şoc benzină	1108100	buc.	51
Dinam cpl.	37010101	buc.	9
Electromotor şterg. parb.	5205614	buc.	163
Element far principal	3711200	buc.	1
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	48
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	19
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	39
Filtru rezervor benzină	—	buc.	19
Garnitură cauciuc ppă. apă	1307038	buc.	2
Garnitură baie ulei dr.	1009070	buc.	76
Garnitură carter dif.	2402070	buc.	54
Geam lampă spate	3716204	buc.	94
Geam caltar uşă spate	6203152	buc.	2
Indicator apă	3801080	buc.	64
Indicator benzină	3801050	buc.	132
Jigler principal	1107202	buc.	17
Jigler principal stg.	1107203	buc.	41
Jigler tub emulsie	1107223	buc.	34
Jigler principal	1107231	buc.	140
Lagăr palier 0,25	1000102	set	1
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	26
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	167
Lampă număr spate şi port bagaj	3717010	buc.	39
Macara geam uşă sp. dr.	6204013	buc.	6
Mîner uşă fără buton	6105210	buc.	18
Mîner capac bord	5303054	buc.	137
Mască radiator 2 faruri	8401112	buc.	5
Ornament parbriz dr.	5206100	buc.	44
Pinion conducător ppă. ulei	1011045	buc.	67
Pinion condus ppă. ulei	1011032	buc.	59
Pinion v.2 arb. sec.	1701126	buc.	1
Pîrghie direcţie pendulare	3003082	buc.	31
Pîrghie fuzetă dr.	—	buc.	10
Pîrghie fuzetă stg.	3001031	buc.	19
Pîrghie sup. stg. susp. faţă	2904101	buc.	2
Pîrghie susp. faţă stg.	2904021	buc.	52
Pîrghie susp. faţă dr.	2904020	buc.	32
Pivot inferior fuzetă	2904068	buc.	1 099
Pivot superior fuzetă stg.	2904199	buc.	
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904073	buc.	193
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	96
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	384
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	126
Pastilă pivot sup. fuzetă	2904206	buc.	290
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904067	buc.	444
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	315
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	99
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	375
Rozetă macara geam	6105264	buc.	30
Rezervor benzină	1101010	buc.	6
Ramă far	37111321	buc.	45
Ramă	6103471	buc.	16
Releu curent	3702300	buc.	121
Şaibă arbore intermediar	1701059	buc.	45
Suport manetă schimb.	1703025	buc.	5
Ştergător parbriz	5205012	buc.	1
Tub cauciuc filtru ulei	1017120	buc.	2
Ţeavă benzină	1104042	buc.	156
Traversă şaseu Nr. 2	2801100	buc.	1
Uşă spate stg.	6200019	buc.	11
Vitezometru	3801030	buc.	4

TABEL

Cu piese de schimb disponibile pentru auto Volga 21 produse indigene

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arbore acţionare distrib. fără bucşă	1016012	buc.	60
Arbore acţionare ppă. ulei	211011220	buc.	78
Arbore pompă ulei	21110042B	buc.	75
Arbore pompă apă	12307019	buc.	279
Arc membrană ppă. benzină	1106150	buc.	18
Arc placă presiune ambreiaj	511601115	buc.	371
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	85
Ax sector distribuţie	123401073	buc.	63
Ax superior bară legătură dir.	122003096	buc.	278
Arc spiral faţă	212902712	buc.	173
Bucşe culbutori	211007121	buc.	233
Bucşe culbutori	211007121	buc.	114
Butuc fulie ventilator	121307024	buc.	89
Butuc fulie arbore cotit	121005051	buc.	17
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	37
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	2
Bucşe pinion mers înapoi	A 7143 V	buc.	81
Bucşe pinion arbore sec. v.2.	201701130B	buc.	165
Bucşe bloc arbore intermed.	M 7115	buc.	93
Bucşe elastică amortizor sp.	132915432	buc.	1 245
Bucşe elastică susp. bară stab.	202906078	buc.	2 558
Bucşe elastică bară stabiliz.	202906040	buc.	424
Bucşe casetă direcţie	213401076	buc.	51
Bulon roată cu piuliţă	2031030804	buc.	461
Buton radiator apă	1201304010A	buc.	282
Burduf cauciuc cilindru pr.	213505065	buc.	332
Bobină stator electromotor	ST21370820	buc.	72
Con pastilă coadă supapă	21107026A	buc.	151
Capac pompă benzină	511106018	buc.	49
Corp pompă benzină	211106090	buc.	18
Cruce cardan	122201025	buc.	78
Cablu frînă mînă	213508068	buc.	146
Cărbune distribuitor	A50199/191	buc.	590
Diafragmă pompă benzină	511106142	buc.	1037
Dinam cpl.	2137010404	buc.	110
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	2
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	191
Flanşă arbore cu cama	21100116252	buc.	118
Filtru pompă benzină	511106045	buc.	141
Fulie dinam	V 67DV05A	buc.	88
Gheară manivelă	121005053	buc.	186
Garnitură colector admisie	20109819	buc.	157
Garnitură colector evacuare	—	buc.	12
Garnitură colector evacuare	211008030	buc.	246
Garnitură cilindru frînă	3505035	buc.	1 518
Geam parbriz faţă	215206010A	buc.	314
Locaş pinion vitezometru	21A3802030	buc.	4
Melc acţionare vitezometru	21A3802033B	buc.	77
Manşon protecţie cardan	1222011090	buc.	792
Manşon amortiz. susp. cardan	122202085A	buc.	296
Pinion arbore cotit	116306A2	buc.	12
Pompă benzină	511104100B	buc.	151
Pîrghie pompă benzină	211106110	buc.	26
Pinion acţionare vitezometru	213802034	buc.	120
Piston cilindru frînă	123505028	buc.	366
Piston cilindru recept. ambr.	211602114	buc.	670
Placă exterioară cercel arc	692912467	buc.	48
Potcoavă ruptor	3706-370	buc.	1 373
Perie electromotor	3708200	buc.	532
Perie dinam	293701080	buc.	138
Perie dinam cu cablu izol.	29293204020	buc.	684
Perie dinam cu cablu izol.	G293701020	buc.	15 051
Robinet calorifer	G308101020A	buc.	91
Robinet radiator apă	211305010	buc.	453
Rotor bobinat dinam	G67DU02	buc.	62
Radiator încălzire	218101060	buc.	60
Scaun supapă admisie	211007032	buc.	145
Scaun supapă evacuare	211007080	buc.	273
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	144
Supapă pompă benzină	511106020	buc.	181
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	49
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	76
Taler supapă inferior	7025	buc.	8
Taler arc supapă inferior	2110071022	buc.	28
Tub intrare ulei	201017124A	buc.	218
Tub flexibil ieşire ulei	201017124B	buc.	483
Tub flexibil pompă benzină	511104100B	buc.	411
Tampon spate	211001050B	buc.	1 142
Tampon cauciuc cardan interm.	2802099	buc.	206

Mitologii contemporane în dramaturgie

Acumulările cantitative înregistrate în ultimele decenii în dramaturgia românească au dus în mod firesc la diversificare tematică și stilistică, la dispariția unor șabloane tipologice, sau la nuanțarea acestora, la apariția unui număr de opere și autori de referință, mărturii autentice asupra uneia dintre cele mai patetice epoci din istoria României. Autorii – dramaturgii contemporani – au studiat realitatea extrem de diversă și bogată în contraste a acestei epoci, atît pe porțiuni cît și în încercări de sinteză, în adevărate fresce ale etapei desăvîrșirii revoluției socialiste în țara noastră, lucrări de mare ambiție literară și filozofică, mai adecvate epicului decît dramaticului. Asemenea compoziții totalizînd, pe orizontală, experiența revoluționară a societății noastre de după 23 August, se pot identifica în **Febre** de Horia Lovinescu, – o radiografie a adeziunii, realizată prin intermediul temei exercitării demne a profesiei de către un absolvent de medicină, în **Ochiul albastru** de Paul Everac – care consacră **tema șantierului** ridicînd-o la valoarea unei metafore emblematice a construcției socialismului din România. Fresce compuse în manieră cinematografică, prin juxtapunerea de secvențe reprezentative, au realizat Titus Popovici în **Puterea și Adevărul** – unde conflictele „de șantier" sînt fundalul unei meditații asupra necesității istoriei imediate și a raportului ei cu responsabilitatea socială și umană văzută în perspectivă și eternitate, sau Aurel Baranga în **Simfonia patetică**. Nu vom omite **Studiu osteologic** ... – o recentă piesă a lui D. R. P., o suită de tablouri metaforice interpretînd ultimii 35 de ani de istorie românească, corelată cu o istorie mai îndepărtată, ce poate depune mărturie asupra permanenței categoriilor de sacrificiu și omenie ale poporului nostru. Sub raport cantitativ toposurile, temele, miturile (poate încă nu îndeajuns consacrate) ale literaturii noastre dramatice contemporane sînt legate cu prioritate de mediul industrial, ceea ce poate fi un indiciu al legăturii imediate dintre realitatea socială și modul ei de reflectare în literatură. De la **Cetatea de foc** a lui Mihail Davidoglu pînă la, să spunem, **Se ridică ceața** de Florin Năstase sau **Provincialii** de Constantin Cubleșan incluzînd, desigur, **Explozie întîrziată** sau **Ștafeta nevăzută** de Paul Everac, **Fata bună din cer** de Corneliu Leu, sau **Cotele apelor Dunării** de Valentin Munteanu, și altele, o serie de piese au ca resort dramatic eroismul muncii, iar ca situație dramatică etalon **avaria industrială** interpretată în sens eroic sau epic. A fost creată și o comedie specifică a noii societăți, o comedie preponderent satirică, ce și-a împrumutat tehnica și procedeele din comedia clasică dar și-a constituit, prin Aurel Baranga, în mod deosebit, o tipologie, situații și teme proprii. Ședințomanul, demagogul, birocratul ar fi cîteva dintre variantele tipologice vehiculate de comedia satirică socialistă și ele au fost preluate de succesorii lui Baranga, dintre care Tudor Popescu, prin cele cîteva comedii ale sale, își aduce un important spor de originalitate. Ca și în proză, și ca un reflex al literaturii exaltate a deceniului al șaselea, și-a făcut apariția o literatură de reevaluare a unor fenomene specifice etapei desăvîrșirii revoluției, cu accente pe raporturile, adeseori tragice, dintre individ și istorie, o dramaturgie „de recuperare a vinei tragice" ale cărei drumuri, încă nebătătorite, au fost deschise de **Pisica în noaptea Anului Nou** de D. R. P., urmată de **O pasăre dintr-o altă zi** sau **Balconul** – ale aceluiași dramaturg angajat într-o neistovită cursă a adevărului rostit deschis asupra unor contexte social politice deformate prin conjunctură istorică. D. R. Popescu a fost urmat de Romulus Guga cu a sa metaforă existențială și politică din **Noaptea cabotinilor,** de Aurel Baranga cu **Viața unei femei,** de alți dramturgi și piese în care, într-o formă sau alta, apăreau fantasmele unor conflicte revolute. Este demnă de remarcat proliferarea, după 1970 – cînd partidul a pus problema ridicării nivelului de cunoaștere și conștiință a maselor, de educare în spiritul eticii și echității socialiste – a pieselor de univers individual, de dezbatere etică, dezvoltîndu-se o dramaturgie a proceselor de conștiință, a eforturilor de autoperfecționare, ce-și poate găsi – eventual – înrudirea cu literatura condiției umane a secolului al XX-lea, adaptînd firește lucrurile la contextul nostru social-politic. O dramaturgie despre „cititorul de contor" – pentru cine cunoaște piesa lui Paul Everac – despre neliniștea erorii, despre bilanțul etic și existențial în care se înscriu mai toate piesele eticiste ale lui Paul Everac (**Camera de alături, A cincea lebădă**), **Autobiografie** de Horia Lovinescu, **Timp în doi** de D. R. Popescu, o categorie din care a derivat piesa, să-i spunem judiciară, de tipul **Cafeaua actriței** sau **Fluturii cenușii** de Emil Poenaru, **Cocoșul de tablă** de Dan Rebreanu sau **Sentință pentru martori** de Viorel Cacoveanu, sau **Anchetă asupra unui tînăr care n-a făcut nimic** de Adrian Dohotaru, toate pornite de la faptul divers ridicat la nivel problematic. Oricum, o categorie extrem de variată, pe care riscăm să o uniformizăm prin clasificare, cuprinzînd și fenomene tîrzii ale teatrului furioșilor, cultivînd tipurile inadaptatului (**Acești îngeri triști** de D. R. Popescu, **Subsolul** de Paul Everac) și în care am introduce și autentica dramă a condiției umane, grefată pe lupta comuniștilor din ilegalitate, pe care a scris-o Paul Georgescu (**Monolog cu fața la perete**). Din această diversitate caleidoscopică de toposuri dramatice, se cuvine să consemnăm piesele de analiză ale actualității prin pretexte istorice, piese în care autorii români au obținut, poate, cele mai stabile succese începînd cu **Săptămîna patimilor** a lui Paul Anghel, **Petru Rareș** de Horia Lovinescu, **Croitorii cei mari din Valahia** de Al. Popescu, pînă la dramele meta-istorice ale lui Marin Sorescu (**Răceala, A treia țeapă**), sau la socioaonia inclusă în trilogia lui Sütö András (**Floriile unui geambaș, O stea pe cer, Cain și Abel**), sau la teatrul politic și agitatoric al lui Paul Cornel Chitic (**Europa, Aport** ...). Ceea ce ni se pare important să consemnăm în această sumară, incompletă și lacunară încercare de sistematizare tematică a dramaturgiei românești contemporane, nu este numai victoria autorilor noștri în tentativa lor de constituire a unei mitologii contemporane în dramaturgie ci, mai ales, contribuția pe care și-au adus-o la fixarea fizionomiei unei epoci și a fenomenelor ei specifice.

Mircea GHIȚULESCU

Microdialog despre teatru cu dramaturgul Iordache Marin

– Ce înseamnă, în opinia Dumneavoastră teatru politic ?

– Teatrul politic ar trebui să reflecte, într-o formă artistică superioară, realitățile cotidiene, munca și lupta oamenilor din toate colțurile țării pentru înfăptuirea programului partidului. Teatrul politic trebuie să cultive dragostea față de patrie, față de popor.

– Sub ce formă ?

– După părerea mea, acestea nu presupun o redare fidelă a actelor revoluționare, uneori eroice, ale participanților la procesul de făurire a socialismului : faptele măreție ale contemporanilor noștri se cuvin a fi restituite veridic, ridicate la rang de simbol ; în toate datele lor, scrierile la care ne referim, au datoria să respecte legile și exigențele teatralității.

– Cum vedeți misiunea unui teatru politic ?

– Fără îndoială, teatrul politic are misiunea ca, alături de aspectele pozitive pe care le generalizează, să combată, cu metode specifice, mentalități anacronice cu care ne confruntăm, racile ca : birocratismul, indiferentismul, formalismul, conservatorismul, nepotismul și altele. Teatrul politic actual se cuvine să ia poziție decisă față de parcelele nocive din cîmpul realității sociale. El reprezintă, astfel, o posibilitate de angajare plenară a unui autor dramatic în procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

– În piesele dv. există un sentiment al recuperării ființei umane ?

– Da, eu sînt împotriva expresiei : „rebut uman", precum și a mentalității ce-i încumbă. Țin foarte mult la ideea de a recupera omul, chiar dacă a făcut greșeli ; în muncă și scrierile mele încerc să dau curs acestui mod de a vedea lucrurile. Eu nu-mi pot „pedepsi" personajele în așa măsură încît să le privez de viitor. Eu acord încredere oamenilor despre care scriu.

– Ce valențe umane ar trebui să prevaleze în acest teatru ?

– În esență, cred că teatrul politic are de redat figura luminoasă a omului nou din țara noastră. Și, în același timp, cred că teatrul politic se află, alături de alte compartimente ale culturii acestei epoci, în plin proces de relevare a valențelor umane, a celor care, validate de contextul social și politic mai larg pot investi individul, cetățeanul cu atributul de „nou".

Am în vedere teatrul scurt. Desigur că piesa de mai mare întindere are o sferă de preocupări mai extinsă.

– Ce ne puteți spune despre teatrul scurt, pe care îl abordați ?

– Eu țin la teatrul scurt și pentru că, deocamdată, astfel de scrieri m-au preocupat dar și pentru că – poate în contradicție cu alții – eu cred în apetența spectatorului contemporan mai ales pentru spectacolul și textul esențializat. Iată deci, pledînd pentru teatrul politic, eu pledez pentru teatrul scurt.

*

(Teatrul a fost, întotdeauna, consecința afirmării unui spirit multivalent, implicat în actualitate. Om politic, economist, dramaturgul IORDACHE MARIN descoperă în teatru un mod de a-și exprima, dintr-un unghi nou, opțiunile sale de politolog, de om de știință. Volumul „Scrisoare pentru mama", apărut de sub tiparul Editurii „Eminescu" în 1980 are calitatea de a ne convinge că Marin Iordache urmărește să-și practice „declarațiile de principiu". Ceea ce este, desigur, demn de stimă și de interes).

A. ALDAN

Cum se poate instaura actualitatea?

● În totalitatea ei responsabilă, conectarea unui scriitor la actualitate nu se petrece „la modul axiomatic". Așa cum „istoricitatea" unei opere nu decurge „cu necesitate" din pur-și-simplul apel la trecut, sau cum o scriere care-și alege drept timp pe cel din anul trei mii nu este, obligatoriu, predicțională. Există autori, nu numai „dramatici", care au îndeminarea de a îmbrăca scrisul în aparența actualității : aceștia vorbesc despre trecut cu un respect de tip „filologic", la prezent se uită cu o bunăvoință de tip „parcimonios", iar către viitor trimit, eventual, cîte o senină propoziție de tipul „conclusiv și îndubitabil" : O să fie !

(Nu vrem să zicem că nimic din ceea ce nu e, n-o să fie ; vrem, însă, să ne înscriem pe poziția celor care cred că toate cele ce nu-s încă adresează prezentului întrebări la care avem de răspuns pentru ca lumea de acum „să sporească", mîine, dacă nu cu o afirmație, măcar cu o altă (nouă) interogație).

● Asemenea propoziții sînt la îndemîna oricui ; dacă le raportăm la manufactura literară (și dramatică), ele încep să capete o oarecare îndreptățire.

De ce e posibil să se întîmple asta ?

Iată o întrebare de-a dreptul complicată. Pe de o parte este limpede că (restrîngînd acolada referințelor la piesa de teatru) apar pe firmament drame și dramatizări care nu servesc la nimic și nimănui ; pe de altă parte, cum să distingi, între multiplii răspunzători de soarta unui text, de virtuțile unui colectiv teatral, de gustul public, pe „cel dintîi" care manifestă o incalificabilă iresponsabilitate, luînd în răspăr actualitatea, sub toate aspectele ei, de la cel politic – estetic, la cel mai concret : ori că acesta ar fi definit în funcție de efortul unui teatru, ori că ne-am referi la el calculînd pierderea de timp a spectatorului, ori că ...

Avem o dramaturgie cu adevărat de actualitate, avem **piese** – lista lor ar cutremura un spectator de teatru obligat, ani la rînd, să caute înțelesul teatrului în „fețe ale didinei", în „cazul profesorului Enăchescu", în fotbaliade comice, în comenzi respectate „feroviar" ... Avem autori dramatici care și-au semnat prezența în actualitate, puternic : D. R. Popescu, Marin Sorescu, Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Teodor Mazilu, Paul Everac, Tudor Popescu, Ion Băieșu, Theodor Mănescu, Romulus Guga, Ecaterina Oproiu, Titus Popovici, Dumitru Solomon, Paul Cornel Chitic, Mircea Săndulescu, Sütö András, Dragomir Horomnea ... Unii dintre ei au trecut în cuvinte, alții mai pot stîrni controverse, pe unii, poate, memoria paginii scrise i-ar dori la începutul unei enumerări cu pretenție de ierarhizare ; și încă sîntem departe de a fi isprăvit „lista numelor de interes".

Sînt jucați acești autori ?

Desigur că da – desigur că nu. Fiecare „fals actualist" care pătrunde în repertorii ne face să privim interogativ înspre modul de a fi pus în circulație al valorii autentice. Oare, dintr-o „idiosincrazie critică" ? Respingem o atare idee.

● Vorbind despre **programul** sau **profilul** unui teatru presupunem că acesta poate fi descifrat în repertorii, în continuitate ; remarcînd nivelul unor opțiuni repertoriale, avem în vedere și calitatea spectacolelor produse. Ne raportăm, din convingerea că numai astfel faptul devine relevant, la context.

Fiecare piesetă subminează posibilitatea întregului de a se constitui ; și atunci programul se „profilează", profilul se „întrevede" – iar valoarea rămîne în afara scenei. Mărturia critică va exprima starea lucrurilor, apelînd la realitate, cu bună-cuviință : afirmînd că nu ne aflăm în prezentul teatral uzînd de texte superficiale – care produc reprezentații false – care cheltuie valențele unor creatori – care fac să decadă ambiția unei instituții – care pervertesc gustul public.

● Piesa de reală actualitate reprezintă o șansă, chiar pentru critică. Dîndu-ne „voie" să ne organizăm un discurs pe temeiuri valide, întîlnirea cu ea ne ridică înspre punctul de vîrf al putințelor noastre de a ne proba prezența : în vreme ce, tocmai, ne-o trăim.

● Actualitatea nu se instaurează, în consecință, decît în consensul de acțiune al celor care, vrînd **să fie** în prezent, servesc prezentul cu exigență. Ca și cum l-ar construi, în toate amănuntele sale, de la început. Actualitatea, pentru aceștia, este o răspundere, un sentiment profund și activ, de la care nu se poate demisiona azi, în „ideea" că, cineva „va fi îndreptîndu-l", mîine.

● Actualitatea se instaurează, dacă o instaurăm, pretutindeni, în respect pentru această exemplară ofertă pe care ne-o face : să n-o presupunem „realizată", indiferent de noi.

Antoaneta C. IORDACHE

Repertoriu, calitate, ambient teatral

In condițiile „exploziei informaționale" ce domină a doua jumătate a secolului XX, canalele prin care se difuzează cultura sînt covîrșitoare: presa, radioteleviziunea, cinematografia, discul, caseta, cartea și – bineînțeles – **teatrul.** Această avalanșă copleșitoare de căi și mijloace pentru informare și „loisir" prezintă o serie de avantaje dar și unele „pericole". Avantaje ușor decelabile sînt: gama largă de posibilități în **selecția** – potrivit „gusturilor" fiecăruia – și în **dezvoltarea, lărgirea** gamei de preocupări ale individului, grupului social etc. Se pare însă că „pericolele" sînt cele ce ne interesează mai mult, pentru a contura fizionomia publicului.

Tudor Vianu afirma: **„Dacă din conștiința producătorului de cultură ar lipsi reprezentarea mulțimii omenești, care așteaptă cuvîntul său și care este gata să-l urmeze, poate că producătorul de cultură n-ar mai găsi în sine energia necesară realizării".** Actul teatral legitimează în cea mai largă măsură aserțiunea lui Vianu. E greu de conceput o producție teatrală, care să nu-și valideze ideile și calitatea în fața unor spectatori. Teatrul are, de altfel, un circuit mult mai larg deschis decît alte forme de manifestare ale culturii. **Mesajul teatral** se transmite – de regulă – pe două căi: **semantică** – incluzînd istoria povestită, ideile subînțelese și **estetică** – incluzînd jocul actorilor, claritatea și expresivitatea dialogului, căldura relației scenă-public, alte elemente ale spectacolului (decor, muzică, lumină etc.). După sociologul Abraham Molles, o piesă de teatru cade sau reușește, aproape exclusiv, sub unghiul laturii estetice și, practic, aproape niciodată, sub unghiul a ceea ce spune: „idei proaste fac piese bune, idei bune fac piese proaste". Fără indoială, că se pot discuta la modul speculativ – o serie de piese, din acest punct de vedere și – mai ales – transpunerea lor scenică. Față de această deschidere largă a circuitului teatral, ne-am propus să trecem în revistă cîteva dintre metodele, mijloacele, procedeele prin care instituția de spectacole poate să-și atragă publicul. E vorba de secrete deosebite? După părerea mea, nu! Triada reușitei se poate enunța pe scurt astfel: **repertoriu, calitate, ambient teatral.**

Voi începe cu ultimul element, în ordinea înșiruirii, dar nu și a importanței: **ambientul teatral.** Un spectacol de teatru nu constă numai din simpla transpunere a unui text pe scenă. Ambientul în care se desfășoară producția teatrală cuprinde: publicul, actorii, scena, sala, tăcerea ce precede ridicarea cortinei, rumoarea stîrnită de replici, situații, emoțiile transmise, aplauzele de pe parcurs și din final etc. De fapt, acest ambient însumează o serie de amănunte, ce par nesemnificative, dar împreună determină o atmosferă specială, de căldură sau de răceală, de expansiune sau de rezervă. Se poate afirma pe drept cuvînt, că atmosfera sau ambianța unui teatru fac parte din tradiția acestuia. Un spectacol, la un anumit teatru, trebuie să aibă „savoare", „gust" specific. Aceasta, în cazul că respectivul colectiv artistic își respectă forma. Se spune chiar că un teatru este „o familie de inteligență și simțire". El exprimă sentimente, gînduri, idei, judecăți de valoare pentru o categorie de spectatori, care formează pătura așa numiților „clienți fideli". Nu înseamnă însă că o instituție de artă este un „club închis". Publicul stabil are un fond comun de preferințe, atitudini, reacții – provocat de „timbrul specific" al teatrului – dar nu exclude o participare mai largă. De altfel, media reacțiilor este mult influențată de „ambient" și chiar publicul larg se „modelează" și se „aliniază" treptat alături de „clienții casei".

Cineva povesta că în epoca de directorat a lui Zaharia Stancu la Naționalul bucureștean s-a încercat și chiar s-a reușit să se creeze așa numitul „ambient teatral", întrucît fiecare stagiune era un eșantion model de program repertorial, de inițiative, fiind exemplară sub aspectul lansării premierelor, al calității spectacolelor și „atmosferei" în care era primit publicul. Aceasta era epoca în care pe această scenă s-au realizat spectacole de antologie ca „Scrisoarea pierdută", „Revizorul", „Bădăranii" și altele. Cred că mulți directori de teatru ar avea de învățat din această sistematică și perseverentă activitate ce trebuie dusă în jurul fiecărui spectacol, așa cum plănuia și realiza, ca un veritabil strateg al culturii, Zaharia Stancu, ca director – animator. Pentru orice piesă, secretariatul literar alcătuia o amplă documentare la dispoziția creatorilor (regizori, scenografi, interpreți), iar, pe timpul repetițiilor, se organizau discuții cu specialiști din diverse domenii, scoțîndu-se la iveală elemente inedite, ce priveau textul sau spectacolul. Publicul era pregătit cu mult timp înainte de premieră prin: avancronici – ce căutau să atragă atenția asupra **noutății** și **importanței** „evenimentului" artistic. Caietul-program conținea materiale adiacente pentru aprofundarea ideilor spectacolului. Discuțiile cu publicul – înainte și după premieră, urmărirea și dezbaterea opiniilor exprimate în presă, asigurau – pe parcurs – îmbunătățirea producției artistice, menținerea spectacolului, proaspăt, fără degradări premature. Cu 2–3 stagiuni în urmă, un proces similar s-a petrecut la „Teatrul mic" din București, cînd numirea unui director-animator, cu un „program" ferm, a stîrnit multe discuții. Innoirea repertoriului, completarea colectivului artistic cu personalități de prim rang și elemente tinere de perspectivă, asigurarea unei calități superioare fiecărei reprezentații, diversificarea modalităților de contact cu publicul, atît prin spectacolele obișnuite, prezentate cu acuratețe, cît și prin cicluri de conferințe cu exemplificări, seri de poezie, dans și muzică, recitaluri, expoziții, întîlniri cu spectatorii la sediu și în întreprinderi, școli, cluburi – constituie cîteva dintre procedeele ce stau la baza acelui „ambient teatral", care este pe deplin realizabil, în condițiile unei activități sistematice, perseverente. Chiar dacă pare lipsit de însemnătate, „ambientul teatral" începe din momentul cînd spectatorul află despre piesă, continuă cu modul în care e primit în teatru, cu desfășurarea actului de cultură la care participă și se completează cu „bagajul" care i-a rămas, cînd a părăsit sala de spectacole.

Emanuel ENGHEL

De ce îl laud pe D. R. Popescu?

Un reputat dramaturg, unul din autorii cei mai jucați ai ultimelor stagiuni teatrale, îmi reproșa, într-o scrisoare amicală, că în comentariile mele critice nu a găsit decît cuvinte de laudă la adresa „Patronului". „Patronul" – ați ghicit? – ar fi D. R. Popescu. Iată un reproș, mi-am zis cînd am citit scrisoarea, asupra căruia se cere să reflectez. Este limpede că în el se insinuează faptul că lucrez la revista „Tribuna" și că D. R. Popescu deține aici funcția de redactor șef. Adică, sărmanul de mine, trebuie să înțeleg, ori probabil să și accept, că nu scriu ceea ce gîndesc, că unele cronici, cel puțin, îmi sînt impuse sau că intră în categoria obligațiilor redacționale. Să nu știe oare reputatul dramaturg că D. R. Popescu este unul dintre acei redactori șefi care mai degrabă nu îngăduie să se scrie despre el decît să pretindă să i se aducă laude în revista pe care o conduce? Nu o dată mi s-a întîmplat, de altfel, ca unele dintre cronicile la spectacolele cu piesele lui să le „strecor în pagină" atunci cînd nu se afla în redacție. Aceasta pentru a nu risca să-mi fie trunchiate. Căci „Patronul" e un „cenzor" teribil ori de cîte ori are în față un text ce-i laudă o piesă sau alta. Dacă un spectacol e bun nu piesa e aceea care merită lauda, ci regizorul și actorii. Și în această privință D. R. Popescu este, într-adevăr, mai categoric chiar decît un „Patron". Dar nu cred, defel nu cred, că într-un astfel de motiv reputatul dramaturg îl consideră în scrisoarea cu pricina „Patronul" subsemnatului. Cred în schimb că e necesar să precizez că D. R. Popescu încetează de a mai fi „un cenzor teribil" cînd scriu elogios despre spectacole cu piese semnate de Mazilu, Sorescu, Solomon, Lovinescu, Băieșu, Fănuș Neagu... inclusiv cu piese semnate de... Așa că nu văd de ce reputatul dramaturg are impresia că ar fi neîndreptățit. Ba, mai mult, aș mărturisi că dacă „Patronul" D. R. Popescu nu-mi impune cum să scriu, Prietenul D. R. (Prietenul, evident, fără ghilimele) totdeauna mă uită cînd e vorba de relațiile dintre redactorul șef D. R. Popescu și redactorul Ion Cocora, cînd e vorba de relațiile dintre secretarul Asociației scriitorilor și, hai să spun așa, poetul Ion Cocora. De ce? E simplu de înțeles. Prietenia adevărată, aceea care durează de aproape două decenii, nu are nimic cu cele trecătoare, nu e o tarabă cu favoruri. Cum nici laudele de circumstanță, la origini cu alte criterii decît cele ce privesc valoarea operei, nu au nimic comun cu principiile noastre critice. Deci, scriind cîteva cuvinte despre Mormîntul călărețului avar, chiar dacă îl voi mîhni iarăși pe reputatul dramaturg, nu pot decît să-mi laud din nou „Patronul". Fiindcă, vedeți Dv., D. R. Popescu a scris din nou o piesă excelentă. O piesă, din punctul meu de vedere, de o substanță, de un dramatism tulburător, pe cît de autentică pe atît de originală, derutantă poate la primul contact, dar cu o miză ce presupune, la fel ca în întreaga literatură a scriitorului, mai multe nivele de semnificații. Există un prim nivel realist, acela care se confundă cu fabula propriu-zisă, cu implicații politice și sociale ce caracterizează o anumită perioadă istorică. Și există un al doilea nivel, simbolic, întruchipat în atitudinea unor personaje fundamentale, Maria și Ulă, care, ca mentalitate, ca filosofie de viață, ca mod de a reacționa la vicisitudinile vieții, nu sînt altceva decît însăși istoria. Subiectul dramatic în Mormîntul călărețului avar are, în consecință, un timp mitic – al rădăcinilor și continuității; și un timp politic și social – al acțiunii. Cel dintîi aparține substratului alegoric al piesei și la el trimite direct o replică a Mariei: „Du-te în cimitir să vezi cine sîntem. (...) Acolo scrie pe cruci cine sîntem noi cei care ne-am născut aici...". Cel de al doilea e conținut de povestea ce începe în vremea ultimului război mondial și continuă pînă în anii noștri. O poveste în care se configurează un destin de anvergură, cel al Mariei, cu adînci rezonanțe tragice, asemănător într-un fel cu acela al mamei din „Miorița" și al Vitoriei Lipan. Din perspectiva acestui personaj, situat undeva în spațiul dintre timpul mitic și timpul politic și social, se cere receptat mesajul profund filosofic al piesei. Prin raportare la trecut, la experiența dramatică a istoriei, încercările prezentului, oricît de grele ar fi, devin mult mai ușor de suportat. Ceea ce nu înseamnă însă că actele ce rezultă din confruntarea cu ele nu sînt, în Mormîntul călărețului avar, de o injustiție pe cît de tragică pe atît de revoltătoare. Dimpotrivă. Cu cît injustițiile sînt mai mari cu atît iese mai clar în evidență tema fundamentală în jurul căreia se organizează materia dramaturgică: tema înaltei demnități, a conștiinței de sine și a sacrificiului. În sfîrșit, ca structură, Mormîntul călărețului avar e o piesă alcătuită din patrusprezece tablouri aparent autonome, fiecare cu un titlu simbolic (Mașina fericirii, Moartea celui nevăzut, Virgina celestă și dinozaurii, Nunta etc.), care numără în total peste 150 de pagini dactilografiate, imposibil de cuprins integral într-un spectacol cu o durată normală, deși nu numai pentru asta unele tablouri vor lipsi de pe scenă. Mormîntul călărețului avar este, formal vorbind, o piesă-spectacol. O piesă-spectacol, dacă e să parafrazez replica unui personaj, cu un infinit de scene și cortine, cu o scenă în spatele alteia, cu o cortină în spatele alteia, o piesă-spectacol care ambiționează să fie ca zilele, ca anii, ca secolii, ca viețile, ca morțile oamenilor... Dar să mă opresc aici. Aceasta pentru că sînt convins că adevărul și tensiunea piesei mă vor obliga să revin cu ocazia primului spectacol care o va prezenta în premieră.

Ion COCORA

Antologia piesei românești într-un act

(Editura „Dacia" vol. I, 1979; vol. II, 1980)
ediție, studiu introductiv, note bibliografice de VALENTIN SILVESTRU

Pentru un competent cunoscător și prețuitor al teatrului, cum este Valentin Silvestru, trecerea de la ipostaza de cronicar teatral la cea de autor dramatic și istoric al teatrului, este firească, complementară, rotunjind aria preocupărilor sale aflate, toate, sub semnul unei inteligențe tăioase, al gustului rafinat, prin informație permanentă, al lucidității și... simțului umorului. O posibilă ediție a lucrărilor sale ar cuprinde cîteva mii de cronici teatrale, piese, volume de teatrologie, istorie a teatrului și, fără îndoială, cele patru volume ale acestei recente apariții editoriale, „Antologia piesei românești într-un act" (din care au apărut două, abordînd intervalul de timp cuprins între secolele al XIX-lea, pînă la 1944, urmînd să vadă lumina tiparului volumul al III-lea – partea a doua a dramaturgiei din prima jumătate a secolului al XX-lea, volumul al IV-lea, dramaturgia de profil din ultimele trei decenii).

Intreprindere deloc simplă, realizarea acestei culegeri. Ea are o idee centrală, criterii clare de valoare atît în sine cît și în contextul creației dramaturgilor implicați, însemnătate în sfera istoriei literaturii române (în economia căreia, dramaturgiei în general și celei „de scurtă respirație" în special îi sînt, îndeobște, rezervate spații extrem de sărace), caracter de unicat pe plan național și, nu în ultimă instanță, reușind să fie și o bogată și îmbietoare ofertă de repertoriu pentru un foarte larg grup de teatre. Ea se cuvine deci salutată în toate laturile sale. Personalitatea alcătuitorului de ediție, experiența sa în materie de teatru (scris sau văzut), materialul parcurs pentru a alege, de fiecare autor cîte o piesă asigură calitatea componentelor. Autorul a reconstituit „după tipărituri, reviste, memorii, istorii literare și teatrale, caiete-program" textele, prezentîndu-ne o mare diversitate de genuri și modalități artistice; s-au reținut „numai acele texte care pot suscita și azi un interes eficace, atît pentru lectură cît și pentru transpunerea în spectacol".

Dincolo de parfumul nostalgic al pieselor din primul volum: semnează, aici, Costache Caragiale, Kogălniceanu, Negruzzi, Hașdeu, Alecsandri, Iosif Vulcan, Slavici, Ollănescu-Ascanio, Mihai Eminescu – unele, localizări sau adaptări după originale franceze, texte istorice, comedii sprințare, transpare efortul demn de toată stima al autorilor de a pune o piatră la temelia unei dramaturgii autohtone, de a educa prin intermediul teatrului, cultivînd sentimentul iubirii de țară, al unor însușiri omenești nobile. Se detașează, fără egal în acest prim volum, „Conu' Leonida față cu reacțiunea"... Pentru alcătuirea tomului al doilea, misiunea lui Valentin Silvestru a continuat să fie grea: multe, foarte multe piese au fost scrise în registrul „într-un act" după primul război mondial, valoarea lor fiind oscilantă. Genul a fost cultivat de nume dintre cele mai sonore ale literaturii române. Se mențin, cu prospețimea ideilor și interesul scenic, „Inspectorul broaștelor" de V. Eftimiu, „Săptămîna luminată" de M. Săulescu (pentru dramatismul construit cu știință sigură), „Maica cea tînără" de Emil Isac. Sînt prezenți cu lucrări – urmînd fie idei și teme mult vehiculate în epocă, fie maniere teatrale în vogă – Al. Macedonski, N. Iorga, M. Sorbul, G. M. Zamfirescu, Claudia Millian, Lucreția Petrescu, George Ranetti, cu drame istorice în versuri, comedii de salon, farse.

Răzbate, printre rîndurile antologiei, în cuvintele conținute de prefață, un îndemn al autorului: cîte dintre aceste piese nu ar putea fi pretext de spectacol, de bun spectacol – nu numai pentru studenții la I.A.T.C., pentru elevii-artiști amatori, pentru atîtea formații de teatru muncitoresc, ci mai ales pentru scenele „mari". Contemporaneitatea unor mesaje, filonul de bun dramatism, lecția de teatru, sentimentele pe care le pot aduce în scenă sînt demne de toată atenția și considerația, ca și travaliul, deosebit, întreprins de autor: de a scoate la lumină atîtea texte, de a le așeza pe locul lor firesc, atrăgînd atenția asupra unei specii pe nedrept ocolite: nu de scriitori, cît de exegeți.

Ildico ACHIMESCU

televiziune

DUMINICĂ, 16 noiembrie
8,30 Tot înainte! 9,05 Film serial pentru copii. 10,00 Viața satului. 11.45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,05 *Album duminical la Timișoara.* Invitație în cetatea florilor. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,15 Călătorie prin țara mea. 15,00 Telesport. Fotbal: F.C.M. Brașov — Dinamo București (repriza a II-a). 17.15 Șah. 17.30 Ecranizări — Sadoveanu. Ștefan cel Mare — Vaslui 1475. Ultima parte. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19.20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic. Sincer al tău (american). 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 17 noiembrie
16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Roman foileton. „Mîndrie și prejudecată". Episodul 2. 20,30 Orizont tehnico-științific. 21,15 Program muzical folcloric. 21,40 Cadran mondial. 22,05 Telejurnal.

MARȚI, 18 noiembrie
9,00 Teleșcoală. 10,00 Bucuriile toamnei. Învățămînt preșcolar. 10.15 Film serial. 11,05 Dosarele istoriei. Cum jefuiau monopolurile imperialiste bogățiile României (II) — reluare. 11,40 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Atlas Geografic. 16,25 Curs de limbă engleză. 16,50 Din țările socialiste. 17,15 Almanah pionieresc. 17,40 Clubul tineretului. 18,25 Idei contemporane. 18,50 1001 de seri 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,45 Anchetă TV. 20,20 Moment folcloric. 20,35 Teatru TV. La început de drum. 21,50 Comorile muzicii. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 19 noiembrie
16,00 Telex. 16,05 TelEșcoală. 16,30 Copilăria și muzica. 16,45 Tragerea pronoexpres. 16,55 Melodii populare. 17.10 Profil teatral. Teatrul dramatic din Bacău. 18.20 Handbal feminin — România — Danemarca (repriza a II-a). 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Documentele Congresului al XII-lea — program al viitorului nostru. 20,10 Emisiune de versuri și cîntece patriotice și revoluționare. 20,35 Film artistic. Omul care ne trebuie. 22,05 Telejurnal.

JOI, 20 noiembrie
9,00 Teleșcoală. 10,00 Pagini din istoria teatrului românesc. 11,10 Roman foileton. Mîndrie și prejudecată. Reluarea episodului 2. 16,05 Școala la... școala noii calități. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Întîlnire muzicală. 18,05 Handbal feminin: România — U.R.S.S. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,45 Rezonanțe folclorice în creația corală românească. 20,00 Inaltă solie de pace, prietenie și colaborare. Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Suedia. 20,45 Ora tineretului. 21,30 Farmecul muzicii. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 21 noiembrie
16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,15 Actualitatea economică. 19,30 Inaltă solie de pace, prietenie și colaborare. Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Danemarca. 20,15 Program muzical. 20,30 Film artistic. În numele papei rege (italian). 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 22 noiembrie
9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Film artistic — reluare. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. La 18,05 Handbal feminin: România — R.D.G. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Inaltă solie de pace, prietenie și colaborare. Vizita președintelui Nicolae Ceaușescu în Norvegia. 20,15 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial. Cazul Michael Mullen. Ultimul episod. 22,00 Telejurnal. 22,15 Varietăți... în nocturnă.

Personajul care întreabă

Teatrul zilelor noastre asumîndu-și misiunea de a reține atenția spectatorilor asupra unor fenomene de importanță majoră în lumea contemporană, de a fi un animator al societății, un revitalizator al omului, trezindu-i posibilitățile de acțiune și participare, de reconsiderare a propriilor lui idei, a propriei personalități, dobîndește o funcție activă în universul artelor.

Căpătînd o trăsătură deliberat incitantă, spectacolul determină dramaturgia să-și amplifice, prin nuanțare, firește, puterea de interogație. Privit din această perspectivă personajul care întreabă capătă o pondere evidentă. El se chestionează pe sine, dar îi consultă și pe semeni în legătură cu rostul său în lumea de azi. Protagonistul – contemporanul nostru – pune întrebări trecutului istoric, dezvăluindu-i erorile și prejudecățile, cercetează cu luciditate și responsabilitate civică numeroasele contradicții ale prezentului și prospectează cu încredere și speranță viitorul.

Această amplitudine a spațiului supus interogației ne determină să deslușim în trăsăturile personajului care întreabă, în primul rînd, un om politic cu o formație intelectuală enciclopedică: o ființă polivalentă, dotată cu inteligență și luciditate, un om receptiv și înțelept, un revoluționar în gînd și atitudine. Personajul care întreabă nu se teme de răspunsul adevărat, chiar dacă acesta este dur sau descurajator pentru un moment. Il acceptă, se străduiește să-l înțeleagă în relație cu necesitățile, cu întreg ansamblul de conexiuni ce determină un proces sau altul al vieții sociale. Explicîndu-și erorile și prejudecățile, el poate să acționeze pentru evitarea și înlăturarea acestora, extirpîndu-le rînd pe rînd. Confruntîndu-se cu contradicții imprevizibile, analizîndu-le cauzele cu cea mai deplină clarviziune științifică, el poate găsi soluția cea mai adecvată pentru ca antagonismele ivite într-un anumit moment să poată fi înlăturate fără violență.

Iată, de ce, personajul care întreabă are curajul de a privi în față adevărul vieții așa cum este el; acestuia îi repudiază duplicitatea și conformismul, profesiunea sa de credință fiind sinceritatea și judecata obiectivă a realității înconjurătoare. El profesează interogația ca o armă de luptă împotriva vechiului, dar și ca pe o unealtă cu care se ajută să trudească pentru a construi lumea de mîine. Întrebîndu-se cu rost, cu un scop anume, așteptînd răbdător răspunsul cel mai drept, omul care se întreabă cercetează trecutul, prezentul și viitorul cu gîndul la umanitate, la puterea acesteia de creație și de supraviețuire într-un univers în care se pare că sîntem dintotdeauna singuri...

Personajul care întreabă este eroul dramaturgiei contemporane, produsul unei lumi ce se vrea mai dreaptă și mai bună, este promotorul unor idei despre OM, despre puterea sa de a ajunge la adevăr prin încredere și speranță. Omul se întreabă pe sine și semenii, iar aceștia din urmă sînt și ei diferiți. Unii răspund, ori rămîn tulburați de întrebări, iar alții se complac în somnolență și comoditate... Dar personajul care întreabă își amplifică interogațiile.

George GENOIU

Simion Alterescu
ACTORUL ȘI VÎRSTELE TEATRULUI ROMÂNESC

Ed. Meridiane, 1980

Trebuie să spunem din capul locului: cartea lui Simion Alterescu excelentă (și primă) sinteză a evoluției artei interpretative vine să umple un mare gol, constituindu-se într-un capitol important al istoriei teatrului românesc. Tot de la bun început trebuie remarcat că volumul este rezultatul muncii unui om de aleasă cultură și a istoricului de teatru care a acumulat o informație de invidiat, posesor al unui spirit critic și analitic remarcabil.

Cronologic – de la școlarii „diletanți" care dădeau spectacole la Blaj în 1759, pînă la cele mai importante reprezentații văzute de noi în acești ani – se încearcă descifrarea trăsăturilor caracteristice artei actorului de teatru român, ale artistului care se află „în centrul miracolului teatral" a acestui **homo semnificans,** producător de sensuri pe scenă. Stadiile de calitate, diferite, în arta actorului român de teatru, sînt prezente prin cele mai edificatoare exemple, opririle fiind făcute la etape istorice importante, accentuîndu-se pe pasiunea dintotdeauna de nobil histrion a actorului și pe calitățile lui de artist-cetățean.

Sînt adunate în acest volum o serie de micromonografii – Pascaly, Millo, Grig Manolescu, C. I. Nottara, Aristizza Romanescu, A. Davila (acesta ca mentor al teatrului românesc modern). Drumul care a dus la profesionalizarea exmplară a actorului nostru de teatru este inteligent și îndeaproape prezentat în alte pagini. De reținut sînt și pasajele în care se vorbește de influența suferită, în trecut, din partea unor școli interpretative europene (naturalismul teatrului francez, verismul teatrului italian, școala vieneză, tradiționalismul Comediei franceze etc.) și de puterea de asimilare a actorilor români.

Nu lipsesc nici capitolele în care este prezentată relația interpret-regizor (autorul aplaudă funcția de regizor – încă de la Matei Millo –, aplecîndu-se asupra marilor ei merite în formarea unor școli interpretative), relația text-repertoriu-actor și legăturile dintre actor și public.

Privind arta actorilor români din punct de vedere istoric, social și estetic, autorul dovedește că aceasta a fost și este, una din cele mai valoroase constante ale teatrului nostru. Meditația lui Simion Alterescu asupra artei actorului este serioasă și – aș zice – exemplară, iar Editura Meridiane are meritul de a fi dat (pentru cititorul îndrăgostit de teatru, dar mai ales pentru istoricul aplecat asupra acestei arte), una din cărțile importante pentru cunoașterea vieții teatrale românești.

Stelian VASILESCU

Trei argumente

Nu știu cît de originală este ideea, dar îmi place teribil: „Timișoara este o mică Elveție!" Trei argumente care dau suport comparației pe care am îndrăgit-o atît de mult: Sîntem poate singurul oraș de pe glob unde procesul de învățămînt se desfășoară în patru limbi materne, unde, sub același acoperiș, confrați de condei își redactează gazetele în limbile română, germană, maghiară și sîrbă, unde, de pe trei scene profesioniste, actorii transmit publicului lor mesaje în tot atîtea graiuri.

Semnificația acestor fapte, care ne par astăzi atît de firești este cu atît mai profundă cu cît lucrurile n-au stat întotdeauna astfel. Cele trei argumente enumerate sînt indubitabile, fac parte din tezaurul politic al orînduirii noastre socialiste, pusă exclusiv în slujba omului, respectîndu-se sensibilitatea și specificul fiecărei naționalități în parte. Cîte eforturi materiale sînt legate de argumentele puse în discuție, o știe prea puțină lume, dar proporțiile lor sînt impresionante.

Desigur, o dovadă grăitoare a politicii umaniste, de înflorire a talentului și a personalității oamenilor în patria noastră o constituie și existența Teatrului german din Timișoara, din a cărui bogată activitate mi-am propus să răsfoiesc cîteva file reprezentative. Spectacolul inaugural, de care mulți dintre noi își amintesc cu îndreptățită emoție, a avut loc la 27 iunie 1953 cu o piesă de Heinrich Laube, al cărei erou principal nu este altcineva decît marele gînditor și poet Friedrich Schiller. Înființarea primei scene germane de stat în vechiul centru cultural al Banatului, continuînd o tradiție teatrală de peste 200 de ani, fusese salutată la timpul său nu numai de populația germană din vestul României, ci și de către sașii din Ardeal, chiar și străinătatea luînd aminte de acest „nou act de cultură al românilor".

Între timp, acest merituos ansamblu a dat mii de spectacole, peste 2 milioane de spectatori au aplaudat sincer eforturile artiștilor puse în slujba umanismului. Fără a avea nevoie de vreo interpretare, aceasta reflectă dealtfel, un capitol însemnat al istoriei culturii de pe meleagurile noastre bănățene. Cucerind cu „Urfaust" de Goethe publicul din urbea de tradiție culturală Weimar, trupa timișoreană a fost sărbătorită deopotrivă la Jena, în R.D.G., cît și la București, ca dealtfel în toate orașele și satele României locuite și de oameni ai muncii de naționalitate germană. Repertoriul a fost și este cel al unui teatru contemporan, conștient de nobila-i misiune de a face larg cunoscute marile valori ale artei umaniste, de a-i educa pe oamenii muncii în spiritul dragostei de țară, de a sădi în inimile lor atașamentul față de pămîntul natal, față de patria iubită care asigură tuturor fiilor săi, indiferent de naționalitate, o viață liberă și demnă.

Subliniez totodată faptul că repertoriul respectă strict raportul între genuri, între piese clasice și contemporane, între producții autohtone și ale literaturii universale. Aproape jumătate din piesele jucate pînă în prezent au fost create în aceeași perioadă de timp. Teatrul nostru a „descoperit" pentru spectatorii săi pe un Brecht, un Weisenborn și un Kipphardt, a jucat cu succes piese de Shaw și Hauptmann, Caragiale și Alecsandri, Sebastian și Lovinescu, Demetrius și Everac, Voitin și Iacoban. Datorită [illegible] țării teatrul nostru a luat dealtfel ființă și dramaturgia germană din vestul României. Bineînțeles că în fiecare repertoriu de stagiune a fost prezentă dramaturgia clasică germană și universală.

Cu alte cuvinte: Adăugînd prin repertoriul său, dar poate mai mult prin personalitatea sa și a multora dintre membrii săi, accente specifice vieții teatrale, scena germană din Timișoara ocupă un loc bine definit în diversitatea peisajului cultural al Banatului, alături de Teatrul național, de Teatrul maghiar, de Opera și Filarmonica de stat „Banatul" din orașul de pe Bega.

Nikolaus BERWANGER

Festivalul nostru

În această toamnă trăim la Timișoara atmosfera specifică și vie a întîlnirilor artistice de mare interes, prilejuită de desfășurarea celei dintîi ediții a Festivalului dramaturgiei românești actuale. Manifestarea își propune să reunească 9 spectacole, din București, Craiova, Tîrgu-Mureș, Baia Mare, Reșița, Petroșani și Timișoara, – spectacole reprezentative pentru starea actuală a dramaturgiei originale, pentru că valorifică opere convingătoare prin adîncimea ideilor și a problematicii abordate, dar și prin valoarea lor literară.

Festivalul va prilejui, sperăm, și o amplă și consistentă dezbatere a scrierilor lui Teodor Mazilu, Horia Lovinescu, Paul Everac, Tudor Popescu, Ion Băieșu, prezente în festival, a sensurilor și țelurilor unei asemenea manifestări, a funcției militante a dramaturgiei românești actuale.

Asumîndu-ne datoria de trezorerieri ai celor mai valoroase tradiții, sperăm, pentru prestigiul culturii românești, ca acest festival să devină o competiție patronată de criteriul valorii. Și prezența în manifestarea de la Timișoara a unor spectacole pe textele autorilor amintiți este, credem, o încercare de a nu dezminți, de la început, nivelul pe care îl visăm.

Pentru publicul timișorean, contactul cu cîteva dintre spectacolele reprezentative ale teatrului românesc de azi, sperăm să devină un profitabil prilej de avizare, de cuprindere și de înțelegere superioară a artei spectacolului.

Sperăm, de asemenea, ca festivalul să fie prilejul unui rodnic și elevat schimb de experiență pentru fiecare membru al colectivului Teatrului Național, pentru că, în afară de prezența aici a unor actori de indiscutabil prestigiu în teatrul românesc, cum sînt Leopoldina Bălănuță și Ștefan Mihăilescu Brăila, să nu uităm că vom avea bucuria să vedem producțiile cîtorva regizori de excepție, precum: Alex. Tocilescu, Kincses Elemer, Tudor Mărăscu, Cristian Hadji-Culea.

Prin inițierea Festivalului dramaturgiei românești actuale, organizatorii – C.C.E.S., A.T.M., C.J.C.E.S. și TEATRUL NAȚIONAL – și-au asumat o mare răspundere politică și culturală. Sentimentele cu care intră în festival colectivul Naționalului timișorean poartă această majoră încărcătură.

Lucia ZAMFIR

Prin mii de fire...

Prin mii de fire se leagă o instituție artistică de mediul social-uman prin (și pentru) care există. Legături sentimentale sau de factură materială sau conștientă, aceste relații se concretizează în eficiența actului educativ. Am în fața mea cifre sintetice, reprezentînd activitatea din stagiunea 1979–1980 a Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara. Semnificative demonstrații ale modului în care cei 32 de artiști (actori, regizori, scenografi) și aproximativ tot atîtea membri ai colectivului tehico-administrativ și-au făcut datoria de a fi permanent prezenți cu producții artistice remarcabile în mijlocul oamenilor muncii de naționalitate maghiară din județ și de pe alte meleaguri ale țării.

Repertoriul teatrului cuprindea în această perioadă 21 de titluri, spectacole dramatice, muzical-satirice și distractive, lucrări de studio, seri de poezie, evocări. In cursul stagiunii actorii au apărut de 257 ori în fața unui număr de 80 de mii spectatori din Timișoara, Lugoj, Deta, Cruceni, Jimbolia, Tormac, Dumbrava, Țipari, Gătaia, Recaș, Otelec, Reșița, Petroșani, Vulcan, Lonea, Deva, Arad, precum și din alte zeci de localități din județele Mureș, Harghita, Covasna, Brașov, Satu Mare, Bihor.

Valoroasa dramatizare a romanului „Un leagăn pe cer" de Sütő András (Regizor: Cseresnyés Gyula) – spectacol în care rolul regretatului Fábián Ferenc a fost jucat în stagiunea la care ne referim, de Sinka Károly – a fost văzută (și ca reluare!) de peste 3.000 de oameni. De asemenea s-a bucurat de succes și piesa „Bunicul vrea să vă vadă" de tînărul romancier, poet și dramaturg Csíki László (2.547 spectatori), „Soldatul Necunoscut și Soția sa" de englezul Peter Ustinov (18 spectacole, 4.463 spectatori), „Cvadratura cercului" de sovieticul V. Kataiev (23 spectacole, 4.992 spectatori), „Am văzut farfurii zburătoare" de Traian Zecheru (11 spectacole, 1.283 spectatori), sau „Ador să mă mărit" de Somerset Maugham. Cu această ultimă piesă, în care actorii și-au demonstrat multiplele calități scenice, am trecut de fapt la categoria spectacolelor muzicale, gen deopotrivă educativ și distractiv, gustat de toate categoriile de spectatori. Teatrul timișorean are în acest sens o bogată tradiție și experiență, actori talentați și pricepuți în ale muzicii și dansului.

Aflîndu-ne în cea de a treia lună a noii stagiuni, adăugăm la această retrospectivă constatarea că Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara se preocupă și în continuare de înnobilarea repertoriului său cu noi și noi creații ale dramaturgiei noastre contemporane (ea reprezintă aproape jumătate din titlurile înscrise în repertoriu), condiție a implicării din ce în ce mai adînci în largul proces de promovare a noilor idealuri și valori umane și artistice proprii prezentului nostru socialist.

Alexandru VAJDA

muzică

SĂRBĂTOARE LA FILARMONICĂ – O PRIMĂ AUDIȚIE ENESCIANĂ MONDIALĂ

Adie un suflu nou la Filarmonică, îmbietor mesaj de reorientări promițătoare. Două conferințe de presă, ținute la un interval extrem de scurt, au dorit să facă public succesul neobișnuit al orchestrei de cameră în Italia, iar apoi să anunțe oficierea unui apropiat act de cultură : prima audiție mondială a poemului simfonic enescian **„VOIX DE LA NATURE"**.

Remus Georgescu, investit cu funcția de director al instituției, dorește să declanșeze o ambițioasă mobilizare de energii, de aspirații artistice care să conducă la reintegrarea acestei orchestre pe orbita celor de primă valoare națională, statuînd la Timișoara un climat muzical elevat, demn de tradițiile existente aici. Foarte curînd, la începutul lui decembrie, va fi organizat primul concert-dezbatere, cu trei prime audiții absolute, la care sînt invitați muzicologi din întreaga țară. Șocul, impulsul menit a scoate Filarmonica din inerția mediocră în care se complăcea, s-a produs, motiv de bucurie pentru toți cei care pledăm, credem în necesitatea muzicii. Ultimele două concerte vin să ilumineze concret noua stare de spirit a orchestrei. Mă gîndesc la momentele de împlinire artistică exemplare, remarcate în execuția Simfoniei a X-a de Șostacovici, răsplătite cu aplauze, ovații pe deplin meritate. Orchestra a sunat închegat, bagheta lui Nicolae Boboc răscolind reverberații intens dramatice, clocote tensive impresionante. Același plenar travaliu orchestral, aceeași dăruire am găsit-o și în interpretarea „Simfoniei fantastice" de Berlioz, avîndu-l pe Remus Georgescu la pupitru. Acest din urmă concert a avut un nimb cu totul deosebit. Așteptam cu toții clipa audierii unui manuscris încifrat pînă la acest ceas, momentul în care vom asculta, primii din întreaga lume muzicală, care a idolatrizat odinioară geniul românului Enescu, șuvoiul gîndurilor sale încă nemărturisite public. Cortina tăcerii se ridică acum, grație bagheței lui R. Georgescu, care, emoționat de presiunea momentului, a ținut să se adreseze de pe **podium**, neobișnuit, prin vorbe, publicului, exprimîndu-și fascinația la lecturarea acestui text enescian inedit, cerînd îngăduință pentru prezentarea unei lucrări rămasă în suspensie, nefinalizată de creator – așa cum s-a întîmplat cu „Arta Fugii" de Bach, cu „Neterminata" lui Schubert, cu ultimele simfonii ale lui Bruckner, Mahler etc. Muzica pe care am audiat-o vine să adauge, relativ lacunicului testament artistic enescian, o pagină de mare interiorizare, în care eul creatorului plutește extatic, superior, înfiorîndu-se în volute sonore dense. El mărturisește emoția contopirii omului cu farmecul naturii, cu splendidul infinit pe care acesta i-l poate virtual releva. Lucrarea ne apare ca o replică dată suitei Marea ori „Nocturnelor" lui Debussy, de acela care ar fi dorit să povestească despre frumusețile României lumii întregi, printr-o suită de poeme simfonice – dintre care doar „Vox Maris" s-a materializat. Esența limbajului, dincolo de unele trimiteri la muzica franceză, evidențiază un grai ferit de citatul folcloric, făurit în propriile ei retorte, unde spiritualitatea românească este transfigurată de personalitatea enesciană, operînd deschideri estetice impresionante, aidoma celor din Simfonia a III-a sau „Oedip". Lucrarea se termină abrupt, exact după ce creatorul pare să fi respirat spre a rostui noi universuri. Excelentă interpretarea oferită, impresionantă ofranda depusă la monumentul enescian de muzicienii bănățeni, acum cînd se întretaie comemorarea a 25 de ani cu centenarul nașterii compozitorului.

Imposibil de omis aportul unui admirabil pianist polonez, **Jerzy Sterczynski**, care, în Concertul nr. 2 de Chopin, ne-a convins că despre romantism poți vorbi convingător numai cînd renunți la panoplia de bravade și retorisme, preferînd onest litera și implicit spiritul partiturii.

Doru MURGU

plastică

CAMELIA C. MATEI

Spre deosebire de gîndirea asiatică, gîndirea și arta europeană înțeleg natura ca un cadru în care prezența umană se afirmă plenar sau, cel puțin, se lasă sugerată. Un peisaj care oferă privirii un fragment de natură fără nimic omenesc în ea, înregistrează această absență a umanului ca o dureroasă lipsă, ca o neîmplinire. Această atitudine în fața naturii – pe care Andrei Pleșu o numește „tristanescă" – implică o trăire dramatică, rezultată din imposibilitatea omului de a se identifica pînă la confundarea cu natura, marchează discrepanța om-natură survenită încă din timpurile imemoriale ale genezei. De aceea în acest „peisaj tristanesc" bucuria se preschimbă în melancolie, înfățișîndu-se mereu alterată, ca și cum ar fi grevată de amintirea unui păcat originar care umbrește totul.

Această particulară melancolie planează irevocabil și peste peisajele pictoriței Camelia C. Matei care expune la Clubul presei. Ele se concentrează, vibrînd de tensiune, asupra aceluiași motiv – dealul – prezentat fie izolat, fie amplificat ca într-un ecou. Imaginea plastică se derulează într-o succesiune de acumulări dramatice : peisaje cu dealuri parcelate în ogoare multicolore, care aduc o notă calmă dar stăpînită de gravitate, peisaje de o materialitate densă, devenite amenințătoare sub apăsarea unei atmosfere de plumb, imagini înregistrînd irumperea apocaliptică a unui pămînt ce sare în aer, subminat de ape revărsate sub un cer inexistent ; momentul ultim instaurează peste coline pacea, ca un suflu înghețat.

Linia curbă, elementul predominant în structurarea peisajelor, îndeamnă spre coborîrea pantelor, spre investigarea văilor tăinuite, și niciodată spre ascensiune. Uneori jocul curbelor alcătuiește compoziții cu cercuri concentrice, în care clinele dealurilor par absorbite în adîncuri de un virtej.

Alături de linie, coloritul, bazat pe contraste, contribuie la mișcarea dinamică dusă cîteodată pînă la violență. Cromatic domină culorile sumbre, saturate, care dau peisajului o greutate aproape materială. Fundalurile întunecoase sînt sparte de cîte o pată de galben sau de un roșu intens pînă la incandescență.

O altă categorie o formează compozițiile figurative, care, în esență, sînt stăpînite de aceeași atmosferă ; personajele rămîn enigmatice și depărtate – doar niște siluete – mișcîndu-se fantomatic într-un fundal de acvariu. Transparente, fluide, intersectîndu-se în drumurile lor de năluci, ele par niște figuranți veniți să umple o scenă. Arareori artista zăbovește asupra fizionomiilor și atunci descoperă – ca în lucrările „Bătrînă în roz", „Cuplu de bătrîni" – marca timpului imprimată de chip, decrepitudinea.

Camelia C. Matei este o artistă înzestrată cu o remarcabilă capacitate de reflecție, ceea ce conferă lucrărilor sale o gravitate matură, revelînd bogăția unor

conținuturi ce-și găsesc oportun și firesc formele de expresie în tablou, tot atît de firesc și de oportun ca o apă ce-și sapă propria-i albie.

Ileana PINTILIE

În premieră la Naționalul timișorean

„TOTUL ÎN GRĂDINĂ"

de EDWARD ALBEE

teatru

Fără îndoială că dramaturgul american, așteptat cu un legitim interes spre a fi pus în scenă la Naționalul nostru, este o conștiință denunțătoare. Atacul său furibund asupra moralității burgheze americane este brutal, iar opera chirurgicală prin care disecă el celula familială este aproape monstruos de glacială și de violentă. Relațiile de afecțiune în familia lui Albee sînt țesute doar din aparențe și interese reciproc avantajoase. Pentru confort, bogăție, huzur și profituri fără muncă există metode subtile sau grosolane pe care mai întîi le aplică femeile-soții, apoi le acceptă soții-bărbați. Femeile corupte păstrează o doză de secret în fața societății și a familiei lor, iar soții păstrează o aparentă liniște și nepăsare. Proprietari ai femeilor lor, bărbații devin proprietari de drept și ai averilor însușite ilicit, prin vînzarea femeilor la bursa amorului tăinuit. Protestele lor, în fața evidenței prostituției, ce se petrece sub oblăduirea lor, de fapt, poate că nici nu sînt proteste, ci mici viclenii, care să acopere foșnetul bancnotelor. Dramele lor, poate că nici nu sînt drame, pînă la urmă, iar revolta lor se îneacă în acceptarea lor lașă și ucigașă.

Aparent, piesa lui Albee se consumă într-o intrigă aproape polițienă, de suspans, de derute scenice captivante, în dialoguri fruste, familiare, aspre, aproape dezgolite de orice aparențe binevoitoare. Un text în stare crudă, mustind de sarcasm și violențe de limbaj, este acest „Totul în grădină", piesă de-o ironie și causticitate englezească, de tip Shaw, în care cinismul eroilor se dă în vileag pînă la ultima replică, iar neiertarea și relațiile vidate de afecțiune, inumane, rod ca un cancer la rădăcina existențelor acestor vieți aparent, prospere, aparent calme, aparent oameni de vază, dintr-un cartier aparent select.

Și, totuși, în tot acest lanț de confort, de aparențe, de violențe, de minciuni, de trădări, de neiubire, de umor negru, se păstrează, intact, într-un anume moment al piesei, momentul adevărului, o notă de omenesc, de suferință, de demnitate ultragiată, înainte de-a cădea și aceste toate și eroul a se prăvăli cu ele în marasmul putregaiului comun. Este momentul în care Richard, eroul lui Albee, descoperă adevărul. Pe acest moment și-a axat piesa și dramaturgul și regizorul Naționalului, Emil Reus. Pe acest unic erou a mizat și Albee și regizorul. De fapt, cheia piesei este Richard. El vrea o viață curată. El vrea o viață ca o grădină. El vrea bucurii în grădină. El vrea iubire. El vrea o soție plină de iubire. El însuși este apt de iubire. Resortul stabilității sau decăderii familiei sale stă deci în Richard, nu în Jenny. El are puterea să accepte sau să oprească jocul ofertei. Jocul minciunii și compromisului. El poate fi sărac și onest, sau bogat și necinstit. El poate fi demn sau ultragiat. Richard este virtejul. În el se bat contradicțiile. Mizînd pe el, Emil Reus nu a greșit. Eroarea a constat, însă, că un actor de talentul și dotarea lui Miron Șuvăgău nu s-a mulat pe acest rol teribil de dificil. Puține roluri ar fi pretins o pătrundere psihologică, un joc al gîndurilor, al nuanțelor, al interiorului aprins de contrarii ca acest Richard. Puține tipologii ar fi necesitat atita complexitate psiho-morală, o atît de maleabilă și contradictorie trăire și trecere de la o stare sufletească la alta, de la o atitudine la alta. Suferința lui Richard, îndoiala, acceptarea, iluzia sau deziluzia, cinismul, îndoiala și poezia suferinței sale sînt reale. Sînt definitorii. Ele sînt însăși piesa. Forța ei expresivă. Mesajul ei uman și moral. Miron Șuvăgău a jucat punîndu-și în valoare o paletă impresionantă de gesturi, de intonații, de trăiri scenice, dar el nu a atins decît, poate, în final, resorturile ascunse, adînci, dureroase, de abis, ale personajului. El nu a fost credibil în acest sens. El nu și-a acoperit personajul decît în dinamica lui exterioară. Vivian Alivizache, în Jenny, l-a secondat, evident, în ton, în culoare, în gestică, în trăirile unei femeiuști de duzină, creionînd, adeseori, un personaj simpatic, cu vervă și adevăr scenic, destul de aproape de o Jenny din textul dramatic. Dar și accentele ei dramatice au rămas cenzurate de o exteriorizare mult prea pripită și neadîncită. Vladimir Jurăscu, în Jack, un simbol posibil al dramaturgului, joacă, pe ici pe colo, cu accente din Mazilu, un ins dezabuzat, între cinism și poezie. Mircea Belu a reușit, poate, să aducă personajul mai mult în linia lui mai tragică și mai omenească, printr-un joc mai reținut. Grupul familiilor prietene, constituite din Eugen Moțățeanu, Irene Flaman, Miriam Cuibus, Cristian Cornea, Viorel Iliescu, Ana Ionescu s-au achitat de micile lor roluri încercînd să „redea" o „atmosferă" tip american. Intențiile lor rămîn intenții. Doamna Toothe, interpretată de Mihaela Murgu, are un aer enigmatic. Ea traversează scena în tăceri și cu o morgă ce aduce, din păcate, prea multe similitudini cu ale D-nei Sollness, din admirabilul spectacol Ibsen. Aceeași mască rigidă, același aer indiferent și glacial, pe care Murgu l-a arborat și în jocul pentru madama în cauză, deși actrița s-a achitat, altfel, cu seriozitate de rol.

Ce se întîmplă cu regia lui Emil Reus ? A pătruns ea resorturile subtile ale dureroasei satire a lui Albee ? Sîntem încredințați că da, însă procedeele ei au rămas doar să exteriorizeze niște mișcări de suprafață ale piesei, au adus niște posibile simboluri, la vedere, ce nu au nuanțat însă trăirile eroilor, nu au potențat dramatismul lor. Dar, mai cu seamă, această trecere de la adevăr la minciună, acest moment de un tragism real, momentul adevărului lui Richard, cum ziceam, nu a fost îndestul de bine pus în pagină. Deoarece lui Reus i-a lipsit axul abisal al trăirii eroului în toată drama și plenitudinea sa. I-a lipsit accentul de tragism necesar piesei, pe care doar acest erou îl putea vehicula, fără de care ea poate fi o piesă oarecare, cam vulgară și cam dinainte știută, liniară, un text ce se derulează la suprafața trăirilor, căci apele adînci de sensuri îi rămîn neclintite. Până cat de scenografia admirabilă, mustind de viață, de culoare, de elemente scenice, a Doinei Almășan Popa ; păcat de iubirea reală a lui Reus, acest împătimit om de teatru, pentru acest autor și de miza pusă de text ; păcat de acest îndrăgit actor al nostru, care este Miron Șuvăgău, ce a risipit multă energie corporală și psihică fără ca să-și potențeze pe axa interioară eroul ; păcat, în fine, că teatrul nu și-a mai putut atinge cota de înălțime, pe care cîteva spectacole anterioare i-au arătat-o, ca pe o Fata Morgana, înălțare ce merită a fi căutată și atinsă, și de aici încolo, cu orice risc. Chiar cu riscul de a suferi uneori și insuccese parțiale. Ce trebuie însă acceptate. Căci oamenești sînt și ele.

Ion ARIEȘANU

O notă bună pentru programul de sală, alcătuit de Doina Popa, complex, atractiv, punînd în evidență nu numai destinul dramaturgului în cauză, cît și trimiterile, prin texte, spre o zonă simbol a grădinii, a mediului ambiant și a naturii în relațiile interumane. Și tot o notă bună pentru drăgălașul C-tin Cioba în Roger, copilul.

lecturi

Cărți de satiră și umor

Kiss András – Marea lună portocalie

Eveniment editorial pentru impulsionarea literaturii de limba maghiară din Timișoara – debutul tinărului poet **Kiss András,** cu volumul de versuri **Marea lună portocalie (Nagy – narancs – hold),** Editura Facla, 1980, atestă faptul că munca asiduă și ambiția acelor tineri creatori,care s-au format în cadrul cenaclului literar, i-a făcut să ajungă la poarta afirmării lor scriitoricești.

Kiss András, originar din comuna Tormac, a debutat cu poezii în paginile ziarului Szabad Szó, încă în perioada anilor de liceu, iar ca student a fost prezent în antologii literare dedicate tinerilor scriitori. Originalitatea poeziei lui Kiss András parcă a izbucnit din liniștea satului, din natura întotdeauna atît de aproape de om, din jocul îndrăzneț și nu fără rost cu Luna și cu stelele, ce reprezentau pentru autor proba cinstei, focul curajului, încercarea omeniei, a tuturor trăsăturilor morale posibile din om. Nemulțumit de sine însuși, de atmosfera feerică din care preia doar tabloul inițial – pictural : izbucnirea unei dimineți supărător de strălucitoare, o noapte rurală plină de liniști enervante, o zi de primăvară, un cîmp inundat de roua dimineții – ca după aceea să ne mărturisească cum se zbate pentru ca și el să fie : **„Ulița cea mare / inundată de fete / cînd o duminică / îmbrăcată în haine de sărbătoare / se ivește /, sau numai uliță simplă / păzită bine să fie / doar el însuși.**

Ușurința cu care autorul descrie lumea înconjurătoare – lume din care se compune cea interioară a poetului – graba de a nu pierde o iluzie, o atmosferă, o amintire răsărită din copilărie ne dă certitudinea că a debutat un poet talentat, chiar dacă încă nu este pregătit pentru o meditație mai adîncă, mai filozofică asupra fenomenelor pe care le sesizează și le descrie în versuri jucăușe, colorate, pline de sclipiri atrăgătoare. Rezonanța socială, simțul răspunderii pentru omenirea întreagă a poeziilor – **Hiroșima / Egy Hirosima absztrakcio mellé / Noaptea păsărilor călătoare / Vonuló madarak furcsa éjezakája / Lui Louis Armstrong / Louis Armstrongnak /** – semnalează că autorul, tînărul poet Kiss András, a pornit pe un drum de noi și posibile afirmări. **„Gînduri uriașe / izbucnesc din mine"** – scrie în poezia intitulată **Și totuși / És mégis /,** iar din acest joc, deocamdată inegal în valoarea adîncimilor poate răsări acea poezie care se aseamănă cu stelele din oameni.

Maria PONGRACZ

* **Kiss András : Nagy – narancs – hold / Marea lună portocalie /, Editura Facla, Timișoara, 1980.**

HIPOCRATE SE AMUZĂ. Apărut la Editura Medicală, volumul „Hipocrate se amuză" (consistent la propriu și la figurat – 350 de pagini) e o apariție de excepție, dacă nu chiar solitară. Volumul poate fi apreciat ca o bună antologie (umoristică și satirică) de educație sanitară. Meritul principal al alcătuirii acestei cărți revine medicului George M. Gheorghe, care a adunat (cu discernămînt) material literar și caricaturi de la aproape 150 de autori. Printre semnatari : Ion Băieșu, Vasile Băran, Nina Cassian, Ion Lotreanu, Teodor Mazilu, Fănuș Neagu, Amza Pelea, Mircea Sîntimbreanu, Marin Sorescu, Nicuță Tănase, Rodica Tott. Volumul conține schițe, epigrame, scenete, fabule, aforisme, caricaturi. Prefața este semnată de acad. Șerban Cioculescu, iar Postfața de acad. Ștefan Milcu.

PERPETUUM COMIC '80. Almanah al revistei „Urzica". Redactor responsabil : Manole Auneanu. Redactor artistic : A. Poch. Redactor literar : Rodica Tott. În volum și-au dat întîlnire, cum laconic se și spune în preambul, „împătimiți ai genului, scriitori și caricaturiști de recunoscută valoare, români și străini". Lectura acestui volum, sînt convins, constituie pentru oricare cititor o satisfacție ce se ... perpetuează de-a lungul a 256 de pagini. Excelente materiale literare. Inspirate caricaturi (cu unele excepții, cum ar fi cea de la pagina 168 semnată de Nicolae Mocanu). Interesul cu care a fost primit acest volum ne face să credem că umorul e pe un făgaș bun, pe mîini bune !

HAZ DE TOATE ZILELE. Așa cum reiese și din titlu, „Haz de toate zilele" (Editura Litera, 1980) este o carte ce nu-și propune altceva decît să descrețească oleacă frunțile noastre, prin versificări corecte, dublate adeseori de poante inteligente. Autorul, Teodor Maricaru, laborios umorist, mai ales în ultimii ani, prilejuiește cititorului o lectură agreabilă. Spune în catrenul „Criticilor mei" : **Cred că-n umor, iubiții mei / cam toate s-au mai spus cîndva / deci criticați-i pe acei / ce-au scris mai înaintea mea".** În poeziile sale, așezate în bunele rigori clasice ale prozodiei, se ironizează necinstea, parazitismul, lenea, nepăsarea etc.

CU INIMA ÎN PALMĂ. Dimitrie Jega e un autor cu apetitul satirei. Ca și în celelalte volume de epigrame, „Strofe cu apostrofe", „Muze cu Ventuze", „Șoapte și Indiscreții" (sonete satirice), în acest recent volum apărut tot la Litera, Dimitrie Jega se războiește cu metehne etern umane : impostura, înfumurarea, necinstea, prostia, nepotismul etc. Și cum în ultima vreme mulți epigramiști au încercat să definească epigrama, autorul nostru nu se lasă mai prejos și spune : **„Epigrama-i o amantă, / Lingă care mulți ar vrea, / Cuceriți de gen și poantă, / Să-și dea „duhul" pentru ea".** Ilustrațiile volumului : Neboișa Rosici și Ștefan Popa.

EPIGRAME PENTRU ETERNITATE. Ce și-a zis Mircea Trifu, alcătuitorul acestui volum ? Dacă avem un „cimitir vesel" la Săpînța, de ce n-am avea și o carte de epitafuri vesele ? Și iat-o tipărită. E în cuprinsul ei un umor specific românilor, acel umor care ne amintește de expresia „a face haz de necaz" ... Cu bune mijloace artistice. Cu umor debordant. De pildă, un epitaf dedicat unui motociclist, de Gabriel Teodorescu : **„Stă aici, culcat în dric, / Chiar motociclistul care, / Depășind un car mai mic / A intrat în Carul Mare".** Dintre cei 75 de autori ai volumului, să amintim cîțiva : Eugeniu Petrovanu, Ion Vladimir, Vasile Tacu, Dim. Jega, Virgil Cacinschi, Pavel Bucșa, Nicolae Ghițescu, D. C. Mazilu, Gh. Grosu, Dumitru Munteanu, Gh. Steriade, George Zarafu, C. Petrescu, G. Petrone, Giuseppe Navarra, Sorin Pavel, Traian Gărduș.

EPIGRAME ȘI STIHURI SATIRICE. Casetă editată de „Facla", cuprinzînd șase autori : Marius Munteanu, Victor Gorșcovăz, George Lungoci, Ioan Martin, Virgil Șchiopescu și Maliu Bogoe.

1. **Marius Munteanu :** „Parodii". Prefață – Nicolae Țirioi. De fapt, cele 25 de parodii, dintre care ultima (Semne dă toamnă la Murani) – originală, trădează un veritabil poet, pentru că Marius Munteanu, spre deosebire de alți parodiști, nu pretinde a imita stilul celor aleși, ci pleacă de la atmosfera pe care o degajă lucrările lor, exprimîndu-se în fond pe sine. Aceste parodii sînt mai mult niște dedicații sui generis. Dintre parodiați amintim pe : Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Damian Ureche, Vladimir Ciocov, Valentin Tudor, Gheorghe Azap, Vasile Versavia, N. D. Pârvu, Traian Iancu.
2. **Victor Gorșcovăz :** „Fabule". Prefață – Ion Maxim. Fabulele lui Victor Gorșcovăz sînt „meritorii", după cum remarcă și autorul prefeței. Asta în lumina exigenței cu care poate fi privit acest gen, numit de unii „didactic". Citabile sînt fabulele : Pila și polizorul, Optică matrimonială, Optică autocritică etc.
3. **George Lungoci :** „Epigrame din lumea teatrului". Prefață – Șerban Cioculescu. Așa cum arată și titlul plachetei, epigramele sînt inspirate din lumea teatrului, dincoace și dincolo de ... culise. Unui actor plin de sine G. Lungoci îi adresează următorul inspirat catren : **„Să-l acuzi nu se cuvine / Tocmai din considerentul / Că dacă e plin de sine / Unde să-ncapă talentul ?!"** El însuși actor la Teatrul Național din Timișoara, George Lungoci se înscrie printre cei mai avizați epigramiști de azi.
4. **Ioan Martin :** „Zîmbete cu tîlc". Prefața – Aurelian Păunescu (a nu se citi ... Adrian !). Un epigramist cu state de vechime. A publicat mai multe volume și **o colaborat la nenumărate reviste și ziare.** Cele 40 de epigrame din volum se susțin foarte bine prin titlul sub care au fost înserate : zîmbete cu tîlc.
5. **Virgil Șchiopescu :** „Catrene bănățene". Prefață – Mircea Trifu. Epigrame ocazionale, adeseori pătrunse de o tonifiantă undă de umor.
6. **Maliu Bogoe :** „La țintă". Prefață – Mircea Șerbănescu. Cîteva epigrame care atestă pasiunea unui fost bănățean pentru epigramă, pentru vorba de duh.

Caseta editată de „Facla" umple un gol, dar nu consfințește neapărat și o reușită editorială deplină.

Ion VELICAN

top

ADUNATE ...

Prima ediție a festivalului muzical „Lotca de aur" s-a desfășurat recent la Brăila. Printre laureații competiției se numără tinerele Daniela Iordache (premiul I) și Magdalena Radu (premiul III), eleve ale Școlii populare de artă din București ● Comerțul cu amintiri continuă în studioul londonez de pe Abbey Road. S-a vîndut la licitație un magnetofon vechi cu 1.250 de dolari. La suma aceasta clientul putea ușor să intre în posesia unei piese noi, „ultimul strigăt", dar a preferat magnetofonul vechi pe care cei patru „Beatles" au înregistrat celebrul LP „Sgt. Pepper". Ați înțeles, cumpărătorul era un „fan" al Beatlesilor. Tot la amintita licitație, Mike Oldfield a plătit 2.400 de dolari pentru un pian-mellotron pe care sperăm să-l folosească cu succes. Și, în fine, cu o sumă mai modestă cineva a achiziționat un volum semnat de managerul Brian Epstein. Pe coperta interioară se află autografele lui John, Paul, Ringo și George. ● Începutul turneului de 3 luni în S.U.A. al formației „Black Sabbath" a fost marcat de un incident. Butler a fost lovit destul de grav la cap de către un admirator (?!) care a aruncat pe scenă cu o sticlă goală de Coca Cola. Neinspirat gest, căci spectacolul a fost suspendat iar poliția a arestat 150 de „turbulenți". ● Paul Simon obține un frumos succes în concertele pe care le oferă în prezent admiratorilor săi din R.F.G. ● Ken Hensley, pianistul celebrului grup britanic „Uriah Heep", a decis să părăsească scena muzicală. Se pare că hotărîrea sa e irevocabilă. Despre tînărul canadian cu care acesta a fost înlocuit, Mick Box declară : „Greg aduce în mijlocul nostru acea înfuzie de prospețime după care tînjeam cu toții". Să fim serioși ! Oricît de multă „prospețime" va aduce Greg, nu-l va egala pe Hensley. De fapt gurile rele tălmăcesc că titlul recentului single „Uriah Heep" (în noua formulă) intitulat „Think It Over" („Mai gîndește-te") ar fi cu adresă precisă. Mai știi ? ● La 18.IX.1980 se împlinesc 10 ani de la moartea lui **Jimi Hendrix (în foto).** Acest erou legendar al muzicii pop spunea într-un interviu : **„Nu-s atît de electrificat pe cît pot electriza !"**

Petru UMANSCHI

mapamond

Planetologie (VI)

De cînd a fost văzută pentru prima oară prin telescop, Marte a rămas cea mai atrăgătoare planetă dintre vecinii noștri din sistemul solar. Reprezentările noastre despre cea de a patra planetă au suferit în mai multe rînduri modificări radicale, dar se pot desprinde, totuși, trei teorii principale privind starea de pe Marte. Primele două au fost total greșite, iar a treia, cea de astăzi, este încă incompletă. Mai întîi s-a crezut că Marte este asemănătoare pămîntului și că pe ea trăiesc ființe rațională. Apoi, după ce prima navă „Mariner" a transmis imaginile craterelor stinse, s-a crezut că Marte este asemănător Lunii. Astăzi se știe că Marte reprezintă o lume dinamică și unitară, care ne ajută să ne cunoaștem, mai bine propria noastră planetă.

În vizită pe Marte, sovieticii au trimis șapte nave „Marte", din care una s-a izbit de sol (2) iar două au aterizat blînd (3 și 6) precum și o stație („Zond) cu care s-a pierdut legătura înainte de a-și atinge ținta. S.U.A. a trimis cinci sonde „Mariner", din care trei (6, 7 și 9) au intrat pe orbită – Mariner 9 a transmis peste peste 7.000 de imagini excepționale – ca și două nave „Viking", care au aterizat blînd, trimițînd primele imagini ale suprafeței.

În anul 1975, de pe pămînt spre Marte au fost trimise două nave „Viking". Fiecare din ele se compunea din două părți deosebite : una în formă de broască țestoasă și alta avînd aripi ca de pasăre. Ajungînd pe Marte, în iulie, respectiv septembrie 1976, sondele s-au despărțit. Primele au aterizat prin atmosferă ajungînd pînă la suprafață în regiuni îndepărtate între ele la 7.500 km. Celelalte au intrat pe traiectorii eliptice care au înlesnit camerelor de luat vederi o panoramă apropiată și îndepărtată a reliefului roșcat al planetei. Primele două impresii de pe suprafața lui Marte sînt seceta și deșertul. Dacă în apropierea lui „Viking – 1", la aterizare, s-ar fi aflat urechi capabile să audă, pînă la ele ar fi ajuns zgomotul vînturilor de bioxid de carbon, care bat peste podișul roșcat și pietros. Spre sud, s-ar întinde enormul canion al Văii Mariner, adînc de 6.000 și larg de 240 metri. Departe, dincolo de orizontul vestic se află cel mai mare vulcan al sistemului solar, Zăpezile Olimpice, a cărui margine zimțată se ridică 24 de km deasupra bazei accidentate.

Instrumentele au constatat că vara timpurie a lui Marte este „extrem-rece", temperatura coboară noaptea la –85 °C iar ziua crește pînă la –29 °C. Aerul e extrem de rarefiat, numai 0,7 la sută din presiunea normală la nivelul mării, și „absolut uscat", cu de 10.000 de ori mai puțini vapori de apă decît pe Pămînt, fără precipitații, timp de mai multe mii sau chiar milioane de ani.

(VA URMA)

sport

VINE IARNA ...

... și rămînem, cu cămara plină de întrebări în fotbalul nostru ceva mai înseninat de cînd i-am învins pe englezi, așa încît – cum îmi spunea Ștefan Covaci, care a făcut un popas în urbea tinereței sale – stăm în clasamentul grupei a patra cu trei puncte, provizie serioasă pentru ce va să fie. Se pare că-n vacanță nu ne mai trimitem feciorii în Brazilia, lăsîndu-i pe la cluburi, să învețe încă tehnică (Negrilă) și să mai facă oase (Țicleanu) cam așa zicea, la TV, Valentin Stănescu, om care mi-e drag, dar numai pînă acolo unde nu e orbit de graiul lui Cornel Dinu, ajuns, ca atîția alții, sfetnic cu crampoane.

N-am scris în ultima vreme de Giuchici ; eram supărat – și sînt – pe „divorțul" său, mofturos cum îl știam, plecînd de-aici numai ca să ne arate cu degetul : „Să vedeți ce-ați pierdut ..." E clar, am pierdut, nu UMT-ul, cît Timișoara, care, cel puțin cu golurile înscrise de Giuchici, făcea vreo două-trei puncte și sărea de la coada clasamentului – loc rușinos ; s-au dus Celtic și West Ham United (ce spectacole, ce nebunie !), iar „Poli" nici că-și mai revine din beția aburilor, din ceața prin care străbătea spre lumina gloriei ; mă doare inima de marele fotbalist care e Ion Dumitru, venit la Timișoara să urce și nu să coboare, dornic încă de triumfuri ; atîta ghinion îl paște pe acest fotbalist încît, cred, de s-o-ntoarce roata carului, multe isprăvi va mai lăsa în drum. Să-l văd pe Cornel Dinu ce va scrie despre duritățile și penaltiul și frînele puse lui Dumitru și Politehnicii de Dinamo împreună cu arbitrul Constantin Ghiță ! Declar de-acum : nimic !

Lungind vorba, să punem punct, deocamdată, și să așteptăm meciul de duminică, dintre Dumitru-Dembrovski și Lucescu-Dumitrache.

Teodor BULZA

CENACLU. În ședința de marți, 11 nov. a Cenaclului Asociației Scriitorilor și al revistei „Orizont", **Adriana Babeți** a citit un eseu **(Ce se vede)** asupra prozei lui Radu Petrescu. Referatul criticului **L. Ciocârlie** a extins analiza celor citite cu considerații generale despre condiția literaturii („Eseul citit de A. B. e un fragment dintr-un ansamblu care se referă la un grup de scriitori români – mari stiliști ... A. B. va realiza un foarte interesant roman intelectual"). În continuare au vorbit : **Ș. Foarță, O. Berca, M. Tolcea, L. Cerneț, M. Odangiu, I. Gyurcsik, I. Rauschan, I. Velican.** Ședința a fost condusă de **C. Dascălu.** Tableta serii – **L. Cerneț.** În ședința următoare, 25 nov. **Ion Corlan** (teatru). Referent – regizorul **Emil Reus.**

I. DUNCA

documentar

De 60 de ani „CIVITAS ACADEMICA"

Timișoara este de 60 de ani „Civitas academica", prin înființarea la 15 noiembrie 1920 a Școlii politehnice, temelie a impresionantului așezămînt care este Institutul politehnic „Traian Vuia" de azi. Se puneau pe atunci bazele unui „așezămînt care să corespundă nevoilor industriei bănățene ca și dorinței arzătoare de cultură a unei populații care și-a arătat întotdeauna mintea deschisă năzuinței omenirii spre frumos și spre adevăr". Traian Lalescu, cel ce în 1919 preconiza crearea unei universități cu facultăți tehnice și umaniste în Banat, devine primul rector timișorean.

La debut, Institutul avea 15 cadre didactice, 117 studenți și două secții, de Electromecanică și una de Mine și Metalurgie. Va cunoaște noi amplificări în 1923, 1927, 1930... Se alcătuiește un plan de construcții, luîndu-se ca model sistemul pavilionar al politehnicilor cu tradiție din străinătate, din care s-a realizat pavilionul Facultății de mecanică, după proiectele arhitectului Duiliu Marcu și cu pecetea unui stil specific românesc, acreditat pe atunci. Se adaugă, în 1941, Facultatea de construcții, căreia i se construiește un nou și impunător edificiu în 1963. Spațiile rezervate Politehnicii, dispersate și modeste în trecut față de marile aspirații, sînt o problemă rezolvată prin construcțiile moderne și tinere care ni se etalează în prezent, ele însumînd un puternic centru al științei, cercetării și tehnicii noastre. În 1965, învață aici 5.424 studenți, pentru ca numărul lor să crească, ajungînd în acest an, la 14.985, dintre care 1.033 studenți străini din 64 de țări. 810 cadre didactice își aduc contribuția în cele 5 facultăți și în cele 2 institute situate în Reșița și Hunedoara.

Institutul pregătește un mare număr de doctoranzi care lucrează în industrie, în institute de cercetări și proiectări, aceste ultime două activități fiind îndreptate și ele spre problemele concrete ale industriei. Cercetarea științifică studențească are vechi tradiții aici, încă de cînd cu cercurile înființate în 1923. Ea ajunge astăzi să reprezinte un fenomen de masă

Institutul a fost, în decurs de 10 ani, vizitat de 3 ori de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost înconjurat de permanenta grijă și atenție a partidului și statului. Unul dintre principiile scumpe nouă, astăzi, privind integrarea învățămîntului cu producția și cercetarea, avînd un puternic caracter revoluționar, se aplică aici pe scară largă. Este modalitatea prin care se participă la rezolvarea problemelor economiei naționale. Totodată, integrarea nu înseamnă neglijarea cercetării fundamentale, această sursă de idei și soluții pentru activitatea viitoare.

Cadrele didactice ale Institutului sînt membre ale consiliilor oamenilor muncii din diverse întreprinderi timișorene, existînd o întrepătrundere osmotică de activități întru folosul economiei. Și iată cîteva din obiectivele cercetării colectivelor din institut: utilajele microhidrocentralelor, problemă foarte actuală, punerea în funcțiune a marilor hidrocentrale, echipamente de sudare, mașini și unelte, realizarea unor investiții precum Canalul Dunăre–Marea Neagră, oțelăria de utilaj greu Cluj-Napoca, oțelurile criogenice...

O treime din cercetări sînt dedicate județului propriu; se colaborează în cele mai bune condițiuni cu întreprinderile esențiale. Cu I.M.T.-ul, în domeniul sudurii podurilor rulante, al reducerii consumului de metal; tot aici funcționează un centru de învățămînt integrat. Se colaborează cu I.M.A.I.A., I.T.T., ELBA, SOLVENTUL. De pildă, cu **Electromotorul** în domeniul reducerii dimensiunilor mașinilor electrice.

Robotronica această știință tulburătoare, cu o denumire apropiată de „electronică", este, desigur, la început. Nu lipsesc însă contractele de colaborare precum: realizarea pentru Electromotor a unui robot pentru alimentarea automată a unei linii tehnologice pentru prelucrarea arborilor rotorilor motoarelor electrice (proiectul tehnic este executat, urmînd concretizarea proiectului de execuție și a unui model experimental); realizarea robotului pentru prese și cuptor termic, pentru **„Ambalajul metalic"**, a unui robot pentru I.T.T. etc. În orice caz, politehnicienii timișoreni sînt conectați și la problemele realizării de roboți pe plan republican, în calitate de colaboratori.

Marea școală care este Politehnica timișoreană, cu acești 60 de ani ai jubileului ei este înrolată într-o tradiție bănățeană de luciditate, aplicație practică și civilizație europeană. Ea a păstrat o strînsă legătură cu problemele vitale ale dezvoltării țării, pulsînd spiritualicește în deplin acord cu intersele unanime, de pe culmile elevate ale unor însușiri pe care acest „civitas academica" le-a avut și le are mereu mai scînteietoare, spre cinstea sa.

Lucian BURERIU

profiluri

Constantin Avram

Între rolul și misiunea profesorului de reală vocație și societate există o legătură complexă; prin însăși menirea sa, profesorul se înscrie în serviciul poporului său căutînd nu numai să pregătească noi cadre vieții economice a țării ci, pe măsura acumulării experienței, el își aduce totodată contribuția la dezvoltarea științei și tehnicii din domeniul în care lucrează.

Peste 30 de generații de studenți au trecut prin școala românească de beton armat, înființată de prof. emerit ing. Constantin Avram, membru corespondent al Academiei R.S.R., la Politehnica din Timișoara. Această școală s-a constituit în lungul anilor, într-un vast cîmp de investigații și temeinică pregătire a viitorilor ingineri constructori, contribuind astfel la ridicarea prestigiului și menținerea valoroasei tradiții de care se bucură Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara.

Cele patru decenii de muncă relevă o constantă fundamentală a prof. ing. Constantin Avram: o activitate prodigioasă, cu profunde implicații în procesul amplu al revoluției tehnico-științifice din domeniul betonului, „pîinea cea de toate zilele" a șantierelor de construcții. Un bilanț revelator: la ora actuală este autorul a peste 20 de manuale, cursuri și tratate și a peste 100 de studii teoretice și experimentale din domeniul mecanicii, structurilor și al betonului simplu, armat și precomprimat, publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate.

Aria de interes a lucrărilor de specialitate publicate a trecut de multă vreme granițele țării; de pildă, „Rezistențele și deformațiile betonului" (1971) sau „Structuri spațiale" (1978) vor apărea în limba engleză, pentru editura Elsevier – Amsterdam.

Urmare firească a interesului stîrnit de lucrările prof. ing. Constantin Avram este cooptarea sa în mai multe asociații științifice internaționale de mare prestigiu, din Paris, Londra și Bethlehem – U.S.A.. O mare parte din lucrările profesorului Constantin Avram reprezintă premiere în literatura de specialitate din țara noastră, cum ar fi cele două citate mai sus, sau „Structuri compuse oțel-beton", „Beton precomprimat – beton armat" (1975) și „Noi tipuri de betoane" (1980).

Biografia prof. Constantin Avram a ajuns în „Who's Who in the World" (Chicago) începînd cu ediția din 1971/1972 și în „Dictionary of International Biography" (Cambridge) începînd cu ediția 1973. Recent, cu ocazia simpozionului F.I.P. (Federația Internațională a Precomprimatelor), care s-a ținut la București, profesorului Constantin Avram i s-a conferit medalia de argint F. P. „en reconnaissance pour ses travaux dans le domaine du béton précontraint", o binemeritată cinstire a unei munci de decenii și, implicit, recunoașterea, de către un prestigios for internațional a contribuției oamenilor de știință din țara noastră la noile cuceriri în tehnică. Prin emisarii săi de certă valoare, între care și profesorul timișorean, România își asigură un loc bine definit în spațiul spiritual al lumii.

Sofia ARCAN

opinii

Probleme ale umanismului în literatura pentru copii

Literatura pentru copii a fost considerată mult timp și mai este considerată de mulți și astăzi chiar dacă nu de calitatea a doua, în orice caz, „minoră", o literatură aparte, adaptată la percepția imatură a copiilor. Dacă este așa, atunci mai putem avea pretenții serioase de la o astfel de literatură? Din păcate un astfel de punct de vedere mai trebuie combătut, deși inconsistența lui este evidentă. Oare exemplele ilustre de la Mark Twain și pînă la Collodi, de la Selma Lagerloff și pînă la Marșak – și noi am putea aduce multe astfel de exemple – nu stau mărturie nu numai despre cuceririle artistice ale literaturii pentru copii, ci și cu privire la influența exercitată de ea?

Pedagogii știu asta și spun: tocmai la vîrsta cea mai fragedă, educația trebuie să fie deosebit de fină și inteligentă. Tocmai primele impresii din copilărie, gîndurile, neliniștile lasă deseori urme hotărîtoare în tînăra conștiință, influențînd în mod serios dezvoltarea ulterioară a personalității.

Umanismul nu poate constitui o construcție finită, încununată de roadele dulci ale unei singure culturi. Umanismul este ceea ce începe de la germene, de la primul cuvînt, de la primul tablou, de la primul vis, de la sesizarea demnității umane. Știm că umanismul poate fi pervertit sau poate să moară în fașă. Umanismul este eliberator. El dăruiește, descoperă, îmbogățește sufletul. El deschide orizonturile cunoașterii. El se opune rutinei, schematismului și dogmei. Umanismul este și pedagogie. El are sarcini urgente. Și soarta omului începe pentru el de la primii pași, de la primul cuvînt. Aceasta nu se referă doar la propaganda în genere a învățămîntului. Asta se referă la propagan-

da principiilor și metodelor de învățămînt. Cînd vorbesc de rolul de prospectare al umanismului, vreau ca ideea să fie acceptată și înțeleasă ca o unitate indispensabilă a chemării visului și poeziei. Copilul este un amator dezinteresat de povești, un bun iubitor de miracole. Avem în vedere nu un miracol fantasmagoric, bazat pe mistică și vrăjitorie, ci miracolul care va fi înfăptuit de un șir de descoperiri științifice, un miracol care depășește fantezia noastră. Astfel, visul lui Jules Verne a fost întrecut doar la cincizeci de ani după scrierea minunatelor sale cărți. Dar Jules Verne „n-a îmbătrînit" din punct de vedere moral – el este iubit ca și înainte, deoarece poezia visului și curajului omenesc, care hrănește creația lui, nu-și epuizează forțele vitalizatoare.

Există o tendință, mai puțin evidentă, dar tocmai de aceea mai periculoasă, este vorba de tendința de a considera literatura pentru cei mici ca pe o literatură minoră, iar limbajul destinat copiilor – ca fiind un limbaj primitiv. Prin ce se manifestă o atare tendință? Prin atitudinea plină de indulgență față de copil, căruia i se propune să intre într-o lume infantilă artificioasă, o lume simplificată și stupidă, prin crearea unui stil de bebeluș în cazul unor mici tablouri sau a unui stil romanesc exagerat de „sensibil". Sîntem departe de a suprasolicita posibilitățile reale ale copilului, văzînd în el o ființă deja experimentată din punct de vedere spiritual, și recunoaștem puținătatea cunoștințelor sale, particularitățile lui de gîndire, de simțire, de limbaj. Dar toate acestea nu pot servi drept justificări pentru acei scriitori sau pedagogi care propovăduiesc primitivismul în reprezentarea artistică sau în educație. Tocmai această circumstanță trebuie să-i oblige pe unii și pe alții să fie mari artiști și mari educatori.

Recunoașterea importanței literaturii pentru copii și formularea legăturii cu aceasta a unor exigențe ar însemna nu numai o afirmare a activității scriitorului pentru copii, ci, totodată, n-ar permite încetinirea progresului general al umanismului. Noi nu sîntem doar moștenitori. Sîntem și trebuie să fim și ctitori.

Progresul neîncetat al științei a făcut ca pămîntul nostru să pară foarte mic, dar în același timp în fața ni s-au deschis necuprinsul și noile enigme ale cosmosului. Savanții contemporani sînt niște vrăjitori minunați. Trebuie să gîndim și să creăm în sensul acestor revelații. Trebuie să știm și caracterul nelimitat al cunoașterii noastre, dar să recunoaștem și golurile necunoașterii noastre, avînd credința în natura inepuizabilă a curiozității umane și în fertilitatea visului. Ziua de azi a copilului, a fost ieri viitorul nostru. Trebuie să știm acest lucru și de aceea să nu zăgăzuim aspirația lui spre știință.

Este minunată emblema noului umanism – legătura roditoare dintre trandafir și electronică, a lui Virgiliu cu Einstein. Avem nevoie de savanți. Avem nevoie de poeți. De savanți – pentru descoperirea tainelor atomului, ale cerului, ale junglei, ale mineralelor... De poeți – pentru cunoașterea sentimentelor noastre, a tainelor limbajului nostru. Sînt necesari poeții care ar putea înaripa fantezia noastră. Ne sînt necesari savanții pentru a avea poeți și poeții, pentru a avea savanți. Umanismul fără poeți nu e altceva decît triumful mașinii asupra sufletului uman. Umanismul fără știință este visul gol în afara lumii, în afara corpului și sufletului omenesc...

Vechile basme sînt adesea pline de înțelepciune. În simplitatea lor se găsește o imensă bogăție spirituală umană. Fericirea... A supraviețui trecînd peste toate... Iată primele și ultimele dorințe.

Trebuie să-l inițiem pe copil în lumea vieții adevărate, într-o ideile nobile ale umanismului și într-o înalte sentimente. Copilul contemporan trăiește în epoca grandioaselor transformări sociale. Și obligația literaturii pentru copii constă în a zugrăvi această lume în toată diversitatea ei. Această lume e tragică și sublimă. Copiii citesc ziare, ascultă la radio, se uită la televizor. Contrastele și frămîntările vieții impresionează puternic sufletele copiilor. Copiii sînt mari umaniști prin însăși natura lor. Cu atît mai important e să trezim în ei și să ridicăm simțămintele lor, dezvăluindu-le sensul vieții în slujirea idealurilor nobile în numele libertății și fericirii întregii omeniri. Nu putem permite ca lumea copilăriei să-și piardă credința în victoria binelui, ca scepticismul să-l frustreze pe copil de fericirea nepieritoare a existenței. Sînt convins că vocația scriitorului pentru copii constă în faptul de a-i ajuta în mod permanent pe copii în căutarea limpezimii, în a le forma o atitudine cinstită și generoasă față de viață.

I. NAGAEV
Traducere de G. L.

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel.: 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.
Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 47 (661) 20 NOIEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

ITINERARII ALE PĂCII

Devenită demult o prezență de prestigiu în miezul căutărilor privind soluționarea marilor probleme ale contemporaneității, România socialistă catalizează, în perimetrul unor intense activități revoluționare, forțele păcii și ale progresului de pe toate meridianele, dezvoltînd creator, sub raport semantic și practic principiile internaționalismului socialist. Cu elocvența marilor adevăruri, stau mărturie în acest sens, relațiile de colaborare pe multiple planuri și în continuă diversificare cu toate statele lumii : sincer interesate în promovarea unor raporturi mai echitabile în viața internațională pentru a crea astfel cadrul propice dezvoltării lor proprii. În această perspectivă proiectele social-economice ale noastre cumulează valențe internaționaliste deschizînd calea dezvoltării noastre interne în corelație cu dinamica raporturilor internaționale.

În acest sens, pronunțîndu-se ferm pentru creșterea rolului O.N.U. și onorîndu-și cu propuneri constructive participarea în cadrul multor organisme și organizații internaționale țara noastră practică și dialogul direct, pentru a prospecta dimensiuni noi cooperării reciproc avantajoase cu toate statele lumii indiferent de opțiunile lor social-economice. Cea mai recentă vizită de lucru a președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, desfășurată sub înaltele auspicii ale reașezării, pe baze noi a unor tradiționale raporturi de prietenie, a itinerat Suedia, Danemarca și Norvegia, țări cu un statut aparte în lumea occidentală și cu concepții progresiste asupra destinderii și colaborării internaționale.

Comunicatele comune, acordurile economice încheiate precum și redeschiderea față de aceste popoare a unor punți de comunicare, în mod vremelnic prohibite de vicisitudinile istoriei, întregesc semnificațiile unor majore puncte de referință în deschiderea europeană a politicii noastre externe. Dar și confirmă, în același timp, la modul exemplar, unitatea morală a poporului nostru cu toate forțele sociale care militează ferm pentru pace și progres.

De aceea activitatea delegației de partid și guvernamentală condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu se bucură de unanimă adeziune din partea tuturor categoriilor de oameni ai muncii adăugînd țării încă un remarcabil succes politic iar pe plan extern sensibilizînd încă odată opinia publică mondială în raport cu idealurile păcii și colaborării care dintotdeauna s-au identificat cu modul de a fi al socialismului.

Ștefan BUZĂRNESCU

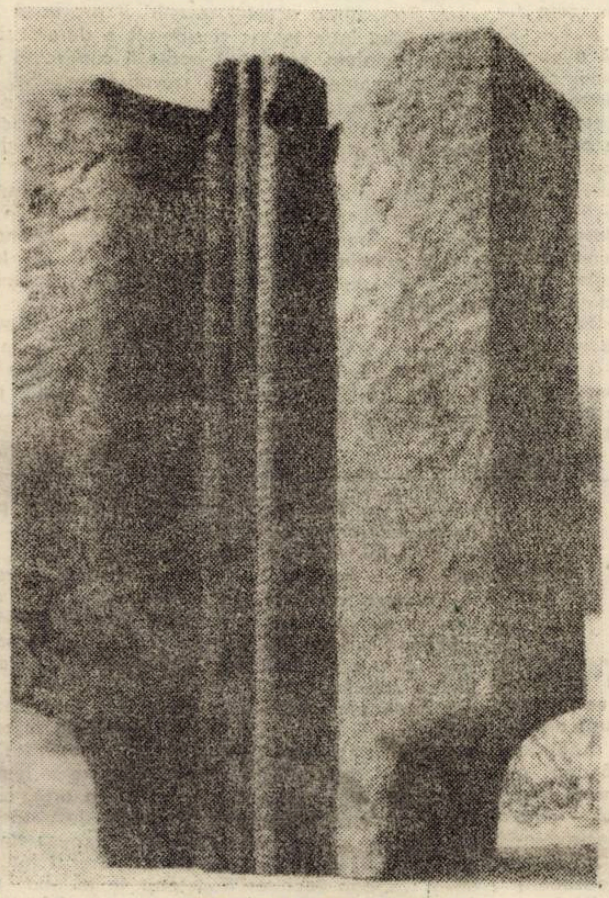

VICTOR GAGA : „Vestitor"

ÎN ACEST NUMĂR : Cronica literară : Vasile Versavia „Nergane" (Eugen Dorcescu), Andrei Pleșu „Pitoresc și melancolie" (Mircea Mihăieș), Opinii: „Ora incertă" (N. Steinhardt), Proză : „Biruințî de singurătate" Ana Pop Sîrbu, Teatru : Palmaresul Festivalului dramaturgiei actuale românești — Timișoara, 1980.

aniversări

MACEDONSKI

Exact în urmă cu 60 de ani, la 20 noiembrie 1920, se stingea din viață poetul Alexandru Macedonski, ostracizat moral printr-o cvasiunanimă conjurație a tăcerii. Pe această izolare forțată s-a bătut multă monedă, mai ales de către critica sociologică, dornică să descopere peste tot injustiții sociale cu cele mai grave consecințe. Macedonski a fost o victimă a timpului său numai în măsura în care il depășea, fapt care a produs reacții de inadaptare, dar de semn pozitiv, previzionare, care aduc viitorul mai aproape, il pun în seama prezentului. Poetul a fost conștient că epoca sa literară trebuia să se înnoiască. Pentru ideea de revitalizare a formulelor lirice și degajare a morfologiei poetice depusese o stăruință cu larg cîmp de acțiune, de la respingerea junimismului conservatorist (accentuat după 1900), pînă la familiarizarea conștiinței artistice autohtone cu noile experiențe ale simbolismului francez. Scriitorul a sesizat starea de lucruri și a pus în gajul demonstrației sale propria-i existență.

Necesitatea de-a se continua accentele majore ale literaturii pașoptiștilor trebuia să cunoască o baie de purificare, pentru înlăturarea reziduurilor care s-au depus „ale poeziei intime și personale, ale acelei poezii de dor și jale, în care psalmodiau necurmat și pe aceeași coardă dureri reale și imaginare" **(Mișcarea literară în cei din urmă zece ani).** Poezia socială are, pentru el, un indestructibil rol misionar și trebuie să devină exemplară în chiar intenția artistică pe care o are la bază. Meditația trebuie strînsă în jurul condiției reale — și nu închipuite — a omului. Poezia care freamătă în jurul umanității concrete i se relevă ca o pulsație vie de senzații și solicitări subiective, așa cum acestea fuseseră experimentate în tehnica simbolistă. Sensibilizarea poetului la instrumentalismul poetic al simbolismului nu poate fi gîndită ca o poziție elitară, ca o poză aristocratică pentru epatarea contemporanilor, ci ca o atitudine responsabilă de artist care suferă

Titu POPESCU

(Continuare în pag. 3)

POSADA — 650

Posada ocupă în istoria multimilenară a poporului român același loc de cinste și prețuire pe care-l ocupă Thermopyle în istoria grecilor, Kulikovo (1380) în istoria statului moscovit, Cîmpiile Catalaunice în istoria Franței, Las Novas de Tolosa (1212) în istoria Spaniei, pentru că de acest loc și nume **se leagă strălucita victorie, obținută acum 650 de ani de domnul Țării Românești, Basarab, impotriva regelui maghiar, Carol Robert de Anjou, victorie prin care Țara Românească și-a cîștigat independența atît de scumpă poporului român.**

Stăpînit de ambiții și rău sfătuit de nobilii maghiari, Carol Robert a declarat război domnitorului român. Cauza care a dus la declanșarea conflictului militar între regele maghiar și domnul Țării Românești a fost acțiunea patriotică a domnitorului român de a elibera de sub ocupația statului feudal maghiar Banatul de Severin și de a-l reda Țării Românești, acțiune cu care regele și nobilimea maghiară nu erau de acord. La aceasta „causă" se alătură și dorința nobilimii maghiare de a pune stăpînire pe Țara Românească.

În acest scop armatele nobilimii maghiare, în frunte cu Carol Robert de Anjou pătrund în Țara Românească și ocupă Banatul de Severin. Conștient de consecințele dezastroase ale războiului, provocat de regele maghiar, și dorind evitarea lui, Basarab trimite la regele angevin soli **„demni de toată cinstea"** pentru a-i oferi lui Carol Robert de Anjou pacea în condiții foarte avantajoase. Basarab se obliga să renunțe la Banatul de Severin, să-l recunoască pe regele maghiar ca suzeranul său și să-i plătească drept despăgubire de război 7.000 de mărci de argint, ceea ce echivala cu 1.680.000 de dinari sumă considerabilă pentru vremea aceea, ce dovedea că Țara Românească cunoștea un proces de puternică dezvoltare sub toate aspectele.

Domnitorul român a avut însă grijă să-l atenționeze pe regele maghiar că dacă va mai înainta pe teritoriul Țării Românești **„primejdia nicidecum nu o va putea înlătura".**

Stăpînit de ambiții și bazîndu-se pe știrea cum că Basarab ar fi ieșit slăbit din războiul bulgaro-sîrb, din 1330, Carol Robert de Anjou respinge pacea oferită de domnitorul român și se îndreaptă cu armata spre capitala Țării Românești, care era Curtea de Argeș. Folosind tactica pustiirii, Basarab distruge totul în calea invadatorilor, lăsîndu-i fără adăpost, alimente și apă. În această situație, înrăutățită și mai mult de apropierea iernii, Carol Robert de Anjou se hotărăște să renunțe la luptă și să-și retragă armata în Transilvania. Drumul cel mai scurt de retragere era : **Curtea de Argeș — Țara Loviștei — Valea Oltului — Sibiu.**

Basarab, care nu vroia să-l lase nepedepsit pe îngîmfatul rege angevin, ocupă cu armata sa de țară micul defileu din Țara Loviștei pe care **„Cronicon Pictum Vidobonensis"** (Cronica pictată de la Viena) îl compară cu **„un fort natural al unei pilnii montane, folosită cu geniu arhitectonic de Basarab pentru cîștigarea strălucitei victorii asupra lui Carol Robert de Anjou".**

Într-adevăr, profitînd de avantajele terenului pe care îl întărește cu șanțuri și valuri de pămînt, Basarab își așează soldații atît pe înălțimi cît și la ieșire din defileu pentru a-i lua lui Carol orice posibilitate de scăpare. Conform Cronicii pictate de la Viena, luptele au durat din 9 pînă în 12 noiembrie 1330 și au însemnat un dezastru pentru armata maghiară. **„Mulțimea nenumărată a românilor, sus pe ripi, alergînd din toate părțile,** — relatează Cronica pictată de la Viena — **arunca săgeți asupra oastei ungurești care era în fundul văii, pe un drum, care însă nici nu ar fi trebuit numit drum, ci mai degrabă un fel de corabie, strîmtă unde din pricina înghesuielii, cei mai sprinteni cai și ostași cădeau în luptă pentru că din pricina urcușului prăpăstios... nu se putea sui împotriva românilor pe nici una din ripele de pe cele două laturi ale drumului, nici nu puteau merge înainte, nici nu aveau loc de fugă, fiind șanțurile săpate acolo, ei ostașii regelui erau cu totul prinși, ca niște pești în vîrșă sau în mreajă. Au căzut tineri și bătrînii principi și nobili, fără nici o deosebire... Și regele abia a scăpat cu cîțiva inși".**

Strălucita victorie de la POSADA, obținută de domnul Țării Românești împotriva lui Carol Robert de Anjou n-a fost o întîmplare cum încearcă unii istorici străini, rău intenționați, s-o diminueze, ci rezultatul stadiului avansat de dezvoltare economic, social și politic a Țării Românești, a puterii sale militare, a conjuncturii internaționale favorabile a eroismului și dragostei de patrie cu care armata de țară a lui Basarab a luptat împotriva invadatorilor. Stingîndu-se în anul 1301 dinastia Arpadiană, în Ungaria au început luptele pentru tron, lupte care au durat și după anul 1308, cînd Carol Robert de Anjou cu sprijinul Papei și al împăraților catolici din Apus a ajuns pe tronul Ungariei. Ele au fost duse împotriva acelor nobili maghiari care nu-l vroiau pe Carol. Aceste lupte au dus la slăbirea statului feudal maghiar pentru o perioadă de timp. Aceeași situație o găsim și în Răsărit. Aici, în urma înfrîngerilor suferite din partea cnejilor ruși, Hanatul Tătar slăbise. El nu mai constituia un pericol pentru țările române, după cum nici Țaratul Bulgar. Acesta din urmă slăbise foarte mult în urma războaielor purtate cu Bizanțul. De această conjunctură internațională favorabilă au avut de cîștigat țările române, care, constituite în state feudale de sine stătătoare și-au întărit foarte mult capacitatea de luptă în dorința înlăturării suzeranității străine.

De la această epopee eroică a neamului românesc — ce a dat Țării Românești statutul de stat liber și independent, cu drepturi depline și egale față de celelalte state feudale europene — au trecut 650 de ani, perioadă în care poporul român a cunoscut consecințele din ce în ce mai grele ale stăpînirii și dominației străine. Dar, așa cum magistral subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, **„vicisitudinele, suferințele nu au îngenunchiat poporul român ; dimpotrivă, l-au oțelit, i-au călit voința, și dirzenia, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărîrea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea gliei".** Numai așa se și explică reușita marilor împliniri de la 1859, 1877, 1918 și 1944.

Gh. I. OANCEA

cronica literară

Vasile Versavia

Nergane

Ed. Facla, 1980

Volumul de debut al lui Vasile Versavia (autor, de altfel, în 1977 la Facla, al unei cărți de poezii pentru copii : **Jucăria mea cea dragă ;** prezent în volume colective : **Uneori zborul,** Facla, 1973) îndreptățește cîteva tipuri de lectură care – departe de a-l dispersa – îi relevă, dimpotrivă, polifonia (și polisemia). O lectură tematică va reține ca element esențial **pămîntul.** Acesta susține emoția și reflecția, el generează cadrul, el colorează atmosfera. Întreaga aparență (anecdotica, timpul și spațiul concret) se revendică de la **pămînt.** Lumea poeziei lui Vasile Versavia face vizibile fecunditatea și voracitatea **pămîntului :** „Cum trece vremea ca busuiocul, / satul de demult se mută, se mută, / cu tot cu bătrîni, / cu tot cu copii. / Au îmbătrînit și dealurile, / rîul curge pe-o gură de bătrîn / și moara macină prin somn / oasele poveștilor . . ."

De aici derivă, în mod necesar, încadrarea stilistică a poemelor. Prin înseși cerințele selective ale direcției chtonice, scrisul lui Vasile Versavia trebuia să se întîlnească cu tiparele blagiene și cu cele folclorice (**Catrene, Pastel, De-ar fi** . . . etc.). Încadrarea (și lectura stilistică), însă, sînt completate de o încadrare (și o lectură) estetică. Acestea țin de abordarea personală a motivului, precum și, uneori, de originalitatea structurii imagistice (formale și semantice). În cazul de față, caracteristică rămîne atitudinea față de tema centrală – **pămîntul :** nici descripție, nici confesare propriu-zisă, ci o foarte interesantă uniune între meditație și afectivitate. Cele două energii sufletești cresc una din cealaltă, coexistă, se condiționează reciproc. O lectură psihologică devine, astfel, din ce în ce mai pasionantă. Intervenția obsedantă a **pămîntului,** înfiorarea pe care o provoacă nu sînt componentele unui decor. Nu avem a face cu pasteluri ci cu tablouri existențiale : „Frumoasa clipă poate că-ndeajuns / s-a îndurat să mai rămînă ; / am adormit de liniște pătruns / cu rădăcini de carne în țărînă. / / Cădeam mereu ca-ntr-o odihnă mare / dar nedesprins de sînul tău rotund / și fluturam în somn ca planta care / stă prinsă-n piatra riului pe prund. / / Cînd m-am trezit într-un tîrziu / în iarba de un verde greu / un fir de sînge, încă viu, / lega de-o plantă sînul tău".

Dominată de **pămînt,** viețuirea, în genere, urmează un model vegetal (omul e **sămînță, frunză,** poartă și el, aidoma plantelor, **fruct** etc.). Modelul vegetal este și un model moral **(Cireșii calzi).** De fapt, **pămîntul,** dincolo de cele amintite, rămîne, în adîncimile tulburi ale impulsului liric, o veșnic iubitoare și veșnic neiertătoare mamă – **terra mater** – mereu prezentă și adorată, mereu îndepărtată. Principiul viril (soarele, cerul) lipsește. Totul se consumă în această ciudată ceață matriceală, deopotrivă familiară și străină. Totul este asemenea **ierbii :** „Oricît aș privi / ochii mei văd numai iarbă ; / pe acoperișe și în temelii, / sub unghiile înțelepților / și pe toate veșmintele noastre – iarbă. / Tu prietene cu iarbă mă îmbrățișezi / și toată prietenia noastră / e un braț de iarbă".

Tăcerea pămîntului, graiul său simbolic, sînt tăcerea mamei, căldura lui este căldura ei. Din această căldură, ființa s-a împărtășit cîndva și se va împărtăși iarăși la încheierea ciclului său vital. Presimțirea acestei reveniri îi provoacă individului (necontenit sfîșiat între teluric și sideral) o dureroasă voluptate. Mama **(mater omnium, pămîntul)** poate fi cunoscută numai prin moarte. Individul contemplă atunci travaliul timpului, notînd contrastele pe care acesta le luminează : „Bătrînii cu pămînt în spinare / stau primăvara la soare, / stau – carne uscată, / la capăt de boată. / Fecioarele albe spumegă-n vînt, / aduc viitor în sîni pe pămînt . . ."

Esențializînd, acesta ni se pare a fi nucleul poemelor de față : insul, problematic, întrebător („copil în Univers") caută o matrice absentă, descoperind și redescoperind prezența neabătută a **pămîntului.** Începe astfel un dialog fără sfîrșit, în care sonurile limbii și roadele pămîntului își răspund **(Semințe-cuvinte, Toamnă).**

Cu un sumar din care ar fi putut lipsi cîteva titluri (și în care ar fi putut figura altele, cunoscute nouă din paginile unor reviste : **Țăranii,** de pildă), **Nergane** este un volum echilibrat, coerent, un debut ce echivalează, în multe privințe, cu o consacrare.

Eugen DORCESCU

Andrei Pleșu

Pitoresc și melancolie

Ed. Univers, 1980

Cînd, în 1974, Ion Frunzetti scria în prefața la prima carte a lui Andrei Pleșu că vede în acesta un **„. . . dar făcut culturii românești de către providențialul hazard al gheenelor, ce transmit, peste generații, potențialul dotațiilor înnăscute pentru artă"** aproxima o situație ce este și mai evidentă azi, după apariția celei de-a doua cărți a tînărului critic. Propunîndu-și să dea o analiză a sentimentului naturii în cultura europeană, Andrei Pleșu realizează una din marile izbînzi într-un gen – eseul – care provoacă în ultima vreme, și datorită nenumăratelor eșecuri, îndreptățite iritări. Demersul eseistului este fundamentat la intretăierea eseului de nuanță filozofică și prezentarea (adeseori) spectaculoasă a elementelor de istoria artei. Avem astfel imaginea ușor „deviată" a tentativei învecinate cu întreprinderile din ultima vreme ale eseisticii lui Constantin Noica, magistrul tînărului critic. (Apar, dealtfel, la Andrei Pleșu chiar unele particularități ale stilului, de-o tăioasă transparență, al filozofului). Dar ceea ce îl individualizează pe Andrei Pleșu este o „furie", disimulată în argumentele larg desfășurate ale succesiunii de idei, îndreptată împotriva unor obiective ce se constituie ca prejudecăți în istoria și teoria artei. Prejudecata fundamentală e aceea a necoordonării între ceea ce natura „oferă" și ceea ce individul „preia" : eseistul este de părere că omul nu este capabil să perceapă natura într-un mod „echitabil", corespunzător „semnalelor" emise de ea, în calitate de „simbol al purei mijlociri". De aici și exagerările inerente, generatoare a două poziții diametral opuse : una de acceptare, de capitulare fără condiții în fața ei, și a doua, de respingere la fel de tranșantă. Oferind și o emblemă terminologică acestei realități, Andrei Pleșu vorbește de atitudinea unui Tristan în fața naturii, și de atitudinea unui Don Juan.

Dezvoltarea acestor simetrice „dereglări" în procesul de receptare a naturii în fenomenalitatea ei se face în două superbe capitole, în fapt coloana vertebrală a cărții, citibile și ca studii autonome : **Estetica melancoliei** și **Estetica pitorescului.** Înainte de a puncta cîteva din ideile acestor dense eseuri mai trebuie spus că Andrei Pleșu face apel la o analiză, să-i zicem, **mediată :** el nu analizează propriu-zis natura, ci reflectarea acesteia, nu frumusețea ei, ci **sentimentul,** reflectarea acestuia în cultura europeană, la rîndul ei oglindită în tradiția orientală a abordării problematicii naturii. Așa se explică numeroasele raportări la surse orientale, și epilogul, adevărat corolar al reflectării în cultură a sentimentului naturii.

Estetica melancoliei este un „fals tratat despre pierderea conștiinței de sine" a individului (a artistului) în contact cu imaginea naturii copleșitoare, „maximal problematizate". Ilustrată de numeroși artiști ai peisajului, tendința care se impune este nu aceea a mai bunei cunoașteri a naturii prin artă, cît a neputinței de „a ne reîntoarce la natură", situație ilustrată de „paradigma de neadecvare la natură" a lui Jean-Jacques Rousseau. În **Visările unui hoinar singuratic** primează interesul față de sine, și paradoxul : „Jean Jacques Rousseau se plimbă prin Jean-Jacques Rousseau" este o confirmare a aceleiași idei. Caracterul de sinteză e dat și de sfera cuprinderii problematicii : de la raporturile literaturii biblice, cu natura și analiza „filozofiei depărtării" la peisagiștii secolului al XVIII-lea, pînă la delicate argumente din psihologie și mitologie, și culminînd cu neașteptata relevare a obsesiei „pămîntității" în peisajele lui Ioan Andreescu răzbate ideea unificatoare, de sorginte panteistă, a înțelegerii naturii ca parte a unui întreg ce se descoperă doar printr-o investigație sistematică, mediată de o contopire a individului cu ea.

Sclipitor este și studiul despre **Estetica pitorescului,** amestec ingenios de diatribe lansate contra ideii de . . . grădină (opusă spațiului natural, „metafizic") și spumoase considerații pe marginea unor aspecte „derizorii" ale metamorfozelor naturii. De la un moment dat încolo, uiți că citești o carte de, totuși, știință, și te abandonezi cu totul, condus prin acest **roman,** într-o nouă călătorie în lumea formelor, a evidențierii naturii sub înfățișarea pitorescului, adică a „aspectului formal înțeles ca aspect strict vizibil".

Erudită și artisticește impresionantă, **Pitoresc și melancolie** este o excepțională întreprindere, fără precedent în cultura noastră.

Mircea MIHAIEȘ

---

marginalii

Etnologie și roman (II)

Mă refeream rîndul trecut la dubla pulsație care face ca în romanele lui Sorin Titel fantasticul să se retragă uneori, lipsit de primejdie, spre zona miraculosului, iar alteori să rămînă neliniștitor. Ambivalența funcționează și altfel, prin contrapunct ; de o parte, fantasticul spectaculos se imblînzește umoristic, de cealaltă fantasticul imperceptibil crește în intensitate din germinarea unui simbure ascuns. Amenințarea grotescă a morții – femeie zăludă, cu copită de cal – se rezolvă circărește : moș Bălu și nepotu-său, îmbrăcați amîndoi în cămeșoaie de noapte, o fugăresc prin șoproane, deloc speriați de vidmă, doar intrigați că nu dau de ea.

Dimpotrivă, tihna cea mai străină la prima vedere de amenințări poate fi străbătută de fiori reci. În trenul care-i duce la petrecerea de la Baltă Caldă, țăranii vorbesc de una alta, rîd, e o zi fără griji, numai o babă ciudată, stringînd-o prea drăgăstos pe gingașa domnișoară Ana, dă de gîndit despre vremelnicia bucuriei. Oamenii povestesc, amuzîndu-se, întîmplări cu diavoli și iată doar o bănuială de fantastic, însă în care prezența morții este cu totul altă decît în șopronul unde moș Bălu și moartea mai mult se hîrjonesc.

„Numai babei, se pare, nu i-a prea plăcut defel povestea, s-a încruntat și nimica n-a spus. O ținea numai pe domnișoara mea de mijloc, cu mîna ei uscată și noduroasă, o strîngea lîngă ea, n-o lăsa o clipă ; cu multă dragoste o ținea, dar parcă și cu un fel de răutate ascunsă ; se arăta a fi numai lapte și miere, dar ce era în mintea ei nimeni nu putea ști . . .".

Drumul către Balta Caldă este drum către sărbătoare, deci către ieșirea din timp cu mijloace asemănătoare ritului folcloric. Dealtfel, întreaga literatură din ultimii ani a lui Sorin Titel este un astfel de drum. În schimb, mai înainte, în **Lunga călătorie a prizonierului,** scriitorul parcursese traiectul invers. Ca să aflăm cum, ne putem întoarce din nou cu folos la reflecția etnologului, aceea a lui Vasile Tudor Crețu din **Ethosul folcloric – sistem deschis.**

În folclor ca și, de obicei, în literatura cultă, „aventura drumului este explicată de povestitor ca fiind determinată de o încălcare conștientă sau inconștientă a unei interdicții" (p. 124). În ambele cazuri intervine tema „rătăcirii, a pierderii drumului **știut",** de unde **„curiozitatea** drumeților, dorința de a afla **unde** duce drumul" **(ibid.).** Pînă aici, conformitate totală între **Lunga călătorie** și drumul eroului din basm. Mai departe, însă, numai deosebiri. Cum se știe, „drumul, în desfășurarea lui simbolică, apare întotdeauna în basm ca o călătorie cu întoarcere sigură spre locul de pornire, spre casă" (p. 125). În **Lunga călătorie,** drumeții se pierd în terenuri vagi și de la un moment dat înțelegem că rătăcirea lor nu se va sfîrși niciodată. În basm se constată „o grupare binară a personajelor în directă legătură cu dezideratele etice și morale" (p. 126-127). Dimpotrivă, în romanul lui Sorin Titel personajele, la început strict delimitate – doi paznici și un prizonier – se vor apropia cu vremea atît de mult încît în cele din urmă nu mai putem să-i distingem. Experiența eroului popular implică **inițiere, cunoaștere** și se încheie o dată cu **eliminarea prejudicierii. Lunga călătorie** începe prin a sugera sensuri simbolice, însă ele se estompează pe măsură ce înaintează povestirea. căreia i se potrivește afirmația lui V. T. Crețu : „. . . parabola literară a secolului nostru rămîne o ecuație nerezolvată" (p. 47).

Tragem concluzia că și în această privință există o dublă pulsație în literatura lui Sorin Titel : una de integrare într-un univers ordonat, aidoma celui folcloric, și una de divagare tragică în afara lui. Cît despre confruntarea făcută, ea validează – cred – atît coerența operei scriitorului, cît și stringența gîndirii excelentului cercetător.

Livius CIOCÂRLIE

ŞANTIER LITERAR

Cornel Ungureanu

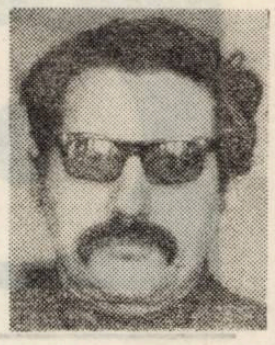

– Ți-a apărut la Editura „Facla" volumul „Imediata noastră apropiere". Care este semnificația titlului ?

– **„Imediata noastră apropiere"** ontinuă **„Contextul operei".** Este o numire a unor contexte. Cartografiez imediata noastră apropiere. Sau, dacă îți place : imediata mea apropiere.

– Nu e o „Istorie a literaturii bănățene ?"

– Nu. Există o **„Istorie a literaturii bănățene pînă la Unire"** a lui I. D. Suciu care, deocamdată, ajunge. Adusă la zi și retipărită. Cine vrea să-mi citească volumul ca pe o „Posibilă istorie a literaturii Banatului" o poate face, ca și acela care vrea să-mi citească volumul ca pe o carte de parabole . . . Eu nu am vrut să scriu o **Istorie literară** și nici să fac parabole. Deși cu cită plăcere aș fi făcut-o . . . Eu am vrut să atrag atenția asupra unor autori ignorați pe nedrept . . . Se scriu, de pildă, tot felul de istorii ale expresionismului, sînt unii care nu-i uită nici chiar pe expresioniștii bulgari, pe cei sîrbi . . . îi ignoră, în schimb, pe cei timișoreni . . . poeți, prozatori, pictori . . . Să fiu bine înțeles, cartea nu e a unui provincial revanșard . . . Problema aceasta e atinsă doar în treacăt . . .

– Ai mai atins, în treacăt, și alte probleme ?

– De ce, de pildă, Camil Petrescu, Călinescu, Lucian Blaga nu au rămas la Timișoara. Deși ei, ca și alții, au vrut, la un moment dat, asta.

– Și de ce nu au rămas ?

– Ei, nu pot să explic pe scurt. Nici nu-i frumos. Locuim în Timișoara, nu-i așa ?

– Declarai în „Luceafărul" că vei scrie o „Geografie literară a României" ?

– Acolo nu declaram așa ceva. Reporterul a vrut un titlu frumos și a pus : „Voi scrie o Geografie literară a României". Eu am spus : „Aș vrea să . . . scriu o geografie literară a României".

– Mi se pare o idee importantă. O vei duce la bun sfîrșit ?

– Dacă trăiesc pînă în anul 2010. Și dacă diversele penurii care aleargă pe urmele noastre nu vor fi ceva mai iuți de picior decît bănuim noi. Și **„Contextul operei"** și **„Imediata noastră apropiere"** arată cît de mult vreau să scriu așa ceva. Nu trăim însă numai la masa de scris, viața noastră o apucă uneori pe drumuri imprevizibile. Sîntem obligați să facem o seamă de lucruri pe care trebuie să le facem ; ca să trăim. Viața o ia mereu înaintea literaturii, deși atunci cînd tragem linia și facem socoteala, nimeni nu se uită la certificatele de bunăpurtare. Uneori liniștea e foarte departe de noi ; și atunci : să te așezi la masa de scris – iată un lucru pentru care noi, cei ce nu scriem pamflete, am merita cel puțin din cînd în cînd, premiu pentru bună-cuviință.

– Crezi că ai nedreptățit în cartea ta anumiți autori ?

– Idei, nu autori. Dar dacă, totuși, e vorba de autori : în primul rînd pe cei care nu i-am inclus, deși aparțineau programului, pe urmă pe aceia despre care am scris puțin, deși i-am numit cu superlative.

Lucian BURERIU

---

expoziție

La secția de etnografie a Muzeului Banatului a avut loc vernisajul expoziției, „Textile de interior și ceramică din Bucovina". Este vorba de un rodnic schimb de experiență ; o expoziție bănățeană similară a fost recent deschisă la Suceava și va deveni itinerantă prin orașele din acea zonă a țării. Din discuțiile avute cu Octav Monoranu, director al Muzeului județean Suceava, muzeografi oaspeți și gazde, am desprins idei privind utilitatea acestor schimburi de expoziții, prilej de cercetări și reflecții, faptul că între cele două zone etnografice există similitudini și deosebiri ce demonstrează o „unitate în diversitate". Alese cu discernămînt profesionist și gust artistic, piesele (să citățm, de pildă, ceramica de Rădăuți) reprezintă opere reprezentative ale geniului popular românesc, pledoarie pentru perpetuarea în contemporaneitate a ceea ce este specific și autentic.

L. B.

BAZA DE APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ
Filiala piese de schimb
Ofertă publică

Cel mai important furnizor românesc de profil, BATMM – Filiala piese de schimb București, deține un considerabil stoc de piese auto din import și de fabricație indigenă pentru mărcile Warszawa, Moskvici, Volga, Gaz și UAZ (dif. tipuri).

În dorința comercializării raționale și foarte eficiente a acestor piese de schimb, cît și pentru ușurarea efortului valutar la nivel național, furnizorul își propune informarea amănunțită a celor interesați, publicînd în această pagină oferta completă a reperelor existente.

Cooperativele meșteșugărești din întreaga țară ca și alte unități socialiste profilate cu ateliere de auto-service, precum și întreprinderile (indiferent ministerul) și instituțiile care au parcuri auto proprii, sînt invitate să consulte cu toată atenția lista acestor piese, urmînd în caz de necesitate să opteze în scris.

În scopul de a satisface cu maximă promptitudine toate solicitările, prezumtivii beneficiari sînt rugați ca în comenzile care le vor face să indice marca autovehicolului, simbolul și denumirea completă a reperului așa cum a fost publicat.

Deoarece BATMM București nu execută operații comerciale cu amănuntul, posesorii particulari de autoturisme interesați de anumite repere se vor adresa oricărui auto-service din țară, care are posibilitatea să obțină, în timp record, toate piesele de schimb, pe bază de comandă fermă de la unitatea bucureșteană.

Comenzile vor fi transmise la următoarea adresă: **„BATMM – Filiala piese de schimb – strada Emil Bodnăraș nr. 90 – sector 8 – București.**

Relații suplimentare se pot lua la telefon 783835 interior 901 (tov. Caloianu) zilnic între orele 7–15.

Furnizorul, recomandat prin tradiție de bune oficii de colaborare, asigură posibilii parteneri comerciali de multă străduință și solicitudine pentru onorarea integrală și operativă a comenzilor adresate.

În cazuri speciale și urmarea unor înțelegeri prealabile, BATMM înlesnește expedierea prin coletărie C.F.R. sau I.R.T.A. a reperelor comandate.

Încercînd un dialog comercial cu această bază bucureșteană veți aprecia gradul ireproșabil de colaborare socialistă.

Emil GEORGESCU Vasile BAȘA

piesele de schimb disponibile pentru auto WARSZAVA 203 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
1	2	3	4
Arc placă presiune ambreiaj	201601097	buc.	259
Arbore ppă. apă	1207031-2	buc.	199
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	101
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	160
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	17
Arbore ppă. ulei cu pinion	1011040-1	buc.	12
Ax satelit	2403060-1	buc.	22
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	78
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	67
Ax distribuitor	4444 W 3-11	buc.	4
Arbore cotit motor	1005015-22	buc.	22
Arbore primar	1701022	buc.	9
Arbore secundar	1701105-31	buc.	5
Arbore planetar	2403069	buc.	6
Aripă spate dr.	5601140-2	buc.	10
Aripă spate stg.	5601130-2	buc.	251
Bară direcție simplă	3003054-31	buc.	269
Bară directie trans.	3003013-23	buc.	21
Bară stabilizator	2906016	buc.	296
Broască portbagaj	5606050	buc.	12
Broască ușă față stg.	6105013-2	buc.	75
Broască ușă față dr.	6105012-2	buc.	189
Broască ușă spate dr.	6205012	buc.	144
Broască iușă spate dr.	6205012	buc.	20
Broască ușă spate stg.	6205013	buc.	80
Bară protecție spate	2804010	buc.	140
Bucșă pinion electromotor	4380002-4	buc.	40
Bucșă cuplare electromotor	44380001-3	buc.	50
Bucșă ax comandă superior	4445 D4-53	buc.	100
Bucșă ax came	1000103 N	buc.	125
Bucșă distanț. arb. pl.	2403084	buc.	36
Bucșă pivot fuzetă	11309	buc.	20
Butuc roată față cu tamb.	2031030102	buc.	160
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	19
Bec flanșă 12/50/21	37110021 B.	buc.	34
Bobină stator electromotor	SM 141002	buc.	686
Buton claxon	2-2721010	buc.	31
Buton claxon	2-2721010	buc.	9
Cuzineți bielă CN.	201004058-3	buc.	42
Cuzineți bielă 0,25	201004058 N25	buc.	23
Cuzineți bielă 0,25	201004038 N25	buc.	1
Cuzineți bielă 0,50	201004050 N5	buc.	77
Cuzineți bielă 0,50	201004060 N5	buc.	1 055
Cuzineți bielă 1,25	201004060-15	buc.	2 417
Cuzineți bielă 1,25	201404060-13	buc.	610
Cuzineți bielă 1,25	201004060-13	buc.	1 742
Cuzineți palier 0,25	1000102-1	buc.	369
Cuzineți plaier -0,50	1000102-2	buc.	99
Cuzineți palier 0,50	1000101 M80	set	164
Cuzineți palier 0,75	1000102	set	303
Cuzineți palier 1	1000102	set	49
Cuzineți palier 1	1000102	set	505
Cuzineți palier 1,25	1000102	set	85
Cuzineți palier 1,25	1000102	set	368
Coroană dințată	1005125	set	62
Colector evacuare	100805	set	841
Colector adm. evacuare	1008011	set	44
Colector adm. evacuare	1008010	set	145
Colector admisie	1008032	set	30
Colector admisie	1008031	set	37
Carter cutie v.	1701015	set	3
Capac cutie viteză	1702015	set	1
Capac rulment spate	1700100	set	47
Carter superior ambreiaj	1601013	set	26
Carter inf ambreiaj	1601017-2	set	35
Carter inf. ambrejai	1601017-2	set	28
Carcasă placă presiune	1600128	set	64
Capac ppă. ulei	1011050	set	32
Capac filtru ulei fin		set	50
Capac tacheți	1002125	set	4
Capac roți distrib.	1002058	set	13
Culbutor	1007030-1	set	2
Culbutor	1007030-1	set	258
Carburator	1107010-2	set	185
Corp inferior carburator	1-2137	set	53
Cui ventil carburator	1-6502	set	87
Cui ventil carburator	35-16-07	set	41
Cui ventil carburator	35-16-07	set	47
Conductă frînă	3506020	set	8
Conductă frînă	3506020	set	160
Contact electromotor	3016015	set	305
Ciocănel platinat	4445 WA	set	13
Ceas orar	3804010	set	811
Contact ulei la bloc	3810020	set	12
Capotă portbagaj	5604010	set	57
Capotă portbagaj	5604010	set	8
Capotă față	8402020-2	set	53
Capotă față	8402020-2	set	58
		set	9

Difuzor carburator	21104/32	set	156
Electromotor ștergător	M 700000	set	192
Electromotor șterg. parbriz	M 700000	set	41
Electromotor calorifer	8107080	set	149
Element filtru aer	1109020	set	420
Fuzetă dr.	3001003	set	259
Fuzetă stg.	3001009	set	45
Fuzetă stg.	3001009	set	154
Filtru aer compl.	1109005	set	9
Furcă schimb. v.-2	1702080-2	set	58
Flanșe arbore came	11-6232	set	61
Flanșe arbore secundar	1701238-2	set	48
Flanșe arbore secundar	1701238-2	set	22
Flanșe cruce cardan	2201023	set	49
Flanșe cruce cardan	2201023	set	2
Fasung lampă control bord	3833028-1	set	49
Gheară manivelă	1005054	set	96
Garnitură parb. metal	5206021	set	30
Garnitură parb. metal	5205021	set	
Garnitură cauciuc ptr. lampă	5206012-1	set	45
Garnit. geam parb. față	5603012-1	set	10
Ghid ax schimb viteză	1703072	set	15
Grup conic diferențial	2402020-2	set	66
Grup conic diferențial	—		
Geam lampă sp. combinat	—		
Geam spate	5603012	set	11
Geam parbriz	520613	set	153
Geam catadioptmic	8404295-2	set	20
Indicator nivel combustib.	E PP01	set	12
Indicator curent	W-PL-1	set	44
Inel cauciuc supapă adm.	1007018	set	260
Jigler principal	13130/456	set	88
Jigler principal	GL-2237	set	35
Jigler aer	G-43/1110	set	20
Jigler aer	3131-6	set	301
Jigler relanti	G.43-127	set	57
Jigler pulverizator	G-13-1125	set	17
Jigler economoizator	0431115	set	53
Locaș pinion khilometraj	3802030	set	121
Lampă motor	3714310-1	set	18
Lampă motor	3714310-1	set	65
Lampă mers înapo	3729010-5	set	117
Melc kilometraj	3862033	set	88
Mască radiator	840N10GP	set	117
Mecanism schimb. vit.	1702010-24	set	71
Mecanism schimb. viteză	1702010-24	set	19
Mîner ușă ext. față	6105150	set	35
Mîner ușă sp. exter.	6205150-2	set	203
Mîner ușă interior	6105182-11	set	100
Mîner ușă interior	6105182-11	set	199
Mîner macara	6104064	set	102
Mîner macara	6104064	set	7
Macara geam față dr.	6104012	set	100
Macara geam față dr.	6104012	set	15
Macara geam față stg.	6104013	set	98
Ornament	5001324	set	77
Ornament	5001331	set	77
Ornament	5001325	set	99
Ornament	5001325	set	77
Ornament metalic geam	5001352	set	8
Ornament metalic geam	5001332	set	71
Ornament metalic	5001320	set	61
Ornament metalic	5001320	set	9
Ornament metalic	5001321	set	69
Ornament metalic	5001310N02	set	10
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	496
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	1 125
Piston motor 82,50	1004014-N5	set	836
Piston motor 82,50	1004014-N8	set	2
Piston motor 82,80	100401-N8	set	372
Piston motor 83,25	1004014-NI25	set	123
Piston motor 83,25	1004014-NI25	set	46
Piston motor 83,55	1004014-NI25	set	724
Piston motor 83,50	1004014-N150	set	172
Plutitor	1-65-01-1	set	400
Pompă repriză	6525-2	set	10
Pompă apă	1307010-2	buc.	154
Pompă ulei	1011010-W	buc.	315
Pinion kilometraj	3802034	buc.	197
Pinion kilometraj	3802034	buc.	78
Pinion arb. sec. v.1	1701112-2	buc.	56
Pinion arbore sec. v.1	170112-2	buc.	320
Pinion arb. sec v.2	1701122	buc.	7
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
S mering pinion atac	170211	buc.	711
Simer ng capotă direcț.	3401022	buc.	731
Simering axa planetară	2701060	buc.	860
Simering axă planetară	2401060	buc.	220
Simering capac roți dis.	0210052341	buc.	983
Tachet compl.	1007070	buc.	31
Tijă culbutori	1007061	buc.	400
Taler arc supapă	1007063	buc.	7

Traversa longeron central	202801135	buc	3
Traversă susp. față	2801100	buc.	11
Teu legătura fr. mînă	35081803	buc.	27
Teu legătura fr. mînă	508180	buc.	102
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	40
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	30
Taler suport fr. față stg.	3501013	buc.	10
Taler suport fr. sp. dr.	3502012	buc.	34
Taler suport fr. sp. dr.	334501012	buc.	20
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	51
Trombă dif. dr.	2401006-2	buc.	17
Trombă dif. stg.	2401007	buc.	10
Tampon bară protec. față	2803040	buc.	287
Tampon bară protecție F.	2203040	buc.	180
Tablou bord cpl.	3801010-21	buc.	43
Termostat radiator apă	1300690	buc.	4
Ușă față dr.	6100014	buc.	4
Ușă față dr	6100014	buc.	52
Ușă față stg.	6100015	buc.	9
Ușă față stg.	6100015	buc.	21
Ușă spate combi.	6301005	buc.	3
Ușă spate dr.	306200014	buc.	45
Ușă față stg.	6100015	buc.	10
Volantă motor	1005115-2	buc.	66
Volantă motor	1005113-2	buc.	15
Vitezometru	3002011-11	buc.	47

auto WARSZAVA 201–203 producție indigenă

Arc spiral susp. față	2902712-2	buc.	461
Arc pastilă ca[illegible]ră sup.	203003069	buc.	36
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	58
Ax rolă sector direcție	123401073	buc.	10
Ax sateliți	2403060	buc.	30
Bară direcție	3003054	buc.	222
Bilă sincron	508605	buc.	507
Bilă sincron	508605	buc.	4
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	96
Bulon bară direcție	3003126	buc.	300
Bulon bară fuzetă	3001025	buc.	600
Bulon roată	3103008-2	buc.	380
Bucșă sector direcție	3401076	buc.	698
Bucșă sector direcție	3401076	buc.	2
Bucșă pinion v.2	1701130 B.	buc.	99
Bucșă pinion mers înapoi	7143-3	buc.	67
Bucșă distanțare arb. pl.	122403084	buc.	50
Bucșă distanțare arb. pl.	22401025	buc.	64
Bucșă elatică bară stabilizator	202906040	buc.	494
Bucșă inf. tijă stabilz.	1118081	buc.	195
Bucșă cercel arc spate	2912028	buc.	4 919
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pîrghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
Pîrghie fuzetă dr. stg.	2904056	buc.	14
Pîrghie fuzetă stg.	1001031-2	buc.	48
Pîrghie fuzetă stg.	3003031	buc.	72
Pîrghie intermed. susp.	2904024	buc.	119
Pîrghie inter. susp. sup.	2904024-2	buc.	204
Pîrghie cd. fr. mînă	3508153-1	buc.	69
Pîrghie cda. fr. mînă	3508015	buc.	48
Pîrghie inter. dir.	30030-3	buc.	141
Pîrghie inter. dir.	3003084-3	buc.	78
Pîrghie furcă cupl. v.2-2	1702115-2	buc.	60
Pinion cuplare elctrom.	910008	buc.	80
Placă contact calxon	3721035-2	buc.	17
Potcoavă platinată	444534-3	buc.	861
Placă suport cont. pl.	4445245	buc.	59
Potențiometru rezervor	3806020-21	buc.	67
Potențiometru rez. bz.	3806020-21	buc.	98
Piulită reglat tacheți	1007022	buc.	300
Puncte spate cpl.	2400012-3	buc.	31
Robinet scurgere radiator	130501[illegible]W	buc.	2
Racord conductă fr.	3506010	buc.	160
Rolă sector direcție	3401062-2	buc.	221
Racord tub cauciuc rad.	118286	buc.	13
Radiator calorifer	8101060	buc.	62
Radiator calorifer	8101060	buc.	13
Regulator avans automat	444573-7	buc.	9
Ramă exter. far	3711031	buc.	24
Rotor distribuitor	457420	buc.	159
Rezervor benzină	1101010	buc.	23
Siguranță bolt piston	1004022	buc.	925
Șaibă arbore cotit	116308-2	buc.	42
Șaibă arbore cotit	116508-2	buc.	20
Siguranță supapă	116512	buc.	6
Supapă evacuare	821100-13	buc.	430
Suport metalic motor f.	100204342	buc.	7
Suport metalic motor f	2802020-1	buc.	27
Suport metalic m. față	2802020-1	buc.	25
Șaibă arbore cotit	116007	buc.	181
Șaibă manșon sincron	201701158	buc.	2
Șaibă reglare saboți	3501023	buc.	288
Siguranță ppă. apă	1307042	buc.	950
Suport inf. arc spiral	22903704	buc.	42

Suport inf. arc spiral stg.	2902735-1	buc.	34
Suport cercel arc spate	2912446-1	buc.	14
Suport rulment ambreiaj	117561-2	buc.	3
Suport pîrghie intermed.	3003092-3	buc.	260
Suport pîrghie interm.	3003092-3	buc.	118
Supapă refulare	GN 6512 X	buc.	16
Supapă adm. carburator	GN 05-017	buc.	18
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	35
Ştergător parbriz	5205000-31	buc.	20
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	58
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	40
Siguranţă broască uşă	305105120-2	buc.	90
Siguranţă broască uşă	b610510-1	buc.	36
Simering pinion atac	1701211	buc.	259
Bucşă pivot fuzetă	1131098	buc.	5 480
Bridă arc spate	2912408-2	buc.	50
Buşon radiator apă	1304010	buc.	133
Braţ ştergător parbriz	WK 400200	buc.	625
Robinet stator dinam	G 670104	buc.	122
Bujii 18/145	M 18	buc.	338
Capac ppă. benzină	1106018	buc.	5
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	8
Cercel arc spate	2912458	buc.	298
Contact uşă plafonieră	I.C.-1	buc.	72
Capac roată	023902019	buc.	17
Cablu fr. mînă faţă	203508068	buc.	298
Cablu fr. spate stg.	3508181-3	buc.	277
Cablu frînă mînă sp. dr.	3508180	buc.	348
Cablu fr. mînă sp. dr.	3508181	buc.	—
Dinam	3701010-1	buc.	12
Element filtru ulei fin	1017035-A	buc.	1 008
Filtru ppă. benzină	1106045	buc.	298
Flanşe arbore came	116252	buc.	221
Ghid supapă motor	1003025-2	buc.	12
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	59
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	3
Garnitură chiuloasă motor	1003030	buc.	977
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	189
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	160
Garnitură etanşare	123501151	buc.	1 658
Bucşă arb. intermediar	M. 7115	buc.	99
Bucşă elastică sup.	290.6078	buc.	5 574
Garnitură ppă. apă	1213070034	set	3 250
Geam lampă semnal faţă	ZOW 3-1	buc.	200
Inel cauciuc supapă adm.	211007018	buc.	454
Lamă şterg. parbriz	WK 400100	buc.	267
Lampă semnalizare faţă	3712010	buc.	582
Membrană ppă. benzină	511106142	buc.	2 124
Manşon cauciuc ax cardan	2201090	buc.	500
Pompă benzină	1106010-12	buc.	39
Pinion distrib. arb. cotit	146396-32	buc.	703
Pinion distrib. arb. came	110256	buc.	539
Pîrghie ppă, benzină	1106110	buc.	8
Pastilă arc cap bară dir.	3003019	buc.	200
Pastilă cap bară sup.	3003068 B	buc.	293
Pastilă inf. bulon sferic	M-3333	buc.	100
Pastilă cap bară super.	296982 P	buc.	150
Pastilă cap bară	3003022.1	buc.	6
Placă cercel arc spate	2912467-2	buc.	170
Placă cercel arc	2912466-2	buc.	73
Perii electromotor	761012	buc.	9 436
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	3 955
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	295
Perii cărbune distribuitor	A 50190/191	buc.	518
Rotor dinam	G. 67 DU 02	buc.	11
Relcu claxon	—	buc.	1
Radiator apă	130101-2	buc.	294
Şaibă reglare arb. sec.	M.7114	buc.	364
Supapă adm. motor	1007012-2	buc.	220
Supapă evacuare motor	1007013	buc.	125
Supapă ppă. benzină	1106020	buc.	600
Şaibă pinion planetar	2403030-1	buc.	10
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	319
Şaibă manşon sincron	1701158-2	buc.	129
Siguranţă pastilă cap bară	3003071	buc.	300
Siguranţă supapă motor	116512	buc.	160
Şurub reglat tacheţi	1007021	buc.	777
Sabot fr. spate	3501091	buc	5
Taler arc supapă	1007063	buc	190
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	8
Tub intrare filtru ulei	1017120	buc.	22
Tampon elastic superior	1001050	buc.	1 487
Tampon elastic superior	1001044	buc.	130
Tampon elastic superior	2902654	buc.	2 395
Tampon arc susp. spate	2912622-2	buc.	165
Tampon elastic pîrghie	2902622 A	buc.	40

auto MOSKVICI 407 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arc supapă exterior	1007020	buc.	2 754
Ax inferior susp. faţă	2904032	buc.	1
Ax cardan spate cpl.	2200010	buc.	30
Bucşe pinion cda. ppă. ulei	—	buc.	79
Bulon bielă cu piuliţă	1004061	buc.	614
Bucşă sector direcţie	3401075	buc.	141
Bucşă capac sector direcţ.	3401078	buc.	8
Bulon căpăcel arc spate	2912478	buc.	1 688
Bobină dinam	3701200	buc.	267
Bobină electromotor	3700200	buc.	39
Bobină inducţie	—	buc.	50
Bendix electromotor	3706600	buc.	3
Cuzineţi bielă 0,05	1000104	sect.	133
Cuzineţi bielă 0,25	1000104	sect.	70
Cerc dinţat volant motor	1005125	buc.	3
Carcasă cutie viteze	—	buc.	3
Cruci cardan	2201025	buc.	14
Cilindru faţă fr. stg.	3501041	buc.	797
Cilindru faţă fr. dr.	3501040	buc.	433
Cilindru faţă fr. dr.	—		
Carter diferenţial	2401008	buc.	30
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	40
Filtru aer cpl.	1109010	buc.	16
Filtru rezervor benzină	1104012	buc.	34
Furcă schimb. v. 1-2	1702022	buc.	12
Frînă roată faţă dr.	3501010	buc.	18
Frînă roată faţă stg.	3501011	buc.	55
Fuzetă stg.	2904053	buc.	91
Flanşă cu nituri pin. atac	2402100	buc..	77
Garnitură ppă. apă	1307038	buc.	14
Grup conic	2402020	buc.	9
Garnitură cauciuc parbriz	5206050	buc.	16
Geam parbriz spate	5603006	buc.	109
Jigler principal	K59/1107203	buc.	82
Jigler economizator	9065330	buc.	112
Jigler aer	1107322	buc.	213
Jigler pulverizator	1107270	buc.	156
Jigler alimentare	1107204	buc.	44
Lagăr bielă 0,75	1000104	buc.	1
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	156
Lagăr palier 0.25	1000102	buc.	10
Lagăr palier 1	1000102	buc.	2
Lagăr cuplare ambreiaj	1601180	buc.	1
Levier sector direcţie	3401090	buc.	589
Mecanism direcţie	3400013	buc.	3
Macara geam faţă	6104012	buc.	44
Piston motor 1,5	1004015	buc.	80
Pinion planetar şi satel.	2403951	buc.	1
Radiator instalaţie încălz.	8101060B	buc.	84
Siguranţă supapă	1007028	buc.	42
Scaun supapă evacuare	1007080	buc.	1 185
Suport metalic motor dr.	1001015	buc.	16
Suport metalic motor stg.	1001016	buc.	145
Sită ppă. benzină	1106045	buc.	8
Supapă economizator	K25/A1107430	buc.	242
Suport cărbune ambreiaj	1601185	buc.	246
Simering capac c.v.	1702020	buc.	5
Simering castă direcţie	3401069	buc.	71
Suport fuzetă stg.	2904101	buc.	133
Simering butuc roată faţă	3103035	buc.	52
Simering pîslă arb. planetar	—	buc.	232
Tampon elastic inf. susp. faţă	2902622	buc.	53
Tambur roată frînă	3501070	buc.	100
Tub flexibil frînă	3506060	buc.	30
Tablou bord stg.	3801025	buc.	34
Tablou bord dr.	3801025	buc.	215
Volanta motor cpl.	1005115	buc.	27

Tabel auto MOKCVICI 407 producţie indigenă

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Amortizor telescopic	2905006	buc.	475
Capac pompă benzină	1106018	buc.	125
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	6
Cap bară stg. cpl.	3003056	buc.	123
Cap bară cpl. dr.	3003057	buc.	129
Capac distribuitor	3706500	buc.	35
Comutator centrul lumini	3709010	buc.	283
Dinam cpl.	3701010	buc.	5
Garnitură chiuloasă	1003020	buc.	248
Membrană ppă. bz.	1106142	buc.	220
Pinion arbore cotit	1005031	buc.	6
Pîrghie ppă. benzină	1106108	buc.	13
Pinion acţionare vitezometru	3802834	buc.	119
Tampon elastic sup. amortizor	2902450	buc.	178
Tampon arc spate	2912622	buc.	44
Tampon articulaţie susp.	2902654	buc.	118
Tampon motor	1001044	buc.	754
Rotor distribuitor	—	buc.	472
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	5
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	64

auto MOKCVICI 408 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Ax cu pinion ppă. ulei	1011040	buc.	34
Arc oţel capac dinam	3701304	buc.	275
Apărătoare praf pivot	2904226	buc.	2
Bucşă acţionare ppă. ulei	1011095	buc	24
Broască uşă faţă	—	buc.	22
Bară stabilizator	2906336	buc.	22
Bară protecţie faţă stg.	2803015	buc.	13
Capac ppă. ulei	1011050	buc.	5
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	17
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	25
Carter arbore secundar	1701200	buc.	1
Colier schimb. viteze	1703035	buc.	73
Corp cilindru fr. faţă	3501047	buc.	2
Cilindru receptor ambreiaj	1602510	buc.	3
Cilindru fr. faţă stg.	3501041	buc.	39
Cablu şoc benzină	1408100	buc.	51
Dinam cpl.	37010101	buc.	9
Electromotor şterg. parb.	5205014	buc.	163
Element far principal	3711200	buc.	1
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	48
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	19
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	39
Filtru rezervor benzină	—	buc.	19
Garnitură cauciuc ppă. apă	1307038	buc.	2
Garnitură baie ulei dr.	1009070	buc.	76
Garnitură carter dif.	2402070	buc.	54
Geam lampă spate	3716204	buc.	94
Geam cartar uşă spate	6203152	buc.	2
Indicator apă	3801080	buc.	64
Indicator benzină	3801050	buc.	132
Jigler principal	1107202	buc.	17
Jigler principal stg.	1107203	buc.	41
Jigler tub emulsie	1107223	buc.	34
Jigler principal	1107231	buc.	140
Lagăr palier 0,25	1000102	set	1
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	26
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	167
Lampă număr spate şi port baga)	3717010	buc.	39
Macara geam uşă sp. dr.	6204013	buc.	6
Miner uşă fără buton	6105210	buc.	18
Miner capac bord	5303054	buc.	137
Mască radiator 2 faruri	8401112	buc.	5
Ornament parbriz dr.	5206100	buc.	44
Pinion conducător ppă. ulei	1011045	buc.	67
Pinion condus ppă. ulei	1011032	buc.	59
Pinion v.2 arb. sec.	1701126	buc.	1
Pîrghie direcţie pendulare	3003082	buc.	31
Pîrghie fuzetă dr.	—	buc.	10
Pîrghie fuzetă stg.	3001031	buc.	19
Pîrghie sup. stg. susp. faţă	2904101	buc.	2
Pîrghie susp. faţă stg.	2904021	buc.	52
Pîrghie susp. faţă dr.	2904020	buc.	32
Pivot inferior fuzetă	2904068	buc.	1 099
Pivot superior fuzetă stg.	2904199	buc.	
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904073	buc.	193
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	96
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	384
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	126
Pastilă pivot sup. fuzetă	2904206	buc.	290
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904067	buc.	444
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	315
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	99
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	375
Rozetă macara geam	6105264	buc.	30
Rezervor benzină	1101010	buc.	6
Ramă far	37111321	buc.	45
Ramă	6103471	buc.	16
Releu curent	3702300	buc.	121
Şaibă arbore intermediar	1701059	buc.	45
Suport manetă schimb.	1703025	buc.	5
Ştergător parbriz	5205012	buc.	1
Tub cauciuc filtru ulei	1017120	buc.	2
Ţeavă benzină	1104042	buc.	156
Traversă şasen Nr. 2	2801100	buc.	1
Uşă spate stg.	6200019	buc.	11
Vitezometru	3801030	buc.	4

TABEL

Cu piese de schimb disponibile pentru auto Volga 21 produse indigene

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arbore acţionare distrib. fără bucşă	1016012	buc.	60
Arbore acţionare ppă. ulei	211011220	buc.	78
Arbore pompă ulei	21110042B	buc.	75
Arbore pompă apă	12307019	buc.	279
Arc membrană ppă. benzină	1106150	buc.	18
Arc placă presiune ambreiaj	511601115	buc.	371
Ax pinion mers inapoi	117140	buc.	85
Ax sector distribuţie	123401073	buc.	63
Ax superior bară legătură dir.	122003096	buc.	278
Arc spiral faţă	212902712	buc.	173
Bucşe culbutori	211007121	buc.	233
Bucşe culbutori	211007121	buc.	114
Butuc fulie ventilator	121307024	buc.	89
Butuc fulie arbore cotit	121005051	buc.	17
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	37
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	2
Bucşe pinion mers inapoi	A 7143 V	buc.	81
Bucşe pinion arbore sec. v.2.	201701130B	buc.	165
Bucşe bloc arbore interm.	M 7115	buc.	93
Bucşe elastică amortizor sp.	132915432	buc.	1 245
Bucşe elastică susp. bară stab.	202906078	buc.	2 558
Bucşe elastică bară stabiliz.	202906040	buc.	424
Bucşe casetă direcţie	213401076	buc.	51
Bulon roată cu piuliţă	2931030804	buc.	461
Bulon radiator apă	1201304010A	buc.	282
Burduf cauciuc cilindru pr.	213505065	buc.	332
Bobină stator electromotor	ST21370820	buc.	72
Con pastilă coadă supapă	21107026A	buc.	151
Capac pompă benzină	511106018	buc.	49
Corp pompă benzină	211106090	buc.	13
Cruce cardan	122201025	buc.	78
Cablu frînă mînă	213508068	buc.	146
Cărbune distribuitor	A50199/191	buc.	690
Diafragmă pompă benzină	511106142	buc.	1037
Dinam cpl.	2137010104	buc.	110
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	2
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	191
Flanşă arbore cu cama	21100116252	buc.	118
Filtru pompă benzină	511106045	buc.	141
Fulie dinam	V 67DV05A	buc.	88
Gheară manivelă	121005053	buc.	136
Garnitură colector admisie	20109819	buc.	157
Garnitură colector evacuare	—	buc.	12
Garnitură colector evacuare	211008080	buc.	246
Garnitură cilindru frînă	3505035	buc.	1 518
Geam parbriz faţă	215206010A	buc.	314
Locaş pinion vitezometru	21A3802030	buc.	4
Melc acţionare vitezometru	21A3802033B	buc.	77
Manşon protecţie cardan	1222011090	buc.	792
Manşon amortiz. susp. cardan	122202085A	buc.	296
Pinion arbore cotit	116306A2	buc.	12
Pompă benzină	511104100B	buc.	151
Pîrghie pompă benzină	211106110	buc.	26
Pinion acţionare vitezometru	213802034	buc.	120
Piston cilindru frînă	123505028	buc.	366
Piston cilindru recept. ambr.	211602114	buc.	670
Placă exterioară cercel arc	692912467	buc.	48
Potcoavă ruptor	3706-370	buc.	1 373
Perie electromotor	3708200	buc.	532
Perie dinam	293701080	buc.	138
Perie dinam cu cablu izol.	29293204020	buc.	684
Perie dinam cu cablu izol.	G293701020	buc.	15 051
Robinet calorifer	G308101020A	buc.	91
Robinet radiator apă	211305010	buc.	453
Rotor bobinat dinam	G67DU02	buc.	62
Radiator încălzire	218101060	buc.	60
Scaun supapă admisie	211007032	buc.	145
Scaun supapă evacuare	211007080	buc.	273
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	144
Supapă pompă benzină	511106020	buc.	181
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	49
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	76
Taler supapă inferior	7025	buc.	8
Taler arc supapă inferior	2110071022	buc.	28
Tub intrare ulei	201017124A	buc.	218
Tub flexibil ieşire ulei	201017124B	buc.	483
Tub flexibil pompă benzină	511104100B	buc.	411
Tampon spate	211001050B	buc.	1 142
Tampon cauciuc cardan interm.	2802099	buc.	206

ORA INCERTĂ

Două destul de recente cărți, **Cel mai iubit dintre pămînteni** de Marin Preda și **Salvați sufletele noastre** de Laurențiu Fulga, mai mult decît romane propriu-zise sînt confesiuni : sincere, cuprinzătoare, emoționante. Autorul, în amîndouă cazurile, nu a șovăit să se desvăluie – indirect, de bună seamă – pe sine, să spună lucrurilor pe nume și, mai presus de orice, să-și caute liniștea (sufletească) prin rostirea cea mai neocolită a realității. **Dixi et salvavi animam meam** pare a le fi fost deviză călăuzitoare ambilor scriitori. Grăiască gura lumii ce o vrea, ei numai plinătatea și integritatea spovedaniei au avut-o în vedere.

Menționatele opere fiind îndeajuns recenzate, rezumate și citate, nu ar avea firește vreun sens a porni o nouă, oricît de modestă, analiză literară. Vom cere doar voie a încerca să evidențiem ce ni se pare specific și nou în aceste produse de bună calitate ale epicei românești.

În vreme ce trag să mor de Faulkner, **Colindul de Crăciun în proză** al lui Dickens și **Cu ușile închise** de Sartre ni se par a putea fi mai întîi evocate – deși atît de felurite ca gen (un roman, un basm, o piesă de teatru) și ca mentalitate (realism ontologic, literatură pilduitoare, existențialism acerb) – de cititorii lui Marin Preda și Laurențiu Fulga. E prezent și lo unul și la celălalt – întocmai ca la Faulkner, Dickens și Sartre – un examen de conștiință în „momente de adevăr" ; imediata apropiere a morții ori preajma unei judecăți unde osînda se poate confunda cu pedeapsa capitală sau recluziunea pe viață.

Desigur că în asemenea circumstanțe considerațiile estetice ori narative trec pe un plan întru totul secundar. Ceea ce este original și semnificativ și la Preda și la Fulga nu-i „acțiunea" : nu faptele, nu anecdotica, referirile, grijile stilistice, perfecta coerență a discursului importă. Lungimile, repetările, „cuvintele urîte" (de cele mai multe ori neimpuse de context), prea numeroasele și facilele citate culturale nu izbutesc a scădea ceva din valoarea ultimei cărți a lui Marin Preda : după cum, în alt fel, nici Arghira-femeia, Rafael, Tatăl, Mama, Preotul condamnat pe nedrept, Fata înecată ori Soldatul omorît în război nu chezășuiesc obținerea fantasticului ori captivarea atenției cititorului în povestirea voit învăluită în cețuri a lui Fulga.

E vorba de cu totul altceva. Autorii se arată deopotrivă confruntați cu moartea, cu sfîrșitul, cu necesitatea încheierii unui bilanț, cu nevoia dării pe față a lucrurilor, cu năvalnicul impuls de a proclama tot ce știu, ce simt, ce sînt. Așa fiind, nu se mai sfiesc a vorbi pe șleau și a pomeni „problemele finale", după cum fără doar și poate se impun ele oricărui agonizant, oricărui periclitat a muri fără să se fi împărtășit din bucuria exprimării total nereticente ori a fi cunoscut nădejdea că, nerușinîndu-se de mărturisirea adevărului, nici adevărul nu se va rușina de el.

Temele, acum, sînt marcate de spăimîntătoarea uzură provenită din chiar viteza lor de circulație : suferința, ispășirea, sensul vieții, răspunderea pentru actele săvîrșite ori aprobate ori nedivulgate, confruntarea rezumativă cu sinele. Se ivesc deaceea personagii și entități cu totul noi în epica noastră curentă : Dumnezeu, diavolul, iadul, raiul, Judecata de Apoi, Domnul Inri ; și cărți prea puțin citate în mod obișnuit de romancieri : Biblia, bunăoară. Și se aud exclamații de îndubitabilă autenticitate : Doamne îndură-te ! Doamne miluiește-mă, scapă-mă de dureri !

Probleme îndelung ignorate ori ținute în zonele de penumbră ale eului își fac biruitor apariția și iau un aspect din ce în ce mai stringent : care a fost sensul existenței mele ? ce e moartea ? ce va fi după moarte ? Aceasta din urmă mai ales : legată de nesiguranță pînă și pentru caracterele cele mai tari. Orele omniculului latin : **ultima necat** – și nu se știe cînd.

Frămîntarea metafizică e prin urmare adevărata și esențiala temă la Preda și Fulga în cărțile la care ne referim. Degeaba încearcă autorii s-o acopere, s-o atenueze, s-o îndulcească prin glume, prin erotism, uneori prin termeni stăruitor vulgari, prin aluzii la actualitate, prin cinism ori prin făurirea de scene poetice, eroice, abjecte. Frămîntarea metafizică e prea puternică spre a putea fi tăinuită : ce se alege din sufletul omenesc, ce se întîmplă cu faptele urîte, meschine, josnice ori culpabile ale insului, ce rost au avut dreptele ori nedreptele sale pătimiri nu sînt întrebări la care se poate răspunde – fie și în literatură – altfel decît cu seriozitate și umilință.

Dialogul insului cu el însuși, teama de moarte, reproșurile conștiinței, brusc înzestrată cu o extraordinară facultate anamnezică, chinurile acestea de ultima oră nu par ele nu numai inevitabile dar și banale, sfîșietor de banale, de „comune"?

Banale și comune, firește. Și chiar sordide, de mult, de prea mult intrate în domeniul public. Atîta doar că, întocmai ca și gustul pîinii, apei ori dragostei se bucură de capacitatea de a fi mereu – pentru fiecare în parte și la momentul cuvenit – neîntinat de proaspete și inedite !

Iar vădirea lor întotdeauna impresionează și emoționează și provoacă – de voie ori nevoie, cu sau fără știință – un simțămînt întrutotul neasimilabil altuia la cei care aud, citesc ori sînt informați și pătrund astfel, măcar vremelnic, în zona rezervată și solemnă a căinței, a incertitudinii, a **darului lacrimilor.**

Să nu se uite că un scriitor atît de stăpîn pe sine, de elegant, de orgolios, de rece, de pornit a judeca necruțător ce socotește sentimental și ieftin – Paul Valéry – a declarat că e oricînd în stare să plîngă și că „poet ce se află, a luat aminte că nu există gîndire care, urmărită cît mai aproape de suflet, să nu ducă la țărmurile lipsite de cuvinte, țărmurile acelea mute unde mai rămîn doar mila, tandrețea și un soi de amărăciune pe care ni le dă amestecul de etern, de întîmplător și de accidental : ursita noastră".

Fie-ne îngăduit, în aceeași ordine de idei, a mai recurge la încă un citat : din Balzac. **„Desigur că,** spune atît de obiectivul și nepateticul scriitor – **nu am suferit încă deajuns pentru ca să avem acele îngăduitoare maniere, acea tandrețe nelimitată, acea putere de totală iertare, ce se obțin numai după crincene înșelătorii, reiterate călcări în picioare și scuipături primite drept între ochi".**

Asemenea situații, Marin Preda și Laurențiu Fulga le vor fi cunoscut direct ori din auzite ori prin harul nemărginitei imaginații artistice – și aceasta explică totul. Dar profesorului Petrini (în celula unde așteaptă a fi judecat pentru ceea ce n-a săvîrșit) ori sculptorului Hieronim (pe patul de spital unde l-a ținuit cancerul) – în preajma orei încerte – le-ar fi prins bine, credem, să cunoască (– și nu numai lor ci și creatorilor lor, și nu numai acestora, ci și oamenilor îndeobște) o istorisire din cartea denumită Pateric : La Alexandria, din cînd în cînd, venea pe vremuri un pustnic. Cu sfîntă asprime îi vorbea unei păcătoase din acel oraș. Ea îl asculta nu fără atenție și tulburare, dar nu-și schimba felul de viață. Pînă ce, într-o zi, vorbindu-i el mai cu foc, ea se cutremură și zise :

– Este ispășire, Avvo ?
Răspunse bătrînul :
– Este.

Dar opera de artă însăși – dacă nu-i cu zorzoane, plecăciuni, escamotări, fățărnicii și păcăleli –, dacă e măcar în parte – argint lămurit, poate constitui o ispășire și o profesiune de credință vrednică de respect și liberatorie.

N. STEINHARDT

MACEDONSKI

(Urmare din pag. 1)

pentru boala limbajului artistic aflat în impas de subnutriție. Preocuparea continuă de îmbogățire a mijloacelor expresive ale poeziei românești a primit o formă exemplară la Macedonski, artist care a simțit că fără șocul propriului martiraj în ordine lumească nu poate atrage atenția asupra noilor orizonturi în ordine artistică. Macedonski a fost o sublimă victimă a neînțelegerii de care dădeau dovadă contemporanii săi, cînd semănătorismul și poporanismul știm spre ce formule de inspirație indemnau.

Scriitorul lua, cu o febrilitate demonstrativă, pulsul realității, se pasiona de experiența vieții în artă. Misiunea artistică și socială a poetului conservă elanuri romantice în forme practice de acțiune, fără putința stăvilirii acestor elanuri. Simbolul piesei postume **Moartea lui Dante** este un manifest de acțiune a artistului : drama vieții se răscumpără în apoteoza artei, jertfirea omului în biruința geniului. Proza sa nu tinde spre semnificațiile generalizante ale realismului obiectiv, ci se preocupă de „cazuri", de aspectele particulare ale vieții, ridicate la puterea viziunii umane și artistice. Freamătului simbolist din poezie îi corespunde, în proză, particularizarea intensivă a cazurilor (preluînd sugestii naturaliste) : protagoniști ai unor vise fantastice, cazuri obsesive, maniaci. Sondajul psihologic cîștigă în complexitate și adîncime, valorile stilistice originale se îmbogățesc, în direcțiile picturalității și atmosferelor dinamice, descriptivului.

Poetul deschide șirul experiențelor vizionare, continuate de Bacovia sau Arghezi atît în viziunea asupra viitorului înnoit, cît și în exemplul de reevaluare a gîndirii poetice. **Focul sacru** parodiază panoplia idilismului în poezia naturii, **Răspuns la cîtiva critici** conturează idealul poetic al liricii agitatorice, în continuarea tradiției romantismului revoluționar. El însuși prevestește simbolul civilizației moderne în armonia artei cu știința, cînd condiția ideală a geniului-profet („El vede armonia din lumile eterne") se desăvîrșește în practica dezlegării noilor înțelesuri („Știința grănițată o calcă în picioare ... / Atomele iau viață, le simte cum trăiesc ... / Le-aude bucuria sau lunga lor plînsoare / În vecinica mișcare pe care-o îndeplinesc" – **Avînt**). Celui care se proclamă **Homo sum** nimic din ce întîlnește în „cercul vieții" nu îi este străin ; compasiunea este efectul timpuriu al experienței detenției („La douăzeci și unu de ani în pușcărie / Alături cu tîlharii, să-i plîng am învățat" – **Curtea cu juruți**). Acumularea de capital evenimențial produce un salt în planul conștiinței, relevînd astfel condiția misionarismului în artă, a fortificării sensurilor creației prin mărturia pilduitoare a vieții. Datoria sacră a poetului față de posteritate este ideea pe care se clădește epistola lirică **Lui Anghel Demetriescu.** Este datoria **rostirii,** a retoricii (originar : retorica=arta convingerii) artei către viață, datorie căreia **Epigraful** poetului îi acordă un răgaz mihnit („Dar cînd patru generații peste moartea mea vor trece ...") pentru a fi înțeleasă de viitorime. Triumful cîntării stă în universalitatea limbajului artistic, al cărui maestru va „găsi în orice timpuri un răsunet mingiios ...".

Spiritul genului său de artă este deschis și acumulativ, de la perceperea estetă a senzațiilor la intuirea absolutului, ducînd la o sinteză de elemente romantice, parnasiene, baroce, simboliste, naturaliste, tinzînd spre un extaz cu efecte artistice speciale. Dacă și-a construit viața în maniera barochismului heraldic (asemeni lui Mateiu Caragiale sau Ion Barbu), acest fapt avea să dea o greutate sporită, în latură morală, supunerii propriei existențe la destinul operei. Sensul tragic de fond apare, astfel, într-o lumină înnobilată, cu o plenitudine care marchează o epocă și dă un exemplu rar de generozitate. Cel pe care îl poartă puternic extazul „spre-o naltă și tainică slavă" **(Rondelul rozei ce înfloreşte)** depășește declarat materialitatea convențională, înrobită obișnuințelor, căreia îi contrapune expansiunea solară, sentimentul sublimului. Dezamăgirea face iluzia mai credibilă, transcendentul este o euforie a aspirațiilor, ca în **Thalasa.**

Barochismul său strălucirea de insomnii vizionare, ca în **Nopți,** este secondat de o boemă care face din gustul pentru vechime și secoli revoluți o demonstrație patetică a credinței în viitor.

Evident, poetul și-a depășit epoca (literară) și lui i se datorește – credem – ieșirea netă din epigonismul posteminescian. El a știut să dea, în viață, exact exemplul contrar al meditației resemnate din **Noaptea de noiembrie** – „Și omul care cade e repede uitat ...". Cheia se află în **Noaptea de mai** : „Veniți : privighetoarea cîntă, și liliacul e-nflorit". Adică, biruința frumosului ...

lecturi

SNOAVE ROMÂNEȘTI ÎN LIMBA GERMANĂ

Traducătorii germani au o contribuție remarcabilă, de pionierat chiar, în cercetarea folclorului literar românesc și în transpunerea lui într-o limbă de largă circulație. În anul 1845 frații **Arthur și Albert Schott,** originari din landul Württemberg, publică în renumita editură Cotta din Suttgart volumul **„Walachische Märchen",** volum care pentru prima dată reunește în formă de carte basme ale românilor. Textele au fost culese de Arthur Schott în timpul șederii sale în Banat, în împrejurimile Oraviței, în anii 1836-1841, și editate împreună cu fratele său, filologul Albert Schott, ambii adepți ai fraților Grimm, care la rîndul lor au comentat cu interes apariția volumului. În cei 135 de ani de la apariția acestei culegeri, o serie de alți traducători au avut o contribuție de valoare cu privire la răspîndirea în limba germană a unor creații literare populare românești. În primele rînduri ale acestei activități s-au așezat oameni de litere de limbă germană din Transilvania, Banat și Bucovina. Printre ei merită să fie evidențiat Ludwig Vinzenz Fischer, originar din Rești, ale cărui traduceri în mare parte au apărut în revista **„Românische Revue"** (1885-1894), destinată în special propagandei în străinătate. „Poezia populară românească, basmul, povestirea sătească, au fost traduse excelent în limba germană" scria **„Norddeutsche Allgemeine Zeitung"** din august 1886 cu privire la această publicație studiată îndeaproape de Walter Engel în a sa monografie și antologie „Românische Revue" (editura Facla, 1978). L. V. Fischer deschide rîndul traducătorilor germani care cu dragoste și pricepere artistică s-au preocupat cu transpunerea în limba lor maternă, printre altele a singularei balade populare „Miorița" urmat fiind de **Robert Reiter** (evidențiat de Lucian Blaga), **Alfred Margul-Sperber, Hans Diplich.** Preocupările acestea continuă pînă în prezent completîndu-se cu alte creații populare românești, publicate în limba germană la noi sau în afara granițelor țării noastre.

Printre aparițiile mai noi reține atenția volumul **„Die Puten im Joch.** Rumänische Schwänke, Legenden, Märchen", apărut în această vară în prestigioasa editură Gustav Kiepenheuer, cu sediul la Leipzig și Weimar. Este vorba de o antologie a povestirilor populare românești, accentul fiind pus pe snoave, pe un gen al folclorului literar românesc pînă acum aproape de loc valorificat de traducători germani.

Volumul îngrijit de **Elisabeth Hering** cuprinde aproape 100 de texte din diferite regiuni ale țării pe baza unor lucrări cum ar fi **„Povești, snoave și legende"** de **I. C. Chițimia** (1976), **„Izvori din bătrîni"** de **Dumitru Furtună** (1973), **„Povești populare din Banat"** de **George Cătană** (1908), **„Folclor din Oltenia și Muntenia"** (1967), **„De la noi. Povești bucovinene"** (1920) ș.a. Traducerea redă din plin savoarea originalului, reușind să ofere cititorului german toate fațetele acestui gen de folclor literar românesc. Postfața volumului, bine documentată, pleacă de la constatarea că orice vizitator străin al țării desigur va rămîne impresionat de bogăția de culori și forme ale artei populare românești (portul, covoare, sculptura românească etc.) rămasă nevătămată chiar și în acest veac al tehnicii. Dar pe lîngă această artă populară vizibilă și pipăibilă, se arată în volum, există și un domeniu care legat fiind de limbă, se sustrage oaspetelui din afară : Literatura populară, folclorul literar, constituind astfel „o lume aparte ce merită să fie descoperită". La o asemenea călătorie de descoperire invită volumul ilustrat cu 16 broderii autohtone, menite să facă trecerea de la folclorul vizual la cel poetic. Specificul povestirilor populare românești al snoavelor în primul rînd, este discutat în contextul literaturii europene de snoave, ecourile ei fiind resimțite și în literatura cultă, la Boccaccio, Hans Sachs și Molière. Cu privire la snoavele românești se subliniază îndeosebi substanța lor socială, considerîndu-se „rîsul ca o armă a atitudinii de rezistență". Figura populară a lui Păcală este prezentat împreună cu Till Buhoglindă și Nazredin Hodja, rudele sale în ale vicleniei. Se consideră că snoava românească este cultivată și în zilele noastre. O asemenea mărturie a fost culeasă de Elisabeth Hering la Sighișoara, și reprodusă în volumul de față.

Eduard SCHNEIDER

ANA POP SÎRBU

BIRUINŢI DE SINGURĂTATE

Dar acum, în secunda aceasta sînt în oraşul C, locul studenţiei mele, şi mai sper ca Ida, logodnica mea, să mă aştepte. În compartimentul trenului cu care călătorisem era lume puţină, afară cerul se colora tot în albastru, sticla geamului era la fel de durabilă ca şi în călătoriile trecute, perdeaua la fel de soioasă, cu deosebirea că în compartiment nu mai roiau muştele amiezelor de vară. Nu m-am uitat în spatele meu să văd cine mai urcase. Eram cam sătul de priveliştea oamenilor. Pe loc mi s-a făcut dor să pictez, şi să-l vizitez pe marele profesor de pictură, ultimul din generaţia războiului care mai supravieţuia în oraşul C. După ce am coborît din tren, am colindat străzile din dorinţa de a mai amîna întîlnirea, la un colţ, doi tineri vorbeau tare despre răul care trebuie stîrpit, despre nu ştiu ce revistă scoasă de ei, cel ce perora avea o privire lungă, nişte ochi negri, scrutind leneş distanţa dintre el şi prietenul său, obişnuia să dea din cap, pentru a-şi arunca moţul de păr de pe frunte, se făcuse ora şase după-amiază, de după ferestre îmi părea că mă priveau chipuri calde, limpezimea cerului era neclintită, mersul mi se cam tărăgăna, mă stîrneau rîsetele lor invizibile, o absenţă firavă trăia în umbletul meu lînced, la al doilea colţ era casa marelui profesor – pictor, străduţa era îngustă, pe copaci creştea un muşchi fluid, citadin, îţi venea să stai ore întregi cu degetele lipite de moliciunea lui aprinsă, era răcoare, pustiu, de ce oare voiam să-l revăd pe profesor, mi-am zis, şi pe loc m-am hotărît să mă întorc din drum, casa profesorului era cocoţată undeva sus de tot, trebuia să urci sute de pietre, profesorul era socolit un om greu de abordat, l-am văzut odată în compania unor oameni de vază, se mişca încet, de parcă era mereu întuneric în jurul său, credeam că n-am ce-i spune şi pe loc m-am simţit inutil la treptele porţii lui majestuoase, în acea după-amiază de toamnă moliie.

*

Ida nu ştia că am sosit în oraş. Dacă i-aş fi dat telefon, i-aş fi mîrîit cine ştie ce „irealităţi" cum spunea ea în pauzele cursurilor, terminasem facultatea cu doi ani mai devreme decît ea şi nu credeam ce subţire avalanşă de goluri se poate aşeza încet între noi. În preajmă, găsii un telefon, o tînără striga cît putea în receptor „nu înţelegi că e zburătoare şi fă bine, Emil, consultă mai cu atenţie dicţionarele, nu mă scoate pe mine din zarzăr la telefon, ai înţeles, aloo, pa, la nouă fix, da ?", ce chip avea cînd s-a întors spre mine, un alb ce se prelungea printre moleculele unui trup viu, ce desprinsă de lume părea cînd tăcea şi, totuşi, ce năzbîtii era în stare să debiteze la telefon, am stat cîteva fracţiuni de secunde să o contemplu, privirile ni se întîlniră, ca atunci la concert, era chiar fata aceea de la concertul de anul trecut, atunci avea o bluză de muselină gri, stătea în rîndul doi, ştia să asculte un concert, nu era nimic forţat în ea sau în intimitatea ei, gîtul, fruntea, pieptănătura, toate erau moi şi nesfîrşit de tulburi, iată trecutul peste balanţa clipei, mi-am zis, m-a privit şi în fracţiunea aceea de secundă sînt sigur că şi ea şi-a amintit de concert, dar, parcă şi-ar fi tras din nou o perdea secretă peste propria-i imagine lăuntrică, s-a dezlipit iute din amorţeala amintirii, şi-a dat la o parte uşor, dar cu năduf, o şuviţă subţire de păr ce-i lunecase, şi-a îndreptat pliurile imaginare ale rochiei, parcă toată s-a desprins din fracţiunea noastră de trecut şi, făcîndu-se că nu mă vede, nu mă ştie, a mers normal mai departe pe drumul numai de ea ştiut, am început să-mi văd şi eu de mers, hotărît să nu-i mai dau telefon Idei.

*

Simţeam că lunec lent în zădărnicia tuturor lucrurilor din jur, deodată, de după colţul stîng al străzii, ţîşni un cal alb, îi văzusem numai ochii, şi socoteala mea era că nu se poate în plin oraş să umble-n voie un cal alb, dar, nu după mult timp, apăru de după acelaşi colţ o caleaşcă veche, pictată cu cocoşi de piatră, cu tunuri portocalii, pe care erau răstignite fecioare blonde, cu sîni fragezi, caleaşca avea o coroniţă deasupra jilţului, putea foarte bine să semene cu o raclă părăsită de vreme, un tînăr uşor imberb, cu o faţă osoasă un spate drept, parcă făcut să doboare copacii, ţinea hăţurile şi-şi mîna caii în voie, eram totuşi în plină realitate, ce e cu tînărul ăsta din altă lume, ispitind cele mai minuscule puncte ale ordinii fireşti, stăteam pitit în colţul străzii, apăsîndu-mă parcă şi mai tare singurătatea acestei nereguli, lăsate să zburde în voie, deodată aud, ca un foşnet aruncat ecoului, „Emileee, Emileee, ia-mă cu tine", mă întorc, vreau să văd şi eu fiinţa care strigase după Emil cel din caleaşcă, dar nu văd nimic şi nici nu pot desluşi în semiîntunericul serii, merg pe aleea ce-mi vine în drum şi la capăt dau de o căsuţă dărăpănată, intru, pe pereţi văd o mulţime de icoane, mesuţe mici, acoperite cu un borangic de un alb imaculat, poate voi mai putea simţi mirosul de luminare cu seu, deschid grilajul, golurile mînerului sînt încercuite de o rugină purpurie, zgîlţîi grilajul înţepenit şi reuşesc să ajung în unica potecă ce desparte grilajul de poarta căsuţei, intru pe nesimţite, se făcuse puţină răcoare, încerc să mai amîn puţinul timp ce mă întîmpina, înăuntru nu era nimeni, de ce oare nu l-am vizitat pe profesor, iată unde m-am rătăcit, îmi ziceam absent, o enervare uscată mă trăgea lent spre casa Idei, luna apăru pe cer cu încetineala ei subţire, de ce oare n-oi fi oprit tînăra de la telefoane, deodată aud un ţîrîit surd de chei căzute pe jos, încerc să văd de unde vine zgomotul, în jur ţipenie de făptură omenească, doar sfinţii zugrăviţi golindu-mi şi mai tare plictisul, îmi simt nările mirosind bezna din biblia obosită de timp, ascunsă cine ştie în ce sertăraş dimprejur, mă aplec să-ndrept florile dintr-o vază, şi-n spatele nevăzut al unei draperii aud o filă subţire mişcîndu-se, zăpăcit, cu un aer nătîng, ca-n faţa morţilor, mă dau la o parte şi desluşesc în semiîntuneric silueta delicată a unei femei, nu-i văd chipul, fac sforţări nespus de stînjenitoare de a-mi zornăi prezenţa, dar orice încercare e de prisos, femeia nu-şi arată chipul, îmi pare că sînt ridicol şi deplasat, ce-oi fi căutînd la ora aceea acolo, după o călătorie atît de obositoare, la urma urmei de ce trebuie să-i văd chipul, mi-am zis, şi am ieşit afară enervat.

*

Aerul proaspăt al serii m-a dezmeticit. Un roşu de rugină se alinia printre marginile pietrelor. Femeia aceea, cu capul uşor aplecat, îmbrăcată în negru, cu părul ca paiul de grîu, şters şi parcă şi mai întunecat în semiobscuritatea camerei, semăna cu Ortansa noastră din anul întîi. Ce s-o mai fi întîmplat şi cu Ortansa asta, cît s-a mai luptat Ida pentru ea, căci, pe lîngă că era deosebit de susceptibilă, de oţoasă, cu privirea aceea de diamant tulbure, mai era sărmana şi epileptică. Prima criză o făcuse la cămin, cu Ida în cameră şi cu Estera aceea bătrînă, care, după patruzeci de ani, neavînd ce face cu singurătatea ei pudrată, aidoma chipului, s-a hotărît să se apuce de pictură şi, prin nu ştiu ce miracol, reuşise, alături de adolescentele de optsprezece ani, între Estera şi cele două fete erau veşnice conflicte, îi miros genunchii a bătrîneţe, zicea Ida, după ce Estera o punea să măture şi să şteargă praful de pe etajere.

*

Eram aşadar în oraşul C., noaptea se anunţa rece, mă agăţam de fiece cuvînt pe care trebuia să i-l spun Idei, timpul meu rămăsese tot îndărătnic, tînjeam s-o văd, să mă strîng la adăpostul ei, regretam că n-aveam slujba alături de ea, eram profesor de desen, într-un sat de cîmpie, Ida rămăsese în oraşul său de baştină, logodna noastră era un soi de întuneric hrănit cu reazemul unor clipe prinse pe apucate. De ce n-am oprit-o pe tînăra de la telefon cu Emilul ei ? După ce am închis grilajul, m-am tot gîndit la Ortansa noastră din anul întîi, în atelierul ei era scris „murim odată cu muribunzii", îmi venea să mă întorn din drum, era chiar chipul Ortansei, ce-aş mai putea însă recupera din trecutul nostru, toate lucrurile vor fi bune, parcă aşa ne spuneam prin pauze, Ida venea şi ne mai aducea cîte un sandvici, mă înfăşuram imaginar cu flanela ei moale, Ortansa ne stropea cu un jet de lavandă ieftină, un obicei prost, care mă scotea întotdeauna din sărite.

– Ce te fereşti, mîrîia Ortansa.

– Nu-nţelegi că mă deprimă întotdeauna parfumul de lavandă ?, strigam, apoi le vorbeam minute în şir de ceţurile mohorîte pe care le trăisem în copilărie.

– Eşti un ţăran fanatic, zicea Ida, îndulcindu-şi cît putea de tare vocea. Mi-ar plăcea să te văd singur pe un peron, să te observ şi să-mi dau seama cît eşti de consecvent cu parada asta de singurătate leşioasă pe care o abordezi şi cu care ne umpli capul zilnic, din cauza asta, cînd te vede Maria, fuge de tine ca de rîie, chiar, de ce oare nu te suportă Maria ? mă întreba Ida şi-şi ridica sprîncenele cu aerul cel mai întrebător de pe lume, dar, care mie mi se părea, în acel minut, cel mai nătîng posibil.

– Niciodată n-am înţeles comuniunea voastră trio-spirituală, zisei, sec, şi începui să-mi aprind ţigara cu o încetineală ce mă enervă şi pe mine, nu numai pe privitoarele mele.

– Nu-nţelegi că s-a terminat pauza, de ce-ţi mai aprinzi ţiagara, zise Ortansa şi începu să-şi pieptene părul, era lung, de-un cenuşiu auriu, cînd îl resfira pe spate, avem impresia că orice lucru neînţeles, devine pe jumătate înţeles, numai cînd îşi pieptăna părul o puteam suporta pe Ortansa, era o secvenţă de fericire primitivă, îi examinam părul fir de fir, simţeam cum îmbătrînesc în această voluptate spontană, Ida era întotdeauna descurajată, cînd vedea cu cîtă iluminare adoram podoaba capilară a Ortansei, cu toată lejeritatea ei domestică, Ortansa se privea în fereastra mică, prăfuită, pentru ea, noi nici nu existam, mă ghemuiam lîngă umerii Idei, golit de toate ambiţiile seci din timpul orelor, cînd voiam să-l impresionez pe maestru cu instinctul meu artistic, Alexandru cel adevărat, eram cel din clipa asta, fereastra era deschisă, auzeam dangătul cine ştie cărei clopotniţe, o lumină vlăguită se aşeza pe părul Ortansei, o simţeam pe Ida cum tace din ce în ce mai adînc, respiră egal, îi priveam ochii, o disperare inocentă, o mirare familiară, timpul meu primitor şi binevoitor se-acorda cu privirea ei năucă, oare chiar era puţin geloasă pe Ortansa ? Ce liniştitor eşafod era privirea Idei, o transfigurare de mică importanţă, ai zice din afară, Ida se-ngăduia privirii mele, dorinţa are poate alte tipare, un trecut, cu iz de viitor, mă usturǎ mizeria ce poate-nflori, Ortansa se pieptăna mai departe, erau oare sforţări ale neputinţei de a-şi schimba chipul, aşa cum îi dicta conştiinţa, acum Ortansa îşi legase părul în două cosiţe, ah, versurile lui Eliot „uimirea ce simt e o uimire uşoară, dar uşoară e cauza uimirii. Aşa că vorbeşte – poate eu nu pricep, poate că nu-mi amintesc", le-am spus versurile, nu mai ţineam seama că sînt pe un coridor sălciu, că fiecare dintre ele mă judecau după secunda lor de trăire, Ida ai început să fumeze, parcă-şi amintea fiecare clipire a gesturilor ei anterioare...

– Nu mai merg la ore, hai Ortansa, ce tot te piepteni, de cincisprezece minute îţi tot lingi părul, avea acum o privire iute, am început să rîd, aerul moale al rîsului ce se auzea pe tot coridorul m-a înviorat, Ortansa, în sfîrşit, şi-a terminat pieptănătura, nişte ochi metalici luceau de sub fumul grăbit, cum mai zîngănea cuibul şăgălniciei lor comune, îmi ziceam în sinea mea, toată ziua mă ţintuieşte Ida, cît de mult o adoră pe Ortansa, în jur – nimic, decît pereţii roşi de timp, scări încîlcite, sau poate nişte şoareci ascunşi sub temelia porţii institutului.

– Gata, Alexandre, mai lasă-ne şi în pace, vino Ida, tu singură nu poţi lua niciodată nici o hotărîre, o vedeam pe Ortansa dintr-o dată o altă fiinţă, sigură pe ea, cu ţeluri precise, neînfrîntă, mulţumită de sine, gata să-i dea poveţe pilduitoare Idei.

– Ce vă grăbiţi aşa, hai Ida, să-ţi arăt lemnul de tisă, de care tot îţi aminteam sîmbăta trecută, simţeam că Ortansa pe loc va fi plină de insnuări şi presupuneri, o observam, era disciplinată în reacţii, nici o cutişoară pe chipul ei prelung, stătea nepăsătoare cu tălpile pe ascuţişul pragului, era gata-gata să lunece, într-un tîrziu, îmi zise aspru :

– Care lemn de tisă, cu ce vrei să ne duci, ha, ha, ha, eşti cel mai Alexandru din tot institutul ăsta, orice mi-ar veni să spun despre Ortansa, în secunda aceea m-a îmbunat rîsul ei conciliator, cuceritor, întrupat.

– Nu crezi, Ortansa, că prea dai buzna în prietenia mea pentru Ida ?

– Uite ce, Alexandre, eu personal nu ştiu ce-i în capul Idei, eu n-am timp acum şi aici să-ţi explic ţie „ce-i dinăuntru şi dinafara timpului Idei" e clar ?

– De ce mă iei cu citatele tale imaginare, i-am strigat aspru.

– Parcă tu nu ne reciţi şi cînd avem chef, şi cînd n-avem chef, versuri din nu ştiu cine, versuri pe care tu le preferi – îmi răspunse Ida cu un nemaipomenit accent certăreţ, ochii îi scăpărau, poşeta i-a căzut de pe umeri, murdărindu-i-se cu praf şi-o ridică şi ieşiră grăbite pe poartă.

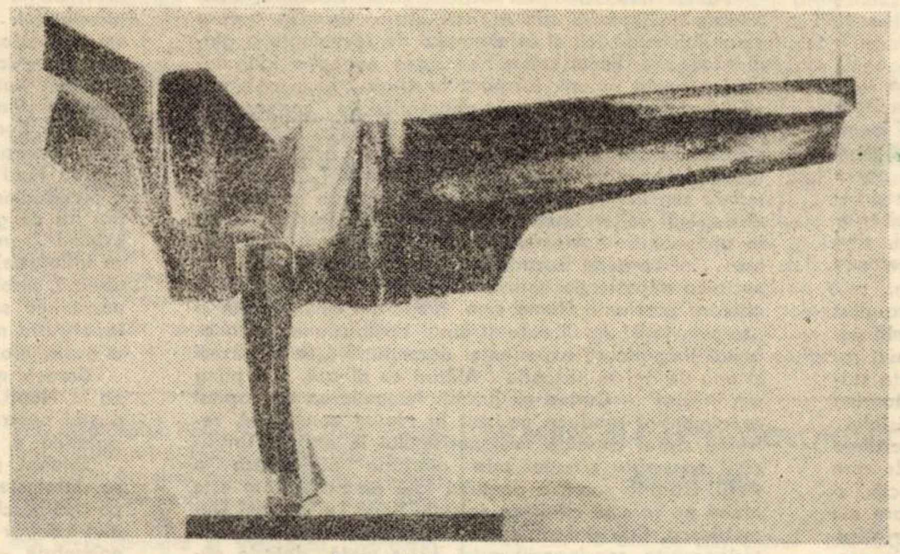

IECZA PETRU : „Poesis"

NICOLAE IRIMIA

PUNCTE CARDINALE

Ieşiţi din voi înşivă –
A zis el delirind
Şi inventind
Lemnul.

Ieşiţi şi spălaţi-vă
Unul în apele celuilalt –
A zis el fremătind
Cu toate frunzele nevăzute.

Luaţi-vă tăcerea şi umblaţi –
A mai zis el tăcind
Cu neasemuită jale
Chiar din inima lemnului
Din toate cele patru puncte cardinale.

DE LA ORAVIŢA LA VALE...

Poetului Octavian Doclin

Aştept să vină septembrie stîrnind
O boare luminiscentă
Prin codrii Caraşului în care
Se limpezesc culorile ;
Şi anotimpul se tîrăşte blind
Ca un animal rănit de moarte
Muşcîndu-ne miinile şi
Căutindu-ne inimile.
Prietene, ascultă :
A înnebunit soarele în ochii umezi
Ai fecioarelor

Şi noi intrăm în vii, pe sub spuza vremii,
Bătindu-ne cu jăratic ;
Intrăm, se pare, cu sentimentul
Cu care ţăranul păşeşte intr-o casă de birne
Proaspăt văruită.
Cîntă aerul serii subţiat în singe
Şi ne bate singurătatea în fereşti.
Sîmburele înmiresmat al lunii
Prinde să lumineze vechi pocale,
Şi cineva continuă să ne dea sufletele
De-a dura
De la Oraviţa la vale,
Tot mai la vale...

BICIUL FANTASTIC

Încolo, toate bune
Lîngă fărădelegea părului ei
Vorbitor,
Lîngă arşiţa necuprinsă
A buzelor ei,
Lîngă otrava fructului care
Împăroşa mîinile culegătorilor.
Ciudată femeie – îmi spuneam
În clipa cînd eu însumi, atingindu-l,
Am simţit linia lui revoltată
Cum îmi taie
Respiraţia.

DANS SUB CURCUBEU

Curcubeul, ca un brîu de ţărancă,
Arcuit deasupra Dealului Gol ;
Îl beau vitele în ora înaltă
Şi-l rumegă noaptea, domol.
Miluieşte, miluieşte,
S-aude cîntind femeia slută.
Dansează fetele tinere nebuneşte
Sub arcuirea curcubeului, nemaivăzută.

accente

VIRGIL BIROU
Un prozator al realităţilor bănăţene

Timide şi tributare tradiţiilor eticist-sămănătoriste care se cultivau dincoace de munţi, încercările de proză literară între cele două războaie erau reprezentate în Banat prin Mihail Gaşpar (**Fata vornicului Oană**), Damian Izverniceanu (**Icoane din Banat**), Ion Ciuurel (**Transformarea**), Gheorghe Atanasiu (**Adelina, Dezmoşteniţii, Moara roşie**), Dridri Goroniţă (**Miresme din Banat**), Nicolae Tomiciu (**În poiana fetei**). Un salt calitativ îl vor face desigur, prin orientarea şi atitudinile lor artistice : Anişoara Odeanu (**Într-un cămin de domnişoare, Călător din noapte de ajun, Ciudată viaţă a poetului**), Ilie Ienea (**Ard luminile-n Vitoi**) şi Virgil Birou, scriitori care de altfel au şi depăşit limitele spaţiului lor provincial rămas fidel încă unor motive şi modalităţi epice mai sus menţionate. Virgil Birou a urmărit în scrierile lui să promoveze ideea exploatării creatoare a specificului bănăţean şi a devenit scriitor publicînd o carte de reportaj nu întîmplător intitulată **Oameni şi locuri din Caraş** (1939), unde admiraţia pentru frumuseţile naturale ale locurilor sale natale se îmbina, în fericite expresii literare, cu aceea faţă de virtuţile sufleteşti ale oamenilor atît de adînc cunoscuţi de autor.

După ce avea să caute descifrarea tainelor sufleteşti ale sculptorilor ţărani anonimi imprimate pe **Crucile de piatră de pe Valea Căraşului** (1941) şi să pledeze gazetăreşte pentru calitatea vieţii culturale bănăţene în **Năzuinţe şi realizări** (1941), prozatorul îşi afirmă talentul cu nuvela **Gheorghe Raţă face revoluţie**, apărută cu titlul schimbat în **Revista fundaţiilor regale** (1942). Personajul acesta, întîlnit de altfel ca om real în prima sa carte, minier de la Anina, devine eroul romanului **Lume fără cer** (1947) – cel dintîi roman din literatura română inspirat din viaţa ocnarilor din minele de cărbuni, văzut din interiorul psihologiei şi al intereselor acestor muncitori atît de ameninţaţi şi exploataţi în trecutul burghez într-un moment istoric de răscruce, acela al trecerii statale de la monarhia austro-ungară la cea a României întregite. Prefacerile sociale dar şi de conştiinţă prin care sînt dezvoltate evoluţiile şi acţiunea personajelor depăşeşte procedeele şi mai ales mentalitatea naturalismului, superficial atribuite lui Virgil Birou care, în ciuda unor sesizabile dificultăţi stilistice şi de tehnică romanescă, realizează o valoroasă frescă realistă a epocii. Din păcate, critica literară s-a dovedit nejustificat de prezumţioasă în analiza romanului şi nu i-a apreciat importanţa, greu de contestat. Fără îndoială concesiunile de ordin melodramatic şi anumite stîngăcii expresive trădează caracterul programatic al acestui roman, însă imaginea unei lumi autentice, surprinsă în însuşi substratul ei etern omenesc rămîne meritul cel mai vrednic de subliniat al scriitorului.

Mai puţin realizată, povestirea **Oglinda lui Moş Ion Stăvan** (1946) se voia „o poveste cu haz dar şi cu întristări din Banatul de demult" şi-i da prilej lui Virgil Birou să dea o formă literară modernă disponibilităţilor umoristice şi unui tip de om învins de propria-i vanitate imaginativă, însuşiri psihologice specifice ţăranilor bănăţeni, al căror profil mai fusese creionat de scriitori originari de pe aceste meleaguri.

Cu **Drumuri şi popasuri bănăţene** (1962), volum de reportaje literare care nu se mai ridică la nivelul volumului său de debut, şi cu încă două volume mai puţin literare rămase în manuscris (**Istoria mineritului bănăţean** şi **Cartea peşterii**), cariera scriitoricească lua sfîrşit, odată cu stingerea-i prematură din viaţa la 65 ani, în 1968, fiind cel dintîi plecat din „Trifoiul cărăşan", amiciţie care, prin el alături de Romul Ladea şi de Ion Stoia-Udrea, a contribuit în modul cel mai fecund şi mai reprezentativ la conturarea artistică a omului din acest colţ de ţară.

Nicolae ŢIRIOI

LIVIANA CĂMUI

ANOTIMP

Sînt ultimul gînd al verii
care m-a născut după ce a sorbit
vinul dulce al primelor frunze căzute.
Oamenii mă numesc toamnă
şi mi se-nchină.
Ei spun că voi muri curind, cind
se va zbuciuma pădurea
şi va bintui nopţi întregi în mine,
cind va întinde lungi rădăcini
spre inima vie,
cind va infiltra florile pulberii in singele cald,
cu ameţitoare puteri,
cind va rupe orice sunet ce va veni dinafară
şi mă va otrăvi cu sevă divină.

SINGURATATE

Un copac singur la malul mării.

E frig
Stelele cad liniştit
Timpul trece la fel
Dar nu mă miră

Tinereţea lui rece şi veşnică.

Uneori rostesc cuvinte de dragoste.

Altfel
Totul ar fi ca o clepsidră
Care îşi schimbă mereu forma,
Căutindu-şi nisipul
Lîngă marginea mării.

Cad stele peste singurătatea unui copac.

SĂ TRECI PE PĂMÎNT CA O STEA CĂZĂTOARE

Ne curge ceaţa vremii pe gene.
Am fi putut vinde soare
încercînd să prindem
steaua aceea-n cădere.
N-am mai murmurat anotimpul de vară.

Să treci pe mări ca o stea căzătoare
e ultimul dar.

IECZA PETRU : „Nike"

AŞTEPTIND

Pe stradă mai boncăne iarna
cu-aceleaşi deformate pingele
Curcubeele încă nu s-au născut
pentru noul an
dar primăvara aşteaptă
De ieri
mi s-a părut
că noaptea este mai limpede
în zăpadă
iar cimpiile se caută
în călduri de decembrie
În mine a răsărit o floare.

AMINTIREA DE ZBOR

Sărmane păsări tremurind nocturne
după zăbrelele trestii de argint
e ultimul pătrar de lună acum
sub casă
şi-n ochii voştri văd atita apă

VĂ PREZENTĂM UN TÎNĂR SCRIITOR

DUMITRU MĂLIN

Micile noastre oraşe închid, uneori, în ele, conştiinţe ferme de tineri creatori, ce pot anunţa, din anonimatul lor, viitoare prezenţe literare. Poate că Dumitru Mălin, profesorul din Baia de Arieş, este unul dintre ei. Mănunchiul său de poeme, din care o editură ar putea scoate o plachetă onorabilă, anunţă un meditativ, la care motivele timpului, ale nestatorniciei, ale vîrstei înflorite, ce s-a scuturat, ale stingerii pasiunilor devoratoare revin cu ostentaţie. Tonalitatea poemelor lui Dumitru Mălin se sprijină pe un sîmbure eticist, poezia sa cumulează o substanţă explozivă, prin trăiri puternice, în adîncuri, dar lăsate să irumpă la supralaţă într-o manieră neostentativă. Poetul nu e niciodată un contemplativ, ci un pasional, ce nu mimează dramele, ci le trăieşte, în accentele ei ascuţit dureroase. Însă ceea ce aduce inedit tipul acesta de

poezie, robust transilvană, este aerul de simplitate curată şi puterea confesiunii totale. Fiinţa poetică este a unui fragil izolat şi resemnat, suspendat mereu la răscruci de îndoieli ale existenţei, însă, în această solitudine, hrănită cu îndoială, există, totuşi, puncte ale luminii şi încrederii : iubirea, natura, participarea la edificiul societăţii. Natura lui Mălin este una fraternă. Iubirea, chiar dacă e pierdută, nu devine disperare, iar participarea la viaţă, deşi nu e întotdeauna prea plenară, ea dă totuşi sensul supravieţuirii. În faţa spaimelor existenţiale, ale unor temeri, pe care un suflet fragil nu le poate întotdeauna birui, se ridică sentimentul tonic al unui curaj de-a fi în lume ca Eu gînditor „De-a nu dezerta de la cerinţa de a-ţi împlini fiinţa, de-a da rod, în anotimpul verii", un anotimp simbolic, al maturităţii, al împlinirilor, al recoltelor spiritului şi al puterii depline în lumea înconjurătoare.

Ion ARIEŞANU

SĂ TE AUZI PE TINE CA PE-UN CÎNTEC

Unde îşi ţine pasărea cîntecul ?
Cînd vine noaptea doarme şi ea ?
Ştie că-n zori se întîmpl-o minune ?
Aerul aripei
împrejmuit
arde ca singele bun de iubire,
dar noaptea pare
un cring oprit.
Nu pentru zbor am venit
eu pe lume
ci pentru soare,
pentru vinat ?
Iartă-mi pădurile, tu, îndoială !
Vara din mine
s-a terminat ?
Întrebind mă rănesc,
dar în vise sînt altul.
Pasărea-şi ţine cîntecu-n mine,
minunile zorilor
sînt singele meu
ars de nelinişte ca de iubire.
Pasărea-şi ţine cîntecu-n tine ?
Iarăşi întreabă zorile crud –
Parcă pe cer mi se reazemă paşii
parcă-s un cîntec,
parcă m-aud.

NUMAI CUVINTELE

Mîna dreaptă mi-i vinovată,
nu pentru că ştie – pentru că spune ;
e verde rîul,
un ochi de şarpe
şi rana gîndului ca o minune.
Eu voi orbi,
mi se spune că-s teafăr,
însă o seară îmi intră-n vis.
Cu cine să cînt
şi prieten cu cine
dacă şi iarba-i un fel de plîns ?
Rănile gîndului,
cutremurate,
doamne, cuvintele mă părăsesc,
am un luceafăr pe dinăuntru,
pe dinafară-s un grîu ceresc.

Ci iarăşi iarba
şi iarăşi vîntul...
Poetul ştie, el este promis.
Voi, cei puternici,
de ce vă temeţi,
robi lîngă valuri, vislaşi infiniţi !
Dreapta mea-i punte peste vîrtejuri,
de ce n-o credeţi, cum de n-o ştiţi ?

Aşa s-a-ntîmplat
bucuria de-a plînge,
ochiul meu fără îngeri
înţelept a orbit,
numai cuvintele nerăzbunate
ca să mă-nvingă s-au răzvrătit.

MĂ CHINUI SĂ DEZVĂLUI

Se rupe ziua-n două ca un vreasc.
O vede vîrsta mea
şi se revoltă.
Un gînd de melc îmi văruie retina,
îmi înconjoară fruntea
greu şi mut...
Ce pot să-ntreb,
de cine pot s-ascult ?

Era pe-aproape-un lan de bucurie
cu spicul gros
ca nările la urs.
Nici nu-ncepusem bine a culege...
De ce-a plecat
Şi încotro s-a dus ?

În jos a început să ardă ploaia.
Mai umed suflet
cine-o fi avut ?
Ce galben trece timpul
şi ce calmă
se vede ziua-n geamul unui melc !
Nu-ntreb nimic,
cu îndîrjirea frunţii
mă chinui să dezvălui,
să-nţeleg.

CE APROAPE-I DEPARTE

Octombrie. Toate razele dorm.
Singele fructelor spintecă vîntul.
Şi cad întristîndu-mă lin.
Între mine şi toamnă,
o singură lacrimă,
S-o urc, să n-o urc ?
Mai am vreme puţin.

E mai bine să plouă.
Ochii gîndului ard.
Vrei să ieşi ?
Dar afară-i departe.
Următorul urcuş,
următorul izvor –
o nădejde se-ntîmplă într-una
şi de fapt e tîrziu
şi de fapt a-ngheţat,
se fardează cu lacrimi şi luna.

Ce octombrie rău,
am fost tînăr demult.
Acum am o iubire,
o casă.
Nici măcar nu regret,
nu aud, nu deschid,
nu întreb, nu mă doare,
nu-mi pasă.
Ochii gîndului ard.
Ochii razelor dorm.
Între mine şi toamnă, cărare.
Că o sui că n-o sui
toate fructele cad,
toate clipele tac terminate.
Ce octombrie bun, ce octombrie rău,
ce aproape-i departe... departe...

SÎNT NUMAI OM

Casa în care mă-nchid
nu se mai teme de mine.
Drumul pe care pornesc
îmi ucide urmele şi se revoltă.
Noaptea mă-ndeamnă,
ziua mă spune,
nu mai am loc
în nici un păcat.
Cu nici o linişte
nu mai sînt frate,
ca valul tînăr mă zvîrcolesc ;
am norduri în creier
şi ruguri pe limbă –
în singe vin vulpile şi-mi locuiesc.

Norule, tu,
de-ai putea să mă aperi
pune-te-n calea toamnei ce vine,
n-o lăsa, negrule,
să mi se-arate
cu timpul galben
şi ochii murdari
spălată cu brumă
pe sub călcîie
dar plină de vipere
şi de ţînţari.

Sînt numai om
în deplin-umilinţă,
şi cum de toate să mă feresc,
cum să plătesc cu o singură lacrimă –
şi chiar cu a mărilor mări
verdele harnic
ce-mi umple singele
dar nu dă roade de nicăieri ?

televiziune

DUMINICĂ, 23 NOIEMBRIE

8,30 Tot înainte ! 9,05 „Pistruiatul" (ep. 8). 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Rugby : România – Franţa în Campionatul european. 16,45 Şah. 17,00 Ecranizări – Sadoveanu : „Baltagul" (I). 17,50 Reportaj TV. 18,10 Handbal feminin : România – Ungaria (repriza a II-a). 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film artistic : „Aventurile lui Mark Twain" (american). 22,30 Telejurnal.

LUNI, 24 NOIEMBRIE

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Cadran mondial. 20,10 „Mîndrie şi prejudecată" (ep. 3). 21,00 Documentar ştiinţific. 21,45 Melodii 22,05 Telejurnal.

MARŢI, 25 NOIEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,15 Film serial (reluare). 11,25 Dosarele istoriei. 16,00 Telex. 16,05 Şcoala, la şcoala noii calităţi. 16,35 Curs de limba engleză. 16,55 Din ţările socialiste. 17,20 Almanah pionieresc. 17,45 Clubul tineretului. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Anchetă TV. : „Civilizaţia străzii (II). 20,20 Seară de teatru : „Hedda Gabler" de Henrik Ibsen. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 26 NOIEMBRIE

13,30 Fotbal : Transmisiuni alternative din „Cupa României". 16,00 Telex. 16,30 Curs de limba germană. 17,00 Din cartea naturii. 17,25 Cîntecele Oltului. 17,45 Maramureş – o poartă deschisă spre oameni. 18,25 Spectacol de poezie şi muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Noi, femeile ! 20,30 Telecinemateca : „Pot Buille" (franco-italian). 22,05 Telejurnal.

JOI, 27 NOIEMBRIE

9,00 Teleşcoală. 10,00 Romanfoileton (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,25 Curs de limba rusă. 16,45 Reportaj pe glob. 17,05 Viaţa culturală. 18,15 Fotbal internaţional. 18,35 Desene animate : „Kum-Kum". 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,30 O imagine a cosmosului. 21,10 Pagini din istoria teatrului românesc (IV). 22,10 Telejurnal.

VINERI, 28 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 La volan. 18,40 Documentar TV. : Fr. Engels – 160 de ani de la naştere. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Dosarele istoriei : Triumful raţiunii împotriva violenţei. 20,10 Film artistic : „Întoarcerea proscrişilor" (iugoslav). 21,40 Stop cadru... la cîteva probleme ale filmului românesc (II). 22,10 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 29 NOIEMBRIE

9,30 Curs de limbă franceză. 9,50 Curs de limbă spaniolă. 10,10 Film artistic (rel.). 11,40 Cu gramatica nu-i de glumit. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,10 Bosnia şi Herţegovina. 18,30 Noiembrie – cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin ţara mea : Monumentele Timişoarei. 19,40 Teleenciclopedia. 20,25 Film serial : „Neguţătorii de visuri" (american). Episodul 1. 21,25 Din muzica şi dansurile popoarelor. 22,05 Telejurnal. Sport. 22,30 Nocturnă TV.

televiziune

teatru

AL FESTIVALULUI DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI ACTUALE – TIMIȘOARA, 1980

DIPLOMA PENTRU CEL MAI BUN SPECTACOL : „În căutarea sensului pierdut" de Ion Băieșu, Teatrul „Valea Jiului", Petroșani și ex aequo : **„Mobilă și durere"** de Teodor Mazilu, Teatrul Național, Timișoara.

DIPLOMA SPECIALĂ A JURIULUI : Spectacolul **„Concurs de frumusețe"** de Tudor Popescu, Teatrul de Comedie din București.

DIPLOMA PENTRU CEA MAI BUNĂ REGIE : Florin Fătulescu pentru spectacolul **„În căutarea sensului pierdut"** și ex aequo : Ioan Ieremia pentru spectacolul **„Mobilă și durere"**.

DIPLOMA REVISTEI „ORIZONT" : regizorului Alexandru Tocilescu pentru spectacolul **„Concurs de frumusețe"**.

DIPLOMA PENTRU CEA MAI BUNĂ SCENOGRAFIE : Emilia Jivanov, realizatoarea decorurilor și costumelor din spectacolul **„Mobilă și durere"**.

MENȚIUNI : Kelemen Tamas Anna pentru scenografia spectacolului **„Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă"** al Teatrului Național din Tirgu Mureș, secția maghiară și Elena Buzdugan pentru scenografia spectacolului **„În căutarea sensului pierdut"** al Teatrului „Valea Jiului" Petroșani.

DIPLOMA PENTRU CEA MAI BUNĂ INTERPRETARE A UNUI ROL FEMININ : Leopoldina Bălănuță în rolul Magdei Mărculescu din spectacolul **„Un pahar cu sifon"** de Paul Everac, al Teatrului Mic București

MENȚIUNE : Ecaterina Sandu pentru interpretarea personajului Tovarășa Frincu din spectacolul **„Paradis de ocazie"** de Tudor Popescu, Teatrul de stat din Baia Mare.

DIPLOMA PENTRU INTERPRETAREA CELUI MAI BUN ROL MASCULIN : Ștefan Mihăilescu Brăila pentru realizarea personajului Marin Druscă în spectacolul **„Ordinatorul"** de Paul Everac al Teatrului Giulești București.

DIPLOMA SPECIALĂ A JURIULUI PENTRU INTERPRETARE : actorul Cornel Vulpe, realizatorul rolului Urechel în spectacolul **„Concurs de frumusețe"** de Tudor Popescu.

DIPLOMA PENTRU CEL MAI BUN ROL EPISODIC : Ștefan Iordănescu, realizatorul rolului Preotul, în spectacolul **„Mobilă și durere"**.

PREMIUL UNIUNII SCRIITORILOR PENTRU DRAMATURGIE : pieselor **„Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă"** de Horia Lovinescu și **„Mobilă și durere"** de Teodor Mazilu.

PREMIUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA PENTRU DRAMATURGIE : „În căutarea sensului pierdut" de Ion Băieșu.

PREMIUL SINDICATULUI PRESEI DIN TIMIȘOARA PENTRU DRAMATURGIE : pieselor **„Concurs de frumusețe"** de Tudor Popescu și **„Ordinatorul"** de Paul Everac.

Geană

limbă și stil

Cuvîntul nostru **geană** presupune un etimon latin **genna,** neatestat în textele „clasice" unde **gena** (cu **-n-** simplu) înseamnă și „obraz", și „pleoapă". Acest ultim sens se păstrează în textele vechimii, frecventate asiduu de Creangă și Eminescu : „Dacă **Enachi se punea pe gene,** ea îndată lua apă rece și-și spăla fața" **(Soacra cu trei nurori)** ; „Și cînd în pat se-ntinde drept / Copila să se culce, / I-atinge mînile pe piept, /I-**nchide geana** dulce" **(Luceafărul).** În alte rînduri însă, Eminescu selectează strict sensurile „actuale" ale celor doi termeni, exprimînd, amîndoi, mișcări șăgalnice, grațioase și tandre : „Cu **geana** ta m-atinge pe **pleoape".** „Tremurul genelor" se rînduiește, pentru poet, printre gesturile obsesiv-amintitoare : „Te urmărește săptămîni / Un pas făcut alene, / O dulce stringere de mîni, / Un **tremurat de gene".** Remarcabilă este, în **Călin,** construcția metaforică **lunga genelor maramă** (cu sensul „gene lungi, dese și mătăsoase"), evocînd printr-o imagine „festivă" actul – lent și tărăgănat – al trezirii : „Ea ridică somnoroasă **lunga genelor maramă".**

Aidoma „maeștrilor" săi, Sadoveanu a reținut din folclor întrebuințările, atît de nuanțate, ale substantivului **geană.** Asemenea versuri nu se uită cu una cu două : „Trage mîndra **cu geana** / Să se legene iarba. / Trage mîndra cu ochiu / Să se legene codru". „Ațipirea" este sugerată, în **Frații Jderi,** printr-o locuțiune a cărei obîrșie folclorică este neîndoielnică : „Cînd **să deie geană-n geană,** furat de dulceața somnului, Jder a auzit glasul lui Onofrei".

Sensul „actual" și cel învechit al cuvîntului în discuție se întîlnesc și se întretaie, uneori, la Sadoveanu. Mi se pare semnificativ „amănuntul" că povestirea intitulată **Printre gene** – poate cea mai frumoasă din ciclul **Cîntecul amintirii** (1909) – se încheie astfel : „Apoi **am închis pleoapele,** și în mine s-au deschis și au rămas privindu-mă țintă ochii negri ai maicii moarte" (IX 346).

Din punctul de vedere al lui Sadoveanu, **geană** reprezintă, prin „trimiterile" sale atît de nuanțate, un termen „ideal" pentru alcătuirea imaginilor „aurorale" și „crepusculare" : „Către răsărit, se lămurea **o geană îngustă de foc ;** încolo, văzduhul era liniștit și umed, iar stelele străluceau vioaie. Steaua ciobanului ardea albă și mare deasupra răsăritului" (I 222). Pe pagina imediat următoare din aceeași povestire **Șoimii) : „Geana de foc** din răsărit creștea pe Moldova prinseră a se zări grămezi mari de picle alburii". Momentul se însoțește, de obicei, – ca în textul abia citat – cu ivirea **piclelor (negurilor, ceților),** detaliu caracteristic descrierii sadoveniene : „Eram patru tovarăși și pornisem cînd abia născuse **geana de ziuă** în răsărit. În drept cu **Capu Dealului,** soarele izbucni din **ceața depărtărilor** ... Scînteia roua pe ogoarele de văi și-n juru-ne aburea o mireasmă proaspătă și curată" (VIII 453). În încheiere, o imagine a crepusculului, văzînd, încă o dată, enorma capacitate a lui Sadoveanu de a simți și re-simți natura, de a se deschide îndemnurilor și ademenirilor ei : „Cînd ieșirăm spre poarta Jidovului, luci soarele în asfințit, în aur și purpură ; vîntul căzu și plîngerea pădurii conteni. Se vedeau lucind pînă în depărtări valurile codrului. Și-n desișurile de-aproape începură a suna glasuri de paseri mărunte. Prin luciri piezișe de soare filfîiau mierle și gaițe. Și cînd **geana de foc** de la asfințit se închise și prinseră a veni din ripile piraielor umbre, deodată auzirăm pe deasupra poienii guruitul sitarilor și zboruri grațioase începură a se încrucișa prin fumegarea înserării".

G. I. TOHĂNEANU

cartea de artă

Bogdan Ulmu

SUB SEMNUL TEATRULUI

Ed. Eminescu, 1980

Bogdan Ulmu, afirmat ca unul dintre cei mai prezenți tineri teatrologi în iureșul vieții noastre teatrale, ne oferă de fapt patru posibile cărți de teatru în germene, deoarece volumul se structurează în patru capitole de sine-stătătoare : Eseul suveran, Microfișier al bibliotecii teatrale, Profilul unei generații și File dintr-un jurnal teatral. Dacă adăugăm și o a cincea carte, la care meditează autorul, dedicată ultimelor promoții de actori ai IATC-ului (producțiile Cassandrei), credem că **programul de lucru** al lui Bogdan Ulmu este stimulativ pentru colegii de generație, mai ales pentru o generație încă „nevăzută" în cadrul colocviilor și festivalurilor de teatru. Se desprind pledoariile pentru eseu și cartea de teatru (atît cea de teatrologie cum ar fi „Caligrafii pe cortină" de Valentin Silvestru și „Premiera de aseară" de Tr. Șelmaru, „Teatrul ca metaforă" de D. Solomon și „Teatrul românesc contemporan (1944–1974)" sau cea de dramaturgie originală – printre autori V. Eftimiu, Gib Mihăescu, Petru Vintilă, Al. Sever etc.).

Autorul e vizibil preocupat de relația text-spectacol (Brecht, Cromwell sau V. I. Popa și respectiv spectacolele de la Teatrul Mic și Teatrul Giulești). Plină de sensibilitate este apropierea sa de Bacovia, despre care afirmă că „nicicînd un poet nu s-a simțit mai bine în teatru, nicicînd un dramaturg nu a fost jucat mai mult, fără să fi scris (aparent) vreo piesă ..." O selecție a paginilor jurnalului teatral conduce către o sumă de cronici dramatice la spectacole ale teatrelor profesioniste (Teatrul Bulandra, Teatrul Mic, Naționalul clujean), de amatori, studențesc (Teatrul din Pod). Reținem gîndul adresat păpușarilor noștri și aceasta tocmai pentru că autorul însuși s-a integrat de curînd în marea echipă a „scenei mici". Autorul își exprimă încrederea în actor, căruia îi acordă un statut sui generis (vezi „Lectura ca teatru" (Dacă aș fi actor) ... sau „Actorul-personaj"). Punctul incitant al volumului îi reprezintă seria de „portrete ale artistului în tinerețe", cum definește autorul portretele tinerilor regizori care „nu se remarcă printr-o poziție polemică față de înaintașii sau profesorii lor ci, dimpotrivă, îi continuă într-un perfect și vizibil act comprehensiv". Se relevă **necesitatea echipei** (exemplificările sînt totuși puțin numeroase). Contribuția regiei tinere de teatru, în cadrul căreia, conform criteriului vîrstei, se pot diferenția aproape trei generații, reies dintr-un set de cronici la spectacolele cel mai puțin comentate. (Printre ele : „Hedda Gabler", „Turandot", „Menajera", „Sînziana și Pepelea", „A XII-a noapte", „Pescărușul", „Barbarii" sau „Patima roșie"). După opinia autorului, personalitățile regiei tinere, precum Aureliu Manea, Cătălina Buzoianu, Alexa Visarion și Dan Micu se caracterizează printr-un ritm de lucru „rapid, eficient, hotărît și protejat de către context". Credem că problema regiei tinere de teatru rămîne cea mai arzătoare la ordinea zilei și se cere a fi cercetată în viitoare cărți de specialitate.

Marilena CALISTRU

PRINOS LUI MIHAI ROȘU

De luminoasa personalitate a lui Mihai Roșu, de la nașterea căruia s-au împlinit 230 de ani, se leagă reintroducerea limbii românești în viața culturală a Banatului. De aceea, în mod just, biografii săi, începînd cu Dimitrie Țichindeal, elevul său, însuflețiți de dorința lăudabilă de-a elogia aportul înaintașilor deschizători de drum în mersul înainte al culturii românești din Banat, l-au așezat, după cum i se cuvenea, printre nemuritorii fruntași ai culturii și afirmării naționale bănățene, ca „promotor al culturii românești", „simbol al reînvierii naționale", „martirul național al poporului românesc din Banat".

Din autobiografia sa, reprodusă de aproape toți biografii săi, aflăm că : „... la anul 1750, ianuarie 4, m-au născut pe mine Mihai ... iară eu Mihai m-am dus la școală la un preot, adecă Barbul ... iară la anul 1763, aprilie 14, m-au dus tatăl meu Mărtin Roșu la Timișoara la școală ... (la un) dascăl George Popovici din Ardeal și foarte bine învățam ... Iară eu am rămas în slujba bisericii Timișorii pînă la 1794 noiembrie 4 și atunci am ieșit la acest sat, adecă Jadani, și șezînd, pe încet, am scris 5 cărți : fabulele lui Esop la 1790, visteria sufletească, calea către mîntuire, cuvîntarea firească, acestea s-au scris la 1810 și la 1811, foarte înțelepte cărți românești". Se afirmă apoi că Mihai Roșu a mai urmat școala sîrbească, grecească, germană, latină, italiană, însușindu-și limbile respective, inclusiv ungara și slavona, pe scurt, și-a cîștigat „o cultură superioară teologică și pedagogică autodidactică", adeverind elogiul nepotului său, învățătorul Petru Roșu : „Om învățat fiind, care n-au fost pereche lui, că numai limbi au știut cinci ; precum din fundament toate vorbele au știut să le tîlcuiască .. . și încă către aceasta a știut norma (=pedagogia și metodica învățămîntului) și blagoslovia (=teologia)".

În perioada serviciului său, în slujba episcopiei din Timișoara, are loc colaborarea cu Teodor Iancovici la predarea cursului de „normă" învățătorilor români, pentru care scop traduce în românește „întregul manual" de metodică din limbc slavonă, cu denumirea **„Normalul".** Chiar dacă traducerea versiunii **„De lipsă cărticea"** pare îndoelnică, prestigiul lui Mihai Roșu rămîne neștirbit, de cărturar modest, cu întreaga viață închinată studiului, pregătirii cadrelor noi de dascăli, preoți, cărturari, care să continue lupta pentru trezirea și dezvoltarea conștiinței naționale și progresul poporului român.

Se mai pot scrie multe despre viața și activitatea lui Mihai Roșu, despre lucrările sale, despre traducerea cursurilor din Timișoara din anii 1791 și 1800, despre discursurile sale românești rostite cu prilejul examenelor solemne finale, despre retragerea sa la Cornești (Jadani), Ianova și Murani, despre refuzul demnităților de episcop și arhimandrit, despre legăturile sale cu fruntașii poporului român, P. Iorgovici, D. Țichindeal, D. Bojincă, P. Maior, Gh. Șincai și mai ales M. Nicoară, al cărui îndemnător și însuflețitor permanent a fost. S-ar impune adunarea a tot ce ne-a rămas de la Mihai Roșu, completarea biografiei sale după documentele din arhiva episcopiei sîrbești din Timișoara, dusă la Virșeț, unde stă și azi închisă în lăzi, clarificarea dacă îi aparțin sau nu unele lucrări tipărite de urmași, cît și lămurirea unor contradicții din însemnările biografilor săi.

D. ONCIULESCU

muzică

MLĂDIȚE ALE ARTEI VIOLONISTICE BĂNĂȚENE

La cei 10 ani ai săi, elevul DRAGOȘ OPREA a devenit, în microcosmosul confraților de breaslă, o celebritate recunoscută, invidiată și aplaudată. Cel mai important concurs muzical de interpretare, pe plan național, „Ciprian Porumbescu", impune o selecție nemiloasă, **„Lira de aur"** fiind acordată unui singur instrument, celui mai bun, fără menajamente ori avansuri de circumstanță. Ei bine, locul I a fost adus – grație acestui băiat – pentru a doua oară la Timișoara.

Cine este performerul ? Un băiat înălțuț, blond, cu ochii jucăuși, niciodată potolit, campion al tuturor șotiilor școlărești posibile. Zglobiu, neastîmpărat la toate orele, Dragoș Oprea își găsește liniștea abia în clipa cînd începe să cînte la vioară, să pătrundă în universul acela miraculos, pe care-l idolatrizează. Cu puterea artei adevărate, care nu așteaptă anii senectuții, spre a proiecta în sensibilitatea interlocutorului jerbele unor vibrații, fiorul unor emoții, cum numai acești hărăziți știu să o facă. Zace în acest copil o extraordinară intuiție a marilor, profundelor sentimente – ale tragicului, adumbrirea melancolică, dar și aprigul strigăt al victoriei.

O muncă asiduă, o veghe continuă, spre a-l conduce la tărîmurile înalte ale artei, o depune profesorul care i-a pus, cel dintîi vioara în mînă – **Corina Lina.** Maniera acestei tinere profesoare îmbină fericit exigența în însușirea parametrilor unei tehnici moderne cu o măiestrie interpretativă, crescute chiar pe valențele native ale acestui talent, chemat, după Paul Florin, să înscrie poate o nouă pagină în

codexul artei bănățene. Un cuvînt de apreciere și celui care l-a însoțit întotdeauna pe scenă, profesorului **Robert Stupak,** pentru tactul și capacitatea sa de intuire a micilor interpreți, cel care a girat acompanierea tuturor concurenților, remarcat în mod special de președintele juriului, artistul emerit L. D. Botez.

Un singur veto organizatorilor acestui admirabil Concurs „C. Porumbescu" – în juriu, alături de reprezentanții Capitalei, Clujului, Iașului, Craiovei, nu s-ar cuveni oare un loc și pentru Timișoara ?

Doru MURGU

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Amintire – **Mircea Baniciu ;** 2. Zborul – **Pro Musica ;** 3. Cîntec de toamnă – **Adina Dimitriu + Liviu Georgescu ;** 4. Nufăr alb – **Roșu și Negru ;** 5. Cîntec de leagăn – **Grup 2½. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ :** 1. Magic / Xanadu – **Olivia Newton-John & E.L.O. ;** 2. Emotional Resque – **Rolling Stones ;** 3. Upside Down – **Diana Ross ;** 4. The Winner Takes It All – **ABBA ;** 5. Oh Yeah – Roxy Music.

CURIER

Victoria Mureșcu – București : Kurt Russell interpretul lui Elvis din filmul lui John Carpenter e un actor de teatru. El a fost ales pentru rol din peste 100 de candidați printre care și Travolta. Asemănarea izbitoare și, s-o recunoaștem, calitățile artistice ale lui Russell în acest rol deosebit de dificil, le-ai remarcat. Un fapt mai puțin cunoscut e că acesta a apărut într-un film cu Presley („Fun In Acapulco") în rolul unui mic lustragiu. Pe atunci Kurt avea 10 ani... **Sava Moimirov :** „Baccara" – duet spaniol rezident în R.F.G. alcătuit din Maria Mendiola (n. 4 IV 1952) și Mayte Mateos (n. 7 II 1951). **Cristian Padzatzky; Sorin Pătru :** John „Bonzo" Bonham s-a stins din viață la 25 IX a.c. din cauza unei accentuate extenuări psihice. Avea 32 de ani și a fost bateristul grupului „Led Zeppelin" în ultimii 12 ani. Despre acesta, T. Goldberg vicepreședintele firmei „Swan Records" a declarat : „A fost un artist desăvîrșit un mare talent... avea o putere de muncă extraordinară...". Și totuși... **Takacs Renate :** după cum vezi, Olivia apare în top. Despre „Clash" ce să zic ? Mie nu-mi plac nici în ruptul capului ! Sper să fii prezentă la seara „Top-Orizont" despre care voi mai scrie. Urmărește rubrica. **Ildiko Katona :** da, John Lennon revine ! LP-ul său (dublu) ce urmează a fi lansat luna aceasta se cheamă „Double Fantasy" și va fi precedat de un single. Cît despre fiul său Julian, acesta are 17 ani (cum trece timpul !) și optează pentru o carieră muzicală. **George Paraschiv :** „Maywood" – duet feminin din California, foarte „En vogue" și în Europa. **Elfriede Norman :** adresa solicitată, prin poștă. Dar care e adresa ta ? Am pierdut-o ! **Suzy Q. :** Ultima înregistrare a **Donnei Summer (în foto)** e o compoziție a lui Moroder intitulată „Wonderer".

Petru UMANSCHI

prietenii revistei „ORIZONT"

FRANCISC GAVRILEȚ

ÎNCHINARE

Mi-am ars averea din bătrîni lăsată,
Să distilez aromă cît mai pură
Și-n ceasul potrivit pentru diată,
Am strîns esența într-o picătură.

Nu-mi trebuie podoabe, nici armură,
Nu mai adun poveri, ci le arunc.
Ținînd ascuns doar un bănuț în gură,
Aș vrea să trec prin vamă ca un prunc.

Penații, însă, pătimind de sete,
Așteaptă să-i împac printr-un prinos,
În imne murmurate pe-ndelete
Să picur un pahar de tămîios.

Urmînd porunca dată de penați,
La praznicul de taină-nchin paharul.
Cinstiți-mi tămîiosul și cîntați !
O să sporească la plecare darul.

NĂLUCA

Ca să te văd trecut-am și prin țara
De unde nimeni nu se mai întoarce.
Pe inimă mi-am tăbîrcit povara,
Călăuzit de firul unei parce.
M-am cățărat, m-am scufundat și am plutit
Pe unde stelele pălesc și se usucă,
Iar la limanul fără țărm mi-ai răsărit
Ca o stioasă, gingașă, nălucă.
Un zeu milos sau poate stăpînul Lucifer
Ne-a-ncrucișat cărarea între infern și cer,
Că setea de albastru în inimă-mi strecoară
Osînda împletită din humă și blestem ;
Nici iadul nu se-nalță, nici cerul nu coboară,
Năluca nu m-aude, nici eu nu pot s-o chem.
Dar cînd te-ntorci spre mine și-ți sorb lumina blîndă,
Uitarea mă dezleagă de blestem și osîndă.

Am aruncat tunica muiată-n vîlvătăi,
Schimbînd-o cu azurul furat din ochii tăi.
De m-ai lipsi de dînșii ar trebui să cad,
Să ard făr-de lumină într-un afund de iad.

LADA FERECATĂ

Se răspîndise vestea în cetate,
(Pornită poate de la cei din jur),
Că-n taină adunase-un trubadur
Grămezi de aur pur și nestemate.
Avea o ladă mare, ferecată
Și o ținea ermetic încuiată.
Plăcîndu-i ca urmașii să-l răslețe,
Le dăruia nădejde și povețe,
Spunîndu-le : „În ladă, dragi băieți,
E rodul ostenelii unei vieți ;
Dar truda mea s-ar risipi în treacăt,
De-aș face găuri sacilor pe drum.
Talanții mei se înmulțesc sub lacăt,
Ca voi să huzuriți cînd voi fi scrum".
Din cînd în cînd se mai uita în ladă,
Dar, grijuliu, ca nimeni să nu-l vadă.
Moștenitorii așteptau afară,
Ca el să umble singur la comoară.
Îl răstățau nepoții pe bunic
Și a venit la timp și ziua ceea
Cînd au luat în stăpînire cheia.
În ladă însă n-au găsit nimic.

OVIDIU FLORENTIN

DE SMULGI BUJORILOR CULOAREA

Îți crește tinerețea
în obraji
de smulgi bujorilor
culoarea,
al-ochilor-tăi-doliu
pe inime se pune.

Au pletele-ți nasc
o nouă furtună.
Din Olimp cobori
și nu-ți mărturisești
iubirea,
că floarea ține-n ea
parfumul
precum o-nchisoare.

ÎNCEP SĂ FORFOTE

O fîntînă de cer
ivește răsăritul.
Despieptenate,
sălciile oglindesc
într-un copil de rîu
privirea senzuală
a trupului.

Încep să forfote pe stradă
grijile
cu oameni în gură.
Pe margine plopii
cară în spate
poteci.

ÎNAINTE DE CUVÎNT

Respirăm zilnic aerul umplut cu poezii – încărcate de epitete ca pomul de fructe, cu sclipiri metalice precum o femeie rujată stridент pe buze ; străbatem treptele sărite ale cuvintelor sincopate iar simbolurile ne deschid ușa unui tunel subteran. Versuri ierboase, crescute în plapuma pufoasă a unui vis depuse de fluviul curgător al unui stil în aluviuni calde.

Devorați de Natură, înecați de iubire, urcarea-coborîrea în realitate o sprijinim pe schelele solide ale metaforelor.

Blînde ca adierea unui vînt Poemele aceste înalte cît visul, cu trupul verde precum viața, cu ochii albi cum e speranța și negri precum jalea din slova dulce cît iubirea și amară ca durerea ducă gîndul cel frumos mai curat ca sănătatea !

echo

A X-A CONSFĂTUIRE A CENACLURILOR LITERARE Ș. F.

Desfășurată la Timișoara în zilele de 7, 8, 9 noiembrie 1980, cea de a X-a Consfătuire pe țară a cenaclurilor de literatură ș. f. a prilejuit o amplă dezbatere teoretică și organizatorică susținută deopotrivă de tinerii membri ai celor circa 20 de cenacluri din diferite centre (București, Craiova, Timișoara, Oradea, Brașov, Sibiu, Iași, Drobeta-Turnu-Severin, Galați, Arad, Reșița, Pitești, Guranda-Botoșani etc.) ca și de scriitorii prezenți la manifestare. Programul a mai cuprins : o expoziție de artă plastică, o alta de cărți, publicații și premii internaționale ale acestui gen de literatură, s-au prezentat filme artistice și documentare, diafilme, un film de desene animate, o expunere pe teme de muzică electronică. Vernisajul expoziției de artă plastică a fost susținut de criticul de artă Deliu Petroiu, iar expunerea muzicală de prof. Horia Șurianu.

Au participat activ la lucrările Consfătuirii următorii scriitori : Ion Hobana, secretar al Uniunii Scriitorilor, Victor Birlădeanu, Voicu Bugariu, Vladimir Colin (care a fost și președintele juriului pentru acordarea premiilor literare și artistice ale Consfătuirii), Florin Manolescu, Prof. dr. doc. Ion Minzatu, Mircea Opriță, Tudor Negoiță, Adrian Rogoz, Viorica Georgina Rogoz, Gh. Săsărman, Mircea Șerbănescu, redactori ai editurii „Albatros", ai revistei „Știință și tehnică", ai editurii „Facla", ai posturilor de radio București, Cluj-Napoca, Timișoara. Au participat deasemenea Rodica Bujor, vicepreședintă a Consiliului național U.A.S.C.R., Valeria Cădăreanu, secretară a Comitetului județean Timiș al U.T.C., Petru Andea, președintele Consiliului U.A.S.C. din centrul universitar Timișoara.

Cenaclurile „H. G. Wells" și „Helion" din Timișoara au întîmpinat Consfătuirea cu publicații de specialitate.

S-au acordat 36 premii și mențiuni pentru lucrări de literatură, artă plastică, publicații, diafilme, filme. Premiul I a fost atribuit următorilor : Lucian Ionică (Timișoara) pentru proză ; Gh. Păun (București), pentru eseu ; George Aaron (Iași) pentru grafică ; Alex. Pecican (Arad) pentru foto ; Iosef Berwanger (Timișoara) pentru montaj-diaton. Au mai primit premii și mențiuni următorii membri de cenaclu din Timișoara : David Voicu, Marius Morariu, Ion Ilica, Silviu Genescu, Corneliu Augustin Giagim, Lucian Petrescu **(Ș).**

☆

● *Cercul științific de folclor al Universității din Timișoara organizează în zilele de 21-23 noiembrie 1980 cel de-al VI-lea seminar bienal al filmului etnografic și folcloric cu tema :* „Filmul etnologic – modalitate fundamentală a cercetării culturii folclorice contemporane". *Lucrările seminarului se vor deschide vineri, 21 noiembrie, ora 9 în Aula Magna. La această manifestare științifică cu caracter național participă cadre didactice universitare, cercetători și cineaști din principalele centre culturale ale țării.*

mapamond

Planetologie (VII)

Cea mai mare surpriză pe Marte ne-o oferă apa. Ipotezo calotelor polare formate din bioxid de carbon înghețat s-a dovedit eronată, căci mai tîrziu s-a constatat că e aproape în întregime vorba de apă înghețată. De asemenea, s-a constatat că atmosfera deasupra polilor este saturată cu vapori de apă.

Descoperirea apei pe Marte este de o importanță primordială, dar reprezentarea cantității ei trebuie să fie exactă : întreaga cantitate de abur condensat în apă ar încăpea într-un cub cu baza nu mai lungă decît un kilometru, ceea ce este egal cu o banchiză medie de pe Pămînt. Vaporii de apă părăsesc încetul cu încetul emisfera sudică, așezîndu-se pe calota de gheață a polului nordic, în timp ce bioxidul de carbon migrează în direcție opusă. Așa după cum s-a constatat, atmosfera lui Marte conține 95 la sută CO_2, dar s-au descoperit urme neașteptate de azot și oxigen liber – vitali pentru viața pe care o știm pe Pămînt – ca și cantitatea de 2 la sută argon, gaz inert – poate rămășiță a unei atmosfere mai dense și mai umede.

Imaginile luate de camere ne arată un peisaj cu totul diferit de cel lunar : dune de nisip roșiatice, pietre, un deșert ars de soare, un cer stacojiu cu nori rari – un peisaj asemănător unui deșert de pe Pămînt. În sol s-au descoperit mari cantități de oxigen și siliciu, ce pe planeta noastră, și fier abundent (14 la sută față de 5 la sută pe Pămînt).

Combinațiile pe bază de fier dau culoarea roșcată a planetei. Imaginile în detaliu de pe doi „Orbiter" (de pe cel dintîi încă mai sosesc pe Pămînt) arată că în trecutul lui Marte cantitatea de apă de suprafață era mult mai mare, atmosferă mai multă și activitate erozivă mai intensă. Și astăzi apa acolo este absorbită în particole minerale sau înghețată în depozite subterane. Nici o altă planetă n-a stîrnit atît de mult imaginația oamenilor și nici o altă planetă nu a avut parte de atîtea legende ca Marte. Pînă și în secolul XX unii „observatori" continuă să furnizeze „dovezi" despre existența pe Marte a canalelor artificiale (azi știm că e vorba de albii secate de rîuri și urme ale acțiunii apei) și care schimbările sezoniere de culoare le explică prin existența unei „agriculturi dezvoltate". Totuși cercetătorii au admis doar existența unei vieți bacteriene și microbiene, iar rezultatul acestor cercetări i-a adus în dubiu, întrucît interpretarea chimică și biologică poate fi și pozitivă și negativă.

Imaginația oamenilor însă continuă să depene povești care, deși nu au o acoperire științifică reală, pot incita pe înșiși savanții (și uneori din aceste „fantezii" scapără cîte o idee demnă de luat în seamă) și cercetătorii cei mai intransigenți. Existența vieții odată admisă, pe lîngă cercetările reale, imaginația își dobîndește și ea locul binemeritat.

(VA URMA)

evrika!

PIATRA

O stîncă semeață, din munte, ce și-a zis într-o bună zi ? Toate vietuitoarele pădurii se mișcă, freamătă, văd lumea cît e de mare, ce-ar fi să fiu eu prima piatră vie ? Și a plecat hai-hui. Din creasta muntelui. Pe un povîrniș, apoi în albia unui rîu, a ieșit în cîmpie. Dar cum se îndepărta de locul sortit ei, piatra se făcea tot mai mică se măcina. Ajunse într-o șosea un biet grăunte viu, dar călcat în picioare. Drum de întoarcere nu mai era.

PĂCĂLEALA

Într-o dimineață, cînd și florile mai aveau ochii cîrpiți de somn, în plină stradă, atenția mi-a fost atrasă de o întîmplare : un copilaș, ținîndu-se de mîna tatălui său, a început brusc să plîngă în hohote, strigînd : „M-ai păcălit ! M-ai păcălit !" S-a smuls de lîngă părinte și a început să se tăvălească vărsînd lacrimi. Mi-am continuat drumul șocat, spunîndu-mi că nu-i bine să-i păcălim pe copii. Dar nici pe oamenii mari ! Nu de altceva, dar să nu ne amăgim că lacrimile lor vor face îndeajuns de roditor pămîntul...

PORCUL

Ce ființă pașnică – porcul ! Dacă nu ar iubi atît de mult noroiul, numele său n-ar mai fi luat în derîdere atît de des. Porcul, animalul de a cărui greutate atîrnă prosperitatea noastră. Uneori gospodarul aruncă pe el cîteva găleți cu apă. Dar deacum știe oricine : cînd porcul e curat, e la un pas de cuțit.

PANTOFII

Copiii, în anii preșcolari, au un obicei : să încalțe pantofii părinților. O fac cu simțul umorului ? O fac cu seriozitate ! Exprimă oare o irezistibilă fantezie acest obicei ? Nu, nimic din toate acestea. Copiii vor să ne dovedească faptul că încă de mici pornesc pe urmele părinților lor.

Ion VELICAN

POEZIA LIMBAJULUI LA SLAVCO ALMĂJAN

Dacă am dori cu orice preț să concentrăm trăsăturile poeziei lui Slavco Almăjan într-o formulă sintetică, se pare că cea care se impune înainte de toate este aceea a convergenței tendințelor sale spre problemele limbajului.

Poezia de care ne ocupăm nu este însă o simplă exploatare a resurselor limbii române și nici măcar o invocare a alcătuirilor limbajiere proiectate în poeme. Am putea vorbi mai degrabă de atragerea în sfera poeticului a multiplelor limbaje care guvernează ființarea umană, de la limbajul simțurilor, în special al codului vizual, pînă la abordarea filozoficului însuși ca un limbaj. Dar ipoteza pe care o încercăm aici este că pentru Slavco Almăjan lumea însăși este un limbaj, căci ea este stăpînită inițial de setea de comunicare: comunică între ele cele ale naturii, se înțeleg între ele lucrurile ; sub pana iscoditoare de înțeles a poetului, regnurile își vorbesc ; dar mai ales omul dezvăluie sau chiar generează sens acolo unde acesta pare de neconceput.

Vom relua pe rînd cîteva categorii ale limbajului uman și ale sistemelor de semne în ansamblu, pentru a scoate în lumină valențele pe care Slavco Almăjan le sugerează în cadrul unor structuri poetice originale.

Un loc important îl ocupă în poezia sa cuvintele, mai bine zis metacuvintele limbii. Iată și un poem cu titlul insolit **Somnul cuvintului :** „Cuvîntul de cenușă / Iubește o cifră / Și o ușă / / Deslușesc cum le sărută / Și cum se îndoaie / Vai / Cenușa se despoaie / / Cuvîntul se trezește / Înverzește / Și obosește".

Aici cuvîntul, dezagregat prin foc, este îndrăgostit de un alt semn fundamental – simbolul cifră și de ușa ca mijloc de comunicare între spațiul interior și cel exterior.

Știința limbii cea mai nouă, obsedată de atotstăpînirea structurii, a încercat să demonstreze că și lexicul este un sistem. Întîlnim la Almăjan un fel de nemărturisită revoltă împotriva unei astfel de viziuni. În locul structurii, „grămada neorganizată" : „Privite dintr-un borcan / De cuvinte / Cuvintele nici nu mai sînt / Cuvinte" **(Ființă și gîndire).** Oricum, grămada aceasta produce textul, de fapt, metatextul ca un mod de a vedea lumea în alcătuiri și înțelesuri globale. **Umbra existențială,** de pildă, introduce textul ca metasemn : „Această umbră / Nu merită să fie cerată / Cu ochii ei ascunși / Cu mersul ei de fată / / Poate că ea doarme / Cum dorm pietrele-n deșerturi / Sau textele de nisip / Alături de mîna lui Oedip".

Poemul introduce semnul iconic fundamental al umbrei, personificat prin atribuirea ochilor, a mersului de fată. Imaginea cheie este aceea a „textelor de nisip", a căror presupoziție semantică este scrierea în deșerturi a unui mesaj ce ar putea fi descifrat de un nou Oedip.

În **Liman trei** [1] textul se așează într-o atmosferă de apăsare a semnificantului în care înțelesul se ascunde : „Flacăra, Păsările și Textul" sînt puse alături **(Șarpele setos),** în contiguitate între o natură destructivă, animat și o subtilă cultură, iar alăturarea nu duce la dezvăluiri decît ca presupoziție a întrebării „Care este sensul deschiderii și atracției ?".

Textul de bază al volumului este însă **Dinții între două texte : „Către Psyche luată de vînt** / / Între textul cald și textul rece / Dinții și marea lor putere de a rezista / / Vorbirea pelerinului de dincolo de secunde coboară / Se arată mirarea și focul începe jocul emfatic / Apar apa și făina / / Între texte foamea trează / Curiozitatea moștenită / Și dinții lamentabili Și trupul cuvîntului / / Textul timpului și textul uitării Rostirea poetului / Și nimic mai adevărat decît dinții între două texte".

Nu vom căuta să știm exact care sînt cele două texte, poate unul al lui Psyche, iar celălalt al lui Eros ; oricum, unul e cald, celălalt rece. Între ele, dinții ca metonimie a foamei se plasează cumva înfiorați de „Plăcerea textului" (Roland Barthes), unul consumat, celălalt promis. Tristețea este aceea a dinților lamentabili, în stare poate să muște din „trupul cuvîntului". Mi se pare că avem o apoteoză a textului prin legarea lui de timp : vorbirea pelerinului coboară de dincolo de secunde, dintr-un absolut, plasat într-un demential postulat al non-timpului. Textul este deci al timpului și al uitării, ceea ce îi conferă perisabilitatea ; dar dinții care între texte adastă, sînt tot ce poate fi mai adevărat. Prin sinecdocă dinții trimit la ființa umană, ca supremă autenticitate care aspiră la text, supremă realizare.

Limbajul poetic la Slavco Almăjan se întemeiază pe limba naturală, dar folosește, cum spuneam, și alte limbaje, printre care se cuvine să semnalăm pe acela mai general al semnelor.

Iată, de pildă, leitmotivul „Treceam pe lîngă un copac de sticlă / Cu frunze mari ca niște semne de cenușă" **(Copacul diferit de frunzele sale).** Observăm că vegetalul este coborît, sau poate urcat, în sfera inanimatului de civilizație – sticlă, aceasta chemînd parcă comparația inedită **–semne de cenușă.** Semnele sînt comparantul, determinat, la rîndul său, de metafora atributivă – **de cenușă.** Astfel, este generată o nouă imagine, aceea a „copacului diferit de frunzele sale".

Imaginile se realizează prin convergența unor variate categorii de semne, ca în poemul **Femeia amintirilor de fum :** Te văd cu palma mea întinsă / Care prinzește pe sînul tău copt / Cu buzele mele de nor / Neagră umflătură a miezului de noapte / / Simțirile mele mă amenință / Cu moartea unui simbol / Și mă ascund în tine / Cum se ascunde peștele / În neștiută adîncime / / Mă ascund cu buzele mele de nor / Cu degetele mele de iarbă".

Femeia este deci alcătuită din amintiri, care sînt în general semne iconice sincretice, depuse în subconștient și prelucrate de stratul inconștientului. Dar ea este determinată de metafora atributivă „de fum", care reprezintă în plus un semn indicial natural avînd funcția de a semnala focul, nereperat în text, dar ascuns cu încandescentă semnificație. Poetul vede, deci se realizează iconic, însă organul vederii e substituit cu acela al pipăitului – palma întinsă, care se înfruptă din pîrjnicul sînului copt. Tot concertul simțurilor îl amenință „cu moartea unui simbol". Observăm deci că simbolul, categoria semiotică de vîrf, mult prea solicitată, este invocată mortuar ; de aceea, poetul se ascunde ca peștele în adîncimi, deci în apă, imagine psihanalitic absentă care trimite inconștient, deci refulat, la femeie, atrăgînd metaforizant buzele de nor și degetele de iarbă.

Se observă deci că semnele apar de cele mai multe ori în structuri foarte complexe, însuflețite de un vîrtej ametitor. Poezia care rezultă am putea-o numi poezia vîrtejului semiotic, ilustrată de pildă, de începutul poemului intitulat parcă programatic **Șoc.** Aici imaginea, ca semn iconic fundamental, este asemuită cu o statuie, semn iconico-plastic, de nivel artistic deci. Nu confortul mic-burghez îl oferă imaginea, căci ea „înfățișează / Iraționalitatea unui fruct de fum / Care-și răspîndește culoarea și parfumul / Spre geamuri de piele și păr". Coduri semiotice clar explicitate sînt cele ale culorii și parfumului, care dezvăluie „metafizice experiențe" ; imaginea trage după sine „membrele ființei absurde". Șocului pitoresc de la început de veac modernist îi ia locul șocul angoasant al vremii noastre, familiarizate pînă și cu absurdul.

Lă nesfîrșit pot fi pomenite astfel de împreunări de categorii semiotice, luate global sau în părțile lor componente, cum sînt cifrele, literele, liniile, curbele, punctele etc., etc. De preferat este menționarea frecvenței mari a două organe senzoriale, care percep semnele prioritar vizuale și cele auditive, ochiul și urechea. Firește, nu ca simple organe perceptoare sînt invocate cele două ferestre spre univers, ci ele intră în structuri poetice inedite, fiind supuse unor transferuri îndrăznețe, sau fiind luate ca entități și chiar ca ființe de sine stătătoare. Astfel, cineva bate la ușă – „Un deget / C-un ochi în loc de unghie" : substituirea este de natură metaforică, dar și sinestezică, avînd în vedere că se propune văzul în locul pipăitului, în scopul potențării comunicării care, de la simpla semnalizare sonoră, ajunge la perceperea imaginii fragmentului de univers respectiv. Circular, „Ochii așteaptă o vietate nouă / Să ciocănească văzduhul", **(Casa deșertului, I).**

Suprasolicitarea ochiului este însoțită adesea de dezarticulare : privirea, atribut inalienabil al ochiului, este depusă ca niște ouă, dar apocaliptic. Această dezarticulare capătă nuanțe pragmatice noi; prin recurgerea la imperativ : „Zic ochiului / Pleacă / Și vezi dacă / În lacrima de frunză / Se naște o meduză / / Dacă-n cochilia / Care se va stinge / Litera sau / Ultra-sunetul / Va-nvinge" **(Noe 2000).**

Poezia ca imagine nu-și uită însă condiția sa de semnificant sonor, cultivat ca atare, precum și prin organul auzului – urechea. Chiar o culegere este intitulată **Urechea de lut,** explicitată ca atare în poemul **Liniște,** unde poetul se adresează acesteia astfel : „Liniște / Ureche de lut / Tu ești oul rațiunii / La-nceput". După mai multe metafore explicite, aplicate liniștii, ea este marcată și prin metonimia urechii, complinită de metafora atributivă **de lut,** iar apoi de metafora explicită **oul rațiunii,** în care atributul introduce dimensiunea de absolut originar, ca dinaintea genezei. (A se vedea și poemul următor, mai pitoresc, **Sunetul**).

Dezarticulării ochiului îi corespunde dezarticularea urechii, mai cu seamă în **Liman trei,** ca în poemul intitulat explicit **Singur cu urechea în mînă.**

Care sînt însă înțelesurile mai adînci ale acestor alcătuiri ? Să le urmărim pe scurt în **Liman trei.**

Ajunse la acest liman, semnele dau semne de oboseală : oglinda, acest mirific producător de imagini, adoarme **(Somnul oglinzii),** iar trecuta ei lumină indică fețele poemului obținut printr-un dicteu magic. De aci somnul se extinde, golind lumea de obiecte și ființe, aducînd după sine setea neastîmpărată, căci picătura se preface în șuierătură care cheamă sarea **(Somn și sete).**

Paradoxul lumii noastre, suprasaturate de comunicare, este să aibă angoasa incomunicabilului : transmiterea de informații cade adesea alături : „Comunicăm Oftăm / Dincolo de natura adevăratului sentiment" (spune același **Somn (al) oglinzii).** Nu se poate vorbi de o blocare a comunicării, ci mai degrabă de transformarea informației în contrarul ei, în entropie, din cauza excesului însuși de comunicare.

Ajungem astfel la o stare de dezechilibru, în care plutesc simboluri „osificate" **(Dezechilibru),** ce nu mai riscă interpretări. Ce se întîmplă în asemenea împrejurări cu frumoasele noastre cuvinte ? Mai întîi de toate ele se ascund **(Moara de foc).** Atmosfera aceasta poate duce chiar la dispariția cuvintelor, căci „s-a dezumflat întrebarea" **(Atracție).**

La **Spargerea nucii,** act de luminoasă senzație, „cuvîntul nu apare", iar weekendul plictisitor șterge minunatul chip teatral al cuvintelor **(Sîmbăta căscatului).** Amintirile de familie sînt parodiate **(Toată lumea are fotografii),** obiectele sînt supuse unei necăjite geometrii variabile : „Masa se micșorează... / Niște cai se lungesc" **(Metamorfoză).** Dezechilibrul lucrurilor duce la acela al adevărului : „Mîine adevărul se va dezechilibra" **(Dezechilibru).** Această stare ontologică și epistemică va întrona domnia îndoielii **(Cetate pustiită).**

Poetul este de aceea zgîrcit cu expresia, chiar cînd vorbește de „exercițiul erotic" și de „Mielul negru", care „prefăce noaptea și eul în scrum". Să nu mai fie speranță ? Cam așa conchide Almăjan în poemul **Frig :** „Concept modern de poem practic / Speranță nu mai e".

Rămîne, cred, anatomia pură, iscată de „baia vocalelor", așadar, de catifeaua caldă a semnificantului ; deși cuvintele au fost spuse, baia de semnificant produce minunea : „Ea întinde mîna ținînd în palmă balanță lirică / Mîna e primul cuvînt. Primul cuvînt e neobosit și îmbălsămat **(Apa caldă și anatomia).** Așa se scrie lumea „într-o altă limbă", eliberată de **Teama de manuscrise,** de isteria limbajului **(Spargerea nucii).**

Rămîne, pe undeva, „Setea de cuvînt" **(Nu punem pisica în sac),** setea de cîntec poetic, răscolit de **Redescoperirea fanfarei.** Atunci, în ochii poetului cresc, în **Balada intrării în oraș,** casa, curtea și bradul ; armăsarul cîntă în curte la flaut, norul se îmbracă în ie, iar vîntul se preface în ied.

Paul MICLĂU

[1] Slavco Almăjan, **Liman trei,** Editura „Libertatea", Panciova, 1978.

SLAVCO ALMĂJAN

GHEAȚA

N-ai îndrăznit să te apropii de ușă
Să apeși fals
Să pui mîna pe clanța confidențială
Dacă se deschide te-ai gîndit

Nici un cuvînt n-ai vrut să spui
De ce sîntem împreună
De ce rîdem cu zgîrcenie
Nimic n-ai spus Nici n-ai întors capul

Au trecut cei obosiți de decolare
Cu grîu fiert în farfurie
Ți-am spus ceva în nisip
Am împărțit otrava și respirația

Ușa a rămas închisă
Orgoliul cu făgăduința sa de nimfă
Totul departe de tine și înghețat

DEZECHILIBRU

Simbolurile osificate Expresiile poetice
Ficțiunile Temperamentului Alta
De ce să nu zic Alta

Ea vine Mirositoare și saturată de laudă
Vine cu infidelitatea ei
Nu-mi comunică nimic
Nu mă întreabă nimic

Interpretările ei sînt riscante
Vrea să fiu sincer
Îmi acordă roluri vechi
Imaginea mea e frîntă

Se apropie Mă sărută
Ce nivel Evită monologul interior
Se deschid adevărurile rodnice
Ce individualitate

Ploaia Pădurea Amintirea
Ne apropiem de cuvînt Transpirăm
Conflictul Gîndul la mlaștină
Organismul

Metamorfoza lui Kafka
Mîine adevărul se va dezechilibra
Vom avea oaspeți dragi
Vom suride în fața lor
Vom comunica prin tușit

LIMAN TREI

Cu lună Cu stele Cu nebunii vechi
Nu se mai poate fractura visul
Curajul Electronica Cel de-al treilea
Liman
Sau poezia ca știință

Cum se vor apropia de valori
Care va fi timpul redacțiilor
Literatura Viitorul Ispita și căderea
Ce vor zice mîine

Apare femeia cu posibilitățile urbane
Nu există continuitate între sentiment
și vers
Cine pune punctul

Modestia Starea ei de monadă
Nu modestia Nu preferința Spirale
Unghiul nou Liman trei

O nouă aventură zice femeia
O nouă absență zice femeia
Vorbește despre ceea ce n-o reprezintă
Și e de o extremă finețe
Nu-i lipsește orizontul Nu face calcule
O nouă remușcare zice
Nu nu nu zic
Ne vom potrivi tăcerile asimetrice
Ne vom potrivi energia revendicativă
Femeia e nudă și caldă
I se îndoaie genunchii
Nu se mai poate vorbi

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 48 (662) 27 NOIEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Telegramă

TOVARĂȘULUI

NICOLAE CEAUȘESCU

SECRETAR GENERAL
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN
PREȘEDINTELE
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Mult stimate și iubite tovarășe NICOLAE CEAUȘESCU

Împreună cu ceilalți oameni ai muncii din patria noastră, scriitorii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități au urmărit, zi de zi, cu profund interes, vizita pe care ați efectuat-o în Suedia, Danemarca și Norvegia, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu. A fost un prilej de a reafirma cu tărie, așa cum ați făcut-o de atîtea ori în ultimii cinsprezece ani, principiile colaborării pe baza deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, principii care trebuie să caracterizeze relațiile dintre state cu orînduiri sociale diferite, dintre toate statele lumii.

Ca slujitori ai condeiului, ne-a bucurat în mod deosebit faptul că discuțiile la cel mai înalt nivel s-au referit, de asemenea, la necesitatea lărgirii schimbului de valori materiale și spirituale, aprofundării cunoașterii reciproce a marilor creații sociale, culturale, artistice, pentru ca fiecare popor să contribuie la făurirea patrimoniului comun al civilizației universale.

Căldura și stima cu care pretutindeni ați fost întîmpinat constituie o recunoaștere a rolului hotărîtor care vă revine în elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a țării noastre, a strălucitei Dumneavoastră activități pe arena internațională. Așa se explică puternicul ecou al vizitei, oglindirea aspectelor ei semnificative de către mijloacele de informare în masă din țările nordice, cît și de marile agenții internaționale de presă.

Scriitorii din România Socialistă, apreciind deosebitele rezultate ale acestei vizite, își exprimă convingerea că ea va sluji nu numai adîncirii și dezvoltării relațiilor bilaterale, ci și procesului de creare a condițiilor care să permită ca politica de destindere să-și reia cursul în Europa și în întreaga lume. Scriitorii vă asigură, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că vor face totul pentru a sprijini nobilul Dumneavoastră efort, reflectînd amplu și profund munca eroică a poporului nostru, făcînd cunoscută pretutindeni hotărîrea lui de a-și construi liber viitorul comunist, de a trăi în pace și prietenie cu toate popoarele lumii.

Consiliul Uniunii Scriitorilor

din

Republica Socialistă România

Cetatea lui Glad

Tulbure țărînă sapă-arheologii,
să afle-n adînc Cetatea lui Glad.
Sub lut, evul fraged, strîns ca-n orologii,
pare că-i relicva unui vechi răsad
de săbii și vîrfuri de lănci și săgeți,
care-au apărat, nu-o singură curte
a unui voievod, ci mii de vieți.

Cetatea lui Glad, cu zid de pămînt,
unde-a avut vatra ? Pretutindeni focul
arde sub țărînă. Mii de semne sînt
că vechea — apărare poate fi-n tot locul.

Aurel TURCUȘ

Ilustrațiile acestui număr : reproduceri după recente creații ale lui Ion PACEA.

Oglinzile timpului și ale literaturii

La sfîrșitul anului 1933 Sadoveanu tipărește **Creanga de aur** pentru ca în 1934 să publice **Nopțile de sînziene, Soarele în baltă** și **Viața lui Ștefan cel Mare,** iar în 1935 primul volum al **Fraților Jderi.** Așa cum spune, aceasta este epoca de deplină maturitate a scriitorului. Un interviu pe care l-am citat și altădată, tipărit în **Adevărul literar și artistic,** 16 iulie 1933, arată că romanele **Creanga de aur** (și, adăugăm noi, cărțile numite mai sus) aparțin unei autobiografii posibile. Tot în **Creanga de aur** (dar și în **Viața lui Ștefan cel Mare**) apare Preotul suprem, Magul, purtătorul de cuvînt al unei înțelepciuni ce vine din veac. E personajul prin care Sadoveanu se închină și geniului eminescian ; e unul dintre personajele teoretice ale scriitorului. E, să spunem, vremea în care în opera lui Sadoveanu apar o seamă de personaje teoretice. Toate se rostesc polemic. Vorbește domnul Stamatin : „Acest mag, în epoca regilor daci, practica, după o rînduială antică de la Memphis, grafia sacră a cunoașterilor spirituale. Hieroglifele, după cum știți, cuprindeau un principiu de înțelegere universală a noțiunilor, înfrățind pe inițiați într-o limbă mută. Alfabetul dumneavoastră de astăzi, ca și limba vulgară, stă mai mult în slujba instinctelor".

Cărțile numite mai sus sînt cărți despre invazii și despre neașezare, despre o istorie ieșită din drumul ei firesc. Cultura se pleacă în fața urletelor cavernei. „Sălbăticia timpului" e unul dintre subiectele acestei cărți esențiale pentru înțelegerea lui Sadoveanu, **Viața lui Ștefan cel Mare** : „... dar în afară de aceste oaze, unde stăteau aplecați pe texte cărturari palizi, domnii lumii nu voiau să cunoască decît pe zeul Forței, rînjit și cu fruntea îngustă, și mulți baroni socoteau mai prejos de demnitatea lor onoarea de a citi și a scrie".

Sălbăticia timpului dar și invaziile necurmate ale barbarilor. Să fim însă atenți, **barbar** pentru Sadoveanu e și baronul care nu știa să citească și să scrie și năvălitorul ce trecea totul prin sabie. Între ei echilibrul e inatacabil ; ei se pot înlocui între ei. Faptele lor sînt similare. Dacă aceste cărți sînt cele ale **biografiei interioare sadoveniene,** înseamnă că ele transcriu și o experiență de scriitor ; că nu vorbesc despre condiția de scriitor. Retras din fața valurilor de sloganuri imbecile, scriitorul privește consternat trădările celor din jur. Pare a fi resemnat în aceste fraze :

sadoveniana

„Scribii acestor neamuri ne-au învățat succesiv să ne plecăm stăpînilor ca domnilor și împăraților celor mari ai lumii. Au făcut aceasta fie că n-au fost în stare să discearnă adevărul unic, fie din pricina nevoii de pîine, fie din lașitate. Oamenii liberi sînt extrem de rari".

Să fim atenți la această ultimă propoziție, esențială pentru această vreme de culme a creației, semnificativă pentru acest timp al scrisului său. De aproape un deceniu Sadoveanu dă, an de an, literaturii române, cîte o capodoperă. În 1926, **Țara de dincolo de negură,** în 1928 **Hanu Ancuței,** în 1929 **Zodia Cancerului,** în 1930 **Baltagul,** în 1931 **Măria sa, Puiul Pădurii** iar în 1932 **Nunta domniței Ruxandra.** E un om în miezul virstelor ; geniul său respiră în fiecare frază. Cel ce urmărește istoria literară poate să constate o anume singurătate a scriitorului ; o anumită „inactualitate" a sa. Marile succese par a aparține în acești ani, celor care celebrează sufletul modern, ori el, Sadoveanu, se află într-o elocventă opoziție. El nu se sincronizează, nu se readaptează. El scrie fără nimeni și fără — în aparență — nimic în jur. Ciudata sa adeziune la masonerie e adeziunea la un sistem de simboluri capabil a-l îndepărta în timp. El vrea să gîndească prin hieroglife. El e un om liber în aceste două decenii în care contemporanii săi se supuneau prea adesea urletelor. El refuză „alfabetul de astăzi" care stă „în slujba instinctelor" fiindcă acest alfabet nu mai aparține oamenilor liberi ; fiindcă obligă la servitute. Literatura, bănuiește, el, devenise lașă, fără acces la adevăr. Își cultiva condiția subalternă. Ori, Sadoveanu e un om liber. El se întoarce în istorie — pentru el poarta și drumul către protoistorie — către timpul în care hieroglifele cuvîntau ca limbaj al înțelepților ; către vremile în care scrisul nu degrada nimic. Către timpurile în care domnitorul era încă un înțelept, bun și drept iubitor al celor scrise. Aparent rupt de curgerea vremilor, Sadoveanu dă modele ș Ștefan cel Mare și Eminescu, ne spune în cuvintele ce prefațează **Viața lui Ștefan cel Mare,** ar fi divinitățile tutelare ale neamului : „Semința daco-romană a produs doi tipi de geniu, deasupra vremii lor : un mare organizator — acesta, și un mare om de nimic — adică un poet. Ordinea (politică și economică) și frumosul (intelectual și moral) sînt singurele justificări valabile ale umanității în curs ... Puterile haotice ale lui Gingis Han de mult sînt pulbere și uitare".

Magul eminescian este personajul în care se oglindesc și cu care se confundă o seamă dintre personajele sadoveniene ale gloriosului deceniu. Iar modelul absolut — Eminescu — îi oferă marelui scriitor certitudinea eternității sale. Căci Sadoveanu se reflectă și se justifică prin acesta. El, scriitorul, e pavăza în fața barbariei ; el e etern. El poate fi **ultimul mag** al unui timp ce degradează, fără încetare, valorile.

Cornel UNGUREANU

cronica literară

Ion Jurca Rovina

Noua promisiune

Ed. Facla, 1980

Fericiți cînd renaștem (1976), romanul de debut al lui Ion Jurca Rovina, anunța un scriitor cu vocație pentru literatura de analiză. Două erau calitățile mai evidente ale scrisului său : pe de-o parte, acuratețea observației psihologice în descendența bunei tradiții ardelenești, pe de o parte, tot de aici, o aproape firească tendință către proza poematică, nu lipsită de un anumit gust calofil. Recentul volum, **Noua promisiune,** confirmă aceste calități : lărgind aria investigațiilor, disociind subtil dramaticele transformări care au marcat epoca postbelică de ceea ce ar putea fi numit istoria lor ca realitate interioară, romanul aduce în prim plan cîteva personaje exemplare prin autenticitatea și vigoarea situării la intersecția destinului individual cu cel colectiv. Regăsim, așadar, în această carte predilecția autorului pentru dialectica sentimentelor și idealurilor raportate, cu evidente accente autobiografice, la mișcarea „din afară" a evenimentelor.

Într-o primă apropiere, **Noua promisiune** ar putea fi privit ca un **roman al dezrădăcinării.** Împroprietărită prin reforma din 1945, familia lui Traian Goron părăsește, alături de alte trei familii, locurile de obîrșie – satul Lazul Vesii din Munții Metaliferi –, pentru a se strămuta la cîmpie în căutarea unui sperat eldorado. Gestul acesta le va destructura aproape complet existența. Însă nu atît modificarea radicală a mediului de viață are importanță aici (cu toate că ea rămîne temeiul atitudinii personajelor, aceasta nu joacă în roman decît rolul unui fundal al desfășurării întîmplărilor), cît impactul care se produce între dorința hipertrofiată („visul belșugului" !) a eroilor de a se adapta noilor condiții și neputința lor de a o face, de a anula un mod originar de raportare la lume. Legile nescrise ale muntelui, adînc întipărite în psihologia și mentalitatea acestor oameni, diferă și, deci, vin în contradicție cu cele ale cîmpiei cărora, în noile circumstanțe ei li se supun nu numai prin forța împrejurărilor, dar și prin propria lor voință .Personajele nu au însă, așa zicînd, psihologia neadaptatului ; ele trăiesc, în schimb, cu o deosebită intensitate nostalgia spațiului pierdut care devine o instanță de raportare o binelui și a răului, un reper în elaborarea și evaluarea comportamentelor, un, dacă se poate spune, criteriu etic și moral. Prin această triplă determinare, conflictul cărții cîștigă substanțial în dramatism.

Ion Jurca Rovina și-a conceput romanul ca un șir de mărturii „presupuse" (cele ale lui Traian Goron și ale fiului acestuia, David, oscilînd între o luciditate gravă, la cel dintîi, și o inocență adolescentină, la cel de-al doilea, precumpănesc), prin care autorul reconstituie nu atît înlănțuirea obiectivă a evenimentelor (seceta, instaurarea noii societăți, cooperativizarea etc.), cît istoria reverberării lor strict individuale. „Vocile" cărții – celor citate li se adaugă aceea a soției lui Traian Goron, Florina, o Vitoria Lipan ardelenizată care reface, pe alți parametri, destinul eroinei sadoveniene – acționează ca niște filtre ce reține numai ecoul interior al marilor transformări social-politice care au definit epoca. Intervențiile lor, dublîndu-le pe acelea ale autorului, modifică mereu unghiul de receptare, anulează cronologia reală. Cele două momente cheie ale destinului lui Traian Goron, strămutarea în cîmpie și, în final, „urbanizarea" (noua promisiune !), sînt refăcute într-un timp al mărturisirii cu puternice note subiective. De aici registrul liric al cărții, sentimentul, la lectură, că romanul lui Ion Jurca Rovina are o structură poematică. Spre deosebire însă de **Fericiți cînd renaștem** pasajele lirice contribuie mai evident la sporirea tensiunii dramatice a relatării, observația realistă este mai percutantă. Pe de altă parte, ceea ce în romanele cu subiect similar constituie o închidere a semnificațiilor (consecințele dezrădăcinării, ale schimbării radicale a mediului de viață, restructurarea unor mentalități etc.), devine în **Noua promisiune** o deschidere a lor. Și, în acest sens, romanul lui Ion Jurca Rovina poate fi socotit ca primul volum dintr-un posibil (promis ?) ciclu.

Marian ODANGIU

Sofia Arcan

Vara suferințelor

Editura Facla, 1980

Sub un titlu mai puțin inspirat se ascunde ceo mai bună carte a Sofiei Arcan, continuînd prin reluarea unor personaje (Marta, Mărghina) romanele **Neștiutele noastre iubiri** (1975) și **Singură în bătaia lunii (1977).** Din tehnica formată anterior scriitoarea reține analitismul elastic, semnalat de critica literară ca însușire de seamă a scrisului ei. Nu este atît o problemă de opțiune cît una de conformare cu propria structură interioară pe care Sofia Arcan o dezvăluie pregnant în **Vara suferințelor :** „Vreau, nu vreau, sînt obligată să țin seama de structura meo sufletească, nu pot scrie fără o angajare afectivă, cenzura, deliberarea va veni pe parcurs (sper)". (p. 74). De aici pornind, lectura romanului va însoți meandrele cunoașterii de sine, înfășurate în jurul avatarurilor scrisului.

Distincția între cele două planuri ale cărții, jurnal și roman, este evidentă, corespondența subterană dintre ele este esențială. Alunecarea dinspre jurnal spre epicul romanesc se produce prin intermediul **amintirii,** care eliberează confesia și concentrează figuri, destine, priveliști. Rememorarea gravitează în jurul unei teme de artă poetică, ea subliniază pe ambele nivele ale cărții concurența între realitate și literatură.

Fondul dihotomiei este viața femeii-scriitor care conturează o condiție aparte. Confesiunea jurnalistică a Mariei Mosoarcă (alter ego al autoarei) pune în evidență pendularea între necesitatea devotamentului față de familie, a responsabilității ce regenerează în fiecare încleștare cu întîmplările vieții, și între dorința de a scrie. Maria face parte dintre „risipitori", vitalitatea sau fragilitatea ei sînt hotărîte de relațiile sufletești cu ceilalți : „Mă definesc ca mamă și soție ? Nu, aceste legături îmi definesc însăși ființa mea în toată complexitatea ei". (p. 22). Interdicția retractilității în fața existenței de toate zilele este sursa distanțării aspirației de a crea (abătută de intervenția Necunoscutului devenit simbolic : boală, lipsuri, schimbarea locuinței) și a împlinirii ei. În șirul „suferințelor" aminarea consumă cele mai mari energii sufletești. Romanul Sofiei Arcan nu reconstituie numai un „portret al artistului" urmărit de lait-motivul păsării „cu aripile întinse în bătaia vîntului", ci și unul de delicatețe, al femeii mature căreia i se probează rezistența în impactul cu viața. Relieful dublului portret este dat de două modele feminine ce subliniază dihotomia fundamentală : Mama – invocată cu intensitate din amintire – semn al realității vii, și Mărghina – subiect ordonator al fluxului epico-analitic, deci semn al literaturizării personajului. Încercările vieții, rememorate cu succesiuni și întreruperi în paginile jurnalului, devin încercări ale scrisului : „... am rupt paginile scrise în două săptămîni, erau asemeni unor solfegii făcute de o cîntăreață înainte de a atoca o arie dificilă, trebuie să-mi „încălzesc mîna" p. 74). Dacă în romanele anterioare personajele Marta sau Mărghita trăiesc exclusiv epic, în măsura în care povestea polarizează în jurul lor, în **Vara suferințelor** rămîne esențial procesul trecerii lor din însemne ale amintirii (cópii relative ale ființelor reale) la condiția personajului literar. Cartea este, astfel citită, cartografierea unei întrebări și a răspunsurilor posibile despre statutul romanului : „Îmi dau seama că trebuia să încep cu personaje ‚inventate", le-ai fi putut manevra ca pe niște marionete. Conștiința existenței lor reale îmi paralizează condeiul, realitatea se pare că-i mai complexă decît imaginația meo sau n-am rămas decît un cronicar ? Să mai aștept ?" (p. 256). S-ar putea înțelege că atmosfera ce domină romanul este aceea a luciditătii verificatoare, a cenzurării perpetue în vederea definirii „artei poetice". Adevărul ar fi cel puțin injumătățit, fiindcă **Vara suferințelor** este o carte ce emană multă căldură. Pulsul ei se împarte între manifestarea sensibilității și analiza acesteia. Reflecția se îmbogățește cu eliberarea sentimentelor produse de împrejurările epice. Pluralizarea perspectivelor privește situațiile generice ale condiției umane, cuplul, dragostea, maternitatea, devotamentul față de meserie, care unesc generațiile. Mai sublniem din roman o „priveliște". Reșița desuetă, cu o „inimă" pe care o înțeleg puțini, Pau Ogrin sau Marta, Reșița înlocuită treptat de orașul modern, egal cu sine însuși, metamorfoză în care șantierul este dușmanul amintirilor. Scriitoarea deslușește cu finețe între reperele peregrinării și stabilității, între pădure și cetate, sufletul locuirilor : „Era duminică dimineața, șantierul pustiu, cel puțin în acea parte a locului, din depărtare zgomotul înfundat al buldozerelor și al uzinei întovărășind malul drept al riului. (...). Pînă în ziua cînd își dădu ciudatul și sălbaticul său duh, orașul rămăsese o Sodomă în viața căruia refuza să se integreze, continuînd să trăiască într-o lume a ei, populată de amintirea unor întîmplări străvechi, crezînd cu putere că soarta viitoare a familiei va fi tristă pentru că s-a îndepărtat de legea statornicită de strămoși" (p. 79).

Brîndușa ARMANCA

---

memento

Manifestări literare

În zilele de 19–20 noiembrie, a avut loc, la Timișoara și în județul Timiș, o suită de manifestări literare. Au participat, din partea conducerii Uniunii Scriitorilor : Constantin Chiriță, Laurențiu Fulga, Dumitru Radu Popescu, Franz Storch – vicepreședinți, Ion Hobana, secretar, și Traian Iancu, director ; secretari ai Asociațiilor de scriitori : Mircea Radu Iacoban (Iași) și Mircea Tomuș (Sibiu), redactori șefi și redactori șefi adjuncți ai revistelor editate de Uniunea Scriitorilor : Gabriel Dimisianu **(România literară),** Romulus Guga **(Vatra),** Dan Hăulică **(Secolul 20),** Arnold Hauser **(Neue Literatur),** Letay Lajos **(Utünk),** Ioanichie Olteanu **(Viața românească),** Aurel Rău **(Steaua),** Corneliu Sturzu **(Convorbiri literare),** Mihai Ungheanu **(Luceafărul),** Onița Bădilă și Nicu Filip, din aparatul Uniunii Scriitorilor.

Oaspeții, însoțiți de Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor, Ion Arieșanu, redactor șef al revistei **Orizont,** Vladimir Ciocov, redactor șef al revistei **Knijevni Jivot,** Cornel Ungureanu, secretarul organizației de partid a Asociației scriitorilor din Timișoara, au fost primiți de tovarășul Petre Dănică, membru supleant al Comitetului Politic Executiv, prim secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R. La întîlnire au participat : Iordache Marin, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., Augusta Anca, președinta Comitetului județean de cultură și educație socialistă, Teodor Bulza și Mihail Glăja, activiști ai Comitetului județean de partid.

La ședința de analiză a revistelor **Orizont** și **Knijevni Jivot** au luat parte membrii Asociației scriitorilor din Timișoara, membrii celor două redacții, membrii Consiliilor de redacție ale revistelor. Au participat la discuții : Sofia Arcan, Florin Bănescu, Marcel Pop Corniș, Crișu Dascălu, Gabriel Dimisianu, Eugen Dorcescu, Lucian Emandi, Dorian Grozdan, Dan Hăulică, Ion Hobana, Traian Iancu, Slavomir Gvozdenovici, Cedomir Milenovici, Ivo Muncean, Neboișa Popovici, Svetomir Raicov, Aurel Rău, Gheorghe Schwartz, Voislava Stoianovici, Corneliu Sturzu, Mircea Șerbănescu, Eugen Todoran. În încheierea discuțiilor, au luat cuvîntul : Augusta Anca, președinta Comitetului județean de cultură și educație socialistă, și Iordache Marin, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R.

În continuare, oaspeții, însoțiți de membrii celor două redacții, au făcut o vizită de documentare în orașul și băile Buziaș. Tovarășul Emanoil Brîndușoni, secretarul Comitetului orășenesc de partid, primarul orașului, a vorbit scriitorilor despre dezvoltarea localității și a băilor Buziaș. Seara, la Casa de cultură, scriitorii au avut o întîlnire cu un numeros public de cititori, realizînd un viu dialog asupra unor probleme ale literaturii române de astăzi.

În cea de a doua zi a manifestărilor literare de la Timișoara, a fost vizitată Expoziția realizărilor economiei județului Timiș, după care a avut loc o vizită de documentare la întreprinderea Electrobanat din Timișoara. După o expunere a tovarășului ing. Nicolae Margan, directorul întreprinderii, și vizitarea mai multor secții, au avut loc interesante discuții despre realizările și perspectivele de dezvoltare ale acestei mari unități a industriei noastre electrotehnice.

REPORTER

șantier literar

FLORIN BĂNESCU

– Care este semnificația „Tangajului" ? Care este locul acestui roman în ambianța celorlalte creații care vă aparțin ?

– Cînd Mircea Mihăieș spunea (în această revistă) că „Tangaj" este un **Bildungsroman** polemic, netradițional (auto)-ironic, ale cărui legi sînt luate în răspăr, avea dreptate. Personajele (de fapt personajul, fiindcă cei trei sînt unul singur) își caută trecutul lăsîndu-se în voia tangajului (necesar) provocat de fluxul și refluxul memoriei. Pentru a se „recunoaște" (într-un anume spațiu și într-un anume timp), pentru a-și lămuri prezentul și, astfel, un posibil viitor. Care viitor... Dar, la urma urmei, de ce n-ar vedea (sau descoperi după voința sa), treaba asta, chiar cititorul. Și, oricît ar părea de uluitor (pentru critici), mă interesează părerea altora. „Conflictul" dintre autor și critic este un moft (firește, dacă e vorba despre autori de talent și critici de asemenea ; cum prima condiție mi se pare împlinită – aștept). Ca să pot preciza „locul" ocupat de „Tangaj", trebuie să recurg la puțină... istorie. Din volumul de debut aș reține (acum) doar trei povestiri (chiar dacă a fost un volum premiat). Despre romanul care a urmat (cu un titlu imposibil) refuz să vorbesc. „Semințele dimineții" nu este un „roman polițist" (cum crede Marion Popa și nu știu de ce), el este un roman simbolic, „construind o metaforă a condiției umane, mai exact o metaforă a permanenței idealului eroic dar și a decăderii sale" (Ioan Buduca). Adoug că și acolo era vorba de un „tangaj" pe opele memoriei (dar ieșirea din „omnezie" era și o ieșire dintr-o istorie... ca să treacă – eroul Olof-Leif – într-o altă istorie. Cînd a apărut „Ierni peste tei" s-a vorbit despre un „roman poematic", „roman istoric", „reconstituire istorică" și așa mai departe. Același Ioan Buduca îl definește (corect) ca „roman baladesc" și lămurește simbolurile lui. După cum Cornel Ungureanu a limpezit ideea centrală care ordonează romanul : „teiul-personaj". Iar Sorin Titel a insistat asupra stilului. Îmi rămîne să adaug că un asemenea „tei-erou" are rădăcinile în pămînt românesc dar poate înflori oriunde. „Tangaj" continuă, într-un fel, mai vechi preocupări (reia subiectul unei povestiri din volumul de debut, reabilitează unele idei din... eșecul ce a urmat, simbolul „oglinzii" – ca și cel al „tangajului" – este prezent, eroii lui trăiesc în acel spațiu de pură spiritualitate românească numit Banat). Dar, în același timp, îmi prilejuiește stabilirea pe noi „coordonate". Tematice și stilistice. Mircea Mihăieș, Marian Odangiu și Lucian Alexiu au vorbit despre ele (socotesc că e mai onest să mă folosesc de vorbele altora) dar cum tehnica „fluxului conștiinței" din roman este „bazată pe un joc al asociațiilor de idei și imagini, conferind cadrul unei labilități, i-aș zice de profunzime, în care textul este doar reflectarea unei ordonări vizibile la suprafață și reordonabilă în funcțiune de oricare alt punct indicat pe traiectoria scriitor-cititor", aștept ca această „reordonare" să se producă.

– Iar pe viitor ?

– În curînd va apare și „Portocale pentru vinovați" (roman predat editurii **Eminescu**). Voi termina „Calendar pentru o sută de ani" (pentru editura **Facla**). Ori „Scrisori din străinătate". Și așa mai departe... Despre „Calendar..." aș mai adăuga ceva. Privesc Banatul nu ca pe o anume regiune (pitorească) și nu accept termenul de „literatură bănățeană". Banatul este la fel de fascinant (în timpurile sale și între „hotarele" sale) și la fel de curat spiritual ca orice provincie românească.

Lucian BURERIU

Un roman al inițierilor

La primă vedere **Umbra de la Cozia** (Editura Facla, 1980) de Ion Maxim ilustrează specia romanului istoric : nivelul documentar este reconstituit cu lux de amănunte, chiar cu anume pedanterie erudită. Narațiunea este ades întreruptă de eseul pe cele mai diverse teme (de la considerații etimologice, la discursuri pe tema originii, a unității românilor, a arhetipurilor care ne susțin cultura, a riturilor și tradițiilor care ne conservă ființa) ; sau este presărată cu inserturi din documente, cronici, legende, colinzi, basme, într-un gen de **colaj,** care își găsește însă repede un subtext simbolic. Ni se oferă descrieri amănunțite, baroce, ale obiceiurilor și ceremonialului de curte, ale dregătoriilor și ocupațiilor boierești, ale itinerariilor parcurse de personajele cărții, de la o cetate de scaun la alta. Existența domestică și existența de curte se profilează pe fondul agitat al vieții politice din acest colț-răscruce al lumii, ori din întreaga Europă (autorul invocînd cu plăcere secretă amănunte rare din culisele istoriei).

Sensul romanului este însă altul decît simpla cronică, fie ea și exhaustivă, a unei epoci. În centrul său nu se situează (ca și la Sadoveanu) biografia imediată a domnitorului ori a altor figuri istorice, ci destinul unor personaje din preajma lui, călători pe complicatele itinerarii inițiatice ale cărții. Prin forma sa exortativă, parenetică (romanul este însemnarea unor întîmplări trecute de către personajul principal, logofătul Șerban, ca să fie „de învățătură" pentru feciorii săi), el se adresează posterității, căreia îi descoperă sensurile ascunse ale istoriei, nestatornicia vremilor și domniilor, complicațiile existenței sociale. Astfel, peste tonul înțelepțesc – moralizator al naratorului, se suprapune comentariul autorului, sugestia de parabolă modernă a puterii și supraviețuirii unei națiuni ce a trebuit adesea să-și apere ființa istorică.

Dar romanul, cu scopuri inițiatice, narează el însuși despre mai multe inițieri ale personajelor sale. Este vorba mai întîi de „educația" personajului principal, diplomat, oștean apropiat voievodului, boier cu vază descinzînd dintr-o ilustră familie. Demonstrînd un deosebit apetit pentru cunoaștere, pentru privirea aruncată moralizator în trecut spre a lumina sensurile unor întîmplări, personajul își reconstituie biografia pe două traiecte inițiatice : inițierea oșteanului, a omului de acțiune, și inițierea omului de cuget, sub influența unor iluștri cărturari. Dealtfel logofătul Șerban înțelege prea bine legătura intimă între cărturari și oșteni într-o țară în care cărturarii au trebuit adesea să recurgă la armele oșteanului pentru a putea supraviețui. Epoca beneficiază de figura luminată a voievodului Mircea, el însuși umblat pe căile cugetului, atras de ideile îndrăznețe ale cărturarilor și artiștilor zugravi care îl înconjoară. Însăși inițierea ca oștean presupune parcurgerea unor „probe care pe lîngă curaj și vitejie arată și o anumită înțelegere lăuntrică".

Protagonistul va trebui mai întîi să treacă printr-o serie de **încercări inițiatice** care să-l plaseze pe o treaptă existențială și socială superioară, ca membru al unei caste strict ierarhizate în funcție de vrednicia indivizilor. Aceste încercări constau într-o serie de călătorii simbolice (una din ele are chiar valoarea unei plonjări arfice în trecutul neamului, printre discipolii Cavalerului Trac) și misiuni diplomatice sau vitejești (printre care recuperarea, ca într-un basm modern, a fiicei de boier din mîinile turcilor răpitori). Izbînzile pe calea acțiunii (care îi aduc o poziție privilegiată între dregătorii voievodului și un ordin inițiatic), sînt însă însoțite de eforturile naratorului de a pătrunde esența ascunsă, simbolică, a evenimentelor la care participă. Ispitit de mentorii săi (cărturarii Augustin de la Cârța sau Ioan din Cremona) să se sustragă iureșului vremii, și să cugete la itinerariile întortocheate ale vieții, naratorul ajunge să privească lumea ca o pădure de semne ce merită a fi cercetată. El este obsedat de **umbra** lucrurilor, de amestecul miticului cu realul (mai multe secvențe ale cărții sînt adevărate exerciții de transformare a realului în mit : vezi, spre exemplu, coborîrea ritualică a eroului în peștera Cavalerului Trac ori isprava sa de mai tîrziu cînd o smulge pe Simina din ghearele turcilor, imediat mitizată de naratori anonimi și transfigurată în basmul lui Prislea și a merelor de aur). Obsesia umbrei (care dă și titlul romanului) poate fi interpretată deopotrivă ca o aspirație spre **cunoașterea arhetipală,** transcendentă, ori spre **cunoașterea istorică** (umbra este a voievodului Mircea) și în fine spre **cunoașterea artistică** (căci ea s-a fixat în fresca zugravului de la Cozia).

Mai există încă o inițiere importantă în roman, am putea-o numi o inițiere filozofică (după modelul lui Blaga sau Noica) în ființa intimă a poporului român. Prozatorul recurge la soluția utilizării unor observatori străini (Ioan din Cremona, bunăoară) cărora le dezvăluie treptat esența spiritualității românești. Naratorul sau cărturarii voievodului fac lungi excursuri **la origini,** dezvăluie sensurile multiple ale arhetipurilor pe care se întemeiază cultura română : lemnul („În lumea lemnului"), pădurea, apa, focul, piatra. Excelente sînt referințele la îmbinarea treptată a lemnului și pietrei în arhitectura domestică și religioasă, modul în care ele au fost adaptate etosului românesc. Dar multe din aceste pagini, altminteri dense și incitante (nu lipsesc nici considerații asupra **Meșterului Manole,** basmelor române, colindelor, ceremoniilor nupțiale sau mortuare) depășesc posibilitățile naratorului, se simte în ele știința și punctul de vedere modern al cercetătorului de folclor, o anume ostentație erudită, tentația exhaustivității. În asemenea momente, credibilitatea narațiunii este afectată, funcția dramtică a personajului-narator diminuată, romanul împotmolindu-se în eseu. Alteori, însă, stilul redevine sfătos, înțelepțesc, ușor arhaic, mai potrivit cu intențiile parenetice ale acestei narațiuni istorice despre vremile aspre și eroice ale epocii domnitorului Mircea.

Marcel POP-CORNIȘ

Carte de înțelepciune

Despre **Umbra de la Cozia** (Facla, 1980) se pot face două afirmații care numai la prima vedere se contrazic. **Umbra de la Cozia** nu este un roman sadovenian, dar este o carte adînc sadoveniană.

Nu este un astfel de roman, mai întîi pentru că autorul a renunțat la aventura individuală a personajelor, păstrînd din ficțiune doar cîteva trăsături ușoare, atît cît să-i dea cărții un contur romanesc. Apoi, n-a căzut nici un moment în greșeala de a-și sadoveniza fraza. Din nou cu o minimă, strict necesară, culoare arhaică, fraza lui este aceea, impecabilă, a unui cărturar.

Pe locul celor două binevenite renunțări, s-a născut o scriere care-l poate dezamăgi pe amatorul de narațiuni istorice, însă care-i dă satisfacții rare celui atras de o constantă a cărților importante ale veacului nostru – rezistența lor la situarea critică într-un gen. Să fie **Umbra de la Cozia** un roman ? – parcă nu. Să fie un eseu ? – nici atît. Roman eseu ? – ar fi o formulă facilă, într-un fel corectă, nespunînd mai nimic. Renunț, dealtfel, să definesc modul. În ceea ce privește sensul, s-ar putea vorbi de o monografie **sui generis** – una în adîncime, nu pe suprafață – și de o meditație asupra spiritualității românești. O carte de înțelepciune, s-ar spune mai simplu și mai potrivit.

Cu aceasta ajungem la substanța sadoveniană a cărții. Înrudirea mi se pare certă, ca și absența epigonismului. Ion Maxim nu reface, nu reconstituie, el lucrează într-un interstițiu al marelui înaintaș. Sadoveanu, se știe – observă acest lucru chiar Ion Maxim într-un articol recent – n-a dezvoltat premisele din **Creanga de aur.** A revenit la ele în final, la capătul înfinduratei, hieratic fastuoasei cronici de la Istanbul. Într-un fel, **Umbra de la Cozia** este continuarea, decalată în timp, a primului capitol din **Creanga de aur.**

Ca și în **Creanga de aur,** focarul spiritualității se află în muntele ascuns unde, printr-un sistem de inițieri succesive, vin să învețe tîlcul semnelor cei mai buni dintre cei buni. Pe unii, bătrînul mag – paznicul legii și al focului nestins – îi păstrează împrejurul său pentru a-i forma ca învățători. Ceilalți se întorc să-și împlinească rostul în lume, fiecare după misiunea pe care i-o încredințează domnitorul, de pavăză cu brațul ori cu mintea a neatîrnării. În toată viața lor ei vor simți în preajmă o imensă umbră – umbra de la Cozia – ca un suflet al țării ridicat din munte. Umbra înfioară ca „un semn văzut al unei prezențe nevăzute și copleșitoare", dar tot din ea izvorăște și lumina – „O lumină lăuntrică mai de preț decît orice flacără" – care îndrumă gîndul domnitorului și al oamenilor săi. Aceștia vor forma o confrerie a spiritului ce va veghea asupra păstrării rînduielilor străvechi, de la cele de cuviință în viața de toate zilele, trecînd prin încercările vredniciei bărbătești, pînă la fapta pe care se întemeiază unitatea tuturor. A-i ajuta pe cei ce sînt în strîmtoare, a ști că lucrurile nu sînt după voia omului, ci pentru binele țării întregi, a se supune, de aceea, domnitorului, a nu dori ceea ce nu pot avea, acestea sînt adevărurile învățăturii lor. Mai presus de toate stă puterea jertfei.

Cine îndură greu datoria jertfei, precum boier Prăslea, nevoit să-și înfrîngă dragostea, acela se găsește ca într-o pădure cu primejdie mare, pădurea întunecată a dorinței lui, plină de mistreți. În schimb, cine – ca pîrcălabul Șerban, în stare să renunțe la chemarea muntelui magic pentru a-și îndeplini misiunea de trimis al domnului Mircea în țări îndepărtate –, cine, deci, știe să se stăpînească, acela se bucură de înțelepciune. Înțelepciunea unui mod de a trăi.

Piatra și lemnul, două simboluri opuse, adună în sensurile lor două concepții despre existență. „Cei ce lucrează în piatră sînt oameni curajoși, desprinși sau încercînd să se desprindă de stihii, voind să le supună, stăpînindu-le chiar. E o cutezanță, o semeție ce bate în inimile lor". Cetățile și bisericile lor s-au înălțat „ca un semn al puterii, biruinței și îndemînării", dar poate că „din toate acele mîndre cetăți nu vor mai rămîne decît zidurile goale". De cealaltă parte, cetățile și bisericile românești erau menite „să nu strice temeiurile firii, fiind alături de ea, aproape una, liniștite, senine (...). Erau pieritoare, dar nici nu voiau să rămînă. Știau că se întorc acolo de unde au venit pentru a da naștere altora. Ca o floare sfioasă, crescînd încet, ascunsă și neștiută. Care va pieri la întîia brumă, înlocuită de alta, asemănătoare". Dăinuirea lor, altă decît a pietrei, este dăinuire prin jertfă : piere copacul, rămîne pădurea.

Ce n-am înțeles bine la o primă lectură este legătura dintre muntele magic și biserică. În **Creanga de aur** învățătura magului era amenințată de religia cea nouă. Aici ele se completează, însă cum ? Legătura lor se regăsește, poate, în aceea dintre utopie și istorie. Lumea lui Mircea a existat, ne-o spun istoricii și ne-o spune bunul simț : în ce alt fel decît prin supunerea tuturor la o idee mare ar fi putut neînsemnata oaste să-i biruie pe turci ? Nu-i mai puțin adevărat că pentru biruința unei asemenea credințe trebuie ca oamenii să-i fie pe potrivă, ceea ce se întîmplă în momente privilegiate ale istoriei, însă nu mult timp. Cu oameni mici sau de rea credință această concepție se întoarce împotriva rosturilor ei. De aceea, gîndul autorului merge către fapte și, totodată, dincolo de ele. Dificultății la care m-am referit mai sus, a situării cărții, i se adaugă una – aceea de a-i determina locul între utopie și istorie. Ea meditează cu gravitate și profunzime, nu fără melancolie, asupra unei civilizații care ar fi străbătută în toate alcătuirile de gînd înalt. Cartea însăși este străbătută de noblețea gîndului și adevărul ei este înainte de toate chiar gîndul, adică este autorul ei. Un admirabil, un trainic adevăr.

Livius CIOCÂRLIE

ION MAXIM

„UMBRA DE LA COZIA"

Editura Facla

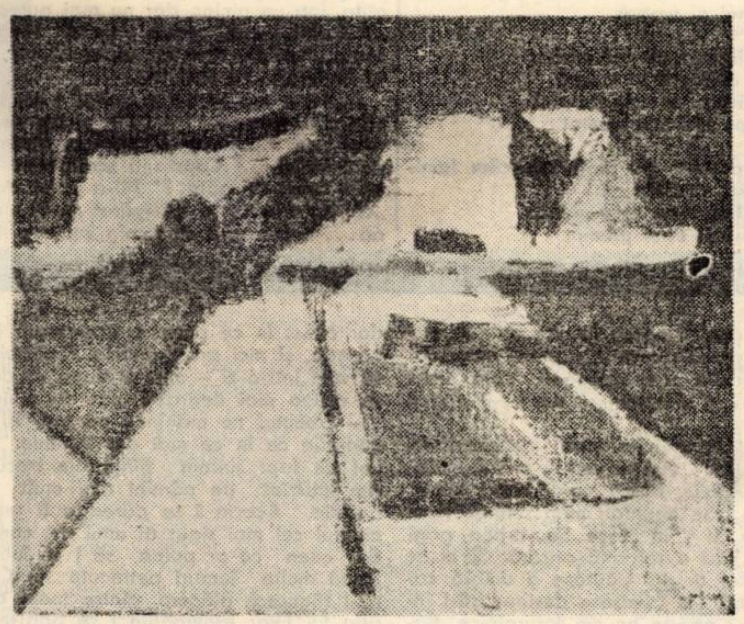

Întoarcerea la obîrșie

Împletire a narațiunii obiective cu elemente auctoriale și, mai ales, cu frînturi de eseu, **Umbra de la Cozia** este, în mod precumpănitor, un roman al întoarcerii la obîrșie. Din mai multe puncte de vedere : acela al alegerii timpului istoric în care se desfășoară peripeția, dar și a sensurilor generale ce se pot desprinde din scriere. Ion Maxim renunță, în mod deliberat, la obișnuitele piese de decor din recuzita romanului istoric. Nu zăbovește, bunăoară, asupra unei descrieri amănunțit naturaliste a unor scene de bătălie cu cavalcade, zăngănit de arme și desfășurări de flamuri. Chiar atunci cînd ne pomenește una (aceea de la Posada), relatarea e indirectă, privită prin mijlocirea aducerii aminte. Nu atît faptul brut îl interesează pe autor, cît tîlcul, semnificația mai adîncă a întîmplărilor.

De aici și opțiunea pentru epoca lui Mircea cel Bătrîn. Un roman istoric trebuie să învedereze o anumită concepție privind timpul. Cel ales în **Umbra de la Cozia** e perioada frămîntată a consolidării statului feudal român. Mircea e, în această perspectivă, un erou exemplar. În marele monolog interior al personajului-cheie de boltă pentru deslușirea arhitectonicii ideatice a cărții – Maxim propune, prin mijlocirea personajului, o viziune filosofică asupra istoriei. Legătura cu trecutul e desăvîrșită prin prezența vie, în gîndurile voievodului, cu marii înaintași, cu umbra lor ; perspectiva luminoasă a viitorului accentuează – o altă idee cardinală – necesitatea unității tuturor românilor. Timpul istoric, unind prezentul cu trecutul și cu viitorul devine astfel ideea matrice a politicii domnitorului. Pe planul compoziției romanului ea conduce la o firească lărgire a spațiului epic, acțiunea trece din Țara Românească în ținutul Hațegului și în acela al Făgărașului.

Pe lîngă coordonata spațial-temporală, al doilea pilastru de susținere a edificiului romanesc e viziunea naturii. E o natură esențializată și totuși însuflețită care joacă rolul unei idei lămuritoare. Nu e vorba aici de o viziune lirică, poetică, ci de integrarea naturii în concepția despre lume și viață a poporului român. „Ne-am născut – spune un personaj – odată cu pădurile ce ne adăpostesc. Sîntem una cu munții unde ne-am retras în atîtea rînduri. Munții și pădurile noastre. Sîntem aici la noi acasă". Răzbate în această replică, dar și din întreaga economie a scrierii o viziune ancestrală asupra pămîntului și pădurilor, a apelor care, precum Oltul la Cozia, poartă pe undele lor povestea istoriei oamenilor locului, a trecutului, dar și a viitorimii. Cartea accentuează firească integrare cu locurile, trăsătură esențială a românilor. În preajma codrilor de nepătruns un călător venit de departe (cărturarul italian Ioan din Cremona), simte un fior de neliniște, în vreme ce cei de aici sînt, dimpotrivă, ocrotiți de codrii seculari, bătrîni ca vremea. Roman de evocare istorică, **Umbra de la Cozia** este, nu mai puțin, o meditație asupra rosturilor poporului român, așezat aici „în calea răutăților".

Traian Liviu BIRĂESCU

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

PENTRU TOȚI CEILALȚI

Fac daruri, ca bogații lumii, ori
ca femeile de la țară, în simbăta mare
ție, copacul pe care l-am iubit,
pînă la fruct, pînă la disperare

ție, cîmpia care nu mi-a fost
decît minciuna de-a fugi de-acasă
și ție, noaptea de la echinox
fiind tu, chiar noaptea mea cea mai
aleasă

fac daruri, bucuria, cîtă e
durerea apoi, pîlpîind în trup
cînd trupu-ncepe să se cheme boală
și scheaună prin mine ca un lup

și mi se spune, însuți ești un dar
și mi se spune, însuți ești străin
prea risipit în toate, prea amar
și prea al altora, și prea puțin.

BOCET

Alții ce-or fi gîndind, alții ce-or fi fiind
îmi pasă de toate-ntomnările
în mine sapă lacrima lumii ca-ntr-o salină
și explodează libere toate mirările

ai, l-au împușcat și era frumos
dimineața se spăla în el
trupul lui lipsește din pădure
i-a ruginit maicii un inel

pune-l aici, adoarme-l încet
adu-i cîmpia la căpătîi
ai, fă-l grîu, fă-l rîu, fă-l friu
dorului lumii dintîi.

A NINS ÎN ORIENTUL MIJLOCIU

Azi a nins în Orientul Mijlociu
și noi ne gîndim la portocale ucise
în sere albe se cultivă gloanțe
ne oferim spectacole și vise
o, i-am văzut cum învățau să moară
și cum acesta e un fel de-a fi
și cum aceasta e un fel de foame
fără de care nu mai poți trăi
o, i-am văzut prea tineri respirînd
neliniștit destin în prag de asii
vînt și nisip ca într-un paradis
unde n-au timp de-mbătrînit bărbații
a nins în Orientul Mijlociu
lacrimi sărate de Mediterana
îndepărtat de noi și prea tîrziu
un veac ciudat își oblojește rana.

ROMA DANSEAZĂ

Roma dansează, Roma nu gîndește
orașele se spală-n amintiri
femeile au toate frumusețea
unor copaci zănateci și subțiri

departe bat cuvinte, prea departe
din promontoriul unui vis tîrziu
Roma dansează, inventează dansul
acestui veac pe care nu-l mai știu

natura-i pregătită de invazii
inverse, coborîte sub pămînt
Roma dansează în singurătate
și parcă nu e și n-a fost nicicînd

ELEGIE DE NUNTĂ

Gura ta, ce palidă, iubito,
gura ta ce palidă era
ca un vers bolnav de nerăbdare
și de răul de a nu fi stea

Așa începu cîntărețul în ziua de nuntă
vrînd să ne abată de la vin
noi am spart îndurerați pahare
chiar am suferit cîte puțin
fiecare mai avea pe-acolo
o iubire-a lui, încarcerată
o știa sau n-o știa prea bine
cînd o mîngîia cu niciodată

Gura ta, ce palidă, iubito
nici măcar atunci nu mai zîmbea
mirelui cu haina lui de vin
și cu nebunia de-a pleca.

PLAJA SĂRACILOR LUMII

Să ne amintim, o, vanitas,
pe o plajă a gîndurilor cînd treci
întîmplătoare balanțe măsurîndu-ți iubirile
pînă nu mai ai umbră

ce lux amintirea, ce lux orbitor
fastuoase călătorii în natură
ploi adevărate, nerușinate ploi
și grîu copt mitraliind aerul

stai, umbra mea, pe plaja săracilor lumii
fericiții fără memorie sînt
caută, umbra mea, vara-nainte
noi doi, prinții altui pămînt

MIHAIL MARCU

ȚAIZĂRU

S-a dus Țaizăru. A murit în glumă, cum a și trăit. Parcă nici nu-i mort, e plecat doar pînă la colț, după țigări, s-o fi oprit cu vreun pensionist, „că nici unu nu-i mai bun, așa-i uită Dumnezeu cînd se întîlnesc, uita-l-ar moartea, că nu se mai dă dus cînd apucă la povești, uită de casă, de masă... dar de țigări nu... l-au spus să se lase, că-i taie picioru...", și pornește bodogănind înaintea lui, oprindu-se din obișnuință, acolo de unde se vede banca, pustie, din fața dispensarului, „că aici își făcea veacu... l-au pus un fel de responsabil, cine și-o fi făcut rîs de el... că era mai mult om de servici", îl căina baba, „c-așa era el, credea în tot ce zic ăștia... ș-atunci, cînd cu dispensaru...", își aminti ea, „le-am spus să-l lase-n amaru lui... nu-i vorbă că trebuia și dispensar,... «Vă dăm medic, de două ori pe săptămînă, să nu mai coborîți Dealu, dar trebuie găsit un responsabil, voluntar.» «Păi să fie Țaizăru, că ș-așa lustruiește toată ziua banca. Are el picior de lemn, dar nici unul nu sîntem mai buni. Uite, eu, de-o pildă, tot mai des mă astup, iar de vecinu ce să mai zic...» «Nu, nu ,altu mai bun nu-i. Că și tata lui a fost bărbat de încredere, la **Udere,** cînd ne-au adus curent în Deal, pînă sus, că aveau numai cei de la rîndu unu...» L-am boscorodit eu că nu-i în stare să mai umble atîta, într-un picior, dar nu mai puteai sta de vorbă cu el, parcă primise **rode hosen**... era bucuros ca un copil...", zîmbi îngăduitoare amintirii.

Auzisem c-a ieșit din spital ș-am trecut să-l văd. I-au mai tăiat din picior, dar era vesel, ca întotdeauna. „Noroc, vecine, te duci la lucru ? Construiți socialismu ? Cu hala nouă ați gătat ?" Mi-a cerut o bere, „că baba asta a cumpărat numai o ladă... o fi crezut că acolo îmi cos gura nu ciontu... și nu-i deschis nicăieri de dimineață..." Am împrumutat de la găzdăriță cîteva sticle. M-a rugat apoi să stau cu el, „lasă-l în foc de lucru, că nu fuge... cine știe, mai nimerim ori nu așa o zi... vreme bună pentru prins țaizăli... O să mă fac bine, scap eu și din asta... n-o să rămînă bietele păsări fără casă nici iarna asta... Șii, unii gîndesc că eu prind țaizăli pentru bani... dar pasărea pe care-o prind acum ajunge sigur primăvara... că omu se satură de ea toată iarna..." Îl vedeam, în diminețile brumate de toamnă, trecînd, încărcat cu colivii ca un scamator, spre locul de pîndă. După ce așeza păsările momeală în cele mai nimerite locuri de la marginea pădurii, fixa în coroana arbuștilor crenguțe unse cu clei și începea așteptarea. Din cînd în cînd scotea din buzunarul hainei sticla cu rachiu alb și-și dezmorțea oasele, „cîte mi-au mai rămas prin gură". Lucrul trebuia pornit devreme, înainte de trezirea cartierului, pînă-s păsările-n lăstăriș, „altfel nu mai găsești loc bun..." După un timp începea să țopăie de la o colivie la alta. Alerga într-un picior, învîrtind nefiresc prin aer cîrja, încurcat de păsările care i se lipeau de miini în timp ce se căznea să le desprindă de pe bețe, să le curețe de clei și să le așeze în colivii. „Pe vremuri se ocupau mulți cu asta... acum am rămas singur, în tot Dealu Crucii.... Cîștigam bani buni... dar de fabrică nu m-am lăsat... nu mi-o plăcut să lipsesc de la lucru... eu n-am ieșit din schimb pînă n-o sunat duda, nici nu m-o prins șapte cu fișa nepontată... am făcut eu destule... oho, cînd mă gîndesc... da asta nu... Acum, ăsta al meu, vezi... îi trecut de șase... și nici pomeneală... dacă nu-l scol eu... Măcar de m-ar asculta, că i-am spus... dacă-ți cumperi motoretă să-ți iei și carnet... M-a căutat ieri sectoristu... «Noroc că-i copilu dumneatale, și ne cunoaștem de mult». ... Așa-i dacă faci prunci la bătrînețe, nu mai ești harnic să-i crești... Că și āia de la secție... am fost în uzină, dar n-ai cu cine grăi, ba că sindicatu, ba că **uteceu**... Pe vremea mea, ce zicea maistru era sfînt... Mai pune-mi, fii bun, un pahar de bere".

Umbla singur dar era încă nesigur în mișcări. L-am ajutat să-și bea paharul, după care mi-a povestit cum i-a lămurit pe doctori să-i mai lase un ciot : „«Nu, că trebuie să-i imputăm picioru, din șold», «Da de ce să mi-l imputați, că nu l-am furat, l-am moș tenit din război». «Lasă, moșule, că știm noi ce facem», «Eu nu zic că nu știți, dar nu-l tăiați de tot, că vreau să mă duc la gineri-miu în vizită, și te pomenești că n-or avea āia pantaloni c-un crac, baș pentru mine». Ț-am spus ce-am pățit data trecută... cînd au auzit c-am ajuns cunoscuții ginerului mi-au adus ce-au avut : «Ia-i, ziceau, i-am purtat numai o dată, și mă string. Dacă-s mari, îi vinzi acasă...» Acum nu trebuie să-mi dea decît un pantof... N-au vrut să mă lase de la spital... i-am speriat că mă apuc să fac colivii în salon... împrumutasem niște scule, să repar ușa – că toate-s stricate –, de la un lăcătuș, acuma-i la spital, l-am avut șăgîrț la utilaju mecanic... nu-l cunoști... Aș mai fi stat eu, dar nu sînt lemne la dispensar... și vine iarna... o simt... zic unii că-i toamnă lungă... poate fi, dar nu cred... am eu semnele mele... Noroc că mi-am aranjat baba... are ce arde doi ani de zile..." A mai băut un pahar, dînd să spună ceva..., „pe vremuri... ha hala de bere..." apoi, oftînd greu, s-a întins pe pat. Fața i s-a luminat într-un zîmbet bonom și, cu un ultim efort, a apucat să mai rostească o dată replica vestită în tot cartieru : „'Tu-i firu Firii... doar nu s-o rupe chiar acum..." A murit cînd peste oraș suna duda... ora șapte.

LUCIA COJOCARU

DAMȘA

POEM

În memoria fetiței mele Dina

Mai mult decît o pasăre
Iubirea
A curs din palmele noastre
Într-un poem de soare
Și-a asfințit.

Inexorabilă, clipa
Respiră-n etern.

ARIPI DE GER

Te aștept
Acolo unde frigul începe
Și vînturi se zbat între ghețuri.
Caut îndelung să-mi acopăr
Umerii goi de păcat
Trec aripi de ger
Mă rănesc
Și mi-e frică
De abisul săpat
În sufletul timpului meu.

PE MALUL FLUVIULUI SEARA

Neștiutul drum
Al soarelui
În adîncimi lichide
Duhul fluviului
Și sufletul păsării Timp

Unde mă duce ?

Ecou de tăcere
În apele adînci
Torent despicînd amintiri
Tihna durerilor lumii
Ceas neoprit
Și pulsul pămîntului
Zdrențuit peste ape

Unde mă duce ?

O treaptă pe care calci ușor
Să n-o trezești.

CONSTANTIN BRÂNDUȘOIU

CATRENE DESCHISE LUMII

Privește cerul coborît
pe dunga curcubeului,
în puterea mea de a exista
între nori de furtună !

★

La marginile noastre
stau umbrele –
încrucișate, prelungi,
adulmecînd, adulmecînd !

★

E un chin la țărm,
la fiecare strigăt
și în orice tăcere,
încremenește marea !

★

O, perla mea,
Bucură-te de întuneric !
Eu adun risipire
Întunecat de venirea ta neînțeleasă.

★

Sclipătul mai alb decît mirarea
din bolta nouroasă a nordului m-a zidit –
stîncile de lacrimi stau rătăcite
la oglinda ei înghețată.

★

Ne vom despleti mișcările
pînă cînd ne vom mira,
ca într-un sărut,
printre lacrimi.

★

Îmblînzește-te
pe scoarța de rai –
eu nu mai exist
decît în poeme.

★

Să rămînă fulger alb de stea,
să sece veninul în sîngele meu
și să mă fac ulcior,
spre setea secetei tale.

★

Pe cascada gîndului apele-s albe
și cerul e prăpastie pînă la pămînt,
cineva stă la gura neantului
Unduind mirări în abis.

★

Copilăria pierdută pe dealuri și văi
pe lîngă părinți, contururi frînte –
O, ce penumbră se mai întoarce
în tors de cînt și de tăcere ?

★

Fugea un izvor în scîntei albe,
ce răcoare în vuiet de viață –
fugea lacrima din visul înalt
ca un val fără maluri.

televiziune

DUMINICĂ, 30 noiembrie

8,30 Tot înainte ! 8,55 Șoimii Patriei. 9,05 Pistruiatul. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Rugby : Steaua – Dinamo. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Umor și muzică. 13,45 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,00 Fotbal : Universitatea Craiova – Dinamo. 16,45 Caledoiscop muzical distractiv. 17,10 Șah. 17,25 Baltagul. 18,15 Călătorie prin țara mea. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". 20,30 Film : Promite-i orice (englez). 22,10 Telejurnal.

LUNI, 1 decembrie

15,45 Avanpremiera săptămînii. 15,50 Tragerea de amortizare ADAS. 16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Călătorie prin țara mea. 20,00 Cîntece patriotice. 20,15 Mîndrie și prejudecată. 21,10 Orizont tehnico-științific. 21,50 Cadran mondial. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 2 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Jucîndu-ne, învățăm ! 10,15 Cazul lui Michael Mullen. 11,25 Dosarele istoriei (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 16,50 Din țările socialiste. 17,15 Almanah pionieresc. 17,40 Clubul tineretului. 18,20 Idei contemporane. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ancheta TV. 20,15 Interferențe lirice. 20,30 Teatru : Of, ce lume. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 3 decembrie

13,00 Fotbal : „Cupa României". 15,20 Muzică populară. 15,40 Curs de limbă germană. 16,00 Invățămînt-educație. 16,30 Memorial Dinu Lipatti. 17,10 „Mult e dulce și frumoasă limba ce-o vorbim". 17,30 Handbal feminin : Știința Bacău – Chorzow în „Cupa Campionilor Europeni". 18,40 Tragerea pronoexpres. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Noi, femeile ! 20,35 Telecinemateca : Hoinarii (american). 22,05 Telejurnal.

JOI, 4 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Pagini din istoria teatrului românesc. 11,00 Mîndrie și prejudecată. 16,00 Telex. 16,05 Dosarul politehnizării. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,00 Reportaj pe glob. 17,20 Viața culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 21,05 Farmecul muzicii. 21,50 În pregătire la teatrul TV. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 5 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,40 Dosarele istoriei. 20,10 Film : Explozie în Marea Egee (grecesc). 21,45 Stop cadru... 22,15 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 6 decembrie

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Telecinemateca. 11,40 Cum vorbim, cum scriem corect. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. Sport – la ora 14,00 Finala „Cupei Davis" la tenis : Cehoslovacia – Italia. 17,00 Handbal masculin : Steaua București – Kolinska Slovan Liubljana. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin țara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 Negustorii de visuri. 21,25 Varietăți... în nocturnă. 2,10 Telejurnal. 22,30 Crizantema de aur.

televiziune

NICOLAE IOANA

REFUZUL*)

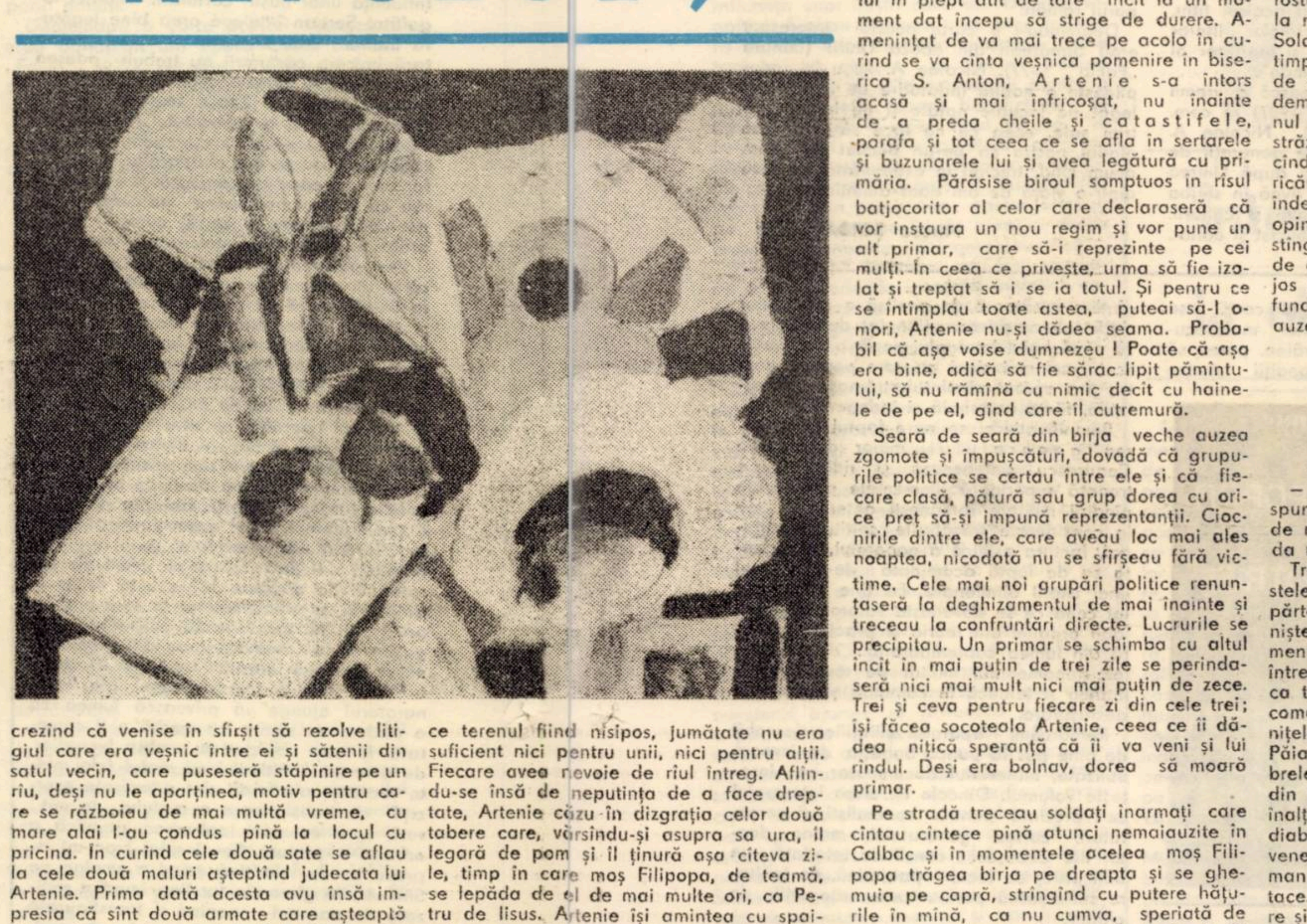

Cu un ultim efort, Primarul care nu-și recăpătase liniștea intenționa să-l caute pe Archirie la azil. Aflase de la omul de încredere că acesta se mută din loc în loc de teama mavroghinilor. Aceeași teamă se strecurase și în sufletul tău gîndind că va trebui să-și tîrască trupul pe străzi și cît de greu e să fii om pe lumea asta plină de mizerii și răutăți.

Cînd Artenie ajunsese la azil, Milica tocmai revenea la noua slujbă. La vederea ei nu mai cobori din birjă și făcu semn omului de pe capră să pornească. Deși bolnav de atîta vreme, Artenie își consolidase un sistem de informații și era pus la punct cu tot ce se petrece în Calbac.

Știa că străinul nu mai poate fi găsit nicăieri. A simțit însă nevoia să dea de vreo cîteva ori copertina la o parte și să strige din răsputeri : Cade cufernul ! Vin comuniștii ! Ce-i venise, nici el nu știa, să se transforme dintr-un om cu scaun la cap într-un instigator de duzină. Mai strigă de vreo cîteva ori apoi a înclinat copertina cît să poată vedea fețele oamenilor. Artenie urmărea totul din birja modestă, să nu atragă atenția, uitată în spatele primăriei, covăsită și decolorată de ploi. Singurul cal care o trăgea era o gloabă părăsită și ea pe dîmbul din apropiere care păștea iarba mică și încăpățînată pînă dădea cu buzele de pămînt iar pînă creștea alta la loc se odihnea întrei doi bolovani mari atît de nemișcată încît cine ar fi trecut pe acolo și ar fi văzut-o ar fi zis că e moartă. Pe capră în fața stătea bătrînul Filipopa ieșit de mai mulți ani la pensie care nemaiavînd casă mistuită de un cumplit incendiu își făcea veacul pe la primărie, prin biroul notarilor și grefierilor dînd cu mătura sau cărînd apă. Din pricina mustăților mari îngălbenite de tutun funcționarii îi spuneau Moș Floare. De cum îl solicită Artenie să-l conducă prin oraș, primarul plictisindu-se amarnic din cauza bolii și de cînd aflase că apăruse dintr-un neam care nu era măcar al lui decît pe jumătate, lui Moș Floare i se părea că participă la o mare acțiune de stat, dacă nu una de importanță națională. Fără să întoarcă fața la stînga sau la dreapta și ținîndu-și capul înainte, asculta comenzile stăpînului lovit de duhoarea ce se ridica din spatele trăsurii. Se spunea că lui Artenie începuse să-i putrezească carnea și să rămînă oasele goale iar dacă l-ar fi văzut cineva ar fi avut dinainte însăși înfățișarea morții. Bătea, cu gloaba mînată de moș Floare, străzile orașului, oprea la cîte un colț, privea prin deschizătura copertinei negustorii și țigăncile care mergeau spre piață ba uneori și dormea pe unde îl apuca somnul.

Toate știrile primite erau nefavorabile, nici una dintre ele nu vestea o îmbunătățire a situației. Parcă se dăduse lumea peste cap ! Se anunțau mari schimbări atît în sate cît și în orașe. Se vorbea, printre altele, de o reformă agrară. Și el ce făcuse între timp ? Căutase o umbră care, probabil, i-o trimisese destinul să-l înșele și să-l poarte pe căi lăturalnice. Bătrînul Artenie vedea cum se scurg clipele pe lîngă el, derulate repede ca într-un film. Deși nu ar fi dat pe nimic Calbacul, acum i se părea o văgăună unde căzuse și de unde nu mai putea ieși, un oraș al pierderilor unde trăiești toată vremea legat la ochi, aflat tot timpul sub presiunea trecutului, a umbrelor lui care fiind alungate de pretutindeni vin aici. Cimitirul întreg este plin de morminte, și de cruci atît de vechi încît s-au șters demult numele celor morți. A trecut atîta timp de la moartea lor încît ici, colo, cîte unul învie și vin să încurce drumurile celor vii. „Probabil, gîndi Artenie, și eu însumi sînt un mort demult, care cine știe, prin ce blestem om înviat și îmi tîrăsc picioarele prin această lume care din ce în ce mai mult seamănă cu altceva, care din ce în ce mai mult îmi dau seama că nu este a mea" !

Reforma agrară despre care se vorbea îl făcea să se gîndească din ce în ce mai mult la Eremit, singurul loc care îi mai oferea certitudinea că nu trăise zadarnic, avusese și el legătura cu lumea cea adevărată, deși și acesta era legat de o umbră care îl urmărise toată viața ca un blestem dar faptul că era ceva făcut de mîna lui îi mai dădea speranțe și un mic răgaz.

Artenie umbla mai departe prin Calbac în birja veche trasă de gloaba mînată de moș Filipopa, oprea la cîte un chioșc de unde cumpăra cîte un ziar. Citea, mergea mai departe după care oprea fără o treabă anume. Se răstea la bătrîn că a întîrziat prea mult într-un loc. De obicei nu-i plăcea să oprească în locurile aglomerate, deoarece, așa cum spunea el, lumea asta provoacă schimbările. Ea aleargă dintr-un loc în altul tocmai din acest motiv. Știa tot ce se întîmplă în clanul potrivnic, amănunte despre ultima crimă făptuită de Elias Mavroghin, chiar și faptul că venise un om din capitală și-l luase dar exact în ce parte o apucaseră inițial nu știa, și nici unde murise. Probabil că va veni într-o zi – unul și după el, deși el se vedea mai degrabă luat de o umbră.

– Trecutul ne mănîncă pe toți, își spunea din ce în ce mai des Artenie. Căci noi de fapt sîntem ființe ale trecutului. Am întîrziat pe pămînt mai mult decît trebuie. Acesta i se părea a fi raționamentul cel mai sigur al unui om conștient de ceea ce ar putea să i se întîmple. Dacă multe lucruri petrecute în Calbac nu-i făcuseră plăcere, dintre toate dispariția lui Elias Mavroghin i se păruse cel mai îngrozitor. Nu-l iubise niciodată și nici nu fusese decît foarte rar de acord cu el, dar întotdeauna îi făcuse plăcere să știe că există și că trebuie să se apere de el. Cu siguranță, ei făcuseră parte din aceeași lume, și probabil de același sînge, și nu-l putea liniști nimeni cu nimic cînd vedea această lume atinsă cu ceva. Ceva însă apăruse potrivnic acestei lumi. Întîrziase prea mult pe pămînt, se învechise și își pierduse pospețimea. Chiar cu el însuși se petrecuse o schimbare dacă începuse fără motiv să-i putrezească trupul ca zidurile mucegăite ale unei clădiri acoperite de mușchi, gîndurile să i se risipească și însăși imaginea oamenilor să i se încurce în minte. Persoanele fictive începuse să le ia drept persoane reale. Nu de mult, venise la el notarul din satul Eremit și se ascunsese de el deoarece îl uitase, iar cînd, la insistențele repetate ale acestuia, l-a primit, s-a uitat la el un timp, apoi tam-nisam l-a întrebat :

– Ia ascultă părinte, dumneata nu ești cumva din neamul Constantineștilor ? Dumneata ai un tată care și-a pierdut mîna în primul război mondial ? Același lucru se întîmplă cu părintele, îl confundase cu notarul. Dar observînd că popii îi lipsește o mînă, crezu că are dinaintea sa pe tatăl notarului, mort, și dădu ordin să fie scos afară deoarece el nu stă de vorbă cu umbrele celor morți, cu toate că îi fusese drag cîndva. Altădată renunțînd la audiențe, pornise la plimbare cu gloaba mînată de bătrînul Filipopa și încurcase drumurile atît de tare încît ajunsese într-un sat aflat la o depărtare de peste o sută de kilometri. Aici Artenie avu revelația unei amintiri din tinerețe. În acest sat se pregătise să vină pentru rezolvarea unor diferenduri între săteni, dar din cauza unui chef, uitase și acum după mulți ani ajunsese. Pe atunci era tînăr deputat, încrezător în sine, după care se dădeau în vînt femeile din Calbac. Și oamenii crezînd că venise în sfîrșit să rezolve litigiul care era veșnic între ei și sătenii din satul vecin, care puseseră stăpînire pe un rîu, deși nu le aparținea, motiv pentru care se războiau de mai multă vreme, cu mare alai l-au condus pînă la locul cu pricina. În curînd cele două sate se aflau la cele două maluri așteptînd judecata lui Artenie. Prima dată acesta avu însă impresia că sînt două armate care așteaptă să se înfrunte el urmînd să le facă semn să înceapă confruntarea și apoi să se dea la o parte. Dar bătrînul Filipopa și capii celor două cete explicîndu-i de mai multe ori despre ce este vorba, el fu de părere să împartă rîul în două, ceea ce nemulțumi pe amîndouă taberele deoarece terenul fiind nisipos, jumătate nu era suficient nici pentru unii, nici pentru alții. Fiecare avea nevoie de rîul întreg. Aflîndu-se însă de neputința de a face dreptate, Artenie căzu în dizgrația celor două tabere care, vărsîndu-și asupra sa ura, îl legară de pom și îl ținură așa cîteva zile, timp în care moș Filipopa, de teamă, se lepăda de el de mai multe ori, ca Petru de Iisus. Artenie își amintea cu spaimă de această punere sub interdicție și smulgerea verdictului sub amenințarea cu forța.

La întoarcere în Calbac, o altă întîmplare avea să-l umple de amărăciune și să-i demonstreze că atît conflictul cu țăranii cît și altele petrecute între timp nu sînt simple accidente ci rezultatul unei stări reale. Artenie se afla în birou mai trist și mai îngîndurat decît oricînd atunci cînd cîțiva oameni înarmați dădura buzna înăuntru și după ce îl somară și-l obligară să-și ridice mîinile l-au lipit de zid iar unul dintre ei îi împunse cu țeava pistolului în piept atît de tare încît la un moment dat începu să strige de durere. Amenințat de va mai trece pe acolo în curînd se va cînta veșnica pomenire în biserica S. Anton, Artenie s-a întors acasă și mai înfricoșat, nu înainte de a preda cheile și catastifele, parafa și tot ceea ce se afla în sertarele și buzunarele lui și avea legătură cu primăria. Părăsise biroul somptuos în rîsul batjocoritor al celor care declaraseră că vor instaura un nou regim și vor pune un alt primar, care să-i reprezinte pe cei mulți. În ceea ce privește, urma să fie izolat și treptat să i se ia totul. Și pentru ce se întîmplau toate astea, puteai să-l omori, Artenie nu-și dădea seama. Probabil că așa voise dumnezeu ! Poate că așa era bine, adică să fie sărac lipit pămîntului, să nu rămînă cu nimic decît cu hainele de pe el, gînd care îl cutremură.

Seară de seară din birja veche auzea zgomote și împușcături, dovadă că grupurile politice se certau între ele și că fiecare clasă, pătură sau grup dorea cu orice preț să-și impună reprezentanții. Ciocnirile dintre ele, care aveau loc mai ales noaptea, nicodată nu se sfîrșeau fără victime. Cele mai noi grupări politice renunțaseră la deghizamentul de mai înainte și treceau la confruntări directe. Lucrurile se precipitau. Un primar se schimba cu altul încît în mai puțin de trei zile se perindaseră nici mai mult nici mai puțin de zece. Trei și ceva pentru fiecare zi din cele trei; își făcea socoteala Artenie, ceea ce îi dădea nițică speranță că îi va veni și lui rîndul. Deși era bolnav, dorea să moară primar.

Pe stradă treceau soldați înarmați care cîntau cîntece pînă atunci nemaiauzite în Calbac și în momentele acelea moș Filipopa trăgea birja pe dreapta și se ghemuia pe capră, strîngînd cu putere hățurile în mînă, ca nu cumva, speriată de zgomote, gloaba să n-o ia la fugă. Și pentru mai multă siguranță bătrînul întorcea de teamă capul în altă parte. Soldații aruncau priviri iscoditoare în jur iar cînd unul dintre ei, atras de ciudata arătare a birjei atît de veche și atît de jerpelită încît aveai impresia că atunci ieșise din gunoaiele orașului, rupîndu-se din rînduri, îl întreba :

– Ce faci aici, taică ? Bătrînul întorcea capul și răspundea rîzînd :

– Ia, fac și eu nițică rivuluție ! Era unul din nenumăratele tertipuri ale lui moș Filipopa pentru a nu putea fi descoperit fostul primar, întins pe pernele din spate, la rîndul său cu ochii holbați de teamă. Soldatul se îndepărta și nu după mult timp grupul de soldați izbucnea în hohote de rîs. După plecarea soldaților, la îndemnurile răgușite ale lui Artenie, bătrînul dădea bice mîrțoagei, apucînd-o pe străzi lăturalnice și nu oprea decît atunci cînd se convingeau că se află în afara oricărei primejdii. Ajunși acasă o spionare îndelungată a împrejurimilor mîrțoaga se opintea, oprită brusc. Din nou privea în stînga și în dreapta apoi cu o sprinteneală de copil sărea de pe capră și îl dădea jos pe Artenie rostogolit ca un sac pe fundul trăsurii. În timp ce în depărtare se auzea cîntecul soldaților :

Eu mă duc, maică, mă duc,
La armată, nu la plug.
Rămîi maică sănătoasă
Că eu mă duc la armată,
Nu mă duc maică la coasă.
Îmi las frați, îmi las surori
Și mă duc maică să mor...

– Altădată parcă cîntau mai frumos, îi spunea Artenie lui moș Filipopa, amuțit de miros și aflat la imposibilitatea de a da un răspuns.

Treptat se lăsa noaptea. O mare de stele împînzea cerul, uneori reci și îndepărtate, alteori apropiate și semănînd cu niște răni aprinse și scîrboase și în momentele acelea Artenie avea impresia că întregul univers se află în descompunere ca trupul său, cu luceferi uleioși sau cu comete care călătoreau pe zare ca ploșnițele pe ferestrele unei bucătării infecte. Păianjenii își purtau și ei pe pămînt umbrele ! În umezeală și în întunecime. Și din putreziciunea asta i se părea că se înalță strigăte, jeluiri. Glasuri de copii diabolici. Umbra de pe pereți neagră devenea ostilă. Era un inamic sau un dușman care aștepta momentul prielnic să atace. Umbra cu contururi neregulate, mare și neagră ! Iar rafalele gloanțelor de afară păreau a fi împlinirea unui destin. I se părea, de asemena, că toate lucrurile stau în nemișcare, într-o nemișcare groaznică, aflate în așteptarea morții. Iar printre atîtea obiecte i se părea că și el este un lucru, că face parte din ele, că o dată cu pieirea lui vor muri ele. „Groaznică așteptare" murmură Artenie, care, de fapt, nici nu știa ce așteaptă, moartea trecînd prin trupul său demult și răspunzînd dincolo... Dincolo ! Unde ? Și din nou zgomotul gloanțelor din depărtare sporea în toată casa. Cîte o rachetă din cînd în cînd tăia cerul. La orizont se vedea, de mai multă vreme, un foc care îngălbenea lucrurile din preajmă și le dădea tot timpul o înfățișare de groază. Ardeau de mai mult timp sondele. De trei sau patru ani. Nu-și mai aducea aminte. Focul ajunsese pînă în centrul pămîntului. Dușmanii distrugeau țara. Și cît timp o s-o mai distrugă de aici înainte își spunea Artenie devenit dintr-o dată patriot.

De cînd se plimba cu moș Filipopa, o altă stafie, deși îl ura, nu putea merge și dormi decît în birjă. Acolo își lua prînzul, își făcea nevoile, iar nopțile, cînd casa îi devenea de nesuferit, tot în ea își găsea liniștea. De acolo auzise mobilizarea, începutul războiului, prinderea lui Elias Mavroghin, și multe din lucruri care anunțau întorsături amarnice ale sorții. În tinerețe, trăise amenințat de umbra Eremitului și a bătrînei Cărturărese, acum, la bătrînețe, cînd nu mai vedea bine și nu mai avea ținere de minte, sub amenințările vuietelor și strigătelor armatelor și oamenilor care treceau pe străzi și din care el nu pricepea nimic. Acești oameni nu făceau decît să-i pună în pericol statornicia. „Refuz", își spunea Artenie, să mă uit, refuz să mă gîndesc, refuz să aflu ce se întîmplă. Astfel voi rămîne ceea ce sînt, adică primarul Calbacului, om temut și stimat de toți" ! De altfel ceasul pe care îl purta la brîu, refuzînd de mult să-l mai întoarcă, arăta ora patru.

Nu peste mult timp se împlini în chip cu totul tragic refuzul lui Artenie de a mai vedea timpul. Mișcîndu-se de ici-colo prin Calbacul din ce în ce mai de neînțeles, adormi. Același lucru se întîmplă cu stafia de pe capră. Nemaisimțindu-se îndemnată, ar fi văzut prin găurile birjei vechi liniile de cale ferată și în depărtare șuierul metalic al unui tren în viteză. După săvîrșirea accidentului care făcuse praf ultimul ascunziș al lui Artenie, calul fusese găsit pe cîmp trăgînd prin porumbi departe două hulube. Prins pînă la urmă de doi oameni, calul păscu o vreme iarba din curtea jandarmeriei dintr-un sat învecinat, apoi dispăru într-o noapte.

*) Fragment din romanul „PAVILIONUL" aflat sub tipar la Cartea Românească.

plastică

ION PACEA : RESPIRAȚIA „EUXINĂ" A MĂRILOR DE EMAIL

Cupe, calicii, o morfologie matriceală din proximitatea semnelor „floral concentrice", proprii timbrului aparent formal al operei sale, marinele – entități perceptibile în zona picturii de senzație – se dezvăluiau instantaneu ca fragmente de embleme nucleotice, emisii ale unei vivace comuniuni și disoluții a regnurilor din ventrul marin. Îndrăznețe promontorii și plaje calme, într-o exuberantă procesiune de descriere taşistă ... „... Punți aruncate prin imagine ca sinteză între regnuri ...". Metamorfozele se operează citeodată dinspre extrauman spre uman, observă Dan Hăulică în prezentarea făcută pictorului în 1975. E o restituire a umanului, am spune, epurat în retorta biomorfismului acvatic, o restituire omologă simbolic restituirii lui Ionas de monstrul marin. Țărmul e exhibarea jovial accesibilă a placentei marine, imaginate aici ca ecran, avatar familiar al misterului. Acvaticul e, în marinele sale, expresia naturii care deseneaza și decide în același timp țărmul. Ca ecran, marea lui Pacea se opune deopotrivă reveriilor infinitului și profunzimii. Stopată parcă într-o emfatică articulare a materiei picturale, imaginea se supune – spre a fi mai amplu captată – stazei : pictorul procedează printr-un soi de vitrificare a culorii și formei, în armonii și străluciri de email, ca într-o logodnă arhaică a culorilor. În istoria tehnică a pigmentului, emailul e un reper fundamental ca asimilare a „purei sale vizualități" cu un sentiment al picturii lui Pacea. Există în aceste imagini de „reprezentare", în **Marine,** o etalare obstinat bidimensionată – secțiune transversală în tectonica unei materii în care pare depozitată amintirea fluidului și mineralului subtil. „Spațiul pictural e un zid, dar toate păsările lumii pot aici să zboare în libertate" (Nicolas de Staël).

„În artă, concizia este o necesitate și o eleganță. Modificați-vă întotdeauna în sensul conciziei ; într-o figură căutați marea lumină și marea umbră", îi spunea Manet lui Jeannot, acum un secol. Între marea lumină și marea umbră, în teritoriul culorii ca imersiune vastă în forțele cosmice manifestate, se situează pictura lui Ion Pacea. E o concizie ce vizualizează travaliul în morfologia Rivierei mai ales, o scriere ce se livrează generos lecturii analogice. Spațiul ca habitaclu al privirii se materializează exclusiv în capacitatea evocatoare a paletei ca un continuum spațio-material. Marea se identifică, însă, dintr-o altă perspectivă, faptului mai profund, al unui orizont spațial, ambitus care decide stilistic pictura lui Pacea. Repertoriul de semne despre care adeseori s-a pomenit se compune în prim-planul unui ecran, „val înălțat ca o catapeteasmă", decupîndu-se pe suprafața unei omofone dionisii de culoare ce poartă nu doar amintirea unei legi profunde a decorativului folcloric, ci tipologia spațială a orizontului marin. Fără îndoială, ponciful „orizontului spațial", ca orizont psihanalizabil al eului, are numai uzura și disgrația unei întrebuințări excesive. Altminteri, el este o perspectivă ineluctabilă în hermeneutica imaginarului, în determinismul și procesualitatea creației. Marea, ca ecran, ecranul ca maree de email, voiam să numim în această aglomerare de albastru, între poezia apei și meta-poetica ei." Pentru atare meta-poetică, apa nu e numai un grup de imagini cunoscute într-o contemplare hoinară, într-o suită de reverii disperse, instantanee ; ea este un **suport** de imagini și, deopotrivă, un **aport** de imagini, un principiu care întemeiază imaginile" (Bachelard). Marea nu face aici figură de enigmatică substanță. Ea funcționează prevalent ca element iconic, orizont și principiu modelator, formal modelator. Între cei patru timpi ai suflului, pictura lui Pacea, de la Marine la compoziții, naturi statice și arhitecturi vegetale, fixează respirația percepției în momentul inspirației (puraka, skr.) și stopului respirator (antara-kumbhaka, skr.). Condiția privirii se regăsește în această vitrificare a acvaticului. Imobilizare a suflului și stază a fluidului – definesc tiparele formale ale picturii sale din ultimul deceniu. Marinele divulgă atingerea anteică a suportului vital, în obsesiva voință de a învinge maniera prin nonmanieră. Culoarea se supune – în compoziții – regulii fluidului ce împrumută forma vasului. Culoarea umple teritoriile desenate, modelînd o versiune a cloisonism-ului în care ductul distinct al grafiei alternează petei cu contur aerat. Eliberate de austeritatea acestei dihotomii, Marinele înregistrează francheţea atacului simultan al culorii – cu o funcție desenativă. După cum, în peisajul originar uscatul e o emergență a apei, forma rezultă din separația petelor, ca transcriere eliptică a textului intestin simbolic al mării. Fluid e gestul desenativ în chiar cele mai tranșante tușeuri ale pensulei. Fluid fără lascive ductilități, tașismul somptuar traduce plăcerea pictorului de a elibera bucuriile unei memorii colective în fața spectacolului carnavalesc al naturii.

Coriolan BABEȚI

muzică

ITINERARII SOLISTICE

Prezența lui **Viktor Eresko** pe podiumul Filarmonicii are deplină acoperire. El ne-a prezentat **Rapsodia pe o temă de Paganini** a lui **Rahmaninov.** Viziunea sa asupra acestei muzici a diminuat din tenta baladescă, remarcată în mod obișnuit, preferind o obiectivare „secco" a textului muzical. A impresionat deosebit virtuozitatea tehnică de care dispune, calitatea tușeului, discernămîntul dinamic. Ceva din tensiunea declanșată de acel lapsus, survenit chiar la început, a grevat cu siguranță asupra condiției interpretării. În același concert, desfășurat sub bagheta lui **Nicolae Boboc,** a fost audiată lucrarea **Lianei Alexandra – „Două imagini pentru cor de copii și orchestră"** – unde puritatea corului de copii, pregătit de **Marius Tănăsescu,** a fost adesea depășită de intensitatea orchestrei – urmată de **Simfonia în Si bemol de E. Chausson.**

La Operă, TOSCA a devenit, pare-se, preferata mai tuturor soliștilor oaspeți, ceea ce nu este întotdeauna bine sub aspectul valorificării repertoriului cu care această instituție se poate mîndri. Comparația valorică în această situație devine stringentă și nu știu în ce măsură a favorizat evoluția sopranei americane **Alexandra Hunt.** Corolarului de distincție, noblețe, eleganță cu care ne-au obișnuit **Ilo Cazacu** sau **Marieta Grebenișan,** la apariția protagonistei în scenă, a fost preferată o traiectorie mai apropiată de profilul unei midinete. Tosca sa nu a avut aplomb, nu a știut să-și etaleze cu suficientă pregnanță demnitatea. Ar fi una din explicațiile posibile pentru absența apluzelor devenite tradiționale la intrarea ori ieșirea din scenă a „divei". Forma vocală, inadecvată în această seară, completează datele unei situații destul de echivoce în mobilul invitării unui oaspete tocmai de peste Ocean.

În ultimul său simfonic, la Filarmonică o prim-audiție a prestigiosului **A. Vieru, „Ecran".** O muzică de puternică originalitate. Structuri în permanentă dezvoltare, în care spațiul sideral este juxtapus omului, întregului său univers afectiv. Bagheta lui **Remus Georgescu** a avut, cred, în plus de acuitate dimensionînd acest nou, copleșitor, univers estetic. Completarea orchestrei cu un număr optim de cordari a conferit serii o densitate și calitate sonoră sporită. **„Peer Gynt"** de **Ed. Grieg,** interpretat în totalitatea sa, a conturat imaginea unei plutiri lente, încărcate de irism, declinînd în spațiul sonor personaje de mult îndrăgite, precum Cîntecul lui Solveyg, Dansul Anitrei etc. Foarte potrivită opțiunea în acest context pentru timbrul cald, învăluitor, cu acut dezinvolt al sopranei **Rodica Miloia.** Violonistul norvegian **Ole Böhm** ne-a încîntat cu sonoritatea viorii sale italiene – Guadanini Parma, 1764 – risipind jerbe de armonice strălucitoare, echivalente celor făurite sub soarele cremonez. Romantismul german al **Concertului de Bruch** a fost conceput de tînărul solist cu respirații mai frecvente, mai ample, cu lărgiri emoționale proprii celui obișnuit a respira aerul tare al fiordurilor.

Doru MURGU

echo

Expoziția lui Panait Stănescu Bellu

Sala de activități culturale a Bibliotecii județene din Piața Libertății nr. 3 găzduiește o expoziție a artistului timișorean Panait Stănescu Bellu. Genericul selecției, care cuprinde peisaje italiene, executate în pastel, sanguină, sepia și cărbune, se justifică prin prezența, pe panoul de la intrare, a tabloului care i-a adus autorului medalia de argint la concursul internațional „Oscarul de aur" al orașului Neapole : o compoziție în ulei reprezentîndu-l pe Decebal tînăr (așa cum apare într-un bust mai puțin cunoscut de la British Museum), într-o ambianță romană, dominată de silueta svelță a Columnei lui Traian.

Farmecul fugarelor notații lirice din itinerarul italian – Roma, Pisa, Veneția, Trieste – se desprinde din spontaneitatea liniei, din soluțiile ingenue ale unghiurilor de perspectivă, din sobrietatea cromatică, însușiri mai puțin prezente pînă acum în realizările acestui pictor al acordurilor îndrăznețe, de tonuri tari, saturate. Refuzîndu-și exultația pitorescului, Panait Stănescu Bellu sugerează, în grafica sa actuală, sunetul unei poezii discrete, prilej de calmă și senină meditație.

Deliu PETROIU

profiluri

Un gînd pentru Nicolae A. Roșu

I s-a întîmplat ucenicului în greaua meserie a scrisului literar să întîlnească într-o bună zi pe redactorul-șef al săptămînalului „Luminătorul", un bărbat pedant în îmbrăcăminte și în expresie și cu o servietă distinsă cum numai avocații cei mari purtau în acea vreme, cu cită uluită mîndrie a primit cel tînăr invitația de-a colabora la gazetă ! Cel atît de generos cu tinerii era Nicolae A. Roșu, director între 1935–39 al săptămînalului timișorean „Cuvîntul satelor", redactor-șef între 1939–40 al gazetei „Luminătorul", organ al Astrei Bănățene, apoi fondator al ziarului „Poporul Român", al editurii cu același titlu, autor al unor culegeri de folclor literar (poezii populare, strigături) și îngrijitor al „Calendarului Poporului Român".

Ridicat din pătura țărănească a vremii (născut în 19 octombrie 1907) în com. Ramna, jud. Caraș-Severin), Nicolae A. Roșu face parte din primele generații de intelectuali bănățeni formați după Unirea din 1918, care s-au pus cu rîvnă în slujba vieții sociale, a învățămîntului și culturii. Mai înainte de a deveni publicist și editor, el a exersat ca profesor la Oravița și Lugoj și în ultima vreme la Timișoara, fiind asistent la catedra de limba franceză a Universității.

Anii din urmă îl caracterizează întors către satul natal, către istoria și oamenii de seamă pe care i-a dat acest sat societății. În afara unei monografii a comunei Ramna, sa- ocupat timp îndelungat de personalitatea poetului Cassian R. Munteanu, patriot la fel de înflăcărat ca și Apostol Bologa, eroul romanului „Pădurea spînzuraților" de Liviu Rebreanu. Ceea ce eroul de roman nu izbutește, izbutește Cassian R. Munteanu, care trece în plin război în România, participă la bătălia de la Mărășești și publică un jurnal al acestor zile hotărîtoare pentru poporul român.

Dedicîndu-i o carte acestui interesant erou bănățean din epoca Unirii (Editura „Facla", 1977), Nicolae A. Roșu își împlinește o nobilă îndatorire de intelectual legat de locurile natale și de istoria patriei sale, ceea ce ne face să-i dăruim gîndul nostru ca pe-un buchet de flori, acum cînd, trecînd în extremitate, ne lasă dintr-o viață de om doar amintirea.

Mircea ȘERBĂNESCU

lecturi

General maior doctor Ilie Ceaușescu

„RĂZBOIUL ÎNTREGULUI POPOR PENTRU APĂRAREA PATRIEI LA ROMÂNI"

Editura Militară, București, 1980

Cunoscut în țară și peste hotare, prin bogata și neobosita activitate în domeniul istoriei României și a doctrinei militare românești, generalul maior doctor Ilie Ceaușescu, oferă publicului cititor o nouă carte ce oglindește momentele cruciale ale luptei poporului nostru, de-a lungul mileniilor, pentru apărarea ființei sale, libertate națională și dreptate socială împotriva tuturor cotropitorilor și invadatorilor străini.

Această lucrare monumentală, alcătuită din 12 capitole, este închinată poporului român care **„a luptat necontenit de-a lungul mileniilor pentru a-și apăra libertatea, independența și pămîntul natal"** (p. 7). Autorul se distinge printr-o aleasă tratare și profundă analiză, urmărind formele pe care le-a căpătat războiul întregului popor în istoria milenară a românilor, începînd din societatea geto-dacă și medievală culminînd cu acel sublim eroism **„de glorie măreață"** din epoca marilor voievozi. Întregul ev mediu românesc s-a caracterizat prin efortul general al maselor, al oștirilor române pentru apărarea neatîrnării și apoi pentru redobîndirea ei deplină.

Tratînd epoca modernă, autorul urmărește evoluția dialectică a fenomenului militar românesc începînd cu oștirea revoluționară a pandurilor lui Tudor Vladimirescu și reconstituirea forțelor militare permanente românești. Clar și sistematic sînt analizate atribuțiile, organizarea, dotarea și modul de recrutare și instruire a trupelor în vederea îndeplinirii cu succes a misiunii pe care națiunea avea să le-o încredințeze : scuturarea dominației străine. Principiile de bază ale doctrinei militare naționale sintetizau ideile specifice ale programului pașoptist ; ea avea ca fundament concepția înarmării întregului popor și a războiului popular care, așa cum arătase experiența luptei multiseculare împotriva agresiunii străine, putea să servească și în noile condiții istorice (1859, 1877–1878, 1916–1918) cauzei unității și independenței românești.

Un interes aparte pentru cititori prezintă principiile doctrinei militare a României socialiste al cărei fondator este tovarășul Nicolae Ceaușescu, care cu o strălucită gîndire creatoare, de analiză a realităților vieții interne și internaționale, demonstrează că războiul întregului popor a fost și este scutul cel mai sigur cu care poporul nostru și-a apărat pămîntul strămoșesc, libertatea, ființa națională și independența.

Semnificativ ni se pare faptul că lucrarea generalului maior doctor Ilie Ceaușescu sintetizează și ridică pe o treaptă superioară elementele perene ale gîndirii militare românești anterioare, ia în considerare trăsăturile spiritului național, factura psihică a poporului, experiența sa de luptă acumulată de-a lungul unei istorii bimilenare. Ea ține seama de tot ceea ce se dovedește valoros și asimilabil organic din teoria și practica militară din lumea contemporană., de influențele fenomenului militar de revoluția științifică și tehnică în continuă și explozivă desfășurare.

Remarcăm, aparatul științific deosebit de bine pus la punct, bogăția de izvoare utilizate, materialul documentar ce însoțește volumul. Dincolo de sfera interesului ce-l prezintă pentru specialiști și cercetători, cartea generalului maior doctor Ilie Ceaușescu constituie totodată un bun prilej de lectură patriotică, de înălțare sufletească pentru toate categoriile de cititori.

Cartea generalului maior doctor Ilie Ceaușescu este cea mai completă exegeză cu privire la doctrina militară românească, din cîte s-au scris pînă acum la noi.

prof. dr. Gheorghe ȘORA

top

AFIȘUL PARIZIAN . : :

se dovedește a fi încărcat în pragul acestui început de iarnă. Iată, la teatrul Mogador concertează The Brothers Johnson cei doi americani socotiți a fi revelația '80. Discul lor „Light Up the Night", s-a vîndut foarte bine, spectacolele lor fac săli pline, cronicarii nu prididesc cu superlativele comparîndu-i cu „Jackson Five" sub raportul calității muzicii și prezenței scenice. Ceea ce, să recunoaștem, e ceva ● Alte prezențe pe scenele pariziene : Robert Palmer, Weather Report, Kiss și „veteranul" Joe Cocker ● O manifestare deosebit de atractivă : Festivalul chitarei acustice. Au cîntat John Mc Laughlin, Al Di Méola și Paco De Lucia ● La „Olympia" sînt așteptate, în această lună, concertele lui **Mireille Mathieu (în foto)**, după ce spectatorii l-au aplaudat pe Sergio Mendes cu orchestra sa, „Brasil '88" ● Un show non stop a prezentat și Julien Clerc, evoluția sa menținîndu-se în limitele muzicii impusă de artist, un melanj de șansonetă și piese de factură modernă ● Ce-au mai ascultat parizienii ? Grupul irlandez „Undertones" („rock acid și percutant" – Alain Wais, „Le Monde"), apoi formația americană „Dead Kennedys" exponentă a curentului „New Wave" ● Producătorul grupului Blondie a lansat-o pe Patricia Andrzejevski care sub pseudonimul Pat Benator a oferit cîteva concerte. Ziarele scriu despre un debut promițător ● Lume multă la filmul lui Christopher Petit „Radio on" o evocare nostalgică a vieții și activității artistice a unui mare star pop dispărut : Eddie Cochran. În rolul principal, David Beams ● Un interesant reportaj „minut cu minut" în culisele sălii „Olympia" publică „Le Point". E vorba de „Monsieur 100.000 volts" adică Gilbert Becaud. Aflăm că Becaud e un emotiv, drept pentru care mama sa în vîrstă de 82 de ani e prezentă de fiecare dată să-și încurajeze fiul înaintea concertelor...

Petru UMANSCHI

P.S. : La „Curierul melodiilor" din 15 XI a.c., redactorul muzical ne-a invitat **s-o** ascultăm pe Bernie Laine. Un amănunt i-a scăpat redactorului : ea e... el !

cenaclu

Marți, 25 noiembrie, în Cenaclul Asociației scriitorilor și al revistei Orizont, Marcel Turcu a citit un grupaj de poezii. Referatul, prezentat de Vasile Popovici („din considerente axiologice și structurale") a incitat la „o discuție bogată în idei și foarte folositoare" la care au participat : Gina Epure : „sînt șocată de referat... poezia e foarte realizată" ; Nicolae Țirioi : „poezia lui M. Turcu este cerebrală... dar rămîne poezie" ; Brîndușa Armanca : „poetul nu are o voluptate a drumului ci a stilului" ; Marian Odangiu : „un referat exact și la obiect... poezia e destructurată" ; Marcel Tolcea : „poetul are o știință a conducerii discursului... există o logică ce plutește deasupra înțelesului... există o invazie a construcției, cu certă eficiență poetică" ; Vasile Versavia : „un referat demn și inteligent... poezia citită ridică problema pînă unde se poate îndepărta limbajul poetic de cel noțional". Poetul Alexandru Jebeleanu, care a condus lucrările ședinței : „referatul nu a comentat poezia din interior... Poezia lui M. Turcu are elemente suprarealiste... există fuga de exprimarea comună... iar grupajul citit este cel mai realizat în sensul concepției artistului despre poezie". În final, Marcel Turcu mulțumește pentru : „conjunctură... pentru entorsa bine intenționată" apoi „sînt mai aproape de sistemul meu ca oricînd".

În ședința viitoare, un grup de actori de la Teatrul Național va citi o piesă de Ion Corlan. Regia și referatul, Emil Reus.

Mathei ITTU

panoramic

● Cu ani în urmă scriam rînduri entuziaste despre formația rock „Omega" din R. P. Ungară, prezentă la Sala Olympia într-un show total, în care efectele electronice spectaculoase echilibrau o muzică de valoare. Muzica a rămas, formația a mai ruginit, tinerețea s-a dus. Recentele spectacole, de rutină, obosite. Și totuși ei sînt mai buni decît... Le-a rămas dramatismul dinamic o anume bărbătească melancolie. Penurie de spectaculozitate, repetarea unor vechi succese. Totul **sub** entuziasmul juvenil al sălii. Să fie, oare, ei, aceiași ? Probabil că amurgul unei formații **în spectacol** să se suprapună unui răsărit perpetuu, care este acela al imprimărilor (în studio). ● Cu ocazia sărbătoririi centenarului nașterii lui Sadoveanu, la Școala generală nr. 27 din Timișoara a luat ființă cercul literar „Visătorii" coordonat de prof. Rodica Herlea. La manifestare a participat prozatorul Mircea Șerbănescu. ● La Casa de cultură a sindicatelor din Lugoj, recenta expoziție de pictură semnată de Ștefan Ilca, premiat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" și în alte etape republicane. Expoziția, cuprinzînd 40 de lucrări, atestă o rară vocație de peisagist, o știință a minuirii vibrației culorilor incluzînd remarcabile interiorizări și o permanentă frenezie a descoperirii vieții. Membrul fondator al Cenaclului „Romul Ladea" din Lugoj este tot inginerul chimist Ștefan Ilca, acest intelectual multilateral înzestrat. ● Studenții iugoslavi care învață la Timișoara au susținut un spectacol pe estrada Casei de cultură a studenților. Cineclubul „Gaudeamus" își serbează jubileul. ● În monumentul istoric din piața „Timișoara 700" Muzeul Banatului vă prezintă o expoziție de artă neolitică și eneolitică românească. ● Sub egida Bibliotecii județene și a Filarmonicii „Banatul" a avut loc un medalion dedicat lui Apollinaire susținut de Șerban Foarță.

L. BURERIU

corespondența

Alecu I. Sando : În **Imagini de toamnă,** pe ritmul lui Topîrceanu, scapără cîte o imagine plastică precum aceasta : **„Oile din munți se lasă / remorcate de-un măgar".** Totuși, se scrie **iezi** nu **ezi,** nu ? **Popa Nistor :** Cît e de tristă hîrtia sub versurile dvs. ! Chiar nu sînteți în stare să comparați ceea ce scrieți cu ceea ce au scris alții, cu ceea ce se publică ? Încercați ! **Constantin Dascălu :** Ultimul grupaj ni se pare neizbutit. **Ion Marinescu :** Aforismele trimise nu intră în preocuparea rubricii noastre. Le-am predat lui Ion Velican. **Pop Floare :** Cele 4 poezii ne-au plăcut prin identitatea tonului care le străbate, prin ritmul curgător, identic și el cu sine însuși. Am rămas cu un sentiment de încredere și vă propun să reveniți cu manuscrise dactilografiate. Am reținut „Cum vreți !". **Veronica Crăciunescu : Orgoliu** și **Legi la furnici** vă îndreptățesc „patima" de care vorbiți. Impresia generală e că „notați" imagini subțiri, delicate, fără ca acestea să fie structurate de un sens practic mai adînc. Iar cînd vorbiți de „un dumnezeu blond ca o lămîie" nu faceți nici o ispravă ; procedeul acesta al „reducerii" **(demitizării)** e, de-acum, banal. **Octavian Suciu :** Poeziile trimise nu sînt chiar slabe dar nici deosebite nu sînt. Sînt cum sînt – cu totul obișnuite. **I. Borangic :** Am reținut **Remember,** dar e izbutită și **Septembrie.** O strică doar ultimul vers. **Mihai Octavian Ioana :** Am reținut tot ce ne-ați trimis și sper să putem colabora frumos. Indiscutabil, aveți har, e vizibilă totuși, din cînd în cînd, pasiunea dvs., pentru Labiș. Trimiteți și cîteva date despre dvs. **Ion Damian, N. B. Coriolan, Indu Artur, Avram Constantin, Mioara Andronic, Cristin Ștefan, Vasile Vidrașcu, Orion, C-tin Mihalache, I. Jebeleanu :** texte în afara poeziei.

Vasile VERSAVIA

prietenii revistei „ORIZONT"

MIHAI OCTAVIAN IOANA

De ziua mea

Firesc, ca orice tînăr, la douăzeci de ani
Mi-aș fi dorit o masă pe-un cîmp cu luminări
Șampanii izbucnite din scorburi de castani
Și muzici să incite furtunile pe mări.

Mi-aș fi dorit fecioare cu pletele arzînd,
Reci luntrii de lumină călătorind pe ape,
Ca-n ceasul meu de slavă s-aprindă rînd pe rînd
În douăzeci de ruguri văpăi cu mii de pleoape.

Te-aș fi dorit alături pe tine, scumpă mamă,
Privind din umbră dansul ce nici nu-l știi pe nume,
Intimidată-n fața acelor ce te-aclamă,
De parcă vinovată că m-ai adus pe lume.

Dar furios norocul, precum un lup mă muște
Și-mi sparge-n mînă cioburi dintr-un fictiv pahar ;
Cînd mă apasă-n umăr cureaua de la puște
Și calc pe trupul nopții cu pași tăcuți și rari.

Din ierburi, pui de brumă îmi cîntă cucurigu,
Cu ei începe toamna o-și lumina de zi ;
Cînd își trezește vîntul și-și întețește frigul
Și-mi săgetează haina cu ace strășezii.

Tu, care plîngi în casă și-n stradă uiți să ieși,
Scriindu-mi lomuțianul pe-o umedă scrisoare,
Sărută floarea albă căzută pe cireși
Și-așteaptă să înceapă și toamna următoare.

DUMITRU ANGHEL

Pămînt românesc

Ție, pămînt românesc,
îți închin totul
în fiecare dimineață
cînd răsare soarele să-ți mîngîie conturul.

La ostînit,
se adună în acest contur –
dimensiunea generoasă a viitorului :
lucidă formă
a visului.

Transfigurare

Mă risipesc
într-un inocent sărut
care liniștește
după ce mai întîi
a durut...

Poem fără titlu
lui Ghezo Vida

Ai cioplit trunchiul
gorunului falnic
și legendele neamului
le-ai descîntat în memoria lemnului . : :

mapamond

Planetologie (VIII)

În ce privește planeta Jupiter, toate instrumentele astronomice (spectroscoapele, fotometrele, radarurile etc.) i-au studiat natura sistematic, de la descoperirea ei de către Galileu, în 1610. Și totuși, de-abia sonda „Pionir-10" care la 4 decembrie 1973 trece numai la 131.000 km de norul lui Jupiter, reprezintă un moment crucial în cunoașterea celei mai mari planete a sistemului solar. Nava a cercetat magnetosfera și atmosfera lui Jupiter și a transmis peste 300 de imagini ale norului și satelitului planetei. La aceasta s-au adăugat și cercetările celei de a doua nave „Pionir-11" care la 1 septembrie 1979 a ajuns pînă la Saturn, ca după aceea să-și continue drumul pînă la marginea sistemului solar.

Dorind să profite de poziția favorabilă a planetelor exterioare, cercetătorii americani, pornind inițial de la ideea unei așa-zise „mari călătorii" au luat inițiativa construcției a două nave „Voyager". Prima din ele a fost lansată de pe pămînt la 20 august 1977 și a trecut, la 5 martie 1979, după 18 luni de zbor și 840 milioane kilometri parcurși, prin punctul de cea mai mică distanță de Jupiter (227.000 km). Întrucît gravitația i-a schimbat traiectoria, sonda, încheindu-și călătoria de două luni prin sistemul satelitic al lui Jupiter, a continuat zborul spre Saturn, cu care s-a întîlnit la 12 noiembrie 1980.

Alți 80 de milioane de km au fost străbătuți de „Voyager-2" care a părăsit pămîntul la 5 septembrie 1977. Această sondă va trece pe lîngă Saturn la 27 august 1981, la 30 ianuarie 1986 pe lîngă Uranus, apoi, după cum speră cercetătorii, în 1990 pe lîngă Neptun. Pe fiecare „Voyager" se află pe lîngă camere de televiziune, și detectori de raze cosmice, interferometre infraroșii, spectrometre, radiometre, patru magnetometre, fotopolarimetre, instrumente pentru radioastronautica planetară, detectori de particule și alte instrumente. Toate acestea au transmis o cantitate enormă de informații care au fost înregistrate pe bandele computerelor și numai parțial cercetate. Analiza detaliată va dura mai mult de un an. Cele mai interesante sînt fotografiile, înregistrate de asemenea sub formă de semnale : în total 30.000 de imagini realizate prin patru filtre (cu patru culori). Toate aceste semnale au avut nevoie de aproximativ 38 minute ca să străbată uriașa distanță pînă la Pămînt.

Comparația cu sistemul solar al lui Jupiter se impune de la sine ; planeta nu numai că este înconjurată de 13 (sau chiar 14) sateliți și un inel de particule, dar lunile sale au cele mai tinere, cele mai vechi, cele mai netede și cele mai active suprafețe cunoscute pînă acum în sistemul nostru planetar. Jupiter reprezintă o lume fluidă care nu se poate cartografia așa cum acest lucru se face pe Lună, Marte sau Pămînt. Cum de altfel s-ar putea cartografia o lume care se află în stare fluidă și gazoasă ! Se știe că oxigenul și heliul sînt componenții principali ai atmosferei, iar nu demult s-a constatat că unele straturi (de sus în jos) sînt compuse de cristale amoniacale, cristale de gheață, picături de apă și hidrogen molecular fluid, care trece în hidrogen metalic în jurul nucleului format din silicat de fier.

(VA URMA)

evrika!

NUMELE

Numele noastre – pretutindeni ! Șoptite cu dragoste, strigate cu ură, chemate, apostrofate, aclamate, citate... Pretutindeni – numele noastre ! Pe hîrtii efemere, crestate în scoarța copacilor, mîzgălite pe bănci, pe ziduri ; gravate în zinc, turnate în plumb. Ion, Maria, Gheorghe, Ana, Nicolae, Alexandru, Vasile... Cînd ajung săpate în piatră, nu cutremurăm.

FOTOGRAFIA

Iată o fotografie din copilărie, a actualului criminal. Are părul zburlit, mîinile îi atîrnă pe lîngă corp ; e limpede că îi par de prisos. E murdar pe gură, ca și ortacul său din dreapta. Cu siguranță că au dat lovitura într-un ogor cu pepeni. E pricăjit, neajutorat. Stîrnește milă. Prietenul său e rotofei, cu ochi ageri ; abordează un surîs atoateștiutor. Ține în mînă o praștie cu crăcană, gata să ucidă o pasăre cîntătoare.

LEGENDA

Păianjenul pornise pe o rază, către soare. Îi era cald și se simțea departe de orice primejdie. După un urcuș greu văzu pămîntul sub el, ca pe o minge albastră. Dar se înnoptă. Raza i se topi lîngă inimă. Se rostogoli în hău. Atunci slobozi din el, spre pămînt, o șuviță subțire de durere, pe care cobori în voie. Apoi, cum noaptea și ziua mereu se succedau, el țesea întruna, visînd s-ajungă la soare.

CĂRȚILE

A pus o carte sub un picior al mesei, care era mai scurt. Cu alta a acoperit o oală, în care a pus fasole la fiert. Alta a pus-o între ferestre, ca să nu zornăie geamurile la trecerea vreunui camion pe stradă. Altele patru, mai voluminoase, le-a așezat pe niște fotografii, să le îndrepte. Cu una deschisă a mascat lampa de pe noptieră, să nu-l bată lumina la ochi. Cam așa era toată biblioteca lui.

Ion VELICAN

Trei zile închinate bucuriei

(Poeta și publicista Else Alscher, un reprezentant de seamă al scrisului german din Banat)

La 24 decembrie 1962 s-a stins, într-un spital din Neunkirchen (Austria Inferioară), scriitoarea Else Alscher. Dispariția ei, la vîrsta de 85 ani, a trecut aproape neobservată. Else Alscher a fost cea care a veghеat asupra destinului artistic al lui Otto Alscher, prozator din Orșova, ale cărui scrieri sînt cunoscute în întregul spațiu lingvistic german și ale cărui povestiri despre animale și vînătoare se numără, pe drept, printre creațiile de elită ale genului în mai nou scris german. La 2 ianuarie 1963, scriitoarea a fost condusă pe ultimul ei drum de către fiul ei, cîteva rude și cîțiva prieteni și depus în cavoul familiei, situat în cimitirul central al Vienei, unde și-a găsit odihna și „veneratul ei Adam Müller-Guttenbrunn" (citat după Helmut Alscher ; fiul Helmut are 73 de ani, trăiește în Esslingen pe Neckar – R. F. Germania – și este un scriitor sensibil și un publicist redutabil, care semnează săptămînal un foileton în ziarul „Heilbronner Stimme" – „Vocea Heilbronnului"). Numai renumitul istoric literar din Graz, Dr. Anton Scherer, reputat cunoscător al culturii germane din Banat, a marcat trecerea ei într-un detaliat necrolog, în care arăta că poeta de rară sensibilitate și talentata ziaristă Else Alscher, care trăise aproape trei decenii pe meleagurile bănățene, trebuie socotită, prin creația ei literară, un reprezentant de frunte al scrisului de limbă germană din Banat, chiar dacă a stat aproape totdeauna în conul de penumbră al personalității soțului, fapt care a condus la situația de a i se fi refuzat aceeași cinstire pe care ar fi meritat-o pe deplin. Astfel nu e de mirare că Jakob Stein îi dedică în cartea „Douăzeci și cinci de ani ai scrisului german din Banat" (1915) doar cinci rînduri: „În legătură cu Otto Alscher", scrie Stein într-o adnotare pe pagina 111, „să amintim și de soția lui, Else Alscher, care nu e de origine bănățeană, dar care se distinge ca o talentată elevă a soțului ei, în **„Trezirea lui Florea și alte povestiri"** (1914) cu subiecte din viața românilor. Dar să rememorăm pe scurt drumul vieții celei care a fost o viață întreagă o prietenă a românilor.

Else Alscher, născută la 19 septembrie 1877, a fost una din cele zece fiice ale șelarului din Schwechat. Numele ei adevărat este Leopoldine Amon. A fost educatoare. În 1903 s-a căsătorit cu orșoveanul Otto Alscher, cu trei ani mai tînăr, care se afla la studii în Viena. „Părinții s-au cunoscut într-o societate literară", mi-a povestit, la Esslingen, Helmut Alscher. Else Alscher și-a scris primele poeme pe băncile școlii, debutul ei timpuriu este consemnat în ziare și reviste ca „Westermanns Monatshefte". Ea a fost nu numai poetă, ci și o remarcabilă publicistă și prozatoare. Talentul ei este atestat de multilaterala prezență literară și jurnalieră în coloanele mai multor publicații ale timpului, ca „Budapester Tagblatt" (aici a apărut, printre altele, în vara lui 1914, nuvela „Un an"), „Leipziger neueste Nachrichten", „Werschetzer Generalanzeiger" (în 1912, publică aici, în foileton, una dintre primele descrieri detaliate ale insulei-cetate Ada Kaleh, care va avea să dispară sub valurile Dunăbiului, o dată cu terminarea complexului hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier), „Wiener Frauenzeitung", „Leipziger Abendzeitung", „Von der Heide", „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt" și, mai tîrziu, în „Temeswarer Volksblatt" (Foaie poporană din Timișoara), în „Banater Deutsche Kulturhefte" (Caietele germane de cultură din Banat) și în „Banater Deutsche Zeitung" (Foaia germană bănățeană) etc.

După mariajul cu Otto Alscher – un talent scriitoricesc destul de opiniatru, care a recunoscut imediat în Leopoldine Amon vina literară și a ajutat-o din răsputeri să răzbească pe drumul ei – numărul creațiilor literare tinde să scadă. „Cauza nu trebuie căutată în obligațiile conjugale", subliniază Helmut Alscher, ci mai degrabă în faptul că Else Alscher, „a conlucrat la început intensiv la șlefuirea stilistică a manuscriselor tatălui meu" (H. Alscher). Cu toate astea în diferitele ziare și reviste ale imperiului au apărut în continuare, în mod regulat, proze cu mențiunea „de Else Alscher, Orșova". După părerea mea, care nu poate fi încă un verdict definitiv, creația lirică a Elsei Alscher este mai vastă decît opera ei în proză. S-au tipărit mai puține texte lirice, căci publicațiile vremii erau, fără doar și poate, mai interesate de proze de calitate, izvorîte de pe un meleag, cotat de cititori cel puțin curios, dacă nu chiar exotic.

Else Alscher s-a stabilit în Banat și acest meleag cu oamenii săi i-a dat totul, i-a fecundat creația literară și și-a pus, în parte, pecetea pe scrisul ei. Ca și Otto

Alscher, scrie multe proze despre români, despre obiceiurile și datinile lor, despre Orșova. Astfel, „Werschetzer Generalanzeiger", din iulie 1912, publică foiletonul „Cine dă mai mult", care este o descriere autentică a nedeii. Spicuim : „Peste satul românesc s-a lăsat înserarea. Dar astăzi n-a adus, ca de obicei, marea liniște, căci se ține nedeia. Asta înseamnă pentru români trei zile închinate bucuriei, care pot fi redate în două cuvinte : libertatea muncii și joc. Jocul se desfășoară pe strada principală în fața hanului din comună. Dansatorii stăteau în șiruri lungi, totdeauna un băiat, apoi o fată, ținîndu-se de mînă. Azi toți poartă straie de sărbătoare. Flăcăii în cămășile largi de in și ițari, cu broderii bogate, deasupra ilicul cu motive colorate. Fetele în jachete de catifea, fără mînecă, dedesubt chimeșa, o cămașă albă sau cu broderii colorate, în păr o floare roșie sau albă. Fețele, aproape întotdeauna fermecătoare, sînt azi de un alb sau roșu artificial. Căci nici o româncă nu s-ar duce la joc cu tenul ars de soare și pentru astfel de zile de sărbătoare toate se machiază cu exagerare. Dansul începuse la patru. Hora, Ardeleana, Brîul, apoi iar Hora în șir neîntrerupt. Lăutarii țigani cîntau de mama focului și broboanele de sudoare le șiroiau peste fețele grase, strălucitoare. Trebuiau să continue jocul, căci multele picioare de pe lîngă ei încă n-au cunoscut oboseala. Amurgul venea și înserarea. Primașul trimitea cîntecul înspre Meilă Văcaru, care, fiind unul dintre bărbații de frunte al satului, conducea jocul . . .".

Else Alscher, această prietenă și admiratoare a românilor, și-a petrecut ultimii ani ai vieții la Viena. Abia moartea a putut să-i smulgă condeiul din mînă și să-i înfrîngă optimismul, cu care a primit toate cele întîmplate în lume și în lumea literară, și să-i stingă energiile inimii. Nu e deci de mirare că, la 83 de ani, a mai călătorit pînă în Australia, pentru a-și îmbrățișa fiica, Helga, ce trăiește acolo. Numai un singur dor al ei nu și-a găsit împlinirea : să termine un scenariu de film.

Nikolaus BERWANGER

opinii

Cornel Hărănguș

„Intuiția și cunoașterea științifică"

(Ed. Facla, 1980)

„Intuiția și cunoașterea științifică" o lui Cornel Hărănguș, apărută în Editura Facla (1980), merită incontestabil o atenție specială. Pornim de la această apreciere pentru motivul, destul de rar invocabil în literatura de specialitate autohtonă din ultima vreme, că autorul ne conduce cu consecvență și seriozitate în analiză spre o poziție originală, șocantă chiar pentru unii, în ceea ce privește semnificația unui termen mult dezbătut în gnoseologie și epistemologie de-a lungul întregii istorii a acestor discipline – intuiția în cadrul procesului de cunoaștere. Demersul său pare așadar îndrăzneț și cu atît mai interesant cu cît dialogul la care se simte obligat să recurgă, se realizează cu unii dintre cei mai prestigioși specialiști din domeniul teoriei cunoașterii. Astfel că această investigație vizează două situații teoretice : discuția în legătură cu semnificația teoretică a termenului în istoria filosofiei universale, am putea-o numi „preepistemologică" (Platon, Aristotel, Descartes, Leibnitz, Spinoza, Locke, filosofia clasică germană, Croce, Bergson, Husserl etc.) și în accepțiunile apropiate de contemporaneitate sau strict actuale (Poincare, Krönecker, Cantor, Hayting, Bunge, Piaget, Popper, Althuser, și mai ales literatura sovietică de specialitate), legate în special de problematica cunoașterii științifice, unde termenului **„intuiție"** i s-a acordat o atenție specială. Sînt supuse așadar analizei două tipuri de poziții : cea în care intuiția e apropiată sau opusă cunoașterii științifice și cea care nu contrapune intuiția cunoașterii științifice, considerînd-o un moment al acesteia.

În raport cu fenomenologiile intuiției analizate, autorul constată cîteva probleme : toate se bazează pe un concept al intuiției redat prin diversele definiții ale fenomenului și care gravitează în jurul ideii că intuiția se produce brusc, nemediat ; toate au ca domeniu de denotare fie activitatea de cercetare a subiectului cognitiv, fie cunoștințele dobîndite ; autorii leagă intuiția de facultățile cognitive ale omului (sensibilitate și intelect) ; unele forme ale intuiției sînt legate de creație în general, de creația științifică în special.

Textul ne oferă o structură logică circulară. Încă din **Cuvînt înainte,** autorul ne previne că poziția sa în legătură cu problematica pusă în discuție exclude modalitățile curente de înțelegere ale termenului : „Rezultatul la care am ajuns – intuiția este un termen pentru un anumit gen de iluzie" – reprezintă „o explicație pe care o dăm atitor descrieri ce s-au făcut fenomenului intuirii" (p. 6) ; în final, în urma unei analize orientate în special pe catalogarea critică a fenomenologiilor intuiției și explicațiilor ce i s-au dat, această concluzie va reprezenta și soluția demersului întregii cărți – intuiția, ca iluzie, nu este un moment al cunoașterii sau o facultate specială a subiectului cognitiv, așa cum apare în majoritatea cercetărilor teoretice care ne stau la dispoziție. Acesta e motivul pentru care am utilizat încă de la început aprecierea de „șocantă" pentru opinia lui C. Hărănguș, care se detașează de opiniile, am putea zice instituite și „oficiale" ale unei întregi literaturi de specialitate în raport cu care cei mai mulți autori preferă refugiul timidității. Tot în acest fapt trebuie căutat și interesul deosebit pe care îl prezintă cartea care, dincolo de motivul pe care îl semnalam, este și o cercetare istorico-filosofică prețioasă prin faptul că urmărește în mod logic dezvoltarea și, de ce nu, stagnarea cunoașterii în raport cu un termen a cărui clarificare a provocat mult efort teoretic. Nu vrem să spunem că autorul ar deveni prin această încercare neapărat un inițiator într-o chestiune spinoasă. Dar refuzul său de a străbate căi bătătorite și de a se mulțumi cu o istorie „consumată" dar bine ancorată în cultura filosofică prin valoarea personalităților care au constituit-o, își merită aprecierea cuvenită, chiar dacă riscurile sînt inerente.

Motivul principal al refuzului semnificațiilor curente ale termenului de intuiție este exprimat clar pe parcursul lucrării : explicațiile invocate nu dovedesc existența unei așa-zise cunoașteri nemijlocite, sau a nemijlocirii cognitive, iluzii datorită cărora intuiția a fost considerată de obicei ca moment decisiv al cunoașterii și creației. Trecînd în revistă diverse accepțiuni ale intuiției în cadrul unor fenomenologii (predominant gnoseologice sau predominant psihologice, modalitățile de dezvoltare ale raționamentelor, autorul se întreabă : „Ce apare nemijlocit în aceste așa-zise forme ale intuiției ? Cuvîntul nemijlocit și atît, căci raționamentul accelerat, oricît de accelerat ar fi, dacă este raționament și nu o logică șchioapă, reprezintă o formă de mișcare prin mijlocire a gîndirii" (p. 77). „Nemijlocirea" este refuzată așadar datorită absenței unor temeiuri principiale sau experimentale. Impresia de nemijlocire apare datorită menținerii analizei la nivelul unor procese psiho-gnoseologice greu observabile sau explicabile sau – cum arată autorul – pur și simplu inaccesibile deocamdată.

Problema nemijlocirii e analizată și în raport cu sistemele empirico-teoretice (capitolul IV), vizînd intenția de a stabili dacă intuiția este sau nu prezentă în corpul cunoștințelor ca atare. Concluzia ce se desprinde din analiza unor structuri logice este că nemijlocirea se prezintă și în acest caz ca o iluzie ce decurge din ruperea sistemului de cunoștințe teoretico-empirice de subiect și considerarea lui în sine, ca auto-funcțional. Acesta e motivul pentru care autorul simte nevoia să discute într-un paragraf distinct problema relației dintre subiect și cunoaștere. Observația că teza hegeliano-leninistă a identității ontologiei, gnoseologiei și logicii este deficitară datorită izolării subiectului de procesul cunoașterii, ni se pare că readuce în discuție o problemă pe care majoritatea epistemologiilor contemporane o neglijează în mod deliberat, poate, chiar programtic. Ne referim la epistemologiile „fără subiect cunoscător" – idee comună unor teoreticieni de prestigiu ca Popper, Althusser, mai puțin Lenin și Piaget, care recurgînd la aspectele genetice ale cunoașterii, înclină spre o reconsiderare a subiectului. Se poate observa, în cartea lui C. Hărănguș, atenția deosebită cu care autorul izbutește să valorifice poziția marxistă și în special leninistă în privința activismului subiectului cunoscător, evidențiind, în același timp, și unele limite și incertitudini. În orice caz autorul evidențiază convergența uneori izbitoare a epistemologiei genetice cu epistemologia ale cărei linii au fost trasate de Marx și Lenin. Pe un alt plan al discuției sînt evidențiate similitudinile dintre epistemologia lui Popper și cea leninistă (p. 124).

Intuiția este așadar un gen de **iluzie a perceperii de sine.** Aria ei de fenomene se situează în cadrul raportului conștient-inconștient. În acest raport, intuiția apare – cum se exprimă autorul – ca „o reorganizare structurală (. . .) a informației". Momentul de „surpriză" este datorat transferului informației din inconștient în conștient și ea apare „în modelarea noastră prin indicarea modului de legătură al grupului de structuri" (p. 85).

Argumentele lui C. Hărănguș sînt plauzibile și chiar incitante. Scrisul său este clar și concis, îndemnat de un respectabil impuls spre eliminarea „balastului" teoretic și stilistic de care suferă uneori cărțile noastre. Intenția sa este apreciabilă. Realizarea ei deasemenea, dovedind sinceritate și un spirit fin de analiză și pătrundere a unor probleme complicate care ne îndeamnă uneori să preferăm în locul soluțiilor realiste, iluziile epistemologice.

Viorel SÎRBU

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 49 (663) 4 DECEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

O structură modernă a economiei naționale

A trecut un an de la lucrările celui de-al XII-lea Congres al partidului care, prin prevederile documentelor adoptate, asigură continuarea fermă, unitară a politicii partidului nostru de creștere în ritmuri înalte a economiei naționale. Așa cum sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu** în Raportul la cel de-al XII-lea Congres al partidului: **„Corespunzător obiectivului fundamental al viitorului cincinal, se va asigura creșterea proporțională și armonioasă a industriei și agriculturii, a tuturor ramurilor economiei naționale, realizarea unui echilibru optim între diferite sectoare, în vederea satisfacerii într-o tot mai mare măsură a necesităților progresului general al societății și ridicării continue a bunăstării materiale și spirituale a întregului nostru popor".**

Între elementele definitorii ale evoluției economiei românești în anii viitorului cincinal se înscrie și remodelarea structurii sale. În primul rînd va continua procesul de **îmbunătățire a structurii industriei** prin dezvoltarea mai accentuată a ramurilor de vîrf, care consumă mai puțină energie și combustibil și ale căror produse valorifică superior materia primă, avînd un grad mai înalt de prelucrare. În cadrul industriei constructoare de mașini se va pune un accent mai mare pe subramurile care asigură folosirea cu indici superiori a materiilor prime și energiei, a muncii de înaltă calificare — mecanica fină, electronica, producția de mașini-unelte așchietoare și altele. Același criteriu a fost avut în vedere și în dezvoltarea industriei chimice, acordîndu-se prioritate producției de sinteză fină și de mic tonaj, ca și în industriile ușoară, alimentară, în producția mică și artizanală, unde se va impulsiona fabricația produselor care permit o valorificare superioară a resurselor de energie și materii prime interne, un grad de finisaj înalt, o calitate ridicată. Ecoul acestor orientări se va resimți deosebit de favorabil în evoluția structurii comerțului exterior.

Una dintre cele mai profunde modificări de structură o reprezintă **schimbarea proporțiilor producției de energie electrică în raport cu energia primară consumată.** Scăderea aportului energiei obținute din hidrocarburi, în favoarea energiei hidroelectrice, nucleare-electrice, a celei realizate din cărbuni, șisturi bituminoase și din celelalte resurse recuperate sau noi va contribui în mare măsură la asigurarea, pînă în anul 1990, **a independenței energetice a țării.**

Modificări esențiale de structură vor avea loc și în celelalte ramuri. Una din prioritățile importante ale viitorului cincinal o constituie accelerarea procesului de **dezvoltare intensivă și de modernizare a agriculturii.** Pe această bază se vor putea realiza creșteri importante ale producției agricole vegetale și animale, obținerea unor recolte superioare și stabile de cereale, producții medii la hectar care se apropie de cele realizate în țări dezvoltate ale lumii, modificări importante în structura producției plantelor tehnice, intensificarea legumiculturii, ridicarea potențialului productiv și modernizarea fondului pomiviticol, dezvoltarea substanțială a sectorului zootehnic, ridicarea la un nivel superior a eficienței economice a acestei **ramuri de bază** a economiei naționale. În ramura transporturilor va crește aportul transporturilor fluviale și maritime și se va reduce cel al transporturilor rutiere, mari consumatoare de combustibil și lubrefianți.

Din oricare unghi am privi lucrurile, apare limpede că **modernizarea structurii economiei,** are drept țel final creșterea mai rapidă a avuției naționale și, pe această trainică bază, a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor.

Filip PAȚAC

Ilustrăm acest număr cu lucrări din „Expoziția plastică neo-eneolitică în România", deschisă în aceste zile la Timișoara.

ÎN ACEST NUMĂR: Cronici literare la: **Mircea Frînculescu „Retorica românească" (Ileana Oancea); Nicolae Ioana „Tabloul singularicului" (Eugen Dorcescu).**

— Referințe istorico-literare în publicistica politică a lui M. Eminescu" (Virgil Vintilescu).

— Poezii de Adrian Popescu, Ion Chichere și Adrian Aluigheorghe.

— Proză: „Poveste cu apa Timișului" de Florin Bănescu.

— Istorie document: „Expoziția plastică neo-eneolitică în România" (Gheorghe Lazarovici).

— „O carte despre Orient" (Ioana Rauschan).

comemorări

STAREA DE TREZIE

Între titlurile de noblețe ale satului bunicilor mei erau și cîteva rînduri scrise despre ei de Nicolae Iorga. Între legendele sale de seamă, faptele marelui cărturar, săvîrșite în cele cîteva ore în care, între studiul unei pisanii, al unui evangheliar și al unei zidării, împrăștiase, așa cum făcea întotdeauna, multe mustrări și multe sfaturi.

Atunci cînd am auzit prima dată de Nicolae Iorga numele său era pronunțat cu o emoție conspirativă; să nu ne audă cineva. Cărți nu erau, fuseseră topite, cei care le aveau le ascunseseră, mai asta le lipsea: să se știe că au în casă cărți de Nicolae Iorga. De fapt, dacă mă gîndesc bine, de Nicolae Iorga am auzit de la un dascăl bătrîn care, într-una dintre sărbătorile permise, băuse mai mult decît era cazul; se părea că foarte mulți au cărți, că există, în satul vecin unul Dimitrie Brînzei care le are pe toate fiindcă el îi fusese... corespondent. Să îl caut pe Dimitrie Brînzei și să-i spun că el...

Pe urmă dascălul a dispărut și eu am amînat să trec pe la Dimitrie Brînzei, scriitor țăran, publicist și proprietar al unei biblioteci demne de orice invidie. L-am vizitat pe Dimitrie Brînzei peste cîțiva ani cînd el era foarte bătrîn și se descotorosea de bibliotecă; nu mai avea ce să facă cu ea. O parte dintre cărți vinduse bibliotecii Institutului pedagogic din Timișoara, alta cui se nimerea. Dacă vreau să cumpăr, dă ieftin. Nu ține la preț. Pe Iorga îl cunoscuse, dăduse chiar mîna cu el. Cărțile lui Iorga nu le vinde. Dar dacă vreau, îmi dă împrumut una... îmi dă împrumut cu condiția să n-o arăt la nimeni. M-a petrecut pînă la poartă, repetînd: să aveți grijă să n-o vadă nimeni. Eu sînt bătrîn dar dumneavoastră... E păcat de dumneavoastră. Era o vreme în care cărțile începeau să circule libere, dar Dumitru Brînzei era un om pățit: dar dacă... dar dacă...

Cele citite atunci le regăsesc acum, retipărite în B.P.T., într-o ediție de Lucian Cursaru: **Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat** (Ed. Minerva, 1977).

Ce citeam eu atunci în **Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească la 1906?** Încerc să reconstitui acum o lectură de altădată. Imaginea nu e, așa cum s-ar putea bănui, a unei lumi idilice; dimpotrivă.

Călătorind, Iorga caută locuri pe care le știa, pe care le străbătuse în bibliotecă, pe care le imaginase. El nu călătorește pentru **a vedea,** pentru a contempla, el nu face călătorii de plăcere. El trebuie să găsească, să inventarieze și mai ales să agite: să îndemne la păstrarea valorilor naționale. În tinerețea sa, Iorga este un agitator, dușman potențial al oricărei stăpîniri ce sfidează valorile sale. Notele de călătorie totalizează, rîndurile împrejmuiesc locurile pentru a da cititorului țara cea adevărată; pentru a i-o reda. Priviți această revărsare de observații, de descrieri, de sfaturi, de informații:

„Străbatem un ținut sfîrtecat de dealuri fără desfășurare și frumusețe. Nu mai sînt, pe acest drum, ca pe cel din ziua trecută, satele albe, lungi, întinse cu bună

Cornel UNGUREANU

(Continuare în pag. 4—5)

Un mare act de cultură

Sub auspiciile Academiei Republicii și ale Muzeului literaturii române a apărut recent volumul al IX-lea din monumentala ediție, concepută de Perpessicius, a operei complete a lui Eminescu. Acest volum inaugurează de fapt o serie de trei tomuri masive în care — ne asigură editorii Petru Creția și Dimitrie Vatamaniuc — „urmează să fie cuprinse, în ordine cronologică, **în forma lor autentică și în întregimea lor,** toate textele publicistice care îi pot fi atribuite lui Eminescu..." (subl. n.). Orientîndu-ne după acest prim volum, credem că eminenții cercetători care l-au realizat (pe lîngă cei doi numiți mai sus, care s-au ocupat de stabilirea textelor și respectiv de alcătuirea aparatului critic, mai amintim pe Anca Costa-Foru și Eugenia Oprescu, care au descifrat și transcris literal textele românești, iar Gerhardt Csejka, pe cele germane) au toate șansele de a isprăvi cu succes această lucrare foarte dificilă, dar de o extremă necesitate pentru întreaga noastră cultură.

Un adevăr banal care, din motive lesne de înțeles, a fost des repetat, mai cu seamă în ultima vreme, este acela că Eminescu nu poate fi pătruns în toată complexitatea geniului său, fără o cunoaștere integrală a operei, deoarece între diversele componente ale activității sale există infinite și intime legături, după cum unele constante ale gîndirii sau ale profilului său moral sînt verificabile încă de la primele scrieri. Volumul de față, care adună publicistica dintre 1870—1877, este într-o totul edificator din acest punct de vedere, el dezvăluindu-ne cîteva din trăsăturile definitorii ale Poetului național.

În primul rînd impresionantă este implicarea totală și plină de pasiune a lui Eminescu în realitatea vremii sale, fie că e vorba de chestiuni politice, sociale sau de cultură, ceea ce presupunea desigur un orizont excepțional, dar și o vocație **reală** de ziarist, fapt ce impune corectarea mentalității după care gazetăria ar fi reprezentat pentru Eminescu un expedient menit să-i asigure traiul de azi pe mîine, o anexă deci, dacă nu chiar un impediment, al creației sale poetice. În al doilea rînd, începînd chiar cu primele articole, se remarcă la tînărul gazetar înclinația de a-și fundamenta teoretic afirmațiile, preocuparea pentru găsirea unor principii generale de la care să derive apoi explicația fenomenelor particulare. În sfîrșit, din aceste articole de tinerețe se conturează deja, uneori în forme de-a dreptul emoționante, **ființa morală** a poetului (a se vedea în acest sens chiar primul articol, **O scriere critică),** rigorismul său etic în virtutea căruia nu admitea nici cea mai mică abatere de la calea virtuții și-a justiției. Iată, de pildă, ce le recomandă tînărul de numai douăzeci de ani confraților din Transilvania în vederea convocării unui congres al cărui scop urma să fie acela de a-i uni pe toți românii de peste Carpați în lupta lor pentru drepturi naționale și sociale: „În caz dacă congresul și-ar alege oamenii săi de încredere, cari să-i reprezinte față cu tronul, aceștia trebuie să

I. CHEIE-PANTEA

(Continuare în pag. 3)

cronica literară

Retorică românească

Antologie. Ediție îngrijită, prefață și note de Mircea Frînculescu

Ed. Minerva, 1980

Veritabilă „constantă dialectică" a culturii europene, cum a fost numită, pe bună dreptate, de Curtius și Bazil Munteanu, dar redescoperită în întreaga ei plurivalență relativ recent, retorica s-a bucurat și la noi de atenția specialiștilor cărora li se oferea astfel un teren de studiu pînă nu de mult prea puțin sau deloc exploatat. Apariția unor lucrări românești de retorică marchează fiecare un moment semnificativ pentru modul în care s-a petrecut în cultura noastră procesul de reevaluare a posteriori a acestei vechi discipline a antichității. Este vorba de lucrarea lui Vasile Florescu, **Retorică și neoretorică,** 1973, de cartea lui Aurel Sasu, **Retorica literară românească,** București, 1976 și de antologia aici în discuție însumînd fragmente din cele mai reprezentative cărți de retorică românească apărute timp de un secol (1798–1899) alcătuită și comentată de Mircea Frînculescu.

Se poate observa, din chiar ordinea cronologică a acestor contribuții românești la una dintre cele mai importante direcții actuale de cercetare din științele umaniste, cum interesul pentru retorică a „coborît" treptat din spre discutarea problemelor ei teoretice generale din perspectivă larg filozofică (la Vasile Florescu) spre urmărirea cu predilecție în cadrul a ceea ce s-a numit „literaturizarea" retoricii o efectelor ei pentru dinamica ideilor literare în spațiul cultural românesc (la Aurel Sasu). Devenise acum imperios necesară o urmărire, de data aceasta mergînd pe însuși firul textelor, o unor constatări, acreditate deja, printr-o confruntare a lor cu „realitatea" retorică propriu-zisă rămasă, în continuare, greu accesibilă. Adăpostite în obscuritatea bibliotecilor, vechile retorici românești trebuiau repuse în circulație, fie și parțial, printr-o editare deocamdată selectivă, făcută cu spirit de discernămînt și cu un scrupul corespunzător. Era astfel nevoie ca locul unor speculații teoretice despre retorica românească (dealtfel utile și binevenite), reiterînd o dezbatere foarte vie pe care actualitatea științifică mondială o demonstrează în continuare prin creșterea studiilor despre retorică și de retorică, să îl ia acum, tocmai cu scopul unei cunoașteri mai profunde a fenomenului retoric românesc ca atare, solul prim, de neomis, al oricărui act de valorizare a ei, o investigare atentă, și o scoatere la lumină, a textelor înseși, întreprinsă cu rigoare, dar și însuflețită de gustul și pasiunea pentru ideile generale pe care retoricile le-au transmis fără încetare, o aceeași scoatere din „uitare" petrecîndu-se și în alte părți, cum a fost, de exemplu, retipărirea de către G. Genette a retoricii lui Pierre Fontanier. O muncă „dură" de transcriere, de confruntare de ediții, de discutare a surselor, filiațiilor și chiar a paternității, cu alte cuvinte o întoarcere la semnificația inițială și – de ce nu am spune – majoră a studiului filologic, iată cîteva din dificultățile foarte mari care au stat în calea „restituirii" unor texte menite să ducă la o „acoperire" a cîmpului retoric cu o parte din „faptele" înseși care, deși au influențat puternic conștiința literară românească și scrisul românesc, nu au fost luate în considerație nici de istorici literari și nici de istoricii limbii literare. Să mai adăugăm că o astfel de întreprindere de mare meticulozitate „pozitivistă", punînd la tot pasul probleme de „amănunt" a căror soluționare a implicat însă de fiecare dată o opțiune științifică, o corectare cu consecințe importante în plan „interpretativ", pentru a fi realizată cu succes a avut nevoie, pe lîngă cunoștințe de textologie propriu-zise, să fie dublată de o cunoaștere în detaliu și în întreaga lui complexitate a complicatului fenomen retoric, deci de o cunoaștere „teoretică" ?

Iată de ce considerăm această antologie ca un eveniment științific. Ea pune la îndemîna specialiștilor în primul rînd, dar nu numai a lor, un instrument de lucru indispensabil unei priviri mai adecvate asupra retoricii românești acoperind un mare „gol" al culturii noastre, în acest sens, alcătuit de un excelent cunoscător al ei. În studiul introductiv și în note Mircea Frînculescu aduce prețioase completări și unele corectări, făcute însă cu mare modestie și lipsă de ostentație. Ni se demonstrează însă implicit că numai o foarte bună cunoaștere a „surselor" poate duce la afirmații și la teoretizări cu adevărat valabile. Mircea Frînculescu este astfel atent la „capcanele" textului, dar nu mai puțin sensibil la tot ceea ce ele generează în planul mai general al istoriei și chiar al teoriei literare.

Ileana OANCEA

Nicolae Ioana

Tabloul singuraticului

Ed. Cartea Românească, 1980

Dacă am încerca să o subordonăm unei formule, am zice că poezia lui Nicolae Ioana exprimă starea de **implozie.** Ea este, psihologic vorbind, o lungă ezitare între repaos și răbufnire. Explozia se va declanșa, poate, la atingerea cu **marele întuneric,** cu **marea noapte** (p. 20, 37, 57), spre care eul înaintează blînd, dar crispat, încercînd să echilibreze presiunea dinafară și rezistența lăuntrică. Pînă atunci, însă, așa cum ne spune **Ordinea prestabilită,** totul e în așteptare, lucruri și ființe (mai ales lucrurile) „stau bine orînduite, pregătite de somn / într-o ordine ce amintește / morții de viață, tăcerii de zgomot". „Oglinzile se pregătesc să reziste apăsării întunericului", „scaunele... așteaptă", de la un capăt la altul al spațiului corzile unei inexprimabile încordări vibrează fără oprire. Starea „fizică" a acestei poezii ni se pare a fi, într-adevăr, **implozia.** Starea ei afectivă – **așteptarea.** Iar starea lingvistică (stilistică) – **reticența.**

Cadrul este, de preferință, o noapte cu lună. **Luna** rămîne sursa luminii și a umbrelor, ea face posibile indistincția, permeabilitatea reciprocă a formelor – permeabilitate sporită, la rîndu-i, de abundența oglindirii **(geamlac=oglindă).** Chipul unui martor se zărește, mereu, dincolo de **geam,** așteptînd, cu teamă și cu sumbre delicii, izbucnirea dramei : „Cînd fratele meu punea capcane – era foarte prieput în acestea – / fulgii păreau goi, rătăciți. Tatăl meu mi-a adus un cal nou-nouț... / Peste toate și peste asfințit / chipul meu atîrna ca o lună la geam !". Textul se aseamănă cu o bombă amorsată, spre care aleargă flacăra. Acest moment este reținut și descris. Cît despre plasarea lui în timp, ea este, firește, indiferentă.

Victima pare a fi **tatăl :** „Văile amuțesc, prin grădină / tatăl meu e alergat de trei ciini, / pretutindeni ; / unul și-a întins botul după gard, / altul și-a pus chip de om și strigă păsările, / celălalt sapă la umbra unui pom / și totul e amenințat în jur ! Se leagănă luna / și ierburile fug pe cîmpul plin de sînge / și lovesc ciolanele lui / și tatăl meu e singur. Doar fața mea se întinde în somn fericită !". Această piesă, una dintre cele mai tulburătoare din întreaga culegere, transcrie un gen de teroare a memoriei. Agresorii onirici de aici **(ciinii)** cedează locul, în altă parte (p. 68), unei siluete incerte, unui **cineva** care devine o prezență obsesivă : „Se auzeau două sunete de argint, troznea temeiul casei, / pe podea umbrele se prefăceau în rumeguș – / cineva a venit peste noapte / și m-a luat cu el. / Dar afară în curte era cînd tatăl meu, / cînd un dușman al tatălui meu / și unul se prefăcea în doi și doi îmi voiau răul / și cineva îmi spunea să mă feresc cînd palidul mă lovi pe la spate cu pumnul în creștet".

Acest **cineva** (poate interioritatea cea mai profundă) traversează **noaptea, liniștea, odaia, somnul** în care eroul se retrage din fața alterității (din fața propriei sale priviri). Adesea, un alter-ego ostil se străduiește să alunge obscuritatea, să dea taina la lumină. Eliminarea întunericului din sine și sfîrșitul nopții se suprapun. **Zorile** și **fiul morarului,** de pildă, sînt realități întîmpinate cu aceeași rezervă (p. 70, 71). Este preferată luciditatea singelui în **noapte** și **liniște : „**Cărămidă pe cărămidă am pus, liniște, liniște / e prin odăi. / Singele își deschide ochii în noapte...".

Și totuși, acel ceva nelămurit exercită o irezistibilă atracție. De multe ori, „la miezul nopții" (p. 49), în „amiaza nopții" (p. 70), așteptarea se transformă în căutare. Detenta pe care ar putea-o naște atingerea cu **marele întuneric,** cu **gerul primordial** (p. 42) este presimțită ca posibilă și prin dezlegarea unui mister interior : „La noapte o să mă strigați / cînd voi trece / din odaie în odaie / și-mi voi căuta fratele. / La miezul nopții / întotdeauna îmi caut ceva / ce-mi lipsește, ceva de / care nu am nevoie, dar / îmi lipsește". Adesea, ceea ce eroul descoperă e același gol în care plutește luna, este propriul său chip „străfulgerînd printre ramuri" (p. 45), ba chiar absența absolută, „lipsa unui chip" (p. 52, 56, 65). În cele din urmă, intervine o anumită destindere, nostalgia **pădurii** (loc al extincției vag mioritice, p. 51, 54), intervine viziunea **focului,** a arderii finale (p. 50, 86).

Postfațat cu acuratețe și competență de Dana Dumitriu, acest **Tablou al singuraticului (colecția Hyperion)** dezvăluie, la o cercetare atentă, nebănuite culori și adîncimi, pe care prezentele glose au năzuit doar să le semnaleze.

Eugen DORCESCU

---

revista revistelor

MANUSCRIPTUM 2 și 3 1980

„Au fără-ndoială însemnătate grîul pe care-l însămînțăm și zidurile pe care le zidim, pentru ocrotirea ființei noastre cotidiene, dar ființa patriei își datorează nemurirea și cărților supreme din biblioteci". Sînt cîteva din rîndurile închinate de Laurențiu Fulga memoriei literare a lui Tudor Arghezi, a căror semnificație s-ar putea de fapt extinde la totalitatea scriitorilor prezenți în actualul număr al **Manuscriptumului** cu valoroase texte, însoțite de ample materiale documentare.

Autorul **Biletelor de papagal** reapare în paginile revistei – la centenarul nașterii sale – prin cîteva scrieri inedite : poezii, o piesă de teatru, încîntătoare pagini de proză ce fac din elemente diurne aparent insignifiante, punct de plecare al unor răscolitoare meditații. Corespondența reprodusă este însoțită de prețioase note de puneri în temă în legătură cu raporturile dintre poet și cei cărora le sînt adresate scrisorile. Desene de Iser, Pallady, Ressu, Steurer, înfățișîndu-l pe poet la diferite vîrste, întregesc un inedit profil arghezian. Din manuscrisele Hortensiei Papadat Bengescu este prezentat un fragment, **Fetița,** dintr-o lucrare rămasă în stadiul de proiect, important document literar cu o puternică tentă autobiografică, precedat de un amplu și avizat comentariu, al lui Dimitrie Stamatiadi. În „Maioresciana" transpare intenția de a creiona o cît mai sugestivă imagine a cititorului critic literare românești. Aforismele care, prin prospețimea jocului de idei și actualitatea subiectelor abordate, ni-l apropie încă o dată în inimă și cuget pe mentorul Junimii, sînt urmate de o scrisoare adresată Anei Conta, sora filozofului Vasile Conta, înmănunchind subtile dar tranșante reflecții privind hotarul dintre gîndirea științifică și cea artistică, dintre sfera poeziei și cea a abstractului teoretizant. Suplețea de spirit și abilitatea diplomatică, formează corolarul scrisorilor cu caracter politic adresate de Titu Maiorescu lui Mihail Kogălniceanu. Recent apărutul număr 3 al revistei publică un ultim fragment din **Inelul și năframa,** studiu pe parcursul căruia problema etnogenezei poporului român este privită din perspectiva istoriei, filologiei, etnografiei, folclorului. Editarea acestor pagini, vine să întregească imaginea unei personalități atît de complexe ca cea a lui B. P. Hașdeu. Din sumarul revistei mai remarcăm materialele privind aspecte mai puțin cunoscute ale creației lui Ion Barbu **(Un manuscris insolit),** Camil Petrescu **(Tentația celei de a șaptea arte).**

Consecvent țelului propus, revista **Manuscriptum** aduce și în aceste numere prin toate materialele ce le găzduiește, contribuții relevabile la studiul istoriei literaturii române, dovedindu-se un indispensabil instrument în munca de cercetare.

Aquilina BIRAESCU

șantier literar

AUREL TURCUȘ

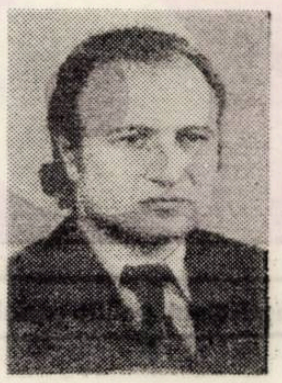

– Așteptăm, așadar, în aceste zile să îți apară volumul de versuri „Urme arse"...

– Acesta se integrează într-un ciclu „programat" care îmi va încheia o etapă a creației, alături de „Umbra riului", „Păzitorul stelelor", urmînd să apară „Pasărea A" și „Focurile de preste an". Cartea stă sub semnul unei viziuni în care rolul hotărîtor îl deține metafora, izvorîtă adeseori din sugestii folclorice și mitologice, iar semnificația ei exprimă atitudinile mele față de lume. Parafrazînd o expresie la modă, „însetarea de real", aș spune că simt o însetare de semnificație, de explorare a concret-abstractului metaforei. Sentimentul predominant în poeziile acestui volum ar fi, după mine, efortul uman de supunere a contrariilor, existînd adeseori o durere în perspectiva complexei trăiri existențiale, dar fără lamentații, grăind cu demnitate, într-un fel pe care-l găsesc conform unei modalități de exprimare a spiritualității românești.

– În ce măsură te-ai bucurat de o receptare „la obiect" a cărților tale de pînă acum ?

– Nu mă pot plînge că nu au fost sesizate marca specifică a poeziei mele, viziunea, modalitatea artistică. Însă uneori a existat un deficit de receptare, de decodificare a expresiei, trecîndu-se prea ușor peste dezvăluirea semnificației metaforei în viziunea în care a fost concepută. În virtutea acestui fapt, unele poezii au fost considerate folclorizante sau prea accentuat tradiționaliste. Eu însumi consider că descind...

– ...dintr-o bază sigură...

– ...adîncă, tradițională, dar cu o deschidere spre frămîntările individului contemporan. (M-aș întreba aproape numai pentru mine : oare condiția tragică, existențială a personajului mioritic, de pildă, nu e extrem de actuală, universală ?) Aș mai preciza că m-aș bucura să fie sesizate în poezia mea relațiile cosmice, într-o amplitudine a sufletului, într-o relieforea unor valențe etice specifice neamului nostru. Lucrul acesta se datorește faptului că port în mine o istorie milenară, dimensiunile nelimitate ale unei spiritualități autohtone.

– După cîte știu, sînt în curs de apariție niște cărți îngrijite de tine, editate pe plan local...

Este vorba de două plachete aparținînd cenaclurilor „Ars poetica" și „V. Eftimiu", precum și o culegere de folclor literar timișean.

– „Activitate obștească", desigur. E vorba de o mai veche preocupare de-a ta vizînd promovarea culturii populare și a creației amatorilor.

– În anii precedenți am îngrijit încă trei culegeri cenacliste și trei volume de studii muzeale din seria „Tibiscus", două dintre ele creînd premizele elaborării unei lucrări de sinteză a etnografiei Banatului.

– Avînd în vedere activitatea ta rodnică la Muzeu, nu regreți că ai plecat de acolo ?

– Dealtfel am plecat de bună voie, dar silit de anumite împrejurări, care în prezent din fericire nu mai sînt actuale. Continui cercetarea creației populare, urmînd să definitivez cît de curînd o carte de studii (folclor literar și artă populară).

– Există o tentație, recentă, a prozei ; cu toții o abordăm frenetic. Nu ai fost cuprins încă în mrejele ei ? Parcă mi-ai spus...

– ...că mă obsedează scrierea a două cărți de proză (am elaborat cîteva secvențe din acestea) ; un roman, inspirat din lumea satului și un ciclu de schițe satirice sub titlul, să zicem, „Balul stafiilor" (care are loc într-o... mare „Sală a armelor").

– Să adăugăm preocupările tale publicistice în domeniul istoriei culturale a Banatului.

– Sînt pe cale de a definitiva monografia „Ioachim Miloia" și o seamă de studii despre „întemeieri culturale bănățene".

– Și acum, dacă se poate, „Panseul rubricii"...

– Creația – tărîm postum, în efigia vieții.

Lucian BURERIU

BAZA DE APROVIZIONARE TEHNICO-MATERIALĂ
Filiala piese de schimb
Ofertă publică

Cel mai important furnizor românesc de profil, BATMM – Filiala piese de schimb Bucureşti, deţine un considerabil stoc de piese auto din import şi de fabricaţie indigenă pentru mărcile Warszawa, Moskvici, Volga, Gaz şi UAZ (dif. tipuri).

În dorinţa comercializării raţionale şi foarte eficiente a acestor piese de schimb, cît şi pentru uşurarea efortului valutar la nivel naţional, furnizorul îşi propune informarea amănunţită a celor interesaţi, publicînd în această pagină oferta completă a reperelor existente.

Cooperativele meşteşugăreşti din întreaga ţară ca şi alte unităţi socialiste profilate cu ateliere de auto-service, precum şi întreprinderile (indiferent ministerul) şi instituţiile care au parcuri auto proprii, sînt invitate să consulte cu toată atenţia lista acestor piese, urmînd în caz de necesitate să opteze în scris.

În scopul de a satisface cu maximă promptitudine toate solicitările, prezumtivii beneficiari sînt rugaţi ca în comenzile care le vor face să indice marca autovehicolului, simbolul şi denumirea completă a reperului aşa cum a fost publicat.

Deoarece BATMM Bucureşti nu execută operaţii comerciale cu amănuntul, posesorii particulari de autoturisme interesaţi de anumite repere se vor adresa oricărui auto-service din ţară, care are posibilitatea să obţină, în timp record, toate piesele de schimb, pe bază de comandă fermă de la unitatea bucureşteană.

Comenzile vor fi transmise la următoarea adresă: **„BATMM – Filiala piese de schimb – strada Emil Bodnăraş nr. 90 – sector 8 – Bucureşti.**

Relaţii suplimentare se pot lua la telefon 783835 interior 901 (tov. Caloianu) zilnic între orele 7–15.

Furnizorul, recomandat prin tradiţie de bune oficii de colaborare, asigură posibilii parteneri comerciali de multă străduinţă şi solicitudine pentru onorarea integrală şi operativă a comenzilor adresate.

În cazuri speciale şi urmarea unor înţelegeri prealabile, BATMM înlesneşte expedierea prin coletărie C.F.R. sau I.R.T.A. a reperelor comandate.

Încercînd un dialog comercial cu această bază bucureşteană veţi aprecia gradul ireproşabil de colaborare socialistă.

Emil GEORGESCU Vasile BAŞA

piesele de schimb disponibile pentru auto WARSZAVA 203 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
	2	3	4
Arc placă presiune ambreiaj	201601097	buc.	259
Arbore ppă. apă	1207031-2	buc.	199
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	101
Arbore ppă. apă	1307031-2	buc.	160
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	17
Arbore ppă. ulei cu pin.	1011040-1	buc.	12
Arbore ppă. ulei cu pinion	1011040-1	buc.	22
Ax satelit	2403060-1	buc.	78
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	67
Ax comandă distribuitor	4444 W 3-4	buc.	4
Ax distribuitor	4444 W 3-11	buc.	22
Arbore cotit motor	1005015-22	buc.	9
Arbore primar	1701022	buc.	5
Arbore secundar	1701105-31	buc.	6
Arbore planetar	2403069	buc.	10
Aripă spate dr.	5601140-2	buc.	251
Aripă spate stg.	5601130-2	buc.	269
Bară direcţie simplă	3003054-31	buc.	21
Bară direcţie trans.	3003013-23	buc.	296
Bară stabilizator	2906016	buc.	12
Broască portbagaj	5606050	buc.	75
Broască uşă faţă stg.	6105013-2	buc.	189
Broască uşă faţă dr.	6105012-2	buc.	144
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	20
Broască uşă spate dr.	6205012	buc.	80
Broască uşă spate stg.	6205013	buc.	140
Bară protecţie spate	2804010	buc.	40
Bucşă pinion electromotor	4380002-4	buc.	50
Bucşă cuplare electromotor	44380001-3	buc.	100
Bucşă ax comandă superior	4445 D4-53	buc.	125
Bucşă ax came	1000103 N	buc.	36
Bucşă distanţ. arb. pi.	2403084	buc.	20
Bucşă pivot fuzetă	11309	buc.	160
Butuc roată faţă cu tamb.	2031030102	buc.	19
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	34
Bec flanşă 12/50/21	37110021 B.	buc.	686
Bobină stator electromotor	SM 141002	buc.	31
Buton claxon	2-2721010	buc.	9
Buton claxon	2-2721010	buc.	42
Cuzineţi bielă CN.	201004058-3	buc.	23
Cuzineţi bielă 0,25	201004058 N25	buc.	1
Cuzineţi bielă 0,25	201004038 N25	buc.	77
Cuzineţi bielă 0,50	201004050 N5	buc.	1 055
Cuzineţi bielă 0,50	201004060 N5	buc.	2 417
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-15	buc.	610
Cuzineţi bielă 1,25	201404060-13	buc.	1 742
Cuzineţi bielă 1,25	201004060-13	buc.	369
Cuzineţi palier 0,25	1000102-1	buc.	99
Cuzineţi palier -0,50	1000102-2	buc.	164
Cuzineţi palier 0,50	1000101 M80	set	303
Cuzineţi palier 0,75	1000102	set	49
Cuzineţi palier 1	1000102	set	505
Cuzineţi palier 1	1000102	set	85
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	368
Cuzineţi palier 1,25	1000102	set	62
Coroană dintată	1005125	set	841
Colector evacuare	100805	set	44
Colector adm. evacuare	1008011	set	145
Colector adm. evacuare	1008010	set	30
Colector admisie	1008032	set	37
Colector admisie	1008031	set	3
Carter cutie v.	1701015	set	1
Capac cutie viteză	1702015	set	47
Capac rulment spate	1700100	set	26
Carter superior ambreiaj	1601013	set	35
Carter inf. ambreiaj	1601017-2	set	28
Carter inf. ambrejai	1601017-2	set	64
Carcasă placă presiune	1600128	set	32
Capac ppă. ulei	1011050	set	50
Capac filtru ulei fin		set	4
Capac tacheţi	1002125	set	13
Capac roti distrib.	1002058	set	2
Culbutor	1007030-1	set	258
Culbutor	1007030-1	set	185
Carburator	1107010-2	set	53
Corp inferior carburator	1-2137	set	87
Cui ventil carburator	1-6502	set	41
Cui ventil carburator	35-16-07	set	47
Cui ventil carburator	35-16-07	set	8
Conductă frînă	3506020	set	160
Conductă frînă	3506020	set	305
Contact electromotor	3016015	set	13
Ciocănel platinat	4445 WA	set	811
Ceas orar	3804010	set	12
Contact ulei la bloc	3810020	set	57
Capotă portbagaj	5604010	set	8
Capotă portbagaj	5604010	set	53
Capotă faţă	8402020-2	set	58
Capotă faţă	**8402020-2**	**set**	**9**
Difuzor carburator	21104/32	set	156
Electromotor ştergător	M 700000	set	192
Electromotor şterg. parbriz	M 700000	set	41
Electromotor calorifer	8107080	set	149
Element filtru aer	1109020	set	420
Fuzetă dr.	3001003	set	259
Fuzetă stg.	3001009	set	45
Fuzetă stg.	3001009	set	154
Filtru aer compl.	1109005	set	9
Furcă schimb. v.-2	1702080-2	set	58
Flanşe arbore came	11-6232	set	61
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	48
Flanşe arbore secundar	1701238-2	set	22
Flanşe cruce cardan	2201023	set	49
Flanşe cruce cardan	2201023	set	2
Fasung lampă control bord	3833028-1	set	49
Gheară manivelă	1005054	set	96
Garnitură parb. metal	5206021	set	30
Garnitură parb. metal	5205021	set	
Garnitură cauciuc ptr. lampă	5206012-1	set	45
Garnit. geam parb. faţă	5603012-1	set	10
Ghid ax schimb viteză	1703072	set	15
Grup conic diferenţial	2402020-2	set	66
Grup conic diferenţial	—		
Geam lampă sp. combinat	—		
Geam spate	5603012	set	11
Geam parbriz	520613	set	153
Geam catadioptmic	8404295-2	set	20
Indicator nivel combustib.	E PP01	set	12
Indicator curent	W-PL-1	set	44
Inel cauciuc supapă adm.	1007018	set	260
Jigler principal	13130/456	set	88
Jigler principal	GL-2237	set	35
Jigler aer	G-43/1110	set	20
Jigler aer	3131-6	set	301
Jigler relanti	G.43-127	set	57
Jigler pulverizator	G-13-1125	set	17
Jigler economoizator	0431115	set	53
Locaş pinion khilometraj	3802030	set	121
Lampă motor	3714310-1	set	18
Lampă motor	3714310-1	set	65
Lampă mers înapo	3729010-5	set	117
Melc kilometraj	3862033	set	88
Mască radiator	840N10GP	set	117
Mecanism schimb. vit.	1702010-24	set	71
Mecanism schimb. viteză	1702010-24	set	19
Miner uşă ext. faţă	6105150	set	35
Miner uşă sp. exter.	6205150-2	set	203
Miner uşă interior	6105182-11	set	100
Miner uşă interior	6105182-11	set	199
Miner macara	6104064	set	102
Miner macara	6104064	set	7
Macara geam faţă dr.	6104012	set	100
Macara geam faţă dr.	6104012	set	15
Macara geam faţă stg.	6104013	set	98
Ornament	5001324	set	77
Ornament	5001331	set	77
Ornament	5001325	set	99
Ornament	5001325	set	77
Ornament metalic geam	5001352	set	8
Ornament metalic geam	5001332	set	71
Ornament metalic	5001320	set	61
Ornament metalic	5001320	set	9
Ornament metalic	5001321	set	69
Ornament metalic	5001310N02	set	10
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	496
Piston motor 82,24	1004014-2M	set	1 125
Piston motor 82,50	1004014-N5	set	836
Piston motor 82,50	1004014-N8	set	2
Piston motor 82,80	100401-N8	set	372
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	123
Piston motor 83,25	1004014-N125	set	46
Piston motor 83,55	1004014-N125	set	724
Piston motor 83,50	1004014-N150	set	172
Plutitor	1-65-01-1	set	400
Pompă repriză	6525-2	set	10
Pompă apă	1307010-2	buc.	154
Pompă ulei	1011010-W	buc.	315
Pinion kilometraj	3802034	buc.	197
Pinion kilometraj	3802034	buc.	78
Pinion arb. sec. v.1	1701112-2	buc.	56
Pinion arbore sec. v.1	170112-2	buc.	320
Pinion arb. sec v.2	1701122	buc.	7
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pirghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pirghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
S mering pinion atac	170211	buc.	711
Simer ng capotă direcţ.	3401022	buc.	731
Simering axa planetară	2701060	buc.	860
Simering axă planetară	2401060	buc.	220
Simering capac roţi dis.	0210052341	buc.	983
Tachet compl.	1007070	buc.	31
Tijă culbutori	1007061	buc.	400
Taler arc supapă	**1007063**	**buc.**	**7**
Traversa longeron central	202801135	buc	3
Traversă susp. faţă	2801100	buc.	11
Teu legătura fr. mînă	35081803	buc.	27
Teu legătura fr. mînă	508180	buc.	102
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	40
Taler suport fr. sp. stg.	3502013	buc.	30
Taler suport fr. faţă stg.	3501013	buc.	10
Taler suport fr. sp. dr.	3502012	buc.	34
Taler suport fr. sp. dr.	334501012	buc.	20
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	51
Trombă dif. dr.	2401006-2	buc.	17
Trombă dif. stg.	2401007	buc.	10
Tampon bară protec. faţă	2803040	buc.	287
Tampon bară protecţie F.	2203040	buc.	180
Tablou bord cpl.	3801010-21	buc.	43
Termostat radiator apă	1300690	buc.	4
Uşă faţă dr.	6100014	buc.	4
Uşă faţă dr	6100014	buc.	52
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	9
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	21
Uşă spate combi.	6301005	buc.	3
Uşă spate dr.	306200014	buc.	45
Uşă faţă stg.	6100015	buc.	10
Volantă motor	1005115-2	buc.	66
Volantă motor	1005113-2	buc.	15
Vitezometru	3002011-11	buc.	47

auto WARSZAVA 201–203 producţie indigenă

Arc spiral susp. faţă	2902712-2	buc.	461
Arc pastilă ca[illegible] sup.	203003069	buc.	36
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	58
Ax rolă sector direcţie	123401073	buc.	10
Ax satelit	2403060	buc.	30
Bară direcţie	3003054	buc.	222
Bilă sincron	508605	buc.	507
Bilă sincron	508605	buc.	4
Butuc fulie arb. cotit	116313-1	buc.	96
Buton bară direcţie	3003126	buc.	300
Buton bară fuzetă	3001025	buc.	600
Buton roată	3103008-2	buc.	380
Bucşă sector direcţie	3401076	buc.	698
Bucşa sector direcţie	3401076	buc.	2
Bucşă pinion v.2	1701130 B.	buc.	99
Bucşă pinion mers înapoi	7143-5	buc.	67
Bucşă distanţare arb. pi.	122403084	buc.	50
Bucşă distanţare arb. pi.	22401025	buc.	64
Bucşă elatică bară stabilizator	202906040	buc.	494
Bucşă inf. tijă stabiliz.	1118081	buc.	195
Bucşă cercel arc spate	2912028	buc.	4 919
Pinion mers înapoi	1701080-2	buc.	12
Pinion cda. ppă. ulei	1011070	buc.	79
Pirghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	57
Pirghie fuzetă dr.	3001030-2	buc.	62
Pirghie fuzetă dr. stg.	2904056	buc.	14
Pirghie fuzetă stg.	1001031-2	buc.	48
Pirghie fuzetă stg.	3003031	buc.	72
Pirghie intermed. susp.	2904024	buc.	119
Pirghie inter. susp. sup.	2904024-2	buc.	204
Pirghie cd. fr. mînă	3508153-1	buc.	69
Pirghie cda fr. mînă	3508015	buc.	48
Pirghie inter. dir.	30030-3	buc.	141
Pirghie inter. dir.	3003084-3	buc.	78
Pirghie furcă cupl. v.2-2	1702115-2	buc.	60
Pinion cuplare electrom.	910008	buc.	80
Placă contact caixon	3721035-2	buc.	17
Potcoavă platinată	444534-3	buc.	861
Placă suport cont. pi.	4445245	buc.	59
Potenţiometru rezervor	3806020-21	buc.	67
Potenţiometru rez. bz.	3806020-21	buc.	98
Piulită reglat tacheţi	1007022	buc.	300
Puncte spate cpl.	2400012-3	buc.	31
Robinet scurgere radiator	1305010W	buc.	2
Racord conductă fr.	3506010	buc.	160
Rolă sector direcţie	3401062-2	buc.	221
Racord tub cauciuc rad.	118286	buc.	13
Radiator calorifer	8101060	buc.	62
Radiator calorifer	8101060	buc.	13
Regulator avans automat	444573-7	buc.	9
Ramă exter. far	3711031	buc.	24
Rotor distribuitor	457420	buc.	159
Rezervor benzină	1101010	buc.	23
Siguranţă bolt piston	1004022	buc.	925
Şaibă arbore cotit	116308-2	buc.	42
Şaibă arbore cotit	116508-2	buc.	20
Siguranţă supapă	116512	buc.	6
Supapă evacuare	821100-13	buc.	430
Suport metalic motor f.	100204342	buc.	7
Suport metalic motor f	2802020-1	buc.	27
Suport metalic m. faţă	2802020-1	buc.	25
Şaibă arbore cotit	116007	buc.	481
Şaibă manşon sincron	201701158	buc.	2
Şaibă reglare saboţi	3501023	buc.	288
Siguranţă ppă. apă	1307042	buc.	950
Suport inf. arc spiral	22903704	buc.	42

Suport inf. arc spiral stg.	2902735-1	buc.	34
Suport cercel arc spate	2912446-1	buc.	14
Suport rulment ambreiaj	117561-2	buc.	3
Suport pîrghie intermed.	3003092-3	buc.	260
Suport pîrghie interm.	3003092-3	buc.	118
Supapă refulare	GN 6512 X	buc.	16
Supapă adm. carburator	GN 05-017	buc.	18
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	35
Ştergător parbriz	5205000-31	buc.	20
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	58
Ştergător parbriz	5205010-31	buc.	40
Siguranţă broască uşă	305105120-2	buc.	90
Siguranţă broască uşă	b610510-1	buc.	36
Simering pinion atac	1701211	buc.	259
Bucşă pivot fuzetă	1131098	buc.	5 480
Bridă arc spate	2912408-2	buc.	50
Buşon radiator apă	1304010	buc.	133
Braţ ştergător parbriz	WK 400200	buc.	625
Robinet stator dinam	G 670104	buc.	122
Bujii 18/145	M 18	buc.	338
Capac ppă. benzină	1106018	buc.	5
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	8
Cercel arc spate	2912458	buc.	298
Contact uşă plafonieră	I.C.-1	buc.	72
Capac roată	023902010	buc.	17
Cablu fr. mînă faţă	203508068	buc.	298
Cablu fr. spate stg.	3508181-3	buc.	277
Cablu frînă mînă sp. dr.	3508180	buc.	348
Cablu fr. mînă sp. dr.	3508181	buc.	—
Dinam	3701010-1	buc.	12
Element filtru ulei fin	1017035-A	buc.	1 008
Filtru ppă. benzină	1106045	buc.	298
Flanşe arbore came	116252	buc.	221
Ghid supapă motor	1003025-2	buc.	12
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	59
Ghiară manivelă	1005054 W	buc.	3
Garnitură chiuloasă motor	1003030	buc.	977
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	189
Garnitură colector adm.	1008062	buc.	160
Garnitură etanşare	123501151	buc.	1 658
Bucşă arb. intermediar	M. 7115	buc.	99
Bucşă elastică sup.	290.6078	buc.	5 574
Garnitură ppă. apă	1213070034	set	3 250
Geam lampă semnal faţă	ZOW 3-1	buc.	200
Inel cauciuc supapă adm.	211007018	buc.	454
Lamă şterg. parbriz	WK 400100	buc.	267
Lampă semnalizare faţă	3712010	buc.	582
Membrană ppă. benzină	511106142	buc.	2 124
Manşon cauciuc ax cardan	2201090	buc.	500
Pompă benzină	1106010-12	buc.	39
Pinion distrib. arb. cotit	146396-32	buc.	703
Pinion distrib. arb. came	110256	buc.	539
Pîrghie ppă, benzină	1106110	buc.	8
Pastilă arc cap bară dir.	3003019	buc.	200
Pastilă cap bară sup.	3003068 B	buc.	293
Pastilă inf. bulon sferic	M-3333	buc.	100
Pastilă cap bară super.	296982 P	buc.	150
Pastilă cap bară	3003022.1	buc.	6
Placă cercel arc spate	2912467-2	buc.	170
Placă cercel arc	2912466-2	buc.	73
Perii electromotor	761012	buc.	9 436
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	3 955
Perii dinam neizolat	3701045	buc.	295
Perii cărbune distribuitor	A 50190/191	buc.	518
Rotor dinam	G. 67 DU 02	buc.	11
Releu claxon	—	buc.	1
Radiator apă	130101-2	buc.	294
Şaibă reglare arb. sec.	M.7114	buc.	364
Supapă adm. motor	1007012-2	buc.	220
Supapă evacuare motor	1007013	buc.	125
Supapă ppă. benzină	1106020	buc.	600
Şaibă pinion planetar	2403030-1	buc.	10
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	319
Şaibă manşon sincron	1701158-2	buc.	129
Siguranţă pastilă cap bară	3003071	buc.	300
Siguranţă supapă motor	116512	buc.	160
Şurub reglat tacheţi	1007021	buc.	777
Sabot fr. spate	3501091	buc	5
Taler arc supapă	1007063	buc	190
Tub flexibil ppă. benzină	1104100-12	buc.	8
Tub intrare filtru ulei	1017120	buc.	22
Tampon elastic superior	1001050	buc.	1 487
Tampon elastic superior	1001044	buc.	130
Tampon elastic superior	2902654	buc.	2 395
Tampon arc susp. spate	2912622-2	buc.	165
Tampon elastic pîrghie	2902622 A	buc.	40

auto MOSKVICI 407 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arc supapă exterior	1007020	buc.	2 754
Ax inferior susp. faţă	2904032	buc.	1
Ax cardan spate cpl.	2200010	buc.	30
Bucşe pinion cda. ppă. ulei	—	buc.	79
Bulon bielă cu piuliţă	1004061	buc.	614
Bucşă sector direcţie	3401075	buc.	141
Bucşă capac sector direcţ.	3401078	buc.	8
Bulon căpăcel arc spate	2912478	buc.	1 688
Bobină dinam	3701200	buc.	267
Bobină electromotor	3700200	buc.	39
Bobină inducţie	—	buc.	50
Bendix electromotor	3706600	buc.	3
Cuzineţi bielă 0,05	1000104	sect.	133
Cuzineţi bielă 0,25	1000104	sect.	70
Cerc dinţat volant motor	1005125	buc.	3
Carcasă cutie viteze	—	buc.	3
Cruci cardan	2201025	buc.	14
Cilindru faţă fr. stg.	3501041	buc.	797
Cilindru faţă fr. dr.	3501040	buc.	433
Cilindru faţă fr. dr.	—		
Carter diferenţial	2401008	buc.	30
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	40
Filtru aer cpl.	1109010	buc.	16
Filtru rezervor benzină	1104012	buc.	34
Furcă schimb. v. 1-2	1702022	buc.	12
Frînă roată faţă dr.	3501010	buc.	18
Frînă roată faţă stg.	3501011	buc.	55
Fuzetă stg.	2904053	buc.	91
Flanşă cu nituri pin. atac	2402100	buc..	77
Garnitură ppă. apă	1307038	buc.	14
Grup conic	2402020	buc.	9
Garnitură cauciuc parbriz	5206050	buc.	16

Geam parbriz spate	5603006	buc.	109
Jigler principal	K59/1107203	buc.	82
Jigler economizator	9065330	buc.	112
Jigler aer	1107322	buc.	213
Jigler pulverizator	1107270	buc.	156
Jigler alimentare	1107204	buc.	44
Lagăr bielă 0,75	1000104	buc.	1
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	156
Lagăr palier 0,25	1000102	buc.	10
Lagăr palier 1	1000102	buc.	2
Lagăr cuplare ambreiaj	1601180	buc.	1
Levier sector direcţie	3401090	buc.	589
Mecanism direcţie	3400013	buc.	3
Macara geam faţă	6104012	buc.	44
Piston motor 1,5	1004015	buc.	80
Pinion planetar şi satel.	2403951	buc.	1
Radiator instalaţie încălz.	8101060B	buc.	84
Siguranţă supapă	1007028	buc.	42
Scaun supapă evacuare	1007080	buc.	1 185
Suport metalic motor dr.	1001015	buc.	16
Suport metalic motor stg.	1001016	buc.	145
Sită ppă. benzină	1106045	buc.	8
Supapă economizator	K25/A1107430	buc.	242
Suport cărbune ambreiaj	1601185	buc.	246
Simering capac c.v.	1702020	buc.	5
Simering castă direcţie	3401069	buc.	71
Suport fuzetă stg.	2904101	buc.	133
Simering butuc roată faţă	3103035	buc.	52
Simering pîslă arb. planetar	—	buc.	232
Tampon elastic inf. susp. faţă	2902622	buc.	53
Tambur roată frînă	3501070	buc.	100
Tub flexibil frînă	3506060	buc.	30
Tablou bord stg.	3801025	buc.	34
Tablou bord dr.	3801025	buc.	215
Volanta motor cpl.	1005115	buc.	27

Tabel auto MOKCVICI 407 producţie indigenă

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Amortizor telescopic	2905006	buc.	475
Capac pompă benzină	1106018	buc.	125
Corp ppă. benzină	1106090	buc.	6
Cap bară stg. cpl.	3003056	buc.	123
Cap bară cpl. dr.	3003057	buc.	129
Capac distribuitor	3706500	buc.	35
Comutator centrul lumini	3709010	buc.	283
Dinam cpl.	3701010	buc.	5
Garnitură chiuloasă	1003020	buc.	248
Membrană ppă. bz.	1106142	buc.	220
Pinion arbore cotit	1005031	buc.	6
Pîrghie ppă. benzină	1106108	buc.	13
Pinion acţionare vitezometru	3802834	buc.	119
Tampon elastic sup. amortizor	2902450	buc.	178
Tampon arc spate	2912622	buc.	44
Tampon articulaţie susp.	2902654	buc.	118
Tampon motor	1001044	buc.	754
Rotor distribuitor	—	buc.	472
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	5
Rotor bobinat dinam	3701200	buc.	64

auto MOKCVICI 408 import

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Ax cu pinion ppă. ulei	1011040	buc.	34
Arc oţel capac dinam	3701304	buc.	275
Apărătoare praf pivot	2904226	buc.	2
Bucşă acţionare ppă. ulei	1011095	buc.	24
Broască uşă faţă	—	buc.	22
Bară stabilizator	2906336	buc.	22
Bară protecţie faţă stg.	2803015	buc.	13
Capac ppă. ulei	1011050	buc.	5
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	17
Corp ppă. ulei	1011015	buc.	25
Carter arbore secundar	1701200	buc.	1
Colier schimb. viteze	1703035	buc.	73
Corp cilindru fr. faţă	3501047	buc.	2
Cilindru receptor ambreiaj	1602510	buc.	3
Cilindru fr. faţă stg.	3501041	buc.	39
Cablu şoc benzină	1108100	buc.	51
Dinam cpl.	37010101	buc.	9
Electromotor şterg. parb.	5205014	buc.	163
Element far principal	3711200	buc.	1
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	48
Filtru ulei filtrare fină	1017010	buc.	19
Filtru rezervor benzină	—	buc.	39
Garnitură cauciuc ppă. apă	1307038	buc.	19
Garnitură baie ulei dr.	1009070	buc.	2
Garnitură carter dif.	2402070	buc.	76
Geam lampă spate	3716204	buc.	54
Geam caltar uşă spate	6203152	buc.	94
Indicator apă	3801080	buc.	2
Indicator benzină	3801050	buc.	64
Jigler principal	1107202	buc.	132
Jigler principal stg.	1107203	buc.	17
Jigler tub emulsie	1107223	buc.	41
Jigler principal	1107231	buc.	34
Lagăr palier 0,25	1000102	set	140
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	1
Lampă spate semnalizare	3716010	buc.	26
Lampă număr spate şi port bagaj	3717010	buc.	167
Macara geam uşă sp. dr.	6204013	buc.	39
Miner uşă fără buton	6105210	buc.	6
Miner capac bord	5303054	buc.	18
Mască radiator 2 faruri	8401112	buc.	137
Ornament parbriz dr.	5206100	buc.	5
Pinion conducător ppă. ulei	1011045	buc.	44
Pinion condus ppă. ulei	1011032	buc.	67
Pinion v.2 arb. sec.	1701126	buc.	59
Pîrghie direcţie pendulare	3003082	buc.	1
Pîrghie fuzetă dr.	—	buc.	31
Pîrghie fuzetă stg.	3001031	buc.	10
Pîrghie sup. stg. susp. faţă	2904101	buc.	19
Pîrghie susp. faţă stg.	2904021	buc.	2
Pîrghie susp. faţă dr.	2904020	buc.	52
		buc.	32

Pivot inferior fuzetă	2904068	buc.	1 099
Pivot superior fuzetă stg.	2904199	buc.	
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904073	buc.	193
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	96
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	384
Pivot superior fuzetă	2904208	buc.	126
Pastilă pivot sup. fuzetă	2904206	buc.	290
Pastilă pivot inf. fuzetă	2904067	buc.	444
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	315
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	99
Pastilă pivot fuzetă	2904210	buc.	375
Rozetă macara geam	6105264	buc.	30
Rezervor benzină	1101010	buc.	6
Ramă far	37111321	buc.	45
Ramă	6103471	buc.	16
Releu curent	3702300	buc.	121
Şaibă arbore intermediar	1701059	buc.	45
Suport manetă schimb.	1703025	buc.	5
Ştergător parbriz	5205012	buc.	1
Tub cauciuc filtru ulei	1017120	buc.	2
Ţeavă benzină	1104042	buc.	156
Traversă şaseu Nr. 2	2801100	buc.	1
Uşă spate stg.	6200019	buc.	11
Vitezometru	3801030	buc.	4

TABEL

Cu piese de schimb disponibile pentru auto Volga 21 produse indigene

Denumirea reperului	Simbol	U/M	Cantit.
Arbore acţionare distrib. fără bucşă	1016012	buc.	60
Arbore acţionare ppă. ulei	211011220	buc.	78
Arbore pompă ulei	21110042B	buc.	75
Arbore pompă apă	12307019	buc.	279
Arc membrană ppă. benzină	1106150	buc.	18
Arc placă presiune ambreiaj	511601115	buc.	371
Ax pinion mers înapoi	117140	buc.	85
Ax sector distribuţie	123401073	buc.	63
Ax superior bară legătură dir.	122003096	buc.	278
Arc spiral faţă	212902712	buc.	173
Bucşe culbutori	211007121	buc.	233
Bucşe culbutori	211007121	buc.	114
Butuc fulie ventilator	121307024	buc.	89
Butuc fulie arbore cotit	121005051	buc.	17
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	37
Bucşe arbore sec. cut. vit.	211701206	buc.	2
Bucşe pinion mers înapoi	A 7143 V	buc.	81
Bucşe pinion arbore sec. v.2.	201701130B	buc.	165
Bucşe bloc arbore intermed.	M 7115	buc.	93
Bucşe elastică amortizor sp.	132915432	buc.	1 245
Bucşe elastică susp. bară stab.	202906078	buc.	2 558
Bucşe elastică bară stabiliz.	202906040	buc.	424
Bucşe casetă direcţie	213401076	buc.	51
Bulon roată cu piuliţă	2031030804	buc.	461
Bulon radiator apă	1201304010A	buc.	282
Burduf cauciuc cilindru pr.	213505065	buc.	332
Bobină stator electromotor	ST21370820	buc.	72
Con pastilă coadă supapă	21107026A	buc.	151
Capac pompă benzină	511106018	buc.	49
Corp pompă benzină	211106090	buc.	18
Cruce cardan	122201025	buc.	78
Cablu frînă mînă	213508068	buc.	146
Cărbune distribuitor	A50199/191	buc.	690
Diafragmă pompă benzină	511106142	buc.	1037
Dinam cpl.	2137010104	buc.	110
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	2
Fulie arbore cotit	211005060	buc.	191
Flanşă arbore cu cama	21100116252	buc.	118
Filtru pompă benzină	511106045	buc.	141
Fulie dinam	V 67DV05A	buc.	88
Gheară manivelă	121005053	buc.	186
Garnitură colector admisie	20109319	buc.	157
Garnitură colector evacuare	—	buc.	12
Garnitură colector evacuare	211008080	buc.	246
Garnitură cilindru frînă	3505035	buc.	1 518
Geam parbriz faţă	215206010A	buc.	314
Locaş pinion vitezometru	21A3802030	buc.	4
Melc acţionare vitezometru	21A3802033B	buc.	77
Manşon protecţie cardan	1222011090	buc.	792
Manşon amortiz. susp. cardan	122202085A	buc.	296
Pinion arbore cotit	116306A2	buc.	12
Pompă benzină	511104100B	buc.	151
Pîrghie pompă benzină	211106110	buc.	26
Pinion acţionare vitezometru	213802034	buc.	120
Piston cilindru frînă	123505028	buc.	366
Piston cilindru recept. ambr.	211602114	buc.	670
Placă exterioară cercel arc	692912467	buc.	48
Potcoavă ruptor	3706-370	buc.	1 373
Perie electromotor	3708200	buc.	532
Perie dinam	293701080	buc.	138
Perie dinam cu cablu izol.	29293204020	buc.	684
Perie dinam cu cablu izol.	G293701020	buc.	15 051
Robinet calorifer	G308101020A	buc.	91
Robinet radiator apă	211305010	buc.	453
Rotor bobinat dinam	G67DU02	buc.	62
Radiator încălzire	218101060	buc.	60
Scaun supapă admisie	211007032	buc.	145
Scaun supapă evacuare	211007080	buc.	273
Sorb plutitor ulei	116660	buc.	144
Supapă pompă benzină	511106020	buc.	181
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	49
Suport rulment ambreiaj	117561A2	buc.	76
Taler supapă inferior	7025	buc.	8
Taler arc supapă inferior	2110071022	buc.	28
Tub intrare ulei	201017124A	buc.	218
Tub flexibil ieşire ulei	201017124B	buc.	483
Tub flexibil pompă benzină	511104100B	buc.	411
Tampon spate	211001050B	buc.	1 142
Tampon cauciuc cardan interm.	2802099	buc.	206

Referințe istorico-literare în publicistica politică a lui M. Eminescu

Publicistica literară și culturală a lui M. Eminescu a cunoscut o solicitare intensă în studiile consacrate poetului, în timp ce publicistica politică n-a beneficiat de o valorificare literară pe măsura informațiilor documentare ce le conține, a sugestiilor și ipotezelor menite să mijlocească apropierea de multiplele semnificații oferite de opera sa. O reevaluare a datelor de istorie literară din publicistica politică le-ar reda însemnătatea atenuată de scurgerea anilor, iar depistarea celor nesemnalate încă le-ar situa la locul ce li se cuvine în contextul general al istoriografiei noastre literare, și în special al cercetărilor eminescologice. Ne limităm acum la semnalarea unora dintre ele, de o importanță documentară incontestabilă.

Dintre informațiile privitoare la biografia poetului reținem pe cea menită să întărească afirmațiile sale dintr-un articol de polemică cu Nicu Xenopol, în 1882, cu privire la originea-i țărănească. Cu patru ani înaintea acestui articol, semnalat mai intîi de D. Murărașu și preluat apoi de G. Călinescu [1], în **Timpul** din 5 ianuarie 1878, M. Eminescu scria cele ce urmează în legătură cu descendența lui socială și națională : „Dar scriitorul acestor șiruri e însuși neam de țăran (. . .) Cînd d-lor (liberalii – n. n.) ne zic nouă că nu suntem români, ride lumea care știe că ne ținem grapă de părinți ce neam de neamul lor au fost români".[2]

Un loc aparte ocupă referirile lui M. Eminescu la numeroși scriitori din trecut în legătură cu care formulează opinii ce trebuie asociate cu cele din publicistica literară, pentru a avea o imagine corectă despre viziunea sa asupra literaturii înaintașilor.

Literatura română veche a fost scrutată de nenumărate ori în publicistica sa politică, citînd nume reprezentative atît pentru înțelepciunea, modestia și patriotismul lor, cît și pentru contribuția la dezvoltarea limbii și literaturii române. Așa, de pildă, numele lui Miron Costin este invocat pentru umorul și înțelepciunea de care a dat dovadă cînd i-a răspuns demnitarului turc că ar dori să se-ntindă impărăția otomană „peste toată lumea, numai peste țara noastră nu".[3] Altădată l-a citat ca model de boier care era înzestrat cu talent literar deosebit și scria dezinteresat, fără să aștepte vreo răsplată materială, așa cum făceau contemporanii săi.[4] Un alt mare cronicar, Grigore Ureche, este citat alături de scriitori reprezentativi din literatura universală, fiindcă a creat portretul lui Ștefan cel Mare, o operă de valoare nemuritoare : „Tot astfel ne bucură portretul pe care-l face Grigore Ureche Vornicul lui Ștefan Voevod cel Mare, încît simțim și azi plăcere citind ce vrednic și cu virtute român a fost Măria Sa".[5] Menționînd în 1881 traducerea lui N. Costin, **Ceasornicul domnilor,** cu o apreciere pe scurt a valorii conținutului ei,[6] Eminescu se referea de fapt la unul dintre manuscrisele aflate în posesia sa, iar în felul acesta oferă o atestare sigură a ceea ce istoricii literari indicau numai pe baza informației oferită de Gaster.

Personalitate de seamă a vechiului scris românesc, Mitropolitul Varlaam al Moldovei ocupă un loc aparte în publicistica lui M. Eminescu, prezența sa constituind demult obiectul unei cercetări speciale semnată de Augustin Z. N. Pop. Textelor importante care au fost citate și comentate li se adaugă cel în care evidențiază meritele mitropolitului în consolidarea unității limbii, operă ce continuă să-și reverse binefacerile și asupra comunității românești de la sfîrșitul veacului trecut : „Căci politiceste putem fi despărțiți, dar unitatea noastră de rasă și de limbă e o realitate atît de mare și de energică încît nici ignoranța, nici sila n-o pot tăgădui. Ei, să nu fi trăit Matei Basarab, nici Teofan al Ardealului, nici Varlaam al Moldovei, să nu fi fost suta a șaptesprezecea cu eroii și cugetătorii ei, vă puteați bate joc de noi încă mult timp, dar astăzi nu se mai poate. Azi limba este una (. . .), azi datina e una, rasa e una și etnologic e unul și același popor, care nu mai doarme somnul pămînturilor și a(l) veacurilor".[7]

Considerîndu-l, în 1880, pe Dimitrie Cantemir a fi „unul din oamenii cei mai învățați ai secolului său", dar mai ales, referindu-se la calitățile diplomatice ale acestuia („se încumetă a combate pe toți hulitorii neamului său cu propriile lor arme"),[8] M. Eminescu nu făcea altceva decît să revină într-o formulă nouă asupra unor însușiri pentru care-l amintise și în **Epigonii.** In acest context, aprecierea de mai sus se adaugă argumentelor care pledează în favoarea opiniei că **Dimitrie,** iar nu Antioh **Cantemir** este înaintașul la care poetul se referă în poezia consacrată elogiului înaintașilor.

In **Epigonii,** Cezar Bolliac fusese caracterizat doar după poeziile **Sila** și **Muncitorul.** Revenind în scrierile politice asupra acestei personalități, M. Eminescu îl citează pentru contribuția deosebită la dezvoltarea publicisticii române, afirmînd răspicat că este „cel mai mare publicist al nostru".[9] Dar din întreaga epocă modernă a literaturii noastre numele care revin, în chip firesc, cel mai frecvent sînt Heliade și Alecsandri. Dacă pe primul îl situează între precursorii săi ca publicist preocupat de critica formelor fără fond sau îl deplînge pentru mizeria în care a trebuit să sfîrșească, cel de al doilea, Alecsandri, este încărcat cu felurite metafore și epitete caracterizatoare, semn că elogiul din **Epigonii** a dobîndit caracter permanent. „Poetul cel mai mare al națiunii", cel „mai însemnat autor în românime", „marele Alecsandri", „nemuritorul Alecsandri" sînt numai cîteva dintre caracterizările ce apar necontenit, pînă în 1883. Caracterizările concise și expresive, elogiile cumpănite și demne, erau un semn al situării permanente a lui Vasile Alecsandri în fruntea poeziei române, mai presus de sine însuși.

Intre paginile de publicistică politică, M. Eminescu a strecurat, desigur cu alt scop decît cel literar, o informație menită să înlesnească explicațiile privind exegeza **Scrisorii III.** In 1972, Octav Păun se referea la unele presupuse surse folclorice sîrbești ale **Scrisorii III,** bazîndu-se îndeosebi pe comparația dintre bătălia descrisă de Eminescu și cea din balada **Bătălia de la Kosovo,**[10] apărută în traducerea lui Dionisie Miron, și cu intervenții masive din partea poetului, în **Timpul** din 1880. Textul lui Eminescu, reprodus mai jos, confirmă principial ipoteza lui O. Păun, dar ne trimite la o altă sursă, la o baladă în care se cîntă bătălia de la Rovine, și apare chiar numele domnitorului român : „Ne aducem aminte – scrie Eminescu – de o duioasă legendă păstrată în memoria popoarelor din Peninsula Balcanică. Cînd Mohamed II s-a întîmpinat la Rovine cu mica oștire a lui Mircea cel Bătrîn, în partea turcilor era ca aliat vestitul Marcu-Crăișorul, eroul legendelor slave. Cînd acesta a văzut mulțimea săgeților române întunecînd văzduhul ca norii cerului, a căzut în genunchi rugîndu-se : «Fă-mă, Doamne, să cad în luptă, dar să învingă creștinii».

Craiul Marcu a căzut în bătălie, dar Mircea a ieșit biruitor".[11]

Rezumatul „legendei" este anterior publicării în **Timpul** de către Dionisie Miron a baladelor traduse de el din sîrbă și perfectate de Eminescu : așadar, poetul cunoștea cu mult timp înainte „legenda" pe care o rezuma în 1879, prin intermediul traducerilor din franceză și germană. Fiind vorba în rezumat despre confruntarea lui Mircea la **Rovine** cu **Mohamed al II-lea** iar nu cu Baiazid, și pentru că textul rezumatului precede apariția **Scrisorii III,** cu totul altfel trebuie pusă chestiunea atitudinii autorului față de faptul istoric ca atare. Numele lui **Mohamed al II-lea** înlătură orice idee despre o eventuală eroare, ceea ce l-a determinat pe Eminescu să-l substituie cu Baiazid, fiind un motiv de natură literară : lăudărosul Baiazid – fulgerul se potrivea mai bine cu intenția poetului de a-l situa în contrast cu modestul Mircea. In același mod se explică și așa-numita inadvertență de ordin istoric constînd în atribuirea visului ce-i aparținea lui Osman tot lui Baiazid. In ceea ce privește ipoteza despre balada închinată bătăliei de la Kosovo ca eventuală sursă pentru cea din **Scrisoarea III,** credem că mai degrabă poetul a avut în vedere multe alte „modele", între care se numără și „legenda" rezumată de el.

Intr-adevăr, apar aici elemente ce i-ar fi putut sugera metafora în cuprinsul căreia săgețile românilor se compară cu norii, aceștia devenind nouri de aramă. „Cînd acesta a văzut mulțimea săgeților române întunecînd văzduhul ca nourii cerului", este comparabil cu versurile din **Scrisoarea III :**

Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni,
Orizontu-ntunecîndu-l, vin săgeți de pretutindeni".

Există numeroase alte referințe istorico-literare în publicistica politică a lui Eminescu, care fie le întregesc pe cele din publicistica literară, fie constituie surse unice pentru cunoașterea opiniilor sale despre literatură, despre epoci literare dar mai cu seamă aprecieri asupra operei și a personalității multora dintre scriitorii epocii moderne, ca Heliade, Alecsandri, Alexandrescu, Bălcescu, C. Negruzzi, Anton Pann, D. Bolintineanu. Utilitatea lor sporește în mod considerabil atunci cînd avem în vedere reconstituirea amănunțită a relațiilor dintre M. Eminescu și literatura înaintașilor.

Virgil VINTILESCU

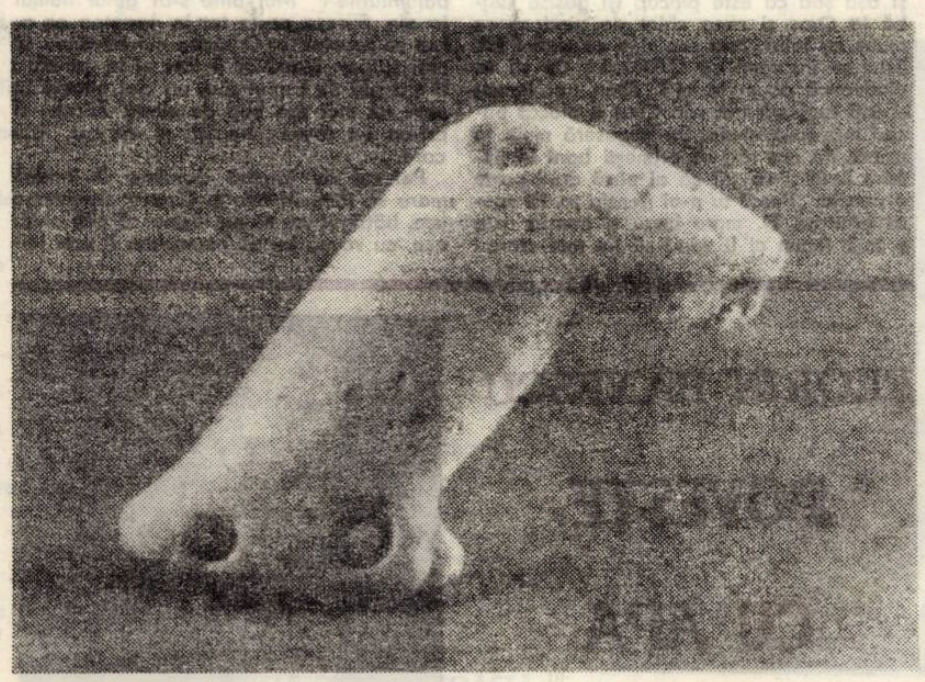

1. G. Călinescu, **Viața lui Mihai Eminescu,** ediția a IV-a revăzută, E.P.L., 1964, p. 10. Și în această ultimă ediție, exegetul lui Eminescu trimite, tot ca și în cele precedente, la D. Murărașu, **Mărturii în legătură cu originea lui S. Eminovici,** Buc., Colecțiunea „Prietenii istoriei literare", 1931 – deci nu la articolul din volumul de publicistică politică, apărut între timp. [2]. M. Eminescu, **Pro domo. Timpul** 5 ianuarie 1878, în **Opere,** ediția Ion Crețu, Cultura românească, București, 1938/39, vol. II, pp. 210–211. [3]. M. Eminescu, **Regatul și titulatura Domnului. Timpul,** 25.III.1880, în **Opere,** ed. cit., vol. III, p. 360. [4] M. Eminescu, **Scurtă comparație între ieri și azi. Timpul,** 22.III879, în **Opere,** ed. cit., vol. II, pp. 439–440. [5] M. Eminescu, **Bătrînii și tinerii. Timpul,** 14.XII.1877, în vol. cit., p. 179. [6] M. Eminescu, **Partea decorativă a vieții publice. Timpul,** 10.V.1881, în **Opere,** ed. cit., vol. IV, p. 117. [7] M. Eminescu, **Unitatea de rasă și de limbă a românilor. Timpul,** 3.IV.1882, în vol. cit., p. 404. [8] M. Eminescu, **Neconsecvențe. Timpul,** 9.II.1880, în **Opere,** ed. cit., vol. III, p. 268. [9] M. Eminescu, **Pentru ce s-a retras d. Brătianu ? Timpul,** 17.IV. 1881, în **Opere,** ed. cit., vol. IV, p. 85. [10] Octav Păun, **Eminescu și eposul sîrbocroat,** în **Actele** Simpozionului dedicat reciprocităților iugoslavo-române în domeniul literaturii populare, Libertatea, Panciova, 1974, pp. 471–480. [11] M. Eminescu, **Triumful cauzei românești în chestia art. 7. Timpul,** 7 octombrie 1879, în **Opere,** ed. cit., vol. III, pp. 186–187.

Un mare act de cultură

(Urmare din pag. 1)

fie înainte de toate **energici și de caracter** (subl. autor.). Oricine a șovăit numai o dată în cariera sa politică, fie el prelat, fie ilustritate, fie magnificență, trebuie înlăturat cu îngrijire, căci aicea trebuiesc oameni ai faptei pre care să nu-i orbească nici șansele, nici aurul, nici stelele și ordurile mari (cari în genere se pun pre inime mici !) și, apoi, cu oameni probi și de caracter nu se încap tranzacțiuni încurcate".

Cele trei articole publicate în „Federațiunea" din Pesta, în 1870, **(Să facem un congres, în unire e tăria** și **Ecuilibrul)** pledează pentru o luptă unită a românilor, care să le garanteze un tsatut egal cu acela al tuturor națiunilor imperiului : „Națiunea română – scrie pe un ton categoric poetul, în primul articol – trebuie să se pună pre terenul de drept pre care stau toate celelalte națiuni ale Austriei, **nimica mai mult și nici o iotă mai puțin".** Pe de altă parte, în articolul următor, **In unire e tăria,** se subliniază necesitatea ca lupta românilor „să se eserciteze însă laolaltă și în același timp cu celelalte naționalități nemulțumite", căci, în caz contrar, avertizează Eminescu, ar fi periculos și nedemn „A aștepta să culegem fructele semănate de alții . . .".

Este uimitoare clarviziunea poetului în abordarea unor probleme istorice și politice de o asemenea anvergură ca și – cum am mai spus – capacitatea sa de a găsi cadrele teoretice generale din perspectiva cărora să-și argumenteze poziția. Astfel, în **Ecuilibrul,** Eminescu afirmă că nici unei națiuni nu i se poate impune, din afară și împotriva propriei voințe, legile după care să se conducă, deoarece „Un popor – oricum ar fi el – are dreptul de a-și legiui trebuințele și tranzacțiunile ce rezultă neapărat din acele trebuințe, reciprocitatea relațiunilor sale ; într-un cuvînt: legile unui popor, drepturile sale nu pot purcede decît din el însuși". Valabilitatea unui astfel de principiu a rămas și va rămîne desigur neclintită, chiar dacă nu și respectată, așa cum rezultă din scrierile poetului.

Am invocat aceste articole despre românii ardeleni pentru că ele reflectă incandescența, dar și luciditatea cu care Eminescu a trăit, încă din primii ani ai tinereții, ideea unității naționale, idee pe care a slujit-o cu ardoare toată viața, ca om și ca poet. S-ar putea urmări, de aceea, și modul cum se transfigurează reflecțiile din articolele menționate în opera literară a lui Eminescu, bunăoară în **Geniu pustiu,** dar aceasta ar depăși obiectul prezentării de față, care-și propune, în încheiere, să mai evidențieze un singur aspect, și anume vocația poetului-gazetar de a depăși semnificația faptelor individuale, integrîndu-le pe acestea într-o **filozofie a istoriei,** adică o viziune totalizantă în care evenimentele servesc ca pretexte pentru degajarea unor principii cu valoare universală.

In acest sens ne gîndim, de exemplu, la pregătirile festivităților de la Putna în legătură cu care Eminescu ține să ne prevină că serbarea nu-și propune doar omagierea marelui Stefan ci, glorificînd trecutul, ea se vrea o fericită ocazie de a mobiliza conștiințele tinerei generații în vederea unui ideal comun, a fixa **„o singură direcțiune a spiritului** pentru generațiunea care crește" **(Notiță asupra proiectatei întruniri la mormîntul lui Stefan cel Mare la Putna).** In scrisoarea adresată **Domnului Dumitru Brătianu** poetul dezvoltă ideea într-o dialectică asupra istoriei în general, valorificînd unele ecouri din Hegel asupra cărora exegeții și-au spus însă de mult cuvîntul. Vom nota doar că pentru Eminescu meritul unei generații „e acela de a fi un credincios agînte al istoriei, de a purta sarcinile impuse de locul pe care-l ocupă în lănțuirea timpilor". E o concluzie ce se întemeiază, spune poetul, pe „o maximă a istoriei" în virtutea căreia „tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale și tot ce e rău e productul celei individuale". Aceste idei, ca și multe altele din articolele gazetarului, sînt indispensabile pentru înțelegerea meditației din atîtea opere eminesciene, demonstrînd organicitatea viziunii poetului în toate compartimentele creației și conferind recentei ediții a publicisticii sale calitatea de mare și autentic act de cultură.

ADRIAN POPESCU

ALĂTURI

Alături de cei care stau în sălile de așteptare
alături de cei care-și iau micul dejun în parc
alături de cei care ascultă clinchetul instrumentelor
sterilizate în antecamera cabinetelor de sănătate
alături de cei care se întorc pe ploaie din pădure
m-am simțit întotdeauna un frate de singe,
alături de cei care trag la hotele modeste și ponosite
pe care prezența iubirii le preface în palate venețiene
alături de cei care exită între cafea și ceai
și uită să ceară restul cînd tirguie fructe.

ACHERONTIA ATROPOS

Un fluture cap de mort pătrunde în baie
în vreme ce tu te razi. Desprins dintre ai săi
îți trezește o spaimă nedefinită și voluptuoasă.

Își scutură pe buze pulberea lui imemorială
și abia după ce l-ai închis sub un pahar
deșertat frenetic de lame și tuburi îl privești

Îl poți cerceta în liniște tremurînd ușor
ingaimi nedeslușit o litanie, un exorcism
știi de unde vine și mai ales ce așteaptă

UN VÎRTEJ

Un vîrtej cumplit te absoarbe în miezul său dens
de-atita albăstrime albăstrimea devine toridă
ca o barcă de lemn te destaci din incheieturi
alunecînd pe canaturi valurile prind să se deschidă.

Un cîntec se-alege din această fierbere delirantă
murmurul său îl aud, de văzut nu se mai vede
cine îl cîntă, apă sau foc, steaua sau plantă
o lumină tăioasă-i. Atît. Cum ai privi printr-o fantă.

UN FEL DE POVESTE NESCRISĂ

Ai ieșit pe coline să cauți ramuri de măcieș
scaieți insomniaci, petale noctambule
crengi de pin, ferigi ruginind în ierburi
ca bujiile unui motor abandonat.

Deodată vezi bobițele-acelea de singe
sticlind printre spini, coborî malul abrupt
și simți că niște mîini îți prind haina
de catifea întunecată și trag de ea fără milă

Te smulgi cu un strigăt degetele te lasă
intr-un tirziu după ce ți-au zgîriat obrazul,
mai bine ai fi rămas acolo captiv
ca într-o larvă sub ploile toamnei.

„Cînd va fi gata povestea pe care mi-o scrii ?"
îți strigă Moșenitorul. Gîndirea lui animistă
te ocărește pentru crengile care le-ai smuls.
(era cu puțin înainte de 1 Noiembrie, Ziua tuturor)

Stîlpii negri pe care se cațără hameiul,
proprietatea fabricii de bere. Și-o casă pe deal
terasat unde niciodată n-ai să intri
așa cum niciodată n-ai să scrii povestea promisă.

(Urmare din pag. 1)

rindurială de-a lungul șoselei netede. Această îmbielșugare s-a dus, ca și porturile strălucitoare ale sfîntului Dumitru. Acum acest șir de așezări românești care sunt Gavojdia, Jena, Sacul, Prisaca, Zăgujenii, Jupa, se văd mari grădini de „domni" cu plopi înalți și triști, cîte o fabrică scînteind în margenea zării, clădiri orășenești în care stau funcționari ai comitatului nou-care e Caraș-Severinul, circiume mari, la care se opresc cărăușii întunecați, în mantăli lungi, cari mînă carele acoperite cu covergi".

Tudor Vianu credea că „amestecul de sintetism și abundență" ar fi trăsătura principală a stilului lui Nicolae Iorga ; intradevăr, frazele se prăvălesc în fața cititorului, și epitetele războinice, încearcă încă a le învolbura zbaterea. Apropiat fiecărei imagini, găsind în infinitul mic al peisajului particularitatea expresivă, silabisind pisania, hîrtia învechită de fumegările luminilor de cult; descoperind însemnarea pierdută pe marginea unor foi străvechi, recuperînd ultima informație, scrisă sau șoptită de vreunul din mărunții intelectuali ai suitei sale, el privește totodată din înalt, din înălțimile de la care toate istoriile și toate formele de reef își păstrează, neștirbite, ierarhiile. Privirea nu e înă rece și protocolară ; cuvintele lui lorga fac o formidabilă prizăla real ; prind și cuprind toate faptele din preajmă. O așezare a cuvintelor, o perioadă, o invocație dor și un fonetism încearcă a capta sunetul mmentului. Discursul profesorului capătă, astfel, lingă rul de informații pe care trebuie a le capta, și mușuluiala de pămînte iubitor, bolboroseala fermecătoare a celui ce, acolo sus în înălțimile sale demiurgice trebuie să le aibă în grijă pe toate cele cîte sînt : el este așezat în cele ce le înfăptuiește sub semnul imediatului, și în călătoriile sale prin Banat el trebuie, în același timp, să împlinească o seamă de fapte. O singură frază poate da de lucru, pe termen lung, citorva istorici harnici și unui număr de cercetători literari lipsiți de prejudecăți. În trecere, marele călător sugerează un plan de lucru de durată : „Elementul vechi s-ar căuta în zădar, cu toate zvonurile care circulă uneori, în anumite părți din Banat, cum sînt cele douăzecișidouă de sate unde s-au așezat, în mai multe rînduri, de-a lungul secolului al XVIII-lea, așanumiții bufeni sau țărani, veniți din Oltenia și întrebuințați la lucrul minelor, element curios și desigur prețios, cu privire la care realitatea pe care am putut-o observa în patru centre de ale lor este fără îndoială inferioară frumosei legende poetice pe care o răspîndesc intelectualii ridicați dintre dînșii, cum a fost povestitorul de talent Damian Izverniceanu". Fraza de mai sus aparține altui studiu, scris mai tîrziu. Nimic nu trebuia pierdut, nimic nu trebuia lăsat uitării. Cultura sa e monstruoasă, spune un istoric literar, și dacă ar fi adăugat că la rîndul lor, simțuri dezvoltate, „monstruos" vor să audă tot și să vadă tot, să cuprindă totul, nu ar fi făcut decît să împlinească consemnarea spaimei admirative în fața gigantismului cuprinderii. Călătoria — și unde n-a călătorit, despre cine n-a scris — măgulea și împrospăta simțirea acestui om care trebuia să recupereze, prin fenomenala-i memorie, prin legendara-i capacitate de a investiga, semnul sacru al începuturilor. El vrea să scrie despre TOT și reușește, nimic din ce fărurește românescul nu îi scapă ; el este avar cu aceste valori pe care le înregistrează. Asemenea cronicarului, el cuprinde totul. Așa cum călătoriile sale ajung pînă în cotloanele celei mai difícile provincii, elogiile sale ating pe cei mai umili dintre făuritorii de cultură. Cu un gînd în trecut, lorga prospectează un viitor deloc liniștit. Scriind despre cele ce au fost, el vede o țară viitoare în care cele mai neînsemnate întemeieri își au locul lor sacru. Fabuloasa lui putere de muncă nu găsește nici un teritoriu de cultură interzis ; nici un loc interzis construcției spirituale. Mai mult decît revolverele pregătite pentru el, existau sub manuscrisele lui, sub masa lui de lucru, sub camera lui de trudă și de trezie tonele de trotil ale analfabetismului potențial : cele în stare să arunce în stare orice efort de creație.

Înainte de a fi victima gloanțelor, lorga este victima analfabetismului potențial ; cea mai pilduitoare dintre jertfele sale. Despre lorga nu s-a scris nici un necrolog, ziariștii au tăcut fiindcă trebuiau să tacă ; fiindcă, nu puteau face altceva. Fiindcă era epoca de virf a agresiunii semidoctismului.

Citesc documentele care încep să apară în ultimii ani privind ultimele zile ale lui Nicolae Iorga. Istoricii nu mai apelează la ziarele timpului ci la dosarele siguranței. Acolo, informatorii constiinciosi arată ce făcea marele istoric : el rămăsese în grija lor. Ei știau, ei aflau, ei raportau. Ceea ce descoperă Mihai Stoian sau Haralamb Zincă — citez doar reporterii — e un șir de fapte senzaționale, un șir de întîmplări senzaționale ; ziarele se vor indigna cu mare întîrziere de monstruoasele crime. Atunci cînd indignarea primise deplină aprobare.

Mă gîndesc la rîndurile pe care le-a scris lorga despre satul bunicilor mei ; lorga le dăduse noi drepturi de stăpînire asupra lui. Nu erau numai locuri din care se scotea cupru și argint, nu erau numai păduri și munți, în care trăiau vietăți nebănuite, nu erau numai grădini cătărate pe dealuri, era un loc pe unde trecuse și căruia îi consacrase cuvinte Nicolae Iorga. Era un pămînt sfințit de cultură.

inedite

Corespondență : Nicolae Iorga — generalul Ștefan Șt. Stoika

Se împlinesc luna aceasta 4 decenii de la asasinarea de către bandei legionare a marelui savant și cărturar, care a fost Nicolae Iorga. Cădea răpus de ura fascistă dezlănțuită, unul dintre marii noștri luptători pentru independență și unitate națională.

În această ipostază, de luptător pentru independență și unitate națională, intră în corespondență și cu bănățeanul Ștefan Stoika, general în armata română. Corespondența dintre Nicolae Iorga și generalul bănățean, datează din anii premergători primului război mondial. Ea are ca obiectiv principal lupta națională, luptă lusă pentru făurirea statului național unitar român. Nicolae Iorga, unul dintre sprijinitorii arden ți ai luptei naționale a românilor bănățeni și transilvăneni, era acum secretarul „Ligii pentru unitatea culturală a românilor". Generalul Stoika era și el u luptător național recunoscut, unul dintre aceia care îmbrățișează încă din tinerețe lpta pentru realizarea idealului secular al poporului român — unitatea națională.

În calitatea sa de secretar al „Ligii culturale", Nicolae Iorga trimite, i data de 30 aprilie 1912, o scrisoare de mulțumire generalului bănățean Stoika. Scrisoarea care este inedită și pe care o redăm mai jos, exprimă recunoștința secretarului „Ligii culturale" și a comitetului central executiv al acesteia, pentru contribuția materială pe care generalul Stoika o oferise în vederea deschiderii unei expoziții organizate de către „Liga culturală". Nicolae Iorga, mulțumește în finalul scrisorii generalului Stoika pentru indicațiile date și își exprimă considerația pe care o avea pentru luptătorul național bănățean".

Punem în circuitul cultural această scrisoare inedită, acum cînd se împlinesc patru decenii de la moartea marelui savant, cărturar și luptător național care a fost Nicolae Iorga, cu un sentiment de pietate față de memoria marelui dispărut.

Radu PĂIUȘAN

LIGA
pentru
Unitatea Culturală
a
Românilor
COMITETUL CENTRAL EXECUTIV
Secretariatul
Nr. *București, 30 april 1912*
122 Calea Victoriei, 122

Domnule general,
Primim cu deosebită recunoștință tot ce binevoiți a oferi pentru expoziția noastră și le așteptăm.
Mulțumindu-vă pentru indicații vă rugăm a primi încredințarea considerației noastre a tuturora.

N. Iorga
Secretar,

Dsale
Domnului general Șt. Stoika

STAREA DE TREZIE

televiziune

DUMINICĂ, 7 decembrie

8,30 Tot înainte. 9,05 Pistruiatul. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Umor și muzică. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucașă. 14,15 Drumuri africane. 15,10 Telesport. 16,55 Sah. 17,10 Ecranizări — Caragiale. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Antena „Cîntării României". Spectacol prezentat de județul Timiș. 20,30 Film artistic. Plăcerile orașului (francez). 22,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 8 decembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Documentar științific. 20,30 Roman foileton : Mîndrie și prejudecată. 21,25 Cadran mondial. 21,50 Cîntec drag am adunat. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 9 decembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Povestea unei picături de apă. 10,15 Film serial. Negustorii de visuri. 11,00 Dosarele istoriei. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 16,50 Din lumea socialiste. 17,15 Almanah pionieresc. 17,40 Clubul tinerețului. 18,25 Idei contemporane. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ancheta TV. 20,25 Seară de teatru : O sambă pentru cei dezmoșteniți. 22,25 Telejurnal.

MIERCURI, 10 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Laborator metodic TVS pentru profesori. 16,30 Curs de limbă germană. 16,50 Album coral. 17,05 Tragerea pronoexpres. 17,15 Forum cetățenesc. 17,40 O voce de neuitat. 18,15 Spectacol de poezie și muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Noi femeile ! 20,20 Telecinemateca : Uși închise (american). 21,55 De la serenadă la operă. 22,15 Telejurnal.

JOI, 11 decembrie

9,00 Telescoală. 10,00 Roman foileton. Mîndrie și prejudecată. 16,00 Telex. 16,05 Școala la domiciliu. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Kenya — documentar. 17,05 Viața culturală. 18,15 Fotbal internațional. Rezumatele în Cupa UEFA. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tinereților. 20,30 Jurnalul științelor și al călătoriilor. 21,15 Pagini din istoria teatrului românesc. 22,15 Telejurnal.

VINERI, 12 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Memoria documentelor. 20,10 Film artistic. Ciocolată cu alune. 21,35 Stop cadru... 22,05 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 13 decembrie

9,15 Curs de limbă spaniolă. 9,35 Curs de limbă franceză. 9,55 Telecinemateca (rel.). 11,30 Orizonturile adolescenței. 12,00 Filarmonica „Moldova" — din Iași. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Reportaj TV. 19,40 Teleenciclopedia. 20,25 Film serial. Negustorii de visuri. 21,10 Varietăți la Brașov. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,30 Nocturna TV.

televiziune

Se dedică prietenilor de la „Semenicul" reșițean

Bătrînul petrecuse într-o albă trezie toată acea lungă scurgere de timp ce însemna pentru el o noapte. Ascultînd încordat, plindind fiece semn venit din ogradă ori din grădina cu pruni, ori de mai departe, dinspre răchițile Slătinioarei și dinspre alunișul de pe Tîlva Turcului. Sau poate chiar din înălțimile Poenilor coborau acele semne și ele erau șoapte și foșnete și zbateri, furișate hoțesc sau izbucnind de-a valma, umplindu-i odaia și zăbovind în preajma lui. Cînd afară s-a auzit numai răpăitul ploii, bătrînul s-a apucat să limpezească semnele, rînduindu-le firesc ca să le poată dezlega pe toate știind că numai astfel se va putea dezlega și pe sine, alungînd nepusința ce-l ținuia de pat. De îndată ce izbindea în acea dezlegare vremea se pornea să funece înapoi, aidoma unui riu ce și-ar întoarce, într-o dată, cursul spre izvoare dacă s-ar schimba cumpăna apelor. Și cînd lucrul acesta s-a întîmplat, adică atunci cînd cumpăna apelor timpului s-a dat peste cap, bătrînul s-a lăsat purtat de curgerea lină, poruncind și semnelor să se pornească din nou, călăuzindu-l astfel spre locurile lor de obîrșie.

Acum, după un drum de istov, bătrînul privea ciobul de lumină care lucea pe tavan. „Să fie oglinda ?", se întrebă, amintindu-și că în umbletul lui se întîlnise cu părelnicele umbre ale lui Ianăș și Berti, cei care purtau asupra lor, într-u recunoaștere, micile oglinzi rotunde, ce aveau zugrăvit, pe o parte, chipul împăratului. Își luă seama repede, oglinzile acelora își vărsaseră de mult apele, sparte de plumb străin, iar pe a lui o dăruise unui nepot de la Oraș. Și, apoi, n-avea la ce să amestece năzărirle lui de noapte, din noaptea aceea sau din alta, petrecută cine știe cînd, pe vremea cînd se bătuse pe frontul din Galiția. Așa că își răspunse, oarecum mustrător pentru nechibzuința întrebării, își răspunse deci, în gînd : „Nu, e soarele". Ar fi vroit să-și răspundă cu voce tare dar vorbea greu de cînd cu boala ce-l năpăstuise de cînd... El, nici la asta nu trebuia să-l ducă gîndul. „Un soare mic, atît cît se cuvine pentru un mos, își mai spuse cu obidă. N-avea decît să urmărească drumul acelui petec de lumină, altceva tot nu putea face. „Iaca, ai și un cer al tău, spoit cu var, ce-ți mai trebuie ? Numai să nu vină vreun nor care să-ți fure și soarele ăsta" se îngrijoră el.

Soarele abia răsărit se oglindea într-o baltă și lumina lui, răsfrîntă, pătrundea prin fereastra ce da spre ulîță. El avea patul în odaia de la drum, fusese dorința lui, așa putea auzi mai bine cum se trezește satul și vremea trecea mai lesne. Așta pînă ce venea careva să-l vadă.

În dimineața asta casa părea pustie. Ion era în țură de noapte, avea să vină obia pe la amiază, Miai avea casa lui dar și așa știa că este plecat, își găsise slujbă la Oraș și avea chiar de gînd să se mute cu totul. Pau era dus cu trenul lui, ăsta se însurase cu C.F.R.-ul ! Ce să se gîndească acum la ei ? Avea trei feciori și toți fugiseră din sat. Cînd a plecat primul n-a spus nimic. Se băgaseră mulți la uzină, nu era rău să primești bani în fiecare lună și să știi că ai pusă de-o parte o pensie. „Parcă tu n-ai pensia ta, își spuse bătrînul. Ei, mare lucru și pensia asta a ta ! Acum ei fi vrînd să fie mai mare ! Ce isprăvi ai făcut ? Uite că ai făcut. Te-ai bătut pe mai multe fronturi, ai trei prunci, ai lucrat pămînturile și..." Îl cuprinse o ușoară amețeală. Ar fi trebuit acum să-și amintească de plecarea celui-lalt. Îl duruse, atunci, dar îl lăsase de capul lui. Nădăjduise că se va întoarce în grabă, supus și el il va primi... „Lasă asta, turui ca o moară desferecată, bine că gîndurile tale nu le poate auzi nimeni, cine știe ce-ar mai spune !" Cît despre ai treilea... Își lesise cu totul din fire și de asta chiar că se temea să-și aducă aminte. Adică de clipa cînd Pau i-a spus că pleacă. Erau la cosit otava, șuierul trenului ajunsese pînă acolo, la Valdefineață și pe el îl cuprinsese o furie fără seamăn. Nici nu se terminase șuieratul și Pau nu apucase să-și rostească tot gîndul și dorința lui legată de trenul care se tot ducea, sau poate că el, bătrînul, nu mai apucase să ia seama, cînd a simțit cum îl despică un fulger și s-a prăbușit fringînd coasa. I se înfierbîntase singele prea tare, ciocotul acela nu-l mai putuse îndura. De atunci zace. Iar copiii lui bat drumurile. „Au să plece toți din sat, cui rămîn pămînturile ?" Mai bine s-ar gîndi numai la ele. Fusese peste tot în noaptea ce abia se terminase. O făcea mereu și nu se mai sătura. Dacă ar fi fost el în putere ! Îi era silă de trupul său, un ciot putregăit care nu mai era bun de nimic. Zăcea și privea un soare necăjit și un cer alb care...

Petecul de lumină dispăru. O lumină mare se făcu în odaie. Cineva deschisese ușa, bătrînul vru să se răstească urît, chiar așa, cu vocea lui de neom, dar îi veni inima la loc. Era unul din nepoți. „Poate n-am pierdut tot, poate că pămînturile satului..." Încercă să-i zîmbească. Băiatul îl întreba ceva, o întrebare oarecare, rostită din obișnuință, știa că moșul nu-i va răspunde, nu-i plăcea să fie văzut cum își strîmbă gura. „Am umblat mult", spuse bătrînul, neașteptat de limpede. Băiatul încremeni, uluit. Și-l ascultă așa, pe bătrîn, cum trecuse el în puterea nopții pe la pămînturile satului care se pregăteau de primăvară numai că trebuiau ajutate și oamenii și-au luat lumea în cap, nu mai vroiau să știe de ele, băteau drumurile cu trenul și primăvara nu așteaptă, își tinea legea ei. Și pomenind despre pămînturile din Luncă făcu o pauză. Gîndurile lui care se tot adunaseră în el ca niște ape rupseseră zăgazurile și, acum, revărsate, îi aduceau în minte apele cele adevărate, ale Timișului, pe acelea din vremea cînd era de-o seamă cu nepotul și păzea caii și nimeni nu se gîndea să plece din satul lor. „Aș bea apă din Timiș, luată de mine, cu pălăria mea, ca atunci..." Băiatul își revenise, bucuria că-l aude pe bătrîn vorbind îi dădea o stare de neastîmpăr, „Mă duc și-ți aduc", strigă el și începu să caute pălăria moșului. „Nu, vreau eu să mă duc", se încăpățînă bătrînul. „Dar...", copilul se feri să-și continue șirul vorbelor, nu se cuvenea să-i amintească faptul că nu poate umbla. „Primenește-mă, adu-mi ițoalele bune !" îi porunci bătrînul. Copilul îl schimbă, îi era drag moșul și nu vroia să-l supere. Se supuse și cînd acela îi ceru să se întoarcă cu fața de la el. Și imediat auzi un bufnet. Tresări înspăimîntat și se întoarse. Bătrînul zăcea lîngă pat. O clipă stătu acolo, sufiind greu, apoi începu să se rostogolească spre ușă. Se ajuta de mîna ce încă mai păstrase o urmă de vlagă și de picioral cărua patul nu-l supsese întreaga putere. Ajuns lîngă prag șuieră, „ajută-mă să-l trec !" Copilul se supuse din nou, de data asta înspăimîntat și cumva buimac. Nu mai știa ce să spună, asculta orbește, plecă în ogradă să caute o roabă, așa cum îi ceruse moșul.

Treptele de piatră ce coborau spre ogradă sunară ciudat cînd trupul bătrînului se rostogoli pe ele. Modos, cîinele, lătra ca turbat, se bucura în felul lui, cîinesc, de vederea bătrînului care după atîta amar de vreme ieșea din casă, chiar și în chipul acela nefiresc. Copilul, cu lacrimi în ochi, îl ajută pe bătrîn să se salte din țărînă și să se culce în roabă. Băgase de seamă cît de ușor îi era trupul, rămăsese o mînă de om doar, se gîndi că ar fi putut să-l ajute și altfel. Mai încercă, moale, „poate e mai bine să-l așteptăm pe tata". Dar bătrînul nu mai putea fi clintit din hotărîrea sa. Și el, copilul, a înțeles mîndria lui. Vroia să-și încerce puterile, chiar dacă ultimele, chiar dacă, chiar dacă... „Și adu-mi odată pălăria aia", îl îndemnă bătrînul. Părea vesel, ochii îi străluceau, era mulțumit că se pornise cu adevărat la drum și că astfel va vedea din nou pămînturile din Luncă, măcar pe acelea, și va simți gustul apei Timișului, iar oamenii ce-i vor vedea umblînd așa n-avea decît să se minuneze, puțin îi păsa lui de prostii care nu înțelegeau cît e de bună apa aceea și... Acum că pleca la drum nu se mai cuvenea să gîndească despre cine știe ce lucruri. Pleca și gata. Iar băiatul se înveselise și el, moșul lui avea curaj ca acei oameni nemaivăzuți din poveștile ce i le spunea. Se gîndea că pe drum îi va fi întrebînd cineva unde se duc. „După apă vie !" va răspunde și poate mintea aceluia se va lumina înțelegînd că apă bună ca a Timișului nu se mai găsește prin alte părți. Și băiatul se simți el însuși intrat într-o poveste.

FLORIN BĂNESCU

POVESTE CU APA TIMIȘULUI*)

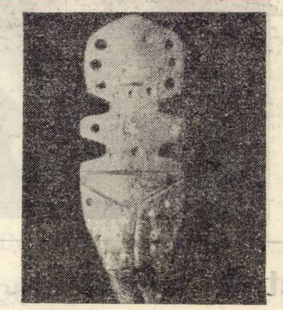

* Fragment din romanul „Calendar pentru o sută de ani".

Premiul special al revistei ORIZONT la Concursul național de poezie „N. LABIȘ"

ION CHICHERE

ARS POETICA
lui N. Labiș

pod arcuit ca sprinceana-n mirare
trupul meu între cuvinte aruncat
să poată călători țărmul în mare
femeia în bărbat

mîna să poată călători coama calului
calul coama dealului neteșălat
dealul să poată călători ochiul
de lacrimi ars

DIALECTICĂ

între două gînduri
se fac mari goluri
de lumi

stelele și părăsesc locul
omul migrează
înspre propriul său profil

într-un țesen străvechi
păsarea și peștele
își schimbă aripele

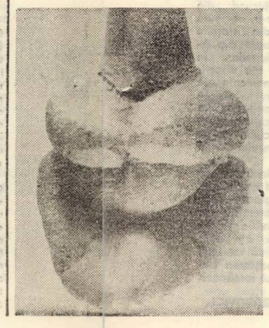

SENTIMENT COSMIC

pereții casei cad portocalii
în lumini înfricoșătoare
în depărtarea dintre palme
dansează sisteme solare

peste creștet pilpîie novele
închegîndu-se clare
stele vechi ruginesc
sub boltile de la picioare

ECOU

timpul nopții
rememorează ființa

pot să fiu un greier
într-o noapte mai mare

MÎINILE

mari mișcări de spații
petrecute în mari mișcări de timp
aceste mîini absurde
în care pling

LUPTA CU LUCIDITATEA

cineva bea piatra
altcineva bea locul ei
cel de-al treilea
zidește cu poftă

O ȘTIRE

uneori doar glasul
îmi mai dă de știre
că sînt
o întîmplare petrecută
demult pe pămînt

uneori doar eu mai sînt
o știre
despre lumea de pe pămînt
o amintire frumoasă
în care sînt

DREPTUNGHIUL

se desparte viața mea
de viața ta
ca o pană de aripa-n zbor
azi noapte am visat un melc
desenîndu-mi pe iarbă
dreptunghiul în care o să cobor

Premiul revistei „Orizont" Concursul de poezie „Hercules" 1980

ADRIAN ALUIGHEORGHE

APROAPE PRIMĂVARĂ

Poate aceasta e viața, spuse plantatorul
de cartofi
desiur e ridicol dar aceasta e viața,
conchise poetul
viața, ah viața leșină în miezul ființei ei
amoroza bătrînă
oho, de-atîtea ori viața, înginё generalul
miop
impletindu-și degetele pe panglica legiunii
de onoare
se ridicară și alte voci din cenușa
ațipită a brizei de primăvară
însă au fost mincate de mireasma ierbii
crescute fără
nici o istorie pe limbi pe creștete, în palme
precum legămîntul unor soldați proscriși :
să înving încă odată
și încă odată.

GLONTELE DE SUB COASTĂ

De la un timp te întorci acasă, gata,
nu mai ești al tuturor precum soldatul
ce-și mingiie glontele de sub coastă
de unde se prelinge grav un război
noaptea e fost însămînțată cu cartofi
rezul florilor înghite cîte un călător
nu întrebi nimic te întorci acasă
cît mai neobservat ca o pisică doamne
ca un ciine și nici o dîră de zgomot
ca și cum ai călca pietrele unui riu
învățate cu plînsul.

RĂZBOIUL CONTINUU

Creștem exact. Se bucură mamele. Nici un
război
nu e mai mare ca plînsul.
„voi soldățoi proști săpați ca lumea
gropile
cît mai adînci
să încapă plînsul unei singure mame".
Dar nu se aude nimic. Bat tunurile dintre
pleoape.

SINGURĂTATEA FURNICILOR

Ar trebui să-mi public corespondența mea
cu furnicile atîtea probleme s-ar elucida
însuși faptul că omul privit de jos în sus
pare a fi fără picioare și trup
o căpățînă pe care o rostogolește vintul
mai sus sau mai jos

și bineînțeles ar trebui explicată
istoria furnicii care e mai nouă cu o clipă
decît cea a omului
dar cum pentru asta ar trebui să scriu
toate pietrele pînă și pielea voastră
oameni
mă voi rezuma la enunțul unui indemn,
puneți și voi umărul la singurătatea
furnicilor.

ÎNȚELESUL DE PIERDERE

La ce-mi folosește lupta cu întîmplările
acasă în copilărie se împarte iarba
pe capete de copil sărbătorile își piaptănă
părul trist între două tramvaie behăie
un ied cu fericirea de buzunar
nu cumperi mulțenia unei privighetori cu
arc
e timpul să dorm cu ușa închisă
la ce-mi folosește lupta cu întîmplările
mama mi-a dat odată copilăria
restul am cîștigat singur (laudă mie)
de parcă trupul l-ai putea converti
la înțelegerea statuilor
de parcă s-ar umple nările spiritului
cu respirarea unicității

întîmplările mele ascund un om intrinsele
la ce-mi folosește lupta cu întîmplările
tot ce cîștig dau pe înțelesul de pierdere.

televiziune

plastică

Diodor Dure și „reveria gravitației"

În ordinea comună a receptării există o singură primă și mai multe ultime „impresii". Dialectica lor generează contrarietatea, perplexitatea sau certitudinea noastră în receptarea artei. Se întîmplă arareori – arareori și pentru că raritatea intră în destinul artei – ca cei doi timpi ai întîlnirii cu opera să coincidă în substanța lor. Între prima și ultima „impresie", pictura lui Dure exhibă – imperturbabilă la influxurile altor poetici – o comuniune a esteticii și eticii ponderalului.

Într-o imaginară procesiune a „elementelor" naturii și naturii imaginante – apă, aer, foc și pămînt – pictura lui Dure se ratașează ferm „frumoaselor corpuri solide care pozează la infinit în fața ochilor noștri" (Bachelard, **La terre et la reverie de la volonté**). Din realitatea dublă a imaginii – ca reprezentare a văzduhului (pămîntul) și ca sublimare a arhetipului elemental (telurical) – ar proveni, în definiție bachelardiană, „travaliul energic al creatorului asupra materiilor dure și pastelor malaxate". Pămîntul e deci imperiu stihial, imaginat ca loc și model al facerii și prefacerii formelor, materia unei reverii active invitînd la extroversiune, „partener obiectiv și franc al voinței noastre". Nu doar iconografia – peisaje campestre cu orizont înalt, naturi statice sau portrete „în majestate" paginate – ci sentimentul substanței omniprezente a teluricului, „genius terrae", recomandă și specifică imaginația pictorului și imaginea picturii. Dure abordează într-un fel pînzele, asemeni unui sculptor, „modelînd" în armonii de nobile argile formele. În gestul amplu, constructor, generator de forme, brunurile dense, saturate, griurile verzui și violacee, ocrurile – sublimări de acorduri minerale – divaghează parcimonios și grav pe nucleul aceleiași geene substanțe. Egeotokos, „născut în sînul pămîntului" e atributul pentru brunul care se descrie simultan ca tonalitate predilectă și registru simbolic al paletei sale. Luminile sînt iluminări ale materiei, iluminările unui pămînt fertil. Un chip sau forma unui fruct nu captează, ci emană lumina printr-un procedeu al clar-obscurului de tonalitate și culoare; lumini și umbre ce se refuză oricărui ecleraj scenografic. Formele iradiază mate luminiscențe, proprietate a unei materii provocate prin dure frotiuri să-și exprime natura entelehială. Misterul teluricului se dezvoltă blînd în imaginea panoramică a unei lumi benigne, fecunde – pămîntul. Pămîntul ca vedută e o „imagine imensă", luată în posesiune printr-un act de voință și prin dreptul cîștigat de familiaritatea creatorului cu spiritul acestei materii. Contemplare dinamică a acestui element, contemplare activ mitologică, ce depășește mitologia semnificației. „În afara oricărei gîndiri filozofice, doar prin repausul din liniștea cîmpiilor, contemplarea instituie ochi și, deopotrivă natură, o ființă care vede, care se bucură că vede, care crede că e minunat a vedea – iar în fața sa, un imens spectacol, pămîntul imens, un univers minunat de văzut: nisipuri nesfîrșite ori cîmpuri arate" (Bachelard). Pictura sa relevă voința de a în-ființa un univers într-un limbaj simpatetic cu acesta, pe o cale îngustă deci, cît mai îngustă, a opțiunii pentru un unic element. Printr-un soi de „excludere" fizică a celorlalte trei elemente (cerul, fișie drămuită, apare doar ca indicativ convențional al genului peisagier) sau mai degrabă printr-un act de „includere", pictorul echivalează aerianul și acvaticul cu materialitatea pămîntului. Pămîntul văzut de sus, plonjant, în vertijul unei căderi libere a privirii spre superficiile și substanța unei materii materne este desigur metafora poeticii lui Diodor Dure. Nu e un capriciu narcisiac să reluăm ideea finală din prezentarea făcută pictorului acum trei ani suscitată mai cu seamă de compoziția **Cinei**: „În poetica sa simplă și clară, Dure omologhează pe **homo** lui **humus**, redescoperind în pictura să rădăcina lor comună în legenda genezei adamice.

P. S. Cinci portrete dedicate prietenilor din anturajul său, lui Anghel Dumbrăveanu, Victor Gaga, Ion Dumitru Teodorescu, Alexandru Deal, Damian Ureche trimit nostalgic la ambianța „teraselor" lui Ressu. Poate că despre gestul autentic de boemă tîrzie s-ar fi cuvenit să scriem. Salutul adresat acestui gest al pictorului s-ar fi intitulat „de la terasa Oteteleșanu la terasele provizorii". Am crezut însă că este nu mai puțin important să rescriem un text la confluența primei și ultimei impresii.

Coriolan BABEȚI

limbă și stil

Sfoară și... sfară

Din pricina **paronimiei** – adică a unei foarte pronunțate asemănări formale – două cuvinte, diferite atît ca sens cît și ca origine, pot fi confundate în procesul comunicării. Confuzia, prilejuită de ignorarea unor amănunte privind **dezvoltarea istorică** a vocabularului, favorizează, de obicei, termenul mai răspîndit, mai bine cunoscut, care se impune, silnic, în pofida „paronimului" său. În această situație se află „perechea" **sfoară** și **sfară**, cu variantele fonetice regionale **șfoară** și **șfară**: cei doi termeni sînt cu totul „străini" unul față de celălalt, fără nici o „vecinătate" semantică sau etimologică. Într-adevăr, cel dintîi, **sfoară**, împrumut probabil din neogreacă, este polisemantic și, pînă astăzi, recurent, mai ales cu sensul său de bază. Denumind un obiect extrem de „util", care trebuie să fie mereu la îndemîna omului gospodar, **sfoară** a dezvoltat o bogată frazeologie, cum se vede din expresiile **a trage pe sfoară** („a înșela"), **a trage sforile** („a unelti, a se ține de intrigi"), **a da sfoară (!) în țară** („a răspîndi o veste, un zvon"). În cadrul acestei ultime locuțiuni, cuvîntul **sfoară** – care se bucură de o largă circulație, făcînd parte din însuși fondul de bază al lexicului românesc; dovezi: polisemia și productivitatea frazeologică – este întrebuințat anapoda, în locul paronimului său **sfară**, de origine slavă, astăzi aproape uitat, cu sensul „miros greu (și fum) rezultat din arderea grăsimilor sau a cărnii; fum înecăcios". Expresia „corectă" – chiar dacă efortul de a o impune se dovedește, pînă la urmă, inutil (atît de înșurubată în „uz" este greșeala!) – ar trebui să fie, prin urmare, **a da sfară** (sau **șfară**) **în țară**, și nicidecum: **a da sfoară** (sau **șfoară**) **în țară**. Ea s-a închegat ca urmare a unei situații reale, păstrînd, în alcătuirea sa, „amintiri" din trecutul nostru istoric, cînd, pentru a vesti, la distanțe mai mari, învierea unei primejdii, se aprindeau focuri pe culmi, se băteau clopote sau... **se dădea sfară în țară**. În acest ultim caz, „vestitorul" primejdiei era „fumul înecăcios" și „mirosul greu" de prăjeală. Sensul vechi al cuvîntului și al locuțiunii este reactualizat și revitalizat de Sadoveanu în romanele și povestirile sale istorice. În textul imediat următor, **șfară** este desprins din tiparul încremenit al locuțiunii: „– Bine-i cînd se întîlnesc prietenii, oftează moș Elisei Pokotilo; și afară plouă de năruie pămîntul; și-n vatră arde focul și fuge pe hoarnă **șfara fripturii**" **(Nicoară Potcoavă)**. În citatele de mai jos, cuvîntul este reintegrat în structura locuțiunii, dar sensul acesteia este cel concret, particular, de odinioară: „Cînd **s-a dat șfară în țară** și am cunoscut **fumul de primejdie** în fundul zării, pe dealul de la Orlat, – tătarii au și fost la cișle, spircuind ca lupii" **(Frații Jderi)**. Determinantul „spațial" **(-n țară)**, în ciuda „rimei interioare" cu **șfară**, este înlocuit, uneori, cu „sinonime" parțiale: „au sunat în alte sate clopote și **s-a dat** de pe dealuri **șfară în cuprins** cum că iar vine nelegiuții în pradă" **(ib.)**. Variația mijloacelor de expresie este o trăsătură distinctă a artei sadoveniene: **să meargă șfara de seu ca o veste pretutindeni (Viața lui Ștefan cel Mare)**; „Să se aprindă focurile și **să se deie șfară în ținut**" **(Neamul Șoimăreștilor)**.

Sunt lacrimae rerum – ar spune Vergilius.

G. I. TOHĂNEANU

muzică

ARHITECTURI SONORE CONTEMPORANE

În pragul unei manifestări deosebit de interesante și inedite la Timișoara – **Concertul dezbatere** – publicul a putut face cunoștință și cu cel de al treilea compozitor, înscris după Enescu și Vieru, pe frontispiciul manifestării chemate să popularizeze în întreaga țară evenimentul care dorește să-l împlinească Filarmonica în viața orașului. Este vorba de **Șt. Niculescu**, cu o lucrare prezentată în primă audiție absolută – **Simfonia a II-a „Opus Dacicum"**. Așa cum mărturisește compozitorul, este vorba de o creație care sub raport arhitectural se indentifică uimitor modelului marelui sanctuar rotund din incinta sacră a Sarmizegetusei. Configurația de ansamblu a acestuia, cu trei cercuri concentrice, ori modul de 7 (6+1 piese) reprezentînd structura internă a unuia din cercuri, se regăsesc aidoma în lucrarea lui Niculescu. Nu este vorba de o mulare după aceste tipare, ci de corespondențe „descoperite după ce schițele mele erau încheiate", ce revendică o anumită „permanență de gîndire, chiar și la intervale de timp atît de considerabile".

Rezultatul sonor al acestei construcții este o muzică de impresionantă densitate, tensiune, persistență. O tensiune gîndită nu ca un climax melodic ori dinamic, firească în ascensiunea sa, ci o încordare funciară, ireductibilă, care guvernează și domină totul. În această pastă sonoră poți distinge omniprezente mesaje pămîntene, fie ele mai distincte ori mai laconice, mai stilizate ori mai enunțiative; recunoști în ele pulsul și visele noastre, zvîcnetul sensibilității omenești, atît de fragil totuși vis-a-vis de imensul atemporal, de necuprinsul sideral, cu atît mai emoționant.

O muzică copleșitoare pe care **Remus Georgescu** și orchestra filarmonică au servit-o cu admirabilă abnegație. Primirea lucrării de către spectatori a fost entuziastă, superlativă, cu toții trăind sentimentul că ne găsim în fața unor lumi sonore încă nerostite astfel de nimeni.

Solistul serii nu a fost pianistul Dan Grigore, pe care Timișoara îl iubește și îl stimează, absența sa de ultim moment fiind suplinită de un tînăr violonist din orchestra filarmonică – **Gabriel Popa**. Și nu cu un concert de Haydn, Bach sau Mozart, ci cu unul din cele mai dificile din întreaga literatură, **Concertul de Ceaikovski**. Pentru a-ți „pune în mînă" un astfel de concert sînt necesari ani, luni de zile de efort continuu spre a-l conserva apoi. Iată totuși că acest serios artist al viorii a putut onora solicitarea de a intra pe podium în numai 24 de ore! L-au ajutat cîteva date native – un aplomb solistic nedisimulat, o siguranță tehnică remarcabilă, cît și tonul frumos, voluptuos, foarte propice romanticului concert de Ceaikovski.

Doru MURGU

Expoziția plastică neo-eneolitică în România

Organizată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste la Timișoara, cu concursul Muzeului Banatului, expoziția înfățișează publicului timișorean cele mai timpurii manifestări de sculptură în lut ars, os și marmoră descoperite pe pămîntul românesc.

Apărute odată cu cele mai timpurii manifestări de civilizație, încă din vremea culturii Starčevo-Criș (mileniul VI–IV î.e.n.), reprezentările plastice – idolii feminini, figurinele zoomorfe, altărașele de cult, pecețiile și alte obiecte – arată unitatea culturală a neoliticului timpuriu de pe întreg pămîntul românesc – din nordul Transilvaniei în sudul Olteniei, din Banat în Moldova de nord.

Dintre exemplarele prezentate în expoziție se remarcă, prin eleganță și suplețe cunoscuta figurină „Venus de Zăuan" (Transilvania) cel mai bine exemplar păstrat, neegalat prin frumusețe decît de capetele de figurine de la Dudești Vechi (Beșenova Veche, Banat) și Trestiana (Moldova), care au părul ondulat redat prin incizii. Aceste statuete ar putea reprezenta pe marea zeiță mamă sau alte divinități feminine care simbolizează cultul fecundității și fertilității sau forțele binefăcătoare ale naturii ce asigură rodnicia pămîntului.

Prin formă și steatopigie, prin felul de redare al unor părți anatomice, figurinele antropomorfe și alte reprezentări plastice (altare, pintadere), din neoliticul timpuriu românesc, au strînse legături cu descoperiri similare din Thessalia, Macedonia, Tracia și din Orientul Apropiat, demonstrînd apartenența acestor zone la leagănul primar de civilizație care a înflorit în Orientul Apropiat. Plastica culturii Starčevo-Criș va sta la baza dezvoltării plasticii din civilizațiile următoare din neoliticul mijlociu, mai ales din culturile Dudești (Oltenia) și Boian (Muntenia).

Un nou moment, un nou stadiu în dezvoltarea plasticii neolitice îl reprezintă plastica culturii Vinča (mileniul IV – 2500 î.e.n.). Această civilizație, ce reprezintă o nouă mișcare, etnică și culturală, a chalcoliticului balcano-anatolian, va marca maximum înflorirea și evoluția plasticii, sub raport numeric și artistic, va cunoaște o dezvoltare excepțională în Banat, Oltenia, Transilvania și în țara vecină și prietenă, Iugoslavia. Artiști plastici vinčieni vor crea adevărate capodopere. Se remarcă în mod deosebit, prin tehnica execuției, eleganța și precizia ornamentației, proporțiile corpului, vasul cu capac de la Parța, care poate fi pus alături de vestitele vase antropomorfe: „Venus de Szantes", „Venus de Gorzsa", și altele. Bogăția și varietatea plasticii din Banat este inegalabilă în neoliticul mijlociu dunărean. În stațiunea Vinča A de la Gornea au fost descoperite zeci de piese, unele cicladice, de import, altele cu zecile și sutele în stațiunile de la Balta Sărată, Zorlenț, Ohaba Mitnic, Parța și altele, lucrate de localnici. În Transilvania situația este similară. De o importanță deosebită sînt însă unicatele tăblițe de la Tărtăria, dovada celei mai vechi scrieri de pe pămîntul românesc, piese de rară valoare științifică. Tăblițele de la Tărtăria, sigiliile de lut, bogăția plasticii zoomorfe și antropomorfe, altărașele de cult, piesele de import cicladice sau orientale, fac ca descoperirile din această provincie să joace un rol covîrșitor în cronologia relativă a neoliticului românesc și din Balcani.

În nordul Banatului, ca urmare a interferențelor culturale dintre cercul vinčian și cel bandkeramik se va naște un grup de sinteză – numit de noi **grupul Bucovăț** – cu o plastică bogată și variată, cu reprezentări și aplicații pe vase, cu idoli și altare. Se remarcă un capac de vas cu dublă față umană pictat pe gît, de la Bucovăț; un vas antropomorf cu două guri, din care un cap cu gura deschisă, de la Parța, și numeroase alte figurine de la Chișoda Veche. Plastica acestui grup cultural va juca un rol important, influențînd plastica ceramicii liniare evoluate din Cîmpia panonică.

Manifestările plastice și artistice ale culturii Vinča vor sta la baza plasticii neoliticului dezvoltat și eneoliticului timpuriu. Există însă și evoluții locale ce au la bază influențe eterogene dar care vor da naștere, printr-o evoluție proprie, la realizări de excepție, ce reprezintă dovada maturizării gîndirii abstracte a artistului, profunde simboluri și sentimente. Sînt de amintit „Gînditorul" și soața sa din cultura Hamangia (Dobrogea) ca și eleganța plasticii în lut și marmură a acestei civilizații.

Frumusețea plasticii Vădastra (Oltenia) este realizată prin proporțiile unor statuete, redarea realistă sau stilizată a altora, dar mai ales prin contrastul decorației excizate, făcute cu multă migală și încrustate cu alb, pictate uneori cu roșu și alb, în tehnica **pastoze** (pictură încrustată după ardere), ce contrastează plăcut cu negrul sau cenușiul lustruit al lutului fin, bine ars, dovada unei măiestrii artistice și tehnice.

Apogeul artei plastice preistorice de pe pămîntul românesc se petrece în vremea culturilor Cucuteni, Gulemnița din eneoliticul timpuriu (2600–2200 î.e.n.). Mii de piese din lut, os piatră, marmoră sau metale prețioase, excepționala lor realizare, proporțiile sau stilizarea, pictura sau lustruirea reflectă gust, pricepere și un înalt simț artistic al vechilor artiști, meșteri-artiști, tot așa cum o demonstrează și ceramica, uneltele sau arhitectura locuințelor.

istorie-document

Vase umane, capace de vase, altărașe de cult, machete de sanctuare, coloane de temple, modele de case și alte numeroase obiecte arată dezvoltarea sculpturii acelor îndepărtate vremuri. Ele reflectă și o viață îndestulată, bine organizată cu o societate ce punea accent pe frumos și plăcut.

Arta acestei vremi se îndreaptă spre asfințit în momentul în care pătrund din spre est, sud-est și sud, într-o mișcare lentă dar puternică, triburi din stepele nord-pontice, din zonele centrale ale Asiei, fie prin intermediul Balcanilor, în marea mișcare etno-culturală din eneoliticul timpuriu ce marchează momente ale procesului de indoeuropenizare. Sărăcia plasticii reflectă și tulburările perioadei de tranziție, spargerea unității vechilor culturi și formarea unor noi sinteze culturale, ce se vor cristaliza în epoca bronzului odată cu formarea tracilor timpurii.

Plastica neo-eneolitică este încărcată de numeroase simboluri, reflectînd credințe și ritualuri, concepții magico-religioase. Contemplarea ei sau studiul amănunțit vor permite vizitatorului să pătrundă în mesajul pe care străvechii artiști l-au transmis prin operele lor și sperăm că vor trezi gustul vizitatorilor pentru cunoașterea trecutului îndepărtat al pămîntului românesc.

Gheorghe LAZAROVICI

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Zborul – **Pro Musica** ; 2. Amintire – **Mircea Baniciu** ; 3. Cîntec de toamnă – **Adina Dimitriu-Liviu Georgescu** ; 4. Povață – **Academica** ; 5. Lumină și culori – **Sfinx.** SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. Magic/Xanadu – **Olivia Newton-John & E.L.O.** ; 2. Emotional Resque –**Rolling Stones** ; 3. In-A-Gada-Da-Vida – **Boney M** ; 4. Another One Bites The Dust – **Queen** ; 5. Children Of The Sea – **Black Sabbath. Propunere :** Rhythm of the World – **Gino Soccio.**

VARIA...

După concertele „Omega", grup care, s-o recunoaștem, n-a prea fost în formă de această dată, filiala timișoreană A.R.I.A. ne oferă posibilitatea de a cunoaște nemijlocit alte două nume de rezonanță din popul maghiar : NEOTON și Judit Szücs. Vom reveni. ● Tot amintita instituție ne înștiințează că grupurile PROGRESIV TM și STATUAR se află între **2 și 11 XII** a.c. în turneu prin localitățile : Mediaș, Cisnădie, Sebeș, Hunedoara, Petroșani, Tg. Jiu, T. Severin, Caransebeș, Lugoj și Arad. ● Pro Memoria : La 23 XI 1899, în salonul unui hotel din San Francisco a fost montat primul Juke Box din istoria acestor „cutii cîntătoare". E de prisos să amintim că tonomatul nu aducea nici pe departe cu cel de azi. Nici repertoriul... ● La 1 XII 1959, „s-a născut" în laboratoarele firmei olandeze Philips prima casetă muzicală. ● Cu 11 ani în urmă, mai precis la 25 XI 1969, John Lennon a înapoiat reginei Angliei o importantă distincție protestînd astfel împotriva pasivității coroanei față de politica americană a escaladării războiului din Vietnam. ● Cassius Clay nu se lasă ! Iată-l în postura de impresar al unui cîntăreț canadian pe nume Michael. „Va fi cel mai mare" declară Clay. Noi am mai auzit vorbele astea... ● Din nou despre „maladia sunetului" sau zgomotul ca factor de risc : într-un recent raport medical dintre cele mai autorizate, se arată că sunetul chitarei electrice e la fel de dăunător ca și zgomotul infernal al ciocanului pneumatic sau al turbinelor de reactoare. Se amintește cazul de ultimă oră al lui Paul Kantner liderul grupului Jefferson Starship, supus în prezent unui complicat tratament în urma expunerii îndelungate la zgomot. Care zgomot ? ar fi întrebat Kantner. Decibelii muzicii rock de pe scenă, din studiouri i-au răspuns medicii. ● În acest sens, **Loretta și Daniela Goggi (în foto)** nu-și fac probleme ! Ele cîntă doar piese de factură lirică și... pianissimo.

Petru UMANSCHI

cenaclu

Ședința de marți, 2 decembrie, a Cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei „Orizont" a fost dedicată teatrului în lectură. Actorii : **Geta Iancu, Radu Avram, Mircea Bellu, Camil Georgescu, Gheorghe Lungoci, Eugen Moțățeanu** și **Gheorghe Pătru,** de la Teatrul Național Timișoara, în regia lui **Emil Reus,** au lecturat piesa „Fuga" de **Ion Corlan.** Referent, **Ion Arieșanu :** „...o piesă cu tema dictaturii, libertății și puterii intră într-un spațiu deja constituit în literatură... Piesa lui Ion Corlan e un text dramatic... dialogul nervos, meditații asupra unor mari idei ale veacului... personajele sînt schemele unor idei... domină poetica textului... Piesa se citește cu plăcere..." Au luat cuvîntul : **Antoaneta C. Iordache :** „...o piesă bine construită... autorul e capabil să-și asume destinul personajelor sale, să scrie o replică foarte curată, să creeze tensiune...", (Tr. Dorgoșan : „ce părere ai despre Nebunul și Margareta ?"), **Marian Odangiu :** „Piesa e o parabolă a confruntării între valorile morale... poate fi o parodie a meditației pe marginea literaturii despre putere... Referatul a fost excelent..." ; **Stela Mirel :** „...Piesa e un cerc închis... domină motivul fugii ratate... E necesară o tensiune dramatică la toate nivelele textului...", **Marcel Tolcea :** „motivul arhetipal al insulei, balenei... personajele sînt niște atitudini... care lasă senzația unui mozaic... Tendința spre eseu... autorul știe să vorbească firesc prin personajele sale...", **Cornel Ungureanu :** „Există, în această piesă, o continuă invitație la a gîndi... există o cumințenie care deranjează... cum și multe investiții adînci... Am fost martorii unui act de cultură...", **George Șerban :** „...piesa e un eseu politic scris cu furie... Extremele mor și rămîne linia de mijloc... Nu-mi place că autorul alege pentru noi...", **C. Florea :** „...". Ședința a fost condusă de **Sofia Arcan.**

Marți, 9 noiembrie, conferențior dr. **Andrei Bantaș** va prezenta eseul „Arta și exigențele traducerii".

Mathei ITTU

panoramic

● CENTENAR „GEORGE ENESCU". În actuala stagiune, Filarmonica „Banatul" își începe încă de acum șirul manifestărilor dedicate Centenarului „Enescu". Timp de două zile au avut loc două concerte-dezbatere, conduse de compozitorul și muzicologul Doru Popovici. Cu acest prilej s-au cîntat poemul „Vocea naturii", lucrare inedită, neterminată, a lui Enescu, partituri semnate de A. Vieru, St. Niculescu, S. Ilin, M. Hoinic, R. Georgescu, N. Boboc, D. Popovici, L. Profeta, S. Păutza, V. Spătărelu. ● Simbătă și duminică va avea loc la Lugoj, sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș și a Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Festivalul coral interjudețean „Ion Vidu", aflat la cea de a V-a ediție. La competiție și-au anunțat participarea 24 de formații din țară.

L. B.

prietenii revistei „ORIZONT"

Nicolae Nicoară

PLOUĂ...

Plouă și-i atita de tiresc,
Cămașa ploii tremură fierbinte,
Pădurile în tulnice foșnesc –
Iubirea mea cu trupul de cuvinte.

Eu scriu încet pe marginile tale
Poeme netraduse-n nici o limbă,
Tăcerea lor înlăcrimînd pocale
În chiote de nuntă se preschimbă.

[illegible]nurire albă te-a cuprins
[illegible] scrijelată de săruturi
Și [illegible]că plouă dinadins,
Cu [illegible]a de începuturi.

Ascultă cum recită trandafirii
Prin trupul tău cu somn învăluit
Și crește-n urmă seceta privirii
Peste-un pămînt abia făgăduit...

I. Borangic

REMEMBER

Purtînd pe umeri
Mirositoare păsări
Abandonai marea
Cu gesturi lente și moi
Mișcînd aerul
Inundînd plaja
C-o muzică de ferigi.
Un pas și încă
Doar tu te știi depărta astfel
În ceața de albatroși
Împurpurînd amurgul...

Pop Flore

*
* *

în copilărie omoram adesea fluturi
cenușa lor colorată mi se lipea de piele
caliciul florii nupțiale răstălmăcindu-și
uitarea
mi se părea că aud prin murmurul serii
scoicile cuvîntului căutîndu-și marea

pribeagă umbră strălucitoare
cu inima spînzurată de suflet
habar n-aveam de unde răsare
și unde apune soarele
printre pilcuri răzlețe de arbori
în arșița verii cînd secau izvoarele

CUM VREȚI

puteți să-mi spuneți cum vreți
singura mea dorință e s-o faceți
cu un pic de tandrețe
așa cum ai spune rosa canina sau
trandafirul cîinelui
pentru că fericit am fost atunci
cînd mă sculam toropit
cu ochii lipiți de burta cerului
ca de-o femeie pe care-o visasem caldă
așa toată copilăria am fost un rău și
jumătate
îmi plăcea grozav să umblu desculț
și să mănînc alături de țigani și de fricoși
pentru că erau mai ciudați decît ceilalți

Addenda corrige*)

Nu suntem chiar niște pedanți fără umor : maniaci atrabiliari și acariatri, căutători de nod în papură, ș.c.l. ; cu toate astea, o eroare de tipar ne poate da nesomnuri – ca lui Arvers, pe moarte, „colidorul"... Ne dă, oricum, un gust sălciu și leșios, care-i acela al zădărniciei și al iremediabilului însuși ! Aceasta, după – mai cu seamă – ce ne vom fi pierdut nu puțin timp în corecturi penibile, ingrate și – cînd ni se îngăduie – multiple...

...Nu sunt, pesemne, singurul care-și citește **cu panică și cu anxietate** propriile-i cărți proaspăt ieșite dintre teascuri – o panică și o anxietate ce te „paralizează", făcîndu-te, într-astfel, să nu(-ți) observi decît **într-un tîrziu** (și **cu incetul**) erorile de care pomeneam – și, vai, adesea și pe celelalte ! –, în niște cărți ce nu-ți mai aparțin altfel decît **cu numele** – și care, îndeobște, nu sunt alta decît niște ediții unice și **ne varietur !**

E pentru ce detest – nu mai puțin – absurdele (căci, totdeauna, **post eventum**) erate palinodice și vane... Și dacă pot – așa-zicînd – să-ndur că, în volumu-mi ultim,** un **Olivier** devine **Oliver** (p. 13), **astea** se fac **aestea** (p. 92), **el insuși** se preface în **al insuși** (p. 93), **decît,** într-un **decti** (p. 91), **deprinse,** în **desprinse** (p. 118), **vorbăreți,** în banalul **vorbăreți** (p. 143), iar **nourul,** în **norul** (p. 130), tot astfel cum o bară marcînd un cap de vers (/), în plauzibilul vocabul **la** (p. 133), ș.a.m.d., nu are cum să nu mă doară că, la pagina 59, cutare rînd a dispărut cu totul, și anume : **care impun feed-back-ul, dis-cursul său – ca și al apei din grădină –,** de introdus, acesta, între : **(dovadă : sumedenia de virgule – și : făcînd, acum, ocoluri, întoarceri și cascade...**

(Și nu-mi rămîne alta decît să-mi cer iertare pentru aceste... **membra disiecta** indecente !)

...Dar astea sunt, desigur, niște **mofturi** – pe lîngă o eroare mult mai gravă (nu de tipar, aceasta), pe care (mi-)o descopăr la acest ceas tîrziu – și care-mi oportune pe de-a-ntregul : e vorba de acel „abito negro" – care, la pagina 124, spun că-i stîrnise „furia lui Giordano"..., **cînd** o dezlănțuise, de fapt – și-n altă sută –, **pe a lui Campanella !*****

Și aceasta, pentru – simplu – **faptul** că pe Giordano îl mai cheamă **BRUNO** – care evocă... **brunul,** care-i un soi de **negru !**

Or, nu puține dintre **laps**-urile **noastre,** de limbă, de condei (și de tipar), **vor fi** fiind urmarea unor astfel de „**meconisme**" psihice sinistre – care (cînd nu visăm, **nici** scriem versuri) ne fac frumoase **feste,** lăsîndu-ne **col danno e con le beffe** (mofluzi și de tot hazul).

Șerban FOARȚĂ

* la **Afinități selective** (CR, 1980).
** firește,-i vorba de **Afinități...**
*** cf., între altele, sonetu-i ce debutează astfel : **Convien al secol nostro abito negro...**

mapamond

PLANETOLOGIE (IX)

Pe baza rezultatelor misiunilor anterioare e cunoscut că zonele luminoase ale lui Jupiter sînt regiuni în care masele de aer se ridică în sus, ca după aceea să se prăvălească în abisuri care reprezintă centuri negre. Aceste regiuni sînt orînduite paralel în raport cu ecuatorul. Grosimea atmosferei lui Jupiter este de 11.000 km, iar diametrul 142.000 km – de 11 ori mai mare decît diametrul pămîntului. În comparație cu 1973 și 1974, s-a ajuns la o evidentă schimbare de culoare a marii Pete Roșii de 35.500 km lungime. Numele îi corespunde acum mai puțin, deoarece a devenit atît de luminoasă încît se apropie de culoarea galbenă. Speculațiile privind această formațiune unică au încetat, întrucît s-a constatat că e vorba de un uragan uriaș, care se menține prin mișcarea maselor atmosferice spre nord și sud. Originea meteorologică a Petei Roșii a fost confirmată prin observația sistematică a micilor pete albe, care, în aparență, se mișcă deasupra formației și se opresc la nivelul ei ; e vorba de anticicloane, asemenea marii Pete Roșii, stîlpi de gaz, turbulenți, care se ridică din straturile de jos ale atmosferei. Despre schimbarea rapidă a atmosferei de pe Jupiter stau mărturie și norii albi din partea de est a Petei Roșii, care s-au dezvoltat în decurs de patru luni (din martie pînă în iulie) iar acum împiedică rotația petelor albe.

Ambii „Voyager" au fotografiat pe partea întunecată a lui Jupiter furtuni gigantice care reprezintă probabil încă un izvor energetic, alături de Soare, care influențează procesele chimice din atmosferă, fiind și cauza coloritului norilor. Instrumentele au înregistrat prezența metanului, etanului, amoniacului și fosfinului. Se presupune că mișcările turbulente aruncă fosfinul în vîrful Petei Roșii, unde, acesta, sub influența luminii ultraviolete, se descompune și trece în fosfor roșu.

*

Specialiștii apreciază că peste cîteva sute de ani pe Marte s-ar putea trăi fără costume de scafandru și cupole ermetice, dacă prin topirea completă a solului s-ar umple atmosfera cu oxigen. Bineînțeles că și în acest caz n-ar fi vorba decît de o lume cu puțină apă și aer rarefiat, dar totuși acceptabilă pentru, cum se exprimă un scriitor de s. f., „asemenea forme de viață grosolane cum sînt lichenii și omul".

ÎNTÎLNIRE CU SATURN

La 1 septembrie 1979 s-a realizat întîlnirea apropiată și cu Saturn, a doua planetă ca mărime a sistemului nostru solar. „Pionier 11" a trecut la 21.400 km de planetă. Întinderea lui Saturn este de 815 ori mai mare decît a pămîntului, iar masa lui urmează după planetele cu cea mai mică densitate – cum spune un cercetător : „dacă am găsi un bazin cu apă suficient de mare, Saturn ar pluti în ei". Planeta e turtită apreciabil ; raza polară este de 55.800 km iar cea ecuatorială de 61.225 km, ceea ce se explică prin acțiunea unei forțe centrifugale mari, căci Saturn face o rotație în 10 ore și 14 minute. „Pionier 11" a arătat că în regiunile ecuatoriale și tropicale culoarea planetei este galbenă, iar în cele polare albastră.

(VA URMA)

evrika!

O. K.

Fata încremeni cu ochii în paginile manualului de engleză. Clipe în șir rememoră spectacolul. Ce ritm ! Ce lumini ! Ce costume ! În tribune – fețe și băieți de vîrsta ei. Trepidau. Dansau. Jubilau. La cincisprezece ani. Viața abia începea. Tatăl ei citea într-un fotoliu. „Ce muzică îți place ție, tată ?" întrebă ea, ținînd pixul între dinți. „Romanțele..." „O. K." făcu ea.

BAHICĂ

Cum sta în picioare, cu coatele pe masă și cu paharul de rom între palme, ca spre a-l încălzi, lăutarul recită pentru cei de la masă (bîlbîindu-se, evident) : **„Doar grăuntele speranței ne-o rămîne pe țărînă, / doar grădina și seraiul, fără noi or să rămînă ; / Aur și argint, și-aramă, banii toți și gologanii / bea-i și toacă-i cu prieteni, altfel ți-i vor bea dușmanii !"** Priviri admirative. „Încă un rînd pentru poetul nostru ! Al talent, bătrîne !" zise unul mic de statură, cu bascul pe frunte.

CALCULE

Doctorul Frunză făcu socoteala : avea 39 de rude, 52 de prieteni și 195 de buni cunoscuți. Și cum ajunsese director de spital, se văzu în situația de a rezolva zilnic cel puțin o problemă ce nu-i aparținea nici lui și nici instituției sale. Din 365 de zile ale anului, cel puțin 286 le sacrifica pentru alții. De pildă : să procure vreo repartiție de aragaz, vreo scutire de amendă, bilete la vreun spectacol, bilete la avion, la vagonul de dormit ; că doar avea relații pretutindeni, nu ? Într-o zi însă doctorul Frunză se îmbolnăvi și fu internat în spital. Abia în a treia zi îl vizită o nepoată cu mătușă-sa, aducîndu-i un buchet de flori și rugîndu-l să le procure niște cizmulițe de piele.

Ion VELICAN

O CARTE DESPRE ORIENT*)

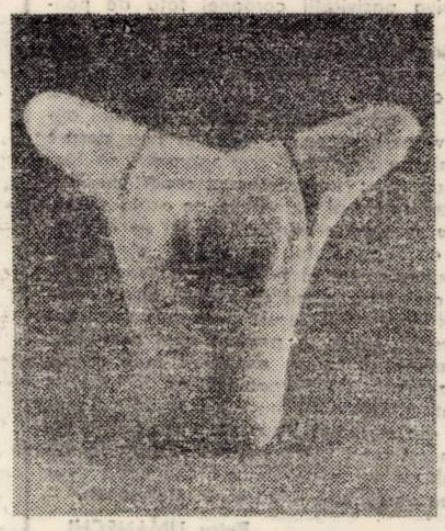

Europenii trăiesc intr-un spațiu cultural delimitat de vreo două mii cinci sute de ani incoace, sub presiunea și formația unui tip de prejudecată receptivă, proeminent mediteraneană. Indopați pină la insensibilizare sau chiar infecție, cu un anumit fel de reflexe la stimuli culturali, rămînem, dacă nu fascinați, cel puțin deconcertați în fața culturii Orientului. Ceea ce în cultura europeană pare aleatoriu, în cea orientală devine esențial ; o stare existențială cu totul diferită aliniază valorile într-un sistem axiologic straniu pentru un european. Mitologiile europene, fie păgine fie creștine, circumscriu omul unei puteri inferioare și dependente, limită care nu se poate depăși nici după moarte, unde judecarea continuă, dependența se finalizează. Esențiale pentru un european sînt dimensiunile faptelor care să justifice o anumită adaptare la dependența respectivă, forța morală, supraviețuirea, fatalitatea, rezistența, tot ceea ce înseamnă reacție umană la stimulii unei lumi totalitare, nediferențiată. Cultura europeană este una de tip egocentric, de tip antropologic, omul fiind punctul de fugă al tuturor perspectivelor inițiatice, măsura tuturor lucrurilor. Natura, zeii, există, în arta europeană, pentru a satisface registrul de expresii umane ; noi supraviețuim datorită unei șiretenii existențiale. Totul seamănă cu un tîrg cu eternitatea, fie ea natură, zei, omenire generică etc.

Orientalul nu are nevoie de acest tîrg : eternitatea există dincolo de forța lui de a o ierarhiza, de a o oferi sau refuza cuiva ; un gen de existență continuă, primordială, îl încadrează acestei eternități. Accentul nu va mai cădea pe procedeele de a-și favoriza sorții, ci pe mediul fizic, adică pe materialitatea care face posibil drumul spre nemurire. Moartea nu înseamnă decît trecerea dintr-un spațiu existențial în altul, transformarea materiei de la un regn la altul, transferul spiritului dintr-o formă în alta. Natura, zeii și muritorii coexistă firesc, necesar.

De aceea receptarea culturii orientale de către europeni a fost mult timp superficială, oprindu-se la aspectele ei exotice, ornamentale, raportîndu-i valorile la cele europene. Cu toate că primele contacte au loc la începutul acestui mileniu, adevărata cunoaștere începe la sfîrșitul secolului trecut, odată cu fascinația pe care impresioniștii o descoperă în pictura clasică chineză. Tot în cursul secolului trecut se scriu ample lucrări despre filozofia orientală, unii dintre cercetători afirmînd chiar întîietatea acesteia, influența ei decisivă asupra filozofiilor europene (via – Asia mică – Egipt – Grecia – Asia mică). Oricum, filozofia indiană (hindusă) ceo care pare să fi originat filozofiile mai recente (în spațiul antic), a pătruns în China în secolul VI, e. n., destul de tîrziu deci, sub forma unei anumite doctrine, Ch'an sau Cian, care va pătrunde și în Japonia, sub denumirea de Zen. Este vorba doar de anumite precepte budiste, adaptate specificității naționale, dar care, în mare, perpetuă principiile de bază ale acestei filozofii. Însăși semnificația cuvîntului „cian" (traducere pentru sanscritu „dhyana" care înseamnă „meditație") ne clarifică asupra caracteristicilor acestei filozofii – ostilitatea față de tradiție (budistă – școala Vechii Înțelepciuni) ; ostilitatea față de speculațiile metafizice („. intuirea se află în lucrurile comune ale vieții de zi cu zi", „Buda se află ascuns în lucrurile nesemnificative ale vieții zilnice", „A vedea propria ta natură este Ch'an") ; iluminarea bruscă, liberă de orice acumulare, proces instantaneu care se petrece într-un moment atemporal, adică în fluxul eternității, starea de potențial Buda (la care poate aspira orice muritor), se află în afara dogmelor care-l explică, ea se află într-o comunicare universală, simultană cu toate formele vitale, deci cere o continuă conștientizare a lumii materiale în care se produce iluminarea.

Fără a aprofunda aici căile de receptare și aplicare a filozofiei budiste (mult mai pragmatică decît filozofiile europene contemporane ei), vom sublinia doar marea influență pe care Cian-ul l-a avut asupra dezvoltării culturii orientale, asupra expresiilor artistice chineze.

În antologia de poezie chineză cîntată Ți, sînt cuprinse versuri scrise între sec. VII și sec. XI e.n. (Dinastia Tang, Epoca Celor Zece Regate, (Dinastia Sung). În prefața semnată de Mihaela Guga sînt explicate diferențele prozodice dintre diferitele genuri de poezie, caracteristicile acestora, condițiile istorice care le-au determinat evoluția, sînt enumerați poeții cei mai importanți care au adus schimbări semnificative ; de asemenea se face o delimitare precisă între poezia cîntată Ți, subiectul antologiei, și celelalte tipuri de poezie care au influențat sau au fost influențate de Ți.

Există însă o serie de probleme neexplicate de prefață. În primul rînd, nu se vorbește nimic de filozofia Cian, care a determinat o anumită sferă expresivă a poeziei, mai ales că în perioada Celor Zece Regate, Cian devenise o dominantă a gîndirii chineze, abolind toate celelalte filozofii. În al doilea rînd, ni se explică cum versurile Ți sînt scrise pentru anumite melodii, uneori mai multe poezii însoțesc aceeași linie melodică. „Iată de pildă, structura unică a mai multor ți-uri scrise pe aceeași melodie, **Pu sa man**, de mai mulți autori ..." Titlurile acestor melodii au o singură traducere generică, indiferent de textele compuse pentru ele și atunci apare întrebarea – dacă mai multe texte sînt scrise pentru aceeași melodie, atunci titlul ei, de care dintre ele este dat ? Sau constituie, titlul, un centru, un simbol sau un pretex epic pentru oricare dintre poeții care ar dori să scrie texte pe melodia respectivă ? Sau este vorba despre o traducere convențională din cauza imposibilității de a explica particularitățile limbii (foneticii) chineze – (se știe că aceeași grupare de sunete, rostită cu diferite intonații, are sensuri diferite), și atunci este vorba de o condiționare **fonică** a traducerii ?

În al treilea rînd, nu știm nimic despre magistralul traducător al versurilor, Li Yu-Giu, un foarte bun și sensibil cunoscător al limbii și literaturii române, în stare să traducă atît de adecvat receptivității românești, cu totul diferită de cea orientală. Se simte lectura marilor poeți români, bunilor traducători români din lirica universală („ce e vis, ca visul trece" sau „... de mai an ?").

Poezia chineză trebuie citită și înțeleasă prin prisma filozofiei Cian și, în mod necesar, raportată condițiilor sociale de dezvoltare a vieții culturale la vechii chinezi. În cetatea chineză (a cărei formă, după credințele populare, influența mersul vieții ei, ascensiunile sau prăbușirile politice) poeții sînt încadrați aparatului de stat, reprezentînd în această concentrată mandala, puterea și cinstirea spiritualității. Ei îndeplineau funcții de diplomați, consilieri, uneori mari conducători. În volumul **Întîmplări din viața cărturarilor** de U Țing-Zi, sînt înfățișate aspecte semnificative din metodele de promovare și oficializare ale talentelor scriitoricești.

Simbolismul poeziei chineze diferă de cel european prin aceea că trece de la creat, construit, intenționat, oferit ca atare, la implicit, dincolo de textul propriuzis, nu este vorba doar de subtextul corespondent ci și de un subtext generic, definitiv, global, ca o ultimă reflexie și o, primordială matcă spre care converg toate sensurile ; un gen de vîrtej plurivoc, în care limbajul străbate cu o viteză uluitoare spațiile de la semn la sens. Acest haos ordonat are anumite repere, de tip expresiv, paralele unui sistem de recunoaștere, concomitente unui ritual de decodificare. O lume de culori (verde, purpuriu și auriu), o lume de plante (salcie, bambus, lotus, salcîm, crizanteme, piersic, stînjenei, trestii, crini, orhidee, glicine etc.), o lume de păsări (phoenicși, cotofene, turturele, graurî, cocori), o lume de bărbați (luptători, poeți, călători, vagabonzi, împărați), o lume de femei (decorative, dispărute, curtezane, părăsite, văduve și fecioare) ; toate aceste lumi, care aparent nu au nimic specific sau deosebit de cele europene, se ordonează într-un fel diferit, se completează, subzistă unei necesități independente de ele, primare, Fatalismul duios al acestui univers nu este nici pe departe atît de violent, de drastic, ca acela de tip creștin, de exemplu. Bucuriile mărunte ale simțurilor, senzualitatea civilizată a acestor orientali este o ipostază filozofică, și nu de tip epicureic – disprețuind abisul absolutului, capcanele meditației – ci de tip terapeutic, pragmatic. Spiritul, la fel cu trupul, sînt căile de acces spre a deveni un Buda, moartea este o întrerupere a căutării de sine, o întrerupere temporară – revenirea este tot pe pămînt. Fiecare din locuitorii acestei lumi, plante ori păsări, bărbați ori femei, poartă promisiunea unei potențiale iluminări, individualizarea este o tară de care se poate scăpa printr-o conștientizare acută a individualității ; de aceea sentimentele sînt atît de puternice și de impersonale, tot odată, de aceea intimitatea lor este atît de rigidă și de profundă, de aceea reacțiile lor atît de dramatice și de false, teatrale.

Acest volum de poezii, alcătuit și ordonat de Li Yu-Giu și de Dumitru M. Ion, constituie o primă și reușită încercare a editurilor noastre de a pune la dispoziția cititorilor un tezaur de cultură și sensibilitate, puțin cunoscut și apreciat pînă acum, și, în același timp, o promisiune de bun augur a altor volume la fel de frumoase și interesante.

Ioana RAUSCHAN

* ANTOLOGIA POEZIEI CHINEZE, Poezia cîntată Ți, traducere Li Yu-Giu, prefață Mihaela Guga, Antologie și note : Li Yu-Giu și D. M. Ion, Ed. Univ. 1980.

cartea străină

UN ATEU LA CURTEA REGELUI SOARE

Cyrano de Bergerac face parte din familia acelor scriitori – personalități singulare, neliniștitoare, fascinante – care au împiedecat literatura secolului al XVII-leo francez să se cufunde în somnul fără de vise al perfecțiunii clasice. A scris de-a valma, romane filozofice de anticipație, poeme burlești, o tragedie, o comedie care l-a inspirat pe Molière, o Fizică, o corespondență uimitoare – capodoperă a prozei poetice baroce. Ateu, precursor al filozofiei luminilor, avid de libertate intelectuală, pasionat de știință, a anticipat, printre alte descoperiri senzaționale, călătoriile cosmice. Drept care contemporanii săi l-au crezut nebun și s-au ferit sau au rîs de el. A rătăcit prin secolul Regelui Soare fără a se hotărî să se fixeze undeva. A fost un fel de „nepot al lui Rameau", boem, zdrențăros, veșnic flămînd, luînd lecții de scrimă, dans și bune maniere asemenea „burghezului gentilom", avînd însă ceea ce nici personajul lui Diderot, nici cel al lui Molière nu se pot lăuda de a fi avut : un nas mare, enorm, o adevărată minune sau un veritabil scandal al naturii, căruia romanticul întîrziat Rostand i-a dedicat, la finele veacului trecut, o celebră tiradă într-o binecunoscută piesă de teatru. Secolul nostru și-a strecurat privirea dincolo de fabulosul nas și l-a citit pe Cyrano „rupînd osul și sugînd măduva", surprinzînd, adică, sub aparența bufonă a operei, îndrăzneala și densitatea ideilor. Mai aproape de noi, cercetători iscoditori într-ale literaturii recunosc în Cyrano „geniul singular" al scriitorului de excepție. Ion Hobana, autorul primei tălmăciri în limba română a operei capitale a lui Cyrano, **L'Autre monde**, face parte dintre aceștia.[1] Eminentul cunoscător al literaturii de anticipație este atras inevitabil, de Cyrano – autorul de science-fiction, cu uimitoarele și amuzantele sale „găselnițe" cosmice. Atent la sensurile de adîncime, el vede totodată în romanul lui Cyrano o „veritabilă enciclopedie a celor mai îndrăznețe idei ale epocii". Dar îl înțelege mai ales ca demers poetic, și nu unul oarecare, de vreme ce „universul ideatic și anticipativ al **Celeilalte lumi** este marcat de sigiliul unei înzestrări artistice de excepție" (**Prefață**, XVII). Traducerea sa nu vizează în consecință doar restituirea intactă a efervescenței și a semnificației ideilor lui Cyrano. Actul traducerii devine aici, ca în cazul oricărei opere literare cu adevărat importante, efort de a surprinde unicitatea operei și de a o transcrie într-un nou limbaj.

Roman de structură barocă, amestec bizar de filozofie și poezie, de polemică și parodie, de inedit și clișeu, **Cealaltă lume** opune rezistență oricărei încercări de reducere la un numitor comun (însăși apartenența sa la categoria romanelor de anticipație – arată pe bună dreptate Ion Hobana – trebuie privită cu măsură). Romanul lui Cyrano este unic în secolul său prin modul în care îmbină plăcerea de a expune, dezbate și combate idei, cu plăcerea de a simți, de a cunoaște lumea prin intermediul senzațiilor. Și mai este unic prin felul în care topește plăcerea de a gîndi și de a simți în plăcerea de a scrie. „Cealaltă lume" – tărîm utopic al stelelor lunii și ale soarelui, spațiu al tensiunii și al contradicțiilor, poate fi descifrată și ca metaforă a scriiturii, a stării de euforie care (și pe care) o produce. Pradă voluptății de a (de)scrie, Cyrano – cetățeanul lunar sau solar – călătorește printre cuvinte, dîndu-le greutate și savoare. Textul pe care îl scrie este în același timp „zi oarbă" și „obscuritate vizibilă". Este, așa cum sugerează imaginea apei – „cameleonul", atît de îndrăgit de poeții baroci – reflectare a lumii și întoarcere spre sine, oglindă și mișcare, inocență și voluptate.

Cyrano este poate singurul, în veacul său clasic, pe care plăcerea de a scrie îl întinerește. Scriindu-și lumile imaginare, el scapă din ghearele timpului ireversibil, se întoarce în urmă „cam cu vreo paisprezece ani" și devine un altul : „părul cel vechi" face loc unui păr nou, mai des și mai mătăsos, chipul i se îmbujorează, căldura îi pătrunde încet sîngele. Transformarea, nu lipsită de contradicții, ca o explozie lentă, produce mișcare, densitate, căldură, culoare, pe care, dobîndindu-le, Cyrano începe să semene destul de bine cu .... textul modern.

Traducerea lui Ion Hobana nu știrbește cu nimic aceasta „tinerețe" a lui Cyrano : textul românesc are densitate, mișcare, căldură, culoare. Și, mai ales, are darul de a face să simțim unicitatea celui ce s-a plimbat cu aceeași dezinvoltură pe străzile orașelor Franței lui Ludovic al XIV-lea, pe pajiștile selenare și pe cîmpiile soarelui.

Margareta GYURCSIK

[1] Cyrano de Bergerac, **Statele lunii. Statele soarelui.** Traducere, prefață și tabel cronologic de Ion Hobana, B.P.T., 1980.

REDACȚIA și ADM – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1 Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 50 (664) 11 DECEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

Criteriul uman al calității

Săptămînile pe care le mai avem de parcurs pînă la capătul anului, moment de referință pentru istoria nouă a poporului nostru, reprezintă răstimpul unor rodnice bilanțuri dătătoare de sporită încredere și energie necesare, startului, pe întregul front economico-social, în noul cincinal. Presa, radioul și televiziunea anunțau, încă de la mijlocul toamnei, că pentru majoritatea județelor țării obiectivele actualului cincinal au fost îndeplinite, apropiind astfel cu un pas viitorul de clipa prezentului în numele dorinței de înaintare a întregului popor spre bunăstare și progres. Există în esența acestui fapt, pe care an de an ne-am deprins să-l consemnăm în memorie sub limbajul poate prea arid, dar direct al cifrelor — devansarea în timp a realizării obiectivelor, fapt devenit pentru oricine de ordinul firescului —, semnul cel mai de preț al unității întregului popor în jurul partidului, al încrederii nestrămutate în Programul de edificare a unei Românii socialiste multilateral dezvoltate, al voinței comune de a atinge toate deziderateie propuse, mai devreme cu cîtva, pentru a ne aduce viitorul mai aproape de noi, de generația aflată astăzi pe băncile școlii. Mărturie efortului continuu al tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, de pe întreg cuprinsul țării, stau astăzi marile obiective ale economiei, orașele și satele cu noua lor înfățișare, o cultură nouă, pe măsura reală a sufletului însetat de cunoaștere al acestui popor. Mărturii despre dimensiunile economice și sociale ale României de astăzi sînt răspîndite pe întregul mapamond, grație unei înțelepte politici de pace și cooperare cu toate popoarele lumii, mărturii materializate în sute și mii de produse ale economiei noastre, care se bucură de o unanimă apreciere.

Acestea toate, în dinamica rapidă a vieții noastre, formează etapa de dezvoltare pe care o parcurgem, acumularea în timp a unui inestimabil tezaur material de care sîntem mîndri, tezaur fără de care ar fi de neconceput înaintarea spre marile țeluri pe care ni le-am propus, tezaur ce conține în el o impresionantă investiție de inteligență și efort din partea întregului popor. Din perspectiva marilor idealuri care ne animă, toate aceste mărturii despre noua istorie, socialistă, a țării conțin în ele germenele noii etape ce o avem de parcurs pusă sub deviza luptei pentru o nouă calitate.

Definit programatic în Documentele celui de al XII-lea Congres al partidului, conceptul noii calități își motivează pe deplin necesitatea istorică în însăși programul dezvoltării societății noastre socialiste, al vieții, muncii și creației poporului în consens cu propriile sale cerințe și posibilități. Dar, cum în primă și supremă instanță, principalul scop al dezvoltării economice, sociale, culturale este omul, bunăstarea lui, ridicarea lui pe trepte de cultură și civilizație, și cum, în esență, noua calitate vizează ca finalitate existența sa în toate planurile, lupta pentru acest important deziderat — sub al cărui arc de boltă se află întregul cincinal pe care îl vom începe curînd — va trebui să pornească de la o nouă calitate a muncii, de la voința de autodepășire, de la înțelegerea, de către fiecare, a faptului că este o parte vie a marelui ansamblu social care, doar prin acțiunea sa responsabilă, continuă, poate și trebuie să dobîndească noi dimensiuni calitative. În lumina acestui concept, întregul spațiu al efortului uman, de la producția materială, învățămînt, cercetare pînă la creația științifică și artistică trebuie să-și exploreze resursele pentru a contribui la formarea profilului complex al omului nou, lucid și responsabil față de istoria poporului său, pe care o edifică prin sine, față de marile probleme ale lumii contemporane. Contextul noii calități va permite să se vorbească despre o adevărată știință a muncii capabilă să găsească formele propice de eliberare a unor adînci energii umane, să pună în evidență, pe măsura capacității reale și talentului fiecăruia, cele mai îndrăznețe inițiative și realizări. Întrepătrunderea personalităților umane, în ascensiunea lor calitativă, angajate conștient față de idealurile întregii națiuni, determină, în fapt, ridicarea spre o nouă calitate a întregului ansamblu economico-social al țării, prin care se reprezintă față de viitor și contemporaneitate, și implicit, singura cale reală de dobîndire a unei noi calități a vieții sale, creșterea bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Este un specific al epocii acesteia ca filosofia și istoria, gîndul și fapta să se contopească într-un singur act uman, conștient și responsabil față de țară, față de viitorul ei, generația de mîine, într-o unitate cuprinzătoare și dătătoare de sens.

ORIZONT

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrări ale artistului CRISTIAN CALCAN, medic în comuna Drăgănești, jud. Vîlcea, inspirate din peisajul subcarpatin și grupate în expoziția „Oltule, puterea ta..." deschisă la Rîmnicu Vîlcea și la București.

convorbiri

Cu prozatorul Ion Marin Almăjan

directorul editurii „FACLA"

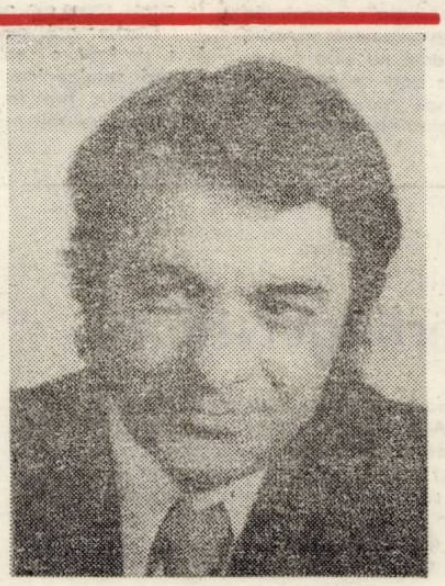

— Ce reprezintă anii de început petrecuți în zona montană a Banatului pentru scriitorul de azi?

— Nașterea mea ca scriitor s-a produs, cred odată cu nașterea fizică în această zonă, pentru că socot că nicăieri, în altă parte, nu există o asemenea configurație biografică și istorică cum este în partea Banatului de sud, deci a Văii Almăjului. Unul dintre colegii mei, scriitor, care a descoperit tîrziu această zonă, spunea că marea lui revelație a fost că acolo, în zona Almăjului, a avut sentimentul unei statornicii fără seamăn, a unui orizont închis, nu spiritual ci geografic închis, a unei liniști totale, a unei dîrzenii a munților, a locurilor și a oamenilor. Natura este frumoasă, este bogată, este debordantă, clima este deosebit de variată și de zăpăcitoare, dar oamenii au trebuit să lucreze din greu ca să-și cîștige o bucată de pîine. Poveștile, baladele, cîntecele, istoriile de vitejie, transmise din tată în fiu, la izvorul cărora am crescut, mi-au dat tăria imaginației și a bogăției sufletelor acestor oameni. Și trebuie să fac o mărturisire, nu știu cîți dintre scriitorii, mai mari sau mai mici, au trăit de mici copii cu visul că vor deveni scriitori. Într-o izolare totală — pentru că zona este laterală și, ca orice zonă laterală, izolarea este conservatoare — cînd abia începusem să deslușesc buchiile, să pătrund în miracolul literaturii, visam să devin scriitor. Ce sămînță aruncată de care vînt a născut în mine acest vis care m-a urmărit, iată, pînă acum, cînd am reușit, într-un fel, să mă realizez este greu de explicat și este greu de știut.

— Față de istoria zbuciumată și aparte a Banatului, oamenii deosebiți și întîmplările lor nu au fost transfigurați pe măsura dreptului lor firesc. Cum explicați acest lucru în comparație cu ceea ce s-a întîmplat în alte provincii?

— Această întrebare este foarte dificilă și răspunsul la fel de greu de dat. Poate că ar trebui să explicăm în primul rînd istoricește acest fenomen. Dacă ardelenii, de pildă, frații noștri buni într-o suferință, de-a lungul vremurilor, au reușit să dea niște scriitori mari, pentru că pare-se deschiderea lor spre capitală, spre București. Banatul a rămas multă vreme în umbră. Ați amintit de o istorie frămîntată, — Aduceți-vă aminte ce zice cronicarul că „pentru scris, timpuri fără valuri trebuiește". O altă explicație a dat-o într-un fel, Călinescu atunci cînd a vorbit de spiritul colectivității și manifestarea spirituală colectivă din Banat, aspect care, în afară de folclor, s-a convertit în creații muzicale, ce, oricum, au un caracter mai colectiv decît creația artistică a scrisului și artelor plastice. În sculptură s-a ridicat o mare personalitate care este Ladea, dar în literatură acest lucru nu s-a întîmplat. În același timp aș zice că bănățeanul a fost și este o fire mult mai comodă; ca să scrii o carte, trebuie să ai o anumită dîrzenie, să renunți la ceea ce înseamnă propriile tale plăceri. O altă explicație ar fi caracterul persiflator al bănățeanului. Această persiflare față de restul semenilor și adesea chiar față de el însuși l-a pus în situația să nu poată să admită că trebuie să scrie o carte în momentul cînd această carte putea să fie privită eventual în cazul unei nereușite sau în alte cazuri cu acea batjocură usturătoare cu care ar fi putut-o privi semenii lui. Aceste cauze sînt foarte complexe și cine știe cine le va găsi explicația cea mai exactă. Cert este că Banatul are niște valori umane care meritau deplin să fie lansate în circuitul național. Au fost momente, între cele două războaie, cînd s-a crezut că în sfîrșit s-au născut marile talente ale Banatului. Și poate că a fost așa. Un Miu Lerca, de pildă, un Grigore Bugarin sînt figuri care anunțau vocile prime ale Banatului în literatură, în poezie dar, fie că au căzut în patima politicii, fie că s-au lăsat subjugați total de gazetărie și n-au acordat timpul și arderea necesară literaturii. Abia acum, după atîția ani, putem vorbi despre o literatură a Banatului, o literatură care începe să se cimenteze și să anunțe, de fapt, marea renaștere a Banatului. Am sentimentul că în sfîrșit se produce această renaștere. S-a născut o literatură puternică a Banatului care începe să devină o tradiție de aleasă ținută.

— Locuiți și scrieți în Timișoara. Spuneți-mi, aveți un sentiment al provinciei? Există o literatură de provincie? Care este condiția acestei literaturi?

Întrevedere realizată de Titus CRIȘCIU

(Continuare în pag. 6)

cronica literară

Cornel Ungureanu

Imediata noastră apropiere

Editura Facla, 1980

Care sînt protagoniștii **noii literaturi** din anii '20 ai veacului, pe ce se sprijină biografia unui literat, care sînt preocupările celor care foarte curînd au devenit Bărbații teribili ai unei literaturi – clasici, astăzi, ai literaturii interbelice ? Cum pătrunde un ținut – Banatul, în speță – în conștiința literaților epocii, în ce fel trezește această **terra incognita** pentru mulți dintre intelectualii de vază (cei care în scurt timp s-au numărat printre intelectualii de vază) ai perioadei interbelice, spiritul de aventură, voința de afirmare, orgoliul întemeierilor ? Cum se explică, deci, trecerea unor scriitori – Camil Petrescu, Lucian Blaga, G. Călinescu, Cora Irineu etc. – prin această „Lume nouă", care vor fi fost orgoliile și iluziile cu care acești scriitori au venit să descopere, pentru ei și pentru contemporani, Banatul ? Despre acestea toate (și încă despre ceva în plus) noul volum al lui Cornel Ungureanu documentează copios, în pagini – nu puține – în care remarcabilă imediat este ținuta beletristă a frazei, o plăcere, aș spune, a narațiunii, ce transferă studiul de istorie literară pe domeniile literaturii propriu-zise. Criticul și istoricul literar este dublat în **Imediata noastră apropiere** de memorialist, – în cutare situație de reporter și prozator, preocupat deopotrivă de programe literare și hobby-uri de literați în vacanță, de veleitățile juvenile și bovarismele proaspăt promovaților în literatură. Mentori de reviste, notorietăți și notabili ai vieții literare sînt, în cartea lui Cornel Ungureanu, veritabile personaje de roman, itinerariul pozitivist al istoricului literar rămînînd departe de mohorala doctă a referințelor, de stricta prestație de sursier. Ironia dă culoare parabolelor cărții, senzaționalele (spectaculoasele) fapte în lumea literaturii (și nu doar a literaturii) ale unui scriitor pot situa exactele restituiri dintr-un studiu de istorie literară sub semnul prozei de ficțiune. O discuție cu Ion Stoia-Udrea prefațează „o mie și una de nopți ale literaturii", intervievatul probînd, pentru cine știe despărți apele de uscat, ușurința fabulației și, desigur, notează criticul, „geniul farsei" : „Avea imaginație înfierbîntată, mulți îi credeau istoriile, cîteva dintre aceste istorii le și vînduse în vremuri grele pentru el. Afumase niște hîrtii și un istoric cu pregătire temeinică apreciase afumătura drept document vechi, alcătuind o carte pe cele fabricate de Ion Stoia Udrea. (...) în esență Ion Stoia-Udrea era dincolo de bine și de rău, născocea zapise așa cum născocea povești cu turci, negri și haremuri. Nu știu cîte drumuri bătuse într-adevăr, dar ce importanță avea cîte fuseseră, cîte femei iubise, cîte hîrtii măsluise, desigur bine intenționat ! Unele dintre hîrtoage erau afumate din spirit competitiv, de ce în satul lui Virgil Birou, prietenul lui, se întîmplase o minune și cu două sate mai la vale, nu ? Nu numai Banatul trebuia să fie **fruncea,** ci și cutare sat, aflat la doi pași de locul obîrșiei sale".

Evident, Cornel Ungureanu descifrează, în **Imediata noastră apropiere,** trasee ale afirmării unor scriitori (de la Virgil Birou la Nicolae Breban, de la Anișoara Odeanu la Maia Belciu), compară realitatea operei cu biografia spirituală a autorilor, examinează – nu altfel decît în anterioarele cărți – contextul cultural al epocii, felul în care acesta a condiționat afirmarea literaturii. Dincolo de litera textelor la care referă criticul stabilește filiații, evocă circumstanțe ce au putut marca formația literară a scriitorilor, nu își refuză nici unele considerații sociologice ori mai general culturale .Recitirea unor texte – nu, desigur, dintre cele complezente – prin care s-a încercat o definire a specificului bănățean veghează mereu itinerariile istoricului literar, **Barocul etnografiei românești** al lui Lucian Blaga, lîngă alte studii, oferind cuvenite repere teoretice excursului critic ori memorialistic. Altminteri, volumul are, pentru cel care îl citește atent, o construcție, accesul la literatură al scriitorului (al celui care tinde spre condiția de scriitor) comportînd, istoricește, înțelesuri și interpretări felurite. Întrebările pe care le pune Cornel Ungureanu se succed vertiginos, operele prin care Orașul și spațiul bănățean pătrund în literatură se cer verificate, interpretate din unghiuri de vedere multiple. Ce ascunde Orașul, cum își privește acesta, Poetul, pe cei meniți a-i da o identitate culturală, ce ascund „măștile" cutăror personaje, ce este – și ce nu – spectaculos în acest ținut, ce aparține, aci, comediei, intelectuale", care este strategia celor veniți să exploreze acest „Paradis bănățean" ?

Sînt, iată, întrebări, cîteva din întrebările și răspunsurile, din direcțiile posibile de cercetare prin care expedițiile la confiniile literaturii și ale istoriei literare pe care le inițiază Cornel Ungureanu în **Imediata noastră apropiere** :estituie, polemic nu odată, specificul – constantele, o seamă **topoi** – prin care literatura scriitorilor bănățeni se afirmă în contextul literaturii române moderne.

Lucian ALEXIU

Alexandru Ciorănescu

Barocul sau descoperirea dramei

Ed. Dacia, 1980

O singură intenție animă rîndurile de față : aceea de a rezuma în cîteva cuvinte direcțiile posibile – întrevăzute de noi – pe care acest studiu, publicat în 1957 în spaniolă, le poate lua și, deci, simultan, să indicăm cititorii, specialiști sau nu, cărora le poate fi util.

Se înțelege că, întîi de toate, cercetătorii barocului sînt primii interesați să (re)citească o carte care, în fiecare dintre paginile ei, este mai mult decît o monografie : un **sistem coerent,** meticulos desfășurat după un singur centru de greutate și după toate regulile pe care le implică necesitățile construcției : ierarhie a elementelor de susținere, dublu lor cauzalitate : metodologică și istorică, precizarea relațiilor pe care le întreține între ele aceste elemente, locul barocului în evoluția literaturii – filiații și prelungiri, totul expus cu o claritate de factură evident „antibarocă". Centrul de greutate amintit mai sus, pivotul întregii teorii, îl constituie **dualitatea.** Înainte de a fi o sumă de teme, precum este **La littérature de l'âge baroque en France. I Circé et le Paon** (1953) a lui Jean Rousset. **Barocul sau descoperirea dramei** are ca obiectiv principal studiul aspectelor stilistice, pe care Al. Ciorănescu le omologhează procedeelor retorice, avînd convingerea că **„stilul nu ascunde nici un efort de voință, ci impulsuri inconștiente ce corespund unei stări sufletești spontane, unui ansamblu de implicații psihologice cu mult mai adînci și mai greu de analizat decît un act de voință, a cărui prezență ar presupune intenții și finalități mai mult sau mai puțin imediate".** Cercetarea stilistică este însă însoțită de o investigație complementară, care vine dinspre semantică și pragmatică : „barocul nu este numai o problemă stilistică ..., dincolo de expresie sau imagine, trebuie căutată **semnificația** sa adevărată și adîncă, ecourile secrete în **psihologia** barocă și, am spune chiar, **valoarea sa intenționată"** (s. n.).

Așadar, interesul lucrării se dublează prin modul de abordare a problemei din unghiuri variate și, mai ales, dificile. căci, în afara stilisticii – care acum douăzeci de ani și mai bine era în apogeu –, celelalte căi pe care le urmează Al. Ciorănescu erau mult prea sumar conturate.

De la expresie și pînă în adîncuri, sufletul baroc este pus sub semnul sfîșierii, al incertitudinii, al dramei, într-un cuvînt, al dedublării. Aici stă importanta moștenire pe care barocul o lasă modernilor : tensiunea și ruptura interioară. Nici chiar clasicismul – pe care Al. Ciorănescu îl cuprinde prin multe dintre manifestările sale în fenomenul baroc – nu a fost scutit de tulburare interioară, de oscilație și non-identitate. În afara caracterizării pe care o face unui curent căruia îi aparținem cu siguranță în cîteva puncte esențiale și prin cîteva spirite de primă mărime ale epocii noastre. cartea lui Al. Ciorănescu este deosebit de prețioasă pentru sociologii literaturii care, în plus. și-au asumat viziunea epistemologică a lui Michel Foucault, căci barocul s-a manifestat nu doar ca modă în literatură și arte. ci ca **epistem** care a subjugat un ev în toate manifestările lui : idealuri morale, doxologie cotidiană, comportament erotic, viață socială ...

Din altă perspectivă, **Barocul sau descoperirea dramei** subliniază, împotriva curentului timpului, dar în deplin acord cu studiile de ultimă oră ale cercetătorilor de la revista „Poétique" (Tz. Todorov, Ph. Lejeune, Ph. Hamon, G. Genette ...), „imperialismul" pe care îl exercită, în literatură. coordonatele genului. Spre exemplu, tot ceea ce, la un moment dat, pare descriere și contact direct cu realitatea, se dovedește a fi simplă iluzie. efect de limbaj : descrierea nu se făcea în secolele XVI–XVII după natură, ci după un cod rigid, dezvoltat între limitele genului, curentului etc. Referințele mitologice (atît de bogate !), apelul la imaginație, cerințele stilului baroc interpuneau între creator și realitate o perdea supraordonatoare. Demonstrația autorului este aici deosebit de convingătoare. Ne întrebăm însă dacă eventualele concluzii pe care le putem trage de aici nu sînt generalizabile În acest sens, din nou, semiotica a făcut pași însemnați.

Destinatarii, avuți în vedere ori nu, ai acestei cărți, alcătuiesc, de fapt, o neobișnuită suită : „barochiști", sociologi, istorici literari. semioticieni, oameni de cultură. Neobișnuitul aparține însă operei : prețios evantai de promisiuni (directe sau latente), oricum invariabil respectate.

Vasile POPOVICI

ETNOLOGIE

Seminar de film etnologic

Sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice, Centrul de științe sociale Timișoara și a Universității din Timișoara, Facultatea de filologie, Cercul științific de folclor, a avut loc, în zilele de 21-23 noiembrie, al șaselea seminar bienal al filmului etnografic și folcloric, cu tema „Filmul etnologic — modalitate fundamentală a cercetării culturii contemporane".

Manifestarea științifică, organizată în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", a reunit cadre didactice universitare, cercetători, studenți și cineaști din diferite centre culturale ale țării. La deschiderea lucrărilor au fost prezenți dr. Marin Iordache, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., prof. dr. doc. Mihai Pop, președintele Societății Internaționale de Etnologie și Folclor, prof. dr. Constantin Popa, rectorul Universității din Timișoara, Ion Cumpănaș, secretarul Comitetului P.C.R. pe Centru universitar, prof. dr. Vasile Șerban, decanul Facultății de filologie, Marin Pîrîianu, directorul Arhivei naționale de Filme și prof. dr. Eugen Todoran, președintele Cercului științific de folclor.

Au susținut comunicări abordînd din perspective diferite probleme ale realizării filmului științific etnologic prof. dr. doc. Mihai Pop, „Aspecte actuale ale filmului antropologic", prof. dr. Romulus Vulcănescu, „Tehnica de realizare a filmului etnologic". lector dr. Vasile Tudor-Crețu, „«Gramatica» filmului etnologic", lector Pia Teodorescu-Brînzeu, „Unele rituri folclorice din perspectiva limbajului filmic" și asistent Viorel I. Boidureanu, „O problemă de limbaj filmic : transpunerea în imagini a structurilor narative". Au fost prezentate filme etnologice realizate de Vasile Tudor Crețu și Sandu Dragoș (Timișoara), Adriana și Simion Otoiu, Gavril Cupșa, Ion Chiș Ster și Pamfil Bilțiu (Baia Mare), Nicolae Negruțiu (Oțelu Roșu), Gheorghe Sabău, Florin Hornoiu și Rafila Bosoiu (Arad) și Ferdinand Michitovici (Cîmpulung Moldovenesc). Din fondul Arhivei Naționale de Filme au fost proiectate trei pelicule . „Excursie în Macedonia" (1911), „Drăgușul". „Din viața unui sat românesc" (1929) și „Obiceiuri din Bucovina" (1930).

În cadrul dezbaterilor pe marginea comunicărilor și filmelor vizionate s-a evidențiat valoarea și necesitatea continuării activității de cercetare, identificare și înregistrare cu ajutorul aparatului de filmat a obiceiurilor și tradițiilor poporului român, adevărat tezaur socio-cultural, atestînd vechimea și continuitatea sa pe aceste meleaguri.

Vizionînd spectacolul ansamblului „Doina Timișului". spectacol realizat de Vasile Tudor Crețu, Emilian Dumitru și Achim Ciucurel (conducerea muzicală), participanții la seminar au apreciat încercarea de a aduce pe scenă unele elemente folclorice mai puțin cunoscute, într-o formulă inedită care urmărește evitarea spectaculosului facil.

Lucrările seminarului au probat, încă o dată, utilitatea deosebită a unor asemenea manifestări de înaltă ținută științifică ce prilejuiesc schimburi de experiență interesante, precum și confruntarea realizărilor cinematografice cu cercetătorii și specialiștii etnografi și folcloriști.

Lucian IONICĂ

---

memento

Reuniune interlingvistică

Universitatea din Timișoara a găzduit lucrările celei de-a treia consfătuiri a Colectivului Esperanto-Interlingvistica (C.E.I.) al Academiei de Științe Sociale și Politice (A.S.S.P.). Au participat aproape o sută de cercetători, cadre didactice din învățămîntul superior și mediu, studenți, cunoscători ai limbii internaționale din peste 20 de centre din țară. La ședința de deschidere. condusă de prof. univ. dr. Ignat Florian Bociort, au rostit cuvîntări : prof. univ. dr. Ion Iliescu. directorul Centrului de Științe Sociale din Timișoara al A.S.S.P. și prof. univ. dr. Vasile Șerban, decanul facultății de filologie, care au subliniat realizările meritorii obținute și au făcut recomandări pentru activitatea de viitor.

Rapoartele șefilor de subcolective și informările reprezentanților unor centre au înfățișat bogata activitate științifică. didactică, documentaristică, de traduceri, organizatorică desfășurată în acest domeniu.

Programul științifico-metodic al consfătuirii a cuprins o serie de referate și comunicări : **Viitorul limbilor și limbile viitorului** (C. Apreotesei) ; **„Falsaj amikoj" en esperanto** (A. Boia) ; **La interrilato modelo-koncepto en sciencia ekkono** (F. Bociort) ; **Participiul în latină și esperanto** (Mariana Bucă) ; **La personaj pronomoj en esperanto kaj en la rumana** (Miora Dobre) ; **Homonimeco en esperanto** (C. Dominte) ; **Funcția educativă a lecțiilor de limbi străine, cu referire specială la predarea limbii esperanto** (R. Poenaru) ; **Din istoria activității esperantiste în România** (M. Vochin).

Totodată, au fost prezentate cîteva noutăți editoriale referitoare la esperanto și interlingvistică : **„Viitorul în conștiința contemporană"** (Culegere de interviuri ale revistei „Orizont", Editura politică, București, 1980) ; A. Vraciu, **Lingvistică generală și comparată** (Ed. didactică și pedagogică, București, 1980) ; I. F. Bociort **„Lucrări practice de esperanto-interlingvistică"** (ediția a II-a – Universitatea din Timișoara), C. Dominte, Ioana Prioteasa și colectiv. **Dicționar esperanto-român** (Universitatea din București, 1980). V. Pălțineanu **„Dicționar poliglot în 7 limbi"** (inclusiv esperanto, – Universitatea Cluj-Napoca, 1980) ; Cornelia Bilous-Nagy a prezentat **Libro de sportludoj – Eta gvidilo** (București, 1980).

Sesiunea științifică s-a încheiat prin înființarea secției esperanto-interlingvistică în cadrul filialei din Timișoara a Societății de științe filologice din R.S.R. și a unui subcolectiv pentru tineret.

În cadrul așa numitei **„interkona vespero"**, organizată la Casa Universitarilor, participanții la consfătuire au avut prilejul să-și cunoască mai îndeaproape preocupările și să-și continue schimbul de experiență. A doua zi, au aplaudat un program cultural-artistic de înaltă ținută.

C.E.I. a prezentat în formula teatrului citit, sceneta „Dialogul necesar". Prof. dr A. Boia, lect. dr. V. Pălțineanu. asist. univ. C. Dominte, prof. Cornelia Bilous au citit versuri traduse sau creații proprii în esperanto. În încheierea programului, grupuri vocale reunite din diferite centre au intonat cîntece tinerești și revoluționare în esperanto.

A treia consfătuire a C.E.I. al A.S.S.P. a marcat o nouă afirmare a interlingvisticii și esperatologiei din țara noastră, puse în slujba înțelegerii și colaborării între popoare, a cauzei păcii în întreaga lume.

Cezar APREOTESEI

prezențe literare

LIRICUL MARIN SORESCU

Sentimentul subminării literaturii, de extracție modernistă, avînd ca efect „depoetizarea", „antipoezia" ca experiență lirică, este un simplu cadru general în care poate fi situată aventura poetică a lui Marin Sorescu. Critica a instaurat un adevărat clișeu al receptării în cazul acestui scriitor complex, a cărui operă vastă, cu sensuri care scapă de obicei atenției comune, nu explică în nici un fel directul succes fulminant la publicul cel mai larg. Fie că vorbește despre plăcerea de a „demitiza" a poetului, fie că desprinde procedeele „antipoeziei" sau reliefează „anecdoticul", critica acestei poezii nu depășește, indeobște, o prejudecată : Marin Sorescu este observat doar sub aspectul, inițial, de distrugător al convențiilor literaturii, cu mijloacele ironiei. E adevărat, Marin Sorescu „scrie delimitîndu-se întotdeauna de ceva" (Eugen Simion), dar nu numai atît : el scrie **depășind** întotdeauna ceva. Nu miturile, nici sentimentele cuprinse în metaforă, nu o întreagă tematică literară sau convențională ei, vizibil prin distanțare „prozaică" și prin relativizarea inteligentă a oricărei forme și oricărei valori, sînt ținta poeticii soresciene. Avînd în față o idee, Marin Sorescu vrea să vadă ce se află dincolo de universul interpretării ei literare, să-i simtă articulațiile după ce a depășit teritoriul fierbinte al emoției. Instrumentul poetic al lui Marin Sorescu este, cum s-a spus, **inteligența.** Dar inteligența nu e folosită pentru a submina literatura, pentru a topi tot ce a putut oferi ea în legătură cu o idee, ci pentru a vedea **dincolo de literatura** din jurul unei idei.

Dincolo de obstacolele limbajului său, care e o retorică a punerii în paranteză a lucrurilor serioase, Marin Sorescu este mai ales un liric, în înțelesul de individ care dezvoltă o temă ascunzînd-o într-o structură emoțională. Erosul sorescian (v. volumele **Descintoteca,** 1976, **Sărbători itinerante,** 1978) este cea mai bună dovadă a acestei afirmații și, totodată, o involuntară deconspirare a tehnicii poetice a autorului. Un motto („Liniște, că ne uităm în ochi") pus înaintea **Descintotecii** indică și structura viziunii și orizontul tematic. În **Sărbători itinerante,** de pildă, sentimentul luării în stăpînire a propriului „teritoriu liric" este foarte puternic. Marin Sorescu se „uită" în ochiul-oglindă al lui Marin Sorescu. La „spectacol" participă iubita, materială și himerică în același timp, și astfel „uitatul în ochi" devine ritual, e o ocupație infinită în care oglindirea reciprocă încearcă să restituie cunoașterea de sine. Un prim simbol care apare e Narcis, un Narcis de vîrstă modernă, inteligent și generos, încercînd, prin îndrăgostirea de propriul chip, să se cunoască pe sine. Oglinda e, nu întîmplător, ochiul iubitei **(Zi bună).** Dar nu **ochiul** ca **oglindă,** motiv asupra căruia au meditat și alți poeți(de la Dante, la care s-a identificat punctul de plecare al unui motiv : peisajul văzut în ochi, la José Maria de Hérédia, Lorca, W. S. Merwin sau Nichita Stănescu) ori speculareа temei lui Narcis îl interesează în special pe Marin Sorescu, ci sentimentul acut de înstrăinare unică, esențială și bolnavă de ironie, a acelei „psihologii" care „se varsă", ca rezultat al „uitatului în ochi". Este înstrăinarea sentimentului erotic, devenirea lui artificială prin comunicare și după ce a traversat purgatoriul motivelor literare. „Ea" atinge o perfecțiune „suspendată, undeva, / În univers", este un model de concentrare, un prototip ce se lasă privit. „Sînt atît de concentrată în mine, / Esență de femeie". Văzut, acest model este egal cu simultaneitatea privirii, cea care „ochește" o mie de lucruri dintr-o dată.

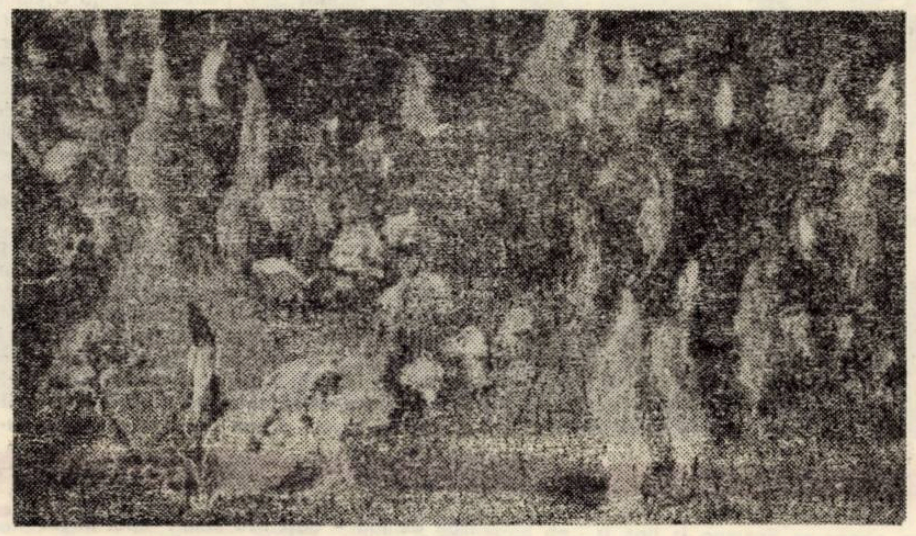

O astfel de senzație trebuie să dea și poemul dar, vai, în fața perfecțiunii „facem greșeli gramaticale". Privirea a pus pe masă „psihologia" celor doi parteneri, a „desfăcut" sentimentul în așa fel încît i se pot analiza toate ungherele, i se poate releva puritatea dar și cinismul. S-a vorbit mult de cinismul poeziei lui Marin Sorescu. Acesta ar fi o formă de intimidare și pulverizare a lirismului, de sfidare a emoției. În ultima carte a poetului, avem cu desăvîrșire dovada că cinismul său e un rezultat al nevoii de comunicare a sentimentului, mai mult, o stare a comunicării, cînd emoția se află sub lupa inteligenței ironice.

Sărbători itinerante continuă anatomia sentimentului erotic înstrăinat și expus între cele două oglinzi în care se reflectă la infinit. „El" și „ea" fac deopotrivă disecții, se privesc și își citesc reflexele sentimentului în ochi. Cinismul face concesii delicateții și o imagine de o finețe nebănuită pentru un Sorescu vecin cu „antipoezia" explică prin comparație procesul trecerii în inefabil al acțiunilor privirii : „Doar acest gard viu să fie / Pe care s-a întins o pînză / De păianjen ce-a captat / Zeci de mărgele de rouă, cum / Captează versul meu zeci, sute, mii / De reflexe ale ochilor tăi / Făcîndu-le să strălucească în văzul lumii..." **(Din natură).** S-ar zice că ironia cinică nu mai e posibilă după aceste versuri, că ele „îngheață" o stare și explicitează o tehnică. Dimpotrivă. Aici, în depășirea verosimilului poetic de simț comun este punctul de sprijin al poeticii soresciene. „Sentimentul meu pentru tine sparge orice tipare", scrie autorul. Tiparele sentimentului sînt : „lotuși aburind", petale, „respirația lucrurilor", gladiolele care „într-o altă viață au fost zîne", „grădina de grindină", „vedenii cu draci", garoafele, săpunul alunecos în baie și o Venere ieșită din spuma din cadă, Icar, vorbe de duh reflectate în ochi, Dumnezeu, în sfîrșit – un itinerariu în spațiu și timp și o veșnică pendulare între răsfăț și răspăr. „Toate femeile sînt semnele unor sărbători itinerante / Și grădini suspendate de un fir de păr, ca sabia lui Damocles". Senzația pe care o lasă poetul este de cucerire ironică a unui **sublim plebeian ;** se simte în aceste versuri un extaz de bufon care știe tot și trebuie să depășească mereu aparența luxoasă prin afișarea cinică a instinctului plebeian. Cuplul trăiește o eclipsă îngrozitoare : „Ne cunoaștem pe întuneric și gîndim prin pîslă" ; individul afișează în schimb o candoare plină de volupție, mimează naivitatea cu bună știință, își bate joc cu umoare balcanică de universul interior descoperit cu ajutorul privirii. Dialogul celor doi parteneri este, ca text, pîndit de capcane și confuzii programate. Poetul face vădit efortul de a amesteca vocile, de a schimba cu viteză cinematografică unghiul de vedere. Cartea se închide, firește, cînd „adie din pleoapele tale / Un sentiment de închidere a ochiului". Cinicul personaj este acum un fluture, o pată volatilă de culoare, care se strecoară, persiflîndu-se tandru, în ochiul iubitei să vadă „în ce lacrimi se scaldă".

Liricul Marin Sorescu este o formă de conviețuire tematică împreună cu cinicul și, adesea, narativul Marin Sorescu. Lirismul autorului ascunde emoția ideii, cinismul său o coboară în stradă, o tăvălește prin praful „vorbelor". E o compensație, un echilibru pus în slujba construcției, nu a distrugerii. Inanalizabil cu rezultate serioase la nivelul unei poezii, Marin Sorescu oferă surprize excepționale la nivelul întregii opere.

Costin TUCHILĂ

---

accente

O CONȘTIINȚĂ ȘI UN STIL*)

Dacă Octavian Paler ar scrie poezie, elanul său romantic, ușoara melancolie, în care se scaldă scrisul său, nota paseist evocativă, de confesiune, ar da poate o tentă prea sentimentală acelei poezii. Eseist, el se ridică însă deasupra tuturor acestora, nerenunțînd însă niciodată la ele și, ceea ce, în poezie, ar fi însemnat un viciu, aici se transformă în calitate, căci eseul devine vocația sa și îi conferă firescul unui stil artist. Un stil format din frăgezimi ale actului trăirii, ale exaltării, ale sincerității directe. Un stil al mărturisirii, prin care el implică pe cititor. Întesat, ca de un soi de exploziv, de cunoașterea unei culturi în care el se mișcă, dar iluminat din cînd în cînd și de nervul poetic, stilul său lasă în urma sa, parcă, firele de argint ale unei poetici limpezi, necrispate, senine, fraterne. Mai ales acest aer fratern corupe cititorul. Acest magnetism al unei melancolii învăluitoare, la care te face părtaș, atrăgîndu-te prin spații de cultură și prin spații ale sufletului propriu, ca și cum fiecare eveniment al unei călătorii, mic-mare, rezonează în autor, apoi în noi, captînd atenția, dar mai ales inima. Un stil al minții și al inimii, așadar, intrat într-o frazare amplă și egală, în care cuvîntul poate afla, uneori, străluciri poetice deosebite, o forță a unei persuasiuni unice, un mod de-a gîndi asupra existenței.

Am făcut acest succint preambul, pentru că, în Jurnalul mexican al lui Octavian Paler, în „Caminante", întîlnim o conștiință și un stil. De fapt, cartea nu oglindește atît Mexicul, cît felul în care se oglindește el, Mexicul, într-o conștiință și în acel stil. Jurnalul nu înregistrează date, locuri amănunțite, geografii, istorii ale trecutului, cît spiritul unui loc, trecut prin spiritul unei conștiințe și al unui stil. Notațiile mediului prin care umblă călătorul sînt rare, seci, parcimonioase. Momentele „epice" ale jurnalului sînt și ele puține. Ca și zilele călătorului. Ele sînt însă capabile să devină „motive" pentru un sondaj al eului. Pentru a asocia momente de cultură, pentru a susține un sistem de gîndire, dar mai ales de simțire și de sensibilitate, la care referințele, în schimb, devin intense, colorate, profunde.

Autorul e un solitar, un însingurat luminos, ce caută tovărășia lecturii, chiar și în călătorii, a meditației deșteptate de întîlniri neprevăzute. Trăirile sale nu sînt chiar trăirile clipei, fugare, firești, ale călătorului obișnuit și grăbit, ci ale celui ce descoperă în călătorii bunuri pentru suflet. El face asociații în spații de cultură, trimiteri spre adevăruri supreme pentru spirit, se inițiază în cunoașterea propriei vieți, niciodată nu face o risipă glorioasă de informație sprințară, nici nu inundă pagina cu fulgurațiile unei cunoașteri plăcăile sale devin uneori necruțătoare, alteori conciliante, niciodată, însă, nepăsătoare sau lipsite de speranță. Astfel, opiniile sale nu converg, întotdeauna, cu cele oficializate, ci sînt ușor „mișcate", de îndoiala sau curajul eului și personalității proprii. Evul mediu, de pildă, poate fi privit nu numai prin tenebrele unui timp sumbru și barbar, ci și apt de o spiritualitate ne, de suprafață, șocante, răspîndită îndeosebi în cărțile de călătorii spre a fi „văzută", ci, pornind de la o trăire, de la un act, un semn, un simbol, o asociație, un gînd, o amintire, el retrăiește totul printr-un halou al amintirii, sau prin asociațiile prezentului viu. Jurnalul lui Octavian Paler, de călătorie, devine deci jurnalul unei intime meditații și, de aici, și aerul complice, amical, de dialog și destăinuire față de cititori, autorul destăinuindu-și îndoielile, obsesiile, pasiunile unei vieți, micile ciudățenii omenești, ca într-o conversație între prieteni, în care confesiunea face din oameni complici ai trăirilor și revelațiilor sale.

Dar, autorul, răspîndind în jurnal date ale intimității proprii, nu face altceva decît ne convinge de un fel de-a gîndi, de-a vedea civilizația, trecutul, secolul său, tarele sau victoriile umanității. Astfel, judece a țintit cerul iluziilor și al imposibilului. Sau ideea grabei umanității, într-un secol nervos ca al nostru, grabă ce nu lasă călătorului să intuiască valorile, ci doar să străbată spațiile, amăgindu-se doar că va „vedea" și va „cunoaște". Alteori, autorul, discutînd mitul aztec al sacrificiului, spre supraviețuirea unui popor, îl vede, în contextul larg al istoriei universale, nu drept un act mai singeros decît altele, ci mai sincer față de ipocrizia ascunsă a cruzimii subtile a secolului nostru. După cum și eternitatea monumentelor trecutului e pierdută, azi, de sensul necruțător al istoriei, a rapidității gestului, de privirea superfluă și graba turistică. În fața unui asemenea mod de-a vedea, a unui entuziasm facil și primar, autorul are rețineri, el se retrage în melancolia unui spirit ros de îndoială, cutremurîndu-se doar în fața frumosului sublim, a artei sau gîndirii supreme. De fapt, Octavian Paler reface, prin itinerarul său mexican, un itinerar al moralei, un cod al unei supraviețuiri oneste, un cod al artei sau atitudinii umane, al aztecilor, al mexicanului dar și al conchistadorilor. Astfel, Mexicul este un aliaj al tristeții însorite și pasiunii necruțătoare. Sculpturile de la Palenque evocă faptul că sentimentul zădărniciei trebuie învins prin idee și creație. Meditația că **„Aproape tot ce a rămas din vechiul Mexic, ca și din vechiul Egipt, este datorită artei"** sau că **„Eternitatea arheologică, a monumentelor, e pierdută, azi, de sensul istoriei, de rapiditatea gestului, de privirea superfluă și de graba turistului"** scoate în evidență un anume scepticism, i-am zice luminos, al autorului, „morala" unei vieți, îndemnul spre călătoria și iluzia în care contează nu întinderea, cît adîncimea trăirilor, căci pentru a descoperi ceva într-o călătorie trebuie să descoperi mai întîi ceva în tine.

Hrănit de eseul francez, dar alcătuit ca o prezență umanistă și literară autohtonă, Octavian Paler scrie inconfundabil, într-un spațiu de cultură acut românească și europeană, cu trimiteri la o cultură renascentistă și clasicistă, dar nu numai la ele, un stil de o culoare unică, la noi, plastic și maleabil, încantatoriu și învăluitor, capabil să surprindă seismele unui spirit eticist, sprijinitor al valorilor artistice și morale ale acestui veac.

„Începem să murim cînd nu mai avem puterea de a opta", afirmă, în această carte a Mexicului, Octavian Paler. O carte e un drum spre ceilalți, ne spune tot autorul. Ea dă un sens. O speranță. Și, ajunși la finele cărții sale, în adevăr, decidem noi înșine că jurnalul său, acest „Caminante", această sete de drum a călătorului, este, în fond, o sete de cunoaștere proprie. Autorul nu descrie aici neapărat o lume „reală", cu o concretețe debordantă, ci un univers creat de visarea sa, pornind de la mitologii, de la istorie, de la ritmurile încetinite ale unui timp ce și-a scurs pînă azi nisipul. În această aură de vis, în acest abur fabulos, în care se mișcă eroul din „Caminante", intrăm și noi. Și poezia cărții este aceasta. Pe care o găsim și o trăim noi, jurnalul său mexican devenind, astfel, și jurnalul trăirilor noastre, a intimității și sensibilității noastre.

Ion ARIEȘANU

---

*) Octavian Paler – „CAMINANTE", Editura Eminescu, 1980.

Corina Victoria Sein

ÎN PRAG

La poarta prin care intru desculţă
lumina bate clopote uriaşe şi-mi simt
fruntea aproape de soare
de parcă aş fi urcat
vestigii astrale.
Am să pornesc la vinătoare de cintec
printre pietre vorbitoare,
cu fructele coapte, ce-mi cad în palme,
preschimbate-n păsări,

am să împlinesc povestea focului
ce are culoarea umbrei

La poarta prin care intru desculţă
mă-ntimpină o zi fără trecut.

GÎNDURI

În bazare,
anotimpurile
sînt partea vie şi adevărată
din antologia erorilor. Vînzătorul,
oferindu-ne aripi,
îşi sprijină orgoliul pe flori,
se crede bogat în folii trucate
şi uită să adauge la preţ
zîmbetul lui profesional.

VIBRARE

Pindarul inventează jocul sateliţilor.

Iată-mă
jumătate sunet
jumătate vîrtej de seminţe
într-un fruct interzis.
Otrava din ochiul pindarului
pietrifică astrele
obligîndu-mă să luminez eu
calea apelor.
Am luat cu mine numai poemul
şi o ramură de timp
Aşteaptă-mă, deşi talazuri de spini
îngroapă drumul şi pasul mi-e mic,
de lîngă oglinda de-ntuneric
mă înalţ cu cîntecul în vibrare
aşteaptă-mă, soarele îmi numără paşii . . .

LUMINĂ ALBĂ

Hoinar prin lume
învăţ rostul odăii
micşorată sub straturi de febră.
Urma paşilor mă pierde
în marginea de lună, unde,
sărutul nu se împerechează
iar arborii trec roată peste toamnă.

Hoinar prin lume
luminii străine mă dărui.

CHEMARE

Îmi las buzele deschise peste amintirea ta
şi dorul mă secetă.
Acesta-i dreptul meu ;
să îndepărtez deprinderea
de-a mă lăsa molatic,
în braţe cu inimitabila zvîcnire
a rîului ce şi-a regăsit
înălţimea.
Ca o casă de melci părăsită
mi-e veşmîntul sfîşiat
şi rămîn captivă în luntrea
ce se aprinde ca o stea,
cînd,
printre ultimele ştiri ale zilei,
chemarea ta e mai presus
de pragul de tihnă.

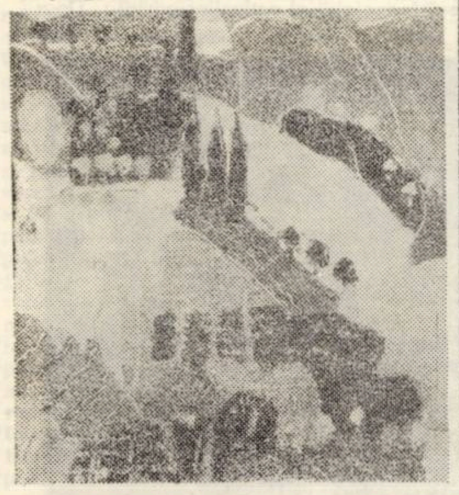

mărturii

CONSTANTIN VIŞAN

ABSENŢA

– Ce rar ne-ntîlnim, spunea de cîte ori paşii noştri se-ncrucişau în holul sau în liftul blocului în care eram vecini.

– Cînd mergeam prin ţară ne aflam mai des împreună. Vă amintiţi itinerariile noastre poetice ?

Cum să nu-mi fi amintit de zilele acelea ? Primeam un telefon la Radio. De la Uniunea scriitorilor... Săptămîna viitoare un grup de poeţi va pleca în Bărăgan, în cadrul Săptămînii cărţii la sate. Redacţia literară a Radiodifuziunii era de obicei prezentă la asemenea manifestări. Multe din vocile Fonotecii de aur au fost tezaurizate cu prilejul acestor itinerarii poetice. Magnetofonul îi însoţea pe scriitori pretutindeni. La Bicaz şi la Hunedoara, în satele Bărăganului şi pe scenele caselor de cultură din Valea Jiului, în cluburile timişorene ori din Braşov, la Vidraru şi la Galaţi, la Deva ori la Turnu Severin, azi la Mare, săptămîna viitoare tocmai în Maramureş. Se călătorea cu trenul ori cu cîte un microbuz jerpelit. Dar ce drumuri erau acelea ! Începute cu bize vesele şi cu loz în plic în Gara de Nord şi continuate de dialogurile pline de gravitate şi romantism cu cititori care vedeau pe-atunci pentru prima dată un poet în carne şi oase, încheiate cu bilanţurile bogate, cu amintiri de neuitat. Nu lipseau înţepăturile, „şarjele amicale" cum li se spunea, farsele. Acestea din urmă puse la cale de Nicolae Tăutu. Şi cum el nu absenta niciodată dintre poeţii prezenţi la aceste întîlniri cu cititorii, la aceste festivaluri de poezie, se-nţelege că nu lipseau nici farsele. Întotdeauna atît de ingenioase încît nimeni nu putea să li se sustragă. Dar cine s-ar fi putut supăra ? Nici măcar cel aflat în epicentrul barajului pregătit cu o perfectă ştiinţă a camuflajului, a disimulării de Colonel. Toţi ştiam de unde va porni tirul, dar niciodată nu intuiam clipa deslănţuirii lui şi nici pe cel ales să fie ţinta principală. N-am văzut pe cineva supărat pe Tăutu nu-mi amintesc ca grupul să se fi întors vreodată morocănos din aceste călătorii lirice. Ba dimpotrivă. El polariza simpatia tuturor. Colonelul era întotdeauna bisat. Ce triumfală carieră scenică a cunoscut poezia „Hai diri-dam" din Suita lirică dedicată lui Enescu... O păstra de obicei pentru încheiere. Nu fusese actor, ca Radu Boureanu sau ca Dan Deşliu dar efectul la sală era de obicei în favoarea lui Tăutu. Cred că nu darul actoricesc, ci unda de nespusă bunătate şi puritate din vocea poetului declanşa aplauzele. Şi metaforele clare, muzica aleasă a versului său, nobleţea sentimentelor şi ideilor.

Dintr-o astfel de expediţie lirică, plutonul poeţilor s-a întors fără Mihu. De-atunci, deplasările au început să fie mai rare. Ultima la care am participat a fost sfîşietoare. Pentru că Tăutu n-a rostit nici un cuvînt. Asculta nemişcat, între flori, consternarea, strigătul de revoltă împotriva morţii. A fost cea mai neaşteptată farsă pe care a făcut-o prietenilor, vieţii. Cu trei zile înainte îl văzusem pe terasa casei de pe „Dionisie Lupu". Privea strada. Cu o nefirească oboseală în ochi, pe frunte. Era foarte de dimineaţă. Nu-l mai zărisem la o astfel de oră acolo. Poate că presimţise ceva „Presimţise-a Mioriţei nuntă / cînd lumina îl scălda mai scundă / şi l-a dus sub manta de leşie / pe un drum ce nimenea nu-l ştie".

Tamara Pintilie

STARE

Caut ceva. Vreau să scap
de o tăcere chinuitoare.
Febril îmi schimb drumul şi pasul.
Ploile cad în disperare.

Străin arde soarele
pe un cer albit ca o stîncă.
Sufletul nu-şi mai află răgaz
să stea şi să plîngă.

Nu-mi mai aduc aminte.
De ce să-mi mai amintesc ?
Mereu alte spaime ascunse
Prin geamuri cleioase pîndesc.

* * *

Iarba nu are brde.
Fluturii nu ne pizesc pe noi ci pe ei.
Cineva ne-nchide în lacrimi
cu cele mai tăcute chei.

ACCIDENT

Un bărbat vorbeşte şoptit.
Pe-un nume străin îmi zice.
Deasupra capului meu
un nor subţire şi rece.

Mai bine să răspund.
Poate să vadă, să înţeleagă, să ştie . . .
Sînt îmbrăcată într-un chip nou
un fel de piele cenuşie.

Îi spun că îl chem, îl aştept,
deşi mi se pare atît de urît.
Ah, cît de puţine cuvinte
îmi trec nemincinoase prin gît.

Aştept într-o casă stingher.
Trec zile nemăsurate.
Un soare crud loveşte mereu
ferestrele mele uscate.

PRIMEJDIA

Te prinde mai întîi cu o gheară
atît numai cît să gîndeşti
că locul s-ar vindeca bunăoară
precum rana la peşti.

Pustiu şi mai puţin de atins
scade cărarea şerpuind în vis.
Aerul taie. Planta loveşte.
Cîinele păzitor înnălbeşte.

MUSAFIRII

Nimeni nu-i ştie la chip.
Nimeni nu le-a trimis vreo scrisoare.
Răsuflarea lor încălzită
ne-nvăluie stîngaci ca o boare.

Auzeam sunete seci. Sticle sparte.
Apoi cădeam adormit.
Dimineaţa unei toamne reci
mă găsea lîngă un geam aburit.

Ascultăm după uşă ascunşi ;
dincolo se-adună iar străinii.
Sub pămînt abia se-aud mişcînd
tot mai mici şi negri cîinii.

Romulus Cojocaru

ÎN DIMINEŢI DE ROUĂ

Păsările îşi frîngeau aripele
Şi deveneau lumină,
Deveneau sunete şi arbori,
Pietre şi rîuri.
Cine mi-a lăsat sufletul
Pradă ierbii,
Şi cine bate cu degete de ploaie
În marginea zilei
Să se deschidă porţile
Să intre împăratul împăraţilor.
Unde sînt nopţile cu lebede
Aprinse de lună
Şi herghelii de cai peste cîmpie.

ÎNTRE ADUCERI AMINTE

Îmi era frică de linişte
Din rădăcini şi frunze
Cînd nu ştiam unde sînt
Caii sălbatici din sîngele
Pietrelor
Care mi-au fulgerat ochii.
Îi auzeam cum nechează
Prin oceanele de gheaţă ale unui gînd.
Îmi căutam adăpost
Între doi munţi, între
două aduceri aminte.
Frunzele se atingeau
Ca nişte clopote de ceaţă
Şi se auzeau sunete străvezii
În toate iluziile.

ZBOR

Prea tinere pietrele pentru
Ospăţul frunzelor,
Pentru trecerea într-un timp
În care zilele au brăţări de aur
Şi prea firavă dimineaţă
Îmi bate în suflet.
Inima
Se prăbuşeşte în albastru
În chip de pasăre.

UN VIS

Pasărea e un vis al pietrei
De a fi candoare
Şi o deznădejde a copacilor
Că nu sînt ciute şi cai înaripaţi.
O, cîtă durere tremură
În case
Şi cît viscol e în carne
Şi sînge
Cînd trece amiaza peste
Ape şi munţi ;
Cînd undeva aşteptările
Bat ca o inimă.

televiziune

DUMINICĂ, 14 decembrie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Şoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii „Contele de Monte Cristo". 9,40 Omul şi sănătatea. 10,00 Viaţa satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 14,00 Woody, ciocănitoarea buclucaşe. 15,25 Telesport. 16,25 Şah. 16,40 Ecranizări – Caragiale „O scrisoare pierdută". 17,40 Micul ecran pentru cei mici. 18,00 Volei masculin : Steaua Bucureşti – Panathinaikos Atena în „Cupa Cupelor". 19,00 Telejurnal. 19,20 Reportaj de scriitor. 19,40 Antena „Cîntării României". 20,50 Film : Tata, mama, bona şi eu (francez). 22,25 Telejurnal.

LUNI, 15 decembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Orizont tehnico-ştiinţific. 20,25 Roman-foileton. „Trecea un călăreţ" (I). 21,20 Cadran mondial. 21,45 Valsul veşnic tînăr. 22,10 Telejurnal.

MARŢI, 16 decembrie

9,00 Teleşcoală. 10,00 Film : Neguţătorii de visuri (rel.). 11,05 Memoria documentelor (rel.). 14,00 Hochei. Cehoslovacia – Suedia. 16,20 Telex. 16,25 Şcoala la . . . şcoala noii calităţi. 16,55 Almanah pionieresc. 17,10 Idei contemporane. Calitatea vieţii. 17,40 Clubul tineretului. 18,20 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,30 Actualitatea economică. 20,00 Anchetă TV. 20,40 Teatru TV. „Cum vă place". 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 17 decembrie

14,00 Hochei. U.R.S.S. – Finlanda. 16,20 Telex. 16,25 Învăţămînt-educaţie. 17,00 Priorităţi ale ştiinţei medicale româneşti. 17,45 Premiere muzicale TV. 18,15 Tragerea pronoexpres. 18,25 Mult e dulce şi frumoasă limba ce-o vorbim. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,45 Noi, femeile ! 20,25 Călătorie prin ţara mea. „Cine trece rîul mare". 20,45 Teatru TV. „Cum vă place", (partea a II-a). 22,05 Telejurnal.

JOI, 18 decembrie

9,00 Teleşcoală. 10,00 Pagini din istoria teatrului românesc. 11,00 „Trecea un călăreţ" (rel.). 14,00 Hochei. Suedia – Finlanda. 16,30 Telex. 16,35 Teleşcoală. 17,00 Reportaj pe glob. 17,20 Viaţa culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,20 Actualitatea economică. 19,40 Ora tineretului. 20,30 Documentar TV. 20,50 Concert simfonic extraordinar. 22,05 Telejurnal.

VINERI, 19 decembrie

14,00 Hochei : U.R.S.S. – Cehoslovacia. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,25 Tragerea loto. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Actualitatea economică. 19,50 File de istorie. 20,10 Film : „Cinci seri" (sovietic). 21,40 Stop cadru . . . 22,10 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 20 decembrie

9,15 Curs de limbă spaniolă. 9,35 Curs de limbă franceză. 9,55 Film artistic. 11,35 Cum vorbim şi cum scriem corect. 12,00 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 13,00 Hochei : Finlanda – Cehoslovacia repr. a II-a şi a III-a. 17,00 Volei masculin : Dinamo – Levski Spartak Sofia, din „Cupa Campionilor Europeni". 18,35 Săptămîna politică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Călătorie prin ţara mea. 19,45 Teleenciclopedia. 20,30 „Neguţătorii de visuri". 21,15 Melodii '80. Festivalul muzicii uşoare româneşti. 22,25 Telejurnal. 22,45 Nocturna TV.

televiziune

ÎNTOARCEREA TATĂLUI DIN SINGURĂTATE*)

Dacă un om ar fi intrat în sat, în noaptea aceea de toamnă, bâţul lui ar fi ciocănit pămîntul, pămîntul ar fi răspuns, aşa cum răspunde asfaltul pe care îl bat orbii cu toiegele lor albe şi înalte. Ferestrele nu s-ar fi deschis, deşi sunetul ritmic şi misterios ar fi pătruns printre ziduri – cîinii n-ar fi lătrat şi, atunci, cu siguranţă, omul acela, să-l numim Ion, a mai fost în sat cîndva – şi chiar dacă toţi cîinii care l-au cunoscut – să zicem – s-au prăpădit, ori au fost alungaţi, pentru că erau bătrîni – rămîneau căţeii cu dinţii moi – dar acei căţei n-ar fi lătrat, fiindcă au fost sfătuiţi de părinţi să nu muşte oamenii care odată le-a aruncat un os – chiar dacă de zece ori au fost loviţi cu pietre şi alungaţi.

– Şi dacă nu mă credeţi, domnilor ! . . . spunea odată Ion unor necunoscuţi, cu faţa de culoarea pămîntului, lîngă care s-a oprit să se odihnească pe o grămadă de piatră fierbinte – împins de nevoia de a vorbi, în sfîrşit, despre ce se zbate în gîndurile sale.

. . . dacă nu vreţi să mă credeţi, întoarceţi-vă în satul dumneavoastră, voi, care din importante motive nu aveţi răgaz – şi veţi constata că nu vă latră cîinii, deşi nu vă cunosc, pentru că aţi plecat de mult.

– Bine, dar noi, domnule, n-am plecat din sat niciodată ! Noi, uite, împrăştiem piatră, vrem să scurtăm drumul de la rîşniţă la moară.

În noaptea despre care voia Ion să vorbească, întunericul se vărsa lăptos peste lume, iar cînd a intrat în sat a ieşit luna într-o grădină cu stele, aurind aripile liliecilor pe care îi simţea lovindu-i urechile mari, crescute în lături şi clăpăuge. S-a oprit lîngă gard şi, rezemat în coate, nevăzut de nimeni, urmărea zborul lor bezmetic, pe care îl asemuia cu viaţa sa de pînă acum.

– Îmi trec pe sub nas. Ce vor ? . . . Dacă aş avea mustăţi, mi le-ar smulge. Ei, să fie al naibii ! Unul mi-a intrat în buzunarul nădragilor. Acum coboară pe crac. Acum . . . urcă, mă gîdilă. A zburat ! Aşa ar fi povestit oamenilor cu faţa de pămînt, osteniţi, flămînzi, trîntiţi pe grămada de piatră fierbinte, ca animalele sătule şi Ion n-ar fi considerat că minte. I-ar fi duşmănit pentru că pot mînca – atît de liniştiţi, de tăcuţi – mămăligă şi ceapă, pot rumega pe îndelete, ca să treacă timpul ; de fapt, rumegau timpul.

– Mă rog ! . . . dacă mie mi s-a părut aşa, de ce să nu povestesc şi altora despre ce mi s-a părut, chiar dacă – să admitem – nu mi s-a părut ?

Ion perora împungînd aerul cu arătătorul pe care nu-l avea şi care lui i se părea că miroase încă a praf de puşcă.

– Simţeam – ar fi continuat el, încălzit de propria-i imaginaţie – „vibraţiunea aerului". Liliecii îmi treceau printre degete, se arcuiau deasupra capului, îmi vînturau părul, apoi zvrrr ! drept în lumina ochilor. M-au orbit !

– Aşa să fi fost viaţa mea ? . . . aşa ca zborul acestor şoareci cu aripi ? M-am izbit de toţi – deşi văd bine : apoi în jos ca avioanele în picaj şi iar în sus ca ciocîrlia . . . şi frînt din nou ca zborul liliecilor şi . . . dracu ştie încotro . . . şi cu cine să merg ? Dracu să mă ia ! Îmi vine să mă tai cînd simt cum mă cuprinde, ziua în amiaza mare, un întuneric ; simt cum creşte o sămînţă în creier şi sămînţa o fură liliecii . . .

– Vă rog să mă credeţi, atît au zburat, şi atît au ciriit deasupra capului, să-mi fure sămînţa din mijlocul minţii . . . Şi . . . auziţi ?! s-au c . . . în părul meu . . . De scîrbă nu m-am spălat. A trebuit să mă tund.

– Bine, dar n-ai nici un fir de păr ! – a vorbit unul, scuipînd.

– N-am, pentru că aşa vrei să vezi dumneata. Atunci aveam.

– Păi . . . cînd ai chelit ?

– Cînd ? . . . Cînd ? . . . Te interesează atît de mult ? Ei bine ! . . . simţeam liliecii zburînd ca săgeţile printre picioare . . . Chiar te interesează cînd am chelit ? Se uita apoi îndelung şi prieteneşte spre cel care, i se părea lui, ar vrea să-l scormonească . . .

– Ei, află, domnule, deşi nu te cunosc, am văzut liliecii cum beau apă din lună.

*

Ion privea liliecii rezemat de gard, încercînd să-şi apropie crucea din vîrful bisericii, s-o smulgă din întuneric, s-o aducă la sine, poate fiindcă aceste zburătoare, cu aripi de piele, hrănite cu trupul domnului, veneau dintr-acolo.

Ion şi-a amintit că după moartea popii s-a luptat cu toate puterile lui de şef peste colectivă, şi fiind mai mare şi peste oamenii, peste grajdurile goale, peste nevoile şi nemulţumirile celor care ar fi vrut să se simtă în colectivă ca la casa lor şi nu ca lucrători tocmiţi cu ziua – zic s-a luptat să nu vină popă nou, pentru că :

– Babele astea, mai bine să se tîrască cu sapa în mînă pe ogor, să crape acolo, muncind, pentru că acolo e pita şi viaţa – decît să îngenunche la nupreacurata.

A dat ordin să se bată uşa bisericii în cuie.

– Dacă liliecii – vorbeşte Ion cu Ion – sînt sufletele babelor care au murit cît am fost dus, şi vor acuma . . . ? Dar ce vor ? . . . Ce vor aceşti lilieci ? Şi, apoi, dacă am bătut uşa în cuie . . . este pentru că . . .

După nu multă vreme, a venit ordin s-o scoată uşa din cuie şi să repare altarul peste care a plouat – şi bineînţeles acoperişul.

– Păi . . . o dată aşa . . . altădată altfel . . . şi din nou aşa ?! Ce sînt eu ? se răţoieşte Ion la Ion.

*

. . . Înfricoşat, s-a desprins de gard, şi-a luat bâţul ; rezemîndu-se ca reumaticii i-a auzit bătăile lovind pămîntul, pămîntul sunînd ca asfaltul ciocănit de toiegele orbilor şi, cum voia să-şi apropie biserica de sine, a pornit el spre biserică . . : Nepăsătoare, luna, suspendată în nemărginirea nopţii veghea întunericul, tulbura odihna oamenilor trudnici – speranţele ascunse în somn şi în vise. Nu puteau dormi bătrînii, nu puteau dormi nici pruncii. Nu putea dormi nimeni. Nu dormeau pentru că în sat se auzea toiagul unui orb, lovind sacadat timpul atîrnat deasupra lor, ca o spînzurătoare – timpul încremenit – timpul care i-a zidit în răbdarea lui – timpul închis, poate, în nepăsătoarea lună.

Da, da, cineva bătea în lună cu bâţul şi luna . . . luna mergea înainte. Acest timp ar fi vrut să-l prindă Ion, să-l împletească cu firul vieţii oamenilor ; timpul care statea locului, netulburat de nimeni şi de nimic, care băltea, se împuţea, mirosea.

Oamenii se simţeau neputincioşi, şi cum să nu fie neputincioşi dacă erau săraci ? Îi înfricoşa o putere rea, nevăzută, ascunsă în tot ce-i înconjoară – chiar şi în lucrurile ieşite din mîna lor – o putere care le strivea gîndurile, strecurate în somnul lor adînc – ca o ameninţare. Se trezeau beţi din deznădejde – cu scîrbă pentru ziua ce vine ; intrau în ea precum oile în ţarc. Ameninţarea o simţeau în opincile cîrpite, în tălpile crăpate, în lingura goală. Mestecau mămăliga cu prudenţă, de parcă cineva ar fi ascuns cioburi de sticlă în căldare ; scuipau des – tuşeau, ca şi cum în gît le-ar fi crescut scaieţi. Trăiau ameninţarea în veşmintele de sărbători ; îmbrăcîndu-le să meargă la biserică, şi după biserică la adunări – se scărpinau de parcă ar fi avut rîie.

Ion simţea altfel duşmănia timpului. Timpul era un cal – şi el era călare – călare pe o herghelie întreagă ; o herghelie pe care înţelegea că nu o poate struni.

– Pentru că dacă am ajuns ceea ce am ajuns, şi unde am ajuns, am ajuns pentru că eu eram cel mai . . . cel mai . . . ; eu am avut curajul să trag cu puşca – şi dacă au vrut după aceea să-mi ia locul – unii mai isteţi . . . le-am arătat eu . . . ! – dar niciodată nu spunea cum . . . pentru că ne grăbeam să ajungem din urmă pe mulţi şi dumnealor, isteţii, voiau să facă temelie nouă, de beton, ca şi cum a noastră ar fi fost de paie . . .

– Păi . . . ia stai mata, frate ! Cine a ieşit primul cu flori atunci cînd . . . tancurile ălora au intrat în . . . ?

Aşa se izbea Ion de Ion şi Ion de duşmani ; aşa vorbea Ion cu oameni nevăzuţi – închipuiţi sau aievea – aşa vorbea de fapt Ion cu Ion.

*

Ion mergea cu bâţul în mînă spre biserică. Lovea pămîntul de parcă ar fi vrut să se convingă că el duce bâţul şi nu bâţul îi arată drumul. Apropiindu-se, auzea cum aripile liliecilor ştergeau bronzul dur al clopotelor, cum ciriiau în bezmeticul lor zbor, cum se muşcau de plăcere, cum se ciuguleau ţipînd, Ion se vedea pe sine sfîrtecat ; îşi vedea numele – însemnat cu creta în tinereţe – şters pentru totdeauna.

. . . Ion îşi auzea doar bâţul său de orb ciocănind pămîntul, lovind cadenţat timpul suspendat ca o fîntînă cu ciutură, de care se gîndea atunci, scriindu-l, tremurînd de emoţie la măririle care-l aşteptau şi pe care avea să şi le pregătească singur.

– Dacă mă iscălesc pe cele trei clopote, asta înseamnă că-mi voi auzi numele plutind deasupra satului, deasupra munţilor pînă la izvoarele Nerei şi . . . hăt, departe. Cine ştie ?! poate dincolo de marginile lumii acestea trecătoare.

Nimeni n-a înţeles de ce Ion, venea să tragă clopotele, să le joace, smucind funiile groase ; să le oprească apoi – fie pe rînd, fie deodată – să le tragă în dungă, aşa, ca un strigăt, ori să le facă să cînte, precum armoniul, îngemănîndu-le sunetele.

L-a părăsit această plăcere numai de el ştiută ; îl cam obosea. Odgoanele roase de pereţii turnului, i-au subţiat palmele ; şi de ce să n-o spunem ? atunci cînd se îndîrjea, funiile îi smulgeau braţele din umeri, îl ridicau, lovindu-l cu capul de pragul de sus. A lăsat altora plăcerea de a trage clopotele, iar el – dacă se afla la coasă, să zicem – se culca într-o rînă, constatînd că e mult mai comod ca alţii să facă să-şi audă numele, şi nu el să se ostenească.

Privind cerul, îşi vedea chipul în mişcarea norilor ; îşi auzea numele cuprins într-o melodie, ca un marş : Ion . . . Ion . . . Apoi ca o doină : Ioane . . . Ioane . . . şi iar ca un marş dulce : „Ion este mare, Ion este tare" . . .

– O ! dacă aceşti lilieci îi vor şterge numele, înainte ca visul său să se fi împlinit ? . . .

Îi vedea cum roiesc cu miile, cum se încurcă unii pe alţii, cum îşi sfîşie aripile în jocul lor besmetic din jurul clopotelor neclintite, numai şi numai să-i şteargă numele . . .

Nimeni, în noaptea aceea, n-ar fi auzit melodia şoptită, îngînată de aripile liliecilor, lovind în glumă clopotele încremenite, ruginite de la decretul lui Ion. Nimeni ! . . . , Nimeni ! . . . doar cei care dorm ; ei au auzit-o în vis. Şi toţi cei refugiaţi în visele din somn, au deprins – în vis – înţelesul tainicelor plînsuri, venite din biserica bătută în cuie. Oamenii visau liniştiţi sub acoperişul somnului, visau cîntecele de altădată ; înţelegeau, dormind, că bărbatul, care le-a făcut atîta rău – din prostie – în acea noapte, dacă ar fi fost în sat – l-ar fi cuprins taina căinţei. Dar gîndurile lui Ion – deşi le treceau pe sub pleoape – nu mergeau către gîndurile ascunse în visele din somn . . .

şi caii şi oamenii se sperie noaptea. Ion lovea timpul îngheţat pentru totdeauna – pentru că Ion, nici în vis, nu avea puterea să se smulgă dintr-un timp care-l ameninţa, să se smulgă şi să pătrundă în alt timp – unde „oameni mai proşti decît mine" cum ar spune el – au intrat de mult.

*

Da . . . da, Ion se întorcea în sat mai saltimbanc de cum a plecat, neputînd cugeta la multele zilele risipite în lunga sa călătorie – la oamenii cărora le-a frînt nădejdile. Se întoarce într-o lume care îi păstra copilăria, dar cărarea pe care el mergea nu se mai asemăna cu cărările de altădată. Se întorcea într-o lume pe care a vrut s-o cunoască şi n-a putut pentru că nu şi-a crestat pielea – ca să-l primească la sînul ei purificator . . .

Se apropia de biserică. Ştia că din această răscruce de drumuri auzea altădată moara de la marginea satului, ritmul joagărului mînat de apă – şi i se părea, în anii aceia, ca o melodie cîntată la trompetă, însoţită de surde bătăi de tobă – de jocul clarinetului – de dulcele strigăt al taragotului ; şi, apoi, neaşteptata bătaie a miezului de noapte din turla bisericii – bătaie care aduna toate bătăile miezului de noapte, trimise de toate cele şaisprezece turnuri de biserici megieşe. Spunea atunci – mîndru de sine – de locurile sale : – Aici, la Moceriş, unde m-am născut, – s-au adunat bătăile ceasurilor din întreaga lume.

Zadarnic aştepta Ion – în drumul spre biserică – zvonurile, cîntecele şi suspinele de odinioară ! Intraseră de mult – să nu se risipească – în fiinţa unică a oamenilor rămaşi în sat – fie ei chiar morţi de sute de ani. Da, da . . . numai oamenii din sat şi morţii auzeau suavele zvonuri – şi mai ales cînd feţele, negre ca pămîntul, se zbirceau din lipsă de speranţă. În zvonurile din vise credeau ; zvonuri pe care Ion nu le mai auzea de mult . . . Cu această stare a smuls cuiele din uşă, a apăsat pe clanţă . . . Uşa nu s-a deschis.

A izbit cu umărul – cu toată puterea necheltuită încă – şi . . . a căzut în biserică . . . :

– Am fost mîncat de lilieci, aşa ar fi spus Ion celuilalt Ion, care începe să-l cam enerveze în ultima vreme.

* Fragment din romanul „Întoarcerea tatălui din singurătate" în pregătire la editura „FACLA".

IOSIF MARIA BÂTA

profiluri

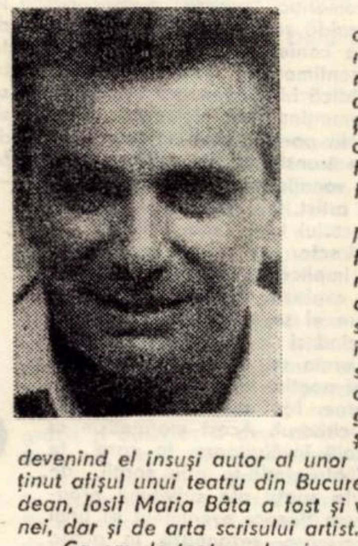

Cine nu l-a cunoscut pe Iosif Maria Bâta, nu a cunoscut nici aerul frust, ţărănesc, nici tenacitatea morală a bănăţeanului – om de cultură din zona montană a ţinutului nostru. Căci în regizorul şi omul de condei amintit se întîlnesc iubirea pentru tradiţie cu farmecul unui suflet eticist, temperamentul focos cu poezia seninătăţii calme, melancolia visării fără limită (şi uneori fără ţintă) cu puterea de jertfă în slujba unui ideal creator.

Mult îi datorează, încă de la începuturile sale, mişcarea teatrală bănăţeană, amatoare şi profesionistă, lui Iosif Maria Bâta. Om de teatru, animator al artei scenei şi descoperitor al unor talente actoriceşti (dintre care unele strălucesc azi pe marile scene) cînd teatrele profesioniste din ţară abia se închegau, ca director de scenă, el a condus cu cinste şi har Teatrul din marele centru uman şi muncitoresc al Reşiţei. Dedicîndu-se apoi ani lungi regiei teatrului pentru copii, la Televiziune, traducînd şi montînd lucrări dramatice româneşti şi străine, devenind el însuşi autor al unor piese şi dramatizări (dintre care „Enigma Otiliei" a ţinut afişul unui teatru din Bucureşti) muncind actualmente ca regizor la Teatrul arădean, Iosif Maria Bâta a fost şi va rămîne spiritul efervescent, fascinat de arta scenei, dar şi de arta scrisului artist.

Ca om de teatru, el a impus cîteva spectacole de ţinută, remarcabile prin forţa lor expresivă şi inventivitatea procedeelor regizorale, precum „Omul cu Mîrţoaga", „Anna Cristie", ca şi prin cheia unei viziuni moderne, personale, caracterizată printr-un elevat patetism dramatic şi un aer de autenticitate şi adevăr în dezvoltarea discursului teatral. Atras către realitatea vie a teatrului ca şi a vieţii înseşi, ca un spirit avid de noutate ce e, venind, spre noi, mai întotdeauna, cu ceva din naturaleţea omului de cultură, dublat de francheţea unui spirit popular nealterat, repugnîndu-i, în arta ce o proclamă, aerul morbid sau sofisticat, ca şi artificiozitatea snoabă, înaintînd, în munca sa din cîmpul scenei şi al literei scrise, cu toate luminile aprinse, ca să spunem aşa, aplicînd, în tot ceea ce face, arta dăruirii fără reţinere, Iosif Maria Bâta vine între noi, ca scriitor, cu o proză de-o autentică inspiraţie ţărănească, în care atmosfera mitică, accentele baladeşti se unesc cu o viziune eroică asupra caracterelor. Proza sa anunţă o fermitate şi o asprime pe care doar poezia peisajului o înmoaie şi o înseninează, aducînd în faţa noastră o posibilă ţară a montagniarzilor bănăţeni, Ţara Almăjului, ritualurile unei vieţi arhaice, spartă de penetrarea noilor realităţi sociale, totul, într-o limbă cu tente şi parfum regional, ce conturează de-acum o personalitate epică între prozatorii acestei părţi de ţară şi ai acestei zone literare şi culturale.

Radu VOINEA

aniversări

O prezență luminoasă, Victor Țircovnicu

Valorificarea plenară a capitalului intelectual al tinerei generații devine pentru dascălul devotat poporului său suprema responsabilitate socială pe care și-a asumat-o. Dar o asemenea operă de noblețe și umanitate nu poate fi realizată fără dăruirea propriului tău suflet, care, încărcat de valori, să călăuzească pașii tinerilor spre viitor. În această activitate complexă de formare intelectuală și morală a omului, gîndirea dascălului îi oferă soluții pedagogice, voința îl împinge la acțiune, fantezia îi furnizează elemente pentru noi proiecte de activitate școlară. Ceea ce asigură însă resursele educative ale actelor sale e trăirea valorilor, capacitatea de a se apropia de copil și a-l înțelege și fervoarea cu care acționează pentru a forma din el cetățeanul luminat de mîine. Această atitudine generatoare de valori este elanul pedagogic al educatorului care nu-și îndeplinește o funcție, ci are conștiința misiunii sale umane și sociale.

Cu asemenea gînduri, reținute din activitatea și opera pedagogică a profesorului Victor Țircovnicu, ne asociem elevilor și colaboratorilor săi, care se bucură de fericitul prilej de a-i adresa urările lor calde de noi realizări la împlinirea a 70 de ani de viață demnă și pilduitoare prin rodul bogat al unei devotate munci închinate școlii.

Profesorul V. Țircovnicu a fost, în cursul unei fructoase activități școlare desfășurată cu abnegație în centre cu elevate tradiții cultural-pedagogice — Arad, Caransebeș, Oravița și Timișoara —, educatorul care a format conștiințele elevilor prin capacitatea de a pătrunde în inima lor, prin delicatul său simț de justiție și zîmbetul cuceritor al dascălului încrezător în elevii săi, cu care a format o comuniune educativă animată de înalte idealuri. A adus cu sine din lumea blîndă, generoasă și harnică a satului din mănoasa cîmpie a Dunării pilda muncii fără preget, a omeniei și a bunătății care încălzește conștiințele umane.

Preocuparea sa de abordare a fenomenelor educative s-a împletit într-un mod fericit cu activitatea sa generoasă de dascăl. Munca educativă în internate (1961), Pedagogia generală (manual, 1967) — aduc ca notă distinctă în configurația pedagogică a epocii preocuparea de valorificare a experienței școlii românești, pentru a-i releva originalitatea. Cursul

său Pedagogia generală (1975) se remarcă prin ordonarea riguroasă a informațiilor și prin echilibrul fructuos între vechile metode verificate timp de secole și noile căutări pe care revoluția tehnico-științifică le-a determinat în toate domeniile de activitate. Ca și prelegerile sale universitare, Pedagogia generală se remarcă prin substanța ei axiologică și prin încrederea educatorului în capacitatea școlii de a forma tînăra generație.

În contact cu sufletul receptiv al tinerei generații, educatorul disponibil la căutările și aspirațiile acesteia a intuit funcția formativă a istoriei. V. Țircovnicu a zăbovit cu tenacitate și dăruire asupra trecutului instituțiilor școlare, urmărind să facă din uitarea ce pietrifică se pe unele din ele fapte de vrednicie și creație românească. A găsit în vechea vatră de istorie și civilizație românească a Banatului fapte de cultură și educație petrecute în instituții școlare cu tradiție pedagogică. Pedagogul a început investigația istorică temeinică, pentru a explica valoarea acestor instituții, sensul devenirii lor și, de multe ori, prioritatea lor în spațiul cultural românesc. Asemenea preocupări au stat la baza lucrărilor sale Contribuții la istoria învățămîntului românesc din Banat, 1780-1918 (1970) și Istoria învățămîntului din Banat pînă la 1800 (1978), ca și în alte valoroase studii publicate în reviste de specialitate.

Spirit disponibil la transferul de idei, profesorul Victor Țircovnicu este în pedagogia socialistă o prezență luminoasă, un partener devotat de căutări științifice și o pildă atrăgătoare de omenie, căruia îi aducem elogiile noastre la împlinirea celor șapte decenii de viață pentru devotamentul cu care a slujit școala românească și pilda de abnegație și umanism pe care ne-a oferit-o.

V. POPEANGĂ

muzică

NOBLEȚEA UNUI FESTIVAL CORAL

1700 de interpreți au sosit, cu pasiune și constantă dăruire, din toate unghiurile țării, în orașul reprezentînd teritoriul spiritual al celui dintîi cor românesc ; 22 de formații din 16 județe, în cadrul celei de a V-a ediții a Festivalului coral interjudețean „Ion Vidu", Lugoj. Juriul, condus de Dumitru D. Botez, a decis că de data aceasta trofeele trebuie să fie repartizate formațiilor din Finteușu Mare (Maramureș), Ploiești (corala Casei de cultură a sindicatelor), Arad (corul Casei de cultură a municipiului), Constanța (sindicat învățămînt) ; alte premii, unor coruri din Putna, Constanța, Cluj-Napoca, Iași, Reșița, București. Județul Timiș, gazda manifestării, s-a remarcat îndeosebi cu o redutabilă formație, „Ion Vidu" din Lugoj și cu corul din Gătaia. Desigur, nu este o lege ca formațiile care au pus bazele unei tradiții culturale în decursul veacurilor, să rămînă mereu în fruntea ei ; în anumite zone ale țării poate predomina interesul pentru muzica instrumentală, de pildă, într-o anume perioadă. Interesul natural al artiștilor amatori în direcția unui gen sau specie artistică nu trebuie forțat, după cum este eronat să se creadă că numai acțiunile, fazele, manifestările sînt oportune în revitalizarea corurilor ; doar o activitate permanentă a unei formații, sprijinită de interesul constant al publicului, în mijlocul căruia să nu se dea spectacole doar cu prilejuri festive, poate crea formații de valoare. Sigur, asemenea festivaluri sînt prilejul unui minunat schimb de experiență, cu condiția ca artiștii amatori să nu repete doar pentru asemenea ocazii. Alte gînduri pe care audierea acestei admirabile competiții mi le-au stîrnit sînt legate de îndrăzneala cu care trebuie abordate piese și modalități vocale mai puțin uzitate, deci de noutatea intrinsecă a repertoriului, care trebuie să se facă auzită nu numai din partea corurilor profesioniste. Există pagini tradiționale glorioase, dar simplul fapt că se cîntă asemenea piese nu constituie garanția unei interpretări de calitate. Unele coruri se mai orientează și înspre piesele membrilor juriului ... Ar fi bine să ne gîndim uneori și la competitivitatea pe plan mondial al formațiilor noastre, al unor piese și modalități interpretative. Tradiția își are locul ei, cultivarea ei e o datorie sfîntă. Ca și nou, actualul, contemporanul, la nivelul unei receptări la zi, pe lungimea de undă a unui public de azi. (Păcat că masa rotundă cu dirijorii, planificată, nu a mai avut loc, căci ar fi fost interesant să aflăm opiniile celor direct implicați). Interesante ar fi fost opiniile despre existența unor formații blazate, pline de sine, alături de altele, în speță țărănești, muncitorești, adîind prospețime și entuziasm. Ar fi fost bine să discutăm și despre public, acest adesea mare ignorat. Nu ne rămîne, în aceste cîteva rînduri, decît să lăudăm organizatorii, gazdele, seriozitatea cu care toate formațiile au răspuns chemării acestui simbolic Festival care este o emanație a unei spiritualități românești de rară elevație.

Lucian BURERIU

„STABAT MATER" DE PERGOLESI

În pragul unor manifestări muzicale de rezonanță națională, am asistat la derularea unui concert, aparent pe traiectoria obișnuitelor manifestări ale Liceului „I. Vidu", dar, în fond, concretizînd un act îndrăzneț din partea dirijorului Marius Tănăsescu : interpretarea unui oratoriu, utilizînd exclusiv forțe artistice proprii — orchesara „Ars Nostra" și corul cameral al elevelor.

Lucrarea se raliază modelelor genului, structura sa adoptînd succesiunea de „numere" solistice, corale, ori instrumentale, cu o distinctă culminație în fuga finală. Deși mai redusă ca dimensiuni, comparativ cu ilustrele modele fasonate de Bach ori Händel, lucrarea lui Pergolesi se apropie de acestea prin puritatea expresiei — aici, mai concentrată, prin noblețea mesajului, solicitînd un plus de transparență și prin aceasta opusă densității baroce a omonimelor amintite.

Orchestra adoptă aici un rol predominant de suport armonic, segmentele de scriitură menite a etala virtuțile acesteia fiind relativ precare. Asimilînd acest reper, orchestra „ARS NOSTRA" a sunat compact, omogen, precis, notabilă fiind intervenția corzilor grave.

Soliste au fost Rodica Miloia, de la Opera Română și Carmen Gurban elevă în clasa a XI-a. Vocea de soprană lirică a celei dintîi îmbină fericit un registru mediu cald, un acut plin de culoare și strălucire, cu o muzicalitate ce o îndeamnă să-și rostească frazele cu o limpezime impecabil acordată cerințelor stilului. Mezzosoprana Carmen Gurban este la prima apariție publică. Emoția a marcat-o intens, repercusiunile conturîndu-se în cîteva momente de distonări, desigur evitabile. Vocea ei posedă însă o culoare vocală de mezzo puțin obișnuită pentru această vîrstă.

Revelația serii a fost corul de cameră, unde mîna dirijorului Marius Tănăsescu s-a făcut cel mai pregnant simțită. Ne-a impresionat în mod deosebit acurateța, impecabilul acesteia, sonoritatea de cristal pe care a obținut-o.

Doru MURGU

Cu prozatorul Ion Marin Almăjan

(Urmare din pag. 1)

— Eu cred că nu există literatură de provincie. Există literatură proastă și literatură bună. Există, desigur, oricît neam acoperi ochii și ne-am astupa urechile, anumite caracteristici care țin de condiția scriitorului de provincie și acestea încă mai sînt foarte evidente și uneori distructive pentru scriitor. Atunci cînd scriitorul trăiește la București, el poate să fie mult mai repede luat în seamă de confrații săi, să fie mult mai repede lansat ca o mare valoare chiar dacă n-o merită, pe cînd un scriitor bun din provincie poate să fie și este adesea ignorat de critica literară, sau e tratat cu acea îngăduință care te face să crezi despre tine însuți că ești un scriitor mediocru. Din acest punct de vedere s-ar putea, deci, vorbi despre condiția scriitorului de provincie.. Este regretabil că se întîmplă așa, întrucît cărțile bune ar trebui să fie cărți bune peste tot și tratate ca atare. Ați văzut că se fac fel și fel de dicționare literare, dicționare multe nedrepte și nefondate științific, în care scriitorii din provincie chit să au scos 5, 6, 10 cărți, că au o activitate literară prestigioasă, că sînt oameni de valoare, nu sînt trecuți în aceste dicționare, pe cînd scriitori de mîna a zecea, sau înșii care abia au publicat o carte sau care abia au scris un articol, sînt consemnați.

— Din ultimele două romane scrise de Dvs. am desprins clar un lucru semnificativ pentru Banat : „Aici, cu mici excepții românii au trăit întotdeauna în bune relații cu toate naționalitățile conlocuitoare". Cum se explică această coeziune de inimă și gînd ?

— Vorbeam de istorie și aminteam de cîteva caracteristici ale Banatului. Necazurile comune, lupta comună împotriva celor care au subjugat și au stors această veche provincie românească, au determinat populația, indiferent că e vorba de români sau unguri, de nemți sau sîrbi să se unească ca să poată să reziste împotriva acestor subjugatori. Sigur că timpurile noastre socialiste au conferit noi dimensiuni acestui mod de a trăi în deplină armonie și ordine. Undeva în „Tornada", așa cum spuneați, eu precizam aceste cîteva condiții care unesc deopotrivă pe români și pe ceilalți.

— Este „Tornada" o replică la „Delirul" și „Incognito" ?

— În primul rînd, vreau să precizez că eu am parcurs o mulțime de documente istorice, presa vremii ș. a., dar le-am parcurs numai, nu am folosit nici unul din documente în roman ; parcurgînd aceste documente am vrut să cunosc epoca, dincolo de ele, însă eu am rescris și am reimaginat această epocă. Deci „Tornada" este și nu este un roman istoric. Este un roman istoric pentru că se ocupă de acea epocă, nu este un roman istoric ci un roman social, politic pentru că modul de a scrie acest roman este din punctul de vedere al scriitorului implicat și al cititorului implicat.

Întrucît și „Delirul" și „Incognito" sînt scrise de mari scriitori, în fața cărora, cu modestie, mă plec și pe care îi admir deopotrivă și nu mi-aș fi putut îngădui să dau replică nimănui, ci pornind de la ceea ce prezintă cele două cărți amintite, o parte a societății românești din acea vreme, dintr-o perioadă mai apropiată preocupărilor mele, mi-am dorit — acesta a fost un vis pe care l-am trăit înainte să apară aceste romane — să tratez și să aduc în fața cititorului o perioadă interbelică a Banatului care mie mi s-a părut fascinantă.

— Ce ne rezervă cărțile viitoare ?

— Iarăși încep cu o precizare. Există două categori de scriitori, cei care își fac debutul editorial cu cărți care au caracter autobiografic, întrucît experiența de viață a scriitorului este redusă. Din această categorie am făcut parte și eu — și sînt scriitori care încep cu cărți obiective și sfîrșesc prin a termina cu cărți autobiografice. Pentru perioada următoare, lucrurile sînt destul de nebuloase, cum au fost în general în ce mă privește pînă acum. Aș dori să scriu volumul II, sau partea a doua a „Tornadei", cuprinzînd perioada pînă prin anii '50. Îmi propun, în același timp — și din acest punct de vedere îl admir foarte mult pe Buzura — să încerc să scriu despre actualitate, despre lumea de astăzi, la modul în care o face Buzura, pe care îl socotesc cel mai curajos și cel mai adevărat scriitor român. Adică scriind o carte care să nu fie falsificată, care să nu trateze cum se spunea acel „deceniu obsedant" oricît de greu, oricît de multe nedreptăți au fost atunci ci modul cum trăim și cum gîndim astăzi.

— Cum caracterizați momentul actual al bibliografiei Dumneavoastre literare ? Vă întreb acest lucru pentru că ați împlinit zilele acestea 40 de ani și consider că nu ar fi lipsit de interes să ne spuneți ce înseamnă această vîrstă pentru un romancier ?

— Patruzeci de ani pentru un romancier nu este o vîrstă foarte mare, ba dimpotrivă zic este vîrsta la care scriitorul începe să înflorească, vîrsta la care începe maturitatea. Dacă un poet la 40 de ani poate să ajungă în vîrf, un prozator abia acum începe să se socotească copt pentru a scrie cărți cu adevărat revelatoare, dacă are talentul și tot ce-i trebuie ca s-o facă. În ceea ce mă privește, am scris într-un deceniu cinci cărți, din 1970 pînă acum. Nu știu dacă este mult, dacă este puțin. La început a fost graba inerentă și justificată a tînărului care voia să publice cu orice preț, grabă pe care astăzi o condamn puțin, din punct de vedere al celui care vede cu ochi critic ce a făcut pînă acum. Dacă la primele două cărți, cu forțele de atunci, nu puteam să fac mai mult, la următoarele romane m-am grăbit și dacă aș fi avut răbdarea să aștept, ele ar fi fost mult mai mult decît ceea ce au fost la publicare. Mă gîndesc la „Neîmpăcați în mîine" care putea să fie o carte — să-mi fie iertată lipsa de modestie — de referință pentru literatura țărănească din România, la care țin foarte mult întrucît nucleul ei constituie ceva, dar pe care am tratat-o prea superficial. Același lucru se poate spune, deși în alte condiții, despre „Sentimentul puterii", carte care a spus ceea ce a spus, dar nici condițiile momentului respectiv nu au fost atît de propice pentru existența ei în viziunea inițială a mea.

— De un an de zile sînteți directorul editurii Facla. În această calitate cum veți încerca ca împreună cu ceilalți colaboratori, să faceți să se afirme mai mult literatura Banatului ? Care sînt atributele unui bun editor ? Dar riscurile acestei meserii ?

— În felul acesta revenim la prima întrebare pe care mi-ați pus-o. Doresc din toată inima și cu toate puterile și cu cîtă capacitate am ca Banatul să-și ia „revanșa" prin ceea ce editura poate să facă și valorile, mai ales din zonă, față de acești lungi ani de tăcere. Am încercat deja să lansăm cîteva nume, cîteva cărți de valoare și în parte avem sentimentul că am făcut ceva. Nimic din ceea ce este valoros din această arie, care înseamnă Banatul, dar care înseamnă și o parte din Transilvania, pentru că noi ne ocupăm și de alte județe, nu va rămîne în tăcere, nu va găsi porți închise la editură.

top

SECȚIA ROMÂNĂ : 1. Zborul – Pro Musica ; 2. Cîntec de toamnă – Adina Dimitriu-Liviu Georgescu ; 3. Povață – Academica ; 4. Amintire – Mircea Baniciu ; 5. Lumină și culori – Sfinx. SECȚIA INTERNAȚIONALĂ : 1. Magic/Xanadu – Olivia Newton-John & E.L.O. ; 2. Another One Bites the Dust – Queen ; 3. Children Of the Sea – Black Sabbath ; 4. In-A-Gada-Da-Vida – Boney M ; 5. Emotional Resque – The Rolling Stones.

FULGI DE ZĂPADĂ . . .

La Reșița, au fost mult aplaudați, ca peste tot dealtfel, membrii coralei „Song". ● În curînd pe ecranele noastre filmul „Muppets la Hoolywood" ! Alături de simpaticul Piggy & Comp., ne vor delecta actori cunoscuți (Orson Welles, Telly Savalas, Bob Hope, James Coburn etc.). ● **Szücs Judit (în foto)** a trecut de la categoria „speranțe" ale populul la cea de vedetă. Ne-am convins urmărind-o în recitalul de la Olympia (e vorba de sala timișoreană. Deocamdată . . .). ● **La 12 decembrie Frank Sinatra împlinește 64 de ani. Evenimentul e dublat de lansarea de către Warner Bros Rec. a unui set de discuri omagial intitulat „Trilogy : the Past, the Present, the Future". Sînt cuprinse aci piese reprezentative din repertoriul cîntărețului, compoziții semnate de Gershwin, Cole Porter, Irving Berlin, Jerome Kern și tandemul Lennon-Mc Cartney.** ● Un alt disc de o cu totul altă factură e în atenția criticii de specialitate : „Vienno" al cvartetului britanic „Ultravox". Despre acesta ca și despre recentul album al lui Joe Jackson (exponent „New Wave"), se susține că „prezintă o muzică pop elevată, de aleasă inspirație, dublată de un suport literar ales . . ." Să recunoaștem, asemenea observații ni-e dat să întîlnim mai rar . . . ● Ce mai citim în **The People's Almanach"** scris de D. Wallechinsky și I. Wallace ? Primul disc microsillon (LP) este inventat de către Peter Goldmark în 1948 iar cu un an mai înainte Bardden, Bratt și Shockley au descoperit tranzistorul. În 1920 Vladimir Zworylain și Philo Farnsworth reușesc să pună bazele transmisiilor de televiziune. Cît despre banala gumă de mestecat, ea a fost inventată de către americanul Thomas Adams în anul de grație **1872 !**

Petru UMANSCHI

P. S. A mai amuțit o chitară . . . Aflu că în urmă cu două zile, la New York a murit împușcat de un maniac, John Lennon, celebrul ex-„Beatles". Tocmai terminase lucrul la albumul „Double Vicion". Ultimul . . .

cenaclu

În ședința din 9 decembrie a Cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei „Orizont", secția de traduceri l-a avut ca invitat pe Andrei Bantaș, profesor la Universitatea din București, eminent traducător a peste 35 de volume, din limba engleză în română, lexicograf, autor al unor remarcabile traduceri în engleză a marilor clasici ai literaturii române (Eminescu, Caragiale, Ion Barbu, Arghezi ș. a.), precum și a unor importanți scriitori români contemporani. Personalitatea traducătorului a fost prezentată de Marcel Pop Corniș, critic și traducător, lector universitar la Universitatea din Timișoara. În continuare A. Bantaș a susținut o expunere privind problemele teoretice și practice ale traducerii, ilustrînd-o cu tălmăciri în engleză din creațiile lui Eminescu, Ion Barbu și Arghezi și cu versiunea românească a unui grupaj de poezie contemporană engleză și americană.

Pe marginea celor prezentate au luat cuvîntul Fr. Marton, C. Ungureanu, M. Tolcea și M. P. Corniș.

OBSERVATOR

panoramic

● La Cenaclul „Ars poetica" de pe lîngă Biblioteca județeană Timiș a debutat cu poezie Lucian Gerö, beneficiind de o analiză temeinică a versurilor sale, care relevă un talent autentic. ● Mîine, la același cenaclu : Lidia Lăudan – poezie. ● Casa prieteniei din Timișoara găzduiește expoziția de acuarelă **„Timișoara, orașul nostru"**, a pictorului amator Trebor-Robert Patera. ● La Universitatea din Timișoara a avut loc o amplă sesiune științifică, pe tema „Tradiție și inovație în interpretarea textului literar", manifestare organizată de Facultatea de filologie și Societatea de științe filologice. ● Cu ocazia aniversării a 100 de ani de la nașterea pictorului bănățean, Corneliu Liuba, la Muzeul Banatului din Timișoara, a fost organizată o expoziție omagială, cuprinzînd numeroase lucrări care pun într-o nouă lumină personalitatea acestui artist plastic. Într-un articol, pe care îl vom publica în viitor, va fi relevată activitatea pictorului omagiat.

D. S.

„CONVORBIRI LITERARE '80"

● Semne bune anul are ! ; ● Reportaje de scriitor ; ● File de istorie literară ; ● Proză română contemporană ; ● Cogito moldav ; ● Literatură științifico-fantastică și de aventuri ; ● Anecdote cu și despre scriitori ; ● Jocuri și cuvinte încrucișate ; ● Șah ; ● Gospodina la ea acasă ; ● Poesis.

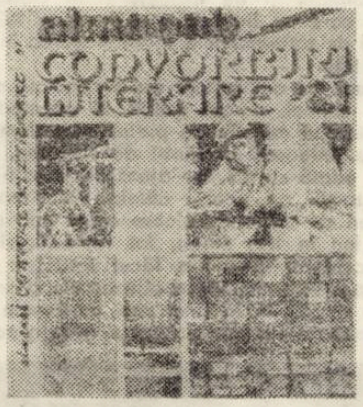

GRIGORE GR. TOCILESCU – CHRISTEA N. ȚAPU

„Materialuri folcloristice"

Ed. Minerva, 1980

Generozitatea Editurii Minerva este de bun augur, publicînd recent volumul „Materialuri folcloristice" de Grigore Tocilescu–Christea. N. Țapu. La prima vedere sare-n ochi numele Christea N. Țapu, care nu a figurat în prima ediție, publicată la 1900 de către Tipografia „Corpului didactic" – București. Ne aflăm în fața uneia dintre cele mai cuprinzătoare culegeri de folclor românesc de la finele veacului trecut. Este meritul lui Iordan Datcu și a redactorului cărții, Ion Șerb pentru că au scos la lumină după opt decenii această comoară a sufletului românesc. În al doilea rînd, ei mai au meritul pentru că au înlăturat o nedreptate, trecîndu-l pe copertă pe adevăratul autor al colecției, alături de coordonatorul volumului Grigore Tocilescu, istoricul care în fapt nu are meritele celui din urmă.

Iordan Datcu face prezentarea **Materialurilor folcloristice** cu o competență de înaltă ținută științifică, printr-o introducere (36 p.) exhaustivă, care mărește prestigiul cărții.

În prima ediție, pe lîngă „străinismele" și „vorbele de rușine" strecurate, care marcau un declin al speciei folclorice, nici baladele nu au fost clasificate după un criteriu științific, încît la vremea respectivă criticile au fost numeroase. De data aceasta, materialul a fost sistematizat după criterii moderne, fiind utilizat indicele tipologic și bibliografic, publicat de Al. Amzulescu (1964).

Actuala ediție respectă particularitățile lingvistice (fonetice și morfo-sintactice), corectîndu-se peste 280 erori strecurate în prima ediție. E drept, prima ediție a consemnat într-un indice numele proprii, particularitățile fonetice și morfologice, semantice și sintactice, însă fără explicații, ediția a doua trebuind să înlocuiască acest gol cu un glosar și cu un indice alfabetic.

Așa cum se prezintă ediția a doua, după cum remarcă exegeții materiei : I. C. Chițimia și Ovidiu Birlea, este „o colecție care poate fi consultată fără rezerve" și poate că „va deveni din zi în zi mai bună și mai prețioasă", după cum se exprima însuși Gr. G. Tocilescu.

Cristea SANDU TIMOC

prietenii revistei „ORIZONT"

IOAN CÂRDU – *POET ȚĂRAN*

CURCUBEU

Cînd a fost nașterea mea
Pe cer s-a rotit o stea !
A rămas un curcubeu,
L-am urmat mereu, mereu . . .
Și-am umblat eu viața toată,
Pe drum drept, pe cale roată,
Pe timp bun, pe vreme rea,
Și n-am dat de steaua mea !
Doar culorile le-am luat,
Sufletul mi-am legănat
În albeața de zăpadă,
Și în galbenul de roadă,
În albastrul din tăcere,
Și în roșul de la mere !
Sufletul mi-a obosit,
În negru l-am odihnit,
În negrul de la țărînă,
După mine să rămînă.

RĂDĂCINA

Ce frumoasă e coroana
Unui pom cu fructe multe,
Cu veșmînt cusut din frunze.
Și cu tală ca un munte.
Ea primește-n dar viață
De la apă și lumină,
Însă cît e de coroană,
Tot se sprijină-n tulpină.
Dar cine hrănește fructul,
(Frunză, creangă și tulpină,
Nu se vede, nu se-arată").
E umila rădăcină.
În pămînt i-a fost menirea,
Să trăiască, să muncească,
Pe ea nimeni să n-o vadă,
Dar pe alții să-i hrănească.
Însă ea dacă se frînge
Și-și va părăsi ursitul,
Ramură, frunză, tulpină
Vor începe cu sfîrșitul.

LUCIAN GERÖ

POVARĂ

Seara
parcă respir odată cu frunzele ;
presărați pe liniști,
stropii părăsirii își trec secerarea –
îi aud stinși pe pleoape,
de odihnă.

Umbră,
cerul coboară
și lacrima-i culege tăcerea ;
în fiece cearcăn e o întrebare.

Ascunso,
pierde-mă undeva
unde nu se gîndește . . .

DE ZBOR

Ispita se-aprinde –
trup în prag de anotimpuri
ca din îmbrățișarea trecerii.

. . . și frunza
nu-și uită răspunsul, așteptatul –
născut din ecou de-ncercare
și cumpeni ;
e-n gîndul coborît aproape
doar pacea fără de zbor
și început . . .
Te-apleacă deci
spre sărutul din clipă.

PRELINS

Stau parcă pe teama unei pleoape
cuibărind ispita vremii
ca pe un strop de ceară ;
și-mi pare că țes
printre picături de suflet
doar tremurul prins între stele.
M-aștept –
trecînd în sărut
dinspre clipa purtîndu-se
într-un cearcăn.
Măiastră,
șoptește-mi cărarea !

mapamond

PLANETOLOGIE (X)

Cele mai interesante părți din Saturn o reprezintă inelele sale. Cel mai apropiat de planetă este inelul D, după care urmează inelul luminos C. Apoi urmează un interval – așa-zisul „gol francez" – apoi inelul întunecat B. Între acesta și inelul A se află un nou interval, așa-zisa „paranteza lui Casini" iar în interiorul însuși al inelului A se află „paranteza lui Enke". Urmează inelul F, la 500 de km, descoperit de nava „Pionier 11", iar după el inelul E al cărui strălucitor exterior la o depărtare de 400.000 de Saturn – adică aproximativ distanța de la Lună la Pămînt. Nu se știe încă dacă inelele au provenit din explozia sateliților prinși de forța gravitațională a lui Saturn, sau au apărut din ceața solară primitivă, în același timp în care a apărut și planeta.

„Pionier 11" a descoperit, poate, și luna nouă a lui Saturn, căci nu mult după ce a intersectat suprafața inelelor, a înregistrat un obiect masiv cu diametrul între 100 și 300 km, nu departe de sateliții cei mai apropiați ai lui Saturn (Ianus și Mimas). Deși poate nava a fotografiat cea mai îndepărtată stea sau chiar pe Mimas și Ianus, savanții i-au dat numele de „Stînca lui Pionier".

Au trecut de abia două decenii de cînd primul pachet mic de instrumente s-a ridicat cu greu deasupra atmosferei Pămîntului, înconjurînd planeta noastră pe o orbită nu mai mare decît distanța București – Timișoara. De atunci omul s-a plimbat pe Lună, iar cei mai complecși roboți au fost trimiși în toate direcțiile sistemului solar, străbătînd miloane de kilometri în îndelungile lor misiuni.

Au fost cartografiați sateliții legendari ai lui Marte și măsurate craterele lui Mercur. Generația noastră a văzut pentru prima oară în istoria planetei noastre cealaltă față a Lunii. Mercur rămîne totuși o lume insuficient cunoscută. S-a cartografiat doar jumătate din suprafața lui brăzdată de cratere. Despre influența rotației sale unice (59 de zile față de revoluția de 88 de zile), despre evoluția suprafeței planetei nu știm prea multe. Cercetătorii consideră necesară trimiterea măcar a unei stații orbitale pe Mercur care să fie capabilă să cartografieze întreaga planetă, cercetînd-o în răstimpul unui întreg ciclu rotație-revoluție. În scopul extinderii reușitelor navelor care din 1975 cercetează planeta Venus, specialiștii sovietici au încheiat un contract cu agenția spațială franceză, care prevede ca, în 1984, să lanseze în atmosfera planetei două baloane. Baloanele sovieto-franceze ar urma să poarte gondole cu instrumente și ar da tîrcoale planetei, purtate de vîntul atmosferic.

Agenția americană NASA și-a planificat ca în cursul anilor 1984–1985 să realizeze misiunea VOIR. Lansarea ar urma să fie efectuată la sfîrșitul lui 1984. Nava ar intra, în jumătatea a doua a lui 1985, în orbită în jurul planetei, de pe care în cel puțin șapte luni ar efectua imagini de radar și măsurători ale atmosferei și suprafeței. VOIR trebuie să procure cercetătorilor harta detaliată a lui Venus, care ar evidenția existența eventuală a continentelor, a bazinelor marine, lanțurilor muntoase, crăpăturilor, vulcanilor.

(VA URMA)

evrika!

- **Zîmbetul cu domiciliu flotant, nu se prea face de rîs.**
- **Prostia nu e chemată niciodată în instanță ; ar avea prea mulți martori.**
- **Lacrima și sudoarea ne scot ființa la mal.**
- **De cînd cu atîtea fabule, ființa umană trebuia să devină mai . . . morală.**
- **Florile sînt trecătoare ; mireasma lor dăinuie veșnic.**
- **Certat cu infinitul, omul are tentația de a o lua mereu de la zero.**
- **Un secret păstrat de un popor întreg, nu se spune la ureche ; se strigă în gura mare.**
- **În oglinda APEI descoperim nu atît forma, cît conținutul nostru.**
- **Cu gîndul la bombe, unora le e scîrbă de atom, uitînd că acesta face parte din ei înșiși.**
- **Grăuntele speranței poate încolți și în nisipul deșertului.**
- **Covorul de iarbă se bate cu piciorul desculț !**
- **Stadioanele adună multe mii de oameni, dar caracterul și-l dezvăluie mai ales unul singur : arbitrul.**
- **Cînd rîd se scutură în mine toți pomii fructiferi.**

Ion VELICAN

Jorge Luis Borges

LE REGRET D'HÉRACLITE

Eu, care am fost pe rînd atîția cameni,
niciodată
n-am fost
Acela în a cărui îmbrățișare se topea
Matilde Urbach.

DRĂGĂSTOASĂ ANTICIPARE

Nici intimitatea frunții tale clare ca o
sărbătoare
nici lipsa trupului tău, încă misterios și
tăcut și
de fată,
nici perindarea vieții tale situîndu-se în
cuvinte
sau tăceri
nu vor fi o favoare atît de misterioasă
precum a privi somnul tău implicat
în veghea brațelor mele.
Încă o dată fecioară, în mod miraculos,
prin
virtutea absolvitoare a visului,
strălucitoare și liniștită ca o fericire pe
care
memoria o alege,
îmi vei dărui acea margine-a vieții tale
pe care
nici tu nu o ai.
Tîrît în liniște,
voi zări acea ultimă plajă a ființei tale
și pentru intîia oară te voi vedea, poate,
așa cum Dumnezeu o să te vadă,
stricată ficțiune a Timpului,
fără dragoste, fără mine.

O CURTE

O dată cu seara
au obosit cele două sau trei culori ale
curții.
În această noapte luna, cerul clar,
nu stăpînesc spațiul ei.
Curte, cer îndepărtat.
Curtea e panta
pe care se revarsă cerul în casă.
Senină,
eternitatea așteaptă la răscrucea stelelor.
Plăcut e să trăiești în prietenia întunecată
a unei curți, a unei vițe și a unei cisterne.

TOATĂ VIAȚA MEA

Încă o dată aici, memorabile buze, unic și
asemănător
cu voi.
Am dăinuit în apropierea fericirii și în
intimitatea
tristeții.
Am străbătut marea.
Am cunoscut multe ținuturi ; am văzut o
femeie și doi
sau trei bărbați.
Am iubit o fată mîndră și albă și de o
hispanică liniște.
Am văzut o suburbie infinită unde se
împlinește
o însetată nemurire de apusuri.
Am gustat nenumărate cuvinte.
Cred din străfunduri că asta-i tot și că
nici nu voi
mai vedea nici nu voi mai înfăptui lucruri
noi.
Cred că zilele mele de muncă și nopțile
mele
se egalează în sărăcie și-n bogăție cu
cele ale lui
Dumnezeu și cu cele ale tuturor oamenilor.

CATREN

Alții au murit, dar asta s-a întîmplat în
trecut,
Care este anotimpul (nimeni nu-l ignoră)
cel mai potrivit
pentru moarte.
Este oare posibil ca eu, supusul lui Yaqub
Almansur,
Să mor tot așa cum au trebuit să moară
trandafirii și
Aristotel ?

POETUL ÎȘI DECLARĂ FAIMA

Cercul cerului măsoară gloria mea,
Bibliotecile Orientului își dispută versurile
mele,
Emirii mă caută să-mi umple gura cu aur,
Îngerii știu deja pe de rost ultimul meu
zéjel.
Instrumentele mele de lucru sînt umilința
și disperarea ;
Ce bine ar fi fost să mă fi născut mort.

Traducere de :
Dinu FLĂMÎND și Omar LARA

Novalis

Din „Imnurile nopții"

IV

Cunosc acum dimineața din urmă, cînd lumina nu se mai ferește de noapte, nici de iubire – cînd somnul e veșnic, un vis neîntrerupt, fără sfîrșit.

Ce adăstare sacră !

Lung a fost drumul la sfîntul mormînt, lung și istovitor, și crucea, vai, cît de apăsătoare !

Cristalină, neauzită de simțul vulg, unda prelinsă din coasta dealului, întunecată, unde pămîntul își frînge valul – cine o soarbe, cine a stat pe culmea de hotar a lumii și a privit dincolo, în noapte – acela nu se mai întoarce în tumultul lumii, în neastîmpărul etern al luminii.

Sus își zidește un adăpost – un loc al păcii – se lasă în voia dorului, a dragostei – pînă în ceasul binevenit între toate cînd ce-i jos îl cheamă la fîntîna izvoarelor. Ce-i al pămîntului rămîne sus, smuls de furtună, vîrtej. Ce-i sfînțit de iubire și de atingerea ei picură dincolo, în cealaltă lume, prefirîndu-se furișat printre iubirile adormite.

Lumină fără astîmpăr, lumină ce chemi la viață și la lucru pe cel ostenit, inima poți să mi-o înveselești, dar n-ai să mă desparți de locul amintirii, unde a crescut mușchiul verde. Da, mîinile au să-mi fie harnice, am să privesc în jur oriunde mă chemi, am să-ți laud împlinirile și splendoarea – am să-ți urmăresc opera minunată și uimitoarele ei simetrii, mersul și rostul ceasului tău gigantic, luminos să-ți înțeleg forțele în echilibru și jocul miraculos pe care-l joacă timpul cu spațiile necunoscute. În adînc rămîn însă al nopții, a ceea ce naște din ea, iubirea creatoare.

Lumină, poți să-mi arăți o inimă care nu înșeală ? Soarele tău are ochi prieteni, să mă știe ? dar stelele tale îmi prind mîna întinsă ? Strînsoarea caldă mi-o întorc și vorbele de mîngîiere ? Tu ia-i dat nopții undele, culorile și linia ușoară, sau ea ți-a dăruit noima înaltă și frumosul dragostei celei mari ?

Ce înseamnă voluptatea și răsfățul vieții în fața extazului dăruit de moarte ? Nu-s ale nopții toate cîte dau sufletului impuls ? Te poartă ca o mamă, ea îți dă strălucirea. În tine ai pieri, subțiată, te-ai destrăma în spațiu dacă nu te-ar ține înfășurată, să te-aprinzi și în flăcări să nești lumea. E adevărat, eram mai înainte să fii tu – m-a trimes născătoarea cu frați și surori să locuim în lumea ta, s-o sfințim prin iubire, și să înălțăm o lucrare nepieritoare, în veci admirată și sădită cu flori ce nu se ofilesc.

Gînduri dumnezeiești, încă neroditoare ! Puține-s urmele nevăzutului abia întrezărit.

Cîndva, ceasul tău bate sfîrșitul vremilor, și atunci ai să fii ca noi, arsă de dor te stingi și pieri. Simt cum zbatul tău își găsește în mine sfîrșitul – libertatea înaltului – fericită întoarcere !

Văd – și-s sfîșiat de durere – cît de departe ești de noi, vrăjmașă a cerului străvechi, a celui minunat. În van te minți și te zbuciumi. Neatins de flăcări se înalță semnul, steag și izbîndă a neamului nostru.

Suind spre celalt cer
orice mîhnire-i
mărăcine,
e drum
spre fericire.
Timpul se stinge
și mă dezleg,
mă las întreg
într-ale tale, iubire.
Viața nesfîrșită
mă cutremură. Tărie,
te caut sus, îndelung ;
te caut mai-jos să te ajung.
La dîmb,
raza ți s-a stins
umbra ți-a întins
cununa de răcoare.
Iubitule, mă cheamă,
în dragoste
s-adorm,
fără teamă.
Tinerețe, pururi
în balsam și-n străvezime
să-mi prefaci sîngele, valuri.
În dîrzenie și-n crez,
îmi duc ceasul zilei –
nopțile mă pierd
și întru tine,
purificată ard.

Traducere din limba germană
de Gina ARGINTESCU-AMZA

O călătorie în goană prin S.U.A. (III)

În timpul „dinner-ului", care a avut loc la domiciliu, a sunat telefonul și stăpînul casei, după ce a vorbit, mi-a comunicat că a doua zi un prieten al său, un preot căruia nu i se aplică restricția de benzină, va veni să mă ia la ora 8 să mă plimbe prin oraș. Voi avea astfel prilejul, în ultima zi de ședere la Los Angeles să cunosc și unele realizări neîntîlnite în Europa. A doua zi, foarte punctual „reverendul", cum scria pe cartea de vizită înmînată la prezentare, un cetățean oarecare, lipsit cu totul de însemnele hieratice ale profesiei lui, îmbrăcat ca un civil care și-a înlocuit cravata cu un guler negru suprapus peste unul alb de celuloid, cu marginea vizibilă, m-a invitat în mașina lui și am pornit la drum. De la primele fraze, „reverendul" a căutat să-mi împărtășească cunoștințele sale privitoare la atracția procedeelor americane, capabile să dea omului posibilitatea de a găsi în moarte o plăcere similară cu plăcerile oferite de viață. Mă așteptasem, în urma avertismentului amfitrionului meu să întîlnesc tot felul de aspecte de reclamă, dar reclama morții nu intrase în prevederile mele, fiindcă nu-mi putusem imagina așa ceva.

Reverendul a trecut imediat la o demonstrație practică a spuselor sale, după ce mașina a început să urce pe un drum secundar printr-un parc privat. Pe cînd priveam peluzele bine îngrijite, de la baza colinelor, printre care șerpuia drumul mărginit de arbori cu frunzișul des și umbră răcoroasă, am observat că din iarba tînără ieșeau la iveală, din loc în loc, niște pietre cenușii puțin mai mari decît un pui de perină. Păreau căzute dintr-un camion supraîncărcat și părăsite în locurile în care fuseseră semănate la întîmplare. Întrebînd de ce au fost lăsate acolo să strice continuitatea covorului de iarbă, reverendul mi-a răspuns că nu pot fi scoase deoarece fiecare piatră marchează un mormînt.

– Vedeți, aici ne aflăm totuși într-un cimitir. S-au îndepărtat semnele aducătoare de tristețe, nu mai sînt cruci, cavouri, candele, nimic din tot ce caracterizează un lăcaș al morților, dar nu s-a renunțat la amintirea celor decedați și nici la cultul morților. S-a făcut totul în așa fel încît ei să nu dispară dintre cei vii, ci dimpotrivă să rămînă în continuare prezenți printre ei. Decesul a devenit o simplă mutare. De această mutare se ocupă întreprinderi specializate. Ele au cataloage de coșciuge din care cei interesați pot să-și aleagă, ca la niște haine, măsura, țesătura și culoarea. Tot aceste întreprinderi au grijă ca groapa să fie săpată mecanic cu un escavator special, admirabil, și ca în jurul ei, dacă se cere, să se monteze pentru participanții la înmormîntare bănci acoperite, ca să nu-i ardă soarele, sau să nu-i ude ploaia, în timpul ceremoniei. De la sosirea mortului, într-o mașină de excursie, nu într-un dric, și pînă la plecarea celor apropiați lui, totul este perfect organizat întocmai ca un spectacol de teatru. Publicul nu poate să se plîngă. Are tot ce-i trebuie și nu pierde timpul. Cine se grăbește poate să nici nu participe la slujbă. Este destul să se oprească la intrare, unde este un registru de condoleanțe, și, fără să coboare din mașină, să semneze în acest registru și să plece mai departe. Bineînțeles că există și alte variante de înmormîntare și de incinerare. În clădirea spre care ne îndreptăm veți vedea la ce grad de rafinament a ajuns trecerea în eternitate.

După ce am coborît din mașină pe culmea colinei, ne-am grăbit să pătrundem în mărețul edificiu de piatră care domina piața. Integrați în fluxul de vizitatori, intrați odată cu noi, am ajuns într-o sală de spectacol, pe pereții căreia erau reproduceri de tablouri celebre avînd sub ele, din loc în loc, statui, tot reproduceri și tot celebre. Cînd s-a făcut întuneric au început să funcționeze difuzoarele și scurt timp după litania unei voci baritonale adormitoare s-a tras cortina și în fața ochi-

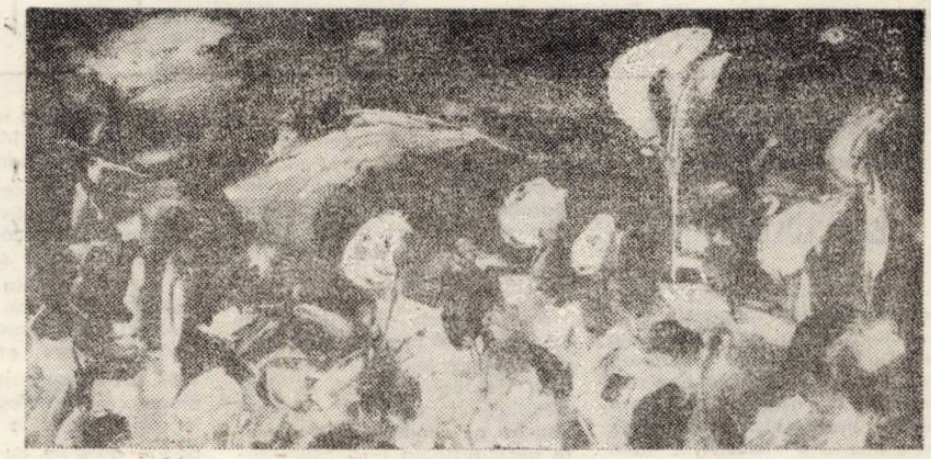

lor a apărut ca o viziune miraculoasă „Cina" lui Leonardo Da Vinci în mărime superioară originalului. Nu mai era un tablou ci o proiecție pe cer a unui moment de neliniște a unor ființe profund tulburate. În pofida înserării toate culorile, de la auriul nimbului, pînă la roșul și albastrul vesmintelor, străluceau ca mătasea în penumbră. Dar, pe nesimțite, vitraliul, căci reproducerea celebrei picturi era recreată într-un vitraliu, s-a întunecat treptat și a căzut din nou cortina. Au fost prezentate și alte picturi cu caracter religios, dar cu toate dimensiunile lor gigantice nu au putut cauza efecte superioare celor obținute cu vitraliul.

Reverendul m-a condus apoi în mauzoleul propriu-zis unde în loc de reproduceri după statui de Michelangelo sau Donatello găseai numai încăperi goale pe pereții cărora de la pardoseală pînă în plafon se aflau plăcuțe și suporturi pentru vase de flori, perfect ordonate, ca sticlele cu diferite substanțe pe rafturile unei farmacii.

– „Vedeți aici zac sicriele așezate perpendicular pe perete și urnele cu cenușă – mi-a șoptit cu mîndrie reverendul. Rudele și prietenii unui defunct pot veni la el ca și cum l-ar vizita la domiciliu, îi aduc flori de acasă, sau cumpărate de la magazinul de lîngă intrare. Dacă suportul vasului de flori este la o înălțime mai mare decît cea la care se poate ajunge cu mîna, vizitatorul poate folosi această tijă cu clește la capăt ca să ia vasul, să-l umple cu apă și să-l pună apoi la loc. Totul, absolut totul, este studiat ca să facă plăcere tuturor. Afluența la acest lăcaș întrece tot ce există în alte părți. Numai eu am îngropat aici, în primăvara aceasta, peste 30 de morți. Sînt convins că și dumneavoastră sînteți atras de măreția, de plăcerea, cauzate de tot ce se oferă în acest lăcaș, admirabil ...".

Ca să temperez ardoarea reverendului i-am reamintit că eu sînt străin și a doua zi plec din Los Angeles, dar chiar dacă aș rămîne, tot n-aș profita de cele văzute, pentru că nu mă prea trage inima să-mi caut o nouă locuință, înainte de a fi silit s-o părăsesc pe cea actuală și să mă „mut".

Reverendul a surîs înțelegător și de comun acord am plecat spre dealul din vecinătate unde, de pe terasa Observatorului Astronomic, mi-am luat rămas bun de la primul oraș vizitat pe continentul american.

Anton NECȘULEA

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel. : 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLĂJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timi

NR. 51 (665) 18 DECEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 8 pag. — 1 leu

CALITATEA MUNCII — CALITATEA VIEȚII

Mulți din cei care au considerat socialismul o utopie ignorau un fapt esențial — anume, că acest **proiect** de reorganizare a vieții umane **se întemeiază pe muncă.** Și ce poate fi mai real în viața societății — ca și în cea a individului — decît munca ? Și ce poate fi mai util în viața societății — ca și în cea a individului — decît munca ? Și ce poate fi mai măreț, în fine, decît munca ? Expresia cea mai autentică a ființei umane e munca. Prin muncă ființa biologică devine brusc ființă umană, socială. Sudoarea — dacă ar fi să construim o metaforă în sfera economicului — e o ploaie inversă : dinspre om spre univers. Imperii ce păreau nemuritoare s-au surpat fiindcă n-au organizat în interiorul lor munca. Au organizat perfect cuceriri, au organizat subtil sau brutal — după caz — **forme de asimilare** a muncii obiectivate a unor popoare mai mici. Și ceea ce era firesc s-a întîmplat în vreme — imperiile au pierit, popoarele trudnice există și dau diversitate lumii. Compun lumea. Sînt.

Toată istoria poporului nostru e străbătută de temeiul muncii. Și de atîtea ori ni s-a luat mai mult decît am fi putut da, ni s-a luat fără minimă înțelegere. Românului i s-a luat uneori aproape totul, îi rămînea doar șansa să se hrănească, prin tălpile goale, direct cu pămînt. În asemenea cazuri se producea un fenomen greu de explicat rațional — am supraviețuit. Asta înseamnă că am fost activi, ingenioși (nevoia te învață), am fost dornici de viață, nu de neant, am știut **să slujim soarele,** riul, ramul ...

Ceea ce este și mai uimitor, de fapt — mai firesc, am dezvoltat deasupra vieții noastre istorice — cîntec. Cîntec în sens de artă. Ne-am dublat existența concretă și istorică **frumos.**

Socialismul ne-a apărut ca o soluție. Existență istorică întemeiată pe muncă, existență istorică întemeiată pe egalitate cu toate popoarele. Mari inerții trebuie să disloci atunci cînd e vorba să-ți ridici poporul la nivelul conștiinței universale.

În acest sens activitatea internațională a tovarășului Nicolae Ceaușescu e fără precedent în istorie. Nu o vom mai rememora.

În schimb, vom reproduce ideea fundamentală a politicii noastre interne privind relația directă dintre calitatea muncii noastre și dintre viața noastră.

Două aspecte sînt esențiale : munca fiecărui cetățean al patriei trebuie să fie „controlată" de propria-i conștiință. Totodată, sentimentul viitorului trebuie să „lucreze" în noi zilnic. E singura cale prin care Patria își dezvoltă destinul propriu într-o lume afectată de contradicții și neliniști, într-o lume în care conducătorul patriei noastre se implică eficient și fără somn în marile dezbateri și soluții istorice.

Calitatea muncii noastre se va răsfrînge în calitatea vieții noastre. Trebuie să credem în acest gînd, în această speranță, în această evidență, dacă avem în vedere eforturile concrete de menținere a unui echilibru permanent între rezultatul muncii și beneficiul individual.

România socialistă a intrat și s-a implicat în cele mai importante aspecte ale istoriei contemporane. Comportamentul ei în istoria contemporană e unanim admirat. E o mare mîndrie a unui popor deseori jignit de istorie. Trebuie ca în viața noastră internă, politică și economică, să devenim tot mai conștienți că și rezultatele bucuroase, ca și greutățile, ne aparțin. Trebuie să înțelegem **că efortul nostru lăuntric** e pus sub semnul demnității noastre. Altădată acest efort era pus sub semnul înstrăinării de sine.

Ar mai fi de spus doar că istoria noastră contemporană e subordonată unui autentic ideal — acela al demnității unui popor.

Vasile VERSAVIA

ÎN ACEST NUMĂR :

Proză de **Petre Stoica** și **Em. Septimiu Popa ; Poezii** de **Elly Radovan, Ion Deaconescu, Franz Th. Schleich.** Debut : **Adrian Dan ;** Eseuri de **George Șerban, Stela Mirel, Brîndușa Armanca, A. C. Iordache ;** Rubrici : **Cronica literară, in memoriam, limbă și stil, muzică, istorie-document, top, sport, mapamond, evrika !, cartea străină.**

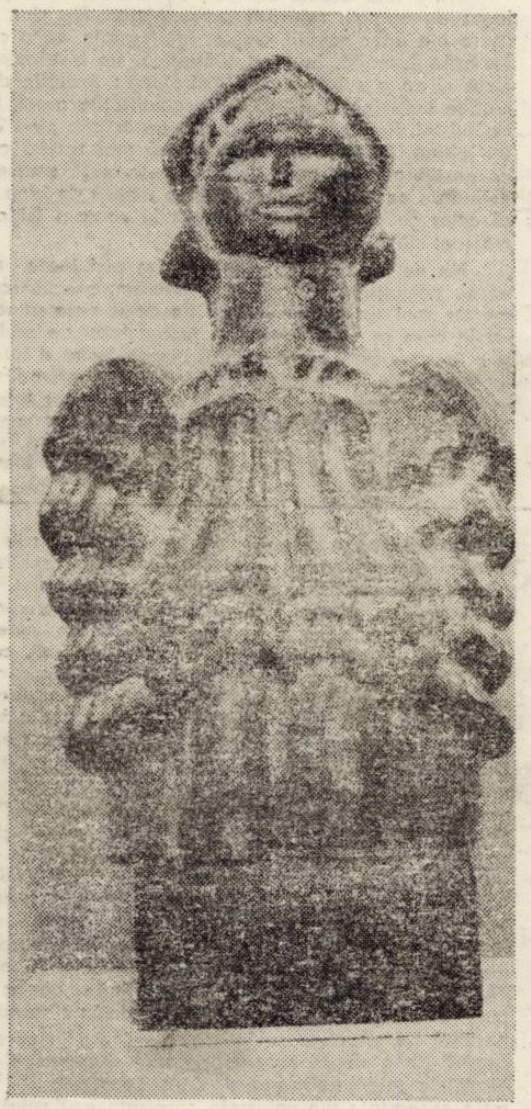

OCTAVIAN MAXIM : „Fată de pe Mara"

Ilustrăm acest număr cu lucrări din Salonul de toamnă 1980, al plasticienilor timișoreni — sculptură

sadoveniana

Sadoveanu și arta vînătoarei

Prima întîlnire cu vînatul, în povestirile sadoveniene, se face, parcă, într-un ținut de legendă, vechi de cînd planeta, cînd omul ataca animalul cu silexul prins în crestătura din bățul suliței. Experiența aceasta este și începutul unei istorii a omului-vînător și prima lui îndeletnicire pentru a supraviețui, pentru a-și încerca puterea. Dar, chiar dacă vînătorii sadovenieni vin cu mult mai încoace, în timp, contemporani cu scriitorul, din punct de vedere al patimii lor primordiale pentru vînat, ei rămîn, undeva, tot în acea epocă de piatră. Ei sînt oameni ai pădurilor și ai bălților, ei n-au școli și știu despre lume și Dumnezeu tare puține lucruri. Cunosc însă vîntul, pădurea, cerul, semnele lui, anotimpurile, zvonul nopții, glasul zorilor, obiceiurile animalelor. Ochii lor sînt aceiași ochi primitivi, și azi, ca ai strămoșilor lor milenari, ochi copilărești, dar ei poartă puteri străvechi, ei seamănă cu natura primordială și în pupila lor se străvede vechimea speciei : vînătorul cel dintîi. El privește, parcă, din „veacurile cele vechi", cum ar zice scriitorul, el viețuiește într-un veșnic miraj al poveștilor, al tainelor pe care, uneori, le lasă moștenite ucenicilor lor. Ființa lor e liberă și atentă ca și aceea a sălbăticiunilor.

În mai toate povestirile sadoveniene, avînd ca temă explorarea peisajului acvatic și silvestru, în „Țara de dincolo de negură", „Nopțile de sînziene", „Valea Frumoasei", „Nada Florilor", experiența și ucenicia vînătoarei se petrec într-un perpetuu teritoriu al tainei, pădurea, apele, mediul emanînd acest aer de poveste, în care ucenicul vînător pătrunde, se edifică, învață. Toate marile vînători sadoveniene se petrec într-un asemenea decor, parcă secret, închis neinițiaților. Straniu este, însă, în literatura marelui scriitor, că fermecătoare nu sînt atît întîmplările în sine, ci cuvîntul. Felul în care sînt povestite acele întîmplări. Trecerea de la stadiul întîmplării la treapta retrăirii prin cuvînt, prin ființarea fanteziei cuvîntului-artă. De aici, foamea lui Sadoveanu pentru cuvîntul zămislitor de poezie, pentru cuvîntul ce surprinde locul, timpul, graiul și gîndul eroilor, reali prin toate aceste virtuți ale cuvîntului autentic, recreat și artist.

Mai toți vînătorii sadovenieni sînt, apoi, niște mari originali, niște tipologii aparte. Vînatul pe care-l urmăresc nu este văzut ca o îndeletnicire oarecare șîngeroasă. Rareori

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 3)

aniversări

N. D. Cocea — DESTINUL LITERAR

Din exterior, actualitatea rareori monocordă a primei jumătăți de veac purtînd însemnele unei crize perpetue, din interior, o psihologie etern revoltată împotriva (dez) ordinii universale, au polarizat destinul literar al lui N. D. Cocea. În timp, acesta a fost marcat de o aproape firească inversare a termenilor : istoriile literare consemnează mai puțin opera, cît **numele** scriitorului. Situația își păstrează legitimitatea în marginile unor adevăruri în care insuficiența este egal împărțită. Pe de-o parte, opera trimite către zonele periferice ale literaturii, încărcătura ei patetică amenințîndu-i prin exagerată deformare, cel mai adesea sociologizantă, virtuțile artistice ; pe de altă parte, aprecierea critică a fost mai întotdeauna grevată de impresia primului contact.

În mod cert, resursele pamfletarului în evaluarea fenomenului cultural au fost limitate. Partizanatele sale, atitudinea intempestivă față de Maiorescu și Lovinescu, fată chiar de mulți dintre cei care i-au fost cîndva alături, o demonstrează. Indiferent însă de amprenta subiectivă, de radicalismul judecăților, portretele rămîn memorabile : „Parcă-l văd suind scările universității. L-am văzut de sute și sute de ori. Niciodată nu le urca altfel. Nici mai repede, nici mai încet, nici mai vesel, nici mai posomorît, totdeauna cu două trepte mai sus decît respectabila și constanta doamnă Maiorescu. Amîndoi intrau pe ușa cancelariei și amîndoi ieșeau la ceasul, minuta, secunda fixate printr-un sfert de secol de invincibilă rutină. De la ușa cancelariei și pînă la treptele catedrei, aveai impresia că două sfori misterioase circulau pe sub podelele universității". **(Titu Maiorescu).** Nu lipsite de o anumită determinare circumstanțială, mult-puținele erori de acest fel sînt justificate de vocația descinderii în realitatea imediată cu o forță aproape fără egal în literatura noastră. Virulența scrisului său, similară cu aceea a verbului arghezian, ca și vehemența observației sociale, egalînd în incisivitate reportajele lui Bogza sau Brunea-Fox, definesc personalitatea pamfletelor lui N. D. Cocea. Ceea ce îl deosebește însă de contemporani este situarea consecventă, fără rezerve, pe o poziție ideologică reprezentînd nu numai consecința unei opțiuni lucide, deliberate, dar și a unei porniri structurale. Mișcîndu-se pe spații largi, hipertrofiind banalul aparent la proporțiile dezechilibrului universal, textele sale oscilează între revoltă și afirmarea unui ideal ce depășea vizibil epoca. Ținuta etică, altitudinea morală, intransigența opiniilor conturează profilul gazetarului.

Romanele, **Fecior de slugă, Andrei Vaia** și **Nea Nae,** apărute între 1933 și 1935, ca și volumele de nuvele și schițe urmează linia pamfletelor, cel puțin în privința acuității observației sociale, a tonului polemic dublat de verva ironică niciodată absentă. Mediile obscure, viața politică de după război, atmosfera de derută ideologică, conjuncturismul și delațiunea, goana după înavuțire și satisfacții imediate sînt zugrăvite, după expresia lui Călinescu, „cu o cruditate ostentativă". Trebuie căutată aici nu atît omogenitatea unui stil, cît substanțierea lui într-o imagine fără echivoc a societății. Exagerările, tenta naturalistă care a făcut obiectul rezervelor critice au aceeași sursă ca în pamflete. Situarea în mijlocul realității, refuzul de a trece dincolo de marginile ei cu sentimentul că semnificațiile artei pornesc de la adevărurile vieții cotidiene au structurat o artă poetică ce își păstrează actualitatea : „Precum odinioară sculptorii Eladei n-aveau decît să privească oamenii din jurul lor ca să realizeze corpurile frumoase ale zeilor, tot astfel în societatea de mîine, artiștilor le va fi de ajuns să privească varietatea vieții înconjurătoare ca să creeze forma perfectă a unei omeniri în sfîrșit sănătoasă și armonioasă".

Marian ODANGIU

cronica literară

Dumitru Dinulescu

Galaxia Burlacilor

Ed. Cartea Românească, 1980

Tentația absurdului, din cărțile anterioare ale autorului, nu s-a estompat cu totul nici în **Galaxia burlacilor.** Dacă în **Robert Calul** absurdul se traducea în termenii neadecvării dintre conflictul narativ și semnificațiile sale, iar în **Linda Belinda** subzista la nivel de limbaj, în romanul de care ne ocupăm absurdul apare ca o completare la „fișa bibliografică" a autorului, un apel la intertextualitatea internă a operei lui Dumitru Dinulescu.

Galaxia burlacilor este un bun roman de vacanță, o „frescă", dacă vrem ,a aspectelor (f) estivale ale unei personalități aflate la vîrsta tuturor avînturilor, dar frînat de năvălirea contingentului în lumea atît de vioaie a ficțiunilor (adeseori) livrești în care se învîrte protagonistul, Alexandru (Sandu) Pascu. Dacă am dori să-l caracterizăm pe acesta dintr-o singură trăsătură de condei, am putea spune că el este exponentul acelei categorii (rare !) de bărbați capabili să se despartă de o femeie pentru că aceasta nu i-a plăcut **Blow up !** Sau pentru că nu a vrut să comenteze (la o bere) filmul lui Resnais, **Te iubesc, te iubesc.** De fapt, pe parcursul romanului prozatorul dezvoltă o adevărată **artă a despărțirii.** Personajele sale se despart pentru cele mai năstrușnice motive, sau măcar cu ușurința cu care se... alătură. De multe ori însă despărțirile sînt inexplicabile. Ori, în cel mai bun caz, explicațiile sînt sugerate, fără însă a forma obiectul insistenței romancierului. De pildă, despărțirea Monicăi de Sandu poate forma obiectul unui interesant studiu de sociologie a iubirii între intelectuali (cu doza cuvenită de detașare și ironie, în cazul de față).

Poate mai palpitantă este problema **documentului** și a **ficțiunii** în roman. **Galaxia burlacilor** (titlu burlesc !) este romanul reconstituirii unei perioade foarte precise, vara și toamna anului 1963, cu mijloacele reportajului și ale documentului literar. În ce măsură datele despre starea vremii, strict autentice se pare, combinate cu informațiile, verificabile și ele, despre „mondenitățile" vremii : șlagărele nou lansate, moda vestimentară ori programele cinematografice, sau apelul înverșunat la biografia autorului pot fi numite **literatură** adevărată, este o altă problemă. Căutînd o soluție care să înlocuiască absurdul ce guverna anterioarele-i demersuri, Dumitru Dinulescu a căzut într-o altă extremă, a maximei familiarități în manevrarea personajelor și a acțiunii. Deși credibile la nivelul ansamblului, personajele sale sînt ușor stereotipe. Uniformizarea este în mare măsură determinată de faptul că ele au, de pildă, toate cîte un pseudonim epatant (sau măcar „intelectualo" șmecheresc : Spoitu, Hipodrom, Bursă, Alcoolicul etc.), fiind, fără excepție, persoane simpatice și „fără probleme", ducînd-o din ceai în ceai și din chermeză în chermeză. Ca să nu mai vorbim de aventurile sentimentale în avalanșă. Un al doilea repros, poate mai grav, pe care i l-am face autorului este anexarea fragmentului intitulat **Repetentul,** precum și a povestirii autonome **Aventurierul,** în evidentă neconcordanță cu problemele ridicate de **Galaxia burlacilor,** romanul propriu-zis. Prea vindicativ în litera sa, „jurnalul" este inconsistent și nesatisfăcător ca substanță literară.

Într-o altă ordine de idei, trebuie subliniat și un alt aspect, legat de tehnica relevării personajelor. Ele sînt, de obicei, autoare ale unor gesturi ample, impregnate de o anumită grandilocvență juvenilă, în fond simpatică, un histrionism ce se manifestă și ca o subminare a limbajului : jocurile de cuvinte, asociațiile eufonice sînt una din specialitățile casei. La fel și notele de subsol, însă prea îngroșate, supralicitate pînă în pragul poantei ieftine. Poate că o autocenzură mai severă ar fi dus la decongestionarea textului de un „meta-text" asemeni unei haine ghimpate ce reacționează la orice umbră de idee și la orice gest al celor cu care autorul a intrat în contact (și conflict ?) la un moment dat.

Nu ne propunem să menționăm aici toate aspectele care ne-au nemulțumit în această, repetăm, plăcută carte. Cele enumerate mai sus nu au vrut să fie decît niște punctări ale riscurilor la care se supune autorul jucînd totul pe cartea dezinvolturii și a literaturizării aproape fără discernămînt a tuturor experiențelor personale. În regres simțitor față de volumul anterior de nuvele, **Linda Belinda,** Dumitru Dinulescu poate totuși să găsească forța de a „renaște" încă o dată după acest semi-eșec.

Mircea MIHAIEȘ

Radu Cârneci

Un spațiu de dor

Ed. Albatros, 1980

Există în poezia lui Radu Cârneci o veritabilă obsesie a spațiilor privilegiate, a cuvintelor foste, a posturilor solemne. Volumele sale se intitulează, nu întîmplător desigur, **Iarba verde, acasă, Grădina în formă de vis..., Oracol deschis, Banchetul,** – stanțele îi sînt năpădite de miresme aițătoare, de podoabe ce au făcut epocă în poezia simbolistă cam tot atît de mult cît de imagini ale luxuriantei elementului vegetal. Un șir de referințe la simboluri și practici „ezoterice" pot întreține, la rigoare, pentru un poet eminamente solar cum este Radu Cârneci, iluzia „misterului" oficierii, pot adăuga acea citime de gravitate presupusă de o lirică a celebrării celor fenomenale : „Dimineața mă descopăr și-ți șoptesc : / primește-mă în lumina de aur, părinte, / cu tot ce am ceresc și pămîntesc, / strălucitor ca tine și fierbinte, / fiindcă sunt cea mai frumoasă creație a ta" **(Imn soarelui).** Altminteri, liricul evocă, sacerdotal, simboluri ale mitologiei autohtone și mituri ale antichității, ritualuri naturiste, iubirea, ca principiu cosmic ori ca preauman sentiment, vorbește despre „ziua de cîntece", „tainice oficieri", „un spațiu de dor" și alte'e asemeni în poeme ce amalgamează recuzita poeților clasicizanți, romantici, prerafaeliți : „Iubito, să pătrundem în vasta cathedrală / ca sub înaltul toamnei, blînd luminat de zei, / să-ngenunchem la tronul iubirii cu sfială / și să uităm de oameni : de buni și de mișei. / / Altarul vechi, de piatră, cu lacrimi nu se spală. / ci se-aureolează cu sfintele idei / ce ne pătrund în carne, c-o dulce-ncet sfîrșeală. / prin porțile de suflet cu aurite chei" **(Iubito, să pătrundem în vasta cathedrală).**

Invocative, ceremoniale, poemele trăiesc sub regimul grațiosului și al opulenței imagisticii : „frumos", „strălucitor", „tainic", „dulce" (de eminesciană accepție), „curat" sînt, în ordinea determinanților poeziei, termeni reluați cu fervoare. Altminteri, depozitare de elocvente gesturi adoratoare, **cele mai frumoase poezii** ale lui Radu Cârneci – am numit, iată, colecția care girează recenta culegere **Un spațiu de dor** – ascund, sub risipirea muzicală a versului și palpitul carnal al metaforei, un gust barochist pentru decorație fastuoasă, pentru cadre insolite și o cromatică bogată. În mod curent, însă, revelația textelor reținute în **Un spațiu de dor** este vocația aderării la convențiile poeziei (ale unui anumit gen de poezie). Radu Cârneci estetizează un sentimentalism exultant, versurile, cu nu puține referiri la inefabile sufletești („Dimineață de somn. lumină subțire, / stele în geamuri apun tainic și dulce, / brad lîngă casă, tristețe de mire, / clopote nu-s, / umbre merg să se culce. / / ... / / Alb nesfîrșit, puritate, aib de herminâ, / peste auz, pufos, apoi peste gură ; / ochii închid avar zarea divină : / simt că zeii mă-mpart, / zeii mă fură ..." – **Poem după viscol),** etalează, într-o profuziune de elemente picturale, somptuos-decorative, ca și în alegorismul care dă relief ceremonialului / ceremonialurilor poeziei, conștiința supunerii la rigorile unui „stil" ; caz deloc singular, liricul ia cunoștință de structura sa intimă în măsura în care dă curs preocupării de a descoperi prin propriul scris specificul unui **limbaj.** Modelele liricii trubadurești și renascentiste devin, pentru poemele excerptate din volumele care urmează celui intitulat **Grădina în formă de vis...,** termeni de comparație utili, versurile, arătam cu alt prilej, evocă un cod al iubirii, se constituie într-un posibil repertoriu al poeziei de dragoste. Poezie de dragoste ce se preface, trebuie să precizăm, într-un moment al recapitulărilor tematice și stilistice, pe paginile propriei poezii și ale istoriei poeziei, cum este cel marcat de volumul **Temerile lui Orfeu,** tot mai mult într-un elogiu general al iubirii, întrețesut pe o autoscopie solemnă, nu străină de o anume tîncturare elegiacă.

Lucian ALEXIU

șantier literar

SEMNAL

La Editura „Univers" a apărut volumul „Pentru o teorie a textului", antologie „Tel Quel" (1960–1971). Studiul introductiv, aparatul critic, realizarea antologiei și traducerea textelor este semnată de Adriana Babeți și Delia Sepețean-Vasiliu. Structurat pe două secțiuni, prima cuprinzînd texte preponderent teoretice care ,schițează direcțiile de cercetare și platforma ideologică a grupului TEL QUEL, iar cea de a doua, studii cu precădere aplicative, care se opresc asupra unor momente reprezentative (Dante, Lautréamont, Mallarmé, Robbe-Grillet), volumul deschide astfel noi perspective în direcția a ceea ce poate chema o istorie literară, ne spune nota ediției. Sînt incluse texte ale unor autori traduși pentru prima oară la noi (J. Derrida, J. Kristeva, Ph. Sollers, M. Pleynet, J. Ricardou, J. L. Baudry, J. J. Houdebine, J. Risset), precum și ale lui R. Barthes și Tz. Todorov. Volumul se adresează nu numai specialiștilor în domeniul semioticii literare, ci și unui mai larg cerc de cititori, interesați de dinamica fenomenului literar contemporan.

ÎNTÎLNIRI

● Szász Jonós a fost oaspetele cititorilor timișoreni. Cartea sa, „Nori deasupra orașului Franekel" (în limba maghiară) a fost prezentată de Maria Pongracz. Scriitorul s-a întîlnit și cu membrii cenaclului „Franyó Zoltán". ● La Școala generală nr. 23, Sofia Arcan și Titus Suciu au citit din creațiile lor, s-au întreținut cu elevii și cadrele didactice. ● Nikolaus Berwanger, Volentin Tudor, Damian Ureche, Marius Munteanu s-au întîlnit cu cititorii din Sînnicolaul Mare. ● La întreprinderea „Kandia", Damian Ureche, Marius Munteanu și Emil Șain au participat la o ședătoare literară. ● Personalul muncitor al întreprinderii „13 Decembrie" i-a avut în mijlocul lor pe Ion Dumitru Teodorescu, Damian Ureche, Ion Velican, Emil Șain. ● În cadrul „Zilelor culturii din Caransebeș" au participat la o întîlnire cu cititorii și la o seară literară-artistică la Casa Armatei scriitorii Maia Belciu, Nikolaus Berwanger, Anghel Dumbrăveanu, Ion Oarcăsu, Cornelia Ștefănescu, Horia Vasilescu. ● Anghel Dumbrăveanu a fost oaspetele elevilor de la cenaclul literar al Liceului nr. 2 din Timișoara. ● Tot la Caransebeș s-a întîlnit cu cititorii criticul literar Cornel Ungureanu.

Asociația Scriitorilor din Timișoara anunță, cu profundă durere, încetarea din viață, marți, 16 decembrie a.c., a scriitorului Ion Maxim, membru titular al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, personalitate remarcabilă a vieții noastre literare.

Colegii săi de scris, toți cei care l-au cunoscut și apreciat îi vor păstra vie amintirea.

ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

Adunarea de doliu și înhumarea vor avea loc vineri, 19 decembrie, orele 14, la cimitirul din Calea Lipovei.

în memoriam

LA MALUL STYXULUI

Mereu îmi făcea impresia că Ion Maxim se grăbește, că vrea să recupereze timpul pierdut ; că nu are sau nu mai are timp. Voia să scrie nu o cronică literară ci șase sau șapte, nu o recenzie ci cîteva : pentru multe numere de revistă înainte. El nu lucra la un studiu ci la mai multe, nu era specializat într-o disciplină ci în cîteva pe care le practica simultan, la fel de febril. Nimic nu lăsa să se întrevadă însă vreo pripeală a gîndului sau a execuției. Totul era așezat și părea croit temeinic, în numele unor proiecte și a unor opțiuni ce veneau de demult : ce își trăgeau obîrșiile din pagini pe care ar fi vrut să le scrie altădată. Scriitorul se grăbea iar eu – și nu numai eu – priveam cu uimire această grabă a sa ; omul părea durat pe mulți ani și ni se părea că vreme e destulă pentru toate : și pentru operele definitive, și pentru cele de sinteză, și pentru îndeplinirea îndatoririlor sale de cronicar literar. Scria de toate, și multă vreme bănuiam că scrie foarte ușor, cu mai puțină bucurie decît se cuvine scrisului. Ori el nu scria să se bucure, el oficia, scriind, o judecată.

Plăcerea lui de a filosofa le întrecea pe celelalte. Nu a avut timp să-și scrie cărțile de filosofie și a simțit mai bine decît noi toți acest lucru. Căci el era, în ceea ce trăia pe deplin – un adevărat iubitor de înțelepciune. D. D. Roșca și Lucian Blaga erau numele pe care le rostea cu venerație. Îi fuseseră profesori, pe urmă îi studiase sau editase ; se recunoștea în adevărul lor uman ; biografia lui putea să se oglindească în biografia lor ; în biografia Filosofului. Cărțile sale de proză le-au înlocuit pe cele de filozofie : sînt cărți de inițiere în care Profesorul și Învățăcelul, pășesc alături, într-o solemnă regăsire : peripatetizînd. Cel care îl învață pe celălalt tainele și cel care le descoperă – iată personajele principale ale romanelor și ale nuvelelor lui Ion Maxim ; viața trebuia recuperată, cei ce au trăit în numele ideilor trebuiau trecuți în cărți alături de ideile lor ; trebuiau așezați acolo, alături de adevărurile lor. Nu numai filosofarea ci și publicul ei, nu numai înțelepții ci și drumurile lor. Niciunde ca în **La malul Styxului,** ultimul său roman, cartea sa testamentară, plăcerea filosofării nu e atît de mare ; și în nici una dintre cărțile sale reflecțiile romancierului nu sînt mai tăios înfipte în realitatea imediată. Într-un eseu al său, Dan Culcer trasa cîteva dintre caracteristicile comune care legau generația lui Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu și în care îl încadra și pe Ion Maxim. Iubirea de carte, în sensul exact al cuvîntului, ar fi una dintre aceste trăsături. Carte pentru Ion Maxim însemna și o cale către adevărul originar. Fiindcă întoarcerea către origine e o ispită permanentă. O întoarcere către începuturi, o copleșitoare sete de adevăruri, o severitate și o sobrietate a înțelegerii. Înainte de a fi scriitor Ion Maxim era filosof, înainte de a fi critic literar era judecător, înainte de a fi poet era un virtuoz al rostirii lirice. Iubind cărțile și cărturarii punea în cărțile sale pe primul plan Viața : viața ce trebuia recuperată.

E aproape uluitor – sau e firesc, în numele unei logici care face ca întotdeauna contrariile să se slujească între ele – ca Ion Maxim să-și consacre două dintre ultimele sale cărți iubirii.

Firește că există aici multă erudiție risipită în analiza sentimentului ; de la Banchetul toate capodoperele sînt numite – toți eroii celebri, Don Juan printre ei – sînt chemați să-și numească contribuția la definirea sentimentului. Clasic, în sensul adînc și exact al cuvîntului (nu stăruise ani în șir între antici ? Nu îi citase, tradusese, nu le închinase o teză de doctorat ?), scriitorul prețuia valorile vieții ; nu era un ascet decît în măsura în care, doar prin asceza scrisului, putea recupera o anume cantitate de viață.

Nebănuită moarte, neașteptată moarte. Cu fruntea plecată, trebuie să recunosc : avea dreptate. Trebuia să se grăbească.

Trebuia să lase imaginea împlinită a unui creator. Și a lăsat-o, într-un șir de cărți ce, unele lîngă altele, așteaptă a fi citite, comentate, citate. Ele vor fi fără îndoială studiate multă vreme, ca depozitare ale unei literaturi ce se mărturisește, mai întîi, ca purtătoare de înțelepciune.

Autor erudit, purtătorul unei experiențe de viață cu totul ieșite din comun, Ion Maxim a reprezentat, precum puțini, o vîrstă și un timp ale scrisului românesc.

Cornel UNGUREANU

O fenomenologie a erosului

Prin **Țipătul de nuntă al păunului** (1970), primul său roman, I. D. Teodorescu părea să refuze două tentații facile (în favoarea unei formule de sinteză) : una a realismului social și obiectiv care, în varianta sa radicală consacrată de literatura anilor cincizeci, emana încă sclipiri crepusculare, cealaltă a unui onirism entuziast, intrat însă și el în faza exceselor psihanalitice. Condiția umană nu poate fi „trunchiată", ne spun personajele sale, omul este (și trăiește) deodată (prin) faptă și vis, realul și imaginarul fiind două teritorii umane ce nu se exclud, ci se presupun reciproc.

Dacă în **Șase căluți în galop** (1977) acest echilibru real-imaginar se mai păstra încă în limitele unor proporții „rezonabile", în ultima sa carte, **O săptămînă de bunătate** (1980), el este anulat : realitatea faptică, obiectivă, este pusă între paranteze iar spațiul romanesc excedentar astfel creat – umplut cu cealaltă realitate, a imaginației. Personajele există și se mișcă aproape exclusiv în teritoriul memoriei afective, deși nu sînt decît accidental sclave supuse ale Mnemosynei. Rătăcirile lor prin iubiri defuncte slujesc însă scriitorului, mai precis tezei pe care și-o propune : integritatea omului în condiții vitrege, grație debușeului mnemic. Prin urmare, ruperea echilibrului pare a fi premeditată și frizează experimentul. Oricum, o idee filosofică a ajuns în paginile acestui roman la subsumarea despotică a materiei literare. Și a mijloacelor artistice, de asemenea : ambiguitatea temporală și spațială, inerentă unei ficțiuni mnemice, dictează de la sine diminuarea înscenării și orchestrarea barocului joc de planuri al rememorării, evocării, mărturisirii ...

Patru frumoase povestiri de dragoste formează piesele de bază ale romanului. Toate se nasc și ființează, pentru cititor, ca rod al memoriei dar și al imaginației personajelor. Iar în această (nouă) realitate, fictivă, iubirile acced la dimensiunile lor necesare. Avem de-a face aici cu o **constituire** fenomenologică a erosului, căutarea lui identificîndu-se, ca într-o veritabilă egologie husserliană, cu amintirea lui. Istoria reală a iubirilor fiind dintru început pusă între paranteze, spațiul lor ontologic rămîne exclusiv cel al memoriei iar existența lor produsul unei interferențe bipolare („noetico-noematice" !) : istoria concretă transfigurată mental și sensurile tardive ale conștiinței.

Noua poveste de dragoste astfel constituită, fictivă și în multe privințe incompatibilă cu cea reală, este, însă, pare să ne sugereze scriitorul, singura autentică. Erosul a devenit în sfîrșit un sentiment ce se justifică prin sine, o ordine erotică ancestrală s-a refăcut : firi pletorice, temperamente falice trăind în cultul amorului carnal, personajele reușesc (de-abia acum) să intuiască sensul „metafizic" al erosului, un sens pe care simpla comuniune epidermică trăită într-o lume solară și frustă, care exacerbează pînă la paroxism simțurile, nu l-ar fi putut releva niciodată. „Ceva" trupului cu spiritul este astfel rezolvată prin punerea ei „între paranteze". Iar eroii romanului plonjează fără ezitări în noua realitate a erosului, mînați de iubirea pentru iubire sau, cum se exprimă Fineta, de „iubirea iubirii ideii de iubire".

Axîndu-se pe confruntarea personajelor cu propriul eros, I. D. Teodorescu nu-și propune să creeze în primul rînd caractere, ci temperamente. Și personajele sale meridionale, atinse toate de un acut levantinism al trăirii condiției umane, au pregnanță și se rotunjesc pe această unică și fundamentală dimensiune.

Interesant e însă că, deși preponderent (și inevitabil) psihologic, romanul nu este totuși analitic. Explicația : universul lui se constituie în interioritatea unor conștiințe telurice, ca simplă apariție. Fluxul conștiinței, de pildă, la care autorul face deseori apel, se identifică la asemenea ființe cu cel al senzațiilor. Iar datul acesta sensibil, implacabil sublimat și mistificat de memoria lor afectivă de rafinații simțurilor (majoritatea dintre ei avînd și slăbiciun artistice), capătă valențe poetice, în timp ce erosul în sine, liricizat și el într-o anumită măsură, deși nu se diluează niciodată în sentimentalism, trădează substanțiale fiziere romantice. Un exemplu : obsesia „misterului feminin" care traversează romanul de la un cap la altul.

Scris într-o manieră extrem de modernă, uzînd de cele mai recente achiziții ale poeticii prozei, **O săptămînă de bunătate** este un roman despre autenticitatea unui sentiment etern. Un roman cu teză, în același timp, unul în care aflăm, așa cum ne așteptam, o voce originală, un stil inconfundabil și o preocupare – condiția umană – care exprimă întotdeauna, fără greș, spiritele literare de marcă.

George ȘERBAN

IMPRESIONISM ȘI RIGOARE

Aparițiile seriei „Critică și istorie literară" de la Editura Facla au trădat numeroase accente de interes ale cercetătorilor pentru poezie : Livius Ciocârlie **(Realism și devenire poetică)**, Lucian Alexiu **(Ideografii lirice contemporane)**, Alexandru Ruja **(Valori lirice actuale)**, Șerban Foarță **(Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu)** ș. a. Așa că volumul **Motive și structuri poetice** semnat de Felicia Giurgiu nu face decît să exemplifice cu încă o carte realitatea acordării de către editură a aceleiași cuvenite atenții unui important sector al vieții noastre literare : poezia și referințele asupra ei.

Semnatara volumului și-a asumat cu conștiență dreptul unei investigații stilistice asupra fenomenului poetic atît de complex, cum este cel pus sub embleme ca Eminescu, Blaga, Voiculescu, Al. Philippide, Macedonski, Pillat, Dimitrie Anghel, șcl, intrate deja în cîmpul analizelor istoriei și criticii literare cu evantaiul lor de perspective. Mai mult, își avertizează cititorul despre propriile unelte cu știința unei evidențe în aplicarea oricăror rigori asupra poeziei : „cîtă poezie, atîta interpretare", citează stilista alăturîndu-se lui Carlos Bousoño.

Se modelează, la capătul parcurgerii studiilor din volum aplicația autoarei pentru o stilistică a formelor romantismului prelungit în structurile dicotomice ale poeziei românești moderne din deceniile trei și patru ale secolului. Se aliniază acestui fapt și predilecția ei pentru relația dintre o formă fixă a poeziei – sonetul – rondelul („structură" în terminologia din interiorul demersului) și acele tensiuni care provoacă strălucitoarea „depășire" de semnificație a „limitelor" implicite, ce se presupune că sînt impuse de canoanele unor atare forme.

În grija pentru a se pune sub semnul rigorii, Felicia Giurgiu delimitează concepte ca „temă", „motiv", „structură", așezîndu-le sub o largă cupolă de perspective ale stilisticii literare mai ales, dar inculpînd, în procesul cercetării, proiecții preluate din hermeneutică și fenomenologie ; ceea ce anulează în cuprinsul analizelor pericolul unui eventual impact dintre structură și valoare. Coloana vertebrală a cercetărilor care refuză fertilitatea unei singure metode, asumîndu-și riscul convergenței metodelor, rămîne, dincolo de legica „întoarcere la text", „considerare a întregului", **relieferea de opozitii metaforice urmărite pe nivele ale textelor poetice.** Pare invincibilă, pînă și în gîndirea sumei de studii ca virtual volum, ca unitate, tentația stilistei de a inseria totul liric analizat factorilor generatori de dialectică : teme adverse, motive generate de situări polare ale fețelor eului, metafore oponente, în fine, planuri temporale născătoare de tensiuni înlăuntrul poemelor. Felicia Giurgiu selectează din cercetările stilistice prestigioase ceea ce devine contrafort solid al propriei predilecții. Bunăoară Leo Spitzer îi motivează o idee de fundal cu privire la corespunderea dintre antinomii și caracteristicile principale ale imaginației și gîndirii poeților. Pe căile deschise de aplicarea plurimetodelor stilisticii literare, autoarea ajunge să re-verifice realitatea paradoxului gîndirii lui Lucian Blaga sau destinul unor termeni revelatori eminescieni pentru cunoașterea interferenței real-imaginar.

Acordînd, ca orice stilist cu vocație exersată, credit mare propriilor intuiții, Felicia Giurgiu cade în principala moreală a stilisticii literare, seducția lecturii sensibile a textului înțeles ca unicat sub forța lecturii singularizatoare a stilistului. O atare evidență este cuprinsă în valorizări subtile și dincolo de apartenența lor la un cîmp terminologic riguros. Cercătoarea spune : „zona calorică predilectă a inspirației poetice", „temperatura afectivă este înaltă", „voința de contopire și integrare sieși" etc. Adevărata izbîndă a cărții rămîne legată de subtextuala sugestie a manifestării romantismului prelungit pînă la miezul poeziei veacului nostru, infuzat cu superbă perfidie în intimitatea poeziei moderne. Iar în afară de aceasta, analizele sînt presărate de seducătoare observații, rezultate din subminarea rigorilor cercetării de bucuria cu care Felicia Giurgiu citește Poezia.

Stela MIREL

FILOZOFIE ȘI COMPARATISM LITERAR

Cele cîteva condiții care susțin „echipamentul comparatistului" în concepția lui Marius-François Guyard nu acoperă decît parțial problemele ce animă sau încătușează postura de autor al unei cărți de literatură comparată. În termenii comparatismului tradițional incluzînd cercetarea influențelor, genurilor, temelor precum și sursologia, posibilitatea unui dialog Eminescu-Leopardi ar fi fost exclusă. Pornind dintr-un punct interior Iosif Cheie-Pantea propune un teren al subtilităților de viziune, numind apropierea dintre cei doi poeți de excepție „afinitate electivă". Mai aproape de Etiemble și François Jost pe măsură ce se desparte de „raporturile binare" ale lui Paul van Tieghem, cercetatorul român își descoperă competențe generoase fiind eminescolog și italienist, și solicită concordia unor metode diferențiate după nivelele de receptare ale operelor poetice. Ca succesor al sugestiilor care au semnalat înrudirea dintre poezia leopardiană și cea a lui Eminescu în limite constatative, Iosif Cheie-Pantea adîncește și sintetizează datele fenomenului constituit în jurul elementelor difuze ale frăției spirituale.

Resorturile lucrării își găsesc un important reazem filozofic în abordarea pesimismului înțeles ca structură sufletească „în consonanță cu spiritul veacului" și definit în oglindă inversă cu coordonatele pesimismului metafizic schopenhauerian. Raportul dintre „durerea universală" resimțită poetic și filozofia lui Schopenhauer evidențiază o diferență sensibilă : „pesimismul celor doi poeți nu este pură speculație, și nici produsul exclusiv al unor trăiri subiective, ci o Weltanschauung determinată de un complex de factori interiori și exteriori, decisivi în afirmarea concepției poeților ca **pesimism istoric"** (p. 32). Nuanțarea precizează aria de cuprindere și manifestare a pesimismului poetic adăugînd unui „pesimism ivit din adîncuri" cum îl numea Alain Guillermou referindu-se la Eminescu, înseninarea atitudinilor ontologice umaniste.

Dinspre filozofie cartea progresează spre conturarea conceptelor gîndirii poetice susținute de vocația tragică „ca punct de plecare pentru o mai intensă și elevată trăire a vieții, dar și ca forță de maximă interiorizare a sentimentelor, de coborîre în profunditatea spiritului uman pînă acolo unde durerea se convertește în izvor de luminoasă înălțare" (p. 57).

Demersul comparatist se adaptează perpetuu mortificînd principiile austere printr-o reală bucurie a demonstrației. Analizele integrate compact în substanța volumului tind nu atît a sublinia valorile constitutive ale poeziilor cît a marca acel „sine qua non al poemului" pe care Etiemble îl considera calitatea de seamă a cercetării comparative. Pe un teritoriu abundent în semnificații dar subminat de necesități selective stricte, Iosif Cheie-Pantea găsește modalitatea de a da concretețe esențelor. Destructurarea a două constituții poetice afine și protejarea particularităților de profunzime prin intermediul comparației conduce spre o nouă structură, integratoare în ceea ce privește receptarea lui Leopardi și Eminescu ca poeți universali. Trecerea „dincolo de romantism" presupune înțelegerea actualizată, de acută modernitate, și plasarea forței de emitere a operei marilor poeți în etern : „Fiind vorba însă de opera unor scriitori a cărei valoare excepțională depășește nu numai fruntariilor culturii naționale, ci și pe acelea ale epocii în care au trăit și gîndit, se impune, fie și într-o privire mai succintă, examinarea citorva idei a căror lungime de undă străbate dincolo de romantism, cu ecouri ample în zarișteа modernității". (p. 164).

Cum pe parcurs inteligența sintetică a autorului refuză conceptele imobile, susceptibile de secătuire, cartea însăși se abstrage încheierii definitive, încorporînd în rotunjimea ei de stil și metodă un gest eliberator prin care cărțile unei culturi își unesc vocile, se continuă, se hrănesc unele din altele. Încercările de a defini modernitatea scriitorilor prin care național se reprezintă în universal reclamă continuitatea spirituală a generațiilor.

Autorul volumului **Eminescu și Leopardi** marturisește în final fascinația călătoriei sale în spațiul de manifestare a unei familii spirituale. Previziunile cercetării sale se transformă în necesitate a certitudinii, fără a se absolutiza concluziile, masura lor colorîndu-se în registrul sensibilităților și combustiilor intelectuale proprii. Conformația cărții se împlinește treptat, în respectul unui echilibru astfel formulat de Paul van Tieghem : „Fiecare mare scriitor e mai întîi de toate el însuși și studiul operei sale este, în primul rînd studiul unui suflet".

Brîndușa ARMANCA

Sadoveanu și arta vînătoarei

(Urmare din pag. 1)

la scriitor se pot întîlni scene de acest tip. Vînătoarea e o îndeletnicire de cunoaștere a ființei umane prin milenii, o îndeminare firească, necesară, punînd omul pe treapta acțiunii, dar și a meditației asupra a ceea ce este efemer și statornic în trecerea sa prin lume.

Vînătorile sadoveniene sînt, apoi, un prilej nemaipomenit de a admira natura, de-a încerca simțăminte de o puternică melancolie în fața ei, dar și sensul veșniciei timpului, o spaimei în fața curgerii sale implacabile. Statornicia și nimicnicia, orgoliul și deșertăciunea, iată ce simt vînătorii și eroul sadovenian în trecerea lor spre marele întuneric al neființei.

Dar vînătorile sadoveniene sînt și o înfruntare cu natura. Ele nu se sfîrșesc întotdeauna senin, liniar, ci sînt pline de intemperii, de zbateri, de neprevăzut, de întîmplări grele, de drumuri de netrecut, sau de popasuri nocturne, de geruri cumplite sau ploi năprasnice, dar tocmai asemenea piedici le conferă aerul lor de aventură, de ceva inegalabil în planul cunoașterii și al victoriei umane asupra stihiilor. Vînatul este, se pare, și un principiu al libertării la Sadoveanu. Animalul nu trebuie răpus singeros, ci învins prin luptă dreaptă. Fiara ascultă de foamea și de instinctele ei ; vînătorul, de clipa lui de uitare și fericire, de euforia pe care i le dă înfruntarea. Fiara luptă cu dinții și ghiarele, omul, cu armele lui străvechi sau moderne. Dar, tocmai de aceea, omul și poate fi mai demn de dispreț decît fiara, dacă n-ar avea de partea lui gîndirea. Și sentimentul. Prin ele se salvează el, ca să nu cadă în golul primordial, unde se înfruntau odată nu fiara cu omul, ci fiara cu fiara.

În ape, în mîl, în aer, în păduri, izvorîte parcă dintr-o veșnicie, mișună animalele. Oamenii au vagă cunoștință asupra lor. Dar, de fapt, ele, animalele, sînt adevăratii stăpîni, popoare ale cerului, ale apelor, ale ascunzișurilor din păduri. Ele străbat aceste medii ale Terrei de sute de mii, de milioane de ani. Ele vin și se duc într-o împărăție în care oamenilor nu le este permis. Firi de mari solitari, rupți de lume, așezați pe vîrfuri de munte, în sălașe sălbatice, departe de ochiul oamenilor, marii vînători sadovenieni sînt singurii care știu și pot să se apropie de firile tăinuite ale tuturor acestor viețuitoare, rămase pentru ceilalți glasuri închise. În puține literaturi ale lumii și la puțini scriitori, vînătoarea, ca temă de artă, a fost atît de profund exploatată șocînd simțirea și înfruntînd elanul primitiv al celor rămași obnubilați în fața măreției sale.

Sadoveanu ne-a lăsat, în cărțile sale de acest tip, ceva din sentimentul de început al omului vînător, sentiment ce, în timp, s-a subțiat și, uneori, s-a pierdut sau s-a metamorfozat într-o îndeletnicire singeroasă, grosolană și stupidă. Dar vînătorul sadovenian nu e nici un singeros, nici un grosolan, nici un stupid. El e, mai întotdeauna, o fire meditativă, sensibilă, un imaginativ în care picură poezia secretă a lumii. El se împlinește prin arta vînătorească și vînătoarea se regăsește ca meșteșug în el. El se completează ca ființă umană prin vînătoare. Pentru el, vînătoarea începe cu anii uceniciei și se încheie cu cei ai bătrînetii, cînd arma îi cade din mînă și ochiul i se împăienjenește. Ca și viața, vînătoarea este răstimpul bărbăției. Vîrsta puterii. Ea îl face pe copil tînăr, pe tînăr bărbat, iar bărbatului îi hărăzește acea poezie fulgurantă a clipei, ca să se amăgească atît cît trăiește prin ele, încît să creadă în puterile lui, în bărbăția lui, în destinul lui. Ba, chiar, să-și spună că victoria lui vînătorească e ca flacăra ce mistuie sufletul și îl face să renască, nemuritor, după fiecare clipă de înfruntare cu vînatul. Vînat care, uneori, e chiar moartea.

ELY RADOVAN

CE LUMINĂ

Ce lumină face respirația ta
în odăile singelui meu, ce lumină !
Simt flori tălăzuind
pe galaxii brumate de tăcere.

LEAGĂ-MI OCHII

Leagă-mi ochii cu eșarfe de vînt
bătrîna mea copilărie.
Clocotesc trandafirii durerii
și pieptul meu e cortul
din care iubirea a fugit
în lume.

ÎNDURĂ-MĂ

Îndură-mă,
nu mai mult
decît floarea bobul de rouă,
tăcerea-și așterne pe mine omătul
și soarele sclipește
puternic în uitare.

ION DEACONESCU

PEISAJ

Cai albi – statui credincioase
Pe malul rîului
Pasc din tăcerea nopții
Cînd apa le poartă
Departe spre nemoarte
Umbrele în herghelii
Neîmblînzite.

CAPELA SIXTINĂ

De-o vreme ochii văd dincolo de ochi,
Miinile au uitat strîngerea de mînă,
Gura s-a încleștat de teama
Vorbei următoare.
Ridic mîna stîngă
Și cea dreaptă o înfruntă,
Buzele se iau la ceartă
Și obosite nu se mai ating,
Timpla nu se mai atinge
De tîmplă,
Printre degete curge ceața
Lichefiindu-ne mișcările
În timp ce noi uimiți
Ne uităm unul la celălalt
Ca și cum ne-am găsi
Într-o altă capelă sixtină,
Pictată cu ochii închiși.

ÎNTRE DOUĂ BĂTĂI DE INIMĂ

Între două bătăi de inimă
Te-am simțit ca pe-o eternitate
Și ne-am plimbat pe țărm
Fără să ne vorbim
Apoi ai dispărut în spuma mării
Făcîndu-te o altfel de Nausica
Iar eu un Ulise gîrbovit
Și fără de întoarcere.
Între două bătăi de inimă
Te-am pierdut pentru mult timp
Poate pentru o eternitate
Între două bătăi de inimă...

OCTAVIAN MAXIM : „Horea"

PETRE STOICA

DIALOG NOCTURN*

Cînd zgomotul mă trezi, trecuse de miezul nopții. Nici vorbă de zgomotul mașinilor militare sau al avioanelor, cu ele mă obișnuisem de amar de vreme, era un zgomot venit din apropiere, chiar din odaia mea. Am aprins lampa de pe noptieră – găsisem ușor chibriturile – și am ciulit urechile. Zgomotul încetă o dată cu izbucnirea luminii în încăpere. Mi-am răsucit o țigară, zgomotul dispăruse, și pe măsură ce timpul trecea, mă încredințam tot mai mult că visasem zgomotul. Mă înșelasem însă, căci tocmai cînd voiam să suflu în lampă, zgomotul reapăru. Am rămas în picioare, pîndind cu atenție încordată, asemenea vînătorului care știe că dintr-o clipă în alta zburătoarea va țîșni din tufiș. Aha, va-să-zică de acolo vine, și m-am și repezit la sipetul așezat în unghierul sting, dinspre stradă, nu prea departe de stîrcul împăiat. Era un sipet frumos, din lemn de esență rară, încrustat cu argint și fildeș. Din oroarea de a cotrobăi prin lucrurile oamenilor, nu l-am deschis niciodată, astfel că habar nu aveam ce se află în el. Zgomotul încetă și am adoptat din nou atitudinea vînătorului la pîndă, care știe că zburătoarea va țîșni dintr-o clipă în alta din tufiș. Așteptam în neclintit, cu respirația aproape înăbușită. Enervat de așteptare, am hotărît să deschid sipetul. Nu a fost deloc ușor, broasca era ruginită și cheia se învîrtea anevoie, totuși, pînă la urmă am izbutit să-l descui. Ridicînd capacul, m-a izbit un miros de smochine ce se răspîndi în întreaga încăpere. Între pereții sipetului căptușiți cu catifea nu se aflau haine, cum te puteai aștepta, ci pachete cu hîrtii, legate cu panglici și sfori de diferite grosimi. Am răscolit legăturile alcătuite probabil din contracte vînzare-cumpărare, cambii polițe, foi de vite, copii după testamente și cine mai știe ce acte de însemnătate familială. Căutam zgomotul. Să fi fost o halucinație ? Și exact în clipa în care hotărîsem să cobor capacul, dintre legăturile de hîrtii țîșni un șoarece albastru cu pete galbene. Aha, asta a fost... Dar cum de putuse intra șoarecele în sipetul încuiat ? Nu mai știam ce să cred.

Voiam să pun neapărat mîna pe acest specimen neobișnuit. Mi-a fost însă peste puteri, se vîra ba sub pat, ba sub scrin, găsea mereu cîte un loc de refugiu, și ca să-l prind ar fi trebuit să car totul din odaie. Surescitat și obosit de alergătură, am ieșit în curte în căutarea vreunei pisici. La apelul pis-pis-ului meu apărură trei din cele cincisprezece pisici ale Rozaliei. Atrase de acel miros pe care cu siguranță că numai felinele îl simt, m-au urmat, și în cîteva secunde frumoasa Bubasthis înhăță zgomotul. Nădejdea de a smulge din ghiarele pisicii vietatea albastră cu pete galbene se dovedi iluzorie.

Știind că îmi va fi foarte greu să readorm, am coborît cu lampa în pivniță să iau o sticlă de vin. Saturn mă sfătuise odată să iau întotdeauna din sticlele îngropate în nisip, vinul acela fiind de soi, îmbuteliat pentru mesele importante ale anului. Am șters cu cîrpă nisipul umed de pe sticlă, și tot în pivniță am tras dopul cu tirbușonul de pe policioara din nișa aflată lîngă intrare.

M-am așezat pe marginea patului, cu sticla și paharul între picioare. Era foarte tare vinul ăsta negru, la prima înghițitură am simțit că e foarte tare. Mi-am răsucit a treia țigară din momentul în care mă trezise zgomotul, și la lumina flăcării de la chibrit a apărut zîmbetul Catiei. Am ridicat imediat paharul bînd în sănătatea ei.

Trecuseră doar cîteva ore de la despărțirea noastră, mi-am dorit somn zdravăn, bărbătesc. Vîrîndu-mă în așternut avusesem chiar impresia că mă scufund într-un strat gros de lucernă crudă, proaspăt cosită. Dar afurisitul ăsta de șoarece albastru cu pete galbene îmi dăduse noaptea peste cap, făcîndu-mă să mă treacă toate nădușelile. Eh, nu-i nimic, asta e, dacă tot nu mai pot închide ochii, măcar să stau de vorbă cu ființele cu care împart cam de multișor odaia. Mi-am mai umplut o dată paharul, cercul de mărgele de la suprafața vinului sclipea cu irizări minunate, și cum duceam paharul la gură, mărgelele se și spărgeau pe limbă, răcorind-o ca zăpada. Am închinat din nou în sănătatea Catiei. O dată, și de mai multe ori la rînd...

Fostul director al băncii comunale se încăpățîna să stea de vorbă cu mine. Necunoscîndu-mă, devenii suspect. Mă scruta sever, de fapt, nu pe mine mă scruta, ci viitorul în care avusese cîndva o nespusă încredere. Scoase ceasul de aur din buzunărașul jiletcii, îl vîrî iarăși la loc, cu grijă, și dădu din cap, pesemne indispus că l-am trezit din somn la o oră atît de nepotrivită. Vina ar fi trebuit s-o arunce pe dihania albastră cu pete galbene și nu pe mine... În ziua în care se fotografiase, fostul director al băncii comunale avea în jur de cincizeci de ani, părea însă cu mult mai în vîrstă, din pricina mustăților sale lungi și răsucite ușor în sus. Rozalia era pe atunci o domnișoară de optsprezece-nouăsprezece ani și acum stătea în picioare, sfioasă, între tatăl ei, directorul băncii comunale, și mama, așezată în fotoliu. Pentru această fotografie de grup, mama Rozaliei își pusese o rochie maronie de tafta, cu umerii bufant, și își mai pusese guler de dantelă, coborît pînă sub sini. Rozalia, care ținea o carte în mîinile lăsate spre pîntec, avea ținuta cuvenită unei proaspăt absolvente a liceului de menaj, singurul lucru demn de atenție în îmbrăcămintea ei fiind colereta. La un moment dat, soția fostului director al băncii comunale îmi surise, scoțîndu-și și mai puternic în relief obrajii cărnoși, plesnind de sănătate. I-ar fi plăcut să schimbe cîteva cuvinte cu mine, mi-o spuneau ochii ei verzi și gingași, dar privirea soțului o speria, așa că își coborî pleoapele în semn de regret, apoi și le ridică din nou, rămînînd mută ca în fotografie. Pentru mine devenise limpede că soția lui Saturn moștenise urîțenia tatălui, dar se știe că la bărbați urîțenia are alte nuanțe, și că ea mai poate fi compensată prin calitățile ce-i fac de-a dreptul atrăgători. Supărătoare la acest bărbat părea doar severitatea ochilor umbriți de niște sprîncene stufoase. De pe scrin se prezentară și bunicii – din partea cui ? – îmbrăcați țărănește. Privirile le erau șterse din cauza timpului ; îmi era imposibil să-mi fac vreo părere despre felul lor de a fi. Înfățișarea lor destul de umilă îngălbenise în răstimpul numeroaselor incendii, inundații și cutremure. „Tu cine ești, băiețașule ?", am întrebat fotografia dintr-o ramă subțire, sprijinită de sfeșnicul de alamă. Un copilandru palid, cu ochi mari și melancolici, tuns cu breton și în pantaloni scurți lăsați cu vreo zece degete peste genunchi. Îmi plăceau ghetele-i de lac, înalte și încheiate cu șireturi de cea mai bună calitate.

Începuseră să mijească zorile, prin jaluzele se strecurau fîșii de lumină argintie. O nouă zi își scotea capul din scutecele decorate cu cîteva stele.

– Ăsta e fratele gazdei mici, răspunse Simion. S-a prăpădit de ftizie, mai nainte ca să vină pe lume gazda mică.

Am tresărit. În pragul ușii stătea Simion, proaspăt ras, în mînă cu o veche și foarte lucioasă curea pe care își trăgea la două zile briciul.

– Ce-i cu tine, Simioane ? Ce s-a întîmplat ?...

– Nu s-a întîmplat nimic. Numai că m-am întrebat ce-i cu tine... Am văzut aprinsă lumina, știi că mă scol cu noaptea în cap, bătrînii nu prea au somn... Hait, am zis, e ceva în neregulă la tine... Și iacă, am venit să văd. Te superi că te calc la ceasul ăsta ?

– Pe naiba, nu s-a întîmplat nimic, m-am trezit, și gata, somnul a zburat.

În sticlă se mai afla vin suficient ca să-l pot îmbia.

– Nu-mi place pe burta goală.

– Atunci beau eu. Noroc !

– Noroc, îmi răspunse, contrariat că mă vede într-o situație neobișnuită. Proaspăt ras și cu fața destinsă după orele de somn.

– Și ce soartă zici c-a avut copilandrul din fotografie ?

Simion părea întinerit.

– S-a prăpădit de ftizie, a fost jale mare în casă. L-au purtat pe la doctori cu vază, degeaba, tot s-a prăpădit...

– Tatăl gazdei mici, cum îi zici dumneata doamnei Rozalia, a fost om rău, nu ?

– Ba din contra, a fost tare cumsecade, și știa totdeauna în viață ce și cum să facă să-i mulțumească pe toți. Nici mama gazdei mici n-a fost om rău, da era zgîrcită și pusă pe harță. Mă cam bodogănea, ba că aia nu-i bună, ba că aialaltă trebuia altfel, și uite așa o tot ținea cu cicăleala. Tatăl gazdei mici a fost tare cumsecade, Dumnezeu să-l ierte.

Și Simion începu să-mi vorbească despre familia Rozaliei, pe cea a lui Saturn o cunoștea prea puțin, gazda mare venise dintr-un sat de la marginea șesului, din ținutul codrenilor. La început părinții se împotriviseră căsătoriei, dar pînă la urmă s-au înduplecat, și nu le-a părut de loc rău, căci ginerele socotit curvar și risipitor se dovedi exact pe dos, om de casă și priceput în lărgirea avuției. Și cînd s-a stins tatăl Rozaliei, directorul băncii comunale, l-au înmormîntat cu dric, și a venit lume peste lume, pînă și de prin alte sate. L-au purtat la groapă cu patru cai și cu fanfară, a vorbit prim-pretorul și primarul, au fost peste treizeci de coroane, una mai frumoasă decît alta, corul bisericii cînta „Omule ca iarba", și lumea plîngea, în ziua aceea ploua, semn că-i părea rău că pleacă din viață. Tatăl gazdei mici a fost poate omul cel mai vrednic din sat, s-a născut sărac și s-a îmbogățit mai repede decît alții, e drept c-a avut noroc, lumea zicea că ai lui, bătrînii au dat în grădină peste o comoară îngropată de turci, trei borcane cu galbeni, că într-o noapte au văzut o flacără săltînd deasupra pămîntului și au dat cu banul drept în flacără, și cum au avut norocul să nimerească flacăra, s-a despicat locul, și au găsit comoara îngropată de turci. Scorneli. Nu că n-ai putea găsi o comoară lăsată de turci, așa, dînd cu banul, cînd răsare deasupra ei flacăra, numai că se cere să ai asupra ta un ban și să nimerești cu el drept în inima comorii, care-i flacăra. Da' cu părinții părinților gazdei mici nu s-a întîmplat așa, un neam de-al lor a pierit acolo, unde a trăit peste mări și țări, și cum n-a avut cui să-și lase averea, le-a lăsat-o lor pe hîrtie, cu martori, care au jurat. Și tatăl gazdei mici a fost trimis la școală la oraș și după o vreme s-a întors îmbrăcat orășenește și cu dovezi scrise c-a învățat sîrguincios.

Se apropia ceasul cailor, o știam și eu, căci auzisem primul nechezat. I-am spus că mai e timp, puțin, dar mai e, și că o să-l ajut la rînit și la altele. Am ridicat jaluzelele și am deschis larg ferestrele să iasă fumul de tutun. De afară năvăli aer proaspăt, dulceag și totodată amar, aer de dimineață de vară, așa cum erau diminețile de vară în urmă cu o sută de ani, cu două sute de ani, sau poate numai cu foarte puțini ani în urmă. Păsările începuseră să se agite printre crengile salcîmilor, și cu toate că nu dormisem aproape de loc, mă simțeam tînăr și puternic.

– N-ai mîncat cu noi aseară...

– Am mîncat singur, am găsit mîncarea în bucătărie.

I-am spus de ce am lipsit de la binecuvîntata noastră masă comună, și fața lui Simion se lumină. Șonticăind se apropie de mine și-și lăsă palmele grele, muncite, pe umerii mei în care încolțeau aripi. Apoi mi-a zîmbit fericit.

– Tatăl gazdei mici a fost în prietenie curată cu bunicul domnișoarei tale frumoase. Nu i-a plăcut orașul unde învăță copiii carte, și s-a întors de unde a plecat, de aici din sat, și s-a apucat de negoț cu ierburi de leac, adică, după vorba inteligenților, cu plante medicinale. Și-a cumpărat o drăcie de automobil, din acelea cu spițe la roți, cum nu mai vezi în zilele noastre. Gonea cu automobilul din sat în sat, moara o dăduse pe mîna cumnatului, și duminicile se întîlnea cu tatăl gazdei mici, și se mai întîlneau și cu alți doi prieteni și jucau farbel, pe rînd, la fiecare. Nu jucau pe cine știe ce bani, jucau numai așa, din plăcere. Om tare cumsecade și ăsta, nu se sfia să vorbească pe limba noastră. Lumea, proastă, zice c-ar fi mîncat bolînzele și că acuma-i nebun, e numai tare bătrîn și nu iese din casă. Da' feciorul lui, ăla, voluntaru', e nebun de legat, s-a pus pe politică și după ce și-a cusut la braț o panglică cu ghiară încîrligată pe ea, nici că mai voia să se uite la oamenii din satul în care s-a născut. Și bătrînu' s-a îmbolnăvit de supărare și multă vreme nici nu și-au vorbit. Cred că firea astuia a moștenit-o și fratele domnișoarei tale frumoase, un smintit, ce mai, un smintit care a vrut să-l bată pe popa lor papistășesc pentru că în biserică s-ar fi ridicat împotriva politicii pe care o fac... Era tare bine pe vremea cînd între oameni nu apăruse încă vrajba, da'a acuma...

Caii nechezau unul cîte unul, rînd pe rînd, încet, puternic, și mai puternic lansînd din grajd o cascadă de sunete ascuțite, pline de virilitate. Am ieșit împreună. Aproape toate stelele dispăruseră, și deasupra curții plutea un abur fin, de nuanță roz-albăstrie. Simion privi cerul și spuse:

– Vom avea și azi zăpușeală.

* Fragment de roman.

CONSTANTIN GRANGURE : „Portret"

FRANZ TH. SCHLEICH

ESEU ASUPRA LUI BRÂNCUȘI

1. păsări zboară
prin cărarea
nopții dintii
și strigă
numele tău

2. liniștea
care mă poartă
către neliniște

3. oul
în care speranța
stă
ca o șoaptă

4. dăltuirea
această încremenire
acest surîs
pe chipul brăzdat
al celor neînsuflețiți

5. ecranul respirației
potecă din nicăieri
în căutarea
unui punct de
susținere
pentru tot ce va fi

6. șase zile
vreau să te iubesc
voi munci
într-a șaptea
sărutul

7. preadrepții
nu-mi plac
cei care nicicînd n-au
greșit
cei care niciodată
n-au dat cu oiștea-n
gard

8. puterea
spațiului
este neputința mea

amarul
din sîmbure

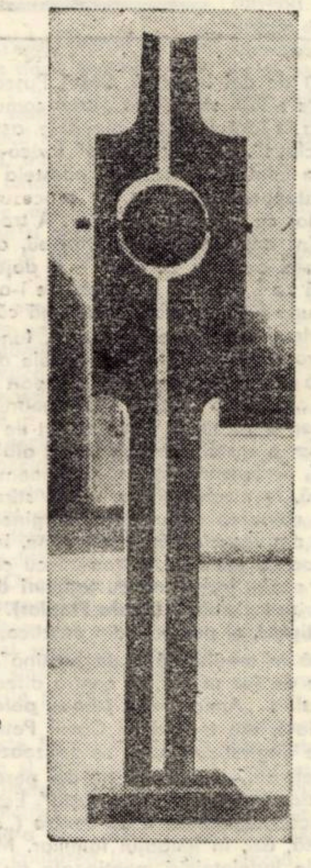

VICTOR GAGA : „Geneză II"

atunci
ana
sub tălpile noastre
pămîntul întreg l-am
aprins

9. veșnicia este acum

10. umbră
dintr-o altă
privire
îngîndurați
sînt cei morți
la masa lor

11. din poarta
iubirii și-a
dorului
se ridică
sufletul păsării

din lumină
înspre lumină
măiastra

12. pînă la urmă
împietresc
valurile

13. iar acolo
să naști
numai zăpezi

14. desculț să-l lași
să sară
peste tăiș

15. eileen lane
părul tău
spălat de ploaie

carne însingurată
ziua fără rod
rămîne singura pură

16. în ochiul sticlos
soarta pescarului
un cuvînt bun
om cu mîinile înălțate
în gură un ic
conversație
zbaterea pleoapei
rana care ne leagă
caii în vad
frate și soră
neizbîndită zămislire
trupul vreau să-mi
însemn
ochii unui copil
veșnicia din curgere
din prefacere tot ce-i
firesc
și ce-n neștiut
recunoști
cîntare-a cîntărilor
din oțel,
din tine iscată,
trup viu

RÎU ÎN RĂSĂRIT

arsă este iarba din vara trecută
annamaria

răsuflarea ta îi vălurește spicele coapte
strigătele tale nu au pe ce poposi
annamaria

iată pasărea rana noastră înaripată
iată copilul străin care nu vede
treptele neliniștii iată-le
annamaria

duc spre nisipul acela veșnic mișcător
spre apa unde stau împreună viețuitoarea
și piatra
celor adînc scufundați astfel somnul le
tulburăm
celor ce ochi în ochi au rămas ani după
ani
annamaria

acum îmi zîmbești și privirea îți e precum
fumul de toamnă
gîndurile mi le aștern în sîngele tău
pe mal culegem cuvinte pentru nopțile fără
iubire

presimțim cocorul din noi
focul din măruntaiele serii
annamaria

NE VA ÎNTREBA

țesătura luminii
prin care plutesc fluturii

ce este înafară
ce este înăuntru

fîntîni din care te țintuiesc ochi
în care îți nălucesc lucruri uitate

în zîmbetul tău văd
aripa ce nu cunoaște oprelişti
o viețuitoare fără suflet în vad
visele mele
care ard în lanul cu maci

ne va întreba
nu
ce știm
dar
ce am făcut
cînd viața de zi cu zi a venit către noi

În românește de
Lucian ALEXIU

EMILIAN SEPTIMIU POPA

PAUZA DE AMIAZĂ

...În fiecare zi, ei doi, Pavel și Ion, mîncau la amiază unul lîngă altul, că și lucrul le era apropiat. Mîncau de obicei tăcuți, iar cînd aprindeau țigările, începeau să vorbească de una, de alta, mai mult despre lucrul lor. Seara plecau împreună spre case și se opreau la bodega pe lîngă care le era drumul, beau cîte un rachiu, apoi se despărțeau, că de acolo li se despărțeau și drumurile spre case. Cînd întindeau mîinile, le strîngeau prietenește, împăcați cu ziua care a trecut, ca oamenii care și-au făcut datoria. Știau că se vor întîlni a doua zi, și zile multe, pînă-n iarnă, cînd vor avea alte lucrări, în alte blocuri, în interiorul camerelor rămase neterminate.

De cîteva zile Pavel se tot frămînta, purta niște întrebări în el și nu știa, nu îndrăznea, îi era și rușine, ca într-o pauză de amiază, după mîncare, în timp ce fumau, să-și spună necazul. Să-l întrebe pe Ion ce crede și dacă poate să-i dea un sfat bun. Îl știa om cu scaun la cap, trecut prin multe încercări, om cu judecată. L-a auzit de multe ori vorbind chibzuit, dînd sfaturi bune la toți. Se vedea – dovedea cu vorbele și cu faptele lui – că a trecut cu ochii și cu urechile deschise prin lume, cu mintea mereu trează și ascuțită, prinzînd tot ce era bun de prins. Voia, tot voia să-și învingă sfiala și rușinea, să-i spună necazul lui, întocmindu-și mereu în gînd un plan cum să vorbească, cum să-i spună, dar, cînd era momentul potrivit, momentele potrivite să-și deschidă inima, se simțea din nou stînjenit și lăsa să treacă pauza fără să spună ce dorea el. Trecea pauza și Ion se ridica, dînd prin aceasta semnalul reînceperii lucrului, iar Pavel se lua după el, hotărînd în sinea lui să-i vorbească pe drum, seara sau cel mai tîrziu a doua zi, în pauza de amiază.

După ce au mîncat în ziua aceea și au adunat rămășițele prînzului, au pus șervetele la o parte și au aprins cîte o țigară. Pavel trăgea fum după fum și se uita atent la Ion, căutînd să-și adune în cap cuvintele ce avea să le spună.

– Acum, că ne fumăm țigările, se cheamă că am mîncat, să hrănim viața din noi și să căpătăm puteri pentru lucru... da... cît mai ține timpul de odihnă, aș vrea să-ți spun un necaz de al meu, care mă frămîntă și-mi amărăște viața în ultima vreme. Poate îmi poți da un sfat, așa cum știi să dai oamenilor de cîte ori te întreabă. Altora chiar cînd nu te întreabă. Parcă ghicești ce-i frămîntă, ori ce ar fi bine să facă... Eu, ce să zic ? Cum să zic ? Am trecut prin multe în viața mea, prin multe, și bune și rele, m-au bătut și vînturi și ploi, m-a ars și soarele, am avut bucurii și necazuri, dar n-am cap destul să înțeleg ce se petrece acuma cu mine. Am făcut și o fată cu ea și de curînd am așezat-o la casa ei. Trăiesc, așa cum e bine să trăiască tinerii, în dragoste și înțelegere. Avem și un nepot, al doilea-i pe drum. Cînd îi văd parcă zburdă inima în mine și chiar ar zburda dacă, în ultima vreme, n-ar fi necazul cu nevasta mea... Acuma, așa cum știi, am cincizeci și patru de ani. Ea are cincizeci și doi. De la o vreme... îmi vine tare greu să spun... nu zic... și ea muncește și aduce bani în casă... vine obosită de la lucru... da, Cu mine și cu nevastă mea. Am bătut războiul de la început și pînă la sfîrșit, n-am priceput nici atunci și nici de atunci încoace, cînd m-am gîndit la războiul prin care am trecut, și la alte războaie, de ce trebuie să se omoare oamenii între ei, popoarele între ele, cînd s-ar putea înțelege omenește..., de ce se chinuie și se necăjesc unii pe alții, cînd ar putea să se înțeleagă, dacă ar mai lăsa din ambiții... Așa nu pricep acuma, ce se întîmplă între mine și ea, oricît mă gîndesc și mă tot gîndesc... Că, vezi tu, trebuie să spun lucruri cărora le șade bine să rămînă încuiate între pereții casei, care nu se spun la alții, dar nu mai pot, trebuie să spun cuiva, mă prea apasă, stau pe inima mea ca un bolovan și parcă, parcă mi-e și teamă ca într-o zi să nu crape inima din mine de atîtea întrebări și supărări. De cînd ne-am luat, sînt mai bine de douăzeci de ani, am trăit cu ea la început, așa cum se cuvine, ori cel puțin așa mi s-a părut mie, așa cum trăiește bărbatul cu nevasta lui, casa-casă, masă-masă, patul-pat. Am vezi, nu înțeleg ce s-a întîmplat cu ea, de ce mă ocolește mereu".

Ion a tușit, a băut un gît de ceai și a mai aprins o țigară. Pavel, deși aruncase mucul țigării fumate, a aprins alta. A privit apoi din nou spre Ion, căutîndu-i ochii... Din felul cum fuma și privea într-o parte, dus pe gînduri, pe alte gînduri, și-a dat seama că n-a spus nimica lui Ion, să aibă ce judeca, la ce să-i răspundă... S-a uitat la ceas, s-a părut că ar mai fi vreme să-i spună, mai pe scurt și să-l roage să se gîndească în timpul lucrului, să-i dea un răspuns sau un sfat ,seara cînd vor pleca acasă. N-a apucat însă să scoată vreo vorbă, că Ion s-a întors cu fața spre el și, cu mult amar în glas, a început să vorbească :

– Nu știu, măi frate Pavăle... ce să mai zic de lumea asta... parcă-i făcută, ori mai bine zis, nu-i făcută chiar cum ar trebui. Iacă, eu de pildă, muncesc din plin, ajut pe alții, cît am putut și cît pot. Totuși, n-am scăpat bine de un necaz și o venit altul peste mine... N-am apucat încă să-ți spun toate cîte le-am pătimit. De cînd lucrăm împreună, am vorbit mai mult de război, de chinul ce am îndurat acolo, cît am fost pe front și cît am fost acasă, imediat după război, lipsa de lucru, sărăcia... Ți-am spus de feciorul meu,... băiat bun, din partea lui numai bine, inginer harnic,... așteptam să se însoare, să-l vedem așezat la casa lui. Cu fata,... de ea mi se pare că încă nu ți-am vorbit... Cu ea am avut mari necazuri. Ți-am spus că avem o fată, e măritată și o duce bine, dar nu ți-am spus nimic de necazurile ei și ale noastre cu ea. A crescut mare, frumoasă, sănătoasă, dar fără grai... E tare harnică și pricepută la toate. Norocul nostru și al ei a fost că a îndrăgit-o, de cînd era mică, băiatul vecinului, cu care s-a avut bine totdeauna și a luat-o de nevastă. Se înțeleg prin semne, de parcă vorbesc. Trăiesc fericiți și de aproape doi ani, au un copil care a început să gîngurească...

Fata, ca printr-o minune, parcă începe și ea, odată cu copilul... Iaca așa, cu fata am cam dat necazul la spate și sîntem împăcați.

Acuma... a dat altă nenorocire peste noi. Nevasta. Cu ea am trăit cum nu se poate mai bine, am fost și sîntem ca un singur trup și suflet... A fost operată ieri... Cum am dus-o aseară, au și pus-o pe masa de operație și au tăiat... Doctorii, poate ei știu mai multe, dar nu spun... Nici nevasta, ce-i drept nu mi-a spus nimic pînă aseară, dar de mai mult timp se simțea rău și a mai fost la doctori. Aseară a răzbit-o și m-a rugat s-o duc la spital.

Pavel și-a aruncat mucul de țigară.

– Doctorii spun că a reușit operația... În cîteva zile mi-o dau acasă... Eu, n-am dormit toată noaptea, parcă am un cui în inimă.

Ca să-și frîngă supărarea, s-a ridicat repede de jos, a dat a disperare din mîini și s-a grăbit să urce scările, să reînceapă lucrul...

– Asta am vrut să-ți spun eu, vezi că nu e ușor, dar mă gîndesc că de plîns nu trebuie să ne plîngem. Pînă la urmă are să fie bine.

televiziune

DUMINICĂ, 21 decembrie

8,30 Tot înainte ! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Contele de Monte Cristo. 9,40 Omul și sănătatea. 10,00 Viața satului. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,05 Șah. 16,20 Telesport. 17,25 Ecranizări – Caragiale : O scrisoare pierdută. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 Telejurnal. 19,20 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 19,40 Antena „Cîntării României". 20,50 Film : Două surori în metropolă (american). 22,25 Telejurnal.

LUNI, 22 decembrie

16,00 Emisiune în limba maghiară. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 19,40 Documentar științific. 20,30 Roman-foileton : Trecea un călăreț. 21,25 Cadran mondial. 21,50 Comori ale artei corale românești. 22,10 Telejurnal.

MARȚI, 23 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Învățămînt preșcolar. 10,15 Negustorii de visuri (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă engleză. 17,35 Clubul tineretului. 18,20 Îndrumări pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 19,45 Călătorie prin țara mea. 20,05 Teatru TV : Îndrăgostiții de la masa 10. 21,35 Amintirile unui pian. 22,05 Telejurnal.

MIERCURI, 24 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Curs de limbă germană. 16,45 Concert Dan Iordăchescu. 17,40 Tragerea pronoexpres. 17,50 Muzică patriotică și revoluționară. 18,00 Consultații juridice. 18,25 Spectacol de poezie și muzică. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,20 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 19,40 Noi, femeile ! 20,10 Telecinemateca : Domnul Pipelet (francez). 21,45 Melodii românești de ieri și de azi. 22,05 Telejurnal.

JOI, 25 decembrie

9,00 Teleșcoală. 9,50 Trecea un călăreț (rel.). 10,45 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 16,00 Telex. 16,05 Portret de școală nouă. 16,25 Curs de limbă rusă. 16,45 Cîntece patriotice și revoluționare. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 Viața culturală. 18,35 Kum-Kum. 19,00 Telejurnal. 19,40 Ora tineretului. 20,25 Pămîntul văzut din Cosmos. 21,05 Pagini din istoria teatrului românesc. 22,10 Telejurnal.

VINERI, 26 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Politehnica TV. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,35 La volan. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,25 Împliniri și perspective de la un cincinal la altul. 19,45 Prim plan: Gheorghe Ciuchindel, doctor inginer constructor din Bacău. 20,10 Film : Adorabile și mincinoase (italian). 21,40 Colecții și colecționari de artă. 22,05 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 27 decembrie

9,30 Curs de limbă spaniolă. 9,50 Curs de limbă franceză. 10,10 Telecinemateca (rel.). 10,45 Cum vorbim, cum scriem corect. 12,05 Concert educativ. 13,00 Mozaic cultural-artistic-sportiv. 18,30 Decembrie 1980 – Cronica evenimentelor politice. 18,50 1001 de seri. 19,00 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial : Uriașul (american). 21,45 Telejurnal. Sport. 22,05 Șlagăre în devenire.

televiziune

FESTIVALIER

teatru

1. Peste clipele de **bucurie ştiinţifică** ale teatrului românesc nu se depune praful : ele intră în patrimoniul spiritual al culturii, iar acesta este şi nu este un muzeu de memorie. Dacă privim cultura ca pe o sinteză progresivă, vedem şi modul ei dialectic de a se mişca prin timp : în spiritul operelor recunoaştem, de la o vreme la alta, marca înaintaşă. O operă conţine un corpus de întrebări şi o invitaţie la dialog ; o alta se situează pe direcţiile propuse, negîndu-le, formulînd un răspuns mai rotund sau o interogaţie mai adîncă.

2. Nu avem motive să privăm teatrul românesc de cuceririle sale, atunci cînd îl raportăm la alte domenii ale culturii ; literatura dramatică are creatori exemplari – dar şi teatrul îi are.

3. Spectacolele unui festival al dramaturgiei actuale sînt în măsură să **aproprieze** imaginea despre momentul teatral, considerat de critica şi publicul nostru – şi de ale altora – ca fiind unitar – şi – însemnat : ca fiind de o specifică, modernă şi competitivă valoare. Dacă pe textul unui scriitor de teatru român contemporan se pot ridica, spre punctele de boltă ale teatralităţii contemporane, reprezentaţii româneşti în care regizori, actori, scenografi apar ca **personalităţi,** înseamnă că momentul teatral „bun" este o certitudine. Înseamnă că aprecierea acoperă un context. Că datele structurale ale acestuia funcţionează – concertat – în toate compartimentele. Şi că „perspectivele" sînt de aşteptat, nu doar de dorit.

4. Despre cultura şi culturalitatea dramaturgiei şi spectacologiei se poate vorbi, **acum,** întemeiat : relevînd depăşirea (de către o generaţie de dramaturgi) stadiului poetizant de conspectare a realităţii, observînd seriozitatea cu care trupe şi creatori de spectacol privesc premiera piesei actuale. Bunele intenţii sărbătoreşti au început să iasă din scenă. Pentru a se instaura un teatru care îşi cunoaşte ambiţiile şi regulile, care vrea şi poate să se exprime asupra patriei şi lumii, cu mijloace valide în plan universal. „A fi un text de teatru românesc" presupune a investiga problematica prezentului în rigorile unei conştiinţe şi unei vocaţii care şi-au asumat şi Lumea şi Teatrul. Aşa cum spectacolele nu mai tind să „deservească" manufacturier, să „promoveze" idei ale textului, posibilităţi ale trupelor, ci să se situeze pe poziţia dialogului cu acestea, să formuleze o opinie asupra lor, o judecată de valoare.

5. În cadrul unui sistem constituit, în totalitatea sa demonstrînd valenţe de cultură, un festival al dramaturgiei româneşti actuale este un punct de sprijin. Ne-am obişnuit să spunem că un fapt (de artă) devine semnificativ, raportat la contextul în care se produce ; dar, la fel de firesc, o structură îşi „verifică" rezistenţa prin (mai ales –) coloana sa centrală de susţinere. Unde să „căutăm" centrul artei teatrale, al unei culturi, dacă nu acolo unde se află situat ? În chiar ceea ce îi acordă identitate. Înlăuntrul ei inalienabil. În fiinţa sa inconfundabilă. În Naţional.

6. De aici, din buna închidere, pornesc, în istoria umanităţii drepturile popoarelor şi culturilor de a participa, de a se implica în discuţiile lumii despre soarta şi destinele vieţii şi artei pe planetă. Şi dintr-un prezent manifest – reprezentativ se poate privi consistent – eficient către tradiţie şi către viitor. Un festival al dramaturgiei româneşti actuale, precum cel petrecut la Timişoara, în noiembrie 1980, ne poate oferi prilejul – dincolo de a consemna spectacole, creatori, gînditori de teatru, nereuşite ori împliniri în domeniu – de a detecta momentul teatral ca pe o invitaţie la o mai generoasă conspectare critică : aceea care şi-ar nutri demersurile din marile exigenţe ale vieţii artei contemporane. Ceea ce nu ni se pare „puţin", ceea ce – iată – abia semnalăm. Doar prin simplul fapt al întrebării, lumea a sporit – se zice – ; poate va fi fiind adevărat.

Antoaneta C. IORDACHE

limbă şi stil

TIGHEL ŞI PERDAF

Cu exact 40 de ani în urmă, Sextil Puşcariu atrăgea atenţia asupra „aportului adus de diferitele pături sociale la graiul comun" (LR, I, 1940, p. 356). Ilustrul lingvist român se referea la faptul că aşa-numitele, astăzi, „vocabulare profesionale" nu constituie nişte „enclave", nişte „ostroave" lexico-frazeologice izolate, ci comunică în fel şi chip cu limba comună, oferindu-i acesteia numeroase expresii figurate, a căror plasticitate se atenuează, treptat, în procesul comunicării, pe măsură ce slăbeşte însăşi legătura lor cu „mediul" originar. **A trage cuiva un tighel** şi **a trage (da) cuiva un perdaf** sînt două asemenea expresii, ajunse în raport de sinonimie şi denumind, prin urmare, aceeaşi acţiune : „a dojeni, a mustra aspru pe cineva". Caragiale : „Ba încă ce ! **i-a tras un tighel** de i-a plăcut şi lui !". Cezar Petrescu : „Mama are să ne pună linguri în briu, pe lîngă că **are să ne tragă un perdaf** ca acela". Expresia **ca acela,** în asemenea contexte, funcţionează ca un indice al unei acţiuni „superlative". Provenind din „medii" sociale diferite – **croitoria** şi **frizeria – tighel** şi **perdaf** sînt două „turcisme" servind ca suport pentru două „frazeologisme" sinonime. **Tighelul** este o „cusătură vizibilă foarte măruntă, făcută cu maşina sau cu mîna şi constituind adesea o garnitură la un obiect de îmbrăcăminte". Camil Petrescu : „Marginea de pe piept a vestei avea un **tighel alb**". Bun cunoscător – de visu – al „realiilor" româneşti, Sadoveanu strămută termenul în spaţiul bălţilor, coborîndu-l, cu o accepţie figurată, la nivelul gîzelor : „Se stîrnise pe iezer deodată o pînză de creţuri mărunte de culoarea oţelului. La marginea plăviei, însă, limpezimea îmi apărea tot neclintită, şi am văzut aproape de mine, intrînd înot sub podul plaurului pe care mă aflam, o broască ţestoasă. „Broască cu covată" a numit-o Culai. În urma ei au apărut gîngănii ovale, încrestate cu **tighiluri de purpură.** Suiau din adînc şi coborau în adînc pe scărîţe invizibile" **(Nada Florilor).** Cît despre sensul „dojenitor" al expresiei **a trage un tighel,** el purcede din practica, la ... „propriu", a „împunsăturii".

Întrebuinţată în mediul său „de baştină", expresia **a da (trage) un perdaf** înseamnă „a rade de jos în sus, în contra direcţiei în care creşte părul", adică „în răspăr". Caragiale : „Amicul meu **trăgea perdaful** din urmă şi-l da voie muşteriului să se scoale". Iată, din teatrul lui Camil Petrescu, un schimb de replici preţios din punct de vedere lingvistic, fiindcă se sesizează, la nivelul unui cuplu sinonimic, o distincţie de fineţe : „– Unchiule, **nu dai perdaf ? ... – Perdaf ?** Mă, da' mahalagiu mai eşti ... **Se zice „contra" pe boiereşte".** Este regretabil că dicţionarele noastre nu înregistrează, încă, locuţiunea **a da contra** („a se rade şi de jos în sus"), din ce în ce mai răspîndită, azi, în limbajul familiar. Menţionez, în încheierea acestor însemnări, că ambele îndeletniciri menţionate au îmbogăţit seria sinonimică a verbelor **mustra, dojeni, probozi** etc. şi cu alte expresii sinonime, cum sînt **a săpuni, a da (trage) o săpuneală,** care „trimit" la ... frizerie, în timp ce **a trage cuiva un refec** sau **a lua pe cineva la refec,** ne întoarce la croitorie, căci **refecul** este, şi el, tot o „cusătură", realizată prin „împunsături" succesive : „Omul nostru **îl ia la refec** şi-i dete după ceafă cîţiva pumni" (Ispirescu). Prin verbul **refeca,** azi învechit, **refec** urcă spre **noi** din latină **(refricare).**

Contribuţia limbajelor profesionale la îmbogăţirea, cu expresii pitoreşti, a limbii comune este substanţială, învederînd, încă o dată, caracterul de „mozaic social" al vocabularului şi frazeologiei.

G. I. TOHĂNEANU

MUZICĂ

O ANIVERSARE EMOŢIONANTĂ – CORUL FILARMONIC – TREI DECENII DE VIAŢĂ

Oraşul şi-a omagiat artiştii. Ţara întreagă şi-a ales emisarii cei mai de vază spre a da întreaga strălucire unui jubileu emoţionant : trei decenii de neîntrerupte împliniri ale corului filarmonic, ale primului organism profesionist din „Ţara cîntăreţilor", din provincia cu cele mai numeroase şi mai renumite coruri centenare. Din laşii lui Muzicescu, a sosit dirijorul **Ion Pavalache,** statornic prieten al bănăţenilor, împreună cu compozitorul **Vasile Spătărelu ;** din Capitală, maestrul **D. D. Botez,** dascăl a generaţii de dirijori, eminent şef de şcoală. Vicepreşedintele Uniunii Compozitorilor, **Laurenţiu Profeta,** s-a făcut mesagerul salutului entuziast al întregii bresle a artiştilor, adresînd sărbătoriţilor urări minunate, între care, aceea de a saluta, într-un viitor apropiat, noul cor academic de 120 de persoane ! Din partea Comitetului Judeţean, tovarăşul **Gh. Codreanu** a evocat momentul de jure al constituirii, pentru ca primarul acestui municipiu al florilor şi al muzicii, tovarăşul **Radu Bălan** să ofere un dar deosebit de frumos sărbătoriţilor.

În acest cadru, **Remus Georgescu** a jalonat acţiunea începută de **Mircea Hoinic,** de regretatul **Ion Românu** şi continuată azi de **Diodor Nicoară.** Atributului investit cu emoţie şi reverberaţii afective, i-a urmat o adevărată paradă a cînteculul coral, ca într-o vie ştafetă a măiestriei şi harului lor interpretativ, **Mircea Hoinic, I. Pavalache, D. D. Botez** iar în partea secundă **D. Nicoară** s-au succedat la pupitrul acestui minunat organism – am numit corul filarmonic – cel care dispune azi de o omogenitate impecabilă, de forţă sonoră cît şi de culori timbrale licitate cu o spontaneitate care frapează, încîntă, cucereşte. Au impresionat deopotrivă valorile solistice etalate din sînul acestui cor merituos – **Ioan Minda, Eleonora Oarcea, Ion Iancovici, Maria Moraru** şi inegalabilul minuitor de expresii sonore **Sergiu Ţapuchievici.**

Timişoara a retrăit în aceste ore pulsul înalt al emulaţiilor corale de altă dată, din capitala Banatului, despre care presa vremii vorbea pe pagini întregi. Dacă am încerca să corelăm imaginea sosirii şirului de mesageri ai artei corale la Lugoj, cu cîteva zile înainte, din întregul cuprins românesc, de la Putna şi Maramureş, de la Tîrgovişte sau Constanţa, spre a-şi disputa rîvnitul trofeu „Vidu", cu acest condensat moment de artă vom avea imaginea împlinită a perenităţii unui ideal, rîvnit în ungherele cele mai secrete ale sufletului acelor minunaţi precursori care şi-au legat din totdeauna conştiinţa frumuseţii plaiului lor de condiţia cîntării, a minunatei cîntări corale bănăţene.

Doru MURGU

istorie-document

O LECTURĂ REALĂ A TABULEI PEUTINGERIENE

În ultimii ani, istoriografia bănăţeană şi-a îmbogăţit repertoriul de specialitate şi prin reevaluarea critică a primului document antic cartografic : Tabula Peutingeriană. Mai precis, harta romană de itinerar militar, întocmită schematizat de către Castorius prin anul 350 e.n., după care s-au identificat aproape toate localităţile din Dacia romană. Documentul conferă astfel tărie de argument atît informaţiilor istorico-geografice ale lui Ptolomeu (sec. II) şi Geografului din Ravenna (sec. VII) cît şi cercetărilor topoarheologice contemporane.

Deşi claritatea lecturii documentului cartografic exclude orice echivoc în interpretare, totuşi, cîţiva cercetători de la finele veacului trecut (Torma şi Ortvay) au opiniat, după o formulă originală faţă de istoricii precedenţi, operînd asupra tabulei o curioasă modificare de reinterpretare, – însă fără nici o acoperire faţă de grafie sau faţă de elementele de calcul ale distanţelor, marcate în mille romane. Mai concret, aceşti cercetători au interferat dubletele toponomastice „Tivisco" – deşi ele sînt distinct materializate pe tabulă (la Timişoara şi la Jupa – Caransebeş). Şi, astfel, eroarea s-a amplificat şi prin aceea că s-a deplasat spre est traseul drumului roman Lederata – Tivisco (Timişoara), în aşa fel încît acesta să se unească, în mod forţat, la punctul de interferenţă amintit, adică la castrul Tibiscum de la Jupa – Caransebeş.

Cum numele celor doi arheologi era de notorietate, eroarea istorică s-a impus, apoi nici un istoric „en titre" n-a mai reluat această problematică, pentru a sesiza inadvertenţele comise.

Mai mult încă. Urmare acestei ciudate erori de interpretare documentară, în primele decenii ale veacului curent au apărut şi alte tendenţioase teorii (A. Buday, A. Alföldi, M. Parducz) care susţineau că stăpînirea romană pe teritoriul Banatului antic s-ar fi exercitat numai în zona deluroasă şi muntoasă, avînd drept graniţă vestică o linie ce se sprijinea pe castrul de la Jupa (sic !). Iar zona de cîmpie, pînă la Tisa, era doar o „mlaştină nelocuită", un fel de „terra deserta", controlată (spun ei), prin intermitente incursiuni – de către sarmaţii iazygi.

Referitor la această problemă, s-a demonstrat cu o gamă largă de argumente asupra autenticităţii integrale a Tabulei Peutingeriene şi, implicit, asupra identităţii anticului „Tivisco" cu teritoriul Timişoarei de azi (vezi : „Revista de Istorie", nr. 7/1976, nr. 12/1977 şi „Orizont" nr. 8, 10, 11, 19, 37 din 1978).

Dar concluziile respective, recent postulate nu sînt singulare şi nici de dată recentă în istoriografia românească.

Iată, de pildă, ce afirma istoricul transilvănean **A. Treboniu Laurian** în **„Temesiana"** (Bucureşti, 1848), la pag. 4 : **„... între inscripţionile cele mult tăiate în piatră şi pre monede, se află municipium Tiviscum (Temesioara zilelor noastre)" .. „Doue drumuri treceau preste Dunăre în Dacia Temesiană ; ... celu d'întâiu mergea de a dreptulu către me'ză nopte la Municipiului Tiviscu, trecându preste fluviulu Apu (Carasiu), prin Arcidava (Vârşeţiu), prin Centum-putea (Moravicia), prin Berzovia, prin Azizis ... şi prin Caput-bubali (sau Caput bovin, după Procopiu) de unde ajungea apoi la Municipilu Tiviscum"**

Aşadar, încă de acum 132 ani, un erudit istoric român scria, în graiul de epocă din Bucureştii paşoptist, pagini de o inestimabilă valoare pentru istoria antică a Timişoarei şi altor localităţi daco-romane, amplasate pe traiectul drumului menţionat.

A. Treboniu Laurian s-a situat pe poziţia marilor istorici-geografi ai timpului, cu prestigiu de valoare europeană, ca : d'Anville, Mannert, Ukert, Forbiger, ş.a. – în ceea ce privşte interpretarea clară a ştirilor furnizate de istoricii antici – şi a dat o lectură reală Tabulei Peutingeriene, pe care, de altfel, se sprijină întregul eşafodaj al argumentării sale. Dintre istoricii români, A. Treboniu Laurian este primul care a făcut o distincţie netă de grad urbanistic şi poziţie geografică între municipiu Tiviscum „Temesioara zilelor noastre" – şi „mansionea Tiviscum" de la „Caveran" (Jupa. n. n.).

„Temesiana" lui A. Treboniu Laurian, această scurtă monografie bănăţeană, piesă bibliofilă rară, care nu ştim din ce motive a scăpat unei reeditări – este o importantă moştenire istorică, o contribuţie substanţială la cunoaşterea trecutului nostru naţional.

Departe de a se considera ca epuizate argumentele în favoarea respectării **ad literam** a tuturor elementelor cu caracter documentar din Tabula Peutingeriană, ce se referă la vechimea şi funcţia urbană a Timişoarei, am considerat că este oportun în a releva un aspect din geneza gîndirii istorice româneşti asupra problematicii în cauză, a sublinia un mod obiectiv de a reflecta realitatea şi a proiecta asupra ei luminile adevărului.

C. RĂILEANU

top

Una, alta...

„Actul de naștere" al formației timișorene **POST SCRIPTUM** poartă data de 1 octombrie 1980. Cu toate acestea, grupul amintit se poate mîndri cu o bogată activitate. Astfel, în luna octombrie a participat la elaborarea LP-ului lui Mircea Baniciu, disc programat să apară în magazinele de specialitate în primăvara anului viitor. Două emisiuni Tv., participări la emisiunile radio „Meloritm" și „Jazz Forum" un concert la ediția jubiliară a Clubului de jazz din Sibiu vin să ilustreze în parte preocuparea membrilor formației pentru calitatea actului artistic. Fuziunea dintre jazz și Rock dă la iveală piese de o aleasă inspirație melodică și ritmică („Iarna" ; „Joc de Anul Nou"). Grupul **(Doru Apreotesei** – keyboards ; **Maihai Farcaș** – drms; **Tiberiu Ladner** – voce, percuție, keyb, **Mircea Marcovici** – bass și **Dan Ionescu** – chitară) repetă la Casa tineretului unde a găsit un real sprijin în persoana directoarei Teodora Naghy și a lui Gh. Galetin. Vom avea prilejul să urmărim evoluția acestui grup pe micul ecran în noaptea dintre ani. Pînă atunci, le dorim succes !

Am citit că Picasso iubea nespus cîntecul compunea și improviza pe tema acelei muzici fierbinți andaluze care e flamenco. Nu m-am gîndit niciodată că autorul „Guernicăi" ar fi putut ține în măiestrele sale mîini și chitara. Și ce păcat că din toate care au fost ne-a rămas doar amintirea unui Picasso-pictor...

Petru UMANSCHI

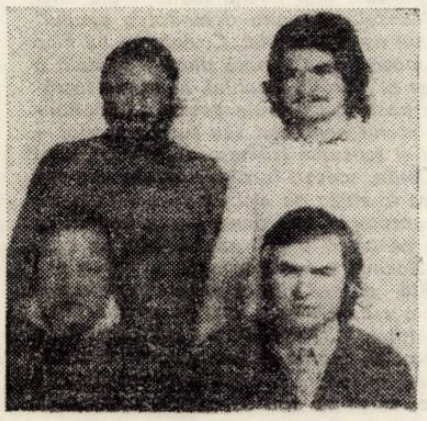

sport

LUI MIRCEA TUDORAN...

...îi datorez această întrerupere de tăcere a „Sportului" în colțul nostru de pagină, lui, confratelui (vitreg...) într-ale scrisului, cel care m-a amărît peste răbdări cu marea sa găselniță în cronica meciului Corvinul – „Poli", scurs la Drobeta-Turnu Severin. Nu-i fac lui Mircea Tudoran proces de intenție, nici analiză semantică pe text, întrucît îmi respect colegii de condei și pe cei de la microfon, supărările, multe, dîndu-le uitării și zicînd, precum zic bătrînii, las'că-i bine. Dar, ceea ce era evident pentru toată suflarea de pe arena severineană, aceea că „Poli" a jucat cu un cap și o minte peste mîinile hunedorenilor, nu s-a aflat în ton cu părerea (autorizată), se zice, a lui Mircea Tudoran, care, ca să spulbere bucuria vacanței, s-a pus să scrie invers și să comunice impresii false suflării fotbalistice, să dea cititorilor gogoașele imaginației sale. De unde, maestre, acel penalti fatal, invocat în capul și în coada cronicii, cînd Mircea Lucescu căuta, în tot meciul, două principale modalități de exprimare tactică : centrarea și alunecarea ?... o dată, i s-a acordat 11 metri, de alte ori, băieții lui au avut golul în vîrful bocancului, fără să-i oprească nimeni, în vreme ce și timișorenii au ratat la 1–0, o sumedenie de ocazii care, concretizate, ar fi șters ceața din privirea unora ; e clar : ratarea e ratare, fotbalul se joacă, însă, pe goluri, dar, a scrie că Lucescu și ai săi au evoluat excelent, asta întrece orice măsură ! Comentînd noi, cei cu domiciliul de Timișoara, partida cu pricina, am putea fi acuzați de subiectivism, însă ce ne făceam cu patimile, ce se ascund cu atîta... obiectivitate ?!

Mîhnit, mă bucur, totuși, că și oltenii și Dobrin stau în frunte, semn că adevărul triumfă !

Teodor BULZA

arta amatoare

„RĂDĂCINILE UNUI ARBORE"

Între 5 și 8 decembrie a.c. a avut loc la Alexandria faza pe țară a formațiilor artistice specializate în montaje literare, sub genericul „Roadele toamnei" în cadrul festivalului național „Cîntarea României", ediția a II-a. Formația artistică de la I. P. Z.-KANDIA din Timișoara a primit premiul II pe țară. Instructor, Emil Șain. Secretara Comitetului U.T.C. pe întreprindere, Zoe Bulgăr, e inima acestei formații. Excepțională vocație de artist amator, Zoe Bulgăr e un exemplu de dinamism și dăruire și la locul de muncă, și în viața artistică a întreprinderii. Ajutată de către un membru al con-

ducerii comitetului U.T.C., Cristian Untilă, Zoe Bulgăr a reușit să închege o formație omogenă, în care exigența artistică pentru text și interpretare stă pe primul plan. Maria Ionașcu, Donca Rubei, Paula Ciobănete, Elisabeta Caia-Hoana, Maria Miu, Hermina Mackk, Viorica Todea, Gheorghe Vlad, Florica Petrilă sînt doar cîțiva dintre tinerii uteciști și comuniști care țin cu mîndrie torța artei amatoare. Sigur că această formație primește un sprijin substanțial și din partea tovarășelor Beatrice E. Moțiu, directoarea întreprinderii, Ileana Ilinca, secretara Comitetului P.C.R., și Ana Codrea, președintă a comitetului de femei. Premiul de la Alexandria pentru montalul literar „Rădăcinile unui arbore", al formației artistice de la „KANDIA", este o mîndrie atît pentru artiștii amatori, cît și pentru colectivul întreprinderii.

Damian URECHE

debut

ADRIAN DAN

Am primit, încărcat de ninsoare, de cugetare și puritate, un plic unic de cînd semnăm această rubrică. Ne grăbim să-i dăm întîietate. Și fiind un talent de excepție, cum credem că este studentul Adrian Dan, nu vom mai adăuga nimic.

Vasile VERSAVIA

Diferențe cîntate

Mai important decît un ochi
e plînsul.
Mai important decît un drum
e un călcîi.
Mai important decît o viață
e un om.

Cu focuri în ochi și lacrimi în gene

Am cunoscut o fată purtînd
în pămînii ei
fragezi sîngele revoluției.
Ochii, nările, gura,
pielea ei limpede
și curată ca ploaia respirau
fără pauze un aer
colorat de acizi :
lupta.

Deseori, după
cîte un zbor
mult prea alb, rătăciți,
îi ceream
să nu ne privească.

Sens unic

Fiecare frunză închide un
lung coridor către soare –
la nașterea ei, singură hotărîse
prima ruptură : o anume față
umbrită tot timpul, cealaltă –
țința îndubitabilă
a unor raze.

Rond

Calc fără zgomot, fără
prea multă bărbăție.
fără ritm, izbind cu piciorul
în grămezile de pași stratificate
în ultimele 24 de ore.
Rămîne strada curată.
(Înainte de întîlnirea
de la miezul nopții
cu dorințele
personificate, în fiecare seară,
vara, iarna,
pe ploaie, pe viscol, trăiesc
acest preludiu ardent,
perfect verosimil.)

Program de plajă

Zi după zi,
cu precizia tăcerii
depline, ceresc,
matematic, Pămîntul
își expune la vîntul
solar, rînd pe rînd,
punctele gînditoare.
Se produce sinteza
pigmentului său crud,
de însatisfacție.

Și raza pătrunde.
Visul se coace.

Crăiasa zăpezii

Vei avea în primire zăpada
care ne înaripează
spinările îmblănite,
zăpada
însetată de ochii
oamenilor de zăpadă,
zăpada din vasele capilare
(oi, frigul ăsta
care nu ne mai părăsește)
zăpada
prin care visleam să ajung
la legănătoarea mea casă.
Zăpada niciodată căzută.

Și inima ta de zăpadă.

*

* *

Cînd am să mor
lăsați-mă o vreme purtat
de brațele înfrigurate
ale focului.

Lui îi voi încredința,
eu și frunzele de sub cap,
povara mîntuitoare
a purității.

Ce va rămîne din noi,
mai de preț, se va prinde
pe tălpile vîntului ;
(iarba sălbatică
va fi mulțumită).

Cum se încarcă o baterie de buzunar

Pe un ogor atins
de tălpile fertilizante
ale aurorei, în octombrie,
pe o stradă nouă
spălată de ploaie,
pe vibrato-ul unui strănut
al viitoarei femei
de numai 14 ani, pe umbra
a două capete umane
solidare –unic semnal
pentru vreme cețoasă –
pe haloul prelung ce înlănțuie
chipul mulțimii, întîlnesc
corola-nfierbîntată a unei flori
neverosimile.

O scînteie – durata
fiecărei mutații – pulsează
împotriva secundelor.

memento

PLANETOLOGIE (XII)

Ținînd cont că misiunile „Viking" de a se depista rudimente de viață pe Marte n-au reușit, din cauza unor rezultate ciudate și neașteptate, savanții consideră că în viitorul apropiat trebuie făcută o nouă încercare.

În literatura tehnică sovietică se vorbește despre cercetările care au ca scop trimiterea pe Marte a unui vehicol „Marsohod", un model perfecționat al lui „Lunahod", care în perioada 1970–1973 și-a făcut cu succes periplul pe Lună. Întrucît controlul nemijlocit de pe Pămînt n-ar fi posibil, „Marsohod" ar trebui să posede un sistem de control computerizat desăvîrșit.

În ianuarie 1983 de pe rachetoplanul „Space Schatle" se va îndrepta în spațiu nava americană „Galileo". În iulie 1985, la sosirea în punctul stabilit, sonda navei va intra în atmosfera densă a planetei. A doua sondă („Orbiter") va intra, între timp, în orbita eliptică alungită a lui Jupiter. Dacă totul va merge bine, sonda va cerceta timp de 20 de luni împrejurimile planetei, folosindu-se de forța de gravitație a lui Ganimede, pentru a-și modifica puțin ruta. „Orbiter" va cerceta detaliat compoziția de suprafață a satelitului și eventuala atmosferă, densitatea particulelor electrice și cîmpurile magnetice, studiind sinoptic atmosfera lui Jupiter. O cameră cu distanța focarului de 1,5 m va face fotografii cu mare putere de detaliere. În loc de țevile TV vidicon de astăzi, se va utiliza electronica semiconductoare, în scopul obținerii unor imagini mai bune.

Sistemul solar este un imens spațiu, iar pentru cercetarea lui sînt necesare veacuri întregi. Cercetările care se fac acum, fără îndoială, nu au precedent în istoria omenirii. Posibilitățile viitoarelor misiuni sînt enorme, dar trebuie să se ia în considerare că ele sînt limitate de cheltuieli uriașe și necesită mult timp pentru punerea la punct a fiecărui program.

Cometele încă mai prezintă o mare taină pentru cercetători, cărora le sînt necesare noi date ca să poată opta pentru una din teoriile contradictorii privind originea și alcătuirea lor încă mai există posibilitatea trimiterii unui robot în întîmpinarea cometei lui Halley, care va reveni în 1986, dar timpul trece repede. Din cauza greutăților financiare NASA a renunțat la întîlnirea apropiată cu această cometă. Problema constă în aceea că cometa face înconjurul soarelui în direcția retrogradă. De aceea NASA propune acum în locul întîlnirii survolarea cu o sondă suplimentară care va intra în coada planetei. Sonda purtătoare și-ar continua apoi zborul.

evrika!

- **Să fiu vînt cum este vîntul, ne-ndoios că s-ar renta :**
  Tot bătînd fără-ncetare, poate mulți aș îndrepta !
- **Viața, împletind din greu, edificii vii înramă ;**
  Morții-i este mai ușor, pentru că ea doar destramă !
- **Colorată-i vorba dulce, neagră cea otrăvitoare,**
  Căci o limbă, ce-i o limbă ? Un parfum trădat de floare !
- **Peste zidul dintre noi și puzderia de astre**
  S-a întins, ca o lumină, iedera neștiinței noastre !
- **Pustiit de adevăruri, omul, sub oi vremii fluturi,**
  N-a rîvnit nicicînd sfîrșitul, doar edenice-nceputuri.
- **N-avui fast, nu avui casă, nu avui nimic sub soare ;**
  Decînd sînt față de masă, iată-mă, am și picioare.
- **De-ar vedea-n odaia strîmbă chipul prostului în ramă,**
  Ar spune Omar Khayyam : ca paharul gol în cramă.
- **Somitatea cînd lansează vorbele de duh, insist**
  Să afirm că-mi pare mare și cel mai mic umorist !
- **E-n sămînță duhul lumii, ca un semn de neputință ;**
  Știe ea de ea, plăpînda, cum va fi luat ființă ?
- **Trăiesc unii-n lumea asta ca țiparii în nisip ;**
  Doar cîrligul veșniciei ne arată al lor chip !

Ion VELICAN

Giovanni Pico della Mirandola conte de Concordia

DE DIGNITATE HOMINIS

Socotit de Jakob Burckhardt drept „una din cele mai nobile mărturii ale unei epoci de cultură", discursul lui Pico della Mirandola „Despre demnitatea omului" pune în evidență viziunea largă a renascentistului asupra omului. Cuvîntarea lui Pico se pare că a rămas prea puțin cunoscută în epocă ; așa rezultă dintr-o epistolă a nepotului său Gian Francesco Pico, primul editor al lucrării. Dealtfel, nici titlul lucrării, „De dignitate hominis", nu este original, ci postum. Cu toate acestea, importanța cuvîntării – singura scrisă de Pico, după mărturia nepotului său (unica oratio) – a fost relevată încă în amintita epistolă : „Dar și scrisorile (rămase de la Pico, n.n.) în număr de vreo cincizeci, scrise în timpuri diferite, scrisori familiale, doctrinale sau de încurajare, au dat la iveală o cuvîntare care la vîrsta de nici 24 de ani (a autorului, n.n.) evidențiază spiritul deosebit de pătrunzător și învățătura foarte bogată ce au generat toate scrierile sale, cuvîntare care ne oferă o mărturie extrem de convingătoare în privința deosebit de abundentei elocințe a acestuia".

Raportată la epocă, lucrarea pare o eruditâ „erezie" filosofică în care Pico nu numai că re-consideră textele fundamentale ale creștinismului, dar în spiritul „filosofiei universale" pe care o dorea și a Concordiei, îi „împacă" pe presocratici cu evangheliștii, pe proleți cu cugetătorii arabi sau cu Platon și exemplele pot continua ; conexiunile făcute de filosoful italian au în vedere evidențierea faptului că omul este „o mare minunăție", dar mai ales că omul se află în centrul universului, că este divin prin propria-i voință.

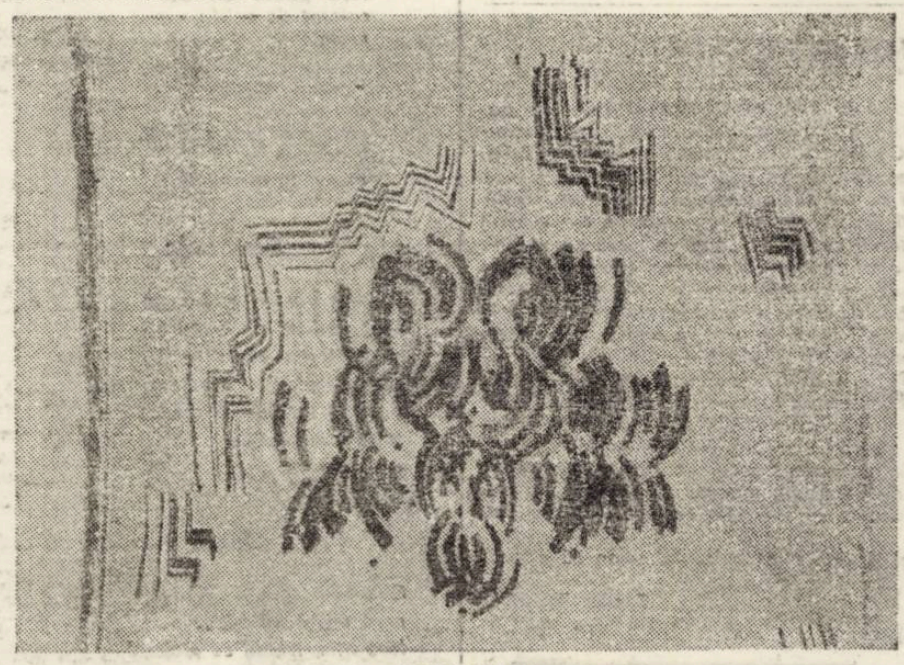

JECZA KLÁRA : „Covor"

Preaînvățaților părinți, am citit în scrierile arabilor că sarazinul Abdala, fiind întrebat ce consideră el că ar trebui admirat cel mai mult în acest spectacol al lumii, a răspuns că nu consideră nimic mai admirabil decît omul. Acestei cugetări i se adaugă aceea a lui Mercurius : „O, Asclepius, mare minunăție este omul".

Gîndindu-mă la sensul acestor spuse, nu mă mulțumeau acele numeroase argumente ce sînt aduse de mulți în legătură cu superioritatea naturii umane : că omul este un intermediar printre creaturi, fiindule slujitor celor superiori și stăpîn celor inferiori lui ; că prin ascuțimea simțurilor, prin spiritul cercetător al rațiunii, prin lumina cunoașterii este interpretul naturii ; că este elementul de legătură al eternității și al timpului trecător ; și (după cum spun perșii) copula lumii, ba chiar uniunea ei, el, cel cu puțin inferior îngerilor, după cum mărturisește David.

Desigur, aceste cugetări sînt mărețe dar nu esențiale ca să-și revendice privilegiul supremei admirații. De ce să nu-i admirăm chiar pe îngeri și preafericitele coruri ale cerului ?

În sfîrșit, mi s-a părut că am înțeles deci de ce omul este cea mai fericită ființă și prin urmare demnă de întreaga admirație, și mai ales care este acea condiție pe care a ales-o în înlănțuirea universului, condiție care trezește invidie nu numai ființelor inferioare, ci și astrelor și spiritelor cerești. Lucru deasupra oricărei credințe și minunat ! De ce nu ? Căci tocmai de aceea se spune și se consideră că omul este o mare minunăție și o ființă într-adevăr demnă de admirat.

Ascultați deci Părinți, despre ce este vorba și dăruiți-mi încercarea mea cu binevoitoare ascultare pentru învățătura voastră.

Părintele Dumnezeu, supremul arhitect construise deja, după legile tainicei înțelepciuni, această casă a lumii pe care o vedem, preamăreț templu al dumnezeirii.

Tărîmul de dincolo de cer l-a împodobit cu spirite ; sferele celeste le-a însuflețit cu spirite nemuritoare ; părțile scîrnave și întinate ale lumii de jos le-a umplut cu turma feluritelor animale. Dar, după terminarea lucrării, făuritorul dorea să existe cineva care să cerceteze cu atenție înțelesul unei atît de mari lucrări, să-i îndrăgească frumusețea, să-i admire măreția. Din această cauză, după ce toate celelalte lucruri au fost duse la capăt (după cum dovedesc Moise și Timaios) s-a gîndit în sfîrșit să creeze omul.

Dar, printre arhetipuri nu mai avea unul după care să plăsmuiască un nou neam, nici printre bogății nu mai avea ceva ce să-i dea moștenire noului fiu, nici dintre locuri nu mai avea vreunul pe care să șadă acest contemplator al universului. Toate erau deja pline ; toate fuseseră deja împărțite ordinelor celor mai de sus, celor de mijloc și celor mai de jos. Dar, nu se potrivea puterii creatorului ca, din cauza ultimei sale creații, să strice deja cele făcute ; nu era înțelept ca din cauza sleirii spiritului să șovăie în privința unui fapt necesar ; nu era propriu binefăcătoarei dragoste ca tocmai pe acela care avea să slăvească generozitatea divină în fața celorlalți, să-l silească să o condamne în el. În sfîrșit, marele creator a hotărît ca acela căruia nu mai putea să-i dea nimic propriu, să aibă ceva comun și cu toate acestea să fie deosebit de fiecare în parte. A conceput așadar omul ca pe o lucrare cu un aspect care nu îl diferențiază și, punîndu-l în centrul Universului, i-a vorbit astfel : „O, Adame ! Nu ți-am dat nici un loc sigur, nici o înfățișare proprie, nici vreo favoare deosebită, pentru ca acel loc, acea înfățișare, acele îngăduințe pe care însuți le vei dori, tocmai acelea să le dobîndești și să le stăpînești după voința și hotărîrea ta. Natura configurată în celelalte ființe este silită să existe în limitele legilor dinainte stabilite de mine. Tu, neîngrădit de nici un fel de opreliști îți vei hotărî natura prin propria-ți voință în a cărei putere te-am așezat. Te-am pus în centrul lumii pentru ca de aici să privești mai ușor cele ce se află în lumea din jur. Nu te-am făcut nici ceresc, nici pămîntean, nici muritor nici nemuritor, pentru ca să te înfățișezi în forma pe care însuți o preferi, ca și cum ai fi prin voia ta propriu-ți sculptor și plăsmuitor de cinste. Vei putea să decazi la cele de jos ce sînt lipsite de inteligență ; vei putea, prin hotărîrea spiritului tău, să renaști în cele de sus ce sînt divine".

O, supremă dărnicie a Dumnezeului tată, supremă și demnă de admirat fericire a omului, căruia i-a fost dat să aibă ceea ce dorește să fie ceea ce el vrea !

Animalele, după cum spune Lucilius, se nasc și poartă totodată cu sine trăsăturile viitoare, încă din punga maternă. Spiritele superioare, încă de la început sau puțin după aceea, au fost ceea ce vor fi în veacul vecilor. Omului însă, Tatăl i-a dat la naștere semințe ce produc de toate și germeni ai vieții de toate felurile ; și pe oricare din ele va îngriji, acelea să se dezvolte și să poarte în sine rodul lor. Dacă le va alege pe cele vegetale, să devină plantă ; dacă pe cele legate de simțuri, să fie animal ; dacă le va alege pe cele raționale, să devină o ființă cerească ; dacă pe cele cu spirit, va fi înger și totodată fiu al lui Dumnezeu ; și dacă, nemulțumit de fiecare din felurile creaturilor, se va retrage în centrul unității sale, va forma un singur spirit cu Dumnezeu în întunecimea solitară a Tatălui care este așezat deasupra tuturor, și tuturor le va sta în frunte.

Care dintre noi nu ar admira un asemenea cameleon ? sau în general, cine ar admira altceva mai mult ? Atenianul Asclepius a spus pe drept cuvînt că acela care se schimbă astfel și a cărui natură însăși e schimbătoare, este simbolizat în mistere prin Proteu. De aici, acele metamorfoze celebrate de evrei și de pitagoreici. Căci asemeni este și teologia tainică a evreilor cînd îl transformă pe sfîntul Enoch în înger al divinității (...), cînd îi transformă pe alții în diferite forțe divine. Și pitagoreicii îi metamorfozează pe oamenii nelegiuiți în animale și, dacă e să-i dăm crezare lui Empedocle, chiar în plante. Luînd acestea ca exemplu, Mahomed spunea adesea și pe bună dreptate, că acela care se va îndepărta de legea sfîntă, să devină fiară. Căci nu învelișul definește planta, ci natura sa lipsită de inteligență și nesimțitoare ; nici pe animal nu pielea îl definește, ci suflarea lipsită de inteligență și legată de simțuri ; nici cerul nu se caracterizează prin forma sa rotundă, ci prin rațiunea fermă ; nu absența corpului, ci spiritualitatea îl definește pe înger.

Căci dacă îl vezi pe vreunul dedat pîntecului, om șerpuind pe pămînt, ceea ce vezi nu este de fapt un om, ci o plantă ! dacă l-ai vedea pe vreunul privind tulbure în nălucirile goale ale fanteziei, asemenea lui Calipsus, liniștit la scărpinat, robit simțurilor prin momeală, acela pe care îl vezi nu este om, ci animal. Dacă vezi un filosof judecîndu-le pe toate prin dreapta rațiune, îl vei cinsti ; acesta este o ființă cerească, nu pămînteană. Dacă vezi un contemplator neîntinat, nestiutor de trupul său, cufundat în adîncurile gîndirii, acesta nu este nici ființă pămînteană, nici cerească : este puterea divină învelită în trup omenesc. Cine oare să nu admire omul, care în sfintele scrieri mozaice și creștine, pe drept cuvînt este desemnat cînd prin denumirea de „întregul trup", cînd prin cea de „întreaga creatură", și aceasta deoarece el însuși își plăsmuiește, își făurește și își metamorfozează înfățișarea întregului trup și esența înnăscută a întregii creaturi.

Prezentare și traducere
Dan NEGRESCU

cartea străină

INSULELE LUI THOMAS HUDSON

Faptul că **INSULELE LUI THOMAS HUDSON**[1] este un roman publicat postum nu-i schimbă cu nimic semnificația în contextul întregii opere hemingwayene ; romanul alunecă perfect în matca generoasă a unei viziuni pe care de-acum o cunoaștem ca fiind specifică lui Hemingway. Liniaritatea acestui scriitor consecvent sieși, fără crize sau climaxuri, timp de mai mult de patru decenii, este premiza unității operei sale. Între luptă, dragoste și moarte, revenirile obsesive nu sînt doar fațetele conceptuale și cauzale ale aceluiași efect, ci reprogramarea aceleiași cauze într-o efecte multiple, concepte simultane. În mod paradoxal, acest gen de liniaritate (care poate fi un aspect al valorilor generice și deci universale) provoacă două înregistrări paralel a două tipuri de evoluție. Una de prim contact, față de lectura, nu facilă, dar profundă – pasiunea Hemingway, pînă la 18-20 de ani, înțelegerea Hemingway (cu ceea ce aceasta implică, de la entuziasm pînă la indulgență), pînă la 40-45 de ani și împăcarea Hemingway, după aceea. Al doilea tip de evoluție este descifrabil în interiorul operei, măsurîndu-se în grade – gradele unghiului de deschidere a perspectivei asupra contextului în care-și concepe și include autorul textele romanelor și povestirilor sale.

Lupta (în război), în voință, în singurătate sau în mijlocul unei naturi, niciodată dușmănoasă, dar mereu copleșitor și provocator puternică, dragostea (erosul sau libertatea) și moartea (prin luptă, dragoste, în mijlocul lor și al naturii uriașe) sînt cele trei repere ale unității hemingwayene. Conflictul, înfrîngerea și neputința sau bravura, umilința și liniștea (salvarea, mîntuirea, odihna, sfîrșitul) sînt tot atîtea forme ale celor trei entități. Subiectivitatea devine un subterfugiu al obiectivității, plictisul ușor pe care-l provoacă individualizarea situațiilor generic dramatice este simulacrul unei filantropii de tip scriitoricesc. Calitatea operei hemingwayene vibrează în flexibilitatea comunicării, în capacitatea textului de a pătrunde, de a se împrăștia și de a convinge, cu acea expresie a universalității mai accesibilă decît toate celelalte – sentimentul de solidaritate prin viață (luptă și dragoste) și mai ales prin moarte. Opera lui Hemingway devine astfel un cod de referință.

În romanele **Insulele lui Thomas Hudson** este din nou vorba de luptă, dragoste și moarte, înlănțuite iremediabil într-un proces de cauzalitate aproape (cantitativ, nu calitativ) fatal, omul (acel Bărbat cu B, hemingwayan prin excelență) fiind un gen de pion cu îndrăzneala nebunului, un provocator „cochet" la o cursă în care nu are șanse de cîștig. În ciuda unor ani în care s-a închegat prezența unui clișeu, nu există nimic artificios în acest personaj, din romanele lui Hemingway, decît în măsura în care răspunde unor reflexe de cititor antrenat. El reprezintă esența unui rechizitoriu pe care autorul nu a încetat să și-l facă sieși de-a lungul scrierii întregii sale opere. Personajul hemingwayan se naște în acea îmbinare dintre dimensiunile și încărcătura generică a conceptului „om" și adaosurile aleatorii ale conflictelor individuale ; această îmbinare suportă tensiunea unui adevărat conflict susținut între fair-playul individual și cel generic.

Pentru această construcție, pentru acest conflict, Hemingway are nevoie de spațiile conceptuale întinse ale marilor determinări umane și de infinitatea unui ecran pentru proiecțiile sale, de continuitatea unei provocări incomensurabile, are nevoie de perpetuare ca și de repercutare în vastitatea naturii, ca într-o veșnic-ciclică pornire sau reîntoarcere.

De aceea Hudson, ca toți ceilalți, este punctul roșu care alunecă de-a lungul unei reacții imperturbabile, în lanț – spre / în luptă ca-n dragoste, spre / în dragoste ca-n moarte spre / în moarte ca-n mare (în natură, pur și simplu).

IOONA RAUSCHAN

1. Ernest Hemingway, **Insulele lui Thomas Hudson**, Ed. Univers, București, 1980.

REDACȚIA și ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1 Tel. : 3-33-90, 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE

ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean de cultură și educație socialistă Timiș

NR. 52 (666) 25 DECEMBRIE 1980 ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXXI ● 16 pag. — 1 leu

SIMION LUCACIU : „Războinici daci"

Cu ocazia Aniversării Republicii și a noului an, colectivul revistei „ORIZONT" urează tuturor cititorilor și colaboratorilor săi fericire, sănătate, succese in toate planurile muncii și vieții și „LA MULȚI ANI !"

REPUBLICA XXXIII

RODUL ÎNTREGULUI POPOR

Rezultatele remarcabile obținute de țara noastră in procesul dezvoltării economice, in ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului sint, după cum sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la cel de-al XII-lea Congres al partidului, „rodul activității neobosite, pline de abnegație, a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate, al eforturilor considerabile, materiale și umane, ale intregului popor pentru ridicarea economico-socială a patriei". **In amplul proces de înălțare a patriei spre progres și civilizație, nimic nu am primit de-a gata, gratuit.**

La baza marilor transformări care s-au petrecut in anii construcției socialiste, cu deosebire in ultimul deceniu și jumătate se află dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție, creșterea susținută a avuției naționale, a venitului național. Timp de 30 de ani, venitul național pe locuitor a crescut intr-un ritm anual de 8,4 la sută, ritm de 2–4 ori mai mare față de cel inregistrat de Statele Unite, Canada, Italia, R. F. Germania, Franța etc. Eforturile poporului nostru au situat și stituează România printre puținele țări din lume a căror dezvoltare economică urmează o linie ascendentă, dinamică și echilibrată, asigurind un nivel de trai tot mai inalt oamenilor muncii. Decalajul care despărțea România de țările dezvoltate s-a micșorat in prezent de 3–4 ori, deși el se menține incă la un nivel insemnat.

Contribuind cu trei cincimi la crearea venitului național, industria a devenit ramură conducătoare. Strategia industrializării socialiste, bazată pe dimensionarea judicioasă a efortului național, ca și pe promovarea hotărită a progresului tehnico-științific, a elementelor de raționalitate și eficiență, au ca rezultat nemijlocit crearea unei industrii moderne, **dotată cu mjiloace de producție de inaltă tehnicitate, capabilă să rezolve cele mai complexe probleme ale inzestrării ramurilor cu mașini și utilaje de inalt randament.**

Pe fondul consolidării rolului indistriei in economie, s-a avut și se are in vedere realizarea unui echilibru intre dezvoltarea celor două ramuri de bază ; industria și agricultura. In acest cadru a crescut continuu gradul de inzestrare tehnico-productivă a muncii in agricultură.

Strategia dezvoltării și modernizării structurii economiei naționale a cuprins, intr-o concepție unitară și de largă perspectivă și celelalte ramuri : construcții, transporturi, telecomunicații, circulația mărfurilor etc. Ca o expresie și condiție a accelerării dezvoltării economiei naționale s-a acționat cu fermitate in direcția extinderii participării la circuitul economic mondial.

Rezultatul direct, nemijlocit, al marilor eforturi depuse de poporul român pentru dezvoltarea economiei il constituie creșterea bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii de pe intreg cuprinsul țării. Cincinalul pe care-l incheiem, cu realizări dintre cele mai remarcabile in dezvoltarea economiei, se caracterizează prin cea mai puternică ridicare a nivelului de trai al poporului. Pe intregul cincinal retribuția medie reală a oamenilor muncii a sporit la 30 la sută, față de 20 la sută cit se prevăzuse inițial. Paralel cu creșterea continuă a veniturilor s-a asigurat dezvoltarea și diversificarea producției de bunuri de consum și a serviciilor in concordanță cu exigențele populației, cu puterea de cumpărare in creștere a acesteia. Evoluția desfacerilor de mărfuri și servicii, demonstrează că pe măsura dezvoltării forțelor de producție, a crescut și consumul pe locuitor **la produsele alimentare și industriale.**

Succesele obținute de poporul nostru pină in prezent și prevederile intregului ansamblu de programe elaborate de Congresul al XII-lea al P.C.R., sint o garanție sigură pentru traducerea in viață a obiectivelor noului plan cincinal — 1981–1985 — a căror realizare va permite parcurgerea unei noi și insemnate etape pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Filip PAȚAC

BĂNĂȚENII ȘI IDEEA DE REPUBLICĂ

Actul proclamării Republicii — înfăptuit acum 33 de ani, la 30 Decembrie 1947 — rămîne peste veacuri un moment incrustat adinc in inima și conștiința maselor, marea realitate a unui vis neintrerupt din indelungata existență pe aceste meleaguri.

Cercetarea istoriei gîndirii social-politice românești demonstrează că ideea de republică are rădăcini adinci in conștiința și spiritualitatea poporului nostru. Fie că era vorba de republică aristocratică, burgheză ori democratică, înfăptuită pe calea reformelor sau pe cale revoluționară, ideea de republică a fost îmbrățișată de-a lungul tuturor epocilor istorice de toți românii, de oricare parte a Carpaților viețuiau. Pe parcursul orînduirii feudale, vom găsi prea puțin formulată ideea de republică. Cu toate acestea, programele de luptă ale mișcărilor țărănești — Bobîlna, Gh. Doja, Horea — cereau desființarea orînduirii cu legile ei nedrepte, vizau desființarea monarhiei și instituirea unei puteri populare in locul celei nobiliare.

Fr. Engels in „Războiul țărănesc german", făcînd referiri la programul războiului țărănesc din 1514 condus de Gh. Doja, arată că acesta avea un scop bine definit — doborîrea monarhiei și proclamarea republicii, egalitate pentru toți și suveranitatea poporului. Programul prezentat răsculaților de către Doja pe meleagurile bănățene, la Cenad, a fost primit cu entuziasm de către participanți, sub flamurile revoluționare unindu-și forțele iobagii români, maghiari, sași, secui și sîrbi.

Același idei au fost preluate cîțiva ani mai tîrziu de către un alt conducător al răsculaților bănățeni, Ion Nevada sau omul Negru, așa cum a rămas in legendă. Mihail Halici, „nobil cetățean de Caransebeș", in scrierile ce ni s-au păstrat, promova ideea înlocuirii dreptului divin prin dreptul naturii, a despotului de către puterea celor mulți.

Ideea de republică, în sens modern, a luat naștere în primele decenii ale sec. al XIX-lea, cînd relațiile de producție capitaliste cunosc un puternic avînt, infiltrîndu-se în mai toate ramurile de producție. Ideile revoluției franceze, propagate de tinerii intelectuali în țările române, cum a fost de pildă bănățeanul Paul Iorgovici, vor cuceri masele populare care asociază tot mai mult republica ideii de libertate. „Conspirația" din 1834 care și-a avut centrul de activitate îndeosebi în Banat, a aspirat să îngemăneze ideea de republică cu năzuința unității politice a celor trei țări române în spațiul dacic, militînd pentru constituirea unei **Republici daco-române.**

La Lugoj, din cîțiva intelectuali și meșteșugari s-a înfiripat o societate secretă, „Constituția", care urmărea așezarea statului pe baze noi, republicane. Ideea de republică a găsit în perioada revoluției burghezo-democrate din țările române o fundamentare teoretică superioară. Bălcescu, venit în Banat la îndemnul mentorului său Eftimie Murgu, va perfecta cu acesta întemeierea unei organizații revoluționare care să atragă românii din Transilvania și Banat în lupta pentru organizarea unei republici. Programele revoluțiilor de la 1848 vizau realizarea marilor, secularelor deziderate de unitate și indepedență națională, libertate, democrație și progres, îmbunătățirea vieții materiale și spirituale a întregului popor. În proclamația de la Izlaz, N. Bălcescu evidenția rolul republicii democratice în asigurarea drepturilor fundamentale, sublinia superioritatea republicii față de orice altă formă de guvernămînt. Re-

Otilia MURGU

(Continuare in pag. 12)

Anunțăm pe cititorii noștri că numărul următor al revistei va apărea în ziua de 8 ianuarie 1981

PATRIA DIN NOI

O, munții noștri,-n măreția lor
sint ca un clocot alb pietrificat,
răsfringe-n noi un relief baroc,
cu mult mai greu, cu mult mai zbuciumat.

Cimpia țării nu-i numai pămînt
iertînd oștenii îngropați în pîntec ;
se mișcă-n noi un șes mai roditor —
incit sămînța lacrimii dă-n cîntec.

Iar oamenii înfăptuiți de parcă
lăuntric ar fi fost sculptați de-un dor
cu munți de fapte vremea o încarcă
și-și mută țara către viitor.

Și-i vie-n noi o țară ideală —
ea ni se-arată deseori în vis,
e-o patrie în lacrimi și-n cerneală,
altfel nici nu m-aș apuca de scris !

Vasile VERSAVIA

ROMANUL — UN MOMENT DE SINTEZĂ

Decuparea cursului firesc al literaturii după criterii calendaristice este o operație pe cît de dificilă, pe atît de iluzorie, mai ales cînd e vorba de actualitatea imediată, prea fierbinte pentru ca aprecierile să nu fie, prin forța împrejurărilor, relative. Obișnuitele bilanțuri de sfîrșit de an sînt totuși utile și, dintr-un anumit punct de vedere, chiar necesare : ele instituționalizează o ordine — nu neapărat axiologică, deși vrînd-nevrînd implică o atare dimensiune — în care cititorul obișnuit, mai liber decît criticul față de rigorile timpului, ale cronologiei literare și, pînă la urmă, ale cronologiei lecturii, poate descoperi rezultatul a ceea ce, altminteri, din cauza unei firești detașări în raport cu obiectul ori, pur și simplu, din comoditate, trece drept întreprindere superfluă. Evident, depinde de capacitatea de sinteză a demersului, de ținuta lui morală, șansa ca el să devină un aide mémoire pentru lectură, un mijloc eficient de stabilire și evaluare a identității unui an literar în raport cu cel (cei) anterior(i). Scriitorii înșiși, cu toate că cel mai adesea bilanțurile sînt întîmpinate, eufemistic vorbind, cu multe rezerve, pot găsi în acestea suficiente repere, fie și numai de comparație. Un bilanț rămîne însă ceea ce este, adică o imagine niciodată completă sau definitivă, o tentativă oricînd discutabilă de a fixa configurația unui moment literar precis determinat în timp. Interferențele „calendaristice", ca și trimiterile retroactive sînt inevitabile : decupajul are calitățile și limitele lui firești ce trebuie asumate ca atare.

Nu e deloc puțin probabil ca în primele luni ale lui 1981 imaginea anului literar pe care îl încheiem să fie completată, dar un lucru este sigur : structurată în jurul cîtorva cărți de referință, nu doar prin prisma criticii, dar și prin aceea a fericiților cititori care au ajuns să le parcurgă (fericiți fiindcă prezența acestor volume în librării a fost pe cît de căutată, pe atît de efemeră și, cu certitudine, nu doar tirajele sînt de vină), această imagine impune ideea că 1980 a fost un **an al prozei,** mai exact, al romanului. Intoarcerea la epic, după o fecundă trecere prin proza de tip experimental (prelungirile ei sînt încă prezente în romane precum **Tangoj** de Florin Bănescu și, mai cu seamă, **Ce se vede** de Radu Petrescu), eliberarea de modele, precum și instituirea unor formule romanești originale, atît de variate încît ele sînt aproape imposibil de ordonat pe trasee cît de cît unitare (direcții, tendințe etc.), constituie pîrncipalele dimensiuni ale acestei adevărate **resurecții a romanului românesc,** cu rădăcini la începutul deceniului opt și ajunsă acum, iată, într-un prim moment de sinteză. De departe, întoarcerea la epic poate fi argumentată mai puțin la nivelul tehnicii narative, unde efectele pozitive ale modernizării sînt mai pregnante ; în schimb, aparenta revenire la formula tradițională de personaj, frecvent circumscris în spațiul autobiografic al autorilor, oferă o bază solidă de discuție. **Cel mai iubit dintre pămînteni** de Marin Preda, **Pumnul și palma** de Dumitru Popescu, **Salvați sufletele noastre** de Laurențiu Fulga, **Iepurele șchiop** de D. R. Popescu, **Vocile nopții** de Augustin Buzura și **Fiul secetei** de Ion Lăncrănjan, ca să citățm, deocamdată, numai capetele de afiș ale perioadei abordate, au revitalizat tipul de erou romanesc cu o individualitate clar determinată în raport cu contextul social-istoric. Adăugînd acestui șir romanul lui Petre Sălcudeanu, **Biblioteca din Alexandria,** se cuvine subliniat un lucru nu mai puțin important : aceste romane sînt, în esență, **romane politice,** faptul vorbind de la sine nu numai despre instituirea unui nou echilibru între creație și lectură, ci și despre adecvarea mai fidelă a prozei noastre la condiția umană specifică epocii contemporane. În aceste cărți accentul a fost transferat de pe dimensiunea tranzitivă a discursului pe cea reflexivă, destinul individual, la confluența cu cel colectiv, a devenit un reper constant al demersului romanesc. **Umanizarea** personajului se realizează în **spațiul lecturii** unde comoditatea cititorului este serios violentată, îndepărtarea de viziunea realistă de tip balzacian fiind marcată tocmai de antrenarea nemijlocită a celui-cetățean de rezistență o acestui an literar.

Prin **Fluviile,** amplul ciclu romanesc al lui Paul Anghel **Zăpezile de acum un veac,** se ilustrează noua ținută a romanului istoric românesc. Observam cu un alt prilej că, în ultimii ani, diferențele între **romanul istoric, romanul document** și **romanul politic** tind să dispară, cel dintîi devenind, într-un anume sens, un **roman al actualității.** Lărgirea registrului reflexiv, propensiunea către o filosofie a istoriei au transformat majoritatea cărților din această categorie Radu Ciobanu cu **Vămile nopții,** Ion Maxim cu **Umbra de la Cozia,** Ștefan Pîrvu cu **Cale și drum** etc.) în romane de meditație nu pe marginea, ci în **interiorul** istoriei. Renunțînd la viziunea romantică asupra acesteia, scriitorul contemporan nu mai caută în trecut o cale de evadare cu sentimentul dezangajat al perisabilului, ci, dimpotrivă, **durata** în planul superior al valorilor, semnificațiile cu deschideri universale ale istoriei noastre.

Finalități nu cu totul diferite invedereză parabolele din **Vara baroc** de Paul Georgescu, **Omul coborît din turn** de Platon Pardău și **Breviarul** de Mircea Horia Simionescu. Fascinația imaginarului, jocul nu întotdeauna gratuit, substanța ironic-polemică a discursului impun aceste romane imposibil de cuprins în formule rigide de clasificare.

Iată, așadar, deși departe de a fi completă, imaginea unui an literar ce poate fi socotit cu îndreptățire drept un moment de sinteză în evoluția prozei românești contemporane.

Marian ODANGIU

PREMIERE TIMIȘORENE

Configurația culturală timișoreană a anului 1980 este fixată prin cîteva apariții editoriale care acoperă direcții variate în cunoașterea fenomenului literar. „Debutanții" acestei ani în cercetarea literară, sînt nume familiare cititorilor revistei noastre literare, ascultătorilor emisiunilor literare radio, cenaclurilor. Un bun cîștigat este siguranța debutului, rezultat pe de o parte a aprofundării temeinice, pe de altă parte a rodajului intelectual îndelungat.

Ilustrînd moduri diferite de abordare a literaturii, o serie din volumele de istorie, critică literară, stilistică aparțin cercetării universitare. Unitatea în diversitate a acestora constă în caracterul de studiu al cărților, care includ informația bogată, revelatoare pentru aria de cuprindere a temei personale și desfășurări demonstrative cu puncte de sprijin teoretice. O constantă este evitarea subiectelor extravagante, opțiunea îndreptîndu-se spre problemele de centru ale fenomenelor literare, ceea ce presupune un efort de prelucrare și adîncire superioară.

Polemica Maiorescu-Gherea de Virgil Vintilescu se integrează procesului de reverificare la care istoria literară românească a supus operele fundamentale. Ea însăși o dezbatere, dacă ne gîndim la interesul susținut pe care critica l-a manifestat față de Maiorescu și Gherea, cartea urmărește analitic nu doar procesul polemic în sine (circumscris și acesta cu exactitate din multiple unghiuri), ci și implicațiile estetice și literare ale ei. Reconstituirea cadrului social-politic și cultural, precizarea în amănunțime a importanței fiecărui participant la polemică, stabilirea ecourilor pe care tezele celor două direcții critice le-au avut, stimulează ideea amploarei deosebite a polemicii impunînd „chiar o schimbare în denumirea ei, căci polemica dintre junimiști și socialiști e mai cuprinzătoare decît cea propriu zisă dintre Maiorescu și Gherea".

O contribuție de valoare aduce Iosif Cheie-Pantea cu volumul **Eminescu și Leopardi** în ceea ce privește eminescologia și literatura comparată românească. Punctul său de vedere asupra apropierii între scriitori și opere prin „afinități elective" este competitivă în cercetarea comparată de oriunde, însumînd perspectiva filozofică, estetică, stilistică. Iosif Cheie-Pantea parcurge în complexitate opera eminesciană și leopardiană pe coordonatele unor „constante dialectice" : pesimismul poetic, starea de natură, istoria, vocația clasică.

Motive ale poeziei eminesciene, alături de poeți clasici și contemporani români, suscită interesul cercetării stilistice a Feliciei Giurgiu în **Motive și structuri poetice.** Autoarea exemplifică prin sonet, înțeles ca structură prestabilită, un registru larg de sensibilitate poetică pe care forma fixă o încurajează. Fundamentată pe o bibliografie prestigioasă dar eterogenă cartea Feliciei Giurgiu este o disociere a funcționalității stilisticii literare în lectura poeziei.

Referință reprezentativă sînt antumele lui Eminescu în perspectiva lingvistică, pe care Ionel Funeriu o propune în **Versificația românească.** Depășind prejudecăți și desfășurînd itinerarul de la textul poetic spre teorie, lingvistul timișorean face o investigație descriptivă a structurilor prozodice, finalizînd concluzii necesare pentru metodologia editării științifice a cărților.

Vasile Tudor Crețu, autorul studiului de etnologie semiotică **Ethosul folcloric-sistem deschis,** realizează o distincție fundamentală între conceptele culturii arhaice, culturii folclorice și literaturii culte, lăsînd în urmă cu mult viziunea tradițională asupra ethosului folcloric. Coerența interioară a cărții, modernitatea metodelor și nivelul teoretic înalt evidențiază deschiderile culturale generoase ale cercetării folclorice.

Critica literară a lui Șerban Foarță reprezentată prin două cărți ale anului 1980 **Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu** și **Afinități selective** nu suportă ușor nici o vecinătate în afară de aceea a propriei poezii. Cărțile alcătuite într-o supraveghere severă, de la punerea în pagină la controlul ultimei virgule, sînt totodată cărți ale unei maxime libertăți asociative și divagatorii, pe criteriul „afinităților selective" care fac ca invențiile în gîndirea critică a lui Șerban Foarță să treacă prin Valéry, Gide, Ion Barbu, Mateiu, Mallarmé, Călinescu. Totul pentru Șerban Foarță se află în literatură : anotimpurile, mersul, moda, muzica, sînt recuperate din oglinda cărților. Eseurile irepetabile, nonconformiste, nu sînt accidente critice, ci reprezintă chiar modul său de a gîndi : mereu profund original.

Brîndușa ARMANCA

ANUL LITERAR 1980

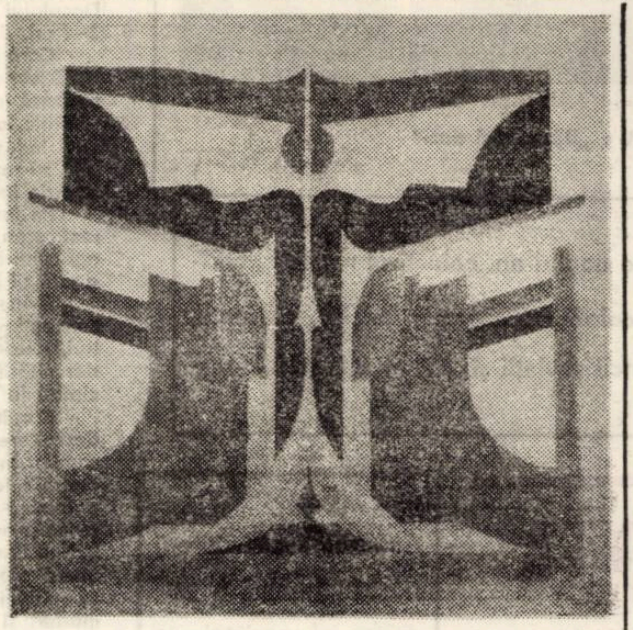

ZOLTAN MOLNAR :

„Icar"

UN AN (ȘI CEVA) DE POEZIE

Grea misiunea criticului-contabil de a prezenta un raport cît de cît exact și cuprinzător al numeroaselor tendințe din poezia ultimului an ! Sfîrșitul de deceniu și-a lăsat, se pare, amprenta și pe spiritul creator al poeților noștri, făcînd să apară o serie de volume greu clasificabile în categorii tematice ori stilistice (ca să nu mai vorbim de cele valorice !), așa cum permiteau, bunăoară, producțiile literare ale anilor precedenți. Fără a face cu orice preț apel la funcția salvatoare a paradoxului... critic, vom spune că, înainte de a fi un an al poeziei, 1980 a fost un an al... colecțiilor de poezie. În acest context, inițiativa unor edituri nu poate fi întîmpinată decît cu binemeritate aplauze.

Demarînd excelent (să amintim dintre primele titluri doar antologia de autor a lui Virgil Mazilescu, **Va fi liniște, va fi seară),** colecția Hyperion a editurii Cartea românească și-a sporit în ultimul an prestigiul prin numărul apariților de valoare. Însoțite de postfețe ce conferă volumelor și un... plus de siguranță în ce privește receptarea, ni se oferă ediții aproape științifice, imagini globale ale cîte unui „destin poetic", o aducere la zi a considerațiilor critice despre poetul antologat, și o reconfortantă senzație de complicitate la o „aventură poetică". Reunind nume din cele mai diverse generații, colecția **Hyperion** începe să semnifice un moment în cultura noastră. Prin alăturarea numelor, de exemplu, ale lui Marius Robescu **(Spiritul însetat de real),** Emil Brumaru **(Dulapul îndrăgostit),** Mircea Dinescu **(Teroarea bunului simț),** Nicolae Ioana **(Tabloul singurătecului),** Vasile Vlad **(Omul fără voie),** Gheorghe Istrate **(Rune)** etc., colecția Hyperion operează o binevenită selecție valorică în interiorul generațiilor și între generații.

La același capitol trebuie semnalată și atenția deosebită a editurii Albatros (prin colecția **Cele mai frumoase poezii)** acordată în ultimul an poeziei contemporane. Dacă pînă mai ieri pătrunderea poeților în plină activitate era un fenomen de excepție printre titlurile acestei colecții, ultimele lumi ne-au pus la dispoziție riguroase selecții din creația Ilenei Mălăncioiu, a lui Radu Cârneci, Tudor George sau Leonid Dimov, o pleiadă meritoasă de poeți (cărora li se adaugă mai vechile antologii ale lui Marin Sorescu, Anghel Dumbrăveanu, Ștefan Aug. Doinaș etc.) ce candidează la... clasicizarea în viață.

Aceeași editură și-a făcut o datorie de

SPAȚIUL ISTORIEI LITERARE

Dacă anul 1979 a putut fi socotit un an al istoriei literare prin numeroasele tipuri de dicționare care au apărut (i s-a mai spus și „anul dicționarelor"), 1980 este mai puțin un an al criticii și istoriei literare, cît al romanului și poeziei. Totuși, la o analiză atentă, se poate observa că aparițiile istorico-literare nu sînt puține și ele marchează într-un fel salutar revenirea la cercetarea de anvergură, concepută pe largi planuri sintetizatoare. Am începe enumerarea lucrărilor de acest tip prin citarea reeditării prestigioasei lucrări a lui Nicolae Cartojan, **Istoria literaturii române vechi,** „cea mai deplină realizare a istoriografiei noastre pînă la cel de al doilea război mondial", cum o numea recent Al. Duțu, deși, am adăuga noi, alături de **Istoria** lui G. Călinescu. Sinteza lui Cartojan este într-adevăr net superioară tuturor cercetărilor de acest fel la noi, înscriindu-se la nivelul european al genului, atît ca metodă de investigație, cît și ca bogăție de material interpretat, încît reeditarea ei merită toate aprecierile noastre. Revenind la istoriografia literară actuală, vom consemna mai întîi încercarea de sinteză a lui George Munteanu consacrată epocii marilor clasici. Născută în mod evident dintr-un curs universitar, lucrarea sa **Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici** aprofundează și aduce la zi o serie de „biografii interioare" ale scriitorilor marii epoci junimiste, așezindu-i într-o relație mai bună cu epoca și deschizînd cîteva pîrtii noi de interpretare în cazul unora dintre ei, mai vizibile în textul despre Creangă și Caragiale. Pe aceeași direcție de cuprindere panoramică a fenomenelor literare actuale merge și volumul unui colectiv de cercetare de la Institutul „G. Călinescu" intitulat, **Literatura română contemporană. Vol. I. Poezia.** Din păcate critica de poezie, care este una dintre cele mai dificile și mai pretențioase genuri de critică, reușește foarte puțin unei munci de echipă, și volumul, așa cum s-a arătat, este în cea mai mare parte un eșec, stîrnind încă de la apariție un adevărat val de critici îndreptățite. În schimb, deși nu-și concepe întreprinderea sa drept „istorie", dar urmărind o diacronie și o sincronie proprie dezvoltării interne a genului, N. Manolescu ne dă în **Arca lui Noe** una dintre cele mai substanțiale și mai pline de sugestii cărți consacrate genului proteic la noi. Tot în ceea ce privește abordarea sub unghi analitico-sintetic a unor sectoare literare mai puțin investigate pînă acum aș aminti cartea lui Florin Manolescu, consacrată literaturii științifico-fantastice, **Literatura S. F.,** și aceea consacrată **Istoriei presei literare românești din Transilvania,** care deschid astfel seria unor cercetări într-un teritoriu cu desăvîrșire ignorat pînă la această dată. Cu totul remarcabilă, prin marea cantitate de muncă investită, ca prin modul de investigare simultană a fenomenului literar interbelic, sub multiple unghiuri de vedere, dar urmărind cu precădere configurarea elementelor de tradiție și inovație (sau modernitate) este lucrarea lui Z. Ornea **Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea,** foarte utilă pentru prospecția sistematică a teritoriului.

Ca lucrări de precizie și informație asupra diferitelor perioade de istorie literară românească pot fi consultate cu real profit culegerile **Marginalia** de Al. Piru și **Scriitori, cărți, reviste** de D. Micu, dar mai ales **Imagini și cărți** a lui B. Fundoianu, ediție retrospectivă punînd în lumină activitatea, în parte inedită, a unui comentator de cărți subtil și aplicat, vizînd mari spații de literatură română și străină. Capitolele **Imagini și cărți din Franța, Fals tratat de estetică** și **Rimbaud le voyou,** dintre care ultimele două apar pentru prima dată la noi, pun în evidență marea suprafață comparatistă pe care se mișca acest înzestrat degustător de valori estetice. Atingem cu acest prilej și creațiile din sectorul comparatist al criticii și istoriei noastre literare și care ni se pare mai activ ca în alți ani. Astfel se impune să amintim gestul inițiator al lui Adrian Marino consacrat interpretării hermeneuticii lui Mircea Eliade, act declanșator pentru o întreagă literatură de recuperare (prin bibliografia lui Mircea Handoca și introducerea lui Ion Lotreanu), cercetările de istorie a mentalităților, datorate lui Virgil Cîndea și Al. Duțu, cele de „studii și note literare" a lui Al. Balaci sau curajoasa întreprindere asupra **Literaturii hispano-americane în lumină sistemică** a lui Paul Al. George. Tot în acest context trebuie salutată intrarea într-un regim mai prompt de apariții a colecției „Confluențe" a editurii „Minerva", care a venit în acest an cu un număr mai mare de lucrări și cu o problematică mai diversă : legături literare și culturale româno-bulgare (Elena Siupiur), Eminescu și Leopardi (I. Cheie-Pantea), soarta lui Goethe în literatura română (Ion Roman) etc.

Un pas înapoi a făcut însă domeniul monografiilor literare, și în special colecția „Universitas", cu o singură producție pe acest an, monografia **C. Negruzzi** a lui Liviu Leonte, la care mai adăugăm **Ionel Teodoreanu sau bucuria metaforei** de Silvia Tomuș, apărută la „Dacia" și total ignorata H. Papadat-Bengescu a Violei Vancea. În schimb s-a dovedit mai activă colecția „Introducere în opera lui . . .", prin valoroasele studii închinate lui D. Zamfirescu (Ion Adam), Ion Pillat (C. Livescu), V. Voiculescu (Elena Zaharia-Filipaș), Mircea Eliade (Ion Lotreanu). S-ar putea spune că anul literar 1980 a aparținut sub raport istoriografic (cu excepția sărbătoriților Arghezi și Sadoveanu) lui Mircea Eliade (două studii și o bibliografie) și Al. Ivasiuc (prin eseul lui I. Vitner și culegerea de interpretări critice), ceea ce ni se pare un mare cîștig sub raport valoric. În domeniul ediițiilor, anul a fost marcat de apariția volumului IX de publicistică din opera lui Mihai Eminescu, degajînd încetinel căile de acces spre gîndirea sa politică din perioada maturității. I-au urmat volume din scrierile lui Lovinescu, Perpessicius, Camil Petrescu și interesanta culegere de **Epopei naționale,** alcătuită de Teodor Virgolici, deși în șirul celor 8 epopei comentate, am fi dorit cîteva trimiteri și la alte cîteva scrieri uitate de epocă, precum **Franciada** lui M. Zamfiropol, **Horiada** (1882) sau **Basiliada** (1895). În domeniile auxiliare istoriei literare am aminti volumele de memorialistică semnate de Sextil Pușcariu și Gala Galaction, cele de documente literare de la Șchei a prof. I. Olteanu și bibliografia de mare utilitate a „Literaturii române în relații cu alte literaturi", scoasă sub egida institutului „G. Călinescu", dar cu mari lipsuri în lista de periodice, ceea ce dă o imagine fragmentară asupra unui fenomen ce se anunță foarte interesant.

Mircea POPA

ANUL LITERAR 1980

PAULA HOTTINGER :

„Eroul"

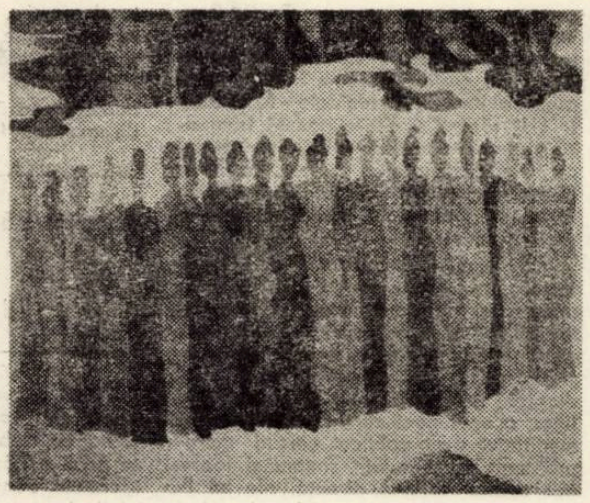

onoare din lansarea unei colecții aparte dedicată debutului în poezie. Dintre volumele apărute pînă acum semnalăm remarcabilele prime plachete ale lui Eugen Suciu (Bucuria anonimatului) și Matei Vișniec **(La noapte va ninge).** (Într-o aceeași categorie poate fi integrat și volumul, apărut în alt colț al țării, al excepționalului dotatului poet Nichita Danilov : **Fîntîni carteziene.** După cum nu putem ignora nici merituoasele eforturi ale editurii Facla, care a dat girul volumelor de debut ale lui Vasile Versavia, **Nergane,** și Ion Căliman, **Inițiere în anotimp).**

Continuînd un serial „pe cont propriu", Ioan Alexandru își rotunjește în 1980 amplul ciclu de **Imne** cu cel de-al treilea volum al aventurii sale spirituale și patriotice (după **Imnele bucuriei** și **Imnele Transilvaniei)** cu **Imnele Moldovei,** apropiindu-se astfel de o performanță unică în literatura noastră.

N-au lipsit în anul care se pregătește să se încheie nici „colaborările dintre arte". Amintind de simbioza perfectă a unui mai vechi volum, în care poezia lui Mircea Ivănescu și Leonid Dimov coexista într-o desăvîrșită consonanță cu imaginile funambulești create de graficianul Florin Pucă, Anghel Dumbrăveanu și Iosif Costinaș oferă un fermecător volum, **Intrarea în cetate,** model de adecvare a poeziei de o delicată transparență a primului și a fotografiilor vaporoase ale celui de-al doilea.

Fără îndoială, un eveniment al anului l-a constituit și apariția volumului **Muzeon** al marelui poet Cezar Ivănescu. Urmînd îndeaproape capodoperei ce se numește **La Baaad,** volumul conturează pe deplin un profil de excepție în lirica noastră (nu numai) actuală.

Un loc aparte îl ocupă, în acest an, o poezie pe care am numi-o a **sfîrșitului de etapă,** al încheierii ciclurilor : s-au ilustrat în acest sens Aurel Rău **(Septentrion),** Dușan Petrovici **(Obiecte pierdute)** Ion Gheorghe **(Cenușile),** cu o remarcă specială pentru acesta din urmă : hermetismul mitologizant și arhaizant din cărțile recente își găsesc în **Cenușile** o rescriere ce dovedește uriașele metamorfoze ale unei conștiințe poetice de cel mai înalt grad.

Dintr-o direcție opusă, ilustrînd tendința de consolidare a unei anumite direcții în (propria) poezie, se desprind volumele lui Gellu Naum **(Partea cealaltă** – una din cele mai reușite exemple de „poezie concretă" ale literaturii noastre), Ileana Mălăncioiu **(Sora mea de dincolo),** Constanța Buzea **(Ploi de piatră),** Florin Mugur **(Portretul unui necunoscut),** N. Prelipceanu **(Jurnal de noapte),** Victor Felea **(Gulliver),** Toma George Maiorescu **(Fata din Piața Sfîrșitului),** Virgil Nistor **(Clipa cînd orele tac),** Petre Got **(Dimineața cuvintelor),** Ilie Măduța **(Nălucile de aur),** Petre Stoica **(Copleșit de glorie),** Mircea Florin Șandru **(Flacăra de magneziu) etc.**

Am lăsat mai spre urmă enumerarea cîtorva poeți din generația tînără și foarte tînără și din motive . . . strategice. Presimțim în cîțiva dintre ei pe marii poeți de mîine, deschizători, azi, ai unui drum pe care-l întrezărim fertil în izbînzi. Ne gîndim, în primul rînd, la volumul ultim al lui Șerban Foarță, **Copyright,** (din aceeași serie cu **Simpleroze** și **Șalul, eșarpele Izadorei),** la Virgil Mihai **(Sighișoara, Suedia și alte stări de spirit),** la Petru Romoșan **(Comedia literaturii),** la Nichita Danilov, Vasile Dan **(Nori luminați)** ori la Emil Hurezeanu **(Lecția de anatomie)** și Eugen Suciu.

Succinta noastră trecere în revistă nu poate să nu evidențieze și calitățile unor poeți ce încep să se impună tot mai pregnant în ultima vreme, remarcabili mai ales prin credința față de propria-le concepție despre literatură și despre rostul poetic. I-am numit aici pe Ion Cocora, Marcel Turcu **(Voluptatea drumului),** N. Prelipceanu, sau Traian Dorgoșan **(Lacrima albastră)** și alții.

Încercînd și o recapitulare a principalelor momente ale „bătăliilor" duse în presă în jurul poeziei „la zi", se cade să nu omitem remarcabila ofensivă a **noului val.** Ceea ce părea la începutul anului doar un foc de paie al unor orgolii juvenile începe să prindă consistență prin cărți remarcabile, care impun de la prima confruntare poeți autentici. Numelor deja invocate li se pot adăuga și cele ale lui Traian T. Coșovei, Domnița Petri, Denisa Comănescu și alte cîteva, pentru a nu-i mai menționa pe cei care vor face cu siguranță obiectul viitoarelor contabilizări de sfîrșit de an.

Mircea MIHAIEȘ

șantier literar

Cu GEORGE BULIC

(George Bulic este un prodigios și talentat traducător din literatura iugoslavă. Cele 18 cărți apărute pînă acum sînt o dovadă incontestabilă în acest sens).

– Spuneți-ne cum ați ajuns la această performanță ?

– Prin muncă îndîrjită și, mai ales, migăloasă. În acest an mi-au apărut **două** traduceri. Romanele GURĂ VEȘTEDĂ de Vladimir Stojišin și VOTEZ PENTRU DRAGOSTE de Grozdana Olujić.

– Care este, pe scurt, conținutul acestor două cărți și importanța autorilor ?

– În GURĂ VEȘTEDĂ, care se subintitulează roman de dragoste, sînt redate scene din viața eternului student fără facultate, Pavle Prodanović, care nu-și amintește nimic din iubirile sale, pentru că n-a trăit cu adevărat acest sentiment. E o lume a inutilității și inactivității, sortită pieirii. E o comedie a iluziilor deșarte. Autorul, Vladimir Stojišin, este un scriitor de vîrf al literaturii iugoslave contemporane, tradus și în alte limbi. Deținător al mai multor premii literare, el ocupă un loc aparte în literatura din țara vecină și prietenă. Are un timbru profund original în ce privește construcția, stilul, vocabularul și creează o atmosferă șocantă în caracterizarea personajelor sale. Cealaltă carte, VOTEZ PENTRU DRAGOSTE de Grozdana Olujić este un roman de mare actualitate. Se dezbate problema integrității familiei sau, mai bine zis, a dezintegrării familiei. Eroul principal al romanului, Slobodan Galac, este un adolescent recalcitrant. Părinții lui s-au despărțit și el are acum două cămine. În realitate însă nu are nici unul. Faptul acesta se răsfrînge în viața lui de zi cu zi. De aceea el va opta pentru dragoste de care e lipsit. Cartea invită, așadar, la meditație și responsabilitate. Scriitoarea, Grozdana Olujić, ale cărei cărți au apărut în numeroase țări, este considerată o reprezentantă de seamă a „noului val al scrisului european", în operele căreia sînt redate aspecte din viața și frămîntările generațiilor tinere.

– Care este, după dumneavoastră, condiția traducătorului, răspunderea pe care o are în redarea exactă, dar și înveșmîntată artistic a originalului ?

– Problema comportă o dezbatere mai largă. Traducătorul trebuie să cunoască bine, aș zice perfect, limba din care traduce. Aceasta e o condiție esențială. Dar numai atît nu ajunge. Dacă ar ajunge, atunci am avea aci, la Timișoara, traducători cu duiumul, căci mulți, foarte mulți timișoreni cunosc bine toate cele patru limbi principale care se vorbesc la noi. O traducere brută, oricît ar fi de fidelă, nu este totuși o traducere bună, dacă nu îmbracă haina artistică la înălțimea originalului. O traducere adevărată trebuie să pară ca o operă scrisă direct în limba română. O traducere literară este, în ultimă instanță, un act de creație. Nu trebuie tradus exact numai conținutul textului, ci textul tradus trebuie să poarte în sine, în primul rînd, amprentele originalului, specificul lui, tonul, atmosfera, limba cu nuanțele și subtilitățile ei. Cu un cuvînt, întregul arsenal al scriitorului. Pentru expresiile și cuvintele specifice limbii din care se traduce, pentru ca acestea să sune românește, traducătorul trebuie să găsească corespondențele cele mai potrivite.

– În ce măsură credeți că sînt dezbătute în critica noastră literară problemele traducerilor ?

– Se vorbește mai mult despre cărțile traduse (de obicei din limbile de mare circulație) și numai rareori despre problemele traducerii, în general. Activitatea traducătorului a rămas, așadar, undeva la subsol, nevăzută și necunoscută, de parcă nici n-ar exista.

– La ce lucrați în prezent ?

– Am predat editurii „Ion Creangă" romanul pentru tineret **De prisos in Univers** de scriitorul croat Milivoj Matošec, iar editurii „Facla" volumul al doilea de basme ale popoarelor intitulat **Izvorul de la capătul lumii.** Am gata pentru tipar volumul **Nuvele fantastice** de scriitorul iugoslav Branimir Scepanović. Lucrez în continuare la volumul al treilea de **Basme ale popoarelor**

Lucian BURERIU

BILANȚ SENTIMENTAL

1980 — momente literare arădene

Anul acesta a fost „deschis", în poezie, de Vasile Dan cu un expcepțional volum inspirat, numit „Nori luminați" (Ed. Eminescu). O tipografie harnică s-a grăbit (se mai întîmplă !) și volumul a ieșit de sub teascurile ei înaintea filei de calendar purtînd roșul însemn al primei zile dar „lansarea" s-a făcut în primăvară așa că „prezența" această literară este justificată aici. Iubitor al frumuseții pure, poetul o cîntă pe măsură, el fiind „delta înflorită a unui ornic universal". Cuvintele „iradiază în ființa poetului" și sînt înnobilate de o aură aparte, nimburi de lumină le înconjoară pe fiecare, ele dobîndind și o mireasmă subtilă. Adunate, ele se transfigurează ritualic pogorîndu-se ca „pulberea auriferă" în versuri cu rezonanțe imnice. Marile întrebări sînt adînc gravate în memoria poetului (memorie ce este „o hartă păstrată a cerului vechi"). Un poet cu părul nins dar cu gesturi lirice seniorale, cu temperament adolescentin (ce importanță are vîrsta ? – cea a poeților nu se socotește cu obișnuitele măsuri), Lucian Emandi, a publicat volumul „Îmblînzitorul de taine" (Ed. Facla). Cultivînd o poezie cu sensuri grave, încrezîndu-se în ideea că ea este un act de cunoaștere și că acesta nu e posibil fără o „cheie estetică", poetul caută fără încetare tîlcul existenței (și al artei), făcîndu-și un ideal din puritatea geometrică. Un alt poet care „într-un veac de beton și sticlă" rămîne „îndrăgostit de pădure și cer", Ilie Măduța, ne introduce prin „Nălucile de aur" (Ed. Cartea Românească) într-un univers poetic de multe ori fantast, bîntuit de vînturi spăimoase, populat cu himere, unde se petrec halucinante metamorfoze, ființa poetului trecînd, prin cînt duios sau „strigăt de seve", în miezul pur al piersicilor și prunilor. În ciclul „Mituri și balade" îl regăsim pe cel demult cunoscut (precizare necesară fiind vorba de poeme mai vechi – fapt ignorat de unii critici), el (re)compunînd străvechi mituri, (re)scriind istoria și (re)povestind bătrînele balade. Dar poetul nu se menține în același „registru", ci se reînnoiește mereu prin cuvînt, adăugînd noi străluciri precum sînt cele ale „Nălucilor de aur". Un poet pînă nu demult socotit potrivit pentru „prima pagină", George Țărnea, dovedește prin cele două volume ale sale „Baladă pentru vînul tînăr" (Ed. Albatros) și „Scrisori de fiecare zi" (Ed. Scrisul Românesc) că i s-a făcut o nedreptate revoltătoare. În primul rînd pentru că „incriminatele" (e culmea totuși !) poeme vădeau un talent ieșit din comun, în majoritatea lor George Țărnea fiind un poet care nu făcea concesii artei sale spre deosebire de alți „colegi de pagină", poemele acelea fiind înalte pilde de patriotism, probe de curaj și răspundere civică. Apoi poemele noi, cu tot limbajul lor grațios și elegenat, deja cunoscut, cu toate mai vechile preocupări – parabola etică și politică, atestă că s-a schimbat (totuși) ceva. „Fenomenul" a fost posibil grație harului iar momentul producerii lui a fost hotărît de poet prin propria-i putere. Îmi exprim admirația față de „Elegiile" cuprinse în primul volum amintit și față de multe din „scrisorile" cuprinse în cel de al doilea. Prin „Stau în fața casei" (în l. slovacă, Ed. Kriterion), de Ondrej Štefanko am cunoscut un alt poet de excepție. Meditațiile lui sînt pure, exprimate într-un vers cu limpezimi de cristal. În această „casă a poeziei" răsună ciudat, și încîntător, un ton baladesc. Trebuie remarcată literatura grupului nădlăcan în care Ondrej Štefanko, Ivan M. Abmruš, Pavel Bujtá, Dagmar Mária Anoca (și alții, care și-au adunat scrierile în antologia „Variațiuni II" editată de Kriterion) sînt deosebit de interesante „prezențe literare". Li se alătură poeții de limbă germană Werner Söllner (un glas original și profund), Anton Söllner, Mathias J. Schmitz pe care i-am cunoscut (deocamdată) prin intermediul generoaselor pagini literare oferite de „Neue Banater Zeitung", ca și scriitorii de expresie maghiară Bőszörmengi Zoltan, Znorovsky Attila și Oroszhegyi Karoly. O apariție editorială prețioasă pentru cunoașterea mai largă a spiritualității arădene este „Profiluri plastice" (Ed. Facla) de Horia Medeleanu – de remarcat eleganța frazării și precizia delimitărilor estetice. Am lăsat la urmă (din motive, sper, de înțeles) proza. Dealtfel atrag atenția că enumerările de mai sus nu respectă o anume ierarhie a valorilor (sînt alții care au menirea s-o facă). Gheorghe Schwartz continuă ciclul început prin „Pietrele", cu romanul „A treia zi" (a anunțat și următorul : „Spitalul"). Continuînd acea istorie lugojeană, urmărind destinul unor personaje deosebite (dintre care unele antologice pentru literatura română), redutabilul prozator creează, de fapt, o lume a lui (cu mijloace pe care le stăpînește foarte sigur) o cărei semnificație simbolică depășește un anume spațiu geografic și, firesc (la Gheorghe Schwartz) iasă dintr-un anume timp. Autorul pătrunde în gîndirea personajelor sale căutînd motivația comportamentului acestora (uneori lucrurile sînt limpezi : setea de putere, acumularea unor bunuri, avantaje sociale). El face sondaje profunde (se tot vorbește în ultima vreme despre „abisal" și mi se pare că el a înțeles mai bine noțiunea decît mulți dintre cei ce o vehiculează mereu și o flutură ca un stindard). Obsedanta întrebare „cum de este posibil ?" devine acută, atingînd note sfîșietoare atunci cînd se desfășoară „acțiunile" celor ce au îmbrăcat „cămașa verde". Gheorghe Schwartz pășește foarte sigur pe drumul literar ce și l-a ales. N-am încotro și trebuie să amintesc încă o „prezență", romanul „Tangoj" (Ed. Eminescu) pe care l-am semnat dar despre valoarea lui (certă, nu-i așa ?) îi las pe alții să vorbească. Probabil că m-am apropiat, vai, de granița spațiului tipografic ce mi se îngăduie și încă n-am pomenit de cărțile destinate celor mici, semnate de Traian Oancea și Vitalie Munteanu, proaspete și curate prin expresie și intenție, sau de premiul obținut în același gen de Dorel Sibii (pe cale să devină un maestru al genului), ori de piesele lui Gheorghe Schwartz predate teatrelor (răspunsul îl așteptăm, cu emoție, în anul viitor), ca și despre „Orizonturi mioritice transilvane" în care Emil Șimăndan adună gîndurile unor țărani-pictori și țărani-poeți, ori ... Dar cîte nu se pot spune la un asemenea „bilanț" ?

Florin BĂNESCU

MINIATURI

Ion Olteanu

„PAOS ÎN ZORI DE ZI"

Ed. Eminescu, 1980

Ion Olteanu scrie o poezie în linia liricii ardelenești interbelice, cu noile achiziții recente, exaltînd aerul pămîntean, suind din natura și miturile țării și ale timpului istoric. Lirica sa are prospețimi, e curată, luminoasă, exclamă sentimente directe, cam liniare, e adevărat, dar, uneori, vibrante. Izul poeziei folclorice, în elemente de descîntec, este evident, ca și aerul mitic al Cîmpiei Ardealului. Ion Olteanu imprimă poeziei sale acea sfințenie față de tradiție, față de o umanitate și relicvele ei trecute. O melancolie evocatoare, pentru un timp revolut, pentru starea de grație a sufletului tînăr, ca și o nostalgie pentru patriarhalitatea satului românesc circulă evident în poemele sale. Această lirică este autentică, proprie poetului, mai puțin este însă aceea a cîntării, ocazionale pornind de la lucrările și lucrurile zilei, mai cerebrală și ușor schematică.

Îmbibat de spiritul jertfei, tipic poeziei ardelene, de elanul vizionar, de tribun, dar lunecînd și în diafanitate, mai ales în poemele de dragoste, Ion Olteanu este un luminos, un calm, un poet fără freamăt spectacular, dar cu o lirică ce trăiește prin forța și culoarea lor evocatoare, ca și prin luminozitatea calmă, învăluitoare, morală, a mesajului lor uman.

Petre Dinu Marcel

„LEGENDA SALTULUI"

Ed. Facla, 1980

Există, desigur, în poemele lui P. D. Marcel un strigăt liric simplu, al unui eu elementar, nesofisticat, în tonalitățile unor versuri calde, făcute parcă pentru muzică pop sau avînd sensul unor acute reportaje lirice. Există o sete atavică de trăiri fruste, fără complexe (căci complexul e favorizat de cultură) fără rutine, în care naivitățile stilistice se îmbină cu improprietăți de termeni, cu metafore desprinse de firescul unei „rațiuni" artistice, dar, uneori, și cu nuclee de o reală simțire, precum în cîteva poeme : **Trupul meu cel tînăr, Fîntîna și vara, Umbra odăilor albastre.** Printre versuri, unele greoaie sau prolixe, precum în **Prădați în pajiștea luminii, Piramidele inoxidabile** (!?) răsare și cîte-o poemă frumoasă, pornind parcă dintr-un elan aproape fiziologic, un elan trupesc, ce nu se fixează pe o ideatică lirică, ci rămîne la enunțuri ale eului direct, elementar (vezi **Neliniște**).

În volumul de la „Facla" ar fi meritat să fie reținute mai degrabă acele poeme ce nu pretindeau nuanțe și flexibilități și „adîncimi" meditative, căci, menținîndu-se o asemenea poezie cu orice preț, cu scopul de-a „moderniza" aspirația unui elan liniar și liber, a unui poet ce nu exaltă un har meditativ, s-au publicat versuri improprii temperamentului simplu și focos, apt pentru o lirică directă, ale lui P. D. Marcel. Căci poetul își scrie, cînd izbutește a fi sincer și inspirat, un fel de **memento** al ființei sale simple, cum ziceam, niciodată însă cochetînd cu versul meditativ, ce-l inhibă, ci rămînînd un impulsiv ardent, un naiv îmbătrînit în căutarea unei melancolii (uneori mimate !) a vîrstei și candorii irosite.

Fără îndoială, între aceste versuri, P. D. Marcel are și zvîcniri de autenticitate în trăirile sale lirice, unele surprinzînd, ca în **Lumina ne sfîșie memoria : „Vino să vezi : / am deschis un bazar / cu obiecte pierdute ; / toate au în ele un aer înșelător / Privește umbrela aceea – / a mers împotriva ploii / Ca o stea împotriva cerului ; / acum stă pe jumătate deschisă / ca o speranță. / Telefonul și radio-ul acela / sînt martorii morți / ai atîtor obsesii ; / acum stau ca un portofel / prăfuit / și plin de iluzii. Fiecare mișcare / încremenește aici / ajunge gest înlemnit / lovind în tristețea diurnă ... / Iar noi ne prefacem / că durerea nu doare / că singurătatea nu doare / că tristețea nu doare / că întunericul nu doare ... / O, simbăta după amiază cînd plouă ... / Lumina cum ne sfîșie memoria".**

Dacă P. D. Marcel va continua în scrierea poeziei, el va trebui să cîștige de partea sa gustul și farmecul culturii poetice, elanul poeziei mari. Impulsul dintîi trebuiește strunit și înnobilat numai prin spiritualizarea spațiului lăuntric, încă primar și adeseori prea simplist, de a trece de la elementarul poetic la îngîndurarea poetică, la meditațiile reale ale vîrstei, la poezia adevărată, la strigătul liric simplu și dominator, prin sinceritatea lui, ce-l caracterizează, dar înălțat și îmbogățit de axul de foc al scrisului artist.

Nicolae Bădilescu

„ALBADE"

Ed. Litera, 1980

Există o evoluție poetică evidentă în acest nou volum al lui N. Bădilescu. Ceea ce trebuie notat drept o calitate nouă a poeziei sale este limpezimea ideatică, densitatea, rotunditatea imaginii și expresiei poetice, dar, cel mai important, un univers propriu gîndirii poetului, ce se instalează și prinde contur în aceste poeme. Universul acesta al lui Bădilescu este hieratic glacial, nicidecum de impulsuri pasionale. El se consumă în norduri, în ținuturi reci, polare, în deșerturi cețoase sau în interioare incerte. O austeritate și un ochi impersonal privește din aceste poeme, chiar dacă uneori poetul e cucerit de jocuri gracile, à la Șerban Foartă (Vezi **Cădere verticală, Prin zăpezile abstracte** ș. a.) sau, de elanuri patetice și colorate pasional (Vezi **Nu mă întreba, Numai, Ca rugul blînd).** În unele ritmicități lăuntrice, mai puțin în atmosferă și starea tragic-existențială, Bădilescu atinge zone bacoviene, ca în **Vorbește-mi, Dinspre mare, Știu că pasărea ...** Chiar și iubita, à la Bacovia, e o ființă ce participă tăcută, ca un fum, la dramă, în aerul de recluziune, nu atît sumbră, cît egal calmă. Uneori, apare în aceste versuri, prea avident, **concepția,** neîncălzită de sensibilitatea trăirii), bine alcătuită, e adevărat, dar pornind doar din gîndul rece, impersonal, cum ziceam.

Denotînd o densitate a imaginilor, un stil, de-acum, luminînd o personalitate în formare, vehiculînd idei poetice rotunjite, indiferent de multitudinea sau puținătatea lor, miniaturizînd nu atît emoții cît stări meditative, Nicolae Bădilescu scrie o poezie limpidă, de ton clasic, dar îndreptată spre elanul unei atitudini moderne, de o gîndire și o sensibilitate ale acestui timp și ale acestei poezii de azi, ce se săvîrșește și pe sol timișorean.

Viana Șerban

„IUBIRE, IUBIRE"

Ed. Dacia, 1980

Poemele Vianei Șerban se revendică de la un aer de clasicitate antică, dar și de la valorile tradiționale. Poezia sa este compusă fastuos, luxuriant, însă de incantații grave. Uneori poemo tinde spre tonalități de verset. Ceea ce traversează, liric, ca un cordon ombilical, poemele, este sentimentul iubirii, al maternității și trăiniciei simțirii. Eroina lirică e depozitară a unor valori morale tradiționale bine sedimentate. Atmosfera e una de perpetuă așteptare, de zbucium, dar o așteptare nu atît pasională, cît a unei iubiri potolite, calme, prin care se străvede destinul femeii. Iubirea e văzută într-o puritate ușor glacială, în spiritualizarea ei lăuntrică, nu în chemările trupului și arderile lui senzuale. Un aer de tristețe a vîrstei atinge această poezie, întrevăzîndu-se spaima femeii ce lunecă spre apusul vîrstei înflorite, a timpului ce erodează și copleșește. Uneori, poeta compune și poeme închinate unor figuri legendare sau mitice : Vlaicu, Vitoria Lipan, Ana lui Manole, ele avînd o tentă de demitizare a eroilor, de alunecare și aducere a lor în mediul firesc uman.

Desigur, poezia Vianei Șerban este uneori ușor calofilă, alteori, împinsă prea voit spre imaginea frumoasă cu orice chip ; alteori, prea fastuoasă, ea copleșește gingășia unei respirații firice autentice sau demersul poetic, firesc, ajungînd să se monotonizeze prin ea însăși, în reluări obsesive.

Dar poezia ei evocă, totuși, o atmosferă și un cer transilvan, chiar dacă adeseori este prea olimpian înghețată. Dar, prin contemplarea sa luminoasă, cu toate zonele unor straturi dramatice, jucate cam teatral, această poezie respiră un cer de clasicitate, o fervoare de tipul imnelor antice, în care un spirit statuar, ușor grandilocvent, palpitînd de o lumină severă, niciodată jucăușă sau veselă, cam impietrită, încheagă biografia intimă a unei femei și a unei poetese interesante.

Ion ARIEȘANU

VIAȚA CĂRȚILOR

Ion Frumosu

ÎNTOARCERE SPRE ÎNCEPUTURI

Ed. Facla, 1980

În tendința firească de reprezentare literară a unei copilării din „vechea țărănime", cum ne precizează autorul în prefață, cartea scriitorului țăran Ion Frumosu surprinde, cu o mai mare reușită decît frații săi de breaslă, înaintașii lui, din mai multe unghiuri de vedere (social, economic, cultural etc.) lumea unui sat bănățean dintre cele două războaie mondiale.

Poetul care parcurge în timp acest microspațiu intermediază nu numai cunoașterea unor episoade și întîmplări copilărești, cu nimic mai deosebite decît cele din Amintirile Nicăi a lui Ștefan a Petri din Humulești, ci conturează și imaginea vie a unei lumi apuse, dă povestirii un plus de natural, de ceva firesc. Peisajul, așezarea, oamenii, mentalitatea lor, viața de toate zilele, unele fapte și întîmplări sînt înfățișate prin ochiul unui contemporan, el însuși țăran și nedeosebit cu nimic din aceștia, nici chiar, în mîndria specific bănățeană.

Ion Frumosu este un povestitor de real talent, căruia nu-i lipsește harul istorisirii, relatarea evenimentelor și construcția personajelor. Punctul de plasare al povestirilor sale sînt serile lungi de iarnă, cu nesfîrșitele șezători și „givanul" de la colț de uliță, mai ales în „tîrziul brumăreilor".

Lumea satului său este o lume însetată de pămînt („pămîntul era lucrul cel mai de preț, și dorința de a-l avea începea prin a le necăji tăria vieții, și sfîrșea prin a le întuneca amurgirea ei"). Dominată de pămînt, omenirea satului trăia cum îi îngăduiau nărăvașele rînduieli, dar jalonată în primul rînd de desele împărțiri frățești de pămînt. Totul se consumă în lumea satului în permanenta luptă pentru pămînt, luptă ce degradează pînă și relațiile umane (Ion Mărincu, vărul mamei autorului, cel mai frumos fecior din sat, este forțat să se căsătorească cu Doda Nuța, sluta satului pentru că avea de zestre patru „lanțe" de pămînt. Tatăl băiatului, întrebat de nu i-a fost milă de tinerețea acestuia, răspunde cu sufletul copleșit de pămînt „Frumusețea trece repede, dar pămîntul rămîne cît veacul! Și-apoi, dacă-i vorba numai de frumusețe, mai încolo și-o găsi-o copilu'aiurea. Că-i satul plin de ea...".

Dincolo de faptele și întîmplările lumii unui sat, înfrumusețată de legende și obiceiuri, cititorului i se oferă valori ca dragostea pentru muncă și carte, iubirea curată și sinceră, prietenia profundă, cinste, omenie, cumpătare, căci pe Ion Frumosu îl ispitesc cu precădere înaintași și consăteni de-ai săi ce pot furniza posibilități mari de subliniere a valorilor autenticei morale.

Cartea aduce oralitatea limbajului din valea Cărașului, limbajul țăranului sfătos și plin de duh, chiar dacă textele au și tăietură modernă. Folosirea graiului local (186 de cuvinte explicate în glosar) nu este întîmplătoare, după cum ține să ne atragă el atenția în mărturisirile prefeței, autorul dorind, chiar dacă nu ne-a mărturisit-o, să păstreze culoarea vorbirii din aceste locuri, dar mai ales să reliefeze sensurile ascunse ale povestirii din acest grai.

Sîntem siguri că Ion Frumosu, țăran scriitor în plină putere de muncă, mai are multe de spus despre satul său, despre satul bănățean dintre cele două războaie mondiale, lucru ce-l dorim scris, tot într-un stil plăcut, ales și care să completeze portretul unui scriitor ce se realizează tot mai mult, cu fiecare carte.

Miu STRĂIN
Învățător, Comoriște

Doina Doru

ECHILIBRU

Ed. Junimea, 1979

Intitulat, nu întîmplător, **Echilibru,** volumul de versuri al Doinei Doru încearcă și, în mare măsură, reușește, să stabilească o convenabilă cumpănă între impulsul liric și tiparul formal. Scrise în vers liber, emancipate, deci, de rigorile prozodiei clasice, poeziile se supun unor severe constrîngeri pe care le-o dictează sintaxa poetică. E o sintaxă pentru care a optat autoarea și ale cărei „legi" le respectă cu consecvență. Nu este vorba, desigur, de o inovație: expresia eliptică, evitarea semnelor de punctuație și a granițelor „gramaticale" dintre propoziții, înlocuirea unităților sintagmatice tradiționale prin unități intonaționale sînt locuri comune ale poeticii moderne. Remarcabilă este naturalețea cu care tînăra poetă și le asumă: **Cîți te-au pătruns? / De-o parte și alta / te-ntinzi / lipindu-ți burta de lucruri — / simburi fierbinți, / trupuri asudate / aduci la mal — / în piela ta neagră, / încinsă / primește-mă. (Poem nopții).**

Efervescența unor stări de spirit — în genere experiențe existențiale — e temperată (echilibrată) de distribuirea economicoasă a frazei poetice, dar și de sentimentul lucrului trăit: **Pare o lume frumos lustruită / ziua aceasta / înlăuntrul căreia / lunecăm / / de mult nu mai avem / oglinzi: / / știm cum trebuie să mergem / printre / / amintirile frumos rînduite, / sentimentele clare / / și astăzi o șuviță de păr / îți cade pe frunte / / toate sînt la locul lor / / doar pasărea aceea / în formă de nor... (Pare o lume).** Poeta monologhează în secvențe, uneori opace prin conciziunea lor sintactică, asupra trecerii timpului sau aspiră la starea de imponderabilitate (la eliberarea de carnal): **În cămara zilei / existi, / incert, / pe pirtii / de aer, / / noaptea n-ai umbră / nici carnea nu-i / străvezie / / aripă / fără pasăre, / fără cer. (Mici poeme despre tine).** Cîteva toposuri **(fotografia, fiul** etc.) indică înclinația spre zone de tensiune lirică: **Sub pămînt / dansezi / înflorată / rizi / în fotografie / soarele se învolburează / demodat / iarba a rămas înțepenită / curînd o să-ți semăn / plimbîndu-mă prin locuri / decolorate / de prea multe priviri / sau de intensitatea amintirii. / / împreună / vom alerga / pe sub pajiști. (La fotografia bunicii).** Doina Doru semnează un volum de frumoase promisiuni.

Olimpia BERCA

Nicolae Motoc

EREZII MARINE

Ed. Eminescu, 1980

În cartea de față, cea mai bună a poetului, Nicolae Motoc devine, din „privitor", actorul care-și joacă existența, viața. Nu-i vorba de o „confruntare dură cu marea", cum nota inabil cineva, ci dă o privire din interior a lucrurilor, centrul de lumină fiind astfel în viața poetului implicat în realitatea care e într-adevăr extraordinară cînd sufletul poetului o descoperă în calitate de Poet, nu de om comun. Nu sîntem de acord cu comentariile care au adus în discuție ideea că această carte ar fi „o colecție de aforisme", deși nu lipsesc asemenea poeme concentrate pînă la aforism, la sentință, dar nu acestea dau măsura, frumusețea și adîncimea cărții. Cîteva exemple: „Ce-a mai rămas din focul meu / Îți tremură în pragul casei; / Să nu crezi că de-acum / Poate să vină iarna. **(Preaviz)** Sau: „Aici dacă vreau să semăn cu mine, / Trebuie să-mi așez în locul capului / O creangă înflorită de salcîm..." **(Uneori).** Ceea ce mi se pare însă a fi esențial în această carte este dinamica interioară, lumina care bîntuie poemele încălzindu-le, făcîndu-le verosimile și apropiate de sufletul neliniștit al omului modern, suflet căruia Nicolae Motoc îi arată o oază de bucurie **(Floralia),** dar și confruntarea cu adevărat dură, care se plătește uneori cu viața, stările tragice, sensul moral înalt al vieții. **(Despărțire ploioasă, Ferocitate delicată, Campion distrat).** O notă aparte, de reală frumusețe, o au poemele de dragoste, Nicolae Motoc dovedindu-se un autentic și revelator cîntăreț al Erosului: „Spaimele ți-au ridicat casa pe valuri, / Printre sloiuri, cu uși rău închise / Ce nu opresc nici vîntul, nici gerul, / Cu pereți prin care privește noaptea / Cum aluneci spre larg..." **(Început de iarnă).** Și dacă ar fi să facem, în continuare, „o descriere a temelor și modalităților", nu putem trece cu vederea problema extincției, apărută acum pentru prima dată în lirica poetului, și care-i privită cu revoltă și durere, cu un imens regret, nu cu împăcare mioritică. Aceasta dă și tensiunea unor remarcabile poeme: **„Peron", Cerșetor înecat", „Fabulă".** Desigur, se mai simte la el o neadecvare a limbajului la materia poetică, așa cum arăta în acest sens, pertinent, și Alex. Ștefănescu, și n-au dispărut definitiv prețiozitățile sau formulările de genul: „În spatele lor prăpăstii de spaimă și ură", unde „prăpăstii de spaimă" sună rău, grandilocvent. Sau: „Aureola de sfînt ce uzurpa locul de tîfnă" etc. Dar, în ansamblu, EREZII MARINE e o carte de poezie adevărată, relevînd un poet de forță, pe care critica nu prea darnică pînă acum, va trebui să-l observe și să-l arate în adevărata lui valoare.

Arthur PORUMBOIU

G. Burcescu

SENSURI ȘI VIRTUȚI EXPRESIVE ÎN OPERE LITERARE

(Societatea literară „Relief românesc", București, 1980)

Profesor al elevilor din liceu, G. Burcescu ne propune în lucrarea sa cîteva comentarii literare născute dintr-o experiență didactică îndelungată, comentarii care se vor înainte de orice folositoare pentru profesori și elevi. Autorul reușește să păstreze intenția propusă, fiind consecvent în relevarea structurii ideologice a operelor literare analizate, precum și punerii în lumină a mesajului artistic original al autorului.

Pe lîngă informațiile de rutină (implicații biografice, motive, influența, integrarea în tematică), autorul investighează armătura narativă sau sentimentală a unor creații artistice, cerute de programa școlară, îmbinată cu o pledoarie pentru trăirea intensă a ceea ce autorul numește foarte expresiv „dorul de ideal". Fără să șocheze prin exprimare sau problematică, ori să aspire la răsturnarea unor optici, G. Burcescu prin argumente euristice ne conduce spre o viziune clară asupra surselor comicului în **Țiganiada** lui Budai-Deleanu, complexității narațiunii la Anton Pann, tensiunea, comunicării la Sadoveanu, monologului liric la Zaharia Stancu, stării tensionale în **Moromeții** lui Preda ș. a. Cu aceeași atenție analizează poezia imaginilor peisagiste (Eminescu și Blaga), precum și unele poeme semnate de Tudor Arghezi, Ion Barbu și Al. Philippide.

Sensuri și virtuți expresive în opere literare constituie, ca utilitate didactică, o demonstrație prin cuvinte, în stare să incite apetitul oratoric, să stimuleze plăcerea vorbirii îngrijite și elegante. Modul de selecție a scriitorilor și operelor literare sînt făcute astfel ca să ne atragă atenția asupra vocației umaniste a literaturii române, ca reflexie a întregii noastre existențe.

Anton ILICA

DIODOR DURE:
„Constructorii"

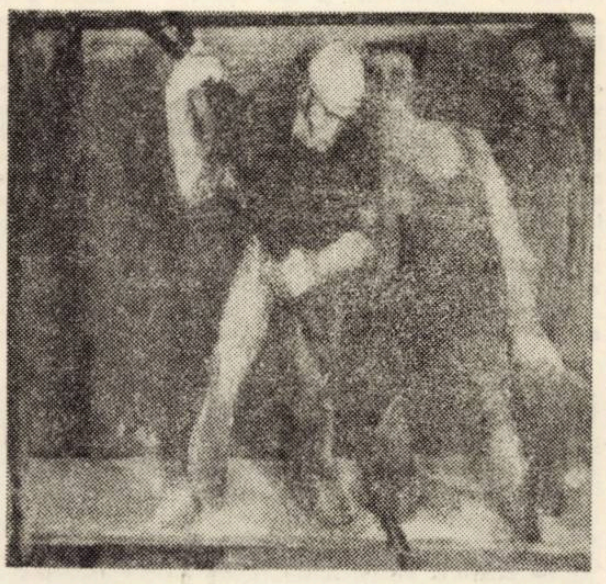

portrete

UN TÎNĂR POET: SABIN OPREANU

Poezia lui Sabin Opreanu **(Sunetul zăpezii,** Facla, 1977) circumscrie — din unghi descriptiv — un spațiu geografic ușor recognoscibil: frumoasa vale a Cernei, rezumată în trei elemente ale căror nume autorul le scrie, neabătut, cu majusculă: **Riul, Muntele, Bradul. În culoarul de răcoare al văii, păsările, păstrăvul, greierele (înțelept** sau **cucernic), vidra** și **vipera sacră** își amestecă existența cu aceea a poetului: **Ca un dulce meteorit străpungînd sufletul subțire al amurgului / precum fulgerul prin vise florale — / mesaje stelare inocent topite în arbori / / hartă a albiei presărată cu reliefuri vulcanice / inima mea te pricepe cu partea ei de apă / prin care bîntuie aceeași iscoditoare nălucă — (Vidra).**

În acest peisaj, Sabin Opreanu caută și descoperă justificarea artei sale poetice. Multe texte transferă expozeul pictural în reflecție estetică — **riu, pin, floare, greiere** etc. conviețuind, într-un raport de continuitate, nu numai grafică, cu **vers, cuvînt** sau **poem: Clopotele norilor mai limpezi decît cadranele ceasurilor atomice / zăpada de munte închipuind aeroplane stelare / utilitatea exercițiilor algebrice în domesticirea vrăbiilor / dimineața scriindu-și poemele electrice / pietre de riu în edificiul locuinței lacustre... (Acuarelă I;** vezi și p. 24, 27, 28 etc.).

Cele două componente (descripție, metapoezie) au fost probabil în mod deliberat asociate. Îmbinarea lor rămîne confecționată (e drept, cu pricepere). Autorul izbutește însă mai mult decît atît. Spațiul accidentat în care se plasează suava anecdotică a poemelor sale se trădează, ici și colo, a fi un teritoriu moral, „figura" unei interiorități. Mai întîi, **Riul: Porni-vom deci: zăpezi ale cîntecului / trupurile noastre ninse de lună / veghe-n livezile robite fluturilor / peștii fiindu-ne prin lunete de argint / / porni-vom deci: de-a lungul Riului / mereu de-a lungul accepției curgerii...** **(Călătorie).** Apoi, **Muntele: Iată Muntele pe care-l voi urca desculț / nici o încălțare nu rezistă / acestui urcuș pe înălțimile sufletului... (Porțile cîmpiei).** Cît despre **Brad, pin, scoruș** etc., accesorii adesea pur decorative, ele rămîn, în această geometrie decisă (ascensiune în sine / derulare perpetuă a propriei ființe: **Munte / Riu),** semne ale vieții nesfîrșite și imprevizibile. **Pădurea,** în sistemul de relații al cărții, este însuși impactul sensibilității cu poezia: **Asemeni unui vis verde / strălimpezind vederea / emoționînd pînzele de aur / amurgul cu păsări / poteca ametită de fluturi / / privighetori alcătuind / poeme de iarbă / și martorii cu flori / și mîinile albe — (Bradul;** vezi și p. 30, 33 ș. a.).

Cel mai adînc sediment (poate matricea întregii poezii a lui Sabin Opreanu) ni se pare a fi însă cu totul opus celui sugerat de prezența obsedantă a **riului.** El se putea deduce, e adevărat, din fascinația **muntelui** și din inserțiile de ars poetica dar ne este deconspirat, brusc și surprinzător, în poema **Alb și pur: Ci iată iarăși mă îndrept spre Riu / în preajma acestei statui lunecătoare...** (cf. și p. 43). Se adaugă acestei abia conturate viziuni eleate, **coloanele celeste, cortul albastru, clopotul de aer, stîlpul ceresc al zilei, cubul de iarnă, zidul alb al verii, cuburile de iluzii** etc. Existentă însăși a **Riului** e certificată nu neapărat de concretețea fluxului, ci de **pietrele statornice (de pietre îmi sprijin vederea ca Riul să existe)** și de un concept (cel al curgerii: p. 30): intuiția artistică îl bănuiește **statuie.** În cele din urmă, arta poetică reapare, rîul devenind **gînd** sau **vers** (p. 57), în vecinătatea, firește, a acelorași **pietre** în care eroul liric își descoperă sufletul (p. 54).

Rezidă în aceste confruntări un dinamism indubitabil (măcar la nivel teoretic), o încordare pe care **fiul Riului** (cum se definește poetul) știe, în genere, să le organizeze după un principiu estetic. Sperăm ca vitoarele sale apariția să ne confirme opinia și să-i confirme încrederea (p. 50).

Eugen DORCESCU

CUNOAȘTERE ȘI PRAXIOLOGIE ÎN SOCIOLOGIA ȘTIINȚEI

Datorită extensiunii teoretice evidente pe care problema relației dintre practică și cunoaștere a luat-o în sociologia științe, o analiză de relație între cele două funcții principale ale științeii – cea gnoseologică și cea praxiologică – nu poate fi neglijată. Vom evita în această discuție, problematica propriu-zisă, legată de aceste funcții, privite separat. De altfel, analiza „atomistă", este insuficientă, din simplul motiv că, în sociologie întrepătrunderea lor este evidentă. Explicarea relațiilor va viza ca atare tocmai această conexiune evidențiată în cadrul sistemului social global.

Vom distinge, la o primă apreciere, două nivele de analiză, în care aspectele teoretice și cele funcționale ridică probleme atît comune, cît și specifice : I Nivelul de analiză al relației în ceea ce privește funcționarea științelor exacte și II) a științelor sociale și umaniste.

I) Urmărirea raportului semnalat va trebui să se fixeze în special la considerațiile sociologice (dar nu numai sociologice) din secolul nostru și poate, din ultimele decenii ale secolului trecut. Cauza absenței unor analize de acest tip în secolele anterioare, este, evident, inexistența unei probleme de sine stătătoare a științei și tehnicii. Apariția ei e legată de revoluția industrială, dar mai cu seamă de cea tehnico-științifică actuală.

Fără a enumera diversele orientări particulare ce privesc rezolvarea chestiunilor legate de funcția gnoseologică și praxiologică a științei, incursiune ce n-ar putea fi sistematic integrată în spațiul acestor scurte considerații, vom încerca să determinăm două atitudini fundamentale pe care filozofiile contemporane ni le dezvăluie. Prima recunoaște raportul direct între gnoseologic și practic, aplicativ, fiind continuată de obicei în analize de orientare sociologică (marxiste sau de nuanță marxistă) ; această atitudine va încerca, în esență, să stabilească interferențe între cele două nivele funcționale, mai ales în sensul determinării cunoașterii științifice dinspre latura acțională, aplicativă. Ceo de-a doua poziție, va tinde dimpotrivă, spre eliminarea raportului. Cauza principală pare a fi negarea uneia sau a alteia dintre cele două funcții. De obicei nu e vorba de o negare propriuzisă ci de o diminuare (implicită sau explicită). Prin atitudinea neopozitivismului, prin reducția fenomenologică ori prin explicația pragmatică și convențională, fără să mai vorbim de pozițiile iraționaliste (în care avem de a face cu devalorizări evidente ale adevărului științific), știința va primi un statut parțial, în care relația subiect-obiect e rezolvată în favoarea construcției și nu a reflectării. Deci, funcția gnoseologică nu va mai însemna aceea calitate a științei de a elabora sisteme adecvate unei realități, în scopul stabilirii unor informații cu valoare de adevăr obiectiv.

Tipologia de mai sus a vizat doar poziții relativ constructive, făcînd abstracție de cele extremiste, mai îndepărtate de obicei de gîndirea contemporană, în care gnoseologicul sau axiologicul sînt total negate. Mai ales că, asemenea soluții teoretice nu vizează în mod special știința, ci cunoașterea și acțiunea în general. E evident de aceea că, într-o tipologie sintetică, globală, am putea exprima următoarele posibilități de a lua atitudine față de raportul dintre cunoaștere și acțiune în știință : negarea totală a gnoseologicului (posibilă în iraționalism), negarea totală a praxiologicului (în unele orientări spiritualiste), subaprecierea uneia sau a ambelor laturi funcționale sau analiza dialectică a corelației dintre ele.

Care este, de fapt, conținutul acestei relații ? În analizele de sociologie științei el se referă în special la interferența dintre știință, tehnică și producție, dintre cercetarea fundamentală și cea aplicativă, la instaurarea științei contemporane ca forță nemijlocită de producție, la relația știință-societate etc. Însă analiza poate depăși aceste determinații evidente. E vorba, în cadrul raportului pus în discuție și de o evidențiere a semnificației legăturii dintre știință și celelalte forme ale practicii : cea social-istorică, cea morală, artistică, pedagogică, cultural-manipulatorie etc. Din acest motiv, implicațiile impactului practicii în teorie, în cunoașterea științifică propriuzisă, sînt deosebit de extinse.

În orice caz, pornind de la o asemenea analiză interfuncțională, nu putem să nu avem în vedere faptul că celelalte funcții nu pot fi nici ele neglijate. Este evident însă că tipologia acestora, atunci cînd sînt considerate separat, este una analitică și nu sintetică. Vom da doar două exemple : funcția prospectivă a științei, de pildă, nu poate fi înțeleasă în mod dialectic în afara relației dintre gnoseologic și praxiologic ; funcția axiologică (mai cu seamă cea a științelor sociale și umaniste) nu are sens în afara obiectivării idealului. Dacă în acest al doilea caz nu e vorba de un proces simultan, funcționarea valorilor elaborate de știință, se raportează la cel puțin două structuri axiologice : la valorile și normele deja existente și în al doilea rînd la cele posibile, potențiale, mai cu seamă la cele pe care le-ar putea înființa respectivele obiectivări virtuale.

În tipologia anterioară am arătat că sociologia și gnoseologia marxistă propun o rezolvare supla a relației practică-cunoaștere. Soluția este valabilă și în funcționalitatea științei Conform poziției marxiste clasice, elementele de contact dintre funcția gnoseologică și cea praxiologică sînt patru : situația practică, concretă de fiecare, implicațiile practice ale metodologiei cunoașterii, aspectele instrumentale obiective, contextul tehnic de finalizare și utilizare al structurilor teoretice și relația permanentă de verificare. E vorba aici de aplicarea la condițiile acestei interacțiuni a cunoscutei expresii a lui V. I. Lenin, privind rolul practicii în cunoaștere.

Dacă în cazul științelor exacte, încărcătura ideologică și axiologică trebuie căutată mai cu seamă la niveluri aplicative și trebuie corelată cu un context social ce vehiculează, în decizie și în orientarea cercetării sau a realizării tehnice, sisteme de interese, situația științelor sociale și umaniste este, în schimb, mai dependentă de conținuturi axiologice și ideologice, nu numai la nivel aplicativ, ci în chiar corpul lor teoretic. Din acest motiv, funcția de valorizare, cea prospectivă, cea politico-ideologică, vor fi cu atît mai mult legate de explicarea raportului dintre teorie și practică.

Vom putea desprinde și în acest caz diverse atitudini : negarea conținutului axiologic și ideologic al științelor sociale (pozitivismul, structuralismul – „antiumanismul teoretic" a lui Lévi-Strauss, M. Foucault, L. Althusser – filozofia analitică etc.) și afirmarea existenței și chiar a necesității conflictului ideologic al acestor științe. Prima atitudine se atașează unui obiectivism exagerat. Marxismul se va situa pe cea de-a doua poziție, singura ce corespunde rigorilor unei dialectici materialiste, concentrată în chip programatic în teza a 11-a asupra lui Feuerbach.

Nu vom intra într-o analiză de amănunt a unui fapt ce ar putea preocupa în mod deosebit sociologia științei : e vorba de structurile sociale care stau la baza acestei interacțiuni dintre practic și teoretic (și care o creează de fapt). Căci e evident că momentul **practic** e cel primordial. De aceea, poate n-ar fi inutil să vorbim despre o funcție gnoseologică a practicii, despre interdependența constitutivă dintre praxiologie și gnoseologie (respectiv epistemologie), cea dintîi fiind sursa multor explicații posibile. Dar nu numai despre aceasta. Poate fi vorba și despre conținuturile și formele sociale ce au determinat însăși devenirea acestui raport, orientarea sa din ce în ce mai evidentă spre polul praxiologic. Am observa astfel, că nu întîmplător tocmai marxismul, ca ideologie a clasei muncitoare, a realizat această reorientare contemporană, sau mai precis, a recunoscut acest raport obiectiv, căci el există oricum.

Sociologia secolului nostru are deci anumite caracteristici în ceea ce privește chestiunea în cauză : accentuarea aspectelor practice și aplicative ale cunoașterii (evident, din motive social-economice) ; specializarea și instituționalizarea cadrelor de funcționare ale cunoașterii ; legarea cunoașterii și practicii de ideologie și de practica ideologică, o nouă atitudine față de științele sociale și umaniste ; amplificarea conștiinței teoretice privind problemele științei, tehnicii, ale relovuției tehnico-științifice. Desigur, asemenea caracteristici se pot multiplica, dacă intenția unei asemenea discuții ar depăși cadrul unei dezbateri limitate la terenul propriu al sociologiei cunoașterii științifice.

Viorel SIRBU

GABRIEL KAZINCZY : „Zori de zi"

PENTRU O SOCIOLOGIE A LECTURII

Examinarea psihosociologică a fenomenului lecturii ca act de cultură nu poate reține prioritar **doar** lecturile profesioniștilor ei, ocolind foarte largul interes pentru lectură ; există un public exigent și competent iar tirajele de masă – penetrînd în toate straturile populației – stimulează o pioță vie a cărții. Fără a identifica neîngrăditul **acces** la cultură promovat de noua noastră societate cu **participarea** efectivă a maselor, recunoscînd inegalitatea ogravantă dintre rețeaua audiovizuală și cea scrisă și inexistența unor date riguroase privind statisticile lecturii, vom conchide totuși că fenomenul este în expansiune iar geografia lecturii elimină posibilele pete albe ale stratificării socio-culturale „conectînd" valorile culturale la circuitele globale de edificare socială, realizînd în practica culturală numeroase conexiuni cu mediile receptoare. Cîteva observații se mai impun însă ; **literatura trăiește prin cititori** (se spune obișnuit) dar statistica vînzărilor de carte nu poate fi edificatoare (cifrele de circulație ale difuzării nu se suprapun cu cele ale lecturii : nu toți posesorii de cărți sînt și cititorii lor după cum actul lecturii nu se restrînge la cărțile sau publicațiile din biblioteca proprie). Coexistă apoi în diferite zone ale Planetei analfabetismul intelectual (televiziomania) cu dramatica prezență a celui funcțional privind o parte a omenirii de bucuria înnobilantă a lecturilor. Vorbim deci cu îndreptățire și de **cărți fără public** (cauzele succesului sau indiferenței culturale nebeneficiind – încă – de investigații probante) dar și de publicuri **(non-publicuri** de fapt) lipsite de posibilitatea de a „gusta" lectura – eveniment (sau chiar cea „digest"), condamnate la o veritabilă sinucidere intelectuală.

Oricum, **psihosociologia lecturii** pornește de la realitatea (și personalitatea) cititorului, lectura definindu-se ca un act strict personal, singularizant (chiar desfășurată fiind nu între pereții privați ci în tihna bibliotecilor). Traseul text-cititor „suportă" deci o mecanică strict individuală, cititorul se manifestă liber față de operă stabilind relații directe, intime cu cartea (regăsibile și în subiectivismul sau voluntarismul opțiunilor sale). Asupra acestui din urmă aspect – și el neglijat în puținele cercetări întreprinse – ne permitem doar cîteva constatări plutind în aerul rarefiat al generalităților, posibil de a fi controlate, amendate sau afirmate **doar** prin investigații concrete, de teren.

Motivația individuală (exceptînd, bineînțeles, lecturile dirijate didactic, purtînd amprenta obligativității) îmbracă o varietate deconcertantă, alternînd între utilitate și gratuitate, între confortul unei literaturi de agrement și efortul unei literaturi de cunoaștere, răspunzînd „nevoii de ficțiune" sau dorinței „invazii" a faptului de viață. Un interes aparte „ascunzînd" paradoxuri psihologice și gnoseologice (Tr. Herseni) prezintă și **fenomenul de trăire a operelor (literare)**, corelat – necesar – gradului de internalizare a valorilor culturale ; ca spectacol mental, întreținînd aventura cunoașterii sau auto-cunoașterii cartea este un percutant instrument de **re-trăire sintetică** (firesc, după structuri mentale proprii) a experiențelor umane esențiale (Const. Ciopraga), „absorbind" cititorul, reverberîndu-și ecourile „purtate" după încheierea lecturii, prin înțelegerea emoțională a valorilor și „reintoarcerii" cititorului în lumea reală).

Există însă și fenomenul „manipulării" publicurilor în acest labirint informațional al unei epoci de accentuată flexibilitate intelectuală și mobilitate profesională prin poluarea mediului cultural al societății „de consum" (neantizare valorică, proliferarea subumanului, „știința" senzaționalului pentru un public vorace), „valorile" ei în dizoluție impingînd – cum se afirmă frecvent – „cultura umanistă spre margine", adîncind „răni culturale" („marea cultură" în evoluție paralelă și degradare cu cea „a maselor") și ecartamentul între creație și receptare.

Premisele socio-economice și politico-culturale ale noii noastre societăți elimină antionomiile capitalismului și cortegiul lor de alienări, edificînd un organism social în care cultura și arta (ca părți distincte dar „sudate" întregului) promovează prin „convertirea" valorilor etice în valori estetice reciștigarea solidarității umane, forjarea unui om nou, deschis multilateralității, concretizîndu-și potențele de exprimare socială și realizare axiologică.

Lectura, „cea mai de folos omului zăbavă" – prin pătrunderea cărților în sensibiltatea cititorilor și a acestora în inima cărților – trăiește în acest febril dialog cu beneficiarii culturii, întreținîndu-le **orgaliul de a fi cititori.** Iar frecventarea textelor fundamentale este de importanță decisivă în formarea („alimentată" de lecturi) și afirmarea personalității ; contactul direct cu opera, întreținerea unor deprinderi de lectură care să nu vizeze doar performanțele pur extensive („sufocînd" lectorul), o „desfacere" alertă și o producție de carte racordată exigențelor socialiste ale politicii culturale asigură nu doar neîngrăditul acces la lectură ci îi conferă (deopotrivă ca act individual și fenomen social) un indiscutabil rol ascensional, **demnitatea lecturii fiind un exercițiu al libertății.**

Interesează așadar dacă sfera lecturilor este sporadic sau sistematic dezvoltată, dacă dispoziția intelectuală a receptării (suspendată în absența unui bagaj aperceptiv, a dobîndirii sensibilității, gustului, culturii etc.) transformă realmente lectura în act de cultură. A trăi în preajma cărților afișînd o afectare snobă, a citi „furios" (dar fără „pregătire culturală") îngurgitînd naiv (deci fără „lectură critică") este, neîndoielnic, un semn de neintelectualitate (G. Călinescu). Or, cultura nu se moștenește ci se cucerește – cum scria Malraux – și impulsul de a citi (aflîndu-și sorgintea în interiorul orizontului cultural al lectorului) sau libertatea de a re-citi (revenind asupra CĂRȚILOR FUNDAMENTALE) înseamnă pentru conștiința cititorului un **inepuizabil „dialog axiologic".**

Adrian Dinu RACHIERU

Aurel Turcuş

AER

Vai, aerul acesta, vai,
avînd osînda şi norocul
de-a umple totul – iad şi rai
ţărîna, apele şi focul –
demon şi zeu, în trupul său,
iau peste neant acelaşi chip,
iar mierea binelui-de-rău
i-o dau albine de nisip.

SEMN

Tot aşteptînd
să-i crească
năframei
semnul tău,
vestindu-mă că pot
să-mi fac cărare-n dor,
n-am izbindit
să o feresc
de pilpîirea clipei,
care-a-nnegrit-o,
ca pe un ochean
de limpezit eclipsele
solare.

ORTOGRAFIE

Ah, cratima –
cu dublul sens,
şi de unire
şi de despărţire –
stai între ochii mei,
să fie-o
corectă scriere-n
privire...

POD

Talpa vechiului pod
vie-a rămas sub ape,
îmbiindu-ne
cu cea mai adîncă bucurie :
a avea rădăcină
în matca eternă.
Aici, pe temelia
răsadului de prund,
vom înălţa un pod –
(precum acel din cîntec)
mai trainic,
mai frumos,
mai fără-asemene –
boltind peste noi
însăşi albia rîului
cu pietre albe,
ce ne sînt
oaselor sore gemene.

CERUL-PĂMÎNTUL

Pe cînd trecem, trecem, doamne...
Drumu-n urmă şi-nainte
e pornit să se răstoarne
peste-aducerile-aminte.

Vai, întunecă-o prea bună
pasăre cu-aripa cîntul
şi în umbră-i se-mpreună,
lîngă noi, cerul-pămîntul.

În amurgul depărtării,
nici o stea nu-i călăuză ;
bîci albeşte valul mării,
sul. un clopot de meduză.

SOMN DE SĂRBĂTOARE

În Cîmpul Mare, noaptea
eram culcat pe arcul secerii.
Roua îmi umezea somnul,
în grîu coborau luceferii...

Pe unde seceră
Luceafărul de zi,
neghina putrezea

pe unde seceră
Luceafărul de noapte,
luceau boabele coapte.

Lîngă mine, boii
rumegau stele căzătoare
şi-n ochii lor
era atîta pace,
încît aş fi voit să mă-nvelească
în pleoape,
pentru un somn de sărbătoare...

Toma George Maiorescu

CALUL ALBASTRU DIN CONUL DE UMBRĂ

A

M-am regăsit cu ideile
trimise la hibernare
gol gol gol
ca un ceaslov cu litere smulse
şi n-am observat cînd
în jurul creierului meu a crescut
o translucidă şi superbă colivie
acum sînt de-a dreptul uluit
nu-mi pot explica nici cu ajutorul silogismului
(care-i mai mult o simplă inegalitate aritmetică
decît un apanaj al teoriei mulţimilor)
cum de a irupt din mine cu coada fluturînd
în ciuda climatului de somn dirijat
umbra acestei idei ca un cal albastru
umbra acestei idei se vede văratică
şi de-a dreptul somnambulă

B

Desigur a rătăcit mult
printre circomvoluţiuni
pînă a început să umble noaptea pe acoperiş
în loc să doarmă în puful moale
al patului confratern sau conjugal
a rătăcit mult printre baraje-sloganе-capcane
noaptea fie şi pe lună plină
pe coama ţuguiată a umbrei
şi cînd a nechezat de fericire
că luna e un triunghi isoscel raţional
în ciuda tuturor decretelor care o oficiază
în forme elipsoide
şi a edictelor trenuri-abator vizînd
holocaustul rasei cabaline
el ştia că a repurtat o istorică biruinţă
asupra somnului

C

Totuşi
Ar fi o eroare să credem
că a fi treaz înseamnă negreşit
să umbli noaptea pe acoperiş
poţi hoinări şi prin canalele de scurgere
ale oraşului
sau poţi dimpotrivă sta liniştit pe o margine de apă
cu o nuia şi un cîrlig
prins în firul de smoală smuls
din coada pintenogului
a fi treaz nu înseamnă negreşit
că trebuie să sufli
în trîmbiţe de argint ca să cadă dintr-odată
toate zidurile
dar probabil să nechezi de fericire
cînd soneria taie liniştea în două
ca un joagăr
şi tu nu ştii
ce noi capcane ale somnului
te aşteaptă implacabil
după uşă

D

Un cal cosînd cîmpul
cu molarii galbeni de nicotină
sau speriind peştele argintiu
din şuvoiul de păcură
sau ştergînd cu coama
praful de pe galaxia alfa sau Alfa
sau lăsîndu-se cu aripile lipite
de trupul umed
absorbit în tăcere
de vidul cosmic
ca să întoarcă ecoul copitelor
spre triunghiul isoscel al lunii
şi de aici ca un tropăit galactic peste bolţile
canalelor subterane
ca un ecou al zborului nemărginit
ca ecoul unui strigăt de eliberare
al ideii din conul de umbră al iernii
al aceleiaşi idei văratice
care nu vrea să doarmă
al aceleeaşi idei
cu care m-am pomenit dintr-odată nu ştiu cum
zburînd ca un cal albastru fără frîie
pe-această hîrtie eviscerată

Neculai Chirica

UN FEL DE MIRACOL

Tinerii au îmbătrînit de cînd sînt tineri poeţi,
dar tot tineri se ţin printr-un fel de miracol ;
încă umblă în blugi chiar de merg la spectacol
şi mai zvîrl' din condei trandafiri şi săgeţi.

Au ceva şi de clopot şi de tainic oracol
deşi anii îi mîngîie grav pe pomeţi.
Cetluiţi într-u scris cu şapte peceţi
tinereţea şi-o ţin în suav tabernacol.

Îi apasă pe umeri fantastica vreme,
dar zîmbind o înfruntă c-un val de poeme
şi uită că-i arde un fel de tîrziu.

Riduri au lîngă ochi de la steaua de dor.
... Se cred tineri şi-acum, dar fără visele lor
pămîntul ar fi nesfîrşit de pustiu.

IOAN SULEA GORJ : „Tinereţe"

ÎNCĂ POT VISA

Sînt visător... E bine că mai sînt,
că încă pot visa ce nu se poate
acum cînd toate visurile, toate,
au pogorît din stele pe pămînt.

Nu daţi cu pietre-n mine ! Am păcate,
dar mai adun o lume-ntr-un cuvînt...
Sînt lustruit la tîmple de alt vînt
ce mă alungă spre eternitate.

Din visul meu ies ochi care măsoară
tot ce e măsurat, a doua oară,
aflîndu-i lumii noi dimensiuni.

Cît timp mai am un strigăt larg în sînge
Cît timp mai am un strigăt larg în sînge
mai pot cu un cuvînt să fac minuni.

Nikolaus Berwanger

DUPĂ REVOLUŢIE

era nouă
refuză
vechea slugărnicie
linguşeala
frica
neîncrederea
ameninţarea
josnicia
pumnul

jertfele trecutului
avertizează
jertfele erei noi
ne privesc

VIAŢA NOASTRĂ

uneori
hohotind de rîs
uneori
hohotind de plîns
uneori
bucuroasă că se-ntunecă
uneori
fericită că se crapă de ziuă
uneori
speranţă pînă ce vin umbrele
uneori
taciturnă în disperare
uneori
strigăte de bun venit sincerităţii
uneori
şoapte de adio cinstei
uneori
autocondamnare autodamnare
uneori
bătaiă şi cuminte slujire

şi totuşi
merită totul
viaţa noastră

FANTEZIE

unde sînt
stelele credincioase
unde-i
ademenitoarea căldură
a cuibului
unde-i
mireasma
furtunoaselor nopţi

existenţă a mea
despicată
ca o uriaşă
rană craniană
nu hohoti
atît de jalnic
sarea
lacrimilor tale
e o benzină prea scumpă
pentru acest foc
veşnic

vreau să-ţi mîngîi
părul
fir cu fir
numai sub raza lunii pline
şi să-mi plîmb
palmele
peste grumazul tău
aţiţător
visînd
mere de aur

acum cînd sîntem iar
sub cerul liber
azvîrle pînă şi masca
şi lasă-ne
să ne topim
în beţia delirului

ÎN ZORI

o năvală de gînduri triste
a fost noaptea toată
culcat
în braţele tale

acum
în zori de zi
o readuci la viaţă
cu sărutările tale

şi fredonezi
un cîntec de leagăn
pentru adulţi

În româneşte de
Anton PALFI

Horst Fassel

ÎNTÎLNIRE

piaţa aviatorilor
e pavată cu îndrăzneţe cuvinte,
acolo ieşi în scenă
desenînd umbre pe ziduri,
tocurile au un auz rafinat,
căutînd argintul
paşilor stinşi.
miza nu e prea mare
pentru o lume
în verde
care nu-şi permite un zîmbet
în spatele monumentului
ce merită
să nu pierdem nici un cuvînt
pentru el.
şi astfel ne privim
ca două cuvinte
cu care începe
orice propoziţie
principală.

DESCRIEREA UNUI TABLOU

pentru **Johannes Bobrowski**

heleşteul ascuns în seară,
cu peştii ce aşteptară
în pulsaţiile visului izvoarele,
albastre în tinereţea lor

dar pescarul umbla
cu buzunarele goale, pasul
fărîmiţa încă o bucată de
speranţă, şi cîntecul despre
sfîrşit nu conteni

firele de iarbă apasă cu limbile lor
auzul tăcerii,
gesturile lor se ridică mai
reţinut în sus, spre lumină, coboară
în jos, în împărăţia de rădăcini

căldura despicată-n oglindă,
cu lemnării de valuri
înăbuşite, iar eu spun atît :
încuviinţează din cap şi ia-o-nainte.

În româneşte de
Anghel DUMBRĂVEANU

Damian Ureche

DELFINA*

În concediu, la părinți, zilele trecuseră repede, pipăiam fiecare fragment de peisaj, cu inima, cu pupilele, cu glezna, cu mîna, cu durerea că m-am îndepărtat de acest colț de rai, că atît de rar îl vizitez. În fiecare dimineață la patru plecam cu Virge Roșianu și George Boban după crăițe prin Ciocăltea, sătenii se mirau foarte, ce căutam noi după bureți, dar știind cît de picanți erau, noi lăsam rușinea la o parte și culegeam în continuare crăițe, bureți iuți, mînătărci, piciorul cocoșului, adică niște bureți galbeni crestați, văcăruși plini de lapte, care apăreau mai ales după ploaie, și alergam într-un suflet să-i duc mamei care-i gătea impecabil, crăițe fripte pe jar în care rămînea un suc extraordinar, tocați mărunți și fripți în tigaie cu frunze de ceapă, usturoi și mărar sau pătrunjel, și o ciorbă de zile mari, cu miros proaspăt de pădure, în care toate bunătățile lumii se părea că au încăput. După asemenea mîncăruri cu mămăliguță, aproape că refuzai orice preparat din carne, pentru că în miezul verii prioritatea o aveau verdeturile. Și bureții obținuseră supremația.

Vara în acel sat de munte nu era atît de fierbinte, oricît ar fi dogorit soarele, prima pală de vînt aducea o răcoare muntoasă, pe care o devorai cu plămînii și cu toți porii. Rugetu era un șir de case pe malurile Cernei, o așezare de basm pe rîul copilăriei, și cînd am auzit că rîul, adică Cerna, va fi deviat în Olteț pentru o hidrocentrală, mi s-a rupt inima, pentru că nu-mi puteam închipui acest sat fără curgerea rîului. M-am dus la munte, am vorbit cu proiectanții și inginerii, și mi s-a promis că, după trei luni de la punerea în funcțiune a hidrocentralei, vor lăsa și satului acesta un fir de rîu, puțină apă pentru răcoarea și farmecul zăvoaielor sale. Cu toate acestea, sătenii nu credeau, plecau la pescuit cu curent, măcar peștele să rămînă al lor. Le-am spus că acesta e braconaj curat, dar pînă la urmă m-au convins să pescuiesc alături de ei, că peștele tot va muri fără apă. Se lega un fir de cablu la o priză, și celălalt capăt era plimbat prin apă legat de o furcă de fier cu mîner de lemn, pentru a nu se curenta cel ce o ține. Peștele ieșea din ascunzători deasupra apei, licărea, apoi rămînea inert, și puteai să-l culegi ușor cu mîna sau cu o sită, iar în cîteva ore aveai pește destul ca să duci acasă. Mă durea sufletul, dar nu aveam ce face. Mi se părea mult mai plăcut pescuitul din copilărie, noaptea cu lanterna ori cu felinarul, cînd peștele venea în bătaia luminii și-l înțepai cu furculița, sau ziua, în canicula nu prea violentă, cînd porneai cu mîna pe sub pietre, și învățai să prinzi pește fără vreun instrument anume, poate era cel mai interesant mod de a pescui, pentru că întreaga dibăcie a mîinilor era pusă în valoare. Trebuia să înfigi mîinile din părți opuse sub piatră și, întîlnindu-se acolo, puteam surprinde pești sau raci, ce se nimerea. Sub mal, sub rădăcini de sălcii sau arini, același procedeu, prinsul de pește cu mîna, rămînind un privilegiu numai al cîtorva aleși ai satului, copii sau vîrstnici, care învățau perfect arta de a supune natura cu arme simple, cinstite, fără curse și metode moderne, de la prinsul cu plasa pînă la explozia cu carbid. Mai era o metodă cînd rîul se ramifica în două, și, unindu-se cîțiva copii, opreau cu glii și frunze o porțiune pe unde curgea apa, lăsînd-o să curgă pe-o singură parte, iar pe partea secată să poată să prindă pește tot cu mîna, dar în apă puțină, sporind astfel teribil șansele de a nu mai scăpa peștele cuprins în raza secată. În copilărie, pe Cerna erau mulți păstrăvi, și mama spăla la rîu gogoșile de mătasă, și arunca acolo viermii ce se aflau înăuntru. Altădată punea cînepă la topit. După cîteva săptămîni în unele locuri era pește mult, legam o cămașă la mîneci și la guler, făcînd din ea o plasă mică ce mă ajuta la prins pește, spre bucuria mamei, care și azi îmi admiră dexteritatea care mi-a rămas din copilărie. Primul gînd cînd pot veni pe acasă, vara, e întîlnirea cu Cerna, rîul meu de argint, în care încap legendele firave ale anilor mici, cu umilințe și viață supărată de copil care trebuia să muncească, să uite de jocuri și zburdălnicie, să ia în piept cu severitate condiția existenței. Pescuitul era singurul joc pe care părinții îl înțelegeau, pentru că nu se putea să vin fără pește acasă, mai întîi de frică, apoi am deprins o inegalabilă pricepere, și multe mese, chiar sărace cum erau în casa noastră, erau asigurate de peștele prins de mine pe rîul jocului sever cu misterele naturii.

ZOFIA KRYZANOWSKA : „Un labirint"

*

Soarele poleia casa părintească într-o țesătură fină de raze, mama cobora ușor, cu piciorul ei bolnav, treptele pridvorului, trebuia să coboare la cunie, adică la bucătăria de vară din grădină, atribuțiile ei complicîndu-se cînd are oaspeți, pentru că și pe mine mă consideră așa, deși sînt fiul ei. Tata, mereu încrîncenat, mereu preocupat de problemele mari ale casei, vine doar la masă, eu observ cît de încurcată e mama și îi ies în întîmpinare, o sprijin puțin, lasă mamă, zice ea, oasele nu mă mai ajută, iau gălețile și aduc apă de la fîntînă, pune de mămăligă, și mă întreabă ce aș dori să gătească.

Un miros teribil de mîncare bună, cum nu găsești la nici un restaurant din lume. Gătitul primitiv pe jar nu-l voi putea uita, și poate distrugerea sănătății mele se datorește tocmai faptului că am renunțat la el. De cîte ori vin acasă, parcă mănînc sănătate, parcă beau licăr de stele. Totul e bun, și numai stomacul meu distrus e de vină că nu mai poate să se bucure, ca în copilărie. Miros teribil de gătit proaspăt, de patriarhal, de iarbă și de rouă, miros de început de lume.

Oamenii aceștia de la originea lucrurilor țin ca la un ritual de fiecare obicei, de fiecare firimitură de adevăr pe care ei l-au pipăit și l-au îmblînzit, pentru păstrarea netulburată a luminii dintîi. Ne înșirăm la masă, și frații mei Ion și Gică, tata toarnă-n pahare țuică fiartă, îndulcită puțin, și reușim să facem un cerc de mîini care ciocnesc de-asupra mesei rotunde de brad, și țuica aburindă dilată nările, alături de bunătățile de pe masă. Amurgul trimite raze de aluminiu violet, de rană aprinsă printre scîndurile care compun cunia, și lingurile de lemn aleargă printre mirosuri tari și iuți, pe care jarul le-a accentuat la pîrjorul și dibăcia mamei.

*

...Într-o zi m-a sunat Delfina, și n-am știut ce să-i răspund cînd m-a-ntrebat, ce părere ai tu de toate astea, într-adevăr, nu știam ce să-i răspund. Să lași lucrurile să curgă firesc, ori să stimulezi, să le precipiți ritmul. Oare Delfina pătrundea tocmai acolo unde eu eram orbit de entuziasm ? De multe ori, în hățișul meu de dileme, cu toate că-mi călcam pe orgoliu, îi ceream, cu puțina tactică de care dispuneam, cîte un sfat, ea intra cu mare prudență în subiect, îl despica în particule, îți explica cu apăsări speciale pe amănuntul cutare, dar nu dădea niciodată soluții. Vedeai, dacă puteai, bineînțeles, străvezimile și părțile opace ale fiecărei fracțiuni ale elementului comentat, și dreptul opțiunii rămînea singur al tău, aici nu mai puteai primi sugestii și impulsuri.

Delfina !

Era mult mai comod să nu discuți niciodată serios cu ea, dacă te concentrai și pomeați amîndoi în calitate de egali spre întinderile strălucitoare ale teoriei nu te așteptau decît labirinturi. Ieșiri nu mai existau. Și, atunci, salvarea prin metaforă. Ea rîdea, și te lăsa să părăsești jocul fără să-ți lase gustul amar al înfrîngerii, fără să te privească neiertător, pentru lașitatea de-a părăsi un atît de prețios cîmp de bătălie, poate tocmai în clipe hotărîtoare, cînd nici un artificiu și nici una din legile cinstite ale războiului nu-ți dă voie să dai bir cu fugiții. Însă Delfina îți înlesnea aceasta.

Cunoscusem de multe ori o asemenea stare, cînd simțeam că ea putea la nesfîrșit să-și depene șirul artileriei de argumente, cu un calm al rivalului care nu ostenește nicodată, nu știe că, trecîndu-te prin cele o mie de încercări de care dispune, are timp suficient să-i macine ultimele rezerve de rezistență și de cunoaștere a tuturor capcanelor pe care s-ar putea să le cunoască, cel provocat.

Am intrat deseori în asemenea nisipuri mișcătoare ale liniștii, o admiram și o urmam, încercam să schimb cursuri de apă, să-i pun munți în cale, să dezlănțui furtuni, ea mergea din ce în ce mai calmă printre primejdiile inventate de mine, bune doar de speriat istețimea copiilor minune, și rîdea, surîdea adînc, știa perfect ce doream să fac, era înarmată dinainte pentru toate acestea. Nu, nu-mi mergea niciodată. Delfina era omul care mă cunoștea prea bine, cu o tehnică aparte pătrunsese în toate zonele unde eu însemnam ceva. Reușise de minune.

Nu știu ce o determinase să se apropie atîta de ceea ce eu încercam să mai numesc spațiu intim inviolabil, sau insulă a independenței absolute. Ea pătrundea fără nici un efort, și mi-ar conveni să fie mai curînd vorba de vrăjitorie decît de inteligență. Cînd simți că o femeie te-ar putea cît de cît domina, încerci cît poți să te desprinzi chiar de cele mai firave fire, de cele mai anemice legături pe care le bănuiești că te-ar duce la o subjugare sigură. La urma urmei Delfina nu mă domina. Aveam și eu destule însușiri cu care puteam să-i fiu un egal, de care se putea mîndri, dar în domeniul acesta, al comentariului îndelung, al statorniciei pe tărîmul bătăliei ideilor, n-ar recunoaște că mă putea pune în umbră, dar mă extenua. Era luxul pe care ea și-l îngăduia permanent. Dacă s-ar fi răsturnat pămîntul, ea, cu același calm, și-ar continua dezbaterea mirifică prin lianele subiectelor preferate.

Delfina.

Calm de englezoaică și pasiune de romancă aliate princiar, era ceea ce eu mă străduisem să descopăr la ea.

Eu îmi strigam și dramele și reușitele.

Ea, niciodată.

Eu mă zbăteam, alergam, mă precipitam pentru orice nimicuri.

Ea, niciodată.

Eu încercam, forțam clipa să-mi dea numai ce e al meu, mă-nfuriam pe caravana de eșecuri.

Ea, niciodată.

La vîrsta cînd trebuia să fiu un bărbat în toată puterea cuvîntului, eram epuizat și bolnav, chinuit de-atîtea căutări inutile, plumbul din tipografie îmi zdrobise dinții.

Ea își urma liniștită cariera, nu se plîngea niciodată de nimic, nici de oboseală, nici de înfrîngeri, (oare n-avea niciuna ?), nu-și impunea niciodată un țel care ar putea s-o dezamăgească.

Nedorindu-și împliniri, n-aveau de unde să răsară neîmplinirile.

Adevărurile acestea mă uimeau.

Eram handicapat și de faptul că Delfina știa cîteva limbi străine și foarte lejer se plimba și prin literaturile respective, pe unele primindu-le direct de la sursă.

În adîncul ei, Delfina probabil îmi cerea modificări radicale, dar nu și le-ar fi expus niciodată. Nici ea nu era perfecțiunea întruchipată, dar în zeci de mărunțișuri era ireproșabilă. Aveam tot timpul impresia că nu exist pentru ea decît ca obiect de studiu. Îmi puneam cîte-o mască, lansam cîte-o expresie teribilistă, intram și în unele zone ale argoului, ea îmi replica simplu, nu te prinde, deci nu ești altceva, adică fii ce ești.

Dacă n-o spunea, privirea ei era mai expresivă decît cuvintele.

Avea un fel de-a micșora ochii, arătîndu-mi că undeva ceva nu e-n regulă. Sesiza cu mare ușurință stridențele, grandilocvența, farsele, mai ales cele care se puneau la cale între amici. Era prima care le prindea din aer. Intuiție ? Sau ceva mai mult decît intuiție ?

Am încercat alte stratageme, să tac mult, ceea ce uneori îmi era în fire, dar îmi și făcea o mare plăcere să fiu descusut. Aici nu prea se pricepea, ori credea că mă gîndesc la un poem, că intenționez să mă apuc de scris. Atunci își făcea de lucru prin bucătărie, dar observa că totuși eu nu mă apropii de coala albă, și-atunci revenea în cameră, lua o carte și-ncepea să citească ceva lîngă mine. De cînd ne cunoaștem, îmi citise jumătate din biblioteca de poezie, recuperase niște goluri, spunea ea, pentru că poezia nu intrase în preocupările ei de lecturi zilnice. I-am stîrnit interesul pentru cîțiva autori de care abia auzise. Eram fericit. Dar cît acumulase ea în alte domenii, nici nu puteam compara.

I-am spus de cîteva ori că probabil mă voi căsători, și nu va fi ea cea aleasă, ea răspundea că știe cu precizie toate astea. Ca să nu rămînă mîhnită îi explicam că eu nu voi lua o intelectuală, ci o femeie simplă, să-mi spele și să-mi gătească, că am eu destui zurgălăi prin creier și prin hîrtii și, dacă iau tot pe cineva din branșa mea, n-are cine să ne-ngrijească.

Da, replica ea cu privire în altă parte, cine știe cum e mai bine. Nimeni nu știe cum e mai bine, cu oameni din aceștia trebuie să te porți cu mult tact, și poate nici atunci nu le poți intra în grații. Și nu se știe dacă mîncarea și cămășile spălate sînt singurele necesități privitoare într-o casă în care bărbatul știe numai să scrie. Apoi tăcea, sau își făcea de lucru, după aceea se apropia și mă interpela, și cum ai vrea să mai fie soția ta, nu știu, ziceam, să aud și eu un foșnet de rochie prin casă, dar să nu acapareze chiar totul. Să fie de-o mare discreție și de-o mare modestie, de n-ar fi mărunțișurile astea cotidiene care mă umilesc, m-aș descurca și singur, dar, nu mai știu ce să zic, am ajuns la sațietate cu alergarea după fantome, vreau și eu ceva statornic lîngă mine.

Poate că ai dreptate, spunea. Nu știu dacă vorbea serios, ori numai își hărțuia adversarul, nici nu știu ce dorea și ce nu dorea.

Eu trebuie să plec, spune, ai și tu treburile tale, poate trebuie să dai telefoane, sau ai altceva de făcut, eu mă simt bine aici, neîndoielnic, dar mai am și eu niște obligații de care trebuie să mă achit. Am de făcut niște vizite la niște prietene, nu te pot lua cu mine, acolo sînt numai femei, și n-aș vrea să-ncăpem în gurile lor. De fapt tu cunoști locurile unde nu te pot invita, așa că nu trebuie să te superi. Cînd ai nevoie de mine, mă poți suna la telefon, sau, dacă vrei, am să vin, dacă nu deranjez. Am pînă atunci plăcerea să-l salut pe maestru și să-l las în imperiul liniștii creatoare, în care cred că se va simți nespus de bine. Era ironie în acest ton voit protocolar, sau ce era ? Nu mă dumiream. Sînt șanse să ne mai întîlnim și la Stela Maier, tu ai făcut odată ravagii acolo, așa că trebuie să-ți facă o deosebită plăcere să ne onorezi la cafeaua de sîmbătă. La Eufemia nu te pot chema, deși la coafezele acelea ai culege material epic pentru cîțiva ani. Păcat că nu scriu eu proză, să vezi cîte conflicte, ce personaje nostime aș creiona chiar sub bărbia luxoaselor lor existențe.

Pa, pe altădată, pe nu știu cînd, pe cîndva, să ai grijă de tine, că altcineva n-o să aibă. Nimeni. Poate cîteodată eu, dacă mai dai cîte-un semn de viață. Cînd ți-ai găsit soțioara să-mi spui și mie, să vă fac un cadou și să vă urez cele de cuviință. Dacă nu cumva am în față un celibatar convins. Cine știe cîte-mi ascunzi tu, dar ai dreptul să faci absolut ce-ți dorește inima. Nici o încorsetare din nici o parte. Folosește-ți acest timp cum crezi tu mai frumos, scoate din risipa clipei avuția ta.

Delfina ajunsese la ușă, dar încă nu pleca, mai avea întotdeauuna cîte ceva de adăugat, de accentuat pe un sens, pe un amănunt, îmi mai lăsa cîte-o tăcere semnificativă, ceva care să-mi dea de lucru pentru gînduri, pentru insomnii, îmi părea rău că pleacă abia cînd deschideam ușa, și începeam să-mi născocesc remușcări pentru timpul cît stătuse cu mine și, crezînd-o a mea, ori crezîndu-mă stăpîn, nu inițiam nimic, făceam pe maestrul, pe omul preocupat de milioane de întrebări, în loc să-i țin între brațe căpșorul cu toată revărsarea aceea de păr blond, cu șuvoaie neastîmpărate de lună topită pe tîmplele ei, dar poate lașitatea sau teama că mi-o apropii prea mult, mă rețineau, eram adevărați și teferi, și circulau prin cuvintele noastre roiuri de constelații, și prin artere la fel, și plecase acum, într-adevăr, ca o cometă cu dorințele în voia stingerii, ori poate păstrîndu-le pentru alt timp, în care cuvintele nu mai sînt bune la nimic.

Delfina !

M-am plimbat de cîteva ori prin locurile în care umblase ea prin cameră, dar punea totul la loc cu multă grijă, nu lăsa nici o urmă care i-ar fi trădat trecerea pe aici, nu lăsa nici un semn că fusese ca lumina și ca umbra, ca o adiere pe care n-o poți decît bănui. Nu știam ce-i cu ea, cum nu știam nici ce e cu mine. I-aș fi dat un telefon acasă, dar anunțase că nu acolo va merge, ci într-o vizită, așa că am luat o carte, să-ncerc să citesc, era tocmai cartea pe care ea o lăsase întoarsă la o anume pagină, de la o anume poezie, singura carte pe care o uitase s-o pună la loc, sau o lăsase intenționat. Era o poezie acolo care se chema, „Înfrînt de infinit să numeri stele", a unui poet american, în care autorul îndemna la seninătate în fața micilor sau marilor dezastre care ne urmăresc pașii, era un îndemn la demnitatea luptei, chiar dacă ea se cheamă suferință sau înfrîngere. Precis, Delfina lăsase cartea deschisă la poezia aceasta pentru mine, cu o străvezie semnificație.

* **Fragment din romanul : „ABIA MÎINE VA FI VARĂ",** în curs de apariție la Editura „Eminescu".

carte

Vasile Zamfir

Cîntec de alean

Ed. Eminescu, 1980

Limpede și directă în expresie, preferînd prozodia clasică, poezia lui Vasile Zamfir se întemeiază pe un profund sentiment al timpului, definitiv instalat în orice experiență și colorînd orice detaliu semnificativ al poemelor. Esențială rămîne însăși noțiunea de **țărm (terminus)** (ciclurile : **Țărm cu străbuni, Țărm cu iubire, Țărm cu depărtări**) — loc într-adevăr potrivit meditației la destinul empiric și artistic al individului.

Materialul existențial nu este elaborat imagistic, textul nu explodează de mulțimea tropilor (poate nici chiar a figurilor sintactice), ci dimpotrivă. Ceea ce dă formă este remodelarea pe care însăși viziunea fluxului o produce. Mijloacele, tonul, o anumită înțelepciune clasică, o melancolie calmă și — totodată — o seninătate fără podoabe amintesc, adesea, stratul prim al discursului lui Alexandru Pnilippide (similitudini nedeliberate, firește) : „Cred într-o-nlănțuire-a faptelor, / ce-a fost în viață să se-ntîmple-așa / și nimeni n-a putut a le schimba / din clipa nașterii și pînă mor. / / Că-or fi fost Parcele într-un sobor / și mi-au menit povara-aceasta grea, / să-ngemănez un cîntec ca o stea / sau zilele-n năvodul lor ușor / m-au prins și ca să scap nu m-au lăsat, / aceasta eu ades m-am întrebat / și-apoi în voia vremii ca un vas / / pe creasta valurilor am rămas / și n-am avut o clipă de popas. / **Din vreme nici un om n-a evadat."** Apelul frecvent la **vreme,** la travaliul ei neîntrerupt (dar inevitabil, acceptat chiar cu bucurie : „Și cum se rotunjește-așa, mereu, / eu stau sub tăvălugul vremii greu. / **Mi-i viața mea din ce în ce mai dragă"),** plăcerea rememorării (și echilibrul ei afectiv), reprezentarea concretă a duratei ne aduc în minte aceeași spontană și fericită apropiere. Pe de altă parte, însă, **visul** se substituie, aici, amintirii doar (pare-se) în ciclul erotic și e saturat de simboluri feminine ; „Eu tot te caut încă. Tărîmul meu de vis / e plin iar de prăpăstii, de munți și de păduri ..."

Evident, imaginea, metafora nu pot fi în mod absolut evitate (poetul nici nu dorește acest lucru). Cînd textul o cere, ele izbucnesc, plasticizînd prin animizări ample cîte un final memorabil : „Începe-o nouă zi ! Enorm, pe zare, / cu mii de suliți soarele răsare ..."

Cîntec de alean este un volum al maturității, în care confesiunea și construcția artistică se îmbină cu măiestrie și cu decență.

Eugen DORCESCU

Dumitru M. Ion

MICUL PUSTIU

Mai avea de mers cale de cinci ceasuri, dar arșița îl toropise. Ceva nedeslușit îl trăgea în iarba de la marginea drumului ; cîntecele greierilor păreau boabe de măzăriche care săreau desprinzîndu-se din coaja lor uscată.

În prima tinerețe bătuse de nenumărate ori drumurile printre pădurile ținutului Norio și calea peste Micul Pustiu, spre Tîrgul Melisei. Acum, într-un fel, socotea că se întoarce spre locul de unde, cîndva „își luase zborul." Simțea prin apropiere nisipul fierbinte al Micului Pustiu și nu mai avea nici o tragere de inimă să-l străbată. Îl năpădise un soi de pace și de lene ; chiar îl bucurau pîrîiașele de oboseală, care i se repezeau din creștet către degetele mîinilor și ale picioarelor, terminîndu-se într-un salt de cascadă dincolo de ființa lui.

Soarele se îndemna către amiază ; se înflăcăra tot mai mult și ardea făcînd aerul să se umple de miresme, iar gîzele să țipe. Astfel a fost, dintotdeauna, în miezul verii, în ținutul Melisei, dar cît de primitor este acest ținut, cît de roditor și cît de lipsite de primejdii sînt dealurile și pădurile lui, pe lîngă ținutul care-i urmează, insula de pustiu, fără arbori, fără ochi de apă, fără ecou, dar cu viață hrăpăreață și seacă !

Îi venise poftă să se întindă în iarbă și se întinse mai bine ; se gîndea, ca orice drumeț, că poate se va întîmpla vreo minune și se va arăta vreuna dintre mașinile care, de două ori pe săptămînă, se încumetau să străbată și acele drumuri neocrotite de Dumnezeu. Erau drumuri care veneau de departe, din ținutul Argiei și, ca un făcut, ocoleau în zvîrcolirea lor, pe departe, Tîrgul Melisei, și purtau călătorii spre satele din ținutul Norio, văratecul și dulcele Norio, cel cu vînturi care niciodată nu vatămă, ci numai adie, cel cu izvoare calde și reci și cu băi de aur sclipitor.

Chiar la vremea amiezii ar fi trebuit să treacă una dintre mașinile care, în răstimp de o săptămînă, străbăteau calea între ținutul Argiei și ținutul Norio.

Acum, odihna în iarbă părea a-l fi mulțumit ; trenul îl lăsase la doi-trei kilometri de șoseaua care trecea pe la marginea ținutului Melisei. Se întorcea dintr-un spital, atît de alb și atît de înduioșător, în care avusese și el parte de un pat la care-l țintuise o boală grea din cleștii căreia, uneori, nici doctorii nu mai sperau să-l scape.

Printre accesele de febră i se deschidea, cînd și cînd, brazda luminoasă a vreunei zile. Viața i se întorcea în trup și atunci el înțelegea că arborii uriași ai speranțelor creșteau în voia lor. Și cînd te gîndești cum se petrecuse totul, nici nu-ți vine să crezi. În zadar se chinuise să găsească locul adevărat unde vina i se cuibărise în trup. Nu soarta era aceea care-l mînase de timpuriu în tîrgul Melisei, în care mai toți se ocupau cu vînătoarea și cu fapte mici de comerț ? Și nu acestor patimi îi căzuse și el pradă ? Chiar din pricina vînătorii i s-a și tras suferința mai an, cînd plecase, împreună cu alți trei inși, spre Micul Pustiu, după prepelițe de nisip.

Lovită, una dintre bietele păsări, îi brăzdase, în cădere, fruntea cu ghearele ei înțepenite de moarte. Auzise mai întîi detunătura puștii — a lui sau a altcuiva ? — simțise lovitura, apoi ghearele care îi sfîșiaseră pielea frunții, căldura sîngelui care îmbătă simțurile și, tîrziu, după cine știe cîtă vreme, se trezise tocmai pe patul alb de spital.

În zilele cînd febra și joaca morții îl slăbeau, ochii i se înviorau de o necunoscută și mereu nouă pînză de lumină ; descoperea surîzîndu-i, alături, cîte o ființă omenească. Fără să-și dea seama că ființa aceea nu a fost părtașă întîmplării sale dureroase, el îi cerea să-i aducă aminte cum se petrecuse totul. Pe urmă își ducea mîna la frunte și repeta gestul îndepărtării greutății păsării ucise și a undelor de sînge rămase ; simțea aevea cum pasărea cade la picioarele sale și, în efortul repetiției severe a ritualului, se întîmpla, de fiecare dată, ceva trist și dureros : se chinuia în chip și fel să refacă vizual și auditiv scena de vînătoare petrecută în Micul Pustiu și într-adevăr reușea totul de minune ; cînd mai avea numai puțin pînă a ghici și direcția din care pornise detunătura puștii, cînd i se părea c-o aude și nu mai era nici o îndoială că astfel se și întîmpla, îl copleșea, mai iute decît în realitate, lovitura boțului de carne înaripat, în frunte, simțea aceeași căldură îmbătîndu-i simțurile, inundîndu-l, resorbindu-l într-un întuneric primejdios și de neocolit. Abia după alte zile și nopți se trezea din nou, pe același pat de spital, vegheat de vreo ființă care-i surîdea mulțumită ca de o izbîndă intimă.

În cine știe cîte rînduri, în lunga-i ședere pe patul de spital, refăcuse, în memorie, drumul spre Micul Pustiu, își amintise chipurile vînătorilor, gesturile lor și, totuși, în niciuna din scene, unui chip anume, nu reușise să-i dea forma dorită ; greutatea aceasta îl apăsa pe suflet pînă lua forma păsării ucise ; urmau întrebările obișnuite și iarăși grozavul efort de a ști dincotro se auzise detunătura puștii.

Cu timpul, privindu-se în oglinzi mai limpezi, cînd febra îl slobozea din îmbrățișarea-i vicleană, izbîndise să curme, prin voință și stăruitor refuz al simțurilor, reconstituirea întîmplării și implicit a faptei care-l hărăzise patului de spital. În ultimele două luni reușise să nu mai cadă pradă febrei și agoniei, iar doctorii se arătaseră din ce în ce mai mulțumiți, pînă în ziua cînd speranțele lor și ale sale se arătară împlinite. Sosise timpul să părăsească spitalul și zîmbetele oamenilor, cărora, abia acum, le înțelegea cu adevărat încăpățînarea cu care se luptaseră să-l redea vieții.

Au urmat primii pași dincolo de zidurile și de porțile spitalului. Era liber să alerge, să respire un aer pur. Un gînd nou pusese stăpînire pe el și nu-i mai dădea pace : să ajungă în Norio, să-și vadă ținutul copilăriei, locul de unde plecase, în urmă cu mulți ani, spre Tîrgul Melisei, cuibul vînătorilor și al micilor afaceriști. A urcat într-un tren vopsit în galben și albastru, s-a așezat la geam și a ascultat, multă vreme, zgomotul roților ; a privit pe fereastră, mulțumit, pînă cînd calea ferată a întîlnit șoseaua dinspre marginea ținutului Melisei, drumul care lega, la mari depărtări, Argia și Norio. Trenul a oprit în halta pe care cineva avusese gîndul bun s-o așeze tocmai acolo ; poate că mai existau și oameni care se gîndeau la viitor, fiindcă, deocamdată, lîngă haltă nu erau pripășite decît două căsuțe, iar drumul, vechi, care ducea în ținutul deluros al Melisei, făcînd, la rîndu-i, legătura cu Norio, se afla mai la dreapta, la un kilometru de calea ferată.

Tocmai îi luase urma, îl simțise cum se zvîrcolește printre livezi și pîlcuri de arbori ; în curînd urma ca drumul să se lenevească la porțile Micului Pustiu, pentru a se tîrî, cîinește, prin nisip, o vreme. El ședea în iarbă și nu, nu-i venea nici o poftă să străbată Micul Pustiu ; pentru a-și face curaj închise ochii și în imaginația lui se țesură, încă o dată, contururile minunatului, văratecului Norio, ținta, obîrșia, visul, dorința oprită în loc.

*

În această plăcută așteptare, la marginea de drum, întins în iarba înaltă, plină de floare și de miresme, el auzi, prin aerul cald, plin de zumzet de insecte, vibrația unui motor. Sări instinctiv și, cu mîna ridicată, așteptă mașina prăfuită și roasă de rugină să oprească. Să fi fost o întîmplare sau o izbîndă a șoferului că sosise fără întîrziere la întîlnire ? Omul urcă în mașină și se așeză lîngă un geam deschis. Autobuzul porni din nou și, în legănarea mașinii, în oboseala de vară, adormi. Se trezi într-un tîrziu scuturat de o mînă puternică. Se aștepta la un zîmbet, ca de obicei în ultimul an, dar șoferul nici gînd să-i surîdă.

— Gata, măi omule, cu somnul. Vezi bine că toți ceilalți s-au dus văzîndu-și de cale. Mai mult ca sigur că, acum, au și trecut de pustiul ăsta păgubos. Nu știu de ce nu te-ai îndemnat cu ei la drum ; poate că ai socotelile dumitale, de unde să știu eu ? Patru ceasuri am tot reparat la rabla asta ; ehe, trebuia să fiu aici de acum o săptămînă. Numai necazuri, lua-le-ar dracu' ...

— Chiar s-au dus ? ...

— S-au dus de mult.

— Și trebuia să treci pe aici săptămîna trecută ?

CONSTANTIN FLONDOR : „Pictură pentru cer"

— Săptămîna trecută.

— Acum mașina e gata, nu-i așa ?

— Gata, dar nu mă încumet să urc pînă în Norio. Fac cale întoarsă și, dacă-mi ajută Dumnezeu, mă abat să înnoptez în Tîrgul Melisei. Mi-e teamă să nu rămîn cumva, noaptea, în pustietatea asta. Mîine, poimîine, vin și eu în Norio, cine știe ... Acum n-ar fi rău să te grăbești și dumneata, cît mai e soarele sus. Drum bun !

— Drum bun !

Mașina întoarse, către ținutul Melisei, sforăind și, ridicînd nori uriași de colb, se duse tot mai departe și mai departe. Călătorul își văzu și el de drum spre Norio. Jur împrejur, Micul Pustiu : nisip și colb roșiatic, scaieți, pietre arse și văzduh încins. Șopîrlele se frigeau la soare ; singurele ființe care se bucurau de pustiu.

Deodată, călătorului i se păru că vede în zare o ființă omenească. Șezu cîteva clipe în cumpănă ; poate era cineva în așteptare, vreun om care vrea să se mai însoțească, de urît, cu altcineva, pe cale. Simți că inima îi bate mai tare și o neliniște îl furnică pe șira spinării. Surîse, făcîndu-și curaj, și se grăbi să-l ajungă din urmă pe celălalt. Oricum, doi oameni în pustiu merg mult mai bine împreună, se îndemnă unul pe altul, își zise în sine călătorul. Apoi îl fulgeră gîndul că omul de pe zare are vreo suferință și durerile îl vor fi prins chiar în jarul pustiului. Deodată se nelinişti și mai tare ! dar dacă omul acela nu merge spre Norio, ci vine spre el, prin Micul Pustiu, pentru a lua calea Melisei ? Gîndul acesta îl făcu să sufere ; își puse mîna streașină la ochi ; nu, nu, omul acela, se vedea prea bine, ședea în așteptare. Nu se ducea nici încolo, nu venea nici încoace ; era un semn cu mult mai bun decît dacă el ar fi fost în mișcare.

Călătorul grăbi și mai mult pasul prin arșiță : era din ce în ce mai aproape și bucuria lui nu mai cunoscu margini cînd celălalt îi făcu un semn cu mîna, un semn din care înțelegea că este așteptat. Abia aștepta să-i spună acelui om vorbe frumoase, de bucurie și, dacă-i va fi pe voie, să-l îmbrățișeze ca pe un prieten.

Acum aproape că alerga către el și, cu cît se apropia mai mult, i se părea că-l recunoaște pe celălalt, că-l mai întîlnise de multe ori în viață, iar bucuria lui era gata să umple cu un țipăt Micul Pustiu.

Cînd ajunse la cîțiva pași de omul care-l aștepta, îi desluși pe frunte semnele acelea oribile ale ghearelor de pasăre : în aceeași clipă auzi și împușcătura. Reconstituirea pe care se chinuise s-o facă vreme de un an de zile, se încheiase ; acum înțelese, cu adevărat, totul.

TINERI POEȚI

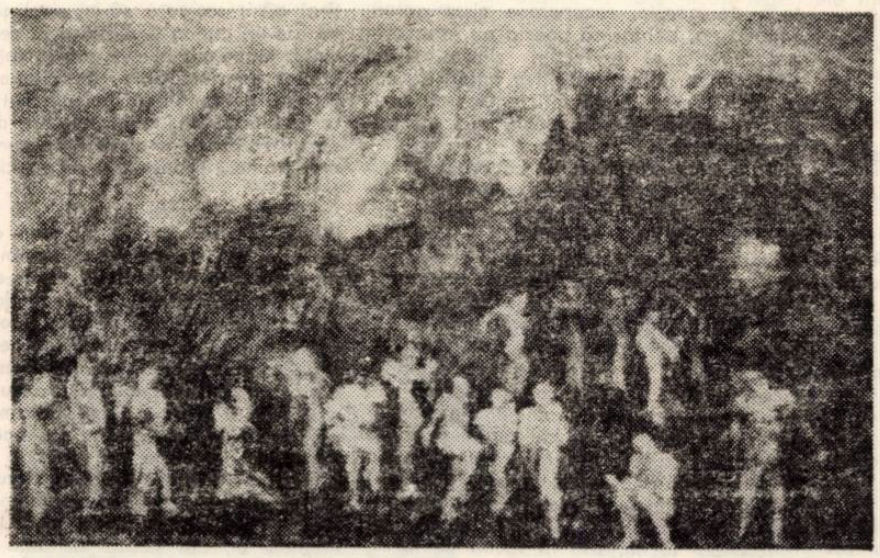

CORNELIA CRIȘAN MATEI : „Detaliu posibil"

Ana Pop Sârbu

IMN LUI MIHAI EMINESCU

Te du carne a scrisului meu
Fragedă ca un melc intors acasă
Și ingrijit de nenumita tristețe a celor din jur
Te du poezie prinsă-n agrafe de toți
Auzi cum cintă greierii literelor
Auzi cum pocnesc cu spaimă vocalele
Cum metaforele se iubesc pe gura oglinzilor
Te du carne a scrisului meu
Vin metaforele secolului douăzeci și unu
Vor călca peste țărna noastră comună
Somnul poemului firav se-ascunde printre bolți depărtate
Acolo mă gindesc la Plopii lui
La macularea colțului străzii
L-ai părăsit doamnă pentru că ți se părea
Că un alt localnic cară timpul in brațe
Vecinii se debarasau de indoieli
Și arătau absenți cu degetul la plopii aceia
Orice formă se-nalță din crinul izvoarelor vechi
Te du carne a scrisului meu
Fragedă ca un melc intors acasă...

UNDE SĂ STRIG ?

In timp ce lumina se pierde adormită pe o rogojină veche
Tropote de cai se infig in timpul fărimat de amurg
Seara de decembrie mă umple cu tovărășia ei nerepetată
Unde să strig ridic ochii spre cerul plin de mixandre
O depărtare de pinze lucrurile strălucesc in amestecul de seu
Unde să strig taina-i umbrită de tremurătorul suflet
Vulturi cu limbi de neînțeles tot cară picături de apă
Nesupus azur aruncat intre cuvinte monstruoase
Bun rămas luminii ce mă aruncă in fața ochilor mei
Un unic tril adevăru-i ascuns in aripa piezișă a grămezii.

DESCHID FEREASTRA ȘI NU VĂD NIMIC

Caut floarea nevrednicită a prăpastiei
Ascult cum se string berbecii in staule tăioase
Temelia o spinzur de piatra umilă
Incotro să merg nimeni nu e in jur
Să-mi numere posomoritele vedenii
Caut tăcerea din zgirietura numelui meu
Cioplesc imagini și ele se-nchid naufragiate
Risul tulbure al veșmintului jilav mă urmează
Deschid fereastra și nu văd nimic
Decit cotul meu murdărit de vorbe.

Maria Deliman

DE DRAGOSTE

umblă femeile cu iarba fiarelor
să deschidă turnul
unde hibernează bărbații

se trag pe răspintii
cu glasul ologit
de-atita chemat pruncii

se-ntorc cu dorința la soare
și-așteaptă să fie umbrite

AȘTEPTÎND CĂDEREA PESCĂRUȘILOR

plouă
sînt un fir de iarbă albastră
născut din căderea pescărușilor

am pleoapele străvezii
și un zimbet de copil pribeag

din pălmile mele se adapă caii
și ciugulesc semințe porumbeii

sub talpa mea se cintă
rădăcina bradului

iar adevărul prea înțelept
ascuns in coaja nucilor de cocos
imi stă la subțioară
așteptînd căderea zăpezilor

ANOTIMPUL ACESTA

anotimpul acesta
ne spală de amintiri

anotimpul acesta
cind pruncii sînt frumoși
ca luna plină

iar pintecul și sinii
femeilor
sînt tari ca nucile verzi

în anotimpul acesta
se furișează tainele
în miezul fructelor timpurii

și dragostea noastră
va rămine o taină
pînă la căderea zăpezilor
pe timpla cîntecului
ascuns în pălmi
ca într-o fîntînă
neiertătoare

Miron Țic

CÎNTEC PENTRU HOREA

Ne mingiie timpul cu aripa deschisă,
Moții coboară cu toamna pe frunți.
Dinspre Albac inspre munți
Craiul Horea mai uită fereastra închisă.

Aici, pasul lui Horea mai demult era
Un semn adînc înfipt în aspra lume,
Pe lungi cărări cînd insera,
Nu se pierdea-n desărtăciune.

Cîntec pentru Horea și al său drept trecut,
Cîntec timpului ce îl trăim,
Stau strămoșii pe treptele de lut,
Ei sînt rădăcina, de la ei venim.

Ne mingiie timpul cu aripa deschisă,
Moții coboară cu toamna pe frunți,
Dinspre Albac inspre munți,
Craiul mai uită fereastra închisă.

MĂRTURISIRE

Acum
E prea tirziu
Să te mai fac mireasă
Zăpezile
Din Valea Frumoasei
Geloase
Au nins
Urmele spre casă.

DE VORBĂ CU PĂMÎNTUL

Stau de vorbă cu pămîntul
Privirile ni se ating,
Chiar dacă mai bate vîntul,
Stelele noastre nu se sting.

Stau de vorbă cu pămîntul
Nimeni nu trișează și nu minte,
În amintirea clipei, vîntul
Scrie pe nisip cîteva cuvinte.

C-tin. Ghiciulescu

RONDUL DE NOAPTE

Un crin de insomnie nestinsă-și face rondul
strălucitoare este o astfel de pedeapsă
pescarii mai devreme la mal trag orizontul
spre degetele apei e cerul mînă-ntoarsă

Cornelia Velțan

CÎMPIA

pe cîmpia cu protuberanțe de simțămînt
pașii descalță urme limpezi
ca o trepidație a privirii
indestulînd brazdele
riduri ale țarinei –
piinea se roagă în bobul de grîu
soarele desmăsluiește cărțile
care sînt simțurile pămîntului
și lanurile pocnesc de
mireasma grînelor lucind ca mierea –
soarele ricoșind în palmă
vălătucește zările
ca să pot ara cu memoria
ogorul amintirilor

POSIBILUL DIVERS

puteam
să-ți fring respirarea
pe o lespede
puteam
să zbor precum pasărea
cu lacrima
la subțioara văzului
adulmecînd mirarea
ca pe o nemărginire
a gîndului –
puteam
să vin în întîmpinarea
rîsului tău fericit
să ridic cuvîntul
ca pe o piatră
de pe limba drumului
sporovăind doar speranță

Mihaela Slaina

REVERSIBILITATE

Privirea mi s-a răsucit tristă în gol
Și am zărit Luna.
Era aproape, lîngă tîmplă,
Putînd chiar să o ating cu mîna.
Dar ce se întîmplă acolo ?
O fantasmă,
Ar putea fi chiar o fată,
Îmi face semne, ciudată.
Adună pulbere selenară
Într-o traistă de amintiri,
Plină de vară,
Și dansează mereu,
Despletindu-și din păr
Un frumos curcubeu.
Ar putea fi oricine...
Aș putea fi chiar eu ?
Privirea mi s-a răsucit fericită în gol
Și am zărit pămîntul.
Era aproape lîngă tîmplă,
Putînd chiar să-l ating cu gîndul.

DEALUL

Unii spun că-i mai rotund decît Pămîntul,
Alții spun că este un arc de pămînt.
Unii spun că toate firele lui de iarbă
Cresc din aceeași rădăcină.
Alții spun că e un anotimp rotat.
Eu spun că,
Dacă ai porni din sufletul lui,
Și ai tot merge,
Fără a simți gîndul în talpă,
Ai ajunge de unde ai pornit,
Adică în suflet.

Toma Grigorie

ÎNDURERARE

Mă-ndurerează firea unui plop
Tremurător ca aripile mele
Cînd zborul nopții îl îngrop
În de cuvinte străvezii dantele

Mă-ndurerează hainele de rouă
Ce mă îmbracă-n fulgerat de zori
Cînd dezghioc o dimineață nouă
Din negre ale nopților ninsori

Mă-ndurerează frumusețea lor
A crinilor cu albele petale
Mă-ndurerează dulcele izvor
De incintări din viețile umane

CLIPELE LEBEDE PE LAC

Cunună albă în eden de lac
Lebăda tăcută respirare
Pentru inecata răsturnare
Undele oglindă se prefac

Întru întrebare veșnic semn
Nu mă pot desprinde de pe cer
Pentru hieraticul mister
Tulburare nu pot să însemn

Sînt acolo printre pești și stele
Răsturnat în cruntă nemișcare
Clipa-naltă măreție are
De fior adînc și de durere

Anca Nicolau

PASĂRE

Foșnetul frunzelor stins
Se pierde după coama dealului,
Se cațără toamna în fîntînile de aur
Chipul se sparge în oglinda apei
De-atîta așteptare,
Prin nopțile mele bîntuite de vise
Mîna ta caldă, privirea,
Ce adunasem în pătratul acela de viață curat ?
Cu ce fel de clipe-l împodobeam ?
Acum, cînd iar îmi bate-n geam
O zi întunecată de ploi
Desfac privirea către focul înalt
Pe care nu-l mai ajung.

PRESIMȚIRE

Tu trebuie să vii
Așa îmi spune umbra mea
Și umbrele din umbra visului meu
Tu trebuie să ajungi
Pe lacrimi de raze
La cumpăna albă
Tu trebuie să crezi
Așa cum gîndul meu înrourat
În clepsidra soarelui nu te-a trădat
Lumina ei ne-așteaptă
Tu trebuie să vii.

istorie-document

Ipostaze privind localizarea unui castru roman la Timișoara

Ni se pare improprie considerația că municipiul Timișoara s-ar afla pe locul unei singure așezări antice. În realitate, cu cei aproape 100 km² pe care-i ocupă municipiul de azi cuprinde cel puțin cîteva așezări antice care au dăinuit din aceeași perioadă. Nu ne putem declara de acord nici cu afirmația că zona de interfluviu Bega-Timiș a fost o zonă puțin locuită din cauza mlaștinilor și a microclimatului nesănătos. Descoperirile numismatice otestă pe teritoriul județului Timiș o densitate, am zice chiar surprinzătoare, de așezări între secolele III î.e.n. și IV e.n. care își continuă viața, majoritatea din ele (chiar dacă în timp vetrele lor au fost ușor deplasate) pînă în ziua de azi, demonstrînd o continuitate remarcabilă.

Cercetînd distribuția descoperirilor de tezaure sau monede izolate din Banat se remarcă concentrarea lor pe zone, evidențiindu-se în special doi poli : valea Dunării și zona de cîmpie din jurul Timișorii. De fapt numai de pe raza municipiului Timișoara se cunosc 16 descoperiri de monede din secolul III i.e.n. pînă în secolul V e.n. Credem că ar fi deosebit de interesantă urmărirea acestor puncte de descoperiri monetare, în funcție de poziția lor față de cele trei valuri „romane" și n-ar fi exclus ca, din prelucrarea datelor, să rezulte indicii mai precise cu privire la apartenența, scopul și perioada de construcție a lor. Insistăm asupra importanței acestor valuri, deoarece ipoteza privitoare la localizarea castrului roman de la Timișoara folosește, ca unul din punctele de reper, valul mijlociu.

Revenind la studiile cercetate, lucrarea ofițerului austriac Heinrich Kematmüller „Bilder aus Temeswar's Vergangenheit", apărută în anul 1885, prin relațiile interesante și inedite privind castrul roman și harta prezentată la sfîrșitul broșurii, a constituit o relansare a ideii existenței unei așezări romane la Timișoara, cu tabără militară. Harta redă poziția unui castru roman, așezat la intersecția valului roman mijlociu cu riul Bega. Motivele care ne-au determinat să luăm în considerație această informație au fost următoarele :

- tradiția privind existența dacicului Zambara, pomenit de geograful Ptolomeu și preluată în scrieri de majoritatea celor care s-au ocupat de trecutul orașului ;
- avînd în vedere importanța așezării dacice, a poziției geografice și strategice, a rolului economic dat de drumurile de legătură între provincii și ținuturi, este aproape obligatorie menținerea acestui rol al localității și de către romani, după cucerirea părții de vest a Daciei ;
- motivele numismatice, care ne-au condus la următoarele considerente : circulația monetară era mult mai intensă în localitățile din apropierea drumurilor comerciale importante, în localitățile cu un pronunțat caracter urban (economia satelor fiind mult mai închisă și, deci, cu necesități monetare scăzute, probabilitatea descoperirii de tezaure sau monede izolate pe teritoriul acestora este mică), precum și în localitățile din apropierea castrelor și obiectivelor militare deoarece unul din modurile cele mai importante de pătrundere și aprovizionare cu monedă a Daciei era pe calea soldelor militare, concentrările de tezaure descoperindu-se de obicei în apropierea acestor centre militare.

Cele mai multe monede pe teritoriul Banatului s-au descoperit în castrele (și în așezările civile de lîngă acestea) de la : Pojejena, Jupa – (Tivisco), Mehadia – (Ad-Mediam), Vărădia – (Arcidava ?) Orșova – Dierna) ș. a.

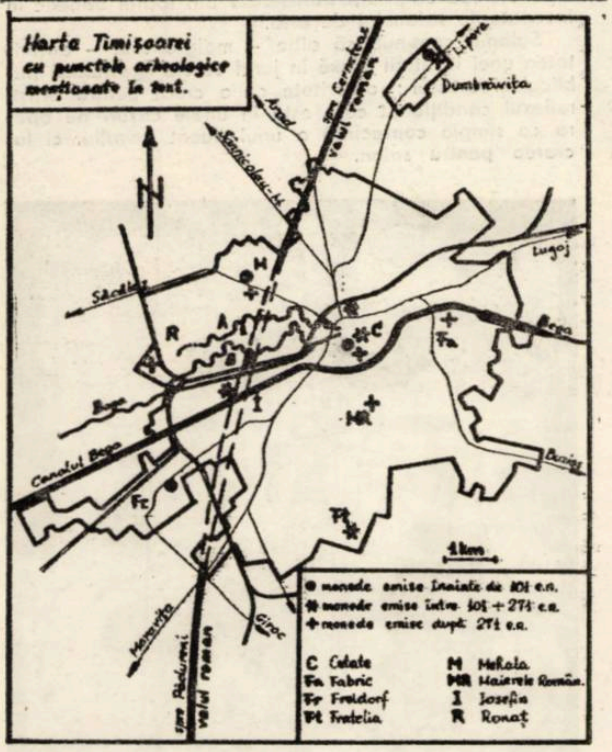

Competitiv cu aceste locuri de descoperiri monetare, atît ca număr de evenimente cît și ca număr de monede (și ca valoare) este municipiul Timișoara, cu 16 evenimente cunoscute și cîteva sute de monede descoperite care îl situează în rîndul așezărilor cu un rol important în antichitate și cu cea mai mare probabilitate de a fi avut obiective militare de prin rang.

La acestea s-ar mai adăuga părerile pozitive privind seriozitatea lui H. Kematmüller care, așa cum s-a spus, „nu urmărea să-și cîștige din activitatea de istorie un nume și nici nu urmărea să descopere tezaure", ci, pornind de la profesiunea sa militară, a fost adesea pus în situația de a semnala, participînd la lucrările de fortificații, descoperiri arheologice întîmplătoare. Pe baza acestor considerații, cercetarea noastră s-a axat pe stabilirea traseului valului roman mijlociu și a cursului riului Bega Veche pe teritoriului din raza Timișorii.

Valul roman mijlociu, cu un traseu începînd de dincolo de Mureș, coboară, trecînd prin Timișoara, pînă la malul Dunării. Traseul valului intersectează sau trece pe lîngă următoarele localități din Banat : Frumușeni, Zăbrani, Alioș, Mașloc, Fibiș, Murani, Pișchia, Cernăteaz, Dumbrăvița, Timișoara, Sînmihai, Alibunar, Deliblata și Kuvin. Datorită lucrărilor edilitare, întreprinse mai ales în ultimele trei secole, precum și a celor de agricultură intensivă din zilele noastre, traseul valului prin municipiul Timișoara este practic de neidentificat vizual pe teren.

Cercetînd vechile hărți și planuri de fortificații ale cetății Timișoara, cu situația topografică a împrejurimilor, aflate la Direcția Arhivelor Statului – Filiala Timișoara, în fondul Direcției Districtului de fortificații Timișoara, precum și a celor aflate în colecția Muzeului Banatului, am putut identifica traseul valului la intrarea în partea de nord a orașului, pînă în dreptul casei poșei „Brunen" de pe Calea Torontalului Acest segment se observă clar pe harta din 21 XI 1779 (fond D.D.F.T. II/12).

Pe harta de la 1720 (Col. M. B. inv. nr. 5620) se observă partea de val din dreptul actualului cartier Josefin, încă vizibil și la 1853, menționat de J. Preyer în lucrarea sa „Monographie der Königlichen Freistadt Temeswar". Acest segment se află la o distanță de aproximativ 2,4 km de centrul cetății, și plasarea lui pe harta reconstituită a ținut seama de această valoare aplicînd o corecție de ±10%. Se mai cunoaște, pe baza documentelor, traseul de ieșire a valului din Timișoara, care intersectează șoseaua națională E 94 la aprox. 200 m sud de stația PECO, la ieșirea spre Moravița.

Cel de-al doilea element, cu valoare de reper în stabilirea poziției castrului, indicat în harta lui H. Kematmüller, este riul Bega (Bega veche). Consultînd același fond de hărți și oprindu-ne în special asupra acelora din cea de-a doua jumătate a secolului a XIX-lea, din perioada în care H. Kematmüller își elabora lucrările sale privitoare la istoricul orașului, am reușit să reconstituim cursul celor două albii mai importante ale Begheiului în zona ce este traversată de val. În apropierea acestuia, cele două brațe urmau traseele : **Brațul A** (de nord) – străzile Mircea cel Bătrîn – Brezoianu – Balta Verde – Păuliș – A. Lăpușneanu – Busuioc – I. Rațiu – C. Bogdăneștilor ; **Brațul B.** (de sud) – aprox. paralel cu str. Dunării – peste cîmpul dintre cartierele Ronaț și Blașcovici – C. Bogdăneștilor. Se constată două zone potențial acceptabile ca fiind conforme cu situația topo dată de harta lui H. Kematmüller : zona 1 și zona 2.

Desigur că „descrierea" castrului pe harta lui H. Kematmüller nu a fost făcută în urma săpăturilor arheologice, acesta fiind trasat teoretic (după F. Fiedleris „Geschichte Roms und seiner Kultur") ; introducerea însă a două elemente concrete, riul Bega și valul roman, ne face să credem că e mai puțin probabil să fie vorba de o simplă fantezie a autorului, dar chiar și în această variantă, a unei probabilități minime, cercetătorii trebuie să ia în considerare ipoteza privind localizarea castrului roman de la Timișoara, urmînd ca cercetările de viitor să pornească de la aceste elemente deja stabilite.

Octavian DOGARIU
Octavian GOG

PLEDOARIE PENTRU LATINITATEA LIMBII ROMÂNE

Avînd în vedere semnificația profundă pe care lucrarea lui Eftimie Murgu, **Wiederlegung oder Abhandlung...** (Ofen, 1830), a avut-o în contextul epocii, dar nu numai în acesta, ci chiar și după aceea, considerăm binevenit să ne oprim, cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la apariția remarcabilei cărți, la o coordonată esențială a ei, și anume la pledoaria pentru latinitatea limbii române. După cum se știe, lucrarea de față se înscrie plenar în atmosfera polemică a vremii, susținută de către iluminiștii români, în vederea cuceririi drepturilor politice și sociale ale poporului român aflat sub dominație străină. Odată cu infringerea **Supplex**-ului, lupta cărturarilor români transilvăneni și bănățeni se dă pe plan istoriografic, filologic și filozofic, ideea romanității fiind folosită de către ei ca o armă politică în vederea obținerii revendicărilor naționale.

După ce autorul disertației în discuție combate, pe baza informațiilor oferite de istoriografia de pînă la ei, completate cu noi contribuții documentare și interpretative, afirmațiile lui Sava Tököly, potrivit cărora originea poporului nostru s-ar deduce după numele slav „vlah", ignorînd faptul ușor verificabil că românii nu se numesc între ei „valahi", ci „români", își îndreaptă atenția spre unul dintre argumentele de bază ale demonstrației sale, care este limba.[1] Faptul că, la români, limba slavă a fost mult timp limba bisericească nu constituie, pînă la urmă, un criteriu după care să atribuim limbii române o origine slavă, fiindcă atunci ar însemna ca, prin analogie, să atribuim o origine latină și limbii altor popoare în a căror țară latina era limba bisericească.

În dovedirea latinității limbii române, Eftimie Murgu susține că, după structură, (nu este lipsită de semnificație utilizarea acestui termen, încă din 1830, în lingvistica românească), aceasta este o limbă romanică, descinzînd din latina populară vorbită în secolul II e. n., adică în perioada ocupării Daciei de către Traian. Demnă de reținut este precizarea pe care o face, în continuare, în legătură cu accepțiunea termenului de structură, prin aceasta înțelegîndu-se, pe de-o parte, cuvintele cele mai necesare ale unei limbii, cuvintele primei necesități **(verba primae necessitatis)**, menite să constituie nucleul de bază al acesteia, pe de altă parte, cuvintele accidentale, ocazionale, determinate de circumstanțe.

Pentru a fi convingător în relevarea latinității limbii noastre, așa cum, de altfel, s-a străduit să fie și în soluționarea celorlalte probleme fundamentale ale cărții, Eftimie Murgu selectează cuvintele de primă necesitate ale limbii române, din trei domenii de activitate (denumirile de arme necesare apărării ; cuvintele care țin de casă ; și „altele din viața obișnuită"), însoțindu-le de corespondentele lor latinești. Din cele 104 cuvinte selectate, 95 au etimologia stabilită corect, ceea ce constituie un merit incontestabil al învățatului din Rudăria. În vederea înlăturării în mod definitiv a acuzațiilor aduse de către Sava Tököly privind latinitatea limbii române alege trei cîntece populare cărora, de asemenea, le alătură traducerea latină. Prin aceasta, cititorul de bună credință ușor se poate convinge de adevărul potrivit căruia „cuvintele și cîntecele populare citate confirmă că (...) cuvintele esențiale ale limbii române sînt romane".

Prin lucrarea de față, Eftimie Murgu nu și-a propus să formuleze, și, totodată, să argumenteze o nouă teorie despre originea poporului și a limbii noastre, ci, mai mult, a intenționat să apere rezultatele la care au ajuns, în această direcție, învățații care l-au precedat și, în special, Petru Maior. Scrisă fiind în limba germană, disertația cărturarului bănățean a beneficiat de o largă circulație, ideile majore pe care se fundamentează ajungînd să fie cunoscute și, în general, acceptate de către învățații străini de bună credință. Concludentă ni se pare în acest sens sublinierea lui G. Bogdan-Duică, după care „în procesul științific de recunoaștere a romanității Românilor, Murgu a fost un apărător ascultat". Dar, **Wiederlegung** a avut parte de o bună primire și în spațiul culturii românești. Kogălniceanu, de exemplu, a cunoscut și, în același timp, a apreciat lucrarea, așa explicîndu-se faptul că, în 1854, vorbind despre publiciștii noștri de seamă, îl integrează în suita acestora și pe autorul ei. După cum s-a arătat în ultimul timp, B. P. Hașdeu a cunoscut lucrarea învățatului bănățean care, prin încercarea de clasificare a vocabularului după importanță și frecvență, pe drept cuvînt poate fi socotit ca un precursor al teoriei circulației cuvintelor.

Demn de reținut este faptul că, în contextul politic de la 1830, în atmosfera polemică a vremii, lucrarea lui Eftimie Murgu a fost deosebit de utilă. Ea a avut darul să înlăture gravele acuze pe care Sava Tököly le-a adus cu privire la originea și limba poporului nostru.

Al. BELU

VOIEVODATUL, O REALITATE POLITICĂ STRĂVECHE

Primele formațiuni statale românești amintite în cronici apar sub numele de voievodate. În Ardeal întîlnim pe cel al lui Gelu și Menumorut ; în Banat, voievodatele lui Glad și Ahtum, iar la sud de Carpați, cronica lui Dlugosz cît și diploma regelui Bela al IV-lea ne amintește de voivodatele lui Litovoi și Seneslau în Muntenia și Ioan și Farcaș în Oltenia. Se mai amintește de voievodul ardelean Leustachius (poate Leuștean) în 1176, apoi, în anul 1247, Giovanni da Pian del Carpine relatează de existența unui voievodat în Galiția ; diploma regelui Ladislau Cumanul din 1281 scrie despre Litean-Vodă cu voievodatele Olteniei, Mehedinți și Hațeg (Hașdeu EMR III), iar textul lui Otokar de Styria amintea în 1277 despre vecinătatea principatului de Halici cu un voievodat valah ; în 1299 e amintit voievodatul lui Nicolae în Maramureș ; se amintesc voievodatele lui Borza, Balc, Bogdan etc.

Aria de răspîndire a acestor formații statale românești este largă și bi-

Aurel BERINDE
Simion LUGOJAN

ROMUL NUȚIU : „Spațiu energetic"

(Continuare în pag. 13)

plastică

Salonul din final de deceniu

Cînd nu se vrea abil **salonardă,** critica „la" Salon este, ca probă inițiatică, un descensus ad inferus. Nu neapărat în infernul salonului, ci în meandrele și capcanele diversității, în **prolixitatea imanentă** – vizuală și problematică – ce supraviețuiește ca o indelebilă damnațiune istorică. În Salon, ideea „foarte franceză" dar de imigrație italiană – cum persifla un istoric de artă (francez) originea formulei – reverberează indiscutabil sancțiunea unui păcat originar de care niciuna din convulsiile trăite (scandalurile din 1791, 1863, 1881 sau 1889) nu l-au eliberat ci, poate dimpotrivă, l-au consolidat. „Salonul trebuie să fie – decreta Academia la debutul Salonului în Franța, (Salon carré, Louvre – 1737) o manifestare unică, oficială, selecționată de către un juriu și a cărei **ambiție** (s. n.) trebuie să fie de a stabili **bilanțul** producției artistice a anului". Păcatul ar putea fi refuzul artei de a se lăsa prinsă în capcana bilanțului. Salonul pavează panta spre ineluctabila dificultate de a concilia plauzibil (ireconciliabilul) opinia despre condiția și funcționarea acestei **instituții** cu judecata de valoare emisă asupra monadei sale, ultima și indivizibila sa entitate : opera. În situațiile sale multiple salonul poate fi inoportunat de mediocritatea unor lucrări dar nu și marcat de mediocritate. El poate fi – expozițional – bun fără însă ca prea multe lucrări să ne livreze persuasiv și incitant mesaje formulate artistic. Poate adăposti aglutinări de bric-à-brac rămînind marcat de provocația exemplară a cîtorva lucrări. Poate fi omogen dar anemic în raport cu exigițătile artei, incoerent dar important prin latențele, prin undele magnetice declanșate în jurul imediatului său concret. Dar această ultimă ipostază e probabil o situație rară. În consens cu media spirituală a opiniilor emise în proximitatea Salonului (revista **Arta** 1978/80) **el este ceea ce este** și se oferă logic analizei numai în accepțiunea tel quel a istoriei sale. Asumat ca atare salonul se poate lectura :

● ca **antologare,** adiționare de eșantioane (așadar radiografii operate pe criteriul reprezentativității invividuale în primul rînd) ;

● ca **instrument** de depistare și developare a conexiunilor posibile în climatul în care se, (pe care il) circumscrie. Ca totalitate orchestrată în transparența unor criterii dincolo deci de exhibarea aleatorie a unor solilocvii, ca mijloc de explorare iconografică, sociologică, semantic-lingistivă etc.

● ca **loc de comparație** a artistului cu sine și cu mediul său cu precedentele sale participări.

● ca mediu revelator al potențialului artistic și ca raport al său cu potențialul real al mediului.

Saloanele nu își impun necondiționat ci, implicit, își propun și permit aceste perspective aplicabile și lizibile într-un fel ideal. În ținuta sa – proiecția muzeografică operată asupra diversității, ingeniozitatea discretizării poncifului (sau chiar explicitarea lui) evitarea cacofoniilor de simeză par a fi soluții minimale pentru salubrizarea și **eufemizarea** salonului în dezideratul neonorat spre **salonul** visat **ca operă de artă și rigoare.**

Dacă se va reuși vreodată reformularea sa ideală, începutul rezidă, în orice caz, în demantelarea canonului nostru de atitudine vis-á-vis de el. Semnificativ este că Salonul a consacrat prin mimetism o obedientă critică ; indiferent de semnul electric ± al judecăților sale preponderent asertorice – ea pendulează stilistic între maniera „cărții de telefon" (nume, titluri, „adrese") și „survolarea" ei ; o survolare la o altitudine de la care se ghicește doar pădurea (de nume, titluri . . .) nu și copacii ei. I ne vom supune (re)semnalînd campania critică prin care revista Arta, în ultimii ani – propune – de o franchețe pamfletară cu grave inflexiuni – rediscutarea statutului de Salon. Divorțul de opinie între ceea ce este și ceea ce s-ar vrea să fie e generat în fond de speranța criticului de a intra în **Salonul – Paradis** în timp ce artistul îi conferă accepțiunea unui purgatoriu. De aici poate sentimentul „infernului" pe care numărul deconcertant al codurilor individuale (egal cu numărul operelor) îl intreține ; punițiune și ea originară transferată din turnul babelic în începuturile salonului de artă.

Salonul continuă să aibe – malgré tout – autoritatea unei instituții ; axă în jurul căreia gravitează publicul și artistul ; autoritate ce a creat pentru artiști reflexul condiționat care este în unele cazuri nu opera ca simplă **consecință** a unui fluent travaliu, ci lucrarea **pentru** salon.

CIPRIAN RADOVAN : „Vase dacice"

În repetiția sa autumnală, salonul se întîmplă în anul 29 al erei de ghildă aici la Timișoara și într-al 11-lea al filialei din Lugoj. În ordinea apariției sale cuasi-naturale se depozitează amintirea unui ritual festiv, care ține în penumbră pierderile cauzate de rutiniere inerții ; ritual ce-i conferă aerul unui eveniment, și pierderi, care fac din salon un loc prohibit surprizei-stricto senso axiologice. Decalcul simplu al unei cronici de la ultimele două saloane și-ar putea păstra actualitatea în substanța sa. Metaforic, se poate imagina cu foarte puține riscuri o cronică „în contumacie". Salonul se arată prevalent staționar dintr-o justificare profundă a mediului artistic în care se coagulează. Generația care îl configurează, generația șarpantă (generația structivă) creează în mare măsură în zona unei concluzii de viață și artă, al unor mai vechi cuceriri de opțiuni. Este generația aparent „spontanee", care a asigurat mișcării artistice din anii '65–'70 cea mai spectaculoasă detentă spirituală a perioadei postbelice. Și nu numai. Același milieu, a cultivat cu atenție tradiția participării la saloane a plasticienilor rezidenți pe axa Timișoara – Lugoj – Reșița – Drobeta Turnu-Severin. Salonul se structurează însă prevalent prin participarea profesioniștilor din filialele Timișoara, Lugoj și cenaclul tineretului.

Dacă fișa tehnică a salonului nu este prin (in)sine simptomatică ea devine semnificantă prin comparație cu situația ediției 70. Cele 55 de participări și 125 de lucrări de atunci, în fracție cu cifrele de azi, (80 de artiști – 190 lucrări) numesc o rată înaltă de **expansiune** a suprafeței de artă, se înțelege, prin „aripa" tinerilor (40) care se raliază prin timbrul global de profesionalism și mobilitate celeilalte jumătăți a generației mature.

În spațiul cu articulări multiple ale salonului, în succesiunea fragmentată a traveelor, cu axe ritmate și fertile diagonale, lucrările comuniază discret în cel mai coerent salon al deceniului. Subtile juxtapuneri cu imperceptibile sincope, compun o expunere fluentă care a apelat și de această dată la regula etalării „pe corporații". În interiorul grupajelor pe genuri, dezideratul criteriului unic ce secționează întregul material e dislocat de o criteriologie elastică, iconografică, gestuală, semantică, intențională. Deschiderea o fac în prima travee tinerii (pictori) garanții unui suflu inedit în ambianța timișoreană. Pictura (38 artiști, 69 lucrări) e urmată – în ordine spațială – de grafică, (24 autori, 65 lucrări), sculptură (9–19) artele decorative (6–10), designul (2–6), scenografia (1–5), agremintind expresiv miezurile spațiului și simezele. Analiza „asociațiilor" de simeză operate, ar genera desigur un comentariu muzeografic al salonului ce funcționează însă aici foarte bine ca instrument și nu ca scop în sine. Procedeul e revelatorul simptomelor care pulsează în datele acestei ambianțe.

În finalul decadei '70 se impune aserțiunea esențială – iluminată de salon – că **propensiunea formalistă** a deceniului precedent (7) s-a instalat în planul secund. O instalare lentă – printr-o **resorbție** continuă a experiențelor constructive, cinetice, abstracte, gestualiste și obiectualiste într-o altă experiență. Încorporată într-o voință de sinteză, de reevaluare și fructificare a anilor '60, deceniul experiment de cercetare fundamentală reverberează în arierplanul **resurecției figurii,** aproprierii unor soluții din cîmpul vast contradictoriu și diversificat al realismului. Realismul, „noțiune-hidră" cum observa cu violență un critic (noțiune de atitea ori decapitată în istoria artei moderne) își probează încă odată destinul reviviscent, chiar și la scara unei ambianțe mai restrînse. În fapt saloanele ultimilor cinci ani permit să decelăm **(pe)-trecerea** celuilalt versant al artei (servit desigur și de permeabilitatea artistului la o mișcare mai amplă a artei naționale și europene a ultimului deceniu). Traversarea aparentei dihotomii formal-abstract real e acuzată adeseori de rezolvări ezitante acolo unde nu există probabil intuiția raportului lor dialectic, a sensului lor coincident. Asumat astfel, salonul exhibă deopotrivă nostalgia unor renunțări, temerițătile unei voluntare deposedări, obstinațiile unei remanențe sau satisfacțiile și revelația înnoirii. Din acest ultim punct de vedere salonul etalează cu onestitate voința prefacerii individualităților și în ultimă instanță a unei colectivități care trebuie să scruteze viitorul. Altminteri, privirea riscă să cristalizeze actul creației în **stilpul de sare** al soției lui Lot, al celui care **fixează** – imobil, trecutul. Tradiția înaltă și spectaculoasă a Timișoarei și Lugojului atestă puterea noastră de a divulga și celălalt sens al „tradiției" cel de trădare (trado). Moștenește o tradiție, dar se impune s-o „trădezi" cu spectrul înnoirii firești. Se poate încheia dar nu și închide meditația noastră despre salonul final cu vocea unei conștiințe a artei noastre contemporane : Horia Bernea „Noi trebuie să ne gîndim că tradiția e un fenomen viu care ne interesează pentru că vine din trecut și dispare în viitor".

Coriolan BABEȚI

(Urmare din pag. 1)

publica nu a putut fi proclamată la 1848. Forțe externe ostile au împiedecat poporul să realizeze acest deziderat.

În perioada următoare, se constată o orientare a tuturar păturilor progresist în direcția regimului constituțional, întreaga viață politică a țării concentrîndu-se în jurul alegerii primului domnitor al Principatelor Unite – A. I. Cuza și a obținerii unor drepturi democratice de către burghezie. „Cuza nu a hrănit visuri dinastice", susține istoricul A. D. Xenopol, Cuza urmărind statornic realizarea măreților idealuri revoluționare pașoptiste, nu a aspirat la tron. Domnia lui a devenit „domnia alesului poporului, pentru popor". Dar coaliția burghezo-moșierească, în scopul evitării „domniei poporului", a recurs la înlăturarea lui Cuza și la înscăunarea unui prinț străin pe tronul țării care să garanteze burgheziei și moșierimii menținerea privilegiilor lor de clasă. Aducerea la cîrma țării a lui Carol de Hohenzollern a stîrnit un viu și permanent protest din partea întregului popor, ce s-a concretizat, prin ani, în numeroase acțiuni și mișcări antimonarhice. Pe măsura creșterii gradului de conștiință și de organizare a claselor exploatate, această mișcare a cunoscut variate forme de manifestare, de la simplele pamflete, la puternice demonstrații, de la articole usturătoare la manifestații ostile. Cu ocazia jubileului regal – 1906 – în presa socialistă au fost publicate numeroase articole, satire la adresa sărbătoritului și a instituției monarhice. „Un comediante de bravură, – joacă de patruzeci de ani, – făcînd enormă tevatură, – în fața-i niște gogomani", rostea vehement I. L. Caragiale în satira sa „Mare farsor, mari gogomani".

Dar acest farsor a știut să se răzbune pe poporul care nu-l dorea. Evenimentele sîngeroase din 1907, masacrul muncitorilor de la 13 decembrie 1919 din Piața Teatrului Național sînt grăitoare pentru maniera unei guvernări aflate la antipodul ideii de republică.

Născut în focul acestor frămîntări sociale, exponent al năzuințelor și idealurilor de libertate, partidul comunist se angajează ferm în lupta pentru statuarea unei forme de guvernămînt rivnită de veacuri – republica. Și în Banat, ca și în întreaga țară, comuniștii s-au situat în fruntea luptei maselor. Documentele de arhivă sînt bogate în mărturii cu privire la amploarea mișcărilor antiguvernamentale și antimonarhice atît în perioada interbelică cît și după instaurarea regimului de democrație populară și pînă la proclamarea republicii. Evenimentele din Banat, cu toate că se

BĂNĂȚENII ȘI IDEEA DE REPUBLICĂ

încadrează în istoria patriei, poartă totuși un particularism specific, condiționat de nivelul mai înalt al dezvoltării industriei, de puternica concentrare și centralizare a muncitorilor, de gradul de organizare și maturitate politică mai ridicate. Astfel trebuie înțeleasă desfășurarea lucrărilor Congresului Sindicatelor Unitare din 1929, la Timișoara, marea demonstrație a muncitorilor reșițeni pentru revendicări economice și politice, greva generală de la 1 august 1930, din Timișoara, puternica demonstrație a muncitorilor uzinei Astra, din Arad, numeroase adunări de protest ale muncitorilor timișoreni, soldate cu marșuri pînă la Primăria municipiului și multe altele. Valul nemulțumirilor a cuprins toate păturile sociale, s-a extins, după cum afirma un document al Prefecturii județului, „ca o plagă" în toate satele și orașele bănățene.

Ridicîndu-se împotriva dictaturii regale, instaurată în 1938 de către Carol al II-lea, P.C.R. a cerut tuturor forțelor progresiste să se unească împotriva acesteia. „Dictatura regală îndreaptă tot tăișul sabiei sale contra forțelor democratice, antifasciste, comuniste . . . Între dictatura regală și masele populare există o prăpastie de neînlăturat", se spunea într-un articol din presa muncitorească. Este de înțeles în asemenea situație refuzul muncitorilor de a participa la The-Deum-ul organizat de municipalitate la catedrală, cu ocazia vizitei regelui în Timișoara. La Cîlnic, cu prilejul inaugurării căii ferate Cîlnic-Caransebeș, muncitorii au refuzat să întîmpine cortegiul regal, primarul fiind destituit. În comuna Banloc, unde se afla unul din castelele de reședință, sătenii au refuzat să părăsească munca cîmpului, în întîmpinarea regelui venind doar cîțiva jandarmi. Acțiuni sporadice dar elocvente pentru o stare de spirit.

În anii întunecați ai dictaturii militaro-fasciste și ai războiului, paralel cu lupta pentru apărarea intereselor naționale, se desprind și vechile năzuințe republicane. Masele sînt chemate la luptă „pentru un guvern popular, compus din reprezentanții celor ce muncesc, care va duce o politică în interesul poporului muncitor, pentru Republică Democratică Populară". După actul insurecțional din august 1944, România a continuat să rămînă, din punct de vedere al formei de stat, monarhie constituțională. Dar această organizare s-a dovedit perimată în condițiile desfășurării procesului revoluționar. Conținutul popular al puterii de stat a făcut ca instituția monarhiei să fie lipsită de semnificație și conținut. „Democratizarea țării, mersul victorios înainte întîmpinau rezistența partidelor claselor exploatatoare, a regelui și camarilei sale". A devenit imperios necesară răsturnarea monarhiei care constituia o piedică în calea progresului social", arată tovarășul Nicolae Ceaușescu.

30 decembrie 1947. Monarhia este abolită și țara devine **REPUBLICĂ.** După mai bine de opt decenii, dezideratul de veacuri al mișcării sociale, al gîndirii democratice și progresiste, s-a împlinit. Ziua de 30 decembrie s-a transformat în marea sărbătoare a poporului român.

Voievodatul

(Urmare din pag 11)

neînțeles că nu se rezumă la cele amintite.

Din studierea tuturor izvoarelorse constată :

1. Toate cronicile și izvoarele numesc formațiunile statale românești voievodate, iar pe conducătorii lor voievozi.

2. În DEX, îi găsim următoarele sensuri : a) Titlu dat domnilor Moldovei și Țării Românești, precum și guvernatorului Transilvaniei din orînduirea feudală ; domn, vodă. b) Comandant de oaste ; căpitan. c) Maimarele unei cetăți, al unui ținut ; guvernator. d) Căpetenie a unei cete sau a unui sălaș de țigani. Din slavă-vojevoda".

3. Din izvoare și cronici rezultă că slavii foloseau termenul de cneaz și cnezate. Astfel, scriitorul arab din sec. al X-lea Al. Masudi, spunea despre slavi : „...se împart într-o mulțime de clanuri sfișiate de certuri interne și avînd fiecare cneazul ei". Slavii în sec. VI–VII, au găsit la daco-romani organizația sătească și ganizații mici politico-economico-militare, pe ținuturi, organizații pe care slavii nu le cunoșteau. I. Moga amintește că : tică străveche autohtonă în Translivania, reprezentînd la originea lui o ordine de drept și o formă politică de sta". Iar după Gh. I. Brătianu, termenul „de voievod de origine slavă, poate însă tot atît de zine, să fie originar din Transilvania, unde ne întîmpină, pînă la sfîrșitul Evului Mediu, organizația sătească, sau de mici ținuturi a voievozilor". Iată de ce etimologia cuvîntului voievod trebuie căutată în limba daco-romanilor, în limba strămoșilor noștri, ținînd seama și de faptul că acest termen a apărut pe teritoriul Daciei.

4. Pentru a explica etimologia cuvîntului voievod, com pleca de la o limbă indo-europeană, înrudită cu limba dacă, limba sanscrită, păstrătoare mai fidelă a cuvintelor și a sensurilor vechi. În sanscrită găsim cuvîntul „buyavada", format din termenii „buya", cu înțelesul de stare, condiție, situație, natură și termenul „vada", cu sensul de a enunța, explica, interpreta, vorbi, ordona, conduce, comanda. Alăturînd acești doi termeni obținem „voievodatul, departe de a fi o creație a regilor unguri, este o realitate polinem : „buyavada" cu înțelesul de ,starea sau condiția unei persoane care explică, enunță interesele unei colectivități, pe care o conduce, o organizează, o apără, o comandă", ceae ce este în perfectă concordanță cu înțelesul termenului daco-românesc – voievod.

5. Popoarele slave n-au folosit termenul de voievodate și voievozi. Polonezii l-au luat de la valahii din nordul Carpaților, iar sîrbii de la daco-romanii din zona Banatului de azi. Cu toate încercările de a explica termenul voievod prin termeni slavi ca de pildă „voina" (război) sau „voda" (apa) ori „voje" (dorință), nu corespund din punct de vedere etimologic cu înțelesul termenului voievod din limba română.

6. În susținerea tezei de mai sus vin și toponimele care se găsesc numai pe teritoriul locuit de daco-romani. Astfel, Voivozi (Popești – Bihor), Voievozi (Simian – Bihor), Voivodeni (Sălaj, Mureș, Brașov, Arad), Voivodina (denumire dată Banatului Iugoslav), Voievoda (Teleorman), Voievodeasa (Suceava) etc.

ZILELE TEATRULUI MUNCITORESC 12–14 DECEMBRIE 1980

● Întîlnirea competitivă a teatrelor muncitorești din Timișoara a arătat că e xistă animatori, interpreți, activiști culturali dispuși să privească exigent starea și perspectivele domeniului : constatarea numește unul dintre cîștigurile importante ale acestei prime ediții. Căci menirea unei atari manifestări nu era, decît în parte, aceea de a reuni spectacole, de a lua cunoștință – prin ele – de valențele mișcării teatrale amatoare din zonă, de a le premia. Benefic era să se producă un consens de interes, pe direcții valide ; să se demonstreze că există temeiuri și condiții ca teatrul muncitoresc să-și lărgească sfera de cuprindere, să-și manifeste mai accentuat prezența în viața culturală a orașului, să-și găsească un statut și un profil – proprii.

● Au reținut atenția un mare număr de interpreți, relevîndu-se, în cadrul Simpozionului ce a încheiat manifestarea, dispersarea acestor forțe creatoare. Nu putem vorbi încă de **echipe,** situație ce și-a pus amprenta asupra spectacolelor ; chiar cele bine îndrumate de actori profesioniști (ca Victor Odillo Cimbru sau Mircea Belu) ori de regizori amatori de certă calitate (ca Emil Josan, Teofany Manos) nu au reușit să satisfacă în întregime. Pe de altă parte repertoriile formațiilor amatoare se cuvin alcătuite cu mai multă rigoare ; despre precaritatea textelor s-a vorbit și aici, dar, notabilă este **înțelegerea** tuturor factorilor responsabili **asupra** ideii că fiecare teatru muncitoresc este dator să descopere o formulă de activitate care s-o personalizeze. Textul de valoare, clasic sau contemporan, textul scris pentru o anume trupă, intră în vederile noastre ; așa cum o modalitate spectaculară **proprie, originală,** este de dorit. Opțiunea repertorială este o parte, desigur importantă, a programului pe care fiecare teatru muncitoresc se cuvine a-l avea ; dar și o mai bună adecvare a modurilor de exprimare teatrală, la posibiltiățile formațiilor, la nevoile publicului căruia se adresează, este de așteptat. Este necesar un efort de conceptualizare la nivelul fiecărui teatru în parte : această necesitate a fost **identificată** de înșiși teatraliști, ceea ce nu poate fi trecut cu vederea.

● Au apărut, chiar la această primă ediție, texte noi (deocamdată relevabile : un scheci satiric și o comedie, semnate de Emil Șain și Ștefan Sasu). Ele s-au dovedit, cu toate scăderile semnalabile, în beneficiul gîndului acelor animatori care își propun să se îndrepte pe un astfel de drum. Simpozionul a fost bogat în sugestii: rămîne ca ideile susținute la acest prilej, ca și premiile obținute în competiție, să fie fructificate, să „iasă la rampa" viitoarelor confruntări ale teatrelor muncitorești.

Antoaneta C. IORDACHE

PLANETOLOGIE (XIII)

Pînă la începutul erei cosmice, Pămîntul era considerat ca un sferoid turtit și puțin se știa despre geologia. meteorologia. ecologia și alte domenii. Se credea că cîmpul magnetic e simetric față de poli, considerîndu-se că planeta e relativ „liniștită", iar dincolo de atmosferă se află un vacuum rece și pur... Începînd cu anul 1957, spre cosmos au pornit „Sputnik" și „Explorer" și ceilalți sateliți primitivi. apoi alte nave mult mai complexe, perfecționate, selective, apoi și oameni...

Astăzi știm că Pămîntul are formă sferoidă (piriformă), polul nord e cu 7,5 m deasupra, iar lărgimea medie hordică cu 7,5 m sub suprafața sferodilului, că este „neliniștit" din punct de vedere geologic, și înconjurat cu brîiele de radiații ale lui van Allen, că cîmpul magnetic este alungit sub presiunea rafalei de particole de vînt solar, că atmosfera pînă la 30 km înălțime se compune din 21% oxigen, 70% azot și 9% bioxid de carbon, aburi de apă și gaze nobile, iar deasupra un strat de ozon, apoi ionosferă. În fine, planeta nu este înconjurată de un vacuum pur, întrucît orbita ei stă în interiorul atmosferei splare. Grație cercetărilor submarine, a unor măsurători mult mai exacte, a comparării mostrelor de rocă și fosile din diferitele lanțuri muntoase despărțite de oceane, ca și a cercetării Lunii și a lui Marte, ipoteza mai veche a deplasării continentelor s-a dezvoltat într-o nouă teorie a „plăcilor tectonice" privind mișcarea și formarea suprafeței terestre.

S-a constatat că există opt plăci continentele principale și cîteva mai mici, cu grosimea de 8 km sub ocean și pînă la 50 km sub lanțurile muntoase. Ele plutesc pe o magmă semifluidă, ai căror curenți de convecție le deplasează încetul cu încetul ; în acest mod s-au dezvoltat continentele de astăzi. Astăzi cunoaștem mult mai bine interiorul planetei noastre. Sub scoarța subțire se află un înveliș gros de 2.400 km, compus din stînci încinse pînă la 4000 °C. Ultimii 3.500 m pînă la centru aparțin miezului, care pe dinafară e în stare fluidă iar în interior în stare solidă, compus în general din fier.

Despre originea Lunii există în principal trei teorii, cu denumiri destul de adecvate ; „teoria fiicei" – Luna s-a format din Pămînt, rupîndu-se din protoplanetă, în perioadele timpurii ale formării sistemului solar ; „teoria surorilor" – Luna și Pămîntul s-au născut în același timp din același nor de gaz primordial ; „teoria soției" – Luna a fost planetă separată, pe care forța gravitațională a pămîntului a acaparat-o. Dar încă nu s-a stabilit care din aceste teorii este exactă. Așa cum a spus un savant, mai ușor ne vine să explicăm absența decît prezența satelitului nostru natural.

Ținînd cont de asemănarea apreciabilă dintre mineralogia și chimia Pămîntului și Lunii, „teoria surorilor" este în avantaj.

DECERNAREA PREMIILOR UNIUNII SCRIITORILOR ȘI ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

Simbătă, 20 decembrie 1980, la București, au fost decernate premiile Uniunii Scriitorilor pentru literatura anului 1979.

La festivitate au participat membri ai Biroului și ai Consiliului Uniunii Scriitorilor, membri ai juriului respectiv, alți oameni de cultură. Premiile au fost înmînate de George Macovescu, **președintele Uniunii Scriitorilor din R. S. România, și** Șerban Cioculescu, **președintele Juriului. Premiile Asociațiilor de scriitori au fost decernate în orașele de reședință ale Asociațiilor respective într-un cadru asemănător.**

JURIUL : Șerban Cioculescu (președinte), **Alexandru Andrițoiu, Dan Cristea, Dan Culcer, Hedi Hauser, Ion Ianoși, Mihai Isbășescu, Nicolae Prelipceanu, Marin Sorescu, Szasz Janos, Dan Tărchilă, Constantin Țoiu, Mircea Zaciu.**

POEZIE

NIKOLAUS BERWANGER – „Spätes Bekenntis" („Mărturie tîrzie, Ed. Kriterion) ; DANIELA CRĂSNARU – „Crîngul hipnotic" (Ed. Eminescu) ; ȘTEFAN AUG. DOINAȘ – „Hesperia" (Ed. Cartea Românească) ; ILEANA MĂLĂNCIOIU – „Peste zona interzisă" (Ed. Cartea Românească) ; JURII PAVLIȘ – „Skhode" („Trepte", Ed. Kriterion) ; ADRIAN POPESCU – „Curtea medicilor" (Ed. Eminescu).

PROZĂ

BALINT TIBOR – „Mennyei romok" („Ruine cerești", Ed. Dacia) ; ALICE BOTEZ – „Emisfera de dor" (Ed. Eminescu) și „Eclipsa" (Ed. Cartea Românească) ; BUJOR NEDELCOVICI – „Zile de nisip" (Ed. Cartea Românească) ; COSTACHE OLĂREANU – „Ucenic la clasici" (Ed. Cartea Românească) ; PUSZTAI JÁNOS – „Zsé birtoka" („Moșia lui J.", Ed. Dacia) ; RICARDA TERSCHAK – „Entschuldigung, brauchen Sie dieses Brett ?" („Scuzați, aveți nevoie de această scîndură ?", Ed. Albatros).

DRAMATURGIE

ION BĂIEȘU – „În căutarea sensului pierdut" (Ed. Eminescu) ; FĂNUȘ NEAGU – „Scoica de lemn" (Teatrul Nottara București) ; DUMITRU RADU POPESCU – „Studiul osteologic al unui schelet de cal dintr-un mormînt avar din Transilvania" (Revista „Teatrul" nr. 7–8/1979).

PUBLICISTICĂ ȘI REPORTAJ

PETRU CREȚIA – „Norii" (Ed. Cartea Românească) ; CORNELIU LEU – „Romanul unei zile mari" (Ed. Albatros) ; ION POP – „Ore franceze" (Ed. Univers).

LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET

MIHAI BENIUC – „Ajun de răscoală" (Ed. Albatros) ; ION HOBANĂ – „Douăzeci de mii de pagini în căutarea lui Jules Verne" (Ed. Univers) ; HARALAMB ZINCĂ – „Eu, H. Z., aventurierul" (Ed. Cartea Românească).

ESEU, CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

LIVIUS CIOCÂRLIE – „Negru și alb" (Ed. Cartea Românească) ; VALERIU CRISTEA – „Spațiul în literatură" (Ed. Cartea Românească) ; KOVÁCS JÁNOS – Pentru îngrijirea volumului antologic al revistei „Periskop" (Ed. Kriterion) ; CORNELIU UNGUREANU – „Contextul operei" (Ed. Cartea Românească).

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ALEXANDRU CALAIS – „Șofer de elită" de V. Șukșin (Ed. Univers) ; LEONID DIMOV – „Poeme" de Gérard de Nerval (Ed. Univers).

TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LIMBI DE CIRCULAȚIE UNIVERSALĂ

ANNIE BENTOIU și ANDREEA DOBRESCU-WARODIN – „Antologia poeziei populare românești" (l. franceză, Ed. Minerva) ; MICAELA SLĂVESCU – „Basme populare românești" (l. franceză, Ed. Minerva).

TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LIMBI ALE NAȚIONALITĂȚILOR CONLOCUITOARE

PAPP FERENC – „După 1900 la amiază" de Mircea Horia Simionescu (l. maghiară, Ed. Kriterion).

TRADUCERI DIN LITERATURA NAȚIONALITĂȚILOR ÎN LIMBA ROMÂNĂ

CONSTANTIN OLARIU – „Obștească înviere" de Tomăsi Áron (Ed. Kriterion).

DEBUTURI

MIOARA APOLZAN – „Casa ficțiunii" (critică, Ed. Dacia) ; DENISA COMĂNESCU – Izgonirea din paradis" (poezie, Ed. Cartea Românească) ; TRAIAN T. COȘOVEI – „Ninsoarea electrică" (poezie, Ed. Cartea Românească) ; HORVÁTH ANDOR – „David parittyaja" („Praștia lui David", eseuri, Ed. Kriterion) ; EMIL HUREZEANU – „Lecția de anatomie" (poezie, Ed. Dacia) ; ADRIAN LÖW – „Tagein, tagaus" („Zi de zi", poezie, Ed. Kriterion) ; MIRCEA NEDELCIU – „Aventuri într-o curte interioară" (proză, Ed. Cartea Românească) ; ROXANA SORESCU – „Interpretări" (critică, Ed. Cartea Românească).

ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

JURIUL : Eugen Todoran (președinte), **Sofia Arcan, Vladimir Ciocov, Pongracz Maria, Stephan Ludwig Schwarz, Ion Dumitru Teodorescu, Cornel Ungureanu.**

1. DORIAN GROZDAN : „Romul Ladea și lumea lui cuprinzătoare" (publicistică, Ed. Facla) ; 2. SVETOMIR RAICOV : „Uramljivač slika" („Confecționerul de rame", proză, Ed. Kriterion) ; 3. G. I. TOHĂNEANU : „Arta evocării la Mihail Sadoveanu" (critică, Ed. Facla).

Addenda corrige (II)*

În iulie '69, cînd – după niște ani pregătitori – mă apucam să redactez „eseu"-mi „asupra poeziei lui Ion Barbu" – cu un elan, un zel, o... inconștiență de care, astăzi, n-aș mai fi în stare –, nu cunoșteam, nici aveam **cum** cunoaște, lucrările pe o aceeași temă ale lui Marin Mincu.**

Nu numai o benignă „superstiție", dar și o minimă „măsură de protecție" (obligația, dacă vreți, de-a ignora și pune, astfel, între paranteze cele ce, între timp, se vor mai fi fost scris despre Ion Barbu... delimitîndu-mi, dar, bibliografia...), m-au făcut – ele –, într-un fel, să nu-l citesc pe, între alții, amintitul critic (altminteri, unul dintre cei mai fervenți „barbiști") decît **într-un tîrziu,** în '78 (și nici atunci cu cea mai mare luare-aminte ; să-l răsfoiesc, adică, într-o doară – și nu fără o vagă senzație de **zu spät** –, pe coridorul unei biblioteci...), cînd cartea-mi, gata de prin '71 și remaniată, ulterior, doar în detalii, urma, **in fine,***** a fi dată la tipar...; pentru ca, (re-)citindu-l (de plăcere, iar nu din datorie), să constat – numai acum, **in urmă** – că între noi este un ce comun, ambii vorbind de **hybris** la Ion Barbu (el, **à-propos** de **După melci** și **Riga Crypto...** ; eu, de aceleași două, ca și, nu mai puțin, de Wiliam Wilson, cel din poema **Falduri,** și **Domnișoara Hus...**)

...S-o constat, nu **cu surprindere,** desigur, – dacă, în genere, premise similare duc la concluzii, cît de cît, aceleași –, dar cu un sentiment, oricum, de jenă că, necitindu-l (într-o carte în care i-am citat pe nu știu cîți !), voi fi comis, fără să vreau, o injustiție.

Căci, **typographiquement parlant,** întîietatea e a lui... ; fie și dacă,-n ocel soi de absolut care e timpul redactării înseși, suntem sincroni și, mai cu seamă, – într-o privință, baremi, – de acord !

Șerban FOARȚĂ

* la **Eseu asupra poeziei lui Ion Barbu** (Editura Facla, 1980).

** cf., în **Critice II** (Editura Cartea Românească, 1971, pp. 25–96), studiile-i reunite sub numele de „Ion Barbu".

*** acest „în fine" nu trădează impacienta de-a te vedea, cu orice preț, pe piață..., ci sentimentul ușurării de o carte pe cale de a deveni... postumă !

COLOCVIU DE IARNĂ

(Masă rotundă organizată de revista Orizont și Asociația scriitorilor din Timișoara, cu prilejul Anului Nou)

Participă „o samă" de scriitori timișoreni.

Anghel Dumbrăveanu : Stimați colegi, avem plăcutul prilej de a vorbi despre iarnă, într-o ambianță aureolată de nume elevate ale literelor timișene. Propun poetului Marcel Turcu să precizeze cadrul în care iarna își face de cap în mintea unora.

Marcel Turcu : Da. E ciudat, dar adevărat. Pe orice pirtie, automobilul se ter-gi-ver-sează. Nu e posibil să facem compot de zăpadă.

Lucian Bureriu : Excelent !

Ion Arieșanu : Bureriu nu ți-a venit încă rîndul. Hai să ne batem cu zăpadă.

Mircea Șerbănescu : Eu, tovarăși, nu sînt de acord. De ce să ne batem cu zăpadă ? Mai sînt atîtea obiecte nefolositoare... Dar ce voiam să spun ? Aș propune o șezătoare literară tematică la Orțișoara, cu tema „Iarna în județul nostru". Propun să facă deplasarea Dorian Grezdan, George Drumur, Sofia Arcan și alți tineri.

Vladimir Ciocov : „Eu, tovarăși, sînt de părere că deplasările sînt costisitoare. Să mergem aici undeva, într-o uzină muncitorească.

Lucian Bureriu : Iar cafea și citronadă ! E iarnă, berea e în toi / Să bem din butoi. Adică să poposim într-un sat înfloritor (era să zic înfiorător) în plină iarnă și să chemăm și cenaclul Ridendo, care să dea acolo un concert pentru mina stingă.

Ion Arieșanu : Mă băiete, de ce nu ești mai uman ? Iar bere, iar bețivani... E iarnă, să ieșim și noi la zăpadă, la aer curat cu redacția...

Paul Eugen Banciu (scuturîndu-și umerii) : Cine vrea să se înscrie la o excursie în Retezat, să se pregătească... Că dacă nu, eu singur o să...

Cornel Ungureanu : Aăăă, ce se întîmplă, eu mă pregătesc, dar nu vin, cu toate că în munți am putea face o masă rotundă despre, ăăăa, „Casa Ursei Mari".

Vasile Versavia : La masa asta aș veni și eu. V-aș recita poezia Hîrtul, cu care am avut mare succes la redactorul șef al Editurii Facla.

Andrei A. Lillin : Fiindcă aici văd că se vorbește cu mult umor, mi-am amintit de un oarecare Schultzberger (locuia undeva în Preyer, într-o casă cu fronton și abzigbilduri) și acest Schultzberger era cioplitor în piatră funerară – acum trăiește la Viena, dacă n-o fi murit – și într-o zi, la restaurantul lui Kocsony, la un pahar de voie bună cu prietenii, a rîs așa de mult, că a murit. Să nu pățească și careva de aici la fel...

Crișu Dascălu : Eu nu, în nici un caz !

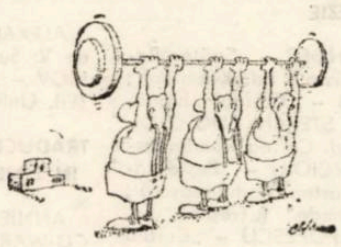

Anghel Dumbrăveanu (cu un zîmbet larg) : Să ne restringem replicile, stimați colegi. Iarna e un anotimp propice demersului poetic, prieteniei, dragostei...

Adriana Babeți : Aaaah !

Ion Arieșanu : Bine că ai luat cuvîntul.

Sofia Arcan : Dacă e vorba de dragoste, nici eu nu mă opun.

Nicolae Țirioi : Eu sînt contra. Și de ce mă rog se vorbește atîta despre iarnă, cînd în programa școlară nu i se dă decît un loc oarecare ? („Iarna pe uliță"). Iarna, în definitiv, e un anotimp ca oricare altul. Ce dacă ninge ? Ce dacă e frig ? Ce dacă urlă lupii ?

Dușan Petrovici : Acest colocviu e nul. Se vede că nimeni nu mai practică zenbudismul. Iarna e clipa în care juri că de mîine te vei schimba. Jur că de mîine să fiu altul. Și-am să-i spun în față oricui ce cred despre el. Marcel Turcu, tu ești un cal.

Lucian Bureriu : El este un cal-calet !

Dușan Petrovici : Foarță e genial. Am să i-o spun în față, să se învețe minte !

Adriana Babeți : Îl admir pe Dușan. Pentru curaj. dar eu, care-l cunosc mai bine, vă garantez că n-ar avea curajul să se mute pe linia lui 6.

Anghel Dumbrăveanu : Să revenim la iarnă, stimată colegă...

Lucian Alexiu : Da, adică nu, nu se poate spune, iarna are un ritm industrios, constituie un teren de investigare exhaustivă pentru orice ins care nu hibernează, oficiind în numele unui precept moral cvasicunoscut starea ingenuă a postulantului pe un teren de electiune.

Antoaneta C. Iordache : Fără replică !

I. D. Teodorescu : Ce replică ?

Ion Arieșanu : Fii mai atent, Teodorescule !

Laurențiu Cerneț : Dacă tot m-ați chemat și pe mine la masa asta rotundă, să vă spun și eu ceva. Vorba spaniolului „Mas vale ser loco con todos que sabio solo". Că, dacă e să vorbim despre iarnă, tot la om ajungem. Vorba unui prieten grec : „Panton metron anthropos esti ! Iar dacă e să fim in medias res, tot Fouché are dreptate : „C'est plus qu'un crime, c'est une faute" tot ce facem noi. Aștept un colocviu nu despre iarnă, ci despre fericire, căci : „Das Glück ist die Liebe, die Lieb' ist das Glück, Ich hab' es gesagt, und nehms nicht zurück !" Also sprach Albert von Chamisso. Nu vă traduc nici un cuvînt, citiți-mi operele !

Ion Arieșanu : Turcuș, spune și tu ceva, hai...

Aurel Turcuș : Știu eu un manuscris la un veteran de război, care are pagini foarte semnificative despre iarnă.

Anghel Dumbrăveanu : Și colocviul nostru ar putea continua la nesfîrșit, pentru că iarna e un sentiment etern uman, care-i face pe oameni parcă mai înalți și mai frumoși. Nu-i așa, Damian Ureche ?

Damian Ureche : Nu știu, eu sînt mire.

Ion Velican : E tîrziu, scot magnetofonul din priză.

CASSIUS

Sorcova

Despre Lăpăduță știu doar atît : ducîndu-mă cu sorcova la el, nu trebuia să mă îi dus. Lăpăduță își petrecuse și el toată viața lui tînără prin București și cînd venise avea capul mare. N-am văzut niciodată un cap atît de mare la un om. Văzusem la boi, la măgari ba chiar și la berbeci, dar la un om nu. Lăpăduță avea un cap ca de berbec. În dimineața Anului nou, cînd m-am dus cu sorcova la el, cu convingerea că, venind din București, nu se putea să nu-mi îi dat măcar cinci lei, capul său mi s-a arătat a fi fost de berbec. Era rotund și cu umflături în frunte, iar ochii însingerați. Nu prea-i păruse bine că dădusem buzna, dar cum mă consideram nepot după Vetana, soră cu mama și nevasta lui de a doua, s-a sculat de pe velință și și-a luat de sub pat bocancii. Avea pe el un flanel gălbejiu și izmene turcheze și nu s-a încălțat cu bocancii să-l sorcovesc îmbrăcat cum trebuia. Flanelul și izmenele luseseră desigur, pijama, dormise cu ele toată noaptea și noapte de noapte de cînd venise din București și, de aceea, bocancii se cuvenea să-l dea o față nouă. Bocancii, se vedea, nu-i încălțase niciodată, erau nou-nouți, unși cu vacs, erau cum mi-a spus mai tîrziu cumpărați din „Taica Lazăr", și n-a vrut să-i umple de praf și de noroi și de cum a ajuns acasă i-a scos din cutăr și i-a băgat sub pat, la capul celălalt, departe de sobă, să nu se încrețească și acum își dădea seama că oricît de departe i-ar fi pus tot s-ar fi scorojit. Astfel că l-am sorcovit cu un picior încălțat și cu altul nu, în vreme ce el în mod sigur injura în gînd mai ales atunci cînd eu am zis să-i fie viața tare ca fierul.

Mi-a dat un leu și a scos și o sticlă de rachiu, dar eu, mulțumindu-i, am ieșit pe ușă fiindcă mai aveam atîția la sorcovit și nu rebuia să pierd vremea.

Vasile BĂRAN

LASĂ GLUMA !

*

– De cîte ori nu vin nopțile acasă soția mea nu se supără. Ba din contră ! Este înțelegătoare.

– Cum așa ? Fără reproșuri, fără discuții și scandal ?

– Bineînțeles ! Ea știe că nu pierd nopțile fără folos. Sînt doar portar de noapte !

*

– Și-atunci m-am dus la șeful meu, l-am luat de piept și i-am spus-o de la obraz : Ascultă, mă, Ionescule, după ce că te suport de douăzeci de ani, după ce că te-ai ridicat prin mijloace necinstite, mai ești și al dracului... Ai merita... Dar m-a oprit nevastă-mea.

– Era și ea de față ?

– Bineînțeles. M-a zgîlțîit atîta, pînă m-a trezit din somn !

George M. GHEORGHE

INVENTATORI... CELEBRI

George Macovescu : Dirijabilul.
Petru Vintilă : Mașina de scris.
Maria Banuș : Mașina de tricotat ciorapi.
Fănuș Neagu : Primul termometru cu lichid.
Dinu Săraru : Cutia cu ungere la roțile trăsurilor.
Al. Piru : Frîna pneumatică.
Ion Cocora : Ciocanul de lipit.
Gh. Azap : Plugul de lemn.
Mihai Ungheanu : Torpila.
Paul Everac : Orologiul public.
M. Sintimbreanu : Paratrăznetul.
Ion Băieșu : Prești.
Vlad Mușatescu : Macaraua.
Ion Iuga : Joagărul.
Valentin Silvestru : Masca de protecție.
Rodica Tott : Calorifelul ; acul.
Ion Marin Almăjan : Submarinul.
Zaharia Singiorzan : Costumul de scafandru.
Ion Arieșanu : Oscilograful.
D. R. Popescu : Cobilița.
Mircea Zaciu : Primul calculator analitic.
Anghel Dumbrăveanu : Volanul.
Horia Zilieru : Telefonul.
Romulus Guga : Vătraiul.
Mircea Micu : Praștia.

Al. T. ULISSE

CITATE

„Nu sînt tăiat.
În toată Viziunea
n-ai să găsești un chibrit
ca să-ți potolești setea".

(Dușan Petrovici)

*

„Iordănescu nu s-a oprit – cum îi s-a părut unora – ci, din mers, a schimbat piciorul (...)".

(Gheorghe Mitroi)

*

Unor actori care nu-și învață rolurile și se bazează pe sufleor:

„Pentru unii spectatori
Piesa-i cu cîștig, căci iată :
O aud de dou ori
Văzînd-o numai o dată".

În această epigramă, primează ironia, adică antifraza, deoarece cititorul inteligent înțelege că departe de a fi un cîștig, faptul de a-l auzi întîi pe sufleor și apoi pe actor, este cît se poate de neplăcut pentru spectator".

(Șerban Cioculescu)

*

De la o ședință de analiză : „Cînd redactorul Teodorescu îmi cere un fragment, m-apucă groaza !".

(Sofia Arcan)

*

„Chinuitoare această atmosferă dedecibelizată ! He, he !"

(Șerban Foarță)

(Citate de L. C.)

PE TEMĂ DE „PAHARE"

„UITUCUL"

Dacă-l întrebi de ce mai bea,
Răspunde, fără să clipească :
„Beau ca să uit !" Dar partea rea
Este că uită să... se-opească.

O SINGURĂ CALE

Nu vreau să-i pun prea multe întrebări,
Ci, doar atîta, vreau să-mi spună :
De ce, umblînd NEOM pe trei cărări,
Nu vrea să fie OM, pe una, bună ?

Victor GORȘCOVAZ

DICȚIONAR
de celebrități bănățene afirmate și în literatură

ARIEȘANU, Ion – Practică diverse meserii : la intervale mari, psiholog (specializat în adolescență, fericire și duioșie) ; din cînd în cînd, ceferist, pomicultor, asistent medical și cosmonaut ; în ultima vreme, iluzionist la Naționalul timișorean (unde și figurează pe statele de plată).

AZAP, Gheorghe – Maestru de **ars amandi** și acordor de caterinci. Profesează la domiciliu.

BERCA ot Dorcești, Evghenie – Acuarelist : ilustrează, de preferință, tratate de pace.

CERNEȚ, Laurențiu – Milionar celebru, ceea ce-i dă posibilitatea să colecționeze idei de gata, să trăiască din amintiri – oare mai cîte luni ? – ori să-și petrecă viața între experiențe și invenții (în 1975 și-a permis luxul să rateze descoperirea centrului Terrei).

DASCĂLU, Crișu – Vestit luminător bănățean descălecat din Țara Crișurilor. Se încearcă în semiotică și bucurie.

DIMA, Simion – Detectiv particular la început, apoi crescător de oi : prin repetate selecții și încrucișări, a obținut celebrul miel negru de Arad (din păcate, lipsit de darul prezicerii).

DIMA, Valentina – Țesătoare la întreprinderea „Penelopa". În timpul liber oficiază la stînca tarpeiană (servește cu prioritate membrii Asociației scriitorilor din Timișoara).

DRUMUR, George – Meteorolog (concurat acerb de N. Pârvu).

DUMBRĂVEANU, Anghel – Existență picarescă : normalist, marinar cutreierînd fluvii, mări și oceane, muncitor agricol sezonier, vizitiu de diligență, arheolog (a descoperit mai multe epave de pe vremea bătăliei de la Salamina, iar de curînd sanctuarul de la Eleusis).

EMANDI, Lucian – Pescar și dresor.

FOARȚĂ, Șerban – Vezi **S. FORZA.**

GROZDAN, Dorian – Sculptor de porți, foarte căutat de țărani cărășeni.

JEBELEANU, Al. – Făurar de oglinzi (sonore !), născut în 1923 (iar nu 1922 !), în comuna Șipet (iar nu Șipot !). Este foarte solicitat de Uniunea Scriitorilor

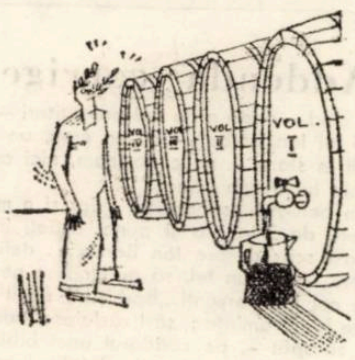

pentru întreținerea relațiilor de prietenie și colaborare cu uniuni similare din străinătate (de unde și volumul **Peregrinări terestre**).

JURCA ROVINA, Ion – Vezi **Ion MARIN ALMĂJAN.**

MARIN ALMĂJAN, Ion – Vezi **Ion JURCA ROVINA.**

PETROVICI, Dușan – Funcționar la biroul de obiecte pierdute. O rupe binișor pe sîrbește (datorită lui Anghel Dumbrăveanu de la care a luat cîteva lecții).

SCHWARTZ, Gheorghe – Martor de profesie. Mai nou, constructor la T.C.M. Arad (utilizînd cu predilecție piatra) și armurier.

S. FORZA – Condotier : și-a pierdut brațul drept în bătălia pentru Ion Barbu, Mateiu I. Caragiale și muzica ușoară românească. Scrie cu mîna stîngă (destul de lizibil).

ȘERBĂNESCU, Mircea – Policalificat : medic oculist, ghid la O.J.T. Timiș, operator de film, scamator (rivalizînd cu Ion Arieșanu), fabricant de degetare (cu povești) și mare explorator (ultima sa „biruință" în acest domeniu fiind, după traversarea cercului dragostei, descoperirea de sine).

TURCU, Marcel – Crescător de reni, în comportarea cărora a deslușit – prin analiză simbolmetrică, bineînțeles – tăceri semnificative.

TURCUȘ, Aurel – Paznic de noapte. Serviciul ușor i-a îngăduit să se specializeze în istoria Banatului (pe care o scrie în zece volume împreună cu V. Cica).

UNGUREANU, Cornel – Pînă a nu deveni cîntăreț la Opera din Timișoara, (vezi cartea de memorii **Contextul operei),** a stat multă vreme în imediată apropiere, fără vreo ocupație (la umbra cărților).

VELICAN, Ion – Șahist și inventator : de la el avem celebra vorbă „E(v)rika !" Recent, a descoperit Mediterana, unde, comis-voiajînd travestit în Neptun, și-a impus stiloul ce-i poartă numele.

VERSAVIA, Vasile – muncitor calificat (are și liceul !) la Fabrica de jucării „Nergane".

Simion DANILĂ

Parodii

MIRCEA DINESCU

Fără titlu

Mai aud gornistul, ta-ta-tam,
înroșește umărul sub pușcă,
învoire simbătă nu am,
caporalii mi-au făcut o cușcă.

Cu urechea ascuțită prind
trenurile, mamă, mamă, tată,
brontozauri pufăind venind
fără scrisorica parfumată...

Spargă-se toți crinii din visare
peste ciorba cea de zarzavat,
te-am visat bronzată pe picioare,
strînsă binișor de un bărbat!

Cîrpe, rumeguș de șmotruire,
tunul și afetul învățat,
iată ce rămîne din iubire,
versuri în cătunul blestemat!...

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Ieronim

n-am incercat să-i despreun
vreodată
ci ei i-am spus să-i fie de
pomană
dereticind atolul meu albastru
sînt azi mai mult decît o
robinsoană
din cînd în cînd ne întîlnim în
vis
înaintăm tăcuți călcînd pe
ghindă
ce vesel pare în realitate
dar jur că e o umbră suferindă

degeaba voi intra în amănunte
amarul cînd sub soare nu e nou
aștept să vină anul care vine
să-l pot cutremura cu un cadou

Ion DAVIDEANU

DAMIAN URECHE

„Elegie la Zanzibar"

Hai, Miriam, la Zanzibar,
Că doar te cheamă un Poet,
Și pentru că în caz contrar
Am să mă duc cu Elisbet.

Aide-mi acolo, Miriam,
Ca-ntr-o ieșire pe teren,
Căci dacă faci prea mult
tam-tam
O iau din loc cu Violen.
Hai, Miriam, odată, hai!
Dar hotărește-te-n sfîrșit!
Fiindcă dacă tu nu vrei
Mă 'c la Imoma, s-o invit.
Hai să ne ducem amîndoi
Prin Zanzi pînă hăt în bar,
Să dai și tu măcar un ței
Ca să nu fac otită chiar.

Gh. AZAP

Fabulă

EST MODUS IN REBUS

Ba în si, ba-n mi minor,
În concert, cîrtea trompeta:

„Nu mai pot, suratelor,
Nu mai pot să-nghit bagheta!
Nici tu ton, nici rezonanță,
Nici nu-nsuflețește struna...
Dar cu-aplomb și importanță,
Bițiie din vîrf într-una!
E curată-obrăznicie!
Eu, trompeta, să învăț,
Muzică și teorie,
De la un pîrlit de băț!
Cînd alegro, cînd andante,
Cînd non tropo... După chef!
Zău, devin exasperante
Ifosele lui de șef!

„Drept e, zise — un saxofon,
Șeful ăsta buclucaș,
N-are clape, n-are ton...
E un simplu bețigaș,
O bucată de... baston!
De acord. Dar scurtătura,
Are-acel „sine qua non"
Respectat de toți: MĂSURA!

Sergiu SIHARU

Caricaturi de:
N. VIZITEU, R. CLEȚIU,
Mihai ZEGREA

Mărturisire

Acum, la sfîrșit de an și la-nceput de an (martor mi-e răposatul meu străbunic de la care am moștenit calitățile ce mă caracterizează), simt nevoia unui catharsis total (sau, mai corect: „...unei catharsis totale"). Toate gîndurile astea, toate frămîntările astea — ah, ce dezbateri pe planul înclinat al epicii și-al eticii! Și situația este cît se poate de plăcut-încurcată, numai bună de autosatirizat!... Oh, și tocmai acum, cînd din cenușă se fac un fel de cărămizi: n-o să găsesc o cantitate acceptabilă pentru a-mi pune-n cap!... Și fata n-are decît 20 de ani trecuți, iar eu — ce să mai vorbim! Și au, domne, puștoaicele astea un obicei de se-ndrăgostesc de bărbați maturi! (Nu foarte maturi, că știa au dat în mintea copiilor). Mă copleșesc o mie de gînduri. Că mă gîndesc. Că de-aia am fost dotat cu organul respectiv. Îmi fac un milion de socoteli referitor la ce va fi peste 10–15 ani. Acuma — ca acuma, dar peste 5–10 ani? E păcat de ea! Dar și de mine! E complicată povestea. Că-i simplu să-i spun: Lasă-mă, fetițo, în pace și îndrăgostește-te de un tînăr de seama ta... Dar trebuie să țin seama și de sufletul ei. Că are suflet, nu-i mașină. Doc-o reped, va suferi cîinește. Ca un pui de... prepeliță părăsit de mama lui (vezi romanul acela, cu puiul!) Nu mai vorbesc de cazul limită cînd ea cade într-o depresiune. Și unde mai pui că nu-i imposibil să mă-ndrăgostesc și eu de ea. Prin inducție. Ei? Ce mai e de făcut? Că mă doare sufletul de dragul ei numai cînd mă uit la ea. Și uit de tot, inclusiv de nevastă și de copii. Uit de colesterol, de reumatism. Mă simt ca la o răscruce de vînturi. Mă topesc cînd ea îmi spune că-s formidabil, că-s genial, că am un ce bărbătesc în priviri, o seriozitate calmă și plină de vioiciune tinerească în ridurile de expresie ce-mi decorează fața, și-mi promite c-o să mă citească toată viața ei după decesul meu... Soția mea nu mi-a mărturisit asta niciodată... E ceva totuși cu iubirea asta. E ceva de nedescris! Nu pot să-mi revin. Dacă la vîrsta asta simt așa, dormite mai tîrziu?

Ah... Și măcar de-aș cunoaște-o! Îi bănuiesc toate vorbele nerostite, îi intuiesc fiecare gest și fiecare sentiment! Și ea, draga de ea, timidă și emotivă cum e, nu-ndrăznește să-mi apară-n cale. N-are curaj nici să existe. Ț-ț-ț-ț...

Laurențiu CERNEȚ

NIKOLAUS BERWANGER

UNII
lucrează mînă în mînă
și ceea ce nu poate termina unul
nu-l mai privește pe celălalt
UNII
nu știu deloc ce vor
dar convinși
se jură pe viitorul lor
în gura mare
UNII
fac ceea ce-i taie mintea
nimeni nu face ce trebuie
și deci toți se află în treabă
UNII
își fac de cap
chiar dacă îi duce capul
sau nu
UNII
sînt folosiți doar
cînd cineva trebuie dat
drept exemplu negativ
UNII
vor să arunce în lada de gunoi
tot ceea ce a fost ieri
fiindcă viitorul îi orbește
UNII
confundă
sistematic pluralul cu
pluralul politeții
UNII
fac totul atît de bine
încît e un mare noroc
că nu sînt peste tot
UNII
stau totdeauna în centrul
atenției
și uită
că sînt doar în picioare

În românește de
Anton PALFI

GÎND — URI

- În rai nu se admite nici o deRAIere.
- Cu acești pantaloni am făcut turul orașului.
- Racul rămîne săRAC pentru că tot ceea ce îa dă mereu înapoi.
- Toamna e plină de roade, spuse șoricelul.
- Soarele este un nobil scăpătat.
- În toate există cîte un sîmbure de adevăr, zise Cireșica.
- Costîța cu fa-sol-e se pretindea absolventă de conservator.
- Cum tot ne plouă acum, nu ne-ar strica o săpunealâ.
- Hai să-ți vînd un pont, zise, și-i vîndu Pontul Euxin.
- Ce banană este viața, se plîngea maimuța.
- Căpitanul spărgătorului de gheață mințea de înghețau apele.
- Porcul cel gras pretindea că e unsul lui dumnezeu.
- Urșii stau la coadă; se vînd cozi.
- Trăim o perioadă transistorie, zise radioul.
- Cei mai mult pretindea că suferă sufertașul.
- Uneori tusea și junghiul sînt frați de cruce.
- La adunarea transfugilor primul punct de pe ordinea de zi fu Tră-dareo de seamă.
- Șarpele scotea o ediție bilingvă.
- Pentru o adaptare mai rapidă, sosi la Paris cu porizer de acasă.
- Cariatidele aveau dinții otît de cariați încît nu mai puteau susține maxilarul de sus.
- După schimbul de noapte urmează schimbul de mîine.
- Adam o votă pe Eva în unanimitate.
- Cînd intră Gioconda, lui Leonardo îi pieri surîsul de pe buze.
- În borcane legumele își dorm somnul de ghi-veci.
- Mai bine rămînea pe munte Sanda lui Empedocle.
- Pe șoferul care m-a condus la piramide îl chema Tutancamion.
- Cea mai mare lipsă la gestiune o avea vînzătorul de țară.
- Sinan-pașa nu putu susține războiul prevăzut pentru că nu primi pașa-port.
- Stomatologul trata cariile pictorului cu carioca.

Lucian BURERIU

Răvașe colegiale

Pentru analiza revistei ORIZONT, la Timișoara au sosit vicepreședinții Uniunii Scriitorilor și conducători ai revistelor literare din țară. Ne permitem, cu acest prilej, cîteva răvașe.

Lui Corneliu Sturzu, redactor-șef la „Convorbiri literare":

Nu o venit nici Alexandru
Graur,
Nici Soșa Pană nu o vrut să
vie,
De ce-o venit atunci Corneliu
Sturzu?
L-o îi odemenit vreo...
ciocîrlie!

Lui Romulus Guga, redactor-șef la „Vatra", autorul volumului „Nebunul și floarea", la banchetul final:

Pe al vinurilor iureș,
Cît ar îi de mică țara,
Floarea bea la Tîrgu-Mureș.
Și... Romică-n Timișoara!

La ședința de analiză, criticului literar Mihai Ungheanu:

E pretutindeni „Orizontul"
Deschis ca Ion Arieșanu,
Din unghiul nostru de vedere,
Vorbește azi Mihai Ungheanu.

Lui Constantin Chiriță, ce-i poartă o fierbinte prietenie poetului Niki Berwanger, bănățean și european de baștină:

Zdruncinîndu-și crunt rinichii,
Lîngă-atîți poeți de viță,
A sosit, să-l vadă Niki,
În provincie... Chiriță.

Poetului Anghel Dumbrăveanu, sosit la festivități în „Diligența de seară":

Cu talentul meu duium
Fac prin edituri prezența.
Mi s-a rupt căruța-n drum,
Și-acum plec cu... diligența!

Damian URECHE

EPIGRAME

Regizorului Mihai Berechet după realizarea spectacolului „Opt femei" de Robert Thomas

Pentru noi nu-i un secret
Cum că-i înzestrat de zei
Ca să aibă BERECHET
Forță... și la Opt femei.

Lui Alexandru Jebeleanu pentru cartea sa de versuri „Peregrinări terestre"

În calitate de maestru
Ai reușit, indiscutabil,
Să-fii ca peregrin terestru,
Iar ca poet... imponderabil.

George LUNGOCI

Regizoarei Elisabeta Bostan

Premii multe dobîndește
Pentru filme, în tot anul;
Regizoarea dovedește,
Că stă bine cu... bostanul.

Mihail GĂNESCU

BUCURIE

Și-a luat mașină nouă;
Bucurie, ce să zici.
Nu s-a bucurat soția
Cît colega de servici.

DRAGOSTE DE SERVICIU

În concediu, dînsul, vara,
Merge doar cu secretara.
Cum se vede, și aici
Se gîndește la servici.

Gheorghe GROSU

Urare sexului frumos:

Femeilor care-au venit
La Revelion, în astă seară,
Eu le doresc la infinit
Să aibă... vîrsta ce-o declară.

Unui prefăcut:

Oricît el s-ar mai prefăce
Că e sincer și loial
Numai cînd pe prostul loc
Devine... original.

Teodor MARICARU

Lui I. D. Teodorescu pentru romanul „Șase călăuți în galop":

Pe hipodrom, te uită-n jur,
Sînt numai cai de sînge pur!
Cum poți tu oare concura,
Cu cei desprinși de la soca?!

Lui V. Versavia, sugestii pentru „Poșta redacției":

Dacă vrea să-l introduci
Printre muze, dă-i un șfat:
— „Totul este să te-apuci"!
...Și-ai să vezi un „apucat".

Dimitrie JEGA

Regizorului EMIL REUS, pentru „Totul în grădină":

Piesa nu-i de vină,
O spun fără jenă:
„Totul în grădină",
Dar nimic pe scenă.

Poetului DAMIAN URECHE, pe marginea portretului hiperbolizat, expus de pictorul Diodor Dure:

Nu mai am de zis nimic,
La această dedublare:
La revistă-i tare mic,
În tablou e foarte mare.

Aurel CHERLEA

MINIANCHETĂ... UMORISTICĂ

Ce faceți în noaptea de REVELION? La această întrebare au avut amabilitatea să ne răspundă cîțiva dintre membrii cenaclului umoristic „Ridendo" din Timișoara.

Lt. col. dr. NICOLAE ANDRONESCU, autor de cronici rimate:

După două-trei pahare,
Stelele pe cer le număr
Și aștept cu nerăbdare
Una să-mi cadă... pe umăr!

Col. dr. VICTOR GORȘCOVAZ, fabulist:

Mă apucă amețeala,
Cînd la rînd vine purcelul,
Că nu pot ca să-i tac „felul"
Pînă cînd nu-i tac... Morala!

GEORGE LUNGOCI, actor, epigramist:

Anul îl închei cu brio.
Așa-i cînd mai ai o „pilă";
Uite, eu, avînd pe DRIO,
Am să-i joc pe... Moș Gerilă!

DAN RADU IONESCU (DRIO), regizor la Teatrul național din Timișoara:

Să mănînc, să beau nu paci,
Deși ar fi pe săturate.
Că-s invitatul lui Lungoci
Pentru rolurile date!

MARIUS MUNTEANU, profesor, poet în grai bănățean:

Laore, bălaore...
Ca ficior dă paore,
Beau un bumăr dă răchie,
D-aia bună.
Și cînd bace miezu' nopții
Mi-s... supt dună!

Ionel IACOB BENCEI

REDACȚIA și ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Tel.: 3-33-90, 3-33-76, Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

COLEGIUL DE REDACȚIE
ION ARIEȘANU (Redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU, MIHAIL GLAJA, CORNEL UNGUREANU.

ABONAMENTELE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T.

Index: 42.907

calendar 1981

IANUARIE

Luni		5	12	19	26
Marți		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Simbătă	3	10	17	24	31
Duminică	4	11	18	25	

FEBRUARIE

Luni		2	9	16	23
Marți		3	10	17	24
Miercuri		4	11	18	25
Joi		5	12	19	26
Vineri		6	13	20	27
Simbătă		7	14	21	28
Duminică	1	8	15	22	

MARTIE

Luni		2	9	16	23	30
Marți		3	10	17	24	31
Miercuri		4	11	18	25	
Joi		5	12	19	26	
Vineri		6	13	20	27	
Simbătă		7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29	

APRILIE

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	
Simbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

MAI

Luni		4	11	18	25
Marți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Simbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	31

IUNIE

Luni	1	8	15	22	29
Marți	2	9	16	23	30
Miercuri	3	10	17	24	
Joi	4	11	18	25	
Vineri	5	12	19	26	
Simbătă	6	13	20	27	
Duminică	7	14	21	28	

Desen de Rodica BANCIU

IULIE

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	31
Simbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

AUGUST

Luni	3	10	17	24	31
Marți	4	11	18	25	
Miercuri	5	12	19	26	
Joi	6	13	20	27	
Vineri	7	14	21	28	
Simbătă	1	8	15	22	29
Duminică	2	9	16	23	30

SEPTEMBRIE

Luni		7	14	21	28
Marți	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	
Vineri	4	11	18	25	
Simbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

OCTOMBRIE

Luni		5	12	19	26
Marți		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Simbătă	3	10	17	24	31
Duminică	4	11	18	25	

NOIEMBRIE

Luni	2	9	16	23	30
Marți	3	10	17	24	
Miercuri	4	11	18	25	
Joi	5	12	19	26	
Vineri	6	13	20	27	
Simbătă	7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29

DECEMBRIE

Luni		7	14	21	28
Marți	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	31
Vineri	4	11	18	25	
Simbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

la mulți ani!

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU